

Holy Bible

Aionian **Edition®**

**Kiugo Gĩtheru Kĩa Ngai Kĩhingũre
Kikuyu Bible**

Holy Bible Aionian Edition ®
Kiugo Gĩtheru Kĩa Ngai Kĩhingũre
Kikuyu Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 5/6/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0

Biblica, Inc., 2013

Original work available for free at www.biblica.com and open.bible

Formatted by Speedata Publisher 5.1.9 (Pro) on 6/3/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language

Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Kikuyu at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Kikuyu at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Kĩambĩrĩria	1
Thaama	35
Alawii	64
Ndari	86
Gũcookerithia	115
Joshua	140
Atiirĩrĩri	158
Ruthu	175
1 Samũeli	178
2 Samũeli	199
1 Athamaki	217
2 Athamaki	239
1 Maũndũ	261
2 Maũndũ	281
Ezara	306
Nehemia	313
Esiteri	323
Ayubu	329
Thaburi	346
Thimo	388
Kohelethu	403
Rwĩmbo	409
Isaia	412
Jeremia	449
Macakaya	489
Ezekieli	493
Danieli	530
Hosea	541
Joeli	546
Amosi	548
Obadia	552
Jona	553
Mika	555
Nahumu	558
Habakuku	560
Zefania	562
Hagai	564
Zekaria	566
Malaki	572

NEW TESTAMENT

Mathayo	577
Mariko	599
Luka	613
Johana	637
Atũmwo	655
Aroma	679
1 Akorinitho	690
2 Akorinitho	700
Agalatia	707
Aefeso	711
Afilipi	715
Akolosai	718
1 Athesalonike	721
2 Athesalonike	724
1 Timotheo	726
2 Timotheo	729
Tito	731
Filemona	733
Ahibirania	734
Jakubu	742
1 Petero	745
2 Petero	748
1 Johana	750
2 Johana	753
3 Johana	754
Judasi	755
Kũguũrĩrio	756

APPENDIX

Reader's Guide
Glossary
Maps
Destiny
Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

*Ngai aarĩkia kũrutũrũra mũndũ ũcio-rĩ, akĩga akerubi mwena wa irathĩro wa Mũgũnda wa Edeni,
o na rũhiũ rwa njora rwarĩĩmbũkaga mwaki na rwahenagia mbarĩ ciothe,
nĩ ũndũ wa kũgiĩĩra njĩra ya gũthĩĩ mũtĩ-inĩ ũcio wa muoyo.
Kĩambĩĩria 3:24*

Kĩambĩrĩria

1 Kĩambĩrĩria-inĩ kĩa maũndũ mothe, Ngai nĩombire igũrũ na thĩ. **2** Hĩndĩ iyo thĩ ndiari ũria yatarĩ na ndiari na kindũ, nayo nduma yarĩ igũrũ rĩa kũria kũriku, nake Roho wa Ngai aareete igũrũ rĩa maaĩ. **3** Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩkũgĩe ũtheri,” na gũkĩgĩa ũtheri. **4** Ngai akĩona atĩ ũtheri ũcio warĩ mwega, nake akĩgayũkania ũtheri na nduma. **5** Ngai agĩta ũtheri ũcio “mũthenya,” nayo nduma akĩmĩta “ũtukũ.” Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ, na gũkĩgĩa rũciinĩ. Ŭcio ũgĩtuika mũthenya wa mbere. **6** Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩkũgĩe wariĩ mũnene gatagatĩ ka maaĩ ũgayũkanie maaĩ na marĩa mangĩ.” **7** Nĩ ũndũ ũcio Ngai agĩkĩra wariĩ ũcio na akĩgayũkania maaĩ marĩa maarĩ thĩ ya wariĩ ũcio na maaĩ marĩa maarĩ igũrũ rĩaguo. Na gũgĩtuika o ũguo. **8** Ngai agĩta wariĩ ũcio “matu mairũ.” Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. Ŭcio ũgĩtuika mũthenya wa keerĩ. **9** Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Maaĩ marĩa marĩ thĩ ya matu mairũ nĩ mongane handũ hamwe na kũgĩe thĩ nyũmũ.” Na gũgĩtuika o ũguo. **10** Ngai agĩta kũria kũmũ “thĩ,” namo maaĩ marĩa maacookanĩĩre akimeeta “marĩa.” Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **11** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩ nĩ imere mĩmera: Mĩmera irĩa ĩciaraga mbeũ, na mĩtĩ irĩa ĩciaraga matunda marĩ na mbeũ thĩinĩ, kũringana na mĩthemba yayo.” Na gũgĩtuika o ũguo. **12** Thĩ ikĩmera mĩmera: Mĩmera igũciara mbeũ kũringana na mĩthemba yayo, na mĩtĩ igũciara matunda marĩ na mbeũ thĩinĩ kũringana na mĩthemba yayo. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **13** Nakuo gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. Ŭcio ũgĩtuika mũthenya wa gatatũ. **14** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩkũgĩe imũrĩ wariĩ-inĩ wa matu mairũ cia kũgayũkania mũthenya na ũtukũ, na irekwo ituĩke imenyithania cia imera, na mũthenya na mĩaka. **15** Na ituĩke imũrĩ wariĩ-inĩ ũcio wa matu mairũ, itũmage thĩ kũgĩage na ũtheri.” Na gũgĩtuika o ũguo. **16** Ngai nĩombire imũrĩ igĩrĩ nene. Kimũrĩ kĩrĩa kinenanene, nĩkĩo riũa, kĩarage mũthenya; nakĩo kimũrĩ kĩrĩa kininanini, nĩkĩo mweri, kĩarage ũtukũ. O na ningĩ akĩũmba njata. **17** Ngai agĩciiga wariĩ-inĩ wa matu mairũ itũmage thĩ kũgĩe ũtheri, **18** ĩciarage mũthenya na ũtukũ, na igayũkanagie nduma na ũtheri. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **19** Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. Ŭcio ũgĩtuika mũthenya wa kana. **20** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ: “Maaĩ nĩmaiũrwo nĩ ciũmbe irĩ muoyo, nacio nyoni nĩciũmbukagĩre igũrũ rĩa thĩ gũtũkiania wariĩ wa matu mairũ.” **21** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩũmba ciũmbe irĩa nene cia irĩa-inĩ na kĩũmbe o gĩothe kĩrĩ muoyo na kĩongoyaga, ikĩiyũra maaĩ-inĩ kũringana na mĩthemba yacio, na nyoni o yothe irĩ mathagu kũringana na mĩthemba yayo. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **22** Ngai agĩciarathima akiuga atĩrĩ, “Ciaranai mũingĩhe, mũiyũre maaĩ-inĩ marĩa marĩ maria-inĩ, nacio nyoni nĩcingĩhe thĩ.” **23** Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. Ŭcio ũgĩtuika mũthenya wa gatano. **24** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩ nĩgĩe ciũmbe irĩ muoyo kũringana na mĩthemba yacio: mahiũ, na

ciũmbe irĩa ithiagĩra thĩ, na nyamũ cia gĩthaka, o nyamũ kũringana na mĩthemba yayo.” Na gũgĩtuika o ũguo. **25** Ngai akĩũmba nyamũ cia gĩthaka kũringana na mĩthemba yacio, na mahiũ kũringana na mĩthemba yamo, na ciũmbe ciothe irĩa ithiagĩra thĩ kũringana na mĩthemba yacio. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **26** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩtũũmbe andũ na mũhianĩre witũ, mahaanane na ithui, nao maathage thamaki cia irĩa na nyoni cia riera-inĩ, na mahiũ ma thĩ yothe, na maathage ciũmbe ciothe irĩa ithiagĩra thĩ.” **27** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩũmba mũndũ. **28** Ngai akĩmarathima, akĩmeera atĩrĩ, “Ciaranai mũingĩhe, mũiyũre thĩ na mũmĩtoorie. Athagai thamaki cia irĩa na nyoni cia riera-inĩ, na mwaathage ciũmbe ciothe irĩ muoyo irĩa ithiagĩra thĩ.” **29** Ningĩ Ngai akiuga atĩrĩ, “Nĩndamũhe mĩmera yothe ya thĩ irĩa ĩciaraga mbeũ, na mĩtĩ o wothĩ ũria ĩciaraga matunda marĩ mbeũ thĩinĩ. Iyo igũtuika irio cianyu. **30** Na kũrĩ nyamũ ciothe cia gũkũ thĩ, na nyoni ciothe cia riera-inĩ, o na ciũmbe ciothe irĩa ithiagĩra thĩ, na kindũ o gĩothe kĩrĩ mĩhũmũ ya muoyo-rĩ, ndaacĩhe mĩmera mĩruru yothe ituĩke irio ciacio.” Na gũgĩtuika o ũguo. **31** Ngai akĩona atĩ kindũ kĩrĩa gĩothe oombĩte kĩarĩ kĩa mũno. Nakuo gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. Ŭcio ũgĩtuika mũthenya wa gatandatũ.

2 Igũrũ na thĩ ikĩrĩka na ũgemu wacio wothĩ. **2** Naguo mũthenya wa mũgwanja wakinya, Ngai agĩkorwo arĩkie wĩra ũcio aarutaga; nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩhũrũka mũthenya ũcio wa mũgwanja kuuma wĩra-inĩ wake wothĩ. **3** Nake Ngai akĩrathima mũthenya ũcio wa mũgwanja na akĩwamũra, tondũ nĩ mũthenya ũria we aahurũkire kuuma wĩra-inĩ wothĩ ũria aarutĩte wa ũũmbi. **4** Ŭcio nĩguo ũhoro ũria wĩgĩ igũrũ na thĩ rĩria ciombirwo. Rĩria Jehova Ngai ombire thĩ na igũrũ-rĩ, **5** gũtiarĩ kahinga o na kamwe ga gĩthaka koonekete thĩ kana mũmera wa gĩthaka ũkamera. Nĩ tondũ Jehova Ngai ndoirĩtie mbura thĩ na gũtiarĩ mũndũ wa kũrĩma mũgũnda, **6** no tũrũũ twoimaga na thĩ na tũkaihũgia thĩ igũrũ guothe. **7** Nake Jehova Ngai akĩũmba mũndũ kuuma rũkũngũ-inĩ rwa thĩ, na akĩmũhũhĩra mĩhũmũ ya muoyo maniũrũ-inĩ make, nake mũndũ ũcio akĩgĩa na muoyo. **8** Ningĩ Jehova Ngai nĩathondekete mũgũnda mwena wa irathĩro, o kũu Edeni; na kũu nĩkũo aigire mũndũ ũcio oombĩte. **9** Nake Jehova Ngai agĩtũma thĩ imere mĩtĩ ya mĩthemba yothe na ikũre. Yarĩ mĩtĩ mĩega ikĩoneka na maitho na yaciara matunda mega ma kũria. Gatagatĩ ka mũgũnda ũcio nĩ haarĩ na mĩtĩ wa muoyo, na mĩtĩ wa ũmenyo wa gũkũũrana wega na ũũru. **10** Na nĩ kwari rũũ rwathereraga ruumĩte Edeni rũkaihũgia mũgũnda ũcio; ruoima Edeni rũkagayũkana rũgatuika njũũ inya. **11** Rũũ rwa mbere rwĩtagwo Pishoni; na nĩruo rũthiũrũrũkaga bũrũri wothĩ wa Havila, kũria kũrĩ thahabu. **12** (Thahabu ya bũrũri ũcio nĩ njega; ningĩ kũu no kũrĩ maguta manungĩ wega metagwo bendora, na tũhiga twa goro twĩtagwo onigithi.) **13** Rũũ rwa keerĩ rwĩtagwo Gihoni; naruo rũthiũrũrũkaga bũrũri wothĩ wa Kushi. **14** Rũũ rwa gatatu rwĩtagwo Hidekela naruo rũgeragĩra mwena wa irathĩro wa bũrũri

wa Ashuri. Naruo rūūi rwa kana rwitagwo Farati. **15** Jehova Ngai akōya mūdū ūcio oombite, akīmūga mūgūnda-ini ūcio wa Edeni aūrimage na aūmenyagīrre. **16** Nake Jehova Ngai agīatha mūdū ūcio, akīmūra atīrī, “No ūrie maciaro ma mūtī o wothē ūrī mūgūnda ūyū; **17** no rīrī, ndūkanarie maciaro ma mūtī ūria wa ūmenyo wa gūkūrana wega na ūūru, nīgukorwo rīria ūkaamarīa, ti-itherū no gūkua ūgaakua.” **18** Ningī Jehova Ngai akiuga atīrī, “Ti wega mūdū ūyū aikare arī wiki. Nīngūmūmbīra mūteithia ūria ūmwagīrre.” **19** Na rīrī, Jehova Ngai nī oombite nyamū ciothe cia gīthaka na nyoni cia rīera-inī kuuma tīrī-inī. Agīcerehe kūrī mūdū ūcio one marītwa marīa egūcitua; na ūria mūdū ūcio aatūre kīumbe o gīothe kī muoyo, rīu rīgītuika rītwa rīakio. **20** Nī ūndū ūcio mūdū ūcio akihe mahiū mothe marītwa, o na nyoni cia rīera-inī na nyamū ciothe cia gīthaka. No Adamu ndooneirwo mūteithia ūmwagīrre. **21** Nī ūndū ūcio Jehova Ngai agītūma mūdū ūcio akome toro mūnene mūno; na rīrīa aakomete, Jehova Ngai akīruta rūbaru rūmwe rwa mūdū ūcio na agīcookia nyama hau rwarī. **22** Hīndī iyo Jehova Ngai akīmūba mūdū-wa-nja kuuma rūbaru rūria aarutite kūrī mūdū ūcio na akīrehe mūdū-wa-nja ūcio kūrī we. **23** Mūdū ūcio akiuga atīrī, “Hī! Rīu-rī, rīrī nī ihīndī kuuma mahīndī makwa, na nyama cia mwīrī wakwa. Arīttagwo mūdū-wa-nja, tondū aarutirwo kuuma kūrī mūdū mūrūme.” **24** Gikī nīkio gītūmaga mūdū mūrūme atige ithe na nyina, na anyiitane na mūtumia wake, nao magatuika mwīrī ūmwe. **25** Acio eerī, mūdū ūcio na mūtumia wake, maarī njaga, na matiaconokaga.

3 Na rīrī, nyoka yarī na wara mūingī gūkīra nyamū ciothe cia gīthaka iria Jehova Ngai oombite. Nyoka iyo ikūrīa mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Ti-itherū Ngai nī oigire mūtikanarie maciaro kuuma mūtī o wothē wa mūgūnda ūyū?” **2** Mūdū-wa-nja ūcio agīcookia nyoka iyo atīrī, “No tūrīe matunda ma mītī ūria ūrī mūgūnda ūyū, **3** no Ngai aatwīrre atīrī, ‘Mūtikanarie matunda ma mūtī ūria ūrī gatagatī ka mūgūnda ūyū, na mūtikanauhutie, nīguo mūtīgakue.’” **4** No nyoka ikūrīa mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Ti-itherū mūtīgikua. **5** No Ngai nīoī atī rīrīa mūkaaria matunda macio, maitho manyu nīmakahingūka, mūtūke o ta Ngai, mūmenyage wega na ūūru.” **6** Rīrīa mūdū-wa-nja ūcio onire atī matunda ma mūtī ūcio maarī mega ma kūrīa, na ma kwendeke makionwo na maitho, o na ma kwīrīrīrio nī ūndū wa kūhīgīa mūdū, agītua mamwe, akīria. Agīcooka akīhe mūthuuri wake, ūria maarī nake, nake akīria. **7** Hīndī iyo maitho mao eerī makīhingūka, nao makīmenya atī maarī njaga; nī ūndū ūcio magītumania mathangū ma mūkūyū, magītithondekera kīndū gīa kūhūmbīra njaga yao. **8** Hwaī-inī rīrīa rīua rīarurite-rī, mūdū ūcio na mūtumia wake makīgua makīnya ma Jehova Ngai agīceera kūu mūgūnda-inī, nao makītīhitha mītī-inī ya mūgūnda nīguo Jehova Ngai ndakamone. **9** No Jehova Ngai agītā mūdū ūcio, akīmūria atīrī, “Ūrī ha?” **10** Nake akīmūcookia atīrī, “Nīi ngūguire ūgīceera mūgūnda-inī ndeetīgira tondū nyuma njaga; nī ūndū ūcio ndeethitha.” **11** Nake Jehova akīmūria

atīrī, “Nūū ūkwīrre atī ūrī njaga? Kaī ūrīte matunda ma mūtī ūria ndagwaathire ngīkwīra ndūkanaūrie?” **12** Mūdū ūcio akiuga atīrī, “Mūdū-wa-nja ūria waheire ndūūranie nake nīwe ūūheire matunda mamwe ma mūtī ūcio, na nīi ndarīa.” **13** Nake Jehova Ngai akīūra mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Atī nī atīa wīkīte?” Mūdū-wa-nja ūcio akiuga atīrī, “Nī nyoka iheenirre na nīi ndarīa matunda macio.” **14** Nī ūndū ūcio Jehova Ngai akīra nyoka atīrī, “Tondū nīwīkīte ūguo-rī, ‘Wee ūrogwatwo nī kīrumi gūkīra mahiū mothe na gūkīra nyamū ciothe cia gīthaka! Ūrīthiāga na nda, na ūrīrīāga rūkūngū matukū mothe ma muoyo waku. **15** Na nīngūtūma kūgīe ūthū gatagatī gaku na mūdū-wa-nja ūyū, na gatagatī ka rūciarō rwaku na rwake; nake nīagakūhehenja mūtwe, nawe nīukamūgūtha ndīira ya kūgītūrī gwake.’” **16** Ningī akīra mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Nīngūkūingīhīria ruo mūno hīndī ya gūciara; ūrīciaraga ciana na ruo. Merīrīria maku marīkoragwo marī harī mūthuuriūguo, nake nīarīgīwathaga.” **17** Ningī Ngai akīra Adamu atīrī, “Tondū nīwathikīre mūtumia waku, na warīa matunda ma mūtī ūria ndagwaathire, ngīkwīra atī, ‘Ndūkanarie,’” **18** “Thī nīyarumwo nī ūndū waku; ūrīrīāga irio ciayo na ruo rwa mīnoga matukū mothe ma muoyo waku. **18** Irīgūciaragīra māguu na mahiū ma nyeki-inī, nawe ūrīrīāga mīmera ya mūgūnda. **19** Ūrīrīāga irio cia thithino ya mīnoga yaku, o ngīnya rīrīa ūgaacooka tīrī-inī, tondū nokuo warūtītū; tondū wee ūrī rūkūngū na ūgaacooka o rūkūngū-inī.” **20** Adamu agītā mūtumia wake Hawa, tondū nīwe watūkīre nyina wa arīa othe matūūraga muoyo. **21** Jehova Ngai agīthondekera Adamu na mūtumia wake nguo cia njūūa, akīmahumba. **22** Nake Jehova Ngai akiuga atīrī, “Mūdū ūyū nīatūikīte o ta ūmwe wītī, akamenya wega na ūūru. Ndagīrīre gwītīkīrio atue matunda ma mūtī wa muoyo o namo, amarie nake atūūre ngīnya tene.” **23** Nī ūndū ūcio Jehova Ngai akīmūingata kuuma Mūgūnda wa Edeni athīi akarīmage tīrī-inī kūrīa aarūtītū. **24** Ngai aarīkia kūrūtūrūra mūdū ūcio-rī, akīga akerubi mwena wa irathīro wa Mūgūnda wa Edeni, o na rūhīrī rwa njora rwarīrīmūkaga mwaki na rwahenaga mbarī ciothe, nī ūndū wa kūgītīra njira ya gūthīi mūtī-inī ūcio wa muoyo.

4 Nake Adamu agīkoma na mūtumia wake Hawa, nake akīgīa nda, agīciara Kaini. Nake akiuga atīrī, “Ndīkūgīa na mwana wa kahī nī ūndū wa gūteithio nī Jehova.” **2** Thuutha ūcio agīciara Habili, mūrū wa nyina. Habili aarī mūrīthi wa mbūrī nake Kaini aarī mūrīmī. **3** Maikarīte kwa ihīnda-rī, Kaini akīrehe maciaro mamwe ma mūgūnda marī igongona kūrī Jehova. **4** No Habili akīrehe marīgithathi mamwe marīa manoru ma rūūru rwake. Nake Jehova agīkenio nī Habili na igongona rīake, **5** no ndaakenirio nī Kaini na igongona rīake. Nī ūndū ūcio Kaini akīrakara mūno, na agītukia gīthiithi. **6** Nake Jehova Ngai akīūra Kaini atīrī, “Ūrakarīte nīkī? Na nī kī gītūmīte ūtukie gīthiithi? **7** Ūngīka ūria kwagīrīre-rī, no wage gwītīkīrika? No ūngīaga gwīka ūria kwagīrīre-rī, mehīa makuoheirie mūrango-inī waku makītēda gūgwatha; no wee no ngīnya ūmatoorie.” **8** Thuutha ūcio Kaini akīra mūrū wa nyina Habili atīrī, “Nītumagare

túthii mûgûnda.” Na rîria maari kûu mûgûnda, Kaini agitharikira mûrû wa nyina Habili, akimûûruga. **9** Nake Jehova akûûria Kaini atîrî, “Arî ha mûrû-wa-nyûkwa Habili?” Nake akimûcookeria atîrî, “Nîi ndiûû, kaî arî nîi mûmenyereri wa mûrû-wa-maitû?” **10** Jehova akimûûria atîrî, “Nî atîa wîkîte? Ta thikirîria! Thakame ya mûrû-wa-nyûkwa nîirangaîra îrî tîiri-inî. **11** Na rîrî, nîugwatîtwo nî kîrumi na ûkaingatwo mûgûnda ûria waathamirîe kanua kaguo gwamûkîra thakame ya mûrû-wa-nyûkwa kuuma guoko-inî gwaku. **12** Rîrîa ûrîûrîmaga-rî, ndûgacooka gûgûciarîra maciaro maguo. Ûgûtuûka mûndû ûtakîndagîria, wa kûûrûûruga gûkû thî. **13** Nake Kaini akûûria Jehova atîrî, “Iherithia rîakwa nî inene gûkîra ûria ingîhota gwtîiria. **14** Ûmûthî ûyû nîûranyîngata kuuma mûgûnda ûyû na ndûûre hithîtwo ûthîû waku; ngûtuûka mûndû ûtakîndagîria, wa kûûrûûruga gûkû thî, na ûria wothe ûkaanyona nîakanjûruga.” **15** No Jehova akîmwîra atîrî, “Aca, ti ûguo; mûndû o na ûrîkû angîkooraga Kaini, nîakarîhio maita mûgwanja.” Jehova agîcooka agîkîra Kaini rûûri nîgeetha ûria wothe ûngîmuona ndakamûûrage! **16** Nî ûndû ûcio Kaini akîehera akiuma harî Jehova, na agîtûûra bûrûri-inî wa Nodu, mwena wa irathîro rîa Edenî. **17** Kaini agîkoma na mûtumia wake, na akîgîa nda, agîciara Enoku. Hîndî îyo Kaini nîakaga itûûra inene, na aarîkia kûrîaka, akîrîûta Enoku o ta ûria mûrîû eetagwo. **18** Nake Enoku agîciarîrwo Iradu, nake Iradu aarî ithe wa Mehujaeli, nake Mehujaeli aarî ithe wa Methushaeli, nake Methushaeli aarî ithe wa Lameku. **19** Lameku ûcio akîhîkia andû-a-nja eerî, ûmwe eetagwo Ada na ûria ûngî eetagwo Zila. **20** Ada agîciara Jabali; na nîwe ithe wa andû arîa matûûruga hema-inî na marîithagia mahîû. **21** Mûrû-wa nyina eetagwo Jubali; nake nîwe ithe wa andû arîa othe mahûûruga inanda cia mûgeeto na makahuha mîûrîrû. **22** Zila o nake aarî na mûrîû, nake eetagwo Tubali-Kaini, na nîwe waturaga indo cia mîthemba yothê cia gîcango na cia kîgera. Tubali-Kaini aarî na mwari wa nyina wetagwo Naama. **23** Lameku akîûra atumia ake atîrî, “Ada na Zila, taa thikirîria; inyû atumia a Lameku, ta iguai ciugo ciakwa. Nînjûragîte mûndû nî ûndû wa kûndîihia, ngooraga mûndû mwîthî nî ûndû wa kûnguraria. **24** Angîkorwo Kaini arîhagîrio maita mûgwanja-rî, Lameku nake akarîhîrio maita mîrongo mûgwanja na mûgwanja.” **25** Nake Adamu agîkoma na mûtumia wake rîngî, nake agîciara kaana ga kahî, na agîgatua Sethi, akiuga atîrî, “Ngai nîaheete mwana ûngî handû ha Habili, ûria Kaini ooragire.” **26** Sethi o nake aarî na mûrîû wake, nake akîmûtua rîitwa Enoshu. Hîndî îyo nîrîo andû mambîrîirie gûkaira rîitwa rîa Jehova.

5 Ûyû nîguo ûhoru ûria wandîkîtwo wîgîi njiarwa cia Adamu. Hîndî îria Ngai oombire mûndû-rî, amûûmbire na mûhianîre wa Ngai. **2** Ngai aamboombire mûndû mûrûme na mûndû-wa-nja na akîmarathima. Na aarîkia kûmomba, akîmeeta “mûndû.” **3** Adamu akînyia mîaka igana na mîrongo îtatû-rî, akîgîa na mûrîû wamûtûkîtie na wa mûhianîre wake; nake akîmûtua Sethi. **4** Na thuutha wa Sethi gûciarwo-rî,

Adamu agîtûûra muoyo mîaka ingî magana manana, na akîgîa na ciana ingî cia aanake na cia airîtu. **5** Mîaka yothê îria Adamu aatûûrîre muoyo yarî mîaka magana kenda na mîrongo îtatû, agîcooka agîkua. **6** Sethi aakînyia mîaka igana na îtano-rî, akîgîa na mûrîû wetagwo Enoshu. **7** Na thuutha wa Enoshu gûciarwo-rî, Sethi agîtûûra muoyo mîaka ingî magana manana na mûgwanja na akîgîa na ciana ingî cia aanake na cia airîtu. **8** Mîaka yothê îria Sethi aatûûrîre muoyo yarî mîaka magana kenda na ikûmi na îrî, agîcooka agîkua. **9** Enoshu aakînyia mîaka mîrongo kenda-rî, akîgîa na mûrîû wetagwo Kenani. **10** Na thuutha wa Kenani gûciarwo-rî, Enoshu agîtûûra muoyo mîaka ingî magana manana na ikûmi na îtano, na akîgîa na ciana ingî cia aanake na cia airîtu. **11** Mîaka yothê îria Enoshu aatûûrîre muoyo yarî mîaka magana kenda na îtano, agîcooka agîkua. **12** Kenani aakînyia mîaka mîrongo mûgwanja-rî, akîgîa na mûrîû wetagwo Mahalaleli. **13** Na thuutha wa Mahalaleli gûciarwo-rî, Kenani agîtûûra muoyo mîaka ingî magana manana na mîrongo îna, na akîgîa na ciana ingî cia aanake na cia airîtu. **14** Mîaka yothê îria Kenani aatûûrîre muoyo yarî mîaka magana kenda na ikûmi, agîcooka agîkua. **15** Mahalaleli aakînyia mîaka mîrongo îtandatû na îtano-rî, akîgîa na mûrîû wetagwo Jaredi. **16** Na thuutha wa Jaredi gûciarwo-rî, Mahalaleli agîtûûra muoyo mîaka ingî magana manana na mîrongo îtatû, na akîgîa na ciana ingî cia aanake na cia airîtu. **17** Mîaka yothê îria Mahalaleli aatûûrîre muoyo yarî mîaka magana manana na mîrongo kenda na îtano, agîcooka agîkua. **18** Jaredi aakînyia mîaka igana na mîrongo îtandatû na îrî-rî, akîgîa na mûrîû wetagwo Enoku. **19** Na thuutha wa Enoku gûciarwo-rî, Jaredi agîtûûra muoyo mîaka ingî magana manana, na akîgîa na ciana ingî cia aanake na cia airîtu. **20** Mîaka yothê îria Jaredi aatûûrîre muoyo yarî mîaka magana kenda na mîrongo îtandatû na îrî, agîcooka agîkua. **21** Enoku aakînyia mîaka mîrongo îtandatû na îtano-rî, akîgîa na mûrîû wetagwo Methusela. **22** Na thuutha wa Methusela gûciarwo-rî, Enoku agîtûûra atwaranaga na Ngai mîaka magana matatû, akîgîa na ciana ingî cia aanake na cia airîtu. **23** Mîaka yothê îria Enoku aatûûrîre muoyo yarî mîaka magana matatû na mîrongo îtandatû na îtano. **24** Enoku agîtwarana na Ngai ngînya akîagwo tondû Ngai nîamuoire. **25** Methusela aakînyia mîaka igana na mîrongo îtano na mûgwanja-rî, akîgîa na mûrîû wetagwo Lameku. **26** Na thuutha wa Lameku gûciarwo-rî, Methusela agîtûûra muoyo mîaka ingî magana mûgwanja na mîrongo îtano na îrî, na akîgîa na ciana ingî cia aanake na cia airîtu. **27** Mîaka yothê îria Methusela aatûûrîre muoyo yarî mîaka magana kenda na mîrongo îtandatû na kenda, agîcooka agîkua. **28** Lameku aakînyia mîaka igana na mîrongo îtano na îrî-rî, akîgîa mwana wa kahî. **29** Nake agîgatua Nuhu, akiuga atîrî, “Nîarîtûhooragîria ruo rwa wîra na mînoga ya moko maitû rîria tûkûrîma, tondû Jehova nîarumîre thî.” **30** Thuutha wa Nuhu gûciarwo-rî, Lameku agîtûûra muoyo mîaka ingî magana matano na mîrongo kenda na îtano, na akîgîa na ciana ingî cia aanake na cia airîtu. **31** Mîaka yothê îria Lameku aatûûrîre muoyo yarî mîaka magana mûgwanja na mîrongo mûgwanja

na mŭgwanja, agĩcoka agĩkua. **32** Nuhu aakinya ũkũrũ wa mĩaka magana matano-rĩ, akigĩa na ariũ ake na nĩo Shemu, na Hamu na Jafethu.

6 Rĩria andũ maambĩrĩrie kũingĩha thĩ na magĩciarĩrwo airĩtu-rĩ, **2** ariũ a Ngai makĩona atĩ airĩtu a andũ maarĩ athaka, nao makĩhikia o ũria mũndũ ethuuragĩra. **3** Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Roho wakwa ndegũtũra agianaga na mũndũ nginya tene, tondũ mũndũ nĩ wa gũkua; matukũ make marĩkoragwo marĩ mĩaka igana na mĩrongo ĩrĩ.” **4** Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio, o na thuutha ũcio, rĩria Anefilĩ matũũraga gũkũ thĩ, nĩrio ariũ a Ngai maakomire na airĩtu a andũ na magĩciara ciana nao. Ciana icio nĩcio ciarĩ njamba cia tene na andũ arĩa maarĩ igweta. **5** Jehova akĩona ũria waganu wa andũ waingĩhite gũkũ thĩ, na atĩ merĩria ma meciiria ma ngoro ciao maarĩ mooru hĩndĩ ciothe. **6** Jehova akinyĩitwo nĩ kieha nĩ ũndũ wa kũũmba mũndũ gũkũ thĩ, na ngoro yake ikĩiyũrwo nĩ ruo. **7** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩngũniina andũ, o arĩa nĩ ndombire, mathire kuuma thĩ, andũ na nyoni, na ciũmbe iria ithiagĩra thĩ, o na nyoni cia rĩera-inĩ, nĩgũkorwo ndĩ na kieha nĩ ũndũ wa gũciũmba.” **8** No Nuhu agĩtikĩrĩka maitho-inĩ ma Jehova. **9** Ũyũ nĩguo ũhoro wa Nuhu. Nuhu aarĩ mũndũ mũthingu, ũtaarĩ na ũcuuke kũrĩ andũ a hĩndĩ yake, na niatwaranaga na Ngai. **10** Nuhu aarĩ na ariũ atatũ: nĩo Shemu, na Hamu na Jafethu. **11** Thĩ nayo yarĩ thũku maitho-inĩ ma Jehova na yaiyũritwo nĩ maũndũ ma ũhinya. **12** Ngai nĩonire ũria thĩ yathũkĩte, nĩgũkorwo andũ othe a thĩ nĩmathũkĩtie mĩthĩre yao. **13** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩira Nuhu atĩrĩ, “Nĩndũite itua kũniina andũ aya othe, nĩgũkorwo thĩ nĩ ĩiyũritwo nĩ maũndũ ma ũhinya nĩ ũndũ wao. Ti-itherũ nĩngũmaniinanĩria hamwe na thĩ. **14** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, wĩyakĩre thabina ya mĩtĩ ya mĩthithinda; na ũthondeke tũnyũmba thĩĩnĩ, na ũmĩhake rami thĩĩnĩ na nja. **15** Na ũkũmĩaka ũũ: ũraiha wa thabina ũkorwo ũrĩ buti magana mana na mĩrongo ĩtano, na warĩ wa buti mĩrongo mũgwanja na ithano na buti mĩrongo ĩna na ithano, kũraiha na igũrũ. **16** Ũmĩgite igũrũ, no ũtigie buti ĩmwe na nuthu mwena wa igũrũ wa thingo. Wikĩre mĩrango mwena-inĩ wa thabina, na ũmĩake ĩrĩ na ngoroba ya thĩ, na ya gatagatĩ, na ya igũrũ. **17** Nĩngũrehe mũiyũro wa maaĩ gũkũ thĩ wa kũniina kĩndũ gĩothe kĩrĩ muoyo gũkũ thĩ, kĩũmbe o gĩothe kĩrĩ na mĩhũmũ ya muoyo thĩĩnĩ wakĩo. ĩndo ciothe ĩrĩ thĩ nĩkĩniinwo. **18** No nĩngũthondeka kĩrĩkanĩro nawe. Wee nĩũgatoonya thabina, wee mwene na ariũ aku na mũtumia waku, na atumia a ariũ aku. **19** Nĩngĩ nĩũkaingĩria ciũmbe cia mĩthemba yothe thĩĩnĩ wa thabina, o mũthemba ciũmbe igĩrĩ, wa njamba na wa nga, nĩguo itũũre muoyo, o hamwe nawe. **20** O mũthemba wa nyoni, na o mũthemba wa nyamũ ciothe na ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ, nĩgooka kũrĩ we igĩrĩ igĩrĩ nĩguo itũũre muoyo. **21** Nĩũkamaatha mĩthemba yothe ya irio iria irĩagwo, ũciige ĩrĩ irio ciaku na ciacio.” **22** Nuhu agĩka maũndũ mothe o ta ũria Ngai aamwathite eke.

7 Nĩngĩ Jehova akĩira Nuhu atĩrĩ, “Toonya thabina thĩĩnĩ, wee na nyũmba yaku yothe, tondũ nĩnyonete ũrĩ mũthingu rũciaro-inĩ rũrũ. **2** Na ũtoonye thĩĩnĩ na nyamũ mũgwanja mũgwanja cia mĩthemba yothe irĩa ĩtarĩ thaahu, o njamba na nga yayo, na igĩrĩ igĩrĩ cia mĩthemba yothe irĩa ĩrĩ thaahu, o njamba na nga yayo, **3** o na nĩngĩ ũtoonye na nyoni mũgwanja mũgwanja cia mĩthemba yothe, o njamba na nga yayo, nĩgeetha mĩthemba yacio itũũro muoyo thĩ yothe. **4** Thikũ mũgwanja kuuma rĩu, nĩnguuria mbura, yure gũkũ thĩ matukũ mĩrongo ĩna mũthenya na ũtukũ, na nĩine ciũmbe ciothe iria ĩrĩ muoyo iria nĩ ndombire, ithire thĩ.” **5** Nake Nuhu agĩka ũria wotho Mwathani aamwathite eke. **6** Nuhu aarĩ na mĩaka magana matandatũ rĩria mũiyũro ũcio wa maaĩ waiyũire thĩ. **7** Nake Nuhu na ariũ ake na mũtumia wake na atumia a ariũ ake magĩtoonya thabina morĩre mũiyũro ũcio wa maaĩ. **8** Nyamũ igĩrĩ igĩrĩ iria ĩtarĩ thaahu na iria ĩrĩ thaahu cia nyoni o na cia ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ, **9** njamba na nga-rĩ, igĩũka kũrĩ Nuhu igĩtoonya thabina, o ta ũria Ngai aathĩte Nuhu. **10** Na thuutha wa matukũ mũgwanja mũiyũro wa maaĩ ikĩiyũra thĩ. **11** Na rĩrĩ, mũthenya wa ikũmi na mũgwanja, mweri wa keerĩ, mwaka ũria Nuhu akinyirire mĩaka magana matandatũ-rĩ, mũthenya ũcio nĩguo ithima cia maaĩ ciothe cia kũria kũriku ciatuthũkire, nacio ihingo cia mũiyũro wa igũrũ ikĩhingũrwo. **12** Nayo mbura ĩkiura thĩ matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ. **13** Mũthenya o ro ũcio nĩguo Nuhu na ariũ ake, Shemu, na Hamu na Jafethu, hamwe na mũtumia wake na atumia a ariũ ake atatũ maatoonyire thabina. **14** Nao maarĩ na mĩthemba yothe ya nyamũ cia gĩthaka, o nyamũ kũringana na mũthemba wayo, na mahiũ mothe kũringana na mĩthemba yamo, na ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ kũringana na mĩthemba yacio, na nyoni ciothe kũringana na mĩthemba yacio, na kĩndũ gĩothe kĩrĩ mathagu. **15** Ciũmbe ciothe iria ĩrĩ mĩhũmũ ya muoyo igĩũka kũrĩ Nuhu igĩtoonya thabina igĩrĩ igĩrĩ. **16** Nyamũ iria ciatoonyire thĩĩnĩ ciarĩ njamba na nga cia mĩthemba yothe ya ĩndo iria ĩrĩ muoyo, o ta ũria Ngai aathĩte Nuhu. Nake Jehova akĩmũhingĩrĩria thĩĩnĩ. **17** Handũ ha matukũ mĩrongo ĩna, mũiyũro ũcio ũgĩthĩ na mbere kuongerereka thĩ, na o ũria maaĩ macio maingĩhaga makĩoya thabina ĩyo na igũrũ mũno na ikĩreera igũrũ rĩa maaĩ. **18** Maaĩ macio makĩambatĩra na makĩongerereka mũno gũkũ thĩ, nayo thabina ikĩreera maaĩ igũrũ. **19** Maaĩ macio makĩambatĩra mũno igũrũ wa thĩ, nacio ĩrima ciothe iria ndaaya na igũrũ gũkũ mũhuro wa matu guothe ikĩhumbĩrwo nĩmo. **20** Maaĩ macio maambatire makĩhumbira ĩrima na makĩria ma buti mĩrongo ĩrĩ. **21** Kĩndũ gĩothe kĩarĩ muoyo na gĩathĩiaga gũkũ thĩ gĩgĩkua, nyoni, na mahiũ na nyamũ cia gĩthaka, na ciũmbe ciothe iria ciahunĩte thĩ, o na andũ othe. **22** Kĩndũ gĩothe kĩarĩ thĩ nyũmũ na kĩarĩ na mĩhũmũ ya muoyo maniũrũ-inĩ makĩo gĩgĩkua. **23** Kĩndũ gĩothe kĩarĩ muoyo gũkũ thĩ guothe gĩkĩniinwo biũ; andũ na nyamũ na ciũmbe iria ithiagĩra thĩ na nyoni cia rĩera-inĩ ikĩniinwo ciothe gũkũ thĩ. No Nuhu watigarire hamwe na andũ arĩa maarĩ nake thĩĩnĩ wa

thabina. **24** Maaſi macio magiikara mahumbiriite thi matukũ igana rĩmwe na mĩrongo itano.

8 No rĩrĩ, Ngai nĩaririkanire Nuhu o hamwe na nyamũ ciothe cia githaka o na mahiũ marĩa mothe aarĩ namo thiĩnĩ wa thabina, na agĩtũma rũhuho rũhurutane gũkũ thi, namo maaſi makĩambiriĩria kũhũa. **2** Nacio ithima cia kũria kũriku na ihingo cia muiyũro wa igũrũ ikihingwo, nayo mbura igĩtiga kuura. **3** Namo maaſi magithiĩ makĩhũuaga, magithiraga thi. Thuutha wa matukũ igana na mĩrongo itano-rĩ, maaſi magikorwo manyihanyihite, **4** naguo mũthenya wa ikũmi na mũgwanja wa mweri wa mũgwanja, thabina ikĩrũgama irĩma-inĩ cia Ararati. **5** Maaſi macio magithiĩ na mbere na kũhũa o nginya mweri wa ikũmi, na mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi-rĩ, tũcũmbĩrĩ twa irĩma tũkiambiriĩria kuoneka. **6** Na thuutha wa matukũ mĩrongo ina, Nuhu akĩhingũra ndirica irĩa aakĩte thabina-inĩ, **7** na akĩrekereria ihuru na nja, narĩo rĩgĩtũura rĩũmbũkaga kũndũ na kũndũ o nginya rĩrĩa maaſi maahũire thi. **8** Ningĩ akĩrekereria ndutura ithiĩ ikarore kana maaſi nĩmahũite gũkũ thi. **9** No ndutura iyo ndionire handũ ha kũũmba tondũ thi yotha yaiyũrĩtwo nĩ maaſi; nĩ ũndũ ũcio igĩcooka thabina-inĩ kũrĩ Nuhu. Nake agĩtambũrũkia guoko akĩmĩoya, akĩmĩtoonyia thabina thiĩnĩ kũu we aarĩ. **10** Ningĩ agĩeterera matukũ mangĩ mũgwanja, na maathira akĩrekereria ndutura rĩngĩ yume nja ya thabina. **11** Rĩrĩa ndutura iyo yamũcookereire hwaĩ-inĩ-rĩ, yakuuĩte ithangũ rĩa mĩtamaiyũ na mũkanye wayo, riatũtwo o hĩndĩ iyo! Nuhu agĩkĩmenya atĩ maaſi nĩmahũite thi. **12** Nuhu agĩeterera matukũ mangĩ mũgwanja, agĩcooka akĩrekereria ndutura iyo yume nja rĩngĩ, no hĩndĩ ino ndiigana kũmũcookerera. **13** Na rĩrĩ, mũthenya wa mbere, mweri wa mbere wa mwaka ũria Nuhu akinyirie mĩaka magana matandatũ na ũmwe-rĩ, mũthenya ũcio nĩguo maaſi maahũire biũ gũkũ thi. Nake Nuhu akĩeheria kĩria kiagitĩte thabina, agĩkiona atĩ thi nyaniarĩte. **14** Gũgĩkinya mũthenya wa mĩrongo iĩri na mũgwanja wa mweri wa keerĩ-rĩ, thi nyaniarĩte biũ. **15** Ningĩ Ngai akĩra Nuhu atĩrĩ, **16** “Uma thabina, wee na mĩtumia waku, na ariũ aku na atumia ao. **17** Hingũrĩa mĩthemba yotha ya ciũmbe irĩa irĩ muoyo icio ũrĩ nacio: irĩ nyoni, na nyamũ, na ciũmbe irĩa ithiagĩra thi, nĩgeetha ciongerereke thi, na iciarane cingĩhe gũkũ thi.” **18** Nĩ ũndũ ũcio Nuhu akiuma thabina hamwe na ariũ ake, na mĩtumia wake, na atumia a ariũ ake. **19** Nyamũ ciothe na ciũmbe ciothe irĩa ithiagĩra thi, na nyoni ciothe, na kĩndũ o gĩothe gĩthiagĩra gũkũ thi, ciothe cikiuma thabina, mĩthemba o mĩthemba. **20** Nake Nuhu agĩakira Jehova kĩgongona, na akĩoya nyamũ imwe cia irĩa ciothe itarĩ thaahu, na nyoni irĩa itarĩ thaahu, akĩrutĩra Ngai igongona rĩa njino ho. **21** Nake Jehova agĩkenio nĩ mĩtararĩko ũcio, akiuga atĩrĩ na ngoro yake: “Ndirĩ hĩndĩ ngaacooka kũruma thi rĩngĩ nĩ ũndũ wa mũndũ, o na gũtuika merĩrĩa na ngoro yake nĩ mooru kuuma ũnini-inĩ wake. Na ndirĩ hĩndĩ ngaacooka kũniina ciũmbe ciothe irĩa irĩ muoyo ta ũguo njikite. **22** “Mahinda mothe marĩa thi igĩtũura-rĩ, kũrĩkoragwo na hĩndĩ ya kũhaanda na ya magetha, na

hĩndĩ ya heho na ya ũrugarĩ, na hĩndĩ ya themithũ na ya gathano, na mũthenya na ũtukũ.”

9 Hĩndĩ iyo Ngai akĩrathima Nuhu na ariũ ake, akĩmeera atĩrĩ, “Ciaranai na mũingĩhe na muiyũre thi. **2** Nyamũ ciothe cia thi, na nyoni cia rĩera-inĩ, ciothe nĩ irĩmwĩtigagĩra na imakage nĩ inyuĩ, ciũmbe ciothe irĩa ithiagĩra thi, na thamaki ciothe cia irĩa-inĩ; nĩndacineana moko-inĩ manyu. **3** Kĩndũ gĩothe gĩtũuraga muoyo na gĩthiagĩra-rĩ, gĩgĩtuika irio cianyu. O ta ũria ndamũheire mĩmera irĩa mĩruru mĩrĩage, rĩrũ nĩ ndamũhe inde ciothe itũike irio cianyu. **4** “No rĩrĩ, mũtikanarĩ nyama irĩ na thakame, tondũ thakame nĩyo muoyo. **5** Na ti-itherũ nĩngarĩhanĩria gĩitwo gwa thakame yanyu. Ndimĩrĩhanĩrie o na kuuma kũrĩ nyamũ o na irĩkũ. Nake mũndũ angĩta thakame ya mũndũ ũngĩ, o nake nĩakarĩhio thakame iyo. **6** “Mũndũ o wotha ũgaita thakame ya mũndũ ũngĩ, thakame yake o nayo igaitwo nĩ mũndũ; nĩgũkorwo Ngai ombire mũndũ na mũhianĩre wake. **7** No inyuĩ-rĩ, ciaranai na mũingĩhe; muongerereke thi na muiyũre kuo.” **8** Ningĩ Ngai akĩra Nuhu hamwe na ariũ ake atĩrĩ, **9** “Rĩrũ nĩ nĩngũthondeka kĩrikanĩro giakwa na inyuĩ, na njiaro cianyu irĩa igooka thuutha wanyu, **10** o na hamwe na kĩũmbe gĩothe kĩrĩ muoyo kĩa irĩa mĩraarĩ nacio; nicio nyoni, na mahiũ o na nyamũ cia githaka ciothe irĩa cioimire thabina hamwe na inyuĩ, ici nicio ciũmbe ciothe irĩ muoyo gũkũ thi. **11** Nĩndathondeka kĩrikanĩro giakwa na inyuĩ: Gũtirĩ hĩndĩ ingĩ muoyo wotha ũkaaniinwo na muiyũro wa maaſi; gũtirĩ hĩndĩ ingĩ gũkaagĩ muiyũro wa maaſi wa kũniina thi.” **12** Ningĩ Ngai akiuga atĩrĩ, “Gĩki nĩkĩo kĩmenyithia gĩa kĩrikanĩro kĩria ndĩrarikanĩra na inyuĩ na ciũmbe ciothe irĩ muoyo irĩ hamwe na inyuĩ, kĩrikanĩro kĩa njiarwa ciothe irĩa igooka: **13** Nĩndekĩra mũkũnga-mbura wakwa matu-inĩ, na nĩguo ũgũtuika kĩmenyithia gĩa kĩrikanĩro gatagatĩ gakwa na andũ a thi. **14** Hĩndĩ irĩa yotha ngaarehe matu igũrũ rĩa thi, naguo mũkũnga-mbura woneke matu-inĩ macio, **15** nĩndĩrĩrĩkanaga kĩrikanĩro giakwa gatagatĩ kanyu na nĩ, na gatagatĩ ga ciũmbe cia mĩthemba yotha irĩa itũuraga muoyo. Gũtirĩ hĩndĩ ingĩ maaſi magatuika muiyũro wa kũniina mĩoyo yotha. **16** Rĩrĩa rĩothe mũkũnga-mbura ũrĩonekaga itu-inĩ-rĩ, ndĩwionaga ngarirĩkana kĩrikanĩro kĩa gĩa gĩtũura nginya tene gatagatĩ ka Ngai na ciũmbe cia mĩthemba yotha irĩa itũuraga muoyo gũkũ thi.” **17** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩra Nuhu atĩrĩ, “Gĩki nĩkĩo kĩmenyithia gĩa kĩrikanĩro kĩa ndathondeka gatagatĩ gakwa na kĩndũ gĩothe kĩrĩ muoyo gũkũ thi.” **18** Ariũ a Nuhu arĩa mĩomire thabina maarĩ Shemu, na Hamu na Jafethu. (Hamu nĩwe warĩ ithe wa Kaanani). **19** Acio atatũ nĩo maarĩ ariũ a Nuhu, na kuuma kũrĩ o gũkũma andũ arĩa othe maahurunjirwo thi yotha. **20** Nuhu aarĩ mĩrĩmi, na nĩahaandire mũgũnda wa mĩthabibũ. **21** Rĩrĩa aanyuire ndibe ya mĩthabibũ iyo, akĩrĩio, na agĩkoma thiĩnĩ wa hema yake atehumbĩrĩte. **22** Hamu, ithe wa Kaanani, nĩonire njaga ya ithe, na akĩra ariũ a nyina eerĩ arĩa maarĩ nja. **23** No Shemu na Jafethu makĩoya nguo makĩgĩrĩra ciande; magithiĩ na kĩhutaatĩ, makĩhumbĩra njaga ya ithe. Mothiũ mao maahũgũkĩte na kũngĩ nĩguo

matikoone njaga ya ithe wao. **24** Ririra Nuhu aarũũkirwo na akĩmenya ũria mũriũ wake ũria mũnini aamwĩkĩte-rĩ, **25** akiuga atĩrĩ, “Kaanani aronyitwo nĩ kirumil! Agaatuika ngombo ya kũhinyĩrĩrio biũ nĩ ariũ a nyina.” **26** Ningĩ akiuga atĩrĩ, “Jehova arogaathwo, o we Ngai wa Shemu! Kaanani arotũika ngombo ya Shemu. **27** Ngai aroaramia mĩhaka ya Jafethu; Jafethu arotũũra hema-inĩ cia Shemu, na Kaanani arotũika ngombo yake.” **28** Thuutha wa mũiyũro wa maaĩ gũthĩra-rĩ, Nuhu aatũũrĩre muoyo mĩaka magana matatũ na mĩrongo itano. **29** Mĩaka yothē irĩa Nuhu aatũũrĩre muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na mĩrongo itano, agĩcoka agĩkua.

10 Ūyũ nĩguo ũhoru wa njiarwa cia Nuhu, nĩ Shemu, na Hamu, na Jafethu, ariũ o ene maagĩre na ariũ thuutha wa mũiyũro wa maaĩ. **2** Ariũ a Jafethu nĩ aya: Gomeri, na Magogu, na Madai, na Javani, na Tubali, na Mesheki, na Tirasi. **3** Ariũ a Gomeri nĩ aya: Ashikenazu, na Rifathu, na Togarima. **4** Ariũ a Javani nĩ aya: Elishahu, na Tarishishi, na Kitimu, na Rodanimu. **5** (Kuuma kũrĩ o gũkuma andũ ariũ matũũraga ndwere-inĩ cia iria, o andũ na rũgongo rwao kũringana na mĩhĩrĩga yao, mabũrũri-inĩ mao, na o andũ na rũthiomi rwao.) **6** Nao ariũ a Hamu nĩ aya: Kushi, na Miziraimu, na Putu, na Kaanani. **7** Ariũ a Kushi nĩ aya: Seba, na Havila, na Sabita, na Raama, na Sabiteka. Nao ariũ a Raama nĩ: Sheba, na Dedani. **8** Kushi nĩwe warĩ ithe wa Nimurodi, ũria wakũire agĩtuika njamba ya hinya ya ita gũkũ thĩ. **9** Aarĩ mũguĩmĩ warĩ hinya mbere ya Jehova; na nkĩo kwĩragwo atĩrĩ, “O ta Nimurodi, mũguĩmĩ ũrĩ hinya mbere ya Jehova.” **10** Matũũra ma mbere ma ũthamaki wake maaĩ Babeli, na Ereku, na Akadi na Kaline, kũu Shinaru. **11** Kuuma bũrũri ũcio wa Shinaru agĩthĩ bũrũri wa Ashuri, nakuo kũu agĩaka matũũra ma Nineve, na Rehobothu-Iru, na Kala, **12** na Reseni, itũũra rĩrĩ gatagatĩ ka Nineve na Kala; rĩu nĩrĩo rĩarĩ itũũra inene. **13** Nake Miziraimu nĩwe warĩ ithe wa Aludi, na Aanami, na Alehabi, na Anafituhĩ, **14** na Apathirusi, na Akasuluhi (Afilisti moimire kuuma harĩ o), na Akafitori. **15** Kaanani nĩwe warĩ ithe wa Sidoni irigĩthathi rĩake, na Ahiti, **16** na Ajebusi, na Aamori, na Agirigashi, **17** na Ahivi, na Arikĩ, na Asiniti, **18** na Aarivadi, na Azemari, na Ahamathi. Thuutha ũcio mĩhĩrĩga ya Kaanani ikĩhurunjũka, **19** mĩhaka ya Akaanani yomĩte Sidoni irĩorete Gerari igakinya Gaza, ningĩ ikarora Sodomu, na Gomora, na Adima, na Zeboimu, o nginya Lasha. **20** Acio nĩo ariũ a Hamu kũringana na mĩhĩrĩga yao, na thiomĩ ciao, marĩ ng’ongo ciao, na mabũrũri-inĩ mao. **21** Shemu o nake nĩaciariĩrwo ariũ ake. Mũrũ wa nyina na Shemu ũria warĩ mũkũrũ eetagwo Jafethu. Shemu nĩwe warĩ ithe wa rũruka ruothe rwa ariũ a Eberi. **22** Ariũ a Shemu nĩ aya: Elamu, na Ashuri, na Arafakasadi, na Ludi, na Aramu. **23** Nao ariũ a Aramu nĩ aya: Uzu, na Hulu, na Getheru, na Mesheki. **24** Arafakasadi nĩwe warĩ ithe wa Shela, nake Shela aarĩ ithe wa Eberi. **25** Eberi nake nĩaciariĩrwo ariũ eerĩ: Ūmwe eetagwo Pelegu, tondũ hĩndĩ yake thĩ niyagayũkanire; mũrũ wa nyina eetagwo Jokitani. **26** Jokitani nĩwe warĩ ithe

wa Alimodadi, na Shelefu, na Hazarimavethu, na Jera, **27** na Hadoramu, na Uzali, na Dikila, **28** na Obali, na Abimaeli, na Sheba, **29** na Ofiri, na Havila, na Jobabu. Acio othe nĩo maaĩ ariũ a Jokitani. **30** Rũgongo rũria maatũũraga ruomĩte Mesha rũgathiĩ rũrorete Sefari, kũu mwena wa irathĩro wa bũrũri ũria ũrĩ irĩma. **31** Acio nĩo ariũ a Shemu kũringana na mĩhĩrĩga yao, na thiomĩ ciao, marĩ ng’ongo ciao na mabũrũri-inĩ mao. **32** Iyo nĩyo mĩhĩrĩga ya ariũ a Nuhu kũringana na njiaro ciao, marĩ mabũrũri-inĩ mao. Kuuma kũrĩ o, ndũrĩrĩ ikĩhurunjũka thĩ yothē thuutha wa mũiyũro wa maaĩ.

11 Hĩndĩ iyo ya tene-rĩ, andũ othe a thĩ maaĩ na rũthiomi rũmwe na mwarĩo o ũmwe. **2** Na rĩrĩa andũ maathĩiaga na mwena wa irathĩro, magĩkinya werũ-inĩ ũria mwaraganu wa Shinaru, na magĩtũũra kuo. **3** Nao makĩirana atĩrĩ, “Ūkai tũũmbe maturubarĩ na tũmacine wega.” Magĩtũũra maturubarĩ handũ ha mahiga, na rami handũ ha thimĩti. **4** Ningĩ magĩcoka makiuga atĩrĩ, “Ūkai, rekei twiyakĩre itũũra inene, rĩna mũthĩringo mũraaya na igũrũ, ũkinye o matu-inĩ, nĩgeetha twĩgĩre igweta, na nĩguo tũtĩkaanahurunjwo thĩ yothē.” **5** No rĩrĩ, Jehova agĩkũrũka oke one itũũra rĩu na mũthĩringo ũcio andũ acio maakaga. **6** Jehova akiuga atĩrĩ na ngoro yake, “Angĩkorwo na ũndũ wa ũrũmwe wa kwaria rũthiomi rũmwe andũ aya nĩmambĩrĩria gwĩka ũũ-rĩ, gũtĩrĩ ũndũ makaabanga gwĩka ũkaamarema. **7** Ūkai, tũkũrũke tũkahingĩcanie rũthiomi rwao, nĩgeetha matigacooke kũiguithania mĩario mũndũ na ũria ũngĩ.” **8** Nĩ ũndũ ũcio, kuuma hau Jehova akĩmahurunja thĩ yothē, nao magĩtiga gwaka itũũra rĩu inene. **9** Na nkĩo itũũra rĩu rĩetirwo Babeli, tondũ nkũu Jehova aahingĩcanĩrĩe rũthiomi rwa andũ a thĩ yothē. Kuuma kũu, Jehova akĩmahurunja thĩ yothē. **10** Ūyũ nĩguo ũhoru wa Shemu. Mĩaka ĩrĩ thuutha wa mũiyũro wa maaĩ-rĩ, rĩrĩa Shemu aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka igana rĩmwe-rĩ, nĩguo aatuĩkire ithe wa Arafakasadi. **11** Shemu aatũũrĩre muoyo mĩaka magana matano thuutha wa gũtuika ithe wa Arafakasadi, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **12** Nake Arafakasadi aakinyia mĩaka mĩrongo itatũ na itano, agĩtuika ithe wa Shela. **13** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Shela, Arafakasadi agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana mana na itatũ, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **14** Nake Shela aakinyia mĩaka mĩrongo itatũ, agĩtuika ithe wa Eberi. **15** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Eberi, Shela agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana mana na itatũ, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **16** Nake Eberi aakinyia mĩaka mĩrongo itatũ na ĩna, agĩtuika ithe wa Pelegu. **17** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Pelegu, Eberi agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana mana na mĩrongo itatũ, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **18** Nake Pelegu aakinyia mĩaka mĩrongo itatũ, agĩtuika ithe wa Reu. **19** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Reu, Pelegu agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana meerĩ na kenda na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **20** Nake Reu aakinyia mĩaka mĩrongo itatũ na ĩrĩ, agĩtuika ithe wa Serugu. **21** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Serugu, Reu agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana meerĩ

na mŭgwanja na akigĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **22** Nake Serugu aakinyia miaka mĩrongo itatũ, agĩtuika ithe wa Nahoru. **23** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Nahoru, Serugu agĩtũura muoyo miaka ingĩ magana meerĩ na akigĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **24** Nake Nahoru aakinyia miaka mĩrongo iĩri na kenda, agĩtuika ithe wa Tera. **25** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Tera, Nahoru agĩtũura muoyo miaka ingĩ igana na ikũmi na kenda, na akigĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **26** Thuutha wa Tera gũkinyia miaka mĩrongo mŭgwanja, agĩtuika ithe wa Aburamu, na Nahoru na Harani. **27** Ūyũ nĩguo ūhoro wa Tera. Tera nĩwe warĩ ithe wa Aburamu, na Nahoru na Harani. Nake Harani agĩtuika ithe wa Loti. **28** Ithe wao Tera arĩ o muoyo-rĩ, Harani nĩakuire arĩ bũrũri-inĩ wa Uri-kwa-Akalidei, kũria aaciariĩrwo. **29** Aburamu na Nahoru o eerĩ nĩmahikanirie. Mũtumia wa Aburamu eetagwo Sarai, nake mũtumia wa Nahoru eetagwo Milika; Milika aarĩ mwarĩ wa Harani. Harani nĩwe warĩ ithe wa Milika na Isika. **30** Na rĩrĩ, Sarai aarĩ thaata; ndaari na ciana. **31** Nake Tera akĩoya mũriũ wake Aburamu, na Loti mũrũ wa mũrũwe Harani, na Sarai mũtumia wa mũriũ wake Aburamu; nao makiumagara hamwe moime bũrũri wa Uri-kwa-Akalidei mathĩi Kaanani. No rĩria maakinyire bũrũri wetagwo Harani, magĩtũura kuo. **32** Tera agĩtũura muoyo miaka ingĩ magana meerĩ na itano, na agĩkuĩra kũu Harani.

12 Nake Jehova nĩeerite Aburamu atĩrĩ, “Thaama uume bũrũri wanyu na ūtuge andũ anyu, na nyũmba ya thoguo, ūthĩi bũrũri ūria ngaakuonia. **2** “Nĩ nĩngagũtua rũrĩrĩ rũnene, na nĩngakũrathima; nĩngatũma rĩitwa riaku rigĩe igweta, nawe nĩũgatũka kirathimo. **3** Nĩngarathima arii magaaakũrathima, na ūria o wotho ūgaakũruma na nĩ nĩngatũma anyiitwo nĩ kĩrumi; nao andũ othe a thĩ nĩmakarathimwo nĩ undũ waku.” **4** Nĩ undũ ūcio Aburamu akiumagara agĩthĩi, o ta ūria Jehova aamwathĩte; nake Loti agĩthĩi nake. Aburamu aarĩ na miaka mĩrongo mŭgwanja na itano rĩria oimire Harani. **5** Nake nĩathiire na mũtumia wake Sarai, na Loti, mũriũ wa mũrũ wa nyina, na indo ciothe iria maagĩte nacio, na andũ arii maagĩte nao kũu Harani, na makiumagara marorete bũrũri wa Kaanani, na magĩkinya kuo. **6** Aburamu agĩtuikanĩria bũrũri ūcio agĩkinya handũ haarĩ na mũtĩ mũnene wa More kũu Shekemu. Hĩndĩ iyo Akaanani nĩo maatũũraga bũrũri ūcio. **7** Nake Jehova akiumĩrĩra Aburamu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Bũrũri ūyũ nĩguo ngaahere rũciaro rwaku.” Nĩ undũ ūcio Aburamu agĩakĩra Jehova kigongona hau, o we Jehova ūcio wamuumĩrĩre. **8** Kuuma hau agĩthĩi erekeire irĩma iria irĩ mwena wa irathĩro wa itũũra rĩa Betheli, na akiamba hema yake, Betheli iĩgĩkorwo iĩrĩ mwena wa itũũro na itũũra rĩa Ai rĩrĩ mwena wa irathĩro. Hau nĩho aakĩire Jehova kigongona na agĩkaĩra rĩitwa rĩa Jehova. **9** Thuutha-inĩ Aburamu akiumagara rĩngĩ agĩthĩi na mbere na rĩgendo arorete Negevu. **10** Na rĩrĩ, nĩ kwagĩire ng’aragu bũrũri ūcio, nake Aburamu agĩkũrũka athĩi Misiri agaikare kuo kwa ihinda, tondũ ng’aragu nĩ yarĩ nene mũno. **11** Ari o hakuhi gũtoonya Misiri-rĩ, akĩũra mũtumia wake Sarai atĩrĩ, “Nĩnjũũ

atĩ ūrĩ mũndũ-wa-nja kĩĩrorerwa. **12** Na rĩrĩ, andũ a Misiri makuona mekuuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩ mũtumia wake, tondũ ūcio manjũrage no wee makũreke itũũre muoyo, makuo. **13** Nĩ undũ ūcio wee uga atĩ ūrĩ mwarĩ wa baba, nĩgeetha ūhonokie muoyo wakwa na manjĩke wega nĩ undũ waku.” **14** Rĩria Aburamu aakinyire Misiri, andũ a Misiri makĩona atĩ mũtumia wake aarĩ kĩĩrorerwa biũ. **15** Nao anene a Firaũni mamuona, makĩmũgaathĩrĩria kũrĩ Firaũni, na makĩmuoya makĩmũwara nyũmba-inĩ yake ya ūthamaki. **16** Nake Firaũni agĩtuga Aburamu nĩ undũ wa Sarai, na Aburamu akigĩa na mbũri na ng’ombe, na ndigiri cia njamba na cia nga, ndungata cia arũme na cia airĩtu, na ngamĩĩra. **17** No Jehova akĩnyamaria Firaũni na nyũmba yake na mirimũ miũru nĩ undũ wa Sarai, mũtumia wa Aburamu. **18** Nĩ undũ ūcio Firaũni agĩtũmanĩra Aburamu akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ūũ ūnjĩkĩte? Nĩ kĩi kiagĩrĩre ūnjĩre atĩ ūyũ nĩ mũtumia waku? **19** Nĩ kĩi gĩatũmire uge, “Ūyũ nĩ mwarĩ wa baba,” na nĩkĩo ndaamũire atũke mũtumia wakwa? Mũtumia waku nĩwe ūyũ! Muoye mũthĩi!” **20** Hĩndĩ iyo Firaũni agĩathana akĩĩra andũ ake ūria megwĩka Aburamu, nao makĩmumagara arii na mũtumia wake na indo ciothe iria aarĩ nacio.

13 Nĩ undũ ūcio Aburamu akĩambata akiuma Misiri agĩthĩi Negevu, arii na mũtumia wake na indo ciothe iria aarĩ nacio, na Loti agĩthĩi hamwe nake. **2** Aburamu nĩatongete mũno na itonga wa mahũ, na wa betha, na wa thahabu. **3** Kuuma kũu Negevu nĩathiire kũndũ na kũndũ o nginya agĩkinya Betheli, o harĩa aambite hema yake rĩa mbere gatagatĩ ka Betheli na Ai, **4** na hau nĩho aakite kigongona ihinda rĩa mbere. Na Aburamu agĩakĩra rĩitwa rĩa Jehova ho. **5** Na rĩrĩ, Loti, ūria matwaranaga na Aburamu, o nake aarĩ na ndũũru cia mbũri, na cia ng’ombe, na ndungata nyingĩ. **6** Nĩ undũ ūcio bũrũri ūcio ndũngĩahotire kũmaigania ūrĩthio marĩ hamwe, nĩ tondũ indo ciao ciarĩ nyingĩ mũno, undũ matangĩahotire gũikarania hamwe. **7** Na nĩ kwagĩire ngũĩ gatagatĩ ka ariithi a Aburamu na ariithi a Loti. Akaanani na Aperizi o nao maatũũraga o bũrũri-inĩ ūcio hĩndĩ iyo. **8** Nĩ undũ ūcio Aburamu akĩĩra Loti atĩrĩ, “Nĩtũtuge kũgĩa na ngũĩ gatagatĩ gaitũ nawe, kana gatagatĩ ka ariithi aku na ariithi akwa, nĩ tondũ tũrĩ andũ a nyũmba imwe. **9** Githĩ bũrũri ūyũ wotho ndũrĩ mbere yaku? Reke tũtigane. Wathĩi mwena wa ūmotho, na nĩ ngũthĩi mwena wa ūrio; wathĩi mwena wa ūrio, na nĩ ngũthĩi mwena wa ūmotho.” **10** Loti nĩatiirire maitho, akĩbaara, akĩona atĩ kiaragana gĩothe kĩa Jorodani kĩari na maaf maingĩ, gĩgakĩhaana o ta mũgũnda ūria wa Jehova, na o ta bũrũri wa Misiri, ūria ūng’etheire Zoari. (Hĩndĩ iyo nĩ mbere ya Jehova kũnũha Sodomu na Gomora.) **11** Nĩ undũ ūcio Loti agĩthũũria kiaragana kĩa Jorodani gĩothe na akiumagara erekeire irathĩro. Andũ acio eerĩ magĩtigana: **12** Aburamu agĩtũũra bũrũri wa Kaanani, nake Loti agĩtũũra matũũra-inĩ ma kiaragana kũu, akiamba hema ciake hakuhi na Sodomu. **13** Na rĩrĩ, andũ a Sodomu maarĩ aaganu, na makehagĩria Jehova mũno. **14** Aburamu na Loti maatigana-rĩ, Jehova akĩĩra Aburamu atĩrĩ, “Ta tiira maitho maku na igũrũ ūrĩ o hau ūrĩ, ūrore mwena wa gathĩgathini na gũthini, irathĩro

na ithũiro. **15** Bũrũri ũrĩa wothē ũkuona nĩngũkũhe ũtũike waku, na wa rũciaro rwaku nginya tene. **16** Nĩngaatũma rũciaro rwaku rũĩngĩhe o ta rũkũngũ rwa thĩ, na kũĩngĩkorwo kũrĩ mũndũ ũĩngĩhota gũtara rũkũngũ rwa thĩ-rĩ, o na rũciaro rwaku no rũgĩtarĩke. **17** Ũkĩra ũthĩĩ, ũtũĩkanie bũrũri ũyũ ũraihu waguo na warĩĩ waguo, tondũ nĩngũkũhe guo.” **18** Nĩ ũndũ ũcio Aburamu akĩambũra hema cĩake, agĩthĩĩ gũtũũra hakuhi na mitĩ irĩa minene ya migandi ya Mamure kũu Hebironi, na agĩakĩra Jehova kĩgongona hau.

14 Ihinda-inĩ rĩu, Amurafeli mũthamaki wa Shinaru, na Arioku mũthamaki wa Elasarũ, na Kedorilaomeri mũthamaki wa Elamu, na Tidali mũthamaki wa Goimu, **2** nĩmathĩre ita kũrũa na Bera mũthamaki wa Sodomu, na Bĩrisha mũthamaki wa Gomora, na Shinabu mũthamaki wa Adima, na Shemeberi mũthamaki wa Zeboimu na mũthamaki wa Bela (na nokuo Zoari). **3** Athamaki acio othe a gĩkundi gĩa keerĩ nĩmacookanĩĩre hamwe Gĩtuamba-inĩ gĩa Sidimu (na nokuo Iria rĩa Cumbĩ). **4** Ihinda rĩa mĩaka ikũmi na tĩrĩ maatũire matungatagĩra Mũthamaki Kedorilaomeri, no mwaka-inĩ wa ikũmi na itatũ makĩregana na watho wake. **5** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩna-rĩ, Mũthamaki Kedorilaomeri na athamaki arĩa maarĩ hamwe nake magĩthĩĩ makĩhoota Arefai kũu Ashiterothu-Karinaimu, na Azuzi kũu Hamu, na Aemi kũu Shave-Kiriathaimu, **6** nao Ahori makĩmahoota bũrũri-inĩ wa irĩma wa Seiru, o nginya Eli-Paranĩ gũkuhi na werũ. **7** Ningĩ athamaki acio makĩgarũrũka, magĩthĩĩ Eni-Mishipatu (na nokuo Kadeshĩ), magĩtooria rũgongo ruothe rwa Amaleki, o hamwe na Aamori arĩa maatũũraga kũu Hazazoni-Tamaru. **8** Ningĩ mũthamaki wa Sodomu, na mũthamaki wa Gomora, na mũthamaki wa Adima, na mũthamaki wa Zeboimu, na mũthamaki wa Bela (na nokuo Zoari) magĩthĩĩ makĩhaarĩria ita rĩa rĩa mbaara o kũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Sidimu, **9** mahũũrane na Kedorilaomeri mũthamaki wa Elamu, na Tidali mũthamaki wa Goimu, na Amurafeli mũthamaki wa Shinaru, na Arioku mũthamaki wa Elasarũ, athamaki acio ana mahũũrane na athamaki acio angĩ atano. **10** Na rĩrĩ, Gĩtuamba kũu gĩa Sidimu kĩaĩyũrite marima ma rami, na rĩrĩa athamaki a Sodomu na Gomora mooraga-rĩ, andũ amwe ao makĩgũa kuo nao arĩa angĩ makĩũrĩra irĩma-inĩ. **11** Athamaki acio ana magĩtunyana indo ciothe cia Sodomu na Gomora o na irio ciakuo ciothe; magĩcooka magĩthĩira. **12** Ningĩ magĩtaha Loti, mũriũ wa mũrũ wa nyina na Aburamu, na indo cĩake, tondũ aatũũraga kũu Sodomu. **13** Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe wahonokete gũtaho-rĩ, agĩũka na akĩira Aburamu ũrĩa Mũhibirania ũhoru ũcio. Na rĩrĩ, Aburamu aatũũraga hakuhi na mitĩ irĩa minene ya migandi ya Mamure ũrĩa Mũamori, mũrũ wa nyina na Eshikoli na Aneri, na othe maarĩ rũmwe na Aburamu. **14** Rĩrĩa Aburamu aigũire atĩ mũndũ ũcio wao nĩanyĩitfwo agatahwo-rĩ, agĩta andũ magana matatũ na ikũmi na anana arĩa maarũtĩtwo kũrĩa mbaara na maaciarĩrwo gwake mũciĩ, makĩĩngatithia thũ icio o nginya Dani. **15** Ũtũkũ-rĩ, Aburamu akĩganyana andũ ake mamatharĩkĩre, nake akĩmahoota na akĩmaĩngatithia nginya Hoba, itũũra rĩrĩ

gathĩgathini wa Dameski. **16** Aburamu agĩcookithia indo ciothe irĩa ciatahitwo, na Loti mũndũ ũcio wao, na indo cĩake ciothe, hamwe na andũ-a-nja na andũ arĩa angĩ. **17** Aburamu acooka kuuma kũhoota Kedorilaomeri na athamaki arĩa maarĩ rũmwe nake-rĩ, mũthamaki wa Sodomu agĩthĩĩ kũmũtũnga Gĩtuamba-inĩ gĩa Shave (na no kio gĩtagwo Gĩtuamba-kĩa-Mũthamaki). **18** Nake Melikisedeki mũthamaki wa Salemu akĩrehe migate na ndibei. We aarĩ mũthĩnjĩri wa Mũrungu ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. **19** Na akĩrathima Aburamu, akiuga atĩrĩ, “Aburamu arorathimwo nĩ Mũrungu ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, o we Mũmbi wa igũrũ na thĩ. **20** Ningĩ Mũrungu ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno arogaathwo, o ũcio ũraneanire thũ ciaku moko-inĩ maku.” Nake Aburamu akĩhe Melikisedeki gĩcũnjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe irĩa aatunyĩte athamaki arĩa ana. **21** Nake mũthamaki wa Sodomu akĩira Aburamu atĩrĩ, “Nĩĩ nengera o andũ tu, ũrigie na indo itũike ciaku.” **22** No Aburamu akĩira mũthamaki ũcio wa Sodomu atĩrĩ, “Nĩnyambararĩtie guoko gwakwa na igũrũ na ngehĩta na mwĩhitwa kũrĩ Jehova Mũrungu ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, Mũmbi wa igũrũ na thĩ, **23** atĩ ndĩngĩtĩkĩra kuoya kĩndũ o na kĩmwe gĩaku, o na karũrigi kana kamũkwa ga kĩaatũ, nĩgeetha ndũkanoige atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ ndatongĩrie Aburamu.’ **24** Ndingĩtĩkĩra kuoya kĩndũ, o tĩga kĩrĩa kĩrĩtũtwo nĩ andũ akwa, na igai rĩa andũ arĩa tũrathiĩte nao, na nĩo Aneri, na Eshikoli, na Mamure. Acio nĩmooe rũgai rwao.”

15 Thuutha wa maũndũ macio, ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Aburamu na kĩoneki, akĩmwĩra atĩrĩ: “Aburamu, ndũgetigĩre. Nĩĩ nĩ nĩ ngo yaku, na nĩ nĩĩ kĩheo gĩaku kĩnene.” **2** No Aburamu akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani Jehova, hihi nĩ kĩĩ ũkũũhe, kuona atĩ ndĩrĩ mwana, na ũrĩa ũkaagaya mũciĩ ũyũ wakwa nĩ Eliezeri wa Dameski?” **3** Ningĩ Aburamu akiuga atĩrĩ, “Nĩwagĩte kũũhe ciana; nĩ ũndũ ũcio ndungata ya mũciĩ wakwa niyo ikaangaya.” **4** Hindĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Aburamu, akĩrwo atĩrĩ, “Aca, Eliezeri tiwe ũgaakũgaya, no mũrũguo ũrĩa ũkoima mũthiimo waku nĩwe ũgaakũgaya.” **5** Akiumia Aburamu nja, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta tiira maitho ũrore igũrũ na ũtare njata, angĩkorwo ti-itherũ no ũcitare.” Ningĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũguo nĩguo rũciaro rwaku rũkaigana.” **6** Aburamu agĩtĩkũia Jehova. Nake Jehova agĩkenio nĩ wĩtĩkio ũcio, akĩmũtũna mũthũgu. **7** Ningĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩĩ Jehova ũrĩa wakũrutire bũrũri wa Uri-kwa-Akalidei, nĩgeetha ngũhe bũrũri ũyũ ũtũũke igai rĩaku.” **8** No Aburamu akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani Jehova, ũngĩmenyithia nakĩ atĩ nĩguatũka igai rĩakwa?” **9** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta ndeehera moori, na mbũri, na ndũrũme, na o ĩmwe yacio ikorwo ĩrĩ na mĩaka itatũ, o hamwe na ndutura, na gĩcui kĩa ndirahũgĩ.” **10** Aburamu akĩrehera Jehova indo icio ciothe, agĩciatũrania njatũ igĩrĩ, na agĩciara mũhari, o rwatũ rũkarĩngana na rwatũ rũrĩa rũngĩ; no nyoni-rĩ, aaciũraga ndaaciatiũranirie. **11** Nacio nderi ikĩharũrũkĩra nyama icio, no Aburamu agĩcĩngata, agĩciũmbũra. **12** Rũrĩa rĩgĩthũrĩa-rĩ, Aburamu agĩkoma toro mũnene, nayo nduma nene na ya kũmakania tĩkĩmũnyĩta. **13** Ningĩ Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya na ma atĩ njaro ciaku

nīgatūūra iri ageni būriri ūtarī wacio, na nīgatuuo ngombo na inyariirwo mīaka magana mana. **14** No nīngaherithia rūriri rūu igatungata iri ngombo, na thuutha ūcio nīikoima kuo iri na ūtonga mūngi. **15** No wee-rī, ūgaakua na thayū, na ūgaathikwo ūri na ūkūrū mwega. **16** Rūciaro-inī rwa kana-rī, njiaro ciaku nīigacooka gūkū, nīgukorwo mehia ma Aamori matikinyite haria ho.” **17** Na rīrī, rūu riathūa na kwagīa nduma-rī, hakioneka nyūngū ya mwaki yatoogaga iri na kimūrī gīkīrīmbūka gīgītuikanīria gatagati ka njatū icio. **18** Mūthenya ūcio, Jehova akīrīkanīra na Aburamu kīrīkanīro, akīmīwīra atīrī, “Nīndahe njiaro ciaku būriri ūyū, kuuma rūū rwa Misiri nginya rūū rūrīa rūnene rwa Farati: **19** būriri wa Akeni, na wa Akenizi, na wa Akadimoni, **20** na wa Ahiti, na wa Aperizi, na wa Arefai, **21** na wa Aamori, na wa Akaanani, na wa Agirigashi, na wa Ajobusi.”

16 Na rīrī, Sarai mūtumia wa Aburamu ndaamūciarīre ciana. No nī aarī na mūrītu Mūmisiri wamūtungatagīra wetagwo Hagari; **2** tondū ūcio Sarai akīra Aburamu atīrī, “Jehova nīagiritie ngīe na ciana. Thīi ūkome na ndungata yakwa ya mūrītu; hīhi kwahoteka ngīe na rūciaro nī ūndū wake.” Nake Aburamu agītīkanīa na ūrīa Sarai oigire. **3** Nī ūndū ūcio, thuutha wa Aburamu gūkoro atīūrīte Kaanani mīaka ikūmi-rī, mūtumia wake Sarai akīya Hagari Mūmisiri ūrīa warī ndungata yake ya mūrītu, akīmūneana kūrī mūthuuriwe atuīke mūtumia wake. **4** Nake Aburamu agīkoma na Hagari, nake akīgīa nda. Na rīrīa aamenyire atī nīagīte nda-rī, akiambīrīria kūnyarara Sarai mwathi wake. **5** Hīndī iyo Sarai akīra Aburamu atīrī, “Ūuru ūyū ūrathīnīa-rī, ūroogcookera arī we. Ndanenire ndungata yakwa moko-inī maku, na rūu tondū nīmenyete atī iri na nda, no kūnyarara. Jehova arotūithania nīi nawe.” **6** Aburamu akīmūcookeria atīrī, “Ntungata yaku iri moko-inī maku. Ika nayo ūrīa ūkuona kwagīrīre.” Nake Sarai akīnyamaria Hagari mūno; nī ūndū ūcio Hagari akīmūrīra. **7** Mūraika wa Jehova agīkora Hagari hakuhi na handū haatherūkaga maai werū-inī; gathima kau kaarī mūkīra-inī wa njira rīra ya gūthīi Shuri. **8** Mūraika akīmūrīra atīrī, “Hagari ndungata ya Sarai, uuma kū na wathīi kū?” Hagari akīmūcookeria atīrī, “Nī kūūrīra ndiroorīra Sarai ūrīa mwathi wakwa.” **9** Nīngī mūraika wa Jehova akīmīwīra atīrī, “Cooka kūrī mūtumia ūcio mwathi waku na ūmwīnyīhīrie.” **10** Nīngī mūraika agīcooka akīmīwīra atīrī, “Nīngāingīhia njiaro ciaku ūndū itagaatarīka.” **11** Mūraika wa Jehova nīngī akīmīwīra atīrī: “Rūu ūrī na nda, na nīugaciara kaana ga kahīi, na ūgaagatua Ishumaeli. Nīgukorwo Jehova nīaigūite ūhoro wa mīnyamaro yaku. **12** Mūrūguo agaatuika wa mbūrūrū ta ndigiri ya githaka; guoko gwake gūgookagīrīra andū othe, nao andū othe mamūukagīrīre: agaātūūra na ūthū na ariū a ithe othe.” **13** Nake Hagari akīhe Jehova ūcio wamwarīrie rīitwa rīrī: “Wee nīwe Ngai ūrīa ūnyonaga,” nīgukorwo oigire atīrī, “Rūu nīi ndikuona ūrīa ūnyonaga.” **14** Nīkio gīthima kīu gētīrwo Biri-Lahai-Roi, na kīrī o ho, kūu gatagati ga Kadeshi na Beredi. **15** Nī ūndū ūcio Hagari agīciarīra Aburamu

mwana wa kahīi, nake Aburamu agītua kaana kau aaciārīrwo Ishumaeli. **16** Aburamu aarī wa mīaka mīrongo inana na itandatū rīrīa Hagari aamūciarīre Ishumaeli.

17 Na rīrī, rīrīa Aburamu aarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo kenda na kenda-rī, Jehova nīamūmūrīre, akīmīwīra atīrī, “Nīi nī nī Mūrungu Mwene-Hinya-Wothe; tūūra ūnjathikagīra, na ūtarī na ūcuuke. **2** Na nīi nīngūtūūra kīrīkanīro gatagati gakwa nawe, na nīngāingīhia mūigana waku mūno.” **3** Aburamu agīturumithia ūthīu wake thī, nake Ngai akīmīwīra atīrī, **4** “Hakwa-rī, gīkī nīkio kīrīkanīro gīakwa nawe: Wee nīugatuika ithe wa ndūrīrī nīngī. **5** Ndgūcooka gwītuo Aburamu; ūrīttagwo Iburahīmu, nīgukorwo nīngūtūite ithe wa ndūrīrī nīngī. **6** Nīngūtūma ūciare mūno; na ndūme ūtuīke ithe wa ndūrīrī nīngī, nao athamaki nīmakoma thīnī waku. **7** Nīngūtūhondeka kīrīkanīro gīakwa kīrī kīrīkanīro gīa gūtūūra tene na tene gatagati gakwa nawe na njiaro ciaku iria igooka thuutha waku, na nginya njiarwa ciaku cia thuutha, nīguo ndūke Ngai waku na Ngai wa njiaro iria igooka thuutha waku. **8** Nīngakūhe būriri ūyū wothē wa Kaanani, kūrīa ūrī mūgeni rūu, ūtūre ūrī igai riaku na rīa njiaro ciaku iria igooka thuutha waku; na nīngatuika Ngai wao.” **9** Nīngī Ngai agīcooka akīra Iburahīmu atīrī, “Wee-rī, no nginya ūmenyagīrīre kīrīkanīro gīakwa, wee na njiaro iria igooka thuutha waku, harī njiarwa na njiarwa iria igooka. **10** Gīkī nīkio kīrīkanīro gīakwa nawe na njiaro iria igooka thuutha waku, kīrīkanīro kīria ūrīmenyagīrīra: Arūme othe thīnī wanyu nīmarīruaga. **11** Mūrīruaga nīguo ūndū ūcio ūtuīke kīmenyithia gīa kīrīkanīro gatagati gakwa nawe. **12** Harī njiarwa iria igooka thuutha, mūndū mūrūme wothē thīnī wanyu no nginya arue arī na ūkūrū wa thīkū inyanya, kūrūtia arīa maciarītuo thīnī wa nyūmba yaku kana arīa magūrītuo na mbeeca kuuma kūrī andū a kūngī-arīa matarī a rūciaro rwaku. **13** Mūndū ūcio, wagūciārīruo nyūmba-inī yaku kana wakūgūrwo na mbeeca ciaku-rī, no nginya arue. Kīrīkanīro gīakwa kīa mūrī yanyu gīgītūika kīrīkanīro gīa gūtūūra tene na tene. **14** Mūndū mūrūme wothē ūtarī mūrūu, ūrīa ūtarūthītio mwīrī wake-rī, nīakeherio harī andū ao; ūcio ndahingītīe kīrīkanīro gīakwa.” **15** Nīngī Ngai akīra Iburahīmu atīrī, “Ha ūhoro wa Sarai mūtumia waku-rī, ndūgūcooka kūmwīta Sarai; arīttagwo Sara. **16** Nīngūmūrathima, na ti-itherū nīngūkūhe mwana wa kahīi ūciarīrwo nīwe. Nīngūmūrathima nīguo atuīke nyina wa ndūrīrī; athamaki a ndūrīrī makoma harīwe.” **17** Iburahīmu agīturumithia ūthīu wake thī, agīcooka agītheka, akīyūria na ngoro atīrī, “Mūndū ūrī na mīaka igana nīegūciara mwana wa kahīi? Sara no aciara mwana arī na mīaka mīrongo kenda?” **18** Nake Iburahīmu akīra Ngai atīrī, “Naarī korwo Ishumaeli atūūra arathimagwo nīwe!” **19** Nake Ngai akīmūcookeria atīrī, “Ii nīguo, no mūtumia waku Sara nīagagūciarīra kahīi, na nīugaagatua Isaaka. Nīngathondeka kīrīkanīro nake gīa gūtūūra tene na tene harī njiaro ciake iria igooka thuutha wake. **20** Na ha ūhoro wa Ishumaeli, nīndakūigua: Ti-itherū nīngūmūrathima; nīngūtūma

aciarane, aing'he muno. Nĩagatuika ithe wa aathani ikũmi na eerĩ, na nĩngamũtea rũrĩrĩ rũnene. **21** No kĩrĩkanĩro gĩakwa ngaathondeka na Isaaka, ũria Sara egũgĩciarĩa mwaka ũyũ ũgũũka, ihinda-inĩ ta rĩrĩrĩ tũrĩ. **22** Ngai aarĩkia kwaria na Iburahĩmu, akĩambata, akĩmũtiga. **23** Mũthenya o ro ũcio, Iburahĩmu akĩoya mũriũ wake Ishumaeli, na arĩa othe maciarĩirwo gwake, o na arĩa magũrĩtwo na mbeeca ciake, mũndũ mũrũme wothe wa nyũmba yake, akĩmaruithia, o ta ũria Ngai aamwĩrĩte. **24** Iburahĩmu aarĩ wa mĩaka mĩrongo kenda na kenda rĩrĩa aaruire, **25** nake mũriũ wake Ishumaeli aarĩ wa mĩaka ikũmi na itatũ. **26** Iburahĩmu na mũriũ wake Ishumaeli maaruire hamwe mũthenya o ro ũcio. **27** Na mũndũ mũrũme wothe thĩĩni wa nyũmba ya Iburahĩmu, arĩa maciarĩirwo gwake, kana mũndũ wagũrĩtwo kuuma kũrĩ mũndũ wa kũngĩ, maaruanĩire hamwe nake.

18 Mũthenya ũmwe Jehova nĩ oimĩrĩre Iburahĩmu rĩrĩa aikarĩte mũromo-inĩ wa hema yake hakuhi na mĩti rĩrĩa mĩnene ya mĩgandi ya Mamure, ihinda rĩa mĩaraho. **2** Na rĩrĩ, Iburahĩmu aatiira maitho-rĩ, akĩona andũ atatũ marĩgamĩte o hakuhi nake. Rĩrĩa aamoonire, akĩhiũha akiuma mũromo-inĩ wa hema yake, agĩthĩ kũmatũnga, na agĩturumithia ũthĩũ wake thĩ. **3** Akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, angĩkorwo nĩndetĩkĩrĩka maitho-inĩ maku, ndũkahĩtũke ndungata yaku. **4** Reke tũtũ tũnini tũrehwo, na inyũ inyuothe mwĩthambe magũrũ na mũhurũke kĩiruru-inĩ kĩa mĩtĩ ũyũ. **5** Na nĩ thĩ ndĩmũrehere kindũ gĩa kũria, nĩgeetha mũcookwo nĩ hinya, kuona atĩ nĩmwagũka kwa ndungata yanyu, nĩguo mũcooke mwĩthĩre.” Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ wega muno, ika o ũguo woiga.” **6** Nĩ ũndũ ũcio Iburahĩmu akĩhiũha agĩthĩ hema-inĩ kũrĩ Sara, akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya ibaba ithatũ cia mũtu ũria mũhinyu wega, ũũkande na ũrũge mĩgate naihenya.” **7** Nĩngĩ Iburahĩmu agĩteng'era rũũru-inĩ, agĩthuura njaũ njega na njororo, akĩmĩnengera ndungata, nayo ikĩmĩthĩnja naihenya. **8** Nĩngĩ Iburahĩmu akĩmarehera irĩa imata na irĩa rĩa mwĩtha, na nyama cia njaũ iyo yathĩnjĩtwo, agĩciiga hau mbere yao. Nake akĩrũgama hakuhi nao mũtĩ-inĩ rĩrĩa maarĩĩaga. **9** Maarĩkia kũria makĩmũũria atĩrĩ, “Sara mũtumia waku-rĩ, arĩ kũ?” Iburahĩmu akĩmacookeria atĩrĩ, “Arĩ kũũria hema thĩĩni.” **10** Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩngooka kũrĩ we rĩngĩ hĩndĩ o ta ĩno mwaka ũyũ ũroka, na Sara mũtumia waku nĩagaciara kaana ga kahĩ.” Nake Sara nĩathikagĩrĩria arĩ hau mũromo-inĩ wa hema rĩa yari thũthwa wa Iburahĩmu. **11** Na rĩrĩ, Iburahĩmu na Sara maarĩ akũrũ na magatĩndĩka mĩaka yao ma, nake Sara akahĩtũkia mĩaka ya gũciara. **12** Nĩ ũndũ ũcio, Sara agĩthekera, akĩyũria atĩrĩ, “Thũthwa wa gũkũra ũũ-rĩ, na mwathi wakwa nĩ mũkũrũ-rĩ, no ngĩge na gĩkeno kũ?” **13** Nake Jehova akĩũria Iburahĩmu atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũma Sara atheke na eyũrie, ‘Ti-itherũ no ngĩe na mwana ndĩ mũkũrũ ũguo?’ **14** Kaĩ kũrĩ ũndũ ũngĩrema Jehova? Mwaka ũyũ ũroka-rĩ, nĩngacooka ihinda rĩrĩa rĩamũre, nake Sara nĩagaciara kaana ga kahĩ.” **15** Sara agĩtũgĩra muno, nĩ ũndũ ũcio akiheenania, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndinatheka.” Nowe Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩ ma

nĩwatheka.” **16** Rĩrĩa andũ acio mookĩrĩre mathĩrĩ-rĩ, makĩerekera na Sodomu, nake Iburahĩmu agĩtwarana nao amoiagarie. **17** Hĩndĩ iyo Jehova akĩyũria atĩrĩ, “No hithe Iburahĩmu ũria ndĩrenda gwika? **18** Ti-itherũ Iburahĩmu nĩagatuika rũrĩrĩ rũnene na rwa hinya, na ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ nĩkarathimwo nĩ ũndũ wake. **19** Nĩgũkorwo nĩndĩmũthuurĩte nĩgeetha onagĩrĩre ciana ciake, na nyũmba yake, na arĩa magooka thũthwa wake, kũrũmagia mĩthĩre ya Jehova na ũndũ wa gwĩkaga ũria kwagĩrĩre, na kĩhooto, nĩgeetha Jehova akaahĩngĩria Iburahĩmu ũria aamwĩrĩre.” **20** Nĩngĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Mũkayo wĩgĩ Sodomu na Gomora nĩ mũnene muno, naguo wĩhia wao nĩ mũũru muno. **21** Nĩ ũndũ ũcio nĩ nĩngũikũrũka thĩ nyone kana ũũru ũria mekĩte nĩũigana ikaya rĩrĩa rĩnginyĩre. Na aakorwo tĩguo-rĩ, nĩngũmenya ũria ngwĩka.” **22** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makiuma hau magĩthĩrĩ merekeire Sodomu, no Iburahĩmu agĩtigwo arũgamĩte mbere ya Jehova. **23** Nake Iburahĩmu agĩkuhĩrĩria Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Andũ arĩa athĩngu ũkũmanĩinanĩria hamwe na arĩa aaganu? **24** ĩ kũngĩkorwo kũrĩ na andũ mĩrongo ĩtano athĩngu itũũra-inĩ rĩu inene? Ti-itherũ no ũrĩniine na ndũrĩhonokie nĩ ũndũ wa andũ acio mĩrongo ĩtano athĩngu marĩ kuo? **25** Ũroaga gwika ũndũ ta ũcio, wa kũũraganĩria arĩa athĩngu hamwe na arĩa aaganu, arĩa athĩngu na arĩa aaganu ũmataranĩre ũndũ ũmwe. Ũroaga gwika ũndũ ta ũcio! Mũtanĩrĩ ciara wa thĩ yothē-rĩ, gĩthĩ ndagĩrĩrwo nĩ gwĩka ũria kwagĩrĩre?” **26** Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ingĩkora andũ mĩrongo ĩtano athĩngu kũu itũũra rĩu inene rĩa Sodomu-rĩ, nĩngũhonokia kũndũ kũu guothe nĩ ũndũ wao.” **27** Nĩngĩ Iburahĩmu akĩaria rĩngĩ, akiuga atĩrĩ: “Rĩu tondũ nĩngĩũmĩrĩrie nginya ndaaria na Mwathani, o na gũtuika ndĩ o rũkũngũ na mũhu-rĩ, atĩrĩ, **28** ĩ hangĩgiaga andũ atano a acio mĩrongo ĩtano athĩngu? Nĩ ũngĩniina itũũra rĩu inene rĩothe nĩ ũndũ wa kwaga acio atano?” Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ingĩkora andũ mĩrongo ĩna na atano kuo, ndikũrĩniina.” **29** O rĩngĩ Iburahĩmu akĩmarĩria akĩmũũria atĩrĩ, “ĩ ũngĩkora andũ mĩrongo ĩna tu kuo?” Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa acio mĩrongo ĩna-rĩ, ndikũrĩniina.” **30** Nĩngĩ Iburahĩmu akiuga atĩrĩ, “Mwathani aroaga kũrakara, no areke njarie. ĩ ũngĩkora andũ mĩrongo ĩtatũ kuo?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndikũrĩniina ingĩkora andũ mĩrongo ĩtatũ kuo.” **31** Iburahĩmu akiuga atĩrĩ, “Rĩu tondũ nĩngĩũmĩrĩrie nginya ndaaria na Mwathani-rĩ, ĩ kũngĩoneka o andũ mĩrongo ĩrĩ kuo?” Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa acio mĩrongo ĩrĩ, ndikũrĩniina.” **32** Nĩngĩ akiuga atĩrĩ, “Mwathani aroaga kũrakara no areke njarie rĩngĩ rĩmwe. ĩ kũngĩoneka o andũ ikũmĩ kuo?” Nake Jehova agĩcookia, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa acio ikũmĩ-rĩ, ndikũrĩniina.” **33** Rĩrĩa Jehova aarĩkirie kwaria na Iburahĩmu, agĩthĩra, nake Iburahĩmu agĩcooka mũciĩ.

19 Nao arĩa acio eerĩ magĩkina Sodomu hwaĩ-inĩ, nake Loti aikarĩte kĩhĩngo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene. Rĩrĩa aamoonire-rĩ, agĩkũria nĩguo amatũnge, na agĩturumithia ũthĩũ wake thĩ. **2** Akĩmeera atĩrĩ, “Aathi akwa, ndamũthaitheka ũkai mũtoonye nyũmba ya ndungata yanyu. No mwĩthambe magũrũ na

mūraaririre, na rüciini tene mürooke güthii na mbere na rüendo rwanu.” No-o makimücookeria atiri, “Aca, ithui tüküraara nja kihaaro-ini.” **3** Nowe Loti akimaringiriria na hinya müno mathii gwake müci, nginya magitikiria. Magithii nake, magitoonya nyumba gwake. Nake akimathondekera irio, akiruga migate itaari ndawa ya kümbia, nao makiria. **4** Matanathii gükoma-ri, arume othe a kuuma ituri ciothe cia itüüra riu ria Sodomu, aria ethi na aria aküri, makirigiiciria nyumba ya Loti. **5** Nao magita Loti, makimüüria atiri, “Andü aria mookire gwaku ütuku üyü-ri, mar-kü? Marehe na gükü nja, tükome nua.” **6** Loti akiuma na nja amatunge, na akihinga mürango, **7** akimeera atiri, “Aca, arata akwa; mütegeke ündü ücio wa waganu. **8** Atiriri, ndi na airitu akwa eerí matari maakoma na mündü mürume. Rekei ndimarehe na gükü nja, na inyui mwike o üria mükwenda nao. No mütegeke ündü o na ürikü küri andü aya, tondü mokite gwakwa na no nginya ndimagitire.” **9** Nao makimücookeria atiri, “Ehera.” Na makiuga atiri, “Mündü üyü ookire gükü ari mügeni, na riu arenda gütüciirithia! Wee niwe tügwika üuru gükira acio!” Magikiririria kühatiriria Loti, na magikuhiriria niguu moinance mürango. **10** No ageni acio maari thini magitambürükia moko, makiguucia Loti, makimücookeria nyumba na makihinga mürango. **11** Magicooka makihüüra andü acio maari nja ya mürango wa nyumba, ethi na aküri, na ütumumu nigeetha mage kuona mürango. **12** Andü acio eerí maküüria Loti atiri, “Üri na andü angí aku gükü, ta aria mahikitie airitu aku, aanake kana airitu aku, kana mündü üngi waku o wothé üri itüüra-ini rüri inene? Moimagarie muume gükü, **13** tondü nitükwananga kündü gükü. Mükayo üria ükaiirwo Jehova okirire andü a gükü ni münene müno, na niatütümite tükü türanange.” **14** Ni ündü ücio Loti akiumagara, agithii akiria na athoni ake, aria maari mahikie airitu ake. Akimeera atiri, “Mwihike muume kündü gükü, ni ündü Jehova ari hakuhi kwananga itüüra rüri inene!” No athoni ake magiciiria ni itherü aamarangaga. **15** Rüciini ruoro rügitema-ri, araka acio makihikahika Loti, makimwira atiri, “Wihike! Oya mütumia waku na airitu aku eerí aria marí gükü, kana müniinanirio na itüüra rüri rikherithio.” **16** Riria Loti aahindahindire-ri, andü acio makimünyitia guoko, na moko ma mütumia wake na ma airitu ake eerí, na makimoimagaria o wega nginya nja ya itüüra riu inene, nigükorwo Jehova nimaigüirire tha. **17** Na maarikia kumaruta nja ya itüüra, ümwe wao akimeera atiri, “Mwithare mühonokie müoyo yanyu! Mütihekügüre, na mütikarügame handü o na ha gükü kiaragana-ini giki! Ürirari irima-ini, kana müniinwo!” **18** No Loti akimeera atiri, “Aca, aathi akwa, ndamüthaita! **19** Tondü ndungata yanyu ni itikirikite maitho-ini manyu, na nimünyonetie ütugi münene wa kühonokia muoyo wakwa, no ndingihota küürira irima-ini; mwanangiko üyü niüküngererera, na ningükua. **20** Ta rorai, haaria hari na itüüra rüri hakuhi ingürira, na ni inini. Rekei njürire kuo, ni itüüra inini müno, githi tiguu? Naguo muoyo wakwa niükühonoka.” **21** Nake müraika akimwira atiri, “Ni wega müno, ningüküigüira ihooya riu o narío; Ndiküharagania itüüra riu waria

ühoro warío. **22** No rüri, üriira kuo na ihenya, ni ündü gütiiri ündü ingika nginya ükinye kuo.” (Nikü itüüra riu rütagwo Zoari.) **23** Loti agikinya Zoari-ri, rüa niriarikitie küratha. **24** Nake Jehova akiüriria Sodomu na Gomora mwaki wa übiriti uumite igürü küri Jehova. **25** Nake akiharagania matüüra macio manene, na kiaragana kü gíothe, o hamwe na aria othe maatüire matüüra-ini macio manene, o na mimeri yothé ya büürü ücio. **26** No mütümia wa Loti niehigüüre na thuutha, nake agituka gitugi gia cumbi. **27** Müthenya üyü üngi rüciini tene-ri, Ibrahümu agüküra na agicooka handü haria aarügamite mbere ya Jehova. **28** Agicüthiriria mwena wa Sodomu na Gomora, büürü wothé wa kiaragana kü, nake akiona ndogo ndumanu yambatite na igürü kuuma büürü-ini ücio, ihaana ta ndogo yumite icua-ini. **29** Ni ündü ücio, riria Jehova aanangire matüüra macio manene ma kiaragana kü, nirarikanire Ibrahümu, na akiruta Loti mwanangiko-ini ücio waharaganirire matüüra macio manene küria Loti atüire. **30** Thuutha ücio Loti akiuma Zoari, agithii gütüüra kirima-ini ari hamwe na airitu ake eerí, tondü nietigirire güikara Zoari. We na airitu ake eerí magitüüra ngurunga-ini. **31** Müthenya ümwe-ri, müirü üria warí mükürü aküra üria warí müniini atiri, “Ithe witü ni mükürü, na gütiiri mündü mürume üri hakuhi wa gükoma na ithui, ta üria ari mütugo kündü guothe gükü thi. **32** Reke tühe ithe witü ndibe anyue nigeetha tükome nake, na tütüüre rüciaro rwitü na ündü wa ithe witü.” **33** Ütuku ücio magitüma ithe wao anyue ndibe, na müirü üria mükürü agitoonya na agikoma nake. Nowe Loti ndaamenyire riria müirü aakomire kana riria ookirire. **34** Müthenya üyü üngi, müirü üria mükürü aküra üria müniini atiri, “Hwai ütuku ni ni ndirakomire na ithe witü. Reke tüküme ndibe ringi anyue ütuku wa ümüthi, nawe üthii ökome nake, nigeetha tütüüre rüciaro rwitü na ündü wa ithe witü.” **35** Ni ündü ücio magitüma ithe wao anyue ndibe ütuku ücio o naguo, nake müirü üria warí müniini agitoonya agikoma nake. O ringi Loti ndaamenyire riria müirü aakomire kana riria ookirire. **36** Ni ündü ücio airitu acio eerí a Loti makigia nda na ithe wao. **37** Müirü üria mükürü agiciara kahii na agigatua Moabi, na niwe ithe wa andü a Moabi gwata ümüthi. **38** Müirü üria müniini o nake agiciara kahii, nake agigatua Beni-Ami, na niwe ithe wa Aamoni aria marí kuo nginya ümüthi.

20 Na riri, Ibrahümu nioimire küu aari, agithii mwena wa Negevu, na agitüüra gatagati ga Kadeshi na Shuri. Gwa kahinda niatüüre Gerari **2** na ari küu Ibrahümu oigaga atiri ha ühoro wa mütumia wake Sara, “Üyü ni mwarí wa baba.” Tondü ücio Abimeleku müthamaki wa Gerari agitümanira Sara na akimuooya. **3** No riri, Ngai akimüirira Abimeleku ütuku na kiroto, akimwira atiri, “Wee-ri, no ta üküite tondü mündü-wa-nja ücio woete ni mütumia wene.” **4** No Abimeleku ndaakoretwo akühiririe Sara, ni ündü ücio aküüria atiri, “Mwathani, no wanange rürii rütehite? **5** Githi ti we wanjiirire, ‘Üyü ni mwarí wa baba?’ Na ningi o nake Sara githi ndoigire atiri, ‘Üyü ni mürü wa baba?’ Njike ündü ücio na ürüngiriru wa ngoro na moko matari ücuuke.” **6**

Ningi Ngai akimwira atiri kiroto-ini, “fi, ninjuii urekite uguo na urungiriru wa ngoro, na niko ndirakugiririe unjhirie. Niko itanarea umuhutie. 7 Riu-ri, cookeria mundu ucio mutumia wake, nigukorwo ni munabii, nake niegukuhooera, na niugutura muoyo. No waga kumucookia-ri, umenye ti-itheru wee niugukua, na andu aku othe nimegukua.” 8 Muthenya uyü üngi rüciini tene, Abimeleku agitumanira anene ake othe, na aarika kumeera maundu maria mothe meekikite, andu acio magitigira muno. 9 Abimeleku agicooka agita Ibrahimu na akimuria atiri, “Ni atia uguo utwikite? Ni atia ngwihirire, niguu undeherere nii na uthamaki wakwa uuru munene uguo? Unjikite maundu mataagirire gwikwo.” 10 Ningi Abimeleku akitura Ibrahimu atiri, “Ni kii giatumire wike uguo?” 11 Ibrahimu akimucookeria atiri, “Ndeirire atiri, ‘Kundu guku andu matitigirite Ngai, na nimekunjuraga ni undu wa mutumia wakwa.’ 12 O na kuri uguo, ti-itheru ni mwaru wa-baba, mürütu wa baba; no tütiri a nyina umwe, niko aatuikire mutumia wakwa. 13 Na riria Ngai aandutire kuuma nyumba-ini ya baba thii ngorurage, ndeire mutumia wakwa atiri, ‘Üü niguu urinyonagia wendo waku: Kura guothe türithiaga, uugage atiri uhoro-ini ünigüi, ‘Üyü ni müru wa baba.’” 14 Ibrahimu aarika kwaria, Abimeleku akiruta ng’ondü na ng’ombe, na ngombo cia arume na cia andu-a-nja, na agiche Ibrahimu, na akimucookeria Sara mutumia wake. 15 Ningi Abimeleku akimwira atiri, “Bürüri wakwa üri mbere yaku; tüura haria hothe üngienda.” 16 Nake Abimeleku akira Sara atiri, “Ningühe müru-wa-thoguo cekeru 1,000 cia betha ituike cia kürihiria ihitia riria ühithirio mbere ya andu aya othe müri nao; we nduri uuru wikite.” 17 Nake Ibrahimu akihooa Ngai, nake Ngai akihonia Abimeleku, na mutumia wake, na ngombo ciake cia airitu nigu mahote güciara ciana ringi, 18 nigukorwo Jehova niahingite nda cia andu-a-nja othe a nyumba ya Abimeleku, makaaga kugia ciana, ni undu wa Abimeleku kuoya Sara mutumia wa Ibrahimu.

21 Nake Jehova agituga Sara o ta uria oigite, na Jehova akihingiria Sara kirikaniro kiria aamwiriire. 2 Sara akigia nda, na agiciarira Ibrahimu kaana ga kahii ukuru-ini wake, o ihinda riria Jehova aamwiriire. 3 Ibrahimu agitua kaana kau ga kahii aaciariro ni Sara, Isaaka. 4 Na riria mürii ucio wake Isaaka akinyirie thiku inyanya-ri, Ibrahimu akimuriithia, o ta uria Ngai aamwathite. 5 Ibrahimu aari na miaka igana rimwe riria mürii wake Isaaka aaciariro. 6 Sara akiuga atiri, “Ngai niatumite theke, na mundu o wotho uriguga uhoro ucio niarthekaga hamwe na ni.” 7 Agicooka akiuga atiri, “Nüü üngierire Ibrahimu ati Sara niakongithia ciana? No riri, nindimuciriire kaana ga kahii ukuru-ini wake.” 8 Nako kaana kau gagikura na gagitigithio kuonga; nguo muthenya uria Isaaka aatigithirio kuonga-ri, Ibrahimu akirugithia iruga inene. 9 No Sara akiona ati mürii wa Hagari uria Mümisiri aaciariire Ibrahimu aari na kinyüri. 10 Nake akira Ibrahimu atiri, “Ingata ngombo ino ya mundu-wa-nja hamwe na mürii, tondü mürii ucio wa

ngombo iyo ya mundu-wa-nja ndakagayana igai na mürii wakwa Isaaka.” 11 Naguo uhoro ucio ügithiinia Ibrahimu muno tondü wakonii mürii. 12 No Ngai akimwira atiri, “Tiga güthiinka muno ni undu wa kimwana kiu, na ndungata iyo yaku ya mundu-wa-nja. Thikiriria uria wotho Sara egukwira, tondü rüciaro riria rügeetanio nawe rukoima hari Isaaka. 13 O na ningi ningatuma mürii wa ndungata iyo ya mundu-wa-nja atuike rürii rüene, tondü ni rüciaro rwaku.” 14 Muthenya uyü üngi rüciini tene Ibrahimu akioya irio na mondo ya rüua iri na maa, na agicinengera Hagari. Akimugirira ciande-ini ciake, agicooka akimugaria hamwe na kimwana kiu. Nake Hagari agithiira, na agiturirwo ni njira ari küu weru-ini wa Birishiba. 15 Na riria maa maria maarü rüua-ini maathirire-ri, Hagari akiiga kimwana kiu rungu rwa kihinga kimwe. 16 Nake agithiathiia, agikara thi handu hataari haraihu, ta ha rükia ria mügu, tondü eeciirire atiri, “Ndingirorera kimwana giakwa gügikua.” Na aikarite hau hakuhi, akiambirira kügirika. 17 Nake Ngai akiiga kimwana kiu gikirira, nake müraika wa Ngai agita Hagari ari küu iguru akimuria atiri, “Ni kii kiraguthiinia Hagari? Tiga gwitigira; Ngai niaiguite kiriro gia kimwana kiu kiri o hau kiri. 18 Tira kimwana kiu na iguru, na ükinyiitire na guoko, nigukorwo ningagitua rürii rüene.” 19 Hindi iyo Ngai akimühingura maithe, nake akiona githima kia maa. Agithi ho, akiyuria rüua maa, na akihe kimwana kiu kinyue. 20 Ngai niakorirwo hamwe na kimwana kiu o uria giakuraga. Giatüire weru-ini, na gigituika mürahi na üta. 21 Hindi iyo aatüura Weru-ini wa Parani-ri, nyina akimwethera mutumia kuuma Misiri. 22 Ihinda-ini-riu Abimeleku na Fikolu munene wa mbütü ciake cia ita makira Ibrahimu atiri, “Ngai ari hamwe nawe maundu-ini mothe maria wikaga. 23 Riu-ri, wihite üri mbere ya Ngai ati ndukanjuukanirira, kana ücuukanire ciana ciakwa, o na kana njaro ciakwa. Nyonagia ütugi nii na bürii uyü we ütüura üri mügeni o ta uria nii ngonetie ütugi.” 24 Ibrahimu agicooka atiri, “Nindehita.” 25 Ningi Ibrahimu agiteta Abimeleku ni undu wa githima kia maa kiria ndungata cia Abimeleku ciamütunyite. 26 No Abimeleku akiuga atiri, “Ndiüi nüü wikite undu ucio. Wee ndwanjirire, na ndaiga uhoro ucio ümüthi.” 27 Ni undu ucio Ibrahimu akirehe ng’ondü na ng’ombe akihe Abimeleku, nao andu acio eeri makigia na kirikaniro. 28 Ibrahimu akiamura miati müganja kuuma rüuru-ini rwake. 29 Nake Abimeleku akitura Ibrahimu atiri, “Miati ino müganja-ri, wamiamura kuuma rüuru-ini niki?” 30 Ibrahimu akimucookeria atiri, “Itikira kuoya miati ino müganja kuuma küri nii, ituike üira ati ni nii ndenjire githima giki.” 31 Tondü ucio handu hau hagitwo Birishiba tondü hau ni ho andu acio eeri mehitiire mwihitwa. 32 Thuutha wa kürikanira kiriko küu küu Birishiba, Abimeleku na Fikolu munene wa mbütü ciake cia ita, magicooka bürii wa Afilisti. 33 Nake Ibrahimu akihaanda müti wa mübinde küu Birishiba, na agikara rüitwa ria Jehova, o we Mürungu Üria-Ütüura-Tene-na-Tene, ari handu hau. 34 Nake Ibrahimu agikara bürii-ini ucio wa Afilisti ihinda iraya ma.

22 Thuutha wa maündu macio-ri, Ngai nāgeririe Iburahimu. Ngai akimwita atiri, “Iburahimu!” Nake agicookia atiri, “Nii üyü haha.” **2** Nake Ngai akimwira atiri, “Oya müriü waku, o we üria wa mümwe Isaaka, üria wendete, üthii rügono rwa Moria, na ümürute ta igongona ria njino kuo kirima-ini kimwe kia iria ngaakuonia.” **3** Ni ündü ücio müthenya üyü üngi rüciini tene, Iburahimu agiükira, agitandika ndigiri yake. Akioya ndungata ciake igiri na müriü wake Isaaka. Aarikia gwatira ngu cia küigana igongona ria njino-ri, akiumagara erekeire handu haria Ngai aamwiriite. **4** Müthenya wa gatatu, Iburahimu agitiira maitho na akiona handu hau haru o kura. **5** Akira ndungata ciake atiri, “Ikaragai haha na ndigiri ino, na nii na kimwana giakwa tüthii haaria tükahooe Ngai, na tücooke tümücookerere.” **6** Iburahimu agikioya ngu icio cia igongona ria njino, agiciigirira müriü wake Isaaka, nake agikuua mwaki na kahiü. Na riria o eeri mathiaga hamwe, **7** Isaaka akiaria, agiti ithe Iburahimu atiri, “Babal” Iburahimu akimücookeria atiri, “Nii üyü, müriü wakwa.” Isaaka akiuga atiri, “Ndirona türü na mwaki na ngu No riri, gatürüme ka igongona ria njino kari ha?” **8** Iburahimu agicookia atiri, “Müriü wakwa, Ngai we mwene nieküheana gatürüme ka igongona ria njino.” Nao eeri magithii na mbere mari hamwe. **9** Maakinya handu haria Ngai aamwiriite-ri, Iburahimu agiaka kigongona ho na akiara ngu igürü riakio. Agicooka akioha müriü wake Isaaka na akimükomia kigongona-ini kiu igürü ria ngu. **10** Ningi akioya kahiü, agitambürükia guoko gwake, oorage müriü. **11** No müraika wa Jehova akimwita kuuma igürü, akiuga atiri, “Iburahimu! Iburahimu!” Nake Iburahimu agicookia atiri, “Nii üyü haha.” **12** Akimwira atiri, “Ndukahutie kimwana kiu na guoko gwaku, na ndugagüke ündü o na üriü. Rüü nindamenya ati nwiitigirite Ngai, tondü ndünarega küruta müriüguo, o we müriüguo waku wa mümwe, ari igongona.” **13** Nake Iburahimu agitiira maitho, na hau kihinga-ini akiona ndürüme inyiititwo hia ni mirita. Agithii ho, akioya ndürüme iyo na akimüruta iri igongona ria njino handu ha müriü. **14** Ni ündü ücio Iburahimu agiti handu hau Jehova-Niariheanaga. Na nginya ümüthi kuugawo atiri, “Kirima-ini kia Jehova-ri, niaritüheaga.” **15** Nake müraika wa Jehova ari igürü, agiti Iburahimu händi ya keeri, **16** akimwira atiri, “Jehova ekuuga üü: Nindihitite na nii mwene, ati tondü nwiikite ündü üyü na ndünarega kündutira müriüguo, o müriüguo waku wa mümwe-ri, **17** ti-itherü ningakürathima na ndüme njiaro ciaku cingihe ta njata cia matu-ini na ta müthanga üria üri hügürüri-ini cia iria. Njiaro ciaku ni ikegwatira matüüra maria manene ma thü ciacio, **18** na ni ündü wa rüciaro rwaku, ndüriri ciothe cia thi nikarathimwo, tondü wee niünjathikiire.” **19** Nake Iburahimu agicookerera ndungata ciake, magithii hamwe marorete Birishiba. Nake Iburahimu agitüüra kuu Birishiba. **20** Thuutha wa maündu macio Iburahimu agikinyirwo ni ühoro, akirwo atiri, “Milika o nake niagite na ciana; niaciariire müriü-wa-nyükwä Nahoru ciana: **21** Uzu niwe wa irigithathi, na müriü wa nyina ni Buzu, na Kemueli (ithe wa Aramu), **22** na Kesedu, na

Hazo, na Pilidashu, na Jidilafu, na Bethueli.” **23** Bethueli niwe watuikire ithe wa Rebeka. Acio nio ariu aria anana Milika aaciariire Nahoru, müriü wa nyina na Iburahimu. **24** Thuuria yake, iria yetagwo Reuma, o nayo yari na ariu ake, nio Teba, na Gahamu, na Tahashu na Maaka.

23 Sara aatüürire muoyo agikinyia miaka igana rimwe na mirongo iri na müganja. **2** Nake aaküirire Kiriathu-Ariba (na nokuo Hebironi), büriiri-ini wa Kaanani; nake Iburahimu agithii, agicakaira Sara na akimüririra. **3** Ningi Iburahimu agiükira akiuma hau mwiri wa mütumia wake wari, agithii akiariria Ahiti akimeera atiri, **4** “Nii ndi mügeni na mügendi gükü kwanyu. Nyenderiai handu gükü ha güthikana nigeetha hote güthika mütumia wakwa üria üküite.” **5** Nao Ahiti magicookeria Iburahimu atiri: **6** “Müthuuri üyü, ta tüthikiriire. Wee üri müthamaki üri hinya gatagati-ini gaitü. Thika mütumia waku mbirira-ini imwe ya iria njega ciiti. Güti mündü witü üngikügiria mbirira ya güthika mütumia waku.” **7** Iburahimu agiükira akiinamirira mbere ya Ahiti, andü acio ene büriiri. **8** Akimeera atiri, “Angikorwo nümüthikiriite thike mütumia wakwa-ri, güthikiriire, na müthaitanirire kürü Efroni müriü wa Zoharu, **9** niguo anyenderie ngurunga ya Makipela, iria yake iri müthia-ini wa güthaka giake. Müürie anyenderie na thogora üria ümüigana, itüike handu hakwa ha güthikana gükü kwanyu.” **10** Nake Efroni ücio Müthi aikarite thi o hau gatagati-ini ka andü aria angü; tondü ücio agicookeria Iburahimu akiuguawo ni Ahiti othe aria mookite kihingo-ini gia itüüra riu riake. **11** Akimwira atiri, “Aca, mwathi wakwa, thikiriira; nindakühe güthaka kiu, na nindakühe ngurunga iyo iri thini wakio. Ndakühe andü akwa makionaga. Thika mütumia waku.” **12** O ringi Iburahimu akiinamirira mbere ya andü acio ene büriiri, **13** na akiariria Efroni andü acio maküguaga, akimwira atiri, “Itikira güthikiriira. Nüngüriha thogora wa güthaka kiu. Amükira mbeeca kuuma kürü ni, nigeetha hote güthika mütumia wakwa kuo.” **14** Efroni agicookeria Iburahimu atiri, **15** “Ta thikiriira, mwathi wakwa; güthaka kiu kingiama ceki magana mana ma betha, no riri, kiu ni kii gatagati gaku na nii? Thi üthike mütumia waku.” **16** Iburahimu agitükira thogora wa Efroni na akimüthimira betha iria aagwetete andü a Ahiti othe maküguaga; ceki magana mana cia betha cia müigana wa güthimo kia onjorithia. **17** Ni ündü ücio, güthaka kia Efroni kiu kiar Makipela hakuhi na Mamure-güthaka na ngurunga iyo, na miti yotho iria yari mihaka-ini ya güthaka kiu ikigärürirwo **18** Iburahimu mbere ya Ahiti othe aria mookite kihingo-ini gia itüüra riu inene. **19** Thuutha wa üguo, Iburahimu agithika Sara mütumia wake ngurunga-ini iyo yari güthaka-ini kia Makipela hakuhi na Mamure (iria iri Hebironi), büriiri-ini wa Kaanani. **20** Ni ündü ücio güthaka kiu na ngurunga iyo yari kuo ikigärürirwo Iburahimu ni Ahiti iri handu ha güthikanaga.

24 Na riri, Iburahimu aari mükürü na agatindika miaka. Nake Jehova niamurathimite maündü-ini make mothe. **2** Nake akira ndungata iria yari nene müci-ini wake, o iria yarügämiriire indo ciothe iria

aarī nacio atīrī, “Ta iga guoko gwaku rungu rwa kīero gīakwa. **3** Nīngwenda wīhite na rīitwa rīa Jehova, o we Ngai wa igūrū na Ngai wa thī, atī ndūgethera mūrū wakwa mūtumia kuuma kūrī airītu a Akaanani aya ndūūraga thīnī wao, **4** no nīūgathīī būrūrī-inī wakwa na kūrī andū a nyūmba iitū, na wethere mūrū wakwa Isaaka mūtumia kūu.” **5** Ndungata īyo ikīmūūria atīrī, “ī mūdū-wa-nja ūcio angīkaarega gūka na nī būrūrī-inī ūyū? Ngacookia mūrūguo būrūrī ūria wōimire?” **6** Iburahīmu akīmwīra atīrī, “Menyerera, ndūkanacookie mūrū wakwa kūu! **7** Jehova, o we Ngai wa igūrū ūria wandutire kuuma nyūmba ya baba na kuuma būrūrī ūria ndaciarīrwo na akīnjarīria na akīnjīria na mwīhitwa atīrī, ‘Rūciarō rwaku nīngarūhe būrūrī ūyū’ we nīwe ūgaatūma mūraika wake mbere yaku nīguo ūkoonera mūrū wakwa mūtumia kuuma kuo. **8** Mūdū-wa-nja ūcio angīkaarega gūka nawe-rī, ndūkoohwo nī mwīhitwa ūyū wakwa; no ndūkanacookie mūrū wakwa kūu.” **9** Nī ūndū ūcio ndungata īyo ikīga guoko kwayo rungu rwa kīero kīa Iburahīmu ūcio mwathi wayo, na ikīhīta na mwīhitwa harī we kūrīngana na ūhorō ūcio. **10** Ndungata īyo īgīcooka ikīoya ngamīra ikūmi cia mwathi wayo na ikūmagara ikūite mīthemba yothē ya indo njega kuuma kūrī mwathi wayo. Igīthī īgīkinya itūūra rīria Nahoru aatūūraga mwena wa gathigathini-ithūro wa Mesopotamia. **11** Nayo īgītūma ngamīra ikome nja ya itūūra hakuhi na gīthima kīa maaī; kwārī kīhwaī-inī rīria andū-a-nja maathīaga gūtaha maaī. **12** Igīcooka ikīhooya, ikīuga atīrī, “Wee Jehova, Ngai wa Iburahīmu mwathi wakwa, tūma ngacīre ūmūthī na ūtuge mwathi wakwa Iburahīmu. **13** Rora, ndūgamite haha gīthima-inī kīa maaī, nao airītu a ene itūūra nī maroka gūtaha maaī. **14** Kūrotūka atīrī, atī rīria ndīrīra mūrītu atīrī, ‘Ndakūhooya, he ndīgithū yaku nyue maaī,’ nake oīge atīrī, ‘Nyua na nīngūtahīra o na ngamīra ciaku,’ reke ūcio atūike nīwe ūthuurīre ndungata yaku Isaaka. Na ūndū ūcio ūtūme nī menye atī nīūtūgite mwathi wakwa.” **15** Itanarīka kūhooya-rī, Rebeka agīka akuuīte ndīgithū kīande-inī. Aarī mūrītu wa Bethueli mūrū wa Milika, ūria warī mūtumia wa Nahoru mūrū wa nyina na Iburahīmu. **16** Mūrītu ūcio aarī mūthaka mūno, mūrītu gathirange; gūtīrī mūdū mūrūme wakomete nake. Agīkūrūka gīthima-inī kīa maaī, akīyūria ndīgithū yake maaī, agīcooka akīambata rīngī. **17** Nayo ndungata īyo ikīhīha ikamūtūnge, na ikīmwīra atīrī, “Ndagūthaita, he tūūī tūnini twa kūnyua kuuma ndīgithū-inī yaku.” **18** Nake agīcookia atīrī, “Mwathi wakwa, nyua,” nake akīruta ndīgithū mūtwe na ihenya, akīmīnyīta na moko, na akīmūhe maaī. **19** Na aarīka kīmūhe maaī ma kūnyua, agīcooka akiuga atīrī, “Nīngūtahīra ngamīra ciaku, o nacio o nginya ciiganie kūnyua.” **20** Agīkīonorera maaī marīa maarī ndīgithū yake mūharatī-inī na ihenya, agīcooka agīteng’era gīthima-inī gūtaha maaī mangī, agītaha ma kūngana ngamīra ciake ciothe. **21** Mūdū ūcio akīmīrorera atekwarīa, nīguo amenye kana Jehova nīagacīrithīte rūgendo rwake kana ndaarūgacīrithīte. **22** Rīria ngamīra ciarīkirie kūnyua maaī-rī, mūdū ūcio akīruta gīcūhī kīa inīūrū gīa thahabu kīa ūritū wa nuthu cekerī, na bangirī īgīrī cia thahabu cia ūritū

wa cekerī ikūmi, akīmīkīra. **23** Agīcooka akīmūria atīrī, “Wee ūrī mwarī wa ū? Ndagūthaita tha nījīra atīrī, mūcīi gwa thoguo-rī, he handū tūngīrarīrīra?” **24** Nake akīmūcookeria atīrī, “Nīī ndī mwarī wa Bethueli, mūrū ūria Milika aaciarīre Nahoru.” **25** Nīngī akīmīra atīrī, “Tūrī na rīya na nyeki nīngī, o na handū wee ūngīrarīrīra.” **26** Mūdū ūcio akīnamīra thī, akīhooya Jehova, **27** akiuga atīrī, “Jehova arogaathwo, o we Ngai wa Iburahīmu mwathi wakwa, o ūcio ūtatīgite kuonania ūtugi na wīhookeu wake kūrī mwathi wakwa. Hakwa-rī, Jehova nīandongoretie rūgendo-inī, akangīnyia kwa andū a nyūmba ya mwathi wakwa.” **28** Nake mūrītu ūcio agīteng’era, agīthīī akihe andū a nyūmba ya nyina ndeto icio. **29** Na rīrī, Rebeka aarī na mūrū wa nyina wetagwo Labani, nake akīmagara ahiūhīte, agīthīī kūrī mūdū ūcio hau gīthima-inī kīa maaī. **30** Rīria onire gīcūhī kīu kīa inīūrū na bangirī irī moko-inī ma mwarī wa nyina, na aigua Rebeka akiuga ūria mūdū ūcio aamwīrīte-rī, agīthīī kūrī mūdū ūcio, akīmūkora arūgamīte harī ngamīra ciake hakuhi na gīthima kīa maaī. **31** Akīmīra atīrī, “Ūka tūthīī mūcīi, wee ūrathīmītwō nī Jehova. Ūrūgamīte haha nja nīkī? Nīhaarīrie nyūmba yaku na handū ha ngamīra.” **32** Nī ūndū ūcio mūdū ūcio agītoonya nyūmba, nacio ngamīra ikīāūrwo mīrigo. Ngamīra ikīreherwo rīya na nyeki, nake mūdū ūcio na andū arīa aarī nao makīreherwo maaī ma gwīthamba magūrū. **33** Nīngī akīreherwo irio, nowe akiuga atīrī, “Nīī ndīngīrīa, itambīte kīmīra ūndū ūria ūndehete gūkū.” Nake Labani akīmīra atīrī, “Gītīrī.” **34** Nake agīkiuga atīrī, “Nīī ndī ndungata ya Iburahīmu.” **35** “Jehova nīarathīmīte mwathi wakwa mūno, na nī atongete mūno. Nīamūheete ng’ōndu na ng’ōmbe, betha na thahabu, ndungata cia arūme na cia andū-a-nja, na ngamīra o na ndigirī. **36** Nake Sara mūtumia wa mwathi wakwa nīamūciarīre kīmwana arī o mūkūrū, nake nīakīheete indo ciake ciothe. **37** Nake mwathi wakwa agītūma ndīhīte akīnjīra atīrī, ‘Ndūkanethere mūrū wakwa mūtumia kuuma kūrī airītu a Akaanani, a gūkū būrūrī ūyū ndūūraga, **38** no ūthīī kūrī nyūmba ya baba na kūrī mūhīrīga wakwa, na ūrutīre mūrū wakwa mūtumia kuo.’ **39** “Nīngī ngīūria mwathi wakwa atīrī, ‘ī mūdū-wa-nja ūcio angīrega gūka na nīi?’ **40** “Nake akīnjookeria atīrī, ‘Jehova ūria ndūire thīaga mbere yake, nīagātūma mūraika wake athīī nawe, na atūme rūgendo rwaku rūgaacīre, nīgeetha ūkaarūtīra mūrū wakwa mūtumia kuuma kūrī mūhīrīga wakwa na kuuma kūrī andū a nyūmba ya baba. **41** Nīngī wathīī kūrī mūhīrīga wakwa-rī, nīūkohorwo kuuma kūrī mwīhitwa wakwa; o na mangīkaarega kīmūnengerana kūrī we, nīūkohorwo kuuma kūrī mwīhitwa ūcio wakwa.” **42** Agīthīī na mbere, akiuga atīrī, “Ūmūthī rīria ngīnyire gīthima-inī kīa maaī, njugire atīrī, ‘Wee Jehova Ngai wa Iburahīmu mwathi wakwa, ūngīenda, ndagūthaita, gaacīrithīa rūgendo rūrū njūkīte. **43** Ta kīone, nūngīī haha gīthima-inī kīa maaī; mūrītu angīka gūtaha maaī na nīī ndīmīrīre atīrī, ‘Itīkīra nyue tūūī tūnini kuuma ndīgithū-inī yaku,’ **44** nake angīnjīra atīrī, ‘Nyua na nīngūtahīra ngamīra ciaku o nacio,’ nīagītūike nīwe mūdū-wa-nja ūria Jehova athuurīre mūrū

wa mwathi wakwa.’ **45** “Itanarikia kũhooya ũguo na ngoro-rĩ, Rebeka oka arĩ na ndigithũ yake kĩande. Nake aikũrũka gĩthima-inĩ kia maaĩ, aataha maaĩ na nĩ ndamwĩra atĩrĩ, ‘Ndagũthaita he maaĩ nyue.’ **46** “Aaruta ndigithũ yake kĩande o naihenya anjĩra atĩrĩ, ‘Nyua, na nĩngũnyuithia o na ngamĩra ciaku.’ Nĩ ūndũ ūcio ndanyua maaĩ na ahe ngamĩra o nacio. **47** “Na nĩ ndamũũria atĩrĩ, ‘Ūrĩ mwarĩ wa ũ?’ “Nake anjookeria atĩrĩ, ‘Ndi mwarĩ wa Bethueli mũrũ wa Nahoru, ũria Milika aamũciarĩre.’ “Na nĩ ndakĩmwĩka gĩcũhĩ inĩũrũ, na bangiri moko, **48** ndacooka ndainamĩrĩra ndahooya Jehova. Ndagatha Jehova, o we Ngai wa Iburahĩmu mwathi wakwa, ũria ūndongoretie na njĩra ũria njagĩrũ nyonere mũrũ wa mwathi wakwa mwarĩ wa mũrũ wa mũrũ wa nyina nake. **49** Na rĩrĩ, angĩkorwo nĩ mũkuonania ũtugi na wĩhokeku kũrĩ mwathi wakwa, njĩra; na angĩkorwo tĩguo, mĩnjĩre nĩgeetha na nĩ menye na kũria ngũrora.” **50** Labani na Bethueli magĩcookia atĩrĩ, “Ūndũ ũyũ uumĩte kũrĩ Jehova; ithũ tũngĩgĩkwĩra atĩa? **51** Rebeka nĩwe ũyũ; muoe mũthĩ agatuĩke mũtumia wa mũrũ wa mwathi waku, o ta ũria Jehova oĩgte.” **52** Rĩria ndungata ya Iburahĩmu yaigũire ũria moigire, ikĩĩnamĩrĩra, igĩturumithia ũthĩũ wayo tĩ mbere ya Jehova. **53** Nĩngĩ ndungata iyo ikĩruta thahabu, na mathaga ma betha na nguo, na igĩcihe Rebeka; igĩcooka ikĩhe Labani mũrũ wa nyina, o na nyina, iheo cia goro. **54** Ndungata iyo na andũ arĩa yarĩ nao makĩria na makĩnyua, na makĩraara kũũ ũtũkũ ūcio. Na rĩria mookĩrĩre mũthenya ũyũ ũngĩ rũciĩnĩ tene, ikĩũga atĩrĩ, “Rekei ndĩthĩre kũrĩ mwathi wakwa.” **55** No Labani mũrũ wa nyina na mũĩrĩtu, o na nyina, makiuga atĩrĩ, “Reke mũĩrĩtu ũyũ aikare na ithũ ta matukũ ikũmi; mĩcooke mũthĩ.” **56** No yo ikĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũngiria thĩ, kuona atĩ Jehova niagacĩrĩthĩe rũgendo rwakwa. Rekei ndĩthĩre kũrĩ mwathi wakwa.” **57** Nao makiuga atĩrĩ, “Rekei twite mũĩrĩtu tũmũĩre ũhoru ūcio.” **58** Nĩ ūndũ ūcio magĩta Rebeka, makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩgũthĩ na mũndũ ũyũ?” Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩngũthĩ.” **59** Nĩ ūndũ ūcio magĩtĩkĩria Rebeka mwarĩ wa nyina ūcio ethĩre, hamwe na mũmũrorĩ, na ndungata ya Iburahĩmu na andũ ake. **60** Nao magĩkĩrathima Rebeka makĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ wa maitũ, ũroingĩha ũtuĩke nyina wa ngĩrĩ maita ngĩrĩ, naruo rũciarwo rwaku rũroigwatĩra ihingo cia thũ ciao.” **61** Nake Rebeka na ndungata ciake, cia andũ-a-nja, makĩhaarĩria na makĩhaica ngamĩra, na magĩthĩ na mũndũ ūcio. Nĩ ūndũ ūcio ndungata iyo ikĩoya Rebeka igĩthĩra. **62** Na rĩrĩ, Isaaka nioĩmite Biri-Lahai-Roi, nĩ ūndũ aatũũruga Negevu. **63** Hwaĩ-inĩ ũmwe-rĩ, niathĩre na kũũ mũgũnda-inĩ agecũũranganie, na aatĩra maitho, akĩona ngamĩra ciũkĩte. **64** O nake Rebeka agĩtiira maitho akĩona Isaaka. Akĩuma ngamĩra igũrũ, **65** na akĩũria ndungata iyo atĩrĩ, “Mũndũ ũria ũrĩ kũũria mũgũnda ũroka gũtũtũnga nũũ?” Ndungata iyo igĩcookia atĩrĩ, “Nĩ mwathi wakwa.” Nake Rebeka akĩoya taama wake akĩhumbĩra. **66** Nayo ndungata iyo ikĩũra Isaaka ũria wothē yekĩte. **67** Nake Isaaka agĩtoonyia Rebeka hema-inĩ ya nyina Sara, akĩmũhikia. Nĩ ūndũ ūcio agĩtuĩka mũtumia wake, na akĩmwenda; nake Isaaka akĩhoorerio ihooru rĩa gĩkuũ kĩa nyina.

25 Thuutha ūcio Iburahĩmu nĩ aahikirie mũtumia ũngĩ, wetagwo Keturā. **2** Nake akĩmũciarĩra ariũ atandatũ, na nĩo Zimirani, na Jokishani, na Medani, na Midiani, na Ishibaku na Shua. **3** Jokishani nĩwe wadĩ ithe wa Sheba na Dedani; nacio njiaro cia Dedani nĩcio ciarĩ Aashuri, na Aletushi na Aleumi. **4** Nao ariũ a Midiani maarĩ Efa, na Eferi, na Hanoku, na Abida na Elidaha. Acio othe maarĩ njiaro cia Keturā. **5** Nake Iburahĩmu akĩgaira Isaaka indo ciothe irĩa aarĩ nacio. **6** No arĩ o muoyo-rĩ, akihe ariũ a thuriya ciake iheo, agĩcooka akĩmeheranĩria na mũrũrĩ Isaaka magĩthĩ na kũũ bũrũrĩ wa irathĩro. **7** Mĩaka yothē irĩa Iburahĩmu aatũũrĩre muoyo yarĩ mĩaka igana rĩmwe na mĩrongo mũgwanja na itano. **8** Iburahĩmu agĩtuĩkana na agĩkua arĩ mũthũurĩ mũnĩaru, arĩ mũkũrũ na akaingĩha mĩaka, agĩthikwo hamwe na andũ ao arĩa maakuĩte. **9** Nao ariũ ake, Isaaka na Ishumaeli, makĩmũthika ngurunga-inĩ ya Makipela hakuĩ na Mamure, gĩthaka-inĩ kĩa Efironi mũrũ wa Zoharu ũria Mũhiti, **10** gĩthaka kĩa Iburahĩmu aagũrĩte kuuma kũrĩ Ahiti. Hau nĩho Iburahĩmu aathikĩrwo hamwe na Sara mũtumia wake. **11** Thuutha wa gĩkuũ kĩa Iburahĩmu-rĩ, Ngai nĩarathimire mũrũrĩ Isaaka ũria watũũruga hakuĩ na Biri-Lahai-Roi. **12** ũyũ nĩguo ũhoru wa Ishumaeli mũrũ wa Iburahĩmu, ũria waciariwo Iburahĩmu nĩ Hagari ũria Mũmisiri, ndungata ya Sara. **13** Maya nĩmo marĩtwa ma ariũ a Ishumaeli, maandikĩtwo kũringana na ũria maarũmanĩrĩre gũciarwo: Irigithathi rĩa Ishumaeli rĩarĩ Nebaiothu, rĩkarũmĩrĩro nĩ Kedari, na Adubeeli, na Mibisamu, **14** na Mishima, na Duma, na Masa, **15** na Hadadi, na Tema, na Jeturu, na Fuma, na Kedema. **16** Acio nĩo maarĩ ariũ a Ishumaeli, na macio nĩmo marĩtwa ma aathani ikũmi na eerĩ a mĩhĩrĩga yao kũringana na kũria maatũũruga na kambĩ ciao. **17** Mĩaka yothē irĩa Ishumaeli aatũũrĩre muoyo yarĩ mĩaka igana rĩmwe na mĩrongo itatũ na mũgwanja. Agĩcooka agĩtuĩkana agĩkua, na agĩthikwo hamwe na andũ ao arĩa maakuĩte. **18** Njiaro cia Ishumaeli igĩtũũra kuuma Havila ngĩnya Shuri, gũkuhĩ na mũhaka wa Misiri werekeire bũrũrĩ wa Ashuri. Nao magĩtũũra na rũmena na ariũ arĩa angĩ othe a ithe wao. **19** ũyũ nĩguo ũhoru wa Isaaka mũrũ wa Iburahĩmu. Iburahĩmu nĩwe waciare Isaaka, **20** nake Isaaka aarĩ na mĩaka mĩrongo ina rĩria aahikirie Rebeka, mwarĩ wa Bethueli ũria Mũsuriata wa Padani-Aramu, na aarĩ mwarĩ wa nyina na Labani ũria Mũsuriata. **21** Isaaka agĩthaita Jehova nĩ ūndũ wa mũtumia wake tondũ aarĩ thaata. Nake Jehova akĩgũga mahooya make, na Rebeka mũtumia wake akĩgĩa nda. **22** Natuo twana tũũ tũkĩgianiĩra kũũ nda yake, nake akĩyũria atĩrĩ, “Ūndũ ũyũ ũrekika kũrĩ nĩ nĩkĩ?” Nĩ ūndũ ūcio agĩthĩ gĩtũũria ũhoru harĩ Jehova. **23** Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũrĩrĩ igĩrĩ irĩ nda yaku, na andũ a mĩthemba rĩrĩ kuuma nda yaku nĩmagatigithanio; gĩthemba kimwe nĩgĩgakĩria kĩa kĩngĩ hinya, na ũria mũkũrũ niagatungatĩra ũria mũnini.” **24** Na rĩria ihinda rĩake rĩakinyire rĩa gũciara, agĩkorwo nĩ tũhĩ twa mahatha aarĩ natuo nda. **25** Karia kaambire gũciarwo kaarĩ gatune na mwĩrĩ wako wothē wahaanaga ta nguo ya maguoya; tondũ ūcio magĩgatua Esau. **26** Thuutha ūcio mũrũ wa nyina agĩciarwo guoko gwake kũnyitĩte ndiira ya Esau; tondũ ūcio agĩtuuo Jakubu. Isaaka

aari na miaka mirongo itandatũ riria Rebeka aaciirire twana tũu. **27** Natuo tũmwana tũu tũgikũra, nake Esaũ agĩtuĩka mũguĩmi mũũgĩ, mũndũ wa werũ, no Jakubu aari mũndũ mũhooreri, waikaraga hakuhi na mũcũ. **28** Isaaka eendete Esaũ tondũ nĩ eendete nyama cia ũguĩmi, no Rebeka eendete Jakubu. **29** Mũthenya ũmwe Jakubu nĩarugaga gitoero kia ndengũ ndune, nake Esaũ agĩũka kuuma werũ-inĩ ahũtĩ mũno. **30** Akĩra Jakubu atĩrĩ, “Ta he gitoero kũ ũraruga! Ndi mũhũtu mũno!” (Nĩkĩo gĩatũmire acooke gwiĩtwo Edomu.) **31** Jakubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Amba ũnyenderie ũrigithathi waku!” **32** Nake Esaũ akiuga atĩrĩ, “Ngirie gũkua, ũrigithathi ũyũ ũkaang’una na kĩ?” **33** No Jakubu akĩmwĩra atĩrĩ, “Amba wihĩte kũri nĩ.” Nake akĩhĩta na mwĩhitwa, akienderia Jakubu ũrigithathi wake. **34** Nake Jakubu akihe Esaũ mũgate na gitoero kia ndengũ. Nake akĩria na akĩnyua, agĩcooka agĩũkĩra agĩthĩira. Tondũ ũcio Esaũ akĩnyarara ũrigithathi wake.

26 Na rĩrĩ, nĩ kwagĩire ng’aragu ingĩ bũrũri-inĩ ũcio, tĩga irĩa ya mbere ya hĩndĩ ya Iburahĩmu, nake Isaaka agĩthĩĩ Gerari kũrĩ Abimeleku mũthamaki wa Afilisti. **2** Jehova akiumĩrĩra Isaaka, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũgaikũrũke ũthĩĩ Misiri; tũũra bũrũri o ũria ndĩrikwĩra ũtũũre. **3** Ikara bũrũri-inĩ ũyũ kwa ihinda, na nĩngũkorwo hamwe nawe na nĩngũkũrathima. Nĩgũkorwo nĩwe na njiaro ciaku nguhe mabũrũri maya mothe na hingie mwĩhitwa ũria ndehĩtĩre kũri thoguo Iburahĩmu. **4** Nĩngatũma njiaro ciaku cingĩhe ta njata cia matu-inĩ na nĩngamahe mabũrũri maya mothe, na nĩ ũndũ wa rũciarũ rwaku, ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ nĩkarathimwo, **5** tondũ Iburahĩmu nĩanjathĩkĩire na akĩrũmia ũria ndendaga, akĩrũmirĩra maathani makwa, na matuĩro makwa ma kũrũmirĩrwo, na mawatho makwa.” **6** Nĩ ũndũ ũcio Isaaka agĩũkĩra o kũu Gerari. **7** Rĩria andũ a kũu maamũirĩre ũhoro wa mũtumia wake-rĩ, we akiuga atĩrĩ, “Nĩ mwarĩ wa baba,” tondũ nĩetigĩrĩre kuuga, “Nĩ mũtumia wakwa.” Eeciirĩre atĩrĩ, “Andũ a gũkũ mahota kũnjũraga nĩ ũndũ wa Rebeka, tondũ aari mũthaka.” **8** Na thuutha wa Isaaka arikitie gũikara kũu kahinda karaihu-rĩ, Abimeleku mũthamaki wa Afilisti nĩacũthĩrĩrie nja na ndirica, nake akĩona Isaaka akĩhambata mũtumia wake Rebeka. **9** Nĩ ũndũ ũcio Abimeleku agĩtũmanĩra Isaaka, akĩmũũria atĩrĩ, “Ti-itherũ ũyũ nĩ mũtumia waku! Nĩ kĩ gĩatũmire uuge atĩ, ‘Ŭyũ nĩ mwarĩ wa baba?’” Isaaka akĩmũcookeria atĩrĩ, “Tondũ ndeciirĩre ndahota kũũragwo nĩ ũndũ wake.” **10** Nĩngĩ Abimeleku akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũguo ũtwĩkĩte? I mũndũ mũrũme ũmwe wa gũkũ angĩrakorirwo akomete na mũtumia waku, nawe ũgĩtũme tũnyĩitwo nĩ ihĩtia?” **11** Nĩ ũndũ ũcio Abimeleku akĩruta watho kũrĩ andũ othe, akiuga atĩrĩ, “Mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩthĩnia mũndũ ũyũ kana mũtumia wake no kũũragwo akooragwo.” **12** Nake Isaaka akĩhaanda irio bũrũri ũcio, na mwaka o ro ũcio akĩgetha maita igana, tondũ Jehova nĩamũrathimire. **13** Nake Isaaka agĩtonga, naguo ũtonga wake ũgĩthĩ o ũkĩingĩhaga o nginya agĩtonga mũno. **14** Aari na ndũũru nyingĩ cia mbũri na cia ng’ombe, na ndungata nyingĩ, o nginya Afilisti makĩmũũguĩra ũru. **15** Tondũ ũcio, ithĩma irĩa ciothe ndungata cia ithe cienjete hĩndĩ ya

ithe Iburahĩmu-rĩ, Afilisti magĩcithika, magĩciyũria tũri. **16** Nĩngĩ Abimeleku akĩria Isaaka atĩrĩ, “Ŭkĩra ũthĩĩ, ũtweherere, tondũ nĩũgĩte na hinya mũno gĩtũkĩra.” **17** Nĩ ũndũ ũcio Isaaka agĩthaama, akĩehera kũu, agĩthĩĩ kwamba hema Gĩtuamba-inĩ kĩa Gerari, na agĩtũũra kuo. **18** Isaaka agĩthĩkũria ithĩma irĩa cienjetwo hĩndĩ ya ithe Iburahĩmu, o ũcio Afilisti maathĩkĩte thuutha wa Iburahĩmu gũkua, na agĩciĩta marĩitwa o marĩa ithe aaciĩhete. **19** Na rĩrĩ, ndungata cia Isaaka nĩcienjire kũu gĩtuamba-inĩ na igĩkora gĩthĩma kĩa maaĩ mega kuo. **20** No rĩrĩ, ariĩthĩ a Gerari makĩnegeenania na ariĩthĩ a Isaaka, makĩmeera atĩrĩ, “Maaĩ maya nĩ maitũ!” Nake agĩĩta gĩthĩma kũu Esekũ, tondũ nĩmakararanĩrie nake. **21** Nĩngĩ ndungata icio ciake ikienja gĩthĩma kĩngĩ, no-o nakĩo makĩnegeenanĩria, nake Isaaka agĩgĩta Sitĩna. **22** Nake agĩthaama kũu, agĩthĩĩ akienja gĩthĩma kĩngĩ, na matianegenanĩrie na mũndũ. Nake agĩgĩta Rehobothũ, akiuga atĩrĩ, “Rĩu Jehova nĩatũheete ũikaro mũiganu, na nĩtũgũtheeremera bũrũri-inĩ ũyũ.” **23** Agĩcooka akĩuma kũu, agĩthĩĩ Birishiba. **24** Ŭtukũ ũcio aakinyire kũu, Jehova akĩmuumĩrĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩĩ Ngai wa thoguo Iburahĩmu. Ndũkanetigĩre, tondũ ndĩ hamwe nawe; nĩngũkũrathima na nyingĩhe njiaro ciaku nĩ ũndũ wa Iburahĩmu ndungata yakwa.” **25** Isaaka agĩka kĩgongona kũu, na agĩkaira rĩitwa rĩa Jehova. Akĩamba hema yake o kũu, nacio ndungata ciake ikienja gĩthĩma o kuo. **26** Hĩndĩ iyo Abimeleku agĩthĩĩ kũrĩ Isaaka oimĩte Gerari, marĩ na Ahuzathu ũria wamũtaaraga, na Fikolu mũnene wa ita ciake. **27** Isaaka akĩmooria atĩrĩ, “Muoka kũrĩ nĩ nĩkĩ, kuona atĩ nĩmawthũũrĩre na mũkĩnyingata?” **28** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩtuoñete hatarĩ nganja atĩ Jehova ari hamwe nawe, na nĩ ũndũ ũcio tuoĩga atĩrĩ, ‘Nĩ kwagĩrĩre tũgĩe na mwĩhitwa wa ũiguano gatagatĩ gaitũ?’ ĩĩ, gatagatĩ gaitũ nawe. Reke tũgĩe na kĩrikanĩro nawe, **29** atĩ ndũgatwĩka ũũru, o ta ũria o na ithuĩ tũtaagũthĩnĩrie, no hĩndĩ ciothe twagwĩkaga wega, na tũgĩkumagaria ũthĩĩ na thayũ. Na rĩu nĩũrathimĩtuo nĩ Jehova.” **30** Isaaka akĩmarugithĩria iruga, nao makĩria na makĩnyua. **31** Mũthenya ũyũ ũngĩ, rũciĩnĩ tene, andũ acio na Isaaka makĩĩhĩtanĩra mwĩhitwa mũndũ na ũria ũngĩ. Isaaka agĩcooka akĩmoimagaria, magĩthĩira, makĩmũtĩga na thayũ. **32** Mũthenya o ro ũcio maathĩre, ndungata cia Isaaka igĩũka, ikĩmwĩra ũhoro wa gĩthĩma kĩria cienjete, ikiuga atĩrĩ, “Nĩtwakanyĩra maaĩ!” **33** Nake agĩĩta gĩthĩma kũu Shiba, na nginya ũmũthĩ itũũra rĩu rĩtũũraga rĩĩtagwo Birishiba. **34** Esaũ aakinyia mĩaka mirongo ĩna, akĩhĩkia Judithi mwarĩ wa Beerĩ ũria Mũhiti, o na nĩngĩ akĩhĩkia Basemathu mwarĩ wa Eloni ũria Mũhiti. **35** Nao magĩtũika kĩhumo gĩa kĩa kũrĩ Isaaka na Rebeka.

27 Rĩria Isaaka aakũrĩre na maithe make makĩaga hinya ũndũ atangĩahotire kuona-rĩ, agĩtũmanĩra Esaũ mũriũ wake ũria mũkũrũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wakwa.” Nake Esaũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha.” **2** Isaaka akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩu nĩĩ ndĩ mũkũrũ na ndũĩ mũthenya ũria ingĩkua. **3** Rĩu-rĩ, oya indo ciaku cia ũguĩmi; ũta na mĩguĩ yaku, na uumagare ũthĩĩ werũ-inĩ ũkangũmĩre nyamũ cia gĩthaka. **4** Thondekera irio njega

iria nyendete na ùndehere ndie, nigeetha ngùrathime na kírathimo gíakwa itanakua.” **5** Na rírí, Rebeka agikorwo níathikíríire Isaaka akíhe mürü Esau ùhoro ùcio. Na ríría Esau aathiire weru-iní kúguima nyamú nígúo amíinúkie-rí, **6** Rebeka akíra mürü Jakubu atírí, “Ní ndaigua thoguo akíra Esau mürü wa nyúkwá atírí, **7** ‘Ndehere nyamú ya kúguima na ùthondekere irio njega ndie, nigeetha ngùrathime na kírathimo gíakwa ndí mbere ya Jehova itanakua.” **8** Ríu, wee mürü wakwa-rí, thikíríria wega na wíke úria ngúkwíra: **9** Thíí rúuru-iní rwa mbúri ùndehere túuri twírí twa mbúri túria twega biú, nígúo thondekere thoguo irio njega, o ta úria endaga ithondekwo. **10** Úcooke úcioe úcitwaríre thoguo arie nigeetha akùrathime na kírathimo gíake atanakua.” **11** No Jakubu akíra nyina Rebeka atírí, “Esau mürü wa maitú ní wa mwírí úri guoya, na mwírí wakwa ndúrí guoya. **12** Íí baba angúhaambata? Ingíonekana ngímúheenia na ní ndíreherere kírumi handú ha kírathimo.” **13** Nyina akímwíra atírí, “Mürü wakwa, reke kírumi kíu kínjookerere, wee íka o úria ndíakwíra; thíí ùndehere túuri túu.” **14** Ní ùndú úcio Jakubu agíthíí, akígíra túuri, na agítúhere nyina, nake agíthondeka irio njega o ta iria ithe eendete. **15** Ningí Rebeka akíoya nguo iria ciarí njega cia Esau mürü wake úria mükürú iria aarí nacio nyúmba agícíhumba Jakubu mürü wake úria múnini. **16** Agícóoka akíhumbíra moko make na ngingo kúria gútaarí guoya na njúua cia túuri túu. **17** Agícóoka akínengera Jakubu mürü wake irio ício ciarí njega na múgate úria aathondekete. **18** Nake Jakubu agíthíí kúri ithe, akiuga atírí, “Baba.” Nake Isaaka agícóoka atírí, “Níí úyú, mürü wakwa; wee níwe ú?” **19** Jakubu akíra ithe atírí, “Ní ní Esau mürü waku wa irigithathi. Njíkíte o ta úria únjíríre. Ndagúthaita wítiire úrie nyama imwe cia úguimi wakwa nigeetha ùndathime na kírathimo gíaku.” **20** Nake Isaaka akíúria mürü atírí, “Mürü wakwa, kaí waciona narua atía?” Nake akímúcookeria atírí, “Ní tondú Jehova Ngai waku níahere úhootani.” **21** Ningí Isaaka akíra Jakubu atírí, “Ta úka hakuhi mürü wakwa, nígúo ngúhambata menyé kana ti-ítherú níwe Esau mürü wakwa kana tígúo.” **22** Ní ùndú úcio Jakubu agíkuhíríria ithe Isaaka, nake akímúhambata, akiuga atírí, “Múgambo ní wa Jakubu, no moko ní ma Esau.” **23** Na ndaigana kúmükúurana tondú moko make maarí na guoya ta ma mürü wa nyina Esau; ní ùndú úcio akímúrathima. **24** O ríngí akímúúria atírí, “Ti-ítherú níwe mürü wakwa Esau?” Nake agícóoka atírí, “Íí ní níí.” **25** Agícóoka akímwíra atírí, “Mürü wakwa ndehere nyama imwe cia úguimi waku ndie nigeetha ngùrathime na kírathimo gíakwa.” Jakubu akímúrehera nake akíría, na akímúrehera ndíbei na akínyua. **26** Ningí ithe Isaaka akímwíra atírí, “Mürü wakwa, úka haha úmumunye.” **27** Nake agíthíí harí we na akímúmunya. Ríría Isaaka aiguiré kíheera kía nguo ciake, akímúrathima, akiuga atírí, “Hí, kíheera kía mürü wakwa ní ta kíheera gíá gíthaka kíria kírathimitwo ní Jehova. **28** Ngai arokúhe ime ría igúrú o na únuru wa thí, na úingí wa ngano na wa ndíbei ya múhihano. **29** Ndúrírí irogútungatagíra nayo míhíríga ya andú íkúinamagíríre. Tuíka mwathi wa ariú a thoguo, nao ariú a nyúkwá marokúinamagíríra.

Aría mangíkúruma na kírumi marocookerewo níko, nao aría magaakúrathima marorathimagwo.” **30** Na rírí, Isaaka aaríkia kúmúrathima na Jakubu aaríkia kuuma harí ithe o ro úguo-rí, mürü wa nyina Esau agíúka kuuma kúguima. **31** O nake agíthondeka irio njega na agícírehere ithe. Agícóoka akímwíra atírí, “Baba, wítiire úrie nyama imwe cia úguimi wakwa nigeetha ùndathime na kírathimo gíaku.” **32** Nake ithe Isaaka akímúria atírí, “We níwe ú?” Nake akímúcookeria atírí, “Ní ní Esau, mürü waku wa irigithathi.” **33** Isaaka agíkúinaina muno akíúria atírí, “Núú úcio úngí úkúguimíte, na andehera nyama? Ndacíría o ro ríu útanooka, na ndamúrathima, na ti-ítherú ní múrathime.” **34** Ríría Esau aiguiré ciugo cia ithe, agítumúka na kíroo kíne na kía ruo, akíra ithe atírí, “Ndaathima! O na ní baba ndaathima!” **35** No ithe akímwíra atírí, “Mürü wa nyúkwá okire na wara, aheenia, na oya kírathimo gíaku.” **36** Esau akiuga atírí, “Gíthí ní ma níko etagwo Jakubu? Arí kúúheenia maita maya meerí; nóire úrigithathi wakwa, na ríu níoya kírathimo gíakwa!” Agícóoka akíúria ithe atírí, “Ndúnandígíria kírathimo o na kímwe?” **37** Isaaka agícóokeria Esau atírí, “Ndímútiire mwathi waku na andú ao othe ndaamatua ndungata ciake, na ndamúhe ngano na ndíbei ya múhihano imútúúragie. Ní ùndú úcio ní atia ingíhota gúgwíkíra, mürü wakwa?” **38** Esau akíúria ithe atírí, “Baba, ndúrí na kírathimo o na kímwe úndígírie? Ndaathima o na níí, baba!” Na híndí íyo Esau akíríra aníríre. **39** Nake ithe Isaaka akímúcookeria atírí, “Wee úgaatúúragá kúraihi na únuru wa thí, kúraihi na ime ríría riumaga igúrú. **40** Úgaatúúragio ní rúhiu rwa njora na níúgatungataga mürü wa nyúkwá. No rírí, ríría úkaaremwo nígúkíríria-rí, níúkeruta icooki riake ngingo, úrite.” **41** Esau agíthúura Jakubu ní ùndú wa kírathimo kíu aaheirwo ní ithe. Nake akiuga na ngoro atírí, “Matukú ma gúcaakíra baba makíríí gúkinya; maathira nígúo ngooraga mürü wa maitú Jakubu.” **42** Ríría Rebeka eerirwo úria Esau mürü úcio wake mükürú oigíte, agítumaníra Jakubu mürü wake úria múnini, akímwíra atírí, “Esau mürü wa nyúkwá arehooreria marakara na gwícíría úria egúkúúragá. **43** Ríu mürü wakwa-rí, íka o úria ngúkwíra. Thíí o ro ríu úúrire Harani, kwa mürü wa maitú Labani. **44** Nawe úikare nake kwa ihinda nginya mang’úri ma mürü wa nyúkwá mahúahúe. **45** Ríría mürü wa nyúkwá agaatiga gúkúrakaríra, na ariganírwó ní úria wamwíkíre-rí, níngagútumaníra úcooke múcíí. Ingíkúrwó ní inyuí mürí eerí múthenya o ro úmwe níki?” **46** Ningí Rebeka akíra Isaaka atírí, “Nínogeto ní mütúúrire ní ùndú wa andú-a-nja aya a Ahiti. Jakubu anghíkania kuuma kúri andú-a-nja aya a Ahiti a búríri úyú-rí, ta andú-a-nja aya Esau ahíkítíe-rí, hatírí bata wa gútúura muoyo.”

28 Tondú úcio, Isaaka agíta Jakubu akímúrathima na akímwatha, akímwíra atírí, “Ndúkanahíkíe mündú-wa-nja wa kuuma gúkú Kaanani. **2** Úkíra úthíí Padani-Aramu, kwa nyúmba ya Bethueli ithe wa nyúkwá. Wícarírie mütumia kuuma kúri airítu a Labani, mürü wa nyina na nyúkwá. **3** Ngai Mwene-Hinya-Wothe arokúrathima na atíme úciarane muno na úingíhe o nginya úgaatúka rúrírí rwa andú aingí.

4 Ngai arokũhe kũrathimo kũria aaheire Iburahĩmu hamwe na njaro ciaku, nĩgeetha wĩgwatĩre bũrũri ũyũ ũratũũra rĩu ũrĩ ta mũgeni, o bũrũri ũyũ Ngai eefĩre Iburahĩmu.” 5 Isaaka akĩra Jakubu athĩ, nake agĩthĩ Padani-Aramu kwa Labani mũrũ wa Bethueli ũria Mũsuriata, mũrũ wa nyina na Rebeka, nyina wa Jakubu na Esaũ. 6 Na rĩrĩ, Esaũ nĩamenyire atĩ Isaaka nĩarathimĩte Jakubu na akamũtũma Padani-Aramu akahikanie kuo, na atĩ rĩria aamũrathimire nĩamwathire, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkanahikie mũndũ-wa-nja wa kuuma gũkũ Kaanani.” 7 O na akĩmenya atĩ Jakubu nĩathĩkĩre ithe na nyina na nĩathĩte Padani-Aramu. 8 Ningĩ Esaũ agĩkũũra atĩ andũ-a-nja acio a Ahiti matiakenagia ithe, Isaaka; 9 nĩ ũndũ ũcio, agĩthĩ gwa Ishumaeli na akĩhikia Mahalathu, mwarĩ wa nyina na Nebaiothu, mũirĩtu wa Ishumaeli mũriũ wa Iburahĩmu, akĩmuongerera harĩ atumia arĩa angĩ aarĩ nao. 10 Jakubu oima Birishiba aathiire erekeire Harani. 11 Na aakinya handũ hana-rĩ, akĩraarĩra ho tondũ rĩua nĩ rĩathũite. Akĩoya ihiga rĩmwe hau, agĩtiira narĩo mĩtwe nĩguo akome. 12 Nake akĩroota, akĩona ngathĩ iturumĩte thĩ, na mũthia wayo ũgakinya igũrũ matu-inĩ, nao araiika a Ngai mambataga magĩkũrũkaga nayo. 13 Jakubu akĩona Jehova arũgamĩte igũrũ rĩa ngathĩ iyo akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩ Jehova, Ngai wa thoguo Iburahĩmu na Ngai wa Isaaka. Bũrũri ũyũ ũkomete nĩngakũhe, wee hamwe na njaro ciaku. 14 Njaro ciaku ikaingĩha ta rũkũngũ rwa thĩ, na nĩngatambũrũka na mwena wa ithũiro, na mwena wa irathĩro, na wa gathigathini, o na wa gũthini. Andũ a mĩhĩriga yothē ya thĩ nĩmakarathimwo nĩ ũndũ waku, na nĩ ũndũ wa rũciaro rwaku. 15 Na nĩ ndĩ hamwe nawe, na nĩndikũmenyagĩra kũria guothe ũrĩthiia, na nĩngagũcokia bũrũri ũyũ. Ndigagũtunganĩria nginya ngaahingia maũndũ marĩa ndakwĩra.” 16 Rĩria Jakubu ookĩrĩre, agĩciiria atĩrĩ, “Ti-itherũ Jehova arĩ handũ haha, na ndikũũ.” 17 Agĩkĩgua guoya, akiuga atĩrĩ, “Kai handũ haha nĩ ha kũmakania-ĩ! Haha nĩho nyũmba ya Ngai; na gĩkĩ nĩkĩo kihingo kĩa igũrũ-kwa-Ngai.” 18 Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciini tene, Jakubu akĩoya ihiga rĩria etiĩrite narĩo mĩtwe, akĩrĩrugamia ta gĩtugĩ, akĩrĩtĩrĩria maguta. 19 Agĩcokia agĩta handũ hau Betheli, o na gũtuika mbere iyo itũũra rĩu rietagwo Luzu. 20 Ningĩ Jakubu akĩhĩta na mwĩhĩta, akiuga atĩrĩ, “Ngai angĩkorwo hamwe na nĩ, na aamenyerere rũgendo-inĩ rũrũ ndĩrathĩ, na aaheaga irio cia kũria na nguo cia kwĩhumba, 21 nĩguo ngaacooka nyũmba-inĩ ya baba na thayũ-rĩ, Jehova nĩagatuika Ngai wakwa, 22 narĩo ihiga rĩrĩrĩ ndaarũgamia ta gĩtugĩ rĩgaatuika nyũmba ya Ngai, na kĩria o gĩothe ũkahe, nĩngakũhe gĩcunji gĩa ikũmi.”

29 Thuutha ũcio Jakubu agĩthĩ na mbere na rũgendo rwake, agĩkinya bũrũri wa andũ a mwena wa irathĩro. 2 Na rĩrĩ, akĩona gĩthima werũ-inĩ, na ndũũru ithatũ cia mbũri ikomete hakuĩ nakĩo, tondũ cianyũthagio maaĩ kuuma gĩthima-inĩ kũ. Narĩo ihiga rĩria rĩakunikite mũromo wa gĩthima kũ rĩarĩ inene mũno. 3 Na ndũũru ciothe ciarĩkia kũrũngana hau, arĩithi na maagaragaragia ihiga rĩkeherio mũromo-

inĩ wa gĩthima, makahe ndũũru maaĩ. Magacooka magacookia ihiga handũ harĩo mũromo-inĩ wa gĩthima. 4 Jakubu akĩũria arĩithi acio atĩrĩ, “Ariũ a baba, mumĩte kũ?” Nao makĩmũcokeria atĩrĩ, “Tuumĩte Harani.” 5 Akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ mũũĩ Labani mũrũ wa Nahoru?” Nao magĩcokia “ĩ, nĩ tũmũũ.” 6 Ningĩ Jakubu akĩmooria atĩrĩ, “No mwega?” Makiuga atĩrĩ, “ĩ, nĩ mwega. Na rĩrĩ, mwarĩ Rakeli-rĩ, nĩwe ũũria ũroka na ng’ondũ.” 7 Nake Jakubu akĩmeera ũũ, “Atĩrĩrĩ, rĩua rĩrĩ o igũrũ; na ti ihinda rĩa gũcokanĩrĩria ndũũru. Hei ng’ondũ maaĩ, mũcooke mũthĩ mũgacĩrĩthie.” 8 Nao makĩmũcokeria atĩrĩ, “Tũtingĩka ũguo o nginya ndũũru ciothe icokanĩrĩrio, narĩo ihiga rĩgaragario kuuma mũromo wa gĩthima, tũcooke tũhe ng’ondũ maaĩ.” 9 O akĩmaragĩria-rĩ, Rakeli agĩkinya na ng’ondũ cia ithe, tondũ aarĩ mũrĩithi. 10 Rĩria Jakubu onire Rakeli mwarĩ wa Labani, mũrũ wa nyina na nyina, na ng’ondũ cia Labani, agĩthĩ, akĩgaragaria ihiga, akĩrĩheheria mũromo-inĩ wa gĩthima na akihe ng’ondũ cia mamawe maaĩ. 11 Ningĩ Jakubu akĩmumunya Rakeli, na akĩrĩra anĩrĩre. 12 Jakubu nĩeerite Rakeli atĩ nĩ metainwo na ithe, na atĩ aarĩ mũrũ wa Rebeka. Nĩ ũndũ ũcio Rakeli agĩteng’era akĩra ithe ũhoru ũcio. 13 Labani aarĩkia kũigua ũhoru wa Jakubu, mũriũ wa mwarĩ wa nyina, akĩhiũha agĩthĩ kũmũtũga. Akĩmũhĩmbĩria akĩmũmumunya, na akĩmũtware mũciĩ, na arĩ kũu mũciĩ Jakubu akihe Labani ũhoru ũcio wothē. 14 Nake Labani akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ, ũrĩ wa mũthiimo wakwa na thakame yakwa.” Thuutha wa Jakubu gũikara nake mweri mũgima, 15 Labani akĩmũũria atĩrĩ, “Ūrĩndutagĩra wĩra o ũguo tũhũ tondũ ũrĩ wa mbarĩ ciitũ? Njĩra mũcaara ũria ũkwenda.” 16 Na rĩrĩ, Labani aarĩ na airĩtu eerĩ; ũria mũkũrũ eetagwo Lea, nake ũria mũnini eetagwo Rakeli. 17 Lea aarĩ na maitho mataarĩ na hinya, no Rakeli oombĩtwo arĩ kĩĩrorerwa na aarĩ mũthaka. 18 Jakubu eendete Rakeli, nake akiuga atĩrĩ, “Nĩngũgũtungatĩra mĩaka mũgwanya, ũndĩhe na kũũhe Rakeli, mwarĩguo ũria mũnini.” 19 Labani agĩcokia atĩrĩ, “Nĩ kaba ndĩmũheanĩte kũrĩ we gũkĩra ndĩmũhe mũndũ ũngĩ. Ikara gũkũ na nĩ, ũndungate.” 20 Nĩ ũndũ ũcio Jakubu agĩtungata mĩaka mũgwanya nĩguo aheo Rakeli, no harĩ we yarĩ o ta matukũ manini nĩ ũndũ wa ũria aamwendete. 21 Mĩaka iyo yathira Jakubu akĩra Labani atĩrĩ, “Rĩu kĩĩhe mũtumia wakwa ndĩmũhikie, tondũ nĩndĩrarĩkirie ihinda rĩakwa rĩa gũtungata.” 22 Nĩ ũndũ ũcio Labani agĩkũngania andũ a kũu othe, akĩmarugĩra iruga. 23 No rĩria hwaĩ-inĩ wakinyire-rĩ, akĩoya mwarĩ Lea, akĩmũnengera Jakubu, nake Jakubu agĩkoma nake. 24 Ningĩ Labani akĩheana Zilipa, ndungata yake ya mũirĩtu kũrĩ mwarĩ imũtungatagĩre. 25 Na gwakĩa rũciini-rĩ, Jakubu akĩona atĩ aaheetwo Lea! Tondũ ũcio Jakubu akĩũria Labani atĩrĩ, “Hĩ nĩ atĩa ũu wanjĩka? Gĩthĩ ndĩragũtungatagĩra nĩ ũndũ wa Rakeli? Ūũheeneti nĩkĩ?” 26 Labani akĩmũcokeria atĩrĩ, “Ti mũtugo witũ gũkũ kũheana mũirĩtu ũria mũnini ahike mbere ya ũria mũkũrũ: 27 Rĩkia kũmia kĩa mũirĩtu ũyũ wahikia, na nĩtũgũcoka tũkũhe o na ũcio ũngĩ mũnini, nawe ũndutĩre wĩra mĩaka ingĩ mũgwanya.” 28 Nake Jakubu agũka o ũguo. Akĩrĩkia kũmia kĩa Lea, nake Labani akĩmũnengera mwarĩ Rakeli atũike mũtumia wake. 29 Labani akĩheana Bilihia, ndungata

yake ya mūrītu, kūrī Rakeli īmūtungatagīre. **30** Jakubu agīkoma na Rakeli o nake, na akīenda Rakeli gūkīra Lea. Na akīrutīra Labani wīra miaka īngī mūgwanja. **31** Rīrīa Jehova onire atī Lea ndendeetwo-rī, akīhingūra nda yake, no Rakeli aarī thaata. **32** Lea akīgīa nda na agīciara kahīi. Nake agīgatua Rubeni, akiuga atīrī, “Nī tondū Jehova nīonete mīnyamaro yakwa. Ti-itherū, rīu mūthuuri wakwa nīekūnyenda.” **33** Na akīgīa nda rīngī, na rīrīa aaciariere kahīi, akiuga atīrī, “Tondū Jehova nīaiguire atī ndīrī mwende-rī, nīaheete gaka o nako.” Nake agīgatua Simeoni. **34** O rīngī akīgīa nda na rīrīa aaciariere kahīi, akiuga atīrī, “Ihinda rīrī mūthuuri wakwa no ekwīohania na nīi tondū nīndīmūciariere ihīi ithatū.” Nī ūndū ūcio agīgatua Lawi. **35** Agīcooka akīgīa nda rīngī, agīciara kahīi kangī, akiuga atīrī, “Ihinda rīrī nī ngūgooca Jehova.” Nī ūndū ūcio agīgatua Juda. Agīcooka akīrīgama kūgīa ciana.

30 Rīrīa Rakeli onire atī ndaraciariira Jakubu ciana-rī, akīgīura mwarī wa nyina ūru. Nī ūndū ūcio akīira Jakubu atīrī, “He ciana kana ngue!” **2** Jakubu akīrakario nī Rakeli akīmūria atīrī, “Kaari nīi ndī ithenya rīa Ngai ūria ūkūimite ciana?” **3** Rakeli akīmūria atīrī, “Biliha ndungata yakwa ya mūrītu irī hahā; koma nayo nīgeetha īnjiariere ciana, na nīi ngīe na nyūmba na ūndū wayo.” **4** Nī ūndū ūcio akīmūhe Biliha ndungata yake ya mūrītu irī ta mūtumia wake. Jakubu agīkoma nayo, **5** nake Biliha akīgīa nda, akīmūciariira kahīi. **6** Rakeli akiuga atīrī, “Ngai nīandīhīria na nīaiguite gūthaithana gwakwa, na nīaheete kahīi.” Na tondū ūcio, agīgatua Dani. **7** Biliha ndungata iyo ya Rakeli ikīgīa nda īngī, na īgīciariira Jakubu kahīi ga keerī. **8** Nake Rakeli akiuga atīrī, “Nī ngoretwo na kūgiana kūnene na mwarī wa maitū, na nī hootanite.” Nī ūndū ūcio agīgatua Nafitali. **9** Na rīrīa Lea onire atī nīarūgamite kūgīa ciana-rī, akioya Zilipa ndungata yake ya mūrītu akīmīhe Jakubu irī ta mūtumia wake. **10** Nake Zilipa, ndungata iyo ya Lea, īgīciariira Jakubu kahīi. **11** Nake Lea akiuga atīrī, “Hī, kī ūyū nī mūnyaka-īl” Nī ūndū ūcio agīgatua Gadi. **12** Zilipa ndungata iyo ya Lea īgīciariira Jakubu kahīi ga keerī. **13** Ningī Lea akiuga atīrī, “Kāi ndī mūkenū-īl Andū-a-nja marīnjītaga ‘mūkenū.’” Nī ūndū ūcio agīgatua Asheri. **14** Na rīrī, hīndī ya kūgetha ngano-rī, Rubeni agīthīi mūgūnda-inī na akiona mūmera ya mandarīki, na akīrehera nyina Lea. Nake Rakeli akīira Lea atīrī, “Ndagūthaitha he mandarīki mamwe ma mūrūguo.” **15** Nake Lea akīmūcookeria atīrī, “Kāi arī ūndū mūnini kūndunya mūthuuri wakwa? Rīu ningī nīukuoya mandarīki ma mūrūi wakwa o namo?” Rakeli akīmūria atīrī, “He mandarīki ma mūrūguo, nake Jakubu akome nawe ūmūthī.” **16** Na rīrīa Jakubu ookire hwaī-inī oimite mūgūnda-rī, Lea agīthīi kūmūtūnga. Akīmūria atīrī, “No ngīnya ūkome na nīi, tondū nīngūgūriire na mandarīki ma mūrūi wakwa.” Nī ūndū ūcio agīkoma nake ūtukū ūcio. **17** Nake Ngai akīgīa mahooya ma Lea, nake akīgīa nda na agīciariira Jakubu kahīi ga gatano. **18** Ningī Lea akiuga atīrī, “Ngai nīaheete kīheo nī ūndū wa kūheana ndungata yakwa ya mūrītu kūrī mūthuuri wakwa.” Nī ūndū ūcio agīgatua Isakaru. **19** Lea agīcooka akīgīa nda īngī, na agīciariira Jakubu, kahīi

ga gatandatū. **20** Ningī Lea akiuga atīrī, “Ngai ekūhe kīheo kīa goro mūno. Rīu mūthuuri wakwa nīariheega gītīio tondū ndīmūciariere ihīi ithathatū.” Nī ūndū ūcio agīgatua Zebuluni. **21** Thuutha ūcio agīciara mūrītu na akīmūtia Dina. **22** Thuutha ūcio Ngai akīrīrikana Rakeli, akīmūigua, na akīhingūra nda yake. **23** Nake akīgīa nda na agīciara kahīi, akiuga atīrī, “Ngai nīanjehereria thoni.” **24** Nake agīgatua Jusufu, akiuga atīrī, “Ngai arohe kahīi kangī!” **25** Thuutha wa Rakeli gūciara Jusufu, Jakubu akīira Labani atīrī, “Ndekereria ndīthīire, nīguo njooke būrūri witū. **26** Nengera atumia akwa na ciana ciakwa, arīa ngūtungatīire nī ūndū wao, na nīi ndīthīire. Wee nīūūi wīra ūria ngūrūtīire.” **27** No Labani akīmūria atīrī, “Angīkorwo nīnjītkīrīkīte maitho-inī maku-rī, ndagūthaitha ikaranga. Nīmenyete na ūndū wa ūragūri atī Jehova nīandathimite nī ūndū waku.” **28** Agīthīi na mbere, akiuga atīrī, “Njīra mūcaara ūria ūkwenda na nī ngūkūriha.” **29** Jakubu akīmūcookeria atīrī, “Wee nīūūi ūria ngūrūtīire wīra na ūria menyereire mahiū maku ngīnya makaingīha. **30** Kīrīa kīnini warī nakīo itaanoka nīkīngīhīte mūno, nake Jehova nīakūrathimite kūrīa guothe ngoretwo. No rīrī, ngeekīra nyūmba yakwa ūndū rī?” **31** Labani akīmūria atīrī, “Ūkwenda ngūhe kī?” Jakubu akīmūcookeria atīrī, “Ndūkahe kīndū o na kī. Korwo no ūnjīkīre ūndū ūyū ūmwe tu, no thīi na mbere na kūrīithia ndūuru ciaku na gūcimenyerera: **32** Naguo ūndū ūcio nī ūyū: Njītkīria thīi ndūuru-inī ciaku ciothe ūmūthī, na njeherie thīnīi wacio ng’ondū iria ciothe irī maara kana irī marooro, na ndūrūme ciothe iria njirū na mbūri ciothe iria irī maara na irī maroro. Icio nīcio igūtūika mūcaara wakwa. **33** Naguo wīhokeku wakwa nīguo ūkaanjarīrīria thuutha-inī, rīrīa rīothe ūngūtūka kuona mūcaara ūria ūndīhīte. Mbūri o yothē itarī maara kana maroro, kana ndūrūme o yothē itarī njirū, īngīgaakorwo nacio, īgaatūika nī cia ūci.” **34** Nake Labani akiuga atīrī, “Nīndetīkīra; reke gūtūike o ro ūguo woiga.” **35** Mūthenya o ro ūcio-rī, Labani akīeheria thenge ciothe iria ciarī maara na iria ciarī na maroro, na mīgoma yothē irīa yarī maara na irīa yarī na maroro (iria ciothe ciarī na handū herū), na ndūrūme ciothe iria ciarī njirū agīcīneana kūrī arīū ake macirīithagie. **36** Ningī agīcieheranīria na iria īngī na ūraihi wa rūgendo rwa mīthenya itatū gatagatī gake na Jakubu. Nake Jakubu agīthīi na mbere kūrīithia ndūuru iria īngī cia Labani ciatigariere. **37** No rīrī, Jakubu agītema thanju njigū cia mūrībina, na mūrōthi, na cia mūrīarimaū, agīciikīra mīcoora mīerū na ūndū wa kūnūria igoko agatūma werū wa thīnīi wa thanju icio wonekane. **38** Agīcooka akīgīa thanju icio oonūrīte mītarō-inī yothē irīa yanyuagīrwō maaī, nīgeetha ikoragwo irī mbere ya mbūri rīrīa cioka kūnyua maaī. Rīrīa ndūuru icio ciakorwo irī na mūrūkī na cioka kūnyua maaī-rī, **39** īgakīhaicanīra hau mbere ya thanju icio. Thuutha ūcio īgaciara tūūri tūrī na manyaga, kana maara, kana marooro. **40** Jakubu akīmūrianā tūūri tūu kuuma rūūru-inī rwa Labani, na tūgetinda, no agatūma icio īngī īng’ethere iria ciarī na maroro na iria njirū cia Labani. Nī ūndū ūcio agīthōndekera ndūuru ciake mwene, na ndaacituranīire na cia Labani. **41** Hīndī irīa yothē mbūri iria ciarī na hīnya ciagīa na mūrūkī-rī,

Jakubu aigaga thanju icio mītarō-inī ya maaī mbere yacio, nīgeetha cihacanīre hakuhi na thanju icio; **42** no ingiakorirwo nī iria itaari na hinya, ndaigaga thanju icio ho. Nī ūndū ūcio mbūri iria ciari moci igitūika cia Labani, na iria ciari hinya igitūika cia Jakubu. **43** Nī ūndū wa gwika ūguo, mūndū ūcio ti Jakubu agikīrīrīria kūgia na indo nyingī, akīgīa na mahiū maingī, na ndungata cia airītu na cia arūme, o na ngamīira na ndigiri.

31 Jakubu nīaiguire ariū a Labani makiuga atīrī, “Jakubu nīoete indo iria ciothe iraari cia baba na ūtonga ūria wothē arī naguo eyoneire kuuma indo-inī cia baba.” **2** Ningī Jakubu akīona atī Labani ndaamwendete ta ūria aamwendete mbere iyo. **3** Nake Jehova akīira Jakubu atīrī, “Cooka būrūri wa maithe manyu na kūri andū anyu, na nīndīrīkoragwo hamwe nawe.” **4** Nī ūndū ūcio Jakubu agītūmanīra Rakeli na Lea mathiī kūri we kūu werū-inī kūria mahiū make maari. **5** Nake akīmeera atīrī, “Nīnyonete atī wendo wa thoguo harī nī ti ta ūria ararī naguo hau mbere, no Ngai wa baba nīakoretwo hamwe na nīi. **6** Inyuū eerī nīmūūi atī ndutīire thoguo wīra na hinya wakwa wothē, **7** no thoguo nīaheenete na akagarūra mūcaara wakwa maita ikūmi. No rīrī, Ngai ndarī aamwītīkīria anjike ūūru. **8** Thoguo angīoigire atīrī, ‘Mbūri iria irī maara nīcio mūcaara waku,’ hīndī iyo mahiū mothe magaciara tūūri tūri na maara; na angīoigire atīrī, ‘Iria irī marooro nīcio mūcaara waku,’ namo mahiū magaciara tūūri tūri na marooro. **9** Nī ūndū ūcio, Ngai nīatunyīte thoguo mahiū make na akamaheana kūri nīi. **10** “Ihinda rīria mahiū maahaicanaga, rīmwe nīndarootire kīroto na ndarora na igūrū ngīona atī thenge iria cīahaicaga mahiū ciari na manyaga, na ciari na maara, o na ciari na marooro. **11** Nake mūraika wa Ngai akīnjārīria ndī kīroto-inī, akīnjīra atīrī, ‘Jakubu.’ Na nīi ngīcookīa atīrī, ‘Nīi ūyū haha.’ **12** Nake akīnjīra atīrī, ‘Ta tiira maithe na igūrū wone atī thenge iria ciothe irahaica mahiū nī iria irī na manyaga, na iria irī na maara, na iria irī na marooro; nīgūkorwo nīnyonete maūndū marīa mothe Labani agwīkīte. **13** Nī nīi Ngai wa Betheli, kūria waitīrīrie gītugī maguta, na nokuo wehītīire na mwīhitwa nī ūndū wakwa. Rīu uma būrūri ūyū narua ūcooke būrūri ūria waciariirwo.” **14** Nake Rakeli na Lea makīmūcookeria atīrī, “Ithui-rī, no anga tūri na kīndū kana igai indo-inī cia baba? **15** Githī ndatūtuga o ta tūri andū a kūngī? To gūtwendia aatwendirie, no rīu nīarīkītie kūhūthira indo iria twagūrīrwo nacio. **16** Ti-itherū ūtonga ūria wothē Ngai atunyīte baba nī witū na ciana ciitū. Nī ūndū ūcio īka ūria wothē Ngai akwīrite wīka.” **17** Nī ūndū ūcio Jakubu akīhaarfīria, akīgīrīra ciana ciake na atumia ake igūrū rīa ngamīira, **18** na akiumagarīa mahiū make mothe mathiī mbere yake hamwe na indo ciake ciothe iria aagīte nacio kūu Padani-Aramu, nīguo athiī kūri ithe Isaaka o kūu būrūri wa Kaanani. **19** Hīndī iyo, Labani aathiite kwenja ng’ondū ciake guoyarī, Rakeli akīiya ngai cia ithe cia mīhianano. **20** Nī ūndū ūcio Jakubu akīheenia Labani ūcio Mūsuriata tondū ndaamwīre nī kūira aroora. **21** Nake akīūra na kīria gīothe arī nakīo, na aringa Rūūi rwa Farati, akīereka būrūri wa irīma wa Gileadi. **22** Mūthenya wa

ītātū kuuma Jakubu oora, Labani akīrwo atī Jakubu nīorīte. **23** Agīkīoya andū a nyūmba yao, akīingatana na Jakubu matukū mūgwanja na akīmūkīnyīra kūu būrūri wa irīma wa Gileadi. **24** No Ngai akīmīrīra Labani ūcio Mūsuriata kīroto-inī, akīmīra atīrī, “Menya wīre Jakubu ūndū o na ūrīkū, ūri mwega kana ūri mūūru.” **25** Na rīrī, Jakubu aambīte hema yake kūu būrūri wa irīma wa Gileadi rīria Labani aamūkīnyīre, nake Labani na andū a nyūmba yao makīamba hema ciao kuo. **26** Nake Labani akīūra Jakubu atīrī, “Nī atīa ūū wīkīte? Nīūūheenete, na ūgathīi na airītu akwa ta andū matahītwo mbaara-inī. **27** Nī kīi gīatūmire ūre na hitho, na ūūheenie? Waregire kūnjīra nīkī, nīguo ngumagarīe na gīkeno na gūkūnīra nyīmbo na ihembe na inanda cia mūgeeto? **28** O na ndwarekire mumunye ciana cia ciana ciakwa, kana njugīre airītu akwa ūhoro. Nīwīkīte ūndū wa ūrimū. **29** Ndī na hinya wa gūkūgera ngero; no rīrī, ūtūkū wa ira Ngai wa thoguo aranjīire atīrī, ‘Menya wīre Jakubu ūndū, ūri mwega kana ūri mūūru.’ **30** Rīu-rī, nīumagarīte nī ūndū nīūrērīrīria gūcooka nyūmba-inī ya thoguo. No rīrī, ūrakīiyire ngai ciakwa nīkī? **31** Jakubu agīcookeria Labani atīrī, “Nīndetīgīre tondū ndecīirīrie wahota kūndunya airītu aku na hinya. **32** No rīrī, ūria ūgūkora arī na ngai ciakurī, ndegūtūūra muoyo. Tūīria wone kana kūri kīndū gīaku ndī nakīo andū aya aitū marī ho; na wakīona-rī, ūkīoe.” No Jakubu ndoo atī Rakeli nīaiyīte ngai icio. **33** Nī ūndū ūcio Labani agītoonya hema ya Jakubu, na hema ya Lea, o na hema ya ndungata iria igīrī cia andū-a-nja, no ndaigana kuona kīndū. Oima hema ya Lea, agītoonya ya Rakeli. **34** Rakeli oete ngai icio cia mīhianano na agacīkia matandīko-inī ma ngamīira thīnī na akamaīkarīa. Labani akiururia kīria gīothe kīarī hema-inī iyo na ndaigana kuona kīndū. **35** Nake Rakeli akīira ithe atīrī, “Mwathi wakwa, ndūkandakarīe nī ūndū ndīnakūrūgamīra; nīgūkorwo nī maūndū ma andū-a-nja ndī namo.” Nī ūndū ūcio akiururia no ndaigana kuona ngai icio. **36** Jakubu agīkīrakara na agītetia Labani, akīmūūra atīrī, “Ihītia rīakwa nī rīrīkū? Nī rīhia rīrīkū njīkīte rītūmīte ūnyingathīe ūguo? **37** Rīu tondū nīwoīruria indo ciakwa ciothe-rī, nī kīi wona kīa indo cia gwaku mūcīi? Kīige haha mbere ya andū aya anyu na mbere ya andū akwa nīguo matūtūithanie ciira. **38** Ngūrūtīire wīra mīaka mīrongo īrī. Ng’ondū ciaku na mbūri ciaku itirī cīahuna, na ndirī ndarīa ndūrūme cia mahiū maku. **39** Ningī ndirī ndakūrehera iria ciatambuūragwo nī nyamū cia gīthaka; no nī nīi ndaarīhaga ngathīi hāthara. Ningī-rī, nīwandīhagia iria yothē yayīwo kūri mūthenya kana kūri ūtūkū. **40** Ūguo nīguo ndūrīte: Ndaarugagwo nī ūrugari wa mūthenya na ngarīo nī heho ya ūtūkū, naguo toro ūkīnjūrīra. **41** Ūguo nīguo ndūrīte gwaku mūcīi handū-inī ha mīaka iyo mīrongo īrī. Ndakūrūtīire wīra mīaka ikūmi na īna nī ūndū wa airītu aku eerī, na mīaka ītandatū nī ūndū wa mahiū maku; no rīrī, wagarūire mūcaara wakwa maita ikūmi. **42** Korwo Ngai wa baba, o we Ngai wa Iburahīmu na nīwe wītīgīrītwo nī Isaaka, ndaraakoragwo hamwe na nīi-rī, ti-itherū ūngīranyumagarīrie moko matheri. No Ngai nīonete gūthīnīka gwakwa na wīra wa moko makwa, na nīkīo arakūrūthīrie ūtūkū wa ira.” **43** Nake

Labani agĩcookeria Jakubu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Atumia aya aku nĩ airĩtu akwa, ciana ici o nacio nĩ ciana ciakwa, namo mahiũ maya-rĩ, no mahiũ makwa. Kĩrĩa gĩothe ũroona nĩ gĩakwa. No rĩrĩ, nĩ atĩa ingihota gwĩka airĩtu aya akwa kana njĩke ciana ici maciarĩte ũmũthĩ? **44** Rĩu gĩũke, reke tũgie na kĩrĩkaniro niĩ nawe, na ũreke gĩũke mũira gatagatĩ gaitũ.” **45** Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩoya ihiga na akĩrĩhaanda ta gĩtugĩ. **46** Akĩĩra andũ a nyũmba yake atĩrĩ, “Cookanĩrĩrai mahiga.” Nĩ ũndũ ũcio makiũngania mahiga makĩmaiganĩrĩra hĩba, magĩcooka makĩrĩanĩra irio hau hakuhi na hĩba iyo. **47** Labani akĩmĩta Jagarĩ-Sahadutha, nake Jakubu akĩmĩta Galeedi. **48** Labani akiuga atĩrĩ, “Ŭmũthĩ hĩba ĩno nĩ mũira gatagatĩ gakwa nawe.” Kĩu nĩkĩo gĩatũmire hetwo Galeedi. **49** O na ningĩ hagĩtuo Mizipa, tondũ oigire atĩrĩ, “Jehova arotũmenyagĩrĩra rĩrĩa tũraihanĩrĩrie. **50** Wee ũngĩgaathĩĩnia airĩtu akwa kana ũmahikĩrĩrie atumia angĩ, o na hangĩgakorwo hatarĩ mũndũ ũngĩ-rĩ, rĩrĩkana atĩ Ngai nĩwe mũira gatagatĩ gakwa nawe.” **51** Ningĩ Labani akĩĩra Jakubu atĩrĩ, “Ĩno nĩ hĩba, na gĩkĩ nĩ gĩtugĩ kĩrĩa ndahaanda gatagatĩ gaku na niĩ. **52** Hĩba ĩno nĩ mũira, na gĩtugĩ gĩkĩ nĩ mũira, atĩ ndigakĩra hĩba ĩno njũke mwena waku ngũgere ngero, na atĩ nawe ndũgakĩra hĩba ĩno, kana ũkĩre gĩtugĩ gĩkĩ ũũke mwena wakwa ũngere ngero. **53** Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Nahoru, o we Ngai wa ithe wao-rĩ, arotũtuithania ciira.” Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩhĩta na mwĩhĩtwa rĩtwa-ĩnĩ rĩa ũcio Wĩtĩgĩrĩtuo nĩ ithe Isaaka. **54** Jakubu akĩrũta igongona kũu bũrũri-ĩnĩ ũcio wa irĩma, na agĩta andũ a nyũmba yake marĩanĩre. Na marĩkia kũria-rĩ, makĩraara o kũu. **55** Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciĩnĩ tene, Labani akĩmumunya ciana cia ciana ciake o na airĩtu ake, akĩmoigĩra ũhoru na akĩmarathima. Agĩcooka akĩmatiga agĩcooka gwake mũciĩ.

32 Jakubu nĩathiire na mbere na rũgendo rwake, na agĩtũngwo nĩ araiika a Ngai. **2** Na rĩrĩa Jakubu aamoonire, akiuga atĩrĩ, “Ĩno nĩ mbũtũ ya Ngai!” Nĩ ũndũ ũcio agĩta handũ hau Mahanaimu. **3** Ningĩ Jakubu agĩtũma andũ mathĩĩ mbere yake kũrĩ mũrũ wa nyina Esaũ kũu Seiru, bũrũri-ĩnĩ wa Edomu. **4** Akĩmataara, akĩmeera atĩrĩ, “Ŭũ nĩguo mũgũthĩĩ kwĩra mwathi wakwa Esaũ: ‘Ndungata yaku Jakubu ikuuga atĩrĩ, ndĩraikaraga na Labani, na ngoretwo kuo nginya rĩu. **5** Ndĩ na ng’ombe na ndigiri, na ng’onde na mbũri, ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja. Na rĩu ndagũtũmĩra ndũmĩrĩri, we mwathi wakwa, nĩgeetha njĩtikĩrĩke maitho-ĩnĩ maku.” **6** Rĩrĩa atũmwo maacookire kũrĩ Jakubu makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũrathiire kũrĩ mũrũ wa nyũkwa Esaũ, na rĩu nĩarooka gũgũtũnga, na arĩ na andũ magana mana.” **7** Jakubu akĩmaka mũno na akĩnyamarĩka, akĩganyania andũ arĩa aarĩ nao ikundi igĩrĩ, o na ndũũru cia mbũri na ndũũru cia ng’ombe o na ngamĩira nacio. **8** Agĩciĩria atĩrĩ, “Esaũ agĩũka atharĩkĩre gĩkundi kĩmwere, gĩkundi kiu kĩngĩ no kũire.” **9** Ningĩ Jakubu akĩhooya, akiuga atĩrĩ, “Wee Ngai wa baba Iburahĩmu, o Wee Ngai wa baba Isaaka, Wee Jehova ũrĩa wanjĩrĩre atĩrĩ, ‘Cooka bũrũri waku na wa andũ anyu, na ningatũma ũgaacĩre,’ **10** ndirĩ mwagĩrĩru wa kuonio ũtugi ũyũ wotha na wĩhokeku ũrĩa ũnyonetie niĩ ndungata yaku. Ngĩringa

Jorodani-rĩ, ndaarĩ o na rũthanju rwakwa rwiki, no rĩu ndũkĩte ikundi igĩrĩ. **11** Ndagũthaita honokia kuuma moko-ĩnĩ ma mũrũ wa maitũ Esaũ, nĩgũkorwo nĩndiretĩgĩra ndagoke gũtharĩkĩra, niĩ hamu na ciana ici, na manyina maacio. **12** No nĩ ũugĩte atĩrĩ, ‘Tĩtherũ ningatũma ũgaacĩre na ndũme njiaro ciaku cingĩhe ta mũthanga wa irĩa-ĩnĩ, ũrĩa ũtangĩtarĩka.” **13** Akĩraara hau ũtũkũ ũcio, na kuuma kũrĩ kĩrĩa aarĩ nakio, agĩthuurĩra mũrũ wa nyina Esaũ kĩheo gĩkĩ; **14** mbũri magana meerĩ cia mĩgoma na thenge mĩrongo ĩrĩ, ng’onde magana meerĩ na ndũrũme mĩrongo ĩrĩ, **15** ngamĩira mĩrongo ĩtatũ cia mĩgoma na njaũ ciacio, ng’ombe mĩrongo ĩna na ndegwa ikũmi, na ndigiri mĩrongo ĩrĩ cia mĩgoma na ikũmi cia njamba. **16** Agĩcinengera ndungata ciake, o rũũru mwanya, na akĩra ndungata icio ciake atĩrĩ, “Thiagai mbere yakwa, na mũtĩgĩthũkanie rũũru na rũũru rũrĩa rũngĩ.” **17** Ningĩ agĩtaara ũrĩa wamatongoretie, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩrĩa mũrũ wa maitũ Esaũ arĩgũtũnga na akũũrie atĩrĩ, ‘Wee ũrĩ wau? Na wathĩ kũ? Na ũhiũ ũyũ wotha ũrĩ mbere yaku nĩ wau?’ **18** Nawe nĩũrĩmũcookeria ũmwĩre atĩrĩ, ‘Nĩ cia ndungata yaku Jakubu. Nĩ kĩheo gĩa kũhe mwathi wakwa Esaũ, na Jakubu arĩ thuutha witũ agĩũka.” **19** Agĩcooka agĩtaara wa keerĩ na wa gatatu, na arĩa othe marĩmagĩrĩra ndũũru icio, akĩmeera atĩrĩ, “Ŭguo nĩguo mũrĩrĩraga Esaũ mwamũtũnga. **20** Na mũtikanaage kũmwĩra atĩrĩ, ‘Jakubu ndungata yaku arĩ thuutha witũ agĩũka.” Tondũ eeciĩrĩrie atĩrĩ, “Ngũmũhooreria na iheo ici ngũtũma mbere yakwa; thuutha-ĩnĩ ndamuona-rĩ, hĩhi ahota kũnyamũkĩra.” **21** Nĩ ũndũ ũcio iheo icio Jakubu aaheanĩte igĩthiiaa mbere yake, nowe akĩraara kũu kambĩ ũtũkũ ũcio. **22** Na ũtũkũ o ro ũcio, Jakubu agĩũkĩra, akĩoya atumia ake eerĩ, na ndungata irĩa igĩrĩ cia andũ-a-nja, na arĩ ake ikũmi na ũmwe, na akĩmarĩngĩra irĩngĩro rĩa Jaboku. **23** Aarĩkia kũmarĩngĩra, akĩringĩra indo irĩa ciothe aarĩ nacio. **24** Nake Jakubu agĩtĩgwo arĩ o wiki, na hagĩũka mũndũ maagianire nake o nginya gũgĩthererũka. **25** Na rĩrĩa mũndũ ũcio onire atĩ ndangĩmũhootarĩ, akĩmũhutia ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ, nakuo kũgũrũ kwa Jakubu gũgĩthenyũkĩra hau gĩtina-ĩnĩ, o makĩgianaga na mũndũ ũcio. **26** Na mũndũ ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke ndĩthĩre tondũ nĩ gwathererũka.” No Jakubu akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndingĩreka ũthĩĩ ũtandathimĩte.” **27** Nake mũndũ ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wĩtagwo atĩa?” Jakubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Njĩtagwo Jakubu.” **28** Ningĩ mũndũ ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũgũcooka gwĩtuo Jakubu, no ũrĩtagwo Isiraeli, tondũ nĩũgianĩte na Ngai o na andũ, na ũkahootana.” **29** Jakubu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaita, njĩra rĩtwa riaku.” Nowe akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ŭranjũũria rĩtwa riakwa niki?” Agĩcooka akĩmũrathima marĩ o hau. **30** Nĩ ũndũ ũcio Jakubu agĩta handũ hau Penieli, akiuga atĩrĩ, “Tondũ nĩnyonete Ngai ũthĩũ kwa ũthĩũ, na akahonokia muoyo wakwa.” **31** Narĩo rĩũa rĩkĩmũrathĩra akĩhĩtũka hau Penieli, na niathuaga nĩ ũndũ niathenyũkitwo nĩ ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ. **32** Nĩ tondũ ũcio, nginyagia ũmũthĩ ũyũ andũ a Isiraeli matĩrĩĩaga mũkiha ũrĩa ũnyitaitũ na ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ, tondũ ihĩndĩ

rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ kwa Jakubu ri̱ahutĩirio hakuhi̱ na mũkiha ũcio.

33 Na rĩrĩ, Jakubu agĩtiira maithe, akĩona Esaũ agĩũka arĩ na andũ ake magana mana; nĩ ũndũ ũcio akĩgayania ciana kũrĩ Lea na Rakeli na kũrĩ ndungata iria igĩrĩ cia andũ-a-nja. **2** Akĩga ndungata cia andũ-a-nja na ciana ciacio mbere, nake Lea na ciana ciake makĩrũmĩrĩra, nake Rakeli na Jusufu makĩrigia thuutha. **3** Nake we mwene akĩmatongoria, na rĩrĩa aakuhĩrĩrie mĩrũ wa nyina, akĩanamĩrĩra, agĩturumithia ũthiũ wake thĩ maita mũgwanja. **4** No Esaũ akĩhanyũka agatũnge Jakubu na akĩmũnyĩta, akĩmũhĩmbĩra, akĩmũmunya. Nao makĩrĩranĩra. **5** Ningĩ Esaũ agĩtiira maithe akĩona atumia na ciana. Akĩũria Jakubu atĩrĩ, “Andũ aya mĩrĩ nao nĩ a ũ?” Jakubu agĩcookia atĩrĩ, “Ici nĩ ciana iria Ngai aheete ndungata yaku nĩ ũndũ wa ũtugi wake.” **6** Hĩndĩ iyo ndungata icio cia andũ-a-nja na ciana ciacio igĩkuhĩrĩra na makĩanamĩrĩra. **7** Lea na ciana ciake makĩrũmĩrĩra, magĩũka na makĩanamĩrĩra. Marigĩrĩrio, Jusufu na Rakeli magĩũka, o nao makĩanamĩrĩra. **8** Esaũ akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmi gĩa kũndũmĩra ikundi icio ndatũnga?” Nake Jakubu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩgeetha njĩtikĩrĩke maithe-inĩ maku, wee mwathi wakwa.” **9** No Esaũ akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wa maitũ, nĩ ndĩ na indo cia kũnjigana. Ikara na icio ũrĩ nacio wee mwene.” **10** Jakubu akiuga atĩrĩ, “Aca, ndagũthaita! Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maithe-inĩ maku-rĩ, amũkĩra kĩheo gĩkĩ kuuma kũrĩ nĩ. Nĩ ũndũ kuona ũthiũ waku no ta kuona ũthiũ wa Ngai, tondũ nĩ wanyamũkĩra na gĩkeno. **11** Ndagũthaita itĩkĩra kĩheo kũ ũreheirwo, tondũ Ngai nĩanjĩkĩte wega, na ndĩ na indo cia kũnjigana.” Na tondũ Jakubu nĩamũringĩrĩrie-rĩ, Esaũ agĩciĩtikĩra. **12** Ningĩ Esaũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũthĩ; nĩngũtwarana nawe.” **13** No Jakubu akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩoi atĩ twana tũtũ tũtĩrĩ na hinya, na no nginya menyerere ng’ondũ na ng’ombe iria irongithia. Ingĩtarwo na ihenya o na mũthenya ũmwe, nyamũ ciothe no ikue. **14** Nĩ ũndũ ũcio mwathi wakwa nĩathĩiage mbere ya ndungata yake, na nĩ thĩ o kahora kũringana na mũthĩire wa ikundi ici, o na wa ciana, nginya rĩrĩa ngaakinya kwa mwathi wakwa kũu Seiru.” **15** Esaũ akĩmwĩra atĩrĩ, “No kireke ngũtigĩre ndungata imwe ciakwa.” Jakubu akĩmũũria atĩrĩ, “Ūgwĩka ũguo nĩkĩ? Reke nĩ njĩtikĩrĩke maithe-inĩ ma mwathi wakwa.” **16** Nĩ ũndũ ũcio Esaũ akĩhũndũka mũthenya o ro ũcio agĩthĩ arorete Seiru. **17** Nowe Jakubu, agĩthĩ Sukothu, kũria yakĩire nyũmba, na agĩthondeka ciugũ cia mahiũ make. Nĩkĩo handũ hau hetagwo Sukothu. **18** Thuutha wa Jakubu kuuma Padani-Aramu, agĩkinya o wega itũũra-inĩ rĩrĩa inene rĩa Shekemu kũu Kaanani, na akĩamba hema hakuhi̱ na itũũra rĩu inene. **19** Nake akĩgũra gĩcũnji kĩa mũgũnda na betha igana rĩmwe kuuma kũrĩ ariũ a Hamoru ithe wa Shekemu, harĩa aambire hema yake. **20** Agĩaka kigongona handũ hau, na agĩgĩta Eli-Elohe-Isiraeli.

34 Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe, Dina mũirĩtu ũria Lea aaciarĩre Jakubu, niathiire gũceerera andũ-a-nja a bũrĩrĩ ũcio. **2** Na rĩrĩa Shekemu mĩrũ wa Hamoru ũria Mũhivĩ, mũnene wa gĩcigo kũu aamuonire, akĩmũnyĩta, agĩkoma nake na hinya. **3** Na ngoro yake ikĩguucĩrĩrio

nĩ Dina mwarĩ ũcio wa Jakubu, na akienda mũirĩtu ũcio na akĩmwarĩria wega. **4** Nake Shekemu akĩĩra ithe Hamoru atĩrĩ, “Njarĩria harĩ ithe wa mũirĩtu ũyũ atuĩke mũtumia wakwa.” **5** Rĩrĩa Jakubu aiguirĩ atĩ mwarĩ Dina nĩarikĩtie gũthũkio-rĩ, na tondũ ariũ ake maarĩ gũthaka-inĩ na mahiũ make, agĩkĩra na ũhoro ũcio o nginya rĩria mainũkire. **6** Hĩndĩ iyo Hamoru ithe wa Shekemu agĩthĩi kwaria na Jakubu. **7** Nao ariũ a Jakubu nĩmainũkĩte kuuma mĩgũnda-inĩ maigua ũria gwekĩkĩte. Nao makĩyũrwo nĩ kĩa na mang’ũrĩ, tondũ Shekemu nĩekĩte ũndũ wa thoni thĩĩnĩ wa Isiraeli, nĩ gũkoma na mwarĩ wa Jakubu, ũndũ ũria ũtagĩrĩrwo nĩ gwĩkwo. **8** No Hamoru akĩmeera atĩrĩ, “Ngoro ya mĩrũ wakwa Shekemu nĩguucĩrĩrio nĩ mwarĩ wanyu. Ndamũthaita itĩkĩrai amũhĩkie atuĩke mũtumia wake. **9** Rekei tũhikanagie; mũtũheage airĩtu anyu na inyũi tũkamũheaga airĩtu aitũ. **10** Inyũi no mũtũũre hamwe na ithuĩ; bũrĩrĩ ũyũ gũtĩrĩ handũ mũrigĩrĩrio. Tũũrai kuo, mwonjorithagie kuo, na mwĩgĩre na indo ciaguo.” **11** Ningĩ Shekemu akĩra ithe wa Dina na ariũ a ithe atĩrĩ, “Rekei njĩtikĩrĩke maithe-inĩ manyu na nĩngũmũhe o kĩa gĩothe mũngĩnjĩtia. **12** Njĩtai rĩracio rwa mũhiki na kĩa kĩa ingĩrehe, o mũigana ũria mũngĩenda, na nĩngũrĩha o kĩa gĩothe mũngĩnjĩtia. No ndamũthaita mũũhe mũirĩtu ũyũ atuĩke mũtumia wakwa.” **13** Na tondũ mwarĩ wa nyina Dina nĩarikĩtie gũthũkio-rĩ, ariũ a Jakubu rĩria maaragia na Shekemu na ithe Hamoru, magĩcookia ũhoro ũcio na njĩra ya maheeni. **14** Makĩmeera atĩrĩ, “Tũtingĩka ũndũ ta ũcio; tũtingĩheana mwarĩ witũ kũrĩ mũndũ ũtarĩ mĩrũu. ũndũ ũcio no ũtuĩke wa gũtũnyararithia. **15** Tũkũmwĩtikĩra tondũ wa gĩtũmi o kĩmwe tu; inyũi mũtuĩke ta ithuĩ na ũndũ wa kũruithia arũme anyu othe. **16** Hĩndĩ iyo nĩmũrĩhikagia airĩtu aitũ na nĩtũrĩhikagia airĩtu anyu. Nĩtũgũtũũrania na inyũi na tũtuĩke andũ amwe. **17** No angĩkorwo mũtigwĩtikĩra kũrua-rĩ, tũkuoya mwarĩ witũ twĩthĩire.” **18** ũhoro ũcio ũkĩoneka ũrĩ mwega nĩ Hamoru na mĩrĩrĩ Shekemu. **19** Tondũ niwe warĩ mũtĩĩe mũno kũrĩ andũ othe a nyũmba ya ithe, mwanake ũcio ndaateire ihinda rĩa gwĩka ũria moigire, tondũ niakenetio nĩ mwarĩ wa Jakubu. **20** Nĩ ũndũ ũcio Hamoru na mĩrĩrĩ Shekemu magĩthĩi kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩao inene makaarie na andũ ao a itũũra rĩu. **21** Nao makiuga atĩrĩ, “Andũ aya nĩ arata aitũ; rekei matũũre bũrĩrĩ-inĩ witũ na monjorithagie kuo; bũrĩrĩ ũyũ nĩ mũnene wa kũmaigana. Ithuĩ no tũhikie airĩtu ao, nao no mahikie airĩtu aitũ. **22** No andũ acio mangĩtikĩra gũtũũrania na ithuĩ ta rĩrĩrĩ rĩmwe angĩkorwo arũme aitũ othe nĩmekũrua, o ta ũria o marũite. **23** Gĩthĩ mahiũ mao, na indo ciao ciothe, o na nyamũ ũria ingĩ ciao ciothe itigũgĩtuĩka ciitũ? Nĩ ũndũ ũcio rekei tũmetĩkire, na nĩ megũtũũrania na ithuĩ.” **24** Arũme arĩa othe maathĩite kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene magĩtũkĩania na Hamoru na mĩrĩrĩ Shekemu, na arũme othe a itũũra rĩu makĩrua. **25** Thuutha wa mĩthenya itatũ, hĩndĩ rĩa othe maarĩ na ruo ariũ eerĩ a Jakubu, Simeoni na Lawĩ, ariũ a nyina na Dina, makĩoya hiũ ciao cia njora magĩtharĩkĩra itũũra rĩu hĩndĩ rĩa rĩtekũũaga makĩũraga arũme othe. **26** Ningĩ makĩũraga Hamoru na mĩrĩrĩ Shekemu na rĩhiũ rwa njora, na makĩruta Dina nyũmba-inĩ ya Shekemu,

magithiira. **27** Ariu aria ang'i a Jakubu magikinya kuu ciimba ciari, na magitahira indo cia itũura riu mwarĩ wa ithe wao aathũkĩrio. **28** Nao magitaha ndũuru cia mbũri na cia ng'ombe na ndigiri, na indo iria ingi ciao ciothe iria ciari itũura-inĩ riu inene, na iria ciari migũnda-inĩ. **29** Na magikuaa ũtonga wotho wa itũura, na atumia othe na ciana, magitaha indo ciothe iria ciari nyũmba-inĩ icio. **30** Nake Jakubu akĩra Simeoni na Lawi atĩrĩ, "Nimwandehera thiina nĩ ũndũ wa gũtuma menwo nĩ Akaanani na Aperizi, andũ arĩa matũũraga bũrũri ũyũ. Ithui tũri anini tũgĩtarwo, na mangĩnyitana manjũkĩrĩre na matharĩkĩre-rĩ, nĩ na nyũmba yakwa no tũniinwo." **31** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, "Nikũraagĩĩre atue mwarĩ wa maitũ ta mũmaraya?"

35 Thuutha wa ũguo Ngai akĩra Jakubu atĩrĩ, "Ambata, ũthĩ Betheli ũgatũũre kuo, na wakĩre Ngai kigongona kuo, o we ũria wakuumĩrĩre rĩria woragira mũrũ wa nyũkwa Esaũ." **2** Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩra andũ a nyũmba yake, na arĩa othe maarĩ nao, atĩrĩ, "Eheriai ngai cia mĩhianano iria mũrĩ nacio, na mwĩtherie inyuĩ ene, na mwĩkĩre nguo ingĩ. **3** Mũcooke mũkĩre, mũreke tũthĩ twambate Betheli, ngaakire Ngai kigongona kuo, ũria wanjĩtikire mũthenya ũria ndaari thiina-inĩ, na ũria ũkoretwo na nĩ kũria guothe ndanathĩ." **4** Nĩ ũndũ ũcio makinengera Jakubu ngai cia mĩhianano iria maarĩ nacio, na irengeeri iria ciari matũ mao, nake Jakubu agĩcithika gĩtina-inĩ kĩa mũgandi kũ Shekemu. **5** Nao makiumagara, magithiira, namo matũũra marĩa maamathiũrũkĩrĩre makĩnyitwo nĩ guoya wa Ngai, nĩ ũndũ ũcio gũtĩrĩ o na ũmwe wamaingathĩrĩre. **6** Jakubu na andũ arĩa othe aarĩ nao magikinya Luzu (na nĩkuo Betheli), bũrũri-inĩ wa Kaanani. **7** Agĩaka kigongona kuu, na agĩta handũ hau Eli-Betheli, tondũ hau nĩho Ngai aamwĩgũrĩrĩre rĩria ooragira mũrũ wa nyina. **8** Nake Debora mũrerĩ wa Rebeka agĩkua na agĩthikwo gĩtina-inĩ kĩa mũgandi mũhuro wa Betheli. Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtwa Aloni-Bakuthu. **9** Thuutha wa Jakubu gũcooka kuuma Padani-Aramu, Ngai akĩmuumĩrĩra rĩngĩ na akĩmũrathima. **10** Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, "Rĩitwa rĩaku nĩ Jakubu, no ndũgũcooka gwĩtwo Jakubu rĩngĩ; ũrĩitagwo Isiraeli." Nĩ ũndũ ũcio akĩmwĩra Isiraeli. **11** Nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, "Nĩ nĩ nĩ Ngai Mwene-Hinya-Wothe; ciaranai na mũingĩhe. Rũrĩrĩ na gĩkundi kĩa ndũrĩrĩ nĩkoima harĩwe, na athamaki nĩmakoiima mwĩrĩ-inĩ waku. **12** Bũrũri ũria nĩ ndaheire Iburahĩmu na Isaaka, o nawe nĩngakũhe guo, na nĩngaheana bũrũri ũyũ kũrĩ njiaro ciaku iria igooka thuutha waku." **13** Hindĩ iyo Ngai akiambata akĩmweherera kuuma handũ hau aamwaragĩria. **14** Jakubu akihaanda gĩtugĩ kĩa ihiga handũ hau Ngai aarĩtie nake, agĩgũtĩrĩria ndibei; agĩcooka agĩgũtĩrĩria maguta. **15** Jakubu agĩta handũ hau Ngai aamwarĩrĩre Betheli. **16** Thuutha ũcio Jakubu na andũ ake makiuma Betheli magithĩ na mbere na rũgendo. Na matigairie hanini makinye Efiratha-rĩ, Rakeli akiambĩrĩria kũrũmwo na agĩkorwo arĩ na thiina mũingĩ mũno. **17** Na tondũ aarĩ na thiina mũingĩ mũno wa gũciara, mũmũciarĩthia akĩmwĩra atĩrĩ, "Tiga gwĩtigĩra, tondũ ũrĩ na kahĩ kangĩ." **18** Na atanatũkana,

tondũ nĩ gũkua aakuaga, agĩtua kahĩ kau Beni-Oni. No ithe agĩgatawa Benjaminini. **19** Nĩ ũndũ ũcio Rakeli agĩkua na agĩthikwo mũkĩra-inĩ wa njĩra ya gũthĩ Efiratha (na nokuo Bethilehemu.) **20** Jakubu akihaanda gĩtugĩ igũrũ rĩa mbĩrĩra yake, na nginya ũmũthĩ ũyũ gĩtugĩ kũ nĩkio kionanagia mbĩrĩra ya Rakeli. **21** Isiraeli agithĩ o na mbere na rũgendo na akiamba hema yake mwena ũria ũngĩ wa Migidali-Ederi. **22** Hindĩ iyo Isiraeli aatũũraga bũrũri ũcio-rĩ, Rubeni agithĩ, agĩkoma na Bilihi, thuriya ya ithe, nake Isiraeli akĩgũga ũhoro ũcio. Jakubu aarĩ na ariũ ikũmi na eerĩ: **23** Ariũ a Lea maarĩ: Rubeni irigithathi rĩa Jakubu, na Simeoni, na Lawi, na Juda, na Isakuru, na Zebuluni. **24** Ariũ a Rakeli maarĩ: Jusufu na Benjaminini. **25** Ariũ a Bilihi ndungata ya mũirĩtu ya Rakeli maarĩ: Dani na Nafitali. **26** Ariũ a Zilipa ndungata ya mũirĩtu ya Lea maarĩ: Gadĩ na Asheri. Acio nĩo maarĩ ariũ a Jakubu, arĩa aaciarĩrwo arĩ kuu Padani-Aramu. **27** Na Jakubu agĩkinya mũcĩ kũrĩ ithe Isaaka kuu Mamure, hakuĩ na Kiriathu-Ariba (nĩkuo Hebironi), kũria Iburahĩmu na Isaaka maatũũrĩte. **28** Isaaka aatũũrĩre muoyo mĩaka igana na mĩrongo inana. **29** Agĩcooka agĩtuikana agĩkua na agĩthikwo hamwe na andũ ao arĩa maakuĩte, arĩ mũkũrũ na arĩ na mĩaka mũingĩ. Nao ariũ ake Esaũ na Jakubu makĩmũthika.

36 Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo ũhoro wa Esaũ (na nowe Edomu). **2** Esaũ ahikire atumia ake kuuma kũrĩ andũ-a-nja a Kaanani: Ada aarĩ mwarĩ wa Eloni ũria Mũhiti, na Oholibama mwarĩ wa Ana ũria warĩ mwarĩ wa Zibeoni ũria Mũhivi, **3** o na ningĩ Basemathu ũria warĩ mwarĩ wa Ishumaeli na mwarĩ wa nyina na Nebaiothu. **4** Ada agĩciarĩra Esaũ Elifazu, na Basemathu agĩciara Reueli, **5** nake Oholibama agĩciara Jeushu, na Jalamu na Kora. Acio nĩo maarĩ ariũ a Esaũ, arĩa aaciarĩrwo kuu Kaanani. **6** Na rĩrĩ, Esaũ akĩoya atumia ake na ariũ ake na airĩtu ake na andũ othe a nyũmba yake, o na mahiũ make na nyamũ iria ingĩ ciae, na indo ciothe iria agĩte nacio kuu Kaanani, na agithĩ bũrũri waraihanĩrĩre na mũrũ wa nyina Jakubu. **7** Indo ciao ciari nyingĩ mũno ũndũ matangĩahotire gũikarania hamwe; bũrũri ũria maatũũraga ndũngĩahotire kũmaigana eerĩ nĩ ũndũ wa mahiũ mao. **8** Nĩ ũndũ ũcio Esaũ (na nowe Edomu) agithĩ gũtũũra bũrũri wa irĩma wa Seiru. **9** ũyũ nĩguo ũhoro wa Esaũ ithe wa andũ a Edomu kuu bũrũri-inĩ wa irĩma wa Seiru. **10** Maya nĩmo marĩitwa ma ariũ a Esaũ: nĩ Elifazu, mũrũ wa Ada mũtumia wa Esaũ, na Reueli, mũrũ wa Basemathu mũtumia wa Esaũ. **11** Ariũ a Elifazu nĩ aya: nĩ Temani, na Omari, na Zefo, na Gatamu, na Kenazu. **12** Elifazu mũrũ wa Esaũ o nake nĩ aarĩ na thuriya yetagwo Timina, irĩa yamũciarĩre Amaleki. Acio nĩo maarĩ ariũ a mũrũ wa Ada mũtumia wa Esaũ. **13** Ariũ a Reueli nĩ aya: nĩ Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. Acio nĩo maarĩ ariũ a mũrũ wa Basemathu mũtumia wa Esaũ. **14** Ariũ a Esaũ arĩa aaciarĩrwo nĩ Oholibama mũtumia wake mwarĩ wa Ana ũria warĩ mwarĩ wa Zibeoni: nĩ Jeushu, na Jalamu, na Kora. **15** Nao aya nĩo maarĩ anene thiini wa njiaro cia Esaũ: Ariũ a Elifazu irigithathi rĩa Esaũ: Anene maarĩ Temani, na Omari, na Zefo, na Kenazu, **16** na Kora, na Gatamu, na Amaleki. Acio nĩo anene arĩa Elifazu

aaciarĩre kũu Edomu; maarĩ a mũrũ wa Ada. **17** Ariũ a Reueli mũrũ wa Esaũ: Anene maarĩ Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. Aya nĩ anene ariũ Reueli aaciarĩre kũu Edomu; maarĩ a mũrũ wa Basemathu mĩtumia wa Esaũ. **18** Ariũ a Oholibama mĩtumia wa Esaũ: Anene maarĩ Jeushu, na Jalamu, na Kora. Aya nĩ anene ariũ maaciarĩro nĩ Oholibama mĩtumia wa Esaũ mwarĩ wa Ana. **19** Aya nĩ maarĩ ariũ a Esaũ (na nowe Edomu), na acio nĩ maarĩ anene ao. **20** Aya nĩ maarĩ ariũ a Seiru ũrĩa Mũhori ariũ maatũruga bũrũri ũcio: Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, **21** na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. Ariũ acio a Seiru nĩ maarĩ anene a Ahori kũu Edomu. **22** Ariũ a Lotani maarĩ: Hori, na Homani. Timina aarĩ mwarĩ wa nyina na Lotani. **23** Ariũ a Shobali maarĩ: Alivani, na Manahathu, na Ebali, na Shefo, na Onamu. **24** Ariũ a Zibeoni maarĩ: Aia, na Ana. Ūyũ nĩwe Ana ũria wonire ithima cia maa mahiũ werũ-inĩ rĩria ariithagia ndigiri cia ithe Zibeoni. **25** Ciana cia Ana ciarĩ: Dishoni, na Oholibama mwarĩ wa Ana. **26** Ariũ a Dishoni maarĩ: Hemudani, na Eshibani, na Itharani, na Cherani. **27** Ariũ a Ezeri maarĩ: Bilihani, na Zaavani, na Akani. **28** Ariũ a Dishani maarĩ Uzu, na Arani. **29** Aya nĩ maarĩ anene a Ahori: nĩ Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, **30** na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. Acio nĩ maarĩ anene a Ahori, kũringana na ikundi ciao kũu bũrũri wa Seiru. **31** Aya nĩ maarĩ athamaki ariũ maathamakaga Edomu o mbera ya Isiraeli gũtanagia na mũthamaki o na ũmwe: **32** Bela mũrũ wa Beori nĩwe watuũkĩre mũthamaki wa Edomu. Itũũra riake inene rĩetagwo Dinihaba. **33** Rĩria Bela aakũire, Jobabu mũrũ wa Zera wa kuuma Bozira agĩtuika mũthamaki ithenya riake. **34** Rĩria Jobabu aakũire, Hushamu wa kuuma bũrũri wa Atemani agĩtuika mũthamaki ithenya riake. **35** Rĩria Hushamu aakũire, Hadadi mũrũ wa Bedadi, ũria wahootire Midiani kũu bũrũri wa Moabi, agĩtuika mũthamaki ithenya riake. Itũũra riake inene rĩetagwo Avithu. **36** Rĩria Hadadi aakũire, Samala wa kuuma Masereka agĩtuika mũthamaki ithenya riake. **37** Rĩria Samala aakũire, Shauli wa kuuma Rehobothu, kũu gũkuhi na Rũũ rwa Farati, agĩtuika mũthamaki ithenya riake. **38** Rĩria Shauli aakũire, Baali-Hanani mũrũ wa Akibori agĩtuika mũthamaki ithenya riake. **39** Rĩria Baali-Hanani mũrũ wa Akibori aakũire, Hadadi agĩtuika mũthamaki ithenya riake. Itũũra riake inene rĩetagwo Pau, na mĩtumia wake eetagwo Mehetabeli mwarĩ wa Matiredi, ũria warĩ mwarĩ wa Mezahabu. **40** Aya nĩ maarĩ anene kuuma kũrĩ njaro cia Esaũ, kũringana na marĩtwa mao, na mĩhĩrĩga, na ng'ongo ciao: Timina, na Aliva, na Jethethu, **41** na Oholibama, na Ela, na Pinoni, **42** na Kenazu, na Temani, na Mibizaru, **43** na Magidieli, na Iramu. Acio nĩ maarĩ anene a Edomu, kũringana na kũria maatũruga bũrũri-inĩ ũria watuũkite wao. Esaũ ũcio nĩwe warĩ ithe wa andũ a Edomu.

37 Jakubu nĩatũũrĩre bũrũri-inĩ ũria ithe aakarĩte, nĩguo bũrũri wa Kaanani. **2** Ūyũ nĩguo ũhoro wa Jakubu. Jusufu ari mwanake mũnini wa miaka ikũmi na mĩgwanja aarĩthagia mbũri marĩ na ariũ a ithe, na ariũ a Biliha, na ariũ a Zilipa, atumia a ithe, nake agĩtwarĩra ithe wao ũhoro mũũru ũkonĩ ariũ a ithe. **3** Na rĩrĩ, Isiraeli

nĩendeete Jusufu gũkĩra ariũ ariũ angĩ ake othe, tondũ aamũciarĩre ari mũkũrũ; na nĩamũtumithĩĩre kanjũ ya goro ng'emie wega mũno. **4** Na rĩria ariũ a ithe moonire atĩ ithe nĩamwendete kũmakĩra-rĩ, makĩmũmena na matingĩamwarĩĩre kiugo o na kĩmwe kĩega. **5** Ūtukũ ũmwe Jusufu nĩarootire kiroto, na rĩria eerire ariũ a ithe ũhoro wakĩo, makĩmũmena makĩria. **6** Akĩmeera atĩrĩ, “Thikĩrĩriai ũhoro wa kiroto gikĩ ndootete: **7** Tũrohaga itĩia cia ngano tũrĩ mũgũnda-inĩ, na o rĩmwe gĩtĩia giakwa kĩrehaanda na igũrũ, nacio itĩia cianyu irathiũrũrũkĩria giakwa, na irakĩnamĩria.” **8** Ariũ a ithe makĩmũũria atĩrĩ, “Anga nĩũrenda gũtũthamakĩra? Anga ti-itherũ nĩũgatwatha?” Nao magĩkĩrĩrĩria kũmũmena nĩ ũndũ wa kiroto kũu giake, na nĩ ũndũ wa ciugo ciake. **9** Nĩngĩ Jusufu akĩroota kiroto kĩngĩ, na akĩria ariũ a ithe ũhoro wakĩo. Akĩmeera atĩrĩ, “Thikĩrĩriai, nĩndĩrarootire kiroto kĩngĩ, na ihinda rĩrĩ, ndĩrarootire riũa, na mweri, na njata ikũmi na iĩmwe ikĩnyinamĩria.” **10** Rĩria eerire ithe o na ariũ a ithe ũhoro ũcio, ithe akĩmũkũma, akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kiroto kĩa mũthemba ũrĩkũ kũu ũrotete? Anga nyũkwa, na nĩ, na ariũ a thoguo nĩtũgooka, na tũnamĩrĩre thĩ mbera yaku?” **11** Ariũ a ithe nĩmamũũguĩrĩre ũũru, no ithe agĩkara agĩciiragia ũhoro wa irooto icio. **12** Na rĩria, ariũ a ithe nĩmathĩte kũrĩthia mbũri cia ithe wao gũkuhi na Shekemu, **13** nake Isiraeli akĩria Jusufu atĩrĩ, “O ta ũria ũũĩ, ariũ a thoguo nĩmararĩthia mbũri gũkuhi na Shekemu. Ūka, nĩngũgũtũma kũrĩ o.” Nake akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūguo noguo.” **14** Nĩ ũndũ ũcio Isiraeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ ũkarore kana ariũ a thoguo marĩ o ho o wega, o ũndũ ũmwe na mbũri, na ũnjookerie ũhoro.” Nake akĩmũtũma kuuma Gĩtuamba-inĩ kĩa Heberoni. Rĩria Jusufu aakĩnyire Shekemu, **15** mũndũ ũmwe akĩmuona akĩrũũra mĩgũnda-inĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ ũracaria?” **16** Nake Jusufu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ariũ a baba ndĩracaria. No ũnjĩre kũria mararĩthia mbũri ciao?” **17** Mũndũ ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩmoĩmite gũkũ. Ndĩraiguire makiuga atĩrĩ, ‘Rekei tũthĩĩ Dothani.’” Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩrũmĩra ariũ a ithe, na akĩmakora hakuhi na Dothani. **18** No makĩmuona ari haraaya, na ataanakinya harĩa maarĩ, magĩciirĩra kũmũũruga. **19** Makĩirana atĩrĩ, “Mũroti ũria nĩokite! **20** Ūkai; rekei tũmũũrage na tũmũkie irima rĩmwe rĩa maya, na tuuge atĩ nĩ nyamũ njũru imũrĩte. Nĩtũkĩone ũria irooto icio ciake ikaahinga.” **21** No rĩria Rubeni aigũire ũguo, akĩgeria kũhonokia Jusufu kuuma moko-inĩ mao. Akiuga atĩrĩ, “Rekei tũtĩge kũmũũruga. **22** Mũtĩgaite thakame. Mũkiei irima-inĩ rĩrĩ rĩ gũkũ werũ-inĩ, no mũtikamwĩke ũũru.” Rubeni oigaga ũguo nĩgeetha amũhonokie kuuma kũrĩ o, nĩguo amũcookie kũrĩ ithe. **23** Na rĩria Jusufu aakĩnyire harĩ ariũ a ithe, makĩmũrũta kanjũ yake iĩria eekĩrĩte, o iĩria yarĩ ya goro na ng'emie wega mũno. **24** Makĩmũnyĩta, makĩmũkia irima rĩu. Na rĩrĩ, irima rĩu rĩarĩ rĩmũ; rĩtiarĩ na maa. **25** Magĩcooka magĩkara thĩ kũria irio ciao, magĩtiira maitho makĩona gĩkundi kĩnene kĩa Aishumaeli gĩgĩũka kũmũite Gileadi. Ngamĩra ciao ciakuũthĩtio mahuti manungĩ wega, na ũbani, na ũũki-wa-ngoma ũria wĩtagwo manemane, na maikũrũkite mathĩ matware indo icio Misiri. **26** Juda akĩria ariũ

a ithe atiri, “Nĩ uumithio ũrikũ tũkuona tũngũiraga mũrũ wa ithe witũ na tũhithe gĩkuũ gĩake?” **27** Rekei tũmwenderie Aishumaeli aya, no tũtikamwĩke ũũru na moko maitũ, tondũ ũyũ nĩ mũrũ wa ithe witũ, tũri a mũthiimo ũmwe na thakame o ĩmwe.” Nao ariũ a ithe magĩtikĩra. **28** Nĩ ũndũ ũcio hindi irĩa onjorithia acio Amidiani maahĩtukagĩra hau, ariũ a ithe makĩruta Jusufu irima, na makĩmwenda ceki mĩrongo ĩĩri cia betha kũrĩ Aishumaeli acio, nao makĩmũtwara Misiri. **29** Rĩrĩa Rubeni aacookire irima-inĩ na akĩona atĩ Jusufu ndaari ho, agĩtembũranga nguo ciale. **30** Agĩcooka kũrĩ ariũ a ithe akĩmeera atiri, “Kamwana kariĩ gatiĩrĩ ho! Nĩ ngwĩka atĩa?” **31** Nao makĩoya kanjũ ya Jusufu, magĩthinja mbũri na magĩtoboka kanjũ ĩyo thĩinĩ wa thakame ĩyo. **32** Magĩcooka makĩoya kanjũ ĩyo yagemetio, makĩmitwarĩra ithe wao makĩmwĩra atiri, “Kanjũ ĩno nĩ kũmĩona tũramionire. Mĩrore wega wone kana hĩhi nĩ kanjũ irĩa ya mũrũguo.” **33** Nake akĩmĩmenya, akiuga atiri, “Nĩ kanjũ ya mũrũ wakwa! Nyamũ njũru nĩmũrĩite. Ti-itherũ Jusufu nĩarĩkĩtie kũũragwo, agatambuuruw icunji.” **34** Ningĩ Jakubu agĩtembũranga nguo ciale, agĩkĩra nguo ya ikũnia, na agĩcakaĩra mũriũ matukũ maingĩ. **35** Ariũ ake othe na aĩritũ ake magĩũka kũmũhooreria, no akĩrega kũhoorerio, akiuga atiri, “Aca! Ngathĩ mbĩrĩa kũrĩ mũrũ wakwa ngĩrĩraga.” Nĩ ũndũ ũcio ithe agĩthĩ na mbere kũmũrĩra. (Sheol h7585) **36** Nao Amidiani acio makĩendia Jusufu kũu Misiri kũrĩ Potifaru, ũmwe wa anene a Firaũni, nake aarĩ mũrũgamĩrĩri wa arangĩri a Firaũni.

38 Ihinda-inĩ rĩu-rĩ, Juda agĩtiga ariũ a ithe agĩkũrũka agĩthĩ gũikara na mũndũ wa Adulamu wetagwo Hira. **2** Juda aarĩ kũu agĩcemanĩa na mwarĩ wa Mũkaanani wetagwo Shua. Akĩmũhikia na agĩkoma nake; **3** nake akĩgĩa nda na agĩciara kahĩ, gagĩtuuo Eri. **4** Akĩgĩa nda ĩngĩ, agĩciara kahĩ kangĩ gagĩtuuo Onani. **5** O na ningĩ agĩciara kahĩ kangĩ, agĩgata Shela. Aagaciariire kũu Chezibu. **6** Maagimara Juda akĩgũĩra Eri ũria warĩ irigithathi riake, mũtũmia wetagwo Tamaru. **7** No Eri, irigithathi rĩa Juda, aarĩ mwaganu maitho-inĩ ma Jehova; nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmũũruga. **8** Nake Juda akĩĩra Onani atiri, “Koma na mũtũmia wa mũrũ wa nyũkwa, ũmũhingĩrie ũria wagĩrĩrwu nĩkũmwĩka ũri mũrũ wa nyina na mũthuri wake, nĩguo ũciarĩre mũrũ wa nyũkwa rũciaro.” **9** Nake Onani nĩamenyaga atĩ rũciaro rũu rũtigatũka rwake; nĩ ũndũ ũcio o akoma na mũtũmia wa mũrũ wa nyina, agaita mbeũ ya ũciari thĩ, nĩguo ndagaciariire mũrũ wa nyina rũciaro. **10** ũndũ ũcio eekire warĩ mũũru maitho-inĩ ma Jehova; nĩ ũndũ ũcio o nake akĩũragwo nĩ Jehova. **11** Juda akĩĩra Tamaru mũtũmia wa mũriũ atiri, “Thĩ ũtũũre ũri wa ndigwa gwa thoguo mũciĩ nginya mũrũ wakwa Shela agimare.” Tondũ eeciiririe atiri, “O nake Shela ahota gũkua ta ariũ a nyina.” Nĩ ũndũ ũcio Tamaru agĩthĩ gũtũũra mũciĩ gwa ithe. **12** Thuutha wa ihinda irayya, mũtũmia wa Juda, mwarĩ wa Shua, agĩkua. Na kahinda ka macakaya gaathira na Juda athirwo nĩ kieha, akĩambata agĩthĩ Timina kũrĩ andũ arĩa meenajaga ng’ondũ ciale guoya, na agĩthĩ hamwe na mĩrata wake, Hira wa Adulamu.

13 Na rĩrĩa Tamaru eerirwo atiri, “Ithe wa mũthuriigu erekeire Timina kwenja ng’ondũ ciale guoya,” **14** akĩruta nguo ciale cia mũtũmia wa ndigwa, akĩhumbĩra na taama nginya ũthũi nĩguo ndakae kũmenyeka, agĩkara thĩ itoonero-inĩ rĩa Enaimu, rĩrĩa rĩari njĩra-inĩ ya gũthĩ Timina. Nĩgũkorwo nĩonire atĩ, o na gũtũka Shela aarĩ mũndũ mũgĩma, Juda ndaheanĩte Tamaru kũrĩ we atũike mũtũmia wake. **15** Rĩrĩa Juda aamuonire-rĩ, agĩciirĩa atĩ Tamaru aarĩ mũmaraya tondũ nĩhumbĩrite ũthũi. **16** Na tondũ ndoo atĩ aarĩ mũtũmia wa mũriũ, agĩthĩ harĩ we mũkĩra-inĩ wa njĩra, akĩmwĩra atiri, “Ŭka, itĩkĩra ngome nawe.” Mũtũmia ũcio akĩmũũria atiri, “Na nĩ kĩ ũkũũhe nĩguo ngome nawe?” **17** Juda akĩmũcookeria atiri, “Nĩngũgũtũmĩra koori kuuma rũũru-inĩ rwakwa.” Mũtũmia ũcio akĩmũũria atiri, “Nĩũkũndigira kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩa kĩranĩro giaku nginya rĩrĩa ũgaakaneana?” **18** Juda akĩmũũria atiri, “Ŭkwenda ngũtigĩre kĩ gĩa kũrũgamĩrĩa?” Mũtũmia ũcio akĩmũcookeria atiri, “Nĩdigira gĩcũhĩ kia rũri rwaku na rũrigi rwakĩo, o na rũthanju rũu rũrĩ guoko-inĩ gwaku.” Nĩ ũndũ ũcio Juda agĩtigĩra mũtũmia ũcio indo icio na agĩkoma nake; na Tamaru akĩgĩa nda yake. **19** Mũtũmia ũcio aarĩkia gwĩthĩrĩa, akĩaũra taama wake, akĩhumbĩra nguo ciale cia mũtũmia wa ndigwa rĩngĩ. **20** Rĩrĩa Juda atũmire mĩratawe ũcio wa kũu Adulamu na koori nĩgeetha acookerio indo icio cia kũrũgamĩrĩa kuuma kũrĩ mũtũmia ũcio-rĩ, ndaamuonire. **21** Nake akĩũria andũ arĩa maatũũruga kũu atiri, “Ari ha mũmaraya ũria ũraarĩ haha mũkĩra-inĩ wa njĩra ya gũthĩ Enaimu?” Nao magĩcookia atiri, “Haha hatirĩ hakorwo na mũmaraya.” **22** Nĩ ũndũ ũcio agĩcooka kũrĩ Juda, akĩmwĩra atiri, “Nĩ ndĩnamuona. Hamwe na ũguo-rĩ, andũ arĩa matũũruga hau moigire atiri, ‘Haha hatirĩ hakorwo na mũmaraya.’” **23** Nake Juda akiuga atiri, “Nĩakirekwo aikare na kĩrĩa arĩ nakĩo, kana tũtũike a gũthekererwo. Ningĩ-rĩ, nĩngũmũtũmĩre koori gaka, no ndũnamuona.” **24** Thuutha wa mĩeri itatũ, Juda akĩĩrwũ atiri, “Tamaru mũtũmia wa mũrũguo nĩehĩtie, akahũũra ũmaraya, na nĩ ũndũ ũcio arĩ na nda.” Juda akiuga atiri, “Mumie mũmũrehe, acinwo akue!” **25** Na rĩrĩa oimagio-rĩ, agĩtũma ndũmĩrĩrĩ kũrĩ ithe wa mũthuriwe, akĩmwĩra atiri, “Nĩ ndĩ na nda ya mũndũ ũria mwene indo ici.” Agĩcooka akiuga atiri, “Ta rora kana no ũmenye nũu mwene gĩcũhĩ gĩkĩ kĩ na mũhũrũ, na rũrigi rũrũ, o na rũthanju rũrũ.” **26** Juda agĩcimeriya, na akiuga atiri, “Mũtũmia ũyũ nĩ mũthingu kũngĩra; ekĩte ũguo nĩgũkorwo ndiamũheanire kũrĩ mũrũ wakwa Shela.” Juda ndaacookire gũkoma nake rĩngĩ. **27** Rĩrĩa ihinda riake riakinyire rĩa gũciara-rĩ, kwarĩ na tũhĩ twĩrĩ twa mahatha nda yake. **28** Na rĩrĩa aaciaraga-rĩ, kamwe gatuo gagĩcomora guoko; nake mũmũciarithia akĩoya uthi mũtũne, akĩwoherera guoko-inĩ gwako, na akiuga atiri, “Ŭyũ nĩwe woima mbere.” **29** No rĩrĩa aacookirie guoko na thĩinĩ, mũrũ wa nyina akiuma, nake mũciarithania akiuga atiri, “Githĩ nĩguo weturĩra njĩra!” Nake agĩtuuo Perezũ. **30** Nake mũrũ wa nyina ũria warĩ na uthi mũtũne guoko-inĩ gwake akiuma, nake agĩtuuo Zera.

39 Na rirĩ, Jusufu n̄aikūrũkirio o nginya bũrũri wa Misiri. Nake Potifaru, Mũmisiri ũmwe wa anene a Firaũni, na mūrũgamirĩri wa arangĩri a Firaũni, akimũgĩra kuma kũrĩ Aishumaeli ari maamũtwarĩte kũu. **2** Nake Jehova aarĩ hamwe na Jusufu, nake akĩgaacĩra, na agĩtũura nyũmba-inĩ ya Mũmisiri ũcio mwathi wake. **3** Na rĩrĩa mwathi wake onire atĩ Jehova aarĩ hamwe nake, na atĩ Jehova nĩatũmite Jusufu agaacĩre maĩndũ-inĩ mothe marĩa ekaga-rĩ, **4** Jusufu agĩtikĩrĩka maithe-inĩ make na agĩtuĩka wa kũmũtungatĩra. Potifaru akĩmũtua mũrori wa nyũmba yake na akĩmwĩhokera ũmenyereri wa kĩrĩa gĩothe aarĩ nakĩo. **5** Kuuma hĩndĩ irĩa aamũtũire mũrori wa nyũmba yake na kĩrĩa gĩothe aarĩ nakĩo, Jehova akĩrathima nyũmba ya Mũmisiri ũcio nĩ ũndũ wa Jusufu. Kĩrathimo kĩa Jehova kiarĩ igĩrũ wa indo ciothe cia Potifaru, irĩa ciarĩ nyũmba o na irĩa ciarĩ mitũgũnda. **6** Nĩ ũndũ ũcio agĩtigĩra Jusufu indo ciothe irĩa aarĩ nacio acimenyagĩrĩre; rĩrĩa rĩothe Jusufu aarĩ mūrũgamirĩri-rĩ, Potifaru ndarũmbũyanagia na kĩndũ o nakĩ tĩga o irio irĩa aarĩtĩaga. Na rirĩ, Jusufu aarĩ mũthaka na wa mwĩrĩ mweya, **7** na thuutha wa ihinda, mũtumia wa mwathi wake akĩmwĩrĩrĩa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka ũkome na nĩ!” **8** No Jusufu akĩrega. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ndĩ mũrori-rĩ, mwathi wakwa ndarũmbũyanagia na kĩndũ o nakĩ kĩa nyũmba, indo irĩa ciothe arĩ nacio nĩanjĩhokeire ndicimenyagĩrĩre. **9** Gĩtĩrĩ mĩndũ ũngĩ mĩnene nyũmba ĩno ũngĩrĩte. Mwathi wakwa ndangĩrĩrĩrie kĩndũ o nakĩ, tĩga wee wiki, tondũ ũrĩ mũtumia wake. Ndaakĩhota atĩa gwĩka ũndũ ta ũyũ wa waganu njĩhĩrie Ngai?” **10** Na o na gĩtuĩka nĩaringagĩrĩria Jusufu mũthenya o mũthenya akome nake-rĩ, Jusufu nĩaregĩre gũkoma nake o na kana gũkorwo hamwe nake. **11** No mũthenya ũmwe Jusufu nĩaingĩrĩre nyũmba kũruta wĩra wake, na gũtiarĩ ndungata o na ĩmwe ya nyũmba yarĩ kũu thĩnĩ. **12** Mũtumia ũcio akĩnyĩita nguo ya Jusufu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka ũkome na nĩ!” No Jusufu agĩtiga nguo yake guoko-inĩ kwa mũtumia ũcio, akiuma nyũmba akĩũra. **13** Na rĩrĩa mũtumia ũcio onire atĩ Jusufu nĩatĩga nguo yake guoko-inĩ gwake na oora-rĩ, **14** agĩtĩa ndungata cia nyũmba yake, agĩcĩra atĩrĩ, “Ta kĩonei Mũhibirania ũyũ aarehirwo kũrĩ ithuĩ nĩgeetha atũnyarare! Egũũkite haha nĩguo akome na nĩ, na nĩ ndakaya. **15** Na rĩrĩa aigua ngĩkaya ndeithio, aatiga nguo yake haha, oima nyũmba na oora.” **16** Nake agĩkara na nguo ĩyo nginya rĩrĩa mwathi wa Jusufu aainũkire. **17** Nake mũtumia ũcio akĩmũhe rũgano rũu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngombo irĩa ya Mũhibirania, irĩa watũreheire igũũkite kũrĩ nĩ kũnyarara. **18** No rĩrĩa njugire mbu ndeithio, yatiga nguo ĩno harĩ nĩ, yoima nyũmba na yora.” **19** Rĩrĩa mwathi wa Jusufu aigũire rũgano rũu aaheirwo nĩ mũtumia wake, rĩrĩa aamwĩre, “Ūguo nĩguo ngombo yaku ĩnjĩkire,” agĩcinwo nĩ marakara. **20** Nake mwathi wa Jusufu akĩnyĩita Jusufu akĩmũkĩa njeera, kũndũ kũrĩa gwaikagio andũ arĩa oohe a mũthamaki. No hĩndĩ ĩyo Jusufu aarĩ kũu njeera-rĩ, **21** Jehova aarĩ hamwe nake; akĩmũtuga na agĩtũma etĩkĩrĩke maithe-inĩ ma mũnene wa njeera. **22** Nĩ ũndũ ũcio mũnene wa njeera agĩtua Jusufu mũrori wa arĩa othe moohetwo njeera, na agĩtuuo mũmenyereri wa maĩndũ mothe marĩa meekagwo kũu.

23 Mũnene ũcio wa njeera ndaarũmbũyagia ũndũ o na ũmwe wa marĩa maamenyagĩrĩrwo nĩ Jusufu, tondũ Jehova aarĩ hamwe na Jusufu na akĩmũhe ũgaacĩru maĩndũ-inĩ mothe marĩa ekaga.

40 Thuutha ũcio-rĩ, mĩndũ ũrĩa watwaragĩra mũthamaki ndibei, na mĩndũ ũrĩa wathondekagĩra mũthamaki wa Misiri mĩgate-rĩ, makĩhĩtĩria mwathi wao, ũcio mũthamaki wa Misiri. **2** Firaũni mũthamaki ũcio akĩrakario nĩ anene acio ake eerĩ, mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei na mũnene wa arĩa maamũthondekagĩra mĩgate, **3** na akĩmahingĩrĩthia nyũmba ya mũnene wa arĩa arangĩri njeera, o irĩa Jusufu oheetwo. **4** Mũnene wa arangĩri akĩmaneana kũrĩ Jusufu amarorage, nake Jusufu akĩmatungatĩra. Na thuutha wa gũikara kĩoho-inĩ kwa ihinda-rĩ, **5** o ũmwe wa acio eerĩ, ũrĩa watwaragĩra mũthamaki ndibei na mũthondeki wa mĩgate ya mũthamaki wa Misiri, o acio maahingĩrwo njeera, makĩroota irooto ũtukũ ũmwe, na o kĩroto kiarĩ na mũtaũrĩre wakĩo. **6** Rĩrĩa Jusufu aathĩre kũrĩ o rũcĩnĩ rwa mũthenya ũyũ ũngĩ-rĩ, akiona marĩ na kĩa. **7** Nĩ ũndũ ũcio akĩũria anene acio a Firaũni, o acio moohetwo hamwe nake nyũmba-inĩ ya mwathi wake, atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmite mũtukie ithĩithi cianyu ũmũthi?” **8** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithuĩ ithuerĩ nĩtũrotete irooto, na gĩtĩrĩ mĩndũ wa gũcĩtũra.” Jusufu akĩmooria atĩrĩ, “Gĩthĩ ũtaũrĩ ti wa Ngai? Njĩrai irooto cianyu.” **9** Nĩ ũndũ ũcio mũnene wa arĩa maatwaragĩra mũthamaki ndibei akĩra Jusufu kĩroto gĩake. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Kĩroto-inĩ gĩakwa ndironire mũthabibũ ũrĩ mbere yakwa, **10** na ũraarĩ na honge ithatũ. Nacio iraaruta kĩro o ũguo iracanũka, nacio imanjĩka cia thabibũ irerua. **11** Na nĩ ndĩrakorwo nyĩtĩte gĩkombe kĩa Firaũni na guoko, ndĩrooya thabibũ ĩcio, ndĩraacihĩra gĩkombe-inĩ kĩa Firaũni, na ndĩramũnengera.” **12** Jusufu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūtaũrĩ wakĩo nĩ ũyũ: Honge ĩcio ithatũ nĩ mĩthenya ĩtatũ. **13** Mĩthenya ĩtatũ ĩtanathĩra-rĩ, Firaũni nĩegũgũtũgĩra na agũcooke wĩra-inĩ waku, na ũcooke kũnengagĩra Firaũni gĩkombe gĩake, o ta ũrĩa wekaga rĩrĩa warĩ mũmũheĩ ndibei. **14** No rĩrĩa maĩndũ maku makaagaacĩra-rĩ, ũkandĩrikana ũnjĩguĩre tha, ũngweete harĩ Firaũni, ũndute gũkũ njeera. **15** Tondũ nĩkũnyĩitwo ndaanyĩitirwo na hinya, ngĩrutwo bũrũri wa Ahibirania, na ningĩ o na gũkũ gĩtĩrĩ ũndũ mũũru ndeekĩte wa gũtũma njikio njeera.” **16** Na rĩrĩa mũnene wa arĩa athondeki mĩgate onire atĩ Jusufu nĩataũra kĩroto kũu wega-rĩ, akĩra Jusufu atĩrĩ, “O na nĩ ndĩdirarootete: Ndirakuuite ikabũ ithatũ cia mĩgate na mĩtwe. **17** Gĩkabũ kĩrĩa kĩrarigĩtĩe igĩrũ kĩraarĩ na mĩgate ya mĩthemba yothĩ ĩthondekĩrwo Firaũni; no nacio nyoni iramĩrĩtĩaga ĩrĩ o gĩkabũ-inĩ ndĩgĩkuuite na mĩtwe.” **18** Jusufu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūtaũrĩ wakĩo nĩ ũyũ: Ikabũ ĩcio ithatũ nĩ mĩthenya ĩtatũ. **19** Mĩthenya ĩtatũ ĩtanathĩra-rĩ, Firaũni nĩagagũtĩnĩthia mĩtwe na akwambĩthĩe mĩtĩ igĩrũ. Nacio nyoni nĩikaria nyama cia mwĩrĩ waku.” **20** Na rirĩ, mũthenya wa gatatũ warĩ wa kũrĩrikana gũciarwo kwa Firaũni, nake akĩrugĩthĩria anene ake iruga inene. Nake akĩrĩrikana mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei na mũnene wa arĩa

maamũthondekagĩra mĩgate mbere ya anene arĩa angĩ ake: **21** Agĩcockia mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei wĩra-inĩ wake, nĩgeetha acooke gũtwarĩra Firaũni gĩkombe rĩngĩ. **22** No rĩrĩ, mũnene wa arĩa maamũthondekagĩra mĩgate-rĩ, akimũcuria mũtĩ igũrũ o ta ũria Jusufu aamerĩte ũtaũri-inĩ wake. **23** No mũnene ũcio wa arĩa maatwaragĩra Firaũni ndibei ndaigana kũririkana Jusufu; nĩariganĩrwo nĩwe.

41 Na rĩrĩ, mĩaka ĩĩrĩ mĩgĩma yathira-rĩ, Firaũni akĩroota kiroto: Akĩona arĩgamĩte rĩteere-inĩ rwa Rũũ rwa Nili; **2** na rĩrĩ, gũkiumĩra ng'ombe mũgwanja njega na noru kuuma thĩĩni wa rũũ rũu, na igĩitĩka kũria nyeki ithanjĩ-inĩ. **3** Thuutha wacio rĩ, hakiumĩra ng'ombe ingĩ mũgwanja, njong'i na hĩnju, kuuma rũũ rũu rwa Nili, na ikirũgama mwena-inĩ harĩa icio ingĩ ciarĩgamĩte hũgũrũrũ-inĩ cia rũũ. **4** Na rĩrĩ, ng'ombe icio njong'i na hĩnju ikĩrĩa ng'ombe irĩa mũgwanja njega na noru. Hĩndĩ ĩyo Firaũni akĩũrwo nĩ toro. **5** Nĩngĩ Firaũni agĩkoma rĩngĩ na akĩroota kiroto gĩa keerĩ: Magira mũgwanja mega ma ngano, maiyũrite ngano, maakũraga kamũtĩ-inĩ kamwe ka ngano. **6** Thuutha wamo gũgĩthethũka magira mangĩ mũgwanja ma ngano mahĩnju, mahaana ta macinĩtwo nĩ rũhuho rwa mwena wa irathĩro. **7** Magira macio mahĩnju ma ngano makĩmeria magira marĩa mũgwanja maarĩ mega na maiyũrite ngano. Hĩndĩ ĩyo Firaũni akĩũrwo nĩ toro, agĩũkĩra agĩkora nĩ kũroota ekũrootaga. **8** Rũciĩnĩ agĩtangĩka meciiria, na nĩ ũndũ ũcio agĩtũmanĩra andũ-ago othe na andũ arĩa oogĩ a Misiri. Firaũni akĩmeera irooto ciake, no gũtĩrĩ wao o na ũmwe wahotire kũmũtaũira. **9** Hĩndĩ ĩyo mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei akĩĩra Firaũni atĩrĩ, “Ŭmũthĩ nĩndaririkano mahitia makwa. **10** Hĩndĩ ũmwe-rĩ, Firaũni nĩarakarĩtio nĩ ndungata ciake; na nĩ hamwe na mũnene wa arĩa athondeki mĩgate-rĩ, agĩtuohithia njeera nyũmba-inĩ ya mũnene wa arangĩrĩ. **11** Ŭtukũ ũmwe-rĩ, o ũmwe witũ akĩroota kiroto, na o kiroto kĩarĩ na ũtaũri wakĩo mwanya. **12** Na rĩrĩ, kũu njeera twarĩ na mwanake Mũhibirania, ndungata ya mũnene wa arangĩrĩ. Na ithuĩ tũkĩmwĩra irooto ciitũ, nake agĩtũtaũira; akĩhe o mũndũ ũtaũri wa kiroto gĩaake. **13** Namo maũndũ magĩkĩka o ta ũria aatũtaũriire. Nĩ ngĩcockio wĩra-inĩ wakwa, nake mũndũ ũcio ũngĩ agĩcuurio mũtĩ igũrũ.” **14** Nĩ ũndũ ũcio Firaũni agĩtũmanĩra Jusufu, nake akĩrutwo kũu njeera narua. Na aarĩkia kwĩyenja na kũruta nguo irĩa arĩ nacio na gwĩkĩra ingĩ-rĩ, agĩthĩ mbere ya Firaũni. **15** Nake Firaũni akĩĩra Jusufu atĩrĩ, “Ndĩrarootire kiroto na gũtĩrĩ mũndũ ũrahota gũgĩtaũra. No nĩnjiguite gũkĩrwo atĩrĩ, wee ũngĩrwo kiroto no ũhote gũgĩtaũra.” **16** Jusufu agĩcockeria Firaũni atĩrĩ, “Nĩ mwene ndingĩhota, no Ngai nĩekũhe Firaũni macookio marĩa arenda.” **17** Hĩndĩ ĩyo Firaũni akĩĩra Jusufu atĩrĩ, “Kĩroto-inĩ gĩakwa-rĩ, ndĩrarũgamĩte hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Nili, **18** rĩrĩa haroimĩrĩre ng'ombe mũgwanja njega na noru kuuma rũũ, na iraitika kũria kũu ithanjĩ-inĩ. **19** Thuutha wacio kũracooka kũroimĩra ng'ombe ingĩ mũgwanja hinyaru, njong'i mũno na hĩnju. Ndĩrĩ ndona ng'ombe njong'i ta icio bũrũri-inĩ wotha wa Misiri. **20** Nacio ng'ombe icio hĩnju na njong'i irarĩa ng'ombe irĩa mũgwanja

noru irĩa iroimĩrite mbere. **21** No rĩrĩ, o na ciarĩkia gũcĩrĩa-rĩ, gũtĩrĩ mũndũ ũngĩramenyire atĩ nĩrarĩite; tondũ ironekaga irĩ o njong'i o ta mbere. Hĩndĩ ĩyo ndĩrokĩra. **22** “Nĩngĩ irooto-inĩ ciakwa-rĩ, nĩndĩronire magira mũgwanja mega ma ngano na maiyũrite ngano, magĩkũũra kamũtĩ-inĩ ka ngano. **23** Thuutha wamo, magira mangĩ mũgwanja marathethũka, marĩ mahoochu na macinĩtwo nĩ rũhuho rwa mwena wa irathĩro. **24** Namo magira macio mahĩnju marameria magira marĩa mũgwanja mega. Ndĩraheire andũ-ago ũhoro ũcio, no gũtĩrĩ o na ũmwe ũrahotire kũndaũĩra irooto icio.” **25** Nake Jusufu akĩĩra Firaũni atĩrĩ, “Irooto cia Firaũni cieriĩ no kiroto kĩmwe. Ngai nĩaguũrĩrie Firaũni ũria akĩrĩ gwĩka. **26** Ng'ombe irĩa mũgwanja njega nĩ mĩaka mũgwanja, na magira marĩa mũgwanja mega ma ngano nĩ mĩaka mũgwanja; kiroto kũu no kĩmwe. **27** Nacio ng'ombe icio mũgwanja hĩnju na njong'i irĩa cioimĩrĩre thuutha nĩ mĩaka mũgwanja, na no taguo magira marĩa mũgwanja matarĩ ngano macinĩtwo nĩ rũhuho rwa mwena wa irathĩro: ĩyo nĩ mĩaka mũgwanja ya ng'aragu. **28** “Na o ta ũria ndeera Firaũni: Ngai nĩ oneetie Firaũni ũria akĩrĩ gwĩka. **29** Nĩgũgũkorwo na mĩaka mũgwanja ya bũthi mũnene bũrũri wotha wa Misiri, **30** no nĩgũgũcocka kũrũmĩrĩrwo nĩ mĩaka mũgwanja ya ng'aragu. Naguo bũthi ũcio wotha wa Misiri nĩũkariganĩra, nayo ng'aragu nĩkananga bũrũri ũyũ. **31** Bũthi wa bũrũri ndũkarikanawo, tondũ ng'aragu ĩrĩa ĩgacooka kũgĩa nĩgakorwo ĩrĩ nene mũno. **32** Gĩtũmi kĩa Firaũni aheo kiroto kũu maita meerĩ, nĩ tondũ Ngai niatũite nĩegwĩka ũndũ ũcio, na ekũwĩka o narua. **33** “Rĩu Firaũni nĩacarie mũndũ ũũ gũkũũrana maũndũ na mũndũ mũũgĩ, amũtue mũrũgamĩrĩrĩ wa bũrũri wa Misiri. **34** O na nĩngĩ Firaũni nĩagĩthũure atabarĩrĩ a bũrũri a kuoyaga gĩconjĩ gĩa ithano kĩa magetha ma Misiri mĩaka-inĩ ĩyo mũgwanja ya bũthi. **35** Nao nĩmacookanĩrĩrie irio icio ciothe cia mĩaka ĩyo mĩega ĩrooka, na ngano ĩyo ĩkorwo watho-inĩ wa Firaũni, ĩigwo matũũra-inĩ ĩrĩ irio. **36** Nacio irio icio ciagĩrĩre kũigwo ĩrĩ mũthiithũ wa bũrũri, ikaaũthĩrwo hĩndĩ ĩrĩa ya mĩaka mũgwanja ya ng'aragu ĩrĩa ĩkaagĩra Misiri, nĩgeetha bũrũri ndũkanathũkio nĩ ng'aragu ĩyo.” **37** Firaũni na anene ake makĩona mũbango ũcio ũrĩ mwega. **38** Nĩ ũndũ ũcio Firaũni akĩmooria atĩrĩ, “No tuone mũndũ ũngĩ ta ũyũ, mũndũ ũrĩ na roho wa Ngai thĩĩnĩ wake?” **39** Firaũni agĩkĩra Jusufu atĩrĩ, “Kuona atĩ Ngai nĩakũmenyithĩtie maũndũ maya mothe-rĩ, gũtĩrĩ mũndũ ũngĩ ũngĩkũũrana maũndũ na mũũgĩ ta we. **40** Wee nĩwe ũkũrũgamĩrĩra nyũmba yakwa ya ũthamaki, na andũ akwa othe marĩathikagĩra watho waku. Ŭndũ ngũgũkĩra naguo no atĩrĩ, nĩ nĩ nĩ Mũthamaki.” **41** Nĩ ũndũ ũcio Firaũni akĩĩra Jusufu atĩrĩ, “Kuuma rĩu nĩndagũtua mũrũgamĩrĩrĩ wa bũrũri wotha wa Misiri.” **42** Nĩngĩ Firaũni akĩruta gĩcũhĩ gĩaake kĩa mũhũũri kuuma kĩara gĩaake agĩgĩkĩra kĩara-inĩ kĩa Jusufu. Agĩcocka akĩmũhumba nguo cia gatani njega, na kĩrengeri gĩa thahabu ngingo. **43** Nĩngĩ agĩtũma akuuo na ngaari yake ya ita, arĩ mũndũ wa keerĩ harĩ we wathani-inĩ, nao andũ magĩthĩ makĩanagĩrĩra marĩ mbere yake atĩrĩ, “Eherai njira-inĩ!” Nĩ ũndũ ũcio Firaũni agĩtua Jusufu mũrũgamĩrĩrĩ wa bũrũri wotha

wa Misiri. **44** Ningĩ Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “Nĩ nĩ Firaũni, no rĩrĩ, hatarĩ na rũtha rwaku, gũtirĩ mũndũ ũgeeka ƚndũ atari na rũtha rwaku gũkũ Misiri guothe.” **45** Nake Firaũni agĩta Jusufu Zafenaghu-Panea, na akĩmũhe Asenathu mwarĩ wa Potifera, mũthĩnjĩri-ngai wa Onu, atũike mĩtumia wake. Nake Jusufu agĩtuĩkania bũrũri wothe wa Misiri. **46** Jusufu aarĩ na mĩaka mĩrongo itatũ rĩria atonyire ũtungata-inĩ wa Firaũni mũthamaki wa Misiri. Nake Jusufu akiehera mbere ya Firaũni, agĩtuĩkania bũrũri wothe wa Misiri. **47** Na rĩrĩ, ihinda rĩa miaka iyo mũgwanja ya bũthi, bũrũri ũcio ũgĩciara maciaro maingi mũno. **48** Nake Jusufu agĩcookanĩria irio ciothe cia bũrũri wa Misiri iria ciagĩre kuo miaka iyo mũgwanja ya bũthi, na agĩciigithia matũũra-inĩ marĩa manene. O itũũra inene akaiga irio iria ciakũragio mĩgũnda-inĩ rĩa yarĩthiũrũkĩrie. **49** Jusufu agĩkũgithia ngano nyingĩ mũno, o ta mũthanga wa iria-inĩ; yarĩ nyingĩ mũno, o nginya agĩtiga kũga maandiko ma mũgana wayo tondũ ndingĩathimĩkire. **50** Mĩaka ya ng’aragu itaanakinya-rĩ, Jusufu nĩaciariĩro tũhĩ twĩrĩ nĩ Asenathu mwarĩ wa Potifera, mũthĩnjĩri-ngai wa Onu. **51** Jusufu agĩta irigĩthathi riake Manase, akiuga atĩrĩ, “Nĩ tondũ Ngai nĩatũmite ndiganĩro nĩ thĩna wakwa wothe na nyũma ya baba yothē.” **52** Nako kahĩ ga keerĩ, agĩgeeta Efiraimu, akiuga atĩrĩ, “Nĩ tondũ Ngai nĩatũmite ngĩe na maciaro bũrũri-inĩ wa mĩnyamaro yakwa.” **53** Nayo miaka mũgwanja ya bũthi kũu Misiri igĩthira, **54** na mĩaka mũgwanja ya ng’aragu ikĩambĩria, o ta ũria Jusufu oigite. Kwari na ng’aragu mabũrũri-inĩ marĩa mangĩ mothe, no bũrũri wa Misiri wothe warĩ na irio. **55** Na rĩria andũ a Misiri othe maambĩria kũgua ng’aragu-rĩ, magĩkaira Firaũni amahe irio. Nake Firaũni akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ kũrĩ Jusufu na mwĩke ũria ekũmwĩra.” **56** Rĩria ng’aragu yagĩre bũrũri wothe-rĩ, Jusufu akĩhingũra makũmbi ma irio, akienderia andũ a Misiri ngano, nĩgũkorwo ng’aragu yarĩ nene mũno Misiri guothe. **57** Namo mabũrũri mothe magĩũka Misiri kũrĩ Jusufu kũgũra ngano, tondũ ng’aragu iyo yarĩ nene mũno thĩ yothē.

42 Rĩria Jakubu aamenyire atĩ Misiri nĩ kwari na ngano, akũra ariũ ake atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmite mũkare o ro ũguo mũcũthanĩria?” **2** Agĩthĩ na mbere akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnjigũite atĩ Misiri kũrĩ na ngano. Ikũrũkai kuo mũgatũgũrĩre irio, nĩgeetha tũtũre muoyo tũtigakue.” **3** Nao ariũ ikũmi a ithe na Jusufu magĩkũrũka, magĩthĩ kũgũra ngano Misiri. **4** No Jakubu ndaatũmire Benjamin mĩrũ na nyina na Jusufu athĩ na arĩa angĩ, tondũ nĩetigagĩra ndakone mũtino. **5** Nĩ ũndũ ũcio ariũ a Isiraeli magĩthĩ marĩ hamwe na arĩa angĩ maathĩte kũgũra ngano Misiri, tondũ bũrũri wa Kaanani o nago warĩ na ng’aragu. **6** Na rĩrĩ, Jusufu nĩwe warĩ mwathi wa bũrũri wa Misiri na nĩwe wendagĩria andũ othe a bũrũri ngano. Nĩ ũndũ ũcio rĩria ariũ a ithe maakinyire kuo-rĩ, makĩmũnamĩria, magĩturumĩthia mothĩ mao thĩ. **7** Na rĩria Jusufu onire ariũ a ithe, o ro rĩmwe akĩamenya, no agĩtua ndamooi na akĩmaaria arĩ na ũũru, akĩmooria atĩrĩ, “Mumĩte kũ?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tuumĩte bũrũri wa Kaanani tũgooka kũgũra

irio.” **8** O na gũtuũka Jusufu nĩamenyire ariũ a ithe-rĩ, o matiigana kũmũmenya. **9** Ningĩ akĩrĩrikana irooto ciae iria aarootete imakonĩ, akĩmeera atĩrĩ, “Inyui mũrĩ athigaani! Mũũkite kũrora bũrũri witũ kũria ũtarĩ mũgĩtũre.” **10** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, mwathi witũ! Ndungata ciaku ciũkite o kũgũra irio tu. **11** Ithui ithuothē tũrĩ ariũ a mũthuuri ũmwe. Ithui ndungata ciaku tũrĩ andũ ehokeku, tũtirĩ athigaani.” **12** Nake Jusufu akĩmeera atĩrĩ, “Aca! Mũũkite kũrora bũrũri witũ kũria ũtarĩ mũgĩtũre.” **13** No makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata ciaku ciarĩ andũ ikũmi na eerĩ, ariũ a mũthuuri ũmwe, ũria ũtũũraga bũrũri wa Kaanani. ũria mũnini biũ nĩwe ũrĩ na baba rĩu, na ũmwe witũ ndarĩ ho.” **14** Jusufu akĩmeera atĩrĩ, “No ta ũria ndamwĩra: Inyui mũrĩ athigaani! **15** Na ũũ nĩguo mũkũmenyeka atĩ mũrĩ andũ a ma: Ti-itherũ, o ta ũria Firaũni atũũraga muoyo-rĩ, mũtingĩuma kũndũ gũkũ nginya ũria mũnini wanyu oke. **16** Tũmai ũmwe wanyu athĩ agĩre mũrũ wa thoguo ũcio ũngĩ; inyui aya angĩ nĩ mũgũkio njeera nĩgeetha ciugo cianyu icio mwarĩte irorwo kana nĩ ũhoro wa ma. Mũngĩkorwo ũguo muugĩte tĩguo-rĩ, o ta ũria Firaũni atũũraga muoyo, inyui mũrĩ athigaani!” **17** Nake akĩmaikia othe njeera, magĩkara kuo mĩthenya itatũ. **18** Mũthenya wa itatũ Jusufu akĩmeera atĩrĩ, “Tondũ ndĩ mwĩtigĩri Ngai-rĩ, ikai ũũ nĩguo mũtũũre muoyo: **19** Angĩkorwo mũrĩ andũ ehokeku, itĩkĩrai ũmwe wanyu aikare gũkũ njeera, na inyui arĩa angĩ mũthĩ mĩtwarĩre andũ anyu ngano nĩ ũndũ wa ng’aragu rĩa marĩ nayo. **20** No rĩrĩ, no nginya mũndehera mũrũ wa thoguo ũcio mũnini biũ, nĩgeetha ciugo cianyu ciĩtikĩrike kũna atĩ nĩ cia ma, na nĩguo mũtigakue.” Nao magĩka o ũguo. **21** Nao makĩũrana atĩrĩ, “Ti-itherũ tũraherithio nĩ ũndũ wa mũrũ wa ithe witũ. Nĩtuonire ũria aarĩ na thĩna rĩa atũthaitaga tũhonokie muoyo wake, no tũkĩrega kũmũũga; na no kio tũnyĩitwo nĩ thĩna ũyũ.” **22** Rubeni akĩmacookeria atĩrĩ, “Gĩthĩ ndiamwĩrĩre mũtĩkehirĩ kamwana kau? No inyui mũkĩrega gũũthikĩria! Rĩu no nginya tũrĩho thakame yake.” **23** No matiamenyaga atĩ Jusufu nĩauaga ũria moigaga, tondũ we aatũmagira mũtabuti akĩmaaria. **24** Jusufu akĩmahutĩra akĩmeherera, akĩambĩria kũria; ningĩ agĩcooka agĩthĩ akĩmaaria rĩngĩ. Akĩnyĩitithia Simeoni akieherio harĩ na akiohwo makionaga. **25** Jusufu agĩathana makũnia mao maiyũrio ngano, na betha cia o mũndũ icooko ikũnia-inĩ riake, na maheo rĩgu wa rũgendo. Thuutha wa gwĩkĩro maũndũ macio, **26** makĩgĩrĩra ndigiri ciao mĩrigo iyo ya ngano na makiumagara. **27** Harĩa maarũgamire mararĩrĩre-rĩ, ũmwe wao agĩtumũra ikũnia riake ahe ndigiri yake irio, nake akiona betha ciae hau mũromo-inĩ wa ikũnia riake. **28** Akĩra ariũ a ithe atĩrĩ, “Haiya, nĩnjookeirio betha ciakwa; i ici haha ikũnia-inĩ riakwa.” Ngoro ciao ikĩnyĩitwo nĩ ihooru na makĩrora makĩnainaga, makĩũrania atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũũ Ngai atwĩkĩte?” **29** Na rĩria maakinyire kũrĩ ithe wao Jakubu kũu bũrũri wa Kaanani-rĩ, makĩmwĩra maũndũ marĩa mothe monete. Makĩmwĩra atĩrĩ, **30** “Mũndũ ũria mwathi wa bũrũri ũcio aatwarĩrie na ũũru mũngĩ na agĩtũta ta twathĩte gũthigaana bũrũri ũcio. **31** No ithui tũkĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ithui tũrĩ andũ ehokeku; tũtirĩ athigaani. **32** Twarĩ

andũ ikũmi na eerĩ, ariũ a mũthuri ũmwe. Ũmwe ndarĩ ho, na ũria mũnini biũ arĩ na ithe witũ kũu Kaanani.’ **33** “Nĩngĩ mũndũ ũcio mwathi wa bũrũri agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Gĩkĩ nĩkĩo gĩgĩtũma menye kana mũrĩ andũ ehokeku: Ndigĩrai mũrũ wa thoguo ũmwe gũkũ, muoe irio mũthĩi mũcĩtwĩrĩre andũ a nyũmba cianyũ acio marĩ na ng’aragu. **34** No mũndehere mũrũ wa thoguo ũria mũnini biũ na noguo ngaamenya atĩ mũtirĩ athigaani, mũrĩ andũ ehokeku. Hĩndĩ ĩyo nĩngamũcookeria mũrũ wa thoguo, na nĩmũgetikĩrio kuonjorithagia bũrũri-inĩ ũyũ.” **35** Na rĩria moonoragia makũnia mao-rĩ, o mũndũ agĩkora kĩa betha ciake ikũnia-inĩ riake! Nao na ithe wao mona ciohe icio cia mbeeca, makĩmaka. **36** Ithe wao Jakubu akĩmeera atĩrĩ, “Mũrĩ kũũniĩnĩra ciana ciakwa. Jusufu ndarĩ ho, na Simeoni ndarĩ ho, na rĩu mũrenda kuoya Benjaminĩ. Maũndũ maya mothe nĩ nĩi mokĩrĩre!” **37** Hĩndĩ ĩyo Rubeni akĩra ithe atĩrĩ, “Nĩũkooraga ariũ akwa eerĩ ingĩkaaga gũcookeria Benjaminĩ harĩwe. Reke akorwo ũmenyereri-inĩ wakwa, na nĩngamũcookeria.” **38** No Jakubu akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wakwa ndegũkũrũka athĩi na inyuĩ; mũrũ wa nyina nĩ mũkuũ na nowe wiki ũtigĩrĩte. Angĩnyiitwo nĩ mũtino mũna rũgendo-inĩ rũu mũrathĩi-rĩ, mwatũma mbuĩ ici ciakwa ithĩi mbĩrĩra-inĩ na kĩahe.” (Sheol h7585)

43 Na rĩrĩ, ng’aragu ĩyo ikĩneneha mũno bũrũri-inĩ wa Kaanani. **2** Nĩ ũndũ ũcio rĩria maarĩire ngano yothĩ rĩa maagũrĩte Misĩri ĩgĩthĩra-rĩ, ithe wao akĩmeera atĩrĩ, “Cookai Misĩri rĩngĩ mũgatũgũrĩre irio ingĩ nini.” **3** No Juda akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũndũ ũcio aatwĩhĩĩre agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Mũtikoona ũthĩũ wakwa rĩngĩ tĩga mũrũ wa thoguo ũcio ũngĩ akorĩrwo arĩ hamwe na inyuĩ.’ **4** Akorwo nĩgũtũtũma hamwe na mũrũ wa ithe witũ Benjaminĩ, nĩtũgũkũrũka tũthĩi tũkũgũrĩre irio. **5** No akorwo ndũkũmũtũma na ithuĩ, tũtũgũkũrũka, tondũ mũndũ ũcio aatwĩrĩre atĩrĩ, ‘Mũtikoona ũthĩũ wakwa rĩngĩ tĩga no mũrũ wa thoguo akorĩrwo arĩ hamwe na inyuĩ.’” **6** Nake Isiraeli akĩmooria atĩrĩ, Mwandeherehe thĩna ũyũ nĩkĩ, na ũndũ wa kwĩra mũndũ ũcio atĩ nĩ mũrĩ na mũrũ wa ithe wanyũ ũngĩ? **7** Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũcio aatũũragia ciũria itũkonĩi ithuĩ ene o na cia nyũmba ciitũ abarĩĩre mũno. Agĩtũũria atĩrĩ, ‘Ithe wanyũ arĩ o muoyo? Nĩ mũrĩ na mũrũ wa thoguo ũngĩ?’ Ithuĩ no gũcookeria twacookagia ciũria ciake. Tũngĩamenyire atĩia atĩ no oĩge, ‘Thĩĩi mũrehe mũrũ wa thoguo gũkũ?’” **8** Nĩngĩ Juda akĩra Isiraeli ithe atĩrĩ, “Njĩtikĩria thĩi na kamwana gaka, na nĩtũgũthĩi o ro rĩmwe, nĩgeetha wee na ithuĩ na ciana ciitũ tũtũre muoyo, na tũtigakue. **9** Nĩi mwene nĩngũmũrũgamĩrĩra wega; na nĩ nĩi ũkooria ũhoru wake. Ingĩkaaga kũmũcookeria kũrĩ wee, na ndĩmũrũgamie mbere yaku-rĩ, nĩ ngaacookererwo nĩ ihĩtia rĩu matukũ ma muoyo wakwa wothe. **10** ũria kũrĩ nĩ atĩ, korwo tũtinatĩndĩrĩra ũhoru ũyũ tũngĩthĩite rĩa keerĩ na tũgacooka.” **11** Nake Isiraeli, ithe wao akĩmeera atĩrĩ, “Kũngĩkorwo no nginya athĩi-rĩ, ikai ũũ: Ikĩrai maciario maria mega mũno ma bũrũri ũyũ mondo-inĩ cianyũ, mũikũrũkirie mũndũ ũcio marĩ kĩahe, na mahuti manini maria manungi wega na kaũũkĩ kanini, na ũbani na ũũkĩ-wa-ngoma ũria wĩtagwo manemane, na njothĩ

na rothi. **12** Na mũkuue betha maita meerĩ, tondũ no nginya mũcookeria betha iria ciacooketio mũromo-inĩ ya makũnia manyu. No gũkorwo ũndũ ũcio wekirwo na mahĩtia. **13** Oyai mũrũ wa thoguo o nake, mũcookeria kũrĩ mũndũ ũcio o narua. **14** Nake Ngai Mwene-Hinya-Wothe arotũma mũgũĩrwo tha nĩ mũndũ ũcio, nĩgeetha etikire mũcookeria na mũrũ wa thoguo wanyũ ũcio ũngĩ o na Benjaminĩ. Hakwa-rĩ, akorwo nĩ ngũkũirwo-rĩ, nĩ ngũirwo.” **15** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩoya iheo icio na betha maita meerĩ, na magĩthĩi na Benjaminĩ. Magĩkũrũka na ihenya Misĩri na makĩĩneana kũrĩ Jusufu. **16** Rĩria Jusufu onire Benjaminĩ arĩ hamwe nao-rĩ, akĩra mũnene wa nyũmba yake atĩrĩ, “Twaru andũ aya gwakwa mũcĩi, ũthĩnje na ũthondeke irio cia mĩarahu; tondũ nĩ mekũrĩanĩra na nĩi mĩarahu.” **17** Nake mũndũ ũcio agĩka o ta ũria Jusufu aamwĩrĩte, na akimatwara kwa Jusufu mũcĩi. **18** Nao andũ acio nĩmamakire maatwarwo gwake mũcĩi. Magĩciĩria atĩrĩ, “Twarehwo gũkũ nĩ ũndũ wa betha iria ciacookirio makũnia-inĩ maitũ hĩndĩ ya mbere. Arenda gũtũtharĩkĩra atũtoorie na atũtue ngombo ciake, na oe ndigiri ciitũ.” **19** Tondũ ũcio makĩambata magĩthĩi kũrĩ mũnene wa nyũmba ya Jusufu, makĩmwĩrĩra marĩ hau mũromo-inĩ wa nyũmba. **20** Makĩmwĩra atĩrĩ, “Twağũthaita mwathi witũ, nĩ tuokire gũkũ hĩndĩ ya mbere kũgũra irio. **21** No harĩa twarũgamire tũrarĩrĩre-rĩ, twatumũra makũnia maitũ o mũndũ agĩkora betha yake, o ũria yoheetwo ĩrĩ mũromo-inĩ wa ikũnia. Nĩ ũndũ ũcio nĩ twacooka nacio. **22** Na nĩngĩ nĩtuoka na betha ingĩ cia kũgũra irio. Tũtũi nũũ wekirire betha ciitũ makũnia-inĩ maitũ.” **23** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Gũtirĩ na thĩĩna, tĩgai gwĩtĩgĩra. Ngai wanyũ, o we Ngai wa ithe wanyũ, nĩwe wamũheire kĩgĩna makũnia-inĩ manyũ; betha cianyũ nĩndaciamũkĩire.” Agĩcookeria akĩmarehera Simeoni. **24** Nĩngĩ mũnene ũcio wa nyũmba ya Jusufu akĩmatwara mũcĩi kwa Jusufu, akĩmahe maaĩ ma gwĩthamba magũrũ, na akĩhe ndigiri ciao gĩa kũrĩa. **25** Nao makĩhaarĩria iheo ciao cia kũhe Jusufu ooka mĩarahu, tondũ nĩmaĩgũite atĩ nĩmekũria irio kuo. **26** Rĩria Jusufu okĩre mũcĩi-rĩ, makĩmũhe iheo iria maarehete kũu nyũmba-inĩ, na makĩinamĩrĩra, magĩturumithia mothĩũ mao thĩ mbere yake. **27** Nake akĩmahooya ũhoru, akĩmooria, “Mũkũrũ ũria mwahere ũhoru wake-rĩ, nĩ mũhoru? Arĩ o muoyo?” **28** Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata yaku ũcio ithe witũ arĩ o muoyo na ndarĩ na ũũrũ.” Nao makĩinamĩrĩra mamũhe gĩtĩio. **29** Na aaroranga akĩona mũrũ wa nyina Benjaminĩ, ũria maaciaranĩrwo nake; akĩmooria atĩrĩ, “Ŭyũ nĩwe mũrũ wa thoguo ũria mũnini biũ, ũria mwahere ũhoru wake?” Agĩcookeria akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, Ngai arogũtuga.” **30** Na rĩrĩ, aigua ta ekumwo nĩ ngoro nĩ kuona mũrũ wa nyina Benjaminĩ-rĩ, Jusufu agĩkũma na ihenya agĩthĩi gũcũria handũ angĩrĩrĩra. Nake agĩthĩi kanyũmba gake ga thĩĩnĩ akĩrĩrĩra kuo. **31** Na aarĩka gwĩthamba ũthĩũ akũma, akĩyũmĩrĩria, akiuga atĩrĩ, “Igai irio metha-inĩ.” **32** Makĩgĩra Jusufu irio ciake arĩ wĩki, na ariũ a ithe marĩ oiki, nao andũ a Misĩri marĩ oiki, tondũ andũ a Misĩri matĩngĩarĩnĩre na Ahĩbirania tondũ warĩ thaahu harĩo. **33** Andũ acio maaakarĩtio mbere yake kũringana na ũkũrũ wao, kuuma irigĩthathi nginya ũria

warĩ münini biũ; nao makĩrorana o mündũ na mündũ nĩ kũgega. **34** Rĩria maihũrĩro irio kuuma metha-inĩ ya Jusufu-rĩ, rwĩga rwa Benjaminĩ rwarĩ maita matano gũkĩra rwa arĩa angĩ. Nao makĩria na makĩnyuuanĩra nake mategwĩtigĩra.

44 Nake Jusufu agĩatha münene wa nyũmba yake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Iyũria makũnia ma andũ aya irio nyingĩ o ta ũria mangĩhota gũkuu, na wikĩre betha ya mündũ o mündũ mũromo-inĩ wa ikũnia riake. **2** Ningĩ wikĩre gikombe giakwa kĩa betha mũromo-inĩ wa ikũnia rĩa ũria münini biũ wao, hamwe na betha cia ngano yake.” Nake münene ũcio agĩka o ũria Jusufu aamwĩre. **3** Rũciĩni gwakĩa-rĩ, andũ acio makiumagario hamwe na ndigĩri ciao. **4** Matanathĩĩ kũraya na itũũra rĩu inene-rĩ, Jusufu akĩra münene wa nyũmba yake atĩrĩ, “Rũmĩrĩra andũ acio o rĩu, na wamakĩnyĩra ũmoorie atĩrĩ, ‘Mwarĩha wega na ũũru nĩkĩ? **5** Gĩthĩ gĩkombe gĩkĩ tikio mwathi wakwa anyuuga nakĩo na akaragũra nakĩo? Ũndũ ũyũ mwĩkĩte nĩ ũndũ mũũru mũno.” **6** Na rĩria aamakĩnyĩre-rĩ, agĩcookera ciugo icio kũrĩ o. **7** Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Mwathi witũ ekwaria maĩndũ ta macio nĩkĩ? Ithũĩ ndungata ciaku tũroaga gwĩka ũndũ ta ũcio! **8** Ithũĩ o na nĩtũragũcookeirie betha iria twakorire miromo-inĩ ya makũnia maitũ kuuma bũrĩri wa Kaanani; nĩ kĩ kĩngĩtũma tũye betha kana thahabu kuuma nyũmba ya mwathi waku? **9** Ndungata o na ĩmwe yaku yakorwo ĩrĩ nakĩo-rĩ, no ĩgũkua, na ithũĩ aya angĩ tũtũke ngombo cia mwathi witũ.” **10** Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩgũtũke o ũguo mwoiga. ũria ũgũkorwo nakĩo nĩwe ũgũtũka ngombo yakwa; inyũĩ arĩa angĩ mũtĩrĩ na ũcuuke.” **11** O mündũ o mündũ agĩkũrũkia ikũnia riake thĩ na ihenya na akĩritumũra. **12** Nake münene ũcio wa nyũmba ya Jusufu akĩambĩrĩria gũcaria gĩkombe, ambĩrĩrie harĩ ũria mũkũrũ wao na akĩrĩkĩrĩria harĩ ũria münini biũ. Nakĩo gĩkombe kũ gĩkĩoneka ikũnia-inĩ rĩa Benjaminĩ. **13** Nao moona ũguo-rĩ, magĩtembũranga nguo ciao. Magĩcooka makĩhaicia mĩrigo yao ndigĩrĩ igũrũ magĩcooka na thuutha kũu itũũra-inĩ inene. **14** Jusufu aarĩ o kũu nyũmba rĩria Juda na arĩu a ithe maatoonyire kuo. Nao makĩgũthĩia thĩ mbere yake. **15** Jusufu akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ ũyũ mwĩkĩte? Kaĩ mũtooi atĩ mündũ ta nĩ no ahote kũmenya maĩndũ na njĩra ya ũragũrĩ?” **16** Juda akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ atĩa tũngĩra mwathi witũ? Tũngiuga atĩa? Tũngĩhota atĩa kuonania atĩ tũtũihĩtie? Ngai nĩwe ũguũritie mahĩtia ma ndungata ciaku. Rĩu ithũĩ tũrĩ ngombo cia mwathi witũ, ithuothe ũndũ ĩmwe na ũria ũkorĩro na gĩkombe kũ.” **17** No Jusufu akiuga atĩrĩ, “Ndiroaga gwĩka ũndũ ta ũcio! Mündũ ũria ũkorĩro na gĩkombe kũu nowe ũgũtũka ngombo yakwa. Inyũĩ aya angĩ, cookai kũrĩ ithe wanyu na thayũ.” **18** No Juda agĩthĩ harĩ we, akiuga atĩrĩ, “Ndagũthaita mwathi wakwa, itĩkĩria ndungata yaku yarĩre mwathi wakwa. Ndũkarakarĩre ndungata yaku o na gũtũka ũiganaine na Firaũni we mwene. **19** Mwathi wakwa, wee worĩre ndungata ciaku atĩrĩ, ‘Nĩ mũrĩ ithe wanyu kana mũrũ wa thoguo wanyu ũngĩ?’ **20** Na ithũĩ tũgĩgũcookeria atĩrĩ, ‘Tũrĩ na ithe witũ mũthuari mũkũrũ mũno, na kũrĩ kamwana kanini aaciariĩro ũkũrũ-inĩ wake.

Mũrũ-wa-nyina na kamwana kau nĩ mũkuũ, na nowe wiki wa arĩu a nyina ũtigarĩte, na ithe nĩamwendete mũno.’ **21** “Hĩndĩ ĩyo kũĩria ndungata ciaku atĩrĩ, ‘Thĩĩ mũmũkũrũkie mũmũrehe ndĩmwĩonere.’ **22** Na ithũĩ tũkĩria mwathi witũ atĩrĩ, ‘Kamwana kau gatingiuma harĩ ithe; kangiuma harĩ we, ithe no gũkua angĩkua.’ **23** No wee werire ndungata ciaku atĩrĩ, ‘Tiga mũũkire na mũrũ wa thoguo ũcio münini biũ, mũtikooona ũthĩũ wakwa rĩngĩ.’ **24** Na twainũka kũrĩ ndungata yaku ũcio ithe witũ, tũkĩmwĩra ũria wee mwathi witũ woigĩte. **25** “Nĩngĩ ithe witũ agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Cookai, mũthĩĩ mũgũre irio ingĩ nini.’ **26** No ithũĩ tũkĩmwĩra atĩrĩ, ‘Tũtingĩkũrũka kuo. No gũkorĩro nĩtũgũthĩĩ na mũrũ waku ũyũ münini biũ. Tũtingĩona ũthĩũ wa mündũ ũcio tiga mũrĩũ waku ũyũ akorĩro na ithũĩ.’ **27** “Nayo ndungata yaku ũcio ithe witũ agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Inyũĩ nĩmũũ atĩ mũtumia wakwa Rakeli aanjariĩre arĩu eerĩ. **28** ũmwe wacio nĩathiire na ndacooke, na nĩ ngiuga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ niatambuũrĩtuo nĩ nyamũ!’ Na kuuma hĩndĩ ĩyo ndĩrĩ ndamuona rĩngĩ. **29** Mũngĩoya ũyũ ũngĩ nake akoone mũtino-rĩ, mwatũma mbuĩ ici ciakwa ithĩĩ mbĩrĩra na kĩahe.’ (Sheol h7585) **30** “Na rĩrĩ, kamwana gaka kangĩaga gũthĩĩ na nĩ tũgacooka kũrĩ ndungata yaku ũcio baba, o baba ũcio muoyo wake wohanĩtio na muoyo wa kamwana gaka-rĩ, **31** oone atĩ kamwana gaka tũtĩrĩ nako, no gũkua agaakua. Ithũĩ ndungata ciaku tũgĩkũrũkie mbuĩ cia ithe witũ mbĩrĩra-inĩ na kĩahe. (Sheol h7585) **32** Nĩ ndungata yaku-rĩ, nĩnderutĩre kũrĩ baba gũkamenyerera. Ngiuga atĩrĩ, ‘Ingĩkaaga gũgacooka kũrĩ we-rĩ, nĩngacookerewo nĩ ihĩtia rĩrĩ ndĩ mbere ya baba, matukũ mothe ma muoyo wakwa!’ **33** “Na rĩu ndagũthaita ĩreke nĩ ndungata yaku ndigwo gũkũ ndũike ngombo ya mwathi wakwa handũ ha kamwana gaka, na witĩkĩrie kamwana gaka kainũke na arĩu a ithe. **34** Ingĩhota atĩa kũinũka kũrĩ baba itarĩ na kamwana gaka? Aca! Ndũkareke ngoone kĩahe kĩa kĩngĩnyĩtia baba.”

45 Hĩndĩ ĩyo Jusufu akĩremwo nĩ kwĩyũmĩrĩria mbere ya arĩa othe maamũtungataga, akĩanĩrĩra na mũgambo münene, akiuga atĩrĩ, “Andũ othe nĩmehere harĩ nĩ!” Tondũ ũcio, hatiarĩ mündũ o na ĩmwe warĩ na Jusufu rĩria emenyithanirie kũrĩ arĩu a ithe. **2** Na akĩrĩra anĩrĩre o nginya andũ a Misiri makĩĩngũga, o na andũ a nyũmba ya Firaũni makĩĩngũga ũhoru wa kĩrĩro kũu. **3** Jusufu akĩra arĩu a ithe atĩrĩ, “Nĩ nĩ Jusufu! Baba arĩ o muoyo?” No arĩu a ithe matiahotire kũmũcookeria, nĩgũkorwo nĩmamakĩte mũno marĩ mbere yake. **4** Ningĩ Jusufu akĩra arĩu a ithe atĩrĩ, “Ta nguĩrĩrĩrai.” Meeka ũguo-rĩ, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nĩ mũrũ wa thoguo Jusufu, ũria mwendirie Misiri! **5** Na rĩu, mũtigathĩĩne kana mwĩrarakĩre nĩkũnyendia gũkũ, tondũ nĩ Ngai wandũmire njũke mbere yanyu nĩgeetha honokie mioyo. **6** Handũ-inĩ ha mĩaka tĩrĩ rĩu gũkoretwo na ng’aragu bũrĩri-inĩ, na mĩaka itano ĩgũũka gũtigũkorwo na kũrĩma kana kũgetha. **7** No Ngai aandũmire mbere yanyu ngũgo ndũme matigari manyu matũũre gũkũ thĩ, na honokie mioyo yanyu na kũhonokania kũnene. **8** “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ti inyũĩ mwandũmire gũkũ, no nĩ Ngai. Na nĩandũite ta ithe wa

Firaūni, na mwathi wa nyūmba yake yotho o na mwathi wa būrūri wotho wa Misiri. **9** Na rīu hīūhai mūcooke kūrī baba mūmwīre atīrī, ‘Ūū nīguo mūrūguo Jusufu ekuuga: Ngai nīandūite mwathi wa būrūri wa Misiri guothe. Ikūrūka ūūke kūrī nī; ndūgaikare. **10** Ūgūtūāra būrūri wa Gosheni na ūkorwo ūrī hakuhi na nī, wee na ciana ciaku, na ciana cia ciana ciaku, na ndūūru ciaku cia mbūri na cia ng’ombe, na kīrīa gīothe ūrī nakīo. **11** Kūu nīkuo ndrīgūteithagīria tondū kūrī na mīaka ingī itano ya ng’aragu itīgarīte. Kwaga ūguo wee na nyūmba yaku na andū arīa othe makwīgī nīmūgūtūika athīnīki.’ **12** “Inyūi nīmūreyonera, o na Benjamīni mūrū wa maitū akeyonera, atī nī nī mwene ndīramwarīria. **13** Na mwīre baba ūhoru wa gītīio kīrīa gīothe heetwo gūkū Misiri, na ūrīa wotho mwīoneire, na mūkūrūkie baba gūkū narua.” **14** Ningī akīhīmīria mūrū wa nyina Benjamīni na akīrīra, o nake Benjamīni akīmūhīmīria akīrīraga. **15** Na akīmumunya ariū a ithe othe na akīmāhīmīria akīrīraga. Thuutha ūcio ariū a ithe makīaranīria nake. **16** Na rīrīa ūhoru ūcio waigūrwō nyūmba-inī ya ūthamaki ya Firaūni, atī ariū a ithe na Jusufu nīmokīte-rī, Firaūni na anene ake othe magīkena. **17** Firaūni akīrīra Jusufu atīrī, “Ūra ariū a thoguo atīrī, ūkai ūū: Igīrīrai nyamū cianyu mīrigo mūcooke būrūri wa Kaanani, **18** na mūndehere ithe wanyu na andū a nyūmba cianyu. Na nī nīngamūhe kūdū kūrīa kwegā mūno būrūri-inī wa Misiri, na mūkenagīre ūnoru wa būrūri ūyū.” **19** “Ningī nīwathīrīro ūmeere atīrī: ūkai ūū: Oyai makaari mamwe kuuma gūkū Misiri nī ūndū wa ciana na atumia anyu, mūgīre ithe wanyu mūūke. **20** Na mūtīgātindanīre na indo cianyu tondū maūdū mothe marīa mega mūno ma Misiri megūtūika manyu.” **21** Nī ūndū ūcio ariū a Isīraeli magītīka o ro ūguo. Jusufu akīmahe makaari o ta ūrīa Firaūni aathanīte na agīcooka akīmahe rīgu wa rūgendo rwa. **22** Ningī akīhe o mūdū o mūdū wao nguo njerū, no Benjamīni-rī, akīmūhe betha magana matatū, na nguo ithano cia kūgarūrīra. **23** Na indo ici nīcio aatūmīire ithe: Ndīgiri ikūmi ikūuīte indo irīa njega mūno cia Misiri, na ndīgiri ingī ikūmi cia mīgoma ikūuīte ngano na mīgate na rīgu wake wa rūgendo. **24** Agīcooka akiumagaria ariū a ithe, na magītīhi akīmeera atīrī, “Mūtikanegenanie mūrī njīra-inī!” **25** Nī ūndū ūcio makīambata makīuma Misiri, magītīhi magīkina kūrī ithe wao Jakubu kūu būrūri-inī wa Kaanani. **26** Nao makīmīra atīrī, “Jusufu arī o muoyo! Na nīwe mwathi wa būrūri wotho wa Misiri.” Jakubu akīgegeara; akīaga kūmetīkia. **27** No rīrīa maamwīre maūdū marīa mothe Jusufu aamerīte, na rīrīa onire makaari marīa Jusufu aatūmīte ma kūmūkuua mamūtware Misiri-rī, roho wa Jakubu ithe wa ūkīarahūka. **28** Nake Isīraeli akiuga atīrī, “Nīndetīkīal Mūrū wakwa Jusufu arī o muoyo. Nīngūthīi ngamuone itanakua.”

46 Nī ūndū ūcio Isīraeli akiumagara na indo ciothe iria aarī nacio, na aakinya Bīrīshiba-rī, akīrutīra Ngai wa ithe Isaaka magongona. **2** Nake Ngai akīarīria Isīraeli na kīoneki ūtūkū, akīmīra atīrī, “Jakubu! Jakubu!” Nake agīcooka atīrī, “Nīi ūyū haha.” **3** Ngai akiuga atīrī, “Nī nī Ngai, Ngai wa thoguo. Ndūgēgīre gūkūrūka ūthīi Misiri, tondū nīngagūtua rūrīi rūnene

mūno kūu. **4** O na nīngūkūrūkania nawe kūu Misiri, na ti-itherū nī ngagūcooka gūkū rīngī. Nakuo guoko kwa Jusufu kuo kwene nīkuo gūgaakūhinga maitho wakua.” **5** Hīndī ūyo Jakubu akīuma Bīrīshiba, nao ariū a Isīraeli magīkuua ithe wao Jakubu na ciana ciao na atumia ao na makaari marīa Firaūni aatūmīte ma kūmūkuua. **6** O na ningī magītīhi na mahīū mao na indo iria ciothe maagītīte nacio marī kūu Kaanani, na Jakubu na rūciaro rwake ruothe magītīhi Misiri. **7** Aathiire Misiri na ariū ake na tūmwana twa ariū ake, agītīhi na airītu ake na tūrītu twa airītu ake, ūguo nī kuuga rūciaro rwake ruothe. **8** Maya nīmo marītīwa ma ariū a Isīraeli (Jakubu na njaro ciaka) arīa maathiire Misiri: Rubeni irīgithathi rīa Jakubu. **9** Ariū a Rubeni maarī: Hanoku, na Palu, na Hezironi, na Karimi. **10** Ariū a Simeoni maarī: Jemueli, na Jamini, na Ohadi, na Jakini, na Zoharu, na Shauli mūrū wa mūtumia ūrīa Mūkaanani. **11** Ariū a Lawi maarī: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. **12** Ariū a Juda maarī: Eri, na Onani, na Shela, na Perezu, na Zera (no Eri na Onani nīmakuīrīre būrūri wa Kaanani.) Nao ariū a Perezu maarī: Hezironi na Hamuli. **13** Ariū a Isakaru maarī: Tola, na Puya, na Jashubu, na Shimuroni. **14** Ariū a Zebuluni maarī: Seredi, na Eloni, na Jahaleeli. **15** Acio nīo ariū arīa Lea aaciārīre Jakubu kūu Padani-Aramu, hamwe na mwarī Dina. Ariū acio na airītu ake othe maarī mīrongo itatū na atatū. **16** Ariū a Gadi maarī: Zīfoni, na Hagī, na Shuni, na Eziboni, na Eri, na Arodi, na Arelī. **17** Nao Ariū a Asheri maarī: Imuna, na Ishiva, na Ishivi, na Beria. Mwarī wa nyina aarī Sera. Ariū a Beria maarī: Heberi na Malikieli. **18** Icio nīcio ciana iria ciaciārīrwō Jakubu nī Zilipa, ūrīa Labani aaheete mwarī Lea; ciothe ciarī ciana ikūmi na ithathatū. **19** Ariū a Rakeli mūtumia wa Jakubu maarī: Jusufu na Benjamīni. **20** Nake Jusufu arī kūu Misiri, nīaciārīrwō Manase na Efiraimu nī Azenathu mwarī wa Potifera, mūthīnjīri-ngai wa Onu. **21** Nao ariū a Benjamīni maarī: Bela, na Bekerī, na Ashibeli, na Gera, na Naamani, na Ehi, na Roshu, na Mupimu, na Hupimu, na Aradi. **22** Acio nīo ariū a Rakeli arīa maaciārīrwō Jakubu othe maarī andū ikūmi na ana. **23** Mūrūi wa Dani aarī: Hushimu. **24** Nao Ariū a Nafitali maarī: Jahazeeli, na Guni, na Jezeri, na Shilemu. **25** Acio nīo ariū arīa maaciārīrwō Jakubu nī Biliha ūrīa Labani aaheete mwarī Rakeli, othe maarī mūgwanja. **26** Andū othe arīa maathiire na Jakubu Misiri, arīa maarī a njaro ciaka tūtegūtara atumia a ariū ake, maarī andū mīrongo itatū na atatū. **27** Hamwe na ariū arīa eerī a Jusufu arīa aaciārīre Misiri, andū a nyūmba ya Jakubu arīa maathiire Misiri maarī mīrongo mūgwanja. **28** Nake Jakubu agītūma Juda athīi mbere yake kūrī Jusufu nīgeetha athīrīrwō njīra ya gūthīi Gosheni. Rīrīa maakīnyire būrūri wa Gosheni, **29** Jusufu akīhaarīria ngaari yake ya mbarathi, na agītīhi Gosheni gūtūnga ithe Isīraeli. Na Jusufu aakinya o ūguo harī ithe, akīmūhīmīria na akīrīra ihinda inene. **30** Nake Isīraeli akīrīra Jusufu atīrī, “Rīu no ngīkue, kuona atī nīndeyonera nī mwene atī ūrī o muoyo.” **31** Hīndī ūyo Jusufu akīrīra ariū a ithe na andū a nyūmba ya ithe atīrī, Nīngwambata thīi njarie na Firaūni, ndīmīre atīrī, Ariū a baba, na nyūmba ya baba, arīa maratūūraga būrūri wa Kaanani, nīmokīte kūrī nīi. **32** Andū acio

nĩ arĩithi; marĩithagia mahiũ, na mokĩte na ndũũru ciao cia mbũri na cia ng'ombe, na indo ciothe ciao. **33** Na rĩria Firaũni arĩmwĩta na amũũrie atĩrĩ, “Inyui mĩrutaga wĩra ũrĩkũ?” **34** Mwagĩrĩrwo mĩmũcookerie atĩrĩ, “Ithui ndungata ciaku tũtũũraga tũrĩithagia mahiũ kuuma ũnini witũ, o ta ũria maithe maitũ meekaga.” Hĩndĩ iyo nĩmũgetikĩrio mĩtũũre mwena wa Gosheni, tondũ arĩithi othe moonagwo marĩ thaahu nĩ andũ a Misiri.

47 Jusufu agĩthĩrĩ akĩĩra Firaũni atĩrĩ, “Baba na ariũ a baba hamwe na ndũũru ciao cia mbũri na cia ng'ombe na indo ciao ciothe nĩmokitĩ kuuma bũrũri wa Kaanani, na rĩu marĩ Gosheni.” **2** Ningĩ agĩthũura ariũ a ithe atano na akĩmatwara mbere ya Firaũni. **3** Firaũni akĩmooria atĩrĩ, “Mũrutaga wĩra ũrĩkũ?” Nao magĩcookeria Firaũni atĩrĩ, “Ithui ndungata ciaku tũrĩ arĩithi, o ta ũria maithe maitũ maari.” **4** Ningĩ makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũũkĩte gũikara gũkũ kwa ihinda, tondũ ng'aragu ĩno nĩ nene kũu Kaanani, na ndũũru cia ndungata ciaku nĩ ciagĩte ũrĩithio. Nĩ ũndũ ũcio twagũthaita witĩkirie ndungata ciaku itũũre Gosheni.” **5** Firaũni akĩĩra Jusufu atĩrĩ, “Thoguo na ariũ a thoguo mokĩte kũrĩ we, **6** na bũrũri wa Misiri ũrĩ mbere yaku; he thoguo na ariũ a thoguo mwena ũria mwega mũno wa bũrũri ũyũ. Reke maikare Gosheni. Na rĩrĩ, angĩkorwo nĩũũĩ amwe ao marĩ na ũũgĩ wa mwanya-rĩ, matue arũgamĩrĩrĩ a mahiũ makwa.” **7** Ningĩ Jusufu akĩrehe ithe Jakubu mbere ya Firaũni. Na Jakubu aarĩkia kũrathima Firaũni-rĩ, **8** Firaũni akĩmũũria atĩrĩ, “Ũrĩ na mĩaka ĩgana?” **9** Nake Jakubu akĩĩra Firaũni atĩrĩ, “Mĩaka yakwa ya kũũrũũra nĩ ĩgana rĩmwe na mĩrongo ĩtatũ. Mĩaka yakwa ikoretwo ĩrĩ mĩnini na ya mĩtangĩko, na ndĩigana mĩaka ya kũũrũũra kwa maithe makwa.” **10** Jakubu agĩcooka akĩrathima Firaũni na akĩehera akiuma hau Firaũni aarĩ. **11** Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩhe ithe na ariũ a ithe ũtũũro kũu Misiri na akĩmahe mĩgũnda mwena ũria mwega mũno wa bũrũri ũcio, rũgongo rwa Ramesese o ta ũria Firaũni aathanĩte. **12** Ningĩ Jusufu nĩaheaga ithe na ariũ a ithe na andũ a nyũmba ya ithe othe irio kũringana na mũigana wa ciana ciao. **13** Na rĩrĩ, gũtiarĩ irio mwena ũcio wothe, tondũ ng'aragu yarĩ nene mũno; na Misiri na Kaanani cieri nĩ ciahĩnyĩrĩrĩkĩte nĩ ũndũ wa ng'aragu iyo. **14** Jusufu akĩũngania mbeeca iria ciothe ingĩonekire bũrũri wa Misiri na wa Kaanani, irĩ irĩhi rĩa ngano irĩa andũ maagũũraga, nake agĩcitwara nyũmba-inĩ ya ũthamaki ya Firaũni. **15** Na rĩria mbeeca cia andũ a Misiri na cia andũ a Kaanani ciathĩrĩre-rĩ, andũ a Misiri othe magĩthĩrĩ kũrĩ Jusufu, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũhe irio. Tũngĩgĩkua ũtwĩroreire nĩkĩ? Mbeeca ciitũ nĩithĩrĩte biũ.” **16** Nake Jusufu akĩmacookeria atĩrĩ, “Ndeherai mahiũ manyu, na nĩngũmwenderia irio nĩ ũndũ wa mo tondũ mbeeca nĩ thĩru.” **17** Nĩ ũndũ ũcio magĩtwarĩra Jusufu mahiũ mao, nake akĩmakũũranĩria irio na mbarathi ciao, na ng'ondũ na mbũri ciao, na ng'ombe na ndigiri ciao. Nake Jusufu akĩmateithĩrĩria mwaka ũcio wothe na irio, magĩcikũũrĩria na mahiũ mao mothe. **18** Naguo mwaka ũcio wathĩra-rĩ, magĩũka kũrĩ we mwaka ũyũ ũngĩ, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũtingĩhota kũhitha mwathi witũ ũndũ, kuona atĩ mbeeca ciitũ

nĩithĩrĩte, na mahiũ maitũ rĩu nĩ maku, na gũtĩrĩ kindũ gĩtigaire kĩa mwathi witũ tĩga mĩrĩrĩ iitũ na ithaka ciitũ. **19** Tũngĩgĩkua ũtwĩroreire nĩkĩ, ithui na ithaka ciitũ hamwe? Tũgũranĩre hamwe na ithaka ciitũ, ũtũhe irio, na ithui na ithaka ciitũ tũtũũke ngombo cia Firaũni. Tũhe mbeũ nĩgeetha tũtũũre muoyo, tũtigakue, na nĩguo bũrũri witũ ndũkanangĩke.” **20** Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩgũrĩra Firaũni bũrũri wothe wa Misiri. Nao andũ a Misiri makĩndia ithaka ciao, mũndũ o mũndũ, nĩ ũndũ ng'aragu nĩyamahatĩrĩrie mũno. Naguo bũrũri wothe ũgĩtũka wa Firaũni. **21** Nake Jusufu agĩgĩtua andũ ngombo kuuma mwena ũmwe wa Misiri ngĩnya ũria ũngĩ. **22** No rĩrĩ, ndaigana kũgũra ithaka cia athĩnjĩrĩngai akuo, tondũ o maarĩ na igai maahagwo nĩ Firaũni, na maarĩ na irio cia kũmaigana kuuma kũrĩ igai rĩu Firaũni aamaheaga. Kĩu nĩkĩo gĩatĩmire mage kwendia ithaka ciao. **23** Nake Jusufu akĩĩra andũ acio atĩrĩ, “Rĩu tondũ ũmũthĩ nĩndamũgũra hamwe na ithaka cianyũ mũtũike a Firaũni-rĩ, mbeũ cianyũ nĩcio ici; oyai mũkahaande mĩgũnda. **24** No rĩria mũkaagetha, mũkahe Firaũni gĩcunjĩ gĩa gatano. Iacunjĩ ĩcio ingĩ inya harĩ ithano no mwiĩgĩre irĩ mbeũ cia kũhaanda na irio cianyũ ene na cia nyũmba cianyũ, na cia ciana cianyũ.” **25** Nao makiuga atĩrĩ, “Nĩwahonokia mĩoyo iitũ. Tũroogĩtikĩria maithe-inĩ ma mwathi witũ; ithui tũgũtũũra tũrĩ ngombo cia Firaũni.” **26** Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩruta watho ũkonĩrĩ ithaka cia Misiri, na nĩtũũre ngĩnya ũmũthĩ, atĩ gĩcunjĩ gĩa gatano kĩa magetha nĩ kĩa Firaũni. No ithaka cia athĩnjĩrĩngai akuo itaatuĩkire cia Firaũni. **27** Nao andũ a Isiraeli magĩtũũra Misiri bũrũri-inĩ wa Gosheni. Makĩgĩa na indo kuo na magĩciarana, makĩngĩha mũno. **28** Jakubu aikarĩre Misiri mĩaka ikũmi na mũgwanja, nayo mĩaka yake irĩa aatũũrĩre muoyo yarĩ mĩaka ĩgana rĩmwe na mĩrongo ĩna na mũgwanja. **29** Na rĩria ihinda rĩa Isiraeli rĩa gũkua rĩakuhĩrĩrĩre-rĩ, agĩtũmanĩra mũriũ wake Jusufu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maithe-inĩ maku-rĩ, ĩga guoko gwaku rungu rwa kiero gĩakwa, na ũnjĩire atĩ nĩũkanjĩka maũndũ ma ũtugi na ma wĩhokeku. Ndũkanaathĩke gũkũ Misiri, **30** no rĩria ngaahurũka hamwe na maithe makwa, ũkanguua, ũndute Misiri, ũgaathĩke o harĩa mathĩkitwo.” Nake Jusufu akiuga atĩrĩ, “Nĩngeeka o ũguo woiga.” **31** Nake Isiraeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhĩte na mwĩhĩtwa.” Nake Jusufu akĩhĩta harĩ we na mwĩhĩtwa, nake Isiraeli akĩhooya enyĩitĩrĩre mũthĩgi wake.

48 Thuutha-inĩ ũcio Jusufu akĩrwo atĩrĩ, “Thoguo nĩ mũrũaru.” Nĩ ũndũ ũcio akĩoya ariũ ake eerĩ, Manase na Efiraimu, agĩthĩrĩ kũmũrora. **2** Na rĩria Jakubu eerĩrwo atĩrĩ, “Mũrũguo Jusufu nĩoka gũkuona,” Isiraeli akĩĩyũmĩrĩria, agĩkara thĩ ũrĩrĩ-inĩ. **3** Jakubu akĩĩra Jusufu atĩrĩ, “Ngai Mwene-Hinya Wothe nĩanyũmĩrĩre ndĩ Luzu bũrũri-inĩ wa Kaanani, na akĩndathima, **4** akĩnjĩra atĩrĩ, “Nĩngatũma ũciarane na ũingĩhe. Nĩngagĩtua kĩrĩndĩ kĩa andũ, na nĩngaheana bũrũri ũyũ kũrĩ njiaro ciaku iria igooka thuutha waku ũtũũke wacio tene na tene.” **5** “Rĩu-rĩ, ariũ aku eerĩ aria maaciarĩrwo gũkũ Misiri itanooka kũrĩ we-rĩ, megũtũuo ta marĩ akwa; Efiraimu na Manase meegũtũũka akwa, o

ta ūria Rubeni na Simeoni marī akwa. **6** Ciana iria ingi ūngĩciarīrwo thuuha wao nĩ ciaku; kũria makagaya mageetanagio na marĩtwa ma ariũ a ithe wao. **7** Na rĩria ndacookaga kuuma Padani, nĩngĩitwo nĩ kieha gĩa gũkuĩrwo nĩ Rakeli kũu bũrũri-inĩ wa Kaanani tũrĩ o rũgendo-inĩ, hakuhi na Efiratha. Nĩ ūndũ ūcio ngĩmũthika hau mũkĩra-inĩ wa njĩra ya gũthĩ Efiratha” (na nokuo Bethlehemu). **8** Na rĩria Isiraeli onire ariũ a Jusufu, akiũria atĩrĩ, “Aya nĩ a?” **9** Jusufu akiũria ithe atĩrĩ, “Nĩ ariũ akwa ariũ Ngai aaheete ndĩ gũkũ”. Nake Isiraeli akiuga atĩrĩ, “Mareharehe harĩ nĩ ndĩmarathime.” **10** Na rĩrĩ, maitho ma Isiraeli nĩmoorite nĩ gũkũra, na ndoonaga wega. Jusufu agĩkĩrehe ariũ ake hakuhi na Isiraeli, nake Jakubu akimamumunya na akimahimbĩria. **11** Isiraeli akiũria Jusufu atĩrĩ, “Ndieciragia nĩngona ūthiũ waku ringĩ, na rĩu Ngai nĩanjĩtikĩritie nyone o na ciana ciaku.” **12** Nake Jusufu akimaruta maru-inĩ ma Isiraeli, akiĩnamĩria ūthiũ akiũturumithia thĩ. **13** Jusufu akiũria ariũ ake eerĩ, Efiraimu ariũ mweni wake wa ūrĩo aamwerekeirie guoko-inĩ kwa ūmotho gwa Isiraeli, na Manase ariũ mweni wake wa ūmotho aamwerekeirie guoko-inĩ kwa ūrĩo gwa Isiraeli, akimarehe hakuhi nake. **14** No Isiraeli agĩtambũrũkia guoko gwake kwa ūrĩo agĩkũgĩrĩra mĩtwe wa Efiraimu, o na gũtũika nĩwe warĩ mũnini, na akĩhĩtũkania moko make, akĩgĩrĩra guoko gwake kwa ūmotho mĩtwe-inĩ wa Manase, o na gũtũika Manase nĩwe warĩ irigithathi. **15** Ningĩ akĩrathima Jusufu, akiuga atĩrĩ, “Ngai ūria maithe makwa Iburahĩmu na Isaaka maatungatagĩra, Ngai ūria ūkoretwo ariũ mũrĩthi wakwa mĩtũũrĩre-inĩ wakwa wothe nginya ūmũthĩ, **16** na Mũraika ūria ūhohonoketie kuuma mĩtino-inĩ yothie, arorathima imwana ici. Iroetanagio na rĩtwa riakwa, na ciĩtanagio na marĩtwa ma maithe makwa, Iburahĩmu na Isaaka, na maroingĩha mũno gũkũ thĩ.” **17** Na rĩria Jusufu onire atĩ ithe agĩrĩre guoko gwake kwa ūrĩo mĩtwe-inĩ wa Efiraimu-rĩ, ndaakenire; akĩnyĩta guoko gwa ithe akweherie kuuma mĩtwe-inĩ wa Efiraimu, akũgĩrĩre mĩtwe-inĩ wa Manase. **18** Jusufu akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, baba ūyũ nĩwe irigithathi; mũgĩrĩre guoko gwaku kwa ūrĩo mĩtwe.” **19** No ithe akĩrega, akiuga atĩrĩ, “Nĩnjũũ ūguo mũrũ wakwa, nĩnjũũ. O nake nĩagatuika rũrĩrĩ, na nĩakaneneha. No rĩrĩ, mũrũ wa nyina ūria mũnini nĩakaneneha kũmũkĩra, nacio njaro ciake itũkie gĩkundi kĩa ndũrĩrĩ.” **20** Akĩmarathima mũthenya ūcio, akiuga atĩrĩ, “Isiraeli akaarathimanaga akĩgwetaga rĩtwa riaku akoiga atĩrĩ: ‘Ngai arotũma ūtũkie o ta Efiraimu na Manase.’” Nĩ ūndũ ūcio akĩgweta Efiraimu mbere ya Manase. **21** Ningĩ Isiraeli akiũria Jusufu atĩrĩ, “Ndi hakuhi gũkua, no Ngai nĩegĩkorwo hamwe na inyũ, na nĩakamũcookia bũrũri-inĩ wa maithe manyu. **22** Nawe, ūrĩ ta mwathi wa ariũ a thoguo-rĩ, nĩndakũhe rũgongo rwa bũrũri ūria ndaatunyire Aamori na rũhiũ rwakwa rwa njora na ūta wakwa.”

49 Ningĩ Jakubu agĩtũmanĩra ariũ ake, akĩmeera atĩrĩ: “Cookanĩrĩrai haha nĩgeetha ndĩmwĩre ūria gũgekĩka kũrĩ inyũ matukũ-inĩ marĩa magooka. **2** “Ūnganai na mũthikĩrĩrie, inyũ ariũ a Jakubu; thikĩrĩra Isiraeli ithe wanyu. **3** “Rubeni, ūrĩ irigithathi

riakwa, ūhoti wakwa, kionithania kĩa mbere kĩa hinya wakwa; ūkĩrĩte ariũ angĩ na gũtũika, ūkamakĩra na hinya. **4** Wagagĩte ta maai, na nĩ ūndũ ūcio ndũgũcookaga gũkĩra ariũ angĩ, tondũ nĩwahaicire ūrĩrĩ wa thoguo, ūgĩthaahia ūrĩrĩ wakwa. **5** “Simeoni na Lawi nĩ a nyina ūmwe, hiũ ciao cia njora nĩ indo cia mbaara cia ūhinya. **6** Ngoro yakwa ndũkanatoonye ndundu-inĩ yao, ndũkananyĩtane na kĩngano kĩa, nigũkorwo nĩmooragite andũ marakarĩte, na magatemanga ndegwa magũrũ macithuithie o ūria mangĩendire. **7** Marakara mao mahiũ mũno, na mang’ũrĩ mao matarĩ tha, maronyiitwo nĩ kĩrumi. Ngaamaharagania thĩnĩ wa Jakubu na ndimahurunjĩre thĩnĩ wa Isiraeli. **8** “Juda, ariũ a thoguo nĩmagagũkumia; nakuo guoko gwaku nĩgũgatooria thũ ciaku; ariũ a thoguo nĩmagakũinamĩria. **9** Juda, we ūrĩ kiana kĩa mũrũũthi, mũrũ wakwa; we ūcookaga kuuma ūgũmĩ-inĩ ūhũnĩte ūgũmĩ waku. O ta mũrũũthi-rĩ, ethunaga na agakoma thĩ, o ta mũrũũthi wa mũgoma-rĩ, nũ ūngĩthĩgĩrĩra kũmwarahũra? **10** Rũthanju rwa ūthamaki rũtũkoima harĩ Juda, o na kana rũthanju rwa ūnene rũthenge gatagatĩ-inĩ ka magũrũ make, o nginya agooka ūria mwene ruo, o we ūria ūgaathĩkagĩrwo nĩ thĩ. **11** Akoohagĩrĩra ndigiri yake mũthabibũ-inĩ, nayo njau yake ya ndigiri amĩohagĩrĩre rũhonge-inĩ rũria rwega mũno. Agaathambagia nguo ciake na ndibei, na kanjũ ciake na ūtune wa thabibũ. **12** Maitho make makaira gũkĩra ndibei, namo magego make merũhe gũkĩra iria. **13** “Zebuluni agaathũra hũgũrũrũ-inĩ cia iria, na atũike handũ hega hĩa gũkaragwo nĩ marikabu; mĩhaka yake ĩgaakinya o Sidoni. **14** “Isakaru nĩ ndigiri ĩria ĩrĩ hinya ĩkomete gatagatĩ ka mĩrigo ĩrĩ. **15** Rĩria akoona ūria ūhurũko wake ūrĩ mwega, na ūria bũrũri wake wagĩrĩte-rĩ, no rĩro akainamĩria kĩaende giake akuee mĩrigo, na etĩkire kũrũta wĩra ūtarĩ mũcaara. **16** “Dani agaaciĩrĩra andũ ake na kĩhoo, ariũ ta mũhĩrĩga ūmwe wa Isiraeli. **17** Dani agaathũka ta nyoka ĩrĩ mũkĩra-inĩ wa njĩra, atũike ta ndũira ĩrĩ gacĩra-inĩ, ĩria ĩrũmaga ndũira cia mbarathi, na tondũ ūcio mũmĩtarĩthia akagũ na ngara. **18** “Wee Jehovara, njeteire kũhonokania gwaku. **19** “Gadi nĩagatharĩkĩrwo nĩ ikundi cia atunyani, nowe nĩagacitharĩkĩra aciingatithie. **20** “Irio cia Asheri nĩ cia kũguna mwĩrĩ; na akaaheanaga irio njega ingĩkenia mũthamaki. **21** “Nafitali nĩ ta thĩiya ya mũgoma ĩrekereiro, ĩria ĩciaraga tũthĩiya tũthaka. **22** “Jusufu nĩ mũthabibũ ūria ĩciaraga, mũthabibũ ūria ĩciaraga ūrĩ hakuhi na gĩthima, ūria honge ciagua itambagĩrĩra rũthingo. **23** Aikia a mĩgu nĩmamũtharĩkĩre marĩ na marũrũ; makĩmũkĩria mĩgu marĩ na ūũru mũingĩ. **24** No ūta wake ndwenyenekire, moko make marĩ hinya magĩkara merũmitie nĩ ūndũ wa guoko kwa Mwene-Hinya wa Jakubu, na nĩ ūndũ wa Mũrĩthi, o we ĩhiga rĩa Isiraeli, **25** nĩ ūndũ wa Ngai wa thoguo, ūria ūgũteithagia, na tondũ wa Mwene-Hinya-Wothe, ūria ūkũrathimaga na irathimo cia igũrũ, na irathimo cia kũria kũrũku mũhuro wa thĩ, o na irathimo cia nyondo na cia nda. **26** Irathimo cia thoguo nĩ makĩria ma irathimo cia ĩrĩma iria cia tene, na nĩ makĩria ma ūtonga wa tũrĩma tũrĩa tũkũrũ. Ici ciothe nĩrekwo ihurũke mĩtwe-inĩ wa Jusufu, o thĩthi-inĩ wa ūcio

ūhaana ta mwana wa mūthamaki harī ariū a ithe. **27** “Benjaminini ahaana ta njūūi irīa ngoroku; kīroko-inī atambuura kīrīa aguīmīte, hwaī-inī akagayania kīrīa atahīte.” **28** Iyo yothē niyo mīhīrīga irīa ikūmi na irīi ya Isiraeli, na ūguo nīguo ithe wao aameerire rīrīa aamarathimaga, akihe o mūdū kīrathimo kīrīa kīamwagīrīre. **29** Ningī Jakubu akīmahe mawatho maya: “Ndī hakuhi gūkua. Mūgaathika harīa maithe makwa mathikitwo, ngurunga-inī irīa irī gīthaka-inī kīa Efironi ūrīa Mūhiti, **30** ngurunga irīa irī gīthaka-inī kīa Makipela hakuhi na Mamure kūu Kaanani, irīa Iburahīmu aagūranīrie na gīthaka kīu, irī handū ha gīthikana, kuuma kūrī Efironi ūrīa Mūhiti. **31** Hau niho Iburahīmu na mūtumia wake Sara maathikirwo, na no ho Isaaka na Rebeka mūtumia wake maathikirwo, na no ho ndaathikire Lea. **32** Gīthaka kīu na ngurunga iyo ciagūrīrwo kuuma kūrī Ahethi.” **33** Nake Jakubu aarīkia kūhe ariū ake ūhorō ūcio-rī, agīthuna magūrū make ari o gītanda-inī, agītūkīkana, agīcookanīrīrio kūrī andū ao ariā maakuīte.

50 Nake Jusufu agīkūgūthia thī mbere ya ithe, akīmūrīrīra na akīmūmumunya. **2** Ningī agīcooka agīatha athondekani ariā maarī ndungata ciake mathondeke mwīrī wa ithe Isiraeli nīguo ndūkabuthe. Nī ūndū ūcio athondekani makīmūthondeka, **3** handū ha ihinda rīa thikū mīrongo īna, tondū rīu nīrīo ihinda rīrīa rīabatarainie rīa kūūthondeka. Nao andū a Misiri makīmūcakāira matukū mīrongo mūgwanja. **4** Namo matukū ma kūmūcakāira maathira-rī, Jusufu akīra kīama kīa Firaūni atīrī, “Angīkorwo nīnjītīkīrīkīte maitho-inī manyu-rī, njārīrīrai kūrī Firaūni. Mwīrei atīrī, **5** ‘Baba nīatūmire ndīhīte na mwīhitwa, akiuga atīrī, “Ndī hakuhi gūkua; na ndakua ūgaathika mbīrīra-inī irīa nīi mwene ndeyenjeire būrūri-inī wa Kaanani.” Rīu rekei nyambate thīi ngathike baba; na nīngūcooka hūdūke.”” **6** Nake Firaūni akīmūtūmanīra, akīmwīra atīrī, “Ambata, ūthīi ūgathike thoguo, o ta ūrīa aatūmire wīhīte.” **7** Nī ūndū ūcio Jusufu akīambata agīthīi gūthika ithe. Nao anene othe a Firaūni magīthīi nake, andū a gītīio othe a kīama kīa Firaūni o na andū ariā atīku a Misiri othe, **8** o hamwe na andū othe a nyūmba ya Jusufu, na ariū a ithe, na ariā othe maarī a nyūmba ya ithe. No ciana ciki na ndūūru ciao cia mbūri na cia ng’ombe ciatīgītwo Gosheni. **9** Thīgari cia ngaari cia ita na cia mbarathī o na cio igīthīi nake. Kīarī gīkundi kīnene mūno kīa andū. **10** Nao maakinya ihuhiro-inī rīa ngano rīa Atadi, hakuhi na Jorodani, makīrīra manīrīre marī na ruo; na hau Jusufu agīcakāira ithe matukū mūgwanja. **11** Na rīrīa Akaanani ariā maatūūraga kūu moonire macakaya macio hau ihuhiro-inī rīa ngano rīa Atadi, makīrana atīrī, “Andū a Misiri marī na igongona rīa macakaya ma kīeha.” Na nīkīo handū hau hakuhi na Jorodani heetagwo Abeli-Miziraimu. **12** Nī ūndū ūcio ariū a Jakubu magīka o ūrīa aamaathīte: **13** Makīmūkuua makīmūtware būrūri wa Kaanani, na makīmūthika ngurunga-inī irīa yarī gīthaka-inī kīa Makipela, hakuhi na Mamure, irīa Iburahīmu aagūranīrie na gīthaka kīu kīrī handū ha gīthikanwo kuuma kūrī Efironi ūrīa Mūhiti. **14** Thuutha wa gūthika ithe-rī, Jusufu agīcooka

Misiri hamwe na ariū a ithe na ariā othe maathīte nake gūthika ithe. **15** Na rīrīa ariū a ithe moonire atī ithe wao niakua, makiuga atīrī, “I angīkorwo Jusufu nīatūūire atūguagīra ūūru, na atūrīhie maūru marīa mothe twamwīkire?” **16** Nī ūndū ūcio magītūmana kūrī Jusufu makiuga atīrī, “Thoguo atanakua nīatīgīre oiga atīrī: **17** ‘Ūū nīguo mūkeera Jusufu: ndagūthaita ūrekere ariū a thoguo mehīa na mahītīa marīa meekire nī ūndū nīmagwīkire ūūru mūno.’ Na rīu twagūthaita wohere ndungata cia Ngai wa thoguo mehīa macio.” Na rīrīa ndūmīrīrī yao yamūkinyīre, Jusufu akīrīra. **18** Ariū a ithe magīcooka magīthīi kūrī we, makīgūthīa thī mbere yake, makiuga atīrī, “Tūrī ngombo ciaku.” **19** No Jusufu akīmeera atīrī, “Tigai gwītīgīra. Kai nīi akīrī nīi Ngai? **20** Inyuī mwacīrīte kūnjīka ūūru, no Ngai aanjīrīre ūndū mwega nīguo akīnyanīrie ūrīa kūrēkīka rīu, ūhorō wa kūhonokia mīoyo ya andū aingī. **21** Nī ūndū ūcio-rī, mūtīgetīgīre. Nīndīmūheaga irio cianyu na cia ciana cianyu.” Nake akīmōmīrīra na akīmarīra wega. **22** Jusufu agīkara Misiri, hamwe na andū othe a nyūmba ya ithe. Aatūūire muoyo mīaka igana rīmwe na ikūmi, **23** na akīona rūciaro rwa gatātū rwa ciana cia Efiraimu. O na ciana cia Makiru mūrū wa Manase ciaciarwo nīciaigīrīrwo maru-inī ma Jusufu. **24** Ningī Jusufu akīra ariū a ithe atīrī, “Ndī hakuhi gūkua. No rīrī, ti-itherū Ngai nīagooka kūmūrora amūteithie na amūrute kuuma būrūri ūyū, amūtware būrūri ūrīa erīre Iburahīmu, na Isaaka na Jakubu na mwīhitwa.” **25** Nake Jusufu agītūma ariū a Isiraeli mehīte na mwīhitwa, akīmeera atīrī, “Ti-itherū Ngai nīagooka kūmūteithia, na hīndī iyo yakinya no nginya mūgaakuua mahīndī makwa kuuma kūdū gūkū.” **26** Nī ūndū ūcio Jusufu agīkua, ari na ūkūrū wa mīaka igana rīmwe na ikūmi. Thuutha wa kūmūthondeka ndakabuthe, makīmūga ithandūkū-inī rīa gūthikwo narīo o kūu Misiri.

Thaama

1 Maya nîmo marîitwa ma ariû a Isiraeli ariâ maathiire bûrûri wa Misiri hamwe na Jakubu, o mûndû na andû a nyûmba yake. **2** Nao nî Rubeni, na Simeoni, na Lawi, na Juda; **3** Isakaru, na Zebuluni na Benjamini; **4** Dani na Nafitali; Gadi na Asheri. **5** Njiaro cia Jakubu ciothe ciari mîrongo mûgwanja; nowe Jusufu, aarî bûrûri wa Misiri o na mbere iyo. **6** Na rîrî, Jusufu na ariû a ithe othe, na rûciaro rûu ruothe rwa ihinda rûu magîkua, **7** no andû a Isiraeli magîciarana na makîingîha mûno, magîtuika aingi makîria, o nginya makîiyûra bûrûri ûcio. **8** Na rîrî, mûthamaki ûngî ûtoofi ûhoro wa Jusufu akîambîrîria gûthamaka kûu bûrûri wa Misiri. **9** Nake akîira andû ake atîrî, “Onei, andû a Isiraeli nîmaingîhite mûno makîria, magatûkîria hinya. **10** Gîûkei, no nginya tûmathiî na wara nîguo matikae kûingîha mûno gûkîra ûu, tondu kûngîgia mbaara, no manyiitane na thû ciitû na marûe na ithuî, na macooke moore moime bûrûri ûyû.” **11** Nî ûndû ûcio andû a Misiri makîimaigîra arori a ngombo mamahinyîrîrie na ûndû wa kûmarutithia wîra wa hinya, nao andû a Isiraeli magîaka Pithomu na Ramesese marî matûûra manene ma kûigwo indo cia Firaûni. **12** No o ûrîa maathiire na mbere kûhinyîrîrio-rî, noguo maaciaranire na makîiyûra bûrûri-inî ûcio; nî ûndû ûcio andû a Misiri makîambîrîria gwîtigîra andû a Isiraeli mûno, **13** na makîmahinyîrîria na wîra matekûmaigûira tha. **14** Andû a Misiri magîtuma mûtûûre wa andû a Isiraeli ûgîe na ruo rûkîru nî ûndû wa wîra mûritû wa gûthondeka maturubarî na thîmiti, hamwe na mawîra ma mîthemba yothe mîgûnda-inî; andû a Misiri maamahinyagîrîria matekûmaigûira tha mawîra-inî mao mothe. **15** Mûthamaki wa bûrûri wa Misiri akîira Shifira na Pua, aciarithania ariâ maateithagia atumia a Ahibirania, atîrî, **16** “Rîrîa mûrîteithagia atumia a Ahibirania makîgia ciana, na mwamarora marî gîtandainî gîa kûgûira mwana-rî, mûngîona nî kahîi kooragei, no kangîkorwo karî kairîtu, mukareka gatûûre muoyo.” **17** Na rîrî, aciarithania acio tondu nîmetigîrîte Ngai, matiigana gwîka ûrîa mûthamaki wa bûrûri wa Misiri aamerîte meke; makîreka tûhîi tûu tûtûûre muoyo. **18** Nake mûthamaki ûcio wa bûrûri wa Misiri agîita aciarithania acio, akîmoooria atîrî, “Mwîkîte ûu nîkî? Nî kîi gîtûmîte mûreke tûhîi tûtûûre muoyo?” **19** Nao aciarithania acio magîcookeria Firaûni atîrî, “Atumia a Ahibirania matîhaana ta atumia a Misiri; o nî ahiû magîaga ciana aciarithania matanakinya.” **20** Nî ûndû ûcio Ngai agîgîtanahîra aciarithania acio, nao andû a Isiraeli makîongerereka o na makîingîha makîria. **21** Na rîrî, tondu aciarithania acio nîmetigîrîte Ngai, akîmahe ciana ciao kîûmbe. **22** Nake Firaûni agîatha andû ake othe atîrî: “Kahîi o gothe gaaciarwo nî Mûhibirania no nginya mûgagaika Rûûi rwa Nili, no mûreke kairîtu o gothe gatûûre muoyo.”

2 Na rîrî, mûndû ûmwe wa nyûmba ya Lawi nîahikirie mûtumia wa mûhîriga wa Alawîi, **2** nake akîgia nda, agîciara kahîi. Rîrîa onire kaarî kaana gathaka-rî, agîkahitha nyûmba mîeri îtatû. **3** No rîrîa aaremirwo nîgûkahitha rîngî-rî, agîgathondekera gîkabû gîa ithanjî

na agîgîthinga na rami. Agîcooka agîkomia kaana kau thîinî wakîo, agîkahitha mathanjî-inî kûu hûgûrûrû-inî cia Nili. **4** Mwarî wa nyina na kaana kau aarûgamaga haraaya nîguo one ûndû ûrîa ûngîgakora. **5** Na rîrî, mwarî wa Firaûni agîkûrûka Nili nîguo agethambe, nacio ndungata ciake ciaceerangaga kûu hûgûrûrû-inî cia rûûi rûu. Nake akîona gîkabû kûu kûu ithanjî-inî, na agîtuma ngombo yake ya mûirîtu ikîgîire. **6** Agîkunûra gîkabû kîu na akîona kaana kau. Agîkaigûira tha tondu nîkarîraga. Nake akiuga atîrî, “Gaka nî kaana kamwe ga twana twa Ahibirania.” **7** Nake mwarî wa nyina na kaana kau akîûria mwarî wa Firaûni atîrî, “Ngacarie mûtumia ûmwe Mûhibirania akûrerere kaana gaka?” **8** Nake agîcooka atîrî, “Îi, thîi.” Nake mûirîtu ûcio agîthîi, akîgîira nyina wa kaana kau. **9** Mwarî wa Firaûni akîmwîra atîrî, “Oya kaana gaka ûkanderere, nîndîrîkûrîhaga.” Nî ûndû ûcio mûtumia ûcio akîoya kaana kau agîkarera. **10** Rîrîa kaana kau gaakûrîre-rî, agîgatwarîra mwarî wa Firaûni nako gagîtuika ta mûrîu. Agîgeeta Musa, akiuga atîrî, “Nî tondu ndakarutire maaî-inî.” **11** Thuutha wa Musa gûtuika mûndû mûgimarî, mûthenya ûmwe nîathîre gûceera harîa andû ao maarî, nake akîmabaara makîrutithio wîra na hinya. Nîngî akîona Mûmisiri akîhûra Mûhibirania, ûmwe wa andû ake mwene. **12** Nake acûthîrîria mîena yothe na ndone mûndû-rî, akîûraga Mûmisiri ûcio, na akîmûthîka mûthanga-inî. **13** Mûthenya ûyû ûngî akîumagara na akîona Ahibirania eerî makîrûa. Akîûria ûrîa wogitanîte atîrî, “Urîinga Mûhibirania wanyu nîkî?” **14** Nake mûndû ûcio akîmûûria atîrî, “Nûu wagûtuire mwathi na mûtuithania wa macîira maitû? Anga nîûreciiria kûnjûraga o ta ûrîa ûrooragîre Mûmisiri?” Nake Musa agîtigîra na agîciiria atîrî, “Urîa ndîrekire no nginya ûkorwo nîûmenyekete.” **15** Rîrîa Firaûni aigûire ûhoro ûcio, akîgeria kûûragîthia Musa, nowe Musa akîûria Firaûni agîthîi gûtûûra Midiani, kûria aikarîre thî hakuhi na gîthima. **16** Na rîrî, Jethero mûthinjîri-ngai wa Midiani aarî na airîtu ake mûgwanja, nao magîûka gûtaha maaî na kûiyûria mîharatî manyuithie rûuru rwa mbûri rwa ithe wao. **17** Arîithi amwe nîmookire na makîingata airîtu acio, no Musa agîûkîra, akîmateithûra na akihe ûhiû wao maaî. **18** Rîrîa airîtu acio maainûkire kûrî ithe wao Reueli-rî, akîmoooria atîrî, “Nî kîi gîatûma mûcooke narua ûguo ûmûthî?” **19** Makîmûcookeria atîrî, “Mûmisiri ûmwe nîatûteithûre kûrî arîithi; o na nîwe ûtûtahîre maaî na atûheera mbûri ciitû maaî.” **20** Jethero akîmoooria atîrî, “Na akîrî kû?” “Mûmûtigîre nîkî? Thîiî mûmwite, oke arîanire na ithuî.” **21** Nake Musa agîitîkîra gûikara kwa mûndû ûcio, nake akîmûhe mwarî wetagwo Zipora amûhîkie. **22** Zipora agîciara kaana ga kahîi, nake Musa agîgeeta Gerishomu, tondu oigire atîrî, “Nduikite mûgeni bûrûri wene.” **23** Thuutha wa ihinda iraaya-rî, mûthamaki wa bûrûri wa Misiri nîakuire. Andû a Isiraeli magîcaaya nî ûndû wa ûkombo, na makîrîrîra Ngai; nakîo kîrîro kîao atî mateithio nî ûndû wa ûkombo gîgîkinyîra Ngai. **24** Nake Ngai akiuga gûcaaya kwao nake akîrîrikana kîrîkanîro gîake na Iburahîmu, na Isaaka na Jakubu. **25** Nî ûndû ûcio Ngai akîona gûtangîka kwa andû a Isiraeli, nake akîrûmbûiya ûhoro wao.

3 Na rīrī, Musa nī kūrīthia arīthagia rūuru rwa mbūri rwa mūthoni-we Jethero, mūthīnjīri-ngai wa Midiani, nake agītongoria rūuru rūu rwa mbūri mwena ūūria ūngī wa werū kūraya ma, na agīkinya Horebu, kīrīma-inī kīa Ngai. **2** Arī kūu-rī, akiumīrīrwo nī mūraika wa Jehova arī nīnīmī-inī cia mwaki ikiuma kīhinga-inī. Musa akīona atī o na gūtuika kīhinga nīgīakanagara, gītiahiaga. **3** Nī ūndū ūcio Musa agīciiria atīrī, “Nīngūthīi ho nigeetha nyone ūndū ūyū mūgeni, menyē kīrīa kīragiria kīhinga kīhie.” **4** Rīrīa Jehova onire atī nīathīi hau gūcūthīrīria, Ngai akīmīwīa arī kīhinga-inī, “Musa! Musa!” Nake Musa agītīka, akiuga atīrī, “Nīi ūyū haha.” **5** Nake Ngai akīmīwīa atīrī, “Nīgūgukūhīrīrie haha. Ruta iraatū ciaku magūrū, nīgūkorwo handū hau ūrūgamīte nī handū hatheru.” **6** Nīngī akīmīwīa atīrī, “Nīi nī nīi Ngai wa thoguo, Ngai wa Iburahīmu, Ngai wa Isaaka, o na Ngai wa Jakubu.” Kahinda kau Musa akīhitha ūthīu wake, tondu nīetīgīrīre kūroa Ngai. **7** Jehova akiuga atīrī, “Tī-itherū nīnyonete mīnyamaro ya andū akwa kūu būrūri wa Misiri. Nīnjigūite kīrīro kīao nī ūndū wa arūgamīrīri a ngombo arīa mamahinyagīrīria, na nīngūrūmbūiya ūhoro wa kūnyamarīka kwao. **8** Nī ūndū ūcio nīnjikūrūkīte nīgūo ndīmateithēre kuuma moko-inī ma andū a Misiri, ndīmarute būrūri ūcio, ndīmatware būrūri mwega na mwariī, būrūri ūrī būthi wa iria na ūūkī, kūria gūtūuragwo nī Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi. **9** Na rīu kīrīro kīa andū a Isiraeli nīkīnginyīrie, na nīnyonete ūrīa andū a būrūri wa Misiri maramahinyīrīria. **10** Nī ūndū ūcio, thīi, Nīdagūtūma kūrī Firaūni ūkarute andū akwa a Isiraeli moime būrūri wa Misiri.” **11** No Musa akīūria Ngai atīrī, “Nīi ndī ū wa gūthīi kwa Firaūni ngarute andū a Isiraeli moime būrūri wa Misiri?” **12** Nake Ngai agīcookia atīrī, “Ndirīkoragwo hamwe nawe. Naguo ūndū ūyū nīgūo ūgaatuika kīmenyithia gīa atī nī nīi ngūtūmīte: Rīrīa ūkaaruta andū a Isiraeli moime būrūri wa Misiri, nīmūkahooayagīra Ngai kīrīma-inī gīkī.” **13** Musa akīrīa Ngai atīrī, “Ingīthīi kūrī andū a Isiraeli ndīmeere atīrī, ‘Nī Ngai wa maithe manyu wandūma kūrī inyuī,’ nao manjūūrie atīrī, ‘Ngai ūcio etagwo atīa?’ ngaaamacookeria atīa?” **14** Ngai akīrīa Musa atīrī, “Nīi NDŪIRE O TA ŪRĪA NDŪIRE. Īra andū a Isiraeli atīrī, Ūrīa wītagwo ‘Nīi NDŪIRE nīwe ūndūmīte kūrī inyuī.” **15** Nīngī Ngai agīcooka akīrīa Musa atīrī, “Īra andū a Isiraeli atīrī, ‘Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, Ngai wa Iburahīmu, na Ngai wa Isaaka na Ngai wa Jakubu nīandūmīte kūrī inyuī.’ Rīrī nīrīo rīitwa rīakwa nginya tene, rīitwa rīrīa ndīrīrīkanagwo narīo kuuma njarwa na njarwa. **16** “Thīi, ūcookanīrīrie athuuri a Isiraeli, ūmeere atīrī, ‘Jehova, Ngai wa maithe manyu o we Ngai wa Iburahīmu, na Isaaka, na Jakubu nīanyumīrīrie akanjīra atīrī: Nīndorete na ngoona maūndū marīa mwīkītwo kūu būrūri wa Misiri, **17** na nīndūite nīngūmūruta kuuma mīnyamaro-inī yanyu kūu būrūri wa Misiri, ndīmūtware būrūri wa Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi, būrūri ūrī būthi wa iria na ūūkī.’ **18** “Athuuri acio a Isiraeli nīmagagūthīkīrīria. Nīngī wee na athuuri acio nīmūgathīi kūrī mūthamaki wa būrūri wa Misiri na mūmwīre atīrī, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahibirania,

nīarītie na ithuī. Nī ūndū ūcio twītīkīrie tūthīi rūgendo rwa mīthenya ītatū werū-inī tūkarutīre Jehova Ngai wītū magongona.’ **19** No nīnjūū atī mūthamaki ūcio wa būrūri wa Misiri ndakamwītīkīria mūthīi, tīga guoko gwakwa kwa hinya kūmūhatīrīrie gwīka ūguo. **20** Nī ūndū ūcio nīngatambūrūkia guoko gwakwa hūūre andū a Misiri na maūndū mothe ma magegania marīa ngeeka thīinī wao. Thuutha ūcio, nīakamwītīkīria mūthīi. **21** “Na nīngatūma mwītīkīrie nī andū a Misiri, nīgeetha rīrīa mūkoimagara, mūtikanathīi moko matheri. **22** Mūndū-wa-nja o wothē Mūsīraeli nīakahooya mūndū wa itūūra rīake, na ahoōe mūndū-wa-nja o wothē matūūranagia nake gwake nyūmba indo cia betha na thahabu o na nguo, iria mūkaahumba ciana cianyu cia aanake na cia airītu. Na nī ūndū ūcio nīmūgataha andū acio a Misiri.”

4 Musa akīmūcookeria atīrī, “Ī mangīrega kūnjītīkia kana kūnjigua, na manjīre atīrī, ‘Jehova ndakuumīrīrie?’” **2** Nake Jehova akīmūūria atīrī, “Nī kīi kīu ūrī nakīo guoko?” Nake agīcookia atīrī, “Nī rūthanju.” **3** Jehova akīmīwīa atīrī, “Rūkie thīi.” Musa akīrūkīa thīi, naruo rūgītūika nyoka, nake akīmīūria. **4** Nake Jehova akīmīwīa atīrī, “Tambūrūkia guoko ūmīnyīte mūting’oe.” Nī ūndū ūcio Musa agītambūrūkia guoko akīmīnyīta, nayo īkīgarūrūka, īgītūika rūthanju guoko-inī gwake. **5** Nake Jehova akiuga atīrī, “Ūndū ūyū nīgūo wa gūtūma metīkie atī Jehova, o we Ngai wa maithe mao Ngai wa Iburahīmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu nīakuumīrīrie.” **6** Nīngī Jehova akiuga atīrī, “Īkia guoko nguo-inī yaku.” Nī ūndū ūcio Musa agīkia guoko nguo-inī yake, na rīrīa aakūrūtire kwarī na mangū, gūkeerūha ta ira. **7** Jehova agīcooka akīmīwīa atīrī, “Cookia guoko nguo-inī yaku.” Nī ūndū ūcio Musa agīcookia guoko nguo-inī, na rīrīa aakūrūtire kwagarūrūkīte gūkahaanana na mwīrī ūcio ūngī wake. **8** Nīngī Jehova akiuga atīrī, “Mangīaga gūgwītīkia na kūrūmbūiya kīama kīa mbere, no gūkorwo nīmagetīkia gīa keerī. **9** No mangīaga gwītīkia cīama īci cīerī kana mage gūkūigua-rī, ūgaataha maaī kuuma Rūūi rwa Nīli na ūmaite thīi. Maaī macio ūgaataha kuuma rūūi nīmagatuika thakame maitwo thīi.” **10** Musa akīrīa Jehova atīrī, “Wee, Mwathani, nīūūi nīi ndirī ndatuika mūndū mwaria wega, kuuma o tene o na kuuma wambīrīria kwaria na nīi ndungata yaku. Nīi ndirī mītūkī ya mīario, na ndī rūrīmī rūrītū.” **11** Jehova akīmīwīa atīrī, “Nūū waheire mūndū kanua? Nūū ūtūmaga mūndū aage kūigua kana aremwo nī kwaria? Nūū ūtūmaga mūndū one kana atūike mūtūmumu? Gīthī ti nīi, Jehova? **12** Na rīrī, thīi; nīngakūhotithia kwaria na ngūrute ūrīa ūkoiga.” **13** No Musa akiuga atīrī, “Mwathani, ndagūthaita tūma mūndū ūngī akaarie.” **14** Namo marakara ma Jehova makīrīrīmībūkīra Musa, akīmīūria atīrī, “Ī mūrū wa nyūkwa Harūni, ūrīa Mūlawī-rī, ndangīaria? Nīnjūūi no aarie wega. Arī njīra-inī agīūka gūgūtūnga, na nīegūkena akuona. **15** Ūrīmwaragīria na ūkamwīra ūrīa ekuuga, na nīngamūhotithia inyuī eerī kwaria, na ndīmūrute ūrīa mūgeeka. **16** Nīakaarīria andū handū haku, na agaatuika taarī we kanua gaku, nawe ūtūike ta ūrī Ngai harī we. **17** No oya rūthanju

rūrū nīguo ūhotage kūringa ciama naruo.” **18** Nake Musa agĩcooka kwa Jethero mūthoni-we, akīmwīra atĩrĩ, “Njĩtikĩria njooke būruri wa Misiri kūrĩ andũ aitũ, ngarore kana nĩ kūrĩ matũire muoyo.” Jethero akiuga atĩrĩ, “Thiĩ, ndakũhoera thayũ.” **19** Na rĩrĩ, Jehova nĩarĩrie Musa arĩ o kũu Midiani, akīmwīra atĩrĩ, “Cooka būruri wa Misiri, nīgũkorwo andũ othe arĩa meendaga gũkũuraga nĩmakuĩte.” **20** Nĩ undũ ūcio Musa akĩoya mūtumia wake na arĩũ ake, akĩmahaicia ndigiri na makĩambĩrĩria rūgendo rwa gũcooka būruri wa Misiri. Nake akĩoya rūthanju rwa Ngai akĩrũnyĩta na guoko. **21** Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Wacooka būruri wa Misiri-rĩ, tigĩrĩa nĩ weka morirũ mothe marĩa ngũhotithĩtie gwĩka mbere ya Firaũni. No nĩngomia ngoro yake nĩgeetha ndagetikĩrie andũ mathiĩ. **22** Ningĩ wĩre Firaũni atĩrĩ, ‘Ūũ nīguo Jehova ekuuga: Isiraeli nĩwe mūrĩũ wakwa wa irigithathi, **23** na nĩndakwĩrĩre atĩrĩ, ‘Reke mūrĩũ wakwa athiĩ akaahooc.’” No nĩwaregire kũmwĩtikĩria athiĩ; nĩ undũ ūcio nĩngooraga mūrĩũ waku wa irigithathi.” **24** Marĩ handũ harĩa mararĩrĩre marĩ rūgendo-inĩ-rĩ, Jehova akiumĩrĩra Musa, na aarĩ hakuĩ kũmũuraga. **25** No Zipora akĩoya kahiga kaarĩ kogĩ ta kahiũ, akĩruithia mūrĩũ, na akĩhutithia gĩkonde kũu nyarĩrĩ cia Musa. Agĩcooka akīmwīra atĩrĩ, “Ti-itherũ ūrĩ mũthuuri wakwa wa thakame.” **26** Nĩ undũ ūcio Jehova agĩtigana nake. (Hĩndĩ iyo mūtumia ūcio wake oigire ‘ūrĩ mũthuuri wakwa wa thakame’ aaragia ūhoro wa irua.) **27** Nake Jehova akĩĩra Harũni atĩrĩ, “Thiĩ werũ-inĩ ūgathaagane Musa.” Nĩ undũ ūcio Harũni agĩtũnga Musa kĩrĩma-inĩ kia Ngai, akĩmũhimbĩria. **28** Nake Musa akĩĩra Harũni ūrĩa wothe Jehova amūtũmĩte akoige, o na ningĩ ūhoro wa ciama ciothe irĩa aamwathĩte aringe. **29** Musa na Harũni magĩcookanĩrĩria athuuri a Isiraeli othe, **30** nake Harũni akĩmeera ūrĩa wothe Jehova eerĩte Musa. O na ningĩ Musa akĩringa ciama mbere yao; **31** nao magĩtikĩria. Na rĩrĩa maiguire atĩ Jehova nĩameciĩrĩtie na akona mĩnyamaro yao-rĩ, makĩinamĩrĩra, magĩthathaiya.

5 Thuutha-inĩ Musa na Harũni nĩmathiire kūrĩ Firaũni, makīmwīra atĩrĩ, “Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, oigĩte ūũ: ‘Reke andũ akwa mathiĩ, nĩgeetha makagĩe na gĩathĩ gĩakwa werũ-inĩ.’” **2** Nake Firaũni akĩmooria atĩrĩ, “Jehova nĩwe ū, atĩ ndimwathĩkire na ndekererie andũ a Isiraeli mathiĩ? Nĩ ndiũĩ Jehova na ndikũrekereria andũ a Isiraeli mathiĩ.” **3** Ningĩ makīmwīra atĩrĩ, “Ngai wa Ahibirania nĩatwarĩrie. Nĩ undũ ūcio twĩtikĩrie tũthiĩ rūgendo rwa mĩthenya itatũ werũ-inĩ tũkarutĩre Jehova Ngai witũ magongona, kwaga ūguo no atũrehithĩrie mĩthiro kana atũniine na rũhũ rwa njora.” **4** No mũthamaki wa būruri wa Misiri akĩmooria atĩrĩ, “Musa na Harũni, nĩ kĩrĩtũma mūrute andũ wĩra-inĩ wao? Cookai wĩra-inĩ wanyu!” **5** Nake Firaũni akiuga atĩrĩ, “Ta rorai, andũ a būruri rĩu nĩmaingĩhĩte, na inyũ nĩmũragiria marute wĩra.” **6** Mũthenya o ūcio Firaũni agĩatha arũgamĩrĩri a ngombo o na nyabaara cia andũ, akĩmeera atĩrĩ, **7** “Mũtigacooke kũhe andũ a Isiraeli nyeki ya gũthondeka maturubarĩ; nĩmathiĩ magecarĩrie nyeki o ene. **8** No mũmeere atĩ no nginya mathondeke maturubarĩ mũigana o ta wa mbere; mũtikamanyĩhĩrie gĩthimo. Nĩ igũũta; nĩko mararĩra makoiga atĩrĩ,

‘Nĩtũrekwo tũthiĩ tũkarutĩre Ngai witũ igongona.’” **9** Maritũhĩrie wĩra nĩgeetha makoragwo makĩruta wĩra hĩndĩ ciothe, na mũtĩge gũthikĩrĩria ūhoro wa maheine.” **10** Nao arũgamĩrĩri a ngombo na nyabaara cia andũ magĩthiĩ makĩira andũ atĩrĩ, “Firaũni ekuuga ūũ: ‘Ndigũcooka kũmũhe nyeki rĩngĩ. **11** Thiĩ mũgecarĩrie nyeki yanyu kũrĩa guothe mũrĩmĩona, no wĩra wanyu ndũkũnyihanyĩhio o na hanini.’” **12** Nĩ undũ ūcio andũ makĩhurunjũkĩra būruri wa Misiri guothe kũngania makoni ma ngano mamatũmĩre ta nyeki. **13** Arũgamĩrĩri a ngombo makĩmahinyĩrĩria mũno, makameeraga atĩrĩ, “Rĩkĩai wĩra ūrĩa mwagĩrĩrwo wa o mũthenya, o ta ūrĩa mwekaga rĩrĩa mwaeagwo nyeki.” **14** Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ nyabaara arĩa maathũrĩtwo nĩ anene a ngombo a Firaũni magakĩhũuragwo, makoorio atĩrĩ, “Nĩ kĩrĩgirĩrie mũhingie mũigana wa maturubarĩ ma ira kana ma ūmũthi, ta ūrĩa mũrekaga mbere?” **15** Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ nyabaara magĩthiĩ kūrĩ Firaũni kũmũthaiha, makĩmũria atĩrĩ: “Nĩ kĩrĩ gĩtũmĩte wĩke ndungata ciaku maũndũ maya? **16** Ndungata ciaku itiraheo nyeki, na no tũrerwo, ‘Thondekai maturubarĩ!’ Ndungata ciaku nĩrahũrwo, no andũ aku nĩo marĩ na mahĩtia.” **17** Nake Firaũni agĩcooka atĩrĩ, “Igũũta ici! Inyũ mũrĩ igũũta! Nĩko mũraikara mũkiugaga atĩrĩ, ‘Nĩtũrekwo tũkarutĩre Jehova igongona.’” **18** Cookai wĩra-inĩ. Mũtikũheo nyeki, na no nginya mũthondeke mũigana wa maturubarĩ marĩa mwagĩrĩrwo.” **19** Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ nyabaara makĩmenya atĩ maarĩ thiĩna-inĩ rĩria meerirwo atĩrĩ, “Mũtikũnyĩhĩrio mũigana wa maturubarĩ marĩa mwagĩrĩrwo gũthondeka o mũthenya.” **20** Rĩria moimire harĩ Firaũni-rĩ, magĩkora Musa na Harũni arĩa maameterere, **21** nao anyabara acio makĩmeera atĩrĩ, “Jehova aromuona na amũtũire ciira! Mũtũmĩte tũtũike kindũ kĩnũgu kūrĩ Firaũni na anene ake, na mũkamane rũhũ rwa njora moko-inĩ mao matũũrage.” **22** Musa agĩcooka kūrĩ, Jehova akĩmũria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ kĩrĩ gĩtũmĩte ūrehithĩrie andũ aya thiĩna? Gĩkĩ nĩko gĩatũmĩre ūndũme? **23** Kuuma rĩria ndaathĩre kūrĩ Firaũni kũmwarĩria thiĩni wa rĩitwa riaku, nĩareheire andũ aya thiĩna, nawe ūkaaga gũteithũra andũ aku o na hanini.”

6 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Rĩu nĩũkuona ūrĩa ngwĩka Firaũni: Nĩ tondũ wa guoko gwakwa kūrĩ hinya-rĩ, nĩakamarekereria mathiĩ; na ningĩ nĩ tondũ wa guoko gwakwa kūrĩ hinya, nĩakamaingata moime būruri wake.” **2** Ngai agĩcooka akĩra Musa atĩrĩ, “Nĩ nĩi Jehova. **3** Nĩ nĩi ndoimĩrĩre Iburahĩmu, na Isaaka, o na Jakubu ndĩ Mũrungu Wene-Hinya-Wothe, no matiamenyire na rĩitwa rĩu riakwa Jehova. **4** O na nĩndathondekire kĩrĩkanĩro gĩakwa nao atĩ nĩngamahe būruri wa Kaanani, kũrĩa maatũuraga marĩ ageni. **5** Na makĩria-rĩ, nĩnjĩguite gũcaaya kwa andũ a Isiraeli, arĩa matũitwo ngombo nĩ andũ a Misiri, na nĩndĩrĩkanĩte kĩrĩkanĩro gĩakwa nao. **6** “Nĩ undũ ūcio, ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ: ‘Nĩ nĩi Jehova, na nĩngamwaurĩ icooki rĩu mũgĩrĩrwo nĩ andũ a Misiri. Nĩngamũhoro mũtĩge gũcooka gũtũika ngombo ciao, na nĩngamũkũura ndambũrũkĩtie guoko na cĩiko nene cia ūtuanĩri ciira. **7** Ngaamuoya ta andũ akwa kũmbe, na ndũike Ngai

wanyu. Hīndi iyo nīmūkamenya atī nī nīi Jehova Ngai wanyu ūria wamūrutire icooki-inī rīa andū a Misiri. **8** Na nīngamūtware būrūri ūria ndeerani na mwihitwa nyambaratīre guoko atī nīngahe Ibrahīmū, na Isaaaka, o na Jakubu. Nīguo ngūmūhe mūwīgwatīre ūtūike wanyu. Nīi nī nīi Jehova.” **9** Musa agīkīheana ūhorō ūcio kūrī andū a Isiraeli, no matiamūguire nī ūria maakuīte ngoro nīkūhinyirīro nī ūkombo. **10** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **11** “Thīi wīre Firaūni, mūthamaki wa būrūri wa Misiri arekererie andū a Isiraeli moime būrūri wake.” **12** No Musa akīra Jehova atīrī, “Angīkorwo andū a Isiraeli matingīnjigua-rī, nīkī kīngītūma Firaūni anjigwe, kuona njaragia ngītondoiraga?” **13** Ngai nīacookire akīria na Musa na Harūni ūhorō wīgī andū a Isiraeli na Firaūni mūthamaki wa būrūri wa Misiri na akīmaatha marute andū a Isiraeli moime būrūri wa Misiri. **14** Aya nīo maarī atongoria a nyūmba ciao: Ariū a Rubeni ūria irigithathi rīa Isiraeli maarī Hanoku na Palu, na Hezironi, na Karimi. Acio nīo maarī mbarī cia Rubeni. **15** Ariū a Simeoni maarī Jemueli, na Jamini, na Ohadi, na Jakini, na Sohari, na Shauli ūria warī mūrūi wa mūtumia Mūkaanani. Acio nīo maarī mbarī cia Simeoni. **16** Maya nīmo maarī marūtwa ma ariū a Lawi kūringana na maandiko mao: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. Lawi aatūūire muoyo mīaka 137. **17** Ariū a Gerishoni kūringana na mbarī ciao maarī Libini na Shimei. **18** Ariū a Kohathu maarī Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli. Kohathu aatūūire muoyo mīaka 133. **19** Ariū a Merari maarī Mahali na Mushi. Acio nīo maarī mbarī cia Lawi kūringana na maandiko mao. **20** Amuramu nīahikirie mwarī wa nyina na ithe wetagwo Jokebedi, ūria wamūciarīre Harūni na Musa. Amuramu aatūūire muoyo mīaka 137. **21** Ariū a Iziharu maarī Kora, na Nefegu, na Zikiri. **22** Ariū a Uzieli maarī Mishaeli, na Elizafani, na Sithiri. **23** Harūni nīahikirie Elisheba, mwarī wa Aminadabu, o ūria warī mwarī wa nyina na Nahashoni, nake akīmūciarīra Nadabu na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. **24** Ariū a Kora maarī Asiri, na Elikana, na Abiasafu. Acio nīo mbarī cia Akora. **25** Eleazaru mūrū wa Harūni nīahikirie mūrītū ūmwe wa Putieli, nake akīmūciarīra Finehasi. Acio nīo maarī atongoria a nyūmba cia Alawii, o mbarī o mbarī. **26** Harūni o ūcio, marī na Musa, nīo meerirwo nī Jehova atīrī, “Rutai andū a Isiraeli kuuma būrūri wa Misiri kūringana na ikundi ciao.” **27** Nīo maarīire Firaūni, mūthamaki wa būrūri wa Misiri, ūhorō wa kūrta andū a Isiraeli kuuma būrūri wa Misiri. Maarī Musa o ūcio na Harūni. **28** Na rīrī, hīndi irīa Jehova aarīre Musa arī kūu būrūri wa Misiri-rī, **29** aamwīre atīrī, “Nīi nī nīi Jehova. Ira Firaūni mūthamaki wa būrūri wa Misiri ūria wothē ngūkūra.” **30** No Musa akīra Jehova atīrī, “Kuona njaragia ngītondoiraga-rī, Firaūni angīkīnjigua nīkī?”

7 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “We ngūtūite ta Ngai harī Firaūni, nake mūrū wa nyūkwa Harūni egūtūika mūnabii waku. **2** Wee ūriugaga ūria wothē ndīgathaga, nake mūrū wa nyūkwa Harūni nīwe ūrīrāga Firaūni arekererie andū a Isiraeli moime būrūri wake. **3** No nīngūtūma ngoro ya Firaūni yūme, na o na ndaingīhia

ciama ciakwa na morirū gūkū būrūri wa Misiri-rī, **4** ndakamūigua. Ningī nīngatambūrūkia guoko gwakwa kūu būrūri wa Misiri, na ndute ikundi cia andū akwa a Isiraeli moime kuo na ūndū wa ciiko nene cia ūtuanīri ciira. **5** Nao andū a Misiri nīmakamenya atī nīi nīi Jehova, rīria ngataambūrūkia guoko gwakwa njūkīrīre būrūri wa Misiri na ndute andū a Isiraeli moime kuo.” **6** Musa na Harūni magīka o ūria Jehova aamaathite meke. **7** Musa aarī na miaka mīrongo īnana nake Harūni miaka mīrongo īnana na itatū hīndi irīa maaragia na Firaūni. **8** Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, **9** “Rīria Firaūni arīmūra atīrī, ‘Ringai kīama,’ nawe Musa wīre Harūni atīrī, ‘Oya rūthanju rwaku, ūrūkie thī o hau mbere ya Firaūni,’ naruo rūtūike nyoka.” **10** Nī ūndū ūcio Musa na Harūni magīthīi kūrī Firaūni, nao magīka o ta ūria maathītwo nī Jehova. Harūni agīkia rūthanju rwake thī mbere ya Firaūni na anene ake, naruo rūgītūika nyoka. **11** Nake Firaūni agīta andū arīa oogī o na ago, na aringi ciama a Misiri, nao magīka o ūguo magītūmīra maugī mao ma ūgo. **12** O mūdū agīkia rūthanju rwake thī na rūgītūika nyoka. No rūthanju rwa Harūni rūkimeria thanju ciao. **13** No rīrī, ngoro ya Firaūni ikīuma nake akīrega kūmaigua, o ta ūria Jehova oigīte. **14** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Ngoro ya Firaūni ndīngīrorowa; nīaregete kūrakereria andū mathīi. **15** Nīūgathiī kūrī Firaūni rūciinī agīthīi rūūi. Weterere mūcemanie nake hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Nili, na ūthīi na rūthanju rūria rwagarūrūkite rūgātūika nyoka. **16** Ūcooke ūmwīre atīrī, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahibirania, nīandūmite ngwīre ūi: Rekereria andū akwa mathīi nīgeetha makandungatīre marī werū-inī. No nginya rūu nīuregete gūthikīrīria. **17** Jehova ekuuga atīrī: Ūndū ūyū nīguo ūgūtūma ūmenye atī nīi nīi Jehova: Ngūgūtha maaī ma Rūūi rwa Nili na rūthanju rūrū rūrī guoko-inī gwakwa, namo magarūrūke matūike thakame. **18** Thamaki iria irī thīnī wa Rūūi rwa Nili nīgūkua, naruo rūūi rūnunge; andū a Misiri maremwō nī kūnyua maaī maruo.” **19** Jehova akīra Musa atīrī, “Ira Harūni atīrī, ‘Oya rūthanju rwaku na ūtambūrūkie guoko igūrū rīa maaī ma būrūri wa Misiri, na igūrū rīa tūrūtūi, na mītaro, na tūmaria o na kūrīa guothe kūhingīrīre maaī nakuo guothe gūtūike thakame. Thakame ikaiyūra kūdū guothe būrūri wa Misiri, o na kūu ndoo-inī cia mītī na mītūngi-inī ya mahiga.” **20** Musa na Harūni magīka o ūria Jehova aathanīte. Agīkīambararia rūthanju rwake arī mbere ya Firaūni na anene ake, nake akīgūtha maaī ma Rūūi rwa Nili, namo maaī mothe makīgarūrūka magītūika thakame. **21** Thamaki iria ciarī Rūūi rwa Nili igikua, naruo rūūi rūkīnunga ūru mūno, nginya andū a būrūri wa Misiri makīremwō nī kūnyua maaī maruo. Būrūri wa Misiri wothē ūkīyūra thakame. **22** No aringi ciama a būrūri wa Misiri magīka maūdū o ta macio na ūndū wa maugī mao ma ūgo, nayo ngoro ya Firaūni ikīuma; akīrega kūigua Musa na Harūni, o ta ūria Jehova oigīte. **23** Handū ha kūigua-rī, akīhūdūka agīthīi nyūmba-inī yake ya ūthamaki, na ndaigana kūrūmbūiya ūhorō ūcio ngoro-inī yake. **24** Nao andū othe a Misiri makīenja ithima gūkūhī na Rūūi rwa Nili nīguo mone maaī ma kūnyua, tondū matingīahotire kūnyua maaī ma rūūi

rūu. **25** Mithenya mūgwanja nīyahitūkire thuutha wa Jehova kūgūtha maāi ma Nili.

8 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Thīi kūrī Firaūni ūmwīre atīrī, ‘Jehova oigīte ūū: Rekereria andū akwa mathīi, nīgeetha makandungatīre. **2** Ūngīrega kūmarekereria mathīi, nīngūhūra būrūrī waku wothē na mūthiro wa ciūra. **3** Rūūi rwa Nili rūkūiyūra ciūra. Igūka ciambate o nginya nyūmba yaku ya ūthamaki o na nyūmba yaku ya toro o nginya ūrūrī waku igūrū, itoonye nyūmba cia anene aku, o na irīgūrīre andū aku o ene, ikorwo kuo o na mariiko-inī maku na mīharatī-inī ya gūkandīrwo mūtu. **4** Ciūra icio ikūrīgūrīre na irīgūrīre andū aku o na anene aku.” **5** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Ūra Harūni atīrī, ‘Tambūrūkia guoko gwaku na rūthanju igūrū rīa tūrūūi, na mītarō, na tūmaria, ūtūme ciūra ciūke būrūrī-inī wa Misiri.” **6** Nī ūndū ūcio Harūni agītambūrūkia guoko gwake igūrū rīa maāi ma būrūrī wa Misiri, nacio ciūra ikūmīra ikūiyūra būrūrī. **7** No aringi ciama a būrūrī wa Misiri magīka maūndū o ta macio na ūndū wa maūgī mao ma ūgo, o nao magītūma ciūra ciūke būrūrī wa Misiri. **8** Firaūni agītā Musa na Harūni, akīmeera atīrī, “Hooyai Jehova anjehererie na ehererie andū akwa ciūra ici, na nīngūrekereria andū anyu mathīi makarutīre Jehova magongona.” **9** Musa akīra Firaūni atīrī, “Wee nīwe ngūhe gītīō gīa gūtua ihinda rīa gūkūhoera, wee na anene aku o na andū aku nīguo inyūi na nyūmba cianyu mwēhererwo nī ciūra, itigare o iria irī thīini wa Rūūi rwa Nili.” **10** Firaūni akiuga atīrī, “Mūkaahoera rūciū.” Nake Musa akīmūcookeria atīrī, “Nīgūtūike ūguo woiga, nīgeetha ūmenye atī gūtūrī mūndū ūhaana ta Jehova Ngai witū. **11** Ciūra nīcīgūkweherera na ciehere nyūmba ciaku, cieherere anene aku na andū aku; itigare o iria irī rūūi-inī rwa Nili.” **12** Na rīrīa Musa na Harūni mehereire Firaūni, Musa agīkaira Jehova ūhorō wīgī ciūra iria aarehithīirīe Firaūni. **13** Nake Jehova agīka o ūrīa Musa aahoote. Ciūra iria ciarī nyūmba, na iria ciarī nja na iria ciarī mīgūnda igīkua. **14** Ikūunganio ikīgwo irūndo, nacio ikunungia būrūrī. **15** No rīrīa Firaūni onire atī marīkūhoorerwo nī thīina-rī, akūmia ngoro na akīrega kūigua Musa na Harūni, o ta ūrīa Jehova oigīte. **16** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Ūra Harūni atīrī, ‘Tambūrūkia rūthanju rwaku ūgūthe rūkūngū rūrīa rūrī thī,’ na būrūrī-inī wothē wa Misiri-rī, rūkūngū rūu rūgūtūika rwagī.” **17** Nao magīka ūguo; na rīrīa Harūni aatambūrūkie guoko anyiitīe rūthanju-rī, agūtha rūkūngū nago, rwagī rūgītambīrīa andū na nyamū. Rūkūngū ruothe būrūrī-inī wa Misiri rūgītūika rwagī. **18** No hīndī ūra aringi a ciama a būrūrī wa Misiri maagerīre kūrehe rwagī na maūgī mao ma ūgo-rī, nīmaremirwo. Naruo rwagī rūgītambīrīa andū na nyamū. **19** Aringi acio a ciama makīra Firaūni atīrī, “Ūyū nī hinya wa kīara kīa Ngai.” No Firaūni akūmia ngoro akīrega kūigua, o ta ūrīa Jehova oigīte. **20** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Ūkīra rūciini tene, uumīrīre Firaūni agīthīi Rūūi rwa Nili, ūmwīre atīrī, ‘Jehova ekuuga ūū: Rekereria andū akwa mathīi nīgeetha makandungatīre. **21** Ūngīaga kūreka mathīi-rī, ngūkūhera mīrumbī ya ngī, ndehere anene

aku na andū aku, o na ndīcerehe nyūmba-inī cianyu. Nyūmba cia andū a Misiri ikūiyūra ngī, o na ningī ciyūre thī kūrīa guothe marī. **22** “No rīrī, mūthenya ūcio ngeeka ūndū ūrī ngūrāni būrūrī-inī wa Gosheni, kūrīa andū akwa matūūrāga; gūtīkagīa na mīrumbī ya ngī kūu, nīgeetha ūmenye atī nīi, Jehova, ndī būrūrī-inī ūyū. **23** Nīngēkīra ngūūrāni gatagatī ka andū akwa na aku. Rūciū nīrīō kīama gīkī gīgēkīa.” **24** Na ūguo noguo Jehova eekire. Ngī mīrumbī mīnene ikūiyūra nyūmba ya ūthamaki ya Firaūni na igītōonya nyūmba cia anene ake, nago būrūrī wa Misiri wothē ūkīanangwo nī ngī icio. **25** Ningī Firaūni agītā Musa na Harūni, akīmeera atīrī, “Thīi mūkarutīre Ngai wanyu iruta gūkū būrūrī-inī.” **26** No Musa akīmīra atīrī, “Gūtīngīgīrīa gwīka ūguo. Magongona marīa tūkūrūtīra Jehova Ngai witū nī mekuoneka marī magīgi nī andū a Misiri. Tūngīkūrūta magongona marī magīgi maitho-inī mao-rī, gīthī matīgūtūhūra na mahiga nyuguto? **27** No nginya tūthīi rūgendo rwa mīthenya itātū wērū-inī tūkarutīre Jehova Ngai witū magongona, o ta ūrīa atwathīte.” **28** Firaūni akiuga atīrī, “Nīngūmūrekereria mūthīi mūkarutīre Jehova Ngai wanyu magongona wērū-inī, no mūtīgathīi kūraya mūno. Na rīu, hooraai.” **29** Musa agīcookīa atīrī, “Ndaarīka kuuma harīwe, nīngūhooya Jehova, na rūciū ngī nīkoima kūrī Firaūni na anene ake, na andū ake. No ūkīmenyerere atī Firaūni ndageke ūndū wa kūheenania rīngī, na ūndū wa kwaga kūrekereria andū mathīi makarutīre Jehova magongona.” **30** Musa agīkūma harī Firaūni, akīhooya Jehova, **31** nake Jehova agīka ūrīa Musa aamūhoire; nacio ngī ikīeherera Firaūni, na anene ake, na andū ake, na gūtūrī ngī yatigarire. **32** No rīrī, o na ihinda rīrī Firaūni akūmia ngoro yake akīrega kūrekereria andū mathīi.

9 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Thīi kūrī Firaūni ūkamwīre atīrī, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahībirania ekuuga ūū: ‘Rekereria andū akwa mathīi, nīgeetha makandungatīre.” **2** Ūngīrega kūmarekereria, ūthīi na mbere kūmarīgīrīrīa-rī, **3** guoko kwa Jehova nīgūkūrehithīrīa ūhīu waku ūrīa ūrī ūrīthio-inī mūthiro mūūru mūno kūrī mbarathi cianyu na ndīgiri, na ngāmīra, na ng’ombe cianyu, na ng’ōndu na mbūrī. **4** No Jehova nīngēkīra ngūūrāni gatagatī ka ūhīu wa andū a Isiraeli na andū a Misiri, nīgeetha gūtīkagīe nyamū ya Mūisiraeli igīkua.” **5** Jehova agītua ihinda, na akiuga atīrī, “Rūciū Jehova nīageeka ūndū ūyū gūkū būrūrī-inī.” **6** Na mūthenya ūyū ūngī Jehova agīgīka o ūguo: ūhīu wothē wa andū a Misiri ūgīkua, no gūtūrī nyamū o na imwe ya andū a Mūisiraeli yakūire. **7** Firaūni agītūma andū magatūirīe ūhorō, nao makīona atī gūtīarī nyamū o na imwe ya andū a Isiraeli yakūite. No rīrī, ngoro yake ndīororoire na ndaigana kūrekereria andū mathīi. **8** Ningī Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, “Ūyai ngūndī cia mbīro kuuma riiko rīrīa inene, nake Musa amīkīe igūrū mbere ya Firaūni. **9** Mbīro iyo nīgātūika rūkūngū rūhinyu, naruo rūiyūre būrūrī wothē wa Misiri, rūcooke rūtūike mahūha ma irona mīrīrī-inī ya andū na ya nyamū būrūrī-inī ūcio wothē.” **10** Nī ūndū ūcio magīkīoya mbīro kuuma riiko inene,

makirūgama mbere ya Firaūni. Musa akīmīkia igūrū, namo mahūha ma ironda makiumīra mīrī-inī ya andū o na ya nyamū. **11** Aringi ciamā a Misiri matang'ahotire kūrūgama mbere ya Musa nī undū wa mahūha marīa maarī namo, hamwe na andū othe a būrūri wa Misiri. **12** No Jehova akūmia ngoro ya Firaūni, akirega kūguwa Musa na Harūni, o ta ūria Jehova eerite Musa. **13** Ningī Jehova akīra Musa atirī, “Ūkīra rūciinī tene, ūkarūgame mbere ya Firaūni ūmwire atirī, “Ūū ngūo Jehova Ngai wa Ahibirania ekuuga: Rekereria andū akwa mathiī, nigeetha makahooe, **14** kana ihinda rīrī ngūtūmire mīthiro yakwa yothē ya hinya, we o hamwe na anene aku na andū aku, ngūo ūmenye atī gūtīrī ūngī ūhaana ta nīi gūkū thī guothe. **15** Nīgūkorwo nginya rīu nīingihotete gūtambūrūkia guoko gwakwa, ngakūhūura na ngahūura andū aku na mūthiro ūria ūngimūniinīte inyuothe thī. **16** No ngūrūgamitīe nī undū wa gītūmi gikī kīumbe, atī nguonie hinya wakwa, na atī rūtwa riakwa rihunjo thī yothē. **17** No wiyūmitie kūhinyirīria andū akwa na ūkagīria mathiī. **18** Nī undū ūcio-rī, rūciū ihinda ta rīrī ngoiria mbura ya mbembe njūru mūno, itarī yoirā ingī tayo gūkū būrūri wa Misiri kuuma rīria Misiri kwambirīrie gūtūurwo nginya rīu. **19** Giathane rīu atī ūhiū waku na indo ciothe iria ūrī nacio mūgūnda itoonyio handū ingīgītia, tondū mbura iyo ya mbembe yoirā mūdū o wothē ūrī nja kana nyamū itarehetwo mūci o yothē na irī kūu mūgūnda no igūkua.” **20** Anene acio a Firaūni arīa meetigirite kiugo kīa Jehova makīhiūha gūtoonyia ngombo ciao na ūhiū wao nyūmba thīinī. **21** No arīa mateetigirite kiugo kīa Jehova maatigire ngombo ciao na ūhiū wao mīgūnda-inī. **22** Ningī Jehova akīra Musa atirī, “Tambūrūkia guoko ūkūroretie matu-inī nigeetha mbura ya mbembe yure būrūri wa Misiri guothe; yurīre andū, na nyamū na yurīre kindū giothe kirākūra mīgūnda-inī ya būrūri wa Misiri.” **23** Rīria Musa aatambūrūkie rūthanju arūroretie matu-inī, Jehova agītūma kūgīe na marurumī hamwe na mbura ya mbembe, naruo rūheni rūkīhenūka thī. Nī undū ūcio Jehova akiuria mbura ya mbembe kūu būrūri wa Misiri; **24** mbura ya mbembe igīkiura, naruo rūheni rūkīhenūka kūdū guothe. Nīko kīarī kihuhūkano kīria kīuru mūno kīonekanite būrūri wothē wa Misiri kuuma wambirīria gūtūurwo nī andū. **25** Mbura iyo ya mbembe ikiura būrūri wothē wa Misiri, ikiurīria kindū giothe kīarī mīgūnda, andū o hamwe na nyamū; igīthūkia kindū giothe kīarī mīgūnda na igīkahūra mīti yothē. **26** Kūdū kūrīa mbura iyo ya mbembe itoirire no būrūri wa Goshenī, kūrīa andū a Isiraeli maarī. **27** Nake Firaūni agīta Musa na Harūni, akīmeera atirī, “Ihinda rīrī nīnjīhitie. Jehova nīwe wa ma; nīi na andū akwa nītūhītīe. **28** Hooyai Jehova, nīgūkorwo nītūiganitē marurumī na mbura ya mbembe iria tuonete. Nīgūmūrekereria mūthiī; mūtīgūikara gūkū rīngī.” **29** Musa akīmūcookeria atirī, “Ndoima itūūra rīrī inene, nīgūtambūrūkia moko hooe Jehova. Marurumī nīmegūthira, na gūtīgukorwo na mbura ingī ya mbembe, nigeetha ūmenye atī thī nī ya Jehova. **30** No nīnjūū atī wee na anene aku mūtīrī mūretigira Jehova Ngai.” **31** (Ūguta na cairī nīciathūkīrio, nī undū cairī nīyarūtite magira, nago ūguta ūkaruta kīro. **32** No rīrī,

ngano o na guthemethu itiathūkīrio, tondū itiarī ngūrū.) **33** Hīndī iyo Musa akīehera harī Firaūni na akiuma nja ya itūūra inene. Agītambūrūkia moko amaroretie na kūrī Jehova; marurumī na mbura ya mbembe igīthira, na gūtīacookire kuura. **34** Rīria Firaūni onire atī mbura ya mbembe na marurumī nīciathira akūhīa rīngī; we na anene ake makīmūia ngoro ciao. **35** Nī undū ūcio ngoro ya Firaūni yarī nyūmū na ndangiarekereirie andū a Isiraeli mathiī, o ta ūria Jehova aarītie na kanua ka Musa.

10 Ningī Jehova akīra Musa atirī, “Thīi kūrī Firaūni, nīgūkorwo nīnyūmitie ngoro yake na ngoro cia anene ake nigeetha ninge ciamā ici ciakwa gatagati-inī kao; **2** ngūo mūkeeraga ciana cianyu na ciana ciacio ūria ndokīrīre andū a Misiri, na ūria ndaringire ciamā ciakwa gatagati-inī kao, ngūo mūmenye atī nīi nī nīi Jehova.” **3** Nī undū ūcio Musa na Harūni magīthiī kūrī Firaūni makīmūira atirī, “Jehova Ngai wa Ahibirania ekuuga ūū: ‘Ūgūikara nginya rī ūregete kūnjīnyīhīria? Rekereria andū akwa mathiī, nigeetha makandungatīre. **4** Warega kūmarekereria-rī, rūciū nīngarehithia ngigī būrūri ūyū wanyu. **5** Ikaiyūra thī, imihūmbere yage kuoneka. Nīkarīa kīria gīothe gītīgītio nī mbura ya mbembe, o na irīe mīti yothē irīa irākūra mīgūnda-inī yanyu. **6** Ikaiyūra nyūmba ciaku, na cia anene aku, na cia andū othe a Misiri, undū maithe manyu kana maguuka manyu matarī mona kuuma rīria mambirīrie gūtūūra būrūri ūyū nginya rīu.” Nake Musa akīgarūrūka akīherera Firaūni. **7** Anene a Firaūni makīmūira atirī, “Nī nginya rī mūdū ūyū egūtūūra arī mūtego harī ithui? Rekereria andū aya mathiī, nigeetha makahooe Jehova Ngai wao. Ndūramenya atī būrūri wa Misiri nīwanangitwo?” **8** Musa na Harūni magīcookio kūrī Firaūni. Nake akīmeera atirī, “Thiīi mūkahooe Jehova Ngai wanyu; no rīrī, nī arīkū megūthiī?” **9** Musa akīmūcookeria atirī, “Tūgūthiī na andū aitū arīa ethī o na arīa akūrū, tūthiī na aanake na airītu aitū, na tūthiī na ūhiū witū wothē, tondū tūratihī gūkūngūra Jehova na iruga inene.” **10** Firaūni akiuga atirī, “Hī! Kaī Jehova arogīkara na inyuī ingīmūrekereria mūthiī na atumia anyu na ciana cianyu-īl Hatirī nganja mūrī na muoroto mūūru. **11** Aca! Thiīi o arūme oiki, mūthiī mūhooe Jehova, nīgūkorwo ūguo ngūo mūkoretwo mūkienda.” Nao Musa na Harūni makīingatwo, makīehera mbere ya Firaūni. **12** Nake Jehova akīra Musa atirī, “Tambūrūkia guoko gwaku igūrū rīa būrūri wa Misiri nigeetha ngigī ciūke ciyūre būrūri ūyū wothē, nacio irīe kindū giothe kirākūra mīgūnda-inī, kīria giothe gīatigirio nī mbura ya mbembe.” **13** Nī undū ūcio Musa agītambūrūkia rūthanju rwake igūrū rīa būrūri wa Misiri, nake Jehova agītūma rūhuho ruumite irathīro rūhurutane kūu būrūri ūcio mūthenya wothē na ūtukū wothē. Gūgīkina rūciinī rūhuho rīu nī rwarehete ngigī. **14** Nacio ngigī icio ikīhithūkīria būrūri wa Misiri wothē na igīkara kūdū guothe būrūri-inī irī nyingī mūno. Mbere iyo gūtīagīte mūthiro wa ngigī ta ūcio na gūtīkagīa ūngī ta ūcio. **15** Ikīhūmbira thī yothē o nginya ikīira. Ikīria kīria gīothe gīatigarītio nī mbura ya mbembe, kīria gīothe gīakūruga mīgūnda o na matunda marīa maarī mīti-inī.

Gūtiri kindū kīgū gātigarire mūtī-ini kana mūmera būruri-ini wothe wa Misiri. **16** Nake Firaūni agīta Musa na Harūni narua, akīmeera atiri, “Ninjihiire Jehova Ngai wanyu, o na inyu nindimwihiire. **17** Rū ndekera mehia makwa o rīngi na mūhooe Jehova Ngai wanyu anjehererie mūthirow ūyū mūuru.” **18** Hindī iyo Musa akieherera Firaūni agithi akīhooya Jehova. **19** Nake Jehova akigarura rūhuho, akirūta rūhuho rūnene rwa kuuma akithuro, naruo rūkūmbura ngigī icio, rūgicitwara Iria-ini Itune. Gūtiri gagigī o na kamwe gaatigarire būruri wa Misiri. **20** No Jehova akūmia ngoro ya Firaūni, nake akirega kurekereria andū a Israeli mathii. **21** Ningi Jehova akira Musa atiri, “Tamburūkia guoko ūkūroretie igurū matu-ini nigeetha nduma ūyūre būruri wa Misiri, nduma ingihutika.” **22** Ni undū ūcio Musa agitamburūkia guoko akūroretie igurū matu-ini, nayo nduma nene ikūyura būruri wa Misiri mīthenya itatū. **23** Gūtiri mūdū ūngahotire kuona ūria ūngi kana oime gwake handū ha mīthenya itatū. No andū a Israeli, othe kūrīa maikaraga kwarī na ūtheri. **24** Ningi Firaūni agīta Musa, akīmūra atiri, “Thii mūkahooe Jehova. O na atumia anyu na ciana no mathii na inyu; no riri, mūtige ndūru cianyu cia mburi na cia ng’ombe.” **25** No Musa akīmūra atiri, “No nginya ūtūtikirie tūkarutire Jehova Ngai witū magongona na maruta ma njino. **26** Ūhi witū no nginya tūthi nago; gūtiri o na ihūngū tūgūta na thuutha. No nginya tūhūthire imwe ciacio tūkihooya Jehova Ngai witū, na tūtingimanya nī irikū iribatarania mahooya-ini nginya tūkinye kūu.” **27** No Jehova akūmia ngoro ya Firaūni, nake akirega kūmarekereria mathii. **28** Firaūni akira Musa atiri, “Uma, ūnjehere! Wimenyerere ndūkanooke mbere yakwa rīngi! Mūthenya ūria ūkoona ūthiū wakwa, no gūkua ūgaakua.” **29** Musa akīmūcookeria atiri, “O ta ūguo woiga, ndigooka mbere yaku rīngi.”

11 Na riri, Jehova nēerite Musa atiri, “Ningūrehere Firaūni na būruri wa Misiri mūthirow ūngi ūmwe. Thuutha ūcio, niakamūrekereria mūthi mume gūkū, na riri ageeka ūguo, nikūmūngata akaamūngata biū. **2** Ira arūme othe, o hamwe na andū-a-nja mahooe andū a matūura mao indo cia betha na cia thahabu.” **3** (Jehova agitūma andū acio metikirike nī andū a Misiri, na Musa we mwene aari mūtūku mūno kūu būruri wa Misiri nī anene a Firaūni o na andū ariā angī.) **4** Ni undū ūcio Musa akiuga atiri, “Jehova ekuuga ūu: ‘Kūri ta ūtūkū gatagati nīngatūkania būruri wa Misiri wothe. **5** Mwana wothe wa kahii wa irigithathi gūkū būruri wa Misiri niagaakua, kwambiri irigithathi rīa Firaūni, riri riikaragira giti kīa ūnene, nginya irigithathi rīa ngombo ya mūritu, ūria ūrutaga wira githi-ini, na marigithathi mothe ma ng’ombe o namo. **6** Nigūkaagia kīro kinene būruri wa Misiri wothe, kīro kīru gitari giakorwo kuo, na gitakagia kuo rīngi o na rī. **7** No gatagati ka andū a Israeli, gūtiri ngui ūgaakūgira mūdū, kana ikūgire nyamū.’ Hindī iyo nūkamenya atī Jehova nēkirite ngūurani harī andū a Misiri na andū a Israeli. **8** Anene aya aku othe magooka kūri nī, manyinamirire makiugaga atiri, ‘Thii, we mwene o na andū ariā makūrimiri!’ Thuutha ūcio nīngathi.”

Hindī iyo Musa, acinītwo nī marakara, akieherera Firaūni. **9** Jehova nēerite Musa atiri, “Firaūni niakarega gūkūguu, nigeetha morirū makwa gūkū būruri wa Misiri mongerereke.” **10** Musa na Harūni nīmaringire morirū maya mothe mbere ya Firaūni, no Jehova akūmia ngoro ya Firaūni, na ndaigana kurekereria andū a Israeli moime būruri-ini wake.

12 Jehova akira Musa na Harūni marī kūu būruri wa Misiri atiri, **2** “Mweri ūyū nīguo ūgūtuika mweri wa mbere harī inyu, ūtuika mweri wa mbere wa mwaka wanyu. **3** Ira andū othe a Israeli atī mūthenya wa ikūmi mweri ūyū, o mūdū akanyitira andū a nyūmba yake gatūrūme; o nyūmba gatūrūme kamwe. **4** Nyūmba ingigakorwo iri nini mūno, undū itanginiina gatūrūme kamwe-rī, nīmanyiitanire gatūrūme kamwe na nyūmba iri mahakanite nayo, marikitie gwitara mūigana wao meturaniire. Rorai na mūtue wega nī tūtūrūme tūigana tūkabatarania kuringana na mūrūre wa o mūdū. **5** Nyamū iri mūgūthura no nginya ikorwo iri tūtūrūme twa ūkūru wa mwaka ūmwe, na itari na kaūgū, na mūgaaciruta kuuma harī ng’odu kana mburi. **6** Cimenyerere nginya mūthenya wa ikūmi na ina wa mweri, hindī iri andū othe a Israeli magacithinja hwa-ini. **7** Hindī iyo makooa thakame imwe ya tūtūrūme tūu, nao mamihake hingiro-ini cia igurū na cia miena ya mūrango wa nyūmba iri makaarira tūtūrūme tūu. **8** Ūtūkū o ūcio makaarira nyama icio ihilhitio na mwaki, marianirie na nyeni ndūru na migate itari mūkire ndawa ya kūmbia. **9** Mūtikanarie nyama iri njithi kana itherukitio na maa, no ihilio na mwaki, mūtwe, na magurū o na nyama cia nda. **10** Mūtikanatie imwe ciacio ikinyirie rūciini; iri ingitigara nginya rūciini, no nginya mūgaacicina. **11** Ūu nīguo mūkaarira nyama icio: mūkorwo mwihotorete micibi yanyu njohero, na iratū cianyu iri magurū, na mītima yanyu iri moko. Mūgaaciria naihenya; iyo nīyo Bathaka ya Jehova. **12** “O ūtūkū ūcio nīngatūkaniria būruri wa Misiri, na nīngooraga marigithathi mothe ma andū na ma nyamū, na nīngatūra ngai cia būruri wa Misiri ciothe ciira. Nii nī nī Jehova. **13** Thakame iyo ūgaatūka rūuri rwanyu nyūmba-ini iri mūgaakorwo mūrī, na riri ngoona thakame-rī, no kūmūhitūka ngaamūhitūka. Gūtiri mūthirow ūkamūhutia hindī iri ngaahūra būruri wa Misiri. **14** “Mūthenya ūcio nīmūrūirikanaga; ūkūngūyagire harī njiarwa iri igooka ūri wa giathi kīa Jehova, ūri undū wathanitwo wa gūtūra. **15** Ihinda rīa mīthenya mūgwanja, mūkaarīaga migate itari mūkire ndawa ya kūmbia. Mūthenya wa mbere mūkeeheria ndawa ya kūmbia kuuma nyūmba cianyu, nīgūkorwo mūdū o wothe ūngirīa kindū kīrī ndawa ya kūmbia kuuma mūthenya wa mbere nginya wa mūgwanja-rī, niakaingatwo eherio harī andū a Israeli. **16** Gīai na kīngano githeru mūthenya wa mbere, na mūgie na kīngi mūthenya wa mūgwanja. Mūtikanarute wira o na ūrikū mīthenya iyo, tīga o wa kūhaarīria irio cia kūrūto nī mūdū wothe, ūguo noguo mūngūka. **17** “Kūngūria Giathi kīa Migate Itari Ndawa ya Kūmbia, tondū nī mūthenya ūyū kūmbe ndamūrutire mūrī

ikundi kuuma bürüri wa Misiri. Kungüirai mūthenya üyü üri ündü wathanitwo wa gütüura nginya njiarwa iria igooka. **18** Mweri wa mbere mürirĩaga mĩgate itarĩ na ndawa ya kũmbia, kwambĩrĩa hwaĩ-inĩ wa mūthenya wa ikũmi na ĩna, nginya hwaĩ-inĩ wa mūthenya wa mĩrongo ĩri na ũmwe. **19** Handũ ha matukũ mũgwanja, gütikoneke ndawa ya kũmbia mĩgate nyũmba-inĩ cianyu. Na rĩrĩ, mündũ o wotho ũngĩrĩa kindũ kĩrĩ na ndawa ya kũmbia niakaingatwo athengio mũngĩ-inĩ wa Isiraeli, arĩ mũgeni, kana aciarĩtwo arĩ Mũisiraeli. **20** Mütikanarĩ kindũ gütĩkĩtwo ndawa ya kũmbia. Kũrĩa guothe mũgaatũura, mũkaarĩaga mĩgate itarĩ ndawa ya kũmbia. **21** Nake Musa agĩta athuuri a Isiraeli othe, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩĩ o narua mũgathuure nyamũ nĩ ündũ wa nyũmba cianyu na mũthĩnje gatũrũme ka Bathaka. **22** Oyai kiohe kĩa mahuti ma mũthobi, mũgĩtobokie karai-inĩ karĩ na thakame, mũcooke mũmĩhake hĩngĩro ya igũrũ ya mũrango, o na mĩena yerĩ ya hĩngĩro cia mũrango. Gütikagĩe mündũ o na ũmwe wanyu ũkuuma nja ya nyũmba yake nginya rũciĩnĩ. **23** Hĩndĩ ĩrĩa Jehova arĩtuĩkania bürüri nĩguo orage andũ a Misiri-rĩ, nĩarĩona thakame ĩyo ĩrĩ igũrũ na mĩena ya hĩngĩro cia mĩrango, nake ahĩtũke mũromo wa nyũmba ĩyo, na niakagĩria mũniĩnani atoonye nyũmba cianyu amũũrage. **24** “Athĩkĩrai ũrutani üyü taarĩ watho wa gütũura wathĩkagĩrwo nĩ inyuĩ na njiaro cianyu. **25** Rĩrĩa mũgaatoonya bürüri ũrĩa Jehova akaamũhe ta ũrĩa eranĩire-rĩ, mũkaamenyagĩrĩa gĩathĩ gĩkĩ. **26** Na rĩrĩa ciana cianyu ikamũũria atĩrĩ, ‘Gĩathĩ gĩkĩ kiugĩe atĩa harĩ inyuĩ?’ **27** Mũgaaciĩra atĩrĩ, ‘Nĩ igongona rĩa Bathaka rĩa kũrutĩra Jehova, ũrĩa waagararire nyũmba cia andũ a Isiraeli kũu bürüri wa Misiri, na akĩhonokia andũ a nyũmba ciitũ hĩndĩ ĩrĩa ooragire andũ a Misiri.’” Nao andũ makĩĩnamĩrĩria mothiũ mao, makĩhooya. **28** Andũ a Isiraeli magĩgĩka o ũrĩa Jehova aathire Musa na Harũni. **29** O ũtukũ gatagatĩ Jehova akĩũraga marigithathi mothe kũu bürüri wa Misiri, kwambĩrĩia irigithathi rĩa Firaũni, ũrĩa waikaragĩra gĩtĩ kĩa ũnene, nginya irigithathi rĩa mündũ muohe ũrĩa warĩ njeera na marigithathi ma mahiũ mothe. **30** Firaũni na anene ake othe o na andũ a Misiri othe, magĩũkĩra kũrĩ o ũtukũ, nakuo gũkĩgĩa kĩrĩro kĩnene kũu bürüri wa Misiri, nĩgũkorwo gũtiarĩ nyũmba itaarĩ na mündũ wakuĩte. **31** O ũtukũ ũcio, Firaũni agĩta Musa na Harũni, akĩmeera atĩrĩ, “Ükĩrai! Ehererai andũ akwa, inyuĩ o na andũ a Isiraeli othe! Thĩĩĩ mũgatungatĩre Jehova o ta ũrĩa mũũrĩtie. **32** Oyai ndũũru cianyu cia mbũri na cia ng’ombe o ta ũrĩa mũroĩgĩte na mũthĩĩ. Na mündathime o na nĩ.” **33** Nao andũ a Misiri makĩhĩka andũ acio moime bürüri ũcio na ihenya, nĩgũkorwo moigire atĩrĩ, “Kwaga ũguo, tũgũkua ithuothe!” **34** Nĩ ündũ ũcio andũ a Isiraeli makĩoya kĩmere kĩa gĩtanekĩrwo ndawa ya kũmbia, na magĩgĩkuua na ciande, nayo mĩharatĩ yoohereirwo nguoinĩ. **35** Nao andũ a Isiraeli magĩka o ta ũrĩa meerĩtwo nĩ Musa na makĩhooya andũ a Misiri mamahe indo cia betha na cia thahabu, o na ngu. **36** Jehova agĩtũma andũ acio metĩkĩrĩke nĩ andũ a Misiri nao makĩmahe kĩrĩa gĩothe meetĩrie; nĩ ündũ ũcio magĩtaha indo cia andũ a Misiri. **37** Andũ a Isiraeli makĩambĩrĩria rũgendo kuuma Ramesese magĩthĩĩ Sukothu. Arũme arĩa

metwaraga na magũrũ maarĩ ta 600,000 hategũtarwo atumia na ciana. **38** Na andũ angĩ angĩ nĩmathiire na makĩambatania nao, hamwe na ndũũru nene cia mahiũ ma mbũri na ng’ombe. **39** Kĩmere kĩrĩa maarutĩte bürüri wa Misiri nĩkio maatũmĩrĩre gũthondeka mĩgate itarĩ ndawa ya kũmbia. Kĩmere kũ gũtiarĩ na ndawa ya kũmbia tondũ nĩkũingatwo maingatirwo bürüri wa Misiri, na matiigana kũgia na ihinda rĩa kũhaarĩria irio ciao. **40** Ihinda rĩa andũ a Isiraeli maatũũrĩre bürüri wa Misiri nĩ mĩaka 430. **41** Harĩa mĩaka ĩyo 430 yathĩrĩre-rĩ, mūthenya o ro ũcio, nĩguo ikundi ciothe cia andũ a Jehova cioimire bürüri wa Misiri. **42** Tondũ ũtukũ ũcio nĩguo Jehova aikarire eigũite nĩguo amarute bürüri wa Misiri-rĩ, na ũtukũ üyü nao andũ a Isiraeli othe nĩmarĩkaraga meigũite nĩguo matiĩage Jehova njiarwa-inĩ ciothe iria igooka. **43** Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, “Maya nĩmo mawatho ma Bathaka: “Gütĩrĩ mũgeni ũngĩrĩa Bathaka ĩyo. **44** Ngombo o yotho ũgũrĩte no ĩrĩa Bathaka ĩyo thuutha wa kũmĩruithĩa, **45** no mũrarĩrĩri kana mũruti wĩra wa mũcaara ndakanamĩrĩe. **46** “No nginya ĩrĩĩagĩrwo thĩĩnĩ wa nyũmba o ĩmwe, mütikanoimie nyama o na ĩrĩkũ nja ya nyũmba. Mütikanoine ihĩndĩ o na rĩmwe rĩayo. **47** Mũĩngĩ wotho wa mĩrango no nginya ũkũngũire Bathaka. **48** “Mũgeni ũtũũrĩte thĩĩnĩ wanyu na nĩekwenda gũkũngũira Bathaka ya Jehova, no nginya aruithie arũme othe a nyũmba yake; thuutha ũcio nĩrĩo angĩkũngũira Bathaka ta mündũ ũciarĩrwo bürüri-inĩ. Gütĩrĩ mündũ mũrũme ũtarĩ mũruu ũngĩrĩa Bathaka. **49** Watho o ũcio noguo ũgwatha rĩa maciarĩtwo marĩ a bürüri, o na ageni arĩa matũũranagia na inyuĩ.” **50** Andũ a Isiraeli othe magĩka o ũrĩa Jehova aathĩte Musa na Harũni. **51** Na mūthenya o ro ũcio, Jehova akĩruta andũ a Isiraeli kuuma bürüri wa Misiri na ikundi ciao.

13 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Nyamũrĩra marigithathi mothe ma twana twa tũhĩĩ. Maciaro ma mbere ma nda o yotho gatagatĩ-inĩ ka andũ a Isiraeli nĩ makwa, marĩ ma mündũ kana ma nyamũ.” **3** Nake Musa akĩra andũ atĩrĩ, “Rĩrikanagai mūthenya üyü, mūthenya ũrĩa mwoimire bürüri wa Misiri, mũkiuma bürüri wa ũkombo, tondũ Jehova nĩamũrutire kuo na guoko kwa hinya. Mütikarĩage kindũ kĩrĩ na ndawa ya kũmbia. **4** Ŭmũthĩ, mwerĩ-inĩ üyü wa Abibu, nĩguo mũroimagara mũthĩĩ. **5** Rĩrĩa Jehova akaamũkĩnyia bürüri wa Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Ahivi, na Ajebusi bürüri ũrĩa eehĩtĩre mbere ya maithe manyu ma tene atĩ niakamũhe bürüri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ-rĩ, mũkaamenyagĩrĩa gĩathĩ gĩkĩ mwerĩ-inĩ üyü: **6** Ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja mũkaarĩaga mĩgate itarĩ mũĩkĩre ndawa ya kũmbia na mūthenya wa mũgwanja mũthondeke iruga inene nĩ ündũ wa Jehova. **7** Rĩĩagĩ mĩgate itarĩ mũĩkĩre ndawa ya kũmbia ihinda rĩa mĩthenya ĩyo mũgwanja; gütikoneke kindũ kĩrĩ na ndawa ya kũmbia gatagatĩ kanyu, kana ndawa ya kũmbia yoneke handũ o hothe mĩhaka-inĩ yanyu. **8** Mūthenya ũcio o mündũ ere mũrĩũ atĩrĩ, ‘Ndĩreka ũũ tondũ wa ũrĩa Jehova aanjĩkĩre rĩrĩa ndoimire bürüri wa Misiri.’ **9** Kũmenyerera mūthenya üyü nikuo kũrĩtuĩkaga ta rũũri guoko-inĩ gwaku, na kĩrĩrĩkania

ũthiũ-inĩ waku, atĩ watho wa Jehova nĩũĩkaraga iromo-inĩ ciaku. Nĩgũkorwo Jehova nĩakũrutire bũrũri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya. **10** No nginya mũrũmie watho ũyũ mwathane ihinda riaguo riakinya, mwaka o mwaka. **11** “Thuutha wa Jehova kũmũkinya bũrũri wa Akaanani na amũhe guo, o ta ũria eeraniĩre na mwĩhĩtwa kũri inyuĩ o na maithe manyu ma tene-rĩ, **12** nĩmũkahe Jehova maciaro ma mbere ma nda ciothe. Marigithathi ma njamba mothe ma ũhiũ wanyu nĩ ma Jehova. **13** Mũgaakũũraga irigithathi o rĩothe rĩa ndigiri na gatũrũme, no mũngĩaga kũrikũũra-rĩ, mũriune ngingo. Kũũragai marigithathi mothe manyu ma aanake. **14** “Matukũ-inĩ marĩa magooka, rĩria mũrũguo agaakũũria atĩrĩ, “Ŭũ nĩ kuuga atĩa?” mwĩre atĩrĩ, ‘Jehova aatũrutire bũrũri wa Misiri, agĩtũruta bũrũri wa ũkombo, na guoko gwake kwa hinya. **15** Rĩria Firaũni omirie mũtwe akĩrega gũtũrekereria-rĩ, Jehova nĩooragire marigithathi ma bũrũri wa Misiri mothe, andũ o na nyamũ. Ŭndũ ũcio nĩguo ũtũmaga ndutĩre Jehova igongona rĩa njamba ciothe iria ciambaga kuuma nda, na ngakũũra mũriũ wakwa wothe wa irigithathi. **16** Naguo ũndũ ũcio ũritũkaga ta rũũri guoko-inĩ gwaku, o na ũtũkage kionania gũkĩrĩtwo ũthiũ-inĩ waku, atĩ Jehova nĩatũrutire bũrũri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya.” **17** Rĩria Firaũni aarekereire andũ a Isiraeli mathĩ-rĩ, Ngai ndaamatongoreirie njĩra-inĩ ya kũhĩtũkĩra bũrũri wa Afilisti, o na gũtũka iyo nĩyo yarĩ njĩra rĩa nguhi. Nĩgũkorwo Ngai oigire atĩrĩ, “Mangĩcemanĩa na mbaara-rĩ, maahota kwĩricũkwo, macooke bũrũri wa Misiri.” **18** Nĩ ũndũ ũcio Ngai agĩgitongoria andũ acio mathiũrũrũkiire njĩra ya werũ-inĩ merekeire Iria Itune. Andũ a Isiraeli maambatire makiuma bũrũri wa Misiri meeohete indo cia mbaara. **19** Musa nĩakuuĩre mahĩndĩ ma Jusufu, nĩ ũndũ Jusufu nĩehĩtĩthĩe ariũ a Isiraeli na mwĩhĩtwa. Oigĩte atĩrĩ, “Ti-itherũ Ngai nĩakamũteithia, na inyuĩ hĩndĩ iyo no nginya mũgaakuua mahĩndĩ makwa kuuma kũndũ gũkũ.” **20** Thuutha wa kuuma Sukothu maambire kambĩ ciao Ethamu ndeere-inĩ cia werũ. **21** Mũthenya, Jehova aathiiaga mbere yao arĩ gĩtugĩ-inĩ gĩa itu gĩa kũmooneneria njĩra, na ũtũkũ-rĩ, aathiiaga mbere yao arĩ gĩtugĩ-inĩ kĩa mwaki amamũrĩkiire njĩra, nĩgeetha mahote gũthĩ mũthenya o na ũtũkũ. **22** Gĩtugĩ gĩa itu mũthenya kana gĩtugĩ kĩa mwaki ũtũkũ, gũtirĩ kieheraga handũ hakĩo mbere ya andũ acio.

14 Nĩgĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Ĩra andũ a Isiraeli macooke na thuutha, na mambe hema gũkuhi na Pi-Hahirothu, gatagatĩ ka Migidoli na iria. Nĩmambe hema hũgũrũrũ-inĩ cia iria, kũng’ethanĩra na Baali-Zefoni. **3** Firaũni nĩageciĩria atĩrĩ, ‘andũ a Isiraeli marĩ na kĩrigiicano no kũũrũũra marorũũra bũrũri-inĩ, mahĩngĩrĩrio nĩ werũ.’ **4** Na nĩngomia ngoro ya Firaũni, nake nĩakamaingathia. No nĩ mwene nĩngegĩra na riiri nĩ ũndũ wa Firaũni na mbũtũ yake yothĩ ya ita, nao andũ a Misiri nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.” Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩka o ũguo merĩtwo. **5** Rĩria mũthamaki wa bũrũri wa Misiri eerĩrwo atĩ andũ acio nĩmorĩke-rĩ, Firaũni na anene ake makĩricũkwo ũhoru ũcio, magikiuga atĩrĩ, “Hĩ!

Tweka atĩa? Twarekereria andũ a Isiraeli mathĩ na ithuĩ tuorĩrwo nĩ ũtungata wao?” **6** Nĩ ũndũ ũcio akiuga ngaari yake ya ita ihaarĩrio, na agĩthĩ na mbũtũ yake ya ita. **7** Agĩthĩ na ngaari cia ita 600 iria njega mũno, o hamwe na ngaari cia ita iria ingĩ ciothe cia bũrũri wa Misiri, ciothe irĩgamĩrĩrwo nĩ anene. **8** Jehova akĩũmia ngoro ya Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, na nĩ ũndũ ũcio akĩrũmĩrĩra andũ a Isiraeli na ihenya ariũ moimagarĩte makinyũkĩtie na ũcamba. **9** Andũ a Misiri, hamwe na mbarathi ciothe cia Firaũni na ngaari cia ita, na andũ ariũ mathiiaga mahaicĩte mbarathi, na thigari, makĩrũmĩrĩra andũ a Isiraeli na ihenya makĩmakinyĩra harĩa maambĩte hema rũteere-inĩ rwa iria, hakuhi na Pi-Hahirothu kũng’ethera Baali-Zefoni. **10** Firaũni akũhĩrĩria-rĩ, andũ a Isiraeli makĩhũgũra, makĩona andũ a Misiri mamoiĩte thuutha makĩmaka mũno, magĩkaĩra Jehova. **11** Makĩra Musa atĩrĩ, “Nĩ mbĩrĩra gũtaarĩ bũrũri wa Misiri, nĩguo ũtũrehe tũkuĩre gũkũ werũ-inĩ? Nĩ atĩa ũũ ũtũwikĩte ũgatũruta bũrũri wa Misiri? **12** Gĩthĩ tũtiakwĩre tũrĩ o bũrũri wa Misiri atĩ ũtigane na ithuĩ, ũreke tũtungatĩre andũ a bũrũri wa Misiri? Kũngĩarĩ wega tũtungatĩre andũ a Misiri kũrĩ gũkuĩra werũ-inĩ!” **13** Musa agĩcookeria andũ acio atĩrĩ, “Tigai gwĩthĩra. Mwĩhaandei wega, na nĩmũkuona ũhonokio ũria Jehova ekũmũrehere ũmũthĩ. Andũ a Misiri aya mũrona ũmũthĩ, mũtikamona rĩngĩ. **14** Jehova nĩekũmũrũrĩra, mũbatie o gũikara mũhooreire.” **15** Nĩngĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ŭrangĩra nĩkĩ? ĩra andũ a Isiraeli mathĩ na mbere. **16** Oya rũthanju rwaku, na ũtambũrũkie guoko igũrũ wa iria ũganyane maaĩ nĩgeetha andũ a Isiraeli matũkanĩrie iria-inĩ, mathiĩrĩre thĩ nyũmũ. **17** Nĩngũũmia ngoro cia andũ a Misiri nĩgeetha o nao mamarũmĩrĩre. Na nĩngegĩra riiri nĩ ũndũ wa Firaũni na mbũtũ yake ya ita, o na nĩ ũndũ wa ngaari ciakĩ cia ita, o na andũ ake ariũ mathiiaga mahaicĩte mbarathi. **18** Nao andũ a Misiri nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova hĩndĩ iyo ngeegĩra riiri nĩ ũndũ wa Firaũni, na ngaari ciakĩ cia ita na andũ ake ariũ mathiiaga mahaicĩte mbarathi.” **19** Hĩndĩ iyo mũraika wa Ngai ũria wathiiaga atongoreite mbũtũ ya thigari cia Isiraeli, akĩehera agĩcooka thuutha wao. Gĩtugĩ gĩa itu nakĩo gĩkiuma hau mbere, gĩkĩrũgama thuutha wao, **20** gĩkĩgia gatagatĩ ga thigari cia Misiri na cia Isiraeli. ũtũkũ wothe itu rĩu rĩgĩkĩra nduma mwena ũmwe, na ũtheri mwena ũria ũngĩ; nĩ ũndũ ũcio gũtirĩ andũ makũhĩrĩrie ariũ angĩ ũtũkũ wothe. **21** Nĩngĩ Musa agĩtambũrũkia guoko igũrũ wa iria, na ũtũkũ wothe Jehova agĩtĩndika iria na thuutha na ũndũ wa rũhuho rwa kuuma mwena wa irathĩro, na agĩtũma hau hatũkie thĩ nyũmũ. Maaĩ macio makĩgayũkana, **22** nao andũ a Isiraeli makĩringa iria mahĩtũkĩre thĩ nyũmũ, maaĩ marũgamĩte mwena wao wa ũrĩo na wa ũmotho. **23** Nao andũ a Misiri makĩmarũmĩrĩra na ihenya, nacio mbarathi ciothe cia Firaũni na ngaari cia ita, na andũ ariũ mathiiaga mahaicĩte mbarathi makĩmarũmĩrĩra nginya iria-inĩ. **24** Rũciĩni ruoro rũgĩtema-rĩ, Jehova agĩcũthĩrĩria mbũtũ ya ita ya andũ a Misiri arĩ gĩtugĩ-inĩ kĩa mwaki na gĩa itu, nake akĩmĩrigiica. **25** Agĩtũma magũrũ ma ngaari ciao cia ita macomoke nĩgeetha makorwo na thĩĩna wa gũcitwarithia. Nao andũ a

Misiri makiuga atiri, “Nitiurei twehere hari andu aya a Isiraeli! Jehova niwe umamarurira kuri andu a Misiri.” **26** Ningi Jehova akira Musa atiri, “Tamburukia guoko iguru wa iria nigeetha maa macooke mahubaniire andu a Misiri na ngaari ciao cia ita, na andu aria mathiia mahaicite mbarathi.” **27** Musa agitamburukia guoko gwake iguru wa iria, na gugikira-ri, iria rigicooka gutherera o ta mbere. Nao andu a Misiri makigeria kururira, no Jehova akimahubaniira iria-ini thini. **28** Maa magicookana, magithika ngaari cia ita na andu aria mathiia mahaicite mbarathi; nio mbutu yothe ya Firauni iria yarumirire andu a Isiraeli iria-ini. Gutiri o na umwe wa wahonokire. **29** No andu a Isiraeli maaringire iria magereire njira nyumu, ruthingo rwa maa rurugamite mwena wao wa urio na wa umotho. **30** Muthenya ucio Jehova akihonokia Isiraeli kuuma moko-ini ma andu a Misiri, nao andu a Isiraeli makionera ciimba cia andu a Misiri kuu hugururu-ini cia iria. **31** Na riria andu a Isiraeli moonire hinya munene uria Jehova onirie andu a Misiri-ri, andu acio magitigira Jehova na makimwihoka o na makithoka Musa ndungata yake.

15 Hindi iyo Musa na andu a Isiraeli makinira Jehova rwimbo ruru: “Ningunira Jehova, nigukorwo niwe utugiriritio muno. Mbarathi amikitie iria-ini hamwe na mumihai. **2** Jehova niwe hinya wakwa na rwimbo rwakwa; niwe utukite uhonokio wakwa. Niwe Ngai wakwa na nindimugocaga, Niwe Ngai wa baba na nindimutugagira. **3** Jehova ni njamba ya ita; Jehova nirio ritwa riaka. **4** Ngaari cia ita cia Firauni na mbutu yake aamikirie iria-ini. Anene aria ega muno a Firauni moirire maa-ini ma Iria Itune. **5** Maa maria mariku nimamathikite; Nao magakirika kuria kuriku ta ihiga. **6** “Wee Jehova, guoko gwaku kwa urio kwar gwa kugegania, gukagira hinya. Wee Jehova, guoko gwaku kwa urio ni gathuthangire thu. **7** Ni undu wa unene waku wa magegania, niwakurumanirire aria magutukirire. Niwaiturire marakara maku mahii; makimacina taari mahuti. **8** Na undu wa mururumo wa mihumu ya maniuru maku-ri, maa nimeiganirire hiba. Makumbi ma maa makirugama ta ruthingo; maa ma kuria kuriku makinyiitana gatagati ka iria. **9** “Thu nayo yetiite, ikoiga atiri, ‘Ningamarumirira na ihenya, ndimakinyire. Ngagayana indo iria matahite, ndihunirire nacio. Ningucomoraruhiu rwakwa rwa njora, nakuo guoko gwaku kumaniine.’ **10** No wahuire ruhuho rukihurutana, nario iria rikimathika, makirika ta kigera maa-ini maing. **11** “Wee Jehova-ri, nuu uhaana tawe hari ngai ciothe? Nu uhaana tawe, wee uri utheru wa magegania, wee witigirito ni undu wa riiri waku, wee wikaga maundu ma magegania? **12** Watamburukirie guoko gwaku kwa urio, nayo thi ikimameria. **13** “Ni undu wa wendo waku utathiraga, niugutongoria andu aria ukurite. Niukamatongoria na undu wa hinya waku, umatware nginya gikaro giaku githeru. **14** Nduriri igaigua, nacio ciinaine; ruo runyiite andu a Filistia. **15** Aathani a Edomu nimakamaka muno, na atongoria a Moabi manyiitwo ni kuinaina, andu a Kaanani makaiyurwo ni maa nda; **16** guoya na kimako niukamakinyirira. Na undu wa hinya wa guoko gwaku-

ri, makahaana ta ihiga matekwinyagunya, nginya andu aku, Wee Jehova, maringe, nginya andu aria wegurire maringe. **17** Ukaamarehe thini na umahaande kirima-ini kia igai riaku, o handu haria, Wee Jehova, wombire hatuike gikaro giaku, handu-haria-haamure, haria Wee Jehova, wahaandire na moko maku. **18** Jehova agaathamaka tene na tene.” **19** Hindi iria mbarathi cia Firauni, na ngaari cia ita, na andu aria mathiia mahaicite mbarathi maatoonyire iria-ini-ri, Jehova agicookana maa ma iria, makimathika. No riri, andu a Isiraeli maatukanirire iria-ini mathirire thi nyumu. **20** Hindi iyo Miriamu uria munabii mundu-wa-nja, mwar wa nyina na Haruni, akioya kihembe gia kunio, nao atumia othe makimuuma thuutha mari na ihembe ciao makiinaga. **21** Miriamu akimainira atiri: “Inirai Jehova, nigukorwo niwe utugiriritio muno. Mbarathi amikitie iria-ini, hamwe na mumihai.” **22** Ningi Musa agitongoria Isiraeli kuuma Iria Itune magithi Weru wa Shuri. Magithi rugendo rwa muthenya itatu weru-ini na matekuona maa. **23** Riria maakinyire Mara, matingahotire kunyua maa makuo tond maar maruru. (Niki handu hau hetagwo Mara.) **24** Ni undu ucio andu magiteta Musa, makiuga atiri, “Tukunya ki?” **25** Nake Musa agikaia Jehova, nake Jehova akimuonia kamuti. Agikaia maa-ini, namo makigia mucamo mwega. O hau Jehova agiathana, akimathondekera watho na uuge wa kurumagirirwo, na akimagereria ho. **26** Akiuga atiri, “Mungithikirira mugambo wa Jehova Ngai wanyu wega, na mwike maundu maria magirire maitho-ini make, mungirumbiua maathani make na mumenyerere wathani wake woth-ri, ndikamurehera murimu o na umwe wa iria ndareheire andu a Misiri, nigukorwo ni ni Jehova, uria umuhonagia.” **27** Ningi magikinya Elimu, haria haar ithima ikumi na igiri, na mitende mirongo mugwanja, nao makimba hema hau hakuhi na maa.

16 Muingi woth wa Isiraeli niwoimagarire ukima Elimu ugikinya Weru wa Sini, uria uri gatagati ka Elimu na kirima gia Sinai, muthenya wa ikumi na itano na mweri wa keeri thuutha wao kuuma bururi wa Misiri. **2** Kuu weru-ini, muingi ucio woth niwatetire Musa na Haruni. **3** Andu a Isiraeli makimeera atiri, “Naari korwo Jehova aatugirire bururi wa Misiri na guoko gwake! Kuu twaikaraga tuthirurukirie nyungu cia nyama, na tukariaga o kiria giothe twendaga, no inyu mutirehete giku weru-ini niguo murage kiungano giki giothe na ng’aragu.” **4** Hindi iyo Jehova akira Musa atiri, “Ngumuuria migate kuuma iguru ta mbura. Andu mariumaga nja o muthenya makongania migate ya kumaigana o muthenya ucio. Ngumageria na njira iyo nyone kana nimekurumirira urutani wakwa. **5** Muthenya wa gatandat-ri, mariharigia kiria mainikia, naki gikoragwo kiri maita meer ma kiria monganagia mithenya iria ingi.” **6** Ni undu ucio Musa na Haruni makira andu othe a Isiraeli atiri, “Hwai-ini-ri, nimurimenya ati ni Jehova wamurutire bururi wa Misiri, **7** na rucini nimukona riiri wa Jehova, tond niaigute uria mumutetie. Ithu tukiri a, ati niguo mututetie?” **8** O na ningi Musa akimeera atiri, “Nimukamena ati

ũcio nĩ Jehova, rĩrĩa akaamũhe nyama mũrie hwaĩ-inĩ na amũhe mĩgate irĩa yothe mũkwenda rũciinĩ, tondũ nĩaguite ũrĩa mũmũtetetie. Ithui tũkĩrĩ a? Ti ithui mũratetia, no nĩ Jehova mũratetia.” **9** Ningĩ Jehova akĩra Harũni atĩrĩ, “Ĩra mũingĩ wotha wa Isiraeli atĩrĩ, ‘Ũkai mbere ya Jehova, nĩgũkorwo nĩaguite gũteta kwanyu.’” **10** Hĩndĩ irĩa Harũni aaragĩria mũingĩ wotha wa Isiraeli-rĩ, makĩrora na mwena wa werũ-inĩ, na kũu makĩona riiri wa Jehova ũrĩ itu-inĩ. **11** Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **12** “Nĩnjiguĩte gũteta kwa andũ a Isiraeli. Meere atĩrĩ, ‘Hwaĩ-inĩ mũrĩĩtaga nyama na rũciinĩ mũkarĩa mĩgate mũkahũũna. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ, nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.’” **13** Hwaĩ-inĩ ũcio gũgũka tũnyoni tũrĩa twĩtagwo tũmakia-arũme tũkĩyũra kambĩ ciao. Naguo rũciinĩ kwarĩ ime riathiũrũrũkĩrie kambĩ ciao. **14** Ime riatiĩka-rĩ, gũkĩoneka tũthendũ twa gũthiũrũrũ tũhaana maaĩ magandĩ nĩ mbaa, tũgwite thĩ kũu werũ-inĩ. **15** Rĩrĩa andũ a Isiraeli maatuonire, makĩũrania atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩ kĩ?” nĩgũkorwo matiamenyaga nĩ kũ. Musa akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ mĩgate irĩa Jehova amũheete mũrie. **16** Jehova aathanĩte ũũ: ‘O mũndũ nĩonganie o irĩa ikũmũigana. Oyagai o kibaba kĩmwe kĩa omeri kĩa o mũndũ wotha ũrĩ hema-inĩ cianyũ.’” **17** Andũ a Isiraeli magĩka o ta ũria meerirwo; amwe makĩũngania mũingĩ, na amwe makĩũngania mĩnini. **18** Na rĩrĩa yathimirwo na kibaba kĩa omeri, gũkĩoneka atĩ ũria wonganĩte mũingĩ-rĩ, ndaarĩ na mũingĩ makĩria; nake ũria wonganĩrie mĩnini, ndaarĩ na mĩnini makĩria. O mũndũ oonganĩte mũigana wa ũria aabataire. **19** Ningĩ Musa akĩmeera atĩrĩ, “Gũtikagie mũndũ ũkũga kĩndũ o na kĩnini kĩa nginya rũciinĩ.” **20** No rĩrĩ, amwe matiigana kũrũmbũiya ũria Musa oigire; makĩĩgĩra ĩmwe yayo nginya rũciinĩ, nayo ĩgĩkorwo ĩyũrĩte igunyũ na ikambĩrĩria kũnunga. Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩrakario nĩo. **21** O rũciinĩ mũndũ o mũndũ nĩoyaga irĩa abatairio nĩyo, narĩo riũa riahiũha ĩgatweka. **22** Mũthenya wa gatandatũ-rĩ, nĩmoonganagia maita meerĩ; ibaba ĩgĩrĩ cia omeri harĩ o mũndũ. Nao atongoria a mũingĩ magĩũka makĩra Musa ũhoro ũcio. **23** Nake Musa akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova aathanĩte, ‘Rũciũ nĩ mũthenya wa kũhurũka, Thabatũ Theru ya Jehova. Nĩ ũndũ ũcio rugai irĩa yothe mũkwenda kũruga, na mũcamũkie kĩria gĩothe mũkwenda gũcamũkia. Kĩria gĩgũtigara-rĩ, mũkĩge nginya rũciinĩ.’” **24** Nĩ ũndũ ũcio makĩĩga ĩmwe nginya rũciinĩ, o ta ũria maathitwo nĩ Musa, nacio ĩtiigana kũnunga, kana kũgĩa na igunyũ. **25** Musa akĩmeera atĩrĩ, “Cĩrĩe ĩmũthĩ, tondũ ĩmũthĩ nĩ mũthenya wa Thabatũ ya Jehova. ĩmũthĩ mũtigũciona igwite thĩ. **26** Mĩthenya ĩtandatũ nĩguo mũrĩciũnganagia, no mũthenya wa mũgwanja-rĩ, ũcio wa Thabatũ, gũtĩrĩkoragwo kũrĩ kĩndũ o na kĩ.” **27** No rĩrĩ, andũ amwe makĩumagara mũthenya ũcio wa mũgwanja, magĩthĩ gũciũngania, nao matiigana kuona kĩndũ. **28** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Nĩ nginya hĩndĩ ĩrĩkũ mũgũtũura mũregete kũmenyerera maathani makwa na kũigua ũrutani wakwa? **29** Menyai atĩ Jehova nĩamũheete Thabatũ; na nĩkĩo amũheaga mĩgate ya mĩthenya ĩrĩ mũthenya ũcio wa gatandatũ. Mũndũ o wotha nĩaikarage harĩa arĩ mũthenya ũcio wa mũgwanja; gũtikanagie mũndũ ũkumagara.” **30** Nĩ

ũndũ ũcio andũ makĩhurũka mũthenya wa mũgwanja. **31** Andũ a Isiraeli magĩta mĩgate iyo mana. Maarĩ merũ ta mbegũ cia korianda, na maacamaga ta tũmĩgate tũthondeketwo na ũũki. **32** Musa akiuga atĩrĩ, “Jehova aathanĩte atĩrĩ; ‘Oyai kibaba kĩa omeri ĩmwe ya mana na mũkĩge nĩ ũndũ wa njiarwa irĩa igooka thuuha, nĩgeetha makoona mĩgate irĩa ndaamũheire mũrie mũrĩ werũ-inĩ, rĩrĩa ndamũrutire bũrũri wa Misiri.’” **33** Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩra Harũni atĩrĩ, “Oya ndigĩthũ na wĩkĩre omeri ĩmwe ya mana thĩinĩ wayo. Ningĩ ũcooke ũmũge mbere ya Jehova ĩgĩrwo njiarwa irĩa igooka thuuha.” **34** O ta ũria Jehova aathire Musa-rĩ, Harũni akĩga mana mbere ya ithandũkũ rĩa ũria, nĩguo matũire ho. **35** Andũ a Isiraeli maarĩre mana miaka mĩrongo ĩna nginya magĩkina bũrũri ũria watũũragwo nĩ andũ; maarĩre mana nginya rĩrĩa maakinyire mũhaka-inĩ wa Kaanani. **36** (Omeri ĩmwe ĩigana ta gĩcunji gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe.)

17 Mũingĩ wotha wa Isiraeli ũkumagara kuuma Werũ wa Sini, ũkoimaga handũ hamwe ũgathiĩ harĩa handũ o ta ũria Jehova aathanaga. Makĩamba hema ciao Refidimu, no gũtiarĩ maaĩ ma kũnyuuo nĩ andũ acio. **2** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩnegenia Musa, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũhe maaĩ ma kũnyua.” Nake Musa akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũranegenia nĩkĩ? Nĩ kĩ gĩgũtũma mũgerie Jehova?” **3** No andũ nĩmanyoote marĩ kũu, nao magĩteta Musa makĩmũria atĩrĩ, “Watũrutire bũrũri wa Misiri nĩkĩ, tũũke ũtũũrage na nyoota ithui na ciana ciitũ na ũhiũ witũ?” **4** Nake Musa agĩkaĩra Jehova akĩmũria atĩrĩ, “Ngwika atĩa na andũ aya? Marĩ hakuhi kũhũra na mahiga nyuguto.” **5** Jehova agĩcookeria Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩ mbere ya andũ aya. Thĩni na athuuri amwe a Isiraeli na ũkuue rũthanju rũria wagũthire Nili naruo. **6** Nĩ ngũrũgama hau mbere yaku, o hau hakuhi na rwaro rwa ihiga kũu Horebu. Gũtha ihiga, na maaĩ nĩmekuuma thĩinĩ warĩo nĩguo andũ manyue.” Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩka ũguo athuuri a Isiraeli makĩonaga. **7** Nake agĩta handũ hau Masa na Meriba, tondũ nĩho andũ a Isiraeli maanegenirie na makĩgeria Jehova, makĩũragia atĩrĩ, “Iĩ Jehova arĩ hamwe na ithui kana aca?” **8** Andũ a Amaleki nĩmookire makĩhithũkĩra andũ a Isiraeli kũu Refidimu. **9** Musa akĩra Joshua atĩrĩ, “Thuuru andũ amwe aitũ mumagare mũkahũũrane na andũ a Amaleki. Rũciũ ngaarũgama kĩrĩma ĩgũrũ nyiĩte rũthanju rwa Ngai na guoko.” **10** Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩhũũrana na andũ a Amaleki o ta ũria Musa aathanĩte; nake Musa, na Harũni na Huri makĩhaica kĩrĩma-inĩ. **11** Rĩrĩa rĩothe Musa akoragwo oete moko make na ĩgũrũ-rĩ, andũ a Isiraeli makahootana, no rĩrĩa agũthia moko make, andũ a Amaleki makahootana. **12** Rĩrĩa Musa aanogire moko-rĩ, makĩoya ihiga makĩga thĩ akĩrĩkarĩra. Harũni na Huri magĩkinyiĩrĩra moko make, o ĩmwe akanyĩĩrĩra guoko kũmwe, na ũcio ũngĩ kũu kũngĩ. Nĩ ũndũ ũcio moko ma Musa magĩkara mambarĩrio nginya riũa rĩgĩthũa. **13** Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩhoota mbũtũ cia andũ a Amaleki na rũhiũ rwa njora. **14** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Andika ũndũ ũyũ ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo ũrĩ ũndũ wa gũtũura ũrĩrikanagwo

na ùreke Joshua aùigwe, tondù nìngeheria rùtwa ríá Amaleki biù nao matigacooka kùrìkanwo gùkù thí.”
15 Musa agíaka kígononga na agígúta atírì “Jehova Níwe Bendera yakwa.” **16** Akiuga atírì, “Nígùkorwo moko nìmambararirio na igùrù kwerekera gítì-iní kía ùnene kía Jehova. Jehova arìhùùranaga na andù a Amaleki kuuma njiarwa na njiarwa.”

18 Na rírì, Jethero, ùrìa warì mùthìnjìrì ngai wa Midiani na mùthoni-we wa Musa, akígua maìndù mothe maría Ngai eekíre Musa na andù ake a Isiraeli, na ùrìa Jehova aarutire andù a Isiraeli kuuma bùrùri wa Misiri. **2** Thuutha wa Musa gùcokia mùtumia wake Zipora, mùthoni-we Jethero nìamwamùkìrìre, **3** hamwe na ariù ake eerì. Mùriù ùmwe eetagwo Gerishomu, nígùkorwo Musa oigire atírì, “Nìnduikite mügeni bùrùrì-iní wene”; **4** mùriù ùcio ùngì eetagwo Eliezeri, nígùkorwo oigire atírì, “Ngai wa baba nìwe warì mùteithia wakwa; nìahonokirìe kuuma rùhiù-iní rwa Firaùni.” **5** Jethero, mùthoni-we wa Musa, hamwe na mùtumia wa Musa na ariù ake, magùka kùrì we kùu werù-iní, kùria aambìte hema hakuhi na kírìma kía Ngai. **6** Jethero nìamùtùmanìire akoiga atírì, “Nii, mùthoni-guo Jethero, nìndirooka kùrì we tùrì na mùtumia waku na ariù aku eerì.” **7** Nì ùndù ùcio Musa agíkiumagara agatùnge mùthoni-we, akìianamìrìra, akìmùmununya. Makìgeithania, na magìcoka magìtoonya hema thiiinì. **8** Musa akihe mùthoni-we ùhoro wothe wa ùrìa Jehova eekire Firaùni na andù a Misiri nì ùndù wa andù a Isiraeli na, akìmwìra mathiina mothe maría moonete rùgendo-iní, na ùrìa Jehova aamahonoketie. **9** Jethero nìakenirio nì kùgua maìndù macio mothe mega maría Jehova eekíre Isiraeli, nì ùndù wa kùhonokia andù a Isiraeli kuuma guoko-iní kwa andù a Misiri. **10** Jethero akiuga atírì, “Jehova arogocwo, ùrìa wamùteithùire kuuma guoko-iní kwa andù a Misiri na gwa Firaùni, na agìteithùra andù kuuma guoko-iní kwa andù a Misiri. **11** Rìu nì nimenyete afì Jehova nì mùnene gùkìra ngai iria ingì ciothe, nígùkorwo ùguo nìguo eekire aría maahatìrìrie Isiraeli metiite.” **12** Hìndì ìyo Jethero, mùthoni-we wa Musa, akìrehe maruta ma njino na magongona mangì ma kùrutira Ngai, nake Harìni agùùka marì na athuuri othe a Isiraeli nìguo marìianìre irio na mùthoni-we wa Musa, marì mbere ya Ngai. **13** Mùthenya ùyù ùngì Musa agìkarìra gítì nìguo atuithanie andù ciira, nao andù makìrùgama mamùthiùrùkùkìrie kuuma rùciinì nginya o hwaì-iní. **14** Rìrìa mùthoni-we onire wìra ùrìa wothe Musa aarutagira andù, akìmùria atírì, “Nì wìra ùrìkù ùyù ùrarutira andù aya? Nì kì gígùtùma ùrute wìra wa gùtuithania ciira ùrì o wiki, nao andù aya othe matindage marìngì magùthiùrùkùkìrie kuuma rùciinì nginya o hwaì-iní?” **15** Musa akìmùcokeria, akìmwìra atírì, “Tondù andù aya marokaga kùrì nì nìguo mamenye wendi wa Ngai. **16** Rìrìa riothe marì na ùndù matekùiguanira, ùrehagwo kùrì nì, na nì ngamatuithania na ngamamenyithia uuge wa Ngai na mawatho make.” **17** Mùthoni-we wa Musa akìmùcokeria, akìmwìra atírì, “Ùrìa ùreka ti wega. **18** Wee, na andù aya marooka kùrì we nìmùkùwìngia na mìnoga. Wìra ùyù nì mùrìtù mùno makìria harìwe;

ndùngùhota ùrì wiki. **19** Rìu-rì, ta thikìrìria ngùtaare, na Ngai aroikara nawe. Wee tuika mùtùmwò wa Ngai kùrì andù aya, na ùkamùtwaragira maìndù maría matekùiguanira. **20** Marute uuge wa Ngai na mawatho make, na ùmoonie njìra njega ya mùtùùrìre na mawìra maría magìrìre kùrùta. **21** No rírì, thuura andù marì na ùhoti kuuma andù-iní aya, andù etigìri Ngai, na andù ehokeku aría mathùire kwamùkìra ihaki, na ùmatue anene a kùrùgamagìrìra ikundi cia ngiri, na ikundi cia magana, na ikundi cia mìrongo ìtano, na ikundi cia makùmi. **22** Reke matuìke a gùtuithania andù aya ciira mahinda mothe, no makùrehagìre maciira maría maritù; maría mahùthù makamatuithanagia arì o. Ùndù ùcio nìgùkùhùthìria mùrigo, tondù nìmarìgayanaga nawe. **23** Ùngika ùguo na Ngai agwathe, nìùrìhotaga gwìtìria mìnoga, na andù aya othe marìinùkaga maiganìre.” **24** Musa nìathikìrìrie mùthoni-we na agìka ùrìa wothe aamùtaare. **25** Agìthuura andù marì na ùhoti kuuma Isiraeli guothe, akìmatua atongoria a andù acio; akìmatua anene a ikundi cia ngiri, na ikundi cia magana, na ikundi cia mìrongo ìtano, na ikundi cia makùmi. **26** Magùtuika a gùtuithanagia andù ciira hìndì ciothe. Maciira maría maritù magatwarìra Musa, no maría mahùthù magatuithanagia arì o. **27** Musa agìcoka akiugira mùthoni-we ùhoro, nake Jethero agìcoka bùrùri wake mwene.

19 Mweri wa gatatù thuutha wa andù a Isiraeli kuuma bùrùri wa Misiri, mùthenya o ùcio-rì, magìkinya Werù wa Sinai. **2** Thuutha wa kuuma Refidimu, magìtoonya werù wa Sinai, nao andù a Isiraeli makìamba hema ciao kùu werù-iní, magùrù-iní ma kírìma kiu kía Sinai. **3** Nìngì Musa akìambata kírìma-iní harì Ngai, nake Jehova akìmwìta arì kírìma-iní, akìmwìra atírì, “Ùù nìguo ùkwìra nyumba ya Jakubu, na wìre andù a Isiraeli: **4** ‘Inyuì ene nìmweyoneire ùrìa Ndeekire bùrùri wa Misiri, o na ùrìa ndahaanire ta ndamùkùuire na mathagu ma nderi, ngìmùrehe harì nì. **5** Na rírì, mùngìnjathìkìra biù na mùmenyerere kírìkanìro gíakwa-rì, gatagatì-iní ka ndùrìrì ciothe, inyuì mùgaatuika andù akwa a goro. O na gùtuika thí yothe nì yakwa-rì, **6** inyuì mùgaatuika ùthamaki wakwa wa athìnjìrì-Ngai na rùrìrì rwamùre.’ Ciugo ìcio nìcio ùkwìra andù a Isiraeli.” **7** Nì ùndù ùcio Musa agìcoka, na agìta athuuri aría matongoragia andù, akìmahe ùhoro wothe ùrìa Jehova aamwathìte ameere. **8** Nao andù acio magìtikanìria hamwe makiuga atírì, “Nìtùgwika ùrìa wothe Jehova oigìte.” Nì ùndù ùcio Musa agìcokeria Jehova ùhoro ùrìa moigìre. **9** Jehova akìra Musa atírì, “Nìngùka kùrì inyuì ndì thiiinì wa itu itumanu, nìgeetha andù maanjigwe ngària nawe, nao nì megùtùura makwìhokete.” Musa agìcoka akìra Jehova ùrìa andù moigìte. **10** Nake Jehova akìra Musa atírì, “Thii kùrì andù ùmatherie ùmùthì na rùciù. Meere mathambie nguo ciao, **11** na makorwo mehaarìrie mùthenya wa gatatù, tondù mùthenya ùcio Jehova nìagaikùrùka igùrù rìa Kírìma gìa Sinai andù othe makìonaga. **12** Ikìra mihaka ithiùrùkìrie kírìma, na ùmeere ùù, ‘Mwimenyerere mùtikahaice kírìma kana mùhutie magùrù-iní ma kío. Ùrìa wothe

ūkaahutia kīrīma ti-itherū nīakooragwo. **13** Ti-itherū nīakahūūrwo na mahiga nyuguto, kana arathwo na mīgu; hatirī guoko gūkaamūhūtia. Ndagetikīro atūūre muoyo, arī mūdū kana nyamū. No rīrīa coro wa rūhīa rwa ndūrūme ūrīgamba, no rīo marīhaica kīrīma igūrū.” **14** Thuutha wa Musa gūikūrūka oimīte kīrīma-inī agīthīi kūrī andū, akīmatheria, nao magīthambia nguo ciao. **15** Ningī akīmeera atīrī, “Mwīhaarīrei nī ūndū wa mūthenya wa gatātū. Mūtīgakome na andū-a-nja.” **16** Rūciinī rwa mūthenya wa gatātū, gūkīgīa ngwa o na heni, na itu itumanu rīgīkara igūrū rīa kīrīma, gūkīguo mūgambo mūnene wa coro. Andū othe arīa maarī kambī, makīinaina. **17** Hīndī īyo Musa agītongoria andū kuuma kambī magacemanie na Ngai, nao makīrūgama magūrū-inī ma kīrīma. **18** Kīrīma gīa Sinai kīahumbīrītwo nī ndogo, tondū Jehova aikūrūkire igūrū wakio arī mwaki-inī. Nayo ndogo īgītogororoka kuuma igūrū rīa kīrīma ta ndogo ikuuma riiko-inī inene; nakō kīrīma gīgīthingitha na hinya, **19** naguo mūgambo wa coro ūgīkīrīrīa kūneneha. Nake Musa akīaria, naguo mūgambo wa Ngai ūkīmūcookeria. **20** Jehova agīkūrūka igūrū rīa Kīrīma gīa Sinai na agīta Musa ahaice kūu kīrīma igūrū. Nī ūndū ūcio Musa akīhaica, **21** nake Jehova akīmwīra atīrī, “Ikūrūka na ūkaanie andū matikehatīrīrie kwambata gūika kuona Jehova, nīguo aingī ao matigakue. **22** O na athīnjīri-Ngai arīa me gūthengerera Jehova, no nginya metherie kana Jehova amahithūkīre, amaniine.” **23** Musa akīra Jehova atīrī, “Andū matingīhaica Kīrīma gīa Sinai tondū me mwene nīwatūkaanīrie, ūgītīwīra atīrī, ‘Ikīra mūhaka ūthīūrūrūkīrie kīrīma, na ūkīamūre gītūike gītheru.” **24** Jehova akīmūcookeria atīrī, “Ikūrūka, mwambate na Harūnī. No athīnjīri-Ngai na andū matikehatīrīrie kwambata mathīi kūrī Jehova kana amahithūkīre amaniine.” **25** Nī ūndū ūcio Musa agīkūrūka kūrī andū acio, akīmahe ūhoro ūcio.

20 Nake Ngai akīaria ciugo ici ciothe, akiuga atīrī: **2** “Nī nīi Jehova Ngai waku, ūrīa wakūrūtire būrūrī wa Misiri, kuuma būrūrī wa ūkombo. **3** “Ndūkanagīe na ngai ingī tīga nīi. **4** “Ndūkanethondekere mūhianano mūicūhie wa mūhianīre wa kīndū o gīothe kīrī kūrūrīa igūrū kana gūkū thī, kana kīrī maa-inī marīa marī mūhuro wa thī. **5** Ndūkanacinamīrīre kana ūcihoee, nīgūkorwo nīi, Jehova Ngai waku, ndī Ngai ūrī ūiru, herithagia ciana nī ūndū wa mehīa ma maithe mao nginya rūciaro rwa gatātū na rwa kana rwa andū arīa maathūire, **6** no ngonania wendo kūrī njiarwa ngiri na ngiri cia andū arīa manyendete na magaathīkīra maathani makwa. **7** “Ndūkanagwete rīitwa rīa Jehova Ngai waku na itherū, nīgūkorwo Jehova ndagatua atī mūdū ndehītie ūrīa ūgwetaga rīitwa rīake na itherū. **8** “Rīrīkanaga mūthenya wa Thabatū ūwamūrage. **9** Rutaga wīra waku wothe mīthenya itandatū, **10** no mūthenya wa mūgwanja nī Thabatū ya Jehova Ngai waku. Mūthenya ūcio ndūkanarute wīra o na ūrīkū, wee mwene, kana mūrī-guo, kana mwarī-guo, kana ndungata yaku ya mūdū mūrūme, kana ya mūdū-wa-nja, kana ūhīi waku, kana mūgeni ūrī gwaku mūcīi. **11** Nīgūkorwo Jehova ombire igūrū na thī, na iria

rīrīa inene na indo ciothe iria irī kuo, na mīthenya itandatū, no akīhurūka mūthenya wa mūgwanja. Nī ūndū ūcio Jehova akīrathima mūthenya ūcio wa Thabatū, akīwaamūra. **12** “Tīia thoguo na nyūkwa, nīgeetha ūtūūre matukū maingī būrūrī ūrīa Jehova Ngai waku egūkūhe. **13** “Ndūkanoragane. **14** “Ndūkanatharanie. **15** “Ndūkanaiye. **16** “Ndūkanagīrīre mūdū ūrīa ūngī kīgeenyu. **17** “Ndūkanacumīkīre nyūmba ya mūdū ūrīa ūngī. Ndūkanacumīkīre mūtumia wa mūdū ūngī, kana ūcumīkīre ndungata yake ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja, kana ndegwa yake kana ndigiri yake, o na kana kīndū gīothe giake.” **18** Rīrīa andū maiguire marurumī, na makīona rūheni, na makīigua coro ūkīgamba, na makīona kīrīma gīgītoga ndogo, makīinaina nī guoya. Magīkara o haraaya, **19** na makīra Musa atīrī, “Twarīrie arī we, na nītūgūkūigua, no tīga kūrēka twarīrio nī Ngai, tūtīgakue.” **20** Musa akīra andū acio atīrī, “Tigai gwtīgīra. Ngai okīte kūmūgeria, nīgeetha mūtūūre mwītīgīrīte ūrīa, mwagage kwīhia.” **21** Andū acio magīgīkara o haraaya, nowe Musa agīthengerera harīa haarī nduma ndumanu, harīa Ngai aarī. **22** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Ira andū a Isīraeli ūndū ūyū: ‘Nīmweyōnera inyuū ene atī ndaarīa na inyuū ndī o igūrū: **23** Mūtikanathondeke ngai ingī cia kūhooyagwo hamwe na nīi; mūtikanethondekere ngai cia betha kana ngai cia thahabu. **24** “Njakīrai kīgongona gīa tīrī, na mūrūtīre ng’ōndu na mbūrī na ng’ombe cianyu ho irī magongona manyu ma njino na ma ūiguano. Kūrīa guothe ngaatūma rīitwa rīakwa rītīgagwo, nīndīūkaga kūrī inyuū na ngamūrathima. **25** Mūngīnjakīra kīgongona kīa mahiga, mūtīgagīake na mahiga marīa maacūhie, nīgūkorwo mūngīgaatūmīra kīndū gīa gwacūhia nīmūgagīthaahia. **26** Mūtikanahaice kīgongona gīakwa na ngathī, nīguo njaga yanyu ndikanonekanīre ho.’

21 “Maya nīmo mawatho marīa ūkūhe andū a Isīraeli: **2** “Ūngīgūra Mūhībirania arī ndungata, agaakūrūtīra wīra mīaka itandatū. No mwaka wa mūgwanja, nīūkāmūrekereria athīi, na ndagakūrīha kīndū. **3** Angīgooka arī wiki, akaarekererio athīi arī o wiki; no angīgooka arī na mūtumia, makaarekererio mathīi marī hamwe. **4** Mwathi wa ndungata īyo angīmīhe mūtumia nake mūtumia ūcio amūciarīre ciana cia aanake na airītu, mūtumia ūcio na ciana ciake magaatuika a mwathi ūcio wake, na no ndungata īyo ya mūdū mūrūme ikaarekererio īthīi. **5** “No ndungata īyo īngīkaaria, īmwīre atīrī, ‘Nīnyendete mwathi wakwa, na mūtumia wakwa na ciana na ndikwenda kūrēkererio thīi,’ **6** hīndī īyo mwathi wa ndungata īyo nīakamītīwara mbere ya atuithania ciira. Akaamītīwara mūrango-inī, kana hīngīro-inī ya mūrango, na amītūre gūtū na mūkuha. Nayo ndungata īyo īgaatuika ya mwathi ūcio matukū ma muoyo wayo wothe. **7** “Mūdū angīndia mwarī agatūike ndungata, ndikarekererio īthīi ta ūrīa ndungata cia arūme ciikagwo. **8** Ingīaga gūkenia mwathi ūrīa wamīthuurīte, no nginya etīkīre ndungata īyo ikūrūwo. Ndarī na kīhooito gīa kwēndia ndungata īyo kūrī ageni, tondū nīagite kīwhokeka harī yo. **9** Angīmūrīria mūrīu, no nginya amītūte ta īrī mwarī wake mwene.

10 Muriu angihikia mutumia ūngi, ndakaima ūria wa mbere irio na nguo, na ndakamũime kũhoo gĩake ta mutumia wake. 11 Angiaga kũmũhingĩria maũndũ maya mataatũ-rĩ, akĩrekerio athĩ, gũtarĩ na mbeeca ikũrihwo. 12 “Mũndũ ūria ūngĩgũtha mũndũ amũũrage, ti-itherũ o nake no akooragwo. 13 No rĩrĩ, angĩkorwo ekĩte ūguo atekwenda-rĩ, no gũtũike nĩ Ngai ūtũmĩte ūndũ ūcio wikĩe, nake mũndũ ūcio nĩakoorĩra kũndũ kũria ngaathuura. 14 No mũndũ angĩtũmĩra mawara na oorage mũndũ ūria ūngĩ akĩendaga-rĩ, mweherieĩ kĩgongona-inĩ giakwa, na mũmũũrage. 15 “Mũndũ ūria ūngĩtharĩkĩra ithe kana nyina no nginya ooragwo. 16 “Mũndũ ūngĩya mũndũ ūngĩ na hinya akamwendie, kana o na anyĩtuo ari nake atanamwenda-rĩ, no nginya ooragwo. 17 “Mũndũ ūria ūngĩruma ithe kana nyina no nginya ooragwo. 18 “Andũ mangũgitana na ūmwe aringe ūria ūngĩ na ihiga kana na ngundi na aage gũkua, no akome ūrĩrĩ kwa ihinda-rĩ, 19 ūcio mũringani ndagacookerewo nĩ mahitia angĩkorwo ūria waringĩtuo nĩakehota na etware nja na mũtirima wake. No rĩrĩ, no nginya arihe mahinda ma mũndũ ūcio mũtĩhie marĩa morĩte na one atĩ nahona biũ. 20 “Mũndũ angĩhũũra ngombo yake ya mũndũ mũrũme kana ya mũndũ-wa-nja na rũthanju, nayo ngombo ūyo ikue nĩ ihũũra rĩu-rĩ, no nginya aherithio, 21 no ndangĩherithio ngombo ūyo ingĩarahũka thuutha wa mũthenya ūmwe kana ĩrĩ, tondu ngombo ūyo nĩ kũndũ gĩake. 22 “Andũ mangĩkorwo makĩrũ, maringe mutumia ūrĩ nda, ahune no ndagĩe na thĩina ūngĩ-rĩ, ūria ūmũringĩte nĩakarĩha kĩria gĩothe mũthuuri wa mutumia ūcio ageetĩa, igootĩ rietĩkĩra. 23 No mutumia ūcio angĩtihio ūũru, muoyo nĩũrihagio na muoyo, na 24 riitho rĩrihagio na riitho, na igego rĩrihagio na igego, na guoko kũrihagio na guoko, na kũgũrũ kũrihagio na kũgũrũ, na 25 ihĩa rĩrihagio na ihĩa, na itihĩa rĩrihagio na itihĩa, naruo rũhara rũrihagio na rũhara. 26 “Mũndũ angĩgũtha ndungata ya mũndũ mũrũme kana ya mũndũ-wa-nja riitho nario rĩthũke-rĩ, no nginya akaarekereria ndungata ūyo ĩthĩire, ūndũ ūcio ūtũike nĩguo irĩhi rĩa riitho. 27 Na angĩkũũra igego rĩa ndungata ya mũndũ mũrũme kana ya mũndũ-wa-nja, no nginya arekererie ndungata ūyo ĩthĩire, ūndũ ūcio ūtũike nĩguo irĩhi rĩa igego. 28 “Ndegwa ingĩtheeca mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja na rũhĩa akue, ndegwa ūyo no nginya ihũũrwo na mahiga nginya ikue, na nyama ciayo itikarĩio. No mwene ndegwa ndangĩũrio. 29 No rĩrĩ, angĩkorwo ndegwa ūyo nĩmenyerete gũtheeca andũ na rũhĩa, na mwene nĩamenyithĩtio ūhoro ūcio nake akaaga kũmĩhingĩra, nayo ĩcooke yũrage mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja-rĩ, ndegwa ūyo no nginya ihũũrwo na mahiga ikue, na mwene o nake no nginya ooragwo. 30 Na rĩrĩ, angĩtũika nĩ gwĩtio irĩhi-rĩ, no akũũre muoyo wake na kũriha kĩria gĩothe angĩtio. 31 Watho iyũ noguo ūrũgamĩrĩre ndegwa ingĩtheeca mwanake kana mũĩrĩtu wa mũndũ na rũhĩa. 32 Ndegwa ingĩtheeca ngombo ya mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja, mwene no nginya arihe cekerĩ mirongo itatũ cia betha kũrĩ mwathi wa ngombo ūyo, nayo ndegwa ūyo no nginya ihũũrwo na mahiga. 33 “Mũndũ angĩkũmũra irima, kana enje rĩmwe na aage kũrikunika, nayo ndegwa kana ndigiri igwe thĩĩnĩ warĩo, 34 mwene

irima rĩu no nginya arihe hathara ūyo; no nginya arihe mwene nyamũ, nayo nyamũ ūyo ikũite ĩtũike yake. 35 “Ndegwa ya mũndũ ingĩthia ndegwa ya mũndũ ūngĩ ikue, andũ acio nĩmakendia ndegwa ĩria ĩrĩ muoyo, magayane mbeeca na magayane nyamũ ūyo ikũite. 36 No rĩrĩ, kũngĩkorwo nĩkũmenyeketete atĩ ndegwa ūyo nĩmenyerete gũtheecana na rũhĩa, nake mwene akaaga kũmĩhingĩra-rĩ, no nginya mwene arihe, nyamũ ĩrĩhio na nyamũ ingĩ, na ĩria ikũite ĩtũike yake.

22 “Mũndũ angĩya ndegwa kana ng’ondũ, na amĩthĩnje kana amĩendie-rĩ, no nginya arihe ndegwa ithano nĩ ūndũ wa ndegwa ūyo na ng’ondũ inya nĩ ūndũ wa ng’ondũ ūyo. 2 “Mũici angĩnyĩitwo agĩtua nyũmba nake agũthwo akue-rĩ, mũmũgũthĩ ndarĩ na ihĩtia rĩa gũita thakame; 3 no ūndũ ūcio ūngĩkĩka thuutha wa rĩa kũratha, mũndũ ūcio wagũthana ari na ihĩtia rĩa gũita thakame. “Mũici no nginya arihe kĩria aiyĩte, no angĩkorwo ndarĩ na kĩndũ, no nginya endio nĩguo kĩria aiyĩte kĩrihwo. 4 “Nyamũ ĩria ĩyĩtuo ingĩonekana ĩrĩ muoyo moko-inĩ make, ĩrĩ ndegwa kana ndigiri kana ng’ondũ no nginya arihe maita meerĩ. 5 “Mũndũ angĩrĩthia ūhiũ wake mũgũnda wene o na kana ariĩthie mũgũnda wene wa mĩthabibũ, aũrekererie ūrĩe mũgũnda wa mũndũ ūngĩ-rĩ, no nginya arihe na indo ĩria njega cia mũgũnda wake o na arihe na thabibũ ĩria njega mũno cia mũgũnda wake. 6 “Mwaki ūngĩtũhũka na ūcine ihinga cia mũgũga nginya ūkĩnyĩre itĩia cia ngano kana ngano ĩrũngĩ, kana ūcine mũgũnda wothie, mwakia wa mwaki ūcio no nginya arihe ngano ūyo. 7 “Mũndũ angĩhithia mũndũ wa itũũra rĩake betha kana indo amũigĩre-rĩ, nacio indo ĩcio ciywo kuuma nyũmba yake, mũici ūcio angĩnyĩitwo no nginya arihe indo ĩcio maita meerĩ. 8 No mũici ūcio angĩaga kũnyĩitwo, mwene nyũmba no nginya athĩ mbere ya aciirithania nĩguo kũmenyeye kana nĩwe ūiyĩte indo ĩcio cia mũndũ ūcio ūngĩ. 9 Ha ūhoro o wothie wa mũndũ gũkorwo na kĩndũ na njĩra ĩria ĩtagĩrĩre, kĩrĩ ndegwa, kana ndigiri, kana ng’ondũ, kana nguo, kana kĩndũ kĩngĩ gĩothe kĩũrite kĩria mũndũ ūngĩ angĩuga atĩrĩ, ‘Kĩndũ gĩkĩ nĩ giakwa,’ andũ acio eerĩ no nginya marehe ūhoro wao mbere ya aciirithania. Mũndũ ūria aciirithania magatua atĩ nĩehĩtie-rĩ, no nginya arihe mũndũ ūcio ūngĩ maita meerĩ. 10 “Mũndũ angĩhithia mũndũ wa itũũra rĩake ndigiri, kana ndegwa, kana ng’ondũ kana nyamũ o yothie amũigĩre, nayo ikue, kana ĩtihio, kana ĩywo, hatarĩ mũndũ ūroona-rĩ, 11 ūhoro ūcio wao ūgaatuuu na njĩra ya kwĩhita mwĩhĩtu mbere ya Jehova atĩ ūria ūhithĩtio tiwe ūiyĩte indo ĩcio. Mwene nake etĩkire mwĩhĩtu ūcio, na hatĩkagĩa ūhoro wa kũrihania. 12 No angĩkorwo nyamũ nĩkũiywo yaairwo kuuma kũria yahithĩtio-rĩ, no nginya mũndũ ūcio arihe mwene. 13 Angĩkorwo yatambuuirwo nĩ nyamũ cia gĩthaka, nĩakonania matigari matũike ūira, na ndakaarĩhio nyamũ ūyo ĩtambuuirwo nĩ nyamũ. 14 “Mũndũ angĩgwatio nyamũ ya mũndũ ūngĩ, nayo ĩtihio kana ikue mwene atarĩ hakuhi, no nginya amĩrĩhe. 15 No nyamũ ūyo ingĩkorwo ĩrĩ na mwene-rĩ, ūria ūgwatĩtio ndangĩmĩrĩha. Angĩkorwo nyamũ nĩgũkomborithio yakomborithio, mbeeca ĩria ikomboretwo nĩrĩhite

hathara iyo. **16** “Mündü anguiha müirütu gathirange ütöörüto kühikio, nake akome nake, no nginya arihe rüacio, nake müirütu ücio atuike mütumia wake. **17** Ithe wa müirütu angirega biü kümüheana kürü mündü ücio, no nginya mündü ücio arihe rüacio rwa airütu gathirange. **18** “Mütigetikiirie mündü-wa-nja mürogi atüüre muoyo. **19** “Mündü üngigwata nyamü no nginya ooragwo. **20** “Mündü ükaarutira ngai ingi iruta tiga Jehova niakaninwo. **21** “Mütigeke mügeni üüru kana mümühinyiririe, nigükorwo o na inyuü mwarü ageni bürüri wa Misiri. **22** “Mütikanahinyiririe mütumia wa ndigwa kana mwana wa ngoriai. **23** Mungüika üguo nao mangaïre, hatiri njanja nungauwa kïrïro kïao. **24** Ningacinwo nï marakara, na ningamüüraga na rühiü rwa njora, nao atumia anyu matuïke a ndigwa na ciana cianyu ituike cia ngoriai. **25** “Üngikombera mündü ümwewakwa gatagati-ini kanyu mbeeca abatairio nïcio-rï, ndügatuïke ta mukomaniiri wa mbeeca; ndükamürihie uumithio wacio. **26** Mündü üngi angikünengera nguo yake ya igürü irügamiirire thiiri, mücookerie riüa rïtanathüa, **27** tondü noyo ari nayo ya kwihumbira. Angikühumbira naki agikoma? Angaïra, ningamüigua, nigükorwo ndi müigua tha. **28** “Ndükamarume Ngai kana ürume münene wa andü anyu. **29** “Ndügacerithirie maruta kuuma makumbi-ini maku kana mahihïro-ini maku ma ndibei. “No nginya üuheage marigithathi ma ariü aku. **30** Wikage o üguo mwena-ini wigü ng’ombe na ng’ondo ciaku. Iria ciaciariwo ürekage igaikara na manyina mïthenya mügwanya, mïthenya wa ñnana ügacineana kürü nï. **31** “Inyuü mügütuika andü akwa aamüre. Nï ündü ücio mütikanarie nyama cia nyamü ndamburange nï nyamü cia githaka; ciikagiriei ngui.

23 “Ndükanamemerekie ndeto cia maheeni. Ndügatethiririe mündü mwaganu na ündü wa kürügamiirira üira wa maheeni. **2** “Ndükarümaniririe na müingï gwika üüru. Üngiruta üira igooti-ini, ndükogomie kihooto ükünyitaniira na müingï, **3** na ndükonanie kimenyano harï mündü müthiini ciira-ini wake. **4** “Üngïona ndegwa kana ndigiri ya mündü müri üthü nake yürite-rï, tigririra ati nïwamïcookia kürü we. **5** Üngïona ndigiri ya mündü ügüthüire igwite ikaremererwo nï müriigo wayo-rï, ndükamitige hau; no nginya ümüteithie kümïükiria. **6** “Ndükanaime andü anyu ariä athiini kihooto ciira-ini wao. **7** Ndükahutanie na thitango ya maheeni, na ndükoorage mündü ütarï na mahitia kana mündü mwïhoheku, nigükorwo ndikakereria mündü mwïhia. **8** “Ndükoe ihaki, nigükorwo ihaki nïritümaga ariä monaga matuïke atumumu, na rïkoogomia ciugo cia andü ariä athingu. **9** “Ndükahatiririe mügeni; inyuü nïmüü üria mügeni aiguaga, tondü mwarü ageni bürüri wa Misiri. **10** “Haandaga irio mügünda yaku miäka itandatü, na ükagetha irio iria iciarite miäka yïo, **11** no mwaka wa mügwanya ükarekaga mügünda üikare üguo ütarimïtwo na ütekühüthirwo. Nao ariä athiini gatagati ka andü anyu makonaga irio kuuma mügünda ücio, nacio nyamü cia githaka ikariäga kïria maritigagia. Ikaga o üguo na mügünda waku wa mïthabibü na wa mïtamaïyü. **12** “Rutaga wïra waku mïthenya itandatü, no mïthenya

wa mügwanya ndükamarute wïra, nïgeetha ndegwa na ndigiri yaku ihurüke, nayo ngombo iria iciarirwo gwaku, kana mügeni, o nao magïage na ihinda rïa künogoka. **13** “Menyagïrira wikage maïndü maria mothe ngwïrite. Ndükangwete maritüwa ma ngai ingi; ndükareke maiguuo makigwetwo na kanua gaku. **14** “Giagai na giathi gïa güküngüria maita matatü o mwaka. **15** “Küngüyagïra Giathi kïa Migate itari na Ndawa ya Kümbia; handü ha mïthenya mügwanya ürïage migate itari na ndawa ya kümbia, o ta ürïa ndagwaathire. Ikaga ündü üyü hïndi iria ituitwo mweri-ini wa Abibu, tondü nï mweri-ini ücio woimire bürüri wa Misiri. “Gütikanagïe mündü ürükaga mbere yakwa moko matheri. **16** “Küngüyagïra Giathi kïa Magetha na maciaro ma mbere ma irio iria ühaandite migünda yaku. “Küngüyagïra Giathi kïa Igetha müthia-ini wa mwaka, rïria ügücookaniiriria irio ciaku kuuma mügünda. **17** “Arüme othe nïmarithiiga mbere ya Mwathani Jehova maita matatü o mwaka. **18** “Ndükandutire thakame ya igongona hamwe na kïndü kïri na ndawa ya kümbia. “Maguta ma maruta makwa ma giathi matikaigwo nginya rüciini. **19** “Rehaga indo iria njega cia maciaro ma mbere nyumba-ini ya Jehova Ngai waku. “Ndükamaruge koori na iria rïa nyina. **20** “Na rïri, nï nïndirätüma müraika athiï mbere yanyu, amurangïre njïra-ini na amükinyie handü haria ndimühaariirie. **21** Iguagai na mwathikagïre üria ekümwïra. Mütikanamükararie tondü ndakamürekera üremi wanyu, nigükorwo Rïtwa rïakwa rïri thiini wake. **22** Mungïmüigua küna ürïa aroiga, na mwïke ürïa wothe ngaamwïra, ningatuika thü kürü thü cianyu, na njükirïre ariä makaamüükirïra. **23** Müraika wakwa niagathiï mbere yanyu, na amükinyie bürüri wa Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Akaanani, na Ahivi, na Ajobusi, na nïi ningamaniina biü. **24** Mütikanainamiririe ngai ciao, kana mücihooe, kana müürümïrïre mïtugo yao. No nginya mücianange, nayo mïhianano ya ngai ciao cia mahiga mümïunange tücunji. **25** Hooyagai Jehova Ngai wanyu nake, nïarirathimaga irio cianyu na maaï manyu. Nïndïmweheragïria mïrimü gatagati-ini kanyu, **26** na gütiri mündü ükaahuna kana atuike thaata bürüri-ini wanyu. Nïndïmükinyagïria matukü maria mwathirïrio ma gütüra muoyo. **27** “Ningütüma kïmakania giakwa mbere yanyu, na ndüme ndüriri iria müürkoragïria inyiitwo nï kirigiicano. Nïnditümaga thü cianyu imüüragïre. **28** Ningatüma magi mbere yanyu, maingate Ahivi, na Akaanani na Ahiti mamweherere. **29** No rïri, ndikamaingata o mwaka ümwë, tondü bürüri wahota gücooka githaka, nacio nyamü cia githaka imüingihïre müno. **30** Ndïmaingataga o kahora o kahora, nginya rïria mükaingïha mühote kwinyiitira bürüri ücio. **31** “Nïngëkira mïhaka yanyu kuuma Iria Itune, ndïmïkürükie nginya Iria rïa Afilisti, na kuuma werü-ini nginya Rüü rwa Farati. Andü ariä maikaraga küu ningamaneana moko-ini manyu, na inyuü mümaingate mamweherere. **32** Mütikagïe na kïrikanïro nao kana na ngai ciao. **33** Mütikareke matüüre bürüri-ini wanyu; nï tondü no matüme münjïhirie, nï tondü kühooya ngai icio ciao ti-itherü nigükamütoonyia mütego-ini.”

24 Nake Jehova akiira Musa atiri, “Ambata, uuke kuri Jehova, wee na Haruni, na Nadabu, na Abihu, na athuuri mirongo mugwanja a Israeli, muminamire muhoore muri haraaya, 2 no Musa wiki ugaakuhirira Jehova; acio ang’ matigooke hakuhi. Nao andu acio ang’ a Israeli matikambate nawe.” 3 Nake Musa agithii na akiira andu ciugo ciothe cia Jehova na mawatho make, nao andu magitikaniria na mugambo umwe, makiuga atiri, “Uri wotho Jehova oigite, nitugwika.” 4 Nake Musa akiandika uhoro wotho uria Jehova aaritie. Muthenya uyũ ũngi agũkĩra rũciĩni tene, agĩaka kigongona magũrũ-inĩ ma kĩrima, na akirũgamia itugi ikũmi na igĩri cia mahiga irũgamĩĩre mihĩrĩga ikũmi na irĩ ya Israeli. 5 Ningĩ agĩtũma aanake amwe a Israeli, nao makĩruta magongona ma njino, na magithĩnja tũtęgwa tũri igongona rĩa ũguano kũri Jehova. 6 Musa akiya nuthu ya thakame yatuo akimĩkĩra mbakũri-inĩ, na nuthu irĩa ingĩ akimĩminjamingĩria kigongona kũ. 7 Ningĩ akiya lbuku rĩa Kirĩkanĩro, na akirĩthomera andũ. Nao andũ magitikaniria, makiuga atiri, “Nitũgwika uria wotho Jehova oigite; nitũgwathika.” 8 Musa agicooka akiya thakame iyo, akimĩminjamingĩria andũ, na akiuga atiri, “Ino nĩ thakame ya kirĩkanĩro kĩa Jehova aarĩkanĩre na inyuĩ kũringana na ciugo icĩ ciothe.” 9 Musa na Haruni, na Nadabu na Abihu hamwe na athuuri acio mirongo mugwanja a Israeli makĩambata, 10 na makĩona Ngai wa Israeli. Rungu rwa makinya make haari handũ haakĩtwo wega na mahiga ma yakuti ya bururu, matherete o ta igũrũ rĩo riene. 11 No Jehova ndaigana kũhũura atongoria acio a Israeli; nimoonire Ngai, na makĩria na makĩnyua. 12 Nake Jehova akiira Musa atiri, “Ambata, uuke kũri nĩ kĩrima igũrũ, na ũikare ho, na ningũcoka ngũnengere ihengere cia mahiga, irĩ na maandiko ma watho na maathani marĩa nyandikite ngũo ũmarutage andũ a Israeli.” 13 Ningĩ Musa akiumagara marĩ na mũteithĩrĩria wake Joshua, nake Musa akiambata kĩrima-inĩ kĩa Ngai. 14 Akiira athuuri acio atiri, “Twetererei haha nginya rĩria tũgaacooka. Harũni na Huri marĩ hamwe na inyuĩ, mũndũ o wotho urĩa ũngĩgĩa na ciira niathĩage kũri o.” 15 Rĩria Musa aambatire kĩrima-inĩ, itu rikĩhumbĩra kĩrima, 16 naguo riiri na Jehova ũgĩkara igũrũ rĩa Kĩrima gĩa Sinai. Kĩrima gikĩhumbĩrwo nĩ itu rĩu mũthenya itandatũ, na mũthenya na mugwanja Jehova agĩta Musa arĩ itu-inĩ rĩu. 17 andũ a Israeli moonaga riiri wa Jehova ũtarĩi ta mwaki wa kũniinana ũri kĩrima igũrũ. 18 Hĩndĩ iyo Musa agĩtoonya itu-inĩ o akiambataga kĩrima. Agĩkara kũu kĩrima-inĩ matukũ mirongo ina, ũtukũ na mũthenya.

25 Jehova akiira Musa atiri, 2 “Ira andũ a Israeli mandehere iruta. Nĩwe ũkwamũkĩra iruta rĩu handũ hakwa kuuma kũri mũndũ o wotho urĩa ngoro yake ikwenda kũheana. 3 Maruta marĩa ũriamũkagĩra kuuma kũri o nĩmo maya: thahabu, na betha na gĩcango; 4 na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ, na gatani irĩa njega, o na guoya wa mbũri; 5 na njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mũtune, na njũa cia pomboo, na mbaũ cia mũgaa; 6 na maguta ma mũtamaiyũ ma gwakia tawa; na mahuti manungi wega ma gũthondeka maguta ma

gũtanĩrĩrio, na ũbumba urĩa mũnungi wega; 7 na tũhiga twa onigithi, na tũhiga tũngĩ twa goro twa gwĩkĩrwo ebodi-inĩ na gakuo ga gĩthũri. 8 “Ningĩ ũnjakithĩrie handũ haamũre, na nĩi nĩngatũuranagia nao. 9 Thondekai hema ino nyamũre, na mwĩkĩre indo cia thĩĩnĩ kũringana na mũhano urĩa ngũkuonia. 10 “Nĩmathondekere ithandũkũ rĩa mbaũ cia mũgaa. ũraihi warĩ ũkorwo ũri mĩkono irĩ na nuthu, na kwarama kwariĩ gũkorwo kũri mĩkono ũmwe na nuthu, na kũraiha na igũrũ kwariĩ gũkorwo nĩ mĩkono ũmwe na nuthu. 11 Ithandũkũ rĩu rĩgemio na thahabu therie mĩena yeerĩ nja na thĩĩnĩ, na mũritĩrihe na mũcibi wa thahabu mĩena yotho. 12 Rĩtwekerie icũhĩ inya cia thahabu, na ũcioherere magũrũ-inĩ marĩ mana, icũhĩ igĩrĩ mwena ũmwe na icũhĩ igĩrĩ mwena urĩa ũngĩ. 13 ũcooke ũthondeke mĩtĩ mĩraaya ya mũgaa ũmĩgemie na thahabu. 14 Toonyia mĩtĩ iyo mĩraaya icũhĩ-inĩ irĩa irĩ mĩena ya ithandũkũ nĩgeetha rikuuikage. 15 Mĩtĩ iyo mĩraaya irekwo iĩkarage icũhĩ-inĩ cia ithandũkũ rĩrĩ, na ndikeheragio. 16 ũcooke wĩkĩre thĩĩnĩ wa ithandũkũ rĩu ũira, urĩa ngũkũhe. 17 “Thondeka gĩtĩ gĩa tha gĩa thahabu therie, gĩkorwo kĩrĩ kĩa ũraihi wa mĩkono irĩ na nuthu, na wariĩ wa mĩkono ũmwe na nuthu. 18 Na ũture makerubi meerĩ ma thahabu, ũmekĩre mũthia-inĩ ya gĩtĩ kũu gĩa tha. 19 Thondeka ikerubi rĩmwe rĩikare mũthia-inĩ ũmwe, na ikerubi rĩu rĩngĩ rĩikare mũthia-inĩ urĩa ũngĩ wa gĩtĩ gĩa tha; thondeka makerubi macio maanyiitanĩte na gĩtĩ gĩa tha mũthia-inĩ yeerĩ. 20 Makerubi macio makorwo matambũrũkĩtie mathagu mamu na igũrũ, magathiika gĩtĩ kũu gĩa tha namo. Makerubi macio makorwo maroranĩte, na marorete gĩtĩ kũu gĩa tha. 21 Igĩrĩra gĩtĩ kũu gĩa tha igũrũ rĩa ithandũkũ, na wĩkĩre thĩĩnĩ wa ithandũkũ rĩu ũira urĩa ngũkũhe. 22 Na hau igũrũ wa gĩtĩ gĩa tha, gatagati ka makerubi macio meerĩ marĩ igũrũ wa ithandũkũ rĩa ũira nĩngacemania nawe ngũhe maathani makwa mothe nĩ ũndũ wa andũ a Israeli. 23 “Thondeka metha na mbaũ cia mũgaa, ũraihi wayo ũkorwo ũri wa mĩkono irĩ, na wariĩ wayo ũkorwo ũri wa mĩkono ũmwe, na kũraiha na igũrũ ikorwo irĩ na mĩkono ũmwe na nuthu. 24 ũmĩgemie na thahabu therie, na ũmĩtĩrihe na mũcibi wa thahabu. 25 Mĩthondekere karũbaũ gaceke ka wariĩ wa rũhĩ gathiũrũrũkĩrie metha iyo, na ũgatĩrihe na mũcibi wa thahabu. 26 Thondekera metha iyo icũhĩ inya cia thahabu, ũcioherere koono-inĩ irĩa inya o harĩa magũrũ macio mana marĩ. 27 Icũhĩ icio ikorwo irĩ hakuhi na mũcibi wa karũbaũ karĩa gaceke, nĩgeetha inyiitagĩrĩre mĩtĩ irĩa ya gũkuuaga metha iyo. 28 Thondeka mĩtĩ mĩraaya ya mbaũ cia mũgaa, ũmĩgemie na thahabu na ũkuuaga metha nayo. 29 Na ũthondeke thaanĩ ciayo, na thaanĩ nene cia thahabu therie na ndigithũ, na mbakũri cia gũitaga maruta. 30 Iga mĩgate irĩa iĩgagwo mbere yakwa igũrũ rĩa metha iyo, nayo iĩkarage hau mbere yakwa mahinda mothe. 31 “Thondeka mũtĩ wa kũigĩrĩrwo matawa ma thahabu therie, kirũgamo o na gĩtina kiaguo iturwo inyiitanĩte; ikombe ciaguo ihaana ta mahũa, na tũkonyo twaguo o na mahũa ikorwo irĩ kindũ kĩmwe inyiitanĩte naguo. 32 Honge ithathatũ ciũmĩre mĩena-inĩ ya mũrũgamo wa mũtĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa,

ithatū mwena ūmwe na ithatū mwena ūria ūngī. **33** Ikombe ithatū iturītwo na mūhiano wa mahūa ma mūrothi irī na tūkonyo na mahūa ikorwo irī rūhonge-inī rūmwe, nacio ithatū ikorwo rūu rūngī; honge icio ciothe ithathatū ikorwo ihaana o ūguo, ciumīte mūtī-inī ūcio wa kūigīrīrwo matawa. **34** Na mūtī-inī ūcio wa kūigīrīra matawa hagiē ikombe inya cia mūhiano wa mahūa ma mūrothi irī na tūkonyo na mahūa. **35** Gakonyo kamwe gakorwo kari rungu rwa honge cia mbere igīrī ciumīte mūrūgamo-inī wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa, nako gakonyo ga keerī kagiē rungu rwa honge cia keerī igīrī, nako gakonyo ga gatātū kagiē thī wa honge cia gatātū igīrī, ciothe nī honge ithathatū. **36** Tūkonyo tūu na honge icio ikorwo irī kindū kimwe na mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa, iturītwo na thahabu therie. **37** “Ningī ūthondeke matawa mūgwanja maguo na ūmaigīrīre igūrū riaguo nīgeetha mamūrīke hau mbere ya guo. **38** Magathī ma gūtīnia ndaambi na thaani cia mūrari wa ndaambi ikorwo irī cia thahabu therie. **39** Taranda ya thahabu therie ihūthīrwo gūthondeka mūtī wa kūigīrīrwo matawa o na indo icio ciothe. **40** Ūtigīrīre atī nīwacithondeka kūringana na mūhianīre ūria wonirio ūrī kīrīma-inī.

26 “Thondeka hema nyamūre irī na itambaya ikūmi cia gūcuurio itumītwo na gatani yogothetwo wega ya ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na igemio na makerubi nī mūtumi mūgī na wīra ūcio. **2** Itambaya icio cia gūcuurio ciothe ikorwo ciiganaine, mīkono mīrongo īrī na īnana kūraiha na mīkono īna kwarama. **3** Itambaya ithano-rī, itumanio hamwe, na icio ingī ithano itumanio hamwe. **4** Kundika ciana cia gitambaya kīa rangi wa bururu mūthia-inī wa gitambaya gīa gūcuurio kīria kīrī mūico wa mwena ūmwe, na wīke o ro ūguo harī gitambaya kīa mūico kīa mwena ūcio ūngī. **5** Kundika ciana mīrongo ītano gitambaya-inī kīmwe gīa gūcuurio, na ingī mīrongo ītano gitambaya-inī kīa mūico kīa mwena ūcio ūngī, na ūringithanie o kiana na kīria kīngī. **6** Ningī ūthondeke ngathika mīrongo ītano cia thahabu, na ūcihūthīre na kuohithania itambaya icio cia gūcuurio nīguo hema īyo nyamūre ītuīke kindū kīmwe. **7** “Tuma itambaya ikūmi na kīmwe cia guoya wa mbūri itūike hema ya kūhumbīra hema īria nyamūre. **8** Itambaya icio ciothe ikūmi na kīmwe ikorwo ciiganaine, ikorwo irī mīkono mīrongo itatū kūraiha na mīkono īna kwarama. **9** Tumania itambaya ithano cia icio cia gūcuurio itūike kindū kīmwe, nacio icio ingī ithathatū itumanio hamwe. Kūnja gitambaya gīa gatandatū maita meerī mwena wa mbere wa hema. **10** Kundika ciana mīrongo ītano mūthia-inī wa itambaya cia gūcuurio cia mwena ūmwe, ningī wīke o ūguo mūthia-inī wa itambaya icio cia mwena ūria ūngī. **11** Ningī ūthondeke ngathika mīrongo ītano cia gīcango, na ūcitoonye ciana-inī nīgeetha hema īyo itūike kindū kīmwe. **12** Harī ūraiha wa gitambaya gīa gūcuurio ūria ūngītigara, nuthu ya gitambaya kīria gītigaire nī gīcunjuure mwena wa thuutha wa hema īyo nyamūre. **13** Itambaya cia gūcuurio cia hema ikorwo iraihīte kūrī icio ingī na mīkono ūmwe mīena yeerī; kīria gīgūtigara gīcunjuure

kīhumbire mīena ya hema īyo nyamūre. **14** Thondekera hema īyo kīandarīa kīa njūa cia ndūrūme itoboketio rangi-inī mūtune igatunīha, na igūrū wakīo ūkīhumbire na njūa cia pombo. **15** “Thondeka mbaū cia kūrūgama cia mūtī wa mūgaa cia gwaka hema īyo nyamūre. **16** O rūbaū-inī rūkorwo rūrī rwa mīkono ikūmi kūraiha na mīkono ūmwe na nuthu kwarama, **17** mbaū icio igīe na tūhocio tūcomokete tūigananiīrie. Thondeka mbaū icio ciothe cia Hema-īria-Nyamūre na njira īyo. **18** Thondeka mbaū mīrongo īrī cia mwena wa gūthini wa hema īyo nyamūre, **19** na ūthondeke itina cia betha mīrongo īna cia gūkarīrwo nī mbaū icio mīrongo īrī, o rūbaū rūmwe rūgaikarīra itina igīrī, o rūmwe rūkorwo rūrī rungu rwa kahocio. **20** Ningī mwena ūcio ūngī, mwena wa gathigathini wa hema īyo nyamūre, thondeka mbaū mīrongo īrī **21** na itina mīrongo īna cia betha o igīrī igakarīrwo nī rūbaū rūmwe. **22** Thondeka mbaū ithathatū cia mwena wa na thuutha, nīguo mwena wa mūthia wa ithūro wa hema īyo nyamūre, **23** na ūthondeke mbaū igīrī cia koine cia mwena wa na thuutha. **24** Koine-inī icio cieri no nginya ikorwo irī mbaū igīrī igīrī kuuma thī nginya igūrū, na ciohanio na mūrīnga ūmwe; koine cieri igakorwo itarī ūguo. **25** Nī ūndū ūcio hegūkoro na mbaū inyanya, na itina ikūmi na ithathatū cia betha, o igīrī igakarīrwo nī rūbaū rūmwe. **26** “Ningī ūthondeke mīgamba ya mbaū cia mūgaa: itano yayo nī ūndū wa mbaū cia mwena ūmwe wa hema īyo nyamūre, **27** na itano nī ūndū wa mbaū cia mwena ūcio ūngī, na itano nī ūndū wa mbaū cia mwena wa ithūro mūthia-inī ūria wa na thuutha wa hema īyo nyamūre. **28** Mūgamba wa gatagatī uume mūthia ūmwe nginya ūria ūngī, ūgereire gatagatī ka mbaū icio. **29** Gemia mbaū icio na thahabu, na ūthondeke mīrīnga ya thahabu ya kūnyitīrīra mīgamba īyo. O nayo mīgamba īyo nīgemio na thahabu. **30** “Aka hema īyo nyamūre kūringana na mūhianīre ūria wonirio rīria warī kīrīma-inī. **31** “Tuma gitambaya gīa gūcuurio kīa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mūtune ta gakarakū, na cia gatani īria yogothetwo wega na ikagemio na makerubi nī mūbundi mūgī. **32** Cuuria gitambaya kīu na tūcuurio twa thahabu ikīngī-inī inya cia mūgaa iria igemetio na thahabu, na ikarūgama igūrū rīa nīkarīro inya cia betha. **33** Cuuria gitambaya kīu gīa gūcuurio na ngathika, na ūcooke ūge ithandūkū rīa ūria thuutha wa gitambaya kīu gīa gūcuurio. Gitambaya kīu gīa gūcuurio kīhakanie Handū-harīa-Hatheru na Handū-harīa-Hatheru-Mūno. **34** Igīrīra gītī gīa tha igūrū rīa ithandūkū rīa ūria thīnī wa Handū-harīa-Hatheru-Mūno. **35** Iga metha nja ya gitambaya kīu gīa gūcuurio mwena wa gathigathini wa hema īyo nyamūre, nago mūtī wa kūigīrīra matawa ūūge mwena wa gūthini ūng’ethanīre na metha īyo. **36** “Itoonyero-inī rīa hema, thondeka gitambaya gīa gūcuurio kīa rangi wa bururu, na rangi wa ndathi, na rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īria yogothetwo wega, kīgemetio nī mūgemia mūgī. **37** Thondekera gitambaya kīu gīa gūcuurio tūcuurio twa thahabu na itugī ithano cia mūgaa igemetio na thahabu. Na ūcitwekerie itina ithano cia gīcango.

27 “Aka kigongona na mbaũ cia mŭgaa, kĩa mikono itatũ kũraiha na igũrũ; gĩkorwo kīganaine miēna yothē, mikono itano kũraiha na mikono itano kwarama. **2** Thondeka hĩa inya, o rūmwe koine-inĩ ĩmwe ya kīgongona, nīgeetha hĩa icio na kīgongona ikorwo irĩ kindũ kĩmwe, nakĩo kīgongona kũ ũkīgemie na gĩcango. **3** Thondeka indo ciothe cia kīgongona irĩ cia gĩcango, ũgĩthondekere nyūngũ cia kũrutaga mũhu, na icakũri na mbakũri cia gwĩkĩrwo thakame ya kũminjamina, na njibe cia kũnyiita nyama, na ngĩo cia mwaki. **4** Thondekera kīgongona kũ gitara, na ningĩ ũthondeke mũkwa wa gĩcango, na ũthondeke mĩringa ya gĩcango, o ũmwe wĩkĩrwo koine-inĩ irĩa inya cia mũkwa ũcio. **5** Ūige gitara kũ rungu wa muho wa kīgongona nīgeetha rũkinye nuthu ya ũraihi wa kīgongona. **6** Thondeka itugĩ cia mŭgaa nĩ ũndũ wa kīgongona na ũcīgemie na gĩcango. **7** Itugĩ icio itoonyio mĩringa-inĩ iyo nīgeetha ĩgakoragwo ikĩariire miēna-inĩ yeerĩ ya kīgongona hĩndĩ ya gũgĩkuua. **8** Thondeka kīgongona kũ na mbaũ nĩguo kīgĩe na irima gatagatĩ. Ūgĩthondeke o ta ũrĩa wonirio rĩrĩa warĩ kĩrĩma-inĩ. **9** “Thondeka nja ya hema irĩa nyamũre; mwena wa gũthini ũkorwo ũrĩ wa mikono igana kũraiha na ũgĩe na itambaya cia gũcuurio cia gatani ũrĩa mwogothē wega, **10** ũkorwo na itugĩ mĩrongo tĩrĩ na itina mĩrongo tĩrĩ cia gĩcango, irĩ na tũcuurio na tũmĩkwa twa betha itugĩ-inĩ. **11** Mwena wa gathigathini o naguo ũkorwo ũrĩ na mikono igana kũraiha na ũgĩe na itambaya cia gũcuurio, ũgĩe na itugĩ mĩrongo tĩrĩ na itina mĩrongo tĩrĩ cia gĩcango, irĩ na tũcuurio na tũmĩkwa twa betha itugĩ-inĩ. **12** “Mwena wa ithũiro wa nja iyo ũkorwo ũrĩ wa mikono mĩrongo itano kwarama na ũgĩe na itambaya cia gũcuurio na itugĩ ikũmi na itina ikũmi. **13** Mwena wa irathĩro, kwerekera kũria riũa rĩrathagĩra, nja iyo ikorwo irĩ ya warĩ wa mikono mĩrongo itano. **14** Itambaya cia gũcuurio ikorwo irĩ cia ũraihi wa mikono ikũmi na itano na ikorwo irĩ mwena ũmwe wa itoonyero rĩa nja iyo, na ikorwo na itugĩ ithatũ na itina ithatũ, **15** na itambaya ingĩ cia gũcuurio cia ũraihi wa mikono ikũmi na itano ikorwo mwena ũcio ũngĩ wa itoonyero, na ikorwo irĩ na itugĩ ithatũ na itina ithatũ. **16** “Naguo ũhoro wa itoonyero rĩa nja iyo, wĩkire gitambaya gĩa gũcuurio gĩkorwo kĩrĩ kĩa ũraihi wa mikono mĩrongo tĩrĩ, kĩa ndigĩ cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mĩtune ta gakarakũ, na gatani irĩa yogothetwo wega, wĩra wa mĩgemia mũũgĩ, na gĩkorwo na itugĩ inya na itina inya. **17** Itugĩ ciothe gũthiũrũkĩria nja iyo, igĩe na tũmĩkwa na tũcuurio twa betha na itina cia gĩcango. **18** Nja iyo ikorwo na ũraihi wa mikono igana, na mikono mĩrongo itano kwarama, na ikorwo na itambaya cia gũcuurio cia gatani yogothetwo wega ya mikono itano kũraiha na igũrũ, na irĩ na itina cia gĩcango. **19** Indo irĩa ingĩ ciothe cia gũtũmĩrwo wĩra-inĩ wa hema irĩa nyamũre, irĩ cia wĩra o na ũrĩkũ, o hamwe na hīgĩ cia kwamba hema na cia nja ciothe, nĩkorwo irĩ cia gĩcango. **20** “Atha andũ a Isiraeli makũrehere maguta marĩa makeere wega ma ndamaiyũ hihe ma gũkũheaga ũtheri, nīgeetha matawa maikarage maakanĩte. **21** Thĩnĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, nja ya gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩrĩa kĩrĩ mbere ya ithandũkũ rĩa Ūira, Harũni na ariũ ake

nĩmaigage matawa maakanĩte mbere ya Jehova kuuma hwaĩ-inĩ o nginya rĩciĩni. Ũndũ ũyũ ũtũike watho wa kũrũmagĩrwo tene na tene thĩnĩ wa Isiraeli njirarwa-inĩ ciothe irĩa igooka.

28 “Tũmanĩra Harũni mũrũ wa nyũkwa oke harĩwe kuuma gatagatĩ ka andũ a Isiraeli, hamwe na ariũ ake Nadabu na Abihu, na Eleazaru na Ithamaru, nīgeetha mandungatagĩre marĩ athĩnjĩrĩ-Ngai. **2** Tũmĩra Harũni mũrũ wa nyũkwa nguo nyamũre, cia kũmũnenehagia na kũmũtĩithagia. **3** Arĩria mabundi marĩa marĩ na ũũgĩ wa gũtuma, nguo arĩa nĩ heete ũũgĩ maũndũ-inĩ ta macio, nĩguo matumĩre Harũni nguo cia kwĩhumba akĩamũrwo, nĩguo andungatagĩre arĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai. **4** Nacio ici nĩcio nguo irĩa megĩtuma: gakuo ga gĩthũri, na ebodi, na nguo ndaaya, na kanjũ ya taama ng’emie wega, na kiremba, na mũcibi. Nguo ici nyamũre megĩcutumĩra Harũni mũrũ wa nyũkwa na ariũ ake nĩguo mandungatagĩre marĩ athĩnjĩrĩ-Ngai. **5** Nĩ mahũthire thahabu, na ndigĩ cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mĩtune ta gakarakũ, hamwe na gatani irĩa njega. **6** “Tuma ebodi ya ndigĩ cia rangi wa thahabu na ndigĩ cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mĩtune ta gakarakũ na ya gatani irĩa yogothetwo wega, wĩra wa mũbundi mũũgĩ. **7** Nĩ wega ebodi iyo igĩe na tũmĩkwa twĩrĩ twa kũmĩnyĩitithanĩria ciande-inĩ, tũtumĩrĩrwo mĩthia-inĩ yeerĩ yayo nīgeetha ndaamĩ ciayo cieri nyĩtane. **8** Naguo mũcibi wayo wa njohero ũrĩa mĩtume wega ũkorwo ũhaana tayo na ũrĩ wa gĩcunjĩ kĩmwe na ebodi iyo na ũthondeketwo na ndigĩ cia rangi wa thahabu, na ndigĩ cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mĩtune ta gakarakũ, hamwe na gatani njogothē wega. **9** “Oya tũhiga twĩrĩ twa onigithi ũkurure marĩtwa ma ariũ a Isiraeli igũrũ rĩatuo **10** marũmanĩrĩre ũrĩa maaciariwo, ũkurure marĩtwa matandatũ kahiga-inĩ kamwe, na matandatũ kau kangĩ. **11** Kurura marĩtwa ma ariũ a Isiraeli tũhiga-inĩ tũu twĩrĩ ta ũrĩa mĩrongo wa tũhiga twa goro akururaga kahengere ga gwĩkĩr mũhũiri. Ūcooke ũtũtumĩrĩre tũkonyo-inĩ twa thahabu, **12** na ũtuohere ndaamĩ-inĩ cia kĩande cia ebodi, tũrĩ tũhiga twa kĩrĩrikania kĩa ariũ a Isiraeli. Harũni nĩarĩkuuaga marĩtwa macio ciande-inĩ ciake matũike kĩrĩrikania mbere ya Jehova. **13** Thondeka tũkonyo tũgemu twa thahabu **14** na irengeeri igĩrĩ cia thahabu therie, ihaana ta mũkanda, nacio ũcinyĩitithanie na tũkonyo tũu. **15** “Thondekithia gakuo ga gĩthũri ga gwĩkagĩrwo ituĩro-inĩ rĩa ciira, nako gatumbo nĩ mĩtumi mũũgĩ. Gathondeke ta ebodi: karĩ ka ndigĩ cia rangi wa thahabu na ka ndigĩ cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mĩtune ta gakarakũ na gatani irĩa yogothetwo wega. **16** Gakuo kau gakorwo kaiganaine miēna yothē ĩna inji kenda kũraiha na inji kenda kwarama, na koinanĩrwo maita meerĩ. **17** Ūcooke ũgatumĩrĩre mĩhari ĩna ya tũhiga twa goro. Mũhari wa mbere hakorwo kahiga ka wakiki ũrĩa mĩtune, na ka yakuti irĩa ihaana ngoikoni, na ka baregethu; **18** mũhari wa keerĩ ũtumĩrĩre kahiga ga thumarati, na ka yakuti irĩa ya rangi wa bururu, na ka arimathi; **19** mũhari wa gatatu ũtumĩrĩre kahiga ka wakiki ũrĩa wa bururu,

na ka yacimu, na ka amethuthito; **20** naguo mūhari wa kana ūtūmīrīrwo kahiga ga thumarati iria theru, na ka onigithi, na ka njathibi. Ūtūmīrīre tūkonyo-ini tūgemu twa thahabu. **21** Hagikorwo hari na tūhiga ikūmi na twīrī, o kamwe karūgamīrīre marītwa ma ariū a Isiraeli, o kamwe gakururwo rūtwa rīa mūhīrīga ūmwe wa iria ikūmi na irīrī ya Isiraeli, o ta ūrīa kahengere ka mūhūiri gakururagwo. **22** “Thondekera gakuo kau ga githūri irengeeri njogthe cia thahabu therie ihaana ta mūkanda. **23** Gathondekere mīrīnga irīrī ya thahabu, ūmīoherere mīthia-ini irīrī ya gakuo kau ga githūri. **24** Ohania irengeeri igīrī cia thahabu mīrīnga-ini hau mīthia-ini ya gakuo ga githūri, **25** nayo mīthia iria ingi ya irengeeri yohithanio na tūkonyo tūria twīrī, ūmīnyīitithanie na ndaamī cia kīande cia ebodi mwena wa na mbere. **26** Thondeka mīrīnga irīrī ya thahabu ūmīnyīitithanie na mīthia iria ingi irīrī ya gakuo ga githūri mwena wa na thīini kūrigania na ebodi. **27** Thondeka mīrīnga ingi irīrī ya thahabu na ūmīnyīitithanie magūrū-ini ma ndaamī cia kīande mwena-ini wa mbere wa ebodi, hakuhi na rūtumo, igūrū hanini wa mūcibi wa njohero ya ebodi. **28** Mīrīnga ya gakuo ga githūri irīohithanagio na mīrīnga ya ebodi na rūrigi rwa bururu, na inyiitithanio na mūcibi wa njohero, nīgeetha gakuo ga githūri gatikarekanie na ebodi. **29** “Rīrīa rīothe Harūni arītoonyaga Handū-haria-Hatheru, arīkuuaga marītwa ma ariū a Isiraeli marī githūri-ini giake gakuo-ini ga githūri ga itūro rīa ciira, arī kīrīrīkania gīa gūtūura mbere ya Jehova. **30** Ningi wīkire Urimu na Thumimu thīini wa gakuo kau ga githūri, nīgeetha ciikarage githūri-ini kīa Harūni rīrīa rīothe arītoonyaga agathīi mbere ya Jehova. Ūguo nīguo Harūni arīkuuaga ūhoti wa gūtūagīra andū a Isiraeli ciira githūri-ini giake arī mbere ya Jehova. **31** “Tuma nguo ndaaya ya ebodi ya taama wa bururu mūtheri, **32** na ikorwo na harūkīrio ya mūtwe gatagati kayo. Ikorwo itirihitwo mīthia-ini ta kara ya ngingo gūthiūrūrūkīria iharūkīrio rīu rīa mūtwe, nīgeetha ndigatarūke. **33** Thondeka tūcunjuura tūtariī ta matunda ma makomamanga twa ndigi cia rangi wa bururu, na rangi wa ndathi, na rangi mūtune ta gakarakū gūthiūrūrūka rūtumo rwa magūrū-ini rwa nguo iyo, tūhakanitio na ngengere cia thahabu. **34** Ngengere cia thahabu na makomamanga macio mathīi mahakanitio gūthiūrūrūka rūtumo rwa magūrū-ini rwa nguo iyo ndaaya. **35** Harūni no nginya ehumbage nguo iyo hīndi ciothe rīrīa egūtungata. Ngengere nīrīguagwo ikigamba rīrīa egūtōonya Handū-haria-Hatheru o hau mbere ya Jehova na rīrīa ekuuma ho, nīgeetha ndagakue. **36** “Thondeka gatanji ga thahabu therie, na ūgakurure ta ūria mūhūiri ūkururagwo, ūkurure ciugo ici: MŪTHERU MWAMŪRĪRE JEHOVA. **37** Koherere rūrigi rwa rangi wa bururu nīguo ūkanyīitithanie na kīremba, gakorwo karī mwena wa mbere wa kīremba. **38** Karīkoragwo karī thiithi-ini wa Harūni, nake agakuuaga mahītia makonīi theo iria theru, iria andū a Isiraeli mangikorwo mamūrīre Jehova, o na irī cia mūthemba o na ūrīkū. Gatanji kau gakoragwo karī thiithi-ini wa Harūni hīndi ciothe nīgeetha magetikīrīkaga nī Jehova. **39** “Kanji nītumwo irī ya gatani iria njega mūno, o na

ūtume kīremba na gatani iria njega mūno. Mūcibi ūtūmwo nī mūgemia ūria mūgī na wīra ūcio. **40** Tumīra ariū a Harūni kanjū, na mīcibi, na tūmīcibi twa kīongo, cia gūtūma manenehagio na maheagwo gītīo. **41** Warīkia kūhumba mūrū wa nyūkwa na ariū ake nguo icio-rī, ūmaitīrīrie maguta na ūmaamūre. Ūmaamūre nīgeetha mandungatagīre marī athīnjīrī-Ngai. **42** “Matumithīrie thuruariī cia thīini cia gatani, cia kūhumbira njaga ya mīrīrī yao kuuma njohero nginya ciero-ini. **43** Harūni na ariū ake no nginya maciūhumbage rīrīa rīothe marītoonyaga Hema-ya-Gūtūnganwo kana magīthengerera kīgongona marūtīre wīra Handū-haria-Hatheru nīgeetha matikahitīe, nao makue. “Ūyū nītūtīke watho wa kūrūmagīrīrwo tene na tene nī Harūni na njiaro ciake.

29 “Na rīrī, ūū nīguo ūgwkīa nīgeetha wamūre Harūni na ariū ake, nīguo mandungatagīre marī athīnjīrī-Ngai: Oya gategwa kamwe na ndūrūme igīrī itarī kaūgū. **2** Na kuuma mūtū-ini mūhinyu mūno wa ngano ūtarī ndawa ya kūmbia, ūthondeke mīgate na keki itukanitio na maguta na tūmīgate tūhūthū tūhakitwo maguta. **3** Ikīra indo icio gīkabū-ini na ūcinenganīre ūguo hamwe na ndegwa iyo na ndūrūme icio cieri. **4** Ūcooke ūrehe Harūni na ariū ake itoonyero-ini rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, ūmathambie na maaī. **5** Oya nguo icio, ūhumbe Harūni kanjū, na nguo ndaaya ya ebodi, na ebodi yo nyene na gakuo ga githūri. Muohe ebodi na mūcibi wayo wa njohero ūria mūtume wega. **6** Mwīkire kīremba mūtwe, nako gatanji karīa kaamūre ūgekire kīremba-ini kīu. **7** Oya maguta ma gūtīanīrīrio ūmūtīrīrie mūtwe ūmwamūre. **8** Rehe ariū ake na ūmahumbe kanjū, **9** na ūmoohē tūmīcibi twa mūtwe. Ningi wohe Harūni na ariū ake mīcibi. Ūthīnjīrī-Ngai nī wao ūrī watho wa kūrūmagīrīrwo tene na tene. Ūguo nīguo ūkaamūra Harūni na ariū ake. **10** “Rehe ndegwa iyo mwena wa mbere wa Hema-ya-Gūtūnganwo, nake Harūni na ariū ake mīgīrīre moko mao mūtwe wayo. **11** Ūcooke ūmīthīnjīre mbere ya Jehova o hau itoonyero-ini rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **12** Ningi woe thakame īmwe ya ndegwa iyo, ūmīhake hīa cia kīgongona na kīara giaku, iyo ingi ūmīite gītina-ini gīa kīgongona. **13** Ningi woe maguta mothe marīa mahumbīre nyama cia nda, na marīa mahumbīre ini, na higo cieri na maguta ma cio ūmacinīre hau kīgongona-ini. **14** No nyama cia ndegwa iyo hamwe na rūūa na mahu ūcīcinīre nja ya kambī. Rīu nī iruta rīa mehīa. **15** “Oya ndūrūme īmwe nake Harūni na ariū ake māmīgīrīre moko mao mūtwe igūrū wayo. **16** Mīthīnje na woe thakame, ūmīminjāminjīrie kīgongona mīena yothē. **17** Tinangia ndūrūme tūcunjī, na ūthambie nyama cia nda, na magūrū mayo, ūciige hamwe na mūtwe na tūcunjī tūu tūngī. **18** Ūcooke ūcīnīre ndūrūme iyo yothē igūrū wa kīgongona. Rīu nī iruta rīa njino rīa kūrūtira Jehova, rīrī mūtārīko mwega rīrūtīrwo Jehova, rīrī iruta rīrūtīrwo Jehova rīa gūcinwo na mwakī. **19** “Oya ndūrūme iyo ingi, nake Harūni na ariū ake māmīgīrīre moko mao mūtwe. **20** Mīthīnje, woe thakame īmwe yayo ūmīhake moni cia matū ma ūrīo ma Harūni na ariū ake o na ciara iria nene cia moko

mao ma ūrīo, na ciara iria nene cia magūrū mao ma ūrīo. Ūcooke ūminjaminjīrie kīgongona thakame mīena yothē. **21** Na woe thakame ĩmwe kuuma kīgongona-ini na maguta ma gūitanirīrio ūciminjaminjīrie Harūni na nguo ciake, na ariū ake na nguo ciao. Hīndi iyo Harūni na ariū ake hamwe na nguo ciao nīmagatuika aamūre. **22** “Oya maguta mamwe ma ndūrūme iyo, maguta ma mūting’oe ūria mūnoru, na maguta marīa mahumbiire nyama cia nda, na maguta marīa mahumbiire ini, na higo ciarī na maguta ma cio, na kīero kīa mwena wa ūrīo. (Iyo nīyo ndūrūme ya igongona rīa kwamūrana.) **23** Kuuma gikabū-ini kīa migate itarī mīikire ndawa ya kūimbīa kīrīa kīrī mberē ya Jehova, oya mūgate ūmwe na kēki ithondeketwo na maguta, na woe kamūgate kahūthū. **24** Indo ici ciothe cineane moko-ini ma Harūni na ariū ake, ūcooke ūcithūngūthie mberē ya Jehova iri Igongona rīa gūthūngūthio. **25** Ningi ūcooke woe indo icio kuuma moko-ini mao, ūcicinīre kīgongona-ini igūrū hamwe na iruta rīa njino, ituike mūtatariko mwega harī Jehova, rīrī iruta rīrutīrwo Jehova rīa gūcinwo na mwaki. **26** Warīkia kūruta gīthūri kīa ndūrūme iyo ya kīamūrano kīa Harūni, gīthūngūthie mberē ya Jehova rīrī iruta rīa gūthūngūthio, nakō gītuike rwīga rwaku. **27** “Amūra icunji cia ndūrūme iyo ya kīamūrano iria iri cia Harūni na ariū ake nacio nī: gīthūri kīrīa gīathūngūthitio na kīero kīrīa kīaheanītwo. **28** Indo icio ituike rwīga rwa kūheagwo Harūni na ariū ake nī andū a Isiraeli hīndi ciothe. Nīrīo iruta rīrīa andū a Isiraeli marīrutagīra Jehova kuuma maruta-ini ma ūguano. **29** “Nguo iria nyamūre cia Harūni igītūika cia njiaro ciake, nīgeetha magaitagīrīrio maguta na makaamūragwo macīhumbīte. **30** Mūrū ūrīa ūkamūgaya atuike mūthīnjīri-Ngai na oke gūtungata thīini wa Handū-Harīa-Hatheru, Hema-ini-ya-Gūtūnganwo arīthūmbaga nguo icio mīthenya mūgwanja. **31** “Oya ndūrūme iyo ya kīamūrano nacio nyama ciayo ūcirugīre handū harīa hatheru. **32** Harūni na ariū ake marīrīagīra nyama cia ndūrūme iyo na migate kuuma gikabū-ini o hau itoonyero-ini rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **33** Nīmarīrīaga indo icio irutitwo cia horohio nī ūndū wa kwamūrwo kwao na gūtherio. No itikanarīo nī mūdū ūngī, nī ūndū nī theru. **34** Na rīrī, nyama cia ndūrūme iyo ya kīamūrano kana migate ingītigara nginya rūcinī-rī, nīcinwo. Itikanarīo tondū nī theru. **35** “Īka Harūni na ariū ake mūdū mothe marīa ngwathite, na ūniine mīthenya mūgwanja ūkīmaamūra. **36** Rutagai ndegwa ĩmwe o mūthenya, iri iruta rīa mehīa rīa kūhorohanīria. Theria kīgongona na ūndū wa gūkīhoroheria na gūgītīrīria maguta, ūkīamūre. **37** Gīa na horohio ya kīgongona mīthenya mūgwanja ya gūkīamūra. Thuutha ūcio kīgongona kīu nīgīgūtūika gītheru mūno, nakō kīrīa gīothe kīrīkīhutaga kīrītūikaga gītheru. **38** “Gikī nīkio kīndū kīrīa ūrīrutaga hīndi ciothe kīgongona-ini o mūthenya: tūtūrūme twīrī, o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe. **39** Gatūrūme kamwe gakarutwo rūcinī na karīa kangī hwaī-ini kūrī mairia. **40** Gatūrūme ka mberē gakarutanagīrio na mūtū mūhinyu mūno gīcunji gīa ikūmi kīa eba ūtukanītio na maguta ma mūtamaīyū gacunjī ka inya ka hini ĩmwe na ndibei gacunjī ka inya ka hini ĩmwe, iri kīndū gīa kūnyuuo. **41** Ruta

gatūrūme kau kangī igongona hwaī-ini kūrī mairia, hamwe na iruta rīa mūtū na rīa kīndū gīa kūnyuuo o ta cia rūcinī, arī guo mūtatariko mwega, rīrī iruta rīrutīrwo Jehova rīa gūcinwo na mwaki. **42** “Harī njiaro iria igooka, iruta rīrī rīa njino rīkaarutagwo hīndi ciothe itoonyero-ini rīa Hema-ya-Gūtūnganwo mberē ya Jehova. Hau nīho ndūcemanagīa nawe na njaragīe nawe; **43** ningi hau no ho ndūcemanagīa na andū a Isiraeli, naho nīhakaamūrwo nī rīrī wakwa. **44** “Nī ūndū ūcio nīngamūra Hema-īyo-ya-Gūtūnganwo na kīgongona na nyamūre Harūni na ariū ake mandungatagīre marī athīnjīri-Ngai. **45** Ningi nīngatūūranīa na andū a Isiraeli na ndūke Ngai wao. **46** Nīmakamenya atī nī nī nī Jehova Ngai wao, ūrīa wamarutire būrūri wa Misiri nīgeetha ndūūranagīe nao. Nī nī nī Jehova Ngai wao.

30 “Thondeka kīgongona kīa mbaū cia mūgaa gīa gūcinagīra ūbumba. **2** Nīgīkorwo kīganaine mīena yothē mūkono ūmwe kūrīa ha na mūkono ūmwe kwarama na mūkono īrī kūrīa ha na igūrū, hīa ciakīo ituike kīndū o ro kīmwe na kīgongona. **3** Kīgemie igūrū, o na mīena yothē, o na hīa ciakīo, na thahabu therie, na ūgītīrīe na mūcibi wa thahabu ūgīthīūrūkīrie. **4** Thondekera kīgongona kīu mīringa īrī, ūmīoherere thī wa mūcibi ūcio, īrī mwena ūmwe, na īrī mwena ūrīa ūngī īnyīitagīrīre mītī īrīa mīraaya itūmagīrwo gūgīkuua. **5** Thondeka mītī mīraaya ya mbaū cia mūgaa, na ūmīgemie na thahabu. **6** Iga kīgongona kīu mberē ya gītambaya gīa gūcuorio kīrīa kīrī mberē ya ithandūkū rīa Ūira, mberē ya gītī gīa tha kīrīa kīrī igūrū rīa ithandūkū rīa Ūira, harīa ngacacania nawe. **7** “Harūni no nginya acinīre ūbumba mūnūngī wega hau igūrū rīa kīgongona o rūcinī rīrīa egūthondeka matawa. **8** No nginya acine ūbumba rīngī agīakia matawa hwaī-ini kūrī mairia, nīgeetha ūbumba ūkarage ūgīcinagwo mahinda mothe mberē ya Jehova, njiarwa na njiarwa iria igooka. **9** Ndūkanacinīre ūbumba wa mūthemba ūngī kīgongona-ini gīkī kana ūrutīre ho iruta rīa njino, kana rīa mūtū, na ndūkanaitīrīre iruta rīa kūnyuuo igūrū rīakīo. **10** Harūni nīarutage horohio hīa-ini cia kīgongona kīu o mwaka rīiti rīmwe. Horohio īno ya o mwaka no nginya irutagwo na thakame ya iruta rīa kūhoroheria mehīa, nginya njiarwa iria igooka. Horohio iyo nī igongona itheru mūno harī Jehova. **11** Hīndi iyo Jehova akīra Musa atīrī, **12** “Rīrīa ūgūtara andū a Isiraeli-rī, o mūdū no nginya arutagīre Jehova kīndū gīa gūkūtūra muoyo wake rīrīa egūtārwo. Na gūtīrī mūthīro ūkaamakora ūkīmatara. **13** Mūdū o wothē ūrīkīraga agathīi mwena wa andū arīa marīkītīe gūtārwo, nīarīrutaga nuthu ya cekerī kūrīngana na ūrīa cekerī ya harīa haamūre itarīi īrīa īrī na ūrītū wa geera mīrongo īrī. Nuthu iyo ya cekerī nī iruta kūrī Jehova. **14** Arīa othe marīkīraga magathīi mwena wa arīa marīkītīe gūtārwo, marī na ūkūrū wa mīaka mīrongo īrī na makīrīa, no nginya mbeage Jehova iruta rīu. **15** Arīa atongu matīrīheanaga makīrīa ya nuthu ya cekerī, nao arīa athīni matīrīheanaga kīndū kīnīni gūkīra nuthu ya cekerī hīndi ya kūrūtīra Jehova horohio ya mīoyo yao. **16** Amūkīra mbeeca cia horohio kuuma kūrī andū a Isiraeli nawe ūcīhūthīre ūtungata-ini wa Hema-ya-

Gütünganwo. Ūguo ūgaatuika kīririkano kīa andū a Isiraeli mbere ya Jehova makīrutīra mīoyo yao horohio.”

17 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **18** “Thondeka kīraī gīa gīwthambagīra gīa gīcango, kīrī na kīgūrū gīakīo gīa gīcango. Ūkīge gatagatī ka Hema-ya-Gütünganwo na kīgongona, na ūgīkīre maaī. **19** Harūni na ariū ake marīthambaga moko mao na nyarīrī na maaī macio. **20** Rīria rīothe marītoonyaga Hema-ya-Gütünganwo, marīthambaga na maaī nīgeetha matigakue. O na nīngī rīrīa mathengerera kīgongona nīguo marutīre Jehova iruta rīa gūcinwo na mwakī, **21** marīthambaga moko na nyarīrī nīgeetha matigakue. Ūndū ūcio ūgaatuika watho wa kūrūmīrīrwo tene na tene nī Harūni na njiaro ciake, na njiarwa ciao ciothe irīa igooka.” **22** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **23** “Oya mahuti maya manungi wega: cekeri 500 cia manemane irīa ndwekie, nuthu yamo (nacio icio nī cekeri 250) cia ndarathini nungi wega, na cekeri 250 cia karamathi nungi wega, **24** cekeri 500 cia mwīnū, ciothe kūrīngana na cekeri ya handū-harīa-haamūre, na hini ya maguta ma mītamaiyū. **25** Indo ici ūcithondeke itūike maguta matheru ma gūitanīrīrio matukanītio makanunga wega marutīrīrwo wīra nī mūthondekī mūūgī wa maguta. Macio matūike maguta matheru ma gūitanagīrīrio. **26** Ningī ūhūthīre maguta macio gūitīrīria Hema-ya-Gütünganwo, na ithandūkū rīa Ūira, **27** na metha na indo ciayo ciothe, na mūtī wa kūigīrīrwo matawa na indo ciaguo, na kīgongona gīa gūcinīra ūbumba, na **28** kīgongona kīa iruta rīa njino na indo ciakīo ciothe, na kīraī na kīgūrū gīakīo. **29** Nīūgaciamūra nīgeetha itūike theru mūno makīria, nakīo kīria gīothe gīgacihutia nīgīgatuika gītheru. **30** “Itīrīria Harūni na ariū ake maguta ūmaamūre nīgeetha mandungatagīre marī athīnjīrī-Ngai. **31** Īra andū a Isiraeli atīrī, ‘Maya nīmo maguta makwa marīa matheru ma gūitanagīrīrio ma njiarwa irīa igooka. **32** Ndūkanamaitīrīrie mīrī ya arūme, na ndūkanathondeke maguta mangī na mūthondekere ūcio. Nī matheru na nī wega ūmatuage atī nī matheru. **33** Mūndū wothē ūrīthondekaga maguta manungi wega mahaana ta maya, na mūndū o wothē ūngīmaitīrīria mūndū ūtarī mūthīnjīrī-Ngai, nīakaingatwo kuuma kūrī andū ao.”

34 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Oya mahuti manungi wega marīa metagwo thitakitī, na onuka na garibane, hamwe na ūbani ūrīa mwega mūno, mothe mathimītwo maiganaine, **35** na ūthondekithie magīe na mūtararīko mwega wa ūbumba; wīra ūcio ūrutwo nī mūthondekī mūūgī wa maguta. Makorwo mekīrītwo cumbī, na marī matheru na makaamūrwo. **36** Thīithia mahuti mamwe matūike mūtū, nāguo ūūige mbere ya ithandūkū rīa Ūira thīnī wa Hema-ya-Gütünganwo, harīa ndīcemanagia nawe. Ūgaakorwo ūrī mūtheru mūno harīwe. **37** Mūtikanethondekere ūbumba wa mūthemba ūyū nī ūndū wa inyuī ene; ūtuagei mūtheru nī ūndū wa Jehova. **38** Mūndū o na ūrīkū ūrīa ūgathondeka ūngī taguo nīguo ekenagie na mūtararīko wāguo nīakaingatwo kuuma kūrī andū ao.”

31 Nake Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Ta rora wone, nīthuurīte Bezalelī mūrū wa Uri ūrīa mūrū wa Huri wa mūhīrīga wa Juda, **3** na nīndīmūiyūrītīe na

Roho wa Ngai, na ūūgī na ūhoti na ūmenyo mawīra-inī ma mīthemba yothē ya moko; **4** ya gūcora mīcoro ya ūūgī indo-inī cia thahabu, na betha na gīcango, na **5** gwacūhia tūhiga twa gorō twa gūthecererwo indo-inī, na kūruta wīra wa gūkaaya mbaū, na kūruta mawīra ma mīthemba yothē ya ūbundi. **6** O na rīrī, nīthuurīte Oholiabu mūrū wa Ahisamaku, wa mūhīrīga wa Dani, nīguo ateithagie Bezalelī wīra. Ningī nīheete mabundi mothe ūūgī wa gūthondeka indo ciothe irīa ngwathite: **7** nacio nī Hema-ya-Gütünganwo, na ithandūkū rīa Ūira, na gītī gīa tha kīrīa kīrī igūrū rīarīo, na indo irīa ingī ciothe cia hema, **8** nacio nī metha na indo ciayo, na mūtī wa thahabu therie wa kūigīrīrwo matawa na indo ciaguo ciothe, na kīgongona gīa gūcinīra ūbumba, na **9** kīgongona kīa iruta rīa njino na indo ciakīo, na kīraī na kīgūrū gīakīo, **10** o na nguo irīa ndume, irīa theru cia kwīhumbwo nī Harūni ūrīa mūthīnjīrī-Ngai na nguo cia kwīhumbwo nī ariū ake rīrīa megūtūngata marī athīnjīrī-Ngai, **11** na maguta ma gūitanīrīrio, na ūbumba mūnungi wega wa Handū-harīa-Hatheru. Mathondeke indo icio o ta ūrīa ngwathite.”

12 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **13** “Īra andū a Isiraeli ūtī: ‘No nginya mūrūmagie Thabatū ciakwa. Rūrū nīruo rūgatuika rūūrī gatagatī gakwa na inyuī njiarwa irīa igooka, nīguo mūmenye atī nī nī nī Jehova ūrīa ūmūtheragīa. **14** “Menyagīrīrai Thabatū tondū nī mūthenya mūtheru harī inyuī. Mūndū ūngūthaahia no nginya ooragwo; mūndū ūngīruta wīra mūthenya ūcio nīakaingatwo kuuma kūrī andū ao. **15** Wīra nīurūtagwo mīthenya itandatū, no mūthenya wa mūgwanja nī Thabatū theru ya Jehova ya andū kūhurūka. Ūrīa wothē ūkaaruta wīra mūthenya wa Thabatū no nginya ooragwo. **16** andū a Isiraeli nīmathikagīre Thabatū, mamikūngūyagīre itūike kīrīkanīro gīa gūtūūra njiarwa irīa igooka. **17** Rūrū nīruo rūgatuika rūūrī gatagatī gakwa na andū a Isiraeli nginya tene, nīgūkorwo Jehova ombire igūrū na thī na mīthenya itandatū na mūthenya wa mūgwanja ndaigana kūruta wīra, akīhurūka.”

18 Rīria Jehova aarīkirie kwaria na Musa kūu igūrū rīa Rīrīma gīa Sinai, akīmūngera ihengere icio igīrī cia Ūira, o ihengere icio cia mahiga, o icio ciandīkītwo na kīara kīa Ngai.

32 Rīria andū moonire atī Musa nīakarīre mūno atakūrūkīte kuuma kīrīma-inī, magīcookanīrīra harī Harūni makīm-wīra atīrī, “Ūka, tūthondekere ngai irīa irītūtongoragia. Ha ūhorō wa mūndū ūyū ūgwtwo Musa, ūrīa watūrūtire būrūrī wa Misiri, tūtīūī ūrīa oonete.”

2 Harūni akīmācookeria akīmeera atīrī, “Rutai icūhī cia thahabu irīa irī matū ma atumia anyu, na aanake na ariūtu anyu mūndehere.”

3 Nī ūndū ūcio andū othe makīruta icūhī cia thahabu icio ciarī matū-inī mao magīcīrehere Harūni. **4** Nake akīoya indo irīa maamūreheire, agīcitwekia agītūmīra indo cia ūbundi gūcithondeka mūhianano wa njāū. Nao andū makiuga atīrī, “Ici nīcio ngai ciaku, wee Isiraeli, irīa ciakūrūtire būrūrī wa Misiri.”

5 Rīria Harūni onire ūguo, agīaka kīgongona mbere ya njāū iyo, na akīanīrīra, akiuga atīrī, “Rūciū nīgūgākorwo na gīathi kīa Jehova.”

6 Nī ūndū ūcio mūthenya ūyū ūngī andū magīkīra rūciinī tene, makīruta magongona ma njino na ma ūiguanō.

Thuutha ūcio magīkara thī kūria na kūnyua, magīcooka magīkūra kūina na gwīkiana. **7** Nake Jehova akīūra Musa atīrī, “Ikūrūka, tondū andū aku arīa warutire būrūrī wa Misīrī nīmethūkūtīe. **8** Nīmagarūrūkūtīe narua magatiga ūrīa ndaamathīte, na nīmethondekeire mūhianano wa gūtwekio ūhaana njāu. Nīmāuināmīrīre na makāūrūtira iruta makiugaga atīrī, ‘Ici nīcio ngai ciaku, wee Isīraeli, iria ciakūrūtire būrūrī wa Misīrī.’” **9** Jehova akīūra Musa atīrī, “Nīnyonete andū aya, nī andū momītīe ngingo. **10** Rīu tigana na nī nīgeetha marakara makwa mamarīrīmībūkīre, nīgeetha ndīmāniine. Nīngacooka ngūtue rūrīrī rūnene.” **11** No Musa agīthaiha Jehova Ngai wake, akīmīra atīrī, “Wee Jehova, ūngīcinwo nī marakara ūkūrīre andū aku nīkī, o arīa warutire kuuma būrūrī wa Misīrī na guoko gwaku kūrī ūhoti na ūkīmaruta kuo na hinya mūnene? **12** Nī kī kīngītūma andū a Misīrī moige atīrī, ‘Aamarutire būrūrī wa Misīrī arī na muoroto wa kūmekā ūūru amooragīre irīmā-inī, na amāniine mathire gūkū thī?’ Tīga kūrakara mūno; wīricūkwo ndūkarehere andū aku mwanangīko. **13** Rīrikana ndungata ciaku Iburahīmu, na Isāaka, na Isīraeli, arīa wee wehītīre kūrī o na mwīhitwa ūngīgwetaga, ūkiuga atīrī: ‘Nīngātūma njīaro ciaku cīngīhe ta njata ciā matu-inī, na nīngaahē njīaro ciaku būrūrī ūyū wothē ūrīa ndaamerīre, naguo ūgaatuīka igai rīao ngīnya tene.’” **14** Hīndī ūyo Jehova akīricūkwo, na ndaigana kūrehere andū ake mwanangīko ūrīa oīgīte atī nīekūmarehera. **15** Musa akīhūdūka, agīkūrūka kuuma kīrīma igūrū akuūtīe ihengere icio igīrī ciā ūrīa na moko make. Cīarī nyandīke mīena yeerī, mbere na thuutha. **16** Ihengere icio cīarī wīra wa Ngai; maandīko macio maarī maandīko ma Ngai makururītwo ihengere-inī icio. **17** Rīrīa Joshua aigūire inegene rīa andū makiugīrīra akīūra Musa atīrī, “Kūrī mbugīrīrio ya mbaara kambī-inī.” **18** Musa akīmūcookeria atīrī, “Tī mīgambo ya ūhootani, na tī mīgambo ya kūhootwo; nī mīgambo ya kūina ndīraigua.” **19** Rīrīa Musa akūhīrīre kambī, na akīona njāu na ndūrūhī rīra yarī kūdū kūu, agīcinwo nī marakara, nake agīkīa ihengere icio thī, ikīunīkanga icunjī o hau magūrū-inī ma kīrīma. **20** Nake akīnyīita njāu ūyo maathondekete, akīmīcina na mwakī, agīcooka akīmīthīa, igītūka mūtū, akīūkīa maaī-inī na agīatha andū a Isīraeli manyue maaī macio. **21** Nake Musa akīūra Harūnī atīrī, “Andū aya maragwīkire atīa nīgeetha ūmatoonyīe mehīa-inī manene ū?” **22** Nake Harūnī akīmūcookeria, akīmīra atīrī, “Tīga kūrakara, mwathi wakwa; wee nīūū ūrīa andū aya mendete gwīka ūūru. **23** Maanjīrīre atīrī, ‘Tūthondekere ngai iria irītūtongoragia. Ha ūhorō wa mūdū ūyū ūgwītwo Musa, ūrīa watūrūtire būrūrī wa Misīrī-rī, tūtūtū ūrīa onīre.’” **24** Nī ūndū ūcio ngīmeera atīrī, ‘Ūrīa wothē ūrī na mathaga ma thahabu, nīarute.’ Nao makīnengera indō icio cīa thahabu, ngīcīkīa rīiko, nacio ikīuma njāu īno!” **25** Musa akīona atī andū nīmakararītīe, na atī Harūnī nīamarekereire meke ūrīa mekwenda, ngīnya magaatūka andū a gūthekagīrīrwo nī thū cīao. **26** Nī ūndū ūcio akīrīgama itoonyero-inī rīa kambī, akiuga atīrī, “Ūrīa wothē ūrī mwena wa Jehova-rī, nīoke hāhā.” Nao Alawīi othe makīrīgama mwena wake. **27** Nake akīmeera atīrī, “Jehova Ngai wa Isīraeli ekuuga atīrī,

‘O mūdū nīeyohe rūhīu rwa njora njohero. Hungurai kambī īno kuuma mwena ūmwe ngīnya ūrīa ūngī, o mūdū nīoorage mūrū wa nyīna na oorage mūratawe na mūdū wa itūūra rīake.”” **28** Alawīi magīka ta ūrīa maathīrwo nī Musa, na mūthenya ūcio gūkūrāgwō andū ta 3,000. **29** Nake Musa akiuga atīrī, “Nīmwarīkia kwamūrīrwo Jehova ūmūthī, nīgūkorwo nīmwareganire na arīu anyu na mūkīregana na arīa mūciarīnīrwo nao, na Jehova nīamūrāthima ūmūthī.” **30** Mūthenya ūyū ūngī Musa akīūra andū atīrī, “Nīmwhītīe mūno. No rīu, nīngwambata kūrī Jehova; hīhī no kūhoteke ndīmūrūtīre horohīo nī ūndū wa rīhīa rīanyu.” **31** Nī ūndū ūcio Musa agīcooka kūrī Jehova, akīmīra atīrī, “Hī, kāi andū aya nīmekīte rīhīa inene-ī Nīmethondekeire ngai cīa thahabu. **32** No rīu-rī, ndagūthaiha marekere mehīa mao; angīkorwo ndūkūmarekera, o na nī tharia ibuku-inī rīrīa wandīkite andū aku.” **33** Nake Jehova agīcookeria Musa atīrī, “Ūrīa wothē ūnjīhīirīe, nīngamūtharia ibuku-inī rīakwa. **34** Rīu gūthī, ūtongorie andū acio mathīī būrūrī ūrīa ndaarīre ūhorō waguo, nake mūrīka wakwa nīakamūtongoria. Na rīrī, hīndī ya kūmaherithia yakīnya-rī, no ngaamaherithia nī ūndū wa mehīa mao.” **35** Nake Jehova akīhūūra andū acio na mūthīro nī tondū wa ūrīa meekire na njāu ūyo yathondeketwo nī Harūnī.

33 Nīngī Jehova akīūra Musa atīrī, “Umai handū hāhā, wee na andū arīa warutire kuuma būrūrī wa Misīrī, mwambate būrūrī ūrīa nderīre Iburahīmu, na Isāaka na Jakubu na mwīhitwa ngīuga atīrī, ‘Nīngāuhe njīaro ciaku.’” **2** Nīngūtūma mūrīka mbere yanyu na nīngāingata Akaanani, na Aamori, na Ahītī, na Aperīzi, na Ahīvī, na Ajebusī. **3** Ambatāi mūthī būrūrī ūcio ūrī būthī wa iria na ūkū. No nī ndīgathī na inyūi, tondū mūrī andū momītīe ngingo na ndahota kūmūnīnīra njīra-inī.” **4** Rīrīa andū acio maigūire ciugo icio cīa kūmathīnīa ngorō, makīambīrīra gūcakaya na gūtīrī mūdū wacookīre kwīhumba mathaga. **5** Nīgūkorwo Jehova nīeerīte Musa atīrī, “Ira andū a Isīraeli atīrī, ‘Inyūi mūrī andū momītīe ngingo. Ingītwarana na inyūi o na kahīnda kanīnī, ndahota kūmūnīna. Rīu rutai mathaga manyu, na nīngūmenya ūrīa ngwīka na inyūi.’” **6** Nī ūndū ūcio andū a Isīraeli makīrūtīra mathaga mao hau kīrīma-inī kīa Horebu. **7** Na rīrī, Musa nīāmenyerete kuoya hema akāmīamba njā ya kambī wothē haraya na kambī, akāmīta “Hema-ya-Gūtūnganwo.” Mūdū o wothē ūngīndīre gūtūirīa ūhorō kūrī Jehova, aathīiaga hema-inī ūyo ya gūtūnganwo kūu njā ya kambī. **8** Na rīrīa rīothe Musa aathīiaga hema-inī, andū othe mookīraga makarīgama njā ya hema cīao, magacūthīrīa Musa ngīnya rīrīa arītōonya hema ūyo. **9** Musa agītōonya hema ūyo, gītugī gīa itū gīaikūrūkaga gīgākara itoonyero-inī Jehova akīaria na Musa. **10** Rīrīa andū mona gītugī kīu gīa itū kīrīgāmīte itoonyero-inī rīa hema ūyo, othe maarīgama makahooya o mūdū arī itoonyero-inī rīa hema yake. **11** Jehova agākīaria na Musa makīonanaga ūthīu kwa ūthīu o ta ūrīa mūdū maaragia na mūratawe. Thuutha ūcio Musa agacooka kambī, no Joshua mūrū wa Nūnī, mwanake ūrīa wamūteithagia, ndoimaga hema-inī ūyo. **12** Musa akīūra Jehova atīrī, “Ūkoretwo ūkīnjīra atīrī, ‘Tongoria andū aya,’ no ndūūmenyīthītīe

urĩa ukündümĩra tũthĩĩ nake. Nĩũnjĩrĩte atĩrĩ, ‘Nĩngũũĩ na rĩĩtwa, na wĩ mwĩtĩkĩrĩku harĩ nĩĩ.’ **13** Angĩkorwo nĩũkenetio nĩ nĩĩ, menyithia njĩra ciaku nĩgeetha ngũmenye na thĩĩ na mbere gwtĩkĩrĩka nĩwe. Rĩrikana atĩ rĩrĩrĩ rĩrũrũ nĩ andũ aku.” **14** Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩĩ Mwene nĩngũtwarana na inyũĩ na ndĩmũhe ũhũrũko.” **15** Nake Musa akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo ndũgũtwarana hamwe na ithuĩ, ndũgatũme tuume hah. **16** Mũndũ o na ũrĩkũ angĩkĩmenya atĩa atĩ nĩũkenetio nĩ nĩĩ, na ũgakenio nĩ andũ aku, tĩga no ũtwaranire na ithuĩ? Nĩ kĩĩ kĩngĩ kĩngĩonania ngũũrĩnĩ yakwa na ya andũ aku kuuma kũrĩ andũ arĩa angĩ othe marĩ thĩ ĩno?” **17** Nake Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Nĩngũũĩ o urĩa ũnjũũrĩtie njĩke, tondũ nĩngenetio nĩwe, na nĩngũũĩ na rĩĩtwa rĩakwa.” **18** Nĩngĩ Musa akiuga atĩrĩ, “Nyonia rĩrĩ waku urĩa ũtariĩ.” **19** Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngũtũma wega wakwa wothĩ ũhitũkĩre mbere yaku, na nĩngwanĩrĩa rĩĩtwa rĩakwa, Jehova, mbere yaku: Nĩndĩguagĩra thĩ urĩa ndenda kũĩguĩra thĩ, na nĩndĩcaayagĩra urĩa ndenda gũcaĩra.” **20** No Jehova akiuga atĩrĩ, “Ndũngĩona ũthĩũ wakwa, nĩgũkorwo gũtĩrĩ mũndũ ũngĩona ũthĩũ wakwa na acooke atũũre muoyo.” **21** Nĩngĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩ harĩ handũ hakũhĩ na nĩĩ, harĩa ũngĩrũgama igũrũ rĩa mwaro rwa ihĩga. **22** Rĩrĩa rĩrĩ wakwa ũrĩkorwo ũkĩhitũkĩra hau-rĩ, nĩndĩgũtoonyia mwanya-inĩ wa rwaro rĩũ rwa ihĩga, ngũhumbĩre na guoko gwakwa nginya hĩtũke handũ hau. **23** Rĩrĩa ndĩrĩheria guoko gwakwa, nawe nĩũrĩnyona na thũthũ; no ũthĩũ wakwa ndũngĩonwo.”

34 Nake Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Icũhia ihengere igĩrĩ cia mahĩga o ta irĩa cia mbere, na nĩngũciandĩka ciugo irĩa ciaandĩkĩtuo ihengere-inĩ irĩa cia mbere, irĩa woragire. **2** Wĩhaarĩre rĩciĩnĩ, ũcooke wambate kĩrĩma gĩa Sinaĩ. ũrĩgame mbere yakwa hau kĩrĩma igũrũ. **3** Gũtikagĩe mũndũ ũkwambatania hamwe nawe kana onekane handũ o hothĩ kũũ kĩrĩma-inĩ; o na gũtikagĩe ndũũru cia mbũrĩ kana cia ng’ombe ingĩrĩthio kũũ mbere ya kĩrĩma.” **4** Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩcũhia ihengere igĩrĩ cia mahĩga o ta irĩa cia mbere na akĩroka kwambata kĩrĩma gĩa Sinaĩ rĩciĩnĩ tene, o ta urĩa Jehova aamwathĩte; agĩthĩĩ akũũite ihengere icio igĩrĩ na moko. **5** Nake Jehova agĩkũrũka arĩ itũ-inĩ, akĩrũgama hau harĩ we, na akĩanĩrĩa rĩĩtwa rĩake, Jehova. **6** Agĩkĩhĩtũkĩra mbere ya Musa akĩanagĩrĩa akoĩga atĩrĩ, “Jehova, Jehova, Ngai urĩa mũcaayanĩrĩ na mĩtugi, ũtahiũhaga kũrakara, ũyũrĩtuo nĩ wendani na wĩhokeku, **7** ũtũũragĩa wendani kũrĩ andũ ngĩrĩ na ngĩrĩ, na akohanagĩra waganu, na ũremĩ, o na mehĩa. No rĩrĩ, ndaagaga kũherithia arĩa mehĩtie; nĩaherithagĩa ciana na ciana ciacio nĩ ũndũ wa mehĩa ma maithe mao, nginya rĩciaro rwa gatatũ na rwa kana.” **8** Musa agĩkĩnamĩrĩa thĩ o rĩmwe, akĩhooya. **9** Akiuga atĩrĩ, “Wee Mwathani, angĩkorwo nĩnjĩtĩkĩrĩkĩte maithe-inĩ maku, ndagũthaithe Mwathani twarana na ithuĩ. O na gũtũika aya nĩ andũ momĩtie ngingo-rĩ, tuoherĩ waganu witũ o na mehĩa maitũ, na ũtũme tũtũĩke igai rĩaku.” **10** Nĩngĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩngũgĩa na kĩrĩkanĩro nawe. Nĩndĩrĩkaga morĩrũ matarĩ mekwo rĩrĩrĩ-inĩ o

na rĩrĩkũ thĩĩnĩ wa thĩ yothĩ mbere ya andũ aya aku othe. Andũ arĩa mĩtũũranagĩa nao nĩmakeyonera urĩa nĩĩ, Jehova, ngeeka ũndũ wa kũmakania nĩ ũndũ waku. **11** Athĩkĩra urĩa ngũgwathĩ ũmũthĩ. Nĩngarutũrĩa Aamori, na Akaanani, na Ahĩtĩ, na Aperĩzi, na Ahĩvĩ na Ajobusĩ mbere yaku makweherere. **12** Wĩmenyerere ndũkagĩe kĩrĩko na andũ arĩa matũũruga bũrũrĩ-inĩ ũcio ũrathĩĩ, matĩgatũĩke mũthego harĩwe. **13** Nĩmũkoinanga igongona ciao, na mũthethere mahĩga mao maamũre, na mũtemange itugĩ ciao cia Ashera. **14** Mũtikanahooe ngai ingĩ o na rĩrĩkũ, nĩgũkorwo Jehova, urĩa rĩĩtwa rĩake arĩ Mũĩgua ũĩru, nĩ Ngai ũrĩ ũĩru. **15** “Mwĩmenyerere mĩtĩkagĩe kĩrĩko na andũ arĩa matũũruga bũrũrĩ-inĩ ũcio; nĩgũkorwo rĩrĩa maahũũra ũmaraya na ngai ciao na magacĩrutĩra iruta, nĩmarĩmwĩtaga, na inyũĩ nĩmũrĩrĩĩaga indo cia magongona macio mao. **16** Na rĩrĩa mũngĩthũura airĩtu amwe ao matũĩke atumia a aanake anyu, nao airĩtu acio mahũũre ũmaraya na ngai ciao, nĩmakonereria arĩũ anyu gwĩka ũguo. **17** “Ndũkanathondeke mĩhianano ya gũtwekio. **18** “Kũngũyagĩra Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ mĩĩkĩre ndawa ya kũĩmbia. Handũ-inĩ ha mĩthenya mũgwanja, rĩĩtagĩ mĩgate ĩtarĩ mĩĩkĩre ndawa ya kũĩmbia, o ta urĩa ndaamwathĩre. Ikagai ũndũ ũyũ ihĩnda rĩaguo rĩakinya mwerĩ-inĩ wa Abĩbu, nĩgũkorwo nĩguo mwerĩ urĩa mwoimire bũrũrĩ wa Misĩrĩ. **19** “Irigĩthathĩ rĩa nda o yothĩ nĩ rĩakwa, hamwe na marĩgĩthathĩ mothe ma njamba ma mahĩũ manyu, marĩ ma kuuma ndũũru-inĩ cia ng’ombe kana cia mbũrĩ. **20** Irigĩthathĩ rĩa ndĩgĩrĩ ũrĩrĩkũruga na gatũũme, no ũngĩaga kũrĩkũũra, rĩũne ngingo. Nao arĩũ aku a marĩgĩthathĩ ũmakũũrage. “Gũtikanagĩe mũndũ o na ũmwe ũrĩũkaga mbere yakwa moko matherĩ. **21** “Rutaga wĩra mĩthenya ĩtandatũ, no mũthenya wa mũgwanja ũhũrũkage; o na hĩndĩ ya icĩmba na ya magetha no nginya ũhũrũke. **22** “Kũngũyagĩra Gĩathĩ-gĩa-Ciumĩa, na maciaro ma mbere ma magetha ma ngano, na Gĩathĩ-gĩa-Gũcookereria irio makũmbĩ-inĩ mũthĩa-inĩ wa mwaka. **23** Arũme anyu othe no nginya mokage mbere ya Mwathani Jehova, o we Ngai wa Isĩraelĩ, maita matatũ o mwaka. **24** Nĩngarutũrĩa ndũrĩrĩ imweherere, na nĩnganenehĩ mĩhaka ya bũrũrĩ wanyu na gũtĩrĩ mũndũ ũgaacumĩkĩra bũrũrĩ wanyu rĩrĩa mũrĩkoragwo mũkĩambata maita matatũ o mwaka mbere ya Jehova Ngai wanyu. **25** “Ndũkanandũtĩre thakame ya igongona ĩtukanĩte na kĩndũ gĩkĩre ndawa ya kũĩmbia, na mũtikanareke kĩndũ kĩa igongona rĩa Bathaka kĩaare nginya rĩciĩnĩ. **26** “Rehagĩ maciaro ma mbere marĩa mega mũno ma mĩgũnda wanyu, mũmarehage nyũmba ya Jehova Ngai wanyu. “Mũtikanaruge koorĩ na irĩa rĩa nyina.” **27** Nĩngĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Andĩka ciugo ici, nĩgũkorwo kũrĩngana na ciugo ici, nĩndagĩa na kĩrĩkanĩro nawe o na Isĩraelĩ.” **28** Musa aikarĩre na Jehova hau matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ, atekũrĩa irio kana akanyu maĩ. Na agĩkĩandĩka ihengere-inĩ icio ciugo cia kĩrĩkanĩro kũũ, na nĩcio Maathani marĩa Ikũmĩ. **29** Rĩrĩa Musa aikũrũkĩre kuuma kĩrĩma gĩa Sinaĩ arĩ na ihengere igĩrĩ cia ũira moko-inĩ make, ndaamenyaga atĩ ũthĩũ wake nĩwakengaga nĩ ũndũ nĩarĩtie na Jehova. **30** Rĩrĩa Harũnĩ na andũ a Isĩraelĩ othe moonire Musa, ũthĩũ

wake niwakengaga, nao magitigira kumukuhiriria. **31** No Musa akimeeta; ni undu ucio Haruni na atongoria othe a muingi magicooka haru we, nake akimaariria. **32** Thuutha ucio andu a Israeli othe makimukuhiriria, nake akimahe mawatho mothe maria Jehova amuheete kuu Kirima-ini gia Sinai. **33** Riria Musa aarikirie kumaariria, akihumbira uthiu wake na taama na kihumbira uthiu. **34** No riria riothe aatoonyaga haru Jehova maranirie, narutaga taama ucio wa kihumbira uthiu nginya oime ho. Na riria oka kuri andu a Israeli na aameera uria aathitwo, **35** makona uthiu wake o ukengete. Nake Musa agacookia taama ucio wa kihumbira uthiu nginya riria ringi agaathii kwaria na Jehova.

35 Musa nionganirie muingi wothe wa andu a Israeli, akimeera atiri, “Maya nimo maundu maria Jehova aamwathite mwikage: **2** Wira niurutagwo mithenya itandatui, mo muthenya wa mugwanja urikoragwo uri muthenya wanyu mutheru, Thabatu ya Jehova ya kuhurika. Uria ukaaruta wira muthenya ucio no nginya ooragwo. **3** Mutigaakagie mwaki muthenya ucio wa Thabatu kiria guothe murituiraga.” **4** Musa akiria muingi wothe wa andu a Israeli atiri, “Uu niguu Jehova aathanite: **5** Rutirai Jehova maruta kuuma indo-ini iria muri nacio. Mundu uria wothe ukugua akienda, niarehere Jehova iruta ria thahabu, na ria betha na ria gicango; **6** na ria ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mutune ta gakaraku; o na gatani iria njega; na guoya wa mburi; **7** njua cia ndurume itoboketio rangi-ini mutune igatuniha, na njua cia pomboo; na mbaui cia mugaa; **8** na maguta ma mutamayi ma gwakia tawa; na mahuti manungi wega ma gwikirwo maguta-ini ma gutanirio, na ma ubumba uria munungi wega; **9** na tuhiga twa onigithi na tuhiga tungi twa goro twa gutumirirwo nguo ya ebodi na gakuo ga githuri. **10** “Aria othe mari na uugi wa ubundi gatagati-ini kanyu, nimoke mathondeke indo ciothe iria Jehova aathanite, nacio ni: **11** Hema iria nyamure na hema yayo o na kindu gia kumihumbira, na ngathika cia kunyiita, na mbaui ciakio, na migamba yakio, na itugi na itina ciayo; **12** na ithanduku ria kirikaniro hamwe na miti yaro, na giti gia tha, hamwe na gitambaya gia gucuurio kiria gia kuhakania; **13** metha na miti yayo, na indo ciayo ciothe, hamwe na migate ya kugwo mbere ya Jehova, **14** na miti wa kugirirwo matawa ma kumirikaga, hamwe na indo ciaguo, na matawa hamwe na maguta ma kumaakia; **15** na kigongona kia ubumba na miti yakio, na maguta ma gutanirio, na ubumba munungi wega; na gitambaya gia gucuurio murango-ini wa itoonyero-ini ria hema iyo nyamure; **16** na kigongona kia iruta ria njino hamwe na gitara giakio gia gicango, na miti yakio, na indo ciakio ciothe; na kirai gia gicango na kigurui giakio; **17** na itambaya cia gucuurio cia itoonyero ria njia hamwe na itugi na itina ciacio na gitambaya gia gucuurio cia itoonyero ria kuuma nja ya hema **18** na higi cia hema iria nyamure, na cia nja yayo, na mikanda yayo; **19** na nguo ndume cia kihumbagwo mundu agitungata ari handu-haria-haamure; nicio nguo iria nyamure cia Haruni uria muthinjiri-Ngai o na cia ariu ake riria megutungata

mari athinjiri-Ngai.” **20** Naguo muingi wothe wa andu a Israeli ukiehera haru Musa, **21** na mundu o wothe uria weyendeire na ngoro yake yahiahiaga, niokire na akiehera Jehova kindu gia kumirutira ni undu wa wira wa hema-ya-Gutunganwo na mawira mayo mothe, o na ni undu wa nguo iria nyamure. **22** Aria maiguire metikira uhoru ucio, arume na andu-a-nja o undu umwe, nimookire na makirehe mathaga ma thahabu ma mithemba yoth: namo ni mbini ng'emie cia gwikirwo nguo-ini, na icuhi cia matu, na icuhi cia ciara na mathaga mangi. Othe nimaheire thahabu yao ituike iruta ria guthunguthio haru Jehova. **23** Uria wothe wari na ndigi cia rangi wa bururu, kana cia rangi wa ndathi, kana cia rangi mutune ta gakaraku, kana gatani iria njega, kana guoya wa mburi, kana njua cia ndurume itoboketio rangi-ini mutune igatuniha, kana njua cia pomboo, niacireehire. **24** Andu aria maarehire iruta ria betha kana ria gicango, maarirehire riri iruta haru Jehova, na uria wothe wari na mbaui cia mugaa ni undu wa wira ucio niacireehire. **25** Mundu-wa-nja o wothe wari muingi wira-ini wa kuogotha ndigi na moko make, akirehe kiria ogothete, ndigi cia rangi wa bururu, kana cia rangi wa ndathi, kana cia rangi mutune ta gakaraku, kana gatani iria njega. **26** Nao andu-a-nja othe aria meyendeire na ni maaru na uugi ucio, nimoogothire ndigi cia guoya wa mburi. **27** Atongoria marehire tuhiga twa onigithi na tuhiga tungi twa goro tutumirirwo nguo-ini ya ebodi na gakuo ga githuri. **28** Nimacookire makirehe mahuti manungi wega, na maguta ma mitamayi ma gwakia tawa, na maguta ma gutanirio o na ma guthondeka ubumba uria munungi wega. **29** Andu a Israeli othe, arume na andu-a-nja aria meyendeire, nimaheire Jehova maruta ma kwiendera ni undu wa wira uria Jehova aamaathite na kanua ka Musa marute. **30** Ningi Musa akiria andu a Israeli atiri, “Onei, Jehova niathuurite Bezaleli muru wa Uri uria muriu wa Huri, wa mühriga wa Juda, **31** na niamuyiritie na Roho wa Ngai, na uugi, na uhoti, na umenyo wa mawira mothe ma ubundi **32** nigeetha athugunde micoro ya uugi ya indo-ini cia thahabu, na betha, na gicango, **33** na gwacuhia tuhiga twa goro twa guthecererwo indo-ini, na kuruwa wira wa gukaaya mbaui, na kuruwa mawira ma micoro ma mithemba yoth ya ubundi. **34** Na eeru, we mari na Oholiabu muru wa Ahisamaku wa mühriga wa Dani, nimaheite uhoti wa kuruwa andu aria angu. **35** Niamuyiritie na uugi wa kuruwa mawira mothe, mari mabundi, na acori, na agemia na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mutune ta gakaraku, na gatani iria njega, o na atumi: othe mari mabundi moogi, na acori oogi.

36 “Ni undu ucio Bezaleli, na Oholiabu, na mundu o wothe wari muingi na wira, aria Jehova aheete uugi na uhoti wa kumenya kuruwa wira ucio wothe wa gwaka handu-haria-haamure, makiruta wira ucio o ta uria Mwathani aathanite urutwo.” **2** Ningi Musa agiti Bezaleli na Oholiabu na mundu o wothe wari muingi, uria Jehova aheete uhoti, na uria wari na wendo wa guka kuruwa wira ucio. **3** Nao makiamukira kuuma kuri

Musa maruta mothe maría andú a Isiraeli maarehete ma kúruta wíra wa gwaka handú-haría-haamüre. Nao andú magithií o na mbere kúrehe maruta ma kwiyendera rúciini o rúciini. **4** Ní ündü ücio mabundi mothe maría maarí na üügí, aría maarutaga wíra wothe wa gwaka handú-haría-haamüre, makíamba gütiga wíra wao, **5** na makíira Musa atíri, “Andú nímarehe indo makíria ya iria ibatarainie wíra-iní úria Jehova aathanite úrutwo.” **6** Nake Musa akíruta watho, nao magitwara úhoro ücio kambí-iní guothe: “Gütiri mündü mürüme kana mündü-wa-nja ügúcooka kúrehe iruta ringí ní ündü wa handú-haría-haamüre.” Ní ündü ücio andú makirigírrio gücooka kúrehe indo ingí, **7** tondu indo iria maarí nacio ciarí nyingí makíria ma iria ciabatarainie kúruta wíra ücio wothe. **8** Andú othe aría maarí oogí thiiíní wa aruti a wíra magithondeka hema nyamüre na itambaya ikúmi cia gücuurio itumitwo na gatani yogothetwo wega na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mütune ta gakarakú, na ikigemio na makerubi ní mütumi müügí wa wíra ücio. **9** Itambaya ciothe cia gücuurio níciaiganaine, ciarí cia mikono mirongo iiri na inana kúraiha, na mikono ina kwarama. **10** Makíniyithania itambaya ithano hamwe, na magíika o ro üguo na icio ingí ithano. **11** Ningí magikundika ciana cia gítambaya kía rangi wa bururu múthia-iní wa gítambaya gía gücuurio kíria kíri müico-iní wa mwena ümwe, na magíika o ro üguo harí gítambaya gía gücuurio kía müico kía mwena ücio üngí. **12** Magícooka magikundika ciana ingí mirongo itano gítambaya-iní kímwe gía gücuurio kía mwena ümwe, na ingí mirongo itano gítambaya-iní gía gücuurio kía müico kía mwena ücio üngí, o kiana kiringaine na kíria kingí. **13** Ningí magithondeka ngathíka mirongo itano cia thahabu na magicíhúthira kúohithania itambaya icio cia gücuurio cia miéna yeerí, ní ündü ücio hema iyo nyamüre ígítuika kíndü kímwe. **14** Ningí magítuma itambaya cia gücuurio ikúmi na kímwe cia guoya wa mbúri ígítuika cia kúhumbíra hema íria nyamüre. **15** Itambaya icio ciothe cia gücuurio ikúmi na kímwe níciaiganaine; ciarí cia mikono mirongo itatú kúraiha, na mikono ina kwarama. **16** Magítumithania itambaya ithano cia gücuurio ígítuika kíndü kímwe, na cio icio ingí ithathatú ígítumithanio hamwe. **17** Ningí magikundika ciana mirongo itano múthia-iní wa gítambaya gía gücuurio kía müico kía mwena ümwe, na magíika o üguo múthia-iní wa gítambaya gía gücuurio kía müico kía mwena úria üngí. **18** Ningí magithondeka ngathíka mirongo itano cia gícango cia kuohania hema ítuíke kíndü kímwe. **19** Magícooka magithondekera hema kíhumbíri kía njúa cia ndürüme itoboketio rangi-iní mütune igatuníha, na igürú wakío hakíhumbírwó na njúa cia pomboo. **20** Ningí magithondeka buremu cia kúmirügamia cia mbaú cia mütí wa mûgaa ní ündü wa hema iyo nyamüre. **21** O buremu yarí wa mikono ikúmi kúraiha, na mukono ümwe na nuthu kwarama, **22** natuo tühocio tügicomoka tûgananiirie. Maathondekire buremu ciothe cia hema iyo nyamüre na njíra iyo. **23** Ningí magithondeka buremu mirongo iiri cia mwena wa güthini wa hema iyo nyamüre, **24** na magithondeka itina mirongo ina cia betha cia gwikírwo rungu rwacio; o itina igírí

ikanyitiiríra buremu imwe, rungu rwa kahocio kamwe. **25** Cia mwena ücio üngí, mwena wa gathigathini wa hema iyo nyamüre, magithondeka buremu mirongo iiri **26** na itina mirongo ina cia betha, o igírí igaikarírwó ní buremu imwe. **27** Ningí magithondeka buremu ithathatú cia mwena wa na thuuha, níguo mwena wa múthia wa ithüüro wa hema iyo nyamüre, **28** na buremu igírí ígithondekwo ní ündü wa tükoiné-iní twa hema iyo nyamüre cia mwena wa na thuuha. **29** Koine-iní ici ciérí, buremu ciarí igírí igírí, kuuma thí nginya igürú, ikoohanio na müringa ümwe; nacio ciérí igakorwo ihaanaine. **30** Ní ündü ücio haarí na buremu inyanja na itina ikúmi na ithathatú cia betha; o igírí igaikarírwó ní buremu imwe. **31** Magícooka magithondeka mígamba ya mbaú cia mûgaa: itano yayo ní ündü wa buremu cia mwena ümwe wa hema iyo nyamüre, **32** na itano ní ündü wa buremu cia mwena ücio üngí, na itano ní ündü wa buremu cia mwena wa ithüüro, múthia-iní wa na thuuha wa hema iyo nyamüre. **33** Maathondekire mígamba wa gatagatí uumíte múthia ümwe nginya úria üngí hau gatagatí ga buremu icio. **34** Nímagemirie buremu icio na thahabu, na magithondeka miringa ya thahabu ya kúnyitiiríra mígamba iyo. Magícooka makígemia mígamba iyo na thahabu. **35** Nímatumire gítambaya gía gücuurio kía ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mütune ta gakarakú, na gatani íria njogothé wega, na gíkigemio na makerubi ní múbundi müügí. **36** Makímithondekera itugí inya cia mbaú cia mûgaa na magícigemia na thahabu. Magícooka magithondeka tûcuurio twa thahabu, na magítwekia itina inya ciacio cia betha. **37** Itoonyero-iní ría hema makírithondekera gítambaya gía gücuurio kía ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mütune ta gakarakú, na gatani íria njogothé wega, nakío kíagemetio ní mûgemia müügí; **38** na magithondeka itugí ithano irí na tûcuurio twacio. Makígemia itugí icio na igürú na mícibi yacio na thahabu, na magícithondekera itina ithano cia gícango.

37 Bezaleli níathondekire ithandükú ría kírikaníro ría mbaú cia mûgaa, müigana wa mikono iiri kúraiha, na mukono ümwe na nuthu kwarama, na mukono ümwe na nuthu kúraiha na igürú. **2** Akírígemia na thahabu therie thiiíní na nja, na akírítiriha na mícibi wa thahabu miéna yothé. **3** Níarítwekeirie icúhí inya cia thahabu na agíciohanía na magürú marío mana, o icúhí igírí mwena ümwe na icúhí igírí mwena úria üngí. **4** Ningí agíthondeka mítí múraaya ya mûgaa na akímígemia na thahabu. **5** Agícooka agítoonyia mítí iyo múraaya miringa-iní iyo yarí miéna-iní ya ithandükú íri ya kúrikuua. **6** Níarítthondekeirie gítí gía tha gía thahabu, kárie kía úraihi wa mikono íri na nuthu, na warií wa mukono ümwe na nuthu. **7** Agícooka agítura makerubi meerí ma thahabu akímékira múthia-iní ya gítí kiu gía tha. **8** Niathondekire ikerubi rimwe riikare múthia-iní ümwe na ikerubi ríu ringí riikare múthia-iní úria üngí; múthia-iní iyo yeerí akímáthondeka marí kíndü kímwe na gítí gía tha. **9** Mathagu ma makerubi macio matambürúkitio na igürú, magathiika gítí kiu gía

tha. Makerubi macio maathondeketo maroraniṯe, na marorete gīṯi kīu gīa tha. **10** Nīmathondekire metha ya mbaū cia mūgaa, ūraiḥu wayo warī mikono īīri, na warīi wayo warī mūkono ūmwe, na kūraiḥa na igūrū kwayo kwarī mūkono ūmwe na nuthu. **11** Ningī makīmīgemia na thahabu therie, na makīmīṯiriḥa na mūcibi wa thahabu. **12** Magīcooka makīmīthondekera karūbaū gaceke ga warī wa rūḥi, gagīthiūrūrūkīria metha iyo, na magigatiriḥa na mūcibi wa thahabu. **13** Magīṯwekeria metha iyo mīrīnga īna ya thahabu, na makīmīoherera koine-inī inya ciayo, o harīa magūrū mayo mana maarī. **14** Icūḥi icio ciekīrīrwo hakūḥi na mūcibi wa karūbaū karīa gaceke, nīgeetha īnyiitaḡirire mīṯi īria mīraaya yahūthagīrwo gūkuua metha iyo. **15** Mīṯi iyo mīraaya ya gūkuua metha yarī ya mbaū cia mūgaa, na ikagemio na thahabu. **16** Ningī magīthondeka indo cia thahabu therie, cia kūigagīrīrwo metha, na nacio nī: thaani, na thaani nene, na mbakūri, na ndigithū cia gūitaga iruta rīa kūnyuuo. **17** Nīmathondekire mūṯi wa kūigīrīrwo matawa wa thahabu therie. Mūrūgamo wago na gīṯina kīaguo igīturwo īnyiitaniṯe o hamwe na ikombe ciaguo na mahūa maguo, na tūkonyo twaguo; ciothe igīkorwo irī kīndū kīmwe naguo. **18** Mūṯi ūcio warī na honge ithathatū ciuimite mīena-inī ya mūrūgamo wa mūṯi ūcio wa kūigīrīrwo matawa; ithatū mwena ūmwe, na ithatū mwena ūria ūngī. **19** Ikombe ithatū ciaturitwo ihaana ta mahūa ma mūrōthi, irī na tūkonyo na mahūa, igakorwo rūhonge-inī rūmwe, nacio ithatū igakorwo rūhonge-inī rūu rūngī; honge icio ciothe ithathatū cihaanaga ūguo ciuimite mūṯi-inī ūcio wa kūigīrīrwo matawa. **20** Na mūṯi-inī ūcio wa kūigīrīrwo matawa haarī na ikombe inya ciathondeketwo ihaana ta mahūa ma mūrōthi, irī na tūkonyo na mahūa. **21** Gakonyo kamwe kaarī rungu rwa honge igīri ciuimite mūrūgamo-inī wa mūṯi ūcio wa kūigīrīrwo matawa, nako gakonyo ga keerī kaarī rungu rwa honge cia keerī igīrī, na gakonyo ga gatātū kaarī rungu rwa honge cia gatātū igīrī; ciothe ciarī honge ithathatū. **22** Tūkonyo na honge ciarī kīndū kīmwe na mūṯi ūcio wa kūigīrīrwo matawa, iturītwo kuuma thahabu therie. **23** Nīmathondekire matawa mūgwanja maguo, o ūndū ūmwe na magathī ma gūṯinia ndaambī, na thaani cia mūrārī wa ndaambī, cia thahabu therie. **24** Maahūthīrīre taranda īmwe ya thahabu therie gūthondeka mūṯi ūcio wa kūigīrīrwo matawa na indo ciaguo ciothe. **25** Nīmathondekire kīgongona gīa gūcinīra ūbumba na mbaū cia mūgaa. Kīaiganaine mīena yothe, mūigana wa mūkono ūmwe kūraiḥa, na mūkono ūmwe kwarama, na mikono īīri kūraiḥa na igūrū. Hīa ciakīo ciarī kīndū kīmwe na kīgongona. **26** Magīkīgemia igūrū na mīena yothe o na hīa ciakīo na thahabu therie na magigīṯiriḥa na mūcibi wa thahabu ūgīgīthiūrūrūkīria. **27** Magīthondeka mīrīnga īīri ya thahabu mūhuro wa mūcibi ūcio, īīri mwena ūmwe na īīri mwena ūria ūngī. Mīrīnga iyo nīyo yatoonyagio mīṯi īria mīraiḥu yatūmagīrwo gūgīkuua. **28** Magīcooka magīthondeka mīṯi īngī mīraaya ya mūgaa na makīmīgemia na thahabu. **29** O na ningī magīthondeka maguta matheru ma gūitanīrīrio na ūbumba mūnungi wega ūria mūtherie, wīra wa mūthondeki mūgīgī wa maguta.

38 Nīmakire kīgongona kīa iruta rīa njino kīa mbaū cia mūgaa, kīa mūkono itatū kūraiḥa na igūrū; kīaiganaine mīena yothe; mūkono itano kūraiḥa na mikono itano kwarama. **2** Nīmathondekire hīa inya, o rūmwe koine-inī īmwe ya kīgongona, nī ūndū ūcio hīa icio na kīgongona igītuika kīndū kīmwe, na makīgemia kīgongona kīu na gīcango. **3** Nīmathondekire indo ciakīo ciothe irī cia gīcango; na nīcio nyūngū, na icakūri, na mbakūri cia wīra wa kūminjaminjīria, na njibe cia nyama, na ngō cia mwaki. **4** Nīmathondekire kīrūtara gīa kīgongona gīa gīcango, gīa kūigwo rungu rwa muoho wakīo, rūkīnye nuthu ya ūraiḥu wa kīgongona. **5** Magīṯwekia mīrīnga ya gīcango ya kūnyiṯirīra mīṯi īria mīraaya ya koine inya cia kīrūtara gīa gīcango. **6** Magīthondeka mīṯi mīraaya ya mbaū cia mūgaa na magīcīgemia na gīcango. **7** Magītoonyia itugī icio mīrīnga-inī nīguo ikoragwo mīena-inī ya kīgongona nī ūndū wa gūgīkuua. Maagīthondekire na mbaū, kīrī na ihoro thīnī. **8** Nīmathondekire kīraī gīa gwīthambīra gīa gīcango na kīgūrū gīakīo gīa gīcango kuuma icicio-inī cia andū-a-nja arīa maarutaga wīra itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **9** Thuutha ūcio magīthondeka nja ya hema iyo nyamūre. Mwena wa gūṯini ūgīkīrwo ūri wa mikono igana kūraiḥa, na warī na itambaya cia gūcuurio cia gatani yogothetwo wega. **10** Itambaya icio ciarī na itugī mīrongo īīri, na itina ciacio mīrongo īīri cia gīcango, na tūcuurio na tūmīkwa twa betha, twīkīrītvo itugī-inī icio. **11** Mwena wa gathigathini o naguo warī wa mikono igana kūraiḥa, na warī na itugī mīrongo īīri na itina ciacio mīrongo īīri cia gīcango, na warī na tūcuurio na tūmīkwa twa betha twīkīrītvo itugī-inī. **12** Mwena wa ithūiro wa nja iyo warī wa mikono mīrongo itano kwarama na warī na itambaya cia gūcuurio, na itugī ikūmi na itina ikūmi na warī na tūcuurio na tūmīkwa twa betha twīkīrītvo itugī-inī. **13** Mwena wa irathīro o naguo warī wa mikono mīrongo itano kwarama. **14** Itambaya cia gūcuurio ciarī cia ūraiḥu wa mikono ikūmi na itano, na ciarī mwena ūmwe wa itoonyero rīa nja iyo, irī na itugī ithatū na itina ithatū; **15** na itambaya cia gūcuurio ciarī cia ūraiḥu wa mikono ikūmi na itano na ciarī mwena ūcio ūngī wa itoonyero, irī na itugī ithatū na itina ithatū. **16** Itambaya ciothe cia gūcuurio iria ciathiūrūrūkīrie nja ciarī cia gatani yogothetwo wega. **17** Itina cia itugī icio ciarī cia gīcango. Tūcuurio na tūmīkwa tūria twēkīrītvo itugī-inī twarī twa betha na igūrū wacio ciagemetio na betha; Nī ūndū ūcio itugī ciothe cia nja iyo ciarī na tūmīkwa twa betha. **18** Itambaya cia gūcuurio cia itoonyero rīa nja iyo ciarī na ndigī cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īria njogothē wega; wīra wa mūgemia mūgī. Yarī ya mikono mīrongo īīri kūraiḥa, na mikono itano kūraiḥa na igūrū, o ta ūria itambaya cia gūcuurio cia nja iyo ciatarī. **19** na īgīkorwo na itugī inya na itina inya cia gīcango. Tūcuurio na tūmīkwa twacio twarī twa betha, na igūrū wacio ciagemetio na betha. **20** Hīgī ciothe cia hema iyo nyamūre na cia nja īria yamīthiūrūrūkīrie ciarī cia gīcango. **21** Ūyū nīguo mūigana wa indo iria ciathūthīrīrwo gwaka hema iyo nyamūre, Hema-īria-ya-Ūira, iria ciandīkīrwo nī Alawīi

o ta ūrĩa Musa aathanite matongoretio nĩ Ithamaru mūrũ wa Harũni ūrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai. **22** (Bezaleli mūrũ wa Uri, ūrĩa warĩ mūrũ wa Huri, wa mũhirĩga wa Juda, nĩathondekire kĩrĩa gĩothe Jehova aathite Musa; **23** nake aarĩ hamwe na Oholiabu mūrũ wa Ahisamaku, wa mũhirĩga wa Dani, ūrĩa warĩ mũbundi na mũcori mũũgĩ, na wamenyete kũgemia na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani irĩa njega.) **24** Mũigana wa thahabu yothe irĩa yarutirwo kuuma kũri iruta rĩa gũthũngũthio irĩa yahũthĩrĩrwo kũruta wĩra wotho wa handũ-harĩa-haamũre, yarĩ taranda 29 na cekerĩ 730, kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre. **25** Betha irĩa yarehirwo nĩ mũĩngĩ ūrĩa watarirwo hĩndĩ ya itarana yarĩ taranda 100 na cekerĩ 1,775, kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre, **26** o mũndũ aarutĩte beka imwe, nayo nĩ ūndũ ūmwe na nuthu ya cekerĩ, kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre, nayo yarutirwo nĩ mũndũ o wotho wakĩraga agathiĩ harĩ ariĩa maatarĩtuo, ariĩa maarĩ na ūkũrũ wa miĩka mĩrongo iĩrĩ na makĩria, nao othe maarĩ arũme 603,550. **27** Taranda icio 100 cia betha ciahũthĩrĩrwo gũtwekia itina cia handũ-harĩa-haamũre na itina cia itambaya cia gũcuurio; taranda 100 igĩaka itina 100, ūguo nĩ ta kuuga taranda imwe igĩaka gĩtina kĩmwe. **28** Nĩmahũthĩrĩre cekerĩ icio 1,775 gũthondeka tũcuurio twa itugĩ, na kũgemia itugĩ na igũrũ, na gũthondeka tũmikwa twacio. **29** Gĩcango kĩrĩa kĩarutĩtuo kuuma iruta rĩa gũthũngũthio kĩarĩ gĩa taranda 70 na cekerĩ 2,400. **30** Maahũthĩrĩre gĩcango kũu na gũthondeka itina cia itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, na gwaka kigongona gĩa gĩcango hamwe na kĩrutara gĩakĩo gĩa gĩcango na indo ciakĩo ciothe, **31** na gwaka itina cia nja irĩa yamĩthiũrũrũkĩrie na itina irĩa cia itoonyero rĩayo, na hĩgĩ ciothe cia hema iyo nyamũre, na hĩgĩ cia nja irĩa yamĩthiũrũrũkĩrie.

39 Nĩmatumire nguo na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, cia kũrutaga wĩra nacio handũ-harĩa-haamũre. Magĩcooka magĩtumĩra Harũni nguo theru, o ta ūrĩa Jehova aathite Musa. **2** Nĩmatumire ebodi na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na cia gatani irĩa yogothetwo wega. **3** Nĩmahũrĩre thahabu makĩmitua tũbaati tũhũthu, magĩtũtinangia nguucio cia gũtumanio na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani irĩa njega, wĩra wa mũbundi mũũgĩ. **4** Ningĩ nĩmatumire ndaamĩ cia ciande cia ebodi, nacio ikĩhererwo koine-inĩ igĩrĩ ciayo, nĩguo inyiitithanio nayo. **5** Naguo mũcibi wayo wa njohero watumĩtuo wega ūkahaanana nayo, na warĩ o gĩcunjĩ kĩmwe na ebodi, na ūgathondekwo na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani irĩa yogothetwo wega, o ta ūrĩa Jehova aathite Musa. **6** Nao magĩtumĩrĩra tũhiga twa onigithi tũkonyo-inĩ twa thahabu, na magĩtũkurura marĩtwa ma ariũ a Isiraeli, o ta ūrĩa mũndũ akururaga kahengere ka mũhũiri. **7** Magĩcooka magĩtuohereera

ndaamĩ-inĩ cia ciande cia ebodi tũrĩ twa kĩririkania kĩa ariũ a Isiraeli, o ta ūrĩa Jehova aathite Musa. **8** Magĩthondeka gakuo ga gwĩkĩrwo ga gĩthũri; karĩ wĩra wa mũbundi mũũgĩ. Magĩgathondeka o ta ebodi iyo: karĩ ga thahabu, na ka ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani irĩa yogothetwo wega. **9** Gakuo kau kaiganaine miĩna yotho ina, karĩ ka inji kenda kũraiha na inji kenda kwarama, na gakoinanĩrwo maita meeri. **10** Ningĩ magĩgatumĩrĩra mĩhari ina ya tũhiga twa goru. Mũhari wa mbere magĩtumĩrĩra kahiga ka wakiki ūrĩa mūtune, na ka yakuti irĩa ihaana ngoikoni, na ka baregethu; **11** mũhari wa keeri magĩtumĩrĩra kahiga ga thumarati, na ka yakuti irĩa ya rangi wa bururu, na ka arimathi; **12** mũhari wa gatatu magĩtumĩrĩra kahiga ka wakiki ūrĩa wa bururu, na ka yacimu, na ka amethuthito; **13** mũhari wa kana magĩtumĩrĩra kahiga ga thumarati irĩa theru, na ka onigithi, na ka njathibi. Natuo tũgĩtumĩrĩrwo tũkonyo-inĩ tũgemie twa thahabu. **14** Tũgĩkorwo tũrĩ tũhiga ikũmi na twĩrĩ, o kamwe gakarũgamĩrĩra rĩmwe rĩa marĩtwa ma ariũ a Isiraeli, o kamwe gagakururwo rĩtwa rĩa mũhirĩga ūmwe wa irĩa ikũmi na iĩrĩ ya Isiraeli, o ta ūrĩa kahengere ka mũhũiri gakururagwo. **15** Nĩmathondekire gakuo kau ga gĩthũri mĩgathi ya thahabu therie, ihaana ta mũkanda. **16** Ningĩ magĩthondeka tũkonyo twĩrĩ tũgemie twa thahabu, na mĩringa iĩrĩ ya thahabu, na makĩohereera mĩringa iyo koine-inĩ igĩrĩ cia gakuo kau ga gĩthũri. **17** Makĩnyiiitithania mĩgathi iyo iĩrĩ ya thahabu na mĩringa irĩa yarĩ koine-inĩ cia gakuo kau ga gĩthũri, **18** na mĩthia irĩa ingĩ ya mĩgathi makĩmĩnyiiitithania na tũkonyo tũu twĩrĩ twarĩ tũgemie twa thahabu, magĩtuohanania na ndaamĩ cia kiande kĩa ebodi mwena wa mbere. **19** Magĩthondeka mĩringa iĩrĩ ya thahabu na makĩmĩnyiiitithania na koine igĩrĩ cia gakuo ga gĩthũri mũico-inĩ wa na thĩĩnĩ, kũrigania na ebodi. **20** Magĩcooka magĩthondeka mĩringa ingĩ iĩrĩ ya thahabu na makĩmĩnyiiitithania na mwena wa magĩrũ-inĩ ma ndaamĩ cia kiande mwena-inĩ wa mbere wa ebodi, hakuhi na rĩtumo, igĩrũ hanini wa mũcibi wa ebodi. **21** Makĩohanania mĩringa ya gakuo ga gĩthũri kũrĩ mĩringa ya ebodi na rĩrigi rwa rangi wa bururu, magĩcinyiiitithania na mũcibi wa njohero nĩgeetha gakuo ga gĩthũri gatikarekanie na ebodi, o ta ūrĩa Jehova aathite Musa. **22** Nĩmatumire nguo ndaaya ya ebodi ya taama wa bururu mũtheri, nayo yatumiitwo nĩ mĩtumi mũũgĩ. **23** Yarĩ na harũkĩrio ya gũtoonyeria mĩtwe gatagati kayo, ningĩ igĩtirihwo mĩthia-inĩ ta kara, nĩgeetha ndĩgatarũke. **24** Ningĩ magĩthondeka tũcunjuura tũtarĩrĩ ta matunda ma makomamanga, twa ndigi cia rangi wa bururu, na twa ndigi cia rangi wa ndathi, na twa rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani irĩa yogothetwo wega, tũgĩthiũrũrũka rĩtumo rwa magĩrũ-inĩ ma nguo iyo ndaaya. **25** Magĩcooka magĩthondeka ngengere cia thahabu therie magĩcitumĩrĩra rĩtumo-inĩ rĩu gatagati ga tũcunjuura tũu tũhaana matunda ma makomamanga. **26** Ngengere na tũcunjuura tũu tũhaana matunda ma makomamanga igĩthiĩ ihakanĩtio gũthiũrũrũka rĩtumo rwa nguo iyo ndaaya; ya kwihumbwo nĩ mũndũ agĩtungata, o ta ūrĩa Jehova aathite Musa.

27 Nĩmatumĩre Harũni na ariũ ake kanjũ cia gatani njega, itumĩtwo nĩ mĩtumi mũũgĩ. 28 Makĩmatumĩra iremba cia gatani njega, na tũkũbia twa gatani, na thuruari cia thĩĩni cia gatani ĩria yogothetwo wega. 29 Mũcibi warĩ wa gatani ĩria njogothetwo wega na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mĩtune ta gakarakũ, wĩra wa mũgemia mũũgĩ, o ta ũria Jehova aathĩte Musa. 30 Magĩthondeka gatanji kaamũre ga thahabu therie, na igũrũ riako magĩkurura, o ta ũria mũhũĩri ũkururagwo, ciugo ici: MŪTHERU MWAMŪRIRE JEHOVA. 31 Ningĩ makĩoherera gatanji kau na rĩrigi rwa rangi wa bururu, magĩkanyĩitithania na kĩremba, o ta ũria Jehova aathĩte Musa. 32 Nĩ ũndũ ũcio wĩra wothetwo wa gwaka hema ĩyo nyamũre na Hema-ya-Gũtũnganwo ũkĩrĩka. Andũ a Isiraeli magĩka maĩndũ mothe o ta ũria Jehova aathĩte Musa. 33 Ningĩ makĩrehe hema ĩyo nyamũre kũrĩ Musa: hema na indo ciayo ciothe na ngathĩka ciayo, na buremu, na mĩgamba, na itugĩ na itina ciayo; 34 na kĩhumbĩri kĩa njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mĩtune, igatunĩha, na kĩhumbĩri kĩa njũa cia pombo, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa kũhakania; 35 ithandũkũ rĩa ũira na mĩtĩ mĩraaya yariĩ, hamwe na gĩtĩ gĩa tha; 36 metha na indo ciayo ciothe, na mĩgate ya kũigwo Mbere ya Jehova; 37 mĩtĩ wa thahabu therie wa kũigĩrĩrwo matawa, hamwe na mĩhari ya matawa na indo ciaguo ciothe, o na maguta ma kũmaakia; 38 kĩgongona gĩa thahabu, na maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũbumba mĩnungi wega, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero-inĩ rĩa hema; 39 kĩgongona gĩa gĩcango hamwe na kĩrũtura gĩa gĩa gĩcango na itugĩ ciakĩo na indo ciakĩo ciothe; na kĩaĩrĩ gĩa gĩwthambĩra na kĩgũrũ gĩaĩkĩ; 40 itambaya cia gũcuurio cia nja, na itugĩ ciacio, na itina ciacio, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero rĩa kuuma nja wa hema; na mĩkanda na hĩgĩ cia nja; na indo ciothe cia hema ĩria nyamũre, na Hema-ya-Gũtũnganwo; 41 na nguo ndume cia kũhumbũwo nĩ mũndũ agĩtungata thĩĩni wa handũ-haria-haamũre, nguo iria theru cia Harũni ũria mũthĩnjĩri-Ngai, o na cia ariũ ake cia kũhumbũ rĩa mĩkũrũta wĩra wa mũthĩnjĩri-Ngai. 42 Andũ a Isiraeli maarutire wĩra wothetwo o ta ũria Jehova aathĩte Musa. 43 Musa akĩona wĩra ũria warutĩtwo nake akĩona atĩ nĩmaũrutitĩ o ta ũria Jehova aathanĩte. Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩmarathĩma.

40 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩri: 2 “Ūgaaka hema ĩyo nyamũre, nĩo Hema-ya-Gũtũnganwo, mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere. 3 Nĩũkaĩga ithandũkũ rĩa ũira thĩĩni wayo, na ũhakanie ithandũkũ rĩa na gĩtambaya gĩa gũcuurio. 4 Ningĩ nĩũgatoonyia metha na ũmũigĩrĩre indo ciayo, na ũcibange wega. Ningĩ ũtoonyie mĩtĩ wa tawa, na ũũigĩrĩre matawa maguo. 5 Ningĩ ũĩge kĩgongona gĩa thahabu gĩa gũcinĩrwo ũbumba mbere ya Ithandũkũ rĩa rĩa ũira, na wĩkire gĩtambaya gĩa gũcuurio itoonyero-inĩ rĩa hema ĩyo nyamũre. 6 “Iga kĩgongona kĩa maruta ma njino mbere ya itoonyero rĩa hema ĩyo nyamũre, na nĩyo Hema-ya-Gũtũnganwo; 7 ũĩge kĩaĩrĩ gĩa gĩwthambĩrwo gatagatĩ ka Hema-ya-Gũtũnganwo na kĩgongona, na ũũĩkĩre maaĩ. 8 Aka nja ĩmĩthiũrũrũkĩre, na wĩkire gĩtambaya gĩa gũcuurio

itoonyero-inĩ rĩa nja ĩyo. 9 “Oya maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũĩtĩrĩre hema ĩyo nyamũre na kĩaĩrĩ gĩaĩrĩ kĩaĩrĩ thĩĩni wayo; mĩamũre na indo ciayo ciothe, na nĩũgatuika theru. 10 Ningĩ ũĩtĩrĩre maguta kĩgongona kĩa maruta ma njino na indo ciakĩo ciothe; wamũre kĩgongona kĩa, nakĩo nĩgĩgatuika gĩtheru mũno. 11 Itĩrĩria kĩaĩrĩ gĩa gĩwthambĩrwo na kĩgũrũ gĩaĩkĩo maguta, ũciamũre. 12 “Rehe Harũni na ariũ ake itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, na ũmathambie na maaĩ. 13 Ningĩ ũhumbũ Harũni nguo iria theru, ũmũĩtĩrĩre maguta, na ũmwamũre nĩguo andungatĩre ari mũthĩnjĩri-Ngai. 14 Rehe ariũ ake, ũmahumbũ kanjũ. 15 Maitĩrĩre maguta o ta ũria ũĩtĩrĩre ithe wao, nĩguo mandungatĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. Gũĩtĩrĩrio maguta kwao nĩkũmatoonyia ũtungata-inĩ wa ũthĩnjĩri-Ngai ũria ũgũtũũra njiarwa-inĩ ciothe iria igooka.” 16 Nake Musa agĩka maĩndũ mothe o ta ũria Jehova aamwathĩte. 17 Nĩ ũndũ ũcio hema ĩyo nyamũre ĩgiakwo mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere, mwaka-inĩ wa keerĩ. 18 Rĩria Musa aakire hema ĩyo nyamũre, nĩagĩre itina handũ ha cio, na akĩrũgamia buremu, agĩtoonyia mĩgamba na akĩrũgamia itugĩ. 19 Ningĩ agĩtambũrũkia hema igũrũ rĩa hema ĩyo nyamũre na akĩgĩrĩra kĩhumbĩri igũrũ rĩa hema o ta ũria Jehova aamwathĩte. 20 Agĩcooka akĩoya ĩhengere cia ũira, na agĩciaga thĩĩni wa ithandũkũ rĩa kĩaĩrĩkanĩro. Akĩnyĩitithania mĩtĩ ĩria mĩraaya na ithandũkũ, na akĩga gĩtĩ gĩa tha igũrũ rĩa ithandũkũ rĩa. 21 Ningĩ akĩrehe ithandũkũ rĩa kĩaĩrĩkanĩro thĩĩni wa hema ĩyo nyamũre, na agĩkĩra gĩtambaya gĩa kũhakania na akĩhakania ithandũkũ rĩa ũira o ta ũria Jehova aamwathĩte. 22 Musa akĩga metha thĩĩni wa Hema-ya-Gũtũnganwo mwena wa gathĩgathĩni wa hema ĩyo nyamũre, nja ya gĩtambaya gĩa gũcuurio. 23 na akĩgĩrĩra mĩgate igũrũ rĩaĩyo o hau mbere ya Jehova, o ta ũria Jehova aamwathĩte. 24 Akĩga mĩtĩ wa kũigĩrĩrwo matawa thĩĩni wa Hema-ya-Gũtũnganwo ũng’etheire metha mwena wa gũthĩni wa hema ĩyo nyamũre, 25 na agĩakia matawa macio mbere ya Jehova, o ta ũria Jehova aamwathĩte. 26 Musa agĩtoonyia kĩgongona gĩa thahabu thĩĩni wa Hema-ya-Gũtũnganwo hau mbere ya gĩtambaya gĩa gũcuurio, 27 na agĩcinĩra ũbumba ũria mĩnungi wega ho o ta ũria Jehova aamwathĩte. 28 Ningĩ agĩcuuria gĩtambaya itoonyero-inĩ rĩa hema ĩyo nyamũre. 29 Ningĩ akĩga kĩgongona kĩa maruta ma njino hakuhi na itoonyero rĩa hema ĩyo nyamũre, nĩyo Hema-ya-Gũtũnganwo, na akĩrũtĩra magongona ma njino igũrũ riakĩo o na magongona ma ngano, o ta ũria Jehova aamwathĩte. 30 Nĩagĩre kĩaĩrĩ gĩa gĩwthambĩrwo gatagatĩ ka Hema-ya-Gũtũnganwo na kĩgongona na agĩgĩkĩra maaĩ ma gĩwthamba, 31 nake Musa na Harũni na ariũ ake magĩtũmĩra maaĩ macio gĩwthamba moko na magũrũ. 32 Nĩmethambaga hĩndĩ ciothe magĩtoonyia Hema-ya-Gũtũnganwo kana magĩkũhĩrĩria kĩgongona o ta ũria Jehova aathĩte Musa. 33 Ningĩ Musa agĩaka nja gũthiũrũrũka hema ĩyo nyamũre na kĩgongona na agĩkĩra gĩtambaya gĩa gũcuurio itoonyero rĩa nja ĩyo. Na nĩ ũndũ ũcio Musa akĩrĩkia wĩra ũcio. 34 Hĩndĩ ĩyo itu rĩkĩhumbĩra Hema-ya-Gũtũnganwo, naguo riiri wa Jehova ũkĩyũra hema ĩyo nyamũre. 35 Musa ndangĩahotire gũtoonyia Hema-ya-Gũtũnganwo tondũ

itu rīaikaŕite igūrū rīayo, nago ŕiiri wa Jehova ũkaiyūra hema iyo nyamũre. **36** Ng'endo-inĩ ciothe cia andũ a Isiraeli-rĩ, hĩndĩ irĩa yothe itu rīoyagwo na igūrū kuuma hema iyo nyamũre, nĩguo moimagaraga; **37** no itu rīiaga kuoywo na igūrū, nao makaaga kuumagara, nginya mũthenya ũrĩa rĩkoywo na igūrū. **38** Nĩ ũndũ ũcio itu rĩa Jehova rīaikaŕaga igūrū wa hema iyo nyamũre mũthenya, nago mwaki wakoragwo itu-inĩ rīu ũtukũ, rĩgakĩonagwo nĩ nyũmba yothe ya Isiraeli mahinda mothe ng'endo-inĩ ciao ciothe.

Alawii

1 Nake Jehova agĩta Musa akĩmwarĩria arĩ Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo, akĩmwĩra atĩrĩ. **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩria mũndũ wanyu o na ũrikũ arĩrutagĩra Jehova iruta, niarehage maruta ma nyamũ kuuma rũũru-inĩ rwa ng’ombe o na kana rwa mbũri. **3** “Angĩkorwo iruta rĩu nĩ iruta rĩa njino kuuma rũũru-inĩ rwa ng’ombe-rĩ, niarutage nyamũ ya njamba itarĩ na kaũũgũ. No nginya amineane mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo nĩgeetha etikĩrike harĩ Jehova. **4** Mũndũ ũcio akaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mĩtwe wa nyamũ iyo ya iruta rĩa njino, nayo nĩgetikĩrwo handũ-inĩ hake, itũike ya kũmũhoroheria. **5** Nake niagethĩnjĩra gategwa kau arĩ mbere ya Jehova, nao arĩũ a Harũni arĩa athĩnjĩri-Ngai moe na marehe thakame yako, mamĩminjainjĩrie kigongona miēna yothē mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **6** Niakaruta nyamũ iyo ya iruta rĩa njino rũũa na amĩtinangie tũcunjĩ. **7** Ariũ a Harũni ũcio mũthĩnjĩri-Ngai nĩmagaakia mwaki igũrũ rĩa kigongona na maare ngũ igũrũ rĩa mwaki ũcio. **8** Ningĩ ariũ a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, matandaiye tũcunjĩ tũu twa gategwa, o ro hamwe na mĩtwe na maguta, igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra hau kigongona-inĩ. **9** Ningĩ no nginya athambie nyama cia nda na mathagiho na maaĩ nake mũthĩnjĩri-Ngai acicinĩre ciothe hau kigongona-inĩ. Nĩ iruta rĩa njino, iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova. **10** “Angĩkorwo iruta rĩu rĩa njino nĩ kuuma rũũru-inĩ, rĩrĩ iruta rĩa ng’ondũ kana rĩa mbũri, akaaruta nyamũ ya njamba itarĩ na kaũũgũ. **11** Nake akaamĩthĩnja arĩ mbere ya Jehova, hau mwena wa gathigathini wa kigongona, nao ariũ a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, moe thakame yayo, mamĩminjainjĩrie kigongona kũu miēna yothē. **12** Niagatinangia nyamũ iyo tũcunjĩ, nake mũthĩnjĩri-Ngai atandaiye tũcunjĩ tũu twa nyamũ iyo, o ro hamwe na mĩtwe na maguta, igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra hau kigongona-inĩ. **13** Ningĩ no nginya athambie nyama cia nda na mathagiho na maaĩ, nake mũthĩnjĩri-Ngai amĩrehe yothē na amicinĩre hau kigongona-inĩ. Nĩ iruta rĩa njino, iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova. **14** “Angĩkorwo iruta rĩu rĩa njino rĩa kũrutĩra Jehova nĩ rĩa nyoni-rĩ, akaaruta ndirahũgĩ, kana kĩana kĩa ndutura. **15** Nake mũthĩnjĩri-Ngai niakamĩrehe kigongona-inĩ, amĩthiore ngingo itĩnike mĩtwe, amicinĩre kigongona igũrũ; nayo thakame yayo iitwo hau mwena-inĩ wa kigongona. **16** No ambe arute kabuto kayo hamwe na kĩa gĩothe kĩrĩ thĩĩni wako, agaikie mwena-inĩ wa irathĩro wa kigongona, harĩa mũhu ũitagwo. **17** Niakamiatũrania, na ũndũ wa kũguucia mathagu atekũmitĩnania biũ, nake mũthĩnjĩri-Ngai amicinĩre igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra igũrũ rĩa kigongona. Nĩ iruta rĩa njino, rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova.

2 “Hĩndĩ irĩa mũndũ arĩrehagĩra Jehova iruta rĩa ngano-rĩ, iruta riake no nginya rĩkorwo rĩrĩ rĩa mĩtu ũrĩa mũhinyu mũno. Nĩautĩrĩrie maguta na awĩkire ũbani, **2** acooke aũtwarĩre ariũ a Harũni acio athĩnjĩri-Ngai. Mũthĩnjĩri-Ngai niakarũma ngundi ya mĩtu ũcio

mũhinyu mũno ũrĩ na maguta hamwe na ũbani ũcio wothē, na aũcinĩre igũrũ rĩa kigongona ũtũike gĩcunjĩ gĩa kĩrĩrikano, ũrĩ iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova. **3** Mĩtu ũrĩa ũrĩtigaraga wa iruta rĩu rĩa mĩtu nĩ wa Harũni na ariũ ake; nĩ gĩcunjĩ gĩtheru mũno kĩa iruta rĩrĩa rĩrutĩrwo Jehova na mwaki. **4** “Mũngĩrehe iruta rĩa mĩtu rĩhĩhĩrio riiko, nĩrĩkorwo rĩrĩ rĩa mĩtu mũhinyu mũno, keki irugĩtuo itarĩ na ndawa ya kũmbia, itukanĩtio na maguta, kana tũmĩgate tũhũthũ tũtarĩ na ndawa ya kũmbia tũhakĩtuo maguta. **5** Angĩkorwo iruta rĩanyu rĩa mĩtu nĩ mĩgate ũkarangĩrwo igũrũ wa rũgĩo-rĩ, no nginya ũthondekwo na mĩtu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, na ũtarĩ na ndawa ya kũmbia. **6** Ũwenyũrange cienyũ, ũutĩrĩrie maguta; rĩu nĩ iruta rĩa mĩtu. **7** Igongona rĩanyu rĩa mĩtu rĩngĩgakorwo nĩ mĩgate ũkarangĩrwo igũrũ rĩa rũgĩo-rĩ, igongona rĩu nĩrĩthondekwo na mĩtu ũrĩa mũhinyu mũno na maguta. **8** Reherai Jehova iruta rĩa mĩtu rĩthondeketwo na indo icio; rĩneanwo kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, nake arĩtware kigongona-inĩ. **9** Mũthĩnjĩri-Ngai niakaruta gĩcunjĩ gĩa kĩrĩrikano kuuma iruta rĩu rĩa mĩtu na arĩcinĩre igũrũ rĩa kigongona kũu, rĩrĩ iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova. **10** Mĩtu ũrĩa ũrĩtigaraga wa iruta rĩu rĩa mĩtu nĩ wa Harũni na ariũ ake; nĩ gĩcunjĩ gĩtheru mũno kĩa iruta rĩrĩa rĩrutĩrwo Jehova na mwaki. **11** “Iruta o rĩothe rĩa mĩtu rĩrĩa mũrĩrehagĩra Jehova no nginya rĩthondekagwo rĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, nĩgũkorwo mĩtũgacina ndawa ya kũmbia kana ũũkĩ mũkĩrutĩra Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki. **12** Indo icio no mũcĩrutĩre Jehova irĩ iruta rĩa maciaro ma mbere, no itikarutwo kigongona-inĩ irĩ ta mũtarariko mwega. **13** Nĩ mũgĩkĩraga cumbĩ maruta-inĩ manyu mothe ma mĩtu. Mũtikanaage gwĩkĩra cumbĩ wa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai wanyu maruta-inĩ manyu ma mĩtu; ikĩragai cumbĩ maruta-inĩ manyu mothe. **14** “Mũngĩkarehere Jehova iruta rĩa mĩtu rĩa maciaro ma mbere-rĩ, heanai mĩtu wa ngano ya mũgethano irĩ hĩhie na mwaki. **15** Na mwĩkire maguta na ũbani igũrũ riayo; rĩu nĩ iruta rĩa mĩtu. **16** Mũthĩnjĩri-Ngai niagacina gĩcunjĩ gĩa kĩrĩrikano kĩa ngano thĩye irĩ na maguta hamwe na ũbani wothē, rĩrĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova na mwaki.

3 “Iruta rĩa mũndũ rĩngĩkorwo nĩ iruta rĩa ũiguano-rĩ, nake arute nyamũ rũũru-inĩ rwa ng’ombe, irĩ ya njamba kana ya nga, niakĩnengere Jehova nyamũ itarĩ na kaũũgũ. **2** Mũndũ ũcio nĩagĩrĩre guoko gwake igũrũ rĩa mĩtwe wa nyamũ iyo ya iruta riake, na acooke amĩthĩnjĩre hau mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. Nao ariũ a Harũni, athĩnjĩri-Ngai, nĩmakaminjainjĩria kigongona thakame yayo miēna yothē. **3** Kuuma iruta-inĩ rĩu rĩa ũiguano, niakarutĩra Jehova nyama imwe cia gũcinwo na mwaki: nacio nĩ rũambũ rũria rothe rũhumbĩre nyama cia nda na rũria rũnyiitainie nacio, **4** higo cieri hamwe na maguta marĩa macihumbĩre hakuhi na honge, na maguta marĩa mahumbĩre ini, amarutanĩrie na higo icio. **5** Nao ariũ a Harũni macicinĩre kigongona-inĩ igũrũ, ciigĩrĩrwo igũrũ rĩa iruta rĩu rĩa njino rĩrĩa narĩo rĩgĩrĩrwo igũrũ rĩa

ngũ irakana, rĩrĩ iruta rĩa gücinwo na mwaki, rĩrĩ na mütarariko mwega wa gükena Jehova. **6** “Mündũ angikaaruta nyamũ rũuru-inĩ rwa mbũri, irĩ ya kürutĩra Jehova iruta rĩa ũguano, niakaruta ndũrũme kana mwaĩ itarĩ na kaũũgũ. **7** Angikaaruta gatũrũme-rĩ, niagakaneana mbere ya Jehova. **8** Niakaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mütwe wa nyamũ ũyo ya iruta riake, na acooke amĩthĩnjĩre mbere ya Hema-ya-Gütũnganwo. Nao ariũ na Harũni moe thakame yako mamĩminjaminjĩrie kigongona kũu miĩna yothē. **9** Kuuma harĩ iruta rĩu rĩa ũguano, niakarutĩra Jehova nyama imwe cia gücinwo na mwaki: nacio nĩ maguta mako, na mütĩng’oe wothē ũria mũnoru ũtinĩrio gĩtina-inĩ kĩa rũcuthĩ, na maguta ma rũambũ mothe marĩa mahumbĩire nyama cia nda, na marĩa manyiitaine nacio, **10** higo cieri hamwe na maguta marĩa macihumbĩire hakuhi na honge, na marĩa mahumbĩire ini, amarutanĩrie na higo icio. **11** Nake mũthĩnjĩri-Ngai niagakacinĩra kigongona-inĩ irĩ irio, rĩrĩ nĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gücinwo na mwaki. **12** “Na angĩkorwo iruta riake nĩ mbũri, niāmĩneane mbere ya Jehova. **13** Niaigĩrĩre guoko gwake igũrũ rĩa mütwe wayo, na acooke amĩthĩnjĩre mbere ya Hema-ya-Gütũnganwo. Nao ariũ na Harũni moe thakame yayo, mamĩminjaminjĩrie kigongona miĩna yothē. **14** Kuuma harĩ kĩa akaheana, niakarutĩra Jehova iruta rĩa gücinwo na mwaki: na nĩ maguta mothe ma rũambũ marĩa mahumbĩirite nyama ciothe cia nda na marĩa manyiitaine nacio, **15** higo cieri na maguta marĩa macihumbĩire hakuhi na honge, na maguta marĩa mahumbĩire ini, amarutanĩrie na higo icio. **16** Nake mũthĩnjĩri-Ngai niagakacinĩra kigongona-inĩ irĩ irio, rĩrĩ nĩ iruta rĩa gücinwo na mwaki, rĩrĩ na mütarariko mwega. Maguta mothe nĩ ma Jehova. **17** “Ündũ ũyũ ũgaatuĩka watho wa gütũura ũrũmagĩrĩrwo nĩ njiaro iria igooka, kũria guothe mũgaatũura: Mütikanarie maguta kana thakame.”

4 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ: **2** “İra andũ a Isiraeli ũũ: ‘Rĩria mündũ o na ũrĩkũ angĩhia atekwenda, na eke ündũ ũria mũkananie thĩĩnĩ wa maathani mothe ma Jehova: **3** “Kũngĩkorwo nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũria mütĩrĩrie maguta wĩhitie na atũme andũ mahĩtie-rĩ, no nginya arehere Jehova ndegwa itarĩ ngũrũ na itarĩ na kaũũgũ, irĩ iruta rĩa kũhoroherio mehia macio ekite. **4** No nginya aneane ndegwa ũyo mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo arĩ mbere ya Jehova. Niakaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mütwe wayo, na acooke amĩthĩnjĩre hau mbere ya Jehova. **5** Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mütĩrĩrie maguta niakoya thakame imwe ya ndegwa ũyo amĩtware thĩĩnĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo. **6** Na niagatobokia kĩa gĩake thakame-inĩ ũyo, aminjaminje imwe yayo mbere ya Jehova maita mũgwanja, hau mbere ya gitambaya kĩa gĩa gũcuurio kĩa handũ-haria-haamũre. **7** Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio niakoya thakame imwe ahake hĩa cia kigongona kĩa ũbani ũria mũnungi wega kĩa kĩa mbere ya Jehova kũu Hema-inĩ-ya-Gütũnganwo. Thakame ya ndegwa ũyo irĩa igaatigara niakamiĩta thĩ gĩtina-inĩ gĩa kigongona kĩa iruta rĩa njino hau mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo. **8** Niakaruta maguta mothe ma ndegwa

ũyo ya igongona rĩa kũhoroherio mehia, namo nĩmo rũambũ rũria ruothe rũhumbĩire nyama cia nda na rũria rũnyitaine nacio, **9** higo cieri hamwe na maguta marĩa macihumbĩire hakuhi na honge, na maguta marĩa mahumbĩire ini, amarutanĩrie na higo icio, **10** akaaruta maguta macio o ta ũria marutagwo ndegwa irĩa ithĩnjagwo irĩ iruta rĩa ũguano. Nake mũthĩnjĩri-Ngai niagakacinĩra kigongona-inĩ kĩa igongona rĩa njino, **11** na rũua rwa ndegwa ũyo, na nyama ciayo ciothe hamwe, na mütwe na mathagiwo, na nyama cia nda na mahu, **12** ũguo nĩ ta kuuga nyama icio ingĩ ciothe cia ndegwa ũyo, no nginya agaaciuta nja ya kambĩ, acitware handũ hatarĩ thaahu, harĩa mũhu ũitagwo, na acicinire na mwaki wa ngũ hau mũhu-inĩ ũcio. **13** “Na kĩrĩndĩ gĩothe kĩa Isiraeli kĩngĩkehia gĩtekwenda, gĩke ündũ ũria mũkananie thĩĩnĩ wa maathani mothe ma Jehova, o na angĩkorwo kĩrĩndĩ kũu gitiũ ündũ ũcio, nĩkĩhitie. **14** Rĩria gĩkaamenya mehia marĩa gũkite, kiũngano kũu nigikaruta gategwa ka igongona rĩa kũhoroherio mehia, kaneanwo mbere ya Hema-ya-Gütũnganwo. **15** Athuuri a kĩrĩndĩ kũu nĩmakaigĩrĩra moko mao igũrũ rĩa mütwe wa ndegwa ũyo mbere ya Jehova, nayo ndegwa ũyo ithĩnjĩrwo o ro hau mbere ya Jehova. **16** Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mütĩrĩrie maguta niakoya thakame imwe ya ndegwa ũyo amitoonyie thĩĩnĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo. **17** Niagatobokia kĩa gĩa thakame-inĩ ũyo, amĩminjaminje mbere ya Jehova maita mũgwanja hau mbere ya gitambaya kĩa gĩa gũcuurio. **18** Niakoya thakame imwe ahake hĩa cia kigongona kĩa kĩa hau mbere ya Jehova kũu Hema-inĩ-ya-Gütũnganwo. Thakame irĩa igaatigara niakamiĩta thĩ gĩtina-inĩ gĩa kigongona kĩa iruta rĩa njino hau mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo. **19** Niakamĩruta maguta mayo mothe amacinire igũrũ rĩa kigongona, **20** na eke ndegwa ũyo o ta ũria ekire ndegwa ya iruta rĩa kũhoroherio mehia. ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akamahoroheria mehia mao, nao nĩmakarekerwo. **21** Ningĩ niakoimia ndegwa ũyo amĩtware nja ya kambĩ na amĩcine o ta ũria aacinire ndegwa irĩa ya mbere. Rĩu nĩrio igongona rĩa kũhoroherio mehia ma kĩrĩndĩ kũu. **22** “Rĩria mütongoria angĩhia atekwenda, na eke ündũ ũria mũkananie thĩĩnĩ wa maathani mothe ma Jehova Ngai wake, nĩahĩtie. **23** Rĩria angĩmenyithio mehia marĩa ekite, no nginya arehe thenge itarĩ na kaũũgũ irĩ iruta riake. **24** Niakaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mütwe wa thenge ũyo na acooke amĩthĩnjĩre harĩa iruta rĩa njino rĩthĩnjagĩrwo hau mbere ya Jehova. Rĩrĩ nĩrio iruta rĩa kũhoroherio mehia. **25** Nake mũthĩnjĩri-Ngai niakoya thakame imwe ya iruta rĩu rĩa mehia na kĩa gĩa, na amihake hĩa cia kigongona kĩa iruta rĩa njino, nayo thakame ũyo ingĩ amĩte gĩtina-inĩ gĩa kigongona. **26** Ningĩ niagacinĩra maguta mothe kigongona-inĩ igũrũ o ta ũria aacinire maguta ma iruta rĩa ũguano. ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaahoroheria mehia ma mündũ ũcio, nake niakarekerwo. **27** “Mündũ ũmwe thĩĩnĩ wa kĩrĩndĩ angĩhia atekwenda na eke ündũ ũria mũkananie thĩĩnĩ wa maathani mothe ma Jehova, nĩahĩtie. **28** Rĩria angĩmenyithio amenye mehia marĩa ekite, no nginya arehe harika itarĩ na kaũũgũ arĩ iruta riake nĩ ündũ wa mehia macio ekite. **29** Niakaigĩrĩra guoko

gwake igürü ría mütwe wa harika iyo ya iruta ría kühoroherio mehia, na amithinjire haria iruta ría njino rithinajagirwo. **30** Nake muthinjiri-Ngai niakoya thakame imwe na kiara giake, na amihake hia cia kigongona kia iruta ría njino, nayo thakame iyo ingi amiite gitina-ini gia kigongona. **31** Niakaruta maguta mothe o ta uria maguta marutagwo kuuma iruta ría uiguano, nake muthinjiri-Ngai niakamacinira kigongona-ini igürü matuike mutariko mwega wa gukenia Jehova. Uguo niguo muthinjiri-Ngai akaahoroheria mündü ücio, nake niakarekerwo. **32** “Angikaarehe kagondü kari iruta riake ría kühoroherio mehia, niakarehe kamwati gatarí na kauügü. **33** Niakaigirira guoko gwake igürü ría mütwe wako, na agathinje gatuike iruta ría kühoroherio mehia, agathinjire haria iruta ría njino rithinajagirwo. **34** Nake muthinjiri-Ngai niakoya thakame imwe ya iruta riu ría mehia na kiara giake, nayo amihake hia cia kigongona kia iruta ría njino, nayo thakame iyo ingi amiite gitina-ini gia kigongona. **35** Niakaruta maguta mothe, o ta uria maguta marutagwo kuuma kúri kagondü ka iruta ría uiguano, na muthinjiri-Ngai niakamacinira kigongona-ini, maigiriirwo igürü ría maruta maria marutiirwo Jehova na mwaki. Uguo niguo muthinjiri-Ngai akaamühoroheria ni undü wa mehia maria ekite, nake niakarekerwo.

5 “Mündü angíaga kúrta úira ríría efitwo arute úira igürü ría undü oonete kana akaigua, mündü ücio nīehītie, na niagacookerewo nī wīhia ücio wake. **2** “Kana mündü angihutia kindü o naki kīri thaahu, kīri kīimba kīa nyamū ya githaka īri thaahu kana kīa ūhiū ūri thaahu, kana gīa cūmbe iria itambaga thī īri thaahu, o na aakorwo ndooŭ undü ücio, mündü ücio nīanyititwo nī thaahu na nīahītītie. **3** “Kana angihutia kindü kīri thaahu kiumīte harī mündü, kindü o naki kīria kīngīmūthaahia, o na akorwo undü ücio ndaūūī-rī, hīndī ūria akaaūmenya, niagatuika nīahītītie. **4** “Kana mündü angihīta gwika undü o na ūrikū atawicirītie wega, ūri undü mwega kana mūūru, undü-inī o wothē ūria mündü angihīhūa kwīhīta, o na angikorwo atekūūmenya-rī, rīria akaaūmenya, niagatuika nīahītītie undü-inī ücio. **5** “Rīria mündü ahītītie na njīra imwe ya macio-rī, no nginya oimbūre undü ūria ehītīe naguo, **6** na nī undü wa rīhīa rīu ekīte, no nginya arehere Jehova kamwati kana mbūri kuuma rūūru-inī, rīri iruta ría kühoroherio mehia; nake muthinjiri-Ngai niakamühoroheria mehia make. **7** “Angikorwo ndangiona kagondü, niakarehera Jehova ndirahūgi igiri kana tūtutuura twīri, rīri irīhi ría wīhia wake, imwe īri ya iruta ría kühoroherio mehia na ūria ingi īri ya iruta ría njino. **8** Niagacirehera muthinjiri-Ngai, ūria ūkaamba kūrta ūria ya iruta ría kühoroherio mehia. Niakamithiora ngingo yunike no ndakamītanīe, **9** na niagacooka aminjamine thakame imwe ya iruta riu ría mehia mwena-ini wa kigongona, na thakame iyo ingi amiite thī gitina-ini gia kigongona. Riu nīrio iruta ría kühoroherio mehia. **10** Muthinjiri-Ngai niagacooka arute iyo ingi īri iruta ría njino o ta ūria gūtuitwo, na amūhoroherie mehia maria ekite, nake niakarekerwo. **11** “No rīri, angikorwo ndangiona ndirahūgi igiri kana tūtutuura twīri, niakirute gīcunji gīa

ikūmi kīa eba ya mütu ūria mūhinu mūno ūri iruta ría mehia make. Ndakawīkire maguta kana ūbani, nī undü rīu nī iruta ría kühoroherio mehia. **12** Niakaūtwarīa muthinjiri-Ngai, nake arūme ngundi yaguo ūtiuke gīcunji gīa kīrikirano acooke aūcinīre kigongona-ini igürü ría maruta maria marutiirwo Jehova na mwaki. Riu nīrio iruta ría kühoroherio mehia. **13** Uguo niguo muthinjiri-Ngai akaahoroheria mündü ücio rīhīa o rīothe ría macio angikorwo ekite, nake niakarekerwo. Matigari ma iruta riu magaatuika ma muthinjiri-Ngai, o ta ūria gwīkagwo hīndī ya iruta ría mütu.” **14** Ningi Jehova akīra Musa atīri: **15** “Hīndī ūria mündü angihītīa na ehie atekwenda wīhia ūkonīi indo iria nyamūrīre Jehova-rī, niakarehera Jehova ndūrūme īri iruta ría irīhi ría ihītīa kuuma rūūru-inī, ndūrūme itarī na kauügü, ikorwo īri ya thogora ūria mūiganīru wa betha, kūrīngana na cekeri ya handū-haria-haamūre. Riu nīrio iruta ría ihītīa. **16** No nginya arīhe irīhi nī undü wa undü ūria aagite kūhingia ūkonīi indo iria nyamūre, na ongerere gīcunji gīa ithano gīa thogora wa kīndū kīu ararīha, na acinengere muthinjiri-Ngai ciothe, ūria ūkamūhoroheria na ndūrūme iyo ya iruta ría mahītīa, nake niakarekerwo. **17** “Mündü angīhia eke undü ūria mūkananie thīnī wa maathani mothe ma Jehova o na angikorwo ndaraūmenya-rī, niagacookerewo nī mahītīa macio ekite. **18** Niakarehera muthinjiri-Ngai ndūrūme ya iruta ría mahītīa kuuma rūūru-inī, ndūrūme itarī na kauügü na ya thogora ūria wagīrīre. Uguo niguo muthinjiri-Ngai akaahoroheria mündü ücio nī undü wa mahītīa maria ekite atekwenda, nake niakarekerwo. **19** Riu nīrio iruta ría mahītīa; ti-itherū mündü ücio nīahītīrie Jehova.”

6 Ningi Jehova akīra Musa atīri: **2** “Mündü o wothē angīhia aage kwīhokeka harī Jehova na undü wa kūheenia mündü ūria ūngi igürü ría kindü ehokeirwo kana atigirwo amenyerere, kana kindü kīyītuo, kana amūheenie, **3** kana angiona kindü kīūrte na aheenanīe ūhoro wakīo, kana ehīte na maheeni, kana eke rīhīa o rīothe rīria rīhagio nī andū, **4** rīria angikorwo ehītīe ūguo na atūike mūhītīa-rī, no nginya acookie kīria aiyīte, kana atunyanīte, kana kīria ehokeirwo, kana kindü kīorīte agīkiona, **5** kana undü wothē ehītīte na maheeni ūhoro-inī wakīo. No nginya agaacookia kindü kīu gīothe o ūria kīaiganaga, na ongerere gīcunji gīa ithano gīa thogora wakīo, na ciothe acinengere mwene mūthenya ūria akaaneana iruta riake ría mahītīa. **6** Niakarehera muthinjiri-Ngai irīhi, ūguo nī kuuga arute kindü gīake gīa kūrūtīrwo Jehova nī undü wa mahītīa make, arute ndūrūme kuuma rūūru-inī, ndūrūme itarī na kauügü na ya thogora ūria wagīrīre. **7** Uguo niguo muthinjiri-Ngai akaahoroheria mündü ücio mehīa hau mbere ya Jehova, nake niakarekerwo undü o wothē wa maria ekite wa gūtūma atūike mūhītīa.” **8** Nake Jehova akīra Musa atīri, **9** “Atha Harūni na ariū ake, ūmeere ūū: ‘Ino nīyo mītabarīe ya iruta ría njino: Iruta ría njino rīrīraaraaga riiko hau kigongona-ini igürü ūtukū wothē o nginya rūciinī, naguo mwaki ūikare ūgīakanaga hau kigongona-ini. **10** Ningi muthinjiri-Ngai niakkehumba nguo ciake cia gatani, o na nguo cia thīnī cia gatani

iriganitie na mwiri wake; nake niakeheria mihu wa iruta riu ria njino riria ricinithwo ni mwaki wa kigongona na auge mwena-ini wa kigongona kiu. **11** Ningi acooke arute nguo icio, ehume ingi, eherie mihu icio autware nja ya kambi handu hataru thaahu. **12** Mwaki uria uri kigongona-ini no nginya ukare o ugikanaga; ndukanarekwo uhore. Hindi ciothe o rucini, muthinjiri-Ngai niarionagagira ngu, na niaritandayagia iruta riu ria njino iguru ria mwaki icio, na acinire maguta ma maruta ma uiguano ho. **13** Mwaki icio no nginya ukare o ugikanaga kigongona-ini hindi ciothe; ndukanarekwo uhore. **14** “Ino niyo mitabarire ya iruta ria muti: Ariu a Haruni niamarurehaga mbere ya Jehova, hau mbere ya kigongona. **15** Muthinjiri-Ngai niarirumaga ngundi ya muti icio mihinyu muno uri na maguta, hamwe na ubani wotho uri iruta-ini riu ria muti, na acinire gicunji gja kiririkano hau kigongona-ini kiri mutariko mwea wa gukenia Jehova. **16** Nake Haruni na ariu ake maritaga uria uritigaraga, no uritagwo utari na ndawa ya kumbia, na uritagirwo handu hatheru; maufiragire nja ya Hema-ya-Gutunganwo. **17** Muti icio ndukanarugwo na ndawa ya kumbia; ndimaheete uri gicunji kiao kia maruta maria njinagirwo na mwaki. O ta uria iruta ria kuhoroherio mehia na iruta ria mahitia mari matheru muno makiria, no taguo iruta riri riri itheru muno makiria. **18** Mundu murume o wotho wa ruciaro rwa Haruni no aurie. Ni gicunji gake kia hindi ciothe kia maruta maria maricinagirwo Jehova na mwaki haru njjarwa iria igooka. Kira giothe gikaahutia maruta macio nigigatuika githeru.” **19** Ningi Jehova akira Musa atiri, **20** “Riri niro iruta riria Haruni na ariu ake marirehagira Jehova muthenya uria egutiririo maguta: ni gicunji gja ikumi kia eba imwe ya muti uria mihinyu muno, uri iruta riria rirutagwo ria muti, nuthu imwe rucini na iria ingi hwa-ini. **21** Ukarange na maguta rugo-ini; urehe utukanitho wega, na uneane iruta riu ria muti rienyurangitwo cienyu, rituika mutariko mwea wa gukenia Jehova. **22** Muriu uria ugaacooka ithenya riake ari muthinjiri-Ngai mutiririe maguta niwe ukarirhaaria. Giki ni gicunji kia Jehova kia hindi ciothe, nakio kiricinagwo biu. **23** Iruta o riothe ria muti rirutitwo ni muthinjiri-Ngai riricinagwo biu; ritikanaario.” **24** Ningi Jehova akira Musa atiri, **25** “Ira Haruni na ariu ake atiri, ‘Ino niyo mitabarire ya iruta ria kuhoroherio mehia: iruta riu ririthinjagirwo mbere ya Jehova o haria iruta ria njino rithinjagirwo; riri ni iruta itheru muno makiria. **26** Nake muthinjiri-Ngai uria ukahorohaniria mehia nario niwe ukariria; na riritagirwo handu haria hatheru, nja ya Hema-ya-Gutunganwo. **27** Kira giothe gikaahutia nyama icio gigaatuika githeru, na thakame o yotho ikaminjuka nguo no nginya ukamithambiria handu hatheru. **28** Nayo nyungu ya rumba iria ikaaruga nyama icio no nginya yuragwo; no ingikaarugwo na nyungu ya gicango-ri, nyungu iyo nigakumuthwo, icooke ikamuru na maai. **29** Mundu murume o wotho wa nyumba ya muthinjiri-Ngai no arie nyama icio; iruta riu ni itheru muno makiria. **30** No iruta o riothe ria mehia riria thakame yario itwaritwo thini wa Hema-

ya-Gutunganwo, iri ya kuhorohaniria thini wa Handu-Haria-Hatheru-ri, ritikanaario; no nginya ricinwo.

7 “Ino niyo mitabarire ya iruta ria irihi ria mahitia, nario ni itheru muno makiria: **2** Iruta riu ria irihi ria mahitia rigaathinjagirwo o haria iruta ria njino rithinjagirwo, na thakame yario iminjaminjirio kigongona miene yotho. **3** Nake muthinjiri-Ngai niarirutaga maguta mothe mario; maguta ma muting’oe uria munoru, na maguta maria mahumbire nyama cia nda, **4** higo cieri na maguta ma cio maria machumbire hakuhi na honge, na maguta maria mahumbire ini, marutanagrio na higo icio. **5** Nake muthinjiri-Ngai niakamacinira kigongona-ini, matuika iruta rirutirwo Jehova ria gucinwo na mwaki. Riu niro iruta ria irihi ria mahitia. **6** Mundu murume o wotho wa nyumba ya muthinjiri-Ngai no arie nyama cia iruta riu, na no nginya ririrwo handu hatheru; ni iruta itheru muno makiria. **7** “Watho wa iruta ria kuhoroherio mehia na wa iruta ria irihi ria mahitia no umwe: nyama ciamo ni cia muthinjiri-Ngai uria ukuhorohaniria nacio. **8** Muthinjiri-Ngai uria uraruta iruta ria njino ria mundu o wotho we no arigie na ruia. **9** Iruta riothe ria muti rirugirwo riiko-ini kana rigakarangwo na rugio kana na kibaati ni ria muthinjiri-Ngai uria uririrutagira Jehova, **10** nario iruta o riothe ria muti utukanitho na maguta kana ritari maguta o nario ni ria ariu othe a Haruni, marigayane riiganaine. **11** “Ino niyo mitabarire ya iruta ria uiguano riria mundu angineana kuri Jehova: **12** “Angikorwo ekuruta ni undu wa gucokia ngaathori, ni arutanirie iruta riu ria gucokia ngaatho hamwe na tumigate turugitwo tutari na ndawa ya kumbia tutukanitho na maguta na tumigate turia tuhuthu turugitwo tutari na ndawa ya kumbia turi tuhake maguta, na tumigate twa muti uria mihinyu muno, ukimanitho wega na ugatukanio na maguta. **13** Ningi hamwe na iruta riake ria uiguano ria gucokia ngaathori, niakarirutaniria na tumigate turugitwo na ndawa ya kumbia. **14** Niakarehe o kindi kimwe kimwe kiri iruta, kiheo kiheanitho haru Jehova; ni kia muthinjiri-Ngai uria uminjaminjaga thakame iyo ya iruta riu ria uiguano. **15** Nyama icio cia iruta riu riake ria uiguano ria gucokia ngaatho no nginya riro muthenya o ro icio ikaarutirwo Jehova; ndakanatie gicunji o na kimwe gikinyie rucini. **16** “No riri, angikorwo iruta riake rumanite na undu wa mwihitwa ehiti, kana ni ria kwiyendera-ri, iruta riu rikaario muthenya o ro icio akaariruta, no kira giothe gigaatigara no kiriro muthenya uyui ingi. **17** Nyama ciothe cia igongona riu ingitigara ikinyie muthenya wa gatatu-ri, no nginya icinwo na mwaki. **18** Nyama cia iruta ria uiguano ingirio muthenya wa gatatu-ri, iruta riu ritigitikira. Mundu icio uritute agaatarwo ta atarutite kindi, tonduti ritheru; uria wotho ukarira o na kanini kario niagacookerwo ni wihia icio. **19** “Nyama iria ingihutania na kindi o ro giothe kiri na thaahu itikanaario; no nginya icinwo na mwaki. No nyama icio ingi mundu o ro wotho utethaahitie no acirie. **20** No mundu o wotho wihathitie angikaaria nyama cia iruta riu ria uiguano rirutirwo Jehova-ri, mundu icio no nginya akaingatwo kuuma kuri andu

ao. **21** Mündü o wothé angikaahutia kindü kîrî na thaahu, arî thaahu uumîte harî mündü, kana nyamü îrî na thaahu, kana kindü o ro gîothe kîuru biû kîrî na thaahu, na acooke arîe nyama o yothé ya iruta rîu rîa ûiguano rîrutîrwo Jehova-rî, mündü ücio no nginya aingatwo kuuma kûrî andü ao.” **22** Ningî Jehova akîra Musa atîrî, **23** “Îra andü a Isiraeli atîrî, ‘Mütikanarîe maguta o na marîkû, na ng’ombe kana na ng’ondû, o na kana ma mbûrî. **24** Mûngîgaakora nyamü îkuîte, kana îkooragwo nî nyamü cia gîthaka, maguta mayo no mahûthîrwo na ûndü ûngî o wothé, no mütikanamarîe. **25** Mündü o wothé angîrîa maguta ma nyamü îrutîrwo Jehova iruta rîa gûcinwo na mwaki, no nginya aingatwo kuuma kûrî andü ao. **26** Na kûrîa guothe mûgaatûra-rî, mütikanarîe thakame ya mûthemba o na ûrîkû, îrî ya nyoni kana ya nyamü. **27** Mündü o wothé angîkaarîa thakame, no nginya aingatwo kuuma kûrî andü ao.” **28** Ningî Jehova akîra Musa atîrî, **29** “Îra andü a Isiraeli atîrî, ‘Mündü o wothé ûngîrehere Jehova iruta rîa ûiguano, akaarehe gîcunjî kîarîo kîrî igongona rîake mwene kûrî Jehova. **30** Kîrîa akaaruta agaakîrehe na moko make we mwene gîtuîke iruta rîa kûrutîrwo Jehova na gûcinwo na mwaki; nîakarehe maguta, hamwe na gîthûrî, na agîthûngûthîe mbere ya Jehova gîtuîke iruta rîa gûthûngûthîo. **31** Mûthînjîrî-Ngai nîagaacinîra maguta macio kîgongona-inî, no gîthûrî gîtuîke kîa Harûnî na arîu ake. **32** No nginya mûheage mûthînjîrî-Ngai kîero kîa ûrîo kîa maruta manyu ma ûiguano kîrî kîheo kîanyu kûrî o. **33** Mûrîu wa Harûnî ûrîa ûrahorohanîra na thakame na maguta ma iruta rîu rîa iruta rîa ûiguano-rî, nîakaheo kîero kîa mwena wa ûrîo kîrî rwîga rwake. **34** Kuuma harî iruta rîa ûiguano rîa andü a Isiraeli, nînjoete gîthûrî kîrîa gîthûngûthîo, na kîero kîrîa kîneanîtwo kûrî nî, ngacihe Harûnî ûrîa mûthînjîrî-Ngai na kûrî arîu ake îtuîke rwîga rwao rwa hîndî ciothe kuuma kûrî andü a Isiraeli.” **35** Gîkî nîkîo gîcunjî kîa maruta marîa maarutagîrwo Jehova macînitwo na mwaki, kîrîa kîagaîrwo Harûnî na arîu ake mûthenya ûrîa maamûrîrwo matungatagîre Jehova marî athînjîrî-Ngai. **36** Mûthenya ûrîa maatîrîrwo maguta, Jehova nîathanire atî andü a Isiraeli mamaheage nyama îcio hîndî ciothe îtuîke rwîga rwao nginya nîjarwa iria igooka. **37** Îno nîyo mîtabarîre ya maruta ma njîno, na ma mûtu, na ma kûhoroherio mehîa, na ma mahîtia, na ma kîamûrano, na ma ûiguano, **38** marîa Jehova aaheire Musa arî Kîrîma-inî gîa Sînai, mûthenya ûrîa aathîre andü a Isiraeli marehagîre Jehova maruta mao kûu Werû-inî wa Sînai.

8 Nake Jehova akîra Musa atîrî, **2** “Rehe Harûnî na arîu ake, na nguo ciao, na maguta ma gûitanîrîrio, na ndegwa ya iruta rîa kûhoroherio mehîa, na ndûrûme igîrî, na gîkabû kîa mîgate îrugîtwo îtarî na ndawa ya kûmbîa, **3** ûcooke ûcookanîrîrie kîûngano gîothe kîa andü a Isiraeli mûromo-inî wa Hema-ya-Gûtinganwo.” **4** Musa agîka o ta ûrîa Jehova aamwathîte, nakîo kîûngano kîu gîgîcookanîrîra mûromo-inî wa Hema-ya-Gûtinganwo. **5** Nake Musa akîra kîûngano kîu atîrî, “Ûû nîguo Jehova aathanîte gwîkwo” **6** Nake Musa akîrehe Harûnî na arîu ake hau mbere, akîmathambîa na

maai. **7** Agîcooka akîhumba Harûnî kanjû, na akîmuoha mûcîbî, na akîmûhumba nguo îrîa ya igûrû ndaaya, na akîmwîkîra ebodî. Ningî akîmuoherera ebodî na mûcîbî wa njohero ûrîa watumîtwo wegá; nî ûndü ücio ûkîohererwo harî we, akîmûhotora nago. **8** Agîcooka akîmwîkîra gakuo ga gîthûrî, na gakuo-inî kau agîkîra Urîmu na Thumîmu. **9** Ningî akîoha Harûnî kîremba mûtwe, na agîkîra gathuuma ga thahabu, nako nî tanjî nyamûre, akîmîkîra mwena wa mbere wa kîremba o ta ûrîa Jehova aathîte Musa. **10** Ningî Musa akîoya maguta marîa ma gûitanîrîrio na akîmaîtîrîria Hema-îrîa-Nyamûre na kîrîa gîothe kîarî thîinî wayo, na nî ûndü ücio agîciamûra. **11** Nîaminjaminîrîie kîgongona kîu maguta mamwe ma macio maita mûgwanja, agîtîrîria kîgongona kîu maguta hamwe na indo ciakîo ciothe, na mbakûrî hamwe na mîrûgamo yakîo, agîciamûra. **12** Nîaitîrîrie Harûnî maguta mamwe mûtwe akîmûitîrîria maguta nîgeetha amwamûre. **13** Ningî akîrehe arîu a Harûnî hau mbere na akîmahumba kanjû, akîmooha mîcîbî na akîmekîra tûkûbîa mûtwe, o ta ûrîa Jehova aathîte Musa. **14** Ningî akîneana ndegwa ya iruta rîa kûhoroherio mehîa, nake Harûnî na arîu ake makîgîrîra moko mao igûrû rîa mûtwe wa ndegwa îyo. **15** Musa agîthînja ndegwa îyo, na akîoya thakame îmwe yayo na kîara gîake, akîmîhaka hîa ciothe cia kîgongona nîgeetha atherîe kîgongona. Agîcooka agîita thakame îyo îngî gîtîna-inî gîa kîgongona. Nî ûndü ücio agîkîamûra nîguo akîhoroherie. **16** Ningî Musa akîoya maguta mothe marîa maahumbîre nyama cia nda, na marîa maahumbîre ini, na hîgo cîerî na maguta ma cio, akîmacînrîa kîgongona-inî. **17** No ndegwa îyo, hamwe na rûûa rwayo na nyama ciayo na mahu mayo agîcîcînrîa nja ya kambî, o ta ûrîa Jehova aathîte Musa. **18** Agîcooka akîneana ndûrûme ya iruta rîa njîno, nake Harûnî na arîu ake makîgîrîra moko mao igûrû rîa mûtwe wa ndûrûme îyo. **19** Musa agîcooka agîthînja ndûrûme îyo, na akîminjaminîrîia thakame yayo mîena yothé ya kîgongona. **20** Agîcooka agîtinangîa ndûrûme îyo icunjî, na agîcina mûtwe na icunjî îcio na maguta. **21** Musa nîathambîrie nyama cia nda na mathagîro na maai, na agîcînrîa ndûrûme îyo yothé kîgongona-inî, îgîtuîka iruta rîa njîno rîrî na mûtararîko mwega, narîo nî iruta rîrutîrwo Jehova rîa gûcinwo na mwaki, o ta ûrîa Jehova aathîte Musa. **22** Ningî Musa akîneana ndûrûme îyo îngî, nîyo ndûrûme ya kîamûrano, nake Harûnî na arîu ake makîgîrîra moko mao igûrû rîa mûtwe wayo. **23** Musa agîthînja ndûrûme îyo, na akîoya thakame îmwe yayo akîmîhaka monî ya gûtû kwa ûrîo kwa Harûnî, na kîara gîake kîrîa kînene gîa guoko gwake kwa ûrîo, na kîara gîake kîrîa kînene gîa kûgîrû gwake kwa ûrîo. **24** Ningî Musa akîrehe arîu a Harûnî hau mbere, na akîmahaka thakame îmwe monî cia matû mao ma ûrîo, na ciara ciao iria nene cia moko mao ma ûrîo, na ciara ciao iria nene cia magûrû mao ma ûrîo. Ningî akîminjaminîrîia kîgongona thakame mîena yothé. **25** Agîcooka akîoya maguta, maguta ma mûting’oe mûnoru, na maguta mothe marîa mahumbîre nyama cia nda, na marîa mahumbîre ini, na hîgo cîerî na maguta ma cio, o na kîero kîa mwena wa ûrîo. **26** Ningî kuuma gîkabû-inî kîa mîgate îrîa yarugîtwo îtarî ndawa

ya kũmbia, kĩrĩa kiarĩ hau mbere ya Jehova, akĩoya kamũgate, na kamũgate kangĩ kaarugĩtwo na maguta, na kamũgate kangĩ kahũthũ; agĩtũgĩrĩa igũrũ rĩa icunji cia maguta macio na kiero-inĩ kũu kĩa ũrĩo. **27** Indo icio ciothe agĩciigĩrĩa moko-inĩ ma Harũni na ma ariũ ake, agĩcihũngũthĩria mbere ya Jehova itũike iruta rĩa gũthũngũthio. **28** Ningĩ Musa agĩcooka agĩcioya kuuma moko-inĩ mao, agĩcicinĩra kigongona-inĩ igũrũ rĩa iruta rĩa njino, irĩ iruta rĩa kĩa mũrano rĩrĩ na mũtarariko mwega, nĩrĩo iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki. **29** Musa agĩcooka akĩoya gĩthũri kĩrĩ rwĩga rwake thĩini wa ndũrũme iyo ya kĩa mũrano, agĩgĩthũngũthĩria mbere ya Jehova gĩtũike iruta rĩa gũthũngũthio, o ta ũria Jehova aathĩte Musa. **30** Ningĩ Musa akĩira maguta mamwe ma macio ma gũitanĩrĩrio, na thakame imwe kuuma kigongona-inĩ agĩciminjaminjĩria Harũni hamwe na nguo ciake, na ariũ ake hamwe na nguo ciao. Nĩ ũndũ ūcio akĩamũra Harũni na nguo ciake, na ariũ ake na nguo ciao. **31** Ningĩ Musa akĩira Harũni na ariũ ake atĩrĩ, “Rugĩrai nyama icio itoonero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo na mũcirĩre o hau hamwe na mĩgate kuuma gĩkabũ-inĩ kĩa iruta rĩa kĩa mũrano, o ta ũria njathanĩte ngoiga atĩrĩ, ‘Harũni na ariũ ake nĩmacirĩage.’” **32** Ningĩ mũcooke mũcine nyama na mĩgate rĩa igĩtigara. **33** Mũtikehere itoonero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo ihinda rĩa mĩthenya mĩgwanja, nginya matukũ manyu ma kwamũrwo mahinge, nĩ ũndũ kwamũrwo kwanyu gũgaikara mĩthenya mĩgwanja. **34** ũria gwĩkĩtwo ũmũthĩ, gwanthĩtwo nĩ Jehova nĩguo mũhoroherio. **35** No nginya mũikare itoonero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo mĩthenya mĩgwanja, mĩthenya na ũtukũ, nĩguo mũhingie ũria Jehova arenda, nĩguo mũtigakue; nĩgũkorwo ũguo nĩguo njathĩtwo.” **36** Nĩ ũndũ ūcio Harũni na ariũ ake magĩka maũndũ marĩa mothe Jehova aathĩte Musa mekwo.

9 Mũthenya wa inana wakinya, Musa agĩta Harũni na ariũ ake, na athuuri a Isiraeli. **2** Akĩira Harũni atĩrĩ, “Oya njau ya ndegwa ya iruta riaku rĩa kũhoroherio mehia na ndũrũme ya iruta riaku rĩa njino, cieri itigakorwo na kaũũgũ, ūcineane hau mbere ya Jehova. **3** ūcooke wire andũ a Isiraeli atĩrĩ: ‘Oyai thenge ya iruta rĩa kũhoroherio mehia, na gacau na gatũrũme, twerĩ twa ũkũrũ wa mwaka ũmwe na tũtarĩ na kaũũgũ, tũtũke iruta rĩa njino, **4** na muoye ndegwa na ndũrũme cia iruta rĩa ũiguano irutwo igongona mbere ya Jehova, hamwe na iruta rĩa mũtu ũtukanĩtio na maguta. Nĩgũkorwo ũmũthĩ Jehova nĩekũmuumĩrĩa.’” **5** Nao magĩtwara indo icio Musa aathanĩte irutwo mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo, nakĩo kĩa ngũgano kia andũ a Isiraeli gĩothe gĩgĩkuhĩrĩa, gĩkĩrũgama hau mbere ya Jehova. **6** Musa agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ūũ nĩguo Jehova aathanĩte mwike, nĩguo riiri wa Jehova ũmuumĩrĩre.” **7** Musa akĩira Harũni atĩrĩ, “Ūka kigongona-inĩ ũrute igongona riaku rĩa kũhoroherio mehia na iruta riaku rĩa njino, wĩhoroherie wee mwene na ũhoroherie andũ aya; ūcooke ũrute igongona rĩa indo iria andũ marehete ũmahoroherie, o ta ũria Jehova aathanĩte.” **8** Nĩ ũndũ ūcio Harũni agĩũka kigongona-inĩ, agĩthĩnja gacau ka iruta rĩa kũhoroherio mehia, nĩ ũndũ wake

mwene. **9** Ariũ ake makĩmũrehere thakame iyo, nake agĩtobokia kĩara gĩake thakame-inĩ iyo, akĩmĩhaka hĩa cia kigongona; nayo thakame iyo ingĩ akĩmĩta hau gĩtina-inĩ gĩa kigongona. **10** Agĩcooka agĩcinĩra maguta hau kigongona igũrũ, na higo cieri na maguta marĩa mahumbĩire ini, ma kuuma iruta-inĩ riu rĩa kũhoroherio mehia, o ta ũria Jehova aathĩte Musa; **11** nacio nyama cia iruta riu na rĩua agĩcicinĩra nja ya kambĩ. **12** Ningĩ agĩthĩnja iruta rĩa njino. Nao ariũ ake makĩmũnengera thakame iyo, nake akĩmĩminjaminjĩria kigongona mĩena yothē. **13** Nao makĩmũnengera iruta riu rĩa njino gĩcunji kĩmwe gwa kĩmwe, o hamwe na mũtwe, nake agĩcicinĩra kigongona-inĩ. **14** Ningĩ agĩthambia nyama cia nda na mathagirowo na agĩcicinĩra igũrũ rĩa iruta rĩa njino hau kigongona-inĩ. **15** Ningĩ Harũni akĩrehe iruta rĩa rĩarĩ rĩa kũrutĩrwo andũ. Akĩoya thenge rĩa ya kũrutĩrwo andũ irĩ iruta rĩa kũmahoroheria mehia akĩmĩthĩnja akĩmĩruta nĩ ũndũ wa iruta rĩa kũhoroheria mehia, o ta ũria ekĩte iyo ya mbere. **16** Harũni akĩrehe iruta riu rĩa njino akĩrĩruta o ta ũria gwatũtwo. **17** Agĩcooka akĩrehe iruta rĩa mũtu, akĩrũma ngundi yaguo, na akĩucĩnĩra igũrũ rĩa kigongona hamwe na iruta rĩa njino rĩa rĩucĩnĩ. **18** Ningĩ agĩthĩnja ndegwa na ndũrũme irĩ iruta rĩa ũiguano nĩ ũndũ wa andũ. Ariũ ake makĩmũnengera thakame yacio, nake akĩmĩminjaminjĩria kigongona mĩena yothē. **19** No maguta ma ndegwa, na ma ndũrũme, na ma mũting’oe mũnoru, na ma rĩambũ, na higo cieri na maguta marĩa mahumbĩire ini, **20** icio magĩciigĩrĩa ithĩri-inĩ, nake Harũni agĩcicinĩra maguta macio kigongona-inĩ. **21** Harũni agĩcooka agĩthũngũthia ithĩri icio na kiero kĩa mwena wa ũrĩo mbere ya Jehova irĩ iruta rĩa gũthũngũthio, o ta ũria Musa aathanĩte. **22** Ningĩ Harũni akĩambararia moko make amaroretie na kũrĩ andũ akimarathama. Na tondũ nĩarikĩte kũruta iruta riu rĩa kũhoroherio mehia, na iruta rĩa njino, na iruta rĩa ũiguano, agĩkũrũka kuuma kigongona-inĩ. **23** Musa na Harũni magĩthĩi magĩtoonya Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. Rĩria moimire nja, makĩrathama andũ; naguo riiri wa Jehova ũkiumĩra andũ othe. **24** Mwaki ũkuma harĩ Jehova ũgĩcina iruta riu rĩa njino na maguta marĩa maarĩ kigongona-inĩ. Na rĩria andũ othe maawoonire makĩanĩrĩa nĩ gũkena, makĩinamĩrĩa maturumithĩtie mothĩu mao thĩ.

10 Na rĩrĩ, ariũ a Harũni, nĩo Nadabu na Abihu, nĩmoire ngĩo ciao cia ũbani, magĩciĩkĩra mwaki na makĩongerera ũbani; na makĩrehe mwaki ũteetĩkĩritio mbere ya Jehova, ũria wareganĩte na watho wa Jehova. **2** Nĩ ũndũ ūcio mwaki ũkuma kũrĩ Jehova, ũkĩmaniina, nao magĩkũira o hau mbere ya Jehova. **3** Ningĩ Musa akĩira Harũni atĩrĩ, “Ūndũ ũyũ nĩguo Jehova aarĩrie, rĩria oigire atĩrĩ: ‘Gatagatĩ-inĩ ka andũ ariĩ marĩthengagĩrĩa, nĩndĩrĩonanagia ndĩ mũtheru; nĩndĩrĩnĩagwo mbere ya andũ othe.’” Nake Harũni agĩkĩra ki. **4** Musa agĩta Mishaeli na Elizafani, ariũ a Uzieli, ithe mũnini wa Harũni, akĩmeera atĩrĩ, “Ūkai haha, muoye ciimba cia ariũ a ithe wanyu, mũciumie nja ya kambĩ haraihu na itoonero rĩa handũ-haria-haamũre.” **5** Nĩ ũndũ ūcio magĩũka, makĩmakũua, marĩ o na kanjũ ciao,

makimatwara nja ya kambî, o ta ūria Musa aathanite. 6 Ningĩ Musa akĩra Harūni na ariũ ake Eleazaru na ithamaru atĩrĩ, “Mũtikanareke njiũrĩ cianyũ ciikare itarĩ njanĩre, kana mũtembũrange nguo cianyũ, niguo mũtigakue, na mũtũme Jehova arakarĩre kirĩndĩ gikiĩ gĩothe. No rĩrĩ, rekei andũ a nyũmba yanyũ, nyũmba yothe ya Isiraeli, macakaĩre acio Jehova aniĩne na mwaki. 7 Mũtikehere itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo niguo mũtigakue, tondũ nĩmũitĩrĩro maguta ma Jehova.” Nĩ ūndũ ūcio magĩka o ta ūria Musa aameerire. 8 Ningĩ Jehova akĩra Harūni atĩrĩ, 9 “Wee na ariũ aku-rĩ, mũtikananyue ndibei kana kindũ o gĩothe kingĩtũma mũndũ ariũ rĩrĩa rĩothe mũrĩtoonyaga Hema-ya-Gũtũnganwo, niguo mũtigakue. Ūndũ ūcio nĩ ūtũike watho mwandĩke wa gũtũura nginya njiarwa-inĩ iria igooka. 10 No nginya mũkũuranage indo iria nyamũre na iria itarĩ nyamũre, o na iria irĩ thaahu na iria itarĩ thaahu, 11 na no nginya mũrutage andũ a Isiraeli watho wotho wa kũrũmagĩrĩwo, ūria Jehova aamaheire na kanua ka Musa.” 12 Ningĩ Musa akĩra Harūni na ariũ ake ariĩ maatigaire, nĩo Eleazaru na ithamaru, atĩrĩ, “Oyai iruta rĩu rĩa mũtu riatigarĩte kuuma harĩ maruta marĩa maarutĩrĩwo Jehova ma gũcinwo na mwaki, mũrĩre rĩthondeketwo rĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, mũrĩre hau mwena-inĩ wa kigongona, nĩ ūndũ nĩ iruta rĩtheru mũno makĩria. 13 Mũrĩrĩre handũ hatheru, tondũ nĩ rwĩga rwaku na rwa ariũ aku kuuma maruta-inĩ marĩa marutĩrĩwo Jehova ma gũcinwo na mwaki; tondũ ūguo niguo njathitwo. 14 No wee, na ariũ aku na ariũ aku no mũrie gĩthũrĩ kirĩa giathũngũthĩtio, na kiero kirĩa kĩaheanĩtuo. Mũcirĩre handũ hatarĩ thaahu; icio nĩwe iheetwo hamwe na ciana ciaku itũike rwĩga rwanyũ rwa maruta ma ūguano ma andũ a Isiraeli. 15 Kiero kiu kiarutitwo, na gĩthũrĩ kiu giathũngũthĩtio, no nginya irehanĩro na maguta ma maruta ma gũcinwo na mwaki, na ithũngũthĩtio mbere ya Jehova, itũike igongona rĩa gũthũngũthĩtio. Rũrũ nĩruo rwĩga rwaku na rwa ciana ciaku hĩndĩ ciothe, o ta ūria Jehova aathanite.” 16 Rĩrĩa Musa oorĩrĩre ūhoru wa mbũri iria ya iruta rĩa kũhoroherio mehia, na akĩmenya atĩ nyarĩkĩtie gũcinwo biũ-rĩ, akĩrakarĩra Eleazaru na ithamaru, ariũ a Harūni ariĩ maatigaire, akĩmooria atĩrĩ, 17 “Nĩ kĩrĩ kigĩrĩre mũrĩre iruta rĩu rĩa kũhoroherio mehia handũ-harĩa-haamũre? Nĩ iruta itheru mũno makĩria; mwaheirwo iruta rĩu rĩa kweheragia mahĩtia ma kirĩndĩ rĩrĩa mũkũmahoroheria hau mbere ya Jehova. 18 Kuona atĩ thakame yayo ndĩnatoonyio thĩĩnĩ wa Handũ-hau-Hatheru-rĩ, nĩmũkwagĩrĩrwo nĩkũrĩra mbũri iyo Handũ-hau-Haamũre, o ta ūria ndaathanire.” 19 Harũnĩ agĩcookeria Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūmũthĩ nĩmarutire igongona rĩa rĩa kũhoroherio mehia, na iruta rĩa rĩa njino hau mbere ya Jehova, no maũndũ ta macio o na nĩ manangora. Ingĩkũrĩte iruta rĩu rĩa kũhoroherio mehia ūmũthĩ-rĩ, ūndũ ūcio nĩũngĩkenirie Jehova?” 20 Hĩndĩ irĩa Musa aigũire ūhoru ūcio-rĩ, akĩaganĩra.

11 Nake Jehova akĩra Musa na Harūni atĩrĩ, 2 “Irĩ andũ a Isiraeli ūũ, ‘Gatagati-inĩ ka nyamũ ciothe iria irĩ bũrũri-inĩ-rĩ, ici nĩcio mũngĩria.’ 3 No mũrie nyamũ o yothe irĩ mahũngũ marekanĩtie gatagati biũ na

ĩcookagia ithagumia. 4 “Nĩ kũrĩ nyamũ imwe icookagia o ithagumia tu, na ingĩ irĩ o mahũngũ marekanĩtie; icio mũtikanacĩrie. Ngamĩra o na aakorwo nĩicookagia ithagumia-rĩ, mahũngũ mayo matirekanĩtie; iyo irĩ thaahu harĩ inyuĩ. 5 Gĩkani o na aakorwo nĩĩcookagia ithagumia-rĩ, mahũngũ makĩo matirekanĩtie; kiu kirĩ thaahu harĩ inyuĩ. 6 Mbũkũ o na aakorwo nĩicookagia ithagumia-rĩ, mahũngũ mayo matirekanĩtie; iyo irĩ thaahu harĩ inyuĩ. 7 Nayo ngũrwe o na akorwo mahũngũ mayo nĩmarekanĩtie biũ-rĩ, ndĩicookagia ithagumia; iyo irĩ thaahu harĩ inyuĩ. 8 Mũtikanarĩ nyama ciacio kana mũhutie ciimba ciacio; icio irĩ thaahu harĩ inyuĩ. 9 “Harĩ ciũmbe ciothe iria itũũruga maaĩ-inĩ ma iria na ma tũrũũ-rĩ, no mũrie ciothe iria irĩ mathagu manyiitane na nĩ irĩ ngaracũ mwĩrĩ. 10 No ciũmbe ciothe iria irĩ iria-inĩ kana tũrũũ-inĩ, na itirĩ mathagu manyiitane o hamwe na ngaracũ mwĩrĩ, irĩ imwe cia iria ithiagia irĩ hamwe, kana irĩ ciothe cia iria irĩ muoyo kiu maaĩ-inĩ; no nginya mũcithũũre biũ. 11 Na tondũ no nginya mũcithũũre-rĩ, mũtikanarĩ nyama ciacio, na no nginya mũthũũre ciimba ciacio biũ. 12 Kindũ o gĩothe gĩtũũruga maaĩ-inĩ na gĩtĩrĩ mathagu manyiitane kana ngaracũ mwĩrĩ, nĩciagũthũũrwo nĩ inyuĩ biũ. 13 “Ici nĩcio nyoni iria mwagĩrĩrwo nĩgũthũũra na mũtangĩria tondũ nĩ thũũre; nacio nĩ nderi, na ndiyũ, na ndiyũ iria njirũ, 14 na hũngũ irĩa ndune, na mũthemba o wotho wa hũngũ iria njirũ, 15 na mahuru mothe, 16 na ndundu irĩa irĩ rũhĩa, na ndundu irĩa igambaga, na nyoni ya iria-inĩ irĩa irĩ mathagu maraaya, na mũthemba o wotho wa rwĩgĩ, 17 na gatundu karĩa kanini, na nyoni ya iria-inĩ irĩa irĩ ngingo ndaaya, na ndundu irĩa nene, 18 na ndundu irĩa njerũ, na ndundu ya werũ-inĩ, na hũngũ ya iria-inĩ, 19 na karoga-ngunũ, na mũthemba yothe ya cũcũ-wa-njoka, na hudihuda, o na rũhũho. 20 “Tũnyamũ tuothe tũria tũmbũkaga na tũthiagĩra thĩ na magũrũ mana nĩ mwagĩrĩrwo nĩ gũtũthũũra mũno. 21 No nĩ kũrĩ tũnyamũ tũmwe tũrĩ mathagu na tũthiagia na magũrũ mana tũria mũngĩria; natuo nĩ tũria tũrĩ na magũrũ marĩ nyunĩro ma gũtũteithia kũrũga. 22 Thĩĩnĩ wa tuo no mũrie mũthemba yothe ya ngĩgĩ, na ndararĩki, na ngĩria, o na kana ndaahi. 23 No tũnyamũ tũu tũngĩ tuothe tũrĩ mathagu na tũrĩ na magũrũ mana no nginya mũtũthũũre mũno. 24 “Nĩmũgethaahia na maũndũ maya; ūria wotho ūngĩhutia ciimba ciatuo agaatainda arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. 25 Mũndũ o wotho ūkooya kĩimba gĩatuo no nginya athambie nguo ciake, na nĩagatinda arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. 26 “Nyamũ o yothe irekanĩtie mahũngũ no matirekanĩtie biũ, kana irĩa itacookagia ithagumia, iyo irĩ thaahu harĩ inyuĩ; mũndũ o wotho ūkaahutia kĩimba kĩa imwe yacio nĩakanyitwo nĩ thaahu. 27 Harĩ nyamũ ciothe iria ithiagia na magũrũ mana-rĩ, iria ikinyaga na ithu irĩ thaahu harĩ inyuĩ; mũndũ ūria wotho ūkaahutia ciimba ciacio agaatainda arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. 28 Mũndũ o wotho ūngĩoya ciimba ciacio no nginya athambie nguo ciake, na atĩnde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. Icio irĩ thaahu harĩ inyuĩ. 29 “Harĩ nyamũ ciothe iria ithiagĩra thĩ, ici nĩcio irĩ thaahu harĩ inyuĩ: mũrũngũru na mbĩa, na njagathi iria nene cia mũthemba yothe, 30 na gĩthenyũka, na kĩgurumũki, na

12 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, 2 “Ira andũ a Isiraeli ũũ: ‘Mũndũ-wa-nja angĩgĩa nda aciare kahĩ, nĩgaikara arĩ na thaahu mĩthenya mũgwanja o ta ũria aikaraga arĩ na thaahu ihinda riake riakĩ mweri. 3 Na mĩthenya wa kanana wakinya, kahĩ kau nĩgakaaruithio. 4 Nake mũndũ-wa-nja ũcio no nginya eterere mĩthenya mirongo itatũ na itatũ niguo atherio thaahu wa kuura thakame. Ndakanahutie kĩndũ kiamũre kana atoonye handũ-haria-haamũre o nginya

13 Ningĩ Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, 2 “Hĩndĩ ĩrĩa mũndũ o wothē angĩgĩa na handũ haimbu, kana mūtũnda, kana handũ hakaragacũku ngoothi-inĩ yake, harĩa hangĩtuika mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatanio-rĩ, no nginya atwarwo kũrĩ Harũni, ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai, kana kũrĩ ũmwe wa arĩũ ake ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai. 3 Nake mũthĩnjĩrĩ-Ngai arore kironda kũ kirĩ ngoothi-inĩ yake, na angĩkorwo njuĩrĩ ya handũ hau harũaru nũgarũrũkĩte ikerũha, na kironda kũ kionwo kĩrĩkĩre thĩĩni wa mwĩrĩ gũkĩra harĩa ngoothi yakinya-rĩ, ũcio nĩ mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatanio. Nake mũthĩnjĩrĩ-Ngai aarĩkia kũmũrora, niagacooka atue atĩ mũndũ ũcio arĩ na thaahu. 4 Angĩkorwo kĩmenĩ kũ arĩ nakio ngoothi-inĩ yake nikĩerũhite na gĩtirikĩre ngoothi-inĩ, nayo njuĩrĩ yaho ndĩerũhite-rĩ, mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩakaga mũndũ ũcio mũrũaru handũ mwanya mĩthenya mũgwanja. 5 Mũthenya wa mũgwanja, mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩakamũrora na angĩkoona atĩ kironda gĩtigarũrũkĩte na gĩthethegeete-rĩ, nĩakamũga handũ mwanya mĩthenya ĩngĩ mũgwanja. 6 Mũthenya wa mũgwanja mũthĩnjĩrĩ-Ngai, nĩakamũrora o rĩngĩ, na angĩkorwo kironda kũ nikĩrathĩra na gĩthethegeete ngoothi-inĩ-rĩ, mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio ndarĩ na thaahu; ĩyo no mĩtũnda. Mũndũ ũcio no nginya athambye nguo ciake, nake niagathera, atĩrwo nĩ thaahu. 7 No mĩtũnda ũcio ũngĩthegea ngoothi-inĩ yake thũutha wa kwĩonania harĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai, nĩguo atũke ndarĩ na thaahu, no nginya acooke kũrĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai rĩngĩ. 8 Mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũcio nĩakamũrora, na angĩkorwo mũtũnda ũthethegeete ngoothi-inĩ, nĩakamũtũta atĩ arĩ na thaahu; ũcio nĩ mũrimũ wa ngoothi ũrĩa ũngĩgwatanio. 9 “Rĩrĩa mũndũ o wothē angĩgĩa na mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatanio-rĩ, no nginya atwarwo harĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai. 10 Mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩakamũrora, na hangĩkorwo harĩ na handũ haimbu hakeerũha ngoothi-inĩ hagatũma njuĩrĩ yerũhe, na angĩkorwo handũ hau haimbu nĩhatũrũkĩte hakagĩa kironda-rĩ, 11 ũcio nĩ mũrimũ wa ngoothi ũtangĩhona, nake mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio arĩ na thaahu. Ndakamũga handũ mwanya, tondu mũndũ ũcio nĩarĩkĩte kũgĩa na thaahu. 12 “No rĩrĩ, mũrimũ

ūcio ūngihunja ngoothi-inĩ yake yothe, na haria hothe muthinjiri-Ngai angihota kuona oone atĩ mŭrimũ ūcio ūiyũrite ngoothi-inĩ ya mŭndũ ūcio mŭriaru kuuma mŭtwe nginya magũrũ-rĩ, **13** muthinjiri-Ngai ūcio niakamũrora, na aakorwo mŭrimũ ūcio nĩ ūiyũrite mwĩrĩ wake wothe, niagatua atĩ mŭndũ ūcio ndarĩ na thaahu. Kuona atĩ nĩerũhite kŭndũ guothe-rĩ, ndarĩ na thaahu. **14** No hĩndĩ irĩa yothe mŭndũ ūcio angionwo arĩ na ironda-rĩ, niagatuĩka arĩ na thaahu. **15** Rĩrĩa muthinjiri-Ngai angiona kironda-rĩ, niagatua atĩ mŭndũ ūcio arĩ na thaahu. Kironda kũu kĩrĩ na thaahu; mŭndũ ūcio arĩ na mŭrimũ ūngigwatanio. **16** No kironda kũu kĩngĩgarũrũka kĩerũhe, no nginya mŭndũ ūcio athĩ harĩ muthinjiri-Ngai. **17** Nake muthinjiri-Ngai ūcio niakamũrora, na aakorwo ironda nĩcierũhite-rĩ, muthinjiri-Ngai niagatua atĩ mŭndũ ūcio mŭriaru ndarĩ na thaahu, nake niagatuĩka ndarĩ na thaahu. **18** “Rĩrĩa mŭndũ angĩgĩa na ihũha ngoothi-inĩ yake na rĩcooke rĩhone, **19** naho hau ihũha rĩraarĩ haimbe na herũhe, kana hagĩe na kameni gatune-rĩ, no nginya athĩ akeyonanie kũrĩ muthinjiri-Ngai. **20** Muthinjiri-Ngai ūcio niakarora handũ hau, na hangĩoneka nĩ harikiĩre gũkĩra ngoothi, na njuĩrĩ ciahoo ikerũha, muthinjiri-Ngai niagatua atĩ mŭndũ ūcio arĩ na thaahu. Nĩ mŭrimũ wa ngoothi ūngigwatanio ūtuthũkite haria ihũha rĩu rĩraarĩ. **21** No, muthinjiri-Ngai angĩrora handũ hau one hatirĩ na njuĩrĩ njerũ thĩĩnĩ waho, na hatirikiĩre gũkĩra ngoothi, na niyahohete-rĩ, hĩndĩ iyo muthinjiri-Ngai niakamũga handũ mwanya ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja. **22** Kũngĩkorwo kironda kĩa ihũha rĩu nikirathegea ngoothi-inĩ, muthinjiri-Ngai niagatua atĩ mŭndũ ūcio arĩ na thaahu; ūcio nĩ mŭrimũ ūngigwatanio. **23** No handũ hau hangĩkorwo hatigarũrũkite na hatithegeete, kũu no kirema kĩa ihũha, nake muthinjiri-Ngai niagatua atĩ mŭndũ ūcio ndarĩ na thaahu. **24** “Mŭndũ angĩgĩa na ihĩa ngoothi-inĩ yake, narĩo ihĩa rĩu rĩgĩe na kironda gĩtũnĩhe kana kĩerũhe-rĩ, **25** muthinjiri-Ngai ūcio niakarora handũ hau, na angĩkorwo njuĩrĩ ciahoo nĩcierũhite, na hakorwo hakĩoneka harikiĩre gũkĩra ngoothi-rĩ, ūcio nĩ mŭrimũ ūngigwatanio ūtũrĩkĩre ihĩa-inĩ rĩu. Nake muthinjiri-Ngai niagatua atĩ mŭndũ ūcio arĩ na thaahu; ūcio nĩ mŭrimũ wa ngoothi ūngigwatanio. **26** No muthinjiri-Ngai angikaarora one atĩ hatirĩ na njuĩrĩ njerũ kirema-inĩ kũu na ti harikĩru gũkĩra ngoothi yake na niyahohete-rĩ, thuutha ūcio muthinjiri-Ngai niakamũga handũ mwanya mĩthenya mũgwanja. **27** Mũthenya wa mũgwanja muthinjiri-Ngai niakamũrora rĩngĩ, nguo mŭrimũ ūcio ūngĩkorwo niũrathegea ngoothi-inĩ-rĩ, muthinjiri-Ngai niagatua atĩ mŭndũ ūcio arĩ na thaahu; ūcio nĩ mŭrimũ wa ngoothi ūngigwatanio. **28** No handũ hau hangĩkorwo hatigarũrũkite, na hatithegeete ngoothi-inĩ, no niyahohete, ūcio nĩ ūimbu wa ihĩa rĩu, nake muthinjiri-Ngai niagatua atĩ mŭndũ ūcio ndarĩ na thaahu; kũu no kirema kĩa ihĩa. **29** “Mŭndũ mŭrũme kana mŭndũ-wa-nja angĩkorwo na kironda mŭtwe kana kĩreru-rĩ, **30** muthinjiri-Ngai niakarora kironda kũu, na kĩngĩoneka kĩrĩkĩre gũkĩra ngoothi, nayo njuĩrĩ yaho ikorwo nĩ ya rangi wa ngoikoni, na ikorwo irĩ njeke, muthinjiri-Ngai niagatua atĩ mŭndũ ūcio arĩ na thaahu; ūcio nĩ ūhere, nĩ mŭrimũ wa mangũ ma mŭtwe kana

ma kĩreru. **31** No hĩndĩ irĩa muthinjiri-Ngai angĩrora kironda kĩa muthemba ūcio, na gĩkorwo ti kĩrĩkĩru gũkĩra ngoothi, na hatirĩ njuĩrĩ njirũ thĩĩnĩ wakĩo, hĩndĩ iyo muthinjiri-Ngai niakaga mŭndũ ūcio mŭriaru handũ mwanya mĩthenya mũgwanja. **32** Mũthenya wa mũgwanja, muthinjiri-Ngai ūcio niakarora kironda kũu rĩngĩ na angĩkorwo ūhere ūcio ndũthegeete na hatirĩ njuĩrĩ cia rangi wa ngoikoni, na gĩtkuoneka kĩrĩkĩre gũkĩra ngoothi-rĩ, **33** no nginya mŭndũ ūcio enjwo tĩga o harĩa harũaru, nake muthinjiri-Ngai niakamũga handũ mwanya mĩthenya ingĩ mũgwanja. **34** Mũthenya wa mũgwanja, muthinjiri-Ngai ūcio niakarora ūhere ūcio o rĩngĩ, na angĩkorwo ndũthegeete ngoothi-inĩ na ndũkuoneka ūrĩkĩre gũkĩra ngoothi-rĩ, muthinjiri-Ngai ūcio niagatua atĩ mŭndũ ūcio ndarĩ na thaahu. No no nginya athambie nguo ciake, na niagatuĩka ndarĩ na thaahu. **35** No, ūhere ūcio, ūngĩthegea ngoothi-inĩ thuutha wa mŭndũ ūcio gĩtũuo atĩ ndarĩ na thaahu-rĩ, **36** muthinjiri-Ngai ūcio niakamũrora na angĩkorwo ūhere ūcio niũthegeete ngoothi-inĩ, muthinjiri-Ngai ūcio ndakabataro nikũrora njuĩrĩ cia rangi wa ngoikoni; mŭndũ ūcio arĩ na thaahu. **37** No muthinjiri-Ngai angĩkoona atĩ hatirĩ na ūgarũrũku na nihamerete njuĩrĩ njirũ, ūhere ūcio niũhonete. Mŭndũ ūcio ndarĩ na thaahu, nake muthinjiri-Ngai niakamũta ndarĩ na thaahu. **38** “Hĩndĩ irĩa mŭndũ mŭrũme kana mŭndũ-wa-nja angĩgĩa na tũmeni twerũ ngoothi-inĩ-rĩ, **39** muthinjiri-Ngai niagatũrora, na tuo tũngĩkorwo ti twerũ mũno-rĩ, ūcio nĩ mŭtũnda ūtangĩrwarĩa mŭndũ ūtuthũkite ngoothi-inĩ; mŭndũ ūcio ndarĩ na thaahu. **40** “Hĩndĩ irĩa mŭndũ angĩmunyũka njuĩrĩ na agĩe na kĩhara-rĩ, ūcio ndarĩ na thaahu. **41** Angĩkorwo amunyũkĩte njuĩrĩ irutĩtie na thiithi akagĩa kihara kĩa na mbere, ūcio ndarĩ na thaahu. **42** No angĩkorwo arĩ na kironda gĩtũne kihara-inĩ kana thiithi-inĩ wake-rĩ, ūcio nĩ mŭrimũ ūngigwatanio ūratuthũka kihara-inĩ kana thiithi-inĩ wake. **43** Muthinjiri-Ngai niakamũrora, na angĩkorwo kironda kũu kĩimbĩte kihara-inĩ kana thiithi-inĩ nĩ gĩtũne gĩkahaana ta mŭrimũ wa ngoothi ūngigwatanio-rĩ, **44** mŭndũ ūcio nĩ mŭriaru na arĩ na thaahu. Muthinjiri-Ngai niakamũtũta arĩ na thaahu nĩ ūndũ wa kironda kũu kĩrĩ mŭtwe wake. **45** “Mŭndũ ūrĩ na mŭrimũ ta ūcio ūngigwatanio-rĩ, no nginya ehũmbe nguo ndarũku, na arekererie njuĩrĩ yake, na ahumbĩre kanua gake, athĩ akianagĩrĩra akiugaga atĩrĩ, “Ndĩ na thaahu! Ndĩ na thaahu!” **46** Rĩrĩa rĩothe mŭndũ ūcio arĩ na mŭrimũ ūcio, arĩkoragwo arĩ na thaahu. No nginya atũũrage wiki, na no nginya atũũrage nja ya kambĩ. **47** “Nguo o na irĩkũ ingĩguma, irĩ ya guoya wa ng’ondũ kana ya gatanĩ, **48** kana ya taama o wothe ūtũmitwo na ndigĩ njogothĩ kana taama wa gatanĩ, kana guoya wa ng’ondũ, kana rũũa o ruothĩ, kana kĩndũ o gĩothĩ gĩthondeketwo na rũũa-rĩ, **49** na angĩkorwo ūgumu ūcio ūrĩ nguo-inĩ, kana rũũa-inĩ, kana taama-inĩ wa ndigĩ njogothĩ, kana taama-inĩ o wothe mŭtũme, kana kĩndũ-inĩ o gĩothĩ gĩtũmitwo na rũũa-rĩ, ūgumu ūcio ūngĩkorwo na rangi ta wa nyekĩ nduru kana mŭtũne, ūcio nĩ ūgumu ūrathegea, na no nginya wonio muthinjiri-Ngai. **50** Muthinjiri-Ngai niakarora ūgumu ūcio, na aige kĩndũ kũu kĩrĩ na ūgumu handũ mwanya mĩthenya mũgwanja.

51 Mūthenya wa mūgwanja niakarora kindū kiu, na angikorwo ūgumu ūcio nūthegeete nguo-inī, kana ndigi-inī njogothē, kana taama-inī mūtume, kana rūūa-inī, rūrī rwa kūrūtīrwo wīra o na ūrīkū, ūcio nī ūgumu wa kwananga; kindū kiu kīrī na thaahu. **52** No nginya acine nguo iyo, kana ndigi icio njogothē, kana taama ūcio mūtume na guoya wa ng'ōndu kana gatani, kana kindū kīngī gīothē kīa rūūa rūrīa rūgwatīe ūgumu ūcio, nī ūndū ūgumu ūcio nī wa kwananga; kindū kiu no nginya gīcinwo. **53** “No rīrī, rīrīa mūthīnjīrī-Ngai angīrora kindū kiu, ūgumu ūcio ūkorwo ndūthegeete nguo-inī iyo, kana ndigi-inī icio njogothē kana taama-inī ūcio mūtume, kana kindū kīa rūūa-rī, **54** niagaathana kindū kiu kīgwatītīo ūgumu gīthambio. Ningī niagakīga handū mwanya mīthenya īngī mūgwanja. **55** Thuutha wa kindū kiu kīgwatīe ūgumu gūthambio-rī, mūthīnjīrī-Ngai niagakīrora, na angikorwo ūgumu ūcio ndūrī ūndū ūgarūrūkīte, o na gūtuika ndūthegeete-rī, kindū kiu kīrī na thaahu. Nīgīcinwo na mwaki, o na aakorwo ūgumu ūnyīitīte mwena ūmwe kana ūrīa ūngī. **56** Hīndī īrīa mūthīnjīrī-Ngai angīrora kindū kiu na akore ūgumu ūcio ūnyihanyīlthē thuutha wa kindū kiu gūthambio-rī, niagatembūra nguo iyo ehērie hau he na ūgumu kuuma nguo-inī iyo, kana rūūa-inī, kana ndigi-inī icio njogothē, kana taama-inī ūcio mūtume. **57** No ūgumu ūcio ūngīcooka wonēke nguo-inī, kana harī ndigi icio njogothē, kana taama ūcio mūtume, kana kindū kīa rūūa, ūgumu ūcio nīgūthegea ūrathegea, na kīrīa gīothē kīrī na ūgumu ūcio no nginya gīcinwo na mwaki. **58** Nguo iyo, kana ndigi icio njogothē, kana taama mūtume, kana kindū kīa rūūa kīrīa gīthambītīo gīkaniinwo ūgumu ūcio no nginya gīthambio rīngī, na nī gīgaaithirwo nī thaahu.” **59** Macio nīmo mawatho marīa makonīi indo inyīitītwo nī ūgumu, irī cia guoya wa ng'ōndu, kana taama wa gatani, kana ndigi njogothē, kana taama mūtume, kana kindū o gīothē kīa rūūa, nīmo mawatho ma gūtua kana indo icio irī na thaahu kana itirī na thaahu.

14 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Maya nīmo mawatho makonīi mūndū mūrīaru hīndī yake ya gūtherio thaahu, rīrīa aarehwo kūrī mūthīnjīrī-Ngai; **3** Mūthīnjīrī-Ngai niakoima nja ya kambī amūrore. Angikorwo mūndū ūcio niāhonete mūrīmū ūcio wa kīgwatanio wa ngothi, **4** mūthīnjīrī-Ngai niagaathana areherwo nyoni īgīrī irī muoyo na itarī na thaahu, na kamūtī ka mūtarakwa, na rūrīgī rwa rangi wa gakarakū, na mūthobi irehwo nī ūndū wa mūndū ūcio ūgūtherio. **5** Mūthīnjīrī-Ngai acooke aathane atī nyoni īmwe yacio ithīnjīrwo īgūrū rīa nyūngū ya rīūmba īrī na maaī matahītwo o hīndī iyo. **6** Ningī acooke oe nyoni iyo īrī muoyo, amītobokie, hamwe na kamūtī kau ka mūtarakwa, na rūrīgī rūu rwa gakarakū na mūthobi thīnī wa thakame ya nyoni iyo ithīnjīrwo īgūrū wa maaī macio matahītwo o hīndī iyo. **7** Mūthīnjīrī-Ngai niakaminjīrīa mūndū ūcio ūrathērio mūrīmū ūcio ūngīgwatanio thakame iyo maita mūgwanja, na acooke oige atī mūndū ūcio ndarī na thaahu. Ningī acooke arekererie nyoni iyo īngī irī muoyo yūmbūke ithīi wērī-inī. **8** “Mūndū ūcio ūtheretio no nginya athambie nguo

ciake, no nginya enjwo njuīrī yake yothē na ethambe na maaī nīguo athirwo nī thaahu. Thuutha ūcio, no atoonye kambī; no rīrī, no nginya aikare nja ya hema yake mīthenya mūgwanja. **9** Mūthenya wa mūgwanja no nginya enjwo njuīrī yake yothē; no nginya enjwo mūtwe, na nderu, na ngobe, na njuīrī iria īngī ciake ciothe. Na no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, nake niagathirwo nī thaahu. **10** “Mūthenya wa kanana wakinya, no nginya atwarīre mūthīnjīrī-Ngai tūtūrūme twīrī na kamwatī, o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, na ciothe ikorwo itarī na kaūngū, atware hamwe na icunjī ithatū cia ikūmi kia eba ya mūtu mūhinyu ūtukanītīo na maguta nī ūndū wa iruta rīa mūtū, na kabakūrī kamwe ka maguta. **11** Mūthīnjīrī-Ngai ūrīa ūgaatua atī mūndū ūcio ndarī na thaahu niagatwara mūndū ūcio ūrathērio hamwe na maruta make mbere ya Jehova hau itoonero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **12** “Ningī mūthīnjīrī-Ngai ūcio niakoya gatūrūme kamwe gatu, akarute karī iruta rīa mahītīa, hamwe na kabakūrī kau ka maguta; niagacithūngūthīrīa hau mbere ya Jehova ituike iruta rīa gūthūngūthio. **13** Niagathīnjīrīa gatūrūme kau handū harīa hatheru, harīa iruta rīa kūhorohērio mehīa na iruta rīa njino ithīnjagīrwo. O ta ūrīa iruta rīa kūhorohērio mehīa rīrī rīa mūthīnjīrī-Ngai-rī, no taguo iruta rīa mahītīa rīrī rīake, rūu nī iruta itheru mūno makīrīa. **14** Mūthīnjīrī-Ngai ūcio niakoya thakame īmwe ya iruta rūu rīa mahītīa na amīhake moni ya gūtū kwa ūrīo kwa mūndū ūcio ūrathērio, na kīara kīrīa kīnēne gīa guoko gwake kwa ūrīo, na kīara kīrīa kīnēne gīa kūgūrū gwake kwa ūrīo. **15** Mūthīnjīrī-Ngai niagacooka oe maguta mamwe marīa marī kabakūrī-inī amaitīrīre rūhī rwake rwa mwena wa ūmotho, **16** acooke atobokie kīara gīake kīa muoroto kīa ūrīo maguta-inī macio marī rūhī rwake, aminjaminje maguta mamwe ma macio marī kīara gīake mbere ya Jehova maita mūgwanja. **17** Mūthīnjīrī-Ngai ūcio niakoya maguta mamwe ma marīa matigaire rūhī rwake amahake moni ya gūtū kwa ūrīo kwa mūndū ūcio ūrathērio, na kīara kīrīa kīnēne gīa guoko gwake kwa ūrīo, na kīara kīrīa kīnēne gīa kūgūrū gwake kwa ūrīo, īgūrū rīa thakame iyo ya iruta rīa mahītīa. **18** Namo maguta macio mangī marī rūhī rwake, mūthīnjīrī-Ngai niakamahaka mūtwe wa mūndū ūcio ūrathērio nīguo amūhorohērie hau mbere ya Jehova. **19** “Ningī mūthīnjīrī-Ngai niakaruta īgongona rīa kūhorohērio mehīa ahorohērie mūndū ūcio ūrathērio thaahu wake. Thuutha ūcio, mūthīnjīrī-Ngai niagathīnja iruta rīa njino **20** na arīrutīre kīgongona-inī, hamwe na iruta rīa mūtū nīguo amūhorohērie, nake athirwo nī thaahu. **21** “No rīrī angikorwo mūndū ūcio nī mūthīnī na ndangīhota kūruta indo icio, no nginya arute gatūrūme kamwe gatuīke iruta rīa mahītīa rīa gūthūngūthio nīguo rīmūhorohērie, hamwe na gīcunjī gīa ikūmi kia eba ya mūtū ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītīo na maguta, rītuike iruta rīa mūtū, na kabakūrī ka maguta, **22** na ndirahūgī īgūrī kana tūtutuura twīrī, o iria angīhota kūruta, īmwe ituike ya iruta rīa kūhorohērio mehīa, na irīa īngī ya iruta rīa njino. **23** “Mūthenya wa kanana wakinya no nginya acirehe kūrī mūthīnjīrī-Ngai hau itoonero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo nīgeetha athererio

hau mbere ya Jehova. **24** Nake muthinjiri-Ngai niakoya gatürume kau ka iruta rĩa mahitia, hamwe na kabakuri ka maguta, acithunguthirie mbere ya Jehova ituike iruta rĩa guthunguthio. **25** Niagathinja gatürume ka iruta rĩa mahitia na acooke oe thakame imwe yako amihake moni ya gütü kwa ürio kwa mündü ücio üratherio, na amihake kiara kiria kinene gĩa guoko gwake kwa ürio na kiara kiria kinene gĩa kügürü gwake kwa ürio. **26** Muthinjiri-Ngai niagekira maguta mamwe rühi rwa mwena wake wa ümotho, **27** na aminjaminje maguta mamwe ma macio marĩ rühi rwake na kiara kia muoroto gĩa guoko gwake kwa ürio, hau mbere ya Jehova, maita mügwanja. **28** Maguta mamwe ma macio marĩ rühi rwake amahake o haria aahakite thakame ya iruta rĩa mahitia, moni-inĩ ya gütü kwa ürio kwa mündü ücio üratherio, na kiara kiria kinene gĩa guoko gwake kwa ürio na kiara kiria kinene gĩa kügürü gwake kwa ürio. **29** Namo maguta macio mangĩ marĩ rühi rwake, muthinjiri-Ngai niakamahaka mütwe wa mündü ücio üratherio, niguo amühoroherie hau mbere ya Jehova. **30** Ningĩ niakaruta igongona rĩa ndirahugi kana tütutuura, o iria mündü ücio anghota küruta, **31** imwe iri iruta rĩa kühoroherio mehia na iyo ingĩ iri iruta rĩa njino, o hamwe na iruta rĩa mütü. Üguo niguo muthinjiri-Ngai akaahorheria mündü ücio üratherio hau mbere ya Jehova.” **32** Macio nimo mawatho makoniĩ mündü o wotho üria üri na mürimü wa ngothi üngigwatanio, na ndangihota küruta iruta riria riathanitwo rĩa gütherio gwake. **33** Ningĩ Jehova akĩra Musa na Harüni atiri, **34** “Riria mügaakinya бүрүри wa Kaanani, üria ngümühe ütuike igai rĩanyu, na niĩ njikire ügumu ügüthegea nyumba thiniĩ бүрүри-inĩ ücio-rĩ, **35** mwene nyumba iyo no nginya athii akeere muthinjiri-Ngai atiri, ‘Ninyonete kindü kihaana ta ügumu thiniĩ wa nyumba yakwa.’ **36** Muthinjiri-Ngai ücio niagaathana indo ciothe irutwo nyumba iyo atanatoonya kürora ügumu ücio, niageetha gütikagie kindü o na kimwe kiri nyumba iyo kingituo atĩ kiri na thaahu. Thuutha wa üguo muthinjiri-Ngai niagatoonya arore nyumba iyo. **37** Niakarora ügumu rüthingo-inĩ, na aakorwo rüri na türima twa rangi ta wa nyeki nduru kana wa rangi mütune tühaana ta tütoonyete thiniĩ wa rüthingo-rĩ, **38** muthinjiri-Ngai ücio niakoima nja ya nyumba iyo na acooke amihinge gwa kahinda ka mithenya mügwanja. **39** Muthenya wa mügwanja wakinya, muthinjiri-Ngai niagacooka athii arore nyumba iyo. Angiona ügumu ücio niüthegeete thingo-inĩ, **40** niagaathana mahiga marĩa marĩ na ügumu mamomorwo na mateo handü hatarĩ hatheru na küu nja ya itüura. **41** Niagaathana thingo ciothe ikürürwo mwena wa na thiniĩ, namo makürüro macio mateo kiara-inĩ na küu nja ya itüura. **42** Ningĩ moe mahiga mangĩ make namo mathenya macio mamomoretwo, na macooke moe rümba rierü mathinge nyumba iyo narĩ. **43** “Ügumu ücio üngicooka woneke ringĩ nyumba-inĩ iyo, thuutha wa mahiga macio kumomorwo, na thingo icio gükürürwo na igathiingwo ringi-rĩ, **44** muthinjiri-Ngai niagacooka athii amirore ringĩ, na angiona ügumu ücio niüthegeete nyumba-inĩ iyo, ücio ni ügumu wa kwananga; nyumba iyo iri na thaahu. **45** No nginya imomorwo: mahiga mayo, na mbaü, na thingo ciothe,

nacio indo icio itwarwo handü hatarĩ hatheru na küu nja ya itüura. **46** “Mündü o wotho üngitoonya nyumba iyo hĩndi iyo iri hinge niakanyitwo nĩ thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **47** Mündü o wotho üngikoma kana arĩre irio nyumba iyo, no nginya athambie nguo ciake. **48** “No riri, muthinjiri-Ngai angituka kümirora akore atĩ ügumu ücio ndüthegeete thuutha wa nyumba iyo güthingwo ringi-rĩ, niagatua atĩ nyumba iyo ndiri na thaahu, nigükorwo ügumu ücio niüthirite. **49** Niageetha atherie nyumba iyo, niakoya nyoni igiri, na kamuti ka mütarakwa, na rürigi rwa rangi wa gakaraku, na müthobi. **50** Niagathinjira nyoni imwe ya icio igürü rĩa nyüngü ya rümba iri na maaĩ matahitwo o hĩndi iyo. **51** Acooke oe kamuti ka mütarakwa, na müthobi, na rürigi rwa rangi wa gakaraku na nyoni iyo iri muoyo, acitobokie thiniĩ wa thakame iyo ya nyoni iyo thinje, na maaĩ-inĩ macio matahitwo o hĩndi iyo, aminjaminjirie nyumba iyo maita mügwanja. **52** Niagatheria nyumba iyo na thakame ya nyoni iyo, na maaĩ macio matahitwo o hĩndi iyo, na nyoni iyo iri muoyo, na kamuti kau ka mütarakwa, na müthobi ücio, na rürigi rüu rwa rangi wa gakaraku. **53** Acooke arekererie nyoni iyo iri muoyo yümbuke ithii na küu werü-inĩ, nja ya itüura. Üguo niguo akaahorheria nyumba iyo, nayo niigathitwo nĩ thaahu.” **54** Macio nimo mawatho makoniĩ mürimü o ro wotho wa ngothi üria üngigwatanio, na ühere, **55** na ügumu üri nguo-inĩ kana thiniĩ wa nyumba, **56** na handü haimbu, na handü harĩ na mütünda, kana handü hakaragacuku, **57** niguo kümenyekage riria kindü gitari na thaahu na riria kiri na thaahu. Macio nimo mawatho makoniĩ mürimü ya ngothi üria üngigwatanio, na makoniĩ ügumu.

15 Nake Jehova akĩra Musa na Harüni atiri, **2** “Arirai andũ a Isiraeli, mümeere üü: ‘Riria mündü mürime o wotho angikorwo akiura kuuma njaga-inĩ yake, kuura küu nĩ thaahu. **3** Mündü ücio arikorwago arĩ na thaahu hĩndi iria angikorwo akiura hĩndi ciothe, o na kana angitiga kuura. Kuura küu arĩ nakuo kürütümaga athahe na njira ici: **4** “Üriri o wotho mündü ücio ükuura angikomera niükanyitwo nĩ thaahu, na kindü o gíotho kiria angikarira nigikanyitwo nĩ thaahu. **5** Mündü üria üngihutia üriri ücio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaĩ, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **6** Mündü o wotho üngikarira kindü gikarirwo nĩ mündü ücio üroira, no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaĩ, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **7** “Mündü o wotho üngihutia mündü ücio üroira no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaĩ, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **8** “Mündü ücio üroira angitüura mündü ütarĩ na thaahu mata-rĩ, mündü ücio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaĩ, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **9** “Matandiko mothe marĩa mündü ücio üroira angikarira akuutwo nĩ nyamü, nimakanyitwo nĩ thaahu, **10** nake mündü o wotho üngihutia kindü o na kimwe gikarire nĩ mündü ücio, niakanyitwo nĩ thaahu o nginya hwaĩ-inĩ; üria wotho üngiunganina indo icio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaĩ, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **11** “Mündü

ūcio ūkuura angihutia mündū atethambite moko na maaī, mündū ūcio ahutia no nginya athambie nguo ciae na ethambe na maaī, na atiinde ari na thaahu o nginya hwaī-inī. **12** “Nyūngū ya rūmba iria mündū ūcio angihutia, no nginya yūragwo, na kindū gīothe kīa mbaū no nginya gīkamūrwo na maaī. **13** “Rīria mündū ūcio angihonio mūrīmū ūcio wa kuura, nīageterera mīthenya mūgwanja nīguo ambirīrie gūtherio gwake; no nginya athambie nguo ciae na ethambe na maaī, matahitwo o hīndī ūyo, nake nīagathirwo nī thaahu. **14** Mūthenya wa kanana wakinya, no nginya arute ndirahūgī igirī kana tūtutuura twīrī, athīī mbere ya Jehova hau itoonero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo na acinengere mūthīnjīri-Ngai. **15** Nake mūthīnjīri-Ngai nīagaciruta igongona, īmwe īrī iruta rīa kūhoroherio mehīa na īrīa īngī īrī iruta rīa njino. Ūguo nīguo akaahoroheria mündū ūcio hau mbere ya Jehova, nī ūndū wa kuura gwake. **16** “Rīria mündū mūrūme angiumwo nī hinya wa arūme, no nginya ethambe mwīrī wothē na maaī, na atiinde ari na thaahu o nginya hwaī-inī. **17** Nguo o yothē kana rūūa ingīitīkīrwo nī hinya wa arūme handū, no nginya ithambio na maaī, na itiinde irī na thaahu o nginya hwaī-inī. **18** Rīria mündū mūrūme akomania na mündū-wa-nja, nake oimwo nī hinya wa arūme, o eerī no nginya methambe na maaī, nao matiinde marī na thaahu o nginya hwaī-inī. **19** “Rīria mündū-wa-nja ekuura ihinda-inī rīake rīa mwerī, nīagaikara mīthenya mūgwanja ari na thaahu, nake mündū o wothē ūngīmūhutia, atiinde ari na thaahu o nginya hwaī-inī. **20** “Kindū o gīothe angikomera ihinda-inī rīake rīa mwerī nīgikanyitwo nī thaahu, na kindū o gīothe angīkarīra nīgikanyitwo nī thaahu. **21** Mündū o wothē ūngihutia ūrīrī wake no nginya athambie nguo ciae na ethambe mwīrī na maaī, nake atiinde ari na thaahu o nginya hwaī-inī. **22** Mündū o wothē ūngihutia kīndū o gīothe aikarīre no nginya athambie nguo ciae na ethambe mwīrī na maaī, nake atiinde ari na thaahu o nginya hwaī-inī. **23** Kindū kīu kīngīkorwo nī ūrīrī, kana o kindū kīngī mündū-wa-nja ūcio aikarīre, hīndī ūyo mündū wothē angīkūhutia, nīagatinda ari na thaahu o nginya hwaī-inī. **24** “Mündū mūrūme angīkoma nake na ahutio nī thakame ya ihinda rīake rīa mwerī, nīagaikara ari na thaahu mīthenya mūgwanja; naguo ūrīrī o wothē angīkomera nīūkanyitwo nī thaahu. **25** “Rīria mündū-wa-nja angīura thakame ategūtīgīthīria mīthenya mīngī ihinda rītārī rīake rīa mwerī, kana kuura kūngī gūkīrīte ihinda rīake rīa mwerī, nīagaikara ari na thaahu rīrīa rīothe ekuura ūguo, o ta ūrīa akoragwo ari na thaahu ihinda-inī rīake rīa mwerī. **26** ūrīrī wothē ūrīa angīkoma rīrīa rīothe ekuura ūguo, nīūkanyitwo nī thaahu, o ta ūrīa ūrīrī wake ūkoragwo na thaahu ihinda-inī rīake rīa mwerī, na kīrīa gīothe angīkarīra nī gīkaanyitwo nī thaahu, o ta ūrīa gūkoragwo ihinda-inī rīake rīa mwerī. **27** Mündū o wothē angīcīhutia nīākanyitwo nī thaahu; nake no nginya athambie nguo ciae na ethambe mwīrī na maaī, na atiinde ari na thaahu o nginya hwaī-inī. **28** “Aarīkia gūtiga kuura, nīageterera mīthenya mūgwanja, na thuutha ūcio nīagathirwo nī thaahu. **29** Mūthenya wa kanana wakinya, no nginya arute ndirahūgī igirī kana tūtutuura twīrī, acirehere mūthīnjīri-Ngai hau

itoonero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **30** Mūthīnjīri-Ngai nīakaruta īmwe īrī iruta rīa kūhoroherio mehīa, nayo ūyo īngī īrī iruta rīa njino. Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akaamūhoroheria hau mbere ya Jehova nī ūndū wa thaahu wa kuura kīu gwake. **31** “No nginya mwēhanīrīrie andū a Isīraeli na indo iria ingīmagwatia thaahu, nīgeetha matikanakue marī na thaahu nī ūndū wa gūthaahia gīikaro gīakwa kīrīa kīrī gatagatī kao.” **32** Macio nīmo mawatho marīa makonīī mündū ūrīa ūkuura, na ma mündū o wothē ūrīa ūnyīititwo nī thaahu nī ūndū wa kuumwo nī hinya wa arūme, **33** na ma mündū-wa-nja nī ūndū wa ihinda rīake rīa mwerī, na ma mündū mūrūme kana mündū-wa-nja ūrīa ūkuura, na ma mündū mūrūme ūrīa ūngīkoma na mündū-wa-nja ūrīa ūrī na thaahu.

16 Nake Jehova akīarīria Musa thuutha wa gīkūū kīa ariū ariā eerī a Harūni ariā maakūire rīrīa mookire magīkūhīrīria mbere ya Jehova. **2** Jehova akīria Musa atīrī: “Ira mūrū wa nyūkwa Harūni ndagatoonyage o rīrīa enda Handū-harīa-Hatheru-Mūno, hau thuutha wa gītambaya gīa gūcuuria kīrīa kīrī mbere ya gītī gīa tha kīrīa kīrī igūrū wa ithandūkū rīa kīrīkanīro ndakae gūkua, tondū hau nīho ndīyumagīria ndī thīnī wa itu hau igūrū wa gītī gīa tha. **3** “Ūū nīguo Harūni arītōonyaga harīa haamūre: arītōonyaga na gatēgwa ka iruta rīa kūhoroherio mehīa, na ndūrūme īmwe ya iruta rīa njino. **4** Nārīhumbaga kanjū ya gatani īrīa nyamūre, na thuruarī cia thīnī na gatani irīganīe na mwīrī wake, nārīhītoraga mūcībī ūrīa wa gatani, na akeoha kīremba kīrīa gīa gatani. Icio nīcio nguo iria nyamūre; nī ūndū ūcio no nginya ethambe na maaī mbere ya gūcīhumba. **5** Nīakoya thenge igirī cia iruta rīa kūhoroherio mehīa, na ndūrūme ya iruta rīa njino kuuma kūrī kīrīndī kīa andū a Isīraeli. **6** “Harūni nīakaruta ndegwa ūyo īrī iruta rīa kūhoroherio mehīa make mwene nīguo ehoroherie we mwene na nyūmba yake. **7** Nīngī nīakoya thenge icio cīerī acīneane hau mbere ya Jehova itoonero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **8** Nīagacūkīra thenge icio cīerī mītī, ūmwe nī wa Jehova, naguo ūcio ūngī nī wa mbūrī ya kūrēkererio īkūuithītio mehīa. **9** Harūni nīakaruta thenge īrīa īkaagūrwo nī mūtī wa mwena wa Jehova, amīrute īrī igongona rīa kūhoroherio mehīa. **10** No thenge īrīa īkaagūrwo nī mūtī ītūike ya kūrēkererio īkūuithītio mehīa nīkaneanwo mbere ya Jehova īrī muoyo, ītūike ya kūhorohanīria, na ūndū wa kūmīrekereria īthīire werū-inī, īrī yo ya kūrēkererio īkūuithītio mehīa. **11** “Harūni nīakarehe ndegwa ūyo ītūike ya iruta rīa mehīa make mwene, nīguo ehoroherie we mwene na nyūmba yake, na nīagathīnja ndegwa ūyo nī ūndū wa iruta rīa kūhoroherio mehīa make mwene. **12** Nīakoya rūgīo rwa ūbani rūiyūrītio makara ma mwaki marūtītwo kīgongona-inī mbere ya Jehova, na ngundi igirī cia ūbani mūhinyu ūrīa ūtarīkaga wega, na acitwera na kīu thuutha wa gītambaya gīa gūcuurio. **13** Nīagekīra ūbani ūcio mwaki-inī mbere ya Jehova, nayo ndogo ya ūbani ūcio nīgathiika gītī kīu gīa tha, kīu kīrī igūrū rīa ithandūkū rīa ūira, nīguo ndagakue. **14** Nīngī nīakoya thakame īmwe ya ndegwa ūyo na kīara gīake, amīminjāminje mwena wa mbere

wa giti kiu gia tha; ningi niakaminjaminja imwe yayo na kiara giake maita mugwanja hau mbere ya giti kiu gia tha. **15** “Ningi niagathinja thenge iria ya iruta ria kuhoroherio mehia makoni andu acio, na atware thakame yayo thuutha wa gitambaya gia gicucurio, eke nayo o ta uria eekire thakame ya ndegwa iyo: amiminjaminje iguru ria giti kiu gia tha o na mbere yakio. **16** Uguo niguu akaahoroheria Handu-haria-Hatheru-Muno tondū wa thaahu na uremi wa andu a Israeli, kuringana na mehia mao mothe. Na uguo noguo ageeka ni undu wa Hema-ya-Gutunganwo, iria iri gatagati kao na thaahu wao. **17** Gutiri mundu o na uriku ugaakorwo thini wa Hema-ya-Gutunganwo kuuma ihinda riria Haruni agaathu kuhoroheria Handu-haria-Hatheru-Muno ngina hinda iria akoima ho, arikite kwihoherio we mwene, na akahoroheria nyumba yake na akahoroheria kirindi giothe gia Israeli. **18** “Ningi niakoima athi kigongona-ini kiria kiri hau mbere ya Jehova akihoherio. Niakoya thakame imwe ya ndegwa iyo, na thakame imwe ya thenge, amihake hia ciothe cia kigongona kiu. **19** Niakaminjaminja thakame imwe na kiara giake iguru riakio maita mugwanja, agitherie na akiamure niguu githirwo ni thaahu wa andu a Israeli. **20** “Haruni aathia kuhoroheria Handu-haria-Hatheru-Muno, na Hema-ya-Gutunganwo na kigongona kiu, niakarehe thenge iria iri muoyo. **21** Niakagirira moko make meri iguru ria mutwe wa thenge iyo iri muoyo, na oimburi hau iguru riayo waganu wothe na uremi wa andu a Israeli, oimbure mehia mao mothe, amacokererie iguru ria mutwe wayo. Niakakereria thenge iyo iithire weru-ini imenyereirwo ni mundu uria iuthurirwo wira ucio. **22** Thenge iyo nigakuiithio mehia mao mothe, imatware kundu kura gitatuiragwo ni Andu; nake mundu ucio niakakereria thenge iyo na kuu weru-ini. **23** “Haruni niagacooka atoonye Hema-ya-Gutunganwo arute nguo cio cia gatani iria eekire mbere ya gutoonya Handu-haria-Hatheru-Muno, nake acitige kuo. **24** Niagethamba mwiri na maa, ari handu hatheru na acooke ehume nguo ciake cia nduire. Acooke oime nja na erutire iruta ria njino ni undu wake mwene, na arute iruta ria njino ni undu wa andu, niguu ehoherio we mwene na ahoroherio andu aria anga. **25** Ningi niagaciniira maguta ma iruta ria kuhoroherio mehia iguru ria kigongona. **26** “Mundu ucio urekagiriira thenge iyo ya gukuuithio mehia no ngina athambie nguo ciake na ethambe mwiri na maa; thuutha ucio acooke atoonye kamb. **27** Ndegwa iyo na thenge, iria cia iruta ria kuhoroherio mehia, iria thakame yacio yatwarirwo Handu-haria-Hatheru-Muno ya kuhorohaniira, no ngina ciumio nja ya kamb; njua ciacio na nyama, na mahu ciothe icinwo ihie biu. **28** Mundu uria ugacicina no ngina agaathambia nguo ciake na ethambe mwiri na maa; thuutha ucio no acooke atoonye kamb. **29** “Undu iyo ugutuika watho mwandike wa kurumagiriirwo hinda ciothe ni inyu: muthenya wa ikumi mweri-ini wa mugwanja no ngina mwimage irio, na mutikarutage wira o na uriku, ari mundu uciarirwo bururi wanyu, kana ari mugeni uria utuuranagia na inyu, **30** tondū muthenya ucio nimukahoroherio, niguu mutherio. Hinda iyo

nimugatherio kuuma kuri mehia manyu mothe muri hau mbere ya Jehova. **31** Iyo ni Thabatū ya kuhurika, na no ngina mwimage irio; iyo ni watho mwandike wa kurumagiriirwo hinda ciothe. **32** Muthinjiri-Ngai uria mutiririe maguta na akaamurwo gicooka ithenya ria ithe ta muthinjiri-Ngai uria munene niwe ukaahoroheria andu. Niakumbaga nguo iria nyamure cia gatani **33** na ahoroherio Handu-haria-Hatheru-Muno, na Hema-ya-Gutunganwo, na kigongona, na athinjiri-Ngai, na andu othe a muingi wa Israeli. **34** “Undu iyo ugutuika watho mwandike wa kurumagiriirwo hinda ciothe ni inyu; horohio irirutagwo riita rimwe o mwaka ni undu wa mehia mothe ma andu a Israeli.” Na gugikwo o ta uria Jehova aathite Musa gwikagwo.

17 Ningi Jehova akira Musa atiri, **2** “Ariria Haruni, na ari ake na andu othe a Israeli, imeere atiri: ‘Uu niguu Jehova aathanite: **3** Mundu o wothe Muisraeli urirutaga igongona ria ndegwa, kana ria gatirume, kana ria mburi thini wa kamb kana nja ya kamb, **4** handu ha kirirehe itoonero-ini ria Hema-ya-Gutunganwo, arirute riri igongona ria kurutirwo Jehova hau mbere ya Hema-iria-Nyamure ya Jehova-ri, mundu ucio niagatuuo ari na mahitia ma guita thakame; mundu ucio niatite thakame, na no ngina aingatwo kuuma kuri andu ao. **5** Undu iyo niwagutuma andu a Israeli matwaragire Jehova magongona maria riu mararutirwo weru-ini. No ngina mamarehagire muthinjiri-Ngai, uguo ni kuuga kuri Jehova, hau itoonero-ini ria Hema-ya-Gutunganwo, marutwo maru maruta ma uguano. **6** Muthinjiri-Ngai niakaminjaminja thakame kigongona-ini kia Jehova hau itoonero-ini ria Hema-ya-Gutunganwo, na acine maguta mari mutarariko mwega wa gukenia Jehova. **7** Matikanacooke o na ri kura magongona mao o na mariku kuri mihanano ya mburi iria mahuraga umaraya nayo. Iyo ni watho mwandike wa kurumagiriirwo hinda ciothe kuri o, na kuri njirwa iria igooka.’ **8** “Meere atiri: ‘Muisraeli o wothe, kana mugeni o na uriku utuuranagia nao, ukaaruta iruta ria njino, kana arute igongona, **9** na ndarutire hau itoonero-ini ria Hema-ya-Gutunganwo arirutire Jehova-ri, mundu ucio no ngina aingatwo kuuma kuri andu ao. **10** “Muisraeli wothe kana mugeni o wothe utuuranagia nao ukaarita thakame o yoth, ningahugukira mundu ucio urite thakame, na ningamungata kuuma kuri andu ao. **11** Nigukorwo muoyo wa kumbe uri thini wa thakame, na niyo ndimuheete mwihorohagirie nayo kigongona-ini; thakame niyo ihorohagiria muoyo wa mundu. **12** Ni undu ucio ngirwa andu a Israeli atiri, “Gutiri mundu o na umwe thini wanyu wagiriirwo ni kura thakame, o na mugeni uria utuuranagia na inyu ndakanarie thakame.” **13** “Muisraeli o wothe, kana mugeni o wothe utuuranagia na inyu, ukaaguima nyamu kana nyoni o yoth ingirio, no ngina agaita thakame yayo thi, acooke amithike na tiri, **14** tondū muoyo wa kumbe giothe ni thakame yakio. Niki njirite andu a Israeli atiri, “Mutikanarie thakame ya kumbe o giothe, tondū muoyo wa kumbe ni thakame yakio; mundu o wothe ungimira no ngina aingatwo.” **15** “Mundu o

wothe, ari wa gúciarirwo búrúri wanyu kana ari mügeni, angikaaria nyamú ikuite kana itambuurangitwo ní nyamú cia githaka-ri, no nginya agaathambia nguo ciale na ethambe na maai, na atiinde na thaahu nginya o hwaí-ini; thuutha úcio níagathirwo ní thaahu. **16** No angikaaga gúthambia nguo ciale na aage gwithamba-ri, níagacookerewo ní úúru úcio wake.”

18 Nake Jehova akíira Musa atíri, **2** “Aríria andú a Isiraeli, úmeere atíri: ‘Níi ní níi Jehova Ngai wanyu. **3** Mútikaneke maúndú maría andú a Misiri, kúria mwatúiraga, meekaga, na mútikaneke maúndú maría mekagwo búrúri wa Kaanani, kúria ndíramútware. Mútikarúmiríre mithiire yao. **4** No nginya mwathikagíre mawatho makwa na múmenyagíríre gwathikíra kíria kía watho wakwa na kúrumírírwó. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu. **5** Túurai mürúmitie kíria kía watho wakwa na kúrumírírwó, na mawatho makwa, nígúkorwo mündú úria úríimathikagíra níarítúúrio muoyo nímó. Níi ní níi Jehova. **6** “Gútirí mündú o na úríkú úgaathengerera mündú wa nyúmba yake níguo makomanie; níi ní níi Jehova. **7** “Ndúkanakonrithie thoguo ní úndú wa gúkoma na nyúkwá. Úcio ní nyúkwá; ndúkanakome nake. **8** “Ndúkanakome na mútumia wa thoguo; úguo ní gúconorithia thoguo. **9** “Ndúkanakome na mwarí wa nyúkwá, kana mwarí wa thoguo úria múciarítwo ní ithe úmwe kana mwarí wa nyúkwá úria mútarí a ithe úmwe. **10** “Ndúkanakome na mwarí wa mürúguo kana mwarí wa mwaríguo; úguo ní gwíconorithia. **11** “Ndúkanakome na mwarí wa mündú-wa-nja wa thoguo, úria úciarítwo ní thoguo; úcio no ta mwarí wa nyúkwá. **12** “Ndúkanakome na mwarí wa nyina na thoguo; úcio ní mündú wa nyúmba ya thoguo. **13** “Ndúkanakome na tataguo, úcio ní mündú wa nyúmba ímwe na nyúkwá. **14** “Ndúkanakonrithie mürú wa nyina na thoguo, na úndú wa gúthengerera mútumia wake níguo múkomanie; úcio ní tataguo. **15** “Ndúkanakome na mútumia wa mürúguo. Úcio ní mútumia wa mürúguo; ndúkanakome nake. **16** “Ndúkanakome na mútumia wa mürú wa nyúkwá; úguo nígwíconorithia mürú wa nyúkwá. **17** “Ndúkanakome na mündú-wa-nja úcooke úkome na mwarí. Ndúkanakome na mwarí wa mürú, kana mwarí wa mwarí; acio ní andú a nyúmba yake. Úcio ní waganu. **18** “Ndúkanahikie mwarí wa nyina na mútumia waku atuíke múiru wa mútumia waku, úkorange nake mútumia waku ari muoyo. **19** “Ndúkanathengerere mündú-wa-nja múkomanie ríria ari na thaahu wa híndi yake ya mweri. **20** “Ndúkanakome na mútumia wa mündú úngí, ndúgethaahie nake. **21** “Mútikanekeane ciana cianyu irutírwó Moleku igongona, mútikanaahie rítwa ría Ngai wanyu. Níi ní níi Jehova. **22** “Ndúkanakome na mündú mürúme ta úria mündú akomaga na mündú-wa-nja; úndú úcio úrí magigi. **23** “Ndúkanakome na nyamú nawe wíthaahie nayo. Mündú-wa-nja ndakanetware harí nyamú akome nayo; gwíka úguo ní waganu múkíru njano. **24** “Mútikanaahie na úndú o na úmwe wa macio, tondú úguo níguo ndúrírí íria ngúingata ímweherere ciethaahirie. **25** O naguo búrúri níwathaahirio; ní úndú úcio ngúherithíría mehia

maguo, naguo búrúri úcio úgíthahíka ariá maatúiraga kuo. **26** No inyuí, no nginya mürúmie kíria kía watho wa kúrumírírwó, na mawatho makwa. Andú ariá maciarírwó búrúri wanyu, kana ageni ariá matúúranagia na inyuí, matikaneke úndú o na úríkú wa macio marí magigi. **27** nígúkorwo maúndú macio mothe nímó meekagwo ní andú ariá maatúiraga búrúri úcio mbere wanyu, naguo búrúri úcio úkíníitwo ní thaahu. **28** O na inyuí mungígíwathia búrúri úcio thaahu, níukamúthahíka o ta úria watahíkire ariá maatúiraga kuo mbere wanyu. **29** “Mündú o wothé úngíka úndú o na úmwe wa maúndú macio marí magigi, andú ta acio no nginya maingatwo kuuma kúri andú ao. **30** Rúmiai maúndú maría ndímwathíte na mútikanaarúmiríre mítugo íyo írí magigi, íria yekagwo mútaanoka, na mútikanaahie nayo. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu.”

19 Níngí Jehova akíira Musa atíri, **2** “Aríria kíungano gíothe kía Isiraeli, úmeere atíri, ‘Túikai atheru tondú níi, Jehova Ngai wanyu, ndí mútheru. **3** “O mündú wanyu no nginya atíe nyina na ithe, na no nginya mürúmagie Thabatú ciakwa. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu. **4** “Mútikandiríke, múhooyage múnianano kana mwithondekere ngai cia kígera gíwketio. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu. **5** “Ríria múkúrutíra Jehova igongona ría úiguano, rírutagei na níjira íria íngítuma igongona ríu ríanyu rítíkíríke. **6** Igongona ríu müríríage o múthenya úcio ríarutwo, kana múthenya úyú úngí; kíndú o gíothe kía ríu kíngítigara gíkinyie múthenya wa gatátú, no nginya gícínwo kíhie bíú. **7** Kíndú o na kírikú kíario kíngíkaaríio múthenya wa gatátú, igongona ríu tí rítheru na rítigetíkírwó. **8** Mündú o wothé úngíríria múthenya wa gatátú, níagacookerewo ní úúru úcio ékite, tondú níathaahítie kíndú kíarutírwó Jehova kíri gítheru; mündú úcio no nginya aingatwo kuuma kúri andú ao. **9** “Ríria múkúgetha írio búrúri-iní wanyu, mútikanagethe nginya ndeere-iní cia mígúnda wanyu, o na mútikanonangie rúitíki rwa magetha manyu. **10** Mútigacookage ríngí kúhaara mígúnda-iní wanyu ya míthabíbú, o na mútikahaarage thabíbú íria ígúite thí. Citigagíríe andú ariá athíini na ariá ageni. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu. **11** “Mútikanaíye. “Mútikanaheenanie. “Mündú ndakanahenie úria úngí. **12** “Mútikanehite na maheeni múkígíwetaga rítwa ríakwa, na ní úndú úcio múthaahie rítwa ría Ngai wanyu. Níi ní níi Jehova. **13** “Mútikaheenie mündú úria úngí, muoe indo ciale kana múmútunye indo ciale. “Mútikanaikarie múcaara wa müruti wa wíra úkinyie rúciú. **14** “Mútikanaarume mündú útaiguaga, kana múgíre mútumumu kíndú gía kúmúhínga, no mwtigagíríe Ngai wanyu. Níi ní níi Jehova. **15** “Mútikanoogomie kíhooto; ndúkanacáire mündú tondú ní múthíini kana mündú múnene úrí ígweta, no tuagírí mündú úria úngí cíira na kíhooto. **16** “Mútikanoúre múgícambanagia gatagatí-iní ka andú anyu. “Mútikaneke úndú úngírehere mündú úria úngí úgwatí. Níi ní níi Jehova. **17** “Ndúkanathúúre mürú wa thoguo ngoro-iní yaku. Kaanagia mündú úria úngí maúndú útekúhithíría nígeetha ndúkanagwataníre nake mahítia-iní make. **18** “Ndúkaneríhírie kana útume

mündü wanyu üthü, no endaga mündü üria üngi o ta üria wiyendete wee mwene. Nii ni nii Jehova. 19 “Rümagiai uuge wakwa. “Ndükanaciarithanie nyamü itari cia kiruka kimwe. “Ndükanahaande müginda waku mbeü mithemba iiri. “Ndükanehumbe nguo itumitwo na ndigi mithemba iiri itahaanaine. 20 “Mündü mürüme angikoma na mündü-wa-nja ngombo, nake aakorwo nímüurie ni mündü üngi, no ndaküürütwo kana akarekererwo, no nginya maherithio ta üria kwagiriire. No matikooragwo, tondü mündü-wa-nja ücio ndatigite gütuika ngombo. 21 Nake mündü mürüme ücio-rí, no nginya arute ndürüme, amítware itoonyero-ini ría Hema-ya-Gütünganwo ituike iruta ría kürütirwo Jehova ría kühoroherio mahitia. 22 Müthinjiri-Ngai niakahoroheria mündü ücio na ndürüme iyo ya iruta ría mahitia, irütirwo hau mbere ya Jehova ni ündü wa ríthia riu ehitie, nake niakarekerwo ríthia riake. 23 “Riria mügaatoonya bürüri ücio wa Kaanani, na mühaande miti ya mithemba yotho íciaraga maciaro-rí, ni mügaatua ati maciaro macio mari na thaahu. Ihinda ría miaka itatü nímükamatua ati mari na thaahu, na matikanariio. 24 Mwaka wa kana, maciaro mothe mayo nímagatuika matheru, matuika maruta ma kügocithia Jehova. 25 No mwaka wa gatanu, no mürüme maciaro mayo. Üguo nígwo magetha manyu makoongerereka. Nii ni nii Jehova Ngai wanyu. 26 “Mütikanarie nyama iiri na thakame thiini wayo. “Mütigekage maündü ma küragüra kana ma kürogana. 27 “Mütikanenje njuiri cianyu thikiririo-ini kana mürengé mithia ya nderu cianyu. 28 “Mütikanetemange müiri yanyu ni ündü wa andü ariaku, kana mwikire marüüri müiri-ini yanyu. Nii ni nii Jehova. 29 “Ndükanaagithie mwariguo gitiio na ündü wa kümürekereria atuuke mümaraya, kana ündü ücio ütume bürüri ügarürükire úmaraya, na üüyürwo ni waganu. 30 “Ményagüirai Thabatü ciakwa, na mütiage handü hakwa haria haamüre. Nii ni nii Jehova. 31 “Mütikanatuirie maündü kürü andü ariaku mari maroho ma küragüra kana arogi, nigükorwo nímakamügwatia thaahu. Nii ni nii Jehova Ngai wanyu. 32 “Rügamagürai andü ariaku, mümatíage; heagai andü ariaku gitiio, na mwitigagire Ngai wanyu. Nii ni nii Jehova. 33 “Hindi iria mügeni aatüürania na inyuü bürüri-ini wanyu, mütikanamwike üüru. 34 Mügeni üria ütúüranagia na inyuü no nginya atuagwo taari mündü üciarirwo bürüri wanyu. Mwendei ta üria mwíendete inyuü ene, nigükorwo o na inyuü mwarí ageni bürüri wa Misiri. Nii ni nii Jehova Ngai wanyu. 35 “Mütikahüthagire ithimi itari cia kihooto riria mügüthima ürailu, kana ürütü, kana üngi. 36 Hüthagürai ithimi cia kihooto, na mahiga ma güthima ma kihooto, na eba ya kihooto, na hini ya kihooto. Nii ni nii Jehova Ngai wanyu üria wamürutire bürüri wa Misiri. 37 “Rümagiai iria ciakwa cia watho ciothe na mawatho makwa mothe, na mümarümagiriire. Nii ni nii Jehova.”

20 Ningi Jehova aküra Musa atiri, 2 “Ira andü a Israeli atiri: ‘Muisiraeli o wothé kana mügeni o wothé üria ütúüragaga bürüri wa Israeli úkaahéana ümwe wa ciana ciake kürü iria itagwo Moleku, no

nginya akooragwo. Müngi wothé ni úkaamühüüra na mahiga nyuguto. 3 Ningahügüküra mündü ücio, na ningamüingata kuuma kürü andü ao; tondü wa küheana ciana ciake kürü Moleku, niathahitie handü hakwa haria haamüre na agathaahia ríitwa riakwa itheru. 4 Müngi ücio wa andü üngikaaga küherithia mündü ücio üheanite ümwe wa ciana ciake kürü Moleku, mage kümüüragarí, 5 ningahügüküra mündü ücio, hamwe na andü a nyumba yake, na ndimaingate kuuma kürü andü ao, we mwene na ariaku othe mamürümagiriira na kühüüra úmaraya na Moleku. 6 “Ningahügüküra mündü üria ütúüragia maündü kuuma kürü andü ariaku mari na maroho ma küragüra na kuuma kürü arogi, niguo ahüüre úmaraya na ündü wa kümürümüriira, na ningamüingata kuuma kürü andü ao. 7 “Mwiyamürei mütuika atheru tondü nii ni nii Jehova Ngai wanyu. 8 Rümagiai iria ciakwa cia watho na mücirümagiriire. Nii ni nii Jehova, üria ümütheragia. 9 “Mündü o wothé üngiruma ithe kana arume nyina, no nginya ooragwo. Niarumite ithe kana akaruma nyina, na thakame yake nímakamücookerera. 10 “Mündü mürüme angitharia na mütumia wa mündü üngi, atharie na mütumia wa mündü wa itüüra riake, itharia ücio cieri, mündü mürüme ücio na mütumia, no nginya mooragwo. 11 “Mündü mürüme angikoma na mütumia wa ithe, niäconorithitie ithe. Mündü mürüme ücio na mütumia ücio eeri no nginya mooragwo; thakame yao nímakamücookerera. 12 “Mündü mürüme angikoma na mütumia wa müriü, eeri no nginya mooragwo. Ündü ücio mekite ni waganu ükirite njano; thakame yao nímakamücookerera. 13 “Mündü mürüme angikoma na mündü mürüme üngi ta üria mündü akomaga na mündü-wa-nja-rí, andü acio eeri nímekite ündü üri magigi. No nginya mooragwo; thakame yao nímakamücookerera. 14 “Mündü mürüme angihikia mündü-wa-nja na ahikie nyina, ücio ni waganu. Mündü mürüme ücio na andü-a-nja acio eeri no nginya macinwo na mwaki, nigeetha gütikanakorwo na waganu thiini wanyu. 15 “Mündü mürüme angikoma na nyamü-rí, no nginya mündü ücio ooragwo, na no nginya müürage nyamü iyo. 16 “Mündü-wa-nja angütiwaririra hari nyamü niguo akome nayo-rí, nímükooraga mündü-wa-nja ücio hamwe na nyamü iyo. No nginya mündü-wa-nja ücio ooragwo na nyamü iyo yüragwo; thakame yake nímakamücookerera, na thakame ya nyamü iyo imücookerere. 17 “Mündü mürüme angihikia mwarí wa ithe, ari mwarí wa ithe kana wa nyina, na makomanie, ücio ni njono. No nginya maingatwo mehere kuuma kürü andü ao. Níäconorithitie mwarí wa ithe. Na níagacookererwo ni üüru ücio ekite. 18 “Mündü mürüme angikoma na mündü-wa-nja hindi yake ya mweri, niäguüria riurüro riake, o nake mündü-wa-nja ücio agakigüüria riurüro ría thakame yake. Andü acio eeri nímakaingatwo kuuma kürü andü ao. 19 “Ndükanakome na tataguo kana mwarí wa nyina na thoguo, ni ündü gwika üguo ni güconorithia mündü üria müri rüriira; inyuü eeri nímügacookererwo ni üüru ücio mwikite. 20 “Mündü angikoma na tatawe-rí, niäconorithitie mamawe. Nímagacookererwo ni üüru ücio mekite; magaakua matari magia mwana. 21 “Mündü angihikia mütumia

wa mūrū wa nyina ūcio nī thaahu, nīaconorithītie mūrū wa nyina. Megūtūūra matarī magīa mwana. **22** “Rūmagiai irīra ciakwa ciothe cia watho, na mawatho makwa mūmarūmagīrīre, nīguo mūtūūre būrūrī ūria ndīramūtware, na nīgeetha ndūkanamūtahike. **23** Mūtikanatūūre kūringana na mītugo ya ndūrīrī iria ngūingata imweherere. Ndacimenire nī tondū nīciekire maūdū macio mothe. **24** No nīi ngīmūrīra atīrī, “Nīmūkegwatīra būrūrī wao; ningāmūhe guo ūtūike igai rīanyu, būrūrī ūrī būthi wa iria na ūkūi.” Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu, ūria wamwamūrīre kuuma kūrī ndūrīrī. **25** “Nī ūndū ūcio no ngīnya mūkūūranage nyamū iria itarī thaahu na iria irī thaahu, na nyoni iria itarī thaahu na iria irī thaahu. Mūtikanethaahie na nyamū kana nyoni o na irīkū, kana kindū o gīothe gīthīiagīra thī, iria ciothe ndaamūranirīe tondū irī thaahu harī inyūi. **26** No ngīnya mūtūike atheru harī nīi, tondū nīi, Jehova, ndī mūtheru, na nīndīmwmūranītie na ndūrīrī iria ingī mūtūike akwa kūūmbe. **27** “Mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja ūrī maroho marīa maragūruga kana mūrōgī thīnī wanyu, no ngīnya makooragwo. Mūmahūūre na mahiga nyuguto. Thakame yao nīikamacookerera.”

21 Nake Jehova akīra Musa atīrī, “Arīria athīnjīrī-Ngai, nīo ariū a Harūni, ūmeere atīrī: ‘Mūthīnjīrī-Ngai ndakanethaahie nī ūndū wa mūdū wao ūkūite, **2** tīga no akorīrwo arī mūdū wa nyūmba yake, ta nyina kana ithe, kana mūrūi kana mwarī, kana mūrū wa nyina, **3** kana mwarī wa nyina ūtarī mūhiku ūria ateithagia nī ūndū ndarī na mūthuuri, nī ūndū wake-rī, no ethaahie. **4** Ndakanethaahie nī ūndū wa athoni ake, na nī ūndū ūcio anyiitwo nī thaahu. **5** “Athīnjīrī-Ngai matikanenjwo mītwe, kana marengerere mīthia ya nderu ciao kana metemange mīrī yao nī ūndū wa gūkūirwo. **6** No ngīnya makorwo marī atheru harī Ngai wao, na matikanathaahie rīitwa rīa Ngai wao. Tondū nīo matwaragīra Jehova indo iria arūtīrwo irī iruta rīa njino, nīcio irio cia Ngai wao, no ngīnya makorwo marī atheru. **7** “Athīnjīrī-Ngai matikanahike andū-a-nja arīa methaahītie na ūmaraya, kana arīa matiganīte na athuuri ao, tondū athīnjīrī-Ngai nī atheru harī Ngai wao. **8** Matuagei atheru, tondū nīo marutagīra Ngai wanyu irio iria atūtīrwo igongona. Matuagei atheru, tondū nīi Jehova ndī mūtheru, o nīi ūria ūmūtheragia. **9** “Mwarī wa mūthīnjīrī-Ngai angīthāahia na gūtūika mūmaraya, nīaconorithītie ithe; no ngīnya acinwo na mwaki. **10** “Mūthīnjīrī-Ngai ūria mūnene, ūria ūrī gatagatī ka ariū-a-ithe, na ūtītīrīrio maguta mūtwe na akaamūrwo nīguo ehumbage nguo cia ūthīnjīrī-Ngai, ndakanarekererie njuūrī yake īikare itarī njanūre kana atembūrāge nguo cīake. **11** Ndakanatoonye handū harī kīimba. Ndakanethaahie o na aakorwo nī ūndū wa ithe kana nyina, **12** o na ndakanōime handū-harīa-haamūre ha Ngai wake, kana abathāahie, tondū nīamūrītvo, agatītīrīrio maguta ma Ngai wake. Nīi nī nīi Jehova. **13** “Mūdū-wa-nja ūria akaahikīa no ngīnya agaakorwo arī mūrītu gathirange. **14** Ndakanahikie mūtumia wa ndigwa, kana mūtumia matiganīte na mūthuuriwe, kana mūdū-wa-nja wīthāahītie na ūmaraya, no akaahikīa mūrītu

gathirange wa andū ao, **15** nīgeetha ndakanathaahie rūciarō rwake gatagatī ka andū ao. Nīi nī nīi Jehova, ūria ūmūtheragia.” **16** Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, **17** “Ira Harūni atīrī: ‘Harī njīarwa iria igooka, gūtīrī mūdū wa njīaro ciaku ūrī na kaūūgū ūgaakuhīrīria nīguo arūtīre Ngai wake irio cia igongona. **18** Gūtīrī mūdū o na ūmwe ūrī na kaūūgū ūgaakuhīrīria: mūdū mūtumumu kana gīthua, kana mūdū mūthūku ūthīu, kana ūrī na wonje, **19** mūdū mwonjon kīgūrū kana guoko, **20** mūdū ūrī iguku kana mūhomu, mūdū ūrī na kaūūgū ka rīitho, kana mūdū ūrī na ironda iratogota kana iroira, kana mūthūku nyee. **21** Gūtīrī mūdū wa njīaro cia Harūni ūria mūthīnjīrī-Ngai ūrī kaūūgū ūgaakuhīrīria nīguo atware maruta marīa marūtīrwo Jehova ma njino. ūcio ūrī na kaūūgū ndakanakuhīrīrie atī nīguo arute irio icio cia Ngai wake cia igongona. **22** We no arīe irio iria theru mūno cia Ngai wake, o na irio iria theru; **23** no rīrī, nī ūndū wa ūūgū ūcio wake, ndakanakuhīrīrie gītambaya gīa gūcuurio kana athengerere kīgongona, nīgeetha ndagathaahie handū hau hakwa harīa haamūre. Nīi nī nīi Jehova, ūria ūmatheragia.” **24** Nī ūndū ūcio Musa akīra Harūni na ariū ake ūguo, o na akīra andū a Isiraeli othe.

22 Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Ira Harūni na ariū ake matīiage maruta marīa matheru marīa andū a Isiraeli maanyamūrīre, nīgeetha matikanathaahie rīitwa rīakwa iheru. Nīi nī nīi Jehova. **3** “Meere atīrī, ‘Njīarwa iria igooka thuutha, mūdū o na ūrīkū wa njīaro cianyu angīgakorwo ethaahītie, nake akuhīrīrie maruta marīa matheru marīa andū a Isiraeli maamūrīre Jehova, mūdū ūcio no ngīnya aingatwo, ehēre mbere yakwa. Nīi nī nīi Jehova. **4** “Mūdū wa njīaro cia Harūni angīkorwo arī na mūrīmu wa ngoothī ūngīgwanatano, kana mwīrī wake ūkoira, ndakaarīa indo iria theru irūtītvo cia maruta, ngīnya agaathīrwo nī thaahu. Nīngī nīakanyīitvo nī thaahu angīkaahutia kindū gīthāahie nī kīimba, kana ahutīe mūdū o wothē ūria uumītvo nī hinya wa arūme, **5** o na kana angīhutia kindū o gīothe kīrīa gītambaga thī kīrīa kīngīmūgwatīa thaahu, kana ahutīe mūdū o na ūrīkū ūngītūma anyiitvo nī thaahu, o na thaahu ūcio ūngīkorwo nī ūrīkū. **6** Mūdū ūria ūngīhutia kindū o na kīrīkū ta kīu nīakanyīitvo nī thaahu o ngīnya hwaī-inī. Ndakanarīe kindū o na kīrīkū kīa maruta marīa maamūre, no akorīrwo ethambīte mwīrī na maai. **7** Rīūa rīathūa nīagathīrwo nī thaahu, na thuutha ūcio no arīe maruta marīa maamūre, tondū nīcio irio cīake. **8** Ndakanarīe nyama cia nyamū īkūite, kana nyama cia nyamū ītambuurītvo nī nyamū cia gīthaka, nīguo ndakae gūthāahio nīcio. Nīi nī nīi Jehova. **9** “Athīnjīrī-Ngai nīmarūmagīe mawatho makwa nīgeetha matīkahītāgie, nao makue nī ūndū wa kwaga gūtīia mawatho macio. Nīi nī nīi Jehova ūria ūmatheragia. **10** “Gūtīrī mūdū o na ūrīkū ūtarī wa nyūmba ya mūthīnjīrī-Ngai wagīrīrwo nī kūrīa maruta marīa matheru, o na mūgeni wa mūthīnjīrī-Ngai, kana mūrūti wa wīra gwake o nao matīgacīrīe. **11** No mūthīnjīrī-Ngai angīgūra ngombo na mbēeca, kana ngombo īciarīrwo gwake mūcīi, ngombo īyo no īrīe irio cīake. **12** Mwarī wa

müthinjiri-Ngai angihikio nĩ mündü ütari müthinjiri-Ngai, ndakanarie kindü o na kimwe kia maruta macio matheru. **13** No mwarĩ wa müthinjiri-Ngai angĩtuika mütumia wa ndigwa, kana matigane na müthuuriwe na ndarĩ ciana, nake acooke agaikare gwa ithe o ta rĩria aarĩ mwĩthĩ, no arie irio icio nyamũre cia ithe. No mündü ütetikĩritio, ndakanarie kindü o na kimwe giacio. **14** “Mündü o wotho angĩria maruta matheru atekũmenya, no nginya acookerie müthinjiri-Ngai kindü kũ kiamũre arĩte na ongerere gĩcunjĩ gĩa gatano gĩa thogora wakio. **15** Athinjiri-Ngai matikanathaahie maruta marĩa matheru marĩa andũ a Isiraeli marutagĩra Jehova, **16** na undũ wa kũmetikĩria marie maruta macio matheru, na ũguo ũtũme mũcookererwo nĩ mahĩtia marĩa mungĩrihio. Nĩ nĩ nĩ Jehova ũria ũmatheragia.” **17** Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **18** “Arĩria Harũni na ariũ ake, na warĩrie andũ a Isiraeli othe, ũmeere atĩrĩ: ‘Mündü o na ũrikũ thĩinĩ wanyu, arĩ Mũisiraeli kana arĩ mũgeni ũtũiraga Isiraeli, angikaarutĩra Jehova kũheo kĩa iruta rĩa njino nĩ undũ wa kũhingia mwĩhitwa, kana kĩrĩ kĩa iruta rĩa kwiyendera, **19** no nginya akaaruta njamba itarĩ na kaũũgũ kuuma kũrĩ ng’ombe, kana ng’ondũ, kana mbũrĩ, nĩgeetha kũheo kũ gũtikĩrike handũ-inĩ hanyu. **20** Mũtikanarehe kindü o na kĩrikũ kĩrĩ na kaũũgũ, tondũ gĩgeetikĩrika handũ-inĩ hanyu. **21** Rĩria mündü arĩrutaga kindũ kiumĩte rürũ-inĩ rwake rwa ng’ombe kana rwa mbũrĩ, kĩrĩ kĩa iruta rĩa ũguano rĩa kũrutĩrwo Jehova, nĩguo ahingie mwĩhitwa wa mwanya, kana kĩa iruta rĩa kwiyendera, no nginya gĩkoragwo gatarĩ na kaũũgũ kana kameni nĩguo gũtikĩrike. **22** Mũtikanarutĩre Jehova nyamũ ndumumu kana ndihie, kana irathua, kana kindũ o gĩothe kĩrĩ na mbatata, kana kĩrĩ na ironda iratogota kana iroira. Mũtikanagĩrĩre o na imwe ya icio kigongona-inĩ itũike ya iruta rĩa gũcinwo na mwaki harĩ Jehova. **23** No rĩrĩ, no mũrute ndegwa, kana ng’ondũ nyonju kana homu, irĩ ya igongona rĩa kwiyendera, no iyo ndingĩtikĩrwo itũike ya kũhingia mwĩhitwa. **24** Mũtikanarutĩre Jehova nyamũ ũria itihitio nyee, kana ikamendereka, kana ndarũre, kana hakũre. Mũtikanarute magongona ta macio bũrĩ-inĩ wanyu, **25** na mũtikanamũkĩre nyamũ ta icio kuuma kũrĩ mündü mũgeni atĩ nĩguo mũcirute itũike irio cia Ngai wanyu. Nyamũ ta icio itingĩtikĩrika handũ-inĩ hanyu, nĩ undũ nĩ nyonju, na irĩ na ũũgũ.” **26** Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **27** “Rĩria gacau, kana gatũrũme, kana koorĩ gaaciario, karĩkaraga na nyina mĩthenya mũgwanja. Kuuma mĩthenya wa kanana na thuutha ũcio, nĩgagetikĩrika gatũke iruta rĩa gũcinwo na mwaki harĩ Jehova. **28** Mũtikanathĩnje ng’ombe kana ng’ondũ hamwe na mwana wayo mũthenya ũmwe. **29** “Rĩria mũkũruta igongona rĩa gũcookeria Jehova ngaatho, rĩrutagei na njĩra ya gũtũma rĩtikĩrike nĩ undũ wanyu. **30** No nginya rĩrĩtho mũthenya o ro ũcio rĩarutwo; mũtikanatigie kindũ kĩa rĩro gĩkinyie rũcinĩ. Nĩ nĩ nĩ Jehova. **31** “Rũmagĩia maathani makwa na mũmarũmagĩrĩre. Nĩ nĩ nĩ Jehova. **32** Mũtikanathaahie rĩitwa rĩakwa itheru. No nginya andũ a Isiraeli mamenyage atĩ ndĩ mũtheru. Nĩ nĩ nĩ Jehova ũria ũmũtheragia, **33** na ũria wamũrutire bũrĩrĩ wa Misiri ndũike Ngai wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova.”

23 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Ici nĩcio ciathĩ ciakwa iria ciathanĩtuo, o iria ciathanĩtuo cia Jehova, iria mũkaahunjanĩria ũhoru wacio atĩ nĩ ciungano theru. **3** “Kũrĩ na mĩthenya itandatũ rĩria mungĩruta wĩra, no mũthenya wa mũgwanja nĩ Thabatũ ya kũhurũka, mũthenya wa kũungano gĩtheru. Mũtikanarute wĩra o na ũrikũ; kũria guothe mũgaatũura, iyo nĩ Thabatũ ya Jehova. **4** “Ici nĩcio ciathĩ iria ciathanĩtuo cia Jehova, nĩcio ciungano iria theru, iria mũrĩhunjanagĩria mahinda ma cio makinya. **5** Bathaka ya Jehova irĩambagĩrĩria hwaĩ-inĩ kwaira, mũthenya wa ikũmi na ina wa mweri wa mbere. **6** Mũthenya wa ikũmi na itano, wa mweri ũcio nĩguo giathi kĩa Jehova kĩa Migate itarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũmbia kĩrĩambagĩrĩria, na kwa ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja no nginya mũrĩĩage migate itarĩ na ndawa ya kũmbia. **7** Mũthenya wa mbere mũgĩe na kũungano gĩtheru, na mũtikarute wĩra ũria mũrutaga. **8** Mĩthenya mũgwanja rutagĩrai Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki. Na mũthenya wa mũgwanja, mũgĩage na kũungano gĩtheru, na mũtikanarute wĩra ũria mũrutaga.” **9** Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **10** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩria mũgaatoonya bũrĩrĩ ũcio ngũmũhe na mũgethe magetha maguo, nĩmũkarehere müthinjiri-Ngai kũheo kĩa mbere kĩa ngano rĩa mũkaagetha. **11** Nake athũngũthie kũheo kũ mbere ya Jehova nĩguo gũtikĩrike handũ-inĩ hanyu; müthinjiri-Ngai agagĩthũngũthia mũthenya ũria ũrũmĩrĩre Thabatũ. **12** Mũthenya ũcio mũgaathũngũthia kũheo kũ, no nginya mũkaarutira Jehova iruta rĩa njino rĩa gatũrũme ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe gatarĩ na kaũũgũ, **13** hamwe na iruta rĩarĩo rĩa mũtu wa gĩthimi gĩa icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba imwe ya mũtu ũria mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, nĩrĩo iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega, na iruta rĩa kũnyuuo, rĩrĩ gacunjĩ kamwe ka inya ka hini imwe ya ndibei. **14** Mũtikanarie mũgate o na ũrikũ, kana ngano ya kũhĩthio, kana ya mũgethano, o nginya mũthenya ũria mũkaarehara Ngai wanyu iruta rĩrĩ. Undũ ũyũ itũike watho mwandike wa gũtũura nginya kũrĩ njiarwa iria igooka, kũria guothe mũgaatũura. **15** “Kuuma mũthenya ũria ũrũmĩrĩre Thabatũ, mũthenya ũria mwatwarire kũheo kĩa iruta rĩa gũthũngũthio, mũgatara ciumia ingĩ mũgwanja. **16** Mũtare matukũ mĩrongo itano kuuma mũthenya ũria ũrũmĩrĩre Thabatũ ya kũhingĩthia mũgwanja, mũcooke mũrutĩre Jehova iruta rĩa mũtu wa ngano ya mũgethano. **17** Kuuma kũria guothe mũtũũraga, mũrehe migate rĩrĩ ithondeketwo na tũcunjĩ twĩrĩ twa ikũmi twa eba imwe ya mũtu ũria mũhinyu mũno, irugĩtuo na ndawa ya kũmbia, itũike ya iruta rĩa gũthũngũthio rĩa maciaro ma mbere marutĩrwo Jehova. **18** Rutanĩriai migate iyo na tũtũrũme mũgwanja, o kamwe karĩ na ũkũrũ wa mwaka ũmwe, na tũtarĩ na kaũũgũ, na gategwa kamwe, na ndũrũme igĩrĩ. Nacio igaatũika iruta rĩa njino rĩrutĩrwo Jehova, hamwe na maruta macio ma mũtu na ma kũnyuuo, rĩrĩ nĩ iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **19** Mũcooke mũrute thenge imwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia, na tũtũrũme

twirī, o kamwe karī na ūkūrū wa mwaka ūmwe, twa iruta rīa ūiguano. **20** Mūthīnjīrī-Ngai nīagathūngūthia tūtūrūme tūu tweerī mbere ya Jehova, tūtūike iruta rīa gūthūngūthio, hamwe na mīgate ūyo ya maciaro ma mbere. Macio nī maruta matheru marutīrwo Jehova nī ūndū wa mūthīnjīrī-Ngai. **21** Mūthenya o ro ūcio, nīmūkahunjanīria kīungano gītheru, na mūtikanarute wīra ūria mūrutaga. Ūyū nīguo ūgaatuika watho mwandike wa gūtūūra nginya harī njiarwa iria igooka, o kūrīa guothe mūgaatūūra. **22** “Rīrīa mūkaagetha irio būrūrī-inī wanyu, mūtikanagethe nginya ndeere-inī cia mīgūnda yanyu, o na mūtikanonganīe rūitiki rwa magetha manyu. Rūtīgagīriei andū arīa athīnī na arīa agenī. Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu.” **23** Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, **24** “Īra andū a Isīraeli atīrī: ‘Mūthenya wa mbere wa mweri wa mūgwanja-rī, nīmūrīgīaga na mūthenya wa kūhurūka, kīungano gītheru, na ūirikanagwo na ūndū wa kūhuha tūrumbeta. **25** Mūtikanarute wīra ūria mūrutaga, no mūrutagīre Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki.” **26** Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, **27** “Mūthenya wa ikūmi wa mweri ūyū wa mūgwanja, nīguo Mūthenya wa Kūhoroherio Mehia. Mūgīage na kīungano gītheru na mwīimage irio, na mūrutagīre Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki. **28** Mūtikanarute wīra mūthenya ūcio, tondū nīguo Mūthenya wa Kūhoroherio Mehia, hīndī ĩrīa mūrāhoroherio mehia mbere ya Jehova-Ngai wanyu. **29** Mūdū o na ūrīkū ūrīa ūtakeima irio mūthenya ūcio nīakaingatwo kuuma kūrī andū ao. **30** Mūdū o wothē ūkaaruta wīra mūthenya ūcio nīngamūniina kuuma thīnī andū ao. **31** Mūtikanarute wīra o na ūrīkū. Ūyū ūgūtūika watho mwandike wa gūtūūra nginya harī njiarwa iria igooka, o kūrīa guothe mūgaatūūra. **32** Īyo nī Thabatū yanyu ya kūhurūka, na no nginya mwīime irio. Kuuma hwaī-inī wa mūthenya wa kenda wa mweri o ro ūcio nginya hwaī-inī wa mūthenya ūcio ūngī, nīmūrīmenyagīrīra Thabatū yanyu.” **33** Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, **34** “Īra andū a Isīraeli atīrī: ‘Mūthenya wa ikūmi na ĩtano wa mweri wa mūgwanja nīguo Gīathi kīa Jehova gīa ĩthūnū gīkaambīrīra, na gīgaakara mīthenya mūgwanja. **35** Mūthenya wa mbere nī wa kīungano gītheru; mūtikanarute wīra ūria mūrutaga. **36** Mīthenya mūgwanja mūkaarutagīra Jehova maruta ma gūcinwo na mwaki, naguo mūthenya wa ĩnana-rī, mūgīe na kīungano gītheru, na mūrūtīre Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki. Mūthenya ūcio nīguo wa kūhinga kīungano; mūtikanarute wīra ūria mūrutaga. **37** (“Īci nīcio ciathi cia Jehova iria ciathanitwo, iria mūkaahunjanīria irī ciungano theru cia kūherehere Jehova maruta ma gūcinwo na mwaki, na nīmo maruta ma njino, na maruta ma mūtu, na magongona na maruta ma kūnyuuo marīa marībataranagia o mūthenya. **38** Maruta maya nī ma kuongererwo harī marīa mangī ma Thabatū cia Jehova na nyongerera ya iheo cianyu na kīrīa gīothe mwīranīre na mwīhītwa, na maruta mothe ma kīwīyendera marīa mūrutagīra Jehova.) **39** “Nī ūndū ūcio, kwambīrīria mūthenya wa ikūmi na ĩtano wa mweri wa mūgwanja, mwarīkia kūgetha irio būrūrī-inī, nī mūgaakūngūria gīathi kīu kīa Jehova mīthenya mūgwanja. Mūthenya wa mbere nī wa kūhurūka, na

mūthenya wa ĩnana o naguo no wa kūhurūka. **40** Mūthenya wa mbere nīmūkooya maciaro marīa mega mūno ma mīti, na mathīgī ma mītende, na honge cia mīti ĩrīa ĩrī na mathangū maingī, na cia mīti ĩrīa ĩmeraga tūrūū-inī, na mūkene mūrī mbere ya Jehova Ngai wanyu mīthenya mūgwanja. **41** Kūngūyagīrai ūndū ūyū arī gīathi kīa Jehova mīthenya mūgwanja o mwaka. ūndū ūyū nī ūtūike watho mwandike wa gūtūūra nginya harī njiarwa iria igooka; kūngūyagīrai ūndū ūcio mweri-inī wa mūgwanja. **42** Īkaragai ĩthūnū-inī mīthenya mūgwanja. Andū a Isīraeli arīa othe maciarīrwo Isīraeli magaakaraga ĩthūnū-inī, **43** nī ūndū ūcio njaro cianyu nīikamenya atī nī nī ndaatūmire andū a Isīraeli maikare ĩthūnū-inī hīndī ĩrīa ndaamarutire būrūrī wa Misiri. Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu.” **44** Nī ūndū ūcio Musa akianīrīra kūrī andū a Isīraeli ūhorō wa ciathi ĩcio ciathanitwo cia Jehova.

24 Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Atha andū a Isīraeli makūherehere maguta marīa makeere wega ma ndamaiyū hihe ma gūkūheaga ūtheri, nīgeetha matawa maikarage maakanīte hīndī ciothe. **3** Nja ya gītambaya gīa gūcuuro kīrīa kīrī mbere ya ĩthandūkū rīa ūira o kūu Hema-inī-ya-Gūtūnganwo-rī, Harūni nīamenyagīrīre matawa macio mbere ya Jehova kuuma hwaī-inī o nginya rūciinī, hīndī ciothe. ūndū ūyū ūgaatuika watho mwandike wa gūtūūra wa njiarwa iria igooka. **4** Matawa macio marī mbere ya Jehova, o macio maigīrīrwo mūtī-inī wa matawa wa thahabu ĩrīa therie no nginya mamenyagīrīrwo hīndī ciothe. **5** “Oya mūtu ūrīa mūhinyu mūno, ūthondeke mīgate ikūmi na ĩrī, o mūgate ūmwe ūrugwo na tūcūnjī twīrī twa ikūmi twa eba ĩmwe. **6** ūcooke ūmīare mīhari ĩrī, o mūhari mīgate ĩtandatū, ūmīgīrīre igūrū rīa metha ya thahabu therie hau mbere ya Jehova. **7** Na o mūhari-inī nīhaigwo ūbani ūrīa mūtherie ūtūike gīcunjī gīa kīrīrīkano ūrūgamīrīre mīgate ĩyo, na ūtūike iruta rīa njino rīrūtīrwo Jehova na mwaki. **8** Mīgate ĩyo nī ĩgagwo mbere ya Jehova hīndī ciothe, o Thabatū o Thabatū, ĩrūgamagīrīre andū a Isīraeli, ĩtūike kīrīkanīro gīa gūtūūra. **9** Mīgate ĩyo nī ya Harūni na arīū ake, nao mamīrīagīre handū hatheru, nī tondū mīgate ĩyo nī gīcunjī gītheru mūno harī rwīga rwao rwa maruta marīa marutīrwo Jehova ma gūcinwo na mwaki.” **10** Na rīrī, mūrū wa mūtumia Mūsīraeli, no ithe aarī Mūmisiri, nīathiire gūceerera andū a Isīraeli, nake mūdū ūcio na Mūsīraeli makīrīa marī kūu kambī. **11** ūcio mūrū wa mūtumia Mūsīraeli nīarumire Rītīwa rīa Ngai na kīrumi; nī ūndū ūcio makīmūtwarīa Musa. (Nyina wa mūdū ūcio eetagwo Shelomithu, mwarī wa Dībiri ūrīa Mūdani.) **12** Makīmūikia thīnī, makīmūrangīra nginya rīrīa mangīamenyire wega wendi wa Jehova. **13** Nake Jehova akīra Musa atīrī: **14** “Twarā mūrumanī ūcio nja ya kambī. Andū arīa othe maamūgīure akīrumana mamūgīrīre moko mūtwe, nakīo kīungano gīothe kīmūhūre na mahiga nyuguto. **15** Īra andū a Isīraeli atīrī, ‘Mūdū o na ūrīkū angīkaaruma Ngai wake, no nginya agaacookererwo nī ūuru ūcio ekite: **16** Mūdū o na ūrīkū ūkaaruma rītīwa rīa Jehova no nginya akooragwo. Kīungano gīothe gīa Isīraeli no nginya

gikaamühüura na mahiga nyuguto. Aakorwo arĩ mūgeni kana arĩ mündũ ũciarĩrwo būrĩri-inĩ wanyu, rĩria akaaruma Rĩitwa rĩu rĩa Jehova, no nginya akooragwo. **17** “Mündũ o na ũrikũ angĩkooraga mündũ ũngĩ, no nginya nake akooragwo. **18** Mündũ o na ũrikũ angĩūraga nyamũ ya mündũ ũria ũngĩ, no nginya akaamĩrĩha, nyamũ irĩhwo na nyamũ ingĩ. **19** Mündũ o na ũrikũ angĩatĩhĩa ũria ũngĩ, o ũria ekanĩte no nginya nake ekwo o ũguo: **20** Mündũ oina mündũ ũria ũngĩ ihĩndĩ, nake akoinwo ihĩndĩ, riitho rĩrĩhagio na riitho, igego rĩrĩhagio na igego. O ũria mündũ atĩhĩtie mündũ ũngĩ, o nake atĩhĩho o ro ũguo. **21** Mündũ ũria ũkooraga nyamũ nĩakamĩrĩha, no ũria ũkooraga mündũ ũria ũngĩ no nginya akooragwo. **22** Mũrikoragwo na watho o ro ũmwe ũkonĩ mūgeni na mündũ ũria ũciarĩrwo būrĩri wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.” **23** Nake Musa akĩarĩria andũ a Isiraeli, nao magĩtwara mündũ ũcio warumĩte Ngai nja ya kambĩ, makimühüura na mahiga nyuguto. Nao andũ a Isiraeli magĩka o ta ũria Jehova aathĩte Musa.

25 Nake Jehova akĩra Musa Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai atĩrĩ, **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ, ‘Hĩndĩ irĩa mūgaatoonya būrĩri ũria ngaamũhe-rĩ, būrĩri ũcio guo mwene no nginya ũkaagĩga na Thabatũ irĩa yamũrĩrwo Jehova. **3** Mũkaahaandaga mĩgũnda yanyu mĩka itandatũ, na mũcehage mĩgũnda yanyu ya thabibũ mũkamĩcehaga mĩka itandatũ mũgĩcookanagĩrĩria maciaro mayo. **4** No mwaka wa mũgwanja wakinya, būrĩri ũcio mĩukagĩa na Thabatũ ya kũhurũka, Thabatũ yamũrĩrwo Jehova; mũtikanahaande kĩndũ mĩgũnda kana mũcehe mĩthabibũ yanyu. **5** Irĩo irĩa ikeemeria, nĩcio cia maitika-rĩ, mũtikanacigethe kana mũgethe thabibũ cia mĩthabibũ yanyu iyo itarĩ mĩrutĩre wĩra. Būrĩri ũcio no nginya ũkaagĩa na mwaka wa kũhurũka. **6** Kĩrĩa gĩothe būrĩri ũcio ũgaaciara mwaka-inĩ ũcio wa Thabatũ gĩgaatuĩka irio cianyu, inyuĩ ene na cia ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na cia aruti anyu a wĩra wa mũcaara, na mũraarĩrĩrĩ ũria mũikaranĩtie nake, **7** o hamwe na mahiũ manyu na nyamũ cia gĩthaka irĩa itũūraga būrĩri wanyu. Kĩrĩa gĩothe būrĩri ũcio ũgaaciara no kĩrĩno. **8** “Tarai Thabatũ mũgwanja cia mĩaka, mĩaka mũgwanja maita mũgwanja, nĩguo Thabatũ icio mũgwanja cia mĩaka ihinge mĩaka mĩrongo ĩna na kenda. **9** Nĩngĩ mũcooke mũhuhe karumbeta kũndũ guothe mũthenya wa ikũmi wa mweri wa mũgwanja; Mũthenya wa Kũhoroherio Mehia, mũkaahuha karumbeta kũndũ guothe būrĩri-inĩ wanyu. **10** Amũrai mwaka ũcio wa mĩrongo ĩtano, na mũhunjanĩrie ũhoro wa kũhorwo kwa andũ othe arĩa matũūraga būrĩri ũcio wothē. Mwaka ũcio ũgaatuĩka wa Jubilii nĩ ũndũ wanyu; o mündũ wanyu nĩagacooka kũrĩa ithaka cia nyũmba yao irĩ, na kũria andũ a mũhĩrĩga wao marĩ. **11** Mwaka ũcio wa mĩrongo ĩtano ũgaatuĩka wa Jubilii kũrĩ inyuĩ; mũtikanahaande na mũtikanagethe kĩa gĩkũritie kĩa kiene, kana mũgethe mĩthabibũ irĩa itarĩ mĩrutĩre wĩra. **12** Nĩgũkorwo ĩyo nĩ Jubilii, na nĩyo ũgaatuĩka theru kũrĩ inyuĩ; rĩĩgai o kĩa gĩkũritie mĩgũnda-inĩ. **13** “Mwaka-inĩ ũyũ wa Jubilii, o mündũ no nginya acooke gĩthaka-inĩ gĩaake. **14** “Mũngĩkenderia

mündũ wa būrĩri wanyu mũgũnda kana mũgũre mũgũnda kũrĩ we, mũtikanahaenanie mündũ na ũria ũngĩ. **15** Mũrĩgũraga mũgũnda wa mündũ wa būrĩri wanyu kũringana na ũria mĩaka ĩthĩrĩte thuutha wa Jubilii. Nake mwendia akaawendagia kũringana na mĩaka irĩa ĩgakorwo ĩtigarĩte ya magetha. **16** Mĩaka ĩngĩkorwo ĩtigarĩte mĩingĩ, mũkongerera thogora, na mĩaka ĩngĩkorwo ĩtigarĩte mĩnini, mũkanyĩhĩa thogora, nĩ ũndũ kĩa arakwenderia nĩ mũigana wa magetha. **17** Mũtikanahaenanie mündũ na ũria ũngĩ, no mũwĩtigĩre Ngai wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu. **18** “Rũmagĩrĩrai kĩa watho wakwa na mwĩmenyagĩrĩre nĩguo mwathĩkagĩre mawatho makwa, na inyuĩ nĩ mũgaatũura būrĩri ũcio mũrĩ na thayũ. **19** Naguo būrĩri ũcio nĩũgaciara maciaro maguo, na inyuĩ nĩmũkarĩĩaga mũkahũũna na mũtũũre kuo mũrĩ na thayũ. **20** Mwahota kũũria atĩrĩ, “Tũkaarĩa kĩa mwaka wa mũgwanja aakorwo tũtikahaanda kana tũgethe?” **21** Nĩngamũtũmĩra kĩrathimo mwaka-inĩ ũcio wa gatandatũ nĩguo mĩgũnda yanyu ĩgaaciara maciaro ma kũmũigana mĩaka itatũ. **22** Mũkĩhaanda mwaka-inĩ wa kanana, mũkarĩĩaga irio irĩa mwaigĩte mũthĩithũ, na mũgaaciaria nginya mũgethe maciaro ma mwaka wa kenda. **23** “Mĩgũnda ndĩkanendio biũ, tondũ būrĩri nĩ wakwa na inyuĩ mũrĩ o ageni kuo, na nĩ nĩ ndĩmũkomborĩthĩtie. **24** Būrĩri wothē ũria mwĩnyĩĩtie ũgaatuĩka wanyu, no nginya kũgĩe na mweke wa gũkũūraga mĩgũnda ĩyo. **25** “Mündũ wa būrĩri wanyu angĩthĩna na endie gĩcunjĩ kĩa mũgũnda wake, mündũ ũria wa hakuĩ mũno wa nyũmba yake nĩagooka na akũũre mũgũnda ũcio mündũ wao eendetie. **26** No rĩrĩ, mündũ angĩkorwo ndarĩ na mündũ wa kũmũkũũrĩra mũgũnda, na we mwene atonge agĩe na indo ciganĩte kũũkũũra, **27** nĩwe ũgaatua thogora kũringana na mĩaka irĩa mĩthĩru kuuma rĩa aawendirie, na acooke mbeeca icio ingĩ kũrĩ mündũ ũria eendeirĩe; thuutha ũcio na acooke mũgũnda-inĩ wake. **28** No angĩaga kũgĩa na indo cia kũmũrĩha-rĩ, gĩcunjĩ kĩa eendirie gĩgũtũura kĩa kĩa mũgũri nginya Mwaka wa Jubilii. Gĩgaacookio hĩndĩ ya Jubilii, na hĩndĩ ĩyo no acooke gĩthaka-inĩ gĩaake. **29** “Mündũ angĩkeendia nyũmba irĩ itũũra-inĩ inene rĩrĩgĩre, nĩarĩkoragwo arĩ na kĩhooto gĩa kũmũkũũra ihinda rĩa mwaka mũgĩma kuuma amĩendia. Thĩĩnĩ wa ihinda rĩu no amĩkũũre. **30** ĩngĩaga gũkũũrwo mwaka ũmwe ũtanathira, nyũmba ĩyo irĩ itũũra-inĩ inene rĩrĩgĩre nĩgatuĩka ya mũmĩgũri na njaro ciake nginya tene. Nyũmba ĩyo ndĩgaacookerio mwene Mwaka wa Jubilii. **31** No nyũmba cia tũtũũra-inĩ tũrĩa tũtarĩ tũrĩgĩre, ĩritũagwo ta mĩgũnda ya kũndũ gũtarĩ kũrĩge. ĩcio no ikũũrwo, na nĩ ĩgaacookio Mwaka wa Jubilii. **32** “Alawii hĩndĩ ciothe nĩ marĩ na kĩhooto gĩa gũkũūraga nyũmba ciao irĩa irĩ matũũra-inĩ ma Alawii, marĩa megwatĩire. **33** Nĩ ũndũ ũcio indo cia Alawii no ikũũrwo, ũguo nĩ ta kuuga atĩ, nyũmba nyendie itũũra-inĩ o rĩothe rĩa, nĩgaacookio Mwaka wa Jubilii, tondũ nyũmba irĩa irĩ matũũra-inĩ ma Alawii nicio igai rĩa thĩĩnĩ wa andũ a Isiraeli. **34** No ithaka cia ũrĩithio cia matũũra mao itikanendio; icio nĩ ciao nginya tene. **35** “Mündũ wa būrĩri wanyu angĩthĩna nginya aremwo nĩ kwĩrũgamĩrĩra gatagatĩ kanyu, mũteithagie

o ta ūria mūngiteithia mūgeni kana mūdū ūrarīriire kwanyu, nīgeetha ahote gūtūrania na inyuī. **36** Mūtikanamūrīhie uumithio o na ūrikū, no mwītigagīre Ngai wanyu, nīgeetha mūdū wa būrūri wanyu ahote gūtūrania na inyuī. **37** Mūtikanamūkombere mbeeca nīguo acookie na maciaro, kana mūmwenderie irio nīguo muone uumithio. **38** Nī nī nī Jehova Ngai wanyu, ūria wamūrūtire būrūri wa Misiri nīguo ndīmūhe būrūri wa Kaanani na ndūike Ngai wanyu. **39** “Mūdū wa būrūri wanyu angthīina arī gatagatī kanyu, nake eyendie harī inyuī, mūtikanamūrutithie wīra ta ngombo. **40** Mūkaamūtua ta mūruti wa wīra wa mūcaara kana ta mūdū ūrarīriire kwanyu; mūdū ūcio akaamūrūtira wīra nginya Mwaka wa Jubilii. **41** Thuutha ūcio mūdū ūcio na ciana ciake nīmakarekererio, nake acooke kūrī andū a mūhīriga wake, na githaka-inī kīa maithe make ma tene. **42** Tondū andū a Isiraeli nī ndungata ciakwa, iria ndaarutire būrūri wa Misiri, matikanendio matūike ngombo. **43** Mūtikamaathage mūtēkūmaiguīra tha, no mwītigagīrei Ngai wanyu. **44** “Ngombo cianyu cia arūme na cia andū-a-nja iriumaga ndūrīri-inī iria imūrīgīciirīe; kuuma kūrī ndūrīri icio no mūgūrage ngombo. **45** O na nīngī no mwīgūrīre ngombo kuuma kūrī andū arīa mararīriire kwanyu na kuuma kūrī andū a mīhīriga yao arīa maciarīrwo būrūri wanyu, nao matūike indo cianyu. **46** Andū acio no mūmeegaīre kūrī ciana cianyu matūike igai rīria mūmagaiīre, na no mūmatue ngombo rīria rīothe marī muoyo, no mūtikanaathe andū anyu a Isiraeli mūtēkūmaiguīra tha. **47** “No rīri, mūgeni kana mūdū ūria ūrarīriire kwanyu angītonga arī gatagatī kanyu, nake mūdū wa būrūri wanyu athīne na eyendie kūrī mūgeni ūria ūtūranītie na inyuī, kana kūrī mūdū wa mūhīriga wa mūdū ūcio mūgeni-rī, **48** mūdū ūcio no arīkoragwo arī na kihooto gīa gūkūūrwo thuutha wa kwīyendia. Mūdū wa nyūmba yao no amūkūūre: **49** Ithe mūnini kana ithe mūkūrū, kana mūrū wa ithe, kana mūdū wa rūrīra rwa mūhīriga wao no amūkūūre; kana we mwene angīgaacīra, no ekūūre. **50** Mūdū ūcio na mūmūgūrī magaatara ihinda rīria rīthiru kuuma mwaka ūria eyendirie nginya rīria Mwaka wa Jubilii ūgaakinya. Thogora wa kūrēkererio gwake ūkaaringana na irīhi rīa mūdū wa mūcaara thīini wa mīaka īyo. **51** Angīkorwo nī mīaka mīingī ītigarīte, nīakarīha gīcunjī kīnene gīa thogora ūria aagūrītwo nago. **52** No angīkorwo no mīaka mīnini ītigarīte Mwaka wa Jubilii ūkinye, īyo noyo agaataara arīhe gūkūūranio gwake kūrīngana na ūria kwagīriire. **53** Agaatuuo ta mūdū wa mūcaara mwaka o mwaka; na no nginya mūmenyagīriire atī mūmūgūrī ndarīmwathaga atekūmūguīra tha. **54** “O na angīga gūkūūrwo na njira īmwe ya icio, we na ciana ciake no nginya makaarekererio Mwaka wa Jubilii wakinya, **55** nīgūkorwo andū a Isiraeli nī ndungata ciakwa. Acio nī ndungata ciakwa, iria ndaarutire būrūri wa Misiri. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu.

26 “Mūtikanethondekere mīhianano kana mwīrūgamīrie mūhianīre wa kīndū kana ihiga rīamūre rīa kūhooywo, mūtikaige ihiga rīacūhie būrūri-inī wanyu atī nīguo mūrīnamagīriire. Nī nī nī Jehova

Ngai wanyu. **2** “Menyagīrīrai Thabatū ciakwa na mūtīīage handū hakwa harīa haamūre. Nī nī nī Jehova. **3** “Mūngīrūmīrīra kīrīra kīa watho wakwa na mūmenyagīriire gwathīkagīra maathani makwa, **4** nīngamuuragīria mbura imera ciayo ciakinya, na mīgūnda yanyu nīrīciaraga irio, nayo mīti ya mīgūnda yanyu īciarage maciaro mayo. **5** Mūrīhūūruga ngano yanyu mūgakinīria magetha ma thabībū, namo magetha ma thabībū magakinīria hīndī ya mahaanda, na mūrīrīāga irio mūkahūūna, na mūtūire būrūri wanyu mūrī na thayū. **6** “Nīngatūma būrūri wanyu ūgīe na thayū, na mūrīkomaga gūtārī mūdū ūngītūma mwītīgīre. Nīnganiina nyamū njūru ciehere būrūri-inī wanyu. Nacio itīgacooka kuoneka būrūri-inī wanyu. **7** Nīmūkaingatithia thū cianyu, na mūcihoote mbaara-inī. **8** Andū atano anyu makaahūūra andū igana, nao andū anyu igana makaahūūra andū ngiri ikūmi, nacio thū nī mūgaacihoote mūciūrage na rūhiū rwa njora. **9** “Nīngamuonia ūtūgi wakwa, na ndūme mūciarane na mūingīhe, na nīngatūūria kīrīkanīro gīakwa na inyuī. **10** Mūgaakoragwo o mūkīrīa magetha ma mwaka mūthiru nginya rīria mūkaamaruta nja nīguo mūgīe na handū ha kūiga magetha marīa maragethwo. **11** Ngaiga gūikaro gīakwa gatagatī kanyu, na ndīkamūthūūra. **12** Ngaathīaga ndī gatagatī kanyu, ndūike Ngai wanyu, na inyuī mūtūike andū akwa. **13** Nī nī nī Jehova Ngai wanyu, ūria wamūrūtire būrūri wa Misiri, nīguo mūtige gūtūka ngombo cia andū a Misiri; ndoinangire macooki ma ngingo cianyu ngītūma mūhotage gūthīi mwīhaandite wega. **14** “No mūngīkaaga kūnjigua, mwage kūhingia maathani macio mothe, **15** na mūngīrega kīrīra gīakwa kīa watho na mūthūire mawatho makwa, na mwage kūhingia maathani makwa, na nī ūndū ūcio mūthūkie kīrīkanīro gīakwa-rī, **16** Nī na nī nīngamwīka maūdū maya: Nīngamūrehere kīmako, na ndīmūrehere ndwari cia kūmūniina na ūndū wa kūhiūha kwa mīrī kūrīa gūkaamūte maitho, na gūtūme mūrwo nī hinya. Mūkaahaanda mbeū tūhū, nī ūndū ikaarīagwo nī thū cianyu. **17** Nīngamūrūithia ndīmūthūkīre nīguo mūhoowto nī thū cianyu; arīa mamūthūire nīo makaamwathaga, na mūkooraga hatarī mūdū ūmūingatithītie. **18** “Angīkorwo o na mwekwo maūdū macio mūtikanjigua-rī, ngaakīrīria kūmūherithia nī ūndū wa mehīa manyu maita mūwanja. **19** Nīnganiina rūng’athio rwa mwītīo wanyu, na ndūme matu matūike ta cuuma, nayo thī yūme itūike ta gīcango. **20** Mūkaahūthīra hinya wanyu o tūhū, tondū tīiri wanyu ndūkagethwo kīndū, kana mīti ya būrūri wanyu īciare maciaro mayo. **21** “Nīngī mūngithīi na mbere na mīthīre ya kūnemera, na mwage kūnjigua, nīngakīrīria kūmūngīhīria mahūūra mangī maita mūgwanja o ūria mehīa manyu magīrīrwo nī kūherithio. **22** Nīngamūrehere nyamū cia gīthaka imūthūkīre, nacio imūtunye ciana cianyu, na iniine ng’ombe cianyu, o na itūme mūigana wanyu ūnyīihe ūū atī barabara cianyu ciage andū. **23** “Nīngī kūngīkorwo o na mwekwo maūdū macio no mūkaarega kūnjookerera na mūgithīi na mbere kūnjūkīrīra-rī, **24** nī na nī nīngamūthūkīrīra, na nīngakīrīria kūmūhūūra nī ūndū wa mehīa manyu maita mangī mūgwanja. **25**

Nĩngamũrehithiria rūhiũ rwa njora rūrihĩrie kirikaniro kĩa mũthũkitie. Muorĩra matũũra-inĩ marĩa manene manyu, nĩngamũrehithiria mũthiro thĩnĩ wanyu, na ndimũrekererie moko-inĩ ma thũ cianyu. **26** Rĩria ngaamwehereria makũmbĩ manyu ma irio, andũ-a-nja ikũmi makaarugagĩra migate yanyu riiko rĩmwe, nao macooke kũmũrehera migate iyo ithimĩtwo na ratiri. Mũkaamĩĩaga na mũthĩũne. **27** “Nĩngĩ kũngikorwo o na mwekwo maĩndũ macio mũtikanjũgĩa-rĩ, no mũthĩ o na mbere kũnjũkĩrĩa, **28** nĩ na nĩ nĩngamũũkĩrĩa na marakara na nĩ mwene ngĩrĩrie kũmũherithia maita mangĩ mũgwanja nĩ undũ wa mehia manyu. **29** Mũkaarĩaga nyama cia arĩu na aarĩ anyu. **30** Nĩngĩ nĩngananga kũndũ kwanyu kũria gũtũũgĩru, na ndemange magongona manyu ma ũbani na njooke njigĩrĩrie ciimba cianyu igũrũ rĩa mĩhianano iyo yanyu itarĩ muoyo, na ndimũthũũre. **31** Matũũra manyu marĩa manene nĩngamananga na handũ hanyu harĩa haamũre ndihoonũhe, o na ndigakenio nĩ mũtarariko mwega wa maruta manyu. **32** Nĩngonũha bũrũri ũcio, nginya thũ cianyu iria itũũraga kuo igege. **33** Nĩngamũharaganĩa ndũrĩrĩ-inĩ na njomore rūhiũ rwakwa rwa njora ndimũingathithie. Naguo bũrũri wanyu ndĩũũhe, namo matũũra manyu marĩa manene ndĩmanange. **34** Thuutha ũcio, bũrũri ũcio nĩũgakenera miaka ya Thabatũ hĩndĩ iyo yothie ũgaakorwo ũkirite ihooru, na inyũĩ mũrĩ bũrũri-inĩ wa thũ cianyu; naguo bũrũri nĩũkahurũka, na ũkenere thabatũ ciaguo. **35** Ihinda rĩria bũrũri ũcio ũgaakorwo ũkirite ihooru, nĩũkahurũka kũria wagĩte kũhurũka hĩndĩ ya Thabatũ iria mwatũũrite kuo. **36** “Nao arĩa anyu magaatigara, nĩngatũma ngoro ciao inyitwo nĩ guoya marĩ mabũrũri-inĩ macio ma thũ ciao, o nginya ithangũ rĩabarabario nĩ rũhuho rĩgatũma moore. Nao makooraga o ta ũria mũndũ oorangĩra rūhiũ rwa njora, na nĩmakagũũaga o na gũtarĩ mũndũ ũmaingathithie. **37** Makaahĩnganaga makĩũra o ta andũ maroorĩra rūhiũ rwa njora o na gũtarĩ mũndũ ũmaingathithie. Nĩ undũ ũcio mũtikahota gwĩtiiria thũ cianyu. **38** Mũgaathĩrĩa kũu ndũrĩrĩ-inĩ; bũrũri wa thũ cianyu ũkaamũria ũmũniine. **39** Nao andũ anyu arĩa magaatigara nĩmakoorwo nĩ hinya marĩ kũu bũrũri-inĩ ũcio wa thũ ciao nĩ undũ wa mehia mao; o na nĩngĩ nĩ undũ wa mehia ma maithe mao, nĩ makoorwo nĩ hinya. **40** “No mangĩkoimbũra mehia mao na mehia ma maithe mao, o na mehia ma kũnamera na ma kũnjũkĩrĩa, **41** kũria gwatũmire ndĩmookĩrĩrie nginya ngĩmatwarithia bũrũri wa thũ ciao, thuutha ũcio rĩria ngoro icio ciao nyũmũ ikenyĩhĩia na ciitĩkĩre ihũũra rĩa mehia mao-rĩ, **42** nĩngaririkana kirikaniro gĩakwa na Jakubu, na kirikaniro gĩakwa na Isaaka, na kirikaniro gĩakwa na Ibrahĩmu, na ndirikane bũrũri ũcio. **43** Nĩgũkorwo bũrũri ũcio nĩũgatiganĩrio nĩo, naguo nĩũgakenera Thabatũ ciaguo rĩria ũgaakira ihooru ũtarĩ nao. Nĩmakarĩhio mehia mao nĩ undũ nĩmaregire mawatho makwa na magĩthũũra kĩrĩa gĩakwa kĩa watho. **44** No rĩrĩ, o na gũtarĩ ũgo, hĩndĩ iyo marĩ bũrũri-inĩ wa thũ ciao, ndikamarega kana ndĩmathũũre biũ undũ ũngĩtũma ndĩmaniine biũ, thũkie kirikaniro gĩakwa nao. Nĩ nĩ nĩ Jehovah Ngai wao. **45** No nĩ undũ wao, nĩngaririkana kirikaniro

gĩakwa na maithe mao, arĩa ndaarutire bũrũri wa Misiri mbere ya ndũrĩrĩ nĩgeetha ndũike Ngai wao. Nĩ nĩ nĩ Jehovah.” **46** Icio nicio irĩa cia watho wa kũrũmĩrĩro, na matũiro ma ciira na mawatho marĩa Jehovah aarĩkanĩire na andũ a Isiraeli Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, akĩira Musa amamenyithanie kũrĩ andũ a Isiraeli.

27 Nĩngĩ Jehovah akĩira Musa atĩrĩ, **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Mũndũ o wothie angĩkeehĩta mwĩhĩtwa wa mwanya wa kwamũrĩra Jehovah andũ, na undũ wa kũruta indo iria ciiganĩire iruta rĩu, **3** nĩũgaatua irĩhi rĩa mũndũ mũrũme wa kuuma miaka mĩrongo iĩrĩ nginya miaka mĩrongo itandatũ rikorwo rĩrĩ cekerĩ mĩrongo itano cia betha, kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre, **4** na aakorwo nĩ mũndũ-wa-nja, ũgaatua irĩhi rikorwo rĩrĩ cekerĩ mĩrongo itatũ. **5** Aakorwo nĩ mũndũ wa kuuma miaka itano nginya mĩrongo iĩrĩ, ũgaatua irĩhi rĩa mũndũ mũrũme rĩtũike nĩ cekerĩ mĩrongo iĩrĩ, na irĩhi rĩa mũndũ-wa-nja nĩ cekerĩ ikũmi. **6** Aakorwo nĩ mũndũ wa kuuma mweri ũmwe nginya miaka itano, ũgaatua irĩhi rĩa kahĩ rĩtũike nĩ cekerĩ ithano cia betha, na irĩhi rĩa kairĩtu nĩ cekerĩ ithatũ cia betha. **7** Aakorwo nĩ mũndũ wa miaka mĩrongo itandatũ kana makĩrĩa, ũgaatua irĩhi rĩa mũndũ mũrũme rĩtũike nĩ cekerĩ ikũmi na ithano, na rĩa mũndũ-wa-nja nĩ cekerĩ ikũmi. **8** Angikorwo mũndũ ũria wĩhĩtĩte mwĩhĩtwa nĩ mũthĩnĩ mũno ndaangĩhota kũrĩha irĩhi rĩa rĩtũitwo, nĩagatwara mũndũ ũcio kũrĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai, ũria ũgaatua irĩhi rĩa mũndũ ũcio wĩhĩtĩte mwĩhĩtwa angĩhota kũrĩha. **9** “Angikorwo kĩndũ kĩa eeranĩire na mwĩhĩtwa nĩ nyamũ ingĩitĩkĩrĩka irĩ iruta kũrĩ Jehovah, nyamũ ta iyo iheanĩtwo kũrĩ Jehovah irĩtuikaga nĩ nyamũre. **10** Ndakanamĩkũũranie kana amĩgarũranie, aige irĩa njega ithenya rĩa irĩa njũru, kana aige irĩa njũru ithenya rĩa irĩa njega; angĩgakũũranĩa nyamũ iyo na ingĩ, cieri iyo ya mbere na iyo ya gũkũũranio nĩngatuika nyamũre. **11** Angikorwo kĩndũ kĩa ehĩtĩte kũruta nĩ nyamũ irĩ na thaahu, irĩa itangĩitĩkĩrĩka irĩ iruta kũrĩ Jehovah, nyamũ iyo no nginya itwarĩrwo mũthĩnjĩrĩ-Ngai, **12** ũria ũgaatua kana nĩ njega kana ti njega. Thogora ũria mũthĩnjĩrĩ-Ngai agaata, ũcio nĩguo ũgaatuika thogora wayo. **13** Angikorwo mwene no ende gũkũũra nyamũ iyo, no nginya ongerere gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora ũria ũtũitwo. **14** “Mũndũ angĩamũra nyũmba yake irĩ kĩndũ kiamũrĩrwo Jehovah, mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩagatua itua kana nĩ njega kana ti njega. Thogora ũria mũthĩnjĩrĩ-Ngai agaata, ũcio nĩguo ũgaatuika thogora wayo. **15** Mũndũ ũria wamũrite nyũmba yake angĩmĩkũũra-rĩ, no nginya ongerere gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano gĩa thogora wayo, nayo nyũmba iyo nĩngatuika yake rĩngĩ. **16** “Angikorwo mũndũ nĩakamũrĩra Jehovah gĩcunjĩ kĩa mũgũnda wa nyũmba yao, thogora waguo ũgaatuuo kũringana na mbeũ iria ingĩhaandwo, nacio nĩ cekerĩ mĩrongo itano cia betha, iria arĩ kibaba kimwe kĩa omeri ya mbeũ cia cairi. **17** Angĩkaamũra mũgũnda wake Mwaka-inĩ wa Jubilii, thogora ũria ũtũitwo nĩguo ũgaatuika thogora waguo. **18** No angĩamũra mũgũnda wake thuutha wa Jubilii, mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩagatua thogora kũringana na miaka irĩa itigarĩte

Jubilii irĩa ingĩ igĩgaakinya, naguo thogora wago nĩkanyihanyihio. **19** Mũndũ ũcio wamũrite mũgũnda wake angienda kũũkũura, nĩakongerera gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora wago, mũgũnda ũcio ũcooke ũtũike wake rĩngĩ. **20** No rĩrĩ, angĩkorwo ndegũkũura mũgũnda ũcio, kana aakorwo nĩawendeirie mũndũ ũngĩ, mũgũnda ũcio ndũrĩ hĩndĩ ũgaakũũro o na rĩ. **21** Rĩrĩa mũgũnda ũcio ũkaarekererio Mwaka-inĩ wa Jubilii, nĩugatuika mwamũre, o ta mũgũnda wamũrĩrwo Jehova; ũgaatuika mũgũnda wa athĩnjĩri-Ngai. **22** “Nĩngĩ mũndũ angĩkaamũrĩra Jehova mũgũnda ũrĩa agũrite, na ti mũgũnda wa nyũmba yao, **23** mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua thogora wago nginya Mwaka wa Jubilii, nake mũndũ ũcio nĩakarĩha irĩhi rĩu mũthenya ũcio taarĩ kĩndũ kĩamũrĩrwo Jehova. **24** Mwaka-inĩ wa Jubilii, mũgũnda ũcio nĩugacookerera mwene ũrĩa wamwendeirie, ũrĩa warĩ mwene mũgũnda ũcio. **25** Thogora wotho ũrituagwo kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre, nacio nĩ geera mĩrongo irĩ harĩ cekerĩ imwe. **26** “Na rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩamũrĩra Jehova irigithathi rĩa nyamũ, nĩ ũndũ marigithathi mothe nĩ ma Jehova; arĩ ndegwa, kana ng’ondũ, icio nĩ cia Jehova. **27** Angĩkorwo nĩ nyamũ imwe ya iria irĩ thaahu, no amĩgũre na thogora ũrĩa itũrĩrwo, ongerere gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora ũcio. Aakorwo ndekũmikũura, nyamũ iyo nĩkeendio na thogora ũrĩa ũtũitwo. **28** “No gũtirĩ kĩndũ kĩa mũndũ kĩa aamũrĩre Jehova, arĩ mũndũ, kana nyamũ, kana mũgũnda wa nyũmba yao, kĩngĩendio kana gĩkũũrwo; indo ciothe ciamũrĩrwo Jehova nĩ nyamũre harĩ Jehova. **29** “Na rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ wamũrĩrwo kũũragwo ũngĩkũũrwo; no nginya ooragwo. **30** “Gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe cia kuuma mũgũnda, arĩ ngano ya mũgũnda kana maciaro ma mĩtĩ, nĩ kĩa Jehova; gĩcunjĩ kĩa kĩaamũrĩrwo Jehova. **31** Mũndũ angĩgakũũra gĩcunjĩ gĩa kĩa ikũmi, no nginya akongerera gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora ũrĩa ũtũitwo. **32** Gĩcunjĩ gĩa ikũmi gĩothe kĩa rũũru rwa ng’ombe kana rwa mbũri, nyamũ ya ikũmi yotho irĩa ihitũkagĩra rungu rwa rũthanju rwa mũrĩithi nĩkamũrĩrwo Jehova. **33** Mũndũ ndagathuure irĩa njega kana irĩa njũru, kana akũũranie. Angĩgakũũrania nyamũ iyo na ingĩ, cieri, ya mbere na iyo ya gũkũũranio, nĩ igaatuika nyamũre, na icio itingĩkũũrwo.” **34** Macio nĩmo maathani marĩa Jehova aaheire Musa Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai makoniĩ andũ a Isiraeli.

Ndari

1 Na rīrī, Jehova akīarīria Musa arī Hema-inī ya Gūtunganwo kūu Werū-inī wa Sinai mūthenya wa mbere wa mweri wa keerī, mwaka-inī wa keerī kuuma andū a Isiraeli moima būrūri wa Misiri. Akīmwīra atīrī: **2** “Tara kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraeli, ūmatare na mbarī ciao, na nyūmba ciao ūrīa itarīī, mūdū mūrūme o mūdū mūrūme andīkwo rītwa rīake. **3** Wee mūrī na Harūni mūtare ikundi cia arūme othe arīa marī Isiraeli, arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī. **4** Mūdū ūmwe kuuma o mūhīrīga, na akorwo arī mūtongoria wa nyūmba yao, nīo mekūmūteithia. **5** Maya nīmo marītīwa ma andū arīa marīmūteithagīrīria: kuuma mūhīrīga wa Rubeni, nī Elizuru mūrū wa Shedeuru; **6** kuuma mūhīrīga wa Simeoni, nī Shelumieli mūrū wa Zurishadai; **7** kuuma mūhīrīga wa Juda, nī Nahashoni mūrū wa Aminadabu; **8** kuuma mūhīrīga wa Isakaru, nī Nethaneli mūrū wa Zuaru; **9** kuuma mūhīrīga wa Zebuluni, nī Eliabu mūrū wa Heloni; **10** kuuma arīu a Jusufu: kuuma Efiraimu, nī Elishama mūrū wa Amihudu; kuuma Manase, nī Gamalieli mūrū wa Pedazuru; **11** kuuma mūhīrīga wa Benjamini, nī Abidani mūrū wa Gideoni; **12** kuuma mūhīrīga wa Dani, nī Ahiezeri mūrū wa Amishadai; **13** kuuma mūhīrīga wa Asheri, nī Pagieli mūrū wa Okirani; **14** kuuma mūhīrīga wa Gadī, nī Eliasafu mūrū wa Deueli; **15** kuuma mūhīrīga wa Nafitali, nī Ahira mūrū wa Enani.” **16** Acio nīo andū arīa maathuurirwo kuuma kūrī kīrīndī gīa Isiraeli, marī atongoria a mīhīrīga ya maithe mao ma tene. Nīo maarī atongoria a mīhīrīga ya Isiraeli. **17** Musa na Harūni makīoya andū acio maaheetwo marītīwa mao. **18** Magīcooka magīita kīrīndī gīothe hamwe mūthenya wa mbere wa mweri wa keerī. Andū makionania rūruka rwao kūrīngana na mbarī na nyūmba ciao, nao arūme arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria makīandīkwo, o mūdū o mūdū na rītwa rīake, **19** o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. Nī ūndū ūcio akīmatara marī kūu Werū-inī wa Sinai: **20** Kuuma njiaro-inī cia Rubeni, mūrūi wa irīgithathi wa Isiraeli: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, makīandīkwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandīko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **21** Kuuma mūhīrīga wa Rubeni maarī andū 46,500. **22** Kuuma njiaro-inī cia Simeoni: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, magītārwo na makīandīkwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandīko ma mbarī na nyūmba ciao. **23** Kuuma mūhīrīga wa Simeoni maarī andū 59,300. **24** Kuuma njiaro-inī cia Gadī: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, makīandīkwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandīko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **25** Kuuma mūhīrīga wa Gadī maarī andū 45,650. **26** Kuuma njiaro-inī cia Juda: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, makīandīkwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandīko ma

mbarī ciao na nyūmba ciao. **27** Kuuma mūhīrīga wa Juda maarī andū 74,600. **28** Kuuma njiaro-inī cia Isakaru: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, makīandīkwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandīko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **29** Kuuma mūhīrīga wa Isakaru maarī andū 54,400. **30** Kuuma njiaro-inī cia Zebuluni: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī kana makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī makīandīkwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake kūrīngana na maandīko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **31** Kuuma mūhīrīga wa Zebuluni maarī andū 57,400. **32** Kuuma kūrī arīu a Jusufu: Kuuma njiaro-inī cia Efiraimu: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, makīandīkwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandīko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **33** Kuuma mūhīrīga wa Efiraimu maarī andū 40,500. **34** Kuuma njiaro-inī cia Manase: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī makīandīkwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake kūrīngana na maandīko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **35** Kuuma mūhīrīga-inī wa Manase maarī andū 32,200. **36** Kuuma njiaro-inī cia Benjamini: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, makīandīkwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandīko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **37** Kuuma mūhīrīga wa Benjamini maarī andū 35,400. **38** Kuuma njiaro-nī cia Dani: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, makīandīkwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandīko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **39** Kuuma mūhīrīga wa Dani maarī andū 62,700. **40** Kuuma njiaro-inī cia Asheri: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, makīandīkwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandīko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **41** Kuuma mūhīrīga wa Asheri maarī andū 41,500. **42** Kuuma njiaro-inī cia Nafitali: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī kana makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, makīandīkwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandīko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **43** Kuuma mūhīrīga wa Nafitali maarī andū 53,400. **44** Acio nīo andū arīa maatarirwo nī Musa na Harūni na atongoria arīa ikūmi na eerī a Isiraeli, o ūmwe wao arīgāmīrīre nyūmba yake. **45** Andū othe a Isiraeli arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī kana makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, magītārwo kūrīngana na nyūmba ciao. **46** Andū acio othe marī hamwe maarī 603,550. **47** No rīrī, andū a nyūmba ya mūhīrīga wa Lawi matiataranīirio hamwe na andū arīa angī a Isiraeli. **48** Jehova nīeerīte Musa atīrī, **49** “Mūtīgatara andū a mūhīrīga wa Lawi kana mūmataranīrie na andū arīa angī a Isiraeli. **50** Handū ha ūguo-rī, amūrāi Alawīi matuīke arorī a hema ya ūira, mamenyagīrīre indo ciothe ciayo, na kīndū o gīothe kīa hema iyo. Nīo marīkuuaga hema iyo o na indo ciothe ciayo; na mamīmēnyagīrīre na mamīthīūrūrīkagīrie na

hema ciao. **51** Rirĩa rĩothe hema iyo igũthaamio, Alawii acio nĩ marĩmĩambũraga, na rĩrĩa rĩothe hema iyo iĩkwambwo-rĩ, Alawii acio nĩ marĩmĩambaga. Mũndũ ũngĩ o na ũrikũ angikamĩkuhĩrĩa nĩakooragwo. **52** Andũ a Isiraeli marĩambaga hema ciao kũringana na ikundi ciao, o mũndũ kambĩ-inĩ yake harĩa bendera yake irĩ. **53** No rĩrĩ, Alawii marĩambaga hema ciao mathiũrũrũkĩrie hema ya Ũira nĩgeetha kĩrĩndĩ kũu kĩa Isiraeli gĩtigakorererwo nĩ mang'ũri ma Ngai. Alawii nĩ marĩthokagĩrwo ũmenyereri wa hema iyo ya Ũira." **54** Nao andũ a Isiraeli magũika maũndũ macio o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

2 Nake Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, **2** "Andũ a Isiraeli nĩmambage hema ciao irigĩĩcĩrie Hema-ya-Gũtũnganwo no irĩ haraaya nayo, o mũndũ arĩ harĩa bendera yake irĩ irĩa irĩ na marũĩri ma nyũmba yao." **3** Mwena wa irathĩro, kũrĩa rĩũa rĩrathagĩra-rĩ, nĩho ikundi cia kambĩ ya mũhĩrĩga wa Juda ikaamba hema harĩa bendera yao irĩ. Mũtongoria wa andũ a Juda nĩ Nahashoni mũrũ wa Aminadabu. **4** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 74,600. **5** Mũhĩrĩga wa Isakaru ũkaamba hema ciao mariganĩtie na andũ a Juda. Mũtongoria wa andũ a Isakaru nĩ Nethaneli mũrũ wa Zuaru. **6** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 54,400. **7** Mũhĩrĩga wa Zebuluni nĩguo ũgaacookerera. Mũtongoria wa andũ a Zebuluni nĩ Eliabu mũrũ wa Heloni. **8** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 57,400. **9** Andũ othe arĩa magaiĩrwo gũikara kambĩ ya Juda, kũringana na ikundi ciao-rĩ, nĩ andũ 186,400. Acio nĩo makaamba kuumagara. **10** Mwena wa gũthini nĩho ikundi cia kambĩ ya mũhĩrĩga wa Rubeni igaakorwo, harĩa bendera yao irĩ. Mũtongoria wa andũ a Rubeni nĩ Elizuru mũrũ wa Shedeuru. **11** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 46,500. **12** Mũhĩrĩga wa Simeoni ũkaamba hema ciao mariganĩtie na Rubeni. Mũtongoria wa andũ a Simeoni nĩ Shelumieli mũrũ wa Zurishadai. **13** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 59,300. **14** Mũhĩrĩga wa Gadi nĩguo ũgũcookerera. Mũtongoria wa andũ a Gadi nĩ Eliasafu mũrũ wa Deueli. **15** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 45,650. **16** Andũ othe arĩa magaiĩrwo gũikara kambĩ ya Rubeni, kũringana na ikundi ciao-rĩ, nĩ andũ 151,450. Acio nĩo magaatũka a keerĩ kuumagara. **17** Nayo Hema-ya-Gũtũnganwo na kambĩ ya Alawii moimagare marĩ gatagatĩ ga kambĩ icio ingĩ. Makoimagara marũmanĩĩre kũringana na ũrĩa hema cia kambĩ ciao ciambiũtwo, o kambĩ irĩ handũ hayo nyene o harĩa bendera yao irĩ. **18** Mwena wa ithũĩro nĩkuo ikundi cia kambĩ ya mũhĩrĩga wa Efiraimu igĩkorwo, o harĩa bendera yao irĩ. Mũtongoria wa andũ a Efiraimu nĩ Elishama mũrũ wa Amihudu. **19** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 40,500. **20** Mũhĩrĩga wa Manase nĩguo ũkũringana nao. Mũtongoria wa andũ a Manase nĩ Gamalieli mũrũ wa Pedazuru. **21** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 32,200. **22** Mũhĩrĩga wa Benjamini nĩguo ũgũcookerera. Mũtongoria wa andũ a Benjamini nĩ Abidani mũrũ wa Gideoni. **23** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 35,400. **24** Andũ othe arĩa magaiĩrwo gũikara kambĩ ya Efiraimu, kũringana na ikundi ciao-rĩ, nĩ andũ 108,100. Acio nĩo marĩthiiga marĩ a gatatũ. **25** Mwena wa gathigathini nĩkuo ikundi cia kambĩ ya mũhĩrĩga wa Dani igĩkorwo, harĩa bendera yao

irĩ. Mũtongoria wa andũ a Dani nĩ Ahiezeri mũrũ wa Amishadai. **26** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 62,700. **27** Mũhĩrĩga wa Asheri ũkaamba hema ciao mariganĩtie nao. Mũtongoria wa andũ a Asheri nĩ Pagieli mũrũ wa Okirani. **28** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 41,500. **29** Mũhĩrĩga wa Nafitali nĩguo ũgũcookerera. Mũtongoria wa andũ a Nafitali nĩ Ahira mũrũ wa Enani. **30** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 53, 400. **31** Andũ othe arĩa magaiĩrwo gũikara kambĩ ya Dani nĩ andũ 157,600. Acio nĩo magakorwo marĩ a mũthia kuumagara, marĩ harĩa bendera ciao irĩ. **32** Acio nĩo andũ a Isiraeli, arĩa maatarĩrwo kũringana na nyũmba ciao. Arĩa othe maarĩ kambĩ-inĩ kũringana na ikundi ciao-rĩ, maarĩ andũ 603,550. **33** No rĩrĩ, Alawii matiataranĩrio na andũ arĩa angĩ a Isiraeli, ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **34** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magũika maũndũ mothe marĩa Jehova aathĩte Musa, na tondũ ũcio maambire hema harĩa bendera ciao ciarĩ, na ũguo noguo moimagarire, o mũtongoria na andũ a mũhĩrĩga wake na nyũmba yake.

3 Ũyũ nĩguo ũhoro wa njiaro cia Harũni na Musa hĩndĩ irĩa Jehova aaririe na Musa Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai. **2** Marĩtwa ma ariũ a Harũni maarĩ Nadabu ũrĩa warĩ irigithathi, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. **3** Macio nĩmo marĩtwa ma ariũ a Harũni, nao maarĩ athĩnjĩrĩ Ngai aĩtĩrĩre maguta, arĩa maamũrĩtwo matungatage marĩ athĩnjĩrĩ-Ngai. **4** Na rĩrĩ, Nadabu na Abihu nĩmakuire marĩ mbere ya Jehova rĩrĩa maarutaga igongona na mwaki ũtarĩ mwiĩkĩrie mbere yake Werũ-inĩ wa Sinai. Matiarĩ na ciana cia aanake; nĩ ũndũ ũcio, Eleazaru na Ithamaru nĩo maatungataga marĩ athĩnjĩrĩ Ngai hĩndĩ irĩa yothĩ ithe wa Harũni aarĩ muoyo. **5** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **6** "Rehe andũ a mũhĩrĩga wa Lawi ũmaneane kũrĩ Harũni mũthĩnjĩrĩ-Ngai, nĩguo mamũteithagie. **7** Marĩrutaga wĩra wa kũmũtungatĩra, na matungatagĩre kĩrĩndĩ kũu gĩothe hau Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo na ũndũ wa kũruta wĩra wa hema iyo. **8** Nao marĩmenyagĩrĩa indo ciothe cia Hema-ya-Gũtũnganwo, mahingagie maũndũ marĩa magĩĩrĩre nĩ gwĩkwo nĩ andũ a Isiraeli na ũndũ wa kũruta wĩra wa hema iyo. **9** Neana Alawii acio kũrĩ Harũni na ariũ ake; nĩo andũ a Isiraeli arĩa mekũneanwo kũrĩ we biũ. **10** Amũra Harũni na ariũ ake matungataga marĩ athĩnjĩrĩ Ngai; mũndũ ũngĩ o wothĩ ũrĩa ũrikuhagĩrĩa harĩa haamũre no nginya ooragwo." **11** Nĩngĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **12** "Nĩ nĩ nĩ thuurĩte Alawii kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli ithenya rĩa marigithathi ma arũme arĩa marigithathĩtwo nĩ andũ-a-nja othe a Isiraeli. Alawii nĩ akwa, **13** nĩgũkorwo marigithathi mothe nĩ makwa. Hĩndĩ irĩa ndooragire marigithathi mothe ma Misiri, noguo ndeyamũĩre marigithathi mothe ma Isiraeli, marĩ ma mũndũ kana ma nyamũ. Macio nĩ makwa kũmbĩ. Nĩ nĩ nĩ Jehova." **14** Nĩngĩ Jehova akĩra Musa kũu Werũ-inĩ wa Sinai atĩrĩ, **15** "Tara Alawii kũringana na nyũmba ciao na mbarĩ ciao. Tara arũme othe arĩa makinyĩtie mweri ũmwe na makĩria." **16** Nĩ ũndũ ũcio, Musa akĩmatara o ta ũrĩa aathĩtwo nĩ kiugo kĩa Jehova. **17** Maya nĩmo marĩtwa ma ariũ a Lawi: Nĩ Gerishoni, na Kohathu, na Merari. **18** Maya nĩmo marĩtwa ma mbarĩ cia Agerishoni: Nĩ Libini na Shimei.

19 Mbari cia Akohathu ciarĩ: Amuramu, na Iziharur na Hebironi, na Uzieli. 20 Mbari cia Amerari: ciarĩ Mahali na Mushi. Ici nĩcio ciarĩ mbari cia Alawii, kũringana na nyũmba ciao. 21 Gerishoni aarĩ na mbari cia Alabini na Ashimei; ici nĩcio ciarĩ mbari cia Agerishoni. 22 Arũme ariĩ othe maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria ariĩ maatarirwo maarĩ andũ 7,500. 23 Mbari icio cia Agerishoni ciarĩ ciambe hema ciao mwena wa ithũiro, thuutha wa Hema-ĩria-Nyamũre. 24 Mũtongoria wa nyũmba cia Agerishoni aarĩ Eliasafu mũrũ wa Laeli. 25 Hau Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo-rĩ, Agerishoni nĩo maarĩ na wĩra wa kũmenyerera Hema-ĩyo-Nyamũre na hema, na ciandarũ cia kũmihumbĩra, na gĩtambaya gĩa gũcuurio itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, 26 na itambaya cia gũcuurio cia kũirigĩra nja, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero rĩa nja irĩa ithiũrũkĩrie Hema ĩyo nyamũre na kigongona na mĩhĩndo, na indo ciothe iria ikonainie na wĩra wacio. 27 Kohathu aarĩ na mbari cia Aamuramu, na Aiziharu, na Ahebironi, na Auzieli; icio nĩcio ciarĩ mbari cia Akohathu. 28 Arũme ariĩ othe maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria maarĩ andũ 8,600. Wĩra wa Akohathu warĩ wa kũmenyerera harĩa haamũre. 29 Mbari cia Akohathu ciarĩ ciambage hema mwena wa gũthini wa Hema-ĩria-Nyamũre. 30 Mũtongoria wa nyũmba cia mbari cia Akohathu aarĩ Elizafani mũrũ wa Uzieli. 31 Wĩra wao warĩ wa kũmenyerera ithandũkũ rĩa kirĩkanĩro, na metha, na mĩti ũrĩa wa kũigĩrĩrwo matawa, na igongona, na indo cia gũtũmĩrwo harĩa haamũre, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa kũhakania, o na indo ciothe ciakonainie na mũhũthĩrĩre wacio. 32 Mũtongoria mũnene wa Alawii aarĩ Eleazaru mũrũ wa Harũni, ũrĩa mũhinjĩri-Ngai. Nĩwe watuirwo mũtũgamĩrĩri wa ariĩ maamenyagĩrĩra harĩa haamũre. 33 Merari aarĩ na mbari cia Amahali na Amushi; icio nĩcio ciarĩ mbari cia Merari. 34 Arũme ariĩ othe maatarirwo ariĩ maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria maarĩ andũ 6,200. 35 Mũtongoria wa nyũmba cia mbari ya Merari aarĩ Zurieli mũrũ wa Abihaili; nao maarĩ maambage hema mwena wa gathigathini wa Hema-ĩria-Nyamũre. 36 Amerari maamũrĩrwo mamenyagĩrĩre buremu ya hema irĩa yaamũrĩrwo, na mĩgĩko yayo, na itugĩ, na itina ciacio, o na indo ciothe ciayo cia wĩra, na indo ciothe ciakonainie na mũhũthĩrĩre wacio, 37 o na mamenyagĩrĩre itugĩ iria ciirigĩte nja yayo hamwe na itina ciacio, na hĩgĩ cia hema na mĩhĩndo yayo. 38 Musa na Harũni na ariũ ake maarĩ mambage hema ciao mwena wa irathĩro wa Hema-ĩyo-Nyamũre, mang'etheire irathĩro, o hau mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo. Wĩra wao warĩ wa kũmenyerera harĩa haamũre ithenya rĩa andũ a Isiraeli. Mũndũ ũngĩ o wotho ũngĩakuhĩrĩrie hau haamũre aarĩ ooragwo. 39 Alawii ariĩ othe maatarirwo ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa na Harũni kũringana na mbari ciao, hamwe na arũme othe ariĩ maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria, maarĩ andũ 22,000. 40 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, "Tara marigithathi ma arũme othe ma andũ a Isiraeli ariĩ makinyĩtie mweri ũmwe na makĩria, na wandike marĩtwa mao. 41 Nyamũrĩra Alawii handũ ha marigithathi mothe ma andũ a Isiraeli; o naguo ũhiũ wa Alawii ũwaamũre handũ ha marigithathi mothe

ma mahiũ ma andũ a Isiraeli. Nĩ nĩ nĩ Jehova." 42 Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩtara marigithathi mothe ma andũ a Isiraeli, o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte. 43 Marigithathi mothe ma arũme ariĩ maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria, maandikwo na marĩtwa mao, maarĩ andũ 22,273. 44 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, 45 "Amũra Alawii handũ ha marigithathi mothe ma andũ a Isiraeli, naguo ũhiũ wa Alawii ũwaamũre handũ ha mahiũ mao. Alawii megũtuĩka akwa. Nĩ nĩ nĩ Jehova. 46 Gũkũũra marigithathi macio 273 ma andũ a Isiraeli, acio makĩrĩte mũigana wa Alawii-rĩ, 47 oya cekerĩ ithano irũgamĩrĩre o mũndũ, kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre, irĩa ũritũ wayo ũrĩ gera mĩrongo ĩrĩ. 48 Mbeeca icio cia gũkũũra andũ a Isiraeli acio makĩrĩte-rĩ, cinengere Harũni na ariũ ake." 49 Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩũngania mbeeca cia gũkũũra andũ acio makĩrĩte mũigana wa andũ ariĩ maakũũrĩrwo nĩ Alawii. 50 Kuuma kũrĩ marigithathi ma andũ a Isiraeli, akĩũngania betha ya ũritũ wa cekerĩ 1,365 kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre. 51 Musa akĩnengera Harũni na ariũ ake mbeeca icio ciakũũrĩte andũ, o ta ũrĩa aathĩrwo nĩ kiugo kia Jehova.

4 Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ: 2 "Thiĩnĩ wa Alawii-rĩ, tarai rũhonge rwa Akohathu kũringana na mbari ciao na nyũmba ciao. 3 Mũtare arũme othe a ũkũrũ wa kuuma mĩaka mĩrongo ĩtatũ nginya mĩaka mĩrongo itano ariĩ mokaga ĩtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. 4 "Ŭyũ nĩguo wĩra wa Akohathu thiĩnĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo: wĩra wao nĩ kũmenyerera indo iria theru mũno. 5 Rĩria kambĩ ĩgũthaama-rĩ, Harũni na ariũ ake marĩtoonyaga thiĩnĩ wa hema ĩyo makaruta gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa kũhakania na makahumbĩra ithandũkũ rĩa Ŭira nakĩo. 6 Ningĩ marĩhumbĩre na gĩthii kĩa njũũ cia pomboo, na maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu mũtheri igũrũ rĩacio, na matoonie mĩti ya kũrĩkuua handũ hayo. 7 "Nao maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu igũrũ rĩa metha ya mĩgate irĩa ĩigagwo mbere ya Jehova, na mamiĩgĩrĩre thaani, na thaani, nene na mbakũri, na ndigithũ cia magongona ma kũnyuu; na mĩgate irĩa ĩigagwo hau hĩndĩ ciothe ĩikare o hau igũrũ. 8 Macooke mĩagĩrĩre gĩtambaya kĩa rangi wa gakarakũ igũrũ rĩa indo icio na ningĩ mahumbĩre gĩtambaya kũu na njũũ cia pomboo, na matoonie mĩti ya kũrĩkuua handũ hayo. 9 "Ningĩ moe gĩtambaya kĩa rangi wa bururu, mahumbĩre mĩti ũrĩa wa kũigĩrĩrwo matawa marĩa mamũrĩkaga, hamwe na matawa maguo, na magathĩ ma gũtinia ndaambĩ, na thaani cia mũrari wa ndaambĩ, na ndigithũ cia gwĩkĩrwo maguta ma matawa macio. 10 Ningĩ makũnje mĩti ũcio na indo ciaguo ciothe ciohetwo na gĩthii kĩa njũũ cia pomboo, na macigĩrĩre igũrũ rĩa gĩkuui gĩacio. 11 "Nĩ maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu igũrũ rĩa kigongona gĩa thahabu, na makĩhumbĩre na gĩthii kĩa njũũ cia pomboo, na matoonie mĩti irĩa ya gũgĩkuua handũ hayo. 12 "Ningĩ moe indo ciothe iria ihũthagĩrwo ũtungata-inĩ wa handũ-harĩa-haamũre, macikũnje na gĩtambaya kĩa rangi wa bururu, macihumbĩre na gĩthii kĩa njũũ cia pomboo, na macigĩrĩre igũrũ rĩa gĩkuui gĩacio. 13 "Ningĩ

nĩ marute mũhu kuuma kigongona-inĩ gĩa gĩcango, na maare gitambaya kĩa rangi wa ndathi igũrũ riakio. **14** Ningĩ maigirĩe indo ciothe iria ihũthagĩrwo gũtungata kigongona-inĩ, nacio nĩ hamwe na ngio cia mwaki, na njibe, na icakũri, na mbakũri cia kũminjaminjĩria. Igũrũ riakio nĩ maare gĩthii kĩa njũũa cia pomboo na matoonyie mĩti ya gũgũkuu handũ hayo. **15** “Thuutha wa Harũni na ariũ ake kũrĩkia kũhumbĩra indo ciothe theru o na indo ciothe nyamũre, na hũmbĩra a kambĩ mehaarĩria gũthaama-rĩ, ariũ a Akohathu nao moke makuue indo icio. No matikanahutie indo icio nyamũre matigakue. Akohathu acio nĩ magaaakuu indo iria irĩ thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **16** “Eleazaru mũrũ wa Harũni, ũria mũthĩnjĩri-Ngai, niwe ũrĩmenyagĩrĩra maguta ma gwakia tawa, na ũbumba ũria ũnũngaga wega, na mĩtu ũria ũrutagwo hĩndĩ ciothe, o na maguta marĩa maitanagĩrĩrio. Niwe ũrĩmenyagĩrĩra Hema-ĩyo-Nyamũre irĩ yothie na indo iria ciothe irĩ thĩinĩ wayo, nicio indo iria nyamũre ciĩkirĩtuo kuo, na indo cia wĩra.” **17** Jehova akĩira Musa na Harũni atĩrĩ, **18** “Menyereraĩ mbarĩ cia mũhĩrĩga wa Akohathu matikaneherio kuuma kũrĩ Alawii. **19** Nĩguo matũũre muoyo na matikae gũkuu rĩria mangikuhĩrĩria indo iria theru mũno-rĩ, mekagĩrei ũũ: Harũni na ariũ ake nĩ marĩtoonyaga handũ harĩa hatheru, na makagaĩra o mũndũ wĩra wake na kĩrĩa egũkuu. **20** No ariũ a Kohathu matikanatoonye thĩinĩ kuona indo iria theru o na hanini, nĩguo matigakue.” **21** Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **22** “Tara Agerishoni o nao kũringana na nyũmba ciao na mbarĩ ciao. **23** Ũtare arũme othe a ũkũrũ wa kuuma miaka mĩrongo itatũ nginya miaka mĩrongo itano arĩa mokaga gũtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **24** “Ŭyũ nĩguo ũtungata wa mbarĩ cia Agerishoni rĩria mekũruta wĩra na gũkuu mĩrigo: **25** Nĩo marĩkuuaga itambaya cia gũcuurio cia Hema-ĩria-Nyamũre, na Hema-ya-Gũtũnganwo, na indo cia kũmihumbĩra, o na gĩthii kĩa njũũa cia pomboo cia kũmihumbĩra na igũrũ, na itambaya cia gũcuurio cia itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, **26** na itambaya cia gũcuurio iria cia kũrĩgĩra nja irĩa ithiũrũrũkĩrie Hema-ĩyo-Nyamũre na kigongona, na gitambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero-inĩ, na mĩhĩndo na indo ciothe itũmagĩrwo ũtungata-inĩ wayo. Agerishoni acio nĩ marĩrutaga wĩra wothe ũria wagĩrĩre kũrutwo na indo icio. **27** ũtungata wao wothe, ũrĩ wa gũkuu mĩrigo kana wa kũruta wĩra ũngĩ, ũrĩrutagwo ũtongoretio nĩ Harũni na ariũ ake. Nĩ inyuĩ mũrimagayagĩra wĩra wao wa kĩrĩa gĩothe marĩkuuaga. **28** Ŭcio nĩguo ũtungata wa mbarĩ ya Agerishoni Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. Wĩra wao ũrĩrutagwo ũtongoretio nĩ Ithamaru mũrũ wa Harũni, ũria mũthĩnjĩri-Ngai. **29** “Tara Amerari kũringana na mbarĩ na nyũmba ciao. **30** Tara arũme othe a ũkũrũ wa kuuma miaka mĩrongo itatũ nginya miaka mĩrongo itano arĩa mokaga gũtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **31** Ŭyũ nĩguo wĩra wao ũria marĩrutaga magĩtungata Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo: wĩra wao nĩ gũkuuaga buremu cia Hema-ĩyo-Nyamũre, na migĩũko yayo, na itugĩ na itina ciacio, **32** o ũndũ ũmwe na itugĩ iria ciirĩgĩte nja hamwe na itina ciacio, na hĩgĩ cia hema na mĩhĩndo, na indo ciothe ciacio na

kĩndũ gĩothe gĩkonainie na kũruta wĩra ũcio. Gayagĩra o mũndũ indo iria agĩrĩrwo nĩ gũkuu. **33** Ŭcio nĩguo ũtungata wa mbarĩ ya Amerari rĩria marĩrutaga wĩra Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo, matongoretio nĩ Ithamaru mũrũ wa Harũni, ũria mũthĩnjĩri-Ngai.” **34** Na rĩrĩ, Musa, na Harũni, na atongoria a kĩrĩndĩ nĩmatarĩre Akohathu acio kũringana na mbarĩ na nyũmba ciao. **35** Arũme othe a ũkũrũ wa kuuma miaka mĩrongo itatũ nginya miaka mĩrongo itano arĩa mookire gũtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, **36** matarĩtuo na mbarĩ ciao, maarĩ andũ 2,750 **37** Ŭcio nĩguo warĩ mũigana wa andũ othe arĩa maarĩ a mbarĩ cia Akohathu arĩa maatungataga thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. Musa na Harũni maamatarĩre kũringana na ũria Jehova aathĩte Musa. **38** Agerishoni maatarĩrwo kũringana na mbarĩ na nyũmba ciao. **39** Arũme othe a ũkũrũ wa kuuma miaka mĩrongo itatũ nginya miaka mĩrongo itano arĩa mookire gũtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, **40** matarĩtuo na mbarĩ na nyũmba ciao, maarĩ andũ 2,630. **41** Ŭcio nĩguo warĩ mũigana wa mbarĩ cia Agerishoni arĩa maatungataga thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. Musa na Harũni maamatarĩre kũringana na watho wa Jehova. **42** Amerari maatarĩrwo kũringana na mbarĩ na nyũmba ciao. **43** Arũme othe a ũkũrũ wa kuuma miaka mĩrongo itatũ nginya miaka mĩrongo itano arĩa mookire gũtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, **44** matarĩtuo na mbarĩ ciao, maarĩ andũ 3,200. **45** Ŭcio nĩguo warĩ mũigana wa mbarĩ cia Amerari. Musa na Harũni maamatarĩre kũringana na ũria Jehova aathĩte Musa. **46** Nĩ ũndũ ũcio, Musa na Harũni na atongoria a Isiraeli magĩtara Alawii othe kũringana na mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **47** Arũme othe a ũkũrũ wa kuuma miaka mĩrongo itatũ nginya miaka mĩrongo itano arĩa mookire kũruta wĩra wa gũtungata na gũkuu Hema-ya-Gũtũnganwo, **48** mũigana wao warĩ andũ 8,580. **49** Kũringana na watho wa Jehova ũria aathĩte Musa, mũndũ o mũndũ niagayagĩrwo wĩra wake, na akerwo kĩrĩa egũkuu. Ŭguo nĩguo maatarĩrwo, o ta ũria Jehova aathĩte Musa.

5 Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **2** “Atha andũ a Isiraeli maingate kuuma kambĩ-inĩ yao mũndũ o wothe ũrũarĩte mũrĩmũ wa ngoothi ũria ũngĩgwatanio, kana mũndũ ũrĩ na handũ o na ha he kuura, kana mũndũ ũrĩ na thaahu nĩ ũndũ wa kũhutia kĩimba. **3** Ingata arũme o na andũ-a-nja; ũmaingate nja ya kambĩ nĩguo matigathaahie kambĩ yao kũria nĩ ndũũranagia na inyuĩ.” **4** Ŭguo noguo andũ a Isiraeli meekire; makĩruta andũ acio nja ya kambĩ. Magĩka o ũria Jehova aathĩte Musa gwĩkwo. **5** Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **6** “Ira andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Rĩria mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja angĩhĩtĩria mũndũ ũria ũngĩ na njĩra o yothie, na nĩ ũndũ ũcio aage kwĩhokeka harĩ Jehova-rĩ, mũndũ ũcio nĩ mũhĩtia, **7** na no nginya oimbũre mehĩa marĩa ekĩte. No nginya arute irĩhĩ rĩothe nĩ ũndũ wa mahĩtia macio make, na ongerere gĩcunjĩ gĩa ithano kũrĩ irĩhĩ rĩu, anengere mũndũ ũcio ahĩtĩrie. **8** No mũndũ ũcio angĩkorwo ndari na mũndũ wa nyũmba yao ũria ũngĩrĩthwo nĩ ũndũ wa ihĩtia rĩu, irĩhĩ rĩu rĩritũikaga rĩa Jehova, na no nginya rĩnengerwo mũthĩnjĩri-Ngai

riri hamwe na ndurume ya kirutwo igongona ria horohio ni undu wake. **9** Maruta mothe maamure maria andu a Israeli marirehagira muthinjiri-Ngai-ri, marituikaga make. **10** Iheo cia o mundu iria nyamure ni ciawe we mwene, no kiria angihe muthinjiri-Ngai, gigaatuika kia muthinjiri-Ngai ucio.” **11** Ningi Jehova akiira Musa atiri, **12** “Ariria andu a Israeli, umeere atiri: ‘Mutumia wa mundu angihingancia mithiire yake, atuike ti mwihokeku hari we **13** na undu wa gikoma na mundu ung, na undu ucio uhithwo muthuuriwe na thaahu wake wage kumenyeka (tondu hatiri mura wa kumuumbura, na ndakorereirwo agika undu ucio-ri), **14** na muthuuriwe aigire mutumia wake uiru na amwikuure ati niethaahitie, kana amiguire uiru na amwikuure o na akorwo atethaahitie, **15** hndi iyo niatware mutumia wake hari muthinjiri-Ngai. Ningi no nginya atware gicunji ga ikumi kia eba imwe ya mutu wa cairi ni undu wa mutumia wake. Ndagaitiririe mutu ucio maguta kana awikire ubumba, ni undu riu ni iruta ria mutu rirutagwo ni undu wa uiru, iruta ria mutu ria kiririkano, ria kiririkanania ihitia riu. **16** “Muthinjiri-Ngai niagatwara mutumia ucio amurugamie mbere ya Jehova. **17** Acooke oe maa maamure mari ndigithuni ya riumbe, na ahakure rukungu hau thi ya Hema-iria-Nyamure arwikire maa-ini macio. **18** Muthinjiri-Ngai aarikia kurugamia mutumia ucio mbere ya Jehova, niakamuohora njuiri yake, acooke amunengere iruta riu ria kiririkano ria mutu ni undu wa uiru arinyiite na moko, nake muthinjiri-Ngai we mwene akorwo anyiitie maa macio maruru maria marehaga kirumi. **19** Muthinjiri-Ngai acooke ehithie mutumia ucio, amwire atiri, “Angikorwo hatiri mundu ung ukomete nawe, na nduhingancanitie mithiire yaku ugethaahia hndi iria uri na muthuuri-ri, maa maya maruru maria marehaga kirumi maroaga gugwika uuru. **20** No angikorwo niuhingancanitie mithiire yaku uri na muthuuri na ugethaahia ni undu wa gikoma na mundu ung tiga muthuuriguo-ri,” **21** hndi iyo muthinjiri-Ngai niakehithia mutumia ucio na mwihitwa uyuhananagira kirumi, oge atiri, “Jehova arotuma andu anyu makurume na magukaane, riria agaatumu kiero giaku kihinyare na nda yaku imbe. **22** Namo maa maya marehaga kirumi marotoonya mwiri waku, nayo nda yaku imbe na kiero giaku kihinyare.” “Nake mutumia ucio acooke oge atiri, “Ameni, nigutuike uguo.” **23** “Muthinjiri-Ngai niakandika irumi icio ibuku-ini ria gikunjo, acooke acithambirie maa-ini macio maruru. **24** Niagatuma mutumia ucio anyue maa macio maruru marehaga kirumi, namo maa macio mamutoonye na matume aigue ruo runene muno. **25** Muthinjiri-Ngai acooke oe iruta riu ria mutu ni undu wa uiru kuuma moko-ini ma mutumia ucio, arithunguthie mbere ya Jehova, na acooke arirehe kigongona-ini. **26** Ningi muthinjiri-Ngai ucio arume ngundi imwe ya mutu ucio urutitwo uri wa kiririkano na aucinire iguru ria kigongona; thuutha ucio atume mutumia ucio anyue maa macio. **27** Angikorwo niethaahitie na ti mwihokeku hari muthuuriwe-ri, riria akaanyuithio maa macio marehaga kirumi, ni makaamutoonya matume aigue ruo runene muno, na nda yake imbe na

kiero giawe kihinyare, nake atuike thaahu kuri andu ao. **28** No riri, angikorwo mutumia ucio ndethaahitie na akorwo ni muthingu-ri, ndagatuuo muthia, na niakahota kugia na ciana. **29** “Uyu niguo watho wa uiru riria mutumia angihingancia mithiire yake, ethaahie o ari na muthuuri, **30** kana riria mundu murume anginyitwo ni uiru ni undu nwegwikua mutumia ucio wake. Muthinjiri-Ngai arimurugamagie mbere ya Jehova na arumirire watho ucio wotho. **31** Muthuuriwe niagatuuo ndari na ihitia o na ririku, no mutumia ucio niwe ugaacokererwo ni mehia make.”

6 Nake Jehova akiira Musa atiri, **2** “Ariria andu a Israeli, umeere atiri: ‘Mundu murume kana mundu-wa-nja angienda kwihita mwihitwa wa mwanya, uri mwihitwa wa kwiyamurira Jehova atuike Munaziri, **3** no nginya atige kunyua ndibei o na indo iria ingi ngagatu cia kunyua, na ndakananyue thiki ithondeketwo kuuma kuri ndibei kana kindu kingi kigagatu gia kunyua. Ndakananyue maa ma thabibu, kana arie thabibu, kana thabibu iria nyumithie. **4** Hndi iria yotho arikoragwo ari Munaziri, ndakanarie kindu gia kuuma he muthabibu, iri mbegu kana makoni. **5** “Ihinda riothe ria mwihitwa ucio wa kwiyamura, ndakananjwo mutwe. No nginya aikarage ari mutheru o nginya ihinda riawe ria kwiyamurira Jehova rithire; no nginya areke njuri cia mutwe wake ikure iraihe. **6** Ihinda riu riothe eyamurire Jehova ndakanakuhiririe kiimba. **7** O na ithe, kana nyina, kana muru wa nyina, kana mwaru wa nyina angikua, ndakanethaahie ni undu wao, tondu ari na ruri rwa kwiyamurira Ngai mutwe. **8** Ihinda riothe ria kwiyamura gwake arikoragwo aamurirwo Jehova. **9** “Mundu angikua gikuu kia narua ari ho, naguo undu ucio ithaahie njuri iria aamurite, no nginya enjwo mutwe muthenya wake wa gutherio, na niguo wa mugwanja. **10** Ningi muthenya wa inana no nginya atware ndirahugi igiri kana tututuura twiri hari muthinjiri-Ngai hau itoonyero-ini ria Hema-ya-Gutunganwo. **11** Nake muthinjiri-Ngai arute imwe ituike igongona ria kuhoroherio mehia, nayo iyo ingi ituike ni iruta ria njino niguo ahoroherio, ni undu niehithie nigukorwo ari hamwe na kiimba. Muthenya o ro ucio no nginya aamurire Jehova mutwe wake ringi. **12** No nginya eyamurire Jehova ihinda riu ria kwiyamura, na no nginya arute gatirume ka mwaka umwe gatuika ka igongona ria mahitia. Mithenya iria mihituku ndigutarwo, tondu niathaahirio ihinda riria eyaamurite. **13** “Na riri, uyu niguo watho wa Munaziri ihinda riawe ria kwiyamurira Ngai riathira. Niakarehwo itoonyero-ini ria Hema-ya-Gutunganwo. **14** Hau niho akaarehe maruta make hari Jehova, namo ni: gatirume ka mwaka umwe gataru na kauugu gatuika ka iruta ria njino, na kamwari ka mwaka umwe kari igongona ria kuhoroheria mehia, na ndurume imwe itari na kauugu iri iruta ria uguano, **15** hamwe na maruta ma mutu na maruta ma kunyuu, na gikabu kia migate itari na ndawa ya kumbia, na keki cia mutu uria mihinyu muno utukanitio na maguta, na tumigate tuhuthu tuhakitwo maguta. **16** “Muthinjiri-Ngai niakaiga indo icio mbere ya Jehova, na acooke arute igongona ria

kūhoroheria mehia o na iruta rīa njino. **17** Nīakarehe gīkabū kīu kīa mīgate itarī mīmbie na arute ndūrūme īyo īrī igongona rīa ūiguano kūrī Jehova, hamwe na igongona rīayo rīa mūtu na rīa indo cia kūnyuuo. **18** “Nīngī hau itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, Mūnaziri no nginya enjwo njuīrī ūrīa aamūrīte. Nīakoya njuīrī īyo na amīkie mwaki-inī ūrīa ūrī rungu rwa igongona rīu rīa ūiguano. **19** “Thuutha wa Mūnaziri ūcio kwenjwo njuīrī yake ya kwiyamūra, mūthīnjīrī-Ngai nī akoya kīande gītherūkītio kīa ndūrūme īyo, na keki na tūmīgate tūrīa tūhūthū kuuma gīkabū-inī kīu, cieri itarī ndawa ya kūmbia. **20** Mūthīnjīrī-Ngai acooke acithūngūthie mbere ya Jehova, itūike igongona rīa gūthūngūthio; nī nyamūre, na nī cia mūthīnjīrī-Ngai, hamwe na gīthūrī kīrīa gīthūngūthītio, o na kīero kīrīa kīrutitwo. Thuutha ūcio Mūnaziri no anyue ndibei. **21** “Ūcio nīguo watho wa Mūnaziri ūrīa wīhītaga kūrūtīra Jehova indo kūringana na ūrīa eyaamūrīte, hamwe na kīrīa kīngī gīothe angīhota kūruta. No nginya ahingie mwīhītwa ūrīa ehītite, kūringana na watho wa Mūnaziri.” **22** Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, **23** “Īra Harūnī na arīū ake atīrī, ‘Ūū nīguo mūrīrathimaga andū a Isīraeli. Meragei atīrī: **24** “‘Jehova arokūrathima, na akūmenyagīrīre; **25** Jehova arotūma ūthiū wake ūkwarīre, na agūkinyagīrie wega wake; **26** Jehova arogūtīrīra gīthiithi gīake, na akūhe thayū.” **27** “Nī ūndū ūcio athīnjīrī-Ngai nīmarīgwetaga rītwa rīakwa kūrī andū a Isīraeli, na nī nīndīmarathimaga.”

7 Rīrīa Musa aarīkirie kūhaanda Hema-īrīa-Nyamūre, nīamīrīrīrie maguta o na akīmīamūrīra Jehova hamwe na indo ciayo ciothe. Nīngī agītīrīrīa kīgongona maguta, na agīkīamūra hamwe na indo ciakīo ciothe. **2** Nīngī atongoria a Isīraeli, atongoria na nyūmba ciao arīa maarī atongoria a mīhīrīga arīa maarīgāmīrīre andū arīa maatarītīwo, makīrehe maruta. **3** Maareheire Jehova iheo ikuūtīwo nī ngaari ithathatī cia ng’ombe irī humbire, hamwe na ndegwa ikūmi na igīrī, ndegwa īmwe īkarutwo nī o mūtongoria, na ngaari īmwe īkarutwo nī atongoria eerī. Indo icio nīcio maarehire mbere ya Hema-īrīa-Nyamūre. **4** Nake Jehova akīra Musa atīrī: **5** “Ītikira indo icio kuuma kūrī o, nīguo ihūthīrwo wīra-inī wa Hema-ya-Gūtūnganwo. Ūciheane kūrī Alawī o ta ūrīa wīra wa mūdū o mūdū ūkūbatara.” **6** Nī ūndū ūcio Musa akīoya ngaari icio na ndegwa icio agīciheana kūrī Alawī. **7** Aaheire Agerishoni ngaari igīrī na ndegwa inya, o ta ūrīa wīra wao wabataraga, **8** nīngī akīhe Amerari ngaari inya na ndegwa inyanya, o ta ūrīa wīra wao wabataraga. Othe maatongoragō nī Ithamaru mūrū wa Harūnī, ūrīa mūthīnjīrī-Ngai. **9** No Musa ndaigana kūhe Akohathu kīndū o nakī, tondū wīra wao warī wa gūkuuaga indo iria nyamūre na ciande ciao, nīgūkorwo ūcio nīguo warī wīra ūrīa meehokeirwo. **10** Rīrīa kīgongona gīatīrīrīrio maguta, atongoria nīmarehire maruta mao nīguo kīamūrwo, na makīmaiga mbere ya kīgongona kīu. **11** Nī ūndū Jehova nīeerīte Musa atīrī, “O mūthenya, mūtongoria ūmwe arīrehaga maruta make nī ūndū wa kwamūrwo gwa kīgongona.” **12** Mūdū ūrīa warehire maruta make mūthenya wa mbere aarī Nahashoni mūrū wa Aminadabu wa mūhīrīga wa Juda.

13 Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūrītū wa ceki igana rīmwe rīa mīrongo itatū, na mbakūrī īmwe ya betha ya kūminjāminjīra ya ūrītū wa ceki mīrongo mūgwanja, cieri kūringana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o īmwe yayīūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **14** na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūrītū wa ceki ikūmi, iyūrītio ūbumba; **15** na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, Nī ūndū wa iruta rīa njino; **16** na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **17** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Nahashoni mūrū wa Aminadabu. **18** Mūthenya wa keerī Nethaneli mūrū wa Zuaru, mūtongoria wa Aisakaru, nake akīrehe maruta make. **19** Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūrītū wa ceki igana rīmwe rīa mīrongo itatū, na mbakūrī īmwe ya betha ya kūminjāminjīra ya ūrītū wa ceki mīrongo mūgwanja, cieri kūringana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o īmwe yayīūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **20** na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūrītū wa ceki ikūmi, iyūrītio ūbumba; **21** na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **22** na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **23** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Nethaneli mūrū wa Zuaru. **24** Mūthenya wa gatātū Eliabu mūrū wa Heloni, mūtongoria wa andū a Zebuluni, nake akīrehe maruta make. **25** Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūrītū wa ceki igana rīmwe rīa mīrongo itatū, na mbakūrī īmwe ya betha ya kūminjāminjīra ya ūrītū wa ceki mīrongo mūgwanja, cieri kūringana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o īmwe yayīūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **26** na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūrītū wa ceki ikūmi, iyūrītio ūbumba; **27** na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **28** na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **29** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Eliabu mūrū wa Heloni. **30** Mūthenya wa kana, Elizuru mūrū wa Shedeuru, mūtongoria wa andū a Rubeni, nake akīrehe maruta make. **31** Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūrītū wa ceki igana rīmwe rīa mīrongo itatū, na mbakūrī īmwe ya kūminjāminjīra ya betha ya ūrītū wa ceki mīrongo mūgwanja, cieri kūringana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o īmwe yayīūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **32** na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūrītū wa ceki ikūmi, iyūrītio ūbumba; **33** na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **34** na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **35** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa

mwaka ūmwe, irutwo iri igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Elizuru mūrū wa Shedeuru. **36** Mūthenya wa gatano, Shelumieli mūrū wa Zurichadai, mūtongoria wa andū a Simeoni, nake akīrehe maruta make. **37** Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa ceki igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, ciērī kūrīngana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o īmwe īyūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **38** na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa ceki ikūmi, īyūrītio ūbumba; **39** na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **40** na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **41** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo iri igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Shelumieli mūrū wa Zurichadai. **42** Mūthenya wa gatandatū Eliasafu mūrū wa Deueli, mūtongoria wa andū a Gadi, nake akīrehe maruta make. **43** Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa ceki igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, ciērī kūrīngana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o īmwe īyūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **44** na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa ceki ikūmi, īyūrītio ūbumba; **45** na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **46** na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **47** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo iri igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Eliasafu mūrū wa Deueli. **48** Mūthenya wa mūgwanja Elishama mūrū wa Amihudu, mūtongoria wa andū a Efiraumu, nake akīrehe maruta make. **49** Indo iria aarutire ciarī thaani ya betha ya ūritū wa ceki igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, ciērī kūrīngana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o īmwe īyūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **50** na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa ceki ikūmi, īyūrītio ūbumba; **51** na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **52** na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **53** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo iri igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Elishama mūrū wa Amihudu. **54** Mūthenya wa kanana Gamalieli mūrū wa Pedazuru, mūtongoria wa andū a Manase, nake akīrehe maruta make. **55** Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa ceki igana rīa mīrongo itatū na mbakūri īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, ciērī kūrīngana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o īmwe īyūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **56** na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa ceki ikūmi, īyūrītio ūbumba; **57** na gategwa kamwe,

na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **58** na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **59** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo iri igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Gamalieli mūrū wa Pedazuru. **60** Mūthenya wa kenda, Abidani mūrū wa Gideoni, mūtongoria wa andū a Benjamini, nake akīrehe maruta make. **61** Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa ceki igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, ciērī kūrīngana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o īmwe īyūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **62** na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa ceki ikūmi, īyūrītio ūbumba; **63** na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **64** na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **65** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo iri igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Abidani mūrū wa Gideoni. **66** Mūthenya wa ikūmi Ahiezeri mūrū wa Amishadai, mūtongoria wa andū a Dani, nake akīrehe maruta make. **67** Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa ceki igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, ciērī kūrīngana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o īmwe īyūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **68** na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa ceki ikūmi, īyūrītio ūbumba; **69** na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **70** na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **71** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo iri igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Ahiezeri mūrū wa Amishadai. **72** Mūthenya wa ikūmi na ūmwe, Pagieli mūrū wa Okirani, mūtongoria wa andū a Asheri, nake akīrehe maruta make. **73** Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa ceki igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, ciērī kūrīngana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o īmwe īyūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **74** na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa ceki ikūmi, īyūrītio ūbumba; **75** na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **76** na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **77** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo iri igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Pagieli mūrū wa Okirani. **78** Mūthenya wa ikūmi na īrī Ahira mūrū wa Enani, mūtongoria wa andū a Nafitali, nake akīrehe maruta make. **79** Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa ceki igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, ciērī kūrīngana na gīthimo gīa

cekeri ya haria haamüre, na o imwe iyyurütio mütu üría mühinyu müno ütukanitio na maguta, ürí iruta ría mütu; **80** na thaani imwe nene ya thahabu ya ürütü wa cakeri ikümi, iyyurütio übumba; **81** na gategwa kamwe, na ndürüme imwe, na gatürüme kamwe ka mwaka ümwe, ni ündü wa iruta ría njino; **82** na thenge imwe ya igongona ría kühoroherio mehia; **83** na ndegwa igiri, na ndürüme ithano, na thenge ithano, na tütürüme tütano twa mwaka ümwe, irutwo iri igongona ría üiguano. Ici nicio indo iria ciarutirwo ni Ahira mürü wa Enani. **84** Maya nimo maarí maruta ma atongoria a andü a Isiraeli ni ündü wa kwamürwo gwa kigongona ríria gñitagírrio maguta: ciarí thaani cia betha ikümi na igiri na mbaküri cia betha cia kúminjaminjiria ikümi na igiri na thaani nene cia thahabu ikümi na igiri. **85** Thaani o imwe ya betha yari na ürütü wa cakeri igana ría mirongo itatü, na mbaküri o imwe ya kúminjaminjiria yari na ürütü wa cakeri mirongo müganja. Thaani cia betha ciothe ciarí na ürütü wa cakeri ngiri igiri na magana mana, kuringana na githimo gña cakeri ya haria haamüre. **86** Thaani iria nene ikümi na igiri cia thahabu ciyurütio übumba ciarí na ürütü wa cakeri ikümi o imwe, kuringana na githimo gña cakeri ya haria haamüre. Thaani cio nene cia thahabu ciothe ciarí na ürütü wa cakeri igana ría mirongo iri. **87** Müigana wothe wa nyamü cia kúrutwo igongona ría njino warí tütégwa ikümi na twiri, na ndürüme ikümi na igiri na tütürüme ikümi na twiri twa mwaka ümwe, hamwe na maruta ma cio ma mütu. Thenge ikümi na igiri ciarutirwo iri igongona ría kühoroherio mehia. **88** Müigana wa nyamü ciothe cia igongona ría üiguano ciarí ndegwa mirongo iri na inya, na ndürüme mirongo itandatü, na thenge mirongo itandatü, na tütürüme mirongo itandatü twa mwaka ümwe. Macio nimo maarí maruta ma kwamürwo gwa kigongona thuutha wa kiarikia gütiririo maguta. **89** Riría Musa atooniyire Hema-ya-Gütünganwo kwaria na Jehova-rí, niaigüre mügambo ükimwariria kuuma gatagati ka makerubi maria meerí maarí igürü ría giti gña tha, igürü ría ithandükü ría Üira. Nake Jehova akimwariria.

8 Nake Jehova akíria Musa atíri, **2** “Ariria Harüni, ümwire atíri, ‘Hindi iria üribangaga matawa maria müganja, mabangage niguu ütheri wamo waragire mwena wa na mbere wa müti ücio wa küigirirwo matawa.’” **3** Harüni agñka o ta üguo; akibanga matawa macio amaroretie mwena üría ütheri wamo watheragira hau mbere ya müti ücio maagagirirwo, o ta üría Jehova aathite Musa gwikwo. **4** Müti ücio wa küigirirwo matawa wathondeketwo üü: wathondeketwo na thahabu ya güturwo, kuuma gitina-ini kiaguo o nginya küría mahüa maguo maarí. Mühianire wa müti ücio wa küigirirwo matawa wathondeketwo o ta üría mühianire wago wonetio Musa ni Jehova. **5** Nake Jehova akíria Musa atíri: **6** “Oya Alawii ümeherie kuuma kürí andü aria angí a Isiraeli, ümatherie mathirwo ni thaahu. **7** Ükimatheria ügeekaga üü: Maminjaminjirie maaí ma kumatheria thaahu; macooke menje njuiri cia müri yao kündü guothe na mathambie nguo ciao, niguu metherie. **8** Ningi üreke moe gategwa hamwe na iruta riako ría mütu

üría mühinyu müno ütukanitio na maguta; nawe ücooke woe gategwa kangí ga keeri ga kúrutwo igongona ría kühoroherio mehia. **9** Ürehe Alawii acio mbere ya Hema-ya-Gütünganwo, na ücooke wite kirindi giothe kía andü a Isiraeli hamwe. **10** Ürehe Alawii acio mbere ya Jehova, nao andü a Isiraeli mamaigirire moko mitwe. **11** Nake Harüni arutire Jehova Alawii acio hau mbere yake taari igongona ría güthüngüthio rirutitwo ni andü a Isiraeli, niguu maikarage mehaarire küruta wira wa Jehova. **12** “Thuutha ücio Alawii maigirire moko mao mitwe ya ndegwa cio, ücirutire Jehova, imwe ituike ya igongona ría kühoroherio mehia na iyo ingi ituike iruta ría njino, nigeetha Alawii mahoroherio. **13** Reke Alawii marügame mbere ya Harüni na ariu ake, na ücooke ümarutire Jehova taari igongona ría güthüngüthio. **14** Üguo niguu ükaamüra Alawii, ümeherie kuuma kürí andü aria angí a Isiraeli, nao Alawii acio matuike akwa. **15** “Warikia gütheria Alawii acio na kumaruta matuike ta igongona ría güthüngüthio-rí, nimarutage wira wao Hema-ini-ya-Gütünganwo. **16** Acio nio andü a Isiraeli aria meküheanwo kürí ni biü. Ndimoyoeire marí akwa ithenya ría marigithathi ma ciana cia tühi kuuma kürí mütumia o wothe Müisraeli. **17** Irigithathi o ríothe ría njamba gükü Isiraeli, kana ni ría mündü caka ni ría nyamü-rí, ni riakwa. Riria ndooragire marigithathi mothe küu bürüri wa Misiri-rí, hindi iyo niguu ndaamaamürire matuike akwa mwene. **18** Na ni njoete Alawii ithenya ría marigithathi mothe ma ciana cia tühi thini na Isiraeli. **19** Thiini wa andü a Isiraeli othe-rí, niheanite Alawii matuike iheo kürí Harüni na ariu ake, na marutage wira Hema-ini-ino-ya-Gütünganwo handü ha andü a Isiraeli, na mamahorohagirie nigeetha andü a Isiraeli matikae küniinwo na müthiro hindi iria mangikuhiriria handü-haria-haamüre.” **20** Musa, na Harüni marí na kirindi kü giothe kía andü a Isiraeli magñka Alawii o ta üguo Jehova aathite Musa. **21** Alawii acio magütheria na magithambia nguo ciao. Harüni nake agicooka akimaruta ta igongona ría güthüngüthio mbere ya Jehova, na akimahoroheria niguu amatherie. **22** Thuutha ücio, Alawii magütoonya Hema-ini-üyo-ya-Gütünganwo marutage wira wao marügamirirwo ni Harüni na ariu ake. Magñka Alawii acio o ta üría Jehova aathite Musa gwikwo. **23** Ningi Jehova akíria Musa atíri, **24** “Ündü üyü niguu ükonii Alawii: Atíri, arüme othe aria mahingitie miaka mirongo iri na itano na makiria nio marükaga küruta wira Hema-ini-ya-Gütünganwo, **25** no mahingia miaka mirongo itano-rí, no nginya mahurüke kuuma wira ücio wao wa gütungata, matigacooke küruta wira. **26** No riri, no mateithagiririe ariu a ithe wao riria meküruta wira Hema-ini-ya-Gütünganwo, no-o ene matikarute wira ücio. Üguo niguu ürigayagira Alawii wira üría marirutaga.”

9 Nake Jehova akíria Musa küu Werü-ini wa Sinai mweri-ini wa mbere wa mwaka wa keeri thuutha wa andü a Isiraeli kuuma bürüri wa Misiri, akimwira atíri, **2** “Ira andü a Isiraeli maküngüyagire Giathi-kia-Bathaka ihinda riria ríritütwo. **3** Küngüyagirai giathi kü ihinda riria ríritütwo, hwa-ini wa müthenya wa ikümi na ina

wa mweri üyü, kuringana na mawatho makio mothe na mutabarire wakio.” 4 Nĩ undũ ücio Musa akĩra andũ a Israeli makungũre Giathi-kia-Bathaka. 5 Nao magũka o ro ũguo kũu Werũ-inĩ wa Sinai hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere. Andũ a Israeli magũka maũndũ mothe o ta ũria Jehova aathite Musa. 6 No amwe ao matingĩakungũire Giathi-kia-Bathaka mũthenya ücio nĩ undũ nĩmagwatĩtwo nĩ thaahu nĩ undũ wa kũhutanĩa na kũmba kĩa mũndũ. Nĩ undũ ücio magũka kũri Musa na Harũni mũthenya o ro ücio 7 makĩra Musa atĩrĩ, “Nĩ tũnyĩitwo nĩ thaahu nĩ undũ wa kũhutanĩa na kũmba kĩa mũndũ, no nĩ kĩ gĩgũtũma tũgĩrio kũneana indo cia kũrutĩra Jehova tũri hamwe na andũ a Israeli arĩa angĩ ihinda rĩria rĩtũtwo?” 8 Musa akĩmacookeria atĩrĩ, “Etereraĩ nyambe ndũire ũhoru wa ũria Jehova egwathana ũhoru wanyu.” 9 Jehova agĩcoka akĩra Musa atĩrĩ, 10 “Ĩra andũ a Israeli atĩrĩ: ‘Rĩria mũndũ wanyu o na ũrikũ kana njĩaro cianyu marĩ na thaahu nĩ undũ wa kũhutanĩa na kũmba kĩa mũndũ, kana akorwo arĩ rũgendo-inĩ-rĩ, mũndũ ücio o nake no akungũre Giathi-kia-Bathaka ya Jehova. 11 Marĩkungũyagĩra giathi kũ hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa keerĩ. Marĩrĩaga gatũrũme na mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũmba na nyeni ndũrũ. 12 Matikanatigie gacunjĩ o na kamwe karaare nginya rũciĩnĩ kana moine ihĩndĩ rĩako o na rĩmwe. Rĩria megũkungũra Giathi-kia-Bathaka iyo no nginya marũmagĩrĩre mutabarire wakio wothĩ. 13 No mũndũ angĩkorwo ndarĩ na thaahu, na ndathĩte rũgendo, na aage gũkungũra Giathi-kia-Bathaka, mũndũ ücio nĩakaingatwo athengio kuuma kũri andũ ao, nĩ undũ ndaareheire Jehova indo irĩa arutagĩrwo ihinda rĩria rĩtũtwo. Mũndũ ücio nĩagacookerewo nĩ mehĩa make mwene. 14 “Mũgeni ũikaranĩtie na inyuĩ na ende gũkungũra Giathi-kia-Bathaka ya Jehova-rĩ, no nginya eke ũguo kũringana na watho na mutabarire wakio. No nginya mũgiage na mitabarire ya mũthemba ũmwe kũri mũgeni na kũri mũndũ ũria ũciarĩrwo bũrũri wanyu.” 15 Mũthenya ũria Hema-ĩria-Nyamũre, o Hema-ĩyo-ya-Ūira yaambĩrwo-rĩ, ĩtu rĩkĩmĩhumbĩra. Kuuma hwaĩ-inĩ nginya rũciĩnĩ ĩtu rĩu rĩarĩ igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre na ĩtu rĩu rĩkoonagwo rĩhaana ta mwakĩ. 16 Ūguo nĩguo gwathĩire na mbere gũikara; ĩtu rĩkamĩhumbĩra ũtukũ na rĩkoonagwo rĩhaana ta mwakĩ. 17 Hĩndĩ rĩa yothĩ ĩtu rĩu rĩeheraga kuuma harĩ hema ĩyo, andũ a Israeli makoimagara magathĩ; na rĩrĩ, ĩtu rĩu rĩarũgamĩra handũ, andũ a Israeli makaamba hema ciao ho. 18 Jehova aathana-rĩ, andũ a Israeli makoimagara magathĩ, na aathana rĩngĩ makaamba hema ciao. Hĩndĩ rĩa yothĩ ĩtu rĩu rĩaikara igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre, maikaraga o hau kambĩ. 19 Hĩndĩ rĩa ĩtu rĩaikara igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre kahinda karaaya-rĩ, andũ a Israeli magaathĩkĩra Jehova na makaaga kuumagara. 20 Mahinda mamwe ĩtu rĩu rĩaikaraga igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre o matukũ manini; no Jehova aathana makaamba hema, na nĩngĩ aathana, makoimagara magathĩ. 21 Mahinda mamwe ĩtu rĩu rĩaikaraga o kuuma hwaĩ-inĩ nginya rũciĩnĩ, na ĩtu rĩehera rũciĩnĩ-rĩ, makoimagara magathĩ. Kana nĩ mũthenya kana nĩ ũtukũ, hĩndĩ o yothĩ ĩtu rĩu rĩehera nao makoimagara

magathĩ. 22 ĩtu rĩu rĩngĩaikarĩre igũrũ rĩa hema ĩyo mĩthenya ĩrĩ, kana mweri, kana mwaka, andũ a Israeli maikaraga kũu kambĩ, na matingĩomagarĩre magathĩ, no ĩtu rĩu rĩehera makoimagara magathĩ. 23 Jehova aathana makaamba hema, na nĩngĩ Jehova aathana makoimagara magathĩ. Maathĩkagĩra watho wa Jehova kũringana na ũria aathaga Musa.

10 Jehova akĩra Musa atĩrĩ: 2 “Thondeka tũrumbeta twĩrĩ, ũtũthondeka na betha ndure, tũhũthagĩrwo gwĩtaga kĩrĩndĩ hamwe, o na twa gwĩta andũ moime kambĩ moimagara magathĩ. 3 Hĩndĩ rĩa tũrumbeta tweerĩ twahuhwo hamwe, kĩrĩndĩ gĩothe gĩkongana harĩwe hau itoonjero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. 4 Angĩkorwo no karumbeta kamwe kahuhwo-rĩ, atongoria, nĩo anene a mbarĩ cia Israeli, nĩo marĩunganaga harĩwe. 5 Rĩria karumbeta kahuhwo na mũgambo mũnene, mĩhĩrĩga rĩa ĩkarĩte mwena wa irathĩro ĩkoimagara. 6 Karumbeta ga keerĩ kahuhwo na mũgambo mũnene, andũ a kambĩ cia mwena wa gũthĩni makoimagara. Mũgambo ücio mũnene nĩguo kĩmenyithĩa gĩa kuumagara. 7 Nĩgeetha kĩrĩndĩ kĩungane-rĩ, huhagai tũrumbeta, no tĩ na mĩhuhĩre ta ĩyo ĩngĩ. 8 “Arĩu a Harũni, acio athĩnjĩrĩ-Ngai, nĩo marĩhuhaga tũrumbeta tũu. Undũ ücio ũtũke watho wa gũtũũro nĩ inyuĩ na njĩarwa irĩa igooka. 9 Rĩria mũgũthĩ mbaara ĩrĩ bũrũri wanyu kũmbe mũkarũe na thũ irĩa imũhĩyagĩrĩrĩ-rĩ, huhagai tũrumbeta na mũgambo mũnene. Hĩndĩ ĩyo Jehova Ngai wanyu nĩakamũrĩrikana na amũhonokie kuuma kũri thũ cianyu. 10 Nĩngĩ mahinda manyu ma gũkena, nĩmo ma ciathĩ cianyu irĩa njathane, na ciathĩ cia Karũgamo ka Mweri, nĩ mũrĩhuhaga tũrumbeta nĩ undũ wa maruta ma njino na maruta ma ũguano, na nĩmo magaatuĩka kĩrĩrikano kĩaanyu mbere ya Ngai wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai Wanyu.” 11 Mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ wa mweri wa keerĩ mwaka-inĩ wa ĩrĩ, ĩtu nĩrĩeherĩre kuuma hema-inĩ rĩa nyamũre ya Ūira. 12 Nao andũ a Israeli makiumagara kuuma Werũ wa Sinai magĩthĩ kuuma handũ hamwe nginya harĩa hangĩ, o nginya rĩria ĩtu rĩu rĩarũgamĩre Werũ-inĩ wa Parani. 13 Nao makiumagara, arĩ riita rĩa mbere, o ta ũria Jehova aathite Musa. 14 Ikundi cia kambĩ ya Juda nĩcio cioimagarĩre mbere, ĩrũmĩrĩre bendera yao. Nake Nahashonĩ mũrũ wa Aminadabu nĩwe warĩ mũtongoria wao. 15 Nethanelĩ mũrũ wa Zuaru nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Isakaru, 16 nake Eliabu mũrũ wa Helonĩ nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Zebuluni. 17 Nĩngĩ Hema-ĩria-Nyamũre ĩkĩambũrwo, nao Agerishonĩ na Amerarĩ, arĩa maamĩkuuaga, makiumagara. 18 Nacio ikundi cia kambĩ ya Rubenĩ ĩkĩrũmĩrĩra ikundi cia Juda, ĩrũmĩrĩre bendera yao. Elizuru mũrũ wa Shedeuru nĩwe warĩ mũtongoria wao. 19 Shelumieli mũrũ wa Zurishadai nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Simeonĩ, 20 nake Eliasafu mũrũ wa Deuelĩ nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Gadi. 21 Nao Akohathu makiumagara makuũite indo irĩa nyamũre. Hema-ĩria-Nyamũre yarĩ ĩkorwo yaambĩtwo matanakinya. 22 Nacio ikundi cia kambĩ ya Efiraimu ĩkĩrũmĩrĩra ikundi cia Rubenĩ, ĩrũmĩrĩre bendera yao. Elishama mũrũ wa

Amihudu niwe wari mutongoria wao. **23** Gamalieli muru wa Pedazuru niwe wari mutongoria wa gikundi kia mühririga wa Manase, **24** nake Abidani muru wa Gideoni niwe wari mutongoria wa gikundi kia mühririga wa Benjamini. **25** Kuringirira-ri, ikundi cia kambĩ ya Dani ikiumagara iri thutha wa icio ingi ciothe, ikiumagara irimiriire bendera yao. Ahiezeri muru wa Amishadai niwe wari mutongoria wao. **26** Pageli muru wa Okirani niwe watongoragia gikundi kia mühririga wa Asheri, **27** nake Ahira muru wa Enani niwe watongoragia gikundi kia mühririga wa Nafitali. **28** Uguo nguwo ikundi cia andũ a Isiraeli ciarumaniriire ikiumagara. **29** Na riri, Musa akiira Hobabu muru wa Reueli uria Mumidiani uria wari muthoni-we atiri, “Nĩtũroimagara tũthii kũria Jehova aatwirire ũhoro wakuo atiri, ‘Nĩngamũhe kũndũ kũu.’ Ūka tũthii nawe, na nĩtũgũgũwĩka maũndũ mega, nĩ undũ Jehova nĩerĩre Isiraeli maũndũ mega.” **30** Hobabu akĩmũcookeria atiri, “Aca, ndigũũka; no ngũcooka bũrũri witũ na kũri andũ aitũ.” **31** No Musa akĩmwĩra atiri, “Ndagũthaitha ndũgatũtĩge. Wee nĩũũĩ kũndũ kũria tũngĩamba hema ciitũ gũkũ werũ-inĩ, na no ũtũike maithe maitũ. **32** Ūngĩtwarana na ithũ-ri, nĩtũrĩkũgayagĩra kĩria gĩothe kĩa Jehova arĩtũheaga.” **33** Nĩ undũ ũcio makiumagara moimĩte hau kĩrima-inĩ kia Jehova, magĩthĩ rũgendo rwa mĩthenya itatũ. Nariĩ ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kia Jehova rĩgĩthĩ rĩmatongoretie mĩthenya iyo itatũ, nguwo rĩkamacarĩrie handũ ha kũhurũka. **34** Nariĩ itu rĩa Jehova rĩakoragwo igũrũ rĩao o mũthenya makiumagara kuuma kambĩ. **35** Hindĩ irĩa yothie ithandũkũ rĩoimagario, Musa akoiga atiri, “Jehova, arahũka! Thũ ciaku irohurunjũka; thũ ciaku irokũũria.” **36** Hindĩ irĩa rĩagwo thĩ, akoiga atiri, “Jehova cookerera ngiri ici cia Isiraeli itangĩtarĩka.”

11 Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli magĩteta nĩ undũ wa moritũ mao, nakuo gũteta kwao gũkiiguwo nĩ Jehova, na rĩria aamaiguire, agĩakanwo nĩ marakara, naguwo mwaki ũkiuma kũrĩ Jehova, ũgiakana gatagati kao, na ũgĩcina ndeere imwe cia kambĩ. **2** Rĩria andũ acio maakairĩ Musa, Musa akĩhooya Jehova, naguwo mwaki ũcio ũkĩhora. **3** Nĩ undũ ũcio handũ hau hagĩtwo Tabera, tondũ mwaki ũcio woimĩte kũrĩ Jehova nĩwakanĩte gatagati kao. **4** Kĩrĩndĩ kĩria kĩarumaniriire nao makiuma bũrũri wa Misiri gĩkiambĩrĩria kwĩrĩrĩria irio cia mĩthemba ingĩ, na o rĩngĩ andũ a Isiraeli makĩambĩrĩria kũrĩra, makiuga atiri, “Naarĩ korwo tũrĩ na nyama cia kũria! **5** Nĩtũkũrĩrikana thamaki irĩa twarĩaga kũu bũrũri wa Misiri tũtekũgũra, o na marengĩ ma mĩthemba mĩthemba, na itũngũrũ cia mahuti, na itũngũrũ irĩa ndungu, o na itũngũrũ thumu. **6** No rĩu, tũtirĩ na wendo wa kũria; na tũtirĩ kĩndũ o nakĩ tuonaga, tĩga o mana maya moiki!” **7** Mana macio maahaanaga ta mbegũ cia mĩtĩ urĩa wĩtagwo koriani, na mũhianĩre wamo watariĩ ta bedola. **8** Andũ maathĩaga makamongania, magacooka makamathĩa na gĩthĩĩ kĩa moko, kana makamahũrĩra ndĩrĩ-inĩ na mũũthĩ. Maamarugaga na nyũngũ kana magathondeka tũmigata. Na maacamaga ta kĩndũ gĩthondeketwo na maguta ma mĩtamaiyũ. **9** Rĩria kwagĩ ime ũtukũ kũu kambĩ-inĩ, mana macio makagũanĩra nariĩ. **10** Musa

nĩaiguire andũ a nyũmba ciothe makĩrĩra, o mũndũ arĩ mũromo-inĩ na hema yake. Nake Jehova nĩarakarĩre mũno makĩria, na Musa agĩthĩnĩka. **11** Akĩũria Jehova atiri, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũherehe ndungata yakũ thĩna ũyũ? Nĩ atĩa njĩkite ũkaaga gũgũkenia nguwo ũnjigĩrĩre mĩrĩgo wa andũ aya othe? **12** Kai arĩ nĩ ithe wao? Kai arĩ nĩ ndaamaciarĩre? Nĩ kĩ kĩratũma ũnjĩre ndĩmakũue na moko makwa, ta ũrĩa mũreri wa mwana akuuaga kaana ka rũkenge, ndĩmatware bũrũri urĩa werĩre maithe mao ma tene na mwĩhĩtwa? **13** Ingĩrũta nyama cia kũhe andũ aya othe kũ? Marandĩrĩra makiugaga atiri, ‘Tũhe nyama tũrĩe!’ **14** Ndingĩhota gũkuua andũ aya othe ndĩ nyiki; mĩrĩgo ũyũ nĩ mũritũ mũno kũrĩ nĩ. **15** Angĩkorwo ũguo nguwo ũkũnjĩka-ri, njũraga o ro rĩu, angĩkorwo njĩnjĩtikĩrĩkite niwe, na ndũkareke nyone mwanangĩko wakwa mwene.” **16** Nake Jehova akĩrĩra Musa atiri: “Ndehere athuuri mĩrĩngo mũgwanja a Isiraeli arĩa we ũũ atĩ nĩ atongoria na anene thĩnĩ wa andũ aya. Ūmarehe Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo, nguwo marũgame hau hamwe nawe. **17** Nĩ na nĩ nĩngũkũrũka ngwarĩre ho, njoe Roho urĩa ũrĩ naguwo na ndĩmekĩre Roho ũcio. Nao nĩmarĩgũteithagia gũkuua mĩrĩgo wa andũ aya nĩgeetha ndũkaũkuuaga ũrĩ wiki. **18** “Nĩngĩ wĩre andũ atiri, ‘Mwitherie, mwĩhaarĩre nĩ undũ wa rĩciũ, rĩria mũkarĩa nyama. Jehova nĩaramũguire rĩria mũrarĩraga, mũkiugaga atiri, “Naarĩ korwo tũrĩ na nyama cia kũria! Maũndũ maitũ maarĩ mega rĩria twarĩ bũrũri wa Misiri!” Rĩu-ri, Jehova nĩekũmũhe nyama, na nĩmũgũcĩria. **19** Na rĩrĩ, mĩtũgũcĩria o mũthenya ũmwe, kana mĩthenya ũrĩ, kana itano, kana ikũmĩ, kana mĩthenya mĩrĩngo ũrĩ, **20** no mũgũcĩria mweri mũgima, o nginya ciume na maniũrũ manyu, na inyũ mĩcũnyire, nĩ undũ nĩmũregete Jehova urĩa ũrĩ hamwe na inyũ, na mũkarĩa mũrĩ mbere yake, mũkiugaga atiri, “Nĩ kĩ gĩtũmĩre tuume bũrũri wa Misiri?”” **21** No Musa akĩrĩra Jehova atiri, “Andũ arĩa ndĩ nao haha nĩ ngiri magana matandatũ arĩa maretwara na magũrũ, nawe woiga atĩ, ‘Nĩngĩmahe nyama cia kũria mweri mũgima!’ **22** Andũ aya o na mangĩthĩnjĩrwo ndũũru cia mbũri na cia ng’ombe-ri, no imaigne? O na mangĩtegerwo thamaki ciothe cia irĩa-inĩ-ri, no imaigne?” **23** Jehova agĩcookeria Musa atiri, “Anga hinya wa guoko kwa Jehova nĩũnyĩhite? Rĩu wee, nĩũkuona kana urĩa njũgĩte nĩũkahingio kana ndũkahingio.” **24** Nĩ undũ ũcio Musa akiuma nja, akĩra andũ acio urĩa Jehova oigĩte. Nake agĩcookanĩrĩra athuuri amwe ao mĩrĩngo mũgwanja, akĩmarũgamia marĩgĩcĩrĩre Hema iyo. **25** Nake Jehova agĩkũrũka na itu akĩria na Musa, akĩoya Roho urĩa wari thĩnĩ wa Musa, na agĩkĩra Roho ũcio thĩnĩ wa athuuri acio mĩrĩngo mũgwanja. Rĩria Roho okire igũrũ rĩao-ri, makĩrathā mohoro, no matiacookire gwĩka ũguo hĩndĩ ingĩ. **26** No rĩrĩ, andũ eerĩ, nĩo Elidadi na Medadi, nĩmatĩgĩtwo kambĩ. Nao nĩmandĩkĩtwo hamwe na athuuri acio angĩ no matiathiĩte Hema-inĩ iyo. No rĩrĩ, Roho nĩ okire igũrũ rĩao, nao makĩrathā mohoro marĩ kũu kambĩ. **27** Mwanake ũmwe agĩteng’era akĩrĩra Musa atiri, “Elidadi na Medadi nĩmararathā mohoro kũu kambĩ.” **28** Joshua murũ wa Nuni, urĩa wateithagia Musa kuuma arĩ mũnĩni, akĩarĩria Musa, akĩmwĩra atiri, “Musa, mwathi wakwa, makaanĩ!” **29** No Musa akĩmũcookeria

atiri, “Kai ūkiugua ūiru ni ūndū wakwa? Nii ingienda andū othe a Jehova makorwo marī anabii, na atī Jehova amekire Roho wake!” **30** Thuutha ūcio Musa na athuuri acio a Isiraeli magicooka kambī. **31** Na riri, rūhuho rūkiuma harī Jehova, rūkirehe tūmakia-arūme kuuma iria-ini. Rūgītūgūithia tūthiūrūrūkirie mēna yothe ya kambī buti ithatū kuuma thī, handū ha itīna rīa rūgendo rwa mūthenya mūgima mbarī ciothe. **32** Mūthenya ūcio wothē na tūthū, na mūthenya ūcio ūngi wothē, andū acio makiumagara makīūngania tūmakia-arūme. Gūtiri mūdū wonganirie thuutha wa homeri ikūmi. Ningi magitwanika gūthiūrūrūkiria kambī yothe. **33** No riri, rīria nyama icio ciarī tūnua-ini twao, o na itari ndanuke-ri, marakara ma Jehova magiakanira andū acio, akimahūura na mūthiro mūnene. **34** Tondū ūcio handū hau hagītwa Kibirothu-Hataava, ni ūndū hau niho maathikire andū ariā maagūte thuti ya irio ingi. **35** Kuuma Kibirothu-Hataava, andū acio nīmathiire rūgendo, magikinya Hazerothu, magikara kuo.

12 Nao Miriamu na Harūni magitētia Musa, ni ūndū wa mūtūmia wake Mūkushi, nīgikorwo Musa ni ahikīte Mūkushi. **2** Ningi nao mooragia atiri, “Anga Jehova angāria o na Musa wiki? Githi o na ithu to atwaririe?” Nake Jehova akiugua ndeto icio. **3** (Na riri, Musa aari mūdū mwīnyihia mūno, mwīnyihia gūkira andū ariā angī othe gūkū thī). **4** O rīme Jehova akīra Musa na Harūni na Miriamu atiri, “Inyui atatu umai mūke Hema-ini iyo-ya-Gūtunganwo.” Ni ūndū ūcio othe atatu makiuma magithi ho. **5** Ningi Jehova agikūrūka ari thīni wa gītugi gīa itu, akirūgama itoonyero-ini rīa Hema iyo, na agīta Harūni na Miriamu. Na eeri magithiia harī we, **6** nake akimeera atiri, “Thikiririai ciugo ciakwa: “Rīria mūnabii wa Jehova ari gatagati-ini kanyu-ri, nii nīndīmwigūragiria na cioneki, na ngamwariria na irooto. **7** No ha ūhoro wa Musa ndungata yakwa ndikaga ūguo; we ni mwihokeku thīni wa nyūmba yakwa yothe. **8** Musa-ri, twaranagiria nake ūthiū kwa ūthiū, tūkaaraniria ūhoro mūtaūku, na ndimwaragiria na thimo; na niwe wonaga ūria Jehova atari. Ni kii kigiririe mwigire gūtētia Musa ndungata yakwa?” **9** Nake Jehova agicinwo ni marakara ni ūndū wao, agithi akimatiga. **10** Rīria itu riu rieherie igūri rīa Hema iyo, Miriamu agikorwo aarūgamite o ro hau, ari na mangū, akerūha o ta ira. Nake Harūni ehūgura akiona atī Miriamu aari na mangū; **11** nake akīra Musa atiri, “Ndagūthaita, mwathi wakwa, ndugātūrūithirie wīhia ūcio twikite na ūrimū. **12** Ndūkare ahaane ta kihuno kiumite nda ya nyina mwiri wakio ūbuthite mwena ūmwe.” **13** Ni ūndū ūcio Musa agikāra Jehova, akiuga atiri, “Wee Ngai, ndagūthaita, mūhonia!” **14** Nake Jehova agicookeria Musa, akīmīra atiri, “Korwo ithe nīamūtūriire mata ūthiū-ri, githi ndangaiakarire na thoni matukū mūgwanja? Mūhingiririe na kuu nja ya kambī matukū mūgwanja; na thuutha ūcio no acookio kambī.” **15** Ni ūndū ūcio Miriamu akihingirio na kuu nja ya kambī iyo matukū mūgwanja, nao andū acio angī matiathiire na mbere na rūgendo nginya rīria Miriamu aacookio kambī. **16** Thuutha ūcio, andū acio

a Isiraeli makiuma Hazerothu magithi makīamba hema ciao Werū-ini wa Parani.

13 Nake Jehova akīra Musa atiri, **2** “Tūma arūme amwe mathi magathigaane būruri wa Kaanani, ūria ngūhe andū a Isiraeli. Tūma mūtongoria ūmwe wao, kuuma o mūhiriga o mūhiriga wa maithe mao.” **3** Nake Musa agiathikira watho wa Jehova, na agītuma andū acio kuuma Werū wa Parani. Andū acio othe maarī atongoria a andū a Isiraeli. **4** Maya nīmo marītwa ma atongoria acio: kuuma mūhiriga wa Rubeni, aari Shamua mūrū wa Zakuri; **5** kuuma mūhiriga wa Simeoni, aari Shafati mūrū wa Hori; **6** kuuma mūhiriga wa Juda, aari Kalebū mūrū wa Jefune; **7** kuuma mūhiriga wa Isakaru, aari Igali mūrū wa Jusufu; **8** kuuma mūhiriga wa Efiraimu, aari Hoshea mūrū wa Nuni; **9** kuuma mūhiriga wa Benjamini, aari Paliti mūrū wa Rafu; **10** kuuma mūhiriga wa Zebuluni, aari Gadiali mūrū wa Sodi; **11** kuuma mūhiriga wa Manase (na nīguo mūhiriga wa Jusufu), aari Gadi mūrū wa Susi; **12** kuuma mūhiriga wa Dani, aari Amieli mūrū wa Gemali; **13** kuuma mūhiriga wa Asheri, aari Sethuri mūrū wa Mikaeli; **14** kuuma mūhiriga wa Nafitali, aari Nahabi mūrū wa Vofisi; **15** kuuma mūhiriga wa Gadi, aari Geueli mūrū wa Maki. **16** Macio nīmo marītwa ma andū ariā Musa aatūmire magathigaane būruri ūcio. Nake Musa akigarura rītwa rīa Hoshea mūrū wa Nuni akīmūta Joshua. **17** Rīria Musa aatūmire andū acio magathigaane būruri wa Kaanani, aameerire atiri, “Ambatai mūtukanirie Negevu, mūthi būruri ūcio ūri irima. **18** Tuiriai būruri ūcio ūria ūtari, muone kana andū akuo mari na hinya kana matiri hinya, o na kana ni aingi kana ni anini. **19** Ningi mūmenye būruri ūcio matūūruga ūhaana atia? Ni mwega kana ni mūuru? Matūūruga matūūra ma mūthemba ūrikū? Ni mairigire na thingo cia hinya kana ti mairigire? **20** Tiri wakuo ūtari atia? Ni mūnoru kana ni mūhinju? Kūri mīti kana gūtiri? Geriai mūno mūrehe maciaro mamwe ma būruri ūcio.” (Hindi iyo nīguo mūthabibū yaambagiriira kwīrua.) **21** Tondū ūcio makīambata magithigaana būruri ūcio kuuma Werū wa Zini nginya Rehobu, merekeire Lebo-Hamathu. **22** Mambatire matūikanirie Negevu na magikinya Hebironi kūrīa Ahimani, na Sheshai, na Talimai, njiaro cia Anaki, maatūūruga. (Itūūra rīa Hebironi riakitwo mīaka mūgwanja mbere ya itūūra rīa Zoani gwakwo būruri-ini wa Misiri.) **23** Rīria maakinyire Kīanda gīa Eshikoli, magītema rūhonge rwarī na kīmanjika kīmwe gīa thabibū. Andū eeri ao makirūkuuanira na mūti, hamwe na makomamanga mamwe, na ngūyū. **24** Naho handū hau hagītwa Kīanda gīa Eshikoli ni ūndū wa kīmanjika kīu gīa thabibū kiria andū a Isiraeli acio maatemire ho. **25** Matukū mīrongo ina mathira magicooka kuuma gūthigaana būruri ūcio. **26** Nao magicooka kūrī Musa, na Harūni na kirīndi gīothe kīa andū a Isiraeli kīu Kadeshi o kīu Werū-ini wa Parani. Kūu makīhe Musa na Harūni, na kīūngano gīothe ūhoro ūcio na makimoonia maciaro ma būruri ūcio. **27** Makīhe Musa ūhoro ūyū: “Nītwaotoonyire būruri ūria watūtūmire, naguo ni būruri ūri būthi wa iria na ūkī! Maya nīmo maciaro maguo. **28** No

riri, andu ariya matuura kuu mari hinya, na matuura mao nimaigire na thingo cia hinya, na ni manene muno. O na ningi nituonire njaro cia Anaki kuo. **29** Aamaleki matuura kuu Negevu; Ahiti, na Ajebusi, na Aamori matuura bururi uria uri irima; Akaanani nao matuura ndwere-ini cia iria na hugururu-ini cia Ruu rwa Jorodani.” **30** Nake Kalebu agikiria andu acio o hau mbere ya Musa, akiuga atiri, “Nitwagiriwo ni kwambata tuthi twinyitire bururi ucio, ni undu no tuhote gwika ugo.” **31** No andu ariya maambatite nake makiuga atiri, “Tutingitharikiria andu acio, mari na hinya gutukira.” **32** Nao makihunja uhoro muuru kuri andu a Israeli ukoni bururi ucio maathigaanite. Makiuga atiri, “Bururi ucio turaathigaanire ni bururi ugutambuura andu ariya matuura kuo ukamaniina biu. Andu ariya othe tuonire kuo ni anene muno. **33** Nituonire Anefli kuo (njaro cia Anaki, a kiruka kia Anefli). Tweyonga tahaana na ndaahi, o nao moonaga tahaana o ta cio.”

14 Utuku ucio andu othe a kirindi gia Israeli makirira maaniri na mugambo munene. **2** Andu acio othe a Israeli makinuguna ni undu wa Musa na Haruni, na kiungano kiu giothe gikimeera atiri, “Naari korwo twakuriire Misiri! Kana weru-ini uyū! **3** Ni ki gigituma Jehova aturehe bururi uyū aturekererie tuuragwo na ruhiu rwa njora? Atumia aitū na ciana ciit megutuika a guthawo. Githi wega ti tucooke bururi wa Misiri?” **4** Nao makirana mundu na uria ungā atiri, “Twagiriwo ni tuthuure mutongoria tucooke bururi wa Misiri.” **5** Hindī iyo Musa na Haruni makiguthia maturumithite mothui mao thi mbere ya kiungano kiu giothe kia andu a Israeli kiria kiagomanite hau. **6** Joshua mūru wa Nuni na Kalebu mūru wa Jefune, ariya maarī hamwe na ariya maathite guthigaana bururi ucio magitemburanga nguo ciao. **7** Makira kiungano kiu giothe kia andu a Israeli atiri, “Bururi uria twatuikaniire na tukuthigana, ni bururi mwea muno makiria. **8** Jehova angikorwo niakenetio ni ithui, niegututongoria tutoonye bururi ucio, bururi ucio uyūrite buthi wa iria na ukū, na niegutuhe guo utuika witu. **9** No riri, mutikaremere Jehova. Na mutigetigire andu a bururi ucio, ni undu tukumameria biu. Ugutiri wao ni mweherie, no Jehova ari hamwe na ithui. Mutikametigire.” **10** No kiungano kiu giothe gikiria uhoro wa kumahūra na mahiga nyuguto. Hindī iyo riiri wa Jehova ukimiri andu othe a Israeli hau Hema-ini ya Gutunganwo. **11** Nake Jehova akiuria Musa atiri, “Andu aya megutūra maanyarite ngina-ri? Megutūra maregete kinjithia ngina-ri, o na ningite ciana nyingi ugo gatagati kao? **12** Ningumahuura na muthi ndimaniine, no wee ngūtūta ruri rūnena na ruri na hinya kumakira.” **13** Musa akiura Jehova atiri, “Andu a Misiri nimakaigua uhoro ucio! Niwe warutire andu aya makuma gatagati kao na undu wa uhoti waku. **14** Nao nimateera aikari a bururi uyū uhoro ucio. Nimaiguite ati Wee, O Wee Jehova-ri, ukoragwo na andu aya, na ati Wee Jehova, wanonwo uthui kwa uthui, na ati itu riaku riikaraga iguru riao, o na ati Wee uthiiga mbere yao thini na gitugi kia itu muthenya na uri thini na gitugi kia

mwaki utuku. **15** Ungūra andu aya othe o ro rimweri, nduriri iria ciigite uhoro uyū waku niikoiga atiri, **16** Jehova niaremirwo ngukinya andu aya bururi uria aameriire na mwihitwa; ni undu ucio akimooragira weru-ini.” **17** “Na riri, hinya wa Mwanani ukokionekana o ta uria ugite, atiri: **18** Jehova ndahihaga kurakara, aiyurito ni wendo, na mihanagira mehia na uremi. No ndagaga kuharithia mundu uria wihite; niaherithagia ciana ni undu wa mehia ma maithe ngina ruciaro rwa gatatu na rwa kana.” **19** Kuringana na wendo waku munene-ri, ohera andu aya mehia mao, o ta uria wanamarekera kuuma hinda iria moimire bururi wa Misiri ngina riu. **20** Jehova akimucokeria atiri, “Ni ndamarekera o ta ugo woria. **21** No riri, ti-itheru o ta uria ni nduura muoyo, na ti-itheru o ta uria riiri wa Jehova uyūrite thi yoth-ri, **22** gutiri o na umwe wa andu ariya moonire riiri wakwa na ciana iria ndaringiire kuu bururi wa Misiri o na guku weru-ini, no makimera na makimera maita ikumi-ri, **23** gutiri o na umwe wa acio ukoona bururi ucio nderiire maithe mao ma tene na mwihitwa. Gutiri o na umwe wao wa ariya maanyarite ikaawona. **24** No tondū ndungata yakwa Kalebu ari na roho wa muthemba ungā na nianumagira na ngoro yake yoth, niamutwara bururi ucio aathiite, nacio njaro ciake niikaugaya. **25** Na tondū andu a Amaleki na a Akaanani matuura cianda-ini-ri, rokai kugaritika mumagare mureore na weru-ini, muthi na njira ya Iria Itune.” **26** Nake Jehova akiura Musa na Haruni atiri: **27** “Ni ngina hinda iriki kirindi giki kiaganu gigitura kinugunagira? Ninjiguite mateta ma anuguniki aya a Israeli. **28** Ni undu ucio meere atiri, Jehova ekuaga uu: Ti-itheru o ta uria ni nduura muoyo-ri, ni ngumwika o maundu macio njiguite mukia. **29** Ciimba cianyu ikaaga weru-ini uyū, inyu ariya othe muri na ukuru wa miaka mirono iri na makira ariya mwatarirwo hinda ya itarana na ariya manugunite ni undu wakwa. **30** Gutiri o na umwe wanyu ugatoonya bururi ucio ndehitire nyambaratite guoko ati niugatuika wanyu, tiga o Kalebu mūru wa Jefune, na Joshua mūru wa Nuni. **31** No ha uhoro wa ciana cianyu iria mwoigire ati ni igaatahwo-ri, ningamakinia kuo makenagire bururi ucio muregete. **32** No inyu-ri, ciimba cianyu ikaaga weru-ini uyū. **33** Ciana cianyu igutuika ariithi guku weru-ini miaka mirono ina, igithinika ni undu wa kwaga kwihokeka kwanyu, ngina riri kiimba kianyu kia muthia gikaaga weru-ini. **34** Miaka mirono ina, o mwaka umwe urugamiriire muthenya umwe wa mithenya mirono ina iria muthigaanire bururi ucio, miaka iyo niyo mugathinika ni undu wa mehia manyu, na mumenye uuru wa gukirirwo ni ni. **35** Ni Jehova ni ni njariite, na ti-itheru ningeka maundu macio kuri kirindi giki giothe kiaganu, kiria gicookaniriire hamwe kinjukiriire. Gigaathirira weru-ini uyū; guku niku gigaakuira.” **36** Ni undu ucio, andu ariya Musa aatūmite magathigaane bururi ucio wa Akaanani, o acio macokire na magituma kirindi giothe kinugunire Musa nikumemereka uhoro mūru wa bururi ucio, **37** andu acio mamemerekirie uhoro ucio mūru wa bururi ucio makihūru na muthi, magikuira hau mbere ya Jehova. **38** Hari andu ariya maathite guthigaana bururi

úcio, no Joshua mŭrũ wa Nuni, na Kalebu mŭrũ wa Jefune maatigarire. **39** Rĩria Musa aaheire andũ othe a Isiraeli ũhoro úcio, makĩgirika mũno. **40** Mũthenya ũyũ ũngĩ rŭciĩnĩ tene makĩambata marorete bŭrũri ũria ũrĩ irĩma. Makiuga atĩrĩ, “Nĩtũhĩtie, nĩtũkwambata tũthĩ nginya kũria Jehova aatũirĩe.” **41** No Musa akĩmooria atĩrĩ, “Mũraremera watho wa Jehova nĩkĩ? Ũndũ ũyũ ndũngĩgaacĩrĩ. **42** Mũtikambate tondũ Jehova ndarĩ hamwe na inyuĩ. Nĩmũkũhootwo nĩ thũ cianyũ, **43** nĩgũkorwo andũ a Amaleki na Akaanani nĩmakarũa na inyuĩ kũu. Nĩ ũndũ nĩ mũhutatĩre Jehova, nake ndegũkorwo hamwe na inyuĩ, na nĩmũkũragwo na rĩhũ rwa njora.” **44** No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa mwĩro wao, makĩambata marorete bŭrũri ũria ũrĩ irima o na gũkorwo Musa ndoimire kambĩ o na kana ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kĩa Jehova rĩkiuma kambĩ. **45** No rĩrĩ, andũ a Amaleki na Akaanani arĩa maatũũraga bŭrũri úcio ũrĩ irĩma, magĩkũrũka, makĩmatharĩkĩra, na makĩmahũura maimaikũrũkĩtie o nginya Horoma.

15 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: Thũutha wa gũtoonya bŭrũri ũria ngũmũhe ũtũike mũciĩ wanyũ, **3** na mŭrutĩre Jehova maruta ma njino kuuma rũũru rwa ng’ombe kana rwa mbũri, matũike mũtararĩko wa gũkenia Jehova, marĩ maruta ma njino, kana magongona, nĩ ũndũ wa mĩhĩtwa ya mwanya, kana maruta ma kwĩyendera kana maruta ma ciathĩ-rĩ, **4** ũria ũrĩrehaga iruta rĩa, arĩrutagĩra Jehova iruta rĩa mũtu gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na gĩcunjĩ kĩa inya kĩa hini ĩmwe ya maguta. **5** Harĩ o gatũrũme ka iruta rĩa njino kana igongona, haaragĩria gĩcunjĩ kĩa inya kĩa hini ĩmwe ya ndibei rĩ iruta rĩa kũnyũuo. **6** “Igongona rĩa ndũrũme-rĩ, haarĩria igongona rĩa mũtu icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini ĩmwe ya maguta, **7** na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini ĩmwe ya ndibei rĩ iruta rĩa kũnyũuo. Rĩrutei rĩrĩ mũtararĩko wa gũkenia Jehova. **8** “Rĩria mũkũhaarĩria gategwa nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino kana igongona, nĩ ũndũ wa mwĩhĩtwa wa mwanya kana iruta rĩa ũguano rĩrutĩrwo Jehova-rĩ, **9** rehagai hamwe na ndegwa iyo iruta rĩa mũtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na nuthu ya hini ĩmwe ya maguta. **10** O na nĩngĩ rehagai nuthu ya hini ĩmwe ya ndibei rĩ iruta rĩa kũnyũuo. Narĩo igongona rĩu rĩgatuĩka iruta rĩa njino rĩrĩ mũtararĩko wa gũkenia Jehova. **11** Ndegwa kana ndũrũme o yotho, kana gatũrũme kana koorĩ o gothe, irĩhaaragĩro o ro ũguo. **12** Ikagai ũguo harĩ o ĩmwe yacio ya iria ciothe mũrĩharagĩria. **13** “Mũndũ wotho ũciarĩrwo kwanyũ no nginya ekage maũndũ macio ũguo rĩria arĩrehaga iruta rĩa gũcinwo na mwaki rĩrĩ mũtararĩko wa gũkenia Jehova. **14** Nĩ ũndũ wa njiarwa iria igooka, rĩria rĩothe mũgeni kana mũndũ ũngĩ o wotho ũtũũranĩtie na inyuĩ arĩrutaga iruta rĩa gũcinwo na mwaki rĩrĩ mũtararĩko wa gũkenia Jehova-rĩ, no nginya ekage o ta ũria inyuĩ mwĩkaga. **15** Kĩrĩndĩ gĩkĩ kĩrĩkoragwo na watho o ũmwe wanyũ na harĩ mũgeni ũria ũtũũranĩtie na inyuĩ; ũyũ nĩ watho wa gũtũura nĩ ũndũ wa njiarwa iria igooka. Inyuĩ na

mũgeni mũrĩkoragwo mũrĩ o ũndũ ũmwe maitho-inĩ ma Jehova. **16** Mawatho mamwe na mwathanĩre ũmwe nĩguo ũrĩhũthagĩro harĩ inyuĩ na harĩ mũgeni ũria ũtũũranĩtie na inyuĩ.” **17** Nĩngĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **18** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: Rĩria mũgatoonya bŭrũri ũria ndĩramũtwara, **19** na mũrie irio cia bŭrũri úcio, heanai ĩmwe ciacio irĩ iruta harĩ Jehova. **20** Nĩ mũkaaruta tũmigate kuuma mũtu-inĩ wanyũ ũria mũgaathĩa rĩa mbere na mũtũheane tũrĩ iruta kĩhũhĩro-inĩ kĩa ngano. **21** Nĩmũkaheanaga iruta rĩrĩ rĩa mũtu ũria mũgaathĩa rĩa mbere kũrĩ Jehova njiarwa-inĩ cianyũ ciothe iria igooka thũutha. **22** “Na rĩrĩ, mũngĩkaga kũrũmĩrĩa rĩathani o na rĩmwe rĩa maya Jehova aaheire Musa mũtekwenda-rĩ, **23** rĩathani o rĩothe Jehova aamũheire na kanua ka Musa kuuma mũthenya ũria Jehova aamaheanire na kũrũmĩrĩa nginya njiarwa iria igooka, **24** na ũndũ úcio ũngĩkorwo wĩkĩtwo mũtekwenda, kĩrĩndĩ gĩtekũmenya ũhoro úcio, hĩndĩ iyo kĩrĩndĩ gĩothe nĩgĩkaruta gategwa gatuĩke igongona rĩa njino rĩna mũtararĩko wa gũkenia Jehova, hamwe na maruta ma mũtu na ma kũnyũuo, marĩa matũitwo, na thenge ya igongona rĩa kũhoroheria mehĩa. **25** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakahoroheria kĩrĩndĩ kũu gĩothe kĩa andũ a Isiraeli, na nĩmakarekerwo, nĩgũkorwo ũndũ úcio ndwarĩ wa rũtũrĩko, na nĩ ũndũ wa kũrutĩra Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki rĩa mahĩtia mao, na iruta rĩa kũhoroheria mehĩa. **26** Kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli na ageni arĩa matũũranagia nao nĩmakarekerwo, nĩ ũndũ andũ othe mehĩtie matekwenda. **27** “No kũngĩkorwo no mũndũ ũmwe wĩhĩtie atekwenda, no nginya arehe kaharika ka mwaka ũmwe ka igongona rĩa kũhoroheria mehĩa. **28** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakahoroheria mũndũ úcio wĩhĩtie atekwenda hau mbere ya Jehova na aarĩkia kũhoroheria, nĩmakarekerwo. **29** Watho o ro ũmwe nĩguo ũrĩhũthagĩrwo harĩ mũndũ o wotho ũkehĩa atekwenda, arĩ Mũisiraeli ũciarĩrwo kwanyũ kana arĩ mũgeni. **30** “No mũndũ ũria ũkehĩa na rũtũrĩko akiendaga, arĩ wa gũciarĩrwo kwanyũ kana arĩ mũgeni, úcio nĩarumĩte Jehova, na mũndũ úcio no nginya aingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. **31** Nĩ ũndũ nĩ amenete kiugo kĩa Jehova na akoina maathani make, mũndũ úcio ti-itherũ no nginya aingatwo biũ naguo wĩhĩa wake nĩũkamũcokerera.” **32** Hĩndĩ rĩa andũ a Isiraeli maarĩ werũ-inĩ, kũrĩ mũndũ wonĩrwo akiuna ngũ mũthenya wa Thabatũ. **33** Arĩa maamuonire akiuna ngũ makĩmũtwara kũrĩ Musa na Harũnĩ, o na kũrĩ kĩũngano kũu gĩothe gĩa Isiraeli, **34** na makĩmũhingĩra nĩ ũndũ gũtĩamenyekaga ũria agĩrĩrwo nĩ gwĩkwo. **35** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Mũndũ úcio no nginya akue. Kĩũngano gĩothe kĩa Isiraeli no nginya kĩmũhũre na mahiga nyuguto nja ya kambĩ.” **36** Nĩ ũndũ úcio kĩũngano kũu gĩkĩmũtwara nja ya kambĩ gĩkĩmũhũra na mahiga nyuguto agĩkua, o ta ũria Jehova aathĩte Musa. **37** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **38** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: Njjarwa-inĩ ciothe iria igooka, nĩmũgatumagĩrĩa ciohe cia ndĩgi koine-inĩ ka nguo cianyũ, o kiohe gĩkohererwo na rũrigi rwa rangi wa bururu. **39** Ciohe icio nĩcio mũrĩroraga nĩguo mũrĩrikanage maathani mothe ma Jehova, nĩguo mũmathĩkagĩre, mũtikanahũre ũmaraya na ũndũ wa kũrũmĩrĩa merĩrĩra ma ngoro o na kana

maitho manyu. **40** Ningi nīmukaririkanaga gwachikagira maathani makwa mothe na mūtuike andū mamūrūrwo Ngai wanyu. **41** Nii nī nīi Jehova Ngai wanyu, ūria wamūrutire būruri wa Misiri nīguo nduike Ngai wanyu. Nii nī nīi Jehova Ngai wanyu.”

16 Na rīri, Kora mūrū wa Iziharu, mūrū wa Kohathu, ūria warī mūrū wa Lawi, marī na andū amwe a mūhīrīga wa Rubeni nīo Dathani na Abiramu, ariū a Eliabu, na Oni mūrū wa Pelethu, magītuika a kūng’athia. **2** Nao magīūkīrīra Musa. Hamwe nao haarī arūme a Isiraeli 250, atongoria mooikaine a kīrīndi kīu ariā maathuurītmo marī a kīama. **3** Nao magīūka marī gīkundi makararie Musa na Harūni, makīmeera atīrī, “Inyuī nīmwtūgīrītīe mūno! Kīrīndi gīkī gīothe nī gītheru, mūdū o mūdū, nake Jehova ari hamwe nao. Nī kī gītūmīte mwītūgīrīe igūrū rīa kīūngano gīkī kīa Jehova?” **4** Rīrīa Musa aigūire ūguo-rī, akīgūa, agīturumithia ūthiū thī. **5** Ningī agīcooka akīra Kora na arūmīriri ake othe atīrī: “Rūciinī, Jehova nīakonania nūū wake na nūū mūtheru, na nīakareka mūdū ūcio amūkuhīrīre. Mūdū ūria agaathuura, ūcio nīwe akaareka amūkuhīrīre. **6** Wee Kora na arūmīriri aku othe, ūū nīguo mūgeeka: mūkoya ngīo cia gūcinīra ūbumba, **7** na rūciū mūciikire mwaki na ūbumba mūrī mbere ya Jehova. Mūdū ūria Jehova agaathuura-rī, ūcio agaatuika nīwe mūtheru. Inyuī Alawii nīmwtūgīrītīe mūno!” **8** Ningī Musa akīra Kora atīrī, “Ta thikīrīrai inyuī Alawii! **9** Anga mūtiganīre nī Ngai wa Isiraeli kūmwamūranīa na kīrīndi kīrīa kīngī gīothe kīa andū a Isiraeli, akamūrehe hakuhi nake nīgeetha mūrutage wīra hema-inī rīa nyamūre ya Jehova, na mūrūgamage mbere ya kīrīndi mūgītungatagire? **10** Inyuī hamwe na Alawii othe a thīrītū yanyu nīamūrehete hakuhi nake, no rīu mūrageria kuoya wīra ya ūthīnjīri-Ngai o naguo. **11** Wee na arūmīriri aku othe mūnganīte hamwe mūūkīrīre Jehova. Harūni nūū atī nīguo mūnugune nī ūndū wake?” **12** Musa agīcooka agītā Dathani na Abiramu, ariū a Eliabu. No-o makiuga atīrī, “Tūtīgūka! **13** Anga ti kūngano atī nīwatūrutire būruri warī būthi wa iria na ūūkī ūuke ūtūūragire werū-inī ūyū? Rīu nīngī ūrenda gūtawatha? **14** Ningī-rī, ndūrī ūratūkīnyia būruri ūri na būthi wa iria na ūūkī, kana ūgatūhe igai rīa ithaka na mīgūnda ya mīthabībū. Nī ūgūkūura andū aya maitho ūmaheenie? Aca, tūtīgūka!” **15** Nake Musa akīrakara mūno, akīra Jehova atīrī, “Ndūgetikire maruta mao. Nii ndioete o na ndigiri kuuma kūrī o, o na ndihītīrie mūdū wao o na ūmwe.” **16** Ningī Musa akīra Kora atīrī, “Wee na arūmīriri aku othe mūgooka mbere ya Jehova rūciū, wee, nao, na Harūni. **17** O mūdū nīakoya rūgīo rwake na arwīkire ūbumba, ngīo ciothe nī 250, na mūcīrehe mbere ya Jehova. Wee, na Harūni, o na inyuī mūrehe ngīo cianyu.” **18** Nī ūndū ūcio o mūdū akīoya rūgīo rwake, akīrwīkīra mwaki na ūbumba, na makīrūgamanīa mbere ya Musa na Harūni itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **19** Rīrīa Kora aarīkirie gūcookereria arūmīriri ake othe nīguo makararie Musa na Harūni marūngī itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo-rī, riiri wa Jehova ūkūmīrira kīūngano kīu gīothe. **20** Nake Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, **21** “Mwīyamūranīe

na kīūngano gīkī nīguo ndikīnīne o ro rīmwe.” **22** No Musa na Harūni makīgūthia magīturumithia mothiū mao thī makīanīrira makiuga atīrī, “Wee Ngai, Ngai wa Maroho ma andū othe, kaī ūngīrakarīra kīūngano gīkī gīothe hīndi rīrīa ari o mūdū ūmwe wīhītīe?” **23** Nake Jehova akīra Musa atīrī, **24** “Ira kīūngano gīothe atīrī, ‘Eherai kuuma hema-inī cia Kora na Dathani na Abiramu.’” **25** Musa agīūkīra, agīthī kūrī Dathani na Abiramu, nao athuuri a Isiraeli makīmūrūmīrira. **26** Nake agīkaania kīūngano kīu, agīkīra atīrī, “Ehererai hema cia andū aya aaganū! Mūtīkahutīe kīndū o na kīmwe kīao, nīguo mūtikanīinwo nī ūndū wa mehīa mao mothe.” **27** Nī ūndū ūcio andū makīeherera hema icio cia Kora na Dathani na Abiramu. Dathani na Abiramu nī moimīte makarūgama na atumīa ao, na ciana cia ngenge itoonyero-inī rīa hema ciao. **28** Ningī Musa akiuga atīrī, “Ūndū ūyū nīguo ūgītūma mūmenye atī Jehova nīwe ūndūmīte nījke maūdū maya mothe, na atī rītīari ithugunda riakwa: **29** Andū aya mangikua gīkuū kīa ndūire-rī, o na kana mone maūdū o ta marīa makoraga andū othe-rī, nīmūkūmenya atī ti Jehova ūndūmīte. **30** No Jehova angīrehe ūndū ūngī mwerū biū, nayo thī yathamīe kanua kayo īmamerie hamwe na indo ciao ciothe, na mathīi mbīrīra-inī marī muoyo, nīmūkamenya atī andū aya nī manyararīte Jehova.” (Sheol h7585) **31** Na rīri, Musa aarīkia kuuga ūguo wothē, thī īgiatūka hau maarī. **32** Nayo thī īgiathamīa kanua kayo īkīmameria, hamwe na andū ao na arūmīriri othe a Kora, na indo ciao ciothe. **33** Nao magīkūrūka mbīrīra mūrī muoyo hamwe na indo ciao ciothe; nayo thī īkīmahumbīra, magīkua, magīthengio kīrīndi-inī kīu. (Sheol h7585) **34** Nī ūndū wa kīrīro kīao, andū othe a Isiraeli ariā maamarīgīciīrie makīūra, makīanagīrīra atīrī, “O na ithuī thī nīgūtūmerīa!” **35** Naguo mwaki ūkūma kūrī Jehova ūgīcina andū acio 250 ariā maarehete ūbumba. **36** Nake Jehova akīra Musa atīrī, **37** “Ira Eleazaru mūrū wa Harūni, ūria mūthīnjīri-Ngai, oe ngīo icio cia gūcinīrwo ūbumba, acīeherie hau irahīrī, na ahurunje makara macio handū haraaya, nī ūndū ngīo icio nī nyamūre, **38** ngīo icio cia andū acio makuītīe nī ūndū wa mehīa mao. Ngīo icio nīiturwo ituike mabati ma kūhumbīra kīgongona, nī ūndū nīciarehetwo mbere ya Jehova, na igatūika nyamūre. Nacio nī ituike kīmenyithia harī andū a Isiraeli.” **39** Nī ūndū ūcio Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai akīoya ngīo icio cia gīcango ciarehetwo nī andū acio maacinītmo, nake agīciturithia ituike cia kūhumbīra kīgongona, **40** agīka o ta ūria Jehova aathīrīre Musa. Ūndū ūyū warī wa kūrīrīkanīa andū a Isiraeli atī gūtīrī mūdū o na ūrīkū, tīga wa rūciaro rwa Harūni, wagīrīrwo nī gūūka gūcina ūbumba mbere ya Jehova, kana atūike ta Kora na arūmīriri ake. **41** Mūthenya ūyū ūngī, kīrīndi gīothe kīa andū a Isiraeli gīgītētia Musa na Harūni, gīkīmeera atīrī, “Inyuī nī mūūragīte andū a Jehova.” **42** Na rīrīa kīūngano kīu gīeocokanīrīrie gīūkīrīre Musa na Harūni, o na gīkīereka na kūrīa Hema-ya-Gūtūnganwo yarī-rī, o rīmwe itu rīkīhumbīra hema īyo, naguo riiri wa Jehova ūkīonekana. **43** Nao Musa na Harūni magīthīi hau mbere ya Hema-ya-Gūtūnganwo, **44** nake Jehova akīra Musa atīrī, **45** “Ehererai mume kīūngano-inī gīkī

nĩguo ndikiniine o ro rĩmwe.” No-o makĩgũithia thĩ, na magĩturumithia mothiũ mao thĩ. **46** Ningĩ Musa akĩra Harũni atĩrĩ, “Oya rũgi rwaku ũrwĩkĩre ũbumba hamwe na mwaki wa kuuma kĩgongona-inĩ, na ũthĩ narua kĩũngano-inĩ kiu ũkĩhoroherie. Mang’ũrĩ moimite kũrĩ Jehova; mũthiro nĩwambĩrĩrie kũmaniina.” **47** Nĩ ũndũ ũcio Harũni agĩka o ta ũrĩa Musa aamwĩrire, agĩteng’era agĩtoonya thĩnĩ wa kĩũngano kiu. Mũthiro nĩwarĩkĩtie kwambĩrĩria thĩnĩ wa andũ, no Harũni akĩruta ũbumba akĩmahoroheria. **48** Akĩrũgama gatagati ka andũ arĩa maarĩ muoyo na arĩa maakuĩte, naguo mũthiro ũgithira. **49** No andũ 14,700 magĩkua nĩ ũndũ wa mũthiro ũcio, kuongana rĩria na andũ arĩa maakuĩte nĩ ũndũ wa Kora. **50** Thuutha ũcio Harũni agĩcooka kũrĩ Musa itoonero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, tondũ mũthiro ũcio nĩwathĩrite.

17 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Arĩa andũ a Israeli, witie thanju ikũmi na igĩrĩ, rĩmwe kuuma kũrĩ o mĩtongoria wa mĩhĩrĩga ya maithe mao. Andũ rĩitwa rĩa o mũndũ rũthanju-inĩ rwake. **3** Rũthanju rwa Lawi ũrwandĩke rĩitwa rĩa Harũni, nĩ ũndũ no nginya kũgĩe na rũthanju rĩmwe rwa mĩtongoria wa o mũhĩrĩga wa maithe mao ma tene. **4** Igaai thanju icio thĩnĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo hau mbere ya ithandũkũ rĩa ũira, harĩa ndũnganaga nawe. **5** Rũthanju rwa mũndũ ũrĩa nĩĩ ngaathuura nĩrũgũthundũka, na nĩĩ ndĩyehererie kũnuguna gũkũ ũnugunagĩrwo hĩndĩ ciothe nĩ andũ a Israeli.” **6** Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩarĩria andũ a Israeli, nao atongoria ao makĩmũnengera thanju ikũmi na igĩrĩ, o rĩmwe kuuma mĩtongoria wa o mũhĩrĩga wa maithe mao ma tene, naruo rũthanju rwa Harũni rwarĩ hamwe nacio. **7** Nake Musa akĩga thanju icio mbere ya Jehova kũu Hema-inĩ-ya-Ūira. **8** Mũthenya ũyũ ũngĩ-rĩ, Musa agĩtoonya thĩnĩ wa Hema-ya-Ūira akĩona atĩ rũthanju rwa Harũni, rũria rwarũgamĩrĩrie nyũmba ya Lawi, to gũthundũra rwathundũrite, no nĩ rwathuunite rũkaruta kiro, na rũgaciara ndothi. **9** Nake Musa akĩruta thanju icio nja, kuuma hau mbere ya Jehova, agĩciiga mbere ya andũ a Israeli othe. Nao magĩcĩrora, o mũndũ akĩoya rũthanju rwake mwene. **10** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Cookia rũthanju rwa Harũni hau mbere ya ithandũkũ rĩa ũira, rũigwo rũrĩ kĩmenyithia kũrĩ andũ acio aremi. Ũndũ ũyũ nĩguo ũkaaniina kũnuguna kwao kũrĩ nĩ, nĩgeetha matigakue.” **11** Nake Musa agĩka o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte. **12** Andũ a Israeli makĩra Musa atĩrĩ, “Nĩtũgũkua! Ithuothe nĩtũũrite! **13** Mũndũ o wotho o na ũngĩkũhĩrĩria Hema-ĩyo-Nyamũre ya Jehova nĩegũkua. Kai tũgũgũkua ithuothe?”

18 Nake Jehova akĩra Harũni atĩrĩ, “Wee, na ariũ aku, na andũ a nyũmba ya thoguo, nĩ inyuĩ mũricookagĩrwo nĩ mahĩtia marĩa mangũkwwo makoniĩ handũ-harĩa-haamũre, na wee na ariũ aku inyuĩ nĩ inyuĩ mũricookagĩrwo nĩ mahĩtia marĩa mangũkwwo makoniĩ wira wa ũthĩnjĩri-Ngai. **2** Rehe Alawii a mbari yanyu, a mũhĩrĩga wa maithe manyu, nĩguo manyiitane na inyuĩ na mamũteithagĩrĩrie rĩria wee na ariũ aku mũgũtungata mbere ya Hema-ya-Ūira. **3** Acio nĩwe

marĩathĩkagĩra na marutage wĩra wotho wa Hema-ĩyo, no matikanakũhĩrĩrie indo cia handũ hau haamũre kana kĩgongona, kana wee hamwe nao mũkie. **4** Marĩrũthĩthanagia wĩra na inyuĩ na mamenyagĩrĩrie Hema-ya-Gũtũnganwo, marutage wĩra wotho wa Hema-ĩyo na gũtikagĩe na mũndũ ũngĩ o wotho ũngĩkũhĩrĩria harĩa mũrĩ. **5** “Nĩ wĩra wanyu kũmenyerera handũ hau haamũre o na kĩgongona, nĩguo mang’ũrĩ ma Jehova matikanakĩnyĩre andũ a Israeli rĩngĩ. **6** Nĩ mwene nĩthuurĩte Alawii athiritũ anyu kuuma thĩnĩ wa andũ a Israeli matũike kiheo kĩanyu, maamũrĩrwo Jehova nĩguo marutage wĩra wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **7** No rĩrĩ, no wee na ariũ aku mũrĩtungataga ta athĩnjĩri-Ngai maũndũ-inĩ mothe ma kĩgongona, na mĩtungatage o na mwena ũcio ũngĩ wa gĩtambaya kiu gĩa kũhakania. Nĩ nĩndamũhe ũtungata wa ũthĩnjĩri-Ngai ta kiheo. Mũndũ ũngĩ o wotho ũngĩkũhĩrĩria handũ hau haamũre no nginya ooragwo.” **8** Ningĩ Jehova akĩra Harũni atĩrĩ, “Nĩ mwene nĩngũtũite mũmenyereri wa maruta marĩa ndehagĩrwo; maruta mothe maamũre marĩa andũ a Israeli marĩndutagĩra nĩ ndakũhe wee na ariũ aku matũike gĩcunjĩ gĩaku na rũgai rwaku rwa mahinda mothe. **9** Wee ũrĩheagwo gĩcunjĩ kĩa maruta marĩa maamũre mũno marĩa matarĩ ma gĩcũno na mwaki. Kuuma kũrĩ iheo ciothe irĩa andũ a Israeli marĩndutagĩra irĩ maruta maamũre mũno, marĩ ma mĩtu, kana ma kũhoroherio mehĩa, kana maruta ma mahĩtia, gĩcunjĩ kiu nĩ gĩaku na ciana ciaku. **10** Rĩĩaga gĩcunjĩ kiu ta kĩndũ kĩamũre mũno; mũndũ mũrũme o wotho wa nyũmba yaku nĩagakĩrĩaga. Wee no nginya ũtuage atĩ gĩcunjĩ kiu nĩ kĩamũre. **11** “O na ningĩ ici no ciaku: kĩria gĩothe kĩamũrĩtwo kuuma iheo ciothe cia gũthũngũthio cia andũ a Israeli. Icio nĩndakũhe wee, na ariũ aku, na airĩtu aku, itũike rũgai rwaku rwa hĩndĩ ciothe. Mũndũ o wotho wa nyũmba yaku ũtarĩ ta thaahu no acĩrĩe. **12** “Nĩndakũhe maguta mothe marĩa mega mũno ma mũtamaiyũ na ndĩbei yotho rĩa njega mũno ya mũhĩhano, na ngano rĩa maheaga Jehova irĩ maciaro ma mbere ma magetha mao. **13** Maciaro mothe ma bũrũri ma mbere marĩa marĩrehagĩra Jehova marĩtũkaga maku. Mũndũ o wotho wa nyũmba yaku ũtarĩ thaahu no amariĩe. **14** “Kĩndũ gĩothe kĩrĩ Israeli kĩria kĩamũrĩrwo Jehova nĩ gĩaku. **15** Marigithathi mothe, marĩ ma andũ kana ma nyamũ, marĩa marĩrutagĩrwo Jehova nĩ maku. No rĩrĩ, no nginya ũkũũrithagie irigithathi rĩothe rĩa kahĩĩ, na ũkũũrithagie irigithathi rĩa njamba rĩa nyamũ irĩa irĩ thaahu. **16** Marigithathi macio marĩ ma mweri ũmwe, no nginya ũkaamakũũrĩthia na thogora wa gũkũũrana ũrĩa ũtũtũtwo wa cekerĩ ithano cia betha, kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre, irĩa irĩ na ũrĩtũ wa geera mĩrongo ũrĩ. **17** “No mũtikanakũũrĩthie marigithathi ma ndegwa, kana ma ng’ondũ, kana ma mbũrĩ; icio nĩ nyamũre. Thakame yacio nĩmĩnjaminjagwo kĩgongona-inĩ igũrũ, na maguta ma cio macinwo na mwaki nĩguo matũike igongona rĩ na mũtarariko wa gũkenia Jehova. **18** Nyama ciacio nĩ ciaku, o ta ũrĩa gĩthũrĩ kĩa igongona rĩa gũthũngũthio na kĩero kĩa ũrio irĩ ciaku. **19** Kĩria gĩothe kĩamũragĩrwo Jehova nĩ andũ a Israeli kĩrĩ kĩamũre nĩndakũhe wee mwene, na ariũ aku, na airĩtu aku, kĩrĩ rũgai rwaku

rwa hĩndĩ ciothe. Nĩkĩo kĩrĩkanĩro gĩa tene na tene gĩa cumbĩ mbere ya Jehova kũrĩ wee na njiaro ciaku.” **20** Nĩngĩ Jehova akĩĩra Harũnĩ atĩrĩ, “Wee ndũgakorwo na igai bũrĩrĩ-inĩ wao, kana ũgĩe na rĩgũai thĩĩnĩ wao; nĩĩ nĩ nĩ rĩgũai rwaku o na igai rĩaku thĩĩnĩ wa andũ a Isiraeli. **21** “Nĩndahe Alawĩi icunjĩ ciothe cia ikũmĩ thĩĩnĩ wa Isiraeli, arĩ rĩo igai rĩao nĩ ũndũ wa wĩra ũrĩa marutaga rĩrĩa megũtũngata Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. **22** Kuuma rĩu andũ a Isiraeli matigakuhagĩrĩrie Hema-ya-Gũtũnganwo, kana macookererwo nĩ mehia mao, nao makue. **23** Alawĩi nĩo marĩrutaga wĩra Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo na nĩo marĩcookagĩrĩrwo nĩ mahĩtia marĩa meekĩrwo hau. Ŭyũ nĩ watho wa gũtũĩrio nĩ njiaro irĩa igooka. Matikagĩa na igai thĩĩnĩ wa andũ a Isiraeli. **24** Handũ ha ũguo-rĩ, ngũhe Alawĩi icunjĩ cia ikũmĩ irĩa andũ a Isiraeli marehaga irĩ maruta kũrĩ Jehova ituĩke igai rĩao. Nĩkĩo ndoigire igũrũ rĩao atĩrĩ: ‘Matikagĩa na igai thĩĩnĩ wa andũ a Isiraeli.’” **25** Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, **26** “Arĩria Alawĩi, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩrĩa mwamũkĩra icunjĩ cia ikũmĩ kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli irĩa ndĩmũheete arĩ cio igai rĩanyu-rĩ, no nginya mũrehage gĩcunjĩ gĩa ikũmĩ gĩa gĩcunjĩ kĩu, kĩrĩ iruta kũrĩ Jehova. **27** Maruta manyu marĩtuĩkaga ta ngano rĩria irũtũto kĩhũhĩro-inĩ, kana ndĩbei irĩa irũtũto kĩhĩhĩro-inĩ. **28** Ŭguo nĩguo o na inyũĩ mũrĩrutagĩra Jehova iruta kuuma kũrĩ icunjĩ cia ikũmĩ irĩa mũrĩamũkagĩra ciumĩte kũrĩ andũ a Isiraeli. Kuuma kũrĩ icunjĩ icio cia ikũmĩ, no nginya mũnengagĩre Harũnĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai gĩcunjĩ kĩa Jehova. **29** No nginya mũkarutagĩra Jehova gĩcunjĩ kĩrĩa kiega mũno na kĩrĩa kĩamũre mũno kĩa indo ciothe irĩa mũheetwo.’ **30** “Ĩra Alawĩi atĩrĩ, ‘Rĩrĩa mwaruta gĩcunjĩ kĩrĩa kiega mũno-rĩ, kĩrĩtuĩkaga ta iruta rĩanyu rĩumĩte kĩhũhĩro-inĩ kĩa ngano kana kĩhĩhĩro-inĩ kĩa ndĩbei. **31** Inyũĩ na andũ a nyũmba cianyũ no mũrĩre icio ingĩ handũ o hothe, nĩgũkorwo ũcio nĩ mũcaara wanyũ nĩ ũndũ wa wĩra wanyũ kũu Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. **32** Nĩ ũndũ wa kũruta gĩcunjĩ kĩu kiega mũno gĩacio, mũtigatũrĩrwo mahĩtia nĩ ũndũ wa ũndũ ũyũ; na nĩngĩ mũtigathaahia maruta marĩa maamũre ma andũ a Isiraeli, na nĩ ũndũ ũcio mũtigaakua.”

19 Jehova akĩĩra Musa na Harũnĩ atĩrĩ, **2** “Ŭndũ ũyũ nĩ wa kũrũmĩrĩrwo thĩĩnĩ wa watho ũrĩa Jehova aathanĩte: ĩra andũ a Isiraeli makũrehere moori ndune itarĩ kaũgũgũ kana kamenĩ, na itarĩ yekĩrwo icooki. **3** Mũmĩnengere Eleazarũ, ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai; itwarwo nja ya kambĩ, na itĩhĩnjĩrwo hau mbere yake. **4** Nake Eleazarũ, ũcio mũthĩnjĩrĩ-Ngai, oe thakame na kĩara gĩake, na amĩminjamine maita mũgwanja amĩroretie na mwena wa mbere wa Hema-ya Gũtũnganwo. **5** Nayo moori iyo ĩcinwo yothe akĩonaga, ũguo nĩ kuuga rũũa rwayo, na nyama, na thakame, o na taatha wayo. **6** Mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũcio oe rũkũ rwa mũtarakwa, na mũthobi, na guoya wa rangi wa gakarakũ, aciekĩe igũrũ wa moori iyo irahĩa. **7** Thuutha wa ũguo mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũcio no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ. Thuutha ũcio no acooke kambĩ, no arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **8** Mũndũ ũrĩa ũrĩcinaga moori iyo no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ, na o nake atiinde arĩ na thaahu nginya

hwaĩ-inĩ. **9** “Mũndũ ũtarĩ na thaahu acooke ahakũre mũhu ũcio wa moori iyo na aũĩge handũ hatarĩ na thaahu nja ya kambĩ. Mũhu ũcio ũĩgagwo nĩ kĩrĩndĩ kĩa andũ a Isiraeli, nĩgeetha ũhũthagĩrwo maaĩ-inĩ ma kũniina thaahu; ũcio nĩguo wa gũtheranagia kuuma mehia-inĩ. **10** Mũndũ ũrĩa ũrĩhakũruga mũhu wa moori iyo, no nginya athambie nguo ciake, o nake atiinde arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ. Ŭndũ ũyũ nĩ watho wa gũtũra harĩ andũ a Isiraeli na ageni arĩa matũũranagia nao. **11** “Mũndũ ũrĩa ũngĩhutia kĩimba kĩa mũndũ o na ũrĩkũ arĩkaraga arĩ na thaahu mĩthenya mũgwanja. **12** No nginya etherie na maaĩ mũthenya wa gatatũ, na mũthenya wa mũgwanja; hĩndĩ iyo athĩrwo nĩ thaahu. No angĩaga gũtheria mũthenya wa gatatũ na wa mũgwanja, ndagaathĩrwo nĩ thaahu. **13** Mũndũ o wothĩe ũngĩhutia kĩimba kĩa mũndũ o na ũrĩkũ na aage gũtheria, ũcio nĩathaahĩtie Hema-ĩria-Nyamũre ya Jehova. Mũndũ ũcio no nginya aĩngatwo oime Isiraeli. Tondũ ndaminjaminejĩrio maaĩ ma kũniina thaahu, mũndũ ũcio arĩ na thaahu; thaahu wake ndũthĩrite. **14** “Ŭyũ nĩguo watho wa kũrũmĩrĩrwo rĩrĩa mũndũ akũira hema-inĩ: Mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩtoonya hema iyo, mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩa ũgaakorwo thĩĩnĩ wayo-rĩ, nĩakanyĩitwo nĩ thaahu mĩthenya mũgwanja, **15** nakio kĩndũ o gĩothe kĩa nyũmba gĩgaakorwo gĩtarĩ gĩkunĩke nĩgĩkanyĩitwo nĩ thaahu. **16** “Mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩ na kũu nja ũngĩhutia mũndũ ũragĩtuo na rũhũ rwa njora kana mũndũ ũkuĩte gĩkuũ kĩa ndũire, kana mũndũ o wothĩe ũngĩhutia ihĩndĩ rĩa mũndũ kana mbĩrĩra, ũcio nĩakanyĩitwo nĩ thaahu mĩthenya mũgwanja. **17** “Nĩ ũndũ wa mũndũ ũrĩ na thaahu, ĩkĩra mũhu wa moori rĩa yacĩnĩtuo ĩrĩ ya gũtherania ndĩgĩthũ-inĩ, naguo ũĩtĩrĩrio maaĩ matahĩtuo o hĩndĩ iyo. **18** Nake mũndũ ũtarĩ na thaahu nĩoe mũthobi aũtobokie maaĩ-inĩ macio, na aminjaminejĩrie hema iyo na indo ciayo ciothe, na andũ arĩa maarĩ kũu thĩĩnĩ. Nĩngĩ no nginya aminjaminejĩrie mũndũ ũrĩa wothĩe ũhũtĩtie ihĩndĩ rĩa mũndũ, kana mbĩrĩra, kana mũndũ ũragĩtuo, kana mũndũ ũkuĩte gĩkuũ kĩa ndũire. **19** Mũndũ ũrĩa ũtarĩ na thaahu nĩakaminjaminejĩria mũndũ ũcio ũrĩ na thaahu maaĩ macio mũthenya wa gatatũ na wa mũgwanja, naguo mũthenya wa mũgwanja nĩguo akamũtheria. Nake mũndũ ũcio ũgũtherio no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ, naguo hwaĩ-inĩ ũcio nĩagakorwo athĩrĩtuo nĩ thaahu. **20** No rĩrĩ, mũndũ ũrĩ na thaahu angĩaga gũtheria, no nginya aĩngatwo kuuma kũrĩ kĩrĩndĩ, nĩ ũndũ nĩathaahĩtie handũ-harĩa-haamũre ha Jehova. Nĩgũkorwo ndaminjaminejĩrio maaĩ ma kũniina thaahu, nĩ ũndũ ũcio arĩ na thaahu. **21** Ŭyũ nĩ watho wao wa gũtũra. “Mũndũ ũcio wakũminjaminejĩria maaĩ macio ma kũniina thaahu no nginya o nake athambie nguo ciake, na mũndũ o wothĩe ũngĩhutia maaĩ macio ma kũniina thaahu nĩagatinda arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ. **22** Kĩndũ gĩothe mũndũ ũrĩ na thaahu akaahutia nĩgĩkanyĩitwo nĩ thaahu, na mũndũ ũrĩa ũngĩhutia kĩndũ kũu nĩagatinda arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ.”

20 Na rĩrĩ, mweri wa mbere, kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli gĩgĩkinya kũu Werũ-inĩ wa Zĩnĩ,

na gīgikara Kadeshi. Nake Miriamu agīkuira kuu na agithikwo o ro kuo. **2** Na riri, handu hau hatiarī maai ma kūnyuuo nī kirindi, na andū acio makūngana, magūkīrira Musa na Harūni. **3** Makinegenia Musa, makiuga atiri, “Naari korwo nitwakuire riria ariu a ithe witu maakuire mari mbere ya Jehova! **4** Ni kii giatūmire murehe kirindi kia Jehova weru-ini uyū, niguo ithui ma mahiū maitū tūkuire gūku? **5** Mwatūrutire būruri wa Misiri niki, mūgītūrehe kundu gūku kūuru ū? Gūku gūtiri ngano kana ngūyū, kana thabibū, kana makomamanga. O na gūtiri maai ma kūnyual” **6** Musa na Harūni makiuma hau kūngano kiari, magithii nginya o itoonyero-ini ria Hema-ya-Gūtunganwo makīgūthia na magitūrumithia mothiū mao thi, naguo riiri wa Jehova ukimoimiri. **7** Jehova akīra Musa atiri, **8** “Oya rūthanju rwaku, nawe na mūru wa nyūka Harūni mūcokaniriie kirindi kiu hamwe. Ariia rwaro rūru rwa ihiga makwīroreire, na nūrukuuma maai. Nawe ūrutire kirindi maai rwaro-ini rūru rwa ihiga, nigeetha kinyue hamwe na mahiū ma kio.” **9** Ni undū ūcio Musa akioya rūthanju akirūta hau mbere ya Jehova, o ta ūria Jehova aamwathite. **10** Nake Musa na Harūni magīcokaniriia kirindi kiu hamwe hau mbere ya rwaro rwa ihiga, na Musa akīmeera atiri, “Ta thikiriria, inyu aremi aya, no nginya tūmūrutire maai kuuma rwaro-ini rūru rwa ihiga?” **11** Musa agīcoka akioya guoko gwake na igūru, akīgūtha rwaro rūru rwa ihiga na rūthanju rwake maita meerī. Maai makībororoka, nakio kirindi kiu gikinyua, o na mahiū makio makinyua. **12** No Jehova akīra Musa na Harūni atiri, “Tondū mūtinanjitia niguo muonanie ati nī ndi mūtheru, mūtūme heo gitiio maithe-ini ma andū a Isiraeli, inyu mūtigaakinyia kirindi giki būruri ūria ndimaheete.” **13** Macio nimo maari maai ma Meriba, kūria andū a Isiraeli maatetanirie na Jehova na kūria eyonanirie ati nī mūtheru thiini wao. **14** Musa agītuma andū kuuma Kadeshi mathii kūrī mūthamaki wa Edomu, makamwīre atiri: “Mūru wa nyūka Isiraeli oiga atiri: Wee niūūi mathiina maria mothe tūkoretwo namo. **15** Maithe maitū ma tene nīmaikūrūkire magithii būruri wa Misiri, na ithui tūgītūra kuo miaka mūingī. Andū a Misiri nīmatūhiinyiriie mūno ithui ene o na maithe maitū, **16** no riria twakaire Jehova-ri, nīaiguire kīrio giitū nake agītuma mūraika agītūruta kuu būruri wa Misiri. “Na rū tūri gūku Kadeshi, itūūra riria ri mūthia-ini wa būruri waku. **17** Ndagūthaita ūwtikirie tūtuikanirie būruri waku. Tūtikūgerera mīgūnda-ini ya irio, kana ya mīthabibū, kana tūnyue maai ma githima o na kimwe. Tūkūgerera njira iria nene ya mūthamaki, na tūtikūkerūra na mwena wa ūrio o na kana wa ūmotho, o nginya tūtuikanie būruri waku.” **18** No Edomu akīmūcookeria atiri: “Ndgūtūikaniria gūku; na ūngigeria-ri, tūkuumagara tūmūtharikire na rūhiu rwa njora.” **19** Andū a Isiraeli acio makīmūcookeria atiri, “Ithui tūkūgerera o njira iria nene, na ithui ene kana mahiū maitū tūnginyua maai manyu-ri, nitūkūriha. Tūrenda o tūtuikanie tūthiite na magūru tu hatari undū ūngī.” **20** Ningī Edomu agīcoka atiri: “Aca, mūtīgūtūikaniria gūku.” Hindi iyo Edomu akiumagara akamatharikire, ari mbūtū nene ina hinya mūingī. **21** Tondū Edomu ndaametikiririe matuikanirie būruri wao-

ri, andū a Isiraeli makihūdūka, magītigana nao. **22** Kirindi githo kia andū a Isiraeli gikiuma kuu Kadeshi na magikinya Kirima-ini kia Horu. **23** Mari kuu Kirima-ini kia Horu, hakuhi na mūhaka wa Edomu, Jehova akīra Musa na Harūni atiri, **24** “Rū Harūni nīegūkua. Ndegūtoonya būruri ūria ngūhe andū a Isiraeli, nī undū inyu eeri nīmwaremeire watho wakwa kuu maai-ini ma Meriba. **25** Oya Harūni na mūriū Eleazaru, ūmatware Kirima-igūru kia Horu. **26** Ūrute Harūni nguo ciae, ūcuhumbe mūriū Eleazaru, nī undū Harūni nīegūkua, na egūkua o ro kuu.” **27** Musa agūka o ta ūria Jehova aamwathite; makīambata Kirima-ini kia Horu makionagwo nī kirindi kiu githo. **28** Musa akiruta Harūni nguo ciae, agīcuhumba mūriū Eleazaru. Nake Harūni agīkuira kuu kirima igūru. Nake Musa na Eleazaru magīkūrūka makiuma kuu kirima igūru, **29** na riria kirindi kiu kīamenyire ati Harūni nīakuite, andū othe a nyūmba ya Isiraeli makīmūcakaīra mīthenya mīrongo itatū.

21 Na riri, riria mūthamaki Mūkaanani wa Aradi, ūria watūūruga Negevu, aiguire ati Isiraeli nīokagira njira ya Atharimu, agithii agītharikira andū a Isiraeli, na agītaha amwe ao. **2** Nao andū Isiraeli makīhita na mwihitwa uyū hari Jehova makiuga atiri: “Ūngineana andū aya moko-ini maitū-ri, nitūkananga matūūra mao maria manene biū.” **3** Nake Jehova akīgua ihooya ria andū a Isiraeli na akīneana andū acio a Kaanani kūrī o. Nao makīananga andū acio biū hamwe na matūūra mao; nī undū ūcio handū hau hagītūwo Horoma. **4** Nao andū a Isiraeli makīnyia rīgendo kuuma Kirima kia Horu magereire njira ya gūthii Iria Itune, niguo mathiūrūke būruri wa Edomu. No andū acio magīthethūka marī njira-ini; **5** nao magūkīrira Ngai o na Musa na mīario makiuga atiri, “Mwatūrutire būruri wa Misiri tūke tūkuire gūku weru-ini niki? Gūku gūtiri irio! Na gūtiri maai! O na nitūthūire irio ici itari kiene!” **6** Nake Jehova akimatūmira nyoka ciari na thumu; ikirūma andū a Isiraeli, na aingī ao magikua. **7** Andū acio magithii kūrī Musa makīmūra atiri, “Nitwehirie riria twaaririe tūgūkīra Jehova hamwe nawe. Hooya niguo Jehova atwehererie nyoka ici.” Nī undū ūcio Musa akihoera andū acio. **8** Nake Jehova akīra Musa atiri, “Thondeka nyoka ūmūcūrie gītugī igūru; mūdū o wotho ūrīrūmagwo-ri, aamīrora nīarītūūra muoyo.” **9** Nī undū ūcio Musa agīthondeka nyoka ya gīcango, akīmūcūria gītugī igūru. Na riri, hindi iria mūdū o wotho aarūmwo nī nyoka na aarora nyoka iyo ya gīcango, agatūūra muoyo. **10** Andū a Isiraeli makiumagara, magithii makīamba hema ciao Obothu. **11** Ningī makiuma Obothu magithii Iye-Abarimu, makīamba hema ciao weru-ini ūria ūng’ethaniire na Moabi mwena wa irathiro. **12** Kuuma kuu magithii na mbere, makīamba hema ciao Kīanda kia Zeredi. **13** Moimagara kuuma kuu makīamba hema kūrigania na Rūūi rwa Arinoni, kuu weru ūria ūthiite nginya būruri wa Aamori; nīgūkorwo Rūūi rwa Arinoni nīruo rwarī mūhaka wa Moabi na Aamori. **14** Na nīkio Ibuku ria Mbaara cia Jehova riugite atiri: “... Wahebu thiini wa Sufa, na mīkuru, Arinoni

15 na igaragaro-ini cia mikuru iria ithiite o nginya kuu Ari, na igatwarana na mihaka wa Moabi.” 16 Kuuma kuu magithii na mbere nginya kuu Biri, githima-ini haria Jehova erire Musa atiri, “Cookereria andu hamwe na ningumahe maa.” 17 Hindi iyo Israeli makina rwimbo ruri: “Therika maa, wee githima giki! Inyui na inyui inai uhoru wakio, 18 uhoru wa githima kiria anene menjete, kiria giathikuririo ni andu aria mari igweta, andu aria mari igweta mari na njuguma cia unene na mithugi yao.” Ningi makiuma weru-ini magithii Matana, 19 kuuma Matana magithii Nahalieli, kuuma Nahalieli magithii Bamothu, 20 na kuuma Bamothu magithii kianda kia Moabi, kuria gacumbiri ka Pisiga kang’etheire weru uria utari kindu. 21 Israeli niatumire andu kuri Sihoni muthamaki wa Aamori makamwire atiri: 22 “Twitikirie tutuikanirie bururi wanyu. Tutigitooanya migunda yanyu ya irio, kana ya mithabibu, kana tunyue maa kuuma githima o na kimwe. Tukugerera njira iria nene ya muthamaki o nginya tutuikanie bururi wanyu.” 23 No Muthamaki Sihoni akigiria andu a Israeli mahitukire bururi wake. We onganirie mbutu ciake ciothe cia ita, akiumagara agithii weru-ini agatharikire andu a Israeli. Riria aakinyire Jahazu-ri, akihurana na andu a Israeli. 24 No andu a Israeli makimooraga na hiu cia njora na magitunya muthamaki ucio bururi wake kuuma Arinoni nginya Jaboku, no maakinyire o mihaka-ini wa andu a Amoni, tonduri wari murige na hinya muno. 25 Israeli agitunya Aamori matuura mothe mao maria manene na magitutura kuo, o hamwe na Heshiboni na tutuura tuothe turia twarigainie nakuo. 26 Heshiboni niro riri itutura inene ria Sihoni muthamaki wa Aamori, uria waruite na muthamaki wa Moabi uria waathanaga mbere iyo, na akamutunya bururi wake wothe o nginya Arinoni. 27 Kiu niko gituma aini a marebeta moige atiri: “Ukaai Heshiboni nigeetha riakwo ringi; itutura inene ria Sihoni nirikokererio. 28 “Mwaki niwomire kuu Heshiboni, ruririmbiri rukiuma itutura inene ria Sihoni. Ukiniina itutura ria Ari Moabi, o aturi a kuria gututugiru kwa Arinoni. 29 Kai uri na haaro, wee Moabi-i! Inyui andu a Kemoshu! Kai muri aanange-i. Niarekereirie arii ake magatuika eethari, o na airitu ake akimarekereria mataho ni Sihoni muthamaki wa Aamori. 30 “No ithui nitumang’auranitie; Heshiboni kwanangitwo guothe nginya o Diboni. Tumamomorete tugakinya Nofa, itutura riria rikuhaniririe na Medeba.” 31 Ni undu ucio andu a Israeli magitutura bururi ucio wa Aamori. 32 Thuutha wa Musa gutuma andu magathigaane Jazeri, andu a Israeli magitunya tutuura turia twarigicirie itutura riu, na makingata Aamori aria maari kuo. 33 Ningi makigaruka, makiambara na njira marorete Bashani, nake Ogu muthamaki wa Bashani na mbutu ciake ciothe cia ita makiumagara makahurane na Israeli kuu Edirei. 34 Nake Jehova akira Musa atiri, “Ndukamwitigire, ni undu ndimuneanite moko-ini maku, hamwe na mbutu ciake ciothe cia ita, o na bururi wake. Mwike o uria wekire Sihoni muthamaki wa Aamori, uria waathanaga Heshiboni.” 35 Ni undu ucio makitura Muthamaki Ogu hamwe na arii ake, o na mbutu ciake ciothe cia

ita, mategutigia mundu o na umwe muoyo. Nao andu a Israeli makigwata bururi wake.

22 Ningi andu a Israeli makinyiita rugendo marorete weru wa Moabi na makiamba hema ciao hugururu-ini cia Ruui rwa Jorodani murimo wa itutura ria Jeriko. 2 Na riri, Balaki muru wa Ziporu nionete maundu maria mothe Israeli meekite Aamori, 3 nao andu a Moabi magitigira muno ni undu ni kwaru na andu aingi muno. Ti-itheru, andu a Moabi maiyuritwo ni guoya ni undu wa andu a Israeli. 4 Andu a Moabi makira athuuri a Midiani atiri, “Muingi uy ukuria indo ciothe iria iturigiicirie, o ta uria ndegwa iriiga nyeki ya githaka.” Ni undu ucio Balaki muru wa Ziporu, uria wari muthamaki wa Moabi ihinda riu, 5 agitumanira Balamu muru wa Beori, uria wari Pethori, hakuhi na Ruui rwa Farati, kuu bururi wao. Balaki akimwira atiri: “Hari na andu mokite moimite bururi wa Misiri; nao maiyurite bururi uy wothe, na maikarite o hakuhi na ni. 6 Ndaguthaitha uka unumire andu aya manyiitwo ni kirumi, ni undu mari na hinya muno kungira. Ungimaruma kwahoteka ndimahote na ndimaruturire moime bururi uy. Ni undu ninjui atiri aria warathima nimarathimagwo, nao aria waruma ni manyitagwo ni kirumi.” 7 Nao athuuri a Moabi na a Midiani magithii makuute irihi ria kuragurirwo. Maakinya kuri Balamu, makimuhe uhoru uria Balaki oigite. 8 Nake Balamu akimeera atiri, “Raraai guku umuthi, na ningamucokeria macookio maria Jehova ekuhe.” Ni undu ucio anene a Moabi makiraarania nake. 9 Nake Ngai agikora Balamu akimuria atiri, “Andu aya muri nao ni a?” 10 Balamu agicokeria Ngai atiri, “Balaki muru wa Ziporu, muthamaki wa Moabi, niwe urandeheire ndumiriri ino: 11 ‘Kuri andu moimite bururi wa Misiri makaiyura bururi uy wothe. Ndaguthaitha uke unumire o manyiitwo ni kirumi, no gukorwo no hurane nao ndimaingate moime bururi uy!’” 12 No Ngai akira Balamu atiri, “Ndaguthi nao. Ndukurume andu acio, tonduri ni andu arathime.” 13 Rucini ruru ringi, Balamu agitukira, akira anene acio a Balaki atiri, “Cookai bururi wanyu kumbe, ni undu Jehova niarega kunjitikiria tuthi na inyui.” 14 Ni undu ucio anene a Moabi magicooka kuri Balaki makimwira atiri, “Balamu niarega guka na ithui.” 15 Ningi Balaki agituma anene ang’ ang’ makira na maari igweta gukira acio a mbere. 16 Nao magithii kuri Balamu makimwira atiri: “Uu niguo Balaki muru wa Ziporu ekuuga: Ndugetikire undu o na uriku ugirie uke kuri ni, 17 tonduri ningukuriha wega muno, na njike uria wothe ungiuga. Ndaguthaitha uka unumire andu aya.” 18 No Balamu akimucokeria atiri, “O na Balaki angihe nyumba yake ya unene iyyuritio betha na thahaburi, ndingika undu o na uriku, munene kana munini, wagararite watho wa Jehova Ngai wakwa. 19 Na riri, raraai guku umuthi, o ta uria acio ang’ mareekire, na ninguturia undu uria ingi Jehova ekunjira.” 20 Utuku ucio Ngai niakorire Balamu, akimwira atiri, “Tonduri andu aya ni mokite gugwita, thii nao, no wike o uria wiki ngukwira.” 21 Balamu agitukira rucini, agitandika ndigiri yake, na agithii na anene acio a Moabi. 22 No Ngai niarakarire muno athii, na muraika

wa Jehova akirūgama njira nīguo amūgīrīrie gūthīi. Balamu aahaicite ndigiri yake, na ndungata ciake igirī ciari hamwe nake. **23** Na rīria ndigiri yoonire mūraika wa Jehova arūngī njira, acomorete rūhiū rwa njora, na arūnyitite na guoko, ikīgarūrūka, igītoonya mūgūnda. Nake Balamu akīmīhūūra nīguo īcooke njira. **24** Nake mūraika wa Jehova akirūgama njira-inī yarī njeke gatagati ka mīgūnda tīri ya mīthabībū, na o mīgūnda rwa mūrige. **25** Rīria ndigiri yoonire mūraika wa Jehova-rī, ikīhatīrīria rūthingo-inī, ikīhinyīrīria kūgūrū kwa Balamu rūthingo-inī rūu. Nī ūndū ūcio akīmīhūūra rīngī. **26** Nīngī mūraika wa Jehova agīthīi mbere akirūgama handū haari haceke hataari na handū ha kwīgarūrīra, na mwena wa ūrio kana wa ūmotho. **27** Rīria ndigiri yoonire mūraika wa Jehova hau, igīkoma thī Balamu ari o igūrū riayo, nake akīrakara akīmīhūūra na rūthanju rwake. **28** Nake Jehova agītumūra kanua ka ndigiri, nayo ikīūra Balamu atīrī, “Nīatia ngwīkite tondū wahūūra maita maya matatū?” **29** Balamu akīmīcookeria atīrī, “Wee ūndūite kīrimū! Korwo nyuma na rūhiū rwa njora guoko-inī, ingīakūruga o ro rīu.” **30** Nayo ndigiri ikīūra Balamu atīrī, “Gīthī nīi ti nīi ndigiri yaku, rīria ūtūire ūhaicaga nginya ūmūthi? Nīmenyerete gūgwīka ta ūi?” Balamu akiuga atīrī, “Aca.” **31** Nake Jehova akīhingūra maito ma Balamu, nake akīona mūraika wa Jehova arūngī njira-inī acomorete rūhiū rwa njora. Nī ūndū ūcio akīanamīrīria na akīgūthia, agīturumithia ūthiū wake thī. **32** Mūraika wa Jehova akīmūūra atīrī, “Nī kīi gīatūma ūhūire ndigiri yaku maita macio matatū? Njūkite haha ngūhingīrie nī ūndū mīthiire yaku nī ya ūremi maito-inī makwa. **33** Ndigiri īnyonire, yanjeherera maita macio matatū. Korwo ndīnanjeherera, hatirī nganja nīngīgūkūūrāgite, no yo nīngīamīhonokia.” **34** Balamu akīra mūraika ūcio wa Jehova atīrī, “Nīnjīitīe. Ndikūū atī nīkūrīgāmīte njira-inī ūhingīrīrie. Na rīrī, ūngīkorwo ndūkenete-rī, nīngūhūndūka.” **35** Mūraika ūcio wa Jehova akīra Balamu atīrī, “Thīi na andū acio, no uuge o ro ūria ngūkūwīra.” Nī ūndū ūcio Balamu agīthīi na anene acio a Balaki. **36** Rīria Balaki aiguire atī Balamu niarooka, agīthīi kūmūtūnga itūūra-inī rīa Moabi, mūhaka-inī wa Arinoni, o kīu mūhaka wa būruri wake. **37** Balaki akīūra Balamu atīrī, “Gīthī ndiagūtūmanīre ūūke narua? Nī kīi kīagīrie ūūke? Anga ndingihota gūkūrīha?” **38** Balamu agīcookia atīrī, “Nī wega, nīndagītūka. No rīrī, nīi no njuge o ūria ngwenda? Nīi ngwaria o ūria Ngai angīnjīra njarie.” **39** Hīndī iyo Balamu na Balaki magīthīi Kiriathu-Huzothu. **40** Balaki akīruta igongona rīa ng’ombe na ng’ondū, na akīhe Balamu na anene arīa maarī nake nyama imwe. **41** Kwarooka gūkīa-rī, Balaki akīoya Balamu makiambame nginya Bamothu-Baali, na marī kīu Balamu akīona gīcunji kīmwe kīa andū acio.

23 Nake Balamu akīra Balaki atīrī, “Njakīra igongona mūgwanja haha, na ūhaarīrie ndegwa mūgwanja na ndūrūme mūgwanja.” **2** Balaki agīka o ūria Balamu oigite, na igūrū rīa o kīgongona-inī makarutīra igongona rīa ndegwa imwe na ndūrūme imwe. **3** Nīngī Balamu akīra Balaki atīrī, “Wee ikara haha hakuhi na iruta riaku nyambe thīi keheri-inī. Hihi Jehova nīegūka acemanie

na nīi. Ūndū ūria wothē ekūngūūrīria nīngūkūwīra.” Nake agīthīi handū hatheri hatūgūrū. **4** Ngai agīcemanīa nake hau, nake Balamu akīmūūra atīrī, “Nīhaarīrie igongona mūgwanja, na o kīgongona-inī ngaruta ndegwa imwe na ndūrūme imwe.” **5** Nake Jehova agūkīra ndūmīrīri yake kanua ka Balamu, akīmūūra atīrī, “Cooka kūrī Balaki ūmūhe ndūmīrīri īno.” **6** Tondū ūcio Balamu agīcooka kūrī Balaki, akīmūūra arūngī hakuhi na igongona riake, marī hamwe na anene othe a Moabi. **7** Nake Balamu akīaria ndūmīrīri yake, akiuga atīrī: “Balaki andehithītie kuuma būruri wa Aramu, mūthamaki wa Moabi akanduta kuuma irīma-inī cia mwena wa irathīro. Akoiga atīrī, ‘Ūka ūnumīre Jakubu; ūka ūthitange Isīraeli.’” **8** Ndaakihota atīa kūrūma arīa Ngai atarumīte? Ndaakihota atīa gūthitanga arīa Jehova atathitangite? **9** Kuuma tūcūmbīri twa ndwaro cia mahiga nīndīramoona, kuuma kūrīa gūtūgūrū nīndīramoona. Ndirona andū matūūruga meikarītie, nao matīitaraga atī o nī amwe a ndūrīri. **10** Nūū ūngīhota gūtara rūkūngū rwa Jakubu, kana atare gīcunji kīa inya kīa Isīraeli? Rekei ngue gīkūū kīa arīa athingu, na marīgīrīrio makwa-rī, marotuīka ta maol!” **11** Balaki akīūra Balamu atīrī, “Wanjika atīa? Ngūhīre ūnumīre thū ciakwa, no ndūrī ūreka ūndū o tīga kūrūmarithima!” **12** Balamu akīmūūra atīrī, “Gīthī ndiagīrīrwō njarie o kīria Jehova ekīrite kanua-inī gakwa?” **13** Nīngī Balaki akīmūūra atīrī, “Ūka tūthīi nawe handū hangī harīa ūkūmoona; ūkūmoona o gīcunji kīmwe kīao, no ti othe hamwe. Na ūrī hau ūnumīre andū acio.” **14** Nī ūndū ūcio akīmūtūwa gīthaka-inī gīa Zofimu, gacūmbīri ga Kīrima kīa Pisiga, naho hau agīaka igongona mūgwanja, na o kīgongona-inī agīthīnjīra ndegwa imwe na ndūrūme imwe. **15** Balamu akīra Balaki atīrī, “Wee ikara haha hakuhi na iruta riaku nyambe thīi ngacemanie nake haarīa.” **16** Jehova agīcemanīa na Balamu, agīkīra ndūmīrīri kanua gake, akīmūūra atīrī, “Cooka kūrī Balaki ūmūhe ndūmīrīri īno.” **17** Tondū ūcio Balamu agīcooka kūrī Balaki na akīmūūra arūngī hakuhi na iruta riake, marī hamwe na anene a Moabi. Balaki akīmūūra atīrī, “Jehova oiga atīa?” **18** Balamu agīcooka akīaria ndūmīrīri yake, akiuga atīrī: “Arahūka, wee Balaki na ūigūe; Thīkīrīria, wee mūrū wa Ziporu. **19** Ngai ti mūdūndū, atī nīguo aheenanīe, o na ti mūrū wa mūdūndū, atī nīguo erīcūkwo. No oīge ūndū na ndawīke? No eranīre ūndū na ndaūhingīe? **20** Nīi njathītwo ndathīmane; nake arathīmanīte-rī, ndingihota kūgarūra ūndū ūcio. **21** “Gūtīrī mūtīno wonēketē harī Jakubu, gūtīrī ihoorū rīonetwō thīnī wa Isīraeli. Jehova Ngai wao arī hamwe nao; kayū ka mūthamaki karī thīnī wao. **22** Ngai nīamarutire būruri wa Misiri; marī na hīnya o ta ndegwa ya gīthaka. **23** Gūtīrī ūrogi ūngūruga Jakubu, gūtīrī ūragūrī ūngīthūkia Isīraeli. Rīu ha ūhorō wa Jakubu na wa Isīraeli kūrīranagwō atīrī, ‘Ta kīonei ūria Ngai ekīte!’ **24** Andū acio maarahūkaga ta mūrūthi wa nga; mookagīra ta mūrūthi wa njamba, ūria ūtangīhurūka ūtarīte kīria ūnyīitīe, na ūkanyua thakame ya kīria ūragīte.” **25** Nīngī Balaki akīra Balamu atīrī, “Ndūkamarume o na atīa, na ndūkamarathīme o na atīa!” **26** Balamu akīmūcookeria atīrī, “Gīthī ndiawīrīre no nginya njike ūria wothē Jehova oigite?” **27** Nīngī

Balaki akĩira Balamu atĩrĩ, “Ūka tũthĩĩ ngũtware handũ hangĩ. Hihi Ngai no agwĩtikĩrie ūnumĩre andũ aya ūrĩ hau.” **28** Balaki akĩoya Balamu akimũtware kĩrima igũrũ kĩa Peorũ, kũng’ethera Werũ ūrĩa ūtarĩ kindũ. **29** Nake Balamu akimwĩra atĩrĩ, “Njakĩra igongona mũgwanja haha, na ūhaarĩrie ndegwa mũgwanja na ndũrũme mũgwanja.” **30** Balaki agĩkũ o ta ūrĩa Balamu oigite, na o kigongona-inĩ agĩthinjĩra ndegwa imwe na ndũrũme imwe.

24 Na rĩrĩ, rĩrĩa Balamu onire atĩ Jehova nĩakenaga nĩ kũrathima Isiraeli-rĩ, ndaocokire kũrũmĩrĩra ūragũrĩ ta ūrĩa ekaga mahinda macio mangĩ, no ehũgũrĩre akĩrora werũ-inĩ. **2** Rĩrĩa Balamu eroreire akĩona ūrĩa Isiraeli maambite hema kũringana na mĩhirĩga yao-rĩ, akĩyũrwo nĩ Roho wa Ngai, **3** nake akĩaria ndũmĩrĩrĩ yake, akiuga atĩrĩ: “Ino nĩyo ndũmĩrĩrĩ ya Balamu mũrũ wa Beorĩ, ndũmĩrĩrĩ ya mũndũ ūrĩa riitho rĩake rĩonaga wega, **4** ndũmĩrĩrĩ ya mũndũ ūrĩa ūiguaga ciugo cia Ngai, ūrĩa wonaga kĩoneki kuuma kũrĩ Mwene-Hinya-Wothe, ūrĩa ūgũũaga agakoma thĩ, namo maitho make makahingũka: **5** “Kaĩ hema ciaku, wee Jakubu, nĩ thaka-ĩ, o na ciikaro ciaku igagĩthakara, wee Isiraeli-ĩ! **6** “Igĩtambũrũkĩte o ta cianda, ikahaana ta mĩgũnda irĩ hũgũrũrũ cia rũũĩ-inĩ, itarĩ ta mĩtĩ ya thubirĩ ihaandĩtuo nĩ Jehova, o na ta mĩtarakwa irĩ hakuĩ nĩ maaĩ. **7** Maaĩ makaiyũra ndoo ciao nginya maitike; o nayo mbeugĩ yao igakorwo na maaĩ maingĩ. “Mũthamaki wao akaaneneha gũkĩra Agagĩ; ūthamaki wao nĩugaatũgĩrio. **8** “Ngai aamarutire bũrũrĩ wa Misirĩ; marĩ na hinya ta wa ndegwa ya gĩthaka. Matambuura ndũrĩrĩ irĩa imathũire, na makoinanga mahĩndĩ ma cio tũcunjĩ; macitheecaga na mĩguĩ yao. **9** O ta mũrũũthĩ, methunaga magĩkoma, o ta mũrũũthĩ wa mũgoma, nũũ ūngĩgeria kũmaarahũra? “Arĩa makũrathimaga marorathimwo, nao arĩa makũrumaga maronyiitwo nĩ kĩrumi!” **10** Nake Balaki agĩcinwo nĩ marakara nĩ ūndũ wa Balamu. Akihũura hĩ ciake, akimwĩra atĩrĩ, “Ndagwĩtĩre ūnumĩre thũ ciakwa, no wee ūcirathimĩte maita macio matatũ. **11** Na rĩrĩ, ūkĩra o rĩu ūinũke! Ndoigite nĩngũkũrĩha wega mũno, no Jehova niagirĩtie ūrĩthwo.” **12** Balamu agĩcookeria Balaki atĩrĩ, “Gĩthĩ ndierire andũ arĩa wandũmĩre atĩrĩ, **13** ‘O na Balaki angĩthe nyũmba yake ya ūthamaki iĩyũrĩtio betha na thahabu, ndingĩhota gwĩka ūndũ wakwa mwene, mwega kana mũũru, njagarare watho wa Jehova; no nginya njuge ūrĩa Jehova oigite?’ **14** Na rĩrĩ, nĩ nĩngũcoka o kũrĩ andũ aitũ, no ūka, ngũmenyithie ūrĩa andũ aya mageeka andũ aku matukũ marĩa magooka.” **15** Ningĩ akĩaria ndũmĩrĩrĩ yake, akiuga atĩrĩ: “Ino nĩyo ndũmĩrĩrĩ ya Balamu mũrũ wa Beorĩ, ndũmĩrĩrĩ ya mũndũ ūrĩa riitho rĩake rĩonaga wega, **16** ndũmĩrĩrĩ ya mũndũ ūrĩa ūiguaga ciugo cia Ngai, ūrĩa ūrĩ na ūmenyo uumĩte kũrĩ ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, ūrĩa wonaga kĩoneki kuuma kũrĩ Mwene-Hinya-Wothe, ūrĩa ūgũũaga agakoma thĩ, namo maitho make makahingũka, ekuuga ūũ: **17** “Nĩndĩramuona, no ti rĩu; nĩndĩmũcũthĩrĩrie, no ndarĩ hakuĩ. Njata nĩũkoima kũrĩ Jakubu; njũgũma ya ūnene yume kũrĩ Isiraeli. Nĩakahenja mothiũ ma Moabi, na ahehenje, mahĩndĩ ma mitwe ya ariũ othe

a Shethu. **18** Edomu nĩgũkahootwo; Seiru, thũ yake, nĩakahootwo, no Isiraeli agakĩrĩrĩria kũgĩa na hinya. **19** Mwathani mũnene akoma kũrĩ Jakubu na aanange andũ arĩa magaaakorwo matigaire a itũũra inene.” **20** Ningĩ Balamu akĩona Amaleki, na akĩaria ndũmĩrĩrĩ yake, akiuga atĩrĩ: “Amaleki nĩwe warĩ wa mbere harĩ ndũrĩrĩ, no marigĩrĩrio-inĩ nĩakanangwo.” **21** Ningĩ akĩona Akeni, na akĩaria ndũmĩrĩrĩ yake, akiuga atĩrĩ: “Gĩikaro giaku nĩ kigĩtĩre, gitara giaku giakitwo thĩĩnĩ wa rwaro rwa ihiga; **22** no rĩrĩ, inyuĩ andũ a Akeni nĩmũkanangwo hĩndĩ irĩa Ashuri makaamũtaha.” **23** Ningĩ akĩaria ndũmĩrĩrĩ yake, akiuga atĩrĩ: “Hĩ! Nũũ ūngĩtũũra muoyo rĩrĩa Ngai areka ūguo? **24** Meeri nĩigooka ciumĩte hũgũrũrũ-inĩ cia Kitimu; nĩigatooria Ashuri o na Eberi, no rĩrĩ, o nacio nĩikaanangwo.” **25** Nake Balamu agĩgĩgũkĩra, akĩnũka gwake mũciĩ, nake Balaki agĩthĩ na njira ciake.

25 Hĩndĩ irĩa andũ a Isiraeli maikaraga Shitimu-rĩ, arũme a Isiraeli makĩambĩrĩria gũtharia na andũ-a-nja a Moabi, **2** arĩa mameetaga magongona-inĩ ma ngai ciao. Andũ acio a Isiraeli makĩria na makĩnamĩrĩra mbere ya ngai icio. **3** Nĩ ūndũ ūcio andũ a Isiraeli makĩnyĩtanĩra nao kũhooya ngai ya Baali ya Peorĩ. Namo marakara ma Jehova makĩmarĩmbũkĩra. **4** Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Oya atongoria othe a andũ aya, ūmoorage na ūmaanike mũthenya barigici mbere ya Jehova, nĩguo marakara mahiũ ma Jehova matigakinyĩrĩre andũ a Isiraeli.” **5** Nĩ ūndũ ūcio Musa akĩira acirithania a Isiraeli atĩrĩ, “O mũndũ wanyu no nginya oorage arũme anyu arĩa manyĩtaniire na andũ a Moabi kũhooya Baali ya Peorĩ.” **6** O hĩndĩ iyo mũndũ mũrũme Mũisiraeli akĩrehe mũndũ-wa-nja Mũmidiani mũciĩ gwake akionagwo nĩ Musa na kĩngano kĩu gĩothe gĩa Isiraeli, o hĩndĩ irĩa maarĩragĩa itoonero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **7** Rĩrĩa Finehasi mũrũ wa Eleazaru, mũrũ wa Harũni ūrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai, onire ūndũ ūcio-rĩ, akiuma kĩngano-inĩ kũu, akĩoya itimũ, **8** akĩrũmĩrĩra Mũisiraeli ūcio nginya hema-inĩ yake. Akĩmatheeca na itimũ rĩu, akĩmatũrikania eerĩ, itimũ rĩu rĩgĩtũrikania Mũisiraeli ūcio o na rĩgĩtheeca mũndũ-wa-nja ūcio. Hĩndĩ iyo mũthĩro ūcio wokĩrĩire andũ a Isiraeli ūgĩthĩra; **9** no andũ arĩa maakuire nĩ ūndũ wa mũthĩro ūcio maarĩ andũ **24,000**. **10** Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **11** “Finehasi, mũrũ wa Eleazaru, mũrũ wa Harũni ūrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai, nĩatũmĩte marakara makwa meherere andũ a Isiraeli; nĩ ūndũ nĩahĩahĩire ngoro o ta ūrĩa ndaiguite nĩ ūndũ wa gĩtĩio giakwa thĩĩnĩ wao, na nĩ ūndũ ūcio o na ndahĩahĩa ndiamaniĩre. **12** Nĩ ūndũ ūcio irĩa Finehasi atĩrĩ, nĩ ngũthondeka kĩrikanĩro giakwa gĩa thayũ nake. **13** We na njĩaro ciake nĩ makagĩa na kĩrikanĩro gĩa gũtũũra kĩa ūthĩnjĩrĩ-Ngai, nĩ ūndũ nĩahĩahĩire ngoro nĩ ūndũ wa gĩtĩio kĩa Ngai wake, na akĩhorheria andũ a Isiraeli.” **14** Mũisiraeli ūcio woragirwo marĩ na mũndũ-wa-nja Mũmidiani eetagwo Zimuri mũrũ wa Salu, mũtongoria wa nyũmba ya Asimeoni. **15** Nake mũndũ-wa-nja ūcio Mũmidiani woragirwo, eetagwo Kozibi mwarĩ wa Zuru, mũnene wa mũhirĩga thĩĩnĩ na nyũmba imwe ya Amidiani. **16** Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **17** “Tua andũ a Midiani

thū cianyu na ūmoorage, **18** tondū nīmamūtuire thū ciao rīrīa maamūheenirīe ūhoro-inī wa kūhoera kūu Peori na wa mwarī wa nyina wao Kozibi, mwarī wa mūtongoria Mūmidiani, mūdū-wa-nja ūrīa woragirwo rīrīa mūthirowokire nī ūndū wa Peori.”

26 Na rīrī, thuutha wa mūthirowo ūcio Jehova akīira Musa na Eleazaru mūrū wa Harūni, ūrīa mūthīnjīrī-Ngai atīrī, **2** “Tarai kīrīndī gīothe kīa andū a Isīraeli kūringana na nyūmba ciao, andū arīa othe maakinyītie mīaka mīrongo tīrī na makīria, arīa mangihota gūthī ita-inī marī mbūtū cia Isīraeli.” **3** Nī ūndū ūcio, Musa na Eleazaru ūrīa mūthīnjīrī-Ngai makīarīria andū a Isīraeli kūu werū-inī wa Moabi hakuhi na Rūū rwa Jorodani mūrīmo wa Jeriko, makīmeera atīrī, **4** “Tarai andū arīa makinyītie mīaka mīrongo tīrī na makīria, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa.” Aya nō andū a Isīraeli arīa moimire būrūri wa Misiri: **5** Njīaro cia Rubeni, irīgithathi rīa Isīraeli ciarī ici: kuuma kūrī Hanoku, nī mbarī ya Ahanoku; kuuma kūrī Palu, nī mbarī ya Apalu; **6** kuuma kūrī Hezironi, nī mbarī ya Ahezironi; kuuma kūrī Karimi, nī mbarī ya Akarimi. **7** Icio nīcio mbarī cia Rubeni; arīa maatarirwo maarī andū 43,730. **8** Mūrū wa Palu arī Eliabu, **9** nao arīu a Eliabu maarī Nemueli, na Dathanī, na Abiramu. Dathanī na Abiramu nō maarī anene a kīrīndī, na nō maaremeire Musa na Harūni na maarī amwe a arūmīrīri a Kora rīrīa maaremeire Jehova. **10** Nayo thī īgīathama kanua kayo īkimameria hamwe na Kora, ūrīa arūmīrīri ake maakuire rīrīa mwaki wacinire arūme arīa 250. Nao magītuika kīonereria gīa gūkaania arīa angī. **11** No rīrī, rūciarō rwa Kora rūtiathirire. **12** Nacio njīaro cia Simeoni kūringana na mbarī ciao nī ici: kuuma kūrī Nemueli, nī mbarī ya Anemueli; kuuma kūrī Jamini, nī mbarī ya Ajamini; kuuma kūrī Jakini, nī mbarī ya Ajakini; **13** kuuma kūrī Zera, nī mbarī ya Azera; kuuma kūrī Shauli, nī mbarī ya Ashaulu. **14** Icio nīcio ciarī mbarī cia Simeoni; nao maarī andū 22,200. **15** Nacio njīaro cia Gadī kūringana na mbarī ciao nī ici: kuuma kūrī Zefoni, nī mbarī ya Azefoni; kuuma kūrī Hagī, nī mbarī ya Ahagī; kuuma kūrī Shuni, nī mbarī ya Ashuni; **16** kuuma kūrī Ozini, nī mbarī ya Aozini; kuuma kūrī Eri, nī mbarī ya Aeri; **17** kuuma kūrī Arodi, nī mbarī ya Aarodi; kuuma kūrī Areli, nī mbarī ya Aareli. **18** Icio nīcio ciarī mbarī cia Gadī; arīa maatarirwo maarī andū 40,500. **19** Eri na Onani, maarī arīu a Juda, no maakuīrīre Kaanani. **20** Nacio njīaro cia Juda kūringana na mbarī ciao nī ici: kuuma kūrī Shela, nī mbarī ya Ashela; kuuma kūrī Perezu, nī mbarī ya Aperezu; kuuma kūrī Zera, nī mbarī ya Azera. **21** Nacio njīaro cia Perezu ciarī ici: kuuma kūrī Hezironi, nī mbarī ya Ahezironi; kuuma kūrī Hamuli, nī mbarī ya Ahamuli. **22** Icio nīcio ciarī mbarī cia Juda; arīa maatarirwo maarī andū 76,500. **23** Nacio njīaro cia Isakaru kūringana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Tola, nī mbarī ya Atola; kuuma kūrī Puva, nī mbarī ya Apuva; **24** kuuma kūrī Jashubu, nī mbarī ya Ajashubu; kuuma kūrī Shimuroni, nī mbarī ya Ashimuroni. **25** Icio nīcio ciarī mbarī cia Isakaru; arīa maatarirwo maarī andū 64,300. **26** Nacio njīaro cia Zebuluni kūringana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Seredi, nī mbarī ya

Aseredi; kuuma kūrī Eloni, nī mbarī ya Aeloni, na kuuma kūrī Jahaleeli, nī mbarī ya Ajahaleeli. **27** Icio nīcio ciarī mbarī cia Zebuluni; arīa maatarirwo maarī andū 60,500. **28** Nacio njīaro cia Jusufu kūringana na mbarī ciao kuuma kūrī Manase na Efiraimu ciarī ici: **29** Njīaro cia Manase; kuuma kūrī Makiru, nī mbarī ya Amakiru (Makiru nīwe warī ithe wa Gileadi); kuuma kūrī Gileadi nī mbarī ya Agileadi. **30** Ici nīcio njīaro cia Gileadi: kuuma kūrī Iezeri, nī mbarī ya Aiezeli; kuuma kūrī Heleku, nī mbarī ya Aheleku; **31** kuuma kūrī Asirieli, nī mbarī ya Aasirieli; kuuma kūrī Shekemu, nī mbarī ya Ashekemu; **32** kuuma kūrī Shemida, nī mbarī ya Ashemida; kuuma kūrī Heferi, nī mbarī ya Aheferi. **33** (Zelofehadi mūrū wa Heferi ndaarī na aanae, no airitu atheri, namo marīitwa mao maarī Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza.) **34** Icio nīcio ciarī mbarī cia Manase, arīa maatarirwo maarī andū 52,700. **35** Ici nīcio njīaro cia Efiraimu kūringana na mbarī ciao: kuuma kūrī Shuthela, nī mbarī ya Ashuthela; kuuma kūrī Bekerī, nī mbarī ya Abekerī; kuuma kūrī Tahani, nī mbarī ya Atahani. **36** Ici nīcio ciarī njīaro cia Shuthela; kuuma kūrī Erani, nī mbarī ya Aerani. **37** Ici nīcio ciarī mbarī cia Efiraimu; arīa maatarirwo maarī andū 32,500. Icio nīcio njīaro cia Jusufu kūringana na mbarī ciao. **38** Nacio njīaro cia Benjamini kūringana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Bela, nī mbarī ya Abela; kuuma kūrī Ashibeli, nī mbarī ya Aashibeli; kuuma kūrī Ahiramu, nī mbarī ya Aahiramu; **39** kuuma kūrī Shefufamu, nī mbarī ya Ashefufamu; kuuma kūrī Hufamu, nī mbarī ya Ahufamu. **40** Nacio njīaro cia Bela kuuma kūrī Aridi na Naamani ciarī ici: kuuma kūrī Aridi, nī mbarī ya Aaridi; na kuuma kūrī Naamani nī mbarī ya Anaamani. **41** Ici nīcio ciarī mbarī cia Benjamini; arīa maatarirwo maarī andū 45,600. **42** Nacio njīaro cia Dani kūringana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Shuhamu, nī mbarī ya Ashuhamu. Icio nīcio ciarī mbarī ya Dani. **43** Acio othe maarī a mbarī cia Ashuhamu: na arīa maatarirwo maarī andū 64,400. **44** Nacio njīaro cia Asheri kūringana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Imuna, nī mbarī ya Aimuna; kuuma kūrī Ishivi, nī mbarī ya Aishivi; kuuma kūrī Beria, nī mbarī ya Aberia; **45** nao aya nō maarī a njīaro cia Beria: kuuma kūrī Heberi, nī mbarī ya Aheberi; na kuuma kūrī Malikieli, nī mbarī ya Amalikieli. **46** (Asheri aarī na mwarī wetagwo Sera.) **47** Icio nīcio ciarī mbarī cia Asheri; arīa maatarirwo maarī andū 53,400. **48** Nacio njīaro cia Nafitali kūringana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Jahazeeli, nī mbarī ya Ajahazeeli; kuuma kūrī Guni, nī mbarī ya Aguni; **49** kuuma kūrī Jezeri, nī mbarī ya Ajezeri; kuuma kūrī Shilemu, nī mbarī ya Ashilemu. **50** Ici nīcio ciarī mbarī cia Nafitali; arīa maatarirwo maarī andū 45,400. **51** Mūigana wa arūme acio othe a Isīraeli maarī andū 601,730. **52** Jehova akīira Musa atīrī, **53** “Būrūri ūyū nīguo makagaīrwo ūtuīke igai rīao kūringana na mūigana wa marīitwa mao. **54** Andū arīa aingī ūmagaire igai inene, nao arīa maanyīiha ūmagaire igai inini; o mūhīrīga ūheo igai rīaguo kūringana na mūigana wa andū arīa maandikītwo. **55** Na ūmenyerere wega atī, būrūri ūyū ūkaahewanwo na ūndū wa gīcuuka mīti. Kīrīa o gīkundi gīkaagaya gīkaringana na marīitwa ma

mihiriga ya maithe mao ma tene. **56** O igai rikaheanwo na undũ wa gũcuuka mitĩ kũrĩ ikundi iria nene na iria nini.” **57** Aya nĩ Alawii ariĩ maatarirwo kũringana na mbarĩ cio: kuuma kũrĩ Gerishoni, nĩ mbarĩ ya Agerishoni; kuuma kũrĩ Kohathu, nĩ mbarĩ ya Akohathu; kuuma kũrĩ Merari, nĩ mbarĩ ya Amerari. **58** O nacio ici ciarĩ mbarĩ cia Alawii: mbarĩ ya Alibini, na mbarĩ ya Ahebironi, na mbarĩ ya Amahali, na mbarĩ ya Amushi, na mbarĩ ya Akora. (Kohathu aarĩ guka wa Amuramu; **59** nake mĩtũmia wa Amuramu eetagwo Jokebedi, wa rũciaro rwa Lawi, waciariirwo Alawii kũu bũrũri wa Misiri. Nake Jokebedi agĩciarĩra Amuramu Harũni, na Musa, na mwarĩ wa nyina wao Miriamu. **60** Harũni nĩwe warĩ ithe wa Nadabu na Abihu na Eleazaru na Ithamaru. **61** No Nadabu na Abihu nĩmakuire rĩrĩa maarutĩre Jehova igongona na mwaki ũtaarĩ mwĩtikirie.) **62** Alawii othe arũme a ũkũrũ wa mweri ũmwe na makiria ariĩ maatarirwo maarĩ andũ 23,000. Matiataranĩrio hamwe na andũ a Isiraeli ariĩ angĩ tondũ matigaĩre kindũ hamwe na andũ ariĩ angĩ. **63** Acio nĩo maatarirwo nĩ Musa na Eleazaru ũria mũthĩnjĩri-Ngai rĩrĩa maatarĩre andũ a Isiraeli werũ-inĩ wa Moabi hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũrĩ rwa Jorodani, mũrimo ũyũ wa Jeriko. **64** Hatĩarĩ o na ũmwe wa ariĩ matarĩtwo nĩ Musa na Harũni ũria mũthĩnjĩri-Ngai, hĩndĩ irĩa maatarĩre andũ a Isiraeli werũ-inĩ wa Sinai. **65** Nĩ undũ Jehova nĩeerĩte andũ a Isiraeli atĩ ti-itherũ no nginya makuĩre werũ-inĩ, na gũtirĩ o na ũmwe wao watigarire, tĩga no Kalebu mũrũ wa Jefune, na Joshua mũrũ wa Nuni.

27 Na rĩrĩ, airĩtu acio a Zelofehadi mũrũ wa Heferi mũrũ wa Gileadi, mũrũ wa Makiru, mũrũ wa Manase maarĩ a mbarĩ cia Manase mũrũ wa Jusufu. Marĩitwa ma airĩtu acio maarĩ Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza. Nĩmathĩre, magĩkuhĩrĩa **2** itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, makĩrũgama mbere ya Musa, na Eleazaru ũria mũthĩnjĩri-Ngai, na mbere ya atongoria, o na kiũngano gĩothe gĩa Isiraeli, makiuga atĩrĩ, **3** “Ithe witũ aakũĩrĩre werũ-inĩ. Ndaarĩ ũmwe wa arũmĩrĩrĩ a Kora, ariĩ manyiitanire mokĩrĩre Jehova, no aakuire nĩ undũ wa mehĩa make mwene na ndaarĩ na aanake. **4** Nĩ kĩ gĩgũtũma rĩitwa rĩa awa rĩniinwo mbarĩ-inĩ yao, nĩ undũ atĩ ndaarĩ na mwanake? Tũheĩ igai hamwe na andũ a nyũmba ya ithe witũ.” **5** Nĩ undũ ũcio Musa agĩtwarĩra Jehova ũhoru ũcio wao, **6** nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, **7** “Ũguo airĩtu a Zelofehadi maroĩga nĩ kihooto. Ti-itherũ nĩ wega ũmaheanĩrie igai rĩa na andũ a nyũmba ya ithe wao, o nario igai rĩa ithe wao ũmahe. **8** “Ira andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Mũndũ angĩkua na ndatĩge mwana wa kahĩ, mwarĩ nĩahao igai riake. **9** Angĩgakorwo atarĩ na mũirĩtu-rĩ, heagai ariũ a nyina igai riake. **10** Angĩgakorwo atarĩ na ariũ a nyina-rĩ, heagai ariũ a nyina na ithe igai riake. **11** Angĩkorwo ithe ndaarĩ na ariũ a nyina-rĩ, heagai mũndũ wa mbarĩ yao ũria marĩ a igai riake, nĩguo rĩtuĩke riake. Undũ ũcio ũgũtuĩka watho wa kũrũmagĩrĩrwo nĩ andũ a Isiraeli, o ta ũria Jehova aathire Musa.” **12** Ningĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Ŭkĩra wambate kĩrĩma-inĩ gĩkĩ, kũu rũgongo rwa Abarimu, wĩrorere bũrũri ũria heete andũ a Isiraeli. **13** Warĩkia kũwona, we nĩũgũkua o ta ũria

Harũni mũrũ wa nyũkwa aakuire, na ũcokanĩrĩrio na andũ anyu, **14** nĩgũkorwo rĩrĩa kĩrĩndĩ kĩa nemeire hau maaĩ-inĩ ma Werũ wa Zini, wee na Harũni inyuĩ eerĩ mũtiathĩkĩire watho wakwa, nĩmwagire kũndũĩthia nĩguo muonanie atĩ ndĩ mũtheru mbere ya maithe mao.” (Maaĩ macio nĩ marĩa ma Meriba Kadeshi, Werũ-inĩ wa Zini.) **15** Musa akĩĩra Jehova atĩrĩ, **16** “Jehova-Ngai wa maroho ma andũ othe, nĩagĩthũure mũndũ atũĩke mũrori wa kĩrĩndĩ gĩkĩ, **17** atwaranage nakĩo gĩkĩumagara na gĩkĩinũka, ũria ũrĩgĩtongoragia gĩgĩthĩrĩ na gĩgĩcokoa, nĩguo kĩrĩndĩ gĩkĩ kĩa Jehova gĩtigatũĩke ta ng’ondũ itarĩ na mũrĩthi.” **18** Nĩ undũ ũcio Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Oya Joshua mũrũ wa Nuni, mũndũ ũrĩ na roho thĩnĩ wake, na ũmũigĩrĩre guoko gwaku. **19** Mũrũgamie mbere ya Eleazaru ũria mũthĩnjĩri-Ngai, na mbere ya kiũngano gĩothe ũmũtue mũtongoria wao hau mbere yao. **20** Ŭmũhe ũhotĩ ũmwe waku, nĩgeetha kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli kĩmwathĩkagĩre. **21** Nake arũgamage mbere ya Eleazaru ũcio mũthĩnjĩri-Ngai, ũria ũrimũtuũragĩria ũhoru na undũ wa kũũria Urĩmu mbere ya Jehova. Rĩrĩa aathana, hamwe na kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli makoimagara, ningĩ aathana rĩngĩ makainũka.” **22** Musa agĩka o ta ũguo Jehova aamwathĩte. Akĩoya Joshua, na akĩmũrũgamia mbere ya Eleazaru ũria mũthĩnjĩri-Ngai o na mbere ya kiũngano kũu gĩothe. **23** Ningĩ akĩmũigĩrĩra moko make na akĩmũtua mũtongoria wao o ta ũria Jehova aathĩte Musa.

28 Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, **2** “He andũ a Isiraeli watho ũyũ, ũmeere atĩrĩ: ‘Menyagĩrĩrai muone atĩ nĩ mwandehere irio cia maruta makwa ma gũcinwo na mwaki ihinda rĩrĩa riagĩrĩre, irĩ mũtararĩko mwega wa kũgenia.’ **3** Meere atĩrĩ, ‘Rĩrĩrĩ nĩrĩo iruta rĩa gũcinwo na mwaki rĩrĩa mũrĩrehagĩra Jehova: nĩ tũtũrũme twĩrĩ, o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, tũtarĩ na kaũũgũ, rĩtuĩke igongona rĩa kũrutagwo rĩa njino hĩndĩ ciothe o mũthenya. **4** Haaragĩrai gatũrũme kamwe rũciĩnĩ, na karia kangĩ hwaĩ-inĩ kũrĩ mairia, **5** hamwe na iruta rĩa mũtu gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na gĩcunjĩ gĩa kana kĩa hini ĩmwe ya maguta mahĩhitwo kuuma kũrĩ ndamaiyũ. **6** Rĩu nĩrĩo igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe rĩrĩa rĩaathanirwo Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, rĩrĩ mũtararĩko mwega, igongona rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki. **7** Nakĩo kindũ gĩa kũnyũuo kĩa kĩrĩrutanagĩrio na igongona rĩu kĩrĩkoragwo kĩrĩ gĩcunjĩ gĩa kana kĩa hini ĩmwe ya ndibei ngagatu harĩ o gatũrũme kamwe. Itagĩrai Jehova iruta rĩa rĩa kũnyũuo handũ-haria-haamũre. **8** Haragĩrai gatũrũme ga keerĩ hwaĩ-inĩ kũrĩ mairia hamwe na iruta rĩa mũtu o na iruta rĩa kindũ gĩa kũnyũuo o ta ũria mũharagĩria rĩa rũciĩnĩ. Rĩu nĩrĩo igongona rĩa gũcinwo na mwaki rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **9** “Mũthenya wa thabatũ-rĩ, rutagai iruta rĩa tũtũrũme twĩrĩ, o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, tũtarĩ na kaũũgũ, hamwe na kindũ kĩa iruta rĩa kũnyũuo, na iruta rĩa mũtu icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta. **10** Rĩrĩrĩ nĩrĩo igongona rĩa njino rĩa kũrutagwo o mũthenya wothe wa Thabatũ, hamwe na igongona

rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, na iruta rĩa kindũ kĩaĩo gĩa kũnyuuo. **11** “Kĩambĩrĩria kĩa o mweri-rĩ, rutagĩrai Jehova igongona rĩa njino rĩa tũtegwa twĩrĩ na ndũrũme ĩmwe na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, tuothe tũtarĩ na kaũũgũ. **12** Harĩ o ndegwa hagiage na iruta rĩa mĩtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mĩtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na maguta; na harĩ ndũrũme hagiage iruta rĩa mĩtu icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mĩtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; **13** na harĩ o gatũrũme hagiage na iruta rĩa mĩtu gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe ya mĩtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta. Rĩrĩ nĩ igongona rĩa njino, rĩrĩ na mũtarariko mwega, rĩrutĩrwo Jehova na ũndũ wa gũcinwo na mwaki. **14** Harĩ o ndegwa nĩ harĩkoragwo na iruta rĩa kũnyuuo rĩa nuthu ya hini ĩmwe ya ndibei; na harĩ ndũrũme, nĩ gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini ĩmwe; na harĩ o gatũrũme, nĩ gĩcunjĩ kĩa inya kĩa hini ĩmwe. Rĩu nĩrĩo igongona rĩa njino rĩa o mweri rĩrĩa rĩrĩrutagwo o karũgamo ka mweri, mwaka wotho. **15** Hamwe na igongona rĩa njino rĩa rĩa hĩndĩ ciothe na kindũ kĩaĩo gĩa kũnyuuo, Jehova nĩarĩrutagĩrwo thenge ĩmwe ĩrĩ ya igongona rĩa kũhoroheria mehĩa. **16** “Mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere nĩrĩo mũrĩkoragwo na Bathaka ya Jehova. **17** Mũthenya wa ikũmi na ĩtano wa mweri ũcio nĩguo mũrĩgiaga na gĩathĩ; mĩthenya mũgwanja mũrĩage mĩgate ĩtarĩ mũkĩre ndawa ya kũmbĩa. **18** Mũthenya wa mbere mũgiage na kiũngano kĩaĩmũre na mũtikarutage wĩra wa ndũire. **19** Rehagĩrai Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki, igongona rĩa njino rĩa tũtegwa twĩrĩ, na ndũrũme ĩmwe na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe ĩtarĩ na kaũũgũ. **20** Harĩ o ndegwa ĩmwe haaragĩrai iruta rĩa mĩtu gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe ya mĩtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; harĩ ndũrũme gĩcunjĩ kĩa igĩrĩ gĩa ikũmi; **21** na harĩ o gatũrũme gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi. **22** Na mũrutage thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũmũhoroheria mehĩa. **23** Haaragĩrai icio hamwe na maruta ma rĩciĩnĩ ma njino marĩa ma hĩndĩ ciothe. **24** ũguo nĩguo mũrĩharagĩra irio cia gũcinwo na mwaki o mũthenya matukũ mũgwanja nĩguo ĩtuĩke mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova; rĩrĩharagĩrio hamwe na igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe na iruta rĩaĩo rĩa kũnyuuo. **25** Mũthenya wa mũgwanja mũgiage na kiũngano kĩaĩmũre, na mũtikarutage wĩra wa ndũire. **26** “Mũthenya wa kũruta maciaro ma mbere, rĩrĩa mũrehagĩra Jehova maruta ma ngano ya mũgethano hĩndĩ ya Gĩathĩ gĩa Ciunia-rĩ, giagai na kiũngano kĩaĩmũre, na mũtikarutage wĩra wa ndũire. **27** Rehagai igongona rĩa njino rĩa tũtegwa twĩrĩ, na ndũrũme ĩmwe, na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, rĩtuĩke mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova. **28** Na harĩ o ndegwa hakorwo na iruta rĩa mĩtu rĩa icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mĩtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; nayo ndũrũme ĩrutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi, **29** na gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi kĩrutagwo harĩ o gatũrũme ga tũu mũgwanja. **30** Mũcĩrutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ kũmũhoroheria mehĩa. **31** Haaragĩrai icio hamwe na ĩndo ciacio cia kũnyuuo, hamwe na igongona rĩa

njino rĩa hĩndĩ ciothe na maruta marĩo ma mĩtu. Na mũmenyagĩrĩre nyamũ icio ĩtikanakorwo na kaũũgũ.

29 “Mũthenya wa mbere wa mweri wa mũgwanja, giagai na kiũngano kĩaĩmũre na mũtikarute wĩra wa ndũire. Nĩ mũthenya wanyu wa kũhuhaga tũrumbeta. **2** Haaragĩrai igongona rĩa njino, rĩa gategwa kamwe na ndũrũme ĩmwe na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe ĩtarĩ na kaũũgũ, ĩrĩ ta mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova. **3** Na harĩ o ndegwa ĩyo hakorwo na iruta rĩa mĩtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mĩtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; nayo ndũrũme ĩrutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi; **4** na o gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi kĩrutagwo harĩ o gatũrũme ga tũu mũgwanja. **5** Mũcĩrutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũmũhoroheria mehĩa. **6** Icio nĩ cia kuongererwo harĩ magongona ma njino ma o mweri, na ma o mũthenya, hamwe na maruta macio ma mĩtu na ma ĩndo cia kũnyuuo o ta ũrĩa ũtũitwo. Macio nĩ maruta marutĩrwo Jehova macĩnitwo na mwaki, marĩ na mũtarariko wa kũnunga wega. **7** “Mũthenya wa ikũmi wa mweri ũyũ wa mũgwanja, giagai na kiũngano gĩtheru. No nginya mwiĩmage irio na mũtikarute wĩra. **8** Rehagai igongona rĩa njino rĩa mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova rĩa gategwa kamwe na ndũrũme ĩmwe, na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe ĩtarĩ na kaũũgũ. **9** Hamwe na ndegwa ĩyo haragĩrai iruta rĩa mĩtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mĩtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; nayo ndũrũme ĩrutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi; **10** na gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi kĩrutagwo harĩ o gatũrũme ga tũu mũgwanja. **11** Mũcĩrutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũhoroheria mehĩa, yongererwo harĩ igongona rĩa horohio, na igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mĩtu, na maruta mao ma kũnyuuo. **12** “Mũthenya wa ikũmi na ĩtano mweri wa mũgwanja, giagai na kiũngano kĩaĩmũre na mũtikarute wĩra wa ndũire. Kũngũĩrai Jehova na gĩathĩ mĩthenya mũgwanja. **13** Rehagai maruta ma gũcinwo na mwaki marĩ na mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova, igongona rĩa njino rĩa tũtegwa ikũmi na tũtatũ, na ndũrũme igĩrĩ, na tũtũrũme ikũmi na tũna o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe ĩtarĩ na kaũũgũ. **14** Harĩ o ndegwa icio ikũmi na ithatũ-rĩ, haragĩrai iruta rĩa mĩtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mĩtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; harĩ o ndũrũme ĩmwe ya icio igĩrĩ, ĩrutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi; **15** na gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi kĩrutagwo harĩ o gatũrũme ga tũu ikũmi na tũna. **16** Mũcĩrutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũhoroheria mehĩa, yongererwo harĩ igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mĩtu na iruta rĩa kũnyuuo. **17** “Mũthenya wa keerĩ, haaragĩrai tũtegwa ikũmi na twĩrĩ, na ndũrũme igĩrĩ, na tũtũrũme ikũmi na tũna o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe ĩtarĩ na kaũũgũ. **18** Hamwe na ndegwa na ndũrũme, na tũtũrũme tũu, haaragĩrai maruta macio ma mĩtu na maruta ma kũnyuuo kũringana na mũigana ũrĩa ũtũitwo. **19** Mũcĩrutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũhoroheria mehĩa, yongererwo harĩ igongona rĩa

njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīao rīa kūnyuuo. **20** “Mūthenya wa gatātū-rī, haaragīriai ndegwa ikūmi na īmwe, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. **21** Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, mūhaaragīriei maruta macio ma mūtu, na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtūtūtwo. **22** Mūcirutanīrie na thenge īmwe īrī igongona rīa kūhoroherio mehīa, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo. **23** “Mūthenya wa kana-rī, haaragīriai ndegwa ikūmi, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. **24** Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtūtūtwo. **25** Mūcirutanīrie na thenge īmwe īrī igongona rīa kūhoroherio mehīa, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo. **26** “Mūthenya wa gatano, haaragīriai ndegwa kenda, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. **27** Hamwe na ndegwa na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtūtūtwo. **28** Mūcirutanīrie na thenge īmwe īrī igongona rīa kūhoroherio mehīa, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa kūnyuuo. **29** “Mūthenya wa gatandatū-rī, haaragīriai ndegwa inyanya, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. **30** Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtūtūtwo. **31** Mūcirutanīrie na thenge īmwe īrī igongona rīa kūhoroherio mehīa, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo. **32** “Mūthenya wa mūgwanja, haaragīriai ndegwa mūgwanja, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. **33** Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtūtūtwo. **34** Mūcirutanīrie na thenge īmwe īrī igongona rīa kūhoroherio mehīa, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo. **35** “Mūthenya wa kanana-rī, gīgai na kūngano na mūtīkarute wīra wa ndūire. **36** Rehagai iruta rīa gūcinwo na mwakī rīrī mūtīarīko mwega wa gūkenīa Jehova, igongona rīa njino rīa ndegwa īmwe, na ndūrūme īmwe, na tūtūrūme mūgwanja o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. **37** Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtūtūtwo. **38** Mūcirutanīrie na thenge īmwe īrī igongona rīa kūhoroherio mehīa, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo. **39** “Hamwe na mwīhitwa na maruta manyu ma kwīyendera-rī, haaragīriai indo icio

nī ūndū wa Jehova ciathī-inī cianyū irīa ciathanītwo: na nācio maruta manyu ma njino, na maruta ma mūtu, na maruta ma kūnyuuo, na maruta ma ūiguanō.” **40** Musa akīra andū a Isīraeli maūndū marīa mothe Jehova aamwathīte.

30 Musa akīra atongoria a mīhīrīga ya Isīraeli atīrī: “Ūū nīguo Jehova aathanīte: **2** Rīrīa mūndū angīhīta mwīhitwa harī Jehova kana ehīte mwīhitwa wa kwīhinga mūhingo na ūndū wa kīranīro, ndakanerīcūkwo, na no ngīnya eke maūndū marīa mothe ehītīte. **3** “Rīrīa mūrītū ūrī gwa ithe mūcīi angīhīta mwīhitwa kūrī Jehova, kana ehīnge na mūhingo na ūndū wa kīranīro, **4** nake ithe aīgue ūhoro wa mwīhitwa ūcio wake, kana kīranīro kīu, no aage kūmwīra ūndū hīndī īyo, mīhītwa yake yothe, na kīranīro kīrīa gīothe ehīngīte nakīo we mwene, nīgatūtūra. **5** No ithe angīmūkaania aīgua ūhoro wa mīhītwa īyo, hatīrī o na kīmwe kīa mīhītwa īyo yake, kana cīranīro icio ehīngīte nacio we mwene, igatūtūra; nake Jehova nīakamūrekera nī ūndū ithe nīamūgīrītīe eke ūndū ūcio. **6** “No angīhīka arīkītīe kwīhīta, kana thuutha wa kwīranīra ūndū na kanua gake atecīrītīe ūhoro wa kīranīro kīu ehīngīte nakīo, **7** nake mūthuuriwe aīgue ūhoro ūcio na aage kūmwīra ūndū, hīndī īyo mīhītwa yake kana cīranīro icio ehīngīte nacio we mwene nīgatūtūra. **8** No mūthuuriwe angīmūkaania rīrīa aīgua ūhoro wa mīhītwa īyo, nīakeherīa mwīhitwa ūcio ūmuohete, kana kīranīro kīrīa ehīngīte nakīo we mwene atecīrītīe, nake Jehova nīakamūrekera. **9** “Mwīhitwa o wothē kana ūndū ūrīa mūtumīa wa ndīgwa kana mūtumīa ūrīa ūtīganīte na mūthuuriwe angīkorwo ehītīte nīatūtūre aūrīmītīe. **10** “Mūtumīa ūrī na mūthuuriwe angīhīta kana ehīnge we mwene na kīranīro kīa mwīhitwa, **11** nake mūthuuriwe aīgue ūhoro ūcio, no aage kūmwīra ūndū kana aage kūmūgīrīa, hīndī īyo mīhītwa yake yothe, kana cīranīro irīa ehīngīte nacio we mwene, nīgatūtūra. **12** No mūthuuriwe angīregana na ūhoro ūcio hīndī īyo aīgua-rī, hatīrī o na kīmwe kīa mīhītwa kana cīranīro irīa cīumīte kanua gake igaatūtūra. Mūthuuriwe nīareganītīe nacio, nake Jehova nīakamūrekera. **13** Mūthuuriwe no etīkīre kana aregane na mwīhitwa o wothē ūrīa angīhīta kana kīranīro kīrīa eranīire na mwīhitwa gīa kwīrega we mwene. **14** No mūthuuriwe angīaga kūmwīra ūndū igūrū rīa ūhoro ūcio mūthenya o mūthenya, nīetīkīrītīe mīhītwa yake kana cīranīro irīa imuohete. Nīetīkīrītīe maūndū macio nī ūndū wa kwaga kūmwīra ūndū rīrīa aīgua ūhoro ūcio. **15** No angīrega maūndū macio thuutha hanīnī, aarīkīa kūmaīgua, nīwe ūngīcookererwo nī mahītīa ma mūtumīa wake.” **16** Macio nīmō mawathō marīa Jehova aaheire Musa makonīī mūndū na mūtumīa wake, na makonīī ithe na mwarī ūrīa ūrī gwake mūcīī.

31 Nake Jehova akīra Musa atīrī: **2** “Rīhīrīa andū a Isīraeli harī andū a Mīdīanī. Na thuutha ūcio nīgūgūcooka ūkue.” **3** Nī ūndū ūcio Musa akīra andū acio atīrī, “Andū amwe anyu nīmeohe andū ciao cia mbaara mathīī makahūūrane na andū a Mīdīanī nīguo marīhīrīe Jehova kūrī o. **4** Tūmai andū 1,000 kuuma

kūri o mūhīrīga wa Isiraeli mbaara-ini.” **5** Nī ūndū ūcio andū 12,000 meeohete indo cia mbaara, o 1,000 kuuma kūri o mūhīrīga, makīneanwo kuuma mūhīrīga ya Isiraeli. **6** Musa akimatūma mbaara-ini, o 1,000 kuuma harī o mūhīrīga, marī hamwe na Finehasi mūrū wa Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai, ūria wakuuire indo cia handū-harīa-haamūre, o na tūrumbeta twa kūhuho. **7** Nao makihūūrana na andū a Midiani o ta ūria Jehova aathite Musa, na makīūruga arūme othe. **8** Gatagati ka arīa mooragire nī Evi, na Rekemu, na Zuru, na Huri, na Reba, athamaki arīa atano a Midiani. O na ningī nīmooragire Balamu mūrū wa Beori na rūhiū rwa njora. **9** Nao andū a Isiraeli magīthaha andū-a-nja a Midiani na ciana, na magīkuua ndūūru ciothe cia andū a Midiani cia ng’ombe na cia mbūri, na magīthaha indo iria ingī ciothe. **10** Magīcina matūūra mothe kūria andū a Midiani maatūūrīte, o ūndū ūmwe na kambī ciao. **11** Magīkuua indo ciothe iria maatahite na iria maatunyanīte hamne na andū na nyamū, **12** na magītwara andū arīa matahītwa na indo icio maatunyanīte, na iria maatahite kūri Musa na kūri Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai na kūri kūngano kia andū a Isiraeli kūu kambī yarī werū-ini wa Moabi, hūgūrūrū-ini cia Rūūi rwa Jorodani mūrūmo wa Jeriko. **13** Musa, na Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai na atongoria othe a kīrīndī magīthīi kumatūnga nja ya kambī. **14** Musa akīrakarīra anene a mbūtū icio cia ita na atongoria a mbūtū cia o ngiri, ngiri, na atongoria a mbūtū cia o igana, igana, arīa moimīte mbaara-ini. **15** Akīmooria atīrī, “Kai mwītkīrīte andū a nja othe matūūre muoyo? **16** Acio nīo maarūmīrīre mataaro ma Balamu, na nīo maatūmire andū a Isiraeli matīrīke Jehova ūhoro-ini ūria wekīre kūu Peori, naguo ūndū ūcio ūkīrehithīria andū a Jehova mūthīro. **17** Nī ūndū ūcio, ūragai tūhīi tuothe. Na ningī mūrūrage mūdū-wa-nja wothe ūrī wakoma na mūdū mūrūme, **18** no mwīhonokerie mūrīrītu o wothe ūria ūtarī wakoma na mūdū mūrūme. **19** “Inyuothe arīa mūrūragīte mūdū o wothe kana mūkahutia mūdū o wothe mūrūrage no nginya mūkare nja ya kambī mīthenya mūgwanja. Mūthenya wa itatū na wa mūgwanja, no nginya mwītherie inyūi ene na arīa mūtahīte. **20** Therīai nguo ciothe, o ūndū ūmwe na kīndū gīothe gīthondeketwo na rūūa, kana guoya wa mbūri kana mbaū.” **21** Ningī Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai akīra thigari iria ciathīte mbaara-ini atīrī, “Watho ūria Jehova aaheire Musa uugīte atīrī: **22** Thahabu, na betha, na gīcango, na kīgera, na ibati, na rūbūūa **23** na kīndū o gīothe kīngīhota gwītīiria mwaki, no nginya kīhītūkagīrio mwaki-ini nīgeetha gīthirwo nī thaahu. No rīrī, no nginya gīcooke gītherio na maaī marīa ma kūnīna thaahu. Nakio kīndū gīothe gītangīthīria mwaki no nginya kīhītūkīrio maaī-ini macio. **24** Mūthenya wa mūgwanja-rī, thambīai nguo cianyu na inyūi nī mūgaathirwo nī thaahu. Thuutha ūcio no mūtoonye kambī.” **25** Nake Jehova akīra Musa atīrī, **26** “Wee na Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai na atongoria a nyūmba cia kīrīndī gīkī no nginya mūtare andū othe na nyamū iria ciatahirwo. **27** Gayaniai indo cia iria ndahe gatagati ga thigari iria ciathīte mbaara-ini na kīrīndī kīria kīngī. **28** Kuuma kūrī thigari iria ciarūire mbaara, rutai

gīcunjī kia Jehova, kīndū kimwe thīnī na indo magana matano, marī andū, kana ng’ombe, kana ndigiri, kana ng’andu, o na kana mbūri. **29** Oya gīcunjī gīkī kuuma harī nuthu ya igai rīao mūkīnengere Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai kīrī gīcunjī kia Jehova. **30** Kuuma kūrī nuthu ya gīcunjī kia andū a Isiraeli, thuura kīndū kimwe kuuma harī o gīkundi kia mīrongo itano, kīrī kia andū, kana ng’ombe, kana ndigiri, kana ng’andu, kana mbūri o na kana nyamū ingī. Cinengere Alawīi arīa wīra wao ūrī kūmenyerera Hema-īrīa-Nyamūre ya Jehova.” **31** Nī ūndū ūcio Musa na Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai magīka o ta ūria Jehova aathite Musa. **32** Indo cia gūtahwo cia iria ciatarīte kuuma kūrī indo iria ciatunyanītwa nī thigari ciarī ng’andu 675,000, **33** na ng’ombe 72,000, **34** na ndigiri 61,000 **35** na andū-a-nja 32,000 arīa mataakomete na mūdū mūrūme. **36** Nuthu ya igai rīa andū arīa maarūite mbaara-ini ciarī: ng’andu 337,500, **37** na kuuma harī icio Jehova akīrutīrwo ng’andu 675; **38** nacio ng’ombe ciarī 36,000 na kuuma harī icio Jehova akīrutīrwo ng’ombe 72; **39** nacio ndigiri ciarī 30,500, na kuuma harī icio Jehova akīrutīrwo ndigiri 61; **40** andū maaī 16,000, na kuuma kūrī o Jehova akīrutīrwo andū 32. **41** Musa akīnengera Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai gīcunjī kia Jehova, o ta ūria Jehova aathite Musa. **42** Nuthu irīa yarī ya andū a Isiraeli, irīa Musa aamūranītīe na arīa maathīte mbaara-ini, **43** nuthu irīa yaheirwo kīrīndī ciarī ng’andu 337,500, **44** nacio ng’ombe ciarī 36,000, **45** nacio ndigiri ciarī 30,500, **46** nao andū maaī 16,000. **47** Kuuma kūrī nuthu irīa yaheirwo andū a Isiraeli, Musa agīthuura mūdū ūmwe kuuma kūrī andū mīrongo itano, na nyamū ūmwe kuuma kūrī nyamū mīrongo itano, o ta ūria Jehova aamwathīte, na agīche Alawīi arīa wīra wao warī kūmenyerera Hema-īrīa-Nyamūre ya Jehova. **48** Ningī anene arīa matongoragīa mbūtū cia ita, acio maathaga ikundi cia o ngiri ngiri, na ikundi cia o igana igana, magīthīi harī Musa, **49** nao makīmīra atīrī, “Ndungata ciaku nītarīte thigari iria twathaga na hatīrī o na ūmwe ūtarī ho. **50** Nī ūndū ūcio nītwarehe indo ici cia thahabu itūike iruta rīitū kūrī Jehova iria o ūmwe witū eegwatīre, nacio nī icūhī cia moko na bangiri cia moko, na icūhī cia ciara, na cia matū, na mīgathī ya ingingo, nīguo twīhoroherie mbere ya Jehova.” **51** Musa na Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai makīamūkīra thahabu iyo kuuma kūrī o, indo icio ciothe ciaturītwa wega. **52** Thahabu yothe irīa yoimire kūrī anene a ikundi cia o ngiri, ngiri na anene a ikundi cia o igana, igana irīa Musa na Eleazaru maatwarīre Jehova kīrī kīheo, yarī ya ūritū wa cekerī 16,750. **53** O mūthigari nīetahīire indo ciake. **54** Musa na Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai makīamūkīra thahabu iyo kuuma kūrī anene a ikundi cia o ngiri, ngiri na anene a ikundi cia o igana, igana magīcīrehe Hema-ini ya Gūtūnganwo itūike kīrīrikania harī andū a Isiraeli mbere ya Jehova.

32 Na rīrī, andū a mīhīrīga ya Rubeni na Gadi, arīa maaī na ndūūru nene cia ng’ombe na cia mbūri, nīmoonire atī mabūrūrī ma Jazerī na Gileadi maaī mega na mahīū mao. **2** Nī ūndū ūcio magīthīi kūrī Musa na Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai, o na kūrī atongoria

a kírindí, makiuga atírí, **3** “Atarothu, na Diboni, na Jazeri, na Nimura, na Heshiboni, na Eleale, na Sebamu, na Nebo, o na Beoni, **4** búrúri úyú Jehova aatooririe andú akúo mbere ya andú a Isiraeli, ní kúndú kwegwa kwa mahiú, na ithuí ndungata ciaku túrú na mahiú.” **5** Makiuga atírí, “Angikorwo nítwitikirikite harí inyuú-rí, rekei búrúri úyú úheo ndungata cianyu útuíke witú. Mútigatúme túringe Rúúí rwa Jorodani.” **6** Musa akíúria andú a Gadi na a Rubeni atírí, “Andú anyu no mathíí ita-iní mamútige múikaríte gúkú? **7** Ní kí gígútúma múúrage ngoro cia andú a Isiraeli níguo matikaringe rúúí matoonye búrúri úria Jehova amaheete? **8** Úguo noguo maithe manyu meekire hĩndí írĩa ndaamarekirie kuuma Kadeshi-Barínea mathíí magathigaane búrúri úcio. **9** Thuutha wa kwambata, magikinya kíanda kía Eshikoli na makírorera búrúri úcio-rí, nímatúmire andú a Isiraeli makue ngoro makiaga gútoonya búrúri úria Jehova amaheete. **10** Jehova agícinwo ní marakara múthenya úcio, akíhita na mwíhítwa úyú: **11** ‘Ní úndú nímagíte kúnúmírĩa na ngoro ciao kúna, hatírí mündú o na úmwe wa úkúrú wa míaka mĩrongo írí na makírĩa wa arĩa moimire búrúri wa Misiri úkoona búrúri úria nderíire Iburahímú na Isaaka, o na Jakubu na mwíhítwa, **12** gútírí o na úmwe tígá Kalebu múrú wa Jefune, úria Múkenizi, na Joshua múrú wa Nuni, ní úndú nímarúmíríire Jehova na ngoro ciao kúna.’ **13** Jehova agícinwo ní marakara ní úndú wa Isiraeli, nake agítúma morúúre werú-iní míaka mĩrongo ína, o nginya rírĩa rúciaro rúu ruothe rwehitie maitho-iní make rwathirire. **14** “Na rírí, múrú hahá inyuú, inyuú rúciaro rúrú rwa ehia, múcookeke ithenya ríá maithe manyu níguo mútúme Jehova akíríríre kúrakaríra Isiraeli. **15** Múngígarúrúka mútíge kúmúrúmíríra-rí, nake Jehova níegútiganírĩa andú aya othe gúkú werú-iní ríngí, na inyuú mútuíke gítúmi gíá kúmaníinithia.” **16** Nao magíthíí kúrú Musa makímwíra atírí, “Ithuí túkwenda gwakírĩa úhiú witú ciugú gúkú, na twakíre andú-a-njá aítú na ciana matúúra manene. **17** No rírí, nítwíhaaríríre kuoya indo ciitú cia mbaara na túthíí mbere ya andú a Isiraeli nginya túmakinyie kwao. Hĩndí íyo, andú-a-njá aítú na ciana maikarage matúúra manene mairígíre na hinya, nígeetha magítírwo kuuma kúrú atúúri a búrúri úyú. **18** Tútigacooka mícíí iitú o nginya hĩndí írĩa Múisiraeli o wothé akaamúkíra igai ríake. **19** Ithuí tútikaamúkíra igai hamwe nao múrímo úria úngí wa Jorodani, ní úndú igai ríitú túrú narío mwena wa irathíro wa Rúúí rwa Jorodani.” **20** Nake Musa akímeera atírí, “Múngítika úguo-rí, na mwíohé indo cianyu cia mbaara mbere ya Jehova níguo múkarúe, **21** na inyuothé múngíthíí mwíohéte indo cia mbaara, múringe Rúúí rwa Jorodani múrú mbere ya Jehova o nginya rírĩa akaingata thú ciake ciume mbere yake, **22** hĩndí írĩa búrúri úcio úgaakorwo útooretio mbere ya Jehova, hĩndí íyo no múcooke mícíí yanyu na muohorwo kuuma kíraníro kíanyu kúrú Jehova o na kúrú Isiraeli. Naguo búrúri úyú níugatuíka wanyu maitho-iní ma Jehova. **23** “No múngíkaaga gwíka úguo, nímkéhiríra Jehova; na múmenye na ma atí mehia manyu nímakamúcookerera. **24** Akírái andú-a-njá anyu na ciana matúúra manene na ciugú cia ndúuru cianyu,

no hingiaí úguo mweraníra.” **25** Andú a Gadi na a Rubeni makííra Musa atírí, “Ithuí ndungata ciaku nítwígíka o ta úguo mwathí witú aathana. **26** Ciana ciitú na atumia aítú meégíikara gúkú matúúra-iní manene ma Gileadi, úndú úmwe na ndúuru ciitú cia mbúri na cia ng’ombe. **27** No ithuí ndungata ciaku-rí, o mündú eyohete indo ciake cia mbaara, nítwíkúringa múrímo úúria túkarúe túrú mbere ya Jehova, o ta úguo mwathí witú oiga.” **28** Nake Musa akíruta watho ní úndú wao, akíarírĩa Eleazarú úria múthĩnjĩrĩ-Ngai, na Joshua múrú wa Nuni, na atongoria a nyumba cia mĩhírĩga ya andú a Isiraeli, **29** akímeera atírí, “Angikorwo andú a Gadi na a Rubeni nímekúringa Jorodani, o mündú wao eyohete indo cia mbaara, marí hamwe na inyuú marí mbere ya Jehova-rí, hĩndí írĩa búrúri úcio úgatoorio mbere yanyu, nímkúmahe búrúri wa Gileadi útuíke wao. **30** No mangíaga kúringa hamwe na inyuú meeohete indo ciao cia mbaara, no nginya metíkíre igai ríao hamwe na inyuú búrúri wa Kaanani.” **31** Andú a Gadi na a Rubeni makímúcookeria atírí, “Ndungata ciaku ní igwíka o ta úguo Jehova oigíte. **32** Nítwíkúringa túrú mbere ya Jehova tútoonye búrúri wa Kaanani twíohéte indo cia mbaara, no kúndú kúria ithuí túkaagaya-rí, gúgaakorwo kúrú mbarí íno ya Jorodani.” **33** Musa akíhe andú a Gadi na a Rubeni na nuthu ya múhírĩga wa Manase múrú wa Jusufú, búrúri úria wothé wathamakagwo ní Síhoni múthamaki wa Aamori, na úria wothé wathamakagwo ní Ogu múthamaki wa Bashani, akímahe búrúri úcio wothé, na matúúra manene makuo o na ng’ongo iria ciamarígíciiríe. **34** Andú a Gadi nímakire Diboni, na Atarothu, na Aroeri, **35** na Atarothu-Shofani, na Jazeri, na Jogibeha, **36** na Bethi-Nimira, na Bethi-Harani, maarí matúúra manene mairígíre na hinya na magíakíra ndúuru ciao cia mbúri ciugú. **37** Nao andú a Rubeni magíaka Heshiboni, na Eleale, na Kiriathaimu ríngí, **38** o úndú úmwe na Nebo na Baali-Meoni (marítwa macio nímagarúrírwo) na Síbima. Nao makíhe matúúra macio manene maakire marítwa mangí. **39** Nacio njíaro cia Makíru múrú wa Manase ígíthíí Gileadi, magíkwínyíitíra na makíngata Aamori arĩa maarí kuo. **40** Ní úndú úcio Musa akíheana Gileadi kúrú andú a Makíru, acio njíaro cia Manase, nao magítúúra kuo. **41** Na rírí, Jairu wa rúciaro rwa Manase, akínyíitíra tútúúra twa Gileadi na agítwíta Havothu-Jairu. **42** Nake Noba akínyíitíra Kenathu, na tútúúra túría twagítúthírúríkíríe agítwíta Noba, o ta úria we eetagwo.

33 Maya nímó matíina ma rúgendo rwa andú a Isiraeli rírĩa moimire búrúri wa Misiri marí ikundi matongoretio ní Musa na Harúni. **2** Musa níandíkire matíina ma rúgendo rwao o ta úria aathítwo ní Jehova. Maya nímó matíina ma rúgendo rwao. **3** Andú a Isiraeli moimagarire kuuma Ramesese múthenya wa ikúmi na ítano mweri wa mbere, múthenya úria warúmíríire Bathaka. Makiumagara momíríire, makíonagwo ní andú othe a Misiri, **4** arĩa maathikaga marígíthathi mao mothe, maríá Jehova ooragíte gatagatí kao; nígúkorwo Jehova níatúíríre ngai ciao ciira. **5** Andú a Isiraeli moima Ramesese, maambire hema Sukothu. **6** Moima Sukothu, magíthíí makíamba hema ciao Ethamu, ndeere-iní

cia werū. **7** Moima Ethamu, maacookire na thuutha magithii Pi-Hahirothu, mwena wa irathiro wa Baali-Zefoni, makiaamba hema ciao hakuhi na Migidoli. **8** Moima Pi-Hahirothu, magituikaniria iria-ini gatagati, magikinya weru-ini, na maarikia guthii rugendo rwa mithenya itatu weru-ini ucio wa Ethamu, makiaamba hema ciao Mara. **9** Moima Mara maathiire Elimu, kiria kwar na ithima ikumi na igiri, na mitende mirongo mugwanja, na makiaamba hema kuo. **10** Moima Elimu magithii makiaamba hema ciao hakuhi na Iria Itune. **11** Moima Iria Itune, magithii makiaamba hema ciao weru-ini wa Sini. **12** Moima weru ucio wa Sini, magithii makiaamba hema ciao Dofika. **13** Moima Dofika, magithii makiaamba hema ciao Alushu. **14** Moima Alushu, magithii makiaamba hema ciao Refidimu, handu hataari na maai ma kunyuu ni andu. **15** Moima Refidimu, magithii makiaamba hema ciao Weru-ini wa Sinai. **16** Moima kuu Weru-ini wa Sinai, magithii makiaamba hema ciao Kibirothu-Hataava. **17** Moima Kibirothu-Hataava magithii makiaamba hema ciao Hazerothu. **18** Moima Hazerothu, magithii makiaamba hema ciao Rithima. **19** Moima Rithima, magithii makiaamba hema ciao Rimoni-Perezu. **20** Moima Rimoni-Perezu magithii makiaamba hema ciao Libina. **21** Moima Libina, magithii makiaamba hema ciao Risa. **22** Moima Risa, magithii makiaamba hema ciao Kahelatha. **23** Moima Kahelatha, magithii makiaamba hema ciao Kirima-ini gia Sheferu. **24** Moima Kirima-ini gia Sheferu, magithii makiaamba hema ciao Harada. **25** Moima Harada, magithii makiaamba hema ciao Makelothu. **26** Moima Makelothu magithii makiaamba hema ciao Tahathu. **27** Moima Tahathu, magithii makiaamba hema ciao Tera. **28** Moima Tera, magithii makiaamba hema ciao Mithika. **29** Moima Mithika, magithii makiaamba hema ciao Hashimona. **30** Moima Hashimona, magithii makiaamba hema ciao Moserothu. **31** Moima Moserothu, magithii makiaamba hema ciao Bene-Jaakani. **32** Moima Bene-Jaakani, magithii makiaamba hema ciao Horu-Hagidigadi. **33** Moima Horu-Hagidigadi, magithii makiaamba hema ciao Jotibatha. **34** Moima Jotibatha, magithii makiaamba hema ciao Abirona. **35** Moima Abirona, magithii makiaamba hema ciao Ezioni-Geberi. **36** Moima Ezioni-Geberi, magithii makiaamba hema ciao Kadeshi, Weru-ini wa Zini. **37** Moima Kadeshi, magithii makiaamba hema ciao Kirima-ini kia Horu, mihaka-ini wa Edomu. **38** O ta uria aathitwo ni Jehova-ri, Haruni uria muthinjiri-Ngai akiambata Kirima kia Horu, haria aakuiriire muthenya wa mbere wa mweri wa gatano, mwaka-ini wa mirongo ina kuuma andu a Israeli moima bururi wa Misiri. **39** Haruni aari na ukuru wa mika igana ria mirongo iri na itatu riria aakuiriire kuu Kirima kia Horu. **40** Nake Aradi muthamaki wa Kaanani uria watuuraga Negevu ya Kaanani, akiigua ati andu a Israeli maar njira magithii kuo. **41** Moima Kirima kia Horu, magithii makiaamba hema ciao Zalimona. **42** Moima Zalimona, magithii makiaamba hema ciao Punoni. **43** Moima Punoni, magithii makiaamba hema ciao Obothu. **44** Moima Obothu, magithii makiaamba hema ciao Iye-Abarimu, mihaka-ini wa Moabi. **45** Moima Iyimu, magithii makiaamba hema ciao Diboni-Gadi. **46** Moima

Diboni-Gadi, magithii makiaamba hema ciao Alimoni-Dibilathaimu. **47** Moima Alimoni-Dibilathaimu, magithii makiaamba hema ciao irima-ini cia Abarimu hakuhi na Nebo. **48** Moima irima-ini cia Abarimu, magithii makiaamba hema ciao weru-ini wa Moabi hugururu-ini cia Ruui rwa Jorodani murimo uria ungwa wa Jeriko. **49** Maambire hema hugururu-ini cia Ruui rwa Jorodani kuuma Bethi-Jeshimothu nginya Abeli-Shitimu, kuu weru-ini wa Moabi. **50** Kuu weru-ini wa Moabi hugururu-ini cia Ruui rwa Jorodani murimo uria ungwa wa Jeriko, nikuo Jehova erire Musa atiri, **51** "Ariria andu a Israeli, na umeere atiri: 'Riria mukaaringa Ruui rwa Jorodani mutoonye Kaanani-ri, **52** mukaaringata andu aria othe matuuraga bururi ucio, mehere mbere yanyu. Mukaananga mihianano yao yothe iria miicuhie, na mihianano yao iria ya gutwekio, o na mumomoro mahooero mao mothe ma kundu kiria gutuugiru. **53** Mwinyiitirei bururi ucio utuike wanyu na muture kuo, nigukorwo ni ndimuheete bururi ucio utuike wanyu. **54** Mukaagayania bururi ucio na undu wa kucukira miti, kuringana na mihiriga yanyu. Kiri gikundi kinene muheane igai inene, na gikundi kinini mukihe igai inini. Kiria gikaamagura na undu wa gicuuka miti nikio gigaatuika kiao. Nimugakugayania kuringana na mihiriga ya maithe manyu ma tene. **55** "No mungikaaga kuingata aturi a bururi ucio-ri, aria mugeetikiria matigwo magaatuika ngaracu cia kumuturaga maithe, o na matuike miigua ya kumutheecaga mbaru. Nao nimakamuthinagita kuu bururi ucio mugaatura. **56** Na riri, undu uria ndaciire kumeka-ri, utuike niguo ngaamwika inyu."

34 Nake Jehova akira Musa atiri, **2** "Atha andu a Israeli, umeere atiri: 'Riria mugaatonya Kaanani-ri, bururi ucio mukaagairwo utuike igai rianyu ugaakorwo na mihaka ino: **3** "Mwena wanyu wa guthinini ukoima Weru-ini wa Zini kuringania na mihaka wa Edomu. Mwena wa irathiro, mihaka wanyu wa mwena wa guthinini ukambiriria muthia-ini wa Iria ria Cumbi, **4** utuikanirie mwena wa guthinini urore Mwanya wa Akirabimu, uithite na mbere o nginya Zini, na ukuruke na mwena wa guthinini wa Kadeshi-Barinea. Nigi uooke ukinye Hazoru-Adari, na uumirire Azimoni, **5** kiria ukarigicuka, unyitane na karuu ka Misiri, na urikirie Iria-ini. **6** "Mihaka wanyu wa mwena wa ithuro ugaakorwo uri hugururu cia Iria riria Inene. Ucio niguo ugaatuika mihaka wanyu wa mwena wa ithuro. **7** "Naguo mihaka wanyu wa mwena wa gathigathini uumite Iria riria Inene ugaakinya Kirima-ini kia Horu, **8** na kuuma Kirima kia Horu ugaakinya Lebo-Hamathu. Nigi mihaka ucio ugaakinya Zedadi, **9** uithi na mbere nginya Zifironi, na ugaathirira Hazoru-Enani. Ucio niguo ugaatuika mihaka wanyu wa mwena wa gathigathini. **10** "Na riri, mihaka wanyu wa mwena wa irathiro, ukoima Hazoru-Enani ukinye Shefamu. **11** Mihaka ucio ugaakiruka kuuma Shefamu nginya Ribila, mwena wa irathiro wa Aini, na uithi na mbere utwaranite na hururika cia mwena wa irathiro wa Iria riria ria Kinerethu. **12** Nigi mihaka ucio ukurukanie na Ruui rwa Jorodani, urikirie Iria-ini ria Cumbi. "Ucio

niguo ūgaatuika būruri wanyu, na mihaka yaguo miena yotho.” **13** Musa agiatha andũ a Isiraeli, akĩmeera atĩrĩ: “Mũkaagaya būruri ūcio na undũ wa kũucukira mĩtĩ ūtũke igai rĩanyu Jehova niathanite akoiga ūkaahoo mĩhĩrĩga ūrĩa kenda na nuthu, **14** Tondũ nyũmba cia mũhĩrĩga wa Rubeni, na mũhĩrĩga wa Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase nĩmarĩkitie kwamũkĩra igai rĩa. **15** Mĩhĩrĩga iyo yeerĩ na nuthu nĩĩrĩkitie kwamũkĩra magai mayo mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani ya Jeriko, kwerekera irathĩro rĩa rĩa. **16** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **17** “Maya nĩmo marĩtwa ma andũ ariya makaamũganyia būruri ūcio ūtũke igai rĩanyu: nĩ Eleazarũ ūrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai na Joshua mūrũ wa Nuni. **18** Na ūthuure mũtongoria ūmwe kuuma kūrĩ o mũhĩrĩga nĩgeetha mateithĩrĩrie kũganyia būruri ūcio. **19** Maya nĩmo marĩtwa mao: nĩ Kalebũ mūrũ wa Jefune, kuuma mũhĩrĩga wa Juda; **20** na Shemueli mūrũ wa Amihudu, kuuma mũhĩrĩga wa Simeoni; **21** na Elidadi mūrũ wa Kisiloni, kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini; **22** na Buki mūrũ wa Jogili, ūrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Dani; **23** na Hanieli mūrũ wa Efodi, ūrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Manase mūrũ wa Jusufu; **24** na Kemueli mūrũ wa Shifitani, ūrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Efiraimu mūrũ wa Jusufu; **25** na Elizafani mūrũ wa Paranaki, ūrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Zebulun; **26** na Palitieli mūrũ wa Azani, ūrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru; **27** na Ahihudu mūrũ wa Shelomi, ūrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Asheri; **28** na Pedaheli mūrũ wa Amihudu, ūrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Nafitali.” **29** Acio nĩo andũ ariya Jehova aathanire makaagĩra andũ a Isiraeli magai mao kũu būruri wa Kaanani.

35 Na rĩrĩ, kũu werũ-inĩ wa Moabi gũkuhĩ na Rũũ rwa Jorodani mūrĩmo ūrĩa ūngĩ wa itũura rĩa Jeriko, Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Atha andũ a Isiraeli mahe Alawii matũura mao ma gũtũuraga kuuma kūrĩ igai rĩrĩa andũ a Isiraeli makegwatĩra. Na macooke mamahe ithaka cia kũrĩithia mahiũ mao gũkuhĩ na matũura macio. **3** Nao Alawii nĩmakaagĩra na matũura ma gũtũura, na magĩe na kũndũ gwa kũrĩithagĩa ng’ombe ciao, na mbũri, o na ūhiũ ūrĩa ūngĩ wao. **4** “Nacio ithaka cia kũrĩithia mahiũ mao irĩa ithiũrũrũkĩrie matũura marĩa mũkaahĩ Alawii, igaatambũrũka buti 1,000 na magana matano kuuma rũthingo-inĩ rwa itũura. **5** Kuuma nja ya itũura-rĩ, mũthime buti 3,000 mwena wa irathĩro, na buti 3,000 mwena wa gũthini, na buti 3,000 mwena wa ithũro, na buti 1,000 mwena wa gathigathini, narĩo itũura rĩgĩ gatagatĩ. Gĩcunji kũu kĩa būruri nĩkĩo gĩgaatuika ūrĩithio wa matũura macio. **6** “Matũura matandatũ ma macio mũkaahĩ Alawii magaatuika ma kũũrĩro, kũrĩa mũndũ ūraganite angĩũrĩra. Hamwe na macio matandatũ, mahei matũura mangĩ mĩrongo ĩna na meerĩ. **7** Matũura mothe marĩa mũkaahĩ Alawii no nginya magaakorwo marĩ mĩrongo ĩna na manana, hamwe na ithaka cia kũrĩithia mahiũ mao. **8** Matũura marĩa mũkaahĩ Alawii kuuma kūrĩ būruri ūcio andũ a Isiraeli makegwatĩra, makaahewanwo kũringana na ūrĩa igai rĩa o mũhĩrĩga rĩgana: Oyai matũura maingĩ kuuma kūrĩ mũhĩrĩga ūrĩa ūrĩ na

matũura maingĩ, na muoe matũura manini kuuma kūrĩ mũhĩrĩga ūrĩa ūrĩ matũura manini.” **9** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ: **10** “Arĩria andũ a Isiraeli, ūmeere atĩrĩ: ‘Rĩria mũkaaranga Rũũ rwa Jorodani mũtoonye būruri wa Kaanani-rĩ, **11** nĩmũgathuura matũura mamwe matũuke matũura manene manyu ma kũũrĩro, kũrĩa mũndũ ūraganite ataciĩrĩre gwĩka ūguo angĩũrĩra. **12** Macio magaatuika kũndũ gwa kũũrĩro kuuma kūrĩ mũndũ ūrĩa ūrĩhanagĩria, nĩgeetha mũndũ ūrĩa ūthitangĩrwo kũũragana ndagakue ataambite gũciĩrĩthio mbere ya kĩrĩndĩ. **13** Matũura macio matandatũ mũkaahĩeana nĩmo magaatuika matũura manyu manene ma kũũrĩro. **14** Heanai matũura matatũ mwena ūyũ wa Rũũ rwa Jorodani na matatũ kũu Kaanani matũuke matũura manene ma kũũrĩro. **15** Matũura macio matandatũ magaatuika kũndũ gwa kũũrĩro nĩ andũ a Isiraeli, na ageni, o na andũ ariya angĩ matũuraga thĩnĩ wao, nĩgeetha mũndũ ūraganite ataciĩrĩre gwĩka ūguo ooragĩre kuo. **16** “Mũndũ angĩgũtha ūrĩa ūngĩ na kĩndũ gĩa kĩgera, nake ūcio wagũthwo akue-rĩ, ūcio ūgũthanite nĩ mũũragani; mũũragani ūcio no nginya ooragwo. **17** Kana mũndũ o wothĩ ūngĩkorwo na ihiga rĩngĩũragana guoko, nake agũthe mũndũ narĩo, mũndũ ūcio akue-rĩ, ūcio ūgũthanite nĩ mũũragani; mũũragani ūcio no nginya ooragwo. **18** Kana mũndũ o wothĩ ūngĩkorwo na mũtĩ ūngĩũragana guoko, nake agũthe mũndũ naguo acooke akue-rĩ, ūcio ūgũthanite nĩ mũũragani; mũũragani ūcio no nginya ooragwo. **19** Mũrĩhanĩria wa thakame no nginya oorage mũũragani ūcio; angĩmũtũnga no nginya amũũrage. **20** Mũndũ o wothĩ angĩkorwo aciĩrĩre rũmena na athinĩkanie ūrĩa ūngĩ, kana amũũkĩrie kĩndũ akiendaga nake mũgũthwo akue, **21** kana amũgũthe ngundi arakarĩe amũũrage, mũndũ ūcio no nginya ooragwo; ūcio nĩ mũũragani. Mũrĩhanĩria wa thakame no nginya aooraga mũũragani ūcio rĩrĩa angĩmũtũnga. **22** “No rĩrĩ, mũndũ angĩkorwo atarĩ na rũmena, na o rĩmwe athinĩkanie mũndũ ūngĩ kana amũũkĩrie kĩndũ atekwenda, **23** kana amũgũthĩrie ihiga rĩngĩmũũraga atekũmuona, nake mũndũ ūcio akue, no tondũ ti thũ yake na ningĩ ndaciĩrĩre kũmũgera ngero-rĩ, **24** hĩndĩ iyo kĩũngano kũu no nginya kĩmũtuithanie ciira na mũrĩhanĩria wa thakame kũringana na mawatho maya. **25** Kĩũngano kũu no nginya kĩgĩtĩre mũndũ ūcio ūthitangĩrwo kũũragana kuuma kūrĩ mũrĩhanĩria wa thakame, na kĩmũcookie itũura rĩu inene rĩa kũũrĩro rĩrĩa oorĩre. Nake no nginya aikare kuo o nginya rĩrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai ūrĩa mũnene agaakua, o ūcio waitĩrĩrio maguta marĩa maamũre. **26** “No rĩrĩ, mũthitangwo ūcio ūraganite angĩgaathĩrĩ nja ya itũura rĩu inene rĩa kũũrĩro rĩrĩa oorĩre, **27** nake mũrĩhanĩria wa thakame amũkore na kũu nja ya itũura rĩu inene, mũrĩhanĩria ūcio wa thakame no oorage mũndũ ūcio mũthitange, na ndatũrwo ihĩtia rĩa kũũragana. **28** Mũndũ ūcio mũthitange no nginya aikare thĩnĩ na itũura rĩu rĩake inene rĩa kũũrĩro o nginya rĩrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai ūrĩa mũnene agaakua; thũutha wa gĩkuũ kĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai ūcio mũnene, no acooke gĩthaka-inĩ kĩrĩa eegwatiire. **29** “Maya nĩmo megũtuika mawatho manyu ma kũrũmagĩrĩro hĩndĩ ciothe njĩarwa-inĩ

iria igooka, o kūrīa mūgaatūūra. **30** “Mündū o wothē angītūrāgā mündū no ngīnya akooragwo ta mūūrāgani, no no ngīnya hagīe na ūira wa aira aingī. No gūtīrī mündū o na ū ūkooragwo nī ūndū wa ūira wa mündū ūmwe. **31** “Mūtikanamūkīre indo cia gūkūūra muoyo wa mūūrāgani, ūrīa wagīrīrwo nī gūkua. Ti-itherū ūcio no ngīnya ooragwo. **32** “Mūtikanamūkīre indo cia gūkūūra muoyo wa mündū o wothē ūrīa ūūrīire itūūra inene rīa kūrīrwo, atī nīguo mūmwītīkīrie acooke agatūūre mūgūnda-inī wake mbere ya gīkuū kīa mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene. **33** “Mūtikanathaahie būrūrī ūrīa mūrī. Ūiti wa thakame nī ūthaahagia būrūrī, na horohio ndīngīrutīrwo būrūrī ūrīa thakame īrīkītīe gūtīrwo, tīga no īrutīrwo na thakame ya mündū ūcio wamīītīre. **34** Mūtikanathaahie būrūrī ūrīa mūtūūrāgā na kūrīa nīī ndūūrāgā, nī ūndū nīī Jehova ndūūrāgā gatagatī ka andū a Isiraeli.”

36 Atongoria a nyūmba cia mbarī ya Gileadi mūrū wa Makīru, mūrū wa Manase, arīa maarī a mbarī cia njīaro cia Jusufu, nīmāthīre na makīaria marī mbere ya Musa na atongoria arīa matongoragīa nyūmba cia andū a Isiraeli. **2** Makiuga atīrī, “Rīrīa Jehova aathīre mwathi wakwa aheane būrūrī ūtūike igai rīa andū a Isiraeli na ūndū wa gūcuukīra mītī-rī, Jehova nīagwathīre ūheane igai rīa mūrū wa ithe wītū Zelofehadi kūrī airītu ake. **3** Na rīrī, mangīkaahīkīo nī andū a mīhīrīga īyo īngī ya andū a Isiraeli, hīndī īyo igai rīao nīrīkeherio igai-inī rīa maithe maitū rīonganīrīrio na igai rīa mūhīrīga ūrīa makaahīkīra. Nī ūndū ūcio-rī, gīcunjī kīa igai rīrīa twagīrīrwo nīrīkeherio. **4** Rīrīa mwaka wa Jubīlīi wa andū a Isiraeli ūgaakīnya-rī, igai rīao nīrīkongānīrīrio na igai rīa mūhīrīga ūrīa makaahīkīra, narīo igai rīao rīeherio kuuma kūrī igai rīa mūhīrīga wa maithe maitū.” **5** Nake Musa, kūrīngana na watho wa Jehova, agīatha andū a Isiraeli, akīmeera atīrī, “Ūguo mūhīrīga wa njīaro cia Jusufu ūroīga nī ūndū wa kīhooito. **6** Ūū nīguo Jehova athanīte nī ūndū wa airītu a Zelofehadi: No mahīkīre mündū o wothē ūrīa mangītīendera, angīkorwo mekūhīka thīīnī wa mūhīrīga wa ithe wao. **7** Gūtīrī igai thīīnī wa Isiraeli rīkoīma mūhīrīga ūmwe rītūike rīa mūhīrīga ūngī, nīgūkorwo Mūīsīraeli o wothē nīagatūūria gīthaka kīa mūhīrīga kīrīa maagaire kuuma kūrī maithe mao ma tene. **8** Mūrītu o wothē ūkaagaya gīthaka mūhīrīga-inī o wothē wa Isiraeli, no ngīnya ahīkīre mündū wa nyūmba ya mūhīrīga wa ithe, nīgeetha Mūīsīraeli o wothē atūūre enyīītīre igai rīa maithe. **9** Gūtīrī igai rīkoīma mūhīrīga ūmwe rītūike rīa mūhīrīga ūngī, nīgūkorwo o mūhīrīga wa andū a Isiraeli ūrītūūrāgīa gīthaka kīrīa ūgaīte.” **10** Nī ūndū ūcio airītu acio a Zelofehadi magīka o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. **11** Airītu a Zelofehadi, nīo Mahala, na Tirīza, na Hogīla, na Mīlīka, na Noa, maahīkīrio nī arīū a mūrū wa nyīna na ithe wao. **12** Maahīkīre thīīnī wa mbarī cia njīaro cia Manase mūrū wa Jusufu, narīo igai rīao rīgīkīkara mbarī-inī na mūhīrīga-inī wa ithe wao. **13** Macio nīmo mawatho na matuīro ma kūrūmīrīrwo marīa Jehova aathīre Musa eere andū a Isiraeli marī kūu werū wa Moabī hūgūrūrū-inī cia Rūūī rwa Jorodani mūrīmo ūrīa ūngī wa Jerīko.

Gũcookerithia

1 Ūyũ nĩguo ūhoro ūrĩa Musa aarĩrie andũ a Isiraeli othe kũu werũ-inĩ mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, na kũu nĩkua Araba, kũng'ethera Sufi, gatagatĩ ka Parani na Tofeli, na Labani, na Hazerothu na Dizahabu. **2** (Kuuma Horebu gũthĩ Kadeshi-Barinea, kugerera njĩra ya kĩrĩma gĩa Seiru, nĩ rũgendo rwa mĩthenya ikũmi na ūmwe.) **3** Mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩna kuuma andũ a Isiraeli moima bũrũri wa Misiri mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi na ūmwe-rĩ, Musa akiarĩria andũ a Isiraeli akĩmeera ūrĩa wotho Jehova aamwathĩte ameere. **4** Ūndũ ūyũ wekĩkire thuutha wake gũkorwo atootetie Sihoni mũthamaki wa Aamori, ūrĩa wathamakaga Heshiboni, na ningĩ niatootetie Ogu mũthamaki wa Bashani, ūrĩa wathamakaga Ashitarothu arĩ kũu Edirei. **5** Musa arĩ kũu mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani bũrũri-inĩ wa Moabi, nĩambĩrĩrie gũtaarĩria ūhoro wa watho ūyũ, akiuga atĩrĩ: **6** Jehova Ngai witũ aatwirire tũrĩ kũu Horebu atĩrĩ, "Ihinda rĩria mũkarĩte kĩrĩma-inĩ gĩkĩ nĩrĩnganĩte. **7** Thariai kambĩ mũthĩrĩ bũrũri ūrĩa ūrĩ irĩma wa Aamori; mũthĩrĩ kũrĩ ndũrĩrĩ irĩa ciothe iriganĩte cia Araba, na irĩma-inĩ, na magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũiro, na Negevu o na gũtwarana na hũgũrũrũ cia irĩa, gũthĩrĩ o ngĩnya bũrũri wa Akaanani, o na kũu Lebanoni, o ngĩnya rũũrĩ rũrĩa rũnene rwa Farati. **8** Atĩrĩrĩ, nĩndĩmũheete bũrũri ūyũ. Thĩĩrĩ kuo mwĩgwatĩre bũrũri ūcio Jehova eehĩtire na mwĩhitwa akiuga nĩakauhe maithe manyu lburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, o na aũhe njiaro ciao irĩa igooka thuutha wao." **9** Hĩndĩ ĩyo ndaamwirire atĩrĩ, "Wira wa kũmũrora nĩ mũritũ mũno, ndingũhota ndĩ o nyĩki. **10** Jehova Ngai wanyu nĩamũingĩhĩte mũno ngĩnya ūmũthĩ mũrĩ aingĩ o ta njata cia igũrũ. **11** Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, aromũingĩhia maita ngiri, na amũrathime o ta ūrĩa eeranĩire! **12** No rĩrĩ, ingĩhota atĩa gũkuua mathĩina manyu, na mĩrigo yanyu, o na maciara manyu ndĩ o nyĩki? **13** Thuurairĩ andũ oogĩ, na amenyi maũndũ, o na atĩku kuuma kũrĩ mĩhĩrĩga yanyu ndĩmatue anene mamũrorage." **14** Inyũ mwanjookeirie atĩrĩ, "Ūndũ ūcio watua nĩ ūgũwika nĩ mwega." **15** Nĩ ūndũ ūcio ngĩoya atongoria a mĩhĩrĩga yanyu, acio maarĩ oogĩ na atĩku, ngĩmatua a kũmwathaga, marĩ atongoria a ikundi cia andũ ngĩrĩ ngĩrĩ, na cia igana igana, na cia mĩrongo ĩtano na cia ikũmi, matũke anene a mĩhĩrĩga. **16** Na nĩndathire atũthania ciira anyu ihinda-inĩ rĩu ngĩmeera atĩrĩ: Thikagĩrĩriai maciara gatagatĩ-inĩ ka arĩrĩ a ithe wanyu, na mũmatũithanagie na kihooto, kana nĩ ciira ūrĩ gatagatĩ ka Mũisiraeli na Mũisiraeli ūngĩ, kana Mũisiraeli na mũndũ wa kũngĩ. **17** Mũtikanathutũkanie mũgĩtua ciira; thikagĩrĩriai andũ arĩa anene na arĩa anini o ūndũ ūmwe. Mũtikanetigĩre mũndũ o na ūrĩkũ, nĩgũkorwo ūtuanirĩ ciira nĩ wa Ngai. Ndehagĩrai ciira ūrĩa wotho wamũritũhĩra, na nĩndĩuthikagĩrĩria. **18** Na hĩndĩ ĩyo ngĩmwĩra maũndũ mothe marĩa mwagĩrĩrwo nĩ gwika. **19** Ningĩ o ta ūrĩa Jehova Ngai witũ aatwathire-rĩ, nĩtuoimire Horebu, tũgĩthĩrĩ twarekeire bũrũri ūrĩa ūrĩ irĩma wa Aamori tũtũkanĩirie werũ-inĩ ūcio mũnene na wa gwtĩgĩrwo, o ūcio mweyoneire, na nĩ ūndũ

ũcio tũgĩkinya Kadeshi-Barinea. **20** Hĩndĩ ĩyo ngĩmwĩra atĩrĩ, "Nĩmũkinyite bũrũri ūrĩa ūrĩ irĩma wa Aamori, ūrĩa Jehova Ngai witũ aratũhe. **21** Atĩrĩrĩ, Jehova Ngai wanyu nĩamũheete bũrũri ūcio. Ambatai mũthĩrĩ mũwĩgwatĩre ūtũke wanyu, o ta ūrĩa Jehova Ngai wa maithe manyu aamwirire. Mũtikanetigĩre; kana mukue ngoro." **22** Ningĩ inyũrĩ, inyuothe mũgĩtũka harĩ nĩ mũkĩnjĩra atĩrĩ, "Reke tũtũme andũ mathĩrĩ mbere iitũ magatũthigaanire bũrũri ūcio, matũcookerie ūhoro ūkonĩrĩ njĩra irĩa twagĩrĩrwo kũgerera na matũũra marĩa tũgũkora." **23** Riciirĩa rĩu ngĩona rĩ-rĩega; nĩ ūndũ ūcio ngĩthuura andũ ikũmi na eerĩ thĩĩnĩ wanyu, o mũhĩrĩga hakiuma mũndũ ūmwe. **24** Makiumagara makĩambata bũrũri ūcio, wa irĩma, magĩkinya Gĩtuamba kĩa Eshikoli na magĩtũũria ūhoro wakĩo. **25** Nĩmakuire matunda mamwe ma bũrũri ūcio, magĩtũrehere, na magĩtũcookeria ūhoro atĩrĩ, "Bũrũri ūcio Jehova Ngai witũ araatũhe nĩ mwega." **26** No inyũrĩ mũtiendaga kwambata mũthĩrĩ kuo; nĩ mwaremeire rĩathani rĩa Jehova Ngai wanyu. **27** Mũkĩnugunĩka mũrĩ thĩĩnĩ wa hema cianyũ, mũkiuga atĩrĩ, "Jehova niatũthũire; nĩkĩo aatũrutire bũrũri wa Misiri oke atũneane moko-inĩ ma Aamori nĩguo matũniine. **28** Tũngĩgĩthĩrĩ na kũ? Ariũ a ithe witũ nĩmatũmĩte tũũrwo nĩ hinya tondũ maroiga atĩrĩ, 'Andũ acio marĩ na hinya gũtũkĩra, na nĩ araihu kũrĩ ithuĩ; matũũra mao nĩ manene mũno, na mairĩgĩrwo na thĩngo ikinyĩte o matu-inĩ. O na nĩtũronĩre ariũ a Anaki kuo.'" **29** Nĩrĩ na nĩrĩ ngĩmwĩra atĩrĩ, "Mũtikamake, na mũtikametigĩre. **30** Jehova Ngai wanyu, ūrĩa ūrathĩrĩ amũtongoretie, nĩekũmũrũrĩa, o ta ūrĩa aamũrũrĩre kũu bũrũri wa Misiri mũkĩonagĩra na maithe manyu, **31** na kũu werũ-inĩ kũu nĩmuonire Jehova Ngai wanyu ūrĩa aamũtwaraga amũkuũite, o ta ūrĩa mũndũ athiiaa akuũite mũrĩrĩ, akĩmũkuua kũrĩa guothe mwagereire ngĩnya mũgĩkinya gũkũ." **32** No o na muonete ūguo-rĩ, mũtiigana kwĩhoka Jehova Ngai wanyu, **33** ūrĩa wathĩiaa amũtongoretie mũrĩ rũgendo-inĩ rwanũ arĩ gĩtũgĩ-inĩ kĩa mwaki tũtũkũ, na arĩ itu-inĩ mũthenya, na akamũcaragĩria kũrĩa mũngĩamba hema o na akamuonagĩa njĩra irĩa mũkũgĩa. **34** Rĩria Jehova aagũire ūrĩa mwoigĩre, akĩrakara na akĩhĩta, akiuga atĩrĩ: **35** "Gũtĩrĩ mũndũ o na ūmwe wa rũciarũ rũrũ rwaganũ ūkoona bũrũri ūcio mwega ūrĩa ndehĩtire atĩ nĩngauhe maithe manyu ma tene, **36** tĩga o Kalebu mũrũ wa Jefene. Nĩakawona, na nĩngamũhe bũrũri ūcio aakinyĩte na magũrũ make, marĩ na njiaro ciake, tondũ nĩarũmũrĩre Jehova na ngoro yake kũna." **37** O na nĩrĩ Jehova nĩandakarĩre akĩnjĩra atĩrĩ, "O nawe ndũgatoonya bũrũri ūcio. **38** No ndungata yaku, Joshua mũrũ wa Nuni nĩakauitoonya. Mũmagĩrĩrĩ, tondũ nĩwe ūgaatongoria Isiraeli mathĩrĩ makuũgae. **39** Na rĩrĩ, andũ anyu arĩa anini arĩa mwoigĩre atĩ nĩmagatahwo, na ciana cianyũ o icio itakũũranĩte wega na ūũru, nĩigatoonya bũrũri ūcio. Nĩngauheana kũrĩ o, nao megwatĩre ūtũke wao. **40** No inyũrĩ-rĩ, hũndũkai, mumagare mũthĩrĩ na njĩra ya werũ-inĩ mũrorete Iria Itune." **41** Hĩndĩ ĩyo mũkĩnjookeiria atĩrĩ, "Nĩtũhĩrĩrie Jehova. Nĩtũkwambata tũkarũe, o ta ūrĩa Jehova Ngai witũ aatwathĩte." Nĩ ūndũ ūcio inyũrĩ inyuothe o mũndũ o mũndũ akĩũha indo ciake cia mbaara, mwĩcĩrĩrĩte atĩ

nĩ undũ mũhũthũ kwambata mũthĩĩ bũrũri ũcio ũrĩ irĩma. **42** No Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Meere ũũ, ‘Tigai kwambata mũkarũre, tondũ ndigũkorwo hamwe na inyuĩ. Nĩmũgũtorio nĩ thĩ cianyu.”” **43** Nĩ undũ ũcio na nĩ ngĩmwĩra, no mũtiigana kũnjigua. Nĩmwaremeire watho wa Jehova, na nĩ undũ wa rũnano rwanyu mũkĩambata mũgĩthĩĩ bũrũri ũcio ũrĩ irĩma. **44** Nao Aamori arĩa maatũũraga kũu irĩma-inĩ makĩmũtharĩkĩra, makĩmũingata ta mĩrumbĩ ya njũkĩ, nao makĩmũhũũra kuuma Seiru o nginya Horoma. **45** Mwacookire mũgĩũka mũkĩrĩraga mbere ya Jehova, no ndaigana kũrũmbũiya kĩrĩro kĩanyu, na akĩrega kũmũthikĩrĩra. **46** Na nĩ undũ ũcio mũgĩkĩra kũu Kadeshi matukũ maingĩ, ihinda rĩu rĩothe mwaikarire kuo.

2 Thuutha ũcio tũkĩhũndũka, tũkiuamagara tũrorete na werũ-inĩ, tũgĩthĩĩ na njĩra irĩa yerekeire Iria Itune, o ta ũria Jehova anjĩrĩte. Tũkĩrũũra bũrũri ũcio ũrĩ irĩma wa Seiru ihinda iriaya. **2** Nake Jehova agĩcoka akĩnjĩra atĩrĩ, **3** “Nĩmũrũũrite bũrũri ũyũ ũrĩ irĩma ihinda rĩa kũigana; rĩu garũũkai mũrorete mwena wa gathigathini. **4** Atha andũ, ũmeere atĩrĩ: ‘Mũrĩ hakuhi gũtũkanĩria bũrũri wa ariũ a ithe wanyu, njiaro cia Esaũ, arĩa maatũũraga Seiru. Nĩmekũmwĩtigira, no inyuĩ mwĩmenyerere mũno. **5** Mũtikamoogite nĩguo mũrũe, nĩgũkorwo ndikũmũhe bũrũri wao o na hanini, o na handũ mũngikinyithia kũgũrũ. Nĩheete Esaũ bũrũri ũcio ũrĩ irĩma wa Seiru ũtũike wake mwene. **6** Irio irĩa mũrĩrĩaga na maaĩ marĩa mũrĩnyuaga mũrĩmarĩhaga na betha.”” **7** Jehova Ngai wanyu nĩamũrathimĩte wĩra-inĩ wotho wa moko manyu. Nĩamũmenyerere rũgendo-inĩ rwanyu werũ-inĩ ũyũ mũnene. Mĩaka iyo mĩrongo ĩna ithĩrĩte, Jehova Ngai wanyu akoretwo hamwe na inyuĩ, na mũtĩrĩ mwaga kĩndũ o na kĩ. **8** Nĩ undũ ũcio tũgĩkĩhũtũkĩra kũu kwa ariũ a ithe witũ, njiaro cia Esaũ, acio maatũũre kũu Seiru. Nĩtwatigire barabara ya gũthĩĩ Araba irĩa yumĩte Elathu na Ezioni-Geberi, tũkĩnyiita barabara ya werũ ya gũthĩĩ Moabi. **9** Nĩngĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Ndũgathĩĩnĩ andũ a Moabi kana ũmogite nĩguo mũrũe, nĩgũkorwo ndikũmũhe bũrũri wao o na hanini. Nĩndikĩtie kũheana Ari kũrĩ njiaro cia Loti gũtũike igai rĩao.” **10** (Aemi nĩo maatũũraga kuo tene, andũ maarĩ hinya na aingĩ mũno, na makaraiha ta ariũ a Anaki. **11** O nao andũ acio maatũũtwo Arefai, o ta Anaki, no andũ a Moabi maameetaga Aemi. **12** Aahori tene maatũũraga Seiru, no njiaro cia Esaũ ikĩmarutũũra, makiuma kuo. Njiaro cia Esaũ ikĩniina Aahori, ikĩmeeheria mbere yao, na magĩtũũra kuo ithenya rĩao, o ta ũria andũ a Isiraeli meekire bũrũri-inĩ ũria Jehova aamaheire megwatĩre ũtũike wao.) **13** Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Rĩu ũkĩrai mũringe Kĩanda gĩa Zeredi.” Nĩ undũ ũcio tũgĩkĩringa karũũ kau. **14** Mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩnana nĩyathĩrĩre kuuma hĩndĩ irĩa tuoimire Kadeshi-Barinea nginya rĩrĩa twaringire Kĩanda kũu gĩa Zeredi. Ihinda-inĩ rĩu rũciarũ ruotho rwa andũ arĩa maathĩiiga ita rũgĩkorwo rũthĩrĩte kũu kambĩ-inĩ, o ta ũria Jehova aamerite na mwĩhitwa. **15** Guoko kwa Jehova nĩ kwamokĩrĩre nginya hĩndĩ irĩa aamaniinire biũ, magĩthira kũu kambĩ-inĩ. **16** Na rĩrĩ, rĩrĩa mũndũ wa mũthia gatagatĩ-inĩ ka andũ acio arĩa maathĩiiga

ita aakuire-rĩ, **17** Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, **18** “Ŭmũthĩ nĩmũkũhũtũkĩra Ari, bũrũri-inĩ wa Moabi. **19** Mwakinya kũrĩ Aamoni, mũtikamathĩnie kana mũmoogite nĩguo mũrũe, nĩgũkorwo ndikũmũhe bũrũri o na ũmwe wa Aamoni. Nĩndĩũheanĩte kũrĩ njiaro cia Loti ũtũike igai rĩao.” **20** (O nago ũcio watũtwo ta bũrũri wa Arefai, arĩa matũũrite kuo, no Aamoni maametaga Azamuzumi. **21** Maarĩ andũ marĩ hinya na aingĩ na makaraiha ta Aanaki. Jehova nĩamaniinire makĩeherera Aamoni, nao makĩmaingata magĩtũũra kuo ithenya rĩao. **22** Ŭguo noguo Jehova eekĩre njiaro cia Esaũ arĩa maatũũrite Seiru, hĩndĩ irĩa aaniinire Aahori mehene mbere yao. Nĩmamarutũũrĩre, na nĩo matũũraga kuo ithenya rĩao nginya ũmũthĩ. **23** Nao Aavi arĩa maatũũraga tũtũũra-inĩ gũthĩĩ o nginya Gaza, nĩmaniinirwo nĩ Akafitori arĩa moimĩte Kafitori, nao magĩtũũra kuo ithenya rĩao.) **24** “Umagarai mũringe Kĩanda kĩa Arinoni. Na atĩrĩ, nĩneanĩte Sihoni ũria, Mũamori mũthamaki wa Heshiboni, na bũrũri wake moko-inĩ manyu. Ambĩrĩrai kũrũa nake, mwĩgwatĩre bũrũri ũcio. **25** Mũthenya ũyũ wa ũmũthĩ nĩngwambĩrĩria gũtũma andũ a ndũrĩrĩ ciothe iria itũire gũkũ thĩ inyiitwo nĩ guoya na kĩmako nĩ undũ wanyu. Ciaigua ũhoro wanyu nĩũkũina na inyiitwo nĩ kĩgĩrĩko kĩnene nĩ undũ wanyu.” **26** Tũrĩ werũ-inĩ wa Kedemoth nĩndatũmire andũ kũrĩ Sihoni mũthamaki wa Heshiboni ngĩmũũria tũgĩe na thayũ, na ngĩmwĩra atĩrĩ, **27** “Twĩtũkĩrie tũtũkanĩrie bũrũri waku. Tũkũrũmĩrĩra barabara irĩa nene tũtikwahũka na mwena wa ũrio kana wa ũmotho. **28** Twenderie irio cia kũria na maaĩ ma kũnyua, tũrĩhe na betha. No rĩrĩ, ũtwĩtũkĩrie tũtũkanĩrie kũu na magũrũ, **29** o ta ũria njiaro cia Esaũ iria itũũraga Seiru, na andũ a Moabi arĩa maatũũraga Ari maatũũkire, nginya tũringe Rũũ rwa Jorodani tũkinye bũrũri ũria Jehova Ngai witũ araathũe.” **30** No Sihoni mũthamaki wa Heshiboni nĩaregire tũtũkanĩrie kuo. Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩatũmire roho wake ũng’athie, na akĩũmia ngoro yake, nĩgeetha amũneane moko-inĩ manyu, o ta ũria ekite rĩu. **31** Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Nĩndambĩrĩria kũneana Sihoni na bũrũri wake kũrĩ inyuĩ. Ambĩrĩrai kũmahũũra mũmatoorie, nĩgeetha mwĩgwatĩre bũrũri ũcio wake.” **32** Hĩndĩ irĩa Sihoni oimagarire na mbũtũ yake yotho nĩguo acemanie na ithũĩ mbaara-inĩ kũu Jahazu, **33** Jehova Ngai witũ nĩamũneanire moko-inĩ maitũ na ithũĩ tũkĩmũhũũra, tũkĩmũũraga hamwe na ariũ ake na mbũtũ yake yotho. **34** Hĩndĩ iyo tũkĩnyiita matũũra make mothe tũkĩmaananga biũ, o na tũkĩniina arũme, na andũ-a-nja, o na ciana. Tũtĩatigirie mũndũ o na ũmwe. **35** No mahĩu na indo iria twaatahire kuuma matũũra macio twanyiitire nĩtweyoeire tũgĩthĩĩ nacio. **36** Kuuma Aroeri mũthĩia-inĩ wa kĩanda kĩa Arinoni, na kuuma itũũra rĩrĩa rĩarĩ kĩanda-inĩ kũu, nginya o Gileadi, gũtĩrĩ itũũra o na rĩmwe rĩatũkĩrĩre hinya. Jehova Ngai witũ nĩaneanire matũũra mothe kũrĩ ithũĩ. **37** No kũringana na watho wa Jehova Ngai witũ, mũtiigana gũkuhĩrĩria bũrũri o na ũrĩkũ wa Aamoni, kana mũgĩkuhĩrĩria bũrũri ũria wariganĩtie na Rũũ rwa Jaboku, o na kana bũrũri ũria ũthĩũrũkũrĩre matũũra marĩa marĩ irĩma-inĩ.

3 Nĩtwacookire tũkĩgarũrũka na tũkĩambata na njĩra tũrorete Bashani, nake Ogu mũthamaki wa Bashani akiumagara na mbũtũ ciakie ciothe cia ita oke ahũũrane na ithũĩ kũu Edirei. **2** Nake Jehova akĩnjũra atĩrĩ, “Ndũkamwĩtigĩre, nĩ ũndũ nĩndĩmũneanĩte hamwe na mbũtũ ciakie ciothe cia ita na bũrũri wake moko-inĩ maku. Mwĩke o ũrĩa wekire Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũrĩa waathanaga Heshiboni.” **3** Nĩ ũndũ ũcio Jehova Ngai witũ akĩneana Ogu mũthamaki wa Bashani moko-inĩ maitũ na mbũtũ yake yothē. Tũkĩmooraga na tũtĩatĩgĩrie mũndũ o na ũmwe. **4** Ihinda-inĩ rĩu tũkĩmatunya matũũra mao mothe. Gũtĩrĩ itũũra o na rĩmwe rĩa matũũra mao mĩrongo itandatũ tũtaamatunyire, marĩa maarĩ bũrũri-inĩ ũcio wothē wa Arigobu, ũthamaki-inĩ wa Ogu kũu Bashani. **5** Matũũra macio mothe maarĩ mairĩgĩre na hinya, na thingo ndaaya na igũrũ, na ihingo ciarĩ na mĩgĩko, na ningĩ no kwari tũtũũra tũĩgĩ tũtaarĩ tũĩrĩgĩre. **6** Nĩtwamanangire biũ, o ta ũrĩa tweekite Sihoni mũthamaki wa Heshiboni, tũkĩananga matũũra mothe manene, o na tũkĩniina arũme na andũ-a-nja o na ciana. **7** No mahiũ mothe na indo iria twatahire kuuma matũũra macio mao manene nĩtwacioire tũgĩthĩĩ nacio. **8** Nĩ ũndũ ũcio ihinda-inĩ rĩu nĩtwatunyaneire bũrũri ũrĩa warĩ irathĩro rĩa Rũũĩ rwa Jorodani, kuuma kũrĩ athamaki acio eerĩ a Aamori, naguo uumĩte kĩa kĩa Arinoni nginya kĩrĩma-inĩ kĩa Herimoni. **9** (Kĩrĩma kĩa Herimoni gĩtagwo Sirioni nĩ Asidoni; nao Aamori magĩtaga Senĩru.) **10** Nĩtwatahire matũũra mothe marĩa maarĩ kũndũ kwaraganu, na Gileadi guothe, na Bashani guothe, o nginya Saleka na Edirei, matũũra ma kũrĩa Ogu aathanaga kũu Bashani. **11** (No Ogu mũthamaki wa Bashani wiki watĩgarire harĩ matĩgarĩ ma Arefai. Gĩtanda gĩa ke kiarĩ gĩa cuuma, na kiarĩ na ũrĩahu wa makĩria ma butĩ ikũmi na ithatũ, na warĩ wa butĩ ithathatũ. Gĩtanda kũu kĩrĩ o kũu Raba kwa Aamoni.) **12** Naguo bũrũri ũrĩa twatunyanire hĩndĩ iyo-rĩ, nĩndagĩire andũ a Rubeni na a Gadi bũrũri ũrĩa warĩ gathĩgathĩni wa Aroerĩ kũnyĩtana na kĩa kĩa Arinoni, hamwe na nuthu ya bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Gileadi, o hamwe na matũũra makuo. **13** Nakuo kũrĩa kũngĩ guothe gwatĩgaire kũu Gileadi o na Bashani guothe, kũrĩa Ogu aathanaga, ngĩkũhe nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase. (Bũrũri wothē wa Arigobu kũu Bashani hĩndĩ imwe wetagwo bũrũri wa Arefai. **14** Jairu, wa rũciarũ rwa Manase, nĩegwatĩre bũrũri wothē wa Arigobu o nginya mũhaka-inĩ wa Ageshuru na Amaakathi; nakuo gũgĩtano nake, nĩ ũndũ ũcio Bashani gwtĩtagwo Havothu-Jairu o nginya ũmũthĩ.) **15** Na nĩndaheanire Gileadi kũrĩ Makĩru. **16** No andũ a Rubeni na a Gadi ndaamaheire bũrũri ũrĩa uumĩte Gileadi ũgũkũrũka nginya kĩa kĩa Arinoni (mũhaka warĩ gatagatĩ ga kĩa kĩa kĩa), ũgacooka ũgakinya rũũ-inĩ rwa Jaboku, arĩ ruo mũhaka wa Aamoni. **17** Mũhaka wakuo wa mwena wa ithũĩro warĩ Rũũĩ rwa Jorodani kũu Araba, kuuma Kinerethu nginya Iria-inĩ rĩa Araba (nĩrĩo Iria rĩa Cumbi), mũhuro wa iharũrũka cia Pisiga. **18** Hĩndĩ iyo nĩndamwathire ngĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova Ngai wanyu nĩamũheete bũrũri ũyũ mũwĩgwatĩre. No andũ anyu arĩa marĩ na hinya, arĩa meeohete indo cia mbaara, no nginya maringe mũrĩmo ũrĩa ũngĩ

mbere ya andũ a Isiraeli arĩũ a ithe wanyu. **19** No rĩrĩ, atumia anyu, na ciana cianyũ, o na ũhiũ wanyu (nĩnjũũ nĩ mũrĩ na ũhiũ mũĩngĩ) no makare matũũra-inĩ marĩa ndĩmũheete, **20** nginya rĩrĩa Jehova akaahe arĩũ a thoguo ũhurũko ta ũrĩa amũheete inyũĩ, nao makorwo meyoere bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmahe, mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Rũũĩ rwa Jorodani. Thuutha ũcio-rĩ, o mũndũ wanyu no acooke handũ harĩa ndĩmũheete mwigwatĩre hatũike hanyu.” **21** Ningĩ ngĩatha Joshua ngĩmwĩra atĩrĩ: “Nĩwĩoneire na maitho maku ũrĩa wothē Jehova Ngai wanyu ekĩte athamaki acio eerĩ. ũguo noguo Jehova ageeka mothamaki marĩa mothe marĩ kũndũ kũu mũrathĩĩ. **22** Ndũkanametĩgĩre; Jehova Ngai wanyu nĩwe ũrĩmũrĩagĩrĩa.” **23** Hĩndĩ iyo nĩndathaitĩre Jehova ngĩmwĩra atĩrĩ: **24** “We Mwathani Jehova, nĩwambĩrĩire kuonia ndungata yaku ũnene waku na hinya wa guoko gwaku. Nĩ ũndũ-rĩ, nĩ ngai irĩkũ igũrũ kana thĩ ingĩka ciiko cia hinya ta iria wee wĩkaga? **25** Reke nĩngĩ kũndũ kũu mũrĩmo wa Rũũĩ rwa Jorodani ngeyonere bũrũri mwega, bũrũri ũcio mwega ũrĩ irĩma o na bũrũri wa Lebanoni.” **26** No nĩ ũndũ wanyu-rĩ, Jehova nĩandakarĩre na ndangathĩkĩrĩre. Jehova akiuga atĩrĩ, “Reke ũhorũ ũcio ũkinye hau, ndũkanjarĩre rĩngĩ ũndũ wĩgĩ ũhorũ ũcio. **27** Ambata gacũmbĩrĩ ga kĩrĩma kĩa Pisiga wĩrorere mwena wa ithũĩro, na wa gathĩgathĩni, na wa gũthĩni, o na wa irathĩro. Wĩrorere bũrũri ũcio na maitho maku, nĩ ũndũ ndũkũringa rũũĩ rũrũ rwa Jorodani. **28** No rĩrĩ, taara Joshua, na ũmũmĩrĩre, na ũmũwĩke hinya, nĩgũkorwo nĩwe ũgaatũngoria andũ aya maringe mathĩĩ mũrĩmo ũrĩa ũngĩ, na atũme magae bũrũri ũcio ũkuona.” **29** Nĩ ũndũ ũcio tũgĩkara kũu gĩtuamba-inĩ hakuhi na Bethi-Peori.

4 Atĩrĩrĩ, inyũĩ andũ a Isiraeli, iguai watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho marĩa ngũmũruta. Marũmagĩrĩre nĩgeetha mũtũũre muoyo na nĩguo mũthĩĩ mũtoonye mwigwatĩre bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wa maitho manyu aramũhe. **2** Mũtikanongerere ũrĩa ngũmwatha kana mĩrutarute, no rĩmagai maathani ma Jehova Ngai wanyu marĩa ngũmũhe. **3** Nĩmweyoneire na maitho manyu ũrĩa Jehova eekire kũu Baali-Peori. Jehova Ngai wanyu nĩnaniire gatagatĩ-inĩ kanyu ũrĩa wothē warũmagĩrĩra Baali ya Peori, **4** no arĩa othe anyu maarũmĩrĩre Jehova Ngai wanyu, marĩ muoyo nginya ũmũthĩ. **5** Atĩrĩrĩ, nĩndĩmũrutĩte watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho ta ũrĩa Jehova Ngai wakwa aanjathire, nĩgeetha mũmarũmagĩrĩre bũrũri-inĩ ũcio mũgũtoonya mwigwatĩre. **6** Menyagĩrĩrai maathani macio wega, nĩgũkorwo ũguo nĩguo ũkuonania ũũgĩ na ũmenyo wanyu kũrĩ ndũrĩrĩ iria irĩguaga ũhorũ wa watho ũyũ wa kũrũmĩrĩrwo, ciugage atĩrĩ, “Tĩ-itherũ rũrĩrĩ rũrũ rũnene nĩ rũũgĩ na nĩ andũ marĩ na ũmenyo wa maũndũ.” **7** Nĩ rũrĩrĩ rũrũkũ rũngĩ rũnene ũũ, rũrĩ na ngai ciao irĩ hakuhi nao ta ũrĩa Jehova Ngai witũ akoragwo hakuhi na ithũĩ rĩrĩa rĩothe tũkũmũhooya? **8** Ningĩ nĩ rũrĩrĩ rũrũkũ rũngĩ rũnene ũũ rũrĩ na watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho ma kĩhooto ta maya ndĩramũhe ũmũthĩ? **9** Mwĩmenyererei, na mũikare mwigũite nĩgeetha mũtikanariganĩrwo

nĩ maũndũ marĩa muonete na maitho manyu, kana mũreke mehere ngoro-inĩ cianyũ matukũ marĩa mothe mũgũtũũra muoyo. Marutagei ciana cianyũ o na ciana cia ciana cianyũ irĩa igooka thuutha. **10** Ririkanaĩ mũthenya ũrĩa mwarũgamire mbere ya Jehova Ngai wanyu kũu Horebu, rĩrĩa anjĩũrĩre atĩrĩ, “Cookanĩrĩa andũ mbere yakwa nĩguo maĩthe ciugo ciakwa, nĩgeetha mamenye kwiĩndigĩra rĩrĩa rĩothe megũtũũra muoyo bũrũri ũcio, na marute ciana ciao maũndũ macio.” **11** Nĩmwakuhĩrĩrie na mũkĩrũgama magũrũ-inĩ ma kĩrĩma hĩndĩ irĩa kĩarĩrĩmbũkaga mwaki wakinyite o igũrũ, gũkĩgĩa na matu mairũ na nduma ndumanu. **12** Hĩndĩ ũyo Jehova nĩamwarĩrie arĩ thĩnĩ wa mwaki ũcio. Nĩmwaigũire mũgambo, no gũtĩrĩ kĩndũ muonire; mũgambo noguo warĩ ho. **13** Nĩamũmenyithirie ũhoro wa kĩrĩkanaĩro gĩake, na nĩmo Maathani marĩa Ikũmi, marĩa aamwathĩre mĩrũmagĩrĩre, na agĩcoka akĩmaandĩka ihengere-inĩ igĩrĩ cia mahiga. **14** Na rĩrĩ, Jehova nĩanjathĩre o ihinda rĩũ ndĩmũrute watho ũcio wa kũrũmagĩrĩrwo, o na mawatho marĩa mĩrĩrũmagĩrĩra mũrĩ bũrũri ũcio mũraringa Rũũ rwa Jorodani mũkawĩgwatĩre. **15** Mũthenya ũrĩa Jehova aamwarĩrie o kũu Horebu arĩ thĩnĩ wa mwaki, mũtionire mũhianĩre o na ũrĩkũ. Nĩ ũndũ ũcio mwĩmenyagĩrĩre mũno, **16** nĩgeetha mũtikanethũkie na gwiĩthondekera mũhianano mũicũhie, mũhiano wa kĩndũ o gĩothe, ũthondeketwo ũrĩ mũhianĩre wa mũndũ mũrũme kana wa mũndũ-wa-nja, **17** kana wa nyamũ o yotho irĩ gũkũ thĩ, kana wa nyoni o yotho irĩa yũmbũkaga rĩera-inĩ, **18** kana mũhianĩre wa nyamũ o na irĩkũ itambaga thĩ, kana mũhianĩre wa thamaki o na irĩkũ irĩa irĩ maaĩ-inĩ marĩa marĩ mũhuro wa thĩ. **19** Na rĩrĩa mwarora igũrũ, muona rĩũa, kana mweri na njata, arĩ cio mbũtũ ciothe cia igũrũ, mũtikanagucĩrĩrio mũciĩnamĩrĩre, kana mũhoee indo irĩa Jehova Ngai wanyu aagaĩire ndũrĩrĩ irĩa ciothe irĩ gũkũ thĩ. **20** No inyuĩ-rĩ, Jehova nĩamũrutire icua-inĩ rĩũ rĩa gũtwekia igeri akĩmũrũta bũrũri wa Misiri, nĩgeetha mũtũũke andũ ake kĩũmbe, o ta ũrĩa mũtarĩĩ rĩũ. **21** Jehova nĩandakarĩre nĩ ũndũ wanyu, na akĩhĩta na mwiĩthwa akiaga atĩ ndikaringa Rũũ rwa Jorodani, ndonye bũrũri ũcio mwega ũrĩa Jehova Ngai wanyu aramũhe ũrĩ igai rĩanyu. **22** Nĩ ngaakuĩra bũrũri ũyũ; ndikaringa Rũũ rwa Jorodani; no inyuĩ mũkirie kũringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ mwiĩgwatĩre bũrũri ũcio mwega. **23** Mwĩmenyererei mũtikariganĩrwo nĩ kĩrĩkanaĩro kĩa Jehova Ngai wanyu kĩrĩa aarĩkaniĩre na inyuĩ; mũtikanethondekere mũhianano wa kĩndũ o gĩothe kĩrĩa Ngai akaananĩtie. **24** Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩ mwaki ũniinanaga, na nĩ Ngai ũrĩ ũĩru. **25** Thuutha wa kũgia na ciana, o na ciana cia ciana cianyũ, na mũkorwo mũtũũrĩte bũrũri ũcio ihinda iriaya, mũngĩgacooka mwiĩthũkie mwiĩthondekere mũhianano mũicũhie wa mũthemba o na ũrĩkũ, na mwiike maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova Ngai wanyu, mũtũme arakare-rĩ, **26** ũmũthĩ ndeeta igũrũ na thĩ itũike aira atĩ nĩmũkaniĩnwo o narua kuuma bũrũri ũcio mũraringa Rũũ rwa Jorodani mũkawĩgwatĩre. Mũtigatũũra kũndũ kũu ihinda iriaya na hatĩrĩ nganja nĩ mũkaaniĩnwo. **27** Jehova nĩakamũharagania kũrĩ andũ a ndũrĩrĩ, na no andũ anini anyu magaatiigara

gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ irĩa Jehova akaamũharaganĩria. **28** Mũrĩ kũu, nĩmũkahooyaga ngai ithondeketwo nĩ andũ cia mĩti na cia mahiga, o iria itangĩhota kuona, kana ciigũe, kana irie, o na kana ciigũe mũrũki. **29** No mũngĩgaacaria Jehova Ngai wanyu mũrĩ kũu, nĩmũkamuona, angĩkorwo nĩmũkamũrongoria na ngoro cianyũ ciothe na muoyo wanyu wotho. **30** Rĩrĩa mũgaakorwo mũrĩ mathĩĩna-inĩ na maũndũ maya mothe mekĩke kũrĩ inyuĩ, nĩmũgacookerera Jehova Ngai wanyu na mũmwathĩkire matukũ-inĩ ma thuutha. **31** Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩ Ngai ũrĩ-tha; ndakamũtiganĩria, kana amũniĩne, kana ariganĩrwo nĩ kĩrĩkanaĩro gĩake na maithe manyu ma tene kĩrĩa aarĩkaniĩre nao na mwiĩthwa. **32** Na rĩrĩ, ũriai ũhoro wa matukũ marĩa mahĩtũku, o marĩa maarĩ mbere wanyu, kuuma mũthenya ũrĩa Ngai ombire mũndũ gũkũ thĩ; ũriai kuuma gĩturi kĩmwe kĩa igũrũ nginya kĩrĩa kĩngĩ. Nĩ kũrĩ kwahaana ũndũ mũnene ta ũyũ, kana nĩ kũrĩ kwaigũika ũndũ ũngĩ taguo? **33** Nĩ kũrĩ andũ angĩ marĩ maigua mũgambo wa Ngai akĩaria arĩ thĩnĩ wa mwaki, ta ũrĩa inyuĩ mũiguĩte, na magatũũra muoyo? **34** Nĩ kũrĩ ngai yanageria kwiyoera rũrĩrĩ rĩrutĩte thĩnĩ wa rũrĩa rũngĩ, na ũndũ wa magerio, na kũringa ciana, na morĩrũ, na kũhũirana mbaara, na gwika maũndũ na njara irĩ na hinya na guoko gũtambũrũkĩtio; o na kana ciiko ingĩ nene na cia gwiĩtigĩrwo ta maũndũ marĩa mothe Jehova Ngai wanyu aamwiĩkĩre kũu bũrũri wa Misiri mũkĩĩonagĩra na maitho? **35** Muonirio maũndũ macio nĩgeetha mũmenye atĩ Jehova nĩwe Ngai; tĩga o we wiki gũtĩrĩ ũngĩ. **36** Nĩatũmire mũigũe mũgambo wake kuuma igũrũ nĩguo amũrute. Nakuo thĩ akĩmuonia mwaki wake mũnene, na mũkĩgũa ciugo ciake ikĩuma mwaki-inĩ ũcio. **37** Tondũ nĩendeete maithe manyu ma tene, na agĩthuura njiaro irĩa igooka thuutha wao, nĩamũrũtĩre bũrũri wa Misiri na hinya mũnene, na agĩtwarana na inyuĩ, **38** nĩgeetha amũingatĩre ndũrĩrĩ nene na irĩ hinya kũmũkĩra, amũrehe bũrũri wacio, amũhe guo ũtũũke igai rĩanyu, ta ũrĩa gũtarĩĩ ũmũthĩ. **39** Menyai na mũnyĩite na ngoro cianyũ ũmũthĩ atĩ Jehova nĩwe Ngai kũu igũrũ na gũkũ thĩ. Gũtĩrĩ ũngĩ. **40** Rũmiai watho wake wa kũrũmĩrĩrwo na maathani make marĩa ngũmũhe ũmũthĩ, nĩgeetha muonage maũndũ mega inyuĩ ene na ciana cianyũ irĩa igooka thuutha wanyu, na nĩguo mũtũũre matukũ maingĩ bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe nginya tene. **41** Hĩndĩ ũyo Musa akĩamũra matũũra matatũ manene mwena wa irathĩro wa Jorodani, **42** marĩa mũndũ o na ũrĩkũ ũragĩte mũndũ angĩorĩre angĩkorwo oragĩte mũndũ wa itũũra rĩake atathugundĩte, na atarĩ na rũthũũro. Nĩangĩorĩre itũũra rĩmwe rĩa macio ahonokie muoyo wake. **43** Matũũra macio nĩmo maya: Bezeri kũu werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu, nĩ ũndũ wa andũ a mũhĩrĩga wa Rubeni; na Ramothu kũu Gileadi, nĩ ũndũ wa andũ a mũhĩrĩga wa Gadi; na Golani kũu Bashani, nĩ ũndũ wa mũhĩrĩga wa Manase. **44** ũyũ nĩguo watho ũrĩa Musa aaheire andũ a Isiraeli maĩrũmagĩrĩre. **45** Ici nĩcio irĩkanaĩro na watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho marĩa Musa aamaheire rĩrĩa moimire bũrũri wa Misiri, **46** na maarĩ gĩtũamba-inĩ gũkuhĩ na Bethi-Peori, irathĩro rĩa Rũũ rwa Jorodani, bũrũri-inĩ wa Sihoni mũthamaki wa

Aamori, ūria waathanaga Heshiboni, nīwe wahootirwo nī Musa na andū a Isiraeli hīndi ūria moimaga būruri wa Misiri. **47** Nimegwaſiire būruri wake na makūgwaſiira būruri wa Ogu mūthamaki wa Bashani, athamaki acio eerī a Aamori a kūu irathīro rīa Rūūi rwa Jorodani. **48** Būruri ūcio uumite Aroerī, mūthia-inī wa kianda kīa Arinoni ūgakinya kīrīma-inī kīa Sirioni (na nīkō Herimoni), **49** na ūkanyīita Araba guothe mwena wa irathīro rīa Rūūi rwa Jorodani, o nginya iria rīa Araba, mūhuro wa iharūrūka cia Pisiga.

5 Musa nīetire andū a Isiraeli othe, akīmeera atīrī: Inyūi Aisiraeli, ta kīguae irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho marīa ngūmwīra ūmūthī mūkīguaga. Mūmeerute na mūtīgīrīre nī mwamarūmīrīra. **2** Jehova Ngai witū nīarīkanīire kīrikanīro na ithuī kūu Horebu. **3** Jehova ndarīkanīire kīrikanīro gīki na maithe maitū oiki, no nīarīkanīire na ithuī, ithuothē ariā tūri muoyo ūmūthī. **4** Jehova aaranīire na inyūi ūthiū kwa ūthiū ari thīinī wa mwaki kīrīma igūrū. **5** (Hīndi iyo nīi ndarūgamite gatagatī kanyu na Jehova nīguo ndīmwire ūhoro wa Jehova, nī tondu nīmwetigagīra mwaki ūcio, na mūtīgana kwambata kīrīma igūrū.) Nake akīmīwīra atīrī: **6** “Nī nīi Jehova Ngai waku, ūria wakūrūtire būruri wa Misiri, kuuma būruri wa ūkombo. **7** “Ndūkanagīe na ngai ingī tīga nīi. **8** “Ndūkanethondekere mūhianano mūicūhie wa mūhianīre wa kīndū o gīothe kīrī kūrīra igūrū, kana gūkū thī, kana kīrī maai-inī marīa marī mūhuro wa thī. **9** Ndūkanacinamīrīre kana ūcihoee, nīgūkorwo nīi Jehova Ngai waku ndī Ngai ūri ūiru, herithagia ciana nī ūndū wa mehīa ma maithe mao nginya rūciaro rwa gatātū na rwa kana rwa andū ariā maathūre, **10** no nī ngonania wendo kūrī njiarwa ngiri na ngiri cia andū ariā manyendete na magaathīkīra maathani makwa. **11** “Ndūkanagwete rīitwa rīa Jehova Ngai waku na iherū, nīgūkorwo Jehova ndagatua atī mūdū ndehītie ūria ūgwetaga rīitwa rīake na iherū. **12** “Menyagīrīra mūthenya wa Thabatū ūwamūrage, o ta ūria Jehova Ngai waku agwathīte. **13** Rutaga wīra waku wothē mūthenya itandatū, **14** no mūthenya wa mūgwanja nī Thabatū ya Jehova Ngai waku. Mūthenya ūcio ndūkanarute wīra o na ūrīkū, wee mwene, kana mūrūguo, kana mwarīguo, kana ndungata yaku ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja, kana ndegwa yaku, kana ndigiri yaku kana nyamū o na ūrīkū yaku, kana mūgeni ūri gwaku mūciī, nīgeetha ndungata yaku ya mūdū mūrūme o na ya mūdū-wa-nja o nacio ihurūke o tawe. **15** Ririkanaga o nawe warī ngombo būruri wa Misiri, na atī nī Jehova Ngai waku wakūrūtire kuo na njara ūri hinya na guoko kwa ūhoti gūtambūrūkītio. Nī ūndū ūcio Jehova Ngai waku agwathīte ūmenyagīrīre mūthenya wa Thabatū. **16** “Tīa thoguo na nyūkwa o ta ūria Jehova Ngai waku agwathīte, nīgeetha ūtūire matukū maingī na maūdū 17. **17** Ndūkanoragane. **18** “Ndūkanatharanie. **19** “Ndūkanaiye. **20** “Ndūkanagīrīre mūdū ūria ūngī kīgeenyō. **21** “Ndūkanacumīkire mūtumia wa mūdū ūria ūngī. Ndūkanerīrīre nyūmba ya mūdū ūria ūngī kana gīthaka gīake, kana ndungata yake ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja, kana

ndegwa yake kana ndigiri yake, kana kīndū o nakī kīa mūdū ūria ūngī.” **22** Macio nīmo maathani marīa Jehova aarīire ūngano wanyu wothē na mūgambo mūnene kīrīma-inī kīu ari thīinī wa mwaki, o na itu-inī, o na nduma ndumanu; na ndoongereire ūndū ūngī. Agīcooka akīmaandika ihengere-inī igīrī cia mahiga, akīinengera. **23** Rīrīa mwaigūire mūgambo ūkīuma nduma-inī iyo, na kīrīma gīgīakanaga mwaki, athuuri na atongoria a mīhīriga yanyu yothē nīmookire kūrī nīi. **24** Mūkiuga atīrī, “Jehova Ngai witū nīatuonetie riiri wake na ūnene wake, na nītūigūite mūgambo wake ūkīuma mwaki-inī. Ūmūthī nītwonete atī mūdū no atūire muoyo o na Ngai aarīite nake. **25** No rīrī, tūgūkua nīkī? Mwaki iyyū mūnene ūū nī ūgūtūiniina, na nītūgūkua tūngūguaga mūgambo wa Jehova Ngai witū hīndi ingī. **26** Nī ūndū-rī, nī mūdū ūrīkū ūri muoyo ūri waigua mūgambo wa Ngai ūria ūtūūruga muoyo akīaria ari thīinī wa mwaki ta ūria ithuī tūigūite, na agatūura muoyo? **27** Wee thīi ūkūhīrīre, ūigūe ūria wothē Jehova Ngai witū ekuuga. Ūcooke ūkūe ūtūwīre ūria wothē Jehova Ngai witū egūkūwīra. Nītūgūguaga na twathike.” **28** Jehova nīamūigūire rīrīa mwanjaragīria, nake Jehova akīnjīira atīrī, “Nīnjigūite ūria andū aya makwīrīte. Ūhoro ūcio wothē maarīite nī mwega. **29** Naari korwo magīa na ngoro ya gūtūma meīndigagīre na matūire marūmītie maathani makwa hīndi ciothe, nīguo matūire monaga maūdū mega o ene o na ciana ciao nginya tene! **30** “Thīi ūmeere macooke hema-inī ciao. **31** No wee-rī, ikara haha harī nīi nīgeetha ngūhe ūhoro wa maathani mothe, na irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho marīa ūrimarutaga nīguo mamarūmagīrīre marī būruri ūria ngūmahe mawīgwaſiire ūtūike wao.” **32** Nī ūndū ūcio, mwīmenyerere nīguo mwīkage ūria Jehova Ngai wanyu amwathīte; mūtīkarore na mwena wa ūrio kana wa ūmotho. **33** Thīiagai na mūthīire irīa yothē Jehova Ngai wanyu amwathīte, nīguo mūtūire muoyo na mūgaacīre, na nīguo mūtūime matukū manyu maingīhe ma gūtūura būruri ūcio mūkegwatīra.

6 Na rīrī, maya nīmo maathani, na watho wa kūrūmīrīrwo na mawatho marīa Jehova Ngai wanyu aanjathire ndīmūrute nīgeetha mūmamenyagīrīre mūrī būruri ūcio mūkūrīnga Rūūi rwa Jorodani mūthī mūkawīgwaſiire ūtūike wanyu. **2** Nīgeetha inyūi na ciana cianyu, na ciana ciao iria igooka thuutha mūtīgagīre Jehova Ngai wanyu rīrīa rīothe mūgūtūūra muoyo, na ūndū wa kūmenyerera watho wake wothē wa kūrūmīrīrwo, na maathani marīa mothe ngūmūhe, na nīguo mūtūire mūkenete matukū maingī. **3** Atīrīrī wee Isiraeli, thīkīrīria na ūmenyagīrīre gwathīkaga nīgeetha ūtūire wonaga maūdū mega, na nīngī nīgeetha mūingīhe mūno mūrī būruri ūri būthi wa iria na ūkūi, o ta ūria Jehova Ngai wa maithe manyu aamwīrīre. **4** Atīrīrī, wee Isiraeli, thīkīrīria: Jehova Ngai witū, we wiki nowe Jehova. **5** Endaga Jehova Ngai waku na ngoro yaku yothē, na muoyo waku wothē, na hinya waku wothē. **6** Maathani maya ndīrakūhe ūmūthī ūreke matūire ngoro-inī yaku. **7** Ūmarutage ciana ciaku na kīyo. Aragia ūhoro wamo rīrīa ūkarīte gwaku mūciī na rīrīa ūgūthī na njīra, o na rīrīa

ükomete na riria wokira. **8** Mohagiriire guoko-ini gwaku marĩ imenyithia, na umohagiriire ũthiũ-ini waku. **9** Maandike hingiro-ini cia mirango ya nyũmba ciaku, o na umaandike ihingo-ini ciaku. **10** Na riri, hindi iria Jehova Ngai waku agaagũkinya bũrũri ũcio erĩre maithe maku na mwĩhitwa: akũrĩra lburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, atĩ niagakũhe bũrũri ũri na matũũra manene, mega, ũtaakite wee mwene, **11** na akũhe nyũmba ciyũrite indo njega cia mĩthemba yothe, no tiwe mwene ũciyũritie kuo, na ithima ũteenjete wee mwene, na migũnda ya mĩthabibũ na ya mĩtamaiyũ iria ũtaahandite wee mwene; hindi iyo warĩa na wahũũna, **12** ũkaamenyerera ndũkanariganĩrwo nĩ Jehova, ũria wakũrutire bũrũri wa Misiri, agikũruta bũrũri wa ũkombo. **13** Witigagĩre Jehova Ngai waku, ũmũtungatĩre o we wiki, na riria ũkwĩhita ũgwetage rĩtwa riake. **14** Ndũkanarũmirĩre ngai ingĩ, ngai cia andũ arĩa makũrigiciĩrie; **15** nĩgũkorwo Jehova Ngai waku, ũria ũrĩ gatagati-ini kanyu, nĩ Ngai ũrĩ ũiru, na marakara make nĩmagagũũkĩrĩa magũcine, na makũniine biũ ũthire bũrũri-ini ũcio. **16** Mũtikanagerie Jehova Ngai wanyu ta ũria mwekire kũu Masa. **17** Mũtikanaage kũmenyerera maathani ma Jehova Ngai wanyu, na irĩkaniro, na kĩrĩa kĩa watho wake wa kũrũmirĩrwo, marĩa akũheete ũrũmagĩrĩre. **18** Ikaga maũndũ marĩa moonagwo nĩ Jehova magĩrĩre na mega, nĩgeetha ũtũũre wonaga maũndũ mega, nĩguo ũthiĩ ũkegwatĩre bũrũri ũcio mwega ũria Ngai eerĩre maithe manyu ma tene na mwĩhitwa, **19** atĩ niakaingata thũ cianyu ciothe ciehere mbere yaku, o ta ũria Jehova oigite. **20** Matukũ-ini ma thuutha, riria mũrũguo agaakũũria atĩrĩ, “Gĩtũmi kĩa irĩkaniro icio, na kĩrĩa kĩa watho wa kũrũmirĩrwo na mawatho marĩa Jehova Ngai aamwathĩte mũrũmagĩrĩre, nĩ kĩrĩ?” **21** ũkaamũcookeria atĩrĩ: “Ithui twarĩ ngombo cia Firaũni kũu bũrũri wa Misiri, no Jehova agĩtũrũta bũrũri ũcio wa Misiri na ũndũ wa guoko gwake kwa hinya. **22** Nĩtweyoneire na maitho maitũ Jehova akĩringa ciama na agĩka maũndũ ma kũgegania, maũndũ manene mũno na ma kũmakania, akĩmeeka kũu bũrũri wa Misiri, o na kũrĩ Firaũni na andũ a nyũmba yake yothe. **23** No niatũrutire kuuma kũu nĩgeetha atũrehe gũkũ nĩguo atũhe bũrũri ũyũ eerĩre maithe maitũ ma tene na mwĩhitwa. **24** Nake Jehova agĩtwatha twathĩkagĩre kĩrĩa kĩa watho wotho wa kũrũmirĩrwo, na twitigagĩre Jehova Ngai witũ, nĩgeetha tũgaacagĩre hindi ciothe, na tũtũũre muoyo o ta ũria gũtarĩ ũmũthĩ. **25** Na ithui tũngĩmenyerera gwachĩkĩra watho ũyũ wotho tũrĩ mbere ya Jehova Ngai witũ, o ta ũria atwathite-rĩ, ũcio nĩ ũgaatuika ũthingu witũ.”

7 Riria Jehova Ngai waku agaagũkinya bũrũri ũria ũratoonya ũkawĩgwatĩre na aingate ndũrĩrĩ nyingĩ ikweherere, nacio nĩ Ahiiti, na Agirĩgashi, na Aamori, na Akaanani, na Aperiizi, na Ahiwi na Ajebusi, ndũrĩrĩ mũgwanĩ nene na irĩ hinya gũgũkĩra-rĩ, **2** na riria Jehova Ngai waku agaacineana kũrĩ we nawe ũkorwo ũcitooretie, hindi iyo no nginya ũgaciniina biũ. Ndũkanagĩre na kĩrĩkaniro nacio na ndũkanaciguĩre tha. **3** Mũtikanagũrane nacio. Mũtikanaheane airitu anyu kũrĩ aanake ao kana aanake anyu mahikie airitu ao, **4**

nĩgũkorwo nĩmakagarũra aanake anyu matige gũcooka kũnũmirĩra, na matũũke a gũtungatĩra ngai ingĩ, namo marakara ma Jehova nĩmakamũũkĩrĩa, mamũcine na mamũniine o narua. **5** ũũ nĩguo mũkaameeka: Mũkoinanga igongona ciao, na mũharaganie mahiga ma igongona ciao, na mũtemange itugĩ ciao cia Ashera, o na mũcine mĩhianano yao na mwaki. **6** Nĩgũkorwo inyuĩ mũrĩ rũrĩrĩ rwamũrĩrwo Jehova Ngai wanyu. Jehova Ngai wanyu aamũthurire kuuma ndũrĩrĩ-ini ciothe cia thĩ mũtũũke rũrĩrĩ rwake, rũrĩrĩ rũrĩrĩ bata mũno harĩ we. **7** Jehova ndaamwendire na akĩmũthuura tondũ mwarĩ aingĩ gũkĩra ndũrĩrĩ iria ingĩ, nĩgũkorwo nĩ inyuĩ mwarĩ anini mũno gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. **8** No nĩ ũndũ wa Jehova kũmwenda na kũmenyerera mwĩhitwa ũria eehĩtĩre maithe manyu ma tene, nĩkio aamũrutire na guoko gwake kũrĩ hinya, na akĩmũkũũra akĩmũruta bũrũri wa ũkombo, kuuma hinya-ini wa Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri. **9** Nĩ ũndũ ũcio kĩmenyei atĩ Jehova Ngai wanyu nĩwe Ngai; o we Mũrũguo ũria mwĩhokeku, ũmenyagĩrĩa kĩrĩkaniro gĩake kĩa wendo kũrĩ njĩaro ngĩrĩ cia andũ arĩa mamwendete, na makamenyerera maathani make. **10** No rĩrĩ, arĩa mamũthũire nĩakerĩhĩria na njira ya kũmaniina biũ makĩonaga; ndakagĩa thieya kwĩrĩhĩria harĩ andũ arĩa mamũthũire, makĩonaga. **11** Nĩ ũndũ ũcio, mwĩmenyererei mũrũmagĩrĩre maathani na kĩrĩa kĩa watho wake wa kũrũmirĩrwo, na mawatho marĩa ngũmũhe ũmũthĩ. **12** Mũngĩrũmbũiya mawatho macio na mũmamenyerere mũmarũmirĩre, nake Jehova Ngai wanyu niarũigaga kĩrĩkaniro gĩake kĩa wendo na inyuĩ, o ta ũria eehĩtĩre mbere ya maithe manyu. **13** Nĩarũmwendaga na amũrathimage na atũmage mũingĩhage. Nĩarĩrathimaga maciaro ma nda cianyu, na maciaro ma migũnda yanyu, marĩ ma ngano, na ma ndibei ya mũhĩhano, na ma maguta, na ma njau cia ndũũru cianyu na ma tũtũrũme twa ndũũru cia ng'ondũ cianyu kũu bũrũri-ini ũria eehĩtĩre harĩ maithe manyu atĩ niakamũhe. **14** Inyuĩ nĩmũkarathimwo gũkĩra rũrĩrĩ rũngĩ o ruothe; gũtĩrĩ mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja wanyu ũkaaga mwana, o na kana ũhũi wanyu o wotho wage gũciara. **15** Jehova niakamũgĩtĩra kuuma kũrĩ mĩrimũ yothe. Ndakamũrehĩthĩria mĩrimũ mĩũru ta irĩa muoĩ riria mwarĩ kũu bũrũri wa Misiri, no rĩrĩ, niakamũrehĩthĩria andũ arĩa othe mamũthũire. **16** No nginya mũkaaniina ndũrĩrĩ ciothe iria Jehova akaarekereria acineane kũrĩ inyuĩ; mũtikanaciguĩre tha kana mũtungatĩre ngai ciacio, nĩgũkorwo ũndũ ũcio no ũtũũke mũtego kũrĩ inyuĩ. **17** Mwahota kwĩra atĩrĩ, “Ndũrĩrĩ ici irĩ na hinya gũtũkĩra. Tũngĩhota atĩa gũciingata?” **18** No mũtikanacĩtĩgĩre; rirĩkanagai wega ũria Jehova Ngai wanyu eekire Firaũni, o na ũria eekire bũrũri wa Misiri guothe. **19** Nĩmweyoneire na maitho manyu maũndũ manene marĩa andũ acio maagerĩrio namo, o na ciama iria ciaringĩrwo, na maũndũ ma kũgegania marĩa meekĩrwo; ningĩ mũrĩrikane ũria Jehova Ngai wanyu aamũrutire bũrũri wa Misiri na guoko kwa hinya na gũtambũrũkĩtio. ũguo noguo Jehova Ngai wanyu ageeka ndũrĩrĩ icio ciothe mũretĩgĩra rĩu. **20** O na ningĩ, Jehova Ngai wanyu niagatũma magi ma mboora gatagati ga cio, nginya o na matigari

ma cio maría makaamwĩhitha makorwo mathirĩte. **21** Mütikamakio nĩcio, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu, ũria ũrĩ hamwe na inyuĩ, nĩ Mũrungu mũnene na wa gwtĩgĩrwo. **22** Jehova Ngai wanyu nĩakarutũrũra ndũrĩrĩ icio ciehere mbere yanyu hanini o hanini. Mütigetĩkĩrio mũciniĩne o rĩmwe, nĩguo nyamũ cia gĩthaka itikamũĩngĩhĩre imũrigĩcĩrie. **23** No Jehova Ngai wanyu nĩakaneana ndũrĩrĩ icio kũrĩ inyuĩ, atũme igĩe na kirĩgĩcĩano kinene o nginya inĩinwo. **24** Athamaki ao nĩakamaneana moko-inĩ manyu, na inyuĩ nĩmũkaniina marĩtwa mao biũ mehere gũkũ thĩ mũhuro wa rĩũa. Gũtirĩ mũndũ ũkaahota kũmwĩtiria; nĩ mũkaamaniina. **25** Mĩhiano ya ngai ciao nĩmũkamĩcina na mwaki. Mütikanacumĩkire betha na thahabu irĩa cikĩrĩtwa igũrũ rĩayo, kana mũmĩoe itũike yanyu, mütikaguucĩrĩrio nĩyo mũheeneke, nĩgũkorwo nĩrĩ magigi kũrĩ Jehova Ngai wanyu. **26** Ndũkanarehe kĩndũ kirĩ thaahu nyũmba-inĩ yaku, nĩgeetha ndũkaamũrwo hamwe na kĩndũ kũ mũniinwo. Kĩrege biũ na ũgĩthũire, nĩgũkorwo nĩgĩtũtwa gĩa kũniinwo.

8 Maathani maya mothe ndĩramũhe ũmũthĩ ma kũrũmĩrĩra mamenyagĩrĩrei nĩgeetha mũtũũre, na mũĩngĩhe, na mũtoonye mwĩgwatĩre bũrũrĩ ũria Jehova erĩre maithe manyu ma tene na mwĩhĩtwa. **2** Ririkanai ũria Jehova Ngai wanyu aamũtongorĩrie njĩra-inĩ yothĩ kũu werũ-inĩ miaka iyo mĩrongo ina, akienda mwĩnyĩhie na amũgerie nĩguo amenye maũndũ marĩa maarĩ ngoro-inĩ cianyu, kana hihi nĩmũkamenyagĩrĩra maathani make kana aca. **3** Nĩatũmire mwĩnyĩhie, na akĩreka mũhũte agĩcooka akĩmũhũnĩna na mana, marĩa maitaamenyete kana makamenywo nĩ maithe manyu, nĩgeetha amũrute atĩ ti irio ciki ingĩtũũria mũndũ muoyo, no nĩ kiugo o gĩothe kĩrĩa kĩngiuma kanua ka Jehova. **4** Nguo cianyu itĩgana gĩtũũka kana magũrũ manyu makĩimba ihinda-inĩ rĩũ rĩa miaka mĩrongo ina. **5** Kĩmenyei na ngoro cianyu atĩ o ta ũria mũndũ ahũũraga mũrĩũ akĩmũrũnga, ũguo noguo Jehova Ngai wanyu amũhũũraga. **6** Menyagĩrĩrai maathani ma Jehova Ngai wanyu, mũthĩage na njĩra ciake na mũmwĩtigagĩre. **7** Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu aramũtũwara bũrũrĩ mwega mũno, bũrũrĩ ũrĩ tũrũũ, na ũrĩ tũria twa maaĩ, na ithima cia maaĩ megũtherera kũu cianda-inĩ o na irĩma-inĩ; **8** bũrũrĩ ũrĩ na ngano na cairi, na ũrĩ na mĩthabibũ na mĩkũyũ, na mĩkomamanga, nĩngĩ nĩ bũrũrĩ ũrĩ na maguta ma mĩtamaiyũ na ũũki; **9** nĩ bũrũrĩ ũtakanyihĩia irio, na inyuĩ mũtirĩ kĩndũ mũkaaga, bũrũrĩ ũria mahiga maguo arĩ igeri, na no mwenje icango irĩma-inĩ ciaguo. **10** Rĩrĩa mũkaarĩa mũhũũne, mũkaagooca Jehova Ngai wanyu nĩ ũndũ wa bũrũrĩ ũcio mwega amũheete. **11** Mwĩmenyagĩrĩrei mütikanariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wanyu, mwage kũmenyerera maathani make na mawatho make, na kĩrĩa kĩa watho wake wa kũrũmĩrwo ũria ndĩramũhe ũmũthĩ. **12** Kwaga ũguo, mwarĩa mwahũũna, na mwaka nyũmba njega na mũcitũũre, **13** na rĩrĩa ndũũru cianyu cia ng'ombe na cia mbũri ikaaneneha, nacio betha na thahabu ciongerereke, na indo ciothe irĩa mũrĩ nacio ikorwo ciongerereke mũno-rĩ, **14** hĩndĩ iyo ngoro cianyu nĩikaagĩa na mwĩtũũ, na nĩmũkariganĩrwo nĩ Jehova

Ngai wanyu, o we ũria wamũrutire bũrũrĩ wa Misiri, akĩmũruta bũrũrĩ wa ũkombo. **15** Nĩamũtongorĩrie mũgĩtũkanĩria werũ ũcio mũnene na wa kũmakania, bũrũrĩ ũcio mũng'aru ũtarĩ maaĩ, na warĩ na nyoka njũru, o na tũng'aurũ. Nĩamũrutĩre maaĩ ihiga-inĩ rĩa nyaigĩ. **16** Nĩamũheire mana mũrũre kũu werũ-inĩ, marĩa maithe manyu mataamenyete ũhoro wamo, nĩguo atũme mwĩnyĩhie, na akĩmũgeria nĩgeetha thũutha-inĩ maũndũ manyu makaagĩrĩa. **17** Mwahota gũkeĩra atĩrĩ, “Ŭhoti witũ na hinya wa moko maitũ nĩcio ituoneire ũtonga ũyũ.” **18** No rĩrĩ, ririkanagai Jehova Ngai wanyu, nĩgũkorwo nĩwe ũmũheaga ũhoti wa kwĩgĩra na ũtonga, na nĩ ũndũ ũcio agakĩhingia kirĩkanĩro giake, kĩrĩa aarĩkanĩre na maithe manyu ma tene na mwĩhĩtwa, o ta ũria gũtarĩ ũmũthĩ. **19** Mũngĩkariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wanyu mũrũmĩre ngai ingĩ, mũcihooe na mũciinamĩrĩre, ngũmumbũrĩra mũthenya wa ũmũthĩ atĩ ti-itherũ no mũkaaniinwo. **20** Mũkaaniinwo o ta ndũrĩrĩ irĩa Jehova aaniĩne agĩcieheria mbere yanyu, nĩ ũndũ wa kwaga gwachĩkĩa Jehova Ngai wanyu.

9 Ta thĩkĩrĩa wee Isiraeli. Rĩũ ũrorete kũringa Rũũrĩ rwa Jorodani ũthĩĩ ũgatunye ndũrĩrĩ nene na irĩ hinya gũgũkĩra, bũrũrĩ ũrĩ na matũũra manene mũno mathĩũrũrũkĩrĩrio na thĩngo ikinyite o igũrũ. **2** Andũ akuo marĩ hinya na nĩ araihu, nĩo Aana! Nĩũũ ũhoro wao, na nĩũguĩte gũkĩrwo atĩrĩ: “Nĩũ ũngĩhota gwtĩirĩa andũ a Anakĩ?” **3** No menya wega ũmũthĩ atĩ Jehova Ngai waku nĩwe ũkũringa athĩĩ mbere yaku ahaana ta mwaki wa kũniinana. Nĩakamaniina; amatoorie mbere yaku. Nawe nĩũkamarutũrũra ũmaniĩne biũ o narua, o ta ũria Jehova aakwĩrĩre. **4** Jehova Ngai waku aarĩkia kũmaingata mehere mbere yaku-rĩ, ndũkanĩre atĩrĩ, “Jehova andehete gũkũ ndĩgwatĩre bũrũrĩ ũyũ nĩ ũndũ wa ũthĩngu wakwa.” Aca, ti ũguo, no nĩ tondũ wa waganu wa ndũrĩrĩ icio, nĩkĩo Jehova egũciingata ciehere mbere yaku. **5** Ti ũthĩngu waku o na kana ũrũngĩrũrũ waku ũgũtĩma ũkegwatĩre bũrũrĩ wacio; no nĩ tondũ wa waganu wa ndũrĩrĩ icio-rĩ, Jehova Ngai waku nĩekĩmarutũrũra mehere mbere yaku nĩguo ahĩngie ũria eehĩtĩre kũrĩ maithe maku, nĩo Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu. **6** Nĩ ũndũ ũcio, kĩmenye atĩ ti ũthĩngu waku ũtũmĩte Jehova Ngai waku akũhe bũrũrĩ ũcio mwega ũwĩgwatĩre ũtũũke waku, nĩgũkorwo inyuĩ mũrĩ andũ momĩtie ngingo. **7** Ririkanaga na ndũkanariganĩrwo nĩ ũria warakarĩre Jehova Ngai waku kũu werũ-inĩ. Kuuma mũthenya ũria woimire bũrũrĩ wa Misiri nginya rĩrĩa mwakinyire gũkũ, mũkoretwo mũkĩremera Jehova. **8** Mũrĩ kũu Horebu nĩmwatũmire marakara ma Jehova maarahũke akĩrakara nginya akienda kũmũniina. **9** Rĩrĩa ndaambatĩre kĩrĩma-inĩ nganengerwo ihengere cia mahiga, ihengere irĩa ciandĩkitwo kirĩkanĩro kĩa Jehova aarĩkanĩre na inyuĩ, nĩndaikarĩre kũu kĩrĩma igũrũ matukũ mĩrongo ina, mũthenya na ũtũkũ; ndiarĩre irio kana ngĩnyua maaĩ. **10** Jehova nĩanengerire ihengere igĩrĩ cia mahiga ciandĩkitwo na kĩa kĩa Ngai. Ciandĩkitwo maathani mothe marĩa Jehova aamwarĩrĩre kũu kĩrĩma-inĩ arĩ thĩnĩ wa mwaki, mũthenya irĩa mwagomanĩte. **11** Hĩndĩ irĩa matukũ macio mĩrongo ina, mũthenya na ũtũkũ,

maathirire-rĩ, Jehova nĩanengerire ihengere icio igĩrĩ cia mahiga, ihengere icio cia kĩrĩkanĩro. **12** Jehova agĩcoka akĩnjĩra atĩrĩ, “Ikũrũka narua uume gũkũ nĩ ūndũ andũ aku arĩa warutire bũrũri wa Misĩrĩ nĩmethũkĩtie. Nĩmagarũrũkĩtie o na ihenya magatiganĩria maathani marĩa ndamaathire na nĩmethondekeire mũhianano wa gũtwekio.” **13** Nĩngĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Andũ aya nĩndimoonete, ngoona atĩ nĩ andũ momĩtie ngingo mũno! **14** Ndekereria, nĩguo ndĩmaniine na tharie rĩitwa rĩao gũkũ thĩ mũhuro wa rĩua. Thuutha wa ũguo njooke ngũtue rũrĩrĩ rũrĩ hinya na rũrĩ na andũ aingĩ kũmakĩra.” **15** Nĩ ūndũ ũcio ngĩhũndũka ngĩkũrũka kuuma kĩrĩma igũrũ o gĩkĩrĩrĩmbũkaga mwaki. Nacio ihengere icio igĩrĩ cia kĩrĩkanĩro ciarĩ moko-inĩ makwa. **16** Rĩrĩa ndaacũthĩrĩrie, nĩndonire atĩ nĩmwehĩrie Jehova Ngai wanyu; nĩ mwethondekeire mũhianano wa gũtwekio ũhaana ta njau. Nĩmwagarũrũkĩtie o narua mũgatiga kũrũmĩrĩra njĩra irĩa Jehova aamwathite mũrũmagĩrĩre. **17** Nĩ ūndũ ũcio ngĩnyĩita ihengere icio igĩrĩ ngĩcirekania kuuma moko-inĩ makwa, nacio ikĩenyũkanga icunjĩ mũkĩĩonagĩra na maithe manyu. **18** Nĩngĩ ngĩgũthĩtia thĩ mbere ya Jehova matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ; ndiigana kũrĩa irio kana ngĩnyua maaĩ, nĩ ūndũ wa mehĩa marĩa mothe mwekĩtie, mũgeeka maũndũ mooru maithe-inĩ ma Jehova, mũgĩtũma arakare. **19** Nĩndetigagĩra marakara na mang’ũrĩ ma Jehova, nĩgũkorwo nĩamũrakarĩre o kũigana ūndũ angĩamũniĩre. No Jehova nĩathĩkĩrĩrie o rĩngĩ. **20** Nake Jehova nĩarakarĩre Harũni o kũigana ūndũ angĩamũniĩre, no ihinda rĩu, nĩndahooiere Harũni o nake. **21** Nĩngĩ ngĩcoka ngĩoya kĩndũ kũu kĩanyu kĩa wĩhia, nakĩo nakĩo njau ĩyo mwathondekete, na ngĩmĩcina na mwaki. Ngĩcoka ngĩmĩthethera ngĩmĩthĩia ĩgĩtuĩka mũtutu mũhinyu ta rũkũngũ, naruo rũkũngũ rũu ngĩrũkĩa karũũ gaathereraga koimite kĩrĩma-inĩ. **22** O na nĩngĩ nĩmwarakaririe Jehova mũrĩ kũu Tabera, na Masa, na Kĩbirothu-Hataaava. **23** Na rĩrĩa Jehova aamũtũmĩre kuuma Kadeshi-Barĩnea, aamwĩrĩre atĩrĩ, “Ambataĩ mũthĩĩ mũkegwatĩre bũrũri ũria ndĩmũheete.” No nĩ mwaremeire watho wa Jehova Ngai wanyu. Mũtiigana kũmwĩhoka kana kũmwathĩkĩra. **24** Kuuma rĩrĩa ndamũmenyire, mũtũũraga mũremeire Jehova. **25** Nĩndegũthĩrie thĩ mbere ya Jehova matukũ macio mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ, tondũ Jehova nĩoigĩte atĩ nĩekũmũniina. **26** Ngĩhooya Jehova, ngĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Mwathani Jehova, tĩga kũniina andũ aya aku, o aya igai rĩaku kũĩmbe arĩa wakũũrĩre na ūndũ wa hinya waku mũnene, ũkĩmaruta bũrũri wa Misĩrĩ na guoko gwaku kwa hinya. **27** Rĩrikana ndungata ciaku lburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu. Tĩga kũrora ũmũ wa ngoro cia andũ aya, na waganu wao, o na mehĩa mao. **28** Kwaga ũguo, bũrũri ũria wee watũrutire ũkoiga atĩrĩ, ‘Tondũ Jehova ndangĩahotire kũmakĩnyia bũrũri ũria aamerĩre, na nĩ tondũ nĩamamenete-rĩ, nakĩo aamatwarire werũ-inĩ amooragĩre kuo.’ **29** No andũ aya nĩ aku, o igai rĩaku kũĩmbe, arĩa warutire kũu na ūndũ wa hinya waku mũnene, na guoko gwaku gũtambũrũkĩtio.”

10 Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Acũhia ihengere igĩrĩ cia mahiga ihaana ta irĩa cia mbere, ũcooke wambate gũkũ kũrĩ nĩ kĩrĩma-inĩ. Na ũcooke ũthondeke ithandũkũ rĩa mbaũ. **2** Nĩngwandĩka ciugo irĩa ciaandĩkitwo ihengere-inĩ irĩa cia mbere, irĩa woragĩre. Nawe nĩũgũcoka ũciũkĩre thĩĩnĩ wa ithandũkũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro.” **3** Nĩ ūndũ ũcio ngĩgĩthondeka ithandũkũ rĩu na mbaũ cia mũtĩ wa mũgaa, na ngĩcũhia ihengere igĩrĩ cia mahiga ihaanaine na irĩa cia mbere, ngĩambata kĩrĩma-inĩ nguũite ihengere icio igĩrĩ na moko. **4** Jehova akĩandĩka Maathani macio Ikũmi ihengere-inĩ icio, o ta ũria maandĩkitwo hĩndĩ ya mbere, o marĩa aamwariĩre kũu kĩrĩma-inĩ arĩ thĩĩnĩ wa mwaki, mũthenya ũria mwagomanĩte. Jehova agĩcoka akĩĩnengera ihengere icio. **5** Na nĩ ngĩcoka ngĩgarũrũka, ngĩkũrũka, ngĩuma kĩrĩma igũrũ, ngĩkĩra ihengere icio ithandũkũ-inĩ rĩu ndaathondekete o ta ũria Jehova aanjathĩte, na nĩho irĩ o na rĩu. **6** (Andũ a Isiraeli nĩmathiire rũgendo moimite ithima-inĩ cia andũ a Jaakani, magĩkĩnyia Mosera. Kũu nĩkũ Harũni aakuĩrĩre, na nokuo aathĩkĩrwo; nake mũrĩu Eliazaru agĩtuĩka mũthĩnjĩrĩ-Ngai ithenya rĩake. **7** Kuuma kũu magĩthĩrĩ ngĩnyia Gudugoda, na magĩcoka magĩthĩrĩ magĩkĩnyia Jotibatha, bũrũri ũrĩ tũrũũ. **8** Ihinda-inĩ rĩu Jehova nĩamũrĩre mũhĩrĩga wa Lawi ũkuuage ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na ũrũgamage mbere ya Jehova, ũtungatage na ũrathĩmanage ũkĩgwetaga rĩitwa rĩake, o ta ũria meekaga ũmũthĩ. **9** Kũu nakĩo gĩtũmi kĩa Alawĩ gũkorwo matarĩ na igai rĩao kũĩmbe gatagatĩ ka arĩu a ithe wao; Jehova nĩwe igai rĩao, o ta ũria Jehova Ngai wanyu aameerire.) **10** Nĩndaĩkarire kũu kĩrĩma-inĩ matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ, o ta ũria ndeekĩte hĩndĩ ya mbere, na ihinda rĩrĩ o narĩo Jehova nĩanjĩguire. Ndwarĩ wendo wake amũniine. **11** Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Thĩĩ ũgatongorie andũ aya kũria megũthĩrĩ, nĩguo mathĩrĩ megwatĩre bũrũri ũria nderĩre maithe mao na mwĩhĩtwa atĩ nĩngamahe.” **12** Na rĩrĩ, wee Isiraeli, nĩ ūndũ ũrĩkũ Jehova Ngai waku endaga wĩke, tĩga o wĩtagagĩre Jehova Ngai waku, na ũthĩiage na njira ciake ciothe, na ũmwendage, na ũtungatagĩre Jehova Ngai waku na ngoro yaku yotho o na muoyo waku wotho, **13** na ũmenyagĩrĩre maathani ma Jehova, na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo ũria ngũkũhe ũmũthĩ nĩguo maũndũ maku magĩrĩre? **14** Jehova Ngai waku nĩwe mwene igũrũ, o na igũrũ rĩrĩa rĩrĩ kũraya kũu matu-inĩ, o na thĩ no yake na indo ciothe irĩa irĩ kuo. **15** No rĩrĩ, o na kũrĩ ũguo, Jehova nĩakenĩrio nĩ maithe manyu ma tene na akĩmeenda, na akĩmũthũra inyũĩ njĩaro ciao harĩ ndũrĩrĩ irĩa ingĩ ciothe, o ta ũria gũtarĩrĩ ũmũthĩ. **16** Nĩ ūndũ ũcio, ruithĩia ngoro cĩanyu na mũtigacooke kũĩmia ngingo cĩanyu rĩngĩ. **17** Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩwe Ngai wa ngai irĩa ingĩ, na Mwathani wa aathani, o we Mũrũgu ũria mũnene, ũria ũrĩ hinya mũno na wa kũmakania, ũria ũtathutũkanagĩa, na ndoyaga mahakĩ. **18** Nĩarũagĩrĩra ciira wa ciana cia ngoriaĩ na wa atumia a ndigwa, na nĩendaga mũndũ wa kũngĩ, akamũheaga irio na nguo. **19** O na inyũĩ no ngĩnyia mwendage andũ a kũngĩ, nĩgũkorwo o na inyũĩ mwatũũire mũrĩ andũ a kũngĩ bũrũri-inĩ wa Misĩrĩ. **20** Wĩtagagĩre Jehova Ngai waku na ũmũtungatagĩre.

Winyiitanagie nake, na ūkūhītha ūgwetage rīitwa rīake. **21** Ūcio nowe ūrīgocaga; na nīwe Ngai waku, ūrīa wagwīkīre maūndū macio manene na ma kūmakania marīa weyoneire na maitho maku. **22** Maithe manyu ma tene arīa maikūrūkire magīthīī būrūrī wa Misiri maarī andū mīrongo mūgwanja, na rīu Jehova Ngai waku nīākūngīhītie o ta njata cia matu-inī.

11 Endaga Jehova Ngai waku na ūmenyagīrīre maūndū marīa endaga, arī kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo, na mawatho make, na maathani make hīndī ciothe. **2** Rīrikana ūmūthī atī ciana ciaku itionire na itiamenyire kūherithania kwa Jehova Ngai waku: o na itionire ūnene wake na guoko gwake kūrīa kūrī hinya, o na guoko gwake gūtambūrūktio; **3** o na ciana irīa aaringire, na maūndū marīa eekire kūu būrūrī wa Misiri, na kūrī Firaūnī mūthamaki wa būrūrī wa Misiri, na būrūrī wake wothē; **4** na ūrīa eekire mbūtū cia ita cia būrūrī wa Misiri, na mbarathi ciao, na ngaari ciao cia ita, na ūrīa aamahubīkanirīe na maaī ma Iria Itune hīndī iyo maathingatanīte nao, na ūrīa Jehova aamarehīthīrie mūthiro wa gūtūūra. **5** Ciana cianyu ticio cionire ūrīa aamwīkīre mūrī kūu werū-inī, nginya rīrīa mwakinyire gūkū; **6** o na ūrīa eekire Dathani na Abiramu, arīu a Eliabu ūrīa Mūrubeni, rīrīa thī yamaathamīrie kanua kayo marī gatagatī ka andū a Isīraeli othe, thī ikīmameria hamwe na nyūmba ciao, na hema ciao, na kīrīa gīothe maarī nakīo. **7** No nī maitho manyu meeyoneire maūndū macio mothe manene marīa Jehova ekīte. **8** Nī ūndū ūcio menyagīrīrai maathani mothe marīa ndīramūhe ūmūthī, nīgeetha mūgīe na hinya wa gūtōonya na wa gūtunyana būrūrī ūrīa mūraringa Rūūi rwa Jorodani mūkawigwatīre, **9** na nīgeetha mūgaatūūra matukū maingī būrūrī ūcio Jehova eehītire na mwīhitwa atī nīakahe maithe manyu ma tene na njaro ciao, būrūrī ūrī būthi wa irīa na ūūkī. **10** Būrūrī ūrīa mūrathīī mūkaūtunyane ndūhaana ta būrūrī wa Misiri, kūrīa muumīte, kūrīa mwahaandaga mbegū cianyu na mūgaciunithagīria maaī na magūrū taarī mūgūnda wa mboga. **11** No rīrī, būrūrī ūrīa mūraringa Rūūi rwa Jorodani mūkegwatīre nī būrūrī ūrī irīma na cianda irīa inyuuaga maaī ma mbura kuuma igūrū. **12** Nī būrūrī ūmenyagīrīrwo nī Jehova Ngai wanyu; maitho ma Jehova Ngai wanyu maikaraga maūcūthīrīrie kuuma kīambīrīria kīa mwaka nginya mūthia waguo. **13** Nī ūndū ūcio mūngīathīkīra maathani marīa ndīramūhe ūmūthī mūrī na wīhokeku, na mwendage Jehova Ngai wanyu, na mūmūtungatagīre na ngoro cianyu ciothe na muoyo wanyu wothē-rī. **14** hīndī iyo nīngoirīa mbura būrūrī wanyu kīmera kīayo gīakinya, mbura ya mūrīngo na ya gūkūrīa irio, nīgeetha mūgaacookagīrīria ngano yanyu, na ndībei ya mūhīhano na maguta. **15** Nīngatūma kūgīe na nyekī ithaka-inī nī ūndū wa ng'ombe cianyu, na mūkārīaga mūkahuūna. **16** Mwīmenyagīrīrei mūtikanaguucīrīrio, mūgarūrūke mūhooe ngai ingī na mūciinamīrīre. **17** Mūngīkaguucīrīrio, marakara ma Jehova nīmakamūkīrīra mamūcīne, na nīakahinga igūrū nīgeetha gūtīkoire nayo thī yage kūrūta maciaro, na inyuī nīmūgathīra o narua mwēhere būrūrī ūcio mwega Jehova aramūhe. **18** Igaai ciugo ici ciakwa ngoro-

inī cianyu na mecīirīa-inī manyu; ciohagīrīrei moko-inī manyu irī imenyīthia, na mūciohagīrīrei mothīū-inī manyu. **19** Cirutagei ciana cianyu, na mūciaragīe rīrīa mūkārīte kwanyu mīcīi na rīrīa mūrathīī na njīra, na rīrīa mūkomete na rīrīa muokīra. **20** Ciandīkei hīngīro-inī cia mīrango ya nyūmba cianyu o na mūciandīke ihingo-inī cianyu, **21** nīgeetha matukū manyu na matukū ma ciana cianyu maingīhe kūu būrūrī-inī ūcio Jehova eehīthī na mwīhitwa atī nīakahe maithe manyu ma tene; maingīhe o ta matukū marīa igūrū rīgūtūūra rī igūrū wa thī. **22** Mūngīmenyerera wega maathani maya mothe ndīramūhe mūmarūmagīrīre, mwendage Jehova Ngai wanyu, na mūthiagi na njīra ciake ciothe na mūkārage mūgwatanītie nake-rī, **23** hīndī iyo Jehova nīakaingata ndūrīrī icio ciothe ciehere mbere yanyu, na inyuī mūgwatīre kūndū kūu kwa ndūrīrī nene na irī hinya kūmūkīra. **24** Kūndū guothe kūrīa mūgaakinyīthia makinya manyu gūgaatūika kwanyu; būrūrī wanyu ūkoima werū-inī ūkīnye Lebanonī, na uume Rūūi rwa Faratī ūkīnye irīa-inī rīa mwena wa ithūiro. **25** Gūtīrī mūndū ūkaahota kūmwītīria. O ta ūrīa aamwīrīre, Jehova Ngai wanyu nīagatūma mwītīgīrwo nī andū a būrūrī wothē kūrīa guothe mūgaathī. **26** Atīrīrī, ūmūthī ndīramūgīra kīrathimo mbere yanyu na ngamūgīra kīrumī, **27** ndīramūgīra kīrathimo angīkorwo nīmūgwathīkīra maathani ma Jehova Ngai wanyu marīa ndīramūhe ūmūthī; **28** na ngamūgīra kīrumī angīkorwo nīmūragaga gwathīkīra maathani ma Jehova Ngai wanyu mūgatiga gūthīī na njīra irīa ngūmwatha ūmūthī, na ūndū wa kūrūmīrīra ngai ingī, irīa mūtōo. **29** Rīrīa Jehova Ngai wanyu akaamūkīnyia būrūrī ūrīa mūrathīī mūkawigwatīre, nīmūkanīrīra ūhorō wa kīrathimo kīu kīrīma-inī kīa Gerizimu, nakīo kīrumī mūheanīre ūhorō wakīo kīrīma-inī kīa Ebalī. **30** O ta ūrīa mūtī, irīma icio irī kūu mūrīmo wa Rūūi rwa Jorodani, mwena wa ithūiro wa njīra kwerekera na kūrīa rīia rīthūagīra, gūkuhī na mītī irīa mīnene ya More, kūu būrūrī wa andū a Kaanani arīa matūūraga Araba gūkuhī na Giligalī. **31** Mūrī hakuhī kūringa Rūūi rwa Jorodani mūtōonye mūkegwatīre būrūrī ūcio Jehova Ngai wanyu aramūhe. Rīrīa mūgaakorwo mūwoete na mūgatūūra kuo-rī, **32** menyagīrīrai gwathīkīra kīrīra kīa watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho marīa ndīramūhe ūmūthī.

12 Ici nīcio irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho marīa mwagīrīrwo nī kūmenyerera mūmarūmagīrīre mūrī būrūrī ūrīa Jehova Ngai wa maithe manyu amūheete mūwigwatīre, rīrīa rīothe mūgūtūūra būrūrī-inī ūcio. **2** Mūkaananga biū kūndū guothe kūu igūrū wa irīma irīa ndaaya na tūrīma na rungu rwa mūtī o wothē mūruru kūrīa ndūrīrī icio mūkegwatīra būrūrī wacio ihooyagīra ngai ciacio. **3** Mūkoinanga igongona ciacio, na mūharaganie mahiga mao marīa maamūre, na mūcīne itugī cia Ashera ciacio; mūtēmenge mīhianano ya ngai ciao, na mūtharie marīitwa ma cio mehere kūndū kūu. **4** Mūtikanahooe Jehova Ngai wanyu ta ūrīa ndūrīrī icio ihooyaga ngai ciacio. **5** No rīrī, no nginya mūgaacaria handū rīa Jehova Ngai wanyu agaathuura thīinī wa mīhīrīga yanyu

yothe, nĩguo haamũrĩro rĩtwa rĩake, harĩ ġĩkaro ġĩake. Hau nĩho mũrĩthiiaġa; **6** na nĩho mũrĩtwaraga maruta manyu ma njino na magongona manyu, na icunġĩ cianyu cia ikũmi na maruta ma mwanya, na kĩrĩa ġĩothe mũrĩrutaga kĩa mĩĩhitwa yanyu, o na maruta manyu ma kwĩyendera, na marĩgithathi ma ndũũru cianyu cia ng'ombe na cia ng'õndu. **7** Mũrĩ hau mbere ya Jehova Ngai wanyu, inyuĩ na andũ a nyũmba cianyu nĩmũkarĩtaga na mũgakenera maũndũ mothe marĩa mũrĩkaga na moko manyu, nĩ ãndũ Jehova Ngai wanyu nĩamũrathimĩte. **8** Mũtikaneke ta ãrĩa tũreka tũrĩ ġũkũ ãmũthĩ, o ãrĩa mũndũ aroona kwagĩrĩre, **9** tondũ mũtĩrĩ mũraakinya ãhũrũko-inĩ kana igai-inĩ rĩrĩa Jehova Ngai wanyu aramũhe. **10** No nĩmũkarĩnga Rũũĩ rwa Jorodani mũtũũre bũrũrĩ ãrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe ãtũũke igai rĩanyu, na nĩakamũhurũkia harĩ thũ cianyu ciothe irĩa imũthĩũrũrũkĩrĩre, nĩġeetha mũtũũre mũtarĩ na ãġwati. **11** Hĩndĩ ãyo handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura haamũrwo ha ġũtũũria Rĩĩtwa rĩake, nĩho mũgaatwaraga indo ciothe irĩa ngũmwatha mũtwarage: nacio nĩ maruta manyu ma njino, na magongona manyu, na icunġĩ cianyu cia ikũmi na maruta manyu ma mwanya, na indo ciothe nġega irĩa mwĩrĩre Jehova na mwĩhĩtwa. **12** Na mũrĩ hau, mũkenage mũrĩ mbere ya Jehova Ngai wanyu, inyuĩ ene, na arĩũ anyu, na airĩtu anyu, na ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na Alawii a kuuma matũũra-inĩ manyu arĩa matarĩ na mĩġũnda kana igai rĩao ene. **13** Mwĩmenyererei mũtikanaarũte magongona manyu ma njino handũ harĩa hothĩ mũngĩenda. **14** Marutagĩrei o handũ harĩa Jehova agaathuura mũhĩrĩga-inĩ ãmwe wa mũhĩrĩga yanyu, nĩho mũġeekagĩra maũndũ marĩa mothe ndĩmũwathĩte. **15** No rĩrĩ, no mũthĩnjĩre nyamũ cianyu itũũra-inĩ rĩanyu o rĩothe na mũrĩe nyama nyingĩ o ãrĩa mũngĩenda, o taarĩ nyama cia thwarĩga kana cia thĩiia, mũrĩe kũringana na kĩrathimo kĩrĩa Jehova Ngai wanyu amũheete. Andũ othe, arĩa marĩ na thaahu o na arĩa matarĩ, no marĩe nyama icio. **16** No mũtikanaarĩe thakame; mĩitagei thĩ o taarĩ maaĩ. **17** Mũtikanaarĩre matũũra-inĩ manyu ġĩcunġĩ ġĩa ikũmi kĩa ngano yanyu, na ndĩbei ya mũhihano, na maguta, kana marĩgithathi ma ndũũru cianyu cia ng'ombe na cia ng'õndu, kana kĩndũ o ġĩothe mwĩhĩtĩte kũrutaga, kana maruta manyu ma kwĩyendera, o na kana maruta ma mwanya. **18** Handũ ha ġwĩka ãġuo-rĩ, mũrĩrĩagĩra indo icio mbere ya Jehova Ngai wanyu mũrĩ handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura, inyuĩ ene, na arĩũ anyu na airĩtu anyu, na ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na Alawii a kuuma matũũra-inĩ manyu, na nĩmũrĩkenagĩra maũndũ mothe marĩa mũrĩkaga na moko manyu mũrĩ mbere ya Jehova Ngai wanyu. **19** Menyereraĩ mũtikanaarĩererie Alawii hĩndĩ rĩrĩa yothe mũġũtũũra bũrũrĩ ãcio wanyu. **20** Rĩrĩa Jehova Ngai waku agaakwaramĩria bũrũrĩ waku o ta ãrĩa aakwĩrĩre, nawe wende kũrĩa nyama na uuge atĩrĩ, “Nĩngwenda nyama,” hĩndĩ ãyo no ãrĩe nyama nyingĩ o ãrĩa ãngĩenda. **21** Kũngĩkorwo handũ harĩa Jehova Ngai waku athuurĩte haamũrĩro Rĩĩtwa rĩake nĩ hakũraihĩrĩrĩre-rĩ, no ãthĩnje nyamũ kuuma ndũũru-inĩ ciaku cia ng'ombe na cia ng'õndu irĩa Jehova akũheete,

na ãrĩa ngwathĩte, na ãrĩ o kũu matũũra-inĩ maku, no ãrĩe nyama nyingĩ o ãrĩa ãngĩenda. **22** Rĩa nyama icio o ta ãrĩa ãngĩrĩa nyama cia thwarĩga kana cia thĩiia. Andũ arĩa marĩ na thaahu na arĩa matarĩ no marĩe nyama icio. **23** No ãmenyerere ndũkanarĩe thakame, tondũ thakame nĩyo muoyo, ndũkanarĩanĩrie muoyo ãcio na nyama. **24** Ndũkanarĩe thakame; mũite thĩ o ta maaĩ. **25** Ndũkanamĩrĩe, nĩguo maũndũ maku magĩrĩre, o na ma ciana ciaku irĩa igooka thũutha waku, tondũ ãrĩkoragwo ãġĩka maũndũ marĩa magĩrĩre maithe-inĩ ma Jehova. **26** No rĩrĩ, nĩũkoya indo ciaku irĩa nyamũre na kĩndũ kĩrĩa ġĩothe wĩhĩtĩte atĩ nĩũkaruta, ãthĩ handũ harĩa Jehova agaathuura. **27** Rutĩra magongona maku ma njino, ma nyama na ma thakame kĩgongona-inĩ kĩa Jehova Ngai waku. Thakame ãyo ya magongona macio maku no ngĩnya ãitwo hau mwena-inĩ wa kĩgongona kĩa Jehova Ngai waku, no nyama no ãcĩrĩe. **28** Menyerera wathĩkĩre mawatho maya mothe ndĩragwatha, nĩġeetha maũndũ maku na ma ciana ciaku irĩa igooka thũutha waku maagagĩrĩre hĩndĩ ciothe, tondũ ãrĩkoragwo ãġĩka wega na ãrĩa kwagĩrĩre maithe-inĩ ma Jehova Ngai waku. **29** Jehova Ngai waku nĩakeheria mbere yaku ndũrĩrĩ irĩa ãkĩrĩrĩ kũhĩthũkĩra ãcĩtũnye bũrũrĩ. No rĩrĩa ãġaacingata na ãtũũre bũrũrĩ wacio, **30** na cĩarĩkia kũnĩnwo ciehere mbere yaku, wĩmenyerere ndũkanategwo na ãndũ wa ġũtũũria ãhoro wa ngai ciacio ãkĩũria atĩrĩ, “ĩ ndũrĩrĩ ici itungatagĩra ngai ciacio atĩa? Tũġwĩka o ta ãrĩa cĩkaga.” **31** Ndũkanahooe Jehova Ngai waku na njĩra icio ciacio, nĩ ãndũ ikĩhooya ngai icio ciacio, nĩcĩkaga maũndũ mothe marĩa marĩ magĩgĩ marĩa Jehova athũire. O na nĩcĩnaga arĩũ ao na airĩtu ao na mwaki marĩ magongona ma ngai ciacio. **32** Tĩġĩrĩra atĩ nĩ weka maũndũ mothe marĩa ngwathĩte; ndũkanongerere ãndũ kana ãrutarute.

13 Mũnabii kana mũroti wa irooto angĩkeyumĩria thĩĩnĩ wanyu, nake amwĩre ãhoro wa kĩama kana wa ãrĩrũ, **2** naguo ãhoro ãcio aarĩte wa kĩama kana wa ãrĩrũ wĩkĩke-rĩ, acooke oĩge atĩrĩ, “Nĩtũrũmĩrĩrei ngai ingĩ (ngai irĩa mũtooi) mũreke tũcĩhooe,” **3** mũtikanaathĩkĩrĩre ndeto cia mũnabii ãcio, kana cia mũroti ãcio wa irooto; Jehova Ngai wanyu nĩkũmũgeria aramũgeria amenye kana nĩmũmwendete na ngoro cianyu ciothe na mĩoyo yanyu yothe. **4** Jehova Ngai wanyu nĩwe mũrĩrũmagĩra, na nĩwe mũrĩĩtagĩra. Menyagĩrĩrai maathani make na mũmathĩkagĩre; mũtungatagĩrei na mwĩġwatanagĩre nake. **5** Mũnabii ãcio kana mũroti ãcio no ngĩnya ooragwo, tondũ nĩahũnjĩte ãhoro wa kũremera Jehova Ngai wanyu, ãrĩa wamũrutire bũrũrĩ wa Mĩsirĩ, akĩmũkũura kuuma bũrũrĩ wa ãkomo; nĩageretie kũmũgarũra mwewhere njĩra rĩrĩa Jehova Ngai wanyu aamwathĩre mũrũmagĩrĩre. No ngĩnya mũnĩine ãũru ãcio wehere gatagatĩ-inĩ kanyu. **6** Mũrũ wa nyũkwa ãrĩa mũcĩaranĩrwo, kana mũrũguo kana mwarĩguo, kana mũtumia waku ãrĩa wendete, kana mũrataguo ãrĩa mũmĩranĩte ngoro nake angĩkũheenereria, akwĩre atĩrĩ, “Nĩtũthĩrĩ tũkahooe ngai ingĩ” (ngai irĩa wee kana maithe manyu matooi, **7** ngai cia andũ arĩa mamũthĩũrũrũkĩrĩre, marĩ ġũkuhĩ, kana marĩ kũraya, kuuma mwena ãmwe wa bũrũrĩ ngĩnya ãrĩa ãngĩ), **8**

ndukanetikire ūhoro ūcio wake, kana ūmūthikirīrie. Ndukanamūguire tha. Ndukanamūtige arī muoyo kana ūmūhithirīrie. **9** No nginya ūkaamūūraga. Guoko gwaku nīkuo gūgaakorwo kūrī kwa mbere ūhoro-inī ūcio wa kūmūūraga, gūcooke kūrūmīrīrwo nī moko ma andū arīa angī othe. **10** Mūhūūrei na mahiga nyuguto nginya akue, nī ūndū nīageretie kūmūgarūra amūrute njīra-inī ya Jehova Ngai wanyu ūria wamūrutire būrūrī wa Misiri, kuuma būrūrī wa ūkombo. **11** Hīndī iyo andū othe a Isiraeli nīmakaigua ūhoro ūcio nao nīmagetigīra, na gūtīrī mūdū gatagatī kanyu ūgeeka ūndū mūrū ta ūcio rīngī. **12** Mūngīkaigua ūhoro ūkīheanwo ūkonī itūūra rīmwe rīa marīa Jehova Ngai wanyu ekūmūhe mūtūūre kuo-rī, **13** atī andū aaganu nīmeyumīrītīe thīinī wanyu na makahitithia andū a itūūra rīao njīra, makameera atīrī, “Nītūthīī tūkahooe ngai ingī” (ngai iria inyuī mūtōō), **14** hīndī iyo no nginya mūkoorīrīria ūhoro ūcio, na mūthuthuurie na mūtūūrie wega biū. Mūngīona nīguo kūrī na kūmenyeke wega atī ūndū ūcio ūrī magigī ūguo nīwikīte thīinī wanyu-rī, **15** no nginya mūkooraga andū arīa othe matūūraga itūūra rīu na rūhiū rwa njora. Itūūra rīu nīmūkarīnīina biū, mūniine andū a rīo o na mahiū makuo. **16** Mūgaacookanīrīria indo ciothe iria ndahe cia itūūra rīu handū hamwe o kūu gatagatī ga kīhaaro gīa itūūra, mūcīne itūūra rīu biū hamwe na indo ciarīo cia gūtahwo, itūike igongona rīa njino rīrūtīrīwo Jehova Ngai wanyu. Rīgaatūūra rīrī rīanange nginya tene, na rītigaakwo rīngī. **17** Gūtīrī kīndū o na kīmwe kīa indo icio itūūrīrwo kūniinwo gīgaakorwo kīrī moko-inī manyu, nīgeetha Jehova atige gūcinwo nī marakara make mahiū; nake acooke amūguire tha, na amwīke maūdū ma ūtugi, na atūme mūingīhe, o ta ūrīa erīire maithe manyu ma tene na mwīhitwa, **18** nī ūndū wa gwatīkīra Jehova Ngai wanyu na kūmenyerera maathani make mothe marīa ngūmūhe ūmūthī, na gwīka maūdū marīa magīrīre maitho-inī make.

14 Inyuī nī inyuī ciana cia Jehova Ngai wanyu. Mūtikanetemange kana mwenjwo ihara ūthiū-inī nī ūndū wa mūdū mūkuū, **2** nīgūkorwo mūrī andū mamūrīrwo Jehova Ngai wanyu. Kuuma ndūrīrī-inī ciothe cia thī, Jehova nīamūthuurite mūtūike andū ake a bata. **3** Mūtikanarie kīndū o nakī kīrī thaahu. **4** Ici nīcio nyamū iria mwagīrīrwo kūrīa: nī ndegwa, na ng'ōndu, na mbūrī, **5** na thwariga, na thīiya, na thwara, na mbūrī ya werū, na ndoo, na ngondi, o na ng'ōndu cia irīma-inī. **6** No mūrīe nyamū o yothe īrī mahūngū maatūku na makarekania na nīcookagia ithagumia. **7** No rīrī, harī nyamū iria īcookagia ithagumia kana irī mahūngū maatūku marekanītīe biū, mūtikanarie ngamīra, kana mbūkū, kana ikami. O na gūtūika nīcookagia ithagumia, mahūngū ma cio tī maatūku, icio irī thaahu harī inyuī. **8** Nayo ngūrwe, o na akorwo mahūngū mayo nīmarekanītīe biū-rī, ndīcookagia ithagumia; iyo īrī thaahu harī inyuī. Mūtikanarie nyama ciacio kana mūhutie ciimba ciacio. **9** Thīinī wa nyamū ciothe iria itūūraga maaī-inī, no mūrīage irīa yothe īrī mathagu manyīitane na īrī ngaracū mwīrī. **10** No irīa yothe ītarī tūthagu na ngaracū, mūtikanamīrīe; nīgūkorwo

īrī thaahu harī inyuī. **11** No mūrīe nyoni o yothe īrīa ītarī thaahu. **12** No ici mūtikanarie: nderi, na ndiyū, na ndiyū iria njirū, **13** na hūngū īrīa ndune na mūthemba o wothē wa hūngū iria njirū, **14** na mūthemba o wothē wa mahuru **15** na ndundu īrīa īrī rūhīa, na ndundu īrīa īgambaga, na nyoni ya iria-inī īrīa īrī mathagu maraaya, na mūthemba o wothē wa rwīgī, **16** na gatundu karīa kaninī, na ndundu īrīa nene, o na ndundu īrīa njerū, **17** na ndundu ya werū, na rwīgī rūnene rūria rūrīaga thamaki, na nyoni ya iria-inī īrīa īrī ngingo ndaaya, **18** na karoga-ngunū, na mūthemba yothē ya cūcū-wa-njoka, na hudihuda, o na rūhuhu. **19** Tūnyamū tuothe tūrīa tūrī mathagu tūmbūkaga tūrī gitutu tūrī thaahu harī inyuī, mūtikanatūrīe. **20** No nyamū yothē īrī mathagu na ndīrī thaahu no mūmīrīe. **21** Mūtikanarie kīndū o na kīrīkū kīria mūgaakora gīkuite. No mūkihe mūdū wa kūngī ūria ūtūūraga itūūra-inī o rīothe rīa matūūra manyu, nake no akīrie, kana ūkīenderie mūrūrīrī. No inyuī mūrī andū maamūrīrwo Jehova Ngai wanyu. Mūtikanaruge koorī na iria rīa nyina. **22** Menyererai mūrutage gīcunjī gīa ikūmi kīa maciaro mothe ma mīgūnda yanyu mwaka o mwaka. **23** Rīagīrai gīcunjī gīa ikūmi kīa ngano yanyu, na ndibeī yanyu ya mūhihano, na maguta manyu, na marigithathi manyu na ndūūr cianyu cia ng'ombe na cia mbūrī mbere ya Jehova Ngai wanyu mūrī handū harīa agaathuura ha gūtūūria Rīitwa rīake, nīgeetha mwīrute gwītīgīra Jehova Ngai wanyu hīndī ciothe. **24** No rīrī, handū hau hangīkorwo nī haraihu mūno, na Jehova Ngai wanyu nīamūrathimite na mūtingīhota gūkuua gīcunjī kīanyu gīa ikūmi mūtware handū hau (nī ūndū handū hau Jehova agaathuura ha gūtūūria Rīitwa rīake nīhamūrāihīrīrie mūno-rī), **25** hīndī iyo mūgaakūūrania gīcunjī kīanyu gīa ikūmi na betha, na inyuī mūtware betha iyo handū harīa Jehova Ngai wanyu agaathuura. **26** Hūthīrai betha iyo na kūgūra kīria gīothe mūngīenda: ng'ombe, kana ng'ōndu, kana ndibeī o na kana kīndū kīgagatie gīa kūnyua, kana o kīndū gīothe kīria mūngīenda. Nīngī inyuī na andū a nyūmba cianyu mūkaarīra indo icio o hau mbere ya Jehova Ngai wanyu mūkenete. **27** Na mūtikanarekererie Alawī arīa matūūraga matūūra-inī manyu, nīgūkorwo matīrī gīthaka kana igai rīao ene. **28** Na rīrī, o mīaka itatū yathira, mūrutage icunjī cia ikūmi cia uumithio wanyu wothē wa mwaka ūcio, mūgaaciga kūu matūūra-inī manyu, **29** nīgeetha Alawī arīa matārī agaīre gīthaka kana igai rīao ene), na andū a kūngī, na ciana cia ngorīa, na atumia a ndigwa arīa matūūraga matūūra-inī manyu, magoockaga makarīa na makahūūna, nīguo Jehova Ngai wanyu amūrathimage wīra-inī wothē wa moko manyu.

15 Na rīrī, mīaka mūgwanja yathira, no nginya mūkarekanagīa mathīrī. **2** Ūndū ūcio mūrīwikaga ūū: mūkombithania o wothē nīarīrekanagīa thīirī o wothē ūrīa akombeire Mūsīraelī ūrīa ūngī. Ndakarandūra Mūsīraelī ūrīa ūngī thīirī kana mūrū wa ithe, nī ūndū ihinda rīa Jehova rīa kūrēkanīra mathīrī nīrīhūjanīrīo. **3** No mūrāndūre mūdū wa kūngī thīirī, no rīrī, no nginya mūrēkanīre thīirī o wothē ūrīa mūrū wa thoguo arī nago. **4** No rīrī, gūtīagīrīre gūkorwo na

mündü muthiini thiini wanyu, nigukorwo muri bururi-ini ucio Jehova Ngai wanyu ekumuhe mwigwatire utuike igai rianyu-ri, niakamurathima muno, 5 angikorwo nimugwathikira Jehova Ngai wanyu biu, o na mumenyagire kurumagira maathani maya mothe ngumuhe umuthi. 6 Nigukorwo Jehova Ngai wanyu niakamurathima ta uria eeraniire, na nimugakombagira nduriri nyingi, no inyu mitigaakombaga hari cio. Nimugaathaga nduriri nyingi, no cio itikamwathaga. 7 Kungigaakorwo na mündü muthiini gatagati-ini ka ariu a ithe wanyu ituura-ini o riothe kuu bururi-ini ucio Jehova Ngai wanyu ekumuhe-ri, mutikanamumirie ngoro, kana mutuike akari kuri muru wa ithe wanyu ucio muthiini. 8 No riri, ni kaba mumutamburukirie guoko, na mumukombithie kiria giothe akaabatario nikio. 9 Mwimenyerere mutikanagie na meciiria mooru, mukoiga atiri: "Mwaka wa mugwanja, mwaka uria wa kurekanira mathiiri uri hakuhi," nguo mutikagie na ngoro njuru, mwage gutaanahira muru wa ithe wanyu uria ubataire, kana mwage kumuhe kindu. Nake hendi iyo no akaire Jehova ni undu wanyu, na inyu nimukonwo mwihitie. 10 Heagai mündü ta ucio na utaana, na mwikage undu ucio na ngoro itari na uuru; na ni undu wa uguo-ri, Jehova Ngai wanyu niarimurathimaga mawira-ini manyu mothe, o na maundü-ini mothe maria murikaga. 11 Nikurikoragwo na andu athiini hendi ciothe bururi-ini. Ni undu ucio ngumwatha mutuike ataana kuri ariu a ithe wanyu, na kuri andu aria athiini o na abatari aria marikoragwo bururi-ini wanyu. 12 Muru wa ithe wanyu Muhibirania, ari mündü murume kana mündü-wa-nja, anguyendia kuri we na agitungatire miaka itandatu-ri, mwaka wa mugwanja wakinya no nginya ukaamurekereria athi. 13 Na riria ukaamurekereria, ndukanareke athi moko matheri. 14 Niumuhe indo na utaana kuuma ruuru-ini rwaku, o na kuuma kihuriro-ini giaku kia ngano o na kihihiro-ini kia ndibei. Ukaamuhe indo kuringana na uria Jehova Ngai waku akurathimite. 15 Ririkanaga ati o na we wari ngombo kuu bururi wa Misiri, no Jehova Ngai waku agigukura. Kiu nikio giatuma nguhe riathani riu umuthi. 16 No riri, ndungata yaku ingigakwira atiri, "Nii ndikwenda gugutiga," ni undu niikwendete na ikenda andu a nyumba yaku, na ni undu nyonaga gwaku gw kwegu-ri, 17 hendi iyo niugakinyiita mukuha, umitirikie gutu iri hau murango-ini, ituike ndungata yaku mutiurire wayo wothu. Uguo noguo ugeeka ndungata yaku ya mündü-wa-nja. 18 Ndukone taari undu uri hinya kurekereria ndungata yaku ithi, ni undu utungata uria gutungatire miaka iyo itandatu ni ta maita meeri ma mucaara wa mündü wa kwandikwo. Nake Jehova Ngai waku niarikurathimaga maundü-ini mothe maria urikaga. 19 Rutagira Jehova Ngai waku marigithathi mothe ma njamba kuuma nduru-ini ciaku cia ng'ombe na cia mburi. Ndukanatware marigithathi maku ma ndegwa wira-ini, na ndukanamure marigithathi maku ma ng'onde guoya. 20 O mwaka, wee na andu a nyumba yaku nimugacirragira mbere ya Jehova Ngai waku handu haria agaathuura. 21 Nyamu ingigakorwo iri na kauugu, ikorwo igithua kana iri ndumumu, kana ikorwo

na uugu o na uriku-ri, mutikanamirutire Jehova Ngai wanyu igongona. 22 Mukaamirira o kuu matuura-ini manyu. No irio ni aria mari na thaahu na aria matari na thaahu, o taari thiya kana thwaria maraaria. 23 No mutikarirage thakame; mitagei thi o ta maa.

16 Menyagirai mweri wa Abibu na mukunguyagire Bathaka ya Jehova Ngai wanyu, ni undu mweri-ini wa Abibu nguo aamurutire bururi wa Misiri kuri utuku. 2 Nimugathinjira Jehova Ngai wanyu igongona ria Bathaka ria nyamu kuuma ruuru-ini rwanyu rwa mburi kana rwa ng'ombe, muthinjire handu haria Jehova agaathuura ha gutuura Riitwa riake. 3 Mutikanamiriranire na migate mukire ndawa ya kumba, no ihinda ria mithenya mugwanja murie migate itari miimbie, ari yo migate ya minyamaro, ni undu mwoimire bururi wa Misiri na ihenya, na nigeetha matuku-ini mothe ma muoyo wanyu muririkanage muthenya ucio mwoimire bururi wa Misiri. 4 Ihinda ria mithenya mugwanja mutikanakorwo muri na ndawa ya kumba bururi-ini wanyu wothu. Mutikanareke nyama o ciothe cia iria mukuruta igongona hwa-ini wa muthenya wa mbere irare nginya rucini. 5 Mutikanathinjire igongona ria Bathaka ituura-ini o riothe kuria Jehova Ngai wanyu ekumuhe, 6 tiga o haria agaathuura ha gutuura Riitwa riake. Hau niho mukaarutira igongona ria Bathaka hwa-ini riria riua rithuaga, rituuke ria kuririkana ihinda riria mwoimire bururi wa Misiri. 7 Mukaaririhiria na muririre handu hau Jehova Ngai wanyu agaathuura. Ningi kwarooka gukia mucooke hema-ini cianyu. 8 Ihinda ria mithenya itandatu mukaariga migate itari miimbie, naguo muthenya wa mugwanja mugie na kungano kiamurirwo Jehova Ngai wanyu, na mutikarute wira o na uriku. 9 Taragai ciunia mugwanja kuuma mwambirira kugetha ngano iria itari ngethe. 10 Mucooke mukunguere Giathi gia Ciunia ni undu wa Jehova Ngai wanyu, na undu wa kuruta maruta ma kwiendera maringaine na irathimo iria Jehova Ngai wanyu amurathimite nacio. 11 Na mukenagire Jehova Ngai wanyu muri handu haria agaathuura ha gutuura Riitwa riake, inyu, na ariu anyu, na airitu anyu, na ndungata cianyu cia arume na cia andu-a-nja, na Alawii aria mari matuura-ini manyu, na andu a kungi, na ciana cia ngoriai, o na atumia a ndigwa aria matuuranagia na inyu. 12 Ririkanai ati mwar ngombo kuu bururi wa Misiri, na murumagire wega iria icio cia watho wa kurumirirwo. 13 Kunguyagirai Giathi gia Ithun mithenya mugwanja thuutha wa gucookereria maciaro maria moimite ihuhiro-ini cianyu cia ngano, na ihihiro-ini cianyu cia ndibei. 14 Kenagirai Giathi kiu kianyu, inyu, na ariu anyu, na airitu anyu, na ndungata cianyu cia arume na cia andu-a-nja, na Alawii, na andu a kungi, na ciana cia ngoriai, o na atumia a ndigwa aria matuura matuura-ini manyu. 15 Kunguyagirai Giathi kiu kiamurirwo Jehova Ngai wanyu ihinda ria mithenya mugwanja muri handu hau Jehova agaathuura. Nigukorwo Jehova Ngai wanyu niakamurathima magetha-ini manyu mothe, na mawira-ini mothe ma moko manyu, nakio gikeno kianyu nigikaiganira. 16 Arume othe anyu no nginya

makeyumiria mbere ya Jehova Ngai wanyu maita matatū o mwaka marī handū hau agaathuura: hīndī ya Giāthi kīa Migate itari Mīmbie, na ya Giāthi giā Ciumia, na ya Giāthi giā Ithūni. Gūtikanagie mūdū ūkoimira mbere ya Jehova moko matheri: **17** O ūmwe wanyu no nginya akarehaga kīheo kiringaine na ūria Jehova Ngai wanyu amūrathimite. **18** Mūgaathuura aciiri, o na anene a o mūhīriga kuuma mīhīriga-inī yothē yanyu o itūūra-inī o rīothe Jehova Ngai wanyu ekūmūhe, nao nīmagaatugira andū ciira wega. **19** Mūtikanahotomie ciira kana mūgē na gūthutūkania. Mūtikanamūkire ihaki, nīgūkorwo ihaki nīrītūmaga maitho ma mūdū mūgī matūike matumumu, na rīkoogomia ciugo cia mūdū ūria mūthingu. **20** Rūmagīrīrai kīhōoto kīo giiki, nīgeetha mūtūire muoyo na mwigwatire būrūri ūria Jehova Ngai wanyu ekūmūhe. **21** Mūtikanahaande gitugi kīa Ashera mwena-inī wa kīgongona kīria mūgaathondekera Jehova Ngai wanyu, **22** na mūtikanaake ihiga rīa kūhooyagwo, nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu niathūire maūdū macio.

17 Mūtikanarutire Jehova Ngai wanyu igongona rīa ndegwa kana rīa ng'ōndu īrī na kātūgū kana ūgū, nīgūkorwo ūndū ūcio ūrī thaahu harī Jehova. **2** Mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja ūtūuranagia na inyuī itūūra-inī rīmwe rīa kūrīa Jehova ekūmūhe, angīoneka agīka ūūru maitho-inī ma Jehova Ngai wanyu na ūndū wa gūthūkia kīrīkanīro giake, **3** na agakararia rīathani riakwa akahooya ngai ingi, na agacinamīrīra kana akainamīrīra rīūa, kana mweri, kana njata cia matu-inī, **4** na mūmenyithio ūhoro ūcio-rī, hīndī iyo no nginya mūgaatūria ūhoro ūcio wega. Kūngīkorwo ūhoro ūcio nī wa ma, na hakorwo na ūira atī ūndū ūcio ūrī thaahu nīwikitwo thīnī wa Isīraeli, **5** oyai mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja ūcio wīkīte ūndū ūcio mūūru mūmūtware kīhingo-inī giā itūūra rīanyu inene na inyuī mūmūhūre na mahiga nyuguto nginya akue. **6** Na ūndū wa ūira wa andū eerī kana atatū, mūdū no oragwo, no gūtīrī mūdū ūkooragwo na ūndū wa ūira wa mūdū ūmwe. **7** Moko ma aira acio no nginya makorwo marī ma mbere ūhoro-inī ūcio wa kūmūūragā, na thuutha ūcio marūmīrīrwo nī moko ma andū arīa angī othe. No nginya mūniine ūūru ūcio wehere gatagati-inī kanyu. **8** Kūngīkaagīa maciira magooti-inī manyu mūtangīhota gūtua, marī ma ūiti wa thakame, o na ma gūtūithania mūdū na mūdū ūria ūngī, kana mūdū ūhūūrite ūria ūngī, matwaragei handū harīa Jehova Ngai wanyu agaathuura. **9** Thīī kūrī Alawii arīa athīnjīrī-Ngai, na kūrī mūtūithania ciira ūria ūrī wīra-inī ihinda rīu. Mūmoorie ūhoro ūcio nao mamuonie ūria ciira ūcio wagīrīre gūtūuo. **10** No nginya mwīke kūrīngana na matua marīa makaamūhe mūrī handū hau Jehova agaathuura. Menyagīrīrai mwīkage ūria wothē marīmūwathaga mwīke. **11** Ikagai kūrīngana na watho ūria mamūrūtite, na mūrīmīrīre matua mao marīa mekūmūhe. Mūtikanehūgūre mwena wa ūrīo kana wa ūmotho, mūtigane na ūria mamwīrīte. **12** Mūdū ūria ūngīonania kūnyarara mūtūithania ciira kana mūthīnjīrī-Ngai, ūria ūrūgagama agitungatīra Jehova Ngai wanyu, no nginya ooragwo. No nginya mūniine ūūru ūcio wehere Isīraeli. **13** Andū othe nīmakaigua

ūhoro ūcio nao metīgīre, na matigacooka gūkorwo marī na kūnyararo rīngī. **14** Rīria mūgaathīī būrūri ūria Jehova Ngai wanyu ekūmūhe, na mūkorwo mūwīgwatīre na mūgaatūūra kuo, na muuge atīrī, “Rekei tūgie na mūthamaki wītū ta ndūrīrī iria ciothe itūthiūrūkīrie,” **15** Menyererai wega mūgaathuura mūthamaki ūria Jehova Ngai wanyu amwamūrīre. No nginya akoima gatagati-inī ka arīu a ithe wanyu. Mūtīgathuure mūdū na kūngī atūike mūthamaki wanyu, mūdū ūtarī mūrū wa thoguo Mūisīraeli. **16** Mūthamaki ūcio, o nake ndakaneingīhīrie mbarathi, kana atūme andū macooke būrūri wa Misiri makamūgītīrīre ingī, nīgūkorwo Jehova amwīrīte atīrī, “Mūtikanacooke na thuutha, mūgere njira iyo rīngī.” **17** Nake ndakanahīkie atumia aingī, nīguo ngoro yake ndikanagarūrūke. Nīngī ndakaneingīhīrie betha na thahabu. **18** Rīria agaakarīra gītī giake kīa ūthamaki, akoya ibuku rīa gīkūnjo, eyandīkire watho ūyū, aūrūtite ibuku-inī rīria rūmīte harī athīnjīrī-Ngai, arī o Alawii. **19** Narīo ibuku rīu nīaikarage narīo, arīthomage matukū marīa mothe egūtūūra muoyo nīguo erutage gwītīgīra Jehova Ngai, na arūmagīrīre wega ciugo ciothe cia watho ūyū na rīrīra cia watho wa kūrūmagīrīrwo, **20** na ndagetuage mwega gūkīra arīu a ithe agarūrūke mwena wa ūrīo kana wa ūmotho atigane na watho. Hīndī iyo, we na njīaro ciake nīmagaathamaka ihinda iraaya ūthamaki-inī wake kīu Isīraeli.

18 Athīnjīrī-Ngai, arīa Alawii, hamwe na mūhīriga ūcio wothē wa Lawi, matikagīa na gīthaka kana igai hamwe na andū a Isīraeli arīa angī. Magaatūūragio nī indo iria irutīrīrwo Jehova cia igongona rīa njīno, nīgūkorwo rīu nīrīo igai rīao. **2** Matikagaya igai gatagati ka arīu a ithe wao; nīgūkorwo Jehova nīwe igai rīao, o ta ūria aamerīre. **3** Indo ici nīcio athīnjīrī-Ngai magīrīrwo nī kūheagwo ciūmīte kūrī andū arīa marīrutaga igongona rīa ndegwa kana rīa ng'ōndu: nī guoko, na thīīa cīerī, na nyama cia nda. **4** No nginya mūmaheage maciira ma mbere ma ngano yanyu, na ma ndibei yanyu ya mūhīhano, na maguta, o na guoya wa mbere wa ng'ōndu cīanyu cīenjwo, **5** nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīamathuurīte hamwe na njīaro ciao kuuma harī mīhīriga yanyu yothē, nīgeetha marūgamage magatungataga thīnī wa Rītwa rīa Jehova hīndī ciothe. **6** Mūlawii angīthaama, oime kūrīa atūūragā itūūra-inī rīmwe rīa matūūra manyu thīnī wa Isīraeli, na oke endete mūno gūkīnya handū harīa Jehova agaathuura-rī, **7** no atungate thīnī wa rītwa rīa Jehova Ngai wake, o ta Alawii arīa angī arīa matungataga hau mbere ya Jehova. **8** Nake akaagīrwo indo cīganane na cia arīa angī, o na gūtūika nīamūkīrīte mbeeca cīumanīte na kwendia indo cia nyūmba yao. **9** Rīria mūgaathīī būrūri ūria Jehova Ngai wanyu ekūmūhe, mūtikanerute maūdū ma kwīgerekania na mīthiire īrīa īrī magigī ya ndūrīrī iria īrī kuo. **10** Rekei gūtikanoneke mūdū thīnī wanyu ūkūruta igongona rīa gūcina mūrīū kana mwarī, kana ūkūrīgūra, kana ūkūrōgana, kana mūtūirīa wa nyoni ya mūdū, kana mūdū-mūgo, **11** kana mūrōgani wa ithitū, kana mūdū ūrī na maroho ma kūragūra, kana mūrōgi, o na kana mūdū ūkaragūra na maroho ma andū akuū.

12 Mündü ūria wikaga maündü macio nionagwo ari magigi ni Jehova, na ni undü wa maündü macio mari magigi, nikio Jehova Ngai wanyu ekurutürüra ndüriri icio ciehere mbere wanyu. **13** Inyuü no nginya mütiuke andü matari ūcuuke mbere ya Jehova Ngai wanyu. **14** Ndüriri iria mugaatunya bürüri-ri, niithikagiriaria arogi na andü ari maragüraga. No inyuü, Jehova Ngai wanyu ndamwitikiritie gwika ūguo. **15** Jehova Ngai wanyu niakamütüma münabii o ta ni kuma hari ariü a thoguo. No nginya mümüguage. **16** Nigukorwo ūguo niguo mworirie Jehova Ngai wanyu mürü kuu Horebu müthenya ūria muonganite, riria mwoigire atiri, “Ndükareke tüigue mugaambo wa Jehova Ngai witü, kana tuone mwaki ücio münene ringi, nigeetha tütigakue.” **17** Jehova aanjiriire atiri: “Üguo moiga ni wega. **18** Ningamarahürüra münabii o tawe oime thiini wa ariü a ithe wao; na nungekira ciugo ciakwa kanua gake, nake niakameera ūria wotho ngaamwatha. **19** Mündü o wotho ūkaarega küigua ciugo ciakwa iria münabii ücio akaaria thiini wa riitwa riakwa-ri, ni mwene ni ni ngamüria ühoro ücio. **20** No riri, münabii ūria ūkaaria undü o na irikü na mwigerero akigwetaga riitwa riakwa, oige undü itamwathite, kana münabii ūria ūkaaria akigwetaga riitwa ria ngi ingi, no nginya akooragwo.” **21** Mwahota kwiyüria atiri, “Tüngikimenya atia riria ndümiriri itaaritio ni Jehova?” **22** Undü ūria münabii angaria riitwa-ini ria Jehova, naguo undü ücio wage kuoneka kana kühinga, iyo ni ndümiriri itaaritio ni Jehova. Münabii ücio aaritie na mwigerero. Mütikanamwitigire.

19 Riria Jehova Ngai wanyu agaakorwo aniinite ndüriri iria ekümühe bürüri wacio, na riria na inyuü mugaakorwo mürikitie küingata ndüriri icio, na mugaatüura matüura ma cio na nyumba ciacio, **2** händi iyo nimumkamüra matüura matatü mari handü gatagati ka bürüri ūria Jehova Ngai wanyu ekümühe müwígwatire. **3** Mugaathondeka barabara cierekeire matüura macio, naguo bürüri ücio Jehova ekümühe ütiuke igai rianyu, müwatüre icunji ithatü, nigeetha mündü o wotho üngiüraga mündü oragire kuo. **4** Üyü niguo watho ükonii mündü ūria üngiüraga mündü üngi na oorire kuo niguo ahonokie muoyo wake, nake ni mündü ūria üngiüraga mündü wa itüura riake ataciiriire gwika undü ücio, na akorwo ndamüthüre mbere iyo. **5** Ta riria mündü angithii mütiti mari na mündü wa itüura riake makoine ngü, na akihüria ithanwa ateme müti-ri, ithanwa riruke, rirüuge, riringe mündü ücio wa itüura riake, rimüürage. Mündü ücio no orire itüura rimwe ria macio niguo ahonokie muoyo wake. **6** Angiaga gwika ūguo-ri, mürihaniria wa thakame ahota güthingatana nake ari na marakara amünyite, angikorwo itüura ria küürüro niriirahiriire müno, amüürage o na gütiuka ndagiriire küüragwo ni undü ndaathüre mündü ücio mbere iyo. **7** Küu nikio gütiü kiria giätüma ndimwathe mwiyamürire matüura manene matatü ma küürirwo. **8** Jehova Ngai wanyu angikongerera mihaka ya bürüri wanyu o ta ūria erüre maithe manyu na mwihitwa, amühe bürüri wotho riria aameriire, **9** ni undü wa ūria mugaakorwo mümenyereire wega maathani maya

ndiramwatha ümüthi, ati mwendage Jehova Ngai wanyu, na müthiage na njira ciake händi ciothe, händi iyo nimumkamüra matüura mangi matatü ma küürirwo. **10** Mügeeka ūguo nigeetha gütkanaitwo thakame ya mündü ütarü na üuru bürüri-ini wanyu, ūria Jehova Ngai wanyu ekümühe ütiuke igai rianyu, na ningi nigeetha mütikagie na mahitia ma güita thakame. **11** No mündü angikorwo athüre mündü wa itüura riake, nake amuoherie njira-ini, amütharikire amüürage, acooke orire itüura-ini rimwe ria macio-ri, **12** athuuri a itüura riake nimumkamütümanira, arehwo kuuma küu itüura-ini, mamüneane küri mürihaniria wa thakame niguo ooragwo. **13** Mütikanamüigüire tha. No nginya müniine wihia wa üti wa thakame itari na üuru bürüri-ini wa Isiraeli, nigeetha maündü manyu magiriire. **14** Mündü ndakaneherie ihiga ria mühaka ria mündü ūria mariganitie, riria rihaaandirwo ni ari maarü mbere wanyu igai-ini riria mikaamükira bürüri-ini ūria Jehova Ngai wanyu ekümühe müwígwatire. **15** Müira ümwe ti müiganu wa gütiima mündü atuürwo ni undü wa ngero kana wa ihitia riria angikorwo ekite. No nginya ühoro ütuuo ni wa ma na undü wa üira wa andü eerü kana atatü. **16** Müira üri na rüthüüro angirügama güthitangira mündü ngero, **17** andü acio eerü magite na ngarari, no nginya marügame hari Jehova, mbere ya athinjiri-Ngai na aciirithania ari magakorwo makiruta wira ihinda-ini riu. **18** Aciirithania acio no nginya matüirie ühoro na küyo, na müira ücio angioneke ni wa maheeni, niaraigirira müru wa ithe kigeeno-ri, **19** händi iyo mümwike o ta ūria aciiriire gwika müru wa ithe. No nginya müniine üuru ücio thiini wanyu. **20** Andü ari angü nimumkaigua ühoro ücio nao metigire, naguo undü ücio müuru ndügacooka gwikwo ringi thiini wanyu. **21** Mütikanauge tha; muoyo uumage muoyo, na riitho riumage riitho, na igero riumage igego, na guoko kuumage guoko, o na kügürü kuumage kügürü.

20 Riria mugaathii kürüa na thü cianyu na muone iri na mbarathi na ngaari cia ita na mbütü cia ita nyingi gükira cianyu, mütikanaciitigire, ni undü Jehova Ngai wanyu, ūria wamürutire bürüri wa Misiri, agaakorwo hamwe na inyuü. **2** Riria mugaakorwo mükühiriire güthii mbaara, müthinjiri-Ngai niagakuhiriaria mbütü cia ita na aciiriire. **3** Aciire atiri, “Thikiriria wee Isiraeli, ümüthi ni ügüthii mbaara-ini ükarüe na thü ciaku. Ndügakue ngoro kana witiigire na ndükamake kana üinaine üri mbere yacio. **4** Nigukorwo Jehova Ngai waku niwe ügütwarana nawe niguo akürüriire küri thü ciaku, akühootanire.” **5** Anene nao nimumkoria mbütü ya ita atiri: “Ni hari mündü wakite nyumba njerü na ndamirügüritie? Niarekwo acooke müci, ndagakuire mbaara-ini, nake mündü üngi atuike wa kümirügüria. **6** Ni hari mündü ühaandite mügünda wa mithabibü na ndambiriire gükenera matunda maguo? Niarekwo ainüke ndagakuire mbaara-ini nake mündü üngi atuike wa gükenera matunda macio. **7** Ni hari mündü marikaniiire na mündü-wa-nja ati niekümühikia na ndamühikite? O nake ni ainüke ndagakuire mbaara-ini nake mündü-wa-nja ücio ahikio

nĩ mündũ ũngĩ.” **8** Ningĩ anene nĩmagacooka morie atĩrĩ, “Nĩ harĩ mündũ ũretigĩra kana agakua ngoro? Ūcio nĩarekwo ainũke nĩgeetha ariũ a ithe o nao matigakue ngoro.” **9** Rĩria anene makaarĩkia kwarĩria mbũtũ cia ita-rĩ, nĩmagathuura anene a ita a gũtongoria mbũtũ icio. **10** Rĩria mũkaambata mũkahũire itũũra inene, mũkaamba kũũria andũ a rĩo metikĩre kũgĩ thayũ. **11** Mangigetĩkĩra na mahĩngũre ihingo ciao-rĩ, andũ a itũũra rĩu othe magaatũka a kũrutithio wĩra na hinya, mamũrutagĩre wĩra. **12** Mangĩkaarega kũgĩ thayũ na mambĩrĩrie kũrĩa na inyuĩ, mũgaathiũrũrũkĩria itũũra rĩu. **13** Rĩria Jehova Ngai wanyu akaarĩneana moko-inĩ manyu-rĩ, mũkooraga arũme othe arĩa marĩ thĩĩnĩ warĩo. **14** No ha ũhoro wa andũ-a-nja, na ciana, na mahiũ, o na kindũ kirĩa kĩngĩ gĩothe kirĩ thĩĩnĩ wa itũũra rĩu, no mũcitahe itũike cianyu. Na rĩrĩ, no mũhũthĩre indo icio Jehova Ngai wanyu amũheete kuuma kũrĩ thũ cianyu. **15** Ūguo nĩguo mũgeeka matũũra manene mothe marĩa marĩ kũraya na kũria mũrĩ no ti ma ndũrĩrĩ iria irĩ gũkuhĩ na inyuĩ. **16** No rĩrĩ, thĩĩnĩ wa matũũra manene ma ndũrĩrĩ marĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe matũike igai rĩanyu, mũtikanatigie kindũ o nakĩ, kĩlĩhagia kana kirĩ muoyo. **17** Mũkaamaniina biũ; andũ a Ahitĩ, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivi, na Ajobusi o ta ũria Jehova Ngai wanyu aamwathĩte. **18** Kwaga ũguo nĩmakamũruta kũrũmĩrĩra maũndũ mothe marĩ magĩgi marĩa mekaga makĩhooya ngai ciao, na inyuĩ nĩmũkehĩria Jehova Ngai wanyu. **19** Mũngĩgaakorwo mũthiũrũrũkĩrie itũũra ihinda iraa, mũkirĩthũũra nĩguo mũrĩtahe, mũtikanathũkangie mĩti yarĩo na kũmĩtemanga na ithanwa, nĩ ũndũ no mũrĩe matunda mayo. Mũtikanamĩteme. Mĩti ya gĩthaka ikĩrĩ andũ, atĩ nĩguo mũmĩthiũrũrũkĩrie? **20** No rĩrĩ, no mũteme mĩti rĩria mũkũmenya atĩ ti ya matunda, na mũmĩtũmĩre gũwithondekera mwĩgitio wa rũirigo nginya itũũra rĩu rĩrarũia na inyuĩ rĩgwe.

21 Mündũ angĩkooneka oragĩtwa, na akorwo akomete gĩthaka-inĩ kũu bũrũri ũcio Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũwĩgwatĩre, na kwage kũmenyeka mündũ ũria ũmũũragĩte-rĩ, **2** athuuri anyu na aciirithania nĩmakoiimagara magathime itĩĩna rĩa kuuma harĩa mwĩrĩ ũrĩ nginya matũũra-inĩ marĩa marĩ hakuhĩ nago. **3** Ningĩ athuuri a itũũra rĩria rikuhĩrĩrie mũno na harĩa mwĩrĩ ũcio ũrĩ nĩmakanyĩita moori itarĩ yarutithio wĩra na itarĩ yohwo icookĩ, **4** nao mamiũkũrũkie gĩtuamba-inĩ gĩtarĩ kiarĩmwo kana gĩkahaandwo, na kirĩ na karũũĩ gegũtherera. Nĩmakoinĩra moori iyo ngingo kũu gĩtuamba-inĩ kũu. **5** Nao athĩnjĩri-Ngai, o acio ariũ a Lawĩ, nĩmakeyumĩria nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩamathuurĩte nĩguo matungatage na makarathimana makĩgwetaga rĩtwa rĩa Jehova na magatuithanagia maciira ma andũ arĩa marĩ na ngarari o na ma andũ maangĩria. **6** Ningĩ athuuri othe a itũũra rĩria rikuhĩrĩrie mũno harĩa mwĩrĩ ũcio ũrĩ nĩmagethamba moko igũrũ rĩa moori iyo yunĩtwa ngingo o kũu gĩtuamba-inĩ, **7** na moige atĩrĩ, “Moko maitũ timo maaitire thakame ĩno, o na kana maitho maitũ makiona ũndũ ũcio ũgĩkwwo. **8** Itĩkĩra horohio ĩno nĩ ũndũ wa andũ aku a Isiraeli, arĩa Wee Jehova

ũkũũrĩte, na ũtĩge kũmatua ahĩtia ũndũ-inĩ wa thakame ĩno wa mündũ ũtarĩ na ũũru.” Nayo thakame iyo ĩitĩtwo nĩĩkahoroherio. **9** Nĩ ũndũ ũcio nĩmũgetheria ihĩtia-inĩ rĩu rĩa gũita thakame wa mündũ ũtarĩ na ũũru, kuona atĩ nĩmwĩkĩte ũndũ ũria wagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova. **10** Rĩria mũngĩthĩ kũrĩa na thũ cianyu, nake Jehova Ngai wanyu acirekererie moko-inĩ manyu mũcitahe-rĩ, **11** mũngĩcooka muone thĩĩnĩ wa andũ acio atahe harĩ na mündũ-wa-nja mũthaka na ũmwe wanyu aguucĩrĩrio nĩwe, no amũhikie atũike mũtumia wake. **12** Nĩakamũinũkia gwake mũciĩ acooke atũme enjwo mũtwe na arenge ndwara **13** na arute nguo iria eekĩrĩte rĩria aatahagwo. Thuutha wa gũikara gwake mũciĩ na acakairĩe ithe na nyina ihinda rĩa mweri mũgĩma-rĩ, hĩndĩ iyo no athĩ harĩ we, atũike mũthuuri wake nake atũike mũtumia wake. **14** Angĩkaaga gũkenio nĩwe, nĩakamwĩtĩkĩria athĩ o kũria guothe angĩenda. Ndakanamwendie kana amũtue ngombo, kuona atĩ nĩamwagithĩte gĩtĩio. **15** Mündũ angĩkorwo na atumia eerĩ, na akorwo endete ũmwe na akaaga kwenda ũcio ũngĩ, na eerĩ mamũciarĩre ciana cia ihĩĩ, no mwana wa irigithathi akorwo nĩ wa mũtumia ũria atendete-rĩ, **16** angĩkorwo akĩgaĩra ariũ ake indo, ndakanaheane kihooto kĩa irigithathi kũrĩ mũriũ wa mũtumia ũria eendete, handũ ha kũhe mũriũ ũria arĩ we irigithathi kũna, mũriũ ũcio wa mũtumia ũria atendete. **17** No nginya onanie atĩ mũriũ ũcio wa mũtumia ũcio atendete nĩwe irigithathi na ũndũ wa kũmũhe indo maita meeri thĩĩnĩ wa indo iria ciothe arĩ nacio. Mũriũ ũcio nĩwe kionereria kĩa mbere kĩa hinya wa ithe. Kihooto kĩa mwana wa irigithathi nĩ gĩake. **18** Mündũ angĩkaagĩra na mũriũ ũtangĩguwa na mũremi, ũtaathĩkagĩra ithe na nyina, na ũtangĩmaigua o na mamũhũũra-rĩ, **19** ithe na nyina nĩmakamũnyĩita mamũtware kũrĩ athuuri hau kihingo-inĩ gĩa itũria. **20** Nao meere athuuri atĩrĩ, “Mũriũ ũyũ witũ ndatũiguaga na nĩ mũremi, ndangĩtawathĩkĩra. Atũũraga arĩ mũmaramari na arĩ mũriũ.” **21** Hĩndĩ iyo andũ othe a itũũra nao nĩmakamũhũũra na mahiga nyuguto nginya akue. No nginya mũniĩne ũũru ũcio wehere gatagati-inĩ kanyu. Ūhoro ũcio nĩũkaiguwo nĩ andũ a Isiraeli othe nao meetigĩre. **22** Mündũ angĩhĩa wĩhia ũngĩtũma ooragwo, nake ooragwo na mwĩrĩ wake ũcuurio mũtĩ igũrũ-rĩ, **23** mũtikanareke mwĩrĩ ũcio ũraare mũtĩ igũrũ ũtũkũ ũcio wothe. Tigĩrĩrai nĩ mwamũthika mũthenya o ro ũcio, tondu mündũ o na ũrĩkũ mũcuurie mũtĩ-inĩ nĩ mũrume nĩ Ngai. Mũtikanathaahie bũrũri ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe itũike igai rĩanyu.

22 Ūngĩkoona ndegwa kana ng'ondũ wa mũrũ wa ithe wanyu yũrĩte, ndũkamĩtiganĩrie, no tigĩrĩra wona nĩwamĩcookia kũrĩ we. **2** Mũrũ wa ithe wanyu ũcio angĩkorwo ndaikaraga hakuhĩ nawe, kana ũngĩkorwo ndũmũĩ, ũkaamĩtware gwaku mũciĩ nginya rĩria agooka kũmĩcaria; hĩndĩ iyo ũmũcookerie. **3** Ūgeeka o ũguo, ũngĩkoona ndigiri ya mũrũ wa thoguo, kana kabuti gake, kana o kindũ gĩothe atete, ndũkanetue ta ũtacionete. **4** Ūngĩkoona ndigiri ya mũrũ wa thoguo, kana ndegwa yake igũite njĩra-inĩ, ndũkanamĩtiganĩrie; mũteithĩrĩrie kũmĩrũgamia. **5** Mündũ-wa-nja ndakanemhũ nguo

cia arūme, kana mündū mūrūme ehumbe nguo cia andū-a-nja, nīgukorwo Jehova Ngai wanyu niathūire mündū o wothē wikaga ūguo. **6** Iṅgagakorera gitara kĩa nyoni mūkĩra-inĩ wa njĩra, kĩrĩ mĩtĩ igūrũ kana kĩrĩ thĩ, nayo nyoni iyo ikorwo ikomereirie tũciui twayo kana matumbĩ, ndũkanoe nyoni iyo na tũciui twayo. **7** No woe tũciui, no no nginya ūkaarekereria nyina yũmbũke, nĩgeetha wonage maĩndũ mega na itũũre hĩndĩ ndaaya. **8** Hĩndĩ irĩa ūngĩaka nyũmba njerũ, ūkaamĩkĩra rũirigo rũmĩthiũrũkĩrie igūrũ nĩgeetha ndũkarehithirie andũ a nyũmba yaku ūũru wa ūiti wa thakame, mündũ angĩkaagũ kuumu nyũmba igūrũ. **9** Ndũkahaande mbegũ cia mĩthemba ĩrĩ mũgũnda waku wa mĩthabibũ; ūngĩgeeka ūguo nĩũgathaahia mĩmera irĩa ūhaandite, o na maciaro ma mũgũnda ūcio wa mĩthabibũ. **10** Ndũkanarĩmĩthie ndegwa na ndigiri ciohanĩtio mũraũ ūmwe. **11** Ndũkanehumbe nguo cia guoya wa ng'ondũ na cia gatani cioathanĩtio hamwe. **12** Ohagĩrĩra ciohe cia ndigĩ mĩthia-inĩ irĩa ĩna ya kabutĩ karĩa wĩhumbaga. **13** Mündũ angĩhikia mĩtũmia na thuutha wa gũkoma nake acooke amũthũũre, **14** na aarie ndeto cia kũmũcambia, nake amũthũkĩrie rĩitwa, oige atĩrĩ, "Ndahikirie mĩtũmia ūyũ, no rĩrĩ, ndamũkuhĩrĩra ndionire imenyithia cia atĩ nĩ mũĩritũ gathirange," **15** hĩndĩ iyo ithe na nyina nĩmagatwara maĩndũ ma kuonania atĩ nĩ mũĩritũ gathirange harĩ athuuri hau kĩhingo-inĩ gĩa itũũra. **16** Ithe wa mũĩritũ nĩakeera athuuri atĩrĩ, "Ndaheanire mũĩritũ wakwa ahikio nĩ mündũ ūyũ, no rĩrĩ, rĩu nĩamũthuurĩte. **17** Nĩamũcambĩte akoiga atĩrĩ, 'Ndakiorũ mwarĩguo arĩ mũĩritũ gathirange.' No rĩrĩ, ici nĩcio imenyithia cia kuonania atĩ mũĩritũ wakwa arĩ mũĩritũ gathirange." Hĩndĩ iyo aciari a mũĩritũ ūcio nĩmagatambũrũkia gĩtambaya kũu mbere ya athuuri a itũũra, **18** nao athuuri acio nĩmakanyĩta mündũ ūcio māmũherithie. **19** Nĩmakamwĩtia thĩnjo ya cekerĩ igana rĩmwe cia betha, macineane kũrĩ ithe wa mũĩritũ, nĩ ūndũ mündũ ūcio nĩacambĩtie mũĩritũ gathirange wa Isiraeli. Mũĩritũ ūcio agaathĩĩ na mbere gũtuĩka mĩtũmia wake; ndakanamũte matukũ mothe marĩa egũtũũra muoyo. **20** No rĩrĩ, kũngĩgaatuĩka atĩ thitango iyo nĩ ya ma, na kwage kĩmenyithia gĩa kuonania atĩ mũĩritũ ūcio aarĩ gathirange, **21** nĩakarehwo mũrango-inĩ wa nyũmba ya ithe, nao arũme a itũũra rĩake nĩmakamũhũũra na mahĩga nyuguto nginya akue. Nĩekĩte ūndũ wa thoni thĩĩnĩ wa Isiraeli nĩkũhũũra ūmaraya arĩ o nyũmba gwa ithe. No nginya mũniine ūũru ūcio wehere gatagatĩ-inĩ kanyu. **22** Mündũ mūrũme angĩnyĩitwo akomete na mĩtũmia wa mündũ ūngĩ, o eerĩ, mündũ mūrũme ūcio na mĩtũmia ūcio, no nginya makue. No nginya mũniine ūũru ūcio wehere Isiraeli. **23** Mündũ angĩcemanĩa na mũĩritũ gathirange itũũra-inĩ orĩtio ahikio, na mündũ ūcio akome nake, **24** nĩmũkamanyĩta eerĩ, mũmoimagarie kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu, mũmahũũre na mahĩga nyuguto nginya makue; mũĩritũ ūcio akooragwo tondũ aarĩ thĩĩnĩ wa itũũra na ndoigire mbu nĩguo ateithio, nake mündũ mūrũme ūcio akooragwo tondũ wa gũthũkia mĩtũmia wa mündũ ūngĩ. No nginya mũniine ūũru wehere gatagatĩ-inĩ kanyu. **25** No rĩrĩ, mündũ mūrũme angĩcemanĩa na mũĩritũ ūrĩtio ahikio

arĩ na kũu njĩ ya itũũra, na amũnyĩite na hinya, mündũ mūrũme ūcio wikĩte ūguo nowe wiki ūgaakua. **26** No rĩrĩ, mũĩritũ ūcio mũtikanamwikĩe ūndũ; ndeekĩte rĩhĩa rĩa gũtũma ooragwo. Ūndũ ūcio nĩ ta wa mündũ ūrĩa ūtharikagĩra akooraga mündũ wa itũũra rĩake, **27** nĩgũkorwo mündũ ūcio aacemanĩrie na mũĩritũ ūcio na kũu njĩ ya itũũra, o na gũtuĩka mũĩritũ ūcio ūrĩtio nĩoigire mbu, hatĩari na mündũ wakũmũteithũra. **28** Mündũ angĩcemanĩa na mũĩritũ gathirange ūtoorĩtio ahikio, amũnyĩite na hinya nao mamenyeke-rĩ, **29** mündũ ūcio nĩakarĩha ithe wa mũĩritũ ūcio cekerĩ mĩrongo ĩtano cia betha. Mündũ ūcio no nginya ahikie mũĩritũ ūcio, nĩgũkorwo nĩamũthũkĩtie. Ndakanamũte matukũ mothe marĩa egũtũũra muoyo. **30** Mündũ mūrũme ndagĩrĩrwo nĩkũhikia mĩtũmia wa ithe; ndakananonĩrithie ūrĩrĩ wa ithe.

23 Gũtĩrĩ mündũ mũhakũre na ūndũ wa kũhĩhinywo kana gũtinio kĩĩga gĩake gĩa ūciari ūgaatoonya kĩũngano-inĩ kĩa Jehova. **2** Gũtĩrĩ mwana ūciarĩtwo kuuma ūhiki-inĩ mũgĩrie, kana mündũ o wothē wa rũciaro rwake ūgaatoonya kĩũngano-inĩ kĩa Jehova, o nginya rũciaro rwa ikũmĩ. **3** Gũtĩrĩ Mũamoni kana Mũmoabi, kana mündũ o wothē wa rũciaro rwake, ūgaatoonya kĩũngano-inĩ kĩa Jehova, o nginya rũciaro rwa ikũmĩ. **4** Nĩgũkorwo matĩgana gũũka kũmũtũnga na mĩgate na maaĩ mũrĩ njĩra mũkũma bũrũri wa Misĩri, na nĩngĩ nĩmarĩhire Balamu mũĩrũ wa Beorĩ kuuma Pethorĩ kũu Mesopotamĩa nĩguo oke amũrũme. **5** O na kũrĩ o ro ūguo-rĩ, Jehova Ngai wanyu ndaigana gũthĩkĩrĩria Balamu, no aagarũrĩre kĩrũmĩ kũu gĩgĩtuĩka kĩrathimo harĩ inyuĩ, nĩ ūndũ Jehova Ngai wanyu nĩamwendete. **6** Mũtikanagĩe kĩrĩko gĩa gũtũũra ūrata nao hĩndĩ irĩa yothē mũgũtũũra muoyo. **7** Mũtikanamene Mũedũmo nĩgũkorwo nĩ mũrũ wa ithe wanyu. Mũtikanamene Mũmisĩri, nĩ ūndũ nĩmwatũire mũrĩ ageni bũrũri wake. **8** Andũ a rũciaro rwa gatatũ arĩa magaacĩarwo nĩo, no matoonye kĩũngano-inĩ kĩa Jehova. **9** Hĩndĩ irĩa mũngĩamba kambĩ mũng'ethanĩire na thũ cianyu, mũtĩkahutanie na kĩndũ kĩrĩ thaahu. **10** Mündũ mūrũme ūmwe thĩĩnĩ wanyu angĩkorwo nĩathaahĩte nĩ ūndũ wa ūndũ ūrĩa ūmũkorere itũkũ, nĩakoima na kũu njĩ ya kambĩ aikare kuo. **11** No rĩrĩ, gwatua gũtũka nĩethambe, na rĩũa rĩgĩthũa no acooke kambĩ-inĩ. **12** Thondekai handũ njĩ ya kambĩ harĩa mũrĩthĩiiga gwĩteithia. **13** Harĩ indo cianyu cia wĩra-rĩ, gĩagai na kĩndũ gĩa gũcimbaga nakĩo, na rĩrĩa mündũ athĩ gwĩteithia, akenja irima agathĩka kĩoro gĩake. **14** Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩaceraceeraga kũu kambĩ-inĩ wanyu nĩguo amũgĩfĩre na aneane thũ cianyu kũrĩ inyuĩ. Kambĩ wanyu no nginya itũũke theru, nĩgeetha ndakananoone ūndũ ūtagĩrĩre gatagatĩ-inĩ kanyu, nake amweherere. **15** Ngombo ĩngĩgakorwo yũrĩre gwaku, ndũkanamĩneane kũrĩ mwathi wayo. **16** Reke itũũre gatagatĩ kanyu kũrĩa guothē ĩngĩenda na itũũra-inĩ o rĩothē rĩrĩa ĩngĩthũra. Ndũkanamĩhĩnyĩrĩrie. **17** Gũtĩrĩ Mũisĩraeli, mündũ mūrũme kana mündũ-wa-nja, ūgaatuĩka mũmaraya wa ihooero. **18** Mũtikanarehe thĩĩnĩ wa nyũmba ya Jehova Ngai wanyu mbeeca ithũkũmĩtũ na njĩra ya ūmaraya wa andũ-a-nja kana wa arũme irĩ cia kũhĩngia

mwihitwa o na ūrīkū, nī ūndū Jehova Ngai wanyu nīathūire maūndū macio meerī. **19** Ndūkanarīhie mūrū wa ithe wanyu uumithio wa kindū ūmūheete, ūrī wa mbeeca kana irio kana wa kindū kīngī o gōthe kīngīrehe uumithio. **20** No ūrīhie mūdū wa kūngī uumithio wa kindū ūmuohoreire, no ti mūrū wa ithe wanyu Mūsiraeli, nīgeetha Jehova Ngai wanyu amūrathimage maūndū-inī mothe marīa mūrīkaga būrūrī-inī ūrīa mūrathī mūwīgwatīre. **21** Ūngīkeehīta mwihitwa kūrī Jehova Ngai waku, ndūgekīre mūhūthia kūhingia mwihitwa ūcio, nīgūkorwo Jehova Ngai waku ndarī hīndī atagakūūrīa ūndū ūcio, na nīgūgatuuo nīwihītie. **22** No ūngīaga kwīhīta mwihitwa, ndūgaakorwo wihītie. **23** Ūndū ūrīa wothe mīromo yaku ūriugaga no ngīnya ūhīngagīe, nī ūndū wehītie mwihitwa kūrī Jehova Ngai waku na kanua gaku wīyendeire. **24** Ūngītoonya mūgūnda wa mīthabībū wa mūdū ūngī, no ūrīe thabībū ngīnya ūhūūne, no ndūgekīre o na īmwe kīondo-inī gīaku. **25** Ūngītoonya mūgūnda wa ngano wa mūdū ūngī, no ūbute magīra mayo na moko, no ndūkanagethe ngano īyo yake.

24 Mūdū angīhīkia mūtumia na age gūkenio nīwe nī ūndū wa kūmuona na ūndū ūtagīrīre, nake mūdū ūcio amwandīkīre marūa ma ndīgano, amūnengere na amūngate oime gwake mūciī, **2** na thuutha wa kuuma gwake mūciī, mūtumia ūcio atuīke mūtumia wa mūdū ūngī, **3** nake mūthuuriwe ūcio wa keerī age kūmwenda, na amwandīkīre marūa ma ndīgano, amūnengere na amūngate oime gwake mūciī, kana mūthuuri ūcio wa keerī akue, **4** mūthuuri wake ūrīa warī wa mbere, ūrīa wamūngatīre, ndetīkīrītīo kūmūhīkia rīngī thuutha wa gūkorwo arīkītīe gūthūkīo. Ūcio ūngītūika ūndū ūrī thaahu maitho-inī ma Jehova. Mūtikanarehe wīhia būrūrī-inī ūcio Jehova Ngai wanyu aramūhe ūtuīke igai rīanyu. **5** Mūdū angīkorwo no hīndī arahikanīrie, ndakanatūmwo mbaara-inī kana aheo wīra ūngī o wothe. Ihīnda rīa mwaka mūgīma, nīarekwō aikare mūciī ambe akenīe mūtumia wake ūcio ahīkītīe. **6** Ndūkanoe mahīga meerī ma gīthīi ma mūdū ūrī na thīirī waku, o na kana ūthīi na ihīga rīa igūrū riiki atī nīgūo rīrūgamīrīre thīirī ūcio, nī ūndū gwīka ūguo no ta kuoya muoyo wa mūdū ūcio. **7** Mūdū angīnyīitwo aīyīte mūrū wa ithe Mūsiraeli akamūtua ta ngombo kana akamwendīa, mūciī ūcio no ngīnya ooragwo. No ngīnya mūnīine ūūru wehere gatagatī-inī kanyu. **8** Ha ūhoro wa mīrīmū ya mangū, mwīmēnyagīrīre mūno gwīka o ūrīa athīnjīrī-Ngai, o acio Alawīi, makaamūruta. No ngīnya mūrūmīrīre wegā ūrīa ndīmathīte. **9** Rīrīkanai ūrīa Jehova Ngai wanyu eekīre Mīriamu mūrī njīra-inī mwarīkia kuuma būrūrī wa Mīsīrī. **10** Hīndī ūrīa ūngīkombīthia mūdū wa itūūra kīndū o gōthe, ndūkanatoonye nyūmba yake, ūgīrīe kīrīa eranīrīe atī nīakaruta kīrūgamīrīre. **11** Ikara nja ūreke mūdū ūcio ūkombīthīe kīndū akūrehere kīrīa eranīrīe hau nja. **12** Mūdū ūcio angīkorwo arī mūthīīnī, ndūkanaraarie kīu eeranīrīe. **13** Mūcookerīe kabutī gake rīūa rītanathūa nīgeetha ehūmbe agīkoma. Hīndī īyo nīagagūcookerīa ngaatho, naguo ūndū ūcio nīūkonwo ūrī gīko kīa ūthīngu maitho-inī ma Jehova Ngai waku.

14 Ndūkanahīnyīrīe mūdū wa kūrīhwo ūrīa mūthīīnī na mūbatarī, arī mūrū wa ithe wanyu Mūsiraeli kana mūdū wa kūngī ūtūūrāga itūūra rīmwe rīa matūūra manyu. **15** Mūrīe mūcaara wake wa o mūthēnya rīūa rītanathūa, nī ūndū nī mūthīīnī na mūcaara ūcio nīgūo ehokete. Kwaga ūguo, aahota gūkaīra Jehova igūrū rīaku, nawe wonēke wihītie harī Jehova. **16** Maithe ma cīana matīkooragwo nī ūndū wa mahītīa ma cīana cīao, kana cīana cīuragwo nī ūndū wa mahītīa ma maithe; o mūdū arīkuaga nī ūndū wa mehīa make mwene. **17** Ndūkanaagīthīe mūdū wa kūngī kana mwana wa ngorīaī kīhōoto cīra-inī, kana woe kabutī ka mūtumia wa ndīgwa karūgamīrīre thīirī. **18** Rīrīkanaga warī ngombo būrūrī wa Mīsīrī, na Jehova Ngai waku nīagūkūūrīe ūkīuma kuo. Nīkīo ndīragwathā wīkage ūguo. **19** Rīrīa ūkūgetha mūgūnda waku, ūngīrīganīrwo nī gītīia, ndūgagīcookerīe. Gītīgīre mūdū wa kūngī, na mwana wa ngorīaī, na mūtumia wa ndīgwa, nīgeetha Jehova Ngai waku akūrathīmāge wīra-inī wothe wa moko maku. **20** Hīndī ūrīa ūkūhūrūra ndamāyī kuuma mītī-inī yaku, tīgaga gūcookerīa hōnge cīaguo rīita rīa keerī. Tīgagīrīa andū a kūngī, na cīana cīa ngorīaī, na mūtumia wa ndīgwa matīgārī. **21** Hīndī ūrīa ūkūgetha thabībū mūgūnda waku wa mīthabībū, ndūgacooke kūhaara rīngī ūrīa cīatīgwo. Tīgagīrīa mūdū wa kūngī, na cīana cīa ngorīaī, na mūtumia wa ndīgwa matīgārī. **22** Rīrīkanaga atī warī ngombo būrūrī wa Mīsīrī. Nīkīo ndīragwathā wīkage ūguo.

25 Hangīgīa ngararī gatagatī ka andū eerī, nīmatware cīra ūcio igootī-inī, nao atuīthania a cīra mamatuīthanie, marekererīe mūdū ūrīa ūtarī na mahītīa, nake ūrīa ūrī na mahītīa mamūtūire itua. **2** Kūngīōnea atī ūrīa ūrī na mahītīa nīagīrīre kūhūrwo, mūtūithania wa cīra nīagaathana akome ahūrwo iboko iringaine na mahītīa make, mūciirī ūcio akīonaga, **3** no rīrī, ndakamūhūrīthīe iboko makīrīa ya mīrōngo īna. Angīhūrwo makīrīa ya iboko īcio, mūrū wa thoguo aahota kuoneka arī mūmēne maitho-inī maku. **4** Ndūkanoohe ndegwa kanua hīndī ūrīa ikūranga ngano ikīmīhūrā. **5** Mūdū na mūrū wa nyīna mangīkorwo matūūranagīa hamwe, na ūmwe wao akue atarī na mwana wa kahīi, mūtumia ūcio wake ndakanahīke nja ya nyūmba īyo. Mūrū ūcio wa nyīna na mūthuuriwe nīakamuoya amūhīkie, na amūhīngīrīe bata wake o ta mūrū wa nyīna na mūthuuriwe. **6** Mwana wa mbere wa kahīi ūrīa agaaciara nīwe ūgaatūūrīa rītwa rīa ūcio ūkuīte, nīgeetha rītwa rīake rītikanatharīo rīehere Isīraelī. **7** No rīrī, mūdū angīkorwo ndekwenda kūhīkia mūtumia wa mūrū wa nyīna, mūtumia ūcio nīagathīi kūrī athuuri hau kīhīngo-inī gīa itūūra, ameere atīrī, “Mūrū wa nyīna na mūthuuri wakwa nīaregete gūtūūrīa rītwa rīa mūrū wa nyīna gūkū Isīraelī. Nīaregete kūhīngīa bata ūrīa mūrū wa nyīna na mūthuuri wa mūtumia agīrīrwo nī kūhīngīa.” **8** Hīndī īyo athuuri acio a itūūra rīake nīmageta mūdū ūcio mamwarīrīe. Mūdū ūcio angīgwatīrīa kuuga atīrī, “Ndīrenda kūmūhīkia,” **9** mūtumia ūcio wa mūrū wa nyīna nīakambata athīi harī we o hau harī athuuri acio, amūrute kīraatū kīmwe gīake, acooke amūtūire mata ūthīi, amwīre

atirí, “Úú níguo mündú úria warega gwaka nyumba ya mürú wa nyina ekagwo.” **10** Rúciaro rwa mündú úcio kúu Isiraili rúgeetagwo Nyumba ya Mündú Úrutitúwó Kíraatú. **11** Andú eerí mangikorwo makírú, nake mütumia wa úmwe wao oke gúteithúra múthuuri wake kuuma kúri úcio maraarú nake, nake amúnyiiite kíga gíake gía úciari, **12** níagatinio guoko kúu gwake. Ndakanaigúirwo tha. **13** Mútigaakoragwo na mahiga ma gúthima meerí mataiganainie úritú mondo-iní cianyu, rímwe iritú na ríngí ihúthú. **14** Mútigaakoragwo na igeri igírí itaiganaine nyumba-iní cianyu, kímwe kínene na kímwe kinini. **15** No nginya múkoragwo na ithimi na igeri iria ciagírúre na cia kwíhokwo, nígeetha matukú manyu maingíhe ma gútúúra búrúri úria Jehova Ngai wanyu ekúmúhe. **16** Nígúkorwo Jehova Ngai wanyu níathúire mündú o wothé wíkaga maúndú macio, mündú o wothé wíkaga maúndú matafí ma wíhokeku. **17** Ririkanaga úria Aamaleki maamwíkire mürí njíra-iní rírí mwoimire búrúri wa Misiri. **18** Híndí írí mwarí anogu na múgathirwo ní hinya, nímacemanirie na inyuí rírí mwarí rúgendo-iní na makíúruga andú othe aría maarigítie na thuutha; makíaga gwítigíra Ngai. **19** Híndí írí Jehova Ngai wanyu akaamúhe úhurúko kuuma kúri thú iria ciothe imúrigiciúire búrúri-iní írí ekúmúhe múwígwatíre útuíke igai ríanyu-rí, múkaaniina kíndú o gíothe kíngítúma Aamaleki maririkanwo gúkú thí guothe. Mútikananariganírwó ní úndú úcio.

26 Ríría úgaatoonya búrúri úria Jehova Ngai waku egúkúhe úrú igai, na úwígwatíre na útúúre kuo, níúkoya maciaro mamwe ma mbere ma kíria gíothe úgaakúria tírú-iní wa búrúri úcio Jehova Ngai arakúhe na úmekíre kíondo. Úcooke úthíí handú haría Jehova Ngai waku agaathuura ha gútúúria Ríitwa ríake, **3** wíre múthínjírú-Ngai úria úrú wíra-iní híndí íyo atírí, “Níndoiga úmúthí ndí mbere ya Jehova Ngai wakwa atí nínđíkítie gúkinya búrúri úria Jehova eeríire maithe maitú ma tene na mwíhítwa atí níagatúhe.” **4** Nake múthínjírú-Ngai úcio níakamúkíra kíondo kúu kuuma moko-iní maku, akíge hau mbere ya kígongona kía Jehova Ngai waku. **5** Níngí níúkoiga úrú hau mbere ya Jehova Ngai waku atírí: “Baba aarí Músuriata watúúruga orúúruga, nake agúkírúka agíthíí búrúri wa Misiri marí na andú mataarí aingí, nao magítúúra kuo na magítuúka rúrírí rúnene rúrí hinya na rwa andú aingí. **6** No andú a Misiri nímatúnyamaririe na magítúma túthúúke, na magítúrutúthia wíra wa hinya. **7** Híndí íyo túgíkaira Jehova, o we Ngai wa maithe maitú, nake Jehova akígua múgambo witú, na akíona mítangíko iitú, na wíra múrítú na úria twahíinyagírúrio. **8** Ní úndú úcio Jehova agítúrúta búrúri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya, na gútambúrúktio, akíhúthúra maúndú manene ma kúmakania, na akírínga cíama, o na agítka maúndú ma magegania. **9** Níatúrehire kúndú gúkú na agítúhe búrúri úyú, búrúri úrú búthi wa iria na úúki; **10** na rírí, níndarehe maciaro ma mbere ma tírú úria, Wee Jehova, úheete.” Nawe úkíge kíondo kúu mbere ya Jehova Ngai waku na únamírúre mbere yake. **11** Wee mwene, na Alawii, o na andú a kúngí aría marí thíiní wanyu, níímúgakenera maúndú mothe mega maría Jehova Ngai

wanyu amúheete na akahe andú a nyumba cianyu. **12** Ríría úgaakorwo úríkítie kwamúra gícunjí gía ikúmi kía maciaro maku mothe mwaka-iní wa gatatú, mwaka úcio wa kúrútwo gícunjí gía ikúmi, níúgákíheana kúrí Alawii, na kúrí mündú wa kúngí, na kúrí mwana wa ngoríai, o na kúrí mütumia wa ndígwa, nígeetha maríe mahúúne marí kúu matúúra-iní manyu. **13** Úcooke wíre Jehova Ngai waku atírí, “Nínđíkítie kúrúta gícunjí kíria kíamúre kuuma nyumba-iní yakwa, na ní ndíkíheaníte kúrí Múlawii, na kúrí mündú wa kúngí, na kúrí mwana wa ngoríai, na kúrí mütumia wa ndígwa o ta úria wothé wathaníte. Nđitiganíirie maathaní maku o na kana ngariganírwó ní rímwe ríamo. **14** Nđíríte gícunjí o na kímwe gía kíria kíamúre híndí ya macakaya, kana ngeheria o na kímwe gíakío rírí ndaarí múthaahu, o na kana ngarutúra aría akúú kímwe gíakío. Nínjathíkíire Jehova Ngai wakwa, nínjíkíte o ta úria wothé únjathíte. **15** Kírore úrú o kúu igúrú, o kúu gítúúro gíaku gítheru, úrathime andú aku a Isiraili na búrúri úyú útúheete o ta úria weríire maithe maitú ma tene na mwíhítwa, búrúri úrú búthi wa iria na úúki.” **16** Jehova Ngai waku egúgwatha úmúthí úrumagírúre íríra cia watho wa kúrúmírúrwó, na mawatho; úmenyerere kúmaathíkíra na ngoro yaku yothé na muoyo yaku wothé. **17** Níúmbúríte úmúthí atí Jehova níwe Ngai waku, na atí níúrúthiíaga na njíra cíake, na níúrúthikagíra íríra cia watho wake wa kúrúmírúrwó, na maathaní make, o na mawatho, na atí níúrúmwathíkagíra. **18** Nake Jehova níóimbúríte úmúthí atí wee úrú rúrírí rwake, rúrírí rwa bata múnó o ta úria eeraniíre, na ní úrímenyagírúra maathaní make mothe. **19** Níóimbúríte atí níagagútúúgírú, úgíe na ngumo na gítúúo gúkíra ndúrúrí ciothe iria oombíte, na níúgatuúka rúrírí rútheru kúrí Jehova Ngai waku, o ta úria eeraniíre.

27 Musa na athuuri a Isiraili ní maathire andú, makímeera atírí: “Rúmiai maathaní maya mothe ndíramúhe úmúthí. **2** Mwaríkia kúringa Rúúí rwa Jorodaní mutoonye búrúri úria Jehova Ngai wanyu ekúmúhe-rí, múkaahaanda mahiga manene na múmathinge na ríumba. **3** Múkaandika igúrú ríamo ciugo ciothe cia watho úyú mwaríkia kúringa múrúmo úúria úngí mutoonye búrúri úcio Jehova Ngai wanyu ekúmúhe, búrúri úrú búthi wa iria na úúki, o ta úria Jehova Ngai wa maithe manyu aamwírúre. **4** Na mwaríkia kúringa Rúúí rwa Jorodaní, múkaahaanda mahiga macio kírima-iní kía Ebalí, ta úria ndíramwatha úmúthí, na múmathinge na ríumba. **5** Níngí múgaakíra Jehova Ngai wanyu kígongona, kígongona kía mahiga. Mútikanaúthúire kúndú o gíothe gíe kígera mahiga-iní macio. **6** Múgaakíra Jehova Ngai wanyu kígongona na mahiga moimíte mógúnda, na múrúfire Jehova Ngai wanyu maruta ma njino igúrú wakío. **7** Múkarutúra indo cia magongona ma úguano o hau, múcírúe mógíkenagíra o hau mbere ya Jehova Ngai wanyu. **8** Na níímúkandika ciugo ciothe cia watho úyú mahiga-iní macio múkaahaanda na ndemwa íkuoneka wega.” **9** Nake Musa na athínjírú-Ngai, aría maarí Alawii, makíira andú othe a Isiraili atírí, “Ta kírai, inyuí andú a Isiraili, na múthíkírúrie! Ríu níímútuúkíte andú a

Jehova Ngai wanyu. **10** Athikirai Jehova Ngai wanyu na mürümürre maathani make na kirira kĩa watho wake wa kürümürro uria ndiramũhe umũthi.” **11** Mũthenya o ro ūcio, Musa agĩatha andũ acio, akĩmeera atĩrĩ: **12** Mwarikia kũringa Rũũ rwa Jorodani, mĩhĩrĩga ĩno nĩkarũgama kĩrima igũrũ kĩa Gerizimu ĩrathime andũ: Nĩ mũhĩrĩga wa Simeoni, na wa Lawi, na wa Juda, na wa Isakaru, na wa Jusufu na wa Benjamini. **13** Nayo mĩhĩrĩga ĩno nĩkarũgama kĩrima igũrũ kĩa Ebalĩ yanĩrĩ irumi: Nĩ mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Asheri, na wa Zebuluni, na wa Dani na wa Nafitali. **14** Nao Alawii nĩmakoiga ciugo na mũgambo mũnene, meere andũ othe a Isiraeli atĩrĩ: **15** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ūicũhagia mũhianano kana agatwekia mũhianano, kindũ kĩ magigi harĩ Jehova, wĩra wa moko ma mũbundi, na akahaanda kindũ kũu na hitho.” **16** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ūatĩĩaga ithe kana nyina.” **17** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa weheragia ihiga rĩa mũhaka wake na mũndũ wa itũũra.” **18** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ūhĩtithagia mĩtumumu njĩra.” **19** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ūacĩragĩra mũndũ wa kũngĩ, kana mwana wa ngoriai, kana mĩtumia wa ndigwa na kĩhoo.” **20** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ūkomaga na mĩtumia wa ithe, nĩgũkorwo nĩ ūĩrĩ wa ithe aagĩre gĩtĩo.” **21** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ūngĩkoma na nyamũ o yotho.” **22** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ūkomaga na mwarĩ wa nyina, kana na mwarĩ wa ithe.” **23** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ūkomaga na nyina wa mĩtumia wake.” **24** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ūragaga mũndũ wa itũũra rĩake na hitho.” **25** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa wamũkagĩra ihaki nĩguo oorage mũndũ ūtarĩ na ihĩtia.” **26** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ūtarĩrĩmagia ciugo cia watho ūyũ na ūndũ wa gũcĩhingia.”

28 Ūngĩathĩkĩra Jehova Ngai waku kũna na ūmenyerere maathani make mothe marĩa ngũkũhe umũthĩ, Jehova Ngai waku nĩagagũtũũgĩra igũrũ rĩa ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ. **2** Irathimo ici ciothe nĩ igagũkinyĩra na itwaranage nawe ūngĩathĩkĩra Jehova Ngai waku: **3** Nĩũkarathimĩro kũu itũũra-inĩ inene, na ūrathimĩro mĩgũnda-inĩ. **4** Ūciari wa nda yaku nĩũkarathimwo, o na ūrathimĩro maciaro ma mĩgũnda waku na maciaro ma mahiũ maku, nĩmo njaũ cia ng’ombe ciaku na tũũri twa ndũũru ciaku cia mbũri. **5** Kĩondo gĩaku o na ndĩri yaku wa gũkandĩra mĩtu nĩũkarathimwo. **6** Nĩũrathimagwo rĩnũkĩro-inĩ rĩa gwaku mũciĩ o na rĩumagarĩro-inĩ. **7** Jehova nĩarĩtĩmagaga thũ irĩa ingĩarahũka igũũkĩrĩre ihootagĩrwo mbere yaku. Irĩkũhĩthũkagĩra na njĩra ĩmwe, no irĩkũũragĩra na njĩra mĩgwanja. **8** Jehova nĩagatũma kĩrathimo kũu makũmbĩ-inĩ maku o na ūndũ-inĩ o wotho ūngĩka na moko maku. Jehova Ngai waku nĩagakũrathimĩra bũrũri-inĩ ūcio arakũhe. **9** Jehova nĩagakũhaanda agĩtue rũrĩrĩ rwake rũtheru o ta urĩa aakwĩrĩre na mwĩhitwa, ūngĩmenyerera maathani ma Jehova Ngai waku na ūthiĩage na njĩra ciake. **10** Hĩndĩ iyo nacio ndũrĩrĩ ciothe cia gũkũ thĩ nĩcikoono atĩ wĩtanĩtio

na rĩtwa rĩa Jehova, nacio nĩagagwĩtĩgĩra. **11** Jehova nĩagakũhe ūgaacĩru mũingĩ, akũgaacĩrĩthie ūciari-inĩ wa nda yaku, na maciaro-inĩ ma ūhiũ waku, na maciaro-inĩ ma mĩgũnda yaku, kũu bũrũri-inĩ urĩa erĩre maithe manyu ma tene na mwĩhitwa atĩ nĩagakũhe. **12** Jehova nĩakahingũra igũrũ, o kũu kũrĩ nyũmba cia mũthĩthũ wa indo irĩa aheanaga, nĩguo oĩrĩre bũrũri waku mbura hĩndĩ yayo yakinya, na arathime wĩra wotho wa moko maku. Nĩũgakombagĩra ndũrĩrĩ nyingĩ indo, no wee ndũgakomba kuuma kũrĩ mũndũ o na ūrĩkũ. **13** Jehova agaagũtua wa gũtongoria, no ti wa kũrigia. Ūngĩrũmbũyĩ maathani ma Jehova Ngai waku marĩa ndĩrakũhe umũthĩ, na ūmenyerere ūmarũmĩrĩre, ūrĩkoragwo hĩndĩ ciothe ūrĩ wa mbere na ndũgatuĩka wa kũrigagia. **14** Ndũkanehũgũre mwena wa ūrĩo kana wa ūmotho ūtigane na rĩathani o na rĩmwe rĩa maya ndĩrakũhe umũthĩ, kana ūrĩmagĩrĩre ngai ingĩ na ūcitungatagĩre. **15** No rĩrĩ, ūngĩaga gwathĩkĩra Jehova Ngai waku, na wage kũrũmĩrĩra wega maathani make mothe na irĩra cia watho wa kürümürro irĩa ndĩrakũhe umũthĩ, irumi ici ciothe nĩagagũkinyĩrĩra: **16** Nĩũkanyĩtuo nĩ kĩrumi ūrĩ itũũra-inĩ inene o na ūnyĩtuo nĩ kĩrumi ūrĩ mĩgũnda-inĩ. **17** Kĩondo gĩaku na ndĩrĩ yaku wa gũkandĩro mĩtu nĩũkanyĩtuo nĩ kĩrumi. **18** Ūciari wa nda yaku nĩũkanyĩtuo nĩ kĩrumi, o na irio cia mĩgũnda waku, na mahiũ maku, ma njaũ cia ng’ombe na tũũri twa ndũũru ciaku cia mbũri. **19** Nĩũkanyĩtuo nĩ kĩrumi rĩnũkĩro-inĩ rĩa gwaku mũciĩ, na ūnyĩtuo nĩ kĩrumi ūkĩumagara. **20** Jehova nĩagakũrehĩthĩra irumi, na kĩrigiicano, na ikũũma ūndũ-inĩ urĩa wotho ūrĩkaga na guoko gwaku, nginya akũniĩne ūthire na ihenya nĩ ūndũ wa wĩhĩa urĩa wĩkĩte wa kũmĩtiganĩria. **21** Jehova nĩagakũhũũra na mĩrimũ nginya akũniĩne wehere bũrũri urĩa ūratoonya ūwĩgatĩre. **22** Jehova nĩagakũhũũra na mĩrimũ wa kũhũrũũka mwĩrĩ, na wa kũhiũha mwĩrĩ, na wa kũrugika, na agũcĩne na ūrugarĩ mũingĩ, na kwaga mbura, na mbaa na mbuu, maũndũ macio makũhũũre nginya makũniĩne. **23** Matu marĩa marĩ igũrũ wa mĩtwe waku nĩmagatuĩka gĩcango, nakuo thĩ waku gũtuĩke kĩgera. **24** Jehova nĩagatũma mbura ya bũrũri waku itũĩke rũkũngũ na mĩtutu; ĩgaakuurĩra yumĩte igũrũ nginya ūniĩnwo. **25** Jehova nĩagatũma ūhootwo nĩ thũ ciaku. Ūgaacĩhĩthũkĩra na njĩra ĩmwe, no ūciĩrĩre na njĩra mĩgwanja, na nĩ ūgaatuĩka kindũ kĩ magigi harĩ mothamaki mothe ma thĩ. **26** Cĩimba ciaku ĩgaatuĩka irio cia nyoni ciothe cia rĩera-inĩ na cia nyamũ cia gũkũ thĩ, na gũtikagĩra mũndũ wa gũcĩhahũra ciũre. **27** Jehova nĩagakũhũũra na mahũha marĩa ma bũrũri wa Misiri, na mĩrimũ ya ngaai, na ironda iratogota, na ūhere, na ndũkahona. **28** Jehova nĩagakũhũũra na ūgũrũkĩ na ūtumumu, na kĩrigiicano kĩa meciiria. **29** Nĩũgathĩ ūkĩhambatagĩria kũrĩ mũthenya barigici ta mũndũ mĩtumumu arĩ nduma-inĩ. Ndũkagaacĩra ūndũ-inĩ o wotho ūgeeka; mũthenya o mũthenya nĩũkahinyagĩrĩro na ūgatunywo indo ciaku, hatarĩ mũndũ ūngĩgũteithũra. **30** Nĩ ūkaagĩra kĩrĩko na mũndũ-wa-nja gĩa kũmũhikia, no mũndũ ūngĩ nĩakamuoya akome nake. Nĩũgaka nyũmba no ndũkamĩtũũra. Nĩũkahaanda mĩgũnda wa mĩthabĩbũ no ndũkambĩrĩra gũkenera maciaro mayo. **31** Ndegwa yaku

nĩgathĩnjwo ũkionaga na maitho maku, no ndũkamĩria. Ūgaatunywo ndigiri yaku na hinya na ndigacookio. Ng'ondũ ciaku nĩkaneanwo kũrĩ thũ ciaku na gũtirĩ kindũ ũkaagia nakio, tiga o kũhinyĩrio gũkĩru matukũ maku mothe. **34** Maĩndũ marĩa ũkoona nĩ magaatũma ũgũrũke. **35** Jehova nĩakahũũra maru maku na magũrũ maku na mahũha marĩ ruo matangĩhona, namo mahunje kuuma makinya maku nginya ruototia rwa mũtwe waku. **36** Jehova nĩagagũtũwara hamwe na mũthamaki ũria wĩrũgamĩrie agwathage kũrĩ rũrĩrĩ ũtooi kana rũkamenywo nĩ maithe manyu. Ūrĩ kũu nĩũkahoooyaga ngai ingĩ, ngai cia mitĩ na cia mahiga. **37** Ūgaatuika kindũ kĩ magigi, na kindũ gĩa gũthekererwo na kũnyararwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe kũu Jehova agaagũtũwara. **38** Ūkaahaanda mbegũ nyingĩ mũgũnda-inĩ no ũkaagetha o tũnini, nĩ ũndũ nĩkarĩo nĩ ngigĩ. **39** Ūkaahaanda mĩgũnda ya mĩthabibũ na ũmĩrĩmĩre, no ndũkanyua ndibei yayo kana ũtue thabibũ, nĩ ũndũ igunyũ nĩgacĩria. **40** Ūgaakorwo na mitĩ ya mitamayi bũrĩrĩ-inĩ waku wothe, no ndũkahũthĩra maguta mayo, nĩ ũndũ ndamayi nĩgaitika thĩ. **41** Ūkaagia na aanake na ũgie na airĩtu no ndũgatiũra nao, nĩ ũndũ nĩmagatahwo mathĩ ũkombo-inĩ. **42** Mĩrumbĩ ya ngigĩ nĩkegwatĩra mitĩ yaku yothe na irĩe irio cia bũrĩrĩ waku. **43** Mũndũ wa kũngĩ ũria ũtũuranagia na inyũĩ agaakĩrĩria kwambatĩra igũrũ riaku, na we ũkĩrĩrĩrie o kũnyiiha. **44** Nĩ agagũkombagĩra nowa ndũkamũkombagĩra. Agaatuika wa gũtongoria nawe ũtũike wa kũrigia. **45** Irumi ici ciothe nĩigakĩnyĩria. Nĩgathingatana nawe igũtoorie nginya ikũniine, nĩ tondũ ndwathĩkĩre Jehova Ngai waku, na ndũmenyereire maathani na irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩrwo irĩa aakũheire. **46** Igaatuika kĩmenyithia na igegania hariwe, o na hari njaro ciaku nginya tene. **47** Tondũ ndũigana gũtungatĩra Jehova Ngai waku ũrĩ na gĩkeno na ũcanjamũkĩte hĩndĩ ya ũgaacĩru, **48** tondũ ũcio ũgaatungatĩra thũ ciaku irĩa Jehova agaagũtũmĩra igũũkĩrĩre, ũrĩ mũhũtu na ũnyootĩ, na ũrĩ njaga na ũrĩ mũthĩnĩku mũno. Nĩagagwĩkĩra icooki rĩa kĩgera ngingo nginya akũniine. **49** Jehova nĩagakũrehithĩria rũrĩrĩ ruumĩte kũraya, rũgũũkĩrĩre, kuuma ituri-inĩ cia thĩ, rũmbũkĩte o ta nderi, rũrĩrĩ ũtangĩmenya rwario rwa ruo, **50** rũrĩrĩ rwa gwĩtigĩrwo, rũtangĩtĩa andũ akũrũ kana rũguĩre andũ ethĩ tha. **51** Nĩmakaria njau cia mahiũ maku, na marĩe maciaro ma bũrĩrĩ waku nginya makũniine. Matigagũtigĩria ngano, kana ndibei ya mũhihano, kana maguta, o na kana magũtigĩre njau o na imwe ya ndũũru cia ng'ombe ciaku kana tũũri twa rũũru rwa mbũri ciaku, nginya ũthĩnĩke biũ. **52** Nĩmakarigĩcĩria matũũra mothe manene guothe bũrĩrĩ-inĩ waku, o nginya thingo icio ndaihu ciakĩtwa na hinya na wihokete imomoke. Nĩmakarigĩcĩria matũũra manene mothe marĩa marĩ bũrĩrĩ-inĩ ũria Jehova Ngai waku egũkũhe. **53** Tondũ wa thĩĩna ũria ũkaareherwo nĩ thũ yaku hĩndĩ ya kũrigĩcĩrio, nĩ ũkaarĩa maciaro ma nda, ũrĩe nyama cia ariũ na airĩtu ariĩ Jehova Ngai

waku akũheete. **54** O na mũndũ ũria mũhooreri mũno na ũrĩ tha gatagatĩ-inĩ kanyu ndakaigũĩra mũrũ wa nyina tha, kana mũtũmia wake ũria endete, kana ciana ciake irĩa itigaire, **55** na ndarĩ mũndũ o na ũmwe wao akaahe nyama cia ciana ciake icio araaria. Icio nocio kindũ kĩria agaakorwo atigĩtie nĩ ũndũ wa thĩĩna ũria thũ yaku iigaakũrehere hĩndĩ irĩa ikaarigĩcĩria matũũra maku manene mothe. **56** Mũndũ-wa-nja ũria mũhooreri mũno na ũrĩ tha gatagatĩ-inĩ kanyu, ũcio ũrĩ tha mũno na mũhooreri nginya ndangũmĩrĩria kũhutia thĩ na ikinya riake, nĩakaima mũthuuriwe ũria endete, na mũriũ kana mwarĩ, **57** njogu irĩa yumĩte nda yake na ciana irĩa agaciara. Nĩgũkorwo no ende gũcĩria na hitho hĩndĩ iyo ya kũrigĩcĩrio na ya thĩĩna ũria thũ ciaku iigaakũrehere kũu matũũra-inĩ manene manyu. **58** Ūngĩaga kũrũmĩrĩra wega ciugo ciothe cia watho ũyũ, irĩa ciandĩkĩtwa ibuku-inĩ rĩrĩrĩ, na wage gũtĩia rĩtwa rĩrĩ rĩrĩ riiri na rĩa gwĩtigĩrwo, rĩa Jehova Ngai waku, **59** Jehova nĩagakũrehithĩria mĩthĩro ya kũmakania, wee na njaro ciaku, na thĩĩna mũnene na wa ihinda iraaya, o na mĩrĩmũ mĩũru na ya gũikara mũno. **60** Nĩagakũrehithĩria mĩrĩmũ yotha ya bũrĩrĩ wa Misiri irĩa wetigĩrĩte, nayo nĩgagwĩgwatĩrĩra. **61** O na nĩngĩ Jehova nĩagakũrehithĩria mĩrĩmũ ya mĩthemba yotha o na mathĩĩna marĩa matarĩ maandike lbuku-inĩ rĩrĩrĩ rĩa Watho, nginya ũniinwo. **62** Inyũĩ mwarĩ aingĩ ta njata cia igũrũ, mũgaatigara o andũ anini mũgĩtarwo, nĩ ũndũ wa kwaga gwathĩkĩra Jehova Ngai wanyu. **63** O ta ũria Jehova aakeneire kũmũgaacĩrithia na kũmũingĩhia, noguo agaakena akĩmũharagania na akĩmũniina. Nĩmũkamunywo mweherio bũrĩrĩ ũria mũrathĩ mũwĩgwatĩre. **64** Nĩngĩ Jehova nĩagakũhurũnja ndũrĩrĩ-inĩ ciothe, kuuma gĩturi kĩmwe gĩa thĩ nginya kĩria kĩngĩ. Ūrĩ kũu ũkaahooyaga ngai ingĩ, ngai cia mitĩ na cia mahiga, irĩa wee o na maithe manyu mũtooi. **65** Ūrĩ gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ icio ndũkoona ũndũ mwega, kana wone handũ ha kũhurũkia ikinya rĩa kũgũrũ gwaku. Mũrĩ kũu Jehova nĩagatũma ũtangĩke meciiria na maitho mage kuona, o na ũũrwo nĩ hinya. **66** Ūgaatũũra na wagagu, ũyũrĩtwa nĩ guoya ũtũkũ na mũthenya, ũtarĩ na ma ya ũtũũro waku. **67** Rũciĩnĩ ũkoiga atĩrĩ, "Naarĩ korwo nĩ hwaĩ-inĩ!" Naguo hwaĩ-inĩ ũkoiga atĩrĩ, "Naarĩ korwo nĩ rũciĩnĩ!" Tondũ wa kĩmakania kĩria gĩgaakorwo kĩmũyũrĩte ngoro cianyu, na maĩndũ marĩa maitho manyu makeyonea. **68** Jehova akaamũcookia bũrĩrĩ wa Misiri na meeri, rũgendo rũria ndoigire mũtikanarũthĩ rĩngĩ. Mũrĩ kũu nĩkuo mũkeneana mũgũrwo nĩ thũ cianyu, mũrĩ ngombo cia arũme na cia andũ-a-nja, no gũtirĩ mũndũ ũkaamũgũra.

29 Ici nĩcio ciugo cia kĩrikanĩro kĩria Jehova aathire Musa arikanĩre na andũ a Isiraeli kũu Moabi, hamwe na kĩrikanĩro kĩria aarikanĩre nao marĩ Horebu. **2** Musa nĩetire andũ a Isiraeli othe, akĩmeera atĩrĩ: Maitho manyu nĩmeyoneire ũria wothe Jehova eekire Firaũni kũu bũrĩrĩ wa Misiri, na ũria eekire anene ake othe na bũrĩrĩ wake wothe. **3** Nĩmweyoneire na maitho manyu magerio macio manene, o na ciana na maĩndũ manene ma kũgegania. **4** No nginya ũmũthĩ Jehova ndamũheete meciiria marĩ na ũmenyo, kana maitho me kuona, kana

matu me kũgũ. **5** Ihinda riu rĩa mĩaka mĩrongo ĩna ndamũtongoririe werũ-inĩ, nguo cianyũ itigana gũtuĩka, o na kana iraaũ iria ciarĩ magũrũ manyũ igĩtarũka. **6** Mũtiigana kũria irio, kana mũkinyũ ndibei kana kindũ kĩngĩ o gĩothe kĩgagatu. Ndeekire ũndũ ũcio nĩgeetha mũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyũ. **7** Rĩria mwakinyire gũkũ, Sihoni mũthamaki wa Heshiboni, na Ogu mũthamaki wa Bashani nĩmookire kũhũurana na ithũ, no nĩtwamatooririe. **8** Nĩtwegatĩre bũrũri wao na tũkĩũheana ũtuĩke igai rĩa andũ a mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase. **9** Rũmĩrĩrai wega ciugo cia kĩrikanĩro gĩkĩ, nĩguo mũgaacĩre maũndũ-inĩ mothe marĩa mũrĩkaga. **10** Inyũĩ inyuothĩ mũrũgamĩte ũmũthĩ mbere ya Jehova Ngai wanyũ, na atongoria anyũ, na atongoria a mĩhĩrĩga yanyũ, na athuuri anyũ, na anene anyũ, na arũme arĩa angĩ othe a Isiraeli, **11** hamwe na ciana cianyũ, na atumia anyũ, na andũ a kũngĩ arĩa matũũraga kambĩ-inĩ cianyũ, arĩa mamunagĩra ngũ na makamũtahĩra maai. **12** Mũrũgamĩte haha nĩguo mũgĩe na kĩrikanĩro na Jehova Ngai wanyũ, kĩrikanĩro kĩria Jehova ekũgĩa na inyũĩ ũmũthĩ, na akĩhũũre mũhũũri na ũndũ wa mwĩhĩtwa, **13** na agĩkĩre hinya kũna atĩ mũri andũ ake ũmũthĩ, na atĩ atũke Ngai wanyũ, o ta ũria aamwĩrĩre, na nĩngĩ o ta ũria eehĩtĩre kũrĩ maithe manyũ Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu. **14** Ndirathondeka kĩrikanĩro gĩkĩ na mwĩhĩtwa na inyũĩ inyũikĩ, **15** o inyũĩ mũrũgamĩte haha na ithũĩ ũmũthĩ mbere ya Jehova Ngai witũ, no nĩ hamwe na arĩa matarĩ haha ũmũthĩ. **16** Inyũĩ ene nĩmũũĩ ũria twatũũraga bũrũri wa Misiri na ũria twatuĩkanĩirie mabũrũri-inĩ tũgũka gũkũ. **17** Gatagati-inĩ kao nĩmuonire mĩhianano yao irĩ thaahu, na ngai cia kũhooywo cia mĩtĩ na cia mahiga, na cia betha na cia thahabu. **18** Menyererai wega hatigakorwo mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja, kana andũ a nyũmba ĩmwe kana mũhĩrĩga gatagati-inĩ kanyũ ũmũthĩ, ũngĩgĩa na ngoro ya kũhutatĩra Jehova Ngai witũ athĩĩ akahoe ngai cia ndũrĩrĩ ĩcio; menyererai wega gũtikagĩe mũri mũrũrũ gatagati kanyũ ũngĩciara maciaro marũrũ ta nyongo. **19** Rĩria mũndũ ta ũcio aigua ciugo cia mwĩhĩtwa ũyũ, eĩtagĩria kirathimo, na nĩ ũndũ ũcio ageciĩria atĩrĩ, “Ndikona ũgwati o na ingĩkĩrĩria gũthĩĩ na njĩra yakwa mwene.” ũndũ ũcio nĩũkarehe mwanangĩko bũrũri ũria ũrĩ maai, o na ũria mũng’aru. **20** Jehova ndarĩ hĩndĩ akenda kũmũreke; marakara make na kĩyo gĩake nĩkarĩrĩmbũkĩra mũndũ ũcio. Irumi ciothe iria ciandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩrĩ nĩkamũkinyĩrĩra, nake Jehova nĩakahuura rĩtwa rĩake rĩehere gũkũ thĩ. **21** Jehova nĩakamwamũra kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yothĩ ya Isiraeli, anyĩitwo nĩ mwanangĩko, kũringana na irumi ciothe cia kĩrikanĩro kĩria kĩandĩke thĩĩni wa Ibuku rĩrĩrĩ rĩa Watho. **22** Ciana cianyũ iria ikaamũrũmĩrĩra njĩaro-inĩ iria igooka thũutha, o na ageni arĩa magooka moimĩte mabũrũri ma kũraya nĩmakona mathĩĩna marĩa makorete bũrũri o na mĩrimũ irĩa Jehova ahũũrite bũrũri nayo. **23** Bũrũri wothe ũgaatuĩka kũndũ gũtangũkũra kindũ, kũiyũrite cumbĩ na ũbiriti, gũtĩrĩ kindũ gĩkahaandwo na gũtĩrĩ riyũ rĩgaakũra kuo, kana kindũ kĩmere kuo. Gũkahaana ta mwanangĩko wa matũũra ma Sodomu na Gomora, na Adima o na Zeboimu, marĩa Jehova aaharaganĩrie arĩ na

marakara mahiũ. **24** Ndũrĩrĩ ciothe ikooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gũtũmĩte Jehova eke bũrũri ũyũ ũguo? Marakara maya mahiũ ũũ, nĩ ma kĩ?” **25** Narĩo icookio rĩgaakorwo rĩrĩ atĩrĩ, “Nĩ tondu andũ aya nĩmatiganĩrie kĩrikanĩro kĩa Jehova, Ngai wa maithe mao, kĩrikanĩro kĩria aagĩre nao rĩria aamarutire bũrũri wa Misiri. **26** Nĩmamwehereire magĩthĩĩ kũhooya ngai ingĩ na magĩciĩnamĩrĩra, ngai matooĩ, na ngai Jehova ataamaheete. **27** Nĩ ũndũ ũcio marakara ma Jehova makĩrĩrĩmbũkĩra bũrũri ũyũ, akĩũkinyĩria irumi iria ciothe ciandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩrĩ. **28** Nĩngĩ Jehova, arĩ na marakara mahiũ na mang’ũrĩ manene, nĩamamunĩre kuuma bũrũri wao akĩmaikia bũrũri ũngĩ, ta ũria gũtarĩrĩ riu.” **29** Maũndũ ma hittho nĩ ma Jehova Ngai witũ, no maũndũ marĩa maguũrie nĩ maitũ na ciana ciitũ nginya tene, nĩguo tũrũmagĩre ciugo ciothe cia watho ũyũ.

30 Rĩria irathimo na irumi ici ciothe njĩgĩte mbere yaku igaagũkinyĩrĩra, nawe ũciamũkire ngoro-inĩ yaku kũria guothe Jehova Ngai waku agaakũhurũnjĩra ndũrĩrĩ-inĩ, **2** na rĩria wee mwene na ciana ciaku ũgaacookerera Jehova Ngai waku na ũmwathĩkĩre na ngoro yaku yothĩ na muoyo waku wothe, kũringana na ũria wothe ngũgwatha ũmũthĩ-rĩ, **3** hĩndĩ iyo Jehova Ngai waku nĩagagũcookeria irathimo ciaku na akũiguire tha, na nĩagagũcookanĩrĩria rĩngĩ, akũrute ndũrĩrĩ-inĩ ciothe kũria aakũhurũnjĩre. **4** O na ũngĩgaakorwo ũthamũĩro bũrũri ũria ũrĩ kũraya mũno gũkũ thĩ, Jehova Ngai waku nĩagagũcookanĩrĩria, akũrute kuo agũccookie bũrũri-inĩ waku. **5** Nĩagagũccookie bũrũri ũria warĩ wa maithe maku, na we nĩũkawĩgwatĩra. Nĩagatũma ũgaacĩre na ũingĩhe gũkĩra maithe maku. **6** Jehova Ngai waku nĩakarũithia ngoro yaku na arũithie ngoro cia njĩaro ciaku, nĩgeetha ũmwendage na ngoro yaku yothĩ na muoyo waku wothe, nĩguo ũtũũre muoyo. **7** Jehova Ngai waku nĩagakinyĩria irumi ici ciothe kũrĩ thũ ciaku iria igũthũire na ikũnyariiraga. **8** Nĩũgacooka gwathĩkĩra Jehova rĩngĩ, na ũrũmĩrĩre maathani make, o maya ndĩrakũhe ũmũthĩ. **9** Hĩndĩ iyo Jehova Ngai waku nĩagatũma ũtheereme mũno wĩra-inĩ wothe wa moko maku na maciaro-inĩ ma nda yaku, o na njau cia mahiũ maku na maciaro ma mĩgũnda yaku. Jehova nĩagakena rĩngĩ nĩ ũndũ waku, na atũme ũgaacĩre, o ta ũria aakenire nĩ ũndũ wa maithe maku, **10** ũngĩgaathĩkĩra Jehova Ngai waku, na ũmenyagĩre maathani make na irĩra cia watho wake wa kũrũmĩrĩro ũria wandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩrĩ rĩa Watho, na ũcookerere Jehova Ngai waku na ngoro yaku yothĩ na muoyo waku wothe. **11** Na rĩrĩ, ũria ndĩragwatha ũmũthĩ ti ũndũ ũrĩ hinya, ũngĩkũrema, kana ũndũ ũtangĩhota gwĩka. **12** Ndũrĩrĩ igũrũ matu-inĩ, atĩ no ũrie atĩrĩ, “Nũũ ũkwambata igũrũ, aũgĩre atũrehere, na awanĩrĩre kũrĩ ithũĩ nĩguo tũwathĩkĩre?” **13** O na ndũrĩrĩ mũrĩmo ũria ũngĩ wa iria, atĩ no ũrie atĩrĩ, “Nũũ ũkũringa iria, aũgĩre atũrehere, na awanĩrĩre kũrĩ ithũĩ nĩguo tũwathĩkĩre?” **14** Aca, ti ũguo, kiugo kĩrĩ hakuĩ mũno nawe; kĩrĩ o kanua-inĩ gaku na ngoro-inĩ yaku, nĩguo ũgĩathĩkĩre. **15** Atĩrĩrĩ, ũmũthĩ ũyũ nĩndaiga ũhoro wa gũtũũra muoyo na wa ũgaacĩru mbere yaku, o na wa gĩkuũ na wa mwanangĩko. **16** Nĩgũkorwo ndagwatha ũmũthĩ

wendage Jehova Ngai waku, na ūthiiaage na njira ciake, na ūmenyagĩrĩre maathani make, na irĩra cia watho wa kũmũrĩrĩro, na mawatho; hĩndĩ iyo nĩũgatũũra muoyo na ūingihe, nake Jehova Ngai waku nĩagakũrathima ūrĩ bũrũri-inĩ ūrĩa ūratoonya ūwĩgwaĩre. **17** No ngoro yaku ingĩkagarũrũka wage gwathika, na ūguucĩrĩrio, ūinamĩrĩre ngai ingĩ ūcihooe, **18** ngũkwĩra na ma ūmũthĩ atĩ no ūkaaniinwo. Ndũgatũũra matukũ maingĩ bũrũri-inĩ ūrĩa ūraringa Rũĩĩ rwa Jorodani ūitoonye na ūwĩgwaĩre. **19** Ūmũthĩ ndeeta igũrũ na thĩ itũike aira atĩ nĩnjigite mbere yaku ūhoru wa gũtũũra muoyo na wa gĩkuĩ, na wa irathimo na wa irumi. Na rĩrĩ, thuura muoyo, nĩguo wee na ciana ciaku mũtũũre muoyo, **20** na nĩguo mwendage Jehova Ngai wanyu, na mũthikagĩrĩre mũgambo wake, na mũnyiitane nake. Nĩgũkorwo Jehova nĩwe muoyo waku, na nĩagakũhe miaka mĩingĩ ya gũtũũra bũrũri-inĩ ūrĩa eehĩtĩre atĩ nĩakauhe maithe maku, nĩo Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu.

31 Nake Musa akiumagara agĩthĩĩ akĩarĩria andũ othe a Isiraeli na ciugo ici akĩmeera atĩrĩ, **2** “Rĩu ndĩ na ūkũrũ wa miaka igana na mĩrongo rĩrĩ, na ndingĩhota kũmũtongoria rĩngĩ. Jehova nĩanjĩrĩte atĩrĩ, ‘Wee ndũkũringa Rũĩĩ rwa Jorodani.’ **3** Jehova Ngai wanyu we mwene nĩakaringa arĩ mbere yanyu. Nĩakaniina ndũrĩrĩ icio mbere yanyu na inyuĩ nĩmũkegwatĩra bũrũri wacio. Joshua o nake nĩakaringa arĩ mbere yanyu ta ūrĩa Jehova oigire. **4** Nake Jehova nĩakameka o ta ūrĩa eekire Sihoni na Ogu, athamaki a Aamori, arĩa aaniinire hamwe na bũrũri wao. **5** Jehova nĩakamaneana kũrĩ inyuĩ, na inyuĩ no nginya mũkaameeka ūrĩa wotho ndĩmwaithite. **6** Gĩai na hinya na mũmĩrĩrie. Mũtĩgetĩgĩre kana mũmake nĩ ūndũ wao, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩ egũthĩĩ hamwe na inyuĩ; ndakamũtĩga kana amũtirĩke.” **7** Nake Musa agĩta Joshua, akĩmwĩra arĩ mbere ya andũ othe a Isiraeli atĩrĩ, “Gĩa na hinya, nĩgũkorwo no nginya ūthĩĩ na andũ aya bũrũri-inĩ ūrĩa Jehova eehĩtĩre kũrĩ maithe mao ma tene atĩ nĩakamahe, nawe no nginya ūkaaũgayania gatagati-inĩ kao, ūtũike igai rĩa. **8** Jehova mwene nĩegũthĩĩ mbere yaku na nĩarĩkoragwo hamwe na we; ndarĩ hĩndĩ agaagũtĩga kana agũtirĩke. Ndũkanetĩgĩre, o na kana ūkue ngoro.” **9** Nĩ ūndũ ūcio Musa akĩandĩka watho ūcio, agĩcooka akĩũnengera athĩnjĩri-Ngai, arĩu a Lawi, arĩa maakuĩte ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, o na akĩũnengera athuuri othe a Isiraeli. **10** Nĩngĩ Musa akĩmaatha akĩmeera atĩrĩ, “O mũthia-inĩ wa miaka mũgwanja, mwaka-inĩ ūrĩa ūtũitwo wa kũrekanĩra mathĩrĩrĩ, hĩndĩ ya Giathĩ gĩa Ithũnũ-rĩ, **11** nĩrĩo andũ othe a Isiraeli mariumagĩra mbere ya Jehova Ngai wanyu handũ harĩa we mwene agaathuura, nĩmũrĩmathomagĩra watho ūyũ mũrĩ mbere yao makĩiguaga. **12** Cookanagĩrĩria andũ othe hamwe: arũme, na andũ-a-nja, na ciana, na andũ a kũngĩ arĩa matũũraga matũũra-inĩ manyu, nĩgeetha mathĩkĩrĩrie na merute gwĩtigĩra Jehova Ngai wanyu, na marũmagĩrĩre ciugo cia watho ūyũ. **13** Ciana ciao irĩa itooĩ watho ūyũ, no nginya ciũigue, na ciĩrute gwĩtigĩra Jehova Ngai wanyu rĩria rĩothe mũgũtũũra bũrũri ūcio mũraringa Rũĩĩ rwa Jorodani mũthĩĩ mũkawĩgwaĩre.” **14** Nake

Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, mũthenya wa gĩkua gwaku ūrĩ hakuĩ. Iĩa Joshua mũũke nake na mũrũgame Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo, nĩho ngũnengerera Joshua wĩra.” Nĩ ūndũ ūcio Musa na Joshua magĩũka makĩrũgama Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. **15** Hĩndĩ iyo Jehova akĩumĩra Hema-inĩ iyo arĩ thĩĩni wa gĩtugĩ gĩa itu, narĩo itu rĩu rĩkĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa Hema. **16** Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Wee nĩũkũhurũka hamwe na maithe maku, nao andũ aya ihĩnda rĩtarĩ kũraiho nĩmekũhũura ūmaraya na ngai cia kũngĩ cia bũrũri ūrĩa mũratoonya. Nĩmakandĩrika na mathũkie kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaathondekete nao. **17** Mũthenya ūcio nĩngamarakarĩra na ndĩmatĩrĩke; nĩngamahitha ūthĩũ wakwa, nao nĩmakaniinwo. Nĩmagakorwo nĩ mĩanangĩko mĩingĩ na moritũ maingĩ, nao mũthenya ūcio nĩ makooria atĩrĩ, ‘Gĩthĩ mĩanangĩko imo ndĩtũkorete nĩ ūndũ Ngai ndakoretwo hamwe na ithũĩ?’ **18** Na hatarĩ nganja nĩngamahitha ūthĩũ wakwa mũthenya ūcio, nĩ ūndũ wa waganu wao wotho wa gũcookerera ngai ingĩ. **19** “No rĩrĩ, wĩyandĩkĩre rwĩmbo rũrũ, na ūrũrute andũ a Isiraeli, na ūreke marũĩne, nĩguo rũtũũke ūira wakwa wa kũmookĩrĩra. **20** Ndaarĩkia kũmatoonyia bũrũri ūcio ūrĩ bũthĩ wa iria na ūũkĩ, bũrũri ūcio nderũĩre maithe mao ma tene, na rĩria makaarĩa na mahũĩne na matheereme, nĩmakagarũrũkĩra ngai ingĩ macihooe, maamene na mathũkie kĩrĩkanĩro gĩakwa. **21** Na rĩria mĩanangĩko mĩingĩ na moritũ maingĩ makaamakora, rwĩmbo rũrũ nĩrũgatũũka ūira wa kũmookĩrĩra, nĩ ūndũ njiaro ciao itikariganĩrwo nĩruo. Nĩnjũũ ūrĩa macĩrĩrĩre gwĩka, o na itarĩ ndĩramatoonyia bũrũri ūrĩa ndaamerĩre na mwĩhĩtwa.” **22** Nĩ ūndũ ūcio Musa akĩandĩka rwĩmbo rũu o mũthenya ūcio, na akĩrũruta andũ a Isiraeli. **23** Jehova nĩahĩre Joshua mũrũ wa Nuni rĩathani rĩrĩ: “Gĩa na hinya na ūmũrĩrĩre, nĩgũkorwo nĩwe ūgũkĩnya andũ a Isiraeli bũrũri ūrĩa ndamerĩre na mwĩhĩtwa, na Nĩ mwene nĩngũkorwo ndĩ hamwe nawe.” **24** Thuutha wa Musa kũrĩkia kwandĩka ciugo cia watho ūcio ibuku-inĩ kuumu kĩambĩrĩria nginya mũthia, **25** nĩahĩre Alawĩ arĩa maakuuaga ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova watho ūyũ, **26** akĩmeera atĩrĩ, “Oyai Ibuku rĩrĩrĩ rĩa Watho mũrĩge mwena-inĩ wa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova Ngai wanyu. Rĩgũtũũra hau rĩrĩ ūira wa kũmũũkagĩrĩra. **27** Nĩgũkorwo nĩnjũũ ūrĩa mũrĩ aremi na mũkoomia ngingo. Angĩkorwo mũkoretwo mũreime Jehova ndĩ muoyo na ndĩ hamwe na inyuĩ-rĩ, mũgaakĩrĩrĩria kũrema atĩa ndakua! **28** Cookanĩrĩria athuuri othe a mĩhĩrĩga yanyu, na anene anyu othe mbere yakwa, nĩgeetha njarie ciugo ici makĩiguagĩra, na njĩte igũrũ na thĩ irute ūira wa kũmookĩrĩra. **29** Nĩgũkorwo nĩnjũũ ndaarĩkia gĩkua inyuĩ nĩ mĩgethũkia biũ, na mũgarũrũke mĩtĩge gũthĩĩ na njĩra rĩa ndĩmwaithite. Matukũ marĩa magooka mwanangĩko nĩũkamũkora, nĩ ūndũ nĩmũgeeka maũndũ mooru maithe-inĩ ma Jehova, mũtũme arakario nĩ kĩrĩa mũthondekete na moko manyu.” **30** Nake Musa agĩcookerera ciugo ici cia rwĩmbo rũrũ kuumu kĩambĩrĩria nginya mũthia, akĩiguagwo nĩ kũngano gĩothe gĩa Isiraeli:

32 Ta thikíríria, wee igurú, ngúhe úhoro; o na we thírí, ta igua ciugo cia kanua gwakwa. **2** Reke úrutani wakwa uure ta mbura, nacio ciugo ciakwa igwe ta ime, ituíke ta rúthuthuú rúkiuríra nyeki ya múmerano, o na ituíke ta mbura nyingí ikiuríra mímpera múthí. **3** Níngúhunja úhoro wa Rítwa ríá Jehova. Hí, kígoocei únene wa Ngai witú! **4** We níwe Rwaro rwa Ihiga, mawíra make ní makinyanírú, nacio njíra ciake ciothe ní cia kíhooto. Ní Ngai mwíhokeku na ndahítagia, ní mürüngírú, na ní wa kíhooto. **5** Nímethaahítie harí we; úndú wa thoni ní atí ti ciana ciake ríngí, no ní rúciaro rúremi na rwaganu. **6** Úú níguo múngíríha wega wa Jehova, inyuú andú aya akúgu na mwagite úúgi? Githí tiwe lthe wanyu, o we Múmbi wanyu, úríra wamúbire na agítúma mwíhaande wega? **7** Riríkana matukú ma tene; wíciirie úhoro wa njíaro íria íhítúkíte. Úríra thoguo na niegúkúwíra, O na athuuri anyu na nímegúgútaaríria. **8** Ríríá Úríra-úrí-Igurú-Múno aaheire ndúrírí igai ríacio, ríríra aagayanirie írúka ciothe cia andú, niekíríre andú othe mihaka, kúringana na múigana wa aríu á Isiraeli. **9** Ní gúkorwo igai ríá Jehova ní andú ake, Jakubu níwe igai ríake ríríra eegaíre. **10** Aamuonire arí kúndú werú-iní, werú útarí kúndú, úgambagwo ní nyamú. Nake akímúgítíra na akímúmenyerera; aamúranganíra o ta kúma kía rítho ríake, **11** o ta úríra nderí yarahúruga túcui twayo gítara-iní kíayo, íkareera igurú ríá túcui twayo, ítamúrúkítie mathagu mayo níguo ituoe, na ígatúkuua mathagu-iní mayo. **12** Jehova o we wiki níwe wamútongoririe; gútíarí ngai ng'eni yarí hamwe nake. **13** Atúmire ahaice kúndú kúria gútúgúru búrúri-iní, na akímúhúúnia na matunda ma mígúnda. Níamúheire úúki uumíte ihiga-iní, na akímúhe maguta moimíte ihiga-iní ríá nyaigi; **14** akímúhe ngorono na íria kuuma ndúúru-iní cia ng'ombe, na cia mbúri na tútúrúme túnoru. o na mbúri na ndúrúme íria njega múno cia Bashani, na ngano íria njega múno. Níwanyuire thakame írí múhúyú ya thabibú, níyo ndíbei yacio. **15** Jeshuruni nake aanorire, agíkíka haati; aahúúire, agítunguha, na agíkenga mwírí. Agítígíana na Ngai úríra wamúbire, na akírega Rwaro rwa Ihiga, o ruo Múhonokia wake. **16** Nímatúmire aigue úúru ní úndú wa ngai ício ciao ng'eni, na makímúrakaria na mihianano yao írí magígi. **17** Nímarutíire ndaimono magongona, íria itarí Ngai: ngai íria matooí, ngai íria cieyumírítie o ica-íkuhí, ngai íria íteetígírítwo ní maithe manyu. **18** Níwatigáníire Rwaro rwa Ihiga, rúríra rwagúciarire; úkíriganírwo ní Múrungu úríra wagúciarire. **19** Jehova níonire úndú úcio nake akímarega ní úndú níarakarítio ní aríu ake na airítu ake. **20** Nake akiuga atírí, “Níngumáthíha úthíú wakwa, nyone úríra marígíríríro mao magaaakorwo matarí; nígúkorwo ní rúciaro rúremi, ciana itaangíhokeka. **21** Manjigúthirie úúru ní úndú wa ngai itarí bata, na makíndakaria na ngai ciao itarí kíene. Ngaamaigúthia úúru na rúrírí hatarí; ngaatúma marakario ní rúrírí rútarí na úmenyo. **22** Ní gúkorwo mwaki níwakítio ní mang'úrí wakwa, úríra wakanaga úgakinya múhuro wa kwa ngoma. Níúkaniina thí na magetha mayo, na úmundie ítina cia íríma mwaki. (Sheol h7585) **23** “Níngamóbíríra mítino na mígúí yakwa ndímíhúthíre ngímáhúúra nayo. **24** Níngamarehithíria ng'aragu ya

kúmahinyaria, ndímarehithírie gíthúina gíá kúmaniina na múthiwo wa kúmooraga; Ngaamarehithíria nyamú cia gíthaka írí magego moogí, ndímarehithírie úúrú wa ndúira íria inyororokaga rúkúngu-iní. **25** Rúhiú rwa njóra níúkaniina ciana ciao njíra-iní ya itúúra; kímako gíkamaíyúra marí kwao micíí. Aanake na airítu nímagathíra, o hamwe na ngenge, na andú aríá marí na mbuí. **26** Ndoigire níngamaharagania, na tharie kúririkanwo kwao kuuma kúrti andú, **27** no níndetígíire kínyararo gíá thú, níguo múmuku ndakaage gútaúkírwó, oíge atírí, ‘Guoko gwitú nígútooranítie; Jehova tiwe wíkíte úú wothé.’” **28** Ní rúrírí rútecíarígia, matírí na gúkúúrana thíní wao. **29** Naarí korwo maarí oogí mahote kúmenya úguo na makúúrane úríá úhoro wao wa kúrigíríríra úgaakorwo útarí! **30** Múndú úmwe angíhota atíá gúteng'eria andú ngírí, kana andú eerí matúme andú ngírí ikúmi moore, tígá makorírwó meendetío ní Rwaro rwa Ihiga, tígá Jehova akorírwó amatigáníire? **31** Ní gúkorwo ihiga ríáo ríthihaana ta Rwaro rwa Ihiga ríitú, o ta úríá o na thú ciitú ciúí. **32** Múthabibú wao uumíte múthabibú-iní wa Sodomu, na úkoima mígúnda-iní ya Gomora. Thabibú ciayo ciyúrtie thumu, nacio ikúmba ciacio íkarúra. **33** Ndíbei yacio ní úúrú wa ndúira, o guo thumu úríá múúru múno wa ndúira. **34** “Gíthí ndíkorétwo njígíte úndú úyú wega ngaikara ndúmenyereire múthiithú-iní wakwa? **35** Kúríhaníríra ní gwakwa; ní ní ngaaríhaníríra. Ihínda ríakinya, kúgúru kwao ní gúgaatenderúka; múthenya wao wa mwanangíko úrí hakuhí, naguo mútino wao úhíhíte úmakore.” **36** Jehova níagacíríthia andú ake, na aígúire ndungata ciake tha, ríríra akoona nímathírítwo ní hinya, na gútírí o na úmwe wao útigaríte, arí ngombo kana atarí ngombo. **37** Nake ní akoíga atírí, “Ríu ngai ciao íkírí ha, ihiga ríu meehithaga harí ríu, **38** ngai íria ciarítígia maguta ma magongona mao, na íkanyua ndíbei ya indo íria ciarutagwo cia kúnyuuo? Reke cigíúkíre ímúteithíe! Reke ímúhe kígitío! **39** “Ríu menyai atí níí mwene ní níí Ngai! Gútírí ngai úngí tígá níí. Ní níí njúraganaga na níí ndúúranagia muoyo, níndíhanítie na níngúhonia, na gútírí o na úmwe úngíhonorakia kuuma guoko-iní gwakwa. **40** Nguoya guoko gwakwa na ígurú njuge atírí: O ta úríá ndúúraga muoyo nginya tene, **41** ríríra ngaanoora rúhiú rwakwa rwa njóra rúkahenia na ndírúnyíite na guoko gwakwa ngítua ciira, níngeríhírí kúrti thú ciakwa, na ndíríhírí kúrti aríá maathúire. **42** Níngatúma mígúí yakwa ínyue thakame íríro, Naruo rúhiú rwakwa rwa njóra rúríage nyama: íyo ní thakame ya aríá moragítwo na aríá matahítwo, na mítwe ya atongoria á thú.” **43** Inyuú ndúrírí, kenai hamwe na andú ake, nígúkorwo níakaríhanírí thakame ya ndungata ciake; acíríhíríe harí thú ciake, na ahoroherie búrúri wake, o na andú ake. **44** Musa nímoókíre na Joshua múrú wa Nuni, na makíaria ciugo ciothe cia rwímbo rúrú andú makígúga. **45** Ríríá Musa aaríkírie kúhe andú á Isiraeli úhoro úcio, **46** akímeera atírí, “Ciugo íci ciothe ndaamwíra úmúthí itarí na ítherí, reke ciikare ngoro-iní cianyu, nígeetha múgaatha ciana cianyu gwachíkíra wega ciugo ício ciothe cia watho úyú. **47** To ciugo o úguo harí inyuú, no nício muoyo wanyu. Níngatúma mútúire matukú maingí búrúri

urĩa mūraringa Rūūi rwa Jorodani mūkawigwatĩre.”
48 Mũthenya o ro ūcio Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **49** “Ambata, ūkinye mwambata wa Abarimu o, kũu kĩrĩma kĩa Nebo bũrĩri-inĩ wa Moabi, kũng’ethanĩra na Jeriko, wĩrorere Kaanani, bũrĩri urĩa ndĩrahe andũ a Isiraeli ūtũike igai riao. **50** Kĩrĩma kũu ūkũhaica nĩkio ūgaakũira, nawe ūcokanĩrĩrio hamwe na andũ anyu, o ta urĩa mũrũ na nyũkwa Harũni aakũĩrĩre kĩrĩma-inĩ kĩa Horu, nake agĩcokanĩrĩrio hamwe na andũ arĩa manakua. **51** Gĩtũmi kĩa ūguo nĩ tondũ inyuĩ eerĩ nĩmwagire kũnjĩtikia mũrĩ mbere ya andũ a Isiraeli o kũu maaĩ-inĩ ma Meriba Kadeshi werũ-inĩ wa Zini tondũ mĩtiigana kũrũgamĩrĩa ūtheru wakwa harĩ andũ a Isiraeli. **52** Nĩ ūndũ ūcio, nĩ ūkuona bũrĩri ūcio ūrĩ o haraaya; na ndũgatoonya bũrĩri ūcio ndĩrahe andũ a Isiraeli.”

33 Gĩkĩ nĩkĩo kĩrathimo kĩrĩa Musa mũndũ wa Ngai aarathimire andũ a Isiraeli atanakua. **2** Akiuga atĩrĩ: “Jehova nĩokire kuuma Sinai, na akĩmathererũkĩra kuuma Seiru; akĩmaarĩra kuuma kĩrĩma gĩa Parani. Ookire na ikundi cia arĩa atheru kuuma gũthini, akiuma iharũrũka-inĩ cia irĩma ciake. **3** Ti-itherũ wee nĩwe wendete andũ; arĩa othe atheru marĩ guoko-inĩ gwaku. Othe mainamagĩrĩa magũrũ-inĩ maku, makaamũkĩra ūrutani kuuma harĩwe, **4** watho urĩa twaheirwo nĩ Musa, nĩguo igai rĩa ūngano wa Jakubu. **5** Nĩwe warĩ mũthamaki wa Jeshuruni, rĩrĩa atongoria a andũ moonganite, marĩ hamwe na mĩhĩrĩga ya Isiraeli. **6** “Rubeni arotũũra na ndagakue, o na kana andũ ake manyiile.” **7** Na ha ūhoro wa Juda akiuga atĩrĩ, “Wee Jehova, thikĩrĩria kĩrĩro kĩa Juda; mũrehe kũrĩ andũ ake. Nĩarũagĩrĩa maũndũ make na guoko gwake. Wee-rĩ, tuĩka wa kũmũteithia akĩrũa na thũ ciake.” **8** Ūndũ wigĩi Lawi oigire atĩrĩ: “Thumimu yaku na Urimu yaku nĩ cia mũndũ urĩa ūkenagio nĩwe. Nĩwamũgeririe arĩ kũu Masa; ūkĩmũrũthia kũu maaĩ-inĩ ma Meriba. **9** Ūhoro wa ithe na nyina oigire atĩrĩ, ‘Ndĩrameciĩria.’ Ndaigana kũmenya arĩu a ithe, kana akĩrũmbũiya ciana ciake mwene, no nĩamenyereire kiugo giaku, na akĩgitĩra kĩrĩkanĩro giaku. **10** Nĩarutaga Jakubu kĩrĩa kĩa watho waku, na akaruta Isiraeli watho waku. Nĩarutagĩra ūbumba mbere yaku, na akarutĩra magongona ma njino marĩ magima kigongona-inĩ giaku. **11** Rathima ūmenyi wake wa wira, Wee Jehova, na ūkenagire wira wa moko make. Gũtha njohero cia arĩa mekũmũkĩrĩra; ringa thũ ciake itigacooke kwarahũka rĩngĩ.” **12** Ūndũ wigĩi Benjaminini oigire atĩrĩ: “Reke urĩa wendetwo nĩ Jehova ahurũke atarĩ na ūgwati harĩ we, nĩgũkorwo amũgitagĩra mũthenya wotho, nake urĩa Jehova endete ahurũkaga gatagatĩ-inĩ ga ciande ciake.” **13** Ūndũ wigĩi Jusufu oigire atĩrĩ: “Jehova arorathima bũrĩri wake na ime rĩega rĩa kuuma igĩrũ, na maaĩ ma kũrĩa kũrĩku marĩa marĩ na thĩ; **14** hamwe na indo irĩa njega mũno ireehagwo nĩ rĩũa, na kĩrĩa kĩega mũno kĩngĩuma kũrĩ mweri; **15** aũrathime na iheo irĩa thuuranĩre cia irĩma-inĩ cia tene, na maciaro ma tũrĩma twa tene na tene; **16** hamwe na iheo irĩa njega mũno cia thĩ, na indo irĩa ciyũrite kuo, na ūtugi urĩa waikarite kihĩnga-inĩ kĩrĩa kĩaĩhaga. Maũndũ maya mothe maroikara mĩtwe-inĩ wa Jusufu, maroikara ūthĩu-inĩ wa mũrĩu wa mũthamaki arĩ harĩ arĩu a ithe.

17 Ūnene-inĩ wake ahaana ta ndegwa ya irigithathi; hĩa ciake igakihaana ta cia ndegwa ya gĩthaka-inĩ. Niagatheeca ndũrĩrĩ na cio, o na ndũrĩrĩ irĩa irĩ ituri cia thĩ. Ūguo nĩguo kũrĩ makũmi-inĩ ma ngĩri ma Efiraimu; ūguo noguo kũrĩ harĩ ngĩri na ngĩri cia Manase.” **18** Ūndũ wigĩi Zebulunini oigire atĩrĩ: “Kena, wee Zebulunini, ūkĩmagara, nawe Isakaru ūkene ūrĩ hema-inĩ ciaku. **19** Nĩmagatũmanĩra andũ moke irĩma-inĩ marutĩre magongona ma ūthingu kuo; nĩmakaaĩra indo nyingĩ cia irĩa-inĩ, na marĩe mĩthithũ irĩa mĩlitho mũthanga-inĩ.” **20** Ūndũ wigĩi Gadi oigire atĩrĩ: “Kũrathimwo nĩ urĩa ūkwaramia mĩhaka ya Gadi! Gadi atũũraga kuo ta mũrũũthi, atambuura guoko kana mĩtwe. **21** Ethuurĩre bũrĩri urĩa mwega mũno; akĩgĩrwo gĩcũnjĩ kĩa mũtongoria. Rĩrĩa anene a andũ moonganire, nĩ eekire maũndũ ma kihooto kĩa Jehova, na matua makonĩi Isiraeli.” **22** Ūndũ wigĩi Dani oigire atĩrĩ: “Dani nĩ kĩana kĩa mũrũũthi, kĩgũthũkĩte kĩumĩte Bashani.” **23** Ūndũ wigĩi Nafitali oigire atĩrĩ: “Nafitali nĩaingĩhĩrwo nĩ ūtugi wa Jehova, na aiyũrĩtwo nĩ kĩrathimo gĩake; nĩakagaya mwena wa gũthini o nginya irĩa-inĩ.” **24** Ūndũ wigĩi Asheri oigire atĩrĩ: “Mũrĩu urĩa mũrathime gũkĩra arĩa angĩ othe nĩ Asheri; arĩu a ithe maroomwendaga, na arothambagĩa nyarĩrĩ ciake na maguta. **25** Hĩngĩro cia ihingo ciaku igaakorwo irĩ cia kĩgera na cia gĩcango, naguo hinya waku ūkaaiganana na matukũ maku. **26** “Gũtĩrĩ ngai ūhaana ta Mũrũgu wa Jeshuruni, o we ūgeragĩra igĩrũ oke agũteithie, na agaakarĩra matu onanie ūnene wake. **27** Ngai urĩa ūtũũraga tene na tene nĩwe kĩlitho giaku, namo moko make matũũraga nginya tene na tene marĩ mũhuro waku. Nĩakarutũrũra thũ yaku yehere mbere yaku, akiugaga atĩrĩ, ‘Mĩniini!’ **28** Nĩ ūndũ ūcio Isiraeli agaatũũra arĩ wiki atarĩ na ūgwati; gĩthima kĩa Jakubu nĩkĩgitĩre o kũu bũrĩri wa ngano, na ndibei ya mũhĩhano, kũrĩa ime rĩa igĩrũ rĩtataga. **29** Kũrathimwo-rĩ, nĩwe Isiraeli! Nũũ ūkĩhaana ta we, rũrĩrĩ rũhonoketio nĩ Jehova? Nĩwe ngo yaku na mũgũteithia, na nowe rũhĩu rwaku rwa njora rũrĩ riiri. Thũ ciaku nĩkaaigua guoya irĩ mbere yaku, nawe nĩũkarangĩrĩria kũndũ gwacio kũrĩa gũtũũgũru.”

34 Thuutha wa ūguo Musa akĩambata kĩrĩma kĩa Nebo oimĩte werũ-inĩ urĩa mwaraganu wa Moabi, agĩkinya gacũmbĩrĩ ka Pisiga, kũng’ethera Jeriko. Arĩ hau, Jehova akĩmuonia bũrĩri wotho wa Kaanani, kuuma Gileadi nginya Dani, **2** na Nafitali guothe, na bũrĩri wa Efiraimu na wa Manase, na bũrĩri wotho wa Juda wotho nginya irĩa-inĩ rĩa mwena wa ithũũro, **3** na akĩmuonia kũu Negevu na rũgongo ruothe kuuma Gĩtuamba kĩa Jeriko, na Itũũra inene rĩa Mĩkĩndũ, gũthĩi o nginya Zoari. **4** Ningĩ Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūyũ nĩguo bũrĩri urĩa nderĩre Iburahĩmu, na Isaaka na Jakubu na mwĩhitwa rĩrĩa ndoigire atĩrĩ, ‘Nĩngũhe njiaro cianyũ.’ Nĩndareke ūwone na maitho maku, no ndũkũringa ūtoonye kuo.” **5** Nake Musa, ndungata ya Jehova agĩkũira kũu Moabi, o ta urĩa Jehova oigĩte. **6** Nake akĩmũthika kũu Moabi gĩtuamba kĩrĩa kĩa ng’etheire Bethi-Peori, no nginya ūmũthi gũtĩrĩ mũndũ ūũũ harĩa mbĩrĩra yake irĩ. **7** Musa aarĩ na ūkũrũ wa mĩaka igana rĩa mĩrongo ūrĩ agĩkua, na maitho make matiorĩtwo nĩ

hinya kana akoorwo nĩ hinya wa mwĩrĩ. **8** Nao andũ a Isiraeli magĩcakaĩra Musa kũu werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu wa Moabi ihinda rĩa matukũ mĩrongo itatũ, nginya matukũ ma kũmũrĩrĩra na kũmũcakaĩra magĩthira. **9** Na rĩrĩ, Joshua mũrũ wa Nuni nĩaiyũrĩtwo nĩ roho wa ũũgĩ, tondũ Musa nĩamũigĩrĩire moko make. Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli makimũthikĩrĩria, na magĩka ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **10** Kuuma hĩndĩ iyo, gũtirĩ kwagĩa mũnabii ũngĩ ta Musa kũu Isiraeli, ũrĩa Jehova aamenyanĩte nake ũthiũ kwa ũthiũ, **11** na ũrĩa waringire ciana na agĩka maũndũ ma magegania marĩa Jehova aamũtũmĩte ageeke kũu bũrũri wa Misiri, na kũrĩ Firaũni, na kũrĩ anene ake othe, na kũrĩ bũrũri wake wothe. **12** Nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ũrĩ wonania hinya mũnene kana ageeka cĩiko cia kũmakania ta iria Musa eekire maitho-inĩ ma andũ a Isiraeli othe.

Joshua

1 Na rirĩ, thuutha wa gĩkuũ kĩa Musa ndungata ya Ngai, Jehova akĩira Joshua mūrũ wa Nuni, ūrĩa watungatagĩra Musa, atĩrĩ: **2** “Musa ndungata yakwa nĩakuĩte. Na rirĩ, wee na andũ aya othe, mwĩhaarĩriei kũringa Rũũ rwa Jorodani mĩtoonye bũrũri ūrĩa ngũmũhe, o ūcio ngũhe andũ a Isiraeli. **3** Na rirĩ, handũ o hothe harĩa mũgaakinya na makinya manyu nĩngamũhe, o ta ūrĩa ndeerire Musa. **4** Bũrũri wanyu ūgaatambũrũka kuuma werũ-inĩ o nginya Lebanoni, na kuuma rũũ rũrĩa rũnene rwa Farati, nĩguo bũrũri wothe wa Ahiti, o nginya Iria-inĩ rĩrĩa Inene rĩa mwena wa ithũiro. **5** Gũtikagĩa mĩndũ ūkaahota gũgwĩtiiria matukũ mothe ma muoyo waku. O ta ūrĩa ndaarĩ na Musa, ūguo noguo ngũkorwo hamwe nawe; ndigagũtiganĩria kana ngũtirike. **6** “Gĩa na hinya na ūmĩrĩrie, nĩgũkorwo nĩwe ūgũtongoria andũ aya mathĩ makagae bũrũri ūrĩa ndehĩtĩre na mwĩhitwa kũrĩ maithe mao atĩ nĩngamahe. **7** Gĩa na hinya na ūmĩrĩrie mũno. Menyagĩrĩa gwathikagĩa watho wothe ūrĩa ndungata yakwa Musa aagwathire wĩkage; ndũkanagarũrũke na mwena wa rũro kana wa ūmtho ūũtĩge, nĩgeetha ūgũage na ūhootani kũrĩa guothe ūrĩthiia. **8** Ciugo cia lbuku rĩrĩ rĩa Watho itikanatĩge kwario nĩ kanua gaku; no wĩcũũranagie ūhoro warĩo mũthenya na ūtukũ, nĩgeetha ūmenyagĩrĩre gwĩka maĩndũ marĩa mothe maandĩkitwo thĩĩni rwa. Hĩndĩ ūyo nĩ ūkaagacĩra, na ūgĩe na ūhootani. **9** Gĩthĩ ti-nĩ ngwathĩte? Wee gĩa o na hinya na ūmĩrĩrie. Ndũkanetĩgĩre o na kana; ūũrwo nĩ hinya, nĩgũkorwo Jehova Ngai waku arĩ hamwe nawe kũrĩa guothe ūrĩthiia.” **10** Nĩ ūndũ ūcio Joshua agĩatha anene arĩa maaroraga andũ atĩrĩ: **11** “Tuĩkanĩriai kambĩ-inĩ mũkĩĩraga andũ atĩrĩ, ‘Haarĩriai rĩgu mũge, nĩ ūndũ mĩthenya itatũ kuuma ūmũthĩ yathira nĩguo mũkaaringa Rũũ rwa Jorodani nĩgeetha mũthĩ mĩtoonye na mwĩgwatĩre bũrũri ūrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe ūtuĩke wanyu.” **12** Nĩngĩ Joshua akĩarĩria andũ a mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, akĩmeera atĩrĩ, **13** “Rirĩkanai watho ūrĩa mwaheirwo nĩ Musa ndungata ya Jehova, akiuga atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wanyu nĩamũheete ūhurũko na nĩamũheete bũrũri ūyũ.’ **14** Atumia anyu, na ciana cianyu, na ūhiũ wanyu no maĩkare bũrũri ūrĩa mwaheirwo nĩ Musa mwena wa irathĩro rĩa Rũũ rwa Jorodani, no arũme othe anyu othe arĩa njamba cia ita meeohete indo cia mbaara, no nginya maringe mũrĩmo ūũrĩa ūngĩ matongoretie arĩu a ithe wanyu. No nginya mũgateithie arĩu a ithe wanyu. **15** Nginya rĩrĩa Jehova akaamahe ūhurũko o ta ūrĩa amũheete inyuĩ, na nginya rĩrĩa o nao makegwatĩra bũrũri ūrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmahe. Thuutha ūcio, no mũcooke mũgaĩkare bũrũri wanyu inyuĩ ene, ūrĩa mwaheirwo nĩ Musa ndungata ya Jehova mwena wa irathĩro wa Jorodani, ūcio ūrorete mwena ūrĩa rĩũa rĩrathagĩra.” **16** Hĩndĩ ūyo magĩcookeria Joshua, makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũgwĩka ūrĩa wothe ūgũtũwatha na nĩ tũgũthĩ kũrĩa guothe ūgũtũtũma. **17** O ta ūrĩa twaathĩkĩire Musa maĩndũ-inĩ mothe-rĩ, ūguo noguo tũrĩgwathĩkagĩra. No rirĩ, Jehova

Ngai waku arokorwo hamwe nawe o ta ūrĩa aarĩ hamwe na Musa. **18** Mũndũ wothe ūkaaremera uuge waku na arege gwathĩkĩra maĩndũ mothe marĩa ūkaamatha, no nginya mũndũ ūcio akooragwo. No rirĩ, gĩa na hinya na ūmĩrĩrie!”

2 Nake Joshua mūrũ wa Nuni agĩtũma athigaani eerĩ kuuma Shitimu na hitho; akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũbaare bũrũri ūcio, na makĩria Jeriko.” Nĩ ūndũ ūcio magĩthĩ, magĩtoonya nyũmba ya mũmaraya wetagwo Rahabu, magĩikara kuo. **2** Nake mũthamaki wa Jeriko akĩũrwo atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ andũ amwe a Isiraeli mokire gũkũ ūtukũ ūyũ gũthigaana bũrũri ūyũ ūrĩa ūhaana.” **3** Nĩ ūndũ ūcio mũthamaki wa Jeriko agĩtũmana kũrĩ Rahabu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Andũ acio mokire gwaku nyũmba marutũrũre na nja, tondũ mokite gũthigaana bũrũri ūyũ wothe.” **4** No rirĩ, mũndũ-wa-nja ūcio nĩarĩkĩtie kuoya andũ acio eerĩ na akamahitha. Nake akiuga atĩrĩ, “Tĩ nĩguo, andũ acio nĩmegũkĩte gwakwa, no ndinamenya kũrĩa mekuumĩte. **5** Hwaĩ-inĩ rĩrĩa kĩhingo gĩa itũũra inene kihingagwo-rĩ, andũ acio nĩmathiire. Ndinamenya na kũrĩa mathiire. Marũmĩrĩre na ihenya. Mwahota kũmakinyĩra.” **6** (No rirĩ, nĩamatwarĩte nyũmba igũrũ, na akamahitha rungu rwa ūguta ūrĩa aarĩte kũu nyũmba igũrũ). **7** Nĩ ūndũ ūcio andũ acio maatũmĩtwo nĩ mũthamaki makiumagara, makĩmarũmĩrĩra na njĩra rĩa ithiiaa mariũko-inĩ ma Rũũ rwa Jorodani, na rĩa andũ acio mamarũmĩrĩre moimire na nja o ūguo-rĩ, kĩhingo gĩkĩhingwo. **8** Athigaani acio eerĩ matanakoma, mũndũ-wa-nja ūcio akĩambata kũu nyũmba igũrũ, **9** na akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ Jehova nĩamũheete bũrũri ūyũ, na atĩ nĩtũnyĩtĩtwo nĩ guoya mũnene nĩ ūndũ wanyu, o nginya ithuothe andũ arĩa tũtũũraga bũrũri ūyũ tũkaiyũro nĩ maaĩ nda nĩ ūndũ wanyu. **10** Nĩtũguĩte ūrĩa Jehova aahũthĩrie maaĩ ma Iria Itune nĩ ūndũ wanyu rĩrĩa mwoimire bũrũri wa Misiri, na ūrĩa mwekire Sihoni na Ogu, athamaki arĩa eerĩ a Aamori o kũu mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, arĩa mwanĩnĩre biũ. **11** Rĩrĩa twaiguire ūhoro ūcio, ngoro ciitũ nĩciarĩngĩkire na ūmĩrĩru wa mũndũ o mũndũ akĩũrwo nĩ hinya nĩ ūndũ wanyu, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩwe Ngai wa kũu igũrũ o na wa gũkũ thĩ. **12** Na rirĩ, ndamũthaita mwĩhĩte na mwĩhitwa mũkĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova atĩ nĩmũkaiguĩra andũ a nyũmba iitĩ tha, na mũmĩke wega, tondũ o na nĩ nĩndamũguĩra tha na ndamwĩka wega. Na mũnyonie ūndũ ūcio na kĩmenyithia kĩa ma **13** kĩa atĩ nĩmũkahonokia baba na maitũ, na arĩu a baba o na aarĩ a baba, na andũ ao othe ciana ciao ciothe, na atĩ nĩmũgatũhonokia kuuma harĩ gĩkuũ.” **14** Nao andũ acio makĩmũmĩrĩria, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithũ tũrokua tũngĩkaaga kũhonokia mĩoyo yanyu! Waga kuuga ūrĩa tũreeka, nĩtũkaamwĩka maĩndũ ma ūtugi na ma kĩhoo to rĩrĩa Jehova agaatihe bũrũri ūyũ.” **15** Nĩ ūndũ ūcio akĩmaikũrũkia na mũkanda, akĩmoimĩria ndirica tondũ nyũmba rĩa aikaraga yaakĩtwo rũthingo-inĩ rwa itũũra rĩu inene. **16** Na rirĩ, nĩameerĩte atĩrĩ, “Thĩĩ kũrĩa irima-inĩ nĩgeetha andũ acio mamũrũmĩrĩre matikamuone. Mwĩhithe kũu mĩthenya itatũ o nginya makorwo macooke, mũcooke mwĩthiire.” **17** Nao andũ acio makĩra mũndũ-wa-nja ūcio atĩrĩ, “Mwĩhitwa

üyü watwihithithia ndugaticookerera kana ütwiki üüru, **18** o tiga wikire üü: riría tugaatoonya бүүри үйү-рi, ügaakorwo wohereire rüriги rürü rütune ndirica-ini o ino watüharürükiria, nawe ükorwo ürehete thoguo na nyükwä, na ariü a thoguo, na andü anyu othe gükü gwaku nyumba. **19** Mündü o wothé ükoima nja ya nyumba yaku athii na küu barabara-ini-ri, thakame yake ikamücookerera we mwene; no ithui tütigacookererwo nî üüru nî ündü wake. No ühoro wa mündü o wothé ügaakorwo nyumba hamwe nawe, thakame yake nügaticookerera angigeeke wo üüru nî guoko kwa mündü o na ürikü. **20** No riri üngiaria ühoro üyü witü twi naguo, tütigacookererwo nî üüru ükonii mwihitwa üria watwihithithia.” **21** Nake agicookia, akimeera atiri, “Nindetikira; nigütuike o ta üguo mwoiga.” Nî ündü ücio agikimoigira ühoro, nao magithii. Na akioherera rüriги rüu rütune hau ndirica-ini. **22** Maarikia kuumagara-ri, magithii irima-ini na magikara kuo mithenya itatü, nginya riria andü aria maamarümiriire maahündükire. Andü acio maamacaritie küu njira-ini iyo yothé küria maathiiriire, no matiigana kümona. **23** Thuutha wa üguo Hindi iyo nao andü acio eerü makiambiriria gücooka. Magikürüka moimite na irima-ini, makiringa Rüüi rwa Jorodani, magikinya harü Joshua müru wa Nuni, na makimühe ühoro wa maündü maria mothe maamakorete. **24** Maküra Joshua atiri, “Ti-itherü Jehova niatüheete бүүри ücio wothé, akaüneana moko-ini maitü; andü othe a küu nimaüyürtwo nî guoya münene nî ündü witü.”

3 Rüciini tene Joshua na andü othe a Israeli makiuma hau Shitimu, magithii nginya Jorodani, na matanaringa mürimo ücio üngi magikara hau. **2** Thuutha wa mithenya itatü-ri, anene magithii kündü guothe gikaro-ini küu, **3** magiatha andü, makimeera atiri: “Riria müritona ithandükü ria kirikaniro kia Jehova Ngai wanyu, na muone athinjiri-Ngai, o acio Alawii, marikuuite-ri, mumagare muume haria müri na mürimürire. **4** Hindi iyo niguo mürimenya njira iria müritigera, nigükorwo mütiri mwagera njira iyo ringi. No riri, gatagati-ini kanyu na ithandükü riu, nihagie itüina ta ria mikono ngiri igiri; mütikarikuhiririe.” **5** Nake Joshua aküra andü acio atiri, “Mwitherie, nigükorwo rüciü Jehova niageeka maündü ma mategania gatagati-ini kanyu.” **6** Nake Joshua aküra athinjiri-Ngai atiri, “Oyai ithandükü ria kirikaniro müthii mbere ya andü aya.” Nî ündü ücio makiroya, magithii mbere yao. **7** Nake Jehova aküra Joshua atiri, “Ümüthi ningwambiriria gügütüigiria maitho-ini ma andü othe a Israeli, niguo mamenye atî ndirikoragwo hamwe nawe o ta üria ndaari hamwe na Musa. **8** Iria athinjiri-Ngai aria megükua ithandükü ria kirikaniro atiri: ‘Mwakinya hügürü-ini cia Rüüi rwa Jorodani, müthii mürugame Jorodani thini.’” **9** Nake Joshua aküra andü a Israeli atiri, “Ükai haha müigue ciugo cia Jehova Ngai wanyu. **10** Ühoro üyü niguo ürimümenyithia atî Ngai üria üri muoyo ari hamwe na inyuü, na atî hatiri nganja niakamüingatira Akaanani, na Ahiti, na Ahivi, na Aperizi, na Agirigashi, na Aamori, na Ajebusi. **11** Atiriri, ithandükü ria kirikaniro ria Mwathani wa thî yothé

nirikuringa Rüüi rwa Jorodani mbere yanyu. **12** Na riri, thuurai andü ikümi na eerü kuuma mihiriga-ini ya Israeli, o mühiriga mündü ümwe. **13** Na riria athinjiri-Ngai aria makuuite ithandükü ria kirikaniro kia Jehova, o we Mwathani wa thî yothé, maritoboka thiiini wa Rüüi rwa Jorodani-ri, maa maruo maria maratherera maikürükite nimaritinika na meyümbe hiba.” **14** Nî ündü ücio riria andü moimagarire maküma kambî niguo maringe Rüüi rwa Jorodani, athinjiri-Ngai aria maakuuie ithandükü ria kirikaniro magithii mbere yao. **15** Na riri, nigükorwo Rüüi rwa Jorodani niriüyüraga müno rügakira hügürü ciaguo hindi ya magetha. No riria athinjiri-Ngai aria maakuuie ithandükü riu maakinyire Rüüi rwa Jorodani, namo magürü mao magitoboka hügürü-ini cia rüüi, **16** maa maria moimaga mwena wa na igürü wa rüüi magitiga gütherera maikürükite; maküyumba hiba kündü küraya müno nginya itüura-ini rietagwo Adamu riria ri gükuhi na Zarehani, namo maa maria maathereraga marorete Iria-ini ria Araba (nirio Iria ria Cumbi) magitinika biü. Nî ündü ücio andü makiringa mang’etheire Jeriko. **17** Athinjiri-Ngai aria maakuuie ithandükü ria kirikaniro kia Jehova makirügama mehaandite wega kündü kümü gatagati ka Rüüi rwa Jorodani, nao andü a Israeli othe makihituka makiringagira thî nyümü o nginya riria rüriri rüu ruothe rwarikirie kuringa rüüi rüu rwa Jorodani.

4 Riria andü othe a rüriri rüu maarikirie kuringa Rüüi rwa Jorodani, Jehova aküra Joshua atiri, **2** “Thuura andü ikümi na eerü kuuma gatagati-ini ka andü aya o mühiriga mündü ümwe, **3** na ümeere moe mahiga ikümi na meerü kuuma gatagati ka Rüüi rwa Jorodani handü haria athinjiri-Ngai maarügamite, mamakuue maringe namo mürimo mükamage haria müriraara ütükü üyü.” **4** Nî ündü ücio Joshua agüta andü acio ikümi na eerü aria aathuurite kuuma küri andü a Israeli, o mühiriga mündü ümwe, **5** akimeera atiri, “Thii mbere ya ithandükü riu ria kirikaniro kia Jehova Ngai wanyu, müthii o gatagati ka Rüüi rwa Jorodani. Mündü o mündü kuringana na müigana wa mihiriga ya Israeli, oe ihiga rimwe ariigirire kiande, **6** rütuike rüüri gatagati-ini kanyu. Mahinda maria magooka, riria ciana cianyü ikaamüiria atiri, ‘Gitümi kia mahiga maya ni kii?’ **7** Mugaaciira atî gütherera kwa maa ma Jorodani nî gwatinithirio mbere ya ithandükü ria kirikaniro kia Jehova. Hindi iria ithandükü riu riaringaga Jorodani-ri, maa ma Rüüi rwa Jorodani nimatinithirio. Mahiga maya megütüika kiririkania gia kürikanagia andü a Israeli ühoro ücio nginya tene.” **8** Nî ündü ücio andü a Israeli magüka o ta üria maathitwo nî Joshua. Maküya mahiga ikümi na meerü kuuma gatagati ka Rüüi rwa Jorodani, kuringana na müigana wa mihiriga ya andü a Israeli, o ta üria Jehova eerite Joshua; nao magikua mahiga macio nginya kambî yao, makimaiga kuo. **9** Nake Joshua akihaanda mahiga macio ikümi na meerü, akimaiganirira hau gatagati ka Rüüi rwa Jorodani haria athinjiri-Ngai aria maakuuie ithandükü ria kirikaniro maarügamite. Namu marü ho nginya ümüthi. **10** Nigükorwo athinjiri-Ngai aria

wa Misiri. **5** Arume othe ari'a moomire bŭrŭri wa Misiri nĩmaruĩte, no andũ othe ari'a maaciarĩrwo werũ-inĩ marĩ rŭgendo-inĩ rwa kuuma bŭrŭri wa Misiri matiaruĩte. **6** Andũ a Isiraeli moorũĩre werũ-inĩ mĩaka mĩrongo ĩna nginya rĩrĩa andũ othe ari'a maakinyĩte mĩaka ya gũthĩ mbaara rĩrĩa moimaga bŭrŭri wa Misiri maakuire, tondũ nĩmaregĩre gwaithĩkĩra Jehova. Nĩgũkorwo Jehova nĩameerire na mwĩhitwa aŧi matikoona bŭrŭri ũrĩa eerĩre maĩthe mao na mwĩhitwa aŧi nĩagataũhe, bŭrŭri ũrĩ bũthi wa irĩa na ũũkĩ. **7** Nĩ undũ ũcio akĩarahũra ariũ ao ithenya rĩao, na acio nĩo maaruithirio nĩ Joshua. Maakoretwo matarĩ aruu nĩ undũ matiaruithĩtio marĩ rŭgendo-inĩ. **8** Na rĩrĩa maarĩkirie kũruithia arũme a rŭrĩrĩ rŭu ruothe, magũikara o kũu maakite kambĩ-inĩ o nginya andũ acio makĩhona. **9** Nĩngĩ Jehova akĩra Joshua aŧĩrĩ, “Ũmũthĩ nĩguo ndehenya rũmena rwa andũ a Misiri kuuma kũrĩ inyuĩ.” Nĩ undũ ũcio handũ hau hagĩtwo Giligali nginya ũmũthĩ. **10** Hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri ũcio, o maambĩte hema kũu Giligali werũ-inĩ wa Jeriko, andũ a Isiraeli magikũngũira Gĩathi kĩa Bathaka. **11** Mũthenya ũrĩa warũmĩrĩre Bathaka-rĩ, mũthenya oro ũcio, makĩrĩa maciaro mamwe ma bŭrŭri ũcio; mĩgate ĩtarĩ mũkire ndawa ya kũmbia, na ngano hĩhie. **12** Maarĩa irio cia bŭrŭri ũcio-rĩ, mana makĩrooka kwaga mũthenya ũyũ ũngĩ; andũ a Isiraeli matiacoookie kuona mana rĩngĩ, no rĩrĩ, mwaka ũcio nĩmarĩre maciaro ma Kaanani. **13** Rĩrĩa Joshua aarĩ hakuĩ na Jeriko, agĩtiira maitho akĩona mũndũ warũgamĩte mbere yake acomorete rũhũĩ njora, akarũnyĩta na guoko. Nake Joshua agĩthĩĩ o harĩa aarĩ, akimũũria aŧĩrĩ, “Wee-rĩ, ũrĩ mwena witũ kana ũrĩ mwena wa thũ ciitũ?” **14** Nake agĩcookia aŧĩrĩ, “Ndirĩ mwena wanyu o na kana wa thũ cianyu, no njũkĩte ndĩ mũnene wa mbũtũ ya ita rĩa Jehova.” Nake Joshua akĩgũthĩia, agĩturumithia ũthũthĩ thĩ, akĩhooya, akimũũria aŧĩrĩ, “Wee, Mwathi wakwa, nĩ ndũmĩrĩrĩ ĩrĩkũ ũkwenda kũũhe nĩ ndungata yaku?” **15** Nake mũnene ũcio wa mbũtũ ya ita rĩa Jehova agĩcookia aŧĩrĩ, “Amba ũrute iraatũ ciaku magũrũ, nĩgũkorwo handũ hau ũrũgamĩte nĩ haamũre.” Nake Joshua agĩka o ta ũguo.

6 Riu-rī, itūūra riu rīa Jeriko rīahingitwo biū nī ūndū
wa andū a Isiraeli. Gūtīrī mūdū woimaga nja
kana agatootnya kuo. **2** Nake Jehova akīra Joshua
atīrī, “Nineanīte itūūra rīrī rīa Jeriko moko-inī maku,
o hamwe na mūthamaki wakuo, o na njamba cia
hinya ciakuo. **3** Thiūrūrūkai itūūra riu inene hamwe
na andū anyu othe a ita riita rīmwe. Mwike ūguo
mīthenya itandatū. **4** Na athīnjīri-Ngai mūgwanja
matongorie ithandūkū rīa kirikanīro, makuūte macoro
mūgwanja mathondeketwo na hīa cia ndūrūme.
Mūthenya wa mūgwanja-rī, mūgaathiūrūrūka itūūra riu
maita mūgwanja, nao athīnjīri-Ngai macthīi makīhuhaga
macoro. **5** Rīrīa mūkaigua mahuha macoro na mūgambō
mūnene, ira andū othe makaanīrīra na rīanīrīra inene
mūno; naruo rūthingo rwa itūūra riu nīrūkamomoka,
nao andū othe matootnye itūūra riu, o mūdū athīite
na mbere na kūrīa arorete.” **6** Nī ūndū ūcio, Joshua
mūrū wa Nuni agītā athīnjīri-Ngai, akīmeera atīrī,

“Oyai ithandukũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na mũreke athĩnjĩri-Ngai mũgwanja thĩĩnĩ wanyu makuue macoro mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme, matongorie ithandukũ rĩu.” **7** Nake agĩatha andũ akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩĩ mbere! Mũthĩĩ mũthiũrũrũkĩrie itũũra, andũ arĩa meeohete indo cia mbaara matongorie ithandukũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova.” **8** Rĩrĩa Joshua aarĩkirie kwarĩria andũ, na athĩnjĩri-Ngai acio mũgwanja maakuũite macoro marĩa mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme magĩthĩĩ marĩ mbere ya Jehova, makĩhuhaga macoro mao, narĩo ithandukũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rikĩmarũmirĩra. **9** Nacio thigari iria ciarĩ na indo cia mbaara igĩthĩĩ itongoretie athĩnjĩri-Ngai acio maahuhaga macoro, nacio thigari ingĩ ikĩrũmirĩra ithandukũ rĩa kĩrĩkanĩro kuuma na thuutha. Hĩndĩ iyo yothē macoro no maahuhagwo. **10** No rĩrĩ, Joshua nĩathĩte andũ akameera atĩrĩ, “Mũtikananĩrĩre na mũgambo wa mbaara, o na kana mũreke mĩgambo yanyu ũguo, o na mũtikoige ũndũ o na ũrĩkũ nginya mũthenya ũria ngamwĩra mwanĩrĩre. Hĩndĩ iyo nĩguo mũkaanĩrĩra!” **11** Nĩ ũndũ ũcio akiuga ithandukũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩkuuo, rĩthiũrũrũkio itũũra-inĩ rĩu inene, riita rĩmwe. Andũ magĩcooka kambĩ na makĩraara kuo ũtũkũ ũcio. **12** Rũciĩnĩ rũrũ rũngĩ, Joshua agĩũkĩra tene, nao athĩnjĩri-Ngai makĩoya ithandukũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova. **13** Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa mũgwanja makuũite macoro mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme magĩthĩĩ na mbere, makĩnyũkĩtie matongoretie ithandukũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova o makĩhuhaga macoro. Thigari iria ciarĩ na indo cia mbaara ikĩmatongoria, nacio thigari ingĩ ikĩrũmirĩra ithandukũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kuuma na thuutha, o macoro makĩgambaga. **14** Nĩ ũndũ ũcio mũthenya wa keerĩ magĩthiũrũrũka itũũra rĩu inene riita rĩmwe, magĩcooka kambĩ. Meekire ũguo mũthenya itandatũ. **15** Mũthenya wa mũgwanja-rĩ, magĩũkĩra ruoro rĩgĩtema na magĩthiũrũrũka itũũra rĩu maita mũgwanja o ta ũria meekaga mũthenya iyo ingĩ, tiga atĩ mũthenya ũcio, maathiũrũrũkire itũũra rĩu inene maita mũgwanja. **16** Nao makĩrĩthiũrũrũka riita rĩa mũgwanja-rĩ, rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai maahuhire macoro, Joshua akĩra andũ atĩrĩ, “Anĩrĩrai mũno! Nĩgũkorwo Jehova nĩamũheete itũũra rĩrĩrĩ! **17** Itũũra rĩrĩrĩ inene na kĩndũ kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩĩnĩ warĩo nĩkwamũrĩrwo Jehova, cianangwo. No Rahabu ũria mũmaraya wiki, na andũ arĩa othe marĩ hamwe nake thĩĩnĩ wa nyũmba yake, mekũhonokio, tondũ nĩahithire athigaani arĩa twatũmĩte. **18** Na rĩrĩ, mwĩmenyererei mũtikahutie indo icio ciamũrĩtwo cia kũniinwo, nĩgeetha mũtikerehere mwanangĩko nĩ ũndũ wa kuoya kĩndũ o na kĩrĩkũ gĩacio. Mũngĩchutia nĩmũgatũma kambĩ ya Isiraeli itũũke ya kũniinwo, na mũmĩrehere thĩĩna. **19** Betha yothē na thahabu, na indo cia gĩcango na kĩgera, nĩ nyamũrĩre Jehova na no nginya ciigwo kĩgĩna-inĩ gĩake.” **20** Rĩrĩa coro wahuhirwo, andũ makĩanĩrĩra, na rĩrĩa andũ maagũire mũgambo wa coro, makĩanĩrĩra rĩanĩrĩra inene, naruo rũthĩngio rũkimomoka; nĩ ũndũ ũcio o mũndũ o mũndũ agĩtoonya itũũra rĩu, na makĩrĩtunyana. **21** Nao makĩamũrĩra Jehova itũũra rĩu, na makĩananga kĩndũ o gĩothe kĩrĩa kĩarĩ muoyo kuo na rũhiũ rwa njora, arũme na andũ-a-nja, andũ ethĩ na akĩrũ, na ng'ombe, na ng'ondũ,

na ndigiri. **22** Joshua akĩra andũ arĩa eerĩ maathiĩte gũthigaana bũrũri ũcio atĩrĩ, “Thĩĩĩ mũtoonye nyũmba ya mũtũmia ũria mũmaraya, mũmũumie nĩa hamwe na andũ ao othe, o ta ũria mwamwĩrĩre na mwĩhĩtwa.” **23** Nĩ ũndũ ũcio aanake acio maarĩ athigaani magĩtoonya na makĩumia Rahabu na nja, hamwe na ithe na nyina, na arĩu a nyina na andũ ao othe. Magĩkũmia andũ a nyũmba yake othe, makĩmaiga handũ kũu nja ya kambĩ ya Isiraeli. **24** Magĩcooka magĩcina itũũra rĩu inene rĩothe, na kĩrĩa gĩothe kĩarĩ thĩĩnĩ warĩo, no betha na thahabu, na indo cia gĩcango na cia kĩgera, magĩciiga kĩgĩna-inĩ kĩa nyũmba ya Jehova. **25** No rĩrĩ, Joshua nĩahonokirie Rahabu ũria mũmaraya, hamwe na andũ a nyũmba yake na andũ ao othe, tondũ nĩahithire andũ arĩa Joshua aatũmĩte magathigaane Jeriko nake atũũranagia na andũ a Isiraeli nginya ũmũthĩ. **26** Ihinda o ro rĩu, Joshua akĩhĩthĩthia andũ acio na mwĩhĩtwa, akiuga atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi maitho-inĩ ma Jehova-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũkaageria gwaka itũũra rĩrĩ inene rĩa Jeriko rĩngĩ: “Mũndũ ũria ũgaaka mũthingĩ ya itũũra rĩrĩrĩ, nĩagakuĩrwo nĩ mũrĩũ wake wa irigithathi; na akĩrũgamia ihingo cia itũũra rĩrĩrĩ, akuĩrwo nĩ mũrĩũ wake wa kihinga-nda.” **27** Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩkorwo arĩ hamwe na Joshua, nayo ngumo yake ikĩhunja kũndũ guothe bũrũri ũcio.

7 No rĩrĩ, andũ a Isiraeli nĩmagire kwĩhoheka ũhoronĩ ũkonĩĩ indo iria ciamũrĩtwo cia kũniinwo; nake Akani mũrũ wa Karimi, mũrũ wa Zimuri, mũrũ wa Zera, wa mũhĩrĩga wa Juda, nĩoire imwe ciacio. Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩcinwo nĩ marakara nĩ ũndũ wa Isiraeli. **2** Nĩngĩ Joshua agĩtũma andũ kuuma Jeriko mathĩĩ Ai, itũũra riakuhaniĩrĩre na Bethi-Aveni mwena wa irathĩro wa Betheli, akĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũthĩĩ mũgathigaane bũrũri ũcio.” Nĩ ũndũ ũcio andũ acio magĩthĩĩ na magĩthigaana Ai. **3** Nao magĩcooka kũrĩ Joshua na makĩmwĩra atĩrĩ, “Hatĩrĩ bata wa andũ othe mambate makahũũre itũũra rĩa Ai. Reikia andũ 2,000 kana ithatũ makarĩtunyane; tiga kũnogia andũ othe, nĩgũkorwo no andũ anini marĩ kuo.” **4** Nĩ ũndũ ũcio no andũ ta 3,000 maambatiire, no magĩtoorio nĩ andũ a Ai, **5** nao andũ acio a Ai makĩũruga ta andũ mĩrongo itatũ na atandatũ a Isiraeli. Nĩmaingatiire andũ a Isiraeli kuuma kihingo-inĩ gĩa itũũra rĩu makĩmakĩnyia o kũrĩa kwenjagwo mahiga, na makĩmahũũrĩra kũu igaragaro-inĩ. Ihũũra rĩu rĩgĩtũma ngoro cia andũ a Isiraeli irĩngĩke, na makĩyũrwo nĩ maaĩ nda. **6** Nake Joshua agĩtembũranga nguo ciake, akĩgũthĩthia thĩ, agĩturumithia ũthiũ wake thĩ mbere ya ithandukũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, agĩkara hau nginya hwaĩ-inĩ. Nao athuuri a Isiraeli magĩũka o ta ũguo na makĩhũrĩria rũkũngũ mĩtwe. **7** Nake Joshua akiuga atĩrĩ, “Hĩ, Mwathani Jehova, nĩ kĩĩ gĩatũmire ũrehe andũ aya mũrĩmo ũyũ wa Rũũĩ rwa Jorodani nĩguo ũtũneane moko-inĩ ma Amori, matũniine? Naarĩ korwo nĩtwaiganiire tũtũũre mũrĩmo ũria ũngĩ wa Rũũĩ rwa Jorodani! **8** Wee Mwathani, ingĩkiuga atĩa, kuona atĩ Isiraeli nĩmatooretio nĩ thũ ciao? **9** Andũ a Kaanani na andũ arĩa angĩ a bũrũri ũyũ nĩmarĩguia ũhoronĩ ũcio, nao matũthiũrũrũkĩrie, matũniine biũ, meherie rĩtwa rĩitũ gũkũ thĩ. Nawe ũgaagĩũka atĩa nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩu

riaku inene?” **10** Nake Jehova akĩira Joshua atĩrĩ, “Ūkĩra! Ūkwĩgũithia ūturumithĩtie ūthĩ waku thĩ nĩkĩ? **11** Isiraeli nĩmehĩtie; nĩmathũkĩtie kĩrĩkanĩro gĩakwa kĩa ndamaathĩre marũmagĩrĩre. Nĩmoete indo imwe iria ciamũrĩtwo cia kũniinwo; nĩmaiĩye, na makaheenania, o na magaciganĩria hamwe na indo ciao o ene. **12** Kũu nĩkĩo gĩtũmĩ kĩa kĩgĩritie andũ a Isiraeli meetirie thũ ciao; na nĩkĩo marorĩra thũ ciao tondũ nĩmatũkĩta e kũniinwo. Na nĩ ndĩgũcoka gũkorwo hamwe na inyũĩ o tiga mũniĩnĩre kĩndũ kũu kĩamũrĩtwo gĩa kũniinwo kiehere thĩĩnĩ wanyu. **13** “Ūkĩra, ūthĩ ūtherie andũ acio. Thĩĩ ūmeere atĩrĩ, ‘Mwĩtherie! mwĩhaarĩrie nĩ ūndũ wa rĩcũĩ; nĩgũkorwo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: Nĩ harĩ kĩndũ kĩamũre gĩa kũniinwo kĩrĩ thĩĩnĩ wanyu, inyũĩ Isiraeli. Mũtingĩhota gĩwĩirĩa thũ cianyu o nginya rĩrĩa mũgaakĩeheria kiume thĩĩnĩ wanyu. **14** “Tondũ ūcio rĩcũĩ kĩroko mũkeyumĩria inyũĩ ene o mũhĩrĩga, o mũhĩrĩga. Na rĩrĩ, mũhĩrĩga ūria Jehova agaathuura nĩũkeyumĩria o mbarĩ, o mbarĩ; nayo mbarĩ irĩa Jehova agaathuura nĩũkeyumĩria o nyũmba, o nyũmba; nayo nyũmba irĩa Jehova agaathuura nĩũkeyumĩria o mũndũ, o mũndũ. **15** Mũndũ ūria ūkũnyĩtwo na indo icio ciamũrĩtwo cia kũniinwo nĩagacĩnwo na mwaki hamwe na indo ciake ciothe. Nĩgũkorwo niathũkĩtie kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na nĩekĩte ūndũ wa thoni thĩĩnĩ wa Isiraeli!” **16** Mũthenya ūyũ ūngĩ rĩcũĩnĩ tene, Joshua akĩira andũ a Isiraeli moimĩre o ta ūria mĩhĩrĩga yao yatarĩ, naguo mũhĩrĩga wa Juda ūgĩthuurwo. **17** Mbarĩ cia Juda ikiumĩra, nake agĩthuura mbarĩ ya Azera. Agĩcoka akiumĩria mbarĩ cia Azera mbere kũringana na nyũmba ciao, nake Zabedi agĩthuurwo. **18** Nake Joshua akiumĩria nyũmba yake mũndũ o mũndũ, nake Akani mũrũ wa Karĩmĩ, mũrũ wa Zĩmuri, mũrũ wa Zera, wa mũhĩrĩga wa Juda, agĩthuurwo. **19** Nake Joshua akĩira Akani atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, gooca Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, na ūmũkumie. Nĩjĩra ūria wĩkĩte na ndũkaahĩthe.” **20** Nake Akani agĩcoka akĩira Joshua atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩnjĩhĩrie Jehova Ngai wa Isiraeli. Na ūũ nĩguo nĩkĩte: **21** Rĩrĩa ndonire kabutĩ gathaka koimĩte Babulonĩ, na cekeri magana meerĩ cia betha, na gĩkama gĩa thahabu kĩa ūrĩtũ wa cekeri mĩrongo itano thĩĩnĩ wa indo iria twatahĩte, nĩndaciĩrĩrĩre na ngĩcioya, na ithĩkĩtwo thĩ kũu hema-inĩ yakwa, nayo betha irĩ rungu wacio.” **22** Nĩ ūndũ ūcio Joshua agĩtũma andũ, nake makĩhanyũka magĩthĩĩ nginya hema-inĩ yake, na magĩkora indo icio ihithĩtwo thĩĩnĩ wa hema iyo, nayo betha iyo yaigĩtwo rungu rwacio. **23** Nao andũ acio makĩruta indo icio kuuma hema-inĩ iyo, magĩcitwarĩra Joshua o hamwe na andũ a Isiraeli othe, nao magĩciaragania thĩ mbere ya Jehova. **24** Nake Joshua, hamwe na Isiraeli othe, makĩnyĩta Akani mũrũ wa Zera, na makĩoya betha iyo, na kabutĩ, na gĩkama gĩa thahabu, na ariũ ake na airĩtu ake, na ng’ombe ciake, na ndigĩrĩ na ng’ondũ ciake, na makĩoya hema yake o na indo ciothe iria arĩ nacio, magĩcitwara Gĩtuamba kĩa Akorĩ. **25** Nake Joshua akĩmũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ūtũhere thĩina ūyũ? Wee nawe ūmũthĩ nĩũkuonio thĩina nĩ Jehova.” Nao andũ a Isiraeli othe makĩmũhũra na mahiga nyuguto, na maarĩkia kũhũra acio angĩ na mahiga, makĩmacina. **26** Magĩcoka makĩhũmbĩra Akani na hĩba nene mũno ya

mahiga, namo mahiga macio marĩ o ho nginya ūmũthĩ. Nake Jehova agĩthirwo nĩ marakara marĩa maamũcinĩte. Nĩ ūndũ ūcio handũ hau hagĩcoka gwĩtwo Gĩtuamba kĩa Akorĩ o nginya ūmũthĩ.

8 Nĩngĩ Jehova akĩira Joshua atĩrĩ, “Ndũgetĩgĩre na ndũgakue ngoro. Thĩĩ na mbũtũ yothē ya ita, mwambate mũgatharĩkĩre itũũra rĩa Ai. Nĩgũkorwo nĩneanĩte mũthamaki wa Ai moko-inĩ manyu, hamwe na andũ ake, na itũũra rĩake rĩu inene na bũrĩrĩ wake. **2** Īkai itũũra rĩa Ai na mũthamaki warĩ o ta ūria mwekire itũũra rĩa Jeriko na mũthamaki warĩ, o tiga atĩrĩ, no muoye indo iria mũgũtaha, o na mahiũ matũkie manyu. Oheriai andũ a itũũra rĩu inene na mwena wa na thuutha.” **3** Nĩ ūndũ ūcio Joshua na mbũtũ yothē ya ita makĩumagara magatharĩkĩre Ai. Nake agĩthuura andũ 30,000 arĩa maarĩ njamba mũno akĩmatũma mathĩĩ kũrĩ ūtũkũ, **4** akĩmeera atĩrĩ: “Ta thĩkĩrĩriai wega. Inyũĩ mũkuoheria andũ a itũũra rĩu inene na mwena warĩ wa na thuutha. Mũtigaikare haraaya narĩ. Inyuothe mũikare mwĩguĩte. **5** Nĩĩ na arĩa othe tũrĩ nao tũgũthengerera itũũra rĩu inene kuuma na mbere na rĩa andũ acio mariumagara gũtũhũra o ta ūria meekire hĩndĩ ya mbere-rĩ, tũmoorĩre. **6** Nao matũingathĩtie o nginya tũmaguucĩrĩrie biũ moime itũũra rĩu inene, nĩgũkorwo mariuga atĩrĩ, ‘Nĩ ithũĩ maroorĩra ta ūria meekire rĩa mbere.’ Nĩ ūndũ ūcio rĩrĩa tũrĩmoorĩra-rĩ, **7** inyũĩ na inyũĩ mũkire muume kũrĩa mũmooherie, mũtharĩkĩre itũũra rĩu inene na mũrĩtunyane. Jehova Ngai wanyu nĩekũrĩneana moko-inĩ manyu. **8** Na rĩrĩ, mwarĩkia kwĩgwatĩra itũũra rĩu inene-rĩ, mũrĩcine. Īkai o ta ūria Jehova aathanĩte gwĩkwo. Mũtĩgĩrĩre nĩ mweka ūguo ndamwathā.” **9** Nake Joshua akĩmeera moimagare, nao magĩthĩĩ harĩa maathĩiiga kuoheria andũ a itũũra rĩu, na makĩĩhitha metereire gatagatĩ ka Betheli na Ai, mwena wa ithũĩro wa Ai, no Joshua araanĩrie na andũ arĩa angĩ ūtũkũ ūcio. **10** Mũthenya ūyũ ūngĩ rĩcũĩnĩ tene, Joshua agĩcoka nĩrĩria andũ ake, nake we mwene hamwe na atongoria a Isiraeli makĩmatongoria marorete Ai. **11** Mbũtũ yothē ya ita irĩa yarĩ hamwe nake igĩthĩĩ yambatĩte, igĩkuhĩrĩria itũũra rĩu inene mariumĩte na mbere. Nao makĩamba hema mwena wa gathigathini wa Ai, na hagĩkorwo nĩ haarĩ gĩtuamba gatagatĩ kao na itũũra rĩu inene. **12** Joshua nĩakoretwo oete andũ ta 5,000 na akamaiga moheirie andũ kũu gatagatĩ ka Betheli na Ai, mwena wa ithũĩro wa itũũra rĩu inene. **13** Magĩgĩatha thigari cikare cĩhaarĩrie o andũ handũ hao, iria ciothe ciarĩ kambĩ igĩkara mwena wa gathigathini wa itũũra rĩu inene, na iria cioheirie andũ mwena wa ithũĩro warĩ. Naguo ūtũkũ ūcio Joshua agĩthĩĩ kũraara kũu gĩtuamba-inĩ. **14** Rĩrĩa mũthamaki wa Ai onire ūndũ ūcio, agĩũkĩra na ihenya rĩcũĩnĩ tene, akĩumagara na ihenya hamwe na andũ othe a itũũra rĩu inene nĩguo agacemanie na Isiraeli marũe mbaara handũ hana haang’ethaniĩre na Araba. No rĩrĩ, ndaigana kũmenya atĩ nĩmehithĩrwo na mwena wa thuutha wa itũũra rĩu inene. **15** Nake Joshua na andũ a Isiraeli othe magĩtũta ta mahũrĩtwo magatoorio, nao makĩũra marorete na werũ-inĩ. **16** Nao andũ othe a itũũra rĩa

Ai magĩtĩtwo nĩguo mamarũmĩrĩre, nao magĩteng'eria Joshua makĩguucĩrĩrio makĩuma itũũra rĩao. **17** Gũtĩrĩ mũndũ mũrĩmo o na ũmwe wa Ai kana Betheli ũtoimire gũthĩĩ gũkĩnyĩra andũ a Isiraeli. Magĩtiga itũũra rĩu rĩtaahĩngĩtwo magĩteng'eria andũ a Isiraeli. **18** Nake Jehova akĩĩra Joshua atĩrĩ, “Ambararia itimũ rĩu ũnyĩitĩte na guoko, ũrĩrorie mwena wa Ai, nĩgũkorwo nĩngũneana itũũra rĩu inene moko-inĩ manyu.” Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩambararia itimũ rĩake akĩrĩroria Ai. **19** Na rĩrĩ, Joshua aarĩkia gwĩka ũguo, arũme arĩa moohetie andũ magĩũkĩra narua, magĩteng'era na ihenya, magĩtoonya itũũra rĩu na makĩrĩtũnyana, nĩngĩ makĩrĩgwatia mwaki o narua. **20** Na rĩrĩa andũ acio a Ai maarorire na thuutha na makĩona ndogo yumĩte itũũra rĩu yambatĩte na igũrũ-rĩ, nao makĩaga mweke wa gũthara na mwena o na ũrĩkũ, nĩgũkorwo andũ a Isiraeli arĩa morĩte marorete werũ-inĩ nĩmagarũrũkĩre acio maamateng'eragia. **21** Rĩrĩa Joshua na Isiraeli othe moonire atĩ andũ ao arĩa moohetie andũ thuutha wa itũũra nĩmarĩtũnyanĩte, na makĩona ndogo igĩtoga kuuma itũũra, makĩgarũrũka na makĩũraga andũ acio a Ai. **22** Nao andũ arĩa maamohetie makĩuma itũũra rĩu inene matharĩkĩre. Andũ a Ai magĩgũkĩrwo gatagatĩ ka andũ a Isiraeli, makĩmagĩa mbere na thuutha. Andũ a Isiraeli makĩmaniina, na matiatigirie mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo, kana makĩreka o na ũmwe ahonoke. **23** No nĩmanyĩitire mũthamaki wa Ai arĩ muoyo, makĩmũtarĩra Joshua. **24** Rĩrĩa andũ a Isiraeli maarĩkirie kũũraga andũ othe a Ai arĩa maarĩ gĩthaka-inĩ na kũu werũ-inĩ, kũria maamateng'ereire-rĩ, na rĩrĩa andũ acio othe maarĩkirie kũũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ, andũ a Isiraeli othe magĩcoka Ai na makĩũraga andũ arĩa othe maarĩ kuo. **25** Andũ arĩa mooragĩrwo mũthenya ũcio maarĩ andũ 12,000, arũme na andũ-a-nja; nao nĩo andũ othe a itũũra rĩa Ai. **26** Nĩgũkorwo Joshua ndaigana gũthuna guoko kũria kwambararĩtie itimũ rĩake nginya rĩrĩa aarĩkirie kũniina andũ arĩa othe maatũũraga Ai. **27** Nao andũ a Isiraeli magĩkuũira ũhiũ na indo irĩa maatahĩte kuuma itũũra rĩu inene, o ta ũria Jehova aathĩte Joshua. **28** Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩcina Ai na akĩrĩtua hĩba ya mwanangĩko ya gũtũũra, gũgĩtuika kũndũ gũkĩrite ihooru nginya ũmũthĩ. **29** Joshua agĩcoka agĩcuuria mũthamaki ũcio wa Ai mũtĩ igũrũ, akĩreka aikare ho o nginya hwaĩ-inĩ. Rĩua rĩgĩthũa-rĩ, Joshua agĩathana atĩ mwĩrĩ ũcio ũrutwo mũtĩ igũrũ, ũikio hau itoonero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra rĩu, magĩcoka makĩũgĩrĩra hĩba nene ya mahiga, nayo irĩ o ho nginya ũmũthĩ. **30** Thuutha wa ũguo Joshua agĩakĩra Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, kĩgongona o kũu kĩrĩma-inĩ kĩa Ebalĩ, **31** o ta ũria Musa ndungata ya Jehova aathĩte andũ a Isiraeli. Aagĩakire o ta ũria kwandĩkitwo thĩnĩ wa Ibuku rĩa Watho wa Musa, kĩgongona kĩrĩ kĩa mahiga matarĩ maicũhie, hatarĩ indo cia wĩra cia kĩgera ikũhũthĩrwo ho. Igũrũ rĩakĩo makĩrutĩra Jehova maruta ma njino na magongona ma ũguano. **32** Nake Joshua akĩandĩka watho wa Musa igũrũ rĩa mahiga macio, aandĩkire andũ a Isiraeli marĩ ho makĩĩonagĩra. **33** Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli othe, na andũ a kũngĩ na ene bũrũri o ũndũ ũmwe, hamwe na athuuri ao, na anene na atuithania ciira, makĩrũgama mĩena yeerĩ ya ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa

Jehova mang'etheire athĩnjĩrĩ-Ngai, arĩa maarĩ Alawii na nĩo maarĩkuuaga. Nuthu ya andũ yarũgamĩte mbere ya kĩrĩma kĩa Gerizimu, na nuthu iyo ĩngĩ ikarũgama mbere ya kĩrĩma kĩa Ebalĩ, o ta ũria Musa ndungata ya Jehova aathanĩte mbere iyo rĩrĩa aarutanire ũhoro wa kũrathimaga andũ a Isiraeli. **34** Thuutha ũcio, Joshua agĩthoma ciugo ciothe cia Watho, agĩthoma irathimo o na agĩthoma irumi, o ta ũria kwaandĩkitwo Ibuku-inĩ rĩa Watho. **35** Gũtĩrĩ kiugo o na andũ a Isiraeli aathanĩte Joshua ataathomeire kiũngano kũu gĩothe kĩa Isiraeli, o hamwe na andũ-a-nja na ciana na andũ o kũngĩ arĩa maatũũranagia nao.

9 Na rĩrĩa athamaki othe arĩa maarĩ mwena wa ithũiro wa Rũũ rwa Jorodani maĩguire maũndũ macio, na arĩa maarĩ bũrũri ũria ũrĩ irĩma, na arĩa maarĩ itumba-inĩ ciikũrũko cia irĩma cia mwena wa ithũiro, na kũu hũgũrũrũ-inĩ cia Iria rĩrĩa Inene guothe o nginya Lebanoni (nĩo athamaki a andũ a Ahitĩ, na Aamori, na Akaanani, na Aperizĩ, na Ahivĩ, na Ajebusĩ), **2** magĩcookanĩrĩra hamwe nĩguo mahũũrane na Joshua na Isiraeli. **3** No rĩrĩ, rĩrĩa andũ a Gibeonĩ maĩguire ũria Joshua ekĩte itũũra rĩa Jeriko o na rĩa Ai, **4** magĩka ũndũ wa wara. Magĩthĩ marĩ ta andũ matũmitwo marĩ na ndigirĩ ciao ikuũthĩtio makũnia matarũkangu, na mondo ngũrũ mũno cia ndibei irĩ nduĩkangu na igatumbo. **5** Nao arũme acio meekĩrĩte iraatũ ciarĩ ndarũku, ciarĩ na iraka, na makehumba nguo ngũrũ. Irio ciao ciothe irĩa meekuuĩre rĩgu ciarĩ nyũmũ na ikagĩa mbuu. **6** Nao magĩthĩ kũrĩ Joshua kambĩ-inĩ o kũu Giligali, makĩmwĩra atĩrĩ we mwene hamwe na andũ a Isiraeli, “Tũũkite kuuma bũrũri wa kũraya mũno na gũkũ; tondũ ũcio gĩaĩ kĩrĩkanĩro na ithuĩ.” **7** Nao andũ a Isiraeli makĩra Ahivĩ acio atĩrĩ, “Hihi no gũkorwo mũtũũraga o gũkũ gũkuhĩ na ithuĩ, tũngĩhota atĩa kũgĩa kĩrĩkanĩro na inyũ?” **8** Nao magĩcookeria Joshua atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ ndungata ciaku.” Nĩngĩ Joshua akĩmooria atĩrĩ, “Inyũ mũrĩ a, na muumĩte kũ?” **9** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku tuumĩte bũrũri wa kũraya mũno na gũkũ, tũũkite nĩ ũndũ wa ngumo ya Jehova Ngai wanyu. Nĩgũkorwo nĩtũguĩte ũhoro wake: o na maũndũ mothe marĩa eekire bũrũri wa Misirĩ, **10** na ũria wothĩ eekire athamaki arĩa eerĩ a Aamori kũu irathĩro rĩa Rũũ rwa Jorodani, nao nĩ Sihonĩ mũthamaki wa Heshibonĩ, na Ogu mũthamaki wa Bashanĩ, ũria wathamakaga Ashitarothu. **11** Nao athuuri atongoria aitũ na andũ arĩa othe matũũraga bũrũrĩ witũ nĩmatwĩrĩre atĩrĩ, ‘Kuuai irio nĩ ũndũ wa rũgendo rwanũyũ, mũthĩ mũcemanie na andũ acio, na mũmeere atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũrĩ ndungata cianyu; gĩaĩ kĩrĩkanĩro na ithuĩ.’” **12** Irio ici ciitũ cia rĩgu ciarĩ hiũ mũthenya ũria tuoimire gwitũ tũke kũrĩ inyũ. No rĩu ta kĩoneĩ ũria ciũmĩte na ikagĩa mbuu. **13** Nacio mondo ici ciarĩ njerĩ tũgĩciyũria ndibei, no rĩu ta kĩoneĩ ũria ituĩkangĩte. Nacio nguo ciitũ na iraatũ nĩũkĩrĩte nĩ ũndũ wa rũgendo kũraihĩ mũno.” **14** Nao andũ a Isiraeli makĩrora irio imwe cia andũ acio, no matiigana kũhooya kĩrĩra kuuma harĩ Jehova. **15** Nake Joshua akĩgĩa kĩrĩkanĩro gĩa thayũ nao atĩ areke matũũre muoyo, nao atongoria a kiũngano kũu kĩa andũ a Isiraeli

magĩkĩra ũhoro ũcio hinya na mwĩhitwa. **16** Mĩthenya itatũ thuutha wa kũgia na kĩrikanĩro kũu na andũ acio a Gibeoni, andũ a Isiraeli makĩigua atĩ andũ acio maahakanĩte nao, na maatũũraga o hakuhi nao. **17** Nĩ undũ ũcio andũ a Isiraeli makiumagara, na mũthenya wa gatatũ magĩkinya matũũra-inĩ mao manene, na nĩmo: Gibeoni, na Kefira, na Beerothu, na Kiriathu-Jearimu. **18** No andũ a Isiraeli matiigana kũmahũura, nĩ undũ atongoria a kiũngano kĩa nĩmehĩtĩte na mwĩhitwa makĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli. Nakĩo kiũngano kũu gĩothe gĩkinuguna nĩ undũ wa atongoria acio, **19** no atongoria acio othe makĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩtwhĩtĩte na mwĩhitwa tũkĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli, na tondũ ũcio tũtingĩmahutia. **20** Ūria tũngĩmeeka nĩ atĩrĩ: Nĩ tũkũreka matũũre muoyo, nĩgeetha tũtikanacookererwo nĩ marakara nĩ undũ wa kuuna mwĩhitwa ūria twhĩtĩre nĩ undũ wao.” **21** O na ningĩ makĩmeera atĩrĩ, “Rekei matũũre muoyo, no matũũke a kuunaga ngũ na a gũtahagĩra kĩrĩndĩ gĩkĩ gĩothe gĩa Isiraeli maaĩ.” Nĩ undũ ũcio atongoria makĩga kĩrĩko kĩa kũrĩ andũ acio a Gibeoni. **22** Ningĩ Joshua agĩta andũ acio a Gibeoni akĩmoooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmire mũtũheenie rĩrĩa mwogire atĩrĩ, tũtũũraga kũndũ kũraya mũno na inyuĩ, o rĩrĩa mũtũũraga o gũkũ gũkuhi na ithuĩ? **23** Tondũ ũcio nĩmwagwatwo nĩ kĩrumi, na inyuĩ mũtigatiga gũtũika ndungata cia kuuna ngũ na gũtahagĩra nyũmba ya Ngai wakwa maaĩ.” **24** Nao magĩcookeria Joshua makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku nĩtwerirwo o wega ūria Jehova Ngai waku aathire ndungata yake Musa akamũhe bũrũri ũyũ wothe, na atĩ aniine andũ othe arĩa matũũraga kuo mehere mbere yanyu. Nĩ undũ ũcio tũgũtigĩra mũno, tweciria ūria mũgĩtũũraga, na nĩkĩo twekire undũ ũcio. **25** Na rĩrĩ, rĩu tũrĩ moko-inĩ maku. Twĩke undũ ūria wothe ũkuona ūrĩ mwega na wa kĩhotho.” **26** Nĩ undũ ũcio Joshua akĩmahonokia kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli, na matiamoragire. **27** Mũthenya o ro ũcio Joshua agĩta andũ acio a Gibeoni oini a ngũ na atahĩrĩ mũingĩ wa Isiraeli maaĩ, o na atahĩrĩ kigongona kĩa Jehova maaĩ o harĩa hothe Jehova angĩathuurire. Ūguo nĩguo matũũre nginya ũmũthĩ.

10 Na rĩrĩa, Adoni-Zedeki mũthamaki wa Jerusalemu aigũire atĩ Joshua nĩarikĩtie gũtunyana itũũra rĩa Ai na akarĩananga o biũ, na ageeka Ai na mũthamaki warĩ o ta ūria ekĩte itũũra rĩa Jeriko na mũthamaki warĩ, na atĩ andũ a Gibeoni nĩmagĩte kĩrikanĩro gĩa thayũ na Isiraeli na atĩ maatũũraga hakuhi nao-rĩ. **2** Nake, we na andũ ake makĩmaka mũno nĩ undũ wa ũhoro ũcio, nĩgũkorwo Gibeoni rĩarĩ itũũra inene na rĩa bata, o ta rĩmwe rĩa matũũra marĩa maakoragwo marĩ ma ũthamaki; na rĩarĩ inene gũkĩra Ai, o na ningĩ andũ a rĩo othe maarĩ njamba cia ita. **3** Nĩ undũ ũcio Adoni-Zedeki mũthamaki wa Jerusalemu agĩtũmanĩra Hohamu mũthamaki wa Hebironi, na Piramu mũthamaki wa Jaramuthu, na Jafia mũthamaki wa Lakishi, o na Debiri mũthamaki wa Egiloni, **4** akĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũũke mũndeithie kũhũũra Gibeoni, nĩ undũ nĩmagĩte kĩrikanĩro gĩa thayũ na Joshua na andũ a Isiraeli.” **5** Nao athamaki acio atano a

Aamori, nao nĩ athamaki a Jerusalemu, na Hebironi, na Jaramuthu, na Lakishi, na Egiloni, magĩcookanĩrĩra hamwe. Makĩambata na mbũtũ ciao ciothe cia ita, nao makĩamba hema ciao mang’etheire itũũra rĩa Gibeoni, makĩrĩtharĩkĩra. **6** Nao andũ a Gibeoni magĩtũmanĩra Joshua o kũu Giligali kambĩ-inĩ yake, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũgatiganĩrie ndungata ciaku. Ambata, ũũke gũkũ narua nĩguo ũtũhonokie! Tũteithie nĩ undũ athamaki othe a Aamori arĩa matũũraga bũrũri ūria ūrĩ irĩma nĩmacookanĩrĩre matũũkĩrĩre.” **7** Nĩ undũ ũcio Joshua akĩambata akiuma Giligali arĩ na ita rĩake rĩothe hamwe na njamba ciake cia ita irĩa irĩ hinya. **8** Nake Jehova akĩĩra Joshua atĩrĩ, “Ndũkametigĩre, nĩ undũ nĩndĩmaneanĩte moko-inĩ maku. Gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wao ũkũhota gũgwĩtiiria.” **9** Thuutha wa gũthĩrĩ ũtukũ wothe kuuma Giligali, Joshua akĩmahithũkĩra o rĩmwe. **10** Nake Jehova akĩmarehere kĩrigĩicano mbere ya Isiraeli, nao makĩmatooria o biũ kũu Gibeoni. Ningĩ andũ a Isiraeli makĩmateng’eria na njĩra irĩa yathiĩte yambatĩte nginya Bethi-Horoni, magĩthĩrĩ makĩmoooragaga o nginya Azeka na Makeda. **11** Hĩndĩ iyo moragĩra andũ a Isiraeli maikũrũkĩte kuuma Bethi-Horoni marorete Azekarĩ, Jehova akĩmagũthĩria mahiga manene ma mbura kuuma igũrũ, nao andũ aingi makĩũragwo nĩ mahiga macio ma mbura o na gũkĩra arĩa mooragĩtwo nĩ andũ a Isiraeli na rũhiũ rwa njora. **12** Mũthenya ūria Jehova aaneanire Aamori kũrĩ a Isiraeli-rĩ, Joshua akĩarĩria Jehova, andũ a Isiraeli makĩiguaga, akĩmwĩra atĩrĩ: “We rĩũa-rĩ, rũgama o ũguo wihaande igũrũ rĩa Gibeoni, O nawe mweri-rĩ, rũgama o ro ũguo wihaande igũrũ rĩa Gĩtuamba kĩa Ajalonĩ.” **13** Nĩ undũ ũcio rĩũa rĩkĩrũgama o ro ũguo, naguo mweri ũkĩrũgama, o nginya rĩrĩa rũrĩrĩ rũu rwerĩhiĩrie harĩ thũ ciao, o ta ūria kwandĩkitwo lbuku-inĩ rĩa Jasharu. Rĩũa rĩarũgamire o kũu matu-inĩ gatagatĩ na rĩkĩamba gũtiga gũthũa handũ ha mũthenya mũgĩma. **14** Gũtĩrĩ kwagĩa mũthenya ũngĩ ta ũcio mbere iyo kana thuutha ũcio, mũthenya ūria Jehova aacookĩre mahoooya ta macio. Ti-itherũ Jehova nĩwe warũagĩrĩra andũ a Isiraeli! **15** Nake Joshua agĩcooka hamwe na andũ othe a Isiraeli kambĩ-inĩ kũu Giligali. **16** Na rĩrĩ, athamaki acio atano nĩmooorĩte na magathĩrĩ makehitha thĩĩnĩ wa ngurunga kũu Makeda. **17** Rĩrĩa Joshua eerirwo atĩ athamaki acio nĩmonetwo mehithĩte ngurunga-inĩ kũu Makeda, **18** akiuga atĩrĩ, “Garagariai mahiga manene mũhinge mũromo wa ngurunga iyo na mũige arangĩrĩ ho. **19** No inyuĩ mũtigatĩthie. Teng’eriai thũ cianyu, mũcitharĩkĩre mũcĩrutĩtie na thuutha, na mũtikareke itoonye matũũra macio manene, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩacineanĩte moko-inĩ manyu.” **20** Nĩ undũ ũcio Joshua hamwe na andũ a Isiraeli makĩmaniina biũ, hakuhi kwage mũndũ o na ũmwe ũgũtigara, no anini arĩa maatigarire nĩmahotire kũũrĩra matũũra mao manene marĩa maarĩ mairigĩre. **21** Mbũtũ yothie ya ita igĩgĩcooka kambĩ kũrĩ Joshua o kũu Makeda na thayũ, na gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wacookire kwaria kiugo gĩa gũũkĩrĩra andũ a Isiraeli. **22** Joshua agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Hĩngũrai mũromo wa ngurunga-inĩ na mũndehere athamaki acio atano.” **23** Nĩ undũ ũcio magĩĩka o ũguo, makĩruta athamaki acio atano kuuma ngurunga-inĩ, na nĩo athamaki a

Jerusalemu, na Hebironi, na Jaramuthu, na Lakishi o na Egiloni. **24** Athamaki acio marikia kühewo harĩ Joshua, agĩtha andũ othe a Isiraeli na akĩra anene a ita ariã mathiĩte nake atĩrĩ, “Ūkai haha, mũkinye athamaki aya ngingo.” Nĩ undũ ūcio makiumĩra, magĩkinya athamaki acio ngingo. **25** Joshua akĩmeera atĩrĩ, “Mũtigetigĩre kana mũkue ngoro. Gĩai na hinya na mũmĩrĩrie. Ūũ nĩguo Jehova ariĩkaga thũ cianyu ciothe irĩa mũrĩrũaga nacio.” **26** Nake Joshua akĩringa athamaki acio akĩmooraga, agĩcooka akĩmacuuria igũrũ rĩa mĩtĩ itano, nao magĩtinda macunjurĩte mĩtĩ-inĩ iyo nginya hwaĩ-inĩ. **27** Riũa rĩgĩthũa-rĩ, Joshua agĩathana, nayo mĩrĩrĩ ya andũ acio igĩcuurũrio kuuma mĩtĩ-inĩ, igĩkio ngurunga irĩa meehithĩte; na hau mũromo-inĩ wa ngurunga iyo hakĩigwo mahiga manene mũno, namo matũire ho o na ūmũthĩ. **28** Mũthenya ūcio, Joshua agĩtunyana itũũra rĩa Makeda; akĩniina mũthamaki na itũũra rĩu na rũhiũ rwa njora, na akĩniina andũ othe ariã maarĩ thĩnĩ warĩo biũ. Ndaatigirie mũndũ o na ūmwe arĩ muoyo; na agĩka mũthamaki wa Makeda o ta ūriã eekire mũthamaki wa Jeriko. **29** Ningĩ Joshua na Isiraeli rĩothe ariã maarĩ hamwe nake makiuma kũu Makeda magĩthĩrĩ nginya itũũra rĩa Libina na makĩrĩtharĩkĩra. **30** Nake Jehova akĩneana itũũra rĩu o narĩo na mũthamaki warĩo moko-inĩ ma andũ a Isiraeli. Nake Joshua akĩniina itũũra rĩu na andũ ariã maarĩ kuo na rũhiũ rwa njora. Ndaigana gũtigia mũndũ o na ūmwe thĩnĩ warĩo arĩ muoyo. Nake agĩka mũthamaki warĩo o ta ūriã eekire mũthamaki wa Jeriko. **31** Ningĩ Joshua na Isiraeli othe ariã maarĩ hamwe nake makiuma kũu Libina magĩthĩrĩ nginya Lakishi; makĩrĩng’ethera, makĩrĩtharĩkĩra. **32** Nake Jehova akĩneana Lakishi kũrĩ Isiraeli, nake Joshua akĩrĩtunyana mũthenya wa keerĩ. Itũũra rĩu akĩrĩniina na rũhiũ rwa njora o hamwe na andũ othe ariã maarĩ thĩnĩ warĩo, o ta ūriã eekire Libina. **33** O hĩndĩ iyo, nake Horamu mũthamaki wa Gezeri niokĩte gũteithia Lakishi, no Joshua akĩmũhoota hamwe na mbũtũ yake, o nginya gũkiaga mũndũ watigarire muoyo. **34** Ningĩ Joshua na Isiraeli othe ariã maarĩ hamwe nake makiuma kũu Lakishi magĩthĩrĩ nginya Egiloni; makĩrĩng’ethera makĩrĩtharĩkĩra. **35** Nao magĩtunyana itũũra rĩu mũthenya o ro ūcio, na makĩrĩniina biũ na rũhiũ rwa njora, na makĩniina andũ othe ariã maarĩ thĩnĩ warĩo, o ta ūriã meekĩte Lakishi. **36** Ningĩ Joshua na Isiraeli othe ariã maarĩ hamwe nake, makĩambata kuuma Egiloni magĩthĩrĩ nginya Hebironi, makĩrĩtharĩkĩra. **37** Magĩtunyana itũũra rĩu, na makĩrĩniina na rũhiũ rwa njora hamwe na mũthamaki warĩo, na tũtũũra twarĩo, na ariã othe maarĩ thĩnĩ watuo. Matiatigirie mũndũ o na ūmwe arĩ muoyo. Nao makĩriananga biũ hamwe na ariã othe maarĩ thĩnĩ warĩo, o ta ūriã meekĩte Egiloni. **38** Ningĩ Joshua na Isiraeli othe ariã maarĩ nake makĩhũndũka, magĩtharĩkĩra Debiri. **39** Magĩtunyana itũũra rĩu, na mũthamaki warĩo, na tũtũũra twarĩo, makĩmaniina na rũhiũ rwa njora. Makĩananga ariã maarĩ thĩnĩ warĩo biũ. Matiatigirie mũndũ o na ūmwe arĩ muoyo. Nao magĩka Debiri na mũthamaki warĩo o ta ūriã meekĩte Libina na mũthamaki warĩo, na noguo meekĩte Hebironi. **40** Nĩ undũ ūcio Joshua agĩtooria mwena ūcio wotha, naguo

bũrũri ūriã ūrĩ irĩma, o na Negevu, na ituamba-inĩ cia irĩma cia mwena wa ithũiro, o na kũu ciikũrũko-inĩ cia irĩma, hamwe na athamaki othe akuo. Ndaatigirie mũndũ o na ūmwe arĩ muoyo. Nĩanangire ariã othe maarĩ na mĩhũmũ, o ta ūriã Jehova, Ngai wa Isiraeli aathanĩte. **41** Joshua akĩmatooria kuuma Kadeshi-Barinea nginya Gaza na kuuma mwena ūcio wotha wa Gosheni nginya Gibeoni. **42** Athamaki acio othe hamwe na mabũrũri mao-rĩ, Joshua aamahootire na itharĩkĩra rĩmwe, nĩ undũ Jehova, Ngai wa Isiraeli nĩwe warũagĩrĩra Isiraeli. **43** Nake Joshua agĩcooka hamwe na andũ othe a Isiraeli kambĩ-inĩ kũu Giligali.

11 Na rĩrĩ, rĩrĩa Jabini mũthamaki wa Hazoru aiguire ūhoru wa maũndũ macio, agĩtũma ūhoru kũrĩ Jobabu mũthamaki wa Madoni, kũrĩ athamaki a Shimuroni na Akishafu, **2** o na kũrĩ athamaki a mwena wa gathigathini ariã maarĩ irĩma-inĩ, o kũu Araba mwena wa gũthini wa Kinerethu, o na ituamba cia mwena wa ithũiro, o na kũu Nafothu-Dori mwena wa ithũiro; **3** na kũrĩ Akaanani ariã matũire mwena wa irathĩro na wa ithũiro; na kũrĩ Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Ajebusi o kũu bũrũri ūcio wa irĩma; o na kũrĩ Ahivi kũu mũhuro wa Herimoni rũgongo rwa Mizipa. **4** Nao magĩũka na mbũtũ ciao ciothe cia ita, na gĩkundi kĩnene kĩa mbarathi na ngaari cia ita, maarĩ mbũtũ nene mũno, makaingĩha o ta mũthanga ūriã ūrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia irĩa. **5** Athamaki acio othe magĩturanĩra mbũtũ ciao, na makĩamba kambĩ hamwe gĩkuhĩ na maaĩ ma Meromu, nĩgeetha mahũũrane na Isiraeli. **6** Nake Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Ndũkametigĩre, tondu rĩciũ ihinda ta rĩrĩrĩ nĩngamaneana othe kũrĩ Isiraeli, moragĩtwo. Mũgaatinia mbarathi ciao mĩtari ithue, na mũcine ngaari ciao cia ita na mwaki.” **7** Nĩ undũ ūcio Joshua na mbũtũ yake yotha ya ita, makĩmakorerera o rĩmwe kũu maaĩ ma Meromu, makĩmatharĩkĩra, **8** nake Jehova akĩmaneana moko-inĩ ma Isiraeli. Nao makĩmahoota makĩmaingathithia o nginya Sidoni irĩa Nene, makĩmakinyia Misirefothu-Aimu, o na makĩmakinyia Gĩtuamba kĩa Mizipa kĩrĩa kĩrĩ mwena wa irathĩro, o nginya hakiaga mũndũ watigirwo arĩ muoyo. **9** Joshua akĩmeeka o ta ūriã Jehova aathanĩte: Agĩtinia mbarathi ciao mĩtari, na agĩcina ngaari ciao cia ita na mwaki. **10** Ningĩ Joshua akĩhũndũka na agĩtunyana itũũra rĩa Hazoru na akiũũra mũthamaki warĩo na rũhiũ rwa njora. (Hazoru nĩrĩo rĩarĩ itũũra inene mothamaki-inĩ macio). **11** Nao makĩũraga andũ ariã othe maarĩ kuo na rũhiũ rwa njora. Makĩmaniina biũ na matiigana gũtigia kĩndũ o na kĩmwe kĩarĩ na mĩhũmũ, nake agĩcina Hazoru na mwaki. **12** Nake Joshua agĩtunyana matũũra macio mothe ma ūthamaki na athamaki a mo, na akĩmooraga na rũhiũ rwa njora. Akĩmaniina biũ, o ta ūriã Musa ndungata ya Jehova aathanĩte. **13** No rĩrĩ, Isiraeli matiigana gũcina itũũra o na rĩmwe rĩa marĩa maakĩtwo ihumbĩ-inĩ, o tĩga itũũra rĩa Hazoru, rĩrĩa Joshua aacinire. **14** Andũ a Isiraeli nĩmekuũire indo ciothe irĩa maatahire, na mahiũ ma matũũra macio, no makĩũraga andũ othe na rũhiũ rwa njora o nginya makĩmaniina biũ, na matiigana gũtigia mũndũ o na ūmwe warĩ na mĩhũmũ. **15** O ta ūriã Jehova aathire ndungata yake Musa-rĩ, ūguo noguo nake Musa

aathire Joshua; nake Joshua agĩĩka o ta ũguo; gütĩrĩ ũndũ o na ũmwe ateekeire wa maũndũ marĩa Jehova aathĩte Musa mekwo. **16** Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩtunyana bũrũri ũcio wothe: nĩguo bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, na bũrũri wothe wa Negevu, na mwena wa Gosheni wothe, na ituamba cia irĩma cia mwena wa ithũũro, na bũrũri wa Araba, na irĩma cia kũu Isiraeli o na ituamba ciacio, **17** na kuuma kĩrĩma kĩa Halaku, kĩrĩa kĩrorete mwena wa Seiru, nginya Baali-Gadi kũu Gĩtuamba kĩa Lebanoni mũhuro wa kĩrĩma kĩa Herimoni. Akĩnyiita athamaki ao othe, na akĩmahũũra, akĩmooraga. **18** Joshua nĩarũire mbaara na athamaki acio othe ihinda iraya. **19** Na tĩga o Ahivi arĩa maatũũraga Gibeoni, gütĩrĩ itũũra inene o na rĩmwe riagiĩre kĩrĩkanĩro gĩa thayũ na andũ a Isiraeli, nao andũ a Isiraeli magĩtunyana matũũra macio mothe na ũndũ wa kũrĩa mbaara nao. **20** Nĩgũkorwo nĩ Jehova we mwene watũĩmire, momĩ ngoro ciao nĩguo makarũe mbaara na andũ a Isiraeli, nĩgeetha amaniĩne biũ, amaniĩne o kũmaniina atekũmaĩguĩra tha, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **21** O hĩndĩ iyo Joshua agĩthĩĩ akĩniĩna andũ a Anaki kuuma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma: kuuma Hebironi, na Debiri na Anabu, na kuuma bũrũri wothe ũrĩa wa irĩma wa Juda, na kuuma bũrũri wothe ũrĩa wa irĩma wa Isiraeli. Joshua akĩmaniĩna biũ hamwe na matũũra mao. **22** Na gütĩrĩ mũndũ o na ũmwe wa Anaki bũrũri ũcio wa Isiraeli; no itũũra rĩa Gaza, na rĩa Gathu, na rĩa Ashidodi nĩ gwatigarire andũ amwe ao. **23** Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩtunyana bũrũri ũcio wothe, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa, nake akĩũhe andũ a Isiraeli ũtũĩke igai rĩa na ũgaywo kũringana na ũrĩa mĩhĩrĩga yagayanĩtio. Naguo bũrũri ũkĩhoorera, gũkiaga mbaara.

12 Na rĩrĩ, aya nĩo athamaki a bũrũri arĩa maahootirwo nĩ andũ a Isiraeli na makĩnyĩitĩra bũrũri wao wa mwena wa irathĩro mũrĩmo ũcio ũngĩ wa Jorodani, kuuma mũkuru wa Rũũĩ rwa Arinoni nginya kĩrĩma kĩa Herimoni, o hamwe na mwena wothe wa irathĩro wa Araba: **2** Athamaki acio nĩ Sihoni wa Aamori, ũrĩa wathamakaga Heshiboni. Aathanaga kuuma itũũra rĩa Aroeri rĩrĩa rĩrĩ rũteere-inĩ rwa mũkuru wa Arinoni, o na kuuma itũũra rĩrĩa rĩrĩ gatagatĩ ka mũkuru ũcio o na nuthu ya Gileadi nginya Rũũĩ rwa Jaboku, rũrĩa rũrĩ mũhaka-inĩ wa Aamoni. **3** O na niathanaga mwena wa irathĩro wa Araba, kuuma Iria rĩa Kinerethu nginya irĩa rĩa Araba (nĩrĩo Iria rĩa Cumbĩ), nginya Bethi-Jeshimothu, na ningĩ gũthĩĩ na mwena wa gũthini agakinya mũhuro wa kĩanda kĩa iharũrũka cia Pisiga. **4** Ningĩ andũ a Isiraeli magĩtunyana bũrũri wa Ogu mũthamaki wa Bashani, ũmwe wa matigari ma andũ a Refaimu arĩa maatũũraga kũu Ashitarothu na Edirei. **5** Aathanaga Kĩrĩma kĩa Herimoni, na Saleka, na Bashani guothe, o nginya mũhaka-inĩ wa andũ a Geshuru, na wa Maaka, na nuthu ya Gileadi o nginya mũhaka-inĩ wao na Sihoni mũthamaki wa Heshiboni. **6** Musa ndungata ya Jehova hamwe na andũ a Isiraeli nĩmamatooririe. Nake Musa ndungata ya Jehova akiheana bũrũri wao kũrĩ andũ a Rubeni, na a Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, gũtũĩke igai rĩa. **7** Acio nĩo athamaki a bũrũri ũrĩa Joshua na andũ a Isiraeli maatooririe kũu mwena wa ithũũro wa Rũũĩ rwa Jorodani, kuuma Baali-

Gadi, Gĩtuamba-inĩ kĩa Lebanoni, nginya Kĩrĩma kĩa Halaku, kĩrĩa kĩrorete na mwena wa Seiru (mabũrũri mao nĩmaheanĩtuo nĩ Joshua kũrĩ mĩhĩrĩga ya Isiraeli matũĩke magai mao kũringana na ũrĩa mĩhĩrĩga yao yagayanĩtio, **8** bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, na ituamba cia mwena wa ithũũro, na Araba, na kũrĩa kũrĩ ciikũrũko cia irĩma, na kũu werũ-inĩ, o na Negevu, nĩ mo mabũrũri ma Ahiti, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi): **9** mũthamaki wa Jeriko, ũmwe, na mũthamaki wa Ai (hakuĩĩ na Betheli), ũmwe, **10** na mũthamaki wa Jerusalemu, ũmwe, na mũthamaki wa Hebironi, ũmwe, **11** na mũthamaki wa Jaramuthu, ũmwe, na mũthamaki wa Lakishi, ũmwe, **12** na mũthamaki wa Egiloni, ũmwe, na mũthamaki wa Gezeri, ũmwe, **13** na mũthamaki wa Debiri, ũmwe, na mũthamaki wa Gederi, ũmwe, **14** na mũthamaki wa Horoma, ũmwe, na mũthamaki wa Aradi, ũmwe, **15** na mũthamaki wa Libina, ũmwe, na mũthamaki wa Adulamu, ũmwe, **16** na mũthamaki wa Makeda, ũmwe, na mũthamaki wa Betheli, ũmwe, **17** na mũthamaki wa Tapua, ũmwe, na mũthamaki wa Heferi, ũmwe, **18** na mũthamaki wa Afeku, ũmwe, na mũthamaki wa Lasharoni, ũmwe, **19** na mũthamaki wa Madoni, ũmwe, na mũthamaki wa Hazoru, ũmwe, **20** na mũthamaki wa Shimuroni Meroni, ũmwe, na mũthamaki wa Akishafu, ũmwe, **21** na mũthamaki wa Taanaka, ũmwe, na mũthamaki wa Megido, ũmwe, **22** na mũthamaki wa Kedeshi, ũmwe, na mũthamaki wa Jokineamu itũũra rĩ kũu Karimeli, ũmwe, **23** na mũthamaki wa Dori (kũu Nafothu-Dori), ũmwe, na mũthamaki wa Gomu kũu Giligali, ũmwe, **24** na mũthamaki wa Tiriza, ũmwe; athamaki acio othe maari mĩrongo itatũ na ũmwe.

13 Na rĩrĩ, rĩrĩa Joshua aarĩ mũndũ mũkũrũ na mĩaka yake ikaingĩha-rĩ, Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ŭrĩ mũkũrũ mũno, na no gũtigariĩte bũrũri mũnene mũno wa kwĩgwatĩrwo ũtũĩke wanyu. **2** “Ŭyũ nĩguo bũrũri ũrĩa ũtigariĩte: nĩ ng’ongo ciothe cia Afilisti na cia Ageshuru: **3** kuuma Rũũĩ rwa Shihoru mwena wa irathĩro wa bũrũri wa Misiri, o nginya bũrũri wa Ekironi ũrĩa ũrĩ mwena wa gathigathini, ũrĩa wonagwo ũrĩ bũrũri wa Akaanani (nĩguo bũrũri wa aathani arĩa atano a Afilisti arĩa maathanaga kũu Gaza, na Ashidodi, na Ashikeloni, na Gathu, na Ekironi, nĩguo bũrũri wa Aavimu); **4** kuuma gũthini, bũrũri wothe wa andũ a Kaanani, kuuma Ara kwa Asidoni gũthĩĩ nginya Afeku, rũgongo rwa Aamori, **5** na bũrũri wa a Gebali; na Lebanoni guothe nginya mwena wa irathĩro, kuuma Baali-Gadi mũhuro wa kĩrĩma kĩa Herimoni nginya Lebo-Hamathu. **6** “Andũ othe arĩa matũũraga bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma kuuma Lebanoni nginya Misirefothu-Maimu, na nĩo Asidoni othe, nĩ nĩĩ ngaamaingata mehere mbere ya andũ a Isiraeli. Nawe ũtigĩrĩre nĩwagaira Isiraeli bũrũri ũcio ũtũĩke igai rĩa o ta ũrĩa ngwathĩte, **7** na ũũgae ũtũĩke igai harĩ mĩhĩrĩga iyo kenda, hamwe na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase.” **8** Nuthu iyo ingĩ ya andũ a mũhĩrĩga wa Manase, na wa Rubeni na wa Gadi nĩmarĩkĩtie kwamũkĩra igai rĩrĩa Musa aamaheete kũu mwena wa irathĩro rĩa Rũũĩ rwa Jorodani, ta ũrĩa we Musa ndungata ya Jehova aamaheete. **9** Naguo

mũhaka ūcio woimite Aroeri rũteere-inĩ rwa mũkuru wa Arinoni, na kuuma itũũra rĩria rĩari gatagati ka mũkuru ūcio, hamwe na werũ ūria mĩtũũgĩru kũu Medeba, nginya o Diboni, **10** na matũũra mothe ma Sihoni mũthamaki wa Aamori, ūria wathamakaga Heshiboni, nginya o mũhaka wa Aamoni. **11** Nĩngĩ ũgakinya Gileadi, bũrũri wa andũ a Geshuru na Maaka, o na kĩrĩma kĩa Herimoni guothe, na Bashani guothe, o nginya Saleka, **12** ũguo nĩ kuuga ũthamaki wothe wa Ogu kũu Bashani, ūria waathanaga Ashitharothu na Edirei, nake ūcio nĩwe warĩ wa mũico wa matigari ma Arefaimu. Musa nĩamatoooretie na agataha bũrũri wao. **13** No rĩrĩ, andũ a Isiraeli matiigana kũingata andũ a Geshuru na Maaka; nĩ ūndũ ūcio matũũraga hamwe na andũ a Isiraeli nginya ũmũthĩ. **14** No ndaigana kũhe Alawii igai, kuona atĩ maruta mothe ma njino marĩa maarutagĩrwo Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩmo maarĩ igai rĩao, o ta ūria aamerĩire. **15** Nake Musa akĩgaĩra mũhĩrĩga wa Rubeni, kũringana na ūria mbarĩ ciao ciatarĩi. **16** Bũrũri ūria uumĩte Aroeri rũteere-inĩ rwa mũkuru wa Arinoni, na kuuma itũũra rĩria rĩari gatagati ka mũkuru ūcio, na kũria guothe gũtũũgĩru kũhĩtũka Medeba, **17** nginya Heshiboni na matũũra marĩo marĩa maarĩ werũ-inĩ ūcio mĩtũũgĩru, na nĩmo Diboni, na Bamothu Baali, na Bethi-Baali-Meoni, na **18** Jahazu, na Kedemothu, na Mefaathu, na **19** Kiriathaimu, na Sibima, na Zerethu-Shaharu rĩria rĩrĩ kĩrĩma igũrũ kĩria kĩari kũu gĩtuamba kũu, **20** na Bethi-Peoru, na iharũrũka cia Pĩsiga, na Bethi-Jeshimothu, **21** o na matũũra mothe marĩa maarĩ werũ-inĩ ūcio mĩtũũgĩru o hamwe na ũthamaki wothe wa Sihoni mũthamaki wa Aamori, ūria waathanaga Heshiboni. Musa nĩamũtooretie na agatoooria anene a Midiani, na Evi, nao nĩ Rekemu, na Zuru, na Huri, na Reba, anene maanyĩitanite na Sihoni arĩa maatũire bũrũri ūcio. **22** Hamwe na arĩa mooragĩrwo mbaara-inĩ, andũ a Isiraeli nĩmooragĩte Balamu mũrũ wa Beori ūria warĩ mũragũri na rũhiũ rwa njora. **23** Mũhaka wa mũhĩrĩga wa Rubeni warĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Jorodani. Matũũra macio hamwe na tũtũura twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Rubeni, kũringana na ūria mbarĩ ciao ciatarĩi. **24** Ũyũ nĩguo bũrũri ūria Musa aaheete mũhĩrĩga wa Gadi, kũringana na ūria mbarĩ ciao ciatarĩi. **25** Nĩ bũrũri wa Jazeri, na matũũra mothe ma Gileadi, na nuthu ya bũrũri wa andũ a Amoni o nginya Aroeri, gũkulĩ na Raba; **26** na kuuma Heshiboni nginya Ramathu-Mizipe na Betonimu, na kuuma Mahanaimu o nginya bũrũri wa Debiri; **27** na kũu gĩtuamba-inĩ, na Bethi-Haramu, na Bethi-Nimira, na Sukothu, na Zafoni hamwe na kũu kũngĩ gwanthagwo nĩ Sihoni mũthamaki wa Heshiboni (mwena wa irathĩro wa Rũũĩ rwa Jorodani, bũrũri ūria ũkinyĩte mũthia-inĩ wa Iria rĩa Kinerethu). **28** Matũũra macio hamwe na tũtũura twamo nĩmo maatũũkire igai rĩa mũhĩrĩga wa Gadi, kũringana na ūria mbarĩ ciao ciatarĩi. **29** Ũyũ nĩguo bũrũri ūria Musa aaheete nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, ũguo nĩ kuuga nuthu ya nyũmba ya njiaro cia Manase, kũringana na ūria mbarĩ ciao ciatarĩi. **30** Nĩ bũrũri ūria uumĩte o Mahanaimu, hamwe na Bashani guothe, kũria guothe gwanthagwo nĩ Ogu mũthamaki wa Bashani, o na matũũra mothe ma Jairu kũu Bashani, namo mothe

nĩ matũũra mĩrongo itandatũ, **31** nuthu ya Gileadi, na Ashitharothu na Edirei (matũũra ma mũthamaki ma Ogu marĩa maarĩ kũu Bashani). Kũu nĩkuo kwari kwa njiaro cia Makiru mũrũ wa Manase, ũguo nĩ kuuga nuthu ya ariũ a Makiru, kũringana na ūria mbarĩ ciao ciatarĩi. **32** Rĩrĩrĩ nĩrĩo igai rĩria Musa aaheanite hĩndĩ irĩa aarĩ kũu werũ-inĩ wa Amoabi mũrĩmo wa Rũũĩ rwa Jorodani, mwena wa irathĩro wa Jeriko. **33** No rĩrĩ, mũhĩrĩga wa Lawi ndwaheirwo igai nĩ Musa; Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩwe igai rĩao, o ta ūria aamerĩire.

14 Maya nĩmo mabũrũri marĩa andũ a Isiraeli maheirwo matũũke igai rĩao bũrũri-inĩ wa Kaanani, ūria Eleazaru mũthĩnjĩri-Ngai, na Joshua mũrũ wa Nuni, na atongoria a mbarĩ cia mĩhĩrĩga ya Isiraeli maamagaĩire. **2** Magai mao maagairwo na njĩra ya gũcuukira mĩtĩ kũrĩ o mĩhĩrĩga iyo kenda na nuthu, o ta ūria Jehova aathĩte Musa, **3** nĩgũkorwo Musa nĩaheete mĩhĩrĩga rĩrĩ na nuthu igai rĩao mwena wa irathĩro wa Rũũĩ rwa Jorodani. No rĩrĩ, ndaaheete Alawii igai hamwe na andũ acio angĩ, **4** nĩgũkorwo ariũ a Jusufu nĩmatũũkĩte mĩhĩrĩga rĩrĩ, nĩyo mũhĩrĩga wa Manase, na wa Efiraimu. Alawii matiigana kũgaĩrwo ithaka tiga o matũũra ma gũtũũra, na ithaka irĩa ciarigĩciĩire matũũra macio cia kũrĩithagia ndũũru ciao cia mbũri na ng'ombe. **5** Nĩ ūndũ ūcio andũ a Isiraeli makĩgayania bũrũri ūcio o ta ūria Jehova aathĩte Musa. **6** Na rĩrĩ, andũ a mũhĩrĩga wa Juda magĩthĩi kũrĩ Joshua kũu Giligali, nake Kalebu mũrũ wa Jefune ūria Mũkenizi akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee nĩũũĩ ũhoru ūria Jehova eerire Musa mũndũ wa Ngai ũkonĩi nĩ nawe tũrĩ kũu Kadeshi-Barinea. **7** Nĩ ndaari na ũkũrũ wa miaka mĩrongo ina hĩndĩ irĩa Musa ndungata ya Jehova aandũmire kuuma Kadeshi-Barinea thĩi ngathĩgaane bũrũri ūcio. Nĩndamũcookeirie ũhoru o ta ūria warĩ ngoro-inĩ yakwa, **8** no rĩrĩ, ariũ a ithe witũ arĩa twambatanĩtie nao nĩmatũũmire ngoro cia andũ ciyũrwo nĩ guoya. No o na kũrĩ ũguo-rĩ, nĩ nĩ ndarũmĩrĩire Jehova Ngai wakwa na ngoro yakwa yothie. **9** Nĩ ūndũ ūcio, Musa akĩhĩta na mwĩhitwa mũthenya o ro ūcio akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ti-itherũ bũrũri ūcio makinya maku marakinyangire ũgaatũũka igai riaku na rĩa ciana ciaku nginya tene, nĩ ūndũ nĩũrũmĩrĩire Jehova Ngai wakwa na ngoro yaku yothie.’ **10** “Na rĩrĩ, o ta ūria Jehova eraniĩre nĩageeka-rĩ, nĩandũũrĩtie muoyo miaka mĩrongo ina na itano kuuma hĩndĩ irĩa aarĩire Musa akĩmũhe ũhoru ūcio, hĩndĩ iyo yothie Isiraeli moorũũraga werũ-inĩ. Na rĩrĩ, ndĩ haha ũmũthĩ, ndĩ na ũkũrũ wa miaka mĩrongo inana na itano! **11** Ndi na hinya ũmũthĩ o ta ūria ndarĩ naguo mũthenya ūria Musa aandũmire; ndĩ na hinya wa gũthĩi mbaara-inĩ o ta ūria ndaari naguo hĩndĩ iyo, hinya wa gũthĩi rũgendo kana wa kũinũka mũciĩ. **12** Tondũ ūcio rĩu kĩĩhe bũrũri ũyũ wa irĩma, o ūria Jehova aarĩire ũhoru waguo mũthenya ūcio. Wee mwene nĩwaigũire mũthenya ūcio atĩ andũ a Anaki maarĩ kũndũ kũu, namo matũũra mao maarĩ manene na makairĩgĩrwo na hinya mũno, na rĩrĩ, Jehova angĩkorwo hamwe na nĩ andeithie-rĩ, nĩngũmaingata o ta ūria oigire.” **13** Nake Joshua agĩkĩrathima Kalebu mũrũ wa Jefune, na akĩmũhe Hebironi gũtũũke igai rĩake. **14** Nĩ ūndũ ūcio Hebironi gũtũũire kũrĩ gwa

Kalebu mürü wa Jefune ücio Mūkenizi kuuma hīndi ūyo, nī ūndū nīarūmīrīre Jehova Ngai wa Isiraeli na ngoro yake yothe. **15** (Hebironi gwetagwo Kiriathu-Ariba nī ūndū gwetanīto na Ariba, ūria warī mūdūndū mūnene mūno gūkīra ariā angī othe thīinī wa andū a Anaki). Naguo būrūri ūkīhoorera, gūkīaga mbaara.

15 Naguo būrūri ūria wagaīrwo mūhīrīga wa Juda, kūringana na ūria mbarī ciao ciatarī, wakinyīte o mūhaka-inī wa būrūri wa Edomu, o na ūgakinya werū-inī wa Zini gīturi-inī kīa mwena ūcio wa gūthini. **2** Mūhaka wao wa mwena wa gūthini wambīrīre gīcongoco-inī kīa mwena wa gūthini kīa Iria rīa Cumbī, **3** mūhaka ūcio ūkahītūkīra mwena wa gūthini wa Mwanya wa Akirabimu, ūgathīi na mbere o nginya Zini, na ūkambatīrīra na mwena wa gūthini wa Kadeshi-Barinea. Ningī ūgathīi wīgiritanītie na Hezironi, ūkambata ūgakinya Adari, ningī ūkarigīcūkīa ūgakinya Karika. **4** Ningī wacookete ūgathīi o ro ūguo nginya Azimoni, ūkoimīrīra karūūi ka būrūri wa Misiri, ūkarīkīrīria iria-inī. Ūyū nīguo mūhaka wao wa mwena wa gūthini. **5** Mūhaka wa mwena wa irathīro warī Iria rīa Cumbī nginya mūthia wa Rūūi rwa Jorodani. Naguo mūhaka wa mwena wa gathigathini wambīrīrie gīcongoco-inī kīa iria mūthia-inī wa Rūūi rwa Jorodani, **6** ūkambatīrīra nginya Bethi-Hogila, na ūgathīi ūhītūkīre mwena wa gathigathini wa Bethi-Araba, na ūkambata ūgakinya Ihiga-inī rīa Bohani mūrū wa Rubeni. **7** Ningī mūhaka ūcio wacookete ūkambata nginya Debiri uumīte Gītuamba kīa Akori, ūgacooka ūkerekerā gathigathini o nginya itūūra-inī rīa Gīligali, rīrīa rīang'ethaniire na Mwanya wa Adumimu, mwena wa gūthini wa mūkuru ūcio. Wacookete ūgathīi na mbere ūgakinya maaī-inī ma Eni-Shemeshu, na ūkoimīrīra o kūu Eni-Rogeli. **8** Ningī ūkambatanīa na Gītuamba kīa Beni-Hinomu ūikūrūkanītie na kīharūrūka kīa mwena wa gūthini wa itūūra inene rīa Mūjebusi (na nīrīo Jerusalemu). Kuuma hau ūkambata nginya gacūmbīrī ga karīma karī mwenā wa ithūūro wa Gītuamba kīa Hinomu o kūu mūthia wa gathigathini wa Gītuamba kīa Refaimu. **9** Kuuma gacūmbīrī ga karīma mūhaka ūcio werekeire gīthima kīa maaī na Nefitoa, ūkūimīrīra matūūra-inī ma kīrīma kīa Efironi, na ūgaikūrūka ūgakinya Baala (na nokuo Kiriathu-Jearimu). **10** Ningī mūhaka ūcio ūkarigīcūkīa na mwena wa ithūūro uumīte Baala ūgakinya Kīrīma kīa Seiru, ūgacooka ūgaikūrūkanīa na kīharūrūka kīa mwena wa gathigathini wa kīrīma gīa Jearimu (nīkīo Kesaloni), ūgathīi na mbere ūikūrūkīte nginya Bethi-Shemeshu, na ūgakīra nginya Timina. **11** Ningī mūhaka ūcio ūkoima hau, ūgathīi nginya kīharūrūka-inī kīa mwena wa gathigathini wa Ekironi, ūkehiūria werekeire Shikeroni, ūkahītūkīa, ūgathīi kīrīma-inī kīa Baala, na ūgakinya Jabuneeli. Mūhaka ūcio wathīrīre o iria-inī. **12** Naguo mūhaka wa mwena wa ithūūro wegiritanītie na hūgūrūrū cia Iria rīrīa Inene. Ūyo nīyo mūhaka irīa yathiūrūrūkīrie andū a mūhīrīga wa Juda, o ta ūria mbarī ciao ciatarī. **13** O ta ūria Jehova aamwathīte-rī, Joshua nīaheire Kalebu wa Jefune igai thīinī wa mūhīrīga wa Juda, akiheo Kiriathu-Ariba, na nokuo Hebironi. (Ariba nīwe warī

ithe wa Anaki). **14** Nake Kalebu akīngata Anaki ariā atatū kuuma Hebironi, nīo Sheshai, na Ahimani, na Talimai, ariā njaro cia Anaki. **15** Ningī agīcōoka agīthīi kūrūa na andū ariā maatūūraga itūūra inene rīa Debiri (kūrīa tene gwetagwo Kiriathu-Sefari). **16** Nake Kalebu akiuga atīrī, “Mūdū ūria ūgūtharīkīra na atunyane Kiriathu-Sefari, ūcio nīwe ngūhe mwarī wakwa Akisa, amūhīkie.” **17** Nake Othinieli mūrū wa Kenazu, mūrū wa ithe na Kalebu, nīwe watunyaniire itūūra rīo; nī ūndū ūcio Kalebu akīmūhe mwarī Akisa atuīke mūtumia wake. **18** Mūthenya ūmwe rīrīa Akisa aathiire kūrī Othinieli-rī, akīringīrīria Akisa ahoōe mūgūnda kūrī ithe Kalebu. Aarīkia kuuma igūrū rīa ndigiri yake, Kalebu akīmūria atīrī, “Ūkwenda ngwīkīre atīa?” **19** Nake akīmūcookeria atīrī, “Ndagūthaitha ūndathime. Tondū nīūuheete būrūri wa Negevu, he ithima cia maaī o nacio.” Nī ūndū ūcio Kalebu akīmūhe ithima cia mwena wa rūgongo na cia mwena wa kīanda. **20** Rīrī nīrīo igai rīa mūhīrīga wa Juda, kūringana na ūria mbarī ciao ciatarī. **21** Matūūra marīa mārī mūthia wa gūthini ma mūhīrīga wa Juda thīinī wa Negevu kwerekerā mūhaka wa Edomu mārī maya: Kabizeeli, na Ederi, na Jaguri, **22** na Kina, na Dimona, na Adada, **23** na Kedeshi, na Hazoru, na Ithinani, **24** na Zifu, na Telemu, na Bealothu, **25** na Hazoru-Hadata, na Keriothu-Hezironi (na norīo Hazoru), **26** na Amamu, na Shema, na Molada, **27** na Hazoru-Gada, na Heshimoni, na Bethi-Peletu, **28** na Hazoru-Shuali, na Birishiba, na Biziothia, **29** na Baala, na Iimu, na Ezemu, **30** na Elitoladi, na Chesili, na Horoma, **31** na Zikilagi, na Madimana, na Sanisana, **32** na Lebaothu, na Shilihimu, na Aini, na Rimoni; mothe nī matūūra mīrongo irī na kenda na tūtūūra twamo. **33** Namo matūūra marīa mārī ituamba-inī cia irīma cia mwena wa ithūūro: mārī Eshitaoli, na Zora, na Ashina, **34** na Zanoa, na Eni-Ganimu, na Tapua, na Enamu, **35** na Jaramuthu, na Adulamu, na Soko, na Azeka, **36** na Shaaraimu, na Adithaimu, na Gederā (kana Gederothaimu); mothe mārī matūūra ikūmi na mana na tūtūūra twamo. **37** Zenani, na Hadasha, na Migidali-Gadi, **38** na Dilani, na Mizipe, na Jokitheeli, **39** na Lakishi, na Bozikathu, na Egiloni, **40** na Kaboni, na Lahamasu, na Kitilishu, **41** na Gederothu, na Bethi-Dagoni, na Naama, na Makeda; mothe mārī matūūra ikūmi na matandatū na tūtūūra twamo. **42** na Libina, na Etheri, na Ashani, **43** na Ifita, na Ashina, na Nezibu, **44** na Keila, na Akizibu, na Maresha; mothe mārī matūūra kenda na tūtūūra twamo. **45** Na Ekironi na mīcīi irīa yarīthiūrūrūkīrie, na tūtūūra twamo; **46** ningī itūūra rīa Ekironi, nginya iria-inī na kūrīa guothe gwakuhīrīrie Ashidodi, hamwe na tūtūūra twakuo; **47** o na Ashidodi na mīcīi irīa yarīthiūrūrūkīrie, na tūtūūra twarīo; na Gaza na mīcīi irīa yarīthiūrūrūkīrie, na tūtūūra twa rīo, nginya karūūi ka būrūri wa Misiri, na hūgūrūrū cia Iria rīrīa Inene. **48** Namo matūūra ma būrūri ūria ūrī irīma nī: Shamiru, na Jatiri, na Soko, **49** na Dana, na Kiriathu-Sana (na no kuo Debiri), **50** na Anabu, na Eshitemo, na Animu, **51** na Gosheni, na Holoni, na Gilo; mothe mārī matūūra ikūmi na rīmwe na tūtūūra twamo. **52** Na Araba, na Duma, na Eshani, **53** na Janimu, na Bethi-Tapua, na Afeka, **54** Humuta, na Kiriathu-Ariba (na no

kuo Hebironi), na Zioru; mothe maarĩ matũũra kenda na tũtũũra twamo. **55** Maoni, na Karimeli, na Zifu, na Juta, **56** na Jezireeli, na Jokideamu, na Zanoa, **57** na Kaini, na Gibeaa, na Timina; mothe maarĩ matũũra ikũmi na tũtũũra twamo. **58** Na Halilhuli, na Bethi-Zuru, na Gedoru, **59** na Maarathu, na Bethi-Anothu, na Elitekoni; mothe maarĩ matũũra matandatũ na tũtũũra twamo. **60** Kiriathu-Baali (na nkũo Kiriathu-Jearimu), na Raba; matũũra meerĩ na tũtũũra twamo. **61** Nakuo kũu werũ-inĩ matũũra maarĩ: Bethi-Araba, na Midini, na Sekaka, **62** na Nibushani, na itũũra inene rĩa Cumbĩ, na Eni-Gedi; mothe maarĩ matũũra matandatũ na tũtũũra twamo. **63** No rĩrĩ, andũ a Juda matiahotire kũingata Ajebusi, aria maatũũranga Jerusalemu; na Ajebusi maatũũranagia na andũ a Juda kũu Jerusalemu nginya ũmũthĩ.

16 Bũrũri ũria wagaiĩrwo ciana cia Jusufu wambĩriirie kuuma Jorodani o kũu Jeriko, mwena wa irathĩro wa maaĩ ma Jeriko, ũkambata kuuma kũu Jeriko, ũgatuĩkanĩria kũu werũ-inĩ nginya bũrũri ũria ũrĩ irĩma ũgakinya Betheli. **2** Wacookete ũgathĩĩ na mbere kuuma Betheli (na nokuo Luzu), ũkaringa ũgakinya bũrũri wa Aariki o kũu Atarothu, **3** ningĩ ũgaikũrũka na mwena wa ithũũro, ũgakinya mũhaka-inĩ wa bũrũri wa Ajafileti, nginya rũgongo rwa Bethi-Horoni ya Mũhuro, na ũgacooka ũgathĩĩ ũgakinya Gezeri, ũkarĩkĩrĩria iria-inĩ. **4** Nĩ ũndũ ũcio Manase na Efiraimu, njiaro cia Jusufu, ikĩŵwatĩra igai rĩa. **5** Ũyũ nĩguo warĩ bũrũri wa Efiraimu, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩĩ: mwena wa irathĩro, mũhaka wa igai rĩa woimĩte Atarothu-Adari ũgathĩĩ nginya Bethi-Horoni ya Rũgongo, **6** ũgathĩĩ na mbere nginya iria-inĩ. Kuuma Mikemethathu mwena wa gathigathini, ũkarigiciũka na mwena wa irathĩro ũgakinya Taanathu-Shilo, ũkahitũkĩra kuo ũrorete na mwena wa irathĩro wa Janoa. **7** ũgacooka ũgaikũrũka kuuma Janoa nginya Atarothu na Naara, ũkahutia Jeriko, na ũkoimĩrĩria Rũũ rwa Jorodani. **8** Kuuma Tapua mũhaka ũcio ũgathĩĩ ũrorete na mwena wa ithũũro, ũgakinya mũkuru wa Kana, na ũkarĩkĩrĩria iria-inĩ. Rĩrĩ nĩro rĩarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Efiraimu, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩĩ. **9** Bũrũri ũcio wothe warĩ hamwe na matũũra mothe na tũtũũra twamo tũria Efiraimu maagaiĩrwo thĩĩnĩ wa igai rĩa andũ a mũhĩrĩga wa Manase. **10** No andũ a mũhĩrĩga wa Efiraimu matiigana kũrutũũra andũ a Kaanani aria maatũũranga Gezeri; nginya ũmũthĩ andũ a Kaanani matũũranagia hamwe na andũ a Efiraimu, nao magĩtuũka ndungata marutage wĩra o ũria mangĩathwo marute.

17 Rĩrĩ nĩro rĩarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Manase ari we irigithathi rĩa Jusufu, na rĩa Makiru, ũria warĩ irigithathi rĩa Manase. Makiru nĩwe warĩ ithe wa andũ a Gileadi, aria maahairwo Gileadi na Bashani nĩ ũndũ andũ a Makiru maarĩ njamba cia hinya. **2** Nĩ ũndũ ũcio igai rĩrĩ nĩro rĩarĩ rĩa andũ acio angĩ a Manase, na nĩ mbarĩ cia Abiezeri, na cia Heleku, na cia Aisiraeli, na cia Shekemu, na cia Heferi, o na cia Shemida. Icio nĩcio ciarĩ njiaro iria ingĩ cia arũme cia Manase mũrũ wa Jusufu kũringana na mbarĩ ciao. **3** No rĩrĩ, Zelofehadi mũrũ wa Heferi, mũrũ wa Gileadi, mũrũ wa Makiru, mũrũ wa Manase ndaarĩ na ciana cia aanake o tiga cia

airĩtu, nao marĩitwa mao maarĩ Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza. **4** Nao airĩtu acio magĩthĩĩ kũrĩ Eleazaru ũria mũhĩnjĩri-Ngai, na kũrĩ Joshua mũrũ wa Nuni, o na kũrĩ atongoria makĩmeera atĩrĩ, “Jehova nĩathire Musa atĩ o na ithuĩ tũheo igai hamwe na ariũ a ithe witũ.” Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩmahe igai mariganĩtie na ariũ a ithe wao o ta ũria Jehova aathanĩte. **5** Igai rĩa gĩthaka kĩa Manase rĩarĩ thanju ikũmi tũtegũgata Gileadi na Bashani iria ciarĩ mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, **6** Na tondũ airĩtu acio a mũhĩrĩga wa Manase nĩmaheirwo igai hamwe na ariũ a mũhĩrĩga ũcio, bũrũri wa Gileadi ũgĩtuũka wa njiaro iria ingĩ cia Manase. **7** Naguo bũrũri wa Manase woimĩte o kũu Asheri nginya Mikemethathu mwena wa irathĩro wa Shekemu. Mũhaka wagereire mwena wa gũthini kuuma kũu ũgakinya kwa andũ aria maatũũranga Eni-Tapua. **8** (Bũrũri wa Tapua warĩ wa Manase, no itũũra rĩa Tapu, rĩria rĩarĩ mũhaka-inĩ wa Manase, rĩarĩ rĩa andũ a Efiraimu). **9** Ningĩ mũhaka ũcio ũgĩthĩĩ na mbere ũrorete mwena wa gũthini ũgĩkinya mũkuru wa karũũ ga Kana. Kũu kwarĩ na matũũra ma Efiraimu o hamwe na matũũra ma Manase, no mũhaka wa Manase warĩ mwena wa gathigathini wa mũkuru ũcio, na warĩkĩrĩirie o iria-inĩ. **10** Mwena wa gũthini bũrũri warĩ wa Efiraimu, naguo mwena wa gathigathini warĩ wa Manase. Bũrũri wa Manase wakinyĩte iria-inĩ, na ũkahakana na bũrũri wa Asheri mwena wa gathigathini, na Isakaru mwena wa irathĩro. **11** Kũu Isakaru na Asheri, Manase no aarĩ na matũũra, namo nĩ Bethi-Shani, na Ibileamu, na andũ a Dori, na Endori, na Taanaka na Megido, hamwe na micĩ irĩa yamathiũrũkĩirie (rĩa gatatu mũtaratara-inĩ nĩ Nafothu). **12** No rĩrĩ, andũ a Manase matiahotire kũingata andũ aria maatũũranga matũũra macio, nĩgũkorwo andũ a Kaanani nĩmehotorete gũtũũra rũgongo rũu. **13** No rĩrĩ, rĩria andũ a Isiraeli maagiĩre hinya mũno, makĩhatĩrĩria andũ acio a Kaanani, makamarutithagia wĩra na hinya o ta ũria mangĩamaathire, no matiigana kũmaingata moime kũu biũ. **14** Ningĩ andũ a Jusufu makĩũria Joshua atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtũhe o igai rĩmwe na gĩcũnjĩ o ro kĩmwe kĩrĩ igai riitũ? Tũrĩ andũ aingĩ na Jehova nĩatũrathimĩte mũno.” **15** Nake Joshua akĩmacookeria atĩrĩ, “Angĩkorwo ũguo nĩguo mũingĩhite-rĩ, na angĩkorwo bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Efiraimu nĩ mũnini mũno harĩ inyuĩ-rĩ, ambatai mũthĩĩ kũũria mũtitũ-inĩ na mwĩthererie bũrũri inyuĩ ene kũu bũrũri-inĩ wa Aperizi na wa Arefaimu.” **16** Andũ a Jusufu makĩmũcookeria atĩrĩ, “Bũrũri ũria wa irima ndũngĩtiigana, nao andũ a Kaanani aria othe matũũranga werũ-inĩ marĩ na ngaari cia ita cia igeri, o ũndũ ũmwe na aria marĩ Bethi-Shani na matũũra makuo, na aria matũũranga gĩtuamba-inĩ kĩa Jezireeli.” **17** No Joshua akĩra nyũmba ya Jusufu, nĩo Efiraimu na Manase, atĩrĩ, “Inyuĩ mũrĩ aingĩ mũno na mũkagĩa na hinya mũno. Mũtingĩheo o igai rĩmwe, **18** no nĩmũkũheo mũtitũ wa bũrũri ũria ũrĩ irĩma o naguo. Gũtherie, nginya o kũria guothe ũkinyĩte gũgaatuũka kwanyu; o na akorwo andũ a Kaanani marĩ na ngaari cia ita cia igeri, o na makorwo marĩ na hinya mũno-rĩ, no mũhote kũmaingata.”

18 Nakio kiungano giothe kia andu a Israeli gikiungana kuu Shilo na gikiamba Hema-ya Gutunganwo kuo, tondū nimarikitie gutooria bururi ūcio ūgakorwo ūri rungu rwa, **2** no nī gwatigarire mihiriga mugwanja ya Israeli iria itegwatiire igai rīayo. **3** Nī ūndū ūcio Joshua akiuria andu a Israeli atiri, “Nī nginya rī mugweterera mūteguthiī kwigwatira bururi ūria Jehova Ngai wa maithe manyu aamūheire? **4** Thuurai andū atātū kuuma kūrī o mūhiriga, na nī nīngūmatūma magatuīrie ūria bururi ūcio ūtariī na maandike ūhorō wago, wa ūria ūngigairwo o mūhiriga. Thuutha ūcio macooke moke kūrī nī. **5** Na inyui nīmukagayania bururi ūcio icunji mugwanja. Mūhiriga wa Juda ūgaikara o kuu bururi wago mwena wa gūthini, nayo nyūmba ya Jusufu iikare bururi wayo mwena wa gathigathini. **6** Mwarikia kwandika ūria ng’ongo ūcio mugwanja ingigayano-rī, mūndehere ūhorō o haha, na nī ndimūcuukire mīti ndi mbere ya Jehova Ngai wītū. **7** No riri, Alawii matikagaya igai gatagati kanyu, nīgukorwo igai rīao nī gūtungatira Jehova na wira wa ūthinjiri-Ngai. Nao andū a Gadi, na a Rubeni, na nuthu ya mūhiriga wa Manase nimarikitie kwigwatira igai rīao kuu mwena wa irathirowa Rūū rwa Jorodani, kūrīa Musa ndungata ya Jehova aamaheire.” **8** Nao andū acio makiambiriria kuumagara magatuīrie bururi ūcio. Nake Joshua akīmaatha, akīmeera atiri, “Thiīi mūgatuīrie ūria bururi ūcio ūtariī na mwandike ūhorō wago. Thuutha ūcio mūcooke kūrī nī, na nī ndimūcuukire mīti o gūkū Shilo ndi mbere ya Jehova.” **9** Nī ūndū ūcio andū acio makiumagara magitūkiania bururi ūcio, na makīandika ibuku-ini rīa gikūnjo ūria bururi ūcio watariī, o itūūra, maugaite icunji mugwanja, na magicooka kūrī Joshua kambī-ini, o kuu Shilo. **10** Nake Joshua akīmacuukira mīti o kuu Shilo mbere ya Jehova, na hau niho aagaire andū a Israeli bururi ūcio kuringana na ūria mihiriga yao yagayanitio. **11** Na riri, Joshua aacuukira bururi ūcio mīti-rī, wa mbere wagwiriire mūhiriga wa Benjaminī, kuringana na ūria mbari ciao ciatarī. Bururi ūria magaiirwo warī gatagati ka mūhiriga wa Juda na wa Jusufu: **12** Naguo mūhaka wa mwena wa gathigathini waambiriire Rūū rwa Jorodani, ūkahitukira kiharurūka-ini kia mwena wa gathigathini wa Jeriko, ūrore mwena wa ithūro ūgakinya bururi ūria ūri irima, ūkoimīrira werū wa Bethi-Aveni. **13** Kuuma kuu ūgakirania ūrore na mwena wa kiharurūka kia gūthini kia Luzu (na norio Betheli) na ūgaikurūka nginya Atarothu-Adari gūkuhi na kirima kia mwena wa gūthini wa itūūra rīa Bethi-Horoni ya Mūhuro. **14** Kuuma kirima kiria king’etheire Bethi-Horoni mwena wa gūthini, mūhaka ūcio ūkarigicūka na mwena wa na gūthini ūgereire na mwena wa ithūro, ūkiimīrira Kiriathu-Baali (na norio Kiriathu-Jearimu), itūūra rīmwe rīa andū a Juda. Ūguo nīguo mūhaka ūcio watariī mwena wa ithūro. **15** Naguo mwena wa gūthini mūhaka waambiriire gituri-ini kia Kiriathu-Jearimu, ūgathiī ūrore mwena wa ithūro, ūkoimīrira githima-ini kia maa ma Nefitoa. **16** Ningi mūhaka ūcio waikurūkite o nginya magūrū-ini ma kirima kiria kiang’etheire Gītumba kia Beni-Hinomu, gathigathini wa Gītumba kia Refaimu. Naguo ūgikurūka na kianda gīa Gītumba kia Hinomu, wīgiritanitie na kiharurūka kia mwena wa gūthini wa itūūra inene rīa Ajebusi, ūgikurūka nginya Eni-Rogeli. **17** Mūhaka ūcio wacooke ūkegonya na mwena wa gathigathini, ūgathiī nginya Eni-Shemeshu, na ūgathiī na mbere nginya Galilothu, itūūra riria ring’etheire Mwanya wa Adumimu, ūgaikurūka nginya Ihiga-ini rīa Bohani mūrū wa Rubeni. **18** Mūhaka wathiite na mbere nginya kiharurūka-ini gīa gathigathini kia Bethi-Araba na ūgaikurūka nginya Araba. **19** Ningi ūgacooka ūkarora kiharurūka kia mwena wa gathigathini kia Bethi-Hogila, na ūkoimīrira gīcongoco-ini kia mwena wa gathigathini kia Iria rīa Cumbi, o kuu mūthia-ini wa Rūū rwa Jorodani mwena wa gūthini. Ūcio nīguo warī mūhaka wa mwena wa gūthini. **20** Rūū rwa Jorodani nīruo rwarī mūhaka wa mwena wa irathirowa. Iyo nīyo yarī mīhaka iria yathiururūkite igai rīa mbari cia Benjaminī mīena iyo yothe. **21** Mūhiriga wa Benjaminī, kuringana na ūria mbari ciao ciatarī, warī na matūūra maya: Jeriko, na Bethi-Hogila, na Emeki-Keziza, **22** na Bethi-Araba, na Zemaraimu, na Betheli, **23** na Avimu, na Para, na Ofira, **24** Kefari-Amoni, na Ofini, na Geba; mothe maarī matūūra ikūmi na meerī na tūtūūra twamo. **25** O na ningi warī na Gibeoni, na Rama, na Beerothu, **26** na Mizipe, na Kefira, na Moza, **27** na Rechemu, na Iripeeli, na Tarala, **28** na Zela, na Elefu, na Itūūra inene rīa Ajebusi (na nīrio, Jerusalemu), na Gibeathi, na Kiriathu; mothe maarī matūūra ikūmi na mana na tūtūūra twamo. Rīu nīrio rīari igai rīa mūhiriga wa Benjaminī kuringana na ūria mbari ciao ciatarī.

19 Mūtī wa keerī wagwiriire mūhiriga wa Simeoni, kuringana na ūria mbari ciao ciatarī. Igai rīao rīari thīni wa bururi wa Juda. **2** Igai rīu rīao rīari na matūūra maya: Birishiba (kana Shiba), na Molada, **3** na Hazari-Shuali, na Bala, na Ezemu, **4** na Elitoladi, na Bethulu, na Horoma, **5** na Zikilagi, na Bethi-Marikabothu, na Hazari-Susa, **6** na Bethi-Lebaothu, na Sharuheni; mothe maarī matūūra ikūmi na matatū na tūtūūra twamo. **7** Matūūra marīa mangi maarī Aini, na Rimoni, na Etheri, na Ashani, matūūra mana na tūtūūra twamo, **8** hamwe na tūtūūra tūria tūngi tuothe twathiururūkiriire matūūra macio o nginya Baalathu-Biri (norio Rama ya kuu Negevu). Rīu nīrio rīari igai rīa mūhiriga wa andū a Simeoni, kuringana na ūria mbari ciao ciatarī. **9** Igai rīu mūhiriga wa Simeoni wagaiirwo rīarutirwo kuuma igai rīa andū a Juda, nī ūndū gīcunji kia Juda kiari kīnene gūkira ūria maabataire. Nī ūndū ūcio andū a mūhiriga wa Simeoni makigwatira igai rīao thīni wa bururi wa Juda. **10** Mūtī wa gatātū wagwiriire mūhiriga wa Zebuluni, kuringana na ūria mbari ciao ciatarī: Mūhaka wa igai rīao wathiite nginya Saridi. **11** Mūhaka ūcio ūkiambata ūrore na mwena wa ithūro ūgikinya Marala, ūkithutia Dabeshethu na ūgitamburūka ūgikinya karūū karīa kaari hakuhi na Jokineamu. **12** Ūgicooka ūkiriigicūka na mwena wa irathirowa kuuma Saridi werekeire mwena ūria rīua rīrathagira, ūrore bururi na Kisilothu-Taboru, na ūkereka Daberathu, ūkambata ūgakinya Jafia. **13** Ningi mūhaka ūcio ūgithiī na mbere ūrore mwena wa irathirowa, ūgikinya

Gathi-Heferi na Ethî-Kazini; ūkiumîrîra Rimoni, na ūkîrigicûka mwena wa Nea. **14** Kuuma hau mûhaka ūcio ūgithîrûrûka na mwena wa gathigathini, ūgikinya Hanathoni, na ūkîrîkîrîra gîtuamba-inî kîa Ifîta-Eli. **15** Matûûra marîa maanyîitîtwo nî mûhaka ūcio maarî Katathu, na Nahalali, na Shimuroni, na Idala, na Bethilehemu. Mothe maarî matûûra ikûmi na meerî na tûtûûra twamo. **16** Matûûra macio na tûtûûra twamo nîmo maarî igai rîa Zebuluni, kûringana na ūria mbarî ciao ciatarîi. **17** Mûtî wa kana wagwîrîre mûhîrîga wa Isakaru kûringana na ūria mbarî ciao ciatarîi. **18** Bûrûri wao warî na matûûra maya: Jezireeli, na Kesulothu, na Shunemu, **19** na Hafaraimu, na Shioni, na Anaharathu, **20** na Rabithu, na Kishioni, na Ebezu, **21** na Remethu, na Eni-Ganimu, na Eni-Hada, na Bethi-Pazezu. **22** Mûhaka wahutîtie Taboru, na Shahazuma, na Bethi-Shemeshu, na ūkarîkîrîra Jorodani. Mothe maarî matûûra ikûmi na matandatû na tûtûûra twamo. **23** Matûûra macio na tûtûûra twamo nîmo maarî igai rîa mûhîrîga wa Isakaru, kûringana na ūria mbarî ciao ciatarîi. **24** Mûtî wa gatano wagwîrîre mûhîrîga wa Asheri, kûringana na ūria mbarî ciao ciatarîi. **25** Bûrûri wao warî na matûûra maya: Helikathu, na Hali, na Beteni, na Akishafu, **26** na Alameleki, na Amadi, na Mishali. Mwena wa ithûûro mûhaka wahutîtie Karimeli na Shihoru-Libunathu. **27** Ūgacooka ūkarigicûka ūrorete na mwena wa irathîro, ūgakinya Bethi-Dagoni, ūkahutia Zebuluni na Gîtuamba kîa Ifîta-Eli, ūgacooka ūkereka mwena wa gathigathini ūgakinya Bethi-Emeki na Neieli, ūhîtûkîre Kabuli mwena wa ūmotho. **28** Mûhaka ūcio ūgithîi nginya Abudoni, na Rehobu, na Hamoni, na Kana, ūgikinya Sidoni rîra Nene. **29** Mûhaka ūcio ūgicooka ūkîrigicûka werekeire Rama, ūgithîi nginya itûûra inene rîria rîirige na hinya rîa Turo, ūgicooka ūkîrigicûka ūgikinya Hosa, na ūkiumîrîra iria rîria rîrî gûkuhi na Akizibu, **30** o na matûûra ma Uma, na Afeku, na Rehobu. Macio maarî matûûra mîrongo tîrî na meerî na tûtûûra twamo. **31** Matûûra macio hamwe na tûtûûra twamo nîmo maarî igai rîa mûhîrîga wa Asheri, kûringana na ūria mbarî ciao ciatarîi. **32** Mûtî wa gatandatû wagwîrîre mûhîrîga wa Nafitali, kûringana na ūria mbarî ciao ciatarîi. **33** Mûhaka wao woimire Helefu o kûu mûtî-inî ūria mûnene thîinî wa Zaananimu, ūkîhîtûkîra Adami-Nekebu na Jabineeli, ūgikinya Lakumu, na ūkîrîkîrîra Jorodani. **34** Mûhaka ūcio ūkîrigicûka ūrorete mwena wa ithûûro ūhîtûkîre Azinothu-Taboru, na ūkiumîrîra Hukoku. Nîwahutîtie Zebuluni mwena wa gûthini, na ūkahutia Asheri mwena wa ithûûro, na ūkahutia Jorodani mwena wa irathîro. **35** Matûûra marîa maarî mairigîre na hinya maarî Zidimu, na Zeri, na Hamathu, na Rakathu, na Kinerethu, **36** na Adama, na Rama, na Hazoru, **37** na Kedeshe, na Edirei, na Eni-Hazoru, **38** na Ironi, na Migidali-Eli, na Horemu, na Bethi-Anathu, na Bethi-Shemeshu. Mothe maarî matûûra ikûmi na kenda na tûtûûra twamo. **39** Matûûra macio na tûtûûra twamo nîmo maarî igai rîa mûhîrîga wa Nafitali, kûringana na ūria mbarî ciao ciatarîi. **40** Mûtî wa mûgwanja wagwîrîre mûhîrîga wa Dani, kûringana na ūria mbarî ciao ciatarîi. **41** Bûrûri wa igai rîao warî na matûûra maya: Zora, na Eshitaoli, na Iri-Shemeshu,

42 na Shaalabini, na Aijaloni, na Ithila, **43** na Eloni, na Timina, na Ekironi, **44** na Eliteke, na Gibethoni, na Baalathu, **45** na Jehudu, na Bene-Beraka, na Gathi-Rimoni, **46** na Me-Jarikoni, na Rakoni, hamwe na gîcunji kîria kîng'etheire Jopa. **47** (No rîrî, andû a Dani nîmaremirwo nî kwîgwatîra bûrûri wao; nî undû ūcio makîambata magîtharîkîra itûûra rîa Leshemu, makîrîtunyana na makîûruga andû ariâ maatûûruga kuo na rûhiû rwa njora, nario rîgîgîtuika rîao. Nao magîtûûra kûu Leshemu. Makîrîtua Dani o ta ūria ithe wao eetagwo.) **48** Matûûra macio na tûtûûra twamo nîmo maarî igai rîa mûhîrîga wa Dani, kûringana na ūria mbarî ciao ciatarîi. **49** Rîria maarîkirie kûgaya bûrûri ūcio kûringana na ūria icunji ciaheanîtwo-rî, andû a Isiraeli makihe Joshua mûrû wa Nuni igai gatagatî-inî kao, **50** o ta ūria Jehova aathanîte. Nao maamûheire itûûra rîria oorîtie aheo narîo nî Timuna-Sera o kûu bûrûri ūria ūrî irîma wa Efiraimu. Nake agîaka itûûra rîu agîtûûra kuo. **51** Maya nîmo mabûrûri marîa Eleazaru ūria mûthînjîri-Ngai, na Joshua mûrû wa Nuni, na atongoria a mbarî cia mîhîrîga ya Isiraeli maaheanîre na njîra ya gûcuuka mîtî kûu Shilo o mbere ya Jehova itoonero-inî rîa Hema-ya-Gûtûnganwo. Na nî undû ūcio makîrîkia kûgaya bûrûri ūcio.

20 Nake Jehova akîira Joshua atîrî, **2** “Îra andû a Isiraeli mathuure matûûra manene ma kûûrîrwo, marîa ndamûheire ūhoro wamo rîria ndaarîre na Musa, **3** nîgeetha mûndû o wothê ūria ūngîûruga mûndû na njîra ya mûtino na atekwenda-rî, no orîre kuo na agîe na ūgîtîri kuuma kûrî mûrîhîria wa thakame rîra îitîtwo. **4** “Rîria orîra itûûra rîmwe rîa macio manene-rî, nîarîrûgamaga kihingo-inî gîa itûûra rîu inene, nake akoiga ūria ekite arî mbere ya athuuri a itûûra rîu inene. Nao makamwîtkîria atûûre itûûra rîu rîao na makamûhe handû atûûranîe nao. **5** Nake mûrîhîria wa thakame îyo îitîtwo angîmuuma thuutha, matikaneane mûndû ūcio mûthitange, tondû oragîte mûndû wa itûûra rîake atekwenda na atacîrîre gwîka ūguo. **6** Mûndû ūcio nîarekwo aikare itûûra rîu inene nginya hîndî rîra akaarûgama mbere ya andû monganîte aciirîthio, kana nginya rîria gîkuû kîa mûthînjîri-Ngai ūria mûnene ūcio ūratungata hîndî îyo gîgaakînya. Thuutha ūcio no acooke mûcîi gwake o itûûra-inî rîria oimîte akîûra.” **7** Nî undû ūcio makîamûra Kedeshe itûûra rîria rîrî kûu Galili bûrûri ūria ūrî irîma wa Nafitali, na Shekemu itûûra rîa bûrûri ūria ūrî irîma wa Efiraimu, na Kiriathu-Ariba (na nîkuo Heberoni) itûûra rîa bûrûri ūria ūrî irîma wa Juda. **8** Naguo mwena wa irathîro wa Rûûi rwa Jorodani mûrîmo wa Jeriko magîthuura Bezeri kûu werû-inî ūria mwaraganu mûhîrîga-inî wa Rubeni, na Ramothu kûu Gileadi mûhîrîga-inî wa Gadi, na Golani thîinî wa Bashani mûhîrîga-inî wa Manase. **9** Mûndû o wothê Mûisiraeli o na kana mûndû wa kûngî ūtûûranagia nao ūria ūngîûruga mûndû atacîrîre gwîka ūguo no oorîre matûûra-inî macio manene maathuurîtwo nîguo ndakooragwo nî mûrîhanîria wa thakame îyo îitîtwo atanarûgama mbere ya andû monganîte aciirîthio.

21 Na rîrî, atongoria a nyumba cia Alawii magĩthĩ kũrĩ Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai, na kũrĩ Joshua mũrũ wa Nuni, o na kũrĩ atongoria a nyumba cia mĩhĩrĩga ũrĩa ĩngĩ ya Isiraeli **2** kũu Shilo bũrũrĩ wa Kaanani makĩmeera atĩrĩ, “Jehova nĩathanire na kanua ka Musa atĩ tũkaaheo matũũra ma gũtũũra, marĩ na kũndũ gwa kũrĩthagĩrĩa mahiũ maitũ.” **3** Nĩ ũndũ ũcio, andũ a Isiraeli makĩhe Alawii matũũra o hamwe na kũndũ gwa kũrĩthio kuuma magai-inĩ mao o ta ũrĩa Jehova aathanĩte: **4** Na rîrî, mĩtĩ yacuukwo-rĩ, mũtĩ wa mbere wagwĩrĩre mbarĩ ya Akohathu, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩ. Alawii arĩa maarĩ a rũciaro rwa Harũni ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai maaheirwo matũũra ikũmi na matatũ kuuma mũhĩrĩga ya Juda, na wa Simeoni, na wa Benjamini. **5** Acio angĩ a rũciaro rwa Kohathu maaheirwo matũũra ikũmi kuuma mbarĩ ya mũhĩrĩga wa Efiraimu, na wa Dani, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase. **6** Njaro cia Gerishoni ciaheirwo matũũra ikũmi na matatũ kuuma mbarĩ cia mũhĩrĩga wa Isakaru, na wa Asheri, na wa Nafitali, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase kũu Bashani. **7** Njaro cia Merari, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩ, ciaheirwo matũũra ikũmi na meeri kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Zebuluni. **8** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩkihe Alawii matũũra macio na kũndũ kũrĩa kwamathiũrũrũkĩrie kũrĩ ũrĩthio wao o ta ũrĩa Jehova aathanĩte na kanua ka Musa. **9** Kuuma mũhĩrĩga wa Juda na wa Simeoni andũ a Isiraeli makĩheana matũũra maya magwetetwo na marĩtwa **10** (matũũra maya maaheirwo njaro cia Harũni arĩa maarĩ a mbarĩ cia Akohathu cia mũhĩrĩga wa Alawii, nĩ ũndũ nĩo magwĩrĩrwo nĩ mũtĩ wa mbere): **11** Magĩkĩmahe Kiriathu-Ariba (na no kuo Heberoni), hamwe na kũndũ kũrĩa gwathiũrũrũkĩrie gwa kũrĩthĩrio mahiũ kũu bũrũrĩ ũrĩa ũrĩ irĩma wa Juda. (Ariba nĩwe warĩ ithe wa Anaki). **12** No rîrî, mĩgũnda na tũtũura tũrĩa twathiũrũrũkĩrie itũũra rĩu inene nĩmaheete Kalebu mũrũ wa Jefune gũtũũke igai rĩake. **13** Nĩ ũndũ ũcio njaro cia Harũni ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai magĩcihe Heberoni (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na ikiheo Libina, **14** na Jatiri, na Eshitemoa, **15** na Holoni, na Debiri, **16** na Aini, na Juta, na Bethi-Shemeshu, o hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩthio; matũũra mothe maarĩ kenda kuuma kũrĩ mĩhĩrĩga iyo tĩrĩ. **17** Na kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini makĩheo Gibeoni, na Geba, **18** na Anathothu, na Alimoni o hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩthio; mothe maarĩ matũũra mana. **19** Matũũra mothe ma athĩnjĩrĩ-Ngai, arĩa maarĩ njaro cia Harũni, maarĩ ikũmi na matatũ o hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩthio. **20** Nacio mbarĩ icio ĩngĩ ciatarĩte cia Kohathu cia mũhĩrĩga wa Alawii ciaheirwo matũũra kuuma kũrĩ mũhĩrĩga wa Efiraimu ta ũũ: **21** Kũu bũrũrĩ ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu maaheirwo Shekemu (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na Gezeri, **22** na Kibizaimu, na Bethi-Horoni hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩthio; mothe maarĩ matũũra mana. **23** Ningĩ kuuma mũhĩrĩga wa Dani makĩheo Eliteke, na Gibethoni, **24** na Aijaloni, na Gathi-Rimoni hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩthio; mothe maarĩ matũũra mana. **25** Kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase makĩheo

Taanaka, na Gathi-Rimoni hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩthio; mothe maarĩ matũũra meeri. **26** Matũũra macio mothe ikũmi hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩthio nĩmo maheirwo mbarĩ icio ĩngĩ cia Kohathu. **27** Na rîrî, mbarĩ cia Agerishoni cia mũhĩrĩga wa Alawii ciaheirwo ta ũũ: kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, nĩ itũũra rĩa Golani kũu Bashani (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na Be-Eshitara, hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩthio; mothe maarĩ matũũra meeri; **28** kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru, ikiheo Kishioni, na Deberathu, **29** na Jaramuthu, na Eni-Ganimu, hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩthio; mothe maarĩ matũũra mana; **30** kuuma mũhĩrĩga wa Asheri, ikiheo Mishali, na Abidoni **31** na Helikathu, na Rehobu hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩthio; mothe maarĩ matũũra mana; **32** kuuma mũhĩrĩga wa Nafitali, ikiheo Kedeshi kũu Galili (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na Hamothu-Dori na Karitani, hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩthio; mothe maarĩ matũũra matatũ. **33** Matũũra mothe ma mbarĩ cia Agerishoni maarĩ ikũmi na matatũ hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩthio. **34** Nacio mbarĩ cia Amerari (nao nĩo Alawii arĩa angĩ maatigaire) makĩheo: kuuma mũhĩrĩga wa Zebuluni, nĩ itũũra rĩa Jokineamu, na Karita, **35** na Dimuna, na Nahalali, hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩthio; mothe maarĩ matũũra mana; **36** kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni, ikiheo Bezeri, na Jahazu, **37** na Kedemothu, na Mefathu, hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩthio; mothe maarĩ matũũra mana; **38** kuuma mũhĩrĩga wa Gadi, ikiheo Ramothu kũu Gileadi (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na Mahanaimu, **39** na Heshiboni, na Jazeri, hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩthio; mothe maarĩ matũũra mana. **40** Matũũra mothe marĩa maaheirwo mbarĩ cia Amerari, nao nĩo Alawii arĩa maatigaire, maarĩ ikũmi na meeri. **41** Nĩ ũndũ ũcio matũũra ma Alawii thĩnĩ wa bũrũrĩ ũrĩa wegwatiĩrwo nĩ andũ a Isiraeli maarĩ mĩrongo ĩna na manana marĩ mothe, hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩthio. **42** O itũũra rĩarĩ na ũrĩthio ũrĩa warĩthĩrũrũkĩrie; ũguo nĩguo matũũra macio mothe maatari. **43** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akihe Isiraeli ũhurũko mĩena yotho, o ta ũrĩa eerĩte maithe mao na mwĩhĩtwa. Maarĩkia kwĩgwatĩra bũrũrĩ ũcio ũgĩtuĩka wao, magĩtũũra kuo. **44** Nake Jehova akĩmahe ũhurũko na mĩena yotho o ta ũrĩa eerĩte maithe mao na mwĩhĩtwa. Gũtirĩ thũ o na ĩmwe yao yahotire kũmeetiĩria, nĩgũkorwo Jehova nĩacĩheanĩte moko-inĩ mao. **45** Gũtirĩ kirĩkanĩro o na kĩmwe kĩa maũndũ marĩa mega Jehova aameerĩre gĩtaahingĩro; ciĩranĩro icio ciothe nĩcihahingĩro.

22 Ningĩ Joshua agĩta andũ a Mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, **2** akĩmeera atĩrĩ, “Nĩmwĩkĩte maũndũ marĩa mothe Musa ndungata ya Jehova aamwathĩre, na nĩmũnjathĩkĩrie maũndũ-inĩ mothe marĩa ndĩmawathĩte. **3** Matukũ macio mothe mathĩrĩte o nginya ũmũthĩ-rĩ, mũtirĩ mwatiganĩria ariũ a thoguo, no nĩmũrutĩte wĩra ũrĩa Jehova Ngai wanyu aamũheire. **4** Na rîrî, kuona atĩ Jehova nĩaheete ariũ a thoguo ũhurũko o ta ũrĩa eeranĩre-rĩ, cookai mũthĩ mĩcĩi kwanyu bũrũrĩ-inĩ

urĩa Musa ndungata ya Jehova aamũheire mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa Rũũ rwa Jorodani. **5** No rĩrĩ, menyerera mũno mũtikanaage kũhingia maathani na watho urĩa Musa ndungata ya Jehova aamũheire; akĩmwĩra mwendage Jehova Ngai wanyu, na mũrũmagie njĩra ciake ciothe, na mwathĩkagĩre maathani make, na mũtũire mwĩgwatanĩtie nake, na mũmũtungatagĩre na ngoro cianyu ciothe na mĩoyo yanyu yothē.” **6** Nake Joshua akimarathima, akĩmeera mathii, nao magĩthii, makĩinũka kwao mĩcĩi. **7** (Musa nĩaheete nuthu imwe ya mũhĩrĩga wa Manase gĩthaka kũu Bashani, nayo nuthu iyo ingĩ ya mũhĩrĩga ũcio Joshua akĩmĩhe gĩthaka mwena wa ithũũro wa Rũũ rwa Jorodani hamwe na ariũ a ithē wao.) Rĩrĩa Joshua aameerire mainũke-rĩ, nĩamarathimire, **8** akĩmeera atĩrĩ, “Cookai mĩcĩi kwanyu hamwe na ũtonga wanyu mũnene, wa mahiũ maingĩ, na betha, na thahabu, na icango, na igeri, na nguo nyingĩ mũno cia kwihumba, na mũthĩ mũgayane indo icio mũtahĩte kuuma kũrĩ thũ cianyu na ariũ a ithē wanyu.” **9** Nĩ ũndũ ũcio mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya Manase magĩtĩga andũ a Isiraeli Shilo kũu Kaanani nĩguo macooke Gileadi, bũrũri wao kĩũmbe, urĩa meegwatiĩre naguo o ta urĩa Jehova aathĩte Musa. **10** Rĩrĩa maakinyire Gelilothu gũkuhĩ na Rũũ rwa Jorodani kũu bũrũri wa Kaanani-rĩ, mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase nĩmakire kĩgongona kinene biũ o kũu hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Jorodani. **11** Na rĩrĩa andũ a Isiraeli maaigũire atĩ nĩmakĩte kĩgongona kũu mũhaka-inĩ wa Kaanani kũu Gelilothu gũkuhĩ na Rũũ rwa Jorodani mwena wa andũ a Isiraeli-rĩ, **12** kiungano gĩothe gĩa Isiraeli gĩkĩũngana Shilo nĩguo gĩkarũe nao. **13** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtũma Finehasi mũrũ wa Eleazaru urĩa mũthĩnjĩri-Ngai athĩi bũrũri wa Gileadi; athĩi kũrĩ mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi na nuthu ya Manase. **14** O hamwe nake, magĩtũma atongoria ikũmi o mũtongoria ũmwe akarũgamĩrĩra mũhĩrĩga o mũndũ ũmwe wa Isiraeli, o ũmwe wao nĩwe warĩ mũnene wa nyũmba ya ithē thĩĩnĩ wa mbarĩ cia andũ a Isiraeli. **15** Rĩrĩa maathĩre Gileadi, magĩthĩi kũrĩ mũhĩrĩga wa Rubeni, na Gadi, na nuthu ya Manase, makĩmeera atĩrĩ, **16** “Kĩũngano gĩothe kĩa Jehova gĩkũmũũria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte mwage kwĩhokeka harĩ Ngai wa Isiraeli? Mwahota atĩa kũhutatĩra Jehova mũkeyakĩra kĩgongona nĩguo mũũkĩre Jehova mũmũmerere? **17** Mehia marĩa meekĩrwo Peori matitũganĩte? Nginya ũmũthĩ ũyũ tũtĩrĩ twetheria mehia macio, o na gũtũka mũthĩro nĩwokire igũrũ rĩa kĩrĩndĩ kĩa Jehova! **18** Rĩu na inyuĩ nĩ Jehova mũrahutatĩra? “Mũngĩremera Jehova ũmũthĩ, rũciũ nake nĩakarakarĩra kĩrĩndĩ gĩothe gĩa Isiraeli. **19** Angĩkorwo bũrũri urĩa mwĩgwatiĩre nĩmũthaahu-rĩ, ringai mũũke bũrũri wa Jehova, kũrĩa hema ya Jehova irĩ, mũgayane bũrũri na ithuĩ. No rĩrĩ, mũtikaremere Jehova kana mũtũmerere na ũndũ wa kwĩyakĩra kĩgongona kĩanyu inyuĩ ene, o tĩga kĩgongona kĩrĩa kĩrĩ kĩa Jehova Ngai wĩtũ. **20** Rĩrĩa Akani mũrũ wa Zera aagire kwĩhokeka maũndũ-inĩ makonĩĩ indo irĩa ciamũritwo cia kũniinwo-rĩ, gĩthĩ mang’ũrĩ matiakinyĩrĩre kĩrĩndĩ gĩothe gĩa Isiraeli? Mũndũ ũcio to we wiki wakuire nĩ ũndũ wa mehia make.” **21** Hĩndĩ

iyo andũ a Rubeni, na a Gadi, na a nuthu ya Manase magĩcookeria anene a mbarĩ cia Isiraeli makĩmeera atĩrĩ: **22** ‘Jehova, Ngai, Mwene-Hinya, o we Jehoval Jehova, Ngai, Mwene-Hinya, o we Jehova! Nĩwe ũũĩ! Narĩo Isiraeli nĩrĩmenye! Angĩkorwo ũndũ ũyũ nĩ wa ũremi o na kana kwaga gwathĩkĩra Jehova, mũtigatũtigie muoyo ũmũthĩ. **23** Angĩkorwo nĩtwakĩte kĩgongona gĩitũ ithuĩ ene nĩguo tũhutatĩre Jehova, na tũrutage maruta ma njino na ma mũtu, o na kana tũkarutagĩra igongona rĩa ũiguano igũrũ rĩakĩo-rĩ, Jehova aroĩyũrĩra gĩtũmĩ kĩa ũhoro ũcio harĩ ithuĩ. **24** ‘Aca! Ithuĩ twekire ũguo nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra atĩ mũthenya ũmwe njiaro cianyu ciahota gũkeera ciitũ atĩrĩ, ‘Inyuĩ nĩ ũhoro ũrĩkũ mũrĩ naguo na Jehova Ngai wa Isiraeli? **25** Jehova nĩekĩrĩte mũhaka wa Rũũ rwa Jorodani ũtũke wa gũtũhakania ithuĩ na inyuĩ, na andũ aya a Rubeni na Gadi! Gũtĩrĩ ũndũ mwĩtainwo na Jehova.’ Nĩ ũndũ ũcio njiaro cianyu ciahota gũtũma ciitũ itige gũcoka gwĩtigĩra Jehova. **26** “Kĩu nĩkĩo gĩatũmire tuuge atĩrĩ, ‘Nĩtwĩhaarĩre twĩakĩre kĩgongona, no tĩ kĩa maruta ma njino o na kana magongona mangĩ.’ **27** No rĩrĩ, nĩ gĩtũke ũira gatagatĩ gaitũ na inyuĩ na njiarwa irĩa igooka, atĩ tũrĩhooyagĩra Jehova hema-inĩ yake tũrĩ na maruta maitũ ma njino, na magongona na maruta ma ũiguano. Nĩngĩ matukũ ma thuutha njiaro cianyu itikeera njiaro ciitũ atĩrĩ, ‘Mũtĩrĩ na igai harĩ Jehova.’ **28** “Na ithuĩ tũkiuga atĩrĩ, ‘Mangĩgaatwĩra ũguo, o na kana meere njiaro ciitũ ũguo-rĩ, nĩtũkamacookeria, tũmeere atĩrĩ: Ta rorai muone mũhianĩre wa kĩgongona kĩa Jehova, kĩrĩa maithe maitũ maakire, gĩtiakirwo nĩ ũndũ wa maruta ma njino na magongona mangĩ, no gĩakirwo nĩguo gĩtũke ũira gatagatĩ gaitũ na inyuĩ.’ **29** “Kĩroaga gũtũka ũguo, atĩ no tũremere Jehova tũmũhutatĩre ũmũthĩ na ũndũ wa gwaka kĩgongona kĩngĩ gĩa keerĩ gĩa kũrutĩra maruta ma njino, na maruta ma mũtu na magongona mangĩ, tĩga o kĩgongona kĩa Jehova Ngai wĩtũ kĩrĩa gĩakĩtwo hema-inĩ yake.” **30** Rĩrĩa Finehasi, mũthĩnjĩri-Ngai hamwe na atongoria a kĩrĩndĩ, o acio atongoria a mbarĩ cia andũ a Isiraeli maaigũire urĩa Rubeni, na Gadi, na Manase moigĩre-rĩ, magĩkena. **31** Nake Finehasi mũrũ wa Eleazaru urĩa mũthĩnjĩri-Ngai akĩira Rubeni, na Gadi, na Manase atĩrĩ, “Ŭmũthĩ nĩtwamenya atĩ Jehova arĩ hamwe na ithuĩ, tondũ mũthĩhĩtĩre Jehova ũndũ-inĩ ũyũ. Rĩu nĩmũteithũkĩtie andũ a Isiraeli kuuma guoko-inĩ kwa Jehova.” **32** Nake Finehasi mũrũ wa Eleazaru, urĩa mũthĩnjĩri-Ngai, hamwe na atongoria magĩcooka Kaanani thuutha wa gũcemanĩa na andũ a Rubeni na Gadi kũu Gileadi, nao magĩcookeria andũ a Isiraeli ũhoro. **33** Nĩmakenire nĩ kũigua ũhoro ũcio, na makĩgooca Ngai. Na matĩgana gũcoka kwaria ũhoro wa kũrĩa andũ atĩ nĩguo maharaganie bũrũri urĩa andũ a Rubeni na Gadi matũũraga. **34** Nao andũ a Rubeni na Gadi magũita kĩgongona kĩa ũũ: Mũira Gatagatĩ Gaitũ atĩ Jehova nĩwe Ngai.

23 Thuutha wa ihinda inene gũthĩra na Jehova agĩkorwo aheete andũ a Isiraeli ũhũrũko kuuma kũrĩ thũ ciao ciothe irĩa ciamathĩũrũkĩirĩre, na Joshua agĩkorwo aarĩ mũkũrũ mũno na akaingĩhia mĩakarĩ, **2** agũita andũ a Isiraeli othe, na athuuri ao, na

atongoria, na atuithania a maciira, na anene, akimeera atiri: “Riu ni ndi mukuru na ngainghia miaka. 3 Inyui ene nimwoneire maundu maria mothe Jehova Ngai wanyu ekite nduriri ici ciothe Ni undu wanyu, nigukorwo ni Jehova Ngai wanyu wamururiire. 4 Ririkanai uria ndamugaire nduriri iria ciatigarite ituike igai ria mihiriga yanyu, hamwe na mabururi ma nduriri iria ni mwene ndatooririe, kuuma Ruiti rwa Jorodani o nginya Iria riria Inene ria mwena wa ithiuro. 5 Jehova Ngai wanyu we mwene niagaciingata imweherere. Niagacieheria mbere yanyu, na inyui nimukegwatira bururi wao ituike wanyu, o ta uria Jehova Ngai wanyu aamwiriire. 6 “Giai na hinya muno; murumie na mwathikagire watho wothe uria wandikito Ibuku-ini ria watho wa Musa, mutekugarurika na mwena wa urio kana wa umotho. 7 Mutikanagwatanire na nduriri ici itigaire thini wanyu; mutikanagwete maritwa ma ngai ciacio kana mwhite nacio. Mutikanacitungatire kana mucinamirire. 8 No inyui no nginya murumie kwigwatania na Jehova Ngai wanyu, o ta uria mukoretwo mugika nginya umuthi. 9 “Jehova niamungatire nduriri nene na iri hinya muno ikamweherera; na nginya umuthi uyuti giri mundu o na utowe uhote kumwitiira. 10 Mundu umwe wanyu atoragia andu ngiri, Ni undu Jehova Ngai wanyu niwe umurugirira, o ta uria eeraniire. 11 Ni undu ucio mwimenyererei muno niguu mwendage Jehova Ngai wanyu. 12 “No riri, mungigarurika na muniitanagire na matigari ma nduriri ici itigaire thini wanyu na muihikanie nacio na mugwatanire nacio, 13 hidi iyo na inyui mumenye wega ati Jehova Ngai wanyu ndagacooka kuingata nduriri icio ciehere mbere yanyu. No riri, igaatika cia kumuheenereria o na ituike ta mitego ya kumugwatia, na ituike iboko cia kumuhura, na mitiga ya kumutira maito, nginya muthire bururi-ini uyuti mwega, uria Jehova Ngai wanyu amuheete. 14 “Riu ni ngirie gwithira na njira iria andu othe a thi mathiiga. Nimuthi na ngoro ciyuni ciothe, na maroho manyu ati giri kiraniro o na kimwe kia maundu maria mothe mega Jehova Ngai wanyu aamwiriire atahingite. Irikanio ciothe nihingitio, na giri o na kimwe githingite. 15 No riri, o ta uria cikaniro ciothe njega iria Ngai eeraniire ihingite-ri, uguo noguo Jehova akaamurehithiria uuru uria wothe oigite niakamurehere, o nginya amuniine mwehere bururi-ini uyuti mwega amuheete. 16 Mungithukia kirikanio kia Jehova Ngai wanyu kiria aamwathire murumagiriire, na micooke gutungatagira ngai ingi na mugacinamirira-ri, marakama ma Jehova nimakamurimbukira, na inyui nimugakua narua muthire bururi uyuti mwega amuheete.”

24 Ngingi Joshua agicookaniriria mihiriga yotho ya Isiraeli kuu Shekemu. Agita athuuri, na atongoria, na atuithania a maciira, na anene a Isiraeli, nao magithi makirigama mbere ya Ngai. 2 Nake Joshua akira andu othe atiri, “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuaga atiri: “Tene muno maithe manyu, nio Tera ithe wa Iburahimu na Nahoru, maatuiraga murimo uria ingi wa Ruiti rwa Farati na makahooyaga ngai ingi. 3 No nindarutire

ithe wanyu Iburahimu, oime bururi ucio uri murimo wa ruiti rwa Farati, ngimutongoria kuu Kaanani guothe, na ngimuhe njirao nyingi. Nindamuehere Isaaka, 4 nake Isaaka ngimuhe Jakubu na Esa. Nindagaire Esa bururi uria uri irima wa Seiru, no Jakubu na ariu ake magukurika magithi Misiri. 5 “Ningi ngicooka ngituma Musa na Haruni, na ngihura andu a Misiri na maundu maria mothe ndeekire kuu, ngicooka ngimaruta kuo. 6 Riria ndaarutire maithe manyu kuu bururi wa Misiri, nimwakinyire iria-ini, nao andu a Misiri makimarumirira na ngari cia ita, na andu mahaicite mbarathi o nginya Iria Itune. 7 Nao andu a Isiraeli magikaia Jehova amateithie, nake agikira nduma gatagati kanyu na andu a Misiri; ningi agituma iria rimakorere, akimathika nario. Nimweyoneire na maito manyu uria ndeekire andu a Misiri. Ngingi mugicooka mugitura weru-ini matuku maingi. 8 “Ningi ngimutwara bururi wa Aamori aria maatuiraga mwena wa irithiro wa Ruiti rwa Jorodani. Nao makira na inyui na ni ngimaneana moko-ini manyu. Nindamaanangire mamweherere, na inyui mukigwatira bururi wao ugutika wanyu. 9 Na riria Balaki muru wa Ziporo muthamaki wa Moabi eharagira kuria na Isiraeli-ri, niatumanire Balamu muru wa Beori niguu oke amurume. 10 No ni ndingithikiriire Balamu; ni undu ucio agikiriiria kumurathima maita maingi, na ni ngimuhonokia kuuma moko-ini make. 11 “Ningi mukiringa Ruiti rwa Jorodani na mugikinya Jeriko. Nao andu a Jeriko makira na inyui, o ta uria Aamori, na Aperizi, na Akaanani, na Ahiti, na Agirigashi, na Ahivi, na Ajobusi o nao nimaruriire na inyui, no ni ngimaneana moko-ini manyu. 12 Ngicooka ngirekia magi mari mboora mathi mbere yanyu, maria maamaingathire mamweherere, o hamwe na athamaki aria eeri a Aamori. Ti inyui mwamaingathire na ruhiu rwanyu rwa njora kana na uta wanyu. 13 Ni undu ucio ngimuhe bururi mutaanogire na matura mutakite; na nikuo muturaga, mukiriraga maciaro ma migunda ya mithabibu na mitamayi uria mutaahaandire. 14 “Na riri, mwitigirei Jehova na mumutungatagire mutari na uginga, na muri ehokeku kuna. Eheria ngai iria maithe manyu ma tene maahooyaga kuu murimo wa Ruiti rwa Farati, o na kuu bururi wa Misiri, na mutungatagire o Jehova. 15 No riri, mungiona uhoro ucio wa gutungatagira Jehova ta utamwagiriire-ri, thuurai umuthi uria muritungatagira, mumenye kana ni ngai iria maithe manyu maatungatagira kuu murimo wa ruiti, kana ni ngai cia Aamori aria ene bururi uyuti muturaga. No ha uhoro wakwa mwene na nyumba yakwa-ri, turingatagira Jehova.” 16 Nao andu acio magicooka makiaga atiri, “Kuroaga gutika uguo, ati tutinganire Jehova ati niguu tutungatire ngai ingi! 17 Nigukorwo ni Jehova Ngai witu we mwene waturutire bururi wa Misiri hamwe na maithe maitu, tukiuma bururi ucio wa ukombo, na akiringa ciamia icio nene uguo na tuciona na maito maitu. Niaatugitire rugendo-ini rwitu ruothe kuria twagereire, o na turingatagati na nduriri ciothe kuria twatukanirire. 18 Nake Jehova niaingathire nduriri icio ciothe ciehere mbere iiti, o hamwe na Aamori aria maatuiraga bururi-ini

ũcio. Tondũ ũcio o na ithuĩ tũritungatagĩra Jehova, nĩ ũndũ nĩwe Ngai witũ.” **19** Nake Joshua akĩira andũ acio atĩrĩ, “Mũtingihota gũtungatĩra Jehova. Jehova nĩ Ngai Mũtheru; we nĩ Ngai ũrĩ ũiru. Ndakamũrekerera ũremi wanyu o na kana mehia manyu. **20** Mũngĩgaatiganĩria Jehova na mũtungatĩre ngai cia kũngĩ, nĩakamũgarũrũka na amũrehere mwanangĩko amũniine, o na amwikite maũndũ mega.” **21** No andũ acio makĩira Joshua atĩrĩ, “Aca! Ithuĩ tũritungatagĩra Jehova.” **22** Nake Joshua akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ ene mũrĩ aira a ũguo mwoiga, atĩ nĩmwathuura gũtungatagĩra Jehova.” Nao makimũcookeria, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tĩ, ithuĩ tũrĩ aira.” **23** Joshua akĩmeera atĩrĩ, “Rĩu-rĩ, kĩaheierie ngai cia kũngĩ iria irĩ thĩnĩ wanyu, na mũheane ngoro cianyu biũ harĩ Jehova Ngai wa Isiraeli.” **24** Nao andũ acio makĩira Joshua atĩrĩ, “Ithuĩ tũritungatagĩra Jehova Ngai witũ na tũmwathikagĩre.” **25** Mũthenya o ro ũcio Joshua agĩthondekera andũ kĩrĩkanĩro, na akĩmandikĩra kĩrĩra kĩa watho wa kũrũmũrĩrwo na mawatho, marĩ o kũu Shekemu. **26** Nake Joshua akĩandika maũndũ macio lbuku-inĩ rĩa Watho wa Ngai. Agĩcooka akĩoya ihiga inene, akĩrĩrũgamia hau gĩtina-inĩ kĩa mũtĩ wa mũgandi hakuhi na handũ-harĩa-haamũre ha Jehova. **27** Akĩira andũ acio othe atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ! Ihiga rĩrĩ nĩrĩo rĩgũtũika mũira witũ wa ũrĩa tuoiga. Nĩrĩguĩte ciugo ciothe iria Jehova atwĩrite. Nĩrĩo rĩgũtũika mũira wanyu mũngĩkaaga kwĩhokeka harĩ Ngai wanyu.” **28** Nake Joshua agĩcooka akĩira andũ acio mathiĩ, o mũndũ acooke kũria igai rĩake rĩarĩ. **29** Thuutha wa maũndũ macio Joshua mũrũ wa Nuni, ndungata ya Jehova, agĩkua arĩ na ũkũrũ wa mĩaka igana na ikũmi. **30** Nao makimũthika kũu gĩthaka kĩa igai rĩake, o kũu Timinathu-Sera bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu gathigathini wa kĩrĩma kĩa Gaashu. **31** Nao andũ a Isiraeli magĩtungatĩra Jehova matukũ-inĩ mothe ma Joshua na ma athuuri arĩa maatigirwo muoyo Joshua akua, o arĩa maamenyete maũndũ mothe marĩa Jehova ekite Nĩ ũndũ wa Isiraeli. **32** Namo mahĩndĩ ma Jusufu, marĩa andũ a Isiraeli maarehete kuuma bũrũri wa Misiri, magĩthikwo kũu Shekemu gacigo-inĩ ga gĩthaka kĩrĩa Jakubu aagũrĩte kuuma kũrĩ ariũ a Hamoru, ithe wa Shekemu. Rĩu nĩrĩo rĩatuĩkire igai rĩa njiaro cia Jusufu. **33** Nake Eleazaru mũrũ wa Harũni agĩkua na agĩthikwo kũu Gibe, kũria kwagaĩrwo mũriũ Finehasi, o kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu.

Atiirĩrĩri

1 Thuutha wa Joshua gũkua, andũ a Isiraeli makĩũria Jehova atĩrĩ, “Nĩ a mekwambata mathĩĩ mbere magatũhũuranire kũrĩ andũ a Kaanani?” **2** Nake Jehova agĩcockia atĩrĩ, “Andũ a Juda nĩ megũthĩĩ, tondũ nĩneanĩte bũrũri ũcio moko-inĩ mao.” **3** Hindĩ ũyo andũ a Juda makĩra andũ a Simeoni, ariũ a ithe wao, atĩrĩ, “Ũkai mwambatanie na ithuĩ tũtoonye bũrũri ũria twagaĩrwo, tũkahũũrane na andũ a Kaanani, na ithuĩ nĩtũgaacooka tũthĩĩ na inyũĩ tũkahũũranire igai rĩanyu.” Nĩ ũndũ ũcio andũ a Simeoni magĩthĩĩ hamwe nao. **4** Rĩrĩa andũ a Juda maamatharĩkĩre-rĩ, Jehova akĩneana andũ a Kaanani na Aperizi moko-inĩ mao, nao andũ a Juda makĩũraga arũme 10,000 kũu Bezeki. **5** Kũu nĩkũ maakorire Adoni-Bezeki, makĩhũũrana nake, magĩtooria andũ a Kaanani na Aperizi. **6** Adoni-Bezeki akĩũra, no makĩmũteng’eria, makĩmũnyĩta, makĩmũtinia ciara iria nene cia moko na iria nene cia magũrũ. **7** Nake Adoni-Bezeki akiuga atĩrĩ, “Athamaki mĩrongo mũgwanja matinĩtio ciara ciao iria nene cia moko na iria nene cia magũrũ, moonganagia rũitiki rwa irio rungu rwa metha yakwa. Na rĩrĩ, Ngai nĩandĩhĩte nĩ ũndũ wa ũria ndeekire.” Nao makĩmũtwara Jerusalemu, na agĩkũira kuo. **8** Ningĩ andũ a Juda magĩtharĩkĩra itũũra rĩa Jerusalemu, o narĩo makĩrĩtunyana, makĩũraga andũ a itũũra rĩu na hiũ cia njora, magĩcocka makĩrĩcina na mwaki. **9** Thuutha wa ũguo, andũ a Juda magĩkũrũka makahũũrane na andũ a Kaanani arĩa maatũũraga bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Negevu na magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũũro. **10** Ningĩ magĩthĩĩ kũhũũrana na andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kũu Hebironi (kũria tene gwetagwo Kiriathu-Ariba) maathĩĩ makĩhoota Sheshai, na Ahimani, na Talimai. **11** Kuuma kũu magĩthĩĩ kũrĩa na andũ arĩa maatũũraga Debiri (kũria tene gwetagwo Kiriathu-Sefari.) **12** Nake Kalebu akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũria ũgũtharĩkĩra na atunyane Kiriathu-Sefari-rĩ, ũcio nĩwe ngũhe mwarĩ wakwa Akisa, amũhikie.” **13** Nake Othinieli, mũrũ wa Kenazu, mũrũ wa ithe na Kalebu ũria mũnini, nĩwe watunyanire itũũra rĩu. Nĩ ũndũ ũcio Kalebu akĩmũhe mwarĩ Akisa atuĩke mĩtumia wake. **14** Mũthenya ũmwe Akisa nĩathiire kũrĩ Othinieli, nake akĩringĩrĩria Akisa ahoce mũgũnda kũrĩ ithe Kalebu. Aarĩkia kuuma igũrũ rĩa ndigiri yake, Kalebu akĩũria mwarĩ atĩrĩ, “Ũkwenda ngwikire atĩa?” **15** Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndagũthaita ũndathime. Tondũ nĩũũheete bũrũri wa Negevu, he ithima cia maaĩ o nacio.” Nĩ ũndũ ũcio Kalebu akĩmũhe ithima cia mwena wa rũgongo na cia mwena wa kĩanda. **16** Nacio njaro cia mũthoni-we wa Musa, ũria Mũkeni, ikĩambata ikũma Itũũra Inene rĩa Mikĩndũ iri hamwe na andũ a Juda, igĩthĩĩ gũtũũrania na andũ a werũ wa Juda ũria ũrĩ Negevu gũkuhĩ na Aradi. **17** Nao andũ a Juda magĩthĩĩ hamwe na andũ a Simeoni ariũ a ithe wao, na magĩtharĩkĩra andũ a Kaanani arĩa maatũũraga Zefathu, nao makĩananga itũũra rĩu inene biũ. Nĩ ũndũ ũcio rigĩtwo Horoma. **18** O na ningĩ andũ a Juda magĩtunyana matũũra manene ma Gaza, na Ashikeloni, na Ekironi, o itũũra inene na bũrũri warĩo.

19 Jehova aarĩ hamwe na andũ a Juda. Magĩkĩnyĩitĩra bũrũri ũria ũrĩ irĩma, no matiahotire kũingata andũ arĩa maatũũraga kũria kwaraganu, nigũkorwo maarĩ na ngaarĩ cia ita cia igeria. **20** Na o ta ũria Musa eeranĩire, Hebironi kwaheirwo Kalebu, nake akĩingata ariũ atatũ a Anaki kuuma kuo. **21** No rĩrĩ, andũ a Benjamini nĩmaremirwo nĩ kũingata andũ a Jebusi arĩa maatũũraga Jerusalemu. Andũ a Jebusi matũũranagia na andũ a Benjamini kũu Jerusalemu nginya ũmũthĩ. **22** Na rĩrĩ, andũ a nyũmba ya Jusufu magĩtharĩkĩra Betheli, nake Jehova aarĩ hamwe nao. **23** Rĩrĩa maatũũmire andũ magathigaane Betheli (kũria mbere ũyo gwetagwo Luzu), **24** athigaani acio makĩona mũndũ akũma kũu itũũra-inĩ rĩu inene, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tuonie ũria tũngĩtoonyia itũũra rĩrĩ inene, na nĩtũgaagwĩka maũndũ mega.” **25** Nĩ ũndũ ũcio akĩmoonina, no makĩũraga andũ a itũũra rĩu inene na rĩhũĩ rwa njora, no makĩhonokia mũndũ ũcio na nyũmba yake yothē. **26** Mũndũ ũcio agĩcocka agĩthĩĩ bũrũri wa Ahiti, kũria aakire itũũra inene, na akĩrĩta Luzu, na nĩrĩo rĩitwa rĩarĩo o na ũmũthĩ. **27** No andũ a Manase matiaingatiire andũ a Bethi-Shani, kana andũ a Taanaka, kana andũ a Dori kana andũ a Ibileamu, kana andũ a Megido na matũũra marĩa maamarigĩciĩire, tondũ andũ a Kaanani nĩmatũite itua rĩa gũtũũra bũrũri ũcio. **28** Na rĩrĩ, rĩrĩa andũ a Isiraeli maagĩire na hinya, makĩrutithia andũ a Kaanani wĩra wa hinya, no matiigana kũmaingata biũ. **29** O nao andũ a Efiraimu matiigana kũingata andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kũu Gezeri, no andũ acio a Kaanani maathĩire o na mbere gũtũũrania hamwe nao. **30** O nao andũ a Zebuluni matiigana kũingata andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kũu Kitiironi kana Nahaloli, arĩa matigaire gatagatĩ kao; no nĩmarutithirie wĩra na hinya. **31** O na andũ a Asheri matiigana kũingata andũ othe arĩa maatũũraga Ako, kana arĩa matũũraga Sidoni, kana arĩa maatũũraga Ahalabu, kana arĩa maatũũraga Akizibu, kana arĩa maatũũraga Heliba, kana arĩa maatũũraga Afeku, kana arĩa maatũũraga Rehobu, **32** na tondũ wa ũguo andũ a Asheri magĩtũũrania na andũ a Kaanani arĩa maatũũraga bũrũri ũcio. **33** O nao andũ a Nafitali matiigana kũingata andũ arĩa maatũũraga kũu Bethi-Shemeshu, o na kana arĩa maatũũraga Bethi-Anathu; no andũ a Nafitali o nao maatũũranire na andũ a Kaanani arĩa maatũũraga bũrũri ũcio, no andũ arĩa maatũũraga Bethi-Shemeshu na Bethi-Anathu magĩtũũka andũ ao a kũrutithagio wĩra wa hinya. **34** Andũ a Aamori makĩhingĩrĩria andũ a Dani kũu bũrũri ũria ũrĩ irĩma, makĩmagĩrĩrĩria gũikũrũka kũria kwaraganu. **35** Ningĩ Aamori nĩmatũite itua rĩa gũtũũra Kĩrĩma-inĩ kĩa Herezu, na kĩa Aijaloni, na kĩa Shaalubimu, no rĩrĩa andũ a nyũmba ya Jusufu maagĩire na hinya, o nao Aamori magĩtũũka a kũrutithio wĩra wa hinya. **36** Mũhaka wa Aamori woimĩte Itũũkanĩrĩo rĩa Akirabimu, ũgakinya Sela na ũkahĩtũka.

2 Na rĩrĩ, mũraika wa Jehova nĩambatiire agĩkinya Bokimu oimĩte Giligali, akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ ndaamwambatiire ngĩmũruta bũrũri wa Misiri na ngĩmũtongoria nginya bũrũri-inĩ ũria ndeeriire maithe manyu na mwĩhitwa atĩ nĩngamahe. Ngiuga atĩrĩ, “Nĩ

nimekūrūmia mūthiire ya Jehova, na mathiiaage nayo o ta ūria maithe mao meekaga.” **23** Jehova nīetikiririe ndūriri icio itigare kuo, na ndaigana gūcirutūrura o rīmwe na ūndū wa gūcineana moko-inī ma Joshua.

3 Ici nīcio ndūriri iria Jehova aatigirie kuo nīguo ageragie andū a Israeli arīa mataamenyerete ūhoro wa mbaara cia kūu Kaanani. **2** (Eekire ūguo nīgeetha arute njiaro cia andū a Israeli ūhoro wa mbaara tondū njiaro icio itiamenyete ūhoro wa kūrūa mbaara). **3** Ndūriri icio nīcio ici: aathani arīa atano a Afilisti, na Akaanani othe, na Asidoni, na Ahivi arīa maatūūraga irīma-inī cia Lebanoni kuuma Kīrīma kīa Baali-Herimoni o nginya Lebo-Hamathu. **4** Ciatigirio nīgeetha igerie andū a Israeli, nīguo monwo kana nīmārīathīkagīra maathani ma Jehova marīa aaheete maithe mao ma tene na guoko kwa Musa. **5** Andū a Israeli magītūūrania na Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi. **6** Nao makīhikia arītu ao, na makīheana arītu ao mahikio nī aanake a andū acio, na magītungatīra ngai ciao. **7** Andū a Israeli nīmekire ūūru maithe-inī ma Jehova; makīrganīrwo nī Jehova Ngai wao, na magītungatīra ngai cia Baali na cia Ashera. **8** Nao marakara ma Jehova magīakanīra andū a Israeli o nginya akīmarekereria moko-inī ma Kushani-Rishathaimu mūthamaki wa Aramu-Naharaimu, ūria andū a Israeli maatungatīire mīaka īnana. **9** No rīrīa maarīrīire Jehova, akīmaarahūrīra mūdū wa kūmahonokia wetagwo Othīneli mūrū wa Kenazu, mūrū wa ithe na Kalebu ūria mūnini, nake akīmahonokia. **10** Roho wa Jehova agītūka igūrū rīake, agītūka mūtīrīrīrī būrūrī wa Israeli na agīthī īta-inī. Nake Jehova akīneana Kushani-Rishathaimu mūthamaki wa Aramu moko-inī ma Othīneli, nake akīmūtooria. **11** Nī ūndū ūcio būrūrī ūgikorwo na thayū mīaka mīrongo īna, nginya rīrīa Othīneli mūrū wa Kenazu aakuire. **12** O rīngī andū a Israeli magītūka ūūru maithe-inī ma Jehova, na tondū wa gwīka ūūru ūcio Jehova akīhe Egiloni mūthamaki wa Moabi hinya wa gūtooria Israeli. **13** Egiloni akīgītira andū a Amoni na Amaleki, makītūngana hamwe nake magītharīra andū a Israeli, na makīmātunya Itūūra rīrīa Inene rīa Mīkīndū. **14** Andū a Israeli magītūka ndungata cia Egiloni mūthamaki wa Moabi mīaka ikūmi na īnana. **15** O rīngī andū a Israeli makīrīrīra Jehova, nake akīmāhe mūdū wa kūmahonokia wetagwo Ehudu, warī wa kīmōtho; mūrū wa Gera ūria Mūbenjamini. Nao andū a Israeli makīmūtūma na irīhi rīa igooti kūrī Egiloni mūthamaki wa Moabi. **16** Na rīrī, Ehudu nīathondekete rūhiū rwa njora rūūgī mīena yeerī, ta rwa buti īmwe na nuthu kūrīahi rūrīa oohereire njohero-inī yake mwena wa ūrio nguo-inī thīnī. **17** Nake agītwarīra Egiloni mūthamaki wa Moabi igooti, na rīrī, Egiloni aarī mūdū mūnoru mūno. **18** Thuutha wa Ehudu kūmūnengera igooti, akiumagaria andū arīa maarīkuūite, magīthī. **19** Nowe mwene aakinya mīhianano-inī rīra yarī hakuhi na Giligali, akīhūdūka, agīthī akīra mūthamaki ūcio atīrī, “Ndī na ndūmīrīrī yaku ya ithe.” Nake mūthamaki akiuga atīrī, “Kīrai!” Nao arīa othe maamūtungatagīra makīheha harī we. **20** Nake Ehudu akīmūkūhīrīra rīrīa aikarīte arī

o wiki nyumba-ini yake ya uthamaki ya iguru, iria aikaraga hinda ya riua. Akimwira atiri, "Ndi na ndumiriri yaku kuuma kuri Ngai." Na riria muthamaki ookagira kuuma giti-ini kiria aikarire, **21** Ehudu agitamburukia guoko gwake kwa umotho, akiruta ruhiu rwa njora kuuma njohero-ini yake mwena wa urio, agitheca muthamaki ucio nda. **22** O na muti waruo ugitoonya na ruhiu rukumanira na thuutha. Ehudu ndaacomorire ruhiu, namo maguta makiruhumbira. **23** Ningi Ehudu agithii githaku-ini, akihinga mirango ya nyumba iyo ya iguru, akimuhingiriria kuo. **24** Ehudu aaria guthii, ndungata cia muthamaki igika igikora mirango ya nyumba ya iguru iri mihinge, ikiua atiri, "No nginya akorwo ni gwiethia areiteithia kanyumba-ini ka na thiini." **25** Nacio igiterera o nginya igiconoka, no riria aagire kuhingura mirango ya nyumba, ikiya hinguro ikihingura mirango. Na hau ikiona munene wao aguite thi ari muku. **26** Na riri, hinda iyo ciereire ihingurwo-ri, Ehudu akiyura. Akihitukira mihiano-ini akirira Seira. **27** Aakinya kuo akihuha karumbeta kuu bururi uria uri irima wa Efiraimu, nao andu a Israeli magikurukania nake moimite irima-ini, amatongoretie. **28** Akimaatha atiri, "Numirirai, nigukorwo Jehova nianeanite Moabi thu yanyu moko-ini manyu." Ni undu ucio magikurika makimurumira, makinyiita mariuko ma Ruri rwa Jorodani maria maaringagirira bururi wa Moabi, na matiigana gwikiria mundu o na uriku aringe ruri ruu. **29** Na hinda iyo makiuraga andu ta 10,000 a Moabi, na othe maar andu njamba na maar na hinya; na gutiri mundu o na umwe wahonokire. **30** Muthenya ucio andu a Moabi magituka ndungata cia andu a Israeli, nago bururi ugikorwo na thayu miaka mirongo inana. **31** Thuutha wa Ehudu hagika mundu wetagwo Shamigiri muru wa Anathu, uria woragire Afilisti magana matandati na mucengi uria utindikaga ndegwa. O nake akihonokia andu a Israeli.

4 Thuutha wa Ehudu gikua-ri, andu a Israeli o ringi magika maundu mooru maitho-ini ma Jehova. **2** Ni undu ucio Jehova akimarekereria moko-ini ma Jabini, muthamaki wa bururi wa Kaanani uria waathanaga kuu Hazoru. Nake mune na mbutu ciake cia mbaara eetagwo Sisera, uria watuuraga kuu Haroshethu-Hagoyimu. **3** Jabini aari na ngaari cia ita cia igera magana kenda, na niahinyiririe andu a Israeli atari na tha ihinda ria miaka mirongo iri, nao andu a Israeli magikaira Jehova amateithie. **4** Na riri, Debora, munabi mundu-wa-nja, mutumia wa Lapidothu, niwe watongoragira Israeli hinda iyo. **5** Nake aari na handu ha gucirira rungu rwa Mukindu wa Debora, gatagati ka Rama na Betheli kuu bururi uria uri irima wa Efiraimu, nao andu a Israeli maathiiaga hari we nigeetha amatuithanie maacia. **6** Debora agitumanira Baraka muru wa Abinoamu kuuma Kedeshi ya Nafitali, akimwira atiri, "Jehova Ngai wa Israeli niaragwatha agakwira atiri, 'Thii, woe andu 10,000 a kuuma Nafitali na Zebuluni, na umatongorie nginya Kirima-ini kia Taboru. **7** Nii nunguucirira Sisera, mune na mbutu cia ita cia Jabini, hamwe na ngaari ciake cia ita na thigari

ciake nginya ruri-ini rwa Kishoni, ndimuneane moko-ini maku." **8** Nake Baraka akimwira atiri, "Ninguthii aakorwo nigutwarana hamwe na nii; no aakorwo ndigutwarana hamwe na nii-ri, o na nii ndiguthii." **9** Nake Debora akimwira atiri, "Ni wega, ningutwarana nawe. No riri, ni undu wa uria uroya uhoru uyuri, gitio gitigatuka giaku, nigukorwo Jehova niekuneana Sisera moko-ini ma mundu-wa-nja." Ni undu ucio Debora agitwarana na Baraka nginya Kadesh. **10** Na kuu Baraka agita andu a Zebuluni na a Nafitali. Andu 10,000 makimurumira, o na Debora agithii hamwe nake. **11** Na riri, Heberi uria Makeni nenyumirite agatigana na Akeni aria anga a ruciaro rwa Hobabu, muthoni-we wa Musa, na akaamba hema yake muti-ini uria mune kuu Zaananimu gukuhi na Kadesh. **12** Nao andu makihe Sisera uhoru, ati Baraka muru wa Abinoamu niambatite agakinya Kirima gia Taboru. **13** Sisera agicookanirira ngaari ciake cia ita cia igera magana kenda, hamwe na andu othe aria maar hamwe nake, kuuma Haroshethu-Hagoyimu nginya Ruri rwa Kishoni. **14** Nake Debora akira Baraka atiri, "Thii! Uyuri niguo muthenya uria Jehova aneanite Sisera moko-ini maku. Githi Jehova tiwe uthite ari mbere yaku?" Ni undu ucio Baraka agikurika oimite Kirima-ini gia Taboru, arumirirwo ni andu 10,000. **15** Riria Baraka aamakuhiririe, Jehova akiingatithia Sisera hamwe na ngaari ciake cia ita ciothe, na mbutu yake yothe, akimahura na ruhiu rwa njora, nake Sisera agitiganiria ngaari yake ya ita, akura na maguru. **16** No Baraka akiingatithia ngaari ciothe cia ita o hamwe na mbutu cia ita nginya Haroshethu-Hagoyimu. Nacio thigari ciothe cia Sisera ikiuragwo na ruhiu rwa njora; na gutiri mundu o na umwe watigarire. **17** No riri, Sisera agithara na maguru, akurira hema-ini ya Jaeli, mutumia wa Heberi uria Makeni, ni undu kwari na urata gatagati-ini ka Jabini muthamaki wa Hazoru na mbari ya Heberi ucio Makeni. **18** Jaeli akiumagara agatunge Sisera, akimwira atiri, "Uka, mwathi wakwa, toonya thiini. Ndugetigire." Ni undu ucio agitoonya hema thiini nake Jaeli akimuhumbira. **19** Sisera akiaga atiri, "Ndi munyootu, ndaguthaita he maa nyue." Jaeli agikunura mbuthu ya iria, akimuhe anyue, agicooka akimuhumbira. **20** Sisera akimwira atiri, "Rugama murango-ini wa hema, na hangika mundu akurie atiri, 'Kuri mundu uri guku?' uge atiri, 'Aca.'" **21** No Jaeli ucio mutumia wa Heberi akioya higi ya hema na nyondo, agithii acemete haria Sisera aakomete anogete muno. Akihuririra higi iyo thikiririo-ini, igitirukania nginya igitoonyerera thi, nake agikua. **22** Baraka agika aingatithite Sisera, nake Jaeli agithii kumutunga. Akimwira atiri, "Uka, ningukunia mundu uria uracaria." Ni undu ucio Baraka agitoonya hamwe na Jaeli, na agikora Sisera akomete thi ari muku nayo higi imutirukantie thikiririo. **23** Muthenya ucio-ri, niguo Ngai aatoorie Jabini, muthamaki wa andu a Kaanani, mbere ya andu a Israeli. **24** Nakuo guoko kwa andu a Israeli gugikiririra kugia na hinya iguru ria Jabini, muthamaki wa andu a Kaanani, nginya makimuniina biu.

5 Muthenya ūcio Debora na Baraka mūrū wa Abinoamu makīina rwimbo rūrū: **2** “Rīria anene a Isiraeli maatongoria, rīria andū meheana meyendeire-rī, goocai Jehova! **3** “Iguai ūhoro ūyū, inyuū athamaki! Thikīrīriai, inyuū aathanī! Nīngūinīra Jehova, nīngūina; nīngūtungīra Jehova rwimbo, o we Ngai wa Isiraeli. **4** “Rīria Wee Jehova woimire Seiru, rīria woimire būrūri wa Edomu, thī nīyainainire, igūrū rīkiura, namo matu magīita maaī. **5** Irima nīciathingithire mbere ya Jehova, o we Ngai wa Sinai, ikīinaina mbere ya Jehova, Ngai wa Isiraeli. **6** “Matukū-inī ma Shamigari mūrū wa Anathu, o na matukū-inī ma Jaeli, nījira nīciagite andū a kūgerera; agendi maageraga tūcira twa mīkīra. **7** Tūtūura tūkiaga andū kūu Isiraeli, tūkiaga andū, o nginya rīria nīi, Debora, ndaarahūkire, ngīarahūka ngītuika ta nyina wa Isiraeli. **8** Hīndī rīria maathuurire ngai ng’eni, mbaara nīyokire o ihingo-inī cia itūūra inene, na gūtione-kire ngo kana itimū harī andū 40,000 kūu Isiraeli. **9** Ngoro yakwa īrī hamwe na anene a Isiraeli, o hamwe na andū ariā merutūire na kwīyendera gatagatī-inī ka andū. Goocai Jehova. **10** “Inyuū mūhaicaga ndigiri njerū, mūikarīire matandiko manyu, na inyuū mūthiaga na nījira, cūranai, **11** kūrī na mīgambo ya aini itahīro-inī rīa maaī. Mainaga cīko cia ūthingu cia Jehova, cīko cia ūthingu cia njamba ciake kūu Isiraeli. “Nīngī andū a Jehova magīkūrūka nginya ihingo-inī cia itūūra inene. **12** ‘Wee Debora, ūkīra! Ī ndūgītūkīre! Ūkīra, ūkīra, ūkīye rwimbo! Arahūka wee Baraka! Wee mūrū wa Abinoamu-rī, wīnyīitire mīgwate yaku.’ **13** “Nīngī andū ariā maatigaire, magīkūrūka kūrī andū ariā maaī igweta; andū a Jehova magīūka kūrī nīi hamwe na andū ariā maaī hinya. **14** Amwe mookire kuuma Efiraimu, ariā iruka ciao ciarī kūu Amaleki; Benjamini aarī hamwe na andū ariā maakūrūmīrīire. Anene a ita cia mbaara nīmaikūrūkire kuuma Makiru, nakuo Zebuluni gūkiuma ariā maanyīitaga rūthanju rwa mūnene wa mbūtū cia ita. **15** Anene a Isakaru maaī hamwe na Debora; Ī-nī, Isakaru maaī na Baraka, mamumīte thutha na ihenya o nginya kīanda-inī. Ng’ongo-inī cia Rubeni nī kwārī na ūhoro mūnene wa gwīcookera. **16** Nī kīi gīatūmire mūikare mīaki-inī mūiguage mahiū makīhuhīrwo mīrūrī? Ng’ongo-inī cia Rubeni nī kwārī ūhoro mūnene wa gwīcookera. **17** Gileadi aikarire o kūu mūrīmo wa Rūūi rwa Jorodani. Nake Dani-rī, nī kīi gīagītūmire atiindage marikabu-inī? Asheri aikarire o kūu ndwere-inī cia iria, agīkara icukīro-inī ciake cia marikabu. **18** Andū a Zebuluni nīmetwarīrīire ūgwatī-inī wa gīkuū; o nake Nafitali agīka o ūguo kūu gūtūgīru werū-inī. **19** “Athamaki magīūka, makīrūa; athamaki a Kaanani makīrūia kūu Taanaka, gūkuhī na maaī ma Megido, o natiakuire betha, o na kana ndaho. **20** Kūu igūrū njata nīciarūire, o kūu nījira-inī ciacio ikīrūa mbaara na Sisera. **21** Rūūi rwa Kishoni nī rwamathererirīe, rūu rūūi rwa tene, Rūūi rwa Kishoni. Wee ngoro yakwa wītware, na ūgie na hinya! **22** Nīngī mahūngū ma mbarathi makīrumia thī, iteng’erete, mbarathi ciake irī hinya igathīi iteng’erete. **23** Nake mūraika wa Jehova akiuga atīrī, ‘Merozu īrogwatwo nī kīrumi. Ariā matūruga kuo marogwatwo nī kīrumi kīria kīuru, nī undū matiokire gūteithia Jehova, gūteithia

Jehova kūrūa na ariā marī hinya.’ **24** “Jaeli mūtumia wa Heberi ūria Mūkeni, arorathimwo gūkīra atumia ariā angī, o we mūrathime mūno harī atumia ariā matūruga hema-inī. **25** Sisera aamūhoire maaī, nake akīmūhe iria; akīmūrehera iria imata na mbakūrī ingīnyūrwo nī andū ariā me igweta. **26** Aatambūrūkirie guoko gwake akīoya hīgī ya hema, akīnyīita nyondo ya bundi na guoko kwa ūrio. Akīringa Sisera, akīmūhehenja mūtwe, akīmūtheeca na agīthethera thikīrīrio yake. **27** Akīinama magūrū-inī make, akīgūa; agīkoma hau. Akīinama magūrū-inī make, akīgūa; o hau ainamire, no ho aagūire ari mūkuū. **28** “Nyina wa Sisera agīcūthīrīria na ndirica; akīanīrīra ari gatarica-inī kau, akiuga atīrī, ‘Nī kīi gītūmīte ngaari yake ya ita īkare ūguo ītookite? inegene rīa magūrū ma ngaari cia ita-rī, rīcereirwo kūrī?’ **29** Atumia ake ariā oogī mūno makamūcookagīria; o nake agecookagīria na ngoro yake atīrī, **30** ‘Gīthī ti gwetha mareetha na makagayana indo cia ndaho: mūrītu ūmwe kana eerī harī o mūdūdū, na nguo cia marangi maingī itahīrwo Sisera, nguo cia marangi maingī iria ng’emie, nguo iria ng’emie mūno cia ngingo yakwa, icio ciothe nī cia gūtahwo?’ **31** “Nī undū ūcio thū ciaku iroothira, Wee Jehova! No ariā makwendete-rī, marotuika ta rīua rīkīratha rīrī na hinya warīo.” Naguo būrūrī ūcio ūkīgīa na thayū ihinda rīa mīaka mīrongo īna.

6 Andū a Isiraeli o rīngī nīmekire maūdūdū mooru maitho-inī ma Jehova, na ihinda rīa mīaka mūgwanja Jehova akīmaneana moko-inī ma Amidiani. **2** Na tondū hinya wa andū a Midiani nīwamahatīrīrie mūno, andū a Isiraeli nīmethondekeire kūdūdū gwa kwīhitha mīanya-inī ya irima, na ngurunga-inī, na cīgītīro-inī iria nūmu. **3** Rīria rīothe andū a Isiraeli maahaandaga irio-rī, Amidiani, na Aamaleki, na andū angī a mwena wa irathīro nīmatharīkagīra būrūrī ūcio. **4** Nao nīmambīte hema ciao kūu būrūrī-inī, na magīthūkia irio iria ciarī mīgūnda kūdūdū guothe o nginya Gaza, na matiigana gūtīgīria andū a Isiraeli kīndū o na kīmwe kīrī muoyo, ari ng’ondū kana ng’ombe, o na kana ndigiri. **5** Nīgūkorwo maambataga kuo na mahiū mao na hema ciao mahaana ta ngīgī kūngīha. Andū na ngamīra ciao matingīatarīkire; magītharīkīra būrūrī ūcio nīgeetha mawanange biū. **6** Amidiani makīnyariira andū a Isiraeli o nginya andū a Isiraeli magīkīra Jehova amateithie. **7** Na rīrī, hīndī rīria andū a Isiraeli maaīrīrie Jehova nī undū wa Amidiani-rī, Jehova **8** akīmatūmīra mūnabīi, rīra wameerire atīrī, “Ūū nīguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nīi ndamūrutire būrūrī wa Misiri, ngīmūruta būrūrī wa ūkombo. **9** Nī nīi ndaamūtharire kuuma guoko-inī kwa andū a Misiri, na kuuma guoko-inī kwa ariā othe maamūhinyagīrīria. Ngīmarutūrīra mbere yanyu na ngīmūhe būrūrī wao. **10** Ngīmūrira atīrī, ‘Nīi nīi nīi Jehova Ngai wanyu; Mūtikanahooe ngai cia Aamori, ariā ene būrūrī ūyū mūtūire.’ No inyuū mūtīigana kūnjigua.” **11** Nake mūraika wa Jehova agīūka agīkara thī gītina-inī kīa mūgandi o kūu Ofira, mūgandi wa Joashu ūria Mūabiezeri, harīa mūrīū Gideoni aahūragīra ngano kīhīhīro-inī kīa ndībei nīguo amīhithe ndīkonwo nī Amidiani. **12** Nake mūraika

ucio wa Jehova akimwira Gideoni, akimwira atiri, "Jehova ari hamwe nawe, njamba ino iri hinya." **13** Nake Gideoni akimucookeria atiri, "No riri, mwathi wakwa, angikorwo Jehova ari hamwe na ithu-ri, ni kii gitumite maundũ maya mothe matukore? Makiri ha moriru make mothe maria maithe maitu maatwiraga uhoru wamo atiri, 'Githi ti Jehova watwambatarie agituruta bururi wa Misiri?' No riu-ri, Jehova niatutiganirrie agatuneana guoko-ini kwa Midiani." **14** Nake Jehova akimugarurukira, akimwira atiri, "Thii na hinya ucio uri naguo ukahonokie Isiraeli, umarute guoko-ini kwa Midiani. Githi ti nii ndiragutuma?" **15** Gideoni akimwira atiri, "No riri, Mwathani, ingikihota atia kuhonokia Isiraeli? Muhiriga witu nguo utari hinya thini wa Manase, na ningi ni nii munini muno nyumba-ini iitu." **16** Jehova akimucookeria atiri, "Nii ningukorwo ndi hamwe nawe, na niukuhura Amidiani umaniine othe me hamwe." **17** Nake Gideoni akimucookeria atiri, "Ingikorwo ninjitikirikite maitho-ini maku-ri, kinyonie kimenyithia ati ti-itheru niwe uranjariria. **18** Ndaguthaitha ndukae kuuma haha nginya njooke na ndeehe iruta riakwa na ndirige mbere yaku." Nake Jehova akiuga atiri, "Ningweterera nginya uooke." **19** Gideoni agitoonya nyumba, agithinja koori, ningi agithondeka migate itari na ndawa ya kumbia kuuma eba imwe ya mutu. Agikira nyama icio gikabu-ini, naguo thathi wacio akiwikira nyungu-ini, agitwarira muraika na akimugira hau gitina-ini kia mugandi. **20** Nake muraika wa Ngai akimwira atiri, "Oya nyama na migate iyo itari na ndawa ya kumbia, uciigirire ihiga-ini riri, na uciitiririe thathi ucio." Nake Gideoni agika ugo. **21** Nake muraika wa Jehova akihutia nyama na migate iyo itari na ndawa ya kumbia na muthia wa rathanju rwake. Mwaki ugikana uumite ihiga-ini, ugicina nyama icio o hamwe na migate iyo. Nake muraika wa Jehova akibuira na ndacookire kuonwo. **22** Riria Gideoni aamenyire ati oima muraika wa Jehova-ri, akianirira, akiuga atiri, "Iya wakwa-i Mwathani Jehova! Ninyonete muraika wa Jehova uthii ku uthii!" **23** Nowe Jehova akimwira atiri, "Gia na thayu! Tiga gwigira. Wee-ri, ndugukua." **24** Ni undũ ucio Gideoni agiakira Jehova kigongona hau, agigita Jehova ni Thayu. Nakio gituri kuu Ofira kwa Aabiezeri nginya umuthi. **25** O utuku ucio Jehova akimwira atiri, "Oya ndegwa ya keeri kuuma ruuru-ini rwa thoguo ya miaka mugwanja. Uooke uguthie kigongona gia thoguo kia Baali, na utemange gitugi kia Ashera kiria kiri mwena-ini wakio. **26** Uooke wakire Jehova Ngai waku kigongona kiria kiagiriire hau iguru ria haria hambatiru. Huthira ngu cia gitugi kia Ashera kiria utemangire, undutire ndegwa iyo ya keeri ituke igongona ria njino." **27** Ni undũ ucio Gideoni akioya ndungata ciake ikumi, agika o ta uria Jehova aamwirite. No riri, tondũ nietigagira andũ a nyumba yao na andũ a itũura riu-ri, eekire maundũ macio utuku handũ ha muthenya. **28** Rucini kwarooka gukia riria andũ a itũura mookirire-ri, kigongona kia Baali kiarĩ kimomere, hamwe na gitugi kia Ashera gitemangirwo hau mwena-ini wakio, nayo ndegwa iyo ya keeri irutirwo kigongona-ini kiu kierũ giakitwo! **29** Makirania atiri, "Nũũ wĩkite uũ?" Riria maatuirie

wega, makirwo atiri, "Ni Gideoni murũ wa Joashu wĩkite ugo." **30** Andũ acio a itũura makira Joashu atiri, "Umia murũguo na nja. No nginya akue, ni undũ nioinangite kigongona kia Baali na agatemenga gitugi kia Ashera kiria kiri mwena-ini wakio." **31** Nowe Joashu agicookeria kirĩndi kiu kiamurigiicirie ki na uuru atiri, "Anga nimukwenda kũrũria Baali? Murageria kũmũhonokia? Mũndũ uria ukũmũrũria, ucio ekũuragwo gũtanakia! Angikorwo Baali ni ngai-ri, na ahoti kwĩrũria riria mũndũ angĩunanga kigongona giake." **32** Ni undũ ucio muthenya ucio magitua Gideoni "Jerubu-Baali," makiuga atiri, "Baali niarekwo arue nake we mwene," ni undũ nioinangite kigongona kia Baali. **33** Na riri, Amidiani othe, na Amaleki, na andũ angĩ a mwena wa irathiro magicookanirira mbũtu ciao cia ita, makiringa murĩmo wa Jorodani, na makĩamba hema ciao Kĩanda-ini kia Jezireeli. **34** Hindĩ iyo Roho wa Jehova agũka igũrũ ria Gideoni, nake akihua karumbeta, agita Aabiezeri mamũmũrĩre. **35** Agitũma andũ burũri wotho wa Manase, akĩmeera meeche indo cia mbaara, o na agitũmana mabũrũri ma Asheri, na Zebuluni, na Nafitali, o nao makĩambata makamatũnge. **36** Nake Gideoni akĩra Ngai atiri, "Ungikorwo niũkũhonokia Isiraeli na guoko gwakwa o ta uria weranĩre-ri, **37** atiri, ningũga rũũ rwa ng'ondũ kihuhĩro-ini kia ngano. Ime ringikorwo rũũ-ini rwiki na kũũ kũngĩ thĩ gũkorwo kũrĩ kũmũ-ri, hindĩ iyo ningamenya ati niũkũhonokia Isiraeli na undũ wa guoko gwakwa, o ta uria uugite." **38** Na ugo noguo gwaũkire. Gideoni akĩroka gũũkĩra rucini tene muthenya ũyũ ũngĩ; akĩhĩa rũũ rũũ ime rũkũma maaĩ mbakũri imwe. **39** Ningĩ Gideoni akĩra Ngai atiri, "Nũũke kũrakario ni nii. Ngĩrĩria ngũhooe undũ ũngĩ ũmwe. Njĩtikiria o igeria ringĩ rĩmwe na rũũ rũrũ. Ihinda riri reke rũũ rũrũ rũkorwo rũrũ rũmũ, nakuo thĩ gũkorwo kũhumbĩrwo ni ime." **40** Utuku ucio Ngai agika o ro ugo. No rũũ rwiki rwarĩ rũmũ; nakuo thĩ guothe kwarĩ kũhumbĩre ni ime.

7 Rucini tene, Jerubu-Baali (niwe Gideoni) na andũ ake othe nimambire hema githima-ini kia Harodi. Kambi ya Amidiani yari mwena wao wa gathigathini kuu gituamba-ini, hakuhi na karima ka More. **2** Jehova akira Gideoni atiri, "Uri na andũ aingi muno gukĩra aria ngwenda nigeetha neane Amidiani moko-ini mao. Nigeetha Isiraeli matikanjĩtĩre ati ni hinya wao wamahonokia, **3** Na riri, anirira kũrĩ andũ, imeere atiri, 'Mũndũ o wotho urainaina ni guoya no ahũndũke, ehene Kirima-ini kia Gileadi.'" Ni undũ ucio andũ 22,000 na igiri makiehera, magitigara 10,000. **4** No Jehova akira Gideoni atiri, "O na riu andũ no aingi muno. Maikũrũkie maaĩ-ini, na ningũgũthũuraniria andũ acio ho. Ingiuga atiri, 'Uyũ nĩegũthĩĩ hamwe nawe,' ucio niwe ũrĩthĩĩ nawe; no ingiuga atiri, 'Uyũ ndegũthĩĩ hamwe nawe,' ucio ndegũthĩĩ nawe.'" **5** Ni undũ ucio Gideoni agĩkũrũkia andũ acio maaĩ-ini. Marĩ hau Jehova akimwira atiri, "Amũrania aria mekũnyua maaĩ na rũrĩmĩ ta uria ngui inyũuaga na aria mekũnyua maaĩ na hĩ ciao maturĩtie ndu." **6** Andũ magana matatũ makĩnyua maaĩ na hĩ ciao. Acio angĩ othe magĩturia ndu makĩnyua maaĩ. **7** Jehova akira Gideoni atiri,

"Ningūmūhonokia na undū wa andū magana matatū arīa manyuire maaī na hī, neane Amidiani moko-inī manyu. Reke andū acio angī othe mathiī, o mūdū ainūke gwake." 8 Nī undū ūcio Gideoni akīra andū acio angī a Isiraeli macooke hema-inī ciao, no agītigwo na andū magana matatū, arīa mooire rūgu na tūrumbeta twa acio mainūkire. Na rīrī, kambī ya Amidiani yarī mūhuro wake o kūu kīanda-inī. 9 Ūtukū ūcio Jehova akīra Gideoni atīrī, "Ūkīra, ūkūrūke ūtharīkire kambī ūyo ya Amidiani, tondū nīndīmīneanīte moko-inī maku. 10 No angīkorwo nīūgwītīgīra gūtharīkīra-rī, gīkūrūke kambī-inī mūrī na Pura ndungata yaku, 11 na ūthīkīrīrie ūrīa maroiga. Thuutha ūcio nīūkūgīa na hinya wa gūtharīkīra kambī ūyo." Nī undū ūcio Gideoni na Pura ndungata yake magīkūrūka nginya tūnyūmba-inī twa arangīri a kambī ūyo. 12 Nao Amidiani, na Aamaleki na andū othe a mwena wa irathīro maikarīte kīanda kīu maingīhite ta ngigī. Ngamīra ciao itingīatarīkire nī undū ciarī nyingī ta mūthanga wa hūgūrūrū-inī cia irīa ūrīa ūtangītārīka. 13 Gideoni aakinyire ho o hīndī rīra mūdū ūmwe eeraga mūratawe ūhoro wa kīroto gīake. Nake oigaga atīrī, "Ndootete kīroto ngoona mūgate wa cairi wa gīthiūrūrī ūūkite ūkagwīra kambī ya Amidiani. Ūragūthire hema na hinya mūnene mūno, nginya hema irang'auka, iragūa." 14 Mūrata wake akīmūcookeria atīrī, "Ūyū tī undū ūngī tīga rūhiū rwa Gideoni mūrū wa Joashu, ūrīa Mūisiraeli. Ngai nīāneanīte Amidiani na kambī yao yothe moko-inī make." 15 Rīrīra Gideoni aigūire ūhoro wa kīroto kīu na ūtaūrī wakīo, akīhooya Ngai. Agicooke nginya kambī-inī ya Isiraeli akīmēeta akīmēera atīrī, "Ūkīrai! Jehova nīāneanīte kambī ya Amidiani moko-inī manyu." 16 Akīgayania andū acio magana matatū ikundi ithatū, akīmanengera othe o mūdū karumbeta na nyūngū theri, rīrī na kīmūrī thīnī. 17 Nake akīmēera atīrī, "Ndorai. Mwike o ūrīa ngwīka. Hīndī rīra ndīrīkinya mūthia-inī wa kambī, mwīke o ūrīa ndīrīka. 18 Hīndī rīra nīi na arīa othe ndī nao tūrīhuha tūrumbeta twitū, hīndī ūyo inyuothe mūthiūrūrūkīrie kambī mūhuhe twanyu na mwanīrīre atīrī, 'Nī undū wa Jehova o na wa Gideoni.'" 19 Gideoni na andū acio igana rīmwe arīa maarī nake magīkinya mūthia wa kambī o kīambīrīra-inī kīa ūtukū gatagatī, thuutha hanini wa gūcenjania arangīri. Makīhuha tūrumbeta twao na makīūraga nyūngū irīa ciarī moko-inī mao. 20 Ikundi icio ithatū ikīhuha tūrumbeta, na ikīūraga nyūngū. Maanyiitīte imūrī na moko mao ma ūmotho, na makanyiita tūrumbeta twao twa kūhuha na moko mao ma ūrīo, nao makīanīrīra atīrī, "Rūhiū rwa njora rwa Jehova na rwa Gideoni!" 21 Na rīrīra o mūdū aarīgumire handū hake gūthiūrūrūkīra kambī-rī, Amidiani othe magīteng'era, magīkayaga morīte. 22 Hīndī rīra tūrumbeta tūu magana matatū twahuhirwo, Jehova agītūma andū arīa maarī kambī-inī yothe mahūūrane na hiū ciao cia njora mūdū na mūdū ūrīa ūngī. Nayo mbūtū ūyo yothe ikīūrīra Bethi-Shrīta Irōrete Zerera o nginya mūhaka-inī wa Abeli-Mehola gūkuhī na Tabathu. 23 Andū a Isiraeli kuuma Nafitali, na Asheri na Manase guothe nīmetirwo nao magīteng'eria Amidiani. 24 Nake Gideoni agītūmana būrūrī wothē ūrīa wa irīma wa Efiraimu, akiuga atīrī,

"Ikūrūkai mūhūūrane na Amidiani na mwīnyiitīre maaī ma Jorodani mbere yao o nginya Bethi-Bara." Nī undū ūcio andū othe a Efiraimu nīmetirwo, na makīnyiitīra maaī ma Rūiū rwa Jorodani o nginya Bethi-Bara. 25 O na ningī nīmanyiitire atongoria eerī a Midiani, nīo Orebu na Zeebu. Nao makīūrāgīra Orebu ihiga-inī rīa Orebu, nake Zeebu makīmūūrāgīra kīhihīro-inī kīa ndibei kīa Zeebu. Nao magīthingatana na Amidiani, na magītware mītwe ya Orebu na Zeebu kūrī Gideoni, ūrīa warī mūrīmo ūrīa ūngī wa Rūiū rwa Jorodani.

8 Na rīrī, andū a Efiraimu makīūra Gideoni atīrī, "Nī kīi gītūmīte ūtwīke ūguo? Wagire gūtūta ūgīthīi kūhūūrana na Amidiani nīkī?" Nao makīmūtetia mūno. 2 Nowe akīmācookeria atīrī, "Nīatia nīi njikite ngerekaniitio na inyuī? Gīthi kūhaara thabībū cia Efiraimu tī kwegā gūkīra magetha mothe ma thabībū cia Abiezeri? 3 Ngai nīāneanīre Orebu na Zeebu, atongoria a Amidiani moko-inī manyu. Nīatia nīi hotete gwīka ngerekaniitio na inyuī?" Maigua ūguo, marakara marīa maamūrakarīire namo magīthira. 4 Gideoni na andū ake magana matatū, o na marī anogu, magīteng'eria thū ciao magikinya Jorodani na makiringa rūiū rūu. 5 Nake akīra andū a Sukothu atīrī, "Heei ita rīakwa kīndū gīa kūrīa; nī undū nī anogu biū, na no ndeng'eretie Zeba na Zalimuna, athamaki a Midiani." 6 No anene a Sukothu makīmūūra atīrī, "Rū-rī, ūkūrī ūranyiita Zeba na Zalimuna magakorwo marī moko-inī maku? Tūkūhe thigari ciaku irio nīkī?" 7 Nake Gideoni akīmācookeria atīrī, "Nī undū wa ūguo mwoiga, rīrīra Jehova arīneana Zeba na Zalimuna moko-inī makwa, ndītembūranga mīrīi yanyu na mīguu ya werū-inī na mahiū ma nyeki-inī." 8 Oima kua akīambata nginya Penieli, akīmōria o ta ūguo oorīite andū a Sukothu, nao magīcookia o ta ūrīa andū a Sukothu maamūcookeirie. 9 Nī undū ūcio akīra andū a Penieli atīrī, "Hīndī rīra ngaahūndūka hootanīte-rī, nīi nīngamomora mūthiringo ūyū mūrāihu na igūrū." 10 Nao Zeba na Zalimuna maarī kūu Karikori marī na ita rīa andū ta 15,000, acio oiki no-o maatigaire kuuma kūrī mbūtū ya andū a irathīro; andū 100,000 rīa mīrongo rīrī arīa maarūaga na hiū cia njora nī moragītwo. 11 Gideoni akīambata na njīra ya andū arīa maikaraga hema-inī mwena wa irathīro rīa Noba na Jogibeha, akīmūrīra mbūtū ūyo hīndī rīra itegeragīra kūrī na ūgwati. 12 Zeba na Zalimuna, athamaki acio eerī a Midiani, makīūra, nowe akīmateng'eria, akīmānyiita, na akīhoota mbūtū ūyo yao yothe. 13 Gideoni mūrū wa Joashu akīhūndūka oimīte mbaara-inī, agereire Ihītūkīro rīa Heresi. 14 Nake akīnyiita mwanake wa Sukothu, na akīmūhooya ūhoro, nake mwanake ūcio akīmwandīkīra marītwa ma anene mīrongo mūgwanja na mūgwanja a Sukothu, na nīo athuuri a itūūra rīu. 15 Hīndī ūyo Gideoni agītūka, akīra andū a Sukothu atīrī, "Aya nīo Zeba na Zalimuna, arīa mwanyūrūrīrie ūhoro wao, mūkiuga atīrī, 'Anga nīūkīnyiitīte Zeba na Zalimuna magakorwo marī moko-inī maku? Tūkūhe andū aya aku anogu irio nīkī?'" 16 Agīkīnyiita athuuri acio a itūūra, nake akīherithia andū acio a Sukothu na mīguu ya werū-inī, na mahiū ma nyeki-inī. 17 Ningī akīmōmora mūthiringo ūcio mūrāihu na igūrū

wa Penieli, na akiūraga andū a itūūra rīu. **18** Hindī iyo akiūra Zeba na Zalimuna atīrī, “Andū arīa mworagīre kūu Tabori-rī, maahaanaga atīa?” Nao magīcookia atīrī, “Nī andū tawe, o ūmwe wao aahaanaga ta mūrū wa mūthamaki.” **19** Gideoni akīmacookeria atīrī, “Acio maarī ariū a baba, o na ariū a maitū. O ta ūria Jehova atūūraga muoyo-rī, korwo nīmwahonokierie mīoyo yao-rī, ndingāmūūraga.” **20** Akīgarūrūkīra Jetheri, mūrū wake wa irīgithathi, akīmūrira atīrī, “Moorage!” Nowe Jetheri ndaigana gūcomora rūhiū rwa njora, tondū aarī o kamwana kanini, na nētīgagīra. **21** Zeba na Zalimuna makīra Gideoni atīrī, “Ūkīra, itūūrage arī we. Tondū o ta ūria mūdū atārī nōguo hinya wake ūigana.” Nī ūndū ūcio Gideoni agīūkīra, akīmooraga, na akīruta irengeeri iria ciagemetie ngingo cia ngamīra ciao, agīthīi nacio. **22** Andū a Isiraeli makīra Gideoni atīrī, “Tūthamakire, wee, na mūrūguo, na mūrū wa mūrūguo o nake, nīgūkorwo wee nītūthonoketie, ūgatūruta moko-inī ma Midiani.” **23** Nowe Gideoni akīmeera atīrī, “Nī ndikūmūthamakīra, o na kana mūrū wakwa. Jehova nīwe ūkūmūthamakīra.” **24** Ningī akīmeera atīrī, “Harī ūndū ūngī ūmwe ngūmūhooya, nago nī atī o ūmwe wanyu aahe gīcūhī kīmwe gīa gūtū kīa iria aatahare.” (Ūcio warī mūtugo wa Aishumaeli, gwīkīra icūhī cia thahabu matū.) **25** Nao magīcookia atīrī, “Nītūgūciheana tūkenete.” Nī ūndū ūcio makīara nguo thī, na o mūdū agīūkīa gīcūhī ho kuuma kūrī indo iria aatahite. **26** Naguo ūritū wa icūhī icio cia thahabu aahooete wakinyire cekerī 1,700, mathaga marīa mangī matatarītwo, na nīmo migathi, na nguo cia rangi wa ndathi iria ciehumbugwo nī athamaki a Amidiani, kana mīnyororo irīa yarī ngingo cia ngamīra ciao. **27** Gideoni agīthondeka thahabu iyo īgītūika ebodi, irīa aigire kūu Ofira, itūūra riake. Isiraeli othe makīhūra ūmaraya na ūndū wa kūmīhooya marī kūu, nayo īgītūika mūtēgo harī Gideoni na nyūmba yake. **28** Ūguo nīguo andū a Midiani maahootirwo nī andū a Isiraeli, na matiacookire kwambararia mītwe rīngī. Matukū-inī marīa Gideoni aatūūrire muoyo, būrūrī ūcio ūkīgīa na thayū miaka mīrongo īna. **29** Jerubu-Baali mūrū wa Joashu nīacookire gwake mūcīi gūtūūra kuo. **30** Na aarī na ariū mīrongo mūgwanja ake mwene, nī ūndū nī aarī na atumia aingī. **31** Nayo thuriya yake irīa yaikaraga Shekemu, nīyamūciariire mwana wa kahī, ūria aatuire Abimeleku. **32** Gideoni mūrū wa Joashu aakuire arī mūkūrū mūno, na agīthikwo mbīrīra-inī ya ithe Joashu kūu Ofira ya Aabiezeri. **33** Gideoni akua-rī, andū a Isiraeli o rīngī nīmahūūrire ūmaraya na Mabaali. Makīrūgamia Baali-Berithu itūike ngai yao, **34** na matiacookire kūrīrikana Jehova Ngai wao, ūria wamahonoketie akamaruta moko-inī ma thū ciao ciothe iria ciarī mīena-inī yao yothe. **35** O na ningī nīmagine gūcookia ngaatho kūrī nyūmba ya Jerubu-Baali (nīwe Gideoni) nī ūndū wa maūdū marīa mothe mega aamekiire.

9 Abimeleku mūrū wa Jerubu-Baali nīathiire kūrī aa mamawe na andū othe a mbarī ya kūrīa nyina oimite kūu Shekemu, akīmeera atīrī, **2** “Ūriai atūūri othe a Shekemu atīrī, ‘Nī ūndū ūrīkū mwega na inyuū.

Nī mwathwo nī ariū mīrongo mūgwanja a Jerubu-Baali, kana mūthamakīrwo nī mūdū ūmwe?” Rīrīkanai ndī wanyu, tuumite mūthiimo ūmwe.” **3** Rīrīa aa mamawe meerie atūūri a Shekemu ūhoro ūcio wothe, andū a Shekemu makīenda kūrūmīrīra Abimeleku nī ūndū nīmōigire atīrī, “Ūcio nī mūrū wa ithe witū.” **4** Nao makīmūhe cekerī mīrongo mūgwanja cia betha irutītwo hekarū-inī ya Baali-Berithu, nake Abimeleku agīcīhūthīra kwandika andū matarī kiene na a mbūkīra, arīa maatuūkire arūmīrīri ake. **5** Agīthīi gwa ithe mūcīi o kūu Ofira na akiūragithīria ariū a ithe mīrongo mūgwanja ihiga-inī rīmwe, nō ariū a Jerubu-Baali. No Jothamu, mūrū wa Jerubu-Baali ūria warī kīhinga-nda, nīahonokire nī ūndū nīelhithire. **6** Nao atūūri othe a Shekemu na a Bethi-Milo makīūngana mūtī-inī ūria mūnene o hau gītugī-inī kīria kīrī Shekemu, magītua Abimeleku mūthamaki. **7** Hindī irīa Jothamu aaheirwo ūhoro ūcio-rī, akīhaica Kīrīma-igūrū kīa Gerizimu na akīanīrīra, akīmeera atīrī, “Ta thikīrīriai inyuū atūūri a Shekemu, nīgeetha o nake Ngai amūthikīrīrie. **8** Mūthenya ūmwe mītī nīyoimagarire īgaitīrīrie ūmwe wayo maguta atūike mūthamaki wayo. Nayo ikīra mūtamaiyū atīrī, ‘Ūka ūtūike mūthamaki witū.’ **9** “No mūtamaiyū ūcio ūgīcookia ngai o, ‘No ndigane na maguta makwa marīa matūmaga ngai o na andū matīo, ngariūnge ūū na ūū igūrū rīa mītī irīa īngī?’ **10** “Thutha ūcio mītī iyo ikīra mūkūyū atīrī, ‘Ūka ūtūike mūthamaki witū.’ **11** “No mūkūyū ūcio ūgīcookia atīrī, ‘No ndigane na ngūyū ciakwa njega ūguo na irī mūrū, ngariūnge ūū na ūū igūrū rīa mītī irīa īngī?’ **12** “Ningī mītī ikīra mūthabībū atīrī, ‘Ūka ūtūike mūthamaki witū.’ **13** “No mūthabībū ūcio ūgīcookia atīrī, ‘No ndigane na ndibei yakwa irīa īkenagia ngai o na andū, ngariūnge ūū na ūū igūrū rīa mītī irīa īngī?’ **14** “Kūrīkīrīria mītī yothe ikīra mūtare wa gīthaka-inī atīrī, ‘Ūka ūtūike mūthamaki witū.’ **15** “Naguo mūtare ūcio wa gīthaka ūkīra mītī iyo atīrī, ‘Kūngīkorwo ti-itherū nī mūkwenā kūnjitīrīria maguta ndūike mūthamaki wanyu-rī, gūkei mwīhithe kīruru-inī gīakwa; no kūngīkorwo ti ūguo-rī, mwaki ūrōkiuma mūtare-inī wa gīthaka ūcine mītārakwa ya Lebanoni!’ **16** “No rīrī, angīkorwo mwekire ūndū ūcio na kīhōoto, na mūrī na ngoro njega rīrīa mwatūire Abimeleku mūthamaki, na angīkorwo nīmwikīte Jerubu-Baali na nyūmba yake maūdū mega, mūkamwīka ūria agīrīrwo nī gwīkwō-rī, **17** tondū baba nīwe wamūrūrīrie, agītwarīrīria muoyo wake ūgwati-inī nīgeetha amūhonokie moko-inī ma Amidiani, **18** (no ūmūthī nīmūkīrīrie nyūmba ya baba, mūkooragīra ariū ake mīrongo mūgwanja ihiga-inī rīmwe, na mūgatua Abimeleku, mūrū wa ngombo yake wa mūrītu, mūthamaki wa atūūri a Shekemu tondū nī mūrū wa ithe wanyu), **19** mūngīkorwo mwīkīte ūndū ūcio na kīhōoto, na mūrī na ngoro njega kūrī Jerubu-Baali na nyūmba yake ūmūthī-rī, Abimeleku arotūika gīkeno kīanyu, o na inyuū mūgītūike gīkeno giake! **20** No kūngīkorwo ti ūguo-rī, mwaki ūrōkiuma harī Abimeleku ūmūcīne, ūmūnīine biū, atūūri aya a Shekemu na Bethi-Milo, o na mwaki ūrōkiuma harī inyuū atūūri a Shekemu na Bethi-Milo, ūcīne Abimeleku, ūmūnīine biū.” **21** Hindī iyo Jothamu agīthara, akiūrīra kūu Biri,

nake agitũura kuo nĩ undũ nĩetigagĩra mũrũ wa ithe, Abimeleku. **22** Thuutha wa Abimeleku gwashana Isiraeli miaka itatũ-rĩ, **23** Ngai agitũma roho mũuru gatagati ka Abimeleku na atũũri a Shekemu, ariã meekire maũndũ mooru ma ũhinga kũrĩ Abimeleku. **24** Ngai eekire undũ ũyũ nĩgeetha ngero irĩa yagerirwo ariũ mĩrongo mũgwanja a Jerubu-Baali, ya gũitwo thakame yao, irĩhio mũrũ wa ithe wao, Abimeleku, na irĩhio atũũri a Shekemu ariã maamũteithirie kũũraga ariũ a ithe. **25** Nĩ undũ wa kũregana nake-rĩ, atũũri acio a Shekemu nĩmaigire andũ irĩma-inĩ nĩguo mohie na matunye o mũndũ ũrĩa wahitũkaga indo ciake, nague ũhoro ũcio ũkĩmenyithio Abimeleku. **26** Nake Gaali mũrũ wa Ebedi hamwe na ariũ a ithe magĩthaaĩra kũu Shekemu, nao atũũri akuo makĩmũhoka. **27** Thuutha wa gũthĩĩ mĩgũnda-inĩ na gũcookereria thabibũ na gũcihiha, makĩgia na iruga hekarũ-inĩ ya ngai yao. Rĩria maarĩaga na makĩnyuuga, makĩruma Abimeleku. **28** Nake Gaali mũrũ wa Ebedi akiuga atĩrĩ, “Abimeleku nũũ, na Shekemu nũũ, nĩguo tũtũke ndungata ciake? Githĩ ti mũrũ wa Jerubu-Baali, nake Zebuli githĩ tiwe mũnini wake? Tungatĩrai andũ a Hamoru, ithe wa Shekemu! Tũgũitungatĩra Abimeleku niki? **29** Naarĩ korwo andũ aya me rungu rwa wathani wakwa! Hĩndĩ iyo nĩ no ndĩmweherie. No njĩre Abimeleku atĩrĩ, ‘Ita ita riaku rĩothe!’” **30** Rĩria Zebuli ũcio mwathi wa itũũra aigũire ũria Gaali mũrũ wa Ebedi oĩgite-rĩ, akĩrakario nĩ ũhoro ũcio mũno. **31** Agĩtũmĩra Abimeleku andũ na hithe, akĩmwĩra atĩrĩ, “Gaali mũrũ wa Ebedi na ariũ a ithe nĩmokitũ gũkũ Shekemu, na nĩmararahũra andũ a itũũra magũũkĩrĩre. **32** Nĩ undũ wa ũguo-rĩ, ũtukũ wakinya wee na andũ aku mũũke mũmoohe mĩgũnda-inĩ. **33** Rũciĩnĩ tene riũa rĩkĩratha-rĩ, ũthĩĩ ũtharĩkĩre itũũra inene. Na rĩria Gaali na andũ ake mariumĩra magũtharĩkĩre-rĩ, ita ũrĩa wotho guoko gwaku kũngĩhota gwĩka.” **34** Nĩ undũ ũcio Abimeleku marĩ hamwe na mbũtũ ciake ciothe cia ita makĩumagara ũtukũ, makĩhitha gũkuhĩ na Shekemu marĩ ikundi inya. **35** Nake Gaali mũrũ wa Ebedi nĩomagarĩte akarũgama itoonero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra inene, o hĩndĩ iyo Abimeleku na thigari ciake moimagĩra kũrĩa meehithĩte. **36** Rĩria Gaali aamoonire-rĩ, akĩra Zebuli atĩrĩ, “Ta rora, harĩ na andũ maroka makĩũrũkĩte kuuma irĩma igũrũ!” Nake Zebuli agĩcookia atĩrĩ, “Wee ũroona ciĩruru cia irĩma taarĩ andũ.” **37** No Gaali akĩaria rĩngĩ, akiuga atĩrĩ: “Ta rora wone andũ maroka makĩũrũkĩte moimĩte gatagati ka bũrũri, na mbũtũ irĩa ingĩ yũkĩte yumĩte na mwena wa mũtũ wa mĩragũrĩ.” **38** Ningĩ Zebuli akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwĩgaatho waku ũkĩrĩ ha rĩu, wee woigire atĩrĩ, ‘Abimeleku nũũ atĩ nĩguo atwathe?’ Githĩ andũ aya ti o wanyũrũrĩre. Umagara ũkarĩe nao!” **39** Nĩ undũ ũcio Gaali agĩtongoria atũũri a Shekemu makĩhũũrana na Abimeleku. **40** Abimeleku akĩmũteng’eria, nao andũ aingĩ makĩgĩa magurarĩtio makĩũra kũu guothe o nginya itoonero-inĩ rĩa kĩhingo. **41** Abimeleku agĩtũura Aruma, nake Zebuli akĩrutũũra Gaali hamwe na ariũ a ithe kuuma Shekemu. **42** Mũthenya ũyũ ũngĩ andũ a Shekemu magĩthĩĩ mĩgũnda-inĩ, nake Abimeleku akĩmenyithio ũhoro ũcio. **43** Nĩ undũ ũcio akĩoya andũ ake, akĩmagayania ikundi ithatũ, akĩmaiga moherie

andũ mĩgũnda-inĩ. Hĩndĩ irĩa onire andũ acio magĩũka moimĩte itũũra-inĩ rĩria inene, agĩũkĩra amatharĩkĩre. **44** Abimeleku na ikundi irĩa aarĩ nacio makĩgũthũka mbere nginya hau itoonero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra inene, nacio ikundi icio ingĩ igĩrĩ ikĩgũthũkĩra ariã maarĩ mĩgũnda-inĩ, ikĩmooraga. **45** Abimeleku akĩhũũrana na itũũra rĩu inene mũthenya wotho nginya akĩrĩtaha na akĩũraga andũ a rĩo othe. Ningĩ akĩananga itũũra rĩu inene, na akĩrĩrĩrĩria cumbĩ. **46** Rĩria maigũire ũhoro ũcio, andũ ariã maatũũraga mũthiringo-inĩ wa Shekemu magĩtoonya kũhitho-inĩ kĩa hinya kĩa hekarũ ya Eli-Berithu. **47** Rĩria Abimeleku aigũire atĩ nĩmacookanĩrĩre kuo-rĩ, **48** we na andũ ake othe makĩambata Kĩrĩma-inĩ gĩa Zalimuna. Akĩoya ithanwa, agĩtema honghe, na agĩciigĩrĩa ciande. Agĩatha andũ ariã maarĩ nake, akĩmeera atĩrĩ, “Narua! Ikai ũguo muona ndeka!” **49** Nĩ undũ ũcio andũ acio othe magĩtema honghe, na makĩrũmĩra Abimeleku. Magĩciũmba hĩba kũnyiitana na kũhitho kĩa kĩa hinya magĩciigwathia mwaki andũ marĩ thĩĩnĩ. Nĩ undũ ũcio andũ acio othe maarĩ thĩĩnĩ wa mũthiringo ũcio wa Shekemu, ta andũ 1,000, arũme na andũ-a-nja, o nao magĩkua. **50** Abimeleku agĩthĩ itũũra rĩa Thebezu, akĩrĩrigiciĩria na akĩrĩtũyana. **51** No rĩrĩ, thĩĩnĩ wa itũũra rĩu inene nĩ kwarĩ na mũthiringo mũrũmu kũrĩa arũme othe na andũ-a-nja, na andũ othe a itũũra rĩu inene, moorĩre. Makĩhĩngĩra thĩĩnĩ, na makĩhaica mũthiringo igũrũ. **52** Abimeleku agĩthĩ mũthiringo-inĩ ũcio, akĩũhithũkĩra. No rĩria akũhĩrĩre itoonero rĩa mũthiringo nĩguo aũgwathie mwaki-rĩ, **53** mũtũmia ũmwe akĩmũgũthĩria ihiga rĩa githĩĩ mũtwe, rĩkĩmũhehenja mũtwe. **54** Nake agĩta mũkuui wake wa indo cia mbaara na ihenya, akĩmwĩra atĩrĩ, “Comora rĩhũrĩ rwaku rwa njora ũnjũrage, nĩgeetha matikoigage atĩrĩ, ‘Ooragĩrwo nĩ mũndũ-wa-nja.’” Nĩ undũ ũcio ndungata yake ikĩmũtheeca, agĩkua. **55** Hĩndĩ irĩa andũ a Isiraeli moonire atĩ Abimeleku nĩakũite-rĩ, makĩtũũkĩra. **56** ũguo nĩguo Ngai aarĩhirie Abimeleku nĩ undũ wa waganu ũria ekĩte ithe, wa kũũraga ariũ-a-ithe mĩrongo mũgwanja. **57** Ningĩ Ngai akĩrĩhia andũ a Shekemu nĩ undũ wa waganu wao wotho. Kĩrumi kĩa Jothamu mũrũ wa Jerubu-Baali gĩkĩmacookerera.

10 Thuutha wa Abimeleku, mũndũ wa mũhĩrĩga wa Isakaru wetagwo Tola mũrũ wa Pua, mũrũ wa Dodo, akĩarahũka ahonokie Isiraeli. Nake agĩtũura Shamiru, kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu. **2** Agĩtĩrĩrĩra Isiraeli miaka mĩrongo tĩrĩ na itatũ; agĩcooka agĩkua, na agĩthikwo kũu Shamiru. **3** Nake Tola akĩrũmĩrwo nĩ Jairu wa kuuma Gileadi, ũria watĩrĩrĩre Isiraeli miaka mĩrongo tĩrĩ na tĩrĩ. **4** Jairu aarĩ na ariũ mĩrongo itatũ ariã mathiiga mahaicĩte ndigiri mĩrongo itatũ. Maathaga matũũra mĩrongo itatũ kũu Gileadi, marĩa nginya ũmũthĩ metagwo Havothu-Jairu. **5** Jairu akua aathĩkirwo kũu Kamonu. **6** O rĩngĩ andũ a Isiraeli nĩmekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. Magĩtungatĩra Mabaali na Maashithorethu, na ngai cia Aramu, na ngai cia Sidoni, na ngai cia Moabi, na ngai cia Aamoni, o na ngai cia Afilisti. Na tondũ andũ a Isiraeli nĩmatiganĩrĩre Jehova na matiacookire kũmũtungatĩra-rĩ, **7** akĩrakario nĩo. Akĩmaneana moko-inĩ ma Afilisti

na moko-inĩ ma Aamoni, **8** ariā maamanyariire na makimahinyiriria mwaka-inĩ ūcio. Nao makihinyiriria andũ a Israeli othe ariā maarĩ mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani kũu Gileadi, bũrũri wa Aamori, miāka ikũmi na inana. **9** Ningĩ Aamoni makĩringa Rũũ rwa Jorodani nĩguo makariĩe na andũ a Juda, na andũ a Benjamini, o na nyũmba ya Efiraimu; nakuo Israeli gũkĩgia na kinyariiriko kinene. **10** Ningĩ andũ a Israeli magĩkaira Jehova makimwĩra atĩrĩ, “Nĩwĩhitie, tũgatanganĩra Ngai witũ, tũgatungatĩra Mabaali.” **11** Jehova akĩmacookeria atĩrĩ, “Hĩndĩ irĩa andũ a Misiri na Aamori, na Aamoni, na Afilisti, **12** na Asidoni, na Aamaleki, o na Amaoni maamũhinyiririe na mũkingaira ndĩmũteithie-rĩ, gĩthĩ ndĩamũhonokirie kuuma moko-inĩ mao? **13** No inyũ nĩmwandiganĩrie na mũgĩtungatĩra ngai ingĩ, tondũ ūcio ndigacooka kũmũhonokia o na rĩ. **14** Thiĩ mũgakaĩre ngai icio mwĩthuurĩre. Nĩmũhonokagie hĩndĩ irĩa mũranyamarĩka!” **15** No andũ a Israeli makĩra Jehova atĩrĩ, “Nĩwĩhitie. Ika na ithũ o ta ūria ūkuona kwagĩĩre, no rĩrĩ, twagũthaita ūtũhonokie rĩu.” **16** Hĩndĩ iyo magĩkieheria ngai icio cia kũngĩ gatagatĩ-inĩ kao, na magĩtungatĩra Jehova. Nake ndangĩakĩrĩirie rĩngĩ kuona Israeli makĩnyariirĩka. **17** Rĩria Aamoni meerĩro moe indo cia mbaara na makĩamba hema ciao kũu Gileadi-rĩ, andũ a Israeli makĩũngana na makĩamba hema ciao kũu Mizipa. **18** Atongoria a andũ a Gileadi makĩrana atĩrĩ, “Mũndũ ūria ūkwambĩrĩa kũrũa na Aamoni-rĩ, ūcio nĩwe ūgũtũka mũnene wa andũ ariā matũũraga Gileadi.”

11 Na rĩrĩ, Jefitha aarĩ Mũgileadi warĩ njamba yarĩ hinya. Nake ithe wa Jefitha eetagwo Gileadi, na nyina aarĩ mũmaraya. **2** Mũtumia wa Gileadi o nake akĩmũciarĩra aanaake, na rĩria magimarire makĩngata Jefitha. Nao makiuga atĩrĩ, “Wee ndũkagaya igai thiĩnĩ wa nyũmba iitũ, tondũ ūrĩ wa mũtumia ūngĩ.” **3** Nĩ ūndũ ūcio Jefitha akĩũrĩra ariũ a ithe, agĩthĩ gũtũura bũrũri wa Tobu, kũria gĩkundi kĩa andũ matarĩ kiene kiamũrigiciirie na gĩkimũmirĩra. **4** Thuutha wa ihinda inini, hĩndĩ irĩa Aamoni maahaarĩrie mbaara na Israeli, **5** athuuri a Gileadi magĩthĩ kũgĩra Jefitha kuuma bũrũri wa Tobu. **6** Nao makimwĩra atĩrĩ, “Ūka, ūtũke mũnene witũ wa ita, nĩgeetha tũhũurane na Aamoni.” **7** Jefitha akĩmeera atĩrĩ, “Gĩthĩ mũtiathũũrie mũkĩnyingata kuuma nyũmba ya baba? Nĩ kĩrĩtũma mũũke kũrĩ nĩ rĩu mũrĩ na thiĩna?” **8** Athuuri a Gileadi makimwĩra atĩrĩ, “O na kũrĩ ūguo, nĩtwagũcookerera; twarana na ithũ tũkahũũrane na Aamoni, na nĩgũtũka mũnene witũ wa gwathaga andũ othe ariā matũũraga Gileadi.” **9** Jefitha akĩmooria atĩrĩ, “Mũngĩnjookia ngahũũrane na Aamoni nake Jehova amaneane kũrĩ nĩ-rĩ, ti-itherũ nĩ nĩngatũka mũnene wanyu?” **10** Athuuri acio a Gileadi makĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova nĩwe mũira witũ; nĩtũgwika o ta ūria ūkuuga.” **11** Nĩ ūndũ ūcio Jefitha agĩthĩ hamwe na athuuri a Gileadi, na andũ acio makimũtũka mũnene na mwathi wao. Nake agĩcookerera ciugo ciake ciothe mbere ya Jehova o kũu Mizipa. **12** Ningĩ Jefitha agĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Aamoni na kĩũria gĩkĩ: “Nĩ ūhoru ūrĩkũ ūrĩ naguo na ithũ nĩgeetha ūtharikire bũrũri witũ?” **13** Mũthamaki

wa Aamoni agĩcookeria andũ a Jefitha atĩrĩ, “Hĩndĩ irĩa Israeli maambatire kuuma Misiri, nĩmooire bũrũri wakwa kuuma Arinoni nginya Jaboku, o na nginya Jorodani. Rĩu njookeria bũrũri ūcio na thayũ.” **14** Nake Jefitha agĩtũma andũ rĩngĩ kũrĩ mũthamaki wa Aamoni, **15** akiuga atĩrĩ: “Ūũ nĩguo Jefitha oiga: Israeli ndooire bũrũri wa Moabi kana bũrũri wa Aamoni. **16** No rĩria maambatire makiuma Misiri, Israeli maatuukanĩrie werũ-inĩ nginya Iria Itune, magĩkinya Kadeshi. **17** Ningĩ Israeli agĩtũma andũ kũrĩ mũthamaki wa Edomu, makamwĩre atĩrĩ, ‘Twĩtikirie tũtũkanĩrie bũrũri-inĩ waku,’ no mũthamaki wa Edomu ndaigana gũthikĩrĩa. Ningĩ magĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Moabi, nake akĩrega. Nĩ ūndũ ūcio Israeli magĩkũkũra kũu Kadeshi. **18** “Magĩcooka magĩtũkanĩria werũ-inĩ, magĩthĩũrũrũka bũrũri wa Edomu na Moabi, makĩgerera mwena wa irathĩro wa bũrũri wa Moabi, na makĩamba hema ciao mũrĩmo ūũria ūngĩ wa Arinoni. Nao matiatooinyire bũrũri wa Moabi, nĩgũkorwo Rũũ rwa Arinoni nĩruo rwarĩ mũhaka wakuo. **19** “Ningĩ Israeli agĩtũma andũ kũrĩ Sihoni mũthamaki wa Aamori, ūria waathanaga Heshiboni, makimwĩra atĩrĩ, ‘Twĩtikirie tũthĩtũkĩre bũrũri-inĩ waku tũthĩ bũrũri witũ.’ **20** Na rĩrĩ, Sihoni ndaigana kwĩhoka Israeli mahĩtũkĩre bũrũri wake. Akĩũngania ita rĩake rĩothe na akĩamba hema kũu Jahazu, na akĩhũũrana na Israeli. **21** “Nake Jehova, Ngai wa Israeli, akĩneana Sihoni na andũ ake othe moko-inĩ ma Israeli, makĩmahoota. Israeli makĩyoera bũrũri wothe wa Aamori ariā matũũraga bũrũri ūcio, **22** magĩtũyana guothe kuuma Arinoni nginya Jaboku, na kuuma werũ-inĩ nginya Jorodani. **23** “Na rĩrĩ, kuona atĩ Jehova, Ngai wa Israeli nĩwe ūingatĩte Aamori akameheria mbere ya andũ ake Israeli-rĩ, wee ūkĩrĩ na kĩhooito kĩrĩkũ gĩa kũwĩgwatĩra? **24** Kaĩ ūtangĩoya kĩa Kemoshu ngai yaku ikũheete? Ithũ na ithũ twĩgwatĩre kĩa gĩothe Jehova Ngai witũ atũheete. **25** Anga wee nĩũkĩrĩte Balaki mũrũ wa Ziporu, mũthamaki wa Moabi? Nĩ kũrĩ hĩndĩ ari ahaarana na Israeli kana akĩrũa nao? **26** Handũ ha miāka magana matatũ Israeli matũũrite kũu Heshiboni, na Aroeri, na matũũra marĩa mothe magĩthĩũrũrũkĩrie, na matũũra mothe marĩa marĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Arinoni. Nĩ kĩrĩ kĩagĩiririe ūmoyoere rĩngĩ hĩndĩ iyo? **27** Nĩ ndikũhĩirĩre, no wee nĩũranjika ūũru nĩ ūndũ wa kũndehera mbaara. Reke Jehova, ūria mũtuithania, atuithanie ciira ūyũ ūmũthĩ gatagatĩ ka andũ a Israeli na Aamoni.” **28** O na kũrĩ ūguo, mũthamaki wa Aamoni ndaigana kũrũmbũiya ndũmĩrĩrĩ iyo aatũmĩrwo nĩ Jefitha. **29** Hĩndĩ iyo Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩa Jefitha. Akĩringa Gileadi na Manase, akĩhitũkĩra Mizipa ya Gileadi, na kuuma kũu agĩthĩ gũkora Aamoni. **30** Nake Jefitha akĩhĩta mwĩhĩta mbere ya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Ūngĩneana Aamoni moko-nĩ makwa-rĩ, **31** o kĩa gĩkoima nja na mũrango wa nyũmba yakwa kĩndũge rĩria ngacooka hootanĩte kuuma kũrĩ Aamoni, gĩgaatũka kĩa Jehova, na nĩngakĩrũta gĩtũke igongona rĩa njino.” **32** Nake Jefitha agĩthĩ kũhũũrana na Aamoni, nake Jehova akĩmaneana moko-inĩ make. **33** Agĩthũkangia matũũra mĩrongo iirĩ kuuma Aroeri nginya gũkuhĩ na Minithu, o nginya Abeli-Karamimu. Ūguo nĩguo Israeli maatooririe Aamoni. **34**

Hindi iria Jefitha aacookire gwake mucii kuu Mizipa-ri, nuu wagikire kumutunga tiga mwar, akimuinagira na akihuuraga tumbel! Nake aari mwana wa mumwe. Tiga o we wiki, Jefitha ndaari na kahii kana kairitu. **35** Riria aamuonire-ri, agitemburanga nguo ciake agikaya, akiuga atiri, "Uui! Mwar wakwa! Niwandua mundu muthuniku na munyamariku ni undu nindihite mwihtwa hari Jehova uria itangia kuhingia." **36** Nake akimucookeria atiri, "Baba, wee niweehite mwihtwa kuri Jehova. Njika o ta uria weraniire, kuona ati Jehova niakurhira hari Aamoni thu ciaku." **37** Ningi akiuga atiri, "No ningukuria njitikiurie undu uy uume: Uhe mieri iri ngacangacange irima-ini na ndire hamwe na arata akwa, tondū ndikaahika." **38** Akimwira atiri, "No ithii." Akimwikiria athii mieri iri. We mar na airitu acio ang magithii irima-ini, makiriranira tondū ndari hindi angikaahika. **39** Thuutha wa mieri iyo iri, agicooka kuri ithe, nake akimwika o ta uria eehite. Nake aari mueritu gathirange. Kuumanagia na undu ucio, ugituika mutugo wa andu a Isiraeli, **40** ati o mwaka airitu a Isiraeli mathiige nja muthenya ina kuririkana mwar na Jefitha ucio Mugileadi.

12 Na riri, andu a Efiraimu magicookaniriria ikundi ciao cia ita, na makiringa murimo wa Zafoni makira Jefitha atiri, "Wathiire kuhuurana na Aamoni na ndwatwite tuthii nawe niki? Tugugucina hamwe na nyumba yaku." **2** Jefitha akimacookeria atiri, "Nii na andu akwa turaari na kigano kinene na Aamoni, na o na gutuika nindetanire, inyu muthahonokirie kuuma moko-ini mao. **3** Riria ndonire ati mutindeitha-ri, ngitwaririra ugwati-ini wa gikuu, ngiringa murimo tura ugi ngahuurana na Aamoni, nake Jehova akithotaniira kuri o. Riu-ri, mugitukite umuthi kuhuurana na nii niki?" **4** Jefitha agicookaniriria andu a Gileadi, makihuurana na andu a Efiraimu. Nao andu a Gileadi makimahura muno tondū andu a Efiraimu nimoigite atiri, "Inyu Agileadi aya ni kura mworire kuuma kuri Efiraimu na Manase." **5** Nao Agileadi makigwafira mariuko ma Ruiu rwa Jorodani maria maaringiriire kuu Efiraimu, na riria riothe mundu wa Efiraimu uria watigaire oiga atiri, "Reke ninge murimo uria ugi," Nao andu a Gileadi makamuria atiri, "Wee uri Muefiraimu?" Nake angicookirie oige, "Aca," **6** makamwira atiri, "Ni wega, kiuge, Shiboletu." Nake angioigire, "Siboletu," tondū ndangiahotire kugweta kiugo kiu wega, makamuniya na makamuragira kuu mariuko-ini ma Ruiu rwa Jorodani. Aefiraimu 42,000 makuragwo ihinda-ini riu. **7** Jefitha agitiiririra Isiraeli miaka itandatu. Jefitha ucio Mugileadi agicooka agikua, na agithikwo itura-ini rimwe ria kuu Gileadi. **8** Thuutha wake, Ibizani wa kuu Bethlehemu agitiiririra Isiraeli. **9** Nake aari na aanake mirongo itatu na airitu mirongo itatu. Akiheana airitu ake mahikio ni aria maar nja ya mhiriga wake, nao aanake ake akimarehere airitu mirongo itatu kuuma nja ya mhiriga wake matuika atumia ao. Ibizani agitiiririra Isiraeli miaka mugwanja. **10** Ibizani agicooka agikua, na agithikwo kuu Bethlehemu. **11** Thuutha wake, Eloni uria Muzebuluni agitiiririra Isiraeli miaka ikumi. **12** Eloni agicooka agikua, na agithikwo kuu Ajjaloni bururi-

ini wa Zebuluni. **13** Thuutha wake, Abidoni muru wa Hileli, kuuma Pirathoni, agitiiririra Isiraeli. **14** Nake aari na aanake mirongo ina na ciana ciao mirongo itatu, nao maakuuagwo ni ndigiri mirongo mugwanja. Agitiiririra Isiraeli miaka inana. **15** Abidoni muru wa Hileli agicooka agikua, agithikwo Pirathoni kuu Efiraimu, bururi uria uri irima wa Aamaleki.

13 O ringi andu a Isiraeli magika maundu mooru maitho-ini ma Jehova, na ni undu wa uguo Jehova akimaneana moko-ini ma Afilisti handu ha miaka mirongo ina. **2** Mundu umwe wari wa Zora, wetagwo Manoa kuuma mhiriga wa Adani, aari na mutumia wari thaata watuuriite atari na mwana. **3** Muraika wa Jehova akimuumirira, akimwira atiri, "Uri thaata na nduri mwana, no niukugia nda uciare kahii. **4** Na riri, wimenyerere ndukananyue ndibe kana kindu o giothe kigagatu, na ndukanarie kindu o giothe kiri thaahu. **5** Tondū wee niukugia nda na uciare kahii. Gutiri kanyui gakaahuthirwo mutwe-ini wake, ni undu kahii kau gagaatuika Munaziri wamuriirwo Ngai kuuma guciarwo, na niakambirira kuhonokia Isiraeli kuuma moko-ini ma Afilisti." **6** Hindi iyo mutumia ucio agithii kuri muthuuriwe, akimwira atiri, "Mundū wa Ngai niokire kuri nii. Ekuonekaga ahaana ta muraika wa Ngai wa gwigirwo muno. Ndinamuria kura oimite, nake ndananjira riitwa riake. **7** No nianjiriire atiri, "Niukugia nda na uciare kahii. Ni undu wa uguo, ndukananyue ndibe kana kindu kigagatu, o na ndukarie kindu o giothe kiri thaahu, tondū kahii kau gagaakorwo kari Munaziri wa Ngai kuuma guciarwo nginya muthenya wako wa gikua." **8** Hindi iyo Manoa akihooya Jehova: "Mwathani nindaguthaitha, reke mundu ucio wa Ngai ugutumite kuri ithui oke ringi nguo aturute uria tukurera kahii karia gagaaciarwo." **9** Ngai akigua Manoa, na muraika wa Ngai agitika ringi kuri mutumia riria aari mugunda-ini; no muthuuriwe Manoa ndaari hamwe nake. **10** Nake mutumia akithiwa gutithi kwira muthuuriwe, "Mundū uria wanyumiriire muthenya uria ugi-ri, ari hahal!" **11** Manoa agitukira, akirumirira mutumia wake. Riria aakinyire hari mundu ucio-ri, akimuria atiri, "We niwe warire na mutumia wakwa?" Nake akiuga atiri, "Ii, ni nii." **12** Ni undu ucio Manoa akimuria atiri, "Hindi iria ciugo ciaku ikaahinga-ri, watho wa muturiire wa kahii gaka na wira wako ugaakorwo uri uriku?" **13** Muraika wa Jehova agicooka atiri, "Mutumia waku no nginya eeke uria wotho ndimwite. **14** Ndukarie kindu o giothe kiumite muthabib-ini, kana anyue ndibe o yotho, kana kindu kingi gia kunyua kigagatu kana arie kindu o giothe kiri thaahu. No nginya eeke maundu mothe maria nii ndimwathite." **15** Manoa akira muraika wa Jehova atiri, "No twende ukare nginya tuguthinjire koori." **16** Muraika wa Jehova agicooka atiri, "O na wangiria thii, ndikuria irio ciaku. No wahaaria igongona ria njino-ri, riu rirutire Jehova." (Manoa ndaigana gikurana ati ucio aari muraika wa Jehova.) **17** Nake Manoa agituria uhoro kuuma kuri muraika wa Jehova akimuria atiri, "Wee witagwo atia, nguo tugagutia hindi iria kiugo giaku gigaatuika kia ma?" **18** Nake agicooka atiri, "Ni kii gigituma

ünjüurie rīitwa riakwa? Ndūngihota kūrīmenya, nī rīa magegania.” **19** Hīndī iyo Manoa akīoya koori hamwe na mūtu wa igongona, agicirutira Jehova igūrū rīa ihiga. Nake Jehova agīka ūndū wa magegania o Manoa na mūtumia wake meroreire: **20** O rūrīrīmī rūkūrīrīmībūkaga kuuma kīgongona-inī rūroreite igūrūrī, mūrīaika wa Jehova akiambatīra rūrīrīmī-inī rūu. Nake Manoa na mūtumia wake mona ūguo, makīgūthia magīturumithia mothiū mao thī. **21** Rīrīa mūrīaika ūcio wa Jehova aagire gūcooka kwīyonithania kūrī Manoa na mūtumia wake, Manoa akīmenya atī ūcio aarī mūrīaika wa Jehova. **22** Akīra mūtumia wake atīrī, “Ithu rīu no tūgūkua, tondū nītuonete Ngai!” **23** No mūtumia wake akīmūcookeria atīrī, “Korwo Jehova nīegūtūite gūtūūraga-rī, ndangitīkirire igongona rīa njino na igongona rīa mūtu kuuma moko-inī maitū, o na kana atunione maūndū maya mothe kana gūtūwira ūguo aatwira rīu.” **24** Mūtumia ūcio agīciara kahīi na agīgatawa Samusoni. Gagikūra, nake Jehova agīkarathima, **25** nake Roho wa Jehova akīambīrīra gūkaarhūra o hīndī iyo kaarī kūu Mahane-Dani, gatagatī ga Zora na Eshitaoli.

14 Na rīrī, Samusoni agīkūrūka agīthīi Timina, na kūu akiona mūrīturī Mūfilisti. **2** Acooka mūciī, akīra ithe na nyina atīrī, “Nīnyonete mūndū-wa-nja Mūfilisti kūu Timina; rīu-rī, ngūrīrai we atūike mūtumia wakwa.” **3** Ithe na nyina makīmūcookeria atīrī, “Kai gūtārī mūndū-wa-nja ūngītīkīrika gatagatī-inī ka andū a mūrīrīga wanyu o na kana gatagatī-inī ka andū aitū othe? No nginya ūthīi kwa Afilisti acio mataruuga ūgūire mūtumia kuo?” No Samusoni akīra ithe atīrī, “Ngūrīra ūcio. Ūcio nowe ūnjagīrīre.” **4** (Aciari ake matiamenyaga atī ūndū ūcio woimīte kūrī Jehova, ūria wacaragia handū ha kūrūtia Afilisti amokīrīre, nī ūndū hīndī iyo Afilisti nīo maathaga Isiraeli.) **5** Samusoni agīkūrūka Timina marī hamwe na ithe na nyina. Na rīrīa makuhīrīrie mīgūnda ya mīthabībū ya Timina-rī, o rīmwe kīana kīa mūrūūthi gīgīka na kūrī we kimūraramīre. **6** Roho wa Jehova agīka igūrū rīake na hinya nginya agītārūanga mūrūūthi ūcio na moko matheri o ta ūria angītārūanga koori. No ndaigana kwīra ithe o na kana nyina ūria ekite. **7** Nake agīcooka agīkūrūka makīaranīria na mūndū-wa-nja ūcio, na akīmwendā. **8** Thuutha ūcio, rīrīa aacookaga akamūhīkie-rī, agīkerūra oone kīimba kīa mūrūūthi ūcio. Thīnī wakīo haarī na mūrumbī wa njūkī na ūūkī, **9** ūria aatahire na hī, agīthīi akīrīraga. Na rīrīa aakinyīrīre aciari ake, akīmagāira ūūkī ūcio o nao makīūria. Nowe ndaigana kūmeera atī aarutīte ūūkī ūcio kīimba-inī kīa mūrūūthi. **10** Na rīrī, ithe agīkūrūka akoone mūndū-wa-nja ūcio. Nake Samusoni akīrugithia iruga kūu, o ta ūria warī mūtugo wa ahikania. **11** Na rīrīa andū maamuonire, makīmūhe aanake mīrongo itatū maikare nake. **12** Samusoni akīmeera atīrī, “Rekei ndīmūgwatie ndai, muona mwamītaūra mīthenya-inī īno mūgwanja ya iruga-rī, nīngamūhe nguo cia gatani mīrongo itatū na nguo cia kūgarūrīra mīrongo itatū. **13** Mwaremwo nī kūmītaūra-rī, no nginya mūūhe nguo cia gatani mīrongo itatū, na nguo cia kūgarūrīra mīrongo itatū.” Nao makīmūwira atīrī, “Ta

gītūgwatie ndai iyo yaku, tūmīgie.” **14** Nake akīmeera atīrī, “Kuuma nyamū ndīani, gūkūma kīndū kīngīrīo; kuuma kūrī nyamū īrī hinya, gūkūma kīndū kīrī mūrīo.” Na handū ha mīthenya itatū, matiahoteete kūmītaūra. **15** Naguo mūthenya wa īna wakinya, makīra mūtumia wa Samusoni atīrī, “Heenereria mūthūuiguu nīguo atūtaūrīre ndai iyo, kana tūgūcine wee na nyūmba ya thoguo nginya mūkue. Anga mūtūwīte gūkū nīguo mūtūtunye indo ciitū?” **16** Nake mūtumia wa Samusoni akīgūthia harī we, akīrīraga akiugaga atīrī, “Wee nīūthūire! Wee ndūnyendete o na atīa. Ūgwatītie andū aitū ndai, na nīuregete kūndaūrīra ndai iyo.” Nake akīmūcookeria atīrī, “O na baba na maitū ndīmataūrīre, wee-rī, ngīgīgūtaūrīra nīkī?” **17** Akīrīra mīthenya iyo yothe mūgwanja ya iruga rīu, na mūthenya wa mūgwanja Samusoni akīmūbūrīra, nī ūndū wa ūria aikarīre akīmūringagīrīra. Nake mūtumia ūcio agīcooka agītaārīra andū ao ndai iyo. **18** Rīūa rītanathūa mūthenya ūcio wa mūgwanja, andū a itūūra rīu makīmūria atīrī, “Nī kīrī kīrī mūrīo gūkīra ūūkī? Nī kīrī kīrī hinya gūkīra mūrūūthi?” Nake Samusoni akīmeera atīrī, “Korwo mūtīnarīma na moori yakwa-rī, mūtīngīahota gūtaūra ndai yakwa.” **19** Nake Roho wa Jehova agīka igūrū rīa Samusoni na hinya mūno. Nake agīkūrūka nginya Ashikeloni, akīūraga andū mīrongo itatū akuo, akīmatunya indo ciao, na akīheana nguo ciao kūrī arīa maataūrīte ndai iyo. Na akiambata agīthīi gwa ithe mūciī arakarīte mūno. **20** Nake mūtumia ūcio wa Samusoni akīheanwo kūrī mūratawe ūria wamūrūgamīrīre ūhiki-inī wake.

15 Thuutha ūcio, ihinda-inī rīa magetha ma ngano-rī, Samusoni akīoya koori na agīthīi gūceerera mūtumia wake. Akiuga atīrī, “Ngūthīi ndoonye kanyūmba-inī ka mūtumia wakwa.” No ithe wa mūtumia ūcio akīmūgīria atoonye kuo. **2** Ithe akīmūwira atīrī, “Nī ndaarī na ma atī nīwamūthūirire biū, ngīkīmūheana kūrī mūrataguo. Gīthī mwarī wa nyina ūria mīnīni ndakīrī mūthaka kūrī we? Kīmwoe ithenya rīake.” **3** Samusoni akīmeera atīrī, “Rīu ndī na kihooto gīa kwīrīhīria harī Afilisti; tī-itherū nīngūmekā ūūru biū.” **4** Nī ūndū ūcio akīumagara, akīnyīita mbwe magana matatū, agīcihithania mīting’oe igīrī igīrī. Agīcooka akīoherera gīcinga harī o mīting’oe iyo īrī īrī, **5** akīgwatia icinga icio mwaki na akīrekereria mbwe icio ngano-inī ya Afilisti īria yarī mīgūnda. Agīcina itīia cia ngano īria yarūgamītio mīgūnda na ngano īria itaarī ngethe, na agīcina mīgūnda ya mīthabībū na ya mītamaiyū. **6** Rīria Afilisti moorīre atīrī, “Nūū wīkīte ūū?” Makīrwo atīrī, “Nī Samusoni, mūthoni-we wa mūndū ūria Mūtīmīna, tondū mūtumia wake nīaheirwo mūratawe.” Nī ūndū ūcio Afilisti makīambata na magīcina mūtumia ūcio o na ithe nginya magīkua. **7** Nake Samusoni akīmeera atīrī, “Kuona atī nī ūguo mweka, ndīkūmūtīgīthīria nginya ndīrīhīrie kūrī inyūi.” **8** Agīkīmatharīkīra na ūūru mūnene na akīūraga aingī ao. Agīcooka agīkūrūka na agīikara ngurunga-inī ya ihiga rīa Etamu. **9** Nao Afilisti makīambata na makīamba hema kūu Juda, makīaragana gūkūhī na Lehi. **10** Nao andū a Juda makīūria atīrī,

"Mũkĩte kũhũrana na ithũ nĩkĩ?" Nao magĩcookia atĩrĩ, "Tũkĩte kũnyĩta Samusoni, tũmwĩke o ta ũrĩa aatwikire." **11** Hĩndĩ ũyo andũ ngĩri ithatũ kuuma Juda magĩkũrũka nginya ngurunga-inĩ ya ihiga rĩa Etamu na makĩra Samusoni atĩrĩ, "Kaĩ wee ũtakũranĩte atĩ Afilisti nĩ matwathaga? Nĩ atĩa ũtwĩkĩte?" Nake agĩcookia atĩrĩ, "Nĩ ndĩmekite o ta ũrĩa maanjĩkire." **12** Nao makĩmwĩra atĩrĩ, "Tũkĩte gũkuoha tũkũneane kũri Afilisti." Samusoni akiuga atĩrĩ, "Mwĩhite atĩ tĩnyũ mũkũnjũraga." **13** Nao magĩcookia atĩrĩ, "Nĩtwetikĩra, ithũ no gũkuoha tũgũkuoha tũkũneane kũri o. Ithũ tũtĩgũkũraga." Nĩ ũndũ ũcio makĩmuoha na mĩkanda ĩrĩ mĩerũ na makĩmwambatia kuuma rwaro-inĩ rũu rwa ihiga. **14** Rĩria aakuhĩrĩrie Lehi-rĩ, Afilisti acio magĩũka na kũri we makĩanagĩrĩra. Roho wa Jehova agĩũka igĩrũ rĩake na hinya mũno. Mĩkanda ĩria oohetwo moko nayo igĩtuĩkanga o ta ũguta mũhiũ, nayo mĩhĩndo ũyo ikĩgũa kuuma moko-inĩ make. **15** Akĩona rũkambucu rwa ndigiri rũtaarĩ rũkũrũ, akĩrũhuria na akĩũraga andũ ngĩri ĩmwe. **16** Hĩndĩ ũyo Samusoni akiuga atĩrĩ, "Njũragĩte andũ na rũkambucu rwa ndigiri hĩba na hĩba. Njũragĩte andũ ngĩri ĩmwe na rũkambucu rwa ndigiri." **17** Rĩria aarĩkirie kwaria-rĩ, agĩte rũkambucu rũu; aaro handũ hau hagĩtũnyo Ramathu-Lehi. **18** Na tondũ aarĩ mũnyootu mũno, agĩkaĩra Jehova, akiuga atĩrĩ, "Nĩũheete ndungata yaku ũhootani mũnene ũũ. No nginya rĩu ngue nĩ nyoota ngwe moko-inĩ ma andũ arĩa mataruaga?" **19** Hĩndĩ ũyo Ngai agĩthĩkũria irima kũu Lehi, rĩkĩuma maaĩ. Rĩria Samusoni aanyuire, agĩcookererwo nĩ hinya na akĩarahũka. Nĩ ũndũ ũcio gĩthĩma kũu gĩgĩtuo Eni-Hakore. Na kĩrĩ o ho kũu Lehi. **20** Samusoni aatiĩrĩrĩre Isiraeli mĩaka mĩrongo ĩrĩ matukũ-inĩ ma Afilisti.

16 Mũthenya ũmwe Samusoni nĩathiire Gaza, akĩona mũmaraya kuo. Agĩtoonya gwake nĩguo akome nake. **2** Andũ a Gaza makĩrwo atĩrĩ, "Samusoni arĩ gũkũl!" Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩrũrũkĩria handũ hau, makĩaraa mamuohetie ũtukũ wothie kihingo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene. Nao matigana kwehera ho ũtukũ ũcio, nĩ ũndũ moigĩte atĩrĩ, "Rũciĩnĩ gwakĩa, nĩtũkaamũũraga." **3** Nowe Samusoni aakomire kuo nginya ũtukũ gatagatĩ. Agĩcooka agĩũkĩra akĩnyĩta mĩrango ya kihingo gĩa itũũra rĩu inene, hamwe na itugĩ ciayo cieri, agĩcimunyanĩria na igera ciothe. Agĩciĩgĩrĩra ciande, agĩcitwara kĩrĩma-igĩrũ kĩria kĩng'etheire Hebironi. **4** Thuutha ũcio, nĩagĩre ũrata na mũndũ-wa-nja kũu gĩtuamba-inĩ gĩa Soreki na rĩtũwa rĩake eetagwo Delila. **5** Nao aathani a Afilisti magĩthĩĩ kũri we, makĩmwĩra atĩrĩ, "Rora kana wahota kũmũheenereria, akĩwĩre hitho ya hinya ũcio wake mũnene, na ũrĩa tũngĩmũkĩria hinya nĩguo tũmuohe, tũmũtoorie. O ũmwe witũ niagakũhe cekeri ngĩri ĩmwe na igana rĩmwe cia betha." **6** Nĩ ũndũ ũcio Delila akĩra Samusoni atĩrĩ, "Njĩra hitho ya hinya waku mũnene, na ũrĩa ũngĩohwo na ũtoorio." **7** Nake Samusoni akĩmũcookeria atĩrĩ, "Mũndũ o na ũrĩkũ angĩnjĩjoha na nga mũgwanja cia mwogothano itarĩ nyũmĩthie-rĩ, nĩ ngwaga hinya ndũike o ta mũndũ ũngĩ o wothie." **8** Hĩndĩ ũyo aathani a Afilisti makĩmũrehere nga mũgwanja iria itaarĩ nyũmĩthie, nake akĩmuoha

nacio. **9** Nao andũ mehithĩte thĩĩnĩ wa nyũmba-rĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, "Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!" Nowe agĩtuanga nga icio na ũhũthũ o ta ũrĩa rũrigi rũtuĩkaga rwahutia rũrĩrĩmbĩ rwa mwaki. Nĩ ũndũ ũcio hitho ya hinya wake ndĩamenyekire. **10** Nake Delila akĩra Samusoni atĩrĩ, "Nĩũndũite mũndũ mũkĩgu; ũkaheenia. Ndagĩthaita njĩra kĩria ũngĩohwo nakio." **11** Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, "Mũndũ o na ũrĩkũ angĩnjĩjoha wega na mĩhĩndo mĩerũ itarĩ yadhũĩrwo, nĩngwaga hinya ndũike o ta mũndũ ũngĩ o wothie." **12** Nĩ ũndũ ũcio Delila akĩoya mĩhĩndo mĩerũ na akĩmuoha nayo. Hĩndĩ ũyo, andũ mehithĩte nyũmba thĩĩnĩ-rĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, "Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!" Nowe agĩtuanga mĩhĩndo ũyo kuuma moko-inĩ make o ta ũrĩa angĩtuanga uthi. **13** Delila agĩcooka akĩra Samusoni atĩrĩ, "Nginya rĩu ũkoretwo ũkĩndua mũndũ mũkĩgu, ũkaheenia. Njĩra kĩria ũngĩohwo nakio." Nake agĩcookia atĩrĩ, "Ũngĩogotha makundo maya mũgwanja ma njũrĩ ya mĩtwe wakwa ndigĩ-inĩ, ũciĩgĩrĩre mũtambo-inĩ wa gĩtuma taama na ũcĩrũmie na hĩgĩ, nĩ nĩngwaga hinya ndũike o ta mũndũ ũngĩ o wothie." Nĩ ũndũ ũcio rĩria aakomete-rĩ, Delila akĩoya makundo mũgwanja ma njũrĩ cia mĩtwe wake, agĩciogothania na ndigĩ. **14** Na agĩcĩrũmia na hĩgĩ. Agĩcooka akĩmwĩra o rĩngĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, "Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!" Nake Samusoni akĩarahũka toro, na akĩguucia hĩgĩ ũyo, o na mũtambo ũrĩa warĩ na ndigĩ. **15** Agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, "Wahota atĩa kuuga atĩ nĩũnyendete, rĩria ũtangĩhoka? Rĩrĩ nĩ riita rĩa gatatũ ũndũite mũndũ mũkĩgu, na ndũrĩ wanjĩra hitho ya hinya ũcio waku mũnene." **16** Nĩ ũndũ wa ũrĩa aamũgiaga na akamũtĩndĩrĩra mũthenya o mũthenya, akĩmũnogia o nginya hakuhi gũkua. **17** Nĩ ũndũ ũcio Samusoni akĩmwĩra maũndũ mothe. Akiuga atĩrĩ, "Mĩtwe ũyũ wakwa ndũrĩ wenjwo nĩ ũndũ-rĩ, nĩ ndũire ndĩ Mũnaziri wamũrĩrwo Ngai kuuma rĩria ndaciariirwo. Ingĩenjwo-rĩ, hinya wakwa no ũnjeherere, na njage hinya ndũike o ta mũndũ ũngĩ o wothie." **18** Na rĩria Delila aamenyire atĩ nĩamwĩra maũndũ make mothe, agĩtũmanĩra aathani a Afilisti akĩmeera atĩrĩ, "Cookai riita rĩngĩ rĩmwe, nĩ ũndũ nĩanjĩrĩte maũndũ mothe." Nĩ ũndũ ũcio aathani acio a Afilisti magĩcooka makũũite betha na moko. **19** Nake Delila agĩtũma Samusoni akome ciero-inĩ ciake, agĩta mũndũ ũmwe amwenje makundo mothe mũgwanja ma njũrĩ yake, nao makĩambĩrĩria kũmũtooria. Naguo hinya wake ũkĩmuuma. **20** Hĩndĩ ũyo akĩmwĩra atĩrĩ, "Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!" Nake agĩũkĩra kuuma toro, agĩciĩria atĩrĩ, "Nĩnguuma nja o ta tene na ndĩĩbaribare, ndĩohore." No rĩrĩ, ndaamenyete atĩ Jehova nĩamwehereire. **21** Hĩndĩ ũyo Afilisti makĩmũnyĩta na hinya, makĩmũkũũra maitho na makĩmũkũrũkia Gaza. Makĩmuoha na mĩnyororo ya gĩcango, na makĩmũga athĩage ngano arĩ kũu njeera. **22** No rĩrĩ, njũrĩ ya mĩtwe wake ikĩambĩrĩria gũkũra rĩngĩ, thuutha wa kwenjwo. **23** Na rĩrĩ, aathani a Afilisti makĩũngana nĩguo marũtĩre Dagoni ngai yao igongona inene na makũngũire, makiugaga atĩrĩ, "Ngai iitũ nĩnĩneanĩte Samusoni thũ iitũ, moko-inĩ maitũ." **24** Rĩria andũ maamuonire, makĩgooca ngai ũyo yao makiugaga atĩrĩ, "Ngai iitũ nĩnĩneanĩte thũ iitũ moko-inĩ

maitū, thū iria yathūkangirie būruri witū na ikūruga andū aitū aingī.” **25** Na rīria ngoro ciao ciacanjamūkite, makīanīria makiuga atīrī, “Rehei Samusoni nīguo oke atūkenie.” Nī undū ūcio makīrūta Samusoni njeera, nake agīka maundū ma mathekania. Rīria maamūrūgamirie gatagatī-inī ga itugī-rī, **26** Samusoni akīra ndungata iria yamūnyīitē guoko atīrī, “Njiga haria ingīhota kūhutia itugī iria inyīitīrīre hekarū, nigeetha ndītīranie nacio.” **27** Na rīrī, hekarū iyo yayitūrīe arūme na andū-a-nja; na aathani othe a Afilisti maarī kuo, na nyūmba igūrū kwarī na arūme na andū-a-nja ta ngiri ithatū meroreire Samusoni agīka maundū ma kūmakenia. **28** Samusoni akīhooya Jehova, akiuga atīrī, “Wee Mwathani Jehova, ndirikana. Wee Ngai, ndagūthaita ūnjikire hinya o ihinda rīngī rīmwe, na ūreke ndīrīhīrie kūrī Afilisti na igūtha rīmwe nī undū wa maitho makwa meerī.” **29** Hīndī iyo Samusoni akīnyīita itugī icio cieri cia gatagatī iria ciarūgamitē hekarū iyo. Agītīirania nacio, kīmwe agikīnyīita na guoko gwake kwa ūrū na kīria kīngī na guoko gwake kwa ūmotho, **30** Samusoni akiuga atīrī, “Reke ngue hamwe na Afilisti!” Agīcooka agīcitindika na hinya wake wothē, nayo hekarū ikīgīwīra aathani acio hamwe na andū othe arīa maarī thīnī wayo. Nī undū ūcio akīūruga andū aingī agīkua gūkīra arīa ooragire arī muoyo. **31** Nao arīū a ithe na nyūmba yothē ya ithe magīkūrūka makamūgīre. Makīmūkuua makīmūinūkia na makīmūthika gatagatī ga Zora na Eshitaoli mbīrīra-inī ya ithe Manoa. Nake aatīrīrīre Isiraēli miāka mīrongo īrī.

17 Na rīrī, mūdū wetagwo Mika wa kuuma būruri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu **2** akīra nyina atīrī, “Cekeri ngiri īmwe na igana rīmwe cia betha iria cioirwo kuuma kūrī we, na iria ndaigūre ūkīrumanīra kīrumī-rī, nī nī ndī nacio; nī nī ndacioire.” Nake nyina akiuga atīrī, “Mūrū wakwa, Jehova arokūrathima.” **3** Rīria aacookirie cekeri icio ngiri īmwe na igana rīmwe cia betha kūrī nyina-rī, nyina akiuga atīrī, “Nī nīndamūrīra Jehova betha yakwa kūna nigeetha mūrū wakwa athondeke mūhianano mūicūhie na mūhianano wa gūtwekio. Nīngūgūcookeria.” **4** Nī undū ūcio agīcookia betha iyo kūrī nyina, nake nyina akīoya cekeri magana meerī cia betha na agīcineana kūrī mūturi wa betha, ūrīa wacithondekire mūhianano wa gwacūhio na mūhianano wa gūtwekio. Nayo ikīgwo thīnī na nyūmba ya Mika. **5** Na rīrī, mūdū ūcio wetagwo Mika nī aarī na ihoero, nake agīthondeka ebodi, na mūhianano īmwe ya gūtwekio na agītua mūrū īmwe wake mūthīnjīrī-ngai wake. **6** Matukū-inī macio Isiraēli gūtīarī mūthamaki; o mūdū ekaga ūrīa oonaga kwagīrīre. **7** Mūlawī īmwe mwanake kuuma itūūra rīa Bethilehemu ya Juda, watūūruga thīnī wa mūhīrīga wa Juda, **8** akiuma itūūra-inī rīu agīthī gwetha kūdū kūngī gwa gūtūūra. Arī njīra-inī agīkora nyūmba ya Mika iria yarī būruri-inī ūrīa wa irīma wa Efiraimu. **9** Mika akīmūūria atīrī, “Wee uumite kū?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī ndī Mūlawī kuuma Bethilehemu ya Juda, na ndīreetha kūdū gwa gūtūūra.” **10** Nake Mika akīmūwīra atīrī, “Tūūrania na nī ūtūike baba na mūthīnjīrī-ngai wakwa, na ndīrīkūheaga

cekeri ikūmi cia betha o mwaka, na nguo ciaku cia kwīhumba na irio cia kūrīa.” **11** Nī undū ūcio Mūlawī ūcio agītīkīra gūtūūrania hamwe nake, na mwanake ūcio agītūika ta ūmwe wa arīu ake. **12** Nīngī Mika akīamūra Mūlawī ūcio, nake mwanake ūcio agītūika mūthīnjīrī-ngai wake na agītūūra gwake mūciī. **13** Nake Mika akiuga atīrī, “Rīu nīndamenya atī Jehova nīekūnjika wega, nīgūkorwo Mūlawī ūyū nīatūikite mūthīnjīrī-ngai wakwa.”

18 Na rīrī, matukū-inī macio Isiraēli gūtīarī na mūthamaki. Na matukū-inī macio mūhīrīga wa Dani nīwacaragia kūdū kwao gwa gūtūūra, tondū matiegwatīre igai rīao gatagatī-inī ka mīhīrīga ya Isiraēli. **2** Nī undū ūcio andū a Dani magīthuura njamba cia ita ithano kuuma Zora na Eshitaoli ithīi igathigaane būruri ūcio na itūirīe ūhoro. Andū a mūhīrīga wa Dani makīmeera atīrī, “Thīi, mūgatūirīe ūhoro wa būruri ūcio.” Andū acio magītōonya būruri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu na magīkinya mūciī wa Mika kūrīa maarārīrīre ūtūkū ūcio. **3** Na rīria maakuhīrīre nyūmba ya Mika, magīkūūrana mūgambo wa mwanake ūcio Mūlawī; nī undū ūcio magītōonya kuo makīmūria atīrī, “Nūū wakūrehire gūkū? Nī kī ūreka kūdū gūkū? Nī kī gītūmīte ūkorwo ūrī gūkū?” **4** Nake akīmeera ūrīa Mika aamwīkīre, akīmeera atīrī, “We nīanyandīkite na nī ndī mūthīnjīrī-Ngai wake.” **5** Nao magīcooka makīmūwīra atīrī, “Twa gūthaita ūtūitūirīe ūhoro kūrī Ngai tūmenye kana rūgendo rwitū nīrūkūgācīra.” **6** Nake mūthīnjīrī-Ngai ūcio akīmacookeria atīrī, “Thīi na thayū. Rūgendo rwanyu nī rwītīkīrīku nī Jehova.” **7** Nī undū ūcio andū acio atano makiuma kuo na magīkinya Laishi, kūrīa maakorire atī andū maatūūruga na thayū matarī na ūgwatī, o ta andū a Sidoni, mategwīkūia na mategwītīgīra. Na tondū būruri wao ndwarī kīndū waagaga, maarī atongu. Nīngī maatūūruga kūraya na andū a Sidoni, na matīatarainie na mūdū o na ūrīkū. **8** Na rīria maacookire Zora na Eshitaoli, arīū a ithe makīmooria atīrī, “Mūronire atīa?” **9** Magīcooka atīrī, “Ūkīrai tūthīi tūkamatharīkīre! Nītuonete atī būruri ūcio nī mwega mūno. Anga gūtīrī undū mūgwīka? Mūtīgatīthie gūthīi mūkaūtunyane. **10** Mwakinya kuo, nīmūgūkorerera andū mategwīkūia ūgwatī o na ūrīkū. Būruri ūcio nī mūnene ūrīa Ngai aneanite moko-inī manyu, būruri ūtagaga kīndū o na kīrīkū.” **11** Hīndī iyo andū magana matandatū a kuuma mūhīrīga wa Dani, meeohete indo cia mbaara, makīumagara kuuma Zora na Eshitaoli. **12** Marī njīra-inī, makīamba hema ciao gūkūhī na Kiriathu-Jearimu kūu Juda. Nīkō gītūmaga handū hau he mwena wa ithūūro rīa Kiriathu-Jearimu heetwo Mahane-Dani nginya ūmūthī. **13** Kuuma kūu magīthī na mbere nginya būruri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu na magīkinya mūciī wa Mika. **14** Nīngī andū acio atano arīa maathigaanite būruri ūcio wa Laishi makīra arīū a ithe atīrī, “Inyū nīmūū atī nyūmba īmwe ya ici īrī na ebodi, na ngai ingī cia nyūmba, na mūhianano mūicūhie, na mūhianano wa gūtwekio? Rīu nīmwamenya ūrīa mūgwīka.” **15** Nī undū ūcio magītōonya nyūmba wa mwanake ūcio Mūlawī o kūu mūciī kwa Mika na makīmūgeithia. **16** Nao andū acio a

Dani magana matandatū meeohete indo cia mbaara makirūgama hau kihingo-ini. **17** Andū acio atano arīa maathigaanite būruri ūcio magitoonya thīini, makioya mūhianano ūria mūicūhie, na ebodi, na ngai icio ingi cia nyūmba na mūhianano wa gūtwekio, nake mūthīnjiri-Ngai o na andū acio magana matandatū meeohete indo cia mbaara maarūgamite hau kihingo-ini. **18** Rīria andū acio maatoonyire nyūmba ya Mika na makioya mūhianano wa gwacūhio, na ebodi, na ngai icio ingi cia nyūmba, na mūhianano wa gūtwekio-rī, mūthīnjiri-ngai ūcio akīmooria atīrī, “Nī atīa mūreka?” **19** Nao makīmūcookeria atīrī, “Kira ki! Ndūkoige undū. Ūka ūtwarena na ithui, ūtūke ithe witū na mūthīnjiri-Ngai witū. Githi ti wega ūgitungatira rūriri na mūhīrīga thīini wa Isiraeli ūri mūthīnjiri-Ngai, handū ha gūtungatira nyūmba ya mūdū ūmwe?” **20** Nake mūthīnjiri-Ngai ūcio agīkena. Akioya ebodi, na ngai iria ingi cia nyūmba, na mūhianano ūria mūicūhie, nake agithi na andū acio. **21** Nao makihūdūka magithi matongoretio nī ciana ciao iria nini na mahiū mao, na indo ciao. **22** Rīria maakorirwo mathiite handū haraaya kuuma nyūmba ya Mika-rī, andū arīa maatūūraga hakuhi na Mika makīūngana hamwe na magikinyira andū acio a Dani. **23** O andū acio makimoigagiriira-rī, andū a Dani makihūgūra makīūria Mika atīrī, “Kai wona atīa tondū weta andū aku othe marūe?” **24** Akimacookeria atīrī, “Muoir ngai iria ndethondekeire, o na mūthīnjiri-ngai wakwa, na mwathi. Nī kī kīngi ngīrī nakio? Mwakihota atīa kūria atīrī, ‘Kai wona atīa?’” **25** Andū acio a Dani magicookia atīrī, “Tiga gūkararamia na ithui, kana ūtharīkirwo nī andū amwe arīa me marakara, nawe hamwe na nyūmba yaku mūūrwo nī moyo yanyu.” **26** Nī undū ūcio andū acio a Dani magithiira, nake Mika, ona atī maari na hinya mūnene mūno kumūkira, akihūdūka agicooka mūci. **27** Nīngi makioya kīria Mika aathondekete, na mūthīnjiri-Ngai wake, magithi nginya Laishi, magiūkīrira andū maari na thayū na matekūūga undū. Makimatharīkīra na rūhiū rwa njora na magīcina itūūra rīao inene. **28** Gūtīari na mūdū wa kumahonokia tondū maatūūraga kūriaihu na Sīdoni na matiatarainie na mūdū o na ūrikū. Itūūra rīu inene rīari gītūamba-ini kīria kīari hakuhi na Bethi-Rehobu. Andū acio a Dani magiaka itūūra rīu inene rīngi na magithaamīra kuo. **29** Makirūta Dani o ta ithe wao Dani ūria waciariitwo nī Isiraeli o na gūtūka itūūra rīu inene rīetagwo Laishi mbere iyo. **30** Andū a Dani makihāandira mīhianano kūu, nake Jonathani mūrū wa Gerishomu, mūrū wa Musa, na ariū ake magitūka athīnjiri-Ngai mūhīrīga-ini wa Dani nginya hīndi irīa andū acio maatahirwo makirutwo būruri ūcio. **31** Magithi na mbere kūhūthīra mīhianano ūria Mika aathondekete, ihinda rīria rīothe nyūmba ya Ngai yari Shilo.

19 Matukū-ini macio Isiraeli gūtīari na mūthamaki. Na rīri, Mūlawi watūūraga kūdū kūraya thīini wa būruri ūria ūri irīma wa Efiraimu nīagire thuriya ya kuuma Bethilehemu kūu Juda. **2** No thuriya iyo ikīaga kwihokeka kūrī we. Nayo ikīmūtiga īgicooka mūci gwa ithe kūu Bethilehemu ya Juda. Thuutha

wa gūkorwo kūu mīeri ina, **3** mūthuuri wake agithi kūrī we kumūringīrīria acooke. Aathiire na ndungata yake na ndigiri igiri. Nake mūtūmia ūcio akīmūtūnya nyūmba ya ithe, na rīria ithe aamunire, akīmūnyīta ūgeni akenete. **4** Mūthoni-we, ithe wa mūrītu ūcio, akīmūringīrīria aikare; nī undū ūcio agīkara hamwe nake mūthenya itatū, arīaga na akanyua, na agakoma kuo. **5** Mūthenya wa ina magiūkīra tene na akīhaariira oimagare, no ithe wa mūrītu akīra mūthoni-we ūcio atīrī, “Wikenie na kīndū gīa kūrīa; ūgicooke ūgithi.” **6** Nī undū ūcio eerī magiūkara thī kūrīa na kūnyua. Thuutha-ini ithe wa mūrītu akīmūria atīrī, “Ndagūthaita raara na wikenie.” **7** Na hīndi irīa mūdū ūcio ookīre athi, mūthoni-we akīmūringīrīria araare; nī undū ūcio akīraara ūtukū ūcio. **8** Rūciini rwa mūthenya wa gatano, okīra athi, ithe wa mūrītu ūcio akīmūria atīrī, “Wikenie. Eterera nginya mīarahol!” Nī undū ūcio eerī makīrianiira. **9** Hīndi irīa mūdū ūcio, hamwe na thuriya yake na ndungata yake, mookīre mathi, mūthoni-we, ithe wa mūrītu ūcio, akīmūria atīrī, “Rīu ta thikīrīria, nī hakuhi hwaī-ini raarīria nī undū gūkirie gūtuka. Ikara ūhurūke. Rūciū rūciini tene no ūkīre ūnūke.” **10** No rīri, tondū ndendire gūikara ūtukū ūngi, mūdū ūcio akiuma kuo agithi erekere mwena wa Jebusi (na nīkuo, Jerusalem), arī na ndigiri ciake cieri ciohetwo matandiko na thuriya yake. **11** Rīria maakuhīrīrie Jebusi na kūrī hakuhi gūtuka-rī, ndungata iyo ikīra mwathi wayo atīrī, “Rīu-rī, reke tūtithie gūkū itūūra-ini rīrī inene rīa Ajebusi tūraarīrie kuo.” **12** Mwathi wayo agicookia atīrī, “Aca. Tūtīgūtūnya itūūra inene rīa andū ageni, andū a rīo ti Aisiraeli. Tūgūthi nginya tūkinye Gībea.” **13** Nake akiuga o rīngi atīrī, “Nītūthi tūgerie gūkinya Gībea kana Rama na tūraarīrie itūūra rīmwe rīamo.” **14** Nī undū ūcio magithi na mbere, narīo rīua rīgithi magīkorwo maakuhīrīria Gībea, kūu Benjaminī. **15** Kūu nīkuo maatithirie maraarīrie. Nao magithi magiūkara thī kīhaaro-ini kinene gīa itūūra rīu inene, no gūtīrī mūdū o na ūmwe wamanyītire ūgeni mararīrie gwake. **16** Hwaī-ini ūcio, mūthuuri ūmwe mūkūrū wa kuuma būruri ūria ūri irīma wa Efiraimu, watūūraga Gībea, (andū a kūu maari A Benjaminī), agūka oimite wīra mīgūnda-ini. **17** Na rīria aarorire akīona mūgendi ūcio hau kīhaaro-ini gīa itūūra inene, mūthuuri ūcio akīmūria atīrī, “Wathi kū na uumite kū?” **18** Agicookia atīrī, “Tuumite Bethilehemu ya Juda twarekeire kūdū kūraya thīini wa būruri ūria ūri irīma wa Efiraimu kūrīa ndūūraga. Ndirari Bethilehemu ya Juda na rīu ndirathi nyūmba ya Jehova. Gūtīrī mūdū o na ūmwe ūnyīiite ūgeni gwake. **19** Ithui tūrī na mahuti na irio cia ndigiri ciitu na migate na ndibe nī undū witū ithui ndungata ciaku, nī, na ndungata yaku ya mūrītu, na mwanake ūyū tūrī nake. Tūtikūbatario nī kīndū o na kī.” **20** Nake mūthuuri ūcio mūkūrū akīmūria atīrī, “Nūnyīiitwo ūgeni nyūmba-ini ino yakwa, reke ngūhe kīria gīothe ūbatarītio nīko, no ndūkaraare kīhaaro.” **21** Nī undū ūcio akīmūtūnya nyūmba yake na akīhe ndigiri ciake gīa kūrīa. Maarīkia gwithamba magūrū-rī, makīria na makīnyua. **22** Na hīndi o iyo meekenagia-rī, andū amwe aaganu a itūūra rīu inene makīrigīcīria nyūmba iyo. Makihūra mūrango, na makīgūthūkīra mūthuuri ūcio

mükürü üria warĩ mwene nyũmba iyo, makiuga atĩrĩ, “Ruta mündũ ücio üükire nyũmba yaku nĩguo tũkome nake.” **23** Mwene nyũmba iyo akiuma na nja akĩmeera atĩrĩ, “Aca, arata akwa, mütigeke ündũ wa waganu üguo. Kuona atĩ mündũ üyũ nĩ mũgeni wakwa-rĩ, tigai gwĩka ündũ üyũ wa thoni üguo. **24** Thikĩrĩria, haha hari mũirĩtu wakwa gathirange, na thuriya ya mũgeni üyũ. Nĩngũmaruta na nja kũrĩ inyuĩ rĩu, na no mũmahũthĩre na mũmeke o üria mũngĩenda. No mündũ üyũ-rĩ, mütikamwike ündũ wa thoni ta ücio.” **25** No andũ acio matiigana kũmũthikĩrĩria. Nĩ ündũ ücio, mündũ ücio akĩoya thuriya yake na akĩmĩruta na nja kũrĩ o, nao makĩmĩnyĩita na hinya na makĩmĩnyariira ütũkũ wothē, na gwakĩa makĩreka tĩthĩire. **26** Na gũgĩthetherũka-rĩ, mündũ-wa-nja ücio agĩcoka nyũmba kũria mwathi wake aarĩ, akĩgũa thĩ hau mũrango-inĩ, na agĩkoma ho nginya gũgĩka. **27** Na rĩria mwathi wake ookĩrĩre rũciinĩ na akĩhingũra mũrango wa nyũmba akiuma nja nĩguo ethĩire-rĩ, thuriya yake yakomete hau igwite mũromo-inĩ wa nyũmba, namo moko mayo maarĩ hingĩro-inĩ. **28** Nake akĩmĩra atĩrĩ, “Ükĩra; reke tũthĩ.” No ndĩacookĩre. Nake mündũ ücio agĩcoka akĩmĩoya, akĩmĩgĩrĩra igũrũ rĩa ndigiri yake, makĩinũka. **29** Hĩndĩ rĩa aakinyire mũciĩ-rĩ, akĩoya kahĩu agĩtinangia thuriya yake kĩga o kĩga icunjĩ ikũmi na igĩrĩ, agĩcitũma ng’ongo ciothe cia Isiraeli, **30** na mündũ o wothē üria wonire ündũ ücio akiuga atĩrĩ, “Ündũ ta üyũ ndũrĩ wonwo kana ügĩkwo, kuuma mũthenya üria andũ a Isiraeli moimire bũrũri wa Misiri. Tecirĩe ühoro ücio na mũwicũũranye, mütwire üria tũgwĩka!”

20 Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli othe kuuma Dani nginya Birishiba, na kuuma bũrũri wothē wa Gileadi magĩũka o taarĩ mündũ ümwē, makĩũngana mbere ya Jehova kũu Mizipa. **2** Atongoria a andũ othe a mĩhĩrĩga ya Isiraeli makĩrũgama handũ hao kũu kũngano-inĩ kĩa andũ a Ngai, marĩ thigari ngiri magana mana meehote hiũ cia njora. **3** (Nao andũ Benjamini makĩũgaa atĩ andũ a Isiraeli nĩmambatĩte nginya Mizipa.) Hĩndĩ iyo andũ a Isiraeli makiuga atĩrĩ, “Ta twĩre üria ündũ ücio mũũru wekĩkire.” **4** Nĩ ündũ ücio Mũlawĩ ücio mũthũuri wa mũtumia üria woragĩtwo akiuga atĩrĩ, “Nĩ na thuriya yakwa tuokire Gibeā ya andũ a Benjamini tũraarĩĩre kuo. **5** Ütũkũ ücio andũ a Gibeā nĩmaanũmĩrĩre, na magĩthĩũrũkĩria nyũmba, mehaarĩire kũnjũraga. Makĩnyĩita thuriya yakwa na hinya, nginya igĩkua. **6** Ngĩoya thuriya yakwa, ngĩmĩtinaangia icunjĩ, na ngĩtũma o gĩcunjĩ o rũgongo rwa igai rĩa Isiraeli, nĩ ündũ nĩmekite ündũ wa thoni na wa gĩconoko thĩnĩ wa Isiraeli. **7** Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a Isiraeli inyuothē, kĩarĩe, mũheane itua rĩanyu.” **8** Andũ acio othe magĩũkĩra o taarĩ mündũ ümwē, makiuga atĩrĩ, “Gũtĩrĩ mündũ o na ümwē witũ ükũinũka. Aca, gũtĩrĩ o na ümwē witũ ügũcoka gwake mũciĩ. **9** No rĩrĩ, ündũ üria tũgwĩka Gibeā nĩ üyũ: Tũkwambata kuo tũmookĩrĩre o ta üria ücuuki wa mĩtĩ ügũtuonia. **10** Tũkũrũta andũ ikũmi thĩnĩ wa o andũ igana a mĩhĩrĩga yothē ya Isiraeli, na andũ igana thĩnĩ wa o andũ ngiri, na andũ ngiri thĩnĩ wa o andũ ngiri ikũmi, nĩguo magĩũrĩre mbũtũ cia ita irio. Nĩgeetha rĩria mbũtũ cia ita igakinya Gibeā ya

Benjamini, ikaameka maũndũ maringaine na waganu wa andũ akuo üria meekite thĩnĩ wa Isiraeli.” **11** Tondũ ücio andũ othe a Isiraeli makĩũngana na makĩnyĩitana o ta maarĩ mündũ ümwē mahũire itũũra rĩu inene. **12** Mĩhĩrĩga ya Isiraeli igĩtũma andũ mathĩĩ kũrĩ mũhĩrĩga wothē wa Benjamini, makamoorie atĩrĩ, “Nĩ ngero irĩkũ ñno njũru üũ ñĩkĩtwo gatagatĩ-inĩ kanyu? **13** Na rĩrĩ, tũnengerei andũ acio aaganu a Gibeā nĩgeetha tũmooorage tweherie üũru ücio thĩnĩ wa Isiraeli.” No andũ a Benjamini matiigana kũigua andũ acio angĩ a Isiraeli. **14** Moimire matũũra-inĩ mao, makĩũngana hamwe kũu Gibeā nĩguo mahũũrane na andũ a Isiraeli. **15** O ro rĩmwē andũ a Benjamini magĩcokaanĩrĩria andũ arĩa marũaga na hiũ cia njora 20,060 kuuma matũũra-inĩ mao, mongereirwo harĩ andũ magana mũgwanja arĩa maathuurĩtwo kuuma kũrĩ andũ arĩa maatũũraga kũu Gibeā. **16** Gatagatĩ-inĩ ga thĩgari icio ciothe nĩ kwarĩ na andũ magana mũgwanja maathuurĩtwo a kĩmotho, na o ümwē wao nĩahotaga gũikia ihiga na kĩgũtha ündũ angĩringa rũciũrĩ na ndahĩite. **17** Tĩga andũ a Benjamini-rĩ, Isiraeli nĩmacookanĩrĩre thĩgari 400 arĩa marũaga na hiũ cia njora, na othe maarĩ andũ a ita. **18** Andũ a Isiraeli makĩambata nginya Betheli na magĩtũria ühoro harĩ Ngai makĩũria atĩrĩ, “Nũũ thĩnĩ witũ ükwambĩrĩria kũhũũrana na andũ aya a Benjamini?” Nake Jehova agĩcoka atĩrĩ, “Juda nĩwe ükwambĩrĩria.” **19** Rũciinĩ rũrũ rũngĩ andũ a Isiraeli magĩũkĩra na makĩamba hema ciao gũkuhĩ na Gibeā. **20** Andũ a Isiraeli makĩumagana makahũũrane na andũ a Benjamini, na makĩga andũ o handũ hao mbaara-inĩ marũe nao kũu Gibeā. **21** Nao andũ a Benjamini makiuma kũu Gibeā na makĩũraga andũ a Isiraeli 22,000 kũu mbaara-inĩ mũthenya ücio. **22** No andũ a Isiraeli makĩtũmanĩrĩria mündũ na üria üngĩ na makĩrũgama handũ hao rĩngĩ o harĩa meigĩte mũthenya wa mbere. **23** Nao andũ a Isiraeli makĩambata makĩrĩrĩra mbere ya Jehova nginya hwaĩ-inĩ, nao magĩtũria ühoro harĩ Jehova atĩrĩ, “Hihi twambate rĩngĩ tũkahũũrane na andũ a Benjamini, aya arĩu a ithe witũ?” Nake Jehova akĩmacookeria atĩrĩ, “Ambatai mũkahũũrane nao.” **24** Hĩndĩ iyo andũ a Isiraeli magĩkuhĩrĩria andũ a Benjamini mũthenya wa keerĩ. **25** Mũthenya ücio, rĩria Abenjamini mookire moimite Gibeā mahũũrane nao-rĩ, makĩũraga andũ a Isiraeli angĩ 18,000, othe meehote hiũ cia njora. **26** Nĩngĩ andũ a Isiraeli, marĩ othe, makĩambata nginya Betheli, na kũu magĩkara kuo makĩrĩa marĩ mbere ya Jehova. Makĩhĩnga kũria irio mũthenya ücio o nginya hwaĩ-inĩ, na makĩruta maruta ma njino na maruta ma üiguano kũrĩ Jehova. **27** Nao andũ a Isiraeli, magĩtũria ühoro harĩ Jehova. (Matukũ-inĩ macio ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai rĩarĩ kũu, **28** nake Finehas mũrũ wa Eleazarũ, mũrũ wa Harũni, nĩwe watungataga mbere yarĩo.) Nao makĩũria atĩrĩ, “Nĩtũkwambata rĩngĩ tũkahũũrane na Abenjamini arĩu a ithe witũ, kana tũtĩge?” Jehova akĩmacookeria atĩrĩ, “Thĩĩ, nĩ ündũ rũciũ nĩngamaneana moko-inĩ manyu.” **29** Nao andũ a Isiraeli makĩmoheria mathĩũrũrũkĩrĩre Gibeā. **30** Nao makĩambata makahũũrane na andũ a Benjamini mũthenya wa gatatũ na makĩrũgama handũ hao nĩguo mahũũrane na Gibeā o ta üria meekite hau mbere. **31** Nao

Abenjamini makiumira matatunge na makiguuciriro kuraia na itura ri inene. Makiambiria kuhura andu a Israeli o ta mbere iyo, na andu ta mirongo itatu makirundirwo weru-ini na njira-ini iria ithiiga Betheli na iria ingi Gibe. **32** Riria andu a Benjamini meeranaga atiri, "Nitumamahoota o ta mbere," noguo nao andu a Israeli meeranaga atiri, "Rekei tucooke na thuutha tumaguuciririe moime itura-ini inene moke njira-ini." **33** Andu othe a Israeli makiehera haria maarĩ na makirugama handu hao kuu Baali-Tamaru, nao andu a Israeli aria meehithire andu a Benjamini makiumira kuria meehithite mwena wa ithuro wa Gibe. **34** Hindi iyo andu ngiri ikumi aria maarĩ njamba iria thure cia Israeli magitharikira Gibe kuuma na mbere. Nayo mbaara yari nene uu ati andu a Benjamini matiigana gukurana uria mwanangiko wamakuhiririe. **35** Nake Jehova akihootera andu a Benjamini mbere ya Israeli, na muthenya ucio andu a Israeli makiruga andu a Benjamini 25,100, aria meohete hiu cia njora. **36** Tondũ ucio andu a Benjamini makiona ati nimaatooretio. Na riri, andu a Israeli nimooriire andu a Benjamini, ni undũ nimehokete andu aria maigite a kuoheria andu a Benjamini gukuhi na Gibe. **37** Nao andu acio moohetie andu makiguthika o rime magitoonya Gibe, makiragana kuo na makihura itura riu inene riothe na ruhiu rwa njora. **38** Nao andu a Israeli ni mabangite na andu acio moohetie andu ati matoogie ndogo nene ithi na iguru yumite itura riu inene, **39** nigeetha hindi iyo andu a Israeli magarurike na macooke mbaara-ini. Andu a Benjamini maakorirwo maambiria kura andu a Israeli (ta andu mirongo itatu), nao makiuga atiri, "Ithu nitumamatoria o ta uria twamekire mbaara-ini ya mbere." **40** No riria ndogo yambiriire kwambata na iguru yumite itura-ini riu inene-ri, andu a Benjamini makihugura makiona ndogo itura-ini riu inene riothe yambatite na iguru matu-ini. **41** Hindi iyo andu a Israeli makimagarurikira nao andu a Benjamini makinyiitwo ni guoya munene, ni undũ nimakuranire ati mwanangiko niwarikite kumakora. **42** Ni undũ ucio makirura andu a Israeli marorete na weru-ini, no matingahotire kurira mbaara. Nao andu a Israeli aria mookire moimite matura-ini makimooragira kuo. **43** Magithururikira andu a Benjamini acio, makimateng'eria, na makimakyira na njira huthu kuu gukuhi na Gibe mwena wa irathiro. **44** Andu a Benjamini ngiri ikumi na inyanya magikua, nao othe maarĩ aru njamba. **45** Na riria maagarurikire marorete na weru-ini nginya ihiga-ini ria Rimoni, andu a Israeli makirugira andu 5,000 njira-ini icio. Nao magikiririra kurumira andu a Benjamini o nginya Gidomu na makiruga 2,000. **46** Muthenya ucio andu a Benjamini 25,000 aria maaruga na hiu cia njora makiragwo, na othe maarĩ aru njamba. **47** No andu magana matandatũ makigarurika na makirira weru-ini o nginya ihiga-ini ria Rimoni, na magikara kuo mieri ina. **48** Nao andu a Israeli magicooka nginya bururi wa andu a Benjamini na makihura matura mothe na ruhiu rwa njora, o gwata nyamu na kindu o gothe kingi kira maakorereire. Na matura mothe maria maakorire makimacina na mwaki.

21 Andu acio a Israeli nimehitite mwihitwa mari kuu Mizipa makoiga atiri, "Gutiri o na umwe witu ukaaneana muritu wake ahiko ni Mubenjamini." **2** Andu acio nimathiire Betheli, kuria maikarire mbere ya Ngai o nginya hwa-ini, makianirira na mugambo makirira na kigiriko kinene. **3** Nao makiuga atiri, "Hi! Jehova Ngai wa Israeli, ni ki gutumite undũ uyũ woneke Israeli? Ni ki gutuma mihiriga umwe ukorwo utari ho thini na Israeli umuthi?" **4** Muthenya uyũ ungĩ ruciini tene andu magika kigongona na makiruta maruta ma njino o na maruta ma uiguanu. **5** Hindi iyo andu a Israeli makiria atiri, "Mihiriga-ini yotha ya Israeli-ri, nuũ utokite kungana haha mbere ya Jehova?" Nigukorwo nimehitite mwihitwa murumu ati uria ukwaga guka kiungano mbere ya Jehova kuu Mizipa ti-itherũ niagiriire kuragwo. **6** Na riri, andu a Israeli magicakaya ni undũ wa ariũ a ithe wao, andu a Benjamini, na makiuga atiri, "Umuthi mihiriga umwe nimweherie kuuma Israeli. **7** Tungihota afia kuonera aria matigarite atumia, kuona ati nitwihitite mwihitwa mbere ya Jehova ati tutikaamahe airitu aitũ mamahikie?" **8** Magicooka makiria atiri, "Ni mihiriga uriku wa Israeli utokite kiungano-ini mbere ya Jehova kuu Mizipa?" Nao makimenya ati gutiri mundũ o na umwe kuuma Jabeshi-Gileadi wokite kambini iyo ni undũ wa kiungano kiu. **9** Tondũ riria maatarire andu, nimamenyire ati gutiri mundũ o na umwe kuuma Jabeshi-Gileadi wari kuo. **10** Ni undũ ucio kiungano kiu gigituma andu a kuria 12,000 mari na mawatho mathii nginya Jabeshi-Gileadi na moorage aria maatũruga kuo na ruhiu rwa njora, gwata atumia na ciana. **11** Nao makiuga atiri, "Uu niguo mugwika, uragai mundũ murume o wotha na mundũ-wa-nja o wotha uria utari gathirange." **12** Nao magikora gatagati-ini ka andu aria maatũruga kuu Jabeshi-Gileadi airitu magana mana aria mataakomete na mundũ murume, makimatwara kambiri iria yari Shilo kuu Kaanani. **13** Ningi kiungano giothe gigituma ihooya ria thayũ kuri andu a Benjamini o hau rwaro-ini rwa ihiga ria Rimoni. **14** Ni undũ ucio andu a Benjamini makihundũka ihinda o riu na makieho andu-a-nja a Jabeshi-Gileadi aria matooragitwo. No matingamaiganire. **15** Nao andu magicakaira andu a Benjamini, tondũ Jehova niatumire hagi na ithenya mihiriga-ini ya Israeli. **16** Nao athuuri aria akurũ a kiungano makiuga atiri, "Tondũ andu-a-nja a Benjamini naniine-ri, tukuonera arume aria matigaire atumia kiu?" **17** Makiuga atiri, "Abenjamini aria maahonokire no nginya magie na a kumagaya, niguo gutikagie mihiriga o na umwe wa Israeli ukuniinukio. **18** Tutingimahe airitu aitũ matuke atumia ao, nigukorwo ithu andu a Israeli nitwehitire mwihitwa uyũ: 'Kurumwo-ri, ni mundũ uria uingihe Mubenjamini mutumia.'" **19** No riri, nikugiaga giathi kia Jehova o mwaka kuu Shilo, mwena wa gathigathini wa Betheli, na mwena wa irathiro wa njira iria ithiiga kuuma Betheli nginya Shekemu, na mwena wa giuthini wa Lebona." **20** Ni undũ ucio magiatha andu a Benjamini, makimeera atiri, "Thii mwihithe kuu migunda-ini ya mithabibu **21** na mukare mukiroraga. Riria airitu a Shilo mariumira meturanire na aria angĩ rwimbo-ini-ri, muguthuke

kuuma mīgūnda-inī ya mīthabibū, na o mūdū ehurīrie mūtumia kuuma kūrī airītu acio a Shilo, na mūthī būrūri wa Benjamini. **22** Rīrīa maithe mao kana ariū a maithe mao magaatūrehera thitango, tūkaameera atīrī, “Twīkei wega na kūmateithia, tondū tūtiamoooneire atumia hīndī ya mbaara, no inyuī mūtīrī na mahītia, tondū mūtiamahaire airītu anyu.” **23** Ūguo nīguo andū a Benjamini meekire. O rīrīa airītu maainagarī, o mūdū akīnyiita ūmwe, na akīmūkuua agatuīke mūtumia wake. Hīndī īyo magīcooka kūrī igai rīao, magīaka matūūra mao rīngī, na magītūūra kuo. **24** Na ihinda rīu andū a Isiraeli makiuma kūdū kūu, makīinūka mūcī kūrī mīhīrīga yao na nyūmba ciao, o mūdū kūrī igai rīake. **25** Matukū-inī macio Isiraeli gūtīarī na mūthamaki; o mūdū ekaga ūrīa oonaga kwagīrīire.

Ruthu

1 Na rīrī, matukū-inī marīa atiirīrīrī būrūri maathanaga, nī kwagīre na ng'aragu būrūri-inī, nake mūdū ūmwe wa Bethlehemu kūu Juda, marī na mūtumia wake, na ariū ake eerī, magīthīī gūkara būrūri wa Moabi kwa ihinda. **2** Mūdū ūcio eetagwo Elimeleku, nake mūtumia wake eetagwo Naomi, namo marīitwa ma ariū acio ake eerī nī Mahaloni na Kilioni. Nao maarī Afiratha kuuma Bethlehemu kūu Juda. Nao magīthīī būrūri wa Moabi magītūūra kuo. **3** Na rīrī, Elimeleku mūthuuri wa Naomi agikua, nake Naomi agītigwo na ariū acio ake eerī. **4** Nao makīhikia andū-a-nja a Moabi, ūmwe eetagwo Oripa, na ūrīa ūngī Ruthu. Thuutha wa gūtūūra kūu ta ihinda rīa miāka ikūmi, **5** Mahaloni na Kilioni o nao magikua, nake Naomi agītigwo atarī na ariū ake eerī, o na kana mūthuuri. **6** Rīrīa Naomi aiguire arī kūu Moabi atī Jehova nīatehithīe andū ake akamahe irio-rī, akīlhaarīria hamwe na atumia acio a ariū ake oime būrūri wa Moabi acooke kwao. **7** We na atumia acio eerī a ariū ake makiumagara kuuma kūu maatūūra, makīnyīta njīra nīguo macooke būrūri wa Juda. **8** Nake Naomi akīra atumia acio eerī a ariū ake atīrī, “Cookai, o mūdū athīī mūciī kwa nyina. Jehova aromwīka maūdū mega, o ta ūrīa o na inyuī mwekire acio maakuire, o na nīī mwene. **9** Jehova arotūma o ūmwe wanyu eyonere ūhurūko mūciī wa mūthuuri ūngī.” Agicooka akimamumunya, nao makīrīra maanīrīre, **10** makīmwīra atīrī, “Ithuī tūgūcoka nawe kūrī andū anyu.” **11** No Naomi akīmeera atīrī, “Aarī akwa, cookai mūciī kwanyu. Mūgūgīthīī na nīī nīkī? Nīngūkīgīa na ariū angī nīguo macooke matūike athuuri anyu? **12** Aarī akwa, cookai kwanyu mūciī; nīī ndī mūkūrū mūno wa kūgīa na mūthuuri ūngī. O na ingīciirīa atī harī na mwīhoko harī nīī, na ngīe na mūthuuri ūtūkū ūyū na njīare aanake-rī, **13** mwakīmeterera o ngīnya hīndī rīra makaagimara o na mūikare mūtahikite mūmetereire? Aca, aarī akwa. Nīī ndī na ruo kūmūkīra, nīgūkorwo guoko kwa Jehova nīgūtambūrūkite gūkanjūkīrīra!” **14** Nao maigua ūguo makīrīra rīngī. Nake Oripa akīmumunya nyaciarawe, akīmugīra ūhorō. No Ruthu akīrūmanīrīra na nyaciarawe. **15** Nake Naomi akīmwīra atīrī, “Ta rora, mūtumia wa mūrū wa nyina na mūthuuri guo nīahūdūka acooke kūrī andū ao, o na kūrī ngai ciake. Cooka mūthīī nake.” **16** No Ruthu akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Tiga kūningīrīria ngūtige kana ngarūrūke ndige gūkūrūmīrīra. Kūrīa ūgūthīī nīkuo ngūthīī, na kūrīa ūgaatūūra nīkuo ngaatūūra. Andū anyu magaatūika andū aītū, nake Ngai waku atuīke Ngai wakwa. **17** Kūrīa ūgaakūira nīkuo ngaakūira, na nokuo ngaathikwo. Jehova aronjika ūūru makīria, kūngīkaagīa ūndū o na ūmwe ūgaatūtīgīthania nīī nawe, tīga o gīkūū gīlī!” **18** Rīrīa Naomi onire atī Ruthu nīatuīte itua rīa gūthīī nake, agītiga kūmūringīrīria acooke. **19** Nī ūndū ūcio andū acio a nja eerī magīthīī ngīnya magīkīnya Bethlehemu. Rīrīa maakīnyire Bethlehemu-rī, andū a itūūra rīu othe makīgega nī ūndū wao, nao andū-a-nja makīūrania atīrī, “Hī! Ūyū no akorwo arī Naomi?” **20** Nake akīmeera atīrī,

“Tigai gūcoka kūnjīta Naomi, njītagai Mara, nī ūndū Ngai Mwene-Hinya-Wothe nīatūmīte mūtūūrīre wakwa ūtūike wa ruo mūno. **21** Ndoimire gūkū njīyūrīrīre, no Jehova anjookia itarī kīndū. Mūngīcoka kūnjīta Naomi nīkī? Jehova nīanyarīrīre; Mwene-Hinya-Wothe nīandehithīrīre mathīina.” **22** Nī ūndū ūcio Naomi agīcoka kuuma Moabi marī hamwe na Ruthu ūcio Mūmoabi, mūtumia wa mūrīū, magīkīnya Bethlehemu hīndī rīra cairi yaambagīrīria kūgēthwo.

2 Na rīrī, Naomi nīarī na mūdū wa mbarī yao mwena wa mūthuuriwe, kuuma mūhīrīga wa Elimeleku, mūdū warī igweta, wetagwo Boazu. **2** Nake Ruthu ūcio Mūmoabi akīra Naomi atīrī, “Reke thīī mīgūnda-inī ngahaare cairi rīra itīgītio; ndī thuutha wa mūdū o wothē ūrīa ingītīkīrīka maitho-inī make.” Nake Naomi akīmwīra atīrī, “Thīī, mwarī wakwa.” **3** Nī ūndū ūcio akiumagara agīthīī, akīambīrīria kūhaara cairi kūu mīgūnda-inī arī thuutha wa arīa maagethaga. Na gūgīkīnya atīrī, Ruthu ekorire akīruta wīra mīgūnda wa Boazu, ūcio warī wa mūhīrīga wa Elimeleku. **4** O hīndī ūyo Boazu agīkīnya oīmīte Bethlehemu, na akīgeithia acio maagethaga, akīmeera atīrī, “Jehova aroikara na inyuī!” Nao makīmūcookeria atīrī, “Jehova arokūrathīma!” **5** Boazu akīūria mūrūgamīrīri wa acio maagethaga atīrī, “Mūrītu ūrīa nī wa ū?” **6** Nake mūrūgamīrīri akīmūcookeria atīrī, “Nī Mūmoabi ūrīa wokire na Naomi kuuma būrūri wa Moabi. **7** Nake oigire atīrī, ‘Ndagūthaita ūnjītīkīrie haare cairi, na nyūnganie rīra itīgītio itīia-inī ndī thuutha wa agethi.’ Nake aathīī mīgūnda, na arutite wīra ategūtīgīthīria kuuma o rūciinī ngīnya rīu, tīga o ihinda ininī ekūhurūkīte haarīa kīrūru-inī.” **8** Nī ūndū ūcio Boazu akīra Ruthu atīrī, “Mwarī wakwa, ta thīkīrīria, ndūgathīī kūhaara cairi mīgūnda ūngī, na ndūkae kuuma gūkū. Ikara gūkū mūrī na ndungata ciakwa cia airītu. **9** Ūrorage mīgūnda ūrīa arūme aya megūkorwo makīgetha, na ūtwaranage na airītu acio. Nīndakaanīa arūme aya matīgākūhutie. Na rīrīa rīothe ūngīnyoota, ūthīī ūnyue maafī kuuma ndīgīthū-inī rīra arūme aya matahīrīre.” **10** Rīrīa Ruthu aiguire ūguo, akīinamīrīra, agītūrumīthīa ūthīū thī. Akiuga atīrī, “Nī kīī gīatūma njītīkīrīke maitho-inī maku na wenda kūnjīka maūdū mega, ndī o mūdū wa kūngī?” **11** Boazu akīmūcookeria atīrī, “Nīnjīrītuo maūdū marīa mothe wīkīte nyaciaraguo kuuma hīndī rīra mūthuuri guo aakuire, na ūrīa watiganire na thoguo na nyūkwa, o na būrūri wanyu, ūgūka kūrī andū ūtaamenyanīte nao mbere ūyo. **12** Jehova arokūrīha nī ūndū wa ūguo wīkīte. Jehova Ngai wa Isiraeli, o ūrīa we ūūkīte kwīhitha mathagu-inī make, arokūrīha na irīhi inene.” **13** Nake Ruthu akiuga atīrī, “Mwathi wakwa, ndīrookīrīrīria gwītīkīrīka maitho-inī maku. Nīūūhooreretie, na ūkaarīria ndungata yaku ndeto njega cia tha, o na gūtūika nīī ndīrī ta ūmwe wa ndungata ciakwa cia airītu.” **14** Hīndī ya kūrīa irio yakīnya, Boazu akīmwīra atīrī, “Ūka haha. Oya mūgate ūtobokie thīki-inī ya ndībei.” Rīrīa Ruthu aikarīre thī na agethi, Boazu akīmūhe cairi hīhīe. Nake akīrīa akīhūna, o ngīnya agītīgīa. **15** Na hīndī rīra ookīrīre akahaare-rī, Boazu agīatha andū ake akīmeera atīrī, “O

na ahaara kuu itīa-inī, mūtikamūtetie. **16** O na nī kaba mūrutage cairi imwe kuuma itīa-inī, mūmīrekie thī nī undū wake, mūmūtīgīre nīguo oke akīmīhaaraaga, no mūtikamūtetie.” **17** Nī undū ūcio Ruthu akīhaara kuu mūgūnda ūcio nginya o hwaī-inī. Agīcooka akīhūūra cairi irīa aahaarite, igīkinyia mūigana wa eba imwe. **18** Akīmīkuua, agīcooka itūūra-inī, nake nyaciaraawe akīona cairi irīa yothe aahaarite. Ruthu agīcooka akīmūrutira kīria aatīgīte aahūūna, akīmūnengera. **19** Nyaciaraawe akīmūūra atīrī, “Ūmūthī uuma kūhaara kū? Uuma kūruta wīra kū? Kūrathimwo nī mūdū ūcio ūkūmenyire, agwīka maūdū mega!” Nake Ruthu akihe nyaciaraawe ūhoro kūonī mwene mūgūnda ūcio aatīndīte akīruta wīra, akiuga atīrī, “Mwene mūgūnda ūcio ngūrutaga wīra gwake ūmūthī-rī, etagwo Boazu.” **20** Naomi akīra mūtumia ūcio wa mūrū atīrī, “Jehova aromūrathima! We ndatīgīte gwīka maūdū ma ūtugi kūrī arīa me muoyo, o na arīa makuīte.” Nīngī Naomi akīra Ruthu atīrī, “Mūdū ūcio nī wa mbarī itū; o na nī ūmwe wa arīa mangītūmenyerera.” **21** Nake Ruthu ūcio Mūmoabi akiuga atīrī, “O na anjīrīre atīrī, ‘Ikara na arutī akwa a wīra o nginya marīkie kūgetha cairi yakwa yothe.’” **22** Naomi akīra Ruthu ūcio mūtumia wa mūrū atīrī, “Undū ūcio wa gūtwarana na airītu ake nīūgūtūka mwega harīwe, wee mwarī wakwa, tondū mūgūnda-inī wa mūdū ūngī wahota kūgerwo ngero.” **23** Nī undū ūcio Ruthu agīkara hakuhi na ndungata cia airītu cia Boazu akīhaaraaga nginya magetha ma cairi na ma ngano magīthira. Nake agītūūra na nyaciaraawe.

3 Mūthenya ūmwe-rī, Naomi, nyaciaraawe wa Ruthu, akīmwīra atīrī, “Mwarī wakwa, githī ndiagīrīrwo ngūcarīrie mūcī waku, kūrīa wee ūngiona maūdū mega? **2** Githī Boazu ūcio wee ūkoretwo na ndungata ciake cia airītu ti mūdū wa rūrīra rwitū? Ūtukū ūyū nīguo ekūhuha cairi kīhūhīro-inī. **3** Wīthambe na wīhake maguta mekūnunga wega, nīngī wīhumbe nguo ciaku irīa njega mūno. Ūcooke ūkūrūkie ūkinye kīhūhīro-inī, no ndūkeyonithie mūdū ūcio nginya arīkie kūrīa na kūnyua. **4** Rīrīa arīkoma, wone harīa akoma. Nīngī ūthīi ho na ūhumbūrie magūrū make, ūkome ho. Nake nīegūkūwīra ūria wagīrīrwo nī gwīka.” **5** Ruthu akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Maūdū macio mothe wanjīra no mo ngwīka.” **6** Nī undū ūcio agītūrūka agīkinyā kīhūhīro-inī kīu, na agīka ūrīa wothē nyaciaraawe aamwīrite eeke. **7** Na rīrīa Boazu aarīkirie kūrīa na kūnyua, na agīkorwo arī mūkenū, agīthīi agīkoma mūthīa-inī biū wa hība ya cairi. Nake Ruthu agīthīi acemete, akīmūhumbūria magūrū, agīkoma ho. **8** Ūtukū gatagatī, kīndū gīkīhahūra Boazu, nake egarūra, agīkora nī mūdū-wa-nja wakomete magūrū-inī make. **9** Akīmūūra atīrī, “Nīwe ū?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī nī ndungata yaku Ruthu. Tambūrūkia gīcurī kīa nguo yaku ūūhumbire, nī undū wee nīwe ūngītūmenyerera.” **10** Nake akīmwīra atīrī, “Jehova arokūrathima mwarī wakwa. Ūtugi ūrīa wonania mīkūrīte ūrīa wonanirie kīambīrīria-inī, nī undū ndūnenda kūrīmanīrīra na aanake, marī athīnī kana marī itonga. **11** Na rīrī, mwarī wakwa, ndūgetīgīre. Nīngūgwīkīra ūrīa wothē ūkūūhooya. Andū othe a itūūra

rīrī rītū nīmooī atī wee ūrī mūdū-wa-nja ngatha. **12** O na gūtūika ndī ūmwe wa arīa mangīkūmenyerera-rī, nī harī mūdū ūngī ūngīkūmenyerera wa hakuhi kūngīra. **13** Rīu kīraare haha ūtukū ūyū, na rūcīnī gwakīa angīkorwo nīekwenda gūkūmenyerera, nī wega; nīagākūmenyerera. No angīkorwo ndekwenda, o ta ūrīa Jehova atūūrāga muoyo, nīngākūmenyerera. Kīraare haha nginya rūcīū rūcīnī.” **14** Nī undū ūcio Ruthu agīkoma hau magūrū-inī make nginya rūcīnī, no akīroka gūkūra rūcīnī tene kūrī mairia, nake Boazu akīmwīra atīrī, “Ndūkareke kūmenyeke atī nī kūrī mūdū-wa-nja ūrokīte kīhūhīro-inī.” **15** Nīngī akīmwīra atīrī, “Rehe nguo iyo wīgīrīre wanīrīrie.” Rīrīa eekire ūguo, Boazu agītīrīra ībaba ithathatū cia cairi, akīmūgīrīra. Nake Ruthu agīcooka itūūra-inī. **16** Na rīrīa Ruthu aacookire kūrī nyaciaraawe-rī, Naomi akīmūūra atīrī, “Mwarī wakwa, kūraathīre afīa?” Nake akīmwīra maūdū marīa mothe Boazu aamwīkīre. **17** Nīngī agīcooka akīmwīra atīrī, “Ibaba ici ithathatū cia cairi nīwe ūūheire, na anjīra atīrī, ‘Tiga kūnūkīra nyaciaraugo moko matheri.’” **18** Nake Naomi akīmwīra atīrī, “Eterera o ro ūguo, mwarī wakwa, nginya ūmenye ūrīa ūhoro ūcio ūgūthī, nīgūkorwo mūdū ūcio ndangīhurīka nginya rīrīa anīne ūhoro ūcio ūmūthī.”

4 Na rīrī, Boazu akīambata agīthīi nginya kīhingo-inī gīa itūūra, agīkara thī ho. Rīrīa mūdū ūrīa wa mbarī yao, ūrīa Boazu aarītie ūhoro wake ookire-rī, Boazu akīmwīra atīrī, “Mūrata wakwa, ūka haha ūikare thī.” Nī undū ūcio agīthīi hau agīkara thī. **2** Boazu agītā athuuri ikūmi a itūūra akīmeera atīrī, “Ta ikarai thī haha!” Nao magīka o ūguo. **3** Nīngī akīra mūdū ūcio wa mbarī yao atīrī, “Naomi ūrīa ūracookire kuuma būrūri wa Moabi-rī, nīarendia gīthaka kīrīa kīarī kīa Elīmeleku, mūdū wa mbarī ciitū. **4** Ndagīciiria ngūhe ūhoro ūcio na ngwīre ūgūre gīthaka kīu ūrī mbere ya andū aya maikarīte haha o na mbere ya athuuri a andū aītū. Ūngīkorwo nīūgūgīkūra, ūgīkūre. No angīkorwo ndūgwīka ūguo-rī, ūnjīre nīguo menye. Nīgūkorwo hatīrī mūdū ūngī ūrī na kīhooito gīa gwīka ūguo tiga wee, na nī ngagūcooka.” Nake akiuga atīrī, “Nīngūgīkūra.” **5** Boazu nake akiuga atīrī, “Mūthenya ūrīa ūkaagūra gīthaka kīu kuuma kūrī Naomi, na kuuma kūrī Ruthu ūrīa Mūmoabi, nīūkahīkia mūtumia wa ndigwa wa mūdū ūcio wakūire, nīgeetha ūtūrie rītwa rīa ūcio ūkūite o hamwe na indo ciake.” **6** Na rīrīa mūdū ūcio wa mbarī yao aigūire ūguo-rī, akiuga atīrī, “Ndīkūhota gūgīkūra, nī undū ndahota gīwīthūkīria ūgai wakwa nī mwene. Gīgīkūre arī we. Nī ndīngīhota gwīka ūguo.” **7** (Matukū-inī ma tene thīnī wa Isīraeli-rī, mūtugo wa gūkūra kana gūkūrānia indo nīguo maūdū mothe marīkio wega, mūdū ūmwe wa eene ūhoro aarutaga kīraatū giake agakīnengera mūdū ūcio ūngī. Kūu Isīraeli ūno nīyo yarī njīra ya gwīkīra ūrīa atī undū ūrīa mūiguanīre nīwarīkīrīra wega biū.) **8** Nī undū ūcio mūdū ūcio wa mbarī yao akīra Boazu atīrī, “Kīgūre wee mwene.” Na akīruta kīraatū giake, akīmūnengera. **9** Hīndī iyo Boazu akīra athuuri acio na andū othe atīrī, “Ūmūthī mūrī aira akwa atī nīndagūra indo ciothe cia Elīmeleku, na cia Kīlonī, na cia Mahaloni

kuuma kūrī Naomi. **10** Ningĩ nĩndahikia Ruthu ūrĩa Mũmoabi, mūtumia wa ndigwa wa Mahaloni, atũike mūtumia wakwa, nĩguo ndũũrie rĩitwa rĩa ūcio ūkuite hamwe na indo ciake, nĩguo rĩitwa rĩake rĩtikaanoore nyũmba-inĩ yao, kana rĩehere maandiko-inĩ marĩa maigĩtwo ma itũũra. Ūmũthĩ nĩmwatuika aira!” **11** Ningĩ athuuri acio, o na andũ arĩa othe maikarĩte hau kihingo-inĩ, makiuga atĩrĩ, “Tũrĩ aira. Jehova arotũma mündũ-wa-nja ūcio ūroka gwaku mũciĩ atũike o ta Rakeli na Lea, andũ-a-nja arĩa eerĩ maakire nyũmba ya Isiraeli. Ūromenyeka kũu Efiratha, na ūgĩe igweta inene kũu Bethlehemu. **12** Ciana irĩa Jehova egũkũhe kuuma kūrī mũirĩtu ūcio irotũma nyũmba yaku ihaane ta ya Perezu, ūrĩa Tamaru aaciarĩre Juda.” **13** Nĩ ūndũ ūcio Boazu akĩhikia Ruthu, agĩtuika mūtumia wake. Ningĩ aakoma nake, Jehova agĩtũma Ruthu agĩe nda, na agĩciara kahiĩ. **14** Nao andũ-a-nja makĩira Naomi atĩrĩ, “Jehova arogoocwo, ūrĩa ūtagũtigĩte ūtarĩ na mũkũmenyereri. Kahiĩ kau karogĩa ngumo njega Isiraeli guothe! **15** Kau nĩko gakerũhia mūtũũrĩre waku, na gagũtũũrie ūkũrũ-inĩ waku. Nĩ ūndũ mūtumia wa mũrũguo, ūrĩa ūkwendete na wa bata harĩ we gũkĩra aanake mũgwanja, nĩwe ūgaciarĩte.” **16** Nake Naomi akĩoya kaana kau, agĩkaigĩrĩra ciero-inĩ ciake, agĩkarera. **17** Nao andũ-a-nja arĩa maatũũraga kũu makiuga atĩrĩ, “Naomi arĩ na kahiĩ.” Nao magĩgatua Obedi. Nake nĩwe warĩ ithe wa Jesii, ūrĩa warĩ ithe wa Daudi. **18** Ici nacio nĩcio njiaro cia Perezu: Perezu nĩwe warĩ ithe wa Hezironi, **19** nake Hezironi aarĩ ithe wa Ramu, **20** nake Ramu aarĩ ithe wa Aminadabu, nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni, nake Nahashoni aarĩ ithe wa Salimoni, **21** nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, nake Boazu aarĩ ithe wa Obedi. **22** nake Obedi aarĩ ithe wa Jesii, nake Jesii aarĩ ithe wa Daudi.

1 Samuēli

1 Na rirī, nī kwarī na mündū ūmwe wa kuuma Ramathaimu, Mūzofimu kuuma būriri ūria ūri irima wa Efiraimu, nake eetagwo Elikana mūrū wa Jerohamu, mūrū wa Elihu, mūrū wa Tohu, mūrū wa Zufu, Muefiraimu. **2** Aarī na atumia eerī; ūmwe eetagwo Hana na ūria ūngī eetagwo Penina. Penina aarī na ciana, no Hana ndaarī na ciana. **3** Mwaka o mwaka mündū ūcio nīambataga kuuma itūūra riake agathiī Shilo kūhooya na kūrūtira Jehova Mwene-Hinya-Wothe igongona. Shilo nīkuo Hofini na Finehasi, ariū eerī a Eli, maarī athīnjiri-Ngai a Jehova. **4** Rirīa rīothe mūthenya wa Elikana wakinyaga wa kūruta igongona-rī, niagayagira mūtumia wake Penina nyama, hamwe na aanake ake othe o na airitu. **5** No nīaheaga Hana rūgai maita meerī, tondū nīamwendete, nowe Jehova nīamūhingite nda. **6** Na tondū Jehova nīamūhingite nda-rī, mūiruwe nīaikaraga akīmūthirikagia nīguo amūng'urikie. **7** Naguo ūndū ūcio ūgithiī na mbere mwaka o mwaka. Rirīa rīothe Hana aambataga athiī nyumba ya Jehova-rī, mūiruwe nīamūthirikagia nginya akarīra, akaaga kūrira irio. **8** Nake Elikana mūthuuriwe akamūria atirī, “Hana, ūrarira niki? Ūraaga kūrira niki? Ūkuite ngoro niki? Githiī nīi ndikirite ihīi ikūmi hariwe?” **9** Hindi imwe maarikia kūrira na kūnyua marī kūu Shilo-rī, Hana agiūkira. Na rirī, Eli, mūthīnjiri-Ngai, aikariire giti itoonyero rīa hekarū ya Jehova. **10** Hana akirira mūno na akihooya Jehova, arī na ruo rwa ngoro. **11** Nake akūhita mwihitwa, akiuga atirī, “Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūngitikirā kūrora thīina wa ndungata yaku na ūndirikane, na ndūkariganirwo nī ndungata yaku, no ūmīhe mwana wa kahī-rī, hindi iyo na nīi nīngamūheana kūrī Jehova matukū mothe ma muoyo wake, na gūtiri hīndi rwenji rūkaahutia mūtwe wake o na rī.” **12** Na rirīa aathiaga na mbere kūhooya Jehova, Eli akīmūbacia kanua. **13** Hana aahooyaga na ngoro yake, nacio iromo ciake nīciainaina, no mūgambo wake ndwaiguikaga. Eli agīciiria atī nī kūrīo arīitwo, **14** akīmūria atirī, “Nī nginya rī ūgiukara ūri mūrīu? Eheria ndibe iyo yaku.” **15** Hana akīmūcookeria, akiuga atirī, “Tiguo mwathi wakwa, nīi ndi mündū-wa-nja ūthīnikite mūno. Ndinyūite ndibei kana njoochi; no nī ngoro yakwa ndiraitūrīra Jehova. **16** Tiga kuona ndungata yaku ta iri mündū-wa-nja mwaganu; ngogetwo gūkū ngihooya ndi na ruo rūngi o na kieha.” **17** Eli akīmūcookeria atirī, “Thiī na thayū, na Ngai wa Isiraeli aroitikirā gūkūhe kirīa ūmūhoote.” **18** Nake akiuga atirī, “Ndungata yaku iroitikirā maitho-ini maku.” Nake Hana agithiī na akirīa irio, na ndaacookire gūtuka githiithi. **19** Magiūkira mūthenya ūyū ūngi rūciini tene, makihooya marī mbere ya Jehova, na magiicooka magithiī kwao mūciī kūu Rama. Elikana agikoma na Hana mūtumia wake, nake Jehova akīmūrikana. **20** Nī ūndū ūcio ihinda rigikinya Hana akigīa nda na agīciara kahīi. Agigatua Samuēli, akiuga atirī, “Nigūkorwo nī kūhooya ndakahooire harī Jehova.” **21** Rirīa mündū ūcio wetagwo Elikana aambatire hamwe na nyumba yake yothe kūrūtira Jehova igongona rīa mwaka o

mwaka na akahingie mwihitwa wake-rī, **22** Hana ndaathiire. Eerire mūthuuriwe atirī, “Kahīi gaka gaatiga kuonga-rī, nīngagatwara na ndikaneane kūrī Jehova, na gagaatūuraga kūu hīndi ciothe.” **23** Mūthuuriwe Elikana akīmūria atirī, “Ika o ūria ūkuona kwagīriire. Ikara gūkū o nginya rirīa gagaatiga kuonga; we Jehova arotūma kiugo giake kihinge.” Nī ūndū ūcio mündū-wa-nja ūcio agiūkara mūciī na agikongithia nginya rirīa aagatigithirire kuonga. **24** Gaatiga kuonga, Hana akīoya kahīi kau o karī kanini, hamwe na ndegwa ya mīaka itatū, na eba imwe ya mūtu, na gitete kia ndibe agigatwara nyumba ya Jehova kūu Shilo. **25** Maarikia gūthīnja ndegwa-rī, magitwara kahīi kau kūrī Eli, **26** Nake Hana akīmūria atirī, “Ti-itherū o ta ūria wee mwathi wakwa ūtūuraga muoyo-rī, nī nīi mündū-wa-nja ūria warūgamite haha hakuhi nawe akihooya Jehova. **27** Ndahooire heo kahīi gaka, nake Jehova nīetikirite kūhe kirīa ndamūhoire. **28** Tondū ūcio o na nīi nīndakamūria Jehova. Matukū mothe marīa gegūtūura muoyo-rī, gegūtūura kaamūriro Jehova.” Nake akihooya Jehova arī o hau.

2 Ningī Hana akihooya, akiuga atirī: **2** “Gūtiri mündū o na ū mūtheru ta Jehova; **3** “Mūtigacooke kwaria na mwīkiriro ūguo **4** “Mota ma njamba cia ita nīmoinangiku, **5** Arīa maarī ahūunu meyandikithagia nīguo mone irio, **6** “Jehova nīwe ūrehaga gikuū, na nīwe ūtūuraga muoyo; (Sheol h7585) **7** Jehova nīwe ūtūmaga andū mathiine na arīa angī matonge; **8** Ooyaga mūthiini akamūruta rūkūngū-ini, **9** Nīakamenyerera makinya ma andū ake arīa atheru, **10** arīa makararagia Jehova nīmagathuthwo. **11** Nake Elikana akiinika mūciī gwake Rama, no kahīi kau gagitungatira Jehova karī harī Eli ūcio mūthīnjiri-Ngai. **12** Na rirī, ariū a Eli maarī andū aaganu; matiatiti Jehova. **13** Na rirī, warī mūtugo wa athīnjiri-Ngai harī andū, atī rirīa mündū o wothe aruta igongona, na rirīa nyama ikirugwo, ndungata ya mūthīnjiri-Ngai yokaga na njibe ya mītheecee itatū iri guoko-ini. **14** Yaikagia njibe iyo nyūngū-ini ya kigera, kana thaburia-ini, kana gīteng'ū-ini, kana nyūngū-ini ya rīumba, nake mūthīnjiri-Ngai akeyoera o kirīa gīothe njibe ingirutire. Ūguo nīguo meekaga andū othe a Isiraeli arīa mookaga Shilo. **15** Na o na mbere ya maguta gūcinwo-rī, ndungata ya mūthīnjiri-Ngai nīyokaga na ikeera mündū ūria ūraruta igongona atirī, “He mūthīnjiri-Ngai nyama imwe ahīhie; ndegwītikira nyama nduge kuuma kūrī we, tīga o nyama njithi.” **16** Mündū angīamwīrire atirī, “Reke maguta mambe macinwo, ūcooke woe kirīa gīothe ūkwenda,” ndungata yacookagia atirī, “Aca, nengera o ro rīu; kwaga ūguo, ndīmīoe na hinya.” **17** Wīhia ūcio wa aanake a Eli warī mūnene mūno maitho-ini ma Jehova, nīgūkorwo nīmanyararaga magongona marīa andū maarutagira Jehova. **18** Nowe Samuēli aatungataga mbere ya Jehova arī o mwana mūnini, ehumbite ebodi ya gatani. **19** O mwaka nyina nīamūtumagira gakanjū, akamūtwarīra rirīa megūthiī na mūthuuriwe kūruta igongona rīa mwaka o mwaka. **20** Eli nīarathimaga Elikana na mūtumia wake, akoiga atirī, “Jehova arokūhe ciana na mündū-wa-nja ūyū icooke ithenya rīa mwana ūyū

aahooete, na agĩcoka kũmũheana harĩ Jehova.” Nao magacooka makainũka kwao mũciĩ. **21** Nake Jehova akĩguĩra Hana tha; akĩgĩa nda agĩciara aanake atātũ na airĩtu eerĩ. Nake mwana ũcio ti Samũeli agĩkũĩra hau mbere ya Jehova. **22** Na rĩrĩ, Eli aarĩ mũkũrũ mũno, na nĩaguaga maũndũ mothe marĩa ariũ ake meekaga Isiraeli guothe, na ũria maakomaga na andũ-a-nja aria maatungataga itoonero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **23** Nĩ ũndũ ũcio akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmaga mwĩke maũndũ ta maya? Nĩndĩraigua kuuma kũrĩ andũ othe ũhoro wa cĩko ici cianyu cia waganu. **24** Aca, ariũ akwa; ũhoro ũria ndĩraigua ũkĩhunja gatagatĩ ka andũ a Jehova ti mwega. **25** Mũndũ angĩhĩria mũndũ ũria ũngĩ-rĩ, Ngai no amateithũrane; no mũndũ angĩhĩria Jehova-rĩ, nũũ ũngĩmũthaitanĩrĩra?” No rĩrĩ, aanake ake matiigana kũigua magikaanio nĩ ithe wao, nĩgũkorwo Jehova nĩatuĩte nĩekũmooraga. **26** Nake mwana ũcio ti Samũeli agĩkũra, akĩnenehaga, akĩendagwo nĩ Jehova o na andũ. **27** Na rĩrĩ, mũndũ wa Ngai nĩokire kũrĩ Eli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuaga ũũ: ‘Gĩthĩ nĩ ndieguĩrĩrie nyũmba ya thoguo rĩria maarĩ Misiri watho-inĩ wa Firaũni? **28** Ndathuurire thoguo kuuma mĩhĩriga-inĩ yotho ya Isiraeli atuĩke mũthĩnjĩri-Ngai wakwa, aambatage kigongona-inĩ gĩakwa, na acinage ũbumba, na ehumbage ebodi arĩ mbere yakwa. Nĩngĩ nĩndaheire nyũmba ya thoguo indo iria ciothe irutagwo nĩ andũ a Isiraeli cia maruta ma gũcinwo na mwaki. **29** Nĩ kĩ gĩtũmĩte mũnyarare igongona rĩakwa na iruta, iria ndaathanire irutagwo irĩ cia gĩkaro gĩakwa? Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtĩie ariũ aku kũngĩra, mwĩnoragie na icunji iria njega cia iruta o rĩothe rĩria ndutagĩrwo nĩ andũ akwa a Isiraeli?’ **30** “Tondũ wa ũguo-rĩ, Jehova, Ngai wa Isiraeli, oigĩte atĩrĩ, ‘Nĩnderanĩire atĩ nyũmba yaku na nyũmba ya thoguo nĩgũtũũra indungatagĩra nginya tene.’ No rĩu Jehova oigĩte atĩrĩ, ‘Ŭndũ ũcio ũrondaihirĩria! Arĩa mandĩite nĩndĩrĩmatĩtaga, no arĩa maamenete nĩmarĩmenagwo. **31** Hĩndĩ nĩroka rĩria ngaaniina hinya waku na niine hinya wa andũ a nyũmba ya thoguo, nĩgeetha gũtikanakorwo na mũndũ mũkũrũ thĩĩnĩ wa nyũmba yaku, **32** hawe nĩũkona mũnyamaro gĩkaro-inĩ gĩakwa. O na gũtuika ũndũ mwega nĩũgeekwo Isiraeli, thĩĩnĩ wa nyũmba yaku gũtirĩ hĩndĩ gũgaakorwo mũndũ mũkũrũ. **33** O mũndũ waku ũria itakeheria kigongona-inĩ gĩakwa-rĩ, agaatiagio no geetha agũtue mũtumumu na maithori, na aigũthagie ngoro yaku kĩa, nacio njiaro ciaku ciothe irĩkuuaga o rĩrĩa ciatuika andũ agima. **34** “Naguo ũndũ ũria ũkũhaana kũrĩ ariũ aku eerĩ, Hofini na Finehasi, ũgaatuika kimenyithia kũrĩ wee na ariũ aku, o eerĩ magaakua mũthenya ũmwe. **35** Na nĩ nĩngethuurĩra mũthĩnjĩri-Ngai mwĩhokeku, ũria ũgeekaga kũringana na ũndũ ũria ũrĩ ngoro-inĩ na meciiria-inĩ makwa. Nĩngahaanda nyũmba yake itũũre irũmĩte, nake niagatungataga mbere ya ũria wakwa mũitĩrĩrie maguta hĩndĩ ciothe. **36** Nĩngĩ mũndũ wothe ũria ũgaatigara wa nyũmba yaku, niagooka amũnamĩrĩre nĩ ũndũ wa gĩcunji kĩa betha na kenũ komũ ka mũgate, amũthaithe amwĩre atĩrĩ, “Ta he wĩra ũmwe wa ũthĩnjĩri-Ngai nĩguo nyonage gĩa kũria.””

3 Nake mwana ũcio ti Samũeli aatungataga mbere ya Jehova arĩ harĩ Eli. Matukũ-inĩ macio kiugo kĩa Jehova gĩtiaiguagwo kaingĩ, na gũtionekaga cioneki kaingĩ. **2** Ŭtukũ ũmwe Eli, ũria maitho make maambĩrĩrie kwaga hinya akaaga kuona wega, aakomete o harĩa aamenyerete. **3** Tawa wa Ngai ndwahorete, nake Samũeli aakomete kũu thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, harĩa ithandũkũ rĩa Ngai rĩari. **4** Hĩndĩ iyo Jehova agĩta Samũeli. Samũeli agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha.” **5** Nake agĩteng’era kũrĩ Eli, akiuga atĩrĩ, “Nĩ wanjĩta; nĩ ũyũ ũyũ haha.” No Eli akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndĩitanĩte; cooka ũgakome.” Nĩ ũndũ ũcio Samũeli agĩthĩ agĩkoma. **6** Jehova agĩtana rĩngĩ, “Samũeli!” Nake Samũeli agĩũkĩra, agĩthĩ kũrĩ Eli, akiuga atĩrĩ, “Nĩ wanjĩta; nĩ ũyũ haha.” Eli akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, nĩ ndĩitanĩte; cooka ũgakome.” **7** Hĩndĩ iyo Samũeli ndaakoretwo amenyete Jehova, kana akaguũrĩrio kiugo kĩa Jehova. **8** Jehova nĩetire Samũeli riita rĩa gatātũ, nake Samũeli agĩũkĩra agĩthĩ kũrĩ Eli, akiuga atĩrĩ, “Nĩ wanjĩta; nĩ ũyũ haha.” Nake Eli akĩmenya atĩ nĩ Jehova wetaga mwana ũcio. **9** Nĩ ũndũ ũcio Eli akĩra Samũeli atĩrĩ, “Thĩ ũgakome, na wona aagwĩta uuge atĩrĩ, ‘Jehova, aria, nĩ ũndũ ndungata yaku nĩthĩkĩrĩrie.’” Nĩ ũndũ ũcio Samũeli agĩthĩ, na agĩkoma harĩa aakomaga. **10** Nake Jehova agĩũka akĩrũgama hau, agĩtana o ta mahinda macio mangĩ atĩrĩ, “Samũeli! Samũeli!” Nake Samũeli akiuga atĩrĩ, “Aria, nĩ ũndũ ndungata yaku nĩthĩkĩrĩrie.” **11** Nake Jehova akĩra Samũeli atĩrĩ, “Rora, nĩ ndĩ kahũ gĩwika ũndũ thĩĩnĩ wa Isiraeli ũria ũgaatũma matũ ma mũndũ o wothe ũria ũkaũũgwa mararake. **12** Hĩndĩ iyo maũndũ marĩa mothe ndoigire ma gũũkĩrĩra Eli na nyũmba yake nĩngamahingia kuuma kiambĩrĩria nginya mũthia. **13** Nĩgũkorwo nĩndamwĩrĩre nĩngatũra nyũmba yake ciira nginya tene nĩ ũndũ wa mehia marĩa we oĩ ũhoro wamo; ariũ ake nĩmetuire andũ a kũmeneka, nake akĩremwo nĩ kũmakaania. **14** Nĩ ũndũ ũcio nĩndehĩtĩre igũrũ rĩa nyũmba ya Eli ngiuga atĩrĩ, ‘Waganu wa nyũmba ya Eli ndũrĩ hĩndĩ ũkaahoroherio na igongona kana iruta.’” **15** Samũeli agĩkoma o nginya rũciĩnĩ, na okĩra akĩhingĩra mirango ya nyũmba ya Jehova. Nĩetigagĩra kwĩra Eli ũhoro wa kĩoneki kũu, **16** no Eli akĩmwĩta, akiuga atĩrĩ, “Samũeli, mũrũ wakwa.” Nake Samũeli agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha.” **17** Eli akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ ũcio Jehova arakwĩrĩre? Ndũkae kũũhitha ũndũ ũcio. Ngai arogwĩka ũndũ mũũru makĩria, ũngĩhitha ũndũ o na ũmwe ũria arakwĩrĩre.” **18** Nĩ ũndũ ũcio Samũeli akĩmwĩra maũndũ mothe, na ndaamũhithĩre ũndũ o na ũmwe. Eli agĩcoka akiuga atĩrĩ, “Ŭcio nĩ Jehova; nĩeke ũndũ ũria ekuona wagĩrĩrie maitho-inĩ make.” **19** Jehova nĩakoragwo hamwe na Samũeli o ũria aakũraga, na ndaarekĩre kiugo o na kĩmwe gĩake kũĩrĩre thĩ. **20** Nakuo Isiraeli guothe kuuma Dani nginya Birishiba magĩkũũrana atĩ Samũeli aarĩ mũthũure atuĩke mũnabii wa Jehova. **21** Nake Jehova agĩthĩ na mbere kuonekana kũu Shilo, na kũu nĩkwo eguũrĩrie kũrĩ Samũeli na ũndũ wa kiugo gĩake.

4 Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli nĩmoimagarĩre makarũe na Afilisti. Andũ a Isiraeli makĩamba hema ciao kũu Ebeni-Ezeri, nao Afilisti makĩamba ciao kũu Afeku. **2**

Afilisti magitūma ita rīao rīgacemanie na Isiraeli, na o ūrīa mbaara yathiiaga na mbere-rī, noguo Isiraeli maahootagwo nī Afilisti, arīa mooragire andū ta 4,000 kūu maarūagira. **3** Rīrīa mbūtū ciacookire kambī-inī-rī, athuuri a Isiraeli makīūria atīrī, “Jehova atūma tūhootwo nī Afilisti ūmūthī nīkī? Nī tūgīreie ithandūkū rīa kīrikanīro kīa Jehova kuuma Shilo, nīgeetha tūthī nārīo rītūhonokie kuuma moko-inī ma thū ciitū.” **4** Nī ūndū ūcio andū acio magitūma andū kūu Shilo, nao makīrehe ithandūkū rīa kīrikanīro kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūrīa ūikarīre gītī kīa ūnene gatagatī ka makerubi. Nao arīū eerī a Eli, Hofini na Finehasi, maarī hamwe na ithandūkū rīu rīa kīrikanīro kīa Ngai. **5** Rīrīa ithandūkū rīa kīrikanīro kīa Jehova rīakinyire kambī-inī-rī, andū a Isiraeli othe makiugīrīria na mūgambo mūnene o nginya thī ikīnaina. **6** Na rīrīa Afilisti maaigūire mbugīrīrio iyo makīūrania atīrī, “Mbugīrīrio iyo irī kambī-inī ya Ahibirania nī ya kīi?” Hīndī rīrīa maamenyire atī nī ithandūkū rīa Jehova rīakinyite kambī-inī-rī, **7** Afilisti magītīgīra makiuga atīrī, “Ngai nīyūkite kambī-inī, ithuī tūrī thīina-inī! Gūtīrī kuoneka ūndū ta ūyū mbere īno. **8** Wūi-īiya-witū-ī! Nūū ūgūtūhonokia moko-inī ma ngai ici irī hinya ūū? Ici nīcio ngai irīa ciahūūire andū a Mīsiri na mīthiro ya mīthemba yothe werū-inī. **9** Mwīyūmīrīrie, Afilisti aya! Tuīkai arūme ki, kana mūtuo ngombo cia Ahibirania, ta ūrīa matūire marī ngombo cianyu. Tuīkai arūme ki, na mūrūe!” **10** Nī ūndū ūcio Afilisti makīrūa nao, na andū a Isiraeli makīhootwo, nake o mūdū akīūrīa hema-inī yake. Nayo njūragano yarī nene mūno; thigari cia Isiraeli ngiri mīrongo itatū iria ciathiiaga na magūrū ikīūragwo. **11** Nārīo ithandūkū rīa Ngai rīgītahwo, nao arīū eerī a Eli, Hofini na Finehasi, magīkua. **12** Mūthenya o rō ūcio Mūbenjamini ūmwe akīhanyūka oimīte mbaara-inī, agīthī nginya Shilo, nguo cīake irī ndembūkangu na aarī na tīrī mūtwe. **13** Na rīrīa aakinyire-rī, agīkora Eli aikarīre gītī gīake mūkīra-inī wa njīra, acūthīrīrie, tondū ngoro yake yarī na guoya nī ūndū wa ithandūkū rīa Ngai. Hīndī rīrīa mūdū ūcio aatoonyire itūūra-inī, na akīheana ūhorō ūrīa gwekīke-rī, itūūra rīothe rīgīkayūrūrūka. **14** Rīrīa Eli aigūire mūkayūrūrūko ūcio akīūrīa atīrī, “Gītūmi kīa inegene rīu nī kīi?” Nake mūdū ūcio agīthī narua harī Eli, **15** ūrīa warī na ūkūrū wa mīaka mīrongo kenda na īnana, ūrīa maitho make moorīte, akaagaga kuona. **16** Akīrīra Eli atīrī, “No hīndī ndooka nyumīte mbaara-inī; ndoora kuuma kuo o ūmūthī.” Eli akīmūūria atīrī, “Nī atīa gwīkīkire mūrū wakwa?” **17** Mūdū ūcio warehire ūhorō agīcōokia atīrī, “Andū a Isiraeli nīmoorīre Afilisti, nayo mbūtū ya atī nīyūrāgītwo mūno. O na arīū aku eerī, Hofini na Finehasi, nī akuū, narīo ithandūkū rīa Ngai nīitahe.” **18** Rīrīa aagwetire ithandūkū rīa Ngai, Eli akīgūa na ngara oimīte gītī-inī gīake hau mwena-inī wa kīhingo. Ngīngo yake ikīunīka, agīkua, nī ūndū aarī mūdū mūkūrū na akarītūha. Aatongoretie Isiraeli mīaka mīrongo īna. **19** Mūtūma wa mūrūi wake Finehasi aarī na nda na aatīgītīe hanini aciare. Na rīrīa aagūire ūhorō ūcio wa atī ithandūkū rīa Ngai nīrītahitwo, na atī icīciarawe hamwe na mūthuuriwe nīmakuīte-rī, akīnyīitwo nī ruo rwa kūrūmwō na agīciara, no

agītōorio nī ruo rwa gūciara. **20** Na rīrīa aakuaga, atumia arīa maamūteithagīrīria makīmwrīa atīrī, “Tiga gūkua ngoro; nīwīciara kahīi.” No ndaacookīrie ūndū o na kana kūrūmbūiya ūhorō o na ūrīkū. **21** Nake agītua kahīi kau Ikabodu, akiuga atīrī, “Rīiri nīweherete Isiraeli,” nī ūndū wa ithandūkū rīa Ngai gūtahwo, na gūkua gwa icīciarawe na mūthuuriwe. **22** Akiuga atīrī, “Rīiri nīweherete ūkoima Isiraeli, nī ūndū ithandūkū rīa Ngai nīrītahitwo.”

5 Na rīrī, Afilisti maarīkia gūtaha ithandūkū rīa Ngai, makīrīruta kūu Ebeni-Ezeri, makīrītware Ashidodi. **2** Magīcōoka magītware ithandūkū rīu thīnī wa hekarū ya ngai yao irīa yetagwo Dagoni, na makīrīga rīrganitie na Dagoni. **3** Rīrīa andū a Ashidodi mookīrīre rūciinī tene mūthenya ūyū ūngī-rī, magīkora Dagoni īgūtīe īgakoma na nda hau mbere ya ithandūkū rīa Jehova! Makīoya Dagoni makīmīcōokia handū hayo. **4** No mookīra rūciinī rūrū rūngī-rī, magīkora Dagoni īgūtīe īgakoma na nda hau mbere ya ithandūkū rīa Jehova! Mūtwe na moko mayo meerī nīcioinīkīte, ikagūa hau hīngīro-inī ya mūrango wa nyūmba; no mwīrī wayo watigarīte. **5** Nīkīo nginya ūmūthī gūtīrī athīnjīri-ngai a Dagoni kana andū angī matōonyaga hekarū ya Dagoni kūu Ashidodi magereire hīngīro-inī iyo ya mūrango. **6** Nakuo guoko kwa Jehova gūkūmīra andū a Ashidodi na kūdū kūrīa kwariganitie nakuo; akīmārehere mwanangīko na akīmāhūra na mīrīmū ya mahūha. **7** Na rīrīa andū a Ashidodi moonire ūrīa gwekīka, makiuga atīrī, “Ithandūkū rīa ngai ya Isiraeli rītīgūikara na ithuī gūkū gwitū, nīgūkorwo guoko gwake nīgūtūūmīre mūno hamwe na ngai iitū Dagoni.” **8** Nī ūndū wa ūguo magīcōokanīrīria aathanī othe a Afilisti, makīmōoria atīrī, “Tūgwīka atīa na ithandūkū rīrī rīa ngai ya Isiraeli?” Nao magīcōokia atīrī, “Rekei ithandūkū rīrī rīa ngai ya Isiraeli rīthaamīrio Gathu.” Nī ūndū ūcio magīthaamia ithandūkū rīu rīa Ngai wa Isiraeli. **9** No rīrī, maarīkia kūrīthaamīria kuo, guoko kwa Jehova gūgūkīrīra itūūra rīu inene, gūkīgīa kīmakō kīnene. Akīhūūra andū a itūūra rīu inene, arīa ethī na arīa akūrū, akīmārehere mīrīmū ya mahūha. **10** Nī ūndū ūcio magītware ithandūkū rīu rīa Ngai Ekironi. Na rīrīa ithandūkū rīu rīatoonyaga Ekironi-rī, andū a Ekironi makīanīrīa na mūgambo makiuga atīrī, “Nīmāarehe ithandūkū rīa ngai ya Isiraeli gūkū gwitū nīguo matūūrage ithuī hamwe na andū aitū.” **11** Nī ūndū wa ūguo magīcōokanīrīria aathanī othe a Afilisti makīmēera atīrī, “Cookīai ithandūkū rīrī rīa ngai ya Isiraeli rīehere gūkū; nīrīcōokō kūrīa rīumīte kana rītūūrage hamwe na andū aitū.” Nīgūkorwo gūkū nīkīaiyūrītīe itūūra rīu inene kīmakō; guoko kwa Ngai nī kwārīūmīre mūno. **12** Nao arīa mataakuire makīhūūrwo na mīrīmū ya mahūha, nakō kīrīro gīa itūūra rīu inene gīgīkīnya o īgūrū kwa Ngai.

6 Na rīrī, ithandūkū rīa Jehova rīarīkia gūkara būrūri wa Afilisti mīeri mūgwanja-rī, **2** Afilisti magītā athīnjīri-ngai na aragūrī, makīmōoria atīrī, “Tūgwīka atīa na ithandūkū rīrī rīa Jehova? Twīrei ūrīa tūngīrīcōokia kūrīa rīoimīte.” **3** Nao magīcōokia atīrī, “Mūngīkorwo nī mūgūcōokia ithandūkū rīa ngai ya

Isiraeli, mütikaricookie riri itheri, no nginya mütümte na kindu gĩa kūruto iruta rĩa mahitia. Hindi iyo nīmūkahona, na mumenye kiria gītūmite guoko gwake kwage kweherio igūru rianyu.” **4** Afilisti makūria atiri, “Ni iruta ririkū rĩa mahitia tūngimūtira?” Nao magicookia atiri, “Tūmihiano tūtano twa thahabu tūhaana mahūha, na tūtano twa thahabu tūhaana tūbĩa o ta ūria aathani a Afilisti maigana, ni ūndũ inyu na aathani anyu mūhūirito na mūthiro mūthemba o ūmwe. **5** Thondekai tūmihiano twa mahūha na twa tūbĩa iria irathūkia būruri, na mūtīe ngai ya Isiraeli. No gūkorwo nīakeheria guoko gwake kuume igūru rianyu, o na igūru rĩa ngai cianyu, o na būruri wanyu. **6** Ni kī gītūmite mūmie ngoro cianyu ta ūria andũ a Misiri na Firauni meekire? Riria aamahinyiriire-rĩ, githi matiarekereire andũ a Isiraeli nīguo mathii? **7** “Na riri, haarirai ngaari njeri, na ng’ombe igiri njaiiri itari ciohwo icooki. Muoherere ng’ombe icio ngaari-ini iyo, no mweherie njaũ ciacio mūchihingire kiugũ. **8** Oyai ithandūkũ rĩa Jehova mūrigĩre igūru rĩa ngaari, na mūge gathandūkũ mwena-ini wario na mūgekire indo icio cia thahabu icio mūramicookeria iri cia iruta rĩa mahitia. Rekei rithi, **9** no mūikare mūrirorete. Rīngiambata rikinye būruri wario, rierekeire Bethi-Shemeshu-rĩ, nīgugatuika ati ni Jehova ūtūrehereire mūtino ūyũ mūnene ūũ. No kūngikorwo ti ūguo, nītūkamenya ati ti guoko gwake gwatūhūire, no ni ūndũ watūkorire o ūguo.” **10** Ni ūndũ ūcio magiika ūguo. Makioya ng’ombe icio igiri magicioherera ngaari-ini, na makihingira njaũ ciacio kiugũ. **11** Makigirira ithandūkũ rĩa Jehova igūru rĩa ngaari, na hamwe nario makigirira gathandūkũ karia kaari na tūbĩa tūu twa thahabu na tūmihiano tūu twahaanaga mahūha. **12** Ningi ng’ombe icio ikiambata irūngiriire irorete Bethi-Shemeshu, igithi na njira yothie ikianagia; itakerũre na mwena wa ūrio kana wa ūmotho. Nao aathani a Afilisti magicirūmirira o nginya mūhaka-ini wa Bethi-Shemeshu. **13** Hindi iyo andũ a Bethi-Shemeshu ni kūgetha maagethaga ngano yao kianda-ini, na riria maatiire maitho makiona ithandūkũ rĩa Ngai, magikena nikūriona. **14** Nayo ngaari igikinya mūgūnda-ini wa Joshua wa kūu Bethi-Shemeshu, nayo ikirūgama hakuhi na ihiga inene. Andũ acio magiatūranga mīti ya ngaari iyo, na makirutira Jehova ng’ombe icio igongona rĩa njino. **15** Nao Alawii makiruta ithandūkũ rĩa Jehova hamwe na gathandūkũ ka mihiano iyo ya thahabu, makimigirira igūru rĩa ihiga riu inene. Mūthenya ūcio andũ a Bethi-Shemeshu makiruta ng’ombe icio iri igongona rĩa njino harĩ Jehova. **16** Aathani acio atano a Afilisti makionera maundũ macio motho, na magicooka Ekironi mūthenya o ro ūcio. **17** Ino niyo mihiano ya mahūha ma thahabu irĩa Afilisti maatūmire iri igongona rĩa mahitia rĩa kūrutirwo Jehova: Mūhiano o ūmwe warutagwo ni ūndũ wa o itūūra: Ashidodi, na Gaza, na Ashikeloni, na Gathu, na Ekironi. **18** Naguo mūigana wa mbia cia thahabu waiganaga o ta matūūra ma Afilisti ma aathani acio atano, matūūra macio maairigirwo na thingo cia hinya hamwe na tūtūūra twa būruri wao. Nario ihiga riu inene harĩa maigiriire ithandūkũ rĩa Jehova, ni mūra nginya ūmūthi riri kūu mūgūnda-ini

ūcio wa Joshua wa kūu Bethi-Shemeshu. **19** No Ngai akūraga andũ amwe a kūu Bethi-Shemeshu, akūraga andũ mīrongo mūgwanja ni ūndũ nīmarorire ithandūkũ rĩa Jehova thūini. Andũ makirira ni ūndũ wa ihūūra riu inene Jehova aamahūūrite nario, **20** nao andũ a Bethi-Shemeshu makūria atiri, “Nūũ ūngikirūgama mbere ya Jehova, Ngai ūyũ mūtheru? Ithandūkũ rikwambatio kūrũ riuoima haha?” **21** Ningi magitūmana kūrũ andũ a Kiriathu-Jearimu, makimeera atiri, “Afilisti nīmacookia ithandūkũ rĩa Jehova. Ikūrūkai mūrigĩre mūriambatie kwanyu.”

7 Ni ūndũ ūcio andũ a Kiriathu-Jearimu magithi, makigira ithandūkũ rĩa Jehova, makiriambatia. Makiritwara mūci wa Abinadabu kirima-igūru, na makiamūra mūri Eleazaru akaragie ithandūkũ rĩa Jehova. **2** Ithandūkũ rĩa kirikanio nīriakarie Kiriathu-Jearimu ihinda iraya, ihinda rĩa miaka mīrongo iri iri yothie, nao andũ othe a Isiraeli magicakaya na makirongoria Jehova. **3** Nake Samūeli akira nyumba yothie ya Isiraeli atiri, “Mūngikorwo nīmūgucokerera Jehova na ngoro cianyu ciothe-rĩ, tiganai na ngai ng’eni na Maashitarothu, na mwineane kūrũ Jehova, na mūmūtungatire o we wiki, nake nīkamūkūūra amūrute guoko-ini kwa Afilisti.” **4** Ni ūndũ ūcio andũ a Isiraeli magitigana na Mabaali na Maashitarothu, magitungatira Jehova o we wiki. **5** Ningi Samūeli akiuga atiri, “Cookanirirai Isiraeli othe kūu Mizipa, na nī nīngamūthaithanirira harĩ Jehova.” **6** Na riria maagomanite kūu Mizipa, magitaha maai makimaita mbere ya Jehova. Mūthenya ūcio makihinga kūrũ irio, na makiumbūra mehia mao makigira kūu atiri, “Ni twiūhirie Jehova.” Nake Samūeli niwe warĩ mūtongoria wa Isiraeli kūu Mizipa. **7** Riria Afilisti maaiguire ati Isiraeli maagomanite kūu Mizipa, aathani a Afilisti makiambata magithi makamatharikire. Na riria andũ a Isiraeli maaiguire ūhoru ūcio, makinyiitwo ni guoya ni ūndũ wa Afilisti. **8** Makira Samūeli atiri, “Nūgaatige gūkaĩra Jehova Ngai witũ ni ūndũ witũ, nigeetha atūhonokie kuuma guoko-ini kwa Afilisti.” **9** Nake Samūeli akioya kagondũ koongaga na agikarutira Jehova igongona rĩa njino kari kagima o ro ūguo. Agikaĩra Jehova ni ūndũ wa Isiraeli, nake Jehova akimucokeria ūhoru. **10** Na hindi irĩa Samūeli aarutaga igongona rĩa njino-rĩ, Afilisti magikuhirira nīguo marũe na Isiraeli. No mūthenya ūcio Jehova akiruruma na marurumĩ manene mūno ma gūukirira Afilisti, na agitūma mamake mūno o nginya magitoorio mūno mbere ya andũ a Isiraeli. **11** Nao andũ a Isiraeli makiuma kūu Mizipa naihenya, magiteng’eria Afilisti makimooragaga kūu njira-ini, makimakinya mūhuro wa Bethi-Kari. **12** Ningi Samūeli akioya ihiga na akirhaanda gatagati ka Mizipa na Shen. Akirĩa Ebeni-Ezeri, akiuga atiri, “Nginyagia hau ni Jehova ūtūteithiite.” **13** Ni ūndũ ūcio Afilisti magitoorio mūno na matiacookire gūtharikira būruri wa andũ a Isiraeli rīngi. Ihinda riothe riria Samūeli aatūirire muoyo, guoko kwa Jehova gwatūirire gūukiriire Afilisti. **14** Namo matūūra marĩa Afilisti maatahite kūrũ Isiraeli kuuma Ekironi nginya Gathu magicokerera Isiraeli, nao andũ a Isiraeli magikūūra

būrūri ūria wariganitie na matūūra macio nague kuuma kūrī watho wa Afilisti. Na gūkīgīa thayū gatagati ka Israeli na Aamori. **15** Samūeli agīthīi na mbere gūtīrīrīra Israeli matukū mothe ma muoyo wake. **16** Mwaka o mwaka nīathiūrūrūkaga kuuma Betheli nginya Giligali na Mizipa, agatuihanagia andū a Israeli ciira kūdū guothe. **17** No nīacookaga Rama hīndī ciothe, kūrīa mūciū wake warī, o na kūu agatuihanagia ciira kūrī andū a Israeli ari kūu. Nake agīkīra Jehova kīgongona kūu.

8 Rīria Samūeli aakūrīre, nīathuurire ariū ake matuīke atiirīrīrī būrūri wa Israeli. **2** Mūrū wake wa irigithathi eetagwo Joeli, nake wa keerī eetagwo Abija, nao maatungataga kūu Birishiba. **3** No rīrī, ariū ake matiathiire na mīthiire ta yake. Nīmagarūrūkire makīrīrīria ūtonga ūtarī wa ma, na makaamūkagira mahaki, na makooomagia kīhooto. **4** Nī ūndū ūcio athuuri othe a Israeli makīūngana, magīthīi kūrī Samūeli o kūu Rama. **5** Makīmwīra atīrī, “Wee ūrī mūkūrū, nao ariū aku matirathiī na mīthiire ta yaku; rīu thuura mūthamaki atūtongoragie o ta ndūrīrī iria ingī ciothe.” **6** No rīria maamwīre atīrī, “Tūhe mūthamaki atūtongoragie.” Ūndū ūcio ndwakenirie Samūeli; nī ūndū ūcio akīhooya Jehova. **7** Nake Jehova akīmwīra atīrī, “Thikīrīria ūria wothe andū aya marakwīra; tiwe mararega, no nī nī mararega ndūike mūthamaki wao. **8** O ta ūria matūire mekaga ūguo kuuma mūthenya ūria ndamambatarie ngīmaruta būrūri wa Misiri nginya ūmūthī, makandiganīria magatungatīra ngai ingī, ūguo noguo maragwika. **9** Na rīrī, kimathikīrīrie; no ūmataare, ūtītīrīthie na ūreke mamenye ūria mūthamaki ūcio ūkaamathamakagira ageekaga.” **10** Nake Samūeli akīra andū acio maamwītāgia mūthamaki ūhoro wothe wa Jehova. **11** Akīmeera atīrī, “Ūū nīguo mūthamaki ūria ūkaamūthamakagira ageekaga: Nīakoya ariū anyu amatue a gūtungataga na ngaari ciake cia ita, na mbarathi, na mahanyūkage mbere ya ngaari ciake cia ita. **12** Amwe ao nīakamatua aathani a thigari ngiri, na aathani a thigari mīrongo itano, na ariā angī marīmage mīgūnda yake na makamūgethera, o na angī mathondekage indo cia mbaara na cia ngaari ciake cia ita. **13** Nīakoya airītu anyu amatue athondeki a indo iria inungaga wega, na arugi na athondeki a mīgate. **14** Nīakoyaga mīgūnda yanyu, na mīgūnda ya mīthabībū, na ya mītamaiyū iria mīega mūno amīhe ndungata ciake. **15** Nīakoyaga gīcunjī gīa ikūmi kīa ngano yanyu na gīa thabībū cianyu akīhe anene ake na ndungata ciake. **16** Ndungata cianyu cia arūme na cia andū-a-nja, na ng’ombe cianyu iria njega na ndigiri nīagaciyoa itūike cia kūmūrūtāgira wīra. **17** Nīakoyaga gīcunjī gīa ikūmi kīa mahiū manyu, o na inyu ene nī mūgaatuika ngombo ciake. **18** Mūthenya ūcio wakinya-rī, nīmūgakaya nī ūndū wa mūthamaki ūcio mwīthuiriire, nake Jehova ndarī ūndū akaamūcookeria mūthenya ūcio.” **19** No andū acio makīrega gūthikīrīria Samūeli makiuga atīrī, “Aca! Ithuī tūkwenā mūthamaki wa gūtūthamakagīra. **20** Nīngī tūtūike ta ndūrīrī iria ingī ciothe, tūrī na mūthamaki wa gūtūtongoragīa na wa gūthiīaga mbere iitī na wa kūrūaga mbaara ciitū.”

21 Rīria Samūeli aiguire ūhoro ūria wothe andū acio moigire-rī, akīūcookeria mbere ya Jehova. **22** Jehova akīmūcookeria atīrī, “Maigue, ūmahe mūthamaki.” Nake Samūeli akīra andū a Israeli atīrī, “O mūdū nīacooke itūūra-inī rīake.”

9 Na rīrī, nī kwarī Mūbenjamini ūmwe, mūdū warī igweta wetagwo Kishu mūrū wa Abieli, mūrū wa Zeroru, mūrū wa Bekorathu, mūrū wa Afia wa Benjamini. **2** Mūdū ūcio aarī na mūrū wetagwo Saūlū, mwanake kīrorerwa na gūtīrī ūngī mangīaigananirio nake harī andū a Israeli, nake aarī mūrūhu gūkīra andū ariā angī othe, kuuma ciande ciake gūthīi na igūrū aakīrite andū ariā angī othe. **3** Na rīrī, ndigiri cia Kishu, ithe wa Saūlū, ikīūra, nake Kishu akīra mūrū Saūlū atīrī, “Oya ndungata īmwe mūthīi nayo mūgacarie ndigiri.” **4** Nī ūndū ūcio akīhītūkīra būrūri ūria ūrī irīma wa Efiraimu na būrūri wa Shalisha, no matiacionire. Magīthīi o na mbere magīkinya rūgongo rwa Shaalimu no ndigiri icio itiarī kūu. Agīcooka akīgera rūgongo rwa Benjamini, no matiacionire. **5** Rīria maakinyire rūgongo rwa Zufu, Saūlū akīra ndungata irīa aarī nayo atīrī, “Ūka, reke tūhūdūke; baba ahota gūtiga gwīcīria ūhoro wa ndigiri ambīrīrie gūtūmakīra.” **6** No ndungata īgīcooka atīrī, “Atīrīrī, itūūra-inī rīrī nī kūrī mūdū wa Ngai; na nī mūtīe mūno, na ūria wothe oigaga nīūhīngaga. Nītūthīi kuo o rīu. Hihi no atwīrīre kūrīa tūngīcīona.” **7** Saūlū akīra ndungata yake atīrī, “Tūngīthīi-rī, nī kīi tūngīhe mūdū ūcio? Irio nī thiru makūnia-inī maitū. Tūtīrī na kīheo gīa gūtwarīra mūdū wa Ngai. Nī kīi tūrī nakīo?” **8** Ndungata iyo ikīmūcookeria o rīngī, ikiuga atīrī, “Atīrīrī, ndī na gīcunjī gīa kana gīa cekerī ya betha. Nīngūmihe mūdū wa Ngai nīgeetha atwīrīre kūrīa tūngīcīona.” **9** (Tene thīnī wa Israeli, mūdū angīathiire kūhooya kīrīra kuuma kūrī Ngai, oigaga atīrī, “Ūka, tūthīi kūrī muoni-maūdū,” nī ūndū ūria wītāgwo mūnabī matukū maya hīndī iyo eetagwo muoni-maūdū.) **10** Saūlū akīra ndungata yake atīrī, “Nī wega, nī tūgīthīi.” Nī ūndū ūcio magīthīi merekeire itūūra rīria mūdū ūcio wa Ngai aarī. **11** Na rīria maambataga kīrīma marorete itūūra-inī, magīcemanīa na airītu amwe magīthīi gūtaha maaī, makīmooria atīrī, “Mūdū ūria muoni-maūdū arī gūkū?” **12** Nao magīcooka atīrī, “Ekuo, arī hau mbere yanyu. Hiūhai, ooka itūūra-inī riitū o ūmūthī, nī ūndū andū marī na igongona rīkūrūtīrwo handū harīa hatūūgīru. **13** O mwarīkīa gūtōnya itūūra-rī, nīmūkūmuona atanambata handū hau hatūūgīru kūrīa. Andū matingīambīrīria kūrīa nginya arīkinya, tondū no nginya arathime igongona; thuutha-inī ariā metītwo marīe. Rīu ambataī; ihinda rīrī nīrīo mūngīmuona.” **14** Nao makīambata itūūra-inī, na rīria maatoonyaga kuorī, makīona Samūeli agītuka na kūrī o akīambata athīi handū harīa hatūūgīru. **15** Na mūthenya ūmwe mbere ya Saūlū gūka-rī, Jehova niagūrīrīre Samūeli ūndū ūyū akamwīra atīrī, **16** “Rūciū ihinda ta rīrī nīngagūtūmīra mūdū kuuma būrūri wa Benjamini. Mūtīrīrie maguta atuīke mūtongoria wa andū akwa a Israeli; nīagakūūra andū akwa kuuma guoko-inī kwa Afilisti. Nīndorete andū akwa, nī ūndū kīrīro kīao nīkīngīnyīre.” **17** Hīndī irīa Samūeli onire Saūlū, Jehova akīmwīra atīrī,

“Üyü niwe mündü üria ndirakwirire ühoro wake; niwe ügaatha andü akwa.” **18** Saulü agikuhiriria Samüeli hau itoonero-ini ría itüura, akimüuria atiri, “Ndagüthaitha no ünjirire haria nyumba ya muoni-maündü iri?” **19** Nake Samüeli agicookia atiri, “Nii ni ni muoni-maündü. Ambata, üthii mbere yakwa nginya handü haria hatüügüru, nigükorwo ümüthi niükürüanira na nii, na rüciini ningakürekereria üthii, na ngwire maündü mothe maria me ngoro-ini yaku.” **20** Ha ühoro wa ndigiri iria wateire mithenya itatü mihituku-ri, ndükamake ni ündü wacio; niirikitie kuoneka. Na ni küri ü wendi wothe wa Isiraeli werekeirio, angikorwo ti küri wee na nyumba ya thoguo yothé?” **21** Nake Saulü agicookia atiri, “Githi ndikiri Mübenjamini, kuuma mühiriga üria münini wa Isiraeli? Anga mbari iiti tiyo nini gükira mbari iria ingi cia mühiriga wa Benjamini? Ni kü gigitüma ünjire ündü ta ücio?” **22** Ningi Samüeli akirehe Saulü na ndungata yake, akimatoonyia nyumba iria yariagirwo, na akimaikaria thi handü ha andü aria atüku aria meetitwo; nao othe maarü ta andü mifongo itatü. **23** Samüeli aküria üria warugaga atiri, “Rehe gicunji kia nyama kiria ngünengerire, kiria ngwirire üge handü mwanya.” **24** Nake ücio warugaga aküya kügürü küu na kiria kiarü kügürü-ini, agiküga mbere ya Saulü. Samüeli akimwira atiri, “Giki nikio üraigirwo. Ria, tondü niwe ükügürwo ni ündü wa ihinda rüri, kuuma hindi iria ndoigire atiri, ‘Ninjite ajeni.’” Nake Saulü akirüanira na Samüeli müthenya ücio. **25** Maikürüka kuuma handü hau hatüügüru na maakinya itüura-ini-rü, Samüeli akiraranira na Saulü marü nyumba igürü. **26** Nao makürooka güküria rüciini tene, nake Samüeli agüta Saulü küu nyumba igürü akimwira atiri, “Ükura wihaaririe na ningükürekereria üthii.” Hindi iria Saulü ehaariire, we hamwe na Samüeli makiuma nja. **27** Hindi iria maikürükaga makinye müthia wa itüura-rü, Samüeli aküria Saulü atiri, “Ira ndungata ino ithiiaige mbere iiti, no wee ütithie hanini ngühe ndümiriri ya Ngai.” Nayo ndungata igüka o üguo.

10 Ningi Samüeli aküya kinandü kia maguta, akimaitiriria Saulü mütwé, na akimümumunya, akimwira atiri, “Githi Jehova ndagütüiririe maguta ütuike mütongoria wa igai riake? **2** Ümüthi twatigana, niügücemania na andü eerü hakuhi na mbirira ya Rakeli, küu Zeliza mühaka-ini wa Benjamini. Nimarikwira atiri, ‘Ndigiri iria wathiire gücaria-rü, nicionekeke. Na rü thoguo niatigite gwiciiria ühoro wacio na niamakite ni ündü waku. Aroria atiri, ‘Ngwika atia ni ündü wa müru wakwa?’” **3** “Ningi kuuma küu niügüthii na mbere ükinye müti-ini üria münene wa Taboru. Niügücemania na andü atatu makümbata mathii küu Betheli küri Ngai. Ümwe arikorwo akuüte tüüri tütatü, üria üngi migate itatü, na üria üngi mondo ya ndibei. **4** Nao makügeithie na makühe migate iri, iria üriamükira kuuma küri o. **5** “Thuutha ücio üthii nginya Gibeä ya Ngai, küria küri kambü ya Afilisti ya arangiri. Na wakuhiriria itüura rü-rü, niügücemania na mütongoro wa gikundi kia anabii maikürükite makiuma handü hau hatüügüru marü na inanda cia kinübi, na tühembe, na mütürü, na inanda cia mügeeto ikigambio mbere yao,

na nimegükorwo makiratha mohoro. **6** Roho wa Jehova nimegüka igürü riaku na hinya, na niüküratha mohoro hamwe nao; nawe niükügarüwo ütuike mündü üngi. **7** Marüüri macio maarika kühingio-rü, ika o üria guoko gwaku küngihota gwika, nigükorwo Ngai arü hamwe nawe. **8** “Ikürüka mbere yakwa nginya Giligali. Titherü ningaikürüka njüke küri we ndute magongona ma njino na maruta ma üguuno. No no nginya weterere mithenya mügwanya nginya njüke harü we ngwire üria wagirüwo ni gwika.” **9** Na rüria Saulü aahündükaga matigane na Samüeli-rü, Ngai akigarüra ngoro ya Saulü, namo marüüri macio mothe makhingio müthenya o ro ücio. **10** Rüria maakinyire Gibeä-rü, mütongoro wa anabii ükimütünga; nake Roho wa Ngai agüka igürü riaku na hinya, agüturanira nao, na akiratha mohoro. **11** Rüria andü aria othe maamüü maamunire akiratha mohoro me hamwe na anabii, makürüania atiri, “Ni ündü ürikü üyü wikikite küri müru wa Kishu? Kai Saulü atuikite wa thiritü ya anabii?” **12** Mündü watüüraga küu agicookia atiri, “Nake ithe wao nüü?” Naguo ündü ücio ügütuika ündü üngütuika thimo, gükooragio atiri, “Saulü o nake ni wa gikundi kia anabii?” **13** Thuutha wa Saulü gütiga kürütha mohoro, agithii handü hau hatüügüru. **14** Hindi iyo ithe münini wa Saulü akürüria Saulü na ndungata yake atiri, “Müraari kü?” Nake agicookia atiri, “Gwetha ndigiri, no rüria twaciagire tügüthi küri Samüeli.” **15** Ithe münini wa Saulü akiuga atiri, “Njüria üria Samüeli aakwirire.” **16** Saulü agicookia atiri, “Niatwirire o wega ati ndigiri nicionekeke.” No ndeerie ithe münini üria Samüeli aamwirire ühoro ükonü üthamaki. **17** Samüeli agitümanira andü a Isiraeli mongane harü Jehova küu Mizipa, **18** akimeera atiri, “Üü niguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: ‘Nii ni ni ndaarutire Isiraeli, ngimambatia kuuma büürü wa Misiri, na ni ni ndaamüküirire kuuma watho-ini wa Misiri, na mothamaki-ini mothe maria maamühinyagiriria.’” **19** No rüri, nimüregete Ngai wanyu, üria ümühonokagia kuuma küri minyamaro na mathüna manyu mothe, na mükoiga atiri, ‘Aca, tühe müthamaki atüthamakagire.’ Ni ündü ücio rü mwineanei mbere ya Jehova ta üria mühiriga yanyu na mbari cianyu itariü.” **20** Rüria Samüeli aarehire mühiriga yothé ya Isiraeli hakuhi-rü, mühiriga wa Benjamini niguo wathuurüwo. **21** Ningi akirehithia mühiriga wa Benjamini hau mbere, mbari o mbari, na mbari ya Matiri niyo yathuurüwo. Müthia-ini Saulü müru wa Kishu agithuurwo. No maamwetha matiigana kümuona. **22** Ni ündü ücio magitüria ühoro makiria harü Jehova, “Mündü ücio niökite gükü?” Nake Jehova akiuga atiri, “Ii, ehithite haria indo ciigitwo.” **23** Nao magiteng’era, makimügüira, na aarügama gatagati ka andü-rü, niwe warü müraihi gükira andü aria angü othe. **24** Samüeli aküria andü othe atiri, “Nimuona mündü üria Jehova athurite? Gütiri mündü ühaana take harü andü aya othe.” Nao andü maküanirüria makiuga atiri, “Müthamaki arotüura ihinda iraya!” **25** Samüeli agütaarüria andü mawatho ma üthamaki. Nake akümaandika gikünjo-ini akümaiga mbere ya Jehova. Ningi Samüeli aküria andü mathii, o mündü gwake müci. **26** Saulü o nake agithii gwake müci küu Gibeä, oimagarüti ni andü njamba aria ngoro ciao ciahutüti

nĩ Ngai. **27** No andũ amwe a thogothogo makiuga atĩrĩ, “Mündũ üyũ aahota atĩa gütũhonokia?” Makĩmũnyarara na matiigana kũmũrehera iheo. Nowe Saũlũ agũkĩrĩra kĩa.

11 Na rĩrĩ, Nahashu ũrĩa Mũamoni nĩambatiire agĩthĩ akĩrigiciĩria Jabeshi-Gileadi. Nao andũ othe a Jabeshi makĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩa na kĩrĩko kĩa ũiguano, na ithuĩ nĩ tũrigũtungatagĩra.” **2** Nowe Nahashu ũcio Mũamoni agĩcookia atĩrĩ, “Nĩtũkũgĩa na kĩrĩko kĩa ũiguano na inyuĩ mwetĩkĩra ũndũ üyũ ũmwe: atĩ ngũũre riitho rĩa ũrĩo rĩa o mündũ wotho nĩgeetha nyararithie andũ a Isiraeli othe.” **3** Athuuri acio a Jabeshi makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũhe mĩthenya mũgwanja nĩguo tũtũme andũ Isiraeli guothe, kũngĩaga mündũ wa gütũhonokia-rĩ, nĩtũkwĩneana kũrĩ we.” **4** Rĩrĩa andũ acio matũmitwo maakinyire Gibeaa gwa Saũlũ na makĩheana ũhoru ũcio kũrĩ andũ-rĩ, andũ othe makĩrĩra maanĩrĩre. **5** Na rĩrĩ, Saũlũ nĩgũcooka aacookaga oimĩte mĩgũnda-inĩ, oimĩte ndegwa ciake thuutha, akĩũria atĩrĩ, “Kaĩ andũ aya moonete ũũru ũrĩkũ? Nĩ kĩrĩ kĩratũma marĩre?” Nao magĩcookera ũhoru ũcio makĩmwĩra ũrĩa andũ a Jabeshi moĩgte. **6** Rĩrĩa Saũlũ aigũire ũhoru ũcio, Roho wa Ngai agĩũka igũrũ rĩake na hinya mũno, nake agĩcinwo nĩ marakara. **7** Akĩnyiita ndegwa igĩrĩ, agĩcĩtinangia icunji, na agĩtũma andũ Isiraeli guothe nacio, makĩanagĩrĩra atĩrĩ, “Üũ nĩguo ndegwa cia mündũ o wotho igwigwo ũrĩa ũtekũrũmĩra Saũlũ na Samũeli.” Naguo guoya woimĩte harĩ Jehova ũkĩnyiita andũ acio, nao makĩumagara ta maarĩ o mündũ ũmwe. **8** Hĩndĩ rĩria Saũlũ aamatarire hamwe marĩ kũu Bezeki, andũ a Isiraeli maarĩ andũ ngĩri magana matatũ na andũ a Juda ngĩri mĩrongo itatũ. **9** Nao makĩra andũ acio matũmitwo atĩrĩ, “Iraĩ andũ acio a Jabeshi-Gileadi atĩrĩ, ‘rũciũ ihinda rĩrĩa riũa rĩgaakorwo rĩhiũhĩte, nĩguo mũkaahonokia.’” Rĩrĩa andũ acio matũmitwo mathĩire makĩheana ũhoru ũcio kũrĩ andũ a Jabeshi-rĩ, andũ acio makĩũyũrwo nĩ gĩkeno kĩnene. **10** Nao makĩra andũ a Amoni atĩrĩ, “Rũciũ nĩtũkeneana kũrĩ inyuĩ, na inyuĩ no mĩtũwĩke ũrĩa wotho mũkoona kwagĩrĩre.” **11** Mũthenya üyũ ũngĩ Saũlũ akĩgayania ita rĩake akĩũga andũ ikundi ithatĩ, na hĩndĩ ya ituanĩra rĩa arangĩrĩ rĩa gũgĩkĩa makĩhithũka kambĩ-inĩ ya Amoni makĩmooraga nginya rĩrĩa riũa rĩakoretwo rĩhiũhĩte. Aĩa maatĩgarire makĩharaganio. Nĩ ũndũ ũcio gũtiarĩ andũ ao eerĩ maatĩgĩtwo me hamwe. **12** Andũ acio magĩcooka makĩra Samũeli atĩrĩ, “Nĩ a acio mooragia atĩrĩ, ‘Saũlũ no atũthamakĩre?’ Tũrehere andũ acio tũmoorage.” **13** Nowe Saũlũ akiuga atĩrĩ, “Gũtĩrĩ mündũ o na ũũ ũkũũragwo ũmũthĩ, nĩ ũndũ mũthenya üyũ Jehova nĩahonoketie Isiraeli.” **14** Hĩndĩ iyo Samũeli agĩcooka akĩra andũ acio atĩrĩ, “Ükai, tũthĩ Giligali na tũrĩ kũu tũkĩndĩre ũthamaki.” **15** Nĩ ũndũ ũcio andũ othe magĩthĩ Giligali na magĩkindĩra atĩ Saũlũ nĩwe mũthamaki marĩ mbere ya Jehova. Nao marĩ kũu makĩruta maruta ma ũiguano marĩ mbere ya Jehova, nake Saũlũ na andũ othe a Isiraeli magĩkũngũira na njĩra nene.

12 Na rĩrĩ, Samũeli akĩra andũ a Isiraeli othe atĩrĩ, “Nĩndĩkĩtie gũthĩkĩrĩria ũrĩa wotho mwanjĩrĩre, na nĩndĩmũthũrĩre mũthamaki wa kũmũthamakagĩra.

2 Rĩu mũrĩ na mũthamaki wa kũmũtongoria. Hakwa-rĩ, ndĩ mũkũrũ na ngagĩa na mbuĩ, nao ariũ akwa me hamwe na inyuĩ. Ngoretwo ndĩ mũtongoria wanyu kuuma ndĩ mwĩthĩ nginya ũmũthĩ. **3** Nĩ nĩngũgĩ haha. Rutai ũira wa kũnyuna mũtĩ mũrĩ mbere ya Jehova, na mũrĩ mbere ya mündũ üyũ wake ũitĩrĩrio maguta. Nũũ ndaanatunya ndegwa yake? Nũũ ndaanatunya ndigĩri yake? Nũũ ndaanaheenia? Nũũ ndaanahinyĩrĩria? Nĩ kũrĩ mündũ o na ũũ ndĩ ndaamũkĩra ihaki nĩguo nyune maitho nĩ ũndũ warĩo? Kũngĩkorwo ndaneeka ũmwe wa maya-rĩ, nĩngũmũcookeria.” **4** Nao magĩcookia atĩrĩ, “Ndũrĩ watũheenia kana ũgũtũhinyĩrĩria; ndũrĩ woya kĩndũ kuuma guoko-inĩ kwa mündũ o na ũrĩkũ.” **5** Samũeli akĩmeera atĩrĩ, “Jehova nĩwe mũira ũhoru-inĩ wanyu, o na mündũ üyũ aitĩrĩrie maguta nĩ mũira ũmũthĩ, atĩ gũtĩrĩ ũndũ o na ũmwe mũngĩnjuukĩra.” Nao makiuga atĩrĩ, “Iĩ we nĩ mũira.” **6** Samũeli agĩcooka akĩra andũ atĩrĩ, “Jehova nĩwe waamũrĩre Musa na Harũni, na akĩambatia maithe manyu ma tene kuuma bũrũri wa Misiri. **7** Na rĩrĩ, ta rũgamai haha, tondũ nĩngũmũciirithia na ũira mbere ya Jehova nĩ ũndũ wa maũndũ ma ũthingu marĩa Jehova anamwĩkĩra inyuĩ ene o na maithe manyu. **8** “Rĩrĩa ciana cia Jakubu ciathiire Misiri, nĩmakĩire Jehova amateithie, nake Jehova agĩtũma Musa na Harũni aĩa maarutire maithe manyu ma tene kuuma bũrũri wa Misiri, makĩmathaamĩria kũndũ gũkũ. **9** “No nĩmariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wao; nĩ ũndũ ũcio nĩameendĩrie guoko-inĩ gwa Sisera, mũnene wa mbũtũ cia ita cia Hazoru, na moko-inĩ ma Aflisti, na mũthamaki wa Moabi ũrĩa warũire nao. **10** Nao magĩkĩra Jehova makiuga atĩrĩ, ‘Nĩtwĩhitie; nĩtũtiganĩrie Jehova tũgatungatĩra Mabaali na Maashitarothu. No rĩu gĩtũhonokie kuuma moko-inĩ ma thũ ciitũ, na nĩtũrigũtungatagĩra.’ **11** Jehova agĩcooka agĩtũma Jerubu-Baali, na Baraka, na Jefitha, na Samũeli, na akĩmũhonokia kuuma moko-inĩ ma thũ cianyũ mĩena-inĩ yotho; nĩ ũndũ ũcio mũgĩtũũra mũtarĩ na ũgwati. **12** “No hĩndĩ rĩria muonire atĩ Nahashu mũthamaki wa Amoni nĩookaga kũmũhũũra-rĩ, mũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Aca, tũkwenda mũthamaki wa gũtũthamakagĩra,’ o na gwatũka atĩ Jehova Ngai wanyu nĩwe warĩ mũthamaki wanyu. **13** Rĩu üyũ nĩwe mũthamaki ũrĩa mũthũrĩte, o ũrĩa mwetĩrie; onei, Jehova nĩarũgamĩtie mũthamaki amũthamakagĩre. **14** Mũngũtĩgĩa Jehova, mũmũtungatĩre, na mũmũwathĩkĩre, na mũtĩkaremere maathani make, na angĩkorwo inyuĩ na mũthamaki ũrĩa ũkũmũthamakĩra nĩmũrĩrũmagĩrĩra Jehova Ngai wanyu-rĩ, nĩ wega! **15** No mũngĩaga gwathĩkĩra Jehova, na mũremere maathani make-rĩ, guoko gwake nĩgũkamũũkĩrĩra ta ũrĩa guokĩrĩre maithe manyu. **16** “Na rĩrĩ, rũgamai muone ũndũ üyũ mũnene Jehova akĩrĩrĩ gwika maitho-inĩ manyu! **17** Gĩthĩ rĩu ti hĩndĩ ya magetha ma ngano? Nĩngũkĩra Jehova atũme marurumĩ na mbura. Na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ nĩ ũndũ mũũru mwekire maitho-inĩ ma Jehova rĩrĩa mwetĩrie mũthamaki.” **18** Nĩngĩ Samũeli agĩkĩra Jehova, na mũthenya o ro ũcio Jehova agĩtũma marurumĩ na mbura. Nĩ ũndũ ũcio andũ othe makĩmaka mũno nĩ ũndũ wa Jehova na wa Samũeli. **19** Nao andũ acio othe makĩra Samũeli atĩrĩ, “Hooya Jehova Ngai

waku nĩ undũ wa ndungata ciaku nĩguo tũtigakue, nĩgũkorwo igũrũ rĩa mehia maitũ mothe nĩtuongereire ũũru wa gwĩtia mũthamaki.” **20** Samũeli agĩcookia atĩrĩ, “Tigai gwiĩtigĩra, inyuĩ nĩmwikite ũũru ũyũ wothe; no rĩrĩ, mũtikanahutaire Jehova, no tungatirai Jehova na ngoro cianyu ciothe. **21** Mũtikanagarũrũkire mĩhianano ya kũhooywo ya tũhũ. Ndingĩmũguna, o na ndingĩmũhonokia, nĩ undũ nĩ ya tũhũ. **22** Nĩ undũ wa rĩĩtwa riake inene, Jehova ndagatirika andũ ake, nĩ undũ Jehova nĩakenirio nĩ kũmũtua andũ ake. **23** No hakwa nĩ mwene-rĩ, ndiroaga kwĩhĩria Jehova nĩ undũ wa kwaga kũmũhoera. Na nĩngũmũruta njĩra irĩa njega na njagĩrĩru. **24** No mwĩtigagĩrei Jehova na mũmũtungatagĩre mũri na wĩhokeko ngoro-inĩ cianyu ciothe; cũraniai maundũ manene marĩa amwĩkiire. **25** No mũngĩkorwo nĩmũkũrũmanĩrĩria gwĩkaga ũũru-rĩ, inyuĩ hamwe na mũthamaki wanyu nĩmũkaniinwo biũ.”

13 Na rĩrĩ, Saũlũ aarĩ wa miaka mĩrongo itatũ rĩria aatuikire mũthamaki, na agĩthamakĩra Isiraeli miaka mĩrongo ina na rĩrĩ. **2** Saũlũ niathuurire andũ ngiri ithatũ kuuma Isiraeli; ngiri igĩrĩ magĩkara nake kũu Mikimashi na bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Betheli, nao andũ ngiri maarĩ na Jonathani kũu Gibeaa ya Benjamini. Andũ arĩa angĩ akĩmeera mainũke kwao mĩciĩ. **3** Jonathani agĩtharĩkĩra irangiro rĩa Afilisti kũu Geba, nao Afilisti makĩguua ũhoroo ũcio. Hĩndi iyo Saũlũ akĩhũthia karumbeta bũrũri wothe, akiuga atĩrĩ, “Ahibirania nĩ maiguel!” **4** Nĩ undũ ũcio ũhoroo ũyũ ũkĩguuo Isiraeli guothe, gũkĩrwo atĩrĩ, “Saũlũ niatharĩkiire irangiro rĩa Afilisti, na rĩrĩ, andũ a Isiraeli nĩmatuikite kindũ kinungu harĩ Afilisti.” Nao andũ magĩtũwo nĩguo mongane na Saũlũ kũu Giligali. **5** Nao Afilisti makĩũngana nĩguo marũe na andũ a Isiraeli, marĩ na ngaari cia ita ngiri ithatũ, na atwarithia a ngaari icio ngiri ithatũ, nacio thigari ciao ciarĩ nyingĩ ta mũthanga ũria ũrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. Nao makĩambata magĩthĩ makĩamba hema ciao kũu Mikimashi, mwena wa irathĩro wa Bethi-Aveni. **6** Hĩndi irĩa andũ a Isiraeli moonire atĩ maarĩ handũ hooru mũno, na ita rĩao nĩriahatĩrĩrio mũno, makĩĩthia ngurunga-inĩ na ihinga-inĩ, na gatagati ka ndwara cia mahiga, na thĩĩnĩ wa marima, o na marima-inĩ ma maafĩ. **7** O na Ahibirania amwe nĩmarĩngire mũrĩmo wa Jorodani, magĩkinya bũrũri wa Gadi na Gileadi. Saũlũ we mwene aatĩgĩtũwo Giligali, nacio mbũtũ ciothe cia ita iria ciarĩ hamwe nake nĩciainainaga nĩ guoya. **8** Nake agĩeterera mĩthenya mũgwanja irĩa yatũitwo nĩ Samũeli; no Samũeli ndaigana gũũka Giligali, nao andũ a Saũlũ makĩambĩrĩria kũhurunjũka. **9** Nĩ undũ ũcio Saũlũ akiuga atĩrĩ, “Ndeherai maruta ma igongona rĩa njino na maruta ma ũiguano.” Nake Saũlũ akĩruta igongona rĩa njino. **10** O rĩria aarĩkirie kũruta igongona rĩa, Samũeli agĩkinya, nake Saũlũ agĩthĩ kũmũtũnga amũgeithie. **11** Samũeli akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa weka?” Nake Saũlũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Rĩria nyonire atĩ andũ nĩmarahurunjũka, nawe ndũnooka ihinda rĩria riaturitwo, na atĩ Afilisti nĩmegwĩcookanagĩrĩria kũu Mikimashĩ-rĩ, **12** ndeciiria atĩrĩ, ‘Rĩu Afilisti nĩmegwĩkũrũka moke manjũkĩrĩre gũkũ Giligali, na

ndithaithĩe Jehova nĩguo twĩtikĩrĩke nĩwe.’ Nĩ undũ ũcio ndaigua nĩnjagĩrĩrwo nĩkũruta igongona rĩa njino.” **13** Samũeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩwikite undũ wa ũkĩgu. Ndũmenyereire riathani rĩria Jehova Ngai waku aakũheire; korwo nĩwikite ũguo-rĩ, nĩangĩahaanda ũthamaki waku thĩĩnĩ wa Isiraeli ũtũũre tene na tene. **14** No rĩu ũthamaki waku ndũgũtũũra; Jehova nĩacarĩtie mũndũ moimĩranĩtie ngoro, na akamũthũura atũike mũtongoria wa andũ ake, nĩ undũ ndũmenyereire watho wa Jehova.” **15** Hĩndi iyo Samũeli akiuma Giligali akĩambata Gibeaa ya Benjamini, nake Saũlũ agĩtara andũ arĩa aarĩ nao. Nao maarĩ ta andũ magana matandatũ. **16** Saũlũ na mũriũ Jonathani na andũ arĩa maarĩ nao maikaraga Gibeaa ya Benjamini, rĩria Afilisti maambĩte hema ciao kũu Mikimashi. **17** Nacio ikundi cia atharĩkĩri ikiuma kambĩ-inĩ ya Afilisti irĩ ikundi ithatũ. Kimwe gĩkĩerekera mwena wa Ofara gũkuhĩ na Shuali, **18** kĩria kĩngĩ gĩkĩerekera Bethi-Horoni, na gĩa gatatũ gĩkĩerekera mũhaka-inĩ ũria ũng’etheire Kĩanda gĩa Zeboimu kĩrorete werũ-inĩ. **19** Gũtiarĩ mũturi ũngĩonekire bũrũri wothe wa Isiraeli, tondũ Afilisti moigĩte atĩrĩ, “Mangĩgĩa nake, Ahibirania no mathondeke hiũ cia njora na matimũ!” **20** Nĩ undũ ũcio andũ othe a Isiraeli maikũrũkaga magathĩ kũrĩ Afilisti, makanoorerwo hiũ ciao cia mĩraũ, na thururu, na mathanwa, na hiũ cia igetha. **21** Thogora wa kũnoora hiũ cia mĩraũ na thururu warĩ cekerĩ icunjĩ igĩrĩ cia ithatũ, naguo thogora wa kũnoora theeci, na mathanwa, na kũrũnga micengi warĩ cekerĩ gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ithatũ. **22** Nĩ undũ ũcio mĩthenya wa mbaara gũtĩrĩ mũthigari o na ũmwe wa arĩa maarĩ na Saũlũ na Jonathani warĩ na rũhiũ rwa njora kana itimũ guoko-inĩ gwake; Saũlũ na mũriũ Jonathani no-o maarĩ nacio. **23** Na rĩrĩ, gĩkundi gĩa thigari cia Afilisti nĩgiathiĩte nginya kihunguro-inĩ kũu Mikimashi.

14 Mũthenya ũmwe Jonathani mũrũ wa Saũlũ akĩra mwanake ũria wamũkuuagĩra indo cia mbaara atĩrĩ, “Ūka tũthĩ kambĩ-inĩ ya Afilisti mũrĩmo ũria ũngĩ.” No ndaigana kwĩra ithe. **2** Saũlũ aikarĩte ndeere-inĩ cia Gibeaa rungu rwa mũtĩ wa mũkomamanga kũu Migironi. Nao andũ arĩa aarĩ nao maarĩ ta andũ magana matandatũ, **3** ũmwe wao aarĩ Ahija, ũria wehumbĩte ebodi. Aarĩ mũrũ wa Ahitubu mũrũ wa nyina na Ikabodu, mũrũ wa Finehasi, ũria mũrũ wa Eli, mũthĩnjĩri-Ngai wa Jehova kũu Shilo. Gũtiarĩ mũndũ wamenyetee atĩ Jonathani niathiĩte. **4** Miena yeerĩ ya kihunguro kĩria Jonathani endaga gũũkĩrĩra nĩguo akinye irangiro-inĩ rĩa Afilisti nĩ haari na hurũrũka cia ihiga; imwe yetagwo Bozezi, na irĩa ingĩ Senehe. **5** Hurũrũka imwe yarĩ mwena wa gathigathini kũng’ethera Mikimashi, na iyo ingĩ yarĩ gũthini kũng’ethera Geba. **6** Jonathani akĩra mwanake ũcio wamũkuuagĩra indo cia mbaara atĩrĩ, “Ūka tũthĩ irangiro-inĩ rĩa andũ acio mataruaga. Hihi no gũkorwo Jehova nĩegwĩka undũ nĩ undũ witũ. Gũtĩrĩ kindũ kĩngĩgĩria Jehova ahonokanie, andũ marĩ aingĩ, kana marĩ anini.” **7** Mũkuui wake wa indo cia mbaara akĩmwĩra atĩrĩ, “Ika maundũ mothe marĩa wĩciirĩtie gwĩka, ũgĩthĩ na mbera tondũ nĩ ndĩ hamwe nawe maundũ-inĩ mothe.”

8 Jonathani akimwira atiri, “Uka turinge murimo uria ung’i twareike har’i andu acio tumeonithie. 9 Mangitwira atiri, ‘Etererai hau nginya tũke kũri inyu,’ tũgũkara o hau tũri na tũtikwambata tũthĩ kũri o. 10 No mangitwira atiri, ‘Ambatai mũuke kũri ithu,’ tũkiambate, nĩ undũ kũ nĩkio gĩgũtuika kimenyithia giitũ atĩ Jehova nĩamaneanite moko-inĩ maitũ.” 11 Nao eerĩ makĩonithania irangĩro-inĩ rĩa Afilisti. Nao Afilisti makiuga atiri, “Hi, ta rorai! Ahibirania makiuma marima-inĩ makurumite kũria marehithite.” 12 Nao andũ a irangĩro-inĩ makĩgũthũkĩra Jonathani na mũkuui wake wa indo cia mbaara makĩmeera atiri, “Ambatai mũuke kũri ithu na mũtirĩ undũ mũtekuona.” Nĩ undũ ūcio Jonathani akĩra mũkuui wake wa indo cia mbaara atiri, “Ambata, ūnyume thuutha; Jehova nĩamaneanite guoko-inĩ gwa Isiraeli.” 13 Jonathani akiambata, agĩthĩ akurumite, na mũkuui wake wa indo cia mbaara amuumite thuutha. Nao Afilisti makĩgũa mbere ya Jonathani, nake mũkuui wake wa indo cia mbaara akĩmooraga arĩ thuutha wake. 14 Itharĩkĩra rĩu rĩa mbere rĩa Jonathani marĩ na mũkuui wake wa indo cia mbaara rĩoragire andũ mĩrongo irĩ gacigo-inĩ ka nuthu ya ika. 15 Hindĩ iyo kĩmako gĩkĩnyĩta andũ othe a ita, arĩa maarĩ kambĩ-inĩ na mĩgũnda-inĩ, o na arĩa maarĩ irangĩro-inĩ, na ikundi cia atharĩkĩri, nayo thĩ igĩthingitha. Kĩmako kũ kiarehetwo nĩ Ngai. 16 Arangĩri a Saũlũ arĩa maarĩ Gibe a Benjamini makĩona andũ a ita rĩu maharaganite mĩena yothe. 17 Hindĩ iyo Saũlũ akĩra andũ arĩa maarĩ nake atiri, “Tarai andũ a ita mĩmenye nũ ūtari ho.” Rĩria meekire ūguo, magĩkora nĩ Jonathani na mũkuui wake wa indo cia mbaara mataarĩ ho. 18 Saũlũ akĩra Ahija atiri, “Rehe ithandũkũ rĩa Ngai.” (Mahinda macio ithandũkũ rĩu rĩari na andũ a Isiraeli). 19 O hindĩ iyo Saũlũ aaragĩra mũthĩnjĩri-Ngai-rĩ, ironja rĩria rĩari kambĩ-inĩ na Afilisti rigĩkĩrĩrĩa kũingĩha. Nĩ undũ ūcio Saũlũ akĩra mũthĩnjĩri-Ngai ūcio atiri, “Eheria guoko gwaku.” 20 Ningĩ Saũlũ na andũ ake othe makĩũngana, magĩthĩ mbaara-inĩ. Magĩkorerera Afilisti marĩ na kĩhĩngũcano kinene, magĩtemangana o ene na hiũ cia njora. 21 Ahibirania arĩa maarĩ na Afilisti mbere iyo na arĩa maambite magathĩ hamwe nao kambĩ-inĩ ciao, makĩgarũrũka magĩcooka mwena wa andũ a Isiraeli arĩa maarĩ hamwe na Saũlũ na Jonathani. 22 Rĩria andũ a Isiraeli arĩa meehithite bũrũri ūria ūrĩ irĩma wa Efiraimu maiguire atĩ Afilisti nĩ kũura mooraga-rĩ, nao makĩingĩra mbaara-inĩ, makĩmateng’eria. 23 Ūguo nĩguo Jehova aahonokirie Isiraeli mũthenya ūcio, nayo mbaara igĩthĩ na mbere nginya ikĩhitũka Bethi-Aveni. 24 Na rĩri, andũ a Isiraeli maarĩ thĩina-inĩ mĩnene mũthenya ūcio, nĩ undũ Saũlũ nĩamehĩtithĩte na mwĩhitwa, akameera atiri, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mũndũ ūria ūkũria irio gũtanatuka, iterĩhĩrie harĩ thũ ciakwa!” Nĩ undũ ūcio gũtirĩ mũndũ o na ūmwe wa ita rĩu wacamire irio. 25 Ita rĩothe rigitoonya mũtitũ, na kũu nĩ kwarĩ na ūkũ hũndũ thĩ. 26 Rĩria maatoonyire mũtitũ nĩmoonire ūkũ ūgĩtaata, no gũtirĩ mũndũ o na ūmwe waucamire na kanua nĩ undũ nĩmetigagĩra mwĩhitwa ūcio. 27 No Jonathani ndaiguĩte atĩ ithe nĩehĩtithĩte andũ na mwĩhitwa; nĩ undũ ūcio agĩtambũrũkia rũthanju rũria

aanyĩite akĩrũtobokia igua-inĩ rĩa ūkũ. Akĩucama na kanua, namo maithe make magĩthera. 28 Nake ūmwe wa thĩgari icio akĩmwira atiri, “Thoguo nĩehĩtithĩte andũ aya a ita na mwĩhitwa mũrũmu, akoiga atiri, ‘Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mũndũ ūria ūkũria irio ūmũthĩ!’ Nĩkio andũ aya moorĩtwo nĩ hinya.” 29 Jonathani akiuga atiri, “Baba nĩatũmĩte bũrũri ūgie na thĩina. Ta kĩonei ūria maithe makwa matherire rĩria njamire kaũũkĩ gaka kanini. 30 Githĩ gũtinguma wega makĩria korwo ūmũthĩ andũ nĩmekũrĩite indo imwe cia iria matahite kuuma kũri thũ ciao? Githĩ rũraga rĩu rĩa Afilisti rĩtingiama inene makĩria?” 31 Mũthenya ūcio, thuutha wa andũ a Isiraeli kũhũra Afilisti kuuma Mikimashi nginya Aijaloni, magĩkorwo manogeete mũno. 32 Nao makĩgũthũkĩra indo iria maatahite, makĩoya ng’ondũ, na ng’ombe, na tũcaũ, magĩcithĩnjĩra hau thĩ, na magĩcĩrĩanĩria na thakame. 33 Hindĩ iyo mũndũ ūmwe akĩra Saũlũ atiri, “Atĩrĩrĩ, ta kĩone andũ aya nĩmehiĩrie Jehova nĩ kũria nyama irĩ na thakame.” Nake akiuga atiri, “Nĩmwagarara watho. Garagarai ihiga inene mũrĩrehe haha o rĩu.” 34 Agĩcooka akĩmeera atiri, “Thĩĩ kũri andũ, mũmeere atiri, ‘O mũndũ wanyu nĩandehere ng’ombe yake na ng’ondũ, mũcithĩnjĩre haha na mũcĩrie. Tigai kwĩhĩria Jehova nĩ kũria nyama irĩ na thakame.’” Nĩ undũ ūcio o mũndũ akĩrehe ndegwa yake ūtukũ ūcio na akĩmĩthĩnjĩra hau. 35 Ningĩ Saũlũ agĩakĩra Jehova kĩgongona; rĩu nĩrĩo rĩari ihinda rĩake rĩa mbere gwĩka ūguo. 36 Saũlũ akiuga atiri, “Nĩtũkĩrũkei tũrũmĩrie Afilisti ūtukũ, tũmatahe nginya rũciĩni, na tũtigatigie mũndũ o na ūmwe wao arĩ muoyo.” Nao magĩcookia atiri, “Ika o ūria ūkuona wagĩrĩre mũno hariwe.” No mũthĩnjĩri-Ngai akiuga atiri, “Rekei tũtũrie ūhoru kuuma kũri Ngai o haha.” 37 Nĩ undũ ūcio Saũlũ akĩũria Ngai atiri, “Nĩ wega njĩkũrũke, mũnĩmĩre Afilisti? Nĩũkũmaneana moko-inĩ ma andũ a Isiraeli?” No Ngai ndaigana kũmũcookeria ūhoru mũthenya ūcio. 38 Nĩ undũ ūcio Saũlũ akiuga atiri, “Ūkai haha, inyuothe atongoria a ita, tũmenye wĩhia ūria wĩkĩtwo ūmũthĩ. 39 Ti-itherũ o ta ūria Jehova ūria ūhonokagĩa Isiraeli atũũraga muoyo-rĩ, o na kũngĩtuika nĩ Jonathani mũrũ wakwa wĩkĩte ūguo-rĩ, no nginya akue.” No gũtirĩ mũndũ o na thĩĩni wao woigire undũ. 40 Saũlũ agĩcooka akĩra andũ othe a Isiraeli atiri, “Inyuũ rũgamai haarĩa; na nĩ na Jonathani mũrũ wakwa tũrũgame haha.” Nao andũ magĩcookia atiri, “Ika ūria ūkuona kwagĩrĩre.” 41 Hindĩ iyo Saũlũ akĩhooya Jehova Ngai wa Isiraeli, akiuga atiri, “He icookio rĩria riagĩrĩre.” Mĩtĩ yacuukwo yagwĩrĩre Jonathani na Saũlũ, nao andũ acio makĩoneka matari na ūcuuke. 42 Saũlũ akiuga atiri, “Tũcuukĩrei mĩtĩ nĩ na Jonathani, mũrũ wakwa.” Nake Jonathani akĩgwĩrwo nĩ mũtĩ. 43 Hindĩ iyo Saũlũ akĩra Jonathani atiri, “Ta njĩra nĩ atĩa wĩkĩte.” Nĩ undũ ūcio Jonathani akĩmwĩra atiri, “No gũcama njamire kaũũkĩ kanini na mũthia wa rũthanju rwakwa. Na rĩri, no nginya nĩ ngue?” 44 Saũlũ akiuga atiri, “Ngai arothũũra na anjĩke undũ mũũru makĩria, kũngĩkorwo we Jonathani ndũgũkua.” 45 No andũ acio makĩũria Saũlũ atiri, “Jonathani nĩagĩrĩrwo nĩ gũkua, arĩ we ūreheire Isiraeli ūhootani mũnene ūũ? Aca, kũroaga gũtuika ūguo! Ti-itherũ, o ta ūria Jehova atũũraga muoyo, gũtirĩ rũcũrĩ o na rũmwe rwa mũtwe

wake rŭkũgũa thĩ, nĩgũkorwo eekire ũguo ũmũthĩ na ũteithio wa Ngai.” Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩhonokia Jonathani, na ndaigana kũuragwo. **46** Hĩndĩ iyo Saulũ agĩtiga kũingatana na Afilisti, nao magĩcokoa bũrũri-inĩ wao. **47** Saulũ aambĩrĩria gũthamakĩra Isiraeli, nĩarũire na thũ ciao ndwere-inĩ ciothe: akĩrũa na Moabi, na Amoni, na Edomu, na athamaki a Zoba na a Afilisti. Kũria guothe eerekagĩra, nĩamanyariiraga akamaherithia. **48** Akĩrũa na ũcamba, akĩhoota Aamaleki, na akĩhonokia Isiraeli kuuma moko-inĩ ma arĩa maamatahĩte indo. **49** Ariũ a Saulũ maarĩ Jonathani, na Ishivi, na Maliki-Shua. Mwarĩ wake ũrĩa mũkũrũ eetagwo Merabu, na ũria mũnini eetagwo Mikali. **50** Mũtũmia wake eetagwo Ahinoamu mwarĩ wa Ahimaaazu. Mũnene wa ita rĩa Saulũ eetagwo Abineri mũrũ wa Neri, nake Neri aarĩ ithe mũnini wa Saulũ. **51** Kishu ithe wa Saulũ, na Neri ithe wa Abineri maarĩ ariũ a Abieli. **52** Matukũ-inĩ mothe ma Saulũ nĩ kwarĩ na mbaara ndũrũ cia kũrũa na Afilisti, na rĩria rĩothe Saulũ angĩonire mũndũ ũrĩ hinya kana njamba, aamuoyaga, akamũtoonyia ita-inĩ rĩake.

15 Na rĩrĩ, Samũeli akĩra Saulũ atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ ndatũmirwo nĩ Jehova ngũtĩrĩrie maguta ũtuĩke mũthamaki wa andũ ake a Isiraeli; nĩ ũndũ ũcio rĩu thikĩrĩria ndũmĩrĩri kuuma kũrĩ Jehova. **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: ‘Nĩngaherithia Aamaleki nĩ ũndũ wa ũria meekire Isiraeli rĩria maamoheirie njĩra-inĩ makĩambata moimĩte bũrũri wa Misiri. **3** Na rĩrĩ, thĩ ũgatharĩkĩre Aamaleki, na ũniine biũ kĩa gĩothe marĩ nakĩo. Ndũkamatiigĩ; ũraga arũme na andũ-a-nja, na ciana na ngeenge, na ng’ombe na ng’ondũ, na ngamĩrĩ na ndigiri.’” **4** Nĩ ũndũ ũcio Saulũ agĩta andũ, akĩmacookanĩrĩria kũu Telaimu; nao maarĩ thigari cia magũrũ ngiri magana meerĩ na andũ ngiri ikũmi kuuma Juda. **5** Saulũ agĩthĩ itũura inene rĩa Aamaleki, agĩkara ooheirie andũrĩ kĩa-andũ-inĩ. **6** Ningĩ akĩra Akeni atĩrĩ, “Thĩĩ mweherere Aamaleki nĩgeetha ndĩkamũniinanĩrie nao; nĩ ũndũ inyuĩ nĩmwekire andũ othe a Isiraeli maũndũ mega rĩria maambataga moimĩte Misiri.” Nĩ ũndũ ũcio Akeni acio makĩherera Aamaleki. **7** Nake Saulũ agĩtharĩkĩra Aamaleki amaruĩtie kuuma Havila nginya Shuri, o nginya mwena wa irathĩro wa Misiri. **8** Akĩnyiita Agagĩ mũthamaki wa Aamaleki arĩ muoyo, nao andũ ake othe akĩmaniina biũ na rũhiũ rwa njora. **9** No Saulũ na ita rĩake makĩhonokia Agagĩ na ng’ondũ imwe cia irĩa njega, na ng’ombe, na njau irĩa ciarĩ noru, na tũtũrũme, na kĩndũ gĩothe kĩa kĩa kĩa kĩa. Indo icio njega makĩaga gũciniina biũ, no kĩndũ gĩothe kĩa gĩtangĩendekire na kĩhinyaru magĩkĩniina biũ. **10** Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova igĩkinyĩra Samũeli, akĩrwo atĩrĩ, **11** “Nĩ na kĩa nĩ gĩtua Saulũ mũthamaki, nĩ ũndũ nĩagarũrũkĩte na akaaga kũhingia mawatho makwa.” Samũeli agĩtangĩka na agĩkaira Jehova ũtukũ ũcio wotho. **12** Rũciinĩ tene-rĩ, Samũeli agĩkũra agĩthĩ agatũnge Saulũ, no akĩrwo atĩrĩ, “Saulũ nĩathiite Karimeli. Kũu nĩakĩte gĩtũgĩ gĩa gĩtũma aririkanagwo, na nĩahũndũkĩte agaikũrũka agathĩ Giligali.” **13** Rĩria Samũeli akĩnyire harĩ we, Saulũ akiuga atĩrĩ, “Jehova arokũrathima! Nĩhingĩtie mawatho ma Jehova.” **14** No Samũeli akĩmũria atĩrĩ,

“Naguo mwanio ũcio wa ng’ondũ ndĩraigua nĩ wa kĩĩ? Mwanio ũcio ndĩraigua wa ng’ombe-rĩ, ũkĩrĩ wa kĩĩ?” **15** Saulũ agĩcokkia atĩrĩ, “Thigari ici nĩcio ciacirutire kwa Aamaleki; magĩtigia ng’ondũ imwe cia irĩa njega na ng’ombe cia kũrutĩra Jehova Ngai waku igongona, no icio ingĩ nĩtwaciniinire biũ.” **16** Samũeli akĩra Saulũ atĩrĩ, “Ta thikĩrĩria! Reke ngwĩre ũria Jehova anjĩrĩte ũtukũ ũyũ.” Nake Saulũ agĩcokkia atĩrĩ, “Njĩra.” **17** Samũeli akiuga atĩrĩ, “O na gĩtuĩka hĩndĩ imwe nĩweiriraga-rĩ, gĩthĩ ndwagĩtuĩkire mĩtongoria wa mĩhĩrĩga ya Isiraeli? Jehova nĩagũtĩrĩrie maguta ũtuĩke mũthamaki wa Isiraeli. **18** Nake agĩgũtũma ũthĩrĩ ũkarute wĩra, agĩkwĩra atĩrĩ, ‘Thĩ ũkaniine andũ acio aaganu biũ; ũrũe na Aamaleki acio nginya ũmanĩine biũ.’” **19** Waregire gwachĩkĩra Jehova nĩkĩ? Nĩ kĩĩ gĩatũmire ũguthũkĩre indo cia ndaho, ũgĩka ũũru maithe-inĩ ma Jehova?” **20** Nake Saulũ akiuga atĩrĩ, “No nĩ nĩndathĩkĩre Jehova; nĩndathiire kũruta wĩra ũria Jehova aandũmire ngarute. Nĩndaniinire Aamaleki biũ, na ngĩrehe Agagĩ mũthamaki wao gũkũ. **21** Thigari nĩcio cioire ng’ondũ na ng’ombe kuuma kũrĩ indo irĩa ciatahitwo, irĩa ciarĩ njega ikĩamũrĩro Ngai, nĩguo irutĩro Jehova Ngai waku igongona kũu Giligali.” **22** No Samũeli akĩmũcokkia atĩrĩ, “Anga Jehova nĩakenagio nĩ maruta ma njino na magongona ta ũria akenagio nĩ gwachĩkĩra mũgambo wa Jehova? Gwachĩka nĩ kwega gũkĩra igongona, na kũmũigua nĩ kwega gũkĩra maguta ma ndũrũme. **23** Nĩ ũndũ ũremi ũhaana ta mehĩa wa ũragũri, nakuo kwaga gwachĩka kũhaana ta wĩhĩa wa kũhooya mĩhianano. Tondũ nĩuregete kiugo kĩa Jehova, nake nĩakũregete ta mũthamaki.” **24** Nake Saulũ akĩra Samũeli atĩrĩ, “Nĩnjĩthĩte. Nĩnjagararĩte watho wa Jehova na uuge waku. Nĩ andũ ndeetĩgĩrĩre ngĩkĩmaathĩkĩra. **25** Rĩu ndagũthaita, ndekera mehĩa makwa, na ũhũndũke ũtwarane na nĩ, nĩgeetha ngahooe Jehova.” **26** No Samũeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndĩgũcokkia hamwe nawe. Nĩuregete kiugo kĩa Jehova, nake Jehova nĩakũregete ũtuĩke mũthamaki wa gũthamakĩra Isiraeli!” **27** Rĩria Samũeli aagarũrũkaga athĩ-rĩ, Saulũ akĩnyiita ruuno rwa nguo yake, nayo igĩtarũka. **28** Samũeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova nĩatarũra ũthamaki wa Isiraeli kuuma kũrĩ we ũmũthĩ na nĩaũnengera mũndũ ũngĩ wa andũ a itũura riaku, mwega gũgũkĩra. **29** ũria we Riiri wa Isiraeli ndaheenaganĩa kana akericũkwũ; nĩ ũndũ we ti mũndũ, atĩ nĩguo ericũkwũ.” **30** Saulũ agĩcokkia atĩrĩ, “Nĩnjĩthĩte, no ndagũthaita ndĩmũthia harĩ athuuri a andũ akwa na harĩ Isiraeli; cookania na nĩ, nĩgeetha ngahooe Jehova Ngai waku.” **31** Nĩ ũndũ ũcio Samũeli agĩcokkia na Saulũ, nake Saulũ akĩhooya Jehova. **32** Samũeli agĩcokkia akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndehera Agagĩ mũthamaki wa Aamaleki.” Agagĩ agĩtũka kũrĩ we arĩ na ũmĩrĩru, agĩciiragia atĩrĩ, “Ti-itherũ ruo rwa gĩkuũ nĩrũthengu.” **33** No Samũeli akiuga atĩrĩ, “O ta ũria rũhiũ rwaku rwa njora rũtũmĩte andũ-a-nja moorwo nĩ ciana-rĩ, noguo nyũkwa egũkara thĩnĩ na andũ-a-nja atarĩ na mwana.” Nake Samũeli akĩũragĩra Agagĩ mbere ya Jehova kũu Giligali. **34** Samũeli agĩcokkia agĩthĩ Rama, no Saulũ akĩambata mũcĩ gwake Gibeia itũura riake. **35** Nginya mũthenya ũria Samũeli aakũire, ndaathĩre kuona Saulũ rĩngĩ, o na gĩtuĩka Samũeli

nĩamũcakayagĩra. Nake Jehova akĩguu kĩaha nĩ undũ nĩatuĩte Saũlũ mũthamaki wa gũthamakĩra Isiraeli.

16 Nake Jehova akĩũria Samũeli atĩrĩ, “Nĩ nginya rĩ ũkũrĩrĩra Saũlũ, nĩgũkorwo nĩndimũregete ta mũthamaki wa Isiraeli? Iyũria rũhia rwaku maguta, na umagare, ũthĩ; ndĩragũtũma ũthĩi kwa Jesii wa itũũra rĩa Bethilehemu. Nĩthuurĩte ũmwe wa ariũ ake atũke mũthamaki.” **2** No Samũeli akĩmũũria atĩrĩ, “Ingĩthĩ kũu atĩa? Saũlũ nĩarĩguu ũhoru ũcio nake anjũrage.” Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya moori, ũthĩi nayo na uuge atĩrĩ, ‘Njũkĩte kũrutĩra Jehova igongona.’” **3** Na wĩte Jesii oke igongona-inĩ rĩu, na nĩndĩrĩkuonia ũria ũrika. Nawe ũitĩrĩrie maguta mũndũ ũria ndĩrĩkuonia.” **4** Samũeli agĩka o ta ũria Jehova aamwĩrite eke. Rĩria aakinyire Bethilehemu, athuuri a itũũra makĩmũtũnga makĩinainaga. Makĩmũũria atĩrĩ, “Ŭũkĩte na thayũ?” **5** Samũeli akĩmacookeria atĩrĩ, “ĩi, njũkĩte na thayũ; njũkĩte kũrutĩra Jehova igongona. Mwĩtherie, mũũke hamwe na nĩ igongona-inĩ.” Agĩcoka agĩtheria Jesii na ariũ ake, akĩmeeta igongona-inĩ rĩu. **6** Rĩria ariũ a Jesii maakinyire-rĩ, Samũeli akĩona Eliabu, agĩciĩria atĩrĩ, “Ti-itherũ, ũria Jehova atĩrĩrie maguta arũngĩi haha mbere ya Jehova.” **7** No Jehova akĩra Samũeli atĩrĩ, “Tiga kũmũrora gĩthiithi kana ũraihi wake, nĩgũkorwo nĩndimũregete, tondũ Jehova ndaroraga maũndũ marĩa mũndũ aroraga. Mũndũ wa gũkũ thĩ aroraga mũndũ gĩthiithi, no Jehova aroraga ngoro thĩinĩ.” **8** Ningĩ Jesii agĩũta Abinadabu akĩmũhĩtũkĩra mbere ya Samũeli. No Samũeli akiuga atĩrĩ, “O na ũyũ tiwe Jehova athuurĩte.” **9** Ningĩ Jesii akĩhĩtũkĩthia Shama, no Samũeli akiuga atĩrĩ, “O na ũyũ tiwe Jehova athuurĩte.” **10** Jesii akĩrehe ariũ ake mũgwanja ariũ maahĩtũkĩre harĩ Samũeli, no Samũeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ndathuurĩte aya.” **11** Nĩ undũ ũcio akĩũria Jesii atĩrĩ, “Ariũ aku othe marĩ haha?” Jesii agĩcokia atĩrĩ, “Nĩ harĩ ũria mũnini wao; no arĩ rũũru akĩrĩthia ng’ondũ.” Samũeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũtũmanĩre; tũtingĩikara thĩ atookĩte.” **12** Nĩ undũ ũcio agĩtũmana, nake akĩrehwo. Aarĩ mũtũne, akaagĩra gĩthiithi na agathakara mũno akĩoneka. Jehova agĩcoka akiuga atĩrĩ, “Ŭkĩra ũmũitĩrĩrie maguta; ũyũ nĩwe.” **13** Nĩ undũ ũcio Samũeli akĩoya rũhia rwa maguta akĩmũitĩrĩria maguta ariũ a nyina makĩonaga; kuuma mũthenya ũcio Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩa Daudi na hinya. Nake Samũeli agĩcoka agĩthĩ Rama. **14** Na rĩrĩ, Roho wa Jehova nĩherete kũrĩ Saũlũ, na roho mũũru uumĩte kũrĩ Jehova nĩwamũnyariiraga. **15** Nacio ndungata cia Saũlũ ikĩmwĩra atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, nĩ roho mũũru uumĩte kũrĩ Ngai ũrakũnyariira. **16** Reke mwathĩ witũ aathe ndungata ciake iria rĩi haha icarie mũndũ ũria ũngĩkũhũũria kinanda kĩa mũgeeto. Nĩarĩhũũraga kinanda rĩria roho mũũru uumĩte kũrĩ Ngai wagĩkora, nawe nĩũrĩguaga wega.” **17** Nĩ undũ ũcio Saũlũ akĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Cariai mũndũ ũũĩ kũhũũra kinanda wega na mũmũrehe harĩ nĩi.” **18** Ndungata ĩmwe yake igĩcokia atĩrĩ, “Nĩnyonete mũriũ ũmwe wa Jesii kuuma Bethilehemu ũũĩ kũhũũra kinanda kĩa mũgeeto. Nĩ mũndũ mũmũrĩrũ na nĩ njamba ya ita. Nĩoi kwaria wega na nĩ mũndũ kĩrorerwa. Nake Jehova arĩ hamwe nake.” **19** Nĩ undũ ũcio Saũlũ agĩtũma

andũ kũrĩ Jesii, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũmĩra mũrĩguo Daudi, ũria ũrarĩthia ng’ondũ.” **20** Nĩ undũ ũcio Jesii akĩoya ndigiri ikũũite mĩgate, na mondo ya ndibei, na koorĩ, agĩcinenegera mũrũwe Daudi atwarĩre Saũlũ. **21** Daudi agĩthĩi kũrĩ Saũlũ, akĩingĩra ũtungata-inĩ wake. Saũlũ akĩmwenda mũno, nake Daudi agĩtũika ũmwe wa kũmũkuagĩra indo cia mbaara. **22** Ningĩ Saũlũ agĩtũma ũhoru kũrĩ Jesii, akĩmwĩra atĩrĩ, “Itĩkĩria Daudi aikare ũtungata-inĩ wakwa nĩgũkorwo nĩngenetio nĩwe.” **23** Hĩndĩ rĩa yotho roho ũcio mũũru uumĩte kũrĩ Ngai wakoraga Saũlũ, Daudi nĩoyaga kinanda gĩake kĩa mũgeeto na agakĩhũũra. Nake Saũlũ akahoorera; akaigua wega, naguo roho ũcio mũũru ũkamweherera.

17 Na rĩrĩ, Afilisti nĩmoonganirie mbũtũ ciao cia mbaara, na magĩcicookanĩria kũu Soko thĩinĩ wa Juda. Makĩamba hema ciao Efesi-Damimu, gatagati ga Soko na Azeka. **2** Saũlũ na andũ a Isiraeli makĩũngana, makĩamba hema ciao kĩanda-inĩ kĩa Ela, makĩhaariria ũria mekũrũ na Afilisti. **3** Afilisti magĩkara kĩrĩma-inĩ kĩmwe, nao andũ a Isiraeli magĩkara kĩria kĩngĩ, hagakĩgia kĩanda gatagati kao. **4** Njamba ĩmwe yetagwo Goliathũ, ũria woimĩte Gathu, akĩmũra hau kambĩ-inĩ ya Afilisti. Nake aarĩ na ũraihi wa makĩria ma buti kenda. **5** Eekĩrite ngũbia ya gĩcango mũtwe, na akehumba nguo ya mbaara ya gĩcango ĩri na ũritũ wa ceki ngiri ithano; **6** eyohete indo cia kũgitira mũthiimo cia gĩcango, na agacuuria kiberethi gĩa gĩcango gatagati ga ciande ciake. **7** Mũtĩ wa itimũ riake waiganaga ta mũtĩ wa mũtumi ngoora, nakĩo kĩgera kĩa mũtwe wario kiarĩ na ũritũ wa ceki magana matandatũ. Nake mũkuui wa ngo yake akamũthĩi mbere. **8** Goliathũ akĩrũgama, akĩanĩrĩra kũrĩ itungata cia Isiraeli, akiuga atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte mũũke mwĩyaare mĩhari ya mbaara? Githĩ nĩi ndikĩrĩ Mũfilisti, na inyuĩ githĩ mũtikĩrĩ ndungata cia Saũlũ? Thuurai mũndũ ũmwe mũreke aikũrũke oke kũrĩ nĩi. **9** Angihota kũria na nĩi na anjũrage-rĩ, ithuĩ tũgũtũka ndungata cianyu; no ndamũtooria na ndĩmũũrage-rĩ, inyuĩ mũgũtũka ndungata ciitũ na mũtũtungatagĩre.” **10** Ningĩ Mũfilisti ũcio akiuga atĩrĩ, “Ŭmũthĩ nĩndoogita itungati cia Isiraeli! Heei mũndũ tũrũe nake.” **11** Rĩria maiguire ciugo cia Mũfilisti ũcio, Saũlũ na andũ othe a Isiraeli makĩmaka, magĩtigĩra mũno. **12** Na rĩrĩ, Daudi aarĩ mũrũ wa Mũefiratha wetagwo Jesii, woimĩte Bethilehemu ya Juda. Jesii aarĩ na ariũ anana, na matukũ-inĩ ma Saũlũ aarĩ mũndũ mũkũrũ, agatĩndikanga mĩaka. **13** Ariũ atatũ a Jesii ariũ akũrũ nĩmathĩite na Saũlũ mbaara-inĩ: Wa mbere eetagwo Eliabu; na wa keerĩ Abinadabu; na wa gatatũ Shama. **14** Daudi nĩwe warĩ mũnini wao. Acio atatũ akũrũ nĩmarũmĩrĩre Saũlũ, **15** no Daudi agathiaga gwĩ Saũlũ, na agacooka nĩguo akarĩthie ng’ondũ cia ithe kũu Bethilehemu. **16** Ihinda rĩa matukũ mĩrono ĩna Mũfilisti ũcio nĩoimagĩra o rũciĩnĩ na hwaĩ-inĩ, akarũgama akeyonithania harĩ. **17** Na rĩrĩ, Jesii akĩra mũriũ Daudi atĩrĩ, “Oya eba ĩno ya ngano hĩhie, na mĩgate ĩno ikũmi nĩ undũ wa ariũ a nyũkwa, ũhiũhe ũcitware kũu kambĩ-inĩ. **18** Nacio ciennyĩ ici ikũmi cia ngorono ũcitware kũrĩ mũnene wa gĩkundi kiao. Ŭkĩrore ũria ariũ a nyũkwa matariĩ ũnjookerie ũhoru

wao wa kūnyūmīrīria. **19** Na rīrī, marī hamwe na Saūlū na andū othe a Isiraēli kīanda-inī kīa Ela makīrūa na Afilisti.” **20** Kwarooka gūkiā-rī, Daudi agītiga mbūri irī na mūrīithi, akīoya mīrigo, akiumagara agīthī, o ta ūrīa Jesii aamwathīrīre. Nake agikinya kambī-inī o rīrīa mbūtū cia ita cioimagaraga ikang’ethanīre, irī na mbugīrīro ya mbaara. **21** Andū a Isiraēli na Afilisti maaharagīria ita ciao igalkara ing’ethanīre. **22** Nake Daudi agītiga indo irīa akauuīte harī mūdū ūrīa wamenyagīrīra indo, agīteng’era harīa ikundi icio cia mbaara ciarī na akīgeithia ariū a nyina. **23** Rīrīa aaragia nao, Goliathū, njamba īyo ya Afilisti kuuma Gathu, ikumīra gīkundi-inī kīayo ikīanagīrīra ciugo cia kūmoogita o ta ūrīa yamenyerete, nake Daudi akīguua. **24** Rīrīa andū a Isiraēli moonire mūdū ūcio, othe makīmūrīra marī na guoya mūnene. **25** Na rīrī, andū a Isiraēli mooranagia atīrī, “Nīmūkuona ūrīa mūdū ūyū aikaraga akiumagīra? Oimagīra nīgeetha oogite Isiraēli. Mūthamaki nīekūheana ūtonga mūingī kūrī mūdū ūrīa ūngīmūraga. Nīegūcoka ahe mūdū ūcio mūrītu wake amūhikie, nayo nyūmba ya ithe ndīgūcoka kūrīha igooti thīnī wa Isiraēli.” **26** Daudi akīūra andū ariā maarūngī hakuhi nake atīrī, “Atī mūdū ūrīa ūkūrāga Mūfilisti ūyū, na eherie Isiraēli thoni icī egkwio atīa? Mūfilisti ūyū ūtarī mūruu nake nūū, atī nīguo oogite ita cia Ngai ūrīa ūrī muoyo?” **27** Nao magīcookera ūhorō ūcio maaragia, makīmūrīra atīrī, “Ūguo nīguo gūgwīko kūrī mūdū ūrīa ūkūmūraga.” **28** Hīndī irīa Eliabu, mūrū wa nyina ūrīa mūkūrū, aamūguire akīaria na andū acio-rī, agīcinwo nī marakara nī ūndū wake, akīmūrīra atīrī, “Nī kī gītūmite ūikūrūke gūkū? Na nūū ūratīgīre ng’ōndu icio itarī nyingī kūu werū-inī? Nīnjūū ūrīa ūrī mwītīī, na ūrīa ngoro yaku irī maramari; ūikūrūkīte gūkū no ūndū wa kwīrorera mbaara.” **29** Daudi akiuga atīrī, “Kāi ndagītīa atīa? Anga ndiagīrīrwo nī kwaria?” **30** Nake agīcoka akīhūgīkīra mūdū ūngī na akīmwarīria ūhorō o ro ūcio, nao andū makīmūcookeria ūhorō o ta mbere. **31** Ūhorō ūcio Daudi oigire nīwaigūrwo, ūkīmenyithio Saūlū, nake Saūlū agītūmana ageetwo. **32** Daudi akīra Saūlū atīrī, “Ndūkareke mūdū o na ūmwe akue ngoro nī ūndū wa Mūfilisti ūyū; ndungata yaku nīgūthīī ikarūe nake.” **33** Saūlū akīmūcookeria atīrī, “Ndūngīhota gūthīī kūrūa na Mūfilisti ūyū; wee ūrī o mūdū mūnini, nake atūire arūaga mbaara kuuma arī o mūnini.” **34** No Daudi akīra Saūlū atīrī, “Nī ndungata yaku ndūire ndīithagia ng’ōndu cia baba. Na rīrīa mūrūthi kana nduba ingīnyīta na īkuue ng’ōndu kuuma rūrū-inī, **35** ndīmīrūmagīrīra, ngamīgūtha, ngateithūra ng’ōndu īyo kuuma kanua-inī kayo. Na rīrīa yenda kūdūgīrīra ngamīnyīta nderu, ngamīgūtha, ngamīruga. **36** Ndungata yaku yanooraga mūrūthi na nduba o cieri; Mūfilisti ūyū ūtarī mūruu o nake egūtūika o ta īmwe yacio, tondū nīogītite ita rīa Ngai ūrīa ūrī muoyo. **37** Jehova ūrīa wahonokirie harī gīthu kīa mūrūthi o na gīthu kīa nduba-rī, nīekūhonokia guoko-inī kwa Mūfilisti ūyū.” Saūlū akīra Daudi atīrī, “Thīī, na Jehova arokorwo hamwe nawe.” **38** Hīndī īyo Saūlū akīhumba Daudi nguo ciake na, akīmūkīra nguo ya kīgera na ngūbia ya gīcango mūtwe. **39** Daudi akīōha rūhīū rwake rwa njora igūrū rīa nguo icio, na

akīgeria gūkinyūkia, tondū ndaacimenyerete. No akīra Saūlū atīrī, “Ndūngīhota gūthīī na indo icī, nī ūndū ndicimenyerete.” Nake agīciruta. **40** Agīcoka akīnyīta rūthanju rwake na guoko, agīthuura tūhiga tūtano tūnyoroku kuuma karūū-inī, agītūkīra kamūhuko-inī gake ka mūrīithi, akīnyīta kīgūtha gīake na guoko, agīthī, agīkūhīrīa Mūfilisti ūcio. **41** Hīndī īyo Mūfilisti ūcio no gūūka ookaga akūhīrīre Daudi, na mūdū ūrīa wamūkuuagīra ngo arī mbere yake. **42** Nake akīrora Daudi, akīona atī aarī o mūdū mūnini, mūtune mwīrī na agathakara, nake akīmūra. **43** Akīra Daudi atīrī, “Kāi nī ndī ngui atī nīguo ūgūke kūrī nī na thanju?” Nake Mūfilisti ūcio akīruga Daudi agīgwetaga ngai ciake. **44** Akīmūrīra atīrī, “Ūka haha, na nīngūhe nyoni cia rīera-inī na nyamū cia gīthaka nyama ciaku!” **45** Daudi akīra Mūfilisti ūcio atīrī, “Wee ūroka kūrī nī na rūhīū rwa njora, na itīmū na kīberethi, no nī ndīroka kūrī we na rīitwa rīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai ūrīa mwene ita rīa Isiraēli, ūrīa wee ūnyararithie. **46** Ūmūthī Jehova nīegūkūneana kūrī nī, na nīngūkūgūtha ūgwe thī, na ngūtīne kīongo. Ūmūthī nīngūhe nyoni cia rīera-inī na nyamū cia gīthaka ciimba cia ita rīa Afilisti, nayo thī yothē īmenye atī nī kūrī Ngai thīnī wa Isiraēli. **47** Ariā othe moonganite haha nīmekūmenya atī Jehova ndahonokanaga na rūhīū rwa njora kana itīmū; nīgūkorwo mbaara nī ya Jehova, nīekūmūneana inyuothe moko-inī maitū.” **48** Na rīrīa Mūfilisti ūcio aamūkuhagīrīra nīguo amūtharīkīre-rī, Daudi agīteng’era na ihenya erekeire na kūrīa mbaara yarī nīguo amūtūnge. **49** Agīkia guoko mondo-inī yake akīruta kahiga kamwe, akīhīria kīgūtha, nake agīgūtha Mūfilisti ūcio thīthi. Kahiga kau gagītōonyerera thīthi-inī wake, akīgūa, agītūrumithia ūthīū wake thī. **50** Nī ūndū ūcio Daudi akīhōota Mūfilisti ūcio na kīgūtha na kahiga; ndaarī na rūhīū rwa njora guoko-inī gwake agīgūtha Mūfilisti ūcio na akīmūruga. **51** Daudi agīteng’era, akīrūgama igūrū riake. Akīnyīta rūhīū rwa njora rwa Mūfilisti ūcio akīrūcomora njora-inī. Thuutha wa kūmūruga-rī, agītīnia kīongo gīake na rūhīū rwa rwa njora. **52** Daudi akīrīa moonire atī njamba yao nī yakua, makīgarūrūka, makīūra. **53** Rīrīa Isiraēli na Juda makīmūra maanīrīre, makīngatithia Afilisti ngīnya itoonyero rīa Gathu na ngīnya ihingo-inī cia Ekironi. Ariā moragītwo maagwīte njīra-inī irīa īthīiaga Sharaimu ngīnya Gathu na Ekironi. **54** Rīrīa andū a Isiraēli maacookire kuuma kīngatithia Afilisti, magītaha indo kambī-inī ciao. **55** Daudi akīoya mūtwe wa Mūfilisti ūcio, akūtūwara Jerusalemu, na akīga indo cia Mūfilisti ūcio cia mbaara hema-inī yake mwene. **56** Na rīrīa Saūlū eroreire Daudi agīthī gītūthaga Mūfilisti, akīūra Abina, mūnene wa mbūtū ita ita, atīrī, “Mwanake ūyū nī mūrīū wau?” Abina akīmūcookeria atīrī, “Tītherū o ta ūrīa ūtūruga muoyo wee mūthamaki, nī ndīū nī wau.” **57** Nake mūthamaki akīmūrīra atīrī, “Ta gītūire īmenye mwanake ūcio nī mūrīū wau.” **58** Na thuutha wa Daudi gūcoka kuuma kūruga Mūfilisti-rī, Abina akīmūya na akīmūtūwara mbere ya Saūlū, o anyīitē mūtwe wa Mūfilisti ūcio. **59** Saūlū akīmūrīra atīrī, “Mwanake ūyū, ūrī mūrīū wau?” Nake Daudi

akimwira atiri, “Nii ndi muru wa ndungata yaku Jesi wa Bethilehemu.”

18 Thuutha wa Daudi kurikia kwaria na Saulu, Jonathani akimwira ngoro na Daudi, akimwenda o ta uria eyendete we mwene. **2** Kuuma muthenya ucio Saulu akiaga Daudi gwake na ndaarekire acooke kuniika muci gwa ithe. **3** Nake Jonathani akiaga kirikaniro na Daudi ni undu niamwendete o ta uria eyendete we mwene. **4** Jonathani akiruta nguo iria ndaaya yake ya iguru iria eehumbite akimihe Daudi, hamwe na kanji yake, na ruhiu rwake rwa njora, na uta wake na muci wake. **5** Uria wotha Saulu aatimaga Daudi ageeke, niawikaga ukagaacira, nginya Saulu akimutua murugamiriri munene wa mbutu cia ita. Undu ucio ugikenia andu othe, na ugikenia anene a Saulu o nao. **6** Riria andu mainukaga, thuutha wa Daudi kura Mufisti ucio-ri, andu-a-nja makiuma matuura-ini mothe ma Isiraeli makinaga na makirugaruga, nigu magatunge Muthamaki Saulu mari na tuhembe na inanda makinaga nyimbo cia gikeno. **7** Makirugaruga, makina atiri: “Saulu niyurugire andu ngiri nyingi, nake Daudi akeyurugira andu ngiri makumi maingi.” **8** Saulu niarakirire muno; ikunguira ru rikimugithia uru muno. Agiciira atiri, “Maraha Daudi uhootani wa kura andu ngiri makumi maingi, no ni ngoora o ngiri nini. Agitigite undu ungir uriku, tika kwiyoera uthamaki?” **9** Na kuuma hinda iyo Saulu akiambirira kugira Daudi uru na kumwikua. **10** Muthenya uyu ungir roho muru uumite kuri Ngai ugika na hinya muno iguru ria Saulu. Nake akiambirira kwaria ta muguruki ari nyumba yake thini, Daudi aahuraga kinanda kia mugeeto, o ta uria aamenyerete gwika. Saulu aari na itimu guoko, **11** nake akimukiria, eirite atiri, “Ngutheecithania Daudi na ruthingo.” Nowe Daudi akimweherera maita meer akiama hari we. **12** Saulu nietigirite Daudi, ni undu Jehova aari hamwe na Daudi, no niatiganiire Saulu. **13** Ni undu ucio akieheria Daudi hari we akimutua munene wa thigari ngiri, nake Daudi agatongoragia mbutu icio kuu ita-ini ciao. **14** Undu o wotha uria ekaga niwagaacira, ni undu Jehova aari hamwe nake. **15** Riria Saulu onire uria Daudi aagacire, akimwitigira. **16** No andu othe a Isiraeli na Juda nimenete Daudi ni undu niamatongoragia kuu ita-ini ciao. **17** Saulu akira Daudi atiri, “Uyu ni Merabu, muritu wakwa uria mukuru. Niwe ngukuhe umuhikie; wee ndungatira na ucamba, na uhurane mbaara cia Jehova.” Ni undu Saulu eirire atiri, “Ni ndikumukirira na guoko gwakwa. Afilisti ni meke uguo ari ol!” **18** No Daudi akiaga Saulu atiri, “Nii ngiri u, nayo nyumba yakwa kana mhiriga wa baba thini wa Isiraeli, ukiri ki, ati nguo nii nduuke muthoni-we wa muthamaki?” **19** Ni undu ucio riria ihinda riakinyire ria Merabu, mwar wa Saulu kunengerwo Daudi-ri, akineawo ahiko ni Adieli wa Mehola. **20** Na riri, Mikali mwar wa Saulu niendeete Daudi, na riria meerire Saulu uhoro ucio, agikena. **21** Nake agiciira atiri, “Ningumhe we, nguo atuke mtego hari we nigu guoko kwa Afilisti kumukirire.” Ni undu ucio Saulu akira Daudi atiri, “Riu uri na mweke wa keeri

wa gutuika muthoni wakwa.” **22** Nii Saulu agitha ndungata ciae, agiciira atiri, “Ariari Daudi keheri-ini, mumwire atiri, ‘Atiriri, muthamaki niakenetio niwe na ndungata ciae ciothe niikwendete; ru gutuika muthoni-we.’” **23** Nao magicookera ciugo icio kuri Daudi. No Daudi akiaga atiri, “Mugwiciira ni undu muni gutuika muthoni-we wa muthamaki? Nii ndi mundu muthini na ndiukaine.” **24** Riria ndungata cia Saulu ciawirire uria Daudi oiga-ri, **25** Saulu agicooka atiri, ‘Irai Daudi atiri, ‘Muthamaki ndekwenda irihi ringi o riothe ria ruracio o tika ikonde cia nyama igana cia Afilisti, nigu arhirio kuri thu ciae.’” Mubango wa Saulu wari at Daudi oragwo ni Afilisti. **26** Riria ndungata ciera Daudi maundu macio-ri, Daudi agikeno ni uhoro wa gutuika muthoni-we wa muthamaki. Ni undu ucio mbere ya ihinda riria riaheanitwo ritanathira-ri, **27** Daudi na andu ake makiumagara, makiruga Afilisti magana meer. Akirehe ikonde ciao cia nyama na agicineana ciothe kuri muthamaki nigeetha atuke muthoni-we. Saulu agicooka akimunengera Mikali muritu wake nigu amuhikie. **28** Riria Saulu aamenyerite at Jehova aari hamwe na Daudi, na at mwar Mikali niendeete Daudi ri, **29** Saulu agikiririra kumwitigira, nake agitua ari thu yake matuku make maria maatigaire. **30** Anene a ita cia Afilisti magithi o na mbere mbaara-ini, na o riria riothe meekaga uguo, Daudi agithi na mbere kugia na uhootani gikira anene acio anga a Saulu, nario ruitwa riake rikimenyeka muno.

19 Na riri, Saulu akira muri Jonathani na ndungata ciae ciothe moorage Daudi. Nowe Jonathani niendeete Daudi muno, **2** nake akimukunyira uhoro, akimwira atiri, “Baba Saulu niaracaria mweke wa kukura. Ni undu ucio ukemenyerera ruciu rucini; uthi wihithe handu, na ukare ho. **3** Nii ningathi ndugame hamwe na baba kuu mugunda-ini, kuu ugakorwo uri. Nigaaria nake uhoro ugukoni na uria ngaamenya ningakwira.” **4** Jonathani akira ithe Saulu wega wa Daudi, akimwira atiri, “Reke muthamaki aage gwika Daudi ndungata yake uru; ndakwihirire, na uria ekite ukoretwo uri uumithio munene kuri we. **5** Nietoonyirire ugwati-ini riria ooragire Mufisti. Nake Jehova akihe Isiraeli guothe uhootani munene muno, ukionera undu ucio na ugikena. Ni kii kingituma wike mundu utari na ihitia ta Daudi uru, umurage hatar na gitumi?” **6** Saulu niathikiriire Jonathani na akihita akiaga uu: “Ti-itheru o ta uria Jehova aturaga muoyo, Daudi ndekuragwo.” **7** Ni undu ucio Jonathani agita Daudi akimwira uhoro ucio maaragia wotha. Akimutwara kuri Saulu, nake Daudi agikara na Saulu o ta mbere. **8** Ni kwagire na mbaara ringi, na Daudi agithi akiria na Afilisti. Nake akimuhira na hinya muno nginya makimurira. **9** No roho muru uumite kuri Jehova ugikora Saulu riria aikarite gwake nyumba ari na itimu riake guoko-ini. Hinda iyo Daudi aahuraga kinanda kia mugeeto. **10** Saulu akigeria kumuthecereria ruthingo-ini na itimu riake, no Daudi akimweherera o riria aikagira itimu ruthingo-ini. Utuku ucio Daudi akira. **11** Saulu agituma andu kwa Daudi makaraangire nyumba yake na mamurage gwakia. No

Mikali, mütumia wa Daudi, akimukunyira uhoro ūcio, akimwira atiri, "Waga kūra ūtukū wa ūmūthi, ūhonokie muoyo waku-rī, rūciū nūkooragwo." **12** Nī ūndū ūcio Mikali agikūrūkīria Daudi ndirica-ini, nake akīyūrira, akīhonoka. **13** Ningī Mikali akioya mūhianano na akīūiga ūriri igūrū, akīhumbira na gītama na akiwikira guoya wa mbūri mūtwe. **14** Hīndi iria Saūlū aatūmire andū makanyīite Daudi, Mikali akīmeera atiri, "Nī mūrūaru." **15** Ningī Saūlū agītūma andū acio macooke makarore Daudi, akīmeera atiri, "Mūrehe kūrī nī arī o ūriri wake, nīguo ndīmūūrage." **16** No rīria andū maatoonyire kuo, magikora no mūhianano warī ūriri, na ūgekīrwo guoya wa mbūri mūtwe. **17** Saūlū akīra Mikali atiri, "Nī kī gītūmīte ūhēenie ūguo, na ūkarekereria thū yakwa yūre, nīgeetha ihonoke?" Mikali akimwira atiri, "Aranjīire atiri, 'Reke nī ndīyūrīre. Ngūgikūrāga nī ūndū kī?" **18** Nake Daudi akīūra, akīhonoka, na agithi gwī Samūeli kūu Rama, akimwira ūria wothē Saūlū aamwikite. Ningī Daudi na Samūeli magithi Naothu, magikara kuo. **19** Uhoro ūgikinyira Saūlū, akīrwo atiri, "Daudi arī Naothu, kūu Rama"; **20** nī ūndū ūcio agītūma andū makamūnyīite. No hīndi iria moonire gikundi kīa anabii gikīratha mohoro, matongoretio nī Samūeli arūgamīte hau, Roho wa Ngai agikora andū a Saūlū, o nao makīratha mohoro. **21** Saūlū akiheo ūhoro ūcio, nake agītūma andū angī, nao makīratha mohoro. Saūlū agītūma andū riita rīa gatātū, o nao makīratha mohoro. **22** Thuutha wa maūndū mothe, o nake we mwene agithi Rama na agikinyira irima-ini rīa maa rīria inene kūu Seku. Nake akīūra atiri, "Samūeli na Daudi marī ha?" Nao makimwira atiri, "Marī Naothu, kūu Rama." **23** Nī ūndū ūcio Saūlū agithi Naothu, kūu Rama. No Roho wa Ngai ūkimūkora, agithi akīrathaga mohoro nginya agikinyira Naothu. **24** Akīūra nguo ciake cia igithi, o na ningī akīratha mohoro arī mbere ya Samūeli. Agikoma ūguo mūthenya ūcio wothē, o na ūtukū. Kūu nīkio gītūmaga andū moorie atiri, "Saūlū nake no ūmwe wa anabii?"

20 Na rīri, Daudi akīūra, akiuma Naothu kūu Rama agithi kūrī Jonathani, akimūūria atiri, "Nī atīa njikite? Nī ngero irikū nī ngerete? Thoguo ndīmūhīthirie atīa atī nīkio arageria kījūrāga?" **2** Jonathani akīmūcookeria atiri, "Kūroaga gūtūka ūguo; wee ndūgūkua! Atīriri, baba ndarī ūndū ekaga o na ūmwe mūnene kana mūnini ataamenyithite. Egūkīhitha ūndū ta ūcio nīkī? Ūguo ti guo!" **3** No Daudi akīhitha akiuga atiri, "Thoguo nīo o wega mūno atī ninjīthikīrīte nīwe, nake nīerīte atiri, 'Jonathani ndagīrīrwo nī kūmenya ūndū ūyū, ndakae kūnyīitwo nī kieha.' No rīri, ti-itherū o ta ūria Jehova atūūrāga muoyo, na ūria wee mwene ūtūūrāga muoyo-rī, hatigaire o ikinya rīmwe gatagatī gakwa na gīkūū." **4** Jonathani akīra Daudi atiri, "Ūndū o wothē ūngienda njike-rī, nīngūgwīra." **5** Nī ūndū ūcio Daudi akimwira atiri, "Atīriri, rūciū nī giathī gīa Karūgamo ka Mweri na nīnjagīrīrwo gūkaarīanira hamwe na mūthamaki, no reke thīi ngehithē mīgūnda-ini nginya mūthenya wa gatatū hwai-ini. **6** No thoguo angīnjaga-rī, mwīre atiri, 'Daudi nīarathaitire ndīmūthikīrie aguthūke Bethlehemu

itūūra-ini rīao, nī ūndū nī kūrī na igongona rikūrutwo kuo rīa mwaka nī ūndū wa mūhīrīga wao wothē." **7** Angikoiga atiri, "Nī wega mūno," hīndi iyo ndungata yaku nīngakorwo na thayū. No angikaarakara-rī, nīūkamenya na ma atī nīatūite nīekūngera ngero. **8** No wee rī, onania wendani kūrī ndungata yaku, nī ūndū nīūgūte kīrīkanīro nayo mbere ya Jehova. Kūngīkorwo ndī na mahitia-rī, njūrāga wee mwene! Ūgūkīneana kūrī thoguo nīkī?" **9** Jonathani akiuga atiri, "Kūroaga gūtūka ūguo! Korwo nī kūrī kaūndū o na kanini njūū atī baba nīatūite gūkūgera ngero-rī, githi to ngwīre?" **10** Daudi akīmūūria atiri, "Thoguo angīgagūcookeria arī na marūrī-rī, ngaheo ūhoro nūū?" **11** Jonathani akimwira atiri, "Ūka, tūthi na kūu mīgūnda-ini." Nī ūndū ūcio magithi kuo me hamwe. **12** Ningī Jonathani akīra Daudi atiri, "Nī ūndū wa Jehova o we Ngai wa Israeli, ti-itherū nīngaaria na baba ihinda ta rīri mūthenya wa gatātū! Angīakorwo akenitio nī wee-rī, githi to ngūtūmanīre ngūmenyithie ūhoro ūcio?" **13** No baba angītua nī egūkūngera ngero-rī, Jehova aroherithia na anjike ūūru makīria, ingikaaga gūkūmenyithia, na ndeke ūthi na thayū. Jehova arokorwo hamwe nawe o ta ūria akoretwo arī hamwe na baba. **14** No nyonia tha iria itathiraga ta iria cia Jehova matukū marīa ngūtūūra muoyo, nīguo ndikanooragwo, **15** na ndūkanēherie tha ciaku o na rī kuuma kūrī nyūmba yakwa, o na hīndi iria Jehova agaakorwo anīnīte thū ciothe cia Daudi gūkū thi." **16** Nī ūndū ūcio Jonathani akīgīa kīrīkanīro na nyūmba ya Daudi, akiuga atiri, "Jehova arorīhīria Daudi kūrī thū ciake." **17** Nake Jonathani agītūma Daudi akiindire mwīhitwa wake nī ūndū nīamwendete, nīgūkorwo aamwendete o ta ūria eyendete we mwene. **18** Ningī Jonathani akīra Daudi atiri, "Rūciū nī giathī gīa Karūgamo ka Mweri. Wee nīūkoneka ndūrī ho, nī ūndū gītī giaku gīgaakorwo kīrī githeri. **19** Mūthenya wa gatātū gwatua gūtuka-rī, ūgaathī handū harīa wehithite hīndi iria thīina ūyū waambīrīrie, na weterere hau ihiga-ini rīa Ezeli. **20** Nīngaikia mīgū itatū mwena-ini wario, taarī wathi ngwīgera. **21** Ningī nīngatūma kahī ndikeere atiri, 'Thīi ūgacarie mīgū iyo.' Ingīakeera atiri, 'Mīgū irī mwena ūyū waku; mīrehe haha,' hīndi iyo ūgooka, nī ūndū ti-itherū o ta ūria Jehova atūūrāga muoyo, ndūrī ūūru ūkoona; no thayū. **22** No ingīkeera kahī kau atiri, 'Mīgū irī mbere yaku,' hīndi iyo no nginya ūthi, nī ūndū Jehova nīakūrekereire ūthi. **23** Naguo ūhoro ūria twaranīrie nawe-rī, rīrikana, Jehova nīwe mūira gatagatī gakwa nawe nginya tene." **24** Nī ūndū ūcio Daudi akīhitha kūu mīgūnda-ini, na hīndi iria giathī gīa Karūgamo ka Mweri gīakinyire-rī, mūthamaki agīkara thī arī irio. **25** Agīkara thī handū harīa aamenyerete, kūrigania na rūthingo, ang'ethanīre na Jonathani, nake Abineri agīkara thī kūrigania na Saūlū, no handū ha Daudi haarī hatheri. **26** Saūlū ndoigire ūndū mūthenya ūcio, nī ūndū eeciiririe atiri, "No nginya gūkorwo kūrī ūndū wīkīkīte kūrī Daudi akanyīitwo nī thaahu; ti-itherū arī na thaahu." **27** No mūthenya ūyū ūngī, mūthenya wa keerī wa mweri ūcio, handū ha Daudi haarī o hatheri rīngī. Hīndi iyo Saūlū akīūra mūrī Jonathani atiri, "Nī kī kīgīrīte mūrū wa Jesi oke iruga-ini ira na ūmūthi?" **28** Jonathani

agĩcookia atĩrĩ, “Daudi nĩarathaithe ndimwĩtikĩrie athiĩ Bethlehemu. **29** Aranjĩĩre atĩrĩ, ‘Reke thiĩ, nĩ ùndũ andũ a nyũmba iitũ marĩ na igongona kũu itũũra-inĩ, na mũrũ wa baba nĩanjathite ngorwo ho. Ingikorwo nĩnjĩtikĩrikĩte nĩwe-rĩ, reke thiĩ ngoone ariũ a baba.’ Ùndũ ũcio nĩguo ũgĩritie oke metha-inĩ ya mũthamaki.”

30 Marakara ma Saulũ magĩakanĩra Jonathani, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mũrũ wa mĩtũmia mwaganu na mũremĩ! Githĩ ndiũ atĩ wee nĩũnyĩitanite na mũrũ wa Jesii nĩguo agũconorithie na aconorithie nyũkwa ũrĩa wagũciarire?

31 Hindĩ irĩa yothie mũrũ wa Jesii egũtũũra muoyo gũkũ thiĩ, wee ndũkehaanda kana ũthamaki waku wihaande. Rĩu mĩtũmanĩre oke kũrĩ nĩ, tondũ no nginya akue!”

32 Jonathani akiũria ithe atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgũtũma ooragwo? Nĩ atĩa ekĩte?” **33** No Saulũ akĩmũkĩria itimũ rĩake nĩguo amũũrage. Nake Jonathani akĩmenya atĩ ithe nĩatũite itua rĩa kũũraga Daudi. **34** Jonathani agĩũkĩra, akiuma metha-inĩ arĩ mũrakaru mũno; na mũthenya ũcio wa keerĩ wa mweri ũcio, ndaarĩire irio nĩ ùndũ aarĩ na kĩa na nĩ ũrĩa ithe ekĩte Daudi ciiko cia kũmũconorithia.

35 Rũciĩnĩ rũrũ rũngĩ Jonathani akiumagara, agithiĩ kũu mĩgũnda agacemanie na Daudi. Nake agithiĩ na kahĩ kanini; **36** akĩra kahĩ kau atĩrĩ, “Teng’era ũgacarie mĩguĩ irĩa ngũkia.” Na rĩria kahĩ kau gaateng’eragarĩ, agĩkia mĩguĩ mbere yako. **37** Hindĩ irĩa kahĩ kau gaakinyire harĩa mĩguĩ wa Jonathani wagwĩte-rĩ, Jonathani agĩgeeta agĩkeera atĩrĩ, “Githĩ mĩguĩ ndũrĩ mbere yaku?”

38 Nĩngĩ akĩanĩra agĩkeera atĩrĩ, “Hiũhal Hanyũka! Ndũkarũgamel!” Kahĩ kau gakiũa mĩguĩ ũcio, gagĩcooka kũrĩ mwathi wako. **39** (Kahĩ kau gatiri ùndũ kaamenyaga ũhoroni ũcio; tĩga Jonathani na Daudi maamenyaga ũhoroni ũcio.)

40 Nĩngĩ Jonathani akĩnengera kahĩ kau indo ciake cia mbaara, agĩkeera atĩrĩ, “Kuua, thiĩ na indo ici ũcicooke itũũra-inĩ.” **41** Thuutha wa kahĩ kau gũthĩ-rĩ, Daudi agĩũkĩra akuma mwena wa gũthini wa ihiga rĩu, akĩanamiĩra maita matatũ mbere ya Jonathani, agĩturumithagia ũthiũ wake thiĩ. Magĩcooka makĩmunyana o eerĩ, makĩrĩranĩra, no Daudi nĩwe warĩire mũno makĩria. **42** Jonathani akĩra Daudi atĩrĩ, “Thiĩ na thayũ, tondũ nĩtwehitire na mwĩhĩtwa tũtũũrie ũrata gatagatĩ gaitũ thiĩnĩ wa rĩitwa rĩa Jehova, tũkiuga atĩrĩ, ‘Jehova nĩwe mũira gatagatĩ gakwa nawe, na gatagatĩ ka njiaro ciaku na njiaro ciakwa nginya tene.’” Daudi agĩũkĩra agĩthiĩra, nake Jonathani agĩcooka itũũra-inĩ.

21 Na rĩrĩ, Daudi agĩthiĩ Nobu, kũrĩ Ahimeleku ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai. Ahimeleku aamũtũnga akĩanaina, akĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ ũrĩ wiki nĩkĩ? Nĩ kĩ mũtarĩ na mũndũ ũngĩ?”

2 Daudi agĩcookeria Ahimeleku ũcio mũthĩnjĩrĩ-Ngai atĩrĩ, “Nĩ mũthamaki ũnjathite ngeke ùndũ mũna na akanjĩra atĩrĩ, ‘Mũndũ o na ũ ndakamenye ùndũ ũrĩa ngũtũmĩte na ũrĩa ngwathĩte.’ No andũ akwa-rĩ, nĩ ndimerĩe tũcemanie handũ hana. **3** Na rĩrĩ, nĩ kĩ ũrĩ nakĩo gĩa kũria? He mĩgate itano, kana o kĩa giothe ũngĩhota kuona.”

4 No mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũcio agĩcookeria Daudi atĩrĩ, “Ndirĩ na mĩgate irĩa ihũthĩrwo kũrĩno, no rĩrĩ, hana nĩ harĩ mĩgate irĩa mĩamũre, angikorwo andũ acio matihutanitie na mũndũ-a-nja.”

5 Daudi agĩcooka atĩrĩ, “Ti-itherũ tũtikoretwo hamwe

na andũ-a-nja, o ta ũrĩa arĩ mũtugo witũ rĩrĩa rĩothe ngumagara. Indo cia andũ aya nĩ theru o na gũtũika marĩ mawĩra-inĩ matarĩ maamũre. Ùmũthĩ indo ciao itikĩrĩ nyamũre makĩria!”

6 Nĩ ùndũ ũcio mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũcio akĩmũnengera mĩgate iyo mĩamũre, nĩgũkorwo hau hatiarĩ na mĩgate ingĩ tĩga mĩgate irĩa yaigagwo mbere ya Jehova, na nĩyeheretio mbere ya Jehova mũthenya ũcio, na hakaigwo mĩgate ingĩ mĩhiũ. **7** Na rĩrĩ, mũthenya ũcio, haarĩ na mũndũ ũmwe warĩ ndungata ya Saulũ, aahingĩrĩro hau mbere ya Jehova; nake eetagwo Doegu ũrĩa Mũedomu, ũrĩa warĩ mũnene wa arĩthi a Saulũ.

8 Daudi akiũria Ahimeleku atĩrĩ, “Kaĩ ũtarĩ na itimũ kana rũhiũ rwa njora haha? Ndinooka na rũhiũ rwakwa rwa njora kana kĩndũ kĩngĩ kĩa mbaara, nĩ ùndũ wĩra wa mũthamaki uuma wa ihenya.”

9 Mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũcio agĩcooka atĩrĩ, “Rũhiũ rwa njora rwa Goliathũ, Mũfilisti ũrĩa woragĩre Gĩtũamba-inĩ kĩa Ela, rũrĩ haha; naruo ruohetwo na taama rũkaigwo thuutha wa ebodi. Angikorwo nĩũkũwenda-rĩ, ruoe; gũtirĩ na rũhiũ rũngĩ rwa njora tĩga o rũu.” Daudi akiuga atĩrĩ, “Gũtirĩ rũhiũ rũngĩ taruo; kĩrũnengere.”

10 Mũthenya ũcio Daudi akiũria Saulũ, agithiĩ kũrĩ Akishi mũthamaki wa Gathu. **11** No ndungata cia Akishi ikĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ ũyũ ti Daudi, ũrĩa mũthamaki wa bũrĩro? Githĩ tiwe mainagĩra nyĩmbo-inĩ ciao atĩrĩ: “Saulũ nĩeyũragĩre andũ ngiri nyingĩ, na Daudi akeyũragĩra andũ ngiri makĩmi maingĩ?”

12 Nake Daudi akiĩga ũhoroni ũcio ngoro-inĩ na agĩtĩgĩra Akishi mũthamaki wa Gathu mũno. **13** Nĩ ùndũ ũcio akĩgũrũkithia mbere yao; na rĩrĩa aarĩ moko-inĩ mao, agĩtũua ta mũndũ mũgũrũkĩ, akiharaga mĩrango ya kĩhingo, agĩtaga rũta rũkũrũkanĩtie na nderu ciake. **14** Akishi akĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Ta rorai mũndũ ũyũ! Nĩ mũgũrũku! Mwakĩmũrehe kũrĩ nĩ nĩkĩ?”

15 Kaĩ nyiĩhitie agũrũkĩ atĩ nĩguo mũndehere mũndũ ũyũ haha eke maũndũ ta maya mbere yakwa? Mũndũ ũyũ no nginya oke nyũmba yakwa?”

22 Na rĩrĩ, Daudi akiuma Gathu na akiũria ngurungainĩ ya Adulamu. Rĩria ariũ a ithe na andũ a nyũmba ya ithe maigũire ũguo-rĩ, magĩkũrũka kũrĩ we. **2** Arĩa othe maarĩ na mĩnyamaro, kana thiĩrĩ kana makaaga kũiganĩra makĩũngana harĩ we, nake agĩtũika mũtongoria wao. Aarĩ na andũ ta magana mana. **3** Kuuma kũu, Daudi agithiĩ Mizipa kũu Moabi, akiũria mũthamaki wa Moabi atĩrĩ, “Nĩũgũtikĩria baba na maitũ moke maikare nawe nginya rĩrĩa ngaamenya ũrĩa Ngai ekũnjĩkĩra?”

4 Nĩ ùndũ ũcio akĩmatĩgĩra mũthamaki wa Moabi, nao magĩkĩra nake ihinda rĩothe rĩria Daudi arĩ kĩhitho-inĩ. **5** No mũnabii Gadi akĩra Daudi atĩrĩ, “Tĩga gũikara kĩhitho-inĩ. Thiĩ bũrũri wa Juda.” Nĩ ùndũ ũcio Daudi akiuma kũu agithiĩ mũtitũ wa Herethu. **6** Na rĩrĩ, Saulũ akiũga atĩ Daudi na andũ ake nĩmonetwo. Nake Saulũ aikarĩte thiĩ gĩtina-inĩ kĩa mũtũ wa mũbine Kĩrĩma-inĩ kĩa Gibe aanyiĩtite itimũ rĩake na guoko, nao anene ake othe marũgamĩte mamũthiũrũrũkĩrie.

7 Nake Saulũ akĩmeera atĩrĩ, “Ta thikĩrĩrai, andũ a Benjamini! Anga mũrũ wa Jesii nĩakamũhe mĩgũnda ya irio na ya mĩthabibũ inyuothie? Anga nĩakamũta anene a ita a kũrũgamĩra andũ ngiri, na a kũrũgamĩra andũ magana? **8** Kĩu nĩkio gĩtũmĩte inyuothie mũciire

kunjükirira? Gütirī mündū o na ūmwe ūnginjira rīria mūrū wakwa egūthondeka kirikanīro na mūrū wa Jesii. Gütirī o na ūmwe wanyu wiciirire ūhoro wakwa kana akanjira atī mūrū wakwa nīaikiririe ndungata yakwa iikare injoheirie, ta ūria ireeka ūmūthi.” **9** No Doegu ūria Mūedomu, ūria warūgamite hamwe na anene a Saülū, akiuga atirī, “Nindonire mūrū wa Jesii okite kūrī Ahimeleku mūrū wa Ahitubu kūu Nobu. **10** Ahimeleku nīamūtuirīrie ūhoro harī Jehova; agicooka akimūhe irio, na rūhiū rwa njora rwa Goliathū ūria Mūfili.” **11** Ningī mūthamaki agitūmanira mūthinjiri-Ngai Ahimeleku mūrū wa Ahitubu, na nyūmba ya ithe yothē, ariā maarī athinjiri-Ngai kūu Nobu, nao othe magiūka kūrī mūthamaki. **12** Saülū akimwira atirī, “Ta thikirira rīu, mūrū wa Ahitubu.” Nake agicookia atirī, “Īi, mwathi wakwa.” **13** Saülū akimwira atirī, “Nī kī gītūmite mūciirire kunjükirira, wee na mūrū wa Jesii, nawe ūkamūhe mīgate, o na rūhiū rwa njora, na ūkamūtuirira ūhoro harī Jehova, nigeetha aanemere na aikare anjoheirie, ta ūria ekite ūmūthi?” **14** Ahimeleku agicookeria mūthamaki atirī, “Nūū thīini wa ndungata ciaku ciothe mwathiki ta Daudi, mūthoni-we wa mūthamaki, mūrōri wa arangiri aku, na nīatīkite mūno thīini wa nyūmba yaku? **15** Mūthenya ūcio nīguo warī wa mbere wa kumūtuirira ūhoro harī Jehova? Aca tigu! Reke mūthamaki ndageciiririe ndungata yaku kana mündū o na ūrikū wa nyūmba ya ithe, nīgukorwo ndungata yaku ndirī ūndū o na ūmwe yūi wa maundū maya mothe.” **16** No mūthamaki akimwira atirī, “Ti-itherū, wee Ahimeleku nīgūkua, wee na andū othe a nyūmba ya thoguo.” **17** Ningī mūthamaki agiatha thigari iria ciamūrūgamirīrie, agiciira atirī: “Hūgūkaai mūūrage athinjiri-Ngai a Jehova nī ūndū o nao nīmanyiitanīrie na Daudi. Nīmamenyire nī kūura ooraga, na matigana kunjira.” No anene a mūthamaki makirega gūtambūrūkia guoko moorage athinjiri-Ngai a Jehova. **18** Mūthamaki agicooka agiatha Doegu, akimwira atirī, “Hūgūka ūūrage athinjiri-Ngai.” Nī ūndū ūcio Doegu ūcio Mūedomu akihūgūka akimooraga. Mūthenya ūcio akiūraga andū mirongo inana na atano ariā meehumbite ebodi ya gatani. **19** Agicooka akihūura Nobu, itūūra rīa rīa athinjiri-Ngai, na rūhiū rwa njora, akiūraga arūme na andū-a-nja, ciana ciario o na ngenge, na ng’ombe ciario, na ndigiri o na ng’ōndu. **20** No Abiatharu, mūrū ūmwe wa Ahimeleku mūrū wa Ahitubu, akithonoka, akiūra, na akirūmirira Daudi. **21** Akīra Daudi atī Saülū nīoragite athinjiri-Ngai a Jehova. **22** Nake Daudi akīra Abiatharu atirī, “Mūthenya ūcio, rīria Doegu ūcio Mūedomu aarī kuo-rī, nīndamenyire atī no nginya ere Saülū. Nī nīi ndehithiirie nyūmba yothē ya thoguo gīkuū. **23** Ikara hamwe na nīi; ndūgetigire; mündū ūria ūracaria muoyo waku, o na wakwa o naguo nīaraucaria. Ūrī hamwe na nīi ūrī mūmenyerere.”

23 Na rīrī, Daudi akīrwo atirī, “Atirirī, Afilisti nīmararūa na itūūra rīa Keila, na magatunyana ngano irīa rīi mahuhīro-inī.” **2** Nake agitūria ūhoro harī Jehova, akiūra atirī, “Nīnjagiriirwo nīgūthi gūtharīkīra Afilisti acio?” Nake Jehova akimūcookeria atirī, “Thīi ūgatharīkire Afilisti nīguo ūhonokie Keila.” **3** No andū

a Daudi makimwira atirī, “Gūkū Juda nītūretigira. Githi tūtīgūtīgira makīria twathī Keila tūkarūe na mbūtū cia Afilisti!” **4** O rīngī Daudi agitūria ūhoro harī Jehova, nake Jehova akimūcookeria atirī, “Ikūrūka ūthī Keila, nī ūndū nīngūneana Afilisti guoko-inī gwaku.” **5** Nī ūndū ūcio Daudi na andū ake magithī Keila, makīria na Afilisti, na makīmataha mahiū mao. Akīrehera Afilisti hathara nene, na akīhonokia andū a Keila. **6** (Na rīrī, Abiatharu mūrū wa Ahimeleku nīokite akūuite ebodi rīria aikūrūkire, akiūra kūrī Daudi kūu Keila.) **7** Saülū akīrwo atī Daudi nīathiite Keila, nake akiuga atirī, “Ngai nīamūneanite kūrī nīi, nīgukorwo Daudi nīehingirīrie na ūndū wa gūtoonya itūūra rīrī na ihingo na migīko.” **8** Nake Saülū agitā mbūtū ciake ciothe mathi mbaara, nīguo maikūrūke Keila makahingirīrie Daudi na andū ake. **9** Hīndī irīa Daudi aamenyire atī Saülū nīaciirīrie kūmwīka ūūru-rī, akīra Abiatharu mūthinjiri-Ngai atirī, “Rehe ebodi iyo.” **10** Daudi akiuga atirī, “Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, ndungata yaku nī iiguite hatarī njanja atī Saülū nīarooka Keila aniene itūūra rīrī nī ūndū wakwa. **11** Hihi aikari a Keila nīmekūneana kūrī we? Hihi Saülū nīegūikūrūka gūkū, ta ūria ndungata yaku iiguite? Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, menyithia ndungata yaku ūhoro.” Nake Jehova akiuga atirī, “Nīegūikūrūka.” **12** O rīngī Daudi akīūra atirī, “Hihi aikari a Keila nīmekūneana, nīi na andū akwa, kūrī Saülū?” Nake Jehova akiuga atirī, “Nīmegūkūneana.” **13** Nī ūndū ūcio Daudi na andū ake, andū ta magana matandatū, makūma Keila, na magikara magicangacanga kūndū na kūndū. Rīria Saülū eerirwo atī Daudi nīorite akoima Keila, agitiga gūthi kuo. **14** Nake Daudi agūkara ciithitho cia werū-inī na irīma-inī cia Werū wa Zifu. O mūthenya Saülū nīamūcararia, no Ngai ndaaneanire Daudi moko-inī make. **15** Rīria Daudi aarī Horeshu kūu Werū wa Zifu, akīmenya atī Saülū okite nīguo amūūrage. **16** Nake Jonathani mūrū wa Saülū agithi kūrī Daudi kūu Horeshu na akīmūteithia kwīyūmīrīria thīini wa Ngai. **17** Nake akimwira atirī, “Tiga gwtīgira, Baba Saülū ndagakūhuta na guoko gwake. Wee nīgūgathamakira Isiraeli, na nīi ndūike mūnini waku. O na Baba Saülū, nīoi ūguo.” **18** Nao eerī makīgīa kirikanīro mbere ya Jehova. Thuutha ūcio Jonathani akīnūka, no Daudi agitigwo kūu Horeshu. **19** Nao andū a Azifu makīambata magithi kūrī Saülū kūu Gibeā makimwira atirī, “Githi Daudi ndehithite gatagati-inī gaitū ciithitho-inī cia gūkū Horeshu, kīrīma-igūrū kīa Hakila, mwena wa gūthini wa Jeshimoni? **20** Na rīrī, wee mūthamaki, ikūrūka ūūke o rīria rīothe ūngienda gūūka, na ithuī nī igūrū riitū kūmūneana kūrī mūthamaki.” **21** Saülū akimacookeria atirī, “Jehova aromūgathama nī ūndū wa kwīnjiiria. **22** Thīi mūkehaarīrie makīria. Tuīriai nī kū Daudi amenyereite gūthiāga, na nūū ūmuonetē kuo. Njirīitwo atī nī mündū mwara mūno. **23** Tuīriai ūhoro wa kūrīa guothe ehithaga na mūndehere ūhoro mūkinyanīru. Na nīi nīngūcoka thīi na inyu; angīkorwo arī kūndū gūkūrī, nīngamūcaria mīhīrīga-inī yothē ya Juda.” **24** Nī ūndū ūcio makūmagara magithi kūu Zifu, magikinya mbere ya Saülū. Na rīrī, Daudi na andū ake maarī kūu Werū-inī wa Maoni, kūu Araba mwena wa gūthini wa Jeshimoni.

25 Nake Saülü na andü ake makĩambĩrĩria kũmacaria, na rĩrĩa Daudi eerirwo ũhoro ũcio, agĩkũrũka agĩthĩi rwaro-inĩ rwa ihiga, agĩkara kũu Werũ-inĩ wa Maoni. Rĩrĩa Saülü aigũire ũhoro ũcio-rĩ, o nake agĩthĩi kũu Werũ-inĩ wa Maoni aingatĩthĩe Daudi na ihenya. **26** Saülü aagerete mwena ũmwe wa kĩrĩma, nake Daudi na andü ake makagerera mwena ũrĩa ũngĩ, mahĩũhĩte nĩguo morĩre Saülü. Na rĩrĩa Saülü na thigari ciake maakuhagĩrĩria Daudi na andü ake nĩguo mamanyĩte-rĩ, **27** hagĩũka mĩndũ watũmitwo kũrĩ Saülü, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũka na ihenya! Afilisti nĩmatharĩkĩre bũrũri.” **28** Hĩndĩ iyo Saülü agĩtiga kũrũmĩrĩra Daudi, agĩthĩi agacemanie na Afilisti. Nĩkĩo metaga handũ hau Sela-Hamalekothu. **29** Nake Daudi akĩambata akĩuma kũu agĩthĩi gũtũũra cĩhitho-inĩ cia Eni-Gedi.

24 Na rĩrĩ, thuutha wa Saülü gũcoka kuuma kũingatĩthia Afilisti, akĩrwo atĩrĩ, “Daudi arĩ Werũ-inĩ wa Eni-Gedi.” **2** Nĩ ũndũ ũcio Saülü akĩoya andũ ngiri ithatũ arĩa athuure kuuma Isiraeli guothe magĩthĩi gũcaria Daudi na andũ ake gũkuhi na ndwaro cia mahiga kũrĩa gũtũũragwo nĩ Mbũri cia Werũ. **3** Nake agĩkinya ciugũ-inĩ cia ng’ondũ irĩa ciarĩ njĩra-inĩ; naho nĩ haarĩ na ngurunga, nake Saülü agĩtoonya thĩĩnĩ ageiteithie. Daudi na andũ ake maarĩ kũu thĩĩnĩ mũno, ngurunga-inĩ. **4** Nao andũ a Daudi makĩmwĩra atĩrĩ, “Ũyũ nĩguo mũthenya ũrĩa Jehova aaririe ũhoro wago, agĩkwĩra atĩrĩ, ‘Nĩnganeana thũ yaku moko-inĩ maku ũmĩke ũrĩa ũkwennda.’” Nake Daudi agĩkuruma atekuonwo, agĩthĩi agĩtinia gĩcũrĩ kĩa nguo ya Saülü. **5** Thuutha-inĩ, Daudi akĩgua ngoro ikĩmũciirithia nĩ ũndũ wa gũtinia gĩcũrĩ kĩa nguo ya Saülü. **6** Akĩĩra andũ ake atĩrĩ, “Jehova arongirĩa njike ũndũ ta ũcio kũrĩ mwathi wakwa, ũcio mũtĩrĩrie maguta wa Jehova, kana ndĩmwĩke ũũru na guoko gwakwa; nĩ ũndũ nĩwe mũtĩrĩrie maguta wa Jehova.” **7** Aarĩkia kwaria ciugo icio, Daudi agĩkaania andũ ake, na ndaamarekire mookĩrĩre Saülü. Nake Saülü akĩuma ngurunga-inĩ, na agĩthĩĩra. **8** Nĩngĩ Daudi akĩuma ngurunga-inĩ iyo, akĩanĩrĩra agĩta Saülü, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mwathi wakwa, mũthamaki!” Rĩrĩa Saülü eehũgũrĩre, Daudi akĩĩnamĩrĩra, agĩturumithia ũthĩũ thĩ. **9** Akĩĩra Saülü atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmaga ũthĩkĩrĩrie andũ rĩrĩa mekuuga atĩrĩ, ‘Daudi nĩeciiragĩria gũgwĩka ũũru?’” **10** Ũmũthĩ nĩweyona na maitho maku ũrĩa Jehova egũkũneanĩte moko-inĩ makwa kũu ngurunga-inĩ. Kũrĩ andũ amwe maniingĩrĩrie ngũũrage, no ndakũhonokia; ndoiga atĩrĩ, ‘Ndikuoya guoko gwake njike mwathi wakwa ũũru, nĩ ũndũ nĩwe mũtĩrĩrie maguta wa Jehova.’” **11** Baba, ta kione, rora gĩcunjĩ gĩki kĩa nguo yaku, gĩki kĩrĩ guoko-inĩ gwakwa! Ndinirie gĩcunjĩ kĩa nguo yaku, no ndinakũũraga. Rĩu menya na ũkũũrane atĩ nĩ ndĩrĩ na ihĩtia rĩa gwĩka ũũru kana rĩa ũremĩ. Nĩ ndĩkũhĩthĩrie, no wee nĩũnanjaria ũnjũrage. **12** Jehova arotũtuithania ciira nĩ nawe. Na Jehova arondĩhĩria maũru marĩa wee ũnjĩkite, no guoko gwakwa gũtigakũhutia. **13** O ta ũrĩa kũrĩ thimo yugaga atĩrĩ, ‘Waganu uumaga o harĩ arĩa aaganu,’ nĩ ũndũ ũcio guoko gwakwa gũtigakũhutia. **14** “Mũthamaki wa Isiraeli oimĩte gwake ookĩrĩre ũ? Nũũ ũingatĩthĩie? Nĩ ngui ngũũ? Kana nĩ thuya? **15** Jehova

arotũtuithania na atue ciira gatagatĩ gaitũ. Aroeciirĩa ũhoro wakwa na aũrũgamie; arondũrĩra na aahonokie kuuma guoko-inĩ gwaku.” **16** Rĩrĩa Daudi aarĩkirie kuuga ũguo-rĩ, Saülü akĩmũũria atĩrĩ, “Ũcio nĩ mũgambo waku, Daudi mũrũ wakwa?” Nake akĩrĩra aanĩrĩre. **17** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee ũrĩ mũthingu kũngĩra. Nĩũnjĩkite wega, no nĩ ngagwĩka ũũru. **18** Nĩwarĩkia o rĩu kũnjĩra ũndũ mwega ũnjĩkite; Jehova nĩekũũneanĩte moko-inĩ maku, no wee ndũnanjũraga. **19** Rĩrĩa mĩndũ ona thũ yake-rĩ, nĩarekaga ithĩi atamĩkite ũũru? Jehova arogwĩka maĩndũ mega nĩ ũndũ wa ũrĩa ũnjĩkite ũmũthĩ. **20** Nĩnjũũ atĩ ti-itherũ nĩũgatuĩka mũthamaki, na atĩ mũthamaki wa Isiraeli nĩũkehaanda moko-inĩ maku. **21** Rĩu wĩhĩte harĩ nĩ na rĩĩtwa rĩa Jehova atĩ ndũkaniina njĩaro ciakwa kana rĩĩtwa rĩakwa rĩthire kuuma nyũmba-inĩ ya baba.” **22** Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩhĩta harĩ Saülü. Nake Saülü agĩcoka mũciĩ, no Daudi na andũ ake makĩambata magĩthĩi kĩhitho-inĩ.

25 Na rĩrĩ, Samũeli agĩkua, nao andũ othe a Isiraeli makĩũngana makĩmũrĩrĩa; makĩmũthika mũciĩ gwake kũu Rama. Nake Daudi agĩkũrũka agĩthĩi Werũ wa Maoni. **2** Mĩndũ ũmwe wa kũu Maoni, ũrĩa warĩ na indo kũu Karimeli, aarĩ mũtongu mũno. Aarĩ na mbũri ngiri imwe na ng’ondũ ngiri ithatũ, irĩa aamuraga guoya kũu Karimeli. **3** Nake eetagwo Nabali, na mũtũmia wake eetagwo Abigaili. Aarĩ mũtũmia mũũgĩ na mũthaka, no mũthuuriwe, ũrĩa warĩ Mũkalebu, aarĩ mũũru na mũkarĩ maĩndũ-inĩ make. **4** Daudi arĩ werũ-inĩ nĩagũire atĩ Nabali nĩ ng’ondũ aramũra guoya. **5** Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma aanake ikũmi akĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũthĩi kũrĩ Nabali kũu Karimeli na mũmũgeithie mwĩtanĩtie na nĩ. **6** Mwĩrei atĩrĩ; ‘Ũrotũũra miaka miĩngĩ! Ũrogia na ũgima, wee na nyũmba yaku! O na kĩrĩa gĩothe ũrĩ nakĩo kĩroogĩ na ũhooreri! **7** “Na rĩrĩ, ndĩraigua atĩ nĩ hĩndĩ ya kũmura ng’ondũ guoya. Rĩrĩa arĩthĩ aku maarĩ hamwe na ithuĩ, tũtiamekire ũũru, na ihinda rĩrĩa rĩothe maarĩ Karimeli gũtĩrĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩa kĩorire. **8** ũrĩa ndungata ciaku na nĩũgũkwĩra. Nĩ ũndũ wa ũguo ika aanake acio akwa maĩndũ mega, nĩũkorwo tũũkite hĩndĩ ya gĩkeno. Ndagũthaita ũhe ndungata ciaku na mũrũguo Daudi kĩrĩa gĩothe ũngĩmoonera.” **9** Rĩrĩa andũ a Daudi maakinyire-rĩ, makĩhe Nabali ndũmĩrĩrĩ iyo ya Daudi. Nao magĩcoka magĩeterera. **10** Nabali agĩcookeria ndungata cia Daudi atĩrĩ, “Daudi nũũ? Mũrũ wa Jesi ũyũ nĩ ũrĩkũ? Ndungata nyingĩ nĩroora ikoima kũrĩ aathanĩ acio matukũ maya. **11** Nĩ kĩĩ kingĩtũma njoe mĩgate yakwa, na maaĩ, na nyama irĩa thĩnjĩre andũ akwa a kũmura ng’ondũ guoya, ndĩcihe andũ itooĩ kũrĩa moimĩte?” **12** Andũ acio a Daudi makĩhũndũka, magĩcoka na thuutha. Hĩndĩ irĩa maakinyire, makĩheana ũhoro ũcio wothē. **13** Daudi akĩĩra andũ ake atĩrĩ, “Mwĩothe hiũ cianyu cia njorali!” Nao makĩhĩa hiũ ciao cia njora, o nake Daudi akĩhĩa rwake. Andũ ta magana mana makĩambata hamwe na Daudi, nao andũ magana meerĩ magĩtigwo maĩkarĩtie indo. **14** Na rĩrĩ, ũmwe wa ndungata cia Nabali akĩĩra Abigaili mũtũmia wa Nabali atĩrĩ, “Daudi nĩarathũmĩte ndungata ciake kuuma werũ-inĩ irehere mwathi witũ ngeithĩ, nake araciruma. **15** No andũ acio nĩmatwikire

wega. Matiatwikire uūru, ihinda rīothe rīria twarī kūu mīgūnda-inī hakuhi nao, na gūtiri kindū kiorire. **16** Utukū na mūthenya maarī ta rūthingo rwatūrigiciirīe hīndī ciothe rīria twariithagia ng'ōndu ciitū gūkuhi nao. **17** Riu-rī, wīciirīe wone ūria wagīrīrwo nī gwīka, nī ūndū mwanangīko nīukuhīrīrie mwathi witū na nyūmba yake yothe. Nī mūndū mwaganu ūū atī gūtiri mūndū ūngīmwarīria.” **18** Abigaili ndaateire ihinda. Akioya onigate magana meerī, na mondo igiri cia ndibei, na ng'ōndu ithano irī thīnje, na ibaba ithano cia ngano hihie, na imanjika igana cia thabibū nyūmū, na ikūmba magana meerī cia ngūyū, agīciigirīra ndigiri igurū. **19** Ningī akīra ndungata ciake atirī, “Thiagai mbere; ningūmūmīrīra.” No ndeerire mūthuuriwe Nabali ūhoro ūcio. **20** Na rīria aathīaga ahaicite ndigiri yake agereire mūkuru warī kirīma-inī, Daudi na andū ake magīuka maikūrīkite na kūrīa aarī, agīcemanīa nao. **21** Daudi aakoretwo oiga atirī, “Warī wīra wa tūhū, nīi ngarorera mūndū ūcio indo ciake kūu werū-inī, nīgeetha gūtīkagīe kindū o na kīmwe gīake gīkūūra. Nake andīhite wega na ūūru. **22** Ngai aroherithia Daudi, na amwike ūūru makīria, ingīgaatigia mūndū mūrūme o na ūmwe muoyo ūria ūmūkonīi rūciū rūciini!” **23** Rīria Abigaili onigate Daudi, akīhiha kuuma igurū rīa ndigiri yake na akīanamīrīra mbere ya Daudi aturumithīe ūthiū thī. **24** Akīgūithia magūrū-inī make, akīmwīra atirī, “Mwathi wakwa, reke ūūru ūyū ūnjookerere ndī nyiki. Ndagūthaita, reke ndungata yaku ikwarīrie; ūthikīrīrie ūria ndungata yaku irenda kuuga. **25** Mwathi wakwa aroaga kūrūmbūya mūndū ūcio mwaganu ti Nabali. Ahaana o ta rīitwa rīake, rīitwa rīake riugīte mūndū mūkūgu, na akoragwo arī o mūkūgu. No nīi ndungata yaku-rī, ndionire andū acio mwathi wakwa aatūmite. **26** “Na rīrī, kuona atī wee mwathi wakwa, Jehova nīakweheranīrie na ūiti wa thakame, na kwaga kwīrīhīria na moko maku-rī, ti-itherū o ta ūria Jehova atūūraga muoyo na ūria wee ūtūūraga muoyo-rī, thū ciaku na arīa othe mangīenda gwīka mwathi wakwa ūūru marohaana ta Nabali. **27** Na ūreke kīheo gīkī, kīria ndungata yaku ireheire mwathi wakwa, kinengerwo andū arīa makūrūmīrīrie. **28** Ndagūthaita ūrekere ndungata yaku ihītia rīayo, nīgūkorwo no nginya Jehova agaatūma nyūmba ya mwathi wakwa itūike ya ūthamaki wa gūtūūra, tondu arūaga mbaara cia Jehova. Gūtikanoneke ūndū mūuru thīini waku hīndī rīria yothe ūgūtūūra muoyo. **29** O na kūngīkorwo kūrī mūndū ūgūthingatīe akūrute muoyo-rī, muoyo wa mwathi wakwa nīgūakorwo wohanītio wega na kīohe kīa arīa marī muoyo nī Jehova Ngai waku. No mīoyo ya thū ciaku nīakamīkia kūrāihu ta iikītio na kīgūtha. **30** Rīria Jehova agaakorwo ekite mwathi wakwa maūndū mothe mega marīa eeranīrie mamūkonīi, na akorwo agūtūite mūtongoria wa gūtongoragia Israeli-rī, **31** mwathi wakwa ndakanakorwo arī na mūrigo wa kīmūrītūhīra thīini wa thamiri yake nī ūndū wa gūtīthia thakame hatari na gītūmi kana akorwo erīhīrie. Na hīndī rīria Jehova akaarehera mwathi wakwa ūhootani-rī, ūkaaririkana ndungata yaku.” **32** Daudi akīra Abigaili atirī, “Jehova, Ngai wa Israeli, arogoocwo, ūcio ūgūtūmire ūmūthī ūūke ūcemanie na nīi. **33**

Ūrorathimwo nī ūndū wa itua rīaku rīega na kūngīria ndigaite thakame ūmūthī, na ndikerīhīrie na moko makwa. **34** Tiga nī ūguo-rī, ti-itherū o ta ūria Jehova, Ngai wa Israeli, atūūraga muoyo, ūcio ūgirīrie ngūgere ngero, korwo ndūnooka na ihenya kūdūnga-rī, gūtiri mūndū mūrūme o na ūmwe ūkonīi Nabali ūngīakorwo arī muoyo gūgīkia.” **35** Ningī Daudi akīamūkīra kīria aamūreheire kuuma guoko-inī gwake, na akīmwīra atirī, “Inūka na thayū. Nīndaigua ūhoro waku na nīndetikīra ihooya rīaku.” **36** Rīria Abigaili aathīrie kūrī Nabali, akīmūkora arī nyūmba thīini arugithītie iruga ta rīa mūthamaki. Ngoro yake yarī njanjamūku na aarī mūrūu mūno. Nī ūndū ūcio ndarī ūndū aamwīrire nginya rīria gwakīrie. **37** Ningī rūciini gwakīa, rīria Nabali aarīūkīrwo, mūtumia wake akīmwīra maūndū macio mothe; ngoro yake igīkīra, akīhaana ta ihiga. **38** Thuutha wa mīthenya ta ikūmi, Jehova akīgūtha Nabali, nake agīkua. **39** Hīndī rīria Daudi aaguire atī Nabali nīakuite, akiuga atirī, “Jehova arogoocwo, ūria ūndūirīrie mbaara iitū na Nabali nī ūndū wa kūūnyarara. Nīagīrīrīrie ndungata yake ndīgeeke ūūru, na agacookereria Nabali ūūru wake we mwene.” Daudi agīcooka agītūmanīra Abigaili, akīmūria atūike mūtumia wake. **40** Ndungata ciake igīthī Karimeli, ikīra Abigaili atirī, “Daudi nīatūmīte kūrī we tūgtūware ūgātūike mūtumia wake.” **41** Akīanamīrīra, agīturumithia ūthiū thī, akīmeera atirī, “Nīi ndungata yanyu ya mūndū-wa-rīa ndī haha, nīndīhaarīrie gūtungatīra na gūthambia magūrū ma ndungata cia mwathi wakwa.” **42** Abigaili akīhaica ndigiri na ihenya, agīthī na airītu ake atano a kūmūtungataga, agītwarana hamwe na andū acio maatūmitwo nī Daudi, agītūika mūtumia wake. **43** Daudi nīahikītie Ahinoamu wa Jezireeli, nao eerī maarī atumia ake. **44** No Saūlū nīaheanīte mwarī Mikali, mūtumia wa Daudi, kūrī Palitīeli wa Laishi, ūria warī wa kuuma Galimu.

26 Na rīrī, andū a Zifu magīthīi kūrī Saūlū kūu Gībea makīmwīra atirī, “Gīthi Daudi ndehithīte karīma ka Hakila, karīa kang'etheire Jeshimoni?” **2** Nī ūndū ūcio Saūlū agūikūrūka nginya Werū wa Zifu, arī na andū ake ngiri ithatū a Israeli arīa maathuurītwo, mathīi magacarie Daudi kuo. **3** Saūlū akīamba hema ciake njīra-inī hakuhi na kīrīma kīa Hakila kīria kīng'etheire Jeshimoni, nowe Daudi agīkara kūu werū-inī. Rīria onire atī Saūlū nīamūrūmīrīrie kūu-rī, **4** agītūma athigaani na akīmenya atī ti-itherū Saūlū nīakinyīte kuo. **5** Nake Daudi akīumagara agīthīi harīa Saūlū aambite hema. Akiona harīa Saūlū na Abineri mūrū wa Neri, mwathi wa mbūtū cia ita, maakomete. Saūlū aakomete thīini wa kambī, nacio mbūtū cia ita ikaamba hema ikamūthiūrūkīria. **6** Daudi agīcooka akīūra Ahimeleku ūria Mūhiti, na Abishai mūrū wa Zeruia, mūrū wa nyina na Joabu, atirī, “Nūū ūgūikūrūkania na nīi kambī-inī harīa Saūlū arī?” Abishai akiuga atirī, “Nītūgūthīi nawe.” **7** Nī ūndū ūcio Daudi na Abishai magīthīi kūrī ita rīu ūtukū, nake Saūlū aarī kūu kambī thīini akomete toro, na itimū rīake rīhaandītwo hakuhi na mūtwe wake. Nake Abineri na thigari maakomete makamūthiūrūkīria. **8** Abishai akīra Daudi atirī, “Ūmūthī Ngai nīaneanīte thū

yaku moko-ini maku. Na riri, reke ndimuthechithanie na thi na itimu riakwa, itheeca o riwwe; ndikumutheeca keeri.” **9** No Daudi akira Abishai atiri, “Tiga kuminiina! Nuu ungatamburuka guoko ookirire uria mutiririe maguta wa Jehova, na atuike ndehitie?” **10** Ningi akiuga atiri, “Ti-itheru, o ta uria Jehova atuuraga muoyo, Jehova we mwene niwe ukumuhura; kana ihinda riake rikinye, agikue, kana athi mbaaara-ini, agathirire kuo. **11** No Jehova arongiria ndamburuka guoko kuri uria mutiririe maguta wa Jehova, ndimukirire. Na riri, oya itimu na mbuthu ya maai ocio iri hakuhi na mutwe wake, twithire.” **12** Ni undu ocio Daudi akioya itimu na mbuthu ya maai ocio ciari hakuhi na mutwe wa Saulu, magithi. Gutiri mundu o na umwe wonire kana akimenya uhoro ocio, o na gutiri mundu wokirire. Othe maar toro, nigukorwo Jehova niatumite manyitwo ni toro munene. **13** Daudi agicooka akiringa murimo uria ung, akirugama kirima-iguru handu haraya; naho ni haari itina inene gatagati kao. **14** Nake akianirira, agitana kuri ita riu ria Saulu, na kuri Abineri muru wa Neri, akiuria atiri, “Anga ndukunjookeria, Abineri?” Abineri akimuria atiri, “Wee niwe u ureta muthamaki?” **15** Daudi akiuga atiri, “Githi nduri mundu murume? Ningi-ri, nuu utarii ta we thini wa Israeli? Ni kii kigiria urangire muthamaki, ocio mwathi waku? Ni hari mundu ugukite kuniina muthamaki ocio mwathi waku. **16** Uguo wee wikite ti undu mwega. Ti-itheru o ta uria Jehova atuuraga muoyo-ri, wee na andu aku mwagiriirwo ni kuiragwo, ni undu mutinarangira mwathi wanyu, ocio mutiririe maguta wa Jehova. Ta rorai hau muri. Itimu ria muthamaki na mbuthu yake ya maai iria cuma hakuhi na mutwe wake iri ha?” **17** Saulu akimenya mugambo wa Daudi, akiuria atiri, “Ucio ni mugambo waku, Daudi, muri wakwa?” Daudi agicooka atiri, “Ii niguo, wee muthamaki, mwathi wakwa.” **18** Agicooka akimuria atiri, “Ni kii kiratuma mwathi wakwa aingatithie ndungata yake? Ni atia njikite, na ni uuru uriku nyonetwo nago?” **19** Atiriri, reke muthamaki mwathi wakwa athikiririe uhoro wa ndungata yake. Angikorwo Jehova niwe ukuringiririe unjukirire-ri, arotikira igongona. No angikorwo ni andu mekite uguo-ri, marogwatwo ni kirumi mari mbere ya Jehova. Nimanyingatite, njeherere gicunji giakwa hari igai ria Jehova, na makoiga atiri, “Thi ugatungatire ngai ingi.”

20 Na riri, ndukareke thakame yakwa iitike thi haraya na haria Jehova ari. Muthamaki wa Israeli oimagarite agacarie thuya, ta uria mundu aguimaga ngware irima-ini.” **21** Nake Saulu agicooka atiri, “Ni ninjithie. Cooka, wee Daudi, muri wakwa. Ni undu ni wonire muoyo wakwa uri wa goro umuthi, ndikaageria gukugera ngero ringi. Ti-itheru ninjikite ta mundu mukingu, na ngahitia makiria.” **22** Nake Daudi agicooka atiri, “I riri itimu ria muthamaki. Reke umwe wa aanake ocio aku oke arigire. **23** Jehova niwe urihaga o mundu ni undu wa uthingu wake, na wihokeku wake. Jehova niegukuneanite moko-ini makwa umuthi, no ni ndingitamburuka guoko njukirire uria mutiririe maguta wa Jehova. **24** Ti-itheru o ta uguo ni nyonete muoyo waku uri wa goro umuthi, Jehova arotuma muoyo wakwa o nago wonene uri wa goro, na aahonokie kuuma mathina-ini mothe.” **25**

Saulu agicooka akiira Daudi atiri, “Urorathimwo, wee muri wakwa, Daudi; niugeeka maundu manene, na ti-itheru niukahootana.” Ni undu ocio Daudi agithi, nake Saulu akihunduka, akiinuka.

27 No riri, Daudi agiciiria atiri, “Muthenya umwe nindirininwo ni guoko gwa Saulu. Undu uria mwega ingika ni kuirira bururi wa Afilisti. Hindi iyo Saulu niagatiga kunjaria kundu o na ku thini wa Israeli, na ni ningehonokia guoko-ini gwake.” **2** Ni undu ocio Daudi na andu magana matandatuturi ari maar nake makiuma, magithi kuri Akishi muru wa Maoku, muthamaki wa Gathu. **3** Daudi na andu ake magituranania na Akishi kuu Gathu. Mundu o mundu aari na andu a nyumba yake, na Daudi aari na atumia ake eeri: Ahinoamu wa Jezireeli, na Abigail wa Karimeli, mutumia wa ndigwa wa Nabali. **4** Riria Saulu eerirwo ati Daudi niorire Gathu, ndaacookire kumicaria ringi. **5** Ningi Daudi akiira Akishi atiri, “Angikorwo ninjitikirikite maitho-ini maku-ri, reke heo handu itura-ini rimwe ria bururi uy, ngatuire kuo. Ni kii gigituma ndungata yaku iture itura ria uthamaki hamwe nawe?” **6** Ni undu ocio Akishi akimuhe Zikilagi muthenya o ro ocio, nario rituire riri ria athamaki a Juda kuuma hindi iyo. **7** Daudi agikara bururi wa Afilisti mwaka umwe na mieri ina. **8** Na riri, Daudi na andu ake makimbata magithi magitharikira andu a Geshuru, na Agirizi na Aamaleki. (Kuuma tene andu ocio maatutura thini wa bururi uria uthite ugakinya Shuri na Misiri.) **9** Riria riothe Daudi aatharikira kundu, ndaatigagia mundu murume kana mundu-wa-nja muoyo, aamoragaga agatata ng’andu na ng’ombe, na ndigiri na ngamira, na nguo. Thuutha ocio agacooka agathi kuri Akishi. **10** Riria Akishi aamuria atiri, “Uuma gutharikira ku umuthi?” Daudi akamwira atiri, “Nyuma gutharikira Negevu kuu Juda,” kana “Gutharikira Negevu ya Jerameeli,” kana “Gutharikira Negevu ya Akeni.” **11** Ndaatigirie mundu murume kana mundu-wa-nja muoyo niguo matwarwo Gathu, ni undu eeciirire atiri, “Maahota gutticuukanirira moige atiri, ‘Uu niguo Daudi ekite.’” Na ocio niguo wari mutugo wake hindi iria yotha aatuirire bururi wa Afilisti. **12** Nake Akishi niehokete Daudi na akeiraga atiri, “Niatuikite kindu githuure kuri andu ake a Israeli, na egutuika ndungata yakwa nginya tene.”

28 Na riri, matuku-ini macio Afilisti makitungania mbutu ciao makarie na Israeli. Akishi akiira Daudi atiri, “No nginya umenye ati wee na andu aku nimugatarana na ni ita-ini.” **2** Daudi akimwira atiri, “Hindi iyo niguo urionera uria ndungata yaku ingihota gwika.” Akishi akimucookeria atiri, “Uguo ni wega, na ni ningugutua munangiri wa hindi ciothe.” **3** Hindi iyo Samueli nakuite, na Israeli othe makamucakaira na makamuthika itura-ini riake ria Rama. Saulu, nake niaingatite ago na araguri makoima bururi ocio. **4** Afilisti makitungana na magithi makimba hema ciao kuu Shunemu, nake Saulu agicookanirira andu a Israeli othe na akiamba hema kuu Giliboa. **5** Hindi iria Saulu, onire mbutu ya ita ya Afilisti, agitigira; ngoro yake ikiyurwo ni guoya. **6** Nake agituiria uhoro kuuma kuri Jehova, no Jehova ndaigana kumucookeria na irooto

kana Urimu, o na kana anabii. **7** Saülü agĩcōoka akĩĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Njarĩrai mündũ-wa-nja mūrāgũri, nĩguo thĩi ngatũĩre ūhoro kuuma kũri we.” Nao makiuga atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ mūrāgũri ūmwe kũu Eni-Dori.” **8** Nĩ ūndũ ūcio Saülü agĩkĩgarũra nĩguo ndakamenyeke, akĩhumba nguo ingĩ, na we na andũ eerĩ magĩthĩi ūtũkũ kũrĩ mündũ-wa-nja ūcio. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũĩra na roho, na ūndehere mündũ ūria ngũgweta.” **9** No mündũ-wa-nja ūcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩũũ ūria Saülü ekĩte, nĩaniinĩte ago na aragũri kuuma bũrũri ūyũ. Nĩ kĩ gĩtũmĩte wambĩre muoyo wakwa mũtego ūndehere gĩkuũ gĩakwa?” **10** Saülü akĩhĩta harĩ we na rĩitwa rĩa Jehova, akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ūria Jehova atũũraga muoyo-rĩ, ndũkũherithio nĩ ūndũ wa ūndũ ūyũ.” **11** Nĩngĩ mündũ-wa-nja ūcio akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ mündũ ūrĩkũ ngũkũrehithiria?” Akiuga atĩrĩ, “Rehe Samũeli.” **12** Hĩndĩ irĩa mündũ-wa-nja ūcio onire Samũeli, agĩkayũrũka na mũgambo mũnene, akĩra Saülü atĩrĩ, “Waheenia nĩkĩ? Wee nĩwe Saülü!” **13** Mũthamaki nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra. Nĩ kĩ ūroona?” Mündũ-wa-nja ūcio akiuga atĩrĩ, “Ndĩrona roho uumĩte na thĩ.” **14** Akĩũria atĩrĩ, “Ahaana atĩa?” Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩ mündũ mũkũrũ ūraambata ehumbĩte nguo ndaaya.” Hĩndĩ iyo Saülü akĩmenya atĩ ūcio aarĩ Samũeli, akĩanamĩrĩra, agĩkoma na nda, agĩturumithia ūthĩi thĩ. **15** Samũeli akĩũria Saülü atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgũtũma ūũthĩnĩe, ūkandehithia gũkũ?” Saülü akiuga atĩrĩ, “Ndĩ mũnyamarĩku mũno. Afilisti nĩmararũa na nĩ, na Ngai nĩanjehereire, akaaga kũnjookeria ūhoro na njira ya anabii, kana ya irooto. Nĩ ūndũ ūcio ndagwĩta ūnjĩire ūria ngwika.” **16** Samũeli akiuga atĩrĩ, “Ūgũkinjũũria nĩkĩ, kuona atĩ rĩu Jehova nĩakwehereire na agatũika thũ yaku? **17** Jehova nĩekĩte o ta ūria oĩgĩre na kanua gakwa. Jehova nĩagĩtũnyĩte ūthamaki uume moko-inĩ maku, na akaũnengera mündũ wa itũũra rĩaku, nĩwe Daudi. **18** Nĩ ūndũ wee ndwathĩkĩire Jehova, kana ūgĩkinyĩria Amaleki mang’ũri make mahiũ, nĩkĩo Jehova agwĩkĩte ūguo ūmũthĩ. **19** Jehova nĩegũkũneana, wee hamwe na Isiraeli, kũrĩ Afilisti, na rũciũ wee na arĩũ aku mũgaakorwo mũri hamwe na nĩ. Jehova nĩagacooka aneane mbũtũ cia ita cia Isiraeli kũrĩ Afilisti.” **20** O hĩndĩ iyo Saülü akĩgũa, agĩtambũrũkia thĩ aiyũritwo nĩ guoya nĩ ūndũ wa ūhoro ūcio wa Samũeli. Hinya wake ūgĩthira, tondũ ndaarĩte kindũ mũthenya ūcio wotho o na ūtũkũ. **21** Hĩndĩ irĩa mündũ-wa-nja ūcio okire kũrĩ Saülü na akĩona ūria aamakĩte, akĩmwĩra atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, ndungata yaku ya mündũ-wa-nja nĩgũwathĩkĩire. Ndatwarĩrĩra muoyo wakwa ūgwati-inĩ, ndeeka ūria ūnjĩirire njĩke. **22** Rĩu ndagũthaita, thĩkĩrĩria ndungata yaku, ūreke ngũhe tũĩro nĩguo ūrie ūgĩe na hinya ūhote gũthĩi rũgendo.” **23** Nake akĩrega, akiuga atĩrĩ, “Ndikũria.” No andũ ake makĩnyĩtanĩra hamwe na mündũ-wa-nja ūcio, makĩmũringĩrĩra, nake akĩmaigua. Agĩũkĩra hau thĩ agĩkarĩra ūrĩrĩ. **24** Mündũ-wa-nja ūcio nĩ aarĩ na njũu noru kũu nyũmba, irĩa aathĩnjire o narua. Akĩoya mũtu, akĩũkanda na akĩruga mĩgate itarĩ na ndawa ya kũmbia. **25** Agĩcōoka agĩtwarĩra Saülü na andũ ake, nao makĩra. Na ūtũkũ o ro ūcio magĩũkĩra magĩthĩi.

29 Na rĩrĩ, Afilisti magĩcōokanĩrĩra mbũtũ ciao cia ita kũu Afeku, nao Isiraeli makĩamba hema hakuĩ na gĩthima kĩria kĩarĩ kũu Jezireeli. **2** Na rĩria aathani a Afilisti maahitũkaga na ikundi ciao cia magana na cia ngĩri, Daudi na andũ ake maathĩiaga marĩ thuutha hamwe na Akishi. **3** Anene acio a ita rĩa Afilisti makĩũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ūhoro wa Ahibiranĩa aya?” Akishi agĩcōoka atĩrĩ, “Gĩthĩ ūyũ ti Daudi, ūria warĩ mũnene wa Saülü mũthamaki wa Isiraeli? Akoretwo arĩ hamwe na nĩ makĩria ma mwaka ūmwe na kuuma mũthenya ūria oimire gwa Saülü, nginyagia ūmũthĩ, ndĩrĩ ndamuona na ihĩtia.” **4** No anene a mbũtũ cia ita cia Afilisti makĩmũrakarĩra, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ira mündũ ūyũ ahũndũke nĩguo acooke handũ harĩa wamũheire. Ndegũthĩi hamwe na ithuĩ mbaara-inĩ ndakae gũtũgarũrũka rĩria tũrarũa. Nĩ ūndũ ūngĩ ūrĩkũ mündũ ūyũ angĩka maigũthanie na mwathi wake, tiga kũũraga andũ aitũ? **5** Gĩthĩ ūyũ ti Daudi ūria mainĩire nyĩmbo-inĩ ciao ūũ: “Saülü nĩeyũragĩire andũ ngĩri nyingĩ, nake Daudi akooraga ngĩri makĩumi maingĩ?” **6** Nĩ ūndũ ūcio Akishi agĩta Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ūria Jehova atũũraga muoyo, nĩũkoretwo ūrĩ mwĩhokeku, na no njigwe wega tũgĩtungata hamwe nawe ita-inĩ. Kuuma mũthenya ūria wokire kũrĩ nĩ nginya rĩu, ndĩrĩ ndoona ihĩtia rĩaku, no anene aya a mbũtũ cia ita matingĩgĩwĩkĩra. **7** Hũndũka ūthĩi na thayũ; ndũgeekũ ūndũ ūngĩrakaria anene a Afilisti.” **8** Daudi akĩũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa njikĩte? Nĩ atĩa wonete mũũru na ndungata yaku kuuma mũthenya ūria ndookire kũrĩ we nginya rĩu? Nĩ kĩ gĩgũgĩria thĩi ngarũe na thũ cia mũthamaki, mwathi wakwa?” **9** Akishi akĩmũcokeria atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ ūkoretwo ūrĩ mwega maithe-inĩ makwa ta mũraika wa Ngai; no rĩrĩ, anene a mbũtũ cia ita rĩa Afilisti moigĩte atĩrĩ, ‘Ūcio ndangĩtĩkĩrio atwarane na ithuĩ kũu mbaara-inĩ.” **10** Rĩu rooka gũũkĩra rũciĩnĩ tene, hamwe na ndungata cia mwathi waku irĩa mũũkĩte nacio, na muume gũkũ rũciĩnĩ gũgĩthererũka.” **11** Nĩ ūndũ ūcio Daudi na andũ ake makĩrooka gũũkĩra rũciĩnĩ tene nĩguo macooke bũrũri-inĩ wa Afilisti, nao Afilisti makĩambata magĩthĩi Jezireeli.

30 Na rĩrĩ, Daudi na andũ ake maakinyire Zikilagi mũthenya wa gatātũ. Nao Amaleki magĩkorwo nĩ matharĩkĩire Negevu na Zikilagi. Nĩmahũrĩte Zikilagi na makarĩcina, **2** na nĩmatahitũ andũ-a-nja arĩa othe maarĩ kuo, andũ ethĩ o na arĩa akũrũ. Matiigana kũũraga mündũ o na ūmwe, no nĩmamakuire magĩthĩi nao. **3** Rĩria Daudi na andũ ake mookire Zikilagi, maakorire rĩciĩnitwo na mwakĩ, na atumia ao na arĩũ ao na airĩtu ao magatahwo. **4** Nĩ ūndũ ūcio Daudi na andũ ake makĩrĩra maanĩrĩire nginya makĩaga hinya wa kũrĩra rĩngĩ. **5** Atumia a Daudi eerĩ nĩmatahitwo, Ahinoamu wa Jezireeli, na Abigailĩ ūria warĩ mũtumia wa ndigwa wa Nabali kuuma Karimeli. **6** Daudi akĩnyariĩria mũno nĩ ūndũ andũ nĩmacĩrĩire kũmũhũura na mahiga; o mündũ arĩ na marũrũ ngoro nĩ ūndũ wa aanake na airĩtu ake. No Daudi akĩgĩa na hinya thĩĩnĩ wa Jehova Ngai wake. **7** Daudi agĩcōoka akĩra Abiatharu, mũthĩnjĩri-Ngai, mũrũ wa Ahimeleku atĩrĩ, “Ndeehera ebodi.” Nake Abiatharu akĩmũrehera ebodi, **8** nake Daudi agĩtũria

ũhoro kũrĩ Jehova, akĩũria atĩrĩ, “Nyingatithie mbũtũ iyo itũtharikiire? Nĩngũmĩkinyĩra?” Akimũcookeria atĩrĩ, “Mĩrũmĩre, hatarĩ ngranja nĩũkũmĩkinyĩra na nĩũkũhota gũcokia kĩa gitahe.” 9 Daudi na andũ magana matandatũ arĩa maarĩ hamwe nake magĩkinya Mũkuru wa Besori, harĩa amwe ao maatigirwo thuutha, 10 nĩgũkorwo andũ ta magana meerĩ maarĩ anogu mũno, makĩremwo nĩ kũringa mũkuru ũcio. No Daudi na andũ magana mana magĩthĩ na mbere kũmarũmĩra. 11 Nao magĩkorerera Mũmisiri werũ-inĩ, makĩmũtwara kũrĩ Daudi. Makĩmũhe maaĩ ma kũnyua na irio cia kũria, 12 na kienyũ kĩa ngũyũ hihe na imanjika igĩrĩ cia thabibũ nyũmthie. Akĩria agĩcookwo nĩ hinya, nĩ undũ ndaarite irio kana akanyua maaĩ handũ ha mĩthenya itatũ, ũtukũ na mũthenya. 13 Daudi akimũũria atĩrĩ, “We ũrĩ wa ũ na uumite kũ?” Agĩcokia atĩrĩ, “Ndĩ Mũmisiri, ngombo ya mündũ Mũamaleki. Mwathi wakwa aandiganĩire ndarũara, mĩthenya itatũ ithirĩte. 14 Nĩtwatharikiire Negevu ya Akerethi, na rũgongo rwa bũrũri wa Juda, na Negevu ya Kalebu, na tũgĩcina Zikilagi.” 15 Daudi akimũũria atĩrĩ, “Wahota kũndongoria ũnjikũrũkie kũrĩ mbũtũ iyo iraaatharikiire?” Mündũ ũcio agĩcokia atĩrĩ, “Wĩhite na mwĩhitwa mbere ya Ngai atĩ ndũkũnjũraga, kana ũneane kũrĩ mwathi wakwa, na nĩngũgũtwara, tũikũrũkie tũthĩ kũria mari.” 16 Agĩtongoria Daudi, magĩikũrũka, nao makĩmakora kũu, maharaganite bũrũri-inĩ ũcio, makĩria na makĩnyua, magĩkenagia nĩ undũ wa ũria maatahite indo nyingĩ kuuma bũrũri wa Afilisti, na kuuma Juda. 17 Daudi akimahũura kuuma hwaĩ-inĩ kũrĩ mairia nginya hwaĩ-inĩ wa mũthenya ũyũ ũngĩ, na gũtirĩ mündũ o na ũmwe worire, tĩa o aanake magana mana arĩa maahacire ngamũra ciao makĩũra. 18 Daudi agĩcokia indo ciothe iria Aamaleki maakuuĩte, o hamwe na atumia ake eerĩ. 19 Gũtirĩ kindũ o na kĩmwe kiagire: mündũ mwĩthĩ kana mũkũrũ, kamwana kana kairitu, indo iria ciothe ciatahitwo kana kindũ o gĩothe kĩa maakuĩte. Daudi agĩcookithia indo ciothe. 20 Nake akĩoya ndũũru ciothe cia mbũri na ng’ombe, nao andũ ake magĩcitwara mbere ya mahiũ marĩa mangĩ, makiugaga atĩrĩ, “Ici nĩ indo iria Daudi aatahite.” 21 Nĩngĩ Daudi agĩkinya harĩ andũ arĩa magana meerĩ arĩa maanogete mũno makaremwo nĩ kũmũrũmĩra na magatigwo thuutha hau mũkuru-inĩ wa Besori. Magĩũka gũthagaana Daudi na andũ arĩa maarĩ nake. Rĩria Daudi na andũ ake maakuhĩrĩire, akĩmageithia. 22 No andũ arĩa othe aaganu na arĩa a haaro thĩinĩ wa arũmĩrĩri a Daudi makiuga atĩrĩ, “Tondũ matiathiire hamwe na ithuĩ-rĩ, tũtikũgayana nao indo cia gũthawo iria tũcookithitie. No rĩrĩ, o mündũ no oe mũtumia wake na ciana athiĩ.” 23 Daudi agĩcokia atĩrĩ, “Aca, ariũ a baba, mũtingika ũguo na indo iria Jehova atũheete. Niatũgĩtiire na akaneana mbũtũ iria ciatũũkĩrĩre moko-inĩ maitũ. 24 Nũũ ũngĩthikĩrĩria ũguo mũroiga? Igai rĩa mündũ ũria watigirwo akĩrora indo rikũiganana na rĩa ũria waikũrũkie agĩthĩ mbaara-inĩ. Othe mekũgayana o undũ ũmwe.” 25 Daudi agĩtua undũ ũcio ũtũkie kĩrĩra na watho wa kũrũmagĩrĩrwo kũu Isiraeli kuuma mũthenya ũcio nginya ũmũthĩ. 26 Rĩria Daudi aakinyire Zikilagi, agĩtũmĩra athuuri a Juda arĩa maarĩ arata ake indo imwe cia iria ciatahitwo, akĩmeera atĩrĩ, “Gikĩ

nĩ kĩheo kianyũ harĩ indo iria itahĩtwo kuuma kũrĩ thũ cia Jehova.” 27 Agĩcitũmĩra arĩa maarĩ Betheli, na Ramothu-Negevu, na Jatiri; 28 na arĩa maarĩ Aroeri, na Sifimothu, na Eshitemoa, 29 na Rakali; na arĩa maarĩ matũũra ma Ajerameeli, na Akeni; 30 o na arĩa maarĩ Horoma, na Bori-Ashani, na Athaki, 31 na Hebroni; na arĩa maarĩ kũndũ guothe kũria Daudi na andũ ake moorũrĩte.

31 Na rĩrĩ, Afilisti makĩhũũrana na Isiraeli; nao andũ a Isiraeli makĩmoorĩra, na aingĩ ao makĩũragĩrwo kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Giliboa. 2 Afilisti makĩhatĩrĩria Saũlũ na ariũ ake mũno, na makĩũraga ariũ acio ake, Jonathani, na Abinadabu, na Malikishua. 3 Na rĩrĩ, mbaara nĩyaneneheire Saũlũ mũno mũno, na rĩria aikia a mĩguĩ maamũkinyĩre, makĩmũguraria mũno. 4 Nake Saũlũ akĩria mũkuui wake wa indo cia mbaara atĩrĩ, “Comora rũhiũ rwaku rwa njora ũũthece naruo, nĩguo andũ aya mataruaga matigooke maathece na maanyararithie.” No rĩrĩ, mũkuui ũcio wake wa indo cia mbaara agĩtĩgĩra mũno, akĩrega gwika ũguo; nĩ undũ ũcio Saũlũ akĩoya rũhiũ rwake rwa njora, akĩrũgwĩra. 5 Rĩria mũkuui wake wa indo cia mbaara onire atĩ Saũlũ niakua-rĩ, o nake akĩgwĩra rũhiũ rwake rwa njora, agĩkua. 6 Nĩ undũ ũcio Saũlũ, na ariũ ake atatũ, na mũkuui wake wa indo cia mbaara, na andũ ake othe magĩkua hamwe mũthenya o ro ũcio. 7 Rĩria andũ a Isiraeli arĩa maarĩ mwena ũcio ũngĩ wa kĩanda na arĩa maarĩ mũrimo wa Jorodani moonire atĩ mbũtũ ya ita ya Isiraeli nĩyoora, na atĩ Saũlũ na ariũ ake nĩmakuĩte-rĩ, magĩtiganĩria matũũra mao makĩũra. Nao Afilisti magĩthĩ magĩtũũra kuo. 8 Mũthenya ũyũ ũngĩ, Afilisti magĩthĩ kũbora ciimba, magĩkora Saũlũ na ariũ ake atatũ makuĩte kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Giliboa. 9 Nao makĩmũtinia mũtwe na makĩoya indo ciake cia mbaara, magĩcokia magĩtũma andũ mathiĩ bũrũri wotha wa Afilisti makaanĩrĩre ũhoro ũcio thĩinĩ wa hekarũ ya mĩhianano yao ya kũhooywo, na kũrĩ andũ ao. 10 Makĩũga indo cia Saũlũ cia mbaara thĩinĩ wa hekarũ ya Ashitharothu, na mwĩrĩ wake makĩwoherera rũthingo-inĩ rwa Bethi-Shani. 11 No rĩria andũ a Jabeshi-Gileadi maaigũire ũria Afilisti meekĩte Saũlũ-rĩ, 12 njamba ciao cia ita igĩthĩ ũtukũ wotha nginya Bethi-Shani. Makĩruta mwĩrĩ wa Saũlũ na ya ariũ ake atatũ kuuma rũthingo-inĩ rwa Bethi-Shani, na magĩthĩ nayo Jabeshi, magĩcokia makĩmĩcinĩra kuo. 13 Magĩcokia makĩoya mahĩndĩ macio mao na makĩmathika gĩtina-inĩ kĩa mũtĩ wa mũbinde kũu Jabeshi, na makĩthinga kũria irio mĩthenya mũgwanja.

2 Samūeli

1 Na rīrī, thuutha wa gīkuū gīa Saūlū, Daudi agīkorwo aacooka kuuma kūhoota Aamaleki na agīkara kūu Zikilagi mīthenya īrī. **2** Mūthenya wa itatū-rī, hagīka mūdū oimite kambī-inī ya Saūlū, arī na nguo ndembūkangu na rūkūngū mūtwe. Hīndī īrīa aakinyire harī Daudi, akīgūthia thī nīguo amūhe gītīo. **3** Daudi akīmūūria atīrī, “Wee uumite kū?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī kūūra njūrīte, ngoima kambī-inī ya andū a Israeli.” **4** Daudi akīmūūria atīrī, “Kaī gwīkīkīte atīa? Ta njīra.” Nake akīmūūria atīrī, “Andū nīmōrīte makoima mbaara-inī. Na andū aingī nīmōoragītvo. Nake Saūlū na mūrīū Jonathani nīmakuīte.” **5** Ningī Daudi akīūra mwanake ūcio wamūreheire ūhoro ūcio atīrī, “Ūmenyete atīa atī Saūlū na mūrīū Jonathani nīmakuīte?” **6** Mwanake ūcio akīmūcookeria atīrī, “Ndirakorirwo ndī hau kīrīma-inī kīa Giliboa, na hau nīho ndironire Saūlū, etiranītīe na itīmū rīake, akirīī gūkorerwo nī ngaarī cia ita na ahaici a mbarathī. **7** Rīrīa eehūgūire, akīnyona, na akīnjīta, na nīī ngīmūūria atīrī, ‘Ūngienda ngwīkīre atīa?’ **8** “Nake akīnjūūria atīrī, ‘Wee ūrī ū?’ “Ngīmūcookeria atīrī, ‘Nīī ndī Mūamaleki.’ **9** “Ningī akīnjīra atīrī, ‘Ūka haha ūnjūrage! Nīī ndī na ruo rūnene mūno rwa gīkuū, no ndī o muoyo.’ **10** “Nī ūndū ūcio ngīthīī harī we, ngīmūūrāga, tondū nīndamenyire atī arikītīe kūgūa ndekūhona. Ngīruta thūmbī īrīa yarī mūtwe wake, na mūrīnga ūrīa warī guoko gwake, na nīcio indo iria ndarehera mwathi wakwa.” **11** Hīndī īyo Daudi na andū othe arīa maarī nake makīnyīta nguo ciao, magīcitembūranga. **12** Nao magīcakaya, na makīrīra, o na makīthīnga kūrīa irio ngīnya hwaī-inī, nī ūndū wa Saūlū na mūrīū Jonathani, o na nī ūndū wa mbūtū cia ita cia Jehova, na nyūmba ya Israeli, tondū nīmōoragītvo na rūhīū rwa njora. **13** Daudi akīūra mwanake ūcio wamūreheire ūhoro atīrī, “Wee uumite kū?” Nake agīcookeria atīrī, “Nīī ndī mūrīū wa mūdū wa kūngī, Mūamaleki.” **14** Daudi akīmūūria atīrī, “Nī kīī kiragīrīre wītīgīre gūtambūrūkia guoko gwaku ūūrage mūtītīrīre maguta wa Jehova?” **15** Ningī Daudi agīta ūmwe wa andū ake, akīmūūria atīrī, “Thīī, ūmūūrage!” Nake akīmūūringa, agīkua. **16** Nīgūkorwo Daudi aamwīrīre atīrī, “Thakame yaku īrogūcookerera. Kanua gaku we mwene nīko kaaruta ūira wa gūgūkīrīra, rīrīa uugire atīrī, ‘Nīndīrooragīre mūtītīrīre maguta wa Jehova.’” **17** Nake Daudi agīcakaīra Saūlū na mūrīū Jonathani, **18** na agīathana atī andū a Juda marutwo icakaya rīrī rīttagwo rwīmbo rwa ūta (nario rīandīkitwo ībuku-inī rīa Jasharu): **19** “Wee Israeli, rīrī waku ūūrāgītvo īrīma-inī ciaku. **20** “Ūhoro ūyū ndūkaheanwo Gathu, **21** “Atīrīrī, īnyū īrīma cia Giliboa, **22** Kuuma kūrī thakame ya arīa moragītvo, **23** “Saūlū na Jonathani, **24** “Inyū airīta a Israeli, **25** “Hī, kaī andū arīa njamba nīmāgīwītīre mbaara-inī-ī! **26** Nīī ndī na kīeha nī ūndū waku Jonathani, wee mūrū wa baba; **27** “Hī, kaī andū arīa njamba nīmāgītwe-ī!

2 Na rīrī, thuutha wa ihinda rūu, Daudi agītūūria ūhoro harī Jehova, akīūra atīrī, “Nyambate thīī itūūra-inī

rīmwe rīa matūūra ma Juda?” Jehova akīmūūria atīrī, “Ambata.” Nake Daudi akīūra atīrī, “Nī rīrīkū ngūthīī?” **2** Nī ūndū ūcio Daudi akīambata agīthīī Hebironi na atumia ake eerī, Ahinoamu ūrīa Mūjezeireli, na Abigaili ūrīa warī mūtumia wa ndigwa wa Nabali ūrīa woimite Karimeli. **3** Ningī Daudi agīthīī hamwe na andū arīa aarī nao, o mūdū na andū a nyūmba yake, nao magītūūra Hebironi, na matūūra-inī makuo. **4** Hīndī īyo andū a Juda magītūka Hebironi, magītītīrīa Daudi maguta kuo, atūike mūthamaki wa nyūmba ya Juda. Rīrīa Daudi eerīrwo atī andū a Jabeshi-Gileadi nīo maathikire Saūlū-rī, **5** agītūma andū kūrī andū a Jabeshi-Gileadi makameere atīrī, “Jehova aromūrathima nī ūndū nīmuananītīe ūtugi kūrī mwathi wanyu Saūlū na ūndū wa kūmūthika. **6** Jehova aromuonia ūtugi na wīhokeku wake, o na nīī nīngūmwīka maūdū mega ta macio nī ūndū nīmūkītīe ūndū ūcio. **7** Na rīrī, ūmīrīrīa mūtūike njamba, nīgūkorwo Saūlū mwathi wanyu nīakuīte, nao andū a nyūmba ya Juda nīmānjītītīrīre maguta ndūike mūthamaki wao.” **8** Mahinda macio, Abineri mūrū wa Neri, mūnene wa mbūtū cia ita cia Saūlū, nīoete Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū akamūtūwa Mahanaimu. **9** Akīmūtua mūthamaki wa Gileadi, na wa Aashuri, na Jezireeli, na wa Efiraimu, na Benjamini, na wa Israeli guothe. **10** Nake Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū aarī wa mīaka mīrongo īna hīndī īrīa aatūikire mūthamaki wa Israeli, agīthamaka mīaka īrī. No rīrī, nyūmba ya Juda yarīmīrītīe Daudi. **11** Ihinda rīrīa Daudi aarī mūthamaki kūu Hebironi agīthamakira nyūmba ya Juda, rīarī mīaka mūgwanja na mīeri itādatū. **12** Abineri mūrū wa Neri, hamwe na andū a Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū, makīuma Mahanaimu magīthīī Gibeoni. **13** Joabu mūrū wa Zeruia na andū a Daudi makīumagāra, magītūngana nao karia-inī ka Gibeoni. Gikundi kīmwe gīgīkara thī mwena ūmwe wa Karia kau na gīkundi kīu kīngī gīgīkara mwena ūcio ūngī. **14** Hīndī īyo Abineri akīra Joabu atīrī, “Nī tuoee aanake amwe mokīre marūe marī mbere iitū.” Joabu agīcookeria atīrī, “Ūguo nī wega, nī meeke ūguo.” **15** Nī ūndū ūcio makīrūgama magītārwo, andū ikūmi na eerī a Abenjamini na Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū, na ikūmi na eerī a Daudi. **16** Hīndī īyo o mūdū akīnyīta mūdū ūrīa merēkanīre mūtwe, akīmūtheeca na rūhīū mbaru-inī ciake, nao makīgūanīra thī o ro hamwe. Nī ūndū ūcio kūdū kūu gīgītūwo Helikathu-Hazurimu, na gwī kūu Gibeoni. **17** Mbaara ikīrūra mūno mūthenya ūcio, nake Abineri na andū a Israeli makīhootwo nī andū a Daudi. **18** Nao arīū atātū a Zeruia maarī ho: Nao nī Joabu, na Abishai, na Asaheli. Na rīrī, Asaheli aarī mūhūthū magūrū, akagīa ihēnya o ta thwariga. **19** Nake agītēng’eria Abineri atekūgarūrūka na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho, amūngatītītīe. **20** Nake Abineri akīrora na thuutha wake, akīūra atīrī, “Asaheli, kaarī we?” Nake agīcookeria atīrī, “Fī nī nī.” **21** Nake Abineri akīmūūria atīrī, “Garūrūka na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho; ūnyīte mwanake ūmwe na ūmūtunye indo ciake cia mbaara.” No Asaheli ndaigana gūtiga kūmūhanyūkia. **22** O rīngī, Abineri agīkaania Asaheli, akīmūūria atīrī, “Tiga kūdēng’eria! Kīrīa kīngītūma ngūūrage, nī kīī? Ingīhota

atía kúng’ethaníra na mürü wa nyúkwá Joabu?” **23** No Asaheli ndaatigire kúmühanyúkia; nĩ undũ úcio Abineri agithéca Asaheli nda na múthia wa itimú riake, nario itimú ríkiumanira na mógongo. Nake akigúá hau agíkua o hĩndĩ iyo. Na mündũ o wothé aakinya hau Asaheli aagwite akuíte, akarúgama ho. **24** No Joabu na Abishai magíteng’eria Abineri, nario riúá ríghithúá-rĩ, magíkinya kíríma-inĩ kía Ama, kíría kírí hakuhi na Gía, njíra ya gúthií werú-inĩ wa Gibeoni. **25** Hĩndĩ iyo andũ a Benjamini magícookanírira hamwe, makírúmirira Abineri. Nao magíthondeka gikundi thĩini wao, makírúgama igúrũ ría kíríma. **26** Abineri agíita Joabu aanírĩre, akímúúria atírĩ, “Rúhiú rwa njora rúgúthúura rúniinanaga nginya tene? Anga ndúramenya atĩ úhoro úyú úkaarígírira na úrúrtú? Úgúikara nginya rĩ úterite andũ aku matige gúteng’eria ariú a ithe wao?” **27** Joabu agícookia atírĩ, “Ti-itherú o ta úria Ngai atíúraga muoyo, korwo ndúnaaria-rĩ, andũ aya mangíathiĩ o na mbere gúteng’eria ariú a ithe wao nginya rúciini.” **28** Nĩ undũ úcio Joabu akíhuha karumbeta, nao andũ othe makírúgama; matiacoockire kúhanyúkia Isiraeli kana kúrúa ringĩ. **29** Útúkú úcio wothé Abineri na andũ ake magítuikanírira Araba. Makírínga Jorodani, magíthiĩ na mbere matuikanírĩre Bithironi guothe, na magíkinya Mahanaimu. **30** Nake Joabu agítiga gúteng’eria Abineri, akihúndúka agícookanírira andũ ake othe. Andũ ikúmi na kenda a Daudi makíoneka matiarĩ ho, Asaheli atatarítwo. **31** No andũ a Daudi nímooragite andũ a Benjamini magana matatú ma mirongo itandatú ariá maarĩ na Abineri. **32** Nao makíoya Asaheli, makímúthika mbírira-inĩ ya ithe kúu Bethlehemu. Ningĩ Joabu na andũ ake magíthiĩ útúkú wothé, magíkinya Hebironi gúgíkia.

3 Na rírĩ, mbaara gatagatĩ ka nyúmba ya Saúlú na nyúmba ya Daudi níyatúúrire ihinda iraaaya. Daudi agíkírírira kúgĩa hinya; nayo nyúmba ya Saúlú igíkírírira kwaga hinya. **2** Nake Daudi níagiire na ciana cia aanake arĩ kúu Hebironi: Múriú wake wa irigithathi eetagwo Amunoni úria waciariitwo nĩ Ahinoamu úria Mújizireeli; **3** Múriú wa keerĩ eetagwo Kileabu úria waciariitwo nĩ Abigaili úria warĩ mütumia wa ndigwa wa Nabali úria Múkarimeli; na wa gatatú aarĩ Abisalomu úria waciariitwo nĩ Maaka mwarĩ wa Talimai múthamaki wa Geshuru; **4** wa kana aarĩ Adonija úria waciariitwo nĩ Hagithu; wa gatano aarĩ Shefatia úria waciariitwo nĩ Abitali; **5** na wa gatandatú aarĩ Ithireamu mürú wa Egila mütumia wa Daudi. Acio nĩo maaciariitwo Daudi kúu Hebironi. **6** Hĩndĩ ya mbaara ya nyúmba ya Saúlú na nyúmba ya Daudi, Abineri no kúgĩa aagíaga na hinya arĩ thĩini wa nyúmba ya Saúlú. **7** Na rírĩ, Saúlú nĩ arĩ na thuriya yetagwo Rizipa mwarĩ wa Aia. Nake Ishi-Boshethu akíúria Abineri atírĩ, “Wakomire na thuriya ya baba niki?” **8** Abineri níarakarire muno tondũ wa kwírwo úguo nĩ Ishi-Boshethu, nake akímúcoockeria atírĩ, “Kaĩ ndíkiri mütwe wa nguĩ mwena-inĩ wa Juda? Úmúthi úyú nĩ ndĩ rúmwe na nyúmba ya thoguo Saúlú na andũ a nyúmba yake na arata. Nĩ ndirĩ ndaamúneana kúri Daudi. No ríu úranjírira atĩ níhítitie ihítia úhoro-inĩ úkonii mündũ-wa-nja úyul. **9** Ngai arothúura, nĩ Abineri,

na anjike úuru makíría, ingíaga kúhingíría Daudi úria Jehova aamwírĩre na mwíhítwa, **10** na ndute úthamaki nyúmba-inĩ ya Saúlú, na ndúgamie gífti kía Daudi kía únene igúrú wa Isiraeli na Juda, kuuma Dani nginya Birishiba.” **11** Ishi-Boshethu ndaigana kwíra Abineri undũ úngĩ tondũ niamwítigírĩte. **12** Ningĩ Abineri agítúma andũ kúri Daudi makamwíre atírĩ, “Búruri úyú nĩ wau? Nítúgie na kíríkaníro nawe, na níngúúteithia ngúrehere andũ a Isiraeli othe mwena waku.” **13** Nake Daudi akiuga atírĩ, “Úguo nĩ wega. Nítúkúgĩa na kíríkaníro nawe. No nĩ harĩ undũ úmwe ngwenda wike: ndúkanooke mbere yakwa angíkorwo ndúkarēhe Mikali mwarĩ wa Saúlú hĩndĩ iría úgooka kúnyona.” **14** Ningĩ Daudi agítúma andũ kúri Ishi-Boshethu mürú wa Saúlú makamwíre atírĩ, “Nengera mütumia wakwa Mikali, úria ndagúrire na ikonde igana rímwe cia Afilisti.” **15** Nĩ undũ úcio Ishi-Boshethu agíathana Mikali agítwo kuuma kúri múthuuriwe Palitieli mürú wa Laishi. **16** No rírĩ, múthuuriwe, agítwarana nake, agíthiĩ amúrúmirĩre akíríraga nginya Bahurimu. Hĩndĩ iyo Abineri akímwíra atírĩ, “Cooka múciĩ!” Nĩ undũ úcio agícooka múciĩ. **17** Nake Abineri akíaranírira na athuuri a Isiraeli akímeera atírĩ, “Kwa ihinda nímúkorwetwo mwírĩirĩre gútua Daudi múthamaki wanyu. **18** Mútigúke úguo ríu! Nígúkorwo Jehova níerire Daudi atírĩ, ‘Na undũ wa ndungata yakwa Daudi níngahonokia andũ akwa a Isiraeli kuuma guoko-inĩ kwa Afilisti na kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciao ciothe.’” **19** Nake Abineri níacoockire akíaranírira na andũ a Benjamini. Agícooka agíthiĩ Hebironi akeere Daudi maundũ mothe maría Isiraeli na nyúmba yothé ya Benjamini meendaga gwíka. **20** Ríría Abineri, úria warĩ na andũ mirongo irĩ ookire kúri Daudi kúu Hebironi, Daudi akímúrugithírira iruga hamwe na andũ ake. **21** Hĩndĩ iyo Abineri akíira Daudi atírĩ, “Reke thii o ro ríu ngacookanírĩre andũ a Isiraeli othe nĩ undũ wa múthamaki mwathi wakwa, nígeetha maríkanire nawe, na níguo úthamakagíre o kúria guothe ngoro yaku íirirĩirĩe.” Nĩ undũ úcio Daudi agítúma Abineri athiĩ, nake agíthiĩ na thayú. **22** Hĩndĩ o iyo andũ a Daudi, na Joabu magícooka kuuma mbaara-inĩ, na magúúka na indo nyingĩ iria maatahite. No Abineri ndaarĩ hamwe na Daudi kúu Hebironi, tondũ Daudi niamwírĩte athiĩ, nake agíthiĩ na thayú. **23** Ríría Joabu na thigari ciothe iria ciarĩ hamwe nake maakinyire-rĩ, akíirwo atĩ Abineri mürú wa Neri níokíte kúri múthamaki, na atĩ múthamaki níarekire athiĩ, nake agíthiĩ na thayú. **24** Nĩ undũ úcio Joabu agíthiĩ kúri múthamaki akímúúria atírĩ, “Nĩ atía úguo weka? Ta kione, Abineri níokire kúri wee. Úrekire athiĩ niki? Ríu níagíthiire! **25** Wee níúú atĩ Abineri mürú wa Neri egúúkite gúkuheenia na gúthigaana míthiire yaku, na amenye maundũ maría mothe úreka.” **26** Hĩndĩ iría Joabu oimire harĩ Daudi, agítúma andũ makinyĩre Abineri, nao makímúcoockia kuuma gíthima-inĩ gía Sira. No Daudi ndaigana kúmenya úhoro úcio. **27** Na rírĩ, ríría Abineri aacoockire Hebironi, Joabu akímútwara keheri-inĩ kihingo-inĩ, ta ekwenda kwaria nake na hitho. Na marĩ hau, akímútheeca nda agíkua, níguo aríhírie thakame ya mürú wa nyina Asaheli. **28** Thuuha úcio, ríría Daudi aiguire úhoro úcio, akiuga atírĩ, “Nĩ na úthamaki wakwa tútirĩ na ihítia nginya tene mbere ya

Jehova ūhoro-inĩ wa thakame ya Abineri mūrũ wa Neri. **29** Thakame yake irocookerera Joabu na nyũmba ya ithe yothel! Nayo nyũmba ya Joabu ndikanaage mündũ ūmwe ūri na kironda gikuura thakame, kana mangũ, kana mündũ ūrĩthiagi na mitĩ, kana mündũ ūragitwo na rūhiũ rwa njora, kana mündũ wagite irio.” **30** (Joabu na Abishai mūrũ wa nyina mooragire Abineri tondũ niooragite Asaheli mūrũ wa nyina wao mbaara-inĩ kũu Gibeoni.) **31** Hĩndĩ iyo Daudi akĩra Joabu na andũ othe ariĩ aarĩ nao atĩrĩ, “Tembũrangai nguo cianyu na mwihumbe makũnia, na mũthĩi mũgicakayaga mbere ya Abineri.” Nake Daudi ūcio mũthamaki agĩthĩi arũmirĩre ndayaya irĩa yakuũite kĩimba. **32** Nao magithika Abineri kũu Hebironi, nake mũthamaki akĩrĩra aanĩrĩre hau mbĩrĩra-inĩ ya Abineri. O nao andũ othe makĩrĩra. **33** Mũthamaki akĩina icakaya rĩrĩrĩ nĩ ūndũ wa Abineri: “Abineri nĩaragĩrĩrwo nĩgũkua ta andũ ariĩ moinaga watho? **34** Moko maku matiarĩ moohe, namo magũrũ maku matiarĩ moohe na nyororo. Wagũire o ta mündũ ūriĩ ūgũũaga mbere ya andũ ariĩ aaganu.” Nao andũ othe makĩrĩra rĩngĩ nĩ ūndũ wake. **35** Ningĩ andũ othe magĩũka na makĩringĩrĩria Daudi ariĩ irio gũtanatuka, no Daudi akĩhĩta na mwĩhitwa, akiuga atĩrĩ, “Ngai arothũũra, o na anjike ūũru makĩria, ingĩcama irio kana kĩndũ kĩngĩ riũa rĩtanathũa!” **36** Nao andũ acio othe maakĩona ūriĩ gwathĩi magĩkena; ti-itherũ, maũndũ mothe marĩa mũthamaki eekire nĩmamakenirie. **37** Nĩ ūndũ ūcio andũ othe na Isiraeli guothe makĩmenya mũthenya ūcio atĩ mũthamaki ndaarĩ na itemi ūhoro-inĩ wa gĩkuũ kĩa Abineri mūrũ wa Neri. **38** Ningĩ mũthamaki akĩra andũ ake atĩrĩ, “Kaĩ mũtaramenya atĩ mündũ mũnene na ūrĩ igweta mũno nĩarĩkĩtie gũkua ūmũthĩ thĩĩnĩ wa Isiraeli? **39** Na rĩrĩ, ūmũthĩ, o na gũkorwo ndĩmũitĩrĩre maguta ndũike mũthamaki, ndĩri na hinya, nao ariũ aya a Zeruia marĩ na hinya mũno kũngĩra. Jehova arorihia mwiki ūũru kũringana na ciiko ciake njũrũ!”

4 Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa Ishi-Boshethu mūrũ wa Saũlũ aagũire atĩ Abineri nĩakuĩrĩre kũu Hebironi-rĩ, akĩrũwo nĩ hinya, nao andũ othe a Isiraeli makĩmaka. **2** Nake mūrũ wa Saũlũ aarĩ na andũ eerĩ ariĩ maarĩ atongoria a ikundi cia gũtharĩkanĩra. Ūmwe eetagwo Baana na ūcio ūngĩ Rekabu; maarĩ ariũ a Rimoni ūriĩ Mũbeerothi wa mũhĩrĩga wa Benjamini; Beerothu gũtaragwo ta gĩcunji kĩa Benjamini, **3** tondũ andũ a Beerothu nĩmoorĩre Gitaimu na matũũrĩte kuo ta andũ a kũngĩ nginyagia ūmũthĩ. **4** (Jonathani mūrũ wa Saũlũ aarĩ na mūrũ wonjete magũrũ meeri. Aarĩ na ūkũrũ wa mĩaka itano rĩrĩa ūhoro wa Saũlũ na Jonathani wamakĩnyĩre kuuma Jezireeli. Nake mũreri wake akĩmũkuua, akĩũra; no rĩrĩa aahĩũhĩte akĩũra-rĩ, mwana ūcio akĩgũa agĩtuika kĩonje. Rĩitwa riake rĩarĩ Mefiboshethu.) **5** Nake Rekabu na Baana, ariũ a Rimoni ūriĩ Mũbeerothi, magĩthĩi marorete nyũmba-inĩ ya Ishi-Boshethu, na magĩkinya kuo rĩrĩa gũkoragwo kũrĩ ūrugarĩ mũthenya, rĩrĩa aahurũkĩte mĩaraho. **6** Nao makĩngĩra nyũmba ya thĩĩnĩ metuĩte ta meendaga gũkuua ngano, makĩmũtheeca nda. Nake Rekabu na mūrũ wa nyina Baana makĩũra. **7** Maingĩrĩre nyũmba

hĩndĩ irĩa aakomete gĩtanda-inĩ nyũmba yake ya toro. Maarĩkia kũmũtheeca na kũmũũraga, magĩtinia mũtwe wake. Makĩũkuua, magĩthĩi ūtukũ wotho magerete njĩra ya Araba. **8** Magĩtwarĩra Daudi mũtwe wa Ishi-Boshethu kũu Hebironi, makĩra mũthamaki atĩrĩ, “ĩ ūyũ mũtwe wa Ishi-Boshethu mūrũ wa Saũlũ, thũ yaku, ūriĩ wageragia gũkũũraga. Ūmũthĩ nĩguo Jehova ariĩhĩria mwathi wakwa mũthamaki gwĩ Saũlũ na rũciaro rwake.” **9** Nake Daudi agĩcookeria Rekabu na Baana, mūrũ wa nyina, ariũ a Rimoni ūriĩ Mũbeerothi atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ūriĩ Jehova atũũraga muoyo, ūriĩ ūhonoketie kuuma mathĩĩna-inĩ mothe, **10** rĩrĩa mündũ aanjĩrĩre atĩrĩ, ‘Saũlũ nĩakuũte’, agĩciĩria atĩ nĩ ūhoro mwega andehera, ndamũnyitĩre ngĩmũũũraga kũu Zikilagi. Kĩu nĩkĩo kĩheo kĩrĩa ndamũheire nĩ ūndũ wa ndũmirĩri iyo yake! **11** Akĩrĩ makĩria atĩa, hĩndĩ irĩa andũ aaganu moragite mündũ ūtarĩ na ihĩtia thĩĩnĩ wa nyũmba yake akomete ūrĩrĩ-inĩ wake, githĩ ndiagĩrĩrwo nĩ gwĩtia thakame yake kuuma moko-inĩ manyu na ndĩmweherie muume thĩ!” **12** Nĩ ūndũ ūcio Daudi agĩatha andũ ake, nao makĩmooraga. Makĩmatĩnia moko na magũrũ, na magĩcuuria mũrĩ yao hau karia-inĩ kũu Hebironi. No rĩrĩ, makĩoya mũtwe wa Ishi-Boshethu na makĩũthika mbĩrĩra-inĩ ya Abineri kũu Hebironi.

5 Na rĩrĩ, mĩhĩrĩga yothel ya Isiraeli igĩthĩi kũrĩ Daudi kũu Hebironi ikĩmwĩra atĩrĩ, “Itũhĩ tũrĩ a mũthiimo waku na thakame yaku. **2** Ihĩnda rĩria Saũlũ aarĩ mũthamaki witũ-rĩ, wee nĩwe watongoragia mbũtũ cia Isiraeli igĩthĩi ita. Nake Jehova agĩkwĩra atĩrĩ, ‘Wee nĩũgatuika mũrĩthi wa andũ akwa a Isiraeli, na ūtuĩke mwathi wao.’” **3** Rĩrĩa athuuri othe a Isiraeli maathiite Hebironi kũrĩ Mũthamaki Daudi, mũthamaki nĩagĩre na kĩrikanĩro nao mbere ya Jehova o kũu Hebironi, nao magĩtĩrĩria Daudi maguta mũtwe atũike mũthamaki wa Isiraeli. **4** Daudi aarĩ na ūkũrũ wa mĩaka mĩrongo itatũ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka mĩaka mĩrongo ina. **5** Aathamakĩre Juda mĩaka mũgwanja na mĩeri itandatũ ariĩ Hebironi, na agĩthamaka Isiraeli guothe mĩaka mĩrongo itatũ na itatũ ariĩ Jerusalemu. **6** Mũthamaki na andũ ake magĩthĩi Jerusalemu magatharĩkire Ajebusi, ariĩ matũũraga kuo. Nao Ajebusi makĩra Daudi atĩrĩ, “Ndũgũtoonya gũkũ; tondũ andũ ariĩ megũkũgĩrĩrĩria ūtoonye nĩ ariĩ atumumu na cionje.” Tondũ meĩraga atĩrĩ, “Daudi ndangĩhota gũtoonya kuo.” **7** No rĩrĩ, Daudi nĩatũnyanire kĩhĩtho kĩa hinya gĩa Zayuni, na nĩkĩo gĩtagwo itũũra inene rĩa Daudi. **8** Mũthenya o ro ūcio Daudi akiuga atĩrĩ, “Mündũ wotho ūngĩtooria Ajebusi no agerire mũtaro-inĩ wa maaĩ nĩguo akinyĩre andũ acio ‘mathuaga na atumumu’ o acio thũ cia Daudi.” Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga moige atĩrĩ, “Andũ atumumu na ariĩ mathuaga” matigatoonya nyũmba ya ūthamaki.” **9** Nake Daudi agĩtũũra kĩhĩtho-inĩ kũu kĩa hinya, agĩgĩtua itũũra inene rĩa Daudi. Nake Daudi agĩakĩrĩra itũũra rĩu inene kuuma Milo arĩcocketie na thĩĩnĩ. **10** Daudi agĩkĩrĩrĩria kũgia na hinya tondũ Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe aarĩ hamwe nake. **11** Na rĩrĩ, Hiramũ mũthamaki wa Turo agĩtũmĩra Daudi andũ, hamwe na mĩgogo ya mĩtarakwa, na atharamara, na aaki na

mahiga, nao magĩakĩra Daudi nyũmba ya ũthamaki. **12** Nake Daudi akĩmenya atĩ Jehova nĩamũhaandite atũke mũthamaki wa Isiraeli na agatũũgĩria ũthamaki wake nĩ ũndũ wa andũ ake a Isiraeli. **13** Aarĩkia kuuma Hebironi, Daudi nĩagĩire na thuriya ingĩ na akĩhikia atumia kũu Jerusalemu, na agĩciarĩrwo aanake na airĩtu angĩ. **14** Maya nĩmo marĩtwa ma ciana iria aaciariĩre kũu Jerusalemu: Shamua, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni, **15** na Ibiharu, na Elishua, na Nefegu, na Jafia, **16** na Elishama, na Eliada, na Elifeleti. **17** Hĩndĩ ĩria Afilisti maaigũire atĩ Daudi nĩaitĩĩrĩo maguta agatũka mũthamaki wa Isiraeli, makĩambata magĩthĩ na mbũtũ ciao ciothe kamakũcarie, no Daudi aigua ũhoru ũcio agĩkũrũka agĩthĩ kĩhitho-inĩ kĩa hinya. **18** Na rĩrĩ, Afilisti nĩmókĩte na makeyaragania gĩtuamba-inĩ kĩa Refaimu; **19** nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtuĩria ũhoru kũrĩ Jehova, akĩmũũria atĩrĩ, “Thĩĩ ngatharĩkĩre Afilisti? Nĩũkũmaneana kũrĩ nĩĩ?” Nake Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Thĩĩ, nĩgũkorwo ti-itherũ nĩ ngũneana Afilisti kũrĩ we.” **20** Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩthĩ Baali-Perazimu, na agĩtooreria Afilisti kuo. Akiuga atĩrĩ, “O ta ũria maai moĩnaga, noguo Jehova aharaganĩtie thũ ciakwa mbere yakwa.” Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtwa Baali-Perazimu. **21** Nao Afilisti magĩtiganĩria mĩhianano yao kũu, nake Daudi na andũ ake makĩmũya magĩthĩ nayo. **22** Afilisti nĩmambatire o rĩngĩ makĩaragania Gĩtuamba-inĩ kĩa Refaimu; **23** nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtuĩria ũhoru harĩ Jehova, nake Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Tiga kwambata ũthĩĩ ũrũngĩrĩrie, no thĩũrũrũka ũmoime na thuutha, ũmatharĩkĩre ũmarutĩtie na mbere ya mĩtĩ ya mĩkũngũgũ. **24** Rĩrĩ ũrĩguu mũkubio uumite igĩrũ rĩa mĩtĩ ya mĩkũngũgũ-rĩ, thĩĩ narua, tondũ ũguo nĩkuonania atĩ Jehova nĩathĩĩte mbere yaku nĩguo ahũũre mbũtũ cia Afilisti.” **25** Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩũka o ta ũria Jehova aamwathĩte, akĩhũũra Afilisti amarutĩtie Gibeoni, o nginya Gezeri.

6 O rĩngĩ, Daudi agĩcookanĩrĩria andũ arĩa maarĩ njamba a Isiraeli othe, nao maarĩ ngĩrĩ mĩrongo ĩtatũ. **2** Daudi arĩ hamwe na andũ acio ake othe magĩthĩ moimite Baala kũu Juda makambatie ithandũkũ rĩa Ngai marĩrute kuo, ithandũkũ rĩria rĩĩtanĩtio na Rĩitwa Rĩake, nague ũguo nĩ ta kuuga Rĩitwa rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ũria ũikaraga gatagatĩ ka makerubi marĩa marĩ igĩrũ rĩa ithandũkũ rĩu. **3** Nao makĩĩgĩrĩria ithandũkũ rĩa Ngai ngaari-inĩ njerũ ya ng'ombe, makĩrĩrũta nyũmba ya Abinadabu, ĩria yarĩ kĩrĩma-inĩ. Nao Uza na Ahio, arĩũ a Abinadabu, nĩo maatongoretie ngari ĩyo njerũ **4** ĩrĩ na ithandũkũ rĩu rĩa Ngai igĩrũ rĩayo, nake Ahio nĩwe warĩtongoretie. **5** Nake Daudi na nyũmba yothē ya Isiraeli maarũhagia na hinya wao wothē marĩ mbere ya Jehova, makaina nyĩmbo na inanda cia kĩnũbi, na inanda cia mũgeeto, na tũhembe, na njingĩrĩ na thaani iria ihũũrĩthanagio ikagamba. **6** Hĩndĩ ĩria maakinyire kĩhũhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Nakoni, ndegwa ikĩhĩngwo, Uza agĩtambũrũkia guoko akanyĩĩrĩria ithandũkũ rĩa Ngai tondũ ndegwa nĩ ciahĩngĩtwo. **7** Namo marakara ma Jehova magĩakanĩra Uza tondũ wa gĩũko kũu gĩa kwaga gĩtũio; Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩmũũthia akĩgũũ, agĩkũĩra hakuhi na ithandũkũ rĩa Ngai. **8** Nake Daudi

akĩrakara tondũ mang'ũrĩ ma Jehova nĩmookĩrĩrie Uza, na nginya ũmũthĩ handũ hau hetagwo Perezuz-Uza. **9** Nake Daudi agĩtĩgĩra Jehova mũthenya ũcio, akĩũria atĩrĩ, “Ngaahota atĩa kũnũkia ithandũkũ rĩrĩ rĩa Jehova?” **10** Nake ndetĩkĩrĩre gĩtwara ithandũkũ rĩu rĩa Jehova kũu aatũire, itũũra-inĩ inene rĩa Daudi. Handũ ha ũguo, aarĩtwarire kwa Obedi-Edomu ũria Mũgĩiti. **11** Ithandũkũ rĩu rĩa Jehova rĩgĩũria nyũmba-inĩ ya Obedi-Edomu ũria Mũgĩiti mĩeri ĩtatũ, nake Jehova akĩmũrathima hamwe na nyũmba yake yothē. **12** Na rĩrĩ, Mũthamaki Daudi akĩrũtwo atĩrĩ, “Jehova nĩarathimite nyũmba ya Obedi-Edomu na kĩrĩa gĩothē arĩ nakĩo, tondũ wa ithandũkũ rĩa Ngai.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩkũrũka akĩruta ithandũkũ rĩa Ngai kuuma nyũmba ya Obedi-Edomu akĩrĩtwara itũũra inene rĩa Daudi akenete. **13** Na rĩrĩ, andũ acio maakũũite ithandũkũ rĩa Jehova maakinya makinya matandatũ-rĩ, Daudi akĩruta igongona rĩa ndegwa na gacau kanoru. **14** Daudi akĩĩna arĩ mbere ya Jehova na hinya wake wothē, ehumbite ebodi ya gatani; **15** nĩ ũndũ ũcio Daudi na nyũmba yothē ya Isiraeli makĩambatia ithandũkũ rĩa Jehova makĩanagĩrĩa na makĩhuhaga tũrumbeta. **16** Hĩndĩ ĩria ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kĩa Jehova rĩatoonyaga itũũra inene rĩa Daudi-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saulũ agĩcũthĩrĩria arĩ ndirica-inĩ. Na rĩria onire Mũthamaki Daudi akĩrũgarũga akĩĩnaga mbere ya Jehova, akĩmũnyarara ngoro-inĩ yake. **17** Nao makĩrehe ithandũkũ rĩa Jehova na makĩrĩgia handũ harĩo thĩĩnĩ wa hema ĩria Daudi aambĩte nĩ ũndũ warĩo, nake Daudi akĩruta maruta ma njino na ma ũiguano mbere ya Jehova. **18** Aarĩkia kũruta magongona ma njino, na maruta ma ũiguano-rĩ, akĩrathima andũ thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **19** Nĩngĩ akiheana mũgate, na gĩkũmba gĩa thabibũ, na gĩcunji kĩa nyama kũrĩ mũndũ o wothē warĩ gĩkundi-inĩ kũu gĩa Isiraeli, arũme na andũ-a-nja o ũndũ ũmwe. Nao andũ othe makĩĩnũka mĩcĩĩ kwao. **20** Hĩndĩ ĩria Daudi aacookire mũcĩĩ akarathime andũ a nyũmba yake-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saulũ agĩũka kũmũtũnga, akiuga atĩrĩ, “Kaĩ mũthamaki wa Isiraeli nĩakĩĩonanĩtie ũmũthĩ-ĩ, agakĩrũta nguo mbere ya ngombo cia airĩtu cia ndungata ciake, o ta ũria mũndũ ũtarĩ thoni angĩka!” **21** Daudi akĩĩra Mikali atĩrĩ, “Nyuma mbere ya Jehova ũria wathuurire nĩ handũ ha thoguo kana mũndũ o na ũmwe wa nyũmba yake, hĩndĩ ĩria aathuurire ndũike mũthamaki wa gũthamakĩra andũ a Jehova, nĩo andũ a Isiraeli, na nĩ ũndũ ũcio no nginya nyine ndĩ mbere ya Jehova. **22** O na nĩ ngũkĩrĩrĩria kwĩyagĩthia gĩtũio gũkĩra ũũ, na nĩngwĩnyĩhĩa maitho-inĩ makwa. No rĩrĩ, ndungata ĩcio cia airĩtu wagweta-rĩ, nĩ nĩgũtũio ngũtũio nĩcio.” **23** Nake Mikali mwarĩ wa Saulũ ndaagĩre ciana nginya mũthenya ũria aakũire.

7 Na rĩrĩ, thuutha wa mũthamaki gũkĩra nyũmba yake ya ũthamaki, nake Jehova akamũhe ũhurũko agatiga gũkĩrĩrwo nĩ thũ ciake ciothe iria ciamũrĩgĩcĩrĩre-rĩ, **2** akĩĩra mũnabii Nathani atĩrĩ, “Nĩ njikaraga nyũmba ya ũthamaki yaakĩtwo na mĩtarakwa, o rĩria ithandũkũ rĩa Ngai rĩgĩtwo hema-inĩ.” **3** Nathani agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Ũndũ ũria ũreecĩria, gwĩka ĩka guo tondũ Jehova arĩ hamwe nawe.” **4** Ũtukũ ũcio kiugo

kia Jehova gígikinyira Nathani, akúrwō atírī: **5** “Thii ũkeere ndungata yakwa Daudi atírī, ‘Jehova ekuuga ũũ: Anga we nīwe ũkúnjakíra nyumba nīguo ndímítũre? **6** Nii ndírī ndatũura nyumba kuuma mũthenya ũria ndaarutire andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri nginya ũmũthĩ. Ndũuraga thiaga kũndũ na kũndũ ndĩ hema-inĩ arĩ yo gĩtũũro gĩakwa. **7** Kũria guothe ndanathĩ na andũ a Isiraeli othe-rĩ, ndĩ ndooria mĩtongoria o na ũmwe wao, arĩa ndaathire mariithagie andũ akwa a Isiraeli, atírī, “Mwagĩte kúnjakíra nyumba ya mĩtarakwa níki?” **8** “Na rĩrĩ, ĩra ndungata yakwa Daudi atírī, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: Ndaakũrutire rũũru-inĩ ngĩgũtithia kũmĩmĩria mahiũ nīguo ũtũike mwathi wa andũ akwa a Isiraeli. **9** Nĩ ngoretwo nawe o kũria guothe wanathĩ, na ngakwehereria thũ ciaku ciothe ikeehera mbere yaku. Rĩu nĩngũtũma rĩitwa rĩaku rĩtũike inene, o ta marĩitwa ma andũ arĩa anene mũno a thĩ. **10** Na nĩngahe andũ akwa a Isiraeli handũ, na ndĩmahaande wega nĩgeetha magĩe na mũcĩ wao kũmbe, na matigacooka gũthĩĩnika. Andũ aaganu matigacooka kũmahinyĩrĩria rĩngĩ, o ta ũria maatũire meekaga kĩambĩrĩria-inĩ, **11** o na ũria matũire meekaga kuuma rĩria ndathuure atongoria a gũtongoragia andũ akwa a Isiraeli. Nĩngĩ nĩngakũhe ũhurũko kuuma kũrĩ thũ ciaku ciothe. “Jehova egũkwĩra atĩ Jehova we mwene nĩwe ũkaarũgamia nyumba yaku: **12** Hĩndĩ ĩria matukũ maku magaaithira, ũhurũke hamwe na maithe maku, nĩngarahũra mbeũ yaku ĩcooke ithenya rĩaku, ĩria ĩkoima mũthiimo waku wee mwene, na nĩngarũgamia ũthamaki wake. **13** Ŭcio nĩwe ũgaaka nyumba ĩtanĩtio na Rĩitwa Rĩakwa, na nĩngarũgamia gĩtĩ kia ũnene wake nginya tene. **14** Nĩngatuika ithe, nake atũike mũrũ wakwa. Hĩndĩ ĩria ageeka ũũru, ngaamũherithia na rũthanju rwa andũ, na ahũũrwo mahũũra nĩ andũ. **15** No rĩrĩ, wendo wakwa ndũrĩ hĩndĩ ũkeherio kũrĩ we, ta ũria ndaaweheririe harĩ Saũlũ, ũria ndeheririe mbere yaku. **16** Nyumba yaku na ũthamaki waku igũtũũra mbere yakwa nginya tene; o nakĩo gĩtĩ giaku kia ũnene gĩgũtũũra kĩrĩ kĩrũmu wega nginya tene.” **17** Nake Nathani akĩra Daudi ciugo ciothe cia ũgũũro ũcio. **18** Nake Mũthamaki Daudi agĩtoonya, agĩkara thĩ mbere ya Jehova, akiuga atírī: “Nii ndĩkĩrĩ ũ, Wee Mwathani Jehova, nayo nyumba yakwa-rĩ, ĩkĩrĩ kĩ, atĩ nĩkĩo ũnginyĩtie nginya haha? **19** Na rĩrĩ, Wee Mwathani Jehova, wonete ũndũ ũcio ta ũrĩ mũnini maithe-inĩ maku, nawe ũgacooka kwaria ũhoro wa matukũ marĩa magooka makonĩ nyumba ya ndungata yaku. Nĩngĩ Wee Mwathani Jehova ĩno niyo njĩra yaku ĩria waragĩria andũ nayo? **20** “Nĩ atĩa ũngĩ Daudi angĩkwĩra? Nĩgũkorwo Wee Mwathani Jehova, nĩũ ndungata yaku. **21** Nĩ ũndũ wa kiugo giaku, na kũringana na wendo waku, nĩwikite ũndũ ũyũ mũnene ũguo, na ũkaũmenyithia ndungata yaku. **22** “Wee Mwathani Jehova, kaĩ ũkĩrĩ mũnene-ĩ! Gũtĩrĩ ũngĩ tawe, na gũtĩrĩ Ngai ũngĩ tige wee, o ta ũria tũguĩte na matũ maitũ. **23** Na nũũ ũhaana ta andũ aku a Isiraeli, rũrĩrĩ rũmwe gũkũ thĩ rũria Ngai waruo aakũũrĩre rũtũike andũ ake, nĩgeetha wĩgĩre igweta, na wĩke maĩndũ manene ma magegania na ma gwĩtigĩrwo, na ũndũ wa kũingata ndũrĩrĩ na ngai ciao ciehere mbere ya andũ aku, arĩa wakũũrĩre kuuma bũrũri wa Misiri?

24 Wee nĩũrũgamĩtie andũ aku a Isiraeli matũike andũ aku nginya tene, nawe, Wee Jehova nĩũtũikite Ngai wao. **25** “Na rĩrĩ, Jehova Ngai, tũma kĩranĩro kĩria wĩranĩire gĩkonĩ ndungata yaku na nyumba yake kĩrũme nginya tene. Na wĩke o ta ũguo wĩranĩire, **26** nĩgeetha rĩitwa rĩaku rĩnenehe nginya tene. Nĩngĩ andũ nĩmakoiaga atírī, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe Ngai wa Isiraeli!’ Nayo nyumba ya ndungata yaku Daudi nĩkehaanda mbere yaku. **27** “Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, nĩũguũrĩrie ndungata yaku ũndũ ũyũ, ũkoiga atírī, ‘Nĩngagwakĩra nyumba.’ Nĩ ũndũ ũcio ndungata yaku nĩgĩte na ũmĩrĩru wa kũhooya ihooya rĩrĩ. **28** Wee Mwathani Jehova, Wee nĩwe Ngai! Ciugo ciaku nĩciakĩwhokwo, na nĩwĩrĩre ndungata yaku maĩndũ macio mega. **29** Rĩu nĩwonete kwagĩrĩre ũrathime nyumba ya ndungata yaku, nĩgeetha ĩtũũre mbere yaku nginya tene maitho-inĩ maku; nĩgũkorwo Wee Mwathani Jehova nĩwe warĩtie, na nĩ ũndũ wa kĩrathimo gĩaku, nyumba ya ndungata yaku ĩtũũre ĩraathimĩtwo nginya tene.”

8 Thuutha wa mahinda macio-rĩ, Daudi nĩatharĩkĩire Afilisti na akĩmatooria biũ, na agĩtunyana Methegi-Amma kuuma watho-inĩ wa Afilisti. **2** Nĩngĩ Daudi nĩatooririe andũ a Moabi. Agĩtũma makome thĩ na akĩmathima na ũruihu wa rũrigi. Aamathima-rĩ, ĩthimi ĩgĩrĩ ciao makoorigwo, na gĩthimi gĩa gatatũ mageetĩkĩro matũũre muoyo. Nĩ ũndũ ũcio andũ a Moabi magĩtũika ndungata cia Daudi na makamũrehagĩra igooti. **3** Daudi nĩahũũranire na Hadadezeri mũrũ wa Rehobu, mũthamaki wa Zoba, rĩria aathiite gũcookia bũrĩrĩ ũria aatunyĩtwo gũkuhĩ na Rũũrĩ rwa Faratĩ. **4** Nake Daudi akĩmũtũnya ngaarĩ ciake cia ĩta ngĩrĩ ĩmwe, na andũ a gũcitwara ngĩrĩ mũgwanja, na thigari cia magũrũ ngĩrĩ mĩrongo ĩrĩ. Nake agĩtemenga mbarathi ĩcio cia mbaara magũrũ agĩtũma ithue ciothe tige o igana rĩmwe. **5** Rĩria Asuriata a kuuma Dameski mookire gũeithia Hadadezeri mũthamaki wa Zoba, Daudi akĩũraga Asuriata ngĩrĩ mĩrongo ĩrĩ na ĩgĩrĩ. **6** Akĩga mbũtũ cia kũrangĩra ũthamaki wa Asuriata kũu Dameski. Nao Asuriata magĩtũika a gwachagwo nĩwe makamũrehagĩra igooti. Jehova nĩaheaga Daudi ũhootani kũria guothe aathiaga. **7** Na rĩrĩ, Daudi agĩkuua ngo cia thahabu ĩria ciarĩ cia atongoria a Hadadezeri agĩcĩrehe Jerusalemu. **8** Kuuma matũũra ma Teba na Berothai, marĩa maarĩ ma Hadadezeri, Mũthamaki Daudi agĩkuua kuuma kuo ĩndo nyingĩ mũno cia gĩcango. **9** Rĩria Tou mũthamaki wa Hamathu aagĩure atĩ Daudi nĩahootete mbũtũ ciothe cia mbaara cia Hadadezeri-rĩ, **10** agĩtũma mũrĩu Joramu kũrĩ Mũthamaki Daudi akamũgeithie na amũkũngũre nĩ ũndũ wa kũhoota Hadadezeri, ũria wakoretwo akĩũra na Tou. Joramu akĩmũrehera ĩndo cia betha na cia thahabu, o na cia gĩcango. **11** Mũthamaki Daudi akĩamũrĩra Jehova ĩndo ĩcio, o ta ũria aamũrĩte betha na thahabu kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe ĩria aatootetie. **12** Nacio nĩ Edomu na Moabi, na Aamoni na Afilisti, na Amaleki. Nĩngĩ akĩamũra ĩndo ĩria aatahĩte kuuma kũrĩ Hadadezeri mũrũ wa Rehobu mũthamaki wa Zoba. **13** Nake Daudi akĩgĩa igweta hĩndĩ ĩria oimire kũũraga andũ a Edomu

ngiri ikūmi na inyanya Gítuamba-inĩ gĩa Cumbĩ. **14** Nake akĩga thigari cia kūrāngira Edomu guothe, nao andũ a Edomu othe magĩtuika ndungata cia Daudi. Nake Jehova nĩahega Daudi ūhotani kũria guothe aathĩiaga. **15** Daudi nĩathamakire Isiraeli guothe, akahũthagira kihooto, na akahingĩria andũ ake othe maũndũ marĩa maagĩĩire. **16** Joabu mũrũ wa Zeruia nĩwe warĩ mūnene wa ita; nake Jehoshafatu mũrũ wa Ehiludu nĩwe warĩ mwandiki wa maũndũ ma ihinda rĩu; **17** nake Zadok mũrũ wa Ahitubu na Ahimeleku mũrũ wa Abiatharu maarĩ athĩnjĩri-Ngai; nake Seraia aarĩ mwandiki. **18** Nake Benaia mũrũ wa Jehoiada nĩwe warĩ mūnene wa Akerethi na Apelethi; nao ariũ a Daudi maarĩ ataari a mũthamaki.

9 Nake Daudi akiũria atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ mũndũ o na ūmwe ūtigariite wa nyũmba ya Saũlũ ūria ingĩtuga nĩ undũ wa Jonathani?” **2** Na rĩrĩ, nĩ kwari na ndungata ya mũciĩ wa Saũlũ yetagwo Ziba. Nao makĩmĩta ithĩi mbere ya Daudi, nake mũthamaki akĩmĩũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Ziba?” Nayo igĩcookia atĩrĩ, “Iĩ nĩ nĩ ndungata yaku.” **3** Nake mũthamaki akiũria atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ūmwe ūtigariite wa nyũmba ya Saũlũ ūria ingĩonia ūtugi wa Ngai?” Nake Ziba agĩcookieria mũthamaki atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ na mũrũ wa Jonathani; nake nĩ mwonju magũrũ meerĩ.” **4** Nake mũthamaki akiũria atĩrĩ, “Arĩ ha?” Ziba akĩmũcookeria atĩrĩ, “Arĩ mũciĩ kwa Makiru mũrũ wa Amieli kũu Lo-Debari.” **5** Nĩ undũ ūcio, Mũthamaki Daudi agĩtũmana areehwo kuuma nyũmba ya Makiru mũrũ wa Amieli, kũu Lo-Debari. **6** Rĩria Mefiboshethu mũrũ wa Jonathani, mũrũ wa Saũlũ, ookire harĩ Daudi, akĩnamĩrĩra amũhe gĩtũio. Nake Daudi akĩmwĩta “Mefiboshethu!” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ūyũ ndungata yaku.” **7** Nake Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gwtĩgĩra, nĩgũkorwo ti-itherũ nĩngũgĩtuga nĩ undũ wa thoguo Jonathani. Nĩngũgĩcookeria githaka gĩothe kirĩa kiarĩ gĩa gukaguo Saũlũ, nawe ūrĩrĩagira irio metha-inĩ yakwa hĩndĩ ciothe.” **8** Nake Mefiboshethu akĩnamĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Ntungata yaku ikĩrĩ kĩ, atĩ nĩguo ūrũmbũye ngui nguũ ta nĩ?” **9** Hĩndĩ iyo mũthamaki agĩtũmanĩra Ziba, ndungata ya Saũlũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩndahe mũrũ wa mũriũ wa mwathi waku indo ciothe irĩa ciarĩ cia Saũlũ na cia nyũmba yake. **10** Wee, hamwe na ariũ aku na ndungata ciaku, nĩ inyuĩ mũrĩmũrĩmagira mũgũnda, na mũkainũkia magetha, nĩgeetha mũrũ wa mũriũ wa mwathi waku oonage irio. Nake Mefiboshethu, mũrũ wa mũriũ wa mwathi waku, arĩrĩagira irio metha-inĩ yakwa hĩndĩ ciothe.” (Na rĩrĩ, Ziba aarĩ na ariũ ikūmi na atano, na ndungata mĩrongo iĩrĩ). **11** Nĩngĩ Ziba akiũria mũthamaki atĩrĩ, “Ntungata yaku nĩngwĩka o ūria wotha mũthamaki, mwathi wakwa, egwatha ndungata yake iũke.” Nĩ undũ ūcio Mefiboshethu aarĩagira irio metha-inĩ ya Daudi taarĩ ūmwe wa ariũ a mũthamaki. **12** Mefiboshethu aarĩ na kamwana geetagwo Mika, nao andũ othe a mũciĩ wa Ziba maarĩ ndungata cia Mefiboshethu. **13** Nake Mefiboshethu agĩtũura Jerusalem, tondũ aarĩagira irio metha-inĩ ya mũthamaki hĩndĩ ciothe, nake ari mwonju magũrũ meerĩ.

10 Thuutha wa mahinda macio, mũthamaki wa Aamoni agĩkua, nake Hanuni, mũriũ, agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **2** Nake Daudi agĩciiria atĩrĩ, “Nĩnguonania ūtugi kũrĩ Hanuni mũrũ wa Nahashu, o ta ūria ithe aanjikire maũndũ ma ūtugi.” Nĩ undũ ūcio Daudi agĩtũma andũ kũrĩ Hanuni makamũcakaithe nĩ undũ wa gũkuĩrwo nĩ ithe. Rĩria andũ acio maatũmĩtwo nĩ Daudi maakĩnyire bũrũri-inĩ wa Aamoni-rĩ, **3** andũ arĩa maarĩ igweta a Aamoni makĩũria Hanuni mwathi wao atĩrĩ, “Ūreciiria Daudi nĩ thoguo aratĩia nĩ undũ wa gũgũtũmĩra andũ magũcakaithe? Githĩ Daudi ndatũmĩte andũ aya kũrĩ we nĩgeetha matũĩrie na mathigaane itũũra rĩrĩ inene, nĩguo macooke marĩtunyane?” **4** Nĩ undũ ūcio Hanuni akĩnyĩtithia andũ acio a Daudi, na akĩmenjithia nderu rwere rũmwe, na agĩtinia nguo ciao irima gatagati ka njikariro, na akĩmaingata. **5** Hĩndĩ irĩa Daudi eerirwo ūhoru ūcio, agĩtũma andũ makamatũnge tondũ andũ acio nĩmaconorĩthĩtio mũno. Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ikarai kũu Jeriko nginya nderu cianyu ikũre, mũcooke mũũke.” **6** Rĩria Aamoni maamenyire atĩ nĩmatuĩkite kĩndũ kĩnũgu harĩ Daudi-rĩ, makĩandika thigari cia magũrũ cia Asuriata ngiri mĩrongo iĩrĩ kuuma Bethi-Rehobu na Zoba, o na mũthamaki wa Maaka arĩ na andũ ake ngiri imwe, o na nĩngĩ andũ ngiri ikūmi na igĩrĩ kuuma Tobu. **7** Nake Daudi aigua ūhoru ūcio-rĩ, agĩtũma Joabu na ita rĩothe rĩa mbaara. **8** Nao Aamoni makĩumagara, makĩara mĩhari ya mbũtũ cia mbaara kihingo-inĩ gĩa itũũra rĩa inene, nao Asuriata a Zoba na Rehobu, na andũ a Tobu na a Maaka maarĩ oiki kũu werũ-inĩ. **9** Nake Joabu akĩona atĩ thigari nĩciarĩte mĩhari ya mbaara mbere yake o na thuutha wake; nĩ undũ ūcio agĩthuura mbũtũ imwe irĩa ciarĩ njamba mũno kũu Isiraeli, agĩcitũma ikarũe na Asuriata. **10** Andũ acio angĩ akĩmaiga watho-inĩ wa Abishai mũrũ wa nyina, na akĩmatũma makarũe na andũ a Amoni. **11** Joabu akiuga atĩrĩ, “Asuriata mangĩngĩria hinya-rĩ, wee ūũke ūndeithie; no Aamoni mangĩgũkĩria hinya-rĩ, nĩngũũka ngũteithie. **12** Wĩyũmĩrĩrie nĩgeetha tũrũe na ūcamba nĩ undũ wa andũ aitũ na nĩ undũ wa matũũra manene ma Ngai witũ. Jehova nĩegwĩka ūria ekuona kwagĩĩire maitho-inĩ make.” **13** Nĩngĩ Joabu na mbũtũ ciake magĩtharĩkĩra Asuriata, nao makĩmoorĩra. **14** Rĩria Aamoni moonire atĩ Asuriata nĩmaroorĩ-rĩ, o nao makĩũrĩra Abishai, magĩtoonya thĩĩnĩ wa itũũra rĩria inene. Nĩ undũ ūcio Joabu agĩcooka agĩtiga kũrũ na Aamoni na agĩthĩrĩ Jerusalem. **15** Thuutha wa Asuriata kuona atĩ nĩmatoorio nĩ andũ a Isiraeli-rĩ, magĩcookanĩrĩra hamwe ringĩ. **16** Hadadezeri aarehĩthĩtie Asuriata kuuma mũrĩmo wa Rũũ rwa Farati; magĩthĩrĩ nginya Helamu marĩ hamwe, na Shobaki mūnene wa mbũtũ ya ita ya Hedadezeri, amatongoretie. **17** Rĩria Daudi eerirwo ūhoru ūcio-rĩ, agĩcookanĩrĩria ita rĩa Isiraeli rĩothe, makĩringa Rũũ rwa Jorodani na magĩthĩrĩ nginya Helamu. Nao Asuriata makĩara mĩhari ya thigari cia mbaara igatũngane na Daudi, makĩrũa nake. **18** No rĩrĩ, Asuriata acio makĩũrĩra Isiraeli, nake Daudi akiũruga andũ magana mũgwanja arĩa maatwarithagia ngaari ciao cia ita, na thigari cia magũrũ ngiri mĩrongo iĩna. Nĩngĩ akiũruga Shobaki mūnene wa mbũtũ ciao, agĩkũira kũu. **19** Rĩria athamaki

aria othe maarĩ ndungata cia Hadadezeri moonire atĩ nĩmahootwo nĩ Israeli-rĩ, magĩthondeka thayũ na andũ a Israeli na magĩtuĩka a gwachagwo nĩo. Nĩ undũ ũcio Asuriata magĩtigĩra gũcoka gũteithia Aamoni hĩndi ingĩ.

11 Na rĩrĩ, hĩndi ya kimeria yaakinya ihinda rĩrĩa athamaki maathiaga mbaara-inĩ-rĩ, Daudi agĩtũma Joabu hamwe na andũ a mũthamaki na mbũtũ ciothe cia mbaara cia andũ a Israeli. Makĩananga Aamoni magĩcoka makĩrigiciĩria Raba. Nowe Daudi agĩtigwo Jerusalemu. **2** Hwaĩ-inĩ ũmwe-rĩ, Daudi agĩũkĩra akiuma gĩtanda-inĩ gĩake agĩthĩĩ gũceeranga kũu igũrũ rĩa nyũmba ya ũthamaki. Arĩ nyũmba igũrũ akiona mĩndũ-wa-nja agĩthamba. Mĩndũ-wa-nja ũcio aarĩ mũthaka mũno, **3** nake Daudi agĩtũma mĩndũ agatũirie ũhoro wake. Mĩndũ ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩthĩ ũcio ti Bathisheba, mwarĩ wa Eliamu mũtumia wa Uria ũria Mũhiti?” **4** Hĩndi iyo Daudi agĩtũma andũ makamũgĩire. Mĩndũ-wa-nja ũcio agĩũka kũrĩ Daudi, nake agĩkoma nake. (Nĩgũkorwo nĩethereetie ihinda rĩake rĩa mweri), nake agĩgĩcokera gwake mũciĩ. **5** Mĩndũ-wa-nja ũcio akigia nda na agĩtũmanĩra Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndi na nda.” **6** Nĩ undũ ũcio Daudi agĩtũma mĩndũ athĩĩ kũrĩ Joabu amwĩre atĩrĩ: “Ndũmĩra Uria ũria Mũhiti.” Nake Joabu agĩtũma Uria kũrĩ Daudi. **7** Rĩrĩa Uria ookire, Daudi akĩmũũria ũhoro wa ũria Joabu aatarĩ, na ũhoro wa ũria thĩgĩri ciatarĩ, na ũria mbaara yathĩaga na mbere. **8** Ningĩ Daudi akĩĩra Uria atĩrĩ, “Ikũrũka gwaku mũciĩ ũgethambe magũrũ.” Nĩ undũ ũcio Uria akiuma nyũmba ya ũthamaki, na akĩrũmĩrĩrio kĩheo kuuma kũrĩ mũthamaki. **9** No Uria agĩkoma itoonjero-inĩ rĩa nyũmba ya ũthamaki hamwe na ndungata ciothe cia mwathi wake, na ndaigana gũkũrũka athĩĩ gwake mũciĩ. **10** Rĩrĩa Daudi eerirwo atĩrĩ, “Uria ndaanathĩĩ mũciĩ,” akĩmũũria atĩrĩ, “Gĩthĩ to hĩndi woka kuuma kũraya? Nĩ kĩĩ kiragĩrĩrie ũthĩĩ mũciĩ?” **11** Uria akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Itĩhandũkũ rĩa Jehova, na andũ a Israeli na a Juda maĩkarĩte hema-inĩ, na mwathi wakwa Joabu na andũ a mwathi wakwa maĩkarĩte kambĩ kũu werũ-inĩ. Ingĩrahotire atĩa gũthĩĩ mũciĩ gwakwa, ngarĩe na nganyue, na ngome na mũtumia wakwa? Ti-itherũ o ta ũria ũtũũraga muoyo, ndingĩka undũ ta ũcio!” **12** Ningĩ Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Ikara gũkũ mũthenya ũngĩ ũmwe, na rũciũ nĩngagũtũma ũcooke.” Nĩ undũ ũcio Uria agĩũkĩra Jerusalemu mũthenya ũcio na ũcio ũngĩ warũmĩĩre. **13** Hĩndi rĩa Daudi aamwĩtĩre, akĩrĩĩanĩra na akĩnyuuanĩra nake, ningĩ Daudi agĩtũma arĩio nĩ njoo. No hwaĩ-inĩ Uria agĩthĩĩ gũkoma mũgeeka-inĩ wake arĩ hamwe na ndungata cia mwathi wake; ndaigana gũthĩĩ gwake mũciĩ. **14** Rũciĩni Daudi akĩandĩkĩra Joabu marũa, akĩmanengera Uria atware. **15** Marũa macio maandĩkĩtũ atĩrĩ, “Tware Uria harĩa mbaara tĩhĩire mũno. ũcooke ũmũtiganĩrie nĩgeetha ooragwo.” **16** Rĩrĩa Joabu aarĩgĩciĩrie itũũra rĩrĩa inene, akĩga Uria harĩa aamenyaga nĩho haarĩ agĩtĩrĩ arĩa maarĩ njamba. **17** Hĩndi rĩa andũ a itũũra rĩu inene mookire kũrĩa na Joabu-rĩ, andũ amwe a mbũtũ cia ita cia Daudi makĩũragwo; o nake Uria ũria Mũhiti agĩkua. **18** Joabu agĩtũma mĩndũ kũrĩ Daudi akamũhe ũhoro wothe wa

mbaara iyo. **19** Nake agĩatha mĩndũ ũcio aatũmire atĩrĩ: “Warĩkia kũhe mũthamaki ũhoro ũyũ wothe wa mbaara, **20** marakara ma mũthamaki maahota kũrĩrĩmbũka, nake aahota gũkũũria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩĩ gĩtũmire mũkũhĩrĩrie mũno itũũra inene mũkarĩe? Kĩĩ mũtooĩ atĩ no mamũrathe na mĩgũ marĩ rũthĩngo-inĩ?’ **21** Nũũ woragire Abimeleku mũrũ wa Jerubu-Beshethu? Gĩthĩ ti mĩndũ-wa-nja wamũkĩirie ihiga rĩa gĩthĩĩ arĩ rũthĩngo-inĩ igũrũ? Gĩthĩ ti kio gĩatũmire akũire kũu Thebezu? Nĩ kĩĩ kĩratũmire mũthĩĩ hakuĩ mũno na rũthĩngo?’ Angĩgakũũria ũguo-rĩ, nawe ũkaamũcokeria atĩrĩ, ‘O nayo ndungata yaku, Uria ũria Mũhiti nĩmũkuũ.’” **22** Nake mĩndũ ũcio akiumagara agĩthĩĩ, na aakinya, akĩĩra Daudi maĩndũ mothe marĩa Joabu aamũtũmĩte akoige. **23** Nake mĩndũ ũcio watũmĩtwo akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Andũ acio maratũkĩrĩrie hinya, marooka kũrĩa na itũhũ werũ-inĩ, no tũrakĩmahĩndũra nginya itoonjero-inĩ rĩa kĩhĩngo gĩa itũũra rĩrĩa inene. **24** Hĩndi iyo aikia a mĩgũ maraikĩria ndungata ciaku mĩgũ marĩ rũthĩngo igũrũ, na andũ amwe a mũthamaki nĩmakuĩte. O na ningĩ ndungata yaku, Uria ũria Mũhiti, nĩkuĩte.” **25** Nake Daudi akĩĩra mĩndũ ũcio atĩrĩ, “Thĩĩ wĩre Joabu atĩrĩ: ‘Tiga kũigua ũũru nĩ ũhoro ũcio; rũhiũ rũniinaga mĩndũ ũmwe o ta ũria rũniinaga ũria ũngĩ. Thĩĩ na mbere gũtharĩkĩra itũũra rĩu inene ũrianange.’ Wĩre Joabu ũguo nĩgeetha ũmũmĩrĩrie.” **26** Rĩrĩa mũtumia wa Uria aigũire atĩ mũthũuriwe nĩakuĩte-rĩ, akĩmũcakaira. **27** Ihinda rĩa gũcakaya rĩathira-rĩ, Daudi akiuga areehwo gwake nyũmba, nake agĩtuĩka mũtumia wake, na akĩmũciarĩra kahĩ. No rĩrĩ, undũ ũcio Daudi ekĩte nĩwarakarĩrie Jehova.

12 Nake Jehova agĩtũma Nathani kũrĩ Daudi. Na yaakinya harĩ we Nathani akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Itũũra-inĩ rĩmwe nĩ kwarĩ na andũ eerĩ, ũmwe aarĩ gĩtonga na ũria ũngĩ aarĩ mũthĩĩni. **2** Mĩndũ ũcio warĩ gĩtonga aarĩ na ndũũru nyĩngĩ cia ng’ondũ na cia ng’ombe, **3** no ũcio warĩ mũthĩĩni ndaari na kĩndũ tĩga o kamwati kanini aagũrĩte. Agĩkarera, nako gagĩkũra karĩ hamwe nake na ciana ciake. Kaarĩaga irio ciake, na gakanyuugĩra gĩkombe gĩake na gaakomaga gĩthũri-inĩ gĩake. Nako kaarĩ o ta mwarĩ. **4** “Na rĩrĩ, mũgeni agĩũka gwa gĩtonga kũu, no gĩtonga kũu gĩkĩrega kuoya ng’ondũ ĩmwe yakĩo kana ng’ombe gĩthondereke mũgeni ũcio wokĩte gwakĩo gĩa kũrĩa. Handũ ha ũguo, gĩkĩoya kamwati karĩa kaarĩ ka mũthĩĩni na gĩgĩthĩnjĩra mĩndũ ũcio wokĩte gwakĩo mũciĩ.” **5** Daudi agĩcĩnwo nĩ marakara nĩ undũ wa mĩndũ ũcio, akĩĩra Nathani atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũraga muoyo, mĩndũ ũcio wĩkĩte ũguo agĩrĩrwo nĩ gũkua! **6** No nginya arĩhe kamwati kau maita mana, tondũ nĩekite undũ ta ũcio na akaaga kũiguanĩra tha.” **7** Hĩndi iyo Nathani akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Wee nĩwe mĩndũ ũcio! Ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Israeli, ekuuga: ‘Ndagũĩrĩrie maguta ũtuĩke mũthamaki wa Israeli, na ngĩkũhonokia kuuma guoko-inĩ gwa Saũlũ. **8** Nĩndakũheire nyũmba ya mwathi waku, o na ngĩkũhe atumia a mwathi waku maĩkare gĩthũri-inĩ gĩa kũguo. Nĩndakũheire nyũmba ya Israeli na Juda. Na gĩngĩkorwo maĩndũ macio maarĩ manini na matĩakũiganĩte-rĩ, nĩngĩakũheire maĩndũ mangĩ

maingĩ. **9** Nĩ kĩ gītũmĩte ũnyarare kiugo kĩa Jehova, ũgeeka ũuru maitho-inĩ make? Nĩwooragithirie Uria ũria Mũhiti na rũhiũ rwa njora, na ũkiyoa mũtũmia wake atũike mũtũmia waku. Wamũragithirie na rũhiũ rwa njora rwa andũ a Amoni. **10** Na nĩ ũndũ ũcio, rũhiũ rwa njora rũtikeehera nyũmba yaku, nĩ ũndũ nĩwaanyararire nĩ, na ũkiyoa mũtũmia wa Uria ũria Mũhiti atũike mũtũmia waku.” **11** “Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩngũkũrehithĩria thĩĩna kuuma nyũmba yaku wee mwene. O maitho-inĩ maku nĩngoya atũmia aku, ndĩmahe mũndũ wa nyũmba yaku, nake nĩagakoma na atũmia acio aku mũthenya barigici. **12** Wekire ũndũ ũcio na hittho, no Nĩ ngeeka ũndũ ũyũ mũthenya barigici andũ a Isiraeli othe makĩonaga.”” **13** Hĩndĩ iyo Daudi akĩĩra Nathani atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩirie Jehova.” Nathani agĩcookia atĩrĩ, “Jehova nĩakwehereirie mehia maku. Ndũgũkua. **14** No tondũ nĩtũtũmĩte thũ cia Jehova imũmene mũno nĩ ũndũ wa gwĩka ũguo-rĩ, mwana ũcio ũciarĩrwo nĩegũkua.” **15** Nathani aarĩkia kũinũka mũcĩ-rĩ, Jehova agĩtũma mwana ũcio mũtũmia wa Uria aaciariĩre Daudi arĩare. **16** Daudi agĩthaitha Ngai nĩ ũndũ wa mwana ũcio. Akĩhinga kũria irio, agĩtoonya nyũmba yake, agikoma thĩ ũtukũ ũcio wothe. **17** Nao athuuri a nyũmba yake magĩthĩĩ hakuhi nake nĩguo mamũrũgamie na igũrũ nowa akĩrega, na ndaigana kũrianĩra irio nao. **18** Mũthenya wa mũgwanja wakinya-rĩ, mwana ũcio agĩkua. Nacio ndungata cia Daudi igĩtĩgĩra kũmwĩra atĩ mwana ũcio nĩakuĩte. Tondũ cioigire atĩrĩ, “Rĩria mwana oima mwano, twariĩre Daudi na akaaga gĩtũthĩkirĩria. Twahota atĩa kũmwĩra atĩ mwana nĩakuĩte? Aahota kwĩgera ngero.” **19** No Daudi akĩona atĩ ndungata ciake nĩciaheehanaga, akĩmenya atĩ mwana ũcio nĩakuĩte. Nake akĩũria atĩrĩ, “Kaĩ mwana akuĩte?” Nao magĩcookia atĩrĩ, “Iĩ, nĩakuĩte.” **20** Hĩndĩ iyo Daudi agĩũkĩra. Aarĩkia gwiĩthamba, akĩhaka maguta na akĩgarũrĩra nguo ciake, agĩthĩĩ nyũmba ya Jehova, akĩnamĩrĩra, na akĩhooya. Nĩngĩ agĩcookia agĩthĩĩ gwake mũcĩ, agĩtĩa irio, nao andũ ake makĩmũrehere, akĩria. **21** Ndungata ciake ikĩmũũria atĩrĩ, “Ũreka ũguo nĩkĩ? Rĩria mwana ararĩ muoyo nĩũrehingĩte na ũkarĩra, no mwana akua-rĩ, wokĩra na warĩa iriol!” **22** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Hĩndĩ irĩa mwana ararĩ muoyo-rĩ, ndirehingaga na ngarĩra. ngĩciĩria atĩrĩ, ‘Nũũ ũũĩ? Jehova aahota kũnjĩguĩra tha areke mwana ũcio atũũre muoyo.’ **23** No rĩu tondũ nĩakuĩte-rĩ, nĩ kĩ gĩgĩtũma ndĩhingĩ? Ndaahota kũmũrĩũkia? Nĩ nĩ nĩ gaaathĩĩ kũrĩ we, no ndangĩcookia kũrĩ nĩ.” **24** Hĩndĩ iyo Daudi akĩhooreria mũtũmia wake Bathisheba, agĩthĩĩ kũrĩ we na agikoma nake. Nake agĩciara kahĩ; nao magĩgatua Solomoni. Nake Jehova agĩkenda; **25** na tondũ Jehova nĩakendete-rĩ, agĩtũma mũnabĩ Nathani atĩhĩ agakahe rĩtwa Jedidia. **26** Hĩndĩ iyo Joabu akĩhũũra Raba itũũra rĩa andũ a Amoni, na agĩtũnyana kĩhingo kĩa hinya kĩa ũthamaki. **27** Nĩngĩ Joabu agĩtũma andũ kũrĩ Daudi, akiuga atĩrĩ, “Nĩhũũranite na itũũra rĩa Raba o na ngatũnyana maaĩ marĩo. **28** Na rĩrĩ, cookanĩrĩria ikundi icio ingĩ cia mbũtũ cia ita, nĩguo ithiũrũrũkĩrie itũũra rĩu inene irĩgĩwatĩre. Angĩkorwo ti ũguo nĩngĩgĩwatĩra itũũra rĩu inene, narĩo rĩĩtanagĩo na nĩ.” **29** Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩcookanĩrĩria mbũtũ ciake ciothe cia ita

agĩthĩĩ Raba, na akĩrĩtharĩkĩra, akĩrĩtũnyana. **30** Nake akĩyoa thũmbĩ ya mũtwe ya mũthamaki wao, na ũrĩtũ wayo warĩ taranda imwe ya thahabu, na nĩ yagemetio na tũhiga twa goro, nayo ikĩgĩrĩrwo mũtwe wa Daudi. Nake agĩtaha indo nyingĩ mũno kuuma itũũra rĩu inene, **31** akĩrutũrũra aikarĩ akuo, akĩmahe wĩra wa gwatũra mbaũ na mĩthumeno, na aruti wĩra na harũ cia igeri na wa mathanwa, na wĩra wa gũthondeka maturubarĩ. Nake eekire ũguo matũũra-inĩ mothe na Amoni. Thuutha ũcio Daudi na mbũtũ ciake ciothe cia ita magĩcookia Jerusalemu.

13 Thuutha wa mahinda macio-rĩ, Abisalomu mũrũ wa Daudi aarĩ na mwarĩ wa nyina mũthaka mũno wetagwo Tamaru, nake Amunoni mũrũ wa Daudi akĩmwenda mũno. **2** Amunoni agĩtangĩka nginya agĩtũua nĩ mũrũaru nĩ ũndũ wa mwarĩ wa ithe Tamaru, nĩgũkorwo aarĩ mũrĩrũ gathirange, na nĩonaga arĩ hinya kũmwĩka ũndũ o na ũrĩkũ. **3** Na rĩrĩ, Amunoni aarĩ na mũratawe wetagwo Jonadabu mũrũ wa Shimea, mũrũ wa nyina na Daudi. Jonadabu aarĩ mũndũ mwara mũno. **4** Akĩũria Amunoni atĩrĩ, “Nĩ kĩ gītũmĩte wee mũrũ wa mũthamaki woneke o ũkĩhinyĩrĩka rũciĩnĩ o rũciĩnĩ? Kaĩ ũtangĩnjĩra gītũmĩ?” Amunoni akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kwenda nyendeete Tamaru, mwarĩ wa nyina na Abisalomu mũrũ wa baba.” **5** Jonadabu akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ ũrĩrĩ na wĩtue atĩ ũrĩ mũrũaru. Rĩria thoguo arĩũka gũkuona, ũmwĩre atĩrĩ, ‘No nyende mwarĩ wa baba Tamaru oke aahe kĩndũ gĩa kũria. Andugĩre irio ngĩonaga, nĩguo ndĩmuone, na nĩngĩ ndie acinyiĩtĩte na guoko gwake.”” **6** Nĩ ũndũ ũcio Amunoni agĩkoma na agĩtũua nĩ mũrũaru. Na rĩria mũthamaki ookire kũmuona, Amunoni akĩmwĩra atĩrĩ, “No nyende mwarĩ wa baba Tamaru oke aathondekere tũmĩgate ngĩonaga, nĩguo ndie anyiĩtĩte na guoko gwake.” **7** Daudi agĩtũmanĩra Tamaru nyũmba-inĩ ya ũthamaki, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ nyũmba ya mũrũ wa thoguo Amunoni, ũmũthondekere irio.” **8** Nĩ ũndũ ũcio Tamaru agĩthĩĩ nyũmba ya mũrũ wa ithe Amunoni, akĩmũkora akomete. Akĩyoa mũtu, akĩũkanda, agĩthondeka mũgate Amunoni akĩmuonaga, na akĩũruga. **9** Agĩcookia akĩyoa rũgĩo, akĩmũihũrĩra mũgate, nowa akĩrega kũria. Amunoni akiuga atĩrĩ, “Andũ othe nĩmeherio haha.” Nĩ ũndũ ũcio andũ othe makĩuma nja, makĩmũtĩga. **10** Hĩndĩ iyo Amunoni akĩĩra Tamaru atĩrĩ, “Ndehera irio haha nyũmba yakwa ya toro, nĩguo ndie ũcinyiĩtĩte na guoko gwaku.” Nake Tamaru akĩyoa mũgate ũria aathondekete, akĩtũwarĩra mũrũ wa ithe Amunoni nyũmba yake ya toro. **11** No rĩria aamũtwarĩre nĩguo arĩe, Amunoni akĩmũnyiĩta, akiuga atĩrĩ, “Ũka ngome nawe, mwarĩ wa baba.” **12** Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, mũrũ wa baba! Tĩga kũnyiĩta na hinya. Ũndũ ta ũyũ ndwagĩrĩre gwĩkwo Isiraeli! Tĩga gwĩka ũndũ ũyũ wa waganu. **13** Ha ũhoro wakwa naguo atĩa? Thoni ciakwa ingĩcĩtũwara nakũ? O nawe-rĩ, ũhoro waku ũgũikara atĩa? Ũkuoneka ũhaana ta mũndũ ũmwe wa andũ arĩa aaganu na akĩgu thĩĩnĩ wa Isiraeli. Ndagũthaitha aria na mũthamaki; tondũ ndangĩgĩria ũũhĩkie.” **14** Nowe akĩrega kũmũĩga, na tondũ aarĩ na hinya kũmũkĩra, akĩmũnyiĩta na agĩkoma nake na hinya. **15** Nĩngĩ Amunoni akĩmũthũũra na

rũthũũro rúnene makĩria. Ti-itherũ, aamũthũũire gũkĩra ũria aamwendete. Amunoni akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũkĩra, wehere haha!” **16** Tamaru akĩmwĩra atĩrĩ, “Acal Kũnyĩngata thĩĩ nĩ ihĩtia inene makĩria gũkĩra ũguo wanjĩka.” Nowe akĩrega kũmũigua. **17** Nake Amunoni agĩta ndungata yake, akĩmũira atĩrĩ, “Eheria mũndũ-wa-nja ũyũ haha, na oima ũhinge mũrango.” **18** Nĩ ũndũ ũcio ndungata yake ikĩmũikia na nja, na ikĩhinga mũrango. Nake Tamaru eehumbĩte nguo ndaaya yagemetio na magemio ma goro, tondũ airĩtu aria gathirange a mũthamaki meehumbaga nguo ta iyo. **19** Tamaru akĩĩtĩrĩria mũhu mũtwe, na agĩtarũra nguo iyo ndaaya ng’emie irĩa eehumbĩte. Agĩcooka akĩgĩrĩra guoko gwake mũtwe, agĩthĩĩ akĩrĩraga aaniĩrĩre. **20** Nake mũrũ wa nyina Abisalomu akĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ muuma na Amunoni, mũrũ wa thoguo? Rĩu ta gĩkire, mwarĩ wa maitũ, tondũ we nĩ mũrũ wa thoguo. Tiga kũigua ũũru ngoro nĩ ũndũ wa ũndũ ũcio.” Nake Tamaru agĩtũũra mũtũĩ kwa mũrũ wa nyina Abisalomu, arĩ mũndũ-wa-nja ũrĩ na kĩa kĩa kĩnene. **21** Hĩndĩ irĩa Mũthamaki Daudi aigũire maũndũ macio mothe-rĩ, akĩrakara mũno. **22** Abisalomu ndaigana kwaria na Amunoni ũndũ o na ũrĩkũ, mwega kana mũũru; nĩathũũire Amunoni tondũ nĩaconorithĩte mwarĩ wa nyina Tamaru. **23** Mĩaka nĩrĩ yathira, hĩndĩ irĩa amurĩ a ng’ondũ guoya a Abisalomu maarĩ kũu Baali-Hazoru hakuĩ na mũhaka wa Efraimu-rĩ, agĩta ariũ a mũthamaki othe mathĩĩ kuo. **24** Abisalomu agĩthĩĩ kũrĩ mũthamaki, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndungata yaku nĩtite amurĩ ng’ondũ guoya. Hihĩ mũthamaki na anene ake no moke tũkorwo hamwe.” **25** Mũthamaki agĩcooka atĩrĩ, “Aca, mũrũ wakwa. Tũtiaagĩrĩrwo nĩ gũthĩĩ ithuothet; twahota gũtuĩka mũrigo harĩwe.” O na gũtuĩka Abisalomu nĩamũthaitĩre-rĩ, nĩaregire biũ gũthĩĩ, no akĩmũhe kirathimo gĩake. **26** Nĩngĩ Abisalomu akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo ti ũguo-rĩ, ndagũthaita ũreke mũrũ wa baba Amunoni athĩĩ na ithuĩ.” Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩgũtũma athĩĩ na inyũĩ?” **27** Nowe Abisalomu akĩmũringĩrĩria, na nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akĩrega Amunoni mathĩĩ nake, hamwe na ariũ acio angĩ a mũthamaki. **28** Abisalomu agĩatha andũ ake, akĩmeera atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩria! Rĩrĩa Amunoni arĩkorwo akenete nĩ kũnyua ndibei akarĩo, na inyũĩ ndĩmwĩre atĩrĩ, ‘Ringai agwe thĩ,’ hĩndĩ iyo mũũrageĩ. Mũtĩgetĩgĩre. Gĩthĩ ti nĩ ndĩmũheete watho ũcio? Ũmĩrĩriaĩ mũtũĩke njamba.” **29** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Abisalomu magĩka Amunoni o ta ũria Abisalomu aamaathĩte. Hĩndĩ iyo ariũ othe a mũthamaki magĩkĩra, makĩhaica nyũmbũ ciao, makĩũra. **30** Marĩ njĩra-inĩ makĩũra-rĩ, ũhoru ũcio ũgĩkĩnyĩra Daudi, akĩrĩro atĩrĩ, “Abisalomu nĩoragĩte ariũ othe a mũthamaki; gũtĩrĩ o na ũmwe ũtĩgarĩte.” **31** Nake mũthamaki agĩkĩra, agĩtembũranga nguo ciake, agĩkoma thĩ; o nacio ndungata ciake ikĩrũgama hakuĩ nake, na igĩtembũranga nguo ciacio. **32** No Jonadabu mũrũ wa Shimea, mũrũ wa nyina na Daudi, akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, tĩga gwĩciĩria atĩ moragĩte ariũ othe a mũthamaki; no Amunoni wiki ũkũite. ũndũ ũcio ũtũire ũrĩ muoroto wa Abisalomu kuuma mũthenya ũria Amunoni aanyĩtĩre mwarĩ wa nyina Tamaru na hinya. **33** Mũthamaki mwathi wakwa ndagĩrĩrwo

nĩkũrũmbũyĩ ũhoru ũcio wa atĩ ariũ othe a mũthamaki nĩmakũite. Amunoni nowe wiki ũkũite.” **34** Hĩndĩ iyo Abisalomu nĩakoretwo orite. Na rĩrĩ, mũndũ ũria warangagĩra itũũra agĩcũthĩrĩria na akiona andũ aingĩ njĩra-inĩ mwena wake wa ithũũro, makĩrũkĩre mwena-inĩ wa kĩrĩma. Nake mũrangĩrĩ agĩthĩĩ akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Nĩndĩrona andũ mwena ũũria wa Horonaimu, mwena-inĩ wa kĩrĩma.” **35** Jonadabu akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Ta kĩone, ariũ a mũthamaki marĩ haha; o ta ũria ndungata yaku ikĩwĩre, ũguo noguo gũtarĩĩ.” **36** Na aarĩkia kwaria o ro ũguo-rĩ, ariũ a mũthamaki magĩũka makĩrĩraga na mũgambo mũnene. O nake mũthamaki na ndungata ciake ciothe makĩrĩra marĩ na ruo rúnene. **37** Nake Abisalomu akĩũra agĩthĩĩ gwa Talimai mũrũ wa Amihudi, mũthamaki wa Geshuru. Nowe Mũthamaki Daudi agĩcakĩra mũrũ mũthenya o mũthenya. **38** Thuutha wa Abisalomu kũũra Geshuru, aikarĩre kuo mĩaka itatũ. **39** Nayo ngoro ya mũthamaki nĩyeriragĩria gũthĩĩ kũrĩ Abisalomu, tondũ nĩahooreretio ũhoru-inĩ ũkonĩĩ gĩkũĩ kĩa Amunoni.

14 Na rĩrĩ, Joabu mũrũ wa Zeruia nĩamenyete atĩ ngoro ya mũthamaki nĩyeriragĩria kuona Abisalomu. **2** Nĩ ũndũ ũcio, Joabu agĩtũma mũndũ athĩĩ Tekoa akagĩre mũndũ-wa-nja warĩ mũtũgĩ, areehwo kuuma kũu. Akĩra mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Wĩtue atĩ nĩũracakaya. Wĩhũme nguo cia macakaya, na ndũkehake maguta o na marĩkũ. Wĩtue ta mũndũ-wa-nja ũkarĩte matukũ maingĩ akĩrĩrĩra mũndũ mũkũũ. **3** ũcooke ũthĩĩ kũrĩ mũthamaki ũmwarĩre ciugo ici.” Nake Joabu akĩmwĩra ũria ekuuga. **4** Rĩria mũndũ-wa-nja ũcio wa kuuma Tekoa aathiire kũrĩ mũthamaki, akĩgũthĩia, agĩturumithĩia ũthĩĩ thĩ nĩguo amũhe gĩtũio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mũthamaki, ndeithia!” **5** Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kiragũthĩĩria?” Nake akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩ ndĩ mũndũ-wa-nja wa ndigwa; mũthũuri wakwa nĩakũite. **6** Nĩ ndungata yaku ndĩrari na ariũ eerĩ. Nao marooogitana me mũgũnda, na harakĩaga mũndũ hau wa kũmateithũrana. ũmwe aragũtha ũria ũngĩ na aramũũruga. **7** Na rĩrĩ, mũhĩrĩga wothet nĩũkĩrĩre ndungata yaku; ũkoiga atĩrĩ, ‘Tũnengere mũndũ ũria ũragĩte mũrũ wa nyina, nĩgeetha tũmũũrage nĩ ũndũ wa muoyo wa mũrũ wa nyina ũria ooragĩte; tũkĩniine mũgai o nake.’ Nao mangĩka ũguo no mahorie ikara rĩria rĩraakana, na no rĩo rĩkĩ ndigairĩe, maniine rĩtwa rĩa mũthũuri wakwa, o na maniine njĩaro ciake gũkũ thĩ.” **8** Nake mũthamaki akĩra mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Inũka, na nĩngũruta watho nĩ ũndũ waku.” **9** No mũndũ-wa-nja ũcio wa Tekoa akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, reke ũũru ũcio ũnjookerere hamwe na nyũmba ya baba, na ũreke wee mũthamaki na gĩtĩ gĩaku gĩa ũthamaki wage gũcookererwo nĩ ũũru o na ũrĩkũ.” **10** Nake mũthamaki agĩcooka atĩrĩ, “Mũndũ o na ũ angĩkwĩra ũndũ o na ũrĩkũ, mũrehe kũrĩ nĩ, nake ndagacooka gũgũthĩĩria rĩngĩ.” **11** Nake mũndũ-wa-nja ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke mũthamaki agwete rĩtwa rĩa Jehova Ngai wake, nĩguo agĩrĩrĩre mũrĩhĩria wa thakame ndakae kũũragana rĩngĩ, nĩgeetha mũrũ wakwa ndakae kũũragwo.” Nake mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũruga

muoyo-rĩ, gütĩrĩ rücuĩrĩ o na rümwe rwa mütwe wa mürũguo rükũgũa thĩ.” **12** Ningĩ mündũ-wa-nja ūcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke ndungata yaku ikwĩre kiugo wee mũthamaki, mwathi wakwa.” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Kĩarie.” **13** Mündũ-wa-nja ūcio akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte wee ūthondeke ūndũ ta ūyũ wa gũũkĩrĩra andũ a Ngai? Rĩrĩa mũthamaki oiga ūguo-rĩ, githĩ tiwe wĩtũĩrĩre ciira, nigũkorwo mũthamaki ndacooketie mũriũ wake ūrĩa muingate mũciĩ? **14** Ta ūrĩa maaĩ maitikaga thĩ, marĩa matangĩoeke-rĩ, no taguo arĩ o nginya ithuĩ tũkue. Na Ngai ndarutaga mündũ muoyo; handũ ha gwĩka ūguo-rĩ, athondekaga njĩra nĩgeetha mündũ ūrĩa muingate ndakae gĩtũũra ta ateetwo biũ agathengio harĩ we. **15** “Na rĩrĩ, njĩkĩte gũkwĩra ūhoro ūyũ wee mũthamaki mwathi wakwa tondũ andũ nĩmatũmĩte nĩ ndĩtigĩre. Ndungata yaku ĩciĩrĩte atĩrĩ, “Nĩ nĩngwarĩrĩa mũthamaki; no gũkorwo nĩegwĩka ūrĩa ndungata yake ikũmũũria; **16** no gũkorwo mũthamaki nĩegwĩkĩra kũhonokia ndungata yake kuuma guoko-inĩ kwa mündũ ūrĩa ūrageria gĩtũĩniina nĩ hamwe na mũriũ wakwa, matweherie kuuma kũrĩ igai rĩrĩa twaheirwo nĩ Ngai.” **17** “Na rĩrĩ, ndungata yaku igũkwĩra atĩrĩ, “Kiugo gĩaku mũthamaki mwathi wakwa kirondeehere ūhurũko, nigũkorwo mũthamaki mwathi wakwa ahaana ta mũraika wa Ngai wa gũkũũrana wega na ūũru. Jehova Ngai waku aroikara nawe.” **18** Hĩndĩ ĩyo mũthamaki akĩra mündũ-wa-nja ūcio atĩrĩ, “Ndũkaahithe ūndũ o wothē ūrĩa ngũkũũria.” Nake mündũ-wa-nja ūcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa niakĩarie.” **19** Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Githĩ mũtinyiitaniĩre na Joabu ūhoro-inĩ ūyũ wothē?” Nake mündũ-wa-nja akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ūrĩa ūtũũruga muoyo, wee mũthamaki mwathi wakwa, gütĩrĩ mündũ ūngĩhũgũra mwena wa ūrĩo kana wa ūmotho, aregane na ūndũ o wothē ūrĩa mũthamaki mwathi wakwa angũga. ĩ nĩguo, nĩ ndungata yaku Joabu yanjĩrĩre njĩke ūndũ ūyũ, na nĩwe wĩkĩrĩte ciugo ici ciothe kanua-inĩ ka ndungata yaku. **20** Nake Joabu, ndungata yaku nĩwe wĩkĩte ūguo nĩgeetha agarũre ūndũ ūrĩa ūrĩ ho ihinda rĩrĩ. Mwathi wakwa arĩ ūũgĩ ta wa mũraika wa Ngai; nĩamenyaga ūndũ wothē ūrĩa wĩkĩkaga bũrũri-inĩ.” **21** Mũthamaki akĩra Joabu atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩngwĩka ūguo. Thĩĩ, ūcookie mwanake ūcio ti Abisalomu.” **22** Joabu akĩgũũthia aturumithĩtie ūthĩũ thĩ nĩguo amũhe gĩtũĩ, na akĩrathima mũthamaki. Joabu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūmũthĩ ndungata yaku nĩyamenya atĩ nĩĩrĩkĩtie gwĩtĩkĩrĩka maitho-inĩ maku mũthamaki mwathi wakwa, tondũ mũthamaki nĩetĩkĩrĩte ihooya rĩa ndungata yake.” **23** Hĩndĩ ĩyo Joabu agĩthĩ Geshuru, na agĩcookia Abisalomu Jerusalemu. **24** Nowe mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “No nginya athĩĩ mũciĩ gwake mwene; ndakarekwo oone ūthĩũ wakwa.” Nĩ ūndũ ūcio Abisalomu agĩthĩ mũciĩ gwake na ndaigana kuona ūthĩũ wa mũthamaki. **25** Thĩĩnĩ wa Isiraeli guothe gũtiarĩ mündũ ūngĩ o na ūmwe waganagwo gũthakara ta Abisalomu. Kuuma rũcuĩrĩ rwake rwa mütwe nginya nyarĩrĩ ciake ndaarĩ na kameni. **26** Rĩrĩa rĩothe eenjaga njuĩrĩ cia mütwe wake, nĩenjagwo o mwaka wathira rĩrĩa njuĩrĩ yamũritũhĩra mũno, angĩamithĩmire, ūritũ wayo wakoragwo ūrĩ cekerĩ

magana meerĩ, kũringana na gĩthĩmi kĩa mũthamaki. **27** Nake Abisalomu nĩaciariire aanake atatũ na mũĩritũ ūmwe. Nake mwarĩ eetagwo Tamaru, na aarĩ mündũ-wa-nja mũthaka. **28** Abisalomu aatũĩrĩre mĩaka rĩrĩ Jerusalemu atarĩ oona ūthĩũ wa mũthamaki. **29** Ningĩ Abisalomu agĩtũmanĩra Joabu nĩguo amũtũme kũrĩ mũthamaki, no Joabu akĩrega gũthĩĩ kũrĩ we. Ningĩ akĩmũtũmanĩra riita rĩa keerĩ, no akĩrega gũthĩĩ. **30** Hĩndĩ ĩyo akĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, mũgũnda wa Joabu ūhakanĩte na wakwa, na arĩ na cairĩ kuo. Thĩĩĩ mũmĩcine na mwaki.” Nĩ ūndũ ūcio ndungata cia Abisalomu ikĩgwatia mũgũnda ūcio mwaki ūkĩhĩa. **31** Hĩndĩ ĩyo Joabu agĩthĩĩ mũciĩ kwa Abisalomu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũma ndungata ciaku icine mũgũnda wakwa?” **32** Nake Abisalomu akĩra Joabu atĩrĩ, “Ndagũtũmanĩre, ngĩkwĩra atĩrĩ, ‘Ūka, nĩguo ngũtũme kwa mũthamaki, ūkamũĩrie atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũmire nyume Geshuru? Ūngĩrĩ ūndũ mwega korwo nĩkuo ndũũruga o na riũ!” Rĩũ-rĩ, nĩngwenda kuona ūthĩũ wa mũthamaki, na hangĩkorwo nĩ harĩ na ūndũ njĩkĩte mũũru, nĩakĩĩnjũrage.” **33** Nĩ ūndũ ūcio Joabu agĩthĩĩ kũrĩ mũthamaki, na akĩmũhe ūhoro ūcio. Hĩndĩ ĩyo mũthamaki agĩta Abisalomu, nake agĩũka, akĩnamĩrĩra aturumithĩtie ūthĩũ thĩ mbere ya mũthamaki. Nake mũthamaki akĩmumunya Abisalomu.

15 Na rĩrĩ, thuutha wa maũndũ macio, Abisalomu agĩthondekera ngaari cia ita na mbarathi, na andũ mĩrongo itano a gũthĩiiga mbere yake mateng’erete. **2** Nake ookĩraga rũciĩnĩ tene akarũgama mũkĩra-inĩ wa njĩra ĩrĩa yathĩiiga kihingo-inĩ gĩa itũũra rĩrĩa inene. Na rĩrĩa mündũ o wothē ooka arĩ na mateta ma gũtwarĩra mũthamaki nĩguo atue itua-rĩ, Abisalomu akamwĩta, akamũũria atĩrĩ, “Uumĩte itũũra rĩrĩkũ?” Nake akamũcookeria atĩrĩ, “Ntungata yaku yumĩte mũhĩrĩga-inĩ ūmwe wa Isiraeli.” **3** Ningĩ Abisalomu akamwĩra atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ mateta maku nĩ ma kihooto na nĩ magĩrĩre, no gütĩrĩ mündũ ūthũũritwo wa kũrũgamĩrĩra mũthamaki ūngĩgũthĩkĩrĩra.” **4** Ningĩ Abisalomu akamwĩra atĩrĩ, “Naarĩ korwo ndaatuuo mũciĩrĩ wa bũrũri ūyũ! Hĩndĩ ĩyo mündũ o wothē ūrĩ na mateta kana ciira no ooke kũrĩ nĩ, na nĩ nĩngatĩgĩrĩra ciira wake nĩwatuuo na kihooto.” **5** Ningĩ hĩndĩ ciothe rĩrĩa mündũ wothē amũkuhĩrĩra ainamĩrĩre mbere yake, Abisalomu agatambũrũkia guoko, akamũhĩmbĩria na akamũmumunya. **6** Abisalomu ekaga ūguo kũrĩ andũ othe a Isiraeli arĩa mookaga kũrĩ mũthamaki gũcaria kihooto, na nĩ ūndũ ūcio akĩguũcĩrĩra ngoro cia andũ a Isiraeli. **7** Na rĩrĩ, mĩaka ĩna yathira, Abisalomu akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Njĩtĩkĩria thĩĩ Hebironi nĩgeetha ngahingie mwĩhĩtwa ūrĩa ndeehĩre harĩ Jehova. **8** Hĩndĩ ĩrĩa ndungata yaku yatũũruga Geshuru kũu Suriata, nĩndehĩtĩre na mwĩhĩtwa ngũga atĩrĩ, ‘Jehova angikanjookia Jerusalemu, nĩngamũhooya ndĩ kũu Hebironi.’” **9** Nake mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ na thayũ.” Nĩ ūndũ ūcio Abisalomu agĩthĩĩ Hebironi. **10** Hĩndĩ ĩyo Abisalomu agĩtũma andũ na hitho mĩhĩrĩga-inĩ yothē ya Isiraeli makoige atĩrĩ, “Rĩrĩa mũĩũgũa tũrumbeta twahuho, hĩndĩ ĩyo muuge atĩrĩ, ‘Abisalomu nĩwe mũthamaki wa Hebironi.’” **11** Andũ magana meerĩ

kuuma Jerusalemu nĩ maathĩte hamwe na Abisalomu. Meetitwo marĩ ageni, na magithĩĩ matekũmenya nĩ ũũru meekaga, matiriĩ ũndũ maamenyaga ũhoro-inĩ ūcio. **12** Na hĩndĩ irĩa Abisalomu aarutaga magongonari, agĩtũmanĩra Ahithofeli ũria Mũgiloni, o ũria waheaga Daudi kirĩra, oke kuuma itũũra rĩao rĩa Gilo. Na nĩ ũndũ ūcio ndundu ya gũũkirĩra mũthamaki ikĩgĩa na hinya, nao arũmĩrĩri a Abisalomu magĩkirĩrĩria kũingĩha. **13** Na rĩrĩ, hagĩũka mũndũ ũmwe watũmitwo kũrĩ Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngoro cia andũ othe a Isiraeli irũmĩrĩire Abisalomu.” **14** Hĩndĩ iyo Daudi akĩĩra anene ake othe arĩa aarĩ nao Jerusalemu atĩrĩ, “Ūka! No nginya tũĩre; kwaga ũguo gũtirĩ o na ũmwe witũ ũkũhonoka kũũragwo nĩ Abisalomu. No nginya tũthĩĩ o ro rĩu, kana Abisalomu oke narua atũkorere, atũhubanĩrie na atwanange, na ahũire itũũra rĩrĩrĩ inene na rũhiũ rwa njora.” **15** Nao anene a mũthamaki makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata ciaku nĩcihaarĩrie gwĩka ũndũ o wothĩ ũria mũthamaki mwathi witũ angĩthũura wikwo.” **16** Nake mũthamaki akiumagara, arũmĩrĩrwo nĩ andũ a nyũmba yake yothĩ; no agĩtiga thuriya ikũmi cia kũmenyerera nyũmba ya mũthamaki. **17** Nĩ ũndũ ūcio mũthamaki akiumagara, arũmĩrĩrwo nĩ andũ acio othe, magithĩ handũ haraaya, makĩrũgama ho. **18** Nao andũ ake othe makĩmũhitũka, hamwe na Akerethi othe, na Apelethi, na Agiti othe magana matandatũ arĩa maatwaranĩte hamwe nake kuuma Gathu, makĩhitũka magithĩĩ mbere ya mũthamaki. **19** Mũthamaki akĩũria Itai ũria Mũgiiti atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩgũtũma ũthĩĩ hamwe na ithui? Cooka ũgaikare hamwe na Mũthamaki Abisalomu. Wee ũrĩ mũndũ wa kũngĩ, mũndũ ũthaamĩte akoima bũrũri wake. **20** Ūrookire o ira. Ingĩgwĩtĩkirĩa atĩa wambĩrĩrie kũũrũura na ithui, o rĩrĩa itaramenya kũrĩa ndĩrathĩ? Hũndũka, woe andũ a bũrũri wanyũ ũcooke nao. Naguo ũtũgi na wĩhokeku iroikara hamwe nawe.” **21** No Itai agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũraga muoyo, na o ta ũria wee mũthamaki mwathi wakwa ũtũũraga muoyo-rĩ, harĩa hothe mũthamaki mwathi wakwa angĩkorwo arĩ, o na kũngĩkorwo nĩ gũtũũra muoyo kana gũkua, hau no ho ndungata yaku iigaakorwo irĩ.” **22** Nake Daudi akĩĩra Itai atĩrĩ, “Thĩĩ na mbere, ũthĩĩ ũhitũkĩte.” Nĩ ũndũ ūcio Itai ũria Mũgiiti agĩthĩĩ ahĩtũkĩte hamwe na andũ ake othe, na andũ a nyũmba yake arĩa maarĩ hamwe nake. **23** Nao andũ othe a bũrũri ūcio makĩrĩra na mũgambo mũnene rĩrĩa andũ acio othe maahĩtũkaga. Mũthamaki o nake akĩringa mũrĩmo ũria ũngĩ wa karũũ ga Kidironi, nao andũ othe magithĩĩ merekeire werũ-inĩ. **24** Zadoku o nake aarĩ ho, na Alawĩ othe arĩa maarĩ hamwe nake nĩo maakuĩte ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai. Nao makiĩga ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai thĩ, nake Abiatharu akĩruta magongona nginya rĩrĩa andũ othe maarĩkirie kuuma itũũra rĩu inene. **25** Ningĩ mũthamaki akĩĩra Zadoku atĩrĩ, “Oya ithandũkũ rĩa Ngai ũrĩcooke itũũra-inĩ rĩu inene. Ingĩtũkĩrĩa maitho-inĩ ma Jehova-rĩ, niakanjookia na atũme ndĩrĩone na nyone gĩkaro gĩake rĩngĩ. **26** No angĩkiuga atĩrĩ, ‘Nĩ ndikenetio nĩwe,’ hĩndĩ iyo nĩ ndĩhaarĩrie; nĩanjike o ũria wothĩ angĩona kwagĩrĩre.” **27** Ningĩ mũthamaki akĩĩra Zadoku ũria mũthĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, “Githĩ wee

ndũrĩ muoni-maũndũ? Cooka ũthĩĩ itũũra-inĩ rĩu inene na thayũ, mũrĩ na mũrĩguo Ahimaazu, na Jonathani mũrĩu wa Abiatharu. Wee na Abiatharu mũthĩĩ na arĩu acio anyu eerĩ. **28** Na nĩ ngũikara njeteireire mariũko-inĩ kũu werũ-inĩ, o nginya hĩndĩ irĩa ũkaandehithĩria ũhoro ũnjĩire ũria maũndũ matarĩ.” **29** Nĩ ũndũ ūcio Zadoku na Abiatharu magĩkuua ithandũkũ rĩa Ngai, makĩrĩcookeria Jerusalemu na magĩikara kuo. **30** No Daudi agĩthĩĩ na mbere kwambata kĩrĩma kĩa mĩtamaiyũ, o akĩrĩraga; nĩehumbĩrĩte mĩtwe, na aarĩ magũrũ matheri. Andũ othe arĩa aarĩ nao-rĩ, o nao nĩmehumbĩrĩte mĩtwe, nao maambatare o makĩrĩraga. **31** Na rĩrĩ, Daudi nĩamenyithĩio atĩrĩ, “Ahithofeli aarĩ hamwe na arĩa maarĩ ndundu na Abisalomu.” Nĩ ũndũ ūcio Daudi akĩhooya atĩrĩ, “Wee Jehova, garũra kĩrĩra kĩa Ahithofeli, ũgĩtue ũrĩmũ.” **32** Na rĩrĩa Daudi aakinyire gacũmbĩrĩ ga kĩrĩma, harĩa andũ maahooyagĩra Ngai-rĩ, Hushai ũria Mũariki aarĩ hau kũmũtũnga, atembũrangĩte nguo yake ndaaya, na akeitĩrĩria tĩrĩ mĩtwe. **33** Nake Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūngĩkorwo nĩgũthĩĩ na nĩ, ũgũtuĩka mũrĩgo harĩ nĩ. **34** No ũngĩcooka itũũra-inĩ rĩu inene na wĩre Abisalomu atĩrĩ, ‘Nĩngũtuĩka ndungata yaku wee mũthamaki; ndĩratũire ndĩ ndungata ya thoguo mbere iyo, no rĩu ngũtuĩka ndungata yaku,’ hĩndĩ iyo no ũndeithie gũthũkĩa mataaro ma Ahithofeli. **35** Githĩ Zadoku na Abiatharu arĩa athĩnjĩri-Ngai matiigũkorwo kũu hamwe nawe? Meerage ũndũ o wothĩ ũngũigua nyũmba-inĩ ya mũthamaki. **36** Ariũ ao eerĩ, Ahimaazu mũrũ wa Zadoku, na Jonathani mũrũ wa Abiatharu marĩ kũu hamwe nao. Matũmage kũrĩ nĩ na ũndũ o wothĩ ũngũigua.” **37** Nĩ ũndũ ūcio Hushai mũrata wa Daudi agĩcooka, na agĩkinya Jerusalemu o rĩrĩa Abisalomu aatoonyaga itũũra rĩu inene.

16 Na rĩrĩ, Daudi aakorirwo ahĩtũkĩte gacũmbĩrĩ ga kĩrĩma o hanini-rĩ, agĩkora Ziba, ndungata ya Mefiboshethu, imwetereire imũtũnge. Aarĩ na ndigiri igĩrĩ ciatandikĩtwo na igakuua mĩgate magana meerĩ na imanjika cia thabibĩ nyũmũ igana rĩmwe, na ikũmba igana cia ngũyũ, o na mondo ya ndibei. **2** Nake mũthamaki akĩũria Ziba atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ũrehe indo ici?” Nake Ziba agĩcookeria atĩrĩ, “Ndigiri nĩ cia gũkuua andũ a nyũmba ya mũthamaki, nayo mĩgate na matunda nĩ cia kũrĩro nĩ andũ, nayo ndibei nĩyakũnyuuo nĩ arĩa mangĩrũro nĩ hinya gũkũ werũ-inĩ.” **3** Mũthamaki agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, “Arĩ ha mũrũ wa mũrĩu wa mwathi waku?” Nake Ziba akiuga atĩrĩ, “Aikarĩte Jerusalemu, tondũ areciĩria atĩrĩ, ‘Ūmũthĩ nyũmba ya Isiraeli nĩkũnjookeria ũthamaki wa guka.’” **4** Ningĩ mũthamaki akĩĩra Ziba atĩrĩ, “Indo ciothe irĩa iraarĩ cia Mefiboshethu kuuma rĩu nĩ ciaku.” Nake Ziba akiuga atĩrĩ, “Nĩndakwĩnyĩhĩria; reke njĩtikĩrĩke maitho-inĩ maku, wee mũthamaki, mwathi wakwa.” **5** Mũthamaki Daudi aakuhĩrĩria Bahurimu-rĩ, mũndũ wa mũhĩriga wa nyũmba ya Saulũ agũka oimĩte kuo. Nake eetagwo Shimeĩ mũrũ wa Gera; agũka akĩrumanaga. **6** Agũkĩria Daudi na anene othe a mũthamaki mahiga, o na gũtuĩka mbũtũ ciothe cia ita na arangĩrĩ maarĩ mwena wa Daudi wa ũrĩro na wa ũmotho. **7** Shimeĩ akĩrumana, akiuga atĩrĩ, “Thĩĩ na kũu, thĩĩ na kũu, wee

mūiti wa thakame, wee kīmaramari gikī! **8** Jehova nīakūhīhīte, thakame yothē ūria wanaita ya nyūmba ya Saulū, ūria wathanaga ithenya ūria. Jehova nīāneanite ūthamaki kūrī mūrūguo Abisalomu. Wee nīkūnīyīrīro nī mwanangīko tondū ūrī mūiti wa thakame!” **9** Hīndī ūyo Abishai mūrū wa Zeruia akūria mūthamaki atīrī, “Nī kīrātūma nguī īno nguū īrume mūthamaki mwathi wakwa? Reke ninge mūrīmo ndīmūtīnie mūtwe.” **10** No mūthamaki akiuga atīrī, “Tūnyītānīre andū ūrīkū nīi na inyuī, inyuī ariū a Zeruia? Angīkorwo ararumana tondū Jehova nīāmwrīte atīrī, ‘Ruma Daudi,’ nūū ūngīmūria atīrī, ‘Ūgwika ūguo nīkī?’” **11** Nīngī Daudi akīra Abishai na anene ake othe atīrī, “Mūrū wakwa, ūria uumite mūthīmo-ūnī wakwa, nīwe ūraageria kūnduta muoyo. Githī Mūbenjamini ūyū ndangīgīka makīria ma ūguo! Tiganai nake; rekei arumane, tondū Jehova nīwe ūmwīrīte eke ūguo. **12** Hihi no gūkorwo Jehova nīekuona thīina wakwa, na nīakandiha na wega nī ūndū wa irumi icī ndīrarumwo ūmūthī.” **13** Nī ūndū ūcio Daudi na andū ake magīthī na mbere magereire njīra nake Shimei akagera mwena-inī wa kīrima ang’ethanīre nao, agīthī akīrumana, na akīmūikagīria mahiga, na akamūminjagīria tīrī. **14** Nake mūthamaki na andū othe ariā maari nake magīkīnya kūrī maathiaga manogeete. Na kūu nīkūo Daudi aahurūkīre, akīnogoka. **15** Hīndī ūyo Abisalomu na andū othe a Isiraeli magīka Jerusalemu, na Ahithofeli agīkorwo hamwe nao. **16** Hīndī ūyo Hushai ūria Mūariki, mūrata wa Daudi, agīthī kūrī Abisalomu, akīmwrī atīrī, “Mūthamaki arotūra ngīnya tene! Mūthamaki arotūra ngīnya tene!” **17** Abisalomu akūria Hushai atīrī, “Ūyū nīguo wendo ūria wonetie mūrata waku? Nī kī kiragīrīre ūthīi na mūrata waku?” **18** Nake Hushai akīra Abisalomu atīrī, “Aca, ūria ūthuurīto nī Jehova, na agathuurwo nī andū aya, na agathuurwo nī andū othe a Isiraeli, nīi ndī wake, na njikare nake. **19** Nīngī-rī, njagīrīro nīgūtungatīra ūū? Githī ndiagīrīro nī gūtungatīra mūrīū? O ta ūria ndaatungatīre thoguo, noguo ngūgūtungatīra.” **20** Abisalomu akīra Ahithofeli atīrī, “Tūhe ūtaaro waku. Twagīrīro nī gwika atīa?” **21** Ahithofeli agīcookia atīrī, “Koma na thuriya cia thoguo iria aatigire nīgeetha irorage gīkaro kīa mūthamaki. Hīndī ūyo andū othe a Isiraeli nīmakaigua atī wee wīmūthūre biū nī thoguo, namo moko ma andū ariā othe ūrī nao nīmekūgīa hīnya.” **22** Nī ūndū ūcio makīambīra Abisalomu hema nyūmba igūrū, nake agīkoma na thuriya cia ithe mbere ya andū othe a Isiraeli. **23** No rīrī, matukū-inī macio mataaro marīa Ahithofeli aāheanaga maahaanaga ta ma mūdū ūhoote kīrīra kūrī Ngai. Ūguo nīguo Daudi na Abisalomu mooyaga mataaro mothe ma Ahithofeli.

17 Ahithofeli akīra Abisalomu atīrī, “Reke thuure andū ngīrī ikūmi na igīrī nīguo tūthī ūtukū o ro ūyū tūgakīnyire Daudi. **2** Na ndīmūtharīkīre o ro rīu arī mūnogu na atarī na hīnya. Ndīmūmakie, na andū ariā othe ariā marī hamwe nake moore. Njūrage o mūthamaki we wiki, **3** na hūdūre andū othe macooke kūrī we. Gīkūū kīa mūdū ūcio ūracaria gīgūcookia andū othe harīwe; gūtīrī mūdū ūkūgurara.” **4** Narīo ithugunda rīu rīkōneka rīrī rīega nī Abisalomu na

athuuri othe a Isiraeli. **5** No Abisalomu akiuga atīrī, “Tūmanīrai Hushai ūria Mūariki o nake, nīguo tūigūe ūria ekuuga.” **6** Na rīrīa Hushai okīre, Abisalomu akīmwrī atīrī, “Ahithofeli nīaheanite mataaro maya. Nī wega twīke ūguo aroiga? Angīkorwo ti ūguo-rī, tūhe woni waku.” **7** Hushai agīcookia Abisalomu atīrī, “Itaaro rīrīa Ahithofeli aheanite ti rīega ihinda-inī rīrī. **8** Wee nūūū thoguo na andū ake; nī andū njamba, na nī njamba ta nduba itunyitwo mwana wayo. Nīngī thoguo arī na ūmenyo wa mbaara; ndarī hīndī angīraarania na mbūtū cia ita. **9** O na rīu ahithitwo ngurunga kana akahithwo handū hangī. Angītharīkīra mbūtū ciaku cia ita mbere-rī, ūria wothē ūkaigua ūhoro ūcio akoiga atīrī, ‘Mbūtū cia ita cia Abisalomu nīciūragitwo.’” **10** Hīndī ūyo o na mūthigari ūria njamba, ūria ngoro yake ihaana ta ngoro ya mūrūthī-rī, nīakaringīka nī guoya, tondū Isiraeli othe nīmoo atī, thoguo nī njamba ya ita na atī andū ariā marī nake nī njamba. **11** “Nī ūndū ūcio ngūgūtaara atīrī: Reke andū othe a Isiraeli kuuma Dani ngīnya Bīrīshiba, acio aīngī mūno ta mūthanga wa hūgūrūrū cia iria, moonganio othe macookanīrīre harīwe, na wee mwene ūmatongorie magīthī ita-inī. **12** Hīndī ūyo nītūkaamūtharīkīra harīa hothe tūngīmūona, tūmūbīrīre o ta ūria ime rīgūaga thī. Nīgūkorwo we mwene o na kana mūdū o na ūmwe wake gūtīrī ūgaatigara muoyo. **13** O na nīngī angīgatoonya itūūra inene, andū othe a Isiraeli makaarehe mīhīndo itūūra-inī rīu, tūrīkururie tūrītware gītumba-inī, o ngīnya kwage gacunjī kārīo kangīoneka.” **14** Nake Abisalomu na andū othe a Isiraeli makiuga atīrī, “Ūtaaro wa Hushai ūria Mūariki nī mwega gūkīra wa Ahithofeli.” Nīgūkorwo Jehova nīatūite atī nīgūthūkīa ūtaarani ūcio mwega wa Ahithofeli nīgeetha arehithīre Abisalomu mwanangīko. **15** Hushai akīra Zadoku na Abiatharu, acio athīnjīrī-Ngai, atīrī, “Ahithofeli nīataarite Abisalomu na athuuri a Isiraeli meeke ūna na ūna, no nīi ndīmataarite meke ūna na ūna. **16** Rīu tūmana kūrī Daudi narua, ūmwīre atīrī, ‘Ūtukū ūyū menya ndūkaraare marīūko-inī kūu werū-inī; ringa mūrīmo na ndūkaage gwīka ūguo, kwaga ūguo mūthamaki na ariā othe arī nao nīmekūnīmo.’” **17** Jonathani na Ahimaazu maikaraga Eni-Rogeli. Nayo ndungata ya mūrītu nīyo yarī itīhī ikamahe ūhoro ūcio, nao mathīi makeere Mūthamaki Daudi, tondū matingīetīkīre kuonwo magītoonya itūūra-inī rīu inene. **18** No kamwana kanīni nīkamonire na gagīra Abisalomu. Nī ūndū ūcio andū acio eerī makīumagara na ihenya magītoonya nyūmba ya mūdū kūu Bahurimu. Nake aarī na gīthima hau nja ya mūcīi wake, nao makīharūrūka thīinī wakīo. **19** Nake mūtumia wa mūdū ūcio akīoya kīndū gīa kūhumbīra, agīgītambūrūkia igūrū rīa mūromo wa gīthima, na akīanīka ngano igūrū riakīo. Na gūtīrī mūdū o na ūmwe wamenyire ūhoro ūcio. **20** Na rīrīa andū a Abisalomu mookire kūrī mūtumia ūcio kūu nyūmba gwake-rī, makīmūria atīrī, “Ahimaazu na Jonathani marī ha?” Nake mūtumia ūcio akīmakookia atīrī, “Maringire mūrīmo ūria wa karūū.” Nao andū acio makīmācaria no mationire mūdū; nī ūndū ūcio magīcooka Jerusalemu. **21** Thuutha wa andū acio gūthīi, Jonathani na Ahimaazu makīuma gīthima-inī, na magītwarīra Mūthamaki Daudi ūhoro ūcio. Makīmwrīa

atirí, “Wíhaaríre úringe rúú o na rúa, Ahithofeli ní ataaraníte úna na úna wa gúgúkíríra.” **22** Ní úndú úcio Daudi na andú othe aría maarí nake magúkíra na makíringa Rúú rwa Jorodani. Na gúgíkía gútírí mündú útaaringíte Rúú rwa Jorodani. **23** Na ríría Ahithofeli onire atí mataaro make matinarúmirírwo-rí, agítandika ndigiri yake, akiínuka gwake múciú itúúra-iní riake. Agithondeka maúndú make, agicooka akííta. Ní úndú úcio agíkua na agíthikwo mbíríra-iní ya ithe. **24** Daudi agíthíi Mahanaimu, nake Abisalomu akíringa Rúú rwa Jorodani hamwe na andú othe a Isiraeli. **25** Abisalomu níathuuríte Amasa atúike múnene wa mbútú cia ita ithenya ría Joabu. Amasa aarí müríú wa mündú wetagwo Jetheri, Múisiraeli úria wahikítie Abigaili, mwarí wa Nahashu, mwarí wa nyina na Zeruia nyina wa Joabu. **26** Andú a Isiraeli na Abisalomu maambíte hema ciao búrúri-iní wa Gileadi. **27** Na ríría Daudi aakinyire Mahanaimu, Shobi mürú wa Nahashu wa kuuma Raba kwa Aamoni, na Makirí mürú wa Amieli kuuma Lo-Debari, na Barizilai úria Múgileadi kuuma Rogelimu **28** makírehe indo cia gúkomera, na mbakúri, na indo cia rúmba. Ningí makírehe ngano na cairi, na mütú na ngano híhie, na mboco na ndengú, **29** na úúkí na ngorono, na ng’ondú na maguta mamata ma iría ría ng’ombe, nígeetha Daudi na andú ake maríe. Tondú moigire atirí, “Andú aya níahúútu, na makanoga, na makanyootera gúku werú-iní.”

18 Na rírí, Daudi akíúngania andú aría maarí nake, na agíthuura anene a gwatha thigari ngiri ngiri na a gwatha thigari igana igana. **2** Daudi agítuma mbútú icio cia ita ithíi íkarúe, gícunjí gía ithatú gíathagwo ní Joabu, na gícunjí gía ithatú gíathagwo ní Abishai mürú wa nyina na Joabu, mürú wa Zeruia, na gícunjí kígí gía ithatú gígaathwo ní Itai úria Múgiiti. Nake múthamaki akíira mbútú icio cia ita atirí, “Ti-itherú ní mwene níngumagarania na inyú.” **3** No andú acio makímwíra atirí, “Wee ndúgúthíi; túngígaakírío hinya túúre-rí, matingírúmbúya úhoro wítú. O na nuthu iitú íngikuarí, matingírúmbúya úhoro úcio; no wee úrí bata gúkíra andú ngiri ikúmi aítú. Ríu ní kaba útúteithíríre úrí gúku itúúra-iní rírí inene.” **4** Nake múthamaki agícocokia atirí, “Níi ngwika úria wothé múkuona kwagíríre.” Ní úndú úcio múthamaki akírúgama kíhingo-iní ríría andú acio othe moimagaraga marí ikundi cia andú igana igana, na cia ngiri ngiri. **5** Múthamaki agíatha Joabu, na Abishai, na Itai, akímeera atirí, “Menyereraí mwanake úcio úgwítwo Abisalomu ní úndú wakwa.” Nacio mbútú ciothe cia ita níciaiguire múthamaki akíheana watho ní úndú wa Abisalomu kúrí o úmwe wa anene a mbútú cia ita. **6** Mbútú icio cia ita ikíerekeka werú-iní íkarúe na Isiraeli, nayo mbaara íkírúwo mütítú-iní wa Efiraimu. **7** Kúu níkuo mbútú cia ita cia Isiraeli ciatooreirio ní andú a Daudi. Nao aría maakuire múthenya úcio maarí aingí muno, maarí andú ngiri mirongo írí. **8** Mbaara íkíhurunjúka búrúri wothé, naguó mütítú úkíniina andú aingí múthenya úcio gúkíra aría maaniinirwo ní rúhú rwa njora. **9** Nake Abisalomu agícemania na andú a Daudi. Nake aahaícite nyúmbú yake, na ríría nyúmbú yathiiagíra rungu rwa hongé ndumanu

cia mógandi múnene, mütwe wa Abisalomu úkíhata mütí-iní. Nake agítigwo acunjuuríte riera-iní, nayo nyúmbú iría aahaícite ígíthíi o na mbere. **10** Híndí iría mündú úmwe wao onire úguo, akíra Joabu atirí, “Níndona Abisalomu acunjuuríte mütí-iní wa mógandi.” **11** Joabu akíra mündú úria wamwíríre úguo atirí, “Atí kíi! Níwamuona? Ní kíi kíagíría úmúgúthe agwe thí o ro hau? Níngiakúhe cekerí ikúmi cia betha, na múbici wa mündú njamba.” **12** No mündú úcio agícocokia atirí, “O na íngíthimírwo cekerí ngiri ímwe njíkíríro guoko, ndíngítambúrukíría mürú wa múthamaki guoko ndímwike úúru. Múthamaki aagwathire wee, na Abishai, na Itai túkíiguaga, akímwíra atirí, “Menyereraí mwanake úcio úgwítwo Abisalomu ní úndú wakwa.” **13** Na íngítwaríríre muoyo wakwa thíina-iní, na tondú gútírí úndú úhithagwo múthamaki, no wíheirie úndiganíríe.” **14** Joabu akiuga atirí, “Níi ndígúte mahinda ní úndú waku.” Ní úndú úcio akíoya matimú matatú, agíthíi, akímútheeka namo ngoro Abisalomu arí o muoyo hau mütí-iní wa mógandi-iní úcio. **15** Nao andú ikúmi aría maakuuagíra Joabu indo cia mbaara makírígíicíría Abisalomu, makímúhúúra, makímúúraga. **16** Híndí íyo Joabu akíhuha karumbeta, nacio mbútú cia ita ígítiga gúteng’eria andú a Isiraeli, tondú Joabu níacírúgamíríe. **17** Nao makíoya Abisalomu, makímúikía írima inene kúu mütítú, na makíumba híba nene ya mahiga ígúrú riake. Híndí íyo andú othe a Isiraeli makíúríra kwao mícíi. **18** Híndí iría aarí muoyo, Abisalomu níeyakíire gítugí agíkíhaanda Gítuamba-iní kía Múthamaki kíri gía kíririkano gíake, tondú eeciírítie atirí, “Níi ndírí na kahí kangítúúria ríitwa ríakwa.” Agíta gítugí kúu ríitwa ríake, nakíó gíttagwo Gítugí kía Abisalomu nginya úmúthí. **19** Na rírí, Ahimaazu mürú wa Zadoku akiuga atirí, “Reke hanyúke ngatwaríre múthamaki úhoro atí Jehova níamúhonenketie kuuma guoko-iní gwa thú ciae.” **20** Joabu akímwíra atirí, “Wee tiwe wagíríro ní gútware úhoro úcio úmúthí. Reke úgaatware úhoro ihinda ríngí, no ndúgwika úguo úmúthí, tondú mürú wa múthamaki níakuíte.” **21** Híndí íyo Joabu akíra Múkushi úmwe atirí, “Thíi úkeere múthamaki úria wonete.” Múkushi úcio akiinamíríra mbere ya Joabu na akíhanyúka agíthíi. **22** Ahimaazu mürú wa Zadoku akíra Joabu ríngí atirí, “O úria kúritúika, reke númeríre Múkushi úcio.” No Joabu agícocokia atirí, “Mürú wakwa, úkwenda gúthíi níki? Wee ndúrí na úhoro úria úngíheerwo kíheo.” **23** Nake akiuga atirí, “O úria kúritúika, níngwenda kúhanyúka.” Ní úndú úcio Joabu akiuga atirí, “Kíhanyúke!” Híndí íyo Ahimaazu akíhanyúka agereire werú-iní, akíhítúka Múkushi. **24** Daudi aaikairíte thí gatagatí ga kíhingo kía na thíini na kía nja-rí, mürangírí agíthíi kíhingo-ígírú agereire rúthingo-iní. Na ríría aacúthíríre nja, akíona mündú ahanyúkíte arí o wíki. **25** Nake mürangírí agíta múthamaki na akímúmenyithia úhoro úcio. Nake múthamaki akiuga atirí, “Akorwo arí wíki, akírí na úhoro mwega.” Nake mündú úcio agíkuhíríra o gúkuhíríra. **26** Ningí mürangírí akíona mündú úngí ahanyúkíte, agíta mürangírí wa kíhingo, akímwíra atirí, “Atírí, mündú úngí ahanyúkíte arí o wíki!” Nake múthamaki akiuga atirí, “No nginya o nake akorwo ararehe úhoro mwega.” **27** Mürangírí akiuga

atirī, “Ndirona mündū ūcio wa mbere akihanyūka ta Ahimaazu mūrū wa Zadoku.” Mūthamaki akiuga atirī, “Ūcio nī mündū mwega, arooka arī na ūhoru mwega.” **28** Ningī Ahimaazu agīta mūthamaki, akīmwīra atirī, “Gūtīrī na ūrūl!” Akīnamīrīra mbere ya mūthamaki aturumithītīe ūthiū thī, akiuga atirī, “Jehova Ngai waku arogocwo! Nīaneanīte andū arīa maatambūrūkītīe moko mookīrīre mūthamaki mwathi wakwa.” **29** Nake mūthamaki akīrīra atirī, “Mwanake ūcio ti Abisalomū arī o thayū?” Nake Ahimaazu agīcookīa atirī, “Nīnyonire kīrigīicano kīnene rīrīa Joabu ekwendaga gūtūma ndungata ya mūthamaki o na nī, ndungata yaku, no ndinamenya kīuma gīa kīi.” **30** Nake mūthamaki akiuga atirī, “Rūgama haha mwena-inī weterere.” Nī ūndū ūcio agīthīi mwena-inī, akīrīgama ho. **31** Hīndī iyo Mūkushi agīkīnya, akiuga atirī, “Mūthamaki mwathi wakwa, ta igua ūhoru ūyū mwega! Jehova nīākūhonoketie ūmūthī kuuma kūrī arīa maragūkīrīre.” **32** Mūthamaki akīrīra Mūkushi atirī, “Mwanake ūrīa ti Abisalomū arī o thayū?” Mūkushi akīmūcookerīa atirī, “Thū ciothe cia mūthamaki mwathi wakwa, na andū arīa othe mangūkīra makūgere ngero marotūka ta mwanake ūcio.” **33** Mūthamaki akīinaina. Akīhaica, agīthīi nyūmba ya igūrū ya kīhingo-inī, akīrīra. Agīthīi akiugaga atirī, “Ūūi mūrū wakwa Abisalomū! Mūrū wakwa, mūrū wakwa Abisalomū! Naarī korwo nī nīi ndīrakuire handū haku, ūūi mūrū wakwa, mūrū wakwa!”

19 Nake Joabu akīrwo atirī, “Mūthamaki nīararīra agīcakayagīra Abisalomū.” **2** Naguo ūhootani wa mūthenya ūcio wa mbūtū cia ita ciothe ūkīgarūrūka, ūgītūka macakaya, tondū mūthenya ūcio mbūtū cia ita nīciaigūre gūkīrwo atirī, “Mūthamaki arī na kīeha nī ūndū wa mūrū.” **3** Mūthenya ūcio andū magīcookīa itūūra-inī inene na hitho, o ta ūrīa andū macookaga na hitho maconokete rīrīa moorīte kuuma mbaara-inī. **4** Nake mūthamaki akīhumbīra ūthiū, akīrīra na mūgambo mūnene akiugaga atirī, “Ūūi Abisalomū, mūrū wakwa! Ūūi Abisalomū, mūrū wakwa, mūrū wakwa!” **5** Hīndī iyo Joabu agītōonya nyūmba kūrī mūthamaki, akīmwīra atirī, “Ūmūthī nīūconorīthītīe andū aku othe, arīa marīkītīe kūhonokīa muoyo waku, na mīoyo ya arīū aku na ya airītu aku. Na mīoyo ya atumia aku o na ya thuriya ciaku. **6** Wee wendete arīa magūthūire, na ūkamaena arīa makwendete. Ūmūthī nīwonanītīe biū atī ndūrī bata na anene a mbūtū cia ita o na andū ao. Nīi nguona atī wee gīkeno gīaku kīngīrī rīrīa Abisalomū angīrī muoyo ūmūthī na ithuothe tūkorwo tūkuite. **7** Rīū ūkīra ūthīi ūkoomīrīre andū aku ūmekīre hīnya. Nīi ngwīhīta na rītwa rīa Jehova atī aakorwo ndūkuuma ūthīi gūtanatuka, gūtīrī mündū o na ūmwe ūgūkorwo mwena waku. Ūndū ūyū ūgūtūka mūrū kūrī we gūkīra maūndū mothe mooru marīa managūkora kuuma ūrī mūnīni ngīnya rīū.” **8** Nī ūndū ūcio mūthamaki agītūkīra, agīkarīra gītī gīake kīhingo-inī. Hīndī irīa andū meerīrwo atirī, “Mūthamaki aikarīte kīhingo-inī,” othe magītūka mbere yake. Na rīrī, andū a Isīraelī nīmoorīte magācookīa kwao mīcīi. **9** Mīhīrīgā-inī yothē ya Isīraelī, andū othe maakararanagīa makoīga atirī, “Mūthamaki nīwe watūkūūrīre kuuma guoko-inī

gwa thū ciitū; nīwe watūhonokīrie kuuma guoko-inī kwa Afīlīstī. No rīū nīorīte akōima būrūrī-inī akīūrīra Abisalomū; **10** nake Abisalomū ūrīa twaitīrīre maguta atūthamakīre-rī, nīakūrīre mbaara-inī. Nī ūndū ūcio mwagīte kwaria ūhoru wa gūcookīa mūthamaki nīkī?” **11** Mūthamaki Daudī nīatūmanīre kūrī Zadoku na Abīatharu, athīnjīrī-Ngai, makeerwo atirī, “Ūrīa athuuri a Juda atirī, ‘Nī kīi gīgūtūma mūrīgīe thuutha harī gūcookīa mūthamaki nyūmba-inī yake ya ūthamaki, kuona atī ūrīa kūrāario Isīraelī guothe nīgūkīnyīre mūthamaki kūrīa aikaraga?’ **12** Inyūi mūrī arīū a baba, tūrī a mūthīimo ūmwe, na thakame īmwe. Nī kīi kīngītūma mūtūike a kūrīgīa thuutha kūinūka mūthamaki?’ **13** Ningī mwīre Amasa atirī, ‘Gītīi wee ndūrī wa mūthīimo wakwa, na thakame yakwa? Ngai arothūūra o na anjīke ūūru makīrīa, angīkorwo kuuma rīū gūthīi na mbere wee tiwe ūgūtūka mūnene wa mbūtū ciakwa cia ita ithenya rīa Joabu.’” **14** Nake mūthamaki akīgūcīrīra ngoro cio andū othe a Juda ta ciarī ngoro ya mündū ūmwe. Nao magītūmana kūrī mūthamaki, makiuga atirī, “Cooka, wee hamwe na andū aku othe.” **15** Hīndī iyo mūthamaki agīcookīa agīthīi agīkīnya Jorodani. Na rīrī, andū a Juda nīmookīte Gilīgīlī nīgūo matūnge mūthamaki mamūrīngīe Rūūi rwa Jorodani. **16** Nake Shīmei mūrū wa Gera, Mūbenjamīni kuuma Bahurīmu, agīkūrūka na ihenya marī na andū a Juda nīgūo magatūnge Mūthamaki Daudī. **17** Nake aarī na andū a Benjamīni ngīrī īmwe, o hamwe na Zība ndungata ya mūcīi wa Saūlū, na arīū ake ikūmī na atano, na ndungata mīrongo rīrī. Nao makīhanyūka ngīnya Rūūi rwa Jorodani harīa mūthamaki aarī. **18** Makīrīgīra rīrīko-inī nīgūo marīngīe andū a nyūmba ya mūthamaki na meeke o ūrīa angīenda. Hīndī irīa Shīmei mūrū wa Gera aaringīre Rūūi rwa Jorodani akīgūthīa thī mbere ya mūthamaki, **19** na akīmwīra atirī, “Mwathi wakwa nī atige kūndua mwīhīa. Tiga kūrīrīkana ūrīa ndungata yaku yekīre mahītīa mūthenya ūrīa mūthamaki mwathi wakwa oīmīre Jerusalemu. Mūthamaki nīatīge kūga ūhoru ūcio mecīrīa-inī make. **20** Nīgūkorwo nī ndungata yaku nīnjūūi atī nīnjīhītīe, no ūmūthī nīndoka haha ndī mündū wa mbere wa nyūmba yothē ya andū a Jusufu; ndaikūrūka njūke ndūnge mūthamaki mwathi wakwa.” **21** Ningī Abīshai mūrū wa Zeruīa akiuga atirī, “Gītīi Shīmei ndagīrīre nī kūrūragwo nī ūndū wa ūrīa ekīte? Nīarumīre mūtīrīre maguta wa Jehova.” **22** Nake Daudī agīcookīa atirī, “Tūnyīitanīre ūndū ūrīkū na inyūi, inyūi arīū a Zeruīa? Ūmūthī nīgūo mūgūtūka thū ciakwa! No kūhoteke mündū o na ūrīkū ooragwo thīnī wa Isīraelī ūmūthī? Gītīi nīi ndīkīū atī ūmūthī nī nīi mūthamaki wa Isīraelī?” **23** Nī ūndū ūcio mūthamaki akīrīa Shīmei atirī, “Wee ndūgūkua.” Nake mūthamaki akīmūhe ūhoru ūcio na mwīhītwa. **24** Na rīrī, Mefīboshethu, mwana wa mūrīū wa Saūlū, o nake nīaikūrūkīre agīthīi gūtūnga mūthamaki. Nake ndethambīte magūrū kana akenja nederu, o na kana akahūūra nguo ciake kuuma mūthenya ūrīa mūthamaki aathiire ngīnya mūthenya ūrīa aacookīre arī na thayū. **25** Rīrīa oīmīre Jerusalemu agatūnge mūthamaki, mūthamaki akīmūrīa atirī, “Mefīboshethu, nī kīi kīagīrīre ūthīi

na niŵi?” **26** Nake akiuga atirŵi, “Mũthamaki mwathi wakwa, nigũkorwo niŵi ndungata yaku ndi mwonju, ‘Ndoigire atirŵi, ningũgĩrira ndigiri yakwa matandiko na ndimhaice, niguo hote gũthii na mũthamaki’. No Ziba ndungata yakwa akĩgunyanira. **27** Na nĩacambitie ndungata yaku kũri mũthamaki mwathi wakwa. Mwathi wakwa mũthamaki ahaana ta mũraika wa Ngai; ni ūndũ ūcio ika ūria ūkuona kwagĩrĩre. **28** Njiaro ciothe cia guka ciagĩrĩrwo ni kũuragwo ni mũthamaki mwathi wakwa. No wee nĩwaheire ndungata yaku handũ na aria mariagĩra metha-inĩ yaku. Ni ūndũ ūcio ndi na kũhooto kĩrikũ gĩa gũgũkaira ringĩ mũthamaki wakwa?” **29** Mũthamaki akĩmwĩra atirŵi, “Ni kũ kĩngĩtũma warie makiria ma ūguo? Ndaathana atĩ wee na Ziba mũgayane mũgũnda.” **30** Mefiboshethu akĩra mũthamaki atirŵi, “Reke oe mĩgũnda yotho, kuona atĩ wee mwathi wakwa nĩucookeke mũciĩ na thayũ.” **31** Ningĩ Barizilai, ūria Mũgileadi agĩkũrũka kuuma Rogelimu akarĩnge Rũũ rwa Jorodani me hamwe na mũthamaki, na amumagarie njĩra-inĩ ya kuuma kũu. **32** Na rĩrĩ, Barizilai aarĩ mũthuri mũkũrũ mũno wa mĩaka mĩrongo inana. Nĩwe waheaga mũthamaki irio hĩndi irĩa aakarĩte Mahanaimu, tondũ aarĩ mũndũ mĩtongu mũno. **33** Nake mũthamaki akĩra Barizilai atirŵi, “Nĩtũringe mũrĩmo nawe, tũthĩ ūikare hamwe na nĩ Jerusalemu, na nĩndĩrĩkũheaga irio.” **34** Nowe Barizilai agĩcookeria mũthamaki atirŵi, “Ni mĩaka ingĩ ūigana atĩa nĩ ngũtũura muoyo niguo nyambate thĩi Jerusalemu hamwe na mũthamaki? **35** Rĩu ndi na ūkũrũ wa mĩaka mĩrongo inana. No menyẽ ūtiganu wa ūndũ mwega na mũũru? Ndungata yaku yahota gũcama kĩrĩa irarĩa na kĩrĩa iranyua? No hote kũigua mĩgambo ya arũme na ya andũ-a-nja makĩina? Ni kũ kĩngĩtũma ndungata yaku itũike mũrigo ūngĩ kũri mũthamaki mwathi wakwa? **36** Ndungata yaku nĩkũringa Rũũ rwa Jorodani hamwe na mũthamaki handũ ha itĩna inini, no ni kũ kĩngĩtũma mũthamaki andĩhe niŵi na njĩra iyo? **37** Reke ndungata yaku iooke, nĩgeetha ngaakũira itũũra-inĩ riakwa hakũhi na mbĩrĩra ya baba na maitũ. No rĩrĩ, ndungata yaku Kimuhamu nĩringe hamwe na mũthamaki mwathi wakwa. Mũike o ūria ūkuona kwagĩrĩre.” **38** Mũthamaki akiuga atirŵi, “Kimuhamu nĩekũringa hamwe na niŵi, na ningũmwĩka o ūria ūngiona kwagĩrĩre. Na ūria wotho ūngĩenda kuuma kũri niŵi nĩ ngũgwĩkĩra.” **39** Ni ūndũ ūcio andũ othe makĩringa Rũũ rwa Jorodani, nake mũthamaki agĩcooka akĩringa. Mũthamaki akĩmumunya Barizilai na akĩmũrathima, nake Barizilai agĩcooka gwake mũciĩ. **40** Rĩrĩa mũthamaki aaringire mũrĩmo agĩkinya Giligali, Kimuhamu akĩringa hamwe nake. Nacio mbũtũ ciothe cia ita cia Juda na nuthu ya mbũtũ cia ita cia Isiraeli ikĩringa mũthamaki. **41** Thuutha wa kahinda kanini andũ othe a Isiraeli nĩmookaga kũri mũthamaki makamwĩra atirŵi, “Ni kũ gĩatũmire ariũ a baba, andũ a Juda, matũtũnye mũthamaki na wara, na mamũcooke nyũmba yake kuuma mũrĩmo wa Jorodani, hamwe na andũ ake othe?” **42** Andũ othe a Juda magĩcookeria andũ a Isiraeli atirŵi, “Twekire ūguo tondũ mũthamaki niŵi na nyũmba iiti. Ni kũ gĩgĩtũma mũrakario ni ūhoro ūcio? Ni irio tũrĩte cia mũthamaki? Ni harĩ kindũ twiyoeire ithuĩ ene?” **43** Ningĩ andũ a

Isiraeli magĩcookeria andũ a Juda atirŵi, “Ithuĩ tũri na icunji ikũmi kũri mũthamaki, na hamwe na ūguo-rĩ, tũri na kũhooto gĩa gũtũka a Daudi gũkĩra inyuĩ. Ni ūndũ ūcio ni kũ gĩgĩtũma mũtũmene? Gĩthi ti ithuĩ twarĩ a mbere kwaria ūhoro wa gũcookia mũthamaki wĩtũ?” No andũ a Juda magĩcookia mari na ūũru mũingĩ mũno o na gũkĩra andũ a Isiraeli.

20 Na rĩrĩ, kwari mũndũ wa ngũĩ wetagwo Sheba mũrũ wa Bikiri, Mũbenjamini, nake agĩkorwo aarĩ hau. Akĩhuha karumbeta, akĩanĩrĩra, akiuga atirŵi, “Ithuĩ tũtĩri na igai harĩ Daudi, tũtĩri na handũ harĩ mũrũ wa Jesi! O mũndũ nĩacooke hema-inĩ yake, inyuĩ andũ a Isiraeli!” **2** Ni ūndũ ūcio andũ othe a Isiraeli magĩtiganĩra Daudi, makĩrũmĩrĩra Sheba mũrũ wa Bikiri. No andũ a Juda makĩrũmĩrĩra mũthamaki wao kuuma Jorodani nginya Jerusalemu. **3** Rĩrĩa Daudi aacookire gĩkaro kĩa nyũmba yake ya ūthamaki kũu Jerusalemu-rĩ, akĩoya thuriya iria ikũmi aatigite imenyagĩrĩre nyũmba ya ūthamaki, makĩgwo nyũmba marangagĩrwo. Nĩamaheaga irio, no ndaakomire nao. Maatũũraga mari ahĩngĩre na matariĩ ta atumia a ndigwa nginya mũthenya wa gũkua. **4** Nake mũthamaki akĩra Amasa atirŵi, “Tũmanĩra andũ a Juda moke kũri niŵi mũira wa matukũ matatũ mataanathira, nawe mwene ūgaakorwo ho.” **5** No rĩrĩa Amasa aathiire gwita andũ a Juda, agĩkara ihinda iraa ya kũri rĩrĩa mũthamaki aamwĩrĩte. **6** Daudi akĩra Abishai atirŵi, “Rĩu Sheba mũrũ wa Bikiri nĩegũtũgera ngero nene kũri irĩa twagerirwo ni Abisalomu. Oya andũ a mwathi waku mũmũteng’erie, kwaga ūguo aahota kuona matũũra mairĩgĩre oorĩre kuo, na ithuĩ twage kũmuona.” **7** Ni ūndũ ūcio andũ a Joabu, na Akerethi, na Apelethi, na njamba ciothe iria ciarĩ hinya makiumagara matongoretio ni Abishai. Nao magĩthĩi moimite Jerusalemu, mateng’eretie Sheba mũrũ wa Bikiri. **8** Rĩrĩa maarĩ ihiga-inĩ rĩrĩa inene kũu Gibeoni, Amasa agĩũka kũmatũnga. Joabu eehumbite nguo ciake cia mbaara, na akehutora mũcibi na rũhiũ rũrĩ njora thĩini. Rĩrĩa aathiire mbere, rũhiũ rũu rũkiuma njora-inĩ. **9** Joabu akĩra Amasa atirŵi, “Ūrĩ mwega, mũrũ wa baba?” Hĩndi iyo Joabu akĩnyiita Amasa nderu na guoko gwake kwa ūrĩo niguo amũmumunye. **10** Amasa ndaatindanĩrĩre na rũhiũ rũrĩa Joabu aanyĩitĩte na guoko, nake Joabu akĩmũtheeca nda naruo, namo mara make makiuma makĩgũa thĩ, na ndaigana kũmũtheeca ringĩ, nake Amasa agĩkua. Ningĩ Joabu na mũrũ wa nyina Abishai magĩteng’eria Sheba mũrũ wa Bikiri. **11** Ūmwe wa andũ a Joabu akĩrũgama mwena-inĩ wa Amasa, akiuga atirŵi, “Mũndũ ūria wotho ūrĩ mwena wa Joabu na mwena wa Daudi, niarũmĩrĩre Joabu!” **12** Nake Amasa eegaragaragia thakame-inĩ yake arĩ njira gatagati, nake mũndũ ūcio akĩona atĩ mbũtũ ciothe cia ita nĩciarũgamaga hau. Rĩrĩa aamenyire atĩ o mũndũ aakinya harĩ Amasa akarũgama-rĩ, akĩmũkururia kuuma njĩra-inĩ, akĩmũgia gĩthaka-inĩ, na akĩmũhumbĩra na nguo. **13** Amasa aarĩkia kweherio njĩra-inĩ, andũ othe makĩrũmĩrĩra Joabu, magĩteng’eria Sheba mũrũ wa Bikiri. **14** Sheba akĩhitũkĩra mĩhĩrĩga-inĩ yotho ya Isiraeli, agĩkinya Abeli-Bethi-Maaka, akĩhitũkĩra bũrũri-inĩ wotho wa Aberi, ariĩ moonganire hamwe

na makimürümírira. **15** Nacio mbütü ciothe cia ita hamwe na Joabu igũka na ikirigiciria Sheba kũu Abeli Bethi-Maaka. Magithondeka kihumbu gia tĩri kũrigania na itũũra, nakio gĩkĩambatio nginya rũthingo rwa na nja rwa ũgitĩri wa itũũra. Na rĩria maahũũraga rũthingo nĩguo marũmomore-rĩ, **16** mũndũ-wa-nja ũmwe mũũgĩ agĩtana arĩ thĩĩnĩ wa itũũra rĩu, akiuga atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩria! Ta thĩkĩrĩria! Irĩ Joabu oke haha nĩguo njarie nake.” **17** Nake agĩthĩ erekeire harĩ we; nake mũndũ-wa-nja ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Joabu?” Nake agĩcokia atĩrĩ, “ĩĩ nĩ nĩ.” Nake akiuga atĩrĩ, “Gĩthĩkĩrĩrie ũria ndungata yaku ikuuga.” Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩ thĩkĩrĩrie.” **18** Mũndũ-wa-nja ũcio agĩthĩ na mbere kwaria, akiuga atĩrĩ, “Tene-rĩ, ciugo ici nĩciaragio, gũkeerwo atĩrĩ Andũ makaahooyaga kĩria kũu Abeli.” Naguo ũhoro ũgaathĩrĩra kuo. **19** Ithũ-rĩ, tũrĩ andũ a thayũ na ehokeku thĩĩnĩ wa Isiraeli. Wee ũrageria kwananga itũũra rĩrĩ, na nĩrĩo nyina wa Isiraeli. Nĩ kĩĩ gĩgũtũma wende kũniina igai rĩa Jehova?” **20** Joabu agĩcokia atĩrĩ, “Ŭhoro ũcio ũronдайhĩrĩria! Ŭhoro wa kũniina na kwananga ũronдайhĩrĩria! **21** Ŭguo tiguu ũhoro ũtarĩ. Mũndũ wĩtagwo Sheba mũrũ wa Bikiri, kuuma bũrũrĩ ũria ũrĩ irĩma wa Efiraimu, nĩarĩkĩtie kwambararia guoko ookĩrĩre mũthamaki, ookĩrĩre Daudi. Tũnengerei mũndũ ũcio ũmwe tu, na nĩngũtigana na itũũra rĩrĩ.” Mũndũ-wa-nja ũcio akĩria Joabu atĩrĩ, “Nĩgũũkĩrio mũtwe wake kuuma rũthingo-inĩ.” **22** Hĩndĩ iyo mũtumia ũcio agĩthĩ kũrĩ andũ othe arĩ na mataaro macio make ma ũũgĩ, nao magĩtinia mũtwe wa Sheba mũrũ wa Bikiri, makĩũũkĩria Joabu. Nĩ ũndũ ũcio Joabu akĩhuha karumbeta, nao andũ ake makĩharagana kuuma itũũra-inĩ, o mũndũ agĩcokia gwake mũcĩ. Nake Joabu agĩcokia kũrĩ mũthamaki kũu Jerusalemu. **23** Joabu nĩwe warĩ mũnene wa mbũtũ ciothe cia ita cia Isiraeli; nake Benaia mũrũ wa Jehoiada aarĩ mũnene wa Akerethi, o na Apelethi; **24** Adoniramu aarĩ mũtongoria wa kũrutithia wĩra wa hinya; nake Jehoshafatu mũrũ wa Ahiludu nĩwe warĩ mwandĩki wa maũndũ ma ihinda rĩu; **25** nake Sheva nĩwe warĩ mwandĩki-marũa; Zadoku na Abiatharu maarĩ athĩnjĩrĩ Ngai; **26** nake Ira, ũria Mũnjairi, aarĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai wa Daudi.

21 Na rĩrĩ, hĩndĩ ya wathani wa Daudi, nĩ kwagĩire na ng’aragu ya mĩaka itatũ irũmanĩrĩre; nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtũria ũhoro harĩ Jehova. Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ŭndũ ũyũ ũrekika nĩ ũndũ wa Saũlũ o na ũndũ wa nyũmba yake irĩa yaitithagia thakame; nĩ ũndũ wa ũria ooragire andũ a Gibeoni.” **2** Nake mũthamaki agĩta andũ a Gibeoni akĩaria nao. (Na rĩrĩ, andũ acio a Gibeoni matiarĩ amwe na Isiraeli no maarĩ matigari ma Aamori; no andũ a Isiraeli nĩmehĩtĩte atĩ matikamooraga, no Saũlũ nĩ ũndũ wa kĩyo kĩria aarĩ nakĩo nĩ ũndũ wa Isiraeli na Juda nĩagerirĩe kũmaniina.) **3** Nake Daudi akĩũria andũ acio a Gibeoni atĩrĩ, “Mũngĩenda ndĩmwĩkire atĩa? Nĩ ũndũ ũrĩkũ ingĩka tũguane nĩguo mũrathime igai rĩa Jehova?” **4** Nao andũ a Gibeoni makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tũtiagĩrĩrwo nĩ kũũria tũheo betha kana thahabu kuuma kũrĩ Saũlũ, kana nyũmba yake, o na tũtĩrĩ na kihooto gia kũũraga mũndũ o

na ũmwe thĩĩnĩ wa Isiraeli.” Daudi akĩmooria atĩrĩ, “Nĩatĩa mũngĩenda ndĩmwĩkire?” **5** Nao magĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Ha ũhoro wa mũndũ ũria watũĩnĩre na agĩtũĩrĩra ũũru nĩgeetha tũthire, nĩguo tũtikagie na handũ o na ha thĩĩnĩ wa Isiraeli-rĩ, **6** reke tũneo arũme mũgwanja a njaro ciake nĩgeetha mooragwo na maraganio mbere ya Jehova kũu Gibeia ya Saũlũ, ũria mũthũure wa Jehova.” Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Nĩngũmaneana kũrĩ inyũ.” **7** Na rĩrĩ, mũthamaki akĩhonokia Mefiboshethu mũrũ wa Jonathani, mũrũ wa Saũlũ, nĩ ũndũ wa mwĩhĩtwa ũria Daudi na Jonathani mũrũ wa Saũlũ meehĩtanĩre mbere ya Jehova. **8** No mũthamaki agĩkuua Arimoni na Mefiboshethu, ariũ acio eerĩ a Aia, mwarĩ wa Rizipa, ariũ aaciarĩre Saũlũ, hamwe na ariũ atano a Merabu mwarĩ wa Saũlũ, ariũ aaciarĩre Adirielĩ mũrũ wa Barizilai ũria Mũmeholathu; **9** Nake akĩmaneana kũrĩ Gibeoni, ariũ maamooragire na makĩmaaragania kĩrima-inĩ mbere ya Jehova. Acio othe mũgwanja maagũire hamwe; mooragĩrwo hĩndĩ ya matukũ ma kĩambĩrĩria kĩa magetha, o rĩria magetha ma cairĩ maambagĩrĩria. **10** Rizipa mwarĩ wa Aia akĩoya nguo ya ikũnia, na akĩmĩara hau ihiga igũrũ. Kuuma kĩambĩrĩria kĩa magetha nginya rĩria mbura yoirĩre mũrĩ iyo, ndaarekire ciimba icio ihutio nĩ nyoni cia rĩera-inĩ mũthenya, kana ihutio nĩ nyamũ cia gĩthaka ũtukũ. **11** Hĩndĩ irĩa Daudi eerĩrwo ũria Rizipa mwarĩ wa Aia, thuriya ya Saũlũ, eekĩte-rĩ, **12** agĩthĩ, agĩkuua mahĩndĩ ma Saũlũ o na ma mũrĩũ Jonathani kuuma kwa andũ a Jabeshi-Gileadi. Maamarutĩte na hito kuuma kĩaaro-inĩ kĩa mũngĩ kũu Bethi-Shani, harĩa Afilisti maamacuurĩtie, thuutha wa kũũragĩra Saũlũ kũu Giliboa. **13** Daudi agĩkuua mahĩndĩ ma Saũlũ na ma mũrĩũ Jonathani kuuma kũu, na mahĩndĩ ma andũ ariũ moragĩtwo maakaaraganio kũu makĩũnganio. **14** Nao magĩthika mahĩndĩ ma Saũlũ na ma mũrĩũ Jonathani mbĩrĩra-inĩ ya Kishu, ithe wa Saũlũ, kũu Zela thĩĩnĩ wa Benjamini, na magĩka maũndũ mothe marĩa mũthamaki aathanĩte. Thuutha ũcio Ngai agĩcokia mahooya marĩa maahooetwo nĩ ũndũ wa bũrũrĩ. **15** O rĩngĩ nĩ kwagĩire mbaara gatagati ka Afilisti na Isiraeli. Daudi agĩkũrũka agĩthĩ hamwe na andũ ake makarũe na Afilisti, na akĩnoga mũno. **16** Nake Ishibi-Benobu ũria warĩ ũmwe wa njaro cia Rafa, ũria mũthia wa itĩmũ rĩake warĩ na ũrĩtũ wa cekeri magana matatũ, na aarĩ na rũhiũ rwa njora rwerũ, ũcio akiuga nĩekũũraga Daudi. **17** No rĩrĩ, Abishai mũrũ wa Zeruia akĩhonokia Daudi; akĩgũtha Mũfilisti ũcio akĩgũa, akĩmũũraga. Nĩngĩ andũ a Daudi makĩhĩta kũrĩ we makiuga atĩrĩ, “Gũtĩrĩ hĩndĩ ũgacooka gũthĩ mbaara-inĩ na ithuĩ, nĩgeetha tawa wa Isiraeli ndũkahorio.” **18** Nĩngĩ thuutha wa mahinda macio, makĩgĩa na mbaara ingĩ na Afilisti kũu Gobu. Hĩndĩ iyo Sibekai ũria Mũhushathi akĩũraga Safu, ũmwe wa njaro cia Rafa. **19** Nĩngĩ mbaara-inĩ ingĩ makĩrũa na Afilisti kũu Gobu, Elihanani mũrũ wa Jaare-Oregimu ũria Mũbethilehemu akĩũraga Goliathũ ũria Mũgiiti, ũria warĩ na itĩmũ rĩarĩ na mũtũ ũgana ta mũtũ wa mũtumi ngoora. **20** Nĩngĩ mbaara-inĩ ingĩ irĩa yarĩ kũu Gathu, nakuo kwarĩ na mũndũ mũnene mũno, warĩ na ciara ithathatũ o guoko, na ciara ithathatũ o kũgũrũ, ciothe ciarĩ ciara mĩrongo iĩrĩ na inya. O na nĩngĩ aarĩ

wa rüciaro rwa Rafa. **21** Rirîa aanyürüririe andü a Isiraeli, Jonathani mürü wa Shimea, mürü wa nyina na Daudi, akimüüraga. **22** Andü acio ana maarî a rüciaro rwa Rafa küu Gathu nao makigüa moko-inî ma Daudi na andü ake.

22 Daudi nîainiire Jehova na ciugo cia rwimbo rürü rîrîa Jehova aamûhonokirie kuuma guoko-inî gwa thû ciake ciothe na kuuma guoko-inî gwa Saülü. **2** Akiuga atîrî: **3** Ngai wakwa nîwe rwaro rwakwa rwa ihiga, na nîwe rîürîro riakwa, **4** Ngayagîra Jehova, üria wagîriire kûgocagwo, **5** “Ndiihü cia gikuü nîciathiürürükîirie; **6** Mihîndo ya mbîrîra igîthiorokeria; (Sheol h7585) **7** Mînyamaro-inî yakwa ndakaiire Jehova; **8** “Thî ikîinaina na igîthingitha; **9** Ndogo ikîuma maniürü-inî make ikîambata na igürü; **10** Aahingûrîre igürü agîkürûka thî; **11** Ombükîre akuuîtwo nî ikerubi; **12** Ehumbîrîre na nduma, **13** Kuuma ükengi üria warî harî we, **14** Jehova akîruruma arî küu igürü; **15** Aikirie mîguü, akîharagania thû, **16** Hîndî iyo mîkuru ya iria ikîonekana, **17** “Agîtambürûkia guoko gwake kuuma o küu igürü akînyiita; **18** Andeithûrîre thû yakwa îrî hinya, **19** Maanjîhotoreire mûthenya üria ndaarî na mütino, **20** Andutire na nja akîndwara handû haariî, **21** “Jehova anjîkîire maündü kûringana na üthingu wakwa, **22** Nîgûkorwo nînumîtie njîra cia Jehova; **23** Mawotho make mothe marî mbere yakwa; **24** Ngoretwo îtarî na ücuuke ndî mbere yake, **25** Jehova andîhîte kûringana na üthingu wakwa, **26** “Ürî mwîhokeku harî arîa makwîhokete, **27** kürî üria wîtheragia wînonagîa ürî mûtheru, **28** Wee ühonokagîa andü arîa enyîihîa, **29** Wee Jehova, nîwe tawa wakwa, **30** Ndî na üteithio waku no hote gûtharikîra mbütü ya ita; **31** “Mûrûngu-rî, njîra ciake nînginyanîru; **32** Nî ündü-rî, nûü Mûrûngu tîga Jehova? **33** Nî Mûrûngu üûhotoraga hinya na ühoti, **34** Atûmagâ magürü makwa mateng’ere o ta ma thwariga; **35** We nîwe wonagîa moko makwa mürüire wa mbaara; **36** Üûheaga ngo yaku ya ühootani; **37** Ünjaramagîria njîra ya kürîa thiagîra, **38** “Ndaingatithirie thû ciakwa na ngîcihehenja; **39** Ndacihehenjire biü, ikîremwo nî gûükîra, **40** Wee üûheaga hinya wa kürüa mbaara, **41** Watûmîre thû ciakwa ihûndûe ciüre, **42** Maakaîre mateithio, no hatiarî na wa kûmahonokîa, **43** Ndaamahûîre makîhaana ta rûkûngü rûhinyu rwa thî; **44** “Nîüûhonoketie ngaaga gûtharikîrwo nî andü akwa; **45** andü a kûngî mokaga kürî nî menyîihîtie; **46** Othe makuuaga ngoro; **47** “Jehova atûüraga muoyo! O we Rwaro rwakwa rwa lhîga arogocwo! **48** We nîwe Mûrûngu üria ündîhagîria, **49** nîwe üûhonokagîa kuuma kürî thû ciakwa. **50** Nî ündü ücio, Wee Jehova, nîndîkûgocaga ndî gatagatî ka ndürîrî, **51** Aheaga mûthamaki wake ühootani mûnene;

23 Ici nîcio ciugo cia kûrigîrîria cia Daudi: **2** “Roho wa Jehova nîaririe na kanua gakwa; **3** Ngai wa Isiraeli nîaririe, **4** atuükaga ta ütheri wa rüciinî riüa rikîratha, **5** “Githî nyûmba yakwa ti nûngîrîru harî Mûrûngu? **6** No andü arîa aaganu othe magaateo ta mîgua, **7** Üria wotho ühutagîa mîgua **8** Maya nîmo marîitwa ma andü a Daudi arîa maarî njamba: Joshebu-

Bashebethu üria Mûtakemoni aarî mûnene wa arîa atatü; nake oire itimü riake, akîhûura andü magana manana, na akîmooraga mbaara-inî îmwê. **9** Mûnini wake eetagwo Eleazaru mürü wa Dodaî, üria Mûahohi. Arî ümwê wa arîa atatü maarî njamba, aarî hamwe na Daudi hîndî irîa moogîtire Afilisti arîa monganîte hamwe küu Pasi-Damimu marûe mbaara. Hîndî iyo andü a Isiraeli makîüra, **10** nowe ndoorire, akîrûgama hau, akîhûura Afilisti acio ngînya guoko gwake gûkiganda kûnyiitite rûhiü rwa njora o ro üguo. Jehova akîrehe ühootani mûnene mûthenya ücio. Nacio mbütü cia ita igîcoka kürî Eleazaru, magatahe indo cia andü arîa akuü. **11** Üria warûmîriire aarî Shama mürü wa Agee üria Mûhararî. Rîria Afilisti monganîre hamwe handû haarî mûgûnda waiyûrite ndengü, ita rîa Isiraeli rikîmooîra. **12** No Shama ndoorire, akîrûgama gatagatî ka mûgûnda ücio. Akîügîtîra na akîüraga Afilisti acio, nake Jehova akîrehe ühootani mûnene. **13** Hîndî ya magetha-rî, andü atatü thîinî wa arîa mîrongo îtatü anene magîkürûka kürî Daudi küu ngurunga-inî ya Adulamu, hîndî irîa mbütü ya Afilisti yambîte hema Gîtuamba-inî kîa Refaimu. **14** Ihînda-inî rîu Daudi aarî kîihitho-inî kîa hinya, nayo mbütü ya Afilisti yarî Bethilehemu. **15** Daudi akîrîrîria maaî, akiuga atîrî, “Naarî korwo kürî mündü üngîndehera maaî ma kûnyua kuuma gîthîma-inî kîria kîrî hakuhî na kihingo kîa Bethilehemu!” **16** Nî ündü ücio andü acio atatü maarî njamba magîtuikanîria gatagatî-inî ga ita rîa Afilisti, magîtaha maaî gîthîma-inî kîu kîarî hakuhî na kihingo kîa Bethilehemu na makîmatwarîra Daudi. No Daudi akîrega kûmanya; akîmaita mbere ya Jehova. **17** Daudi akiuga atîrî, “Jehova, ühoro üyü ürondaîhîrîria, njage gwîka üguo! Githî îno ti thakame ya andü arîa megûthîite magetwarîrîria ügwati-inî wa gikuü?” Nake Daudi akîrega kûnyua maaî macio. Maündü ta macio nîmo meekagwo nî njamba icio ithatü. **18** Abishai mürü wa nyina na Joabu mürü wa Zeruia aarî mûnene wa acio atatü. Nake akîoya itimü riake agîtharikîra andü magana matatü, akîmooraga; nî ündü ücio akîgîa igweta o ta acio Atatü. **19** Githî ndaakîgîire na igweta inene gûkîra acio Atatü? Nîwe watuükîre mûnene wao, o na gûtuika ndaataranîrio nao. **20** Benaia mürü wa Jehoiada aarî mürü njamba wa kuuma Kabizeeli, üria wekîre maündü manene ma ücamba. Nîooragîre njamba nene igîrî cia ita cia Moabi. Nîngî nîatoonyîre irima mûthenya warî na tharunji, akîüraga mürüüthi. **21** Nîooragîre Mûmisîri mündü warî mûnene mûno. O na gûtuika Mûmisîri ücio nîanyiitite itimü na guoko gwake, Benaia aathîire akîmûtharikîra na njûgûma. Nake akîhuria itimü rîu rîari guoko-inî kwa Mûmisîri ücio na akîmûüraga na itimü rîu riake. **22** Macio nîmo maündü ma ücamba marîa meekîrwo nî Benaia mürü wa Jehoiada; o nake aarî igweta o ta andü arîa atatü maarî njamba. **23** Nîatîitwo gûkîra arîa Mîrongo îtatü, no ndaataranîrio na acio Atatü. Nake Daudi akîmütua mûnene wa arîa maamûrangagîra. **24** Thîinî wa andü acio Mîrongo îtatü, arîa angî maarî: Asaheli mürü wa nyina na Joabu, na Elihanani mürü wa Dodo wa kuuma Bethilehemu, **25** na Shama üria Mûharodî, na Elikâ üria Mûharodî, **26** na Helezu üria Mûpalitî, na Ira mürü wa

Ikeshu kuuma Tekoa, **27** na Abiezeri kuuma Anathothu, na Mebunai ūria Mūhushathi, **28** na Zalimoni ūria Mūahohi, na Maharai ūria Mūnetofathi, **29** na Helebu mūrū wa Baana ūria Mūnetofathi, na Ithai mūrū wa Ribai wa kuuma Gibeā kūu Benjaminī, **30** na Benaia ūria Mūpirathoni, na Hidai wa kuuma tūrūū-inī twa Gaashu, **31** na Abi-Aliboni ūria Mūaribathi, na Azamavethu ūria Mūbahurimu, **32** na Eliahaba ūria Mūshaaliboni, na ariū a Jasheni, na Jonathani **33** mūrū wa Shama ūria Mūharari, na Ahiamu mūrū wa Sharari ūria Mūharari, **34** na Elifeleti mūrū wa Ahasabai ūria Mūmaakathi, na Eliamu mūrū wa Ahithofeli ūria Mūgiloni, **35** Herezo ūria Mūkarimeli, na Parai ūria Mūaribi, **36** na Igali mūrū wa Nathani kuuma Zoba, na mūrū wa Hagili, **37** na Zeleku ūria Mūamoni, na Naharai ūria Mūbeerothi, ūria wakuuagira Joabu mūrū wa Zeruia indo ciake cia mbaara, **38** na Ira ūria Mūthiri, na Garebi ūria Mūthiri, **39** na Uria ūria Mūhiti. Andū acio othe maarī mīrongo itatū na mūgwanja.

24 Ningī marakara ma Jehova magīakanīra Isiraeli, nake agīkīra Daudi meciiria nīguo amokīrīre, akīmīra atīrī, “Thīi ūgatere andū a Isiraeli na a Juda.” **2** Nī undū ūcio mūthamaki akīra Joabu na anene a mbūtū cia ita ariā maarī hamwe nake atīrī, “Thīi kūdū guothe mīhīrīga-inī ya Isiraeli kuuma Dani nginya Birishiba na mūtare andū ariā mangīthī mbaara, nīgeetha menyē ūria maigana.” **3** No Joabu agīcookeria mūthamaki atīrī, “Jehova Ngai waku angīrongerera mbūtū cia ita maita igana, namo maito ma mūthamaki marokītonera. No nī kī gīgūtūma mūthamaki mwathi wakwa ende gwīka undū ta ūyū?” **4** No rīrī, mūthamaki, agīkararia Joabu na anene a mbūtū cia ita; nī undū ūcio makiehera mbere ya mūthamaki, magīthī gūtara andū a Isiraeli ariā mangīathiire mbaara. **5** Nao marīkia kūrīnga Rūū rwa Jorodani, makīamba hema hakuhi na Aroeri, mwena wa gūthini wa itūūra mūkurū-inī ūcio, magītuikanīria būrūri wa Gadi magīkinya Jazeri. **6** Magīthī Gileadi na būrūri-inī ūcio wa Tahatimu-Hodishi, magīkinya Dani-Jaani magīthiūrūka magīkinya Sidoni. **7** Magīcooka magīthī merekeire kūrigo kīa hinya gīa Turo na matūūra-inī mothe ma andū a Ahivi na ma Kaanani. Marīgīrīrio-ini magīthī Birishiba kūu Negevu ya Juda. **8** Maarīkia gūthī būrūri-inī wothē, magīcooka Jerusalemu thuutha wa mīeri kenda na matukū mīrongo īrī. **9** Joabu agīcookeria mūthamaki ūhorō wa mūigana wa andū ariā mangīathiire mbaara: Thīinī wa Isiraeli kwari andū ngiri magana manana andū marī na hinya wa mwīrī na mangīahotire kūhūthīra rūhiū rwa njora, nakuo Juda maarī ngiri magana matano. **10** Nake Daudi agīthīnika mūno ngoro thuutha wa gūtara andū acio a mbaara, akīra Jehova atīrī, “Nīnjīthie mūno nī undū wa ūguo njikīte. Rīu, Wee Jehova-rī, ndagūthaita ūnjehererie mahītia, nīi ndungata yaku. Nīnjīkīte undū wa ūrimū mūno.” **11** Daudi atanokīra rūciinī rūrū rūngī-rī, kiugo kīa Jehova gīgikinyīra mūnabīi Gadi, ūria wonagīra Daudi maūndū, akīrwo atīrī: **12** “Thīi ūkeere Daudi ūū, ‘Jehova ekuuga atīrī: Ūrī na maūndū matatū ma gūthūura. Nawe ūthūure ūmwe wamo ūria ngūkūherithia nago.” **13** Nī undū ūcio Gadi agīthī kūrī

Daudi, akīmīra atīrī, “Nīūkwenā būrūri waku ūgīe ng’aragu mīaka itatū? Kana ūūrīre thū ciaku mīeri itatū igūteng’eretie? Kana kūgīe matukū matatū ma mūrīmū wa mūthirow būrūri-inī waku? Rīu-rī, wīciirie ūhorō ūcio ūtue itua rīria ngūcookeria ūcio ūndūmīte.” **14** Daudi akīra Gadi atīrī, “Rīu ndī na thīina mūnene mūno. Nītūrekwo tūgwīre moko-inī ma Jehova, nīgīkorwo tha ciake nī nyingī; no ndūkareke ngwe moko-inī ma andū.” **15** Nī undū ūcio Jehova akīrehera Isiraeli mūthirow kuuma rūciinī rūu nginya ihinda rīria rīatuītwo; nao andū ngiri mīrongo mūgwanja kuuma Dani nginya Birishiba magīkua. **16** Rīria mūraika aatambūrūkīrie guoko gwake nīguo aanange Jerusalemu-rī, Jehova akīgūa kīeha nī undū wa kinyariiriko kīu akīra mūraika ūcio wanangaga andū atīrī, “Tīgīra hau! Eheria guoko gwaku.” Hīndī iyo mūraika ūcio wa Jehova aarūgamīte kīhūhīro-inī kīa ngano kīa Arauna, ūria Mūjebusi. **17** Rīria Daudi onire mūraika ūcio woragaga andū-rī, akīra Jehova atīrī, “Nīi nī nī njīthie o na ngeeka ūūru. Andū aya matariī o ta ng’odu. Nīatia mekite? Reke guoko gwaku kūnjūkīrīre nīi na nyūmba yakwa.” **18** Mūthenya o ro ūcio-rī, Gadi agīthī kūrī Daudi, akīmīra atīrī, “Ambata, ūthīi wakīre Jehova kīgongona, hau kīhūhīro-inī kīa ngano kīa Arauna ūria Mūjebusi.” **19** Nī undū ūcio Daudi akīambata o ta ūria Jehova aathanite na kanua ka Gadi. **20** Rīria Arauna aacūthīrīrie akīona mūthamaki na andū ake magīka marorete na kūrī we, akiuna nja, akīnamīrīra mbere ya mūthamaki aturumithītie ūthīi thī. **21** Arauna akiuga atīrī, “Nī kī gīatūma mūthamaki mwathi wakwa oke kūrī ndungata yake?” Nake Daudi akīmūcookeria atīrī, “Ndooka kūgūra kīhūhīro gīaku kīa ngano, nīguo njakīre Jehova kīgongona, nīgeetha mūthirow ūyū ūkorete andū ūthire.” **22** Arauna akīra Daudi atīrī, “Reke mūthamaki mwathi wakwa oe kīria gīothe angīenda akīrute igongona. Ici nī ndegwa cia igongona rīa njino, na ici nīcio indo cia kīhūhīra ngano namo macooki ma ndegwa matuīke ngū. **23** Atīrīrī, wee mūthamaki, Arauna nīaheana indo icio ciothe kūrī mūthamaki.” Arauna agīcooka akīmīra atīrī, “Jehova Ngai waku arogwītīkīra.” **24** Mūthamaki agīcookeria Arauna atīrī, “Aca, no nginya ngūrīhe nī undū wakīo. Ndikūrūtīra Jehova Ngai wakwa igongona rīa njino rīa kindū kīria itarīhiire thogora.” Nī undū ūcio Daudi akīgūra kīhūhīro kīu kīa ngano na ndegwa icio na cekerī mīrongo itano cia betha. **25** Daudi agīakīra Jehova kīgongona hau, na akīruta maruta ma njino na maruta ma ūiguano. Hīndī iyo Jehova agīcookia mahooya nī undū wa būrūri, nago mūthirow ūria warī Isiraeli ūgīthira.

1 Athamaki

1 Hīndī irīa Mūthamaki Daudi aakūrire na agatindika mīaka-rī, ndaiguaga ūrugarī o na mamūhumbīra na nguo. **2** Nī ūndū ūcio ndungata ciake ikīmīwīra atīrī, “Reke tūcarie mūrītu mwīthī gathirange, atungatagīre mūthamaki na ūndū wa kūmūmenyerera, na akomage hamwe nake nīguo mūthamaki, mwathi witū, aigUAGE ūrugarī.” **3** Magīetha mūrītu mūthaka Isiraeli guothe, makīona Abīshagi ūrīa Mūshunami, na makīmūrehe kūrī mūthamaki. **4** Mūrītu ūcio aarī mūthaka mūno; nake akīmenyerera mūthamaki na akīmūtungatīra, no mūthamaki ndaigana gūkoma nake. **5** Na rīrī, Adonija, ūrīa nyina aarī Hagithu, akīnyumīria, akiuga atīrī, “Nī nīi ngūtūika mūthamaki.” Nī ūndū ūcio agīthagathaga ngaarī cia ita na mbarathi, na andū mīrongo ītano mathiīage mateng’erete marī mbere yake. **6** (Ithe ndaamūkaanītie ūndū, kana akamūria atīrī, “Wīkīte ūna na ūna nīkī?” Nīngī aarī mūndū mūthaka mūno, na nīwe waciārītwo thuutha wa Abīsalomu.) **7** Nake Adonija akīrīkanīra na Joabu mūrū wa Zeruia, na Abiatharu mūthīnjīrī-Ngai, nao magītīkīra kūmūteithīrīria. **8** No Zadoku mūthīnjīrī-Ngai, na Benaia mūrū wa Jehoiada, na Nathani ūrīa mūnabīi, na Shimei, na Rei, na arangīrī arīa a mwanya a Daudi matianyītiānīre na Adonija. **9** Nake Adonija akīruta igongona rīa ng’ondū, na ng’ombe, na njaū iria noru ihiga-inī rīa Zohēlethu, hakuhi na Enī-Rogeli. Nake agītīa ariū a ithe othe, na nīo ariū a mūthamaki, na andū othe a Juda arīa maarī anene a nyūmba ya ūthamaki, **10** no ndaigana gwīta Nathani ūrīa mūnabīi, kana Benaia, kana arangīrī arīa a mwanya, o na kana mūrū wa ithe Solomoni. **11** Nake Nathani akīūria Bathisheba, nyina wa Solomoni atīrī, “Nīūguite atī Adonija mūrū wa Hagithu nīatuīkīte mūthamaki, Daudi mwathi witū atekūmenya? **12** Na rīrī, reke ngūtaare ūrīa ūngīhota kūhonokia muoyo waku na muoyo wa mūrūguo Solomoni. **13** Ūkīra ūthīi kūrī Mūthamaki Daudi ūmwīre atīrī, ‘Mūthamaki mwathi wakwa, gīthī ndwehītīre kūrī nīi, ndungata yaku ūkīnjīra atīrī: ‘Tī-itherū Solomoni mūrūguo nīwe ūgaatūika mūthamaki thuutha wakwa, na nīwe ūgaikarīra gītī gīakwa gīa ūthamaki?’ Rīu-rī, nī kīi gītūmīte Adonija atūike mūthamaki?’ **14** Ūrī o kīu ūkīaria na mūthamaki, na nīi njūke ndoonye kuo nīguo njīkīre hīnya ūguo ūkūmwīra.” **15** Nī ūndū ūcio Bathisheba agīthīi kuona mūthamaki ūcio mūkūrū kanyūmba gake ga thīīnī, kūrīa aatungatagīrwo nī Abīshagi ūrīa Mūshunami. **16** Bathisheba akīnamīrīra, agītūria ndu mbere ya mūthamaki. Nake mūthamaki akīmūria atīrī, “Ūkwenda atīa?” **17** Akīmūcookeria atīrī, “Mwathi wakwa, wee mwene nīwehītīre harī nīi ndungata yaku na rītwa rīa Jehova Ngai waku, ūkiuga atīrī: ‘Solomoni mūrūguo nīwe ūgaatūika mūthamaki thuutha wakwa, na nīwe ūgaikarīra gītī gīakwa kīa ūnene.’” **18** No rīrī, Adonija nīatuīkīte mūthamaki, na wee mūthamaki mwathi wakwa ndūmenyete ūhorō ūcio. **19** Nīarūtīte igongona inene rīa ng’ombe nīngī, na njaū noru, na ng’ondū, na ageeta ariū a mūthamaki othe, na Abiatharu ūrīa mūthīnjīrī-Ngai, na Joabu ūrīa mūnene

wa mbūtū cia ita, no ndetīte Solomoni ndungata yaku. **20** Mūthamaki mwathi wakwa, andū a Isiraeli othe nīwe macūthīrīrie, nīguo ūmamenyīthīe nūū ūgaikarīra gītī kīa ūnene thuutha waku wee mūthamaki, mwathi wakwa. **21** Kwaga ūguo-rī, rīrīa mūthamaki mwathi wakwa agaakoma ahurūke hamwe na maithe make, nīi na mūrū wakwa Solomoni tūgaatūuo ta andū ageri ngero.” **22** Hīndī irīa aaragia na mūthamaki, Nathani ūrīa mūnabīi agīkīnya. **23** Nao makīra mūthamaki atīrī, “Mūnabīi Nathani arī haha.” Nī ūndū ūcio Nathani agīthīi mbere ya mūthamaki, akīnamīrīra, agītūrumīthīa ūthīū thī. **24** Nathani akīūria atīrī, “Wee mūthamaki mwathi wakwa-rī, nīūtuīte atī Adonija nīwe ūgaatūika mūthamaki thuutha waku, na atī nīwe ūgaikarīra gītī gīaku kīa ūnene? **25** Ūmūthī nīaīkūrūkīte na akaruta igongona inene rīa ng’ombe nīngī, na njaū noru, na ng’ondū. Na ageeta ariū a mūthamaki othe, na anene a thigari othe, na Abiatharu ūrīa mūthīnjīrī-Ngai. Rīu nī kūrīa maraaria na makanyua marī hamwe nake, makiugaga atīrī, ‘Mūthamaki Adonija arotūira ngīnya tenel’” **26** No rīrī, nīi ndungata yaku, na Zadoku ūrīa mūthīnjīrī-Ngai, na Benaia mūrū wa Jehoiada, na ndungata yaku Solomoni ndanatwīta. **27** Ūndū ūyū-rī, nī mūthamaki mwathi wakwa wīkīte atamenyīthīte ndungata ciake nūū ūgūikarīra gītī kīa ūnene kīa mūthamaki mwathi wakwa thuutha wake?” **28** Hīndī īyo Mūthamaki Daudi akiuga atīrī, “Itai Bathisheba oke.” Nī ūndū ūcio Bathisheba agīka harī mūthamaki, akīrīguma mbere yake. **29** Nake mūthamaki akīhīta, akiuga atīrī: “O ta ūrīa Jehova atūūraga muoyo, ūrīa wanaahonokia kuuma mathīina-inī mothe, **30** tī-itherū ūmūthī nīguo ngūhīngīa ūrīa ndehītīre kūrī we na rītwa rīa Jehova Ngai wa Isiraeli, ngīkwīra atīrī: Solomoni mūrūguo nīwe ūgaatūika mūthamaki thuutha wakwa, na nīwe ūgaikarīra gītī gīakwa kīa ūnene handū hakwa.” **31** Nake Bathisheba akīnamīrīra, agītūrumīthīa ūthīū thī, na agītūria ndu mbere ya mūthamaki, akiuga atīrī, “Mūthamaki mwathi wakwa Daudi arotūira ngīnya tenel”” **32** Mūthamaki Daudi akiuga atīrī, “Itai Zadoku ūrīa mūthīnjīrī-Ngai, na Nathani ūrīa mūnabīi, na Benaia mūrū wa Jehoiada mōke.” Rīrīa mookire mbere ya mūthamaki, **33** akīmeera atīrī, “Thīi na ndungata cia mwathi wanyu na mūhaicie Solomoni mūrū wakwa igūrū rīa nyūmbū yakwa, mūmūkūrūkie ngīnya Gihoni. **34** Mūrī kūu, mūrēke Zadoku ūrīa mūthīnjīrī-Ngai na Nathani ūrīa mūnabīi mamūitīrīrie maguta atūike mūthamaki wa Isiraeli. Nīngī mūhuhe karumbeta, na mwanīrīre atīrī, ‘Mūthamaki Solomoni arotūira ngīnya tenel’” **35** Nīngī mūcooke mwambate nake, oke aikarīre gītī gīakwa kīa ūnene, na athamake handū hakwa. Nīndīmūthūurīte aathanage Isiraeli na Juda.” **36** Benaia mūrū wa Jehoiada agīcookeria mūthamaki atīrī, “Amenī! Jehova, Ngai wa mūthamaki mwathi wakwa arotūma gītūike guo. **37** O ta ūrīa Jehova akoretwo arī hamwe na mūthamaki mwathi wakwa, aorikara hamwe na Solomoni na atūme wathani wake ūnenehe gūkīra wathani wa mūthamaki mwathi wakwa Daudi!” **38** Tondū ūcio Zadoku ūrīa mūthīnjīrī-Ngai, na Nathani ūrīa mūnabīi, na Benaia mūrū wa Jehoiada, hamwe na Akerethi na Apelethi, magīkūrūka, makīhaicia Solomoni

nyūmbū ya Mūthamaki Daudi, makimūmagaria nginya Gihoni. **39** Zadoku ūria mūthīnjīri-Ngai akiruta rūhīa rwa maguta kuuma hema-ini ūria nyamūre na agītīrīria Solomoni. Ningi makihua karumbeta, nao andū othe makīanīrīra, makiuga atīrī, “Mūthamaki Solomoni arotūūra nginya tene!” **40** Andū othe makīambata mamūrūmīrīre, makīhuhaga mītūrūrū me na gīkeno kīnene, nginya thī īgīthingitha nī mūrurumo. **41** Adonija na ageni othe ariā maarī hamwe nake makīgua mūrurumo ūcio rīrīa maarī hakuhi kūrūkīa iruga rīao. Rīrīa maiguire mūgambo wa karumbeta, Joabu akīūra atīrī, “Inegene rīu rīothe rīrī itūūra-ini nī rīa kīi?” **42** O akīaragia-rī, Jonathani mūrū wa Abiatharu ūria mūthīnjīri-Ngai agīkinya. Adonija akīmūra atīrī, “Toonya thīnī. Mūdū wa bata tawe no nginya akorwo nī ūhoro mwega aatūrehere.” **43** Jonathani agīcookia atīrī; “Aca ti ūguo! Mūthamaki Daudi mwathi witū nīatūite Solomoni mūthamaki. **44** Mūthamaki nīoimagarītie Solomoni hamwe na Zadoku ūria mūthīnjīri-Ngai, na Nathani ūria mūnabīi, na Benaia mūrū wa Jehoiada, na Akerethi na Apelethi, na nīmahaicītie Solomoni nyūmbū ya mūthamaki, **45** na rīrī, Zadoku ūria mūthīnjīri-Ngai, na Nathani ūria mūnabīi nīmamūtīrīrie maguta kūu Gihoni atūike mūthamaki. Kuuma hau nīmambatīe makiugagīrīria, nario itūūra rīothe rīkamaamūkīria. Rīu nīrīo inegene rīrīa mūraigua. **46** O na ningī, Solomoni nīaikarīrie gītī giāke kīa ūnene giā ūthamaki. **47** Ningī atongoria a ūthamaki nīmokīte gūcookeria Mūthamaki Daudi, mwathi witū, ngaatho, makoiga atīrī: ‘Ngai waku arotūma rītūma rīa Solomoni rīgīe na ngumo gūkīra rīaku, naguo ūthamaki wake ūroneneha gūkīra waku!’ Nake mūthamaki nīainamīrīra na aakīgooa arī o gītanda-inī, **48** oiga atīrī, ‘Jehova Ngai wa Isīraeli arogoocwo, ūria wītīkīrītīe maitho makwa meyonere mwana ūmwe wakwa agūkīarīa gītī giakwa kīa ūnene ūmūthī.’” **49** Hīndī ūyo ageni othe a Adonija makīmaka, magūkīra, magūtīhīra, o mūdū na njira yake. **50** No rīrī, Adonija, nī ūndū wa gwītīgīra Solomoni, agītīhī akīnyīitīrīra hīa cia kīgongona. **51** Hīndī ūyo Solomoni akīmenyithio atīrī, “Adonija nīaretīgīra Mūthamaki Solomoni, na nīenyīitīrīre hīa cia kīgongona. Aroiga atīrī, ‘Mūthamaki Solomoni nīehīte harī nīi ūmūthī anjīre atī ndekūūruga ndungata yake na rūhīu rwa njora.’” **52** Solomoni agīcookia atīrī, “Angīona atī nī mūdū wagīrīre, gūtīrī rūcūrīrī rwake rwa mūtwe rūkaagūa thī; no angīoneka na ūūru no agaakua.” **53** Ningī Mūthamaki Solomoni agītūma andū, nao makīmūkūrūkīa kuuma kīgongona-inī. Adonija akīinamīrīra harī Mūthamaki Solomoni, nake Solomoni akīmūra atīrī, “Inūka gwaku mūcīi.”

2 Rīrīa ihinda rīa Daudi rīakuhīrīrie rīa gūkua-rī, agīathi mūrūi Solomoni, akīmūra atīrī, **2** “Rīu ndī hakuhi gūtīhī na njira rīa īgeragwo nī andū othe a thī; nī ūndū ūcio-rī, gīa na hinya, wonanie atī ūrī mūdū mūrūme ki, **3** na ūmenyagīrīre ūria Jehova Ngai waku endaga: Ūthīage na njira ciake, na ūmenyagīrīre irīra cia watho wake wa kūrūmīrīrū na maathani make, na mawatho make na maūdū marīa endaga, o ta ūria maandikītwo Watho-inī wa Musa, nīgeetha ūgaacīre

maūdū-inī mothe marīa ūrītīkaga na kūrīa guothe ūrītīhiaga, **4** nīgeetha Jehova atūūrie kīranīro kīrīa aanjīrīre, akiuga ūū: ‘Njīaro ciaku ingīkaamenyerera mūtūūrīre wacio, na ithīiage irī na wīhokeku mbere yakwa na ngoro ciao ciothe, na meciiria macio mothe, gwaku gūtīkaga mūdū wa gūkīarīa gītī kīa ūnene giā Isīraeli.’” **5** “Rīu wee mwene nīūi ūria Joabu mūrū wa Zeruia aanjīkire, na ūria eekire anene eerī a mbūtū cia ita cia Isīraeli, nīo Abinerī mūrū wa Nerī, na Amasa mūrū wa Jetherī. Nīamooragire, agīita thakame yao hīndī ya thayū, o taarī hīndī ya mbaara, nayo thakame ūyo īkīgīa mūcibi-inī wake wa njohero, na iraatū-inī cia magūrū make. **6** Īka ūria ūkuona kwagīrīre kūrīngana na ūūgī waku, no ndūkanareke mūtwe ūcio wake ūrī mbuī ūkinye mbīrīra-inī na thayū. (Sheol h7585) **7** “No ariū a Barizilai wa Gileadi ūmatugage wega, na ūreke matūike amwe a ariā mūrīrītiaga nao metha-inī yaku. Nīo mandūgamīrīre rīrīa ndooragīra mūrū wa thoguo Abisalomu. **8** “Na ūrīrikane Shimeī mūrū wa Gera, ūria Mūbenjamīni kuuma Bahurimu, arī gūkū nawe, na nīwe wanumire na irumi ndūrū mūthenya ūria ndaathīiaga Mahanaimu. Rīrīa ookire kūdūnga hau Jorodani, nīndehītīre kūrī we na rītūwa rīa Jehova, ngīmūra atīrī, ‘Ndīgākūūruga na rūhīu rwa njora.’” **9** No rīrī, tīga kuona ta atarī na ihītīa. Wee ūrī mūdū mūgī; nīūkamenya ūria ūkaamwīka. Ndūkanareke mūtwe ūcio wake ūrī mbuī ūgaathīkwo ūtarī na thakame.” (Sheol h7585) **10** Na rīrī, Daudi akīhurūka hamwe na maithe make, na agītīhīkwo thīnī wa Itūūra inene rīa Daudi. **11** Aathamakīre Isīraeli mīaka mīrongo īna: mīaka mūgwanja aathamakire arī Hebironi, nayo mīaka mīrongo itatū na itatū agīthamaka arī Jerusalemu. **12** Nī ūndū ūcio Solomoni agūkīarīa gītī kīa ūnene kīa ithe Daudi, naguo wathani wake ūkītīhaanda, ūkīrūma biū. **13** Na rīrī, Adonija mūrū wa Hagithu, agītīhī harī Bathisheba nyina wa Solomoni. Bathisheba akīmūria atīrī, “Ūkīte na thayū?” Nake agīcookia atīrī, “Īi, ndooka na thayū.” **14** Agīcooka akiuga atīrī, “Ndī na ūndū ngūkūra.” Nake akīmūcookeria atīrī, “Njīra.” **15** Agīkiuga atīrī, “O ta ūria wee ūūi-rī, ūthamaki ūyū warī wakwa. Andū a Isīraeli othe nī nīi meetagīrīra ndūike mūthamaki wao. No maūdū makīgarūrūka, naguo ūthamaki nīūthīte kūrī mūrū wa Baba; tondu ūheanītwo kūrī we nī Jehova. **16** Na rīrī, ndī na ihooya ngwenda gūkūhooya, na ndūkarege.” Nake akīmūcookeria atīrī, “No ūrīhooye.” **17** Agītīhī na mbere, akiuga atīrī, “Ītīkīra kūrīa Mūthamaki Solomoni, nī ūndū wee ndangīkūregera, aahe Abishagi ūria Mūshunami atūike mūtumia wakwa.” **18** Bathisheba agīcookia atīrī, “Nī wega, nī ngūkwarīrīra harī mūthamaki.” **19** Rīrīa Bathisheba aathiire kūrī Mūthamaki Solomoni akamūhe ūhoro wa Adonija-rī, mūthamaki agūkīra na igūrū akīmūtūnga, akīmūinamīrīra, na agūkīarīa gītī giāke kīa ūnene. Akīrehīthīria nyina gītī kīa ūnene, nake nyina akīmūkara guoko gwake kwa ūrīo. **20** Nake nyina akiuga atīrī, “Ndī na kaūdū kanani ngwenda gūkūhooya, na ndūkae kūrega.” Mūthamaki akīmūcookeria atīrī, “Maitū, ūria ndīkūrega.” **21** Nī ūndū ūcio nyina akiuga atīrī, “Reke Abishagi ūria Mūshunami ahīkio nī mūrū wa thoguo Adonija.” **22** Mūthamaki Solomoni akīra nyina

atiri, “Ni kii gĩgūtũma ūrie Abishagi ūria Mũshunami ahikio ni Adonija? Ndũkĩmũrĩrie ūthamaki o nague, o na ti we ũkĩrĩ mũkũrũ kũrĩ nĩ, ĩ-ni, ũgĩtuĩke wake, na wa Abiatharu ūria mũthĩnjĩrĩ-Ngai na wa Joabu mũrũ wa Zeruia!” **23** Hĩndĩ iyo Mũthamaki Solomoni akĩĩhĩta na rĩĩtwa rĩa Jehova, akiuga ũũ: “Ngai arooherithia o na anjĩĩre mũno, aakorwo Adonija ndekũrĩha na muoyo wake nĩ ũndũ wa ũndũ ūcio orĩtie! **24** Na rĩrĩ, ti-itherũ o ta ūria Jehova atũũraga muoyo, o we ũtũmĩte ngaacĩre ūthamaki-inĩ wa baba, Daudi, na agetĩkĩra ndũĩke wa rũciarĩ rwa nyũmba ya ūthamaki, o ta ūria eraniĩre-rĩ, Adonija no ekũũragwo ũmũthĩ!” **25** Nĩ ũndũ ūcio Mũthamaki Solomoni agĩatha Benaia mũrũ wa Jehoiada, nake agĩthĩ akĩgũtha Adonija, akĩmũũraga. **26** Mũthamaki akĩra Abiatharu ūria mũthĩnjĩrĩ-Ngai atĩrĩ, “Cooka mũgũnda-inĩ gwaku kũu Anathothu. Wee wagĩrĩrwo nĩ gũkua, no ndigũkũũraga rĩu, tondũ nĩwakuuaga ithandũkũ rĩa Mwathani Jehova hĩndĩ ya baba Daudi, na nĩwagwatanĩre na baba moritũ-inĩ make mothe.” **27** Nĩ ũndũ ūcio Solomoni akĩeheria Abiatharu atige gũtuĩka mũthĩnjĩrĩ-Ngai wa Jehova, nakĩo kiugo kĩa Jehova kĩria aarĩrie kũu Shilo, gĩkonĩ nyũmba ya Eli, gĩkĩhinga. **28** Rĩria ũhoro ūcio wakinyĩre Joabu, ūria waciĩrĩre gwĩka ũũru marĩ na Adonija, o na gũtuĩka ndaaniyĩtĩrĩre na Abisalomũ, akĩũrĩra hema-inĩ ya Jehova na akĩnyĩtĩrĩra hĩa cia kĩgongona. **29** Mũthamaki Solomoni akĩrwo atĩ Joabu orĩre hema-inĩ ya Jehova na aarĩ hakuhĩ na kĩgongona. Hĩndĩ iyo Solomoni agĩatha Benaia mũrũ wa Jehoiada atĩrĩ, “Thĩ, ũmũũragel!” **30** Nĩ ũndũ ūcio Benaia akĩĩngĩra hema iyo ya Jehova akĩra Joabu atĩrĩ, “Mũthamaki oiga atĩrĩ, ‘Uma na njal!’” No Joabu agĩcookia atĩrĩ, “Aca, ngũkuĩra haha.” Benaia agĩcookeria mũthamaki ũhoro, akĩmwĩra atĩrĩ, “Joabu anjĩra ũna na ũna.” **31** Hĩndĩ iyo mũthamaki agĩatha Benaia, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ĩka o ũguo oiga. Mũũrage na ũmũthĩke, nĩgeetha nĩ na nyũmba ya baba tũthĩrwo nĩ ĩhĩtia rĩa thakame ĩria yaitĩrwo tũhũ nĩ Joabu. **32** Jehova nĩegũtũma acookererwo nĩ thakame ĩria aaitire, tondũ nĩatharĩkĩre andũ eerĩ, na akĩmooraga na rũhĩrũ rwa njora, baba Daudi atooĩ akĩmooraga marĩ eerĩ, Abinerĩ mũrũ wa Nerĩ, ūria warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Isiraelĩ, na Amasa mũrũ wa Jetherĩ, ūria warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Juda, nao maarĩ andũ ega na arũngĩrĩrũ kũmũkĩra. **33** ĩhĩtia rĩu rĩa gũita thakame yao rĩrcookerera Joabu na njiaro ciake nginya tene. No kũrĩ Daudi na njiaro ciake, na nyũmba yake na ūthamaki wake, thayũ wa Jehova ũrogĩa kũrĩ o nginya tene.” **34** Nĩ ũndũ ūcio Benaia mũrũ wa Jehoiada agĩthĩ akĩgũtha Joabu akĩmũũraga, nake agĩthĩkwo mũgũnda-inĩ wake kũu werũ-inĩ. **35** Mũthamaki akĩnenehia Benaia mũrũ wa Jehoiada akĩmũtũua mũnene wa mbũtũ cia ita handũ ha Joabu, na agĩcookia Zadoku atũĩke mũthĩnjĩrĩ-Ngai ithenya rĩa Abiatharu. **36** Nĩngĩ mũthamaki agĩtũmana Shimeĩ eetwo, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩakĩre nyũmba Jerusalem na ũtũũre kuo, no ndũkanathĩ kũndũ kũngĩ. **37** Mũthenya ūria ũkoima kuo ũringe Mũkuru wa Kidironĩ, ũmenye wega no ũgaakua; nayo thakame yaku nĩngagũcookerera wee mwene.” **38** Shimeĩ agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Ūguo woiga nĩ wega. Ndungata yaku nĩngwĩka o ta ūria mũthamaki

mwathi wakwa oiga.” Nake Shimeĩ agĩũkara Jerusalemu ihinda iraa. **39** No mĩaka ĩtatũ yathira-rĩ, ngombo igĩrĩ cia Shimeĩ ikĩũra igĩthĩrĩ kwa Akishĩ, mũrũ wa Maaka, mũthamaki wa Gathu, nake Shimeĩ akĩrwo atĩrĩ, “Ngombo ciaku irĩ Gathu.” **40** Kũũga ũguo-rĩ, Shimeĩ agĩtandĩka ndigĩrĩ yake, agĩthĩrĩ kwa Akishĩ kũu Gathu gwetha ngombo ciake. Nĩ ũndũ ūcio Shimeĩ agĩthĩrĩ na agĩcookia ngombo ciake kuuma Gathu. **41** Rĩria Solomoni eerĩrwo atĩ Shimeĩ nĩomĩte Jerusalemu agathĩrĩ Gathu na agacooka-rĩ, **42** mũthamaki agĩtũmanĩra Shimeĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩthĩ ndiakwĩhĩtĩthĩrie na rĩĩtwa rĩa Jehova na ngĩgũkaania, ngĩkwĩra atĩrĩ, ‘Mũthenya ūria ũkoimagara ũthĩrĩ handũ hangĩ, ũmenye kũna no ũgaakua?’ Nawe hĩndĩ iyo ũkĩnjookeria atĩrĩ, ‘Ūguo woiga nĩ wega. Nĩ nĩngwathĩka.’” **43** Rĩu-rĩ, nĩ kii gĩtũmĩte wage kũhĩngia mwĩhĩtwa waku harĩ Jehova, na wathĩkĩre watho ūria ndaakũheire?” **44** Nĩngĩ mũthamaki akĩra Shimeĩ atĩrĩ, “Wee nĩũũĩ ngoro-inĩ yaku ũũru ūria wothĩ wekĩre baba Daudi. Rĩu Jehova nĩegũtũma ũcookererwo nĩ ũũru waku. **45** No Mũthamaki Solomoni nĩekũrathĩmwo, nakĩo gĩtĩ kĩa ũnene wa Daudi gĩtũũre gĩkĩgĩtĩre mbere ya Jehova nginya tene.” **46** Hĩndĩ iyo mũthamaki agĩatha Benaia mũrũ wa Jehoiada, nake agĩthĩ akĩgũtha Shimeĩ akĩmũũraga. ūthamaki nague ũkĩĩhaanda ũrũmĩte biũ moko-inĩ ma Solomoni.

3 Nake Solomoni akĩgĩa ngwatanĩro na Firaũnĩ, mũthamaki wa bũrũrĩ wa Misĩrĩ, na akĩhĩkĩa mwarĩ. Akĩmũrehe itũũra inene rĩa Daudi, nginya rĩria aarĩkĩrie gwaka nyũmba yake ya ūthamaki, na hekarũ ya Jehova, na rũthĩngĩ rũria rwathĩũrũkĩirĩ Jerusalemu. **2** Na rĩrĩ, andũ no maarutagĩra magongona kũndũ kũria gĩtũũgĩrũ, tondũ gĩtĩarĩ hekarũ yaakĩrwo rĩĩtwa rĩa Jehova hĩndĩ iyo. **3** Solomoni nĩonanĩrie wendo wake kũrĩ Jehova nĩ ũndũ wa gũthĩrĩ na mĩthĩre ya kĩrĩra na watho wa ithe Daudi, tĩga rĩrĩ, nĩarutagĩra magongona na agacĩnĩra ũbumba kũndũ kũria gĩtũũgĩrũ. **4** Mũthamaki agĩthĩrĩ Gibeonĩ kũrũta magongona, nĩgũkorwo kũu nĩkũo kũndũ kũria gĩtũũgĩrũ gwekĩrĩrwo mũno, na Solomoni akĩrũtĩra magongona ngĩrĩ ĩmwe ma njĩno kĩgongona-inĩ kũu. **5** Nakũo kũu Gibeonĩ Jehova akĩmũrĩra Solomoni ũtũkũ kĩroto-inĩ, nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Hooya o kĩrĩa gĩothĩ ũngĩenda ngũhe.” **6** Nake Solomoni agĩcookia atĩrĩ, “Nĩwonĩrie baba Daudi ndungata yaku ũtũgĩ mũnene, tondũ aarĩ mwĩhokeku harĩ we, na aarĩ mũthĩngu, na mũrũngĩrĩrũ ngoro-inĩ. Nĩũthĩte na mbere kũmuonia ũtũgĩ ūcio mũnene, na nĩũmũheete mũrĩrũ wa gũkarĩra gĩtĩ giakĩ kĩa ũnene ũmũthĩ. **7** “Na rĩrĩ, Wee Jehova Ngai wakwa nĩũtũite ndungata yaku mũthamaki handũ ha baba Daudi. No nĩrĩ ndĩ o mwana mũnĩnĩ na ndĩrĩ na ũmenyo wa kũrũta wĩra wakwa. **8** Ndungata yaku ĩrĩ haha gatagatĩ ka andũ aya wee wĩthũũrĩre, nao nĩ andũ aingĩ matangĩgĩreka na matangĩtarĩka. **9** Nĩ ũndũ ūcio he ndungata yaku ngoro ĩrĩ na ũmenyo wa gũthamakĩra andũ aku, na gũkũũrana wega na ũũru. Tondũ-rĩ, nũũ ũngĩhota gũthamakĩra andũ aya aku aingĩ ũũ?” **10** Jehova nĩakenĩre nĩ ũndũ wa Solomoni kũmũũria ũndũ ūcio. **11** Nĩ ũndũ ūcio Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Kuona ũguo nĩguo wahooya, na ndũnahooya ũngĩhĩrio matukũ ma gĩtũũra muoyo,

kana ütonga waku wee mwene, o na kana thũ ciaku iniinwo, no wahooya ūmenyo na kūrūgamīrīra kīhooto-rī, **12** nīngwika o ūguo wahooya. Nīngūkūhe ngoro ī na ūgī na gūkūirana, nīguo gūtūike atī gūtīrī kwagīa mūdū ūngī tawe, na gūtīrī hīndī gūkaagīa ūngī tawe. **13** O na nīngī nīngūkūhe maūdū marīa ūtanahooya, na nīmo ūtonga hamwe na gītīo, nīgeetha matukū marīa mothe ūgūtūūra muoyo, gūtikanagīe mūthamaki ūngī ūiganaine nawe. **14** Na ūngītīiaga na mīthiire yakwa, na wathikagīre kīrīra na watho wakwa, ta ūrīa thoguo Daudi ekire, nīngakūhe matukū maingī ma gūtūūra muoyo.” **15** Hīndī ūyo Solomoni agūtīkīra toro, akīmenya atī kīu kīarī kīroto. Agīcooka Jerusalem, agītīhi mbere ya ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova, na akīruta igongona rīa njino na rīa ngwatanīro. Nīngī akīrugithīrīa andū othe a nyūmba ya mūthamaki iruga. **16** Thuutha ūcio andū-a-nja eerī a maraya magītūka kūrī mūthamaki, makīrūgama mbere yake. **17** Ūmwe wao akiuga atīrī, “Mwathi wakwa, mūdū-wa-nja ūyū na nīi tūikaraga nyūmba īmwe. Na nīndīraciarire mwana arī ho. **18** Mīthenya itatū thuutha wa gūciara mwana, mūdū-wa-nja ūyū o nake araciara mwana. Tūraarī o ithuī eerī; gūtīrarī mūdū ūngī thīnī na nyūmba ūyo, tīga o ithuī ithuerī. **19** “Ūtukū-rī, mūdū-wa-nja ūyū arakomera mwana wake, arakua. **20** Nī ūndū ūcio arookīra ūtukū gatagatī, areheria mwana wakwa harī nīi, rīrīa nīi ndungata yaku ndīrarī toro. Aramūga gītūhīrī-inī gīake, na araiga mūrūwe gītūhīrī-inī gīakwa arī mūkuū. **21** Rūciinī rūrū rūngī, ngūtīkīra nīguo nyongithie mwana wakwa, ndīrona nī mūkuū! No rīrīa ndīramūrōre wega na ūtheri wa rūciinī, ndīrona atī ūcio ti mwana ūrīa ndaciarīte.” **22** Mūdū-wa-nja ūcio ūngī akiuga atīrī, “Aca! Ūyū ūrī muoyo nīwe mwana wakwa; ūyū mūkuū nīwe waku.” No ūcio wa mbere akīrega bīi, akiuga atīrī, “Aca! Ūyū mūkuū nīwe waku, na ūyū ūrī muoyo nīwe wakwa.” Nī ūndū ūcio magīkararania mbere ya mūthamaki. **23** Mūthamaki akiuga atīrī, “Ūyū aroiga atīrī, ‘Mwana wakwa nīwe ūrī muoyo na waku nīwe mūkuū,’ o rīrīa ūrīa ūngī aroiga atīrī, ‘Aca! Ūyū mūkuū nīwe waku, na wakwa nī ūyū ūrī muoyo.’” **24** Nīngī mūthamaki akiuga atīrī, “Ndeherai rūhiū rwa njora.” Nī ūndū ūcio makīrehera mūthamaki rūhiū rwa njora. **25** Nake agīathana, akiuga atīrī: “Mwana ūyū ūrī muoyo nīatīnānio maita meerī, nuthu iheo mūdū-wa-nja ūmwe, na nuthu ūyo īngī iheo mūdū-wa-nja ūcio ūngī.” **26** Mūdū-wa-nja ūrīa mwana wake aarī muoyo akīringwo nī tha nī ūndū wa mwana wake, akīra mūthamaki atīrī, “Ndagūtīhatha mwathi wakwa, mūnengere mwana ūyū ūrī muoyo, tīga kūmūrāga!” No ūcio ūngī akiuga atīrī, “Ndegūtūika waku kana wakwa. Nīatīnānio maita meerī!” **27** Nake mūthamaki agītua ciira atīrī, “Nengerai mūdū-wa-nja ūyū wa mbere mwana ūyū ūrī muoyo. Mūtīkamūrage; nīwe nyina.” **28** Rīrīa andū othe a Isīraeli maiguire ūrīa mūthamaki aatua ciira ūcio, magītīgīra mūthamaki tondū nīmoonire aarī na ūgī mūingī kuuma kūrī Ngai wa gūtua ciira na kīhooto.

4 Nī ūndū ūcio Solomoni agīthamaka Isīraeli guothe. **25** Aya nīo maarī anene ake: Azaria mūrū wa Zadoku aarī

mūthīnjīrī-Ngai; **3** nao Elihorefu na Ahija, arīū a Shisha, nīo maarī aandīki-marūa; na Jehoshafatu mūrū wa Ahiludu, ūrīa waandīkaga maūdū ma ihinda rīu; **4** nake Benaia mūrū wa Jehoiada nīwe warī mūnene wa mbūtū cia ita; nao Zadoku na Abiatharu maarī athīnjīrī-Ngai; **5** nake Azaria mūrū wa Nathani nīwe warī mūrūgamīrīrī wa anene a ng’ongo; nake Zabudu mūrū wa Nathani aarī mūthīnjīrī-Ngai na mūtaari wa mūthamaki; **6** nake Ahisharu aarī mūrūgamīrīrī na nyūmba ya mūthamaki; nake Adoniramu mūrū wa Abida aarī mūrūgamīrīrī wa arīa maarūtithagio wīra na hinya. **7** Nīngī Solomoni aarī na abarūthi ikūmi na eerī arīa marūgamīrīre ng’ongo ciothe cia Isīraeli, na nīo maarehaga irio cia kūrīo nī mūthamaki na andū a nyūmba ya ūthamaki. O ūmwe wao aarehaga irio cia kūigana mweri ūmwe thīnī wa mwaka. **8** Maya nīmo marītwa ma abarūthi acio: Beni-Huri nīwe warūgamīrīre būrūrī ūrīa ūrī irīma wa Efiraumu; **9** na Beni-Dekeri akarūgamīrīra Makazu, na Shaalubimu, na Bethi-Shemeshu, na Eloni-Bethihanani; **10** nake Beni-Hesedi akarūgamīrīra Arubothu (Soko na būrūrī wothē wa Heferi warī wake); **11** na Beni-Abinadabu akarūgamīrīra Nafathu-Dorī (nake nīwe wahikītie Tafathu mwarī wa Solomoni); **12** na Baana mūrū wa Ahiludu akarūgamīrīra Taanaka, na Megido, na Bethi-Shani guothe kūrigania na Zarethani mūhuro wa Jezireeli, kuuma Bethi-Shani nginya Abeli-Mehola kūng’ethera Jokimeamu; **13** Nake Beni-Geberi akarūgamīrīra Ramothu-Gileadi (itūūro cia Jairu mūrū wa Manase kūu Gileadi ciarī ciake, o hamwe na ng’ongo cia Arigobu kūu Bashani, o na matūūra manene makuo mīrongo itandatū maarigīciīrio na thingo, na maarī na ihingo ciarī na migīko ya gīcango); **14** o nake Ahinadabu mūrū wa Ido akarūgamīrīra Mahanaimu; **15** na Alimaazu akarūgamīrīra Nafitali (nake aahikītie Basemathu mwarī wa Solomoni); **16** na Baana mūrū wa Hushai akarūgamīrīra Asheri na Alothu; **17** nake Jehoshafatu mūrū wa Parua akarūgamīrīra Isakaru; **18** nake Shimei mūrū wa Ela akarūgamīrīra Benjamini; **19** na Geberi mūrū wa Uri akarūgamīrīra Gileadi (būrūrī wa Sihoni mūthamaki wa Aamori, na būrūrī wa Ogu mūthamaki wa Bashani). Nowe wiki warī barūthi wa gwatha rūgongo rūu. **20** Andū a Juda na a Isīraeli maarī aingī mūno ta mūthanga wa iria-inī. Maarīaga, na makanyua, na magakena. **21** Nake Solomoni nīathamakīire mothamaki mothe kuuma Rūū rwa Farati nginya būrūrī wa Afilisti, o nginya mūhaka-inī wa Misiri. Mabūrūrī macio nīmamūrehagīra igooti na magītūūra maathagwo nī Solomoni matukū make mothe. **22** Mahūthīro ma Solomoni ma o mūthenya maarī maya: kori mīrongo itatū cia mūtu ūrīa mīhinyu mūno, na kori mīrongo itandatū cia mūtu, **23** ng’ombe ikūmi cia gūtūirwo, na ng’ombe mīrongo tīrī cia rūūru, na ng’ondū na mbūrī igana rīmwe, na thīiya, na thwariga, na thwara, o na nyoni iria noru cia mūciī iria irīragwo. **24** Nīgukorwo nīwe wathamakagīra mothamaki mothe marīa maarī ithūro rīa Rūū rwa Farati kuuma Tifisa nginya Gaza, na nī kwarī na thayū mīena yothē. **25** Rīrīa rīothe Solomoni aarī muoyo-rī, Juda na Isīraeli, kuuma Dani nginya Bīrishiba, maatūiraga na thayū o mūdū mūgūnda-inī wake wa mīthabībū na mīkūyū. **26**

Solomoni aarĩ na ciugũ cia mbarathi cia ita ngiri inya, na mbarathi ngiri ikũmi na igĩrĩ. **27** Nao anene a ng'ongo, o mũndũ mweri wake niarehagĩra Mũthamaki Solomoni mahũthĩro ma kũmũigana hamwe na arĩa othe mookaga metha-inĩ yake. Ningĩ magatigĩrĩra atĩ gũtirĩ kĩndũ o na kĩmwe kiagaga. **28** Ningĩ nĩmarehaga igeri ciao cia cairi na nyeki, cia kũrĩro nĩ mbarathi cia ita na mbarathi icio ingĩ handũ harĩa haagĩrĩre. **29** Ngai nĩahaire Solomoni ũũgĩ na ũmenyi mũngĩ mũno wa maũndũ, na ũtaũku waingĩhite ta mũthanga ũrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. **30** Ũũgĩ wa Solomoni warĩ mũnene gũkĩra ũũgĩ wa andũ othe a mwena wa irathĩro, o na ũgakĩra ũũgĩ wothwe wa andũ a Misiri. **31** Aarĩ mũũgĩ gũkĩra mũndũ ũngĩ o wothwe, gwata Ethani ũria Mũezara, na aarĩ mũũgĩ gũkĩra Hemani, na gũkĩra Kalikoli, na Darida, ariũ a Maholu. Ngumo yake igĩtaamba kũrĩ ndũrĩrĩ iria ciothe ciathiũrũrũkĩirie kũu. **32** Nĩathugundire thimo ngiri ithatũ, na nyĩmbo ciake ciarĩ ngiri imwe na ithano. **33** Nĩataaragĩria ũhoru wa mũkũrĩre wa mĩmera, kuuma mũtarakwa wa Lebanoni o nginya mũthobi ũria ũkũraga thingo-inĩ. Ningĩ nĩarutanaga ũhoru wa nyamũ na nyoni, na nyamũ iria itaambaga thĩ, na thamaki. **34** Andũ a ndũrĩrĩ ciothe nĩmookaga gũthikĩrĩria ũũgĩ wa Solomoni matũmĩtwo nĩ athamaki othe a thĩ, arĩa maiguĩte ũhoru wa ũũgĩ wake.

5 Rĩria Hiramũ mũthamaki wa Turo aiguirĩ atĩ Solomoni nĩaitĩrĩrio maguta agatũika mũthamaki handũ ha ithe Daudi-rĩ, agĩtũma ndungata ciake kũrĩ Solomoni, tondũ we nĩmatũire marĩ ũrata na Daudi. **2** Nake Solomoni agĩcookeria Hiramũ ndũmĩrĩrĩ ĩno: **3** “Wee nĩũkũmenya atĩ tondũ wa mbaara iria ciothe cianakora baba, Daudi, ciuimite mĩena yothwe, we ndaahotire gwaka hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova Ngai wake, o nginya rĩria Jehova aigire thũ ciake rungu rwa makinya make. **4** No rĩu Jehova Ngai wakwa nĩahete ũhurũko mĩena yothwe, na gũtirĩ na thũ kana ũgwati. **5** Nĩ ũndũ ũcio nĩndũite atĩ nĩngwaka hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova Ngai wakwa, o ta ũria Jehova eerire baba Daudi rĩria oigire atĩrĩ, ‘Mũriũ waku ũria ngaikarĩria gĩtĩ kia ũnene handũ haku-rĩ, nĩwe ũgaaka hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa.’ **6** “Nĩ ũndũ ũcio athana nĩguo ndemerwo mũtarakwa ya Lebanoni. Andũ akwa nĩmarĩrutithanagia wĩra na andũ aku, na nĩndĩrĩkũrĩhaga mũcaara wa andũ aku o ta ũria ũngiuga. Wee nĩũũ atĩ tũtirĩ na andũ marĩ na ũmenyo wa gwatũra mbaũ ta andũ a Sidoni.” **7** Rĩria Hiramũ aiguirĩ ndũmĩrĩrĩ ya Solomoni, agĩkena mũno, akĩuga atĩrĩ, “Ũmũthĩ Jehova arogoocwo, nĩgũkorwo nĩahete Daudi mũriũ mũũgĩ wa gwatha rũrĩrĩ rũrũ rũnene.” **8** Nĩ ũndũ ũcio Hiramũ agĩtũmana kũrĩ Solomoni, akĩmwĩra atĩrĩ: “Nĩnyiitĩte ndũmĩrĩrĩ rĩa wandũmĩre, na nĩngwĩka ũria wothwe ũkwenda harĩ kũrehithia mĩgogo ya mũtarakwa na ya mũthengera. **9** Andũ akwa nĩmekũmĩkũrũkia kuuma Lebanoni nginya iria-inĩ, na nĩngũmĩkũrũkia na iria yohanĩtio hamwe o nginya harĩa ũkuuga. Nĩngamĩohoranĩria hau, nawe ũmĩoe, ũthĩĩ nayo. Nawe ũkĩhingĩrie wendi wakwa na ũndũ wa kũhe nyũmba yakwa ya ũthamaki irio.” **10** ũguo nĩguo Hiramũ aathiire na mbere gũtwarĩra Solomoni

mĩgogo ya mũtarakwa na ya mũthengera rĩa endaga. **11** Nake Solomoni nĩahaga Hiramũ ngano ya kũrĩro gwake mũciĩ ya kori ngiri mĩrongo ĩrĩ, hamwe na mbathi ngiri mĩrongo ĩrĩ cia maguta ma mĩtamaiyũ mahihe wega. Solomoni agĩthĩĩ na mbere gwĩka Hiramũ ũguo mwaka o mwaka. **12** Jehova nĩahaire Solomoni ũũgĩ, o ta ũria aamwĩrĩre. Na gũkĩgĩa na thayũ gatagatĩ ka Hiramũ na Solomoni, nao eerĩ magĩthondeka kĩrĩkanĩro kia ũiguano. **13** Mũthamaki Solomoni akĩandĩkithia aruti wĩra 30,000 na hinya kuuma Isiraeli guothe. **14** Aamatũmaga marĩ ikundi cia andũ ngiri ikũmi o mweri, mathĩĩ ituanĩra rĩa wĩra kũu Lebanoni; nĩ ũndũ ũcio magakaraga mweri ũmwe Lebanoni, na mĩeri ĩrĩ kwao mũciĩ. Adoniramũ nĩwe warĩ mĩrũgamiĩrĩ wa andũ acio marutithagio wĩra na hinya. **15** Solomoni nĩ aarĩ na andũ 70,000 a gũkuua mĩrigo, na acĩũhia a mahiga 80,000 kũu irĩma-inĩ, **16** o ũndũ ũmwe na anyabara 3,300 a kũrũgamiĩra wĩra ũcio, na magatongoria aruti acio a wĩra. **17** Mũthamaki agĩathana, nao makienja mahiga manene na mega, na maicũhĩtio marĩ ma gwaka mũthingĩ wa hekarũ. **18** Mabundi ma Solomoni, na ma Hiramũ, na andũ a Gebali, nĩmarengire na makihaarĩria mbaũ o na mahiga nĩ ũndũ wa gwaka hekarũ.

6 Mwaka-inĩ wa magana mana na mĩrongo ĩnana, thuuha wa andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri, o mwaka-inĩ wa ĩna wa Solomoni gũthamakĩra Isiraeli, mweri-inĩ wa Zivu, naguo nĩguo mweri wa keerĩ-rĩ, Solomoni akĩambĩrĩria gwaka hekarũ ya Jehova. **2** Hekarũ rĩa Mũthamaki Solomoni aakĩire Jehova yarĩ na ũraiũu wa mĩkono mĩrongo ĩtandatũ, na warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ, na ũraiũu wa na igũrũ wa mĩkono mĩrongo ĩtatũ. **3** Gĩthaku kĩa mwena wa mbere wa nyũmba ĩyo nene ya hekarũ nĩkĩongereire warĩ wa hekarũ, nakĩo kiarĩ kia mĩkono mĩrongo ĩrĩ, na gĩgacomoka mĩkono ikũmi kuuma na mwena wa mbere wa hekarũ. **4** Nake agĩakĩra hekarũ ndirica ngundeeru cia na igũrũ. **5** Nĩakithirie tũnyũmba twa mĩena-inĩ, tũgĩthiũrũkĩria hekarũ yothwe tũnyũitanite na thingo cia nyũmba rĩa nene ya hekarũ na cia handũ-harĩa-haamũre ha na thĩĩnĩ. **6** Ngoroba ya thĩ mũno yarĩ na warĩ wa mĩkono ĩtano, na ya gatagatĩ yarĩ na warĩ wa mĩkono ĩtandatũ, na ya gatatũ yarĩ na warĩ wa mĩkono mĩgwanja. Nĩathondekire mbako ithiũrũrũkĩirie mwena wa na nja wa hekarũ, nĩgeetha mbaũ iria ndungu cia mwako itigatoonyio thingo-inĩ cia hekarũ. **7** Hekarũ igĩakwo-rĩ, mahiga marĩa maicũhĩrio kware no mo maahũthĩrĩrwo, na gũtiarĩ nyondo, kana ithanwa, kana kĩndũ kĩngĩ gĩa kĩgera kĩaiguirĩrwo hau mwako-inĩ wa hekarũ hĩndĩ rĩa yothwe yaakagwo. **8** Mũromo wa gũtoonya ngoroba ya thĩ warĩ mwena wa gũthini wa hekarũ; ningĩ nĩ haarĩ na ngathĩ ya kwambata ngoroba ya gatagatĩ na kuuma hau igathĩ ngoroba ya gatatũ. **9** Nĩ ũndũ ũcio agĩaka hekarũ na akĩmĩrĩkia, akĩmĩgita na mĩgamba na mbaũ cia mũtarakwa. **10** Na nĩakĩrĩre tũnyũmba twa rwere tũthiũrũkĩirie hekarũ, ũraiũu wa o kamwe warĩ mĩkono ĩtano kũraiha na igũrũ, natuo twanyĩtithanĩtio na hekarũ na mĩgamba ya mũtarakwa. **11** Kĩguo kĩa Jehova nĩgĩakĩnyĩre Solomoni, akĩĩro atĩrĩ: **12** “Ha ũhoru wa hekarũ ĩno ũraaka-rĩ, ũngĩrũmĩrĩra

uuge wakwa wa kūrūmīrīrwo, na ūrūmie mawatho makwa mothe, o na ūmenyerere maathani makwa na ūmathikagire, ningakūhingiria kūrānīro kīria ndaheire thoguo Daudi. **13** Na ningatūūrānia na andū a Isiraeli, na ndigatiganīria andū akwa a Isiraeli.” **14** Nī ūndū ūcio Solomoni agīaka hekarū na akīmīrīkia. **15** Nake akihumbīra thingo cia thīīnī na mbaū cia mītarakwa, ciarītwo kuuma thī ya hekarū nginya igūrū, nakuo thī ya hekarū gūkiarwo mbaū cia mūthengera. **16** Mwena wa thuutha wa hekarū akigayania mikono mīrongo īrī na mbaū cia mītarakwa kuuma thī nginya igūrū, nigeetha hekarū-inī hagīe handū haamūre thīīnī, hatūike Harīa-Hatheru-Mūno. **17** Ūraiho wa nyūmba īria nene yarī mbere ya kanyūmba kau warī wa mikono mīrongo īna kūrāiha. **18** Hekarū thīīnī kwahumbirītwo na mbaū cia mītarakwa, ciūcūhītio magemio mahaana tūbūūthū na mahūa macanūku. Indo ciothe ciarī cia mītarakwa; gūtīari ihiga o na rīmwe rīonekaga. **19** Thīīnī wa handū-harīa-haamūre, hekarū thīīnī nīathondekire handū ha kūigīrīra ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova. **20** Hau thīīnī haamūre, ūraiho waho warī mikono mīrongo īrī, na warīi wa mikono mīrongo īrī, na mikono mīrongo īrī kūrāiha na igūrū. Nake nīagemirie mwena wa thīīnī na thahabu therie, na nīngī akīgemia kīgongona kīu na mbaū cia mītarakwa. **21** Solomoni aahumbirīre hekarū thīīnī na thahabu therie, na agīkīranīa irengeeri cia thahabu mbere ya itoonyero rīa hau thīīnī haamūre harīa haagemetio na thahabu. **22** Nī ūndū ūcio akīgemia thīīnī guothe na thahabu. Nīngī nīagemirie kīgongona kīria kīarī thīīnī wa handū-harīa-haamūre na thahabu. **23** Hau thīīnī haamūre, agīthondeka makerubi meerī na mbaū cia mītamaiyū, ikerubi o rīmwe rīarī rīa mikono ikūmi kūrāiha na igūrū. **24** Ikerubi rīa mbere rīarī na ithagu rīa mikono itano kūrāiha, na rīu rīngī mikono itano; ūguo nī kuuga mikono ikūmi kuuma mūthia wa ithagu rīmwe nginya mūthia wa ithagu rīrīa rīngī. **25** Ikerubi rīa keerī o narīo rīarī rīa mikono ikūmi; makerubi macio meerī nīmaiganaine na makahaanana. **26** Ūraiho wa o ikerubi rīmwe warī wa mikono ikūmi. **27** Nīagire makerubi macio kanyūmba ga thīīnī mūno ka hekarū, matambūrūkītie mathagu mamō. Ithagu rīa ikerubi rīmwe rīaturumīte rūthingo rūmwe, narīo ithagu rīa ikerubi rīu rīngī rīgaturuma rūthingo rūu rūngī. Na mathagu mamō magaturumanīra gatagatī ga kanyūmba. **28** Nīagemirie makerubi macio na thahabu. **29** Thingo-inī iria ciathiūrūrūkīrie hekarū, thīīnī wa tūnyūmba twa thīīnī na twa na nja, agīcūhīa magemio ma makerubi, na ma mīti ya mītende, na ma mahūa macanūku. **30** Nīngī akihumbīra thī ya tūnyūmba twa thīīnī na twa nja ya hekarū na thahabu. **31** Narīo itoonyero rīa hau thīīnī haamūre agīthondeka mīrango ya mbaū cia mītamaiyū, nacio buremu ciayo ciarī na mīena itano. **32** Na mīrango-ini yeerī ya mbaū cia mītamaiyū agīcūhīa magemio ma makerubi, na ma mīti ya mītende na ma mahūa macanūku, na akīgemia makerubi na mīti ya mītende na thahabu hūire. **33** O ūndū ūmwe nīathondekire buremu irī na mīena īna cia mītamaiyū cia itoonyero rīa nyūmba īria nene. **34** Nīngī agīthondeka mīrango īrī ya mbaū cia mīthengera, o mūrango warī na icunjī igīrī ciekūnjaga wahīngūrwo.

35 Nīacūhirie makerubi, na mīti ya mītende, na mahūa macanūku igūrū rīa mīrango īyo, na akīmīgemia na thahabu hūire īigananīrie wega maicūhio-inī macio. **36** Na nīaakire nja ya thīīnī na mīhari itatū ya mahiga maicūhie na mūhari ūngī ūmwe wa mīgamba mīcūhie ya mītarakwa. **37** Mūthingi wa hekarū īyo ya Jehova wakirwo mwaka wa īna wa mweri wa Zīvu. **38** Mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe mweri-inī wa Bulu, nīguo mweri wa īnana, nīguo hekarū yarīkie hamwe na maūdū mayo mothe kūringana na ūrīa yerītwo yakwo. Aikarire ihinda rīa mīaka mūgwanja akīmīaka.

7 No rīrī, Solomoni aambirīria gwaka nyūmba yake ya ūthamaki-rī, aaniinire mīaka ikūmi na itatū kūrīkia kūmīaka. **2** Nīaakire nyūmba īngī ya ūthamaki yetagwo Nyūmba ya Ūthamaki ya Mūtītū wa Lebanoni, na yarī ya mikono igana kūrāiha, na mikono mīrongo itano kwarama, na mikono mīrongo itatū kūrāiha na igūrū. Nīngī yarī na mīhari īna ya itugī cia mītarakwa iria cianyīitīrīre mīgamba ya mītarakwa. **3** Nyūmba īyo yagitirwo na mbaū cia mītarakwa iria ciarī igūrū wa mīgamba īria yaigīrīrwo igūrū wa itugī, mīgamba yothe yarī mīrongo īna na itano, o mūhari warī na mīgamba ikūmi na itano. **4** Ndirica ciayo ciekīrītwo igūrū, igagūkīrwo ithatū ithatū, ing’ethanīre. **5** Mīrango yothe yarī na buremu cia mīena īna; yekīrītwo mwena wa na mbere itatū itatū, ing’ethanīre. **6** Nīathondekire gīthaku kīa mūhari wa itugī, kīa ūraiho warī wa mikono mīrongo itano, na warīi wa mikono mīrongo itatū. Mbere yakīo haarī na gīthaku kīngī, na mbere ya gīthaku kīu gīa keerī haarī na itugī, na hakagitwo igūrū. **7** Nīaakire nyūmba ya gītī kīa ūnene, na Nyūmba ya Gūciirīra, kūrīa aatūithanagīria ciara. Nake akīmīkīra mbaū cia mītarakwa kuuma thī nginya igūrū. **8** Nayo nyūmba yake ya gūikara ya ūthamaki, yaakītwo mwena wa na thuutha, na yaakītwo o ta īyo īngī. Nīngī Solomoni nīaakire nyūmba īngī ta īyo ya ūthamaki, akīmīkīra mwarī wa Firaūnī irīa aahikītie. **9** Mīako īyo yothe, kuuma mwena wa nja nginya nja īria nene, na kuuma mūthingi nginya rwembeya-inī, yaakītwo na mahiga marīa mega mūno matinītio na gīthimo, na makarengererwo na mūthumeno mwena wa na thīīnī na wa na nja. **10** Mīthingi yaakītwo na mahiga manene ma mūthembā mwega, mamwe ma mikono ikūmi, na mamwe ma mikono īnana. **11** Igūrū gwakītwo na mahiga marīa mega mūno matinītio na gīthimo, na mbaū cia mītarakwa. **12** Nayo nja īria nene yathiūrūrūkīrio na rūthingo rwa mīhari itatū ya mahiga maicūhie, na mūhari ūmwe wa mīgamba mīrengerere ya mītarakwa, o ta ūrīa nja ya hekarū ya Jehova yatariī, na gīthaku kīayo. **13** Mūthamaki Solomoni nīatūmanire Turo nīgeetha areherwo Huramu, **14** ūrīa nyina aarī mūtumia wa ndigwa wa mūhīrīga wa Nafitali, nake ithe aarī wa Turo, nake aarī mūturi wa icango. Nake Huramu aarī mūūgī mūno, na akamenya maūdū mothe ma ūthondeki wa indo cia gīcango. Nīookire kūrī Mūthamaki Solomoni, na akiruta mawīra mothe marīa aaheirwo. **15** Nīathondekire itugī igīrī cia gīcango, o kīmwe kīarī na ūraiho wa mikono ikūmi na īnana, na rūrīgī rūrīa rūngīathiūrūrūkīrie

gĩtugĩ kímwe rwarĩ rwa mĩkono ikũmi na ĩĩrĩ. **16** rungu rwa icunji cia mĩena, nacio igeria cia kũgathikania Ningĩ nĩathondekire ciongo cia gĩcango gĩtwekie cia kũgĩrĩra igũrũ rĩa itugi icio, o kiongo kímwe kiarĩ na ũraihu wa mĩkono ĩtano. **17** Irengerĩ igathikanĩtio ta mĩnyororo igĩcuurio nĩguo igemie ciongo cia itugi icio, irengerĩ mũgwanja igeĩkĩro kiongo-inĩ kímwe. **18** Nĩathondekire makomamanga mĩhari ĩĩrĩ ikĩrigĩcĩria irengerĩ icio ciagathikanĩtio ta mĩnyororo cia kũgemia ciongo iria ciarĩ igũrũ rĩa itugi. O kiongo agĩũka o ũguo. **19** Ciongo iria ciarĩ igũrũ wa itugi cia gĩthaku ciathondeketwo na mũhianĩre wa mahũa ma itoka, na ciarĩ na ũraihu wa mĩkono ĩna. **20** Ciongo cia itugi icio cieri, igũrũ rĩa harĩa hahaaana ta mbakũri harĩa haariganĩtie na irengerĩ iria ciagathikanĩtio ta mĩnyororo, haarĩ na makomamanga magana meeri mekĩritwo mĩhari mĩhari magathiũrũrũkĩria ciongo icio. **21** Nĩahaandire itugi icio gĩthaku-inĩ kia hekarũ. Gĩtugĩ kĩa mwena wa gũthini agĩũta Jakini, nakĩo kĩa mwena wa gathigathini agĩũta Boazu. **22** Ciongo iria ciarĩ igũrũ wa itugi icio ciathondeketwo na mũhianĩre wa mahũa ma itoka. Nĩ ũndũ ũcio wĩra wa itugi ũkĩrĩka. **23** Ningĩ agĩaka itangi rĩa gĩthiũrũrĩ rĩa kigera gĩtwekie inene mũno rĩrĩa rĩetagwo Karia, rĩarĩ rĩa mĩkono ikũmi kuuma mwena ũmwe wa rĩtirĩho nginya ũria ũngĩ, na mĩkono ĩtano kũraihu na igũrũ. Itangi rĩu rĩathimwo na rĩrigi gĩthiũrũrĩ kĩarĩo kiarĩ kĩa mĩkono mĩrongo ĩtatũ. **24** Mũhuro wa rĩtirĩho nĩrĩathiũrũrũkĩrio na magemio maahaanaine na tũbũũthũ, o mũkono ũmwe tũbũũthũ ikũmi. Tũbũũthũ tũu twaigĩtwo mĩhari ĩĩrĩ tũgĩtwekanĩrio na Karia kau, tũgĩtuika kindũ kímwe nako. **25** Nako Karia kau kaigĩrĩrwo igũrũ rĩa mĩhiano ya ndegwa ikũmi na igĩrĩ; ithatũ ciacio ciarorete mwena wa gathigathini, na ithatũ ikarora mwena wa ithũĩro, na ithatũ ikarora mwena wa gũthini, na ithatũ ikarora mwena wa irathĩro. Karia kau kaigĩrĩrwo igũrũ rĩacio, nacio ciĩga cia na thuutha cia ndegwa icio nĩcio ciarorete na kũu thĩnĩ. **26** Utungu wa Karia kau waiganaine na warĩ wa rũhĩ. Rĩtirĩho rwako rwatarĩĩ ta rĩtirĩho rwa gĩkombe, kana ta gitoka gĩcanũku. Karia kau kaiganagĩra maaĩ mbathi ngĩrĩ igĩrĩ. **27** Ningĩ agĩaka makaari ikũmi ma gĩcango mangĩagucĩrio; o gĩkaari kímwe kiarĩ kĩa ũraihu wa mĩkono ĩna, na warĩ wa mĩkono ĩna, na ũraihu wa na igũrũ wa mĩkono ĩtatũ. **28** Makaari macio maakĩtwo ta ũũ: maarĩ na icunji cia mĩena inyiitithanĩtio na buremu. **29** Iacunji iria ciarĩ gatagatĩ ka buremu, o na buremu cio nyene, ciarĩ na mĩhiano ya mĩrũũthi, na ya ndegwa, na ya makerubi. Mwena wa igũrũ na wa mũhuro wa mĩhiano ya mĩrũũthi na ya ndegwa nĩ gwekĩrĩtwo magemio ma mahũa mature. **30** O gĩkaari kiarĩ na magũrũ mana ma gĩcango, maarĩ na igeria cia gĩcango cia kũgathikania kũgũrũ na kũgũrũ kũria kũngĩ, na o kímwe kiarĩ na kĩraĩ kĩanyĩtĩrĩrwo nĩ itugi ĩnya iria ciatwekanĩrio na mahũa mature mwena o mwena. **31** Mwena wa thĩnĩ wa gĩkaari kũu kwari na mũromo warĩ na buremu ya gĩthiũrũrĩ ya mũkono ũmwe kũrika. Mũromo ũcio warĩ wa gĩthiũrũrĩ, na hamwe na njikariro yaguo yarĩ ya mũkono ũmwe na nuthu. Gũthiũrũrũkĩria mũromo wakĩo nĩ ha kurũrĩtwo magemio. Iacunji cia mĩena ya gĩkaari kũu nĩciaiganaine mĩena yothē ĩna, na itiarĩ cia gĩthiũrũrĩ. **32** Magũrũ macio mana meekĩritwo

magũrũ cianyĩitithanĩtio na gĩkaari kũu. Naguo warĩ wa o kũgũrũ warĩ wa mũkono ũmwe na nuthu. **33** Magũrũ macio maathondeketwo ta magũrũ ma ngaari ya ita, nacio igeria cia kũgathikania kũgũrũ na kũgũrũ kũria kũngĩ, na mĩbara, na mĩringa ya kũgũrũ, na tũgera twa gĩthiũrũrĩ tũria tũkoragwo gatagatĩ ga kũgũrũ, ciothe ciathondeketwo na kigera gĩtwekie. **34** O gĩkaari nĩ kiarĩ na nyĩtĩro ĩnya, o koine-inĩ nyĩtĩro ĩmwe, icomokete kuuma gĩkaari-inĩ. nĩgũkorwo **35** Mwena wa na igũrũ wa gĩkaari kũu wathiũrũrũkĩrio na mũcibi wa warĩ wa nuthu ya mũkono kũrika. Itugi na icunji cia mĩena nĩcianyĩitithanĩtio na mwena wa na igũrũ wa gĩkaari kũu. **36** Nake Huramu agĩkurura mĩhiano ya makerubi, na ya mĩrũũthi, na ya mĩtĩ ya mikĩndũ mĩena-inĩ ya itugi, na icunji-inĩ cia mĩena harĩa hothe hangĩonekire, na hagathiũrũrũkĩrio na mahũa mĩena yothē. **37** Ũguo nĩguo aathondekire makaari macio ikũmi. Mothe maatwekeirio handũ hamwe, na makahaanana biũ na makaiganana. **38** Ningĩ nĩathondekire irai ikũmi cia gĩcango, o kímwe kĩaiganagĩra maaĩ mbathi mĩrongo ĩna, na kiarĩ kĩa mĩkono ĩna kwarama, o kĩraĩ kímwe gĩkaigĩrĩrwo gĩkaari-inĩ kímwe gĩa icio ikũmi. **39** Nĩagire ikari ithano ciacio mwena wa gũthini wa hekarũ, na ikari ithano mwena wa gathigathini. Nĩagĩrĩre Karia mwena wa gũthini, agĩkaiga koine-inĩ ya gũthini ya mwena wa irathĩro wa hekarũ. **40** Ningĩ Huramu nĩathondekire irai, na icakũri, na mbakũri cia kũminjaminjĩria. Nĩ ũndũ ũcio Huramu akĩrĩka wĩra wothē ũria aaheetwo arute nĩ Mũthamaki Solomoni thĩnĩ wa hekarũ ya Jehova: **41** itugi icio igĩrĩ; na ciongo icio igĩrĩ ciahanaanaga ta mbakũri irĩ igũrũ wa itugi icio; na irengerĩ iria igĩrĩ ciagathikanĩtio ta mĩnyororo iria ciagemetie ciongo icio ciarĩ igũrũ wa itugi; **42** na makomamanga 400 ma irengerĩ iria igĩrĩ ciagathikanĩtio ta mĩnyororo (mĩhari ĩĩrĩ ya makomamanga o hari kirengerĩ kímwe ikagemia ciongo icio ciahanaanaga ta mbakũri iria ciarĩ igũrũ wa itugi); **43** na makaari ikũmi na irai ciamo ikũmi; **44** na Karia na mĩhiano ya ndegwa ikũmi na igĩrĩ rungu rwako; **45** o na nyũngũ, na icakũri, na mbakũri cia kũminjaminjĩria. Indo icio ciothe Huramu aathondekeire Mũthamaki Solomoni cia hekarũ ya Jehova ciarĩ cia gĩcango gĩkumuthe gĩkahenia. **46** Mũthamaki aatwekithagĩria indo icio kũria gwaathondekagĩrwo indo cia rĩũmba kũu werũ-inĩ wa Jorodani gatagatĩ ga Sukothu na Zarethani. **47** Solomoni ndaathimire indo icio tondũ ciarĩ nyingĩ mũno; ĩritũ wa gĩcango ndwamenyekanire ũria waiganaga. **48** Ningĩ Solomoni nĩathondekithirie indo ciothe iria ciarĩ thĩnĩ wa hekarũ ya Jehova: Aathondekire kĩgongona gĩa thahabu; na metha ya thahabu ya kũgĩrĩra mĩgate ĩria yaigagwo mbere ya Jehova; **49** na mĩtĩ ya kũgĩrĩrwo matawa ya thahabu therie (ĩtano ĩkaigwo mwena wa ũrĩo, na ĩtano ĩkaigwo mwena wa ũmotho, mwena wa mbere wa nyũmba ya na thĩnĩ); na wĩra wa magemio wa mahũa ma thahabu, na matawa, na mĩhato; **50** na irai cia thahabu therie, na magathi ma kũrenga ndaambĩ, na mbakũri cia kũminjaminjĩria, na thaani, na ngĩo cia mwaki; na icũhĩ cia thahabu cia mĩrango ya kanyũmba karĩa kaari

thiini muno, Handu-haria-Hatheru-Muno, o na icuhi cia thahabu cia mifango ya nyumba iria nene ya hekaru. **51** Riria wira wotho uria Muthamaki Solomoni aarutaga wa gwaka hekaru ya Jehova wathirire-ri, akirehithia indo iria ithe Daudi aamurite, nicio betha, na thahabu, na indo cia nyumba, agiciiga haria haigagwo igiina cia hekaru ya Jehova.

8 Ningi Muthamaki Solomoni agita athuuri a Isiraeli, na atongoria othe a mihiriga, na anene a nyumba cia andu a Isiraeli moke kuri we Jerusalemu, niguo maambatie ithanduku ria kirikaniro kia Jehova kuuma Zayuni, Ituura riria inene ria Daudi. **2** Nao andu othe a Isiraeli magituka hamwe kuri Muthamaki Solomoni hinda ya giathi kia mweri wa Ethanimu, niguo mweri wa mugwanja. **3** Riria athuuri othe a Isiraeli maakinyire-ri, athinjiri-Ngai makioya ithanduku riu, **4** nao makiambatia ithanduku ria Jehova hamwe na Hema-ya-Gutunganwo, na indo ciothe iria nyamure ciari thiini wayo. Nao athinjiri-Ngai na Alawii magiciambatia, **5** nake Muthamaki Solomoni na kiungano giothe gia Isiraeli kiria giacemanitie hari we kiri mbere ya ithanduku riu, gikiruta igongona ria ng'ondy nyingi na ng'ombe nyingi muno, uu ati itingiandikirwo mugana wacio kana itarike. **6** Nao athinjiri-Ngai magicooka makirehe ithanduku riu ria kirikaniro kia Jehova handu hario thiini wa hekaru, Handu-haria-Hatheru-Muno, makiriga rungu rwa mathagu ma makerubi. **7** Makerubi macio maatamburukitie mathagu mamo iguru ria haria haigitwo ithanduku riu, na mahumbira ithanduku, o na miti yaro ya kurikuua. **8** Mitu iyo yari miraihu muno, undu muthia yayo yoonagwo ni mundu ari mbere ya Handu-haria-Hatheru, no ndionekaga ni mundu ari nja ya Handu-haria-Hatheru; na iri o ho nginya umuthi. **9** Thiini wa ithanduku riu gutiari na kindu kingi tiga o ihengere iria igiri cia mahiga iria Musa aigite ho riria aari Horebu, kuria Jehova aarikaniro kirikaniro na andu a Isiraeli maarikia kuuma bururi wa Misiri. **10** Riria athinjiri-Ngai meeherire makiuma Handu-haria-Hatheru, itu rikiyura hekaru ya Jehova. **11** Nao athinjiri-Ngai matingahotire kuruta wira wao ni undu wa itu riu, nigukorwo riiri na Jehova niwaiyurite hekaru yake. **12** Ningi Solomoni akiaga atiri, "Jehova oigite ati niarikaraga thiini wa itu riria itumanu; **13** no riri, ti-itheru ningwakiire hekaru kiirorerwa, handu haku ha gutuura nginya tene." **14** O hinda iyo kiungano giothe gia Isiraeli kirugamite o hau, muthamaki agikihugikira, agikirathima. **15** Ningi akiaga atiri: "Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Isiraeli, uria uhingitie na guoko gwake mwene uria eerire baba, Daudi, na kanua gake mwene. Nigukorwo oigire atiri, **16** 'Kuuma muthenya uria ndaarutire andu akwa a Isiraeli kuuma Misiri, ndiri ndathuura ituura inene thiini wa mhiriga o na umwe wa Isiraeli, ati niguo njakirwo hekaru itanito na Ritwa riakwa kuo, no nindathuure Daudi athamakire andu akwa Isiraeli.' **17** 'Baba Daudi niatuite na ngoro yake gwaka hekaru itanito na Ritwa ria Jehova, o we Ngai wa Isiraeli. **18** No Jehova eerire baba, Daudi, atiri, 'Tondy niwatuite na ngoro yaku kunjakira hekaru itanito na Ritwa riakwa-

ri, ni wekire wega ni gwiciiria uguo ngoro-ini yaku. **19** No riri, wee tiwe ugwaka hekaru iyo, no ni muruguo, uria uumite muthiimo-ini waku na thakame-ini yaku, ucio nwe ugwaka hekaru itanito na Ritwa riakwa.' **20** 'Jehova niatuuritie kirikaniro kiu, na riu ninjookete ithenya ria baba Daudi, na ngaikarira gitu kia unene gia Isiraeli, o ta uria Jehova eeraniire, na ninjakite hekaru iria itanito na Ritwa ria Jehova Ngai wa Isiraeli. **21** Hau niho thondekete handu ha kuga ithanduku riria ri na kirikaniro kiria Jehova aarikaniire na maithe maitu, riria aamarutire bururi wa Misiri.' **22** Hinda iyo Solomoni akirugama mbere ya kiungona kia Jehova, o hau mbere ya kiungano giothe kia Isiraeli, agitamburukia moko make na iguru, **23** akiaga atiri: 'Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, gutiri Ngai ingi uhaana tawe kuu iguru kana guku thi, o wee uhingagia kirikaniro kia wendo hari ndungata ciaku iria irumagiriira njira yaku na ngoro ciacio ciothe. **24** Wee niuhingirie baba, Daudi ndungata yaku kirikaniro giaku; undu uria weraniire na kanua gaku niuhingitie na guoko gwaku, o ta uria kuhaana umuthi. **25** 'Na riri, Jehova, Ngai wa Isiraeli, hingiria baba, Daudi ndungata yaku ciiraniro iria wamwirire riria woigire atiri, 'Ndukaaga mundu wa guikarira gitu kia unene kia Isiraeli ari mbere yakwa, angikorwo ariu aku nimarithiia na mithiire yagiriire mbere yakwa, o ta uria wee utuire ithiia mbere yakwa.' **26** Na riri, Wee Ngai wa Isiraeli, reke kiugo giaku kiria werire baba, Daudi ndungata yaku, kihinge. **27** 'No kuhoteke Ngai atuire guku thi? Iguru, o na kuria iguru muno-ri, wee ndungiganira kuo. Hekaruri ino njakite-ri, githi ndikiri nini makiria! **28** No o na kuri uguo-ri, thikiriria ihooya ria ndungata yaku, igithaithana iguirwo tha, Wee Jehova Ngai wakwa. Igua gukaya na ihooya riria ndungata yaku irakuhooa iri mbere yaku umuthi. **29** Maitho maku maroikara marorete hekaru ino utuku na muthenya, o handu haha wee woigire atiri, 'Ritwa riakwa rikoragwo ho,' nigeetha uguage ihooya riria ndungata yaku irihooyaga irorete handu haha. **30** Igua guthaithana kwa ndungata yaku na kwa andu aku a Isiraeli riria mekuhooya marorete handu haha. Uigwe uri kuu iguru, o kuu guikaro giaku, na watuigua ugatureka. **31** 'Riria mundu anghitiria mundu wa ituura riake na gutuika no nginya ehite, nake oke ehite hau mbere ya kiungona giaku hekaru-ini ino-ri, **32** hinda iyo ni ukauiga uri kuu iguru na utue itua. Utuithanie ndungata ciaku ciira, uria muthia aturwo ciira na acokererwo ni mahitia make maria ekite. Nake uria utehite umutue ndehite, na ni undu ucio wonanie ati ti mwihia. **33** 'Riria andu aku a Isiraeli mahootwo ni thi ni undu nimakuhitire, nao magucokerere na moimbure ritwa riaku, na mahoo magiguthaithaga mari hekaru-ini ino-ri, **34** hinda iyo niukamaigua uri kuu iguru, na urekere andu aku a Isiraeli mehia mao na umacookie bururi uria waheire maithe mao. **35** 'Riria iguru rikaahingwo na mbura yage kuura tondy wa uria andu aku makuhitire-ri, mangikaahooya marorete handu haha na moimbure ritwa riaku, na magariuke matigane na mehia mao, tondy niumanamaritie-ri, **36** hinda iyo ukamaigua uri o kuu iguru, na urekere ndungata ciaku, andu

aku a Isiraeli, mehia mao. Marute mütüürre üria mwagĩrĩru, na ūmōirĩre mbura bũrũri-inĩ ūcio waheire andũ aku ūtũke igai riao. **37** “Kũngikaagia ng’aragu kana mũthiro bũrũri-inĩ, kana mĩgũnda ihĩe nĩ mbaa kana mbuu, kana gũũke ngigĩ kana ngũnga, kana thũ imarigiĩcĩrie itũũra-inĩ rĩmwe riao, na mwanangiko o na ūrĩkũ kana mũrimũ ūngĩgooka-rĩ, **38** na rĩria mũndũ o na ūrĩkũ wa andũ aku a Isiraeli angikaahooya kana athaithane, o mũndũ aamenya mĩnyamaro rĩa arĩ nayo ngoro-inĩ yake, na atambũrũkie moko make amerekeire hekarũ-inĩ ĩno-rĩ, **39** hĩndĩ ĩyo ūkaigua ūrĩ kũu igũrũ gĩkaro-inĩ gĩaku, ūmarekere, na ūtũire o mũndũ itua kũringana na ūria wothē ekite, tondũ we nĩtũ ngoro yake, (nĩgũkorwo nowe wiki ūtũ ngoro cia andũ othe), **40** nĩgeetha matũũre magwitigĩrite matukũ mothe marĩa megũtũũra bũrũri ūria waheire maithe maitũ. **41** “Ha ūhoro wa mũndũ wa kũngĩ ūria ūtarĩ wa andũ aku a Isiraeli, no nĩomĩte bũrũri wa kũraya nĩ ūndũ wa Rĩtwa rĩaku, **42** tondũ andũ nĩmakaigua ngumo ya Rĩtwa rĩaku inene, na ūhoro wa cĩiko cia guoko gwaku kũrĩ hinya gũtambũrũkĩtio, rĩria agooka ahooe erekeire hekarũ ĩno, **43** hĩndĩ ĩyo nĩũkamaigua ūrĩ o kũu igũrũ, gĩkaro-inĩ gĩaku, na mũndũ ūcio wa kũngĩ ūkamũhingĩria ūria wothē agakũhooya, nĩgeetha andũ othe a thĩ mamenye rĩtwa rĩaku na magwitigĩre o ta ūria andũ aku a Isiraeli magwitigĩrite, na mamenye atĩ nyũmba ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩtwa rĩaku. **44** “Rĩria andũ aku maathĩĩ mbaara-inĩ kũrĩa na thũ ciao, o kũria ūngĩmatũma, nao mahooe Jehova merekeire itũũra rĩrĩ inene ūthũurĩte na hekarũ ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩtwa rĩaku, **45** hĩndĩ ĩyo ūkaigua mahooya na gũthaitana kwao ūrĩ kũu igũrũ na ūmatĩrĩrĩre ūhoro-inĩ ūcio wao. **46** “Rĩria makwĩhĩria, nĩgũkorwo gũtĩrĩ mũndũ ūtehagia, nawe ūmarakarĩre ūmaneane kũrĩ thũ, nacio imatahe imatawe bũrũri wacio, ūrĩ kũraya kana ūrĩ gũkuhĩ; **47** nao mangĩcookera ngoro-inĩ ciao marĩ o kũu bũrũri ūria maatahĩrĩrwo, na merire, na magũthaithe marĩ o kũu bũrũri wa acio mamatooretie, na moige atĩrĩ, ‘Nĩtwĩhĩtie, na nĩtwĩkite mahĩtia, na tũgeka maĩndũ ma waganũ’; **48** na mangĩgagũcookerera na ngoro ciao ciothe, na mĩoyo yao, marĩ bũrũri wa thũ ciao irĩa ciamatahire, nao mahooe merekeire bũrũri ūria waheire maithe mao, na merekeire itũũra rĩria inene rĩria ūthũurĩte na hekarũ ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩtwa rĩaku-rĩ; **49** hĩndĩ ĩyo ūrĩ o kũu igũrũ, gĩkaro-inĩ gĩaku, ūkaigua ihooya riao na mathaitana mao, na ūmatĩrĩrĩre ūhoro-inĩ ūcio wao. **50** Na ūkarekera andũ aku, o acio makwĩhĩtie; ūmarekere mahĩtia marĩa mothe magwĩkite, na ūtũme acio mamatooretie mamaiguĩre tha; **51** tondũ nĩ andũ aku na igai rĩaku, o andũ arĩa warutire bũrũri wa Misĩrĩ, ūkĩmaruta kuuma mwaki-inĩ ūcio mũhiũ wa gũtwekia kĩgera. **52** “Ūhoringũra maitho maku na ūigue mathaitana ma ndungata yaku na ma andũ aku a Isiraeli, ningĩ wĩtikĩre kũmathikagĩrĩria rĩria rĩothe maagũkaira. **53** Nĩgũkorwo nĩwe wamathũurire kuuma thĩnĩ wa ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ matũke igai rĩaku kũĩmbe, o ta ūria woimbũrĩre na kanua ka ndungata yaku Musa, hĩndĩ irĩa wee, Mwathani Jehova, warutire maithe maitũ kuuma bũrũri wa Misĩrĩ.” **54** Rĩria Solomoni aarĩkirie mahooya macio mothe na gũthaitana

Jehova-rĩ, agĩũkĩra, akiehera mbere ya kĩgongona kĩa Jehova, harĩa aaturĩtie ndu aambararĩtie moko make na igĩrũ. **55** Akĩrũgama na akĩrathima kũngano gĩothe gĩa Isiraeli na mũgamba mũnene, akiuga atĩrĩ: **56** “Jehova arogocwo, ūria ūheete andũ ake a Isiraeli ūhurũko o ta ūria eraniĩre. Gũtĩrĩ kiugo o na kĩmwe gĩa cĩranĩro ciothe irĩa njega irĩa eeraniĩre na kanua ka ndungata yake Musa gĩtahingĩte. **57** Jehova Ngai witũ aroikara hamwe na ithũĩ o ta ūria aarĩ hamwe na maithe maitũ; aroaga gũtũtiganĩria o na kana gũtũtĩrika. **58** Arotũma ngoro ciitũ imũcookerere, tũthĩiage na njĩra ciake ciothe, na tũmenyagĩrĩre maathani make, na kĩrĩra kĩa watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho make marĩa aaheire maithe maitũ. **59** Na rĩrĩ, ciugo ici ciakwa, irĩa hooete ndĩ mbere ya Jehova, irokuhĩrĩria Jehova Ngai witũ mũthenya na ūtukũ, nĩguo atĩragĩrĩre maĩndũ ma ndungata yake na andũ ake a Isiraeli, kũringana na mabataro ma o mũthenya, **60** nĩgeetha andũ othe a thĩ mamenye atĩ Jehova nĩwe Ngai, na gũtĩrĩ ūngĩ take. **61** No ngoro cianyũ no nginya cĩiheane biũ kũrĩ Jehova Ngai witũ, mütũũrage kũringana na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo, na gwathĩkĩra maathani make, ta ūria kũrĩ rĩu.” **62** Hĩndĩ ĩyo mũthamaki na andũ othe a Isiraeli makĩrũta magongona hau mbere ya Jehova. **63** Solomoni nĩarũtĩre Jehova igongona rĩa ūiguano ta ūũ: ng’ombe ngĩrĩ mĩrongo ĩrĩrĩ na igĩrĩ, na ng’ondũ na mbũrĩ ngĩrĩ igana rĩa mĩrongo ĩrĩrĩ. Nĩ ūndũ ūcio mũthamaki na andũ a Isiraeli othe makĩamũra hekarũ ya Jehova. **64** Mũthenya o ro ūcio mũthamaki nĩamũrĩre gĩgĩgo gĩa gatagati kĩa nja rĩa ĩrĩ mbere ya hekarũ ya Jehova, na akĩrũtĩra igongona rĩa njino ho, na rĩa mũtu na rĩa maguta ma igongona rĩa ūiguano, tondũ kĩgongona gĩa gĩcango kĩrĩa kĩarĩ mbere ya Jehova gĩtingĩaganiĩre magongona ma njino, na magongona ma mũtu na maguta ma magongona ma ūiguano. **65** Nĩ ūndũ ūcio Solomoni agĩkorwo na giathĩ hĩndĩ ĩyo arĩ hamwe na andũ a Isiraeli, maarĩ kũngano kinene, andũ kuuma Lebo-Hamathu nginya Karũũĩ ka Misĩrĩ. Magikũngũra giathĩ kũu mbere ya Jehova Ngai witũ mĩthenya mũgwanja, na mĩthenya ĩngĩ mũgwanja, yothē yarĩ mĩthenya ikũmi na ĩna. **66** Mũthenya ūria warũmĩrĩre akĩĩra andũ acio mainũke. Makĩrathima mũthamaki magĩcooka makĩĩnũka makenete na maiguĩte wega ngoro, nĩ ūndũ wa maĩndũ mothe mega marĩa Jehova ekite nĩ ūndũ wa ndungata yake Daudi na nĩ ūndũ wa andũ ake a Isiraeli.

9 Rĩria Solomoni aarĩkirie gwaka hekarũ ya Jehova o na nyũmba ya ūthamaki, na akĩhingia maĩndũ marĩa mothe erĩrĩrĩre gwika-rĩ, **2** Jehova akĩmũmĩrĩra hĩndĩ ya keerĩ, o ta ūria aamũmĩrĩre arĩ Gibeoni. **3** Jehova akĩmwĩra atĩrĩ: “Nĩnjiguĩte kũhooya na gũthaitana kũria ūhooete ūrĩ mbere yakwa; nĩnyamũrĩte hekarũ ĩno, irĩa wee wakĩte, nĩgeetha ndũme Rĩtwa rĩakwa rĩtũũre kuo nginya tene. Maitho makwa na ngoro yakwa nĩĩrĩkoragwo kuo hĩndĩ ciothe. **4** “No wee mwene-rĩ, ūngĩthĩiage mbere yakwa na wĩhokeku wa ngoro na ūrũngĩrĩru ta ūria thoguo Daudi ekaga, na wĩkage ūria ngwathĩte, na ūmenyagĩrĩre kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo na mawatho makwa-rĩ, **5** Nĩngahaanda gĩtĩ

giaku kia ünene thīnī wa Israeli nginya tene, o ta ūria nderiire thoguo Daudi rīria ndoigire atīrī, ‘Ndūkaaga mūdū wa gūikarīa gītī kia ünene kia Israeli o naari.’ **6** “No wee kana ariū aku mūngikagarūria mūtiganē na nīi, na mwage kūmenyerera maathani na kīrīa kia watho wakwa wa kūrūmīrīrwo kīrīa nīi ndīmūheete na mūthīi mūgatungatīre ngai ingī na mūchihooe-rī, **7** hīndī iyo nīngeheria andū a Israeli būrūrī ūyū ndīmaheete na ndiganīrie hekarū īno nyamūrīte ītānio na Rītwa rīakwa. Būrūrī wa Israeli ūgaatuika wa kuunagwo thimo, na kīndū gīa gūthekekererwo nī andū othe. **8** Na o na gūtuika hekarū īno nī ya kūgegania-rī, ariā othe makaahītukagīra ho nīmāmakaga na manyūrūrie moige atīrī, ‘Nī kīi gūtūmite Jehova eke būrūrī ūyū na hekarū īno ūndū ta ūyū?’ **9** Andū nīmāgacookia moige atīrī, ‘Nī tondū nīmātiganīrie Jehova Ngai wao, ūria warutire maithe mao būrūrī wa Misiri, makahīmīria ngai ingī, na magacihooa na magacitungatīra; nīkīo Jehova amareehithīrie mwanangiko ūyū wothē.’” **10** Thuutha wa mīaka mīrongo tīrī, o ihinda rīria Solomoni aakire nyūmba icio cieri; na nīcio hekarū ya Jehova na nyūmba ya ūthamaki, **11** Mūthamaki Solomoni nīaheire Hīramu mūthamaki wa Turo matūūra mīrongo tīrī kūu Galili, tondū Hīramu nīamūrēheire mītarakwa yothē, na mīthengera, na thahabu iria aabatāirio nīcio. **12** No hīndī rīria Hīramu oomire Turo nīguo akoone matūūra marīa aaheetwo nī Solomoni, ndaakenirio nīmo. **13** Nake akīūra Solomoni atīrī, “Mūrū wa baba, nī matūūra matārī atīa maya ūūheete?” Akīmatua Būrūrī wa Kabuli, na noguo metagwo o na ūmūthi. **14** Na rīrī, Hīramu nīarīkītie gūtūmīra Mūthamaki Solomoni taranda igana rīa mīrongo tīrī cia thahabu. **15** Ūyū nīguo ūhorō wa ūria Mūthamaki Solomoni aarutithirie andū wīra na hinya matekwīyendera wa gwaka hekarū ya Jehova na nyūmba ya ūthamaki, na mbenji, na rūthingo rwa Jerusalemu, na Hazoru, na Megido, na Gezeru. **16** Firaūni mūthamaki wa Misiri nīatharīkīrie na akīnyīita Gezeru. Agīgīcina na mwaki, na akīūra andū a Kaanani ariā maatūūraaga kuo, na agīcooka agīgīkūhe mwarī, mūtumia wa Solomoni, arī kīheo kia ūhiki. **17** Nake Solomoni agīaka Gezeru rīngī. Nīaakire Bethi-Horoni ya mūhuro, na **18** Baalathu, na Tadmīrī rīa werū-inī, thīnī wa būrūrī wake, **19** o na nīngī nīaakire matūūra manene ma kūga indo ciake na matūūra ma ngaari ciake cia ita na ma mbarathi ciake, na kīrīa gīothe eerīrīrie gwaka Jerusalemu, na Lebanoni, na būrūrī wothē ūria aathanaga. **20** Andū othe ariā maatīgaire kuuma kūrī Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi (andū acio matārī andū a Israeli), **21** ūguo nī kuuga njīaro ciao iria ciatigarīte būrūrī-inī, iria andū a Israeli mataanīnīte, acio nīo maandīkithirio nī Solomoni matuīke ngombo ciake cia kūrūtithio wīra na hinya, na noguo gūtūire nginya ūmūthi. **22** No Solomoni ndaatuire mūdū o na ūmwe wa Israeli ngombo; nīo maarī andū ake a kūrūa mbaara, na atongoria a thīrīkari yake, na anene ake, na atongoria a thīgari, na aathi a ngaari cia ita, na atwari a cio. **23** Nīngī nī kwārī atongoria a anene 550 ariā maarutithagīa mawīra mothe ma Solomoni na makarūgamīria aruti wīra. **24** Rīria mwarī wa

Firaūni aambatire kuuma itūūra inene rīa Daudi agīthīi gūikara nyūmba ya ūthamaki rīria Solomoni aamwakīrie, hīndī iyo nīguo Solomoni aathondekire mbenji cia kūmīnyīitīrīra. **25** Solomoni aarutaga magongona ma njino na ma ūiguano kīgongona-inī kīrīa aakīrie Jehova maita matatū o mwaka, agacinaga ūbumba mbere ya Jehova hamwe namo, na nī ūndū ūcio akahingīa watho wa hekarū. **26** Nīngī Mūthamaki Solomoni agīaka marikabu nīngī kūu Ezioni-Geberi, gūkuhī na Elothu kūu Edomu, hūgūrūrū-inī cia Iria Itune. **27** Nake Hīramu agītūma andū ake, atwarithia a marikabu ariā maamenyete ūhorō wa iria, nīguo matungatage marikabu-inī marī na andū a Solomoni. **28** Magīthīi nginya Ofiri, na makīrehe taranda magana mana ma mīrongo tīrī cia thahabu, iria maatwarīrie Mūthamaki Solomoni.

10 Rīria Mūthamaki mūdū-wa-nja wa Sheba aiguire ngumo ya Solomoni na ūhorō wa ngwatanīro yake na rītwa rīa Jehova-rī, agītūka kūmūgeria na ūndū wa kūmūria ciūria ndītū. **2** Agīgīnya Jerusalemu arūmīrīrwo nī andū aingī mūno, na ngamīra ikuuīte mahuti marīa manungi wega, na thahabu nīngī mūno, na tūhiga twa goro, agīthīi harī Solomoni, akīaria nake maūdū mothe marīa maarī meciiria-inī make. **3** Nake Solomoni agīcookia ciūria ciake ciothe; gūtīrī ūndū o na ūmwe mūthamaki aaremirwo nīkūmūtaarīria. **4** Rīria mūthamaki-mūdū-wa-nja ūcio wa Sheba onire ūūgī wothē wa Solomoni o na nyūmba ya ūthamaki rīria aakīte, **5** na irio iria ciarī metha-inī yake, na ūria anene ake maikaraga metha-inī, na ūria ndungata iria ciatungataga ciehumbe, na ariā maamūheaga gīa kūnyua, o na magongona ma njino marīa aarutagīra hekarū-inī ya Jehova, agīgīgega mūno. **6** Akīria Mūthamaki Solomoni atīrī, “Ūhorō ūria ndaiguire ndī būrūrī wakwa ūkonīi maūdū marīa wīkīte, o na ūūgī waku, nī ūhorō wa ma kūna. **7** No ndietīkirie maūdū macio nginya rīria ndirokire gūkū, na ndīreyonera na maito makwa nīi mwene. Ti-itherū, o na ndierītwo nuthu ya maūdū macio. Ūhorō wa ūūgī waku o na ūtonga waku, nīkīrīte mūno makīria ūria wothē ndaiguīte. **8** Kaī gūkena nī andū aku-ī! Nīngī gūkena nī anene aku ariā marūgamaga mbere yaku hīndī ciothe makaiguaga ūūgī waku! **9** Jehova Ngai waku arogoocwo, ūria ūkenetio nīwe, agagūikarīria gītī kia ünene gīa Israeli. Tondū wa wendo wa Jehova wa tene na tene kūrī Israeli, niagūtūite mūthamaki, nīgeetha ūtūurie kīhoo to ūthingu.” **10** Agīkīhe mūthamaki taranda igana rīa mīrongo tīrī, cia thahabu, na mahuti marīa manungi wega maingī mūno, na tūhiga twa goro. Gūtīrī hīndī ingī kūrī kwarehwo mahuti manungi wega ta marīa Mūthamaki mūdū-wa-nja ūcio wa Sheba aaheire Mūthamaki Solomoni. **11** (Marikabu cia Hīramu nī ciarehire thahabu kuuma Ofiri, o na kīrehe mīrigo mīnene ya mīthandari na tūhiga twa goro kuuma kuo. **12** Mūthamaki aahūthīrie mīthandari iyo gwaka itugī cia gūtīrīrīra hekarū ya Jehova na cia nyūmba ya ūthamaki, na gūthondekera aini inanda cia mūgeeto o na cia kīnūbi. Kuuma mūthenya ūcio gūtīrī kwarehwo kuuma na nja kana gūkooneka mīthandari mīngī ūguo.)

13 Mūthamaki Solomoni nīaheire mūthamaki ūcio mūdū-wa-nja wa Sheba indo nyingī cia ūtaana wake na kīria kingī gīothe eerīirīe na aahooire. Thuutha ūcio Mūthamaki mūdū-wa-nja ūcio akiumagara hamwe na ndungata ciake agīcooka būrūrī wake mwene. **14** Ūritū wa thahabu īrīa Solomoni aamūkagīra o mwaka warī wa taranda magana matandatū ma mīrongo itandatū, **15** itataranīirio na igooti rīa athūgūrī na onjorithia na ya kuuma kūrī athamaki a Arabia, othe, na abarūthi a būrūrī. **16** Mūthamaki Solomoni agīthondeka ngo nene magana meerī cia thahabu hūire; o īmwe yathondeketwo na ūritū wa beka magana matandatū cia thahabu. **17** Ningī agīthondeka ngo nini magana matatū cia thahabu hūire; o īmwe yathondeketwo na ūritū wa mina ithatū cia thahabu. Mūthamaki agīciaga Nyūmba ya Ūthamaki īrīa yetagwo Mūtītū wa Lebanoni. **18** Ningī mūthamaki agīthondeka gītī gīa ūthamaki kīnene mūno, kīgemetio mwena wa na thīnī na mīguongo na mwena wa na nja gīkagemio na thahabu therie. **19** Gītī kīu kīa ūnene kīarī na ngathī ya makinya matandatū, na thuutha wakīo igūrū kīarī gīa gīthiūrūrī. Mīena-inī yeerī ya gītī kīu kīarī na handū ha kūīgīrīra moko, na nī haarī na mīhiano ya mīrūūthi īrūgamīte mīena-inī yeerī ya moko macio. **20** Mīhiano īngī ikūmī na īrīrī ya mīrūūthi yarūgamītio ngathī-inī īyo ya makinya matandatū. O ikinya rīa ngathī rīarī na mūhiano wa mūrūūthi o mwena. Gūtīrī gītī kingī ta kīu gīathondeketwo mbere īyo gīa ūthamaki ūngī o na ūrīkū. **21** Indo ciothe īrīa Mūthamaki Solomoni aanyuugīra ciarī cia thahabu, na indo ciothe cia nyūmba īrīa ciarī Nyūmba ya Ūthamaki īrīa yetagwo Mūtītū wa Lebanoni ciarī cia thahabu therie. Gūtīarī kīndū gīathondeketwo na betha, nīgūkorwo betha yatuagwo kīndū gītārī bata mūno matukū-inī macio ma Solomoni. **22** Mūthamaki aarī na marikabu nyingī cia wonjoria īrīa-inī, hamwe na marikabu cia Hīramu. O riita rīmwe thīnī na mīaka itatū, nīciacookaga ikuuīte thahabu, na betha, na mīguongo, na ngīma, na nūgū. **23** Mūthamaki Solomoni aarī na ūtonga na ūgū mūingī gūkīra athamaki aarī angī othe a thī. **24** Andū a thī yothē nīmācaragīa ūrīa mangīona Solomoni nīgūo maigūe ūgū ūrīa Ngai eekīrīte ngoro-inī yake. **25** Andū aarī mookaga kūmuona mwaka o mwaka nīmāmūrehagīra iheo; indo cia betha, na cia thahabu, na ngūo ndaaya, na indo cia mbaara, na mahuti manungī wega, na mbarathi, na nyūmbū. **26** Solomoni nīacookanīrīrīe ngaari cia ita na mbarathi; aarī na ngaari cia ita 1,400, na mbarathi 12,000 īrīa aigīte matūūra-inī manene ma ngaari cia ita, na akaiga īrīa ingī hakuhī nake kīu Jerusalemu. **27** Mūthamaki nīatūmire betha cingīhe Jerusalemu o ta mahiga, mītarakwa nayo yarī mīngī o ta mītī ya mīktūyū īrīa īrī magūrū-inī ma īrīma. **28** Mbarathi cia Solomoni cioimaga būrūrī wa Misīrī na Kilīkia. Onjorithia a mūthamaki macīgūrāga kuuma Kilīkia. **29** Ngaari īmwe ya ita maamīgūrāga kuuma Misīrī, īkoima cekerī magana matandatū cia betha, nayo mbarathi īmwe īkoima cekerī igana rīa mīrongo ītano. Nao nīmāciendagīrīa athamaki othe a Ahitī na a Suriata.

11 Mūthamaki Solomoni nīendire andū-a-nja aingī a kīndū kūngī o hamwe na mwarī wa Fīraūnī, nīahīkīrīe atumia a Amoabi, na a Amoni, na a Aedomu, na a Asidoni, na a Ahitī. **2** Moimīte ndūrīrī-inī īrīa Jehova eerīte Isīraelī atīrī, “Mūtikanahīkanie nao, tondū ti-itherū nīmākagarīra ngoro cianyu īrūmīrīe ngai ciao.” No rīrī, Solomoni agīkīrīrīra kūmeenda. **3** Aarī na atumia magana mūgwanja kuuma nyūmba cia ūthamaki, na thuriya magana matatū, nao atumia acio ake makīmūhītīthia. **4** O ūrīa Solomoni aathiire agīkūrāga, noguo atumia ake maaguucagīrīra ngoro yake kūrūmīrīra ngai ingī, nake akiaga kūheana ngoro yake kūna kūrī Jehova Ngai wake, ta ūrīa ngoro ya ithe Daudi yatarī. **5** Akīrūmīrīra Ashitoretu ngai ya nga ya andū a Sidoni, na Moleku ngai īrīa meneku ya Aamoni. **6** Nī ūndū ūcio Solomoni agīka ūūru maithe-inī ma Jehova; ndaarūmīrīre Jehova kūna ta ūrīa ithe Daudi eekīte. **7** Solomoni nīakīire Kemoshu ngai īrīa meneku ya Moabi, na Moleku ngai īrīa meneku ya Aamoni handū hatūūgīru, o kūu karīma-inī karīa karī mwena wa irathīro wa Jerusalemu. **8** Eekire o ūguo kūrī atumia aarī angī ake othe a kūngī, aarī maacinaga ūbumba na makarutīra ngai ciao magongona. **9** Jehova nīarakarīrio nī Solomoni tondū ngoro yake nīyahutātīre Jehova, o we Ngai wa Isīraelī, ūrīa wamūmīrīre maita meerī. **10** O na gūtūika nīakaanītie Solomoni kūrūmīrīra ngai ingī-rī, Solomoni ndaigana kūrūmia watho wa Jehova. **11** Nī ūndū ūcio Jehova akīra Solomoni atīrī, “Kuona atī ūguo nīgūo wonete arī wega, na nīuregete kūrūmīrīra kīrīkanīro gīakwa na kīrīra kīa watho wakwa gīa kūrūmīrīro kīrīa ngawhīte-rī, ti-itherū nīngagūtunya ūthamaki ndiūrute kūrī we, ndiūnengere ūmwe wa ndungata ciaku. **12** No rīrī, nī ūndū wa thoguo Daudi-rī, ndigwīka ūndū ūcio hīndī īrīa we ūrī muoyo. No nīngagūtunya mūrīgūo. **13** No ndikamūtunya ūthamaki wothe, no nīngamūhe mūhīrīga ūmwe nī ūndū wa Daudi ndungata yakwa, na nī ūndū wa Jerusalemu, itūūra rīrīa thuurīte.” **14** Nake Jehova akīarahūrīra Solomoni thū, nīyo Hadadī ūrīa Mūedomu, wa rūciaro rwa ūthamaki wa Edomu. **15** Mbere īyo rīrīa Daudi aarūaga na Edomu, Joabu mūnene wa ita, ūrīa wathīite gūthika aarī maakuīte-rī, nīooragire arūme othe kūu Edomu. **16** Joabu na andū a Isīraelī othe maikarīre kūu mīerī itandatū, nginya rīrīa maanīnīre arūme othe kūu Edomu. **17** No Hadadī arī o kahīrī-rī, akūūrīa būrūrī wa Misīrī marī hamwe na anene amwe a Edomu aarī maatungātīre ithe. **18** Nao makīuma Midīanī magīthī Parānī. Ningī makīoya andū angī kūu Parānī, magīthī būrūrī wa Misīrī, kūrī Fīraūnī mūthamaki wa Misīrī, ūrīa waheire Hadadī nyūmba, na gīthaka, na akīmūhe īrio. **19** Fīraūnī nīakenīrio mūno nī Hadadī o nginya akīmūhe mwarī wa nyina na Tahapenesī, mūtumia wa mūthamaki, nīgūo amūhīkie atūike mūtumia wake. **20** Mwarī wa nyina na Tahapenesī akīmūciarīra kahī geetagwo Gēnubathu karīa kaarereirwo nyūmba-inī ya mūthamaki nī Tahapenesī. Gēnubathū agītūūranī na ciana cia Fīraūnī kuo. **21** Hadadī arī kūu Misīrī akiūga atī Daudi nīahurūkīte hamwe na maithe make, na atī Joabu mūnene wa ita o nake nīarīkītīe gūkua. Hīndī īyo Hadadī akīra Fīraūnī atīrī, “Njītīkīrīa thīi,

niguo njooke бүрүрү witü.” **22** Firaüni akimüürä atiri, “Ni kii wagite gükü atı niguo ücooke бүрүрү wanyu?” Hadadi agicookia atiri, “Gütiri, no njitikiria thii!” **23** Nake Ngai akirahura thü ingi ya güükirä Solomoni, nayo ni Rezoni müru wa Eliada, üria worite akoima küri münene wake, Hadadezeri müthamaki wa Zoba. **24** Aküyunganiria andü, na agituika mütongoria wa gikundi kia aremi riria Daudi aaniinire ita cia Zoba; aremi acio magithii Dameski, magitüura kuo, na makioya wathani. **25** Rezoni aari thü ya Isiraeli riria riothe Solomoni aatüüre muoyo, akiongerera thiina üria warehetwo ni Hadadi. Ni ündü ücio Rezoni agiathana küu Suriata na niathüire Isiraeli müno. **26** Ningi Jeroboamu müru wa Nebati akiremera müthamaki. Aari ümwe wa anene a Solomoni, Müefiraimu wa kuuma Zereda, na nyina eetagwo Zerua na aari mütumia wa ndigwa. **27** Üü niguo aaremeire Müthamaki: Solomoni niathondekete mbenji na agacookereria rüthingo rwa itüura inene ria ithe Daudi. **28** Na riri, Jeroboamu aari mündü mühoti, na riria Solomoni onire mürutire wake wa wira üria warı mwega, akimütua mürugamiriri wa aruti wira othe a nyumba ya Jusufu. **29** Ihinda-ini riu, Jeroboamu oimaga Jerusalem, nake Ahija münabii wa Shilo agicemania nake, ehumbite nguo njerü. Nao eerı maarı oiki küu githaka-ini, **30** nake Ahija akioya nguo iyo njerü eehumbite, akimitarüra icunji ikümi na igiri. **31** Hindi iyo akiria Jeroboamu atiri, “Wiyoe icunji ikümi, nigükorwo üü niguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, oigite: Atiriri, ningweheria üthamaki guoko-ini gwa Solomoni, na ningükühe mihiriga ikümi. **32** No ni ündü wa ndungata yakwa Daudi na itüura inene ria Jerusalem, riria thuurite kuuma küri mihiriga yotha ya Isiraeli, ningümütigiria mihiriga ümwe. **33** Ngwika üguo, ni tondü nımandiganiire, makainamirira Ashitoretu ngai ya nga ya Asidoni, na Kemoshu ngai ya andü a Moabi, na Moleku ngai ya andü a Amoni, na magatiga güthii na njira ciakwa, o na makarega gwika üria kwagiriire maithe-ini makwa, o na matirümagia irira ciakwa na mawatho ta üria Daudi ithe wa Solomoni ekaga. **34** “No riri, ndikweheria üthamaki wotha guoko-ini gwa Solomoni; nındimütuite mwathani matukü-ini mothe ma muoyo wake, ni ündü wa Daudi ndungata yakwa, üria ndathuurire o we warümirie maathani makwa na irira ciakwa. **35** Ningeheria üthamaki moko-ini ma müriü na ngühe mihiriga ikümi. **36** Nıngahe müriü mihiriga ümwe, nıgeetha ndungata yakwa Daudi itüurie tawa mbere yakwa hindi ciothe küu Jerusalem, itüura riria inene kúria ndathuurire ndüurie Rıitwa riakwa kuo. **37** No wee-ri, ningakuoya, na nügathamaka maündü-ini mothe maria ngoro yaku ikeeririria; nügatuika müthamaka wa Isiraeli. **38** Ungika üria wotha ngügwatha, na üthiige na njira ciakwa, na wikage üria kwagiriire maithe-ini makwa na ündü wa kürümia irira ciakwa na maathani makwa, o ta üria ndungata yakwa Daudi yekaga-ri, nındirikoragwo hamwe nawe. Nyumba yaku ningamitua ya üthamaki ya gütüura, o ta üria ndakire nyumba ya Daudi na ningakühe Isiraeli. **39** Ninganyariira njaro cia Daudi, no ndigacinyariira nginya tene.” **40** Solomoni niageririre küüraga Jeroboamu, nowe Jeroboamu aküürä бүрүрү

wa Misiri kwa Müthamaki Shishaka, na agikara kuo nginya riria Solomoni aakuire. **41** Maündü maria mangi makoniü wathani wa Solomoni, üria wotha eekire, na üügü üria onanire-ri, githi matiandikitwo ibuku-ini ria ciiko cia Solomoni? **42** Solomoni aathamakiire Isiraeli riothe ari Jerusalem miaka mirongo ina. **43** Agicooka akihurika hamwe na maithe make, na agithikwo itüura inene ria ithe Daudi. Nake müriü Rehoboamu agituika müthamaki ithenya riake.

12 Rehoboamu niathiire Shekemu, nigükorwo andü a Isiraeli othe nimathiite kuo makamütue müthamaki. **2** Riria Jeroboamu müru wa Nebati aiguire ühoro ücio (aari o Misiri, kúria oorire eherere Müthamaki Solomoni), akiuma Misiri, akimüka. **3** Ni ündü ücio andü a Isiraeli magitümanira Jeroboamu, nake Jeroboamu hamwe na küngano gıothe gıa Isiraeli magithii küri Rehoboamu makimwira atiri: **4** “Thoguo niatüigiriire icooki iritü, no riu tühüthirie wira ücio müritü na icooki riu iritü riria aatüigiriire, na nitürigütungatagira.” **5** Rehoboamu akimacookeria atiri, “Thii mügaacooka küri niı thuuha wa mıthenya itatü.” Ni ündü ücio andü magithiira. **6** Thuutha ücio Müthamaki Rehoboamu akıhooya kirira küri athuuri ariı maatungatagira ithe Solomoni riria aari muoyo. Akımooria atiri, “Müngindaara njookerie andü aya atia?” **7** Nao makimucookeria atiri, “Ümüthi üngitikiria gütuika ndungata ya andü aya na ümatungatire, na ümacookerie na njira njagiriiru-ri, megütüura mari ndungata ciaku hindi ciothe.” **8** No Rehoboamu akiregana na ütaaro üria athuuri acio maamüheire, na akıhooya kirira kuuma küri aanake a riika riake, ariı maamütungatagira. **9** Akımooria atiri, “Inyuı müngindaara atia? Andü aya maranjıra atı, ‘Tühüthirie icooki riria thoguo aatüigiriire’ Ingımacookeria atia?” **10** Aanake acio a riika riake makimucookeria atiri, “Cookeria andü acio makwıre atı, ‘Thoguo niatüigiriire icooki iritü, nowe tühüthirie icooki riu,’ ümeere atiri, ‘kaara gakwa ka müira ni gatungu gükira njohero ya baba. **11** Baba aamüigiriire icooki iritü; niı ningüriritühia makiria. Baba aamühüüraga na iboko; no niı ndirimühüüraga na tüng’aurü.” **12** Thuutha wa mıthenya itatü Jeroboamu na andü othe magıcooka küri Rehoboamu, o ta üria müthamaki oigite atiri, “Mügaacooka küri niı thuuha wa mıthenya itatü.” **13** Müthamaki agicookeria andü acio ühoro ehıte müno. Akiregana na ütaaro üria aaheetwo ni athuuri, **14** akırimirira ütaaro wa aanake, akiuga atiri, “Baba nıamüritühiire icooki, no niı ningüriritühia makiria. Baba aamühüüraga na iboko; niı ndirimühüüraga na tüng’aurü.” **15** Ni ündü ücio müthamaki ndaigana güthikiriria andü acio, tondü maündü macio meekikire moimite küri Jehova, niguo kiugo kihingio kiria Jehova eerire Jeroboamu müru wa Nebati na kanua ka Ahija üria Müshiloni. **16** Riria andü othe a Isiraeli moonire atı müthamaki ücio niarega kümathikiriria, magicookeria müthamaki atiri: “Türi na igai ririkü hari Daudi, na ni gıunji kirikü türi nakıo harı müru wa Jesi? Cooka hema-ini ciaku wee Isiraeli! Wee Daudi-ri, menyerera nyumba yaku wee mwene.” Ni ündü ücio andü othe a Isiraeli makimüka. **17** No

andū a Isiraeli ariā maatūūruga matūūra-inī ma Judarī, Rehoboamu agithīi na mbere kūmathamakīra. **18** Mūthamaki Rehoboamu agītūma Adoniramu ūria warī mūrūgāmīriri wa andū ariā maarutithagio wīra na hinya, no andū a Isiraeli makīmūhūūra na mahiga nyuguto, agikua. No Rehoboamu agithara, akihaica ngaari-inī yake ya ita, akiūrira Jerusalemu. **19** Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli matūūre maremeire nyūmba ya Daudi nginya ūmūthi. **20** Rīria andū a Isiraeli othe maaiguire atī Jeroboamu nīacookete kuuma būruri wa Misiri, makīmūtūmanira oke kiūngano-inī, na makīmūta mūthamaki wa Isiraeli guothe. Mūhīriga wa Juda noguo wiki warūmīrīre nyūmba ya Daudi. **21** Rīria Rehoboamu aakinyire Jerusalemu, akiūngania andū othe a nyūmba ya Juda na a mūhīriga wa Benjamini andū 180,000 a kūrūa mbaara nīgeetha makarūe na nyūmba ya Isiraeli, nīguo macookerie Rehoboamu mūrū wa Solomonī ūthamaki. **22** No rīri, kiugo kīa Ngai gīgikinyira Shemaia mūdū wa Ngai akīrwo atīri: **23** “Thīi wīre Rehoboamu mūrū wa Solomonī mūthamaki wa Juda, na nyūmba ya Juda yothē o na ya Benjamini na andū ariā angī othe, ūmeere atīri, **24** Jehova ekuuga ūū: Tigai kwambata mūkahūūrane na ariū a ithe wanyu, andū a Isiraeli. O mūdū wanyu wothē nīacooke mūciī, nīgūkorwo nī nīi njikite ūndū ūyū.” Nī ūndū ūcio magīathikīra kiugo kīa Jehova, magīcooka mūciī o ta ūria Jehova aathanite. **25** Nake Jeroboamu akīrigīra itūūra rīa Shekemu na rūthingo rwa hinya thīinī wa būruri ūria ūri irīma wa Efiraimu, agītūura kuo. Kuuma kuu agithīi agīaka itūūra rīa Penieli. **26** Jeroboamu agīciiria atīri, “Ūthamaki wahota gūcookerera nyūmba ya Daudi. **27** Andū aya mangīambata mathīi makarute magongona hekarū-inī ya Jehova kuu Jerusalemurī, nīmagacooka gwachikīra mwathi wao Rehoboamu mūthamaki wa Juda. Nīmakanjūruga na macookere Mūthamaki Rehoboamu.” **28** Thuutha wa kūhooya ūtaaro, mūthamaki nīathondekire mīhianano tīri ya njāu cia thahabu. Akīra andū atīri, “Ūhoro wa kwambataga Jerusalemu nīkūmūrītūhira mūno. Atīriri Isiraeli, ici ngai cianyu, iria ciāmūrūre būruri wa Misiri.” **29** Mūhianano ūmwe akīūga Betheli, na ūria ūngī akīūga Dani. **30** Naguo ūndū ūyū ūgituika mehīa; nīgūkorwo andū nīmathiiga o nginya Dani kūhooya mūhianano ūria warī kuu. **31** Jeroboamu nīaakire mahooero kūdū kūrīa gūtūūgīru, na agithuura athinjiri-ngai a kuuma kūrī andū a mīthemba yothē, o na gūtūika matiarī Alawii. **32** Akīambirīria gīathi mūthenya wa ikūmi na itano mweri-inī wa īnana, ūtuika ta gīathi kīria kiagomanagwo Juda, na akīrutīra magongona kīgongona-inī. Eekire ūguo kuu Betheli, akīrutīra mīhianano iyo ya njāu aathondekete magongona. Nīngī kuu Betheli akīga athinjiri-ngai kūdū kuu gūtūūgīru aathondekete. **33** Mūthenya wa ikūmi na itano mweri-inī wa īnana, mweri ūria eethuurīre we mwene, akīruta magongona kīgongona-inī kīria aakite kuu Betheli. Nī ūndū ūcio akīambirīria gīathi kuu nī ūndū wa andū a Isiraeli, na akīambata kīgongona-inī kūruta magongona.

13 Na rīri, mūdū ūmwe wa Ngai nī oimire Juda arī na ndūmīriri ya Ngai, agithīi Betheli, agikora

Jeroboamu arūgamite kīgongona-inī arute igongona. **2** Akīanīrīra, agīkūrīra kīgongona kuu na ndūmīriri ya Jehova, agīkūrīra atīri, “Wee kīgongona giki, kīgongona giki! Jehova ekuuga ūū, ‘Nyūmba ya Daudi nīgūgaciarwo kaana ga kahīi, nako gageetwo Josia. Nako nīgakaruta athinjiri-Ngai a gūkū gūtūūgīru igongona haha igūrū riaku, o acio marutagira magongona haha, na mahīndī ma andū nīmagacinīrwo igūrū riaku.” **3** Mūthenya o ro ūcio, mūdū ūmwe wa Ngai akīheana kīmenyithia, akiuga atīri: “Giki nīkio kīmenyithia kīria Jehova onanītie: Kīgongona nīgīgwatūkana, naguo mūhu ūria ūri igūrū riakio ūtīke.” **4** Rīria Mūthamaki Jeroboamu aaguire ūria mūdū ūcio wa Ngai aaniīrīre agokīrira kīgongona kuu kīari Betheli, agītambūrūkia guoko gwake arī kīgongona-inī, akiuga atīri, “Mūnyiteil!” No rīri, guoko kuu aatambūrūkīrie mūdū ūcio gūkionja, na ndangāhotire gūgūthuna rīngī. **5** Nakio kīgongona kuu gīgātūkana, naguo mūhu wakio ūgītīka, kūrīngana na kīmenyithia kīria mūdū ūcio wa Ngai aheanite na ūndū wa ndūmīriri ya Jehova. **6** Nīngī mūthamaki akīra mūdū ūcio wa Ngai atīri, “Thaithanīra harī Jehova Ngai waku, na ūūhoore nīguo guoko gwakwa kūhonio.” Nī ūndū ūcio, mūdū ūcio wa Ngai agīthaita Jehova, nakuo guoko kuu mūthamaki gūkīhona na gūgīcooka o ūria kwarī mbere. **7** Mūthamaki akīra mūdū ūcio wa Ngai atīri, “Ūka tūthīi mūciī ūkarīe, na nīngūkūhe kīheo.” **8** No mūdū ūcio wa Ngai agīcookeria mūthamaki atīri, “O na korwo no ūhe nuthu ya indo ciaku-rī, nīi ndīngīthīi nawe, o na ndīngīria irio kana nyue maaū gūkū. **9** Nīgūkorwo nīnjathitwo nī kiugo kīa Jehova, ngeerwo atīri, ‘Ndūkanarīe irio, kana ūnyue maaī, o na kana ūcookere njīra irīa wagereire ūgīthīi.” **10** Nī ūndū ūcio akīgera njīra īngī na ndaacookeire irīa aagereire agīthīi Betheli. **11** Na rīri, nī kwarī mūnabii mūkūrū watūūragi Betheli, nao arī ake magīka makīmīwīra maūdū marīa mothe mūdū ūcio wa Ngai eekite kuu mūthenya ūcio. O na nīngī makīhe ithe wao ūhoro ūria eerire mūthamaki. **12** Ithe wao akīmooria atīri, “Agereire njīra irīkū?” Nao arī ake akīmooria njīra irīa mūdū ūcio wa Ngai woimīte Juda aagereire. **13** Nī ūndū ūcio akīra arī ake atīri, “Ndandīkīrai ndigiri.” Nao marīkia kūmūtandīkīra ndigiri akīmīkarīra **14** na akīrūmīrīra mūdū ūcio wa Ngai. Akīmūkora aikarīte thī rungu rwa mūtī wa mūgandi, akīmūria atīri, “Wee nīwe mūdū wa Ngai ūria uumīte Juda?” Mūdū ūcio wa Ngai akīmīwīra atīri “Iī nī nīi.” **15** Nī ūndū ūcio mūnabii ūcio mūkūrū akīmīwīra atīri, “Ūka tūthīi mūciī ūkarīe.” **16** Mūdū ūcio wa Ngai akiuga atīri, “Ndingīcooka na thuutha tūthīi nawe, o na nīngī ndīngīria irio kana nyuanire maaī nawe gūkū. **17** Tondū nīnjīrītīwo nī kiugo kīa Jehova atīri, ‘Ndūkanarīe irio kana ūnyue maaī kuu o na kana ūcookere njīra irīa wagereire ūgīthīi.” **18** Mūnabii ūcio mūkūrū akīmūcookeria atīri, “O na nīi ndī mūnabii tawe. Mūraika nīanjārīrie na kiugo kīa Jehova anjīra atīri: ‘Mūgīre mūcooke nake gwaku mūciī nīguo arīe irio na anyue maaī.” (No nīkūmūheenia aamūheenia). **19** Nī ūndū ūcio mūdū ūcio wa Ngai agīcooka nake gwake mūciī, akīria na akīnyua. **20** Maikarīte o metha-inī kiugo kīa Jehova gīgikinyira mūnabii ūcio mūkūrū

urĩa wacooketie münabii wa kuuma Juda na thuutha. **21** Akianirĩra, akĩira mündũ ũcio wa Ngai urĩa woimite Juda atĩrĩ, “Jehova ekuaga ũũ: ‘Nĩureganite na kiugo kĩa Jehova, na ũkaaga kũrũmia watho urĩa waathirwo nĩ Jehova Ngai waku. **22** No nĩucokete na thuutha, na ũkarĩa irio na ũkanyua maai kũndũ kũria aakwirire ndũkaarĩe na ndũkanyue kindũ kuo. Nĩ undũ ũcio mwĩrĩ waku ndũgaathikwo mbĩrĩra-inĩ ya maithe maku.” **23** Rĩria mündũ ũcio wa Ngai aarĩkirie kũria na kũnyua-rĩ, münabii urĩa wamũcoketie na thuutha akimũtandĩkĩra ndigiri yake. **24** Na agĩthĩĩ na njĩra-rĩ, agĩtũngana na mĩrũũthi ũkimũruga, naguo mwĩrĩ wake ũkĩgũa thĩ hau njĩra-inĩ, nayo ndigiri na mĩrũũthi cieri ikĩrũgama hau mwĩrĩ warĩ. **25** Andũ amwe arĩa maahĩtũkagĩra hau makĩona mwĩrĩ ũgũite hau thĩ, na mĩrũũthi ũrũgamite o hau mwĩrĩ warĩ, nao magĩthĩĩ makĩheana ũhoru ũcio itũũra-inĩ inene rĩria münabii ũcio mũkũrũ aatũũruga. **26** Rĩria münabii urĩa wamũcoketie na thuutha kuuma rũgendo-inĩ rwake aigũire ũhoru ũcio, akiuga atĩrĩ, “Ŭcio nĩ mündũ urĩa wa Ngai urĩa ũrareganire na kiugo kĩa Jehova. Jehova nĩamũneanite kũrĩ mĩrũũthi urĩa ũmũtambuurĩte na ũkaamũũruga, o ta urĩa kiugo kĩa Jehova kĩamwĩrite.” **27** Münabii ũcio mũkũrũ akĩira ariũ ake atĩrĩ, “Ndandĩkĩrai ndigiri.” Nao magĩka o ũguo. **28** Nake akumagara agĩthĩĩ, agĩkora mwĩrĩ ũgũithĩtio njĩra-inĩ, na mĩrũũthi na ndigiri irũgamite o hau warĩ. Mĩrũũthi ndwarĩte mwĩrĩ ũcio kana ũgatambuura ndigiri. **29** Nĩ undũ ũcio münabii ũcio akĩoya mwĩrĩ wa mündũ ũcio wa Ngai, akĩũgĩrĩa igũrũ rĩa ndigiri, akĩũcokita itũũra-inĩ riake inene nĩgeetha amũcakaire na amũthike. **30** Nake akĩga mwĩrĩ ũcio mbĩrĩra-inĩ yake mwene, nao makĩmũcakaira makiugaga atĩrĩ, “Ŭũ mĩrũ wa baba-il!” **31** Aarĩkia kũmũthika, akĩira ariũ ake atĩrĩ, “Rĩria ngaakua, mũgaathika mbĩrĩra-inĩ ino harĩa mündũ tũyũ wa Ngai athĩkitwo; mũkaiga mahĩndĩ makwa hau mwena-inĩ wa mahĩndĩ make. **32** Nĩgũkorwo ũhoru urĩa aaheanire uumanite na kiugo kĩa Jehova wa gũũkĩrĩa kigongona kĩria kĩrĩ Betheli o na mahooero mothe marĩa maarĩ kũndũ kũria gũtũũgĩru thĩnĩ wa matũũra wa Samaria-rĩ, ti-itherũ undũ ũcio no nginya ũkaahingio.” **33** O na thuutha wa maũndũ macio-rĩ, Jeroboamu ndaatiganire na njĩra ciake cia waganu, no aathiire na mbere kwamũra athĩnjĩri-ngai a kũndũ kũria gũtũũgĩru, kuuma kũrĩ andũ a mĩthemba yothe. Mündũ o wotho ũngĩndire gũtũika mũthĩnjĩri-ngai, nĩamwamũruga nĩ undũ wa kũndũ kũu gũtũũgĩru. **34** Macio nĩmo maarĩ mehia ma nyũmba ya Jeroboamu marĩa maatũmire igwe na inĩinwo biũ yeherio gũkũ thĩ.

14 Ihinda-inĩ rĩu, Abija mĩrũ wa Jeroboamu akĩrwarĩ, **2** nake Jeroboamu akĩira mĩtũmia wake atĩrĩ, “Wĩgarĩre nĩgeetha ndũkae kũmenyeka atĩ nĩwe mĩtũmia wa Jeroboamu. Ŭcokoe ũthĩĩ Shilo. Ahija urĩa münabii nĩkwo arĩ, urĩa wanjĩrĩre atĩ nĩ nĩngatuĩka mũthamaki wa andũ aya a Isiraeli. **3** Kuua mĩgate ikũmi, na tũmĩgate tũngĩ tũnini na kĩhembe kĩa ũũkĩ, ũthĩĩ kũrĩ we. Nĩgũkwĩra urĩa ũhoru wa kamwana gaka ũgaikara.” **4** Nĩ undũ ũcio mĩtũmia wa Jeroboamu agĩka ũguo eerirwo na agĩthĩĩ mũcĩĩ kwa Ahija kũu Shilo. Na rĩrĩ, Ahija ndoonaga; nĩorĩte maithe nĩ

gũkũra. **5** Nowe Jehova nĩeerĩte Ahija atĩrĩ, “Mĩtũmia wa Jeroboamu nĩarooka gũkũria ũhoru wa mĩrũĩ nĩ undũ nĩ mĩrũaru, nawe ũmũcokerie ũna na ũna. Aakinya-rĩ, egwĩtua taarĩ mündũ ũngĩ.” **6** Nĩ undũ ũcio rĩria Ahija aagũire mũkĩnyo wa magũrũ make arĩ mĩrango-inĩ, akimwĩra atĩrĩ, “Toonya, mĩtũmia wa Jeroboamu. Ŭretua tiwe nĩkĩ? Nĩndĩmĩtwo kũrĩ we na ũhoru ũtarĩ mwega. **7** Thĩĩ, kũrĩ Jeroboamu ũmwĩre atĩ Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuaga atĩrĩ: ‘Nĩ ndakũnenehirie kuuma gatagatĩ ka andũ, ngĩgũtua mĩtongoria wa andũ akwa a Isiraeli. **8** Ndaatunyanire ũthamaki kuuma kũrĩ nyũmba ya Daudi, ngĩkũnengera, no wee ndũkoretwo ũhaana ta ndungata yakwa Daudi, urĩa watũire arũmĩtie maathani makwa, na akanũmĩrĩra na ngoro yake yotho, agekaga o urĩa wiki wagĩrĩre maithe-inĩ makwa. **9** Wee nĩwĩkite maũndũ maingĩ mooru, gũkĩra andũ arĩa othe makoretwo marĩ mbere yaku. Nĩwĩthondekeire ngai ingĩ, o na mĩhianano ya kũhooywo ithondeketwo na kigera. Nĩtũmĩte ndakare na ũkaahutatĩra. **10** “Nĩ undũ wa ũguo-rĩ, nĩngũrehere nyũmba ya Jeroboamu mwanangĩko. Nĩngwehereria Jeroboamu mwana o wotho wa kahĩĩ thĩnĩ wa Isiraeli, arĩ ngombo kana atarĩ ngombo. Nĩngacina nyũmba ya Jeroboamu o ta ũria mündũ acinaga mai nginya magathira. **11** Ngui nĩikaaria andũ a Jeroboamu arĩa magaakuĩra itũũra-inĩ inene, nacio nyoni cia rĩera-inĩ irĩe arĩa magaakuĩra mĩgũnda-inĩ. Jehova nĩguo oigĩtel! **12** “No wee-rĩ, cooka mũcĩĩ. O wakinya itũũra-inĩ inene-rĩ, noguo mwana ũcio arĩkua. **13** Isiraeli othe nĩmakamũcakaira na mamũthike. Ŭcio nowe wiki wa Jeroboamu ũgaathikwo, tondũ nowe wiki thĩnĩ wa nyũmba ya Jeroboamu, Jehova, Ngai wa Isiraeli, onete undũ mwega thĩnĩ wake. **14** “Jehova we mwene nĩakarũgama mũthamaki ũngĩ wa gũthamakira Isiraeli urĩa ũkaaniina nyũmba ya Jeroboamu. Ŭmũthĩ ngũo mũthenya! Atĩ atĩa? Īĩ, amĩniine o ro rĩu. **15** Nake Jehova nĩakahũũra Isiraeli, nginya mahaane ta ithanjĩ rĩrainaina rĩrĩ maai-inĩ. Nĩakamunya andũ a Isiraeli kuuma bũrũri ũyũ mwega urĩa aaheire maithe mao, na amahurunjie mĩrimo urĩa ũngĩ wa Rũũĩ rwa Faratĩ, tondũ nĩmarakarĩre Jehova nĩ undũ wa gwĩthondekera itugĩ cia Ashera. **16** Nĩagatiganĩria andũ a Isiraeli nĩ undũ wa mehia marĩa Jeroboamu ekite, na nĩngĩ agatũma Isiraeli meehie.” **17** Nake mĩtũmia wa Jeroboamu agĩũkĩra, agĩthĩĩ Tiriza. Rĩria aakinyire mũromo-inĩ wa nyũmba, kahĩĩ kau gagĩkua. **18** Nao magĩgathika, na andũ a Isiraeli othe magĩgacakaira, o ta urĩa Jehova oigĩte na kanua ka ndungata yake Ahija, urĩa münabii. **19** Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jeroboamu, mbaara ciake, na urĩa aathanire, nĩmandĩke ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli. **20** Aathamakire miaka mĩrongo ĩĩrĩ na ĩĩrĩ, agĩcokoa akĩhurũka hamwe na maithe make. Nake mĩrũĩ Nadabu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **21** Rehoboamu mĩrũ wa Solomonĩ nĩwe warĩ mũthamaki wa Juda. Aarĩ na ũkũrũ wa miaka mĩrongo ĩna na ũmwe rĩria aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka ikũmi na mũgwanja, itũũra-inĩ inene rĩria Jehova aathurĩte kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yotho ya Isiraeli, nĩgeetha Rĩĩtwa rĩake rĩtũũre kuo. Nyina eetagwo Naama, na aarĩ Mũamoni. **22** Nao andũ

a Juda nîmekire maündü ma waganu maitho-inî ma Jehova. Nî ündü wa mehia marîa meekire, nîmarahûrîre marakara make, akîigua üiru nî ündü nîmehîtie, gûkîra üria maithe mao meehîtie. **23** Ningî magûthondekera kûndü kûria gûtüügîru, na mahiga maamûre, na itugî cia Ashera, o harîa hothe haarî karîma karaihu, na rungu rwa mûti o wothe waramîtie honge. **24** O na nî kwarî maraya ma arûme mahooero-inî kûu bûrûri-inî; andû ocio magûika maündü mothe marîa maarî magigi ma ndûrîrî iria Jehova aangatîte mbere ya andû a Isiraeli matanoka kuo. **25** Mwaka-inî wa îtano wa Mûthamaki Rehoboamu-rî, Shishaka mûthamaki wa Misiri agîtharîkîra Jerusalemu. **26** Nake agikuuu igûîna cia hekarû ya Jehova na igûîna cia nyûmba ya ûthamaki. Aakuire indo ciothe o hamwe na ngo ciothe cia thahabu iria Solomoni aathondekithitie. **27** Nî ündü ücio Mûthamaki Rehoboamu agîthondeka ngo ingî cia gîcango handû ha icio cia mbere, agîcînengera anene a arangîri arîa maikaraga itoonyero-inî rîa nyûmba ya ûthamaki. **28** Rîria rîothe mûthamaki aathiiaga hekarû-inî ya Jehova, arangîri acio maathiiaga nake makuuîte ngo icio, na thuutha ücio magacicookia nyûmba-inî ya arangîri. **29** Ha ûhoro wa maündü marîa mangî mothe makoniî wathani wa Rehoboamu na ûria wothe eekire-rî, githî matandikîtwo ibuku-inî rîa maündü ma ahamaki a Juda? **30** Hîndî ciothe nî gwakoragwo na mbaara gatagatî ka Rehoboamu na Jeroboamu. **31** Nake Rehoboamu akîhurûka hamwe na maithe make, agîthikwo hamwe nao thîinî wa itûûra inene rîa Daudi. Nyina eetagwo Naama, na aarî Mûamoni. Nake mûriû Abija agîtuika mûthamaki ithenya rîake.

15 Mwaka wa ikûmi na înana wa ûthamaki wa Jeroboamu mûrû wa Nebatî-rî, nîguo Abija aatuikire mûthamaki wa Juda, **2** na agîthamaka arî Jerusalemu mîaka îtatû. Nyina eetagwo Maaka mwarî wa Abisalomu. **3** Nîekire mehia marîa mothe ithe eekîte mbere yake; ndeyamûrîre Jehova Ngai wake na ngoro yake yotha, ta ûria ngoro ya ithe Daudi yatariî. **4** No rîrî, nî ündü wa Daudi, Jehova Ngai wake akimûhe tawa kûu Jerusalemu na ündü wa gûtua mûriû mûthamaki ithenya rîake, na gûtûma itûûra rîa Jerusalemu rîrûme. **5** Nîgûkorwo Daudi nîekîte ûria kwagîrîre maitho-inî ma Jehova, na ndaagire kûrûmia watho o na ûmwe wa Jehova matukû-inî mothe ma muoyo wake, tîga ûhoro-inî wa Uria ûria Mûhiti. **6** Na rîrî, gwatûûraga mbaara gatagatî ka Rehoboamu na Jeroboamu hîndî iria yotha Abija aarî muoyo. **7** Maündü marîa mangî makoniî wathani wa Abija na ûria wothe eekire-rî, githî matandikîtwo ibuku-inî rîa maündü ma ahamaki a Juda? Na nî kwarî mbaara gatagatî ka Abija na Jeroboamu. **8** Nake Abija akîhurûka hamwe na maithe make, na agîthikwo thîinî wa itûûra inene rîa Daudi. Nake mûriû Asa agîtuika mûthamaki ithenya rîake. **9** Mwaka wa mîrongo îrî wa ûthamaki wa Jeroboamu mûthamaki wa Isiraelî-rî, nîguo Asa aatuikire mûthamaki wa Juda, **10** nake agîthamaka arî Jerusalemu mîaka mîrongo îna na ûmwe. Cûwe wake eetagwo Maaka mwarî wa Abisalomu. **11** Asa nîekire ûria kwagîrîre maitho-inî ma Jehova, o ta ûria ithe Daudi

eekîte. **12** Nîaingatire maraya ma arûme ma mahooero-inî moime bûrûrî ücio, na akîehleria mîhianano yotha ya kûhooyagwo irîa maithe make maathondekete. **13** O na nieheriye cûwe wake Maaka atige gûtuika mûthamaki-mündü-wa-nja, tondû nîathondekete gitugî kîa Ashera, kîndü kîrî magigi mûno. Asa agîkîmomora, agîgîcînîra kîanda-inî gîa Kidironi. **14** O na gûtuika ndaathengirîe mahooero marîa maarî kîndü gûtüügîru-rî, ngoro ya Asa nîyerutîre Jehova mûtûûrîre-inî wake wothe. **15** Nîarehire kûu hekarû ya Jehova betha, na thahabu, na indo iria ciothe we mwene hamwe na ithe maamûrîte. **16** Gwatûire mbaara gatagatî ka Asa na Baasha mûthamaki wa Isiraelî, hîndî yotha ya wathani wao. **17** Baasha mûthamaki wa Isiraelî nîambatire agîukîrîra Juda na agîaka rûthingo rwa hinya kûu Rama, nîgeetha agîrîrîrie andû matikoime kana matoonye bûrûri wa Asa mûthamaki wa Juda. **18** Ningî Asa akîruta betha na thahabu ciothe iria ciatigarîte kîgîîna-inî kîa hekarû ya Jehova na kîa nyûmba yake ya ûthamaki. Nake agîcîihokera anene ake macitwarîre Beni-Hadadi mûrû wa Taburimoni, mûrû wa Hezîoni, mûthamaki wa Suriata, ûria waathanaga Dameski. **19** Nake akîmwîra atîrî, “Reke hakorwo harî na kîrîko gîitû nawe, o ta ûria haarî kîrîko gatagatî ka baba na thoguo. Ta kîone, kîheo kîa betha na thahabu nîkîo ndagîtûmîra. Rîu tharia kîrîko kîanyu na Baasha mûthamaki wa Isiraelî nîguo atigane na nîi.” **20** Beni-Hadadi agîtîkîra ûhoro wa Mûthamaki Asa, agîtûma anene a ikundi cia thigari ciake makahûûre matûûra ma Isiraelî. Nake agîtooria Ijoni, na Dani, na Abeli-Bethi-Maaka, na Kinerethu guothe, hamwe na Nafitali. **21** Hîndî irîa Baasha aiguire ûhoro ücio, agîtiga gwaka Rama, agîthîi gûikara Tiriza. **22** Ningî Mûthamaki Asa akîruta watho kûu Juda guothe, gûtirî mündü watigîrîrwo, nao magîkuua mahiga na mbaû iria Baasha aahûthagîra Rama. Indo icio nîcio Mûthamaki Asa aakire nacio Geba kûu Benjamîni, o na agîaka kûu Mizîpa. **23** Ha ûhoro wa maündü marîa mangî mothe makoniî wathani wa Asa, marîa mothe aahingirîe, na ûria wothe eekire, o na matûûra marîa aakire-rî, githî matandikîtwo ibuku-inî rîa maündü ma ahamaki a Juda? Na rîrî, Asa aakûra akîrwarâ magûrû. **24** Hîndî îyo Asa akîhurûka hamwe na maithe make, agîthikwo hamwe nao thîinî wa itûûra inene rîa ithe Daudi. Nake mûriû Jehoshafatu agîtuika mûthamaki ithenya rîake. **25** Nadabu mûrû wa Jeroboamu aatuikire mûthamaki wa Isiraelî mwaka wa keerî wa Asa mûthamaki wa Juda, nake agîthamakîra Isiraelî mîaka îrî. **26** Nîekire maündü ma waganu maitho-inî ma Jehova, akîrûmîrîra mîthiire ya ithe na mehia make marîa maatûmire andû a Isiraelî meehie. **27** Baasha mûrû wa Ahîja wa nyûmba ya Isakaru nîaciirîre kûmûûkîrîra, nake akîmûûragîra kûu Gibethoni, itûûra rîa Afîlistî, rîrîa Nadabu na Isiraelî othe marîrigîciirîe. **28** Baasha ooragîre Nadabu mwaka wa gatatû wa Asa mûthamaki wa Juda na agîtuika mûthamaki ithenya rîake. **29** Aambîrîria gûthamaka-rî, nîooragîre andû a nyûmba ya Jeroboamu othe. Ndaatigîrîre Jeroboamu mündü o na ûmwe arî muoyo, no aamaniirîe othe, kûringana na kiugo kîa Jehova kîrîa aarîrie na kanua ka ndungata yake Ahîja ûria Mûshîloni, **30** nî ündü wa mehia marîa Jeroboamu ekite na agîtûma

Isiraeli mehie, na nĩ undũ nĩarakarĩtie Jehova, Ngai wa Isiraeli. **31** Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Nadabu, na marĩa mothe eekire-rĩ, githĩ matandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **32** Gwatũire mbaara gatagati ka Asa na Baasha mũthamaki wa Isiraeli hĩndĩ yothe ya wathani wao. **33** Mwaka wa gatatu wa Asa, mũthamaki wa Juda-rĩ, nĩguo Baasha mũrũ wa Ahija aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli gwothe arĩ kũu Tiriza, na agĩthamaka miaka mĩrongo tĩrĩ na ĩna. **34** Nĩekire maũndũ ma waganu maittho-inĩ ma Jehova, akĩrũmĩrĩra mĩthĩire ya Jeroboamu, na mehia make marĩa maatũmire andũ a Isiraeli meehie.

16 Ningĩ kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinya kũrĩ Jehu mũrũ wa Hanani gĩa gũũkĩrĩra Baasha, akĩĩrwo atĩrĩ, **2** “Ndakũrutire kuuma rũkũngũ-inĩ ngĩgũtua mĩtongoria wa andũ akwa a Isiraeli, no wee ũkĩrũmĩrĩra mĩthĩire ya Jeroboamu, na ũgĩtũma andũ akwa a Isiraeli meehie, makĩndakarĩa nĩ undũ wa mehia mao. **3** Nĩ undũ ũcio ngĩrie kũniina Baasha na nyũmba yake, na ningatũma nyũmba yaku ĩtũike ta ĩria ya Jeroboamu mũrũ wa Nebati. **4** Ngui nĩkarĩa andũ a Baasha arĩa magaakũira itũũra-inĩ inene, nacio nyoni cia rĩera-inĩ ĩrie arĩa magaakũira mĩgũnda-inĩ.” **5** Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Baasha, na ũria eekire o na marĩa aahingirie-rĩ, githĩ matandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **6** Baasha akĩhũruka hamwe na maithe make, na agĩthikwo kũu Tiriza. Nake mũriũ Ela agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake. **7** O na ningĩ kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinya kũrĩ mũnabii Jehu, mũrũ wa Hanani, gĩkonĩ Baasha na nyũmba yake, tondũ wa waganu wake wothĩ ũria eekĩte maittho-inĩ ma Jehova, akamũrakaria nĩ undũ wa maũndũ marĩa eekite, na nĩ undũ wa kũhaana ta nyũmba ya Jeroboamu, o na ningĩ tondũ wa kũmĩniina. **8** Mwaka wa mĩrongo tĩrĩ na ĩtandatũ wa Asa, mũthamaki wa Juda, nĩguo Ela mũrũ wa Baasha aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli, agĩthamaka arĩ Tiriza miaka tĩrĩ. **9** Nake Zimuri, ũmwe wa anene ake, ũria waathaga nuthu ya ngaari ciake cia ita, agĩciĩrĩra ũria ekũmũũkĩrĩra. Hĩndĩ ĩyo Ela aarĩ Tiriza, akĩnyua njooi mũciĩ kwa Ariza ũria warĩ mũrori wa nyũmba ya ũthamaki kũu Tiriza. **10** Zimuri agĩtoonya kuo, akĩmũgũtha, akĩmũũraga mwaka-inĩ wa mĩrongo tĩrĩ na mũgwanja wa Asa mũthamaki wa Juda. Nake agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake. **11** Aambĩrĩria gũthamaka o ro ũguo, na agĩkarĩra gĩtĩ kĩa ũnene-rĩ, akĩũraga andũ a nyũmba ya Baasha othe. Ndaatigirie mũndũ mũrũme o na ũmwe, arĩ mũndũ wao kana mũrata. **12** Nĩ undũ ũcio Zimuri akĩniina nyũmba yothĩ ya Baasha, kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kĩarĩtio na kanua ka mũnabii Jehu gĩa gũũkĩrĩra Baasha. **13** Nĩ undũ wa mehia marĩa mothe Baasha na mũriũ Ela meekite na magatũma andũ a Isiraeli mehie, na makĩrakaria Jehova Ngai wa Isiraeli, nĩ undũ wa mĩhianano yao ya kũhooywo ĩtaarĩ kiene. **14** Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Ela na ũria wothĩ eekire-rĩ, githĩ matandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **15** Mwaka wa mĩrongo tĩrĩ na mũgwanja wa Asa mũthamaki wa Juda, Zimuri niathamakire kũu Tiriza mĩthenya mũgwanja. Mbũtũ cia ita ciakĩte kambĩ

hakuĩ na Gibethoni, itũũra rĩa Afilisti. **16** Nao andũ a Isiraeli maarĩ kũu kambĩ makĩũga atĩ Zimuri nĩaciĩrĩre mũthamaki na akamũũraga. Mũthenya o ro ũcio, marĩ o kũu kambĩ makĩanĩrĩra atĩ Omuri ũria warĩ mũnene wa ita nĩwe mũthamaki wa Isiraeli. **17** Hĩndĩ ĩyo Omuri na andũ a Isiraeli othe arĩa maarĩ hamwe nake makĩehera Gibethoni na makĩrigicĩria itũũra inene rĩa Tiriza marĩtahe. **18** Hĩndĩ ĩria Zimuri onire atĩ itũũra inene nĩrianyitwo-rĩ, agĩtoonya gĩkaro-inĩ gĩa kwĩgitĩra kĩa nyũmba ya ũthamaki, agĩgĩcina na mwaki arĩ kuo thĩĩnĩ. Nĩ undũ ũcio agĩkua, **19** nĩ undũ wa mehia marĩa eekite, ageeka maũndũ mooru maittho-inĩ ma Jehova, na gũthĩ na mĩthĩire ya Jeroboamu o na mehia marĩa eekite agatũma Isiraeli meehie. **20** Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Zimuri, o na maũndũ ma ũremi marĩa eekire-rĩ, githĩ matandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **21** Hĩndĩ ĩyo andũ a Isiraeli magĩatũkana ikundi igĩrĩ, nuthu ĩmwe makĩrũmĩrĩra Tibini mũrũ wa Ginathu atũike mũthamaki, nayo nuthu ĩyo ingĩ makĩrũmĩrĩra Omuri. **22** No rĩrĩ, arũmĩrĩri a Omuri magĩtooria arũmĩrĩri a Tibini mũrũ wa Ginathu; Nĩ undũ ũcio Tibini agĩkua, nake Omuri agĩtũka mũthamaki. **23** Mwaka wa mĩrongo ĩtatũ na ũmwe wa Asa mũthamaki wa Juda, nĩguo Omuri aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli, nake agĩthamaka mĩaka ikũmi na tĩrĩ, ĩtandatũ yayo aathamakire arĩ Tiriza. **24** Nake akĩgũra karĩma ga Samaria kuuma kũrĩ Shemeru na taranda igĩrĩ cia betha, na agĩaka itũũra inene hau karĩma igũrũ, akĩrĩta Samaria, arĩtanĩtie na Shemeru ũria wakoretwo arĩ mwene karĩma kau. **25** No rĩrĩ, Omuri nĩekire maũndũ mooru maittho-inĩ ma Jehova, akĩhĩia makĩria ya andũ othe arĩa maarĩ mbere yake. **26** Nĩathiire na mĩthĩire yothĩ ya Jeroboamu mũrũ wa Nebati, na mehia-inĩ make marĩa maatũmire andũ a Isiraeli meehie; nĩ undũ ũcio makĩrakaria Jehova Ngai wa Isiraeli nĩ undũ wa ngai ciao cia mĩhianano yao ya kũhooywo ĩtaarĩ kiene. **27** Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Omuri, ũria eekire na marĩa ahingirie-rĩ, githĩ matandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **28** Omuri akĩhũruka hamwe na maithe make, agĩthikwo Samaria. Nake mũriũ Ahabu agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake. **29** Mwaka wa mĩrongo ĩtatũ na ĩnana wa Asa, mũthamaki wa Juda, Ahabu mũrũ wa Omuri agĩtũka mũthamaki wa Isiraeli, nake agĩthamakĩra Isiraeli arĩ Samaria miaka mĩrongo tĩrĩ na tĩrĩ. **30** Ahabu mũrũ wa Omuri nĩekire maũndũ maingĩ mooru maittho-inĩ ma Jehova, makĩria ya mũndũ o wothĩ wa arĩa maarĩ mbere yake. **31** We to kuona onire gwĩka mehia ta ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati arĩ kaũndũ kanini, no-o na nĩahikirie Jezebeli mwarĩ wa Ethibaali mũthamaki wa Asidoni, na akĩambĩrĩria gĩtungata na kũhooya Baali. **32** Nĩathondekeire Baali kigongona thĩĩnĩ wa hekarũ ya Baali ĩria aakire kũu Samaria. **33** Ningĩ Ahabu nĩathondekire gĩtugĩ kĩa Ashera, na agĩka maũndũ maingĩ mooru gũkĩra ũria athamaki othe a Isiraeli arĩa maarĩ mbere yake meekite ma gũtũma Jehova Ngai wa Isiraeli arakare. **34** Ihinda-inĩ rĩa Ahabu, Hieli wa kuuma Betheli niacookereirie itũũra rĩa Jeriko. Aahaandire mũthingĩ wakuo na thogora wa gũkũirwo nĩ mũriũ wake wa irigithathi Abiramu,

akue?” **21** Nake agĩtambũrũkia igũrũ rĩa kahĩ kau maita matatũ na agĩkaĩra Jehova, akiuga atĩrĩ, “Wee Jehova Ngai wakwa, reke muoyo wa kahĩ gaka ũgacookerere!”

22 Jehova akigua gūkaya kwa Elija, naguo muoyo wa kahii kau ūgigacookerera, gagicooka muoyo. **23** Elija akioya mwana ūcio akimūikūrūkia kuuma kanyumba ka igūrū, akimūtoonya nyumba. Akimūnengera nyina, akimwira atiri, “Ta kirole, mūrūguo ari muoyo!” **24** Nake mūtümia ūcio akira Elija atiri, “Riu nindamenya ati ūri mūdūda wa Ngai, na ati kiugo kia Jehova kīria kiumite kanua gaku ni kia ma.”

1 Athamaki

nĩ inyuĩ mwĩkĩte ũguo. Nĩmwatiganiĩrie maathani ma Jehova na mũkĩrũmĩrĩra Baali. **19** Rĩu tũmana andũ moime Isiraeli guothe, moke tũcemanie nao Kĩrĩma-inĩ gĩa Karimeli. Na ũrehe anabii ariĩ a Baali magana mana ma mĩrongo itano na anabii a Ashera magana mana, ariĩ mariĩagĩra metha-inĩ ya Jezebeli.” **20** Nĩ undũ ũcio Ahabu agĩtũmana Isiraeli guothe na agĩcookanĩrĩra anabii Kĩrĩma-inĩ gĩa Karimeli. **21** Elija agĩthĩĩ mbere ya andũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nginya rĩ mũgũtũura mũthanganagĩria njĩra igĩrĩ? Angĩkorwo Jehova nĩwe Ngai-rĩ, mũrũmĩrĩrei, no angĩkorwo Baali nĩwe Ngai-rĩ, mũkĩmũrũmĩrĩre we.” No andũ acio matiamũcookeirie undũ o na ũmwe. **22** Hĩndĩ iyo Elija akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nyiki no nĩ ndigĩtuo ndĩ mũnabii wa Jehova, no Baali arĩ na anabii magana mana ma mĩrongo itano. **23** Tũreherei ndegwa igĩrĩ. Reke methuurĩre ndegwa imwe, na mamĩtinangie icunji, macooke mamũigĩrĩre ngũ igũrũ, no matigaakie mwaki. Na nĩ haarĩrie ndegwa iyo ingĩ, na ndimũigĩrĩre ngũ igũrũ, na ndigwakia mwaki. **24** Ningĩ mũcooke mũkaĩre rĩitwa rĩa ngai wanyu, na nĩ ngai rĩitwa rĩa Jehova. Na ngai ũria ũgũcookia mahoo ya undũ wa kũrehe mwaki-rĩ, ũcio nĩwe Ngai.” Nao andũ othe makiuga atĩrĩ, “Uguo woiga nĩ wega.” **25** Elija akĩĩra anabii a Baali atĩrĩ, “Thuurĩ ndegwa imwe, mwambĩrĩrie kũmĩhaarĩria, tondũ nĩ inyuĩ mũkĩrĩ aingĩ. Mũkaĩre rĩitwa rĩa ngai wanyu, na mũtigaakie mwaki.” **26** Tondũ ũcio makioya ndegwa rĩa maaheirwo makĩmĩhaarĩria. Magĩkaĩra rĩitwa rĩa Baali kuuma rũciĩni nginya mĩaraho, makĩanĩrĩra makiugaga atĩrĩ, “Wee Baali tũiguel!” No matigana gũcookerio, tondũ gũtiarĩ mũndũ wa kũmacookeria. Nao makĩrũgarũga, makiĩnaga, na magĩthiĩrũrũkaga kigongona kũ maathondekete. **27** Mĩaraho yakinya-rĩ, Elija akĩambĩrĩra kũmanyũrũria, akĩmeera atĩrĩ, “Anĩrĩrai mũno! Ti-itherũ we akĩrĩ ngai! No gũkorwo e na mũndũ areciiria, kana e na mihang’o, kana agathiĩ rũgendo. No gũkorwo niakomete na no nginya okĩrio.” **28** Tondũ ũcio makĩanĩrĩra mũno, na magĩtemanga na hiũ cia njora na matimũ, nginya thakame ikĩambĩrĩra kũnyũrũka, tondũ ũcio nĩguo warĩ mũtugo wao. **29** Na rĩrĩ, mĩaraho yahĩtũka-rĩ, magĩthiĩ o na mbere na ũrathi wao wa matihũhũ nginya ihinda rĩa igongona rĩa hwaĩ-inĩ. No gũtiarĩ na macookio, na gũtiarĩ o na ũmwe wa kũmacookeria, na gũtiarĩ o na ũmwe wa kũmarũmbũia. **30** Ningĩ Elija akĩĩra andũ othe atĩrĩ, “Okokaai hakuhiĩ na nĩ!” Nao andũ acio magĩthiĩ hakuhiĩ nake. Elija agĩcookereria kigongona kĩa Jehova tondũ nigĩathũkangitio. **31** Elija akĩoya mahiga ikũmi na meerĩ kũringana na mihĩrĩga ya njiarwa cia Jakubu, ũria wakinyĩrwo nĩ kiugo kĩa Jehova akĩrwo atĩrĩ, “Ūrĩtagwo Isiraeli.” **32** Nake agĩaka kigongona na mahiga macio rĩitwa-inĩ rĩa Jehova, na akĩenja mũtaro mwariĩ ũngũiganĩra ibaba igĩrĩ cia mbegũ, ũkĩrigĩcĩria kigongona kũ. **33** Akĩara ngũ, agĩtinangia ndegwa iyo icunji, na akĩmũigĩrĩra ngũ igũrũ. Ningĩ akĩmeera atĩrĩ, “Iyũriai mĩtũngĩ ina mĩnene maaĩ, mũmaitĩrĩrie igũrũ rĩa iruta na igũrũ rĩa ngũ.” **34** Akĩmeera atĩrĩ, “Ikai ũguo rĩngĩ,” nao magĩka o ro ũguo. Akĩmaatha akĩmeera atĩrĩ, “Ikai ũguo riita rĩa gatatu,” nao magĩka ũguo riita rĩa gatatu. **35** Namo maaĩ macio magĩtherera gũthiĩrũrũka kigongona, o na

makĩiyũra mũtaro. **36** Ihinda rĩa kũruta igongona-rĩ, mũnabii Elija agĩcoooka hau mbere na akĩhooya atĩrĩ: “Wee Jehova Ngai wa Iburahĩmu, na Isaaka, na Isiraeli, reke kũmenyeke ũmũthĩ atĩ Wee nĩwe Ngai thĩĩnĩ wa Isiraeli, na ningĩ atĩ nĩ ndĩ ndungata yaku na njĩkĩte maundũ maya mothe o ta ũria ũnjathite. **37** Njigua, Wee Jehova, njigua, nĩgeetha andũ aya mamenye atĩ Wee Jehova nĩwe Ngai, na atĩ nĩũkũgarũra ngoro ciao igũcookerere.” **38** Naguo mwaki wa Jehova ũgĩkũrũka ũgĩcina igongona, na ngũ icio, na mahiga, o na tĩĩri, ningĩ ũking’aria maaĩ mariĩ maarĩ mũtaro. **39** Hĩndĩ irĩa andũ othe moonire undũ ũcio, makĩgũ, magĩturumithia mothiũ thĩ, makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Jehova nĩwe Ngai! Jehova nĩwe Ngai!” **40** Nake Elija agĩathi andũ acio akĩmeera atĩrĩ, “Nyĩtai anabii acio a Baali. Mũtikareke o na ũmwe wao oore!” Nao makĩmanyiita, nake Elija akiuga maikũrũkio gĩtũamba-inĩ gĩa Kishoni mooragĩrwo kuo. **41** Nake Elija akĩĩra Ahabu atĩrĩ, “Thiĩ ũrie na ũnyue tondũ kũrĩ na mũhũyũko wa mbura nene.” **42** Nĩ undũ ũcio Ahabu agĩthiĩ, akĩrĩa na akĩnyua, nowe Elija akĩambata Kĩrĩma igũrũ gĩa Karimeli, akĩianĩrĩra nginya thĩ, agĩtoonyia mĩtwe gatagati ka maru make. **43** Nake akĩĩra ndungata yake atĩrĩ, “Thiĩ ũcũthĩrĩrie iria-inĩ,” nayo ikĩambata igĩcũthĩria. Ikiuga atĩrĩ, “Hatĩrĩ kindũ.” Nake Elija akĩmĩra ĩcooke ho rĩngĩ na rĩngĩ maita mũgwanja. **44** Riita rĩa mũgwanja ndungata iyo ikĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ hari na gatu kanini kaigana guoko kwa mũndũ karoimĩra kuuma iria-inĩ.” Nĩ undũ ũcio Elija akĩmĩra atĩrĩ, “Thiĩ ũkeere Ahabu atĩrĩ, ‘Ohania ngaari yaku ya ita, ũikũrũke ũtanahingĩrio nĩ mbura.’” **45** Hĩndĩ iyo igũrũ rĩgĩthimba nĩ undũ wa matu, na rũhuho rũkihurutana, gũkiura mbura nene, nake Ahabu akĩhaica ngaari yake agĩthiĩ Jezireeli. **46** Naguo hinya wa Jehova ũgĩũka igũrũ rĩa Elija, akĩhotora akĩrũmia nguo yake na mũcibi, akĩhanyũka e mbere ya Ahabu, o nginya Jezireeli.

19 Na rĩrĩ, Ahabu akĩĩra Jezebeli ũria wotha Elija eekĩte, o na ũria ooragithĩtie anabii othe a Baali na rũhiũ rwa njora. **2** Nĩ undũ ũcio Jezebeli agĩtũmĩra Elija mũndũ akamwĩre atĩrĩ, “Ngai ciakwa iroothũũra o na ikĩrĩrĩrie gũthũũra, angĩkorwo ihinda ta rĩrĩ rũciũ, ndigatũma muoyo waku ũhaane ta wa ũmwe wa anabii acio ũrooragire.” **3** Elija agĩtũgĩra akĩũra nĩguo ahonokie muoyo wake. Aakinya Birishiba kũu Juda, agĩtiga ndungata yake kuo, **4** nowe mwene, agĩthiĩ rũgendo rwa mũthenya ũmwe na kũu werũ-inĩ. Agĩkinya mũti-inĩ wa mwethia, agĩkara thĩ kĩĩrura-inĩ kiaguo, akĩhooya akue. Akiuga atĩrĩ, “Jehova, nĩnyonete mathiĩna ma kũnjigana. Oya muoyo wakwa; nĩ ndĩrĩ mwega gũkĩra maithe makwa ma tene.” **5** Agĩkoma toro hau rungu rwa mũti ũcio. O rĩmwe mũraika akĩmũhutia, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra ũrie.” **6** Akĩhũgũra, na hau mĩtwe-inĩ wake haarĩ na mũgate wahihĩtio na makara mahiũ, na nĩ haarĩ na ndigithũ yarĩ na maaĩ. Akĩrĩa na akĩnyua, agĩcooka agĩkoma rĩngĩ. **7** Mũraika ũcio wa Jehova akĩmũkora hĩndĩ ya keerĩ, akĩmũhutia, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra ũrie nigũkorwo rũgendo rũria rũrĩ mbere yaku nĩ rũriahu mũno.” **8** Nĩ undũ ũcio agĩũkĩra akĩrĩa na akĩnyua. Akĩgĩa na hinya nĩ undũ

wa irio icio, agĩthĩ matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ, nginya agĩkinya Horebu, kĩrĩma-inĩ kĩa Ngai. **9** Kũu agĩthĩ agĩtoonya ngurunga, akĩraara ho. Nakĩo kiugo kĩa Jehova gĩkimũkinyĩra, akĩũrio atĩrĩ, “Elija, ũreka atĩa haha?” **10** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩi ngoretwo ndĩ na kiyo kinene nĩ ũndũ wa Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Andũ a Isiraeli nao nĩmaregete kĩrikanĩro gĩaku, makamomora igongona ciaku, na makooraga anabii aku na rũhiũ rwa njora. No nĩ nyiki ndigarĩte, na rĩu o na nĩ nĩmarageria kũnjũraga.” **11** Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Uma ũthĩĩ ũrũgame kĩrĩma-inĩ mbere ya Jehova, nĩgũkorwo Jehova akĩrĩĩ kũhĩtũkĩra ho.” Hindĩ iyo rũhuho rũnene rwa hinya rũgiatũranga irĩma na rũgĩthethera mahiga mbere ya Jehova, no Jehova ndaari rũhuho-inĩ rũu. Thuutha wa rũhuho gũkĩgĩa gĩthingithia, no Jehova ndaari gĩthingithia-inĩ kũ. **12** Thuutha wa gĩthingithia gũgũka mwaki, no Jehova ndaari mwaki-inĩ ũcio, na thuutha wa mwaki ũcio gũgũka mũgambo mũceke, mũhooreru. **13** Rĩria Elija aigũre mũgambo ũcio, akĩguucia nguo yake akĩhumbĩra ũthĩũ, na akĩuma akĩrũgama mũromo-inĩ wa ngurunga. Hindĩ iyo mũgambo ũkimũũria atĩrĩ, “Elija, ũreka atĩa haha?” **14** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩi ngoretwo ndĩ na kiyo kinene nĩ ũndũ wa Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Andũ a Isiraeli nao nĩmaregete kĩrikanĩro gĩaku, makamomora igongona ciaku, na makooraga anabii aku na rũhiũ rwa njora. No nĩ nyiki ndigarĩte, na rĩu o na nĩ nĩmarageria kũnjũraga.” **15** Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ŭkĩra ũcooke o njĩra irĩa wokĩre, ũthĩĩ nginya Werũ wa Dameski. Wakinya kuo-rĩ, ũitĩrie Hazaeli maguta atũke mũthamaki wa Suriata. **16** Ŭcooke ũitĩrie Jehu mũrũ wa Nimushi maguta atũke mũthamaki wa Isiraeli, na ũitĩrie Elisha mũrũ wa Shafatu wa kuuma Abeli-Mehola maguta nĩguo atũke mũnabii ithenya riaku. **17** Jehu nĩakoora ĩria wotho ũkaahonoka rũhiũ rwa njora rwa Hazaeli, nake Elisha nĩakoora ĩria wotho ũkaahonoka rũhiũ rwa njora rwa Jehu. **18** Na rĩrĩ, nĩnditĩgĩrie ngĩri mũgwanja thĩĩnĩ wa Isiraeli, othe arĩa matarĩ maaturĩria Baali ndu, na matarĩ maamĩmũnyũ.” **19** Nĩ ũndũ ũcio Elija akĩuma kũu, agĩthĩ agĩkora Elisha mũrũ wa Shafatu. Aaciimbaga na ndegwa ikũmi na igĩrĩ ciohanĩtio na macooki igĩrĩ igĩrĩ, nowe aatwarithagia icooki rĩa ikũmi na meerĩ. Elija agĩthĩ harĩ we na akĩmũkĩria nguo yake ya igũrũ. **20** Nake Elisha agĩtiganĩria ndegwa ciake akĩrũmĩria Elija. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Njĩtikĩria ngoĩre baba na maitũ ũhoru, njooke njũke tũthĩĩ nawe.” Nake Elija akĩmũcookeria atĩrĩ, “Cooka, kaĩ arĩ atĩa ndagwĩka?” **21** Nĩ ũndũ ũcio Elisha akĩmũtiga, agĩcooka. Akĩoya ndegwa icio ciake na macooki, agĩcithĩna. Agĩakia mwaki na mĩraũ, akĩruga nyama, agĩcihe andũ makĩrĩa. Thuutha ũcio akĩumagara, akĩrũmĩria Elija, agĩtũka mũteithia wake.

20 Na rĩrĩ, Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata agĩcookanĩrĩria mbũtũ ciake ciothe cia ita, agĩtwarana hamwe na athamaki mĩrongo ĩtatũ na eerĩ, marĩ na mbarathi na ngaari cia ita, akĩambata akĩrigiciĩria itũũra rĩa Samaria na akĩrĩtharĩkĩra. **2** Agĩtũma andũ mathĩ itũũra rĩu ĩnene kũrĩ Ahabu mũthamaki wa Isiraeli, makamwĩre atĩrĩ, “Beni-Hadadi

ekuuga ũũ: **3** ‘Betha na thahabu ciaku nĩ ciakwa, nao atumia aku na ciana ciaku, arĩa ega mũno, nĩ akwa.’” **4** Nake mũthamaki wa Isiraeli akĩmũcookeria atĩrĩ, “O ũguo uugĩte, wee mũthamaki mwathi wakwa-rĩ, nĩ mwene ndĩ waku, na kĩrĩa gĩothe ndĩ nakĩo nĩ gĩaku.” **5** Nao andũ acio maatũmitwo magĩcooka ringĩ makiuga atĩrĩ, “Beni-Hadadi ekuuga ũũ: ‘Ndaatũmanire ngĩenda betha ciaku, na thahabu, na atumia aku, o na ciana ciaku. **6** No ĩhinda ta rĩrĩ rĩciũ nĩngatũma anene akwa moke moiruurie nyũmba ya ũthamaki na nyũmba cia anene aku. Nĩmagataha indo ciothe irĩa cia bata, macikue.’” **7** Mũthamaki wa Isiraeli agĩta athuuri othe a bũrũri ũcio, akĩmeera atĩrĩ, “Gĩthĩ mũtirona atĩ mũndũ ũyũ nĩ haaro aracaria! Rĩria aatũmanire agĩtĩa atumia akwa na ciana ciakwa, na betha na thahabu ciakwa-rĩ, nĩ ndiamũgĩrĩrie.” **8** Athuuri na andũ othe makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tiga kũmũthikĩrĩria, na ndũgetĩkĩre maĩndũ macio mothe arenda.” **9** Nake agĩcookeria andũ acio maatũmitwo nĩ Beni-Hadadi, akĩmeera atĩrĩ, “ĩrai mũthamaki, mwathi wakwa atĩrĩ, ndungata yaku nĩgĩgwĩka maĩndũ marĩa worĩrie rĩa mbere, no ũndũ ũyũ ũrenda rĩu ndĩngĩwĩtikĩra.” Magĩthĩ magĩcookeria Beni-Hadadi ũhoru ũcio. **10** Nĩngĩ Beni-Hadadi agĩtũma ũhoru ringĩ kũrĩ Ahabu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngai iroothũũra na ikĩrĩrĩrie gũthũũra, kũngĩtigara rũkũngũ Samaria rũiganu rwa kũhe andũ akwa o mũndũ ngundi ĩmwe.” **11** Mũthamaki wa Isiraeli agĩcookia atĩrĩ, “Mwĩre ũũ: ‘Mũndũ ũrĩa ũreyooha indo cia mbaara ndaagĩrĩrwo nĩ gwĩtĩia ta mũndũ ũrĩa ũraciruta.’” **12** Hindĩ irĩa Beni-Hadadi aigũre ũhoru ũcio rĩria we na athamaki acio manyuuaga me hema-inĩ ciao, agĩatha andũ ake akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩhaarĩriei gũtharĩkĩra Samaria.” Nĩ ũndũ ũcio makĩhaarĩria gũtharĩkĩra itũũra rĩu ĩnene. **13** ĩhinda rĩu mũnabii agũkĩa kũrĩ Ahabu mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩũrona ita rĩrĩ ĩnene ũũ? Nĩngĩrĩneana moko-inĩ maku ũmũthĩ, nĩgeetha ũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.’” **14** Nake Ahabu akĩũria atĩrĩ, “No nũũ ũgwĩka ũguo?” Nake mũnabii ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: Anene ethĩ arĩa matongoragia mbũtũ cia bũrũri nĩo megwĩka ũguo.” Nĩngĩ akĩũria atĩrĩ, “Na nũũ ũkaambĩrĩria mbaara?” Nake mũnabii akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩwe ũkaamĩambĩrĩria.” **15** Nĩ ũndũ ũcio Ahabu agĩta anene arĩa ethĩ 232 arĩa maatongoragia mbũtũ cia bũrũri. Nĩngĩ agĩcookanĩrĩria andũ acio angĩ a andũ a Isiraeli othe maarĩ 7,000. **16** Nao makĩumagara mĩaraho ĩhĩndĩ irĩa Beni-Hadadi na athamaki acio mĩrongo ĩtatũ na eerĩ arĩa maarĩ rĩmwe nake, maanyuuaga njoohi marĩ hema-inĩ ciao. **17** Anene acio ethĩ maatongoragia mbũtũ cia bũrũri nĩo maathiire mbere. Hindĩ iyo Beni-Hadadi nĩatũmĩ andũ a gũthigaana, nao makĩmũrehere ũhoru atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ na andũ marooka moimĩte Samaria.” **18** Nake akiuga atĩrĩ, “Angĩkorwo mokite na thayũ-rĩ, manyĩitei marĩ muoyo; angĩkorwo nĩ mbaara wa marehe-rĩ, manyĩitei marĩ muoyo.” **19** Anene acio ethĩ atongoria a mbũtũ cia bũrũri makĩumagara kuuma itũũra-inĩ marũmĩrĩrwo nĩ mbũtũ ya ita, **20** na o mũndũ akĩũraga thũ yake. Nĩ ũndũ ũcio Asuriata makĩũra maĩngatĩthĩtio nĩ andũ a Isiraeli. No Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata akĩũra

ahaicite mbarathi me na andũ amwe ake arĩa ahaici a mbarathi. **21** Mũthamaki wa Isiraeli akĩmatindĩka na agĩtooria mbarathi na ngaari cia ita, akĩũraga Asuriata aingi mũno. **22** Thuutha ũcio mũnabii agĩkora mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhaarĩrie wega, na wone ũria kwagĩrĩrie nĩ gwikwo, tondũ kimerera kĩa gĩgũka mũthamaki wa Suriata nĩagagũtharĩkĩra rĩngĩ.” **23** Ihinda-inĩ rĩu anene a mũthamaki wa Suriata makĩmũtaara atĩrĩ, “Ngai cia andũ a Isiraeli nĩ ngai cia irĩma-inĩ. Kĩu nĩkĩo gĩatũmire matũkĩrie hinya. No tũngĩhũũrana nao werũ-inĩ, ti-itherũ nĩtũkamakĩria hinya. **24** Ika atĩrĩ: Eheria athamaki othe kuuma mbũtũ-inĩ ciao, na ũmakũũranie na anene angĩ. **25** No nginya warahũre ita ta rĩria wateire, mbarathi o harĩ mbarathi, na ngaari ya ita harĩ o ngaari ya ita, nĩgeetha tũhote kũrũa na Isiraeli werũ-inĩ. Ti-itherũ hĩndĩ iyo nĩ tũgaakorwo tũri na hinya kũmakĩra.” Mũthamaki agĩtikania nao na agĩka o ũguo. **26** Kĩmera kĩa kĩaũmĩrĩrie gĩakinya-rĩ, Beni-Hadadi agĩcookanĩrĩria Asuriata, magĩthĩĩ Afeki makarũe na andũ a Isiraeli. **27** Rĩria andũ a Isiraeli o nao maacookanĩrĩrio na makĩneo indo ciothe, makiumagara magatũngane nao. Andũ a Isiraeli makĩamba hema ciao ing’ethanĩire nao matariĩ ta tũrũru twĩrĩ cia mbũri. Hĩndĩ iyo Asuriata maiyũrite bũrũri ũcio wothe. **28** Mũndũ wa Ngai agĩũka, akĩĩra mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Tondũ Asuriata mareciiria Jehova nĩ ngai wa irĩma-inĩ na ti ngai wa ituamba-inĩ-rĩ, nĩngũneana mbũtũ ĩno nene ũũ moko-inĩ maku, nawe ũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.’” **29** Ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja maikarĩe mambĩte hema ciao mang’ethanĩire, na mũthenya wa mũgwanja makĩambĩrĩria mbaara. Andũ a Isiraeli makĩũraga thĩgari 100,000 cia magũrũ cia Asuriata, mũthenya ũmwe. **30** Acio angĩ makĩũrĩra itũũra inene rĩa Afeki, kũria rũthingo rwagwĩrĩre andũ ao 27,000. Nake Beni-Hadadi akĩũrĩra itũũra inene akĩĩhitha kanyũmba ga thĩĩnĩ. **31** Anene ake makĩmwĩra atĩrĩ, “Ta rora, nĩtũgũite atĩ athamaki a nyũmba ya Isiraeli nĩ marĩ tha. Twĩtũkĩrie tũthĩĩ kũrĩ mũthamaki wa Isiraeli twĩhotorere nguo cia makũnia njohero na twĩrigĩcĩrie mĩhĩndo mĩtwe iitũ. **32** Gũkorwo nĩagetĩkĩra kũhonokia muoyo waku.” **32** Makĩthotora nguo cia makũnia njohero, na makĩrigĩcĩria mĩhĩndo mĩtwe yao, magĩthĩĩ kũrĩ mũthamaki wa Isiraeli, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ndungata yaku Beni-Hadadi egũkwĩra atĩrĩ, ‘Ndagũthaita reke ndũũre muoyo.’” Nake mũthamaki akĩmooria atĩrĩ, “Arĩ o muoyo? Ŭcio-rĩ, nĩ mũrũ wa baba.” **33** Andũ acio makĩũga ũguo meerwo taarĩ kimenyithia kĩa, makĩgwatĩria kiugo gĩake, makiuga atĩrĩ, “Iĩ nĩguo, Beni-Hadadi nĩ mũrũ wa thoguo.” Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Thĩĩ mũmũrehe.” Rĩria Beni-Hadadi oimĩrĩre, Ahabu akĩmũngĩria ngaari-inĩ yake ya ita. **34** Beni-Hadadi akĩĩra Mũthamaki Ahabu atĩrĩ, “Nĩngũgũcookeria matũũra marĩa baba aatunyire thoguo, nawe ũthondeke kũndũ kwa wonjoria thĩĩnĩ wa Dameski, o ta ũria baba eekite Samaria.” Nake Ahabu akiuga atĩrĩ, “Kũngĩgia na kĩrikanĩro kĩa ũiguano witũ nawe, nĩngũrekereria ũthĩ.” Nĩ undũ ũcio magĩthondeka kĩrikanĩro kĩa ũiguano, akĩmwĩtikĩria athĩ. **35** Na undũ wa kiugo kĩa Jehova, mũndũ ũmwe wa arĩa a anabii nĩerire mũndũ wa thiritũ

yake atĩrĩ, “Ngũtha na mũtĩ waku wa mbaara,” no mũndũ ũcio akĩrega. **36** Nĩ undũ ũcio mũnabii akĩmwĩra atĩrĩ, “Tondũ ndũnathĩkĩra Jehova-rĩ, wathĩĩ wandiga o ũguo nĩkũũragwo nĩ mũrũthi.” Na thuutha wa mũndũ ũcio gũthĩĩ-rĩ, agĩkorwo nĩ mũrũthi, ũkimũũraga. **37** Nĩngĩ mũnabii akĩona mũndũ ũngĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaita ngũtha,” nake mũndũ ũcio akĩmũgũtha na akĩmũtĩhia. **38** Mũnabii agĩthĩĩ, akĩrũgama mũkĩra-inĩ wa njira etereire mũthamaki. Ehumĩrĩre maitho na gĩtambaya kĩa mũtwe nĩguo ndakamenyeke. **39** Na rĩria mũthamaki aahĩtũkaga-rĩ, mũnabii ũcio akĩmwĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ndungata yaku ndĩratĩĩte harĩa mbaara ĩneneheire, nake mũndũ ũmwe arooka kũrĩ nĩ arĩ na mũndũ mũtahe, aranjĩra atĩrĩ, ‘Rangĩra mũndũ ũyũ, na angĩũra, wee nĩwe ũkooragwo handũ hake, kana ũrĩhe taranda ĩmwe ya betha.’” **40** Hĩndĩ rĩa ndungata yaku yagĩire na mĩhang’o ya haha na harĩa mũndũ ũcio akiũra.” Mũthamaki wa Isiraeli akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩrio itũro rĩaku, o ta ũguo wee mwene woiga.” **41** Hĩndĩ iyo mũnabii akĩeheria gĩtambaya maitho-inĩ na ihenya, nake mũthamaki wa Isiraeli akĩmũmenya atĩ nĩ ũmwe wa anabii. **42** Akĩĩra mũthamaki atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩũrekereire mũndũ ũria nĩ ndĩratũite atĩ no nginya akue. Nĩ undũ ũcio wee nĩwe ũgũka handũ hake, nao andũ aku mooragwo handũ ha andũ ake.’” **43** Mũthamaki wa Isiraeli agĩthĩĩ Samaria nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki athĩtĩie gĩthĩithi na arĩ mũrakaru.

21 Na rĩri, thuutha ũcio gũkĩgia na undũ wakonĩĩ mũgũnda wa mĩthabibũ wa Nabothu ũria Mũjezireeli. Mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ warĩ kũu Jezireeli, hakuĩ na nyũmba ya ũthamaki ya Ahabu mũthamaki wa Samaria. **2** Nake Ahabu akĩĩra Nabothu atĩrĩ, “He mũgũnda waku wa mĩthabibũ haandage mboga, tondũ ũrĩ hakuĩ na nyũmba yakwa ya ũthamaki. Nĩngũgũkũũranĩria na mũgũnda ũngĩ wa mĩthabibũ mwega gũkĩra ũyũ, kana ũngĩona arĩ wega, no ngũhe mbeeca ciiganĩte thogora wagu.” **3** No Nabothu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova arogĩria ngũhe igai rĩa maithe makwa.” **4** Nĩ undũ ũcio Ahabu akiĩũka athĩtĩie gĩthĩithi na arĩ mũrakaru, tondũ Nabothu ũria Mũjezireeli nĩamwĩrĩre atĩrĩ, “Nĩngĩkũhe igai rĩa maithe makwa.” Agĩkoma ũrĩrĩ wake ang’athĩie na akĩrega kũria irio. **5** Nake Jezebeli mũtumia wake akĩngĩria akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ũtukie gĩthĩithi? Ŭrara gũria irio nĩkĩ?” **6** Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ tondũ njĩrĩre Nabothu ũria Mũjezireeli atĩrĩ, ‘Nyenderia mũgũnda waku wa mĩthabibũ, kana ũngĩona kwagĩrĩrie, ngũhe mũgũnda ũngĩ wa mĩthabibũ handũ hagu.’” No anjĩra atĩrĩ, “Nĩngĩkũhe mũgũnda wakwa wa mĩthabibũ.” **7** Jezebeli mũtumia wake akĩmwĩra atĩrĩ, “Ŭguo nĩguo ũgwĩka arĩ we mũthamaki wa Isiraeli? Ŭkĩra ũrĩel Kena. Nĩ nĩ ngũkũhe mũgũnda wa mĩthabibũ wa Nabothu ũcio Mũjezireeli.” **8** Nĩ undũ ũcio akĩandĩka marĩa na rĩĩtwa rĩa Ahabu, na akĩmahũũra mũhũũri wake, akĩmatũma kũrĩ athuuri na anene arĩa maatũũranagia na Nabothu itũũra-inĩ rĩake inene. **9** Marĩa-inĩ macio aandĩkĩte ũũ: “Anĩrĩrai mũthenya wa kwĩhinga kũria irio, na mũkarĩrie Nabothu handũ ekuoneka, gatagatĩ ka andũ. **10** No mũĩge imaramari igĩrĩ ĩmũng’etheire, mũcĩire

22 Na rīrī, kwa ihinda rīa mīaka itātū gūtīarī na mbaara gatagatī ga Suriata na Isiraeli. **2** No mwaka-inī wa gatātū, Jehoshafatu mūthamaki wa Juda agīkūrūka, agīthī gūceerera mūthamaki wa Isiraeli. **3** Mūthamaki wa Isiraeli nīakoretwo eera anene ake atīrī, “Gīthī mūtūīrī atī Ramothu-Gileadi nī itūūra rīitū, na gūtīrī ūndū tūreka wa kūrīoya rīngī kuuma kūrī mūthamaki wa Suriata?” **4** Nī ūndū ūcio akūtūria Jehoshafatu atīrī, “Nūgūtūhī na nī tūkahūūranire itūūra rīa Ramothu-Gileadi?” Nake Jehoshafatu agīcookeria mūthamaki wa Isiraeli atīrī, “Nīī nawe tūrī ūndū ūmwe, andū akwa no ta andū aku, na mbarathi ciakwa no ta mbarathi ciaku.” **5** No Jehoshafatu agīcooka akūtūria mūthamaki wa Isiraeli atīrī, “Amba itūūrīe na ūmenye ūtaaro wa Jehova.” **6** Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli agīcookanīrīria anabīi hamwe, nao maarī anabīi ta magana mana, akīmooria atīrī, “Thīī ngahūūranire itūūra rīa Ramothu-Gileadi, kana ndigathīi?” Makīmūcookeria atīrī, “Thīī, nīgūkorwo Jehova nīekūneana itūūra rīu moko-inī ma mūthamaki.” **7** Nowe Jehoshafatu akūtūria atīrī, “Kaī gūkū gūtārī mūnabīi wa Jehova ūrīa tūngūtūrīa ūhoro kuuma kūrī we?” **8** Mūthamaki wa Isiraeli agīcookeria Jehoshafatu atīrī, “Nī kūrī mūndū ūmwe ūrīa ūngūtūtūrīria ūhoro kuuma kūrī Jehova, no nīndīmūthūire tondu gūtīrī hīndī andathagīra ūndū mwega, no maīndū mooru hīndī ciothe. Nake nīwe Mikaya mūrū wa Imula.” No Jehoshafatu agīcookeria atīrī, “Mūthamaki ndagīrīrwo nī kuuga ūguo.” **9** Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli agītūa ūmwe wa anene ake, akīmwīra atīrī, “Ndehera Mikaya mūrū wa Imula narua.” **10** Hīndī ūyo mūthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mūthamaki wa Juda mehumbīte nguo ciao cia ūthamaki na magakarīra itī ciao cia ūnene hau kīhūhīro-inī kīa ngano, itoonjero-inī rīa kīhīngo gīa itūūra rīa Samaria, no anabīi othe maarī ho makīratha me mbere yao. **11** Na rīrī, Zedekia mūrū wa Kenaana nīathondekete hīa cia kīgera, nake akiuga atīrī, “Jehova ekuuga ūtī: ‘Ici nīcio mūgatheeca Asuriata nacio ngīnya mūmaniīne.’” **12** Nao anabīi acio angī othe maarathaga o ūndū ūmwe, makoīga atīrī, “Tharīkīra Ramothu-Gileadi na nūgūtūoria, tondu Jehova nīekūrīneana moko-inī ma mūthamaki.” **13** Mūndū ūrīa watūmītwo ageete Mikaya akīmwīra ūū, “Atīrīrī, anabīi arīa angī othe maarītīe o ta mūndū ūmwe, nao mararathīra mūthamaki ūhootani. Reke kiugo gīaku gītīkanie na kīao, na warīe ūndū mwega.” **14** Nowe Mikaya akiuga atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūtūraga muoyo, nīī ngūmwīro o ūrīa Jehova ekūnjīra.” **15** Hīndī ūrīa aakīnyire-rī, mūthamaki akīmūūria atīrī, “Mikaya, tūthīī tūkahūūranire itūūra rīa Ramothu-Gileadi, kana tūtīgathīi?” Nake Mikaya akīmūcookeria atīrī, “Rītharīkīre na ūhootane, tondu Jehova nīekūrīneana moko-inī ma mūthamaki.” **16** Mūthamaki akīmwīra atīrī, “Nī maīta maigana ngūtūūra ngwīhīthīthaga ndūkāe kūnjīra ūhoro ūngī, tīgā ūhoro wa ma thīīnī wa rīitwa rīa Jehova?” **17** Nake Mikaya akīmūcookeria atīrī, “Ndīronire andū a Isiraeli othe mahurunjūkīire irīma-inī ta ng’ondū itarī na mūrīithi, nake Jehova aroiga atīrī, ‘Andū aya matīrī na mwathi. O mūndū nīarekwo anūkūe gwake na thayū.’” **18** Nake

mūthamaki wa Isiraeli akīra Jehoshafatu atīrī, “Githi ndikwīre atī ndarī hīndī angīndathīra ūhoro mwega, tīga o ūrīa mūrū?” **19** Mikaya agithīi na mbere, akiuga atīrī, “Nī ūndū ūcio thīkīrīra kiugo kīa Jehova: Ndironire Jehova aikarīre gītī gīake kīa ūnene arī na mbūtū yothē ya igūrū irūgamite imūthiūrūkiire mwena wa ūrīo na wa ūmōtho. **20** Nake Jehova akīūra atīrī, ‘Nūū ūkūheenereria Ahabu nīguo atharīkīre Ramothu-Gileadi, nīgeetha athīi agakūre kuo?’ ‘Ūmwe akiuga ūū, na ūrīa ūngī ūū. **21** Marīgīrīro-inī roho ūmwe ūkiūmīra, ūkīrūgama mbere ya Jehova, ūkiuga atīrī, ‘Nī nīi ngūmūheenereria.’ **22** ‘Jehova akīūra atīrī, ‘Ūkūmūheenereria atīa?’ ‘Naguo ūkiuga atīrī, ‘Ngīthīi ngūthīi ndūike roho wa maheeni tūna-inī twa anabīi ake othe.’ ‘Jehova akiuga atīrī, ‘Wee nīkūhota kūmūheenereria. Thīi ūgeeke ūguo.’ **23** ‘Nī ūndū ūcio Jehova nīekīrīte roho wa maheeni tūna-inī twa anabīi aya aku othe. Jehova nīagwathīrīre mwanangiko.” **24** Hīndī iyo Zedekia mūrū wa Kenaana agīkuhīrīra na akīgūtha Mīkaya rūhī rwa ūthiū. Akīmūūra atīrī, “Kaī roho wa Jehova aragereire kū rīrīa aroimire kūrī nīi, nīguo aarie nawe?” **25** Mīkaya agīcookia atīrī, “Nīūkamenya mūthenya ūrīa ūgaathīi kwīhitha kanyūmba ka na thīnī.” **26** Mūthamaki wa Isiraeli agīathana, akiuga atīrī, “Oyai Mīkaya mūmūcookie kūrī Amoni mwathi wa itūūra inene, na kūrī Joashu mūrū wa mūthamaki, **27** na muge atīrī, ‘Mūthamaki ekuuga ūū: Mūndū ūyū nīaikio njeera na ndakaheo kīndū gīa kūrīa tīga mūgate na maaī, ngīnya rīrīa ngaacooka na thīi.”” **28** Mīkaya akiuga atīrī, “Ūngīgaacooka na thayū-rī, no gūtūikire atī Jehova ndaarīte na nīi.” Agīcooka akiuga atīrī, “Igūai ūhoro wakwa, inyūi andū aya inyuothe!” **29** Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mūthamaki wa Juda makīambata ngīnya Ramothu-Gileadi. **30** Nake mūthamaki wa Isiraeli akīra Jehoshafatu atīrī, “Nīngūtoonya mbaara-inī ndūgarūrīte ndikamenyeke, no wee wīkīre nguo cia ūthamaki.” Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli akīgarūra ndakamenyeke na agītoonya mbaara-inī. **31** Na rīrī, mūthamaki wa Suriata nīathīte anene ake mīrongo itatū na eerī a ngaari cia ita, akoiga atīrī, “Mūtīkarūe na mūndū o na ūmwe, mūnene kana mūnīni, tīga o mūthamaki wa Isiraeli.” **32** Rīrīa anene a mbūtū cia ngaari cia ita moonire Jehoshafatu magīciiria atīrī, “Ti-itherū ūyū nīwe mūthamaki wa Isiraeli” Nī ūndū ūcio makīgārūrūka mamūtharīkīre, no rīrīa Jehoshafatu aakaire-rī, **33** anene acio a ngaari cia ita makīona atī ūcio ti mūthamaki wa Isiraeli, magītīga kūmūngatīthia. **34** No mūndū ūmwe akīgeeta ūta wake, agīkīa mūgū o ro ūguo, naguo ūkīratha mūthamaki wa Isiraeli o gatagatī-inī ka maguthīkanīro na nguo yake ya mbaara. Nake mūthamaki akīra mūtwarīthia wa ngaari yake ya ita atīrī, “Garūra ngaari ūndute mbaara-inī. Nīndagurario.” **35** Nayo mbaara īkīnēneha, īgīthīi na mbere mūthenya wothē, nake mūthamaki agīkara anyītīrīrwo ngaari-inī yake ya ita angētheire Asuriata. Nayo thakame īkiura kuuma kīronda gīake hau aagurarītīo, īgītīka ngaari-inī ya ita, na hwaī-inī ūcio agīkua. **36** Rīua rīgīthūa, gūkīanīrīrwo kūrī mbūtū cia ita, ikīrwo atīrī, “O mūndū nīainūke itūūra rīake;

o mūndū nīacooke būrūrī wake!” **37** Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli agīkua na agītwarwo Samaria, makīmūthika kuo. **38** Nao magīthambīria ngaari iyo ya ita karia-inī ga Samaria, (harīa maraya meethambagīra), nacio ngui igīcūna thakame yake, o ta ūrīa kiugo kīa Jehova kīoigīte. **39** Namo maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Ahabu, hamwe na maūndū marīa we eekire, na nyūmba ya ūthamaki rīra aakithīrie na ikīgēmio na mīguongo, o na matūūra marīa airīgīre na thīngō cia hīnya, githī maūndū macio matīandīkītwo ibuku-inī rīa maūndū ma athamaki a Isiraeli? **40** Ahabu akīhurūka hamwe na maithe make. Nake mūrīū Ahazia agītūika mūthamaki ithenya rīake. **41** Jehoshafatu mūrū wa Asa aatūikire mūthamaki wa Juda mwaka-inī wa īna wa Ahabu mūthamaki wa Isiraeli. **42** Jehoshafatu aarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo itatū na itano rīrīa aatūikire mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalem mīaka mīrongo īrī na itano. Nyina eetagwo Azuba mwarī wa Shīlīhi. **43** No maūndū-inī mothe, aarūhīrīre mīthīre ya ithe Asa na ndarī hīndī aatiganire nayo; nīekire maūndū marīa magīrīre maithe-inī ma Jehova. O na kūrī ūguo-rī, kūndū kūrīa gūtūīgūru gūtīeherīrio, nao andū magīthīi na mbere kūrūtīra magongona na gūcīnīra ūbumba kuo. **44** Nīngī Jehoshafatu magīkara marī na thayū na mūthamaki wa Isiraeli. **45** Maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Jehoshafatu, na maūndū marīa aahīngīrie, o na ūhootani wake mbaara-inī, githī matīandīkītwo ibuku-inī rīa maūndū ma athamaki a Juda? **46** Nake akīnīna būrūrī-inī arūme arīa maahūūruga ūmaraya na arūme arīa angī mahooero-inī, arīa maatīgaire kuo kuuma hīndī ya ūthamaki wa ithe Asa. **47** Hīndī iyo gūtīarī mūthamaki Edomu; mūnīni wa mūthamaki nīwe waathanaga. **48** Nake Jehoshafatu nīaakire marīkabu nyingī cia wonjoria, cia gūthīi kūgīra thahabu Ofīri, no itīigana gūthīi, tondū nīcīoinīkangīre kūu Ezīonī-Geberī. **49** Hīndī iyo Ahazia mūrū wa Ahabu akīra Jehoshafatu atīrī, “Itīkīria andū akwa matherere hamwe na andū aku,” nowe Jehoshafatu akīrega. **50** Nake Jehoshafatu akīhurūka hamwe na maithe make, agīthīkwo hamwe nao itūūra-inī rīa ithe Daudī. Nake mūrīū Jehoramū agīthamaka ithenya rīake. **51** Ahazia mūrū wa Ahabu aatūikire mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria mwaka-inī wa ikūmī na mūgwanja wa Jehoshafatu, mūthamaki wa Juda, nake agīthamakīra Isiraeli mīaka īrī. **52** Nake agīka maūndū mooru maithe-inī ma Jehova, tondū nīarūmīrīre mīthīre ya ithe na nyina na mīthīre ya Jeroboamu mūrū wa Nebatī, ūrīa watūmīre Isiraeli mehīe. **53** Nake agītungatīra Baalī, akīmīnamīrīra akīmīhooya, na akīrakaria Jehova Ngai wa Isiraeli o ta ūrīa ithe eekite.

2 Athamaki

1 Na rīrī, thuutha wa gīkuū kīa Ahabu, andū a Moabi makīrega gwaṭhikīra Isiraeli. **2** Na rīrī, Ahazia nīagwīte kuuma ndirica-inī ya nyūmba yake ya igūrū kūu Samaria, akagurario. Nī ūndū ūcio agītūma andū, akīmeera atīrī, “Thīī mūkoorie Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi, kana hihi nīngūhona nguraro ici.” **3** No mūraika wa Jehova akīra Elija ūria Mūtishibi atīrī, “Ambata, ūthī ūtūngane na andū acio matūmitwo nī mūthamaki wa Samaria, ūmoorie atīrī, ‘Nī Ngai gūtārī thīīnī wa Isiraeli nīguo mūthīī mūkahoee ūhoro kuuma kūrī Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi?’ **4** Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga ūū: ‘Ndūkuuma gītanda-inī hau ūkomete. Ti-itherū nīngūkua!’” Nī ūndū ūcio Elija agīthīī. **5** Rīria andū acio maatūmitwo maacookire kūrī mūthamaki, akīmooria atīrī, “Nī kī gītūma mūcooke?” **6** Nao makīmūcookeria atīrī, “Nī harī na mūndū ūkire gūtūtūnga, aatwīra atīrī, ‘Cookai kūrī mūthamaki ūria ūmūtūmite, mūmwīre atīrī, ‘Jehova ekūuria atīrī: Nī Ngai gūtārī thīīnī wa Isiraeli nīguo ūtūme andū makahoee ūhoro kuuma kūrī Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi?’ Nī ūndū ūcio ndūkuuma gītanda-inī hau ūkomete. Ti-itherū nīngūkua!’” **7** Nake mūthamaki akīmooria atīrī, “Mūndū ūcio ūkire kūmūtūnga na aamwīra ūguo-rī, ekūhaanaga atīa?” **8** Nao makīmūcookeria atīrī, “Nī mūndū wīhumbīte nguo ya guoya, na akeoha mūcibi wa ngoothi njohero.” Nake mūthamaki akiuga atīrī, “Ūcio oima Elija ūria Mūtishibi.” **9** Nake agītūmīra Elija mūnene wa thīgari arī na gīkundi giāke kīa andū mīrongo itano; mūnene ūcio akiambata kūrī Elija, ūria waikarīte gacūmbīrī ga kīrima, akīmwīra atīrī, “Wee mūndū wa Ngai, mūthamaki ekuuga atīrī, ‘Ikūrūka!’” **10** Nake Elija agīcookeria mūnene ūcio atīrī, “Akorwo ndī mūndū wa Ngai-rī, mwaki nīūkūrūke uume igūrū, ūgūcine hamwe na andū aya aku mīrongo itano!” Hīndī o iyo mwaki ūgīkūrūka kuuma igūrū, ūgīcina mūnene ūcio hamwe na andū ake. **11** Nīngī mūthamaki agītūmīra Elija mūnene ūngī wa thīgari arī na andū ake mīrongo itano. Nake mūnene ūcio akīmwīra atīrī, “Wee mūndū wa Ngai, mūthamaki ekuuga atīrī, ‘Ikūrūka narua!’” **12** Nake Elija akīmūcookeria atīrī, “Akorwo ndī mūndū wa Ngai-rī, mwaki nīūkūrūke uume igūrū, ūgūcine hamwe na andū aya aku mīrongo itano!” Hīndī iyo mwaki wa Ngai ūgīkūrūka kuuma igūrū, ūgīcina mūnene ūcio hamwe na andū ake mīrongo itano. **13** Nī ūndū ūcio mūthamaki agītūma mūnene wa gatātū na andū ake mīrongo itano. Mūnene ūcio wa gatātū akiambata, agīturia ndu mbere ya Elija. Akīmūthaita, akīmwīra atīrī, “Wee mūndū wa Ngai, reke muoyo wakwa na wa andū aya mīrongo itano wonwo ūrī kīndū kīrī bata nīwe, ithūi ndungata ciaku!” **14** Kīone, mwaki nīūkūrūkīte kuuma igūrū, na ūgacina anene acio eerī a mbere hamwe na andū ao. No rīrī, reke muoyo wakwa wonwo ūrī kīndū kīrī bata nīwe!” **15** Nake mūraika wa Jehova akīra Elija atīrī, “Ikūrūkania hamwe nake, na ndūkamwītīgīre.” Nī ūndū ūcio Elija agītūkīra, agītūkūrūkania nake ngīnya kūrī mūthamaki. **16** Nake akīra mūthamaki atīrī, “Jehova ekuuga ūū: Nī Ngai gūtārī thīīnī wa Isiraeli wa kūhooyo ūhoro

nīwe, atī nīkīo ūgītūma andū makahoee ūhoro kūrī Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi? Tondū nīwīkīte ūguorī, ndūrī hīndī ūkīoma gītanda-inī kīu ūkomeire. Ti-itherū nīngūkua!” **17** Nī ūndū ūcio agīkua, kūringana na kiugo kīa Jehova kīrīa kīarītio nī Elija. Na tondū Ahazia ndaarī na mwana wa kahī-rī, Joramu nīwe watūkīre mūthamaki ithenya rīake mwaka-inī wa keerī wa Jehoramu mūrū wa Jehoshafatu mūthamaki wa Juda. **18** Maūndū marīa mangī mothe makonīi wathani wa Ahazia, na marīa eekire-rī, gīthī matīandīkītūo ibuku-inī rīa maūndū ma ihinda rīa athamaki a Isiraeli?

2 Hīndī ūria Jehova aarī hakūhī kuoya Elija amūtware igūrū arī thīīnī wa kihuhūkano kīa rūhuho-rī, Elija na Elisha maarī njīra-inī makīuma Giligali. **2** Nake Elija akīra Elisha atīrī, “Ikara haha; tondū Jehova nīandūmite thīī Betheli.” Nowe Elisha akīmwīra atīrī, “Ti-itherū o ta ūria Jehova atūūruga muoyo na o ta ūria ūtūūruga muoyo-rī, nīī ndīgūgūtiga” Nī ūndū ūcio magīkūrūka magīthīī Betheli. **3** Hīndī iyo thīrītū ya anabīi a kūu Betheli magīka kūrī Elisha, makīmūūria atīrī, “Nīūmenyete atī Jehova nīekuoya mwathi waku amweherie harīwe ūmūthī?” Nake Elisha akīmūcookeria atīrī, “Ūi nīnjūū, no mūtikaarie ūhoro ūcio.” **4** Nīngī Elija akīmwīra atīrī, “Elisha, ikara haha; tondū Jehova nīandūmite thīī Jeriko.” Nake akīmwīra atīrī, “Ti-itherū o ta ūria Jehova atūūruga muoyo na o ta ūria wee ūtūūruga muoyo-rī, nīī ndīgūgūtiga.” Nī ūndū ūcio magīthīī Jeriko. **5** Nao andū a thīrītū ya anabīi a kūu Jeriko magīkora Elisha makīmūūria atīrī, “Nīūmenyete atī Jehova nīekuoya mwathi waku amweherie harīwe ūmūthī?” Nake Elisha akīmūcookeria atīrī, “Ūi nīnjūū, no mūtikaarie ūhoro ūcio.” **6** Nīngī Elija akīmwīra atīrī, “Ikara haha, tondū Jehova nīandūmite thīī Jorodani.” Nake akīmwīra atīrī, “Ti-itherū o ta ūria Jehova atūūruga muoyo, na o ta ūria wee ūtūūruga muoyo-rī, nīī ndīgūgūtiga.” Nī ūndū ūcio-rī, o eerī magīthīī na mbere na rūgendo. **7** Nao andū mīrongo itano a thīrītū ya anabīi magīthīī makīrūgama haraaya, marorete harīa Elija na Elisha maarūngīī, hau rūūī-inī rwa Jorodani. **8** Nake Elija akīruta nguo yake ya igūrū, akīmīkūnja, akīgūtha maaī nayo. Namo maaī makīgayūkana mwena wa ūrio na wa ūmotho, nao eerī makīringīra thī nyūmū. **9** Rīria maarīkirie kūringa-rī, Elija akīra Elisha atīrī, “Njīra atīrī, nīatīa ingīgwīkīra itaaneherio harīwe?” Nake Elisha akīmūcookeria atīrī, “Ngwenda kūgaya hīnya wa roho waku maita meerī.” **10** Nake Elija akiuga atīrī, “Ūndū ūcio wahooya nī ūndū mūrītū, no rīrī, wanyona ngīeherio harīwe-rī, nīngūtūika waku, no Waga kūnyona ndūgūtūika waku.” **11** Na rīrī, rīrīa maatwaranīte makīaragia, o rīmwe ngaari yarīrīmībūkaga mwaki na mbarathi ciarīrīmībūkaga mwaki ikūmīra na ikīmatīgīthūkīania eerī, na Elija akiambata igūrū arī thīīnī wa kihuhūkano kīa rūhuho. **12** Elisha ona ūguo agīkaya, akiuga atīrī, “Ūūi baba-ī! Ūūi baba-ī! Ngaari cia ita na ahaici a mbarathi a Isiraeli!” Nake Elisha ndaacookire kūmuona rīngī. Hīndī iyo akīaūra nguo ciake, agīcītembūranga. **13** Nake akīoya nguo ya igūrū ūria yagwīte kuuma harī Elija na agīthīī akīrūgama hūgūrūrū-inī cia Rūūī rwa

Jorodani. **14** Ningi akioya nguo iyo ya iguru yagwite ikoima hara Elija, akigutha maa nayo. Akuria atiri, "Riu akiri ha Jehova, Ngai wa Elija?" Na riria aaguthira maa, makigayukana maita meeri mwena wa urio na mwena wa umotho, nake akiringa. **15** Andu a thiritu ya anabii kuuma Jeriko aria maacuthiriurie makiuga atiri, "Roho wa Elija riu uri iguru ria Elisha." Nao magithi kumutunga, makiaimira thi mbere yake. **16** Nao makiuga atiri, "Ta kirore, ithu ndungata ciaku turi na andu mari hinya mirongo itano. Metikirie mathi magacarie mwathi waku. No gukorwo Roho wa Jehova amuoire aamutwara kirima-ini kana gituamba-ini." Nao Elisha akimacookeria atiri, "Aca, tigai kumatuma." **17** No makimuringiriria o nginya agiconoka, akiremwo ni kurega. Ni undu ucio akiuga atiri, "Matumei." Nao magituma andu mirongo itano, aria maamwethire mithenya itatu, no matigana kumuona. **18** Na riria maacookire kuri Elisha, uria waikaraga Jeriko, akimeera atiri, "Githi ndiamwirie mutigathi?" **19** Andu a itura riu inene makira Elisha atiri, "Mwathi witu, itura riri riri handu hega, o ta uria ureyonera, no maa mario ni maruri, nguo bururi ndugaga kindu." **20** Nake akiuga atiri, "Ndeherai mbakuri njeru, na mumukire cumbi." Ni undu ucio makimurehere. **21** Nao agithi githima-ini, agikia cumbi maa-ini, akiuga atiri, "Jehova ekuuga uu, Nindathondeka maa maya. Matigacooka kurehe giku kana matume bururi wage kugia kindu ringi." **22** Nao maa macio matuire mari mega nginya umuthi, kuringana na kiugo kiria kiaritio ni Elisha. **23** Nao Elisha akiuma kuu, agithi Betheli. Na riria aari njira-ini agithi-riri, imwana imwe ikiuma itura-ini, ikimunyuria, ikiuga atiri, "Ambata nakuu, wee kihara giki! Ambata nakuu, wee kihara giki!" **24** Nao akiihugura, agicirora, agiciruma na kirumi riitwa-ini ria Jehova. Nacio nduba igiri ikiuma githaka-ini, igitambuura imwana mirongo ina na igiri ciacio. **25** Nao agithi Kirima-ini gia Karimeli, na kuuma kuu agicooka Samaria.

3 Na riri, Joramu muru wa Ahabu agituika muthamaki wa Israeli kuu Samaria mwaka-ini wa ikumi na inana wa Jehoshafatu, muthamaki wa Juda, nake agiathana miaka ikumi na iri. **2** Nao agika maundu mooru maitho-ini ma Jehova, no ti ta uria ithe na nyina meekite. We nieheririe ihiga riria riamuriro Baali riria riakitwo ni ithe. **3** No riri, niarumiriire mehia ma Jeroboamu muru wa Nebati, maria eehirie na agituma andu a Israeli o nao meehie, na ndaigana kumatiga. **4** Na riri, Mesha muthamaki wa Moabi niarithagaa ng'ondo na nari atwaragire muthamaki wa Israeli tuturume 100,000 na guoya wa ndurume 100,000. **5** No riria Ahabu aakuire, muthamaki wa Moabi akiremera muthamaki wa Israeli. **6** Ni undu ucio ihinda riu Muthamaki Joramu, akiuma Samaria na agicookanirira andu a Israeli othe. **7** Ningi agitumira Jehoshafatu muthamaki wa Juda ndumiriri ino: "Muthamaki wa Moabi nianjukurire akanemera. Niguthi na ni tukahurane na Moabi?" Nao akimucookeria atiri, "Ii, ninguthi nawe, ni nawe turi undu umwe, andu akwa no ta andu aku, na mbarathi ciakwa no ta mbarathi ciaku." **8** Jehoshafatu

akimuria atiri, "Tukugera njira iriku tukamatharikire?" Joramu akimucookeria atiri, "Tukugera njira ya weruini wa Edomu." **9** Ni undu ucio muthamaki wa Israeli akiumagara, mari na muthamaki wa Juda, na wa Edomu. Thuutha wa guthiururika mithenya mugwanja-ri, thigari itari na maa ma kunyua kana maa ma nyamu iria maar nacio. **10** Muthamaki wa Israeli akuria atiri, "Uu niatia! Ka Jehova atwite turi athamaki atatu hamwe nigeetha atuneane kuri Moabi?" **11** Nao Jehoshafatu akuria atiri, "Ka giku gutari munabii wa Jehova uria ungututuriria uhoro hari Jehova?" Nao mutongoria umwe wa muthamaki wa Israeli agicooka atiri, "Elisha muru wa Shafatu ari giku. Niwe waitagiria Elija maa moko." **12** Jehoshafatu akiuga atiri, "Kiugo kia Jehova kiri hamwe nake." Ni undu ucio muthamaki wa Israeli mari na Jehoshafatu na muthamaki wa Edomu magiukura kuri Elisha. **13** Elisha akira muthamaki wa Israeli atiri, "Nd na uhoro uriku nawe? Thi kuri anabii a thogu na anabii a nyukwa." Nao muthamaki wa Israeli akimucookeria atiri, "Aca, tutingithi ni undu ni Jehova utwite ithu athamaki atatu nguo atuneane kuri Moabi." **14** Elisha akiuga atiri, "Ti-itheru o ta uria Jehova Mwene-Hinya-Wothe aturaga muoya, uria ni ndungataga, tigi ni undu wa guconokera Jehoshafatu muthamaki wa Juda-ri, ni ndingakwihugura o na kana nyone ta wi ho. **15** No riri, ndeherai mihuri na kinanda kia mugeeto." O riria mihuri na kinanda aahuraga-ri, guoko kwa Jehova gikigia iguru ria Elisha. **16** Nao akiuga atiri, "Uu nguo Jehova ekuuga: Enjai mitaro iyu gita giki. **17** Nigukorwo Jehova ekuuga uu: Mutikuona ruhuho kana mbura, no riri, gituamba giki nigikuyira maa, na inyu, na ng'ombe cianyu na nyamu icio ingi cianyu mumanyue. **18** Undu uy ni muthu maitho-ini ma Jehova; na ningi niekuneana Moabi moko-ini manyu. **19** Nimukang'aurania itura riote riigirwo na ruringo rwa hinya, na itura riote inene. Nimugatema muti wote mwega, na muthike ithima ciothe, na muthukangie migunda yote miga na mahiga." **20** Rucini ruri ruri, ta ihinda riria rirutagwo igongona, maa magitherera kuuma mwena wa Edomu! Naguo bururi ucio ikuyira maa. **21** Na riri, andu a Moabi othe nimaigite ati athamaki acio nimokite kuria nao; ni undu ucio mundu murume wote, mwiti na mukuru, uria ungiahotire gikuwa indo cia mbaara, agitwo na makigwo mihaka-ini. **22** Riria mookire rucini tene-ri, riu niriari maa-ini macio iguru. Andu a Moabi mari murimo uria ung makiona maa maar matune ta thakame. **23** Nao makirana atiri, "Iria ni thakame! Athamaki acio no nginya makorwo nimarute na makoragana o ene. Andu a Moabi, nituthi tugatahe indol!" **24** No riria andu a Moabi mookire kuu kamb-ini cia Israeli-ri, Israeli makirahuka na makihurana nao o nginya andu a Moabi makira. Nao andu a Israeli magitharika bururi ucio na makiraga andu a Moabi. **25** Nao makiananga matura, na o mundu agikia ihiga migunda-ini wote uria wari mwega, o nginya ikuyira mahiga. Ningi magithika ithima ciothe, na magitema muti o wote mwega. Itura ria Kiriharesethu no rio riatarire riri

imomore mahiga, no arūme maarī na igūtha o narīo makīrīrigiciiria, makīrītharīkīra. **26** Rīrīa mūthamaki wa Moabi onire atī mbaara niyamūhatīrīa-rī, agithīi na andū magana mūgwanja marī na hiū cia njora makarūe na mūthamaki wa Edomu, no matiahotire. **27** Hīndī iyo akioya mūrīu wake wa irigithathi, o we ūrīa ūngīathamakire ithenya rīake, akīmūruta arī igongona igūrū rīa rūthingo rwa itūūra rīu inene. Nao andū a Isīraeli makīrakara mūno; makīmweherera, magīcooka būrūrī wao.

4 Na rīrī, mūtumia wa mūdū ūmwe wa thiritū ya anabīi agīkaira Elisha, akīmūrīa atīrī, “Ndungata yaku, mūthuuri wakwa, niakuite, na wee niūū atī araarī mwītīgīrī Jehova. No rīrī, mūdū ūrīa araarī na thīrī wake nīarooka kūiyira tūmwana twakwa tweerī tūtūike ngombo ciake.” **2** Elisha akīmūrīa atīrī, “Ingīhota gūgūteithia atīa? Ta njīra atīrī, nī kī ūrī nakio nyūmba gwaku?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Ndungata yaku ndrīrī na kīndū o nakī, tīga o tūguta tūnini.” **3** Elisha akiuga atīrī, “Thīi kūrī andū a itūūra rīaku othe ūhoee ndigithū itarī kīndū. Ūhoee ndigithū nyingī. **4** Ūcooke ūtoonye nyūmba yaku thīnīrī hamwe na ariū aku, na ūhinge mūrango. Ūtīrīre maguta ndigithū-inī icio ciothe, na o rīrī yayīūra ūkamīga mwena-inī.” **5** Nake akīmūtiga, na thuutha ūcio mūtumia ūcio akīhingīra nyūmba hamwe na ariū ake. Nao makamūrehagīra ndigithū, nake agithīi na mbere gūtīrīra maguta. **6** Rīrīa ndigithū ciothe ciayūrīre, akīra mūrīu atīrī, “Ndehere ndigithū ingī.” No mūrīu akīmūcookeria atīrī, “Hatīrī ndigithū ingī itigarīte.” Namo maguta magithira. **7** Agithīi akīra mūdū wa Ngai ūhoro ūcio, nake akīmūrīa atīrī, “Thīi wendie maguta ūrīhe mathīrī maku. We na ariū aku-rī, mūtūūrio nī kīrīa gīgūtīgara.” **8** Na rīrī, mūthenya ūmwe Elisha agithīi Shunemu, na kūu nī kwarī na mūtumia warī mūtongu, ūrīa wamūrīngīrīrie mathīi gwake akarīe irio. Nī ūndū ūcio rīrīa rīothe aahītūkagīra hau nīatoonyaga kuo akarīa irio. **9** Mūtumia ūcio akīra mūthuuriwe atīrī, “Nīnjūū atī mūdū ūyū ūhītūkagīra gūkū gwitū kaingī nī mūdū mūtheru wa Ngai. **10** Reke twake kanyūmba kanīni nyūmba-igūrū na tūige gītanda, na metha, na gītī, na tawa nī ūndū wake. Nīgeetha aikarage ho rīrīa ooka gūkū gwitū.” **11** Mūthenya ūmwe rīrīa Elisha ookire-rī, akīambata kanyūmba-inī gake na agīkoma kuo. **12** Akīra Gehazi ndungata yake atīrī, “Ita mūtumia ūcio Mūshunamī.” Nī ūndū ūcio akīmūrīa nake akīrīgama mbere yake. **13** Elisha akīmūrīa atīrī, “Ita mūtumia ūcio atīrī, ‘Nīwīthīnītie mūno nī ūndū witū. Na rīrī, ūngīenda gwīkīrwo atīa? No tūkwarīrīrie harī mūthamaki kana harī mūnene wa mbūtū ya ita?’” Nake agīcooka atīrī, “Nīi ndrīrī na thīina, ndūranagia na andū aitū.” **14** Nīngī Elisha akīūra Gehazi atīrī, “Mūtumia ūyū angūkīrwo atīa?” Gehazi akiuga atīrī, “Ndarī mwana wa kahīi, na mūthuuriwe nī mūkūrū.” **15** Hīndī iyo Elisha akiuga atīrī, “Mwīte.” Nī ūndū ūcio Gehazi akīmūrīa, nake mūtumia ūcio akīrīgama mūromo-inī. **16** Nake Elisha akīmūrīa atīrī, “Ihinda ta rīrī mwaka ūyū ūgūka-rī, nīūkanyiita mwana waku wa kahīi na moko maku.” Nake akīrega, akiuga atīrī,

“Aca, mwathi wakwa, tīga kūheenia ndungata yaku, wee mūdū wa Ngai!” **17** No rīrī, mūtumia ūcio akīgīa nda, na mwaka ūcio ūngī ihinda o ta rīu agīcaria kahīi, o ta ūrīa Elisha amwīrīte. **18** Mwana ūcio agīkūra, na mūthenya ūmwe akīmagara, agithīi kūrī ithe, ūrīa warī hamwe na agethi. **19** Nake akīra ithe atīrī, “Wūi mūtwe-ī! Wūi mūtwe-ī!” Nake ithe akīra ndungata atīrī, “Mūkuue ūmūtwarīre nyina.” **20** Na thuutha wa ndungata kīmūkuua na kīmūtwarīra nyina-rī, mwana ūcio agīkara magūrū-inī ma nyina ngīnya mīaraho, agīcooka agīkua. **21** Nyina agithīi, akīmūkomia ūrīrī-inī wa mūdū wa Ngai, agīcooka akīhinga mūrango, agithīi. **22** Nake agīta mūthuuriwe, akīmūrīa atīrī, “Ndagūthaitha ūndūmīre ndungata imwe na ndigiri, nīguo thīi kūrī mūdū wa Ngai na ihenya na njooke.” **23** Nake akīmūrīa atīrī, “Ūgithīi kūrī we ūmūthī nīkī, na tī Karūgamo ka Mwerī kana Thabatū?” Nake akiuga atīrī, “Hatīrī na thīina.” **24** Agītandika ndigiri, na akīra ndungata yake atīrī, “Teng’eria ndigiri, na ndūgaathīi kahora tīga ngwīre.” **25** Nī ūndū ūcio akīambīrīria rūgendo, agīkīnya kūrī mūdū wa Ngai Kīrīma-inī gīa Karīmeli. Nake mūdū wa Ngai rīrīa aamūonire arī o harīihu akīra ndungata yake Gehazi atīrī, “Ta cūthīrīria! Ūūrīa nī mūtumia ūrīa Mūshunamī! **26** Hanyūka ūmūtūnge na ūmūrīe atīrī, ‘Wee ūrī mwega? Ī mūthuuri waku no mwega? Mwana waku no mwega?’” Nake mūtumia ūcio akīmūcookeria atīrī, “Maūdū mothe nī mega.” **27** Mūtumia ūcio aakīnya harī mūdū wa Ngai kīrīma-inī, akīmūnyīita magūrū. Nake Gehazi agīka kīmweheria, no mūdū wa Ngai akīmūrīa atīrī, “Tigana nake! Arī na ruo rūnene mūno ngoro, no Jehova nīahītūte ūhoro ūyū akaaga kūmenyīthia gītūmi kīa guo.” **28** Nake mūtumia ūcio akīmūrīa atīrī, “Wee mwathi wakwa, nīndakūūrītie ūhe kahīi? Gīthī ndakwīre, ‘Nīdīkarāhūre mwīhoko wakwa?’” **29** Nake Elisha akīra Gehazi atīrī, “Wīohe mūcibi njohero na ūkuue rūthanju rwakwa na guoko, ūhanyūke. Ūngīcemanīa na mūdū o wothe ndūkamūgeithie, na mūdū o wothe angīkūgeithia ndūkamūcookerie. Ūthīi ūgīrīre rūthanju rwakwa ūthīi-inī wa kamwana kau.” **30** Nowe nyina wa mwana akiuga atīrī, “Tī-itherū o ta ūrīa Jehova atūūrāga muoyo, na o ta ūrīa wee ūtūūrāga muoyo-rī, nīi ndīgūgūtiga.” Nī ūndū ūcio Elisha agīkūra, akīmūrūmīrīra. **31** Na rīrī, Gehazi agithīi arī mbere yao, akīgīrīra rūthanju ūthīi-inī wa kahīi kau, no gatiagambire kana kwīnyagunyia. Nī ūndū ūcio Gehazi akīhūdūka agātūnge Elisha, na akīmūrīa atīrī, “Kamwana gatiinokīra.” **32** Rīrīa Elisha aakīnyire nyūmba, agīkora kamwana gakomete gītanda-inī gīake karī gakuū. **33** Nake agītoonya thīnī, akīhingīra na mūrango marī o eerī nako, akīhooya Jehova. **34** Nīngī akīhaica ūrīrī, agīkomera kamwana kau, kanua gwa kanua, maitho kwa maitho, na moko kwa moko. Na rīrīa eetambūrūkītie igūrū rīako, mwīrī wa kamwana kau ūkīgīa ūrugarī. **35** Nake Elisha agīkūra, akīehera, akīūrūranga kanyūmba thīnī, agīcooka gītanda-inī, agītambūrūkīa rīngī igūrū rīako. Kamwana kau gagīathīmūrā maita mūgwanja, na gakīhingīra maitho. **36** Nake Elisha agīta Gehazi, akīmūrīa atīrī, “Ita mūtumia ūcio Mūshunamī.” Nake

akimwita. Riria mütumia ookire-ri, Elisha akimwira atiri, "Oya müruguo." 37 Nake agitoonya, akigüithia thi magürü-ini make, akianima üthiü thi. Agicooka akioya mwana wake, akiama. 38 Nake Elisha agicooka Giligali, nakuo küu bürüri-ini ücio ni kwarî na ng'aragu. Riria thiritü ya anabii yacemanagia nake, aküra ndungata yake atiri, "Hagira nyüngü nene ürügire andü aya irio." 39 Hindi ücio ümwe wa anabii agithii mügunda gweha nyeni, agikora rüüngü rwa githaka. Agitua maciaro maruo, akimaüyüria ruuno-ini rwa nguo yake ya igürü. Acooka akimatinangiria nyüngü-ini iyo yarugaga irio, o na gütuika gütiri mündü wamenyire ciari kii. 40 Andü acio makiihürüwio irio icio, no riria maambiriirie gücira-rî, magikaya makiuga atiri, "Wüi mündü wa Ngai, nyüngü-ini îno he na gîkuü!" Nao makiremwo ni gücira. 41 Nake Elisha akiuga atiri, "Rehei mütu." Nake akiwikira nyüngü-ini iyo, akiuga atiri, "Ihüira andü marie." Na hakîaga kindü kîngimathükia irio-ini icio. 42 Na riri, hagüka mündü oimite Baali-Shalisha, akîrehera mündü wa Ngai migate mîrongo îiri ya cairi, îria yarugitwo na maciaro ma mbere ma ngano, na igira cia ngano ya mügethano. Nake Elisha akimwira atiri, "Mîngere andü marie." 43 Nayo ndungata yake ikimüiria atiri, "Ndaahota afia kühe andü igana rimwe migate îno?" No Elisha akimücookeria atiri, "Mîngere andü marie. Nigükorwo Jehova ekuuga üü: 'Meküria na matigie.'" 44 Nake akinengera andü, makiria na igitigara, kûringana na kiugo kia Jehova.

5 Na riri, Naamani aari münene wa mbütü cia ita cia müthamaki wa Suriata. Aari mündü münene maitho-ini ma mwathi wake na aari mündü watükite mûno, tondü Jehova niamühüthirite kühe andü a Suriata ühootani. Aari müthigari njamba, no aari na mangü. 2 Na riri, mbütü cia Suriata nîciathiite nja na igataha müiritu münini kuuma Isiraëli, nake aatungatagira mütumia wa Naamani. 3 Nake müiritu ücio aküra mwathi wake mündü-wa-nja atiri, "Naari korwo mwathi wakwa Naamani no one münabii üria üri Samaria! No amühonie mangü make." 4 Naamani agithii küri müthamaki mwathi wake na akimwira üria müiritu ücio woimite Isiraëli oigite. 5 Nake müthamaki ücio wa Suriata akimücookeria atiri, "Geria üthii. Ningütümira müthamaki wa Isiraëli marüa." Ni ündü ücio Naamani akiumagara na agikua taranda ikümi cia betha, na cekerî 6,000 cia thahabu, na nguo cia magarüira ikümi. 6 Marüa marüa atwariire müthamaki wa Isiraëli maandikîtwo atiri: "Nîndatüma ndungata yakwa Naamani na marüa maya küri we, nîgeetha ümühonie mangü make." 7 Riria müthamaki wa Isiraëli aathomire marüa macio-rî, agitembûranga nguo ciake, akiuga atiri, "Nii ndi Ngai? Ndaahota küüraga na gücokia muoyo ringi? Ni kii gîgütüma mündü üyü atüme mündü küri nî ati ahonio mangü make? Ta kione, arageria künjügal!" 8 Riria Elisha mündü wa Ngai aiguire ati müthamaki wa Isiraëli nîatembûrangite nguo ciake-rî, akimütümira ndümiriri îno: "Ni kii gîgütüma ütembûrange nguo ciaku? Reke mündü ücio oke küri nii, na nîekümenya ati ni küri münabii thiini wa Isiraëli." 9 Ni ündü ücio Naamani agithii hamwe na mbarathi ciake

na ngaari cia ita o nginya müromo-ini wa nyümba ya Elisha. 10 Nake Elisha akimütümira mündü amwira atiri, "Thii withambe maita müganja rüü-ini rwa Jorodani, na mwiri waku niükühonio, na niügüthera." 11 No Naamani agithii arakarite, akiuga atiri, "Ngwiciiragia ati ti-itherü münabii nîekuuma nja oke küri nii, na arügame akaire rüftwa ria Jehova Ngai wake, acooke athüngüthie guoko gwake igürü ria handü hau harüaru, aahonie mangü. 12 Githi njüü cia Dameski, na Abana, o na Faripari ti njega gükira maaî o mothe ma Isiraëli? Githi ndingüthambire thiini wacio therio?" Ni ündü ücio akihündüka, agithii arakarite mûno. 13 Ndingata cia Naamani igithii hari we ikimwira atiri, "Ithe witü, korwo münabii akwiri wike ündü münene gükira üyü-rî, githi ndüngiwikire? Githi to wike makiria ündü üyü aakwira, 'Withambe, ütherio!'" 14 Ni ündü ücio Naamani agiükürüka, agitobokia Jorodani maita müganja, o ta üria mündü wa Ngai aamwiriite, naguo mwiri wake ükihona, ügithera ükihaana ta wa kaana kanini. 15 Hindi iyo Naamani na aria othe maamütheithagia magicooka küri mündü wa Ngai. Nake akirügama mbere yake, akiuga atiri, "Riu nîndamenya ati gütiri Ngai üngi thi yothe tiga gükü Isiraëli. Ndagüthaitha witikire kuoya kiheo kuuma küri ndungata yaku." 16 Nake münabii akimücookeria atiri, "Ti-itherü o ta üria Jehova üria ndungatagira atüüraga muoyo-rî, nii ndingitükira kuoya kindü o na ki." Na riri, o na gütuika Naamani nîamüringiriirie mûno-rî, nîaregire. 17 Nake Naamani akiuga atiri, "Angikorwo ndüngiöya-rî, ndagüthaitha üreke nii ndungata yaku heo tiri üria wotho üngikuo ni nyümbü igiri, nigükorwo ndungata yaku ndiri hindi igacooka kûruta maruta ma njino kana magongona küri ngai ingi, tiga o Jehova. 18 No riri, Jehova arorekeria ndungata yaku ündü-ini o üyü ümwe: Riria müthamaki mwathi wakwa aritöonyaga hekarü ya Rimoni amünamirire etiranitie na guoko gwakwa, na nii nyinamirire ho-rî, riria ngainamirira ndi hekarü-ini ya Rimoni, Jehova arorekeria ndungata yaku ni ündü wa gwika üguo." 19 Hindi iyo Elisha akimwira atiri, "Thii na thayü." Thuutha wa Naamani gükorwo athite itina-rî, 20 Gehazi, ndungata ya Elisha mündü wa Ngai, agüciiria atiri, "Mwathi wakwa niahüthiria Naamani ücio Mûsuriata maündü ni kürega kwamükira indo iria ekümüreheire. Ti-itherü o ta üria Jehova atüüraga muoyo-rî, nii ni ngühanyüka ndimükinyire niguo njoe kindü kuuma hariwe." 21 Tondü ücio Gehazi akiihüha niguo akinyire Naamani. Riria Naamani aamuonire ahanyükite aroreke na küri we-rî, akiama ngaari-ini ya ita niguo amütunge. Akimüria atiri, "Maündü mothe ni mega?" 22 Nake Gehazi agicooka atiri, "Îi, maündü mothe ni mega. Mwathi wakwa aandüma ngwäre atiri, 'Aanake eerî kuuma thiritü-ini ya anabii mooka küri nii o riu, moimite bürüri üria üri irima wa Efraimu. Ndagüthaitha ümahe taranda imwe ya betha, na nguo cia magarüira meeri.'" 23 Nake Naamani akiuga atiri, "Itikira woe taranda igiri." Agüthaitha Gehazi acitikirre, ningi akioha taranda igiri cia thahabu agiciikira mihuko-ini îiri hamwe na nguo cia magarüira meeri. Nake akinengera ndungata ciake igiri, igikua, igithii mbere ya Gehazi. 24 Riria Gehazi aakinyire kîrima-ini, agitia

ndungata indo icio, agiciiga nyumba. Nake akiugira ndungata icio uhoro, nacio igithiira. **25** Thuutha ucio agitoonya nyumba akirigama mbere ya mwathi wake Elisha. Nake Elisha akimũria atĩrĩ, “Gehazi uuma kũ?” Nake Gehazi akimũcookeria atĩrĩ, “Ndungata yaku ndĩrĩ kũndũ igũthiite.” **26** Nowe Elisha akimwira atĩrĩ, “Githĩ roho wakwa nduuma hamwe nawe rĩria mũndũ ucio oimire ngaari-inĩ ya ita agũtũnge? Nĩ ihinda rĩa kuoya mbeeca, kana kwamũkĩra nguo, na mĩgũnda ya mĩtamaĩyũ na ya mĩthabibũ, na ndũũru cia mbũri na ng’ombe, na ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja? **27** Mangũ ma Naamani nĩwe mekwĩgwatĩrĩra na njiaro ciaku nginya tene.” Hĩndĩ iyo Gehazi akiehera hari Elisha arĩ na mangũ na akerũha, akahaana o ta ira.

6 Na rĩrĩ, thiritũ ya anabii ikũira Elisha atĩrĩ, “Rora, handũ haha tũgomanaga nawe nĩ hanini mũno. **2** Twitĩkirie tũthĩi Jorodani, o mũndũ witũ akuue itũgi kuo; na itũwitĩkirie twake handũ ha gũtũũraga kũu.” Nake akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩi.” **3** Ningĩ ũmwe wao akimwira atĩrĩ, “Ndagũthaita witĩkirie gũthĩi na ndungata ciaku.” Nake Elisha agĩcookia atĩrĩ, “ĩi, nĩtũgũthĩi na inyuĩ.” **4** Nake Elisha agĩthĩi hamwe nao. Nao magĩthĩi Jorodani na makĩambĩrĩria gũtema mĩti. **5** Na rĩrĩa ũmwe wao aatemaga mũti-rĩ, ithanwa rikĩgũa maaĩ-inĩ. Nake agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, rĩuma rĩa kũhooya!” **6** Nake mũndũ wa Ngai akĩũria atĩrĩ, “Rĩagũa ha?” Na rĩrĩa aamuonirie handũ hau, Elisha agĩtĩnia kamũti, agĩgaikĩia ho, nario ithanwa rikĩrera maaĩ igĩrũ. **7** Nake akimwira atĩrĩ, “Oya ithanwa.” Nake mũndũ ucio agĩtambũrũkia guoko, akĩrĩoya. **8** Na rĩrĩ, mũthamaki wa Suriata aarĩ na mbaara na andũ a Israeli. Thuutha wa kũrikanĩra na anene ake, akĩmeera atĩrĩ, “Ngwamba kambĩ handũ hana na hana.” **9** Mũndũ wa Ngai agĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Israeli, akimwira atĩrĩ, “Wihũũge, na ndũkagerere handũ hana tondũ andũ a Suriata nĩho maraikũrũkĩra.” **10** Nĩ undũ ucio mũthamaki wa Israeli agĩtũma andũ magatũirie uhoro wa handũ hau mũndũ wa Ngai aarĩtie uhoro waho. Mahinda maingĩ Elisha nĩeragĩra mũthamaki wa Israeli kũndũ kũria aagĩrĩrwo nĩ kwĩmenyerera, nake agaakaraga ehũũgite. **11** Undũ ucio ũkirakaria mũthamaki wa Suriata mũno. Nake agĩita anene ake na akĩmeera atĩrĩ, “Ngwenda kũmenya kuuma kũrĩ inyuĩ ũũ, nũũ witũ ũrĩ mwena wa mũthamaki wa Israeli?” **12** Nake ũmwe wa anene ake akimwira atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, gũtirĩ o na ũmwe witũ ũrĩ mwena wake. No rĩrĩ, Elisha ũria mũnabii kũu Israeli nĩwe wĩraga mũthamaki wa Israeli ciugo nginya iria waragia ũrĩ nyũmba yaku ya toro.” **13** Nake mũthamaki agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thiĩi mũgatuĩrie kũria arĩ, nĩguo ndũme andũ mamũnyiite.” Nake mũthamaki agĩcookerio uhoro akĩrwo atĩrĩ, “Elisha arĩ Dothani.” **14** Nake mũthamaki agĩtũma mbarathi na ngaari cia ita, na mbũtũ yarĩ na hinya kũu. Igĩthĩi itũkũ, ikirigicĩria itũũra rĩu. **15** Na rĩrĩa ndungata ya mũndũ wa Ngai yokĩrĩre, ikũma nja rũciini tene, ikĩona atĩ mbũtũ ya ita, na mbarathi, na ngaari cia ita nĩciarigicĩrie itũũra. Nayo ndungata ikĩũria atĩrĩ, “Wũi, mwathi wakwa-ĩ, tũgwĩka atĩa?” **16** Nake mũnabii akimũcookeria atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra,

nĩgũkorwo arĩa marĩ mwena witũ nĩ aingĩ gũkĩra arĩa marĩ mwena wao.” **17** Nake Elisha akĩhooya atĩrĩ, “Wee Jehova, mũhingũre maitho nĩguo oone.” Nake Jehova akĩhingũra maitho ma ndungata ũyo, nayo ikĩrora, ikĩona kũu irĩma-inĩ kũiyũire mbarathi na ngaari cia ita irĩ na mwaki, ciothe irigicĩrie Elisha. **18** Na rĩrĩa thũ ciake ciakĩrũkĩaga irorete kũrĩ we-rĩ, Elisha akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Hũũra andũ aya na itũtumumu.” Nĩ undũ ucio Jehova akimamahũũra na itũtumumu, o ta ũria Elisha aahooete. **19** Elisha akĩmeera atĩrĩ, “ĩno tiyo njĩra, o na rĩrĩ tirio itũũra. Nũmĩrĩrai, na nĩngũmũtwara kũrĩ mũndũ ũria mũracaria.” Nake akĩmatwara nginya Samaria. **20** Maarĩkia kũingĩra itũũra rĩu inene, Elisha akiuga atĩrĩ, “Jehova hingũra andũ aya maitho nĩgeetha mone.” Nake Jehova akĩmahingũra maitho, nao makĩona, magĩkora marĩ thiĩni wa Samaria. **21** Rĩrĩa mũthamaki wa Israeli aamoonire-rĩ, akĩũria Elisha atĩrĩ, “Baba ndimoorage? Nĩ wega ndimoorage?” **22** Nake Elisha akimũcookeria atĩrĩ, “Ndũkamoorage. No ũũrage andũ arĩa wĩnyiitiire na rũhiũ rwaku rwa njora kana ũta? Mahe irio na maaĩ, marĩe na manyue, macooke mathĩi kũrĩ mwathi wao.” **23** Nĩ undũ ucio akimathondekera iruga inene, nao maarĩkia kũria na kũnyua, akĩmoigĩra uhoro nao magĩcooka kũrĩ mwathi wao. Nĩ undũ ucio mbũtũ cia ita cia Suriata igĩtĩga gũtharĩkĩra bũrũri wa Israeli rĩngĩ. **24** Na rĩrĩ, thuutha ucio Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata agĩcookanĩrĩria mbũtũ ciake cia ita ciothe, igĩthĩi, ikirigicĩria Samaria irĩtunyane. **25** Na gũkĩgia na ng’aragu nene mũno itũũra rĩu inene. Kũrigicĩrio kwario gũgũkĩra ihinda iraaia ũũ atĩ mũtwe wa ndigiri wendagio cekerĩ mĩrongo inana cia betha, nakio kibaba kĩmwe kĩa mai ma ndutura gĩkeendo cekerĩ ithano. **26** Na rĩrĩa mũthamaki wa Israeli aahĩtũkagĩra rũthingo igĩrũ-rĩ, mũtumia ũmwe akimũkĩra, akimwira atĩrĩ, “Mũthamaki, mwathi wakwa, ndeithia!” **27** Nake mũthamaki akimũcookeria atĩrĩ, “Angĩkorwo Jehova ndangĩgũteithia-rĩ, nĩ ingĩkũrutĩra ũteithio kũ? Nĩ kuuma kĩhũĩro-inĩ kĩa ngano, kana nĩ kuuma kĩhũĩro-inĩ kĩa ndibei?” **28** Ningĩ agĩcooka akimũũria atĩrĩ, “Nĩ kũ kirigũthũnia?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ aranjĩrĩre atĩrĩ, ‘Ruta mũrũguo nĩgeetha tũmũrie ũmũthĩ, naruo rũciũ tũkaaria mũriũ wakwa.’” **29** Nĩ undũ ucio tũraruga mũriũ wakwa na tũramũria. Mũthenya ũyũ ũngĩ ndĩramwĩra atĩrĩ, ‘Ruta mũrũguo nĩgeetha tũmũrie,’ no aramũhitha.” **30** Na rĩrĩa mũthamaki aagũire ciugo cia mũtumia ucio-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake. O agĩthiagĩra rũthingo igĩrũ-rĩ, andũ magicũthĩrĩria, makĩona atĩ eehumbite nguo ya ikũnia thiĩni. **31** Nake akiuga atĩrĩ, “Ngai aronjĩka ũũru, na akĩrĩrĩrie kũnjĩka ũũru, angĩkorwo mũtwe wa Elisha mĩrũ wa Shafatu nĩgũkorwo ũnyiitane na mwĩrĩ wake ũmũthĩ!” **32** Na rĩrĩ, Elisha aikarĩte gwake nyũmba arĩ hamwe na athuuri. Nake mũthamaki agĩtũma mũndũ athiagĩre mbere yake, no mũndũ ucio ataanaakinya, Elisha akĩra athuuri acio atĩrĩ, “Hĩ! ĩ nĩmũrona ũria mũuragani ũyũ andũmĩre mũndũ oke andanie mũtwe? Atĩrĩrĩ, mũndũ ucio ooka-rĩ, mũhingĩ mũrango, na mũnyiitiirĩre ndakaingĩre. Githĩ mũkubio wa magĩrũ ma mwathi wake ndũri o thuutha wake?” **33** O akiaria nao-rĩ, mũndũ ucio watũmĩtuo agĩkũrũka, agikinya

hari we. Nake mūthamaki akiuga atīrī, “Mwanangīko ūyū uumite kūrī Jehova. Nī kī kīngītūma njeterere Jehova makīria ma ūguo?”

7 Elisha akiuga atīrī, “Thikīrīria kiugo kīa Jehova. Jehova ekuuga ūū: Ihinda ta rīrī rūciū-rī, kibaba kimwe kīa mūtu mūhinyu gikeendo cekerī īmwe, nacio ibaba igīrī cia cairi ikeendo cekerī īmwe hau kihingo-inī gīa Samaria.” **2** Nake mūnene ūrīa wateithagia mūthamaki akīra mūdū wa Ngai atīrī, “O na Jehova anghingūra ndirica cia igūrū-rī, ūndū ūcio wahoteka?” Nake Elisha akīmucokeria atīrī, “Nīūkawona na maitho maku, no ndūkaaria o na kī!” **3** Na rīrī, nī kwarī na andū ana maarūarīte mangū, maaikaraga itoonyero-inī rīa kihingo gīa itūūra inene. Makīrana atīrī, “Nī kī gīgūtūma tūikare haha ngīnya tūkue? **4** Tūngiuga atīrī, ‘Nītūgūthīi thīinī wa itūūra,’ o nakuo kūrī na ng’aragu, na no tūgūkua. Na tūngīkara haha, no tūgūkua. Nī ūndū ūcio rekei tūthīi kūu kambī-inī ya Asuriata, twīneane kūrīo. Mangītūhonokia, tūgītūre muoyo; mangītūuraga, tūgīkue.” **5** Hwaī-inī gūkīra magīkīra, magīthīi kambī-inī ya Asuriata. Nao maakīnya nyumīra ya kambī, magīkora gūtīarī mūdū o na ūmwe kuo, **6** nīgūkorwo Jehova nīatūmīte andū a ita rīa Asuriata maigue mūkubio wa ngaari cia ita, na wa mbarathi, na wa mbūtū nene; nī ūndū ūcio makīrana atīrī, “Atīrī, mūthamaki wa Isiraeli nīakomborete athamaki a Ahiti na a Misiri nīguo matūtharīkīre!” **7** Nī ūndū ūcio magīkīra, makīūra hwaī-inī na mairia, magitiga hema ciao, o na mbarathi, na ndigiri. Magītiga kambī o ro ūguo yarī, na makīūra nīguo mahonokie mīoyo yao. **8** Andū arīa maarī na mangū magīkīnya nyumīra ya kambī, na magitoonya hema-inī īmwe. Makīria na makīnyua, na magīkuua betha, na thahabu, o na nguo, magīthīi magīcihitha. Magīcooka rīngī magītoonya hema ingī, makīoya indo iria ciarī kuo o nacio magīcihitha. **9** Magīcooka makīrana atīrī, “Rīu tūtīreka wega. Mūthenya ūyū nī wa kūheana ūhoro mwega, na ithuī no gūkira tūkīrīte naguo. Tūngīeterera ngīnya gūkie, no tūherithio. Rekei tūthīi o ro rīu, tūkaheane ūhoro ūyū nyūmba-inī ya mūthamaki.” **10** Nao magīthīi magīta arangīrī a ihingo cia itūūra, makīmeera atīrī, “Nītūgūthīite kambī-inī ya Asuriata, na gūtīrī mūdū ūrī kuo, gūtīrī o na mūgambo wa mūdū, no mbarathi na ndigiri ciohetwo, nacio hema igatigwo o ro ūrīa ciatarīi.” **11** Nao arangīrī a ihingo makīanīra ūhoro ūcio, naguo ūgīkīnyīra nyūmba ya mūthamaki. **12** Nake mūthamaki agīkūria ūtūkū, na akīra anene ake atīrī, “Nīngūmwīra ūrīa Asuriata matwīkīte. Nīmamenyete tūrī na ng’aragu, nī ūndū ūcio nīkīo matigite kambī, makeehitha kūu gīthaka-inī, magīciiria atīrī, ‘Ti-itherū nīmekuuma itūūra-inī na hīndī iyo tūmanyīite mīgwate marī muoyo na tūtoonye itūūra-inī inene.” **13** Nake ūmwe wa anene ake agīcookia atīrī, “Tūma andū amwe mathīi na mbarathi ithano iria itigaire itūūra-inī. Ūhoro wao gīthī ndūgūkihaana o ta wa Isiraeli othe arīa marī gūkū thīinī. Iī-nī, megīkorwo mahaana o ta Isiraeli aya othe makīrīi gūthīra. Nī ūndū ūcio reke tūmatūme magatūrie ūrīa kūhaana.” **14** Nī ūndū ūcio magīthuura ngaari igīrī cia ita na mbarathi ciao, nake

mūthamaki akīmatūma marūmīre mbūtū cia ita cia Asuriata. Nake agīatha atwarithia akīmeera atīrī, “Thīi mūgatūrie ūrīa kūhaana.” **15** Makīmarūmīra o ngīnya Jorodani, magīkora njīra iīyūrīte nguo na indo iria Asuriata maatete marī ihenya-inī makīūra. Nī ūndū ūcio andū arīa maatūmitwo makīhūdūka na magīcookeria mūthamaki ūhoro ūcio. **16** Hīndī iyo andū makīumagara, magīthīi na magītaha indo kambī-inī ya Asuriata. Nī ūndū ūcio kibaba kimwe kīa mūtu kīendagio cekerī īmwe, na ibaba igīrī cia cairi ciendagio cekerī īmwe o ta ūrīa Jehova oigīte. **17** Na rīrī, mūthamaki aigīte mūnene ūrīa wamūteithagia akorwo arī mūrūgamīrīrī wa kihingo, nao andū makīmūrangīrīria hau kihingo-inī, agīkua, o ta ūrīa mūdū wa Ngai oigīte rīrī mūthamaki aathiite gwake mūciī. **18** Ūndū ūcio wekīkire o ta ūrīa mūdū wa Ngai eerīte mūthamaki: “Ihinda o ta rīrī rūciū, kibaba kimwe kīa mūtu gīkeendo cekerī īmwe, nacio ibaba igīrī cia cairi ikeendo cekerī īmwe kihingo-inī gīa Samaria.” **19** Mūnene ūcio eerīte mūdū wa Ngai atīrī, “O na Jehova anghingūra ndirica cia igūrū-rī, ūndū ūcio wahoteka?” Nake mūdū wa Ngai aamūcookeirie atīrī, “Nīūkawona na maitho maku, no ndūkaaria o na kī!” **20** Ūguo noguo gwekīkire kūrī mūnene ūcio, nīgūkorwo andū maamūrangīrīrie hau kihingo-inī, agīkua.

8 Na rīrī, Elisha akīra mūtumia ūrīa aariūkīrie mwana atīrī, “Thīi hamwe na andū a nyūmba yaku mūgaikare kwa ihinda kūrīa mūngīhota gūikara, tondū Jehova nīatuīte kūgīe ng’aragu būrūrī-inī ūyū, iria ikūniina mīaka mūgwanja.” **2** Nake mūtumia ūcio agīka o ta ūrīa mūdū wa Ngai oigīte. We mwene na andū a nyūmba yake magīthīi na magīkara būrūrī wa Afilisti mīaka mūgwanja. **3** Na rīrī, mīaka mūgwanja yathira-rī, akīuma būrūrī wa Afilisti, agīthīi kūrī mūthamaki kūmūthaitha nī ūndū wa nyūmba na gīthaka gīake. **4** Mūthamaki aaragia na Gehazi, ndungata ya mūdū wa Ngai, akīmīwira atīrī, “Ta njīra maīndū mothe manene marīa Elisha aaneka.” **5** O rīrīa Gehazi eeraga mūthamaki ūrīa Elisha aariūkīrie mūdū-rī, mūtumia ūrīa wariūkīrio mūrīu nī Elisha agīka gūthaitha mūthamaki nī ūndū wa nyūmba na gīthaka gīake. Nake Gehazi akiuga atīrī, “Mūthamaki mwathi wakwa, ūyū nīwe mūtumia ūcio, na mūrīu ūrīa wariūkīrio nī Elisha nīwe ūyū.” **6** Nake mūthamaki akīūra mūtumia ūhoro ūcio, nake akīmīhe ūhoro. Nīngī mūthamaki akīra mūnene ūmwe wake ūhoro wa mūtumia ūcio, akīmīwira atīrī, “Mūcookerie kīria giothe kīarī gīake, hamwe na uumithio wothe wa gīthaka gīake, kuuma mūthenya ūrīa oimire būrūrī ūyū o ngīnya rīu.” **7** Na rīrī, Elisha agīthīi Dameski, nake Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata aarī mūrūaru. Rīrīa mūthamaki eerirwo atīrī, “Mūdū wa Ngai nīokīte ngīnya gūkū,” **8** akīra Hazaeli atīrī, “Oya kīheo, ūthīi ūtūnge mūdū wa Ngai. Tūria ūhoro harī Jehova na ūndū wake; mūrīe atīrī, ‘Nī nīngūhona ndwari īno?’” **9** Nī ūndū ūcio Hazaeli agīthīi gūtūnga Elisha, akuuīte kīheo kīa indo iria njega cia Dameski, ikuuītwo nī ngamīra mīrongo īna. Hazaeli agīthīi, akīrūgama mbere ya Elisha, akīmīwira atīrī, “Mūrūguo Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata nīwe wandūma

ngũürre atĩrĩ, ‘Nĩ nĩngũhona ndwari ĩno?’” **10** Nake Elisha agĩcookia atĩrĩ, “Thĩĩ ũmwĩre atĩrĩ, ‘Ti-itherũ nĩkũhona’; no Jehova nĩangũĩrĩre atĩrĩ no egũkua.” **11** Elisha akimũkũĩrĩra maitho amũrorete nginya Hazaeli agĩconoka. Nake mũndũ wa Ngai akĩambĩrĩria kũĩra. **12** Nake Hazaeli akimũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ kĩratũma mwathi wakwa arĩre?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũndũ nĩnjũũĩ ũũru ũria ũkaarehere andũ a Isiraeli. Nĩugacina cĩgĩtĩro ciao irĩa nũmu, na ũũrage aanake ao na rũhiu rwa njora, ũtungumanie twana twao thĩ, na ũtarũre nda cia andũ-a-nja arĩa marĩ nda.” **13** Nake Hazaeli akimũũria atĩrĩ, “Ndungata ĩno yaku ĩtarĩi ta ngui-rĩ, yahota atĩa gwĩka ũndũ mũnene ũguo?” Nake Elisha akimũcookeria atĩrĩ, “Jehova nĩanyonetie atĩ nĩugatuĩka mũthamaki wa Suriata.” **14** Nĩngĩ Hazaeli agĩtigana na Elisha agĩcookia kũrĩ mwathi wake. Rĩria Beni-Hadadi aamũĩrĩre atĩrĩ, “Elisha akwĩrĩre atĩa?” Hazaeli akimũcookeria atĩrĩ, “Anjĩrĩre ti-itherũ nĩkũhona.” **15** No mũthenya ũyũ ũngĩ Hazaeli akioya taama mũritũ, akĩũtobokia maaĩ-inĩ, akĩhumbĩra mũthamaki ũthĩũ naguo, o nginya agĩkua. Nake Hazaeli agĩthamaka ithenya rĩake. **16** Mwaka-inĩ wa ĩtano wa wathani wa Joramũ mũrũ wa Ahabũ mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, Jehoramũ mũrũ wa Jehoshafatu akĩambĩrĩria gũthamaka Juda. **17** Jehoramũ aarĩ na ũkũrũ wa miaka mĩrongo ĩtatũ na ĩrĩ rĩria aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka ĩnana. **18** Nĩathiire na mĩthĩire ya athamaki a Isiraeli, o ta ũria nyũmba ya Ahabũ yekĩte, nĩgũkorwo aahikirie mwarĩ wa Ahabũ. Niekire maũndũ moorũ maitho-inĩ ma Jehova. **19** No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ndungata yake Daudi, Jehova ndeendaga kwananga Juda. Nĩeraniire atĩ nĩegũtũũria tawa nĩ ũndũ wa Daudi na njiaro ciake nginya tene. **20** Mahinda ma Jehoramũ-rĩ, andũ a Edomũ nĩmaremeire Juda na makĩgĩa na mũthamaki wao ene. **21** Nĩ ũndũ ũcio Jehoramũ agĩthĩ Zairu hamwe na ngaari ciake ciothe cia ita. Andũ a Edomũ makĩmũrigĩcĩria hamwe na anene a ngaari ciake cia ita, no agĩũkĩra na akiũra ũtũkũ; nario ita rĩake, o na kũrĩ o ũguo, rĩkiũra rĩgĩcookia mũciĩ. **22** Nginyagia ũmũthĩ andũ a Edomũ matũũraga maremeire Juda. Andũ a Libina o nao makĩrega watho wa Juda o ihinda-inĩ rĩu. **23** Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoramũ, na marĩa mothe eekire, githĩ matiandikitwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma mahinda ma athamaki a Juda? **24** Nake Jehoramũ akĩhurũka hamwe na maitho make na agĩthikwo hamwe nao ĩtũũra-inĩ rĩa Daudi. Nake mũriũ Ahazia agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **25** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩrĩ wa wathani wa Joramũ mũrũ wa Ahabũ mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, Ahazia mũrũ wa Jehoramũ mũthamaki wa Juda nĩguo ambĩrĩre gũthamaka. **26** Ahazia aarĩ na ũkũrũ wa miaka mĩrongo ĩrĩ na ĩrĩ rĩria aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mwaka ũmwe. Nyina eetagwo Athalia, mwarĩ wa mwana wa Omurĩ mũthamaki wa Isiraeli. **27** Nake Ahazia agĩthĩ na mĩthĩire ya nyũmba ya Ahabũ, na agĩka ũũru maitho-inĩ ma Jehova o ta ũria nyũmba ya Ahabũ yekĩte, nĩgũkorwo nĩmatarainie na nyũmba ya Ahabũ nĩ ũndũ wa kũhikania kuo. **28** Ahazia nĩmathiire na Joramũ mũrũ wa Ahabũ nĩguo makarũe na Hazaeli mũthamaki wa Suriata kũu Ramothu-Gileadi.

Nao Asuriata makĩguraria Joramũ; **29** nĩ ũndũ ũcio Mũthamaki Joramũ akĩhũndũka, agĩthĩ Jezireeli nĩguo akahonie nguraro irĩa aagurarĩtio nĩ Asuriata kũu Ramothu makĩrũa na Hazaeli mũthamaki wa Suriata. Hĩndĩ ĩyo Ahazia mũrũ wa Jehoramũ mũthamaki wa Juda agĩũkũrũka, agĩthĩ Jezireeli akarore Joramũ mũrũ wa Ahabũ, tondũ nĩagurarĩtio.

9 Na rĩrĩ, mũnabii Elisha agĩta mũndũ ũmwe wa thiritũ ya anabii, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩnĩkĩra nguo yaku ya igĩrũ mũcibi-inĩ, na ũkuue mbũthũ ĩno ya maguta, ũthĩ nginya Ramothu-Gileadi. **2** Wakinya kũu, ũcarie Jehu mũrũ wa Jehoshafatu, mũrũ wa Nimushi. ũthĩ kũrĩ we, ũmũitĩgithanie na andũ a thiritũ yake, ũmũingĩrie kanyũmba ga thĩĩni. **3** ũcooke woe mbũthũ ya maguta ũmũitĩrĩre mũtwe na uuge atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Ndagũitĩrĩria maguta ũtuĩke mũthamaki wa Isiraeli.’ ũcooke ũhingũre mũrango ũre; ndũgaikare!” **4** Nĩ ũndũ ũcio mwanake ũcio mũnabii agĩthĩ nginya Ramothu-Gileadi. **5** Rĩria aakinyire kuo, agĩkora anene a mbũtũ cia ita maikarĩte hamwe. Akĩra mũnene wao atĩrĩ, “Mũnene, ndĩ na ndũmĩrĩri yaku.” Nake Jehu akiũria atĩrĩ, “Ithuothe-rĩ, nĩ ũrĩkũ ũrĩ na ndũmĩrĩri yake?” Nake akimũcookeria atĩrĩ, “Niwe mũnene, ndũmĩrĩri nĩ yaku.” **6** Jehu agĩũkĩra, akingĩra nyũmba. Nake mũnabii agĩtĩrĩria Jehu maguta mũtwe, akiuga atĩrĩ, “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga ũũ: Ndagũitĩrĩria maguta ũtuĩke mũthamaki wa andũ a Jehova a Isiraeli. **7** Wee-rĩ, nĩũkaniina nyũmba ya Ahabũ mwathi waku nĩgeetha ndũrĩhĩrie thakame ya anabii ndungata ciakwa, na thakame na ndungata cia Jehova ciothe ĩria yaitirwo nĩ Jezebeli. **8** Nyũmba yotho ya Ahabũ nĩĩgathira biũ. Nĩnganiina nyũmba yotho ya Ahabũ na ndũmũniĩre arũme othe, arĩa ngombo na arĩa matarĩ ngombo thĩĩni wa Isiraeli. **9** Nyũmba ya Ahabũ ngaamĩtua o ta nyũmba ya Jeroboamu mũrũ wa Nebati, na ta ya Baasha mũrũ wa Ahija. **10** Ha ũhoro wa Jezebeli-rĩ, agaatambuurangwo nĩ ngui arĩ mũgũnda-inĩ wa Jezireeli, na gũtĩrĩ mũndũ ũkaamũthika.” Nake akĩhingũra mũrango akiũra. **11** Hĩndĩ ĩria Jehu oomire nja kũrĩ anene a thiritũ yake, mũndũ ũmwe wao akimũũria atĩrĩ, “Maũndũ mothe nĩ mega? Mũgũrũki ũcio egũũkĩte kũrĩ we niki?” Nake Jehu agĩcookia atĩrĩ, “Wee nĩũũ mũndũ ũcio o na maũndũ marĩa aaragia.” **12** Nao makiuga atĩrĩ, “Tiga gũtũheenia, twĩre ma.” Jehu akiuga atĩrĩ, “Anjĩra ũũ: Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndagũitĩrĩria maguta ũtuĩke mũthamaki wa Isiraeli.” **13** Nao makĩhiũha kuoya nguo ciao cia igĩrũ, magĩciara ngathĩ-inĩ cia nyũmba arũgame ho, magĩcooka makĩhuha karumbeta na makĩanĩrĩra atĩrĩ, “Jehu niwe mũthamaki!” **14** Nĩ ũndũ ũcio, Jehu mũrũ wa Jehoshafatu, mũrũ wa Nimushi, agĩcĩrĩra gũũkĩrĩra Joramũ. (Hĩndĩ ĩyo Joramũ na Isiraeli yotho maagitagira Ramothu-Gileadi, kuuma kũrĩ Hazaeli mũthamaki wa Suriata. **15** No Mũthamaki Joramũ nĩacookete Jezireeli akahonie ironde irĩa aagurarĩtio nĩ Asuriata, rĩria maarũaga na Hazaeli mũthamaki wa Suriata.) Nake Jehu akiuga atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩmwetĩkĩra ũguo, mũtikareke mũndũ o na ũmwe oime ĩtũũra-inĩ athĩrĩ akaheane ũhoro ũcio Jezireeli.” **16** Nĩngĩ Jehu akĩhaica ngaari yake ya ita, agĩthĩ Jezireeli, tondũ

nīkuo Joramu aahurūkīte, na Ahazia mūthamaki wa Juda nīaikurūkīte agathiī kūmūroa. **17** Hīndī īrīa mūrōri wa itūūra aarūgamīte mūthiringo-inī mūrailu na igūrū kūu Jezireeli, akiona mbūtū cia ita cia Jehu igītūka, agītana, akiuga atīrī, “Nīndirona mbūtū cia ita igītūka.” Nake Joramu agīathana, akiuga atīrī, “Ethaai mūdū wa mbarathi, ūmūtūme athīi acītūnge, aciurie atīrī, ‘Mūūkīte na thayū?’” **18** Nake mūdū ūcio akīhaica mbarathi, agithīi gūtūnga Jehu, akīmūwira atīrī, “Ū ūcio mūthamaki ekūūra: ‘Wee-rī, ūūkīte na thayū?’” Nake Jehu akīmūcookeria atīrī, “Ūrī na ūhoro ūrīkū na thayū? Nyuma thuutha.” Nake mūrōri wa itūūra agīcookia ūhoro, akiuga atīrī, “Mūdū ūrīa twatūma niakinya harīo, na ndaracooka na gūkū.” **19** Nī ūndū ūcio mūthamaki agītūma mūdū wa keerī wa mbarathi. Aakinya kūrī o akīmeera atīrī, “Ū ūcio mūthamaki eekūūra: ‘Mūūkīte na thayū?’” Nake Jehu agīcookia atīrī, “Ūrī na ūhoro ūrīkū na thayū? Nyuma thuutha.” **20** Nake mūrōri wa itūūra agīcookia ūhoro, akiuga atīrī, “Nīakinya harīo, no-o nake ndaracooka na gūkū. Mūtwarīre wa ngaari ya ita nī ta mūtwarīre wa Jehu mūrū wa Nimushi; atwarithagia ta mūgūrūki.” **21** Nake Joramu agīathana, akiuga atīrī, “Oherera mbarathi ngaari-inī yakwa ya ita.” Na ciohererwo, Joramu mūthamaki wa Isiraeli na Ahazia mūthamaki wa Juda makiumagara, o mūdū arī ngaari-inī yake ya ita, magatūnge Jehu. Magīcemanīa nake kamūgūnda-inī karīa kaarī ka Nabothu ūrīa Mūjezireeli. **22** Rīrīa Joramu onire Jehu, akīmūūra atīrī, “Jehu, ūūkīte na thayū?” Nake Jehu agīcookia atīrī, “Kūngīgīa na thayū atīa, ūhooi wa mīhianano wothē na ūrogi wa nyūkwa, Jezebeli, ūingīhite ūū?” **23** Joramu akīgarūrūka akīūra, akiugaga atīrī, “Ahazia, kūrī na njikanīrīrio!” **24** Hīndī iyo Jehu akīruta ūta wake, akīratha Joramu gatagati ga ciande. Naguo mūgū ūgītheeca ngoro yake, agītungumana ngaari-inī yake. **25** Nake Jehu akīūra Bidikari mūnene wa ngaari yake ya ita atīrī, “Muoe ūmūkīe mūgūnda-inī ūrīa warī wa Nabothu ūrīa Mūjezireeli. Rīrikana rīrīa nīi nawe twatwaraga ngaari cia ita tūrī thuutha wa ithe Ahabu, rīrīa Jehova aarīrie ūrathi ūyū ūmūkonīi, akiuga ūū: **26** ‘Mūthenya wa ira nīndironire thakame ya Nabothu na thakame ya ariū ake, nīguo Jehova ekuuga, na ti-itherū nīngatūma ūmīrīhīre mūgūnda-inī o ūyū, nīguo Jehova ekuuga.’ Rīu kīmuoe, ūmūkīe mūgūnda-inī ūcio, kūringana na kiugo kīa Jehova.” **27** Hīndī īrīa Ahazia mūthamaki wa Juda onire ūrīa kwahaana, akīūra na njīra ya Bethi-Hagani. Nake Jehu akīmūhanyūkīa, akīanagīrīra atīrī, “Mūūragei o nake!” Nao makīmūgarīrīra arī ngaari-inī yake ya ita erekeire Guri hakuhi na Ibleamu, no akīūrīra Megido, agīkuira kuo. **28** Nacio ndungata ciake ikīmūkuua na ngaari ya ita, ikīmūtware Jerusalemu, na makīmūthika hamwe na maithe make mbīrīra-inī yake, itūūra-inī rīa Daudi. **29** (Ahazia aatūkīte mūthamaki wa Juda mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe wa wathani wa Joramu mūrū wa Ahabu). **30** Nīngī Jehu agīthīi Jezireeli. Na rīrīa Jezebeli aaiguire ūguo-rī, akīhaka maitho make rangi na akīgemia njuirī yake, agīcūthīrīra nja arī ndirica-inī. **31** Rīrīa Jehu aatoonyaga kīhingo-inī, Jezebeli akīmūūra atīrī, “Ūūkīte na thayū, Zimuri,

wee mūūrāgi wa mwathi waku?” **32** Nake Jehu akīroora na igūrū ndirica-inī, agītana akīūra atīrī, “Nū ūrī mwena wakwa? Nū?” Nao andū eerī kana atatu maari ahakūre makīmūroora arī thī. **33** Nake Jehu akiuga atīrī, “Mūūkīe thī!” Nī ūndū ūcio makīmūkīa akīgūa thī, nayo thakame īmwe yake ikīmīnjūkīra rūthīngo o hamwe na mbarathi irīa ciamūrangagīrīra thī na magūrū ma cio. **34** Jehu agītoonya nyūmba ya ūthamaki thīnī akīrīa na akīnyua. Nake akiuga atīrī, “Menyerera mūdū-wa-nja ūcio mūrume, na mūmūthike tondū araari mwarī wa mūthamaki.” **35** No rīrīa maathīre nja makamūthike, matiakorire kīndū o na kīmwe kīa mwīrī wake, tīga o ihīndī rīa mūtwe wake, na magūrū, na moko make. **36** Nao makīmūdūka, makīra Jehu ūhoro ūcio, nake akiuga atīrī, “Gīkī nī kiugo kīa Jehova kīrīa aarīrie na kanua ka ndungata yake Elīa ūrīa Mūtishibi, akiuga atīrī: Ngui nīikaarīa mwīrī wa Jezebeli kamūgūnda-inī ka Jezireeli. **37** Nakīo kīimba kīa Jezebeli gīgaatūika o ta rūrua kīrī thī kamūgūnda-inī ka Jezireeli, nīgeetha gūtīkagīe mūdū ūkaahota kuuga atīrī, ‘Ūyū nī Jezebeli.’”

10 Na rīrī, Samaria kwarī na ariū a nyūmba ya Ahabu mīrongo mūgwanja. Nī ūndū ūcio Jehu akiandīka marūa akīmatūma Samaria kūrī anene a Jezireeli, na athuuri, na areri a ciana cia Ahabu, akīmeera atīrī, **2** “Tondū mūrī na ciana cia mwathi wanyu, na nīngī mūrī na ngaari cia ita na mbarathi, na itūūra inene rīrīgīre na thīngo cia hinya, o na indo cia mbaara-rī, marūa maya maamūkinyīra-rī, **3** thuurai mūrī ūrīa mwega na mwagīrīru mūno wa mwathi wanyu, na mūmūkarīrie gītī kīa ūnene gīa ithe. Mūcooke mūrīrīre nyūmba ya mwathi wanyu.” **4** No-o makīmaka makiuga atīrī, “Angīkorwo athamaki eerī matīgana kūmūtōoria-rī, ithuī twakīhota atīa?” **5** Nī ūndū ūcio ūrīa warī mūrōri wa maūdū ma nyūmba ya ūthamaki, na mwathi wa itūūra, na athuuri, na areri a ciana magītūmīra Jehu ndūmīrīrī īno: “Ithuī tūrī ndungata ciaku, na nītūgīwika ūrīa wothē ūkuuga. Tūtīgītūta mūdū o na ūmwe mūthamaki; wee īka o ūrīa ūngōna kwagīrīre.” **6** Nake Jehu akīmaandīkīra marūa ma keerī akīmeera atīrī, “Angīkorwo mūrī mwena wakwa na nīmūkūnjathīkīra, ūragai ariū a mwathi wanyu, mūgooka na ciongo ciao gūkū Jezireeli ihinda o ta rīrī rīcūi.” Na rīrī, ariū a mūthamaki mīrongo mūgwanja maari na atongoria a itūūra arīa maamareraga. **7** Na rīrīa marūa maakinyire, andū acio makīnyīta ariū acio mīrongo mūgwanja a mūthamaki na makīmooraga othe. Magītīkīra ciongo ciao ikabū-inī, magīcitwarīra Jehu o kūu Jezireeli. **8** Rīrīa mūdū ūrīa watūmūno aakinyire, akīra Jehu atīrī, “Nīmarehe ciongo cia ciana cia mūthamaki.” Nake Jehu agīathana, akiuga atīrī, “Cīgei irūdō igīrī itoonyero-inī rīa itūūra o ngīnya rīcūini.” **9** Rīcūini rūrū rūngī Jehu akīumagara. Akīrūgama mbere ya andū othe, akiuga atīrī, “Inyūi mūthīthīte. Nī nī nī ndacīrīre ndundu ya gūkīrīra mwathi wakwa na ngīmūūrāga, no nū ūragīte andū aya othe? **10** Menyai ūū, atī gūtīrī kiugo o na kīmwe kīarītīo nī Jehova igūrū rīa nyūmba ya Ahabu gītakahīngio. Jehova ekīte o ūrīa oīgīte na kanua ka ndungata yake Elīa.” **11** Nī ūndū

ücio Jehu akĩruga andũ othe a nyũmba ya Ahabu arĩa maatigaire kũu Jezireeli, o ñndũ ñmwe na atongoria ake othe, na arata ake a hakuhi, o na athĩnjĩri-ngai ake, na gũtĩrĩ mĩndũ wahanokire. **12** Jehu agĩcoka akiumagara, agĩthĩ Samaria. Aakinya Bethi-Ekedi ya Arĩthi-rĩ, **13** agĩtũngana na andũ amwe arĩa maatarainie na Ahazia mũthamaki wa Juda akĩmooria atĩrĩ, “Inyui mũri a?” Nao magĩcoka atĩrĩ, “Ithui tũri a nyũmba ya Ahazia, na tũũkĩ kũgeithia mbari ya mũthamaki, na ya mũtumia wa mũthamaki.” **14** Nake agĩathana atĩrĩ, “Nĩmaniyitwo marĩ muoyo!” Nĩ ñndũ ücio makĩmatwara marĩ muoyo makĩmooragĩra gĩthima-inĩ kĩa Bethi-Ekedi, maarĩ andũ mĩrongo ñna na eerĩ. Gũtĩrĩ mĩndũ o na ñmwe wahanokire. **15** Nake aarĩkia kuuma kũu, agĩkora Jehonadabu mũrũ wa Rekabu, o nake okĩte kũmũtũnga. Nake Jehu akĩmũgeithia, akĩmũuria atĩrĩ, “Wee ũri na ũiguano na nĩ, o ta ũria ndĩ na ũiguano nawe?” Nake Jehonadabu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ũi ndĩ naguo.” Nake Jehu akiuga atĩrĩ, “Kũngĩkorwo nĩ ũguorĩ, rehe guoko.” Nĩ ñndũ ücio Jehonadabu agĩka ũguo, nake Jehu akĩmũteithĩria kũhaica ngaari-inĩ ya ita. **16** Nake Jehu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũka tũthĩ nawe ũkeonere ũria ndĩrutanĩrie na kĩyo nĩ ñndũ wa Jehova.” Nake akĩmũkuua na ngaari yake ya ita. **17** Rĩria Jehu aakinyire Samaria-rĩ, akĩruga andũ othe a nyũmba ya Ahabu arĩa maatigaire, akĩmaniina kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩa kiarĩtio nĩ Elija. **18** Nĩngĩ Jehu agĩcookereria andũ othe hamwe, akĩmeera atĩrĩ, “Ahabu aatungatĩre Baali o hanini; no Jehu ekũmũtungatĩra makĩria. **19** Na rĩrĩ, tũmanĩrai anabii othe a Baali, na atungati othe ayo, o na athĩnjĩri-ngai ayo othe. Tigĩrĩrai atĩ gũtĩrĩ o na ñmwe ũtarĩ ho, tondũ nĩngĩrũtĩra Baali igongona inene. Mĩndũ wothĩ ũkwaga gũũka, ndegũtũura muoyo.” Nowe Jehu ekaga ũguo arĩ na wara wa kũũraga atungati othe a Baali. **20** Nake Jehu akiuga atĩrĩ, “Itanai kũũngano gĩa gũtĩthia Baali.” Nĩ ñndũ ücio magĩkianĩrĩra kũũngano kũu. **21** Nake agĩcoka agĩtũma ũhoro kũndũ guothe Isiraeli, nao atungati othe a Baali magĩũka; na gũtĩrĩ o na ñmwe watĩĩrie. Makĩgomana hekarũ-inĩ ya Baali o nginya ikĩiyũra kuuma mwena ñmwe nginya ũria ũngĩ. **22** Nake Jehu akĩra mũikaria wa harĩa nguo ciaagagwo atĩrĩ, “Rehere ndungata ciothe cia Baali nguo.” Nĩ ñndũ ücio agĩcĩrehere nguo. **23** Hĩndĩ iyo Jehu na Jehonadabu mũrũ wa Rekabu magĩtoonya hekarũ ya Baali. Jehu akĩra ndungata cia Baali atĩrĩ, “Rorai mĩena yothĩ muone atĩ gũtĩrĩ ndungata cia Jehova irĩ haha hamwe na inyui, o tĩga ndungata cia Baali.” **24** Nĩ ñndũ ücio magĩtoonya marute magongona, na maruta ma njino. Na rĩrĩ, Jehu nĩagĩte arũme mĩrongo ñnana kũu nja akameera atĩrĩ: “Ũmwe wanyu angĩrekereria mĩndũ wa arĩa ngũneana moko-inĩ manyu oore-rĩ, we egũkua ithenya rĩa mĩndũ ücio.” **25** Rĩria Jehu aarĩkirie kũruta igongona rĩa njino-rĩ, agĩatha arangĩri na anene ao atĩrĩ, “Toonyai thĩĩnĩ mũmoorage; mũtikareke mĩndũ o na ñmwe wao oore.” Nĩ ñndũ ücio makĩmooraga na hiũ cia njora. Nao arangĩri na anene ao magũkia mĩrĩ yao nja, magĩcoka magĩtoonya ihooro rĩa na thĩĩnĩ rĩa hekarũ ya Baali. **26** Nao makĩruta ihiga rĩria rĩamũre nja ya hekarũ ya Baali na makĩrĩcina. **27** Makĩmomora ihiga rĩria rĩamũre rĩa Baali, na magĩtharia hekarũ ya Baali

makĩmũtua kĩoro o na nginya ũmũthĩ. **28** Nĩ ñndũ ücio Jehu akĩniina biũ ũhooi wa Baali thĩĩnĩ wa Isiraeli. **29** No rĩrĩ, ndaatiganire na mehia ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati, marĩa aatũmire Isiraeli meehie ma kũhooya mĩhianano ya njaũ ya thahabu kũu Betheli na Dani. **30** Nake Jehova akĩra Jehu atĩrĩ, “Tondũ nĩwikite wega, ũkahingia ũria kwagĩĩrie maitho-inĩ makwa, na ũgeeka nyũmba ya Ahabu ũria ndaatanyĩte kũmeke-rĩ, njiaro ciaku igĩtũũra ithamakagĩa Isiraeli nginya rĩciaro rwa kana.” **31** No Jehu ndaigana kũmenyerera kũiga watho wa Jehova, Ngai wa Isiraeli, na ngoro yake yothĩ. Ndaigana gũtigana na mehia ma Jeroboamu, marĩa atũmĩte andũ a Isiraeli mehie. **32** Matukũ-inĩ macio, Jehova nĩambĩrĩrie kũnyĩhĩa mĩhaka ya Isiraeli. Hazaeli nĩatooririe andũ a Isiraeli bũrũri-inĩ wao wothĩ **33** mwena wa irathĩro wa Jorodani na bũrũri-inĩ wothĩ wa Gileadi, (Bũrũri wa Gadi na Rubeni na Manase), kuuma Aroeri gũtwarana na mũkuru wa Arinoni, kũgerera Gileadi nginya Bashani. **34** Ha ũhoro wa maĩndũ marĩa mangĩ makonĩĩ wathani wa Jehu-rĩ, na marĩa mothĩ eekire, na marĩa mothĩ ahingĩrie-rĩ, gĩthĩ matĩandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **35** Nake Jehu akĩhurũka na maithe make na agĩthikwo Samaria. Nake mũrũrĩ Jehohazu agĩtũka mũthamaki ithenya rĩaake. **36** Nario ihinda rĩa Jehu aathamakĩre Isiraeli kũu Samaria rĩarĩ mĩaka mĩrongo tĩrĩ na ñnana.

11 Rĩria Athalia nyina wa Ahazia onire atĩ mũrũrĩ nĩakua-rĩ, agĩthĩ na mbere kũũraga andũ othe a nyũmba yothĩ ya ũthamaki. **2** No rĩrĩ, Jehosheba, mwarĩ wa Mũthamaki Jehoram na mwarĩ wa nyina na Ahazia, akĩoya Joashu mũrũ wa Ahazia akĩmweheria kuuma kũrĩ ariũ a mũthamaki arĩa maakirie kũũragwo. Akĩmũga hamwe na mũreri wake kanyũmba ga gũkoma, akĩmũhitha kuuma kũrĩ Athalia; nĩ ñndũ ücio Joashu ndaigana kũũragwo. **3** Aikarire ahithĩtwo hamwe na mũreri wake thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova mĩaka itandatũ irĩa Athalia aathamakire bũrũri ücio. **4** Mwaka-inĩ wa mũgwanja, Jehoiada agĩtũmanĩra anene a ikundi arĩa maathaga thigari igana rĩmwe, thĩĩnĩ wa andũ arĩa meetagwo Akari, na arangĩri nao magĩũka kũrĩ we kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. Nake akĩgĩa kĩrikanĩro nao na akĩmehithĩria kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. Agĩcoka akĩmoonĩ mĩrũrĩ wa mũthamaki. **5** Akĩmaatha akĩmeera atĩrĩ, “Mũgwĩka ũũ: Inyui arĩa othe mũgaakorwo mũrĩ wĩra mũthenya wa thabatũ-rĩ, gĩcunji kĩmwe kĩanyu gĩa ithatũ gĩkaarangĩra nyũmba ya ũthamaki, **6** nakĩo gĩcunji gĩa ithatũ kĩrangĩre Kĩhingo gĩa Suri, nĩngĩ gĩcunji gĩa ithatũ gĩkorwo kĩhingo-inĩ kĩrĩa kĩrĩ thuutha wa arangĩri arĩa mateithanagia kũrangĩra hekarũ, **7** na inyui andũ arĩa makoragwo thĩĩnĩ wa ikundi icio ingĩ igĩrĩ, arĩa matakoragwo wĩra mũthenya wa thabatũ-rĩ, othe mākaraangĩra hekarũ nĩ ñndũ wa mũthamaki. **8** Mũikare mũthĩrũrũkĩrie mũthamaki, o mĩndũ anyiĩte indo ciake cia mbaara na guoko. Mĩndũ o na ũrũkĩ angĩkaamũkũhĩrĩra no nginya ooragwo. Mũikare hakuhi na mũthamaki o harĩa hothe angĩthĩ. **9** Nao anene a ita arĩa maathaga ikundi cia andũ igana rĩmwe magĩka o ta ũria Jehoiada, mũthĩnjĩri-Ngai aathanĩte. O mũnene akĩoya andũ ake, arĩa maathĩaga wĩra

mūthenya ūcio wa thabatū na arīa moimagīra wīra hīndī iyo, othe magīūka kūrī Jehoiada mūthīnjīri-Ngai. **10** Nake akīhe anene acio matimū na ngo iria ciarī cia Mūthamaki Daudi, iria ciakoragwo hekarū-inī ya Jehova. **11** Nao arangīri, o mūdū arī na indo ciake cia mbaara, magīthiūrūrūkīria mūthamaki hau hakuhi na kīgongona, na magīthiūrūrūkīria hekarū kuuma mwena wa gūthini nginya mwena wa gathigathini wayo. **12** Jehoiada akīrehe mūrū wa mūthamaki akīmīwīra thūmbī, akīmūnengera Ibuku rīa Kīrīkanīro, na akīmwanīrīra atī nīwe mūthamaki. Makīmūtīrīria maguta, nao andū makīhūūra hī na makīanīrīra makiugaga atīri, “Mūthamaki arōtūūra nginya tene!” **13** Rīrīa Athalia aaiguire inegene rīa andū na arangīri, agīthī kūrī andū hekarū-inī ya Jehova. **14** Agīcūthīrīria na akīona mūthamaki arūgamīte gītugī-inī o ta ūria mūtugo warī. Nao anene na ahuhi tūrumbeta maarūgamīte hakuhi na mūthamaki, nao andū othe a būrūrī magakena makīhuhaga tūrumbeta. Nake Athalia agītembūranga nguo ciake cia igūrū, na akīanīrīra, akiuga atīri, “Ungumania! Ungumania!” **15** Jehoiada mūthīnjīri-Ngai agīatha anene a ita a thigari igana igana arīa maarī arūgamīrīri a mbūtū, akīmeera atīri, “Mūrūtūrūrei, mūmūrehe arī gatagati ga thigari, na mūdū o wothē ūngimūuma thūutha, ooragwo.” Nīgūkorwo mūthīnjīri-Ngai nīoigīte atīri, “Ndakooragīrwo hekarū-inī ya Jehova.” **16** Nī ūndū ūcio makīmūnyītīra harīa mbarathi ciatoonyagīra igīthī nja cia nyūmba ya ūthamaki, makīmūragīra hau. **17** Nake Jehoiada akīgīa na kīrīkanīro gatagati ka Jehova, na mūthamaki, o na andū, atī o nīmegūtūika andū a Jehova. Nīngī agīcooka agīthondeka kīrīkanīro gatagati ka mūthamaki na andū. **18** Nao andū othe a būrūrī magīthī hekarū-inī ya Baali na makīmītharia. Makīunanga igongona na mīhianano, na makīūrāgīra Matani ūria warī mūthīnjīri-ngai wa Baali hau mbere ya igongona icio. Nīngī Jehoiada mūthīnjīri-Ngai akīgīa arangīri hau hekarū-inī ya Jehova. **19** Nake agīthī na anene a ita arīa maarūgamagīrīra ikundi cia thigari igana igana, na Akarī, na arangīri, o hamwe na andū othe a būrūrī, na marī hamwe makīruta mūthamaki hekarū-inī ya Jehova makīmūtware nyūmba ya ūthamaki matoonyeire kīhingo-inī kīa arangīri. Hīndī iyo mūthamaki agīkarīra gītī gīake kīa ūnene kūu nyūmba-inī ya ūthamaki. **20** Nao andū othe a būrūrī magīkena. Nārīo itūūra rīkīhoorē, tondū Athalia nīarīkītē kūrūragwo na rūhūi rwa njora nyūmba-inī ya ūthamaki. **21** Joashu aarī wa mīaka mūgwanja rīrīa aambīrīrie gwashana.

12 Na rīrī, mwaka-inī wa mūgwanja wa Jehu, Joashu agītūika mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrongo īna. Nyīna eetagwo Zībīa; na oīmīte Bīrīshība. **2** Joashu nīekire maūdū marīa magīrīire mathīo-inī ma Jehova mīaka īria yothē Jehoiada mūthīnjīri-Ngai aamūtāaire. **3** No rīrī, kūdū kūrīa gūtūūgīru gwa kūrūtīra magongona gūtīeherīrio; andū mathīire na mbere kūrūtīra magongona na gūcīnīra ūbumba kuo. **4** Joashu akīra athīnjīri-Ngai atīri, “Cookanīrīria mbeeca iria ciothe irehagwo irī cia maruta marīa maamūre ma hekarū ya Jehova,

na mbeeca iria irutagwo cia gwītara, na mbeeca iria ciamūkagīrwo kuuma mīlīhīwa-inī ya andū o na mbeeca iria irehagwo hekarū na ūndū wa kwīyendera. **5** Itīkīria mūthīnjīri-Ngai o wothē aamūkagīre mbeeca kuuma kūrī ūmwe wa aigī a kīgīna, na mūrēke ihūthīrwo na gūcookereria hekarū kūrīa guothe īngīkorwo irī tharūku.” **6** Na rīrī, o na gūkīnyīria mwaka-inī wa mīrongo īrī na itatū wa Mūthamaki Joashu, athīnjīri-Ngai magīkorwo matiacookererie hekarū. **7** Nī ūndū ūcio Mūthamaki Joashu agītā Jehoiada ūria mūthīnjīri-Ngai na athīnjīri-Ngai arīa angī, akīmooria atīri, “Nī kī mūtāracookereria hekarū kūrīa ītharūkīte? Mūtīgeete mbeeca ingī kuuma kūrī aigī kīgīna, no cineanei nīgūo icookererie hekarū kūrīa ītharūkīte.” **8** Nao athīnjīri-Ngai magītīkīra atī matīkūngania mbeeca ingī kuuma kūrī andū, na atī o ene tīo megūcookereria hekarū. **9** Nake Jehoiada ūria mūthīnjīri-Ngai akīoya ithandūkū na agītūra ngunīko yarīo irima. Akīrīgā mwena wa ūrio wa mūdū agītōnya hekarū ya Jehova. Athīnjīri-Ngai arīa maarangāra itoonyero magītīkīra mbeeca ciothe ithandūkū-inī iria ciarehagwo hekarū-inī ya Jehova. **10** Hīndī īria yothē moonaga mbeeca nīciaingīha ithandūkū-inī, mwandīki-marūa wa mūthamaki na mūthīnjīri-Ngai ūrio mūnene mookaga, magatara mbeeca iria ciakoragwo irehetwo hekarū-inī ya Jehova na magaciīkīra mīhuko. **11** Rīrīa mūigana wa mbeeca wahinga, makanengera andū arīa maathuurītōwo matūike arorī a wīra wa hekarū. Mbeeca icio ciarīhaga arutī a wīra wa hekarū ya Jehova na andū a wīra wa mbaū, na aakī, **12** na arīa maakaga na mahiga, na aīcūhia a mahiga. Maagūrāga mbaū na mahiga maīcūhie nī ūndū wa gūcookereria hekarū ya Jehova kūrīa yatharūkīte na makarīha mahūthīro mothe ma gūcookereria hekarū. **13** Mbeeca iria ciarehagwo hekarū-inī itīahūthagīrwo na gūthondeka iratī cia betha, kana magathī ma gūthīma ndaambī, kana mbakūrī cia kūminjāminja, kana tūrumbeta, kana kīndū o gīothe gīa thahabu kana gīa betha nī ūndū wa hekarū ya Jehova. **14** Mbeeca icio ciarīhaga arutī a wīra arīa maarutaga wīra wa gūcookereria hekarū. **15** Matiorāgia mathabu ma mbeeca kuuma kūrī andū arīa maanengerete mbeeca marīhe arutī a wīra, tondū andū acio maarī ehokeku biū. **16** Mbeeca cia maruta ma mahītīa, na maruta ma mehīa itīarehagwo hekarū-inī ya Jehova, icio ciarī cia athīnjīri-Ngai. **17** Ihīnda-inī o rūu Hazaeli mūthamaki wa Suriata akīambata agīthī agītharīkīra Gathu na akīrītaha. Nīngī akīhūdūka, agīthī gūtharīkīra Jerusalemu. **18** No rīrī, Joashu mūthamaki wa Judā akīoya indo ciothe iria ciatheretio ikaamūrwo nī maithe make, nao nī Jehoshafatu, na Jehoramū na Ahazīa, athamaki a Judā o na iheo iria we mwene aamūrīte, o na thahabu iria ciakoretwo kīgīna-inī kīa hekarū ya Jehova, o na iria ciarī nyūmba ya ūthamaki, agīcīneana itwarīrwo Hazaeli mūthamaki wa Suriata, nake agīthī, agītīga gūtharīkīra Jerusalemu. **19** Ha ūhoro wa maūdū marīa mangī makonīi wathani wa Joashu, na ūria wothē eekire-rī, gīthī matiandīkītōwo Ibuku-inī rīa mahīnda ma athamaki a Judā? **20** Nao anene ake makīmūcīrīrīra ndundū mamūūkīrīre, makīmūragīra Bethī-Mīlo, njīra-inī ya gūthī Sila. **21** Nao anene arīa maamūragīre nī

Jozakaru mŭrũ wa Shimeathu, na Jehozabadu mŭrũ wa Shomeru. Joashu agĩkua na agĩthikwo hamwe na maithe make itũũra-inĩ rĩa Daudi. Nake mŭriũ Amazia agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake.

13 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo tĩrĩ na itatũ wa wathani wa Joashu mŭrũ wa Ahazia mũthamaki wa Juda, Jehoahazu mŭrũ wa Jehu agĩtuika mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩathana miaka ikũmi na mŭgwanja. **2** Niekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova nĩ ūndũ wa kũrũmĩrĩra mehia ma Jeroboamu mŭrũ wa Nebati, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie, nake ndaigana kũmatiga. **3** Nĩ ūndũ ūcio Jehova agĩcinwo nĩ marakara nĩ ūndũ wa Isiraeli, nake akĩmaneana ihinda iraya moko-inĩ ma Hazaeli mũthamaki wa Suriata, na Beni-Hadadi mŭriũ wake. **4** Nake Jehoahazu agĩthaita Jehova, nake Jehova akĩmũigua tondũ nĩonete ūria mũthamaki wa Suriata aahinyagĩrĩra Isiraeli. **5** Nake Jehova akihe Isiraeli mũhonokia, akĩmaruta kuuma watho-inĩ wa Suriata. Nĩ ūndũ ūcio andũ a Isiraeli magĩtũũra mĩcĩ-inĩ yao o ta tene. **6** No rĩrĩ, matiigana gũtigana na mehia ma nyũmba ya Jeroboamu, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie; na magĩthĩ na mbere namo, o na ningĩ gĩtugĩ kĩa Ashera gĩgĩtũũra kĩrũgamĩte kũu Samaria. **7** Gũtĩrĩ kindũ gĩatigarĩtio gĩa ita rĩa Jehoahazu, tĩga andũ ariĩ maathĩgiaga mahaicite mbarathi mĩrongo itano, na ngari ikũmi cia ita, na thigari cia magũrũ 10,000, nĩgũkorwo mũthamaki wa Suriata nĩathũkĩtie icio ingĩ agĩcitua o ta rũkũngũ rwa kihuhĩro-inĩ. **8** Ha ūhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoahazu, na ūria wothē eekire, na maũndũ marĩa aahingirie-rĩ, gĩthĩ matandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **9** Nake Jehoahazu akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo Samaria. Nake mŭriũ Jehoashu agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **10** Mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ na mŭgwanja wa Joashu mũthamaki wa Juda, Jehoashu mŭrũ wa Jehoahazu agĩtuika mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩthamaka miaka ikũmi na itandatũ. **11** Niekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, na ndaatiganire na mehia o na mamwe ma Jeroboamu mŭrũ wa Nebati, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie; aathiire na mbere namo. **12** Ha ūhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoashu, na ūria wothē eekire, na maũndũ marĩa aahingirie, o na mbaara yake na Amazia mũthamaki wa Juda-rĩ, gĩthĩ matandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma Athamaki a Isiraeli? **13** Jehoashu akĩhurũka hamwe na maithe make, nake Jeroboamu agĩkarĩra gĩtĩ gĩa kĩa ūnene. Jehoashu aathikĩrwo kũu Samaria hamwe na athamaki a Isiraeli. **14** Na rĩrĩ, Elisha aarĩ mŭrũaru mŭrimũ ūria wamũũragire. Nake Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli agĩkũrũka, agĩthĩ kũmuona na akĩmũrĩrĩra. Akiuga atĩrĩ, “Wũi baba-ĩ! Wũi baba-ĩ! Ngaari cia ita na ahaici a mbarathi a Isiraeli!” **15** Nake Elisha akiuga atĩrĩ, “Oya ūta o na mĩguĩ.” nake agĩka o ūguo. **16** Nake akĩra mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Oya ūta na moko maku,” nake aarĩkia kuoya, Elisha akĩgĩrĩra mũthamaki moko. **17** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Hĩngũra ndirica ya irathĩro,” Nake akĩmĩhingũra. Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ikia mũguĩ!” Nake akĩũkia. Elisha akiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩ

mũguĩ wa Jehova wa ūhootani, wa kũhoota Asuriata! Nĩũkahoota Asuriata kũu Afeki na ūmaniine biũ.” **18** Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mĩguĩ,” Nake mũthamaki akĩmĩoya. Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta mĩgũthithie thĩ.” Nake akĩmĩgũthithia thĩ maita matatũ, agĩtiga. **19** Nake mũndũ wa Ngai akĩrakara nĩ ūndũ wake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkwagĩrĩrwo nĩ kũmĩringithia maita matano kana matandatũ; ūguo nĩguo ūngĩgaatooria andũ a Suriata na ūmaniine biũ. No rĩu ūkaamahoota o maita matatũ tu.” **20** Nake Elisha agĩkua na agĩthikwo. Na rĩrĩ, atharĩkĩri a kuuma Moabi maahũthĩrĩte gũtoonya bũrũri-inĩ o kĩa mbĩrĩria kĩa mwaka. **21** Hĩndĩ imwe andũ amwe a Isiraeli magĩthika mũndũ-rĩ, o rĩmwe makĩona gĩkundi kĩa atharĩkĩrĩ; nĩ ūndũ ūcio magĩũkia kũimba kĩa mũndũ ūcio maathikaga mbĩrĩra-inĩ ya Elisha. Hĩndĩ rĩria kũimba kũu kĩa hutaniire na mahĩndĩ ma Elisha, mũndũ ūcio akĩrĩũka, akĩrũgama na magũrũ make. **22** Hazaeli mũthamaki wa Suriata aahinyĩrĩrie Isiraeli matukũ mothe ma ūthamaki wa Jehoahazu. **23** No rĩrĩ, Jehova akĩmatuga na akĩmaiguĩra tha, akĩmarũmbũiya nĩ ūndũ wa kĩrikanĩro gĩa ke na Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu. Nginyagia ūmũthĩ, akoretwo atekwenda kũmaniina kana kũmaingata mehere mbere yake. **24** Hazaeli mũthamaki wa Suriata agĩkua, nake mŭriũ Beni-Hadadi agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **25** Hĩndĩ iyo Jehoashu mŭrũ wa Jehoahazu agĩtunya Beni-Hadadi mŭrũ wa Hazaeli matũũra marĩa Hazaeli aatahite mbaara-inĩ kuuma kũrĩ ithe Jehoahazu. Joashu aamũtoorie maita matatũ, na nĩ ūndũ ūcio agĩcookia matũũra ma Isiraeli.

14 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ūthamaki wa Jehoashu mŭrũ wa Jehoahazu mũthamaki wa Isiraeli, Amazia mŭrũ wa Joashu mũthamaki wa Juda akĩambĩrĩra gũthamaka. **2** Aarĩ wa miaka mĩrongo tĩrĩ na itano rĩrĩa aatũkĩre mũthamaki, nake agĩthamaka ariĩ kũu Jerusalemu miaka mĩrongo tĩrĩ na kenda. Nake nyina eetagwo Jehoadini, na oimĩte Jerusalemu. **3** Niekire maũndũ marĩa moonagwo magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, no ti ta ūria ithe Daudi eekite. Maũndũ-inĩ mothe eekire o ta ūria ithe Joashu ekaga. **4** No rĩrĩ, kindũ kũria gũtũũgũrũ gũtieheririo; andũ maathĩre o na mbere kũrutĩra magongona na gĩcinĩra ūbumba kuo. **5** Thuutha wa ūthamaki gũkorwo ūrũmĩte moko-inĩ make, akĩũraga anene ariĩ moragĩte ithe Joashu ūria warĩ mũthamaki. **6** No rĩrĩ, ndaigana kũũraga ariũ a oragani acio, kũringana na ūria kwandikĩtwo Ibuku-inĩ rĩa Watho wa Musa harĩa Jehova aathanĩte atĩrĩ: “Maithe ma ciana matikooragwo nĩ ūndũ wa ciana, o na kana ciana ciũragwo nĩ ūndũ wa maithe mao; o mũndũ ariũkua nĩ ūndũ wa mehia make mwene.” **7** Ningĩ nĩwe wahootire 10,000 cia andũ a Edomu kũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Cumbĩ, na agĩtunya itũũra rĩa Sela mbaara-inĩ, akĩrĩtua Jokitheeli, rĩitwa rĩrĩa rĩitagwo nginya ūmũthĩ. **8** Hĩndĩ iyo Amazia agĩtũma andũ kũrĩ Jehoashu mŭrũ wa Jehoahazu mŭrũ wa Jehu, mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ “Ūka tũng’ethanĩre ūthĩũ kwa ūthĩũ.” **9** No rĩrĩ, Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli agĩcookeria Amazia mũthamaki wa Juda atĩrĩ: “Mahiũ ma nyeki-inĩ ma kũu Lebanoni nĩmatũmĩre mũtarakwa ndũmĩrĩri o kũu Lebanoni makiwĩra atĩrĩ, ‘Heana mwarĩguo

ahikio nĩ mūrũ wakwa.’ Hĩndĩ iyo nyamũ ya gĩthaka kũu Lebanoni ĩgĩka ĩkĩrangĩrĩra mahiũ macio ma nyeki-inĩ na makinya mayo. **10** Ti-itherũ nĩtuooretie Edomu, na rĩu nĩtũũkĩte mwĩtĩ. Wĩgaathe nĩ undũ wa ũhootani waku, mo ikara mũciĩ! Nĩ kĩ gĩgũtũma wĩrehere thĩĩna, wĩniinithie we mwene, o hamwe na andũ a Juda?” **11** O na kũrĩ ũguo, Amazia ndaigana gũthĩkĩrĩra; nĩ undũ ũcio Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli akĩmũtharĩkĩra. We na Amazia mũthamaki wa Juda makĩng’ethanĩra kũu Bethi-Shemeshu thĩĩnĩ wa Juda. **12** Andũ a Juda makĩhũũro nĩ andũ a Isiraeli, na o mĩndũ akĩũrĩra gwake mũciĩ. **13** Nake Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli akĩnyĩta Amazia mũthamaki wa Juda mũrũ wa Joashu mũrũ wa Ahazia, o kũu Bethi-Shemeshu. Nĩngĩ Jehoashu agĩthĩĩ Jerusalemu na akĩmomora rũthĩngĩ rwa Jerusalemu, kuuma Kĩhĩngĩ-inĩ kĩa Efiraimu nginya Kĩhĩngĩ gĩa Koine, handũ ha buti ta magana matandatũ kũraiha. **14** Nake akĩoya thahabu yothē na betha na indo ciothe iria ciarĩ thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova na iria ciarĩ igĩĩna-inĩ cia nyũmba ya ũthamaki. Nĩngĩ agĩtaha andũ na agĩcooka Samaria. **15** Ha ũhoro wa maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoashu, na marĩa eekire, na marĩa aahingirie, o hamwe na mbaara yake ĩria maarũire na Amazia mũthamaki wa Juda-rĩ, gĩthĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **16** Jehoashu akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthĩkwo Samaria hamwe na athamaki a Isiraeli. Nake mũrĩũ Jeroboamu agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake. **17** Amazia mũrũ wa Joashu mũthamaki wa Juda aatũũrĩre muoyo miaka ikũmi na itano thuutha wa gĩkuũ kĩa Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu mũthamaki wa Isiraeli. **18** Ha ũhoro wa maĩndũ marĩa mangĩ ma wathani wa Amazia, gĩthĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **19** Nao andũ makĩgĩa ndundu ya kũmũũkĩrĩra kũu Jerusalemu, nake Amazia akĩũrĩra Lakishi, no magĩtũma andũ mamũrũmũrĩre kũu Lakishi, na makĩmũũragĩra kuo. **20** Nĩacookĩrio akuũtuo na mbarathi, agĩthĩkwo Jerusalemu hamwe na maithe make, itũũra-inĩ inene rĩa Daudi. **21** Hĩndĩ iyo andũ othe a Juda makĩoya Azaria arĩ na miaka ikũmi na itandatũ, makĩmũtũa mũthamaki ithenya rĩa ithe Amazia. **22** Nĩwe waakire Elathu rĩngĩ, na akĩricookeria Juda thuutha wa Amazia kũhurũka na maithe make. **23** Mwaka-inĩ wa ikũmi na itano wa wathani wa Amazia mũrũ wa Joashu mũthamaki wa Juda, Jeroboamu mũrũ wa Jehoashu, mũthamaki wa Isiraeli agĩtũka mũthamaki kũu Samaria, na agĩthamaka miaka mĩrongo ĩna na ũmwe. **24** Nĩekire maĩndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, na ndaatiganire na mehĩa o na mamwe ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati marĩa aatũũite Isiraeli meehie. **25** Nĩwe wacookĩrie mĩhaka ya Isiraeli kuuma Lebo-Hamathu nginya Iria-inĩ rĩa Araba kũringana na kiugo kĩa Jehova Ngai wa Isiraeli kĩrĩa kĩarĩtio nĩ ndungata yake Jona mũrũ wa Amitai, ũrĩa warĩ mũnabĩ kuuma Gathi-Heferi. **26** Jehova nĩonete ruo rũnene rwa andũ othe a Isiraeli, arĩa maarĩ ngombo na arĩa mataarĩ ngombo, akĩona ũrĩa maathĩĩnikĩte, na gũtiarĩ mĩndũ o na ũmwe wa kũmateithia. **27** Na tondũ Jehova ndoigĩte atĩ nĩegũtharia rĩitwa rĩa Isiraeli gũkũ thĩ-rĩ, nĩamahonokĩrie na guoko kwa Jeroboamu mũrũ

wa Jehoashu. **28** Ha ũhoro wa maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jeroboamu, ũrĩa wothē eekire, o na mbaara iria aahootanire, o na ũrĩa aatũnyaniĩre Isiraeli matũũra ma Dameski na Hamathu, marĩa maarĩ ma Juda tene-rĩ, gĩthĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **29** Jeroboamu nĩahurũkĩre hamwe na maithe make, o acio maarĩ athamaki a Isiraeli. Nake mũrĩũ Zekaria agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake.

15 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩrĩ na mũgwanja wa ũthamaki wa Jeroboamu mũthamaki wa Isiraeli, Azaria mũrũ wa Amazia mũthamaki wa Juda, akĩambĩrĩra gũthamaka. **2** Nake aarĩ na ũkũrũ wa miaka ikũmi na itandatũ rĩrĩa aatũũkĩre mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka mĩrongo itano na ĩrĩ. Nyina eetagwo Jekolia, na oimĩte Jerusalemu. **3** Nake nĩekire maĩndũ marĩa maarĩ magĩrĩru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe Amazia eekĩte. **4** No rĩrĩ, kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gũtieheririo; andũ maathĩire o na mbere kũrutĩra magongona o na gũcinĩra ũbumba kuo. **5** Jehova nĩahũũrĩre mũthamaki na mangũ o nginya mũthenya ũrĩa aakuire, na aatũũrĩre nyũmba arĩ wiki. Jothamu mũrũ wa mũthamaki akĩrũgamĩrĩra nyũmba ya ũthamaki, na agaathaga andũ a bũrũri ũcio. **6** Ha ũhoro wa maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Azaria, na ũrĩa wothē eekire, gĩthĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **7** Azaria akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthĩkwo hakuhiĩ nao itũũra-inĩ inene rĩa Daudi. Nake mũrĩũ Jothamu agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake. **8** Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ na ĩnana wa Azaria mũthamaki wa Juda, Zekaria mũrũ wa Jeroboamu agĩtũka mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩthamaka mĩeri itandatũ. **9** Nake agĩka maĩndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa maithe make meekĩte. Ndaigana gũtiga mehĩa ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati marĩa aatũũite Isiraeli mehie. **10** Shalumu mũrũ wa Jabeshi nĩaciĩrĩre gũũkĩrĩra Zekaria. Akĩmũtharĩkĩra mbere ya andũ, akĩmũũraga, nake agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake. **11** Maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Zekaria, mandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli. **12** Nĩ undũ ũcio kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kĩarĩrĩro Jihu nĩkĩahingire, kĩrĩa kĩoigĩte atĩrĩ: “Njĩaro ciaku nĩĩgaikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene wa Isiraeli nginya rĩciaro rwa kana.” **13** Na rĩrĩ, Shalumu mũrũ wa Jabeshi aatũũkĩre mũthamaki mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ na kenda wa ũthamaki wa Uzia mũthamaki wa Juda, nake agĩthamaka mweri ũmwe kũu Samaria. **14** Menahemu mũrũ wa Gadi akiuma Tiriza, agĩthĩĩ Samaria. Agĩtharĩkĩra Shalumu mũrũ wa Jabeshi kũu Samaria, akĩmũũraga, na agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake. **15** Maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Shalumu, na ndundu ya gũũkanĩrĩra ĩrĩa aatongoretie, mandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli. **16** Hĩndĩ iyo Menahemu, arutĩtie Tiriza agĩtharĩkĩra Tifisa, na akĩũraga mĩndũ wothē warĩ itũũra, rĩu inene thĩĩnĩ o na arĩa maarĩ hakuhiĩ nario, tondũ nĩmaregĩre kũhĩngũra ĩhĩngĩ ciao. Akĩhũũra Tifisa, na agĩtarũra nda cia andũ-a-nja arĩa maarĩ na nda. **17** Mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ na kenda wa Azaria mũthamaki wa Juda, Menahemu mũrũ wa

Gadi agĩtuika mũthamaki wa Isiraeli, na agĩthamaka Samaria miaka ikũmi. **18** Nake agĩka maĩndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. Hĩndĩ ya wathani wake wothē, ndaigana gũtigana na mehia ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie. **19** Hĩndĩ iyo Puli mũthamaki wa Ashuri agĩtharĩkĩra bũrũri ũcio, nake Menahemu akĩmũhe taranda ngiri imwe cia betha nĩguo amũeithĩrĩre kũrũmia ũthamaki wake wega. **20** Menahemu agĩtia mbeeca icio na hinya kuuma kũri andũ a Isiraeli. Mũndũ o wothē gĩtonga aarĩ arute ceki mĩrongo itano cia betha, nĩguo iheo mũthamaki wa Ashuri. Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Ashuri akĩehera, na ndaikarire bũrũri ũcio rĩngĩ. **21** Ha ũhoro wa maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Menahemu, na ũria eekire-rĩ, githĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **22** Menahemu akĩhurũka hamwe na maithe make. Nake mũrũ Pekaia agĩtuika mũthamaki ithenya riake. **23** Mwaka-inĩ wa mĩrongo itano wa ũthamaki wa Azaria mũthamaki wa Juda, Pekaia mũrũ wa Menahemu agĩtuika mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩthamaka miaka tĩrĩ. **24** Pekaia agĩka maĩndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. Ndaigana gũtiga mehia ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie. **25** ũmwe wa anene ake, Peka mũrũ wa Remalia, agĩciĩrĩra ndundu ya kũmũũkĩrĩra. Ari na andũ mĩrongo itano kuuma Gileadi, agithĩ, akĩũraga Pekaia hamwe na Arigobu na Arieħi, kũu Samaria, kĩrigo-inĩ gĩa kwĩgitĩra kĩa nyũmba ya ũthamaki. Nĩ ũndũ ũcio, Peka akĩũraga Pekaia na agĩtuika mũthamaki ithenya riake. **26** Maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Pekaia, na ũria wothē eekire-rĩ, mandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli. **27** Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo itano na tĩrĩ wa Azaria mũthamaki wa Juda, Peka mũrũ wa Remalia agĩtuika mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩthamaka miaka mĩrongo tĩrĩ. **28** Nake agĩka maĩndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. Ndaigana gũtigana na mehia ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie. **29** Hĩndĩ ya Peka mũthamaki wa Isiraeli, nĩguo Tigilathu-Pileseru, mũthamaki wa Ashuri, ookire agĩtunyana Ijoni, na Abeli-Bethi-Maaka, na Janoa, na Kadeshi na Hazoru. Nĩatunyanire Gileadi, na Galili, hamwe na bũrũri wothē wa Nafitali na agĩthamirĩra andũ aakuo Ashuri. **30** Ningĩ Hoshea mũrũ wa Ela agĩciĩrĩra ndundu ya gũũkĩrĩra Peka mũrũ wa Remalia. Nake akĩmũtharĩkĩra na akĩmũũraga, agĩcooka agĩtuika mũthamaki ithenya riake, mwaka-inĩ wa mĩrongo tĩrĩ wa ũthamaki wa Jothamu mũrũ wa Uzia. **31** Ha ũhoro wa maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Peka, na ũria wothē eekire-rĩ, githĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **32** Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ũthamaki wa Peka mũrũ wa Remalia mũthamaki wa Isiraeli, Jothamu mũrũ wa Uzia mũthamaki wa Juda akĩambĩrĩria gũthamaka. **33** Aarĩ wa miaka mĩrongo tĩrĩ na itano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka ari Jerusalemu miaka ikũmi na itandatũ. Nyina eetagwo Jerusha mwarĩ wa Zadoku. **34** Nĩekire maĩndũ marĩa magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova o ta ũria ithe Uzia eekĩte. **35** No rĩrĩ, kũndũ kũria gũtũũgĩru gũtieheririo; andũ maathiire o na mbere kũrutĩra magongona na gũcinĩra ũbumba

kuo. Jothamu agĩaka rĩngĩ kĩhingo kĩa rũgongo kĩa hekarũ ya Jehova. **36** Ha ũhoro wa maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jothamu, na ũria eekire-rĩ, githĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **37** (Matukũ-inĩ macio Jehova akĩambĩrĩria gũtũma Rezini mũthamaki wa Suriata, na Peka mũrũ wa Remalia, mokĩrĩre Juda.) **38** Nake Jothamu akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthikwo hamwe nao itũũra inene ria Daudi, na norio itũũra rĩa ithe. Nake mũrũ Ahazu agĩtuika mũthamaki ithenya riake.

16 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ikũmi na mũgwanja wa ũthamaki wa Peka mũrũ wa Remalia, Ahazu mũrũ wa Jothamu mũthamaki wa Juda akĩambĩrĩria gũthamaka. **2** Ahazu aarĩ wa miaka mĩrongo tĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka ari Jerusalemu miaka ikũmi na itandatũ. Nake ndaigana gwika maĩndũ magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova Ngai wake, ta ũria ithe Daudi eekĩte. **3** Aathiiaga na mĩthĩre ya athamaki a Isiraeli, o na akĩruta mũrũ ari igongona rĩa njino, akĩrũmĩrĩra njira iria irĩ magigi cia ndũrĩrĩ iria Jehova aingatire ciehere mbere ya Isiraeli. **4** Nĩaarutĩre magongona na agĩcinĩra ũbumba kũndũ kũria gũtũũgĩru, na tũcũmbĩrĩ-inĩ twa irĩma, o na rungu rwa mĩtĩ irĩa mĩruru. **5** Hĩndĩ iyo Rezini mũthamaki wa Suriata, na Peka mũrũ wa Remalia mũthamaki wa Isiraeli, makiumagara makahũũrane na Jerusalemu, na makĩrigĩciĩra Ahazu, no matiamũtooirie. **6** Hĩndĩ iyo Rezini mũthamaki wa Suriata agĩtunyana itũũra rĩa Elathu, akĩrĩcookeria Suriata, na akĩngata andũ a Juda. Andũ a Edomu magĩthamirĩra Elathu, na matũire kuo nginya ũmũthĩ. **7** Ahazu agĩtũma andũ kũri Tigilathu-Pileseru mũthamaki wa Ashuri makamwĩre atĩrĩ, “Nĩ nĩ ndungata na ngombo yaku. Ambata, ũũke ũũhonokie kuuma guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Suriata na mũthamaki wa Isiraeli, ari maratharĩkĩra.” **8** Nake Ahazu agĩkuua betha na thahabu iria ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na igĩĩna-inĩ iria cia nyũmba ya ũthamaki, na agĩcĩtũma irĩ iheo kũri mũthamaki wa Ashuri. **9** Mũthamaki wa Ashuri agĩtĩkĩra na ũndũ wa gũtharĩkĩra itũũra rĩa Dameski na akĩrĩtunyana. Agĩthamirĩra atũũri akuo akĩmatwara Kiri na akĩũraga Rezini. **10** Hĩndĩ iyo Mũthamaki Ahazu agĩthĩ Dameski gũtũngana na Tigilathu-Pileseru mũthamaki wa Ashuri. Nake akiona kigongona kũu Dameski, agĩtũmĩra Uria mũthĩnjĩri-Ngai mũcoro wa kigongona kũu o na mwakire wakio o ta ũria giakĩtwo. **11** Nĩ ũndũ ũcio Uria ũria mũthĩnjĩri-Ngai agĩaka kigongona kũringana na ũria wothē aatũmĩrwo, gĩcorerwo nĩ Mũthamaki Ahazu kuuma Dameski, na agĩkĩrĩkia mbere ya Mũthamaki Ahazu gũcooka. **12** Rĩrĩa mũthamaki aacookire kuuma Dameski na akiona kigongona kũu, agĩkuhĩrĩra na akĩrutĩra igongona igũrũ riakio. **13** Akĩruta igongona riake rĩa njino na rĩa mũtu, na agĩtĩrĩria indo iria irutagwo cia kũnyuuo na akĩminjaminĩria kigongona kũu thakame ya maruta ma ũiguano. **14** Nakio kigongona gĩa gĩcango kĩa kiarĩ mbere ya Jehova, agĩkĩruta mwena wa na mbere wa hekarũ, kuuma gatagati-inĩ ga kigongona kũu kĩa kĩa na hekarũ ya Jehova, agĩkĩga mwena wa gathigathini wa kigongona kũu kĩa. **15** Hĩndĩ iyo Mũthamaki

Ahazu akihe Uria ūria mūthūnjīri-Ngai mawatho maya: “Igūrū rīa kīgongona kīu kīnene kīerū, rutagīra ho iruta rīa njino rīa rūciinī, na iruta rīa mūtu rīa hwaī-inī, na iruta rīa mūthamaki rīa njino, na iruta rīake rīa mūtu, na iruta rīa njino rīa andū othe a būrūri, na iruta rīao rīa mūtu na iruta rīao rīa kūnyuuo. Na ūminjaminjagīrie kīgongona thakame yothē ya maruta ma njino na ya magongona. No kīgongona gīa gīcango, ndīrīkīhūthagīra na gūtūria ūhoro kuuma kūrī Jehova.” **16** Nake Uria ūria mūthūnjīri-Ngai agīka o ta ūria Mūthamaki Ahazu aamwathīte. **17** Mūthamaki Ahazu akīeheria icunjī cia mwena-inī, na akīeheria irāi kuuma makaari-inī macio. Akīeheria itangi rīria rīetagwo Karia Igūrū rīa mīhianano ya ndegwa cia gīcango iria ciakanyitīrīre, na agīkaigīrīra itina-inī cia mahiga. **18** Nieheririe gīthaku gīa Thabatū kīria giakītwo hekarū-inī, na agīthaamia itoonero rīa athamaki hau nja ya hekarū ya Jehova, nīguo akenie mūthamaki wa Ashuri. **19** Ha ūhoro wa maūdū marīa mangī makonīi wathani wa Ahazu, na ūria eekire-rī, gīthī matīandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Juda? **20** Nake Ahazu akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo hamwe nao Itūūra-inī inene rīa Daudi. Nake mūrīū Hezekia agītūika mūthamaki ithenya rīake.

17 Na rīrī, mwaka wa mīrongo tīrī wa Ahazu mūthamaki wa Juda, Hoshea mūrū wa Ela agītūika mūthamaki wa Isiraeli kīu Samaria, nake agīthamaka mīaka kenda. **2** Agīka maūdū mooru maitho-inī ma Jehova, no tī ta ūria athamaki a Isiraeli arīa maarī mbere yake meekīte. **3** Shalimaneseru mūthamaki wa Ashuri akīambata agatharīkire Hoshea, ūria warī ndungata ya Shalimaneseru na nīamūrīhaga igooti. **4** No mūthamaki wa Ashuri nīamenyire atī Hoshea aarī mūkunanīri, nīgūkorwo nīatūmite andū kūrī Soo mūthamaki wa Misiri, na nīatīgite kūrīha igooti rīa mūthamaki wa Ashuri ta ūria ekaga mbere mwaka o mwaka. Nī ūndū ūcio Shalimaneseru akīmūnyīta, na akīmūhīngira njeera. **5** Mūthamaki wa Ashuri agītharīkīra būrūri wothe, agīkinya Samaria na akīrīrigīcīria mīaka itatū. **6** Mwaka-inī wa kenda wa wathani wa Hoshea nīguo mūthamaki wa Ashuri aatunyanire Samaria, agīthaamīria andū a Isiraeli būrūri wa Ashuri. Akīmahe ūtūro kīu Hala na Gozani, Rūū-inī rwa Haboru, na matūūra-inī ma Amedi. **7** Maūdū macio mothe meekīkire nī ūndū andū a Isiraeli nīmehīrie Jehova Ngai wao, ūria wamarutīte būrūri wa Misiri moime watho-inī wa Firaūni mūthamaki wa Misiri. Nao makīīnamīrīra ngai ingī, magīcihooya, **8** na makīrūmīrīra mītugo ya ndūrīrī iria ciingatītwo nī Jehova ciehere mbere yao, o na makarūmīrīra mītugo irīa yambīrīrio nī athamaki a Isiraeli. **9** Nao andū a Isiraeli magīka maūdū na hitho ma gūkīrīra Jehova Ngai wao marīa mataagīrīre. Kuuma mūthīringo-inī wa kūrangira nginya itūūra rīria rīarīgīrīwo rūthingo rwa hinya, makīākīra kūdū kūrīa gūtūgūru gwa kūrūtīra magongona matūūra-inī mao mothe. **10** Nīmahaandire mahiga maamūre o na itugī cia Ashera, kūdū kūrīa guothe gūtūgūru o na rungu rwa mītī irīa mīruru. **11** Nīmacinagīra ūbumba handū hothe hatūgūru, o ta ūria ndūrīrī

iria Jehova aangatīte ciehere mbere yao ciekaga. Magīka maūdū ma waganu ma kūrakaria Jehova. **12** Nīmahoore mīhianano o na gūtūika Jehova nīoigīte atīrī, “Mūtikanekē ūguo.” **13** Nake Jehova agīkaania andū a Isiraeli na andū a Juda na ūndū wa anabīi ake othe na andū arīa moonaga maūdū, akīmeera atīrī: “Garūrūkai mūtiganē na njīra cianyu cia waganu. Rūmagiai maathani na irīra cia watho wakwa wa kūrūmīrīwo, kūrīngana na watho wothe ūria ndaathire maithe manyu maathikagīre, na ūria ndaamūreheire na tūnua twa anabīi ndungata ciakwa.” **14** No matiigana kūnjīgwa, no momirīe ngoro ciao o ta ūria maithe mao meekire, arīa mateehokire Jehova Ngai wao. **15** Nao makīrega irīra cia watho wake wa kūrūmīrīwo na kīrīkaniro kīria aarīkaniire na maithe mao, na mīkaana irīa aamaheete. Nao maarūmīrīre mīhianano itarī kīene, nao magītūika kīndū gītārī bata. Meegerekaniire na ndūrīrī iria ciamarīgīcīrie, o na gūtūika Jehova nīamathīte, akoiga atīrī, “Mūtigeke ta ūria ndūrīrī icio cīkaga,” nao magīka maūdū marīa Jehova aamagīrītī gwīka. **16** Nīmātiganīrie maathani mothe ma Jehova Ngai wao, na magīthondekera mīhianano tīrī ya gūtwekio īhaana ta njaū, na magīthondeka gītugī kīa Ashera. Nao makīīnamīrīra ciūmbe ciothe cia igūrū, na makīhooya Baali. **17** Nīngī makīruta aīritu na aanake ao marī magongona ma njino. Nīmarathaga ūhoro na makaragūra, na makītheana gwīka maūdū mooru maitho-inī ma Jehova, makīmūrakaria. **18** Nī ūndū ūcio Jehova akīrakara mūno nī ūndū wa andū a Isiraeli, o nginya akīmeheria mbere yake. No mūhīrīga wa Juda watīgīrwo. **19** O nao andū a Juda matiarūmīrīre maathani ma Jehova Ngai wao. Maarūmīrīre mītugo irīa yambīrīrio nī andū a Isiraeli. **20** Nī ūndū ūcio Jehova akīrega andū a Isiraeli othe, akīmāherithīa na akīmaneana moko-inī ma thū, o nginya akīmāingata mehere mbere yake. **21** Na rīrīa aamūranīrie andū a Isiraeli na nyūmba ya Daudi-rī, nīguo maatuire Jeroboamu mūrū wa Nebatī mūthamaki wao. Nake Jeroboamu akīgūucīrīria andū a Isiraeli matige kūrūmīrīra Jehova, agītūma meehie rīhīa inene. **22** Andū a Isiraeli makīrūmīrīra mehīa mothe ma Jeroboamu, na matiigana gūcooka gūtiganā namo, **23** nginya rīria Jehova aameherīrie mbere yake o ta ūria aamerīte na kanua ka ndungata ciake ciothe cia anabīi. Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli makīeherio būrūri wao, magīthaamīrio Ashuri, na no kuo marī. **24** Nake mūthamaki wa Ashuri akīruta andū Babuloni, na Kutho, na Ava, na Hamathu na Sefarīvaimu, akīmahe matūūra ma Samaria ithenya rīa andū a Isiraeli. Makīgwatīra Samaria, na magīkara matūūra-inī makuo. **25** Hīndī irīa maambīrīrie gūkara kuo matīahooya Jehova; nī ūndū ūcio Jehova akīmatūmīra mīrūthī kuo, ikīūruga andū amwe. **26** Nake mūthamaki wa Ashuri agīkinyīrio ūhoro akīrwo atīrī: “Andū arīa wathaamīrie ūkīmatwara matūūra-inī ma Samaria matīū ūria ngai ya būrūri ūcio yendaga. Nīmātūmīre mīrūthī irīa īramoora, tondū andū nīmarīgītwo nī kī ngai īyo yendaga.” **27** Hīndī īyo mūthamaki wa Ashuri agīathana atīrī: “Reke mūthūnjīri-Ngai ūmwe wa arīa maatahirwo kuuma Samaria acooke agatūre kuo, nīgeetha arute andū

urĩa ngai ya büruri ūcio yendaga.” **28** Nĩ undũ ūcio mũthĩnjĩrĩ-Ngai ūmwe wa arĩa maatahitwo kuuma Samaria agĩthĩĩ gütũũra Betheli, akimaruta kūhooya Jehova. **29** No rĩrĩ, o rūrĩrĩ rūgũthondekera ngai ciaruo matũũra-inĩ mothe marĩa maatũũraga, magĩciiga mahooero-inĩ marĩa maathondeketwo nĩ andũ a Samaria kũndũ kũria gütũũgĩru. **30** Andũ a kuuma Babuloni magĩthondeka mũhianano wetagwo Sukothu-Benothu, nao andũ a Kutho magĩthondeka Nergali, nao andũ a Hamathu magĩthondeka Ashima; **31** nao andũ a Aavi magĩthondeka Nibihazu na Tarataka, nao andũ a Sefariri maacinaga ciana na mwaki irĩ ta magongona kũri Adaramaleki na Anameleku, ngai cia Sefarivaimu. **32** Nimahooyaga Jehova, no ningĩ magĩthũura andũ a mĩthemba yothe yao matũũke aruti wĩra ta athĩnjĩrĩ-Ngai mahooero-inĩ ma kũndũ kũria gütũũgĩru. **33** Nimahooyaga Jehova, na no maatungatagĩra ngai ciao, kũringana na mitugo ya ndũrĩrĩ cia kũria maarutĩtwo. **34** Nginyagia ūmũthĩ matũũre marũmitie mitugo yao ya tene. Nao matihoooyaga Jehova kana gwachĩkĩra irĩra cia watho wake wa kũrũmĩrĩrwo, na matũũro marĩa matũũtwo, na watho na maathani marĩa Jehova aaheire njiaro cia Jakubu, ūria aatũire Isiraeli. **35** Rĩria Jehova aarĩkanĩre kĩrĩkanĩro na andũ a Isiraeli-rĩ, aamaathire atĩrĩ: “Mũtikanahoe ngai ingĩ, kana mũciinamĩrĩre, kana mũcitungatĩre, kana mũcĩrutĩre igongona. **36** No Jehova ūria wamũrutire büruri wa Misiri na hinya mũnene na atambũrũkĩtie guoko gwake, ūcio nowe wiki mwagĩrĩrwo nĩkũhooyaga. Nĩwe mũrĩnamagĩrĩra, na nĩwe mũrĩrutagĩra magongona. **37** Hindĩ ciothe no nginya mũmenyagĩrĩre kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo na matũũro marĩa matũũtwo, na mawatho, o na maathani marĩa aamwandĩkĩre. Mũtikanahoe ngai ingĩ. **38** Mũtikariganĩrwo nĩ kĩrĩkanĩro kĩa ndaarĩkanĩre na inyuĩ, na mũtikanahoe ngai ingĩ. **39** No rĩrĩ, mũhooyage Jehova Ngai wanyu; tondũ nĩwe ūkaamũkũura guoko-inĩ gwa thũ cianyu ciothe.” **40** No rĩrĩ, matigana kũnjĩga, no maathĩire o na mbere na mitugo yao ya tene. **41** O na rĩria andũ acio mahoooyaga Jehova, no maatungatagĩra ngai ciao cia mĩhianano. Nginyagia ūmũthĩ ciana ciao na ciana cia ciana ciao ithiia na mbere gwika o ta ūria maithe mao meekaga.

18 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa itatũ wa Hoshea mũrũ wa Ela mũthamaki wa Isiraeli, nĩguo Hezekia mũrũ wa Ahazu mũthamaki wa Juda aambĩrĩrie gũthamaka. **2** Aarĩ wa mĩaka mĩrongo itĩri na itano rĩria aatũkĩre mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo itĩri na kenda. Nyina eetagwo Abija mwari wa Zekaria. **3** Nake agĩka maĩndũ marĩa magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, o ta ūria ithe Daudi eekĩte. **4** Nieheririe kũndũ kũria gütũũgĩru, akihehenja mahiga marĩa maamũrĩrwo ngai cia mĩhianano, na agĩtemenga itugĩ cia Ashera. Nayo nyoka ya gĩcango irĩa yathondeketwo nĩ Musa akĩmĩnanga tũcunji, nĩgũkorwo nginyagia ihinda rĩu andũ a Isiraeli nĩmamĩcinagĩra ūbumba. Nayo yetagwo Nehushitani. **5** Nake Hezekia agĩtũura ehokete Jehova, Ngai wa Isiraeli. Gũtiarĩ mĩndũ ūngĩ take harĩ athamaki othe a Juda, mbere yake kana arĩa mookire thuutha wake. **6** Niatũũre arĩgamĩte wega harĩ Jehova

na ndaigana gũtiga kũmũrũmĩrĩra; na niatũũre arũmitie maathani ma Jehova marĩa aaheire Musa. **7** Nake Jehova aarĩ hamwe nake; nake Hezekia akĩgaacĩra maĩndũ-inĩ mothe marĩa ekaga. Ningĩ nĩareganire na watho wa mũthamaki wa Ashuri, na akĩrega kũmũtungata. **8** Niatooririe Afilisti kuuma mũthĩringo-inĩ wa arangĩri nginya itũũra-inĩ rĩria rĩarĩgĩtwo na rũthingo rwa hinya, o nginya Gaza na matũũra makuo. **9** Mwaka-inĩ wa ina wa ūthamaki wa Hezekia, na nĩguo warĩ mwaka wa mũgwanja wa Hoshea mũrũ wa Ela mũthamaki wa Isiraeli, Shalimaneseru mũthamaki wa Ashuri nĩathiire kũria na itũũra rĩa Samaria na akĩrĩgĩciĩra. **10** Na thuutha wa mĩaka itatũ Ashuri magĩtũnyana Samaria. Nĩ undũ ūcio itũũra rĩa Samaria rigĩtahwo mwaka-inĩ wa itandatũ wa ūthamaki wa Hezekia, na warĩ mwaka wa kenda wa ūthamaki wa Hoshea mũthamaki wa Isiraeli. **11** Nake mũthamaki wa Ashuri agĩthamĩria andũ a Isiraeli kũu Ashuri, akĩmahe ūtũũro Hala, kũu Gozani ndwere-inĩ cia Rũũ rwa Haboru na matũũra-inĩ ma Amedi. **12** Undũ ūcio wekĩkire nĩ undũ nĩmagĩte gwachĩkĩra Jehova Ngai wao, no magĩthũkia kĩrĩkanĩro gĩake, na ūria wothe Musa ndungata ya Jehova aamaathĩte. Matiathikĩrĩrie maathani macio kana makĩmahingia. **13** Mwaka-inĩ wa ikũni na ina wa ūthamaki wa Hezekia, Senakeribu mũthamaki wa Ashuri agĩtharĩkĩra matũũra mothe manene ma Juda marĩa mairĩgĩrwo na thingo cia hinya, na akĩmatũnyana. **14** Nĩ undũ ūcio Hezekia mũthamaki wa Juda agĩtũmĩra mũthamaki wa Ashuri ūria warĩ kũu Lakishi ndũmĩrĩrĩ ĩno: “Nĩhitĩtie. Njheherera na nĩngũkũrĩha kĩa gĩothe ūngĩnjĩtia.” Nake mũthamaki wa Ashuri agĩtia Hezekia mũthamaki wa Juda taranda magana matatũ cia betha, na taranda mĩrongo itatũ cia thahabu kĩa hinya. **15** Nĩ undũ ūcio Hezekia akĩmũhe betha irĩa ciothe cionekere hekarũ-inĩ ya Jehova na igĩĩna-inĩ ciothe cia nyũmba ya ūthamaki. **16** Ihinda-inĩ rĩu, Hezekia mũthamaki wa Juda akĩruta thahabu irĩa yagemetie mĩrango na itugĩ cia mĩrango ya hekarũ ya Jehova na akĩmũhe mũthamaki wa Ashuri. **17** Mũthamaki wa Ashuri agĩtũma mwathi ūria mũnene wa mbũtũ ciothe cia ita, na mĩrũgamĩrĩrĩ wa anene arĩa angĩ, na mwathi wa mbũtũ cia mbaara, marĩ na mbũtũ nene ya ita kuuma Lakishi mathĩĩ kũri Mũthamaki Hezekia kũu Jerusalemu. Magĩkinya Jerusalemu na makĩrũgama mũtaro-inĩ wa Karia ka Rũgongo, njĩra-inĩ ya gũthĩĩ Mũgũnda-inĩ wa Mũthambia Nguo. **18** Magĩtũmanĩra mũthamaki; nake Eliakimu mũrũ wa Hilikia mĩrũgamĩrĩrĩ wa nyũmba ya ūthamaki, na Shebina ūria mwandĩki-marĩa, na Joa mũrũ wa Asafu ūria warĩ mwandĩki wa maĩndũ ma ihinda rĩu, makiumagara mathĩĩ kũri o. **19** Nake mũnene wa mbũtũ cia ita akĩmeera atĩrĩ, “Irĩ Hezekia atĩrĩ: “Mũthamaki ūria mũnene, o we mũthamaki wa Ashuri, ekuuga atĩrĩ: Ūrutĩte ūmĩrĩrũ ūcio ūrĩ naguo kũ? **20** Wee uugaga ūrĩ na hinya wa mbũtũ cia ita, na nĩũũĩ kũria, no waragia o ciugo cia tũhũ. Nũũ ūcio wĩhokete atĩ nĩguo ūnemere? **21** Atĩrĩrĩ, wee wĩhokete andũ a Misiri acio mahaana ta kamũrangi koinikangu, karia gatheecaga mĩndũ guoko, gakamũguraria etiirania nako! Ūguo nĩguo Firaũni mũthamaki wa Misiri ahaana kũrĩ arĩa othe mamwĩhokaga. **22** O na ūngĩnjĩra atĩrĩ, “Ithũ wĩhokete

Jehova Ngai witū, githi tiwe wehereirio kündü küria gütüügürü, na igongona iria ciarí kuo nĩ Hezekia, akĩria andũ a Juda na Jerusalemu atĩrĩ, “No nginya mũhooyagire mbere ya kigongona giki kĩrĩ Jerusalemu?”

23 “Rĩu-rĩ, ũka ũkeiguithanie na mwathi wakwa, mũthamaki wa Ashuri: Nĩngũkũhe mbarathi ngiri igĩrĩ angĩkorwo ũrĩ na andũ mangĩcitwarithia! **24** Wakĩhota gũtooria o na mũnene ũria mũnini mũno thĩnĩ wa anene a mwathi wakwa, o na gũtũka wĩhokete ngari cia ita na andũ arĩa mathiagi mahaicĩte mbarathi a Misiri? **25** Na ningĩ-rĩ, njũkite gũtharĩkĩra na kwananga kündü gũkũ iterĩtuo nĩ Jehova? Jehova we mwene nĩwe wanjĩirire njũke hũire bũrũri ũyũ, na ndĩwanange.”

26 Nake Eliakimu mũrũ wa Hilikia, na Shebina, na Joa makĩria mũnene ũcio wa mbütũ cia ita atĩrĩ, “Twagũthaitha arĩria ndungata ciaku na rũthiomi rwa Asuriata, tondũ nĩtũrũũ. Tĩga gũtwarĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania, andũ aya marĩ rũthingo-inĩ makĩguaga.”

27 No mũnene ũcio wa mbütũ cia ita agĩcooka atĩrĩ, “Kaĩ ndatũmirwo nĩ mwathi wakwa kũrĩ mwathi wanyu na kũrĩ inyuĩ ndĩmwĩre maĩndũ maya, na ti kũrĩ andũ aya maikarĩte rũthingo igĩrũ, o aya makaarĩa kĩoro kĩa na manyue mathugumo mao o ene o ta ũria inyuĩ mugeeka?”

28 Nĩngĩ mũnene wa mbütũ cia ita akĩrũgama, akĩanĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania, akiuga atĩrĩ: “Thĩkĩrĩria ndũmĩrĩri ya mũthamaki ũria mũnene, mũthamaki wa Ashuri! **29** Mũthamaki ekuuga ũũ: Mũtigetikĩrie Hezekia amũheenie. Ndangĩhota kũmũhonokia kuuma guoko-inĩ gwakwa. **30** Mũtigetikĩrie Hezekia amũringĩrĩrie kwĩhoka Jehova hĩndĩ iria ekuuga atĩrĩ, ‘Ati-itherũ Jehova nĩegũtũhonokia; itũũra rĩrĩ rĩtikaneanwo guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri.’ **31** “Mũtigathikĩrĩrie Hezekia. Mũthamaki wa Ashuri ekuuga ũũ: Rekei tũguane, na mũũke kũrĩ nĩ. Mweka ũguo o ũmwe wanyu nĩakarĩaga kuuma kũrĩ mĩtĩ wake wa mũthabĩbũ na mũkũyũ, na anyuugae maaĩ ma gĩthima gĩake, **32** nginya rĩria ngooka ndĩmũtware bũrũri ũria ũhaana ta wanyu, bũrũri ũrĩ ngano na ndibei ya mũhihano, bũrũri ũrĩ irio na mĩgũnda ya mĩthabĩbũ, bũrũri ũrĩ mĩtĩ ya mĩtamaiyũ na ũũki. Thuurai muoyo no ti gĩkũũ! “Mũtigathikĩrĩrie Hezekia, nĩgũkorwo nĩaramũhĩthia rĩria ekuuga atĩrĩ, ‘Jehova nĩegũtũhonokia.’ **33** Nĩ kũrĩ ngai ya bũrũri o na ũrĩkũ rĩ yahonokia bũrũri wayo kuuma guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri? **34** Ngai cia Hamathu na Aripadi irĩ kũ? Ngai cia Sefarivaimu, na Hena na Iva irĩ kũ? Nĩihonoketie Samaria kuuma guoko-inĩ gwakwa? **35** Nĩ ngai irĩkũ harĩ ngai ciothe cia mabũrũri macio yanahonokia bũrũri wayo kuuma kũrĩ nĩ? Gwakĩhoteka atĩa Jehova ahonokie Jerusalemu kuuma guoko-inĩ gwakwa?”

36 No andũ acio magĩkĩra ki, na matĩrĩ ũndũ maamũcookerie, tondũ mũthamaki nĩamatĩhite, akameera atĩrĩ, “Mũtikamũcookerie ũndũ.”

37 Hĩndĩ iyo Eliakimu mũrũ wa Hilikia ũria mũrori wa maĩndũ ma nyũmba ya ũthamaki, na Shebina ũria mwandiki-marĩa, na Joa mũrũ wa Asafu ũria mwandiki wa maĩndũ ma ihinda riu, magĩthĩ kũrĩ Hezekia, matembũrangĩte nguo ciao, na makĩmwĩra ũria mũnene ũcio wa mbütũ cia ita oigĩte.

19 Rĩria Mũthamaki Hezekia aigũire ũguo, agĩtembũranga nguo ciake na akĩhumba nguo ya ikũnia, agĩthĩ, agĩtoonya hekarĩ ya Jehova thĩnĩ.

2 Agĩtũma Eliakimu ũria warĩ mũrori wa maĩndũ ma nyũmba ya ũthamaki, na Shebina ũria mwandiki-marĩa, na athĩnjĩri-Ngai arĩa atongoria, othe mehumbĩte nguo cia makũnia, mathĩĩ kũrĩ Isaia mũrũ wa Amozu, ũria mũnabii. **3** Makĩmwĩra atĩrĩ, “Ŭũ nĩguo Hezekia ekuuga: Mũthenya wa ũmũthĩ nĩ mũthenya wa mĩnyamaro, na ikũũmana, na gĩconoko, o ta ihinda rĩa ciana rĩa gũciarwo riakinya na hinya wa gũciara ũkaaga. **4** No gũkorwo Jehova Ngai waku nĩekũigua ciugo ciothe cia mũnene wa mbütũ cia ita, ũria mwathi wake, mũthamaki wa Ashuri, atũmĩte oke anyũrũre Ngai ũria ũrĩ muoyo, na amũkũũme nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio Jehova Ngai waku aigũite. Nĩ ũndũ ũcio hoera matigari marĩa matigaire muoyo.”

5 Rĩria anene a Mũthamaki Hezekia maakinyire kũrĩ Isaia-rĩ, **6** Isaia akĩmeera atĩrĩ, “Irai mwathi wanyu atĩrĩ, ‘Ŭũ nĩguo Jehova ekuuga: Tĩga gwĩtigĩra nĩ ũndũ wa ũria ũigũite ciugo icio atungati a mũthamaki wa Ashuri manumĩte nacio. **7** Ta thĩkĩrĩria! Nĩ nĩngwikĩra roho wa mũthemba mũna thĩnĩ wake, nĩguo rĩria arĩguu ũhoro mũna-rĩ, acooke bũrũri wake, na arĩ kũu ndũme ooragwo na rũhĩrũ rwa njora.”

8 Rĩria mũnene wa mbütũ cia ita aigũire atĩ mũthamaki wa Ashuri nĩoimĩte Lakishi, akĩhehera Jerusalemu, agĩthĩ agĩkora mũthamaki akĩrĩa mbaara na Libina. **9** Na rĩrĩ, Senakeribu agĩkinyĩrwo nĩ ũhoro wa atĩ Tirihaka, ũria Mũkushi mũthamaki wa Misiri, nĩoimagarĩte, oke arũe nake. Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma andũ rĩngĩ kũrĩ Hezekia marĩ na ũhoro ũyũ: **10** “Irai Hezekia mũthamaki wa Juda atĩrĩ: Ndũgetikĩrie Ngai ũcio wĩhokete akũheenie rĩria ekuuga atĩrĩ, ‘Jerusalemu ndĩngĩneanwo kũrĩ mũthamaki wa Ashuri.’ **11** Ti-itherũ nĩũigũite ũria athamaki a Ashuri mekĩte mabũrũri-inĩ mothe, ũria maamaniniire biũ. Inyuĩ mũngĩhonoka atĩa? **12** Na rĩrĩ, ngai cia ndũrĩrĩ iria cianiinirwo nĩ maithe maitũ ma tene, ngai cia Gozani, na cia Harani, na cia Refezu, na andũ a Edeni arĩa maarĩ Telasaru-rĩ, nĩciamahonokirie? **13** Mũthamaki wa Hamathu na kana mũthamaki wa Aripadi, kana mũthamaki wa itũũra inene rĩa Sefarivaimu kana wa Hena, o na kana wa Iva-rĩ, arĩ ha?”

14 Hezekia akĩnyiita marĩa kuuma kũrĩ andũ arĩa maatũmitwo, na akĩmathoma. Agĩcooka akĩambata hekarĩ-inĩ ya Jehova, akĩmatambũrũkia mbere ya Jehova. **15** Nake Hezekia akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ: “Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, o wee ũikariire gĩtĩ kĩa ũnene gatagatĩ ka makerubi, Wee wiki nowe Ngai igĩrũ rĩa mothamaki mothe ma thĩ. Wee nĩwe wombire igĩrũ na thĩ. **16** Tega matũ maku Wee Jehova, ũigue; hĩngũra maitho maku Wee Jehova, wone; ũigue ciugo cia Senakeribu iria atũmĩte cia kũrũma Ngai ũria ũrĩ muoyo. **17** “Ti-itherũ Jehova, athamaki a Ashuri nĩmanangĩte biũ ndũrĩrĩ na mabũrũri macio. **18** Na nĩmaikĩtie ngai ciao mwaki-inĩ na magacithũkangia, tondũ itiarĩ ngai, no ciarĩ mĩtĩ na mahiga, ciathondeketwo na moko ma andũ. **19** Na rĩrĩ, Wee Jehova Ngai witũ, tũhonokie kuuma guoko-inĩ gwake, nĩgeetha mothamaki mothe ma thĩ mamenye atĩ Wee Jehova, o Wee wiki, nĩwe Ngai.”

20 Hĩndĩ iyo Isaia mũrũ wa Amozu agĩtũma

ndumiriri kūrī Hezekia, akimwira atiri: “Ūū nīguo Jehova Ngai wa Israeli ekuuga: Nīnjigūite mahooya maku makonī Senakeribu mūthamaki wa Ashuri. **21** Ūyū nīguo ūhoro ūria Jehova aarīte wa kīmūkīrīra: “Mūirītu Gathirange, Mwarī wa Zayuni, nīakūmenete na agakūnyarara. Mwarī wa Jerusalem arania mūtwe rīria wee ūroora. **22** Ūcio ūrumite na ūkamenereria nūū? Nīngī-rī, nūū ūgūthūkiire na mūgambo, na ūgākūūrīra maitho na mwītīo? Wee ūgookīrīra ūria Mūtheru wa Israeli! **23** Ūtūmite andū aku moke marume Jehova. Na ūkoiga atiri, “Nī ūndū wa ngaari ciakwa nyingī cia ita-rī, nīnyambatite ngakinya tūcūmbirī twa irīma, o kūu igūrū mūno Lebanoni. Nīndemete mītarakwa yakuo irīa mīraihu mūno, o na mīthengera irīa mīega mūno. Nīnginyīte mūthia wakuo kūrīa kūrāya mūno, kūrīa kūrī na mītītū irīa mīega mūno. **24** Nīnyenjete ithima mabūrūrī ma kūngī, na nganyua maa kuo. Nīhūthītie tūrūū twa Misiri na makinya ma magūrū makwa.” **25** “Kai ūtaigūite? Kuuma tene nīndamūrīte ūndū ūcio, matukū-inī macio ma tene nīndabangīte ūndū ūcio, na rīu nīndūhingītie, atī wee nīūtūmite matūūra manene marīa mairīgīre na thingo cia hinya matūike hība cia mahiga. **26** Andū akuo maagithitio hinya, magegearīte na magaconorithio. Mahaana mīmera irī mūgūnda, makooroora o ta thuuna nduru, kana ta nyeki īmerete nyūmba igūrū, irīa yūmaga itanakūra. **27** “No nīnjūū kūrīa ūkaraga, na ngamenya ūgūtka na ūgīthī, o na ūria ūndakaragīra. **28** Tondū nīundakarīire, na rūng’athio rwaku nīrūkinyīre matū makwa, nīngūgwīkīra gīcūhī gīakwa inīūrī, na matamu makwa ndimohe kanua-inī gaku, na nīngatūma ūcookere nījira o iyo wokīire.” **29** “Gikī nīkio gīgaakorwo kīrī kīmenyithia giaku, wee Hezekia: “Mwaka-inī ūyū ūkūrīa irio cia maītika, naguo mwaka wa keerī ūrie kīrīa gīgaathundūka kuuma harī mo. No mwaka-inī wa gatātū-rī, nīūkahaanda na ūgethe, ūhaande mīgūnda ya mīthabībū, na ūrīe maciaro mayo. **30** Na o rīngī matigari ma nyūmba ya Juda nīmagaikūrīkia mīrī na thī, na maciare maciaro na igūrū. **31** Nīgūkorwo Jerusalem nīgūkoima matigari ma andū, nakuo Kīrīma-inī gīa Zayuni kuume gīkundi kīa arīa mahonokete. Kīyo kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīkio gīkaahingia ūguo. **32** “Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga ūū igūrū rīa mūthamaki wa Ashuri: “Ndagatoonya itūūra rīrī inene, kana arathūkie mūguī kuo. Ndagooka mbere ya rīo na ngo, kana arīrīgīcīrie na ihumbu cia tīrī, arīūkīrīre. **33** Nījira irīa ookīire-rī, no yo agaacookera; ndagatoonya itūūra rīrī inene, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **34** Nīngagītira itūūra rīrī inene na nīrīhonokie, nī ūndū wakwa, na nī ūndū wa Daudi ndungata yakwa.” **35** Ūtukū o ro ūcio mūraika wa Jehova agīthīrī akīūrāga andū 185,000 kūu kambī ya Ashuri. Rīrīa andū mookīrīre rūciinī tene, magīkora kūu no ciimba therī! **36** Nī ūndū ūcio Senakeribu mūthamaki wa Ashuri agītharia kambī agīthī. Agīcooka Nineve agīlaka kuo. **37** Na rīrī, mūthenya ūmwe, rīrīa aahooyaga arī hekarū-inī ya ngai yake Nisiroku, arīu ake eerī Adaramaleki na Sharezeru makīmūūrāga na rūhīū rūa njora, na makīūrīra būrūrī wa Ararati. Nake mūrūrī Esari-Hadoni agītūika mūthamaki ithenya rīake.

20 Matukū-inī macio Hezekia akīrwara, na aarī hakuhī gūkua. Mūnabīi Isaia mūrū wa Amozu agīthī kūrī we, akimwira atiri, “Jehova ekuuga ūū: Thondeka maundū ma mūci waku, tondū nīūgūkua, ndūkūhona.” **2** Hezekia akīhūgūra ūthīū wake, akīrora rūthingo-inī, na akīhooya Jehova, akiuga atiri, **3** “Wee Jehova, rīrīkana ūria ngoretwo ngīthī na mīthīire ya kwīhokeka mbere yaku, na ngeheana na ngoro yakwa yothē, na ngeeka ūria kwagīrīre maitho-inī maku.” Nake Hezekia akīrīra mūno. **4** Isaia atanakinya nja ya gatagatī-rī, kiugo kīa Jehova gīkīmūkinyīra, akīrwo atiri: **5** “Cooka, ūkeere Hezekia mūtongoria wa andū akwa atiri, ‘Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga ūū: Nīnjigūite ihooya riaku, na ngoona maithori maku; nīngūkūhonia. Mūthenya wa itātū kuuma rīu nīūkambata ūthīi hekarū-inī ya Jehova. **6** Nīngūkuongerera mīaka ikūmi na itano ya gūtūūra muoyo. Na nīngūkūhonokia hamwe na itūūra rīrī inene kuuma guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri. Nīngūgītira itūūra rīrī inene nī ūndū wakwa, na nī ūndū wa Daudi ndungata yakwa.” **7** Nīngī Isaia akiuga atiri, “Thondekai gīkūmba kīa ngūyū.” Nao magīka o ūguo, na magīkīgītira ihūha-inī rīu, nake Hezekia akīhona. **8** Hezekia nīoorītie Isaia atiri, “Kīmenyithia gīgaakorwo kīrī kīrīkū kīa atī Jehova nīekūūhonia, na atī nīngambata thīi hekarū-inī ya Jehova mūthenya wa gatātū kuuma ūmūthī?” **9** Nake Isaia akīmūcookeria atiri, “Gikī nīkio kīmenyithia kīrīa Jehova egūkūhe, kīa atī Jehova nīegwika ūndū ūcio akwīrīre: Ūkwenda kīruru gīthī mbere makinya ikūmi, kana gīcooke thuutha makinya ikūmi?” **10** Nake Hezekia akiuga atiri, “Kīruru gīthī na mbere makinya ikūmi nī ūndū mūhūthū, nī kaba kīruru gīcooke na thuutha makinya ikūmi.” **11** Nake mūnabīi Isaia agīkaīra Jehova, nake Jehova agītūma kīruru gīcooke na thuutha makinya macio ikūmi marīa gīaikūrīkie ngathī-inī ya Ahazu. **12** Ihinda-inī rīu-rī, Merodaki-Baladani mūrū wa Baladani mūthamaki wa Babuloni nīatūmīre Hezekia marūa na kīheo, tondū nīaigūite ūhoro wa ndwari ya Hezekia. **13** Hezekia akīamūkīra andū arīa maatūmītwo, na akīmoonīa indo ciothe iria aigīte makūmbī make, akīmoonīa betha, na thahabu, na mahuti marīa manungī wega, na maguta marīa mega mūno, na indo ciake cia mbaara, na indo ciothe iria ciarī gītīna-inī ciake. Gūtīrī kindū o na kīmwe thīnī na nyūmba ya ūthamaki kana kīarī ūthamaki-inī wake wothē Hezekia ataamoonīre. **14** Hīndī iyo mūnabīi Isaia agīthī kūrī Mūthamaki Hezekia akīmūūrīa atiri, “Andū acio moiga atīa, na mekuumite kū?” Nake Hezekia agīcooka atiri, “Moimite būrūrī wa kūrāya, megūkīte kuuma būrūrī wa Babuloni.” **15** Nake mūnabīi akīūrīa atiri, “Nī kīi monire nyūmba-inī yaku ya ūthamaki?” Nake Hezekia agīcooka atiri, “Monire indo ciothe nyūmba-inī yakwa ya ūthamaki. Gūtīrī kindū o na kīmwe kīrī gītīna-inī ciakwa itanamonia.” **16** Nake Isaia akīrīa Hezekia atiri, “Ta igua kiugo kīa Jehova: **17** Ti-itherū ihinda nīrīgakinya, rīrīa indo ciothe iria rīi thīnī na nyūmba yaku ya ūthamaki, na indo iria ciothe maithe maku matūire maigīte nginya ūmūthī, īgaakuuo itwarwo Babuloni. Gūtīrī o na kīmwe gīgaatigara, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **18** Na andū amwe a rūciaro rwaku, o arīa moimite mūthīmo-inī na

thakame-ini yaku, o ariya wee uguciyara, nimagathaamio, na nimakaaahakurwo nguho matungatage nyumba-ini ya muthamaki wa Babuloni.” **19** Nake Hezekia agicookia atiri, “Kiugo kia Jehova kiria waria ni kiega,” Tondü eeciiririe atiri, “Githi gutigukorwo na thayu na ugutiri matuku-ini mothe ma muoyo kwaka?” **20** Ha uhoro wa maundu maria mangi makoni wathani wa Hezekia, na maria mothe eekire, na uria aathondekire Karia, o na mutaro wa kurehe maai itura-ini, githi matandikitwo ibuku-ini ria mahinda ma athamaki a Juda? **21** Nake Hezekia akihurika hamwe na maithe make. Nake muriu Manase agituika muthamaki ithenya riake.

21 Na riri, Manase aari wa miaka ikumi na iri riria aatuikire muthamaki, nake agathana ari Jerusalemu miaka mirongo itano na itano. Nyina eetagwo Hefiziba. **2** Agika maundu mooru maitho-ini ma Jehova, akirumirira mitugo iri magigi ya nduriri iria Jehova aingatite ciehere mbere ya Israeli. **3** Naaikire ringi kundü kiria gutuguru, o kiria ithe Hezekia aanangite; ningi agika igongona cia Baali na agika itugi cia Ashera, o ta uria Ahabu muthamaki wa Israeli eekite. Nainamirire mbutu cia iguru ciothe na agicichooya. **4** Agika magongona thiini wa hekaru ya Jehova, o iria Jehova oigite uhoro wayo atiri, “Thiini wa Jerusalemu nikuo ngaatüria riitwa riakwa.” **5** Thiini wa nja cieri cia hekaru ya Jehova, agika igongona cia mbutu ciothe cia iguru. **6** Nake akiruta muriu wake ari igongona ria njino, na niaragura na agatüria nyoni, na akarogana, na agathiaa kuri andu ari maro maro kura. Agika maundu maingi mooru maitho-ini ma Jehova, nginya akimurakaria. **7** Nioire mihanano muciuhie uria aathondekete wa gutugi kia Ashera, akiuga hekaru thiini, o nyumba iyo Jehova eerite Daudi na muriu Solomoni uhoro wayo atiri, “Ningatüria riitwa riakwa nginya tene thiini wa hekaru ino na thiini wa Jerusalemu, kiria thuurite kuuma mihiriga-ini yothe ya Israeli. **8** Ndiri hndi ingi ngaatuma maguru ma andu a Israeli moruure, moine bururi uria ndaheire maithe mao ma tene, mamenyagiri mekage maundu maria mothe ndimathite, na marumie Watho uria maaheirwo ni Musa ndungata yakwa.” **9** No andu acio matiigana kugua. Manase akimahithia, ni undu wa uguo magika maundu mooru gukira nduriri iria Jehova aaniinire mbere ya andu a Israeli. **10** Jehova oigire na tunua twa ndungata ciak cia anabii atiri: **11** “Manase muthamaki wa Juda niekite mehia mar magigi. Ageeka maundu mooru gukira Aamori ari maar mbere yake, na agatogoria andu a Juda kwihia ni undu wa kuhooa mihanano yake. **12** Ni undu ucio Jehova Ngai wa Israeli ekuuga uu: Ningurehere Jerusalemu na Juda mwanangiko uria ugaatuma andu ari makagua uhoro ucio mararakwo ni matu mao. **13** Ningatamburikira Jerusalemu rügi rwa güthima rüria rwahuthirirwo rwa gukirira Samaria na kabiru karia kahuthirirwo gukirira nyumba ya Ahabu. Ningaherithia na niine andu a Jerusalemu o ta uria mundu ahuuraga thaani, akamukurumania. **14** Ningatigania matigari ma igai riakwa, na ndimaneane kuri thu ciao. Magaatahwo na matunywo indo ciao ni

thu ciao ciothe, **15** tondü nimekite maundu mooru maitho-ini makwa, makaandakaria, kuuma müthenya uria maithe mao moimire Misiri nginyagia müthi.” **16** Ningi Manase naitire thakame nyingi müno ya andu matehitie, ikiyura Jerusalemu kuuma gituri kimwe nginya kiria kingi, tütegitara mehia maria aatümüte andu a Juda meehie, ni undu wa uguo magika maundu mooru maitho-ini ma Jehova. **17** Ha uhoro wa maundu maria mangi makoni wathani wa Manase, na maria mothe eekire, hamwe na mehia maria eekire-ri, githi matandikitwo mabuku-ini ma mahinda ma athamaki a Juda? **18** Manase akihurika hamwe na maithe make, na agithikwo mügunda-ini wake wa üthamaki, nguho mügunda wa Uza. Nake muriu Amoni agituika muthamaki ithenya riake. **19** Amoni aari wa miaka mirongo iri na iri riria aatuikire muthamaki, nake agithamaka Jerusalemu miaka iri. Nyina eetagwo Meshulemethu mwar wa Haruzu; oimite Jotiba. **20** Nake agika maundu mooru maitho-ini ma Jehova, o ta uria ithe Manase eekite. **21** Nithiire na mithiire yothe ya ithe; akihooya mihanano iria ithe aahooyaga, na akimuinamirira. **22** Agitigana na Jehova, Ngai wa maithe make, na ndaigana kürumirira Jehova. **23** Anene a Amoni makimuciirira ndundu, na makiragira muthamaki kü nyumba-ini yake ya üthamaki. **24** Nao andu a bururi makiraga ari othe maathugundite gukirira Muthamaki Amoni na magitua muriu Josia muthamaki ithenya riake. **25** Ha uhoro wa maundu maria mangi makoni wathani wa Amoni, na uria eekire-ri, githi matandikitwo ibuku-ini ria mahinda ma athamaki a Juda? **26** Nake agithikwo mbirira-ini yake mügunda-ini wa Uza. Nake muriu Josia agituika muthamaki ithenya riake.

22 Na riri, Josia aari wa miaka inana riria aatuikire muthamaki, nake agithamaka ari Jerusalemu miaka mirongo itatu na ümwe. Nyina eetagwo Jedida mwar wa Adaia; oimite Bozikathu. **2** Nake agika uria kwagiriire maitho-ini ma Jehova, na agithi na mithiire yothe ya ithe Daudi atekwihigura mwena wa ürio kana wa ümotho. **3** Mwaka-ini wa ikumi na inana wa wathani wake, Muthamaki Josia agituma Shafani muru wa Azalia muru wa Meshulamu, uria war mwandiki-marua, athi hekaru-ini ya Jehova. Akimwira atiri: **4** “Ambata, üthi kuri Hilikia müthinjiri-Ngai uria münene na ümwire ahaarire mbeeca iria irehetwo hekaru-ini ya Jehova, iria arangiri a mirango monganitie kuuma kuri andu. **5** Nao maciuhokere andu ari mathuuritwo a kürugamirira wira wa hekaru. Andu acio ütugirire ni maria aruti a wira ari macookagiri hekaru ya Jehova, **6** nao ni atharamara, na andu a gwaka, na aaki a mahiga. Na ningi ütugirire nimagura mbaü na mahiga maicuhie ma gicookereria hekaru. **7** No riri, to nginya maheane mathabu ma mbeeca iria meehokeirwo, tondü mararuta wira ucio na kwihokeka.” **8** Hilikia müthinjiri-Ngai uria münene akiira Shafani ucio mwandiki marua atiri, “Ninyonete Ibuku ria Watho thiini wa hekaru ya Jehova.” Akirinengera Shafani nake akirithoma. **9** Nake Shafani ucio mwandiki-marua agithi kuri muthamaki na akimue uhoro ucio, akimwira atiri:

“Anene aku nīmarīhite mbeeca iria ciarī hekarū-inī ya Jehova, na nīmaciīhoikeire kūrī aruti a wīra na arūgamīriri a hekarū.” **10** Ningī Shafani ūcio mwandiki-marūa akīra mūthamaki atīrī, “Hilikia ūria mūthīnjīri-Ngai, nīanengera ibuku.” Nake Shafani akīrithomera mūthamaki. **11** Rīrīa mūthamaki aagūire ciugo cia Ibuku rīu rīa Watho-rī, agītembūranga nguo ciake. **12** Akīruta mawatho maya kūrī Hilikia ūria mūthīnjīri-Ngai, na kūrī Ahikamu mūrū wa Shafani, na Akīboru mūrū wa Mikaia, na kūrī Shafani ūcio mwandiki-marūa, na kūrī Asaia ūria mūrōri wa maūdū ma mūthamaki, akīmeera atīrī: **13** “Thiīi mūkanduīrīrie ūhorō kūrī Jehova, na mūtūīrīrie andū, o na Juda yothē, ūria kwandikītwo ibuku-inī rīrī rīonekete. Marakara ma Jehova nī maingī, marīa maraakana nī ūndū witū, tondū maithe maitū matiaathikīrie ūhorō wa ibuku rīrī; na matiekire kūrīngana na ūhorō ūria wothē wandikītwo thīinī warīo ūria ūtūkonīi.” **14** Hilikia ūria mūthīnjīri-Ngai, na Ahikamu, na Akīboru, na Shafani, na Asaia magīthīi kwaria na Hulida ūria mūnabīi mūdū-wa-nja ūria warī mūtumia wa Shalumu mūrū wa Tikiva, mūrū wa Harihasi ūria warī mūmenyereri wa nguo cia mūthamaki, Hulida aatūūruga Jerusalem, rūgongo rwa keerī. **15** Nake akīmeera atīrī, “Ūi nīguo Jehova Ngai wa Israeli ekuuga: Irāi mūdū ūria ūmūtūmīte kūrī nīi atīrī, **16** ‘Ūi nīguo Jehova ekuuga: Nīngūrehithia mwanangīko kūdū gūkū na kūrī andū akuo kūrīngana na maūdū marīa mothe mandikītwo ibuku-inī rīrīa mūthamaki wa Juda athomete. **17** Tondū nīmandirīkīte, na magacinīra ngai ingī ūbumba, na makaandakaria nī ūndū wa mīhianano yothē irīa mathondekete na moko mao, marakara makwa nīmakaniire kūdū gūkū, na matingīhoreka.’ **18** Irāi mūthamaki wa Juda, ūria ūmūtūmīte mūtūe mūtūīrie ūhorō kūrī Jehova atīrī, ‘Jehova Ngai wa Israeli ekuuga atīrī ūhorō wīgī ciugo iria ūguīte: **19** Tondū ngoro yaku nīyaherire na ūkīnyīhīria Jehova rīrīa waigūire ūhorō ūria njaritīe wa gūkūrīra kūdū gūkū o na andū akuo, atī nīmakaniyīitwo nī kīrumi na mwanangīko, na tondū nīwatembūrangire nguo ciaku na ūkīrīra ūrī mbere yakwa-rī, nīngūguīte, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **20** Nī ūndū ūcio nīngagūcookanīrīria hamwe na maithe maku, na nīgathikwo na thayū. Maitho maku matikoona mwanangīko ūria ngaarehe kūdū gūkū.” Nī ūndū ūcio magīcookeria mūthamaki ūhorō ūcio.

23 Hīndī iyo mūthamaki agītūmanīra athuuri othe a Juda na a Jerusalem moongane hamwe. **2** Nake akiambata agīthīi hekarū-inī ya Jehova arī hamwe na andū a Juda, na andū a Jerusalem, na athīnjīri-Ngai, na anabīi, andū othe kuuma ūria mūnīni mūno nginya ūria mūnene mūno. Mūthamaki agīthoma ciugo ciothe cia Ibuku rīa Kīrīkanīro, rīrīa rīonekete thīinī wa hekarū ya Jehova makīguaga. **3** Nake mūthamaki akīrūgama hau gītugī-inī, akīerūhia kīrīkanīro arī mbere ya Jehova, atī nīarīrūmagīrīra Jehova, na arūmie maathanī make, na mawatho make, o na kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo na ngoro yake yothē, na muoyo wake wothē, nīguo ahingīe ciugo cia kīrīkanīro iria ciaandikītwo ibuku-inī rīu. Hīndī iyo andū othe

makīranīra atī nīmarīhingagia kīrīkanīro kīu. **4** Nake mūthamaki agīatha Hilikia mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene, na athīnjīri-Ngai arīa maarī anīni ake, na aikaria a mirangō, mathenge kuuma hekarū-inī ya Jehova indo ciothe iria ciathondekeirwo Baali na Ashera, na mbūtū yothē ya igūrū, agīcinīra nja ya Jerusalem mīgūnda-inī ya Gītumba gīa Kidironi, na agītware mūhu wacio Betheli. **5** Nake akīheria athīnjīri-ngai cia mīhianano arīa maamūrītwo nī athamaki a Juda macinagīre ūbumba kūdū kūrīa gūtūgūrū thīinī wa matūūra ma Juda na matūūra marīa maarigīciīrie Jerusalem, arīa maacinagīra Baali ūbumba, na rīua, na mweri, na njata iria nene, o na mbūtū ciothe cia igūrū. **6** Nake akīruta gītugī kīa Ashera kuuma hekarū-inī ya Jehova, agītware Gītumba-inī gīa Kidironi nja ya Jerusalem, na agīgīcinīra kuo. Agīgīthīa, gīgītuka ta rūkūngū, akīhurunjira rūkūngū rīu rwakīo mbīrīra-inī cia andū arīa mataarī na igweta. **7** Ningī agīcooka akīmōmora nyūmba cia ihoeroo cia maraya ma arūme, iria ciarī hekarū-inī ya Jehova, na nokuo atumia maatumagīra macuka ma Ashera. **8** Josia akīrehe athīnjīri-Ngai othe kuuma matūūra-inī mothe ma Juda, na agītharia kūdū kūrīa gūtūgūrū, kuuma Geba nginya Bīrīshiba kūrīa athīnjīri-ngai maacinagīra ūbumba, akīmōmora igongona iria ciarī ihingo-inī, o na itoonyero-inī rīa Kīhingo kīa Joshua, mūnene wa itūūra rīrīa inene, kīrīa kīarī mwena wa ūmotho wa kīhingo gīa itūūra rīu inene. **9** O na gwatūika athīnjīri-ngai a kūdū kūrīa gūtūgūrū matiatungataga kīgongona-inī kīa Jehova kūu Jerusalem-rīa, nīmarītaga migate itarī mīmībie hamwe na athīnjīri-Ngai arīa angī. **10** Nīaathūkīrie Tofeti irīa yarī Gītumba-inī kīa Benī-Hīnomu, nī ūndū ūcio gūtīrī mūdū ūngīarutire mūrū kana mwarī arī igongona rīa njino kūrī Moleku. **11** Akīheria mbarathi irīa athamaki a Juda maamūrīrie rīua kuuma itoonyero-inī rīa hekarū ya Jehova. Nacio ciarī nja hakuhī na kanyūmba ka mūnene wetagwo Nathani-Meleku. Josia agīcooka agīcina ngaari cia ita iria ciamūrīrwo rīua. **12** Ningī akīmōmora igongona iria ciakītō nī athamaki a Juda nyūmba igūrū hakuhī na kanyūmba ka igūrū ka Ahazu, na igongona iria ciakītō nī Manase kūu nja ciarī cia hekarū ya Jehova. Agīcieheria kuuma hau, agīciehenja tūcunjī, na agīte rūkūngū rīu Gītumba-inī gīa Kidironi. **13** Mūthamaki agīcooka agīthūria kūdū kūrīa gūtūgūrū kūrīa kwarī mwena wa irathīro wa Jerusalem, mwena wa gūthini wa Kīrīma gīa Kūnīinanīrwo, kūrīa Solomoni mūthamaki wa Israeli aakīre Ashītoreshu ngai ya mūdū-wa-nja rīrī thaahu ya Asidoni, na kūrīa aakīre Kemoshu ngai rīrī thaahu ya Moabi, o na kwa Moleku ngai rīrī magīgi ya andū a Amoni. **14** Josia akīciehenja mahiga marīa maamūre, na akīmōmora mīhianano ya itugī cia Ashera, na agīkūhumbira na mahīndī ma andū. **15** O nakīo kīgongona kīrīa kīarī Betheli, handū harīa hatūgūrū haathondeketwo nī Jeroboamu mūrū wa Nebati, ūria watūmire Israeli meehie, kīgongona kīu na handū hau hatūgūrū, agīcimōmora. Agīcina handū hau hatūgūrū, akīhathīa nginya hagītuka mūtū, na agīcina gītugī kīa Ashera o nakīo. **16** Ningī Josia akīroranga kūu, na rīrīa onire mbīrīra iria ciarī mwena-inī wa kīrīma,

agithikurithia mahindi kuuma mbirira-ini, akimacinira kigongona-ini niguu agithaahie, kuringana na kiugo kia Jehova kiria kiaritio ni mundu wa Ngai uria warathite maundu macio matanekika. **17** Muthamaki akiuria atiri, "Mbiriira iria ndirona ni ya u?" Nao andu a ituura riu inene makimucokeria atiri, "Ni mbiriira ya mundu wa Ngai uria woimite Juda, na akaria maundu ma guukirira kigongona kia Betheli, o maundu maria warikia gwika ihiga riu." **18** Nake akiuga atiri, "Tiganai nayo. Mutigetikirie mundu o nau aringithie mahindi make." Ni undu ucio matiahutirie mahindi make o na ma munabii uria woimite Samaria. **19** O ta uria Josia eekite Betheli, Josia nieheririe na agithaahia mahooero ma kundu kuria gutuuguru maria maakitwo ni athamaki a Isiraeli matuura-ini ma Samaria maria marakaritie Jehova. **20** Josia akirugira athinjiri-ngai othe a kundu kuu gutuuguru iguru ria igongona icio, na agicinira mahindi ma andu iguru riacio. Agicooka agithii Jerusalemu. **21** Muthamaki akiruta watho uyui kuri andu othe, akimeera atiri, "Kunguirai Bathaka ya Jehova Ngai wanyu, o ta uria kwandikitwo Ibuku-ini riri ria Kirikaniro." **22** Na gutiari na Bathaka ingi yakunguuriro ta iyo kuuma hindi ya atiriiriri bururi aria matongoragia Isiraeli kana makuti-ini mothe ma athamaki a Isiraeli na athamaki a Juda. **23** Mwaka-ini wa ikumi na inana wa Muthamaki Josia, Bathaka iyo ya Jehova niyakunguuriro kuu Jerusalemu. **24** Ningi Josia nieheririe araguri, na andu aria maaru na maroho ma kirugira, na ngai cia kuhooa nacio micii-ini, na ngai cia mihianano, na indo iria ingi ciothe iri magigi cionekire kuu Juda na Jerusalemu. Eekire uguo ahingie watho uria waandikitwo ibuku-ini riria Hilikia uria muthinjiri-Ngai onire hekaru-ini ya Jehova. **25** Mbere na thuuha wa Josia gutiari muthamaki ung take, wacookereire Jehova ta uria eekire: na ngoro yake yothe na muoyo wake wotho, na hinya wake wotho, kuringana na watho wotho wa Musa. **26** No riri, Jehova ndaigana kugarurika atige marakara make mahiu, maria maakanaga ma guukirira Juda, ni undu wa maundu maria mothe Manase eekite ma kumarakaria. **27** Ni undu ucio Jehova akiuga atiri, "Ningweheria Juda o nayo mbere yakwa, o ta uria ndeheririe Isiraeli, na ningarega Jerusalemu, ituura inene riria ndeethuriire, na ndege hekaru ino, iria ndoigire uhoro wayo atiri, 'Kuu nikuo Riitwa riakwa rigaatuura.'" **28** Ha uhoro wa maundu maria mangi makoni wathani wa Josia, na maria eekire, githi matandikitwo ibuku-ini ria mahinda ma athamaki a Juda? **29** Hindi iria Josia aari muthamaki-ri, niguu Firauni-Neko muthamaki wa Misiri aambatire Ruu-ini rwa Farati agateithie muthamaki wa Ashuri. Nake Muthamaki Josia agithi kumutunga mbaara-ini, no riri, Neko akirua nake, akimurugira kuu Megido. **30** Nacio ndungata cia Josia igikuu mwiri wake na ngaari ya ita kuuma Megido, ikiurehe Jerusalemu, na ikimuthika mbirira-ini yake. Nao andu a bururi makioya Jehoahazu muru wa Josia, makimutirira maguta, makimutua muthamaki ithenya ria ithe. **31** Jehoahazu aari wa miaka mirongo iri na itatu riria aatukire muthamaki, na agithamaka Jerusalemu mieri itatu. Nyina eetagwo Hamutali mwaru

wa Jeremia, na oimite Libina. **32** Nake agika maundu mooru maitho-ini ma Jehova, o ta uria maithe make meekite. **33** Firauni Neko niamuohire na mnyororo kuu Ribila, bururi wa Hamathu, niguu ndakae gwashana Jerusalemu, na akihatirira andu a Juda marute igooti ria taranda igana rimwe cia betha, na taranda imwe ya thahabu. **34** Firauni Neko agitua Eliakimu muriu wa Josia muthamaki ithenya ria ithe Josia, na akigarura riitwa ria Eliakimu akimutua Jehoakimu, no agikuuwa Jehoahazu akimutwara Misiri, na kuu nikuo aakuriire. **35** Jehoakimu akirira Firauni Neko betha na thahabu iria eetitie. Nigeetha ahothe gwika uguo, agitia andu a bururi igooti na hinya, agikungania betha na thahabu kuuma kuri andu a bururi kuringana na uhothi wao. **36** Jehoakimu aari wa miaka mirongo iri na itano riria aatukire muthamaki, nake agithamaka ari Jerusalemu miaka ikumi na umwe. Nyina etagwo Zebida mwaru wa Pedaia; nake oimite Ruma. **37** Nake agika maundu mooru maitho-ini ma Jehova o ta uria maithe make meekite.

24 Hindi ya uthamaki wa Jehoakimu-ri, Nebukadenezaru muthamaki wa Babuloni agitharikira bururi, na Jehoakimu agituka ndungata yake miaka itatu. No Jehoakimu akigarurika, akirempera Nebukadenezaru. **2** Jehova agituma mbutu cia gutahana cia kuuma Babuloni, na Suriata, na Moabi, na Amoni ikahurane nake. Agicituma ikaanange Juda, kuringana na uria kiugo kia Jehova giataru, kiria kiaritio ni ndungata ciake cia anabii. **3** Ti-itheru maundu macio meekikire Juda kuringana na watho wa Jehova, niguu ameherie moime mbere yake tondu wa mehia ma Manase na uria wotho eekite, **4** o hamwe na giita thakame ya andu matehitie. Nigukorwo niayuritie Jerusalemu na thakame ya andu matehitie, nake Jehova ndaigana kumarekera. **5** Ha uhoro wa maundu maria mangi makoni wathani wa Jehoakimu, na maria mothe eekire, githi matandikitwo ibuku-ini ria mahinda ma athamaki a Juda? **6** Jehoakimu akihurika na maithe make. Nake muriu Jehoakini agituka muthamaki ithenya riake. **7** Muthamaki wa Misiri ndaigana kuuma bururi wake ringi, tondu muthamaki wa Babuloni niatunyanite bururi wotho uria wari wa muthamaki wa Misiri kuuma Karuu ka Misiri nginya Ruu rwa Farati. **8** Jehoakini aari wa miaka ikumi na inana riria aatukire muthamaki, nake agithamaka Jerusalemu mieri itatu. Nyina eetagwo Nehushita mwaru wa Elinathani, kuuma Jerusalemu. **9** Nake agika maundu mooru maitho-ini ma Jehova, o ta uria ithe eekite. **10** Hindi iyo anene a Nebukadenezaru muthamaki wa Babuloni magituka nginya Jerusalemu, makirigiciria ituura riu, **11** nake Nebukadenezaru we mwene agika nginya ituura-ini riu inene, hindi iyo anene ake maaririgicirire. **12** Nake Jehoakini muthamaki wa Juda, na nyina, na ndungata ciake, na andu aria maaru igweta, na anene ake othe makimeana kuri Nebukadenezaru. Mwaka-ini wa inana wa wathani wa Babuloni niguu aanyitire Jehoakini. **13** Nebukadenezaru niarutire mithithu yotho kuuma hekaru-ini ya Jehova na nyumba-ini ya uthamaki, agikuuwa indo ciothe cia thahabu iria

Solomoni mūthamaki wa Isiraeli aathondekeire hekarū ya Jehova, o ta ūria Jehova oigite. **14** Agikuuu andū othe a Jerusalemu akimatwara ithaamirio: anene othe, na arūi a mbaara, na mabundi mothe, o na aturi; othe maarī andū 10,000. No andū arīa maarī athiini mūno a būruri ūcio no-o maatigirwo. **15** Nebukadinezaru agitwara Jehoiakini arī mūgwate nginya Babuloni. Ningī agicooka agikuuu nyina wa mūthamaki kuuma Jerusalemu nginya Babuloni, na atumia ake, na anene ake, o na atongoria ake a būruri. **16** Ningī mūthamaki wa Babuloni agithaamiria mbūtū yothe ya ita nginya Babuloni; ita rīothe rīa andū 7,000 arīa arūi, na me hinya na mangihota kūrūa, na mabundi na aturi 1,000. **17** Agicooka agītua Matania, mama-we wa Jehoiakini, mūthamaki ithenya rīake, na akīgarūra rītwa rīake, akimūtua Zedekia. **18** Zedekia aarī wa miaka mīrongo iri na ūmwe rīria aatūikire mūthamaki, nake agithamaka arī Jerusalemu miaka ikūmi na ūmwe. Nyina eetagwo Hamutali mwarī wa Jeremia, na oimite Libina. **19** Nake agitka maūdū mooru maitho-inī ma Jehova, o ta ūria Jehoiakimu eekite. **20** Maūdū macio mothe meekirwo Jerusalemu na Juda nī tondu wa marakara ma Jehova, na mūthia-inī akimaingata mehene mbere yake. Nake Zedekia akiremera mūthamaki wa Babuloni.

25 Nī ūndū ūcio, mwaka-inī wa kenda wa ūthamaki wa Zedekia, mūthenya wa ikūmi, wa mweri wa ikūmi, Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni agithi kūhūrana na Jerusalemu arī na ita rīake rīothe. Nake akīamba hema nja ya itūūra rīu inene, na agiaka indo cia kumūteithia gūtharīkīra itūūra mīena yothe yario. **2** Nario itūūra rikirigicirio nginya mwaka wa ikūmi na ūmwe wa Mūthamaki Zedekia. **3** Na rīrī, mūthenya wa kenda wa mweri wa kana, ng'aragu ikīneneha itūūra-inī, o nginya gūkiaga irio cia kūrīo nī andū. **4** Hindī iyo rūthingo rwa itūūra rīu inene rūkimomorwo, nayo mbūtū yothe ya ita ikūura ūtuku igereire kihingo-inī kirīa kīarī gatagati ga thingo cieri hakuhi na mīgūnda wa mūthamaki, o na gūtuika andū a Babuloni nīmarigicirīe itūūra rīu inene. Nayo ikūura irorete Araba, **5** no mbūtū ya ita ya Babuloni igīteng'eria mūthamaki, ikīmukinyira werū-inī ūria mwaraganu wa Jeriko. Thigari ciake ciothe nīciamūranitio nake na ikahurunjūka. **6** Nayo mbūtū ya ita ikīnyiita mūthamaki ūcio, na agitwarwo kūrī mūthamaki wa Babuloni kūu Ribila kūrīa aatūirirwo ciira. **7** Makīūruga ariū a Zedekia o hau mbere yake, magicooka makīmūkūura maitho, makīmūoha na bīngu cia gīcango, na makīmūtware Babuloni. **8** Mūthenya wa mūgwanja wa mweri wa itano mwaka-inī wa ikūmi na kenda wa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, Nebuzaradani mūnene wa arangiri a mūthamaki, ndungata nene ya mūthamaki wa Babuloni, agīuka Jerusalemu. **9** Agicina hekarū ya Jehova, na nyūmba ya ūthamaki, o na nyūmba ciothe cia Jerusalemu. Agicina nyūmba yothe yari ya bata. **10** Nayo mbūtū yothe ya ita ya Babuloni, itongoretio nī mūnene wa arangiri a mūthamaki ikimomora thingo iria ciathiūrūrikirīe Jerusalemu. **11** Nebuzaradani mūnene wa arangiri nīathaamirie andū arīa othe maatigaire

kūu itūūra-inī inene, hamwe na kīrindi kūu kīngī, na arīa othe maathiite kūrī mūthamaki wa Babuloni. **12** No mūnene ūcio wa ita agitigia andū amwe a arīa athiini mūno a būruri ūcio, niguo marutage wira mīgūnda-inī ya mīthabibū na mīgūnda-inī irīa ingī. **13** Andū a Babuloni nīmoinangire itugī cia gīcango, na metha cia kūigirira indo, na Karia ga gīcango, iria ciarī hekarū-inī ya Jehova, na magikuuu icango icio magicitwara Babuloni. **14** Ningī magikuuu nyūngu, na icakūri, na magathi ma gūtinia ndaambī, na mbakūri, na indo ciothe cia icango iria ciahūthagirwo wira-inī wa hekarū, magithiī nacio. **15** Mūnene ūcio wa thigari cia mūthamaki nīakuire ngio cia mwaki na mbakūri cia kūminjamingirīa, iria ciothe ciathondeketwo na thahabu therie kana betha. **16** Nakio gīcango kuuma itugī iria igirī, na gīa Karia, na kīa makaari maria Solomoni aakite mari ma hekarū ya Jehova, gītingiathimikire nī kūingīha. **17** Gitugī o kīmwe kīarī kīa ūraihi wa buti mīrongo iri na mūgwanja. Nakio kīongo gīakio kīria kīarī igūrū rīa gitugī kīmwe gīacio kīarī kīa buti inya na nuthu kūrīa na igūrū, na kīagemetio na gīgathiūrūrikirio na mūkwa na makomamanga ma gīcango. Gitugī kūu kīngī na mūkwa wakio nīkīahaanaine na kūu kīngī. **18** Mūnene ūcio wa arangiri nīanyiitire Seraia mūthīnjiri-Ngai ūria mūnene, na Zefania ūria mūthīnjiri-Ngai wa keerī, na arangiri arīa atatū maarangagira mīrango. **19** Hari arīa angī maatigaire kūu itūūra-inī inene, akīnyiita mūnene ūria warūgamirīre andū a mbaara, na andū atano arīa mataaraga mūthamaki. Ningī agikuuu mwandiki-maria ūria mūnene na nowe warī mūruri mūnene wa wandikithia wa andū a būruri ūcio, na andū ake mīrongo itandatū arīa maakorirwo itūūra-inī rīu inene. **20** Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangiri akīmakuua othe, akimatwara kūrī mūthamaki wa Babuloni kūu Ribila. **21** Nake mūthamaki wa Babuloni akīmooragithīria kūu Ribila, būruri wa Hamathu. Nī ūndū ūcio andū a Juda magitwarwo ithaamirio, kūrāya na būruri wao. **22** Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni agithuura Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani akīmūtua mūruri wa andū arīa maatigirwo Juda. **23** Rīria anene a mbūtū cia ita othe na andū ao maaiguire atī mūthamaki wa Babuloni niathuurite Gedalia atūike barūthi, magithiī kūrī Gedalia kūu Mizipa, nao nīo, Ishumaeli mūrū wa Nethania, na Johanani mūrū wa Karea, na Seraia mūrū wa Tanihumethu ūria Mūnetofathi, na Jaazania mūrū wa Mūmaakathi, na andū ao. **24** Gedalia akīhita mwihitwa wa kūmoomirīria hamwe na andū ao, akīmeera atiri, "Tigai gwtigira anene a Babuloni. Ikarai būruri-inī na mūtungatagire mūthamaki wa Babuloni, na nīmūgūikara wega." **25** No rīrī, mweri-inī wa mūgwanja, Ishumaeli mūrū wa Nethania, mūrū wa Elishama ūria warī wa thakame ya ūthamaki, agīuka na andū ikūmi, akīūruga Gedalia o hamwe na andū a Juda, na andū a Babuloni arīa maarī nake kūu Mizipa. **26** Nī ūndū wa ūguo andū othe kuuma ūria mūnini mūno nginya ūria mūnene mūno, hamwe na atongoria a mbūtū cia ita, makīūrira Misiri nī ūndū wa gwtigira andū a Babuloni. **27** Mwaka-inī wa mīrongo itatū na mūgwanja kuuma rīria Jehoiakini mūthamaki wa Juda aatwarirwo būruri ūngī, mwaka-inī

o ūrĩa Evili-Merodaki aatuĩkire mũthamaki wa Babuloni, nĩ ohorithirie Jehoiakini kuuma njeera, mũthenya wa mĩrongo ȳĩĩ na mĩgwanja mweri-inĩ wa ikũmi na ȳĩĩ. **28** Akĩmwarĩria na ūhooreri na akĩmũhe gĩtĩ gĩa kũmũtĩĩithia gũkĩra athamaki acio angĩ maarĩ nao kũu Babuloni. **29** Nĩ ūndũ ūcio Jehoiakini akĩruta nguo ciake cia njeera, na agĩtũũra arĩagĩra metha-inĩ ya mũthamaki matukũ mothe marĩa aatũũire muoyo. **30** Mũthamaki ūcio nĩaheaga Jehoiakini indo cia kũmũteithia cia o mũthenya, matukũ mothe marĩa aatũũire muoyo.

1 Maündũ

1 Njiaro cia Adamu ciarĩ Sethi, na Enoshu, **2** na Kenani, na Mahalaleli, na Jaredi, **3** na Enoku, na Methusela, na Lameku, na Nuhu. **4** Ariũ a Nuhu maarĩ: Shemu, na Hamu, na Jafethu. **5** Ariũ a Jafethu maarĩ: Gomeri, na Magogi, na Madaĩ, na Javani, na Tubali, na Mesheki, na Tirasi. **6** Ariũ a Gomeri maarĩ: Ashikenazu, na Difatha, na Togarima. **7** Ariũ a Javani maarĩ: Elisha, na Tarishishi, na Kitimu, na Rodanimu. **8** Ariũ a Hamu maarĩ: Kushi, na Miziraimu, na Putu, na Kaanani. **9** Ariũ a Kushi maarĩ: Seba, na Havila, na Sabita, na Raama, na Sabiteka. Ariũ a Raama maarĩ: Sheba, na Dedani. **10** Kushi nĩwe warĩ ithe wa Nimurodi ũrĩa wakũrire agĩtuika njamba ya ita irĩ hinya thiĩni wa thi. **11** Miziraimu nĩwe warĩ ithe wa andũ a Ludimu, na Anamini, na Lehabimu, na Nafituhimu, **12** na Pathirusimu, na Kasuluhimu (nĩwe warĩ kihumo kĩa Afiliti), o na Kafitorimu. **13** Kaanani nĩwe warĩ ithe wa **14** Sidoni, mĩriũ wake wa irigithathi, na Ahiti, na Ajebusi, na Aamori, na Agirigashi, **15** na Ahivi, na Aariki, na Asini, **16** na Aarivadi, na Azemari, na Ahamathi. **17** Ariũ a Shemu maarĩ: Elamu, na Ashuri, na Arafakasadi, na Ludu, na Aramu. Ariũ a Aramu maarĩ: Uzu, na Hulu, na Getheru, na Mesheki. **18** Arafakasadi nĩwe warĩ ithe wa Shela, nake Shela aarĩ ithe wa Eberi. **19** Eberi aarĩ na ariũ eerĩ: Ūmwe eetagwo Pelegu, tondũ hĩndĩ yake nĩrio thĩ yagayũkanirio; na mĩrũ wa nyina eetagwo Jokitani. **20** Jokitani nĩwe warĩ ithe wa Alimodadi, na Shelefu, na Hazarimavethu, na Jera, **21** na Hadoramu, na Uzali, na Dikila, **22** na Ebali, na Abimaali, na Sheba, **23** na Ofiri, na Havila, na Jobabu. Acio othe maarĩ ariũ a Jokitani. **24** Shemu, na Arafakasadi, na Shela, **25** na Eberi, na Pelegu, na Reu, **26** na Serugu, na Nahoru, na Tera, **27** na Aburamu (na nĩwe Iburahĩmu). **28** Ariũ a Iburahĩmu maarĩ: Isaaka na Ishumaeli. **29** Ici nĩcio njiaro ciao: Nebaiothu nĩwe warĩ irigithathi rĩa Ishumaeli, nao ariũ ake arĩa angĩ maarĩ Kedari, na Adibeeli, na Mibisamu, **30** na Mishima, na Duma, na Masa, na Hadadi, na Tema, **31** na Jeturu, na Nafishu, na Kedema. Acio nĩno maarĩ ariũ a Ishumaeli. **32** Ariũ a Ketura, ũrĩa warĩ thuriya ya Iburahĩmu, maarĩ: Zimirani, na Jokishani, na Medani, na Midiani, na Ishibaku, na Shua. Ariũ a Jokishani maarĩ: Sheba na Dedani. **33** Ariũ a Midiani maarĩ: Efa, na Eferi, na Hanoku, na Abida, na Elidaa. Acio othe maarĩ a rũciaro rwa Ketura. **34** Iburahĩmu nĩwe warĩ ithe wa Isaaka. Ariũ a Isaaka maarĩ: Esaũ na Isiraeli. **35** Ariũ a Esaũ maarĩ: Elifazu, na Reueli, na Jeushu, na Jalamu, na Kora. **36** Ariũ a Elifazu maarĩ: Temani, na Omari, na Zefi, na Gatamu, na Kenazu; na Amaleki, ũrĩa waciariirwo nĩ Timina. **37** Ariũ a Reueli maarĩ: Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. **38** Ariũ a Seiru maarĩ: Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. **39** Ariũ a Lotani maarĩ: Hori na Homamu. Nake Timina aarĩ mwarĩ wa nyina na Lotani. **40** Ariũ a Shobali maarĩ: Alivani, na Manahathu, na Ebali, na Shefo, na Onamu. Ariũ a Zibeoni maarĩ: Aia na Ana. **41** Mĩriũ wa Ana aarĩ: Dishoni. Ariũ a Dishoni maarĩ: Hemudani, na Eshibani, na Ithirani, na Kerani. **42** Ariũ a Ezeri maarĩ: Bilihani, na

Zaavani, na Akani. Ariũ a Dishani maarĩ: Uzu, na Arani. **43** Nao aya nĩno maarĩ athamaki arĩa maathamakaga Edomu mbere ya Isiraeli gũthamakĩrwo nĩ mũthamaki o na ũmwe: Nĩ Bela mĩrũ wa Beori, nario itũũra rĩake inene rĩetagwo Dinihaba. **44** Rĩrĩa Bela aakuire, Jobabu mĩrũ wa Zera wa kuuma Bozira agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **45** Rĩrĩa Jobabu aakuire, Hushamu wa kuuma bũrũri wa Atemani agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **46** Rĩrĩa Hushamu aakuire, Hadadi mĩrũ wa Bedadi ũrĩa wahootire Midiani kũu bũrũri wa Moabi, agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. Itũũra rĩake inene rĩetagwo Avithu. **47** Rĩrĩa Hadadi aakuire, Samala wa kuuma Masereka agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **48** Rĩrĩa Samala aakuire, Shauli wa kuuma Rehobothu kũu gũkuhĩ na Rũũĩ rwa Farati, agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **49** Rĩrĩa Shauli aakuire, Baali-Hanani mĩrũ wa Akibori agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **50** Rĩrĩa Baali-Hanani aakuire, Hadadi agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. Itũũra rĩake inene rĩetagwo Pau, na mũtumia wake eetagwo Mehetabeli mwarĩ wa Matiredi, ũrĩa warĩ mwarĩ wa Me-Zahabu. **51** Hadadi o nake agikua. Anene a Edomu maarĩ: **52** Timina, na Aliva, na Jethethu, na Oholibama, na Ela, na Pinoni, **53** na Kenazu, na Temani, na Mibizaru, **54** na Magidieli, na Iramu. Acio nĩno maarĩ anene a Edomu.

2 Aya nĩno maarĩ ariũ a Isiraeli: Rubeni, na Simeoni, na Lawi, na Juda, na Isakaru, na Zebulun, **2** na Dani, na Jusufu, na Benjamin, na Nafitali, na Gadi, na Asheri. **3** Ariũ a Juda maarĩ: Eri, na Onani, na Shela. Acio atatũ maaciarĩrwo Juda nĩ mũtumia Mũkaanani, mwarĩ wa Shua. Eri, irigithathi rĩa Juda, aarĩ mwaganu maitho-inĩ ma Jehova; nĩ ũndũ ūcio Jehova akĩmũũraga. **4** Tamaru, mũtumia wa mĩrũ wa Juda, akĩmũciarĩra Perezu na Zera. Ariũ othe a Juda maarĩ atano. **5** Ariũ a Perezu maarĩ: Hezironi na Hamula. **6** Ariũ a Zera maarĩ: Zimuri, na Ethani, na Hemani, na Kalikoli, na Darida; othe maarĩ atano. **7** Mĩrũ wa Karimi aarĩ: Akaru, ũrĩa wareheire Isiraeli thiĩna nĩ ũndũ wa kuuna watho na kuoya indo iria ciarĩ nyamũre. **8** Mĩriũ wa Ethani aarĩ: Azaria. **9** Ariũ ari maaciarĩrwo Hezironi maarĩ: Jerameeli, na Ramu, na Kalebu. **10** Ramu nĩwe warĩ ithe wa Aminadabu, nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni, ũrĩa warĩ mũtongoria wa andũ a Juda. **11** Nahashoni nĩwe warĩ ithe wa Salimoni, nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, **12** nake Boazu nĩwe warĩ ithe wa Obedi, ũrĩa warĩ ithe wa Jesii. **13** Jesii nĩwe warĩ ithe wa Eliabu, irigithathi rĩake; nake Abinadabu aarĩ wa keerĩ, na Shimea wa gatatũ, **14** na Nethaneli wa kana, nake Radai wa gatano, **15** na Ozemu wa gatandatũ, nake Daudi aarĩ wa mũgwanja. **16** Nao aarĩ a nyina maarĩ Zeruia na Abigaili. Ariũ a Zeruia maarĩ atatũ, na nĩno Abishai, na Joabu, na Asaheli. **17** Abigaili nĩwe warĩ nyina wa Amasa, na ithe wa Amasa aarĩ Jetheri ũrĩa Mũishumaeli. **18** Kalebu mĩrũ wa Hezironi nĩagĩire ciana na mũtumia wake Azuba (o na ningĩ na Jeriothu). Ariũ a mũtumia ūcio maarĩ: Jesheri, na Shobabu, na Aridoni. **19** Hĩndĩ rĩa Azuba aakuire, Kalebu akĩhikia Efiratha, ũrĩa wamũciarĩire Huru. **20** Huru nĩwe warĩ ithe wa Uri, nake Uri nĩwe warĩ ithe wa Bezeleli. **21** Thuutha ūcio,

Hezironi agĩkoma na mwarĩ wa Makiru ũrĩa warĩ ithe wa Gileadi (Hezironi aarĩ wa mĩaka mĩrongo itandatũ akimũhikia), nake akimũciarĩra Segubu. **22** Segubu nĩwe warĩ ithe wa Jairu, ũrĩa warĩ na matũũra mĩrongo ũrĩ na matatũ kũu Gileadi. **23** (No rĩrĩ, Geshuru na Aramu magĩtunyana matũũra ma Havothu-Jairu, o hamwe na Kenathu na ciikaro iria ciarĩthiũrũrũkiirie, namo maarĩ matũũra mĩrongo itandatũ.) Aya othe nĩo maarĩ njiaro cia Makiru, o we ithe wa Gileadi. **24** Thuutha wa Hezironi gũkua arĩ kũu Kalebu-Efiratha-rĩ, Abija mĩtũmia wa Hezironi akimũciarĩra Ashuru, ithe wa Tekoa. **25** Ariũ a Jerameeli, ũrĩa warĩ irigithathi rĩa Hezironi, maarĩ: Ramu ũrĩa warĩ irigithathi rĩake, na Buna, na Oreni, na Ozemu, na Ahija. **26** Jerameeli aarĩ na mĩtũmia ũngĩ wetagwo Atara, nake nĩwe warĩ nyina wa Onamu. **27** Ariũ a Ramu, ũrĩa warĩ irigithathi rĩa Jerameeli, maarĩ: Maazu, na Jamini, na Ekeri. **28** Ariũ a Onamu maarĩ: Shamai na Jada. Nao ariũ a Shamai maarĩ: Nadabu na Abishuri. **29** Mĩtũmia wa Abishuri eetagwo Abihaili, ũrĩa wamũciarĩre Ahabani na Molidi. **30** Ariũ a Nadabu maarĩ: Seledi na Apaimu. No rĩrĩ, Seledi aakuire atarĩ na ciana. **31** Mũrũ wa Apaimu aarĩ: Ishi, ũrĩa warĩ ithe wa Sheshani. Nake Sheshani nĩwe warĩ ithe wa Ahalai. **32** Ariũ a Jada, mũrũ wa nyina na Shamai, maarĩ: Jetheri na Jonathani. Jetheri aakuire atarĩ na ciana. **33** Ariũ a Jonathani maarĩ: Pelethu na Zaza. Acio nĩo maarĩ njiaro cia Jerameeli. **34** Sheshani ndaarĩ na aanake, no airĩtu. Aarĩ na ndungata ya kuuma Misiri yetagwo Jariha. **35** Sheshani akĩhe Jariha ndungata iyo yake mwarĩ imũhikie, nake akĩgia mwana wetagwo Atai. **36** Atai nĩwe warĩ ithe wa Nathani, nake Nathani nĩwe warĩ ithe wa Zabadi, **37** nake Zabadi nĩwe warĩ ithe wa Efilali, nake Efilali nĩwe warĩ ithe wa Obedi, **38** nake Obedi nĩwe warĩ ithe wa Jehu, nake Jehu nĩwe warĩ ithe wa Azaria, **39** nake Azaria nĩwe warĩ ithe wa Helezu, nake Helezu nĩwe warĩ ithe wa Eleasa, **40** nake Eleasa nĩwe warĩ ithe wa Sisimai, nake Sisimai nĩwe warĩ ithe wa Shalumu, **41** nake Shalumu nĩwe warĩ ithe wa Jekamia, nake Jekamia nĩwe warĩ ithe wa Elishama. **42** Ariũ a Kalebu, ũrĩa warĩ mũrũ wa nyina na Jerameeli, maarĩ: Mesha irigithathi rĩake, na nĩwe warĩ ithe wa Zifu, na mũrũ Maresha ũrĩa warĩ ithe wa Hebironi. **43** Ariũ a Hebironi maarĩ: Kora, na Tapua, na Rekemu, na Shema. **44** Shema nĩwe warĩ ithe wa Rahamu, na Rahamu nĩwe warĩ ithe wa Jorikeamu. Rekemu aarĩ ithe wa Shamai. **45** Mũrũ wa Shamai aarĩ Maoni, nake nĩwe warĩ ithe wa Bethi-Zuru. **46** Nake Efa, thuriya ya Kalebu, nĩwe warĩ nyina wa Harani, na Moza, na Gazezi. Nake Harani nĩwe warĩ ithe wa Gazezi. **47** Ariũ a Jahadai maarĩ: Regemu, na Jothamu, na Geshani, na Peleti, na Efa, na Shaafu. **48** Nake Maaka, thuriya ya Kalebu, nĩwe warĩ nyina wa Sheberi na Tirihana. **49** Ningĩ nowe waciariire Shaafu ũrĩa warĩ ithe wa Madimana, na Sheva ithe wa Makibena na Gibeaa. Mwarĩ wa Kalebu eetagwo Akisa. **50** Acio nĩo maarĩ njiaro cia Kalebu. Ariũ a Huru, irigithathi rĩa Efiratha, maarĩ: Shobali ithe wa Kiriathu-Jearimu, **51** na Salima ithe wa Bethilehemu, na Harefu ithe wa Bethi-Gaderi. **52** Njiaro cia Shobali, ithe wa Kiriathu-Jearimu, ciarĩ: Haroe, na nuthu ya Amanahathi, **53** na mihĩrĩga ya Kiriathu-Jearimu rĩa yatarĩ ta ũũ: Aithiri, na Aputhi,

na Ashumathi, na Amishirai. Kuuma kũrĩ acio gũkĩgia njiaro cia Azorathi na Aeshitaoli. **54** Njiaro cia Salima ciarĩ: Bethilehemu ũrĩa Mũnetofathi, na Aatirotu-Bethi-Joabu, na nuthu ya Amanahathi, na Azori, **55** na mihĩrĩga ya aandiki-marũa ariĩ maatũũraga Jabezu rĩa yatarĩ ta ũũ: Atirathi, na Ashimeathi, na Asukathi. Aya nĩo Akeni ariĩ moimĩte harĩ Hamathu, ithe wa nyũmba ya Rekabu.

3 Aya nĩo maarĩ ariũ a Daudi ariĩ maaciariĩrwo Hebironi: Irigithathi rĩarĩ Amunoni mũrũ wa Ahinoamu wa kuuma Jezireeli; nake wa keerĩ aarĩ Danieli mũrũ wa Abigaili wa kuuma Karimeli; **2** nake wa gatatũ aarĩ Abisalomu mũrũ wa Maaka mwarĩ wa Talimai mũthamaki wa Geshuru; nake wa kana aarĩ Adonija mũrũ wa Hagithu; **3** nake wa gatano aarĩ Shefatia mũrũ wa Abitali; nake wa gatandatũ aarĩ Ithireamu ũrĩa aaciariĩrwo nĩ mĩtũmia wake Egila. **4** Acio atandatũ maaciariĩrwo Daudi kũu Hebironi, kũria aathamakĩre mĩaka mũgwanja na mĩeri itandatũ. Daudi aathamakire arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo itatũ na itatũ, **5** nacio ici nĩcio ciana ciake iria ciaciariĩrwo kũu: Shimea, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni. Acio ana maaciariĩrwo nĩ Bathisheba mwarĩ wa Amieli. **6** Ningĩ nĩ kwarĩ na Ibiharu, na Elishua, na Elifeleti, **7** na Noga, na Nefegu, na Jafia, **8** na Elishama, na Eliada, na Elifeleti; othe maarĩ kenda. **9** Acio othe maarĩ ariũ a Daudi, ariũ a thuriya ciake matatarĩtuo. Nake Tamaru nĩwe warĩ mwarĩ wa ithe wao. **10** Mũrũ wa Solomoni eetagwo Rehoboamu, nake mũrũ eetagwo Abija, nake Asa aarĩ mũrũ wa Abija, nake Jehoshafatu aarĩ mũrũ wa Asa, **11** nake Jehoramu aarĩ mũrũ wa Jehoshafatu, nake Ahazia aarĩ mũrũ wa Jehoramu, nake Joashu aarĩ mũrũ wa Ahazia, **12** nake Amazia aarĩ mũrũ wa Joashu, nake Azaria aarĩ mũrũ wa Amazia, nake Jothamu aarĩ mũrũ wa Azaria, **13** nake Ahazu aarĩ mũrũ wa Jothamu, nake Hezekia aarĩ mũrũ wa Ahazu, nake Manase aarĩ mũrũ wa Hezekia, **14** nake Amoni aarĩ mũrũ wa Manase, nake Josia aarĩ mũrũ wa Amoni. **15** Ariũ a Josia maarĩ: Johanani irigithathi rĩake, nake wa keerĩ aarĩ Jehoiakimu, nake wa gatatũ aarĩ Zedekia, nake wa kana aarĩ Shalumu. **16** Ariĩ maathamakire thuutha wa Jehoiakimu maarĩ: mũrũ Jekonia na Zedekia. **17** Njiaro cia Jekonia, ũrĩa watahitwo, ciarĩ: Mũrũ Shealtiel, **18** na Malikiramu, na Pedaia, na Shenazaru, na Jekamia, na Hoshama, na Nedabia. **19** Ariũ a Pedaia maarĩ: Zerubabeli na Shimei. Ariũ a Zerubabeli maarĩ: Meshulamu na Hanania; Shelomithu aarĩ mwarĩ wa nyina wao. **20** Nĩ kwarĩ na ariũ angĩ atano, nao nĩ: Hashuba, na Oheli, na Berekia, na Hasadia, na Jushabu-Hesedi. **21** Njiaro cia Hanania ciarĩ: Pelatia, na Jeshaia, na ningĩ nĩ kwarĩ na ariũ a Rafaia, na a Arinani, na a Obadia, o na a Shekania. **22** Njiaro cia Shekania ciarĩ: Shemaia na ariũ ake: Hatushu, na Igali, na Baria, na Nearia, na Shafati; othe maarĩ atandatũ. **23** Ariũ a Nearia maarĩ: Elioena, na Hizikia, na Azirikamu; othe maarĩ atatũ. **24** Ariũ a Elioena maarĩ: Hodavia, na Eliashibu, na Pelaia, na Akubu, na Johanani, na Delaia, na Anani; othe maarĩ mũgwanja.

4 Njiaro cia Juda ciarĩ: Perezu, na Hezironi, na Karimi, na Huru, na Shobali. **2** Reaia mūrũ wa Shobali nĩwe warĩ ithe wa Jahathu, nake Jahathu nĩwe warĩ ithe wa Ahumai na Lahadi. Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Azorathi. **3** Ariũ a Etamu maarĩ: Jezireeli, na Ishima, na Idibasha. Mwarĩ wa nyina wao eetagwo Hazeleliponi. **4** Penueli nĩwe warĩ ithe wa Gedori, nake Ezeri nĩwe warĩ ithe wa Husha. Ici nĩcio ciarĩ njiaro cia Huru ũria irigithathi rĩa Efiratha, na ithe wa Bethilehem. **5** Ashuri ithe wa Tekoa aarĩ na atumia eerĩ, nĩo Hela na Naara. **6** Naara akĩmũciarĩra Ahuzamu, na Heferi, na Temeni, na Haahashatari. Icio nĩcio ciarĩ njiaro cia Naara. **7** Ariũ a Hela maarĩ: Zerethi, na Zoharu, na Ethinani, **8** na Kozu, ũria warĩ ithe wa Anubu, na Hazobeba, na wa mĩhĩrĩga ya Ahariheli mūrũ wa Harumu. **9** Jabezu aarĩ mĩtũũku mũno gũkĩra ariũ a nyina. Nyina nĩwe wamũtuire Jabezu, tondũ oigire atĩrĩ, “Ndaamũciarire na ruo.” **10** Nake Jabezu agĩkaĩra Ngai wa Isiraeli, akiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo wandathima na ũnjaramĩrie mĩhaka ya bũrũri wakwa! Reke guoko gwaku gũkorwo hamwe na nĩ, na ũngitĩre harĩ ũũru nĩguo ndikanakorwo na ruo.” Nake Ngai akĩguu ihooya riake. **11** Kelubu, mūrũ wa nyina na Shuha, nĩwe warĩ ithe wa Mehuru, ũria warĩ ithe wa Eshitoni. **12** Eshitoni nĩwe warĩ ithe wa Bethi-Rafa, na Pasea, na Tehina ũria warĩ ithe wa Iri-Nahashu. Acio nĩo maarĩ andũ a Reka. **13** Ariũ a Kenazu maarĩ: Othinieli na Seraia. Ariũ a Othinieli maarĩ: Hathathu, na Meonothai. **14** Meonothai nĩwe warĩ ithe wa Ofara. Seraia nĩwe warĩ ithe wa Joabu ũria ithe wa andũ a Ge-Harashimu. Gwetagwo ũguo nĩ ũndũ andũ akuo maarĩ mabundi. **15** Ariũ a Kalebu, mūrũ wa Jefune, maarĩ: Iru, na Ela, na Naamu. Mũriũ wa Ela eetagwo: Kenazu. **16** Ariũ a Jehaleleli maarĩ: Zifu, na Zifa, na Tiria, na Asareli. **17** Ariũ a Ezara maarĩ: Jetheru, na Meredi, na Eferi, na Jaloni. Mũtumia ũmwe wa Meredi nĩwe waciari Miriamu, na Shamai, na Ishiba ũria warĩ ithe wa Eshitemoa. **18** (Mũtumia wake wa kuuma Judea agĩciara Jeredi ũria ithe wa Gedori, na Heberi ithe wa Soko, na Jekuthieli ithe wa Zanoa.) Acio nĩo maarĩ ciana cia Bithia mwarĩ wa Firaũni ũria wahikĩtio nĩ Meredi. **19** Ariũ a mũtumia wa Hodia (mwarĩ wa nyina na Nahamu) maarĩ: Ithe wa Keila ũria Mũgarimi, na Eshitemoa ũria Mũmaakathi. **20** Ariũ a Shimoni maarĩ: Amunoni, na Rina, na Beni-Hanani, na Tiloni. Njiaro cia Ishi nĩ: Zohethu na Beni-Zohethu. **21** Nao ariũ a Shela mūrũ wa Juda maarĩ: Eri ithe wa Leka, na Laada ithe wa Maresha, na mbarĩ cia arĩa maathondekaga gatani rĩa njega kũu Bethi-Ashibea, **22** na Jokimu, na andũ a Kozeba, na Joashu na Sarafi arĩa maathanaga bũrũri wa Moabi, na Jashubi-Lehemu. (Ūhoru ũyũ ũrutĩtwo maandiko-inĩ ma tene mũno.) **23** Acio nĩo moombaga indo cia rĩũmba, nao maatũũraga Netaimu na Gedera; maikaraga kũu, marutagĩre mũthamaki wĩra. **24** Njiaro cia Simeoni nĩ: Nemueli, na Jamini, na Jaribu, na Zera, na Shauli; **25** Shalumu aarĩ mũriũ wa Shauli, nake Mibisamu aarĩ mũriũ wa Shalumu, nake Mishima aarĩ mũriũ wa Mibisamu. **26** Njiaro cia Mishima ciarĩ: Mũriũ Hamueli, na Zakuri mũriũ wa Hamueli, na Shimei mũriũ wa Zakuri. **27** Shimei aarĩ na ariũ ikũmi na atandatũ na airĩtu atandatũ, no

ariũ a nyina matiarĩ na ciana nyingĩ; nĩ ũndũ ūcio mbarĩ yao ndĩongererekire ta ya andũ a Juda. **28** Nao maatũũraga Birishiba, na Molada, na Hazari-Shuali, **29** na Biliha, na Ezemu, na Toladi, **30** na Bethueli, na Horoma, na Zikilagi, **31** na Bethi-Marikabothu, na Hazari-Susimu, na Bethi-Biri, na Shaaraimu. Macio nĩmo maarĩ matũũra mao nginya rĩrĩa Daudi aathamakaga. **32** Matũũra matano marĩa maamarigiciĩrie maarĩ: Etamu, na Aini, na Rimoni, na Tokenina Ashani, **33** na tũtũura tũnini tũria twarigiciĩrie matũũra macio o nginya Baalathu. Macio nĩmo maarĩ ũtũũro wao. Nao nĩmaigaga maandiko ma njiarwa. **34** Meshobabu, na Jamuleki, na Joshua mūrũ wa Amazia, **35** na Joeli; na Jehu mūrũ wa Joshibia, mūrũ wa Seraia, mūrũ wa Asieli; **36** o na Elioenai, na Jaakoba, na Jeshohaia, na Asaia, na Adieli, na Jesimieli, na Benaia; **37** na Ziza mūrũ wa Shifi, mūrũ wa Aloni, mūrũ wa Jedaia, mūrũ wa Shimuri, mūrũ wa Shemaia. **38** Andũ acio marĩtwa mao magwetetwo hau igũrũ nĩo maarĩ atongoria a mbarĩ ciao. Nyũmba ciao nĩongererekire mũno, **39** nao magĩthĩ mĩhaka-inĩ ya Gedori mwena wa irathiĩro wa gĩtũmba kũu gũcacia ũrĩthio wa mahiũ mao. **40** Nĩmoonire kũndũ kũnoru kũrĩ ũrĩthio mwega, bũrũri warĩ mwarĩ, ũrĩ na thayũ na ũkahoora. Na rĩrĩ, andũ a Hamu amwe nĩo maatũũraga kuo mbera. **41** Andũ arĩa marĩtwa mao maandikĩtwo mookite kuo matukũ-inĩ ma Hezekia mũthamaki wa Juda. Nao magĩtharĩkĩra andũ a Hamu ciikaro-inĩ cia andũ acio o na cia Ameunimu arĩa maatũũraga kuo, na makĩmaniina biũ o ta ũria gũtarĩĩ nginya ũmũthi. Nao magĩtũura ciikaro-inĩ cia andũ acio tondũ kwarĩ na ũrĩthio mwega wa mahiũ mao. **42** Nao andũ magana matano a nyũmba ya Simeoni, matongoretio nĩ Pelatia, na Nearia, na Refaia na Uzieli, ariũ a Ishi, magĩtharĩkĩra bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Seiru. **43** Nao makĩũraga Aamaleti arĩa meetharĩte magatigara, nao matũire kuo nginya ũmũthi.

5 Ariũ a Rubeni ũria irigithathi rĩa Isiraeli (nĩwe warĩ irigithathi, no rĩria aathaahirie ũrĩrĩ wa ithe, ũrigithathi wake waheirwo ariũ a Jusufu mūrũ wa Isiraeli; nĩ ũndũ ūcio, ndangiandikirwo maandiko-inĩ ma njiarwa kũringana na ũrigithathi wake, **2** o na gĩtũũka Juda nĩwe warĩ hinya gũkĩra ariũ a ithe, na mũtongoria oimĩte gwake-rĩ, ũrigithathi watũũkire wa Jusufu); **3** ariũ a Rubeni, irigithathi rĩa Isiraeli, maarĩ: Hanoku, na Palu, na Hezironi, na Karimi. **4** Njiaro cia Joeli ciarĩ: Mũriũ Shemaia, na mũriũ Gogu, na mũriũ Shimei, **5** na mũriũ Mika, na mũriũ Reaia, na mũriũ Baali, **6** na mũriũ Beera, ũria watahirwo agĩthaamio nĩ Tigilathu-Pileseru mũthamaki wa Ashuri. Beera nĩwe warĩ mũtongoria wa andũ a Rubeni. **7** Andũ ao kũringana na mbarĩ ciao, mandikĩtwo kũringana na maandiko ma njiarwa ciao maarĩ aya: Jeieli ũria mũnene, na Zekaria, **8** na Bela mūrũ wa Azazi, mūrũ wa Shema, mūrũ wa Joeli. Maatũũraga rũgongo rũria ruumĩte Aroeri nginya Nebo na Baali-Meoni. **9** Maikarire bũrũri mwena wa irathiĩro nginya rũteere-inĩ rwa werũ ũria ũtambũrũkĩte nginya Rũũ rwa Farati, tondũ mahiũ mao nĩmaingĩhĩre mũno marĩ kũu Gileadi. **10** Hĩndi ya wathani wa Saũlũ nĩmarũire na Ahagari, na

makimahoota; nao makĩnyitĩra ciikaro cia Ahagari acio rūgongo-inĩ ruothe rwa mwena wa irathĩro wa Gileadi. **11** Nao andũ a Gadi maatũũre mariganitĩ na andũ a Rubeni kũu bũrĩri wa Bashani, o nginya Saleka: **12** Joeli nĩwe warĩ mũnene kũu Bashani, mũnini wake aarĩ Shafamu, akarũmĩrĩro nĩ Janai, na Shafati. **13** Andũ ao kũringana na nyũmba ciao maarĩ: Mikaeli, na Meshulamu, na Sheba, na Jorai, na Jakani, na Zia, na Eberi, othe maarĩ andũ mũgwanja. **14** Acio nĩ maarĩ ariũ a Abihaili mũrũ wa Huru, mũrũ wa Jaroa, mũrũ wa Gileadi, mũrũ wa Mikaeli, mũrũ wa Jeshishai, mũrũ wa Jahido, mũrũ wa Buzi. **15** Ahi mũrũ wa Abidieli, mũrũ wa Guni nĩwe warĩ mũtongoria wa nyũmba yao. **16** Nao andũ a Gadi maatũũraga Gileadi, kũu Bashani na matũũra-inĩ marĩa maakuhĩrĩrie kuo, o na kũria guothe ũrĩthio wa Sharoni wakinyĩte. **17** Ũhoro ũyũ wothĩ nĩ wandikĩrwo maandĩko-inĩ ma njarwa ciao hĩndĩ rĩa Jothamu mũthamaki wa Juda na Jeroboamu mũthamaki wa Isiraeli maathamakaga. **18** Andũ a Rubeni, na a Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, maarĩ na andũ 44,760 mehaatĩrie gũthĩ mbaara-inĩ: andũ marĩ na hinya wa mwĩrĩ, na mang'ahotire kũhũthĩra ngo, na rūhiũ rwa njora, na mooĩ gũikia mĩguĩ na ũta, na maarutĩwo kũrũ mbaara. **19** Nao makĩhũkĩra Ahagari, na Ajeturi, na Anafishi, na Anodabu. **20** Nĩmateithĩrio kũmahũũra, nake Ngai akĩneana Ahagari moko-inĩ mao, marĩ hamwe na arĩa othe maamateithagia, tondũ nĩmamũkaĩrie marĩ mbaara-inĩ. Nĩmacookeirie mahooya mao, nĩ ũndũ nĩmamwĩhokete. **21** Magitaha mahiũ ma Ahagari acio: ngamĩra 50,000, na ng'ondũ 250,000, na ndigiri 2,000, ningĩ nĩmatahire andũ 100,000, **22** na angĩ aingĩ makĩũragwo, tondũ Ngai nĩwe wamarũagĩrĩra. Nao magũikara bũrĩri ũcio o nginya hĩndĩ rĩa maatahirwo rĩngĩ. **23** Andũ a nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase maarĩ aingĩ mũno; maatũũrĩre bũrĩri ũcio kuma Bashani nginya Baali-Herimoni, ũguo nĩ kuuga nginya Seniru (nĩkĩo Kĩrĩma kĩa Herimoni). **24** Aya nĩ maarĩ atongoria a nyũmba ciao: Eferi, na Ishi, na Elieli, na Azirieli, na Jeremia, na Hodavia, na Jahadieli. Maarĩ atongoria a nyũmba ciao, na njamba cia ita, na andũ marĩ igweta. **25** No matiarĩ ehokeku harĩ Ngai wa maithe mao, tondũ nĩmeheanite kũrĩ ngai cia andũ a bũrĩri ũcio, arĩa Ngai aaniĩnĩte mehere mbere yao. **26** Nĩ ũndũ ũcio Ngai wa Isiraeli akĩarahũra roho wa Puli mũthamaki wa Ashuri (ũguo nĩ kuuga Tigilathu-Pileseru, mũthamaki wa Ashuri), ũria watahire andũ a Rubeni, na andũ a Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, akĩmatwara ithaamirio. Akĩmathaamirĩa Hala, na Habori, na Hara, na rūũ-inĩ rwa Gozani, kũria matũire nginya ũmũthĩ.

6 Ariũ a Lawi maarĩ: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. **2** Ariũ a Kohathu maarĩ: Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli. **3** Ciana cia Amuramu ciarĩ: Harũni, na Musa, na Miriamu. Ariũ a Harũni maarĩ: Nadabu, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. **4** Eleazaru nĩwe warĩ ithe wa Finehasi, na Finehasi nĩwe warĩ ithe wa Abishua, **5** na Abishua nĩwe warĩ ithe wa Buki, na Buki nĩwe warĩ ithe wa Uzi, **6** na Uzi nĩwe warĩ ithe wa Zerahia, na Zerahia nĩwe warĩ ithe wa Meraiothu, **7** na Meraiothu nĩwe warĩ ithe wa Amaria, na Amaria nĩwe

warĩ ithe wa Ahitubu, **8** na Ahitubu nĩwe warĩ ithe wa Zadoku, na Zadoku nĩwe warĩ ithe wa Ahimaazu, **9** na Ahimaazu nĩwe warĩ ithe wa Azaria, na Azaria nĩwe warĩ ithe wa Johanani, **10** na Johanani nĩwe warĩ ithe wa Azaria (ũria watungataga arĩ mũthĩnjĩri-Ngai thĩĩnĩ wa hekarũ rĩa Solomoni aakire kũu Jerusalemu), **11** na Azaria nĩwe warĩ ithe wa Amaria, na Amaria nĩwe warĩ ithe wa Ahitubu, **12** na Ahitubu nĩwe warĩ ithe wa Zadoku, na Zadoku nĩwe warĩ ithe wa Shalumu, **13** na Shalumu nĩwe warĩ ithe wa Hilikia, na Hilikia nĩwe warĩ ithe wa Azaria, **14** na Azaria nĩwe warĩ ithe wa Seraia, na Seraia nĩwe warĩ ithe wa Jehozadaku. **15** Jehozadaku nĩthaamirio hĩndĩ rĩa Jehova aarekereirie andũ a Juda na a Jerusalemu matahwo nĩ Nebukadinezaru. **16** Ariũ a Lawi maarĩ: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. **17** Maya nĩmo marĩtwa ma ariũ a Gerishoni: Libini na Shimei. **18** Ariũ a Kohathu maarĩ: Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli. **19** Ariũ a Merari maarĩ: Mahili na Mushi. Icio nĩcio mbarĩ cia Alawii ciandĩkĩto kũringana na maithe mao: **20** Ariũ a Gerishoni maarĩ: mũriũ Libini, nake Jehathu aarĩ mũriũ wa Libini, nake Zima aarĩ mũriũ wa Jehathu, **21** nake Joa aarĩ mũriũ wa Zima, nake Ido aarĩ mũriũ wa Joa, nake Zera aarĩ mũriũ wa Ido, nake Jeatherai aarĩ mũriũ wa Zera. **22** Njiaro cia Kohathu ciarĩ: mũriũ Aminadabu, nake Kora aarĩ mũriũ wa Aminadabu, nake Asiru aarĩ mũriũ wa Kora, **23** nake Elikana aarĩ mũriũ wa Asiru, nake Ebiasafu aarĩ mũriũ wa Elikana, nake Asiru aarĩ mũriũ wa Ebiasafu, **24** nake Tahathu aarĩ mũriũ wa Asiru, nake Urieli aarĩ mũriũ wa Tahathu, nake Uzia aarĩ mũriũ wa Urieli, nake Shauli aarĩ mũriũ wa Uzia. **25** Njiaro cia Elikana ciarĩ: Amasai na Ahimothu, **26** nake mũriũ aarĩ Elikana, nake Zofai aarĩ mũriũ wa Elikana, nake Nahathu aarĩ mũriũ wa Zofai, **27** nake Eliabu aarĩ mũriũ wa Nahathu, nake Jerohamu aarĩ mũriũ wa Eliabu, nake Elikana aarĩ mũriũ wa Jerohamu, nake Samũeli aarĩ mũriũ wa Elikana. **28** Ariũ a Samũeli maarĩ: Joeli irigithathi, na mũriũ wa keerĩ aarĩ Abija. **29** Njiaro cia Merari ciarĩ: Mahili, nake mũriũ aarĩ Libini, nake Shimei aarĩ mũriũ wa Libini, nake Uza aarĩ mũriũ wa Shimei, **30** nake Shimea aarĩ mũriũ wa Uza, nake Hagia aarĩ mũriũ wa Shimea, nake Asaia aarĩ mũriũ wa Hagia. **31** Aya nĩ andũ arĩa Daudi aatũire arũgamĩrĩri a ũini nyũmba-inĩ ya Jehova thuutha wa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro gũkinya kũu. **32** Maatungataga na ũini Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo o nginya rĩa Solomoni aakire hekarũ ya Jehova kũu Jerusalemu. Nao maarutaga wĩra wao kũringana na mawatho marĩa maatũitwo. **33** Aya nĩ andũ arĩa maarutaga wĩra, hamwe na ariũ ao: Kuuma kũrĩ Akohathu maarĩ: Hemani ũria mũini, mũrũ wa Joeli, mũrũ wa Samũeli, **34** mũrũ wa Elikana, mũrũ wa Jerohamu, mũrũ wa Elieli, mũrũ wa Toa, **35** mũrũ wa Zufu, mũrũ wa Elikana, mũrũ wa Mahathu mũrũ wa Amasai, **36** mũrũ wa Elikana, mũrũ wa Joeli, mũrũ wa Azaria, mũrũ wa Zefania, **37** mũrũ wa Tahathu, mũrũ wa Asiru, mũrũ wa Ebiasafu, mũrũ wa Kora, **38** mũrũ wa Iziharu, mũrũ wa Kohathu, mũrũ wa Lawi, mũrũ wa Isiraeli; **39** na Asafu, mũthĩritũ wa Hemani, ũria watungataga mwena wake wa ũrio: Asafu aarĩ mũrũ wa Berekia, mũrũ wa Shimea, **40** mũrũ wa Mikaeli,

mürü wa Baaseia, mürü wa Malikija **41** mürü wa Ethini, mürü wa Zera, mürü wa Adaia, **42** mürü wa Ethani, mürü wa Zima, mürü wa Shimei, **43** mürü wa Jahathu, mürü wa Gerishoni, mürü wa Lawi; **44** na kuuma küri athiritü ao, Amerari, arĩa maatungataga marĩ mwena wake wa ümotho, maarĩ: Ethani mürü wa Kishi, mürü wa Abudi, mürü wa Maluku, **45** mürü wa Hashabia, mürü wa Amazia, mürü wa Hilikia, **46** mürü wa Amuzi, mürü wa Bani, mürü wa Shemeri, **47** mürü wa Mahali, mürü wa Mushi, mürü wa Merari, mürü wa Lawi. **48** Alawii arĩa maarĩ a thiritü yao maagaĩrwo mawĩra marĩa mangĩ mothe ma hema irĩa nyamũre, o iyo nyũmba ya Ngai. **49** No Harũni na njiaro ciake nĩ maarutaga magongona kigongona-inĩ kĩa igongona rĩa njino, na kigongona-inĩ gĩa gücinĩrwo übumba, na wĩra wothe warutagwo ükonainie na Handũ-hau-Hatheru-Mũno, nĩ ündũ wa kũhoroheria andũ a Isiraeli mehia, kũringana na üria Musa ndungata ya Ngai yaathanĩte. **50** Ici nĩcio njiaro cia Harũni: Mürü aarĩ Eliazaru, nake mürü wake aarĩ Finehasi, nake Abishua aarĩ mürü wa Finehasi, **51** nake Buki aarĩ mürü wa Abishua, nake Uzi aarĩ mürü wa Buki, nake Zerahia aarĩ mürü wa Uzi, **52** nake Meraiothu aarĩ mürü wa Zerahia, nake Amaria aarĩ mürü wa Meraiothu, nake Ahitubu aarĩ mürü wa Amaria, **53** nake Zadoku aarĩ mürü wa Ahitubu, nake Ahimaazu aarĩ mürü wa Zadoku. **54** Na rĩrĩ, gükü nkũo kũndũ kürĩa maagaĩrwo küri bũrũri wao (nakuo kwagaĩrwo njiaro cia Harũni iria ciarĩ cia mbarĩ ya Kohathu, tondũ igai rĩa mbere rĩarĩ rĩao): **55** Maaheirwo Hebironi kũu Juda, o hamwe na üriithio üria warigiciĩrie. **56** No mĩgũnda na matũũra marĩa maakuhĩĩrie itũũra inene maaheirwo Kalebu mürü wa Jefune. **57** Nĩ ündũ ücio njiaro cia Harũni ciaheirwo Hebironi (itũũra inene rĩa kũũrĩra) na Libina, na Jatiri, na Eshitemoa, **58** na Hileni, na Debiri, **59** na Ashani, na Juta, na Bethi-Shemeshu, hamwe na üriithio wamo. **60** Na kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini maaheirwo Gibeoni, na Geba, na Alemethu, na Anathothu, hamwe na üriithio wamo. Matũũra marĩa maagaĩrwo mĩhĩrĩga ya Akohathu mothe maarĩ ikũmi na matatũ. **61** Njiaro icio ingĩ cia Kohathu ciaheirwo matũũra ikũmi, kuuma küri nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase. **62** Njiaro cia Gerishoni, mbarĩ o mbarĩ ciagaĩrwo matũũra ikũmi na matatũ kuuma küri mũhĩrĩga wa Isakaru, na wa Asheri, na wa Nafitali, na kuuma küri gücunjĩ kĩa mũhĩrĩga wa Manase üria üri Bashani. **63** Njiaro cia Merari, mbarĩ o mbarĩ, ciagaĩrwo matũũra ikũmi na meerĩ kuuma küri mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Zebulun. **64** Nĩ ündũ ücio andũ a Isiraeli makihe Alawii matũũra macio na üriithio wamo. **65** Kuuma mũhĩrĩga wa Juda, na wa Simeoni, na wa Benjamini makĩmahe matũũra macio magwetetwo. **66** Mbarĩ imwe cia Akohathu ciaheirwo matũũra nĩ mũhĩrĩga wa Efiraimu matũũke bũrũri wao. **67** Kuuma bũrũri üria üri irĩma wa Efiraimu maaheirwo Shekemu (itũũra rĩa kũũrĩra), na Gezeri, **68** na Jokimeamu, na Bethi-Horoni, **69** na Aijaloni, na Gathi-Rimoni, hamwe na üriithio wamo. **70** Na kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase-rĩ, andũ a Isiraeli makiheana matũũra ma Aneri na Bileamu, hamwe na üriithio wamo, küri mbarĩ iria ingĩ

cia Akohathu. **71** Agerishoni maagaĩrwo matũũra maya: Kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase makiheo Golani kũu Bashani, o na Ashitarothu, hamwe na üriithio wamo; **72** Kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru makiheo Kadeshi, na Daberathu, **73** na Ramothu, na Anemu, hamwe na üriithio wamo; **74** Kuuma mũhĩrĩga wa Asheri makiheo Mashali, na Abidoni, **75** na Hukoku, na Rehobu, hamwe na üriithio wamo; **76** Na kuuma mũhĩrĩga wa Nafitali makiheo Kedeshi kũu Galili, na Hamoni, na Kiriathaimu, hamwe na üriithio wamo. **77** Amerari (Alawii arĩa angĩ) maagaĩrwo matũũra maya: Kuuma mũhĩrĩga wa Zebulun makiheo Jokineamu, na Karita, na Rimono, na Taboru, hamwe na üriithio wamo; **78** kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni mürĩmo wa Jorodani mwena wa irathiro wa Jeriko, makiheo Bezeri werũ-inĩ, na Jahaza, **79** na Kedemothu, na Mefaathu, hamwe na üriithio wamo; **80** na kuuma mũhĩrĩga wa Gadi makiheo Ramothu o kũu Gileadi, na Mahanaimu, **81** na Heshiboni, na Jazeri, hamwe na üriithio wamo.

7 Ariũ a Isakaru maarĩ: Tola, na Pua, na Jashubu, na Shimuroni; othe maarĩ ana. **2** Ariũ a Tola maarĩ: Uzi, na Refaia, na Jerieli, na Jahamai, na Ibisamu, na Shemueli; nao maarĩ atongoria a nyũmba ciao. Hindĩ ya wathani wa Daudi, njiaro cia Tola iria ciaandikitwo maandiko-inĩ ma njiarwa ciao marĩ andũ a kũrĩa mbaara maarĩ 22,600. **3** Mürü wa Uzi aarĩ: Izirahia. Ariũ a Izirahia maarĩ: Mikaeli, na Obadia, na Joeli, na Ishia. Othe atano maarĩ anene a andũ ao. **4** Kũringana na maandiko ma njiarwa cia nyũmba ciao, maarĩ na arũme mehaariĩrie kũrĩa mbaara 36,000, nĩgũkorwo maarĩ na atumia angĩ na ciana nyingĩ. **5** Andũ ao arĩa maangĩarũre mbaara kuuma mũhĩrĩga-inĩ yothye ya Isakaru, kũringana na maandiko ma njiarwa ciao, maarĩ 87,000 marĩ othe. **6** Ariũ atatũ a Benjamini maarĩ: Bela, na Bekerĩ, na Jediaeli. **7** Ariũ a Bela maarĩ: Eziboni, na Uzi, na Uzieli, na Jerimothu, na Iri; othe maarĩ atano, na maarĩ atongoria a nyũmba ciao. Maandiko ma njiarwa ciao moonanagia arũme a kũrĩa mbaara maarĩ 22,034. **8** Ariũ a Bekerĩ maarĩ: Zemira, na Joashu, na Eliezeri, na Elioenai, na Omuri, na Jeremothu, na Abija, na Anathothu, na Alemethu. Acio othe maarĩ ariũ a Bekerĩ. **9** Maandiko ma njiarwa ciao moonanagia atongoria a nyũmba, na arũme a kũrĩa mbaara 20,200. **10** Mürü wa Jediaeli aarĩ: Bilihani. Ariũ a Bilihani maarĩ: Jeushu, na Benjamini, na Ehudu, na Kenaana, na Zethani, na Tarishishi, na Ahishaharu. **11** Ariũ acio othe a Jediaeli maarĩ atongoria a nyũmba ciao. Nĩ kwarĩ na arũme 17,200 a kũrĩa mehaariĩrie güthĩ mbaara-inĩ. **12** Nao andũ a Shupimu na a Hupimu maarĩ a rüciaro rwa Iru, nao Ahushimu maarĩ a rüciaro rwa Aheri. **13** Ariũ a Nafitali maarĩ: Jahazieli, na Guni, na Jezeri, na Shalumu; aya maarĩ a rüciaro rwa Biliha. **14** Njiaro cia Manase ciarĩ: Asirieli, üria aaciariĩrwo nĩ thuriya yake irĩa yarĩ Mũaramiti. Nĩgĩ thuriya iyo ikĩmũciarĩra Makiru, üria warĩ ithe wa Gileadi. **15** Makiru aahikanĩrie kuuma kwa Ahupimu na Ashupimu. Mwarĩ wa nyina eetagwo Maaka. Üria üngĩ wa rüciaro rwake eetagwo Zelofehadi, nake aaciarĩte o airitu. **16** Mütumia wa Makiru, Maaka nĩaciarie mwanake na akĩmütua Pereshu. Mürü wa

nyina na Pereshu eetagwo Shereshu, na ariü a Shereshu maarü Ulamu na Rakemu. **17** Mürüü wa Ulamu eetagwo: Bedani. Acio nio maarü ariü a Gileadi mürü wa Makiru, mürü wa Manase. **18** Mwarü wa nyina Hamolekethu nñaciarire Ishihodi, na Abiezeri, na Mahala. **19** Ariü a Shemida maarü: Ahiani, na Shekemu, na Liki, na Aniamu. **20** Njiaro cia Efiraimu ciari: Shuthela na mürüü Beredi, na Tahathu mürüü wa Beredi, na Eleada mürüü wa Tahathu, na Tahathu mürüü wa Eleada, na mürüü Zabadi, na Shuthela mürüü wa Zabadi, **21** na Zabadi aari mürüü wa Tahathu, nake Shuthela aari mürüü wa Zabadi. Ezeri na Eleadi mooragirwo nñ andü ariä maaciariirwo Gathi hñdi iria maathiite güthaa mahiü mao. **22** Ithe wao Efiraimu nñamacakiire mithenya miingö, nao andü ao magiüka kümühooreria. **23** Ningi agikoma na mütumia wake ringi, nake akigia nda agiciara kahii. Nake agigatua Beria, tondü nñ gwakoretwo na mütino thiini wa nyumba yake. **24** Mwarü wa Efiraimu eetagwo Sheera, üria waakire Bethi-Horoni ya kñanda na ya rügongo, na agiäka Uzeni-Sheera. **25** Refa aari mürüü wa Efiraimu, na mürüü eetagwo Resefu, na Tela mürüü wa Resefu, na Tahani mürüü wa Tela, **26** na Ladani mürüü wa Tahani, na Amihudu mürüü wa Ladani, na Elishama mürüü wa Amihudu, **27** na Nuni mürüü wa Elishama, na Joshua mürüü wa Nuni. **28** Ithaka na ciikaro ciao ciari Betheli, na matüüra maria maakürigiciirrie, na nñ Naara mwena wa irathiüro, na Gezeri na matüüra makuo ma mwena wa ithüüro, na Shekemu na matüüra makuo, nginya Gaza na matüüra makuo. **29** Kürigania na mihaka ya Manase maarü na Bathi-Shani, na Taanaka, na Megido, na Dori, hamwe na matüüra makuo. Njiaro cia Jusufu mürü wa Isiraeli nñcio ciakaraga matüüra macio. **30** Ariü a Asheri maarü: Imuna, na Ishiva, na Ishivi, na Beria. Mwarü wa nyina wao eetagwo Sera. **31** Ariü a Beria maarü: Heberi na Malkieli üria warü ithe wa Birizaithu. **32** Heberi nñwe warü ithe wa Jefileti, na Shomeri, na Hothamu, na mwarü wa nyina wao eetagwo Shua. **33** Ariü a Jafileti maarü: Pasaka, na Bimihali, na Ashavathu. Acio maarü ariü a Jefileti. **34** Ariü a Shomeri maarü: Ahi, na Rohaga, na Jehuba, na Aramu. **35** Ariü a mürüü wa nyina na Helemu maarü: Zofa, na Imuna, na Sheleshu, na Amali. **36** Ariü a Zofa maarü: Sua, na Harineferi, na Shuali, na Beri, na Imura, **37** na Bezeri, na Hodi, na Shama, na Shilisha, na Ithirani, na Beera. **38** Ariü a Jetheri maarü: Jefune, na Pisipa, na Ara. **39** Ariü a Ula maarü: Ara, na Hanieli, na Rizia. **40** Acio othe maarü njiaro cia Asheri; nio maarü atongoria a nyumba ciao, na andü athuure, na njamba cia ita, na atongoria ariä maarü igweta. Müigana wa andü ariä maangñathiire mbaara küringana na maandiko ma njiarwa ciao maarü 26,000.

8 Benjamini nñwe warü ithe wa Bela, mürüü wake wa irigithathi; Ashibeli aari mürüü wa keeri, nake Ahara wa gatatu, **2** nake Noha wa kana, nake Rafa wa gatano. **3** Ariü a Bela maarü: Adari, na Gera, na Abihudi, **4** na Abishua, na Naamani, na Ahua, **5** na Gera, na Shefufani, na Huramu. **6** Aya nio maarü njiaro cia Ehudu, ariä maarü atongoria a nyumba cia ariä maatüüraga Geba, na nio maathaamürio Manahathu: **7**

Naamani, na Ahija, na Gera üria wamathaamirie, na nñwe warü ithe wa Uza na Ahihudu. **8** Shaharaimu nñaciarirwo ciana kuu Moabi thuutha wa güte atumia ake Hushimu na Baara. **9** Mütumia wake Hodeshu akimüciarira ciana ici: Jobabu, na Zibia, na Mesha, na Malikamu, **10** na Jeuzu, na Shakia, na Mirima. Acio nio maarü ariü ake, na maarü atongoria a nyumba ciao. **11** Mütumia wake Hushimu akimüciarira Ahitubu na Elipaali. **12** Ariü a Elipaali maarü: Eberi, na Mishamu, na Shemedi (üria wakire Ono, o na Lodi na matüüra maria maakürigiciirrie), **13** na Beria, na Shema ariä maarü atongoria a nyumba cia ariä maatüüraga Aijaloni, na nio maingatiire andü ariä maatüüraga Gathu. **14** Ahio, na Shashaka, na Jeremothu, **15** na Zebadia, na Aradi, na Ederi, **16** na Mikaeli, na Ishipa, na Joha maarü ariü a Beria. **17** Zebadia, na Meshulamu, na Hiziki, na Heberi, **18** na Ishimerai, na Izilia, na Jababu maarü ariü a Elipaali. **19** Jakimu, na Zikiri, na Zabedi, **20** na Elienai, na Zilethai, na Elieli, **21** na Adaia, na Beraia, na Shimirathu maarü ariü a Shimei. **22** Ishipani, na Eberi, na Elieli, **23** na Abidoni, na Zikiri, na Hanani, **24** na Hanania, na Elamu, na Anithothija, **25** na Ifdeia, na Penueli maarü ariü a Shashaka. **26** Shamusherai, na Sheharia, na Athalia, **27** na Jareshia, na Elja, na Zikiri maarü ariü a Jerohamu. **28** Aya othe maarü atongoria a nyumba o na anene, ta üria maandikitwo maandiko-ini ma njiarwa ciao, na maaikaraga Jerusalem. **29** Jeieli ithe wa Gibeoni aatüüraga Gibeoni. Mütumia wake eetagwo Maaka, **30** na mürüü wake wa irigithathi eetagwo Abidoni, akarümüirirwo nñ Zuru, na Kishu, na Baali, na Neri, na Nadabu, **31** na Gedori, na Ahio, na Zekeri, **32** na Mikilothu üria warü ithe wa Shimea. O nao maaikaraga hakuhi na andü ao kuu Jerusalem. **33** Neri aari ithe wa Kishu, nake Kishu aari ithe wa Säülü. Säülü aari ithe wa Jonathani. **34** Mürüü wa Jonathani: eetagwo Meribu-Baali, na nñwe warü ithe wa Mika. **35** Ariü a Mika maarü: Pithoni, na Meleku, na Tarea, na Ahazu. **36** Ahazu aari ithe wa Jehoada, nake Jehoada aari ithe wa Alemethu, na Azamavethu, na Zimuri; nake Zimuri aari ithe wa Moza. **37** Moza aari ithe wa Binea; nake Rafa aari mürüü wa Binea, nake Eleasa aari mürüü wa Rafa, nake Azeli aari mürüü wa Eleasa. **38** Azeli aari na ariü atandatü, na maya nimo marütwa mao: Azirikamu, na Bokeru, na Ishumaeli, na Shearia, na Obadia, na Hanani. Acio nio maarü ariü a Azeli. **39** Ariü a Esheku, mürü wa nyina, maarü: Ulamu irigithathi riäke, na Jeushu wa keeri, na Elifeleti wa gatatu. **40** Ariü a Ulamu maarü njamba cia ita, na nñmamenyete gütümira üta. Maarü na ariü aingi o na ciana cia ciana ciao, na othe maarü 150. Acio othe nio maarü njiaro cia Benjamini.

9 Andü a Isiraeli othe nñmandikitwo maandiko-ini ma njiarwa maria maarü mbuku-ini ya athamaki a Isiraeli. Andü a Juda nñmahitwo magatwarwo Babuloni nñ ündü wa kwaga kwñhokeka. **2** Na rñri, andü ariä maambire gücooka gükara migünda-ini yao o kuu matüüra-ini mao, maarü andü amwe a Isiraeli, na athññjiri-Ngai, na Alawii, na ndungata cia hekarü. **3** Andü ariä maatüüraga Jerusalem kuumu Juda, na Benjamini, na Efiraimu, na Manase maarü: **4** Uthai mürü

wa Amihudu, mürü wa Omuri, mürü wa Imuri, mürü wa Bani wa rūciaro rwa Perezu mürü wa Juda. **5** Andü a Shiloni maarĩ: Asaia ūria warĩ irigithathi, na ariũ ake. **6** Kuuma Zera aarĩ: Jeueli. Andü othe a kuuma Juda maarĩ 690. **7** Andü a Benjamini maarĩ: Salu mürü wa Meshulamu, mürü wa Hodavia, mürü wa Hasenua; **8** na Ibineia mürü wa Jerohamu; Ela mürü wa Uzi, mürü wa Mikiri; na Meshulamu mürü wa Shefatia, mürü wa Reueli, mürü wa Ibinia. **9** Andü a kuuma Benjamini, ta ūria maandikĩtwo maandiko-inĩ na njarwa ciao, maarĩ 956. Arũme acio othe maarĩ atongoria a nyũmba ciao. **10** Athĩnjĩri-Ngai maarĩ: Jedaia, na Jehoiairibu, na Jakini; **11** na Azaria mürü wa Hilikia, mürü wa Meshulamu, mürü wa Zadoku, mürü wa Meraiothu, mürü wa Ahitubu ūria warĩ mũmenyereri mũnene wa nyũmba ya Ngai; **12** na Adaia mürü wa Jerohamu, mürü wa Pashuru, mürü wa Malikija; na Maasai mürü wa Adieli, mürü wa Jahazera, mürü wa Meshulamu, mürü wa Meshilemithu, mürü wa Imeri. **13** Athĩnjĩri-Ngai arĩa maarĩ atongoria a nyũmba ciao maarĩ 1,760. Maarĩ arũme maarĩ na ūhoti, na nĩ meehokeirwo gũtungata nyũmba-inĩ ya Ngai. **14** Alawii maarĩ: Shemaia mürü wa Hashubu, mürü wa Azirikamu, mürü wa Hashabia ūria Mũmerari, **15** na Bakabakari, na Hereshi, na Galali, na Matania mürü wa Mika, mürü wa Zikiri, mürü wa Asafu; **16** na Obadia mürü wa Shemaia, mürü wa Galali, mürü wa Jeduthuni; na Berekia mürü wa Asa, mürü wa Elikana, arĩa maaikaraga matũũra-inĩ na Anetofathi. **17** Arangĩri a ihingo maarĩ: Shalumu, na Akubu, na Talimoni, na Ahimani na ariũ a nyina, na Shalumu mũnene wao, **18** acio maigĩtwo kĩhingo-inĩ kĩa mũthamaki mwena wa irathĩro, nginya ihinda-inĩ rĩu. Acio nĩo maarĩ arangĩri a ihingo a gĩkundi kĩa Alawii. **19** Shalumu mürü wa Kore, mürü wa Ebiasafu, mürü wa Kora, na athiritũ ake arangĩri a ihingo kuuma nyũmba yake ya Akohathu. Acio nĩo meehokeirwo ūrangĩri wa itoonyero rĩa hema o ta ūria maithe mao meehokeirwo ūrangĩri wa itoonyero rĩa Gĩikaro kĩa Jehova. **20** Mahinda ma mbere Finehasi mürü wa Eleazaru nĩwe warũgamagĩrĩra arangĩri a ihingo, nake Jehova aarĩ hamwe nake. **21** Zekaria mürü wa Meshelemia nĩwe warĩ mũrangĩri wa itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **22** Arĩa othe maathuurĩtwo matũũke arangĩri a ihingo maarĩ 212. Marĩtwa mao nĩmandikĩtwo maandiko-inĩ ma njarwa ciao, matũũra-inĩ mao. Arangĩri a ihingo maigĩrwo o mũndũ harĩa ehokeirwo nĩ Daudi na Samĩeli ūria muoni-maũndũ. **23** O ene na njiaro ciao nĩo maarũgamagĩrĩra ūrangĩri wa ihingo cia nyũmba ya Jehova, nyũmba rĩa yetagwo Hema. **24** Arangĩri a ihingo maarĩ miẽna yothẽ ãna: irathĩro, na ithũiro, na gathigathini, na gũthini. **25** Ariũ a ithe wao a matũũra mao nĩmookaga rĩmwe na rĩmwe magateithania mawĩra nao ihinda rĩa mũthenya mũgwanja. **26** No anene arĩa ana maaroraga arangĩri a ihingo, arĩa maarĩ Alawii, nĩmeehokeirwo kũmenyerera tũnyũmba na igĩĩna cia nyũmba ya Ngai. **27** Maikaraga ūtũkũ wothẽ hahukĩ na nyũmba ya Ngai nĩgeetha mamĩrangagĩre; na nĩo maamenyagĩrĩra cabi ya kũmĩhingũra o rūciĩnĩ. **28** Amwe ao maarĩ amenyereri a indo iria ciatũmagĩrwo ūtungata-inĩ wa hekarũ; nĩmacitaraga ikĩrutwo na igĩcookio nyũmba

thĩnĩ. **29** Angĩ maaheetwo wĩra wa kũmenyerera indo cia nyũmba na indo iria ingĩ ciothe ciakoragwo handũ-harĩa-haamũre, o hamwe na mũtu, na ndibei, na maguta, na ūbani, na mahuti marĩa manungĩ wega. **30** No athĩnjĩri-Ngai amwe nĩo maarutaga wĩra wa gũtukania mahuti macio manungĩ wega. **31** Mũlawii wetagwo Matithia, irigithathi rĩa Shalumu ūria Mũkoora, nĩwe wehokeirwo wĩra wa gũthondeka mĩgate ya maruta. **32** Ariũ a ithe amwe ao a mũhĩrĩga wa Kohathu nĩo marũgamagĩrĩra ūthondeki wa mĩgate ya kũigĩrĩrwo metha-inĩ hĩndĩ ya thabatũ. **33** Arĩa maarĩ aini, na atongoria a nyũmba cia Alawii, maaikaraga tũnyũmba-inĩ kũu hekarũ thĩnĩ na matiarutaga mawĩra mangĩ tondũ maarĩ a kũmenyerera wĩra ūcio wao mũthenya na ūtũkũ. **34** Acio othe maarĩ atongoria a nyũmba cia Alawii, na anene o ta ūria maandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa njiarwa ciao, nao maatũũraga Jerusalemu. **35** Jeieli ithe wa Gibeoni aatũũraga Gibeoni. Mũtumia wake eetagwo Maaka, **36** na mũriũ wake wa irigithathi eetagwo Abidoni, akarũmĩrĩrwo nĩ Zuru, na Kishu, na Baali, na Neri, na Nadabu, **37** na Gedori, na Ahio, na Zekaria, na Mikilothu. **38** Mikilothu nĩwe warĩ ithe wa Shimeami. O nao maikaraga hahukĩ na andũ ao kũu Jerusalemu. **39** Neri aarĩ ithe wa Kishu, nake Kishu aarĩ ithe wa Saũlũ, nake Saũlũ aarĩ ithe wa Jonathani, na Maliki-Shua, na Abinadabu, na Eshi-Baali. **40** Mũriũ wa Jonathani eetagwo Meribu-Baali, na nĩwe warĩ ithe wa Mika. **41** Ariũ a Mika maarĩ: Pithoni, na Meleku, na Taharea, na Ahazu. **42** Ahazu aarĩ ithe wa Jara, nake Jara aarĩ ithe wa Alemethu, na Azimavethu, na Zimuri, nake Zimuri aarĩ ithe wa Moza. **43** Moza aarĩ ithe wa Binea, nake Refaia aarĩ mũriũ wa Binea, nake Eleasa aarĩ mũriũ wa Refaia, nake Azeli aarĩ mũriũ wa Eleasa. **44** Azeli aarĩ na ariũ atandatũ, na maya nĩmo marĩtwa mao: Azirikamu, na Bokeru, na Ishumaeli, na Shearia, na Obadia, na Hanani. Acio nĩo maarĩ ariũ a Azeli.

10 Na rĩrĩ, Afilisti nĩmarũire na Isiraeli; nao andũ a Isiraeli makĩmooĩra, na aingĩ ao makĩũragĩrwo Kĩrĩma-inĩ kĩa Giliboa. **2** Afilisti makihatĩrĩria Saũlũ na ariũ ake mũno, na makĩũraga ariũ ake Jonathani, na Abinadabu, na Maliki-Shua. **3** Na rĩrĩ, mbaara nĩyaneneheire Saũlũ mũno, na hĩndĩ rĩa aikia a mĩguĩ maamũkĩnyĩre, makĩmũguraria. **4** Nake Saũlũ akĩĩra mũkuui wa indo ciake cia mbaara atĩrĩ, “Comora rūhiũ rwaku rwa njora ūũthece naruo, nĩguo andũ aya mataruaga matigooke kũnyararithia.” No mũndũ ūcio mũkuui wa indo ciake cia mbaara agĩĩtigĩra mũno, akĩrega gwika ūguo; nĩ ūndũ ūcio Saũlũ akĩoya rūhiũ rwake rwa njora, akĩrũgwĩra. **5** Rĩrĩa mũkuui wa indo cia mbaara onire atĩ Saũlũ nĩakua, o nake akĩgwĩra rūhiũ rwake rwa njora, agĩkua. **6** Nĩ ūndũ ūcio Saũlũ na ariũ ake atatũ magĩkua, nao andũ othe a nyũmba yake magĩgĩkua o hamwe. **7** Rĩrĩa andũ a Isiraeli othe arĩa maarĩ kĩaanda moonire atĩ ita nĩrĩorĩte, na atĩ Saũlũ na ariũ ake nĩmakuĩte-rĩ, magĩtiganĩria matũũra mao, makĩũra; nao Afilisti magĩthĩi magĩĩkara kuo. **8** Mũthenya ūyũ ūngĩ, Afilisti magĩthĩi gũcuuma ciimba, magĩkora Saũlũ na ariũ ake makuĩte kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Giliboa. **9** Makĩmũbora, na magĩkuaa mũtwe wake,

na indo ciale cia mbaara; magicooka magitūma andū mathiī būrūri wothe wa Afilisti makaanīre ūhoro ūcio kūrī mīhianoano yao ya kūhooyo, na kūrī andū ao. **10** Makīga indo cia Saūlū cia mbaara thīni wa hekarū ya ngai ciao, naguo mūtwe wake makīwoherera kūu hekarū ya Dagoni. **11** No rīrīa andū a Jabeshi-Gileadi maaguire ūhoro wa maūdū marīa mothe Afilisti meekite Saūlū-rī, **12** njamba ciao cia ita igithiī, igikuaa mīrī ya Saūlū na ya ariū ake, ikimirehe Jabeshi. Magicooka magithika mahīndī mao gītina-inī kīa mūtī ūrīa mūnene kūu Jabeshi, na makīhinga kūrīa irio mīthenya mūgwanja. **13** Saūlū aakuire nī ūndū ndaarī mwihokeku kūrī Jehova; ndaamenyereire kiugo kīa Jehova, o na nīahooire kīrīra kuuma kūrī mūrīgūrī atī amūtongorie, **14** no ndahooire kīrīra kūrī Jehova. Nī ūndū ūcio Jehova akīmūuraga, na akīneana ūthamaki kūrī Daudi mūrū wa Jesiī.

11 Hīndī iyo andū othe a Isiraeli magicookanīrīa harī Daudi kūu Hebironi, makīmīrīa atīrī, “Ithui tūrī a mūthiimo na thakame yaku. **2** Ihinda rīrīa rīhītūkite, o na Saūlū arī o mūthamaki, wee nīwe ūratongoragia Isiraeli mbaara-inī ciao. Nake Jehova Ngai waku agikwīra atīrī, ‘Nīwe ūkaariithia andū akwa Isiraeli, na nīūgatuika mwathi wao.’” **3** Nī ūndū ūcio athuuri othe a Isiraeli magithiī Hebironi kūrī Mūthamaki Daudi, nake Daudi akīgīa na kīrīkanīro nao mbere ya Jehova o kūu Hebironi, nao magītīrīrīa Daudi maguta mūtwe atuīke mūthamaki wa Isiraeli, o ta tūrīa Jehova eranīrī na kanua ga Samūeli. **4** Daudi hamwe na andū a Isiraeli othe magithiī gūtharīkīra Jerusalemu, o kūu gwetagwo Jebusi. Nao Ajebusi arīa maatūuraga kūu **5** makīra Daudi atīrī, “Ndūngitoonya gūkū.” No rīrī, Daudi nīagītunyanire gīikaro kūu kīarīgīrwo na thingo cia hinya gīa Zayuni, Itūūra Inene rīa Daudi. **6** Daudi oigite atīrī, “Ūrīa wothe ūgūtongoria mbaara ya kūhūra Ajebusi nīwe ūgaatuika mūnene wa thigari ciothe.” Joabu mūrū wa Zeruia nīwe waambire kwambata, na nī ūndū ūcio nīwe watuīkire mūnene wa thigari. **7** Daudi agīgītūra gīikaro kūu kīarīgīrwo na rūthingo rwa hinya, na nī ūndū ūcio gīgītwo Itūūra Inene rīa Daudi. **8** Nake agīaka itūūra inene rīthiūrūrūkīrie gīikaro kūu, kuuma benji-inī ngīnya rūthingo-inī rūrīa rwakīrigīciīrie, nake Joabu agīcookereria mīena rīrīa īngī ya itūūra rīu inene. **9** Daudi agīkīrīrīa kūgīa na ūhoti mīngī, tondū Jehova Mwene-Hinya-Wothe aarī hamwe nake. **10** Aya nīo maarī anene a andū arīa njamba a Daudi, o ene hamwe na andū a Isiraeli othe, nīmātīrīrīre ūthamaki wake na hinya nīguo ūtheereme būrūri wothe, o ta tūrīa Jehova eeranīrī. **11** Mayha nīmo marītwa ma andū acio maarī njamba a Daudi: Jashobeamu ūrīa Mūhakimoni nake aarī mūtongoria wa anene; nīwe woire itimū rīake ahūurane na andū 300, nake akīmooraga mbaara-inī īmwe. **12** Mūnini wake eetagwo Eleazaru mūrū wa Dodo ūrīa Mūahohi, ūmwe wa andū atātū arīa maarī njamba. **13** Nake aarī hamwe na Daudi kūu Pasi-Damimu hīndī rīrīa Afilisti moonganīte marūe nao. Maarī handū haarī mūgūnda waiyūire cairi, nacio thigari ikūūrīa Afilisti. **14** No-o nīmaregeire gatagatī ka mūgūnda ūcio. Makīūgītīra, na makīūrāga Afilisti, nake Jehova akīmahe ūhootani mūnene. **15** Anene atātū a acio mīrongo

ītātū, nīmaikūrūkire magithiī kūrī Daudi ihiga-inī rīrīa rīarī ngurunga-inī ya Adulamu, hīndī rīrīa mbūtū ya Afilisti yaambite hema Kīanda kīa Refaimu. **16** Hīndī iyo Daudi aarī kīhitho-inī kīrūmu nayo mbūtū ya Afilisti yarī Bethilehemu. **17** Daudi akīrīrīrīa maaī, akiuga atīrī, “Naarī korwo kūrī mūdū ūngīndehera maaī ma kūnyua kuuma gīthima-inī kīrīa kīrī hakuhi na kīhingo kīa Bethilehemu!” **18** Nī ūndū ūcio andū acio atātū magītuikanīrīa gatagatī ka ita rīa Afilisti, magītaha maaī gīthima-inī kīu kīarī hakuhi na kīhingo kīa Bethilehemu, na makīmatwarīra Daudi. No Daudi akīrega kūmanyua; akīmaita mbere ya Jehova. **19** Akiuga atīrī, “Ngai arogiria nīke ūguo! No ngīnyue thakame ya andū aya mathiīrīre ūgwatī-inī wa gīkū?” Tondū nīmathiīrīre ūgwatī-inī wa gīkū nīguo mamareherī, Daudi akīrega kūmanyua. Maūdū ta macio nīmo meekagwo nī njamba acio ithatū. **20** Abishai mūrū wa nyina na Joabu nīwe warī mūnene wa acio Atātū. Nake akīoya itimū rīake, agītharīkīra andū magana matatū, akīmooraga, nī ūndū ūcio akīgīa igweta o ta acio Atātū. **21** Nīatīkire mūno gūkīra acio angī Atātū na agītuika mwathi wao o na gītuika ndaataranīrio nao. **22** Benaia mūrū wa Jehoiada aarī mūrū njamba wa kuuma Kabizeeli, ūrīa wekire maūdū manene ma ūcamba. Nīooragire njamba nene igīrī cia ita cia Moabi. Nīngī nīatoonyire irima mūthenya warī na tharunji, na akīūrāga mūrūūthi. **23** Na nīooragire Mūmisiri warī wa ūraihi wa buti mūgwanja na nuthu. O na gītuika Mūmisiri ūcio nīanyiitite itimū rīaiganaga ta mūtī wa mūtumi ngoora, Benaia akīmūtharīkīra na njūgūma. Akīhuria itimū kuuma guoko-inī kwa Mūmisiri ūcio, na akīmūūrāga na itimū rīu rīake. **24** Macio nīmo maūdū ma ūcamba marīa mekirwo nī Benaia mūrū wa Jehoiada. O nake aarī igweta o ta andū arīa atātū maarī njamba. **25** Nīatītwo gūkīra arīa Mīrongo Itātū, no ndaataranīrio na acio Atātū. Nake Daudi akīmūtua mūnene wa arīa maamūrangagīra. **26** Andū arīa maarī njamba maarī: Asaheli mūrū wa nyina na Joabu, na Elihanani mūrū wa Dodo wa kuuma Bethilehemu, **27** na Shamothu ūrīa Mūharori, na Helezu ūrīa Mūpeloni, **28** na Ira mūrū wa Ikeshu kuuma Tekoa, na Abiezeri kuuma Anathothu, **29** na Sibekai ūrīa Mūhushathi, na Ilai ūrīa Mūahohi, **30** na Maharai ūrīa Mūnetofathi, na Helebu mūrū wa Baana ūrīa Mūnetofathi, **31** na Ithai mūrū wa Ribai, wa kuuma Gibeā kūu Benjamīni, na Benaia ūrīa Mūpirathoni, **32** na Hurai kuuma tūrūū-inī twa Gaashu, na Abieli ūrīa Mūaribathi, **33** na Azamavethu ūrīa Mūbahurimu, na Eliahaba ūrīa Mūshaaliboni, **34** na ariū a Hashemu ūrīa Mūgizoni, na Jonathani mūrū wa Shage ūrīa Mūharari, **35** na Ahiamu mūrū wa Sakaru ūrīa Mūharari, na Elifali mūrū wa Uri, **36** na Heferi ūrīa Mūmekerathi, na Ahija ūrīa Mūpeloni, **37** na Hezoro ūrīa Mūkarimeli, na Naarai mūrū wa Ezibai, **38** na Joeli mūrū wa ithe na Nathani, na Mibihari mūrū wa Hagari, **39** na Zeleku ūrīa Mūamoni, na Naharai ūrīa Mūberothi, ūrīa wakuuagīra Joabu mūrū wa Zeruia indo cia mbaara, **40** na Ira ūrīa Mūithiri, na Garebu ūrīa Mūithiri, **41** na Uria ūrīa Mūhiti, na Zabadi mūrū wa Ahalai, **42** na Adina mūrū wa Shiza ūrīa Mūrubeni, ūrīa warī mūnene wa Arubeni, arī na andū mīrongo itātū arīa maarī

nake, **43** na Hanani mūrū wa Maaka, na Joshafatu ūria Mūmithini, **44** na Uzia ūria Mūashiterathi, na Shama na Jeeli, ariū a Hothamu ūria Mūaroeri, **45** na Jediaeli mūrū wa Shimuri, o na Joha mūrū wa ithe ūria Mūtizi, **46** na Elieli ūria Mūmahavi, na Jeribai na Joshavi, ariū a Elinamu, na Ithima ūria Mūmoabi, **47** na Elieli, na Obedi, na Jaasieli ūria Mūmezobai.

12 Aya nō andū ariā mookire kūrī Daudi ari kūu Zikilagi, hīndi iria aingatitwo akehera maitho-ini ma Saülū mūrū wa Kishu (maari amwe a njamba cia ita iria ciamūteithirie mbaara-ini; **2** Nao maakuuaga mota na nīmooi gūikia mīguī, na gūikia mahiga na kīgūtha, na guoko kwa ūrio kana kwa ūmotho; maari a mbari imwe na Saülū kuuma mūhīrīga wa Benjamini), nao maari: **3** Ahiezeri ūria warī mūnene wao na Joashu, ariū a Shemaa ūria Mūgibea; na Jezieli, na Peleti, ariū a Azimavethu; na Beraka, na Jehu ūria Mūanathothu, **4** na Ishimaia ūria Mūgibeoni, mūdū warī njamba thīni wa andū ariā Mīrongo Ītatū, nake aari mūtongoria ūmwe thīni wa acio Mīrongo Ītatū; na Jeremia, na Jahazieli, na Johanani, na Jozabadu ūria Mūgederathi, **5** na Eluzai, na Jerimothu, na Bealia, na Shemaria, na Shefatia ūria Mūharufi; **6** na Elikana, na Ishia, na Azareli, na Joezeru, na Jashobeamu ariā maari a mbari ya Kora; **7** na Joela, na Zebadia, ariū a Jerohamu kuuma Gedori. **8** Agadi amwe nīmagarūrūkire magīcooka mwena wa Daudi o kūu werū-ini kīhitho-ini gīake. Maari njamba cia ita iri ūrūme ciehaariirie gūthii mbaara, na nīmooi kūhūthira ngo na itimū. Mothiū mao maahaanaga ta mothiū ma mīrūūthi, na maari ihenya ta thwariga iri irima-ini. **9** Ezeri niwe warī mūnene wao, na Obadia aari mūnini wake; nake Eliabu aari wa gatātū, **10** na Mishimana aari wa kana, na Jeremia aari wa gatano, **11** na Atai aari wa gatandatū, na Elieli aari wa mūgwanja, **12** na Johanani aari wa kanana, na Elizabadu aari wa kenda, **13** na Jeremia aari wa ikūmi, na Makabanai aari wa ikūmi na ūmwe. **14** Agadi acio maari anene a mbūtū cia ita; ūria warī mūnini mūno wao aarūaga mbaara iria ingīarūirwo nī andū igana, nake ūria warī mūnene mūno wao aarūaga mbaara iria ingīarūirwo nī andū ngiri imwe. **15** Nio maaringire Rūūi rwa Jorodani mweri wa mbere riria rwaīyūrite nginya rūkoina hūgūrūrū ciaruo ciothe, na makīingatithia andū ariā othe maaiakara cianda-ini cia mwena wa irathīro na mwena wa ithūro. **16** Andū amwe a kuuma Benjamini na angī a kuuma Juda o nao magīūka kūrī Daudi kūu kīhitho-ini gīake. **17** Daudi agithi kumatūnga, akīmeera atiri, “Angīkorwo mūrooka kūrī nī na thayū kūndeithia-rī, nīndihaariirie kūmwamūkīra tūtūike kīndū kimwe; no angīkorwo mūūkite kūngunyanira kūrī thū ciakwa o riria itarenda haaro-rī, Ngai wa maithe maitū arorora ūndū ūcio na amūtūire ciira.” **18** Hīndi iyo Roho agīkūrūkīra Amasai, mūnene wa ariā Mīrongo Ītatū, akiuga atiri: “Tūrī aku, wee Daudi! Tūrī hamwe nawe, wee mūrū wa Jesi! Ūrogaacīra, ūgaacīre ki, na ariā magūteithagia marogaacīra, nīgūkorwo Ngai waku nīgēgūteithia.” Nī ūndū ūcio Daudi akīmaamūkīra na akīmatua atongoria a mbūtū ciake cia gūtharīkīra thū. **19** Andū amwe a Manase nīmagarūrūkire

magīthi mwena wa Daudi riria aathiire na Afilisti kūhūrana na Saülū. (Daudi na andū ake matiathieithirie Afilisti, tondū thootha wa kwanāria, aathani ao nīmamūngatire. Maamwīrire atiri, “Tūkaariha na mīoyo iitū angīgatūtiganīria acookerere mwathi wake Saülū.”) **20** Hīndi iria Daudi aathiire Zikilagi, aya nō andū a Manase ariā maagarūrūkire magīthi mwena wake: Adina, na Jozabadu, na Jediaeli, na Mikaeli, na Jozabadu, na Elihu, na Zilethai, atongoria a ikundi cia ngiri kūu Manase. **21** Nimateithirie Daudi kuuma kūrī mbūtū iria ciamūtharīkīre, nīgūkorwo othe maari njamba cia ita iri ūrūme, na maari anene a ita ciake. **22** Mūthenya o mūthenya andū nīmookaga gūteithia Daudi, o nginya akīgā na mbūtū nene, o ta mbūtū ya Ngai. **23** Ūyū nīguo mūigana wa andū ariā meehaariirie gūthii mbaara ariā maathiire Hebironi kūrī Daudi nīgeetha magarūre ūthamaki wa Saülū, maīnengere Daudi, o ta ūria Jehova oigite: **24** andū a Juda ariā meehaariirie kūrūa mbaara maakuite ngo na matimū, maari 6,800; **25** andū a Simeoni ariā njamba cia ita meehaariirie kūrūa mbaara, maari 7,100; **26** andū a Alawii maari 4,600; **27** amwe ao maari Jehoiada, mūtongoria wa nyūmba ya Harūni ūria warī na andū 3,700, **28** na Zadoku, mwanake mūnini warī njamba ya ita iri ūrūme, ūria warī na anene a thigari mīrongo tiri na eeri kuuma nyūmba yake; **29** andū a Benjamini, na nō maari a mbari imwe na Saülū, maari 3,000; angī ao maatūūrite maathikagira nyūmba ya Saülū, o nginya hīndi iyo; **30** andū a Efraimu, njamba cia ita iri ūrūme na iri ngumo mīhīrīga-ini yao, maari 20,800; **31** andū a nuthu ya mūhīrīga wa Manase, ariā maagwetetwo na marītwa nīguo mathi matue Daudi mūthamaki, maari 18,000; **32** andū a Isakaru, ariā maari na ūmenyo wa mahinda, na makamenya ūria Isiraēli magīrīrwo nī gwika, maari anene 200 ariā maathaga andū othe a nyūmba ciao; **33** andū a Zebuluni, thigari iria ciamenyerete mbaara, na nīmehaariirie kūrūa mbaara me na mīthemba yothē ya indo cia mbaara, nīguo mateithie Daudi marī na ngoro imwe, nao maari 50,000; **34** andū a Nafitali maari anene 1,000 hamwe na andū 37,000 ariā makuūite ngo na matimū; **35** andū a Dani ariā mehaariirie kūrūa mbaara, maari 28,600; **36** andū a Asheri, thigari iria ciamenyerete mbaara na mehaariirie kūrūa mbaara, maari 40,000; **37** na kuuma mwena wa irathīro wa Jorodani, andū a Rubeni, na Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase, marī na mīthemba yothē ya indo cia mbaara, maari 120,000. **38** Acio othe maari andū a kūrūa ariā meerutite gūtungata marī ita-ini. Magīūka Hebironi marī na ngoro imwe ya gūtua Daudi mūthamaki wa Isiraēli guothe. Andū a Isiraēli ariā angī othe o nao maari na riciiria o rīmwe rīa gūtua Daudi mūthamaki. **39** Andū acio maikarire kūu na Daudi mīthenya itatū makīria na makīnyua, nīgūkorwo andū a nyūmba ciao nīmaheanite irio nī ūndū wao. **40** O na ningī andū ariā maatūūraga hakuhi nao kuuma Isakaru, na Zebuluni, na Nafitali nīmarehire irio ikuūitwo nī ndigiri, na ngamīra, na nyūmbū, na ndegwa. Nī kwarehetwo mūtu mūingī, na ngūmba cia ngūyū na cia thabibū nyūmū, na ndibei, na maguta, na ng’ombe, na ng’ondū, nīgūkorwo kwari na gikeno kūu Isiraēli.

13 Daudi nĩmagĩire ndundu na anene ake a ita, ariĩ maathaga ikundi cia thigari ngiri na ikundi cia thigari igana. **2** Nĩngĩ agĩcoka akĩria kũngano gĩothe gĩa Isiraeli atĩrĩ, “Mũngĩona kwagĩĩre na angĩkorwo nĩ kwenda kwa Jehova Ngai witũ, nĩ tũtũme ũhoro kũndũ na kũndũ kũrĩ ariũ a ithe witũ ariĩ angĩ marĩ kũndũ guothe ng’ongo-inĩ cia Isiraeli, o na kũrĩ athĩnjĩri-Ngai na Alawii ariĩ me hamwe nao matũũra-inĩ mao na ũrĩithio-inĩ mao, moke manyĩitanĩre na ithũ. **3** Nĩtũrehei ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro rĩa Ngai witũ tũrĩcookie kũrĩ ithũ, nĩgũkorwo tũtĩatũragia ũhoro harĩ rĩo hĩndĩ ya ũthamaki wa Saũlũ. **4** Kĩũngano gĩothe gĩgĩtikĩra gwĩka ũguo tondũ andũ othe nĩmoonire ũndũ ũcio nĩwagĩĩre. **5** Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩcokaanĩrĩria andũ a Isiraeli othe kuuma Rũũrĩ rwa Shihoru kũu Misiri nginya Lebo-Hamathu, makagĩire ithandũkũ rĩa Ngai kuuma Kiriathu-Jearimu. **6** Daudi na andũ a Isiraeli othe ariĩ maarĩ nake magĩthĩĩ Baala kũu Juda (nĩkuo Kiriathu-Jearimu) makagĩire ithandũkũ rĩa Jehova Ngai ũrĩa ũkarĩire gĩtĩ kĩa ũnene gatagatĩ ka makerubi, o ithandũkũ rĩu rĩĩtanitio na Rĩĩtwa rĩake. **7** Makĩruta ithandũkũ rĩa Ngai kuuma nyũmba ya Abinadabu rĩkũũtĩwo na ikaari rĩerũ, rĩtongoretio nĩ Uza na Ahio. **8** Daudi na andũ a Isiraeli othe magĩkũngũra na hinya wao wothe marĩ mbere ya Ngai, makĩinaga na inanda cia mũgeeto na cia kĩnũbi, na tũhembe, na thaani iria ihũũrĩthanagio ikagamba, na tũrumbeta. **9** Hĩndĩ rĩa maakinyire kihũhĩro-inĩ kĩa ngano gĩa Kidoni, Uza agĩtambũrũkia guoko nĩguo anyĩitĩre ithandũkũ rĩu rĩa kĩrikanĩro, tondũ ndegwa nĩciahĩngĩrwo. **10** Na rĩrĩ, marakara ma Jehova nĩmakaniĩre Uza, akĩmũgũtha, akĩgũa tondũ nĩanyĩitire ithandũkũ rĩu na guoko. Nĩ ũndũ ũcio Uza agĩkũira o hau mbere ya Ngai. **11** Nake Daudi akĩrakara tondũ mang’ũri ma Jehova nĩmookĩĩre Uza, nĩ ũndũ ũcio handũ hau hetagwo Perezuzo nginya ũmũthĩ. **12** Daudi agĩtĩgĩra Ngai mũthenya ũcio, akĩũria atĩrĩ, “Ngaahota atĩa kũrehe ithandũkũ rĩrĩ rĩa Ngai kũrĩ nĩrĩ?” **13** Tondũ ũcio Daudi ndaathiire na ithandũkũ rĩu Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi. Handũ ha ũguo, aarĩwarire kwa Obedi-Edomu rĩa Mũgĩiti. **14** Ithandũkũ rĩu rĩa Ngai rĩaikarire na andũ a nyũmba ya Obedi-Edomu gwake mũciĩ mĩeri itatũ, nake Jehova akĩrathima andũ a mũciĩ wake, o na kĩria gĩothe aarĩ nakĩo.

14 Na rĩrĩ, Hiramũ mũthamaki wa Turo, nĩatũmĩire Daudi andũ, marĩ na mĩgogo ya mĩtarakwa, na aaki a mahĩga na a mbaũ, nĩguo mamwakĩre nyũmba ya ũthamaki. **2** Nake Daudi nĩamenyĩre atĩ Jehova nĩamũhaandĩte atũike mũthamaki wa Isiraeli, na atĩ ũthamaki wake nĩwatũũgĩrĩtio mũno nĩ ũndũ wa andũ ake a Isiraeli. **3** Daudi nĩahikĩrie atumia angĩ arĩ kũu Jerusalem, nake agĩtũika ithe wa aanake na airĩtu angĩ. **4** Maya nĩmo marĩtwa ma ciana ciane iria ciaciariĩrwo kũu: Shamua, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni, **5** na Ibiharu, na Elishua, na Elipeleti, **6** na Noga, na Nefegu, na Jafia, **7** na Elishama, na Beeliada, na Elifeleti. **8** Na rĩria Afilisti maagĩuire atĩ Daudi nĩaitĩrĩrio maguta agatũika mũthamaki wa Isiraeli guothe-rĩ, makĩambata, magĩthĩ na mbũtũ ciao

ciothe makamũcarie, nake Daudi aigua ũhoro ũcio akĩumagara, agĩthĩĩ akahũũrane nao. **9** Na rĩrĩ, Afilisti nĩmookĩte magatharĩkĩra Gĩtuamba kĩa Refaimu; **10** nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtũria ũhoro kũrĩ Ngai, akĩmũria atĩrĩ, “Thĩĩ ngatharĩkĩre Afilisti? Nĩũkũmaneana moko-inĩ makwa?” Nake Jehova akĩmũcokeria atĩrĩ, “Thĩĩ, nĩngũmaneana moko-inĩ maku.” **11** Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ ake makĩambata, magĩthĩĩ nginya Baali-Perazimu, na akĩmatooreria kuo. Nake akiuga atĩrĩ, “O ta ũrĩa maaĩ moinaga, noguo Ngai aharaganĩtie thũ ciakwa na guoko gwakwa.” Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtũwo Baali-Perazimu. **12** Afilisti magĩtiganĩria ngai ciao kũu, nake Daudi agĩathana ngai icio icinwo na mwaki. **13** Afilisti nĩmatharĩkĩre Gĩtuamba kũu rĩngĩ; **14** nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtũria ũhoro harĩ Ngai rĩngĩ, nake Ngai akĩmũcokeria atĩrĩ, “Tiga kwambata, no mathĩũrũrũkĩrie, na ũmatharĩkĩre ũmarutĩtie na mbere ya mĩti ya mĩkũngũgũ. **15** Rĩria ũrĩguu mũkubio uumĩte igũrũ rĩa mĩti iyo ya mĩkũngũgũ-rĩ, thĩĩ ũkarũe, tondũ ũguo nĩkuonania atĩ Ngai arĩ mbere yaku akĩhũũra ita rĩa Afilisti.” **16** Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtũka o ta ũrĩa Ngai aamwathite, nao makĩhũũra mbũtũ cia Afilisti, o kuuma Gibeoni nginya Gezeri. **17** Nĩ ũndũ ũcio ngumo ya Daudi ikĩhunja o bũrĩri o bũrĩri, nake Jehova agĩtũma ndũrĩrĩ ciothe imwĩtigĩre.

15 Daudi aarĩkia gwaka nyũmba ciane mwene kũu Itũũra Inene rĩa Daudi, nĩahaarĩire handũ ha kũiga ithandũkũ rĩa Ngai, na akĩrĩambĩra hema. **2** Nĩngĩ Daudi akiuga atĩrĩ, “Gũtĩrĩ mũndũ ũngĩ wagĩrĩrwo nĩ gũkuua ithandũkũ rĩa Ngai tĩga o Alawii, tondũ nĩo Jehova aathuurire makuuagie ithandũkũ rĩu rĩa Jehova na mamũtũngatagĩre nginya tene.” **3** Daudi nĩacookanĩrĩrie andũ othe a Isiraeli hamwe kũu Jerusalem nĩguo marehe ithandũkũ rĩa Jehova handũ harĩa aarĩthondekeire. **4** Nĩacookanĩrĩrie njiaro cia Harũni na Alawii ta ũũ: **5** Kuuma kũrĩ njiaro cia Kohathu, Urieli nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao 120; **6** kuuma kũrĩ njiaro cia Merari, Asaia nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao 220; **7** kuuma kũrĩ njiaro cia Gerishoni, Joeli nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao 130; **8** kuuma kũrĩ njiaro cia Elizafani, Shemaia nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao 200; **9** kuuma kũrĩ njiaro cia Hebironi, Elieli nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao 80; **10** kuuma kũrĩ njiaro cia Uzieli, Aminadabu nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao 112. **11** Nĩngĩ Daudi agĩtũ Zadoku na Abiatharu ariĩ athĩnjĩri-Ngai, na Urieli, na Asaia, na Joeli, na Shemaia, na Elieli, na Aminadabu ariĩ Alawii. **12** Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ inyuĩ anene a nyũmba cia Alawii; inyuĩ ene na Alawii ariĩ angĩ no nginya mwĩtherie na mwambatie ithandũkũ rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli nginya handũ harĩa ndĩrĩthondekeire. **13** Nĩ ũndũ inyuĩ, Alawii, mũtiarĩambatie ihinda rĩa mbere, nĩkĩo Jehova Ngai witũ aatũũkĩrĩre na marakara. Tũtiigana gĩtũria ũhoro wa ũrĩa tũngĩekĩre kũrĩ we, kũringana na ũrĩa gwatũtũwo.” **14** Nĩ ũndũ ũcio, athĩnjĩri-Ngai na Alawii magĩtheria nĩgeetha maambatie ithandũkũ rĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli. **15** Nao Alawii magĩkuua ithandũkũ rĩa Ngai na mĩti mĩraaya mamĩgĩrĩre ciande,

o ta ūria Musa aathanite kuringana na kiugo kia Jehova. **16** Daudi akĩra atongoria a Alawii mathuure ariũ a ithe wao matũke aini, nao maine nyĩmbo cia gikeno makihũrithanagia inanda cia kinũbi, na cia mũgeeto, na thaani iria ihũrithanagio ikagamba. **17** Nĩ ūndũ ūcio Alawii magĩthũura Hemani mĩrũ wa Joeli; kuuma harĩ ariũ a ithe, na magĩthũura Asafu mĩrũ wa Berekia; na kuuma harĩ ariũ a ithe Amerari magĩthũura Ethani mĩrũ wa Kushiia; **18** na ningĩ hamwe nao magĩthũura ariũ a ithe matũke anini ao wathani-inĩ. nao nĩ: Zekaria, na Jaazieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Uni, na Eliabu, na Benaia, na Maaseia, na Matithia, na Elifelehu, na Mikineia, na Obedi-Edomu, na Jeieli, ariã arangĩri ihingo. **19** Hemani, na Asafu na Ethani maarĩ aini na maahũrithanagia thaani cia gĩcango; **20** Zekaria, na Azieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Uni, na Eliabu, na Maaseia, na Benaia maarĩ a kũhũra inanda cia kinũbi, kuringana na Alamothu. **21** Nake Matithia, na Elifelehu, na Mikineia, na Obedi-Edomu, na Jeieli, na Azazia maarĩ a kũhũra inanda cia mũgeeto, matongoretie kuringana na Sheminithu (ũguo nĩ ta kuuga mũgambo ūkĩrũruma). **22** Kenania ūria mĩtongoria wa Alawii nĩwe warũgamĩrĩre ūini; ūcio nĩguo warĩ wĩra wake tondũ aarĩ na ūĩgũ wa guo. **23** Berekia na Elikana nĩo maarĩ a kũrangĩra mirango nĩ ūndũ wa ithandũkũ rĩu. **24** Athĩnjĩri-Ngai, nĩo Shebania, na Joshafatu, na Nethaneli, na Amasai, na Zekaria, na Benaia, na Eliezeri maarĩ a kũhuha tũrumbeta mbere ya ithandũkũ rĩa Ngai. Obedi-Edomu na Jehia o nao maarĩ arangĩri a mirango nĩ ūndũ wa ithandũkũ rĩu. **25** Nĩ ūndũ ūcio Daudi na athuuri a Isiraeli, na anene a ikundi cia ngiri, magithĩi kwambatia ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kia Jehova kuuma nyũmba ya Obedi-Edomu makenete. **26** Tondũ Ngai nĩateithĩtie Alawii ariã maakuuaga ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kia Jehova-rĩ, ndegwa mũgwanja na ndũrũme mũgwanja nĩciarutirwo igongona. **27** Hĩndĩ iyo Daudi eehumbĩte nguo ya igũrũ ndaaya ya gatani irĩa njega, na noguo Alawii othe ariã makuũite ithandũkũ rĩu mehumbĩte, o na aini na Kenania ūria warĩ mĩtongoria wa ūini. O na ningĩ Daudi niehumbĩte ebodi ya gatani. **28** Nĩ ūndũ ūcio andũ othe a Isiraeli makĩambatia ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kia Jehova makĩanagĩrĩra, makĩhuhaga macoro na tũrumbeta, na makihũrithanagia thaani iria ihũrithanagio na ikagamba, na makihũrithanagia inanda cia kinũbi na cia mũgeeto. **29** Hĩndĩ irĩa ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kia Jehova rĩatoonyaga Itũũra Inene rĩa Daudi-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saulũ nĩacũthĩrĩrie ari ndĩrica-inĩ. Na rĩria onire Mũthamaki Daudi akĩĩna akĩrũgarũgaga, akĩmũnyarara ngoro-inĩ yake.

16 Alawii makĩrehe ithandũkũ rĩa Ngai, makĩrĩtoonyia thĩĩnĩ wa hema irĩa yaambĩtwo nĩ Daudi nĩ ūndũ warĩo, na makĩrutĩra Ngai maruta ma njino na maruta ma ūiguanu. **2** Daudi aarĩkia kũruta maruta ma njino na maruta ma ūiguanu-rĩ, akĩrathima andũ acio thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩa Jehova. **3** Ningĩ akihe andũ a Isiraeli othe, arũme na andũ-a-nja o mũndũ mũgate, na gĩcunjĩ kia nyama, na ngũmba ya thabibũ nyũmũ. **4** Nĩathuurire Alawii amwe matungatage mbere ya ithandũkũ rĩa Jehova, na

mathaithanagĩre andũ, na macookagie ngaatho, na magoocage Jehova, Ngai wa Isiraeli, nao nĩo: **5** Asafu ūria warĩ mũnene wao, na mũnini wake aarĩ Zekaria, agacookwo nĩ Jeieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Matithia, na Eliabu, na Benaia, na Obedi-Edomu, na Jeieli. Acio maarĩ a kũhũrithanagia inanda cia kinũbi na inanda cia mũgeeto, nake Asafu agambagie thaani iria ihũrithanagio ikagamba, **6** nao athĩnjĩri-Ngai, Benaia na Jahazieli, maarĩ a kũhuha tũrumbeta hĩndĩ ciothe marĩ mbere ya ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kia Ngai. **7** Mũthenya ūcio ūndũ wa mbere, ūria Daudi eekire nĩ kũnengera Asafu na athiritũ ake thaburi ino ya gũcookeria Jehova ngaatho: **8** Cookeriai Jehova ngaatho, kaĩrai rĩitwa rĩake; menyithaniai ndũrĩ-inĩ ūria ekĩte. **9** Mũĩnĩre, mũmũĩnĩre mũkĩmũgocaga, mũheane ūhoru wa cĩiko ciake ciothe cia magegania. **10** Mwĩraheĩ nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩake itheru; ngoro cia ariã marongoragia Jehova nĩ ikene. **11** Mathaai Jehova o na hinya wake; mũmaathage ūthĩrĩ-inĩ hĩndĩ ciothe. **12** Rĩrikanai magegania marĩa ekĩte, na cĩama ciake, na matũro ma cĩira marĩa atuĩte, **13** inyuĩ njiaro cia Isiraeli ndungata yake, o inyuĩ ciana cia Jakubu, inyuĩ andũ ake ariã athuurĩte. **14** Jehova nĩwe Ngai witũ; matũro make ma cĩira marĩ thĩi yothē. **15** Nĩarĩrikanaga kĩrikanĩro gĩake nginya tene, nĩkĩo kiugo kĩria aathanire, kĩrũmagĩrĩrwo nĩ njjarwa ngĩrĩ, **16** kĩrikanĩro kĩria aarĩkanĩre na Ibrahĩmu, na noguo mwĩhitwa ūria eehĩtire harĩ Isaaka. **17** Nĩagũkĩrĩre hinya harĩ Jakubu kĩrĩ kĩrĩra gĩake kĩa watho wa kũrũmagĩrĩrwo, agĩgĩkĩra hinya kũrĩ Isiraeli kĩrĩ kĩrikanĩro gĩa gũtũũra tene na tene, akiuga atĩrĩ: **18** “Wee nĩwe ngaahē bũrĩri wa Kaanani, ūtũke igai rĩria ūkaagaya.” **19** Hĩndĩ irĩa maarĩ o anini magĩtarwo, o anini biũ, na maarĩ ageni kuo-rĩ, **20** moorũũraga kuuma rũrĩrĩ rũmwe nginya rũria rĩngĩ, na kuuma ūthamaki-inĩ ūmwe nginya ūria ūngĩ. **21** Ndarĩ mũndũ o na ūmwe etĩkĩrĩre amanyariire; nĩarũthĩrie athamaki nĩ ūndũ wao, akĩmeera atĩrĩ: **22** “Mũtikanahutie andũ ariã akwa aitĩrĩrie maguta; mũtikanene anabĩ akwa ūũru.” **23** Inĩrai Jehova, inyuĩ andũ a thĩi yothē; mũhunjagie ūhonokio wake mũthenya o mũthenya. **24** Umbũrai riiri wake kũrĩ ndũrĩrĩ, mumbũre mawĩko make ma magegania kũrĩ andũ othe. **25** Nĩgũkorwo Jehova nĩ mũnene, na nĩ wa gũgoocwo mũno; nĩwe wa gwĩtigĩrwo gũkĩra ngai ciothe. **26** Nĩgũkorwo ngai ciothe cia ndũrĩrĩ nĩ mĩhianano, no Jehova nĩwe wombire igũrũ. **27** Riiri na ūnene irĩ mbere yake; hinya na gikeno itũũraga gwake. **28** Tũgũgĩrai Jehova, inyuĩ mĩhĩriga ya ndũrĩrĩ, mũtũgũgĩrie Jehova nĩ ūndũ wa riiri na hinya wake, **29** Tũgũgĩrai Jehova, nĩ ūndũ wa riiri ūria wagĩrĩre rĩitwa rĩake. Mũreherei maruta na mũũke mbere yake; mũhoohē Jehova thĩĩnĩ wa riiri wa ūtheru wake. **30** Inainai mũrĩ mbere yake, inyuĩ andũ a thĩi yothē! Thĩi ihaandĩtwo ikarũma; ndĩngĩenyenyeka. **31** Igũrũ nĩ rikene, thĩi nĩicanjamũke; nakuo ndũrĩrĩ-inĩ nĩ kuugwo atĩrĩ, “Jehova nĩwe ūthamakaga!” **32** Iria nĩ rĩrũrume, na indo iria ciothe irĩ thĩĩnĩ warĩo; mĩgũnda nĩũkenerũrũke na indo iria ciothe irĩ thĩĩnĩ wayo! **33** Hĩndĩ iyo mĩtĩ ya mĩtĩtũ nĩũkaina; ūne nĩ gũkena irĩ mbere ya Jehova, nĩgũkorwo nĩarooka gũcĩirithia thĩi. **34**

Cookeriai Jehova ngaatho, nigukorwo ni mweka; wendo wake utuuraga nginya tene. **35** Anirirai muuge atiri, "Tuhonokie, Wee Ngai Mithonokia witu; tucokaniririe na utukure kuuma kuri nduriri, nigu tucokagirie riitwa riaku iheru ngaatho, nigeetha twirahage ni undu wa ugoozi waku." **36** Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Isiraeli, kuuma tene na tene, nginya tene na tene. Nao andu othe makiuga atiri, "Ameni" na "Goocai Jehova." **37** Daudi agitiga Asafu na athiritu ake hau mbere ya ithanduku rira kirikaniro kia Jehova nigu matungatage kuo hinda ciothe, kuringana na mabata ma o muthenya. **38** O na ningi agitiga Obedi-Edomu na athiritu ake mirongo itandat na anana matungatage hamwe nao. Obedi-Edomu muru wa Jeduthuni mari na Hosa maarir arangiri a kihingo. **39** Daudi agitiga Zadoku uria muthinjiri-Ngai hamwe na athinjiri-Ngai aria angir hau mbere ya hema iria nyamure, kundu kuria gutuugiru kuu Gibeoni, **40** nigu marutagire Jehova maruta ma njino kigongona-ini kia maruta ma njino hinda ciothe, rucini na hwa-ini, kuringana na uria kwandikitwo watho-ini wa Jehova uria aaheete andu a Isiraeli. **41** Aria maarir hamwe nao ni Hemani na Jeduthuni, na aria angir maarir athuure na makagwetwo na maritwa nigeetha macookagirie Jehova ngaatho, makiugaga atiri, "Tondu wendo wake utuuraga nginya tene." **42** Hemani na Jeduthuni nio meehokeirwo kuhuha turumbeta, na kuhuurithania thani iria ihuurithanagio ikagamba, o na kuhuuraga inanda iria ingi cia kuuina rwimbo rwamure. Ariu a Jeduthuni nio maaherir wira wa kuringira kihingo. **43** Hindi iyo andu othe magithi o mundu gwake mucii, nake Daudi agicooka mucii akarathime andu a nyumba yake.

17 Thuutha wa Daudi guikara nyumba yake ya uthamaki kwa ihinda, akira munabii Nathani atiri, "Nii njikaraga nyumba ya uthamaki yakitwo na mitarakwa, o riria ithanduku rira kirikaniro kia Jehova rigitwo hema-ini." **2** Nathani agicookeria Daudi atiri, "Undu uria ureciiria gwika-ri, wike, nigukorwo Ngai ari hamwe nawe." **3** Utuku ucio kiugo kia Ngai gikikinyira Nathani, akirwo atiri: **4** "Thii ukeere ndungata yakwa Daudi atiri, 'Jehova ekuuga uu: Wee tiwe wa kunjakira nyumba ya gutuura. **5** Nii ndiri ndatuura nyumba kuuma muthenya uria ndaarutire andu a Isiraeli kuuma bururi wa Misiri nginya umuthi. Nduruaga hema-ini, thaamaga kuuma handu hamwe ngathii haria hangir, ngoima gikaro kimwe ngathii kiria kingi. **6** Kuria guothe ndaanathii na andu a Isiraeli othe-ri, ndi ndooria mutongoria o na umwe wa aria ndaathire marithagie andu akwa atiri, 'Mwagite kunjakira nyumba ya mitarakwa niki?' **7** 'Na riri, ira ndungata yakwa Daudi atiri, 'Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga uu: Ndaakurutire ruuru-ini, nigutigithia kurumirira mahii nigu utuuke mwathi wa andu akwa a Isiraeli. **8** Ningoretwo nawe kuria guothe wanathii, na ngakwehereria thu ciaku ciothe ikehera mbere yaku. Riu ningutuma riitwa riaku rituuke inene o ta maritwa ma andu aria anene muno a thi. **9** Na ningahe andu akwa a Isiraeli handu na ndimaheanda wenga nigeetha magie na mucii wao kiombe, na matigacooka gutuunika.

Andu aaganu matigacooka kumahinyirira ringi, ta uria meekaga kiambirira-ini **10** na matuere meekaga kuuma riria ndathuure atongoria a gutongoraga andu akwa a Isiraeli. O na ningatooria thu cianyio ciothe. "Na ningi ngukwira ati Jehova we mwene niwe ugugwakira nyumba: **11** Hindi iria matuku maku magathira nawe uthii ugatuturanie na maithe manyu, ningarugamia mundu wa ruciaro rwaku athamake ithenya riaku, agaakorwo ari umwe wa arii aku, na ningahaanda uthamaki wake. **12** Ucio niwe ukaanjakira nyumba, na ningahaanda gitigie kia unene nginya tene. **13** Ningatuika ithe, nake ningatuka muru wakwa. Ndiheheria wendo wakwa harir we, ta uria ndehereirie uria warir mbere yaku. **14** Ningamutua mwathi wa nyumba yakwa na uthamaki wakwa nginya tene; gitigie kia unene gikehaanda nginya tene." **15** Nathani akimanyithia Daudi uhoro wa uguurio ucio wotho. **16** Nake Muthamaki Daudi agitoonya, agikara thi mbere ya Jehova, akiuga atiri: "Nii ndikiri u, Wee Jehova Ngai, nayo nyumba yakwa-ri, ikiri ki, ati nikio unginyitie nginya haha? **17** Na ta undu ucio uri o munini maitho-ini maku, Wee Ngai-ri, niwaritie uhoro wa matuku maria magooka makonii nyumba ya ndungata yaku. Na riu Wee Jehova Ngai, unyonete ta ndi mundu umwe wa aria atugirie muno. **18** 'Ni atia ungir Daudi angikwira ni undu wa gutuura ndungata yaku? Nigukorwo niutu ndungata yaku, Wee Jehova. **19** Ni undu wa ndungata yaku na kuringana na wendo waku-ri, niwikite undu uyuni mune na ugatuma ciiranio ici nene imenyeke. **20** 'Gutiri ungir uhaana tawe, Wee Jehova, na gutiri Ngai ungir tiga Wee, o ta uria tuguite na matu maitu. **21** Na nuu uhaana ta andu aku a Isiraeli, ruriri rumwe giku thi ruria Ngai waruo aakurire rutuuke andu ake, nigeetha wigire igweta, na wike maundu manene na ma magegania ma gwitigirwo, ni undu wa kungata nduriri ciehere mbere ya andu aku aria wakurire kuuma bururi wa Misiri? **22** Watumire andu aku a Isiraeli matuuke andu aku mwene nginya tene, nawe, Wee Jehova, niutuikite Ngai wao. **23** 'Na riri, Jehova, tuma kiraniro kiria weraniire gikonir ndungata yaku na nyumba yake kirume nginya tene. Na wike o ta uguo wiraniire, **24** nigeetha kiraniro kiu kirhaande, nario riitwa riaku rinenehe nginya tene. Ningi andu nimakoiga atiri, 'Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, niwe Ngai wa andu a Isiraeli! Na nyumba ya ndungata yaku Daudi nikehaanda mbere yaku." **25** "Wee Ngai wakwa, niuguuririe ndungata yaku ati niukamiakira nyumba. Ni undu ucio ndungata yaku nigite na umiriru wa gukuhooya. **26** Wee Jehova, niwe Ngai! Niwiriire ndungata yaku maundu maya mega. **27** Riu niwonete kwagiriire urathime nyumba ya ndungata yaku, nigeetha ituire nginya tene maitho-ini maku; nigukorwo, Wee Jehova niumurathimite, na igutuura iri ndaathime nginya tene."

18 Thuutha wa mahinda macio, Daudi niatharikiire Afilisti na akimatooria biu, na agitunyana Gathu na matuura maria maaririgicirie kuuma watho-ini wa Afilisti. **2** O na ningi Daudi niathootire andu a Moabi, na magituika a gawtho niwe, makamurutagira igooti. **3**

Ningĩ Daudi nĩahũranire na Hadadezeri mũthamaki wa Zoba, akĩmũingata akĩmũkinya Hamathu, rĩrĩa mũthamaki ũcio aathiiaga gũtũma wathani wake ũrĩme wega ndwere-inĩ cia Rũũ rwa Farati. 4 Daudi akĩmũtunya ngaari ciake cia ita ngiri ĩmwe, na andũ a gũcitwara ngiri mũgwanja, na thigari cia magũrũ ngiri mĩrongo ĩrĩ. Nake agĩtemenga mbarathi icio cia mbaara magũrũ, agĩcihuithia ciothe tige o igana rĩmwe. 5 Rĩrĩa Asuriata a kuuma Dameski mookire gũtheithia Hadadezeri mũthamaki wa Zoba, Daudi akĩũraga Asuriata 22,000. 6 Akĩga mbũtũ ciake cia kũrangĩra ũthamaki wa Asuriata kũu Dameski, nao Asuriata magĩtuĩka a gwachagwo nĩwe na makamũrutagĩra igooti. Jehova nĩahēire Daudi ũhootani kũria guothe aathiiaga. 7 Daudi nĩatunyanire ngo cia thahabu iria ciarĩ na anene a Hadadezeri, na agĩcitwara Jerusalemu. 8 Kuuma matũũra ma Teba na Kuni marĩa maarĩ ma Hadadezeri, Daudi agĩtunya gĩcango kĩngĩ mũno kĩa Solomoni aahũthĩre gũthondeka Karia ga gĩcango, na itugĩ, na mĩthemba mĩngĩ ya indo cia gĩcango. 9 Rĩrĩa Tou, mũthamaki wa Hamathu, aigũire atĩ Daudi nĩahootete mbũtũ ciothe cia mbaara cia Hadadezeri mũthamaki wa Zoba-rĩ, 10 agĩtũma mũriũ Hadoramu kũrĩ Mũthamaki Daudi akamũgeithie na amũkũngũire nĩ ũndũ wa kũhota Hadadezeri ũria wakoretwo akĩrĩa na Tou. Hadoramu agĩtwarĩra Daudi indo cia mĩthemba mĩngĩ ithondeketwo na thahabu na betha na gĩcango. 11 Mũthamaki Daudi akĩamũrĩra Jehova indo icio o ta ũria aamũrite betha na thahabu iria aatahite kuuma kũrĩ andũ a ndũrĩrĩ iciothe: Edomu, na Moabi, na kuuma kũrĩ Amoni na Afilisti, na Amaleki. 12 Abishai mũrũ wa Zeruia nĩooragire andũ a Edomu 18,000 o kũu Gĩtũmba-inĩ gĩa Cumbĩ. 13 Nake akĩga mbũtũ cia kũrangĩra kũu Edomu nao andũ a Edomu othe magĩtuĩka a gwachagwo nĩ Daudi. Jehova nĩahēire Daudi ũhootani kũria guothe aathiiaga. 14 Daudi nĩathamakire Isiraeli guothe, akahũthagĩra kĩhooto, na akahingĩria andũ ake othe maũndũ marĩa maagĩrĩre. 15 Joabu mũrũ wa Zeruia nĩwe warĩ mũnene wa ita, nake Jehoshafatu mũrũ wa Ahiludu nĩwe warĩ mwandĩki wa maũndũ ma ihinda rĩu. 16 Zadoku mũrũ wa Ahitubu, na Ahimeleku mũrũ wa Abiatharu maarĩ athĩnjĩri-Ngai, nake Shavisha nĩwe warĩ mwandĩki-marĩa; 17 Benaia mũrũ wa Jehoiada nĩwe warĩ mũnene wa Akerethi na Apelethi; nao ariũ a Daudi nĩo maarĩ atongoria na anene a gũkaranagia na mũthamaki.

19 Thuutha wa mahinda macio-rĩ, Nahashu mũthamaki wa Amoni agikua, nake mũriũ agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. 2 Nake Daudi agĩciĩria atĩrĩ, “Nĩngwĩka Hanuni mũrũ wa Nahashu maũndũ mega ma ũtugi tondũ ithe nĩanjikire maũndũ mega ma ũtugi.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtũma andũ kũrĩ Hanuni makamũcakaithie nĩ ũndũ wa gũkũrwo nĩ ithe. Rĩrĩa andũ acio maatũmĩto nĩ Daudi maakinyire kũrĩ Hanuni o kũu bũrũri na Amoni nĩguo mamũcakaithie-rĩ, 3 andũ arĩa maarĩ igweta a Amoni makĩũria Hanuni atĩrĩ, “Ūreeciĩria Daudi nĩ thoguo aratĩia nĩ ũndũ wa gũgũtũmĩra andũ magũcakaithie? Gĩthĩ andũ ake matiũkĩte kũrĩ we matũĩrie na mathigaane bũrũri

nĩguo macooke maĩtunyane?” 4 Nĩ ũndũ ũcio Hanuni akĩnyĩitithia andũ acio a Daudi, akĩmenjithia nderu, nacio nĩguo ciao igĩtinio irima gatagati ga njikarĩro, na akĩmaingata. 5 Rĩrĩa mũndũ ũmwe aakinyĩrie Daudi ũhoro wa andũ acio-rĩ, Daudi agĩtũma andũ makamatũnge, tondũ andũ acio nĩmaconorithĩtio mũno. Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ikaraĩ kũu Jeriko nginya nderu cianyũ ikũre, mũcooke mũũke.” 6 Rĩrĩa andũ a Amoni maamenyire atĩ nĩmatũkĩte kĩndũ kĩnũgu harĩ Daudi-rĩ, Hanuni na andũ a Amoni makĩneana betha taranda ngiri ĩmwe cia gũkumbora ngaari cia ita na atwarithia a cio kuuma Mesopotamia, na Aramu-Maaka, na Zoba. 7 Magĩkumbora ngaari cia ita ngiri mĩrongo itatũ na igĩrĩ na atwarithia a cio, hamwe na mũthamaki wa Maaka na mbũtũ ciake, arĩa mookire makĩamba hema hakuhi na Medeba; hĩndĩ iyo andũ a Amoni nao magĩcookanĩrĩrio kuuma matũũra-inĩ mao, magĩthĩ kũrĩa mbaara. 8 Nake Daudi aigua ũhoro ũcio-rĩ, agĩtũma Joabu na ita rĩothe rĩa mbaara. 9 Nao andũ a Amoni makĩumagaria, makĩarania mbũtũ cia mbaara kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩa inene, nao athamaki arĩa mookite mbaara, magĩkorwo maarĩ oiki kũu werũ-inĩ. 10 Joabu nĩonire atĩ thigari nĩciarantio mbere yake o na thuutha wake; nĩ ũndũ ũcio agĩtũhura mbũtũ ĩmwe iria njega mũno kũu Isiraeli, agĩciĩma ikarũ na Asuriata. 11 Andũ acio angĩ akĩmaiga watho-inĩ wa Abishai mũrũ wa nyina. Nao akĩmatũma makarũe na andũ a Amoni. 12 Joabu akiuga atĩrĩ, “Asuriata mangĩngĩria hinya-rĩ, wee ũũke ũndeithie; no Amoni mangĩgũkĩria hinya, nĩngagũtheithia. 13 Wiyũmĩrĩrie nĩgeetha tũrũ na ũcamba nĩ ũndũ wa andũ aitũ, na nĩ ũndũ wa matũũra manene ma Ngai witũ. Jehova nĩngwĩka ũria ekuona kwagĩrĩrie maitho-inĩ make.” 14 Nake Joabu arĩ na mbũtũ ciake agĩtharĩkĩra Asuriata, nao makĩmũrĩra. 15 Rĩrĩa Amoni moonire atĩ Asuriata nĩmaroora-rĩ, o nao makĩũrĩa Abishai mũrũ wa nyina magĩtoonya itũũra thĩnĩ. Nĩ ũndũ ũcio Joabu agĩcooka Jerusalemu. 16 Thuutha wa Asuriata kuona atĩ nĩmatoorio nĩ andũ a Isiraeli, magĩtũma andũ makarehithie Asuriata a kuuma mũrĩmo wa Rũũ rwa Farati mĩdongoretio nĩ Shofaku ũria warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Hadadezeri. 17 Rĩrĩa Daudi eerirwo ũhoro ũcio, agĩcookanĩrĩria ita rĩa Isiraeli rĩothe, makĩringa Rũũ rwa Jorodani, nake akĩmakinyĩra na akĩga mbũtũ ciake imang’etheire. Daudi akĩhaarĩria mbũtũ ciake nĩguo itũngane na Asuriata acio mbaara-inĩ, nao Asuriata makĩrĩa nake. 18 No rĩrĩ, Asuriata makĩũrĩa Isiraeli, nake Daudi akĩũraga atwarithia a ngaari ciao cia ita ngiri mũgwanja, na thigari ciao cia magũrũ ngiri mĩrongo ĩna. Ningĩ akĩũraga Shofaku, mũnene wa mbũtũ ciao. 19 Hĩndĩ ĩria ndungata cia Hadadezeri cionire atĩ nĩmahootwo nĩ Isiraeli-rĩ, magĩthondeka thayũ na Daudi, nao magĩtuĩka a gwachagwo nĩwe. Nĩ ũndũ ũcio Asuriata matiacookire gwĩtikĩra gũtheithia Amoni rĩngĩ.

20 Na rĩrĩ, hĩndĩ ya kĩmera yakinya, ihinda rĩrĩa athamaki maathiiaga mbaara, Joabu agĩtongoria mbũtũ cia ita. Nake akiananga bũrũri wa Amoni, na agĩthĩ Raba akĩrĩngĩciĩria, no Daudi agĩtigwo Jerusalemu. Joabu agĩtharĩkĩra Raba agĩtiga aariananga.

2 Daudi akiruta muthamaki wao thumbi mutwe, nayo yari na uritu wa taranda imwe ya thahabu, na nyagemetio na tuhiga twa goro, nayo ikiigirirwo mutwe wa Daudi. Nake agitaha indo nyingi muno kuuma itura riu inene, 3 na akirutura aikari akuo, akimahe wira wa gwatira mbaui na muthumeno, na kuruta wira na haru cia igera na mathanwa. Uguo niguu Daudi eekire matura mothe ma Amoni. Thuutha ucio Daudi na mbutu ciake ciothe cia ita magicooka Jerusalemu. 4 Mahinda macio-ri, gukigia mbaara ya kurua na Afilisti kuu Gezeri. Hindi iyo Sibekai uria Mhushathi akuraga Sipai, umwe wa njaro cia Refai, nao Afilisti magitoorio biu. 5 Mbaara-ini ingi makirua na Afilisti, nake Elihanani muru wa Jairu akiraga Lahami muru wa nyina na Goliathu, uria Mugiiti, uria wari na itimu riaru na muti waiganaga ta muti wa mutumi ngoora. 6 Ngingi mbaara-ini ingi iria yaruriwo Gathu, kwari na mundu munene muno, wari na ciara ithathatu o guoko, na ciara ithathatu o kuguru, ciothe ciari ciara mirongo iri na inya. O nake aari wa ruciaro rwa Rafa. 7 Riria aanyurirue andu a Israeli, Jonathani muru wa Shimea, muru wa nyina na Daudi, akimuraga. 8 Acio no maaru a ruciaro rwa Rafa wa kuu Gathu, nao makiragwo ni Daudi na andu ake.

21 Na riri, Shaitani niookirire andu a Israeli, na akirahura Daudi niguu atarithie andu a Israeli. 2 Ni undu ucio Daudi akira Joabu na anene a mbutu cia ita atiri: "Thii mugatare andu a Israeli kuuma Birishiba nginya Dani, mucooke mundehera uhoro niguu menye uria magana." 3 Nowe Joabu akimucookeria atiri, "Jehova aroingihia mbutu ciake cia ita maita igana. Mwathi wakwa muthamaki, githi othe matiri watho-ini waku? Ni ki gigituma mwathi wakwa ende gwika uguo? Ni ki gigituma ahitithie Israeli?" 4 No riri, muthamaki agikararia Joabu; ni undu ucio Joabu akiuma hau agithi Israeli guothe, na agicooka Jerusalemu. 5 Joabu akimenyithia Daudi mugana wa andu ari maangirure mbaara ta uu: Israeli guothe kwari na andu 1,100,000 ari maangahotire kuhithira ruhiu rwa njora, thiini wao haari na andu 470,000 kuuma Juda. 6 No riri, Joabu ndaatarire andu a Lawi na a Benjamini, tondwatho ucio wa muthamaki niwamugithithie uru muno. 7 O na ningi watho ucio wari muru maitho-ini na Ngai; ni undu ucio akirerithia Israeli. 8 Hindi iyo Daudi akira Ngai atiri, "Ninjithie muno ni gwika undu uy. Riu ndaguthaitha unjehererie mahitia, ni ndungata yaku. Ninjikite undu wa urimu muno." 9 Nake Jehova akira Gadi uria woonagira Daudi maundu atiri, 10 "Thi ukeere Daudi uu, 'Jehova ekuuga atiri: Uri na maundu matatu ma githuura. Nowe ithuure umwe wamo uria ngukherithia naguo.'" 11 Ni undu ucio Gadi agithi kuri Daudi, akimwira atiri, "Jehova ekuuga uu: 'Thuura undu umwe wa maya: 12 Ithuure miaka itatu ya ng'aragu, kana mieri itatu ya kuniinwo ni thi ciaku igithingatite na hiu ciao cia njora, kana mithenya itatu ya ruhiu rwa njora rwa Jehova, naguo ni ati kugie na mithenya ya muthiro bururi-ini, riria muraika wa Jehova akaanihana Israeli guothe. Na riri, tua itua unjiire uria nguthi gicookeria uria undumite.'" 13

Daudi akira Gadi atiri, "Riu ni ndi na thiina muno. Ni kaba ni ngwe moko-ini ma Jehova, tondwatho ciake ni nyingi muno; no ndukareke ngwe moko-ini ma andu." 14 Ni undu ucio Jehova akirerera Israeli muthiro, na andu a Israeli 70,000 magikua. 15 Nake Ngai agituma muraika akanange Jerusalemu. No riria muraika ekaga uguo-ri, Jehova akiona undu ucio na akiigua kieha ni undu wa kinyariiriko kiu, nake akira muraika ucio wanangaga andu atiri, "Tigira hau! Eheria guoko gwaku." Hindi iyo muraika ucio wa Jehova aarugamite kihuhiro-ini kia ngano kia Arauna uria Mjebusi. 16 Nake Daudi akirora iguru akiona muraika wa Jehova arungu gatagati ka iguru na thi acomorete ruhiu rwa njora, arunyiitite na guoko gwake gutamburukirio Jerusalemu. Nake Daudi na athuuri, mehumbite nguo cia makunia, makigia magiturumithia mothi mao thi. 17 Daudi akiria Ngai atiri, "Githi ti ni ndaathanire ati aru a mbaara matarwo? Ni ni ni njithie o na ngeeka uru. Andu aya matari o ta ng'odu. Ni atia mekite? Wee Jehova Ngai wakwa, reke guoko gwaku kujukirire ni na nyumba yakwa, no riri, ndukareke muthiro uy uikare na andu aku." 18 Nake muraika wa Jehova agitha Gadi eere Daudi aambate athi agaakire Jehova kigongona o kuu kihuhiro-ini kia ngano kia Arauna uria Mjebusi. 19 Ni undu ucio Daudi akiambata agithikira kiugo kiu Gadi aarithie thiini wa riitwa ria Jehova. 20 Hindi iria Arauna aakonyoraga ngano-ri, akiuhigura akiona muraika ucio; nao ariu ake ana ari maaru nake makithia. 21 Nake Daudi agikuhirira, na riria Arauna aarorire akimuona, akiuma kihuhiro-ini kia ngano, akiinamirira mutwe wake mbere ya Daudi, na agiturumithia ithi thi. 22 Daudi akimwira atiri, "Njithikira njakire Jehova kigongona haha kihuhiro-ini giki giaku kia ngano, niguu muthiro uy ukorete andu ithire. Nyenderia o uria thogora wakio uigana." 23 Arauna akira Daudi atiri, "Kioe! Reke muthamaki mwathi wakwa eke undu uria ungimukenia. Na riri, ningukihe ndegwa ici irutwo igongona ria njino, ihuri ici cia ngano ituike ngu, ngano nayo ituike ya igongona ria mutu. Icio ciothe ningukihe." 24 Nowe Muthamaki Daudi agicookeria Arauna atiri, "Aca, no nginya ndihe thogora wakio uria uigana. Ndingiruthira Jehova kindu giaku, kana ndute igongona ria njino na kindu kiria itaruthire thogora." 25 Ni undu ucio Daudi akirira Arauna ceki magana matandatwatho cia thahabu ni undu wa handu hau. 26 Daudi agiakira Jehova kigongona handu hau, na akiruta maruta ma njino na maruta ma uguano. Agikira Jehova, nake Jehova akimwita na njira ya mwaki uumite iguru, ugikana kigongona-ini kiu kia maruta ma njino. 27 Ngingi Jehova akirira muraika ucio nake agicooka ruhiu rwake njora. 28 Hindi iyo, riria Daudi onire ati Ngai namugithe ari kuu kihuhiro-ini kia ngano kia Arauna ucio Mjebusi-ri, akirutira magongona hau. 29 Hema ya Jehova iria nyamure iria Musa aathondekeire weru-ini, na kigongona kia maruta ma njino, hindi iyo ciari haria hatugiru o kuu Gibeoni. 30 No riri, Daudi ndangathiire mbere yakio guturia uhoro haru Ngai tondwatho niyetagira ruhiu rwa njora rwa muraika ucio wa Jehova.

22 Hĩndi iyo Daudi akiuga atĩrĩ, “Nyũmba ya Jehova Ngai iġaakwo haha, o na kīgongona gĩa kūrutagĩrwo maruta ma njino nĩ Isiraeli.” **2** Nĩ ūndũ ūcio Daudi agiathana afĩ ageni othe arĩa maatũũraga Isiraeli macookanĩrĩrio, nake agĩthura kuuma thĩĩnĩ wao mabundi a mahiga, nĩgeetha mahaarĩrie na maicũhie mahiga ma gwaka nyũmba ya Ngai. **3** Nake akĩruta igera nyingĩ cia gũthondeka mĩcumarĩ ya mĩrango ya ihingo na ya kũnyĩtithania indo cia nyũmba thĩĩnĩ, na gĩcango kĩingĩ gĩtangĩthimĩka. **4** Nĩngĩ akĩruta mĩgogo ya mĩtarakwa itangĩtarĩka, nĩgũkorwo andũ a Sidoni na a Turo nĩmareheire Daudi mĩgogo mĩingĩ. **5** Daudi akiuga atĩrĩ, “Mũriũ wakwa Solomoni nĩ mwĩthĩ na ndarĩ na ūũgĩ wa kũigana, nayo nyũmba irĩa iġwakĩrwo Jehova yagĩrĩrwo nĩgũkorwo irĩ na ūthaka mĩnene na ngumo na riiri maithe-inĩ ma ndũrĩrĩ ciothe. Nĩ ūndũ ūcio nĩ ngũhaarĩria mwako wayo.” Nĩ ūndũ ūcio Daudi akihaarĩria maũndũ ma mwako ūcio na njĩra nene atanakua. **6** Nĩngĩ agĩĩta mũriũ Solomoni akĩmwatha aakĩre Jehova Ngai wa Isiraeli nyũmba. **7** Daudi akĩĩra Solomoni ūũ: “Mũrũ wakwa, ndũire nyendaga gwaka nyũmba itanĩtio na rĩitwa rĩa Jehova Ngai wakwa. **8** No rĩrĩ, kiugo gĩkĩ kĩa Jehova gĩkinginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ, ‘Wee nĩũitĩte thakame nyingĩ na ūkarũia mbaara nyingĩ. Ndũgwaka nyũmba itanĩtio na rĩitwa rĩakwa, nĩ ūndũ nĩũitithĩtie thakame nyingĩ gũkũ thĩ, maithe-inĩ makwa. **9** No nĩũkagĩa na mũriũ ūrĩa ūgaatuĩka mũndũ wa thayũ na wa kũhoorera, na nĩngamũhe ūhurũko kuuma kũrĩ thũ ciake mĩena yothĩ. Rĩitwa rĩake ageetwo Solomoni, na hĩndi ya ūthamaki wake nĩngahe Isiraeli thayũ na ūhurũko. **10** Ūcio nĩwe ūgaaka nyũmba itanĩtio na Rĩitwa rĩakwa. Agaatuĩka mũrũ wakwa, na nĩ ndũĩke ithe. Nĩngĩ nĩngahaanda gĩtĩ kĩa ūnene wake kũu Isiraeli nginya tene.” **11** “Na rĩrĩ, mũrũ wakwa, Jehova aroikara nawe, na ūrogaacĩra na wake nyũmba ya Jehova Ngai waku, ta ūrĩa oigire nĩũgeeka. **12** Jehova arokũhe ūbaarĩrĩrĩ na ūmenyo rĩrĩa agaakũnengera ūthamaki wa Isiraeli, nĩgeetha ūrũmie watho wa Jehova Ngai waku. **13** Hĩndi iyo wee nĩũkagaacĩra, ūngĩgatuĩka wa kũmenyagĩrĩra kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo o na watho ūrĩa Jehova aaheire Musa nĩ ūndũ wa Isiraeli. Gĩa na hinya na ūmĩrĩrie. Ndũgetĩgĩre kana ūkue ngoro. **14** “Nĩndutĩte wĩra mĩnene wa kũhaarĩria mwako wa hekarũ ya Jehova, nĩgaigithia taranda 100,000 cia thahabu, na taranda 1,000,000 cia betha, na icango nyingĩ na igera nyingĩ itangĩthimĩka, na mbaũ na mahiga. Nawe no wongerere ingĩ. **15** Ūrĩ na aruti wĩra aingĩ: aicũhia a mahiga, na aaki a mahiga, na aaki a mbaũ, o hamwe na andũ marĩ na ūũgĩ wa kũruta wĩra o wothĩ **16** wa thahabu na wa betha, na wa gĩcango na wa igera, na mabundi maingĩ makĩria. Rĩu kiambĩrĩrie wĩra, nake Jehova aroikara hamwe nawe.” **17** Hĩndi iyo Daudi agĩatha atongoria othe a Isiraeli mateithie mũriũ Solomoni. **18** Akĩmeera atĩrĩ, “Gĩthĩ Jehova Ngai wanyu ndarĩ hamwe na inyuĩ? Na gĩthĩ ndamũheete ūhurũko mĩena yothĩ? Nĩgũkorwo nĩnaneanĩte atũũrĩ a bũrũrĩ ūyũ moko-inĩ makwa, na rĩu bũrũrĩ ūrĩ watho-inĩ wa Jehova na andũ ake. **19** Rĩu mwiheaneĩ ngoro na muoyo mũcarĩe Jehova Ngai wanyu. Ambĩrĩriaĩ gwaka handũ-harĩa-haamũre ha Jehova Ngai, nĩgeetha mũrehe

ithandũkũ rĩa Jehova rĩa kĩrĩkanĩro na indo irĩa nyamũre cia Ngai itoonyio hekarũ irĩa iġwakwo nĩ ūndũ wa Rĩitwa rĩa Jehova.”

23 Na rĩrĩ, rĩrĩa Daudi aakũire na agĩkorwo arĩ na mĩaka mĩingĩ-rĩ, agĩtua mũriũ Solomoni mũthamaki wa gũthamakĩra Isiraeli. **2** Nĩngĩ agĩcokookanĩrĩria atongoria othe a Isiraeli hamwe na athĩnjĩrĩ-Ngai na Alawii. **3** Alawii arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo itatũ kana makĩria magĩtarwo, nao arũme othe maarĩ 38,000. **4** Daudi akiuga atĩrĩ, “Thĩĩnĩ wa aya, 24,000 nĩ marũgamagĩrĩre wĩra wa hekarũ ya Jehova, nao 6,000 matũĩke anene na atũithania a cira. **5** Nao andũ 4,000 matũĩke arangĩrĩ a ihingo, nao acio angĩ 4,000 matũĩke a kũgocacaha Jehova marĩ na inanda cia ūini irĩa heanĩte nĩ ūndũ wa wĩra ūcio kĩũmbe.” **6** Daudi nĩagayanĩrie Alawii acio ikundi kũringana na arĩu a Lawi na nĩo Gerishoni, na Kohathu, na Merari. **7** Ariũ a Gerishoni maarĩ: Ladani na Shimeĩ. **8** Ariũ a Ladani maarĩ: Jehieli na nĩwe warĩ mũtongoria wao, na Zethamu, na Joeli; othe maarĩ atatu. **9** Ariũ a Shimeĩ maarĩ: Shelomothu, na Hazieli, na Harani, othe maarĩ atatu. Acio nĩo maarĩ atongoria a nyũmba cia Ladani. **10** Na arĩu a Shimeĩ maarĩ: Jahathu, na Ziza, na Jeushu, na Beria. Acio nĩo maarĩ arĩu a Shimeĩ; othe maarĩ ana. **11** Jahathu nĩwe warĩ mũtongoria wao, nake Ziza aarĩ mũnini wake, no Jeushu na Beria matiarĩ na arĩu aingĩ; nĩ ūndũ ūcio maatarĩrwo ta maarĩ a nyũmba imwe, na makĩheo wĩra imwe. **12** Ariũ a Kohathu maarĩ: Amuramu, na Iziharũ, na Hebroni, na Uzieli; othe maarĩ ana. **13** Ariũ a Amuramu maarĩ: Harũni na Musa. Harũni nĩamũrĩrwo hamwe na njiaro ciake nginya tene, nĩgeetha maamũrage indo irĩa theru mũno, na marutagĩre Jehova magongona, na mamũtungatagĩre, na marathimanage thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩake nginya tene. **14** Ariũ a Musa, mũndũ wa Ngai, maataranĩrĩrio na mũhĩrĩga wa Lawi. **15** Ariũ a Musa maarĩ: Gerishomu na Eliezeri. **16** Njiaro cia Gerishomu nĩ: Shebueli nĩwe warĩ mũtongoria wao. **17** Njiaro cia Eliezeri nĩ: Rehabia na nĩwe warĩ mũtongoria wao. Eliezeri ndaarĩ na arĩu angĩ, no arĩu a Rehabia maarĩ aingĩ mũno. **18** Ariũ a Iziharũ maarĩ: Shelomithu na nĩwe warĩ mũtongoria wao. **19** Ariũ a Hebroni maarĩ: Jeria na nĩwe warĩ mũtongoria wao, na Amaria aarĩ wa keerĩ, na Jahazieli aarĩ wa gatatu, na Jekameamu aarĩ wa kana. **20** Ariũ a Uzieli maarĩ: Mika na nĩwe warĩ mũtongoria wao, nake Ishia aarĩ mũnini wake. **21** Ariũ a Merari maarĩ: Mahali na Mushi. Ariũ a Mahali maarĩ: Eleazaru na Kishu. **22** Eleazaru aakũire atarĩ na aanake; aarĩ o na airĩtu. Makĩhikio nĩ arĩu a mũrũ wa nyina na ithe wao Kishu. **23** Ariũ a Mushi maarĩ: Mahali, na Ederi, na Jeremothu; othe maarĩ atatu. **24** Acio nĩo maarĩ njiaro cia Lawi kũringana na nyũmba ciao: na nĩo maarĩ atongoria a nyũmba ciao ta ūrĩa marĩitwa mao maandĩkitwo, na maatarĩrwo mũndũ o mũndũ, ūguo nĩ kuuga aruti a wĩra arĩa maarĩ na ūkũrũ wa mĩaka mĩrongo rĩrĩ na makĩria, arĩa maatungataga hekarũ-inĩ ya Jehova. **25** Nĩgũkorwo Daudi nĩoigĩte atĩrĩ, “Kuona atĩ Jehova Ngai wa Isiraeli nĩaaheete andũ ake ūhurũko, na nĩokĩte gũtũũra Jerusalemu nginya tene-rĩ, **26** Alawii matĩgũcokoa kũbataro nĩgũkuuga hema

irĩa nyamũre kana kĩndũ o nakĩ kĩa iria ihũthagĩrwo cia gũtungata thĩĩni wayo.” 27 Kũringana na ciugo cia Daudi cia mũthia, Alawii arii maari na ikũmĩ na miaka mĩrongo tĩrĩ kana makĩria nĩmatariirwo. 28 Wĩra wa Alawii warĩ wa gũteithia njiaro cia Harũni ũtungata-inĩ wa hekarũ ya Jehova ta ũũ: kũrũgamĩrĩra nja cia hekarũ na tũnyũmba twa ithaku-inĩ, na gũtherithia indo iria nyamũre, na kũruta mawĩra mariĩ mangĩ thĩĩni wa nyũmba ya Ngai. 29 Nĩo maari arũgamĩrĩra a mĩgate irĩa yaigagwo metha-inĩ, na maruta ma mũtu wa ngano, na tũmĩgate tũria tũtarĩ na ndawa ya kũmbia, na wĩra wa gũkanda na kũruga mĩgate, na mawĩra mothe ma gũthima ũingĩ na mũigana wa indo. 30 Ningĩ marũgamage o rũciĩni gũcookeria Jehova ngaatho na kũmũgocca. Ningĩ magekaga ũguo o hwaĩ-inĩ, 31 na rĩria rĩothe maruta ma njino mangĩarutĩrwo Jehova, mĩthenya ya Thabatũ, na ciathĩ cia Karũgamo ka Mweri, na ciathĩ iria ingĩ ciathanitwo. No nginya matungatage mbere ya Jehova mahinda mothe mariĩ mũigana ũria ũtũtũtwo, ningĩ na njĩra irĩa maathĩtwo marutage nayo. 32 Na nĩ ũndũ ũcio Alawii magĩthĩĩ na mbere kũruta wĩra ũria mehokeirwo wa Hema-ya-Gũtũnganwo, na wa Handũ-haria-Hatheru, matongoretio nĩ ariũ a ithe wao a rũciaro rwa Harũni, nĩ ũndũ wa ũtungata wa hekarũ ya Jehova.

24 Ici nĩcio ciarĩ ikundi cia ariũ a Harũni: Ariũ a Harũni maari Nadabu, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. 2 No rĩrĩ, Nadabu na Abihu nĩmakuire ithe wao atakuĩte, na matiarĩ na ciana cia aanake; nĩ ũndũ ũcio Eleazaru na Ithamaru magĩtungata mariĩ athĩnjĩri-Ngai. 3 Zadoku wa rũciaro rwa Eleazaru na Ahimeleku wa rũciaro rwa Ithamaru nĩo maateithĩriire Daudi kũmagayania ikundi, nĩ ũndũ wa mũtaratara wa ũtungata ũria maathũrĩrwo. 4 Atongoria ariĩ aingĩ moimĩte njiaro-inĩ cia Eleazaru gũkĩra ariĩ moimĩte njiaro-inĩ cia Ithamaru, nao makĩganyio ta ũũ: kuuma njiaro-inĩ cia Eleazaru kwarĩ na atongoria ariĩ nyũmba ikũmĩ na atandatũ, na kuuma njiaro-inĩ cia Ithamaru kwarĩ na atongoria a nyũmba anana. 5 Maamagayanirie na kĩhooto na ũndũ wa gũcuuka mĩti, nigũkorwo nĩ haari na anene a handũ-haria-haamũre, na anene a nyũmba ya Ngai gatagati-inĩ ka njiaro icio cia Eleazaru na cia Ithamaru. 6 Shemaia mũrũ wa Nethaneli, ũria mwandiki-marũa Mũlawii, niandikire marĩitwa mao ariĩ mbere ya mũthamaki na anene aya: Zadoku ũria-mũthĩnjĩri-Ngai, na Ahimeleku mũrũ wa Abiatharu, na atongoria a nyũmba cia athĩnjĩri-Ngai na cia Alawii. Nyũmba imwe igathuurwo kuuma kũri Eleazaru, na irĩa ingĩ igathuurwo kuuma kũri Ithamaru. 7 Mũti wa mbere wagĩũre kũri Jehoiaribu, na wa keeri kũri Jedaia, 8 na wa gatatu kũri Harimu, na wa kana kũri Seroimu, 9 na wa gatano kũri Malikija, na wa gatandatũ kũri Mijamini, 10 na wa mũgwanja kũri Hakozi, na wa kanana kũri Abija, 11 na wa kenda kũri Jeshua, na wa ikũmĩ kũri Shekania, 12 na wa ikũmĩ na ũmwe kũri Eliashibu, na wa ikũmĩ na tĩrĩ kũri Jakimu, 13 na wa ikũmĩ na itatũ kũri Hupa, na wa ikũmĩ na ina kũri Jeshebeabu, 14 na wa ikũmĩ na itano kũri Biliga, na wa ikũmĩ na itandatũ kũri Imeri, 15 na wa ikũmĩ

na mũgwanja kũri Heziri, na wa ikũmĩ na inana kũri Hapizezu, 16 na wa ikũmĩ na kenda kũri Pethahia, na wa mĩrongo tĩrĩ kũri Jehezekieli, 17 na wa mĩrongo tĩrĩ na ũmwe kũri Jakini, na wa mĩrongo tĩrĩ na igĩrĩ kũri Gamuli, 18 na wa mĩrongo tĩrĩ na itatũ kũri Delaia, na wa mĩrongo tĩrĩ na ina kũri Maazia. 19 Ūyũ niguo warĩ mũtaratara wa ũtungata wao rĩria maatoonya hekarũ ya Jehova, kũringana na watho ũria maatuĩrĩrwo nĩ ithe wao Harũni, ta ũria Jehova Ngai wa Isiraeli aamwathĩte. 20 Njiaro iria ingĩ cia Lawi ciarĩ: kuuma kũri ariũ a Amuramu: nĩ Shubaeli; na kuuma kũri ariũ a Shubaeli: nĩ Jehedeia. 21 Kuuma kũri ariũ a Rehobia: nĩ Ishia na nĩwe warĩ mũtongoria wao. 22 Kuuma kũri andũ a Iziharu: nĩ Shelomothu; na kuuma ariũ a Shelomothu: nĩ Jahathu. 23 Ariũ a Heberoni maari: Jeria na nĩwe warĩ mũtongoria wao, Amaria aari wa keeri, nake Jahazieli aari wa gatatu, na Jekameamu aari wa kana. 24 Mũrũ wa Uzieli: aari Mika; kuuma ariũ a Mika: nĩ Shamiru. 25 Mũrũ wa nyina na Mika: aari Ishia; kuuma ariũ a Ishia: nĩ Zekaria. 26 Ariũ a Merari: maari Mahali na Mushi. Mũrũ wa Jaazia: aari Beno. 27 Ariũ a Merari: kuuma kũri Jaazia: maari Beno, na Shohamu, na Zakuri, na Ibiri. 28 kuuma kũri Mahali: nĩ Eleazaru, ũria ũtaari na aanake. 29 Kuuma kũri Kishu: nĩ mũrũ Jerameeli. 30 Nao ariũ a Mushi: maari Mahali, na Ederi, na Jeremothu. Acio nĩo maari Alawii kũringana na nyũmba ciao. 31 O nao nĩmacuukire mĩti o ta ũria ariũ a ithe wao a rũciaro rwa Harũni meekire, mariĩ mbere ya Mũthamaki Daudi o na mbere ya Zadoku, na Ahimeleku, na atongoria a nyũmba cia athĩnjĩri-Ngai na cia Alawii. Nyũmba cia mũrũ wa nyina ũria mũkũrũ ciekiro o ta ũria nyũmba cia ũria mũnini mũno ciekiro.

25 Daudi ariĩ hamwe na anene a mbũtũ cia ita nĩamũrire ariũ amwe a Asafu, na Hemani, na Jeduthuni marutage wĩra wa ũrathi makĩhũũraga inanda cia mũgeeto, na cia kinũbi, na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba. Maya nĩmo marĩitwa ma andũ ariĩ maarutaga wĩra ũyũ wa kũina: 2 Kuuma kũri ariũ a Asafu: maari Zakuri, na Jusufu, na Nethania, na Asarela. Ariũ a Asafu maarũgamagĩrĩrwo nĩ Asafu, ũria warathaga ũhoro arũgamĩrĩrwo nĩ mũthamaki. 3 Kuuma kũri ariũ a Jeduthuni: maari Gedalia, na Zeri, na Jeshia, na Shimei, na Hashabia, na Matithia; othe maari atandatũ, marũgamĩrĩrwo nĩ ithe wao Jeduthuni, ũria warathaga ũhoro, akĩhũũraga kinanda kĩa mũgeeto, agacookagĩria Jehova ngaatho na akamũgocca. 4 Kuuma kũri ariũ a Hemani: maari Bukia, na Matania, na Uzieli, na Shubaeli, na Jerimothu, na Hanania, na Hanani, na Eliatha, na Gidaliti, na Romamuti-Ezeri, na Joshibekasha, na Malothi, na Hothiru, na Mahaziothu. 5 Acio othe maari ariũ a Hemani ũria wonagĩra mũthamaki maĩndũ. Maaheanĩtwo kũri we kũringana na ciĩranĩro cia Ngai niguo mamũtũũgagĩrie. Ngai aaheete Hemani ariũ ikũmĩ na ana, na airĩtu atatũ. 6 Andũ aya othe maarũgamagĩrĩrwo nĩ maithe mao niguo mainage thĩĩni wa hekarũ ya Jehova, mariĩ na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, na inanda cia kinũbi, na inanda cia mũgeeto, nĩ ũndũ wa ũtungata wa nyũmba ya Ngai. Asafu, na Jeduthuni, na Hemani nao

maarūgamagīrīrwo nī mūthamaki. **7** Hamwe na andū a nyūmba ciao, ariā othe maarutitwo na makagīa na ūūgī wa kūinīra Jehova, othe maarī andū **288**. **8** Andū ethī na akūrū ūndū ūmwe, na arutani o na arutwo, nīmacuukire mītī nīguo magāirwo mawīra mao. **9** Mūtī wa mbere, ūriā warī wa Asafu, wagwīrīire Jusufu, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; wa keerī wagwīrīire Gedalia, we na andū a nyūmba yao, na ariū ao, maarī andū **12**; **10** wa gatātū wagwīrīire Zakuri, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **11** wa kana wagwīrīire Iziri, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **12** wa gatano wagwīrīire Nethania, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **13** wa gatandatū wagwīrīire Bukia, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **14** wa mūgwanja wagwīrīire Jesarela, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **15** wa kanana wagwīrīire Jeshia, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **16** wa kenda wagwīrīire Matania, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **17** wa ikūmi wagwīrīire Shemei, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **18** wa ikūmi na ūmwe wagwīrīire Azareli, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **19** wa ikūmi na tīrī wagwīrīire Hashabia, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **20** wa ikūmi na itātū wagwīrīire Shubaeli, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **21** wa ikūmi na ina wagwīrīire Matithia, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **22** wa ikūmi na itano wagwīrīire Jerimothu, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **23** wa ikūmi na itandatū wagwīrīire Hanania, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **24** wa ikūmi na mūgwanja wagwīrīire Joshibekasha, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **25** wa ikūmi na inana wagwīrīire Hanani, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **26** wa ikūmi na kenda wagwīrīire Malothi, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **27** wa mīrongo tīrī wagwīrīire Eliatha, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **28** wa mīrongo tīrī na ūmwe wagwīrīire Hothiru, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **29** wa mīrongo tīrī na tīrī wagwīrīire Gidaliti, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **30** wa mīrongo tīrī na itātū wagwīrīire Mahaziothu, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **31** wa mīrongo tīrī na ina wagwīrīire Romamuti-Ezeri, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**.

26 Ikundi cia arangīri a iHINGO: kuuma kūrī andū a Kora maarī: Meshelemia mūrū wa Kore, ūmwe wa ariū a Asafu. **2** Ariū a Meshelemia maarī: Zekaria, na nīwe warī wa irigithathi, na Jediaeli aarī wa keerī, na Zebadia aarī wa gatātū, na Jathinieli aarī wa kana, **3** na Elamu aarī wa gatano, na Jehohanani aarī wa gatandatū, na Eliehoenai aarī wa mūgwanja. **4** Ariū a Obedi-Edomu maarī: Shemaia, na nīwe warī wa irigithathi, na Jehozabadu aarī wa keerī, na Joa aarī wa gatātū, na Sakaru aarī wa kana, na Nethaneli aarī wa gatano, **5** na Amieli aarī wa gatandatū, na Isakaru aarī wa mūgwanja, na Peulethai aarī wa kanana, nīgukorwo Ngai nīarathimite Obedi-Edomu. **6** Mūrīū Shemaia

o nake aarī na ariū ake, ariā maarī atongoria thīnī wa nyūmba ya ithe wao, tondū maarī andū ehoti. **7** Ariū a Shemaia maarī: Othini, na Refaeli, na Obedi, na Elizabadu, nao andū a nyūmba yao, Elihu, na Semakia, maarī andū ehoti. **8** Acio othe maarī a njiaro cia Obedi-Edomu; o hamwe na ariū ao, na andū a nyūmba yao maarī andū ehoti, na maarī na hinya wa kūruta wīra. Njiaro cia Obedi-Edomu othe maarī andū **62**. **9** Meshelemia nī aarī na ariū ake na andū a nyūmba yao, ariā maarī andū ehoti, othe maarī andū **18**. **10** Ariū a Hosa ūriā Mūmerari maarī: Shimuri na nīwe warī mūtongoria wao (o na gūtuika tiwe warī irigithathi, ithe nīamūthuurite atuike mūtongoria wao), **11** Hilikia aarī wa keerī, nake Tabalia aarī wa gatātū, na Zekaria aarī wa kana. Ariū a Hosa na andū a nyūmba yao othe maarī andū **13**. **12** Ikundi icio cia arangīri a iHINGO ciitanitio na anene ao, ciarī na mawīra ma gūtungata thīnī wa hekarū ya Jehova o ta andū ariā angī a nyūmba yao. **13** Andū ethī na andū akūrū o ūndū ūmwe nīmacuukīre o kīHINGO mītī kūrīngana na nyūmba ciao. **14** Mūtī wa KīHINGO kīa Irathīro wagwīrīire Shelemia. Ningī magīcuuka mītī nī ūndū wa mūrīū Zekaria, ūriā warī mūheani kīrīra mūūgī, nake akīgīrwo nī mūtī wa KīHINGO gīa Gathigathini. **15** Mūtī wa KīHINGO gīa Gūthini wagwīrīire Obedi-Edomu, naguo mūtī wa nyūmba-ya-kūigwo-into ūkīgīwīra ariū ake. **16** Mītī ya KīHINGO gīa Ithūro, na KīHINGO gīa Shaleketu mwena wa njīra ya rūgongo, yagwīrīire Shupimu na Hosa. Arangīri maaikaraga metanīrīire. **17** O mūthenya gwakoragwo na Alawii atandatū mwena wa irathīro, na Alawii ana mwena wa gathigathini, na Alawii ana mwena wa gūthini, na Alawii eerī mahinda mothe nyūmba-inī ya kūigwo-into. **18** Nayo nja ya mwena wa ithūro, Alawii ana maikaraga njīra-inī, na Alawii eerī maikaraga kūu nja. **19** Icio nīcio ciarī ikundi cia arangīri a iHINGO ariā maarī a njiaro cia Kora na Merari. **20** Alawii ariā angī nīo maarūgamagīrīra igīna cia nyūmba ya Ngai na igīna cia indo iria nyamūre. **21** Njiaro cia Ladani, ariā maarī Agerishoni na ūndū wa Ladani, na maarī atongoria a nyūmba cia Ladani ūcio Mūgerishoni, maarī: Jehieli, **22** na ariū a Jehieli, na Zethamu, na mūrū wa nyina Joeli. Acio nīo maarūgamagīrīra igīna cia hekarū ya Jehova. **23** Kuuma kūrī andū a Amuramu, na Iziharū, na Hebironi, na Uzieli maarī: **24** Shubaeli wa rūciarū rwa Gerishomu mūrū wa Musa, na nīwe warī mūnene wa kūrūgamīrīra igīna. **25** Andū a nyūmba yao kuuma kūrī Eliezeri: maarī mūrīū Rehabia, na Jeshia aarī mūrīū wa Rehabia, na Joramu aarī mūrīū wa Jeshia, na Zikiri aarī mūrīū wa Joramu, na Shelomithu aarī mūrīū wa Zikiri. **26** Shelomithu na andū a nyūmba yao nīo maarūgamagīrīra igīna ciothe cia indo iria ciarī nyamūre nī Mūthamaki Daudi, na indo iria ciarī nyamūre nī atongoria a nyūmba ariā maarī anene a ikundi cia ngiri ngiri na ikundi cia igana igana, na ikaamūrwo nī anene ariā angī a mbūtū cia ita. **27** Indo imwe cia iria ciatathitwo mbaara-inī maaciamūrīre wīra wa gūcookereria hekarū ya Jehova. **28** Na rīrī, indo ciothe iria ciaamūrītwo nī Samūeli ūriā muoni-maūndū, na ikaamūrwo nī Saūlū mūrū wa Kishu, na Abineri mūrū wa Neri, na Joabu mūrū wa Zeruia, na indo iria ingī

ciothe ciamūrītwo-rī, ciamenyagīrītwo nī Shelomithu na andū a nyūmba yao. **29** Kuuma kūrī andū a Iziharu: Kenania na ariū ake nīmaheirwo mawīra na kūu nja ya hekarū matuīke anene na acirithania a Isiraeli. **30** Kuuma kūrī andū a Hebironi: maarī Hashabia na andū a nyūmba yao, andū ehoti 1,700; nīo maarūgamūrīre wīra wa Jehova wothē kūu Isiraeli mwena wa ithūiro wa Jorodani, o na wīra wa gūtungatīra mūthamaki. **31** Kuuma kūrī andū a Hebironi, Jerīa nīwe warī mūnene wao kūrīngana na maandīko ma njarwa cia nyūmba ciao. Mwaka wa mīrongo īna wa ūthamaki wa Daudi nī gwatuīrīrio maandīko-inī, na gūkīoneka thīnī wao andū ehoti o kūu Jazeri ya Gileadi. **32** Jerīa aarī na andū a nyūmba yao 2,700 aarī maarī ehoti na maarī atongoria a nyūmba, nake Mūthamaki Daudi akīmatua arūgamūrīri a andū a Rubeni, na a andū a Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase maīndū-inī mothe marīa maakonainie na Ngai, o na marīa maakonainie na ūhoro wa mūthamaki.

27 Ūyū nīguo mūtārātara wa andū a Isiraeli aarī maarī atongoria a nyūmba, na anene a ikundi cia o ngirī ngirī na ikundi cia o īgana īgana, na anene ao, aarī maatungatagīra mūthamaki maīndū-inī mothe makonīī ikundi cia mbūtū cia ita iria ciakoragwo wīra-inī mweri o mweri, mwaka wothē. O gūkundi kīarī kīa andū 24,000. **2** Mūrūgamūrīri wa gūkundi kīa mbere kīa mweri wa mbere aarī Jashobeamu mūrū wa Zabidieli. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **3** Nake aarī wa rūciaro rwa Perezū, na nīwe warī mūnene wa anene othe a mbūtū cia ita mweri wa mbere. **4** Mūrūgamūrīri wa gūkundi kīa mweri wa keerī aarī Dodai ūrīa Mūahohi; mūtongoria wa gūkundi gīake aarī Mikilothu. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **5** Mūnene wa mbūtū cia ita wa gatātū, wa mweri wa itātū aarī Benaia mūrū wa Jehoiada ūrīa mūthīnjīri-Ngai. Nīwe warī mūnene, na gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **6** Benaia ūcio nīwe warī njamba mūno gatagatī-inī ka aarī Mīrongo Itātū na nīwe warī mūnene wao. Gūkundi gīake kīarūgamagīrītwo nī mūrū Amizabadi. **7** Mūnene wa kana, wa mweri wa īna, aarī Asaheli mūrū wa nyina na Joabu; mūrū Zebadia nīwe wacookire ithenya rīake. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **8** Mūnene wa gatano mweri wa itano, aarī Shamuhuthu ūrīa Mūzirahī. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **9** Mūnene wa gatandatū wa mweri wa itandatū, aarī Ira mūrū wa Ikeshu ūrīa Mūtekoa. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **10** Mūnene wa mūgwanja wa mweri wa mūgwanja, aarī Helezu ūrīa Mūpeloni, wa rūciaro rwa Efiraīmu. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **11** Mūnene wa kanana, wa mweri wa īnana, aarī Sibekai ūrīa Mūhushathi wa rūciaro rwa Azerahī. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **12** Mūnene wa kenda wa mweri wa kenda aarī Abiezeri ūrīa Mūanathothu wa rūciaro rwa Abenjamīni. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **13** Mūnene wa ikūmi, wa mweri wa ikūmi, aarī Maharai ūrīa Mūnetofathi wa rūciaro rwa Azerahī. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **14** Mūnene wa ikūmi na ūmwe, wa mweri wa ikūmi na ūmwe, aarī Benaia ūrīa Mūpirathoni wa rūciaro rwa Aefiraīmu. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **15** Mūnene wa ikūmi na eerī, mweri wa ikūmi na īrī,

aarī Helidai ūrīa Mūnetofathi, wa kuuma nyūmba ya Othinīeli. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **16** Anene aarī maathaga mīhīrīga ya Isiraeli maarī aya: mūnene wa mūhīrīga wa Rubeni aarī Eliezeri mūrū wa Zikiri; mūnene wa mūhīrīga wa Simeoni aarī Shefatia mūrū wa Maaka; **17** mūnene wa mūhīrīga wa Lawi aarī Hashabia mūrū wa Kemueli; mūnene wa mūhīrīga wa Harūni aarī Zadoku; **18** mūnene wa mūhīrīga wa Juda aarī Elihu mūrū wa ithe na Daudi; mūnene wa mūhīrīga wa Isakaru aarī Omuri mūrū wa Mikaeli; **19** mūnene wa mūhīrīga wa Zebulunī aarī Ishimaia mūrū wa Obadia; mūnene wa mūhīrīga wa Nafitali aarī Jeremothu mūrū wa Azirieli; **20** mūnene wa mūhīrīga wa Aefiraīmu aarī Hoshea mūrū wa Azazia; mūnene wa nuthu īmwe ya mūhīrīga wa Manase aarī Joeli mūrū wa Pedaia; **21** mūnene wa nuthu irīa ingī ya mūhīrīga wa Manase kūu Gileadi aarī Ido mūrū wa Zekaria; mūnene wa mūhīrīga wa Benjamīni aarī Jaasieli mūrū wa Abineri; **22** mūnene wa mūhīrīga wa Dani aarī Azareli mūrū wa Jerohamu; Acio nīo maarī anene aarī maathaga mīhīrīga ya Isiraeli. **23** Daudi ndaatarire andū a mīaka mīrongo īrī na aarī mataakinyītie, tondū Jehova nieranīre atī nīakaingīhia Isiraeli matuīke o ta njata cia matu-inī. **24** Joabu mūrū wa Zeruia nīambīrīrie gūtara andū, nō ndaarīkirīe. Mang'ūrī nīmakinyīrie Isiraeli nī ūndū wa itarana rīu. Naguo mūigana wa itarana rīu ndwandīkīrwo ibuku-inī rīa maīndū ma Mūthamaki Daudi. **25** Azimavethu mūrū wa Adieli nīwe warūgamagīrīra nyūmba iria ciaigagwo indo cia ūthamaki. Jonathani mūrū wa Uzīa nīwe warūgamagīrīra nyūmba cia kūigwo indo kūu ng'ongo-inī, na matūūra-inī, na tūtūūra-inī, o na mīthiringo irīa mīraihu na igūrū ya arangīri. **26** Eziri mūrū wa Kelubu nīwe warūgamagīrīra andū aarī maarutaga wīra wa kūrīma mīgūnda. **27** Shimei ūrīa Mūramathi nīwe warūgamagīrīra mīgūnda ya mīthabībū. Zabadi ūrīa Mūshifimi nīwe warūgamagīrīra maciaro ma mīthabībū matanekīrwo mītūngi-inī. **28** Baali-Hanani ūrīa Mūgederi nīwe warūgamagīrīra mīti ya mītamaiyū na ya mīborothandi magūrū-inī ma irīma cia mwena wa irathīro. Joashu nīwe warūgamagīrīra kūrīa kwaigagwo maguta ma mītamaiyū. **29** Shitirai ūrīa Mūsharoni nīwe warūgamagīrīra ndūūru cia ng'ombe iria ciarīithagio Sharoni. Shafati mūrū wa Adilai nīwe warūgamagīrīra ndūūru cia ng'ombe iria ciarī cianda-inī. **30** Obili ūrīa Mūishumaeli nīwe warūgamagīrīra ngamīra. Jehedeia ūrīa Mūmeronothu nīwe warūgamagīrīra ndigiri. **31** Jazizi ūrīa Mūhagari nīwe warūgamagīrīra ndūūru cia mbūrī. Acio othe nīo maarī anene aarī marūgamagīrīra indo ciothe cia Mūthamaki Daudi. **32** Jonathani mamawe wa Daudi aarī mūheani kīrīra, mūndū mūmenyi maīndū na mwandīki-marīa. Nake Jehieli mūrū wa Hakimoni nīwe wamenyagīrīra ariū a mūthamaki. **33** Ahithofeli nīwe waheaga mūthamaki kīrīra. Nake Hushai ūrīa Mūariki aarī mūrata wa mūthamaki. **34** Jehoiada mūrū wa Benaia na Abiatharu nīo maacookire ithenya rīa Ahithofeli. Joabu nīwe warī mūnene wa mbūtū cia ita cia mūthamaki.

28 Daudi nīatūmanīre anene othe a Isiraeli moongane Jerusalem, nao nīo: anene aarī

maarūgamīrīre mīhīrīga, na anene a ikundi iria ciatungatagīra mūthamaki, na anene a ikundi cia o ngiri ngiri na anene a ikundi cia o igana igana, na anene ariā maarūgamīrīre indo ciothe na mahiū ma mūthamaki na ma ariū ake o na anene a nyūmba ya ūthamaki, na andū ariā maarī njamba, na andū othe ariā maarī ūrūme wa kūrūa mbaara. **2** Mūthamaki Daudi nīarūgamire akīmeera atīrī: “Ta thikīrīriai, inyūi ariū a baba na andū akwa. Nīndatuīthe na ngoro yakwa gwaka nyūmba itūike handū ha kūhūrūkiō ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova, ari ho gaturwa ka makinya ma Ngai witū, na ngūhaarīria kūmiāka. **3** No Ngai akīnjīra atīrī, ‘Wee ndūgwaka nyūmba itanītio na Rīitwa riakwa, tondū wee ūrī mūdū wa mbaara na nūitīte thakame.’ **4** “No Jehova, Ngai wa Isiraeli, nīathuurire kuuma kūrī nyūmba iitū yothē ndūike mūthamaki wa Isiraeli nginya tene. Nīathuurire Juda atuīke mūtongoria, na kuuma nyūmba ya Juda agīthuura nyūmba ya baba, na kuuma kūrī ariū a baba akīona kwagīrīre aandue nīi mūthamaki wa Isiraeli yothē. **5** Harī ariū akwa othe, tondū Jehova nīaheete ariū aingī-rī, nīathuurīte mūrīū wakwa Solomoni aikarīre gītī kīa ūthamaki wa Jehova, athamakīre Isiraeli. **6** Aanjīrīre atīrī: ‘Mūrīū waku Solomoni nīwe ūgaaka nyūmba yakwa na nja ciakwa, nīgūkorwo nīndīmūthuūrite atuīke mūrīū wakwa na nīi ndūike ithe. **7** Nīngahaanda ūthamaki wake nginya tene angītūūra arūmītīe maathani na mawatho makwa ta ūrīa kūrēkwo ihinda rīrī.’ **8** “Nī ūndū ūcio, rīu ndamwatha o haha maitho-inī ma andū a Isiraeli othe na kīungano gīki kīa Jehova, o nake Ngai witū akīguaga: Mūmenyerere, na mūrūmagīrīre maathani mothe ma Jehova Ngai wanyu, nīgeetha mwīgwatīre būrūrī ūyū mwega, na mūkaūtīgīra njīaro ciānyu ūtūike igai rīao nginya tene. **9** “Nawe mūrū wakwa Solomoni-rī, tūūra ūmenyete Ngai wa thogu, na ūmūtungatagīre wīrūtīre na ngoro yaku yothē na kwīyendera, nīgūkorwo Jehova atuīragīa ngoro o yothē, na akamenya gītūmi o gīothe kīa mecīria ma cio. Ūngīmīrongooria no ūmuone; no ūngīmītīrika, agaakūrega nginya tene. **10** Gūciirīe rīu, nīgūkorwo Jehova nīwe athuurīte wa gwaka hekarū irī handū hatheru. Gīa na hinya na ūrute wīra ūcio.” **11** Hīndī iyo Daudi akīnengera mūrīū Solomoni mīcoro ya mwako wa gīthaku kīa hekarū, na nyūmba ciayo, na nyūmba cia kūigwo indo, na tūnyūmba twayo twa igūrū, na tūnyūmba twa thīnī, na handū ha kūhoroherio mehīa. **12** Akīmūnengera mīcoro ya mīako yothē irīa Roho eekīrīte mecīria-inī make ikonīi nja cia hekarū ya Jehova, na ya tūnyūmba tuothe tūrīa twamīthīūrūrūkiirīe na tūnyūmba twa kūigwo igīina cia hekarū ya Ngai, na gwa kūigwo igīina cia indo iria nyāmūre. **13** Nīngī akīmūtaarīria wīra wa ikundi cia athīnjīri-Ngai, na wa Alawīi, na wīra wothe wa ūtungata thīnī wa hekarū ya Jehova, o na wa indo ciothe cia kūhūthagīrwo ūtungata-inī wayo. **14** Nake akīheana mūigana wa ūritū wa thahabu ya gūthondeka indo ciothe cia thahabu cia kūhūthagīrwo ūtungata-inī wa mīthemba o mīthemba, na ūritū wa betha ya gūthondeka indo ciothe cia betha cia kūhūthagīrwo ūtungata-inī wa mīthemba o mīthemba, ta ūū: **15** ūritū wa thahabu ya gūthondeka mītī ya thahabu ya kūigīrīrwo matawa na

matawa mayo, na ūritū wa o mūtī na matawa maguo; na ūritū wa betha ya gūthondeka o mūtī wa betha wa kūigīrīra tawa na matawa maguo, kūringana na ūrīa mūtī wa kūigīrīra matawa wahūthagīrwo: **16** ūritū wa thahabu ya gūthondeka metha ya kūigīrīra migate irīa mīamūre; na ūritū wa betha ya gūthondeka metha cia betha; **17** na ūritū wa thahabu therie ya gūthondeka hūūma, na mbakūrī cia kūmīnjamīnjīria, na nyingī, ūritū wa thahabu ya gūthondeka o thaani ya thahabu; na ūritū wa betha ya gūthondeka o thaani ya betha; **18** na ūritū wa thahabu therie ya gūthondeka kīgongona gīa gūcinīrwo ūbumba. O na nīngī akīmūnengera mūcoro wa ngaari ya ita, ūguo nī kuuga ya makerubi ma thahabu marīa maatambūrūkiē mathagu makahumbīra ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova. **19** Daudi akiuga atīrī, “Maūdū maya mothe ndīmāndīkīte ūrīa ndatongorīrio nī guoko kwa Jehova kūrī igūrū riakwa, na akīlīhe ūmenyo wa maūdū mothe ma mūcoro ūyū.” **20** Nīngī Daudi akīira mūrīū Solomoni atīrī, “Gīa na hinya na wīyūmīrīre, na ūrute wīra ūcio. Ndūgetīgīre na ndūgakue ngoro, tondū Jehova Ngai, o we Ngai wakwa, ari hamwe nawe. Ndagagūtīganīria kana agūtīrike nginya rīrīa wīra wothe ūrīa ūkaarutwo nī ūndū wa ūtungata wa hekarū ya Jehova ūgaathira. **21** Ikundi cia athīnjīri-Ngai na Alawīi, nīciīhaarīre nī ūndū wa wīra wothe wa hekarū ya Ngai, na mūdū o wothe ūrī na wendo na nīōi wīra wa ūbundi o wothe nīagagūtīeitha wīra-inī ūyū. Anene na andū othe nīmarīathīkagīra wathani waku wothe.”

29 Nīngī Mūthamaki Daudi akīira kīungano kīu gīothe atīrī: “Mūrīū wakwa Solomoni, ūrīa Ngai athuurīte, nī mwīthī na ndarī na ūmenyo wa kūigana. Wīra ūyū nī mūnene, tondū nyūmba īno īhaana ta ya ūthamaki ti ya mūdū no nī ya Jehova Ngai. **2** Nīnjīgīthīte indo na ūhoti wakwa wothe nī ūndū wa hekarū ya Ngai wakwa, ngaiga thahabu nī ūndū wa gūthondeka indo cia thahabu, na betha nī ūndū wa gūthondeka indo cia betha, na gīcango nī ūndū wa gūthondeka indo cia gīcango, na kīgera nī ūndū wa gūthondeka indo cia kīgera, na mbaū nī ūndū wa gūthondeka indo cia mbaū, o na tūhiga tūrīa twītagwo onīgīthi tūrīa tūtheecagīrīrwo indo-inī, na tūhiga tūrīa tūhenagīa tūkīgemia nyūmba, na tūhiga twa rangi wa mīthemba mīngī, na tūhiga twa gorō twa mīthemba mīngī, na mahīga ma nyaigī ma mūthemba ūrīa mwega, indo īcio ciothe ngaīgīthīa irī nyingī mūno. **3** Makīria ma ūguo, harī kwīrutīra gwakwa igūrū rīa hekarū ya Ngai wakwa nīngūheana kīgīna giakwa mwene gīa thahabu na betha nī ūndū wa hekarū ya Ngai wakwa, na īcio ngūciheana nyongerere kīrīa kīngī njīgīthīte nī ūndū wa hekarū īno theru: **4** ngūheana taranda ngiri ithatū cia thahabu, o thahabu irīa ya Ofiri, na taranda ngiri mūgwanja cia betha irīa therie nī ūndū wa kūgemīa thīngo cia nyūmba, **5** o na nī ūndū wa wīra wa thahabu na indo cia wīra wa betha ūrīa wothe ūkaarutwo nī mabundi. Na rīrī, nūū ūkwīāmūrīra Jehova ūmūthī na kwīyendera?” **6** Hīndī iyo atongoria a nyūmba, na anene a mīhīrīga ya Isiraeli, na anene a ikundi cia ngiri ngiri na anene a ikundi

cia igana igana na anene ariā maarūgamagīrira wira wa mūthamaki makīheana indo na kwīyendera. 7 Nī ūndū wa wira wa hekarū ya Ngai nīmaheanire taranda ngiri ithano, na dariki ngiri ikūmi cia thahabu, na taranda ngiri ikūmi cia betha, na taranda ngiri ikūmi na inyanya cia gīcango, na taranda ngiri igana rīmwe cia kīgera. 8 Mūndū o wothē warī na tūhiga twa goro nīatūheanire thīnī na kīgīna kīa hekarū ya Jehova kīria kīamenyagīrīrwo nī Jehieli ūria Mūgerishoni. 9 Andū nīmakenirio nī ūria atongoria ao maamūkiire ūhoro ūcio na kwīyendera, tondū nīmarutīire Jehova indo na ngoro yao yothē matekūringīrīrio. Mūthamaki Daudi o nake nīakenire mūno. 10 Daudi nīagocire Jehova ari mbere ya kīūngano kīu gīothe, akiuga atīrī, “Ūrogoocwo wee, o Wee Jehova, Ngai wa ithe witū Isīraeli, kuuma tene nginya tene. 11 Wee Jehova-rī, ūnene, na hinya, na riiri, na wathani, na ūkengi nī ciaku, nīgūkorwo kīndū o gīothe kīrī igūrū na thī nī giaku. Wee Jehova, ūthamaki nī waku; nītūtūgīrītio, ūkanenehio gūkīra indo ciothe. 12 Ūtonga na gītīo ciumaga kūrī we; Wee nīwe wathaga indo ciothe. Hinya na ūhoti wa gūtūtūgīria o na kūhe andū othe hinya irī moko-inī maku. 13 Na rīrī, Ngai witū, nītūgūgūcookeria ngaatho, na tūkagooca rītīwa riaku rīrī riiri. 14 “No nī ngīrī ū, nao andū akwa-rī, makīrī a, atī no tūhote kūheana na ūtaana ta ūyū? Indo ciothe ciumaga kūrī we, na kīria twakūhe no kīria kīumīte moko-inī maku. 15 Ithūī tūrī ageni na agendi maitho-inī maku, o ta ūria maithe maitū ma tene othe maatariī. Matukū maitū gūkū thī matariī o ta kīruru, na gūtīrī mwīhoko wa gūtūtūra. 16 Wee Jehova Ngai witū, ūngī wa indo ici twaruta cia gūgwakīra hekarū nī ūndū wa Rītīwa riaku Itheru ciumīte guoko-inī gwaku, na ciothe no ciaku. 17 Nī nīnjūū atī Wee Ngai wakwa nītūtūragia ngoro, na nīūkenagio nī ūrūngīrīru wa ngoro. Indo ici ciothe ndīcīheanīte na kwīyendera na wīhokeku. Na rīu ndī na gīkeno nī ūndū wa kwīonera ūria andū aya aku marī haha makūrūtīire indo na wendo. 18 Wee Jehova, Ngai wa maithe maitū Iburahīmu, na Isaaka na Isīraeli, tūtūria wendo ūyū ūrī ngoro-inī cia andū aku nginya tene na ūtūme matūtūre magwathīkagīra. 19 Na ūhotithie mūrīū wakwa Solomonī kwīrutīra na ngoro yake yothē, kūmenyagīrīra maathani maku, na maūndū marīa wee wendaga o na kīrīra giaku kīa watho wa kūrūmīrīrwo, na ekage maūndū mothe nīguo aake mwako wa nyūmba īno ihaana ta nyūmba ya ūthamaki, irīa nī njigithīrie indo ciayo.” 20 Ningī Daudi akīria kīūngano gīothe atīrī, “Goocai Jehova Ngai wanyu.” Nī ūndū ūcio andū othe makīgooca Jehova Ngai wa maithe mao; makīnamīrīra, na makīgūthia thī mbere ya Jehova na mbere ya mūthamaki. 21 Mūthenya ūyū ūngī makīrutīra Jehova magongona na makīmūrūtīra maruta ma njino, ta ūū: ndegwa ngiri īmwe, na ndūrūme ngiri īmwe na tūtūrūme ngiri īmwe, o hamwe na maruta mao ma indo cia kūnyuuo na magongona mangī maingī nī ūndū wa andū a Isīraeli othe. 22 Makīrīa na makīnyua marī na gīkeno kīnene mūthenya ūcio marī hau mbere ya Jehova. Ningī makīamūkīra Solomonī mūrū wa Daudi ari mūthamaki hīndī ya keerī, na makīmūtīrīria maguta mbere ya Jehova atuīke

wa kūmathamakīra, nake Zadoku atuīke mūthūnjīrī- Ngai. 23 Nī ūndū ūcio Solomonī agīkarīra gītī gīa ūthamaki kīa Jehova, na agītūika mūthamaki ithenya rīa ithe Daudi. Nake akīgaacīra na agīathīkīrwo Isīraeli guothe. 24 Anene othe, na andū ariā maarī njamba, hamwe na ariū a Mūthamaki Daudi othe magītīkīra Mūthamaki Solomonī amaathage. 25 Jehova agītūtūgīria Solomonī mūno maitho-inī ma andū a Isīraeli othe, na akīmūhe ūthamaki ūrī na riiri ūtaahetwo mūthamaki ūngī wa Isīraeli mbere īyo. 26 Daudi mūrū wa Jesīi aarī mūthamaki wa Isīraeli guothe. 27 Aathamakīire Isīraeli mīaka mīrongo īna, mīaka mūgwanja yayo agīthamaka ari Hebironi, nayo mīaka mīrongo itatū na itatū agīthamaka ari Jerusalemu. 28 Aakuire ari mūkūrū mūno, arikītie gūkenera gūtūtūra gwake matukū maingī, na ari mūtongu, na agatīo. Mūrīū Solomonī nīwe wathamakire ithenya riake. 29 Naho ha maūndū marīa makoniī wathani wa Mūthamaki Daudi kuuma kīambīrīria nginya mūthia, nīmandīkitwo thīnī wa maandīko ma Samūeli ūria warī muoni-maūndū, na maandīko-inī ma Nathani ūria mūnabī na maandīko-inī ma Gadi ūria muoni-maūndū, 30 hamwe na maūndū mothe marīa maakoniī ūthamaki wake na ūhoti ūria aarī nago, na ūria maūndū marīa maamūthiūrūkīire maatariī na ma Isīraeli na mothamaki ma mabūtūrī marīa mangī mothe.

2 Maündũ

1 Solomoni, mürũ wa Daudi, nĩhaandire akĩrũma wega ũthamaki-inĩ wake, nĩgũkorwo Jehova Ngai wake aarĩ hamwe nake na akĩmũnenehia mũno makĩria. **2** Nake Solomoni akĩarĩria andũ a Isiraeli othe: akĩarĩria anene a mbũtũ cia o ngiri ngiri, na anene a mbũtũ cia o igana igana, na aciiri, o na atongoria othe a kũu Isiraeli, na atongoria a nyũmba. **3** Nake Solomoni na kũngano kũu gĩothe makĩambata kũndũ kũria gũtũũgũ kũu Gibeoni, nĩgũkorwo Hema-ya-Gũtũnganwo ya Ngai nĩkuo yarĩ, ĩria Musa ndungata ya Jehova aathondekeire kũu werũ-inĩ. **4** Na rĩrĩ, Daudi nĩambatĩtie ithandũkũ rĩa Ngai kuuma Kiriathu-Jearimu akariĩga harĩa aarĩthondekeire, tondũ niariambiĩre hema kũu Jerusalemu. **5** No kĩgongona gĩa gĩcango kĩria giathondeketwo nĩ Bezaleli mürũ wa Uri, mürũ wa Huru, kĩarĩ Gibeoni mbere ya hema ĩria nyamũre ya Jehova; nĩ undũ ũcio Solomoni na kũngano kũu magĩthĩi hau gũtũũria ũgoro kuuma kũrĩ Jehova. **6** Solomoni akĩambata kĩgongona-inĩ kũu gĩa gĩcango o hau mbere ya Jehova thĩĩni wa Hema-ya-Gũtũnganwo, na akĩrutĩra hau igũrũ wakĩo magongona ngiri ĩmwe ma njino. **7** Ũtukũ o ro ũcio-rĩ, Ngai akiumĩra Solomoni, akĩmwĩra atĩrĩ, “Hooya kĩria gĩothe ĩkwenda nguhe.” **8** Solomoni agĩcookeria Ngai atĩrĩ, “Nĩwekiĩre baba Daudi maĩndũ manene ma ũtugi na nĩũndũite mũthamaki ithenya rĩake. **9** Na rĩrĩ, Wee Jehova Ngai, reke ũria werĩire baba Daudi ũhinge, nĩgũkorwo nĩũndũite mũthamaki wa andũ aingĩ o ta rũkũngũ rwa thĩ. **10** He ũũgĩ na ũmenyo, nĩguo ndongoragie andũ aya, nĩ undũ-rĩ, nũũ ũngĩhota gwachata andũ aya aku aingĩ ũũ?” **11** Ngai akĩĩra Solomoni atĩrĩ, “Kuona atĩ undũ ũyũ nĩguo wendi wa ngoro yaku na ndũnahoooya ũtonga, kana kũgia indo nyingĩ o na kana gĩtĩio, kana gĩkuũ gĩa thũ ciaku, na kuona atĩ ndũnahoooya ũtũũre muoyo matukũ maingĩ, no wahooya ũũgĩ na ũmenyo wa gwachaga andũ akwa aĩa ngũtũite mũthamaki wao-rĩ, **12** nĩ undũ ũcio nĩũkũheo ũũgĩ na ũmenyo. O na ningĩ nĩngũkũhe ũtonga, na indo nyingĩ o na gĩtĩio, irĩa itarĩ mũthamaki ũrĩ wakorwo nacio mbere ĩyo, na gũtarĩ mũthamaki ũkaagia nacio thuuha waku.” **13** Ningĩ Solomoni agĩthĩi Jerusalemu oimĩte handũ harĩa hatũũgũ kũu Gibeoni hau mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo. Nake agĩthamakĩra Isiraeli. **14** Solomoni nĩacookanĩrĩrie ngaari cia ita na mbarathi; aarĩ na ngaari cia ita 1,400 na mbarathi 12,000 irĩa aigite matũũra-inĩ manene ma ngaari cia ita, na akaiga irĩa ingĩ hakuĩ nake kũu Jerusalemu. **15** Mũthamaki niatũĩmire betha na thahabu cingihe Jerusalemu o ta mahiga, mĩtarakwa nayo yarĩ mĩingĩ o ta mĩkũyũ ĩria ĩrĩ magũrũ-inĩ ma ĩrima. **16** Mbarathi cia Solomoni cioimaga Misiri na kuuma Kilikia, nao onjorithia a mũthamaki maacigũraga kuuma Kilikia. **17** Maagũraga ngaari ĩmwe ya ita kuuma Misiri cekerĩ 600 cia betha, nayo mbarathi ĩmwe ĩkoima cekerĩ 150. Ningĩ nĩmacookaga magacitwara ikenderio athamaki othe a Ahiti na a Suriata.

2 Solomoni nĩathanire gwakwo hekarũ itanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova, o na kwĩyakĩra nyũmba yake ya ũthamaki. **2** Nĩandĩkithirie andũ 70,000 a gũkuua mĩrigo, na 80,000 a gwacũhia mahiga ĩrima-inĩ, na anyabara 3,600 a kũmaroraga. **3** Solomoni agĩtũmĩra Hiramũ mũthamaki wa Turo ndũmĩrĩrĩ ĩno: “Ndehithiria mĩgogo ya mĩtarakwa o ta ũria wekiĩre baba Daudi rĩria wamũrehithĩirie mĩtarakwa ya gwaka nyũmba ya ũthamaki ya gũikaraga. **4** Na rĩrĩ, rĩu ndĩ hakuĩ gwaka hekarũ itanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova Ngai wakwa na ndĩmĩamũre ĩtũike yake ya gũcinagĩra ũbumba ũria ũtararikaga wega mbere yake, o na ya kũigagwo mĩgate ĩria mĩamũre mahinda mothe, na ya kũrutagĩra magongona ma njino o rũciĩni, na hwaĩ-inĩ, na mĩthenya ya Thabatũ, na hĩndĩ ya Tũrũgamo twa Mweri na ciathi irĩa nyamũre cia Jehova Ngai witũ. ũyũ nĩ watho mwandike wa Isiraeli wa gũtũũra nginya tene. **5** “Hekarũ ĩria ngwaka nĩ nene mũno, tondũ Ngai witũ nĩ mũnene gũkĩra ngai irĩa ingĩ ciothe. **6** No rĩrĩ, nũũ ũngĩhota kũmwakĩra hekarũ, kuona atĩ igũrũ, o kũria igũrũ mũno, ndangĩganĩra kuo? Nĩi ndĩkĩrĩ ũ wa kũmwakĩra hekarũ, tĩga no handũ ha gũcinagĩra magongona mbere yake? **7** “Tondũ ũcio-rĩ, ndũmĩra mũndũ mũũgĩ na wĩra wa gwaka indo cia thahabu na betha, na gĩcango o na igeria na rangi wa ndathi, na rangi mĩtune ta gakarakuĩ na rangi wa bururu, na mũndũ mũũgĩ na wĩra wa gũkurura mĩcoro, oke arute wĩra Juda na Jerusalemu hamwe na aruti a wĩra akwa aĩa oogĩ na wĩra, aĩa maahaarĩrio nĩ baba Daudi. **8** “O na ningĩ undeihithirie mĩgogo ya mĩtarakwa, na mĩthengera, na mĩthandari yumĩte kũu Lebanoni, tondũ nĩnjũũ andũ aku nĩ oogĩ na ũgoro wa gwatũra mbaũ. Andũ akwa makaarutĩthanagia wĩra na andũ aku **9** nĩgeetha ũnyonere mbaũ nyingĩ, tondũ hekarũ ĩria ngwaka no nginya ĩkorwo ĩrĩ nene na ĩrĩ thaka mũno. **10** Nĩngaahere ndungata ciaku irĩa ciatũũraga mbaũ kori 20,000 cia mĩtu wa ngano, na kori 20,000 cia cairi, na mbathi 20,000 cia ndibei, na mbathi 20,000 cia maguta ma mĩtamaĩyũ.” **11** Nake Hiramũ mũthamaki wa Turo akĩandĩka marĩa agĩcookeria Solomoni ũgoro, akiuga atĩrĩ: “Tondũ wa ũria Jehova endete andũ ake-rĩ, nĩagĩtũite mũthamaki wao.” **12** Ningĩ Hiramũ agĩthĩi na mbere, akiuga atĩrĩ: “Jehova Ngai wa Isiraeli arogocwo, o we wombire igũrũ na thĩ! Nĩahete Mũthamaki Daudi mĩrũ mũũgĩ, ũheetwo ũhoti wa gwĩciĩria na ũkũũrani wa maĩndũ, we nĩwe ũgwakĩra Jehova hekarũ o na eyakĩre nyũmba ya ũthamaki. **13** “Nĩngũgũtũmĩra Huramu-Abi, mũndũ mũũgĩ mũno na wĩra, **14** ũria nyina wake oimĩte Dani nake ithe akoima Turo. Nĩarutĩtwo kũruta wĩra wa thahabu na wa betha, na wa gĩcango na wa kĩgera, na wa mahiga na wa mbaũ, na wa ndigĩ cia rangi wa ndathi na wa rangi wa bururu na wa ndigĩ cia rangi mĩtune ta gakarakuĩ, na wa gatani ĩria njega. Nĩarikĩtie kwĩmenyeria kũruta wĩra wothe wa gũkurura mĩcoro, no na acore mĩcoro ĩria yothĩ angĩrwo acore. Nĩakarutĩthania wĩra na mabundi maku na aĩa a mwathi wakwa, thoguo Daudi. **15** “Rĩu-rĩ, mwathi wakwa nĩagĩtũmĩre ndungata ciake ngano na cairi, na maguta ma mĩtamaĩyũ na ndibei irĩa eraniĩre, **16** na itũhũ nĩtũgũtema mĩgogo yothĩ ĩria ũbataire kuuma

Lebanoni, na tūmīkūrūkie tūmīohanīte, ġereirio iria-ini nginya Jopa. Nawe ūgīcooke ūmīoe ūmītware nginya Jerusalemu.” **17** Nake Solomoni agītara ageni othe aria maarī Isiraēli, thuutha wa itarana rīria ithe Daudi aataranīte; na magīkorwo maarī ageni 153,600. **18** Nake akīgaya andū 70,000 ao matuīke akuui a mīrigo, na andū 80,000 ao matuīke aicūhia a mahiga irīma-ini, hamwe na anyabara 3,600 a kūrūgamirīra andū makiruta wīra.

3 Hīndī iyo Solomoni akīambīrīria gwaka hekarū ya Jehova kūu Jerusalemu Kīrīma-ini kīa Moria, harīa Jehova oīmīrīre ithe Daudi. Hau nīho kīhuhīro-ini kīa ngano kīa Arauna ūria Mūjebusi, handū harīa Daudi aaahanīte hekarū īgaakwo. **2** Aambīrīrie gwaka mūthenya wa īrī wa mweri wa keerī, mwaka wa īna wa ūthamaki wake. **3** Mūthingī ūria Solomoni eenjire nī ūndū wa gwaka hekarū ya Ngai warī mikono mīrongo itandatū kūrāiha na mikono mīrongo īrī kwarama, gūgītūmīrwo mikono ya gīthimo gīa tene. **4** Nakīo gīthaku kīria kīarī hau mbere ya hekarū kīarī kīa mikono mīrongo īrī kūrāiha, gīkīranīte warī wa nyūmba iyo, na mikono mīrongo īrī kūrāiha na igūrū. Mwena wa thīnī wakīo akīūgemia na thahabu irīa therie. **5** Akīhūirīra nyūmba irīa nene mbaū cia mīthengera na agīchumbira na thahabu irīa njega mūno, na akīmīgemia na mīcoro ya mīkīndū na mīcoro ya irengeerī. **6** Agemirīe hekarū na tūhiga twa goro. Nayo thahabu irīa aahūthīrīre yarī thahabu ya Paravaimu. **7** Nacio mbaū cia mīratho, na buremu cia mīrango, na thīngi, na mīrango ya hekarū, agīcīgemia na thahabu, na agīkururīthia mīhiano ya makerubi thīngi-ini. **8** Ningī Solomoni agīaka Handū-harīa-Hatheru-Mūno, ūraihi waho warīngaine na warī wa hekarū, mikono mīrongo īrī kūrāiha na mikono mīrongo īrī kwarama. Akīgemia thīnī waho na taranda 600 cia thahabu irīa njega mūno. **9** Ūritū wa mīcumarī ya thahabu warī wa cekerī mīrongo itano. Ningī agīcooka akīgemia mīena ya na igūrū ya hau Hatheru-Mūno na thahabu. **10** Thīnī na Handū-harīa-Hatheru-Mūno nīakururīthīre makerubi meerī na akīmīgemia na thahabu. **11** Ūraihi wa mathagu ma makerubi wothē warī mikono mīrongo īrī. Ithagu rīmwe rīa ikerubi rīa mbere rīarī rīa mikono itano kūrāiha na rīkahutia rūthingo rwa hekarū, narīo ithagu rūu rīngī o narīo rīarī rīa mikono itano kūrāiha na rīkahutia ithagu rīa ikerubi rūu rīngī. **12** O narīo ithagu rīmwe rīa ikerubi rīa keerī rīarī na ūraihi wa mikono itano na rīkahutia rūthingo rūu rīngī rwa hekarū, na ithagu rūu rīngī rīarīo o narīo rīarī na ūraihi wa mikono itano na rīkahutia ithagu rīa ikerubi rīa mbere. **13** Mathagu ma makerubi maya maarī na ūraihi wa mikono mīrongo īrī. Maicūhītio marūgamīte na magūrū, na mang’etheire nyūmba nene. **14** Solomoni nīathondekire gītambaya gīa gūcuurio kīa ndigī cia rangī wa bururu, na cia rangī wa ndathi na cia rangī mūtune ta gakarakū na gīa gatani irīa njega, na mīhiano ya makerubi nīyatūmīrīrwo gītambaya-ini kīu. **15** Mwena wa mbere wa hekarū agīaka itugī igīrī, na cīerī cīarī na ūraihi wa mikono mīrongo itatū na itano; o gītugī kīarī na kīongo igūrū rīakīo kīa mūīgana wa mikono itano. **16** Nīathondekire irengeerī igathīkanītio, na agīcīgīrīra igūrū rīa itugī icio. Ningī

nīathondekire mīhiano igana rīmwe ya matunda ma makomamanga na akīmīnyīitthania na irengeerī icio ciagathīkanītio. **17** Aakire itugī icio mwena wa mbere wa hekarū, kīmwe mwena wa gūthini, na kīria kīngī mwena wa gathigathini. Kīa mwena wa gūthini agīgīta Jakini, na kīa mwena wa gathigathini agīgīta Boazu.

4 Ningī Solomoni agīakithia kīgongona gīa gīcango kīa ūraihi wa mikono mīrongo īrī, na warī wa mikono mīrongo īrī, na mikono ikūmi kūrāiha na igūrū. **2** Agīcooka agīaka itangi inene mūno rīria rīetagwo Karia rīa kīgera gītwekie, na rīarī rīa gīthiūrū, na rīarī rīa mikono ikūmi kuuma mwena ūmwe wa mūromo nginya ūria ūngī, na mikono itano kūrāiha na igūrū. Rīathimwo gīthiūrū kīario rīathiūrūrūkīrio nī rūrigi rwa mikono mīrongo itatū. **3** Mūhuro wa mūthia warīo, nīrīathiūrūrūkīrio na magemio mahaanaine na ndegwa, o mūkono ūmwe ndegwa ikūmi. Ndegwa icio ciaigītwo mīhari īrī itwekanīrio na Karia kau ikanyītana. **4** Nako Karia kau kaigīrīrwo igūrū rīa mīhiano ya ndegwa ikūmi na igīrī: ithatū ciacio ciarorete mwena wa gathigathini, na ithatū ikarora mwena wa ithūiro, na ithatū ikarora mwena wa gūthini, ithatū ikarora irathīro. Karia kau kaigīrīrwo igūrū rīacio, nacio cīga cia na thuutha cia ndegwa icio nīcio ciarorete na kīu thīnī. **5** Ūtungu wa Karia kau waiganaine na rūhī kwarama, naruo rūtīriho rwako rwatīrī ta rūtīriho rwa gīkombe, kana ta gītoka gīcanūku. Karia kau kaiganagīra maaī mbathi 3,000. **6** Ningī agīthondeka irāi ikūmi cia gūthambīra, na akīga ithano mwena wa gūthini na ithano mwena wa gathigathini. Indo iria cīahūthagīrwo nī ūndū wa magongona ma njino cīathambagīrio thīnī wacio, no Karia kau geethambagīrwo nī athīnjīri-Ngai. **7** Nīathondekire mītī ikūmi ya kīgīrīrwo matawa ya thahabu, o ta ūria mūthondekere wamo watūtwo, na akīmīga hekarū thīnī, itano akīmīga mwena wa gūthini na itano mwena wa gathigathini. **8** Agīcooka agīthondeka metha ikūmi, agīcīga thīnī wa hekarū, ithano mwena wa gūthini na ithano mwena wa gathigathini, agīcooka agīthondeka mbakūrī 100 cia thahabu cia kūminjaminjīria maaī. **9** Nīathondekire nja ya athīnjīri-Ngai, na nja irīa nene na mīrango yayo, nayo mīrango akīmīgemia na gīcango. **10** Akīga Karia kau mwena wa gūthini, koine-ini ya irathīro ya mwena wayo. **11** O na nīathondekire nyūngū na icakūrī na mbakūrī cia kūminjamina maaī. Nī ūndū ūcio Huramu akīrīkia wīra wothē ūria aaheetwo arute nī Mūthamaki Solomoni thīnī wa Hekarū ya Ngai, naguo nī: **12** itugī iria igīrī, na cīongo igīrī iria cīahaanaga ta mbakūrī irī igūrū wa itugī icio; na irengeerī iria igīrī ciagathīkanītio ta mīnyororo iria ciagemetie cīongo icio cīarī igūrū wa itugī; **13** na makomamanga marīa 400 ma irengeerī iria igīrī ciagathīkanītio ta mīnyororo (yarī mīhari īrī ya makomamanga o harī kīrengēerī kīmwe, ikāgemia cīongo icio cīahanaga ta mbakūrī iria cīarī igūrū wa itugī icio); **14** makaari na irāi cīamo; **15** Karia na mīhiano ya ndegwa iria ikūmi na igīrī rungu rwako; **16** nyūngū, na icakūrī, na hūma cia nyama, na indo cīothe iria cīakonainie nacio. Indo icio cīothe Huramu-Abi aathondekeire Mūthamaki Solomoni cia hekarū

ya Jehova, ciarĩ cia ġicango ġikumuthe ġikahenia. **17** Nake mūthamaki aatwekithaġġiria indo icio kūrĩa gwachondekagĩrwo indo cia rĩumbwa kũu werũ-inĩ wa Jorodani gatagati ga Sukothu na Zarehani. **18** Indo icio ciothe ciathondekithirio nĩ Solomoni ciarĩ nyingĩ mũno, ũũ atĩ ũritũ wa ġicango ndwamenyekire ũria waiganaga. **19** Ningĩ Solomoni niathondekithirie indo ciothe iria ciarĩ thiĩni wa hekarũ ya Ngai: aathondekire kigongona ġĩa thahabu; na metha cia mĩgate irĩa yaigagwo mbere ya Jehova; **20** na mĩti ya matawa ya thahabu therie hamwe na matawa mayo ma gwakanaga marĩ mbere ya harĩa haamũre o ta ũria gwananiĩtwo; **21** na wĩra wa magemio wa mahũa ma thahabu, na matawa na mĩhato (iria ciathondeketwo na thahabu theri); **22** magathi ma kũrenga ndaambi, ma thahabu therie, na mbakũri cia kũminjaminjĩria, na thaani na ngĩo cia mwakĩ; na mĩrango ya thahabu ya hekarũ: na mĩrango ya thiĩni ya ġũthiĩ Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, na mĩrango ya nyũmba irĩa nene ya Hekarũ.

5 Rĩrĩa wĩra wothe ũria Solomoni aarutagĩra hekarũ ya Jehova warĩkire-rĩ, akĩrehe indo iria ciamũritwo nĩ ithe Daudi, nacio nĩ betha na thahabu na indo cia thiĩni, agĩciaga harĩa haigagwo mĩthiĩthũ ya hekarũ ya Ngai. **2** Ningĩ Solomoni agĩta athuuri a Isiraeli, na atongoria othe a mĩhĩrĩga, na anene a nyũmba cia andũ a Isiraeli, moke Jerusalemu nĩguo maambatie ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kĩa Jehova kuuma Zayuni, Itũũra rĩria Inene rĩa Daudi. **3** Nao andũ othe a Isiraeli magĩũka hamwe kũri mūthamaki hĩndĩ ya ġiathi, mweri-inĩ wa mũgwanja. **4** Rĩrĩa athuuri othe a Isiraeli maakinyire, Alawii makĩoya ithandũkũ riu, **5** nao makĩambatia ithandũkũ, hamwe na Hema-ya-Gũtũnganwo, na indo ciothe iria nyamũre ciarĩ thiĩni wayo. Nao athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ Alawii, magĩciambatia; **6** nake Mūthamaki Solomoni na kũngano ġiothe kĩa Isiraeli kĩrĩa ġiacemanĩtie harĩ we marĩ mbere ya ithandũkũ riu, makĩruta magongona ma ng'ondũ na ng'ombe nyingĩ mũno, ũũ atĩ itingĩandĩrwo mũigana wacio kana itarĩke. **7** Nao athĩnjĩri-Ngai magĩcooka makĩrehe ithandũkũ riu rĩa kĩrikanĩro kĩa Jehova handũ harĩo harĩa haamũre thiĩni wa hekarũ, ũguo nĩ ta kuuga Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, makĩrĩga rungu rwa mathagu ma makerubi. **8** Makerubi macio maatambũrũkĩtie mathagu mamo igũrũ rĩa harĩa haigitwo ithandũkũ riu, makahumbĩra ithandũkũ o hamwe na mĩti yarĩo ya kũrikuua. **9** Mĩti iyo yarĩ mĩraihi mũno ũũ atĩ mĩthia yayo, yumĩte ithandũkũ-inĩ, nĩngĩonekanĩre nĩ mũndũ arĩ hau mbere ya harĩa haamũre, no ndĩonekana nĩ mũndũ arĩ nja ya Handũ-harĩa-Hatheru; na irĩ o ho nginya ũmũthĩ. **10** Thiĩni wa ithandũkũ riu ġũtiarĩ na kĩndũ kĩngĩ tĩga o ihengere iria igĩrĩ Musa aagitĩe ho rĩrĩa aarĩ Horebu, kūrĩa Jehova aarĩkanĩre kĩrikanĩro na andũ a Isiraeli maarĩkia kuuma Misiri. **11** Ningĩ athĩnjĩri-Ngai makĩhehera makĩuma Handũ-harĩa-Hatheru. Athĩnjĩri-Ngai othe arĩa maarĩ hau nĩmetheretie matekũrũmbũyĩ ikundi ciao. **12** Nao Alawii othe arĩa maarĩ aini, nĩo Asafu, na Hemani na Jeduthuni na arĩo ao na andũ ao, makĩrũgama mwena wa irathĩro wa kigongona, mehubĩte gatani iria njega, marĩ na thaani iria ihũũrithanagĩo ikagamba, na inanda

cia mũgeeto, na cia kĩnũbi. Moimitwo thuutha nĩ athĩnjĩri-Ngai 120 makĩhuhaga tũrumbeta. **13** Ahuhi tũrumbeta na aini makĩamũkĩria na mũgambo ũmwe magĩcookeria Jehova ngaatho na makĩmũgocoo. Marĩ na tũrumbeta, na thaani iria ihũũrithanagĩo ikagamba na indo iria ingĩ cia ũini, makĩanĩrĩra makĩgocoo Jehova na makĩina makiugaga atĩrĩ: "Jehova nĩ mwega; wendo wake itũũragu nginya tene." Hĩndĩ iyo hekarũ ya Jehova ikĩyũra itu, **14** nao athĩnjĩri-Ngai matĩngĩahotĩre kũruta wĩra wao nĩ ũndũ wa itu riu, nĩgũkorwo riiri wa Jehova nĩwaiyũire hekarũ iyo ya Ngai.

6 Ningĩ Solomoni akiuga atĩrĩ, "Jehova oigĩte atĩ arĩkaraga thiĩni wa itu rĩrĩa itumanu. **2** No rĩrĩ, nĩngwakiire hekarũ kĩrorerwa, handũ haku ha ġũtũũra nginya tene." **3** O hĩndĩ iyo, kĩũngano ġiothe ġĩa Isiraeli kĩrũgamĩte hau, mūthamaki agĩkĩhũgũkĩra na agĩkirathima. **4** Ningĩ akiuga atĩrĩ: "Jehova arogocwo, o we Ngai wa Isiraeli, ũria ũhingĩtie na moko make ũria eerĩre baba Daudi na kanua gake mwene. Nĩgũkorwo oigĩte atĩrĩ, **5** 'Kuuma mũthenya ũria ndaarutire andũ akwa Misiri, ndĩrĩ ndathuura itũũra inene mũhĩrĩga-inĩ o na ũmwe wa Isiraeli atĩ nĩguo njakĩrwo hekarũ itanĩtio na Rĩitwa rĩakwa kuo, o na kana ngaathuura mũndũ o na ũrĩkũ atũke wa ġũtongoria andũ akwa a Isiraeli. **6** No rĩrĩ, nĩthuuriite Jerusalemu nĩguo Rĩitwa rĩakwa rĩikarage kuo, na nĩ thuuriite Daudi athamakĩre andũ akwa a Isiraeli.' **7** "Baba Daudi niatũte na ngoro yake gwaka hekarũ itanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova, o we Ngai wa Isiraeli. **8** No Jehova eerire baba Daudi atĩrĩ, 'Tondũ niwaatũte na ngoro yaku kũnjakĩra hekarũ itanĩtio na Rĩitwa rĩakwa-rĩ, nĩ wekire wega nĩ ġwĩciiria ũguo ngoro-inĩ yaku. **9** No rĩrĩ, wee tiwe ũgwaka hekarũ iyo, no nĩ mũrũguo ũria uumĩte mũthiimo waku na thakame-inĩ yaku, ũcio nĩwe ũkaanjakĩra hekarũ itanĩtio na Rĩitwa rĩakwa.' **10** "Jehova niatũũrĩtie kĩrikanĩro kĩrĩa eeranĩre. Nĩnjookete ithenya rĩa baba Daudi, na riu nĩnjakĩrĩre ġĩtĩ ġĩa ũthamaki ġĩa Isiraeli, o ta ũria Jehova eeranĩre, na nĩnjakĩte hekarũ irĩa itanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli. **11** Hau niho njigĩte ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro rĩrĩa rĩigĩtwo kĩrikanĩro kĩrĩa Jehova aarĩkanĩre na andũ a Isiraeli." **12** Ningĩ Solomoni akĩrũgama mbere ya kigongona kĩa Jehova o hau mbere ya kũngano ġiothe ġĩa Isiraeli, agĩtamũrũkia moko make. **13** Na rĩrĩ, Solomoni niathondekete rũtara rwa ġicango rwa mĩkono itano kũraiha, na mĩkono itano kwarama, na mĩkono itatũ kũraiha na igũrũ, na akĩrũga gatagati ka nja iyo. Akĩrũgama rũtara-inĩ igũrũ na agĩtura maru mbere ya kũngano kũu ġiothe ġĩa Isiraeli na akĩambararia moko make na igũrũ. **14** Nake akiuga atĩrĩ: "Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, ġũtĩrĩ Ngai ũngĩ ũhaana tawe, kũu igũrũ kana ġũkũ thi, o Wee ũhingagĩa kĩrikanĩro ġĩaku kĩa wendo harĩ ndungata ciaku iria irũmagĩrĩra njĩra yaku na ngoro ciao ciothe. **15** Wee nĩũhingĩrie baba Daudi, ndungata yaku, kĩrikanĩro ġĩaku; ũndũ ũria weranĩre na kanua gaku nĩũhingĩtie na guoko gwaku, o ta ũria kũhaana ũmũthĩ. **16** "Na rĩrĩ, Jehova, Ngai wa Isiraeli, hĩngĩria ndungata yaku baba, Daudi, ciiranĩro iria wamwĩrĩre rĩria woigĩre atĩrĩ, 'Ndũkaaga mũndũ wa ġũkarĩra ġĩtĩ kĩa ũnene ġĩa Isiraeli

arĩ mbere yakwa, angĩkorwo ariũ aku nĩmarĩthiĩaga na mĩthiĩre yagĩrĩre mbere yakwa kũringana na watho wakwa o ta ũria wee ũtũire ũthiĩaga. **17** Na rĩrĩ, Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, reke kiũgo gĩaku kĩrĩa werĩre ndungata yaku Daudi kĩhinge. **18** “No kũhoteke Ngai agĩtũũrĩre na andũ gũkũ thĩ? Igũrũ, o na kũũria igũrũ mũno-rĩ, wee ndũngĩgĩanĩra kuo. Hekarũ ĩno njakĩte-rĩ, ndĩkĩrĩ nini makĩria? **19** No o na kũrĩ ũguo-rĩ, thĩkĩrĩria ihooya rĩa ndungata yaku, igĩthaihana ĩgũũrwo tha, Wee Jehova Ngai wakwa. Igua gũkaya na ihooya rĩria ndungata yaku ĩrakũhooya ĩrĩ mbere yaku. **20** Maitho maku maroikara marorete hekarũ ĩno mũthenya na ũtũkũ, o handũ haha wee woigire atĩ nĩgũgatũma Rĩtwa riaku rikoragwo ho. ũroigua ihooya rĩria ndungata yaku ĩrĩhooyaga ĩrorete handũ haha. **21** Igua gũthaihana kwa ndungata yaku na kwa andũ aku a Isiraeli rĩria mekũhooya marorete handũ haha. ũigwe ũrĩ kũu igũrũ, o kũu gĩkaro gĩaku, na watũũgua-rĩ, ũgatũrekeru. **22** “Rĩria mũndũ angĩhĩrĩria mũndũ wa itũũra riake na gũtũike no nginya ehĩte, nake oke ehĩtĩre hau mbere ya kĩgongona gĩaku kĩa hekarũ-inĩ ĩno-rĩ, **23** hĩndĩ ĩyo ũkaigua ũrĩ o kũu igũrũ, na ũtue itua. Tuithania ndungata ciaku ciira, ũtũme ũria ũhĩtĩire ũria ũngĩ acookerewo nĩ mahitia make marĩa ekĩte. Nake ũria ũtehĩtie ũmũtũe ndehĩtie na ũndũ ũcio wonanie atĩ ti mwĩhia. **24** “Rĩria andũ aku a Isiraeli maahootwo nĩ thũ tondũ nĩmakũhĩtĩire nao magũcokerere na moimbũre rĩtwa riaku, mahooe magĩgũthaihangata marĩ hekarũ-inĩ ĩno-rĩ, **25** hĩndĩ ĩyo ũkaamaigua ũrĩ o kũu igũrũ na ũrekere andũ aku a Isiraeli mehia mao na ũmacooke bũrũri ũria wamaheire hamwe na maithe mao. **26** “Rĩria igũrũ rĩkaahingwo, na mbura yaage kuura tondũ wa ũria andũ aku makũhĩtĩire, mangĩkaahooya marorete handũ haha, na moimbũre rĩtwa riaku na magariũrũke matigane na mehia mao tondũ nĩmũnyamarĩtie-rĩ, **27** hĩndĩ ĩyo ũkaamaigua ũrĩ o kũu igũrũ na ũrekere ndungata ciaku, andũ aku a Isiraeli, mehia mao. Marute mũtũũrĩre ũria mwagĩrũ, na ũmoirĩre mbura bũrũri-inĩ ũcio waheire andũ aku ũtũũke igai rião. **28** “Kũngĩkaagia ng’aragu kana mũthiro bũrũri-inĩ, kana mĩgũnda ihĩe nĩ mbaa kana mbuu, kana gũũke ngigĩ kana ngũnga, kana thũ imarigiicĩrie itũũra-inĩ rĩmwĩe rião, na mwanangĩko o na ũrĩkũ kana mũrimũ ũngĩgooka-rĩ, **29** na rĩria mũndũ o na ũrĩkũ wa andũ aku a Isiraeli, angĩkaahooya kana athaihanane, nĩ ũndũ wa mũndũ kũmenya mĩnyamaro ĩria arĩ nayo, o na ruo, na atambũrũkie moko make amerekeire hekarũ-inĩ ĩno, **30** hĩndĩ ĩyo ũkaamaigua ũrĩ o kũu igũrũ gĩkaro-inĩ gĩaku, ũmarekere na ũtũũre o mũndũ itua kũringana na ũria wothĩ ekĩte, tondũ we nĩũĩ ngoro yake ngĩũkorwo nowe wiki ũũĩ ngoro cia andũ, **31** nĩgeetha mĩtũũre magwĩtigĩrĩte, na mathiĩage na mĩthiĩre yaku rĩria rĩothe marĩtũũrũga bũrũri-inĩ ũyũ waheire maithe maitũ. **32** “Ha ũhoro wa mũndũ wa kũngĩ ũria ũtarĩ wa andũ aku a Isiraeli no nĩ oimĩte bũrũri wa kũraya nĩ ũndũ wa ngumo ya rĩtwa riaku inene na ũhoro wa ciũko cia guoko gwaku kũrĩ hinya gũtambũrũkĩtio, rĩria agooka ahooe erekeire hekarũ ĩno, **33** hĩndĩ ĩyo ũkaamũigua ũrĩ o kũu igũrũ gĩkaro-inĩ gĩaku, na mũndũ ũcio wa kũngĩ ũkaamũhingĩria o ũria agakũhooya, nĩgeetha

andũ othe a thĩ mamenye rĩtwa riaku na magwĩtigĩre, o ta ũria andũ aku a Isiraeli magwĩtigĩrĩte, na mamenye atĩ nyũmba ĩno njakĩte, ĩtanĩtio na Rĩtwa riaku. **34** “Rĩria andũ aku maathĩĩ mbaara-inĩ kũria na thũ ciao o kũria ũngĩmatũma, nao makũhooe merekeire itũũra rĩrĩ inene ũthuurĩte na hekarũ ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩtwa riaku, **35** hĩndĩ ĩyo ũkaigua mahooya mao na gũthaihana kwao ũrĩ kũu igũrũ, na ũmatĩrĩrĩre ũhoro-inĩ ũcio wao. **36** “Rĩria makwĩhĩria, ngĩũkorwo gũtĩrĩ mũndũ ũtehagia, nawe ũmarakarĩre ũmaneane kũrĩ thũ, nacio imatahe ĩmatware bũrũri wa kũraya kana wa gũkuhĩ; **37** nao mangĩcookera ngoro-inĩ ciao marĩ o kũu bũrũri-inĩ ũria maatahĩrũro, na merire, na magũthaithe marĩ o kũu maatahĩrũro, na moigĩ atĩrĩ, ‘Nĩtwĩhitie, na nĩtwĩkĩte mahitia na tũgeka maĩndũ ma waganu’; **38** no mangĩgũcokerera na ngoro ciao ciothe na muoyo wao marĩ o bũrũri-inĩ ũria maatahĩrũro, na mahooe merekeire bũrũri ũria waheire maithe mao, na merekeire itũũra rĩria inene rĩria ũthuurĩte na merekeire hekarũ ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩtwa riaku; **39** hĩndĩ ĩyo ũrĩ o kũu igũrũ gĩkaro-inĩ gĩaku, ũkaigua ihooya rião na mathaihana mao na ũmatĩrĩrĩre ũhoro-inĩ ũcio wao. Na ũkaarekera andũ aku, o acio makwĩhĩrie. **40** “Na rĩrĩ, Ngai wakwa, ũrohingũra maitho maku, o namo matũ maku mathikĩrĩre mahooya marĩa marĩhooyagĩrwo handũ haha. **41** “Rĩu gũkĩre, Wee Jehova Ngai, na ũũke handũ haku ha kũhurũka, **42** Wee Jehova Ngai, ndũgatiganĩrie ũria waku mũtĩrĩrie maguta.

7 Na rĩrĩ, Solomonĩ aarĩkia kũhooya-rĩ, mwaki ũkiuma igũrũ ũgĩcina iruta rĩa njino na magongona, naguo riiri wa Jehova ũkĩyũra hekarũ. **2** Nao athĩnjĩrĩ-Ngai matĩngĩahotire gũtoonyo hekarũ ya Jehova tondũ riiri wa Jehova nĩwaiyũrĩte kuo. **3** Na rĩria andũ a Isiraeli othe moonire mwaki ũkiuma na igũrũ, na riiri wa Jehova ũrĩ igũrũ rĩa hekarũ, magĩturĩa maru hau haarĩtwo mahiga, maturumithĩtie mothiũ mao thĩ, makĩhooya Jehova na makĩmũcokerĩa ngaatho, makiugaga atĩrĩ, “Jehova nĩ mwega; wendo wake ũtũũrũga nginya tene.” **4** Nĩngĩ mũthamaki na andũ othe makĩruta magongona marĩ mbere ya Jehova. **5** Nake Mũthamaki Solomonĩ akĩruta igongona rĩa ng’ombe 22,000 na rĩa ng’ondũ na mbũri 120,000. Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki na andũ othe makĩamũra hekarũ ya Ngai. **6** Athĩnjĩrĩ-Ngai makĩhaarĩria kũruta wĩra wao, o nao Alawii makĩrũgama marĩ na indo cia Jehova cia ũini, irĩa Daudi aathondekete cia kũgoocaga Jehova nacio, nĩ irĩa aahũthagĩra agĩcokia ngaatho, akoigaga atĩrĩ, “Wendo wake ũtũũrũga nginya tene.” Athĩnjĩrĩ-Ngai makĩhuha tũrumbeta twao mang’ethanĩre na Alawii, nao andũ a Isiraeli othe nĩmarĩgamĩte. **7** Nake Solomonĩ akĩamũra kũu gatagatĩ ka njĩ, hau mbere ya hekarũ ya Jehova, na hau niho aarũtĩre magongona ma njino na maguta na magongona ma ũiguanũ, tondũ kĩgongona gĩa gĩcango kĩrĩa aathondekete gĩtĩngĩahotire kũiganĩra maruta ma njino, na maruta ma mĩtu, na ma maguta. **8** Nĩ ũndũ ũcio Solomonĩ agĩkũngũra gĩathĩ kũu mĩthenya mũgwanja, hamwe na andũ a Isiraeli othe, nakĩo kiari kũngano kinene mũno kĩa andũ

moimite Lebo-Hamathu nginya o Karūū-ini ka Misiri. **9** Mūthenya wa īnana makīgā na kīūngano nī ūndū nīmārikitie gūkūngūra Kwamūrwo gwa kīgongona mīthenya mūgwanja, na magikūngūra giāthi mīthenya īngi mūgwanja. **10** Mūthenya wa mīrongo īrī na ītatū wa mweri wa mūgwanja, Solomoni akūra andū mainūke, nao makīinūka maiyūrītwo nī gikeno, na ngoro ciao igacanjāmūka nī ūndū wa maūdū mega marīa Jehova eekūre Daudi na Solomoni, na andū ake a Isiraeli. **11** Rīrīa Solomoni aarīkie gwaka hekarū ya Jehova na nyūmba ya ūthamaki, na aarīkia gwīka ūrīa wothē eeciirītie gwīka hekarū-inī ya Jehova o na nyūmba-inī yake ya ūthamaki-rī, **12** Jehova akīmūmīrīra ūtukū, akīmūrīa atīrī: “Nīngigūite ihooya rīaku, na nīthuurite handū haha hatūke hekarū yakwa ya kūrutagīrwo magongona. **13** “Rīrīa īngīhinga igūrū nayo mbura yaage kuura, kana njathe ngīgī cianange būrūrī kana ndūme mūthīro kūrī andū akwa, **14** andū acio akwa, o acio metanītio na rītwa rīakwa, mangikenyihiha na maahooe, na marongorie ūthiū wakwa, na matigane na njīra ciao cia waganu, hīndī īyo nīngamaigua ndī o igūrū, na nīngamarekera mehīa mao na honie būrūrī wao. **15** Na rīrī, maitho makwa nīmēkūhingūka, namo matū makwa maigūe mahooya marīa mahooeirwo handū haha. **16** Nīthuurite na ngaamūrā hekarū īno nīgeetha Rītwa rīakwa rītūre kuo nginya tene. Maitho makwa na ngoro yakwa igūtūūra kuo hīndī ciothe. **17** “Na ha ūhoro waku, ūngīthiīaga na mīthiire īrīa yagīrīre o ta ūrīa thoguo Daudi aathiīaga, na wīkage maūdū mothe marīa ngwathīte, na ūmenyagīrīre kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo na mawatho makwa-rī, **18** nīngahaanda gītī giaku kīa ūnene, o ta ūrīa ndarīkanīre na thoguo Daudi rīrīa ndamwīrīre atīrī, ‘Wee ndūkaaga mūdū wa gūthamakīra Isiraeli.’ **19** “No rīrī, ūngīkahutatīra na ūtiganīre kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na maathani marīa ngūheete, na ūthiī gūtungatīra ngai īngi na gūcihooya-rī, **20** hīndī īyo nīngamunya Isiraeli kuuma būrūrī wakwa, ūrīa ndīmaheete, na ndiganīre hekarū īno nyamūtīre ītano na Rītwa rīakwa. Ngaamītua o kīndū gīa kuunagwo thimo na gīa gūthekererwo nī andū othe. **21** O na gūtūika hekarū īno nīguo īrī nene, arīa othe makaahītūkagīra ho nīmākamaka na moige atīrī, ‘Nī kī gītūmīte Jehova eke būrūrī ūyū na hekarū īno ūndū ta ūyū?’ **22** Andū nīmāgacookīa moige, atīrī, ‘Nī tondū nīmātanīrīre Jehova, o we Ngai wa maithe mao, ūrīa wamarutire būrūrī wa Misiri, na makīhīmbīrīa ngai īngi, magīcihooya na magīcitungatīra, nīkīo amarehithīrīe mwanangīko ūyū wothē.”

8 Thuutha wa mīaka mīrongo īrī, ihīnda rīrīa Solomoni aahūthīrīre gwaka hekarū ya Jehova o na nyūmba yake ya ūthamaki-rī, **2** Solomoni nīakīre rīngī matūūra marīa aahētwo nī Hīramu, na akīmahe andū a Isiraeli matūūre thīnī wamo. **3** Solomoni agīcooka agīthiī Hamathu-Zoba na akīrītaha. **4** Nīngī agīcooka agīaka Tadīmōrī kīū werū-inī na matūūra manene mothe marīa aakīte kīū Hamathu ma kūigwo indo. **5** Nīakīre Bethī-Horoni ya Mwena wa Igūrū, na Bethī-Horoni ya Mwena wa Mūhuro rīngī, marī matūūra manene

mairige, marī na thingo, na ihingo, na mīgīko ya igerā, **6** o ūndū ūmwe na Baalathu, na matūūra make mothe manene ma kūga indo, na matūūra make mothe manene ma ngaari cia mbaara na mbarathi ciake, na agīaka kīrīa gīothe eerīrīrīe kīū Jerusalemu, na Lebanoni, o na kūdū guothe būrūrī-inī ūrīa aathanaga. **7** Andū othe arīa maatigaire kuuma kūrī Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi (nao andū acio matiarī Aisiraeli), **8** ūguo nī kuuga atī, njīaro ciao iria ciatigarīte būrūrī-inī, iria andū a Isiraeli mataaninīte, acio nīo maandīkithirio nī Solomoni matūike ngombo ciake cia kūrutithio wīra na hīnya, na noguo gūtūire nginya ūmūthi. **9** No Solomoni ndaatuire andū a Isiraeli ngombo cia wīra wake; acio nīo maarī andū ake a kūrūa mbaara, o na aathi a anene ake, na aathi a ngaari ciake cia ita, na atwari a ngaari acio. **10** O na nīngī no-o maarī atongoria anene a Mūthamaki Solomoni, maarī anene 250 a kūrūgamīrīra andū acio. **11** Solomoni akīruta mwarī wa Fīrānī kuuma Itūūra Inene rīa Daudi, akīmūrehe nyūmba ya ūthamaki īrīa aamwākīre, tondū oigire atīrī, “Mūtumia wakwa ndangītūūra nyūmba ya Mūthamaki Daudi, mūthamaki wa Isiraeli, nīgūkorwo kūdū kūrīa ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova rītoonyete nī gūtheru.” **12** Igūrū rīa kīgongona kīa Jehova kīrīa Solomoni aakīte mbere ya gīthaku, hau nīho Solomoni arutīre Jehova maruta ma njīno, **13** O ta ūrīa maabataranītie kūrūtwo o mūthenya nī ūndū wa maruta marīa Musa aathanīte ma Thabatū, na ma Tūrūgamo twa Mweri, na ma ciathī ithatū cia o mwaka, nīcio Giathī kīa Mīgate itarī Mūkīre Ndawa ya Kūimbīa, na Gīathī gīa Ciumīa, na Gīathī gīa Ithūnū. **14** Kūrūmanīrīra na wathani ūrīa watūtwo nī ithe Daudi, nīamūrīre ikundi cia athīnjīrī-Ngai nī ūndū wa mawīra mao, o na Alawī nīguo matongoragīe hīndī ya kūgooca na nīngī mateithagīrīre athīnjīrī-Ngai kūrīngana na mabataro ma o mūthenya. Nīngī nīamūrīre ikundi cia arangīrī a ihingo marangagīre ihingo mwanya mwanya, tondū ūguo nīguo Daudi, mūdū wa Ngai, aathanīte. **15** Nao matiatigire kūrūmīrīra watho ūrīa mūthamaki aathīte athīnjīrī-Ngai kana Alawī ūndū-inī o wothē hamwe na ūmenyereri wa igīna. **16** Wīra wa Solomoni wothē nīwahingirio kuuma mūthenya ūrīa mūthingi wa hekarū ya Jehova wakīrwo nginya īkīrīka. Nī ūndū ūcio hekarū ya Jehova īkīrīkio gwakwo. **17** Nīngī Solomoni agīthiī Ezioni-Geberi na Elathu hūgūrūrū-inī cia Edomu. **18** Nake Hīramu akīmūtūmīra marīkabu irūgamīrīrwo nī anene ake, andū arīa moo ūhoro wa iria. Andū acio, hamwe na andū a Solomoni magītwarithīa marīkabu nginya Ofiri na magīcooka makīrehe taranda 450 cia thahabu, iria maatwarīre Mūthamaki Solomoni.

9 Rīrīa mūthamaki-mūdū-wa-nja wa Sheba aigūire ngumo ya Solomoni, agūtūka Jerusalemu kūmūgerīa na ciūra nditū. Agīkīna arī na mūtongoro mūnene ma, wa ngamīra ikuuīte mahuti marīa manungi wega, na thahabu nīngī mūno, na tūhiga twa goro, agīthiī harī Solomoni, akīaria nake maūdū mothe marīa maarī mecīrīa-inī make. **2** Nake Solomoni agīcooka ciūra ciake ciothe; gūtūrī ūndū o na ūmwe aaremirwo nīkūmūtaarīra. **3** Rīrīa mūthamaki-mūdū-wa-nja ūcio

wa Sheba onire üügĩ wa Solomoni, o na nyumba ya üthamaki írĩa aakĩte, **4** na irio iria ciarĩ metha-inĩ yake, na írĩa anene ake maikaraga metha-inĩ, na írĩa ndungata írĩa ciatungataga ciehumũbĩte, na írĩa akuui ikombe mehumbĩte nguo ndaaya, na maruta ma njino marĩa aarutagĩra hekarũ-inĩ ya Jehova, agikĩgega mũno. **5** Akĩĩra mũthamaki atĩrĩ, “Ühoro írĩa ndaiguire ndĩ o бүрүрi-inĩ wakwa ükonĩĩ maĩndũ marĩa wĩkĩte o na üügĩ waku nĩ ma ma. **6** No ndietĩkirie írĩa moigaga nginya rĩrĩa ndĩrokire na ndĩreyonera na maitho makwa nĩĩ mwene. Ti-itherũ, írĩa ndeerirwo o na ti nuthu ya ünene wa üügĩ waku; nĩũkĩrĩte mũno makĩria ühoro írĩa ndaiguĩte. **7** Kaĩ gũkena nĩ andũ aku-ĩ! Ningĩ gũkena nĩ anene aku arĩa marũgagama mbere yaku hĩndĩ ciothe makaiguaga üügĩ waku! **8** Jehova Ngai waku arogocwo, írĩa ũkenetio nĩwe, na agagũĩkarĩria gĩtĩ-inĩ gĩa ke kĩa ünene ũrĩ mũthamaki wa gũthamaka nĩ ũndũ wa Jehova Ngai waku. Tondũ wa írĩa Ngai waku endete Isiraeli, na akeerĩrĩria kũmanyĩtĩrĩra nginya tene-rĩ, nĩagũtũite mũthamaki ũmathamakagĩre, nĩgeetha ũtũũrie kĩhooto na ũthingu.” **9** Ningĩ akĩhe mũthamaki taranda 120 cia thahabu, na mahuti marĩa manungi wega maingĩ mũno na tũhiga twa goro. Gũtiakoretwo mahuti manungi wega ta macio mũthamaki-mũndũ-wa-nja ũcio wa Sheba aaheire Mũthamaki Solomoni. **10** (Nao andũ a Hiram na andũ a Solomoni nĩmarehire thahabu kuuma Ofiri; o na nĩmarehire mĩtĩ ya mĩthandari na tũhiga twa goro. **11** Mũthamaki aahũthĩire mĩthandari ũyo gwaka ngathĩ cia hekarũ ya Jehova o na cia nyumba ya ũthamaki, na gũthondekera aini inanda cia mũgeeto o na cia kinũbi cia kũhũrwo. Gũtiarĩ indo ta icio cionetwo Juda mbere ũyo.) **12** Mũthamaki Solomoni nĩaaheire mũthamaki-mũndũ-wa-nja wa Sheba kĩrĩa gĩothe eerĩrĩre na kĩrĩa eetĩre; akĩmũhe indo makĩria ma iria we aamũreheire. Mũthamaki mũndũ-wa-nja ũcio akiumagara hamwe na ndungata ciake, agĩcooka бүрүрi wake mwene. **13** Ūritũ wa thahabu írĩa Solomoni aamũkagĩra o mwaka warĩ wa taranda 666, **14** itataraniĩrio na igooti rĩrĩa rĩarehagwo nĩ athũgũri na onjorithia. Ningĩ athamaki othe a Arabia na abarũthi a бүрүрi nĩmarehagĩra Solomoni thahabu na betha. **15** Mũthamaki Solomoni agĩthondeka ngo nene 200 cia thahabu hũũre; o imwe yathondeketwo na ũritũ wa beka 600 cia thahabu. **16** Ningĩ agĩthondeka ngo 300 cia thahabu hũũre, o imwe yathondeketwo na thahabu ya ũritũ wa beka 300. Mũthamaki agĩciiga Nyũmba ya Ūthamaki írĩa yetagwo Mũtitũ wa Lebanoni. **17** Ningĩ mũthamaki agĩthondeka gĩtĩ kĩnene kĩa ũthamaki kigemetio mwena wa na thĩĩnĩ na mĩguongo, na mwena wa na nja gĩkagemio na thahabu therie. **18** Gĩtĩ kũ kĩa ũnene kiari na ngathĩ ya makinya matandatũ, na gaturwa ga thahabu ga gũkinyithia magũrũ kanyĩitithanĩtio nakĩo. Mĩena-inĩ yeerĩ ya gĩtĩ kũ yari na handũ ha kũigĩrĩra moko, na nĩ haarĩ na mĩhiano ya mĩrũũthi rĩrugamĩte mĩena-inĩ yeerĩ ya moko macio. **19** Mĩhiano ikũmi na rĩrĩ ya mĩrũũthi yarũgamĩtio ngathĩ-inĩ ũyo ya makinya matandatũ, narĩo o ikinya rĩa ngathĩ rĩari na mũhiano wa mĩrũũthi o mwena. Gũtiarĩ gĩtĩ kĩngĩ ta kũ gĩathondeketwo mbere ũyo ũthamaki-inĩ ũngĩ o wothē. **20** Indo ciothe iria Mũthamaki Solomoni

aanyuagĩra ciarĩ cia thahabu, na indo ciothe cia nyũmba iria ciarĩ Nyũmba ya Ūthamaki írĩa yetagwo Mũtitũ wa Lebanoni ciarĩ cia thahabu therie. Gũtiarĩ kindũ gĩathondeketwo na betha, nĩgũkorwo betha yatuagwo kindũ gĩtarĩ bata mũno matukũ-inĩ macio ma Solomoni. **21** Mũthamaki aarĩ na marikabu nyingĩ cia wonjoria iria ciarũgamagĩrĩrwo nĩ andũ a Hiram. Ciacoookaga o riita rĩmwe thĩĩnĩ wa mĩaka itatũ, ikũũite thahabu, na betha, na mĩguongo, na ngĩma, na nũgũ. **22** Mũthamaki Solomoni aarĩ na ũtonga na üügĩ mũingĩ gũkĩra athamaki arĩa angĩ othe a thĩ. **23** Athamaki othe a thĩ nĩmacaragĩa írĩa mangĩona Solomoni nĩguo maigue üügĩ írĩa Ngai eekĩrĩte ngoro-inĩ yake. **24** Andũ arĩa mookaga kũmuona mwaka o mwaka nĩmamũrehagĩra iheo, nacio nĩ indo cia betha na thahabu, na nguo ndaaya, na indo cia mbaara, na mahuti manungi wega, na mbarathi na nyũmbũ. **25** Solomoni aarĩ na nyũmba 4,000 cia mbarathi na ngaari cia ita, na mbarathi 12,000 iria ciagĩtũwo matũũra-inĩ manene ma ngaari cia ita, na akaiga iria ingĩ hakuhi nake kũu Jerusalemu. **26** Nake nĩathaga athamaki othe kuuma Rũũĩ rwa Farati nginya бүрүрi wa Afilisti, o nginya mũhaka-inĩ wa бүрүрi wa Misiri. **27** Mũthamaki nĩatũmĩre betha cingĩhe Jerusalemu o ta mahiga, nayo mĩtarakwa yari mĩingĩ o ta mĩtĩ ya mĩkũyũ írĩa rĩrĩ magũrũ-inĩ ma irĩma. **28** Mbarathi cia Solomoni ciarehetwo kuuma бүрүрi wa Misiri, na kuuma mabүрүрi marĩa mangĩ mothe. **29** Maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Solomoni, kuuma o kĩambĩrĩria nginya kĩrĩkĩro-rĩ, githĩ matiandikĩtũwo maandiko-inĩ ma Nathani írĩa mũnabii, na ũrathi-inĩ wa Ahija írĩa Mũshiloni, na cioneki-inĩ cia Ido írĩa wonaga maĩndũ makoniĩ Jeroboamu mũrũ wa Nebatĩ? **30** Solomoni aathamakĩire Isiraeli rĩothe arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ina. **31** Agĩcooka akĩhurũka hamwe na maĩthe make, na agĩthikwo itũũra inene rĩa ithe Daudi. Nake mũrũ Rehoboamu agĩtũika mũthamaki ithenya rĩake.

10 Rehoboamu nĩathĩire Shekemu, nĩgũkorwo andũ a Isiraeli othe nĩmathĩite kuo makamũtue mũthamaki. **2** Rĩrĩa Jeroboamu mũrũ wa Nebatĩ aagũire ühoro ũcio (tondũ aarĩ бүрүрi wa Misiri, kũrĩa oorĩire eherere Mũthamaki Solomoni), akiuma kũu Misiri, akĩinũka. **3** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtũmanĩra Jeroboamu, nake Jeroboamu hamwe na Isiraeli rĩothe magĩthĩ kũrĩ Rehoboamu, makĩmwĩra atĩrĩ: **4** “Thoguo nĩatũigĩrĩire icooki iritũ, no rĩu tũhũthĩre wĩra ũcio mũritũ na icooki rĩu iritũ rĩrĩa atũigĩrĩre na nĩtũrĩgũtungatagĩra.” **5** Rehoboamu akĩmacookeria atĩrĩ, “Thĩĩ mũgaacooka kũrĩ nĩ thũutha wa mĩthenya itatũ.” Nĩ ũndũ ũcio andũ acio magĩthĩ. **6** Thũutha ũcio Mũthamaki Rehoboamu akĩhooya kĩrĩa kũrĩ athuuri arĩa maatungatagĩra ithe Solomoni rĩrĩa aarĩ muoyo. Akĩmooria atĩrĩ, “Mũngĩndaara afĩa nĩguo njookerie andũ acio ühoro?” **7** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Üngĩtũika mũtaana kũrĩ andũ acio, na ũmakenie, na ũmacookerie na njira njagĩrĩru-rĩ, megĩtũũra maarĩ ndungata ciaku hĩndĩ ciothe.” **8** No Rehoboamu akĩregana na ũtaaro ũrĩa athuuri maamũheire, na akĩhooya kĩrĩa kuuma kũrĩ aanake a riika rĩake arĩa

maamütungatagira. **9** Nake akimooria atiri, “Inyui mungindaara atia? Andu acio maranjira uu, ‘Tuhuthirie icooki riria thogu aatugiriire.’ Tungimacookeria atia?” **10** Aanae acio a riika riake makimucokeria atiri, “Cookeria andu acio makwiriite atiri, ‘Thoguo niatugagiriira icooki iritu, no wee tuhuthirie icooki ruu,’ umeere atiri, ‘Kaara gakwa ka muiira ni gatungu gukira njohero ya baba. **11** Baba aamugiriire icooki iritu, no ni ningurirituhia makiria. Baba aamuhuraga na iboko, no ni ndirimuhuraga na tung’auru.” **12** Thuutha wa mithenya itatu Jeroboamu na andu a Isiraeli othe magicooka kuri Rehoboamu, o ta uria muthamaki oigite, “Nimugacooka kuri ni thuutha wa mithenya itatu.” **13** Nake muthamaki akimacookeria ehite muno. Akiregana na utaaro uria aheetwo ni athuuri, **14** akirumirira utaaro wa aanake, akiuga atiri, “Baba namurituhirie icooki, no ni ningurirituhia makiria. Baba aamuhuraga na iboko, no ni ndirimuhuraga na tung’auru.” **15** Ni undu ucio muthamaki ndaigana guthikirira andu acio, tondū maundu macio meekire moimite kuri Ngai, niguo kiugo kihingio kiria Jehova eerire Jeroboamu muru wa Nebati na kanua ka Ahija uria Mushiloni. **16** Riria andu a Isiraeli othe moonire ati muthamaki ucio niarega kumathikirira, magicookeria muthamaki atiri: “Turi na igai ririku harī Daudi, na ni gicunji kiriku turi nakio harī muru wa Jesii? Cooka hema-ini ciaku, wee Isiraeli! Wee Daudi-ri, menyerera nyumba yaku wee mwene!” Ni undu ucio andu a Isiraeli othe makinuka. **17** No andu a Isiraeli aria maatuhaga matuura-ini ma Juda-ri, Rehoboamu agithii na mbere kumathamakira. **18** Muthamaki Rehoboamu agituma Adoniram uria warī murugamiriri wa andu aria maarutithagio wira na hinya; no andu a Isiraeli makimuhura na mahiga nyuguto, agikua. No riri, Muthamaki Rehoboamu nietharire, akichaica ngari yake ya ita, akirira Jerusalemu. **19** Ni undu ucio andu a Isiraeli makoretwo maremeire nyumba ya Daudi nginya umuthi.

11 Riria Rehoboamu aakinyire Jerusalemu, akiungania andu a kuuma nyumba ya Juda na Benjamini, andu a kuru mbaara 180,000, nigeetha makaru na Isiraeli, niguo macookerie Rehoboamu uthamaki. **2** No riri, kiugo kia Jehova gikinyira Shemaia mundu wa Ngai, akirwo atiri, **3** “Thi wira Rehoboamu muru wa Solomoni muthamaki wa Juda, na wira andu a Isiraeli othe kuu Juda na Benjamini atiri, **4** ‘Jehova ekuuga uu: Tigai kwambata mukahuraga na ariu a ithe wanyu. O mundu wotho wanyu niacooke muci, nigukorwo ni ni njikite undu uyū.” Ni undu ucio magithikira ciugo cia Jehova na magitiganiria uhoru wa guthii kihithukira Jeroboamu. **5** Rehoboamu agitura Jerusalemu na agika matuura ma ugithiri kuu Juda, namo ni maya: **6** Bethilehemu, na Etamu, na Tekoa, **7** na Bethi-Zuru, na Soko, na Adulamu, **8** na Gathu, na Maresha, na Zifu, **9** na Adoraimu, na Lakishi, na Azeka, **10** na Zora, na Ajjaloni, na Hebironi. Maya maarī matuura manene mairigirwo na thingo cia hinya kuu Juda na Benjamini. **11** Agikira ugithiri wamo hinya na akiiga anene a mbutu cia mbaara kuo, o hamwe

na mithiithu ya irio, na maguta ma mitamayi, na ndibei. **12** Nigire ngo na matimu matuura-ini macio manene, na agituma magie hinya muno. Ni undu ucio Juda na Benjamini gugituka gwake. **13** Nao athinjiri-Ngai na Alawii kuuma ng’ongo ciao ciothe kuu Isiraeli guothe maarī mwena wake. **14** Nigukorwo Alawii nimatiganiirie urithio wao na indo ciothe, magituka Juda na Jerusalemu, nigukorwo Jeroboamu na ariu ake nimamagiririe kuruta wira ta athinjiri-Ngai a Jehova. **15** Nake agithuura athinjiri-ngai ake mwene ni undu wa kundū kuria gutuguru, na ni undu wa kurutira magongona mihianano ya mburi na ya njaū iria aathondekete. **16** Andu othe a kuuma kuri o muthiriga wa Isiraeli aria maahaariire ngoro ciao kumaatha Jehova, Ngai wa Isiraeli, magikirimirira Alawii nginya Jerusalemu makarutire Jehova Ngai wa maithe mao magongona. **17** Makongerera uthamaki wa Juda hinya na makinyiitirira Rehoboamu muru wa Solomoni handu ha miaka itatu, na ihinda ruu nimathiiaga na mithiire ya Daudi ya Solomoni. **18** Nake Rehoboamu niahirikie Mahalathu, uria warī mwarī wa muriu wa Daudi wetagwo Jerimothu na wa Abihaili mwarī wa muru wa Jesii wetagwo Eliabu. **19** Nake akimuciarira aanake aya: Jeushu, na Shemaria, na Zahamu. **20** Ningi akihika Maaka mwarī wa Abisalomu, uria wamuciarire Abija, na Atai, na Ziza na Shelomithu. **21** Rehoboamu niendire Maaka mwarī wa Abisalomu gukira atumia aria angī othe na gukira thuriya ciake ciothe. Atumia ake othe maarī 18 na thuriya 60, ciana cia aanake 28, na cia airitu 60. **22** Rehoboamu niathuure Abija muru wa Maaka atuike muriu munene wa ariu a ithe acio angī nigeetha akaamutua muthamaki. **23** Niatumirire ugi, akihurunjira ariu ake amwe ng’ongo-ini ciothe cia Juda na Benjamini, na akimahurunjira matuura-ini mothe manene maria maarī mairigire. Niamahere mithiithu miiganu, na akimacarira o mundu atumia aingi.

12 Thuutha wa Rehoboamu kwihaanda ta muthamaki na gukorwo agite na hinya, we hamwe na Isiraeli yotho nimatiganiirie watho wa Jehova. **2** Tondū wa gukorwo matari ehoeku harī Jehova, Shishaka muthamaki wa Misiri niatharikire Jerusalemu mwaka wa gatano wa Muthamaki Rehoboamu. **3** Aari na ngari cia mbaara 1,200 na andu aria mathiiga mahaicite mbarathi 60,000, na thigari itangitarika cia kuuma Alubi, na Asukii, na Akushi aria mookite nake kuuma Misiri, **4** agitaha matuura manene maria maarī mairigire ma Juda na agithii nginya Jerusalemu. **5** Nake munabii Shemaia agituka kuri Rehoboamu o na kuri atongoria a Juda aria moonganite kuu Jerusalemu ni undu wa gwigitira Shishaka, akimeera atiri, “Jehova ekuuga uu: ‘Nimundiganirie; na ni undu ucio, o na ni ngumutiganiria moko-ini ma Shishaka.’” **6** Atongoria a Isiraeli hamwe na muthamaki makinyiithia, makiuga atiri, “Jehova ni wa kihooto.” **7** Riria Jehova onire ati nimenyihitie-ri, ndumiriri ino ya Jehova igikinyira Shemaia akirwo atiri: “Kuona ati nimenyihitie-ri, ndikumananga no ningumahonokia o narua. Mang’uri makwa matiguitiriro Jerusalemu na kuhithira guoko gwa Shishaka. **8** No riri, megutika ndungata ciake,

nigeetha mamenye ütiganu wa kündigungatira na gütungatira athamaki a mabürüri ma künigi.” **9** Riría Shishaka müthamaki wa Misiri aathariküre Jerusalemu-rí, agikuuwa igüina cia hekarü ya Jehova na igüina cia nyumba ya üthamaki. Aakuire indo ciothe, o hamwe na ngo cia thahabu iria Solomoni aathondekithitie. **10** Ni ündü ücio Müthamaki Rehoboamu agithondeka ngo cia gicango handü ha icio cia mbere, agicinengera anene a arangiri ariä maakaraga itoonyero-iní ría nyumba ya üthamaki. **11** Riría ríothe müthamaki aathiaga hekarü ya Jehova-rí, arangiri acio maathiaga hamwe nake makuüte ngo icio, na thuutha wa üguo magacicookia nyumba-iní ya arangiri. **12** Tondü Rehoboamu nienyihirire, Jehova niamwehereirie marakara make, na ndaigana kümüniina o biü. Ti-itherü nĩ kwarĩ na maündü mamwe mega küu Juda. **13** Müthamaki Rehoboamu nìehaandire wega küu Jerusalemu na agithiĩ o na mbere ari müthamaki. Aari na ükürü wa miäka mĩrongo ina na ümwe riria aatuikire müthamaki, na agithamaka ari Jerusalemu miäka ikümi na müganja itüura-iní inene riria Jehova aathuurite kuuma mihiriga-ini yotho ya Isiraeli nigeetha Ríitwa riäke rítüure kuwo. Nyina etagwo Naama, na aari Müamoni. **14** Niekire maündü mooru tondü ndaatuite na ngoro yake kũrongoria Jehova. **15** Na ha ühoro wa maündü maria mangĩ makonii wathani wa Rehoboamu kuuma kiambiriria nginya müthia-rí, githi matandikitwo maandiko-ini ma Shemaia üria münabii, na ma Ido üria muoni-maündü maria maaritie ühoro wa njiarwa? Gwatüüraga mbaara gatagati ka Rehoboamu na Jeroboamu. **16** Rehoboamu akihurüka hamwe na maithe make na agithikwo o küu Itüura-ini Inene ría Daudi. Nake müriü Abija agitüika müthamaki ithenya riäke.

13 Mwaka wa ikümi na inana wa üthamaki wa Jeroboamu niguo Abija aatuikire müthamaki wa Juda, **2** na agithamaka ari Jerusalemu miäka itatü. Nyina etagwo Maaka mwarĩ wa Urieli wa Gibeä. Nĩ kwarĩ mbaara gatagati ka Abija na Jeroboamu. **3** Abija aathiire mbaara-ini ari na mbütü ya thigari iri ühoti 400,000, nake Jeroboamu akĩara mbütü yake ya thigari iri ühoti 800,000. **4** Abija akirügama igürü ría Kĩrima kĩa Zemaraimu, bürüri-ini üria wa irima wa Efiraimu, akiaga atiri, “Jeroboamu na Isiraeli inyuothe, ta thikĩriiria! **5** Kaĩ mütöo atĩ Jehova, Ngai wa Isiraeli, niaheanite üthamaki wa Isiraeli moko-ini ma Daudi na njaro ciäke nginya tene na ündü wa kĩrikanĩro gĩa cumbĩ? **6** No rĩrĩ, Jeroboamu müriü wa Nebati, ümwe wa anene a Solomoni müriü wa Daudi, niaremeire mwathi wake. **7** Imündü imwe cia tühü nĩcionganire hamwe nake, na makiregana na Rehoboamu müriü wa Solomoni riria aari mwithi na ataahotaga gütua itua, na ndaari na hinya wa kũmeetiiria. **8** “Na riri, mwĩcĩritie üria muküregana na üthamaki wa Jehova, üria üri moko-ini ma njaro cia Daudi. Ti-itherü müriü mbütü nene ya ita, na müri na njau cia thahabu iria ciathondekirwo nĩ Jeroboamu itüike ngai cianyu. **9** No githi mütiangati athinjiri-Ngai a Jehova, ariä maarĩ ariü a Harüni, na Alawii, na mügüthuurira athinjiri-ngai anyu kũmbe o ta üria

andü a mabürüri maria mangĩ mekaga? Üria wotho üükaga kwiyamüra na gategwa na ndürüme müganja atuikaga müthinjiri-ngai wa indo itari ngai. **10** “No ithui-rí, Jehova niwe Ngai witü, na tütümütiganiirie. Athinjiri-Ngai ariä matungataga Jehova nĩ ariü a Harüni, na mateithagiriü nĩ Alawii. **11** O rüciini na hwaĩ-ini nĩmarutagira Jehova maruta ma njino na übumba üria ünungaga wega. Nimaigagiriä migate metha-ini iria theru, na makagwatia matawa maria maigiriü müti-ini wa thahabu wamo o hwaĩ-ini. Ithuĩ nĩtürümütie maündü maria Jehova Ngai witü endaga. No inyui nĩmümütiganiirie. **12** Ngai ari hamwe na ithui; we niwe mütongoria witü. Athinjiri-Ngai ake na türumbeta twao nio marigambia mügambo wa mbaara ya kümüükirira inyui. Andü a Isiraeli, tigai kürüa na Jehova, Ngai wa maithe manyu, nigükorwo mütinghoothana.” **13** No riri, Jeroboamu niatümite ikundi cia thigari thuutha wao, nigeetha amatharikire ari na mbere ya Juda nao ariä maamoheirie mari thuutha wao. **14** Juda nimehögüire na makiona atĩ nĩmatharikirwo kuuma na mbere na kuuma na thuutha. Hindĩ iyo magĩkaia Jehova. Nao athinjiri-Ngai makihuha türumbeta twao, **15** nao andü a Juda makiugiriä na mügambo wa mbaara. Hindĩ iyo maanagiriä na mügambo wa mbaara, Ngai akiharagania Jeroboamu na Isiraeli ríothe mbere ya Abija na andü a Juda. **16** Andü a Isiraeli makitüria andü a Juda, nake Ngai akimaneana moko-ini mao. **17** Abija na andü ake makĩmahüura mbaara nene, nginya andü a Isiraeli 500,000 ariä maarĩ ühoti makĩuragwo. **18** Andü a Isiraeli magitoorio mbaara-ini iyo; nao andü a Juda magitüika atooria tondü nimehokire Jehova, Ngai wa maithe mao. **19** Nake Abija akingatithia Jeroboamu na akimütaha matüura ma Betheli, na Jeshana, na Efuroni hamwe na tütüura türia twamathiürüküirie. **20** Jeroboamu ndaigana gücoka kügia na hinya ringi matukü-ini ma Abija. Nake Jehova agikimügütha igütha agikua. **21** No Abija agikĩririä kügia na hinya. Akihikia atumia **14**, na akigia na aanake **22** na airütu **16**. **22** Maündü maria mangĩ makonii wathani wa Abija, maria eekire na üria oigire-rí, nĩmandikitwo ibuku-ini ría ütaüraniri ría münabii Ido.

14 Nake Abija akihurüka hamwe na maithe make na agithikwo küu Itüura-ini Inene ría Daudi. Nake müriü Asa agitüika müthamaki ithenya riäke, na matukü-ini make bürüri ügikara na thayü miäka ikümi. **2** Nake Asa agĩka maündü mega, na maria maagiriire maitho-ini ma Jehova Ngai wake. **3** Akieheria magongona ma ngai cia mabürüri ma künigi, na kündü küria gütüügüru, na agithethera mahiga maria maamüre, na agitemenga itugĩ cia Ashera. **4** Nake agiatha andü a Juda marongorie Jehova, Ngai wa maithe mao, na maathikire mawatho na maathani make. **5** Ningĩ akieheria mahooero ma kündü küria gütüügüru, na igongona cia übumba matüura-ini mothe ma Juda, naguo üthamaki ücio aathaga wa Juda ügikara na thayü. **6** Nĩakire matüura manene mairigire na thingo cia hinya ma Juda, nigükorwo bürüri warĩ na thayü. Gütiü mündü warĩ na mbaara nake miäka iyo, nigükorwo Jehova nĩamüheete ühurüko. **7** Nake akĩra andü a Juda

atirī, “Nītwekei matūūra maya na twake thingo cia kūmathiūrūrūkīria irī na mīthiringo mīraihi na igūrū, na iingo na mīgūko ya igera. Būrūrī ūyū no witū, tondū nītūrōngoretie Jehova Ngai witū; twamūrōngoririe nake agītūhe ūhurūko na mīena yothē.” Nī ūndū ūcio magīaka na makīgacīra. **8** Asa aarī na mbūtū ya thigari 300,000 iria cioimīte Juda irī na ngo nene na matimū, na ingi 280,000 iria cioimīte Benjamini ikuuīte ngo nini na mota. Ici ciothe ciarī thigari nūyūrūru cia kūrūa mbaara. **9** Zera ūrīa Mūkushi agītūka kūmūkīrīra arī na mbūtū nene ya thigari na ngaari cia ita 300, nake agītūka agīkinya Maresha. **10** Nake Asa akiumagara agithiī kūmūtūnga, nao makīarania mbaara yao kūu Gītumba-inī kīa Zefathu gūkuhi na Maresha. **11** Hīndī ūyo Asa agīkaīra Jehova Ngai wake, akiuga atirī: “Jehova, gūtīrī ūngī ūhaana tawe wa gūteithūra arīa matarī hinya kuuma kūrī arīa maarī hinya. Tūteithie, Wee Jehova Ngai witū, nīgūkorwo nīwe twīhokete, na nī thīinī wa Rītwa riaku tuoka gūkīrīra mbūtū īno nene ūū. Wee Jehova-rī, nīwe Ngai witū, ndūkareke mūdū akūhoote.” **12** Nī ūndū ūcio Jehova akīūruga Akushi o hau mbere ya Asa na mbere ya andū a Juda. Nao Akushi makīūra, **13** nake Asa na mbūtū yake makimaingathīa, makīmakinīya o nginya Gerari. Akushi aingī mūno makīuragwo ūū atī gūtīrī watīgirwo muoyo, makīniinīrwo o hau mbere ya Jehova o na mbere ya mbūtū ciake. Andū a Juda makīnūkīa indo nyingī iria maatahire. **14** Makīananga tūtūūra tuothe tūrīa twathiūrūrūkīrie Gerari, nīgūkorwo guoya wa Jehova nīwanyītite andū arīa matūūruga kuo. Nao magītaha indo cia tūtūūra tūu tuothe nīgūkorwo twarī na indo nyingī mūno cia gūtahwo. **15** O na ningī magītharīkīra kambī cia arīthi na magītaha ndūūru cia ng’ōndu, na cia mbūrī, na cia ngamīira. Nao magīcooka Jerusalemu.

15 Na rīrī, Roho wa Ngai nīwaikūrūkīrie Azaria mūrū wa Odedi. **2** Nake akiumagara agatūnge Asa, akīmūrīra atirī, “Ta thikīrīra, we Asa na andū a Juda na andū a Benjamini othe. Jehova arī hamwe na inyūrī rīrīa rīothe mūrī hamwe nake. Mūngīmūrōngooria nīmūrīmuonaga, no mūngīmūtiganīria, o nake nīakamūtiganīria. **3** Na rīrī, kwa ihinda iraya Israeli matiarī na Ngai ūrīa wa ma, na matiarī na mūthīnjīrī. Ngai wa kūrūru na matiarī na watho wa kūrūmīrīrwo. **4** No rīrī, hīndī ya mathīina mao nīmacookereire Jehova, Ngai wa Israeli, makīmūrōngooria na makīmuona. **5** Matukū-inī macio ūhorō wa kuumagara warī na ūgwati nīgūkorwo atūūrī othe a mabūrūrī macio maarī thīina-inī mūnene. **6** O rūrīrī rwahehenjagwo nī rūrīrī rūrīa rūngī, na itūrūa inene rīkahehenjwo nī rīrīa rūngī tondū Ngai nīamathīnagīa na thīina wa mīthemba yothē. **7** No ha ūhorō wanyu-rī, gīai na hinya na mūtiganīria ūhorō ūcio, nīgūkorwo nī mūkaarihwo wīra ūrīa mūrutaga.” **8** Rīrīa Asa aigūire ciugo icio na akīgua ūrathi wa Azaria mūrū wa Odedi ūrīa mūnabīrī, akīyūmīrīria. Akīheria mīhianano īrīa mīmeneku kuuma būrūrī wothē wa Juda na Benjamini, o na kuuma matūūra-inī marīa aatahite kūu īrīma-inī cia Efiraīmu. Agīcookereria kīgongona kīa Jehova kīrīa kīarī mbere ya gīthaku kīa hekarū ya Jehova. **9** Ningī akīūngania andū

othe a Juda na a Benjamini, hamwe na andū a kuuma Efiraīmu, na Manase, na Simeoni arīa maatūūranagīa nao, nīgūkorwo aingī ao nīmookīte kūrī Asa moimīte Israeli rīrīa moonire atī Jehova Ngai wake aarī hamwe nake. **10** Makīūngana kūu Jerusalemu mweri wa itatū wa mwaka wa ikūmi na itano wa ūthamaki wa Asa. **11** Hīndī ūyo makīrūtīra Jehova igongona rīa ng’ombe 700, na ng’ōndu na mbūrī 7,000 cia iria maatahite magacooka nacio. **12** Makīgīa kīrīkanīro gīa kūrōngooragīa Jehova, Ngai wa maithe mao, na ngoro ciao ciothe na mīoyo yao yothē. **13** Andū arīa othe mangīagire kūrōngooria Jehova, Ngai wa Israeli-rī, makīūrāgwō arī mūdū mūnini kana arī mūnene, arī mūdū mūrūme kana arī mūdū-wa-nja. **14** Makīhīta mwīhitwa he Jehova na mūgambo mūnene, o na makīanagīrīra na makīhuhaga tūrumbeta na macoro. **15** Andū a Juda othe magīkena nī ūndū wa mwīhitwa tondū mawīhītire na ngoro ciao ciothe. Makīrōngooria Ngai na kīyo, na makīmuona. Nī ūndū ūcio Jehova akīmahe ūhurūko mīena yothē. **16** Mūthamaki Asa agīcooka akīruta cūwe Maaka kuuma gītī-inī gīake kīa mūthamaki-mūdū-wa-nja, nī ūndū nīathondekithīte gītugī kīa mūhianano ūrī magīgi wa Ashera. Asa agītemenga gītugī kīu, agīkiunanga na agīgīcinīra Gītumba-inī gīa Kidironi. **17** O na gūtūika ndeheririe kūdū kūrīa gūtūtūgūru kuuma Israeli-rī, ngoro ya Asa nīamīneanite biū kūrī Jehova mūtūūrīre-inī wake wothē. **18** Nīarehire hekarū-inī ya Ngai betha na thahabu, na indo ciothe iria we na ithe maamūrīte. **19** Gūtīacookire kūgīa mbaara rūngī, o nginya mwaka wa mīrongo itatū na itano wa wathani wa Asa.

16 Na rīrī, mwaka wa mīrongo itatū na itandatū wa wathani wa Asa, Baasha mūthamaki wa Israeli nīambatire akarūe na Juda, na akīrīgīra Rama na rūthingo rwa hinya nīgūo arīgīrīrie gūtīkagīe mūdū ūkuuma kana atoonye būrūrī wa Asa mūthamaki wa Juda. **2** Nake Asa akīoya betha na thahabu kuuma igīina-inī cia hekarū ya Jehova o na kuuma nyūmba-inī yake ya ūthamaki, na agīcitīmīra Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata ūrīa wathamakaga Dameski. **3** Akīmūrīra atirī, “Reke hakorwo harī na kīrīko giitū nawe o ta ūrīa haarī kīrīko gatagatī ka baba na thoguo. Ta kīone, nīndagūtīmīra betha na thahabu. Rīu tharia kīrīko kīanyu na Baasha, mūthamaki wa Israeli nīgūo atigane na nīi.” **4** Beni-Hadadi agītīkīra ūhorō wa Mūthamaki Asa, agītūma anene a ikundi cia thigari ciake makahūire matūūra ma Israeli. Nao magītōoria ljonī, na Dani, na Abeli-Maimu, na matūūra manene mothe marīa maarī makūmbī ma kūu Nafitali. **5** Hīndī ūrīa Baasha aigūire ūhorō ūcio, agītiga gwaka Rama na agītiganīria wīra wake. **6** Ningī Mūthamaki Asa akīrehe andū othe a Juda, nao magīkuua mahiga na mbaū kuuma Rama iria Baasha aatūmagīra gwaka. Indo icio nīcio Asa aatūmīre gwakūma Geba na Mizīpa. **7** Hīndī ūyo Hanani ūrīa muonī-maūdū agītūka kūrī Asa mūthamaki wa Juda, akīmūrīra atirī, “Tondū nīwehokire mūthamaki wa Suriata ūkīaga kwīhoka Jehova Ngai waku, mbūtū cia ita cia mūthamaki wa Suriata nīcūrīte ikoima moko-inī maku. **8** Gīthī Akushi na Alubi, matiarī mbūtū nene ya ita, na makagīa na ngaari cia ita nyingī

na andũ arĩa maathiiaga mahaicĩte mbarathi? No rĩrĩ, rĩrĩa wehokire Jehova, nĩamaneanire moko-inĩ maku. **9** Nĩgũkorwo maitho ma Jehova morũũraga thĩ yotho gwĩkĩra hinya arĩa maheanĩte ngoro ciao biũ kũrĩ we. Nĩwikĩte ũndũ wa ũrimũ, na kuuma rĩu nĩũgũcoka kũgĩa na mbaara.” **10** Asa akĩrakarĩra Hanani ũrĩa muoni-maũndũ nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio; akĩmũrakarĩra mũno o nginya akĩmũkia njeera. O hĩndĩ iyo, Asa akĩambĩrĩria kũhinyĩrĩria andũ amwe atarĩ na tha. **11** Maũndũ ma wathani wa Asa kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, nĩmandikĩtwo mbuku-inĩ ya athamaki a Juda na Isiraeli. **12** Mwaka wa mĩrongo itatũ na kenda wa wathani wake, Asa nĩarũarire magũrũ. O na gũtuĩka mũrimũ ũcio nĩwamũhatĩrĩrie mũno, o na ndwari-inĩ yake-rĩ, ndaigana kũmaatha ũteithio kuuma kũrĩ Jehova, no aacaririe ũteithio kuuma kũrĩ mandagĩtarĩ. **13** Na mwaka wa mĩrongo ĩna na ũmwe wa wathani wake, Asa agĩkua na akĩhurũka hamwe na maithe make. **14** Nao makĩmũthika mbĩrĩra-inĩ rĩa eethondekeire o kũu Itũũra inene rĩa Daudi, makĩmũgĩrĩra gĩtanda-inĩ gĩa kũmũtwara mbĩrĩra kĩhumbĩrĩtwo na mahuti manungĩ wega na maguta mitukano mĩingĩ marĩa manungĩ wega, nao magĩakia mwaki mũnene nĩ ũndũ wa kũmũtĩa.

17 Nake Jehoshafatu mũrũ wa Asa agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩa, na akĩkĩra hinya ndakahũũro nĩ Isiraeli. **2** Akĩgia ikundi cia thigari matũũra-inĩ manene mothe marĩa mairigĩtwo na thingo cia hinya ma Juda, na agĩaka kambĩ cia thigari kũu Juda na matũũra-inĩ ma Efiraimu marĩa ithe Asa aatunyanĩte. **3** Jehova aarĩ hamwe na Jehoshafatu tondũ hĩndĩ ya wĩthĩ wake nĩathiiaga na mĩthĩire rĩa ithe Daudi aathiiaga nayo. We ndaigana kũhooya kĩrĩa kuuma kũrĩ Baali, **4** no nĩarongooragia Ngai wa ithe na akarũmagĩrĩra mawatho make, na ndaarũmĩrĩre mitugo ya Isiraeli. **5** Jehova akĩhaanda ũthamaki ũcio wega moko-inĩ make, nao andũ a Juda othe makĩrehera Jehoshafatu iheo; nĩ ũndũ ũcio akĩgĩa na indo nyingĩ na agĩtũka mũno. **6** Nierutĩre na ngoro yake kũrũmĩrĩa mĩthĩire ya Jehova; na makĩria ma ũguo, agĩtharia kũndũ kũria gũtũũgĩru o na itugĩ cia Ashera, agĩcieheria Juda. **7** Mwaka wa gatatũ wa wathani wake nĩatũmire anene ake, na nĩo Beni-Haili, na Obadia, na Zekaria, na Nethaneli, na Mikaia makarutane matũũra-inĩ ma Juda. **8** Hamwe nao kwari na Alawii nao nĩ, Shemaia, na Nethania, na Zebadia, na Asaheli, na Shemiramothu, na Jehonathani, na Adonija, na Tobija, na Tobu-Adonija, na athĩnjĩri-Ngai Elishama na Jehoram. **9** Nao makĩrutana Juda guothe, magathiiaga na lbuku rĩa Watho wa Jehova; magĩthiũrũka matũũra-inĩ mothe ma Juda makĩrutaga andũ watho. **10** Ũhoro wa gwĩtigĩra Jehova ũkĩyũra mothamaki-inĩ mothe marĩa maathĩũrũkĩrĩrie Juda, nĩ ũndũ ũcio matiigana kũria na Jehoshafatu. **11** Nao Afilisti amwe makĩrehera Jehoshafatu iheo, na makĩrehe betha arĩ igooti, nao Arabu makĩmũrehere ndũũru cia mbũri: ndũrũme 7,700 na mbũri 7,700. **12** Jehoshafatu agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na hinya mũno; agĩaka matũũra manene magĩtĩre na matũũra ma makũmbĩ kũu Juda, **13** na nĩarĩ na indo nyingĩ matũũra-inĩ macio ma

Juda. Agĩcoka akĩgia thigari iria ciooĩ wega ũhoro wa mbaara kũu Jerusalem. **14** Rĩandikithia rĩa, kũringana na nyũmba ciao, rĩatarĩ ta ũũ: Kuuma Juda, anene a ikundi cia 1,000: Adina nĩwe warĩ mũnene wao, aarĩ na andũ 300,000 a kũrĩa; **15** ũrĩa wamũrũmĩrĩre nĩ Jehohanani, na aarĩ na thigari 280,000; **16** wa gatatũ aarĩ Amasia mũrũ wa Zikiri, ũrĩa werutĩre gĩtungata Jehova, na aarĩ na thigari 200,000. **17** Kuuma Benjamin nĩ: Eliada, mũthigari njamba, na aarĩ na andũ 200,000 arĩa maarĩ na mota na ngo; **18** ũrĩa wamũrũmĩrĩre nĩ Jehozabadi, na aarĩ na andũ 180,000 arĩa maarĩ na indo cia mbaara. **19** Acio nĩo andũ arĩa maatungatagĩra mũthamaki, o hamwe na arĩa angĩ agĩte matũũra-inĩ manene marĩa mairigĩrwo na thingo cia hinya kũu Juda guothe.

18 Na rĩrĩ, Jehoshafatu aarĩ na indo nyingĩ na agatũka mũno, nake agĩtuma ũthoni na Ahabu. **2** Mĩaka mĩnini yathira-rĩ, agĩkũrũka agĩthĩ gũceerera Ahabu kũu Samaria. Nake Ahabu akĩmũthĩnjĩra ng'ondo nyingĩ na ng'ombe marĩ hamwe na andũ arĩa maarĩ nake, na akĩmũringĩrĩra matharikĩre Ramothu-Gileadi. **3** Ahabu, mũthamaki wa Isiraeli akũria Jehoshafatu mũthamaki wa Juda atĩrĩ, “Nĩũgũthĩ hamwe na nĩ tũgokĩrĩre Ramothu-Gileadi?” Nake Jehoshafatu akĩmũcokeria atĩrĩ, “Nĩ tũrĩ o ũndũ ũmwe nawe, o na andũ akwa no ta andũ aku; na nĩtũgaakorwo tũrĩ hamwe nawe kũu mbaara-inĩ”. **4** No Jehoshafatu agĩcoka akĩria mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Amba ũtuĩre na ũmenye ũtaaro wa Jehova.” **5** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli akĩũngania anabii 400, akĩmooria atĩrĩ, “Tũthĩ tũkahũũrane na Ramothu-Gileadi kana ndigathĩ?” Nao makĩmũcokeria makĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩ, nĩgũkorwo Ngai nĩekũneana itũũra rĩu moko-inĩ ma mũthamaki.” **6** Nowe Jehoshafatu akĩũria atĩrĩ, “Kaĩ gũkũ gũtarĩ mũnabii wa Jehova ũrĩa tũngũria ũhoro kuuma kũrĩ we?” **7** Mũthamaki wa Isiraeli agĩcokeria Jehoshafatu atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ mũndũ ũmwe ũrĩa ũngĩtũũrĩria ũhoro kuuma kũrĩ Jehova, no nĩndĩmũthũire tondũ gũtĩrĩ hĩndĩ andathagĩra ũndũ mwega, no maũndũ mooru hĩndĩ ciothe. Nake nĩwe Mikaia mũrũ wa Imula.” No Jehoshafatu agĩcokeria atĩrĩ, “Mũthamaki ndagĩrĩrwo nĩ kuuga ũguo.” **8** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli agĩĩta ũmwe wa anene ake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndehera Mikaia mũrũ wa Imula narua.” **9** Hĩndĩ iyo mũthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mũthamaki wa Juda, mehumbe nguo ciao cia ũthamaki, magĩkarĩra itĩ ciao cia ũnene hau kĩhũhĩro-inĩ kĩa ngano kĩrĩa kiarĩ itoonyero-inĩ rĩa Samaria, nao anabii othe maarĩ ho makĩratha mohoro marĩ mbere yao. **10** Na rĩrĩ, Zedekia mũrũ wa Kenaana nĩathondekete hĩa cia kĩgera, nake akiuga atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Ici nĩcio mũgaatheeca Asuriata nacio nginya mũmaniine.’” **11** Nao anabii acio angĩ othe maarathaga o ũndũ ũmwe, makoiga atĩrĩ: “Tharikira Ramothu-Gileadi na nĩũgũtooria, tondũ Jehova nĩekũrĩneana moko-inĩ ma mũthamaki.” **12** Mũndũ ũrĩa watũmitwo ageete Mikaia akĩmwĩra ũũ, “Atĩrĩrĩ, anabii arĩa angĩ othe maarĩte o ta mũndũ ũmwe, mararathĩra mũthamaki ũhootani. Reke kiugo giaku gĩtigakararanie na kĩa, na warie ũndũ mwega.”

13 Nowe Mikaia akiuga atiri, “Ti-itheru o ta uria Jehova atuiuraga muoyo, ni ngumwira o uria Ngai wakwa ekunjira.” **14** Hinda iria akinyire-ri, muthamaki akimuria atiri, “Mikaia, tuthi tihakuhuranire itura ria Ramothu-Gileadi, kana tutigaaithi?” Nake Mikaia akimucokeria atiri, “Ritharikire na uhootane, tondū nirikūneanwo moko-ini maku.” **15** Muthamaki akimwira atiri, “Ni maita maigana ngutūra ngwihithagia ndukae kunjira uhoro ūngi tika uhoro wa ma thini na rithwa ria Jehova?” **16** Nake Mikaia akimucokeria atiri, “Ndironire andū a Israeli othe mahurunjūkiire irima-ini ta ng’ondū itari na mūriithi, nake Jehova aroga atiri, ‘Andū aya matiri na mwathi. O mūdū niarekwo ainūke gwake na thayū.’” **17** Nake muthamaki wa Israeli akūra Jehoshafatu atiri, “Githi ndikwīre atī ndarī hīndi angīndathira ūhoro mwega, tika o uria mūuru?” **18** Mikaia agithi na mbere, akiuga atiri, “Ni undū ūcio thikiriria kiugo kia Jehova: Ndironire Jehova aikariire giti giaka kia ūnene, ari na mbūtū yothē ya igurū irūgamite imūthiūrūkiire mwena wa ūrio na wa ūmotho. **19** Nake Jehova aroria atiri, ‘Nū ūkūheenereria Ahabu muthamaki wa Israeli ngūo atharikire Ramothu-Gileadi, nigeetha athi agakuire kuo?’ ‘Ūmwe akiuga ū, na ūria ūngi akiuga ū. **20** Marigiriro-ini, roho ūmwe ūkiūmra, ūkūgama mbere ya Jehova, ūkiuga atiri, ‘Ni ni ngūmūheenereria.’ ‘Jehova akiūra atiri, ‘Ūkūmūheenereria atia?’ **21** ‘Naguo roho ūcio ūkiuga atiri, ‘Nigūthi ngūthi ndūke roho wa maheeni tūnua-ini twa anabii ake othe.’ ‘Nake Jehova akiuga atiri, ‘Wee niūkūhota kūmūheenereria. Thi ūgeke ūguo.’ **22** ‘Ni undū ūcio Jehova nēkīrite roho wa maheeni tūnua-ini twa anabii aya aku. Jehova niagwathiriire mwanangiko.’” **23** Hinda iyo Zedekia mūrū wa Kenaana akiambata na akiringa Mikaia rūhi ūthi. Akimūria atiri, “Kai roho wa Jehova agereire kū riria omwe kūrī ni ngūo aarie nawe?” **24** Mikaia agicookia atiri, “Nūkamēnya mūthenya ūria ūgaathi kwiitha kanyūmba ka na thini.” **25** Muthamaki wa Israeli agiathana, akiuga atiri, “Oyai Mikaia mūmucokie kūrī Amoni mwathi wa itūūra inene, na kūrī Joashu mūrū wa muthamaki, **26** na mūmwire atiri, ‘Muthamaki ekuuga ū: Mūdū ūyū nīaikio njeera na ndakaheo kindū gīa kūrīa tika mūgate na maa nginya riria ngaacooka na thayū.’” **27** Mikaia akiuga atiri, “Ūngīgaacooka na thayū-ri, no gūtuikire atī Jehova ndaarītie na nī.” Agicooka akiuga atiri, “Iguai ūhoro wakwa inyu andū aya inyuothē!” **28** Ni undū ūcio muthamaki wa Israeli na Jehoshafatu muthamaki wa Juda makiambata nginya Ramothu-Gileadi. **29** Nake muthamaki wa Israeli akūra Jehoshafatu atiri, “Ningūtoonya mbaara-ini ndūgarūrīte ndikamenyeke no wee wīkire nguo cia ūthamaki.” Ni undū ūcio muthamaki wa Israeli akūgarūra ndakamenyeke na agitoonya mbaara-ini. **30** Na riri, muthamaki wa Asuriata nīathite anene ake a ngaari cia ita akameera atiri, “Mūtikarūe na mūdū o na ūrīkū, mūnini kana mūnene, tika o muthamaki wa Israeli.” **31** Riria anene a mbūtū cia ngaari cia ita moonire Jehoshafatu magīciiria atiri, “Ūyū niwe muthamaki wa Israeli” Ni undū ūcio makīgarūrūka mamūtharikire, no Jehoshafatu agikaya, nake Jehova akimūteithia. Ngai akimaroria

na kungī, makimweherera, **32** nigukorwo riria anene a ngaari cia ita moonire atī tiwe warī mūthamaki wa Israeli, magitiga gūthingatana nake. **33** No mūdū ūmwe akigeeta ūta wake, agikia mūgu o ro ūguo, naguo ūkiratha mūthamaki wa Israeli o gatagati-ini ka magathikanirio ma nguo yake ya mbaara. Nake muthamaki akūra mūtwarithia wa ngaari ya ita atiri, “Garūra ngaari undute mbaara-ini. Nindagarurio.” **34** Nayo mbaara ikineha mūthenya wothē, na muthamaki wa Israeli agītiirania ngaari-ini yake ya mbaara ang’etheire Asuriata o nginya hwa-ini. Nario riua rigithia-ri, agika.

19 Hinda iria Jehoshafatu muthamaki wa Juda aacookire Jerusalemu nyūmba-ini yake ya ūthamaki na thayū-ri, **2** Jehu ūria muoni-maundū, mūrū wa Hanani, agithi akamūtunge nake akūra muthamaki atiri, “Ni汪girirwo gūteithia mūdū ūria mwaganu na wende ari mathūire Jehova? Ni undū wa ūguo-ri, mang’uri ma Jehova marī igurū riaku. **3** No riri, harī na maundū manini mega thini waku, nigukorwo niweheretie itugī cia Ashera būrūri-ini, na ūkerekera ngoro yaku kūrongooria Ngai.” **4** Jehoshafatu agitūra Jerusalemu, agicooka akiumagara ringi, agithi kūrī andū a kuuma Birishiba kū būrūri wa irima wa Efraimu, na akimacookia kūrī Jehova, Ngai wa maithe mao. **5** Nake agithuura andū a gūthikagiriira maciira kū būrūri-ini, thini wa o itūra ria matūra manene ma Juda marīa mairigirwo na thingo cia hinya. **6** Akimeera atiri, “Mwiciiragie wega ūria mūgwika, tondū riri, mūtirituithanagia ciira ni undū wa mūdū, no makiria ni undū wa Jehova, ūria ūrikoragwo na inyu riria riote mūrītuga ciira. **7** Na riri, mwigagirei Jehova. Mūtuanagire ciira mūmenyereire, ni undū Jehova Ngai witū ni wa kīhoo na ndaroraga maūthi na ndahakagwo.” **8** O nakuo Jerusalemu-ri, Jehoshafatu nīathurire Alawii amwe, na athinjiri-Ngai, na atongoria a nyūmba cia andū a Israeli marūgamagireire watho wa Jehova, na magatuithanagia maciira o na makaniina ngarari. Nao maatūra Jerusalemu. **9** Nake akimahe mawatho maya: “No nginya mūtungate na wīhokeku na ngoro cianyu ciothe, na mwigagire Jehova. **10** Ciira wothē ūria mūrīrehagirwo kuuma kūrī andū a būrūri wanyu ari maatūra matūra-ini marīa manene, ari ūiti wa thakame kana maundū mangi makoni watho, kana maathani, kana kirira kia watho wakwa wa kūrūmirirwo, kana matūro ma ciira, makanagie matikanehire Jehova; kwaga ūguo marakara make nimakamūkirira inyu ene na arii a thoguo. Ikagai ūguo na mūtekehia. **11** “Na riri, Amaria mūthinjiri-Ngai ūria mūnene niwe ūrimūrōraga maundū-ini mothe makoni Jehova, nake Zebadia mūrū wa Ishmaeli, o we mūtongoria wa mūhiriga wa Juda, niwe ūrimūrōraga maundū-ini mothe makoni muthamaki, nao Alawii nīmaritungataga ta anene marī mbere wanyu. Ikagai maundū mūrī na ūmīrīru, nake Jehova arikoragwo hamwe na aria marīkaga wega.”

20 Na riri, thuutha wa ūguo, andū a Moabi, na andū a Amoni marī hamwe na Ameuni amwe magiuka kūrūa na Jehoshafatu. **2** Andū amwe magiuka makira

Jehoshafatu atiri, “Mbütü nene ya ita kuuma Edomu nĩroka kũria nawe, yumite mũrĩmo ũria ũngĩ wa iria. O na rĩu nĩkinyĩte Hazezoni-Tamaru” (na okuo Eni-Gedi). **3** Jehoshafatu akimaka, na agĩtua itua orie ũtaaro harĩ Jehova, nake akĩanĩrĩra Juda guothe kwĩhingwo kũria irio. **4** Nao andũ a Juda makĩũngana meethe ũiteithio kuuma kũrĩ Jehova; ti-itherũ magĩũka kuuma matũira mothe ma Juda nĩguo mamũngorie. **5** Nake Jehoshafatu akĩrũgama mbere ya kũngana kũ kĩa andũ a Juda na Jerusalemu, o hau hekarũ-inĩ ya Jehova o mbere ya nja rĩa yarĩ njerũ. **6** akiuga atiri: “Wee Jehova, Ngai wa maithe maitũ, githĩ tiwe Ngai ũria ũrĩ igũrũ? Nĩwe ũthamakagĩra mothamaki mothe ma ndũrĩrĩ. Hinya na ũhoti irĩ guoko-inĩ gwaku, na gũtirĩ mũndũ ũngĩgwĩtiiria. **7** Wee Ngai witũ-rĩ, githĩ ndwaingatiire arĩa maikaraga bũrũri ũyũ mbere ya andũ aku a Isiraeli na ũkũthe njaro cia mũrataguo Iburahĩmu nginya tene? **8** Nĩmatũũrite kuo o na magaaka hekarũ kuo rĩa itanĩtio na Rĩtwa rĩaku, makiugaga atiri, **9** ‘Mũtino ũngĩgatũkora o na ũrĩ wa rũhũ rwa njora rwa gũtũrũthia, kana mũthiro kana ng’aragu, tũkaarũgama mbere yaku hekarũ-inĩ ĩno itanĩtio na Rĩtwa rĩaku, nĩtũgaagũkaira tũrĩ hatĩka-inĩ, nawe nĩũgatũgua ũtũhonokie.’ **10** “No rĩu, haha harĩ na andũ a kuuma Amoni, na Moabi, na Kĩrĩma kĩa Seiru, arĩa wagiririe andũ a Isiraeli matharikĩre mabũrũri mao rĩrĩa moimaga Misiri; nĩ ũndũ ũcio makĩmeherera na matiigana kũmaniina. **11** Ta kĩone kĩrĩa maragĩtũrĩha nakĩo, tondũ mokite gũtũngata kũria watũheire gũtũke igai rĩitũ. **12** Wee Ngai witũ, githĩ ndũgũkimatũira ciira? Nĩ ũndũ-rĩ, ithuĩ tũtirĩ na hinya wa kũng’ethanĩra na mbũtũ ĩno nene ũũ ĩrooka gũtũtharikira. Tũtũĩ ũria tũgwĩka, no rĩrĩ, maitho maitũ nĩwe macũthĩrĩrie.” **13** Arũme othe a Juda, na atumia ao, na ciana na twana twao twa ngege, makĩrũgama o hau mbere ya Jehova. **14** Na hĩndĩ ĩyo Roho wa Jehova ũgĩkinyĩrĩra Jahazielĩ mũrũ wa Zekaria mũrũ wa Benaia, mũrũ wa Jeieli mũrũ wa Matania ũria Mũlawii wa rũciaro rwa Asafu rĩrĩa aarũgamĩte kũngana-inĩ kũ. **15** Nake akiuga atiri, “Ta thĩkĩrĩria, wee Mũthamaki Jehoshafatu na arĩa othe mũtũũraga Juda na Jerusalemu! Ũũ nĩguo Jehova ekũmwĩra: ‘Mũtĩgetigĩre kana mũkue ngoro nĩ ũndũ wa mbũtũ ĩno nene ya ita. Nĩgũkorwo mbaara ĩno ti yanyu, no nĩ ya Ngai. **16** Rũciũ, rokai gũikũrũka mũmatharikĩre. Magaakorwo makĩhaika mageire Mwanya-inĩ wa Zizi na nĩmũkamakorera mũthia-inĩ wa mũkuru wa kũu Werũ wa Jerueli. **17** Ti inyuĩ mũkũria mbaara ĩno. Rũgamai mwena wanyu, mwĩhaandei wega na mwĩonere ũria Jehova ekũmũhonokia, inyuĩ andũ a Juda na a Jerusalemu. Mũtĩgetigĩre, na mũtĩgakue ngoro. Umagarai mũkang’ethanĩre nao rũciũ, nake Jehova nĩagakorwo hamwe na inyuĩ.” **18** Jehoshafatu akĩanĩrĩra, agĩturumithia ũthĩu thĩ, nao andũ othe a Juda na a Jerusalemu makĩgũthia thĩ mbere ya Jehova, makĩmũhooya. **19** Nĩngĩ Alawii amwe a kuuma rũciaro rwa Kohathu na rwa Kora magĩũkĩra na igũrũ, magĩkumia Jehova Ngai wa Isiraeli maanĩrĩre na mũgambo mũnene mũno. **20** Rũciĩnĩ tene mũno makũma merekeire Werũ wa Tekoa. Na rĩrĩa maambĩrĩrie kuuma-rĩ, Jehoshafatu akĩrũgama, akiuga

atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩria, inyuĩ andũ a Juda o na a Jerusalemu! ĩtikia Jehova Ngai wanyu na nĩekũmũtĩrĩrĩra; ĩtikia anabii ake na nĩmũkũgaacĩra.” **21** Thuutha wa kwanĩria na andũ, Jehoshafatu agĩhuura andũ a kũinĩra Jehova na a kũmũgoca nĩ ũndũ wa riiri wa ũtheru wake, nao hĩndĩ rĩa megĩtongoria mbũtũ ĩyo ya ita, makiugaga atĩrĩ: “Cookeriai Jehova ngaatho, nĩgũkorwo wendo wake ũtũũraga nginya tene.” **22** Na rĩrĩa maambĩrĩrie kũina o na kũgoca-rĩ, Jehova akĩga andũ mohie andũ a Amoni, na a Moabi, na andũ a kuuma Kĩrĩma kĩa Seiru arĩa maatharikagĩra Juda, nao magĩtoorio. **23** Nao andũ a Amoni na a Moabi magĩũkĩrĩra andũ a kuuma Kĩrĩma kĩa Seiru, makĩmananga na makĩmaniina biũ. Maarĩkia kũũraga andũ a kuuma Seiru, magĩteithĩrĩria kũiniinana o ene. **24** Hĩndĩ rĩa andũ a Juda maakinyire harĩa hang’ethanĩre na werũ-rĩ, magĩcũthĩrĩria mbũtũ ĩyo nene ya ita, makĩona no ciimba theri ciagwĩte thĩ; gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wetharĩte. **25** Nĩ ũndũ ũcio Jehoshafatu na andũ ake magĩthĩ gũtaha indo, na thĩnĩ wacio makĩona indo nyingĩ na nguo o na indo cia goro nyingĩ gũkĩra ũria mangĩahotire gũkuua. Ciarĩ nyingĩ ũũ atĩ maanĩnĩre mĩthenya itatũ gũciũngania. **26** Mũthenya wa kana makĩũngana Gĩtuamba-inĩ kĩa Beraka, kũria maagoceire Jehova. Kũ nĩkĩo gĩtũmaga gwĩtwo Gĩtuamba kĩa Beraka nginya ũmũthĩ. **27** Hĩndĩ ĩyo andũ othe a Juda na a Jerusalemu, matongoretio nĩ Jehoshafatu, magĩcooka Jerusalemu makenete, nĩgũkorwo Jehova nĩamaheete gĩtũmĩ gĩa gũkenenera thũ ciao. **28** Magĩtoonya Jerusalemu na magĩthĩ hekarũ-inĩ ya Jehova marĩ na inanda cia mũgeeto, na mitũrĩrĩ, na tũrumbeta. **29** Namo mothamaki mothe ma mabũrũri magĩtũgĩra Ngai rĩrĩa maiguire ũria Jehova aarũite na thũ cia Isiraeli. **30** Naguo ũthamaki wa Jehoshafatu ũgĩkara ũrĩ na thayũ, nĩgũkorwo Ngai wake nĩamũheete ũhurũko mĩena-inĩ yothĩ. **31** Nĩ ũndũ ũcio, Jehoshafatu agĩthamakĩra Juda; nake aarĩ wa mĩaka mĩrongo itatũ na ĩtano rĩrĩa aatũkĩre mũthamaki wa Juda, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtano. Nyina eetagwo Azuba mwarĩ wa Shilihi. **32** Nake akĩrũmĩrĩra mĩthĩre ya ithe Asa na ndaigana gũtigana nayo; agĩka ũria kwagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova. **33** No rĩrĩ, kũndũ kũria gũtũũgĩru gũtiigana kweherio, nao andũ matiigana kwerekeria ngoro ciao kũrĩ Ngai wa maithe mao. **34** Cĩko iria ingĩ cia wathani wa Jehoshafatu kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, nĩciandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma o mwaka rĩa Jehu mũrũ wa Hanani, marĩa mandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli. **35** Thuutha ũcio Jehoshafatu mũthamaki wa Juda agĩtuma ũrata na Ahazia mũthamaki wa Isiraeli, ũria warĩ na maũndũ maingĩ ma waganu. **36** Makĩguana nake atĩ maake marikabu cia wonjoria. Nao maarĩkia gũciakĩra kũu Ezioni-Geberi, **37** Eliezerĩ mũrũ wa Dodavahu wa kuuma Maresha akĩrathĩra Jehoshafatu ũrathi wa ũria akoona ũuru, akiuga atĩrĩ, “Tondũ nĩũgĩte ũrata na Ahazia, Jehova nĩekwananga kĩa wakĩte.” Nacio marikabu igĩtharũranio, na itĩigana gũthĩrĩ iria-inĩ ikarute wĩra wa wonjoria.

21 Nake Jehoshafatu akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo hamwe nao o kũu Itũura Inene

rĩa Daudi. Nake mūriū Jehoramu agĩtuika mūthamaki ithenya rĩaake. **2** Ariū a ithe na Jehoramu mūrū wa Jehoshafatu maarĩ Azaria, na Jehieli, na Zekaria, na Azariah, na Mikaeli, na Shefatia. Acio othe maarĩ ariū a Jehoshafatu mūthamaki wa Isiraeli. **3** Ithe nĩamaheete iheo nyingĩ cia betha na thahabu na indo ingĩ cia goro, o hamwe na matũūra manene mairigire na thingo cia hinya kũu Juda, no aaheanire ūthamaki kūrĩ Jehoramu tondu nĩwe warĩ mūrĩu wa irigithathi. **4** Rĩria Jehoramu eehaandire na akĩrũma ūthamaki-inĩ wa ithe-rĩ, nĩooragire ariū a ithe othe na rūhiū rwa njora, o hamwe na anene amwe a nyũmba ya ūthamaki a Isiraeli. **5** Jehoramu aarĩ wa miaka mĩrongo itatũ na tĩrĩ rĩria aatuikire mūthamaki. Nake agithamaka arĩ Jerusalemu miaka inana. **6** Agithiĩ na mĩthiĩre ya athamaki a Isiraeli, o ta ūria nyũmba ya Ahabu yekaga, nĩgũkorwo aahikĩte mwarĩ wa Ahabu. Nake agakĩhagia maitho-inĩ ma Jehova. **7** No o na kūrĩ ūguorĩ, nĩ ūndũ wa kirikaniro kĩa Jehova kĩa aarĩkanĩre na Daudi, Jehova ndeendaga kwananga nyũmba ya Daudi. Nĩeranĩre atĩ nĩarĩmenyagĩrĩra tawa nĩ ūndũ wake na njaro ciake nginya tene. **8** Hĩndĩ ya Jehoramu-rĩ, Edomu nĩmaremeire Juda na magĩtua mũndũ ūngĩ mūthamaki wao ene. **9** Nĩ ūndũ ūcio Jehoramu agithiĩ kuo na anene ake na ngaarĩ ciake cia ita ciothe. Nao andũ a Edomu makĩmũrigiicĩria arĩ hamwe na anene a ngaarĩ ciake cia ita, no agĩũkĩra ūtukũ, akĩũra. **10** Nginya ūmũthĩ, Edomu matũũraga maremeire Juda. O ihinda rĩu andũ a Libina makĩregana na watho wa Jehoramu, nĩgũkorwo nĩatiganiĩre Jehova, Ngai wa maitha make. **11** O na ningĩ nĩakĩte kũndũ kũria gũtũũgĩru kũu irĩma-inĩ cia Juda, na agatũma andũ a Jerusalemu mahũũre ūmaraya, na akahĩthithia andũ a Juda njĩra. **12** Jehoramu akĩnyiita marĩa moimĩte kūrĩ mũnabii Elija maandikĩtwo atĩrĩ: “Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga ūũ: ‘Ndũthiite na mĩthiĩre ya thoguo Jehoshafatu, kana ya Asa mūthamaki wa Juda. **13** No rĩrĩ, nĩũthiite na mĩthiĩre ya athamaki a Isiraeli, na nĩũtongoretie andũ a Juda na a Jerusalemu nĩguo mahũũre ūmaraya, o ta ūria nyũmba ya Ahabu yekire. O na ningĩ nĩũtũragĩte ariū a thoguo, na andũ a nyũmba ya thoguo, na andũ maarĩ aagĩrĩru gũgũkĩra. **14** Nĩ ūndũ ūcio, rĩu Jehova akĩrĩrĩ kũhũũra andũ aku, na ariū aku, na atumia aku, na kĩndũ gĩothe gĩaku, acihũũre ihũũra inene. **15** Wee mwene nĩũkũrũara mũno, ūrũare mũrimũ wa mara ūtangĩhona, nginya mũrimũ ūcio ūtũme mara maku mathire biũ.’” **16** Jehova akĩarahũrĩra Jehoramu ūũru wa Afilisti na wa Arabu ariā maatũũraga gũkuhĩ na Akushi. **17** Magĩtharĩkĩra Juda, na magĩkũhũũra, na magĩkuua indo ciothe iria ciarĩ nyũmba ya mūthamaki, o hamwe na ariū ake na atumia ake. Ndaatigĩrĩ mūrĩu o na ūmwe o tĩga Ahazia ūria warĩ mũnini mũno. **18** Thuutha wa maũndũ macio mothe-rĩ, Jehova nĩarehithiĩre Jehoramu mũrimũ wa mara ūtangĩhona. **19** Mahinda mathiiaanga, mũthia-inĩ wa miaka tĩrĩ-rĩ, mara make makiuma nĩ ūndũ wa mũrimũ ūcio, nake agĩkua arĩ na ruo rũnene mũno. Andũ ake matiigana gwakia mwaki nĩ ūndũ wa gĩtĩo gĩake, ta ūria meekĩte nĩ ūndũ wa maitha. **20** Jehoramu aarĩ wa miaka mĩrongo itatũ na tĩrĩ rĩria aatuikire mūthamaki, nake aathamakire arĩ Jerusalemu miaka

inana. Na rĩrĩ, akua gũtĩrĩ mũndũ wagĩire na kieha, nake agithikwo Itũũra Inene rĩa Daudi, no ndaathikirwo mbĩrĩra-inĩ cia athamaki.

22 Nao andũ a Jerusalemu magĩtua Ahazia mūrĩu wa Jehoramu ūria warĩ mũnini mũno mūthamaki ithenya rĩaake, nĩgũkorwo atharĩkĩri ao ariā mookire kambi-inĩ hamwe na Arabu, nĩmooragĩte ariū ariā akūrũ othe. Nĩ ūndũ ūcio Ahazia mūrĩu wa Jehoramu mūthamaki wa Juda akĩambĩrĩria gũthamaka. **2** Ahazia aarĩ wa miaka mĩrongo tĩrĩ na tĩrĩ rĩria aatuikire mūthamaki, na agithamaka arĩ Jerusalemu mwaka ūmwe. Nyina eetagwo Athalia mwarĩ wa mwana wa Omuri. **3** O nake agithiĩ na mĩthiĩre ya nyũmba ya Ahabu, nĩgũkorwo nyina nĩamũringagĩrĩria gwĩka maũndũ mooru. **4** Nĩekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ūria nyũmba ya Ahabu yekite, nĩgũkorwo thuutha wa gĩkuũ gĩa ithe, nĩo maatuikire amũtaari na makĩmũhithithia. **5** Ningĩ nĩarũmĩrĩre mataaro mao rĩria aathiire mbaara-inĩ na Joramu mūrũ wa Ahabu mūthamaki wa Isiraeli makahũũre Hazaeli mūthamaki wa Suriata kũu Ramothu-Gileadi. Asuriata acio makĩguraria Joramu; **6** nĩ ūndũ ūcio akihũndũka, agithiĩ Jezireeli nĩguo akahonie nguraro iria aagurariĩro Ramothu makĩrũra na Hazaeli mūthamaki wa Suriata. Hĩndĩ iyo Ahazia mūrũ wa Jehoramu mūthamaki wa Juda agĩkũrũka agithiĩ Jezireeli akarore Joramu mūrũ wa Ahabu tondu nĩagurariĩto. **7** Nĩ ūndũ wa Ahazia gũthiĩ gũceerera Joramu, Ngai nĩarehire kũniinwo kwa Ahazia. Rĩria Ahazia aakinyire-rĩ, makiumagara na Joramu magacemanie na Jehu mūrũ wa Nimushi, ūria Jehova aaitĩrĩrie maguta aniine nyũmba ya Ahabu. **8** O hĩndĩ rĩria Jehu aahingagia itua rĩa ciira wa nyũmba ya Ahabu-rĩ, nĩakorereire ariū a nyũmba ya ūthamaki wa Juda o na ariū a andũ a nyũmba ya Ahazia, ariā maatungataga Ahazia, nake akĩmooraga. **9** Ningĩ akiuma agacarie Ahazia, nao andũ a Jehu makĩnyiita Ahazia rĩria eehithiie Samaria. Akĩrehwo kūrĩ Jehu na akĩũragwo. Nao makĩmũthika nĩgũkorwo moigire atĩrĩ, “Aarĩ ūmwe wa ariū a Jehoshafatu, ūria warongoragĩa Jehova na ngoro yake yotha.” Nĩ ūndũ ūcio gũkiaga mũndũ thĩĩnĩ wa nyũmba ya Ahazia warĩ na ūhoti mũiganu wa kũrũgamĩrĩra ūthamaki ūcio. **10** Rĩria Athalia nyina wa Ahazia onire atĩ mūrĩu niakuĩte-rĩ, akĩambĩrĩria kũniina nyũmba yotha ya ūthamaki wa Juda. **11** No rĩrĩ, Jehosheba, mwarĩ wa Mūthamaki Jehoramu, akĩoya Joashu mūrũ wa Ahazia akĩmũruta na hitho kuuma kūrĩ ariū a mūthamaki ariā maakirie kũũragwo, na akĩmũhitha nyũmba ya toro hamwe na mũreri wake. Tondu Jehosheba, mwarĩ wa Mūthamaki Jehoramu na ningĩ mũtumia wa Jehoiada ūria mũthĩnjĩri-Ngai, aarĩ mwarĩ wa nyina na Ahazia, nĩahithire mwana ūcio ndakonwo nĩ Athalia nĩguo ndakooragwo. **12** Nake agĩtũura nao arĩ mũhitha hekarũ-inĩ ya Ngai miaka itandatũ, hĩndĩ rĩria Athalia aathaga bũrĩri ūcio.

23 Na rĩrĩ, mwaka wa mũgwanja Jehoiada nĩonanirie hinya wake. Nĩathondekire kirikaniro na anene a ita a thigari 100 nao maarĩ: Azaria mūrũ wa Jerohamu, na Ishumaeli mūrũ wa Jehohanani, na Azaria mūrũ wa Obedi, na Maaseia mūrũ wa Adaia, na Elishafatu

mürü wa Zikiri. **2** Nao magithii бүрүри wa Juda wothe makiiunganagia Alawii na atongoria a nyumba cia andü a Isiraeli kuuma matüüra-ini mothe. Riria mookire Jerusalem-rir, **3** kiungano giothe nikiagiire kirikaniro na müthamaki küu hekarü-ini ya Ngai. Jehoiada akimeera atiri, "Müriü wa müthamaki no nginya athamake, o ta üria Jehova eeraniire ühoro-ini ükonii njiaro cia Daudi. **4** Na riri, üü niguo mügwika: Gicunjĩ gĩa gatatü kia inyuü athinjiri-Ngai na Alawii arĩa megüthii wira müthenya wa Thabatü mürangire mirango, **5** gicunjĩ gĩa gatatü kianyü mürangire nyumba ya üthamaki, na gicunjĩ gĩa gatatü mürangire kihingo kia müthingi, nao andü acio angĩ othe maikara nja cia hekarü ya Jehova. **6** Mütikanareke mündü o na ümwe atoonye hekarü ya Jehova tiga o athinjiri-Ngai na Alawii arĩa marĩ wira-ini; acio no matoonye tondü nĩ aamüre, no andü acio angĩ othe marangire kiria Jehova oigite marangire. **7** Alawii makeiga mathiürürükirie müthamaki, o mündü ari na indo ciake cia mbaara guoko-ini. Mündü o wothe üngitoonya hekarü no nginya oragwo. Ikaragai hakuhi na müthamaki kürĩa guothe angithii." **8** Nao Alawii na andü othe a Juda magiika o üria Jehoiada üria müthinjiri-Ngai aathanire. O mündü akioya andü ake arĩa maathiiaga wira müthenya wa Thabatü na arĩa moimagira wira, nigükorwo Jehoiada üria müthinjiri-Ngai ndarĩ gikundi o na kimwe aarekereirie. **9** Ningi akihe anene a ita a thigari 100 matimü na ngo iria nene na nini iria ciarĩ cia Müthamaki Daudi iria ciarĩ thiiini wa hekarü ya Ngai. **10** Akirügamia andü othe, o mündü na indo ciake cia mbaara, magithiürükiria müthamaki, hau hakuhi na kigongona, na hakuhi na hekarü, kuuma mwena wa güthini nginya mwene wa gathigathini wayo. **11** Jehoiada na ariü ake makiruta müriü wa müthamaki na makimwikira thümbi ya üthamaki; makimünengera ibuku rĩa kirikaniro na makianirira atĩ niwe müthamaki. Makimüitirira maguta na makianirira, makiuga atiri, "Müthamaki arotüüra nginya tene!" **12** Riria Athalia aaguire inegene rĩa andü makihanyüka magiküngüyagira müthamaki, agithii küri o küu hekarü-ini ya Jehova. **13** Agicüthirira, na akiona müthamaki arügamite gitugü-ini gĩaake itoonyero-ini. Nao anene na ahuhi türumbeta marügamite hakuhi na müthamaki, na andü othe a бүрүри magagikena makihuhaga türumbeta, nao aini marĩ na indo cia küina magatongoria andü arĩa angĩ na nyimbo cia kügooca. Nake Athalia agitembüranga nguo ciake cia igürü, akianirira, akiuga atiri, "Ungumania! Ungumania!" **14** Nake Jehoiada üria müthinjiri-Ngai agitüma anene a ita a thigari igana igana, arĩa maarĩ arügamiriri a mbütü cia ita, akimeera atiri, "Murutürüre, mümürehe ari gatagati ga thigari, na mündü o wothe üngimuumu thuutha, oragwo." Nigükorwo müthinjiri-Ngai nioigite atiri, "Mütikamüüragire hekarü-ini ya Jehova." **15** Nĩ ündü ücio makimünyiita, agikinya itoonyero-ini rĩa Kihingo kia Mbarathi, o küu nja-ini cia nyumba ya üthamaki, makimüüragira hau. **16** Nake Jehoiada akigĩa na kirikaniro atĩ we, na andü, na müthamaki megütüika andü a Jehova. **17** Nao andü othe magithii hekarü-ini ya Baali na makimitharia. Makiunanga igongona na mihianano na maküüragira Matani üria

warĩ müthinjiri-ngai wa Baali hau mbere ya igongona icio. **18** Ningi Jehoiada akineana ürügamiriri wa hekarü ya Jehova moko-ini ma athinjiri-Ngai, arĩa maarĩ Alawii, arĩa maaheetwo wira hekarü-ini nĩ Daudi, marutagire Jehova magongona ma njino o ta üria kwandikitwo watho-ini wa Musa, o makinaga na magakena o ta üria Daudi aathanite. **19** O na ningi niaigire aikaria a mirango ihingo-ini cia hekarü ya Jehova nigeetha gütikagie mündü o na ümwe ütetheretie üngitooanya. **20** Akioya anene a ita thigari igana, na anene arĩa angĩ, na aathani a andü, na andü othe a бүрүри, magiikürükia müthamaki kuuma hekarü-ini ya Jehova. Magitooanya nyumba ya üthamaki magereire Kihingo kia Rügono na magiikariria müthamaki güti-ini kia ünene, **21** nao andü othe a бүрүри magikena. Nario itüüra inene rikihoorera, tondü Athalia niarikitie küüragwo na rühiü rwa njora.

24 Na riri, Joashu aari wa miaka mügwanya riria aatuikire müthamaki, nake agithamaka ari Jerusalem miaka mirongo ina. Nyina eetagwo Zibia na oimite Birishiba. **2** Joashu niekire maündü maria maagiriire maitho-ini ma Jehova miaka-ini yothe ya Jehoiada üria müthinjiri-Ngai. **3** Jehoiada akimüthuurira atumia eerĩ, nake agiciara aanake na airitu. **4** Thuutha ücio Joashu agitua itua rĩa gücookereria hekarü ya Jehova. **5** Agitua athinjiri-Ngai na Alawii hamwe, akimeera atiri, "Thiü matüüra-ini ma Juda munganie mbeeca iria ciagiriirwo ni kürirho o mwaka kuuma Isiraeli cia gücookereria hekarü ya Ngai wanyu. Ika ündü ücio o riu." No Alawii matiigana gwika ündü ücio narua. **6** Nĩ ündü ücio müthamaki agitua Jehoiada müthinjiri-Ngai üria münene, akimwira atiri, "Nĩ kii kigiritie wire Alawii marehe igooti rĩa kuuma Juda na Jerusalem riria riatuaniirwo ni Musa ndungata ya Jehova o na kiungano kia Isiraeli nĩ ündü wa Hema ya Üira?" **7** Na riri, ariü a Athalia, mütümia ücio mwaganu, nĩ mabunjiite hekarü ya Ngai, o na makahüthira indo iria nyamüre na maündü ma Baali. **8** Müthamaki niathanire, nao andü magithondeka ithandükü na makiriiga nja, hau kihingo-ini kia hekarü ya Jehova. **9** Nao nimahunjanirire küu Juda na Jerusalem atĩ nimagiriirwo ni kürehe igooti rĩa Jehova riria Musa ndungata ya Ngai oigire ari werü-ini atĩ rirutagwo nĩ Isiraeli. **10** Anene othe na andü othe nimarehire maruta mao makenete, makimekira ithandükü o nginya rikiiyüra. **11** Riria riöthe ithandükü riarehagwo kürĩ anene a müthamaki nĩ Alawii, na mona atĩ riri na mbeeca nyingi, mwandiki wa nyumba ya üthamaki na münene üria wathuuritwo nĩ müthinjiri-Ngai üria münene, mookaga makoonoria ithandükü riu, na makaricookia haria riagagwo. Meekaga üguo o ihinda, kwa ihinda, na makiiunganania mbeeca nyingi müno. **12** Nao müthamaki na Jehoiada magicinengera andü arĩa maarutire wira üria wendekanaga nĩ ündü wa hekarü ya Jehova. Makandika mabundi a mahiga na a mbaü niguo macookerie hekarü ya Jehova, o na makandika aruti a wira wa igera o na a gicango niguo macookerie hekarü. **13** Andü arĩa maarügamagiriira wira maarĩ na kiyo, naguo wira wa gücookereria hekarü ügithii na mbere wega ürügamiriirwo nio. Magiaka hekarü ya Ngai ringi o ta üria mühano wayo wa mbere

watarī, na makīmīaka ī nūmu mūno. **14** Rīria maarīkirie kūmīaka, makīrehera mūthamaki na Jehoiada mbeeca icio ingī, nacio igītūmīrwo gūthondeka indo cia hekarū ya Jehova: indo cia wīra na cia maruta ma njino, o na magīthondeka thaani na indo ingī cia thahabu na cia betha. Rīria rīothe Jehoiada aarī muoyo-rī, maruta ma njino maarutagwo marūmanīrīrio hekarū-inī ya Jehova. **15** Na rīrī, Jehoiada aarī mūkūrū, na akaingīhia mīaka, nake agīkua arī wa mīaka 130. **16** Aathikirwo kūrīa athamaki maathikītwo Itūūra-inī Inene rīa Daudi, tondū wa wega ūrīa ekīte Isiraeli nī ūndū wa Ngai na hekarū yake. **17** Thuutha wa gīkūū kīa Jehoiada, anene a Juda magīuka kūgeithia mūthamaki, nake agīkīmathikīrīria. **18** Nao magītiganīria hekarū ya Jehova, Ngai wa maithe mao, na makīhooya itugī cia Ashera na mīhianano. Tondū wa wīhia wao-rī, marakara ma Ngai magīkinyīra Juda na Jerusalemu. **19** O na gūtūika Jehova nīatūmire anabīi kūrī andū nīguo mamacookie kūrī we-rī, na o na aakorwo nīmarutire ūira wa kūmookīrīra-rī, matiigana kūmaigua. **20** Ningī Roho wa Ngai ūgīkinyīria Zekaria mūrū wa Jehoiada ūrīa warī mūthīnjīri-Ngai. Akīrūgama mbere ya andū akīmeera atīrī, “Ūū nīguo Ngai ekuuga, ‘Nī kīi gīgūtūma mūremere watho wa Jehova? Inyūi mūtingīgaacīra. Tondū nīmūtiganīrie Jehova, o nake nīamūtiganīrie.’” **21** No makīgīa ndundu mamūūkīrīre, nao maathītwo nī mūthamaki-rī, makīmūhūūra na mahiga nyuguto, agīkūūra o nja-inī ya hekarū ya Jehova. **22** Nake Mūthamaki Joashu ndaigana kūrīrikana ūtaana ūrīa Jehoiada, ithe wa Zekaria, aamuonetie no nī kūrīraga ooragire mūrūwe, ūrīa woigire atīrī agīkua, “Jehova aroona ūndū ūyū na akūrīhie.” **23** Mūthia-inī wa mwaka, mbūtū ya ita ya Suriata igīthīi gūtharīkīra Joashu; ikīhūūra Juda na Jerusalemu, na ikīūruga atongoria othe a andū. Magītūma indo ciothe iria maatahite kūrī mūthamaki wao kūu Dameski. **24** O na gūtūika mbūtū ya ita ya Asuriata yokīte o na andū anini, Jehova nīaneanire mbūtū nene ya ita moko-inī mayo. Tondū andū a Juda nīmatiganīrie Jehova, Ngai wa maithe mao, Joashu agīkinyīrio ituīro rīake. **25** Rīria Asuriata meehere-rī, magītīga Joashu agurarītio mūno. Anene ake makīgīa ndundu mamūūkīrīre nī ūndū wa kūrīraga mūrīū wa Jehoiada ūrīa mūthīnjīri-Ngai, nao makīmūrāgira gītanda-inī gīake. Nī ūndū ūcio agīkua na agīthikwo Itūūra-inī Inene rīa Daudi, no ndaathikirwo mbīrīra-inī cia athamaki. **26** Arīa maagīre ndundu mamūūkīrīre maarī Zabadi mūrū wa Shimeathu mūdū-wa-nja Mūamoni, na Jehoabadu mūrū wa Shimurithu mūdū-wa-nja Mūmoabi. **27** Ūhoro wa ariū ake na morathi maingī maamūkoniī, na maandiko makoniī gūcookerio kwa hekarū ya Ngai maandikītwo thīinī wa ibuku rīa ūtaūranī rīa athamaki. Nake mūrīū Amazia agītūika mūthamaki ithenya rīake.

25 Amazia aarī wa mīaka mīrongo īrī na itano rīrīa aatūkire mūthamaki, nake agīthamaka arī kūu Jerusalemu mīaka mīrongo īrī na kenda, nake nyina eetagwo Jehoadini na oimīte Jerusalemu. **2** Nīekire maūdū marīa moonagwo magīrīre maittho-inī ma Jehova, no ndaamekire na ngoro yake yothē. **3**

Thuutha wa ūthamaki kūrūma wega wathani-inī wake, akīūruga anene arīa mooragīte ithe Joashu ūrīa warī mūthamaki. **4** No rīrī, ndaigana kūrīaga ariū ao, no eekire kūrīngana na ūrīa kwandikītwo lbuku-inī rīa Watho wa Musa, harīa Jehova aathanīte atīrī: “Maithe ma ciana matikooragwo nī ūndū wa ciana, o na kana ciana ciūrāgwo nī ūndū wa maithe mao; o mūdū arikuaga nī ūndū wa mehīa make we mwene.” **5** Amazia agītūa andū a Juda hamwe, na akīmaiga maroragwo nī anene a ikundi cia andū ngiri ngiri na anene a ikundi cia andū igana, igana kūrīngana na nyūmba ciao cia andū othe a Juda na Benjamini. Agīcooka agītūa andū othe arīa maarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo īrī na makīria na akīona atī kwarī na andū 300,000 arīa mangīathiire mbaara-inī, andū mangīahotire kuoya itimū na ngo. **6** O na ningī agīkombora andū a kūrūa 100,000 kuuma Isiraeli na thogora wa taranda igana rīmwe cia betha. **7** No rīrī, mūdū wa Ngai agītūka kūrī we, akīmūrīa atīrī, “Wee mūthamaki-rī, thigari ici cia kuuma Isiraeli itigatwarane nawe, nīgūkorwo Jehova ndarī hamwe na Isiraeli, na ndarī hamwe na andū o na arikū a Efraimu. **8** O na ūngīthīi ūrūe na ūcamba mbaara-inī, Ngai no arītūma ūhootwo nī thū, nīgūkorwo Ngai arī na ūhoti wa gūgūteithia kana wa gūtūma ūhootwo.” **9** Amazia akīūra mūdū wa Ngai atīrī, “Tūgwika atīa nī ūndū wa taranda iria 100 ndarīhire nī ūndū wa thigari icio cia Isiraeli?” Nake mūdū wa Ngai agīcookia atīrī, “Jehova no akūhe ingī nyingī gūkīra icio.” **10** Nī ūndū ūcio Amazia akīrekereria thigari icio ciokīte kūrī we kuuma Efraimu, agīcīra ciinūke. Nacio ikīrakarīra andū a Juda mūno, na ikīinūka irī na marakara maingī. **11** Amazia agīcooka akibanga thigari ciake, agīcitongoria na mwena wa Gītumba gīa Cumbi, kūrīa ooragire andū 10,000 a Seiru. **12** Mbūtū ya ita ya Juda ikīnyīta andū 10,000 marī muoyo, na ikīmatwara handū igūrū wa rwaro rwa ihiga, ikīmaikia thī magīthuthikanga. **13** Hindī o īyo, thigari iria Amazia aacookithīte akīgīria ikarūe-rī, igītharīkīra matūūra ma Juda kuuma Samaria nginya Bethi-Horoni. Nacio ikīūruga andū 3,000 na igītaha indo nyingī mūno. **14** Rīria Amazia aacookire oimīte kūrīaga andū a Edomu-rī, nīainūkire na ngai cia andū a Seiru. Agīcīrīgamia ta ngai ciake mwene, agīciinamīria na agīcirutīra magongona ma njino. **15** Marakara ma Jehova magīakanīra Amazia, na akīmūtūmīra mūnabīi, ūrīa wamūūrīre atīrī, “Nī kīi gīgūtūma ūhoote kīrīra kūrī ngai cia andū acio, o iria itaangīahotire kūhonokia andū acio kuuma moko-inī maku?” **16** O akīaragia-rī, mūthamaki akīmūūra atīrī, “Nītūgūtūite mūtaari wa mūthamaki? Kira! Nī kīi gīgūtūma wende kwīyūrāgīthia?” Nī ūndū ūcio mūnabīi ūcio agīkīra, no akīuga atīrī, “Nīnjūū atī Ngai nīatūite itua gūkwananga, nī ūndū nīwīkīte ūndū ūcio, na nīwārega kūigua kīrīra gīakwa.” **17** Thuutha wa Amazia mūthamaki wa Juda kūhooya kīrīra kuuma kūrī atārī ake-rī, agītūma ndūmīrīrī īno ya njūgitano kūrī Jehoashu mūrū wa Jehoahazu, mūrū wa Jehu mūthamaki wa Isiraeli, akīmūrīa atīrī: “Ūka, tūcemanie, tuonane ūthīi kwa ūthīi.” **18** No Jehoashu mūthamaki wa Isiraeli agīcookeria Amazia mūthamaki wa Juda atīrī, “Mahīū ma nyeki-inī ma kūu Lebanoni nīmatūmīre

mutarakwa ndumiriri o kuu Lebanoni makiwira atiri: 'Heana mwariguo ahikio ni muriu wakwa.' Hindi iyo nyamui ya githaka ya kuu Lebanoni igiuka ikirangirira mahiio macio ma nyeki-ini na makinya mayo. **19** Wiirite na ngoro ati niurikitie gutooria Edomu, na riu ukeeyona na ugetia. No ikara mucii! Ni kii gigituma wirehere thina na winiinithe wee mwene o hamwe na andu a Juda? **20** O na kuri uguo-ri, Amazia ndaigana guthikirira, nigukorwo ni Ngai warutaga wira nguwo amaneane moko-ini ma Jehoashu, tondū andū a Juda nimarongoragia ngai cia Edomu. **21** Ni undū ūcio Jehoashu muthamaki wa Israeli akimatharikiria. We na Amazia muthamaki wa Juda making'ethanira kuu Bethi-Shemeshu thini na Juda. **22** Andū a Juda makihūirwo ni andū a Israeli, na o mündū akiurira gwake mucii. **23** Nake Jehoashu muthamaki wa Israeli akinyiita Amazia muthamaki wa Juda, muru wa Joashu, muru wa Ahazia, o kuu Bethi-Shemeshu. Ngingi Jehoashu akimurehe Jerusalemu, na akimomora ruthingo rwa Jerusalemu kuuma Kihingo kia Efiraumu nginya Kihingo gia Koine, handū ha buti ta 600 kuraiha. **24** Nake akiya thahabu yothe na betha, na indo ciothe iria ciari thini wa hekaru ya Ngai iria ciamenyagiriwo ni Obedi-Edomu, hamwe na igina cia nyumba ya uthamaki, na andū aria maatahitwo, nake agicooka Samaria. **25** Amazia muru wa Joashu muthamaki wa Juda aatūirire muoyo miaka ikumi na itano thuutha wa gikuu kia Jehoashu muru wa Jehoahazu muthamaki wa Israeli. **26** Ha ūhoro wa maundū maria mangi ma wathani wa Amazia kuuma kiambiriria nginya muthia-ri, githi ti maandike ibuku-ini ria athamaki a Juda na Israeli? **27** Kuuma hindi ria Amazia aagarurikire agitiga kurumirira Jehova-ri, makimuciirira mamūukirire kuu Jerusalemu, nake akiurira Lakishi, na magituma andū mamurumirire o nginya Lakishi, makimūragira kuo. **28** Agicooko agiriirwo mbarathi iguru, na agithikwo hamwe na maithe itūura-ini Inene ria Juda.

26 Ngingi andū othe a Juda makiya Uzia, ari wa miaka ikumi na itandatū, na makimutua muthamaki ithenya ria ithe Amazia. **2** Niwe waakithirie Elothu ringi, na akiricookeria Juda thuutha wa Amazia kuhurika hamwe na maithe make. **3** Uzia aari wa miaka ikumi na itandatū riria aatuikire muthamaki, nake agithamaka ari Jerusalemu miaka mirongo itano na tiri. Nyina eetagwo Jekolia, na oimite Jerusalemu. **4** Nake niekire maundū maria maarī magiriru maithe-ini ma Jehova, o ta ūria ithe Amazia eekite. **5** Niarongooragia Ngai matukū-ini ma Zekaria, ūria wamurutite gwigira Ngai. Nario ihinda riria riothe aarongoragia Jehova-ri, Ngai niamuheaga ūgaciru. **6** Uzia niathiire kuria na Afilisti, na akimomora thingo cia Gathu, na cia Jabine, na cia Ashidodi. Ngingi agicooka agiaka ringi matūra maria maarī hakuhi na Ashidodi na kundu kungi gatagati-ini ka Afilisti. **7** Ngai akimuteithia kuhūrana na Afilisti na Arabu ari maatūraga Guri-Baali na Ameuni. **8** Aamoni nimatehire igooti kuri Uzia, nayo ngumo yake ikihunga o nginya mūhaka wa Misiri, ni undū niagite na hinya mūno. **9** Uzia niaakire mithiringo miraihu na iguru kuu Jerusalemu hau Kihingo-ini gia Koine,

na hau Kihingo-ini gia Gituamba, na hau koine-ini ya ruthingo, na akimurigira na thingo cia hinya. **10** Ngingi agiaka mithiringo miraihu na iguru kuu weru-ini na akienja ithima nyingi, ni undū aari na mahiio maing kuu mūhuro-ini wa irima, o na kuu weru wa irima-ini. Aari na andū maarutaga wira migunda-ini yake ya irio na ya mithabibū kuu irima-ini o na migunda-ini iria minoru, tondū niendete ūrimi. **11** Uzia aari na mbūtu ya ita iria yarutitwo wega mūno, na yakoragwo ihaariie guthi mbaara-ini, igayanitio ikundi kuringana na mūigana wayo na kuringana na ūria yacookaniririo ni Jeieli ūria warī mwandiki na Maaseia ūria warī mūnene wao, matongoretio ni Hanania, ūmwe wa anene a nyūmba ya uthamaki. **12** Naguo mūigana wotha wa atongoria a nyūmba ari maarūgamagirira thigari warī 2,600. **13** Wathani-ini wao haari na mbūtu ya ita ya andū 307,500 ari maarutitwo ūhoro wa mbaara, mbūtu iyo yari na hinya na nyo yateithagia muthamaki akirūa na thū ciake. **14** Uzia niaheire mbūtu iyo yake ya ita ngo, na matimū, na ngūbia, na nguo cia igera, na mota na mahiga ma igūtha. **15** Kuu Jerusalemu-ri, andū maarī oogī mūno magithondeka ikaari ciahūthagirwo mithiringo-ini na koine-ini cia ūgitiri na njira ya gūikia miguu na gūikia mahiga manene. Ngumo yake ikihunga kundu kuraya nigukorwo nateithirio mūno nginya akigia na hinya mūno. **16** No thuutha wa Uzia kugia na hinya-ri, gwigitugira gwake gūkimūniina. Akiaga gutuika mwihokeku hari Jehova Ngai wake, na agitoonya hekaru ya Jehova nguwo acine ūbumba kigongona-ini kia ūbumba. **17** Nake Azaria ūria muthinjiri-Ngai hamwe na athinjiri-Ngai omiriru mirongo inana a Jehova, makimūma thuutha o nginya na kuu thini. **18** Nao makimung'ethera mamūkaanie, makimwira atiri, "Gutiagiriire, wee Uzia, ūcinire Jehova ūbumba. Ūcio ni wira wa athinjiri-Ngai ari mari a ruciaro rwa Harūni, ari maamuritwo macinaga ūbumba. Uma handū haha haamure nigukorwo nduri mwihokeku, na Jehova Ngai ndangigutia." **19** Uzia, ūria wanyitite rugio na guoko ehaariie gūcina ūbumba, akirakara mūno. Na o hindi iyo aaguthukagira athinjiri-Ngai mari hau mbere ya kigongona kia ūbumba, hekaru-ini ya Jehova, murimū wa mangū ūgituthika thiithi-ini wake. **20** Na riria Azaria, muthinjiri-Ngai ūria mūnene na athinjiri-Ngai acio angī othe maamurorire-ri, makiona ati aari na mangū thiithi; ni undū ūcio makimūmia na nja na ithenya. O nake we mwene niaiguaga kwenda mūno kuuma nja, ni undū Jehova niamuhūirite na murimū ūcio. **21** Muthamaki Uzia aatūirire ari na mangū nginya riria aakuire. Aatūirire nyūmba ari wiki, ari na mangū, na agiritio guthiiga hekaru ya Jehova. Murū Jothamu akirūgamirira nyūmba ya uthamaki, na agaathaga andū a bururi ūcio. **22** Namo maundū maria mangi makoni wathani wa Uzia-ri, kuuma kiambiriria nginya muthia, nimateikitwo ni mūnabii Isaiia muru wa Amozu. **23** Nake Uzia akihurika hamwe na maithe make, na agithikwo hakuhi nao githaka-ini kiria kiarī gia guthikanwo gia athamaki, nigukorwo andū moigire atiri, "Arari na mangū." Nake murū Jothamu agitūika muthamaki ithenya riake.

27 Jothamu aarĩ wa miaka mĩrongo ĩĩrĩ na itano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka ikũmi na itandatũ. Nyina eetagwo Jerusha mwarĩ wa Zadoku. **2** Nake agĩka maũndũ marĩa maagĩĩre maithe-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe Uzia eekĩte, nowe ndaigana gũtoonya hekarũ ya Jehova gũcina ũbumba ta ũrĩa ithe eekĩte. No rĩrĩ, andũ nĩmathiire o na mbere gwĩka maũndũ mao mooru. **3** Jothamu nĩakĩre rĩngĩ mwako wa Kĩhingo kĩa Rũgongo kĩa hekarũ ya Jehova, na akĩruta wĩra mũnene wa rũthingo rũrĩa rwarĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Ofeli. **4** Nĩakĩre matũũra irĩma-inĩ cia Juda na agĩka nyũmba cia ũgĩtĩrĩ na mĩthiringo mĩrĩahu na igũrũ kũndũ kũrĩa kwarĩ na mĩtũtũ. **5** Jothamu nĩarũire mbaara na mũthamaki wa Amoni na akĩmahoota. Mwaka-inĩ ũcio, Amoni nĩmamũrĩhire taranda igana rĩmwe cia betha, na kori 10,000 cia ngano, na kori 10,000 cia cairĩ. Andũ a Amoni nĩmamũreheire indo o ta icio mwaka-inĩ wa keerĩ na wa gatatũ. **6** Jothamu nĩagĩure na hinya nĩ ũndũ nĩathiaga na mĩthiire mĩrũngĩrũrũ hĩndĩ ciothe mbere ya Jehova Ngai wake. **7** Namo maũndũ marĩa mangĩ makonĩ wathani wa Jothamu, o hamwe na mbaara ciake ciothe na ciiko iria ingĩ eekire-rĩ, nĩmandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli na Juda. **8** Nake aarĩ wa miaka mĩrongo ĩĩrĩ na itano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka ikũmi na itandatũ. **9** Jothamu akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi. Nake mũrĩũ Ahazu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

28 Ahazu aarĩ wa miaka mĩrongo ĩĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka ikũmi na itandatũ. Nake ndaigana gwĩka maũndũ marĩa maagĩĩre maithe-inĩ ma Jehova, ta ũrĩa ithe Daudi eekĩte. **2** Aathĩaga na mĩthiire ya athamaki a Isiraeli, o na ningĩ agĩthondeka mĩhianano ya Baali ya gũtwekio ya kũhooyagwo. **3** Nake agĩcĩnĩra magongona kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, na akĩruta ariũ ake marĩ magongona ma gũcinwo na mwaki, arũmĩrĩre mĩthiire irĩa rĩrĩ thaahu ya ndũrĩrĩ iria Jehova aaingatĩte ciehere mbere ya andũ a Isiraeli. **4** Nĩaarutire magongona na agĩcĩnĩra ũbumba kũndũ kũrĩa gũtũgĩrũ, na tũcũmbĩrĩ-inĩ twa irĩma, na rungu rwa mĩtĩ irĩa mĩruru. **5** Nĩ ũndũ ũcio Jehova Ngai wake akĩmũneana kũrĩ mũthamaki wa Suriata. Nao Asuriata makĩmũhoota na magĩtaha andũ ake aingĩ matuĩke mĩgwate, na makĩmatwara Dameski. O na ningĩ nĩaneanirwo moko-inĩ ma mũthamaki wa Isiraeli ũrĩa wamũringire iringa inene ma. **6** Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe-rĩ, Peka mũrũ wa Remalia nĩooragire thĩgari 120,000 kũu Juda, tondũ andũ a Juda nĩmatĩrĩkĩte Jehova, Ngai wa maithe mao. **7** Zikiri ũrĩa Mũefiraimu njamba ya ita akĩũraga Maaseia mũrũ wa mũthamaki, na Azĩrikamu ũrĩa warĩ mũmenyereri wa nyũmba ya ũthamaki, a Elikana ũrĩa warĩ wa keerĩ kuuma harĩ mũthamaki. **8** Andũ a Isiraeli magĩtaha kuuma kũrĩ ariũ a ithe wao atumia 200,000 na ariũ na aarĩ ao. Ningĩ no maatahire indo nyingĩ iria maacookire nacio Samaria. **9** No rĩrĩ, mũnabii wa Jehova wetagwo Odedi aarĩ kuo, nake akĩumagara agatũnge mbũtũ cia ita igĩcooka Samaria.

Nake agĩcĩra atĩrĩ, “Tondũ Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, nĩarakarĩire andũ a Juda-rĩ, nĩamaneanire moko-inĩ manyu. No inyũ nĩmũmooragĩte na marakara, namo nĩ makĩnyĩte o igũrũ. **10** Na rĩrĩ, mũcĩrĩre gĩtua arũme na andũ-a-nja a Juda na Jerusalemu ngombo cianyu. No githĩ o na inyũ mũthĩthĩtie na mũkehĩria Jehova Ngai wanyu? **11** Rĩu ta gĩthĩkĩrĩrie! Cookia andũ a bũrĩrĩ wanyu ariũ mũnyĩtĩte mĩgwate, nĩgũkorwo marakara mahiũ ma Jehova marĩ igũrũ rĩanyu.” **12** Hĩndĩ iyo atongoria amwe kũu Efiraimu, nao nĩ Azaria mũrũ wa Jehohanani, na Berekia mũrũ wa Meshilemothu, na Jehizikia mũrũ wa Shalumu, na Amasa mũrũ wa Hadilai, makĩrũgama nĩguo makaanie andũ acio moimaga mbaara-inĩ. **13** Makĩmeera atĩrĩ, “Mũtikarehe mĩgwate iyo gũkũ, tũtikoonwo tũthĩtie mbere ya Jehova, naguo ũndũ ũcio wongerere mehia na mahĩtia maitũ. Nĩgũkorwo mahĩtia maitũ o na rĩu nĩ maingĩ, namo marakara make mahiũ marĩ igũrũ rĩa Isiraeli.” **14** Nĩ ũndũ ũcio thĩgari ikĩrekereria mĩgwate na indo iria ciatahĩte, o hau mbere ya anene na ya kũngano kĩu gĩothe. **15** Nao andũ ariũ maarĩ agwete na marĩitwa makioya mĩgwate iyo, na ariũ maarĩ njaga makĩmahumba ngu kuuma indo-inĩ iria ciatahitwo. Makĩmahe ngu na iraatũ, na irio na kĩndũ gĩa kũnyua, na maguta ma kũhoniania. Nao ariũ othe mataarĩ na hinya makĩhaicio ndigiri igũrũ. Nĩ ũndũ ũcio makĩmacookia kũrĩ andũ a bũrĩrĩ wao o kũu Jeriko, Itũũra Inene rĩa Mĩkĩndũ, nao magĩcooka Samaria. **16** Na rĩrĩ, ihinda rĩu Mũthamaki Ahazu agĩtũmanĩra mũthamaki wa Ashuri amũiteithie. **17** Andũ a Edomu nĩmookite rĩngĩ na magatharĩkĩra Juda, na magakuua mĩgwate, **18** na o hĩndĩ iyo nao Afilisti nĩmahũrĩte matũũra marĩa maarĩ mũhuro-inĩ wa irĩma, na Negevu kũu Juda. Nĩmatahire na magĩkara matũũra ma Bethi-Shemeshu, na Ajalonĩ, na Gederothu, o ũndũ ũmwe na Soko, na Timuna, na Gimuzo, na tũtũura tũnini tũria twamathiũrũkĩrie. **19** Nake Jehova nĩagĩthirie Juda gĩtũo tondũ wa Ahazu mũthamaki wa Isiraeli, nĩgũkorwo nĩoongereire waganu kũu Juda, na nĩagite kwĩhokeka mũno harĩ Jehova. **20** Nake Tigilathu-Pilesu mũthamaki wa Ashuri agĩũka kũrĩ we, no handũ ha kũmũteithia nĩkũmũthĩnia aamũthĩnirie. **21** Ahazu akioya indo imwe kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova, na kuuma nyũmba-inĩ ya ũthamaki, na kuuma kũrĩ ariũ a mũthamaki, na agĩcihe mũthamaki wa Ashuri, no ũndũ ũcio ndwamũteithirie. **22** Mahinda macio make ma thĩina-rĩ, Mũthamaki Ahazu no gũkĩrĩrĩria akĩrĩrĩrie kwaga wĩhokeku harĩ Jehova. **23** Akĩrutĩra ngai cia Dameski iria ciamũhootete magongona, nĩgũkorwo eeciiragia atĩrĩ, “Kuona atĩ ngai cia athamaki a Suriata nĩcĩmateithĩtie-rĩ, nĩngũcĩrutĩra igongona nĩguo cĩndeithie o na nĩ.” No icio nĩcio ciamũniĩnĩre na ikĩniina Isiraeli rĩothe. **24** Ahazu agĩcokereria indo cia hekarũ ya Ngai na agĩcĩthaamia. Agĩcooka akĩhinga mĩrango ya hekarũ ya Jehova, na agĩka igongona ikĩyũra o koine-inĩ ciothe cia njira cia itũũra rĩa Jerusalemu. **25** Ningĩ o itũũra-inĩ rĩothe rĩa Juda agĩka kũndũ kũrĩa gũtũgĩrũ gwa kũrutĩra ngai ingĩ magongona ma njino, nake agĩthĩrĩkia Jehova, Ngai wa maithe make, agĩtũma arakare. **26** Namo maũndũ marĩa

mang' makoni wathani wake na muthiire yake yothere, kuuma kiambiriria nginya muthia-ri, maandikitwo ibuku-ini ria athamaki a Juda na Isiraeli. **27** Nake Ahazu akihurika hamwe na maithe make na agithikwo itũura-ini ria Jerusalemu, no ndaigirwo mbirira-ini cia athamaki a Isiraeli. Nake muriũ Hezekia agĩtuika muthamaki ithenya riake.

29 Hezekia aari wa miaka mirongo iiri na itano riria aatuikire muthamaki, nake agithamaka ari Jerusalemu miaka mirongo iiri na kenda. Nyina eetagwo Abija mwarĩ wa Zekaria. **2** Nake agiika maũndũ marĩa maagiriire maithe-ini ma Jehova, o ta ũria ithe Daudi eekite. **3** Mweri wa mbere wa mwaka wa mbere wa wathani wake-ri, niahingũire mirango ya hekarũ ya Jehova na akimithondeka kũria yathũkitio. **4** Nake akirehe athinjiri-Ngai na Alawii, akimacookaniriria hamwe nja ya mwena wa irathĩro, **5** akiuga atiri: "Ta thikiriria inyuĩ Alawii Mwitheriei riu, na mutherie hekarũ ya Jehova Ngai wa maithe manyu. Eheria kindũ giothe kiri thaahu kuuma handũ-haria-haamũre. **6** Maithe maitũ matiarĩ ehoeku; nimekire ũũru maithe-ini ma Jehova Ngai witũ na makimũtrika. Nimahũgũire mothiũ mao makĩaga kũrora giikaro kia Jehova, makimũhutira. **7** O na ningĩ nimahingire mirango ya githaku na makihoria matawa. Matiacinire ũbumba kana makĩrutira Ngai wa Isiraeli maruta o na marikũ ma njino handũ-ini harĩa haamũre. **8** Nĩ undũ ũcio-ri, marakara ma Jehova magikora Juda na Jerusalemu; nake agitũma matũike ta kindũ gĩa kũmakania na kia magigi, na gĩa kũnyũrũro, o ta ũria mũreyonera na maithe manyu. **9** Kĩu nĩkio giatũmire maithe maitũ mooragwo na rũhiũ rwa njora, na nokio gĩtũmite ariũ aitũ, na airĩtu aitũ, na atumia aitũ matahwo. **10** Na riri, ndiciiritie na ngoro yakwa kũrikanĩra kirikanĩro na Jehova, Ngai wa Isiraeli, nigeetha marakara make mahiũ matweherere. **11** Atiriĩri, ariũ akwa, mũtigatũike andũ matarũmbiyagia undũ, nigũkorwo Jehova nĩamũhuurite mĩrũgamage mbere yake mũmũtungatagĩre, mĩtuĩke a gũtungata mĩri mbere yake na mũcinage ũbumba." **12** Hindi iyo Alawii aya makĩambiriria kũruta wĩra: kuuma kũri Akohathu, maarĩ Mahathu mĩrũ wa Amasai, na Joeli mĩrũ wa Azaria; kuuma kũri Amerari, maarĩ Kishu mĩrũ wa Abudi, na Azaria mĩrũ wa Jehaleleli; kuuma kũri Agerishoni, maarĩ Joa mĩrũ wa Zima, na Edeni mĩrũ wa Joa; **13** kuuma kũri njiaro cia Elizafani, maarĩ Shimuri na Jeieli; kuuma kũri njiaro cia Asafu, maarĩ Zekaria na Matania; **14** Kuuma kũri njiaro cia Hemani, maarĩ Jehueli na Shimei; kuuma kũri njiaro cia Jeduthuni, maarĩ Schemaia na Uzieli. **15** Maarikia gũcokaniriria ariũ a ithe wao hamwe na meetheria-ri, magĩtoonya hekarũ ya Jehova, makimitheria, o ta ũria muthamaki aathanite arũmĩriire kiugo kia Jehova. **16** Nao athinjiri-Ngai magĩtoonya handũ-haria-haamũre ha Jehova niguo mahatherie. Na indo ciothe iria itaari theru iria maakorire kũu hekarũ-ini ya Jehova magĩciruta magiciiga nja ya hekarũ ya Jehova. Nao Alawii magiciyoa magicitwara Gĩtũmba-ini gĩa Kidironi. **17** Maambiriire wĩra ya gũtheria hekarũ mũthenya

wa mbere wa mweri wa mbere, na mũthenya wa inana wa mweri ũcio magikinya githaku-ini kia Jehova. Na handũ ha matukũ mangĩ manana-ri, magitheria hekarũ ya Jehova yo nyene, na makĩrĩkia wĩra ũcio mũthenya wa ikũmi na itandatũ wa mweri ũcio wa mbere. **18** Magĩcooka magithiĩ kũri Mũthamaki Hezekia, makĩmwĩra atiri: "Nĩtũtheretie hekarũ ya Jehova yothere, kigongona kia maruta ma njino, na indo ciakio ciothe, na metha iria iigagiriwo migate iria mĩamũre, na indo ciayo ciothe. **19** Nĩtũhaarĩrie na tũkaamũra indo iria ciothe Mũthamaki Ahazu ehereetie Hekarũ-ini riria aari mũthamaki nĩ undũ wa kwaga wĩhokeku. Na riri, riu iri mbere ya kigongona kia Jehova." **20** Na riri, rũciini tene, Mũthamaki Hezekia agĩcokaniriria anene a itũura riu inene na magithiĩ hekarũ-ini ya Jehova. **21** Nao makĩrehe ndegwa mũgwanja, na ndũrũme mũgwanja, na tũtũrũme mũgwanja, o na thenge mũgwanja cia igongona ria kũhoroherio mehia makoni ũthamaki ũcio, na ma handũ-haria-haamũre o na ma Juda. Nake mũthamaki agĩatha athinjiri-Ngai, o acio a njiaro cia Harũni, macithinjire hau kigongona-ini kia Jehova. **22** Nĩ undũ ũcio magithinja ndegwa icio, nao athinjiri-Ngai makĩoya thakame yacio makimĩminjaminjiria kigongona; magĩcooka magithinja ndũrũme icio na makimĩminjaminjiria kigongona thakame yacio; magĩcooka magithinja tũtũrũme tũu na makimĩminjaminjiria kigongona thakame yatuo. **23** Nacio thenge cia igongona ria kũhoroherio mehia ikirehwo mbere ya mũthamaki na kũngano kiu, nao magiciigĩrira moko. **24** Nao athinjiri-Ngai magĩcooka magithinja thenge icio hamwe na thakame yacio, magĩcirutira hau kigongona-ini iri maruta ma kũhoroheria mehia niguo ihoroherie andũ a Isiraeli othe, nĩ tondũ mũthamaki niathanite kũrutwo iruta ria njino na iruta ria kũhoroheria mehia riri ria andũ othe a Isiraeli. **25** Mũthamaki akĩga Alawii hekarũ-ini ya Jehova marĩ na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, na inanda cia mũgeeto na cia kinũbi ta ũria gwaathanitwo nĩ Daudi na Gadi mũndũ ũria wonagĩra mũthamaki maũndũ, na Nathani ũria mĩnabii; undũ ũyũ waathanitwo nĩ Jehova na tũnua twa anabii ake. **26** Nĩ undũ ũcio Alawii makĩrũgama mehaarĩrie na inanda cia Daudi cia kũina, na athinjiri-Ngai marĩ na tũrumbeta twao. **27** Hezekia agĩathana atĩ kũrutwo iruta ria njino kigongona-ini. Nario igongona riambiriria kũrutwo-ri, andũ makĩambiriria kũinira Jehova marĩ na tũrumbeta na inanda cia kũina cia Daudi mũthamaki wa Isiraeli. **28** Kũngano kiu giothe gĩkĩnamirĩra, gĩkihooya, nao aini makĩnaga na tũrumbeta tũkihuhagwo. Maũndũ macio mothe magithiĩ na mbere nginya igongona riu ria njino rikĩrĩka kũrutwo. **29** Na riria maruta maarĩkirie kũrutwo-ri, mũthamaki na andũ othe arĩa maarĩ nake hau magĩturia maru makĩhooya. **30** Nake Mũthamaki Hezekia na anene ake magĩatha Alawii magooce Jehova na ciugo cia Daudi na cia Asafu mũndũ ũria muoni-maũndũ. Nĩ undũ ũcio makĩna nyimbo cia kũgocoka Jehova marĩ na gikeno na makĩnamia mĩtwe yao makimũhooya. **31** Ningĩ Hezekia akiuga atiri, "Riu nĩmweyamũrĩra Jehova. Rehe magongona na maruta ma gũcokoka ngaatho hekarũ-ini ya Jehova."

Ni undũ ũcio kiũngano kũ gĩkirehe magongona na maruta ma gũcookia ngaatho, na andũ othe ariã ngoro ciao cিয়েদেইর মাকিঁরেহে maruta ma njino. **32** Naguo mũigana wa maruta ma njino maria maarehirwo ni kiũngano kũ warĩ ndegwa mĩrongo mũgwanja, na ndũrũme 100 na tũtũrũme 200, ciothe ciarĩ cia maruta ma njino ma kũrutĩrwo Jehova. **33** Nyamũ ciothe iria cĩaamũrĩtwo cia magongona ciarĩ ndegwa 600 na ng'ondũ hamwe na mbũri 3,000. **34** Na rĩrĩ, athĩnjĩrĩ-Ngai maarĩ anini mũno matingĩahotire gũthĩnja nyamũ ciothe cia maruta ma njino; ni undũ ũcio andũ a nyũmba ciao, nĩo Alawii, makĩmateithĩrĩria nginya wĩra ũcio ũkĩrĩka nginya rĩrĩ athĩnjĩrĩ-Ngai angĩ maamũrĩrwo, nigũkorwo Alawii maarĩ na kũyo gĩa kwĩyamũra gũkĩra athĩnjĩrĩ-Ngai. **35** Na rĩrĩ, ni kwarĩ na maruta ma njino maingĩ mũno, hamwe na maguta ma maruta ma ũiguano, o na maruta ma indo cia kũnyuuo maria maarutanagĩrio na maruta ma njino. Ni undũ ũcio wĩra wa ũtungata wa hekarũ ya Jehova ũgĩcookio rĩngĩ. **36** Nake Hezekia na andũ othe magikena ni undũ wa ũria Ngai eekiĩre andũ ake, tondũ undũ ũcio wekirwo narua mũno.

30 Hezekia nĩatũmire ndũmĩrĩrĩ Isiraeli guothe na Juda, o na akiandĩkĩra Efiraimu na Manase maria ma kũmeeta moke hekarũ-inĩ ya Jehova kũu Jerusalemu, makũngũire Bathaka ya Jehova Ngai wa Isiraeli. **2** Mũthamaki na anene ake na kiũngano kũu guothe kũu Jerusalemu magĩtua atĩ megũkũngũira Bathaka mweri wa keerĩ. **3** Matiahotete kũmĩkũngũira ihinda-inĩ riayo tondũ gũtiarĩ na athĩnjĩrĩ-Ngai a kũigana ariã meetheretie, na andũ mationganĩte Jerusalemu. **4** Mũbango ũcio nĩwonekire wagĩrĩire harĩ mũthamaki o na harĩ kiũngano gĩothe. **5** Nao magĩtua atĩ gũthĩrĩ kwanĩrĩrwo Isiraeli guothe, kuuma Birishiba nginya Dani, andũ meetwo moke Jerusalemu makũngũire Bathaka ya Jehova Ngai wa Isiraeli kuo. Ndiakoretwo igĩkũngũirwo ni andũ aingĩ kũringana na ũria kwandĩkitwo. **6** Kũrũmanĩrĩra na watho wa mũthamaki, atwari a marũa magĩthĩrĩ Isiraeli na Juda guothe marĩ na marũa kuuma kũrĩ mũthamaki na kuuma kũrĩ anene ake, maria maandĩkitwo atĩrĩ: "Andũ a Isiraeli, cookereraĩ Jehova Ngai wa Iburahĩmu, na Isaaka, na Isiraeli, niguo nake amũcookerere inyuĩ ariã mũtigaire, inyuĩ mũhonokete kuuma guoko-inĩ kwa athamaki a Ashuri. **7** Mũtigatuĩke ta maithe manyu kana ariũ a maithe manyu, ariã maagĩre kwĩhokeka harĩ Jehova Ngai wa maithe mao, nake akĩmatua kĩndũ kĩa magigi ta ũria mũreyonera. **8** Mũtikoomie ciongo cianyu ta ũria maithe manyu meekire; mwĩheane harĩ Jehova. Ŭkai handũ-harĩa-haamũre, harĩa we aamũrĩte nginya tene. Tungatĩrai Jehova Ngai wanyu, nigetha marakara make mahiũ mamweherere. **9** Mũngĩcookerera Jehovarĩ, hĩndĩ iyo ariũ a maithe manyu na ciana cianyu no maĩguĩrwo tha ni ariã maamatahire, na nĩmagacooka bũrũri ũyũ, nigũkorwo Jehova Ngai wanyu ni mũtugi na ni mũigua tha. Mũngĩmũcookerera ndakamũhutatĩria ũthiũ." **10** Atwari a marũa magĩthĩrĩ itũũra o itũũra kũu Efiraimu na Manase, o nginya Zebuluni, no rĩrĩ, andũ makĩmanyũrũria, na makĩmathekerera. **11** O na

gũkĩrĩ ũguo-rĩ, andũ amwe a Asherĩ, na Manase, na Zebuluni makĩnyĩihia na magĩthĩrĩ Jerusalemu. **12** Ningĩ o na kũu Juda guoko kwa Ngai kwarĩ igũrũ rĩa andũ, nake akĩmahe ũrũmwe wa mecĩria ma gwathĩkĩra ũria mũthamaki na ndungata ciae maathanĩte, marũmĩrĩre kiugo kĩa Jehova. **13** Kĩrĩndĩ kĩngĩ mũno gĩkiũngana kũu Jerusalemu niguo gĩkũngũire Gĩathi kĩa Mĩgate itarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũmbia mweri wa keerĩ. **14** Makĩheria igongona iria ciarĩ kũu Jerusalemu o na makĩheria igongona cia gũcinĩra ũbumba, magĩthĩrĩ magĩciĩkia Gĩtũamba gĩa Kidironi. **15** Nĩmathanĩjire gatũrũme ka Bathaka mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa keerĩ. Nao athĩnjĩrĩ-Ngai na Alawii magĩconoka na magĩthĩtheria, na makĩrehe maruta ma njino hekarũ-inĩ ya Jehova. **16** Ningĩ makĩambĩrĩria ũtungata wao wa o mũthenya o ta ũria kwandĩkitwo Watho-inĩ wa Musa mũndũ wa Ngai. Athĩnjĩrĩ-Ngai makĩminjamine thakame ĩria maanengereĩrio ni Alawii. **17** Na tondũ ni kwarĩ na andũ aingĩ kĩrĩndĩ-inĩ kũu mateetheretie-rĩ, Alawii nĩo maaheirwo wĩra wa gũthĩnja nginya tũtũrũme twa Bathaka twa andũ acio othe maarĩ na thaahu, tondũ matingĩamũrĩre Jehova tũtũrũme twao. **18** O na akorwo andũ aingĩ ariã mookĩte kuuma Efiraimu, na Manase, na Isakaru, na Zebuluni matieetheretie-rĩ, nĩmarĩre Bathaka matekũrũmĩrĩra ũria maandĩko moigĩte. No Hezekia akĩmahoera, akiuga atĩrĩ, "Jehova, o we ũria mwega, arorekera mũndũ o wotho **19** ũria ũtuĩte na ngoro yake kũrongooria Ngai, o we Jehova, Ngai wa maithe make, o na angĩkorwo ndetheretie kũringana na ũria mawatho ma handũ-harĩa-haamũre matariĩ." **20** Nake Jehova akĩigua ihooya rĩa Hezekia, akĩhonia andũ acio. **21** Nao andũ a Isiraeli ariã maarĩ kũu Jerusalemu magĩkũngũira Gĩathi kĩa Mĩgate itarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũmbia marĩ na gĩkeno kĩnene mĩthenya mũgwanja, nao Alawii na athĩnjĩrĩ-Ngai makĩnagĩra Jehova o mũthenya marĩ na inanda cia kũgooca Jehova. **22** Nake Hezekia akĩaria ciugo cia kũmĩrĩria Alawii othe ariã moonanirie ũmenyo mwega wa gũtungatĩra Jehova. Handũ ha mĩthenya iyo mũgwanja nĩmarĩre kĩa maagairwo, na makĩruta maruta ma ũiguano, na makĩgooca Jehova Ngai wa maithe mao. **23** Kĩũngano kũu guothe gĩgĩcooka gĩkĩngũanĩra gĩkũngũire gĩathi kũu mĩthenya ĩngĩ mũgwanja; ni undũ ũcio magĩkũngũira mĩthenya ĩngĩ mũgwanja makenete mũno. **24** Hezekia mũthamaki wa Juda akĩruta ndegwa 1,000 na ng'ondũ na mbũri 7,000 ni undũ wa kiũngano kũu, nao anene makĩmahe ndegwa 1,000 na ng'ondũ na mbũri 10,000. Athĩnjĩrĩ-Ngai aingĩ mũno magĩthĩtheria. **25** Kĩũngano gĩothe kĩa Juda gĩgikena hamwe na athĩnjĩrĩ-Ngai na Alawii na andũ ariã othe monganite moimĩte Isiraeli, hamwe na andũ a kũngĩ ariã mookĩte kuuma Isiraeli o na ariã maatũũraga Juda. **26** Ni kwarĩ na gĩkeno kĩnene kũu Jerusalemu, nigũkorwo kuuma hĩndĩ ya Solomoni mũrũ wa Daudi mũthamaki wa Isiraeli gũtionekeke undũ ta ũcio kũu Jerusalemu. **27** Athĩnjĩrĩ-Ngai na Alawii makĩrũgama, makĩrathima andũ, nake Ngai akĩmaigua, nigũkorwo ihooya rĩa nĩriakinyire o igũrũ, gĩkaro gĩa gĩtheru.

31 Riria maündu macio mothe maathirire-rĩ, andũ a Isiraeli arĩa maarĩ hau makiumagara magithĩ matũũra-inĩ ma Juda, makĩhehenja mahiga marĩa mamũĩrĩwo ngai cia mĩhianano na magitemanga itugĩ cia Ashera. Ningĩ makĩananga kũndũ kũria gũtũũgĩru kwahooagĩrwo o na igongona iria ciarĩ Juda guothe na Benjamini, o na kũu Efraimu na Manase. Thuutha wa gũcithũkangia ciothe, andũ a Isiraeli magicooka matũũra-inĩ mao na o mũndũ agicooka igai-inĩ riake. **2** Hezekia agĩkũga athĩnjĩri-Ngai na Alawii na ikundi, o gĩkundi kũringana na wĩra wakĩo, marĩ athĩnjĩri-Ngai kana Alawii, marutage maruta ma njino na ma ũiguano, ningĩ matungatage, na macookagie ngaatho, na mainage nyĩmbo cia ũgocci marĩ ihingo-inĩ cia gũikaro kĩa Jehova. **3** Mũthamaki nĩaheanire indo ciake mwene cia kũrutagwo maruta ma njino ma rũciini na ma hwaĩ-inĩ, na maruta ma njino ma Thabatũ, na ma Tũrũgamo twa Mweri, na ma ciathĩ-inĩ iria ciatuĩtwo, o ta ũria kwaandikĩtwo Watho-inĩ wa Jehova. **4** Agĩatha andũ arĩa maatũũraga Jerusalemu maheage athĩnjĩri-Ngai na Alawii rwĩga rũria rwamagĩrĩre, nĩgeetha nao mahotage kwiheana harĩ Watho wa Jehova. **5** Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa watho ũcio wamenyekire-rĩ, andũ a Isiraeli makĩheana na ũtaana maciaro mao ma mbere na ngano, na ma ndibei ya mũhihano, na maguta, na ũũki, na maciaro ma mĩgũnda yao. Makĩrehe indo nyingĩ mũno o na gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe. **6** Nao andũ a Isiraeli na Juda arĩa maatũũraga matũũra-inĩ ma Juda o nao makĩrehe gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ndũũru ciao cia ng'ombe na ng'ondo, o na gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo iria ciamũĩrĩwo Jehova Ngai wao, nao magĩciiga irũndo. **7** Maambĩrĩrie gwĩka ũndũ ũyũ mweri wa itatũ na makĩrĩkia mweri wa mũgwanja. **8** Rĩrĩa Hezekia na anene ake mookire na makĩona irũndo icio, makĩgocca Jehova na makĩrathima andũ ake a Isiraeli. **9** Hezekia akĩũria athĩnjĩri-Ngai na Alawii ũhoro wa irũndo icio; **10** nake Azaria mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene wa kuuma nyũmba ya Zadoku akimũcookeria atĩrĩ, “Kuuma andũ maambĩrĩria kũrehe mĩhothi yao hekarũ-inĩ ya Jehova-rĩ, nĩtũkoretwo tũrĩ na irio cia kũigana kũria, o na tũgatigĩa nyingĩ mũno, nĩ ũndũ Jehova nĩarathimĩte andũ ake, na irio ici nyingĩ ũũ igagĩtigara.” **11** Hezekia agĩathana gwakwo makũmbĩ kũu thĩini wa hekarũ ya Jehova, na gũgĩkwo ũguo. **12** Nao magicooka makĩrehe mĩhothi na wĩhokeku, na icunjĩ cia ikũmi, na iheo iria nyamũre. Konania ũria Mũlawii nĩwe watuĩrwo mũrori wa indo icio, nake mũrũ wa ithe Shimeĩ nĩwe warĩ mũnini wake. **13** Jehieli, na Azazia, na Nahathu, na Asaheli, na Jerimothu, na Jozabadu, na Elieli, na Isimakia, na Mahathu, na Benaia nĩo maarĩ arũgamĩrĩri rirũgu rwa Konania na mũrũ wa ithe Shimeĩ, ta ũria gwatuĩtwo nĩ Mũthamaki Hezekia na Azaria ũria warĩ mũnene wa hekarũ ya Ngai. **14** Kore mũrũ wa Imuna ũria Mũlawii, mũikaria wa Kĩhingo kĩa Mwena wa Irathĩro, nĩwe warĩ mũrori wa indo iria ciarutagĩrwo Ngai na kwiyendera, akagayaga mĩhothi irĩa irũtũĩrwo Jehova hamwe na iheo iria nyamũre. **15** Edeni, na Miniadini, na Jeshua, na Shemaia, na Amaria, na Shekania nĩo maamũteithagĩrĩria marĩ na wĩhokeku kũu matũũra-inĩ ma athĩnjĩri-Ngai, na makagayagĩra athĩnjĩri-Ngai

arĩa angĩ o ta ũria ikundi ciao ciatarĩ, makagaira arĩa akũrũ na arĩa anini o ũndũ ũmwe. **16** Hamwe na ũguo makĩgaira arũme arĩa maarĩ na mĩaka itatũ na makĩria arĩa marĩtwa mao maarĩ maandiko-inĩ ma njjarwa, nao nĩo andũ arĩa othe maangĩatoonyire hekarũ-nĩ ya Jehova nĩ ũndũ wa kũruta mawĩra mao ma o mũthenya, ta ũria wĩra wa o mũndũ watariĩ na kũringana na ikundi ciao. **17** Nao makĩgaira athĩnjĩri-Ngai arĩa maandikithĩtio nĩ andũ a nyũmba ciao maandiko-inĩ ma njjarwa ciao, o na Alawii arĩa maarĩ na mĩaka mĩrongo tĩrĩ na makĩria, ta ũria wĩra wa o mũndũ watariĩ na kũringana na ikundi ciao. **18** Maataraniĩrie ciana ciothe, na atumia, na ariũ ao, na airũtu a mũingĩ wothe ũria waandikĩtwo maandiko-inĩ ma njjarwa. Nĩgũkorwo maarĩ ehokeku ũhoro-inĩ wao wa gwĩtheria. **19** Ha ũhoro wa athĩnjĩri-Ngai, o acio a rũciaro rwa Harũni, arĩa maatũũraga mĩgũnda-inĩ irĩa yathiũrũrũkiirie matũũra mao kana matũũra mangĩ, nĩ kwari na andũ amwe maathuurĩtwo na makagwetwo marĩtwa a kũgaira arũme othe arĩa maarĩ gatagati-inĩ kao rũgai rwao, na kũrĩ arĩa othe maandikĩtwo maandiko-inĩ ma njjarwa cia Alawii. **20** ũguo nĩguo Hezekia eekire Juda guothe, agĩka maũndũ mega, na magĩrĩre na ma kwĩhoheka mbere ya Jehova Ngai wake. **21** Maũndũ nĩ mothe marĩa ekaga ma gũtungata hekarũ-inĩ ya Ngai, na harĩ gwathĩkĩra watho na maathani, nĩarongooragia Ngai wake na akĩruta wĩra na ngoro yake yotho. Na nĩ ũndũ ũcio akĩgaacĩra.

32 Na rĩrĩ, thuutha wa maũndũ marĩa mothe Hezekia ekĩte na wĩhokeku, Senakeribu mũthamaki wa Ashuri agĩũka agitharĩkĩra Juda. Nake agĩthĩũrũrũkĩria matũũra manene marĩa mairĩgĩrwo na thingo cia hinya eeciirĩtie kũmahoota matũũke make. **2** Hĩndĩ irĩa Hezekia onire atĩ Senakeribu nĩoka na atĩ muoroto wake warĩ kũhũura Jerusalemu, **3** magĩciira na anene ake o na atongoria a thigari cia ita ũria mekũhingĩrĩria maaĩ kuuma ithima-inĩ cia nja ya itũũra inene, nao makĩmũteithia. **4** Kĩrĩndĩ kĩnene kĩa andũ gĩkiũngana, nakĩo gĩkiũngana ithima ciothe na tũrũũ tũria twathereragĩra bũrũri-inĩ. Makĩũria atĩrĩ, “Athamaki a Ashuri-rĩ, megũka makore maaĩ maingĩ ũũ nĩki?” **5** Ningĩ akĩruta wĩra mũingĩ wa gũcookereria rũthingo kũria guothe rwamomoretwo, na agĩka mĩthiringo mĩraihi na igũrũ rĩa ruo. Agĩka rũthingo rũngĩ nja ya rũu, nacio ngũka iria ciarũgamĩtie Itũũra rĩa Daudi agĩcinyiitia. O na agĩthondeka indo cia mbaara nyingĩ, o hamwe na ngo. **6** Agĩthuura anene a mbũtũ cia ita marũgamĩrĩre andũ, na agĩtũma mongane mbere yake nja-inĩ ya kĩhingo gĩa itũũra inene, nake akimomĩrĩria na ciugo ici: **7** “Gĩai na hinya na mũũmĩrĩrie. Mũtigitigĩre, kana mũkue ngoro nĩ ũndũ wa mũthamaki wa Ashuri na mbũtũ nene ya ita irĩa arĩ nayo, nĩgũkorwo tũrĩ na hinya mũnene mũno gũkĩra ũria arĩ nago. **8** Kĩria we arĩ nakĩo no hinya wa mwĩrĩ; no itũũ tũrĩ na Jehova Ngai witũ, na nĩegũtũteithia, na arũe mbaara ciitũ.” Nao andũ makĩũmĩrĩria kuuma na ciugo iria Hezekia mũthamaki wa Juda oigire. **9** Thuutha ũcio, rĩria Senakeribu mũthamaki wa Ashuri na mbũtũ ciake ciothe maathiũrũrũkiirie Lakishi, agĩtũma anene ake Jerusalemu matwarĩre Hezekia mũthamaki

wa Juda, o na andũ othe a Juda ariã maarĩ kuo, ndũmĩrĩrĩ ñno: **10** “Ũũ nĩguo Senakeribu mũthamaki wa Ashuri ekuuga: Mũrutĩte ũmĩrũ wanyũ kũ, nĩguo mũikare Jerusalemu, kũndũ gũthiũrũkĩrie? **11** Rĩrĩa Hezekia ekuuga atĩrĩ, ‘Jehova Ngai witũ nĩegũtũhonokia guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Suriata,’ nĩaramũhĩthia, atũme mũkue nĩ ng’aragu na nyoota. **12** Gĩthĩ Hezekia we mwene ndeheririe kũndũ kũria gũtũũgũru kwa ngai iyo, o na akieheria igongona ciayo, na akĩra Juda na Jerusalemu atĩrĩ, ‘No nginya mũhooere kigongona-inĩ kĩmwe na mũcinagĩre magongona ho’? **13** “Kaĩ mũtooi ũria nĩĩ na maithe maitũ twikĩte andũ othe a mabũrũri marĩa mangĩ? Nacio ngai cia ndũrĩrĩ iciorĩ, nĩciakĩhotire o na rĩ kũgitĩra bũrũri wao kuuma moko-inĩ makwa? **14** Nĩ ngai irĩkũ ya icio cia ndũrĩrĩ irĩa cianangĩrwo nĩ maithe makwa yahotire kũhonokia andũ ayo kuuma kũrĩ nĩĩ? Gwakĩhoteka atĩa ngai yanyu imũgitĩre kuuma guoko-inĩ gwakwa? **15** Tondũ ũcio-rĩ, mũitagitĩkĩrie Hezekia amũheene na amũhitithie ũguo. Mũtikamwĩtikie, nĩgũkorwo gũtĩrĩ ngai ya rũrĩrĩ kana ũthamaki o na ũrĩkũ irĩ yahota kũhonokia andũ ayo kuuma guoko-inĩ gwakwa kana kuuma guoko-inĩ kwa maithe makwa! To ngai yanyu ingĩkihota kũmũhonokia kuuma guoko-inĩ gwakwa!” **16** Ndongata cia Senakeribu igĩthĩĩ o na mbere kwaria mĩario ya gũũkĩrĩa Jehova Ngai o na gũũkĩrĩa ndungata yake Hezekia. **17** Ningĩ mũthamaki akĩandĩka marũa ma kũrũma Jehova, Ngai wa Isiraeli akĩmũũkĩrĩa, akiuga atĩrĩ, “O ta ũria ngai cia ndũrĩrĩ cia mabũrũri marĩa mangĩ itaahotire kũhonokia andũ acio kuuma guoko-inĩ gwakwa-rĩ, nuguo ngai ya Hezekia itekũhota kũhonokia andũ ayo kuuma moko-inĩ makwa.” **18** Ningĩ makĩanĩrĩa na Kĩhibirania kũrĩ andũ a Jerusalemu ariã maarĩ rũthingo igũrũ, nĩguo mamamakie na mamekĩre guoya nĩgeetha menyitĩre itũũra rĩu inene. **19** Magĩkĩrĩa ũhoro wa Ngai wa Jerusalemu o ta ũria maaragia ũhoro wa ngai cia andũ ariã angĩ a thĩ, o irĩa ciathondeketwo na moko ma andũ. **20** Mũthamaki Hezekia na mũnabĩ Isaiã mũrũ wa Amozu makĩhooya manĩrĩre magĩkaĩra ũria ũrĩ igũrũ nĩ undũ wa ũhoro ũcio. **21** Nake Jehova agĩtũma mũraika ũria waniĩnĩre thigari ciothe cia mbaara na atongoria na anene ariã maarĩ kambĩ-inĩ ya mũthamaki wa Ashuri. Nĩ undũ ũcio Senakeribu akĩnũka gwake aconokete. Na rĩrĩa aatoonyire hekarũ ya ngai yake-rĩ, ariũ ake amwe makĩmũtemanga na rũhiũ rwa njora. **22** Nĩ undũ ũcio Jehova akĩhonokia Hezekia na andũ a Jerusalemu kuuma guoko-inĩ kwa Senakeribu mũthamaki wa Ashuri, o na kuuma guoko-inĩ kwa andũ ariã angĩ othe. Akĩmamenyerera mĩenani yothē. **23** Andũ aingĩ magĩtwarĩra Jehova indo cia maruta kũu Jerusalemu, na magĩtwarĩra Hezekia mũthamaki wa Juda iheo cia goro. Kuuma hĩndĩ iyo agĩtũka mũndũ mũtũku mũno nĩ ndũrĩrĩ ciothe. **24** Matukũ-inĩ macio-rĩ, Hezekia akĩrwara hakuĩ akue. Akĩhooya Jehova, nake Jehova akĩmũũga na akĩmuonia kĩmenyithia kĩa mwanya. **25** No rĩrĩ, ngoro ya Hezekia ikĩyũrwo nĩ mwĩtĩĩo na akiaga kũrũmbũiya ũtugi ũcio oonetio; nĩ undũ ũcio mang’ũrĩ ma Jehova makĩmũkora o na magĩkora Juda na Jerusalemu. **26** Hĩndĩ iyo Hezekia akĩĩrĩa mehia ma mwĩtĩĩo wa ngoro yake,

o ta ũria andũ a Jerusalemu meekire, nĩ undũ ũcio mang’ũrĩ ma Jehova makĩaga kũmakinyĩrĩa matukũ-inĩ ma Hezekia. **27** Hezekia aarĩ na ũtonga mũingĩ mũno o na agatĩka, nake agĩaka makũmbĩ ma kũiga betha na thahabu, o na ma tũhiga twake twa goro, na mahuti manungi wega, na ngo, na indo ciothe cia bata. **28** O na ningĩ agĩaka makũmbĩ ma kũiga ngano yagethwo, na ma kũiga ndibei ya mũhihano, na maguta; na agĩaka ciugũ nĩ undũ wa ng’ombe na ndũũru cia ng’ondũ. **29** Nĩaakire tũtũũra na akĩgĩa na ndũũru nene cia ng’ondũ na cia ng’ombe, nĩgũkorwo Ngai nĩamũheete ũtonga mũnene. **30** Hezekia nĩwe wahingĩrĩrie Gĩthima kĩa Gihoni mwena wa rũgongo, na akĩrĩa maai makĩo mwena wa ithũũro wa Itũũra Inene rĩa Daudi. Akĩgaacĩra maũndũ-inĩ marĩa mothe eekire. **31** No rĩrĩa abarũthĩ maatũmirwo kũrĩ we nĩ aathani a Babuloni mamũũrie ũhoro wa rũũri rwa kĩmenyithia rũria ruonekete bũrũri-inĩ-rĩ, Ngai akĩmũtiganĩria nĩguo amũgerie amenye maũndũ marĩa mothe maarĩ ngoroinĩ yake. **32** Maũndũ marĩa mangĩ makonĩĩ wathani wa Hezekia na wirũtĩrĩ wake nĩmandikĩtwo kĩoneki-inĩ kĩa mũnabĩ Isaiã mũrũ wa Amozu, thĩĩnĩ wa ibuku rĩa athamaki a Juda na Isiraeli. **33** Hezekia akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo kĩrĩma-inĩ kũria mbĩrĩa cia andũ a rũciarwo rwa Daudi ciarĩ. Nakuo Juda guothe na andũ a Jerusalemu makĩmũhe gĩtĩĩo aarĩkia gũkua. Nake mũrĩũ Manase agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake.

33 Manase aarĩ wa mĩaka ikũmi na ĩrĩ rĩrĩa aatuũkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩtano na ĩtano. **2** Nake agĩka maũndũ marĩa mataagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova na undũ wa kũrũmĩra maũndũ maarĩ magĩgĩ marĩa meekagwo nĩ ndũrĩrĩ irĩa Jehova aingatĩte ciehere mbere ya andũ a Isiraeli. **3** Agĩaka rĩngĩ kũndũ kũria gũtũũgũru kũria ithe Hezekia aamomoret; ningĩ agĩakĩra Baali igongona na agĩthondeka itugi cia Ashera. Ningĩ akĩianĩrĩa na akĩhooya mĩhianano yothē ya mbũtũ cia njata cia igũrũ na agĩcitungatĩra. **4** Manase nĩaakire igongona thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, o irĩa Jehova oigite ũhoro wayo atĩrĩ, “Rĩitwa riakwa rĩgaatũũra Jerusalemu nginya tene.” **5** Nĩakĩire mĩhianano yothē ya mbũtũ cia njata cia igũrũ igongona kũu njata ciarĩ cia hekarũ ya Jehova. **6** Nĩaarutire ariũ ake matũike igongona, magĩcinĩrwo Gĩtũamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, na nĩaragũruga na agatũria nyoni, na akarogana, na agatĩiiga kũrĩ andũ ariã maarĩ na maroho ma kũragũra, o na agatũria ũhoro kuuma kũrĩ maroho mooru. Nĩekire maũndũ maingĩ mooru maitho-inĩ ma Jehova, akĩmũrũkĩra. **7** Nĩooire mũhianano mũicũhie ũria aathondekete na akĩũga thĩĩnĩ wa hekarũ ya Ngai, irĩa Ngai eerĩte Daudi na mũrĩũ Solomoni ũhoro wayo atĩrĩ, “Thĩĩnĩ wa hekarũ ĩno na thĩĩnĩ wa Jerusalemu, o kũria ndĩthuurĩre kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yothē ya Isiraeli, nĩkuo ngũtũũria Rĩitwa riakwa nginya tene. **8** Ndigatũma magũrũ ma andũ a Isiraeli macooke kũũrũũra moime bũrũri ũyũ ndaheire maithe manyu ma tene, korwo no metĩkĩre kũmenyerera maũndũ mothe marĩa ndĩmaathĩte makonainĩ na mawatho mothe na kĩrĩa gĩakwa gĩa kũrũmĩrĩrwo na matũũro

maría maahairwo na kanua ka Musa ma kürümírwo.”
9 No ríri, Manase akíhithia andú a Juda na andú a Jerusalemu, nginya magúka maíndú mooru o na gúkira ndúriri iria Jehova aaniinthe ciehere mbere ya andú a Isiraeli. **10** Jehova akíaríria Manase na andú ake, no matiigana kúmúigua. **11** Ní úndú úcio Ngai akímarehithiria anene a mbútú cia ita cia múthamaki wa Ashuri, nao makínyiaita Manase, makímwíkíra kibini iniúri, makímúoha na mýnororo ya gícango, na makímútware Babuloni. **12** Híndi iyo aarí múhinyíríru ngoro-rí, akírongooria útugi wa Jehova Ngai wake, na akínyiihia múnó mbere ya Ngai wa maithe mao. **13** Na ríría aamúhooire, Jehova akígua ihooya riake na akígua gúthaitana gwake; ní úndú úcio, akímúcookia Jerusalemu na akímúcookiera úthamaki wake. Híndi iyo Manase akímenya atí Jehova níwe Ngai. **14** Thuutha-iní-rí, agúka ríngí rúthingo rwa nja rwa Itúúra Inene ría Daudi mwena wa ithúuro wa githima kía Gihoni kúu gúthamba-iní, o nginya itoonyero-iní ría Kihingo gía Thamaki, na gúthiúrúrkíria karíma ka Ofeli; o na níngí akírúrahia na igúrú. Níagire anene a thigari matúúra-iní mothe ma Juda maría maarí mairígíre na thingo cia hinya. **15** Akieheria ngai cia kúngí, o na akieheria múhianano úria warí thíini wa hekarú ya Jehova, o na igongona ciothe iria aakíte karíma-iní ka hekarú na kúu Jerusalemu, na agícite na kúu nja ya itúúra inene. **16** Níngí agícokereria kigongona kía Jehova, na akírutíra igúrú ríakío maruta ma úiguano na ma gúcookia ngaatho, na akítra andú a Juda matungatíre Jehova Ngai wa Isiraeli. **17** No ríri, andú magíthi o na mbere kúrutíra magongona kúndú kúria gútúúgíru, no mamarutagíra Jehova Ngai wao o we wíki. **18** Maíndú maría mangí makoníi wathani wa Manase, o hamwe na úria aahooire andú wake, o na ciugo iria ooni-maíndú maamwaríirie thíini wa ríitwa ría Jehova, Ngai wa Isiraeli-rí, nímandike maandiko-iní ma mahinda ma athamaki a Isiraeli. **19** Ihooya riake, na úria Ngai aahutirio ní gúthaitana gwake, o na níngí mehía make mothe, na kwaga kwíhokeka gwake, o na kúndú kúria gútúúgíru kúria aakíre mahooero ma Baali, na akíhaanda itugi cia Ashera na míhianano mbere ya atanenyiihíria Jehova-rí, mothe nímandíkítwo maandiko-iní ma andú aría ooni-maíndú. **20** Manase akíhurúka hamwe na maithe make na agíthikwo nyúmba-iní yake ya úthamaki. Nake múriú Amoni agítuika múthamaki ithenya riake. **21** Amoni aarí wa miaka mýrongo tíri na tíri ríría aatuúkíre múthamaki, nake agíthamaka arí Jerusalemu míaka tíri. **22** Nake agúka maíndú mooru maitho-iní ma Jehova, o ta úria ithe Manase eekíte. Amoni níahooire na akírutíra míhianano yothe magongona íria Manase aathondekithíte. **23** Nwone ndeekire ta ithe Manase tondú ndaigana kwínyiihíria Jehova; Amoni níaingíhirie mahítia make. **24** Anene a Amoni makímúciiríríra, na makímúúragíra o kúu nyúmba-iní yake ya úthamaki. **25** Híndi iyo andú a búríri úcio makúúragi andú aría othe maaciiríre kúúragi Múthamaki Amoni; nao magítua múriú Josia múthamaki ithenya riake.

34 Josia aarí wa miaka ínana ríría aatuúkíre múthamaki, nake agíthamaka arí Jerusalemu

míaka mýrongo ítátú na úmwe. **2** Nake agúka maíndú maría maagíríire maitho-iní ma Jehova, na agathiiaga na míthiire ya ithe Daudi ategúkerúra na mwena wa úrio kana wa úmotho. **3** Mwaka wa ínana wa wathani wake, arí o múnini, akíambíríria kúrongooria Ngai wa ithe Daudi. Mwaka wa ikúmi na tíri, akíambíríria gútheria Juda na Jerusalemu na úndú wa kweheria kúndú kúria gútúúgíru, na itugi cia Ashera, na míhianano miacúhie, na míhiano ya gútwekio. **4** Nake agíthana na agítigíríra atí igongona cia Baali níciamomorwo; agítinangia icunjí igongona cia úbumba iria ciarí igúrú ríacio, na akíhehenjithia itugi cia Ashera, na míhianano ya gwacúhio o na ya gútwekio. Míhianano iyo akímíunanga, igíthio igítuika rúkúngú, na akírúhurunja igúrú ría mbíríra cia aría maacirutagíra magongona. **5** Nake agícínithíria mahíndi ma athínjiri-ngai a Baali igongona-iní ciao, na ní úndú úcio agítheria Juda na Jerusalemu. **6** Úguo noguo eekire matúúra-iní ma Manase, na Efiraimu, na Simeoni o nginya Nafitali, o na kúria kwanangíku kwamargicíiríre, **7** akímomora igongona na itugi cia Ashera, nayo míhianano akímíhehenjithia igítuika mütutu, na agítinangia igongona cia úbumba ciothe iria ciarí Isiraeli guothe igítuika icunjí. Agícooka Jerusalemu. **8** Mwaka wa ikúmi na ínana wa wathani wa Josia, aaríkia gútheria búríri na hekarú, agítuma Shafani múrú wa Azalia, na Maaseia úria warí mwathi wa itúúra inene, marí na Joa múrú wa Joahazu, úria warí mwandiki, magacookererie hekarú ya Jehova Ngai wake. **9** Magíthi kúri Hilikia múthínjiri-Ngai úria múnene, makímúne mbeeca iria ciarehetwo hekarú-iní ya Ngai, iria Alawii aría maarí aikaria a mýrango moonganítie kuuma kúri andú a Manase, na Efiraimu, na matigari mothe ma andú a Isiraeli, na kuuma kúri andú othe a Juda na Benjamini, na andú aría maatúúragi Jerusalemu. **10** Níngí magícíhokera andú aría maathuurítwo a kúrúgamíríra wíra wa hekarú ya Jehova. Nao andú acio makíríha aruti a wíra aría maathondekete na magacookereria hekarú. **11** O na níngí nímaheire atharamara na aaki mbeeca cia kúgúra mahiga maicúhie, na mbáu cia mýratho, na mígamba ya kúrúgamia míako íria athamaki a Juda maarekereirie ímomoke. **12** Andú acio nímarutire wíra marí na wíhokeku. Andú aría maamarúgamíríre maarí Jahathu na Obadia, Alawii a rúciaro rwa Merari, na Zekaria na Meshulamu a rúciaro rwa Kohathu. Alawii acio othe maarí na úúgí wa kúhúúra inanda, **13** níno maarúgamagíríra aruti a wíra, na makaroraga aruti othe a wíra kuuma wíra úmwe nginya úria úngí. Alawii amwe maarí aigi a maíndú maría maandíke, na aandíki-marúa, na aikaria a mýrango. **14** Híndi íria moimagia mbeeca iria ciatwarítwo thíini wa hekarú ya Jehova, Hilikia úria múthínjiri-Ngai akíona Ibuku ría Watho wa Jehova úria waheanítwo ní Musa. **15** Hilikia akítra Shafani úria mwandiki atírí, “Níndona Ibuku ría Watho thíini wa hekarú ya Jehova.” Akírínengera Shafani. **16** Nake Shafani agítwaríra múthamaki ibuku ríu na akímúhe úhoro, akímwíra atírí, “Anene aku nímararuta wíra wothé úria maheetwo. **17** Nímaríkítie kúríha mbeeca iria iraarí thíini wa hekarú ya Jehova, na magacítiga írí moko-iní ma arúgamíríri o na aruti a wíra.” **18**

Nake Shafani ūcio mwandiki akĩra mūthamaki atĩrĩ, “Hilikia ūrĩa mūthĩnjĩrĩ-Ngai nĩanengera ibuku.” Nake Shafani agĩthoma ibuku rĩu arĩ mbere ya mūthamaki. **19** Rĩrĩa mūthamaki aigire ciugo icio cia Watho-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake. **20** Nake agĩatha Hilikia, na Ahikamu mūrũ wa Shafani, na Abudoni mūrũ wa Mika, na Shafani ūrĩa mwandiki, na Asaia ndungata ya mūthamaki, akĩmeera atĩrĩ: **21** “Thiĩĩ kūrĩ Jehova mūkandũĩrĩre ūhoro nĩĩ na matigari ma Isiraeli na Juda ūrĩa ūhoro ūyũ mwandike ibuku-inĩ rĩrĩrĩ rĩrĩkĩtie kuoneka ūtarĩĩ. Marakara ma Ngai nĩ manene marĩa tũtĩrĩrĩrio nĩ ūndũ maithe maitũ matiarũmirie kiugo kĩa Jehova, na matiikĩte kũringana na ūrĩa kwandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩrĩ.” **22** Hilikia na arĩa mūthamaki aatũmĩte hamwe nake magĩthĩĩ makĩaria na Hulida, mĩnabĩ mĩndũ-wa-nja ūrĩa warĩ mĩtumia wa Shalumu mūrũ wa Tokihathu mūrũ wa Hasira ūrĩa wamenyagĩrĩa nguo cia mūthamaki. Aatũũraga Jerusalemu, kũu Rũgongo rwa Keerĩ. **23** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Ūũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Irĩai mĩndũ ūrĩa ūmũtũmire kūrĩ nĩĩ atĩrĩ, **24** ‘Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩngũrehe mwanangĩko kũndũ gũkũ na kūrĩ andũ akuo, irumi ciothe irĩa nyandĩke ibuku-inĩ rĩrĩa rĩathomwo mbere ya mūthamaki wa Juda.’ **25** Tondũ nĩmandirikĩte, na magacinĩra ngai ingĩ ūbumba, na makandakaria nĩ ūndũ wa mĩhianano yothĩ rĩrĩa mathondekete na moko mao, marakara makwa nĩmegũtĩrĩrio kũndũ gũkũ na matingĩhoreka.’ **26** Irĩai mūthamaki wa Juda ūrĩa ūmũtũmire mũũke mũtũĩre ūhoro kūrĩ Jehova atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ, ūhoro wigĩĩ ciugo irĩa ūiguĩte: **27** Tondũ ngoro yaku nĩyaherire, na ūkĩnyĩhĩria Ngai rĩrĩa waigũire ūhoro ūrĩa njarĩtie wa gũũkĩrĩa kũndũ gũkũ o na andũ akuo, na tondũ nĩwenyĩhĩrie mbere yakwa, na ūgĩtembũranga nguo ciaku, na ūkĩrĩa ūrĩ mbere yakwa-rĩ, nĩngũiguĩte, ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **28** Na rĩrĩ, nĩngagũcookanĩrĩa hamwe na maithe maku, na nĩũgathikwo na thayũ. Maitho maku matikoona mwanangĩko ūrĩa ngaarehe kũndũ gũkũ, o na ndehere arĩa matũũraga gũkũ.’” Nĩ ūndũ ūcio magĩcookeria mūthamaki ūhoro ūcio. **29** Hĩndĩ iyo mūthamaki agĩtũmanĩra athuuri othe a Juda na a Jerusalemu mongane hamwe. **30** Nake akiambata agĩthĩĩ hekarũ-inĩ ya Jehova arĩ hamwe na andũ a Juda, na andũ a Jerusalemu, na athĩnjĩrĩ-Ngai na Alawii na andũ othe kuuma ūrĩa mũnini mũno nginya ūrĩa mũnene mũno. Mūthamaki agĩthoma ciugo ciothe cia lbuku rĩa Kĩrĩkanĩro, rĩrĩa rĩonekete hekarũ-inĩ ya Jehova, makĩguuga. **31** Mūthamaki akĩrũgama gĩtugĩ-inĩ gĩake na akierũhia kĩrĩkanĩro arĩ mbere ya Jehova, atĩ nĩarĩrũmagĩrĩa Jehova na arũmie maathanĩ make, na mawatho make, o na kĩrĩa kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩro na ngoro yake yothĩ na muoyo wake wothĩ, na aathĩkagĩre ciugo cia kĩrĩkanĩro irĩa ciandĩkitwo ibuku-inĩ rĩu. **32** Nĩngĩ agĩtũma andũ othe arĩa maarĩ Jerusalemu na Benjamini meetoonyie kĩrĩkanĩro-inĩ kiu; nao andũ a Jerusalemu magĩũka ūguo kũringana na ūrĩa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai, o we Ngai wa maithe mao, gĩatarĩĩ. **33** Josia akieheria mĩhianano yothĩ irĩa yarĩ magĩgi kuuma bũrũrĩ wothĩ wa andũ a Isiraeli, na agĩtũma andũ arĩa othe maarĩ Isiraeli

matungatĩre Jehova Ngai wao. Rĩrĩa rĩothe aarĩ muoyo-rĩ, matiigana gũtiga kũrũmĩrĩa Jehova, o we Ngai wa maithe mao.

35 Josia nĩakũngũĩre Bathaka ya Jehova kũu Jerusalemu, nako gatũrũme ka Bathaka gaathĩnjĩrwo mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere. **2** Akĩamũra athĩnjĩrĩ-Ngai na akĩmaiga mawĩra-inĩ mao, akĩmekĩra hinya makĩgĩa na kiyo gĩa gũtungata hekarũ ya Jehova. **3** Akĩra Alawii arĩa maarutanaga Isiraeli guothe na maarĩkĩtie kwamũrĩro Jehova atĩrĩ: “Igai ithandũkũ rĩrĩa rĩamũre hekarũ-inĩ irĩa yaakĩrwo nĩ Solomoni mūrũ wa Daudi mūthamaki wa Isiraeli. Mũtĩrĩrĩkuuga na ciande. Na rĩrĩ, tungatagĩrai Jehova Ngai wanyu, na andũ ake a Isiraeli. **4** Mwĩhaarĩrie kũringana na nyũmba cianyu na ūrĩa ikundi cianyu itarĩĩ, na kũringana na watho ūrĩa waandĩkitwo nĩ Daudi mūthamaki wa Isiraeli na mũrũĩ Solomoni. **5** “Rũgamai handũ harĩa hatheru mũrĩ na gĩkundi kĩa Alawii, kĩrũgamĩrĩre o gakundi ka nyũmba cia andũ a bũrũrĩ wanyu arĩa matarĩ Alawii. **6** Thĩnjai tũtũrũme twa Bathaka, mwĩamũre na mũhaarĩrie tũtũrũme tũu nĩ ūndũ wa andũ a bũrũrĩ wanyu, mwĩke ūrĩa Jehova aathanire na kanua ka Musa.” **7** Josia akĩrutĩra andũ arĩa mataarĩ Alawii arĩa maarĩ hau mũigana wa ng’ondũ na mbũrĩ 30,000 cia igongona rĩa Bathaka, o na ng’ombe 3,000, ciothe ciumĩte harĩ indo cia mūthamaki. **8** Anene ake o nao nĩmarũtĩre andũ, na athĩnjĩrĩ-Ngai, o na Alawii indo meyendeire. Hilikia, na Zekaria, na Jehieli, arĩa maarĩ arũgamĩrĩrĩ a hekarũ ya Ngai, nĩmaheire athĩnjĩrĩ-Ngai indo 2,600 cia maruta ma Bathaka, na ng’ombe 300. **9** O na Konania, marĩ na Shemaia na Nathaneli arĩũ a ithe, na Hashabia, na Jeieli, na Jozabadu, arĩa atongoria a Alawii, makĩruta mũigana wa indo 5,000 cia maruta ma Bathaka, na ng’ombe 500 cia Alawii. **10** Naguo ūtungata ūgĩtabarĩrio, nao athĩnjĩrĩ-Ngai makĩrũgama handũ hao hamwe na Alawii marĩ ikundi-inĩ ciao o ta ūrĩa mūthamaki aathanite. **11** Natuo tũtũrũme twa Bathaka tũgĩthĩnjwo, nao athĩnjĩrĩ-Ngai makĩminjamina thakame rĩa maanengeretwo, o Alawii magĩthĩnjaga nyamũ icio. **12** Nao makĩga maruta ma njino mwanya nĩguo mamaheane kūrĩ tũkundi twa nyũmba cia andũ, nĩguo marũtĩre Jehova, o ta ūrĩa kwandĩkitwo lbuku-inĩ rĩa Musa. Ūguo noguo meekire ūhoro-inĩ wa ng’ombe. **13** Nao makĩhĩhia nyamũ cia Bathaka mwakĩ-inĩ, ta ūrĩa gwatũitwo, nacio indo cia igongona irĩa nyamũre igĩtherũkio na nyũngũ, na iteng’ũ, o na nyũngũ cia igera, na igĩcooka ikĩgairwo andũ othe o narua. **14** Thuutha wa ūguo magĩthĩhondekera o ene, o na magĩthĩhondekera athĩnjĩrĩ-Ngai, nĩgũkorwo athĩnjĩrĩ-Ngai, arĩa maarĩ a rũciaro rwa Harũni, nĩmarutaga maruta ma njino na ma maguta nginya hwaĩ-inĩ. Nĩ ūndũ ūcio Alawii nĩmethondekeire nyama ciao o ene, na cia athĩnjĩrĩ-Ngai a rũciaro rwa Harũni. **15** Nao aini a njiaro cia Asafi, maikarĩte o kũndũ kũrĩa kwahaarĩrio nĩ Daudi, na Asafi, na Hemani, na Jeduthuni ūrĩa woonagĩra mūthamaki maũndũ. Nao aikaria a ihingo matiarĩ na gĩtũmi gĩa kuuma harĩa maigĩtwo, nĩgũkorwo Alawii acio a thiritũ yao nĩmamathondekeire indo ciao cia Bathaka. **16** Nĩ ūndũ ūcio, ihinda rĩu ūtungata

wothe wa Jehova wa güküngüra Bathaka na iruta ría njino, warutíirwo kígongona-iní kía Jehova, o ta úrĩa Múthamaki Josia aathaníte. **17** Nao andú a Isiraeli ariá maari ho magiküngüra Bathaka ihinda-iní riu, na makígía na Gíathí kía Migate itarí Míikíre Ndawa ya Kúmbia kahinda ka míthenya mágwanja. **18** Nakuo gútiagíte na Gíathí kía Bathaka kíhaana ta kúu kúu Isiraeli kuuma matukú-iní ma múnabii Samúeli; na gútirí múthamaki o na úmwe wa Isiraeli waküngüire Bathaka ta úrĩa Josia aamíküngüire, marí hamwe na athínjiri-Ngai, na Alawii, na andú othe a Juda na a Isiraeli, o hamwe na andú a Jerusalemu. **19** Bathaka iyo yaküngüirwo mwaka wa ikúmi na ínana wa wathani wa Josia. **20** Thuuha wa maúndú macio mothe-rí, hínđi írĩa Josia aakorirwo aigíte hekarú na njíra njega, Neko múthamaki wa Misiri níambatire akarúire handú heetagwo Karikemishi Rúüi-iní rwa Farati, nake Josia akiumagara akahúurane nake. **21** No Neko akímútúmirá andú makamúurie atírí, “Túrí na haaro íríkú níi nawe, wee múthamaki wa Juda? Tiwe ndíratharikíra kahinda gaka, no ndí na nyúmba írĩa ndí na mbaara nayo. Ngai anjíríte híihe; ní undú úcio tiga gúkararia Ngai, úrĩa úrí hamwe na níi, kana akwanange.” **22** No rírí, Josia ndaigana kúgarúruka atigane nake, no ní kwígarúra egarúire níguo ndakamenyeke nígeetha akartie nake. Ndaigana gúthikíríria úrĩa Neko aathítwo ní Ngai oige, no níathiire kúrúa nake werú-iní wa Megido. **23** Nao aikia a míguí makíratha Múthamaki Josia nayo, nake akíira ndungata ciake atírí, “Njeheriai haha ní undú níndagurario muno.” **24** Ní undú úcio makímúruta ngaari-iní yake ya mbaara, makímúhaicia ngaari-iní ingí okíte nayo, makímútwara Jerusalemu kúria aakúiríre. Nake agúthikwo mbíríria-iní cia maithe make, nao andú othe a Juda na Jerusalemu makímúcakaira. **25** Jeremia níandíkire macakaya makoníi Josia, na nginya úmúthi aini othe arúme na andú-a-nja nímaririkanaga Josia macakaya-iní macio. Macakaya macio magítuika mítugo wa gwíagwo thíní wa Isiraeli, na úkíandíkwo Macakaya-iní. **26** Namo maúndú maría mangí makoníi wathani wa Josia na cíko ciake cia wírútirí, o ta úrĩa kwandíkítwo Watho-iní wa Jehova, **27** na nímo maúndú mothe, kuuma kíambíríria nginya múthia, maandíkítwo íbuku-iní ría athamaki a Isiraeli na a Juda.

36 Na rírí, andú a búrúri úcio makíoya Jehoahazu múrúri wa Josia, makímútua múthamaki kúu Jerusalemu ithenya ría ithe. **2** Jehoahazu aarí wa míaka mirongo írri na ítátú ríría aatuikire múthamaki, nake agúthamaka arí Jerusalemu míeri ítátú. **3** Múthamaki wa Misiri akímweheria úthamaki-iní kúu Jerusalemu na agítuira Juda igooti ría taranda igana rímwe cia betha, na taranda ímwe ya thahabu. **4** Múthamaki wa Misiri agítua Eliakimu, múrú wa ithe na Jehoahazu, múthamaki wa gúthamaka Juda na Jerusalemu, na akígarúra ríitwa ría Eliakimu akímútua Jehoakimu. No Neko agúthamaka Jehoahazu múrú wa ithe na Jehoakimu akímútwara Misiri. **5** Jehoakimu aarí wa míaka mirongo írri na ítano ríría aatuikire múthamaki, nake agúthamaka arí Jerusalemu míaka ikúmi na úmwe. Níekire maúndú moorú maitho-iní ma

Jehova Ngai wake. **6** Nebukadinezaru múthamaki wa Babuloni akímútharikíra, na akímúoha na mýnyororo ya gícango akímútwara Babuloni. **7** Nebukadinezaru níngí níatwarire indo cia hekarú ya Jehova kúu Babuloni na agícíga thíní wa hekarú yake kuo. **8** Maúndú maría mangí makoníi wathani wa Jehoakimu, na maúndú ma magígi maría eekire, na maúndú maría mothe oonirwo ahítítie-rí, maandíkítwo íbuku-iní ría athamaki a Isiraeli na a Juda. Nake múrúí Jehoakini agúthamaka ithenya ríake. **9** Jehoakini aarí wa míaka ikúmi na ínana ríría aatuikire múthamaki, nake agúthamaka arí Jerusalemu míeri ítátú na míthenya ikúmi. Níekire maúndú moorú maitho-iní ma Jehova. **10** Ihinda ría mahaanda-rí, Múthamaki Nebukadinezaru akímútúmaníra, akírehwo Babuloni hamwe na indo cia goro kuuma hekarú-iní ya Jehova, nake agítua Zedekia, ithe múnini wa Jehoakini, múthamaki wa gúthamaka Juda na Jerusalemu. **11** Zedekia aarí wa míaka mirongo írri na úmwe ríría aatuikire múthamaki, nake agúthamaka arí Jerusalemu míaka ikúmi na úmwe. **12** Níekire maúndú moorú maitho-iní ma Jehova Ngai wake, na ndaigana kwínyihia mbere ya Jeremia úría múnabii, úría waaragia kíugo kía Jehova. **13** O na níngí níaremeire Múthamaki Nebukadinezaru, o úría wamwíhítítítie na mwíhítwa akígwetaga ríitwa ría Ngai. Akímúia kíongo na akímúia ngoro yake, na ndaigana gúcookerera Jehova, Ngai wa Isiraeli. **14** O na níngí-rí, atongoria othe a athínjiri-Ngai na andú nímathiire na mbere kwaga wíhokeku, makímúiríra mítugo írri magígi ya ndúrírí, na magathaahagia hekarú ya Jehova íría aamúrite kúu Jerusalemu. **15** Jehova, Ngai wa maithe mao, akímátúmirá ndúmíríri na túnua twa atúmwo ake ríngí na ríngí, nígúkorwo níaguagúra andú ake tha, o na gúikaro gíake. **16** No-o makínyúríria andú acio maatúmítwo ní Ngai, makímenereria ciugo ciake, na makínyarara anabii ake, o nginya marakara ma Jehova makíarahúkíra andú ake na gúkiaga kíhonia. **17** Akímarehítíria múthamaki wa andú a Babuloni amokíríre, úría woragíire andú ao ethí na rúhúri rwa njora kúu nyúmba-iní ría nyamúre, na ndaigana kúhonoia mwanake, kana múirítu, kana mündú múkúró, o na kana úría múkúró akahocerera. Ngai akíneana andú acio othe kúri Nebukadinezaru. **18** Agíkúua indo kuuma hekarú-iní ya Ngai, agícitwara Babuloni, cíothe íria nene na íria níni, na ígúina cia hekarú ya Jehova, o na ígúina cia múthamaki o na cia anene ake. **19** Níngí magícina hekarú ya Ngai na makímomora rúthingo rwa Jerusalemu; magícina nyúmba cíothe cia úthamaki, o na makíananga indo cíothe cia bata íria ciarí kuo. **20** Matigari ma andú ariá maahonokire kúuragwo na rúhúri rwa njora-rí, Nebukadinezaru akímátwara Babuloni, nao magítuika ndungata ciake na cia ariú ake, o nginya ríría úthamaki wa Perisia wacookire gúthamaka. **21** Búrúri úgíkígía na úhurúko wa Thabatú ciaguo; úkíhurúka hínđi íyo yothe wakíríe íhoorú, nginya míaka mirongo mágwanja ígíthira, níguo kíugo kía Jehova kíria kíarítio ní Jeremia kíhiinge. **22** Mwaka wa mbere wa Kurusu múthamaki wa Perisia, níguo kíugo kía Jehova kíria kíarítio ní Jeremia kíhiinge-rí, Jehova akíarahúra ngoro ya Kurusu múthamaki wa Perisia aaníríthie kúria

guothe aathamakaga, na andike atĩrĩ: **23** “Kurusu, mũthamaki wa Perisia, oiga ũũ, “Jehova, Ngai wa igũrũ, nĩaheete mothamaki mothe ma thĩ, na nĩanyamũrĩte ndĩmwakĩre hekarũ kũu Jerusalemu bũrũri wa Juda. Mũndũ wake o na ũrĩkũ ũrĩ thĩinĩ wanyu, Jehova Ngai wake aroikara hamwe nake, rĩu no aambate athiĩ kuo.”

Ezara

1 Na riri, mwaka-ini wa mbere wa Kurusu muthamaki wa Perisia, niguu kiungo kia Jehova kiria kiaritio ni Jeremia kihingee-ri, Jehova akirahura ngoro ya Kurusu muthamaki wa Perisia aniririthie kuria guothe aathamakaga, na andike atiri: **2** “Kurusu, muthamaki wa Perisia ekuuga uu: “Jehova, Ngai wa iguru, niaheete mothamaki mothe ma thi, na nianyamurite ndimwakire hekaru kuu Jerusalemu bururi wa Juda. **3** Mundu wake o na uriku uri thini wanyu, Ngai wake aroikara hamwe nake, niambate athi Jerusalemu kuu Juda, na aake hekaru ya Jehova, Ngai wa Isiraeli, o we Ngai ucio uri kuu Jerusalemu. **4** Na riri, andu a kundu o guothe kuria matigari mangikorwo mari, ni mamuhe betha na thahabu, na indo na mahiu, na mihothi ya kwiwendera ni undu wa hekaru ya Ngai iria iri kuu Jerusalemu.” **5** Hindi iyo atongoria a nyumba ya Juda na ya Benjamini, na athinjiri-Ngai na Alawii, aria othe Ngai aarahurire ngoro ciao, makithariria guthi magaae nyumba ya Jehova kuu Jerusalemu. **6** Andu othe a matuira mao makimateithiria na indo cia betha na cia thahabu, na indo ingi na mahiu, na iheo cia goro, makiria ya mihothi iria yarutitwo ya kwiwendera. **7** Ningi Muthamaki Kurusu akiruta indo iria ciari cia hekaru ya Jehova, iria ciatahitwo ni Nebukadinezaru kuuma Jerusalemu ikagwo thini wa hekaru ya ngai yake. **8** Kurusu muthamaki wa Perisia niatumire Mithiredathu iria mugi wa kigina arehe indo icio, agicitarira Sheshibazaru munene wa Juda. **9** Indo icio ciatari ta uu: thaani nene cia thahabu ciari 30 thaani nene cia betha ciari 1,000 ngio cia betha ciari 29 **10** mbakuri cia thahabu ciari 30 mbakuri ihaanaine cia betha ciari 410 na indo ingi ciari 1,000. **11** Indo icio ciothe cia thahabu na betha ciari 5,400. Sheshibazaru akirehe indo icio ciothe hindi iria andu aria maatahitwo maacookaga Jerusalemu kuuma Babuloni.

2 Na riri, aya nio andu a bururi aria maacookire kuuma bururi iria maatahirwo, aria Muthamaki Nebukadinezaru wa Babuloni aatahite akamatwara Babuloni (nao magicooka Jerusalemu na Juda, o mundu itura-ini riake, 2 makirehana na Zerubabeli, na Jeshua, na Nehemia, na Seraia, na Reelaia, na Moridekai, na Bilishani, na Misipari, na Bigivai, na Rehumu, na Baana): Mugi na andu a Isiraeli watari ta uu: **3** njaro cia Paroshu ciari 2,172, **4** na cia Shefatia ciari 372, **5** na cia Ara ciari 775, **6** na cia Pahathu-Moabi (iria cioimite haru Jeshua na Joabu) ciari 2,812, **7** na cia Elamu ciari 1,254, **8** na cia Zatu ciari 945, **9** na cia Zakai ciari 760, **10** na cia Bani ciari 642, **11** na cia Bebai ciari 623, **12** na cia Azigadi ciari 1,222, **13** na cia Adonikamu ciari 666, **14** na cia Bigivai ciari 2,056, **15** na cia Adini ciari 454, **16** na cia Ateri (iria cioimite haru Hezekia) ciari 98, **17** na cia Bezai ciari 23, **18** na cia Jora ciari 112, **19** na cia Hashumu ciari 223, **20** na cia Gibari ciari 95. **21** Andu a Bethlehemu maar 123, **22** na andu a Netofa maar 56, **23** na andu a Anathothu maar 128, **24** na andu a Azimavethu maar 42, **25** na andu a Kiriathu-Jearimu,

na Kefira, na Beerothu maar 743, **26** na andu a Rama na Geba maar 621, **27** na andu a Mikimasi maar 122, **28** na andu a Betheli na Ai maar 223, **29** na andu a Nebo maar 52, **30** na andu a Magibishi maar 156, **31** na andu a Elamu iria ung maar 1,254, **32** na andu a Harimu maar 320, **33** na andu a Lodi, na Hadidi, na Ono maar 725, **34** na andu a Jeriko maar 345, **35** na andu a Senaa maar 3,630. **36** Nao athinjiri-Ngai: aria maar a njaro cia Jedaia (a nyumba ya Jeshua) maar 973, **37** na a Imeri maar 1,052, **38** na a Pashuri maar 1,247, **39** na a Harimu maar 1,017. **40** Nao Alawii: aria maar a njaro cia Jeshua na Kadimieli (iria cioimite haru ciana cia Hodavia) maar 74. **41** Nao aini a nyimbo: aria maar a njaro cia Asafu maar 128. **42** Nao aikaria a ihingo cia hekaru, aria maar a njaro cia Shalumu, na cia Ateri, na cia Talimoni, na cia Akubu, na cia Hatita, na cia Shobai, othe maar 139. **43** Nacio ndungata cia hekaru: aria maar a njaro cia Ziha, na Hasufa, na Tabaothu, **44** na Keroso, na Siaha, na Padoni, **45** na Lebana, na Hagaba, na Akubu, **46** na Hagabu, na Shalimai, na Hanani, **47** na Gideli, na Gaharu, na Reaia, **48** na Rezini, na Nekoda, na Gazamu, **49** na Uza, na Pasea, na Besai, **50** na Asina, na Meunimu, na Nefisimu, **51** na Bakabuku, na Hakufa, **52** na Barikosi, na Sisera, na Tema, **53** na Nehida, na Hatifa. **55** Nacio njaro cia ndungata cia Solomoni: aria maar a njaro cia Sotai, na Hasoferethu, na Peruda, **56** na Jaala, na Darikoni, na Gideli, **57** na Shefatia, na Hatili, na Pokerethu-Hazebaimu, na Ami. **58** Ndungata cia hekaru, hamwe na njaro cia ndungata cia Solomoni, maar andu 392. **59** Nao aya nio maambatire kuuma matuira ma Teli-Mela, na Teli-Harasha, na Kerubu, na Adoni, na Imeri, no matingionanirie ati nyumba ciao ciari cia njaro cia Isiraeli: **60** Njaro cia Delaia, na Tobia, na Nekoda, maar andu 652. **61** Na kuuma kuri athinjiri-Ngai: Aria maar a njaro cia Hobaia, na Hakozi, na Barizilai (mundu iria wahikitie mwaru wa Barizilai iria Mugeleadi, na eetanagio na ritwa riu). **62** Andu acio nimacaririe maandiko ma nyumba ciao, no matiigana kumona, ni undu ucio makieherio thiriti-ini ya athinjiri-Ngai, na magituuu ta andu maar na thaahu. **63** Nake baruthi wa kuu akimaatha matikarie irio iria therie muno o nginya gukaagia muthinjiri-Ngai ugutungata na Urimu na Thumimu. **64** Andu acio othe mari hamwe maar 42,360, **65** gutataritwo ndungata ciao cia arume na cia andu a-nja 7,337; ningi ni maar na aini a nyimbo 200, arume na andu a-nja. **66** Ni maar na mbarathi 736, na nyumbu 245, **67** na ngamira 435, na ndigiri 6,720. **68** Riria maakinyire nyumba-ini ya Jehova kuu Jerusalemu, atongoria amwe a nyumba ciao nimarutire muhothi wa kwiwendera wa guteitha gwaka ringi nyumba ya Ngai o haria yari. **69** Kuringana na uhoti wao, nimaheanire indo cigwo kigina-ini kia wira ucio, makiheana durakima 61,000 cia thahabu, na betha ratiri 5,000, na nguo 100 cia athinjiri-Ngai. **70** Athinjiri-Ngai, na Alawii, na aini a nyimbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekaru maatuirire matuira-ini mao, o hamwe na andu amwe a acio ang, nao andu aria ang a Isiraeli magitura matuira-ini mao.

3 Na rīrī, mweri wa mūgwanja wakinya, andū a Israeli magīkorwo matūūrīte matūūra-inī mao, andū makūngana Jerusalemu marī ta mūdū ūmwe. **2** Nake Jeshua mūrū wa Jozadaku hamwe na athīnjīri-Ngai arīa angī, o na Zerubabeli mūrū wa Shealitieli na athiritū ake makīambīrīria gwaka kīgongona kīa Ngai wa Israeli gīa kūrutagīra magongona ma njino kūrīngana na ūria kwandikītwo Watho-inī wa Musa mūdū wa Ngai. **3** O na gūtuika maarī na guoya wa andū arīa maamathiūrūrūkīrie, nīmakire kīgongona mūthingi-inī wakīo, na makīrutīra Jehova magongona ma njino ho, magongona ma rūcīnī na ma hwaī-inī. **4** Ningī kūrīngana na ūria kwandikītwo, nīmākūngūīrie Giathī gīa Ithūnū na mūgana wa maruta ma njino marīa maatuūtūwo ma o mūthenya. **5** Thuutha ūcio makīruta maruta ma njino ma ndūire, na magongona ma Karūgamo ka Mweri, na magongona ma ciathī ciothe iria ciamūrīrwo Jehova, o hamwe na maruta ma kwīyendera marīa maarehagīrwo Jehova. **6** Mūthenya wa mbere wa mweri wa mūgwanja makīambīrīria kūrutīra Jehova maruta ma njino, o na gūtuika mūthingi wa hekarū ya Jehova ndwarī mwake. **7** Ningī makīhe aaki a mahiga na mabundi na mbaū mbeeca, na makīhe andū a Sidoni na andū a Turo irio, na gīa kūnyua, na maguta nīgeetha mamarehithīrie mīgogo ya mītarakwa kuuma Lebanon i gēreire iria-inī nginya Jopa, o ta ūria gwaathanītūwo nī Mūthamaki Kurusu wa Perisia. **8** Mweri wa keerī wa mwaka wa keerī thuutha wa gūkinya nyūmba-inī ya Jehova kūu Jerusalemu, Zerubabeli mūrū wa Shealitieli, na Jeshua mūrū wa Jozadaku na arīū a ithe wao arīa angī (nīo athīnjīri-Ngai, na Alawii, na arīa othe maacookete Jerusalemu kuuma ithaamīrio-inī) makīambīrīria wīra, magīthuura Alawii a mīaka mīrongo īrī na makīria nīguo marūgamīrīre mwako wa nyūmba ya Jehova. **9** Jeshua na arīū ake, na arīū a ithe, na Kadīmieli na arīū ake (nījaro cia Hodavia), na arīū a Henadadi na arīū ao na arīū a ithe wao, nīo Alawii othe, makīnyīitanīra wīra wa kūrūgamīrīra arīa maakaga nyūmba ya Ngai. **10** Rīria aaki maarīkirie gwaka mūthingi wa Hekarū ya Jehova, athīnjīri-Ngai mehumibite nguwo ciao na marī na tūrumbeta, na Alawii (arīū a Asafu) marī na thaani iria ihūūrithanagio ikagamba, makīthaarīria kūgooca Jehova, o ta ūria gwaathanītūwo nī Daudi mūthamaki wa Israeli. **11** Makīnīra Jehova, makīmūgoocaga magīcookagia ngaatho, makīugaga atīrī: “Jehova nī mwega wendo wake harī Israeli ūtūūraga tene na tene.” Nao andū othe makīgooca manīrīre mūno tondū mūthingi wa nyūmba ya Jehova nīwaakītwo. **12** No athīnjīri-Ngai aingī arīa maarī akūrū, na Alawii, na atongoria a nyūmba, arīa moonete hekarū ya mbere makīrīra manīrīre rīria moonire mūthingi wa hekarū īyo ya keerī ūgiakwo, o rīria andū angī aingī maanagīrīra nī gūkena. **13** Gūtīrī mūdū ūngīahotire gūkūūrana kwanīrīra gwa gīkeno na gwa kīrīro, tondū andū maanagīrīra na mūgambo mūnene. Naguo mūgambo ūcio ūkīguuo kūdū kūraya.

4 Na rīrī, hīndī rīia thū cia Juda na Benjamīni ciaiguire atī andū arīa maatahītūwo nīmakaagīra Jehova, Ngai wa Israeli, hekarū-rī, **2** magīthīī kūrī Zerubabeli o na

kūrī atongoria a nyūmba cia andū, makīmeera atīrī, “Rekei twake tūrī hamwe tondū o na ithūi tūrōngoragia Ngai wanyu, na nītūkoretwo tūkīmūrūtīra magongona kuuma hīndī ya Esari-Hadoni mūthamaki wa Ashuri, ūria watūrehire gūkū.” **3** No rīrī, Zerubabeli, na Jeshua, na atongoria arīa angī a nyūmba cia Israeli makīmācookeria atīrī, “Mūtīrī na handū thīnī wītū ūhorō-inī wa gwakīra Ngai wītū hekarū. Nī ithūi ene tūgwakīra Jehova, Ngai wa Israeli, o ta ūria Kurusu mūthamaki wa Perisia aatwathire.” **4** Hīndī īyo andū arīa maamathiūrūrūkīrie makīhaarīria kūrūraga andū a Juda ngoro nīguo metīgīre gūthīī na mbere na gwaka. **5** Nao makīandīka ataarani a kūhīngīca wīra wao, na gūthūkia mībango yao yothe matukū mothe ma wathani wa Kurusu mūthamaki wa Perisia, nginya hīndī ya wathani wa Dario mūthamaki wa Perisia. **6** Kīambīrīria kīa wathani wa Ahasuerusu, ataarani acio magīthitanga andū a Juda na Jerusalemu. **7** Na matukū ma Mūthamaki Aritashashita wa Perisia, na Bīshilamu, na Mithiredathu, na Tabeeli na andū arīa angī a thiritū yake makīandīkīra Aritashashita marūa. Marūa macio maandikīrwo na mwandīkire na rūthiomī rwa andū a Suriata. **8** Rehumu mūnene wa mbūtū na Shimushai ūria mwandīkī, nīmāndīkire marūa ma gūthitanga andū a Jerusalemu kūrī Mūthamaki Aritashashita ta ūū: **9** Marūa maya moimīte kūrī nī Rehumu mūnene wa mbūtū, na Shimushai ūria mwandīkī, hamwe na arīa angī a thiritū yao, na aciirithania, na anene a andū a Ataripeli, na a Perisia, na a Ereku, na Babuloni, na Aelami a Shushani, **10** na andū arīa angī maacooketio nī mūgaathe ūria mūnene Osinapari nīgeetha matūūre itūūra inene rīa Samaria, na kūrīa kūngī guothe Mūrīmo-wa-Farati. **11** (Īno nīyo kobi ya marūa marīa aandīkīrwo.) Kūrī Mūthamaki Aritashashita, Kuuma kūrī ndungata ciaku, andū a būrūrī ūria ūrī Mūrīmo-wa-Farati: **12** Nī kwagīrīre mūthamaki amenye atī, Ayahudi arīa mookire kūrī ithūi moimīte kūrī we nīmathiite Jerusalemu, na nīmaraaka rīngī itūūra rīu inene, o rīu iremi na rīaganu. Nīmāracookereria rūthingo na magacookereria mīthingi. **13** Ningī nī kwagīrīre mūthamaki amenye atī itūūra rīrī inene rīngīakwo na thingo ciarīo icookererio, gūtīrī igooti, kana maruta ma mūthamaki, o na kana igooti rīa mīrigo igītōonya būrūrī-inī rīrīrutagwo. Nakīo kīgīna kīa ūthamaki nīgīkūnyīia. **14** Na rīu tondū ithūi tūrī andū matīte ūthamaki, na ti wega kuona mūthamaki akīimwo gītīo, tūrātūma ndūmīrīrī īno tūmenyithie mūthamaki, **15** nīgeetha ūhorō ūcio ūtūirio kuuma maandīko-inī ma tene ma arīa maarī mbere yaku. Maandīko-inī macio nīūrīona atī itūūra rīrī inene nī iremi, na rīa gūthīnīa athamaki na mabūrūrī, na nī kūdū kwa ūremi kuuma mahinda ma tene. Kūu nīkīo gīatūmire itūūra rīrī inene rīanangwo. **16** Tūkūmenyithia mūthamaki atī itūūra rīrī inene rīngīakwo na thingo ciarīo icookererio, wee ūgūtīgwo ūtārī kīndū Mūrīmo ūyū wa Rūūrī rwa Farati. **17** Mūthamaki nake agīcookia macookio atīrī: Kūrī Rehumu mūnene wa mbūtū, na Shimushai ūria mwandīkī, na andū arīa angī a thiritū yao arīa matūūraga Samaria na kūrīa kūngī guothe Mūrīmo-wa-Farati: Nīdamūgeithia. **18** Marūa marīa mwatūtūmīre

nĩmathomeirwo hau mbere yakwa na ngĩtaũrĩrwo ũhoro wamo. **19** Nĩndarutire watho na ũhoro ũcio ũgĩtuĩrio, na gũkioneka atĩ itũura rĩrĩ inene nĩrĩũikaine kuuma tene atĩ nĩ rĩa kũregana na watho wa athamaki, na rĩtũuraga rĩrĩ iremi, na nĩ rĩa kũringĩrĩria andũ mookĩrĩre thĩrikari. **20** Jerusalemu nĩrikoretwo na athamaki a hinya magĩathana Mũrĩmo-wa-Farati wotho, na nĩmarĩhagwo igooti na maruta ma mũthamaki, o na igooti rĩa mĩrigo igĩtoonya bũrũri-inĩ. **21** Na rĩrĩ, ruta watho kũrĩ andũ acio matige wĩra, nĩguo itũura rĩu inene rĩtĩgaakwo rĩngĩ, nginya rĩrĩa ngoiga. **22** Menyerera ũndũ ũyũ ndũkaage kũhingio. Mũngĩrekereria ũndũ ũngĩrehe ũgwati na ũthũkie ũthamaki nĩkĩ? **23** Na rĩrĩ, kobi ya marĩa ma Mũthamaki Aritashashita maarĩkia gũthomerwo Rehumu na Shimushai ũrĩa mwandĩki, na andũ a thiritũ yao, no gũthĩ mathiire Jerusalemu kũrĩ Ayahudi, na makĩmatigithia wĩra ũcio na hinya. **24** Nĩ ũndũ ũcio, wĩra wa gwaka nyũmba ya Ngai kũu Jerusalemu ũkĩrũgama nginya mwaka wa keerĩ wa wathani wa Dario mũthamaki wa Perisia.

5 Na rĩrĩ, mũnabii Hagai, na mũnabii Zekaria wa rũciarwo rwa Ido, nĩmarathĩre Ayahudi a kũu Juda na Jerusalemu thĩĩni wa rĩtwa rĩa Ngai wa Isiraeli, mũgĩtĩri wao. **2** Hĩndĩ iyo Zerubabeli mũrũ wa Shealitieli, na Jeshua mũrũ wa Jozadaku makĩambĩrĩria wĩra wa gwaka rĩngĩ nyũmba ya Ngai kũu Jerusalemu, na anabii a Ngai maarĩ hamwe nao makĩmateithia. **3** Ihinda rĩu Tatenai, barũthi wa Mũrĩmo-wa-Farati, na Shetharu-Bozenai, hamwe na athiritũ ao magĩthĩ kũrĩ o, makĩmoooria atĩrĩ, “Nũu wamũheire rũtha rwa gwaka rĩngĩ hekarũ ĩno na gũcookereria mwako ũyũ?” **4** Ningĩ makĩũria atĩrĩ, “Andũ arĩa maraaka nyũmba ĩno metagwo atĩa?” **5** No rĩrĩ, Ngai nĩaroraga athuuri acio a Ayahudi, na matiatigithirio wĩra nginya ũhoro ũkinyĩrio Dario, na marĩa ma macookio make maamũkĩrwo. **6** ĩno nĩyo kobi ya marĩa marĩa maatũmĩrwo Mũthamaki Dario nĩ Tatenai ũrĩa warĩ barũthi wa Mũrĩmo-wa-Farati, marĩ na Shetharu-Bozenai na athiritũ ao, arĩa maarĩ anene a Mũrĩmo-wa-Farati. **7** ũhoro ũrĩa maamũtũmĩre watariĩ ũũ: Kũrĩ Mũthamaki Dario: Ngeithi cia thayũ. **8** Nĩ wega mũthamaki amenye atĩ ithuĩ nĩtwathĩre rũgongo rwa Juda, kũu hekarũ-inĩ ya Ngai ũrĩa mũnene. Andũ acio nĩmaraaka hekarũ na mahiga manene, o na magekĩra mbaũ rũthingo-inĩ. Wĩra nĩũrarutwo na kĩyo, na nĩũrathĩ na mbere mũno ũrĩ moko-inĩ ma arĩa maraũruta. **9** Tuoririe athuuri acio atĩrĩ, “Nũu wamũheire rũtha rwa gwaka rĩngĩ hekarũ ĩno na gũcookereria mwako ũyũ?” **10** Ningĩ nĩtwamoririe marĩtwa mao, nĩgeetha twandĩke marĩtwa ma atongoria ao, nĩguo tũkũmenyithie. **11** ũũ nĩguo maatũcokeirie: “Ithuĩ tũrĩ ndungata cia Ngai wa igũrũ na thĩ, na tũraaka rĩngĩ hekarũ ĩria yakĩtuo miaka mĩingĩ mĩthiru, ĩria yakĩtuo na ĩkarĩkio nĩ mũthamaki mũnene wa Isiraeli. **12** No tondũ maithe maitũ nĩmarakaririe Ngai wa igũrũ, nĩamaneanire kũrĩ Nebukadinezaru ũrĩa Mũkalidei, mũthamaki wa Babuloni, ũrĩa wamomorie hekarũ ĩno na agĩthamĩria andũ bũrũri wa Babuloni. **13** “No rĩrĩ, mwaka wa mbere wa Kurusu mũthamaki wa Babuloni, mũthamaki

nĩathanire atĩ nyũmba ĩno ya Ngai yakwo rĩngĩ. **14** O na nĩarutire kuuma hekarũ ĩria yarĩ Babuloni indo cia thahabu na cia betha cia nyũmba ya Ngai, iria Nebukadinezaru aarutĩte hekarũ-inĩ kũu Jerusalemu, agĩcitwara hekarũ-inĩ kũu Babuloni. “Nake Mũthamaki Kurusu agĩcĩneana kũrĩ mũndũ wetagwo Sheshibazaru, ũrĩa aatũite barũthi, **15** na akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Oya indo ici ũcitware na ũciige thĩĩni wa hekarũ kũu Jerusalemu, na wake rĩngĩ nyũmba ya Ngai o harĩa yarĩ.’ **16** Nĩ ũndũ ũcio Sheshibazaru agĩũka agĩaka mũthingi wa nyũmba ya Ngai kũu Jerusalemu. Kuuma mwaka ũcio nginya ũmũthĩ mwako ũcio no ũthĩiaga na mbere na ndũrĩ warĩũka.” **17** Na rĩrĩ, mũthamaki angĩona kwagĩrĩire-rĩ, nĩgĩtuĩrio maandĩko-inĩ ma ũthamaki ma tene ma Babuloni, kuoneke kana Mũthamaki Kurusu ti-itherũ nĩarutĩte watho wa gwaka rĩngĩ nyũmba ĩno ya Ngai gũkũ Jerusalemu. Ningĩ reke mũthamaki atũtũmire itua rĩake ũhoro-inĩ ũcio.

6 Nake Mũthamaki Dario akĩruta watho, naguo ũhoro ũcio ũgĩtuĩrio nyũmba-inĩ ĩria yaigĩtuo mabuku ma maũndũ ma tene marĩa maigĩtuo nyũmba ya kĩgĩna kũu Babuloni. **2** Ibuku rĩa gĩkũnjo rĩkioneka kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki ya Ekibatana, bũrũri-inĩ wa Media. Nario rĩandĩkitwo ta ũũ: ũhoro wa Kũrĩrikanania: **3** Mwaka wa mbere wa Mũthamaki Kurusu, mũthamaki nĩathanire ũhoro ũkonĩ hekarũ ya Ngai kũu Jerusalemu, akiuga atĩrĩ: Hekarũ niyakwo rĩngĩ ĩrĩ handũ ha kũrutagĩrwo magongona, na mĩthingi yayo yakwo. ĩkorwo ĩrĩ mikono mĩrongo ĩtandatũ kũraiha na igũrũ, na mikono mĩrongo ĩtandatũ kwarama, **4** ĩkorwo ĩrĩ na mihari ĩtatũ ya mahiga manene, na ũmwe wa mbaũ. Thogora ũcio ũrĩhwo kuuma kĩgĩna-inĩ kĩa ũthamaki. **5** Ningĩ indo cia thahabu na cia betha cia nyũmba ya Ngai iria Nebukadinezaru aakuũite kuuma hekarũ ĩria ĩrĩ Jerusalemu agĩcĩrehe Babuloni-rĩ, nĩicookio o kĩndũ harĩa kĩarĩ thĩĩni wa hekarũ kũu Jerusalemu; na mũciige thĩĩni wa nyũmba ya Ngai. **6** Na rĩrĩ, wee Tatenai barũthi wa Mũrĩmo-wa-Farati, hamwe na Shetharu-Bozenai, na inyuĩ, anene a thiritũ yao, mũtigathĩ kuo. **7** Mũtikaingĩrĩre wĩra ũcio wa hekarũ ya Ngai. Barũthi wa Ayahudi na athuuri a Ayahudi nĩmarekwo maake rĩngĩ nyũmba ĩyo ya Ngai o harĩa yaakĩtuo. **8** O na ningĩ nĩndathana ũrĩa mũgwĩkĩra athuuri aya a Ayahudi magĩaka nyũmba ĩyo ya Ngai: Mahũthĩro mothe ma andũ acio nĩ marĩhwo kuuma kĩgĩna-inĩ kĩa ũthamaki kĩa Mũrĩmo-wa-Farati, nĩgeetha wĩra ũyũ ndũkanarũgame. **9** Kĩrĩa giothe kingĩendekana, tũtegwa, na ndũrĩme, na tũtũrĩme; cia kũrutuo maruta ma njino kũrĩ Ngai wa igũrũ, na ngano, na cumbĩ, na ndibei, na maguta, o ta ũrĩa ingĩtĩto nĩ athĩnjĩri-Ngai kũu Jerusalemu no nginya maheagwo o mũthenya itekwaga, **10** nĩgeetha marutage magongona ma gwĩtikĩrĩka nĩ Ngai wa igũrũ, na mahooyagĩre kũgaacĩra kwa mũthamaki na ariũ ake. **11** Ningĩ nĩndathana atĩ mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩgarũra maandĩko macio, mũtĩrĩro ũkaarutwo nyũmba-inĩ yake na acooke oywo na igũrũ ohanĩtio naguo. Na nĩ ũndũ wa rĩhia rĩu nyũmba yake igaatuuo iganjo rĩa mahuti. **12** Ngai ũrĩa ũtũmĩte Rĩtwa rĩake rĩtũĩre kũu aroheria mũthamaki o wotho kana andũ

aria mang'igeria kugarura watho üyü kana küharagania hekarü ñyo ñri Jerusalemu. Nii Dario ni ñi ndaruta watho ücio. Níwathikírwu na kiyu. **13** Ningí, ní ündü wa watho ñria warutíwo ní Múthamaki Dario, Tatenai barúthi wa Múrimo-wa-Farati, na Shetharu-Bozenai, marí na athiritü ao ñimathikiire watho ücio na kiyu. **14** Ní ündü ücio athuuri a Ayahudi magíthii o na mbere gwaka na kúgaacira makihunjaǵirio ní múnabii Hagai, na Zekaria wa rúciaro rwa Ido. Makiríka gwaka hekarü kúringana na riathani ría Ngai wa Isiraeli na watho wa Kurusu, na wa Dario, na wa Aritashashita, athamaki a Perisia. **15** Hekarü ñyo yaríkire müthenya wa gatatü wa mweri wa Adari, mwaka wa gatandatü wa güthamaka kwa Múthamaki Dario. **16** Hindí ñyo andü a Isiraeli na athínjiri-Ngai, na Alawii, na andü ariá angí maatahitwo, magikúngüira kwamürwo kwa nyumba ya Ngai marí na gikeno. **17** Indo iria maarutire ní ündü wa kwamürwo kwa nyumba ya Ngai ciarí ndegwa igana rímwe, na ndürüme magana meerí, na tütürüme magana mana, irí iruta ría kúhoroheria Isiraeli othe mehia mao, na thenge ikümi na igírí, o ñmwe kürí o mühíríga wa Isiraeli. **18** Nao magítoonyia athínjiri-Ngai wíra-iní kúringana na ikundi ciao, na Alawii kúringana na matuaníra mao, ní ündü wa wíra wa gütungatíra Ngai kúu Jerusalemu o ta úria kwandíkítwo Ibuku-iní ría Musa. **19** Müthenya wa ikümi na ñna wa mweri wa mbere, andü ariá maatahitwo magikúngüira Giathí gía Bathaka. **20** Athínjiri-Ngai na Alawii ñimetheretie na othe maarí atheru. Alawii ñio maathínjire gatürüme ka Bathaka, ní ündü wa ariá othe maatahitwo, na ní ündü wa ariü a ithe wao athínjiri-Ngai, o na ní ündü wao ene. **21** Ní ündü ücio andü a Isiraeli ariá maacookete kuuma kúria maatahiirwo makiria Bathaka ñyo, hamwe na ariá othe meyamüranitie na mítugo ya thaahu ya ndüríri iria mariganítie nacio nígeetha marongorie Jehova Ngai wa Isiraeli. **22** Nímakúngüire Giathí kía Mígate itari Múlkire Ndawa ya Kúmbia marí na gikeno ihinda ría müthenya mügwanja, tondü Jehova ñiamaiyürítie gikeno ní ündü wa kugarura meciiria ma müthamaki wa Ashuri, nake akimateithia wíra-iní wa gwaka nyumba ya Ngai, o we Ngai wa Isiraeli.

7 Na rírí, thuutha wa maündü macio, ríría Aritashashita müthamaki wa Perisia aathamakaga, Ezara mürü wa Seraia, mürü wa Azaria, mürü wa Hilikia, **2** mürü wa Shalumu, mürü wa Zadoku, mürü wa Ahitubu, **3** mürü wa Amaria, mürü wa Azaria, mürü wa Meraiothu, **4** mürü wa Zerahia, mürü wa Uzi, mürü wa Buki, **5** mürü wa Abishua, mürü wa Finehasi, mürü wa Eleazaru, mürü wa Harúni müthínjiri-Ngai úria münene, **6** Ezara ücio ñímbatire oimite Babuloni. Aari mürutani müügí müno úhoro-iní wa Watho wa Musa, úria Jehova Ngai wa Isiraeli aaheaníte. Müthamaki ñiamüheete indo ciothe iria aahoote kürí we, tondü guoko kwa Jehova Ngai wake kwarí hamwe nake. **7** Andü amwe a Isiraeli, hamwe na athínjiri-Ngai, na Alawii, na aini a nyímbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarü o nao ñimambatire magíuka Jerusalemu mwaka wa mügwanja wa wathani wa Aritashashita. **8** Ezara aakinyire Jerusalemu mweri wa gatano wa mwaka

wa mügwanja wa müthamaki. **9** Aambiríirie rügendu rwake rwa kuuma Babuloni müthenya wa mbere wa mweri wa mbere, na aakinyire Jerusalemu müthenya wa mbere wa mweri wa gatano, tondü guoko kwa ütugi kwa Ngai wake kwarí hamwe nake. **10** Nígúkorwo Ezara ñierutíire güthoma na kúrumia Watho wa Jehova, na kúrutana watho wa kúrimírírwu na mawatho maguo kúu Isiraeli. **11** ñno ñyo kobi ya marúa maría Müthamaki Aritashashita aaheete Ezara ücio müthínjiri-Ngai na mürutani, mündü warí müügí maündü-iní makonií maathani na mawatho ma kúrimírírwu ma Jehova harí Isiraeli: **12** Aritashashita, müthamaki wa athamaki, Kürí Ezara úria müthínjiri-Ngai na mürutani wa Watho wa Ngai úria úri igürü: Níndakügeithia. **13** Riu-rí, níndaruta watho atí andü a Isiraeli othe ariá marí üthamaki-iní wakwa, hamwe na athínjiri-Ngai na Alawii, ariá mangienda güthii nawe kúu Jerusalemu, no mathii. **14** Wee ütümítwo ní müthamaki na ataari ake mügwanja, üthii ügatuire úhoro wa Juda na wa Jerusalemu, o ta úria Watho wa Ngai waku úria úri naguo guoko-iní gwaku ütarií. **15** O na ningí úkuue betha na thahabu, iria müthamaki na ataari ake maheaníte na kwyendera kürí Ngai wa Isiraeli úria ütúragá Jerusalemu, **16** hamwe na betha na thahabu ciothe iria ingíheanwo kuuma búrüri wa Babuloni, o na mihothi ya kwyendera kuuma kürí andü na athínjiri-Ngai, ní ündü wa hekarü ya Ngai wao iría ñri Jerusalemu. **17** Menyerera wone atí mbeeca ici níciagúra ndegwa, na ndürüme na tütürüme, hamwe na maruta ma ngano na ma kúnyuuo, irutwo igongona hau kigongona-iní kía hekarü ya Ngai waku kúu Jerusalemu. **18** Wee na ariü a thoguo Ayahudi no mwíke o úria múngiona kwagíríire na matigari ma betha na thahabu, kúringana na wendi wa Ngai wanyu. **19** Twarírai Ngai wa Jerusalemu indo ciothe iria mwíhokeirwo cia kúhúthagírwu mahooya-iní thinií wa hekarü ya Ngai wanyu. **20** Na kíndü kíngí o gíothe kíngíendekana ní ündü wa hekarü ya Ngai wanyu, o kíria úngiona mweke wa kúheana, no úkirute kuuma kígína-iní kía müthamaki. **21** Na rírí, ní Müthamaki Aritashashita, níndatha aigi othe a kígína a Múrimo-wa-Farati maheane na kiyu kíria gíothe Ezara úria müthínjiri-Ngai, na mürutani wa watho wa Ngai úria úri igürü angibatario níkiu, **22** gítakiríte taranda igana rímwe cia betha, na kori igana rímwe cia ngano, na bathi igana rímwe cia ndíbei, na bathi igana rímwe cia maguta ma mítamayiü, na cumbi útari gíthimi. **23** Ündü úria wothe Ngai wa igürü atuíte, níwíkwu na kiyu, ündü wothe úkoní hekarü ya Ngai úria úri igürü. Ní kíi kíngítuma kúgie na mang'úri üthamaki-iní wa müthamaki na ariü ake? **24** Ningí mümenye atí mütirí na watho wa gwítia müthínjiri-Ngai o wothe, na Alawii, na aini a nyímbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarü, kana andü ariá angí marutaga wíra nyumba-iní ñyo ya Ngai igooti, kana maruta ma müthamaki o na kana igooti ría mírigo ígítoonya búrüri-iní. **25** Nawe Ezara, kúringana na üügí wa Ngai waku úria úri naguo, thuura aciirithania na atui a ciira níguo matuagíre andü othe a Múrimo-wa-Farati ciira na kíhooto, ariá othe mooí watho wa Ngai wanyu. Nao ariá matooí úmarute. **26** Mündü o wothe útariathikagíra watho wa

Ngai waku na watho wa mūthamaki no nginya aherithio na ūndū wa kūūragwo, kana aingatwo būrūrī, o na kana indo ciake itahwo, kana ohwo njeera. **27** Jehova arogocwo, Ngai wa maithe maitū, ūria wīkīrite ūndū ūcio ngoro-inī ya mūthamaki, atī atīithie nyūmba ya Jehova ūria ūri kūu Jerusalemu na njira ūno, **28** o ūcio ūtūmite njitikirike mbere ya mūthamaki, na ataarani ake, na anene othe a mūthamaki ariā marī ūhoti. Tondū guoko kwa Jehova Ngai wakwa kwarī hamwe na nīi, nīndeyūmīrīrie, ngīcookanīrīria atongoria a Isiraeli nīguo twambate nao.

8 Aya nīo atongoria a nyūmba o hamwe na ariā meyandikithitie, na nīo mambatanirie na nīi kuuma Babuloni hīndī ya wathani wa Mūthamaki Aritashashita: **2** kuuma njiaro cia Finehasi, aarī Gerishomu; na njiaro cia Ithamaru, aarī Danieli; na kuuma njiaro cia Daudi, aarī Hatushu **3** wa njiaro cia Shekania; na kuuma njiaro cia Paroshu, aarī Zekaria, hamwe na andū 150 ariā meyandikithitie; **4** na kuuma njiaro cia Pahathu-Moabi, aarī Eliehoenai mūrū wa Zerahia, hamwe na andū angī 200; **5** na kuuma njiaro cia Zatu, aarī Shekania mūrū wa Jahazeli, hamwe na andū angī 300; **6** na kuuma njiaro cia Adini, aarī Ebedi mūrū wa Jonathani, hamwe na andū angī 50; **7** na kuuma njiaro cia Elamu, aarī Jeshia mūrū wa Athalia, hamwe na andū angī 70; **8** na kuuma njiaro cia Shefatia, aarī Zebadia mūrū wa Mikaeli, hamwe na andū angī 80; **9** na kuuma njiaro cia Joabu, aarī Obadia mūrū wa Jehieli, hamwe na andū angī 218; **10** na kuuma njiaro cia Bani, aarī Shelomithi mūrū wa Josifia, hamwe na andū angī 160; **11** na kuuma njiaro cia Bebai, aarī Zekaria mūrū wa Bebai, hamwe na andū angī 28; **12** na kuuma njiaro cia Azigadi, aarī Johanani mūrū wa Hakatani, hamwe na andū angī 110; **13** na kuuma njiaro cia Adonikamu, na nīo a mūthia, marūtwa mao maarī Elifeleti, na Jeueli, na Semaia, hamwe na andū angī 60; **14** na kuuma njiaro cia Bigivai, maarī Uthai na Zakuri, hamwe na andū angī 70. **15** Nīndamacookanīrīrie hamwe rūūi-inī rūria rūthereraga rūrore Ahava, na tūgīkara hau mīthenya itatū. Na rīri, rīria ndarorire gatagati-inī ka andū acio na athīnjiri-Ngai, ndionire Alawii ho. **16** Nī ūndū ūcio ngītūmanīra Eliezeri, na Arieli, na Semaia, na Elinathani, na Jaribu, na Elinathani, na Nathani, na Zekaria, na Meshulamu ariā maarī atongoria, na Joiaribu na Elinathani, andū ariā maarī arutani, **17** ngīmatūma kūrī Ido mūtongoria wa Kasifia. Ngīmeera ūria megūthīi kwīra Ido na andū a nyūmba yake, acio ndungata cia hekarū kūu Kasifia, nīguo matūrehere aruti a wīra wa nyūmba ya Ngai witū. **18** Na tondū guoko kwa ūtugi kwa Ngai witū kwarī hamwe na ithuī-rī, magītūrehere Sherebia, mūdū mūhoti wa kuuma njiaro cia Mahili mūrū wa Lawi, ūria warī mūrū wa Isiraeli, na ariū a Sherebia na ariū a ithe, othe maarī andū 18; **19** Na makīrehe Hashabia hamwe na Jeshia wa kuuma njiaro cia Merari, na ariū a ithe na ciana ciao, othe andū 20. **20** Nīngī makīrehe andū ndungata 220 cia hekarū, gīkundi giathondeketwo nī Daudi na anene ake nīguo gīteithagīrīre Alawii. Othe makīandikwo na marūtwa mao. **21** Tūrī o hau rūūi-inī rwa Ahava, ngīanīrīria twīhinge kūrīa irio,

nīguo tūhote kwīnyīihia mbere ya Ngai witū tūmūhoee atūgītīre rūgendo-inī, ithuī na ciana ciitū, hamwe na indo ciitū ciothe. **22** Nīndaigūire thoni kūūria mūthamaki atūhe thigari cia magūrū o na iria ithiāga ihaicite mbarathi cia gūtūgītira harī thū njīra-inī, tondū nītwērite mūthamaki atīrī, “Guoko kwa ūtugi kwa Ngai witū kūrī igūrū rīa mūdū o wothē ūria ūmwīhokaga, no marakara make manene marī igūrū rīa ariā othe mamūtiganagīria.” **23** Nī ūndū ūcio tūkīhinga kūrīa irio na tūgīthaita Ngai witū nī ūndū wa ūhoro ūcio, nake agīcookia ihooya rīitū. **24** Nīngī ngīamūra athīnjiri-Ngai ikūmi na eerī ariā maarī atongoria, hamwe na Sherebia, na Hashabia, na ariū a ithe wao ikūmi, **25** na ngīmathimīra maruta ma betha na thahabu, na indo iria ciaheanītwo nī mūthamaki, na ataari ake, na anene ake, na andū othe a Isiraeli ariā maarī kuo, nī ūndū wa nyūmba ya Ngai witū. **26** Ngīmathimīra taranda 650 cia betha, na indo cia betha cia ūritū wa taranda igana rīmwe, na taranda igana rīmwe cia thahabu, **27** na mbakūrī 20 cia thahabu cia thogora wa mbaūni 1,000, na indo igīrī cia gīcango gītherie mūno kia goro o ta thahabu. **28** Ngīmeera atīrī, “Inyūi o ūndū ūmwe na indo ici nī mwamūrīrwo Jehova. Betha na thahabu ici nī maruta ma kwīyendera marūtīrwo Jehova Ngai wa maithe manyu. **29** Mūcimēnyere wega o nginya rīria mūgaacithimīra tūnyūmba-inī tūrīa tūrī thīinī wa nyūmba ya Jehova kūu Jerusalemu mbere ya athīnjiri-Ngai ariā atongoria, na Alawii, na atongoria a nyūmba cia Isiraeli.” **30** Nao athīnjiri-Ngai na Alawii makīamūkīra betha na thahabu, na indo icio nyāmūre iria ciathimītwo nīguo itwarwo nyūmba ya Ngai witū kūu Jerusalemu. **31** Na mūthenya wa ikūmi na ūrī mweri wa mbere tūkūma rūūi-inī rwa Ahava twerekeire Jerusalemu. Guoko kwa Ngai witū kwarī hamwe na ithuī, nake agītūgītira kuuma kūrī thū na njangiri njīra-inī. **32** Nī ūndū ūcio tūgīkina Jerusalemu, na tūkīhurūka kuo mīthenya itatū. **33** Mūthenya wa kana, tūrī thīinī wa nyūmba ya Ngai witū, tūgīthima betha na thahabu na indo iria nyāmūre ikīneanwo moko-inī ma Meremoth mūrū wa Uria, ūria mūthīnjiri-Ngai. Eleazaru mūrū wa Finehasi aarī hamwe nake, o ūndū ūmwe na Jozabadu mūrū wa Jeshua, na Noadia mūrū wa Binui, ariā Alawii. **34** Indo ciothe nīciatarirwo kūringana na mūigana na ūritū wacio, nāguo ūritū wacio ūrī wothē ūkīandikwo o hīndī ūyo. **35** Hīndī ūyo ariā maacookete kuuma kūrīa maatahīrwo makīrutīra Ngai wa Isiraeli maruta ma njino: makīruta ndegwa ikūmi na igīrī nī ūndū wa andū a Isiraeli othe, na ndūrūme mīrongo kenda na ithathatū, na tūtūrūme mīrongo mūgwanja na mūgwanja, na makīruta thenge ikūmi na igīrī irī iruta rīa kūhoroheria mehīa. Ici ciothe ciarūtīrwo Jehova irī iruta rīa njino. **36** Magīcooka magītwaru mawatho ma mūthamaki kūrī anene ariā maathuūtīrwo nī mūthamaki, na kūrī mabarūthi ma Mūrīmo-wa-Farati, nao magīteithia andū na magīteithīrīria maūdū ma nyūmba ya Ngai.

9 Na rīri, thuutha wa gwīka maūdū macio, atongoria magīūka kūrī nīi, makīnjīra atīrī, “Andū a Isiraeli, o hamwe na athīnjiri-Ngai na Alawii, matīamūranītie kuuma kūrī andū ariā matūrīgīcīrīe, na kuuma kūrī

mitugo yao iri magigi, ta iria ya Akaanani, na Ahiti, na Aperizi, na Ajobusi, na Aamoni, na Amoabi, na Amisiri, na Aamori. **2** Nimahikitie airitu amwe ao magatuika atumia ao na arii ao, na magatukania ruri rura rutheru na andu aria matugigicirie. Atongoria na anene ao nio matongoretie andu aria ang' uhoru-ini uyu wa kwaga kwihokeka." **3** Riria ndaiguire uhoru ucio, ngitemburanga nguo yakwa ya thini na ya iguru, na ngimunya njuri cia mutwe wakwa o na nderu, ngikara thi ndi na kieha kinene. **4** Hindi iyo andu othe aria mainainire ni undu wa ciugo icio cia Ngai wa Israeli makigomana hari nii ni undu wa kwaga kwihokeka kuu kwa andu aria maatahitwo. Ngikara thi hau ndi na kieha kinene o nginya hindi ya igongona ria hwa-ini. **5** Na riri, ihinda ria igongona ria hwa-ini riakinyari, ngikura ngiuma hau ndakarite ndinyihitie, nguo yakwa ya thini na ya iguru iri ndembukangu, ngituria ndu ndamburukitie moko makwa kuri Jehova Ngai wakwa, **6** ngihooya uu: "Wee Ngai wakwa, ningugua thoni muno na ngaconoka na ndingihota gugutiirira githiithi, Wee Ngai wakwa, tondū mehia maitu ni maingi makaraiha gikira uraihu witu na uuru witu, ugakinya o kuu iguru. **7** Kuuma matuku-ini ma maithe maitu ma tene nginya umuthi, uuru witu ukoretwo uri muingi. Tondū wa mehia maitu, ithui na athamaki aitu, na athinjiri-Ngai aitu, tutuire tūragagwo na ruihu rwa njora, tugatahwo na tugatunywo indo ciitu, na tugaconorithio guoko-ini kwa athamaki a maburi mangi, o ta uria gutarii umuthi. **8** "No riri, gwa kahinda kanini, Jehova Ngai witu akoretwo ari mutugi ni gututigiria matigari na gutuhe handu harumu haria hake haamure, na ni undu ucio Ngai niaheete maithe maitu utheri na agatuhoreria hanini ukombo-ini witu. **9** O na guika tiri ngombo-riri, Ngai witu ndatutiganirie ukombo-ini. Niatuguriire tha maithe-ini ma athamaki a Perisia: Niatuheete muturiire mweru nguo tuhote gwaka nyumba ya Ngai witu ringi na tucokererie kura ithukio, na niatuheete ruringo rwa gutugitira thini wa Juda na Jerusalem. **10** "No riri, Wee Ngai witu-riri, ni afia tungua thutha uyu? Tondū nitwagire mawatho maku bata **11** maria waheanire na tunua twa anabii ndungata ciaku, riria woigire atiri, 'Buri uria murathi kwigwira utuika wanyu nimuthaahie ni waganu wa andu aguo. Ni undu wa maundu mao me magigi, nimauiyuritie maundu mao mooru kuuma mwena umwe nginya uria ung'i. **12** Ni undu ucio, mutikanetikirie airitu anyu mahikio ni arii ao kana arii anyu mahikie airitu ao. Mutikanagie na kirikaniro kia urata nao o na ri, nigeetha mugie na hinya na murithie indo njega cia buri ucio, na mukaautigira ciana cianyuri igai riao nginya tene." **13** "Maundu macio matukorete ni undu wa ciiko ciitu njuru na wihia witu munene, no riri, Wee Ngai witu utuherithie na iherithia inini gikira uria mehia maitu magiriire, o na nitutigirie matigari ma andu ta aya. **14** Riu-riri, no tucooke kuuma maathani maku ringi, na tuhkanie na andu aria mekaga maundu me magigi ta macio? Githi ndungitirakarira nginya utuniine, kwage matigari kana munda ungihonoka? **15** Wee Jehova Ngai wa Israeli, uri muthingul! Umuthi uyu nitutigitwo tiri matigari. Turi

haha mbere yaku twihitie, na tondū wa undu ucio gutiri o na umwe witu ungihota kurugama mbere yaku."

10 Riria Ezara aahooyaga akiumburaga mehia na akirira, o na akiguthagia thi hau nyumba-ini ya Ngai-riri, gikundi kinene kia andu a Israeli, kia arume, na andu-a-nja, na ciana, gikiungana gikimuthiurukiria. O nao makirira mari na ruo muno. **2** Nake Shekania muru wa Jehieli, umwe wa ruciaro rwa Elamu, akira Ezara atiri, "Tukoretwo tutari ehokeku hari Ngai witu ni undu nituhikitie andu-a-nja kuuma nduri iri ituthiurukirie. No o na kuri uguo-riri, Israeli no mari na kurigiriro. **3** Na riri, nituthondeke kirikaniro tiri mbere ya Ngai witu ati nitukuingata andu-a-nja aya othe na ciana ciao, kuringana na mataaro ma mwathi wakwa, o na mataaro ma aria metigirite maathani ma Ngai witu. Undu uyu niwiku kuringana na Watho. **4** Arahuka; uhoru uyu uri moko-ini maku. Ithui tiri hamwe nawe; ni undu ucio, wiyumiririe uwiki." **5** Ni undu ucio Ezara akirahuka, agituma atongoria a athinjiri-Ngai na Alawii, o na andu othe a Israeli mehite ati nimegwika uria kweritwo. Nao makitha. **6** Ningi Ezara akuma hau mbere ya nyumba ya Ngai, agithi kanyumba ka Jehohanani muru wa Eliashibu. Ari kuu ndaigana kura irio kana kunyua maa tondū aathire o na mbere gucakaya ni undu andu aria maatahitwo nimagie kwihokeka. **7** Gugicooka gikanirirwo Juda na Jerusalem guothe ati andu othe aria maatahitwo mongane Jerusalem. **8** Munda othe ungagire gikinya Jerusalem mithenya itatu itanathira kuringana na itua ria anene na athuuri, atunywo indo ciakie ciothe, nake we mwene aingatwo, ehene kiungano-ini kia andu aria maatahitwo. **9** Mithenya iyo itatu itanathira, arume othe a Juda na Benjamini makungana Jerusalem. Naguo mithenya wa mirongo iri wa mweri wa kenda, andu othe nimaikarite thi khaaro-ini kura kiar mbere ya nyumba ya Ngai, mathinikite muno tondū wa undu ucio na ni undu wa mbura. **10** Hindi iyo Ezara ucio muthinjiri-Ngai akirigama na iguru, akimeera atiri, "Mukoretwo mutari ehokeku; nimuhikitie andu-a-nja a kungi, mugakongerera mahitia ma Israeli. **11** Riu-riri, umburai mehia manyu kuri Jehova Ngai wa maithe manyu, na mwike uria endaga. Mwiyamuranie na andu aria mamuthiurukirie, o na atumia anyu a kungi." **12** Kungano gothe gicicooka na mugambo munene atiri, "Niwoiga uria kwagiriire! No nginya twike o ta uguo woiga. **13** No riri, andu aya mari haha ni aingi, na ni hindi ya mbura; ni undu ucio tutingikara nja. Ningi uhoru uyu ndungithondeke na muthenya umwe kana riri, tondū nitwihitie muno undu-ini uyu. **14** Reke anene aitu marugamirire kiungano giki gothe. Ningi o munda wote uri matuira-ini maitu uhikitie munda-wa-nja wa kungi netikiro oke mahinda maria matuitwo, hamwe na athuuri na ataniri ciira a o itura, nginya twehererio marakara maria mahii ma Ngai witu uhoru-ini uyu." **15** Andu aria maareganire na uhoru ucio no Jonathan muru wa Asaheli, na Jahazeia muru wa Tikiva, hamwe na Meshulamu, na Shabethai uria Mulawii. **16** Ni undu ucio andu aria maatahitwo magika o ta uria kweritwo. Nake Ezara ucio muthinjiri-Ngai

agithuura arūme arīa maarī atongoria a nyūmba ciao, o mūdū ūmwe kuuma o nyūmba, o ūrīa ciagayanītio, nao othe makīandikwo marītwa mao. Mūthenya wa mbere wa mweri wa ikūmi magīkara thī nīguo matuīrie maciira macio, **17** na gūgīkinya mūthenya wa mbere wa mweri wa mbere, makīrīkia maciira ma arūme othe arīa maahikītie andū-a-nja a kūngī. **18** Thīinī wa njiaro cia athīnjīri-Ngai, andū aya nīo maahikītie andū-a-nja a kūngī: Kuuma njiaro cia Jeshua mūrū wa Jozadaku na ariū a ithe nī: Maaseia, na Eliezeri, na Jaribu, na Gedalia. **19** (Othe makīranīra atī nīmegūtīgana na atumia ao, na o mūdū akīruta ndūrūme kuuma rūūru-inī rwake nī ūndū wa iruta rīa mahītia mao.) **20** Kuuma kūrī njiaro cia Imeri nī: Hanani na Zebadia. **21** Kuuma kūrī njiaro cia Harimu nī: Maaseia, na Elija, na Shemaia, na Jehieli, na Uzia. **22** Kuuma kūrī njiaro cia Pashuri nī: Elioenai, na Maaseia, na Ishumaeli, na Nethaneli, na Jozabadu, na Elasa. **23** Kuuma kūrī Alawii nī: Jozabadu, na Shimei, na Kelaia (na nowe Kelita), na Pethahia, na Juda, na Eliezeri. **24** Kuuma kūrī aini a nyīmbo nī: Eliashibu. Kuuma kūrī aikaria a ihingo nī: Shakumu, na Telemu, na Uri. **25** Na gatagatī-inī ga Aisiraeli arīa angī: Kuuma kūrī njiaro cia Paroshu nī: Ramia, na Izia, na Malikija, na Mijamini, na Eleazaru, na Malikija, na Benaia. **26** Kuuma kūrī njiaro cia Elamu nī: Matania, na Zekaria, na Jehieli, na Abadi, na Jeremothu, na Elija. **27** Kuuma kūrī njiaro cia Zatu nī: Elioenai, na Eliashibu, na Matania, na Jeremothu, na Zabadi, na Aziza. **28** Kuuma kūrī njiaro cia Bebai nī: Jehohanani, na Hanania, na Zabai, na Athilai. **29** Kuuma kūrī njiaro cia Bani nī: Meshulamu, na Maluku, na Adaia, na Jashubu, na Sheali, na Jeremothu. **30** Kuuma kūrī njiaro cia Pahathu-Moabi nī: Adina, na Kelali, na Benaia, na Maaseia, na Matania, na Bezaleli, na Binui, na Manase. **31** Kuuma kūrī njiaro cia Harimu nī: Eliezeri, na Ishija, na Malikija, na Shemaia, na Shimeoni, **32** na Benjamini, na Maluku, na Shemaria. **33** Kuuma kūrī njiaro cia Hashumu nī: Matenai, na Matata, na Zabadi, na Elifeleti, na Jeremai, na Manase, na Shimei. **34** Kuuma kūrī njiaro cia Bani nī: Maadai, na Amuramu, na Ueli, **35** na Benaia, na Bedeia, na Keluhi, **36** na Vania, na Meremothu, na Eliashibu, **37** na Matania, na Matenai, na Jaasu. **38** Kuuma kūrī njiaro cia Binui nī: Shimei, **39** na Shelemia, na Nathani, na Adaia, **40** na Makinadebai, na Shashai, na Sharai, **41** na Azareli, na Shelemia, na Shemaria, **42** na Shalumu, na Amaria, na Jusufu. **43** Kuuma kūrī njiaro cia Nebo nī: Jeieli, na Matithia, na Zabadi, na Zabina, na Jadai, na Joeli, na Benaia. **44** Acio othe nīmahikītie andū-a-nja a kūngī, na amwe ao nīmaciarīte ciana na atumia acio.

Nehemia

1 Ici nício ciugo cia Nehemia mūrū wa Hakalia: Atīriri, mweri-inĩ wa Kiselevu wa mwaka wa mīrongo īirī, rīrīa ndaarī thīinī wa nyūmba ya ūthamaki kīu Shushani-rī, **2** Hanani, ūmwe wa ariū a baba, agiūka kuuma Juda ari na andū angī, na ngīmahooya ūhoru wa matigari ma Ayahudi ariā maahonokete gūtahwo, o na ngīmahooya ūhoru wa Jerusalemu. **3** Nao makīnjookeria atīrī, “Andū ariā maahonokire gūtahwo, o acio marī kīu būruri-inī, marī na thīina mūnene na makanyararwo mūno. Rūthingo rwa Jerusalemu nīrūmomore, na ihingo ciaruo igacinwo na mwaki.” **4** Rīrīa ndaiguire maūndū macio, ngiikara thī, ngīrīra. Ngīikara ngicakayaga matukū maigana ūna, ngūthinga kūrīa irio na ngīhooya Ngai wa Igūrū. **5** Ningī ngiuga atīrī: “Wee Jehova Ngai wa Igūrū, wee Mūrungu mūnene na wa kūmakania, ūrīa ūhingagira kīrīkanīro gīake kīa wendo kūrī ariā mamwendete na magaathikīra maathani make, **6** ndagūthaitha ūtege gūtū gwaku, na ūhingūre maitho maku ūigue ihooya rīrīa ndungata yaku irahooya īrī mbere yaku mūthenya na ūtukū nī ūndū wa ndungata ciaku, andū a Isiraeli. Nīngumbūra mehīa ma andū a Isiraeli, na makwa, na ma nyūmba ya baba, marīa ithuī tūkwihiirīe. **7** Nītwikite maūndū ma waganu mūnene harīwe. Tūtiathikīre maathani na irīra cia watho waku cia kūrīmīrīrwo, o na mawatho marīa waheire Musa ndungata yaku. **8** “Rīrikana ūrutani ūrīa waheire Musa ndungata yaku, ūkiuga atīrī, ‘Mūngīaga kwīhokeka, nīngamūhurunja gatagatī ka ndūrīrī, **9** no mūngikanjookerera na mwathikire maathani makwa, hīndī iyo o na andū anyu ariā maatahitwo magatwarwo ituri cia thī kūrīa kūrāya mūno, nīngamacookereria ndīmarute kuo, ndīmarehe kūndū kūrīa thuurite gūtūike giikaro kīa Rīitwa riakwa.’ **10** “Acio nī ndungata ciaku na andū aku, ariā wakūūrire na ūndū wa hinya waku mūnene na guoko gwaku kūrī ūhoti. **11** Wee, Jehova, ndagūthaitha ūtege gūtū ūigue mahooya ma ndungata īno yaku, o na mahooya ma ndungata ciaku irīa ikenagio nī gwtīgīra rīitwa riaku. Kīreke ndungata yaku īgaacire ūmūthī na ūndū wa gūtūma itikīrike harī mūndū ūyū.” Nī nīi ndatwaragīra mūthamaki kīndū gīa kūnyua.

2 Mweri-inĩ wa Nisani, mwaka wa mīrongo īirī wa Mūthamaki Aritashashita, rīrīa aareheirwo ndibei, ngīoya ndibei iyo ngīmīnengera mūthamaki. Mbere ya hīndī iyo ndiatukītīe githiithi ndī harī we; **2** nī ūndū ūcio mūthamaki akīnjūūria atīrī, “Nī kīi gītūmite ūtukie githiithi ūguo na ndūrī mūrūaru? Ūndū ūcio no uumanire na kīeha kīa ngoro.” Na nīi ngītīgīra mūno, **3** no ngīra mūthamaki atīrī, “Mūthamaki arotūūra nginya tene! Githiithi giakwa kīngīaga gūtuka atīa hīndī irīa itūūra inene rīrīa maitha makwa mathikītwo rīkīrite ihooru, na ihingo ciarīo igacinwo ikaniinwo na mwaki?” **4** Mūthamaki akīnjūūria atīrī, “Ūkwenda atīa?” Hīndī iyo ngīhooya Ngai wa Igūrū, **5** na ngīcookeria mūthamaki atīrī, “Mūthamaki, angīona kwagīrīre, na ndungata yaku itikīrike maitho-inī make, niakīndūme itūūra rīu inene rīa Juda, kūrīa maitha makwa mathikītwo, nīguo

ngariake rīngī.” **6** Hīndī iyo mūthamaki, aikaranītīe na mūtumia wake, akīnjūūria atīrī, “Rūgendo rwaku nī rwa matukū maigana na ūgaacooka rī?” Mūthamaki akiona ari wega andūme; nī ūndū ūcio ngītua ihinda rīa gūthīi. **7** Ningī ngīmīrīra atīrī, “Mūthamaki angīona kwagīrīre, reke heo marīa ndwarīre abarūthi a Mūrīmo-wa-Farati, nīgeetha manjītīkīrie hītūkīre kuo kinya nginye Juda. **8** O na no heo marīa ndwarīre Asafu, mūmenyereri wa mūtītū wa mūthamaki, nīgeetha akaahe mbaū cia gūthondeka mīgamba ya ihingo cia nyūmba ya ūthamaki irīa iriganītīe na hekarū, na cia gwaka rūthingo rwa itūūra inene o na cia gwaka nyūmba irīa ndīrīkaraga?” Na tondu ūtugi wa guoko kwa Ngai wakwa warī hamwe na nīi, mūthamaki agītīgīra kūhīngīria maūndū marīa mothe ndaamūūrītīe. **9** Nī ūndū ūcio ngīthīi kūrī abarūthi a Mūrīmo-wa-Farati, ngīmanengera marīa ma mūthamaki. Ningī mūthamaki nīatūmīte anene a mbūtū cia ita hamwe na thigari irīa ithiiga na mbarathi tūthīi hamwe nao. **10** Rīrīa Sanibalati ūrīa Mūhoronī, na Tobia mūnene ūrīa Mūamoni, maaiguire ūhoru ūcio, magītāngīka mūno makīria nīkūigua atī kwarī mūndū wokīte gūcaria maūndū ma kūguna andū a Isiraeli. **11** Nīndathiire Jerusalemu, na thūutha wa giikara kuo mīthenya itatū-rī, **12** ngīumagara ūtukū ndī na andū matarī aingī. Nderīte mūndū o na ūmwe ūndū ūrīa Ngai wakwa eekīrite ngoro-inī yakwa njike nī ūndū wa Jerusalemu. Gūtīarī na mbarathi ingī tīga irīa yanguūite. **13** Nīndathiire ūtukū ngereire Kīhingo gīa Kīanda, njerekeire Gīthima kīa Ndamathia na Kīhingo gīa Kīara-inī, ngīroraga thingo cia Jerusalemu irīa cīamomoretwo, na ihingo ciarīo irīa ciacīnitwo ikaniinwo nī mwaki. **14** Ningī ngīthīi o na mbere njerekeire Kīhingo gīa Gīthima na Kārīa-inī ka Mūthamaki, no hatīarī handū haiganu ha kūhītūkīrwo nī mbarathi yakwa; **15** nī ūndū ūcio ngīambata na mūkurū ūtukū ngīroraga ūrīa rūthingo rwatarīi. Ndakinya mūthia, ngīhūndūka ngīngīrīra Kīhingo gīa Kīanda rīngī. **16** Anene a kīu matīamenyīre kūrīa ndathiite kana ūrīa ndekaga tondu ndīamenyīthīte Ayahudi, kana athīnjīrī-Ngai, kana ariā maarī igweta, kana anene, o na kana ariā angī mangīarutire wīra. **17** Ningī ngīmeera atīrī, “Nīmūrona thīina ūrīa tūrī nāguo: itūūra rīa Jerusalemu nīrianangīku, na ihingo ciarīo igacinwo na mwaki. Ūkai twake rūthingo rwa Jerusalemu rīngī, na tūtīgacooka kūnyararwo o na rīi.” **18** O na ningī ngīmeera ūrīa guoko kwa ūtugi kwa Ngai wakwa kwarī hamwe na nīi, na ūrīa mūthamaki anjīrīte. Nao magīcookia atīrī, “Nītambīrīrīe gwaka rīngī.” Nī ūndū ūcio makīambīrīria wīra ūcio mwega. **19** No rīrīa Sanibalati ūrīa Mūhoronī na Tobia mūnene ūrīa Mūamoni na Geshehu ūrīa Mūarabu maaiguire ūhoru ūcio, magītūnyūrīria na magītūtheikerera, makīūria atīrī, “Nī atīa ūū mūreka? Kai mūkūremera mūthamaki?” **20** Ngīmacookeria atīrī, “Ngai wa Igūrū nīwe ūgūtūma tūgaacire. Ithuī ndungata ciake nītīkwambīrīria gwaka rīngī, no ha ūhoru wanyu-rī, mūtīrī na igai gūkū Jerusalemu, kana kīhooito, kana ūndū wa tene wa kūmūnyīitithania narīo.”

3 Na rîrî, Eliashibu mûthînjîrî-Ngai ûrîa mûnene na athînjîrî-Ngai arîa angî a thîritû yake, magîthîi kûruta wîra, na magîcookereria Kîhîngô kîa Ng'ondû. Magîkiâmûra na magîgîkîra mîrango. Magîaka o ngînya Mûthîringo ûrîa mûraihi na igûrû wa Igana, ûrîa maamûrîre, na magîaka o ngînya Mûthîringo ûrîa mûraihi na igûrû wa Hananeli. **2** Andû a Jerîko magîaka gîcunjî kîrîa kîariganîtie na ho, nake Zakurî mûrû wa Imurî agîaka kûrigania nao. **3** Kîhîngô gîa Thamaki gîakîrwo rîngî nî arîû a Hasenaa. Nîmarîre mîgogo yakîo, na magîkîra mîrango na igera cia kûmîhînga na icuuma ciakîo. **4** Meremôthu mûrû wa Uria mûrû wa Hakozi, nîwe wacookereirie gîcunjî kîrîa kîarûmîrîre. Nake Meshulamu mûrû wa Bereka mûrû wa Meshezabeli agîcookereria rûthingo gîcunjî kîrîa kîariganîtie na hau. Nîngî Zadoku mûrû wa Baana agîthîi na mbere gîcookereria gîcunjî kîrîa kîarûmîrîre. **5** Gîcunjî kîrîa kîarûmîrîre gîacookereirio nî andû a Tekoa, no andû ao arîa maarî igweta nîmaregire kûruta wîra ûrîa maaheetwo nî arûgamîrîri ao. **6** Joiada mûrû wa Pasea marî na Meshulamu mûrû wa Besodeia nîo macookereirie Kîhîngô kîa Jeshanahi. Nîmarîre mîgogo yakîo, na magîkîra mîrango na igera cia kûmîhînga na icuuma ciakîo. **7** Kûrigania nao, wîra wa gîcookereria rûthingo warutîrwo nî andû a kuuma Gibeonî na Mizîpa, nîo Melatîa wa Gibeonî, na Jadonî wa Meronôthu, matûûra marîa maathagwo nî barûthî wa Mûrîmo-wa-Farati. **8** Uzieli mûrû wa Harihaia, ûmwe wa aturî a thahabu, nîacookereirie kûrîa kwarûmîrîre; nake Hanania, ûmwe wa athondekî a maguta manungî wega, agîcookereria rûthingo harîa haariganîtie na hau. Magîcookereria rûthingo rwa Jerusalem o ngînya Rûthingo rûrîa Rwarîi. **9** Gîcunjî kîrîa kîarûmîrîre gîacookereirio nî Refaia mûrû wa Hurî urîa warî mwathi wa nûtha ya gîcigo kîmwe kîa Jerusalem. **10** Kûhakana na hau, Jedaia mûrû wa Harumafu agîcookereria rûthingo rûrîa rwang'etheire nyûmba yake, nake Hatushu mûrû wa Hashabineia agîcookereria rûthingo rûrîa rwariganîtie nake. **11** Malikîja mûrû wa Harimu, na Hashubu mûrû wa Pahathu-Moabi nao nîmacookereirie gîcunjî kîngî, hamwe na Mûthîringo ûrîa mûraihi na igûrû wa Mariiko ma Mwakî. **12** Gîcunjî kîrîa kîarûmîrîre gîacookereirio nî Shalumu mûrû wa Haloheshu, mwathi wa nuthu ya gîcigo kîa Jerusalem, ateithîrîrio nî airîtu ake. **13** Kîhîngô gîa Kîanda gîacookereirio nî Hanunî hamwe na andû arîa maatûûraga Zanoa. Magîgîaka rîngî na magîkîra mîrango, na igera cia kûmîhînga na icuuma ciakîo, nîngî magîcookereria rûthingo ûraihi wa mikono 1,000 o ngînya Kîhîngô gîa Kîara-inî. **14** Kîhîngô gîa Kîara-inî gîacookereirio nî Malikîja mûrû wa Rekabu, mwathi wa gîcigo kîa Bethî-Hakeremu. Agîgîaka rîngî na agîkîra mîrango, na igera cia kûmîhînga na icuuma ciakîo. **15** Kîhîngô gîa Gîthîma gîacookereirio nî Shalumu mûrû wa Koli-Howe, mwathi wa gîcigo kîa Mizîpa. Agîgîaka rîngî, agîgîgîta, na agîkîra mîrango na igera cia kûmîhînga na icuuma ciakîo. Nîngî nîacookereirie rûthingo rwa Karia ga Siloamu kûrigania na Mûgûnda wa Mûthamaki, o ngînya ngathî-inî ya gûikûrûka kuuma Itûûra Inene rîa Daudî. **16** Kuuma harî we, Nehemia

mûrû wa Azîbuku, mwathi wa nuthu ya gîcigo kîmwe kîa Bethî-Zuru, agîcookereria rûthingo ngînya kûng'ethera mbîrîra cia Daudî, o ngînya karia-inî ga kwîyenjera, na o ngînya Nyûmba ya Njamba cia Ita. **17** Kûrigania nake, wîra wa gîcookereria rûthingo warutîrwo nî Alawîi arîa maarûgamîrîrwo nî Rehumu mûrû wa Banî. Kûrigania nake, Hashabîa, mwathi wa nuthu ya gîcigo gîa Keila, agîcookereria rûthingo handû-inî ha andû a gîcigo gîake. **18** Kûrigania nake, andû ao a bûrûrî nîo maacookereirie rûthingo matongoretîo nî Binuî mûrû wa Henadadî, mwathi wa nuthu iyo îngî ya Keila. **19** Kûrigania nake, Ezerî mûrû wa Jeshua, mwathi wa Mizîpa, nîacookereirie gîcunjî kîngî kuuma harîa haang'etheire mwambato ngînya harîa haigagwo indo cia mbaara, o ngînyagia koine-inî. **20** Kûrigania nake, Baruku mûrû wa Zabai agîcookereria gîcunjî kîngî arî na kîyo, kuuma koine-inî ngînya itoonyero rîa nyûmba ya Eliashibu mûthînjîrî-Ngai ûrîa mûnene. **21** Kûrigania nake, Meremôthu mûrû wa Uria, mûrû wa Hakozi, nîacookereirie gîcunjî kîu kîngî kuuma itoonyero rîa nyûmba ya Eliashibu ngînya mûthîa-inî wayo. **22** Kûrigania nake, rûthingo rwacookereirio nî athînjîrî-Ngai a kuuma rûgongo rûrîa rwathîûrûrûkîirîe kûu. **23** Kuuma harîo, Benjamîni na Hashubu magîcookereria rûthingo gîcunjî kîrîa kîarî mbere ya nyûmba ao; na kûrigania nao, Azaria mûrû wa Maaseia, mûrû wa Anania, agîcookereria rûthingo hakuhi na nyûmba yake. **24** Kûrigania nake, Binuî mûrû wa Henadadî nîacookereirie gîcunjî kîngî kuuma nyûmba-inî ya Azaria o ngînya koine-inî harîa thingo ciacemânîirîe, **25** nake Palalî mûrû wa Uzai agîcookereria rûthingo kûng'ethera harîa thingo ciacemânîirîe na mûthîringo ûrîa wacomokete nyûmba-inî ya igûrû ya mûthamaki hakuhi na nja ya arangîrî. Kûrigania nake, Pedaiâ mûrû wa Paroshu **26** hamwe na atungatî a hekarû arîa maatûûraga kîrîma-igûrû kîa Ofelî magîcookereria rûthingo o ngînya kûng'ethera Kîhîngô kîa Maaî kwerekera mwena wa irathîro na kûng'ethera mûthîringo ûrîa wacomokete na igûrû. **27** Kûrigania nao, andû a Tekoa magîcookereria gîcunjî kîngî kuuma mûthîringo mûnene ûrîa wacomokete na igûrû ngînya rûthingo rwa Ofelî. **28** Igûrû wa Kîhîngô kîa Mbarathî, athînjîrî-Ngai nîmacookereirie rûthingo, o mûndû mbere ya nyûmba yake. **29** Kûrigania nao, Zadoku mûrû wa Imerî agîcookereria rûthingo kûng'ethera nyûmba yake. Kûrigania nake, Shemaia mûrû wa Shekania, mûikaria wa Kîhîngô kîa Irathîro, nîwe wacookereirie rûthingo rûrîa rwarûmîrîre. **30** Kûrigania nake, Hanania mûrû wa Shelemia, na Hanunî mûrîû wa gatandatû wa Zafafu, nîo maacookereirie gîcunjî kîu kîngî. Kûrigania nao, Meshulamu mûrû wa Bereka agîcookereria rûthingo kûng'ethera harîa aikaraga. **31** Kûrigania nake, Malikîja, ûmwe wa aturî a thahabu, agîcookereria rûthingo ngînya nyûmba-inî ya ndungata cia hekarû na cia onjorithîa, kûng'ethera Kîhîngô gîa Gûtuîria, na o ngînya kanyûmba karia kaarî igûrû rîa koine; **32** na gatagatî ga kanyûmba karia kaarî igûrû rîa koine na Kîhîngô kîa Ng'ondû haacookereirio nî aturî a thahabu na onjorithîa.

4 Ririra Sanibalati aaguire ati nitwakaga rüthingo ringi, akirakara na agithirika muno. Agithekerera Ayahudi, **2** na ari mbere ya athiriti ake na mbutu cia ita cia Samaria, akiuga atiri, "Ayahudi aya ahinyaru-ri, ni kii mareka? Nimegucokereria rüthingo rwao? Nimeküruta magongona? Nimekürikia wira üyü na müthenya ümwe? Maahota gütüma mahiga macooke muoyo kuuma hiba-ini ici cia mahuti maya mahiite üu wotho?" **3** Tobia üria Müamoni, üria warü mwena wake, akiuga atiri, "Rüthingo rüu rwa mahiga maraakari, o na mbwe ingirühaica no irumomore!" **4** No riri, Wee Ngai witu tüthikiririe, tondü türi andü anyarare. Garüra irumi icio ciao imacookerere. Maneane ta matahitwo bürüri-ini wa ükombo. **5** Ndukahithirire mahitia mao kana weherie mehia mao kuuma üthiü-ini waku, nigükorwo nimarumite andü ariä maraaka. **6** Ni undü ücio tügiäka rüthingo rüu ringi o nginya ruothe rügikinya nuthu ya ürailu waruo, nigükorwo andü acio maarutire wira na ngoro cia kwiyendera. **7** No händi üria Sanibalati, na Tobia, na Aarabu, na Aamoni, na andü a Ashidodi maiguire ati thingo cia Jerusalemu nichiathiaga na mbere gücookererio na ati mianya niyathingagwo-ri, makirakara muno. **8** Magithii ndundu marü othe, magiciira üria megüka mahüürane na Jerusalemu, na mambiririe ngüü kuo. **9** No nitwahooire Ngai witu na tükiiga arangiri a gütgütira müthenya na ütuku ni undü nitwehitiirwo. **10** O ihinda rüu, andü a Juda makiuga atiri, "Aruti a wira nimaroorwo ni hinya, na ni küri na mahuti maingi muno matangireka twake rüthingo rüu ringi." **11** O nacio thü ciiti ikiuga atiri, "Müira wa mamenye ühoro kana matuone, tügükorwo hamwe nao, tümoorage na tütüme wira ücio ütige kürutwo." **12** Händi üyo Ayahudi ariä maatüüraga hakuhi na thü icio magiüka, magitwira maita ikümi atiri, "O küria müngiürira-ri, nimegütütharikira." **13** Ni undü ücio ngiiga andü amwe na thuutha wa küria rüthingo rwarü thü muno na gütaari na ügitiri; ngimaiga küringana na nyumba ciao marü na hiü ciao cia njora, na matimü, na mota. **14** Ndaarikia kuona üria maündü maatarü, ngirügama ngüira andü ariä maarü igweta, na anene, na andü ariä angü atiri, "Mütikametigire. Ririkanai Mwathani, o we üria münene na wa kumakania, niguo mürürire ariü a thoguo, na aanake anyu, na airitu anyu, na atumia anyu, o na micii yanyu." **15** Ririra thü ciiti ciamenyire ati nitwamenyete ühoro wa ndundu yao, na ati Ngai niarigiririe undü ücio, ithuotho tügiçooka rüthingo-ini, o mündü agithii wira-ini wake. **16** Kuuma müthenya ücio nuthu ya andü akwa nio maarutaga wira nayo nuthu üyo ingi yao makiheo matimü, na ngo, na mota, o na nguo cia kigera. Anene nao makirügama thuutha wa andü othe a Juda **17** ariä maakaga rüthingo. Nao ariä maakuuaga indo cia mwako maarutaga wira na guoko kümwe, nakuo küria kungü künyiitite kindü kia mbaara, **18** nake mwaki o wotho aikaraga eyohete rühiu rwake rwa njora njohero o akirutaga wira. No mühuhi wa karumbeta aanjikaraga hakuhi. **19** Ningi ngüira ariä maarü igweta, na anene, na andü ariä angü atiri, "Wira ni müngi muno na ügatambürüka, na nitüraihaniririe muno mündü na üria üngi rüthingo-ini. **20** Ririra rüothe müngiüga karumbeta kaahuhwo,

müuke haria türi. Ngai witu nwe ügütürüira!" **21** Ni undü ücio gügithii na mbere na küruta wira, nuthu ya andü inyiitite matimü kuuma rüciini nginya njata cioneke hwa-ini. **22** Händi o üyo ngüira andü atiri, "Reke o mündü na müteithia wake maikarage Jerusalemu thiini ütuku, nigeetha matütungatagire ta arangiri ütuku, na müthenya makaruta wira." **23** Nii mwene, kana ariü a baba, kana andü akwa, kana arangiri ariä maarü hamwe na nii gütiri warutaga nguo; o mündü aakoragwo na indo ciäke cia mbaara o na agithii gütaha maaü.

5 Na riri, andü amwe na atumia ao nimatetire muno ni undü wa üria maahinyiririo ni Ayahudi ariä angü ariü a ithe wao. **2** Amwe moigaga atiri, "Ithui na aanake aitu na airitu aitu türi aingi. Na no nginya tükorwo na irio, niguo türie tütüere muoyo." **3** Angi moigaga atiri, "Tüneanaga ithaka ciiti na migünda iitu ya mithabibü, na micii iitu itürügamiirire niguo tüheo irio händi ya ng'aragu." **4** O na angü moigaga atiri, "No nginya tüngiakombire mbeeca niguo tühote kürüha igooti rüa müthamaki rüa ithaka ciiti na migünda ya mithabibü. **5** O na gütuika türi a müthiimo ümwe na thakame imwe na andü a bürüri witu, na o na gütuika aanake aitu ni ega o ta ao-ri, ithui tütüikite no nginya tüneane aanake aitu na airitu aitu matuüke ngombo. O na rüu airitu aitu amwe ni ngombo, no tütiri na ühوتي wa kügiririria undü ücio tondü ithaka ciiti na migünda iitu ya mithabibü iri moko-ini ma andü angü." **6** Ririra ndaiguire mateta mao na thitango icio, nindarakirire muno. **7** Ngüüürania maündü macio, na ngirüithia andü ariä maarü igweta na anene, ngimeera atiri, "Nimüreetia andü a bürüri wanyu uumithio wa mbeeca iria mümakombithitie!" Ni undü ücio ngütana mücemanio münene wa kümaciirithia, **8** ngiuga atiri, "Tügeretie o üria tüngihota güküüra Ayahudi ariü a ithe witu ariä mendeirio ndüriri. No inyuü ni kwendia mürendia andü anyu niguo tücooke tümagüre ringi!" Andü acio magikira ki tondü matingionire wa kuuga. **9** Ningi ngithii na mbere ngiuga atiri, "Üria müreka ti wega. Githi mütiagiriirwo ni güthiiga mwitigirite Ngai witu nigeetha tütikanyararwo ni ndüriri iria iri üthü na ithui?" **10** Nii, na ariü a baba, na andü akwa, o na ithui nitürakombithia andü mbeeca na irio. No rekei gwüthia kwa uumithio wa mbeeca iria mükombaniire güthire! **11** Cookeriai andü ithaka ciao narua, na migünda yao ya mithabibü na ya mitamaiyü, na nyumba ciao, o na uumithio ücio mümarühagia wa gicunjü kia igana kia mbeeca, na ngano, na ndibei ya mühihano, na kia maguta." **12** Nao makiuga atiri, "Nütükümacookeria. Na tütikümetia kindü kingi. Tügüwika o ta üria ükuuga." Ningi ngütümanira athinjiri-Ngai ngüira andü ariä maarü igweta na ariä anene mehite ati nimakahingia üria meraniire. **13** O na nii ngiribariba icüri cia nguo yakwa ya igürü, ngiuga atiri, "O ta üguo-ri, mündü o wotho ütakahingia kirikaniro giki, Ngai aromüribariba kuuma nyumba yake na kuuma küri indo ciäke. Ni undü ücio mündü ta ücio aroribaribwo, atigwo atari kindü!" Müngi wotho ükiuga, "Ameni, na ükigooça Jehova. Nao andü othe magiika o ta üria meraniire. **14** Ningi kuuma

mwaka wa mirongo iiri wa Muthamaki Aritashashita, riria ndathuurirwo nduke baruthi wao bururi wa Juda, nginyagia mwaka wa mirongo itatu na iiri, miaka ikumi na iiri-riri, nii o na kana arii a baba, tutiariire irio iria ciagayagirwo baruthi. **15** No riri, abaruthi aria maarĩ mbere yakwa nimahatagiriria andũ muno na makametia cekerĩ cia betha mirongo ina, hamwe na irio na ndibei. Ateithiriria ao nao no mahatagiriria andũ. No nĩ tondũ wa gwitigira Ngai ndiekire ũguo. **16** Handũ ha gwika ũguo-rĩ, nĩ ndeheapire gwaka rũthingo rũrũ. Andũ akwa othe moonganite hau nĩ undũ wa wira; na tutiigana kũgũra ithaka. **17** Ningĩ-rĩ, Ayahudi igana ria mirongo itano, o hamwe na anene maarĩaga gwakwa, hamwe na aria mookaga kuuma ndũrĩ-inĩ iria ciatũthiũrũkũirĩ. **18** O mũthenya indo iria ciahagarigiro cia kũrĩio ciarĩ ndegwa imwe, na ng'ondũ ithathatũ noru, na ngũkũ, na o mĩthenya ikũmi yathira ndaarehagirwo ndibei nyingĩ muno ya mĩthemba yothe. O na kũri ũguo-rĩ, ndietagia irio iria ciagayagirwo baruthi, tondũ maruta macio nĩmaritũhiire andũ. **19** Wee Ngai wakwa, ndirikana, ũnjike wega nĩ undũ wa maundũ maria mothe njikiire andũ aya.

6 Na riria Sanibalati, na Tobia, na Geshemu ũria Mũarabu, na thũ iria ingĩ ciitũ maakinyiirwo nĩ ũhoro atĩ ninjakite rũthingo ringĩ na hatiari ithenya o na rĩmwe riatarigite rũthingo-inĩ, o na gũtuika nginyagia ihinda rĩu ndiekĩrite mirango ya ihingo, 2 Sanibalati na Geshemu makĩndũmĩra ndũmĩrĩrĩ iĩno: “Ŭka, reke tũcemanie itũũra-inĩ rĩmwe werũ-inĩ wa Ono.” No riri, maathugundaga kũnjika ũuru; **3** nĩ undũ ũcio ngĩmatũmĩra andũ mamacookerie atĩri: “Ndi na wira wa bata ndĩraruta, ndingihota gũikũrũka njũke. Wira ũngĩkĩrũgamio niki, atĩ nyambe njikũrũke kũri inyui?” **4** Maandũmĩre ndũmĩrĩrĩ ta iyo maita mana, na o hĩndĩ ndaacookagia icookio rĩu. **5** Ihinda ria gatano Sanibalati akĩndũmĩra ndungata yake na ndũmĩrĩrĩ o ro iyo, ikuiite marũa mataarĩ matume, **6** maria maandũkitwo ũu: “Ŭhoro niwarĩtio ndũrĩrĩ-inĩ, na Geshemu aroiga ũhoro ũcio nĩ wa ma, atĩ wee na Ayahudi nĩmũrathugunda kũremera mũthamaki mũmũũkĩrĩre, na nĩ undũ ũcio nĩmũraaka rũthingo. Ningĩ kũringana na ũhoro ũcio niũrenda gũtuika mũthamaki wao **7** na atĩ nĩ ũthuurite anabii a kwanĩra ũhoro ũgũkonĩ kũu Jerusalemu makiugaga atĩri, ‘Juda kũri na mũthamaki!’ Rũ-rũ, ũhoro ũcio niũgũkinyira mũthamaki; nĩ undũ ũcio ũka, twaranĩrie.” **8** Na nĩ ngĩkĩmũcookeria atĩri: “Gũtirĩ undũ ta ũcio ũroiga ũrekĩka; nĩ gwiithugundĩra ũrethugundĩra ũhoro ũcio meciĩria-inĩ maku.” **9** Andũ acio maageragia ũria wotho mangĩtũguoyohia, magĩciĩria atĩri, “Moko mao nĩmekwaga hinya wa kũruta wira, naguo wage kũrũka.” No ngĩhooya Ngai, ngĩmwĩra atĩri, “Rũu ikĩra moko makwa hinya.” **10** Mũthenya ũmwe nĩndathũire muciĩ gwa Shemaia mĩrũ wa Delaia, mĩrũ wa Mehetabeli, ũria wahingĩrwo gwake muciĩ. Akĩnjĩra atĩri, “Nĩtũcemanie nyũmba ya Ngai, hekarũ thĩnĩ, na tũhingĩ mirango ya hekarũ, tondũ kũri na andũ maroka gũkũũraga, megũka gũkũũraga ũtukũ.” **11** No ngĩmũũria atĩri, “Mũndũ ta nĩ nĩagĩrĩrwo nĩ kũũra? Kana mũndũ ta

nĩ nĩagĩrĩrwo kwĩhitha thĩnĩ wa hekarũ ahonokie muoyo wake? Nĩ ndigũthĩi!” **12** Nĩndamenyire atĩ ti Ngai wamũtũmĩte, no aandathagĩra ũuru tondũ Tobia na Sanibalati nĩmamũrĩhite eke ũguo. **13** Aarĩhĩtwo nĩguo atũme ndĩtigĩre nĩgeetha ndeka ũguo njĩhie, ngĩe na rĩitwa rĩuru nao mone njĩra ya kũũmenithia. **14** Wee Ngai wakwa, ririkana Tobia na Sanibalati tondũ wa ũria mekĩte, na ũirĩkana Noadia mũnabii mũndũ-wa-nja, o na anabii aria angĩ makoretwo makĩgeria kũnjikĩra guoya. **15** Nĩ undũ ũcio, rũthingo rũu rwarũkĩre thũutha wa mĩthenya mirongo itano na iiri, mũthenya wa mirongo iiri na itano, mweri-inĩ wa Eluli. **16** Riria thũ ciitũ ciaigũire ũhoro ũcio, ndũrĩrĩ ciothe iria ciatũthiũrũkũirĩre igĩtigĩra na ikĩaga mwĩhoko, nĩ undũ nĩmamenyire atĩ wira ũcio warutĩkĩre na undũ wa ũteithio wa Ngai witũ. **17** Ningĩ matukũ-inĩ macio, andũ aria maarĩ igweta a Juda nĩmatũmagĩra Tobia marũa maingĩ, nao nĩmaniyiitaga macookio kuuma kũri Tobia. **18** Nĩgũkorwo andũ aingĩ a Juda nĩmehĩtĩte gũkorwo mwena wake, tondũ aarĩ mũthoni-we wa Shekania mĩrũ wa Ara, na mĩrũu wake Jehohanani aahĩkĩtie mwarĩ wa Meshulamu mĩrũ wa Berekia. **19** Na ningĩ nĩmaikaraga makĩtheaga ũhoro wa ciĩko cieke njega magacooka makamwĩra ũria na nĩ njũgĩte. Nake Tobia akaandũmagĩra marũa ma gũtũma ndĩtigĩre.

7 Na riri, rũthingo rwarĩka gwakwo ringĩ, na nĩ ngĩkorwo njikĩrite mirango ihingo-inĩ-rĩ, nĩrĩo arangĩri a ihingo, na aini, na Alawii maathuurirwo. **2** Nĩndatũire Hanani mĩrũ wa baba mĩrũgamĩrĩrĩ wa Jerusalemu, marĩ na Hanania mũnene wa gũkaro kĩgitĩre kĩa mũthamaki, tondũ aarĩ mũndũ mwĩhokeku, na agetĩgĩra Ngai gũkĩra andũ aria angĩ. **3** Ngĩmeera atĩri, “Ihingo cia Jerusalemu itikahingũragwo, o nginya riria riũa rĩrĩkoragwo rĩarĩte. Ningĩ o na riria arangĩri a ihingo marĩ wira-inĩ, nĩmaikarage mahingĩte mirango iyo, na makamĩkĩra mĩgĩrĩko. Ningĩ mũthũure aikari a Jerusalemu matũkie arangĩri, amwe marangagĩre haria matũrĩrwo kũrangĩra, na aria angĩ marangagĩre hakuhi na nyũmba ciao.” **4** Na riri, itũũra ria Jerusalemu rĩarĩ inene muno na rikaarama, no andũ aria maatũũraga kuo maarĩ anini, na nyũmba itiakoretwo ciakĩtwo ringĩ. **5** Nĩ undũ ũcio Ngai wakwa akĩnjikĩra wendo ngoro-inĩ yakwa wa gũcookanĩrĩria andũ aria maarĩ igweta, na anene, na andũ aria angĩ nĩguo meyandĩkithie kũringana na nyũmba ciao. Nĩndonire ibuku ria marĩitwa ma njiaro cia aria maarĩ a mbere gũcooka. Ŭu nĩguo ndonire riandĩkitwo: **6** Aya nĩo andũ a burũri aria maacookire kuuma burũri ũria maatahĩrwo, aria Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aatahĩte akamatwara Babuloni burũri wa ũkombo (nao magĩcooka Jerusalemu na Juda, o mũndũ itũũra-inĩ riake, **7** marehanĩte na Zerubabeli, na Jeshua, na Nehemia, na Azaria, na Raamia, na Nahamani, na Moridekai, na Bilishani, na Misiperethu, na Bigivai, na Nehumu, na Baana): Mũigana wa andũ a Isiraeli watariĩ ũu: **8** njiaro cia Paroshu ciarĩ 2,172 **9** na cia Shafatia ciarĩ 372 **10** na cia Ara ciarĩ 652 **11** na cia Pahathu-Moabi (iria cioimĩte harĩ Jeshua na Joabu) ciarĩ 2,818 **12** na cia Elamu ciarĩ 1,254 **13** na cia Zatu ciarĩ 845 **14** na cia Zakai ciarĩ 760 **15** na cia Binui ciarĩ

648 **16** na cia Bebai ciarĩ 628 **17** na cia Azigadi ciarĩ 2,322 **18** na njiaro cia Adonikamu ciarĩ 667 **19** na njiaro cia Bigivai ciarĩ 2,067 **20** na cia Adini ciarĩ 655 **21** na cia Ateri (iria cioimĩte harĩ Hezekia) ciarĩ 98 **22** na cia Hashumu ciarĩ 328 **23** na cia Bezai ciarĩ 324 **24** na cia Harifu ciarĩ 112 **25** na cia Gibeoni ciarĩ 95. **26** nao andũ a Bethlehemu na Netofa maarĩ 188 **27** na andũ a Anathothu maarĩ 128 **28** na andũ a Bethi-Azimavethu maarĩ 42 **29** na andũ a Kiriathu-Jearimu, na Kefira, na Beerothu maarĩ 743 **30** na andũ a Rama na Geba maarĩ 621 **31** na andũ a Mikimashi maarĩ 122 **32** na andũ a Betheli na Ai maarĩ 123 **33** na andũ a Nebo ĩria ĩngĩ maarĩ 52 **34** na andũ a Elamu ĩria ĩngĩ maarĩ 1,254 **35** na andũ a Harimu maarĩ 320 **36** na andũ a Jeriko maarĩ 345 **37** na andũ a Lodi, na Hadidi, na Ono maarĩ 721 **38** na andũ a Senaa maarĩ 3,930. **39** Nao athĩnjĩri-Ngai maarĩ: njiaro cia Jedaia (iria cioimĩte harĩ nyũmba ya Jeshua) ciarĩ 973 **40** na cia Imeri ciarĩ 1,052 **41** na cia Pashuri ciarĩ 1,247 **42** na cia Harimu ciarĩ 1,017. **43** Nao Alawii maarĩ: a njiaro cia Jeshua (iria cioimĩte harĩ Kadimieli, rūciaro-inĩ rwa Hodavia) ciarĩ 74. **44** Nao aini maarĩ: njiaro cia Asafu ciarĩ 148. **45** Nao aikaria a ihingo maarĩ: njiaro cia Shalumu, na Ateri, na Talimoni, na Akubu, na Hatita, na Shobai ciarĩ 138. **46** Nacio ndungata cia hekarũ ciarĩ: njiaro cia Ziha, na Hasufa, na Tabaothu, **47** na Keroso, na Sia, na Padoni, **48** na Lebana, na Hagaba, na Shalimai, **49** na Hanani, na Gideli, na Gaharu, **50** na Reaia, na Rezini, na Nekoda, **51** na Gazamu, na Uza, na Pasea, **52** na Besai, na Meunimu, na Nefisimu, **53** na Bakabuku, na Hakufa, na Harihuru, **54** na Baziluthu, na Mehida, na Harasha, **55** na Barikosi, na Sisera, na Tema, **56** na Nezia, na Hatifa. **57** Nacio njiaro cia ndungata cia Solomoni ciarĩ: njiaro cia Sotai, na Soferethu, na Perida, **58** na Jaala, na Darikoni, na Gideli, **59** na Shefatia, na Hatili, na Pokerethu-Hazebaimu, na Amoni. **60** Ndungata cia hekarũ hamwe na njiaro cia ndungata cia Solomoni maarĩ andũ 392. **61** Nao aya nĩ maambatire kuuma matũũra ma Teli-Mela, na Teli-Harasha, na Kerubu, na Adoni, na Imeri, no matingionanirie atĩ nyũmba ciao ciarĩ cia njiaro cia Isiraeli: **62** njiaro cia Delaia, na Tobia, na Nekoda ciarĩ 642. **63** Na kuuma kũrĩ athĩnjĩri-Ngai: njiaro cia Hobaia, na Hakozi, na Barizilai (mũndũ ũria wahikĩtie mwarĩ wa Barizilai ũria Mũgileadi, na eetanagio na rĩitwa rĩu). **64** Andũ acio nĩmacaririe maandiko ma nyũmba ciao, no matiagana kũmona, nĩ ũndũ ũcio makĩheherio thiritũ-inĩ ya athĩnjĩri-Ngai, magĩtuuo ta andũ maarĩ na thaahu. **65** Nake barũthi wa kũu akĩmaatha matikarie irio iria therie mũno, o nginya gũkaagia mũthĩnjĩri-Ngai ũratungata na Urimu na Thumimũ. **66** Andũ acio othe marĩ hamwe maarĩ 42,360, **67** gũtatarĩtwo ndungata ciao cia arũme na cia andũ-a-nja 7, 337; ningĩ nĩ maarĩ na aini arũme na andũ-a-nja 245. **68** Maarĩ na mbarathi 736, na nyũmbũ 245, **69** na ngamĩra 435, na ndigiri 6,720. **70** Atongoria amwe a nyũmba nĩmarutire indo ciao nĩ ũndũ wa wĩra ũcio. Barũthi wa kũu nĩaheanire durakima 1,000 cia thahabu, na mbakũri 50, na nguo cia athĩnjĩri-Ngai 530, nacio ikĩigwo kigĩna-inĩ. **71** Nao atongoria amwe a nyũmba nĩmaheanire indo nĩ ũndũ wa wĩra ũcio, durakima 20,000 cia thahabu, na ratiri

2,200 cia betha, nacio ikĩigwo kigĩna-inĩ. **72** Mũigana wa kĩria kĩaheanirwo nĩ andũ arĩa angĩ warĩ durakima 20,000 cia thahabu, na ratiri 2,000 cia betha, na nguo 67 cia athĩnjĩri-Ngai. **73** Athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na aikaria a ihingo, na aini na ndungata cia hekarũ, marĩ hamwe na andũ amwe ao, na andũ arĩa angĩ a Isiraeli magĩaka na magĩtũũra matũũra-inĩ mao.

8 Na rĩri, mweri wa mũgwanja wagĩkinya-rĩ, andũ a Isiraeli magĩkorwo maatũũrite thĩinĩ wa matũũra mao. Nao andũ othe makĩungana marĩ ta mũndũ ũmwe kĩaaro-inĩ kĩaia kĩaĩ mbere ya Kĩhingo kĩa Maaĩ. Nao makĩra Ezara ũria mwandiki-marũa arute Ibuku rĩria rĩa Watho wa Musa ũria Jehova aathĩte andũ a Isiraeli. **2** Nĩ ũndũ ũcio, mũthenya wa mbere wa mweri wa mũgwanja, Ezara ũria mũthĩnjĩri-Ngai agĩtwaru ibuku rĩu rĩa Watho mbere ya kĩaungano kĩa kĩaunganĩte kĩa arũme na andũ-a-nja, na arĩa angĩ othe mangĩahotire gũtaũkĩrwo nĩ ũhoro ũcio. **3** Agĩthoma ibuku rĩu aanĩrĩre kuuma rūciinĩ nginya mĩaraho, ang'etheire kĩaaro kĩaia kĩaĩ mbere ya Kĩhingo kĩa Maaĩ, arĩ mbere ya arũme, na andũ-a-nja, na andũ arĩa angĩ mangĩahotire gũtaũkĩrwo nĩ ũhoro ũcio. Nao andũ othe magĩtega matũ, magĩthikĩrĩa ciugo cia Ibuku rĩa Watho. **4** Ezara ũria mwandiki-marũa aarũgamĩte igũrũ rĩa gĩtara kĩa mbaũ kĩaia gĩakĩtwo nĩ ũndũ wa ũndũ ũcio kĩaũmbe. Mwena wake wa ũrĩ haarũgamĩte Matithia, na Shema, na Anaia, na Uria, na Hilikia, na Maaseia, naguwo mwena wa ũmotho hakarũgama Pedaia, na Mishaeli, na Malikija, na Hashumu, na Hashibadana, na Zekaria, na Meshulamu. **5** Ezara akĩhingũra ibuku rĩu. Andũ othe nĩmamuonaga tondũ aarũgamĩte handũ hatũũgĩru. Na rĩria aahingũrĩre ibuku, andũ othe makĩrũgama na igũrũ. **6** Ezara akĩgooca Jehova, Ngai ũria mũnene; nao andũ othe makĩoya moko mao na igũrũ makiuga atĩrĩ, "Amen! Amen!" Magĩcooka makĩinamĩrĩra, makĩhooya Jehova maturumithĩtie mothĩu mao thĩ. **7** Nao Alawii, na nĩo Jeshua, na Bani, na Sherebia, na Jamini, na Akubu, na Shabethai, na Hodia, na Maaseia, na Kelita, na Azaria, na Jozabadu, na Hanani, na Pelaia, makĩruta andũ ũhoro wa Watho, andũ acio marũgamĩte o hau. **8** Magĩthoma kuuma Ibuku rĩa Watho wa Ngai, magĩtũũraga na magĩtaaragĩria wega nĩgeetha andũ acio mataũkĩrwo wega nĩ ũhoro ũcio wathomagwo. **9** Ningĩ Nehemia ũria barũthi wa kũu na Ezara mũthĩnjĩri-Ngai na mwandiki-marũa hamwe na Alawii arĩa maarutaga andũ, makĩra andũ acio othe atĩrĩ, "Mũthenya ũyũ wa ũmũthĩ nĩmwamũrĩre Jehova Ngai wanyu. Mũtigaacakaye kana mũrĩre." Nĩgũkorwo andũ acio othe nĩmarĩraga maigua ciugo cia Watho ũcio. **10** Nehemia akĩmeera atĩrĩ, "Thĩĩ mũgekenie na irio iria njega, na mũnyue indo irĩ mũrĩo, na indo icio imwe mũhe arĩa matari na kĩndũ mathondekeirwo. Mũthenya wa ũmũthĩ nĩmwamũrĩre Mwathani witũ. Mũtikagĩ na kĩaia, nĩgũkorwo gĩkeno kĩa Jehova nĩkĩo hinya wanyu." **11** Alawii makĩhooreria andũ acio othe, makĩmeeraga atĩrĩ, "Hoorera tondũ ũyũ nĩ mũthenya mwamũre. Mũtikagĩ na kĩaia." **12** Ningĩ andũ othe magĩthĩi makarie na makanyue, na makaheane irio imwe, na magakũngũire makenete nĩ ũndũ nĩmataũkĩrwo nĩ

ciugo iria maarutitwo. **13** Mūthenya wa keerī wa mweri, atongoria a nyūmba ciothe, marī hamwe na athīnjīri-Ngai na Alawii, makūngana harī Ezara ūcio mwandiki-marūa nīguo mathikīrīrie ciugo cia Watho. **14** Nao magikora kwandikitwo watho-inī ūrīa Jehova aathanite na kanua ka Musa, atī andū a Isiraeli maikarage thīnī wa ithūnū hīndī ya giathī kīa mweri wa mūgwanja, **15** na atī maanagīrīre na mahunjagie ūhoro ūyū matūūra-inī mao o na kīu Jerusalemu makiugaga atīrī: “Thīnī kūu būrūrī ūrīa ūrī irīma mūrehe honge cia mītamaiyū ya mīgūnda na ya gīthaka, na cia mīhandathi, na cia mīkindū, o na cia mītī ya kīiruru cia gwaka ithūnū,” o ta ūrīa kwandikitwo. **16** Nī ūndū ūcio andū makiumagara, makīrehe honge, makīākira ithūnū igūrū rīa nyūmba ciao o na nja ciao, na nja cia nyūmba ya Ngai, na kīhaaro-inī kīrīa kīarī Kīhingo-inī kīa Maaī, na kīrīa kīarī Kīhingo-inī kīa Efiraimu. **17** Andū arīa othe maacookete kuuma kūrīa maatwaritwo maatahaw makīākira ithūnū, magīkara thīnī wacio. Kuuma matukū ma Joshua mūrū wa Nuni nginya mūthenya ūcio, andū a Isiraeli matiakoretwo makūngūire giathī kīu ta ūguo. Nakio gīkeno kīao kīarī kinene mūno. **18** Mūthenya o mūthenya, kuuma mūthenya wa mbere nginya wa mūthia, Ezara niathomaga Ibuku rīa Watho wa Ngai. Nao nīmakūngūire giathī kīu mīthenya mūgwanja, na mūthenya wa kanana, kūrīngana na watho, gūkīgīa na kīūngano.

9 Mweri-inī o ro ūcio, mūthenya wa mīrongo ūrī na īna, andū a Isiraeli makūngana hamwe mehingīte kūrīa irio na makehumba nguoa cia makūnia, o na makeitīrīria tīrī mītwe yao. **2** Arīa maarī a rūciaro rwa andū a Isiraeli nīmeyamūranītie na ageni othe. Makīrūgama o andū handū hao, makīumbūra mehīa mao na waganu wa maithe mao. **3** Makīrūgama o ro hau maarī, magīthoma Ibuku rīa Watho wa Jehova Ngai wao ihinda rīa gīcunji gīa kana kīa mūthenya, na magītūmīra gīcunji o kīngī gīa kana makīumbūra mehīa na magīthathaiyagia Jehova Ngai wao. **4** Na rīrī, ngathī-inī nī haarūgamīte Alawii, nīo Jeshua, na Bani, na Kadimieli, na Shebania, na Buni, na Sherebia, na Bani, na Kenani, nao magakayagīra Jehova Ngai wao na mīgambo maanīrīre. **5** Nao Alawii nīo Jeshua, na Kadimieli, na Bani, na Hashabineia, na Sherebia, na Hodia, na Shebania, na Pethahia, makiuga atīrī, “Rūgamai mūgoocē Jehova Ngai wanyu, ūcio ūtūūrāga tene na tene.” Kūrathimwo nī rītīwa rīaku rīrī rīrīrī, narīo rīrotūūgīrio gūkīra ūgooci na irathimo ciothe. **6** Wee wīkī nowe Jehova. Nīwe wombire igūrū, o igūrū kūrīa kūrāya mūno, na ūkīūmba mbūtū cia njata ciakuo, na thī na kīrīa gīothe kīrī kuo, na maria na indo ciothe iria irī thīnī wamo. Nīwe ūheaga indo ciothe muoyo, nacio mbūtū cia igūrū nīgūthathaiyagia. **7** “Wee nīwe Jehova Ngai, ūrīa wathuurire Aburamu ūkīmūruta Uri-ya-Akalide na ūkīmūtua rītīwa rīngī Iburahīmu. **8** Nīwonire atī ngoro yake nīyakwihokete, nawe ūkīgīa na kīrīkanīro nake atī nīūkahe njīaro ciake būrūrī wa Akaanani, na wa Ahiti, na wa Aamori, na wa Aperizi, na wa Ajebusi, na wa Agirigashi. Nīūhingītie kīranīro gīaku nī tondū ūrī mūthingu. **9** “Nīwonire ūrīa maithe maitū ma tene

maathīnīkire marī būrūrī wa Misiri; ūkīgūa kīrīro kīao marī hau Iria-inī Itune. **10** Ūkīringa cīama na morūrū, na ūgūkīrīra Firaūnī, na anene ake othe, na andū a būrūrī wake othe, nīgūkorwo nīwamenyete ūrīa andū a Misiri metūāga makīmahinyīrīria. Nawe ūkīgūra igweta, rīrīa rītūūrāga nginya ūmūthī. **11** Nīwagayanīrie Iria Itune mbere yao, nī ūndū ūcio magītūikanīria iria gatagatī harīa haatuikite thī nyūmū, no arīa maamaingatīthīte ūkīmaikīa kūu kūrīko o ta ihīga rīkītīo maaī-inī marīku mūno. **12** Mūthenya wamatongorāgia na gītugī gīa itu, naguo ūtukū ūkamatongoria na gītugī kīa mwakī gīa kūmamūrīkīra njīra irīa mekūgera. **13** “Nīwaikūrūkire Kīrīma-inī gīa Sinai, ūkīmaarīria kuuma igūrū. Nīwamaheire mītabarīre na mawatho ma kīhoo to na magīrīru, na kīrīra gīaku gīa kūrūmīrīro, o na maathani mega. **14** Nīwamamenyithīrie Thabatū yaku theru na ūkīmahe maathani, na kīrīra gīaku gīa kūrūmīrīro, na mawatho kūgerera kanua ka Musa ndungata yaku. **15** Hīndī ya ng’aragu nīwamaheire irio kuuma igūrū, na rīrīa maarī anyooto ūkīmahe maaī kuuma rwaro-inī rwa ihiga; wamaathire mathīī makegwatīre būrūrī ūrīa wehītīte woete guoko na igūrū atī nīūkamahe. **16** “No rīrī, maithe maitū ma tene magītītīa na makīūmia ngoro ciao, makīaga gwathīkīra maathani maku. **17** Makīrega kīgūga na makīaga kūrīrikana cīama iria waringīte gatagatī-inī kao. Nīmoomīrie ngingo, na tondū wa ūremi wao magīthuurīa mūtongoria nīgeetha macooke ūkombo-inī wao. No rīrī, we ūrī Ngai ūrekanagīra mehīa, na ūrī mūtugi na mūguwa tha, ndūhīūhaga kūrākara na ūyūrītwo nī wendo. Nī ūndū ūcio ndwamatiganīrie, **18** o na rīrīa methondekeire mūhianano wa njāū, makiuga atīrī, ‘Īno nīyo ngai yanyu irīa yamūrūtīre būrūrī wa Misiri,’ kana o na rīrīa meekire maīndū mooru mūno ma gūkūrūma. **19** “Tondū wa tha ciaku nyingī, ndwamatiganīrie kūu werū-inī. Gītugī gīa itu gītīagire kūmatongoria njīra-inī yao mūthenya, kana gītugī kīa mwakī gīkīaga kūmamūrīkīra ūtukū njīra irīa mekūgerera. **20** Wamaheire Roho waku mwega amarutage. Ndwangire kūmahe mana marīe, kana ūkīaga kūmahe maaī maanyoota. **21** Ihinda rīa mīaka mīrongo īna nīwamatūūrīrie werū-inī; matiagire kīndū o nakī, nīngī nguoa ciao itīgīana gūthīra, kana magūrū mao makīūmba. **22** “Nīwamaheire mothamaki na ndūrīrī, ūkīmagaīra o nginya mīhaka-inī ya kūrāya. Magītaha būrūrī wa Sihoni mūthamaki wa Heshiboni, na būrūrī wa Ogu mūthamaki wa Bashani. **23** Waingīhīrie arīū ao o ta njata cia matu-inī na ūkīmakīnyia būrūrī ūrīa werīte maithe mao matoonye makawīgwatīre ūtūike wao. **24** Arīū ao nīmatoonyire, makīgwatīra būrūrī ūcio. Ūgītōoria andū a Kaanani arīa maatūūrāga būrūrī ūcio mbere yao; ūkīneana andū a Kaanani kūrī o, hamwe na athamaki ao na andū a būrūrī ūcio, ūkīmaneana moko-inī mao meke nao o ūrīa mangīendire. **25** Nīmatunyanīrie matūūra maarī mairīgīre na thingo cia hinya, na mīgūnda mīnoru, makīgwatīra nyūmba ciayūrīte indo njega cia mīthemba yothe, na ithīma iria cienjetwo, na mīgūnda ya mīthabībū, na mīgūnda ya mītamaiyū, na mītī mīingī mūno ya matunda. Makīrīa, nginya makīhūūna na makīagīra mīrīrī; magīkenera wega waku

mūngĩ. **26** “No nĩmagire gwachika, magikũmerera, na makihutafĩ watho waku. Nĩmooragire anabii aku arĩa maamataaraga nĩguo mamacookie kũrĩ we; magĩfika maũndũ mooru mũno ma gũkũrũma. **27** Nĩ ũndũ ũcio, ũkĩmaneana moko-inĩ ma thũ ciao, nacio ikĩmahinyĩrĩria. No rĩrĩa maahinyĩrĩrio, magĩgũkaira. ũkĩmaigua kuuma igũrũ, na tondũ wa tha ciaku nyingĩ ũkĩmahe andũ a kũmahonokia, nao makĩmateithũra kuuma moko-inĩ ma thũ ciao. **28** “No maarĩkia kũgĩa na ũhurũko, magĩcookerera gwĩka maũndũ mooru maithe-inĩ maku. Hindĩ iyo ũkĩmatiganĩria moko-inĩ ma thũ ciao nĩgeetha imaathe. Na rĩrĩa magĩkaĩre rĩngĩ, ũkĩmaigua ũrĩ o kũu igũrũ, na tondũ wa tha ciaku nĩwamahonokagia kaingĩ. **29** “Nĩwamataarire macookerere watho waku, no-o magĩtĩia na makĩrega gwachĩkĩra maathani maku. Makĩtĩha nĩkũregana na mawatho maku marĩa mangĩtũũria mũndũ muoyo angĩmaathĩkĩra. Nĩ ũndũ wa kũng’athia, magĩkũhutafĩra, makĩũmia ngingo, na makĩrega gũkũigua. **30** Nĩwamakĩrĩrĩrie mĩaka mĩingĩ. Na ũndũ wa Roho waku, nĩwamakaanagĩa na tũnua twa anabii aku. No matiigana gũkũigua, na nĩ ũndũ ũcio ũkĩmaneana moko-inĩ ma ndũrĩrĩ irĩa maariganĩtie nacio. **31** No tondũ wa tha ciaku nyingĩ, ndwamaniĩnre kana ũkĩmatiganĩria, nĩgũkorwo ũrĩ Mũrungu mũtugi na mũigua tha. **32** “Na rĩu-rĩ, Wee Ngai witũ, Mũrungu mũnene ũrĩ hinya na wa gwtĩgĩrwo, o wee ũhingagia kĩrĩkanĩro giaku kĩa wendo, ndũkareke moritũ maya moneke arĩ ũndũ mũnini maithe-inĩ maku, moritũ maya matũkorete, na magakora athamaki aitũ na atongoria aitũ, na magakora athĩnjĩrĩ-Ngai na anabii aitũ, na magakora maithe maitũ na andũ aku othe, kuuma matukũ ma athamaki a Ashuri nginya ũmũthĩ. **33** Maũndũ-inĩ macio mothe matũkorete, wee ũkoretwo ũrĩ na kĩhooto; wĩkĩte maũndũ na wĩhokeko, o rĩrĩa ithuĩ tũhitĩte. **34** Athamaki aitũ, na atongoria aitũ, na athĩnjĩrĩ-Ngai aitũ na maithe maitũ, matiarũmĩrĩre watho waku; matiathikĩrĩrie maathani maku kana mataaro marĩa wamaheire. **35** O na rĩrĩa maarĩ ũthamaki-inĩ wao, magikenagĩra wega waku mũnene bũrũri-inĩ ũcio mwarĩ na mũnoru ũria wamaheete, matiagũtungatĩre kana magĩtigana na njĩra ciao cia waganu. **36** “No rĩrĩ, ũmũthĩ ũyũ tũrĩ ngombo, ngombo bũrũri-inĩ ũria waheire maithe maitũ ma tene nĩguo marĩĩage matunda maguo na indo iria ingĩ njega ikũraga kuo. **37** Tondũ wa mehia maitũ, magetha maguo maingĩ mathiiga kũrĩ athamaki arĩa ũigĩte igũrũ riitũ. Maathaga mĩrĩrĩ iitũ na ng’ombe ciitũ o ũria mekwenda. Tũrĩ ahinyĩrĩrie mũno. **38** “Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, nĩtũgũthondeka kĩrĩko gĩa gũtũũra na twandikanĩre, nao atongoria aitũ, na Alawii aitũ na athĩnjĩrĩ-Ngai aitũ makĩhũũre mũhũũri.”

10 Arĩa meekĩrĩre kĩrĩkanĩro kũu mũhũũri maarĩ: Nehemia ũria warĩ barũthi wa kũu, mũrũ wa Hakalia, na Zedekia, **2** na Seraia, na Azaria, na Jeremia, **3** na Pashuru, na Amaria, na Malikija, **4** na Hatushu, na Shebania, na Maluku, **5** na Harimu, na Meremothu, na Obadia, **6** na Danieli, na Ginethoni, na Baruku, **7** na Meshulamu, na Abija, na Mijamini, **8** na Maazia, na Biligai, na Shemaia. Acio nĩo maarĩ athĩnjĩrĩ-Ngai. **9**

Nao Alawii maarĩ: Jeshua mũrũ wa Azania, na Binui wa arĩu a Henadadi, na Kadimieli, **10** nao athiritũ ao maarĩ: Shebania, na Hodia, na Kelita, na Pelai, na Hanani, **11** na Mika, na Rehobu, na Hashabia, **12** na Zakuri, na Sherebia, na Shebania, **13** na Hodia, na Bani, na Beninu. **14** Nao atongoria a andũ maarĩ: Paroshu, na Pahathu-Moabi, na Elamu, na Zatu, na Bani, **15** na Buni, na Azigadi, na Bebai, **16** na Adonija, na Bigivai, na Adini, **17** na Ateri, na Hezekia, na Azuri, **18** na Hodia, na Hashumu, na Bezai, **19** na Harifu, na Anathothu, na Nebai, **20** na Magiapiashu, na Meshulamu, na Hezirĩ, **21** na Meshezabeli, na Zadoku, na Jadua, **22** na Pelatia, na Hanani, na Anaia, **23** na Hoshea, na Hanania, na Hashubu, **24** na Halohehu, na Piliha, na Shobeku, **25** na Rehumu, na Hashabina, na Maaseia, **26** na Ahia, na Hanani, na Anani, **27** na Maluku, na Harimu, na Baana. **28** “Andũ arĩa angĩ, nĩo athĩnjĩrĩ-Ngai, na Alawii, na aikaria a ihingo, na aini, o na ndungata cia hekarũ na arĩa othe meyamũranĩtie na andũ arĩa maariganĩtie nao nĩguo maathĩkĩre Watho wa Ngai, marĩ hamwe na atumia ao, na aanake, na airĩtu ao othe arĩa mangĩhota gũtaũkĩrwo nĩ maũndũ, **29** andũ aya othe maanyĩitana na arĩa a ithe wao arĩa marĩ igweta, na meeche na kĩrũmi na mwĩhĩtwa atĩ nĩmarĩrũmagĩrĩra Watho wa Ngai ũria waheirwo Musa ndungata ya Ngai, na mamenyagĩrĩre gwachĩkĩra maathani mothe, na mawatho, na kĩrĩra gĩa kũrũmĩrĩrwo kĩa Jehova Mwathani witũ. **30** “Tweranĩra atĩ tũtikaheana airĩtu aitũ mahikio nĩ andũ arĩa matũrigiĩcĩrie o na kana aanake aitũ mahikie airĩtu ao. **31** “Rĩria andũ a mabũrũri marĩa tũrganĩtie marĩrehaga indo na ngano ya kwendia mũthenya wa Thabatũ, tũtikamagũrĩra mũthenya ũcio wa Thabatũ o na kana mũthenya ũngĩ o wotho mwamũre. O mwaka wa mũgwanja wakinya tũtĩrĩrimaga mĩgũnda iitũ, na nĩtũrĩrekanagĩra mathiĩrĩ mothe. **32** “Nĩtuoya mũrigo wa kũhingia mawatho ma kũheanaga gĩcunji gĩa gatatũ gĩa cekeri o mwaka nĩ ũndũ wa wĩra wa nyũmba ya Ngai witũ: **33** nĩ ũndũ wa mĩgate arĩa iĩgagwo metha-inĩ; nĩ ũndũ wa mahinda ma maruta ma mũtu na ma njino; na nĩ ũndũ wa maruta marĩa marutagwo mũthenya wa Thabatũ, na wa ciathĩ cia Karũgamo ka Mweri, na wa ciathĩ irĩa ciathanĩtwo; nĩ ũndũ wa maruta marĩa maamũre; nĩ ũndũ wa maruta ma kũhoroheria mehia ma Isiraeli; o na nĩ ũndũ wa mawĩra mothe ma nyũmba ya Ngai witũ. **34** “Ithuĩ athĩnjĩrĩ-Ngai, na Alawii o na andũ aya angĩ nĩtũcuukĩte mĩtĩ tũgatanĩra rĩrĩa o nyũmba iitũ irĩrehaga ngũ nyũmba-inĩ ya Ngai witũ, cia gũikaragia mwaki wakanĩte kĩgongona-inĩ kĩa Jehova Ngai witũ mahinda marĩa matuanĩrĩrwo o mwaka, o ta ũria kwandĩkitwo Watho-inĩ. **35** “O na nĩtuoya mũrigo wa kũheaga maciaro ma mbere ma mĩgũnda iitũ na ma mũtĩ o wotho wa matunda nyũmba-inĩ ya Jehova o mwaka. **36** “O ta ũria kwandĩkitwo Watho-inĩ, nĩtũrĩrehaga marigithathi maitũ ma aanake, na ma ng’ombe, na ma ndũũru cia ng’ombe na cia mbũri ciitũ gũkũ nyũmba-inĩ ya Ngai witũ kũrĩ athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa matungataga kuo. **37** “O na ningĩ nĩtũrĩrehaga thiĩni wa makũmbĩ ma nyũmba ya Ngai, tũnengere athĩnjĩrĩ-Ngai mũtu wa mbere, na magongona maitũ ma ngano ma mbere, na

maruta ma matunda ma miti iitu yothe ma mbere, na ma ndibei iitu ya muhihano o na ma maguta. O na niturirehaga gicunji gia ikumi kia maciaro ma migunda iitu, tukanengera Alawii, nigukorwo ni Alawii maamukagira icunji cia ikumi kuuma matuura mothe kura turutaga wira. **38** Muthinjiri-Ngai wa ruciaro rwa Haruni nariikoragwo ho Alawii makiamukira gicunji kiu gia ikumi, nao Alawii nimarirehaga gicunji gia ikumi kia indo ciothe makumbi-ini ma kigina kia nyumba ya Ngai witu. **39** Andu a Israeli, hamwe na Alawii, nimarirehaga maruta mao ma ngano, na ndibei ya muhihano, na maguta thiini wa makumbi maria indo cia handu-haria-haamure ciigagwo, na kura athinjiri-Ngai, aria maratungata, na aikaria a ihingo, na aini maikaraga. "Tutirirekagiriria nyumba ya Ngai witu."

11 Na riri, atongoria a andu magitura Jerusalemu, nao andu acio ang magicuuka miti nigu mathuure mundu umwe haro o andu ikumi atuike wa gutura Jerusalemu, itura riria itheru, nao acio ang kenda megutigara mathi magatire matuura-ini mao. **2** Andu nimagathirire andu aria othe meerutire gutura Jerusalemu na kwiyendera. **3** Aya nio atongoria a bururi aria maaturire Jerusalemu (na riri, andu amwe a Israeli, na athinjiri-Ngai, na Alawii, na ndungata cia hekaru, na njaro cia ndungata cia Solomoni maaturaga matuura-ini ma Juda, o mundu githaka-ini giake thiini wa matuura mao. **4** O na andu ang kuuma Juda na Benjamini nimatutaga Jerusalemu: Kuuma njaro-ini cia Juda maar: Athaia muru wa Uzia, muru wa Zekaria, muru wa Amaria, muru wa Shefatia, muru wa Mahalaleli, wa ruciaro rwa Perez; **5** na Maaseia muru wa Baruku, muru wa Koli-Hoze, muru wa Hazaia, muru wa Adaia, muru wa Joaribu, muru wa Zekaria, wa ruciaro rwa Mushiloni. **6** Njaro cia Perez iria ciaturaga Jerusalemu, aria maar andu njamba, mugana wao war andu 468. **7** Kuuma njaro-ini cia Benjamini maar: Salu muru wa Meshulamu, muru wa Joedi, muru wa Pedaia, muru wa Kolaia, muru wa Maaseia, muru wa Ithieli, muru wa Jeshia, **8** na arumiriri ake, Gabai na Salai, othe maar andu 928. **9** Joeli muru wa Zikiri niwe war mugamiriri wao uria munene, nake Juda muru wa Hasenua niwe warugamirire Gicigo gia Keeri kia itura riria inene. **10** Nao athinjiri-Ngai maar: Jedaia; muru wa Joaribu; Jakini; **11** Sheria muru wa Hilikia, muru wa Meshulamu, muru wa Zadoku, muru wa Meraiothu, muru wa Ahitubu, mitori wa maundu ma nyumba ya Ngai, **12** hamwe na athiritu ao aria maarutaga wira wa hekaru, maar andu 822; Adaia muru wa Jerohamu, muru wa Pelalia, muru wa Amuzi, muru wa Zekaria, muru wa Pashuru, muru wa Malikija, **13** hamwe na andu a thiritu yake aria maar atongoria a nyumba ciao, maar andu 242; Amashusai muru wa Azareli, muru wa Ahazai, muru wa Meshilemothu, muru wa Imeri, **14** na andu a thiritu yake aria maar njamba, maar andu 128. Mutongoria wao munene aar Zabidieli muru wa Hagedolimu. **15** Na kuuma kuri Alawii maar: Shemaia muru wa Hashubu, muru wa Azirikamu, muru wa Hashabia, muru wa Buni; **16** Shabethai na Jozabadu, aria maar atongoria eer a Alawii, na nio maaroraga wira

wa nja wa nyumba ya Ngai; **17** Matania muru wa Mika, muru wa Zabedi, muru wa Asafu, uria watongoragia mahooya ma gicookeria Ngai ngaatho; Bakabukia uria waru wa keeri haru athiritu ake: na Abada muru wa Shamu, muru wa Galali, muru wa Jeduthuni. **18** Alawii aria maar thiini wa Itura riu itheru maar andu 284. **19** Aikaria a ihingo maar: Akubu, na Talimoni, na andu a thiritu yao, aria maarangira ihingo, maar andu 172. **20** Andu a Israeli acio ang, hamwe na athinjiri-Ngai na Alawii, maar matuura-ini mothe ma Juda, o mundu githaka-ini kia maithe mao. **21** Ndungata cia hekaru ciaturaga kirima-ini kia Ofeli, marugamiriro ni Zihia na Gishipa. **22** Mutongoria munene wa Alawii kuu Jerusalemu aar Uzi muru wa Bani, muru wa Hashabia, muru wa Matania, muru wa Mika. Uzi aar umwe wa ruciaro rwa Asafu, aria maar aini aria maarugamirire wira wa nyumba ya Ngai. **23** Aini maar watho-ini wa muthamaki, uria wamatuagira wira wao wa o muthenya. **24** Pethahia muru wa Meshezabeli, wa ruciaro rwa Zera muru wa Juda, aar mramati wa muthamaki maundu-ini mothe makonainie na andu. **25** Ha uho na tutura na migunda yatuo-ri, andu amwe a Juda maaturaga Kiriathu-Ariba na matuura maro maria maririgicirie, na Diboni na matuura maro, na Jekabizeeli na tutura twaro, **26** na kuu Jeshua, na Molada, na Bethi-Peleti, **27** na Hazari-Shuali, na Biri-Shiba na matuura maro; **28** na Zikilagi, na Mekona na matuura maro, **29** na Eni-Rimoni, na Zora, na Jaramuthu, **30** na Zanoa, na Adulamu na tutura twaro, na Lakishi na migunda ya rio, na Azeka na matuura maro. Ni undu ucio maaturaga kuuma Birishiba o nginya Kianda kia Hinomu. **31** Njaro cia Benjamini kuuma Geba ciaturaga Mikimashi, na Aija, na Betheli na matuura maro, **32** na kuu Anathothu, na Nobu na Anania, **33** na Hazoru, na Rama na Gitaimu, **34** na Hadidi, na Zeboimu na Nebalati, **35** na Lodi na Ono, na Kianda-ini kia Aturi. **36** Amwe a ikundi cia Alawii a Juda maaturire Benjamini.

12 Aya nio athinjiri-Ngai na Alawii aria maacookire hamwe na Zerubabeli muru wa Shealiteli, na Jeshua: Seraia, na Jeremia, na Ezara, **2** na Amaria, na Maluku, na Hatushu, **3** na Shekania, na Rehumu, na Meremothu, **4** na Ido, na Ginethoni, na Abija, **5** na Mijamini, na Maadia, na Biliga, **6** na Shemaia, na Joaribu, na Jedaia, **7** na Salu, na Amoku, na Hilikia, na Jedaia. Acio nio maar atongoria a athinjiri-Ngai na athiritu ao, matuku-ini macio ma Jeshua. **8** Nao Alawii maar Jeshua, na Binui, na Kadimieli, na Sherebia, na Juda, o na Matania, uria, mar hamwe na athiritu ake, niwe warugamirire aria maainaga nyimbo cia gicookia ngaatho. **9** Bakabukia na Uni, athiritu ao, maarugamaga mang'ethaniire nao magitungata. **10** Jeshua niwe waru ithe wa Joakimu, nake Joakimu aar ithe wa Eliashibu, nake Eliashibu aar ithe wa Joiada, **11** nake Joiada aar ithe wa Jonathani, nake Jonathani aar ithe wa Jadua. **12** Matuku-ini ma Joakimu, aya nio maar atongoria a nyumba cia athinjiri-Ngai: ya Seraia, aar Meraia; ya Jeremia, aar Hanania; **13** ya Ezara, aar Meshulamu; ya Amaria, aar Jehohanani; **14**

ya Maluki, aarĩ Jonathanĩ; ya Shebania, aarĩ Jusufu; **15** ya Harimu, aarĩ Adina; ya Meraiothu, aarĩ Helikai; **16** ya Ido, aarĩ Zekaria; ya Ginethoni, aarĩ Meshulamũ; **17** ya Abija, aarĩ Zikiri; ya Miniamini na Moadia, aarĩ Pilitali; **18** ya Biliga, aarĩ Shamu; ya Shemaia, aarĩ Jehonathanĩ; **19** ya Joiaribu, aarĩ Matenai; ya Jedaia, aarĩ Uzi; **20** ya Salai, aarĩ Kalai; ya Amoku, aarĩ Eberi; **21** ya Hilikia, aarĩ Hashabia; na ya Jedaia, aarĩ Nethaneli. **22** Nao atongoria a nyũmba cia Alawii matukũ-inĩ ma Eliashibu, na Joiada, na Johanani, na Jadua, o ũndũ ũmwe na atongoria a athinjĩri-Ngai, nĩmandikirwo marĩtwa mao hĩndĩ ya wathani wa Dario ũrĩa Mũperisia. **23** Atongoria a nyũmba cia njaro cia Lawi nginya hĩndĩ ya Johanani mũrũ wa Eliashibu o nao nĩmandikitwo ibuku-inĩ rĩa matukũ macio. **24** Nao atongoria a Alawii maarĩ Hashabia, na Sherebia, na Jeshua mũrũ wa Kadimieli, na athiritũ ao, ariĩ maarũgamaga mamang'etheire makiĩna nyĩmbo cia kũgooca na cia gũcokia ngaatho, gĩkundi kĩmwe gĩkaamũkagĩria kirĩa kingĩ, kũringana na ũria gwanthitwo nĩ Daudi mũndũ wa Ngai. **25** Matania, na Bakabukia, na Obadia, na Meshulamũ, na Talimoni, na Akubu maarĩ aikaria a ihingo ariĩ maarangagĩria makũmbĩ marĩa maarĩ ihingo-inĩ. **26** Maatungataga hĩndĩ ya Joiakimu mũrũ wa Jeshua, mũrũ wa Jozadaku, na hĩndĩ ya Nehemia ũria warĩ barĩthi, na hĩndĩ ya Ezara ũria warĩ mũthĩnjĩri-Ngai na mwandiki-marĩa. **27** Hĩndĩ ya kwamũrwo kwa rũthingo rwa Jerusalemũ, Alawii nĩmacaririo kuuma kũrĩa guothe maarĩ nĩguo moke Jerusalemũ makũngũire kwamũrwo kũu marĩ na gĩkeno, na makiĩnaga nyĩmbo cia gũcokia ngaatho, makiĩnaga na thaani iriĩ ihũũrithanagio, na inanda cia kinũbi, na cia mũgeeto. **28** Aini o nao nĩmacookanĩrĩrio hamwe kuuma ng'ongo iriĩ ciathiũrũrũkĩrie Jerusalemũ, magĩcookanĩrĩrio kuuma tũtũũra-inĩ twa Anetofathi, **29** na kuuma Bethi-Giligali, na kuuma mwena wa Geba na Azimavethu, nĩgũkorwo aini nĩmeyakiĩre matũũra gũthiũrũrũkĩria Jerusalemũ. **30** Nao athĩnjĩri-Ngai na Alawii marĩkia gwĩtheria, magĩtheria andũ, na ihingo, o na rũthingo. **31** Atongoria a Juda nĩndameerire mahaice rũthingo-igũrũ. Nĩngĩ ngihe ikundi igĩri nene cia aini wĩra wa gũcokia ngaatho. Gĩkundi kĩmwe gĩgĩthiĩ mwena wa ũrio kirĩ rũthingo-igũrũ, kierekeire Kihingo gĩa Kiara-inĩ. **32** Hoshaiĩ hamwe na nuthu ya atongoria a Juda makĩmarũmĩrĩra, **33** hamwe na Azaria, na Ezara, na Meshulamũ, **34** na Juda, na Benjamini, na Shemaia, na Jeremia, **35** o ũndũ ũmwe na athĩnjĩri-Ngai amwe me na tũrumbeta, o na Zekaria mũrũ wa Jonathanĩ, mũrũ wa Shemaia, mũrũ wa Matania, mũrũ wa Mikaia, mũrũ wa Zakuri, mũrũ wa Asafu, **36** na athiritũ ake, nĩo Shemaia, na Azareli, na Milalai, na Gilalai, na Maai, na Nethaneli, na Juda, na Hanani, marĩ na indo cia kũina nacio o ta ũria gwanthitwo nĩ Daudi, mũndũ wa Ngai. Ezara ũria mwandiki-marĩa nĩwe wamatongoretie. **37** Na rĩrĩ, kuuma Kihingo gĩa Gĩthima maathĩre marũngĩrĩrie, makiĩhaica rũthingo igũrũ na ngathĩ cia Itũũra rĩa Daudi, makiĩhitũkĩra igũrũ rĩa nyũmba ya Daudi, o nginya Kihingo kĩa Maaĩ mwena wa irathĩro. **38** Gĩkundi gĩa keeri kĩa aini gĩgĩthiĩ kierekeire mwena wa ũmotho. Na nĩ ngĩmarũmĩrĩra kũu rũthingo igũrũ hamwe na nuthu ya andũ, tũkĩhitũkĩra

Mũthiringo wa Mariiko ma Mwaki o nginya Rũthingo-inĩ Rwarĩ, **39** igũrũ rĩa Kihingo kĩa Efiraĩmu, na Kihingo kĩa Jeshana, na Kihingo gĩa Thamaki, na Mũthiringo wa Hananeli, na Mũthiringo wa Igana, nginya Kihingo-inĩ kĩa Ng'ondũ. Makĩrũgama Kihingo-inĩ kĩa Mũrangĩri. **40** Ikundi icio cieri cia aini cia gũcokia ngaatho igĩkĩkara handũ ha cio thĩĩni wa nyũmba ya Ngai, o na nĩ ngĩĩka o ũguo, hamwe na nuthu ya anene, **41** o ũndũ ũmwe na athĩnjĩri-Ngai, nĩo Eliakimu, na Maaseia, na Miniamini, na Mikaia, na Elioenai, na Zekaria, na Hanania marĩ na tũrumbeta twao, **42** o hamwe na Maaseia, na Shemaia, na Eleazaru, na Uzi, na Jehohanani, na Malikija, na Elamu, na Ezeri. Nao aini maatongoragio nĩ Jezerahia. **43** Na mũthenya ũcio nĩmarutire magongona manene, makĩrũũhagia tondũ Ngai nĩamaheete gikeno kĩnene. O nao andũ-a-nja na ciana magĩkena. Mbugĩrĩrio ya gĩkeno kũu Jerusalemũ nĩyagũitaga kũndũ kũraya. **44** Mahinda-inĩ macio nĩ gwathuurirwo andũ marũgamĩrĩre makũmbĩ ma indo iriĩ ciarutagwo, na maciaro ma mbere, na gĩcunjĩ gĩa ikũmi. Kuuma mĩgũnda-inĩ iriĩ yathiũrũrũkĩrie matũũra magĩrĩrwo kurehe makũmbĩ-inĩ icunjĩ iriĩ ciarutitwo nĩ watho irĩ cia athĩnjĩri-Ngai na Alawii, tondũ andũ a Juda nĩmakenagĩria athĩnjĩri-Ngai na Alawii ariĩ maatungataga. **45** Nĩmarutaga wĩra wa gũtungatĩra Ngai wao, na wĩra wa gwĩtheria, o ta ũria aini na aikaria a ihingo meekaga, kũringana na ũria gwanthitwo nĩ Daudi na mũrũ Solomoni. **46** Nĩgĩkorwo tene mũno, matukũ-inĩ ma Daudi na ma Asafu, nĩ kwari na atongoria a aini na a nyĩmbo cia kũgooca na gũcokia Ngai ngaatho. **47** Nĩ ũndũ ũcio matukũ-inĩ ma Zerubabeli na ma Nehemia, andũ a Isiraeli othe nĩmarutaga icunjĩ cia o mũthenya nĩ ũndũ wa aini na aikaria a ihingo. Nĩngĩ nĩmamũruga icunjĩ nĩ ũndũ wa Alawii ariĩ angĩ, nao Alawii makaamũra icunjĩ nĩ ũndũ wa njaro cia Harũni.

13 Na rĩrĩ, mũthenya ũcio, Ibuku rĩa Musa rigĩthomwo na mũgambo mũnene andũ makĩĩguagĩra, rigĩthomwo handũ haandikitwo atĩ gũtĩri Mũamoni kana Mũmoabi ũgetikĩrio akorwo kiũngano-inĩ kĩa andũ a Ngai, **2** tondũ matiigana kũhe andũ a Isiraeli irio na maaĩ; no-o nĩ kũrĩha maarĩhire Balamu amarume. (No rĩrĩ, Ngai witũ akĩgarũra kĩrumi gĩgĩtuĩka kirathimo.) **3** Rĩria andũ maaigũire watho ũcio, makiĩheria andũ othe ariĩ maarĩ ageni kuuma Isiraeli. **4** Mbere iyo, Eliashibu ũria mũthĩnjĩri-Ngai nĩakoretwo atuĩtwo mũrũgamĩrĩri wa makũmbĩ ma nyũmba ya Ngai witũ. Aarĩ wa thiritũ ya hakuĩ na Tobia, **5** na nĩamũhete nyũmba nene aikarage iriĩ mbere iyo yaigagwo mĩhothi ya ngano, na ũbumba, na indo cia hekarũ, o na mĩhothi ya gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano, na ndibei ya mũhihano na maguta marĩa maaheagwo Alawii, na aini na aikaria a ihingo, o na mĩhothi iriĩ yarutagĩrwo athĩnjĩri-Ngai. **6** No rĩria maũndũ maya mothe maathĩiaga na mbere, nĩĩ ndiari kũu Jerusalemũ, nĩgũkorwo mwaka-inĩ ũcio wa mĩrongo itatũ na rĩri wa ũthamaki wa Aritashashita, mũthamaki wa Babuloni, nĩndacookete kũri mũthamaki. Matukũ manini maathira nĩdamũhooire rũtha, **7** ngĩcoka Jerusalemũ. Ndacooka Jerusalemũ nĩguo ndaamenyire ũũru ũria Eliashibu eekĩ nĩ ũndũ wa

kūhe Tobia kanyumba nja ya nyumba ya Ngai. 8 Nindahūūire arūme amwe ao na ngīmamunya njuūri. Nindarakaririo nī ūhoro ūcio mūno na ngīkia indo ciothe cia Tobia nja. 9 Ngīcooka ngiruta watho kūgīe igongona rīa gūtheria nyumba ūyo, na ngīcookia indo ciothe cia nyumba ya Ngai kuo, hamwe na maruta ma ngano na ūbumba. 10 Ningī nīndamenyire atī Alawii matiaheagwo gīcunjī kīrīa kīerītwo maahagwo, na Alawii othe hamwe na aini arīa maatungataga nīmatiganiirie ūtungata, magacooka mīgūnda-inī yao. 11 Nī ūndū ūcio ngīrūithia anene acio, ngīmooria atīrī: “Nyumba ya Ngai itiganiirio niki?” Ningī ngīmeeta othe hamwe, ngīmacooka o mūdū wīra-inī wake. 12 Andū othe a Juda nīmarehire gīcunjī gīa ikūmi kīa ngano, na ndībei ya mūhihano, o na maguta makūmbī-inī. 13 Na nīi ngītua Shelemia ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na Zadoku ūrīa mwandīkī-marūa, marī na Mulawii wetagwo Pedaia, arūgamīrīrī a makūmbī, na ngītua Hanani mūrū wa Zakurī mūrū wa Matania mūnini wao, tondū andū aya nīmoonagwo marī ehokeku. Nīmatuīrwo a kūgayagīra ariū a ithe wao indo. 14 Ndirikana, Wee Ngai wakwa, nī ūndū wa maūdū maya, na ndūgatharie wīra na ūtungata ūrīa ndungatīte nyumba-inī ya Ngai wakwa ndī mwihokeku. 15 Matukū-inī macio nīndeyoneire andū a Juda makīhiha ndībei mūthenya wa Thabatū na makīrehe ngano, na magīkuuithia ndīgīrī ngano hamwe na ndībei, na thabībū, na ngūyū, na mīthemba yothe ya mīrigo. Indo icio ciothe maarehaga Jerusalemu mūthenya wa Thabatū. Nī ūndū ūcio ngīmakaania kwendia irio mūthenya ūcio wa Thabatū. 16 Andū a Turo arīa maatūūruga Jerusalemu nīmarehaga thamaki na indo cia mīthemba yothe, na magaciendagīria andū a Juda mūthenya wa Thabatū kūu Jerusalemu. 17 Ngīrūithia andū arīa maarī igweta a Juda, ngīmooria atīrī, “Nī ūndū ūrīkū ūyū mūreka wa waganu wa gūthaahia mūthenya wa Thabatū? 18 Maithe manyu ma tene-rī, githī ti maūdū ta maya meekire, nake Ngai witū agītūrehere mathīina maya mothe matūkorete na magakora itūūra rīrī inene? No rīu inyuū mūrarehera Isiraeli mang’ūrī maingī makīria na ūndū wa gūthaahia Thabatū.” 19 Na rīrī, hwaī-inī kwambīrīria kūgīa nduma ihingo-inī cia Jerusalemu Thabatū itanakinya-rī, ngīathana mīrango ya Jerusalemu ihingwo na ndīkahingūrwo nginya Thabatū ithire. Ngūga andū amwe akwa ihingo-inī marangīre, nīgeetha gūtīkagīe mūrigo ūngītoonyio thīinī mūthenya wa Thabatū. 20 Rīmwe kana meerī, onjorithia na endia a indo cia mīthemba yothe maraarire nja ya Jerusalemu. 21 No ngīmakaania ngīmooria atīrī, “Nī kī gīgūtūma mūraare rūthingo-inī? Mūngīka ūguo rīngī nīndīmūnyīitithia.” Kuuma hīndī ūyo matiacoockire gūūka mūthenya wa Thabatū. 22 Ningī ngīatha Alawii meetherie macooke mathīi makarangīre ihingo nīgeetha maige mūthenya wa Thabatū ūrī mūtheru. Ndirikana, Wee Ngai wakwa, nī ūndū wa ūndū ūyū o nago, na ūnjigūire tha kūringana na wendo waku mūnene. 23 Na rīrī, matukū-inī macio nīndonire arūme a Juda arīa maahikītie andū-a-nja a kuuma Ashidodi, na Amoni, na Moabi. 24 Nuthu ya ciana ciao ciaragia rūthiomi rwa Ashidodi kana thīomi cia ndūrīrī icio ingī, no matiooī kwaria rūthiomi rwa Juda. 25 Ngīmarūithia na ngīmetīria kīrumi. 8 Ngītūma mehīte mwīhītwā makīgwetaga rītwa rīa Ngai, ngīmeera atīrī: “Menyai gūkaaneana airītu anyu mahikio nī ariū ao, kana aanake anyu inyuū ene mahikie airītu ao. 26 Githī ti ihikanio ta icio ciatūmire Solomoni mūthamaki wa Isiraeli eehie? Ndūrīrī-inī nyingī gūtiarī mūthamaki ūngī watariū take. Ngai wake nīamwendete, akīmūtua mūthamaki Isiraeli guothe; no-o na kūrī ūguo-rī, nīatoonyirio mehīa-inī nī andū-a-nja a kūngī. 27 Ithuī-rī, no nginya tūigue atī o na inyuū mūreka waganu ūyū wothē mūūru ūū, mūkaaga kwīhokeka kūrī Ngai witū na ūndū wa kūhikia andū-a-nja a kūngī?” 28 Mūrīū ūmwe wa Joiada mūrū wa Eliashibu mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene aarī mūthoni-we wa Sanibalati ūrīa Mūhoroni. Nīndamūingatire oime harī nīi. 29 Maririkane, Wee Ngai wakwa, tondū nīmathaahirie wīra wa ūthīnjīri-Ngai, o na magīthaahia kīrīkanīro kīa wīra wa athīnjīri-Ngai na kīa Alawii. 30 Nī ūndū ūcio, ngītheria athīnjīri-Ngai na Alawii kuuma kūrī ūndū o wothē mūgeni, ngīcooka ngīmagaīra o mūdū wīra wake kīūmbe. 31 Ningī nīndathondekire mweke wa kūhothaga ngū na maciaro ma mbere mahinda marīa maatuītwo. Wee Ngai wakwa, ndirikana na ūnjīke wega.

Esiteri

1 Na rīrī, ūū nīguo gwēkikire matukū-inī ma Ahasuerusu, o we Ahasuerusu ūrīa waathaga mabūrūri 127 marīa moimīte kuuma būrūri wa Ahīndi o nginya būrūri wa Akushi. **2** Matukū-inī macio-rī, Mūthamaki Ahasuerusu aathamakaga arī gītī-inī giake kīa ūnene thīnī wa nyūmba ya ūthamaki kūu giikaro kīgītire kīa mūthamaki gīa Shushani, **3** na mwaka wa gatātū wa wathani wake, nīarugithīrie andū ake othe arīa maarī igweta na anene iruga. Nao atongoria a mbūtū cia ita cia Perisia na cia Media, na abarūthi na andū arīa maarī igweta a mabūrūri maarī kuo. **4** Nake akionania ūtonga mūnene wa ūthamaki wake na ūkengi na rīiri wa ūnene wake, ihinda rīa matukū 180. **5** Matukū macio maathira, mūthamaki nīarugithīrie iruga, rīrīa rīaikarire mīthenya mūgwanja, narīo rīarī thīnī wa mūgūnda ūrīa warī mūrīgīre wa nyūmba ya mūthamaki, rīkīrugīrwo andū othe kuuma ūrīa mūnini nginya ūrīa mūnene, arīa maarī kūu thīnī wa giikaro kīrīa kīarī kīirīgīre gīa Shushani. **6** Mūgūnda ūcio warī na mīcuurio ya gatani ya rangi mwerū na ya rangi wa bururu, nayo yohanītio na mīkanda ya gatani ya rangi mwerū na ya rangi wa ndathi, ikoohererwo icūhī-inī cia betha iria cianyiitithanītio na itugī cia mahiga marīa mega merū. Nī kwarī na itī cia giikarīra cia thahabu na cia betha iria ciaigītwo kūndū kwarītvo mahiga ma nyaigī, na mahiga mega merū, na mahiga ma rangi wa ngoikoni, na mahiga mangī ma goro mūno. **7** Ndibeī yaheanagwo na ikombe cia thahabu, na gūtīrī kīahaanaine na kīrīa kīngī, na ndibeī ya nyūmba ya ūthamaki yarī nyingī mūno o ta ūrīa ūtaana wa mūthamaki watarīi. **8** Kūringana na watho wa mūthamaki, o mūgeni nīeetikīrītio kūnyua kīrīa angīendire, nī ūndū mūthamaki nīathīte aheani othe a ndibeī mahe o mūndū kīrīa eendaga. **9** O nake Vashiti, mūtumia wa mūthamaki, nīarugithīrie andū-a-nja iruga o kūu nyūmba-inī ya ūthamaki ya Mūthamaki Ahasuerusu. **10** Mūthenya wa mūgwanja, hīndī rīrīa Mūthamaki Ahasuerusu aakenete nī ūndū wa kūnyua ndibeī, agīatha ndungata iria mūgwanja ciarī hakūre iria ciamūtungatagīra, nīcio Mehumani, na Bizatha, na Haribona, na Bigatha, na Abagutha, na Zetharu, na Karikasi, **11** irehe Vashiti, ūcio mūtumia wa mūthamaki mbere yake ekīrite tanji yake ya ūthamaki, nīgeetha onanie ūthaka wake kūrī andū, o na ningī kūrī andū arīa maarī igweta, nīgūkorwo aarī kīirorerwa. **12** No rīrīa ndungata icio ciakinyirie watho wa mūthamaki, Vashiti mūtumia wa mūthamaki akīrega gūthīi. Hīndī iyo mūthamaki akīng'ūrīka mūno na agīcinwo nī marakara. **13** Na tondū warī mūtugo wa mūthamaki gūtūria maūndū ma watho na ma kīhooito, akīaria na andū arīa oogī na mooī ūhoro wa matukū ma tene. **14** Nao arīa maakuhrīrie mūthamaki mūno maarī Karishena, na Shetharu, na Adamatha, na Tarashishi, na Meresu, na Marisena na Memukani, andū mūgwanja arīa maarī igweta a Perisia na Media, arīa meetikīrītio kuonanaga na mūthamaki, na nīo maarī anene mūno ūthamaki-inī ūcio. **15** Mūthamaki akīūria atīrī, “Kūringana na

watho-rī, Vashiti mūtumia wa mūthamaki agīrīrwo nī gwīkwo atīa? Nīaregete gwathikīra watho wa Mūthamaki Ahasuerusu ūrīa akinyīrio nī andū acio ahakūre.” **16** Memukani agīcokkia arī mbere ya mūthamaki na andū arīa maarī igweta atīrī, “Vashiti mūtumia wa mūthamaki nīekīte mahītia, na to mūthamaki wiki ahītīrie, no ahītīrie o na andū othe arīa marī igweta na andū othe a mabūrūri ma Mūthamaki Ahasuerusu. **17** Nīgūkorwo ūndū ūyū wīkitwo nī mūtumia wa mūthamaki nīūkūmenyeka nī andū-a-nja othe, na nī ūndū ūcio nīmarīmenagīrīria athuuri ao makoiga atīrī, ‘Mūthamaki Ahasuerusu araathanire Vashiti mūtumia wa mūthamaki arehwo mbere yake, no ndaigana gūthīi.’ **18** Ūmūthī-rī, andū-a-nja arīa marī igweta a Perisia na Media arīa maigūite ūndū ūyū wīkitwo nī mūtumia wa mūthamaki noguo nao marīkaga andū arīa marī igweta a mūthamaki. Kīnyararo na ngararī itigathira. **19** “Nī ūndū ūcio, mūthamaki angīona arī wega, nīarute watho wa ūthamaki na etikīre wandīkwo mawatho-inī ma Perisia na Media, marīa matagarūragwo, atī Vashiti ndarī hīndī ingī agooka mbere ya Mūthamaki Ahasuerusu. Naho handū ha Vashiti-rī, mūthamaki acarīe mūndū-wa-nja ūngī mwega kūmūkīra. **20** Rīrīa watho ūcio wa mūthamaki ūrīanīrīrwo kūndū guothe kūrīa mūthamaki aathanaga-rī, andū-a-nja othe nīmarītīaga athuuri ao, kuuma ūrīa mūnini nginya ūrīa mūnene.” **21** Mūthamaki na andū ake arīa maarī igweta magīkenio nī mataaro macio, nī ūndū ūcio mūthamaki agīka o ta ūrīa Memukani oigīte. **22** Agītūma marīa kūndū guothe ūthamaki-inī ūcio, o būrūri na mwandīkire waguo na o rūrīrī na mwarīrie waruo, akīanīrīrithia na thīomi cia andū othe atī mūthuuri o wothē nīwe mwathi wa mūciī wake.

2 Thuutha ūcio rīrīa marakara ma Mūthamaki Ahasuerusu maahoorerire, akīrīrikana Vashiti na ūrīa eekīte, o na ūrīa aamūtūirīe eekwo. **2** Hīndī iyo ndungata iria ciatungatagīra mūthamaki we mwene ikiuga atīrī, “Mūthamaki nīacarīrio airītū gathirange ethī na ciirorerwa. **3** Mūthamaki nīathuure anene mabūrūri-inī mothe marīa aathanaga marehe airītū acio othe ciirorerwa nyūmba-inī rīa itūūragwo nī andū-a-nja thīnī wa nyūmba ya ūthamaki kūu giikaro kīrīa kīirīgīre gīa Shushani. Nao nīamenyagīrīrwo nī Hegai, ndungata rīa hakūre ya mūthamaki rīa yarūgamagīrīra andū-a-nja acio; ningī maheo indo cia gwīthakaria nacio. **4** Thuutha ūcio mūrītū ūrīa ūgaakenia mūthamaki nīagatuika mūtumia wa mūthamaki ithenya rīa Vashiti.” Mataaro macio magikienia mūthamaki, nake akīmarūmīrīra. **5** Na rīrī, thīnī wa nyūmba ya ūthamaki kūu giikaro kīrīa kīirīgīre gīa Shushani, nī kwarī na Mūyahudi wa mūhīrīga wa Benjamini wetagwo Moridekai mūrū wa Jairū, mūrū wa Shimei, mūrū wa Kishu, **6** nake aatahītvo kuuma Jerusalem nī Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, arī ūmwe na andū arīa maathanīrīro na Jekonia, mūthamaki wa Juda. **7** Moridekai aarī na mwarī wa ithe mūnini wetagwo Hadasa, ūrīa aarerete tondū ndaarī na ithe kana nyina. Mūrītū ūcio, ūrīa ningī wetagwo Esiteri, aarī kīirorerwa mwīrī na ūthīū akīonwo, nake Moridekai akīmuoya

akimürera o ta mwarĩ thuuha wa ithe na nyina gũkua. **8** Rĩria watho ũcio wa mũthamaki wanĩrĩrwo-rĩ, airĩtu aingĩ nĩmarehirwo thĩĩni wa nyũmba ya ũthamaki kũu gũkaro kĩa kiirigire gĩa Shushani, na maamenyagĩrĩrwo nĩ Hegai. Esiteri o nake nĩatwarirwo kũu nyũmba iyo ya mũthamaki na akũhokerwo Hegai, ũria warũgamĩrĩre nyũmba iĩa yatũuragwo nĩ andũ-a-nja. **9** Mũirĩtu ũcio nĩamũkenirie na akiendeka nĩwe. O hĩndĩ iyo akĩmũhe indo cia gwiĩthakaria nacio o na akĩmũhe irio cia mwanya. Ningĩ akĩmũhe ndungata mũgwanja cia airĩtu, aĩa maathuurĩrwo kuumu nyũmba-inĩ ya mũthamaki na akĩmũthaamia marĩ hamwe na ndungata icio ciake cia airĩtu akĩmũtwaru handũ harĩa hega mũno kũu nyũmba-inĩ iyo yatũuragwo nĩ andũ-a-nja. **10** Esiteri ndoimbũrite rũrĩrĩ rwake kana kĩhumo kĩa nyũmba yao, tondũ Moridekai nĩamũtaarĩte akamwĩra ndageke ũguo. **11** O mũthenya Moridekai nĩaceerangaga hau nja ya nyũmba iyo yatũuragwo nĩ andũ-a-nja, nĩguo amenye ũria Esiteri aikaraga, na ũria aathiĩaga na mbere. **12** Mbere ya o mũirĩtu kũgĩa na mweke wa gũthĩĩ kũrĩ Mũthamaki Ahasuerusu, aaniinaga mĩeri ikũmi na tĩrĩ ya gwiĩthakaria iĩa yaathanĩrwo iĩkaragwo nĩ airĩtu acio, itandatũ ya kwĩhaka maguta ma manemane, na itandatũ ya kwĩhaka maguta manungi wega na indo ingĩ cia kwĩhaka. **13** O mũirĩtu aarĩ athĩ harĩ mũthamaki ta ũũ: Nĩaheagwo kindũ kĩa gĩothe angĩendire gwĩkuuĩra kuumu nyũmba iyo yatũuragwo nĩ andũ-a-nja gĩa gũthĩĩ nakio nyũmba-inĩ ya mũthamaki. **14** Hwaĩ-inĩ aathiĩaga agatoonyu kuo, na rũciĩnĩ agacooka mwena ũngĩ wa nyũmba iyo yatũuragwo nĩ andũ-a-nja, nakuo kũu akamenyagĩrĩrwo nĩ Shaashagazu, ndungata iĩa yarĩ hakũre ya mũthamaki, iĩa yehokeirwo thuriya cia mũthamaki. Ndangĩacookire rĩngĩ kũrĩ mũthamaki tiga o mũthamaki akenirio nĩwe amũtũmanĩre na rĩĩtwa rĩake. **15** Ihinda rĩa Esiteri rĩakinya (mũirĩtu ũria Moridekai aarerete taarĩ mwarĩ, ũria warĩ mwarĩ wa ithe mũkũrũ Abihaili) rĩa gũthĩĩ kũrĩ mũthamaki, ndaigana gwĩtia kindũ o naki, tiga o kĩa Hegai ndungata iyo yarĩ hakũre ya mũthamaki, mũruri wa nyũmba iyo yatũuragwo nĩ andũ-a-nja, aamwĩrĩre akuue. Nake Esiteri nĩetikĩrĩkaga nĩ mũndũ o wotho wamuonaga. **16** Nake Esiteri agĩtwarwo kũrĩ Mũthamaki Ahasuerusu kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki mweri-inĩ wa ikũmi, mweri wa Tebethu, mwaka-inĩ wa mũgwanja wa wathani wake. **17** Na rĩrĩ, mũthamaki nĩaguucĩrĩrwo nĩ Esiteri gũkĩra andũ-a-nja acio angĩ othe, nake agĩtũkĩrĩka nĩwe gũkĩra airĩtu acio angĩ gathirange othe. Nĩ ũndũ ũcio akĩoya tanji ya ũnene, akĩmwĩkĩra mĩtwe, akĩmũtũa mĩtumia wa mũthamaki ithenya rĩa Vashiti. **18** Nake mũthamaki akĩrugithia iruga inene mũno, iruga rĩa Esiteri, agĩta andũ ake othe aĩa maarĩ igweta na anene. Mabũrũri-inĩ mothe mũthamaki akĩanĩrĩra thigũkũ na akiheana iheo kũringana na ũtaana wa ũthamaki. **19** Rĩria airĩtu acio gathirange moonganirio ihinda rĩa keerĩ, Moridekai aikarĩte hau kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki. **20** No Esiteri ndoimbũrite kĩhumo kĩa nyũmba yao kana kĩa rũrĩrĩ rwake, o ta ũria Moridekai aamũtaarĩte, nĩgũkorwo aathiire na mbere kũrũmĩrĩra mataaro ma Moridekai o ta ũria ekaga rĩria aareragwo nĩwe. **21** Ihinda rĩu Moridekai aikaraga

kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki, Bigithana na Tereshu, anene eerĩ aĩa meehokeirwo kũrũgamĩrĩra kĩhingo kĩa nyũmba ya mũthamaki, nĩmarakarire, na makĩgĩa na ndundu ya kũũraga Mũthamaki Ahasuerusu. **22** Nowe Moridekai akĩmenya ũhoro wa ndundu iyo na akĩra Esiteri, mĩtumia ũcio wa mũthamaki, nake Esiteri akĩra mũthamaki ũhoro ũcio, na akiuga nĩ Moridekai ũmwĩrite. **23** Na rĩria ũhoro ũcio watũiririo na ũkioneka atĩ warĩ wa ma, anene acio eerĩ magĩcuurio mũtĩ igũrũ. ũhoro ũcio wotho nĩwandĩkĩrwo hau mbere ya mũthamaki ibuku-inĩ rĩa maũndũ marĩa meekĩkĩte ihinda rĩu.

3 Thuuha wa maũndũ macio, Mũthamaki Ahasuerusu nĩatũũgĩrĩrie Hamani mũrũ wa Hamedatha, ũria Mũagagi, akĩmũnenehia na akĩmũhe gĩtĩio gĩakĩrĩte kĩa andũ aĩa angĩ othe maarĩ igweta. **2** Anene othe a mũthamaki aĩa maarĩ hau kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki nĩmaturagia maru na makainamĩrĩra, magatĩia Hamani, nĩ ũndũ mũthamaki nĩathanĩte gwĩkagwo ũguo nĩ ũndũ wake. No Moridekai ndaigana gĩturia maru kana kũmũnamĩrĩra amũtĩte. **3** Hĩndĩ iyo anene a mũthamaki aĩa maarĩ kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki makĩũria Moridekai atĩrĩ, “Ũregete gwathĩkĩra watho wa mũthamaki nĩkĩ?” **4** O mũthenya nĩmamwaragĩria no akĩrega kũmaigua. Nĩ ũndũ ũcio makihe Hamani ũhoro ũcio nĩgeetha mone kana mũtũgo ũcio wa Moridekai no ũkĩrĩrĩrio, nĩgũkorwo nĩameerĩte atĩ we aarĩ Mũyahudi. **5** Rĩria Hamani onire atĩ Moridekai ndangĩmũturĩria maru kana amũtĩte, akĩngĩ ũrĩka mũno. **6** No aarĩkia kũmenya rũrĩrĩ rwa andũ a Moridekai rwarĩ rũrĩkũ, akĩona kũuragithia Moridekai arĩ o wiki tĩ kũganu. Handũ ha ũguo, Hamani agĩcaria njĩra ya kũniinithia rũrĩrĩ ruothe rwa andũ a Moridekai, na nĩo Ayahudi, aĩa maarĩ mabũrũri-inĩ mothe marĩa maathagwo nĩ Mũthamaki Ahasuerusu. **7** Mwaka-inĩ wa ikũmi na tĩrĩ wa Mũthamaki Ahasuerusu, mweri wa mbere, mweri wa Nisani, magĩcuuka purĩ (ũguo nĩ ta kuuga gũcuuka mĩtĩ) mbere ya Hamani nĩguo mathuure mũthenya na mweri. Naguo mũtĩ ũkĩgwĩra mweri wa ikũmi na tĩrĩ, nĩguo mweri wa Adari. **8** Hamani agĩcooka akĩra Mũthamaki Ahasuerusu atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ rũrĩrĩ rũhurunjũkĩire ndũrĩrĩ-inĩ cia mabũrũri mothe marĩa ũthamakagĩra, rũria mũtũgo yao itahaanane na ya andũ aĩa angĩ othe, na andũ a rũrĩrĩ rũu matiathĩkagĩra mawatho ma mũthamaki; nĩ ũndũ ũcio hatĩrĩ bata wa mũthamaki kũmakĩrĩrĩra. **9** Mũthamaki angĩona kwagĩrĩre-rĩ, no kũrutwato watho wa kũmaniniithia, na nĩ nĩngũga taranda 10,000 cia betha thĩĩni wa kĩgĩina kĩa ũthamaki cia kũrĩha andũ aĩa mekũruta wĩra ũcio.” **10** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akĩruta gĩcũhĩ kĩa mũhũrĩ wake kuumu kĩa-inĩ gĩaake, agĩkĩnengeru Hamani mũrũ wa Hamedatha, ũria Mũagagi, ũcio thũ ya Ayahudi. **11** Mũthamaki akĩra Hamani atĩrĩ, “Ikara na mbeca icio ciaku, na wĩke na andũ acio o ũria ũkwenda.” **12** Na rĩrĩ, mũthenya wa ikũmi na itatũ wa mweri wa mbere, aandiki-marĩa a mũthamaki magĩtũto. Makĩandĩka ũria wotho Hamani aathanĩte, na mwandĩkĩre wa o bũrũri, na rũthiomi rwa o rũrĩrĩ, makĩandĩkĩra anene a mũthamaki, na abarũthi a mabũrũri a kũndũ na kũndũ, na andũ

aria maarĩ igweta a ndũrĩrĩ mwanya. Marũa macio maandikirwo na rĩitwa rĩa Mũthamaki Ahasuerusu he mwene, na magĩkĩrwo mũhũiri wa gĩcũhĩ giake mwene. **13** Marũa macio maatwarirwo mabũrũri-inĩ mothe ma mũthamaki nĩ andũ aria maakuuaga marũa, namo maaheanite watho wa kwananga, na kũũraga, na kũhukia Ayahudi othe, andũ ethĩ na aria akũrũ, na andũ-a-nja na twana tũnini, maniinwo mũthenya o ro ũmwe, arĩ guo mũthenya wa ikũmi na itatũ, mweri wa ikũmi na rĩrĩ, mweri wa Adari, na matahe indo ciao. **14** Kobi imwe ya marũa macio ma watho ũcio yarĩ itũmwo rĩrĩ watho wa kũrũmĩrĩrwo mabũrũri-inĩ mothe, na ũmenyithio andũ a ndũrĩrĩ ciothe, nĩgeetha mehaarĩrie nĩ undũ wa mũthenya ũcio. **15** Nĩ undũ wa ũria watho wa mũthamaki warĩ wa na ihenya, atwari a marũa makiumagara o narua tondũ watho ũcio waheanirwo kuuma thĩinĩ wa nyũmba ya ũthamaki kũu gũikaro kĩa kĩaĩrĩ kĩrigĩre gĩa Shushani. Mũthamaki na Hamani magĩkara thĩ kũnyua, no itũũra rĩu inene rĩa Shushani rikigagaya mũno.

4 Rĩrĩa Moridekai aamenyire ũria wothe gwekĩtwo, agĩtemburanga nguo ciake, akĩthumba nguo ya ikũnia na akĩthurĩria mũhu, agĩthĩĩ, agĩtuĩkanĩria itũũra akĩrĩraga anĩrĩire mũno, na arĩ na ruo. **2** Aathiire o nginya kĩhingo-inĩ kĩa mũcĩĩ wa mũthamaki, tondũ gũtirĩ mũndũ wetĩkagĩrio gũtoonyu kũu thĩinĩ ehumbite nguo ya ikũnia. **3** Thĩinĩ wa mabũrũri mothe kũria marũa na watho wa mũthamaki wakinyaga kwagĩaga na gũcakaya kũnene, na kwĩhinga kũria irio, na kũria na kũgĩrĩa kũnene kũrĩ Ayahudi. Aingĩ ao magĩkoma thĩ mehumbite nguo cia ikũnia na mehurĩire mũhu. **4** Hindĩ rĩa ndungata cia Esiteri cia airĩtu na arũme iria ciarĩ hakũre ciokire ikĩmũhe ũhoro ũkonĩ Moridekai, Esiteri niathĩinĩkire mũno. Akĩmũneanĩra nguo ehumbe arute iyo ya ikũnia, no Moridekai akĩrega gũcioya. **5** Nake Esiteri agĩtũmanĩra Hathaka, ũmwe wa ndungata iria ciarĩ hakũre cia mũthamaki, ũria waheetwo wĩra wa kũmũtungatĩra, akĩmwatha athĩĩ akamenye nĩ undũ ũrĩkũ ũcio wathĩnagĩa Moridekai, na gĩtũmi kĩaguo. **6** Nĩ undũ ũcio Hathaka akiumagara, agĩthĩĩ kũrĩ Moridekai kĩaaro-inĩ gĩa itũũra rĩu inene hau mbere ya kĩhingo kĩa mũcĩĩ wa mũthamaki. **7** Nake Moridekai akĩmwĩra maũndũ marĩa mothe maamũkorete, hamwe na mũigana wa mbeeca iria ciothe Hamani eeranĩire kũrĩha cigwo kĩgĩĩna-inĩ kĩa mũthamaki nĩguo Ayahudi maniinwo biũ. **8** Nĩngĩ akĩmũnengera kobi ya marũa ma watho ũcio wa kũniinwo kwao, rĩa yandĩkitwo na ikahunjanĩrio kũu Shushani, akamĩonie Esiteri na amũtaarĩire ũhoro wayo, na akĩmwĩra aringĩrĩrie Esiteri athĩĩ kũrĩ mũthamaki, akamũthaithe maigũirwo tha, na aarĩrĩrie andũ ake harĩ mũthamaki. **9** Nake Hathaka agĩcokoka, na akĩmenyithia Esiteri ũria Moridekai ogĩte. **10** Nake Esiteri akĩmũtaarĩria ũria ekwĩra Moridekai, akĩmwĩra atĩrĩ, **11** “Anene othe a mũthamaki, o na andũ othe a mabũrũri marĩa mũthamaki aathanaga nĩmooĩ atĩ mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja o wothe ũria ũngĩtoonyu harĩ mũthamaki hau nja ya na thĩinĩ atetĩtwo, mũthamaki arĩ o watho ũmwe: naguo nĩ atĩ mũndũ ũcio ooragwo. Kĩgĩrĩrĩria kĩa

ũndũ kũũragwo no mũthamaki amũtambũrũkĩirie rũthanju rwake rwa ũthamaki rwa thahabu. No rĩrĩ, rĩu matukũ mĩrongo itatũ nĩmathirite kuuma rĩa ndetĩtwo thĩĩ kũrĩ mũthamaki.” **12** Rĩrĩa ciugo cia Esiteri cieriwo Moridekai, **13** agĩtũmana macookio mamwĩre atĩrĩ, “Ndũgeciirie atĩ tondũ ũrĩ thĩinĩ wa nyũmba ya mũthamaki atĩ wee nowe wiki ũkaahonoka, nao Ayahudi othe maniiinwo. **14** Nĩgũkorwo ũngĩaga kwaria ihinda ta rĩrĩ, kĩhonia na kũhonokio kwa Ayahudi nĩkoima handũ hangĩ, no wee na nyũmba ya thoguo no mũkaaniinwo. Nĩngĩ-rĩ, nũũ ũũĩ kana wokire ũthamaki-inĩ nĩ undũ wa ihinda ta rĩrĩ?” **15** Nake Esiteri akĩmeera macookerie Moridekai ũhoro, mamwĩre atĩrĩ, **16** “Thĩĩ ũcokanĩrĩrie Ayahudi othe aria maikaraga Shushani, na mwĩhinge kũria irio nĩ undũ wakwa. Mũtikaarĩre kana mũnyue kahinda ka mũthenya itatũ, ũtukũ na mũthenya. Nĩ na ndungata ciakwa cia airĩtu nĩtũkwĩhinga kũria irio hamwe na inyũ. Twarĩkia gwĩka ũguo-rĩ, nĩngathĩĩ kũrĩ mũthamaki, o na akorwo tiguo watho ugĩte. Ingĩkua-rĩ, ndĩgĩkue.” **17** Nĩ undũ ũcio Moridekai agĩthĩĩ na agĩka ũria wothe Esiteri aamũtaarĩte.

5 Mũthenya wa gatatũ wakinya-rĩ, Esiteri akĩhumba nguo ciake cia ũthamaki na akĩrũgama nja ya na thĩinĩ wa nyũmba ya ũthamaki, mbere ya nyũmba nene ya mũthamaki. Nake mũthamaki aikarĩire gĩtĩ giake kĩa ũnene nyũmba-inĩ iyo nene, ang'etheire itoonyero rĩayo. **2** Rĩrĩa onire Esiteri, mũtumia wa mũthamaki arũngĩĩ hau nja, akĩmũkenera na akĩmũtambũrũkĩria rũthanju rwake rwa ũnene rwa thahabu rũria aanyĩitĩte. Nĩ undũ ũcio Esiteri agĩkuhĩrĩria, akĩhutia mũthia waruo. **3** Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Esiteri, mũtumia ũyũ mũthamaki, ũbatairio nĩ kĩĩ? Ihooya rĩaku nĩ rĩrĩkũ? O na wahooya ũheo nuthu ya kũria guothe thamakaga, nĩũkũheo.” **4** Esiteri akĩmũcokookeria akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki angĩona kwagĩrĩire, nĩetĩkire moke marĩ na Hamani ũmũthĩ iruga-inĩ rĩria ngũrugithĩirĩe.” **5** Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Gĩrai Hamani o rĩu, nĩgeetha twike o ũguo Esiteri orĩte.” Nĩ undũ ũcio mũthamaki marĩ na Hamani magĩthĩĩ iruga-inĩ rĩria Esiteri aahaarĩirĩe. **6** Na rĩria maanyuuaga ndibei-rĩ, mũthamaki akĩũria Esiteri o ro rĩngĩ atĩrĩ, “Ihooya rĩaku nĩ rĩrĩkũ? Nĩũkũhingĩrio. Na nĩ kĩĩ ũrooria ũheo? O na wahooya ũheo nuthu ya kũria guothe thamakaga-rĩ, nĩũkũheo.” **7** Esiteri agĩcokookia atĩrĩ, “Undũ ũria ndĩrooria, o na ihooya rĩakwa nĩ rĩrĩrĩ: **8** Kũngĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte nĩ mũthamaki, na akorwo mũthamaki no etĩkire ihooya rĩakwa na aahingĩrie ũria ndĩrooria-rĩ, mũthamaki na Hamani nĩmagooka rũciũ iruga-inĩ rĩria ngaamarugithĩria. Hindĩ iyo nĩguo ngaacookia kũria kĩa mũthamaki.” **9** Mũthenya ũcio Hamani nĩoimire kũu akenete na agacanjamũka ngoro. No hindĩ rĩa onire Moridekai hau kĩhingo-inĩ kĩa mũcĩĩ wa mũthamaki na akĩona atĩ ndaramũrũgamĩra kana akamwĩtigĩra, akĩng'ũrika mũno nĩ undũ wa Moridekai. **10** No rĩrĩ, Hamani nĩerigĩrĩirĩe gwĩka undũ, na akĩinũka mũcĩĩ. Hamani agĩta arata ake hamwe na mũtumia wake, Zereshu, **11** akĩmarahĩra ũhoro wa ũtonga wake mũingĩ, na arĩtũ ake aingĩ, na njĩra ciothe iria mũthamaki aamũtĩite nacio, na ũria aamũtũũgĩrĩte gũkĩra andũ

ariā angī maarī igweta na anene. **12** Hamani agithiī na mbere kuuga atirī, “O na to ūguo wiki, niī no niī nyiki Esiteri mūtumia wa mūthamaki egwītite tūthiī na mūthamaki iruga-inī rīria ekūrughithiē. Na nīanjītite tūthiī na mūthamaki rūciū. **13** No maūndū macio mothe, matiratūma njiganire rīria rīothe ndirona Moridekai, Mūyahudi ūcio, aikarīte kihingo-inī kīa mūciī wa mūthamaki.” **14** Zereshu mūtumia wake marī na arata ake othe makīmwira atirī, “Thondekithia mūti wa gūcuuria mūndū wa buti mīrongo mūgwanja na ithano kūraiha na igūrū, na rūciū rūciinī ūrooke ūrie mūthamaki etikire Moridekai acuurio hau mūti-igūrū. Ūcooke ūthiī mūrī na mūthamaki iruga-inī ūrī mūkenu.” Rīciirira rīrī nīriakenirie Hamani, nake agīthondekithia mūti ūcio.

6 Na rīrī, ūtukū ūcio mūthamaki akīūrwo nī toro; nī ūndū ūcio agīathana areherwo ibuku rīria rīandikītwo maūndū ma matukū ma tene, maandīko marīa ma wathani wake, rīrehwo athomerwo. **2** Hakioneka handikītwo thīinī warīo atī Moridekai nīwe woimbūrīte Bigithana na Tereshu, anene eerī a mūthamaki ariā marangagira kihingo, o acio maacirīre kūūruga Mūthamaki Ahasuerusu. **3** Mūthamaki akīūrīa atirī, “Nī ūndū ūrīkū Moridekai aatīrwo nago na nī ūnene ūrīkū aaheirwo nī ūndū wa ūndū ūcio?” Ndungata ciake ikīmūcookeria atirī, “Hatirī ūndū o na ūmwe eekirwo.” **4** Mūthamaki akīūrīa atirī, “Nū ūrī hau nja?” Hamani aakorirwo no hīndī aatoonya nja ya nyūmba ya mūthamaki nīguo aarie na mūthamaki ūhorō wa gūcuuria Moridekai mūti-igūrū ūria aathondekithiē nī ūndū wake. **5** Ndungata ciake ikīmūcookeria atirī, “Nī Hamani ūrūgamīte nja.” Mūthamaki agīathana atirī, “Mwīrei atoonye.” **6** Rīria Hamani aaingīrīre, mūthamaki akīmūria atirī, “Nī ūndū ūrīkū ūngīkwo mūndū ūria mūthamaki angīenda gūtīithia?” Hīndī iyo Hamani akīyūrīa na ngoro atirī, “Nū ūngī mūthamaki angīenda gūtīithia tīga nī?” **7** Nī ūndū ūcio agīcookeria mūthamaki atirī, “Mūndū ūria mūthamaki angīenda gūtīithia-rī, **8** nī wega wathane atī nguo ūria ndaaya ya ūthamaki ūria wee mūthamaki wanekīra īrehwo, ningī mbarathi ūria yanakuua mūthamaki ūria ūkīrītwo tanjī ya ūthamaki mūtwe īrehwo. **9** Ningī wītīkīre nguo iyo ndaaya, na mbarathi iyo, cīihokerwo mūndū ūmwe mūtīku mūno wa anene a mūthamaki. Wītīkīre ahumbe mūndū ūria mūthamaki angīenda gūtīithia nguo iyo, na amūtongorie athiī akuūtītwo nī mbarathi iyo kū ūrīa-inī cia itūūra rīu inene, nake mūndū ūcio athiī akīanagīrīa ari mbere yake atirī, “Ū ū nīguo gwīkagwo mūndū ūria mūthamaki angīenda gūtīithia.” **10** Mūthamaki agīatha Hamani, akīmūrīa atirī, “Thiī narua, woe nguo iyo na mbarathi iyo, na wīke Moridekai ūcio Mūyahudi o ūguo woiga, o ūcio ūkaraga hau kihingo-inī kīa mūciī wa mūthamaki. Ndūgatīrīre ūndū o na ūmwe wa maūndū macio mothe wagaathīrīa mekwo.” **11** Nī ūndū ūcio Hamani akīoya nguo iyo na mbarathi iyo. Akīhumba Moridekai nguo, na akīmūtongoria ahaicīte mbarathi njīra-inī cia itūūra rīu inene, akīanagīrīa mbere yake atirī, “Ū ū nīguo gwīkagwo mūndū ūria mūthamaki angīenda gūtīithia!” **12** Thuutha ūcio-rī, Moridekai

agīcooka kihingo-inī kīa mūciī wa mūthamaki. No Hamani akīguthūka gwake mūciī aiyūrītwo nī kīeha, **13** akīūra Zereshu mūtumia wake na arata ake othe maūndū marīa mothe maamūkorete. Andū ariā maamūtaaraga, o na Zereshu mūtumia wake, makīmūrīa atirī, “Angīkorwo Moridekai ūcio wambīrīria gūgūtōoria nī wa kihumo kīa Ayahudi-rī, ndūngīmūtīirīa, na ti-itherū nūgūthīra!” **14** Ihinda o ro rīu maaragia nake, ndungata iria ciarī hakūre cia mūthamaki igikīrya, na igītware Hamani na ihenya iruga-inī rīria Esiteri aamarugithīrie.

7 Nī ūndū ūcio mūthamaki na Hamani magīthiī kūrīanīra na Esiteri, mūtumia wa mūthamaki, **2** rīria maanyuuga ndibei mūthenya ūcio wa keerī, mūthamaki akīūrīa Esiteri o rīngī atirī, “Esiteri, mūtumia wa mūthamaki, ihooya rīaku nī rīrīkū? Nīūkūhingīrio. Na nī kī ūrooria ūheo? O na wahooya nuthu ya kūrīa guothe thamakaga, nīūkūheo.” **3** Nake Esiteri mūtumia wa mūthamaki akīmūcookeria atirī, “Ingīkorwo nīnjītīkīrīkīte nīwe, wee mūthamaki, na mūthamaki angīona kwagīrīre-rī, ndahooya ndekwo ndūre muoyo, rīu nīrīo ihooya rīakwa. Ningī ndahooya atī andū akwa marekwo matūre muoyo. **4** Nī ūndū nī ūndū andū akwa nītwendetio tūniinwo, na tūuragwo na tūhukio. Atīrīrī, korwo no kwendio twendetio tūgatuīke ngombo cia arūme, na cia andū-a-nja, nī nīngīrakīrīre tondū thīna ta ūcio ti mūiganu wa gūtīithia mūthamaki.” **5** Mūthamaki Ahasuerusu akīūrīa Esiteri mūtumia wa mūthamaki atirī, “Mūndū ūria ūngīgeria gwīka ūndū ta ūcio-rī, nū hīhī? Arī ha?” **6** Esiteri akiuga atirī, “Mūtūthūri na thū itū nī Hamani ūyū mwaganu.” Hamani akīnyītītwo nī kīmako kīnene ari hau mbere ya mūthamaki o na mūtumia wake. **7** Nake mūthamaki agīkūrīa arakarīte mūno, agītiga kūnyua ndibei yake, agīthiī nakūu mūgūnda-inī ūcio wa nyūmba ya ūthamaki. Nake Hamani amenya atī mūthamaki nīarīkītīe gūtua ciira wake, agītīgwo na thuutha ethaitanīrīre harī Esiteri mūtumia wa mūthamaki nīguo ndakooragwo. **8** Na rīrīa mūthamaki aacookaga nyūmba ya iruga kuuma mūgūnda-inī ūcio wa nyūmba ya ūthamaki, Hamani nake noguo aakorirwo akīgūtīithia gītī-inī harīa Esiteri aakīarīte. Nake mūthamaki akīgūthūka, akīūrīa atirī, “Kāi angīnyīta mūtumia wa mūthamaki na hīnya o na tūrī nake gūkū nyūmba?” Mūthamaki akīrīkia kuuga ūguo, makīhumbīra Hamani ūthiū. **9** Nake Haribona, ndungata īmwe ya iria hakūre, ariā maatungatagira mūthamaki, akiuga atirī, “Mūtī wa gūcuuria andū wa buti mīrongo mūgwanja na ithano kūraiha na igūrū ūrūgamītīo nyūmba-inī ya Hamani. Araūthondekithiē nī ūndū wa Moridekai, ūria warīrie ndeto cia gūtēithia mūthamaki.” Mūthamaki akiuga atirī, “Mūcuurīe mūtī-inī ūcio!” **10** Nī ūndū ūcio magīcuuria Hamani mūtī-inī ūcio aathondekithiē nī ūndū wa Moridekai. Hīndī iyo mūthamaki agīthirwo nī marakara.

8 Mūthenya o ro ūcio, Mūthamaki Ahasuerusu akīhe mūtumia wake Esiteri indo cia Hamani, ūcio thū ya Ayahudi. Nake Moridekai agīka mbere ya mūthamaki, nī ūndū Esiteri nīoigite ūria maatarainīe. **2** Mūthamaki akīrūta gīcūhī kīa mūhūri wake kīrīa aatunyīte

Hamani, na agĩthe Moridekai. Nake Esiteri agĩtua Moridekai mūrũgamĩrĩri wa indo cia Hamani. **3** Esiteri agĩthaitha mũthamaki o rĩngĩ, akĩũũthagĩa magũrũ-inĩ make akĩrĩraga. Akĩmũhooya aniine mũbango ũcio mũũru wa Hamani ũcio Mũagagi, ũrĩa aaciĩrĩre wa gũũkĩrĩra Ayahudi. **4** Hindĩ iyo mũthamaki agĩtambũrũkĩria Esiteri rũthanju rwa thahabu rwa ũthamaki, nake Esiteri agĩũkĩra akĩrũgama mbere yake. **5** Akĩũra mũthamaki atĩrĩ, “Mũthamaki angĩona kwagĩrĩre, na ngorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte nĩwe na one ũndũ ũcio nĩguo wagĩrĩre nĩ gwĩkwo, na akorwo nĩ akenetio nĩ nĩ-rĩ, nĩetĩkĩre kwandĩkithia watho wa kũgarũra marũa marĩa maatũmĩtuo nĩ Hamani mũrũ wa Hamedatha, ũcio Mũagagi, ũrĩa aaciĩrĩre na akĩandĩkithia nĩguo aniinithie Ayahudi mabũrũri-inĩ marĩa mothe mũthamaki athamakaga. **6** Nĩ ũndũ-rĩ, ingĩhota atĩa gũkĩrĩrĩria ngĩonaga ngero rĩa ikũgerwo andũ akwa? Ingĩhota atĩa gũkĩrĩrĩria kuona andũ a nyũmba yakwa makĩniinwo?” **7** Mũthamaki Ahasuerusu agĩcookeria Esiteri mĩtumia wa mũthamaki na Moridekai ũrĩa Mũyahudi atĩrĩ, “Nĩ ũndũ Hamani nĩaciĩrĩre kũũragithia Ayahudi, indo ciake nĩndĩciheete Esiteri, na nĩ mamũcuurĩtie mũtĩ-igũrũ. **8** Na rĩrĩ, andĩkithia uuge ũngĩ na rĩtwa rĩa mũthamaki wa gũteithia Ayahudi ta ũrĩa mũkuona kwagĩrĩre, na mũhũure marũa macio mũhũũri na gĩcũhĩ kĩa mũthamaki, nĩ ũndũ gũtĩrĩ marĩa mandĩkĩtuo na rĩtwa rĩa mũthamaki na makahũũrwo mũhũũri wa gĩcũhĩ giake mangĩgarũrwo.” **9** O rĩmwe aandiki-marũa a ũthamaki magĩtũtuo, mũthenya wa mĩrongo rĩrĩ na ithatũ, mweri-inĩ wa gatatũ, mweri wa Sivani. Makiandĩka watho wotho wa Moridekai kũrĩ Ayahudi na anene a mũthamaki, na abarũthĩ, na andũ arĩa maarĩ igweta a mabũrũri 127 matambũrũkĩte kuuma bũrũri wa Ahĩndĩ nginya bũrũri wa Kushi. Mawatho macio maandĩkĩrwo na mwandĩkĩre wa o bũrũri na rũthiomĩ rwa a andũ, o na kũrĩ Ayahudi na mwandĩkĩre na rũthiomĩ rwao. **10** Moridekai nĩandĩkithirie marũa na rĩtwa rĩa Mũthamaki Ahasuerusu, makĩhũũrwo mũhũũri wa gĩcũhĩ kĩa mũthamaki, na akĩmatũma na andũ arĩa maathĩiaga mahaicĩte mbarathi, o arĩa maahaicaga mbarathi irĩa ciarĩ ihenya, nacio ciaciariĩtuo nĩ mbarathi cia mũthamaki. **11** Itua rĩu rĩa mũthamaki rĩgĩtikĩria Ayahudi a matũũra mothe marĩa manene kĩhoo to gĩa kũngana megĩtĩre; maniine, na moorage, na mahukie mbũtũ o ciothe cia rũruka o ruothe kana bũrũri ũrĩa ũngĩmatharĩkĩra, o hamwe na andũ-a-nja na ciana ciao; na matahe indo cia thũ ciao. **12** Mũthenya ũrĩa wamũrĩrwo wa Ayahudi gwĩka ũguo mabũrũri-inĩ mothe ma Mũthamaki Ahasuerusu warĩ mũthenya wa ikũmi na itatũ mweri wa ikũmi na rĩrĩ, naguo nĩ mweri wa Adari. **13** Kobi ya marũa macio ma itua rĩu yarĩ iheanwo rĩrĩ watho wa kũrũmĩrĩrwo mabũrũri-inĩ mothe, na itua rĩu rĩmenyithio andũ a ndũrĩrĩ ciothe, nĩguo Ayahudi mehaarĩrie mũthenya ũcio merĩhĩrie harĩ thũ ciao. **14** Atwari acio a marũa, mahaicĩte mbarathi cia mũthamaki, magĩthĩrĩ na ihenya nĩkũhĩkwo nĩ watho wa mũthamaki. Narĩo itua rĩu nĩraheanĩrwo kũu nyũmba-inĩ ya mũthamaki kũu Shushani. **15** Moridekai oimire mbere ya mũthamaki ekĩrite nguo cia ũthamaki cia

rangi wa bururu na rangi mwerũ, na arĩ na tanji nene ya thahabu mũtwe, na akehumba nguo ndaaya ya rangi wa ndathi ya gatani rĩa njega. Nao andũ a itũũra rĩa Shushani magĩkũngũũra itua rĩu marĩ na gĩkeno. **16** Kũrĩ Ayahudi rĩu rĩarĩ ihinda rĩa gũkena, na kũigua wega na gũcanjamũka o na gũtĩka. **17** Thĩĩnĩ wa bũrũri o wotho o na thĩĩnĩ wa itũũra inene o rĩothe, kũrĩa guothe itua rĩu rĩa mũthamaki rĩatwarĩrwo, Ayahudi nĩmagĩire na gĩkeno na magĩcanjamũka, makĩruga maruga magĩkũngũũra. Na andũ aingĩ a ndũrĩrĩ ingĩ makĩgarũra magĩtũua Ayahudi tondũ nĩmanyĩitĩtuo nĩ guoya wa gwĩtigĩra Ayahudi.

9 Kũrĩ mũthenya wa ikũmi na itatũ mweri wa ikũmi na rĩrĩ, nĩguo mweri wa Adari, nĩrĩo itua rĩrĩa rĩathanĩtuo nĩ mũthamaki, rĩarĩ rĩhingio. Mũthenya ũcio, thũ cia Ayahudi nĩcierĩgĩrĩre kũmahoota, no rĩrĩ, gũkĩgarũrũkana, nao Ayahudi makĩgĩa na hinya gũkĩra arĩa maamathũire. **2** Ayahudi nĩmecookanĩrĩrie matũũra-inĩ mao manene mabũrũri-inĩ mothe ma Mũthamaki Ahasuerusu, nĩgeetha matharĩkĩre acio mendaga kũmaniina. Gũtĩrĩ mũndũ ũngĩahotire kũmeetĩria, nĩ ũndũ ndũrĩrĩ icio ingĩ ciothe nĩciametĩgĩrĩre. **3** Nao andũ othe arĩa maarĩ igweta a mabũrũri macio, na anene a mũthamaki, na abarũthĩ, na arĩa mateithagĩrĩria mũthamaki gwathana magĩteithia Ayahudi, nĩ ũndũ nĩmanyĩitĩtuo nĩ guoya wa gwĩtigĩra Moridekai. **4** Moridekai aarĩ mũndũ woikaine wega kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki; nayo ngumo yake ikĩhunja mabũrũri-inĩ macio mothe, nake agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na hinya. **5** Ayahudi makĩhũũra thũ ciao ciothe na hĩũ cia njora, magĩciũraga magĩcĩniina, na magĩka thũ ciao, o icio ciamathũire, o ũrĩa wotho mangĩndire gũciika. **6** Nyũmba-inĩ ya mũthamaki kũu Shushani, Ayahudi nĩmooragire na makĩniina andũ magana matano. **7** Nĩngĩ nĩmooragire Parishandatha, na Dalifoni, na Asipatha, **8** na Poratha, na Adalia, na Aridatha, **9** na Parimashata, na Arisai, na Aridai, na Vaizatha, **10** na nĩo ariũ ikũmi a Hamani mũrũ wa Hamedatha, ũrĩa warĩ thũ ya Ayahudi. No matiigana gũtaha indo ciao. **11** Mũigana wa andũ arĩa mooragĩrwo nyũmba-inĩ ya mũthamaki kũu Shushani nĩwakinyĩrĩro mũthamaki mũthenya o ro ũcio. **12** Nake mũthamaki akĩũra Esiteri mĩtumia wa mũthamaki atĩrĩ, “Ayahudi nĩmoragĩte na makaniina andũ magana matano o na ariũ ikũmi a Hamani thĩĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki kũu gũikaro kĩrĩa kĩirĩgĩre gĩa Shushani. Hĩhĩ mekĩte atĩa mabũrũri-inĩ marĩa mangĩ ma mũthamaki? Atĩrĩrĩ, ihooya rĩaku nĩ rĩrĩkũ? Nĩkũhĩngĩrio. Na nĩ ũndũ ũrĩkũ ũrooria ũheo? O naguo ũndũ ũcio nĩũkũheo.” **13** Esiteri agĩcookia atĩrĩ, “Mũthamaki angĩona kwagĩrĩre-rĩ, itĩkĩria Ayahudi arĩa marĩ Shushani makaahĩngĩa itua rĩrĩrĩ o na rĩciũ, na ũreke ciimba cia ariũ ikũmi a Hamani igaacuurio mĩtĩ-igũrũ.” **14** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩathana gwĩkwo ũguo. Itua rĩkĩhĩtũkio kũu Shushani, nao magĩcuuria ciimba cia ariũ acio ikũmi a Hamani mĩtĩ-igũrũ. **15** Ayahudi arĩa maarĩ kũu Shushani magĩcookanĩrĩra hamwe mũthenya wa ikũmi na ina wa mweri wa Adari, nao makĩũraga andũ magana matatũ kũu Shushani. No matiigana gũtaha indo ciao.

16 O mahinda macio-rĩ, Ayahudi ariã angĩ maatigaire mabũrũri-inĩ marĩa mũthamaki ũcio aathamakaga o nao makũngana hamwe nĩguo meegĩfire, na meeyũkĩrĩrie harĩ thũ ciao. Makĩũraga andũ ngĩri mĩrongo mũgwanja na ithano cia thũ ciao, o na matiigana gũtaha indo ciao. 17 Ũndũ ũcio wekĩkire kũrĩ mũthenya wa ikũmi na itatũ mweri-inĩ wa Adari, na kũrĩ mũthenya wa ikũmi na ĩna makĩhurũka, na makĩũtua mũthenya wa ndĩa na wa gĩkeno. 18 Na rĩrĩ, Ayahudi ariã maarĩ Shushani, nĩmonganĩte mũthenya wa ikũmi na itatũ na wa ikũmi na ĩna, nagueo mũthenya wa ikũmi na ĩtano makĩhurũka na makĩũtua mũthenya wa ndĩa na wa gĩkeno. 19 Ũndũ ũcio nĩguo ũtũmaga Ayahudi ariã maatũũraga tũtũũra-inĩ marũmie mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa Adari, ũrĩ mũthenya wa gĩkeno na wa ndĩa, na mũthenya wa kũheana iheo harĩ mũndũ na ũrĩa ũngĩ. 20 Moridekai nĩandĩkire maũndũ macio, na agĩtũmĩra Ayahudi othe marũa kũndũ guothe mabũrũri-inĩ ma Mũthamaki Ahasuerusu, marĩa maarĩ gũkuhi na marĩa maarĩ kũraya, 21 nĩguo makũngũyagĩre mũthenya wa ikũmi na ĩna, na wa ikũmi na ĩtano wa mweri wa Adari o mwaka, 22 arĩ rĩo ihinda rĩrĩa Ayahudi meeyũkĩrĩrie kũrĩ thũ ciao, o na arĩ guo mweri ũrĩa kĩahe kĩa gĩatuĩkire gĩkeno, namo macakaya mao magĩtuĩka mũthenya wa gũkũngũiya. Aamandĩkĩre marũmagie mũthenya ĩyo ĩrĩ mũthenya ya ndĩa na ya gĩkeno, na ya kũheana iheo cia irio harĩ mũndũ na ũrĩa ũngĩ, na ya kũhe athĩĩni iheo. 23 Nĩ ũndũ ũcio Ayahudi magĩtũkĩra gũthĩĩ na mbere na gũkũngũĩra ũguo maambĩrĩrie, magekaga ũrĩa Moridekai aamandĩkĩre. 24 Nĩgũkorwo Hamani mũrũ wa Hamedatha, ũrĩa Mũagagi, o we thũ ya Ayahudi othe, nĩathugundĩte gũũkĩrĩra Ayahudi amaniĩne, na agĩcuuka puri (ũguo nĩ kuuga agĩcuuka mĩti) nĩguo monũhwo na manĩinwo. 25 No rĩrĩa ũndũ ũcio wa hito wamenyekire nĩ mũthamaki, akĩruta watho mwandike wa kuuga atĩ ũũru ũcio Hamani aathugundĩre Ayahudi ũmũcookerere we mwene, o na atĩ we na ariũ ake macuurio mĩti-igũrũ. 26 (Nĩ ũndũ ũcio mũthenya ĩyo ĩgĩtuo Purimu kuumana na rĩĩtwa rĩu Puri.) Nĩ ũndũ wa maũndũ mothe marĩa maandĩkĩtwo marĩa-inĩ macio, na nĩ ũndũ wa ũrĩa meyoneire na nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa maamakorire, 27 Ayahudi magĩtũua kũgĩe mũtugo wa kũrũmĩrĩrwo, nĩguo o ene, na njiaro ciao, na ariã othe mangĩtũũrĩa nao, marũmagie mũthenya ĩyo yeerĩ o mwaka mategũtũĩrĩria, na njĩra ĩrĩa kwandĩkĩtwo, na mahinda marĩa maatũitwo. 28 Mũthenya ĩyo ĩtuĩke ya kũrĩrikanagwo na ĩmenyagĩrĩrwo nĩ njiarwa ciothe na nyũmba ciothe, na mabũrũri-inĩ mothe na matũũra-inĩ manene mothe. Na mũthenya ĩyo ya Purimu ndikanaage gũkũngũĩrwo nĩ Ayahudi, o na kana kĩrĩrikano kĩaio kĩage njiaro-inĩ ciao. 29 Nĩ ũndũ ũcio Esiteri, mĩtũmia wa mũthamaki, mwarĩ wa Abihaili, marĩ na Moridekai ũrĩa Mũyahudi, makĩandĩka marĩ na ũhoti wothe ũrĩa maarĩ nagueo, nĩguo mekĩre marũa macio ma keerĩ meegĩĩ Purimu hinya. 30 Nake Moridekai agĩtũmĩra Ayahudi othe ariã maarĩ mabũrũri-inĩ 127 ma ũthamaki wa Ahasuerusu marũa, marĩ ciugo cia kũmecĩrĩa wega na kũmoomĩrĩria, 31 nĩgeetha marũmagie mũthenya ĩyo ya Purimu mahinda marĩa matũitwo, o ta ũrĩa Moridekai ũrĩa Mũyahudi marĩ na Esiteri, mĩtũmia

wa mũthamaki maamatũĩrĩre, na o ta ũrĩa meetũĩrĩre o ene, hamwe na njiaro ciao, ũhoro wĩgĩĩ mahinda mao ma kwĩhinga kũrĩa irio na gũcakaya. 32 Itua rĩu rĩa kũrũmĩrĩrwo rĩa Esiteri nĩrĩekĩrĩre mawatho macio maakoniĩ Purimu hinya, nagueo watho ũcio ũkĩandĩkwo mabuku-inĩ ma kĩrĩrikano.

10 Na rĩrĩ, Mũthamaki Ahasuerusu nĩeetagia igooti mabũrũri marĩa mothe aathanaga, o nginya icigĩrĩra ciakuo cia kũraya. 2 Ha ũhoro wa cĩko ciake cia hinya na ũhoti, hamwe na ũhoro wothe wa ũnene wa Moridekai, nginya harĩa mũthamaki aamũnenehetie-rĩ, githĩ ti mwandike mabuku-inĩ ma maũndũ ma athamaki a Media na Perisia? 3 Moridekai ũrĩa Mũyahudi aarĩ wa keerĩ wathani-inĩ kuuma he Mũthamaki Ahasuerusu, na nĩeetikĩrĩtwo nĩ Ayahudi ta mũnene wao, na agatĩka mũno kũrĩ Ayahudi ao aingi, tondũ aacaragĩria andũ ake maũndũ mega, na akaarĩrĩria kũgaacĩra kwa Ayahudi othe.

Ayubu

1 Būriri-inĩ wa Uzu nĩ kwarĩ mündũ watũire kuo wetagwo Ayubu. Mündũ ūcio ndaarĩ ūcuuke ningĩ aarĩ mündũ mūrūngĩrĩru; nĩetigĩrite Ngai na agatheemaga maĩndũ marĩa mooru. **2** Ayubu aarĩ na ariũ mūgwanja na airiũ atatu, **3** ningĩ nĩ aarĩ na ng'ondũ 7,000, na ngamĩra 3,000, na ndegwa cia kũigana kuohwo macooki 500, na ndigiri 500, na nĩ aarĩ na ndungata nyingĩ mũno. Niwe warĩ mündũ ūria mūnene mũno kũrĩ andũ ariũ angĩ othe a mwena wa Irathiro. **4** Ariũ ake nĩmagiaga na iruga o mündũ riita riake gwake mũciũ, na nĩmetaga aarĩ a nyina acio atatu nĩguo marĩanire na manyuuanire nao. **5** Na matukũ ma maruga maathira, Ayubu nĩamatũmanagira moke nĩguo amatherie. Nĩokagira rĩciinĩ tene akaruta igongona riũ njino nĩ ūndũ wa o ūmwe wao, tondu eeciiragia atĩrĩ, “No gũkorwo ciana ciakwa nĩcihĩtie ikaruma Ngai na ngoro.” Ūcio nĩguo warĩ mūtũgo wa Ayubu wa mahinda mothe. **6** Na rĩrĩ, mũthenya ūmwe araka nĩmathiire kũrũgama mbere ya Jehova, na Shaitani o nake agithĩ hamwe nao. **7** Nake Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Uuma kũ?” Nake Shaitani agĩcookeria Jehova atĩrĩ, “Nyuma kũriũnga thĩ, o na gũcangacanga kuo kũndũ na kũndũ.” **8** Ningĩ Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Nĩũcũuranĩtie ūhoru wa ndungata yakwa Ayubu? Ūkoona atĩ kũu thĩ gũtirĩ mündũ ūngĩ ūhaana take; ndarĩ ūcuuke na nĩ mūrūngĩrĩru, mündũ mwitigiri-Ngai na ūtheemaga maĩndũ marĩa mooru?” **9** Shaitani agĩcookia atĩrĩ, “Kai Ayubu agĩtigagira Ngai o ro ūguo tũhũ?” **10** Githĩ wee ndũmũirigĩre na ūkamũrigiĩcĩria hamwe na nyũmba yake, o hamwe na maĩndũ make mothe? Nĩũrathimĩte wĩra wa moko make, nĩ ūndũ ūcio ūhiũ wake na ndũũru ciake ciyũrite bũruri wothe. **11** No rĩrĩ, ta tambũrũkia guoko gwaku ūhutie indo ciothe iria arĩ nacio, na ti-itherũ ndarĩ hĩndĩ ategũkũrũma o ūthiũ-inĩ waku.” **12** Jehova akĩra Shaitani atĩrĩ, “No wega, indo ciothe iria arĩ nacio nĩndaciaga moko-inĩ maku, nowe mwene ndũkanamũhutie.” Nake Shaitani akiuma hau mbere ya Jehova. **13** Na rĩrĩ, mũthenya ūmwe hĩndĩ iria ariũ na aarĩ a Ayubu maarĩaga na makanyua ndibei kwa mũrũ wa nyina wao ūria mũkũrũ-rĩ, **14** mũkinyia-ũhoru agikora Ayubu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndegwa nĩkũrĩma ikũrĩmaga na mĩraũ, nacio ndigiri ikũrĩaga o hau hakuhi, **15** nao andũ a Sabea macitharĩkĩra na macitaha. Ndungata nacio maciũraga na rũhiũ rwa njora, na no nĩ nyiki ndahonoka, ndagĩũka gũkũrehere ūhoru!” **16** O akĩragia-rĩ, mũkinyia-ũhoru ūngĩ agĩũka, akiuga atĩrĩ, “Mwaki wa Ngai uumire na igĩrũ na wacina ng'ondũ o na ndungata waniina biũ; no nĩ nyiki ndahonoka, ndagĩũka gũkũrehere ūhoru!” **17** O akĩragia-rĩ, mũkinyia-ũhoru ūngĩ agĩũka, akiuga atĩrĩ, “Akaliidei meyũmba mbũtũ ithatũ, maatharĩkĩra ngamĩra ciaku na macitaha, maathĩ nacio. Ndungata nacio maciũraga na rũhiũ rwa njora; na no nĩ nyiki ndahonoka, ndagĩũka gũkũrehere ūhoru!” **18** O akĩragia-rĩ, mũkinyia-ũhoru o ūngĩ agĩũka, akiuga atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ aku mekũrĩaga, makinyuuga ndibei kwa mũrũ wa nyina wao ūria mũkũrũ; **19** na rĩrĩ, o hĩndĩ iyo rũhuho rũnene rwahurutana ruumĩte

werũ-inĩ, na ruo rwahũũra nyũmba iyo koine ciayo inya, yamomoka, yamagwĩra maakua; na no nĩ nyiki ndahonoka, ndagĩũka gũkũrehere ūhoru!” **20** Nake Ayubu aigua-ũhoru ūcio, akĩrũgama, agĩtembũranga nguo yake ya igĩrũ, na akĩenjwo mĩtwe. Agĩcooka akĩgũithia thĩ, akĩhooya Ngai, **21** akiuga atĩrĩ: “Ndoimire nda ya maitũ ndĩ njaga, na ngoima thĩ ino ndĩ njaga. Nĩ Jehova waheanire, na nĩ Jehova wacookera: rĩitwa riũ Jehova rĩrogocwo.” **22** Thĩinĩ wa maĩndũ macio mothe-rĩ, Ayubu ndaigana kwĩhia na ūndũ wa gũtũira Ngai mahitia.

2 Ningĩ nĩ kwarĩ mũthenya ūngĩ araka maathĩre kũrũgama mbere ya Jehova, na Shaitani o nake agithĩ hamwe nao kũrũgama mbere yake. **2** Nake Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Uuma kũ?” Nake Shaitani agĩcookeria Jehova atĩrĩ, “Nyuma kũriũnga thĩ o na gũcangacanga kuo kũndũ na kũndũ.” **3** Ningĩ Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Nĩũcũuranĩtie ūhoru wa ndungata yakwa Ayubu? Ūkoona atĩ kũu thĩ gũtirĩ mündũ ūhaana take; ndarĩ ūcuuke na nĩ mūrūngĩrĩru, mündũ mwitigiri-Ngai na ūtheemaga maĩndũ marĩa mooru. Ningĩ no arũmitie wĩhokeyu wake, o na gũtũika nĩwaningĩrĩrie ndĩmwanange hatarĩ gĩtũmi.” **4** Nake Shaitani agĩcookeria Jehova, akiuga atĩrĩ, “Gĩkonde kĩrĩhagwo na gĩkonde! Mündũ no arute indo ciake ciothe nĩguo ahonokie muoyo wake. **5** No rĩrĩ, ta tambũrũkia guoko gwaku ūhutie mahĩndĩ na nyama cia mwĩrĩ wake, na ti-itherũ ndarĩ hĩndĩ ategũkũrũma o ūthiũ-inĩ waku.” **6** Nake Jehova akĩra Shaitani atĩrĩ, “No wega, rĩu arĩ moko-inĩ maku; no ndũkahutie muoyo wake.” **7** Nĩ ūndũ ūcio Shaitani akiuma hau mbere ya Jehova, akĩnyamaria Ayubu na irona ciarĩ na ruo mũno kuuma makinya ma magũrũ make nginya mĩtwe. **8** Nake Ayubu akĩoya gacere ka nyũngũ ethũage nako, agĩkara thĩ harĩa haitagwo mĩhu. **9** Nake mĩtumia wake akĩmũũria atĩrĩ, “Anga no ūrũmĩtie wĩhokeyu wake o na rĩu? Ruma Ngai wĩkũire!” **10** Nake Ayubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee ūraaria ta mündũ-wa-nja mũkũgu. Kai turĩkamũkagira o maĩndũ mega kuuma kũrĩ Ngai, na tũtĩamũkire mathĩina?” Thĩinĩ wa maĩndũ macio mothe-rĩ, Ayubu ndaigana kwĩhia thĩinĩ wa mĩario yake. **11** Na rĩrĩ, hĩndĩ iria arata atatu a Ayubu, nĩo Elifazu ūria Mũtemaani, na Bilidadi ūria Mũshuhi, na Zofaru ūria Mũnaamathi, maaiguire mathĩina marĩa mothe maakorete Ayubu-rĩ, makĩgĩa gĩathi, makiuma o mündũ gwake na magĩcemanĩa nĩguo mathĩi makamũcakaiithie o makĩmũhooreragia. **12** Rĩria maamuonire marĩ o haraaya-rĩ, makĩrigwo niwe nĩ ūria aahaanaga; makĩambĩrĩria kũrĩra maanĩrĩre, na magĩtembũranga nguo ciao, o na makĩihurĩria rũkũngũ mĩtwe. **13** Ningĩ magĩcooka magĩkara thĩ hamwe nake matukũ mũgwanja, mũthenya na ūtũkũ, na gũtirĩ mündũ wamwaragĩria kiugo o na kimwe, nĩgũkorwo nĩmoonire atĩ kũnyamarika gwake kwarĩ kũnene mũno.

3 Thuutha wa matukũ macio, Ayubu agĩtũmũra kanua, akĩruma mũthenya ūria aaciarirwo. **2** Akiuga atĩrĩ: **3** “Mũthenya ūria nĩ ndaciarirwo ūroora, o na ūtũkũ ūcio kwerrirwo atĩrĩ, ‘Mũtumia nĩaciara mwana wa kahĩ!’ **4** Mũthenya ūcio-rĩ, ūrotũika o nduma; Ngai arĩ igĩrũ

aroaga kũũrũmbũiya; mũthenya ũcio ũroaga gũthererwo nĩ ũtheri. **5** Mũthenya ũcio ũroakĩnyĩitĩrwo nĩ nduma nene na kĩĩruu gĩa gĩkũũ; ũrohubĩrwo nĩ itĩ; nduma ĩrotooria ũtheri wagu. **6** Ũtũkũ ũcio-rĩ, ũronyĩitwo nĩ nduma ndumanu; ũroaga gũtaranĩrio na mũthenya ĩria ĩngĩ ya mwaka, o na kana ũtarwo harĩ mweri o na ũrikũ. **7** Ũtũkũ ũcio ũrothaata; o na gũtikanoigwo ngemi ũtũkũ ũcio. **8** Arĩa marumaga mũthenya maroruma mũthenya ũcio, o acio moĩ kwarahũu nyamũ ĩria ĩitagwo Leviathani. **9** Njata ciaguo cia rũciinĩ ĩrotũika nduma; ũroeterera ũtheri na wage kũwona, o na ũroaga kuona ruoro rũgitema, **10** nĩ ũndũ ndũigana kũhinga mĩrango ya nda ya maitũ, na ndũigana kũgĩrĩria maitũ makwa kuona thĩĩna. **11** “Ndaagire gũkua ngĩciarwo niki? Ndaagire gũkua ngiuma nda niki? **12** Ndaamũkĩrĩrwo maru-inĩ niki? Ndaamũkĩrĩrwo nyondo-inĩ atĩ nĩguo nyongithio niki? **13** Nĩgũkorwo rĩu ingĩkomete ndĩ na thayũ; rĩu ingĩrĩ toro hurũkĩte **14** hamwe na athamaki na aheani kĩrĩra a gũkũ thĩ arĩa meeyakĩire kũndũ kũria kwanangĩku rĩngĩ, **15** o hamwe na aathani arĩa maarĩ na thahabu, o arĩa maiyũritie nyũmba ciao betha. **16** Nĩngĩ-rĩ, nĩ kĩĩ kiagĩrĩrie thikwo tĩĩri-inĩ ta kĩhuno o na kana ta gakenge karia gatoonire ũtheri wa rĩũa? **17** Kũu andũ arĩa aaganu nĩmatigĩte kũnyamarika, na kũu arĩa anogu nĩmahurũkĩte. **18** Kũu-rĩ, mĩgwate o nayo nĩkenagĩra kwaraha kwayo; nĩtigite kũigua kĩgũthũko kĩa nyabaara ya ngombo. **19** Andũ arĩa anini na arĩa anene othe marĩ kuo, nayo ngombo nĩĩrekereirio kuuma kũrĩ mũmĩathi. **20** “Nĩ kĩĩ gĩtũmaga andũ arĩa marĩ na mũnyamaro maheo ũtheri, naguo muoyo ũkaha arĩa marĩ na ruo rwa ngoro, **21** o acio meriragĩria gĩkũũ na gĩtingũka, o arĩa magĩcaragia gũkĩra kũndũ kĩa goro kĩa kĩithie, **22** acio maiyũragwo nĩ gĩkeno magakena maakinya mbĩrĩra? **23** Nĩ kĩĩ gĩtũmaga muoyo ũheo mũndũ ũũrite njĩra, o ũcio mũhĩngĩrĩrie nĩ Ngai? **24** Nĩ ũndũ handũ ha ndĩe irio, no kuumwo nyumagwo nĩ ngoro; nakuo gũcaaya gwakwa gũitĩkaga ta maaĩ. **25** Ũndũ ũria ndeetigagĩra nĩũngorete; ũndũ ũria wamakagia mũno nĩguo ũnginyĩrĩie. **26** Ndionaga thayũ, o na kana ngahoorera; ndionaga ũhurũko, no mũnyamaro.”

4 Nake Elifazu ũria Mũtemaani agĩcookĩa, akĩmũũria atĩrĩ: **2** “Mũndũ angĩgeria gũkũgwetera koigo kamwe-rĩ, hĩhi wamũkĩrĩria? No rĩrĩ, nũũ ũngĩhota kwĩgĩrĩria kwaria? **3** Rĩrikana ũria wanataara andũ aingĩ, na ũria wanekĩra moko marĩa maregeru hinya. **4** Ciugo ciaku cianatiĩrĩra arĩa manahĩngwo makenda kũgũa; nĩwe wanekĩra maru marĩa magondoku hinya. **5** No rĩu-rĩ, nĩũkoretwo nĩ thĩĩna, nawe ũkoorwo nĩ hinya; ũhũũritwo, nawe ũkanyĩitwo nĩ kimako. **6** Githĩ wĩtigĩrĩ Ngai waku tiguo wagĩrĩrwo gũtũika ũũmĩrĩru waku, nayo mũthĩire yaku ĩtarĩ ũcuuke-rĩ, githĩ tiyo mwĩhoko waku? **7** “Ta wĩcũũranie atĩrĩ: Nĩ mũndũ ũrikũ wanathĩĩnika atekĩte ũũru? Nĩ kũũ andũ arĩa arũngĩrĩru marĩ manĩinwo? **8** Nĩ ũũrĩ nyonet-rĩ, nĩ atĩ andũ arĩa marĩmaga ũũru, na arĩa mahaandaga thĩĩna-rĩ, maũndũ macio no mo magethaga. **9** Manangagwo nĩ mĩhũmũ ya Ngai; makaniĩnwo nĩ kĩhũhũkanio kĩa marakara make. **10** Mĩrũũthi no ĩrume na ĩrarame, no magego ma mĩrũũthi ĩyo mĩnene nĩmakoinangwo.

11 Mĩrũũthi nĩũkuaga nĩ kwaga gĩa kũguĩma, nacio ciana cia mĩrũũthi na mũgoma ikahurunjũka. **12** “Nĩ kũrĩ kohoro karanginyĩre na hitho, namo matũ makwa marakaigua gakihehanwo. **13** Ũtũkũ ngĩcũũrĩria ũhoro wa cioneki cia kũmakania, ũtũkũ rĩrĩa andũ makoragwo marĩ toro mũnene, **14** ngĩnyĩitwo nĩ guoya na kũinaina, namo mahĩndĩ makwa mothe magĩthingitha. **15** O hĩndĩ ĩyo roho ũraahĩtũkĩra o ũthũĩ-inĩ wakwa, nacio njuĩrĩ cia marĩ mwĩrĩ wakwa irambarara. **16** Roho ũcio ũrarũgama, no ndinahota kũmenya ũria ũratariĩ. Mbere yakwa hararũgama mũhianĩre wa kũndũ, ndĩracooka ndĩraigua gũkĩario na miheehũ gũkĩũrio atĩrĩ, **17** “Mũndũ wa gũkua-rĩ, aahota gũtũika mũthũguo gũkĩra Ngai? Mũndũ aahota gũtũika mũtheru gũkĩra Mũmũĩmbĩ? **18** Angĩkorwo Ngai ndangĩhota kwĩhoka ndungata ciake-rĩ, na angĩkorwo nĩonaga arĩa ake marĩ na mahĩtia-rĩ, **19** githĩ to oone mahĩtia maingĩ mũno ma andũ arĩa matũũragwa nyũmba cia ndoro, acio mũthingĩ yao ĩrĩ rũkũngũ-inĩ, acio mamemendagwo na ihenya gũkĩra kĩĩhuruta! **20** Kuuma rũciinĩ nginya hwaĩ-inĩ moinangagwo tũcunjĩ; magathira tene na tene matekũrũmbũyo. **21** Githĩ mikanda ya hema yao ndĩmunyũritwo, nĩguo makue matarĩ na ũũgĩ?”

5 “Wenda gwĩtana, ĩtana, no rĩrĩ, nũũ ũngĩgwĩtika? Nĩ ũrikũ wa arĩa atheru ũngĩũrĩra kũrĩ we? **2** Rũng’athio rũũragaga kĩrimũ, naguo ũru ũkooraga mũndũ ũria mũkĩgu. **3** Nĩ mwene nĩyonete kĩrimũ gĩkĩgia na mĩrĩ, no-o rĩmwe nyũmba yakĩo ĩkĩrumwo. **4** Ciana ciake nĩĩraihanĩrĩrie na ũgĩtĩrĩ, ihatĩrĩrio igooti-inĩ ĩtarĩ na mũndũ wa gũciciĩrĩra. **5** ũria mũhũtu arĩaga magetha make, amoyaga o na marĩ mũigua-inĩ, nao arĩa anyootu makahũmagĩra ũtonga wao. **6** Nĩgũkorwo hatika ndikũnũkaga kuuma thĩ, kana thĩĩna ũkamera tĩĩri-inĩ. **7** No rĩrĩ, mũndũ aciaragwo arĩ wa kuonaga thĩĩna, o ta ũria na ma thandĩ cia mwaki irathũkaga na igũrũ. **8** “No rĩrĩ, korwo nĩ nĩ ingĩthaita Mũrũngu; ingĩneana ciira wakwa kũrĩ we. **9** We ekaga maũndũ ma magegania marĩa mataangĩmenyeka, na akaringa ciama itangĩtarika. **10** Nĩwe uuragĩria thĩ mbura; na nĩwe ũrehagĩra bũrũri maaĩ. **11** Arĩa menyĩhagia nĩwe ũmatũũgagĩria, nao arĩa marĩ na kĩa moyagwo na igũrũ makagitĩrwo. **12** Nĩwe ũthaatagia mĩbango ya arĩa marĩ waara, nĩgeetha moko mao matikagĩ na ũhootani. **13** Nĩanyĩitaga arĩa oogĩ waara-inĩ wao, namo mathugunda ma arĩa oingumania akaameheria biũ. **14** Nduma ĩmakoraga kũrĩ o mũthenya; mũthenya barigici makahambataga taarĩ ũtũkũ. **15** Nĩahonokagia arĩa abatari kuuma kũrĩ rũhũũ rwa njora rũria rũrĩ tũnua-inĩ twao; amahonokagia moko-inĩ ma arĩa marĩ hinya. **16** Nĩ ũndũ ũcio athĩĩni makagĩ na kĩrĩgĩrĩro, naguo ciira ũtarĩ wa kĩhooto ũgatumia kanua. **17** “Kũrathimwo nĩ mũndũ ũria ũrũngagwo nĩ Ngai; nĩ ũndũ ũcio ndũkamene ĩrũthia rĩa Mwene-Hinya-Wothe. **18** Nĩgũkorwo nĩaguraranagia, no rĩrĩ, acookaga akooha nguraro ĩyo wega; nĩatiĩhanagia, no moko make no mo mahononagia. **19** Nĩagagũũthũra harĩ mĩtino ĩtandatũ; o na ĩrĩ mũgwanja-rĩ, gũtĩrĩ ũũru ũgaagũkora. **20** Hĩndĩ ya ng’aragu nĩagagũkũũra kuuma kũrĩ gĩkũũ, nĩngĩ hĩndĩ ya mbaara agũkũũre ndũkooragwo na rũhũũ rwa njora.

21 Niiukagitirwo hari rucamiu rwa rurimi, na ndugetigira hinda iria mwanangiko ugooka. 22 Niiugathekerera mwanangiko na ng'aragu, na ndugetigira nyamu cia guku thi. 23 Niiugorwo niukagia na kirikaniro na mahiga ma weru-ini, nacio nyamu cia githaka ituuire iri na thayu nawe. 24 Nawe uikarage uui ati hema yaku ni ngitire; nawe niukooya ithabu ria indo ciaku ukore hatiri kindu kiurite. 25 Niiukamenya ati ciana ciaku niikaingia, nacio njaro ciaku cinghe o ta nyeki ya guku thi. 26 Ugaathi mbirira-ini uri o na hinya, uhaana ta itia cia ngano igethetwo hinda ya magetha. 27 "Niiutuiritie uhoru uyi, na ni wa ma. Ni undu uio kiiugue na uumenye wee mwene."

6 Ningi Ayubu agicookia atiri: 2 "Naari korwo ruo rurü ndi naruo rwathimwo, nayo miinyamaro ino ndi nayo yotho iigiriro ratiri igirü! 3 Ti-itheru yakorwo iri miritu gükira müthanga uria uri maria-ini maria manene; na niko ndirahiuhire kwaria. 4 Miguu ya Mwene-Hinya-Wothe niindoonete, naguo roho wakwa niuranyua ururu wayo; maundu ma kumakania muno ma Ngai nimerekeirio hari ni. 5 Njagi ya weru-ini-ri, niyaanagia riria iri na nyeki ya kura, kana ndegwa ikaania riria ituirirwo? 6 Irio itari mucamo ni irikaga itekiritwo cumbi? Mururu wa itumbi uria mweru-ri, ni uru muro? 7 Nii ndingichutia; irio ta icio no itime nyire ngoro. 8 "Naari korwo ndaheo undu uria ndirahoye, korwo Ngai aahe undu uria ndireririria, 9 naguo ni ati Ngai eetikire kuumemenda, arekererie guoko gwake kuniine! 10 Hinda iyo no ngie na undu wa kiihooreria, undu wa gikeno ruo-ini rurü rutarathira, ati ni ndikaanite ciugo cia Uria Mutheru. 11 "Ndi na hinya uriku ati niguo njikare ndi na mwihoko? Ndi na kiiirigiriro kiriku ati niguo ngiriririe? 12 Nii ndi hinya ta ihiga? Mwiri wakwa ni wa gicango? 13 Nii ndi na hinya wa gweithia, kuona ati riu nindunyitwo uhootani? 14 "Mundu utari na kiiirigiriro aagirire gutethio ni arata ake, o na angikorwo niatiganiire uhoru wa gwigirira Uria Mwene-Hinya-Wothe. 15 No ariu a baba maagite kwihokeka o ta turuuu turia tuhüaga, ningi o ta turuuu turia tuyiuraga tukoina, 16 riria tuiiritio ni mbarabu igitweka, na tukaiyurwo ni tharunji iria iratweka, 17 no riri, tutithereraga riria kwara, na hinda ya urugaru tukahua mitaro-ini yatuo. 18 Ikundi cia agendi niithaamaga njira ciacio, ikambata weru-ini, igathirira kuo. 19 Ikundi cia agendi cia Tema icaragia maa, agendi a wonjoria a Sheba makamacaria mari na mwihoko. 20 Magathiniika, tondü makoretwo mari na kiiirigiriro; no maakinya ho magakora hatiri kindu. 21 O na inyu-ri, mutuikite andu matangiheana uteithio; muonaga undu wa kumakania mugetigira. 22 Nii-ri, ni ndi ndoiga atiri: 'Heanai kindu ni undu wakwa, nguürai na indo cianyu, 23 honokiai guoko-ini gwa thu, nguürai kuuma moko-ini ma aria matari tha? 24 "Atiriri, ndutai uhoru na ningükira; nyonereria haria hititie. 25 Kai ciugo cia ma iri ruo-il No riri, ngarari cianyu ni kihoto kiriku irarehe? 26 Anga mürenda kuru mahitia uria njugite, mugatua ciugo cia mundu uumirwo tha taari ruhuho? 27 Inyu o na no mücuikire mwana wa ngoriai miti, na mwendie murata wanyu.

28 "No riu-ri, ndamüthaitha mwitikire kundora. Anga no ngiheenanie o maitho-ini manyo? 29 Mwicuraniei niguo mütikogomie kihoto; njookerera, nigukorwo wihokeku wakwa niguo iraarüthio. 30 Ni küri wihia uri miiromo-ini yakwa? Anga kanua gakwa gatinghota güküürana maundu ma rümena?

7 "Githi mundu ndakoragwo na utungata muritu guku thi? Githi matuku make matihaana o ta ma mundu mwandike wira? 2 O ta ngombo ikwiririria ciururu cia hwa-ini, o na kana ta mundu mwandike ugüthethükira mücaara wake-ri, 3 üguo niguo ni ngaiuro mieri ya tuhü, na ngatuirwo ati utuku ndaarage ndi na kieha. 4 Riria ndakoma ndiyuragia atiri, 'Ndiriükira ri?' Utuku ukaraiha, na ngaraara ngigarura nginya gügakia. 5 Mwiri wakwa üyüritwo ni igunyü na ngüci, nakio gikonde giakwa giatükangte na gigtogota. 6 "Matuku makwa maraathira na ihenya rikirite ria kanyamu kariä gakonjithanagia uuthi ngoora igitumwo, magagikinya müthia itari na kiiirigiriro. 7 Wee Ngai-ri, ririkana ati muoyo wakwa no ta miihümü; namo maitho makwa matigacooka kuona undu mwega ringi. 8 Riitho riria riranyona ritigacooka künyona ringi; mükaanjaria, no ndigakorwo ho. 9 O ta uria itu rithiäga rikabuüria, üguo noguo uria üthiäga mbirira-ini atacookaga kuoneka. (Sheol h7585) 10 Ndagacooka küinika gwake müci; haria aaiakaga ndagacooka kuonwo ho. 11 "Ni undu ücio-ri, ndigükira; ngwaria ni undu wa uria roho wakwa uri na ruo, nditetere ni undu wa uria ngoro yakwa iri na marüü. 12 Nii-ri, ndi iria ria maa, kana nyamu iria nene ituuraga iria thiiini küria kürika, ati niko nangagirwo? 13 Riria ngwicirira üriri wakwa niguo üküühooreria, na ati gitanda giakwa no küiniire güteta-ri, 14 o na hinda iyo üumakagia na irooto, o na ükanjigüithia guoya na cioneki, 15 ni undu ücio ngathuura kaba güitwo, na gikuü, handü ha güikara na mwiri üyü wakwa. 16 Niihüire muoyo wakwa; ndikwenda gütüura nginya tene. Tigana na ni tondü matuku makwa no ma tuhü. 17 "Mündü-ri, akiri ki, tondü ümwikiriire üguo, na ükamürümbüya muno üguo, 18 ati ümüthuthuragia ngoro o rüciini, na ükamügeragia mahinda mothe? 19 Kai gütaru hinda ügaatiga güikara ündorete, kana ütigane na ni o na kahinda kanini? 20 Angikorwo niinjithie-ri, ni atia ni ngwikite, Wee mürori wa andü? Ni kii gütümite ünjorote? Kai nduikite müriigo harüwe? 21 Ni kii kiragiria ünjohere mahitia makwa na ündekere mehia makwa? Niiugorwo ndi hakuü gükoma tiiiri-ini; nawe niikanjaria no ndigakorwo ho."

8 Nake Bilidadi uria Müshuhi agicookia, akiuria atiri: 2 "Ni nginya ri ügükara ükaragia maundu ta macio? Ciugo ciaku no ta ingene ria ruhuho rükihurutana. 3 Mürungu-ri, niogomagia ciira wa kihoto? Ücio Mwene-Hinya-Wothe niogomagia undu uria uri wa ma? 4 Riria ciana ciaku ciawihüire-ri, niacirekereirie iherithio ni undu wa mehia ma cio. 5 No riri, wee üngicüthiriria Mürungu na wiithanirire harü Ücio Mwene-Hinya-Wothe, 6 üngikorwo uri mütheru na mürüngirü-rü, o na riu no arahüke ni undu waku niguo agücookie handü haria hakwagiriire. 7 O na gütüika kiambiriria giaku no kioneke kiri kinini, thuutha-ini niukagaacira

mūno. **8** “Ūria ūhoro harī njiarwa cia tene, na ūtūire maūndū marīa maithe mao meerutire, **9** nīgūkorwo ithuī tūraciarirwo o ro ira na tūtīrī ūndū tūū, namo matukū maitū ma gūikara gūkū thī no ta kīruru. **10** Acio githī to makūrute na makūhe ūhoro? Acio githī to maarie ūhoro marī ūmenyo? **11** Irura-rī, no rikūre handū hatarī itomboya? Ithanji-rī, no rītheereme handū hatarī maa? **12** Rīngikūrira handū hatarī maa rūmaga narua gūkīra nyeki, o na rītakinnye rīa gūtūuo. **13** Ūcio nīgūo mūthia wa arīa othe mariganagīrwo nī Mūrungu; ūguo no ta guo mwīhoko wa arīa matooŷ Ngai ūthiraga. **14** Kīrīa ehokete no kīndū kīhūthū; kīrīa egiritanagia nakīo no ta rūrenda rwa mbūmbū. **15** Etiiranagia na rūrenda rwake, naruo rūgatūika; akenyiitīrīra harī ruo, no rūtingīmūtiirīra. **16** Ahaana ta mūtī ūtiirīro maaŷ wega ūrī rīua-inī, ūtambūrūktie thuuna ciaguo mīgūnda-inī; **17** mīrī yaguo ūthiororokeirie kīhumbu kīa mahiga, na īcaragia ha kwīgwatīrīra rwaro-inī rwa mahiga. **18** No rīrīa wakūūrwo harī ūraarī-rī, handū hau hagakaana mūtī ūcio, hakoiga atīrī, ‘Nīi ndirī ndakuona.’ **19** Ti-itherū muoyo waguo ūmaga ūgathira, naho hau tūrī-inī ūcio hagakūra mītī īngī. **20** “Ti-itherū Mūrungu ndangīrega mūdū ūtarī ūcuuke, kana ekīre moko ma arīa mekaga ūuru hinya. **21** Na rīrī, no arīyūria kanua gaku mītheko, nayo mīromo yaku yanīrīre nī gūkena. **22** Thū ciaku nīkahumbwo thoni, nacio hema cia arīa aaganu itigacooka kuonwo.”

9 Ningī Ayubu agīcōoka, akiuga atīrī: **2** “Ti-itherū nīnjūū ūhoro ūcio nī wa ma. No rīrī, mūdū angīhota atīa gūkorwo arī mūthingu mbere ya Mūrungu? **3** O na korwo mūdū enda gūkararania na Ngai-rī, ndangihota kūmūcookeria kīūria o na kīmwe harī ciūria ngīrī. **4** Ūgūŷ wake nī mūingī mūno, na ūhoti wake nī mūnene. Nūū wanaregana nake akīgaacīra? **5** Eeheragia irīma itekūmenya, na agacing’aurania nī kūrakara. **6** Athingithagia thī īkoima handū hayo, na akainainia itugi ciayo. **7** Aathaga rīua rīkaaga kūratha; nake agiragīrīra ūtheri wa njata. **8** Nīwe watambūrūktie igūrū arī o wiki, na athiaga agīkinyangaga makūmbi ma iria. **9** Nīwe Mūūmbi wa njata iria ciitagwo Nduba, na Karaū, na Kīrīmīra, o na ikundi cia njata cia mwena wa gūthini. **10** Nīekaga magegania matangīmenyeka, na akaringa ciama itangītārīka. **11** Rīrīa aahītūkīra harīa ndī, ndingīmuona; o na rīrīa aathiira harīa ndī ndimenyaga. **12** Angīgutha kīndū-rī, nūū ūngīhota kūmūgīria? Nūū ūngīmūūria atīrī, ‘Nī atīa ūreka?’ **13** Ngai ndahingagīrīra marakara make; o na arīa maateithagīrīra Rahabu nīmamūinamagīrīra. **14** “Nīi-rī, ndaakīhota atīa kūmūkararia? Ingīruta kū ciugo cia kūmūcookeria? **15** O na korwo ndihītīte-rī, ndingīhota kūmūcookeria ūndū; ūrīa īngīka no gūthaiha īngīthaiha Mūnjīrīthia anjīgūire tha. **16** O na īngīamwītīre nake anjītīke-rī, ndingītīkīa nīangīathīkīrīrie. **17** We angīamemendire na kīhuhūkīa, na aīngīhe ironda ciakwa hatarī gītūmi. **18** Ndarekaga njookererwo nī mīhūmū, nī nīahatagīrīra na mathīina. **19** Korwo no ūhoro wa hinya-rī, we arī hinya mūno! Na korwo no ūhoro wa ciira wa kīhooto-rī, nūū ūngīmwīta? **20** O na korwo ndiahītīte-rī, kanua gakwa no kandue mūhītīa; korwo

ndiarī na ūcuuke-rī, nīkangīanduire mūhītīa. **21** “O na gūtūika ndirī na ūcuuke-rī, ndikwīrīrīra; muoyo wakwa nīndīwagīre kiene. **22** Ūhoro no ūrīa ūmwe; nīkīo ndīroiga atīrī, ‘Aniānaga arīa matarī ūcuuke o na akaniina arīa aaganu.’ **23** Hīndī irīa ihūūra rīarehe gīkuū kīa narua, nīathekagīrīra kūrwo nī hinya kwa arīa matarī na mahītīa. **24** Hīndī irīa būrūri wagīa moko-inī ma andū aaganu, nīahingaga aciirīthania maitho. Akorwo ti we-rī, nūū wīkaga ūguo? **25** “Matukū makwa marahanyūka gūkīra mūkīnyia-ūhoro; mombūkaga matarī na gīkeno o na kīnini. **26** Mahītūkaga na ihenya mūno ta tūtārū twa irura, kana ta nderi igūcuuhūkīra kīndū gīa kūrīa. **27** Ingīuga atīrī, ‘Nīngūriganīrwo nī mateta makwa, nīngūtiga gūtūka gīthiithi, ngene,’ **28** no ngeetigīra mīnyamaro yakwa yothe, nīgūkorwo nīnjūū ndūkandua atī ndihītīe. **29** Kuona atī nīndīktie gūtūuo mūhītīa-rī, nī kī gīgūtūma ndīnogīe tūhū? **30** O na īngīthamba na thabuni, na ndīthambe moko na igata-rī, **31** no ūndīkirie irima rīa gīcoro nīgeetha o na nguo ciakwa iithūire. **32** “We ti mūdū ta nī atī nīgūo ndīmūcookerie, nīgūo tūng’ethanīre igooti-inī. **33** Naarī korwo nī harī mūdū ūngītūgīuthania, atūgīrīre guoko gwake ithuī eerī, **34** mūdū wa kūnjehereria rūthanju rwa Ngai, nīgeetha ndigacooke kūmakio nī iteebeebania rīake. **35** Hīndī īyo nīingīacooka kwaragia itekūmwītīgīra, no ūrīa ndarīi rīu-rī, ndingīhota.

10 “Nīthūire gūtūūra muoyo ūyū; nī ūndū ūcio ndīkūhingīrīra mateta makwa, o na nī ngwaria nī ūndū wa ūrīa ngoro yakwa irī na marūrū. **2** Ngwīra Ngai atīrī: Tīga kūndua mwīhia, no nyonia kīrīa ūrandūthīria. **3** Kaī ūkenagio nī kūūhīnyīrīra, ūgathūūra wīra wa moko maku, o rīrīa ūrakenera mathugunda ma andū arīa aaganu? **4** Kaī maitho maku marī o ta maitho ma andū? Kaī muonere waku ūhaana o ta wa mūdū? **5** Kaī matukū maku maigana ta ma andū, kana mīaka yaku īkaigana o ta wa mūdū, **6** nīgūo ūcarīrīre mahītīa makwa, o na ūtūirage mehīa makwa, **7** o na gūtūika wee nīūū atī ndihītīe, na ūkamenya atī gūtūrī mūdū ūngīhota kūūhonokia moko-inī maku? **8** “Moko maku nīmo maathondekire na makīnyūmba. Rīu nīgūgīgarūrūka ūnyanange? **9** Rīrikana atī wanyūūmbire ta rīūmba. Rīu ūgūcōoka ūndue rūkūngū rīngī? **10** Githī ndwanjītīre ta iria, na ūgīcōoka ūkīmatīa ta maguta marīo, **11** ūkīhumbīra na nyama na gīkonde, na ūkīohania mahīndī na mīkīha yakwa hamwe. **12** Nīwaaheire muoyo o na ūkīnyonia ūtugi waku; naguo ūmenyereri waku nīgūo ūtūire roho wakwa. **13** “No nīwahithire maūndū maya ngoro-inī yaku, na nīnjūū no warī na ūndū ūyū meciiria-inī maku. **14** Ingīehīrie wee nīwanyonaga, na ndūngīagīre kūūherīthia nī ūndū wa wīhia wakwa. **15** Kaī akorwo nīnjīhītīe ndī na haaro-ī! O na īngīgūika ndīkīe ūuru, ndingīhota gūtīra mūtwe wakwa, nīgūkorwo njīyūrītūwo nī thoni, na ngarīkīra mathīina-inī makwa. **16** Ingītīra mūtwe wakwa-rī, wee ūnjeemaga o ta mūrūthi, na nīngī ūkonania ūhoti waku mūnene wa kūnjīkīrīra. **17** Nīundeheire aira angī manjīkīrīre, na nīwongereire marakara maku igūrū rīakwa; mbūtū ciaku īkanjīkīrīra o ta makūmbi ma maaŷ marūmanīrīre. **18** “Nī kīi

gātūmire ūndute nda ya maitū? Naarī korwo ndakuire itoneetwo nī maitho ma mūdū o na ūmwe. **19** Naarī korwo ndaciariro, kana korwo ndaciariro njerekeirio mbīrīra? **20** Githī matukū makwa o na marī manini matikirie gūthira? Tigana na nī nīguo ngē na gikeno gwa kahinda kanini, **21** kamūira thiite kūrīa mūdū athiagi na ndacooke, būrūrī wa nduma, o nduma nene ya gīkuū, **22** o būrūrī ūrīa ūtūkū wakuo ūrī mūtumanu mūno, būrūrī wa nduma ya gīkuū, na ūtarī kīhaarīro, kūrīa o na ūtheri ūhaana o ta nduma.”

11 Nake Zofaru ūrīa Mūnaamathi agīcookia, akīūria atīrī: **2** “Ciugo icio ciothe-rī, nīckwaga gūcookio? Mwarīa ūyūrī, nīegūgītūuo mwagīrūrī? **3** Mwīraho ūcio waku-rī, nīguo ūgūkīria andū nāguo? No kwage mūdū ūngīgūkaania rīrīa ūranīyūrūrīania? **4** Wee ūreera Ngai atīrī, ‘Wītīkio wakwa ndūrī ūcuuke, o na nī ndī mūtheru maitho-inī maku.’ **5** Naarī korwo Ngai no aarie, atumūre mīromo yake agūkīrīre, **6** na akūguūrīre hītho cia ūūgī, nī ūndū ūūgī ūrīa wa ma nī wa mīena tīrī. Menya ūndū ūyū; atī Ngai ndakūherithītie kūrīngana na ūrīa mehīa maku maigana. **7** “Wee no ūhote kūmenya maūdū marīa mahīthe ma Ngai? Kana no ūhote gūtūirīa kūna maūdū ma Mwene-Hīnya-Wothe? **8** Maūdū make nīmatūūgīru gūkīra igūrū, wee nī atīa ūngīka? Nī marīku gūkīra ūrīku wa mbīrīra, wee nī atīa ūngīmenya? (Sheol h7585) **9** Gīthimo kīamo nī kīraihū gūkīra thī na nī kīaramu gūkīra irīa rīrīa inene. **10** “Angūka agūkie njeera-rī, acooke etane ciira-rī, nūū ūngīmūgīria? **11** Ti-itherū nīo andū arīa maheenānāgia; na rīrīa oona ūndū mūuru-rī, gīthī ndaūmenyaga? **12** No rīrī, mūdū ūtarī ūūgī ndangītūika mūūgī o na rī, o ta ūrīa njaū ya ndigiri ya gīthaka itārī hīndī īngīciarwo īrī mūdū. **13** “No rīrī, ūngīneana ngoro yaku kūrī Ngai, na ūtambūrūkie moko maku kūrī we, **14** ūngīheherīa mehīa marīa marī guoko-inī gwaku, na ūgīrie ūuru ūikare thīinī wa hema yaku-rī, **15** hīndī īyo no ūhote gūtīira ūthīū waku na igūrū ūtegūconoka; no ūrūgame wega ūtarī na guoya. **16** Ti-itherū nīukariganīro nī mathīina maku, ūmaririkanage o ta maaī marīkītīe gūtherera. **17** Mūtūūrīre waku nīūgacangarara gūkīra mūthenya barīgīcī, nayo nduma īgaatūika o ta rīciinī. **18** Ūgūtūūra ūrī na mīwhoko tondū ūrī na ūgītīrī, ūkehūgūrāga harīa ūrī, na ūkahurūka ūtarī na ūgwati. **19** Nīūgakomaga, gūtārī na mūdū ūngītūma wītīgīre, nao andū aingī nīmakeyendithāgia harī we. **20** No rīrī, maitho ma andū arīa aaganu nīmakaaga kuona, na matikoona gwa kūrīra; nāguo ūndū ūrīa merīragīria ūgaatūika mūcaayo wa gīkuū.”

12 Nīngī Ayubu agīcookia atīrī: **2** “Hatīrī nganja inyuū nī inyuū andū, nāguo ūūgī ūgaathiranīra na inyuū rīrīa mūgaakua! **3** No rīrī, ndī na ūmenyo o ta inyuū; mūtīrī oogī kūngīra. Nūū ūtoōī maūdū macio mothe? **4** “Nduikite mūdū wa gūthekererwo nī arata akwa, o na gūtūika nīndakaīre Ngai nake akīnjigua: nīī nduikite mūdū wa gūthekererwo, o na gūtūika ndī mūthīngu na ndīrī ūcuuke! **5** Andū arīa maikaraga megangarīte manyūrūrāgia mūtīno, makona ta ūndū ūcio ūkoraga o andū arīa magūrū mao matenderūkaga. **6** Hema cia atunyani nīcio ciikaraga

īgaacīre, na andū arīa marakarāgia Mūrūngu nīo maikaraga na thayū, o acio makuuaga ngai yao na moko. **7** “No ta kīurie nyamū, na nīūgūkūrūta ūhorō, kana ūrie nyoni cia rīera-inī, na nīūgūkwīra; **8** kana warīrie thī, na nīūgūkūrūta ūhorō, kana ūkīarīrie thamaki cia irīa-inī, nacio nīūgūkūhe ūhorō. **9** Nī rīrkū cia icio ciothe itooī atī nī guoko kwa Jehova gwīkīte ūndū ūyū? **10** Mīoyo ya ciūmbe ciothe rīrī guoko-inī gwake, o na mīhūmū ya andū othe. **11** Gīthī gūtū gūtīthūranāgia ciugo o ta ūrīa rūrīmī rūcamaga irio? **12** Gīthī ūūgī ndūkoragwo na andū arīa akūrū? Gīthī gūtūūra mūno gūtīrehaga ūmenyo? **13** “Ūūgī na hīnya nī cia Ngai; mataaro na ūmenyo nī ciake. **14** Kīrīa amomoraga gītīngīakwo rīngī; mūdū ūrīa aahīngīra njeera gūtīrī mūdū ūngīmūohora. **15** Ahīngagīrīria maaī, gūkaaga mbura; nīngī aamarekereria makaananga būrūrī. **16** Hīnya na ūtooria nī ciake; mūheeno na mūheenanīa eerī no ake. **17** Aheanī kīrīa amatongorāgia matārī nguo, na agatua acīrīthania irimū. **18** Nīohoraga mīnyororo īrīa athamaki moohaga andū nayo, akamootha mūcibi njohero. **19** Athīnjīrī-Ngai amatongorāgia marūtītūwo nguo, na akang’aurānia andū arīa mehaandire tene. **20** Nīakirāgia mīromo ya aheanī kīrīa arīa meehoketwo, nao athuuri akamatunya ūhorō wa gūkūūra maūdū. **21** We nīagagīra arīa atīku bata, nao arīa marī na hīnya nīamatunyaga indo ciao cia mbaara. **22** Nīaguūragīa maūdū marīa marīku ma nduma, na nduma nene ya gīkuū akamūmīria ūtheri-inī. **23** Anenehāgia ndūrīrī, agacooka agaciananga; aīngīhāgia ndūrīrī, agacooka agacīhurunja. **24** Nīagaagāgia mecīirīa ma atongoria a gūkū thī; akamaingata, morūūrāge werū-inī mūtheri ūtarī njira. **25** Mahambaataga nduma-inī kūrīa gūtārī ūtheri; nīngī atūmaga matūgūūge ta mūdū mūrīū.

13 “Atīrīrī, maitho makwa nīmonete maūdū macio mothe, matū makwa nīmamaigūite na magatūkīrīwo nīmo. **2** ūrīa mūū o na nī nīnjūū; mūtīrī oogī kūngīra. **3** No nīī ndīrenda kwaria na Mwene-Hīnya-Wothe, na ngerīrīrīa gūciara na Mūrūngu. **4** No inyuū-rī, mūrānjīgīrīra ndeto cia maheeni; inyuothe mūrī athondekani a tūhū! **5** Naarī korwo mwakira kī! ūndū ūcio ūngītūika ūūgī harī inyuū. **6** Na rīrī, thīkīrīriai kīhoto gīakwa; īguai gūthaitana kwa mīromo yakwa. **7** Kāī mūngīaria ūuru mūkīarīrīria Mūrūngu? Kāī mūngīaria maheeni igūrū rīake? **8** Kāī mūngīmūonia kīmenyano? Kāī mūgūciirīria Mūrūngu? **9** Angīmūtūirīa inyuū-rī, ūndū ūcio no ūtūike mwega? No mūmūheenie ta ūrīa mūngīheenia mūdū? **10** Ti-itherū no amūrūthīthe mūngītūika a kuonania kīmenyano na hītho. **11** Hī, rīiri wake ndūngīmūmakia? Mūtingīnyitwo nī guoya nī ūndū wake? **12** Mīario yanyu ya ūūgī nī thimo hūthū o ta mūhu; ihooto cianyu no ta kwīgītīra na rīūmba. **13** “Kīrai kī, mūreke njarie; o ūrīa ndīrīona-rī, rekei nyone. **14** Nī kīī gīgūtūma ndītoonyie ūgwati-inī na ngaiga muoyo wakwa moko-inī makwa? **15** O na angīnjīrāga-rī, nīī nowe ndīrīhokaga; na ti-itherū nī ngatetera mīthīire yakwa hau mbere yake. **16** Ti-itherū, ūndū ūyū noguo ūgaatūika wa kūūhonokia, nīgūkorwo mūdū ūtoōī Ngai ndangīmūrīria gūūka mbere yake! **17** Thīkīrīriai wega ūhorō wakwa; matū

manyu nīmakiגיע őria nguuga. **18** Ti-itheru nīhaarīrie ciira kawka, na nīnjūū nī nguoneka ndī wa kihooto. **19** Nī kūrī mūdū ūngihota gūūthitanga? Angīkorwo nī kūrī-rī, no gūkira ngūkira ngue. **20** “Wee Ngai, ta kīhe o maūdū maya meerī, na ndīgūcoka gūkūwīthā: **21** Atīrī, eheria guoko gwaku, gūikare kūrāya na nī, na ūtīge kūūmakia na imakania ciaku. **22** Nīngī ūnjīte na nīngwītīka, kana ūkīreke njarie, nawe ūnjookerie. **23** Nī mahītia na mehīa maigana nī njīkīte? Nyonia ihītia na rīhīa rīakwa. **24** Ūraahitha ūthiū waku nīkī, na ūkandua thū yaku? **25** Nīūngīnyamaria ithangū rīrahurutwo nī rūhuho? Nīūgūteng’erania na maragara momū? **26** Nīgūkorwo nī wandīkite maūdū marūrū ma kūnjūkīrīra, na ūkaangaŋa igai rīa mehīa ma ūnini wakwa. **27** Wohaga magūrū makwa na mīnyororo; ūrangagīra njīra ciakwa ciothe na ūndū wa gūcora njoro makīnya ma magūrū makwa. **28** “Nī ūndū ūcio mūdū amocaga ta kīndū kibuthīte, agathīra ta nguo īrītītwo nī memenyi.

14 “Mūdū ūciarītītwo nī mūdū-wa-nja-rī, aikaraga o matukū manini, namo makaiyūrwo nī mathūina. **2** Akūrāga ta ihūa na agacooka akooma; ahītūkaga na ihēnya ta kīruru, na ndatūūrāga. **3** Mūdū ta ūcio wakīmūkūūrīra maitho? Mūdū ta ūcio wamūrēhe mbere yaku aciirithio? **4** Nūū ūngīhota kūruta kīndū gītheru kuuma harī kīndū kīrīa gītārī gītheru? Gūtīrī o na ūmwe! **5** Matukū ma mūdū nī matare; nīūtūite mūigana wa mīeri yake, na nīūmūgīre mīhaka īrīa ataangīkīra. **6** Nī ūndū ūcio tiga kūmūrora, tigana nake, ngīnya arīkīe mīthenya yake ta mūthūkūmī. **7** “Mūtī-rī, nīwīrīgagīrīrwo atī ūngītemwo, no ūthethūke rīngī, na atī mathethūka maguo matikaaga. **8** O na mīrī yaguo īngīkūrīra thī na gīthukī kīaguo kīūmīre tīrī-inī, **9** ūngīkaguucia maaī-rī, nīūgathethūka na ūrute honge ta mūtī wa kūhaandwo. **10** No mūdū akuuaga agathikwo; aatūikana-rī, ndacookaga kuonwo rīngī. **11** O ta ūrīa maaī mahūūaga kūu īrīa-inī, na ta ūrīa mūtaro wa rūū ūng’araga ūkooma-rī, **12** ūguo noguo mūdū akomaga na ndacookaga gūūkīra rīngī; o ngīnya rīrīa igūrū rīgāathīra-rī, andū matīrī hīndī magookīra kana maarahūrwo mookīre. **13** “Naarī korwo wahitha thīnī wa mbīrīra, na ūnjige hitho-inī ngīnya rīrīa marakara maku magāathīra! Naarī korwo wandūrīa gīathī, ūgaacooka kūndīrikana hīndī īyo. (Sheol h7585) **14** Mūdū akua-rī, nīagatūūra muoyo rīngī? Matukū makwa mothe ma wīra mūrītū-rī, ngweterera ihīnda rīakwa rīa kwerūhīro hīnya rīkīnye. **15** Wee ūgetana, na nīī ningagwītīka; na nīūkeerīrīra kīūmbe gīkī wombire na moko maku. **16** Hīndī īyo nīūgatara makīnya makwa, no ndūkarūmbūiya mehīa makwa. **17** Mahītia makwa meekīrītītwo mondo-inī, īkoochwō na īkahūrwo mūhūūrī; nīūkahumbīra mehīa makwa. **18** “No rīrī, o ta ūrīa kīrīma kīenjekaga na gīkamomoka, na o ta ūrīa rwaro rwa ihiga rūeheragio handū ha ruo, **19** na o ta ūrīa maaī mamuthūrāga mahīga, na o ta ūrīa mbura nene ītwaraga tīrī-rī, ūguo noguo wanangaga kīrīgīrīro kīa mūdū. **20** Wee ūmūtōoragīa o rīmwe rīa kūigana, nake agathīra; ūgarūrāga gīthīthī giāke ūrīa kīhaana, na ūkamūingata. **21** Ariū ake mangīheo

gītīo, ndangīmenya ūhoro ūcio; mangīconorithio, we ndoonaga ūndū ūcio. **22** We no ruo rwa mwīrī wake aīguaga, nake atūūrāga o ecaayagīra.”

15 Nake Elifazu ūrīa Mūtemaani akīūrīa atīrī: **2** “Mūdū mūgī no acookie ūhoro na kwīgereria, kana aiyūrīe nda yake na rūhuho ruumīte na irathīro? **3** No ecīrīrīre na ciugo cia tūhū, kana na mīario ītarī bata? **4** No wee-rī, nīūrācambia ūhoro wa gwītīgīra Ngai, na ūkagīrīrīra ūhoro wa andū kwīrūtīra Mūrungu. **5** Mehīa maku nīmo mataaraga kanua gaku; nawe ūthuurīte kwaria na rūrīmī rwa mūdū mwara. **6** Kanua gaku wee mwene nīko karagātūūra ciira, ti gakwa; nayo mīromo yaku wee mwene īkaaria ūira wa gūgūkīrīra. **7** “Wee nīwe mūdū wa mbere gūciarwo? Wee-rī, waciārīrwo mbere ya īrīma igīe ho? **8** Wee nīūthikagīrīra ndundu ya Ngai? Wee wīkī-rī, nowe ūrīgītīte na ūgī? **9** Nī atīa ūūī ithūī tūtōo? Nī ūmenyo ūrūkū ūrī naguo ithūī tūtārī? **10** Tūrī na athuuri marī na mbuī na arīa akūrū mūno, andū akūrū o na gūkīra thoguo. **11** Ndūiganītītwo nī ūhoorerania wa Mūrungu, o na kana ūhoro ūcio warīrīro na ūhoorerī? **12** Ngoro yaku īgūtēete nīkī, na nī kīī kīratūma ūikare ūkīunaga maitho, **13** nīguo werekerie marakara maku kūrī Mūrungu, o na ūgātītūrīa ciugo ta icio kuuma kanua gaku? **14** “Mūdū akīrī kī, atī no ahote gūtūika mūtheru, o na mūdū ūciarītītwo nī mūdū-wa-nja nake akīrī kī, atī no ahote gūtūika mūthingu? **15** Angīkorwo Ngai ndangīhota kwīhoka andū arīa ake aamūrē-rī, na kūngīkorwo o na igūrū ti gūtheru maitho-inī make-rī, **16** mūdū akīrī kī atī amwīhoke? Mūdū nī mwaganu na nī kīmaramari, anyuuga waganu ta maaī! **17** “Wee ta thīkīrīra na nīngūgūtaarīra; reke ngwīre ūrīa nyonete, **18** ngwīre ūrīa andū arīa oogī moigīte, matekūhitha ūndū o na ūmwe wa ūhoro ūrīa maaheirwo nī maithe mao, **19** (o acio oiki maahetwo būrūrī hīndī īrīa gūtaarī mūdū wa kūngī watūikanagia gatagatī-inī kao): **20** Atīrī, mūdū mwaganu akoragwo na mīnyamaro matukū make mothe. Matukū mothe ma ūcio ūtarī tha-rī, maigītīrwo o mīnyamaro. **21** Aīguaga o mīgambo ya kūmakania mūno; hīndī īrīa maūdū mothe moneka ta marī mega-rī, atunyani makamūtharīkīra. **22** Ndarī na kīrīgīrīro gīa gwīthara kuuma nduma-inī; etereirio kūūrāgwo na rūhū rwa njora. **23** Orūūrāga agīcarāgia irio, oragīe atīrī, ‘Irī na kū? Aikaraga amenyete atī mūthenya wa nduma ūrī o hakuhī. **24** Mīnyamaro na ruo rwa ngoro nīcio imūmakāgia; imūtōoragīa taarī mūthamaki wīhaarīrie kūmūtharīkīra, **25** nī ūndū ainainagīra Mūrungu ngundi, na akang’athīra Mwene-Hīnya-Wothe, **26** akamūguthūkīra ang’athīte, arī na ngo yake mata ya hīnya. **27** “O na gūtūika ūthiū wake nī mūnoru, na njohero yake īkaneneha nī kūnora-rī, **28** agaatūrāga matūūra maanangīku, na aikarage nyūmba itatūrāgwo nī mūdū, nyūmba itīgairīe o kūmomoka itūīke ihumbu cia mahīga. **29** Ndagacooka gūkorwo arī mūtongu, naguo ūtonga wake ndūgatūūra, o na kana indo ciāke itheereme kūu būrūrī-inī. **30** Ndakahota kūūrīra nduma; rūrīrīmībī nīrūkahoohīa thūuna ciāke, nayo mīhūmū ya kanua ka Ngai nīkamweheria. **31** Nīatige kwīheenia na ūndū wa kwīhoka maūdū ma

tühü, nīgukorwo gūtiri kindū makaamūrehere. **32** lhinda riake ritanakinya-rī, nīakarīho mūigana wake wothē, na honge ciakē itikarura. **33** Agaatuika ta mūthabibū ūhūrūrītwo thabibū ciaguo itarī njīru, ahaane ta mūtamaiyū ūraitā kīro kiaguo. **34** Nīgukorwo andū a thiritū ya ariā matooi Ngai matūūruga marī thaata, na mwaki nūgaacina hema cia ariā mendete mahaki. **35** Magiāga nda cia mathiina, na magaciara waganu; nda ciao ithugundaga o maheeni.”

16 Ningi Ayubu agicookia atiri: **2** “Ninjiuguite maundu maingi ta macio; inyuothē mūri ahoorerania a kūnyamarania! **3** Miaro iyo yanyu mūngi ya mūhūhūtiko-rī, ndirīithira? Nī kī kīramūthiina, gīgatūma mūtinde mūgikararania? **4** O na nī no njarie ta inyui, korwo nī inyui mūri haria ndi; nī no njarie miario mīega ya kūmūcīrithia na ndīmūinainirīe mūtwe. **5** No rīri, kanua gakwa no kamūmīrīrie; ūhoorerania uumite mīromo-ini yakwa no ūmūhoorerie. **6** “No o na ndaaria-rī, ruo rwakwa rūtirathira; o na ndegirīrīria kwaria-rī, rūtiranjherera. **7** Ti-itherū, Wee Ngai nūūnogeetie; nūharaganītie nyūmba yakwa yothē. **8** Wee nūnjohete, naguo undū ūcio ūgatuika ūira; ūhīnju ūyū ndi naguo nīwambararīte ūkaanyumbūra ūria ndarii. **9** Ngai nīandooretie na akandembūranga nī ūria arakarīte, akaahagaranīria magego; ūcio thū yakwa nīangūūrīrie maitho. **10** Andū nīmathamītie tūnua twao maathekerere; mangūthaga rūthia makīinyūrūragia, na makanyiitana hamwe mangūkīrie. **11** Mūrungu nīandekereirie kūrī andū ariā ooru, na akanjikia mītego-ini ya ariā aaganu. **12** Nī ndaikarīte wega, nowē agīthethera; aanyītie mūmero, akīhehenja. We andūite cabaa wake wa kūrathagwo; **13** aikia a mīguī ake nīmandigīcīrie. Aratheeca higo ciakwa atarī na tha, na agaita maaī makwa ma nyongo thī. **14** Aatharīkagīra maita maingi maingi; anguthūkagīra ta njamba ya ita. **15** “Nduumīrie gīkonde giakwa kīa mwīri nguo ya ikūnia, na ngahitha thīithi wakwa rūkūngū-ini. **16** Ūthiū wakwa nūitunihīte nikūrīra, nduma nene īgakīhumbīra maitho makwa; **17** no rīri, moko makwa matirī undū wa ūhinya mekite namo mahooya makwa nī matheru. **18** “Wee thī-rī, ndūkahumbire thakame yakwa; kīrīro giakwa kīroaga gūkaahuurūkio! **19** O na rīu-rī, mūira wakwa ari igūrū; ūcio mūnjīrīrīri ari o igūrū. **20** Mūūthaitanīrīri nī mūrata wakwa rīria maitho makwa maraita maithori harī Ngai; **21** nīathaitanagīrīra mūdū kūrī Ngai, o ta ūria mūdū athaitanagīrīra mūratawe. **22** “No miaka mīnini īgūthira, thīi rūgendo rūria mūdū athiāga na ndacooke.

17 Roho wakwa nīmūthuthiku, matukū makwa nīmāthirīte, mbīrīra niyo īnjeterie. **2** Ti-itherū thīūrūrūkīrio nī andū a kūnyūrūria; maitho makwa no nginya meererere rūmena rwao. **3** “Wee Ngai-rī, ta kīlhe kindū gīa kūrūgāmīrīra thīiri wakwa kīria ūretia, tondū-rī, nūū ūngī ūngītīkīra kūrūta kindū giāke kīūdūgamīrīre? **4** Wee nīwaagīthītie meciiria mao ūmenyo; nī undū ūcio ndūngīmetīkīria mahootane. **5** Mūdū angīkaana arata ake nī undū wa kīheo-rī, maitho ma ciana ciakē nīmakoora. **6** “Ngai nīandūite mūdū wa kuunwo thimo nī andū othe, ndūkīte mūdū wa

gūtuagīrwo mata ūthiū nī andū. **7** Maitho makwa nī maroora nī gūwīthīkīra; ciāga ciakwa ciothe ihūthīte o ta kīrīru. **8** Andū ariā arūngīrūru nīmagegetio nī ūhoro ūcio; andū ariā matarī na ūūru mekite nīmārahūkīte mokīrīre andū ariā matooi Ngai. **9** O na kūrī ūguo-rī, ariā athingu nīmārīrūmagia njīra ciao, nao ariā marī moko matheru nīmārīongagīrīrwo hinya. **10** “No rīri, ta gīūke inyuothē, geriai o rīngī! Nī ndirī ndīrona mūdū mūgī gatagatī kanyu. **11** Matukū makwa nī mathiru, mībango yakwa nīmīharaganie, o na merīrīria ma ngoro yakwa. **12** Andū aya magarūruga ūtukū makaūtua mūthenya; nduma yamakinīrīra moigaga atiri, ‘Ūtheri ūri o hakuhi.’ **13** Angīkorwo mūcī ūria njīrīgīrīre no mbīrīra, angīkorwo ingīara ūrīri wakwa o nduma-ini-rī, (Sheol h7585) **14** angīkorwo no njīrie ūhoro wa kūbutha atiri, ‘Wee nīwe baba,’ na njīrie kīgūnyū atiri, ‘Wee nīwe maitū’ kana ‘Nīwe mwarī wa maitū-rī’, **15** mwīhoko wakwa ūkīrī kū? Nūū ūngīnyonera mwīhoko? **16** Na rīri, mwīhoko nīūharūrūkīte ngīnya ihingo-ini cia gīkuū? Nītūgūgīkūrūkania hamwe rūkūngū-ini?” (Sheol h7585)

18 Ningi Bilidadi ūria Mūshuhi agicookia, akīūria atiri: **2** “Ūrītīga kwaria mīario īno rī? Gīa na ūūgī nīguo o na ithūi tūhote kwaria. **3** Nī kī kīratūma ūtuone tūhaana ta ng’ombe, na tūgatūuo irimū maitheo-ini maku? **4** Wee ūrehanyūrūa nī undū wa ūria ūrakarīte-rī, thī no īthamwo nī undū waku? Kana no ngīnya ndwaro cia mahiga cieherio harīa itūire? **5** “Tawa wa mūdū mwaganu nīmūhorie; rūrīrīmī rwa mwaki wake nīrūtīgīte gwakana. **6** Ūtheri ūria ūri thīini wa hema yake ūtūkīte nduma; naguo tawa ūria ūri hakuhi nake ūkahora. **7** Hinya wa mūkīnyūkīrie wake nīmūhūthie; namo mathugunda make makamūgīthia thī. **8** Makīnya make mamūikagia wabu-ini, nake akoorūraga thīini wa marima mayo. **9** Mūtego ūmūnyīitiire ndīira-ini ya kūgūrū; mūtego ūgākīmūrūmia biū. **10** Ahithīrīro kīana kīa rūrīgī tīrī-ini, akaambīrwo mūtego njīra-ini yake. **11** Imakania imuumagīrīra na mīena yothē, na ikamūtēng’eragia harīa hothe aagerera. **12** Mūtino nīmūhūthītie; mwanangiko wetereire agwe. **13** Mūtino ūrīaga icunji cia gīkonde giāke; narīo irīgīthathi rīa gīkuū rīgatambuura ciāga ciakē. **14** Aguucīto, akarutwo ūgītīrī-ini wa hema yake, na agatwarwo kūrī mūthamaki wa imakania. **15** Mwaki nīguo ūtūūruga hema-ini yake; ūbīriti ūgwakana nīūhurunjītwo gīkaro giāke. **16** Mīri yake yūmagīra tīrī-ini, nacio honge ciakē ikahooa na igūrū. **17** Kīrīrikano giāke nī gīgaathira thī; ndarī rītwa būrūrī-ini. **18** Akaarutūrūwo ūtheri-ini atwarwo nduma-ini na nīakaingatwo oime thī īno. **19** Ndarī ciana kana njīaro thīini wa andū ao, o na ndarī mūdū wake ūgaatigara kūrīa aatūūruga. **20** Andū a mwena wa ithūro nīmakagegio nī maundu marīa mamūkorete; andū a mwena wa irathīro manyiitwo nī kīmako. **21** Ti-itherū ūguo nīguo gīkaro kīa mūdū mwaganu gūkahaana; kūdū kwa mūdū ūria ūtooī Mūrungu-rī, gwake kūhaana ūguo.”

19 Nake Ayubu akīūria atiri: **2** “Mūkūnyariira ngīnya-rī, mūkīlhehenjaga na ciugo? **3** Rīu mūrī kūndetia maita ikūmi; mūūtharīkīre mūtārī na thoni. **4** Angīkorwo nī ma atī nīhītītie njīra, ihītīa rīakwa

rīgūikara rīri thīina wakwa. **5** Mūngīkorwo ti-itherū nīmūgwītūūgīria igūrū rīakwa, na mūgīe na mweke wa kūnjūkīrīra nī ūndū wa ūguo njonorithīo, **6** na kīmenyei atī Ngai nīwe ūhithīrie, akandigīcīria na wabu wake. **7** “O na gūtūika nīngayaga ngoiga atīrī, ‘Ndīmūhithīrie!’ Nīi ndīrī ūndū njookagīrio; o na gūtūika nīhooyaga ndeithio, gūtīrī kīhooto nyonaga. **8** Nīahingīrie njīra na nīi ndingīhota kūhītūka; tūcīra twakwa nīatwīkīrīte nduma. **9** Nīanjūrīte gītīio giakwa, na akanduta thūmbī mūtwe. **10** Andārūrangaga kuuma mbarī ciothe ngīnya ngathīra; amunyaga mwhīhoko wakwa o ta mūtī. **11** Marakara make nīmanjakanīire; andaraga hamwe na thū ciake. **12** Mbūtū ciake cia ita injerekagīra na hīnya; ciakwa ihumbu cia kūnjūkīrīra, igathiūrūrūkīria hema yakwa. **13** “Nīanyamūrānīte na ariū a baba makaahutafīra; andū ariā tūyaine nao nīmeīndīgīthīte bīū. **14** Andū a mbarī ciitū nīmathīite makandiga; arata akwa nīmariganīrwo nī nīi. **15** Ageni akwa na ndungata ciakwa cia andū-a-nja matuaga ta matanjūū; maanyonaga ta ndī mūdū uumīte kūdū kūngī. **16** Njītaga ndungata yakwa, no ndīngīnjītīka, o na ndīmīthāthīte na kanua gakwa nī mwene. **17** Mīhūmū ya kanua gakwa nīmīnūngwa harī mūtumia wakwa; ndūkīte wa kūmenwo harī ariū a maitū. **18** O na tūhī tūria tūnīna nītūūnyararīte, rīria ndatuumīrīra no gūtūhekerera tūtūthekagīrīra. **19** Arata akwa ariā manguhīrīrie othe nīmathūire; andū ariā nyendeete nīmahutātīire makaanjūkīrīra. **20** Nīi thīrīte ngatigara o gīkonde na mahīndī; nīi ndigārīrwo no kīni kīa magego giiki. **21** “Njīguīrai tha, inyuī arata akwa, iguai tha, nīgūkorwo guoko kwa Ngai nīkūngūthīte. **22** Mūthingatanaga na nīi o ta ūria Mūrūngu aathingataga nīkī? Mūtīrī mūrāiganwo nī nyama ciakwa? **23** “Naarī korwo ciugo ciakwa nīciandīkitwo, igakīandīkwo ibuku-inī rīa gīkūngo. **24** Igakarwo na karamu ga kīgera igūrū rīa ngocorai, kana igakururwo rwaro-inī rwa ihiga itūire ngīnya tene! **25** Nīnjūū atī Mūngūūri ari muoyo, na atī marīgīrīrio-inī nīwe ūkaarūgama thī īno. **26** Nakīo gīkonde gīkī giakwa kīarīkia gūthīra, na mwīrī ūyū wa nyama ūkorwo ūtarī ho, hīndī īyo nī ngoona Ngai; **27** nīi mwene nīngamwīnera na maitho, nīi mwene, ti mūdū ūngī. Ī ngoro yakwa ndīkīrī na wendo mūnene! **28** “Mūngīuga atīrī, ‘ī nītūthingatane nake, kuona atī nīwe kīhumo gīa thīina ūyū,’ **29** inyuī ene nīmūwagīrīrwo nī gwītīgīra rūhīu rwa njora; nīgūkorwo mang’ūrī nīmākarehīthīa kūherīthanio na rūhīu rwa njora, na hīndī īyo nīmūkamenya atī nī kūrī ūtanīrī wa ciira.”

20 Nake Zofaru ūria Mūnaamathi agīcookia atīrī: **2** “Meciīria makwa nī mathīīnīku, na nīkīo ngūcookia, nī ūndū nīndangīkīte mūno. **3** Ndīraigua irūithīa rīa kūnjonorithīa, naguo ūmenyo wakwa nīūranjūkīra hīnya wa gūcookia. **4** “Ti-itherū nīūū ūria gūtūire kuuma tene rīria mūdū aigirwo gūkū thī īno, **5** atī kūrūūhīa kwa ariā aaganu no gwa kahinda, o nakīo gīkeno kīa andū ariā matoōi Ngai no gīa kahinda kanīni. **6** O na gūtūika mwītīio wake nī ūkīnyaga o igūrū, naguo mūtwe wake ūkahutia matūrī, **7** agaathīra ngīnya tene o ta mai make mwene; ariā

manamuona mooragie atīrī, ‘Kaī aathiire kū?’ **8** Aragīria ta kīroto, akaaga kuoneka rīngī, akaingatwo ta kīoneki kīa ūtukū. **9** Riitho rīria rīamuonaga rītīkamuona rīngī; harīa aakiraga hatīkamuona rīngī. **10** Ciana ciake ikaageragia kwiigūthania na athīīni; moko make mwene no ngīnya magaacookia ūtonga wake kūrīa aaurūtire. **11** Hīnya wa wīthī ūria ūiyūrīte mahīndī-inī make ūgaakoma hamwe nake rūkūngū-inī. **12** “O na gūtūika ūuru ūrī mūrīo ūrī kanua gake, na nīaūhithaga rungu rwa rūrīmī rwake, **13** o na gūtūika ndangīhota kūirekia na aūigaga kanua gake-rī, **14** irio ciake nīkarūra irī nda yake; igaatūika ūrūrū wa ndūira thīīnī wake. **15** Nīagatahīka ūtonga ūria ameretie; Mūrūngu nīagatūma aūtahīke. **16** Nīakoonga thumu wa nyoka; magego ma nyoka nīmo makaamūūragā. **17** Ndagakenera tūrūū, njūū iria ithereraga ūkī na ngorono. **18** Kīndū kīria anogeire no ngīnya agagīcookia atakīrīte; ndagakenera uumithio wa wonjoria wake. **19** Nīgūkorwo nīahīnyīrīrie athīīni, akamatiga matārī na kīndū; nīatūnyanīte nyūmba iria atakīre. **20** “Ti-itherū merīrīria make matīngīthīra; ndangīthonokia na indo iria eigīre. **21** Gūtīrī kīndū atīgīrio gīa kūrīa; ūtonga wake ndūgatūira. **22** Hīndī irīa aiganīire nī ūndū wa kūngīhīa indo, mīnyamaro nīkamūnyīita; ūkīa nīkamūkora na nditi nene. **23** Hīndī irīa aiyūrīte nda yake-rī, nīguo Ngai akaarekereria marakara make mahīu mamūkore na amuurīrie mahūira make. **24** O na angīūrīra indo cia mbaara cia kīgera, akaarathwo na mūguū wa gīcango. **25** Aūcomoraga kuuma ng’ong’o wake, mūthecece ūcio mūkeno akaūcomora kuuma ini-inī rīake. Imakania nīkamūkorerera; **26** nduma nene nīyetereire igīina ciake. Mwaki ūtarī mūhurūtīre nīkamūcina, na ūniine kīria gītīgaire thīīnī wa hema yake. **27** Igūrū nīrīkaguūria wīhīa wake; thī nayo nīkarahūka īmūkīrīre. **28** Kīgū nīgīgāthereria nyūmba yake, indo cia nyūmba yake ithererio nī kīgū mūthenya ūcio wa mang’ūrī ma Ngai. **29** Ūcio nīguo ūndū ūria Ngai agayagīra ariā aaganu, igai rīria maathīrīrwo nī Mūrūngu.”

21 Nīngī Ayubu agīcookia atīrī: **2** “Thīkīrīrai wega ciugo ciakwa; rekei ūndū ūyū ūtūike nīguo mūkūūhooreria naguo. **3** Ngīrīrīrai na nīi njarie, na ndaarīka kwaria-rī, mūgīcooke mūūnyūrīrie. **4** “Nī-rī, kaī mateta makwa meerekeirio mūdū? Ngūkīaga kūremwo nī gūkīrīrīria nīkī? **5** Ta ndorai mūgege; mwīnyīite tūnua twanyu na moko nī kūmaka. **6** Ndīcīragia ūhoro ūyū ngamaka mūno; ngeithīmīkwo nī mwīrī, ngambīrīria kūinaina. **7** Atīrī, andū ariā aaganu marekagwo matūire muoyo nīkī, magakūra o na magakīrīrīria kūgia na ūhoti? **8** Nīmeonagīra ciana ciao ikīgaacīra kūu marī, makoona rūciaro rwao rūkīhaanda mbere ya maitho mao. **9** Mīcīi yao īkaraga īgītīrwo na ītarī na guoya; naruo rūthanju rwa Ngai rūtīmahūūragā. **10** Ndegwa ciao itīagaga kūgwatīa; ng’ombe ciao icīaraga, na itihunaga. **11** Moimagaragīa twana twao tūīngī o ta rūūru; ciana icio ciao ikaina īgītūrūhaga. **12** Nao o ene mainaga makīhūūragā tūhembe na inanda cia mūgeeto; mekenagia na mūgambo wa mūtīrīrī. **13** Matūūragā mīaka yao magaacīre, na magathīi mbīrīra-inī marī

na thayū. (Sheol h7585) 14 Na no-o meeraga Mūrungu atīrī, 'Thi! Tigana na ithu! Tūtikwenda kūmenya njira ciaku. 15 Mwene-Hinya-Wothe nīwe ū, atī nīguo tūmūtungatagire? Tūkūguniya naki tūngimūhooya?' 16 No rīrī, kūgaacīra kwao gūtīrī moko-inī mao ene, nī ūndū ūcio nī njikaraga haraaya na kīrīra kia andū arīa aaganu. 17 "Na rīrī, nī maita maigana tawa wa arīa aaganu ūhoragio? Nī maita maigana makoragwo nī mūtino, na nī maita maigana Ngai amagayagīra ruo nī kūmarakarīra? 18 Nī maita maigana matūkiga ta nyeki nyūmū ikūhurutwo nī rūhuho, o na kana ta maragara marīa mombūrāgwo nī kūhuhūkano? 19 Kuugagwo atīrī, 'Ngai aigagīra ciana iherithia rīa ithe wao.' No rīrī, nī kaba Ngai aherithie mūdū ūcio we mwene, nīguo amenye nīehitie! 20 Maitho make nīmeyonere mwanangīko wake mwene; nīarekwo akunde mang'ūrī ma Mwene-Hinya-Wothe. 21 Nī ūndū-rī, anga no eetangaga ha ūhoro wa andū ake arīa agaatiga na thuutha, matukū make maathira? 22 "Nī kūrī mūdū o na ūmwe ūngihota kūruta Mūrungu atī nīguo agīe na ūmenyo, kuona atī Mūrungu nīwe ūtuanagīra ciira, o na agatūira arīa atūgītīrie mūno? 23 Nī kūrī mūdū ūkuuaga arī na hinya wake wothe, arī mūgītīre wega biū, na arī na thayū, 24 mwīrī wake ūheetwo irio wega, na mahīndī ma mīthiimo yake marī o maigū. 25 Mūdū ūngī agakua arī na marūrū ma ngoro, atarī aakenera kīndū kīega o na kī. 26 Makomaga o ro ūndū ūmwe tīrī-inī, na eerī-rī, igunyū ikamahumbīra. 27 "Nī nīnjūū wega ūrīa mūreciirīa, ngamenya mathugunda manyu maakūhītīra namo. 28 Mūrooria atīrī, 'Rīu nyūmba ya mūdū ūrīa mūnene ikīrī ha, na hema irīa andū aaganu maratūiraga-rī, ikīrī ha?' 29 Kai mūtārī muoria andū arīa mathiiga ng'endo? Kai mūtārūmbūyagia ūrīa mamwīraga? 30 atī mūdū ūrīa mwaganu nī aigugīrwo tha mūthenya wa mūtino, atī nīahonokagio mūthenya wa mang'ūrī? 31 Nūū ūreganaga na mītugo ya mūdū mwaganu maitho-inī make? Nūū ūmūrīhagia kūringana na matūdū marīa aaneka? 32 Atwaragwo mbīrīra-inī, nayo mbīrīra yake ikarangagīrwo. 33 Tīrī wa gītūamba nūūrī mūrīo harī we; andū othe nīwe marūmagīrīra, na kīrīndī gītangītārīka gīgathiiga mbere yake. 34 "Mwakīhota atīa kūūhoorerīa na ndeto cia tūhū? Hatirī kīndū gītīgaru harī macookio manyu tīga o maheeni!"

22 Nake Elifazu ūrīa Mūtemaani agīcookīa atīrī: 2 "Mūdū aahota kūguna Mūrungu? O na mūdū mūūgī-rī, akīhota kūmūguna? 3 Nī gīkeno kīrīkū ūthingu waku ūngirehere Mwene-Hinya-Wothe? Nī uumithio ūrīkū angīgia nāgu angīkorwo mīthīre yaku ndīrī ūcuuke? 4 "Arakūrūithia na agagūthitanga nī ūndū wa wītīgīrī Ngai waku? 5 Gīthī waganu waku tī mūnene? Mehīa maku-rī, makīrī mūthīa? 6 Wetīrīe ūgītīrī kuuma kūrī ariū a thoguo hatārī gītūmī; nīwaurīre andū nguō, ūkīmatīga njaga. 7 Arīa anogu ndwamaheire maaī, na nīwaimīre arīa ahūtū irio, 8 o na gūtūika warī mūdū ūrī hinya, ūrī na mīgūnda: mūdū ūheetwo gītīo, na watūiraga kuō. 9 Nīwāingātīre atumīa a ndīgwa matārī na kīndū, na ūkīniina hinya wa arīa matārī na maithē. 10 Nīkīo ūthīūrūkīrīo nī mītego, nīkīo thīina wa narua ūkūmakagīa, 11 nīkīo ūtumanīrwo

nī nduma, ūkaremwo nīkuona, na nokīo mūiyūro wa maaī ūkūhubanīirīe. 12 "Gīthī Ngai ndarī o kūu igūrū o igūrū? O na ta kīone ūrīa njata irīa irī igūrū mūno itūūgītīrīe! 13 No rīrī, wee ūroiga atīrī, 'Mūrungu nī atīa angīmenya? No atuanīre ciira nduma-inī ta īno? 14 Matu matumanu nīmamūhumbīrīe, nī ūndū ūcio ndangītūona rīrīa egūceera kūu igūrū gacūmbīrī.' 15 Ūgūtūira ūgeraga o njīra ya tene irīa andū aaganu managerera? 16 Nīmahurīrio ihinda rīao rītanakīnya, mīthingī yao īgīthererīo nī mūiyūro wa maaī. 17 Nao meerīre Mūrungu atīrī, 'Tigana na ithu! Mwene-Hinya-Wothe-rī, angītīwīka atīa?' 18 No rīrī, nīwe waiyūrīrie nyūmba ciao na indo njega, nī ūndū ūcio nī njikaraga haraaya na kīrīra kia andū arīa aaganu. 19 "Andū arīa athīngu nīmeyonagīra mwanangīko wa acio aaganu, magakena; arīa matārī na ūūru mekīte mamanyūrūragīa makiugaga atīrī: 20 'Tī-itherū thū ciitū nīnyanange, mwakī nūcīnīte ūtonga wao.' 21 "Athīkīra Ngai ūikare ūrī na thayū nake, ūndū ūyū nīguo ūgaakūrehere ūgaacīru. 22 Itīkīra ūrutani wa kanua gake, na ūige ciugo ciake ngoro-inī yaku. 23 Ūngīcookerera ūcio Mwene-Hinya-Wothe, nīegūkīwamūkīra; ūngīeherīa waganu kūraya na hema yaku, 24 na ūte ngūmba ciaku cia thahabu rūkūngū-inī, na thahabu yaku ya Ofīrī ūmīte na kūu ndwaro-inī cia mahīga kūu mūkuru-inī, 25 hīndī iyo ūcio Mwene-Hinya-Wothe agaatuīka thahabu yaku, na atuīke betha irīa njega mūno harī we. 26 Tī-itherū, hīndī iyo nūkōna gīkeno thīinī wa ūcio Mwene-Hinya-Wothe, na nīūgātīrīra Ngai ūthīū waku. 27 Nīūkāmūhooya, nake nīagakūguā, nawe nīūkahingīa mīhītīwa yaku. 28 Ūrīa watua wīkwō nīguo ūrīkagwo, nāguo ūtherī nī ūkaara njīra-inī ciaku. 29 Hīndī irīa andū angī manyīhīo, nawe ūkoiga, 'Nīmatūūgīrīo!' Hīndī iyo nīākahonokīa arīa makuīte ngoro. 30 Nīākahonokīa o na ūrīa ūrī na ūcuuke, ahonokīo nī ūndū wa ūtheru wa moko maku."

23 Nīngī Ayubu agīcookīa atīrī: 2 "O na ūmūthī gūteta gwakwa no kūrūrī; guoko gwake nīkūndītūhīire o na ngīcaayaga ūguo. 3 Naarī korwo nīnjūū kūrīa ingīmūona; Naarī korwo no hote gūthī kūrīa aikaragal 4 Ingīyarīrīrīa harī we, njīyūrīe kanua gwakwa ihooto. 5 No nyende kūmenya ūrīa angīnjookeria, ndīcūtūranīe ūrīa angīnjīra. 6 No anjūkīrīre na ūhotī wake mūnene? Aca, ndangīhatīrīra na thītango. 7 Hau-rī, mūdū mūrūngīrīru no atware ciira wake mbere yake, na nī njohorīthio kuuma kūrī mūnjīrīthia ngīnya tene. 8 "No rīrī, ingīthī mwena wa irathīro, we ndarī kuō; ingīthī mwena wa ithūrū, ndīramuona. 9 Hīndī irīa arī wīra-inī mwena wa gathīgathīnī, ndīmuonaga; rīrīa athī mwena wa gūthīnī, ndīmuonaga o na hanīnī. 10 Nowe-rī, nīooī njīra irīa ngeragīra; aarīkia kūngīria, ngoīma haana o ta thahabu. 11 Magūrū makwa moīmīte makīnya make thūutha; nūmagīrīra njīra yake itekwahūka na mwena. 12 Nīī ndītīgānīirīe maathānī ma mīromo yake; njīkīrīrie ciugo cia kanua gake gūkīra irio ciakwa cia o mūthenya. 13 "No rīrī, arūgamaga arī o wīkī; nūū ūngīhota kūregana nake? Ekaga o ūrīa ekwenda. 14 Ahīngagīa ūndū ūrīa andūrīrīe, na arī o na mībango mīngī ta iyo anjīgīrīe. 15 Kīu nīkīo gītūmīte nyīitwo nī

kimako ndi mbere yake; ndeciirira maundu macio mothe-
ri, ngamwitigira. **16** Mürungu niatumite ngoro yakwa
yüro nĩ hinya; ücio Mwene-Hinya-Wothe niatumite
nyiitwo nĩ guoya. **17** No riri, ndikirĩtio nĩ nduma, iĩ
nduma iyo ndumanu ihumbĩrite üthiũ wakwa.

24 “Nĩ kĩĩ kigiragia Mwene-Hinya-Wothe araariĩre
mahinda ma ciira? Nĩ kĩĩ gitũmaga ariĩ mamũũĩ
meterere mĩthenya ta iyo o tũhũ? **2** Kũri andũ
meeheragia mahiga ma mũhaka, na makarĩthia ndũũru
cia mahiũ iria maiyite. **3** Moyaga ndigiri ya mwana wa
ngoriai, na magakuu ndegwa ya mütumia wa ndigwa
ĩtuĩke ya kũrtũgamĩrĩra thĩĩrĩ wao. **4** Nĩ meeheragia
andũ ariĩ abatari njĩra-inĩ, na makahatĩrĩra athĩĩni
othe a bũrĩri magatũma mathĩĩ makehithe. **5** O ta
njagi cia werũ, noguo andũ ariĩ athĩĩni marokagĩra wĩra
wa kũhaara kindũ gĩa kũria; kũũ bũrĩri üria ütagiaga
kindũ nĩkuo marutaga irio cia kũhe ciana ciao. **6**
Monganagia ngaragatha mĩgũnda-inĩ, na makahaara
matigari mĩgũnda ya mĩthabibũ ya ariĩ aaganu. **7**
Maraaraga njaga nĩ kwaga nguo; matirĩ kindũ gĩa
kwĩhumbĩra rĩria kwagia heho. **8** Maconjoragio nĩ
mbura ya irima-inĩ, nao makenyĩtirĩra mahiga nĩ
ündũ wa kwaga ha kwĩyũ. **9** Mahuragia mwana wa
ngoriai kuuma nyondo-inĩ; nako gakenge ka mũthĩĩni
gatahagwo nĩ ündũ wa thĩĩrĩ. **10** Mathiĩaga njaga nĩ
kwaga nguo; makuuaga itĩia cia ngano, no magatigwo
marĩ o ahiũ. **11** Mahihagĩra ndamayiũ mitaro-inĩ; nĩ
makinyangaga ihĩĩho cia ndibei o magĩkuaga nĩ nyoota.
12 Mũcaayo wa ariĩ marakua nĩũraiguuo ükũma itũũra
inene, nayo mĩoyo ya ariĩ aguarie no gũkaya irakaya
ikienda üteithio. No Ngai gũtirĩ mündũ aratũira ciira nĩ
ündũ wa gwika üũru. **13** “Nĩ kũri andũ ariĩ mareganaga
na ütheri, na matiũũ njĩra ciaguoo, o na kana magaikara
tũcĩra-inĩ twaguo. **14** Hĩndĩ irĩa gwatuka-rĩ, mũũragani
ookagĩra akooraga athĩĩni na abatari; ningĩ ütũkũ
agatuika ta mũici. **15** Riitho rĩa gĩthĩria rĩetagĩrĩra
kũgie mairia; kũruga atĩrĩ, ‘Gũtirĩ riitho o na rĩmwẽ
rĩngĩnyona,’ na gĩgaikara kũhithĩte üthiũ. **16** Rĩrĩa kũri
nduma-rĩ, nĩguo andũ matuaga nyũmba, no mũthenya
magatinda mehingĩire; matiendaga ündũ wa ütheri. **17**
Nĩgũkorwo andũ acio othe-rĩ, nduma irĩa ndumanu nĩyo
rũciĩni rwao; magiaga ürata na imakania cia nduma. **18**
“No riri, o nĩ mũhũũyũ üria ürerete igĩrũ rĩa maaĩ; igai
rĩa bũrĩri-inĩ nĩ irume, na nĩ ündũ ücio gũtirĩ mündũ
üthiĩaga mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ. **19** O ta üria rĩũa
na ürugarĩ inĩĩnaga maaĩ ma tharunji-rĩ, üguo noguo
mbĩrĩra iħuragia ariĩ mehĩtie. (Sheol h7585) **20** Nayo
nda irĩa yamaciarire ikariganĩrwo nĩ, igunyũ nacio
ikamarĩa; andũ ariĩ aaganu maticookaga kũrĩrikanwo,
no moĩnangagwo ta mũti. **21** Marĩaga indo cia mütumia
thaata na üria ütarĩ kaana, na matiiguagĩra mütumia
wa ndigwa tha. **22** No Ngai, nĩ ündũ wa ühoti wake,
nĩakururagia ariĩ marĩ hinya; o na mangũhaanda wega-
rĩ, matirĩ na mwĩhoko atĩ nĩmagatũũra muoyo. **23** We no
ametikĩrie maikare mahurũkĩte makĩĩguaga ta matarĩ
na ügwati, no maitho make nĩmacũthagĩrĩra njĩra
ciao. **24** Nĩgũkorwo matũũgagĩrio o kahinda kanini,
magacooka makeheha; maikũrukagio na magakua o ta
andũ ariĩ angĩ othe; makeheragio o ta igira cia ngano.

25 “Akorwo üguo tĩguo gũtarĩ-rĩ, nũũ üngĩonania atĩ
nĩndaheenania, na agĩtue ciugo ciakwa cia tũhũ?”

25 Nake Bilidadi üria Mũshuhi agĩcookia atĩrĩ:
2 “Wathani na gwĩtigĩrwo nĩ cia Ngai; nĩwe
ũhaandaga watho kũũ igĩrũ o igĩrũ mũno. **3** Mbũtũ
ciake no itarĩke? Nũũ ütaaragĩrwo nĩ ütheri wake? **4**
Mündũ aakĩhota atĩa gũkorwo arĩ mũthĩngu mbere
ya Mürungu? Mündũ üciarĩtuo nĩ mündũ-wa-nja-rĩ,
akĩhota atĩa gũtũka mũtheru? **5** Angĩkorwo o na mweri
ti mũcangararu, na njata ti theru maitho-inĩ make-rĩ,
6 mündũ na no ta kĩgunyũ, o we mũrũ wa mündũ-rĩ,
ndakĩrĩ mũnyĩĩhire mũno makĩria!”

26 Ningĩ Ayubu agĩcookia atĩrĩ: **2** “Kaĩ üri gũteithia
üria ütarĩ na ühoti-ĩ! Kaĩ üri kũhonokia guoko
kũria gũtarĩ na hinya-ĩ! **3** Kaĩ üri gũtaara mündũ ütarĩ
na üũgĩ-ĩ! Na atĩrĩ, kaĩ nĩwonanĩtie ümenyo mũnene-
ĩ! **4** Nũũ wagũteithia kwaria ciugo icio? Na nĩ roho
waũ waria na kanua gaku? **5** “Ariĩ akuũ marĩ na ruo
rũnene, o acio marĩ rungu rwa maaĩ na kĩria gĩothe
gĩtũũraga kuo. **6** Gĩkuũ nĩkĩguũranie mbere ya Ngai;
mwanangĩko ükarĩte ütarĩ mũhumbĩre. (Sheol h7585)
7 Atambũrukagia matu ma mwena wa gathigathini
igĩrũ rĩa kũndũ gũtarĩ kindũ; nayo thĩ ndarĩ kindũ
amĩcunjurĩtie nakĩo. **8** Athayaga maaĩ thĩĩnĩ wa matu
make, no matu macio matingĩtembũrwo nĩ üritũ
wamo. **9** Ahumbagĩra üthiũ wa mweri rĩria waiganana,
agatambũrukia matu make igĩrũ rĩraguo. **10** Niekĩrĩte
rũkirĩri igĩrũ rĩa maaĩ, rũkahakania ütheri na nduma.
11 Itugĩ iria itĩrĩrĩire igĩrũ nĩ ithingithaga, ikagegearaga
nĩ ündũ wa ikũũmana rĩake. **12** Nĩoirugire maaĩ ma
iria na ündũ wa hinya wake; na nĩ ündũ wa üũgĩ wake
nĩatĩnaangirie Rahabu tũcunjĩ. **13** Mĩhũmũ yake nĩyo
yathakarĩie igĩrũ; guoko gwake nĩ gwatheecire nyoka
irĩa ñyororokaga na ihenya. **14** Atĩrĩrĩ, ñno no mĩthia ya
mawĩra make; kaĩ no kamũheehũ kanini tũiguaga ka
ũhoro wake-ĩ! Nũũ üngĩgĩtaũkĩrwo nĩ marurumĩ ma
ühoti wake?”

27 Nake Ayubu agĩthĩĩ na mbere na mĩario yake,
akiuga atĩrĩ: **2** “Ti-itherũ o ta üria Mürungu
atũũraga muoyo, o we ünyimĩte kĩhooto, ücio Mwene-
Hinya-Wothe, üria ütũmite ngĩe na ürũrũ ngoro-inĩ-rĩ,
3 hĩndĩ irĩa yothĩ nĩ ngũtũũra muoyo, nayo mĩhũmũ ya
Ngai irĩ maniũrũ-inĩ makwa, **4** mĩromo yakwa ndikaaria
maundu ma waganu, na rũrĩmĩ rwakwa rũtikaaria
maheeni. **5** Nĩ ndigetĩkĩra atĩ nĩ inyuĩ mũrĩ na kĩhooto;
nginya rĩrĩa ngaakua, ndigakaana ükindĩrũkũ wakwa. **6**
Nĩngũtũũria üthingu wakwa na ndikaũrekia; thamiri
yakwa ndikanjĩrĩthia rĩrĩa rĩothe ngũtũũra muoyo. **7**
“Thũ ciakwa irogĩtuika ta ariĩ aaganu, ariĩ marĩ muku
na nĩ marotuika ta ariĩ matarĩ kĩhooto! **8** Tondũ-rĩ,
kĩrĩgĩrĩro kĩa üria ütarĩ mwĩtigĩrĩ Ngai gĩkĩrĩ kĩrĩkũ
akua, hĩndĩ irĩa Ngai ooya muoyo wake? **9** Mürungu
nĩakĩguaga gũkaya gwake rĩrĩa akorwo nĩ mĩnyamaro?
10 Nĩakenagĩra ücio Mwene-Hinya-Wothe? Nĩakayagĩra
Ngai mahinda mothe? **11** “Nĩngũmũruta ühoro wĩgĩ
ühoti wa Mürungu; ndikũhitha njĩra cia Mwene-Hinya-
Wothe. **12** Inyuothe nĩmwĩoneire maundu macio. İkirĩ
yakĩ mĩario ñno itarĩ kiene? **13** “Üũ nĩguo Mürungu

28 “Nĩ kũrĩ handũ harĩa betha yenjagwo o na nĩ harĩ handũ harĩa thahabu itheraġirio. **2** Kĩgera kĩrutagwo kuuma tĩĩri-inĩ, nakio ġicango kĩrutagwo mahiga-inĩ ġĩgatwekio. **3** Mũndũ nĩkũniina aniinaga nduma; acaragia mahiga macio nginya kũria kũriku mũno, o kũu nduma ġĩ ndumanu mũno. **4** Mũndũ atũrikagia irima thĩ kũraya na kũria andũ matũũrag; agakinya kũndũ kũria mũndũ aariganĩrwo nĩġũthiiaġa; kũu kũraihanĩĩriie na andũ nĩkuo acunjuuraga akĩereeraga. **5** Thĩ nĩkuo kuumaga irio, no na kũu thĩĩni mũhuro kũgarũũkũte ġũkahaana ta ġũcĩnĩto na mwaki; **6** mahiga-inĩ ma thĩ nĩkuo kuumaga yakuti ġĩra ya bururu, na mũthanga wayo ũkoragwo na ngũmba cia thahabu. **7** ġũtĩri nyoni ndia-nyama yũĩ ġacĩra kau kahithe, na ġatĩrĩ konwo nĩ riitho rĩa hũngũ. **8** Nyamũ iria cĩtĩĩaga itiri ciagathiĩra, o na ġũtĩri mũrũũthi ũkageraġira. **9** ġuoko kĩa mũndũ ġũtharikagĩra ġũkanyĩita ihiga rĩa nyaĩġi, na ġũkaguĩria itina cia ġĩrma. **10** Enjaga mungu ũġatũrĩkia rwaro rwa ihiga; maitho make makĩonaga ġĩĩna ciaruo ciothe. **11** Ethaga itwe cia nĩjũũ, na indo iria hithe agacimĩria ũtheri-inĩ. **12** “No ũĩġĩ-rĩ, ũngĩoneka kũ? ũmenyo ũtũũrag kũ? **13** Mũndũ ndangĩmenya thogora wa ũĩġĩ; ndũngĩoneka bũrũri wa arĩa marĩ muoyo. **14** Kũria kũriku mũno kuugaga atĩrĩ, ‘Ndũrĩ thĩĩni wakwa’; narĩo iria rikoiga atĩrĩ, ‘Ndũrĩ ġũkũ gwakwa.’ **15** Ndũngĩgũrĩka na thahabu ġĩra therie mũno, kana thogora waguo ũthimwo na betha. **16** Ndũngĩgũrĩka na thahabu ya Ofiri, kana ũgũrĩke na onigithi ġĩra ġĩro mũno, o na kana yakuti ġĩra ya bururu. **17** Thahabu kana icicio-rĩ, itingihota kũgerekanio nago; o na kana ũkũĩranio na mathaga ma thahabu. **18** Maricani kana ngenyekenyi iria cia goro itaġĩĩriie kũġwetanio nago; thogora wa ũĩġĩ ũkĩrĩte wa ruu ġĩra ndune. **19** Yakuti ya Kushi ndĩngĩĩgananio nago; o na ndũngĩgũrĩka na thahabu ġĩra therie mũno. **20** “Hakĩrĩ ũġuo-rĩ, ũĩġĩ ũngĩkiuma nakũ? ũmenyo ũtũũrag kũ? **21** Nĩmũhithe kũrĩ maitho ma cĩũmba ciothe iria itũũrag muoyo, ũkhititho o na nyoni cia rĩera-inĩ. **22** Mwanangĩko na ġĩkuũ ciugaga

29 Ningi Ayubu nīathiire na mbere kwaria, akiuga atiri: **2** “Naari korwo na haane ūria ndaatarii mieri iria ya tene, matukū-ini maria Ngai aamenyagirira, **3** riria tawa wake wamurikaga igurū ria mūtwe wakwa, na ūndū wa ūtheri wake nguathikanagiria nduma-ini! **4** Korwo ndarii ūria ndatarii matukū-ini maria ndagaaciire biū, hīndi iria kuumīrania ngoro na Ngai kwarathimaga nyumba yakwa, **5** riria Mwene-Hinya-Wothe aari hamwe na nī, nacio ciana ciakwa ikandigiiciria, **6** riria gacira gakwa kiahūgītio nī kirimū kia iria, naruo rwaro rwa ihiga rūgaatherukagira tūrūū twa maguta ma mūtamaiyū! **7** “Riria ndaathiiaga kihingo-ini kia itūūra inene, na ngaikarira gītī giakwa hau kīarahoini-rī, **8** aanake maanyonaga makeehera, nao athuuri makarūgama, **9** andū ariā anene maatigaga kwaria, makahumbira tūna twao na moko; **10** mīgambo ya andū ariā marī igweta igakiri, nacio nīmī ciao ikanyiitana na karakara. **11** Ūria wothē wanjiguaga ngāria aaragia wega igurū riakwa, nao ariā maanyonaga makangaathiriiria, **12** nī ūndū nīndahatūraga ariā athiīni maakaya mateithio, o na ariā mataari na maithe maagite mūdūnd wa kūmateithia. **13** Mūdūnd agikua nīandaathimaga; nīndatūmaga ngoro ya mūtūmia wa ndigwa iine. **14** Ndehumbaga ūthingu ta nguo; ciira wa kihooto nīguo warī nguo yakwa ya igurū, o na kiremba giakwa. **15** Nī nīi ndaari maithe ma ariā atumumu, na magurū ma ariā ithua. **16** Ndaari ithe wa ariā abatari; nīndaciiragiriira o na mūdūnd itooi. **17** Ningi nīndoinnaga magego ma ariā aaganu, na ngahuria ariā maarī magego-ini mao. **18** “Ndeciiragia atiri, ‘Nīi ngaakūira gwakwa nyumba, matukū makwa marī maingī ta mūthanga. **19** Mīri yakwa igataamba ikinye maarī-ini, nario ireera rikoragwo hongē-ini ciakwa ūtūkū wothē. **20** Riiri wakwa ūgūtūūra werūhagio thīini wakwa, nago ūta wakwa ūtūūre ūri mwerū guoko-ini gwakwa.’ **21** “Andū maathikagiriiria marī na kīirigiriro, meetagiriira kīrira giakwa makiriite. **22** Ndaarikia kwariarī, matiacockaga kwaria; ciugo ciakwa ciatoonyaga matū mā kahora ihooreire. **23** Maanjetaagiriira ta andū metereire mbura, na makanyua ciugo ciakwa o ta mbura iria ya kūrīgiriiria. **24** Ndaamathekathekagia moorītwo nī hinya makaaga gwītīkia; ūtheri wa ūthiū wakwa warī wa bata mūno kūrī o. **25** Nī nīi ndamoonagia njīra, ngaikaraga ta ndī mūnene wao; ndatūūraga ta mūthamaki ari gatagati ga ita riake; ningi ndaatarii ta mūdūnd ūria ūhooragiriira ari maracakaya.

30 “No rīu-rī, andũ ethĩ kũngĩra nĩmaanyũrũragia,
arĩa o na itangĩendire gũturanĩra maithe mao

na ngui ciakwa cia rūuru. **2** Hinya wa moko mao ūng'ang'unire nakī, kuona atī hinya wao nīwamehereire? **3** Nīmathīnikite nī ūndū wa wagi na ng'aragu, ūtūkū-rī, moortūragā būrūrī mūng'aru, būrūrī mwanangīku ūkīrite ihooru. **4** Maahaaraga nyeni cia mahuti ma cumbī kuuma ihinga-inī, na irio ciao ciarī mīrī ya mūtī wa kīhaato. **5** Nīmaingatirwo kuuma kūrī mūngī, makiugīrīrio ta maarī aici. **6** Nīmahatīrīrio maikarage mikuru-inī ya tūrūtū tūhūu, kūu ndwaro-inī cia mahiga na marima-inī marīa marī thī. **7** Maanagia ta nyamū kūu ihinga-inī, makahatikanagīra kūu mahuti-inī. **8** Rūciaro rūtarī kīene na rūtarī rūtwa, nī rwarutūrūrīrwo rume kūu būrūrī-inī. **9** “Na rū arīū ao maraanyūrūria na rwīmbo; ngagītuika wa kuunagwo thimo nīo. **10** Nīmathūire na magaikaraga haraihu na nī; matiitigagīra kūndūira mata ūthiū. **11** Nī ūndū rū Ngai nīaregeretie ūta wakwa, na akandeehera mathīina-rī, matirī ūndū merigagīrīria gwika marī harīa ndī. **12** Mwena wakwa wa ūrio kūrī rūrūrī rūratharīkīra; maigagīra magūrū makwa mītego, na magaaka ihumbu ciao cia gūūtharīkīra. **13** Maharaganagia njīra yakwa; mahotaga kūnyūnūha o na gūtārī na mūndū ūramateithia. **14** Mokite ta matooonyeire mwanya-inī mwarī; mokiire gatagatī ga kūu kwanangīku, makaamomokera. **15** Imakania nīcihootete; gītīo gīakwa kīumbūrītwo ta kihurutītwo nī rūhuho, nāguo ūgītīrī wakwa ūkabūrīa ta itu. **16** “Na rū muoyo wakwa nīūrathirīrīkīra; matukū ma thīina nīmānyīitite. **17** Ūtūkū ūtheecangaga mahīndī makwa; ruo rwa gūthegenya rūtīndīgīthagīria. **18** Ngai angūnjakūnjaga ta nguo na ūndū wa ūhoti wake mūnene; aanyītaga ta kanjū yakwa ngingo-inī. **19** Anjikītie ndoro-inī, ngatūika ta rūkūngū na ta mūhu. **20** “Nīwe ndīrakāira, o Wee Ngai, no ndūrānjītīka; ndīrarīgama, no wee no kūndora ūrandora. **21** Wee nīūngarūrūkīte ūtarī na tha; ūtharīkīire na hinya wa guoko gwaku. **22** Nīūhūrītīe, ūkaandīndīka mbere ya rūhuho; ūnyūgutanītīe kihuhūkano-inī. **23** Nīnjūū nīūkangīnyia o gīkuū-inī, ūndware kūria gwathīrīrwo arīa othe marī muoyo. **24** “Tī-itherū gūtīrī mūndū ūūkagīrīra mūndū ūthuthīkīte ngoro, hīndī irīa egūkaya ateithio arī mīnyamaro-inī. **25** Nī-rī, gītī nīdianarīrio nī arīa marī na thīina? Gītī ngoro yakwa ndīanaigūira arīa athīini kīeha? **26** No rīrī, rīrīa ndeerīgagīrīra wega, ūūru ūgīūka; rīrīa ndaacaragia ūtherī-rī, hīndī ūyo nduma īgītūka. **27** Nda yakwa ndītīgaga kūrruruma; matukū ma thīina nīmangīnyīre. **28** Thīiaga njīrītīe biū, no tī ūndū wa kūhia nī rūa; ngarīgama kīūngano-inī ngakaya ndeithio. **29** Nduikite mūrū wa nyina na mbwe, ngatūika mūthīrītū wa ndundu. **30** Gīkonde gīakwa nīkīgarūrūkīte, gīgathita na gīkoonūka; mwīrī wakwa ūhīūhīte nī ūrugarī. **31** Kīnanda gīakwa kīa mūgeeto kīrutaga o mūgambo wa gūcakaya, nāguo mūtūrīrī wakwa ūkaruta o mūgambo wa kīrīro.

31 “Nī nītarīkīaniire na maithe makwa ndīkanarore mūrītū ndīmīrīrīrie. **2** Nī ūndū-rī, kī rīgai rwa mūndū kuuma īgūrū kwa Ngai rūkīrī kī? Igai rīake nī rīrīkū kuuma kūrī ūcio Mwene-Hinya-Wothe ūrī īgūrū? **3** Gītī tī kwanangwo kwa arīa aaganu,

na mūtino kūrī arīa meekaga maūndū mooru? **4** Gītī we ndonaga njīra ciakwa, na agatara o ikinya o ikinya rīakwa? **5** “Ingīkorwo thīiaga na njīra itarī cia ma-rī, kana kūgūrū gwakwa gūkahīuha thīi ngaheenanie-rī, **6** Ngai nīathime na ratirī cia kihooto, nake nīekūmenya atī nī ndīrī ūcuuke; **7** makinya makwa mangīkorwo nīmahūkīte makoima njīra-inī, nayo ngoro yakwa ingīkorwo nīitongoretio nī maithe makwa, kana moko makwa makorwo nīmathaahītio-rī, **8** hīndī ūyo kīrīa haandīte kīrorīo nī andū angī, nacio irio cia mīgūnda yakwa iromunywo. **9** “Ngoro yakwa ingīkorwo yanaheenererio nī mūndū-wa-nja, kana ngorwo ndanaceema mūrango-inī wa mūndū wa itūūra, **10** hīndī ūyo mūtūmia wakwa arothīa ngano ya mūndū ūngī, na arūme angī tīga nī marokoma nake. **11** Nīgūkorwo ūndū ūcio nī ūmaramari wa thoni, na nī rīhīa rīa gūtūrwo ciira nī kīama. **12** Tondū ūcio nī mwakī ūrīa ūcinaga ngīnya ūkaananga; na nīūngīamunyīte magetha makwa mothe. **13** “Ingīkorwo nīnyīmīte ndungata ciakwa cia arūme na cia andū-a-nja kihooto rīrīa manateta nī ūndū wakwa-rī, **14** nī ngeeka atīa rīrīa Mūrungu akaanjūkīrīra? Ngaacookia atīa rīrīa ngeetwo ndītētere ūhoro-inī ūcio? **15** Gītī ūcio wanyūūmbire kūu nda ya maitū to we wamoombere? Gītī tiwe watūthondekire tūrī kūu nda cia aa maitū? **16** “Ingīkorwo ndanaima athīini kīrīa maanerīrīria, kana ngareka maithe ma mūtūmia wa ndīgwa morwo nī hinya-rī, **17** ingīkorwo ndīaga irio ciakwa nyiki, ngaaga kūgayana na ūrīa ūtarī ithe-rī, **18** (no nī kuuma ūnini wakwa, mwana ta ūcio ndaamūreraga o ta ūrīa angīrarerīrwo nī ithe, na kuuma gūciarwo gwakwa ndūire ndongoragia mūtūmia wa ndīgwa) **19** ingīkorwo ndanoona mūndū agīkua nī ūndū wa kwaga nguo, kana ngoona mūndū mūbatari atārī kīndū gīa kwīhumba, **20** na ngoro yake ndīandathīmire nī ūndū wa kūmūguithīa ūrugarī na guoya wa ng'ondū ciakwa-rī, **21** ingīkorwo ndanoya guoko gwakwa ngookīrīa mwana ūtarī ithe, nīkūmenya atī no nyone wa kūndeithīa kwagīa ciira īgootī-inī-rī, **22** hīndī ūyo guoko gwakwa kūroahūkīra kīande-inī kūgwe, kūroinīkīra o irūngo-inī. **23** Nī ūndū nīndetīgagīra mwanangīko uumīte kūrī Mūrungu, na nī ūndū wa gwītīgīra riiri wake, ndīngēkire maūndū ta macio. **24** “Ingīkorwo nīnjīgīte mwīhoko wakwa harī thahabu, kana ngeera thahabu irīa therie mūno atīrī, ‘Wee nīwe ūgītīrī wakwa,’ **25** ingīkorwo ndanakenera ūtonga wakwa mūnene, kana ngakenera uumithio ūrīa moko makwa mecārīrie-rī, **26** ingīkorwo ndanarūmbūiya rīua rīarīte, kana mwerī ūgītī ūcangararīte, **27** na ngoro yakwa īkīheenererio nīcio na hitho, kana guoko gwakwa gūgīcīkīnyīria kīmumunayo gīa gūcītīa-rī, **28** o na macio mangītūika mehīa ma gūtūrwo ciira, nīgūkorwo ingītūikīte mūndū ūtarī mwīhokeku harī Mūrungu ūrīa ūrī īgūrū. **29** “Ingīkorwo ndaanakena nī thū yakwa kuona mūtino, kana ngīmīthekerera rīrīa thīina wamīkora, **30** no nī ndīrī ndetīkīra kanaa gaku keehīe na ūndū wa kūhoera muoyo wayo kīrumi, **31** kūngīkorwo andū a nyūmba yakwa matirī moīga atīrī, ‘Nū ūtarī warīa nyama cia Ayubu akahūūna?’ **32** no gūtīrī mūgenī wanaraara njīra-inī, nī ūndū mūrango wa mūcī wakwa ūtūire

uhingurirwo mugendi, **33** ingikorwo ndaanahitha mehia makwa, ta uria andu meekaga, na undu wa kuhitha mahitha ngoro-ini yakwa **34** tondū wa gwigirira kirindi, o na gwigirira kumenwo ni mihiriga ngagikira ki na ndiume nja-rī, **35** (“Naari korwo ndaari na mündū wa künjigua! Riu nindekira rūuri rwa kwiyaririria: reke Mwene-Hinya-Wothe anjookerie ūhoro; reke mūthitangi andike marūa ma thitango yake. **36** Titheru marūa macio ingimaigirira kiane, ndimehumble taari thūmbi. **37** Njooke ndimūhe ūhoro wakwa ikinya gwa ikinya; ndimūkuhiririe ta ndi mūnene.”) **38** “Korwo mūgūnda wakwa wakaya, ūnjūkirire, nayo mītarō yaguo yothē ikorwo ikirira maithori, **39** ingikorwo ndanaria maciario maguo iteekūria, kana ngoraga ngoro cia ene guo-rī, **40** hīndi iyo cong’e ūrokūra kuo handū ha ngano, na riya handū ha cairi.” Ndeto cia Ayubu nīciathira.

32 Nī undū ūcio andū acio atātū nīmatigire gūcookeria Ayubu, nī undū eeyonaga ari mūthingu. **2** No rīrī, Elihu mūrū wa Barakeli ūria Mūbuzi, wa nyūmba ya Ramu, nīarakaririo mūno nī Ayubu nī undū wa gwiwua aari na kihooto gūkira Ngai. **3** Ningī nīarakarītio nī arata acio atātū tondū nīmagite undū mangicookeria Ayubu, o na gūtuika nīmamūtūirire ciira. **4** Na rīrī, Elihu aambite gweterera acio angī maarie atanaaria na Ayubu, tondū o maarī akūrū kūmūkira. **5** No rīria onire atī andū acio atātū matiarī na undū ūngī wa kuuga-rī, agīakanwo nī marakara. **6** Nī undū ūcio Elihu, mūrū wa Barakeli ūcio Mūbuzi, akiuga atirī: “Nīi ndi na mīaka mīnini, na inyui mūrī akūrū; nīkio ngwītagirira, ngaaga ūmīrīru wa kūmwira ūria njūū. **7** Ndeciiragia atirī, ‘Ūkūrū nīwaagīrīre warie; ūingī wa mīaka nīwaagīrīre kūrutana ūūgī.’ **8** No nī roho ūria ūrī thīini na mündū, o yo mihūmū ya Mwene-Hinya-Wothe, iheaga mündū ūmenyo. **9** To ariā akūrū oiki oogī, na to ariā akūrū mamenyaga ūria kwagīrīre. **10** “Nī undū ūcio nguuga atirī, ‘Thikīrīriai; o na nīi nīngūmwira ūria njūū.’ **11** Nīngwetereire rīria mūkwaragia, ndathikīrīria ihooto cianyu; rīria mūgūcaragia ciugo-rī, **12** nīngūmūtegeire matū biū. No gūtīrī o na ūmwe wanyu wonanirīre mahītia ma Ayubu; gūtīrī o na ūmwe wanyu ūmūcookeirie mīario yake. **13** Tigai kuuga atirī, ‘Nītūgītē na ūūgī; rekei Mūrungu amūkararie, no ti mündū.’ **14** No rīrī, Ayubu ti nīi ekwerekērie ciugo ciake, na nīi ndikūmūcookeria kūrīngana na mīario yanyu. **15** “Nīmamakīte, na matirī na undū ūngī mangiuga; nīmarigītūo nī atīa mangiuga. **16** No nginya njeterere, nī undū rīu nīmakirīte, tondū atī rīu marūgamīte hau matarī na macookio? **17** O na nīi nīngwarīa; o na nīi nīnguuga ūria njūū. **18** Nīgūkorwo njiyūrītūo nī ciugo, naguo roho ūria ūrī thīini wakwa nīrandindikīrīria; **19** thīini wakwa haana ta ndibei irī cuba ngunike, ngahaana ta mondo njerū ya ndibei ikirie gūtuthūka. **20** No nginya njarie hūcūke, no nginya ndumūre mīromo yakwa njookie ūhoro. **21** Ndigūtīrira mündū o na ū māthī, kana ngaathīrīre mündū o na ūrīkū tūhū; **22** nī undū korwo ndi mwara na kūgaathīrīria, Mūnyūūmbi no anjeherie narua.

33 “No rīu Ayubu-rī, thikīrīria ciugo ciakwa; tega matū ūigue ūria wothē nguuga. **2** Ndi hakuhi gūtūmūra kanua gakwa; ciugo ciakwa iri o rūrīmī-inī rwakwa. **3** Ciugo ciakwa ciūmīte ngoro nūngīrīru; mīromo yakwa yaragia itarī na ūhinga. **4** Roho wa Mūrungu nīwe ūnyūmbite; mihūmū ya Mwene-Hinya-Wothe nīyo iheaga muoyo. **5** Nawe njookeria, akorwo nīkūkhota; wīhaarīrie ūūng’ethere. **6** Nīi haana o tawe maitho-inī ma Mūrungu; o na nīi ndombirwo na rīūmba. **7** Kwīndigīra gūtīgakūmakie, kana guoko gwakwa gūkūrītūhīre. **8** “No rīrī, nīuugite ngīguuga, ngaiuga ciugo icio ūkiuga atī, **9** ‘Ndi mūtheru na ndirī na mehia; ndīkīte ūūru, na ndirī na mahītia. **10** No Ngai nīanyonete na mahītia; andūte thū yake. **11** Nīanjohaga magūrū na mīnyororo; arangagīra njīra ciakwa ciothe.’ **12** “No ngūkwīra atirī, ūhoro-inī ūyū wee ndūrī na kihooto, nīgūkorwo Ngai nī mūnene gūkira mündū. **13** Ūramūtetia nīkī, atī ndacookagia kiugo kīa mündū o na kīmwe? **14** Nīgūkorwo Mūrungu nīaaragia, rīmwe na njīra imwe, na rīngī akaaria na njīra ingī, o na gūtūika mündū no aage gūkūūrana. **15** Rīmwe akaaragia kīroto-inī na kīoneki-inī gīa ūtukū, rīria andū mahītīto nī toro mūnene marī ūrīrī, **16** no amaarīrie matū-inī mao, na amamakie nguō amakaanie, **17** nīguo agarūre mündū atige kūhītia, na atigane na mwītīio, **18** nīguo agitire roho wake kuuma gīkuū-inī, na agitire muoyo wake ndūkaniinwo na rūhiū rwa njora. **19** Ningī mündū no arūithio na gūkomio ūrīrī wa ruo, akorwo na thīina wa mahīndi ūtathiraga, **20** o nginya ngoro yake igathūūra irio, na roho wake igathūūra irio iria njega mūno. **21** Nyama cia mwīrī wake ihinjaga igathīrīrīria, na mahīndi make marīa mataroonekaga makoimīra. **22** Roho wake ūgakuhirīria mbīrīra, na muoyo wake ūgakuhirīria ariā mareehage gīkū. **23** “No rīrī, angīkorwo harī na mūrīaika mwena wake ari mūguithania, ūmwe harī ngiri, wa kwīra mündū undū ūria ūmwagīrīre, **24** nake amūkinyīrie wega wake na oige atirī, ‘Mūhonokie ndagatuīke wa gūkūrūka mbīrīra-inī; nīnyonete gīa kūmūkūūra nakio,’ **25** hīndi iyo nyama cia mwīrī wake igeethīha ta cia mwana; igaacooka ta ūria ciarī matukū-inī ma wīthī wake. **26** Ahooyaga Ngai ageekwo wega nīwe, oonaga ūthīu wa Ngai akaanīrīra nī gūkena; agacookio ūthingu-inī wake nī Ngai. **27** Nake agacooka agathiī kūrī andū akameera atirī, ‘Nīndehirie, na ngiogomia undū ūria warī wa ma, no ndiigana kūherithio ūria ndaagīrīrwo nīkūherithio. **28** Nīakūūrire roho wakwa ndūkharūrūkio mbīrīra, na nīi ngūtūūra ngenagīra ūtheri ūcio.’ **29** “Mūrungu nīekaga mündū maīndū macio mothe, maita meeri o na kana matatū, **30** nīguo agarūre roho wake ndūkharūrūkio mbīrīra, nīgeetha ūtheri ūcio wa muoyo ūmūtherere. **31** “Atirīrī Ayubu, tega matū na ūthikīrīrie; kira ki na nīi njarie. **32** Wakorwo ūrī na undū wa kuuga-rī, njīira; aria, nīgūkorwo ingīenda wonēke ndwīhitie. **33** No akorwo ti ūguo-rī, wee gīthikīrīrie; kira ki, na nīngūkūrūta ūūgī.”

34 Ningī Elihu akiuga atirī: **2** “Iguai ciugo ciakwa, inyui andū aya oogī; thikīrīriai, inyui amenyi a maīndū. **3** Nīgūkorwo gūtū gūthuuranagia ciugo

o ta ūria rūrimī rūcamaga irio. **4** Nītwikūūranīrei ithu' ene ūndū ūria wagīrīre; nītwīrute tūrī hamwe ūndū ūria mwega. **5** "Ayubu aroga atīrī, 'Nīi ndihītītie, no Mūrungu nīanjagīthītie kīhoozo gīakwa. **6** O na gūtuika ndīraria ūria kūrī, ndīratuuo mūheenania; o na gūtuika ndīrī na mahītia, mūguī wake ūngurarītīe kīronda gītangihona.' **7** Nī mūndū ūrīkū ūhaana ta Ayubu, mūndū ūnyuuga kīnyūrūrī taarī maaī anyyua? **8** Atwaranaga na andū arīa mekaga ūūru; agūāga thīritū na andū arīa aaganu. **9** Nīgūkorwo oigaga atīrī, 'Gūtīrī uumithio mūndū onaga rīrīa arageria gūkenia Ngai.' **10** "Nī ūndū ūcio gīthīkīrīriei, inyūi andū aya mūrī na ūtaūku. Ūhoro wa kwīhia ūroaga kuoneka harī Mūrungu, Mwene-Hinya-Wothe aroaga gwīka ūūru. **11** Arihaga mūndū kūringana na ūria ekīte; akamūrehere o kīrīa kīringaine na mīthīire yake. **12** Gūtingihoteka atī Mūrungu no eekē mahītia, atī ūria Mwene-Hinya-Wothe no ogomie kīhoozo. **13** Nūū wamūtuire mūrōrī wa thī? Nūū wamūtuire mūrūgamīrīrī wa thī yothē? **14** Korwo aagīa na muoroto wa kweheria roho wake na mīhūmū-rī, **15** andū othe mangīthiranīra hamwe, nake mūndū acooke rūkūngū-inī. **16** "Akorwo ūrī mūndū ūrī na ūtaūku-rī, igua ūhoro ūyū; thīkīrīria ūria nguuga. **17** Mūndū ūthūire kīhoozo-rī, no ahote gwithana? Ūria ūrī kīhoozo, o ūcio kīhoti-rī, no ūmūtue mwīhia? **18** Githī tī we wīraga athamaki atīrī, 'Inyūi mūtīrī kīene,' na akeera arīa marī igweta atīrī, 'Inyūi mūrī aaganu,' **19** o ūcio ūtatiagīra anene maūthī, na ndendaga arīa atongu gūkīra arīa athīnī, nīgūkorwo othe nī wīra wa moko make? **20** Makuuaga maūndū marīa meekaga, amang'āuranaga ūtukū magathuthīka. **26** Amaherithagīria waganu wao makīonagwo nī mūndū o wothē, **27** tondū nīmagarūrūkīre magītiga kūmūrūmīrīra, na matīrūmbūyagia nīra yake o na rīkū. **28** Nīmatūmīre kīrīro kīa arīa athīnī gīkīnye hau mbere yake, nī ūndū ūcio akīguā kīrīro kīa arīa abatari. **29** No rīrī, angīkara akīrīte-rī, nūū ūngīmūtua muhītia? Angīhitha ūthīū wake-rī, nūū ūngīmūona? Nowe arī igūrū rīa mūndū na igūrū rīa rūrīrī o ūndū ūmwe, **30** nīgūo agīrie mūndū ūtari na ūngai gwithana, amūgīrie kūīgīra kīrīndī mītego. **31** "Korwo mūndū no ere Mūrungu atīrī, 'Nīnjīhītīe no ndīkehīa rīngī. **32** Nduta menyē ūrīa itarahota kuona; ingīkorwo nīnjīkīte ūūru-rī, ndigacooka gwīka ūguo rīngī.' **33** Ngai-rī, no agīkūrīhe kūringana na ūria wee ūkwenda rīrīa ūregete kwīrīra? No ngīnya we ūtue itua, no tī nīi, nī ūndū ūcio kīnjīire ūria ūūi. **34** "Andū arīa marī na ūtaūku maroiga atīrī, nao andū acio oogī maiguīte ngīaria manjīrīte atīrī, **35** 'Ayubu aaraga atarī na ūmenyo; ciugo ciake nīciagīte ūūgī.' **36** Hī, naarī korwo Ayubu

aagerio ngīnya mūthīa, nī ūndū macookio make nī ta ma mūndū mwaganu! **37** Nīongereire ūremi harī mehīa make; atūhūūragīra hī cia kīnyūrūrī, na akaingīhia ciugo ciake cia gūūkīra Mūrungu."

35 Ningī Elihu akiuga atīrī: **2** "Nīūgwīciiria ūhoro ūyū nī wa kīhoozo? Ūroiga atīrī, 'Mūrungu nīekūnjarīrīria atue ndīhītīe.' **3** No rīrī, wee no ūramūūria atīrī, 'Kūrī na uumithio ūrīkū harī nīi, na ngūgunika nakī ndaaga kwīhia?' **4** "No nyende gūgūcookeria ūhoro, wee hamwe na arata aku. **5** Ta rora igūrū wone; ta cūthīrīria matu macio marī igūrū rīaku kūrya mūno. **6** Ūngīhia-rī, ūndū ūcio ūngīhuthia Ngai atīa? Mehīa maku mangīngīha mūno-rī, ūndū ūcio ūngīmūka atīa? **7** Ūngīkorwo ūrī mūthīngu-rī, ūngīmūhe kīi, kana nī kīi aamūkagīra kuuma guoko-inī gwaku? **8** Waganu waku ūhutaga o mūndū tawe, na ūthīngu waku ūkahutia o ciana cia andū. **9** "Andū makayaga nī icooki rīa kūhīnyīrīrio; mathaithanaga mateithūrwo guoko-inī kwa ūcio ūrī hīnya mūngī. **10** No gūtīrī mūndū ugaga atīrī, 'Ngai ūria wanyūūmbire arī ha, ūria ūheaga mūndū nyīmbo ūtukū, **11** ūria ūtūrutaga maūndū gūkīra ūria arutaga nyamū cia werū-inī, o na agatūhe ūūgī gūkīra nyoni cia rīera-inī?' **12** Ndacookagia rīria andū maakaya nī ūndū wa mwītūūgīrio wa andū arīa aaganu. **13** Tī-itherū, Mūrungu ndathīkagīrīria mathaithana mao ma tūhū; ūcio Mwene-Hinya-Wothe ndarūmbūyagia mathaithana macio. **14** Githī ndakaaga gūthīkīrīria mūno makīria rīria ūkuuga atī ndūramuona, na atī ciira waku ūrī mbere yake, na no ngīnya ūmweterere, **15** na makīria ma ūguo ūkoiga atī marakara make matīherithanaga na ndarūmbūyagia waganu o na hanini! **16** Nī ūndū ūcio Ayubu atumūrīte kanua gake akaaria ūhoro wa tūhū; nīarītīe ndeto nyingī atarī na ūmenyo."

36 Elihu agīthīi na mbere kwaria, akiuga atīrī: **2** "Ngīrīrīria hanini, na nīngūkuonia atī harī maūndū mangī mangiugwo ma gūciīrīria Ngai. **3** Ūmenyo wakwa ndīrutītē kūraihi; nīi ngūtūūgīria kīhoozo kīa ūcio Mūnyūūmbi. **4** Menya wega atī ndeto ciakwa tī cia maheeni; ayū nī nake arī na ūmenyo mūkīnyanīru. **5** "Mūrungu nīwe mwene hīnya, no ndairaga andū; we nī mwene hīnya, na nīarūmagia muoroto wake. **6** Ndatūūragia arīa aaganu muoyo, no nīaheaga arīa anyariire kīhoozo kīao. **7** Ndeheragia maitho make harī arīa athīngu; amaikaragīria gītī kīa ūmene hamwe na athamaki, na akamatūūgīria ngīnya tene. **8** No rīrī, andū mangīkorwo mohetwo na mīnyororo, makanyīitio na mīhīndo ya mīnyamaro, **9** we nīameeraga ūria mekīte, atī mehītīe na ūtūrīka. **10** We nīatūmagā mathīkīrīrie ūtaaro, na akamaatha merire ūūru wao. **11** Mangīmwhīkīra na mamūtungatīre, megūtūūra matukū mao marīa matīgaru magaacīire, na mīaka yao o maiganiire. **12** No mangīaga kūigua, nīmakaniinwo na rūhīū rwa njora, na makue matarī na ūmenyo. **13** "Arīa matarī na Ngai ngoro-inī meīgagīra marakara; o na rīria aramooha na mīnyororo, matīkayaga mateithio. **14** Makuuaga marī ethī, magakua hamwe na arūme arīa maraya ma mahooero-inī. **15** No arīa mathīnīkaga, nīamakūūraga kuuma thīina-

inĩ wao; nĩamaragĩria marĩ mĩnyamaro-inĩ. **16** “We-rĩ, nĩarakũguucĩrĩria uume magego-inĩ ma mĩnyamaro, agĩtware handũ haarĩ hatarĩ na ũkunderu, na agĩtware akũhurũkie metha-inĩ yaku iĩyũrite irio iria njega. **17** No rĩu-rĩ, ũtitikithĩtio ituĩro rĩrĩa rĩagĩrĩre arĩa aaganu; ituĩro rĩa ciira na kihooto nĩcigũkumbatĩte. **18** Wĩmenyerere mũndũ o na ũrikũ ndakanakũheenererie na ũtonga; ndũgetĩkirie ihakĩ inene rĩkũhĩtithie njĩra. **19** ũtonga waku o na kana kĩyo giaku kĩnene-rĩ, no ikũnyiĩtirĩre nĩguo ndũgatoonye mĩnyamaro-inĩ? **20** Tĩga kwĩrĩrĩa ũtukũ, nĩguo ũguucĩrĩrie andũ kuuma kwao mĩcĩ. **21** Wĩmenyerere ndũkeekereke ũũru-inĩ, tondũ ũkuoneka taarĩ guo wendete gũkĩra gũthĩnĩka. **22** “Mũrungu nĩatũgĩrĩtio nĩ ũndũ wa ũhoti wake. Nũũ mũrutani take? **23** Nũũ ũmwahtĩrĩre njĩra ciake, kana akamwĩra atĩrĩ, ‘Wee nĩwĩkĩte ũũru?’ **24** Rĩrikanaga gwĩkĩrĩa wĩra wake, ũrĩa andũ manakumia na rwĩmbo. **25** Andũ othe nĩmawonete; andũ mawĩroragĩra marĩ o kũraya. **26** I Mũrungu ndakĩrĩ mũnene; nĩ mũnene gũkĩra ũmenyi witũ! Mũigana wa mĩaka yake ndũngĩtuĩrĩka. **27** “Ambatagia matata ma maaĩ, marĩa macookaga gũtaatĩra tũrũtũ ta mbura; **28** matu magaita ũĩgũ wamo, nayo mbura nyingĩ ikoirĩra andũ. **29** Nũũ ũngĩmenya ũrĩa atambũrũkagia matu, kana ũhoro wa marurumĩ marĩa moimaga hema-inĩ yake? **30** Kĩone ũrĩa ahurunjaga rũheni rwake rũkamũthiũrũrũkĩria, agathambia iria kũrĩa kũriku. **31** ũũ nĩguo aathaga ndũrĩrĩ na akaheana irio nyingĩ. **32** Akumbatagĩria rũheni na moko make, na akarwatha rũringe kĩrĩa kĩorotetwo. **33** Marurumĩ make nĩmaragĩrĩa kĩhuhũkanio kĩrĩa kĩroka; o na ng’ombe nĩmenyithanagia atĩ kũrĩ kihuhũkanio kĩroka.

37 “Ndaĩgua ũguo ngoro yakwa ĩgatumatuuma, na ikambarara ikoiima handũ hayo. **2** Thikĩrĩria! Thikĩrĩria mũraramo wa mũgambo wake, mũrurumo ũrĩa uumaga kanua gake. **3** Arekagĩrĩria rũheni rwake rungu rwa igũrũ guothe na akarũtũma nginya ituri cia thĩ. **4** Thuutha waruo gũũkaga mũgambo wa mũraramo wake; arurumaga na mũgambo wake mũkaru. Hĩndĩ irĩa mũgambo wake waiguuo-rĩ, ndarigagĩrĩria heni. **5** Mũgambo wa Mũrungu ũrurumaga na njĩra ya magegania; ekaga maũndũ manene tũtangĩhota kũmenya. **6** Eeraga tharunji atĩrĩ, ‘Gwa thĩ,’ nayo mbura ya rũthuthuũ akamĩrĩa atĩrĩ, ‘Tuĩka mbura nene.’ **7** Nĩatigithagia mũndũ o wothĩ wĩra wake nĩgeetha andũ othe ombĩte mamenye wĩra wake. **8** Nyamũ nacio nĩcĩhithaga; ciikaraga imamo-inĩ ciacio. **9** Kĩhuhũkanio kiumaga gĩkaro gĩakio, heho nayo ikoiima rũhuho-inĩ rũkĩhurutana. **10** Mĩhũmũ ya Mũrungu nĩĩthondekaga mbarabu, namo maaĩ harĩa maaramĩre makanyĩtana. **11** Nĩaiyũragia matu na ũĩgũ; ahurunjaga rũheni rũkamatũrĩka. **12** Mathiagia magithiũrũrũkaga o kũrĩa angĩmeekereria thĩ yothĩ, mageeke o ũrĩa wothĩ angĩmaatha. **13** Arehaga matu macio nĩguo aherithie andũ, kana aihũgie thĩ yake na onanie wendani wake. **14** “Ayubu, thikĩrĩria ũhoro ũyũ; tithĩria hau wĩcũũranie ũhoro wa magegania ma Mũrungu. **15** Wee nĩũũ ũrĩa Ngai aathaga matu, na ũrĩa atũmaga rũheni rwake rũhenũke? **16** Wee nĩũũ ũrĩa matu macio macuũrĩtio wega, magegania macio ma ũrĩa ũrĩ

ũmenyo mũkinyanĩru? **17** Wee ũringĩkaga nĩ ũrugarĩ wa nguo ciaku rĩrĩa bũrũrĩ ũkĩrĩte kĩ hĩndĩ ya rũhuho rwa gũthĩni-rĩ, **18** no ũhote kũrũta wĩra nake ũhoro-inĩ wa gũtambũrũkia matu mairũ, o macio momĩte o ta gĩcicio gĩa gĩcango? **19** “Ta twĩre ũrĩa twagĩrĩrwo nĩ kũmwĩra; tũtingĩhota gwĩciĩrĩa nĩ ũndũ wa nduma iitũ. **20** Nĩagĩrĩre kwĩrwo atĩ nĩngwenda kwaria? Nĩ kũrĩ mũndũ o na ũ ũngiuga amerio? **21** Rĩu-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kũrora rĩũ, rĩcangararĩte kũũ igũrũ thuutha wakuo kũhaatwo nĩ rũhuho gũgathera. **22** Okaga kuuma mwena wa gathigathini arĩ na riiri ukengeete ta wa thahabu; Ngai okaga arĩ na ũkaru wa gwĩtigĩro. **23** ũcio Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, tũtingĩhota kũmũkinyĩra, nĩatũũgĩritio nĩ ũndũ wa ũhoti wake; tondũ wa ũrĩa arĩ wa kihooto na ũthĩngu mũnene-rĩ, ndahinyanagĩrĩria. **24** Nĩ ũndũ ũcio andũ nĩmamũtĩte, tondũ githĩ ndarũmbũyagia arĩa meyonaga ta marĩ oogĩ na ngoro ciao?”

38 Nake Jehova agĩcookeria Ayubu ũhoro arĩ kĩhuhũkanio-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ: **2** “Nũũ ũyũ ũreĩra kĩrĩa gĩakwa nduma na ciugo itarĩ na ũmenyo? **3** Wihotore ta mũndũ mũrĩme; nĩngũkũũria ciũria, nawe ũkĩnjookerie. **4** “Warĩ kũ rĩrĩa ndaakire mũthingi wa thĩ? Njĩra akorwo ũrĩ na ũĩgũ wa kũmenya. **5** Nũũ wathĩmire mũigana wayo? Ti-itherũ wee nĩũũ! Nũũ watambũrũkirie rũrigi rwa gũthĩma igũrũ rĩayo? **6** Mĩthingi yayo yahandĩrwo igũrũ rĩa kĩ, kana nũũ wahaandire ihiga rĩayo rĩa koine, **7** hĩndĩ irĩa njata cia rũciĩnĩ cianĩre hamwe, na arĩa othe makĩanĩrĩra nĩ gũkena? **8** “Nũũ wahĩngĩrĩrie iria na mĩrango rĩrĩa rĩatũmũkire kuuma nda, **9** rĩrĩa ndatũire matu nguo ciario, na ngĩrĩoha nduma nene ta taama warĩ, **10** rĩrĩa ndarĩkĩrĩre mĩhaka, na ngĩrĩhĩngĩra na mĩrango yarĩ, na ngĩkĩra mĩgĩko handũ hayo, **11** rĩrĩa ndoigire atĩrĩ, ‘Ŭkinyage o haha na ndũkanahakire; makũmbĩ maku macio metĩĩ-rĩ, hau nĩho marũkĩnyaga?’ **12** “Kuuma o kĩambĩrĩria-rĩ, ũrĩ waathana atĩ rũciĩnĩ rũgie ho, kana ũkĩonereria ũtheri wa rũciĩnĩ harĩa ũkuumĩrĩra, **13** nĩguo ũhote kũnyiita thĩ na mĩthia yaguo, nao arĩa aaganu marĩbaribwo moime kuo? **14** Thĩ ihaanaga ta rĩũmba rĩhũritwo mũhũndĩ; mũonekere wayo ũtarĩ ta mũhianĩre wa nguo. **15** Andũ arĩa aaganu nĩmĩmagwo ũtheri wao, na guoko kwao kũrĩa kuoweto na igũrũ gũkoinwo. **16** “Ŭrĩ wathĩrĩ rũgendo nginya kũrĩa iria rĩtherũkagĩra, kana ũgaceera itwe-inĩ cia ndia kũrĩa kũriku mũno? **17** Ŭrĩ wonio ihingo cia gĩkuũ? Ŭrĩ wona ihingo cia kĩrũru gĩa gĩkuũ? **18** Ŭrĩ wamenya ũnene wa warĩ wa thĩ? Njĩra akorwo nĩũũ maũndũ macio mothe. **19** “Njĩra ya gũthĩrĩ kũrĩa ũtheri ũtũũraga nĩrĩkũ? Nayo nduma iĩkaraga kũ? **20** No ũcitware gwacio? Nĩũũ tũcĩra twa gũthĩrĩ kũrĩa itũũraga? **21** Ti-itherũ wee nĩũũ, nĩgũkorwo warĩ mũciare! Wee-rĩ, nĩũtũrĩte mĩaka mĩngĩ! **22** “Ŭrĩ watooanya makũmbĩ kũrĩa tharunji iĩgĩtwo, kana ũkĩona makũmbĩ kũrĩa mbura ya mbembe iĩgĩtwo, **23** o icio njĩgĩte nĩ ũndũ wa mahinda ma thĩina, ngaciaga nĩ ũndũ wa matukũ ma mbaara na ma kũrĩa. **24** Njĩra ya gũthĩrĩ kũrĩa ũtheri ũgayanagĩrio nĩrĩkũ, kana ya gũthĩrĩ kũrĩa rũhuho rwa irathĩro rũhurunjagĩrwo gũkũ thĩ? **25** Nũũ wenjagĩra mbura ya kĩboboto mũtaru

wa kugerera, kana agatemera mbura ya marurumĩ njira, 26 nĩguo mbura yure bũrũri ũtatũũraga mũndũ, na yure werũ kũria gũtarĩ mũndũ, 27 nĩguo ihũũnagie kũũ gũtĩanĩrie gũgakĩra ihooru, na itũme kũmere nyeki? 28 Mbura nĩrĩ ithe? Nũũ mũciari wa matata ma ime? 29 Tharunji yumaga nda ya ũ? Nũũ ũciaraga mbaa irĩa yumaga igũrũ, 30 rĩria maaĩ momaga ta ihiga, rĩria maaĩ marĩ marĩ igũrũ wa irĩa magwatana? 31 “Wee-rĩ, wahota kuohania njata irĩa thaka cia Kirĩmĩra? Wahota kuohora mikanda ya njata irĩa ciĩtagwo Karaũ? 32 Wahota kuumagaragia njata irĩa ciĩtagwo Mazarothu o mahinda maacio maakinya, kana wahota gũtongoria Nduba na ciana ciayo? 33 Nĩũũ mawatho ma igũrũ? No ũhote kũhaanda wathani wa Ngai ũrũme gũkũ thĩ? 34 “Wahota kwanĩrĩra nginya mũgambo waku ũkinye matu-inĩ nĩguo kuure wĩhumbire na kĩguũ kĩa maaĩ? 35 Wee nĩwe ũtũmaga heni ithĩ na njira ciacio? Nĩkũrehagĩra ũhoro igakwĩra atĩ, ‘Tũrĩ haha’? 36 Nũũ waheire ngoro ũũgĩ, kana akĩhe mecĩiria ũmenyo? 37 Nũũ ũrĩ na ũũgĩ wa gũtara matu? Nũũ ũngĩhota kũinamia ndigithũ cia maaĩ cia igũrũ 38 rĩria rũkũngũ rwatondora, nayo ndoro ikooma ikanyĩitana? 39 “Nĩwe ũguĩmagĩra mũrũũthi wa mũgoma wone gĩa kũria, kana nĩwe ũniinagĩra mĩrũũthi ng’aragu 40 rĩria ikomereire imamo-inĩ ciayo, kana rĩria iĩkaraga yoheirie nyamũ ihinga-inĩ? 41 Nũũ ũheaga ihuru irio rĩria tũciwi twarĩo tũgũkaĩra Mũrungu tũkĩũrũũraga nĩ kwaga irio?

39 “Wee nĩũũ rĩria mbũri cia irĩma-inĩ iciaraga? Wee nĩwĩroragĩra rĩria thwariga igũciara kaana kayo? 2 Wee nĩũtaraga mĩeri irĩa ciĩkaraga ingĩgaaciara? Nĩũũ hĩndĩ irĩa iciaraga? 3 Ciĩthunaga igaciara twana twacio; tuo rwacio rwa gũciara rũgathira. 4 Twana twacio rwagĩraga mwĩrĩ, tũgakũra tũrĩ na hinya o kũũ gĩthaka-inĩ; tũkinyaga ihinda rĩa kwehena na tũtucokaga. 5 “Nũũ warekereire njagi ithiagie itarĩ mũũria? Nũũ wamĩohore mĩhĩndo? 6 Ndaamĩheire werũ ũtũke mũciĩ wayo, naguo bũrũri wa cumbĩ ũtũke gĩtũũro kĩa. 7 Ithekagĩrĩra inegene rĩrĩ thĩnĩ wa itũũra; ndĩguaga mũkaĩrĩrio wa mĩtwarithia. 8 Īrimũthagĩra irĩma-inĩ igĩetha gwa kũria, ikahaara kahuti o gothe karuru. 9 “Mbogo ya njamba-rĩ, yetikĩra gũgũtungata? No ikĩndirie mũharatĩ-inĩ waku ũtũkũ? 10 No ũhote kũmĩoha matandĩko irĩme na mũraũ? No ikũume thũutha ituamba-inĩ ikĩrĩmaga na mũraũ? 11 No ũmĩhoke nĩ ũndũ atĩ irĩ na hinya mũingĩ? No ũmĩtigĩre wĩra waku mũritũ ĩrutage? 12 No ũmĩhoke ikũrehere ngano yaku, na ĩmĩcookanĩrie kihuhĩro-inĩ gĩaku? 13 “Mathagu ma nyaga mabatabataga nĩ gũkena, no matingĩgerekanio na mathagu na njoya cia njũũ. 14 Īrekagĩria matumbĩ mayo tĩrĩ-inĩ na ikamatiga mũthanga-inĩ magwate ũrugarĩ, 15 ĩtegwĩciiria atĩ no makinywo na magũrũ makue, kana marangwo nĩ nyamũ ya gĩthaka. 16 ĩkaga ciana ciayo ũũru ta itarĩ ciayo; ndĩmakaga atĩ wĩra wayo no ũtũke wa tũhũ, 17 nĩgũkorwo Ngai ndaamĩheire ũũgĩ kana akĩmĩhe igai rĩa mwĩciirĩre mwega. 18 No rĩrĩ, rĩria yatambũrũkia mathagu ihanyũke, ithekagĩrĩra mbarathi na mũmĩhaici. 19 “Wee nĩwe ũheaga mbarathi hinya wayo, kana ikamĩhumba ngingo na mũreera? 20 Wee nĩwe ũtũmaga

ĩrũũge ta ngĩgĩ, ikahahũra andũ na mũtiĩhire wayo wa mwĩtĩo? 21 ĩhuragia thĩ na ũcamba igĩkenagĩra hinya wayo, ikaguthũka itoonoyete mbaara-inĩ. 22 Ithekagĩrĩra guoya, itarĩ ũndũ ĩngĩtigĩra; ndĩmakagio nĩ rũhiũ rwa njora. 23 Thiaka wa mũmĩhaici ũbocabocaga mbaru-inĩ ciayo, hamwe na itimũ rikũhenia na mĩcengi. 24 Īrĩĩaga tĩrĩ nĩ ũrũme; ndĩngĩrũgama ikĩndĩirie hĩndĩ irĩa karumbeta kagamba. 25 Hĩndĩ irĩa karumbeta kagamba igatiĩha, ‘Hĩ!’ ĩnyitaga thaaha wa mbaara ĩrĩ o haraaya, na ĩkaigua kayũ ka anene a mbaara, o na mbugĩrĩrio ya mbaara. 26 “Rwĩgĩ-rĩ, nĩwe ũrĩhotithagia kũmbũka na ũũgĩ waku, kana gũtambũrũkia mathagu maruo rwerekeire mwena wa gũthini? 27 Nderĩ nĩwe ũmĩathaga yũmbũke na igũrũ, na ikayakĩra gitara kĩa. 28 ĩtũũrũga kĩharũrũka-inĩ kĩa ihiga, na nĩ ho ĩraaraga; rũhĩa-inĩ rwa ihiga iraaaya mũno nĩ ho mwĩgitio wayo. 29 Īrĩ hau nĩguo ĩcaragĩria gĩa kũrĩa; maitho mayo moonaga irio irĩ o kũraya. 30 Tũciwi twayo tũnyuuaga thakame, na handũ harĩa arĩa moragĩtwo marĩ, hau nĩ ho ĩkoragwo.”

40 Ningĩ Jehova akĩra Ayubu atĩrĩ: 2 “Mũndũ ũria ũrũaga na Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, no amũrute mahĩtia? Ūcio ũkararagia Ngai-rĩ, nĩakĩmũcookerie!” 3 Nake Ayubu agĩcookeria Jehova, akĩmwĩra atĩrĩ: 4 “Nĩ ndiagĩrĩre o na hanini; ndaakĩhota atĩa gũgũcookeria? Nĩndehumbĩra kanua na guoko. 5 Nĩndaririe rĩmwe, no ndirĩ na macookio; o na ngĩria rĩa keerĩ, no ndirĩ na ũndũ ũngĩ nguuga.” 6 Ningĩ Jehova akĩarĩra Ayubu arĩ kihuhũkanio-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ: 7 “Wĩhotore ta mũndũ mũrũme; nĩngũkũria ciũria, nawe ũkĩnjookerie. 8 “Gũtua ciira gwakwa na kihooto-rĩ, gĩthĩ no ũkũmenererie? Gĩthĩ no ũndue mwĩhia nĩgeetha wee ũtũke ndwĩhĩtie? 9 Wee-rĩ, ũrĩ na guoko ta kwa Mũrungu? Wee wahota kũruruma na mũgambo ta wake? 10 Ta kĩgemie na rĩrĩ na ũkengi, na wĩhumbie gĩtĩio na ũnene. 11 Rekereria marakara mahiũ ma mang’ũrĩ maku, wone mũndũ o wotho mwĩtĩi ũmũharũrũkie, 12 rora mũndũ o wotho mwĩtĩi na ũmũnyĩhie, ũmemende andũ arĩa aaganu o harĩa marũngĩ. 13 Mathike othe hamwe tĩrĩ-inĩ; ũmoohie mothiũ na nduma kũũ mbĩrĩra-inĩ. 14 Hĩndĩ ĩyo nĩ mwene nĩngetikania nawe atĩ guoko gwaku mwene kwa ũrio no gũkũhonokie. 15 “Ta rora nyamũ irĩa ĩtagwo Behemothu, ĩyo ndoombire hamwe nawe, na ĩrĩĩaga nyeki ta ndegwa. 16 Nĩ hinya ũigana atĩa ĩrĩ naguo njohero, na nĩ ũhoti mũnene atĩa ũrĩ mikiha-inĩ yayo ya nda! 17 ĩnagĩa mũting’oe wayo ta mũtarakwa; nga cia ciero ciaga ciohanĩtio hamwe ta mĩhĩndo. 18 Mahĩndĩ mayo mahaana ta mĩberethi ya gĩcango, nacio ciĩga ciayo cijaana ta irung’o cia kĩgera. 19 Nĩyo nyamũ ya mbere harĩ ciũmbe cia Mũrungu, no rĩrĩ, Mũmbi wayo nowe ũngĩmũkũhĩrĩra na rũhiũ rwake rwa njora. 20 Īrĩma ĩmĩheaga maciara macio, na nyamũ ciothe cia gĩthaka itũũhagĩra gũkuhĩ na kũũ. 21 ĩkomaga rungu rwa mahũa ma maaĩ-inĩ, ĩhithĩthe thĩnĩ wa ithanjĩ kũria kũrĩ mũtondo. 22 Mahũa macio ma maaĩ-inĩ makamĩhitha; nakĩo kĩrũru kĩa mĩtĩ ya irura hũgũrũrũ-inĩ cia karũũ gĩkamĩthiũrũrũkia. 23 Rĩria rũũ ruoka na nditi, ndĩmakaga; nĩngĩtĩre, o na Rũũ rwa Jorodani rũngĩmĩyũrĩrĩra nginya kanua. 24

Kūrī mündū ūngihota kūmīnyia rīrīa īlhūgīte, kana amītege, amītūrīkie iniūrū na amūkīre kīana kīa rūrigi?

41 “No ūhote kūguucūrīa nyamū īrīa īitagwo Leviathani na ndwano, kana wohe rūrimī rwayo na mūkanda? **2** No ūhote kūmītoonyia rūrigi iniūrū, kana ūmītūrīkanie rūthīa na ndwano? **3** No itinde igīgūthaita ūmīguire tha? No ikwarīrie na ciugo cia ūhooreri? **4** No īrīkanīre nawe ūthīi nayo, itūūre īrī ngombo yaku nginya tene? **5** No ūhote kūmīhooreria ta nyoni, kana ūmīoherere handū nīguo airītu aku mamīmeemagie? **6** Onjoria no mamīkūūranie na indo ciao? No mamīgayanie kūrī onjorithia? **7** No ūhote gūtheecanga rūūa rwayo na mīcengi, kana ūtheecange mūtwe wayo na mīcengi īrīa ītegega thamaki? **8** Ūngīmīhutia na guoko, ūngītūūra ūrīrīkanaga kīgiano kīu, na ndūngīgacookera! **9** Mwīrīgīrīro wa atī no ūmītōorie nī kwiheenīa; o kūmīona tu nīkūūganīte gūtūma mündū amake, orwo nī hinya. **10** Gūtīrī mündū ūrī ūcamba mūiganu wa kūmīarahūra. Nūū ūngīkīhota kwīndīirīa nī? **11** Nūū ūngīnandūra kīndū atī nīguo ndīmūrīhe? Kīndū gīothe kīrī rungu rwa igūrū nī gīakwa. **12** “Ndikwaga kwaria ūhoro wa cīga ciayo, o na wa hinya wayo, na wa ūthaka wayo. **13** Nūū ūngīhota kūmīaūra nguo yayo ya igūrū? Nūū ūngīmīkūhīrīria amūkīre matamu? **14** Nūū ūngīmīrīria kūmīathamīa kanua, kau kaiyūrīte magego ma kūmakania? **15** Mūgongo wayo ūrī na ngo cīīganīrīre mīhari, ikomānīre ikanyīitana; **16** o īmwe īnyīitanīte na īrīa īngī, ūū atī gūtīrī riera rīngītoonyera gatagatī ga cio. **17** Igwatanīto hamwe īrī nūmu; īnyīitanīte hamwe ūndū itangītīgīthūkana. **18** Gūtīiha kwayo kūmenūkagīa ūtheri; maitho mayo nī ta mūrūrī ya rūciīnī gūgīthererūka. **19** Imūrī cia mwaki ciimaga kanua-inī kayo; īrathūkagīa thandī cia mwaki. **20** Īrutaga ndogo na manīūrū taarī nyūngū īratherūka īhagīrītwo igūrū rīa mwaki wa ithanjī. **21** Mīhūmū yayo igwatagīa makara mwaki, naruo rūrīrīmī rūkoima kanua kayo. **22** Ngīngo-inī yayo nīho hinya wayo ūkoragwo, ūrīa ūmakagīa kīrīa gīothe gītūnganaga nayo. **23** Mīgīthūa ya nyama ciayo nīmīnyīitanu mūno; nī mīrūmu ūū atī ndīngīenyenyeka. **24** Ngoro yayo yūmite ta ihiga, īkooma ta ihiga rīa gūthīa rīa na thī. **25** Rīrīa yarahūka, arīa marī hinya nīmamakaga; mooraga ītanamahūūra. **26** Gūtīrī rūhīu rwa njora rūngīmīka ūndū, o na kana itīmū, kana mīguī, kana mīcengi. **27** Harī Leviathani-rī, kīgera no ta nyeki nyūmū, nakīo gīcango no ta gīcunjī kibuthu kīa mūtī. **28** Mīguī ndīngītūma yūre; mahiga ma kīgīthūa no ta mūūngū harī yo. **29** Harī yo njūgūma no ta gacunjī ka rūnyeki rūmū; īthezagīrīa kūbīrīrīka gwa itīmū. **30** Nda yayo nī ta rūgīo rūrī na mageca; itīgaga ngururo ndaka-inī ta cia ngaari iria ikonyoraga ngano. **31** Ītūmaga iria kūrīa kūrīku gūtherūke ta nyūngū, na īkoiruga iria ta nyūngū ya maguta ma kwīhaka. **32** Harīa yagerera ītigaga mūhari ūkūhenīa; mündū no ecīrie atī ndia īrī na mbū. **33** Gūtīrī kīndū kīngīganano nayo gūkū thī; nī kīūmbe gītārī guoya. **34** Īnyūrūragīa kīrīa gīothe gītūūgagīria; nīyo mūthamaki wa kīrīa gīothe gītūūgaga.”

42 Ngī Ayubu agīcookeria Jehova, akīmwīra atīrī: **2** “Nīnjūū atī wahota gwīka maūndū mothe; gūtīrī mūbango waku ūngīgīrīrīka. **3** Nīworīrie atīrī, ‘Nūū ūyū ūrahithania kīrīa gīakwa nī kwaga ūmenyo?’ Tī-itherū ndaarīrie maūndū itaamenyete, maūndū ma magegania itangīmīnya. **4** “Woīgīre atīrī, ‘Thīkīrīria rūu, na nīrī njarie; nīngūkūūria ciūria, nawe nīūkūnjookeria.’ **5** Matū makwa nīmaiguīte ūhoro waku no rūu maitho makwa nīgūkuona makuonete. **6** Nī ūndū ūcio nīngwīmena nī mwene, na ndīrīre, ndīhurīrie rūkūngū na mūhu.” **7** Thuutha wa Jehova kwīra Ayubu maūndū macīo-rī, nīerīre Elīfazu ūrīa Mūtēmaani atīrī, “Nīndakarītīo nīwe na arata aku eerī, tondū mūtīarītīe ūhoro wakwa ūrīa wagīrīre, ta ūrīa ndungata yakwa Ayubu īkīte. **8** Nī ūndū ūcio, rūu oyai ndegwa mūgwanja na ndūrūme mūgwanja, mūthīi kūrī ndungata yakwa Ayubu, mūkarute igongona rīa njino nī ūndū wanyu īnyū ene. Ndungata yakwa Ayubu nīkamūhoera, na nī nīngētīkīra mahooya make, na ndīkamwīka kūringana na ūrīmū wanyu. Mūtīarītīe ūhoro wakwa ūrīa wagīrīre ta ūrīa ndungata yakwa Ayubu īkīte.” **9** Nī ūndū ūcio Elīfazu ūrīa Mūtēmaani, na Bīlīdādī ūrīa Mūshuhī, na Zofaru ūrīa Mūnaamathi magīka o ta ūrīa Jehova aameerīre; nake Jehova nīetīkīrie īhooya rīa Ayubu. **10** Thuutha wa Ayubu kūhoera arata ake-rī, Jehova nīamūcookeirie ūtonga wake na akīmūhe maita meerī ma indo iria aarī nacio mbere. **11** Ariū na aarī a nyina othe, na mündū o wothē wamūū mbere, magīka makīrīānīra nake mūcī gwake, nao makīmūhooreria na makīmūcakaitīa nī ūndū wa mathīina marīa mothe Jehova aamūreheire. Andū acio o mündū akīmūhe gīcunjī kīa betha na gīcūhī gīa thahabu. **12** Jehova nīarathīmīre matukū ma mūthīa ma muoyo wa Ayubu gūkīra marīa ma mbere. Nīagīire na ng’ondū 14,000, na ngāmīra 6,000, na ndegwa cia kuohwo macookī 1,000, na ndīgīrī 1,000. **13** Nīacookīre akīgīa na aanake mūgwanja na airītu atatū. **14** Mwārī wa mbere aamūtūire Jemīma, na wa keerī aamūtūire Kezia, nake wa gatātū akīmūtua Kerenī-Hapuku. **15** Gūtīrī handū o na ha būrūrī-inī wothē hangōnekīre andū-a-nja athaka ta airītu a Ayubu, nake ithe wao akīmahe igai hamwe na ariū a nyina. **16** Thuutha wa maūndū macīo-rī, Ayubu nīatūūrīre mīaka igana rīa mīrongo īna; akīona ciana ciake na akīona ciana ciacio, nginya rūciaro rwa kana. **17** Nake agīkua arī mūkūrū, na arī na mīaka mīngī.

Thaburi

1 Kūrathimwo-rī, nī mündū ūria ūtatwaranaga na ūtaaro wa andū ariā aaganu, kana akarūgama njira-inī ya andū ariā mehagia, o na kana agaikarīra giti kia ariā manyūruranagia. **2** No riri, nī watho wa Jehova akenagira, na agecūuranagia ūhoro wa watho wake kūrī mūthenya kana ūtukū. **3** Mündū ūcio ahaana ta mūti mūhaande tūmitaro-inī twa maā, nāguo ūciaraga maciaro maguo hīndi ya mo yakinya, namo mathangū maguo matihooahaga. Na riri, ūndū o wothē ekaga nūgaacagira. **4** No andū ariā aaganu matihaana ūguo! Mahaana ta mūingū ūria ūmburagwo nī rūhuho. **5** Nī ūndū ūcio andū ariā aaganu matigetiiria ciira-inī, kana andū ariā ehia metiire kiungano-inī kia andū ariā athingu. **6** Nīgukorwo Jehova nīamenyagirira njira ya andū ariā athingu, no andū ariā aaganu marī njira-inī ya kūra.

2 Nī kī gītūmaga ndūriri iciirire gwika ūuru na andū mathugunde maūndū ma tūhū? **2** Athamaki a thī nīmatuite itua, na aathani magacookania ndundu nīguo mookirire Jehova, na mookirire Ūria wake Mūtiririe Maguta. **3** Moigaga atiri, “Nītwihorei mīnyororo yao, na mabīngū mao tūmate matweherere.” **4** Ūria ūikariire giti kia ūnene kūu igūrū nō gūtheka aratheka; We Mwathani-rī, nīkūnyūrūria aramanyūrūria. **5** Nīngī agacooka akamakūma arakarite, na akamekīra guoya mūnene ang ūrikite akameera atiri. **6** “Nī nī nī njigite Mūthamaki wakwa kūu Zayuni, kīrima-inī giakwa kīria kīamūre.” **7** Nī nīngwanirira itua rīa Jehova: Jehova aanjirire atiri, “Wee nīwe Mūrū wakwa, ūmūthī nīndatuika thoguo. **8** Hooya nī, na nīngūkūhe ndūriri ituike igai riaku, nacio ituri cia thī ituike ciaku kīumbe. **9** Nīugaciunanga na nīgūma ya kīgera ya ūthamaki; ūgaacihēhenja ihaane ta tūcunji twa nyingū ya rīumba.” **10** Nī ūndū ūcio, inyuī athamaki ta kīūhigeei, inyuī aathani a thī mūtaarike. **11** Tungatirai Jehova mūkimwitigagira, na mūkene o mūkiinainaga. **12** Mumunyai Mūrū, ndakae kūrakara, na inyuī mūnīnirwo njira-inī, nīgukorwo mang'ūri make maahota kūrīrimbūka o rīmwe. Kūrathimwo-rī, nī ariā othe moragira harī we.

3 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, kaī thū ciakwa nī nyingī-ī! Andū ariā manjūkirire nī aingi mūno! **2** Aingi nī ariā maraaria ūhoro wakwa, makoiga atiri, “Ngai ndangimūhonokia.” **3** No riri, Wee Jehova nīwe ngo ya kūngitira mīena yothē; Wee nowe ūūheaga riiri na ūgatūūgīria mūtwe wakwa. **4** Ngayagira Jehova na mūgambo mūnene, nake akanjīka ari kīrima-inī giāke kīamūre. **5** Nī ngomaga na ngoona toro; ngacooka ngokira ringī, tondū Jehova nīwe ūndūūragia. **6** Ndingitigira andū makūmi ma ngiri, acio mehaarīrie kūnjūkirira na mīena yothē. **7** Arahūka, Wee Jehova! Wee Ngai wakwa, honokia! Thū ciakwa ciothe nīwe ūcigūthite thīa, na ūkoinanga magego ma andū ariā aaganu. **8** Ūhonokio uumaga harī Jehova. Irathimo ciaku irotūūra na andū aku.

4 Thaburi ya Daudi Njītika rīria ndagūkaīra, Wee Ngai wakwa, o Wee mūthingu. Ūndeithagie rīria ndī mīnyamaro-inī; njigūira tha na ūigūe mahooya makwa. **2** Inyuī, andū aya, nī nginya rī mūgūtūūra mūtūmaga riiri wakwa ūnyararwo? Nī nginya rī mūgūtūūra mwendete maūndū ma tūhū, na mūkarongoragia ngai cia maheeni? **3** Menyai atī Jehova nīeyamūrīire ariā mamwendete; Jehova nīariiguaga rīria ndamūkaīra. **4** Mūngirakara mūtikehie; rīria mūrī marīri-inī mayu-rī, thuthuuragiai ngoro cianyu mwikirīire. **5** Rutagai magongona marīa magirīire, na mwihoekage Jehova. **6** Kūrī andū aingi maroria atiri, “Nūū ūngitūonia maūndū mega?” Wee Jehova reke ūtheri wa githiithi giaku ūtwarīre. **7** Wee nīunjiyūrītie gikenō kinene ngoro-inī yakwa, gūkīra kīria makoragwo nakīo hīndi ya būthi wa ngano na ndibei ya mūhihano. **8** Nīi ndīrikomaga na nyonage toro ndī na thayū, nīgukorwo Wee Jehova nīwe ūikaraga ūūmenyereire wega.

5 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, igua ciugo ciakwa, na ūigūe gūcaaya gwakwa. **2** Thikirīria ngīgūkaīra ūndeithie, Mūthamaki wakwa na Ngai wakwa, nīgukorwo nīwe ndirahooya. **3** Wee Jehova-rī, o rūciini ūriiguaga mūgambo wakwa; o kirooko ndīriigaga mabataro makwa mbere yaku, na ngeterera macookio ndī na kīirigirīro. **4** Nīgukorwo Wee ndūrī Mūrūngu wa gūkenera ūuru; nīngī andū ariā aaganu ndūngitūūrianāo. **5** Andū ariā etīi matingirūgama mbere yaku; andū ariā othe mekaga maūndū mooru nīumathūire. **6** Andū ariā maaragia maheeni nīumaniinaga; nao ariā maitaga thakame na makaheenanāia, Jehova nīamathūire. **7** No nī-rī, nī ūndū wa tha ciaku nyingī, nīngūika ndoonye nyūmba yaku; ndinyiithie nyinamirire ndorete hekarū-inī yaku theru. **8** Wee Jehova-rī, ndongoria na ūthingu waku; nī ūndū wa thū ciakwa-rī, rūngaria njira yaku mbere yakwa. **9** Tūnua twacio tūtiaragia ūhoro ūngūthokwo; ngoro ciacio ciyūrīte mwanangiko. Mīmero yacio nī ta mbirira ngunūre; ciaragia maheeni na rūrimī rwacio. **10** Wee Ngai, matue nīmahitītie! Reke magūithio nī mībango iyo yao ya ungumania. Maingate nī ūndū wa mehia mao maingi, nīgukorwo nīmakūremeire. **11** No riri, reke ariā moragira harīwe makene; nīmarekwo mainage hīndi ciothe nī gūkena. Tamburūkia ūgitiri waku igūrū rīao, nīguo ariā mendete rūitwa riaku magūkenagire. **12** Nī ūndū ti-itherū Wee Jehova nīūrathimaga andū ariā athingu; ūtūūragia ūmairigīire na wega waku taarī ngo.

6 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ndūkandūthie ūri na marakara, o na kana ūūherithie ūri na mang'ūri. **2** Jehova, njigūira tha, nīgukorwo nīthirītwo nī hinya; Wee Jehova honia, nīgukorwo mahīndi makwa marī na ruo rūnene. **3** O nayo ngoro yakwa rī na ruo rūnene. Nī nginya rī, Wee Jehova, nī nginya rī? **4** Wee Jehova, cooka, ūka ūūthare; honokia tondū wa wendo waku ūria ūtathiraga. **5** Gūtiri mündū ūngikūrikana ari mūkuū. Nūū ūkūgocaga ari thīni wa mbirira? (Sheol h7585) **6** Nīi ndī mūnogu mūno nī ūndū wa gūcaaya; ūtukū wothē njihūgagia ūriri wakwa na kīrīro, na ngaconjoria giti giakwa na maithori. **7** Maitho makwa matirona wega

nĩ undũ wa ihooru; nĩmaroora nĩ undũ wa thũ ciakwa ciothe. **8** Njeherera inyuĩ arĩa othe mwĩkaga ũuru, nĩgũkorwo Jehova nĩagũite kĩrĩro gĩakwa. **9** Jehova nĩagũite ngĩmũthaitha anjiguĩre tha; Jehova nĩetĩkĩrite ihooya rĩakwa. **10** Thũ ciakwa ciothe nĩgaconoka na imake; igaacooka na thuutha o rĩmwe iconokete.

7 Thaburi ya Daudi Wee Jehova Ngai wakwa, nĩngwĩhitha harĩwe; honokia na ũuthare kuuma kũri arĩa othe manyingatithagia, **2** tondũ waga gwĩka ũguo mekũndembũranga o ta mũrũthi, o na mandinangie icunjĩ hatarĩ mũndũ ũngĩndeithia. **3** Wee Jehova Ngai wakwa, ingĩkorwo nĩnjikĩte undũ ũcio, na ngorwo njikĩte ũuru na moko makwa, **4** na ingĩkorwo njikĩte mũndũ ũuru ũria ũtarĩ na haaro na nĩ, kana ngatunya thũ yakwa kindũ hatarĩ gĩtũmĩ-rĩ, **5** hĩndĩ iyo kĩreke thũ yakwa inyĩngatithie na ĩnyĩite; tũma ĩrangĩrĩre muoyo wakwa tĩĩri-inĩ, na ĩtũme ngome rũkũngũ-inĩ. **6** Arahũka Wee Jehova, marakara-inĩ maku; rũgama ũũkĩrĩre thũ ciakwa na marũri. Ŭkĩra Wee Ngai wakwa, ũtuanĩre ciira na kĩhooto. **7** Andũ a ndũrĩrĩ arĩa monganĩte nĩmagũthiũrũkĩrie. Mathamakĩre ũrĩ kũu igũrũ; **8** Jehova nĩagĩtuire andũ othe ciira. Wee Jehova, ndũira ciira, kũringana na ũthingu wakwa, na kũringana na ũrũngĩrĩru wakwa, Wee Ŭrĩ-Igũrũ-Mũno. **9** Wee Ngai mũthingu, o Wee ũthuthuuragia meciiria na ngoro, kinya ũhinya wa andũ arĩa aaganu mũthia, na ũtũme andũ arĩa athingu matũũre na thayũ. **10** Ngai-Ŭria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe ngo yakwa, ũria ũhonokagia arĩa arũngĩrĩru ngoro. **11** Ngai nĩwe ũtuanagĩra ciira na kĩhooto, nĩ Mũrungu ũria wonanagia marakara make o mũthenya. **12** Mũndũ angĩaga kũgarũrũka, nĩekũmũnoorera rũhiũ rwake rwa njora; ũta wake nĩatũtungite na akaũgeeta. **13** Nĩahaarĩria indo ciake cia mbaara cia kũũragana; akahaarĩria mĩguĩ yake ikũrĩrĩmbũka mwaki. **14** Mũndũ ũria ũgite nda ya waganu, na akooha nda ya thĩĩna, aciaraga maheeni. **15** Mũndũ ũria wenjaga irima na akarĩthikũria, agũũaga o irima rĩu enjete. **16** Thĩĩna ũria aambĩrĩrie ũmũcookagĩrĩra we mwene, haaro yake ikamũgwĩra mũtwe wake mwene. **17** Nĩngũcookeria Jehova ngaatho tondũ wa ũthingu wake, na ngoocce rĩitwa rĩa Jehova Ŭria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno na rwĩmbo.

8 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, o Wee Mwathani witũ, kaĩ rĩitwa rĩaku nĩ inene gũkũ thĩ yothē-ĩ! Nĩũgĩte rĩiri waku o igũrũ matu-inĩ. **2** Nĩũtũmĩte rũgooco ruume tũnua-inĩ twa ciana na twa ngenge, nĩ tondũ wa thũ ciaku, nĩguo ũkĩrie ũria ũrĩ muku nawe o na mwĩrĩhĩria. **3** Rĩria ndecũũrũria ũhoru ũkonĩ igũrũ rĩu rĩaku, ngoona wĩra wa ciara ciaku, mweri na njata icio wĩkĩrite kuo-rĩ, **4** mũndũ akĩrĩ kĩ tondũ ũikaraga ũkĩmwĩciaragia, nake mũrũ wa mũndũ akĩrĩ kĩ atĩ nĩkĩo ũmũmenyagĩrĩra? **5** Watũmire atigie o hanini aiganane nawe, na ũkĩmũhumba thũmbĩ ya rĩiri o na gĩtĩio. **6** Wamũtuire wa gwathaga mawĩra ma moko maku; ũkĩga indo ciothe rungu rwa makinya make: **7** ndũũru ciothe cia mbũri na cia ng'ombe, na nyamũ cia gĩthaka, **8** na nyoni cia rĩera-inĩ, na thamaki cia iria-inĩ, na kĩrĩa gĩothe kĩgeragĩra kũu iria-inĩ thĩĩnĩ. **9** Wee Jehova, o

Wee Mwathani witũ, kaĩ rĩitwa rĩaku nĩ inene gũkũ thĩ yothē-ĩ!

9 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nĩngũkũgocca na ngoro yakwa yothē; nĩngũgana maũndũ maku mothe ma magegania marĩa wĩkĩte. **2** Nĩngũcanjamũka na ngenge nĩ undũ waku. Nĩngũina rwĩmbo ngoocce rĩitwa rĩaku, Wee Ŭrĩ-Igũrũ-Mũno. **3** Thũ ciakwa icookaga na thuutha, ikahĩngwo igathira irĩ mbere yaku. **4** Nĩgũkorwo nĩũtĩrĩrĩre kĩhooto gĩakwa na ciira wakwa; nĩũkĩarĩre gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene, na ũgatua ciira na ũthingu. **5** Nĩũrũthĩite ndũrĩrĩ na ũkaniina andũ arĩa aaganu; namo marĩitwa mao ũkamatharia tene na tene. **6** Thũ nĩũcikinyĩirie mwanangĩko ũtathiraga, nĩwanangĩte matũũra macio manene; o na kũrĩkanwo kwao nĩgũthĩrite. **7** Jehova athamakaga nginya tene; nĩahaandĩte gĩtĩ gĩake kĩa ũnene nĩguo atuanĩre ciira. **8** Nĩagatũira andũ a thĩ ciira na kĩhooto; nĩagathamakira ndũrĩrĩ o ta ũria kwagĩrĩre. **9** Jehova nĩwe rĩũrĩro rĩa arĩa ahinyĩrĩrie, kĩĩhitho kĩrĩ hinya hĩndĩ ya mathĩĩna. **10** Arĩa mooĩ rĩitwa rĩaku nĩmarĩkwĩhokaga, nĩgũkorwo Jehova ndũrĩ watiganĩria arĩa makũrongooragia. **11** Inĩrai Jehova nyĩmbo mũmũgocce, o ũcio ũkĩarĩre gĩtĩ gĩake kĩa ũnene kũu Zayuni; umbũrĩrai andũ a ndũrĩrĩ maũndũ marĩa ekĩte. **12** Nĩgũkorwo ũcio ũrihanagĩria thakame nĩamarĩkanaga; kĩrĩro kĩa andũ arĩa ahinyĩrĩrĩku ndakariganĩrwo nĩkĩo. **13** Wee Jehova, ta rora wonene ũria thũ ciakwa iranyariira! Njĩguĩra tha, ũnjoe na igũrũ, ũndute kuuma ihingo-inĩ cia gĩkũũ, **14** nĩguo nyumbũre ũgooci waku ndĩ kũu ihingo-inĩ cia Mwari wa Zayuni, na ndĩ kũu ngenagĩre ũhonokio waku. **15** Ndũrĩrĩ nĩgũwĩte o irima rĩria cienjete; magũrũ maacio nĩmanyĩititwo nĩ wabu o ũcio ihithĩte wa gũtegana. **16** Jehova nĩmenyĩthanĩte na undũ wa gũtuanĩra ciira na kĩhooto gĩake; andũ arĩa aaganu nĩmetegete na wĩra wa moko mao ene. **17** Andũ arĩa aaganu macookaga o mbĩrĩra-inĩ, ĩ-nĩ, ndũrĩrĩ iria ciothe iriganagĩrwo nĩ Ngai. (Sheol h7585) **18** No rĩrĩ, andũ arĩa abatari matigũtũũra mariganĩre, na kana mwĩhoko wa arĩa ahinyĩrĩrie ũthĩre nginya tene. **19** Wee Jehova, arahũka, Ndũkareke mũndũ agĩe na ũhootani; reke ndũrĩrĩ itũrwo ciira irĩ mbere yaku. **20** Wee Jehova, maiguĩthie guoya, ũreke ndũrĩrĩ imenye atĩ cio no andũ.

10 Wee Jehova, ũkũrũgama haraaya nĩkĩ? Wĩhithaga nĩkĩ hĩndĩ ya mathĩĩna? **2** Mũndũ ũria mwaganu etiĩaga rĩria ekũhita andũ arĩa matarĩ hinya, rĩria magwatĩo nĩ mbango iyo mathugundite. **3** Mũndũ ũria mwaganu arahagĩra merĩria ma ngoro yake; arathimaga andũ arĩa akoroku, na akaruma Jehova. **4** Mũndũ ũcio mwĩtĩĩ ndarongoragia Ngai; meciiria-inĩ make mothe ndecĩaragia ũhoru wa Ngai. **5** Njĩra ciake ciikaraga igaacĩre hĩndĩ ciothe; we nĩ mwĩtĩĩ mũno, namo mawatho maku nĩmamũraihĩrĩrie; we nĩkũnyũrũria anyũrũragia arĩa marĩ ũthũ nake. **6** Eĩiraga na ngoro yake atĩrĩ, "Gũtĩrĩ undũ ũngĩnyĩnainia; ndĩrĩkoragwo ndĩ mũkeni hĩndĩ ciothe na gũtĩrĩ hĩndĩ ngoona thĩĩna." **7** Kanua gake kaiyũrĩte irumi na maheeni, o na kũguoyohithania; mĩtangĩko na mĩario mĩũru rĩrĩ rũrĩmĩ-inĩ rwake. **8** Aikaraga oheirie andũ

hakuhī na matūūra: ageterera arīa matarī na ūūru akamooraga, aikaraga acūthīrīrie na hitho mūdū ūrīa ūtarī na mūmūteithia. **9** Aikaraga oheirie o ta mūrūūthi ūrī kimamo-inī kiaguo; agaikara oheirie nīguo anyiite arīa matarī na hinya; anyiitaga arīa matarī na hinya, akamakururia akamatwara mūtego-inī wake. **10** Ahehenjaga andū acio matarī na wa kūmateithia, makaringika; magūūaga thī nī ūndū wa hinya wake. **11** Eīrāga na ngoro atīrī, “Mūrungu nīariganīrwo: nīehumbīrīte ūthiū na ndoonaga.” **12** Arahūka, Jehova! Ambararia guoko gwaku na igūrū, Wee Mūrungu. Tiga kūriganīrwo nī arīa matarī na hinya. **13** Nī kī gītūmaga mūdū ūrīa mwaganu arume Ngai? Nī kī gītūmaga eīre na ngoro atīrī, “We ndangīrīhania?” **14** No rīrī, Wee Ngai, Wee nīwonaga mathiina o na kīeha, ūkoona ūhoro ūcio ūkawamūkīra moko-inī maku. Mūdū ūrīa ūtarī wa kūmūteithia eneanaga harīwe. Wee nīwe mūteithia wa andū arīa matarī maithe mao. **15** Una guoko kwa mūdū ūrīa mwaganu na kwa ūrīa mūrū; mūrīhie nī ūndū wa waganu wake ūcio ūtangīmenyeka. **16** Jehova nīwe Mūthamaki wa nginya tene; ndūrīrī nīgathira ciehere būrīrī-inī wake. **17** Wee Jehova, nīūguaga wendi wa andū arīa anyamaarie; nīūmomagīrīria, na ūgathikīrīria gūkaya kwao, **18** ūgitagīra andū arīa matarī maithe na arīa ahinyīrīrie, nīgeetha mūdū, ūrīa ūrī o wa thī, ndagacooke gwīkanīra guoya.

11 Thaburi ya Daudi Nī njūrāgīra harī Jehova. Mwahota atīa kūnjīra atīrī: “Ūmbūka ta nyoni ūrīre kīrīma-inī giaku. **2** Ta rora, andū arīa aaganu nīmageetete mota mao, makahagika mīguī yao ndigi-inī nīguo mehithite nduma-inī marathe andū arīa atheru ngoro. **3** Hīndī irīa mīthingī iraanangwo-rī, andū arīa athingu mangīhota gwīka atīa?” **4** Jehova arī thīnī wa hekarū yake theru; Jehova arī gītī-inī gīake kīa ūnene kūu igūrū. Acūthagīrīria arīu a andū; maithe make nīmamaroragīa. **5** Jehova nīaroragīa andū arīa athingu, no andū arīa aaganu na arīa mendete haaro-rī, ngoro yake nīmathūire. **6** Andū arīa aaganu nīakamoirīria marakara maraakana na ūbīrītī ūgwakana; igai rīao nī rūhuho rūrīa rūcinaga. **7** Nīgūkorwo Jehova nī mūthingu, na nīendete ciira wa kīhooto; andū arīa arūngīrīru nīo marīonaga ūthiū wake.

12 Thaburi ya Daudi Jehova, tūteithie, nīgūkorwo andū arīa etigīri Ngai nīmaniinītwo; andū arīa ehokeku nīmathīrīte makoma gatagatī-inī ka andū. **2** O mūdū aheenagīa mūdū wa itūūra rīake; mīromo yao ya ūhinga yaragīa maheeni. **3** Jehova aroheria mīromo yothē ya ūhinga, o na nīmī ciothe irīa ciaragīa na mwīgaatho, **4** irīa ciugaga atīrī, “Tūkūhootana nī ūndū wa nīmī ciitū; mīromo īno tūrī nayo nī iitū; mwathi witū akīrī ū?” **5** “Tondū wa kūhinyīrīrio kwa andū arīa matarī hinya, na gūcaaya kwa arīa abatari-rī, rīu nīngwarahūka,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Nīngūmagītīra kuuma kūrī andū arīa mamacambagīa.” **6** Nacio ciugo cīa Jehova itīrī mahītīa, ihaana ta betha ithereirio kīrugutīro-inī kīa rīūmba, itheretio maita mūgwanja. **7** Wee Jehova nīūrītūmenyagīrīra wega, na ūtūgitagīre kuuma kūrī andū ta acio nginya tene. **8**

Andū arīa aaganu macangacangaga marī na mwītīio, rīrīa ūndū ūrīa mūrū ūragathīrīrio nī andū.

13 Thaburi ya Daudi Nī nginya rī, Wee Jehova? Ūgūtūūra ūriganīrwo nī nī nginya tene? Nī nginya rī ūgūtūūra ūhithīte ūthiū waku? **2** Nī nginya rī ngūtūūra ngianaga na meciiria makwa, na o mūthenya ngoragwo na ihooru ngoro-inī yakwa? Nī nginya rī thū yakwa īgūtūūra īhootaga? **3** Wee Jehova, Ngai wakwa, ndora na ūnjookerie ūhoro. Tūma maithe makwa mone, nīguo ndikae gūkoma toro wa gīkuū; **4** nīguo thū yakwa ndikoige atīrī, “Nīndīmūhootete,” nao arīa marī muku na nī magīkenere kūgūa gwakwa. **5** No nī ndihokete wendo waku ūrīa ūtathiraga; ngoro yakwa īkenagīra ūhonokio waku. **6** Nīngūnīra Jehova, nīgūkorwo nīanjikite wega mūno.

14 Thaburi ya Daudi Kīrimū kīrāga na ngoro atīrī, “Gūtīrī Ngai.” Nī amaramari, ciiko ciao nī njūru; gūtīrī mūdū o na ūmwe wīkaga wega. **2** Jehova aroraga ciana cia arīu a andū arī o igūrū, one kana nī harī ūrī na ūmenyo, o na kana nī harī ūrongoragīa Ngai. **3** Othe-rī, nīmōrīte njīra, magatuika amaramari marī hamwe; gūtīrī mūdū o na ūmwe wīkaga wega, gūtīrī o na ūmwe. **4** Andū acio mekaga maūdū mooru kīa matamenyaga, o acio marīāga andū akwa o ta ūrīa andū marīāga irio, o acio matakayagīra Jehova? **5** Hau nīho marī manyiitītwo nī guoya mūnene, nīgūkorwo Ngai aikaraga hamwe na thīritū ya arīa athingu. **6** Inyuī andū aya aaganu nīmūthūkagīa mībango ya arīa athīnī, no Jehova nīwe rīūrīro rīao. **7** Naarī korwo ūhonokio wa Isīraeli no ūgītūke kuuma Zayunī! Rīria Jehova agaacookeria andū ake indo ciao-rī, Jakubu nīagīkene, na Isīraeli acanjāmūke.

15 Thaburi ya Daudi Jehova, nūū ūngītūūra hema-inī yaku? Nūū ūngītūūra kīrīma-inī giaku kīrīa kīamūre? **2** Nī mūdū ūrīa mīthīire yake itārī ūcuuke, na ūrīa wīkaga maūdū ma ūthingu, na kwaria aragīa ūhoro wa ma kuuma ngoro-inī yake, **3** na ndarī njambanio rūrīmī-inī rwake, na ndeekaga mūdū wa itūūra rīake ūūru, o na kana akamenereria mūdū ūrīa ūngī; **4** mūdū ūcio nīathūire mūdū ūrīa wīkaga maūdū mooru, no nīatītīte arīa etigīri Jehova, na ndagaga kūhingīa mwīhītwa wake, o na ūngīkorwo ūrī wa kūmūtūuria, **5** ndakombanagīra mbeeca ciake nīguo one uumithio, na ndangīoya ihaki nīguo ahatīrīrie mūdū ūteehītīte. Mūdū ūrīa wīkaga maūdū ta macio ndarī hīndī akeenyenyeke.

16 Thaburi ya Daudi Wee Mūrungu, ngitagīra, nīgūkorwo nī harīwe njūrāgīra. **2** Ndeerire Jehova atīrī, “Wee nīwe Mwathani wakwa; hatīrī ūndū mwega īngīona ūtoimite harīwe.” **3** Ha ūhoro wa andū arīa aamūre arīa marī būrīrī-inī, acio nīo andū arīa marī rīiri, na nīo ngenagīra mūno. **4** Andū arīa mateng’eragīra ngai īngī-rī, kīeha kīao nīgīkaingīha. Ndarī hīndī ngarutīra ngai icio magongona ma gūita thakame, o na kana ngwete marītīwa maacio na mīromo yakwa. **5** Jehova nīwe ūnjigīire rwīga rwakwa, na gīkombe giakwa; Wee nīwe ūgitagīra igai rīakwa. **6** Ūnjatūrīre ithaka kūdū

kūrīa kwega; ti-itherū igai riakwa nīrīngenagia mūno. 7 Nīngūgooca Jehova, ūrīa ūūheaga kīrīra; o na ūtūkū ngoro yakwa nīindaaraga. 8 Jehova akoragwo arī mbere yakwa hīndi ciothe. Tondū arī guoko-inī gwakwa kwa ūrīo-rī, ndingīenyenyeka. 9 Nī ūndū ūcio ngoro yakwa nīnjanjamūku, na rūrīmī rwakwa rūgakena; o nago mūrīrī wakwa nī ūgaatūūra ūrī na thayū, 10 tondū ndūkandiganīria mbīrīra-inī, o na kana ūreke ūrīa-waku-Mūtheru abuthe. (Sheol h7585) 11 Nīūmenyithīte njīra ya gūthīi muoyo-inī; nīūkanjīyūria gīkeno ndī harīa ūrī, hamwe na mwago wa tene na tene ndī guoko-inī gwaku kwa ūrīo.

17 Ihooya rīa Daudi Wee Jehova, ta igua gūthaihana gwakwa kwa ūthingu; thīkīrīria gūkaya gwakwa. Tega gūtū ūigue ihooya riakwa, tondū rītumanīte na mīromo ya maheeni. 2 Itūiro riakwa rīa kīhooto nīrīkīume kūrī wee; maitho maku nīmakīone o ūndū ūrīa wagīrīre. 3 O na ūngīthuthuuria ngoro yakwa na ūndūrīe ūtūkū, o na ūngīngeria, ndūrī ūndū mūuru ūngīona; nīndūite atī ndīkehia na kanua gakwa. 4 Ha ūhoro wa cīko cia andū, na ūndū wa uuge wa mīromo yaku nīi ndūūrīte ndīragagīrīria njīra cia andū arīa mendete haaro. 5 Makīnya makwa nīmarūmītie njīra ciaku; magūrū makwa matīrī matenderūka. 6 Wee Mūrungu, ngūkayagīra tondū nīnūjītikaga; ndegera gūtū na ūigue ihooya riakwa. 7 Tūma magegania ma wendo waku mūnene monekane, Wee ūhonokanagia na guoko gwaku kwa ūrīo arīa moragīra harīwe kuuma kūrī thū ciao. 8 Menyagīrīra nīi ta kīūma kīa rīiitho riaku; hītha kīiruru-inī kīa mathagu maku 9 ndigakorwo nī andū arīa aaganu arīa maatharīkagīra, na kuuma kūrī thū cia muoyo wakwa irīa cīndīgīcīrie. 10 Nīmahinganītie ngoro ciao nyūmū, na tuo tūnua twao tūkaaria na mwīgaatho. 11 Maahītīte, rīu nīmandīgīcīrie, mangīūrīre maitho, mone mweke wa kūnūnda. 12 Mahaana ta mūrūūthī ūhūtīre ndīa yagu, makahaana ta mūrūūthī mūnene woheirie kīria ūrenda kūnyīita. 13 Arahūka, Wee Jehova, mang'ethere, ūmahootē; ndeithūra na rūhīū rwaku rwa njora kuuma kūrī andū arīa aaganu. 14 Wee Jehova, honokia na guoko gwaku kuuma kūrī andū ta acio, ūūhonokie kuuma kūrī andū a thī īno arīa rīthī rīao rīrī o muoyo-inī ūyū tūrī. Ūnīinagīra andū arīa wendete ng'aragu ūkamahūūnia; ciana ciao irī na cia kūigana, na nīmaigagīra ciana cia ciana ciao mūthīthū. 15 Na nīi-rī, nīngeyonera ūthīū waku na ūthingu; rīrīa ngokīra-rī, nīngaiīganwo nīgūkuona ūrīa ūtarīi.

18 Thaburi ya Daudi Nīngwendete, Wee Jehova, o Wee hinya wakwa. 2 Jehova nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga, na rūirigo rwakwa rwa hinya, na mūkūūrī wakwa; Mūrungu wakwa nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga, o we rīūrīro riakwa. Nīwe ngo yakwa, na rūhīa rwa ūhonokio wakwa, o na kīhitho giakwa kīrūmu. 3 Ngayagīra Jehova, ūrīa wagīrīre nīkūgocwo, na ngahonokio kuuma kūrī thū ciakwa. 4 Mīhīndo ya gīkuū nīyangīgīcīre; kīgūū kīa mwanangiko gīkīhubīkanīa. 5 Mīhīndo ya mbīrīra īgīthīrorokeria; nayo mītego ya gīkuū īkīnjīhotorerā. (Sheol h7585) 6 Mīnyamaro-inī yakwa ndakāīre Jehova; ngīrīrīra Ngai wakwa

aandeithie. Arī hekarū-inī yake nī aagūire mūgambo wakwa; kīrīro giakwa gīgīkīnya harī we, o matū-inī make. 7 Thī īkīinaina na īgīthingitha, nayo mīthingi ya irīma īkīenyēnya; īkīinaina tondū aarī mūrakarū. 8 Ndogo īkīuma maniūrū-inī make īkīambata na īgūrū; mwaki wa kūnīnana ūkīuma kanua-inī gake, kanua-inī gake hākīuma makara mekūrīrīmbūka. 9 Aahingīrīre īgūrū agīgīkūrīka thī; matu matumanu maarī rungu rwa makīnya make. 10 Aathiire akūūtūto nī īkerubi akīūmbūka; akīambata na īgūrū na mathagu ma rūhuho. 11 Aatūire nduma kīndū giake gīa kwīhumbīra, hema ya kūmūthīūrūrīkīria, o matu marīa mathimbu ma mbura. 12 Kuuma ūkēngi ūrīa warī harī we, mbura ya mbembe na heni īgūtūrīkanīria matu-inī make. 13 Jehova akīruruma arī kūu īgūrū; mūgambo wa ūrīa-ūrī-īgūrū-Mūno ūkīguuo. 14 Aīkīrie mīgūi yake, akīharagania thū, agīcīkīria heni nene, agīcingatīthia. 15 Mīkuru ya irīa īkīgūūrīo, nayo mīthingi ya thī īkīhumbūrio nī ūndū wa irūthīa riaku, Wee Jehova, na nī ūndū wa ihurutana rīa mīhūmū ya maniūrū maku. 16 Agītambūrūkia guoko gwake kuuma o kūu īgūrū, akīnyīita; akīnguucia, akīnduta maa-inī kūrīa kūrīku. 17 Andeithūrīre harī thū yakwa irī hinya, akīndeithūra kūrī arīa maathūire, o acio maangīrītīe hinya. 18 Manjīhōtoreire mūthenya ūrīa ndaarī na mūtīno, no Jehova nīwe warī mūtīrīrīrī wakwa. 19 Andeethire kūndū kwārī; akīndeithūra nī tondū nīakenetio nī nīi. 20 Jehova anjīkīire maūndū kūringana na ūthingu wakwa; andīhīte kūringana na ūtheru wa moko makwa. 21 Nīgūkorwo nīnūmītie njīra cia Jehova; ndīkīte ūuru ngahutatīra Ngai wakwa. 22 Mawatho make mothe marī mbere yakwa; ndīhutatīre irīra cia watho wake wa kūrūmīrīrwo. 23 Ngoretwo itarī na ūcuuke ndī mbere yake, na ngenenyērera ndīkehie. 24 Jehova andīhīte kūringana na ūthingu wakwa, akandīha kūringana na ūtheru wa moko makwa maitho-inī make. 25 Kūrī mūndū ūrīa mwīhokeku ūrīōnanagia ūrī mwīhokeku, na kūrī ūrīa ūtarī ūcuuke ūrīōnanagia ndūrī ūcuuke, 26 kūrī ūrīa wītheragia, ūrīōnanagia ūrī mūtheru, no kūrī ūrīa ūrī mīthīire mīogomu, ūrīōnanagia ūrī mūmūhutatīrī. 27 Wee ūhonokagia andū arī enyīihia, no arīa marī maitho ma mwītīō ūkamaconorīthia. 28 Wee Jehova, ūigaga tawa wakwa wakanīte; Ngai wakwa atūmaga nduma yakwa itūike ūtheri. 29 Ndī na ūteithio waku no hote gūtharīkīra mbūtū ya ita; ndī na Ngai wakwa no hote kūrūga rūthingo. 30 Mūrungu-rī, njīra ciake nīngīnyanīru; kiugo kīa Jehova gītīrī ihīthia. We nīwe ngo ya arīa othe mehithaga harī we. 31 Nī ūndū-rī, nūū Mūrungu tīga Jehova? Na nūū Rwaro rwa Ihiga tīga Ngai witū? 32 Nī Mūrungu ūūheaga hinya na agatūma njīra yakwa īkīnyanīre. 33 Atūmaga magūrū makwa magīe ihēnya ta ma thwariga; aahōtīthagia kūrūgama kūndū kūrīa kūrīaihu. 34 We nīwe wonagia moko makwa mūrūire wa mbaara; moko makwa no mageete ūta wa gīcango. 35 ūūheaga ngo yaku ya ūhootanī, guoko gwaku kwa ūrīo nīkuo kūndīragīrīra; ūnamagīrīra ūkanenēhia. 36 Ūnjaramagīrīa njīra ya kūrīa thīiagīra, nīgeetha magūrū makwa matīgatīrūke. 37 Ndaīngatīthīrie thū ciakwa ngīcīkīnyīra; ndīacōkīre na thūthā ngīnya rīrīa cīanīinīrwo. 38 Ndacīhehenjīre īkīremwo nī gūūkīra;

ciaguire thĩ wa magūrũ makwa. **39** Wee waheire hinya wa kūrũ mbaara; ūgĩgītũma thũ ciakwa ciinamĩrĩre magūrũ-inĩ makwa. **40** Watũmire thũ ciakwa ihũndũke ciũre, na nĩ ngĩniina arĩa maathũire. **41** Maakaire mateithio, no hatiarĩ na wa kũmahonokia, maakaĩre Jehova no ndaametikire. **42** Ndaamahũũire makĩhinya ta rũkũngũ rũmbũrĩtwo nĩ rũhuho; ngĩmaita njĩra-inĩ ta ndooro. **43** Nĩũhonoketie ngaaga gũtharĩkĩrowo nĩ andũ; ūndũite mũtongoria wa ndũrĩrĩ; andũ itooi nĩmandungatagĩra. **44** O rĩrĩa maigua ngumo yakwa, nĩmanjathikagĩra; andũ a kũngĩ mehetaga marĩ mbere yakwa. **45** Othe makuuaga ngoro; mookaga makĩinainaga moimite cĩhitho ciao cia hinya. **46** Jehova atũuraga muoyo! O we Rwaro rwakwa rwa Ihiga arogoocwo! Ngai o we Mũhonokia wakwa arotũgĩrio! **47** We nĩwe Mũrungu ūrĩa ūndĩhagĩria, agatooria ndũrĩrĩ, agaciaga rungu rwakwa, **48** o we ūũhonokagia kuuma kũrĩ thũ ciakwa. Wandũgĩrĩrie igūrũ rĩa andũ arĩa maathũire; ūkĩndeithũra kuuma kũrĩ andũ arĩa mahũthagĩra hinya. **49** Nĩ ūndũ ūcio, Wee Jehova, nĩndĩrĩkũgocaga ndĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ, ndĩriinaga ngagooa rĩitwa rĩaku. **50** Aheaga mũthamaki wake ūhootani mũnene; onanagia ūtugi wake ūtathiraga kũrĩ ūcio wake mũitĩrĩrie maguta, kũrĩ Daudi na njĩaro ciake nginya tene.

19 Thaburi ya Daudi Igūrũ riumbũraga riiri wa Mũrungu; namo matu mamemerekagia wĩra wa moko make. **2** Mũthenya ūkinyagĩria mũthenya ūrĩa ūngĩ ūhoru; naguo ūtukũ ūkamenyithia ūtukũ ūrĩa ūngĩ ūhoru wa riiri ūcio. **3** Gũtirĩ mĩario kana rũthiomi kũria mĩgambo wacio ūtaiguĩkaga. **4** Mĩgambo wacio ūthiaga thĩ yothie, nacio ciugo ciacio igakinya ituri cia thĩ. Ngai nĩambiĩre riũa hema kũu igūrũ, **5** narĩo riuraga rihaana ta mũhikania akiuma nyũmba yake, o na kana ta mũteng'eri njoorua akĩhĩhĩhĩ gũteng'era. **6** Rĩrathagĩra mwena-inĩ ūmwe wa kũu igūrũ, na rĩgathiũrũrũka nginya mwena ūrĩa ūngĩ; gũtirĩ kindũ gĩtakinyagĩrowo nĩ ūrugarĩ warĩo. **7** Watho wa Jehova nĩ mũkinyanĩru, ūriũkagia ngoro ya mũndũ. Kĩrĩa kĩa Jehova nĩ gĩa kwĩhoheka, nikiũhigagia mũndũ ūrĩa ūtarĩ mũũgĩ. **8** Mataaro ma Jehova nĩmarũngĩrĩru, nĩ makenagia ngoro. Maathani ma Jehova nĩ macangararu, maheaga maitho ūtheri. **9** Gwĩtigĩra Jehova nĩ ūndũ mũtheru, gũtũuraga nginya tene. Matua ma Jehova nĩ ma ma, na mothe nĩ ma kĩhooito. **10** Maũndũ macio nĩ ma goro gũkĩra thahabu, o na gũkĩra thahabu rĩria therie mũno; marĩ mũrĩo gũkĩra ūũkĩ, o ūũkĩ ūrĩa uumĩte igua-inĩ. **11** Nĩngĩ nĩmo mataaraga ndungata yaku; kũmamenyerera nĩ ūndũ ūrĩ rĩhĩ inene. **12** Nĩũ ūngihota gũkũũrana mahĩtia make? Ndekeria mahĩtia makwa ma hitho-inĩ. **13** Nĩngĩ rigagĩrĩria ndungata yaku ndĩkeehie mehĩa ma mwĩro o namo; ndũkanareke mehĩa macio manjathe. Nĩguo ndĩriĩkaraga itarĩ na ūcuuke, na itarĩ na mehĩa ma kwagarara watho. **14** Ciugo cia kanua gakwa na mataranĩa ma ngoro yakwa irogũkenia maitho-inĩ maku, Wee Jehova, o Wee Rwaro rwakwa rwa Ihiga, na Mũkũĩri wakwa.

20 Thaburi ya Daudi Jehova arogwĩtika rĩrĩa ūrĩ mĩnyamaro-inĩ; rĩitwa rĩa Ngai wa Jakubu rĩrokũgitĩra. **2** Arokũrehere ūteithio kuuma handũ

harĩa hake haamũre, na agũtiĩrĩrie arĩ kũu Zayuni. **3** Aroririkana magongona maku mothe, na etikĩre maruta maku ma njino. **4** Arokũhe maũndũ marĩa ngoro yaku rĩrĩrĩrie, na atũme mĩbango yaku yothie ĩgaacĩre. **5** Rĩrĩa ūkaahootana nĩtũkoigĩrĩria na gĩkeno, na tuoye bendera ciĩtu na igūrũ nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩa Ngai witũ. Jehova arokũhingĩria maũndũ marĩa mothe ūmũhoote. **6** Rĩu nĩmenyete atĩ Jehova nĩahonokagia ūrĩa wake mũitĩrĩrie maguta; nĩamwĩtikaga arĩ kũu igūrũ rĩake rĩamũre, arĩ na ūhoti wa kũhonokania ūrĩa ūrĩ guoko-inĩ gwake kwa ūrio. **7** Andũ amwe mehokaga ngaari cia ita, na angĩ makehoka mbarathi, no ithuĩ twĩhokaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai witũ. **8** Makurumaga makagũa thĩ, no ithuĩ tũrũgamaga tũkehaanda. **9** Wee Jehova, honokia mũthamaki! Twĩtikage rĩrĩa twagũkaĩra!

21 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, mũthamaki nĩakeneire hinya waku. Kaĩ gĩkeno kĩa ūhootani kĩria ūmũheaga gĩkĩrĩ kĩnene-ĩ! **2** Nĩũmũhingĩrie wendi wa ngoro yake, naguo ūndũ ūrĩa akũhooete na mĩromo yake ndũmũmĩte. **3** Wamwamũkĩrie na irathimo nyingĩ, na ūkĩmwĩkĩra thũmbĩ ya thahabu rĩria therie mũtwe. **4** Aakũhooire atũũre muoyo, nawe ūkĩmũhe muoyo, ūkĩmũhe matukũ maingĩ atũũre nginya tene na tene. **5** Riiri wake nĩ mũnene nĩ ūndũ wa ūhootani ūrĩa ūmũheete; nĩũmũheete riiri na igweta. **6** Ti-itherũ nĩũmũrathimĩte na irathimo cia gũtũũra nginya tene, na ūgatũma acanjamũke nĩ gĩkeno gĩa gũkĩra harĩwe. **7** Nĩgũkorwo mũthamaki ehokaga Jehova; nĩ ūndũ wa wendo wa ūrĩa-ũrĩ-Igūrũ-Mũno ndangĩenyenyeka. **8** Guoko gwaku nĩgũkanyĩta thũ ciaku ciothe; guoko gwaku kwa ūrio gũgaakumbata arĩa marĩ muku nawe. **9** Hĩndĩ rĩria ūkaamomĩrĩria ūgaatũma mahaane ta icua rĩa mwaki mũnene. Nĩ ūndũ wa mang'ũrĩ make-ĩrĩ, Jehova nĩakamameria, naguo mwaki wake ūmaniine. **10** Nĩũkaniina njĩaro ciao ithire gũkũ thĩ, na ciana cia ciana ciao ūcĩniine kuuma kũrĩ andũ. **11** O na mangĩgagĩciĩrĩa magwĩke ūũru, na mathugunde maũndũ ma waganu, matikahootana, **12** nĩgũkorwo nĩũgatũma mahũndũke moore rĩrĩa makoona ūgeetete ūta waku ūmarathe. **13** No gĩtũũgĩre Wee Jehova, nĩ ūndũ wa hinya waku; na ithuĩ nĩtũine na tũgoocce hinya waku.

22 Thaburi ya Daudi Ngai wakwa, Ngai wakwa, ūndiganiĩrie nĩkĩ? Ūndaiĩrĩrie ūguo nĩkĩ, ūkaaga kũũhonokia, ūkaraiĩrĩria ciugo cia mũcaayo wakwa? **2** Wee Ngai wakwa, ngũkayagĩra mũthenya, no ndũnjĩtikaga, ngũkayagĩra ūtũkũ, na ndingĩkĩra. **3** No rĩrĩ, Wee ūrĩ Mũtheru, Wee ūkarĩrie gĩtĩ kĩa ūnene; Wee nĩwe ūgoocagwo nĩ Israeli. **4** Maithe maitũ nĩwe meehokaga; maakwĩhokire nawe ūkĩmahonokia. **5** Maagũkaĩre nao makĩhonokire; maakwĩhokire na matiigana gũconorithio. **6** No nĩ ndũkĩte o ta kĩgunyũ, no ti ta mũndũ, nganyararwo nĩ andũ na ngamenwo nĩ kirĩndĩ. **7** Andũ arĩa othe maanyonaga nĩmanyũrũragia; makaanuma makĩinainagia mĩtwe, makoiga atĩrĩ: **8** "Ehokaga Jehova; Jehova nĩakĩmũhatũre. Nĩakĩmũteithũre, nĩgũkorwo nĩakenagio nĩwe." **9** No rĩrĩ, Wee nĩwe wandutire nda ya maitũ; watũmire ngwĩhoke ndĩ o nyondo-inĩ cia maitũ. **10** Kuuma ndaaciarwo ndaikĩrio o harĩwe; kuuma ndoima nda ya maitũ

ükoretwo ūri Mürungu wakwa. **11** Ndükandaihiririe, nigükorwo thĩna ūri o hakuhi, na gütiri mündü o na ūmwe wa kũndethia. **12** Ndegwa nyingĩ nĩndigicirie; thiũrũrũkiro nĩ ndegwa iri hinya cia Bashani. **13** Mirũuthi ikũrarama, igĩtambuura kirĩa igwatitie, injathamĩrie tũnua twayo. **14** Njitiwo thĩ ta maaĩ, namo mahĩndĩ makwa mothe nĩmarekanitie. Ngoro yakwa yororoete ta mũhũra; itwekete iri thĩnĩ wakwa. **15** Hinya wakwa ūnĩarite ta rũgiũ, naruo rũrimĩ rwakwa rũkanyitana na karakara nkũng'ara; ūngometie rũkũngũ-inĩ rwa gĩkuũ. **16** Ndĩmũrigicirie nĩ magui; ndĩmũthiũrũrũkirie nĩ gĩkundi kĩa andũ arĩa meekaga ūũru, nĩmatheecangite moko na magũrũ makwa. **17** Mahĩndĩ makwa no hote kũmatara mothe; andũ marandora na makangũũrĩra maitho. **18** Maragayana nguo ciakwa, nayo kanjũ yakwa makamĩcuukĩra mĩtĩ. **19** No rĩrĩ, Wee Jehova, ndükandaihiririe mũno; Wee Hinya wakwa, hiũha ūũke ūndethie. **20** Teithũra muoyo wakwa kuuma harĩ rũhiũ rwa njora, ūteithũre muoyo wakwa wa goro harĩ hinya wa magui. **21** Thara kuuma kanua-inĩ ka mirũuthi; honokia kuuma hĩa-inĩ cia mbogo. **22** Nĩngumbũra rĩtwa riaku kũrĩ ariũ a baba; ndĩrikũgocaga ndĩ kũngano-inĩ. **23** Inyui andũ aya mwtigĩrite Jehova, mũgocce! Inyuothe a njaro cia Jakubu, mũkumieĩ, inyui a njaro cia Isiraeli, mũtĩie. **24** Nigükorwo we ndaamenire kana akĩnyarara gũthiũnika kwa ūria mũnyamariku; ndaahithire ūthiũ wake kuuma kũrĩ we, no nĩathikĩrie kĩrĩro gĩake. **25** Gĩtũmi kĩa ngũgocce ūria ngũgocaga ndĩ kũngano-inĩ kinene kiumite harĩwe; nĩ nĩndĩringagia mũhitwa yakwa ndĩ mbere ya arĩa magwtigĩrite. **26** Andũ arĩa athiĩni marĩĩtaga na makahũũna, arĩa marongoragia Jehova, nĩmarĩmũgocaga; ngoro cianyu irotũũra nginya tene. **27** Andũ arĩa othe matũũraga ituri ciothe cia thĩ nĩmakarĩkana na macookere Jehova, andũ a nyũmba ciothe cia ndũrĩrĩ nĩmakainamĩrĩra mbere yake, **28** nigükorwo ūthamaki nĩ wa Jehova, na nĩwe wathaga ndũrĩrĩ ciothe. **29** Andũ arĩa othe atongu a thĩ makaaria na mamũhoore; arĩa othe makuuaga magathikwo nĩmagaturia ndu mbere yake, o acio matangĩhota gwtũũria muoyo. **30** Ciana nĩkamũtungatĩra; nacio nĩikahe njiarwa iria igooka ūhoro wa Mwachani. **31** Acio nĩmakahunjia ūthingu wake kũrĩ andũ arĩa magaaciawo, nigükorwo nĩwe wĩkite ūguo.

23 Thaburi ya Daudi Jehova nĩwe mũrĩthi wakwa, ndirĩ kĩndĩ ingĩaga. **2** Atũmaga njarahe ūrĩthio-inĩ ūrĩ nyeki nduru, aandongoragia maaĩ-inĩ marĩ na ūhũrũko. **3** Nĩariũkagia ngoro yakwa, akandongoragia njĩra-inĩ cia ūthingu, nĩ ūndũ wa rĩtwa riake. **4** O na ingĩtuika ndĩrahungurĩra mũkuru ūrĩ nduma ta ya gĩkuũ, ndirĩ ūũru ingĩtĩgĩra, nigükorwo ūrĩ hamwe na nĩ; thiarĩ waku na mũthĩgi waku nĩcihihooragia. **5** Ūnjaragĩra metha mbere yakwa o harĩa thũ ciakwa irĩ. Ūnjitagĩrĩa maguta mĩtwe; gĩkombe gĩakwa nĩkiĩyũrĩire. **6** Titherũ wega na wendani nĩirĩrũmanagĩrĩa na nĩ matukũ mothe ma muoyo wakwa, na nĩ ngũtũũra nyũmba ya Jehova nginya tene.

24 Thaburi ya Daudi Thĩ nĩ ya Jehova, na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩnĩ wayo, mabũrĩrĩ mothe o na arĩa

matũũraga kuo; **2** nigükorwo nĩwe waakire mũthingi wayo igũrũ rĩa maria, na akĩmĩrũmia iikare igũrũ rĩa maaĩ. **3** Nũũ ūngĩambata kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova? Nũũ ūngĩrũgama handũ harĩa hake haamũre? **4** Nĩ mündũ ūria ūrĩ na moko matheru na akaaga ūũru ngoro, na ūria ngoro yake itahooyaga mũhianano, o na kana akeehita na maheeni. **5** Mündũ ūcio nĩarĩamũkagĩra kĩrathimo kuuma kũrĩ Jehova, na onagwo atarĩ mũhĩtia nĩ Ngai, Mũhonokia wake. **6** Ūguo niguo rũciaro rwa arĩa mamũrongoragia rũtarĩ, o rũria rũrongoragia ūthiũ waku, Wee Ngai wa Jakubu. **7** Ambarariai mĩtwe yanyu, inyui ihingo ici, ambararioi inyui mĩrango ĩno ya tene, niguo Mũthamaki wa riiri atoonye thĩnĩ. **8** Mũthamaki ūcio wa riiri nĩwe ūũ? Nĩwe Jehova ūria ūrĩ hinya na nĩ njamba, nĩwe Jehova ūria njamba ita-inĩ. **9** Ambarariai mĩtwe yanyu, inyui ihingo ici, mĩambarariei inyui mĩrango ĩno ya tene, niguo Mũthamaki wa riiri atoonye thĩnĩ. **10** Mũthamaki ūcio wa riiri nĩwe ū? Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, nĩwe Mũthamaki wa riiri.

25 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ngoro yakwa ndĩmĩroretie na igũrũ kũrĩ we; **2** Wee Ngai wakwa, nowe ndĩhokete. Ndũkareke njonorithio, o na kana ūreke thũ ciakwa ingenerere. **3** Gütiri mündũ ūkwihokete ūgaconorithio o na rĩ, no arĩa mekaga andũ ūũru hatarĩ gĩtũmi-rĩ, acio nĩo magaconorithio. **4** Wee Jehova, nyonia mĩthĩire yaku, ūmenyithie njĩra ciaku; **5** ndongoria ūhoro-inĩ waku wa ma na ūndutage, nigükorwo nĩwe Ngai ūria ūũhonokagia, na nĩwe kĩrĩgĩrĩro gĩakwa mũthenya wothe. **6** Jehova, ririkana tha ciaku nyingĩ o na wendo waku, nigükorwo nĩ cia kuuma o tene. **7** Ndũkaririkane mehĩa ma ūnini wakwa, o na kana mehĩa makwa ma ūremi; ndirikana kũringana na wendani waku, nĩ ūndũ wa wega waku, Wee Jehova. **8** Jehova nĩ mwega na nĩ mũrũngĩrĩru; nĩ ūndũ ūcio andũ arĩa ehĩa nĩarĩmonagĩrĩra njĩra ciake. **9** Atongoragia andũ arĩa menyihagia na njĩra irĩa yagĩrĩire, na akamarutaga njĩra yake. **10** Njĩra ciothe cia Jehova nĩ cia wendani na wĩhokeku, harĩ arĩa mamenyagĩrĩa kĩrĩkanĩro gĩake. **11** Wee Jehova, nĩ ūndũ wa rĩtwa riaku-rĩ, ndekera mehĩa makwa, o na gĩtuika nĩ manene. **12** Mündũ ūria mwtigiri Jehova nũũ? Mündũ ūcio nĩarĩmuonagĩrĩra njĩra irĩa aagĩrĩrwo nĩ kũgera. **13** Mündũ ūcio egũtũũra matukũ make agaaciire, nacio njaro ciake nĩikaagaya bũrĩrĩ. **14** Jehova nĩehokaga andũ arĩa mamwtigagĩra; nĩ amenyithagia kĩrĩkanĩro gĩake. **15** Maitho makwa maikaraga hĩndĩ ciothe macũthĩrĩre Jehova, nigükorwo nowe wiki ūngĩteithũkithia magũrũ makwa mũtego-inĩ. **16** Hũgũkĩra, ūnyonie ūtugi waku, nigükorwo ndĩ o nyiki na ndĩ mũnyamariku. **17** Mathiĩna ma ngoro yakwa nĩmaingĩhite; niĩnĩra ruo rũria ndĩ naruo. **18** Rora mĩnyamaro yakwa o na gũtangĩka gwakwa, ūkĩndekere mehĩa makwa mothe. **19** Rora thĩ ciakwa wone ūria cingĩhite, nacio iithũire na rũthũũro rũtarĩ tha! **20** Menyagĩrĩa muoyo wakwa na ūũthare; ndũkareke njonorithio, nigükorwo nĩ harĩwe njũragĩra. **21** Wikĩndũru wa ngoro na ūrĩngĩrĩru irongitagĩra, tondũ nĩwe njĩragĩrĩa. **22** Wee Ngai, gĩkũũre andũ a Isiraeli, moime mathiĩna-inĩ mao mothe!

26 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ndũira itua rĩa kũhoo, nĩgũkorwo mĩthĩre yakwa nĩmikindirĩku; ndũũrĩte ndĩhokete Jehova itegũthangania. **2** Wee Jehova, ngeria na ũndorie, tuĩria ngoro yakwa o na meciiria makwa; **3** nĩgũkorwo wendo waku ũkoragwo ũrĩ mbere yakwa, na ngeragĩra njĩra-inĩ yaku ya ũhoro wa ma. **4** Ndiikaranagia na andũ a maheeni, o na kana ngagwatanĩra na andũ arĩa marĩ ũhinga. **5** Nĩthũire kiũngano kĩa andũ arĩa mekaga ũũru, na ngarega gũikarania na andũ arĩa aaganu. **6** Ngwĩthamba moko nyonanie ndirĩ na mahĩtia, thiũrũrũke kĩgongona gĩa, Wee Jehova, **7** nyine nyanĩrĩre rwĩmbo rwa gũcokia ngaatho, na heane ũhoro wa ciiko ciaku ciothe cia magegania. **8** Wee Jehova, ninyendete nyũmba ĩria ũtũũraga, o handũ harĩa riiri waku ũikaraga. **9** Ndũkeherie ngoro yakwa hamwe na ya arĩa mehagia, kana muoyo wakwa hamwe na wa andũ arĩa maitaga thakame, **10** arĩa marĩ na maĩndũ ma waganu moko-inĩ mao, o arĩa moko mao ma ũrĩo maiyũrĩte mahaki. **11** No nĩ-rĩ, ndũũraga mĩtũũrĩre ũtarĩ ũcuuke; kĩngũũre na ũnjĩguĩre tha. **12** Magũrũ makwa marũgamĩte handũ harĩa haigananu; nĩndĩrĩgocaga Jehova ndĩ kiũngano-inĩ kĩnene.

27 Thaburi ya Daudi Jehova nĩwe ũtheri wakwa na ũhonokio wakwa; ingĩgĩtĩgĩra ũ? Jehova nĩwe kĩĩhitho kĩa muoyo wakwa; ingĩkĩmakio nũũ? **2** Rĩria andũ arĩa ooru manjũkĩrĩra nĩguo matambuure nyama cia mwĩrĩ wakwa, o acio thũ ciakwa na arĩa marĩ muku na nĩ maatharikĩra-rĩ, marĩhĩngagwo makagũa. **3** O na mbũtũ cia ita ingĩndigĩcĩria, ngoro yakwa ndĩngĩtĩgĩra; o na ingĩũkĩrĩrwo nĩ ita, ndĩngĩgĩa na nganja. **4** Ndĩ o ũndũ ũmwe njũũragia harĩ Jehova, na noguo thingataga: atĩ njikarage nyũmba ya Jehova matukũ mothe ma muoyo wakwa, ndĩonagĩre wega wa Jehova, na ndũiragie kĩrĩra ndĩ thĩnĩ wa hekarũ yake. **5** Nĩgũkorwo mũthenya wa thĩnĩ-rĩ, akaangĩtĩra ndĩ hau gĩikaro-inĩ gĩa; nĩakahitha kĩgũnyĩ-inĩ kĩa hema yake, na andũgamie igũrũ wa rwaro rwa ihiga. **6** Hĩndĩ ĩyo mĩtwe wakwa nĩũkambarario igũrũ wa thũ iria iithiũrũrũkĩrĩre; nĩngaruta igongona ngĩanagĩrĩra na gĩkeno ndĩ hema-inĩ yake; nĩngainĩra Jehova na ndĩmũgocoe. **7** Wee Jehova, igua mũgambo wakwa rĩria ndagũkaira; njiguagĩra tha na ũnjĩtikage. **8** Ha ũhoro waku, ngoro yakwa yugaga atĩrĩ, "Rongoria ũthiũ wake!" Na nĩ ngoiga atĩrĩ, Wee Jehova, ũthiũ waku nĩguo ndĩ rongoragia. **9** Ndũkaahithe ũthiũ waku, tĩa kũngata ndungata yaku na marakara; Wee nĩwe ũtũũrĩte ũndeithagia. Ndũkandega aina ũndiganĩrie, Wee Ngai Mũhonokia wakwa. **10** O na baba na maitũ mangĩdiganĩria, Jehova nĩakanyamũkĩra. **11** Wee Jehova nyonagĩrĩria njĩra yaku, na ũngeragĩrie njĩra rĩria nũngarũ, nĩ ũndũ wa thũ ciakwa. **12** Ndũkaneane kũrĩ arĩa marĩ muku na nĩ, nĩgũkorwo aina a maheeni nĩmanjũkĩrĩre, makaheha mĩheehũ ya kũnjika ũũru. **13** Nĩ nĩnjĩtikĩtie ũũ: atĩ nĩngeyonera wega wa Jehova ndĩ bũrũri wa arĩa marĩ muoyo. **14** Eterera o Jehova: gĩa na hinya na ũũmĩrĩrie ngoro, na weterere Jehova.

28 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nĩwe ndĩrakaira, Wee Rwaro rwakwa rwa Ihiga; ndũkarege gũũthikĩrĩria. Nĩgũkorwo ũngĩngĩrĩa, ingĩhaana ta arĩa maikũrũkĩte magatooŷa irima. **2** Igua gũthaitana gwakwa ngĩgũkaira ũndeithie, o nyambararĩtie moko makwa ndĩmerekeirie harĩa haku Hatheru-Mũno. **3** Ndũkanguucũrũranie hamwe na andũ arĩa aaganu, atĩ ũndwanĩrie hamwe na arĩa mekaga ũũru, o arĩa maaragia ndeto cia thayũ na andũ a itũũra, no marĩ na ũũru ngoro-inĩ ciao. **4** Andũ acio marĩhe nĩ ũndũ wa ciiko ciao, na nĩ ũndũ wa wĩra wao mũũru; marĩhe nĩ ũndũ wa wĩra wa moko mao, ũmarĩhe o kĩrĩa kĩmagĩrĩrie. **5** Tondũ matirũmbũyagia mawĩko ma Jehova o na wĩra wa moko make, we nĩakamatharũria na ndakamaaka rĩngĩ. **6** Jehova arogocwo, nĩgũkorwo nĩaiguĩte ngĩmũthaita anjĩguĩre tha. **7** Jehova nĩwe hinya wakwa na nowe ngo yakwa; ngoro yakwa nĩwe ĩhokete, na nĩandeithĩtie. Ngoro yakwa nĩrarũũhia nĩ gĩkeno, na nĩngũmũnĩra rwĩmbo rwa kũmũcokeria ngaatho. **8** Jehova nĩwe hinya wa andũ ake, na kũrĩ ũrĩa wake mũitĩrĩrie maguta nĩ kĩrĩgo kĩa hinya kĩa ũhonokio. **9** Honokia andũ aku na ũrathime igai rĩrĩ rĩaku, tuĩka mũrĩithi wao na ũmakuuage nginya tene.

29 Thaburi ya Daudi Rahai Jehova, inyuĩ ciũmbe cia igũrũ, rahai Jehova tondũ nĩwe ũrĩ riiri na hinya. **2** Rahai Jehova, mũheane ũhoro wa riiri wa rĩitwa rĩake; thathaiyai Jehova thĩnĩ wa ũkengi wa ũthingu wake. **3** Mũgambo wa Jehova ũragamba na kũu iria-inĩ; Mũrungu ũcio wa riiri nĩararuruma, Jehova araruruma igũrũ rĩa maaĩ maingĩ. **4** Mũgambo wa Jehova nĩ ũrĩ ũhoti; mũgambo wa Jehova ũiyũrĩte riiri. **5** Mũgambo wa Jehova unangaga mĩtarakwa; Jehova oinangaga mĩtarakwa ya Lebanoni ĩgatũka tũcunji. **6** Atũmaga bũrũri wa Lebanoni ũtũũhe ta njaũ, nakĩo Kĩrĩma gĩa Sirioni gĩgatũũha ta njaũ ya mbogo. **7** Mũgambo wa Jehova ũhenũkaga nĩnĩmbĩ cia mwaki. **8** Mũgambo wa Jehova ũinainagia werũ; Jehova ainainagia Werũ wa Kadeshi. **9** Mũgambo wa Jehova ũthioraga mĩtĩ ya mĩgandi, na ũgatũma mĩtĩtũ ĩhũrũrũke ĩgatigwo ũtheri. Nakuo hekarũ-inĩ yake arĩa othe marĩ kuo makaanĩrĩra makoiga, "Kaĩ arĩ riiri-ĩ!" **10** Jehova arĩ igũrũ rĩa mũiyũro wa maaĩ aikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene; Jehova egũtũũra aikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene arĩ Mũthamaki nginya tene. **11** Jehova aheaga andũ ake hinya; Jehova arathimaga andũ ake magaikara na thayũ.

30 Wee Jehova-rĩ, nĩngũgũtũgũgĩria nĩgũkorwo wandutire kũrĩa kũrĩku, na ũkĩgĩria thũ ciakwa ingenerere. **2** Wee Jehova Ngai wakwa, ndagũkairĩ ũndeithie nawe ũkĩĩhonĩa. **3** Wee Jehova, wandutire kuuma mbĩrĩra-inĩ; ũkĩgĩria njikũrũke, ndoonye irima. (Sheol h7585) **4** Nĩrai Jehova mũmũgocoe, inyuĩ andũ ake aamũre; mũgocoe rĩitwa rĩu rĩake itheru. **5** Nĩgũkorwo marakara make nĩ ma kahinda o kanini, no ũtugi wake nĩwagũtũũria mũndũ muoyo; kĩrĩro no kĩaarĩre ũtukũ wothe no rũciĩnĩ gwakĩa kũrooke gĩkeno. **6** Hĩndĩ ĩria ndagaacĩire, ndoigire atĩrĩ, "Ndirĩ hĩndĩ ngenyenyeke." **7** Wee Jehova, rĩria wanyonĩre ũtugi waku-rĩ, watũmire ndĩhaande o ta kĩrĩma; no rĩria

wahithire ūthiū waku-rī, nīndamakire. **8** Wee Jehova nīwe ndakaīre; ng̃thaiha Mwathani anjigūre tha: **9** “Mwanangiko wakwa ūngikorwo na uumithio ūrikū, ing̃itoonyerera irima-inī? Rūkūngū-rī, no rūkūgoocē? No rwanīre wīhoheku waku? **10** Wee Jehova, thikīrīria na ūnjigūre tha; Wee Jehova, tuika ūteithio wakwa.” **11** Wagarūrire kīgīriko gīakwa gīgītuika rwīmbo rwa gīkeno; ūkīnduta nguo yakwa ya ikūnia, ūkīhumba gīkeno, **12** nīgeetha ngoro yakwa ikūnīre na ndīgakire. Wee Jehova Ngai wakwa, ngūtūra ngūcookagīria ngaatho nginya tene.

31 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nī harīwe njūrīre; ndūkanareke njonorithio; nī ūndū wa ūthingu waku-rī, ndeithūra. **2** Ndegera gūtū na ūhiūhe ūūke ūūhatūre; tuika rwaro rwakwa rwa ihiga rwa kūrīra, ūūke gīkaro kīrigīre na hinya, ūūhonokie. **3** Nīgūkorwo Wee nīwe Rwaro rwakwa rwa lhiga na gīkaro gīakwa kīrigīre na hinya, nī ūndū wa rīitwa rīaku, ndongoria na ūnyonie njīra. **4** Ndeithūkithia mūtego-inī ūria nyambūrīro, nīgūkorwo nīwe rīūrīro rīakwa. **5** Roho wakwa ndaūiga moko-inī maku; Wee Jehova, ngūtūra, o Wee Mūrūngu ūria wa ma. **6** Nīthūre arīa mahooyaga ngai cia mīhianano itarī kīene; nīi ndīhokete o Jehova. **7** Nīi nīgūcānjāmūka na ngenage nī ūndū wa wendo waku, nīgūkorwo nīwonire mīnyamaro yakwa, na ūkīmenya ruo rūnene rwa ngoro yakwa. **8** Ndūneanite kūrī thū, no nīkīnyithīe magūrū makwa handū haarī. **9** Njigūra tha, Wee Jehova, nīgūkorwo ndī mūnyamarīku; maitho makwa nīmaroorwo nī hinya nī ūndū wa kīeha, ngoro yakwa na mwīrī wakwa ikoorwo nī hinya nī ūndū wa ihooru. **10** Muoyo wakwa nīūniitwo nī ruo rūnene, na mīaka yakwa ikāniinwo nī gūcaaya; nīnjūrītwo nī hinya nī ūndū wa mīnyamaro yakwa, namo mahīndī makwa makaaga hinya. **11** Nī ūndū wa thū ciakwa ciothe, ndūkīte wa kūnyararwo nī andū a itūra rīakwa; ndūkīte kīndū gīa gwtīgīrwo nī arata akwa, nao arīa maanyona njīra-inī nī kūra moraga. **12** Nīmaragīnīrwo nī nīi o ta mūdū ūkūte; ngakīhaana o ta nyūngū nguū. **13** Nīgūkorwo nīndīraigua njambanio ya andū aingī; guoya mūnene ūkīnyumaga na mīena yothe; marathugunda manjīke ūūru, makagīa ndundu ya ūria mangīnjūraga. **14** No nīi nīwe ndīhokete, Wee Jehova, ngoiga atīrī, “Wee nīwe Ngai wakwa.” **15** Mahinda makwa marī moko-inī maku; ndeithūra kuuma kūrī thū ciakwa, na kuuma kūrī arīa maathingataga. **16** Tūma ūthiū waku warīre ndungata yaku; honokia nī ūndū wa wendo waku ūtathiraga. **17** Wee Jehova, ndūkareke njonorithio, nīgūkorwo nīwe ngayagīra; no andū arīa aaganu ūreke maconorithio na makome mbīrīra-inī makīrīte ki. **(Sheol h7585)** **18** Tūma mīromo yao ya kūheenanīa ikīrio, nīgūkorwo maaragia na mwītīo na kīnyararo, maaragia na mwīgaatho magookīrīra andū arīa athīngu. **19** Kāi wega waku ūria ūīgīre arīa magwtīgīrīte, nī mūngī-ī, o wega ūria ūheaga andū arīa moragīra harīwe andū othe makionaga. **20** Ūmahithaga harīa Wee ūri o harīa hegītīte, kuuma kūrī arīa mamacīragīra kūmeka ūūru; ūmaigaga gīkaro-inī gīaku, ūkamagītīra harī nīmī irīa icambanaga. **21** Jehova arogocwo, nīgūkorwo

nīanyonīrie wendo wake wa magegania rīrīa ndaarī itūra inene rīrīgīcīrīo nī thū. **22** Rīrīa ndaarī mūmaku, ndoigire atīrī, “Nīnjeheretio maitho-inī maku!” No nīwaigūre ngīgūthaiha ūnjigūre tha, rīrīa ndagūkaīre ūndeithie. **23** Endai Jehova inyuū andū ake aamūre! Jehova nīamenyagīrīra arīa ehokeku, no ūria mwītīi amūrīhaga o ūria kwagīrīre. **24** Gīai na hinya na mwīyūmīrīrie ngoro, inyuū inyuothe arīa mwīhokete Jehova.

32 Thaburi ya Daudi Kūrathimwo-rī, nī ūria ūrekeirwo mahītia make, o ūria mehīa make mahumbīrītwo. **2** Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūria Jehova atatuaga mwīhia, na ūria ūtarī ūhinga ngoro. **3** Rīrīa ndakīrīte kī, mahīndī makwa nīmahinyarīre nī ūndū wa gūcaaya gwakwa mūthenya wothē. **4** Nīgūkorwo guoko gwaku nī kwandītūhagīra mūthenya na ūtūkū; hinya wakwa wathīrīre o ta ūria ime rīthiraga hīndī ya rīūa. **5** Hīndī īyo ngīkumbūrīra mehīa makwa, na ndīahithire waganu wakwa, ndoigire atīrī, “Nīngumbūra mahītia makwa kūrī Jehova,” nawe ūkīndekera ūūru wa mehīa makwa. **6** Nī ūndū ūcio mūdū wothē mwītīgīri Ngai nīakūhoocē rīrīa ūngīoneka; tī-ītherū rīrīa maaī maingī marī hinya maambūrūrūka, matingīmūkīnyīra. **7** Wee nīwe kīhitho gīakwa; nīūkangītīra hīndī ya mathīina, na ūthīūrūrūkīrie na nyīmbo cia ūhonokio. **8** Nīndīrīkūrūtaga na ngakuonereria njīra irīa wagīrīrwo nī kūgera; ndīrīgūtāaraga na ngūmenyagīrīre. **9** Ndūkahāane ta mbarathi kana nyūmbū, irīa itarī ūmenyo, irīa arī o nginya ciikīrwo matamu na mīkwa kanua, kwaga ūguo itingīgūkuhīrīria. **10** Andū arīa aaganu monaga maruo maingī, no mūdū ūria wīhokaga Jehova egūtūra arīgīcīrīo nī wendo ūria ūtathiraga. **11** Inyuū arīa athīngu kenerai Jehova na mūcānjāmūke; mūinīrei, inyuothe arīa arūngīrīru ngoro!

33 Inīrai Jehova mūkenete, inyuū andū arīa athīngu; andū arīa arūngīrīru ngoro nīo maagīrīrwo nīkūmūgooca. **2** Goocai Jehova na kīnanda kīa mūgeeto; mūinīrei na kīnanda kīrīa kīgeete na nga ikūmi. **3** Mūinīrei rwīmbo rwerū; hūūrai inanda mūrī na ūūgī, na mwanīrīre nī gūkena. **4** Nīgūkorwo kiugo kīa Jehova nīkīerekererū na nī kīa ma; we nī mwīhokeku maūdū-inī mothe marīa ekaga. **5** Jehova nīendete ūthingu na ciira wa kīhooto; thī yothē īyūrīte wendani wake ūria ūtathiraga. **6** Igūrū rīombīrwo na ūndū wa kiugo kīa Jehova, mbūtū cia igūrū ikīūmbwo na mīhūmū ya kanua gake. **7** Aacookanīrīrie maaī ma irīa inene ndīgīthū-inī; maaī ma kūrīa kūrīku aamaigire thīinī wa makūmbī. **8** Thī yothē nīitīgīre Jehova; andū othe a thī nīmamūtīte. **9** Nīgūkorwo aarīrie, thī ikīgīa kuo; aathanīre, ikīthaanda, ikīrīma wega. **10** Jehova nīarīgīcīaga mībango ya ndūrīrī; nīathīkagīa mīoroto ya andū. **11** No mībango ya Jehova tīhaandaga wega nginya tene, mīoroto ya ngoro yake īgākīnyīra njīarwa na njīarwa. **12** Kūrathimwo-rī, nī rūrīrī rūrīa Jehova arī we Ngai waruo, andū arīa eethuūrīre matuīke igai rīake. **13** Jehova arī igūrū aroraga thī akoona andū othe; **14** acūthagīrīria arīa othe matūūraga gūkū thī, arī o kūu gīkaro-inī gīake, **15** we nīwe mūūmbī wa ngoro ciao othe, na nīoi mawīra mao mothe. **16** Gūtīrī mūthamaki ūhonokagio nī mūīgana

wa ita riake, na gütiri njamba ya ita iiteithuraga ni undu wa hinya wayo munene. **17** Ha uhoro wa kuhonokania-ri, mbarathi cia mbaara ni mwihoke wa tuthu; o na iri na hinya muingi ndingihonokania. **18** No riri, maitho ma Jehova macuthagiriria andu aria mamwitigagira, o acio maikaraga mehokete wendo wake uria utathiraga, **19** akamateithura gikuu-ini, na akamatuuria muoyo hinda ya ng'aragu. **20** Ithu twetagirira Jehova turi na mwihoke; niwe uteithio witu o na ngo iitu. **21** Ngoro ciitu nickenete ni undu wake, nigukorwo twihokete riitwa riake itheru. **22** Wee Jehova-ri, wendo waku uria utathiraga uroikarania na ithui, o ta uria ithui tukwiriigiriire.

34 Thaburi ya Daudi Ndirikumagia Jehova hinda ciothe; ndrimumgoocaga na kanua gakwa hinda ciothe. **2** Ngoro yakwa ni Jehova irirahaga; aria anyamaariku mariiguaga uguo magakena. **3** Goocai Jehova mumunenehie muri hamwe na ni; rekei tutuugirire riitwa riake turi hamwe. **4** Ndarongoririre Jehova, nake akinjika, akindeithura kuuma kuri maundu maria mothe maanjikagira guoya. **5** Andu aria mamucuthagiriria matheragirwo ni utheri; mothiu mao gutiri hinda magaaconorithio. **6** Mundu uy muithini aakiire Jehova, nake Jehova akimugua, akimuhonokia mathiina-ini make mothe. **7** Muraika wa Jehova aikaraga arangire aria othe mamwitigagira, na akamateithura othe. **8** Cama muone ati Jehova ni mwega; kurathimwo ni mundu uria uragira hari we. **9** Mwitigirire Jehova, inyu andu ake aamure, nigukorwo aria mamwitigirire gutiri kindu maagaga. **10** Miruuthi no yage gia kura ihute, no aria marongoragia Jehova gutiri kindu kiega maagaga. **11** Uai ciana ciakwa, muthikiririe uria nguuga; ningumuruta gwigira Jehova. **12** Mundu uria wanyu ungenda gutuura muoyo, na eririre kuona matuku maing' mega, **13** niakimenerere ririmi rake rutikoige uuru, na mromo yake ndikaarie maheeni. **14** Garurika utige gwika uuru na wike uria kwagiriire; caragia thayu na uuthingatage. **15** Maitho ma Jehova macuthagiriria andu aria athingu, na matu make magathikiriria kiriro kiao; **16** uthiu wa Jehova ukagirira andu aria mekaga uuru, niguo moima thi matikanaririkanwo. **17** Andu aria athingu makayaga, Jehova akamaigua; amateithuraga kuuma mathiina-ini mao mothe. **18** Jehova akoragwo ari hakuhi na andu aria ahehenjeki ngoro, na akahonokia aria athuthiku roho. **19** Mundu uria muthingu no akorwo ari na mathiina maing'i, no Jehova amuteithuraga hari mo mothe; **20** agitagira mahindi make mothe, gutiri o na rimwe ringiunika. **21** Andu aria aaganu makooragwo ni uuru; nao aria mathuire andu aria athingu nimagatuirwo ciira. **22** Jehova akuuraga ndungata ciake; aria othe moragira hari we gutiri ugaatuirwo ciira.

35 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, huurana na aria marahuurana na ni; ru na aria mararu na ni. **2** Oya ngo nene na gako kanini; arahuka uike undeithie. **3** Hiuria itimu na micengi, ukirire aria maathingatite. Ira ngoro yakwa atiri, "Ni ni ni uhonokio waku." **4** Andu aria mendaga kunduta muoyo maroconorithio na maagithio gitio, aria mathugundaga kunyunuha

maroconorithio na thuutha mamakite. **5** Marohaana ta mahuti momburirwo ni ruhuho, na muraika wa Jehova amaingathithie; **6** njira yao iroga nduma na itendere, nake muraika wa Jehova ahanyukanie nao. **7** Kuona ati nimahithire wabu wa kungega hatari gitumi, na makanyenjera irima hatari gitumi, **8** marokorererwo ni mwanangiko matehaariire, wabu ucio manyambiire uromanyita o ene, marogwa irima ru manyenjeire. **9** Hindi iyo ngoro yakwa igaacanjumika ni undu wa Jehova, na ikenagire uhonokio wake. **10** Ningwanirira na ngoro yakwa yotho, njurire atiri, "Nuu uhaana tawe, Wee Jehova? O Wee uhatuura andu aria athini hari aria mari hinya kumakira, ukahatira athini na abatari hari aria mamatunyaga indo." **11** Nikuumirite aia maheeni, makanjuria uhoro wa maundu itooi. **12** Wega wakwa mandihaga na uuru, magatiga ngoro yakwa iri na ihooru. **13** No riria o maar aruaru, ni ndehumbire nguo ya ikunia, na nginyihia na undu wa kwiinga kura irio. Riria mahooa makwa magire macookio-ri, **14** ndaikarire ngicakayaga, o taari murata wakwa kana muru wa maitu ndaacakayagira. Ndehikire ndi na ihooru, o taari mundu uracakira nyina. **15** No riria ndahingirwo ngigwa, o moonganire hamwe mangenerere; atharikiri makungana maatharikire itekumenya. Manjambirie mategutithiria. **16** Maanyurugira ta andu matooi Ngai, makaahagaraniria magego mao. **17** Wee Jehova-ri, ni nginya ri ugukara wiroreire? Hatira muoyo wakwa kuuma hari wanangi wao, uhatire muoyo wakwa wa goro kuuma hari miruuthi ino. **18** Ni ni ngugucookeria ngaatho kungano-ini kira kinene; ndikugocaga ndi gatagati ka andu aingi. **19** Ndikareke aria maathuire tuhu mangurire maitho, mangenerere; kana acio maamenete hatari gitumi moianire maitho. **20** Matiaragia ndeto cia thayu, no mathugundaga maundu ma maheeni, ma gukirira andu aria maikaraga na thayu bururi-ini. **21** Manjathamagiria tunua twao makoiga atiri, "Haiya! Haiya! Maitho maitu nimeyoneire uguo." **22** Wee Jehova, niwioneire uguo; tiga gukira. Wee Mwathani-ri, ndugaikare haraya na ni. **23** Arahuka, ukira ungire! Huuranira, Wee Ngai wakwa na Mwathani wakwa. **24** Wee Jehova, ndura kuringana na uthingu waku, Wee Ngai wakwa; ndikareke mangurire maitho, mangenerere. **25** Ndikareke meciire atiri, "Haiya, uguo noguo turendaga gwikel!" Kana moige atiri, "Nitumumeretie." **26** Aria othe mangurugira maitho mangenerere ni undu wa minyamaro yakwa maroconorithio na manyiitwo ni kirigicano; aria othe metugugira iguru riakwa maroconorithio na maagithio gitio. **27** Aria makenaga ndatuirwo ciira na kihooto, nimanirire na gikeno na guncanjuma; nimatuire moigaga atiri, "Jehova arotugirio, o we ukenagira ugaciru wa ndungata yake." **28** Rurimi rwakwa ruriragia uhoro wa uthingu waku, na ngugocage muthenya wotho.

36 Thaburi ya Daudi Ndi na ndumiriri nditu ngoro in yakwa, ikonii wihia wa mundu uria mwaganu: Ni atiri, hatiri wigitiri Ngai maitho-ini mawe. **2** Ni gukorwo maitho-ini make mwene erahaga muno, uu ati

ndangithota gũkũirana o na kana athũire mehia make. **3** Ciugo cia kanua gake nĩ cia waganu na nĩ cia maheeni; nĩatigite gũtuika mũndũ mũigĩ na wa gwĩkaga wega. **4** O na arĩ ũrĩrĩ-inĩ wake athugundaga o maĩndũ mooru; eheanaga njĩra-inĩ ya kũmwerekia gwĩka ũũru, na ndathũũraga ũndũ mũũru. **5** Wee Jehova-rĩ, wendani waku ũkinyĩte o igũrũ, naguo wihokeku waku ũgakinia o matu-inĩ. **6** Ũthingu waku ũhaana ta irĩma iria nene, kũhooto giaku gĩkarikĩra ta kũria kũriku. Wee Jehova-rĩ, ũmenyagĩrĩra mũndũ o na nyamũ. **7** Hĩ! Kaĩ wendo waku ũria ũtathiraga nĩ wa goro mũno-ĩl Andũ othe anene na anini moragĩra kũgunyĩ-inĩ kĩa mathagu maku. **8** Marĩĩaga makaigania kuumana na ũingĩ wa nyũmba yaku; ũmaheaga gĩa kũnyua kuumu rũũ-inĩ rwaku rwa gĩkeno. **9** Nĩgũkorwo gĩthima kĩa muoyo kĩrĩ kũrĩ we; ũtheri-inĩ waku niho tuonaga ũtheri. **10** Kĩrĩrĩria kwenda arĩa makũũ, naguo ũthingu waku ũtũũre na arĩa arũngĩrĩru ngoro. **11** Ikinya rĩa ũria mwĩtũũ rĩroaga kũnjũkĩrĩra, o na kana guoko kwa ũria mwaganu kũnyingate. **12** Ta rora wone ũria andũ arĩa mekaga ũũru magwĩte thĩ; maikanĩtio thĩ, na matingĩhota gũũkĩra!

37 Thaburi ya Daudi Tigaga gũthĩĩnika ngoro nĩ ũndũ wa andũ arĩa mekaga ũũru, o na kana ũiguage ũũru nĩ ũndũ wa arĩa mekaga mahĩtia; **2** nĩgũkorwo acio makaahooa o narua o ta ũria nyeki ihoochaga, na makue narua o ta ũria rĩa rĩhoohaga rĩamunyw. **3** Wihoke Jehova na wikage wega; tũũra bũrũri-inĩ ũkenagĩra ũrĩthio wa thayũ. **4** Ikaga maĩndũ ma gũkenia Jehova, na niarĩkũhingagĩra merirĩria ma ngoro yaku. **5** Rekagĩrĩria Jehova njĩra yaku; mwihokage o we, nake niarĩkaga maĩndũ maya: **6** Niarĩtũmaga ũthingu waku ware o ta rũciĩnĩ, nakĩo kũhooto gĩa ciira waku kĩare o ta rĩũa rĩa mũthenya barigici. **7** Hoorera mbere ya Jehova na ũmweterere ũtegũthethũka; ndũgathĩĩnike ngoro rĩrĩa andũ magaacĩra mĩthĩire-inĩ yao, rĩrĩa mekũhingia mathugunda mao ma gwĩka ũũru. **8** Tigaga kũrakara na wirĩragĩrĩrie mang'ũrĩ; tigaga gũthĩĩnika ngoro, tondũ ũndũ ũcio no ũtũme wike ũũru. **9** Nĩgũkorwo andũ oorũ nĩmakaniinwo, no arĩa mehokete Jehova nĩmakagaya bũrũri. **10** No kahinda kanini, arĩa aaganu mage kuoneka rĩngĩ; o na mũngĩmacaria, mũtingĩmoona. **11** No arĩa ahooreri nĩo makaagaya bũrũri, na matũũre makenete nĩkũingĩhĩrwo nĩ thayũ. **12** Andũ arĩa aaganu mathugundaga mokĩrĩre andũ arĩa athingu, na makamahagaranĩria magego; **13** no Mwathani athekagĩrĩra andũ acio aaganu, nĩgũkorwo nĩoĩ mũthenya wa nĩũrooka. **14** Andũ arĩa aaganu macomoretĩ hiũ cia njora, na makageeta ũta nĩguo maniine mũndũ ũria mũthĩĩni na mũbatari, na moorage andũ arĩa njĩra ciao irũngĩrĩrie. **15** No hiũ icio ciao cia njora igaatheeca ngoro ciao ene, na mota mao moinganwo. **16** Nĩ kaba kindũ kinini kĩrĩ na andũ arĩa athingu, gũkĩra ũtonga mũingĩ wa andũ aaganu; **17** nĩgũkorwo hinya wa andũ arĩa aaganu nĩũkaniinwo, no Jehova atĩragĩrĩra andũ arĩa athingu. **18** Matukũ ma andũ arĩa matarĩ ũcuuke nĩmooĩo nĩ Jehova, na igai rĩao rĩgũtũũra nginya tene. **19** Hĩndĩ ya mwanangĩko matikoonu ũũru; na hĩndĩ ya ng'aragu magaaorwo na

irio cia kũigana. **20** No andũ arĩa aaganu nĩmagathira: Thũ cia Jehova igathira ta ũria ũthaka wa mĩgũnda ũthiraga, nĩĩkabũiria, ibũirie o ta ndogo. **21** Andũ arĩa aaganu makoombaga na matĩrĩhaga, no arĩa athingu maheanaga na ũtaana; **22** andũ arĩa Jehova arathimĩte nĩmakagaya bũrũri, no arĩa arumĩte nĩmakaniinwo. **23** Jehova angĩkenio nĩ mũthĩire wa mũndũ, atũmaga makinya make marũme wega; **24** o na angĩhĩngwo, ndangĩũa, nĩgũkorwo Jehova amũnyĩtagĩrĩra na guoko gwake. **25** Ndaarĩ mũnini, na rĩũ ndĩ mũkũrũ, no ndĩrĩ ndoona andũ arĩa athingu matiganiĩrio, kana ciana ciao ikihooya irio. **26** Hĩndĩ ciothe makoragwo marĩ ataana, na makombanagĩra matekwenda uumithio; ciana ciao nĩ ikaarathimwo. **27** Theemaga ũũru, na wikage wega, nawe ũtũũre bũrũri-inĩ nginya tene. **28** Nĩgũkorwo Jehova endete o kũhooto, na ndagatiganĩria arĩa ake ehokeku. Acio megũtũũra magĩtĩrwo nginya tene, no ciana cia arĩa aaganu nĩũkaniinwo. **29** Andũ arĩa athingu nĩo makaagaya bũrũri, na matũũre kuo nginya tene. **30** Kanua ka mũndũ mũthingu gatũmũkaga ndeto cia ũũgĩ, naruo rũrĩmĩ rwake rũkaaria kũhooto. **31** Watho wa Ngai wake ũrĩ o ngoro-inĩ yake; makinya make matingĩtenderũka. **32** Andũ arĩa aaganu maikaraga moheirie arĩa athingu, magĩcaria o ũria mangĩmooraga; **33** no Jehova ndakamatiganĩria moko-inĩ ma andũ acio aaganu, kana areke matũũrwo atĩ nĩ ehia rĩrĩa magaacĩrĩthio. **34** Etagĩrĩra Jehova na ũrũmagĩrĩre njĩra yake. Nĩagagũtũũgĩria nĩguo ũgae bũrũri; rĩrĩa andũ arĩa aaganu makaaniinwo-rĩ, wee nĩũkeyonera ũndũ ũcio. **35** Nĩnyonetĩ mũndũ mwaganu na mũndũ ũtarĩ tha agaaciire ta mũtĩ mũruru ũrĩ o imerero-inĩ rĩaguo, **36** no thuutha wa kahinda o kanini akiehera, akiaga gũkorwo ho rĩngĩ; o na gũtuika nĩndamũcaririe, ndiigana kũmuona. **37** Cũrania ũhoro wa mũndũ ũria ũtarĩ ũcuuke, na ũrore ũria mũrũngĩrũ, ũhoro wake wa matukũ marĩa magooka nĩ ũhoro wa thayũ. **38** No rĩrĩ, andũ arĩa ehia othe nĩmakaniinwo; no andũ arĩa aaganu mũthia wao nĩ kũũragwo makooragwo. **39** ũhonokio wa andũ arĩa athingu uumaga kũrĩ Jehova; we nĩwe kũhitho kĩa kĩa hinya hĩndĩ ya mathũĩna. **40** Jehova nĩamateithagia na akamateithũra; amateithũraga kuuma kũrĩ andũ arĩa aaganu na akamahonokia, tondũ moragĩra harĩ we.

38 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ndũkandũthie ũrĩ na marakara, kana ũũherithie ũrĩ na mang'ũrĩ. **2** Nĩgũkorwo mĩguĩ yaku nĩthecete, na guoko gwaku nĩ kũũhũrite mũno. **3** Ndirĩ na ũgĩma wa mwĩrĩ tondũ wa mang'ũrĩ maku; mahĩndĩ makwa nĩmarũaru nĩ ũndũ wa mehia makwa. **4** Mahĩtia makwa nĩmanditũhĩire mũno o ta mũrigo mũritũ itangĩhota gũkuua. **5** Ironda ciakwa nĩitogotete na ikanunga nĩ tondũ wa ũrimũ wakwa wa mehia. **6** Thĩiaga ndĩhacĩte, ngakungĩrĩra mũno, mũthenya wothĩe ndindaga ngĩcakaya. **7** Mũgongo wakwa ũyũrĩtwo nĩ ruo ta rwa mwaki; ndĩrĩ na ũgĩma wa mwĩrĩ. **8** Ndirĩ mũmocu na ngathuthĩka biũ; ndĩracaaya nĩ ruo rwa ngoro. **9** Wee Mwathani, wendi wakwa wothĩe ũrĩ o mbere yaku; gũcaaya gwakwa ti kũhitharu harĩwe. **10** Ngoro yakwa nĩratuuma mũno, naguo hinya wakwa nĩgũthĩra ũrathira; o na ũtheri

niumite maitho-ini makwa. **11** Arata na athiritu akwa matindaga kunguhirira ni undu wa ironda ciakwa; o na andu a itura riakwa manjirakaga haraihu. **12** Andu ari mendaga kunjiraga ni mitego mandegara, ari mendaga kunjika uru maaragia uria manginyunha; muthenya wotho mathugundaga o maheeni. **13** Nii haana ta mundu gitaigua, uria utauguaga, ngahaana ta mundu utaaragia, uria utangitumura kanua gake; **14** nduikite ta mundu utauguaga, uria kanua gake gataru undu kangihota gucookia. **15** Wee Jehova, Wee niwe njetagira; Wee Mwathani Ngai wakwa, Wee niwe ukunjookeria uhoro. **16** Nigukorwo ndoigire atiri, "Ndukanareke thi ciakwa ingenere, o na kana ciitugirire iguru riakwa riria kuguru gwakwa gwatenderuka." **17** Nigukorwo ngirie kugua, na njirakaga ndi na ruo hindi ciothe. **18** Ningumbura waganu wakwa; nithinintio ni mehia makwa. **19** Thu ciakwa iria iri kiyo nicio nyingi; ari maathure hataru gitumi ni aingi. **20** Andu ari mandihaga wega wakwa na uru manjambaga riria ni nguthingata undu uria mwega. **21** Wee Jehova, ndukandiganirie; Wee Ngai wakwa, ndugaikare haraihu na ni. **22** Uka narua undeithie, Wee Mwathani, Muhonokia wakwa.

39 Thaburi ya Daudi Ndoigire atiri, "Ndimenyagira mithire yakwa, ndirigagirire ndikehie na rurimi rwakwa; ninguoha kanua gakwa riria riothe mundu mwaganu ar haria ndi." **2** No riri ndakirite na ngahoorera, itekwaria o na undu mwega-ri, ruo rwakwa rugikiririra kuongerereka. **3** Ngoro yakwa yahiahiaga thini wakwa, na o riria ndecuranagia, mwaki ugakana; hindi iyo ngaria na rurimi rwakwa, ngiuga atiri: **4** "Wee Jehova, nyonia muthia wa muturire wakwa, o na mutigana wa matuku makwa; ningimnye uria muturire wakwa uri wa guthira na ihenya. **5** Utumite matuku makwa makuhihe ta ruhi; mutigana wa miaka yakwa ti ta kindu haruwe. Mundu o wotho uri muoyo o na riria ehaandite wega ni kindu gia tulu. **6** Ti-itheru mundu ni ta kurruru riria egucangacanga: Mihang'o iria ehang'agia nayo no ya tulu; eigara utonga, no ndoo nui ukeeguna nague. **7** "No ru, Mwathani-ri, ni ki njeteire? Wee niwe mwihoko wakwa. **8** Honokia kuuma mehia-ini makwa mothe; ndukareke thekererwo ni andu ari akigu. **9** Ndakirite ki; ndingiatumire kanua gakwa, nigukorwo niwe wekite uguo. **10** Njehereria ihura riaku; nihoonetwo ni iringa ria guoko gwaku. **11** We uruthaga na ukaherithia andu ni undu wa mehia mao; uniinaga utonga wao ta memenyi; mundu no ta kindu gia tulu. **12** "Igua ihooya riakwa, Wee Jehova, thikiririra ngikaira undeithie; ndukarege kigua kiriro giakwa. Nigukorwo njikaranagia nawe ta ndi mugeni, ngahaana ta mundu uhaamire kuo, o ta uria maithe makwa mothe maataru. **13** Wihugure na kungu utige kunyona, nigu ngikene ringi, itanathi njage gukorwo ho ringi."

40 Thaburi ya Daudi Ndetereire Jehova o ngiririre; nake aguthikirira akigua kiriro giakwa. **2** Ni aandutire irima ria muuro, thini na ndoro yari ndenderu, agikinyithia maguru makwa iguru ria rwaro rwa ihiga, na agituma ndihaande wega. **3** Eekirire

rwimo rweru kanua-ini gakwa, rwimbo rwa kugocaga Ngai witu naruo. Andu aingi marionaga uguo magetigira, nao makehoka Jehova. **4** Kurathimwo ni mundu uria utuute ati arihokaga o Jehova, na nderigagira andu ari etii, o acio marumagira ngai cia maheeni. **5** Wee Jehova Ngai wakwa-ri, magegania maria wikite ni maingi. Maundu maria utubangire gutiri mundu ungihota gugutaa riria; korwo ndaaria heane uhoro wamo-ri, mangikorwo mari maingi muno kumoiga. **6** Wee-ri, ti magongona na maruta weriragira, no niuhteete matu ma gukuigua; maruta ma njino na maruta ma kuhoroheria mehia ti mo maakubatairie. **7** Ningi ngiuga atiri, "Nii uyuhaha, nindooka, o ta uria kwandikito uhoro wakwa ibuku-ini ria gikungu. **8** Nii ndiriragira gwika wendi waku, Wee Ngai wakwa; watho waku uri ngoro-ini yakwa." **9** Nyanagira uhoro wa uthingu ndi kungano-ini kinene; o ta uria uui, Wee Jehova, ni ndihingaga mromo yakwa. **10** Nii ndihithagira uthingu waku ngoro-ini yakwa; njiragia uhoro wa wihokeku na uhonokio waku. Wendo waku na uhoro waku wa ma ndiri ndacihitha kungano kiria kinene. **11** Wee Jehova-ri, ndukagiririre tha ciaku inginyire; wendo waku na uhoro waku wa ma irongitaga hindi ciothe. **12** Nigukorwo mathina matangitarika nimandigiirire; mehia makwa nimanginyire, ngaremwo nikuona. Maingihite gukira njiuri cia mutwe wakwa, na ngoro yakwa niyuritwo ni hinya. **13** Wee Jehova-ri, itikira kuhonokia, Wee Jehova-ri, uka narua undeithie. **14** Andu ari othe mendaga kunjiraga marconorithio na manyitwo ni kirigiicano; ari othe mendaga nyanangwo marocooka na thuutha maconokete. **15** Andu ari maathekagira makiugaga atiri, "Haiya! Haiya!" Maroiyurwo ni ihooru ni undu wa thoni ciao. **16** No ari makurongorogira marokena na macanjamuke ni undu wakwa; ari mendete uhonokio waku marotura moigaga atiri, "Jehova arotugirio!" **17** No riri, ni ndi muthini na mubataru; Mwathani arondirika. Wee niwe uteithio wakwa na mundeithuri; Wee Ngai wakwa-ri, hiuha ukindeithie.

41 Thaburi ya Daudi Kurathimwo-ri, ni mundu uria urumbuyagia andu ari matari hinya; ucio-ri, Jehova niamuhaturaga hindi ya mathina. **2** Jehova niarimugitagira na amutuuragie muoyo; niarimurathimaga bururi-ini, na ndakamurekereria kuri meririra ma thu ciake. **3** Jehova niarimumenyagira ari uriri-ini ari mururu, na acooke amuhonie ari o hau uriri-ini wake. **4** Ndoigire atiri, "Wee Jehova, njigura tha; honia, nigukorwo Wee niwe njihire." **5** Thu ciakwa ciaragia uhoro wakwa na rumena ikooria atiri, "Agakua ri, ritwa riake rithire?" **6** Riria riothe mundu ooka kunyona, aaheaga uhoro wa maheeni, o riria ngoro yake irahunga ndeto cia kunjambia; agacooka agathi gucimemeerika kundu guothe. **7** Thu ciakwa ciothe iheehanagira nigu injukurire; injiragira maundu mooru muno, ikoiga atiri, **8** "Mirimu muru nimumnyiite; ndari hindi agokira hau akomete." **9** O na murata wakwa wa hakuhi, uria ndirehokete, o uria turianagira irio nake niangarutikite. **10** No riri, Wee Jehova, njigura tha; njarahura, nigu ndirihire

harío. **11** Nínjũũ atĩ nĩukenetio nĩ nĩ, nĩgũkorwo thũ yakwa ndĩndoorietie. **12** We nĩũnyĩitĩrĩre nĩ ùndũ wa wagĩrũrũ wakwa, na ùkanjiga harĩwe nginya tene. **13** Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, arogocwo, kuuma tene wa tene nginya tene na tene. Amen, na nĩngĩ Amen.

42 Kwĩhoka Ùhonokio wa Mwathani. Thaburi ya Ariũ a Kora O ta ùria thwariga ìnyootagĩra, tũrũũ twa maaĩ, no taguo ngoro yakwa ìkũnyootagĩra, Wee Ngai. **2** Ngoro yakwa nĩ Ngai ìnyootagĩra, O we Mũrungu ùria ùrĩ muoyo. Ĭ nĩ rĩ ngaathĩ ngacemanie na Ngai? **3** Maithori makwa matũkĩte nĩmo irio ciakwa mũthenya o na ùtukũ, nao andũ manjũũragia mũthenya wothetĩrĩ, “Ngai waku akĩrĩ ha?” **4** Maĩndũ maya ndimaririkana o ngĩtũrũragia ngoro yakwa: ngaririkana ùria ndatwaranaga na kĩrĩndĩ, ndongoretie mũtũngoro nginya nyũma-inĩ ya Ngai, tũkĩanagĩrĩra na gĩkeno na tũgĩcookagia ngaatho, ndĩ kĩrĩndĩ-inĩ hĩndĩ ya ciathĩ. **5** Wee ngoro yakwa, ùkĩritũhĩrwo nĩkĩ? Ùrathĩnĩka ùguo nĩkĩ ùrĩ thĩnĩ wakwa? Wĩrĩgagĩrĩre Ngai, nĩgũkorwo no ndĩrĩmũgoocaga, o we Mũhonokio wakwa, na Ngai wakwa. **6** Ngoro yakwa nĩndĩtũhĩre ĩrĩ thĩnĩ wakwa; nĩ ùndũ ùcio nĩngũkũrĩkĩkana ndĩ bũrũri wa Jorodani, o kũu ĩrĩma-inĩ cia Herimoni, kuuma Kĩrĩma-inĩ kĩa Mizari. **7** Ndia ĩmwe nĩreta ndia ĩria ĩngĩ na mũgambo wa mũrurumo wa ndururumo ciaku cia maaĩ; makũmbĩ maku mothe o na ndĩhũ nĩciũkĩte, ĩkaahubaniĩra. **8** Mũthenya-rĩ, Jehova nĩariathagĩrĩra wendo wake harĩ nĩ, na ùtukũ nĩ rwĩmbo ndĩrĩmũinagĩra, rũrĩ ihooya rĩa kũhooya Mũrungu wa muoyo wakwa. **9** Njũũragia Mũrungu, o we rwaro rwakwa rwa lhiga, atĩrĩ, “Ùrganĩrwo nĩ nĩ nĩkĩ? ĩngĩthĩ ngĩcakayaga nĩkĩ, nĩ ùndũ wa kũhinyĩrĩrio nĩ thũ?” **10** Nĩ ta ngũhehenjwo mahĩndĩ makwa, rĩrĩa amuku akwa mekũnyũrũria, magatinda mũthenya wothetie makĩnjũũria atĩrĩ, “Ngai waku akĩrĩ ha?” **11** Wee ngoro yakwa, ùkĩritũhĩrwo nĩkĩ? Ùrathĩnĩka ùguo nĩkĩ ùrĩ thĩnĩ wakwa? Wĩrĩgagĩrĩre Ngai, nĩgũkorwo no ndĩrĩmũgoocaga, o we Mũhonokio wakwa na Ngai wakwa.

43 Nduĩra ciira wakwa, Wee Ngai, na ùnjiĩrĩrĩre harĩ rũrĩrĩ rũrũ rũtagwĩtĩkĩtie; ndeithũra kuuma kũrĩ andũ aya aaganu na maaragia maheeni. **2** Wee Ngai nĩwe kĩrĩgo gĩakwa kĩa hinya. Ùndiganĩrĩre nĩkĩ? ĩngĩthĩ ngĩcakayaga nĩkĩ nĩ ùndũ wa kũhinyĩrĩrio nĩ thũ? **3** Tũma ùtheri waku na ùhoru waku wa ma, ùreke indongorie arĩ cio; reke ĩnginyie kĩrĩma-inĩ gĩaku kĩa kĩa mũre, o kũu gĩkaro-inĩ gĩaku. **4** Hĩndĩ ĩyo nĩngathĩ kĩgongona-inĩ kĩa Ngai, nginye harĩ Mũrungu, o we gĩkeno gĩakwa, na o we ngenagĩra. Nĩndĩrĩkũgoocaga ngĩhũũragia kĩnanda kĩa mũgeeto, Wee Ngai, o Wee Ngai wakwa. **5** Wee ngoro yakwa, ùkĩritũhĩrwo nĩkĩ? Ùrathĩnĩka ùguo nĩkĩ ùrĩ thĩnĩ wakwa? Wĩrĩgagĩrĩre o Ngai, nĩgũkorwo no ndĩrĩmũgoocaga, o we Mũhonokio wakwa na Ngai wakwa.

44 Twanaigua na matũ maitũ Wee Ngai, tũkĩrwo nĩ maithe maitũ ùria wekire matukũ-inĩ mao, o matukũ macio ma tene. **2** Nĩwaingatire ndũrĩrĩ na guoko gwaku, na ùgĩcooka kũhaanda maithe maitũ kuo; Wee

nĩwanyariire irĩndĩ ĩria ĩngĩ, na ùgĩtũma maithe maitũ magaaciĩre. **3** Matiegwathĩre bũrũri ùcio na hinya wa rũhũ rwao, o na ti icoka ciao ciamaheire ùhootani; no nĩ guoko gwaku kwa ùrio, ĩ nĩ gĩcoka gĩaku, na ùtheri wa gĩthĩthĩ gĩaku, nĩgũkorwo nĩwamendete. **4** Wee nĩwe Mũthamaki wakwa na Ngai wakwa, ùria wathagĩrĩra Jakubu ùhootani. **5** Wee nĩwe ùtũhotĩthagia kũhoota thũ ciitũ; nĩ ùndũ wa rĩtwa rĩaku tũrangagĩrĩra arĩa marĩ muku na ĩthũ. **6** Ndĩhokaga ùta wakwa, rũhũ rwakwa rwa njora ti ruo rũngĩhootaniĩra; **7** no Wee nĩwe ùtũtooranagĩra harĩ thũ ciitũ, ùgagĩconorĩthia acio matũthũire. **8** Ngai nĩwe tũtĩndaga tũkĩrahĩra mũthenya wothetie, na tũgĩtũra tũgoocaga rĩtwa rĩaku nginya tene. **9** No rĩu nĩtũtĩganĩrĩre na ùgatũconorĩthia; nĩtũgĩte gĩtwaranaga na mbũtũ ciitũ cia ĩta. **10** Nĩwatũmire tũtũrĩre thũ ciitũ, o ĩcio ĩtũthũire ĩgetahĩra ĩndo ciitũ. **11** Ùtũrekereire tũtambuurwo ta ng'õndu, na ùgatũhurũnja harĩ ndũrĩrĩ. **12** Wendetie andũ aku ta kĩndũ tũhũ, ndũrĩ uumĩthio wonetie nĩ ùguo ùmendetie. **13** Nĩtũtũmĩte tũmenwo nĩ andũ arĩa tũhakanĩte nao, tũgatũka a kũnyararwo na gĩthekekerwo nĩ arĩa matũthĩrũrũkĩrĩre. **14** Nĩtũtũmĩte tũtũke a kuunagwo thimo nĩ ndũrĩrĩ; tũgatũka a kũnainagĩrio mĩtwe nĩ andũ. **15** Ndĩndaga nĩjonokete mũthenya wothetie, ngahumbwo nĩ thoni tũthũ wothetie, **16** nĩ ùndũ wa ĩnyũrũrĩ cia andũ arĩa maanyũrũragia na makaanuma, tondũ wa thũ ĩria ĩrenda kwĩrĩhĩria. **17** Twakorĩrwo nĩ maĩndũ macio mothe, o na gĩtũka tũtĩariganĩrwo nĩwe, o na kana tũgĩthaahia kĩrĩkanĩro gĩaku. **18** Ngoro ciitũ ĩtĩcookete na thũthũ; makinya maitũ matũmĩte njĩra-inĩ yaku. **19** No ùtũhehenjete, na ùgatũtũa imamo cia mbwe, na ùgatũhumbĩra na nduma nene. **20** Tũngĩkorwo nĩtwariganĩrwo nĩ rĩtwa rĩa Ngai witũ, o na kana tũkĩambararia moko kũrĩ ngai ng'eni-rĩ, **21** gĩthĩ Ngai ndangĩamenyĩre ùhoru ùcio, kuona atĩ nĩamenyaga ĩthio cia ngoro? **22** No nĩ ùndũ waku tũtĩndaga tũng'etheire gĩkũ mũthenya wothetie; tũtũtwa ta ng'õndu cia gũthĩnjwo. **23** Wee Mwathani, arahũka! Ùgĩkomete nĩkĩ? Wĩyarahũre! Ndũgatũtiganĩrĩre nginya tene. **24** Ùhĩthite ùthĩu waku nĩkĩ, na ùkariganĩrwo nĩ mathĩna maitũ na kũhinyĩrĩrio gwĩtũ? **25** Tũrũndĩtwo rũkũngũ-inĩ; mĩrĩrĩ ĩitũ ĩkĩnyĩitanite na thĩ. **26** Arahũka ùtũetheire; tũkũre tondũ wa wendani waku ùtathĩraga.

45 Thaburi ya Ariũ a Kora Ngoro yakwa ĩyũrĩtũwo nĩ ùhoru mwega rĩria ngũnĩra mũthamaki rwĩmbo rũrũ; rũrĩmĩ rwakwa no ta karamu ka mwandĩkĩ ùria mũũgĩ. **2** Wee ùrĩ mũthaka mũno gũkĩra andũ othe, nacio iromo ciaku nĩciĩtĩrĩrio maĩndũ ma ùtũgĩ, kuona atĩ Ngai nĩakũrathĩmĩte nginya tene. **3** Wĩothe rũhũ rwaku rwa njora njohero, Wee njamba ĩno ĩrĩ hinya; wĩhumbetie ùkaru waku o na ùnene. **4** Ùrĩ thĩnĩ wa ùnene waku thũ ùhaicĩte mbarathi, ùkĩhootanaga nĩ ùndũ wa ùhoru wa ma, na wa kwĩnyĩhĩa, o na wa ùthĩngu; reke guoko gwaku kwa ùrĩro kuonanie ciĩko cia kũmakania. **5** Mĩgũ yaku ĩria mĩgũ nĩthetee thũ cia mũthamaki o ngoro-inĩ; ndũrĩrĩ nĩgwe magũrũ-inĩ maku. **6** Wee Ngai, gĩtĩ gĩaku kĩa ùnene gĩgĩtũra tene na tene; mũthĩgĩ waku wa kĩhooto nĩguo ùgaatũka mũthĩgĩ wa ùthamaki waku. **7** Wee wendete ùthĩngu

no ugathũura waganu; nĩ undũ ũcio Ngai, o we Ngai waku, nĩakwambararĩtie gũkĩra athiritũ aku othe na undũ wa gũgũtirĩria maguta ma gĩkeno. **8** Nguo ciaku ciothe inungĩte o manemane, na thubiri, na mũndarathini; nĩurakenio nĩ aini a nyĩmbo na inanda cia nga marĩ ciikaro-inĩ cia mũthamaki iria igemetio na mĩguongo. **9** Thĩĩni wa andũ-a-nja aku arĩa atĩku harĩ na aarĩ a athamaki; mũhiki ũcio wa mũthamaki aikarĩte mwena waku wa ũrio egemetie na thahabu ya Ofiri. **10** Ta thikĩrĩria, wee mwarĩ ũyũ, wĩcũũranie na ũigũe: Riganĩrwo nĩ andũ anyu o na nyũmba ya thoguo. **11** Mũthamaki nĩakenetio mũno nĩ ũthaka waku; mĩtũie, nĩgũkorwo nĩwe mwathi waku. **12** Mwarĩ wa Turo nĩagakũrehera kũheo, o nao andũ arĩa atongu mũno magatũika a kwĩyendithia harĩwe. **13** Mwarĩ wa mũthamaki no riiri mũtheri arĩ naguo arĩ thĩĩni wa nyũmba yake, nguo yake itumĩtwo na ndigi cia thahabu. **14** Aratwarwo harĩ mũthamaki ehumbĩte nguo ng'emie; oimĩtwo thootha nĩ airĩtu gathirange a thiritũ yake, na othe marooka kũrĩ we. **15** Mararehwo na gĩkeno na ndũhiũ; nĩmatoonye nyũmba ya mũthamaki. **16** Ciana cianyu nĩcio igaacooka ithenya rĩa maithe manyu; ũkaamatua anene bũrũri-inĩ guothe. **17** Nĩngũtũma ũtũire ũrĩrikanagwo nĩ njiarwa na njiarwa; nĩ undũ ũcio ndũrĩrĩ igaatũũra igĩkumagia tene na tene.

46 Thaburi ya Ariũ a Kora Ngai nĩwe rĩũrĩro riitũ o na hinya witũ, o we iteithio witũ hĩndĩ ya mathĩina. **2** Tondũ ũcio tũtingĩtigĩra, o na thĩ ingĩthingitha, na irĩma igwe iria-inĩ, **3** o na maaĩ marĩ mangĩrũrũma na mahũyũke, nginya irĩa igathingithio nĩ nditi yamo. **4** Nĩ kũrĩ rũũ rũria tũrũũ twaruo tũkenagia itũũra rĩa Ngai, gũikaro kũ kiamũre kĩa ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. **5** Ngai arĩ kũu thĩĩni wa itũũra rĩu, na rĩitenyenyeke; Ngai nĩwe ũkaarĩteithia kirooko gũgĩkĩa. **6** Ndũrĩrĩ nĩiraronja, namo mothamaki makenyenya; nake agũũthũka-rĩ, thĩ ĩgatweka. **7** Jehova Mwene-Hinya-Wothe arĩ hamwe na ithũĩ; Ngai wa Jakubu nĩwe kũirigo giitũ kĩa hinya. **8** Ũkai muone ciiko iria Jehova ekite, ũkai muone ũria akirĩtie thĩ ihooru. **9** Aniinaga mbaara nginya ituri cia thĩ; oinaga ũta na agathethera itimũ, na agacina ngo na mwaki. **10** "Hoorerai, na mũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Ngai; nĩngatũgĩrio ndũrĩrĩ-inĩ, na ndũũgĩrio thĩ yothe." **11** Jehova Mwene-Hinya-Wothe arĩ hamwe na ithũĩ; Ngai wa Jakubu nĩwe kũirigo giitũ kĩa hinya.

47 Thaburi ya Ariũ a Kora Inyũ andũ a ndũrĩrĩ ciothe, hũũrai hĩ; ugĩrĩriai nĩ undũ wa Ngai, na mwanĩrĩre mũrĩ na gĩkeno. **2** Jehova ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno kaĩ nĩ wa gwĩtigĩrwo-ĩ, o we Mũthamaki mũnene ũria wathaga thĩ yothe! **3** Atooragia ndũrĩrĩ igaikara rũngu rwĩtũ, irĩndĩ igaikara rũngu rwa makinya maitũ. **4** Nĩwe watũthuurĩre igai riitũ, ithũĩ gĩkeno kĩa Jakubu, o ũcio eendete. **5** Ngai nĩambatĩte, o agĩkũngũyagĩrwo na gĩkeno, Jehova akaambata akĩhuhagĩrwo tũrumbeta. **6** Inĩrai Ngai mũmũgoocoe na nyĩmbo, mũinĩrei mũmũgoocoe; inĩrai Mũthamaki witũ mũmũgoocoe, mũinĩrei mũmũgoocoe. **7** Nĩgũkorwo Ngai nĩwe Mũthamaki wa thĩ yothe; mũgoocoe na nyĩmbo. **8** Ngai nĩwe ũthamakagĩra ndũrĩrĩ; Ngai aikarĩre gĩtĩ gĩa kĩa gĩtheru kĩa ũnene. **9** Andũ a ndũrĩrĩ arĩa

marĩ igweta nĩmonganĩte matũũke ta andũ a Ngai wa Iburahĩmu, nĩgũkorwo athamaki a thĩ nĩ a Ngai; we nĩwe ũtũũgĩrĩtio mũno.

48 Thaburi ya Ariũ a Kora Jehova nĩ mũnene, na nĩ wa kũgoocwo mũno, arĩ kũu thĩĩni wa itũũra inene rĩa Ngai witũ, o kĩrĩma-inĩ gĩa kĩa kiamũre. **2** Kĩrĩma kũu kĩa Ngai nĩ gĩthaka na gĩkaraiha na igũrũ, na nĩkĩo gĩkeno gĩa thĩ yothe. O ta ũria Zafoni gũtũgĩrĩte na igũrũ mũno, no taguo Kĩrĩma gĩa Zayuni kĩaana, itũũra rĩu inene rĩa Mũthamaki ũria Mũnene. **3** Ngai arĩ thĩĩni wa ciikaro iria ngĩtĩre cia mũthamaki; nake nĩeyonanĩtie atĩ nĩwe kũirigo gĩa kĩa hinya. **4** Rĩrĩa athamaki maanyĩtanire hamwe na magĩthĩ magatharĩkire itũũra rĩu, **5** maarĩonire, magĩtuika nda; makĩũra nĩ kĩmako kinene. **6** O hau-hau makĩnyĩtwo nĩ kũinaina, makĩgĩa na ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo. **7** Wamanagĩre o ta ũria marikabu cia Tarishĩia cianangagwo nĩ rũhuho ruumĩte mwena wa irathĩro. **8** O ta ũria tũiguĩte, ũguo noguo tuonete thĩĩni wa itũũra inene rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, itũũra rĩu inene rĩa Ngai witũ: Ngai egũtũũra arĩgitagĩra nginya tene. **9** Tũrĩ thĩĩni wa hekarũ yaku, Wee Ngai, twicũũranagia ũhoro wa wendo waku ũria ũtathiraga. **10** O ta ũria rĩtwa rĩaku rĩtarĩ, Wee Ngai, ũguo noguo ngumo yaku iigana o nginya ituri-inĩ cia thĩ; guoko gwaku kwa ũrĩo kũiyũrĩtwo nĩ ũthingu. **11** Kĩrĩma gĩa Zayuni nĩgĩkenaga, namo matũũra ma Juda magacanjamũka nĩ undũ wa matũũro maku ma ciira. **12** Ceeraceerai Zayuni, mũrĩthĩũrũrũke, mũtare mĩthiringo yarĩo irĩa mĩraihu na igũrũ, **13** mũrore ũria kũirigĩtwo na hinya, na mũrore ciikaro iria ngĩtĩre cia mũthamaki, nĩgeetha mũkeeraga rũciaro rũria rũgooka ũhoro wacio. **14** Nĩgũkorwo Ngai ũyũ nĩwe Ngai witũ nginya tene na tene; egũtũũra atũtongoragia nginya hĩndĩ itagathira.

49 Thaburi ya Ariũ a Kora Iguai ũhoro ũyũ, inyũĩ ndũrĩrĩ ciothe; thikĩrĩriai, inyuothe mũtũũraga gũkũ thĩ, **2** inyũĩ mũtarĩ igweta na arĩa mũrĩ igweta, inyũĩ itonga na athĩĩni mũigũe hamwe: **3** Kanua gakwa nĩgekwaria ciugo cia ũũgĩ, mĩario ya ngoro yakwa ikorwo na ũtaũku. **4** Nĩngũtega gũtũ ndũũgĩre thimo; njooke ndaũre ndaĩ ĩno ngĩhũũraga kinanda kĩa mũgeeto: **5** Nĩ kĩĩ kĩngĩtũma ndĩtigĩre hĩndĩ ya mathĩina, rĩrĩa andũ aaganu acio maheenanageria maathĩũrũrũkĩrie, **6** o acio mehokaga ũtonga wao, na makeeraha nĩ ũingĩ wa indo ciao? **7** Gũtĩrĩ mũndũ ũngĩhota gũkũũra muoyo wa mũndũ ũngĩ, kana arũtĩre Ngai kĩndũ gĩa gũkũũra mũndũ ũcio, **8** nĩgũkorwo ũkũũri wa muoyo nĩ undũ wa goro mũno, gũtĩrĩ irĩhi rĩngĩgĩana o na atĩa, **9** atĩ nĩguo mũndũ atũũre muoyo nginya tene, na ndakanabuthie. **10** Nĩgũkorwo andũ othe nĩmonaga atĩ o na andũ arĩa oogĩ nĩmakuuaga; mũndũ mũkĩgu na mũndũ kĩrimũ o nao nĩmakuuaga, magatigĩra andũ angĩ ũtonga wao. **11** Mbĩrĩra ciao igũtũũra irĩ nyũmba ciao nginya tene, itũũke ciikaro ciao njiarwa na njiarwa, o na gũtũũka maarĩ na mĩgũnda yao ene. **12** No mũndũ-rĩ, o na arĩ na indo nyingĩ, ndatũũragĩ; akuuaga o ta ũria nyamũ ikuuaga ĩgathira. **13** ũyũ nĩguo undũ ũria wathĩrĩrĩrio arĩa meihokaga o ene, na arũmĩrĩri ao, arĩa metikanagia na mĩario yao. **14** Maathĩrĩrĩrio

mbirira o ta ng'ondū cia gūthīnjwo, na gīkuū nīkio gīgaatūka mūrīthi wao. Magaathagwo nī andū arīa arūngīrū rūciini; ciimba ciao ikaabuthira mbirira-ini, iri kūrāihu na nyūmba ciao nene. (Sheol h7585) 15 No Ngai nīagakūūra muoyo wakwa kuuma mbirira-ini; ti-itherū nīwe ūkaanyamūkīra. (Sheol h7585) 16 Ndūkanetigīre mūdū rīrīa aatūka gītonga, rīrīa riiri wa nyūmba yake wongerereka; 17 nīgūkorwo ndarī kīndū agathīi nakio akua, riiri wake ndagaikūrūka nāguo. 18 O na gūtūka rīrīa aarī muoyo eyoonaga arī mūrathime, nīgūkorwo andū nīmagakūmagia rīrīa wagaacīra, 19 agakua athīi kūrī maithe mao, acio matagacooka kuona ūtheri rīngī. 20 Mūdū mūtongu ūtarī na ūmenyo atarī o ta nyamū iria ikuuaga igathira.

50 Thaburi ya Asafu Jehova, o we Ngai ūcio Mwene-Hinya, nīaraaria, ageeta thī yothe kuuma irathīro rīa riūa nginya kūrīa rīthūāgīra. 2 Ngai aracangarara arī Zayuni itūūra rīu ithaka mūno. 3 Ngai witū nī gūtūka arooka na ndegūkīra; mbere yake nī mwakī ūrakana, na akarigīciirio nī kihuhūkānio kīnene. 4 Areeta igūrū na thī nīgūo itūike aira agīciirithia andū ake: 5 “Cookanīrīrai harī nīi inyuū andū akwa aamūre, o inyuū mwāgīre kīrīkanīro na nīi na ūndū wa kīndūtīra igongona.” 6 Narīo igūrū rīanagīrīra ūthingu wake, nīgūkorwo Ngai we mwene nīwe mūtuanīri ciira. 7 “Inyuū andū akwa, thikīrīrai na nīngwaria, ūthikīrīrie, wee Isiraeli, na nīngūrūta ūira wa gūgūthita: nī nīi Ngai, o Ngai waku. 8 Ndirakūrūthia nī ūndū wa magongona maku, o na kana nī ūndū wa maruta maku ma njino, marīa makoragwo mbere yakwa hīndī ciothe. 9 Ndibatarītio nī ndegwa yumīte kiugū giaku, kana mbūri ciūmīte ciugū ciaku, 10 nīgūkorwo nyamū ciothe cia gīthaka nī ciakwa, na ng'ombe iria irī tūrīma-ini ngiri na ngiri. 11 Nyoni ciothe iria irī kūu irīma-ini, gūtīrī o na īmwe itooī, na ciūmbe ciothe cia werū-ini nī ciakwa. 12 Ingīkorwo hūtīi, ndingīkwīra, nīgūkorwo thī nī yakwa, na kīrīa gīothe kīrī thīnī wayo. 13 Nīi nīndīāga nyama cia ndegwa, o na kana nganyua thakame ya mbūri? 14 Rutīra Ngai igongona rīa gūcookia ngaatho, na ūhingagīrie ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno mīlhitwa yaku, 15 na ūngayagīre mūthenya wa mīnyamaro; na nīndīrīkūhonokagia, nawe ūngoocage.” 16 No rīrī, mūdū ūrīa mwaganu Ngai ekūmūūria atīrī: “Ūrī na kīhooto kīrīkū gīa kuuga mawatho makwa, kana kwaria ūhorō wa kīrīkanīro gīakwa? 17 Nīūmenete ūrutani wakwa, na ūgateanīria ciugo ciakwa. 18 Rīrīa wona mūici, ūnyīitanagīra nake; na ūgīāga ūrūmwe na itharia. 19 Ūhūthagīra kanua gaku kwaria ndeto njūru, na rūrīmī rwaku naruo rūkaaragia maheeni. 20 Hīndī ciothe waragia ndeto cia gūkīrīra mūrū wa thoguo, ūgagīcambia mūrū-wa-nyūkwa. 21 Maūdū macio ūmekaga o ngirīte, nawe ūgeciiria atī nīi ndarī o tawe. No rīrī, rīu nīngūkūrūthia, nguonie maūdū marīa wīkīte. 22 “Mwīcūraniei ūhorō ūyū, inyuū mūriganagīrwo nī Ngai, nīgūo ndikamūtambuure, na haage mūdū wa kūmūteithūra. 23 Mūdū ūrīa ūrutaga igongona rīa gūcookia ngaatho nī nī atīāga, na akaharīrīra njīra nīgeetha ndīmuonie ūhonokanio wa Ngai.”

51 Thaburi ya Daudi Wee Ngai-rī, njigūira tha, kūrīngana na wendo waku ūrīa ūtathiraga; kūrīngana na tha ciaku nyingī-rī, tharia mahītia makwa mathire. 2 Thambia mahītia makwa mothe, na ūtherie mehīa makwa. 3 Nīgūkorwo nīnjūū mahītia makwa, namo mehīa makwa makoragwo mbere yakwa hīndī ciothe. 4 Wee nīwe njihīrie, o Wee wīki, na ngeeka ūndū mūūru maitho-ini maku, nīgūo Wee wonēkage ūtarī na mahītia rīrīa ūkwaria, na ūrī wa kīhooto rīrīa ūgūtua ciira. 5 Ti-itherū ndaciariirwo ndī mwīhia; maitū aagīre nda ya kījījara arī o na mehīa. 6 Ti-itherū, Wee wendaga ūhorō wa ma kuuma ngoro thīnī; nī ūndū ūcio ūndutaga kūgīa na ūgūi ngoro-ini yakwa. 7 Theria na mūthobi, na nīngūthera; thaamba, na nīngwerūha gūkīra ira. 8 Tūma ngene na njanjamūke; mahīndī marīa ūthetherete nīmāgīkene. 9 Hitha ūthiū waku ndūkoone mehīa makwa, na ūtharie mahītia makwa mothe. 10 Wee Ngai-rī, nyūmbīra ngoro theru thīnī wakwa, na ūnjerūhīrie roho wa kwīhokeka thīnī wakwa. 11 Ndūkanyīngate nyume harīwe, o na kana weherie Roho waku Mūtheru kuuma thīnī wakwa. 12 Njookeria gīkeno kīrīa kīa ūhonokio waku, na ūihe roho wa kūdūūria ngwathīkagīra. 13 Hīndī iyo nīngaruta andū arīa aremī nīgūo mamenye njīra ciaku, nao ehīa magūcookerere. 14 Wee Ngai, o Wee Ngai ūrīa ūūhonokagia-rī, honokia kuumana na ūiti thakame, naruo rūrīmī rwakwa nīrūkaina ūhorō wa ūthingu waku. 15 Wee Mwathani, tumūra mīromo yakwa, nako kanua gakwa koimbūre ūgocī ciaku. 16 Wee ndūkenagio nī kūrūtīrwo igongona, korwo nīūkenagio nīrīo no ngūrūtīre; o na ndūkenagio nī magongona ma njino. 17 Magongona marīa Ngai etikagīra nī roho ūrīa mūthuthīku; ngoro irīa thuthīku na ikahera-rī, Wee Ngai ndūngīmīrega. 18 Tūma itūūra rīa Zayuni rīgaacīre nī ūndū wa wega waku; aka thingo cia Jerusalem rīngī. 19 Hīndī iyo nīūgakenagīra magongona ma ūthingu, na maruta ma njino o marīa macinagwo magathira biū; nīngī magongona ma ndegwa nīmakarutagīrwo kīgongona-ini giaku.

52 Thaburi ya Daudi Wee njamba īno īrī hinya, ūreegana nī ūndū wa maūdū mooru nīkī? Ūtīndaga wīrahite mūthenya wothē nīkī, o wee ūtūkīte gīconoko maitho-nī ma Ngai? 2 Rūrīmī rwaku rūthugundaga mwanangīko; rūhaana ta rwenjī rūnoore, o wee wīkaga maūdū ma maheeni. 3 Wendete maūdū mooru gūkīra marīa mega, ūkenda maheeni gūkīra kwaria ma. 4 Wendete ciugo o ciothe itūhukaga andū, wee rūrīmī rūrū rwa maheeni! 5 Ti-itherū Mūrungu nīagakwananga nginya tene na tene: Agakūnyīita, akūhurie na akūrute hema-ini yaku; agakūmunya akweherie būrūri wa arīa marī muoyo. 6 Andū arīa athīngū nīmakona ūguo metīgīre; nao magathekerera mūdū ūcio, moige atīrī, 7 “Ūyū nīwe mūdū ūrīa wagīre gūtua Ngai kīlīhitho gīake kīa hinya, no eehokire ūtonga wake mūīngī, na akīgīa hinya nī ūndū wa kūniina andū arīa angī!” 8 No rīrī, nīi ndarī ta mūtī wa mūtamaīyū, ūrīa ūrākūra wega ūrī thīnī wa nyūmba ya Ngai; ndīhokete wendo wa Ngai ūrīa ūtathiraga nginya tene na tene. 9 Ngūtūūra ngūgoocaga nginya

tene nĩ undũ wa ũrĩa wikite; ndirĩhokaga rĩtwa riaku, nĩgũkorwo rĩtwa riaku nĩ riega. Ndirĩkũgoocaga ndĩ mbere ya andũ aku ariā aamũre.

53 Thaburi ya Daudi Kĩrimũ kĩiraga na ngoro atĩrĩ, “Gũtĩrĩ Ngai.” Nao amaramari, ciiko ciao irĩ magigi; gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wĩkaga wega. **2** Ngai aroraga ciana cia andũ arĩ o igĩrũ, one kana nĩ harĩ ũrĩ na ũmenyo, o na kana nĩ harĩ ũrongoragia Ngai. **3** Othe nĩmacookete na thuutha, othe marĩ hamwe nĩmatũkĩte amaramari; gũtĩrĩ o na ũmwe wĩkaga wega, gũtĩrĩ o na ũmwe. **4** Andũ acio mekaga maĩndũ mooru kai matarĩ ũmenyo, o acio mariĩaga andũ akwa o ta ũrĩa andũ mariĩaga irio, o acio matakayagĩra Ngai? **5** O hau-rĩ, makanyĩitwo nĩ guoya mũnene, o na gũtarĩ kindũ gĩa gũtũma metigĩre. Nĩgũkorwo Ngai nĩahurunjĩte mahĩndĩ ma andũ acio magũtharĩkĩire; nĩwamaconorithirie, nĩgũkorwo Ngai nĩamamenete. **6** Naarĩ korwo ũhonokio wa Isiraeli no ũgĩuke kuuma Zayuni! Rĩrĩa Ngai agacookereria andũ ake na indo ciao-rĩ, Jakubu nĩagakena na Isiraeli acanjamũke!

54 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, honokia nĩ undũ wa rĩtwa riaku; ndĩhĩria na hinya waku. **2** Wee Ngai, igua ihooya riakwa; thikĩrĩria ciugo cia kanua gakwa. **3** Andũ ageni nĩmanjũkĩĩre; nao andũ matarĩ tha nĩmaracaria muoyo wakwa, o andũ acio matarũmbũyagia Ngai. **4** Ti-itherũ Ngai nĩwe ũteithio wakwa; Mwathani nĩwe ũndĩragĩrĩra. **5** Cookereria andũ ariā manjambagia ũũru wao; Wee maniĩne nĩ undũ wa wĩhokeku waku. **6** Nĩngũkũrutĩra igongona rĩa kwiyendera; nĩngũgooca rĩtwa riaku, Wee Jehova, tondũ nĩ riega. **7** Nĩgũkorwo nĩahonoketie mathĩĩna-inĩ makwa mothe, na maitho makwa nĩmeyoneire gũtoorio gwa thũ ciakwa.

55 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, thikĩrĩria ihooya riakwa, ndũkaage kũigua ithaithana riakwa; **2** njigua na ũnjĩtike. Meciiria makwa nĩmathĩĩnĩtie na ndĩ mũgiũku. **3** Nĩ undũ wa mũgamba wa thũ, nĩ undũ wa gũkũũrĩro maitho nĩ andũ ariā aaganu; tondũ o mandehagĩra o mathĩĩna, na makaanyũrũria marakarĩte. **4** Ngoro yakwa ĩrĩ na ruo rũnene thĩĩni wakwa, nganyĩitwo nĩ imakania nene cia gĩkuũ. **5** Guoya na kũinaina nĩcindingĩciĩrie; hubaniĩrio nĩ kĩmako kĩnene. **6** Na nĩ ngũga atĩrĩ, “Hĩ, naarĩ korwo ndĩ na mathagu ta ndutura! Ingũmbũka thĩĩ ngahurũke, **7** ingĩũra thĩĩ kũndũ kũraya, ngaikare werũ-inĩ; **8** ingĩhiũha thĩĩ handũ harĩa ingĩngitia, kũraihi na rũhuho rũu rũnene na kĩhuhũkanio.” **9** Wee Mwathani, andũ ariā aaganu nĩmanyiitwo nĩ kĩrigicano, ũhĩngicanie mĩario yao, nĩgũkorwo itũũra-inĩ inene nyonaga o haaro na ngũũ. **10** Mũthenya na ũtũkũ, andũ acio aaganu macangacangaga thingo-inĩ cia itũũra rĩu; narĩo rĩyũrĩtuo nĩ rũmena na irumi. **11** Thĩĩni wa itũũra rĩu inene no mwanangĩko ũrĩ kuo; kwĩhitanĩra na kũheenania ciyũrite njĩra-inĩ ciarĩo. **12** Korwo nĩ thũ ĩranuma-rĩ, no ngĩrĩrĩrie; korwo nĩ thũ ĩranjũkĩrĩra-rĩ, no ndĩhithe ndĩkanyone. **13** No rĩrĩ, nĩwe mũndũ wa riika riakwa, mũthiritũ wakwa, mũrata wakwa ũrĩa twendanĩte mũno, **14** o wee twanakenanĩra tũrĩ

na ngwatanĩro njega, tũgĩthĩĩ hamwe na andũ ariā angĩ nyũmba-inĩ ya Ngai. **15** Gĩkuũ kĩrohubanĩria thũ ciakwa o rĩmwe; iroikũrũka mbĩrĩra ĩrĩ muoyo, tondũ ũũru ũkoragwo ngoro-inĩ ciacio. (Sheol h7585) **16** No rĩrĩ, nĩĩ Ngai ngayagĩra, nake Jehova nĩahonokagia. **17** Hwaĩ-inĩ, na rũciĩnĩ, o na mĩarahō, ngayaga ndĩ mĩnyamaro-inĩ, nake nĩaiguaga mũgambo wakwa. **18** We angũũraga kuuma mbaara-inĩ ĩrĩa ndũithagio, ngoima itagurarĩtio, o na gwakorwo nĩ andũ angĩ mandũithagia. **19** Mũrungu ũrĩa ũtũũrite aikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene nginya tene, nĩekũmaigua na amaherithie, andũ acio matagarũragĩra mĩthĩire yao, o acio matetigagĩra Ngai. **20** Mũndũ ũcio tũrĩ thiritũ nake atharĩkagĩra arata ake, na agathũkia kĩrĩkanĩro gĩake. **21** Mĩario yake ĩnyorokete o ta thiagi, no rĩrĩ, mbaara ĩrĩ ngoro-inĩ yake; ciugo ciake ihooranagĩria gũkĩra maguta, no ĩcio nĩ hiũ cia njora ĩrĩ njomore. **22** Rekereria Jehova maĩndũ marĩa magũtangaga, na nĩegũgũtĩrĩrĩra; ndarĩ hĩndĩ akaareka mũndũ ũrĩa mũthĩngu agwe. **23** No rĩrĩ, Wee Ngai, nĩũkaharũrũkia andũ ariā aaganu ĩrima-inĩ rĩa ũmaramari; andũ ariā manyootagĩra thakame na andũ a maheeni matigakinyia nuthu ya matukũ mao. No nĩ hakwa-rĩ, Wee nĩwe ndĩhokete.

56 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, njiguĩra tha, nĩgũkorwo andũ nĩmaingataniĩte na nĩ mũno; mũthenya wothē mendaga o gũũtharĩkĩra. **2** Andũ ariā manjambagia maingatana na nĩ mũthenya wothē; aingĩ nĩ ariā maraatharĩkĩra na mwĩtĩio. **3** Rĩrĩa ndetigĩra-rĩ, nĩwe ndĩrĩhokaga. **4** Nĩ undũ wa hinya wa Ngai, nĩndĩrĩgoocaga kiugo gĩake, ndĩhokete o Ngai; ndingĩitigĩra. Mũndũ ũrĩ na mwĩrĩ angĩnjika atĩa? **5** Mũthenya wothē matindaga makĩogomia ciugo ciakwa; hĩndĩ ciothe mathugundaga kũnjika ũũru. **6** Manjĩragĩra na makanjoheria, na makarĩithania na mĩthĩire yakwa, makienda kũnjĩraga. **7** Wee Ngai, ndũkareke mahonoke o na atĩa; ng'aurania ndũrĩrĩ na marakara maku. **8** Andĩka ũhoro wa gũcakaya gwakwa; maithori makwa mēkire cuba-inĩ yaku, gĩthi matĩrĩ maandĩko-inĩ makũ? **9** Rĩrĩa ngaakaya ndeithio thũ ciakwa nĩihakũndũka. Ŭndũ ũcio nĩũgatũma menye atĩ Ngai arĩ hamwe na nĩ. **10** Nĩ undũ wa hinya wa Ngai, ũrĩa ngoocaga kiugo gĩake, nĩ undũ wa hinya wa Jehova, ũrĩa ngoocaga kiugo gĩake, **11** ndĩhokete o Ngai; ndingĩitigĩra. Mũndũ-rĩ, angĩnjika atĩa? **12** Wee Ngai, mĩhĩtwa ĩrĩa ndĩhĩtĩte ndĩ o nayo, nĩndĩrĩkũrutagĩra maruta ma gũgũcookeria ngaatho. **13** Nĩgũkorwo nĩũũhonoketie kuuma gĩkuũ-inĩ, na ũkagĩrĩrĩra magũrũ makwa kũhĩngwo, nĩguo thĩiage mbere ya Ngai ngionaga ũtheri ĩrĩa wonagwo nĩ ariā marĩ muoyo.

57 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, njiguĩra tha, ũnjiguĩre tha, nĩgũkorwo nĩ harĩwe njũragĩra. Nĩ ngũũrĩra kũrũru-inĩ kĩa mathagu maku, o nginya mwanangĩko ũhĩtũke. **2** Ngũkĩra Ngai-Ŭrĩa-ũrĩ-Igũrĩ-Mũno, o kũrĩ Mũrungu, ũrĩa ũhĩngagĩria maĩndũ. **3** Atũmaga ũteithio kuuma igũrũ akaahonokia, akarũũthia ariā maahanyũkagia mũno; Ngai agakĩndũmĩra wendani na wĩhokeku wake. **4** Nĩ ndĩ gatagatĩ-inĩ ka mĩrũũthi; ngomete gatagatĩ ka nyamũ ndĩiani, na nĩo andũ ariā magego mao mahaana ta matimũ na mĩguĩ, o acio nĩmĩ

ciao ihaana ta hiu cia njora njugi. **5** Wee Ngai, tugiira, utugugirio iguru ria iguru; riiri waku niugie iguru ria thi yothe. **6** Thu ciakwa niciambiire maguru makwa mitego wa wabu, na ni ngithikira ni kunyamarika. Cienjete irima njira-ini yakwa, no nicio iguite thini wario. **7** Wee Ngai, ngoro yakwa nikindiirie, ngoro yakwa no ikindiirie; nikuna nguna, ngugooce na rwimbo. **8** Wee muoyo yakwa arahuka! Arahuka wee kinanda kia mugeeto, o nawe kinanda gia kinubi! Ngwarahuka ruoro rugitema. **9** Wee Mwathani, ningukugooce, gatagati-ini ka nduriri; ningukunira ngugooce ndi gatagati-ini ka andu. **10** Nigukorwo wendo waku ni munene, ugagikinya o iguru; wihokeku waku ukinyite o matu-ini. **11** Wee Ngai, tugiira, utugugirio iguru ria iguru; riiri waku niugie iguru ria thi yothe.

58 Thaburi ya Daudi Inyui aathani aya-ri, ti-itheru nimwaragia maundu ma kihoto? Nimutuagira andu ciira uria kwagiriire na kihoto? **2** Aca, ngoro-ini cianyu muthugundaga maundu matari ma kihoto, na moko manyu mageeka maundu ma kuruha haaro guku thi. **3** O kuuma guciarwo andu aria aaganu nimahitaga njira; matuuraaga mari imaramari kuuma guciarwo, na maaragia maheeni. **4** Uruiru wao ni ta ururu wa nyoka, uhaana ta thumu wa ndura ithubite matu mayo, **5** iria itangigua rwimbo rwa mumithuuthiri, o na angikorwo aramithuuthira ari na ugi munene atia. **6** Wee Ngai, unanga magego maria mari tunua twao; Wee Jehova, munya mithangiri ya miruthi iyo! **7** Nimabuirie o ta maa maria mathereraga makabuiria; riria magereka uta-ri, migu yao nikoragwo iri mituuu. **8** Marotuika ta ndinoho iria itwega o igithiiga, matuika ta kihuno kiria gitoonaga riua. **9** Andu aria aaganu makeeherio narua, gukira uria nyungu cianyu inghiuhio ni mwaki wa migu, iri migu kana iri miumu. **10** Andu aria athingu nimagakena maarihio, riria magathambia nyariri ciao thakame-ini ya aria aaganu. **11** Hindi iyo andu nimakoiga atiri, "Ti-itheru ni kuri na irihi ria aria athingu; ti-itheru ni kuri Ngai uria utuagira andu a thi ciira."

59 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, honokia kuuma kuri thu ciakwa; ngitira hari aria manjukagira. **2** Honokia kuuma kuri aria mekaga uru, na uuhonokie kuuma kuri acio aiti thakame. **3** Ta kione uria manjoheirie! Andu oorur maranjirira manjukirire, o na itekite uru kana ngehia, Wee Jehova. **4** Ndiri undu muru njikite, no riri, nimehaariie maatharikire. Arahuka undeithie; wionere uria thunikite! **5** Wee Jehova, Ngai Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Ngai wa Israeli, arahuka uherithie nduriri ciothe; ndukaigire andu aaganu tha, o acio makunyanagira andu aria ang. **6** Macookaga hwa-ini makiraramaga ta ngui, makiruraga itura-ini inene. **7** Ta kione kiria mareruka na tunua twao, ni ta mareruka hiu cia njora kuuma miromo-ini yao, makooria atiri, "Nuu ungutigua?" **8** No Wee Jehova-ri, mathekerere; nduriri icio ciothe niucinyarite. **9** Wee Hinya wakwa-ri, now njuthiriie; Wee Ngai-ri, niwe kirigo giakwa kia hinya, o Wee Ngai wakwa munyendi. **10** Ngai neguthi mberer yakwa, na niekunjitikira

ngenerere aria manjambagia. **11** No ndukamoorage, nigu andu akwa matikanariganirwo. Ni undu wa hinya wakwa, tuma matuure moruura, nginya umatoorie, Wee Mwathani ngo iiti. **12** Ni undu wa mehia ma tunua twao, na ni undu wa ciugo cia miromo yao, tuma magwatio ni mitego wa mwitio wao. Ni undu wa irumi na maheeni maria maaragia, **13** maniine na marakara maku, maniine nginya mathire biu. Hindi iyo nigukamenyeka nginya ituri cia thi, ati Ngai niwe wathaga Jakubu. **14** Macookaga hwa-ini makiraramaga ta ngui, makiruraga itura-ini inene. **15** Moruura magicaria irio, na makoigirira maga kuhuna. **16** No ni-ri, ndiina ugoro wa hinya waku, o rucini ngaina ugoro wa wendo waku; nigukorwo Wee niwe kirigo giakwa kia hinya, na ruriro riakwa hindi ya mathiina. **17** Wee Hinya wakwa-ri, ningukunira ngugooce; nigukorwo Wee niwe kirigo giakwa kia hinya, o Wee Ngai uria unyendete.

60 Thaburi ya Daudi Wee Ngai niututiganirie na utatuharagania; ukoretwo uturakarire, no ru tucokerere! **2** Niuthingithie bururi na ukawatura; thinga matuika yagu, nigukorwo niurennya. **3** Niutumite andu aku makorwo na mahinda maritu; umanyuthie ndibe magathi magitugugaga. **4** No riri, andu aria magwitigirite-ri, niumahaciirie bendera, nigu metharagire hari yo mona aria mamarathaga na uta. **5** Tuhonokie na tuteithie na guko gwaku kwa uru, nigu aria wendete mahonoke. **6** Ngai niarite ari handu hake haria haamure, akoiga atiri: "Ningatiranga Shekemu ndi na gikeno kiingi, na thimire andu akwa Gituamba gia Sukothu. **7** Gileadi ni gwakwa, o na Manase no gwakwa; Efiraimu ni ngubia yakwa ya kigera, na Juda ni ruranju rwakwa rwa uhamaki. **8** Moabi ni kirai giakwa gia gwithambira, na Edomu niho njikagia kiraatu giakwa; nyanagirira ni uria ndooretie bururi wa Filistia." **9** Nuu ukunginya itura riria inene riirigire? Nuu ukundongoria andware Edomu? **10** Githi tiwe, Wee Ngai, o Wee uturegete, na ugatiga gutwarana na mbutu ciiti cia ita? **11** Tuteithie, utuhootanire hari thu ciiti, nigukorwo uteithio wa mundu ni wa tuhu. **12** Ngai ari hamwe na ithu nitukuhootana, na niakarangirira thu ciiti thi.

61 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, igua kiriro giakwa; thikirira ihooya riakwa. **2** Ndiragukira kuuma ituri cia thi, ndiragukira o ngoro yakwa igithiragwo ni hinya; ndongoria nginye rwaro-ini rwa ihiga ruria ruraihu na iguru kungira. **3** Nigukorwo niwe ukoretwo uri ruriro riakwa, muthiringo muraihu na iguru wa hinya wa kwihitha kuuma kuri thu. **4** Ndiriragira gutura hema-ini yaku nginya tene, na ndiithage kiruru-ini kia mathagu maku. **5** Nigukorwo Wee Ngai niuguite mihithwa yakwa, niungaie igai ria andu aria metigirite ritwa riaku. **6** Ongerera matuku ma muthamaki ma gutura muoyo, miaka yake igane ta ya njiarwa nyingi. **7** Arokarira giti kia unene ari mberer ya Ngai nginya tene; tuma wendo na wihokeku waku imugitagire. **8** Hindi iyo ngatira nyinaga rwimbo rwa kugooce ritwa riaku, na hingagie mihithwa yakwa muthenya o muthenya.

62 Thaburi ya Daudi Ngoro yakwa yetagírira Ngai o we wiki; ūhonokio wakwa uumaga harí we. **2** O we wiki níwe rwaro rwakwa rwa ihiga na ūhonokio wakwa; níwe kírigo giákwa kía hinya, ndírí híní ngenyenyeke. **3** Ní nginya rí mǔgǔtǔúra mǔtharíkagíra mǔndǔ? Mwamǔúragá inyuothé, taarí rǔthíngó rǔinamu kana rǔirigo rǔrenda kǔgǔa? **4** Nímatuíte itua mamweherie ūnene-iní wake; makenagio ní maheeni. Marathimanaga na tǔnua twao, no ngoro-iní ciao makarumana. **5** Wee ngoro yakwa, etha ūhurúko harí Ngai o we wiki, kírígíríro giákwa kírí harí we. **6** O we wiki níwe rwaro rwakwa rwa ihiga na ūhonokio wakwa; níwe kírigo giákwa kía hinya ndírí híní ngenyenyeke. **7** Ūhonokio wakwa na gítíto giákwa ciumaga kǔrí Ngai; níwe rwaro rwakwa rwa ihiga rǔrí hinya, na rǔíríro ríákwa. **8** Inyuí andú aya, mwíhokagei o we híní ciothe; itǔrǔragai ngoro cianyu harí we, níǓkorwo Ngai níwe rǔíríro ríitǔ. **9** Andú aría matarí igweta no mǐhǔmǔ tu, na aría marí igweta no maheeni tú; mangíthimwo na ratirí-rí, o no kǐndǔ gía tǔhǔ; othe marí hamwe no mǐhǔmǔ mǐtheri. **10** Mǔtíkehoke ūtunyani kana mwítíie na indo cia kǔiyya; o na ūtonga wanyu ūngíngíha-rí, mǔtíkawíhoke. **11** Harí ūndǔ ūmwe Ngai oigíte, o na ní mǔndǔ meeri níguíte: atí Wee Ngai, ní ūrí hinya, **12** na atí Wee Mwathani, ūrí mwendani. Ti-itherí níúkariha o mǔndǔ kǔringana na wíra wake.

63 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, níwe Mǔrungu wakwa, Wee-rí, níwe nongoragia na kíyo; ngoro yakwa níwe ínyootagíra, na mwírí wakwa níwe wíríragíría, ndí bǔrǔrí-iní ūyǔ mǔmǔmǔ na wa mǐnoga, o ūyǔ ūtarí maaí. **2** Nínguonete ūrí handǔ-haría-haamǔre, na ngeyonera hinya waku na rírí waku. **3** Tondǔ wendo waku ní mwega gǔkíra muoyo guo mwene-rí, mǐromo yakwa nííríkǔgocaga. **4** Ndíríkǔgocaga híní ría yothé ngǔtǔúra muoyo, ngoocage ríitwa ríaku nyambarítie moko makwa. **5** Ngoro yakwa íganiire ta írítie irio ría njega mǔno; nako kanua gakwa níkaríkǔgocaga, mǐromo yakwa ígakiiníra. **6** Ngúríríkanaga ndí ūrírí; ndíciiragia ūhoró waku ūtukú wothé. **7** Tondǔ Wee níwe ūteithio wakwarí, nínagíra kíruru-iní kía mathagu makwa. **8** Ngoro yakwa nínyíitíríre haríwe; guoko gwaku kwa ūrio gǔkaanyíitíríra. **9** Andú aría macaragia muoyo wakwa níguo maúniine nímakánangwo; magaatooonyerera na thí nginya kǔría kǔríku mǔno. **10** Makooragwo na rǔhíu rwa njora matuíke irio cia mbwe. **11** No rírí, mǔthamaki níagakena ní ūndǔ wa Ngai; andú aría othe mǐhithaga makígwetaga ríitwa ría Ngai nímakamǔgocaa, natuo tǔnua twa aría maaragia maheeni nítǔgaakirio.

64 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, ígua mǔgambo wakwa ngíkwíra mateta makwa; gítíra muoyo wakwa harí kwíhítírwó ní thǔ. **2** Kííhíthe kuuma kǔrí ndundu ya andú aría aaganu, ūúhíthe kuuma kǔrí inegene ría mǔíngí ūría wíkaga ūúru. **3** Manooraga ními ciao ta híiú cia njora, na makaaria ciugo njǔru itaríi ta mǐguí írí ūrǔrǔ. **4** Mǐhithagíra mǔndǔ ūtehítie makamǔratha na mǐguí; mamǔrathaga o rímwe mategwtígíra. **5** Momanagíríra magíthugunda mǐbango mǔúru, meranaga ūría mekúhitha mǐtego yao;

mooragía atírí, “Nǔú ūngímíona?” **6** Mathugundaga maúndǔ matarí ma kíhooto, makoiga atírí, “Kaí nítǔbangíte mǔbango mwagíríru-í!” Ti-itherí meciiria ma mǔndǔ na ngoro yake ítingítíríka. **7** No rírí, Ngai níekúmaratha na mǐguí yake, amathece o rímwe. **8** Akaamarehithíría mwanangíko ní ūndǔ wa ciugo njǔru iría maaragia na tǔnua twao; andú aría othe makamoona makaamanyǔrúria, mamainainíríe mǐtwe. **9** Andú othe nímagetígíra; nímakahéana ūhoró wa wíra wa Ngai, na meciirie ūhoró wa maúndǔ maría ekíte. **10** Andú aría athíngu nímagíkenere Jehova na moragíre harí we; andú aría othe arǔngíríru ngoro nímamǔgocoe!

65 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, twetereire gǔkǔgocaa tǔrí Zayuni; ní haríwe mǐhítwa íití íkaahingio. **2** Wee ūiguaga mahooya-rí, andú othe maríúkaga haríwe. **3** Ríría twahubánírio ní mehía, Wee níwatǔrekeire mahítia maitǔ. **4** Kǔrathimwo-rí, ní andú aría ūthuuríte, na ūkamarehe hakuí matǔúrage kǔu nja ciaku! Ithuí tǔrítiganagíra ní maúndǔ mega ma nyǔmba yaku, o macio ma hekarú yaku theru. **5** Ūtúcookagíría ūhoró na cíiko cia magegania na cia kíhooto, Wee Ngai Mǔhonokia wítú, o Wee níwe mwíhoko wa andú aría marí iturí-iní ciothe cia thí, na aría marí iría-iní kǔndǔ kǔraya mǔno, **6** o Wee wombíre íríma na hinya waku, wíohete ūhoti taarí mǔcibi, **7** o Wee wahooreríre mǔrurumo wa maría, ūkíhoorería mǔrurumo wa ndíhǔ ciamo, na ūgíkíría inegene ría ndúrírí. **8** Andú aría matǔúragá kǔraya nímetigagíra magegania maku; ūtúmagá thí yothé íkene, kuuma kǔría rǔciiní rǔrathaga nginya kǔría hwaí-iní ūthúaga. **9** Wee níwe ūmenyagíríra thí na ūkamiuríría mbura; ūtúmagá ígie na bǔthi mǔíngí. Rǔúí rwa Ngai rǔiýǔríte maaí ma gǔkǔríría andú irio, níǓkorwo ūguo níguo wathíríire gwíkwagwo. **10** Ūiýǔragía mǐtaro yakuo maaí, na ūkaaragania mǔkǔmǔkǔmǔ yakuo; ūmírororagía na mbura ya rǔthuthúu, na ūkarathima kíméra kíayo. **11** Mwaka ūwíkíríte thǔmbí ya wega waku, namo makaari maku makaiýǔríríra bǔthi mǔíngí. **12** Nyeki ya werú ní nduru mǔno, natuo tǔríma tǔiýǔrítwo ní gíkeno. **13** Cieni ciýǔríte ndúúru cia ng’ondú, nacio ituamba ikaiýǔra ngano; indo ciothe íroigíríra ikaina ní gúkena.

66 Rwímbo rwa Thaburi Anírírai Ngai mǔkenete mǔrí mbere ya Jehova, inyuí andú othe a thí! **2** Inai mǔrahe rírí na ríitwa ríake; gǔkumio gwake tǔmai kǔgie na rírí! **3** Írai Ngai atírí, “Kaí cíiko ciaku ní cia magegania-í! Ūhoti waku ní mǔnene mǔno nginya ūgatúma thǔ ciaku cííhetage ní guoya írí mbere yaku. **4** Andú othe a thí níwe mainamagíríra; mainaga magakǔgocaa, mainaga makagocaa ríitwa ríaku.” **5** Ūkai muone ūría Ngai ekíte, maúndǔ maría ekagíra andú matíkírí ma kǔmakania! **6** Aagaríríre iría rígitúika thí nyǔmǔ, nao andú makíhítúkíra kǔu maaí-iní na magúrú; ūkai, tǔmúkenere. **7** Ní ūndǔ wa hinya wake, egǔtǔúra aathanaga nginya tene, maitho make maikaraga marorete ndúrírí, ngocai andú aría aremi matíkagerie kǔmǔkíríra. **8** Gocai Ngai wítú, inyuí andú a ndúrírí, mǔgambo wake wa kǔmǔgocaa níúguíke; **9** níatǔtǔúrítie muoyo na akagíríríra magúrú maitǔ matírúke. **10** NíǓkorwo Wee Ngai

nĩtũteretie; ũtũtheragia ta ũria betha itheraagio na mwaki. **11** Nĩwatũmire tũtwarwo njeera na ũgĩtũkuũthia mĩrigo mĩritũ. **12** Warekire andũ matũkarĩre mĩtwe; twagĩtuĩkanirie mwaki-inĩ o na maa-inĩ, na ũgĩcooka ũgĩtũrehe kũndũ kũrĩ bũthi. **13** Nĩngũũka hekarũ-inĩ yaku ndĩ na maruta ma njino, nĩguo hingie mĩũhitwa yakwa harĩwe, **14** mĩũhitwa ĩria mĩromo yakwa yeranĩire, na ngĩmĩaria na kanua gakwa, rĩria ndaarĩ thĩĩna-inĩ. **15** Ngũkũrutĩra igongona rĩa nyamũ ĩria noru, na ndute iruta rĩa ndũrũme; ngũkũrutĩra igongona rĩa ndegwa na mbũri. **16** Ũkai mũthikĩrĩrie inyuothe arĩa mwĩtigĩrĩte Ngai; rekei ndĩmũhe ũhoro wa ũria anjĩkĩire. **17** Ndamũkĩire na kanua gakwa, ngĩmũgooca na rũrĩmĩ rwakwa. **18** Korwo ndaarĩ na mehĩa ngoro-inĩ yakwarĩ, Mwathani ndangĩanjĩguire; **19** no ti-itherũ Ngai nĩathikĩrĩrie, na akiĩgua mũgambo wakwa ngĩmũhooya. **20** Ngai arogoocwo, o we ũtaaregie kũĩgua ihooya rĩakwa, o na kana akiaga kũnyonia wendo wake!

67 Rwĩmbo rwa Thaburi Ngai arotũkinyĩria wega wake, na atũrathime, na atũme ũthiũ wake ũtwarĩe, **2** nĩguo njĩra ciaku imenyeke gũkũ thĩ, ũhonokio waku ũmenywo nĩ ndũrĩrĩ ciothe. **3** Andũ marokũgooca, Wee Ngai; andũ othe marogũkumia. **4** Ndũrĩrĩ nĩcanjamũke na cikũĩnĩre nĩ gũkena, nĩgũkorwo wathaga andũ na kĩhoo, na ũgatongoria ndũrĩrĩ ĩria ĩrĩ gũkũ thĩ. **5** Andũ marokũgooca, Wee Ngai; andũ othe marogũkumia. **6** Hĩndĩ ũyo bũrũri nĩũkaruta magetha maguo, na Ngai, o we Ngai witũ, nĩagatũrathima. **7** Ngai nĩagatũrathima, nacio ituri ciothe cia thĩ nĩĩkamwĩtigira.

68 Thaburi ya Daudi Ngai nĩakĩarahũke, ahurunje thũ ciake; nao arĩa mamũthũire nĩmoore mehere mbere yake. **2** O ta ũria ndogo yũmbũragwo nĩ rũhuho-rĩ, ũromombũra; o ta ũria mũhũra ũringũkagio nĩ mwaki-rĩ, andũ arĩa aaganu marothira marĩ mbere ya Ngai. **3** No rĩrĩ, arĩa athingu marocanjamũka na makene marĩ mbere ya Ngai; marorũũhia nĩ gũkena. **4** Inĩrai Ngai, mũine mũgooce rĩitwa rĩake, kumiai ũcio ũhaicaga matu ta mbarathi, rĩitwa rĩake nĩ Jehova; gĩcanjamũkei mũrĩ mbere yake. **5** Ngai ũria ũĩkaraga gĩkaro gĩake gĩtheru-rĩ, nĩwe ithe wa ciana cia ngoriai, na mũgitĩri wa atumia a ndigwa. **6** Ngai nĩatũmaga arĩa maikaraga marĩ oiki magĩe na mĩcĩ, arĩa ohe amohorithagia na akamomagaria; no andũ arĩa aremi matũũraga bũrũri mĩmũmũ. **7** Wee Ngai rĩria womagarĩre ũrĩ mbere ya andũ aku, hĩndĩ ĩria watũkaniĩrie rũng'ũrĩ-inĩ-rĩ, **8** thĩ nĩyathĩngĩthĩre, nario igĩrũ rĩkĩuria mbura, nĩ ũndũ wa gũũka kwa Ngai, o ũcio Ngai wa Sinai, na nĩ ũndũ wa gũũka kwa Ngai, Ngai wa Isiraeli. **9** Wee Ngai-rĩ, nĩwĩoirie mbura nyingĩ, ũkĩnyootora bũrũri ũcio wa igai rĩaku ũria wang'arĩte. **10** Andũ aku magĩtũũra kuo, na kuumana na ũingĩ wa indo ciaku, Wee Ngai-rĩ, ũgĩtanahĩra athĩĩnĩ acio. **11** Mwathani nĩaheanĩre ũhoro, nao arĩa maawanĩĩre maarĩ gikundi kĩnene: **12** "Athamaki na mbũtũ cia ĩta moraga na ihenya; nakuo kambĩ-inĩ andũ magayanaga indo cia ndaho. **13** O na rĩria mũkomete hakuĩ na mwaki wa gĩkaro kĩa njĩ, mũhaana o ta mathagu ma ndutura magemetio na betha, nacio njoya ciayo ikagemio na thahabu

ĩkũhenia." **14** Rĩria Mwene-Hinya-Wothe aahurunjire athamaki bũrũri-inĩ-rĩ, kwaahanaga o ta rĩria tharunji igĩwite kĩana-inĩ gĩa Zalimoni. **15** ĩ ĩria cia Bashani ti ĩria ĩrĩ rĩrĩ; ĩrima cia Bashani ĩrĩ tũcũmbĩrĩ tũĩngĩ. **16** Inyũ ĩrima ĩci ĩrĩ tũcũmbĩrĩ tũĩngĩ-rĩ, mũrarora na ũuru nĩkĩ, kĩrima kĩa Ngai athuũrĩte gĩtũke gĩkaro gĩaake, o kũria Jehova we mwene egĩtũũra nginya tene? **17** Ngaari cia Ngai cia ĩta nĩ makũmi ma ngĩri, na ngĩri cia ngĩri; Mwathani nĩokĩte arĩ gatagatĩ ga cio oimĩte Kĩrima gĩa Sinai, agatoonya handũ hake haamũre. **18** Rĩria wambatire igĩrũ, nĩwatongorĩrie arĩa maatahĩtwa mũtongoro-inĩ waku; nĩwamũkĩrie iheo kuuma kũrĩ andũ, o na ũgĩciamũkĩra kuuma kũrĩ andũ arĩa aremi, nĩgeetha Wee, Jehova Ngai, ũtũũre kuo. **19** Goochai Mwathani, o we Mũrungu Mũhonokia witũ, o we ũkuuaga mĩrigo ĩtũ mũthenya o mũthenya. **20** Ngai witũ nĩ Mũrungu ũhonokanagia; Mwathani Jehova nĩwe rĩũrĩro rĩa kuuma gĩkuĩ-inĩ. **21** Ti-itherũ Ngai nĩakamemenda ciongo cia thũ ciake, amemende ruototia rwa arĩa mathĩaga na mbere kwĩhia. **22** Mwathani ekuuga atĩrĩ, "Nĩngaruta thũ cianyu kuuma Bashani; ndĩcĩrute ĩria-inĩ kũria kũrĩku, **23** nĩgeetha mũtobokie makinya manyu thakame-inĩ ya thũ cianyu, o nacio nĩmĩ cia ngui cianyu igĩe na igai rĩacio." **24** Wee Ngai-rĩ, mũtongoro waku nĩwonekete, o mũtongoro wa Mũrungu wakwa na Mũthamaki agĩtoonya handũ-haria-haamũre. **25** Aini a nyĩmbo nĩo matongoretie, makarũmĩrĩro nĩ ahũĩri inanda; hamwe nao nĩ aĩritũ arĩa marahũũra tũhembe. **26** Goochai Ngai, kũngano-inĩ kĩa kĩnene; mũgooce Jehova kũngano-inĩ gĩa Isiraeli. **27** Mũhĩrĩga ũria mũnini wa Benjamini nĩguo ũcio ũmatongoretie, kĩrĩndĩ kĩnene kĩa athamaki a Juda kĩrĩ ho, na makarũmĩrĩro nĩ athamaki a Zebuluni na a Nafitali. **28** Wee Ngai-rĩ, onania ũhoti waku; tuonie hinya waku, Wee Ngai, ta ũria waneka. **29** Tondũ wa hekarũ yaku ĩria ĩrĩ kũu Jerusalem-rĩ, athamaki nĩmagakũrehagĩra iheo. **30** Rũithia nyamũ ĩria ĩrĩ ithanjĩ-inĩ, ũkĩrũithie rũũru rwa ndegwa rũria rũrĩ thĩĩnĩ wa tũcaũ twa ndũrĩrĩ. ĩkwĩnyĩhĩrie, na ĩkũrehere icunjĩ cia betha. Hurunja ndũrĩrĩ ĩria ĩkenagĩra mbaara. **31** Abarũthi nĩmagooka moimĩte bũrũri wa Mĩsirĩ; naguo bũrũri wa Kushi nĩũkenyĩhĩria Ngai. **32** Inĩrai Ngai, inyũ mothamaki ma thĩ, ĩnai mũgooce Mwathani, **33** ũcio ũthũria ahaĩcĩte matu macio ma igĩrũ ma tene, ũcio ũrurumaga na mũgambo mũnene. **34** Anĩrĩrai hinya wa Ngai, we ũria ũnene wake arĩ guo ũrũgamĩrĩre Isiraeli, o ũcio ũhoti wake ũrĩ kũu matu-inĩ. **35** Wee Ngai-rĩ, ũrĩ wa gwtĩgĩrwo, ũrĩ handũ hau haku haamũre; Mũrungu wa Isiraeli nĩaheaga andũ ake ũhoti o na hinya. Ngai arogoocwo!

69 Thaburi ya Daudi Wee Ngai-rĩ, honokia, nĩgũkorwo maaĩ maanginyĩte o ngingo. **2** Ndĩratonoyerera mũtondo-inĩ mũrũku, handũ hatarĩ na ha gũkĩnyithia kũgĩrũ. Nginyĩte maaĩ-inĩ harĩa harĩku; mũĩyũro wa maaĩ nĩũhumbikanĩtie. **3** Nĩnogete mũno nĩ gũkaya ndeithio; mũmero wakwa nĩ mũng'aru. Maitho makwa nĩmĩrĩtwa nĩ hinya nĩgũcũthĩrĩria Ngai wakwa. **4** Andũ arĩa maathũũre hatarĩ gĩtũmi nĩ aĩngĩ gũkĩra njũrĩ cia mĩtwe wakwa; thũ ciakwa ĩria ĩthũũre hatarĩ gĩtũmi nĩ

nyingi, o icio injaragia iniine. Hatagiriirio njookie kindi itaiyite. **5** Wee Ngai niũũĩ ũrimũ wakwa; mahitia makwa matingihithika hariwe. **6** Andũ arĩa makwihokete, maroaga gũconorithio nĩ ũndũ wakwa, Wee Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-wothe; arĩa makũrongozoria maroaga kũnyararwo nĩ ũndũ wakwa, Wee Ngai wa Isiraeli. **7** Nĩgũkorwo nĩngiriĩrie kũmenwo nĩ ũndũ waku, nago ũthiũ wakwa niũhumbĩtwo thoni. **8** Nduĩkite ta mĩgeni harĩ ariũ a baba, ngatũka ta mũndũ wa kũngĩ harĩ ariũ a maitũ; **9** kũyo kũria ndĩ nakio kĩa nyũmba yaku niĩkio kũrandia, irumi cia arĩa makũrumaga nĩ niĩ igũĩĩrie. **10** Rĩria ngũĩria na ngehinga kũria irio, no nginya ngĩrĩrie kũnyũrũrio; **11** rĩria ndehumba nguo ya ikũnia, andũ no gũthekerera. **12** Andũ arĩa maikaraga kihingo-inĩ gĩa itũũra nĩ niĩ manyũrũragia, na nduĩkite rwĩmbo rwa ariũ. **13** Wee Jehova, nĩndakũhooya hĩndi irĩa ya gwtĩkĩrika nĩwe; Wee Ngai, nĩ ũndũ wa wendo waku mũnene, ũnjĩtike na ũhonokio waku wa ma. **14** Honokia ũndute mũtondo-inĩ, ndũkareke ndoonyerere; ndeithũra kuuma kũri arĩa maathũire, ũndute kuuma maa-inĩ marĩa mariku. **15** Ndũkareke mũiyũro wa maa-inĩ ũũhubikanie, kana merio nĩ kũria kũriku, o na kana ndumĩrio kanua nĩ irima rĩa gĩkuũ. **16** Wee Jehova, njĩtika nĩ ũndũ wa wega wa wendo waku; nĩ ũndũ wa tha ciaku nyingĩ wĩhũgũre ũnjookerere. **17** Ndũkahithe ndungata yaku ũthiũ waku; njĩtika narua, nĩgũkorwo ndĩ thĩĩna-inĩ. **18** Ūka hakuĩ ũndeithũre; honokia kuuma kũri thũ ciakwa. **19** We niũũĩ ũria nyũrũritio, na ngaconorithio na ngahumbwo thoni; thũ ciakwa ciothe irĩ mbere yaku. **20** Kũnyũrũrio nĩ gũthuthite ngoro ngatigwo itarĩ na mwĩhoko; ndeetereire nyone wa kũnjigũira tha, no ndiigana kũmuona, ngĩeterera nyone andũ a kũũhooreria, no ndiamonire. **21** Maanjikĩriire maa-inĩ ma nyongo irio-inĩ ciakwa, na ndanyoota makũhie thiki nyue. **22** Metha irĩa maarĩrwo irotũka mũtego; irotũka ihũũra o na mũtego wa kũmagwatia. **23** Maitho mao marogĩa nduma matige gũcooka kuona, nayo mĩgongo yao irohocerera nginya tene. **24** Maitũrũire mang'ũri maku; makinyĩrie marakara maku mahiũ. **25** Miciũ yao irokira ihooru; kũroaga mũndũ wa gũtũũra hema-inĩ ciao. **26** Nĩgũkorwo manyariiraga arĩa wee ũgurarĩtie, na makaaria ũhoru wa ruo rwa arĩa ũtiĩhĩtie. **27** Mathitangĩre o ngoro thuutha wa irĩa ingĩ; ndũkanareke magatoonya ũhonokio-inĩ waku. **28** Marothario ibuku-inĩ rĩa muoyo, mage kwandĩkwo mũtaratara-inĩ wa andũ arĩa athingu. **29** Ndĩ na ruo na ngathĩĩnika; Wee Ngai kũihonokio na ũngĩtĩre. **30** Nĩngũgocaga rĩtwa rĩa Ngai na rwĩmbo, na ndĩmũtũgĩrie ngĩmũcookagĩria ngaatho. **31** Naguo ũndũ ũcio nĩgũgũkenia Jehova gũkĩra kũmũhe ndegwa, na gũkĩra ndegwa nene irĩ na hĩa na mahũngũ. **32** Andũ arĩa athĩĩni mona ũguo nĩmagakena; inyũĩ arĩa mũrongozoria Ngai, ngoro cianyu iroarahũka! **33** Jehova nĩathikagĩrĩa arĩa abatari, na ndangĩnyarara andũ ake moohetwo. **34** Igũrũ na thĩ nĩmũgocoe, o na maria maria manene na kũria gĩothe gĩthiagĩra thĩĩni wamo, **35** nĩgũkorwo Ngai nĩakahonokia Zayuni, na aake matũũra maria manene ma Juda ringĩ. Hĩndi iyo andũ nĩmagatũũra kuo na

makwĩgwatĩre; **36** ciana cia ndungata ciake nĩgũkũgaya, nao arĩa mendete rĩtwa rĩaake nĩmagatũũra kuo.

70 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, hiũha ũũhonokie; Wee Jehova ũka narua ũndeithie. **2** Andũ arĩa mendaga kũnjũragia maroconorithio na manyiitwo nĩ kirigiicano; arĩa othe mendaga nyanangwo marocooka na thuutha maconokete. **3** Andũ arĩa mathekagĩrĩa makiugaga atĩrĩ, "Haiya! Haiya!" marocooka na thuutha maconokete. **4** No arĩa othe makũrongozoria marokena na macanjamũke; arĩa mendete ũhonokio waku marotũũra moigaga atĩrĩ, "Ngai arotũgĩrio!" **5** No rĩrĩ, niĩ ndĩ mũthĩĩni na mũbatari; Wee Ngai, hiũha ũũke kũrĩ niĩ. Wee nĩwe ũteithio wakwa na mũhonokia wakwa; Wee Jehova, ndũkagonderere gũũka kũndeithia.

71 Wee Jehova-rĩ, njũĩrie harĩwe; ndũkanakĩreke njonorithio. **2** Ndeithũra na ũũhonokie nĩ ũndũ wa ũthingu waku; thikĩrĩa ũũhonokie. **3** Tuĩka rwaro rwakwa rwa ihiga rwa kũĩrĩa, harĩa ingĩthĩ hĩndi ciothe; athana honokio, nĩgũkorwo nĩwe rwaro rwakwa rwa ihiga na kũĩrio gĩakwa kĩa hinya. **4** Honokia, Wee Ngai wakwa, kuuma guoko-inĩ kwa andũ arĩa aaganu, ũndeithũre kuuma ngumbaco ya andũ arĩa ooru na matarĩ tha. **5** Nĩgũkorwo ũkoretwo ũrĩ kũĩrĩgĩrĩro gĩakwa, Wee Mwathani Jehova, ũtũũrĩte ũrĩ mwĩhoko wakwa kuuma ndĩ o mũnini. **6** Kuuma gũciarwo gwakwa ndũũrĩte ngwĩhokete; nĩwe wandutire nda ya maitũ. Ngũtũũra ngũgocaga. **7** Nĩnduĩkite ta kindũ gĩa kũgegania harĩ andũ aingĩ, no nĩwe rĩũrĩro rĩakwa rĩa hinya. **8** Kanua gakwa kaiyũrĩte ũgococi waku, gatindaga gakigana rĩrĩ waku mũthenya wothie. **9** Ndũkande hĩndi ya ũkũrũ; ndũkanandiganĩrie rĩrĩa itarĩ na hinya. **10** Nĩgũkorwo thũ ciakwa ciaragia ũhoru wa kũnjũkĩrĩa; acio metagĩrĩa kũnjũragia nĩmacokanĩtie ndundu. **11** Moigaga atĩrĩ, "Ngai nĩamũtũgĩriire; hanyũkaniai nake mũmũnyĩte, nĩgũkorwo ndarĩ mũndũ wa kũmũteithũra." **12** Wee Ngai, tĩga kũndaihĩrĩria; Wee Ngai wakwa, ũka narua ũndeithie. **13** Acio maathitangaga-rĩ, maroconoka na manĩinwo; acio mendaga kũnjũka ũũru, maronyararwo na maconorwo. **14** No nĩ-rĩ, ndĩrĩkoragwo na kũĩrĩgĩrĩro hĩndi ciothe; ndĩrĩkĩragĩrĩa gũkũgocaga mũno makĩria. **15** Kanua gakwa karĩganaga ũthingu waku, ndĩndage o ngĩgana ũhonokio waku mũthenya wothie, o na gũtũka ndĩũĩ mũigana wago. **16** Wee Mwathani Jehova, ngũũka ngĩanagĩrĩa ciiko ciaku cia hinya, nyanĩrĩre ũthingu waku, o ũthingu waku wiki. **17** Kuuma ndĩ o mũnini, Wee Ngai, ũtũũrĩte ũndutaga, na nginyagia ũmũthĩ no nyumbũraga ciiko ciaku cia magegania. **18** Wee Ngai, o na ndakũra ngĩe mbuĩ, ndũkanandiganĩrie, o nginya nyumbũre ũhoru wa ũhoti waku kũrĩ rĩciaro rũrĩa rũrooka, na nyumbũre ũhoru wa hinya waku kũrĩ arĩa othe magooka thuutha. **19** Wee Ngai-rĩ, ũthingu waku ũkinyĩte o matu-inĩ, Wee wĩkĩte maũndũ manene. Wee Ngai-rĩ, nũũ ũngĩ ũhaana ta we? **20** O na gũtũka nĩtũtũmie nyone mathĩĩna maingĩ na marũrũ-rĩ, nĩũkariũkia muoyo wakwa ringĩ; nĩũkandiũkia ringĩ kuuma thĩ kũria kũriku. **21** Nĩũkongerera gĩtĩio gĩakwa, na ũũhoorerie o ringĩ. **22** Nĩrĩkũgocaga na kĩnanda kĩa

mūgeeto nī ūndū wa wīhokeku waku, Wee Ngai wakwa; ndīrīnaga ngūgoocage na kīnanda gīa kīnūbi, Wee Mūtheru wa Israeli. **23** Mīromo yakwa nīrianagīrīra nī gūkena rīrīa ngūina ngūgooce, o nīi, ūrīa Wee ūkūūrīte. **24** Rūrīmī rwakwa rūrīrahaga ūhoro wa ciiko ciaku cia ūthingu mūthenya wothē, nīgūkorwo arīa meendaga kūnjika ūuru nīmaconorithitio na makarīgīicwo.

72 Thaburi ya Solomoni Wee Ngai, he mūthamaki ūhoti wa gūtuuanagīra ciira na kīhooto, na mūrū wa mūthamaki ūkīmūhe ūthingu waku. **2** Nake nīarīcīragīra andū aku na ūthingu, andū aku arīa anyamaarīku amatuagīre ciira na kīhooto. **3** Irīma igaatūmaga andū magaacīre, natuo tūrīma tūciarage matunda ma ūthingu. **4** Nīarīgītagīra andū arīa anyamaarīku gatagati ka andū, na ahonokie ciana cia arīa abatari; nīakahehenja arīa mamahinyagīrīra. **5** Mūthamaki arotūūra hīndī rīa yothē rīua rīgūtūūra, na rīrīa rīothe mweri ūgūtūūra nginya njiarwa na njiarwa. **6** Arihaanaga ta mbura īkiurīra mūgūnda mūtūgūte, ahaane ta rūthuthuū ūrīa rūihūgagīa thī. **7** Matukū-inī make andū arīa athingu nīmagatheerema; naguo ūgaacīru ūingīhe o nginya rīrīa mweri ūgaakorwo ūtarī ho. **8** Agaathanaga kuuma irīa rīmwe nginya rīrīa rīngī, na kuuma Rūūi rwa Farati o nginya ituri cia thī. **9** Ndūrīrī cia werū-inī nīkainamīrīra mbere yake, nacio thū ciake icūne rūkūngū. **10** Athamaki a Tarīshishi na a mabūrūrī marīa marī hūgūrūrū-inī cia kūraya nīmakamūrehagīra igooti; nao athamaki a Sheba na Seba nīmakamūrehagīra iheo. **11** Athamaki othe makaamūinamīrīra, nacio ndūrīrī ciothe imūtungatagīre. **12** Nīgūkorwo nīakahonokia abatari maamūkaira, o na arīa anyamaarie matarī na wa kūmateithia. **13** Nīakaiguagīra tha arīa matarī hinya na arīa abatari, na ahonokie arīa athīnī kuuma kūrī gīkuū. **14** Nīakamateithūra kuuma kūrī arīa mamahinyagīrīra na kuuma haaro-inī, nīgūkorwo thakame yao īrī bata mūno maitho-inī make. **15** Arogītūūra hīndī ndaaya! Aroheagwo thahabu ya kuuma Sheba. Arotūūra ahooyagīrwo nī andū hīndī ciothe, na mamūrathimage mūthenya wothē. **16** Būrūrī ūrogīa na būthi wa ngano kūdū guothe; īrorīrūkīra tūrīma-īgūrū. Maciaro makuo marothegea ta ma Lebanon; nakuo matūūra-inī andū marotheerema ta nyeki ya gīthaka. **17** Rītwa rīake rīrotūūra nginya tene; rīrotūūra o ta ūrīa rīua rīgūtūūra. Ndūrīrī ciothe nīkarathimwo nī ūndū wake, nacio imwītage mūdū mūrathime. **18** Goocai Jehova Ngai, o we Ngai wa Israeli, o we wiki wīkaga maūdū ma magegania. **19** Rītwa rīake rīu rīrī rīrī rīrogoocagwo nginya tene; nayo thī yothē īroiyūrwo nī rīrī wake. **20** Ūcio nīguo mūthia wa mahooya ma Daudi, mūrū wa Jesii.

73 Thaburi ya Asafu Ti-itherū Ngai nī mwega harī andū a Israeli, harī andū arīa atheru ngoro. **2** No nīi-rī, magūrū makwa maratīgītīe hanini matenderūke; ndaari o hakuhi kūgia. **3** Nīgūkorwo nīndaiguagīra arīa etiī ūuru, rīrīa ndonire kūgaacīra kwa andū arīa aaganu. **4** Nīgūkorwo matithūnikaga; mūrī yao nī mīgima na īkoragwo na hinya. **5** Matikoragwo na moritū ta andū arīa angī, na matikoragwo nī mathīina

marīa makoraga andū. **6** Nī ūndū ūcio mwītīio nīguo mūgathī wao; o ene mehumbaga ūhinya. **7** Ūmū wa ngoro ciao ūtherūkaga o ūmaramari; meciirīa mao mooru matirī mūhaka. **8** Nī andū a kīnyūrūrī, na maaragia ndeto cia rūmena; maaragia na mwītīio ūhoro wa kūhinyīrīra andū arīa angī. **9** Tūnua twao twaragia ūuru wa gūūkīrīra īgūrū, nacio nīmī ciao ikegwatīra thī yothē. **10** Nī ūndū ūcio andū ao nīmakamacokerera na metīke ūrīa wothē makoiga. **11** Makoiga atīrī, “Mūrungu angīmēnya atīa? Ūrīa-ūrī-īgūrū-Mūno nīarī na ūmenyo?” **12** Ūū nīguo andū arīa aaganu matarīi: tondū gūtīrī ūndū ūmamakagia, makīragīrīra o gūtonga. **13** Ti-itherū, nīnjigīte ngoro yakwa īrī theru o tūhū; thambitīe moko makwa makaaga gwīka ūuru o tūhū. **14** Nīgūkorwo ndindaga na mīnyamaro mūthenya wothē; herithitio rūciinī o rūciinī. **15** Ingīoigire atīrī, “Nīngwaria o ūū,” nīngīakunyānīre ciana ciaku. **16** No rīrīa ndageragia gūtaūkīrwo nī ūhoro ūcio wothē, watūkīre wa kūhinyīrīra, **17** o nginya rīrīa ndatoonyire handū-harīa-haamūre ha Mūrungu; hīndī īyo ngīkīmēnya ūrīa makaarīkīrīra. **18** Ti-itherū ūmaigaga kūdū kūrīa gūtenderī; ūmagūithagīa thī makaanangīka. **19** Hī! Kāi nīmakanangwo o rīmwe-ī! Makaaniinwo biū nī imakania! **20** O ta ūrīa kīroto gīthiraga mūdū okīra, no taguo makahaana rīrīa Wee Mwathani ūkaarahūka, ūkaamaagīra bata o ta irooto. **21** Rīrīa ngoro yakwa yarī na kīeha na roho wakwa ūgatuurwo, **22** ndiarī na meciirīa magīma, na ndiarī na ūmenyo; ndahaanaga o ta nyamū ndī mbere yaku. **23** No rīrī, ngoragwo nawe hīndī ciothe; nīūnyīitīte guoko gwīkaw kwa ūrīo. **24** Nīūdongoragia na ūtaaro waku, na thuutha ūcio nīūkanyamūkīra rīrī-inī waku. **25** Nūū ūngī ndī nake kūu īgūrū tīga Wee? Gūkū thī ndirī na kīndū īngīrīrīra tīga o Wee. **26** Mwīrī wakwa na ngoro yakwa no ciage hinya, no rīrī, Ngai nīwe hinya wa ngoro yakwa, na nīwe rwīga rwakwa nginya tene. **27** Ti-itherū arīa magūtiganagīrīa nīmagathira; nīūkanangaga arīa othe matakīwhokete. **28** No ha ūhoro wakwa-rī, nī wega gūkūhīrīra Ngai. Nīndūite Mwathani Jehova rīūrīro rīakwa; nīndīrīheanaga ūhoro wa ciiko ciaku ciothe.

74 Thaburi ya Asafu Wee Ngai-rī, nī kī gītūmīte ūtūtiganīrie nginya tene? Nī kī gītūmaga marakara maku macine ng'ondū cia rūūru rwaku? **2** Rīrikana andū arīa wegūrīre o tene, arīa wakūūrīre magītūika mūhīrīga ūrīa wegaīre, na ūrīrikane Kīrīma gīa Zayuni, o kūrīa watūūrīte. **3** Erekerīa makinya maku kūrī mwanangīko ūyū ūtūūrīte kuo, wone ūrīa handū harīa haku haamūre hathūkangītīo nī thū. **4** Amuku aku mararamīre harīa wacamanīrie na ithūi; maahaandire bendera ciao irī imenyīthia. **5** Metuīte ta andū mekūhīrīra mathanwa mateme mītī ya mūtītū. **6** Mbaū irīa ciothe ciagemetio magīciunanga na mathanwa na ibūi ciao. **7** Nīmacinire handū-haku-harīa-haamūre hakīmomoka, magīthaahia gīkaro kīa Rītwa rīaku. **8** Moigire atīrī na ngoro ciao, “Tūkūmahehenja mathire!” Maacinire handū harīa hothe Mūrungu aahooyagīrwo kūu būrūrī-inī. **9** Gūtīrī ciama tūrīngagīrwo mahinda maya; anabī nīmathirīte, na gūtīrī witū ūū nī nginya rī gūgūikara ūguo. **10** Wee Ngai, thū īgūtūūra īgūthīrīkagia

nginya rî? Mûmuku no atûûre acambagia rîitwa riaku nginya tene? **11** Nî kîî gîtûmîte ûthune guoko gwaku, o guoko kûu gwaku kwa ûrîo? Kûrute mikûnjo-inî ya nguo ciaku ûmaniine! **12** No rîrî, Wee Ngai, nîwe mûthamaki wakwa kuuma tene; nîwikaga maîndû ma kûhonokania gûkû thî. **13** Wee-rî, nîwe wagayanirie iria na ûhoti waku, ûkihehenja mîtwe ya nyamû iria nene kûu maaî-inî. **14** Wee-rî, nîwe wahehenjire mîtwe ya Leviathanî, ûkîmîheana îtûike irio cia ciûmbe cia werû-inî. **15** Wee-rî, nîwe watûmire ithima itherûke na tûrûû tûtherere, ûkîhûithia njûû iria itahûaga. **16** Mûthenya nî waku o na ûtûkû no waku; Wee nîwe wahaandire riûa na mweri. **17** Wee-rî, nîwe wekîrîre mîhaka yothê ya thî; nîwe watûmire kûgie hîndî ya riûa na hîndî ya heho. **18** Ririkana ûrîa thû ikûnyîrûrîite, Wee Jehova, na ûrîa andû arîa akîigu macambîtie rîitwa riaku. **19** Ndûkaneane muoyo wa ndirahûgî yaku kûrî nyamû cia gîthaka; ndûkariganîrwo nî mîoyo ya andû aku arîa manyariirîtwo nginya tene. **20** Ririkana kîrîkanîro giaku, tondû kûndû guothe kûrîa kûrî nduma bûrûrî-inî kûiyîrite haaro. **21** Ndûkareke mûndû ûrîa mûhinyîrîrie acooke na thuutha aconokete; andû arîa athîîni na arîa abatari nîmagooce rîitwa riaku. **22** Arahûka, Wee Ngai, ûrîgamiirîe kîhooto giaku; ririkana ûrîa andû arîa akîigu magûthirikagia mûthenya wothê. **23** Ndûkariganîrwo nî mbugîrîrio ya amuku aku, o inegene rîa thû ciaku, rîrîa iranegenâ itegûtigîthiria.

75 Thaburi ya Asafu Wee Ngai, nîtwagûcookeria ngaatho, twagûcookeria ngaatho, nîgûkorwo Rîitwa riaku rîrî hakuhi; andû maheanaga ûhoru wa ciiko ciaku cia magegania. **2** Ugaga atîrî, “Nî nîi thuuraga hîndî irîa njagîrîru; nî nîi nduanagîra ciira na kîhooto. **3** Rîrîa thî na andû ayo othe maakhîngitha, nî nîi nyiitagîrîra itugî ciayo ngacîrûmia. **4** Andû arîa etîîi ngûmeera atîrî, ‘Mûtigacooke kwîraha,’ na arîa aaganu ngameera atîrî, ‘Mûtikambararie hîa cianyu. **5** Tigai kwambararia hîa cianyu na igûrû, mûtige kwaria mûmîmîte ngingo.” **6** Nî ûndû-rî, ûhoru wa gûtûûgîria mûndû nduumaga na irathîro kana ithûiro, o na kana kuuma werû-inî. **7** No rîrî, nî Ngai ûtuanagîra ciira: Anyîihagia mûndû ûmwe, na agatûûgîria ûrîa ûngî. **8** Jehova anyîitite gîkombe kîiyûrite ndîbei îrî na mûhûyû, itukanîtio na mahuti manungi wega; amîonoragia, nao andû othe aaganu a thî makamînyua, makainîkîrîra nginya itata rîa mûthia. **9** No nî-rî, nîngumbûra ûhoru ûyû nginya tene; ndîrîinaga ûgooci kûrî Ngai wa Jakubu. **10** Nîngarenga hîa cia andû arîa othe aaganu, no hîa cia arîa athîngu nîikambarario.

76 Thaburi ya Asafu Kûu Juda Ngai nîoîkaine; rîitwa riake nî inene thîîni wa Isiraeli. **2** Hema yake îrî kûu Salemu, gîkaro gîake kîrî Zayuni. **3** Kûu nikuo oinangîire mîguî ya ûta ikûhenia, akîunanga ngo na hîû ciao cia njora, o na indo ciao ciothe cia mbaara. **4** Wee ûcangararîte nî ûtherî, ûkagîa na ûkaru gûkîra îrîma îrî na ûtonga wa nyamû cia igûîma. **5** Andû arîa njamba magwîte magatunywô indo, magakoma toro wao wa gîkûû; gûtîrî o na ûmwe wa njamba cia ita ûngîambararia moko make. **6** Nî ûndû wa ikûûma

riaku, Wee Ngai wa Jakubu, mbarathi o ûndû ûmwe na ngaari cia ita igwîte thî ikaaga kwîigua. **7** Wee nowe wa gwîtigîrwo. Nûû ûngîrûgama mbere yaku rîrîa ûrî mûrakaru? **8** Wamenyithanîre itua riaku ûrî o kûu igûrû, nayo thî igîtigîra na igîkîra ki, **9** rîrîa Wee Ngai, warûgamîre ûtuanîre ciira, nîguo ûhonokie arîa othe anyamaarîku a bûrûrî. **10** Tî-itherû mang’ûrî ma andû nîmagakûgocithia, na ûkeyoha matigari ma mang’ûrî maku ta mûcibi. **11** Mwîhite mûhîitwa harî Jehova Ngai wanyu na mûmîhingie; rekei mabûrûrî marîa mothe mûriganîtie namo marehere ûcio wa gwîtigîrwo iheo. **12** Athuthaga roho wa arîa maathanaga; etigagîrwo nî athamaki a thî.

77 Thaburi ya Asafu Ndakâire Ngai andeithie; ndakâire Ngai nîguo anjigûe. **2** Rîrîa ndaarî mînyamaro-inî, nî Mwathani ndarongorîrie; ûtûkû ndamwambararîrie moko itekûnoga, no muoyo wakwa ûkîrega kûhoorero. **3** Wee Ngai, ndakûrîrîkanîre ngîcaaya; ndataranîrie maîndû, naguo roho wakwa ûkîringîka. **4** Wee watûmire njûrwo nî toro, ngîthîinika mûno, ngîremwo nî kwaria. **5** Ndecîrîrie ûhoru wa matukû ma tene, ngîrîrîkana mîaka o îrîa yarî ya tene; **6** ngîkîrîrîkanîa ûrîa ndainaga ûtukû, ngoro yakwa igîtarania maîndû, naguo roho wakwa ûkîyûiria atîrî: **7** “Mwathani egûtûura atûregete nginya tene? Ndarî hîndî agacooka gûtûkenera? **8** Wendo wake îtathîragarî, nîkûbûiria ûbûirîtie nginya tene? Kîrîranîro gîake gîgûtûura gîtahîngîte nginya tene? **9** Kaî Mûrûngu ariganîrwo nîkûiguanîra tha? Kaî marakara make matûmîte atige gûtugana?” **10** Ngîcooka ngîciiria atîrî, “ûndû ûyû nîguo ngwîtirîa naguo: kûrîrîkana mîaka ya guoko kwa ûrîo kwa ûrîa-ûrî-igûrû-Mûno.” **11** Nîngûrîrîkana ciiko cia Jehova; îî nîguo, nîngûrîrîkana cîama ciaku cia tene. **12** Ndîrîtaranagia mawîra maku mothe, na ngecûûranîa ûhoru wa ciiko ciaku cia hînya. **13** Njîra ciaku, Wee Ngai, nî theru. Nî ngai îrîkû nene ta Ngai witû? **14** Wee nîwe Mûrûngu ûrîa ûringaga cîama; wonanagia ûhoti waku kûrî ndûrîrî. **15** Nîwakûûrîre andû aku na guoko gwaku kwa hînya, o acio njîaro cia Jakubu na Jusufu. **16** Maaî nîmakûonîre, Wee Ngai, maaî macio maakûonîre makîigua guoya, nakuo kûrîa kûrîku mûno gûkînyogonda. **17** Matu mooirîe mbura, nacio ngwa ikîruruma igûrû guothe; henî cîahenûkîre kîhuhûkanîo-inî, rûhenî rwaku rûkîmûrîka thî yothê, nayo thî ikîinaina na igîthingitha. **19** Njîra yaku yatuikanîrie irîa-inî, njîra yaku igîtuikanîrie maaî-inî maingî, o na gûtuîka makînya maku matîonekîre. **20** Watongorîrie andû aku o ta ûrîa mûrîithi atongoragia rûûru, ûkîmatongoria na guoko kwa Musa na kwa Harûni.

78 Thaburi ya Asafu Inyûî andû akwa, iguai ûrutani wakwa; thîkîrîrîai ciugo cia kanua gakwa. **2** Ngûtumûra kanua gakwa njarie na ngerekano, ngûgweta maîndû mahithe, maîndû ma kuuma o tene: **3** maîndû marîa twanaigua na tûkamenya, o marîa maithe maitû maanawîra. **4** Tûtingîhitha cîana ciao maîndû macio; nîtûrîrîraga rûciaro rûrîa rûgooka ûhoru wa ciiko cia Jehova cia kûmûgocithia, na ûhoti wake, na magegania

maria aaneka. **5** Aaheire Jakubu mawatho, na akihaanda watho thini wa Israeli, uria aathire maithe maiti ati maurutage ciana ciao, **6** niguo ruciaro ruria rugooka thuutha rukaamenya watho ucio, o hamwe na ciana iria itaciaritwo, niguo nacio ikeera ciana ciacio. **7** Hindi iyo ciitheke Ngai na ciage kuringanirwo ni ciiko ciake, no kurumia irumagie maathanani make. **8** Nacio itikahaane ta maithe macio ma tene, aria maarĩ a ruciaro ruremi na rung'athia, ruria ngoro ciaruo itaathikagira Murungu, o ruu maroho maaruo mataamwihokire. **9** Andũ a Efiraimu, o na maarĩ na mota ma kurua, nimahundũkire muthenya uria wa mbaara; **10** matiarumirie kirikanĩro kiao na Ngai, na nimaregire kurumirira watho wake. **11** Nimariganirwo ni maĩndũ maria ekite, na makiriganirwo ni magegania maria aamonetie. **12** Niariringire ciana maithe mao makionagira mari kuu bururi wa Misiri, kuu weru-ini wa Zoani. **13** Aagayanirie iria, akimaringia; aatũmire maaĩ marũgame ta rũthingo. **14** Mũthenya aamatongoragia na itu, naguo itũkũ wotho akamatongoria na ũtheri wa mwaki. **15** Niatũranirie mahiga kuu weru-ini, na akimahe maaĩ maingĩ o ta ma iria; **16** niatũmire tũrũũ tuume rwaro-ini rwa ihiga, na agĩtũma maaĩ matherere ta njũũũ. **17** No-o maathĩire o na mbere kwihiria Ngai, magikĩremera ũria-ũri-Igũrũ-Mũno mari kuu weru-ini. **18** Nao makĩgeria Murungu makĩendaga, na undũ wa gwtia irio iria meeriragiria kuria. **19** Magũkĩrĩa Ngai na mĩario, makĩũrania atĩrĩ, "Murungu no ahote kwara metha weru-ini? **20** Rĩria agũthĩre ihiga, maaĩ nimatothokire boo, natuo tũrũũ tũgĩtherera tũiyũrite maaĩ maingĩ. No rĩrĩ, no ahote gũtũhe o na irio? No ahe andũ ake nyama?" **21** Rĩria Jehova aigũire ũguo, akĩrakara; agĩtharĩkĩra Jakubu na mwaki wake, namo mang'ũri make magũkĩrĩa Israeli, **22** nigũkorwo matigana gwtĩkia Ngai, kana kwihoka ũhonokania wake. **23** No rĩrĩ, we niathire matu ma igũrũ na akĩhingũra mirango ya igũrũ; **24** oĩrĩrie andũ mana ta mbura marĩe, na akimahe ngano ya kuu igũrũ. **25** Andũ makĩrĩa irio cia araka; akimahe irio iria ciothe mangĩahotire kuria. **26** O na ningĩ akĩerekeria rũhuho rwa mwena wa irathĩro kuuma igũrũ, na akĩrehithia rũhuho rwa mwena wa gũthini na undũ wa hinya wake. **27** Akĩmaharũrũkĩria nyama nyingĩ ta rũkũngũ, nyoni cia rĩera-inĩ ciangĩhite ta mũthanga wa iria-ini. **28** Agĩtũma igwe thĩnĩ wa kambĩ yao, igĩthiũrũrũkĩria hema ciao. **29** Maarĩre o nginya makĩhũũna, nigũkorwo aamaheire kĩa merĩrĩrie kuria. **30** No matanarĩkia kuria irio icio meriragĩa, o iri tũnua-ini twao-rĩ, **31** marakara ma Ngai makĩmokĩrĩa; akĩũrũra aria maarĩ na hinya mũno gatagati kao, akĩniina andũ ethĩ a Israeli. **32** O na amekite ũguo wotho-rĩ, mathĩire o na mbere kwihia; o na ekite magegania make, matiamwĩtikirie. **33** Nĩ undũ ucio agĩtũma matukũ mao mathĩre o ũguo tũhũ, na mĩaka yao igĩthira nĩ ihooru rĩa kũmaka. **34** Rĩrĩa rĩothe Murungu ooraga amwe ao nimamũmaathaga; mamũrongoragia na makamũcookerera na kũyo. **35** Nao makarĩrikana atĩ Ngai nĩwe warĩ Rwaro rwao rwa ihiga, na atĩ Murungu ũria-ũri-Igũrũ-Mũno nĩwe warĩ Mũkũũri wao. **36** No-o makeyendithĩrĩa harĩ we na tũnua twao, makamũheenagia na nĩmĩ ciao; **37** ngoro ciao itiarĩ

njĩhokeku kũrĩ we, na matiarĩ eehokeku harĩ kirikanĩro gĩake. **38** Nowe no aaiyũritwo nĩ tha; akĩmarekera waganu wao, na ndaigana kũmaniina. Kaingĩ na kaingĩ nĩagiragĩrĩa marakara make, na ndaigana kwarahũra mang'ũri make mothe. **39** Nĩaarĩkanirie atĩ maarĩ o andũ tu, karũhuho karĩa kahĩtũkaga na gaticooke ringĩ. **40** Nĩ maita maingĩ atĩa maamũremagira mari kuu weru-ini, na makamũguithia kieha mari kuu rung'ũri-ini. **41** Mahinda maingĩ nĩmagerĩrie Murungu; maathĩrĩkirie ũria-Mũtheru-wa-Israeli. **42** Matiarĩkanirie ũhoti wake: mũthenya uria aamakũũrie kuuma kũrĩ aria maamahinyagĩrĩa, **43** kana mũthenya uria onanirie ciana ciake kuu bururi wa Misiri, kana magegania make maria onanirie kuu weru-ini wa Zoani. **44** Nĩagarũrie njũũũ cia bururi wa Misiri igĩtũka thakame; matĩngĩahotire kũnyua maaĩ ma tũrũũ twao. **45** Akĩmatũmĩra mĩrumbĩ mĩngĩ ya ngĩ ikĩmarĩa, o na ciũra iria ciamaanangire. **46** Irio cia mĩgũnda yao aaciheire itono, na maciaro mao akĩmarekeria ngĩ. **47** Aanangire mĩthabĩbũ yao na mbura ya mbembe, na mĩkũyũ yao akĩmĩcina na mbaa. **48** Ng'ombe ciao aaciũragire na mbura ya mbembe, na mahiũ mao akĩmahũũra na ngwa. **49** Aamatĩrĩrie marakara make mahiũ, na mang'ũri, na marũrũ, na muku: akĩmarekereria mbũtũ ya araka aria maniinanaga. **50** Nĩaatemeire marakara make njĩra; ndamahonokirie kũrĩ gĩkũũ, no nĩmarekereire kũrĩ mũthiro. **51** Akĩũraga marĩgĩthathi mothe ma bururi wa Misiri, arĩ mo maciaro ma mbere ma mũndũ thĩnĩ wa hema cia Hamu. **52** No akĩruta andũ ake kuo ta rũrũ; akĩmatongoria o ta ũria mũrĩithi atongoragia ng'ondũ magĩtũkanĩria kuu weru-ini. **53** Aamatongoririe amamenyereire, nĩ undũ ucio matietigĩrie; no thũ ciao ikĩhũbũkanio nĩ iria. **54** Nĩ undũ ucio akĩmakĩnyia mũhaka-ini wa bururi wake ucio mũtheru, akĩmakĩnyia bururi wa irima ũria guoko gwake kwa ũrio kwegwatĩre. **55** Ningĩ akĩrutũrũra ndũrĩrĩ ciehere mbere yao, na akĩmagĩra bururi ucio wa ndũrĩrĩ itũũke igai rĩao; akĩhe mĩhĩrĩga ya Israeli mĩcĩi yao. **56** No nĩmagerĩrie Ngai na makĩremera ũria-ũri-Igũrũ-Mũno; matiatĩhĩrĩrie mawatho make. **57** Nĩmagire wĩhokeku na makĩaga wĩtikio o ta maithe mao, makĩaga kwĩhokeka o ta ũta mũgathũku ũria ũtangĩhokwo. **58** Nĩmamũrakarĩrie nĩ undũ wa gũkorwo na kũndũ kwao gũtũũgĩru gwa kũhooyagĩra; makĩarahũra ũiru wake nĩ undũ wa mĩhianano yao. **59** Rĩria Ngai aamaigũire, nĩrakarĩre mũno; nake agĩtiganĩria Israeli o biũ. **60** Agĩthaama Hema-ya-Gũtũnganwo rĩa yarĩ Shilo, hema rĩa aahaandite atũũranagie na andũ. **61** Akĩrekereria ithandũkũ rĩa kirikanĩro rĩrĩa rĩa hinya wake rĩthaamio, rĩrĩrĩ ucio wake akĩũneana moko-ini ma thĩrĩ. **62** Andũ ake nao akĩmarekereria rũhiũ rwa njora; nĩrakarĩtio mũno nĩ igai rĩake. **63** Mwaki ũgĩcina aanake ao, nao airĩtu ao makĩaga kũinagĩrwo nyĩmbo cia ũhiki; **64** athĩnjĩri Ngai ao makĩũragwo na rũhiũ rwa njora, na atumia ao a ndigwa makĩaga kũmacakaira. **65** Ningĩ Mwachani akĩarahũka ta mũndũ woima toro, ta njamba ya ita igũkĩra thuutha wa kũrĩno nĩ ndibei. **66** Aahũũrie thũ ciake agĩcĩhũndũra; aaciconorithirie nginya tene. **67** Ningĩ akĩrega hema cia Jusufu, na ndathuurire mũhĩrĩga wa Efiraimu; **68** no rĩrĩ, nĩathuurire mũhĩrĩga wa

Juda, na Kĩrĩma gĩa Zayuni kĩa endete. **69** Nĩakĩre handũ harĩa hake haamũre hakihaana ta irĩma iria ndaaya, hakihaana ta thĩ irĩa aahaandire itũire irũmite nginya tene. **70** Aathuurire Daudi ndungata yake na akĩmũruta ciugũ-inĩ cia ng'ondũ; **71** akĩmũtigithia kũrũthia ng'ondũ, akĩmutua mũrũthi wa andũ ake, nĩo mbarĩ ya Jakubu, arĩithagie Isiraeli igai riake. **72** Nake Daudi akĩmarũthia arĩ na wagĩrĩwa na ngoro; aamatongoragia na ũgĩ wa moko make.

79 Thaburi ya Asafu Wee Ngai, ndũrĩrĩ nĩitharĩkĩre igai riaku; nĩithaahĩtie hekarũ yaku theru, imomorete itũũra rĩa Jerusalemu rĩgatuĩka irũndo cia mahiga. **2** Ciimba cia ndungata ciaku macineanite itũike irio cia nyoni cia riera-inĩ, na mĩrĩ ya andũ aku aamũre makamiheana kũri nyamũ cia gĩthaka. **3** Maitĩe thakame ya andũ aku ta maai Jerusalemu guothe, na gũtĩrĩ mũndũ wa gũthika arĩa makuĩte. **4** Tũtũkĩte andũ a kũmenwo nĩ arĩa tũrganĩtie nao, tũgatuĩka andũ a kũnyararwo na gũthekererwo nĩ arĩa matũthiũrũkĩrie. **5** Wee Jehova-rĩ, nĩ nginya rĩ? Ũgũtũũra ũrĩ mũrakaru nginya tene? Nĩ nginya rĩ ũru waku ũgũtũũra wakanĩte ta mwaki? **6** Itĩrĩria ndũrĩrĩ iria itakũũĩ mang'ũrĩ maku, ũmaitĩrĩre mothamaki marĩa matakayagĩra rĩtwa riaku; **7** nigũkorwo nĩmatambuũrite Jakubu na makaananga bũrĩrĩ wake. **8** Ndũgatuherithie nĩ ũndũ wa mehĩa ma maithe maitũ; tha ciaku irohiũha itũkinyĩrĩre, nigũkorwo tũrĩ ahinyĩrĩrũku mũno. **9** Tũteithie, Wee Ngai Mũhonokia witũ; nĩ ũndũ wa riiri wa rĩtwa riaku; tũteithũre na ũtũrekere mehĩa maitũ nĩ ũndũ wa rĩtwa riaku. **10** Nĩ kĩ gĩgũtũma ndũrĩrĩ ciũrie atĩrĩ, "Ngai wao akĩrĩ ha?" Menyithania kũri ndũrĩrĩ tũkĩonagĩra na maitho maitũ atĩ nĩũrĩhanagĩria thakame ya ndungata ciaku irĩa itĩtũwo. **11** Mũcaayo wa arĩa moohetwo njeera ũrogũkinyĩra; nĩ ũndũ wa hinya wa guoko gwaku gitira arĩa matũrĩrũwo gũkũ. **12** Wĩrĩhĩrie maita mũgwanja harĩ ndũrĩrĩ iria tũrganĩtie nacio, nĩ ũndũ wa rũmena rũrĩa makũmenete naruo, Wee Mwachani. **13** Na itũũ andũ aku, o itũũ ng'ondũ cia rũũru rwaku, tũkũgocage nginya tene na tene; nĩtũrahage ũgococi waku, kuuma njarwa na njarwa.

80 Thaburi ya Asafu Wee Mũrũthi wa Isiraeli, tũgue, o Wee ũtongoragia Jusufu ta ũrĩa mũrũthi atongoragia rũũru; Wee ũkarĩrie gĩtĩ kĩa ũnene gatagati ka makerubi-rĩ, cangarara **2** ũrĩ mbere ya Efiraimu, na Benjaminĩ, na Manase. Arahũra ũhoti waku, ũũke ũtũhonokie. **3** Wee Ngai-rĩ, tũma tũgaacĩre rĩngĩ; tũma ũthiũ waku ũtwarĩre, nĩguo tũhonoke. **4** Wee Jehova Ngai mwene hinya wothē, marakara maku megũtooga nginya rĩ ũgũkĩrĩra mahooa ma andũ aku? **5** Nĩmahũũnĩtie na irio cia maithori; ũtũmite manyue maithori maiyũrĩte mbakĩrĩ riita. **6** Ũtũtũte kĩndũ gĩa kũrũagĩrwo nĩ arĩa tũrganĩtie nao, nacio thũ ciitũ igatũnyũrũria. **7** Wee Ngai-Mwene-Hinya-Wothē-rĩ, tũma tũgaacĩre rĩngĩ; tũma ũthiũ waku ũtwarĩre, nĩguo tũhonoke. **8** Wareehire mũthabibũ kuuma bũrĩrĩ wa Misiri; warutũrĩre ndũrĩrĩ ũkĩũhaanda arĩ guo. **9** Nĩwathereirĩre mũgũnda, naguo ũkĩgwata, na ũkĩyũra bũrĩrĩ wothē. **10** Irĩa nĩciahumbĩrĩrwo nĩ kĩũrũru kĩa guo, nayo mĩtarakwa irĩa mĩnene ikĩhumbĩrwo nĩ

honge ciaguo. **11** Watambũrũkĩrie honge ciaguo o nginya Irĩa-inĩ rĩrĩa Inene, na thuuna ciaguo ũgũkĩnĩya o nginya Rũũ-inĩ rwa Faratĩ. **12** Nĩ kĩ gĩtũmite ũmomore njĩrigo ciaguo, ũgagĩtũma ehĩtũkĩrĩ othe matuagē thabibũ ciaguo? **13** Ũrangarangagwo nĩ ngũrwe cia gĩthaka, na ũkarĩio nĩ nyamũ cia werũ-inĩ. **14** Wee Ngai Mwene-Hinya-Wothē, tũcookerere! Rora ũrĩ igũrũ wone! Rũmbũiya mũthabibũ ũyũ, **15** mũri ũrĩa guoko gwaku kwa ũrĩo kwahaandire, mũrĩũ ũrĩa wee mwene wĩrereire. **16** Mũthabibũ waku nĩtũmetwo, ũgacinwo na mwaki; thũ ciaku irothira nĩ ũndũ wa irũthia riaku. **17** Guoko gwaku kũroikara na mũndũ ũrĩa ũrĩ guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo, ũcio mũrũ wa mũndũ wĩrereire wee mwene. **18** No itũũ-rĩ, tũtigatigana nawe o rĩ; tũrurumũkie na nĩtũrikayagĩra rĩtwa riaku. **19** Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothē, tũma tũgaacĩre rĩngĩ; tũma ũthiũ waku ũtwarĩre, nĩguo tũhonoke.

81 Thaburi ya Asafu Inĩrai Ngai, o we hinya witũ, nĩ ũndũ wa gũkena; anĩrĩrai mũnĩre Ngai wa Jakubu! **2** Ambĩrĩrai kũina, hũũrai kĩhembe, na mũhũũre kĩnanda kĩa mũgeeto kĩa kĩgambi wega, o na gĩa kĩnũbi. **3** Huhai coro hĩndĩ ya Karũgama ka Mweri, na nĩngĩ rĩrĩa mweri waiganana, mũthenya ũrĩa wa Gĩathĩ giitũ; **4** ũyũ nĩ watho wa kĩrĩa gĩa kũrũmĩrũwo kũrĩ Isiraeli, o guo watho wa Ngai wa Jakubu. **5** Wee nĩũhaandire ũtũike kĩrĩa harĩ Jusufu hĩndĩ irĩa aathiire gũtharĩkĩra bũrĩrĩ wa Misiri, kũria twaigũre mwario tũtaamenyire. **6** Ekuuga atĩrĩ, "Nĩndeherirĩre mũrigo kuuma ciande-inĩ ciao; moko mao nĩndameherirĩre kuuma thĩnĩ wa gĩkabũ. **7** Wangaiire ũrĩ na mĩnyamaro na nĩ ngĩkũhatũra, ngĩgwĩtika ndĩ thĩnĩ wa mũrũrũmo wa ngwa; ndakũgerirĩre ũrĩ kũu maai-inĩ ma Meriba. **8** "Inyũ andũ akwa, iguai ngĩmũkaania, naarĩ korwo no mũũthikĩrĩre, inyũ Isiraeli! **9** Mũtikanagĩe na ngai ng'eni gatagati-inĩ kanyu; mũtikanainamĩrĩre ngai wa kũngĩ. **10** Nĩ nĩrĩ Jehova Ngai waku, ũrĩa wakũrutire bũrĩrĩ wa Misiri. Athamia kanua gaku na nĩngũkũhe gĩa kũria. **11** "No andũ akwa matiigana gũũthikĩrĩra; Isiraeli ndaigana kũnjathikĩra. **12** Nĩ ũndũ ũcio ngĩmarekereria marũmĩrĩre ũremi wa ngoro ciao, na marũmagĩrĩre mwĩro wao ene. **13** "Korwo andũ akwa no maathikĩrĩre, korwo Isiraeli no marũmĩrĩre njĩra ciakwa, **14** ndamatooreria thũ ciao o na ihanya, na njũkĩrĩre andũ arĩa marĩ muku nao na ũndũ wa guoko gwakwa! **15** Andũ arĩa mathũire Jehova mangũithuna marĩ mbere yake, na iherithia rĩa rĩtũũre nginya tene. **16** No inyũ ingĩmũhe ngano irĩa njega mũno mũrĩĩage; ingĩmũhũnagĩa na ũũki wa kuuma rwaro-inĩ rwa ihiga."

82 Thaburi ya Asafu Ngai arũgamĩte kũngano-inĩ kĩa kĩnene; aratũra "ngai" ciira arĩ gatagati ga cio. **2** "Nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mũciiragĩrĩra andũ arĩa matarũgamagĩrĩra kĩhooto, na mũgatũira arĩa aaganu maũthĩ? **3** "Ciiragĩrĩrai kĩhooto kĩa arĩa matarĩ hinya na arĩa matarĩ maithe; tũũrai ihooto cia andũ arĩa athĩnĩ o na arĩa ahinyĩrĩre. **4** Hatũragai arĩa matarĩ hinya na arĩa abatari; mateithũre kuuma moko-inĩ ma arĩa aaganu. **5** "Andũ acio matĩrĩ ũndũ mooĩ, na matĩrĩ ũndũ makũũranaga. Macangacangaga nduma-inĩ; mĩthingĩ

yothe ya thĩ nĩyenyenyete. **6** “Ndoigire atĩrĩ, ‘Inyũ mĩrĩ “ngai”; inyuothe mĩrĩ arĩũ a Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno.’ **7** No mũgaakua o ta ūria andũ makuuaga; mũkaagũa o ta aathanĩ arĩa angĩ.” **8** Arahũka, Wee Ngai, ūtũire thĩ ciira, nĩgũkorwo ndũrĩrĩ ciothe nĩ igai riaku.

83 Thaburi ya Asafu Wee Ngai-rĩ, ndũgakire; tiga gũikara ūtumĩtie, Wee Mũrungu, ndũgaikare wĩnyiitaniĩrie. **2** Ta rora wone ūria thũ ciaku iranegeni, acio magũthũire makambararia mĩtwe yao. **3** Mathugundaga ndundu ya gũũkĩrĩra andũ aku na wara; maciiragĩrĩra gũũkĩrĩra andũ arĩa wendete. **4** Meranaga atĩrĩ, “Ūkai, tũmaniine matige gũtuika rũrĩrĩ, nĩguo rĩitwa rĩa Isiraeli rĩtikanacooke kũririkanwo rĩngĩ.” **5** Maciiraga marĩ na ngoro imwe; maigũithanagĩria magũũkĩrĩre: **6** andũ a hema cia Edomu, na cia Aishumaeli, na cia Moabi, na cia Ahagari, **7** na cia Gebali, na cia Amoni, na cia Amaleki, na cia Filistia, hamwe na andũ a Turo. **8** O na Ashuri nĩmegwatanĩtie nao nĩguo mateithĩrĩrie njiaro cia Loti. **9** Meeke o ta ūria wekire Amidiani, na o ta ūria wekire Sisera na Jabini rũũĩ-inĩ rwa Kishoni, **10** o acio maaniĩnĩrwo Enodoru, na magũtuika ta thumu wa kũnorĩ tĩrĩ. **11** Tũma andũ ao arĩa marĩ igweta mahaane ta Orebu na Zeebu, anene ao othe ūmahaananie na Zeba na Zalimuna, **12** arĩa moigire atĩrĩ, “Nĩtwĩgwatĩrei bũrĩrĩ wa ūrĩthio wa Ngai ūtuika witũ.” **13** Wee Ngai wakwa, matue ta rũkũngũ rũria rũgũrũkagio, mahaane o ta mũũngũ ūmbũrĩtwo nĩ rũhuho. **14** O ta ūria mwaki ūcinaga mũtĩtũ kana ta rũrĩrĩmbĩ rũgĩcina irĩma-rĩ, **15** maingatĩthie o ro ūguo na kĩhuhũkanio gĩaku, na ūmamakie mũno na huhu ciaku nene. **16** Humba mothĩũ mao thoni, nĩgeetha andũ marongorie rĩitwa riaku, Wee Jehova. **17** Marotũura maconokete na marĩ amaku; marokua na gĩconoko kĩnene. **18** Tũma mamenye atĩ Wee, o Wee wĩtagwo Jehova, atĩ Wee nĩwe Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, o igũrũ rĩa thĩ yothe.

84 Thaburi ya Ariũ a Kora Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, kaĩ gũikaro gĩaku nĩ gĩthaka-ĩ! **2** Muoyo wakwa wĩriragĩria mũno, tĩ o na ūkoorwo nĩ hinya, nĩ ūndũ wa kwĩrĩrĩria nja cia Jehova; ngoro yakwa na mwĩrĩ wakwa irakaira Mũrungu ūria ūtũũraga muoyo. **3** O na kanyoni-ka-nja nĩkoonete mũciĩ, nayo thũngũrũrũ ikeyonera gĩtara, harĩa ĩngĩkaria tũcui twayo, o hau hakuhi na kĩngonga gĩaku, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Mũthamaki wakwa na Ngai wakwa. **4** Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ arĩa matũũraga nyũmba yaku; matũũraga makũgocaga. **5** Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ arĩa maheagwo hinya nĩwe, o arĩa matũũte na ngoro ciao gũthĩi Zayuni. **6** Rĩria megũtuikanĩria Gĩtuamba kĩa Baka, matũmaga kũgie na ithima; mbura ya maguna-ng'ombe o nayo ikũhumbĩraga na tũria twa maaĩ. **7** Mathiia magĩkĩragĩrĩria kũgia na hinya, nginya o mũndũ o mũndũ agakinya mbere ya Ngai kũu Zayuni. **8** Igua ihooya riakwa, Wee Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe; thĩkĩrĩria, Wee Ngai wa Jakubu. **9** Wee Ngai, ta rora ngo iitũ; tĩirĩra ūria waku ūtĩrĩrie maguta gĩthiithi. **10** Kaba mũthenya ūmwe nja-inĩ ciaku, gũkĩra gũikara mũthenya ngĩri handũ hangĩ o hothe; kaba ngorwo ndĩ mũrangĩri wa kihingo kĩa nyũmba ya Ngai

wakwa, gũkĩra ndũũre thĩnĩ wa hema cia andũ arĩa aaganu. **11** Nĩgũkorwo Jehova Ngai nĩ rĩũa na ngo; Jehova nĩarĩtũtugana na agatwika maũndũ mega; arĩa mĩthĩire yao itarĩ ūciuke ndarĩ ūndũ mwega angĩmama. **12** Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, kũrathimwo nĩ mũndũ ūria ūkwĩhokaga.

85 Thaburi ya Ariũ a Kora Wee Jehova, nĩ wekire bũrĩrĩ waku wegga; nĩwacookeirie Jakubu ūtonga wake. **2** Nĩwarekeire andũ aku waganu wao, na ikũhumbĩra mehia mao mothe. **3** Nĩweheririe mang'ũrĩ maku mothe, na ūgĩthirwo nĩ marakara maku mahiũ. **4** Tũma tũgaacĩre rĩngĩ, Wee Ngai Mũhonokia witũ, na ūtĩge gũikara ūtũrakarĩre. **5** Ūgũtũura ūtũrakarĩre nginya tene? Marakara maku megũkinyĩra njiarwa na njiarwa? **6** Kaĩ ūtangĩtũrurumũkia ngoro ciitũ, nĩguo andũ aku magũkenere? **7** Wee Jehova-rĩ, tunie wendo waku ūria ūtathiraga, na ūtũhe ūhonokio waku. **8** Nĩngũthĩkĩrĩria njigwe ūria Mũrungu, o we Jehova, ekuuga; eranagira thayũ kũrĩ andũ ake, o acio ake aamũre: no ndũkareke macookerere ūrimũ wao. **9** Ti-itherũ ūhonokio wake ūrĩ hakuhi na arĩa mamwĩtigĩrĩte, nĩgeetha riiri wake ūtũũre bũrĩrĩ-inĩ witũ. **10** Wendo na wĩhokeku nĩicemanĩtie; ūthingu na thayũ nĩikĩmumunyanĩte. **11** Wĩhokeku ūkunũkaga kuuma na thĩ, naguo ūthingu ūcũthagĩrĩrie ūrĩ o igũrũ. **12** Ti-itherũ Jehova no aheane kĩndũ o gĩothe kĩa, naguo bũrĩrĩ witũ ūciarage magetha maguo. **13** Ūthingu nĩguo ūmũthiiga mbere, ūkahaaragĩria makinya make njira.

86 Ihooya rĩa Daudi Wee Jehova, njigwa na ūnjĩtike, nĩgũkorwo ndĩ mũthĩnĩ na mũbatari. **2** Gĩtira muoyo wakwa, nĩgũkorwo nĩndĩheanĩte hariwe. Wee nĩwe Ngai wakwa; honokia ndungata yaku ĩno ikwĩhokete. **3** Njigũira tha, Wee Mwathani, nĩgũkorwo ngũkayagira mũthenya wothe. **4** He ndungata yaku gĩkeno, nĩgũkorwo nĩ kũrĩ we, Wee Mwathani, ndorererĩre ngoro yakwa. **5** Nĩgũkorwo Wee Mwathani ūrĩ mwega na nĩũrekanagira, ūkaingĩhia wendo kũrĩ arĩa othe magũkayagira. **6** Igua ihooya riakwa, Wee Jehova; thĩkĩrĩria ikaya riakwa njigũire tha. **7** Mũthenya ūria ngaakorwo na thĩnĩ nĩngagũkaira, nĩgũkorwo nĩũkanjĩtĩka. **8** Wee Mwathani, thĩnĩ wa ngai ciothe gũtĩrĩ ĩngĩ tawe; gũtĩrĩ ciiko ĩngĩhaanania na ciaku. **9** Ndũrĩrĩ ciothe irĩa ūmbĩte nĩigooka igũthathaiye irĩ mbere yaku, Wee Mwathani; nĩikarehara rĩitwa riaku riiri. **10** Nĩgũkorwo Wee ūrĩ mũnene, na nĩwikaga ciiko cia kũgegania; Wee wiki nowe Ngai. **11** Wee Jehova, nyonagĩrĩria njira ciaku, nĩgeetha thĩiage na mĩthĩire ya ma; he ngoro ĩrũtĩre kũna, nĩguo ndĩitigagĩre rĩitwa riaku. **12** Nĩndĩrĩkũgocaga na ngoro yakwa yothe, Wee Mwathani Ngai wakwa; ngũtũura ngumagia rĩitwa riaku nginya tene. **13** Nĩgũkorwo wendo waku nĩ mũnene harĩ nĩ; nĩũndeithĩrĩte kuuma mbĩrĩra-inĩ o kũria kũriku mũno. (Sheol h7585) **14** Wee Ngai, andũ arĩa etiĩ nĩmaratharĩkĩra; gĩkundi kĩa andũ matarĩ tha nĩmaracaria muoyo wakwa, o andũ acio matakũrũmbũyagia. **15** No Wee, Wee Mwathani, ūrĩ Mũrungu mũigua tha na ūrĩ mũtugi, ndũhiuhaga kũrakara, na ūiyũrĩtwo nĩ wendo na wĩhokeku. **16**

Wihūgūre ūndore na ūnjūgūre tha; he ndungata īno yaku hinya waku, na ūhonokie mūrūi wa ndungata yaku ya mūdū-wa-nja. **17** Nyonia kīmenyithia kīa wega waku, ngūgo thū ciakwa ikione iconorithio, nīgūkorwo Wee, Wee Jehova, nīundeithītie na ūkaahooreria.

87 Thaburi ya Ariū a Kora Nīahaandīte mūthingi wa itūūra riake igūrū rīa kīrīma kīrīa kīamūre; **2** Jehova nīendete ihingo cia Zayuni gūkīra ciikaro iria ingī ciothe cia Jakubu. **3** Maūdū mega nīmaragio igūrū rīaku, wee itūūra inene rīa Ngai: **4** “Nīngwandika ūhoro wa Rahabu na wa Babuloni thīnī wa ariā manjūū, Filistia o nakuo, na Turo, hamwe na Kushi, njuge atirī, ‘Ūyū aaciarīrwo Zayuni.’” **5** Ti-itherū, ūhoro wa Zayuni ūkīario nīgūkagwetagwo atirī, “Ūyū o na ūrīa maaciarīrwo kuo, na Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno we mwene nīagatūma gūtūūre kūrī kūrūmu.” **6** Jehova nīakandika ibuku-inī rīa kīrīndī ūū: “Ūyū aaciarīrwo Zayuni.” **7** Nao magītunga nyīmbo makaina atirī, “Ithima ciakwa ciothe irī thīnī waku.”

88 Thaburi ya Ariū a Kora Wee Jehova, o Wee Ngai ūrīa ūūhonokagia, ngūkayagīra mūthenya na ūtukū ndī mbere yaku. **2** Ihooya rīakwa rīrokinya harīwe; inamīrīria gūtū gwaku ūigūe gūkaya gwakwa. **3** Nīgūkorwo muoyo wakwa ūyūrūtū nī thīna, na nī ngīrie gūkua. (Sheol h7585) **4** Nī ndaranīrio na ariā makirī gūkua; haana ta mūdū ūtarī na hinya. **5** Nī njiganīrio na ariā akuū, o ta ariā moragītwo magakoma mbīrīra, o acio ūtacockaga kūrīrikana, ariā meheretio kuuma ūmenyereri-inī waku. **6** Ūnjikītie irima rīrīa iriku mūno, o kūu kūrīku kūrī nduma ndumanu. **7** Mang’ūrī maku nīmanditūhīre mūno; nīūhūbikanītie na ndīhū ciaku ciothe. **8** Nīunjehereirie arata akwa ariā twendanīte mūno, na ūgatūma ndūike kīndū kīrī magigi harīo. Ndīmūhingīrīrie ndingīhota kūūra; **9** maitho makwa nīmaroora nī kieha. Wee Jehova, ngūkayagīra o mūthenya; ngūtambūrūkagīra moko makwa. **10** Andū ariā akuū-rī, wee nīūmonagia magegania maku? Acio makuīte-rī, nīmarahūkaga, magakūgocca? **11** Wendo waku nīumbūragwo mbīrīra-inī, kana wīhokeku waku ūgakīumbūrwo Mwanangīko-inī? **12** Magegania maku nīmonagwo kūdū kūu kwa nduma, kana cīko ciaku cia ūthingu ikamenyeka būrūrī-inī ūcio wa kīrganīro? **13** No nīngūgūkaīra ūndeithie, Wee Jehova; rūcīnī mahooya makwa mokaga harīwe. **14** Wee Jehova, nī kī gītūmīte ūndiganīrie na ūkaahitha ūthīū waku? **15** Kuuma o ūnini wakwa ndūūrīte nyamarītio na ngakuhīrīria gīkuū; nīnyamaarīkite nī imakania ciaku, igatūma njage mwīhoko. **16** Mang’ūrī maku nīmahubīkanītie, nacio imakania ciaku ikanyananga. **17** Maathiūrūrūkagīra mūthenya wothe ta mūyūro wa maa; hingīrīrio nīmo na mīena yothe. **18** Nīunjehereirie athirītū akwa na ariā nyendete; nduma nīyo mūrata wakwa ūrīa ūnguhīrīrie mūno.

89 Thaburi ya Ethani wa mbarī ya Ezara Ngūtūūra nyinaga ūhoro wa wendo mūnene wa Jehova nginya tene; ndīrīmenyithanagia wīhokeku waku na kanua gakwa kūrī njiarwa na njiarwa. **2** Nīngumbūra atī wendo waku ūtūūruga ūrī mūrūmu nginya tene,

nyumbūre atī wīhokeku waku nīūūhaandīte o kūu igūrū. **3** Woigire atirī, “Nīngīte kīrīkanīro na ūrīa nī ndīthuurīre, na ngeehita na mwīhtwa harī Daudi ndungata yakwa ngamwīra atirī, **4** ‘Nīngatūma rūciarō rwaku rūtūūre rwīhaandīte nginya tene, na ndūme gītī gīaku kīa ūnene gītūūre kīrī kīrūmu njiarwa na njiarwa.’”

5 Wee Jehova-rī, igūrū nīrīkumagia magegania maku, na rīkagaathīrīria wīhokeku waku o nago, kīūngano-inī kīa acio atheru. **6** Nī ūndū-rī, kūu matu-inī igūrū nūū ūngīgerekano na Jehova? Nūū ūkīhaana ta Jehova harī cīumbe iria irī igūrū? **7** Kīama-inī kīa acio atheru, Mūrūngu nīetīgīrītū mūno; nī wa gwītīgīrwo gūkīra ariā othe mamūrīgīcīrie. **8** Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, nūū ūkīhaana tawe? Wee Jehova, nī ūrī hinya, na wīhokeku waku ūtūūruga ūkūrīgīcīrie. **9** Nīwe wathaga kīhuhūkano kīa iria rīrīa inene; rīrīa makūmbī marīo mookīra na igūrū, nīūmahooreragia. **10** Wahehenjire Rahabu agītūika o ta ūmwe wa ariā moragītwo; wahurunjire thū ciaku na guoko gwaku kūrī hinya. **11** Igūrū nī rīaku, o na thī no yaku; Wee nīwe wombire thī na kīrīa gīothe kīrī thīnī wayo. **12** Nīwe wombire mwena wa gathigathini na wa gūthini; Taboru na Herimoni cīnaga ikenete nī ūndū wa rītwa rīaku. **13** Gīcoka gīaku nī kīrī ūhoti; guoko gwaku kūrī hinya, guoko gwaku kwa ūrīo nīgūtīgīrie. **14** Ūthingu na kīhooito nīcio mūthingi wa gītī gīaku kīa ūnene; wendo na wīhokeku nīgūtongoragia. **15** Kūrathimwo-rī, nī andū ariā mooō gūkūgocca na nyīmbo, o ariā mathiaga na ūtheri waku, Wee Jehova. **16** Makenagīra rītwa rīaku mūthenya wothe; magūtūūgagīra nī ūndū wa ūthingu waku. **17** Nīgūkorwo Wee nīwe riiri na hinya wao, na tondū wa ūtugi waku nīūtūūgagīra rūhīa rwītū. **18** Ti-itherū, ngo iitū īrī na Jehova, mūthamaki witū nī wa Ūrīa-Mūtheru-wa-Israeli. **19** Hīndī īmwe nīwarīrie na njīra ya kīoneki, ūkīra andū aku ariā ehokeku atirī, “Nīheete njamba īmwe ya ita hinya; nīndūgīrītīe mwanake gatagatī ka andū. **20** Nīndīōneire Daudi ndungata yakwa; nīndīmūtīrīrie maguta makwa maamūre. **21** Guoko gwakwa nīkūrīmūtīragīrīra; ti-itherū gīcoka giakwa nīkīrīmwikagīra hinya. **22** Gūtīrī thū ikaamwītia igooti. gūtīrī mūdū mwaganu ūkaamūhīnyīrīria. **23** Nīngahehenja thū ciake mbere yake, na njūrage ariā othe mamūthūire. **24** Wendo wakwa wa kwīhokeka ūrīkoragwo hamwe nake, na nī ūndū wa rītwa rīakwa rūhīa rwake nīrūrītūūgagīrio. **25** Nīngatambūrūkīa guoko gwake igūrū rīa iria, na guoko gwake kwa ūrīo ndīkūige igūrū rīa njūū. **26** Nīakanjīta anjīre atirī, ‘Wee nīwe Baba, na Mūrūngu wakwa, o Rwaro rwa Ihiga, Mūhonokia wakwa.’ **27** Nīngī nīngamwamūra atuīke irīgīthathi rīakwa, na ndūme atūūgīrio gūkīra athamaki a thī. **28** Nīngūtūūra wendo wakwa harī we nginya tene, na kīrīkanīro gīakwa nake gītūūre kīrī gīa kwīhokeka. **29** Nīngahaanda rūciarō rwake nginya tene, na gītī gīake kīa ūnene ndīkīhaande rīrīa rīothe igūrū rīgūtūūra. **30** ‘Ariū ake mangīgīrīka watho wakwa na mage kūrīmīrīra kīrīa gīakwa, **31** mangīgīthūkīa kīrīra kīa watho wakwa wa kūrīmīrīrwo na mage kūmenyerera maathani makwa, **32** nīngaherīthia wīhīa wao na rūthanju, herīthie waganu wao na kūmahūūra iboko; **33** no ndīrī hīndī

ngaamwehereria wendo wakwa, o na kana thaahie wihokeku wakwa o na rī. **34** Ndigathūkia kīrīkanīro gīakwa kana ngarūrīre ūria iromo ciakwa ciarītie. **35** Nīndihītīte ngīgwetaga ūtheru wakwa, rīmwe rīa kūigana, na ndirī hīndī ngaahēnia Daudi, **36** atī rūciaro rwake rūgūtūra nginya tene, na gītī gīake kīa ūnene gītūire kīrī kīrūmu mbere yakwa ta rīua; **37** gīgūtūra kīrī kīrūmu nginya tene o ta mweri, mūra ūria ūri matu-inī nī wihokeku.” **38** No rīrī, wee nīuregete, na ūgatanīria, o na ūgākīrakarīa ūcio ūtīrīirie maguta. **39** Wee nīukanīte kīrīkanīro kīrīa ūrīkanīire na ndungata yaku, na ūkarangīrīria thūmbī yake rūkūngū-inī. **40** Wee ūmomorete thingo ciake ciothe na ūkaananga cīhitho ciake irīa cia hinya. **41** Ehītūkīrī othe nīmatahīte indo ciake; atūkīte wa kūnyararwo nī andū arīa mariganītie nake. **42** Wee nīūtūgīrītīe guoko kwa ūrio kwa arīa mamūthūire; nīūtūmīte thū ciake ciothe ikene. **43** Ūgī wa rūhiū rwake rwa njora nīūhūndūrīte, na ūkaaga kūmūteithīrīria mbaara-inī. **44** Nīūniinīte rīrī wake ūgathira, na ūgaikania gītī gīake kīa ūnene thī. **45** Nīūnyihītīe matukū ma wīthī wake; ūmūhumbīte thoni o ta nguo. **46** Nī nginya rī, Wee Jehova? Ūgūtūra wīhithīte nginya tene? Nī nginya rī mang’ūrī maku megūtūra maakanīte ta mwakī? **47** Rīrikana ūria mūtūrīre wakwa ūrī wa gūthira o narua. Kaī akīrī ūndū wa tūhū watūmīre ūmbe andū othe! **48** Nī mūdū ūrīkū ūngītūra muoyo na ndonane na gīkū, kana ehonokie kuuma kūrī hinya wa mbīrīra? (Sheol h7585) **49** Wee Mwathani, wendo waku mūnene ūria wa tene ūkīrī kū, ūria wehītīre, ūkīrīra Daudi na ūndū wa wihokeku waku? **50** Mwathani, rīrikana ūria ndungata yaku īnyūrītīe, na ūria nyūmīrīrie irumi irīa numītwo nī ndūrīrī ciothe ngoro-inī yakwa, **51** o irumi irīa thū ciaku īnyūrītīe nacio, Wee Jehova, irīa itūire īnyūrītīe makinya ma ūria wee ūtīrīirie maguta nacio. **52** Jehova arogocwo nginya tene!

90 Ihooya rīa Musa, ndungata ya Ngai JEHOVA, nīwe ūtūrīte ūrī gīkaro gītū kuuma njiarwa na njiarwa. **2** O mbere ya irīma kūgīa kuo kana ūkūmba thī na mabūrūrī, kuuma tene nginya tene, Wee ūrī o Mūrungu. **3** Wee ūcookagia andū magatuīka rūkūngū, ūkoiga atīrī, “Cookai rūkūngū-inī, īnyū ciana ici ciana andū.” **4** Nīgūkorwo mīaka ngīrī harīwe no ta mūthenya wa irā ūria ūrahītūkīre, kana ta ituanīra rīmwe rīa arangīrī a ūtūkū. **5** Ūhaataga andū, ūkameherīa, magakoma toro wa gīkū; andū mahaana ta nyeki irīa īringūkaga rūciinī. **6** o na gūtūka rūciinī nīringūkaga, hwaī-inī īhoohaga, īkooma. **7** Tūniinagwo nī marakara maku, na tūkamakio mūno nī marūrū maku. **8** Nīūgīte wīhīa wītū o mbere yaku, mehīa maitū marīa mahithe ūkamomīrīa o ūtherī-inī hau mbere yaku. **9** Matukū maitū mothe maniinagwo nī mang’ūrī maku; tūnīnūkaga mīaka iītū na gūcaaya. **10** Mūigana wa matukū maitū-rī, nī mīaka mīrongo mūgwanja, kana mīrongo īnana, tūngīkorwo tūrī na hinya; no rīrī, mūigana wamo no thīna na kīeha, nīgūkorwo mathiraga o narua, na ithū tūgathī, tūkabūria. **11** Nūū ūtū hinya wa marakara maku? Nīgūkorwo mang’ūrī maku nī manene o ta gwītīgīrwo kūria wagīrīre. **12**

Tuonie gūtara matukū maitū wega, nīgeetha tūgīe na ngoro ya ūūgī. **13** Wee Jehova, hoorera! Nī nginya rī? Iguīra ndungata ciaku tha. **14** Rūciinī tūhūūnagīe na wendo waku ūtathiraga, nīgūo tūnagē nī gūkena na tūcanjamūkage matukū maitū mothe. **15** Tūma tūkene matukū maingī o ta marīa ūtūnyamarītīe, na mīaka mīingī o ta irīa tuonete thīna. **16** Ndungata ciaku irokīonio ciiko ciaku, naguo rīrī waku wonio ciana ciao. **17** Wega wa Mwathani Ngai wītū ūrogīa na ithū; tūma wīra wa moko maitū ūgaacīre, īrī-nī, kīrūmie wīra wa moko maitū.

91 Mūdū ūria ūkaraga agītīrwo nī ūria-ūrī-Igūrū-Mūno arīhurūkaga kīruru-inī kīa Mwene-Hinya-Wothe. **2** Nīgūkiaga ūhorō wa Jehova atīrī, “Wee nīwe rīūrīo rīakwa na kīrigo gīakwa kīrī hinya, nīwe Ngai wakwa, ūria ndīhokete.” **3** Tī-itherū nīgūgūteithūra gīkerenge-inī kīa mūtegi, o na kuuma mūrīmū-inī ūria mūuru wa kūruga. **4** Arīkūhumbagīra na njoya ciake, na rungu rwa mathagu make niho ūrīgītāgia; wihokeku wake nīgūatuīka ngo yaku na kīhitho giaku. **5** Ndūrītīgagīra imakania cia ūtūkū, kana mūguī ūria ūthīrīrikaga mūthenya, **6** o na kuuma mūrīmū ūria ūceemaga nduma-inī, kana mūthiro ūria ūniinanaga mūthenya gatagatī. **7** Andū ngīrī no magūe mwena waku, nao ngīrī ikūmi magūe guoko-inī gwaku kwa ūrio, no ndūngīkūhīrīrio nīgūo. **8** Wee no kwīrorera ūkerorera na maitho maku wīonere īherithīa rīa andū arīa aaganu. **9** Ūngītua ūria-ūrī-Igūrū-Mūno gīkaro giaku, o we Jehova, ūria arī we rīūrīo rīakwa, **10** hīndī īyo gūtīrī ūuru ūgaagūkerorera, gūtīrī mwanangīko ūgaakūhīrīria hema yaku. **11** Nīgūkorwo nīagaatha arāka ake nī ūndū waku, makūgītāgīre mūthīre-inī yaku yothē; **12** nīmagakuoya na igūrū na moko mao nīgeetha ndūkarīngwo kūgūrū nī ihiga. **13** Nīgūgīnyīrīria mūrūūthī, o na ndūira; ūkarangīrīria mūrūūthī ūria mūnene, o na nyoka. **14** Jehova ekuuga atīrī, “Kuona atī nīanyendete, nīngamūhatūra hatīka-inī; nīndīrīmūgītāgīra, nīgūkorwo nīamenyetē rīitwa rīakwa. **15** Arīngayagīra, na nīī ngamwītīka; ndīrīkoragwo hamwe nake hīndī ya thīna, ndīrīmūteithūraga na ngamūtīithīa. **16** Ngūmūtūūria muoyo matukū maingī nginya aiganie, na ndīmuonagīe ūhonokio wakwa.”

92 Nī wega mūno gīcookagīria Jehova ngaathō o na gūkumagia rīitwa rīaku na rwīmbo, Wee ūria-ūrī-Igūrū-Mūno, **2** nī wega mūno kwanagīrīa wendo waku o rūciinī, o na kwanīrīra wihokeku waku ūtūkū, **3** tūkīināgia kīnanda gīa kīnūbī kīa ndīgī ikūmi, o hamwe na kīnanda kīa mūgeeto kīrīa kīgambi wega. **4** Nīgūkorwo, Wee Jehova, nīūngenētī nī ūndū wa ciiko ciaku; nīngūna ngenete nī ūndū wa wīra wa moko maku. **5** Ī mawīra maku matīkīrī manene, Wee Jehova, meciirīa maku-rī, matīkīrī marīkīrū! **6** Mūdū ūria ūtarī ūūgī ndangīmamenya, mūdū mūkīgū ndangīkūūrana ūndū ūyū, **7** atī o na arīa aaganu mangīkūra ta nyeki, o na arīa othe mekaga ūuru mangīgacīra, makaanīnwo nginya tene na tene. **8** No Wee Jehova, ūtūūraga ūtūūgīrītīo nginya tene. **9** Nīgūkorwo thū ciaku, Wee Jehova, tī-itherū thū ciaku nīgātīra; arīa othe mekaga ūuru nīmakaharaganio. **10** Wee nīwambararītīe rūhīa

rwakwa o ta rwa mbogo; ndimuitiririe maguta maria mega muno. **11** Maitho makwa nimeyoneire gutoorio gwa thū ciakwa; matu makwa nimeiguirire uria thū ciakwa icio njaganu itoorerio. **12** Andū aria athingu maritheeremaga o ta muti wa mukindū, makure o ta mutarakwa wa Lebanoni; **13** mahaanditwo kuu nyumba-ini ya Jehova, maritheeremaga kuu nja-ini cia Ngai witu. **14** Magatūra maciaraga maciaro o na mar akuru, matuure mara na hinya wa witi wao, na mar aruru, **15** maanagirire, makiugaga atiri, “Jehova ni murungiriru; we niwe Rwaro rwakwa rwa Ihiga, na gutiri waganu ungioneke thini wake.”

93 Jehova niarathamaka, ehumbite ukaru; Jehova ehumbite ukaru na akeoha hinya ta mucibi. Thi nihaanditwo ikaruma ki, ndiri hinda ingienyenyeke. **2** Giti giaku kia unene gutiurite kiri kirumu kuuma o tene; wee utiurite kuo kuuma tene na tene. **3** Wee Jehovari, maria nimiranirira, maria maranirira na migambo yamo; maria maranirira makahuirithia makumbi. **4** We niari hinya gukira makumbi ma iria, ari hinya gukira marumuri macio ma maa maing, Jehova ari iguru ni ari hinya. **5** Wee Jehova, mawatho maku maikaraga mari marumu; nago utheru ugutura ugemetie nyumba yaku matuku matari muthia.

94 Wee Jehova, o Wee Murungu uria urihanagiria, Wee Murungu uria urihanagiria-ri, cangarara. **2** Arahuka, Wee mutuaniri ciira wa andu othe a thi; kirihe andu aria etii o kira kimagiriire. **3** Wee Jehovari, ni nginya ri andu aria aaganu megutura makenete, ni nginya ri andu aria aaganu megutura maruihagia? **4** Maaragia ndeto cia mwigaatho; andu aria othe meekaga uru, o maiyuritwo ni mwiti. **5** Mahehenjaga andu aku, Wee Jehova, makahinyirira igai riaku. **6** Mooragaga mutumia wa ndigwa, na munda wa kungi; mooragaga ciana iria itari maithe. **7** Moigaga atiri, “Jehova ndangiona; Ngai wa Jakubu-ri, ndangirumbuiya.” **8** Mwimenerere inyu aria mwagite ugi muri gatagati-ini ka andu; inyu andu aya akigu, mugaakuhiga ri? **9** Uria wombire guti-ri, ndangigua? Ucio wombire riitho-ri, ndangiona? **10** Ucio uruihagia nduriri-ri, ndangirerithania? O cio urutaga andu-ri, ndari umenyo? **11** Jehova nioi meciiria ma munda; ii, oi ati meciiria mao ni ma tihu. **12** Wee Jehova, kurathimwori, ni munda uria Wee utaaraga, o munda cio urutaga watho waku; **13** niugautuma ahoore matuku-ini ma thina, o nginya riria munda uria mwaganu akenjerwo irima. **14** Nigukorwo Jehova ndagatiganiria andu ake; igai riake ndari hinda angiritirika. **15** Utuaniri ciira wa kihooto niugakwo ringi iguru ria uthingu, nao andu othe aria arungiriru ngoro maurumagirire. **16** Nuu ukwarahuka, andurire hari aria aaganu? Nuu ukundugamirira, andurire hari aria meekaga uru? **17** Tiga Jehova aandeithirie-ri, ingakuire o narua, ngatuire kuu ukiri-ini. **18** Riria ndoigire atiri, “Kuguru gwakwa nikuratenderuka,” wendani waku, Wee Jehova, niwandiririre. **19** Riria mitangiko yaingihire thini wakwa-ri, Wee wahooreririe, ugikena ngoro yakwa. **20** Giti kia unene kia ungumania-ri, hili na kige na ngwataniro nawe, o kira kirehanagira mnyamaro ni

undu wa matuio ma kio? **21** Monganaga hamwe nigu mokirire munda uria muthingu, na magatira munda utehitie ooragwo. **22** No Jehova niwe utukite kirigo giakwa kia hinya, na Ngai wakwa, o we rwaro rwakwa rwa ihiga hari njuragira. **23** We niakamaherithia ni undu wa mehia mao na amaniine ni undu wa waganu wao; Jehova Ngai witu niakamaniina.

95 Ukai, tunire Jehova ni gukena; tukianirire ucio Rwaro rwa Ihiga rwa uhonokio witu. **2** Nitukei mbere yake tugicookagia ngaatho, na tumunire nyimbo cia kumukumia. **3** Nigukorwo Jehova ni Murungu munene, o we Muthamaki munene ukirite ngai ciothe. **4** Thi kura kuriku muno kuri guoko-ini gwake, o na tucumbiri twa irima no twake. **5** Iria ni riake, nigukorwo niwe warumbire, na moko make nimo mombire thi nyumu. **6** Ukai, tumuinamirire tumuhoo, nituturire Jehova o we Mutumbi ndu; **7** nigukorwo niwe Ngai witu, na ithu tiri andu a urithio wake, ruuru rura we mwene arithagia. Umuthi mungigua mugambo wake, **8** mutikoomie ngoro cianyu ta uria mwekire muri Meriba, o na ta uria mwekire muthenya uria mwaru Masa kuu weru-ini, **9** kura maithe manyu maangeririe na makingararia, o na gutuka nimoone uria wotho ndamekiire. **10** Nigukorwo ndatuturite ndakarire ruciaro ru miaka mirongo ina; nguaga atiri, “Aya ni andu aria ngoro ciao ciurite, na nimagite kumenya njira ciakwa.” **11** Ni undu ucio ngitha ndakarite, nguaga atiri, “Matiri hinda magaatoonya kihuriko-ini giakwa.”

96 Inirai Jehova rwimbo rweru; inirai Jehova, inyu andu a thi yotho. **2** Inirai Jehova, goocai riitwa riake; hunjagai uhonokio wake muthenya o muthenya. **3** Umburai riiri wake kuri nduriri, mumbure mawiko make ma kugegania kuri andu othe. **4** Nigukorwo Jehova ni munene, na ni wa kugoocho muno; niwe wa gwitigirwo gukira ngai ciothe. **5** Nigukorwo ngai ciothe cia nduriri ni mihianano, no Jehova niwe wombire iguru. **6** Riiri na unene iri mbere yake; hinya na riiri iri handu hake haria haamure. **7** Tugiriai Jehova, inyu mihiriga ya nduriri, mutugirie Jehova ni undu wa riiri na hinya wake. **8** Tugiriai Jehova ni undu wa riiri uria wagiriire riitwa riake; murehere maruta na muuke nja-ini ciake. **9** Hooyai Jehova thini wa riiri wa uthero wake; inainai muri mbere yake, inyu andu a thi yotho. **10** Irai nduriri atiri, “Jehova niarathamaka.” Thi nihaanditwo ikaruma, ndingenyenyeke; agatira kirindi ciira akiigananitie. **11** Iguru nirikene, thi nicanjamuke; iria nirurume, na indo iria ciothe iri thini wario; **12** migunda nikenerurike, na indo iria ciothe iri thini wayo. Hinda iyo miti yotho ya mutitu nikaina ni gukena; **13** ikaina iri mbere ya Jehova, nigukorwo niarooka, arooka gutuira thi ciira. Agatira thi ciira na uthingu, na kirindi agituire na ma yake.

97 Jehova niarathamaka, thi nigikene; mabururi maria mari ndwere-ini cia iria nicanjamuke. **2** Athururukirio ni matu na nduma ndumanu; uthingu na kihooto nicio muthingi wa giti giake kia unene. **3** Mwaki umuthiaga mbere ugicinaga thi ciake na miena yotho. **4** Heni ciake imurikaga thi yotho; thi

icionaga ikainaina. **5** Iríma itwekaga o ta mûhûra mbere ya Jehova, igatweka irí mbere ya Mwathani wa thí yothe. **6** Igûrû ríanagiríra ùthingu wake, nao andú othe makooná riiri wake. **7** Andú aría othe mahooyaga mihianano miicúhie nîmacanorithagio, acio meerahaga na mihianano: inyuí ngai íci, mûinamírírei mûmûhooe. **8** Zayuni ïiguaga ùguo igakena, namo matûúra ma Juda magacanjamûka, tondú wa matûíro maku ma ciira, Wee Jehova. **9** Nígûkorwo Wee Jehova, níwe Úria-Úrí-Igûrû-Mûno wa thí yothe; wee níutûügírítio mûno igûrû ríá ngai ciothe. **10** Aríá endi Jehova nímathûúre úúru, nígûkorwo nîagitagíra míooyo ya aríá ake ehokeku, na akamateithûra kuuma moko-iní ma aríá aaganu. **11** Útheri níwaríire aríá athingu na aríá arûngíríru ngoro makaiyûrwo ní gíkeno. **12** Kenerai Jehova, inyuí aríá athingu, mûkigooce ríitwa ríake ríamûre.

98 Inírai Jehova rwímbo rwerû, nígûkorwo níekíte maíndú ma kûgeganía; guoko gwake kwa úrío na gícoka gíake gítheru nício imûhonokanírie. **2** Jehova níamenyithanítie ùhonokio wake na akagûúria ùthingu wake kûrí andú a ndûrírí. **3** Níarírikaníte wendo wake na wíhokeku wake úria eríire nyûmba ya Isiraeli; ituri ciothe cia thí nícíonete ùhonokanio wa Ngai witú. **4** Anírírai mûkenete mûrí mbere ya Jehova, inyuí andú othe a thí, tumûkai mûkenûrûrûke na nyímbo mûkíinaga; **5** inírai Jehova na kíanda kía mûgeeto, mûmûiníre na kíanda kía mûgeeto o na mûgambo úria mwega mûno, **6** inai na túrumbeta, na mûgambo wa coro: anírírai na gíkeno mûrí mbere ya Jehova, o úcio Mûthamaki. **7** Iríá ríria inene nírirurume, na kíria gíothe kíri thíini warío, mabûríri mothe, na aríá othe matûúraga kuo. **8** Njúú nacio níikíhûúre hí, o nacio íríma níciíne hamwe ní gúkena; **9** níciíne íri mbere ya Jehova, nígûkorwo níarooka níguo athamakíre thí. Agatûúra mabûríri ciira na ùthingu, nakío kíríndi agítuithanagie na werekereru.

99 Jehova níarathamaka, ndûrírí níciikínaine; aikaríire gítí kíá únene arí gatagatí ka makerubi, thí níthingithe. **2** Jehova ní mûnene Zayuni; níatûügíríte igûrû ríá ndûrírí ciothe. **3** Andú nímakígooce ríitwa ríaku inene na ríá gwítigírwó: we níwe mûtheru. **4** Mûthamaki ní arí hinya, na níendete kíhooto: níurûmítie útuithania wa ciira úria mwerekereru; níwíkíte maíndú ma kíhooto na ma ùthingu thíini wa Jakubu. **5** Túügíríai Jehova Ngai witú, na mûmûinamíríre, mûmûhooe mûrí gíturwa-iní kíá makinya make; we níwe mûtheru. **6** Musa na Harûni maarí amwe a athínjiri-Ngai ake, nake Samûeli aarí ùmwe wa aríá maakayagíra ríitwa ríake; maakayagíra Jehova nake akametika. **7** Amaragíríra arí thíini wa gítugú kíá itu; makírûmia mawatho make na kíria kía watho wake wa kûrûmírírwó kíria aamaheete. **8** Wee Jehova Ngai witú-rí, níwametíkaga; harí Isiraeli warí Mûrungu mûrekanírí, o na gítuúka níwamaherithagia ní úndú wa cíiko ciao njûru. **9** Túügíríai Jehova Ngai witú, na mûmûhooyage mûrí kírima-iní gíake kíamûre, nígûkorwo Jehova Ngai witú ní mûtheru.

100 Anírírai mûkenete mûrí mbere ya Jehova, inyuí andú othe a thí. **2** Thathaiyai Jehova

mûcanjamûkíte; úkai mbere yake mûkíinaga mûkenete. **3** Menyai atí Jehova níwe Ngai. Níwe watûúmbire, na ithuí túrí ake, túrí andú ake, ng'ondú cia úríithio wake. **4** Tonyerai ihingo ciake mûrí na ngaatho, mûtoonye nja ciake mûkímûgoocaga; mûcookeríeí ngaatho na mûgooce ríitwa ríake. **5** Nígûkorwo Jehova ní mwega, wendo wake útûúraga nginya tene na tene; wíhokeku wake ní wa nginya níjarwa na níjarwa.

101 Thaburi ya Daudi Níí ndíinaga úhoro wa wendo na wa kíhooto gíaku; Wee Jehova níwe ndírígocaga na rwímbo. **2** Níngwímenyerera ndúúre mûtûúríre útarí úcuuke: ní rí úgaagítúka kûrí níí? Níndíríkaraga mûcíí gwakwa ndí na ngoro ítarí úcuuke. **3** Gútírí úndú mûúru ndírígaga mbere ya maitho makwa. Níthúúre cíiko cia andú aríá matarí wítíkio; ndíngítíkíra menyíitíríre harí níí. **4** Ndíríkaraga haraihu na andú aríá marí ngoro nemi; úúru-rí, ndírí híndi ngaanyíitaníra nago. **5** Múndú o wothé úngícambia mûndú wa itûúra ríake na hítho, úcio níngamûniina; mûndú o wothé úrí maitho ma rûng'athio na ngoro ya mwítíio, úcio ndikamûkíríríria. **6** Maitho makwa-rí, maríroraga andú aríá ehokeku búrûrí-iní, níguo maikaranagie na níí; mûndú úria míthíre yake ítarí úcuuke-rí, úcio níaríndungatagíra. **7** Gútírí mûndú wíkaga maíndú ma mawara úgaikara nyûmba-iní yakwa; gútírí mûndú waragia maheeni úkaarûgama mbere yakwa. **8** O rúciini níndíríkíragia aríá othe aaganu búrûrí-iní; níngeheria andú aríá othe mekaga úúru mathire itûúra-iní ríríia inene ríá Jehova.

102 Wee Jehova, igua íhooya ríakwa; reke gúkaya gwakwa ngíhooya úteithio gûgúkinyíre. **2** Tíga kûúhitha úthíú waku ríríia ndí mínyamaro-iní. Inamíríria gútú gwaku únjigúe; ndagúkáira, njítika o narua. **3** Nígûkorwo matukú makwa marathíra o ta úria ndogo íthiraga; namo mahíndi makwa maraakana o ta gicinga. **4** Ngoro yakwa íringíkíte na íkahooa o ta nyeki; ndiganírwó o na ní kúria írio. **5** Tondú wa úria ndíracaaya nyaníríire, hínjíte ngatigara o gíkonde na mahíndi. **6** Haana ta ndundu ya werû-iní, ngahaana ta ndundu íria íikaraga kúria kwanangíku. **7** Ndaaraga ítarí toro; haaníte na nyoni írí o íiki nyûmba igûrû. **8** Múthenya wothé thú gwakwa itindaga ígíthíríkí; acio maanyûrûragia mahúthagíra ríitwa ríakwa taarí kírumi. **9** Nígûkorwo ndíaga mûhu taarí írio ciakwa, na kíria nyuuga ngagítukania na maithorí, **10** tondú wa mang'úru maku manene, únjoete na igûrû úkanjíkíia mwena-iní. **11** Matukú makwa mahaana o ta kíiruru kíá hwaí-iní; hoohaga ta nyeki. **12** No rírí, Wee Jehova úgútûúra úikaríire gítí kíá únene nginya tene na tene; ngumo yaku ígútûúra níjarwa na níjarwa. **13** Wee níúkwarahúka úigúire itûúra ríá Zayuni tha, nígûkorwo íhinda ríá kúríika wega ní íkinyu; íhinda ríríia ríathíríre ní íkinyu. **14** Nígûkorwo mahiga makuo nímakenagírwó ní ndungata ciaku; o na rúkûngú rwakuo níritûmaga íringwo ní tha. **15** Ndúrírí nígeetígíra ríitwa ríá Jehova, athamaki othe a thí mekíríre riiri wake. **16** Nígûkorwo Jehova níagaaka itûúra ríá Zayuni ríngi, na eyumíríe arí na riiri wake. **17**

Niakaigua mahooya ma andũ arĩa aagi; ndakanyarara mahooya mao. **18** Uhoro ũyũ nĩwandikwo nĩ undũ wa rūciaro rūria rūgooka, nĩguo andũ arĩa mataciaritwo makaagoooca Jehova: **19** "Jehova nĩacũthĩiririe thĩ arĩ harĩa hake haamũre kũu igũrũ; arĩ kũu igũrũ Jehova nĩkũrora aarorire thĩ, **20** nĩguo aigue gũcaaya kwa arĩa moheetwo, na ohorithie arĩa maatuĩirwo gũkua." **21** Nĩ undũ ũcio rĩitwa rĩa Jehova nĩrikoimbũrwo kũu Zayuni, na niakagooocwo kũu Jerusalemu **22** rĩria andũ a ndũrĩrĩ na mothamaki makoongana, mathathaiye Jehova. **23** Hĩndĩ ya mĩtũũrĩre wakwa nĩanyihiirie hinya wakwa; niakuhihirie matukũ makwa. **24** Nĩ undũ ũcio ngĩkiuga atĩrĩ: "Wee Ngai wakwa, ndũkanjũrage o rĩria ndaiganirĩa matukũ makwa; wee-rĩ, miaka yaku iĩthiia o na mbere nginya njiarwa na njiarwa. **25** O kiambirĩria-inĩ, nĩwaarire mĩthingi ya thĩ, o narĩo igũrũ nĩ wĩra wa moko maku. **26** Icio nĩgũthĩra igaathĩra, no wee nĩgũtũura ũgaatũura; igaakũra o ta nguo, ithire. ũgaacigarũrĩra ta nguo, icooke iteeo. **27** No Wee ndũgarũrũkaga, nayo miaka yaku ndĩrĩ mũthia. **28** Ciana cia ndungata ciaku igaatũura na thayũ mbere yaku; nacio njiaro ciacio cigaikara irũmĩte irĩ mbere yaku."

103 Thaburi ya Daudi Gooca Jehova, wee ngoro yakwa; kirĩa gĩothe kirĩ thĩĩnĩ wakwa, gooca rĩitwa rĩake itheru. **2** Gooca Jehova, wee ngoro yakwa, na ndũkariganĩrwo nĩ maĩndũ mothe marĩa aanaagwĩka: **3** o ũria ũkũrekagĩra mehĩa maku mothe, na agakũhonia mĩrimũ yaku yothe, **4** ũria ũkũũraga muoyo waku kuuma irĩma rĩa gĩkuũ, na agakũhumba wendo na tha taarĩ thũmbĩ ya ũnene, **5** o we ũkũhũnagia na maĩndũ mega nĩgeetha waanake waku werũhagio o ta wa nderĩ. **6** Jehova ekaga maĩndũ ma ũthingu, na akarũgamĩrĩra kĩhooito kũrĩ arĩa othe ahinyĩrĩre. **7** Nĩamenyithirie Musa njĩra ciake, nacio ciĩko ciake agĩcimenyithia andũ a Isiraeli: **8** Jehova nĩ mũigua tha na nĩ mĩtugi, ndahiũhaga kũrakara, na nĩaiyũirwo nĩ wendo mũingĩ. **9** We ndaciirĩhanagia hĩndĩ ciothe, o na kana agatũũra arakarĩte nginya tene; **10** Ndatũherithagia ta ũria mehĩa maitũ magĩrĩrwo, o na kana agatũrĩhia kũringana na waganu witũ ũria ũigana. **11** O ta ũria igũrũ rĩraihanĩrĩre na thĩ, ũguo no taguo wendo wake ũrĩ mũnene kũrĩ arĩa mamwĩtĩgĩrĩte; **12** o ta ũria irathĩro kũraihanĩrĩrĩre na ithũũro-rĩ, ũguo no taguo atwehereirie mehĩa maitũ magatũrĩhĩrĩria. **13** O ta ũria mũthuuri aiguaĩra ciana ciake tha, ũguo no taguo Jehova aiguaĩra tha arĩa mamwĩtĩgĩrĩte; **14** nĩgũkorwo we nĩoi ũria tuombĩrwo, niarĩrikanaga atĩ ithũĩ tũrĩ o rũkũngũ. **15** Ha ũhoro wa mũndũ-rĩ, matukũ make mahaana o ta nyeki, we acanũkaga o ta ihũa rĩa gĩthaka; **16** rĩhurutagwo nĩ rũhuho rĩkehera, na harĩa rĩraarĩ rĩtingĩcooka kuonwo rĩngĩ. **17** No rĩrĩ, kuuma tene nginya tene wendo wa Jehova ũtũũraga harĩ arĩa mamwĩtĩgĩrĩte, nague ũthingu wake ũgakinĩra ciana cia ciana ciao, **18** o acio mamenyagĩrĩra kirĩkanĩro gĩake, na makarĩrikanaga gwachĩkĩra watho wake. **19** Jehova nĩahaandĩte gĩtĩ gĩake kĩa ũnene kũu igũrũ, na ũthamaki wake wathaga maĩndũ mothe. **20** Goocai Jehova, inyũ araiaka ake, inyũ njamba irĩ hinya, inyũ

mwĩkaga ũria oigĩte, o inyũ mwathĩkagĩra kiugo gĩake. **21** Goocai Jehova, inyũ mbũtũ ciake ciothe cia igũrũ, o inyũ ndungata ciake irĩa ciĩkaga ũria endaga. **22** Goocai Jehova, inyũ mawĩra make mothe mũrĩ kũria guothe athamakaga. Wee ngoro yakwa, gooca Jehova.

104 Gooca Jehova, wee ngoro yakwa. Wee Jehova Ngai wakwa, Wee ũrĩ mũnene mũno; wĩhumbĩte rĩrĩ na ũkaru. **2** Ehumbĩte ũtheri taarĩ nguo; we atambũrũkagia igũrũ taarĩ hema, **3** na akaara migamba ya tũnyũmba twake twa ngoroba igũrũ rĩa maaĩ. We atũmaga matu matũike ngaari yake ya ita, na agakuo nĩ mathagu ma rũhuho. **4** Nĩwe ũtũmaga rũhuho rĩtũike arekio ake, nacio nĩnĩmbĩ cia mwaki agacitua ndungata ciake. **5** We aahaandire thĩ igũrũ rĩa mĩthingi yayo; ndĩrĩ hĩndĩ ĩngĩenyenyeka. **6** Wamĩhumbĩrĩre na irĩa rĩria inene taarĩ nguo; maaĩ mairĩre makunĩkĩre irĩma. **7** No rĩrĩ, wakũũmire maaĩ makĩũra, nacio ngwa ciaku ciagamba magĩthara; **8** magĩtherera igũrũ wa irĩma, magĩkũrũka cianda-inĩ, magĩtherera na kũrĩa watũite mathĩĩ. **9** Wee nĩwe wekĩrĩre mũhaka ũria matangĩkĩra; gũtĩrĩ hĩndĩ magaacooka kũhumbĩra thĩ. **10** We atũmaga ithima ciĩtĩrĩre maaĩ mikuru-inĩ; mathereraga gatagatĩ-inĩ ka irĩma. **11** Nicio iheaga nyamũ ciothe cia gĩthaka maaĩ ma kũnyua; nĩkũo njagĩ cia werũ-inĩ inyootoragĩrwo. **12** Nyoni cia rĩera-inĩ ciakaga itara kuhũĩ na maaĩ macio; ciinaga irĩ hongeenĩ cia mĩtĩ. **13** We aitagĩrĩria irĩma maaĩ moimĩte nyũmba-inĩ ciake irĩa irĩ igũrũ; thĩ nĩĩiganagwo nĩ maciaro ma wĩra wake. **14** We atũmaga nyeki ikũre nĩ undũ wa kũrĩio nĩ mahĩũ, na agakũria mĩmera irĩa andũ mahaandaga, tĩrĩ-inĩ gũgakiumaga irio: **15** ndĩbei irĩa ikenagia ngoro ya mũndũ na maguta ma gũtũma ũthĩũ wake ũkenge, o na irio irĩa ciĩkagĩra ngoro yake hinya. **16** Mĩtĩ ya Jehova nĩyuragĩrio mbura wega, mĩtarakwa ĩyo ya Lebanoni o irĩa aahaandire. **17** Kũu nĩkũo nyoni ciakaga itara ciacio; nayo njũũ, nyũmba yayo irĩ kũu mĩkarakaba-inĩ. **18** Irĩma-inĩ irĩa ndaaya nĩkũo mbũrĩ cia gĩthaka ciikaraga; mĩatũka-inĩ ya mahiga nĩkũo ikami ciĩhithaga. **19** Mweri nĩguo ũmenyithanagia hĩndĩ ya imera, narĩo rĩũa nĩrĩmenyaga hĩndĩ yarĩo ya gũthũa. **20** Wee nĩwe ũtũmaga kũgĩe nduma, gũgatuĩka ũtũkũ, nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka ikoimĩra icemeete. **21** Mĩrũũthĩ irĩa mĩĩthĩ iraramaga ikĩhĩta, na ĩgacaria irio ciayo kuuma harĩ Mũrungu. **22** Rĩũa rĩrathaga, nayo ĩgeethĩra; ithĩiaga ĩgakoma imamo-inĩ ciayo. **23** Hĩndĩ ĩyo mũndũ agathĩĩ kũruta wĩra wake, agakĩruta wĩra o nginya hwaĩ-inĩ. **24** Wee Jehova, kaĩ mawĩra maku nĩ maingĩ-ĩ! Mothe ũmarũtĩte na ũũgĩ; nayo thĩ ĩyũrĩte ciũmbe ciaku. **25** Rĩrĩria nĩrĩo irĩa rĩria inene na rĩarĩrĩ, rĩyũrĩte ciũmbe irĩ muoyo itangĩtarĩka, irĩa nene na irĩa nĩnĩ. **26** Marĩkabu nĩkũo igeragĩra igĩthĩĩ na ĩgĩcooka, o na nyamũ irĩa ĩtagwo Leviathani, irĩa wombĩre nĩguo ĩtũũhagĩre kuo. **27** Icio ciothe nĩwe ĩcũthagĩrĩria nĩguo ũcihe irio ciacio hĩndĩ irĩa yagĩrĩre. **28** Na rĩria wacihe irio, cioyaga ikarĩa; rĩria watambũrũkia guoko gwaku, ũcihũnagia na indo njega. **29** Rĩria wahitha ũthĩũ waku, inyĩitagwo nĩ guoya; rĩria weheria mĩhũmũ yacio, ikuuaga igaacooka rũkũngũ-inĩ. **30** Rĩria watũma Roho waku, ikagĩra kuo, nawe ũkerũhia maĩndũ mothe gũkũ

thi. **31** Riiri wa Jehova ütötüura nginya tene; Jehova arokenagira mawira make: **32** o we ücio üroraga thi, nayo ikainaina, o we ühutagia irima, nacio ikoima ndogo. **33** Ngütüura nyinagira Jehova matukü mothe ma muoyo wakwa; ndirina ngigocaga Ngai wakwa hindi iria yothe ngütüura muoyo. **34** Jehova arokenio ni mecüürania makwa, riria ndirikenaga ni ündü wake. **35** No riri, ehia maroniinwo kuuma thi, na andü aria aganu mathire biü. Wee ngoro yakwa, goocai Jehova. Goocai Jehova.

105 Cookeria Jehova ngaatho, kaïrai rüüwa riake; menyithiai ndüriri maündü maria ekite. **2** Müinirei, mümüinire mükimügoocaga; heanai ühoro wa ciiko ciake ciothe cia magegania. **3** Mwirahe ni ündü wa rüüwa riake itheru; ngoro cia aria marongoragira Jehova niikene. **4** Cüthiririai Jehova na hinya wake; mathai üthü wake hindi ciothe. **5** Ririkanai magegania maria ekite, na ciana ciake, na matuüro ma ciira maria atuüte, **6** inyui njaro cia Iburahimu ndungata yake, o inyui ciana cia Jakubu, inyui ake athuure. **7** Jehova niwe Ngai witü; matuüro make ma ciira marü thi yothe. **8** Niaririkanaga kirikaniro giake nginya tene, nikio kiugo kiria aathanire, ni ündü wa njiarwa ngiri, **9** kirikaniro kiria aarikanire na Iburahimu, na noguo mwihitwa üria eehitire harü Isaaka. **10** Nigagikire hinya harü Jakubu kirü kiria giake kia watho wa kürümagirirwo, agitükira hinya harü Israeli kirü kirikaniro gia gütüura tene na tene: **11** “Wee niwe ngaah büürü na Kaanani ütuke igai riria ükaagaya.” **12** Hindi iria maarü o anini magitarwo, o anini biü, na marü ageni kuo-ri, **13** morüüraga kuuma rüriri rümwe nginya rürüa rüngi, na kuuma üthamaki-ini ümwe nginya üria üngi. **14** Ndari mündü o na ümwe eetikirie amanyariire; ni ündü wao akirüithia athamaki, akimeera atiri: **15** “Mütikanahutie andü aria akwa aitiririe maguta; mütikaneke anabii akwa üüru.” **16** Agitüma büürü ücio ügie ng’aragu, na akiniina mithithü yao yothe ya irio; **17** agitüma mündü athi mbere yao: niwe Jusufu, üria wendirio arü ngombo. **18** Niamamüthiririe magürü na bingü, na makimuoha ngingo na igera, **19** nginya üria oigite ügikinyanira, nginya kiugo kia Jehova gikionania atü aari mündü wa ma. **20** Müthamaki agitümana na akimuohorithia, mwathi ücio wa ndüriri akimükereria. **21** Akimütua mwathi wa indo cia nyumba yake, na mürori wa indo iria ciothe aari nacio, **22** niguo atarage anene ake o üria angionire kwagiriire, na arutage athuuri ake üügü. **23** Hindi iyo Israeli agithi Misiri; Jakubu agitüura ari mügeni büürü-ini ücio wa Hamu. **24** Jehova agitüma andü ake maciarane müno; agitüma maingihe müno gükira thü ciao, **25** iria aagarüire ngoro ciao agitüma ithüüre andü ake, agitüma ithugundire ndungata ciake üüru. **26** Aatüüre Musa ndungata yake, na Harüni, üria aathurite. **27** Nao makiringa ciana ciake gatagati-ini kao, magika magegania make büürü-ini wa Hamu. **28** Agitüma kügie nduma naguo büürü ücio ügitumana, tondü-ri, githi ti ciugo ciake maaremeire? **29** Akigarüra maaï mao magitüka thakame, agitüma thamaki ciao ikue. **30** Büürü wao ükiyüra ciüra, iria ciatoomyire nginya tünjumba twa toro twa anene ao.

31 Aaririe, gügüka mümbü ya ngi, na rwagi rüküiyüra büürü wao wotho. **32** Akigarüra mbura yao igitüka ya mbembe, na heni ikihenüka büürü-ini wao wotho; **33** akiründa mithabibü yao, na miküyü, na akiunanga miti ya büürü wao. **34** Aaririe, nacio ngigi igitüka, na ndaahi itangitarika; **35** ikiria kindü giothe kiari kiüruru büürü-ini wao, na ikiria maciaro ma türi wao. **36** Nigü aküura marigithathi mothe ma büürü wao, maciaro ma mbere ma üciari wao wotho. **37** Niarutire Israeli makiuma kuo, makuüte betha na thahabu, na gatagati ka mihiriga yao hatiri mündü o na ümwe wari mühinyaru. **38** Andü a Misiri nimakenire moima kuo, tondü nimanüitüwo ni guoya wa andü acio a Israeli. **39** Niatambürükirie itu rimahumbagire, o na mwaki wa kumamürikagira ütuku. **40** Metirie irio, nake akimarehere tumakia-arüme, na akimahüünia na irio cia igitü. **41** Aatüanirire rwaro rwa ihiga, namo maaï magitothoka; magigitherera ta rüü kuu werü-ini. **42** Nigükorwo niaririkanire kiüranü giake githeru kiria aarikanire na ndungata yake Iburahimu. **43** Niarutire andü ake makiuma kuu makenete, akiruta acio ake athuure makianagirira ni gükena; **44** akimahe mabürü ma ndüriri, nao magitüka a kügaya kiria andü angü maanogeire, **45** niguo marumagie mataaro make, na maathagaire mawatho make. Goocai Jehova.

106 Goocai Jehova. Cookeriai Jehova ngaatho, nigükorwo ni mwega; wendo wake ütüura nginya tene. **2** Nüü üngüga ciiko cia hinya cia Jehova, kana aanirire küna ügocci wake wotho? **3** Kürathimwori, ni aria marumagia kihooto, aria meekaga üria kwagiriire hindi ciothe. **4** Ndirikanaga, Wee Jehova, hindi iria ügwika andü aku wega, ündeithagie riria ükümahonokia, **5** niguo ngenagire ügaaciru wa andü aku athuure, niguo ngwatanagire gikeno-ini kia rüriri rwaku, na nyiitanagire na igai riaku tügikügoca. **6** Ithui nitwihitite, o ta üria maithe maitü meehirie; nitwikite üüru na tükaagania. **7** Riria maithe maitü maarü Misiri, matiarümbürie ciana ciaku; matiigana küririkana ütugi waku müingü, na makirema marü hügürüü-ini cia iria, o Iria riu Itune. **8** No niamahonokirie ni ündü wa rüüwa riake, niguo atüme hinya wake münene ümenyeke. **9** Niaküümire Iria Itune, narü rikihüa; akimagereria kuu küriku taari werü-ini. **10** Niamahonokirie guoko-ini kwa andü aria maamathüire; akimaküura kuuma guoko-ini gwa thü. **11** Maaï macio niamahubaniririe amuku ao; gütirü o na ümwe wao watigirire. **12** Hindi iyo magitüka ciüranü ciake, na makimüinira, makimügoca. **13** No makiriganirwo o narua ni üria ekite, na matiigana gweterera ütaaro wake. **14** Marü kuu werü-ini makinyiitwo ni thuti; makigieria Mürungu marü kuu gütagiaga kindü. **15** Ni ündü ücio akimahe kiria maamwiritie, no akimatümira mürimü wa kumanyariira. **16** Nigü nimaigüiririe Musa üüru marü kuu kambü-ini, o na makigüira Harüni üüru, o ücio wamüritwo Jehova. **17** Thi igiatüka na ikimeria Dathani; ningü igithika thiritü ya Abiramu. **18** Mwaki ügiakana gatagati-ini ka arümiriri ao; rüririmbü rügicina andü acio aaganu. **19** Nimathondekire gacai marü kuu Horebu, makihooa mühianano ütweketio kuuma kürü

kigera. **20** Maakūranirie Riiri wa Ngai na mūhianano wa ndegwa ūria ūriiāga nyeki. **21** Makīriganīrwo nī Mūrungu ūria wamahonokirie, ūria wekite maūndū manene kūu būrūri wa Misiri, **22** akīringa ciama būrūri wa Hamu, na agīka mawīko ma gwtīgīrwo ūria-inī Itune. **23** Nī ūndū ūcio akiuga nīekūmaniina, tiga nī Musa, ūria we aathurīte, warūgamire mbere yake, akīmūthaitha ndakamaniine na mang'ūrī make. **24** Nīngī makīnyarara būrūri ūcio mwega, makiaga gwtīka kīranīro giāke. **25** Makīnuguna marī hema-inī ciao, na makiaga gwtīkīra Jehova. **26** Nī ūndū ūcio akīoya guoko na igūrū, akīhīta atī nīakamang'aūranīria kūu werū-inī, **27** ang'aūranīrie njiaro ciao kūu gatagatī-inī ka ndūrīrī, aciharaganīrie kūu mabūrūri-inī guothe. **28** Nīmeyohanīrie na Baali ya Peoru, na makīria magongona maarutīrwo ngai itarī muoyo; **29** magītūma Jehova arakare nī ūndū wa cīko ciao cia waganu, naguo mūthiro ūgītūhūka gatagatī-inī kao. **30** No Finehasi akīrūgama na igūrū, akīherithia ariā maarī na mahītia, naguo mūthiro ūgīthira. **31** Ūhoro ūcio ūgītūma atuuo nī mūthingu kūrī njiarwa na njiarwa nginya tene. **32** Nao makīrakaria Jehova hau maai-inī ma Meriba, nake Musa agīkinyīrīrwo nī thīina nī ūndū wao; **33** nīgūkorwo nīmaremeire Roho wa Ngai, nake Musa akīria ciaga itaagīrīre. **34** Matiigana kūniina ndūrīrī icio ta ūria Jehova aamaathīte, **35** no nīgūtukana maatukanire na ndūrīrī, na makīrūmīrīra mītugo yao. **36** Makihooya mīhianano yao, ūria yatūkire mūtego kūrī o. **37** Makīrutīra ndaimono aanake na airītu ao marī magongona. **38** Magīta thakame iteehītie, thakame ya aanake na airītu ao, ariā maarutire marī magongona kūrī mīhianano ya Kaanani, naguo būrūri ūgīthaahio nī thakame yao. **39** Nīmethaahīrie o ene nī gwīka ūguo meekire; na ūndū wa cīko ciao makīhūra ūmaraya. **40** Nī ūndū ūcio Jehova akīrakīria andū ake, na agīthūra igai riāke mūno. **41** Akīmanea kūrī ndūrīrī, nīguo maathagwo nī thū ciao. **42** Thū ciao ikīmahinyīrīria, na ikīmaiga rungu rwa wathani wao. **43** Nake akīmateithūra mahinda maingī, no-o makīrema, makīrīkīra mehīa-inī mao. **44** Nowe akīona mīnyamaro yao rīria aagīure magīkaya; **45** nī ūndū wao akīrīrikana kīranīro giāke, na nī ūndū wa wendo wake mūnene akīringwo nī tha. **46** Agītūma maigūrīrwo tha nī ariā othe maamatahīte. **47** Tūhonokie, Wee Jehova Ngai witū, na ūtūcookanīrīrie ūtūrute kūrī ndūrīrī, nīguo tūcookagīrie rīitwa riāku itheru ngaatho, na twīrahagīre ūgooci waku. **48** Jehova arogoocho, o we Ngai wa Isiraeli, kuuma tene wa tene, nginya o tene na tene. Nao andū othe nīmakiuge, "Amenī!" Goocai Jehova.

107 Cookerīa Jehova ngaatho, nīgūkorwo nī mwega; wendo wake ūtūragā tene na tene. **2** Andū ariā makūrītūwo nī Jehova nīmakiuge ūguo: o acio akūrīte kuuma guoko-inī gwa thū, **3** o acio aacookanīrīrie amarutīte mabūrūri-inī, kuuma mwena wa irathīro na wa ithūro, na kuuma mwena wa gathigathini na wa gūthini. **4** Amwe morūrīre werū-inī ūtarī kīndū, maagīte njīra ya kūmakīnyia itūūra inene kūrīa mangīatūrīre. **5** Maarī ahūtu na makanyoota, na makaaga mwīhoko thīinī wao. **6** Nao magīkaira

Jehova marī mīnyamaro-inī, nake akīmahonokia kuuma thīina-inī. **7** Aamagereirie njīra nūngarū, nginya magīkīnyia itūūra inene kūrīa mangīonire gwa gūtūūra. **8** Nīmagīcookerie Jehova ngaatho nī ūndū wa wendo wake ūria ūtathiraga, na mawīko make ma magegania marīa eekīre andū, **9** nīgūkorwo nīwe ūnyootoraga andū ariā anyootu, na akahūūnia ariā ahūtu na maūndū mega. **10** Amwe maaakarīte nduma-inī o na nduma-inī nene mūno, makīnyamarīka marī ohe na mīnyororo ya kīgera, **11** nīgūkorwo nīmaremeire ciugo cia Mūrungu, o na makiagīra kīrīra kīa ūria-ūrī-Igūrū-Mūno bata. **12** Nī ūndū ūcio akīmarutithia wīra wa hinya; nao makīhīngwo na gūkiaga wa kūmateithia. **13** Hīndī iyo magīkaira Jehova marī thīina-inī, nake akīmahonokia kuuma mīnyamaro-inī. **14** Nake aamarutire nduma-inī, akīmaruta kūu nduma-inī nene mūno, na agītūanga mīnyororo ūria moohetwo nayo. **15** Nīmagīcookerie Jehova ngaatho nī ūndū wa wendo wake ūria ūtathiraga, na mawīko make ma magegania marīa eekīre andū, **16** nīgūkorwo nīoinangaga ihingo cia gīcango na akoinanga mīgīko ya kīgera. **17** Amwe maatūkire andū akīgu nī ūndū wa mīthīre yao ya ūremi, o na nī ūndū wa waganu wao magītūka a gūthīnika. **18** Magītūka a kūrīa ngoro mona irio o ciothe, nao magīkūhīrīria ihingo cia gīkūu. **19** Hīndī iyo magīkaira Jehova marī mīnyamaro-inī, nake akīmaruta thīina-inī. **20** Aatūmire kiugo giāke akīmahonia; aamateithūire kuuma mbīrīra-inī. **21** Nīmagīcookerie Jehova ngaatho nī ūndū wa wendo wake ūria ūtathiraga, na mawīko make ma magegania marīa eekīre andū. **22** Nīmakīrute igongona rīa gūcookia ngaatho, na mamenyithanie mawīko make makīinaga nyīmbo cia gīkeno. **23** Angī maagereirie iria-inī marī marīkabu-inī; maathiaga wonjoria kūu marīa-inī manene. **24** Nīmoonire mawīko ma Jehova, makīona cīko ciāke cia magegania kūu kūrīku. **25** Nīgūkorwo aarīre, akīarahūra kīhuhūkano kīrīa gītūmire iria rīgīe na makūmbī. **26** Marīkabu igīkanio na igūrū, na igīcooka igīkanio na kūu thī kūrīa kūrīku; andū acio magīkua ngoro nī ūndū marī ūgwatī-inī mūnene. **27** Makiagaga na magītūgūga ta andū arītu; ūgūgī wao wothē nīwakinyīte mūthia. **28** Hīndī iyo magīkaira Jehova marī thīina-inī, nake akīmahonokia kuuma mīnyamaro-inī. **29** Nake akīhooreria kīhuhūkano kūu kīnene; namo makūmbī ma iria rīu magīkīro kī. **30** Nao magīkena nī iria rīu kūhoorerā, nake akīmakinīnyia nginya gīcūkīro-inī kīa marīkabu kīrīa merīrīrie gūkīnyia. **31** Nīmagīcookerie Jehova ngaatho nī ūndū wa wendo wake ūria ūtathiraga, na mawīko make ma magegania marīa eekīre andū. **32** Nīmamūtūgīrie kīūngano-inī kīa andū, na mamūgooco marī kīama-inī kīa athuuri. **33** Aagarūrīre kūrīa kwarī njūū gūgītūka werū, nakuo kūrīa kwarī ithima ciathereraga gūgītūka kūndū kūng'aru, **34** naguo būrūri ūria woiaga irio mūno akītūta werū wa igata ūtaarī kīndū, tondū wa waganu wa andū ariā maatūūrāga kuo. **35** Aagarūrīre kūrīa kwarī werū gūkīgīa tūria twa maai, nakuo kūrīa kwarī kūng'aru agītūma gūkunūke ithima; **36** nao andū ariā maarī ahūtu akīmarehe kuo, nao magīka itūūra inene rīa gūikara. **37** Maarīmire mīgūnda na makīhaanda mīthabībū, irīa yaciirire magetha maingī;

108 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, ngoro yakwa nĩkindiĩrie; nĩkũina nguĩina, nguĩgooce na rwĩmbo na muoyo wakwa wothie. **2** Arahũka, wee kĩnanda kĩa mũgeeto na gĩa kinũbi. Ngwarahũka ruoro rūgĩtema. **3** Wee Jehova nĩngũkũigacoka, nguĩgooce gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ; nĩngũkũinĩra ndĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ. **4** Nĩgũkorwo wendo waku nĩ mũnene, ũkaraiha gũkĩra igĩrũ; wĩhokeku waku ũkinyaga o matu-inĩ. **5** Wee Ngai tũũgĩra, ũtũũgĩrio igũrũ rĩa igũrũ, riiri waku nĩgũie igũrũ rĩa thĩ yothie. **6** Tũhonokie na ũtũiteithie na guoko gwaku kwa ũrio, nĩguo ũteithũre arĩa wendete. **7** Ngai nĩarĩtie arĩ handũ hake harĩa haamũre, akoĩga atĩrĩ: “Nĩngatũrangwa Shekemu ndĩ na gikeno kileedi, na thimĩre andũ akwa Gĩtuamba gĩa Sukotho. **8** Gĩeadi nĩ gwakwa, o na Manase no gwakwa; Efiraimu nĩ ngũbia yakwa ya kigera, na Juda nĩ mũthĩgi wakwa wa ũthamaki. **9** Moabi nĩ kĩaĩ gĩaakwa gĩa gwithambĩra, na Edomu niho njikagia kĩaatũ gĩaakwa; nĩngwanĩrĩra nĩ ũria ndoooretie bũrũri wa Filistia.”

10 Nũũ ũkũnginya itũũra rĩria inene rĩirigire? Nũũ ũkũndongoria andware Edomu? **11** Githĩ tiwe, Wee Ngai, o Wee ũtũtiganĩrie, na ũgatiga gũtwarana na mbũtũ ciitũ cia ita? **12** Tũteithie ũtũhoootanire harĩ thũ ciitũ, nĩgũkorwo ũteithio wa mũndũ nĩ wa tũhũ. **13** Ngai arĩ hamwe na ithũĩ nitũkũhoootana, na nĩakarangĩrĩria thũ ciitũ thĩ.

rúciario-inĩ rúrĩa rúgooka. **14** Waganu wa maithe make
 úrotútúra úrírikanagwo ní Jehova; wíhĩa wa nyĩna
 úroaga gúgaathario o na rĩ. **15** Mehĩa mao marotútúra
 hĩndĩ ciothe marĩ mbere ya Jehova, níguo akaaniĩna
 kúrírikanwo kwao gúkũ thĩ. **16** Nígúkorwo mündũ
 úcio we ndarĩ hĩndĩ eciriragia úhoro wa gútugana, no
 aingatithagia mündũ úrĩa mũthĩnĩ, na úrĩa múbatarĩ,
 na úrĩa mũthuthĩku ngoro, o ngĩnya akamooraga. **17**
 Aronyiitwo ní kirumĩ, tondũ we endete o kúruma andũ
 manyiitwo ní kirumĩ; kirathimo kiromúrairihĩrĩa, tondũ
 we ndendaga kúrathimana. **18** Ehumbaga kúrumĩ taarĩ
 nguo; kiamútoonyire mwĩrĩ ta maaĩ, o na gikĩmútoonya
 mahĩndĩ-inĩ taarĩ maguta. **19** Kĩrotuĩka taarĩ nguo ya
 igúrũ erigiciĩrĩe, na gĩtuĩke taarĩ múbicĩ ehotorete
 ngĩnya tene. **20** Rĩrĩ nĩrituĩke irĩhĩ rĩa Jehova kúrĩ
 arĩa maathitangaga, o kúrĩ arĩa maaragia úúru igúrũ
 rĩakwa. **21** No rĩrĩ, Wee Mwathani Jehova, njĩka maĩndũ
 mega ní undũ wa rĩitwa riaku; ndeithúra tondũ wa
 wega wa wendo waku. **22** Nígúkorwo ndĩ mũthĩnĩ
 na múbatarĩ, nayo ngoro yakwa nĩguraritio thĩnĩ
 wakwa. **23** Ndĩ hakuhi kúbũirĩa o ta kĩrruru kĩa hwaĩ-
 inĩ; hurutagwo ní rúhuho o ta ngĩgĩ. **24** Maru makwa
 nĩmaregerete ní kwĩma kúria; mwĩrĩ wakwa úhĩnjite ní
 kwaga maguta. **25** Nduĩkĩte kindũ gĩa kúnyúrúrio ní
 andũ arĩa maathitangaga; rĩrĩa maanyona, mainainagia
 mĩtwe. **26** Wee Jehova Ngai wakwa, ndeithia; honokia
 kúringana na wendo waku. **27** Túma mamenye atĩ kúu
 ní guoko gwaku, mamenye atĩ Wee Jehova, níwe wikĩte
 úguo. **28** O ní marumanage, no wee úrathimanage;
 rĩrĩa maatharĩkĩra nĩmarĩconorithagio, no ndungata
 yaku no gũkena irĩkenaga. **29** Arĩa maathitangaga
 makaahumbwo njono na mohwo thoni taarĩ nguo
 ya igúrũ. **30** Nĩndĩrikumagia Jehova mũno na kanua
 gakwa; nĩndĩrimúgocaga ndĩ kĩrĩndĩ-inĩ kĩnene. **31**
 Nígúkorwo arúgamaga guoko-inĩ kwa úrĩo kwa mündũ
 úrĩa múbatarĩ, níguo ahonokage muoyo wake harĩ
 andũ arĩa mangĩmútua ní mwĩhia.

111 Goo cai Jehova. Nĩngũkumia Jehova na ngoro yakwa yothe ndĩ thiritũ-inĩ ya arĩa arũngĩrĩru, o na kiũngano-inĩ. **2** Ciiko cia Jehova nĩ cia magegania; nĩciũũranagio nĩ arĩa othe makenagio nĩcio. **3** Ciiko cia ciyũrite riiri na ũkaru, nagu uĩthingu wake ũtũũragu nginya tene. **4** Niatĩmitĩ magegania make

marikanwo; Jehova nĩ mūtugi na nĩ mūigua tha. **5** Ariā mamwītigagira nīamaheaga irio; egūtūira aririkanaga kīrikanio giāke nginya tene. **6** Nionetie andũ ake mawira make ma hinya, nĩ undũ wa kūmahe mabūriri ma ndūriri iria ingĩ. **7** Mawira ma moko make nĩ ma kwihokeka, na nĩ ma kihooto; mataaro make mothe nĩ ma kwihokwo. **8** Nĩ marūmu nginya tene na tene, maheanito na wihokeku na ūrūngirū. **9** Niakinyiirie andũ ake ūkūiri; aamūrire kīrikanio giāke kīri giā gūtūira nginya tene: rīitwa riāke nĩ itheru na nĩ riā gwītigirwo. **10** Kiambiriria kīa ūūgi nĩ gwītigira Jehova; ariā othe marūmagirira mataaro make nīmagiāga na ūmenyo mwega. Kūgoocwo nĩ gwake tene na tene.

112 Goocai Jehova. Kūrathimwo nĩ mūdũ ūria wītigagira Jehova, ūria ūkenagira maathani make mūno. **2** Ciana ciake nīgatuika cia bata būriri-inĩ; rūciaro rwa ariā arūngirū nīrūkarathimwo. **3** Gwake mūci gūkoragwo na ūtonga na indo nyingĩ, naguo ūthingu wake ūtūiraga nginya tene. **4** Mūdũ ūria mūrūngirū o na ari nduma-inĩ niatheragirwo nĩ ūtheri, ūgathera mūdũ ūcio mūtugani, ningĩ ari tha, o na nĩ mūthingu. **5** Mūdũ ūcio mūtugani na ūheanaga o ūguo tūhũ, o ūcio wīkaga maūdũ make na kihooto-rī, niarionaga maūdũ mega. **6** Ti-itherũ mūdũ ūcio ndakenyenyeke; mūdũ mūthingu atūiraga aririkanagwo nginya tene. **7** Angiuga ūhoro mūru ndangitigira; ngoro yake nīkidiire, aikaraga ehokete o Jehova. **8** Ngoro yake nīngitire, ndangitigira; marigiririo-inĩ niakoona gūtooro gwa thũ ciake. **9** Niahurunjite iheo ciake akahe andũ ariā athiini, naguo ūthingu wake ūtūiraga nginya tene; rūhia rwake nīrūkambarario na igūrũ, aheo gītio. **10** Mūdũ ūria mwaganu niakoona ūguo na arakare, niakahagarania magego make, acooke aburiie; meririria ma ariā aaganu matigaakinyanira.

113 Goocai Jehova. Mūgoocai, inyuĩ ndungata cia Jehova, mūgoocai rīitwa riā Jehova. **2** Rīitwa riā Jehova rīrogoocwo, kuuma rīu nginya tene na tene. **3** Kuuma o irathirio riā riūa nginya ithūro rīarīo, rīitwa riā Jehova nīrīgoocagwo. **4** Jehova niatūgūgiritio igūrũ riā ndūriri ciothe, riiri wake ūri igūrũ riā igūrũ. **5** Nūũ ūhaana ta Jehova Ngai witũ, o ūcio ūkaragira gītĩ kīa ūnene kūu igūrũ, **6** o ūcio ūnamagirira arorererie maūdũ ma igūrũ o na ma thĩ? **7** Oyaga athiini na igūrũ kuuma rūkūngũ-inĩ, na agokiria ariā abatari, akamaruta kīhumbu-inĩ kīa mūhu; **8** amaikaragia hamwe na anene, o hamwe na anene a andũ ao. **9** Atūmaga mūtumia thaata atūire gwake mūci, agatuika nyina wa ciana, agakenaga. Goocai Jehova.

114 Rirĩa Israeli moimire būriri wa Misiri, nyūmba ya Jakubu ikiuma kūrĩ andũ a rūthiomi rūngĩ-rĩ, **2** Juda gwaṭukire handũ ha Ngai haamūre, na Israeli gūgiṭuika nikuo ariathanaga. **3** Iria rionire ūguo rikūira, naruo Rūiũ rwa Jorodani rūgicooka na thutha; **4** Irima igitūhatūha ta ndūrume, natuo tūrīma tūgītūhatūha ta tūgondũ. **5** Kai wonire atia, wee iria, nīguo ūre, nawe Jorodani, tondũ wacookire na thutha? **6** Inyuĩ irima, muonete kī, nīguo mūtūhatūha ta ndūrume, na inyuĩ

tūrīma, nīguo mūtūhatūha ta tūgondũ? **7** Wee thĩ, ta kīnaine ūri mbere ya Mwathani, ūri hau mbere ya Ngai ūcio wa Jakubu, **8** o we ūcio wagarūire rwaro rwa ihiga rūgītũika karia ka maai, nario ihiga rīumũ rīgītũika ithima cia maai.

115 Ti ithuĩ, Wee Jehova, ti ithuĩ twagiriire kūgoocwo, no goocithia rīitwa riāku, tondũ wa wendo na wihokeku waku. **2** Nĩ kī gītūmaga ndūriri ciurie atiri, “Ngai wao akiri ha?” **3** Ngai witũ ari o igūrũ; we ekaga o ūria endaga. **4** No mīhianano yao nĩ betha na thahabu, wira ūthondeketwo na moko ma andũ. **5** Nīri tūnua, no ndiāragia, nīri maitho, no ndionaga; **6** nīri matũ, no ndiiguaga, nīri na maniurũ, no ndiguaga mūnūngo; **7** nīri moko, no ndingihambata kīndũ, nīri magūrũ, no ndingitwara; o na nīri mīmero, no ndinginyuria. **8** Andũ ariā mamithondekaga makaahaana o tayo, na noguo ariā othe mamihokaga makaahaana. **9** Wee nyūmba ya Israeli, wihokage Jehova: we niwe ūteithio wao o na ngo yao. **10** Wee nyūmba ya Harūni, wihokage Jehova: we niwe ūteithio wao o na ngo yao. **11** Inyuĩ ariā mūmwītigirite, mwihokagei Jehova: we niwe ūteithio wao na ngo yao. **12** Jehova niatūrīkanite na nīegūtūrathima: Niekūrathima nyūmba ya Israeli, niekūrathima nyūmba ya Harūni, **13** niekūrathima ariā metigirite Jehova, anini na anene o undũ ūmwe. **14** Jehova arotūma mūngĩhe, inyuĩ na ciana cianyu. **15** Mūrōrathimwo nĩ Jehova, Mūmbi wa igūrũ na thĩ. **16** Kūu igūrũ mūno nĩ kwa Jehova, no thĩ nīamiheanite kūrĩ andũ. **17** Andũ ariā akuĩ matigoocaga Jehova, acio maikūrūkaga kūu ūkiri-inĩ; **18** nĩ ithuĩ tūrīkumagia Jehova, kuuma rīu nginya tene na tene. Goocai Jehova.

116 Nīnyendete Jehova, nīgūkorwo nīaiguĩte mūgambo wakwa; nīaiguire ngīmūthaita anjiguire tha. **2** Tondũ niathikiriie-rĩ, ndīrimūkayagira rīria rīothe ngūtūira muoyo. **3** Ndariigicirio nĩ mīhindo ya gikuĩ, ngikinyirirwo nĩ ruo rwa mbirira; ngihootwo nĩ mītangiko o na kieha. (Sheol h7585) **4** Hindĩ iyo ngikaĩra rīitwa riā Jehova, ngīmwire atiri: “Wee Jehova, honokial” **5** Jehova nĩ mūtugi na nĩ mūthingu; Ngai witũ aiyūrītwo nĩ tha. **6** Jehova niagatigira andũ ariā matari oogĩ; rīria ndahinyiririo mūno, nīahonokirie. **7** Wee ngoro yakwa-rĩ, cookerera ūhurūko waku, nīgūkorwo Jehova nīagwīkite wega. **8** Nīgūkorwo Wee Jehova nīūhonoketie muoyo wakwa kuuma kūrĩ gikuĩ, namo maitho makwa ūkamagiria maithori, na ūkagiria magūrũ makwa mahingwo, **9** nīgeetha thiiage ndĩ mbere ya Jehova būriri-inĩ wa ariā marĩ muoyo. **10** No ndetikirie ūhoro wake; nĩ undũ ūcio ndoigire atiri, “Nīthīnikite mūno.” **11** Nĩ undũ wa ūria ndamakite, ngiuga atiri, “Andũ othe nĩ a maheeni.” **12** Nĩ kī ingītũkura Jehova nakio nĩ undũ wa wega wake wothē ūria anjikite? **13** Nikuoya nguoya gikombe kīa ūhonokio na igūrũ, ngaire rīitwa riā Jehova. **14** Nīngūhingiria Jehova mīhitwa irĩa ndehitire, andũ ake othe marĩ ho. **15** Andũ ariā athingu marĩ bata mūno harĩ Jehova, nĩ undũ ūcio ndakenaga rīria makua o ro ūguo. **16** Wee Jehova, ti-itherũ nī ndĩ ndungata yaku; nī ndĩ ndungata

yaku, mūriū wa ndungata yaku ya mūdū-wa-nja; wee nūnjohorithitie mīnyororo-inī. **17** Nīgūkūrūtira igongona rīa gūgūcookeria ngaatho, na ngāire rīitwa rīa Jehova. **18** Nīgūhīgīria Jehova mīhītwa rīa ndehītire andū ake othe marī ho, **19** kūu nja-inī cia nyūmba ya Jehova, o thīinī waku, wee Jerusalemu. Goocai Jehova.

117 Goocai Jehova, inyuī ndūrīrī ciothe; mūkumiei, inyuī andū othe. **2** Nīgūkorwo wendo wake nī mūnene harī ithuī, na wīhokeku wa Jehova nī wa gūtūūra nginya tene. Goocai Jehova.

118 Cookeriai Jehova ngaatho nīgūkorwo nī mwega; wendo wake nī wa tene na tene. **2** Andū a Isiraeli nīmōige atīrī, “Wendo wake nī wa tene na tene.” **3** Nyūmba ya Harūnī nīyuge atīrī, “Wendo wake nī wa tene na tene.” **4** Andū arīa metīgīrīte Jehova nīmōige atīrī, “Wendo wake nī wa tene na tene.” **5** Ndakaiire Jehova ndī mīnyamaro-inī, nake akīnjītika na akīndeithūra. **6** Jehova arī hamwe na nī; ndīgūtīgīra. Mūdū-rī, nī atīa angīhota kūnjika? **7** Jehova arī hamwe na nī; nīwe mūndeithia. Nīngerorera thū ciakwa ikīhootwo. **8** Nī kaba kūūrīra harī Jehova, gūkīra kwīhoka mūdū. **9** Nī kaba kūūrīra harī Jehova, gūkīra kwīhoka anene. **10** Ndarigīciīrio nī ndūrīrī ciothe, no tondū wa kwīhoka rīitwa rīa Jehova, ngīciananga. **11** Ciandigīciīrie mīena yothe, no tondū wa kwīhoka rīitwa rīa Jehova, ngīciananga. **12** Ciathiūrūrūkīrie na mīena yothe ta njūki, no ikīhora narua o ta mwaki wa mīigua; tondū wa kwīhoka rīitwa rīa Jehova ngīciananga. **13** Ndahatīkitwo mūno nī thū hakuī ngwe, no Jehova akīndeithia. **14** Jehova nīwe hinya wakwa na nīwe ūtūmaga nyine; nake nīatūkite ūhonokio wakwa. **15** Mbugīrīrio ya gīkeno na ya ūhootani īiyūrīte hema-inī cia andū arīa athingu, atī: “Guoko kwa ūrio kwa Jehova nī gwīkite maūdū manene! **16** Guoko kwa ūrio kwa Jehova nī kwambararie; guoko kwa ūrio kwa Jehova nī gwīkite maūdū manene!” **17** Nī gūkua ndīgūkua, no nīgūtūūra muoyo, ng’anage ūria Jehova ekīte. **18** Jehova nīaherithītie mūno, no ndandekereirie ngue. **19** Hīgūrīrai ihingo cia ūthingu; nīgūtūoonya njookerie Jehova ngaatho. **20** Gīkī nīkio kīhingo kīa Jehova kīria andū arīa athingu mangītōonyera. **21** Nī ngaatho ngūgūcookeria, nīgūkorwo nīwanjītīkire; nītūkite ūhonokio wakwa. **22** Ihiga rīrīa aakī maaregire nīrīo rītūkite ihiga inene rīa koine; **23** Jehova nīwe wīkite ūndū ūcio, naguō nī wa magegania tūkiwona. **24** Mūthenya ūyū nī Jehova ūtūmīte ūgīe; nītūcanjamūkei, tūkūkenere. **25** Wee Jehova, tūhonokie; Wee Jehova, tūma tūgaacīre. **26** Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūria ūgūka na rīitwa rīa Jehova. Ithuī nītawūrathima tūrī thīinī wa nyūmba ya Jehova. **27** Jehova nīwe Mūrungu, na nīatūmīte ūtheri wake ūtwarīre. Ambīrīrai gūkūngūiya, mūrī na mathīgī moko, mūthīi nginya hīa-inī cia kīgongona. **28** Wee nīwe Mūrungu wakwa, nīgūgūcookeria ngaatho; Wee nīwe Ngai wakwa, nīgūgūtūūgīria. **29** Cookeriai Jehova ngaatho, nīgūkorwo we nī mwega; wendo wake nī wa tene na tene.

119 Kūrathimwo-rī, nī andū arīa mīthīire yao ītari ūcuuke, o arīa mathīiia kūrīngana na watho

wa Jehova. **2** Kūrathimwo-rī, nī andū arīa marūmagia kīrīra gīake, o arīa mamūrōngoragīa na ngoro yothe. **3** Matīrī ūndū mūūru mekaga; no kūgera mageragīra njīra ciake. **4** Wee nīūheanite mawatho marīa marīa ma gwachīkagīrwo na kīyo. **5** Naarī korwo mīthīire yakwa īkīrī mīkīndīrīku ūhorō-inī wa gwachīkagīra kīrīra gīaku! **6** Hīndī īyo ndīgīconorīthio rīrīa ngūcūūrania maathani maku mothe. **7** Nīndīrīkūgōocaga ndī na ngoro nūngīrūru, o ngīrutaga ūhorō wa mawatho maku ma kīhooto. **8** Nīndīrīathīkagīra kīrīra kīa watho waku; ndūgakīndiganīrie o biū. **9** Mūdū mwīthī-rī, angūga mūtūūrīre wake ūrī mūtheru atīa? Nī na ūndū wa gūtūūra athīkagīra kiugo gīaku. **10** Ngūrōngoragīa na ngoro yakwa yothe; ndūkanareke njūrūūre ndigane na maathani maku. **11** Nīhīthīte kiugo gīaku thīinī wa ngoro yakwa, nīgūo ndīkae gūkūwīhīria. **12** Wee Jehova, ūrokiūgōocwo; kīndute kīrīra kīa watho waku. **13** Nīndīriugaga na ngacookera na mīromo yakwa ūhorō wa mawatho mothe marīa moimīte kanua gaku. **14** Nīngenagīo nīkūrūmīrīra kīrīra gīaku, o ta ūria mūdū akenagīra kīgīa na ūtonga mūnene. **15** Nīndīrīcūūranagīa mawatho maku na ngatarania njīra yaku. **16** Nīngenagīra kīrīra kīa watho waku; ndīgatiganīria kiugo gīaku. **17** Nī ndungata yaku njīka wega, na nīgūtūūra muoyo; nī nīndīrīathīkagīra kiugo gīaku. **18** Hīgūra maithe makwa nīgūo nyone maūdū ma magegania marīa marīa watho-inī waku. **19** Nī ndī mūgenī gūkū thī; ndūkaahīte maathani maku. **20** Ngoro yakwa nīrahīahīia nī kwīrīrīra mawatho maku o mahinda mothe. **21** Wee nīūkūūmaga arīa etīi, o acio manyīitītwo nī kīrumi, na arīa morūūraga magatiga maathani maku. **22** Njehererīa kīnyūrūri na kūmenwo, nīgūkorwo ndūrīte nūmitie kīrīra gīaku. **23** O na gūtūika aathani maikaraga thī hamwe makanjambīa, ndungata yaku nīrīcūūranagīa kīrīra kīa watho waku. **24** Kīrīra gīaku nīkīo ngenagīra; nīkīo kīheaga mataaro. **25** Ngometio thī rūkūngū-inī; tūūrīa muoyo wakwa kūrīngana na kiugo gīaku. **26** Nīndakwīrīre mīthīire yakwa nawe ūkīnjītika; nduta kīrīra kīa watho waku. **27** Menyīthīa ūrutani wa mawatho maku; na nī nīndīrīcūūranagīa ūhorō wa magegania maku. **28** Ngoro yakwa nī nogu nī ūndū wa kīeha; njīkīra hinya kūrīngana na kiugo gīaku. **29** Njeheranīria na mīthīire ya maheeni; nī ūndū wa ūtugi waku nduta watho waku. **30** Nī-rī, ndīthūūrīre njīra ya ma; matua maku ndīmaīgīte ngoro-inī yakwa. **31** Wee Jehova, nīnūmitie kīrīra gīaku; ndūkanareke njonorīthio. **32** Hanyūkaga o na njīra ya maathani maku, nīgūkorwo nīwōhorīthītie ngoro yakwa. **33** Wee Jehova, nduta kūrūmīrīra kīrīra kīa watho waku, na nī ndīkīrīmie nginya mūthīa. **34** He ūmenyo, na nīndīrīrūmagīa watho waku na ndīwathīkagīre na ngoro yakwa yothe. **35** Ngeragīra njīra-inī cia maathani maku, nīgūkorwo nīmō ngenagīra. **36** Erekerīa ngoro yakwa kūrī kīrīra gīaku, nīgūo ītīge kwerekera ūhorō-inī wa gwtōngīa. **37** Gīrīrīra maithe makwa matīge kwīrorera maūdū ma tūhū; tūūrīa muoyo wakwa kūrīngana na kiugo gīaku. **38** Hīgīria ndungata yaku kīranīro gīaku, nīgeetha wītīgagīrwo. **39** Njehererīa njono irīa ndītīgagīra, nīgūkorwo mawatho maku nī mega. **40** Kai

nindiriragiria mawatho maku-! Tüuria muoyo wakwa nĩ undũ wa ũthingu waku. **41** Wee Jehova, wendo waku ũria ũtathiraga ũronginyira, ũhonokio waku ũnginyire kuringana na kĩranĩro giaku; **42** nĩguo ngoragwo na undũ wa gũcookeria andũ arĩa maanyũruragia, nĩgũkorwo nĩ ndihokete kiugo giaku. **43** Ndũkandunye kiugo kĩa ma kuuma kanua-inĩ gakwa, nĩgũkorwo njigite mwĩhoko wakwa mawatho-inĩ maku. **44** Ngũtũura njathikagĩra watho waku, nginya tene na tene. **45** Ndirĩthiagia ndĩ na wiyathi, nĩgũkorwo nĩmaathaga mawatho maku. **46** Nindirĩaragia ũhoru wa kĩrĩa giaku mbere ya athamaki na ndirĩconokaga, **47** nĩgũkorwo nĩngenangĩra maathani maku tondũ nĩndimendete. **48** Ndirĩambaragia moko makwa kũrĩ maathani maku marĩa nyendete, na ndicũuranagie igũrũ rĩa kĩrĩa kĩa watho waku. **49** Ririkana kiugo giaku kũrĩ ndungata yaku, nĩgũkorwo nĩũũheete kĩrigĩrĩro. **50** Undũ ũria ũũhooreragia ndĩ mĩnyamaro-inĩ nĩ ũyũ: atĩ kĩranĩro giaku nĩkio gĩtũuragia muoyo wakwa. **51** Andũ arĩa etĩĩ maanyũruragia matekwĩgĩrĩrĩa, no nditiganagĩra watho waku. **52** Nindirikanaga mawatho maku ma tene, Wee Jehova, namo nĩmahooreragia. **53** Nyiitagwo nĩ mang'ũrĩ nĩ undũ wa andũ arĩa aaganu, o acio maatiganiĩre watho waku. **54** Ũhoru wa kĩrĩa giaku nĩguo ũtũĩkite rwimbo rwakwa, o kũrĩa guothe ingikara. **55** Ũtukũ ndirikanaga rĩitwa rĩaku, ngakĩrũmia watho waku Wee Jehova. **56** Ũ nĩguo ngoretwo ngũka: nĩnjathikagĩra mawatho maku. **57** Wee Jehova, Wee nĩwe igai riakwa; nĩngwĩrite atĩ ndĩathikagĩra ciugo ciaku. **58** Maathĩite ũthiũ waku na ngoro yakwa yothē; nginyagĩra wega waku o ta ũria wiraniire. **59** Nindicũuranĩite ũhoru wa mĩthiire yakwa, ngagĩcookia makinya makwa kũrĩ kĩrĩa giaku. **60** Nĩngũhiũha na ndigũcererwo gawathikĩra maathani maku. **61** O na kũngĩtuika atĩ andũ arĩa aaganu no manjohē na mĩhĩndo-rĩ, ndingĩrganĩrwo nĩ watho waku. **62** Ũtukũ gatagatĩ njarahũkaga ngũcookerie ngaatho nĩ undũ wa mawatho maku ma kĩhooto. **63** Nĩ ndĩ mũrata wa andũ arĩa othe magwĩtigĩrite, o arĩa othe marũmagĩrĩa mawatho maku. **64** Wee Jehova, thĩ iĩyũritwo nĩ wendo waku; nduta kĩrĩa kĩa watho waku. **65** Wee Jehova, ika ndungata yaku kuringana na kiugo giaku. **66** Nduta gũkũũrana maũndũ wega o na kũmamenya, nĩgũkorwo nĩnjĩtikĩite maathani maku. **67** Mbere itanoona thĩina nĩndahitagia, no rĩu nĩnjathikagĩra kiugo giaku. **68** Wee ũrĩ mwega, na nĩwĩkaga o wega; nduta kĩrĩa kĩa watho waku. **69** O na gũtuika andũ arĩa etĩĩ nĩmahakĩte gĩko na ndeto cia maheeni, ngũtũura nũmitie mawatho maku na ngoro yakwa yothē. **70** Ngoro ciao nĩ nyũmũ na tirĩ thĩ, no nĩ ngenagĩra watho waku. **71** Warĩ undũ mwega nĩ nyone thĩina, nĩgeetha ndĩĩrute kĩrĩa kĩa watho waku. **72** Watho ũria uumĩte kanua gaku nĩ wa bata mũno harĩ nĩ, gũkĩra ngĩria cia icunjĩ cia betha na thahabu. **73** Moko maku nĩmo manyũmbire na magũithondeka ũguo ndariĩ; he ũtaũku nĩguo ndĩĩrute maathani maku. **74** Andũ arĩa magwĩtigĩrite marokenaga rĩrĩa maanyona, nĩgũkorwo nĩnjigite mwĩhoko wakwa harĩ kiugo giaku. **75** Jehova, nĩnjũũ atĩ mawatho maku nĩ ma ũthingu, na ũnyonetie thĩina nĩ undũ wa wĩhokeku waku. **76** Wendani waku ũria ũtathiraga

ũrotũika wa kũũhooreria, kuringana na kĩranĩro giaku kĩrĩa werĩire ndungata yaku. **77** Itĩkĩra tha ciaku inginyire nĩguo ndũũre muoyo, nĩgũkorwo watho waku nĩguo ngenagĩra. **78** Andũ arĩa etĩĩ maroconorithio nĩ undũ wa kũnjĩka ũũru hatarĩ gĩtũmi; no nĩ-rĩ, ndirĩcũuranagia ũhoru wa mawatho maku. **79** Andũ arĩa magwĩtigĩrite maronjookerera, o acio mataũkĩrwo nĩ kĩrĩa giaku. **80** Ngoro yakwa iroaga ũcuuke ũhoru-inĩ wa kĩrĩa kĩa watho waku, nĩguo ndikanaconorithio. **81** Ngoro yakwa iřingikaga nĩ kwĩrĩrĩa ũhonokio waku, no nĩ njigite mwĩhoko wakwa harĩ kiugo giaku. **82** Maitho makwa nĩmaraaga hinya nĩ gĩtũũra njũthĩĩrie kĩranĩro giaku; ngakĩũria atĩrĩ, “Ŭgaakĩũhooreria rĩ?” **83** O na gũtuika haana ta mondo ya rũũya ya ndibei iigĩtuo ndogo-inĩ, ndiriganagĩrwo nĩ kĩrĩa kĩa watho waku. **84** Nĩ ndungata yaku-rĩ, ngweterera nginya rĩ? Arĩa maanyariiraga ũkaamaherithia rĩ? **85** Andũ arĩa etĩĩ manyenjeire marima nĩguo ngwe kuo, o acio makararagia watho waku. **86** Maathani maku mothe nĩ ma kwĩhokwo; ndeithia, nĩgũkorwo andũ maanyariiraga hatarĩ gĩtũmi. **87** Maatigĩtie hanini maaniine nyume thĩ ino, no nditiganĩrie mawatho maku. **88** Menyerera muoyo wakwa kuringana na wendo waku, na ndĩathikagĩra kĩrĩa gĩa kanua gaku. **89** Wee Jehova, kiugo giaku gĩtũũruga tene na tene; gĩtũũruga kĩhaandite wega kũu igũrũ. **90** Wĩhokeku waku nĩ wa kuuma njiarwa nginya njiarwa; nĩwe warũimie thĩ, nayo iřagũkara o iřũmĩte. **91** Mawatho maku matũũruga nginya ũmũthĩ, nĩgũkorwo indo ciothe nĩwe itungataga. **92** Korwo watho waku tiguo ũngengia, ingĩanathira nĩ mĩnyamaro yakwa. **93** Nĩ ndirĩ hĩndĩ ngaariganĩrwo nĩ mawatho maku, nĩgũkorwo ũndũĩritie muoyo nĩ undũ wamo. **94** Honokia, nĩgũkorwo ndĩ waku, na nĩmaathĩte mawatho maku. **95** Andũ arĩa aaganu manjohēire nĩguo maaniine, no nĩ ndirĩcũuranagia o ũhoru wa kĩrĩa giaku. **96** Undũ o wothē mũkinyanĩru wega, nĩnyonete nĩ ũrĩ mũthia; no maathani maku matirĩ mũhaka. **97** Kaĩ nĩnyendete watho waku-! Nĩndaga ngĩtarania ũhoru waguo mũthenya wothē. **98** Maathani maku matũmagu njũhĩge gũkĩra thĩ ciakwa, nĩgũkorwo makoragwo hamwe na nĩ hĩndĩ ciothe. **99** Nĩ ndĩ na ũmenyo mũingĩ gũkĩra arutani akwa othe, nĩgũkorwo ndaranagia ũhoru wa mawatho maku. **100** Nĩ ndĩ na ũmenyo mũingĩ gũkĩra athuuri, nĩgũkorwo njathikagĩra kĩrĩa giaku. **101** Nĩndigagĩrĩa magũrũ makwa matikagerere njĩra o yothē njũru, nĩgeetha njathikagĩre kiugo giaku. **102** Nĩ nditiganĩrie mawatho maku, nĩgũkorwo Wee nĩwe ũndutĩte ũhoru ũcio. **103** Kaĩ ciugo ciaku irĩ mũrio ngĩcicama-ĩ, irĩ mũrio gũkĩra ũũkĩ ũrĩ kanua-inĩ gakwa! **104** Ngũaga na ũtaũku nĩ undũ wa kĩrĩa giaku; nĩ undũ ũcio nĩthũire njĩra o yothē njũru. **105** Kiugo giaku nĩkio tawa wa magũrũ makwa, na ũtheri wa kũmũrika njĩra yakwa. **106** Nĩndĩhĩtĩte mwĩhitwa na ngagwatĩria, atĩ nĩndĩrĩrũmagĩrĩa mawatho maku ma ũthingu. **107** Nĩthĩĩnikĩte mũno; Wee Jehova, tũũria muoyo wakwa, kuringana na kiugo giaku. **108** Wee Jehova, itĩkĩra ũgooci wa kwĩyendera wa kanua gakwa, na ũkĩndute mawatho maku. **109** O na gũtuika ndũũruga nyiitĩrĩre muoyo wakwa moko-inĩ makwa-rĩ, ndingĩrganĩrwo nĩ watho waku. **110** Andũ arĩa aaganu nĩmanyambĩire

muṭego, no ndirī ndahīta kīrīra giaku. **111** Mawatho maku nīmo igai riakwa nginya tene; nīmo gīkeno kīa ngoro yakwa. **112** Ngoro yakwa nīṭūite kūrūmagia kīrīra kīa watho waku o nginya mūthia. **113** Nīthūire andū a ngoro igīrī, no nīnyendete watho waku. **114** Wee nīwe rūrūro riakwa na ngo yakwa; njigīte mwīhoko wakwa kiugo-inī giaku. **115** Njehereraī, inyūī eeki ūūru, nīguo ngīrūmie maathani ma Ngai wakwa! **116** Nyītagīrīra kūrīngana na kīranīro giaku, na nīngūtūira muoyo; ndūkareke kīrīgīrīro giakwa kīharagane. **117** Ndiiragīrīra, na nīngūhonokio; ngūtūira ndīite uuge waku. **118** Nīuregaga ariā othe matiganaga na kīrīra kīa watho waku, nīgūkorwo kwīheenia kūu meheenagia nakuo nī gwa tūhū. **119** Ariā othe aaganu a gūkū thī ūmateaga ta gīko; nī ūndū ūcio nī nīnyendete kīrīra kīa watho waku. **120** Mwīrī wakwa nīūinainaga nīgūgwītīgīra; njīkaraga na guoya mūnene nī ūndū wa mawatho maku. **121** Nīi njīkīte maūndū ma ūthingu na ma kīhooto; ndūkandiganīrie harī ariā maahinyagīrīra. **122** Menyerera ūgima wa ndungata yaku; ndūkareke andū ariā etīī maahinyīrīrie. **123** Maitho makwa nīmaraaga hinya nīgūtūira njūthīrīrie ūhonokio waku, ngacūthīrīria kīranīro giaku kīa ūthingu. **124** Ikaga ndungata yaku kūrīngana na wendo waku, na ūndutaga kīrīra kīa watho waku. **125** Nīi ndī ndungata yaku; he gūkūūrana maūndū, nīguo hote gūtaūkīrwo nī kīrīra giaku. **126** Wee Jehova, hīndī nīnginyu wīke ūndū, tondū andū nīmathūkītie watho waku. **127** Tondū nīnyendete maathani maku gūkīra thahabu, ngamenda mūno gūkīra thahabu irīa therie, **128** na tondū nīndūite mawatho maku mothe nīmagīrīrie, nīthūire njīra o yothe itarī ya ma. **129** Kīrīra giaku nī kīa magegania; nī ūndū ūcio nīndīrīgīathīkagīra. **130** Ciugo ciaku ciataūrwo nīirehaga ūtheri; nīciūhīgagia andū ariā matarī oogī. **131** Njathamītie kanua gakwa ngahūma nī ūndū wa kwīrīrīria maathani maku. **132** Njerekera na ūnjigūire tha, o ta ūria wīkaga andū ariā mendete rītwa riaku. **133** Rūngagīrīria makīnya makwa kūrīngana na kiugo giaku; ndūkareke njathagwo nī wīhia o na ūrīkū. **134** Ngūūra kuuma ūhīnyanīrīria wa andū, nīguo njathīkagīrie mawatho maku. **135** Tūma ūthīū waku warīre ndungata yaku, na ūndutaga kīrīra kīa watho waku. **136** Maitho makwa manyūrūrūkagia maithori ta rūū, nīgūkorwo andū matirathīkīra watho waku. **137** Wee Jehova, ūrī mūthingu, na mawatho maku nīmagīrīrie. **138** Mawatho marīa ūheanīte nī ma ūthingu; nī ma kwīhokwo kūna. **139** Kīyo giakwa nīkīnogetie, nīgūkorwo thū ciakwa nīcitiganīrie ciugo ciaku. **140** Cīranīro ciaku nīthuuranīre o biū, na ndungata yaku nīciendete. **141** O na gūtūika ndirī bata na nīnyararītwo-rī, ndirīngagīrwo nī mawatho maku. **142** ūthingu waku nī wa gūtūira tene na tene, nāguo watho waku nī wa ma. **143** Ngoretwo nī mathīina na mīnyamaro, no maathani maku nīmo ngenagīra. **144** Kīrīra giaku nī kīa ma nginya tene; kīrīhe ūtaūku nīguo ndūire muoyo. **145** Ndiragīkaira na ngoro yakwa yothe, Wee Jehova, njītika, na nīndīrīathīkagīra kīrīra kīa watho waku. **146** Wee nīwe ndīrakāira, honokīa na nīndīrīmenyagīrīra mawatho maku. **147** Njīkagīra tene gūtanakīa, ngakūrīrīra nīguo ūndeithie;

njigīte mwīhoko wakwa kiugo-inī giaku. **148** Maitho makwa maikaraga mahīngūkīte matuanīra-inī mothe ma arangīrī, nīguo ndaranagīe ūhoru wa cīranīro ciaku. **149** Igua mūgambo wakwa kūrīngana na wendo waku; Wee Jehova, tūūria muoyo wakwa, kūrīngana na mawatho maku. **150** Andū ariā mathugundaga maūndū ma wīkī naaī nīmanguhīrīrie, no-o nīmaraīhanīrīrie na watho waku. **151** No Wee Jehova, ūikaraga hakuhī, na maathani maku mothe nī ma ma. **152** Matukū-inī ma tene nīndamenyire kuuma kīrīra-inī giaku, atī wagīthondekire kīrī gīa gūtūira nginya tene. **153** Rora gūthīinīka gwakwa na ūndeithūre, nīgūkorwo ndiriganīrwo nī watho waku. **154** Ndūrīra na ūkīngūire; tūūria muoyo wakwa kūrīngana na kīranīro giaku. **155** ūhonokio nīrūrahīrīrie andū ariā aaganu, nīgūkorwo matirongoragīa kīrīra kīa watho waku. **156** Wee Jehova, tha ciaku nī nyingī; tūūria muoyo wakwa kūrīngana na mawatho maku. **157** Andū ariā maanyariiraga nī aingī, no ndirī ndahutatīra kīrīra giaku. **158** Njūthagīrīria ariā matarī na wītīkio ngoro, nīgūkorwo matiathīkagīra kiugo giaku. **159** Ta kīone ūria nyendete mawatho maku; tūūria muoyo wakwa, Wee Jehova, kūrīngana na wendo waku. **160** Ciugo ciaku ciothe nī cia ma; mawatho maku mothe nī ma ūthingu na nī ma gūtūira tene na tene. **161** Aathani maanyariiraga hatarī gītūmī, no ngoro yakwa īinainagio nī kiugo giaku. **162** Ngenagīra kīranīro giaku, o ta ūria mūndū atahīte indo nyingī akenaga. **163** Nīmenete na ngathūūra maheeni, no nīnyendete watho waku. **164** O mūthenya ngūgocaga maita mūgwanja nī ūndū wa mawatho maku ma ūthingu. **165** Ariā mendete watho waku nī marī thayū mūingī, na gūtīrī kindū kīngītūma mahīngwo. **166** Njetagīrīria ūhonokio waku, Wee Jehova, na ngarūmīrīra maathani maku. **167** Njathīkagīra kīrīra giaku, nīgūkorwo nīndīkiendete mūno. **168** Njathīkagīra mawatho maku na kīrīra giaku, nīgūkorwo mīthīire yakwa yothe nīmūmīū. **169** Wee Jehova-rī, gūkaya gwakwa kūrokīnya harīwe; he gūtaūkīrwo kūrīngana na kiugo giaku. **170** Mathaithana makwa marokīnya harīwe; ndeithūra kūrīngana na kīranīro giaku. **171** Mīromo yakwa īrīkūgocaga hīndī ciothe, nīgūkorwo nīūndutaga kīrīra kīa watho waku. **172** Rūrīmī rwakwa nīrūkīne ūhoru wa kiugo giaku, nīgūkorwo maathani maku mothe nī ma ūthingu. **173** Guoko gwaku nīgūkīhaarīrie kūndeithia, nīgūkorwo mawatho maku nīmo nīi ndīthuuragīra. **174** ūhonokio waku nīguo ndīiriragīra, Wee Jehova, naguo watho waku nīguo ngenagīra. **175** Ndirōgītūira muoyo nīguo ngūgocaga, namo mawatho maku nīmatūire mandeithagia. **176** Nīi nīhītītie njīra ta ng'ōndu yūrīte. Gīcarīe ndungata yaku, nīgūkorwo ndiriganīrwo nī maathani maku.

120 Thaburi ya Agendi Ndakāire Jehova ndī mīnyamaro-inī, nake akīnjītika. **2** Wee Jehova, honokīa harī mīromo īria yaragīa maheeni, na harī nīmī iria īheenanagīa. **3** Agaagwīka atīa, na nī atīa ūngī makīria ya ūguo, wee rūrīmī rūrū rūheenanagīa? **4** Agaakūherithia na mīgū mīnoore ya njamba ya ita, na makara marīmībūkīte mwakī ma mūtī wa mūkōigo. **5** Kaī ndī na haaro-ī, nīgūtūira gūkū Mesheki, na

ngaikara hema-inĩ cia Kedari-ĩ! **6** Nĩndũũrite hĩndi ndaaya gatagati-inĩ ka ariĩ mathũire thayũ. **7** Nĩ ndĩ mũndũ wa thayũ; no rĩria ndaaria-rĩ, o mendaga o mbaara.

121 Thaburi ya Agendi Nĩngũtiira maitho makwa ndore irĩma-inĩ: ũteithio wakwa ũngiuma na kũ? **2** ũteithio wakwa uumaga kũrĩ Jehova, o we Mũmbi wa igũrũ na thĩ. **3** We ndangĩreka kũgũrũ gwaku gũtirũke: ũcio mũmenyereri waku ndarĩ hĩndi angĩcũnga; **4** ti-itherũ, ũcio mũmenyereri wa Isiraeli ndarĩ hĩndi angĩcũnga, kana ahĩtwo nĩ toro. **5** Jehova nĩwe ũkũmenyagĩra: Jehova nĩwe kĩruru gĩaku guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo; **6** mũthenya wee ndũngĩringĩka nĩ riũa, kana ũringĩke nĩ mweri ũtukũ. **7** Jehova nĩarĩkũgitagĩra kuuma ũũru-inĩ wothē: nĩarĩmenyagĩra muoyo waku; **8** Jehova nĩarĩkũmenyagĩra ũkiumagara na ũgĩcooka, kuuma rĩu nginya tene na tene.

122 Thaburi ya Daudi Nĩndakenire hamwe na ariĩ maanjĩrĩre atĩrĩ, “Nĩtũthĩ nyũmba ya Jehova.” **2** Magũrũ maitũ marũgamĩte ihingo-inĩ ciaku, wee Jerusalemu. **3** Jerusalemu riakitwo ta itũũra inene rĩnyithanĩtio wega. **4** Kĩũ nĩkũ mĩhĩrĩga yambataga, o yo mĩhĩrĩga ya Jehova, igathiĩ kũgooca rĩitwa rĩa Jehova kũringana na mawatho marĩa aheete Isiraeli. **5** Kĩũ nĩkũ kũgĩtwo itĩ cia ũnene cia atuanĩri ciira, o cio itĩ cia ũnene cia nyũmba ya Daudi. **6** Hoera Jerusalemu thayũ: “Ariĩ makwendete marotũũra na thayũ. **7** Kũria thingo ciaku ciirigĩire kũrogĩa na thayũ, naguo ũgitĩri ũgĩe ciikaro-inĩ ciaku cia ũthamaki.” **8** Nĩ ũndũ wa ariũ a baba na arata, nguuga atĩrĩ, “Thayũ ũrogĩa thĩini waku.” **9** Nĩ ũndũ wa nyũmba ya Jehova Ngai witũ, caragia ũgaacĩru waku.

123 Thaburi ya Agendi Nĩngũtiira maitho makwa na kũrĩ we, o Wee ũikarĩire gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene kũu igũrũ. **2** O ta ũria maitho ma ndungata maroragĩrĩria guoko kwa mwathi wayo, na o ta ũria maitho ma mũĩritu ndungata maroragĩrĩria guoko kwa mũtumia mwathi wayo, ũguo noguo maitho maitũ maroragĩrĩria Jehova Ngai witũ, o nginya atũguĩre tha ciake. **3** Tũguĩre tha, Wee Jehova, tũguĩre tha, nĩgũkorwo nĩtũkĩrĩrĩrie kũnyararwo kũnene. **4** Nĩtũkĩrĩrĩrie kinyũrũri kĩnene kĩa andũ ariĩ menenehagia, o na rũmena rũingĩ rwa andũ ariĩ etĩĩ.

124 Thaburi ya Daudi Korwo Jehova ndaakoretwo arĩ mwena witũ; Isiraeli nĩmakiuge ũguo: **2** Korwo Jehova ndaarĩ mwena witũ rĩria andũ maatũtharĩkĩire-rĩ, **3** nĩmangĩatũmeririe tũrĩ muoyo; rĩria marakara mao maatũrĩmbũkĩire-rĩ, **4** mũiyũro wa maaĩ nĩũngĩatũhubanĩirie, tũhumbwo nĩ nditi ya maaĩ macio; **5** maaĩ macio maathereraga na hinya mũno nĩmangĩatũthereririe. **6** Jehova arogocwo, o we ũtaatũrekereirie tũtambuurangwo nĩ magego mao. **7** Ithũ tũhonokete ta nyoni ihonokete mũtego-inĩ wa mũmĩtegi; mũtego nĩunangĩtwo, na ithũ nĩtũhonokete. **8** ũteithio witũ uumaga harĩ Jehova, o we Mũmbi wa igũrũ na thĩ.

125 Andũ ariĩ mehokete Jehova matariĩ ta Kĩrĩma gĩa Zayuni, kĩria gĩtangĩnyenyeka, no gĩtũũraga nginya tene. **2** O ta ũria irĩma ithĩũrũkĩirie Jerusalemu ũguo noguo Jehova athĩũrũkagĩria andũ ake, kuuma rĩu nginya tene na tene. **3** Mũthĩgi wa andũ ariĩ aaganu ndũgĩtũũra wathanaga bũrũri ũria ũgaiĩrwo andũ ariĩ athingu, nĩguo andũ acio athingu matikae gũtambũrũkia moko mao meeke ũũru. **4** Wee Jehova, andũ ariĩ ega mekaga o maĩndũ mega, o acio arũngĩrĩru ngoro. **5** No rĩrĩ, andũ ariĩ maahũkaga makagera njĩra irĩa njogomu-rĩ, Jehova nĩakamaingatanĩria hamwe na ariĩ mekaga ũũru. Isiraeli kũrogĩa thayũ.

126 Thaburi ya Agendi Rĩria Jehova aacookĩrie andũ a Zayuni ariĩ maatahitwo akimainũkia-rĩ, twahaanire ta andũ mekũroota. **2** Tũnua twitũ twaiyũrĩre mĩtheko, nacio nĩmĩ ciitũ ikĩina nyĩmbo cia gĩkeno. Hĩndi iyo ndũrĩrĩ-inĩ gũkĩranwo atĩrĩ, “Jehova nĩekĩire andũ aya maĩndũ manene.” **3** Jehova nĩatwikĩire maĩndũ manene, na ithũ tũkaiyũrwo nĩ gĩkeno. **4** Tũma tũgaacĩre rĩngĩ, Wee Jehova, ta ũria njũũ cia Negevu icookaga kũiyũra. **5** Andũ ariĩ mahaandaga na maithori, nĩmakagetha makĩnaga nyĩmbo cia gĩkeno. **6** Mũndũ o na angiumagara akĩrĩraga, akuuĩte mbeũ cia kũhaanda, agaacooka akiĩnaga nyĩmbo cia gĩkeno, akuuĩte itĩia ciake cia ngano.

127 Tĩga nyũmba yakĩrwo nĩ Jehova, andũ ariĩ mamĩakaga marutaga wĩra o wa tũhũ. Tĩga itũũra inene rĩmenyereirwo nĩ Jehova, arangĩri maraaraga mehũũgĩte o tũhũ. **2** Nĩ tũhũ andũ kũrooka gũũkĩra rũciĩnĩ tene, na gũkoma magakoma macereirwo, makĩnogeraga irio cia kũria, nĩgũkorwo andũ ariĩ Jehova endete, we nĩamaheaga o na marĩ toro. **3** Ciana nĩ igai kuuma kũrĩ Jehova, ciana nĩ kĩheo kuuma kũrĩ we. **4** Ciana irĩa mũndũ aciarĩte arĩ mũnĩni no ta mĩguĩ rĩrĩ moko-inĩ ma njamba ya ita. **5** Kũrathimwo nĩ mũndũ ũria thiaka wake ũiyũrĩte mĩguĩ. Matigaaconorithio rĩria magaakorwo magĩciira na thũ ciao hau kĩhingo-inĩ.

128 Thaburi ya Agendi Kũrathimwo nĩ mũndũ o wothē wĩtigĩrĩte Jehova, o ũcio ũgeragĩra njĩra ciake. **2** Nĩũkarĩĩaga maciaro ma wĩra waku; irathimo na kũgaacĩra nĩigatuĩka ciaku. **3** Mũtumia waku egũtuĩka ta mũthabĩbũ ũria ũciaraga mũno arĩ kũu nyũmba-inĩ yaku thĩĩnĩ; ciana ciaku ituĩke ta thuuna cia mũtamaĩyũ ithĩũrũkĩirie metha yaku. **4** ũguo nĩguo mũndũ arĩrathimagwo, ũria wĩtigĩrĩte Jehova. **5** Jehova arokũrathimaga arĩ Zayuni matukũ mothe ma muoyo waku; ũroona kũgaacĩra kwa Jerusalemu, **6** na ũtũũre muoyo, ũkoona ciana cia ciana ciaku. Thayũ ũrogĩa Isiraeli.

129 Thaburi ya Agendi Maanahinyĩrĩria mũno kuuma ũnini-inĩ wakwa, Isiraeli nĩmakiuge ũguo, **2** maanahinyĩrĩria mũno kuuma ũnini-inĩ wakwa, no rĩrĩ, matĩrĩ maahota kũndooria. **3** Andũ ariĩ marĩmaga na mũraũ marĩmĩte ng'ong'o wakwa, magatema mĩtaru mĩraihu. **4** No rĩrĩ, Jehova nĩ mũthĩngu; nĩanjohorithĩte harĩ mĩhĩndo ya andũ ariĩ aaganu. **5** Andũ ariĩ othe mathũire Zayuni marocookio na thuutha maconokete.

6 Marohaana ta nyeki iri nyumba iguru, iria ihohaga itanamara; 7 mumitui ndangimiyuria hi-ini ciake, o na kana uria umifunganagia amiiyurie moko-ini make. 8 Andu aria mahitukagira kuo maroaga kuuga atiri, "Kirathimo kia Jehova kirogia iguru rianyu; nitwamurathima thini na ritwa ria Jehova."

130 Thaburi ya Agendi Wee Jehova-ri, ndiraguka ndi o kura kuriku; 2 Wee Jehova, igua mugambo wakwa. Matu maku nimaigue ngiguka unction tha. 3 Wee Jehova, korwo no utare maita maria tukwihagiria-ri, nuu ungigwitiiria, Wee Jehova? 4 No riri, Wee nurekanagira; ni undu ucio niwitigiritwo. 5 Njetagira Jehova, ngoro yakwa niimwetereire, ni ndihokaga kiugo giake. 6 Ngoro yakwa yetagira Jehova, gikira uria arangiri metagira rucini gukie, ii-ni, gikira uria arangiri metagira rucini gukie. 7 Wee Israeli, wihokage Jehova, nigukorwo hari Jehova he wendo uria utathiraga, na ningi hari we hari na uhonokio kuna. 8 We mwene niagakura Israeli kuuma mehia-ini mao mothe.

131 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ngoro yakwa ndiri na mwigaatho, o na maitho makwa ti ma mwitugirio; ni ndirumbuyanagia na maundu manene, o na kana maundu ma magegania maria mangirite. 2 No riri, nihooreretie na ngakiria ngoro yakwa; o ta kaana gatuithio iria gakuuitho ni nyina, o ta kaana gatuithio iria niguo ngoro yakwa ihaana iri thini wakwa. 3 Atiriri wee Israeli, wihokage Jehova riu na nginya tene.

132 Thaburi ya Agendi Wee Jehova, ririkana Daudi na mathina maria mothe omiririe. 2 Niehitire mwihitwa hari Jehova, akihita hari ucio Mwene-Hinya, o we Ngai wa Jakubu, akiaga uu: 3 "Ndigatoonya nyumba yakwa, kana haice uriri wakwa, 4 ndikaareke maitho makwa mone toro, kana ndeke imone ciakwa icunge, 5 o nginya ngoonera Jehova handu ha gukara, ucio Mwene-Hinya, o we Ngai wa Jakubu, ndimuonere gikaro." 6 Nitwaigire uhoru turi Efiratha, na tukukora migunda-ini ya Kiriathu Jearimu. 7 Tukiaga atiri, "Nituthii gikaro-ini giake; nituinamirire tumuhoore turi gaturwa-ini ka makinya make; 8 arahuka, Wee Jehova, uike kihuriko-ini giaku, wee na ithanduku ria kirikanoro ria hinya waku. 9 Athinjiri aku marohumbwo na uthingu; andu aku aamire nimakine ni gukena." 10 Ni undu wa ndungata yaku Daudi, ndukarega uria we utiririe maguta. 11 Jehova niehitire na mwihitwa hari Daudi, mwihitwa atangiricikwo, akimwira atiri: "Ningakariria umwe wa ruciaro rwaku Giti-ini giaku kia unene, 12 ariu aku mangakamenyerera kirikanoro giakwa na mawatho makwa maria ndiramarutaga, hinda iyo ariu ao nimagaikarira giti giaku kia unene nginya tene na tene." 13 Nigukorwo Jehova niathuure Zayuni, akeririria gutuike gikaro giake, akoiga atiri: 14 "Giki niko kihuriko giakwa nginya tene na tene; giku nikuo ngutuura njikarire giti kia unene, nigukorwo ni ni ndiyendeire; 15 ningakurathima na umaathi muingi muno; athini akuo ndimahuni na irio. 16 Ningahumba athinjiri-Ngai akuo uhonokio, na andu

akuo aria aamire matuure mainaga ni gukena. 17 "Kuu nikuo ngaatuma ruha rwa Daudi ruthunduke na njigire uria njitiririe maguta tawa ugwakana. 18 Thu ciake ningachimba thoni, no thumbi ya unene iria iri mutwe wake nungakenga na riiri."

133 Thaburi ya Daudi Ni uhoru mwea atia, o na uri gikeno, riria andu a nyumba imwe maikarania maiguanite! 2 Ni ta maguta manungi wega maitiririe mutwe, makinyururika nderu-ini, o nderu-ini cia Haruni, makanyururika nginya ngingo-ini ya kanji yake. 3 Ningi ni ta ime ria Herimoni rikigwira Kirima gia Zayuni. Nigukorwo kuu nikuo Jehova eranire kirathimo giake, niko muoyo wa tene na tene.

134 Thaburi ya Agendi Gooai Jehova, inyuothe ndungata cia Jehova, inyu mutungataga miri nyumba-ini ya Jehova utuku. 2 Ambarariai moko manyu miri thini wa handu-haria-haamire mugooce Jehova. 3 Jehova, o we Muumbi wa iguru na thi aromurathima ari kuu Zayuni.

135 Gooai Jehova. Gooai ritwa ria Jehova; inyu ndungata cia Jehova-ri, mugoocei, 2 inyu mutungataga thini na nyumba ya Jehova, o inyu murugamaga nja-ini cia nyumba ya Ngai witu. 3 Gooai Jehova, nigukorwo Jehova ni mwea; inai mugooce ritwa riake, nigukorwo ni riega. 4 Nigukorwo Jehova niethuure Jakubu atuike wake, agathuura Israeli atuike igai riake kiembe. 5 Ni ninjui ati Jehova ni munene, ati Mwathani witu ni munene gikira ngai ciothe. 6 Jehova ekaga uria wotho ekwenda, kuu iguru na guku thi, o na kuu iria-ini o na kura guothe kuriku muno. 7 Niwe utumaga matu mambate kuuma ituri-ini cia thi; niwe utumaga kuge heni irehanite na mbura, na akarehe rihuho kuuma mithithu-ini yake. 8 Niwe waringire marigithathi ma Misiri, marigithathi ma andu na ma nyamu. 9 Wee Misiri, niwe watumire thini waku kuringwo ciam na moriru, agukirira Firauni na ndungata ciake ciothe. 10 Niwe waringire nduriri nyingi na akiura athamaki maar hinya: 11 nio Sihoni muthamaki wa Aamori, na Ogu muthamaki wa Bashani, o na athamaki othe a Kaanani; 12 akiheana bururi wao utuike igai, utuike igai kuri andu ake a Israeli. 13 Ritwa riaku, Wee Jehova, rituraga nginya tene, ngumo yaku, Wee Jehova, igakinyira njiarwa na njiarwa. 14 Nigukorwo Jehova niagacirira andu ake, na aigire ndungata ciake tha. 15 Mihianano ya nduriri ithondeketwo na betha na thahabu, o wira wa moko ma andu. 16 Niri tunua, no ndiaragia, niri maitho, no ndionaga; 17 niri matu, no ndiguaga, o na ndiri mihumu tunua-ini twayo. 18 Andu aria mamithondekaga makaahaana o tayo, na noguo aria othe mamithokaga makaahaana. 19 Inyu nyumba ya Israeli, goocai Jehova; Inyu nyumba ya Haruni, goocai Jehova; 20 Inyu nyumba ya Lawi, goocai Jehova; inyu aria mumwitigire, goocai Jehova. 21 Jehova argooce kuuma Zayuni, o we uturaga kuu Jerusalemu. Gooai Jehova.

136 Cookeriai Jehova ngaatho, tondū nī mwega. Wendo wake nī wa tene na tene. **2** Cookeriai Ngai wa ngai iria ingī ngaatho. Wendo wake nī wa tene na tene. **3** Cookeriai Mwachani wa aathani ngaatho: Wendo wake nī wa tene na tene. **4** we wiki nīwe wīkaga maūndū manene ma magegania, Wendo wake nī wa tene na tene. **5** nīwe wombire igūrū na ūndū wa ūmenyo gake, Wendo wake nī wa tene na tene. **6** nīwe watambūrīkirie thī nyūmū igūrū rīa maai, Wendo wake nī wa tene na tene. **7** nīwe wombire imūrī iria nene, Wendo wake nī wa tene na tene. **8** rīua rīathage mūthenya, Wendo wake nī wa tene na tene. **9** naguo mweri na njata ciathage ūtukū; Wendo wake nī wa tene na tene. **10** nīwe waringire marigithathi ma Misiri, Wendo wake nī wa tene na tene. **11** akīruta Isiraeli gatagati-inī kao, Wendo wake nī wa tene na tene. **12** na guoko kwa hinya na atambūrīkītie gīcoka gīake, Wendo wake nī wa tene na tene. **13** nīwe wagayūkanirie Iria Itune rīgītigana, Wendo wake nī wa tene na tene. **14** agītūma andū a Isiraeli matuīkanie gatagati kārō, Wendo wake nī wa tene na tene. **15** no Firaūni na ita rīake akimahubīkanīria kūu Iria-inī Itune; Wendo wake nī wa tene na tene. **16** nīwe watongoririe andū ake magītūkanīria werū-inī, Wendo wake nī wa tene na tene. **17** nīwe waringire athamaki maarī anene, Wendo wake nī wa tene na tene. **18** na akīūruga athamaki maarī ngumo: Wendo wake nī wa tene na tene. **19** nīo Sihoni mūthamaki wa Aamori, Wendo wake nī wa tene na tene. **20** na Ogu mūthamaki wa Bashani; Wendo wake nī wa tene na tene. **21** na akiheana būrūrī wao ūtuīke igai, Wendo wake nī wa tene na tene. **22** ūgītūika igai rīa Isiraeli ndungata yake; Wendo wake nī wa tene na tene. **23** nīwe watūrīkanirie rīria twahatīrīrio, Wendo wake nī wa tene na tene. **24** na agītūhonokia kuuma kūrī thū ciitū, Wendo wake nī wa tene na tene. **25** nīwe ūheaga ciūmbe ciothe irio. Wendo wake nī wa tene na tene. **26** Cookeriai Mūrungu wa igūrū ngaatho. Wendo wake nī wa tene na tene.

137 Ngurumo-inī cia njūū cia Babuloni nīkuo twaikaraga thī tūkarīra, twaririkana Zayuni. **2** Kūu mītī-inī ya mīethia nīkuo twacuuragia inanda ciitū cia mūgeeto, **3** nīgūkorwo tūrī kūu andū arīa maatūtahīte nīmatwīraga tūmainīre nyīmbo, o acio atūnyariiri magatwīra tūmainīre nyīmbo tūkenete, magatwīra atīrī, “Tūinīrei rwīmbo rūmwe rwa iria mwainaga mūrī Zayuni!” **4** Tūngīhota atīa kūina nyīmbo cia Jehova tūrī būrūrī wa ūgeni? **5** Ingikariganīrwo nīwe, Wee Jerusalemu-rī, guoko gwakwa kwa ūrō kūrōkīriganīrwo nī ūūgī wakuo wa gwīka maūndū. **6** Rūrīmī rwakwa rūronyītana na karakara ingīkaaga gūkūrīrīkana, ingīkaaga gūtua Jerusalemu gīkeno gīakwa kīria kīnene. **7** Wee Jehova, rīrikana ūrīa andū a Edomu meekire, mūthenya ūrīa itūūra na Jerusalemu rīanyīitirwo. Maanīrīre, makiuga atīrī, “Rīmomorei, rīmomorei o nginya mūthingi-inī warō!” **8** Wee mwarī wa Babuloni, o wee ūtūrīrīrwo kūniinwo, gūkena nī mūndū ūrīa ūgūgwīka o ta ūguo ūtwikīte: **9** gūkena nī mūndū ūrīa ūhuragia tūkenge twaku, agatūgūthithia ndwaro-inī cia mahiga.

138 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nīngūkūgooca na ngoro yakwa yothē; ngūkūinīra ngūgooce ngai iria ingī irī o ho. **2** Ngūinamīrīra njerekeire hekartū-inī yaku irīa nyāmūre, ngooce rīftwa rīaku, nī ūndū wa wendo waku na wīhokeku waku, nīgūkorwo nītūtūgīrītīe rītwa rīaku, na ūgatūtūgīria kiugo gīaku makīria ya maūndū marīa mangī mothe. **3** Hīndī irīa ndagwītīre, nīwanjītīkire; wanyūmīrīrie na ūkīnjīkīra hinya ngoro. **4** Wee Jehova-rī, athamaki othe a thī nīmākūgoocage, rīrīa maigua ciugo cia kanua gaku. **5** Nīmaganage ūhoro wa njīra cia Jehova, nīgūkorwo rīiri wa Jehova nī mūnene. **6** O na gūtūika Jehova arī igūrū-rī, nīaroraga andū arīa enyīihia, no arīa etīūi akamenya ūhoro wao arī o kūraya. **7** O na ingīgerera mathīina-inī, Wee nīūmenyagīrīra muoyo wakwa; ūtambūrūkagia guoko gwaku ūgookīrīra marakara ma thū ciakwa, ūkaahonokia na guoko gwaku kwa ūrīo. **8** Jehova nīakahingia muoroto wake harī nī; wendo waku, Wee Jehova, nī wa tene na tene; nī ūndū ūcio ndūgatiganīrie wīra wa moko maku.

139 Thaburi ya Daudi Wee Jehova-rī, nīūthuthuurītīe na ūkaamenya. **2** Nīūī rīrīa njīkarīte thī na rīrīa njūkīrīte ūkamenya meciiria makwa ūrī o kūraya. **3** Nīūūī ngiumagara o na ngīkoma; Wee nīūūī mīthīire yakwa yothē. **4** Wee Jehova-rī, itanagweta kiugo na rūrīmī rwakwa, Wee nīūkoragwo ūkīūī biū. **5** Nīūnjirīgīre mbere na thuutha; nīūnjirīgīrie guoko gwaku. **6** Ūmenyo ta ūcio nī wa magegania mūno harī nī, ūrī igūrū mūno ndīngītūkīnyīra. **7** Nī kū ingīthīi njehere Roho waku? Ingīūrīra kū nyume ūthīū-inī waku? **8** Ingīambata thīi igūrū, Wee ūrī kuo; ingīara ūrīrī wakwa kūrīa kūrīku mūno, Wee ūrī o kuo. (**Sheol h7585**) **9** Ingīūmbūka na mathagu ma gūgīkīa, ingīthīi gūtūūra mūrīmo ūrīa ūngī wa iria, kūndū kūraya mūno, **10** o na kūu guoko gwakwa nokuo kūngīndongoria, guoko gwaku kwa ūrō gūkīnyīite kūnūmītīe. **11** Ingīuga atīrī, “Tī-itherū nduma nīkūūhītha, naguo ūtheri ūyū ūthīūrūkīrīrie ūtuīke ūtukū,” **12** o na nduma ndīrī hīndī ingīgītumanīra; ūtukū ūkwara ta mūthenya, nīgūkorwo nduma kūrī we nī ta ūtheri. **13** Nīgūkorwo nīwe wombire ciīga ciakwa cia na thīnī; wanyīitithanīrie ndī o nda ya maitū. **14** Nīngūkūgooca nī ūndū mūūmbīre ūrīa nyūmbītwo naguo nī wa kūmakania na wa magegania; ciīko ciaku nī cia magegania, nīi mwene nīnjūūī ūguo o wega. **15** Mahīndī makwa matiahithīkīte harīwe, rīrīa ndoombīrwo kūrīa kūhītharu. Rīrīa ndanyīitithanagio hamwe ndī thī kūrīa kūrīku mūno-rī, **16** maitho maku nīmonaga mwīrī wakwa ūtanombwo biū. Matukū mothe marīa nyamūrīrwo nīmāndīkītūo ibuku-inī rīaku o na mbere ya ūmwe wamo kūgīa. **17** Hīl ī meciiria maku matīkīrī ma bata harī nī, Wee Mūrungu! Kāi mūigana wamo nī mūnene-ī! **18** Ingītua kūmatara, no maingīhe gūkīra mūthanga. Hīndī irīa ndokīra, ndī o hamwe nawe. **19** Wee Ngai-rī, naarī korwo woraga arīa aaganu! Njehererai, inyuī mūnyootagīra gūita thakame! **20** Maaragia ūhoro waku marī na meciiria mooru; arīa magūthūire mahūthagīra rītwa rīaku ūūru. **21** Wee Jehova, gīthī ndithūire arīa magūthūire, na ngamena

aria magũũkagĩrĩra? **22** Gũthũũra ndĩmathũĩre o biũ; ndĩmatuaga thũ ciakwa. **23** Wee Mũrungu, thuthuuria, ũmenye ngoro yakwa; ngeria ũmenye meciiria makwa. **24** Rora wone kana nĩ harĩ mĩthĩĩre mĩũru thĩĩnĩ wakwa, na ũkĩndongorie na njĩra irĩa ya tene na tene.

140 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, hatũra kuuma moko-inĩ ma andũ arĩa ooru; ngitĩra harĩ andũ arĩa mahũthagĩra ũhinya, **2** o acio mathugundaga maũndũ mooru ngoro-inĩ ciao, na magathugunda mbaara o mũthenya. **3** Manooraga nĩmĩ ciao ikohĩga ta rĩrĩmĩ rwa nyoka; mĩromo yao yaragia maũndũ marũrũ ta thumu wa ndũira. **4** Wee Jehova, njeheria moko-inĩ ma andũ arĩa aaganu; ngitĩra kuuma harĩ andũ arĩa mahũthagĩra ũhinya, o acio mabangaga ũria mangĩhĩnga magũrũ makwa. **5** Andũ arĩa etĩĩ nĩmanyambĩire mũtego; nĩmatambũrũkĩtie ndigi cia wabu wao, na makanjĩgĩra mũtego njĩra-inĩ yakwa. **6** Wee Jehova, nguuga atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrungu wakwa.” Wee Jehova-rĩ, igua ngĩgũkaira nĩguo, ũnjĩguire tha. **7** Wee Mwathani Jehova, o Wee ũria mũũhonokia ũrĩ hinya, Wee ũgitagĩra mũtwe wakwa mũthenya wa mbaara: **8** Wee Jehova, ndũkahingĩrie arĩa aaganu merĩrĩra mao, ndũkareke mĩbango yao iigaacĩre, matikae gwĩtĩia. **9** Mĩtwe ya arĩa mandigĩcĩrie irohumbikanio na mathũina marĩa marehetwo nĩ mĩromo yao. **10** Marogwĩrwo nĩ makara me gwakana; maroikio mwaki-inĩ, maikio marima marĩ mũtondo, kũria matakoma o na rĩ. **11** Ndũkanareke arĩa macambanagia magaacĩre bũrũri-inĩ; mwanangĩko ũrothingata andũ arĩa mahũthagĩra ũhinya. **12** Nĩ nĩnjũũ atĩ Jehova nĩarũagĩra kihooto kĩa arĩa athĩĩnĩ, na akagitĩra kihooto kĩa arĩa abatari. **13** Tĩtherũ arĩa athĩngu nĩmarĩngocaga rĩitwa rĩaku, na arĩa arũngĩrĩru nĩmagatũũra ũthĩũ-inĩ waku.

141 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nĩwe ndĩrakaĩra; hiũha ũũke kũrĩ nĩ. Igua mũgambo wakwa ngĩgũkaira. **2** Ihooya rĩakwa rĩroambata mbere yaku ta mũtararĩko wa ũbumba; nakuo kwambararia moko makwa kũrotũika ta igongona rĩa hwaĩ-inĩ. **3** Wee Jehova, iga mũrangĩri kanua-inĩ gakwa, rangagĩra mũrango ũyũ wa mĩromo yakwa. **4** Ndũkareke ngoro yakwa iiguacĩrĩrio ũndũ-inĩ mũũru, ndigatũike wa gwĩka cĩko cia waganu hamwe na andũ arĩa amaramari; Ndũkareke ndĩe irio ciao irĩa irĩ mũrĩo. **5** Mũndũ mũthingu nĩakĩĩninge: ũndũ ũcio nĩ wa kũnyonia ũtugi; kũndũithia nĩakĩndũithie: ũguo no ta kũnjĩtĩrĩria maguta mũtwe wakwa. Mũtwe wakwa ndũngĩrega gũtĩrĩrio maguta macio. No rĩrĩ, ihooya rĩakwa nĩ rĩa gũtũũra ndeganĩte na cĩko cia andũ arĩa meekaga ũũru; **6** aathani ao magaikio thĩ kuuma igũrũ rĩa rwaro rwa ihiga, nao arĩa aaganu nĩmakamenya atĩ ciugo ciakwa ciarĩ cia ma. **7** Nĩmakoĩga atĩrĩ, “O ta ũria mũndũ acimbaga mũgũnda na akahũũra hianyũ, no taguo mahĩndĩ maitũ maharaganĩtio mũromo-inĩ wa mbĩrĩra.” (Sheol h7585) **8** No rĩrĩ, maitho makwa nĩwe macũthĩrĩrie, Wee Mwathani Jehova; nĩ harĩwe njũragĩra; nĩ ũndũ ũcio ndũkareke ngue. **9** Ngĩtĩra ndikaniyĩtuo nĩ mũtego irĩa nyambĩrwo, ũnjehanĩrĩrie na mũtego ya andũ arĩa

mekaga ũũru. **10** Andũ acio aaganu maroogwa wabu-inĩ wao ene, no nĩ ngĩhĩtũkage itekuona ũgwati.

142 Thaburi ya Daudi Ngayagĩra Jehova nyanĩrĩire; ngwambararia mũgambo wakwa kũrĩ Jehova anjĩguire tha. **2** Njĩtũrũraga mateta makwa mbere yake; ndĩrĩmwĩraga thĩĩna wakwa ndĩ mbere yake. **3** Rĩria roho wakwa waringĩka thĩĩnĩ wakwa, Wee nĩwe ũmenyaga njĩra irĩa ndĩrĩgera. Njĩra-inĩ irĩa thĩiagĩra-rĩ, andũ nĩmahĩthĩire mũtego. **4** Ta rora mwena wakwa wa ũrĩo wone; gũtĩrĩ o na ũmwe ũranũmbũyĩ. Ndĩrĩ na ha kũũrĩra; muoyo wakwa gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe ũngĩũmenyerera. **5** Wee Jehova, nĩwe ngayagĩra; njugaga atĩrĩ, “Wee nĩwe rĩũrĩro rĩakwa, na igai rĩakwa bũrũri-inĩ wa arĩa marĩ muoyo.” **6** Thĩkĩrĩria gũkaya gwakwa, nĩgũkorwo ndĩmũhinyĩrĩrie mũno; ndeithũra kuuma kũrĩ andũ arĩa mathingatanĩte na nĩ, nĩgũkorwo marĩ na hinya mũno kũngĩra. **7** Njohorithia kuuma kĩoho-inĩ gĩakwa, nĩguo ngoocaga rĩitwa rĩaku. Hĩndĩ iyo andũ arĩa athĩngu nĩmakandigĩcĩria, nĩ ũndũ wa ũria ũnjĩkite wega.

143 Thaburi ya Daudi Igua ihooya rĩakwa, Wee Jehova, thĩkĩrĩria kĩrĩro gĩakwa ũnjĩguire tha; ũka ũndeithie, nĩ ũndũ wa wĩhokeku waku na ũthingu waku. **2** Ndũgaciirithie ndungata yaku, nĩgũkorwo maitho-inĩ maku gũtĩrĩ mũndũ ũrĩ muoyo ũngĩtuo mũthingu. **3** Thũ nĩthingatĩte, ikangurumania thĩ tĩĩri-inĩ; itũmaga ndũũre nduma-inĩ ta arĩa maakũire tene. **4** Nĩ ũndũ ũcio roho wakwa ũkaringĩka thĩĩnĩ wakwa; ngoro yakwa nĩmakĩte mũno thĩĩnĩ wakwa. **5** Ndĩrĩrĩrĩkanaga matukũ marĩa ma tene; ndĩrĩcũũranagia mawĩko maku mothe na ngatarania maũndũ marĩa moko maku meekĩte. **6** Ndambũrũkĩtie moko makwa na kũrĩ we; muoyo wakwa ũkũnyootagĩra ta bũrũri ũria mũmũ. **7** Wee Jehova, hiũha kũnjĩtika; roho wakwa nĩũthĩrĩtuo nĩ hinya. Tĩga kũũhitha ũthĩũ waku, ndikahaane ta arĩa maotoonyaga irima. **8** O rũciĩnĩ reke njĩguage kiugo kĩa wendo waku ũria ũtathiraga, nĩgũkorwo nĩwe ndũhokete. Nyonia njĩra irĩa njagĩrĩrwo nĩkũgera, nĩgũkorwo muoyo wakwa ndĩwerekeirie igũrũ kũrĩ we. **9** Ndeithũra kuuma kũrĩ thũ ciakwa, Wee Jehova, nĩgũkorwo ndũhithaga harĩwe. **10** Nduta gwĩkaga wendi waku, nĩgũkorwo Wee nĩwe Ngai wakwa; Roho waku mwega arondongoragia, ngeragĩre kũria kwaraganu. **11** Wee Jehova, nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩaku, tũũria muoyo wakwa; nĩ ũndũ wa ũthingu waku-rĩ, nduta kuuma mĩnyamaro-inĩ. **12** Nĩ ũndũ wa wendo waku ũtathiraga, kiria thũ ciakwa; niina arĩa othe maathũire, nĩgũkorwo nĩ ndĩ ndungata yaku.

144 Thaburi ya Daudi Jehova arogoocwo, o we Rwaro rwakwa rwa Ihiga, o we ũmenyithagia moko makwa mũrũire wa mbaara, agakĩruta ciara ciakwa kũria mbaara. **2** Nĩwe Ngai ũria ũnyendete, na nĩwe kĩrĩgo gĩakwa kĩa hinya, o we kũhitho gĩakwa na mũhonokia wakwa, nĩngĩ nĩwe ngo yakwa, na nĩ harĩ we njũragĩra, o we ũtũmaga andũ a ndũrĩrĩ maathĩke marĩ rungu rwakwa. **3** Wee Jehova, mũndũ akĩrĩ kĩ nĩguo ũmũmenyagĩrĩre, nake mũrũ wa mũndũ akĩrĩ kĩ nĩgeetha ũmũrũmbũyagĩe? **4** Mũndũ no ta mĩhũmũ;

matukū make mathiraga na ihenya o ta kīruru. **5** Wee Jehova, hingūra igūrū ūikūrūke; hutia irīma, nīgeetha irute ndogo. **6** Henūkia rūheni ūhurunje thū ciaku; ikia mīgū yaku ūcingatithie. **7** Tambūrūkia guoko gwaku ūrī igūrū; ndeithūra na ūūthare kuuma kūrī maaī maya maingī, ūndute kuuma moko-inī ma andū a kūngī. **8** arīa tūnua twao twaragia maheeni, o acio moko mao ma ūrīo marī na wara. **9** Wee Ngai, nīngūkūnīra rwimbo rwerū; ngūkūnīra na kīnanda kīrīa kīgeetwetwo na nga ikūmi, **10** nyinīre ūrīa ūhootanagīra athamaki, o we ūhonokagia Daudi ndungata yake harī rūhiū rwa njora rwa ūragani. **11** Ndeithūra na ūūthare, ūndute kuuma moko-inī ma andū a kūngī, arīa tūnua twao twaragia maheeni, o acio moko mao ma ūrīo marī ma wara. **12** Hīndī iyo aanake aitū magaatuika ta mīmēra mīrore wega wīthī-inī wao, nao airītu aitū mahaane ta itugī ciacūhītio cia kūgemia nyūmba ya ūthamaki. **13** Makūmbī maitū makaiyūragio irio cia mīthemba yothē. Ng'ōndu ciitū ikaingīha ikinye ngiri nyingī, cingīhe ikinye makūmi ma ngiri kūu mīgūnda-inī iitū; **14** nacio ndegwa ciitū nīgakuuaga mīrigo mīritū. Thingo itigakorwo na mīanya, kana gūtahwo tūtwarwo ūkombo-inī, o na gūtigakorwo na kīrīro kīa mīnyamaro njīra-inī cia matūūra. **15** Kūrathimwo nī andū arīa matarīi ta ūguo; kūrathimwo nī andū arīa Ngai wao arī we Jehova.

145 Thaburi ya Daudi Nīngūtūtūgīria, Wee Ngai wakwa Mūthamaki; ndīrīgocaga rīitwa rīaku tene na tene. **2** O mūthenya ndīrīkūgocaga na ngumagie rīitwa rīaku tene na tene. **3** Jehova nīwe mūnene, na nowē wagīrīre kūgoocwo mūno; ūnene wake gūtīrī mūdū ūngīhota kūtūiria. **4** Rūciaro rūmwe nīrūkarahīra rūrīa rūngī maūdū marīa waneka; nīrūkamenyithanagia ūhoro wa ciiko ciaku cia hinya. **5** Nīmakaaria ūhoro wa ūkaru wa ūnene waku ūrīa ūrī rīiri, na nīi ndaranagie ūhoro wa ciiko ciaku cia magegania. **6** Nīmariheanaga ūhoro wa ūhoi wa maūdū maku ma kūmakania, na nīi hunjagie ūhoro wa ūnene wa ciiko ciaku. **7** Nīmagakūngūria wega waku mūingī, na maine ūhoro wa ūthingu waku makenete. **8** Jehova nī mūtugi na nī mūigua-tha, ndahiūhaga kūrakara, na aiyūrītwo nī wendo. **9** Jehova nī mwega harī andū othe; nīaiguagīra tha kīrīa gīothe ombīte. **10** Wee Jehova, kīrīa gīothe ūmbīte nīkīrīkūgocaga; andū aku arīa aamūre nīmariūkumagia. **11** Nīmariheanaga ūhoro wa rīiri wa ūthamaki waku, na maaragie ūhoro wa hinya waku, **12** nīgeetha andū othe mamenye ūhoro wa ciiko ciaku cia hinya, o na ūkaru wa ūthamaki waku, ūrīa ūrī rīiri. **13** ūthamaki waku nī ūthamaki wa gūtūura tene na tene, nāguo wathani waku ūtūūruga nginya njiarwa ciothe. Jehova nī mwīhokeku harī ciiranīro cīake ciothe, na nīendete kīrīa gīothe ombīte. **14** Jehova nīanyīitagīrīra arīa othe marogūa, na agatīira arīa othe mainamīte. **15** Maitho ma andū othe nīwe macūthīrīrie, na nīumaheaga irio ciao hīndī rīria yagīrīre. **16** ūkūnjūruga guoko gwaku, na ūkachingīria kīndū gīothe kīrī muoyo mabataro makīo. **17** Jehova nī mūthingu njīra-inī cīake ciothe, na nīendete kīrīa gīothe ombīte. **18** Jehova arī hakuhī na andū arīa othe

mamūkayagīra, arīa othe mamūkayagīra na ma. **19** Arīa othe mamwītīgagīra nīamahingagīria mabataro mao; nīaiguaga kīrīro kīao na akamahonokia. **20** Jehova nīamenyagīrīra arīa othe mamwendete, na arīa othe aaganu nīkūniina akaamaniina. **21** Kanua gakwa kariaragia gakagooa Jehova. Kūmbe o gīothe nīgīkigooce rīitwa rīake itheru nginya tene na tene.

146 Goocai Jehova. Wee ngoro yakwa-rī, gooca Jehova. **2** Ndīgocaga Jehova hīndī rīria yothē ngūtūura muoyo; ndīrīinaga, ngocage Ngai wakwa rīrīa rīothe ngūtūura muoyo. **3** Ndūkanaige mwīhoko waku harī anene, kana harī andū, arīa matangīhota kūhonokania. **4** Rīrīa roho wao wameherera, macookaga o tīiri-inī; mūthenya o ro ūcio mībango yao itūikaga ya tūhū. **5** Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūrīa ūteithio wake uumaga kūrī Mūrungu wa Jakubu, ūrīa mwīhoko wake ūrī harī Jehova Ngai wake, **6** Mūūmbi wa igūrū na thī, na iria, na kīrīa gīothe gītūūruga thīinī wacio: ūcio nīwe Jehova, ūrīa ūtūūruga arī mwīhokeku nginya tene. **7** Nīarūgamagīrīra kīhooto kīa arīa ahātīrīrie, na akahe arīa ahūtū irio. Jehova nīwe wohoraga arīa mohetwo, **8** Jehova nīahingūruga maitho ma arīa atumumu, Jehova nīatiiraga arīa mainamīte, Jehova nīendete andū arīa athingu. **9** Jehova nīamenyagīrīra andū a kūngī, na agatūūra ciana cia ngoriai o na mūtumia wa ndigwa, no njira cia andū arīa aaganu nīacirigicaga. **10** Jehova egūtūura athamakaga nginya tene, Ngai waku, wee Zayuni, athamakage njiarwa na njiarwa. Goocai Jehova.

147 Goocai Jehova. Kaī nī ūndū mwega kūgooca Ngai witū na rwimbo-i, kaī nī ūndū mwega na mwagīrīru kūmūgooca-i! **2** Jehova nīwe wakaga Jerusalemu; nīwe ūcookagīrīria andū a Isīraeli arīa matahitwo. **3** Nīwe ūhonagia arīa athuthīku ngoro, na akamooha ironda ciao. **4** Nīwe ūmenyaga mūgana wa njata, na akahe njata o njata rīitwa rīayo. **5** Mwathani witū nīwe mūnene na nī arī hinya mūingī; ūmenyo wake ndūrī mūthia. **6** Jehova nīwe ūtiiragīrīra andū arīa ahooreri, no arīa aaganu amatungumanagia thī. **7** Inīrai Jehova mūmūcookerie ngaatho; inīrai Ngai witū na kīnanda kīa mūgeeto. **8** Nīahumbagīra igūrū na matu; nīwe uuragīria thī mbura, na agatūma nyeki īmere tūrīma-inī. **9** Nīwe ūheaga ng'ombe irio, na akahe tūcui twa mahuru irio rīrīa twamūkaīra. **10** We ndakenagīra hinya wa mbarathi, o na kana agakenera magūrū ma mūdū; **11** Jehova akenagio nī andū arīa mamwītīgagīra, o arīa maigaga mwīhoko wao harī wendo wake ūrīa ūtathiraga. **12** Wee Jerusalemu, kumia Jehova; gooca Ngai waku, wee Zayuni, **13** nīgūkorwo nīwe wīkagīra mīgīko ya ihingo ciaku hinya, na akarathima andū aku arīa marī thīinī waku. **14** Nīatūmīte kūgie thayū mīhaka-inī yaku, na agakūhūūnia na ngano rīria njega mūno. **15** Atūmaga wathani wake ūkinye gūkū thī; kiugo gīake kīhanyūkaga narua mūno. **16** Oiragia tharunji ihaana ta guoya mwerū cua, nayo mbaa akamīhurunja ta mūhu. **17** Mbura ya mbembe amīuragia taarī kagoto karoira. Nūū ūngīhota gwītīiria heho iyo yake? **18** Atūmaga kiugo gīake agatūma itwekūke; ahurutithanagia rūhuho, namo maaī magatherera. **19** Nīaguūrītīe kiugo gīake harī Jakubu, akaguūrīria Isīraeli mawatho make na

kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩro. **20** Ndarĩ ekĩra rũrĩrĩ rũngĩ ta ũguo, mawatho macio make ndũrĩrĩ itirĩ ciamamenya. Goocai Jehova.

148 Goocai Jehova. Goocai Jehova mũrĩ kũu igũrũ, mũmũgooce mũrĩ kũu gũtũũgĩru mũno. **2** Mũgoocei, inyuĩ araka ake othe, mũmũgooce, inyuothe mbũtũ ciake cia igũrũ. **3** Mũgoocei, inyuĩ rĩũa na mweri, mũgoocei, inyuothe njata iria icangararaga. **4** Mũgoocei, inyuĩ igũrũ rĩa igũrũ, o na inyuĩ maaĩ ma kũu igũrũ wa matu. **5** Indo ciothe nĩikĩgooce rĩitwa rĩa Jehova, nĩgũkorwo nĩwe wathanire na cio ikĩgĩa kuo. **6** Aaciigire handũ hacio itũũre ho tene na tene; aaheanire kĩrĩra kĩa watho wa kũrũmĩrĩro kĩrĩa gĩtagathira. **7** Goocai Jehova gũkũ thĩ, inyuĩ ciũmbe cia iria-inĩ, na ũriku wothe wa maria marĩa manene, **8** rũheni, na mbura ya mbembe, na tharunji, na matu, na ihuhũkanio cia huho iria ihingagia kĩrĩra gĩa, **9** inyuĩ irĩma, na tũrĩma tuothe, na mĩtĩ ya matunda, na mĩtarakwa yothe, **10** nyamũ cia gĩthaka, na ng'ombe ciothe, na ciũmbe iria nini, o na nyoni iria ciũmbũkaga, **11** athamaki a thĩ, na ndũrĩrĩ ciothe, na inyuĩ anene, na aathani othe a thĩ, **12** aanake, na airĩtu, na andũ arĩa akũrũ, o na ciana. **13** Othe nĩmagoocage rĩitwa rĩa Jehova, nĩgũkorwo rĩitwa rĩaake riiki nĩrĩo rĩtũũgĩrie; riiri wake ũrĩ igũrũ rĩa thĩ o na rĩa matu. **14** Nĩambararĩtie rũhĩa nĩ ũndũ wa andũ ake, nĩruo ũgooci wa andũ ake arĩa aamũre, nĩo andũ a Isiraeli, andũ arĩa marĩ hakuhĩ na ngoro yake. Goocai Jehova.

149 Goocai Jehova. Inĩrai Jehova rwĩmbo rwerũ, mũmũgooce mũrĩ kiũngano-inĩ kĩa arĩa aamũre. **2** Andũ a Isiraeli nĩmakenere ũcio wamombire; andũ a Zayuni nĩmacanjamũke nĩ ũndũ wa Mũthamaki wao. **3** Nĩmagoocage rĩitwa rĩaake makĩrũgarũgaga, na mamũinĩre na tũhembe, na kĩnanda kĩa mũgeeto. **4** Nĩgũkorwo Jehova nĩakenagio nĩ andũ ake; andũ arĩa ahooreri amahumbaga thũmbĩ ya ũhonokio. **5** Andũ arĩa aamũre nĩmakenere gĩtĩo kũu, na maine macanjamũkĩte marĩ o marĩrĩ-inĩ mao. **6** ũgooci wa Mũrungu ũrokorwo tũnua-inĩ twao, na rũhiũ rwa njora rũnoore mĩena yeerĩ rũkorwo moko-inĩ mao, **7** nĩguo meerĩthĩre harĩ ndũrĩrĩ, na maherithĩe kĩrĩndĩ gĩa thĩ, **8** nĩguo moohe athamaki ao na mĩnyororo, na moohe andũ ao arĩa marĩ igweta na bĩngũ cia kĩgera, **9** nĩguo mamakinyĩrie itũiro rĩrĩa mandikĩrwo. ũcio nĩguo riiri wa andũ ake othe arĩa aamũre. Goocai Jehova.

150 Goocai Jehova. Goocai Mũrungu mũrĩ harĩa hake haamũre; mũgoocei mũrĩ kũu igũrũ, o kũu kwa hinya wake. **2** Mũgoocei nĩ ũndũ wa cĩko ciake cia hinya; mũgoocei nĩ ũndũ wa ũnene wake mũingĩ mũno. **3** Mũgoocei mũkĩhuhaga karumbeta, mũmũgooce na kĩnanda kĩa mũgeeto, na gĩa kĩnũbi, **4** mũgoocei na tũhembe mũkĩrũgarũgaga, mũmũgooce na inanda cia nga mũkĩhuhaga mĩtũrĩrũ, **5** mũgoocei mũkĩhũũrithanagia thaani cia rũthuku iria ng'ambi, mũmũgooce na thaani ikũgamba o ta rũgambi. **6** Kĩndũ gĩothe kĩrĩ mĩhũmũ nĩkĩgooce Jehova. Goocai Jehova.

Thimo

1 Ici nĩ thimo cia Solomoni mūrũ wa Daudi, ūria warĩ mũthamaki wa Isiraeli; **2** nĩ thimo cia gūtũma mündũ agĩe na ūũgĩ, na ataarĩke; nĩ cia gūtũma ahote gũtaũkĩrwo nĩ ciugo cia ūũgĩ; **3** nĩ cia gūtũma mündũ ataarĩke ahote kũbarĩrĩa mütũũrĩe wake, ekage maũndũ marĩa magĩrĩire, na ma kihooto, na marĩa mega; **4** nĩ cia gūtũma ūria ūtarĩ na ūũgĩ agĩe na ūmenyo, na cia gūtũma mündũ mwĩthĩ agĩe na ūmenyo na ūgereri; **5** arĩa oogĩ-rĩ, nĩmathikĩrĩrie na mongerere wĩrutĩ wao, nao arĩa akũũrani maũndũ metĩkĩre gũtongorio. **6** Ningĩ nĩ cia gūtũma mündũ ataũkĩrwo nĩ thimo na ngerekano, na ataũkĩrwo nĩ ciugo cia andũ arĩa oogĩ, na ndaĩ ciao. **7** Kiambĩrĩria kĩa ūmenyo nĩ gwtĩgĩra Jehova, no arĩa akĩgu nĩ mathũire ūũgĩ na ūtaaro. **8** Mūrũ wakwa, thikĩrĩria mataaro ma thoguo, na ndũgatigane na ūrutani wa maitũguo. **9** Maũndũ macio magaatuĩka ithaga rĩa kũgemia mūtwe waku, na ta mũgathi wa kũgemia ngingo yaku. **10** Mūrũ wakwa, ehia mangĩgakũheenereria-rĩ, ndũkanetikanie nao. **11** Mangĩgakwĩra atĩrĩ, “Ūka ūthĩĩ hamwe na ithuĩ; reke tuoherie mündũ tũite thakame yake, reke tũcemaceeme mündũ o na ūtehitie; **12** ningĩ reke tũmamerie marĩ muoyo, o ta ūria mbĩrĩria ūkaga, na marĩ agima, o ta arĩa maharũrũkaga irima; (Sheol h7585) **13** Na ithuĩ-rĩ, tũkĩgie na indo cia goru cia mĩthemba yothe, na tũiyũrie nyũmba ciitũ na indo cia ndaho; **14** ruthithania wĩra na ithuĩ, tũkorwo na mũhuko ūmwe ithuothe”; **15** mūrũ wakwa, tĩa gũtwarana nao, ndũkagerere njĩra ciao; **16** nigũkorwo magũrũ mao mahanyũkaga mathĩĩ mehĩa-inĩ, nao mahiũhaga magaita thakame. **17** Kaĩ nĩ wĩra wa tũhũ kũiga gĩkerenge nyoni ciothe igĩkuonaga-ĩ! **18** Andũ aya mohagĩria thakame yao ene; maceemaga o mĩoyo yao ene! **19** Ūcio niguo mũthia wa arĩa othe magĩaga na indo na njĩra ya ungumania; indo icio iniinaga mĩoyo ya arĩa magĩaga nacio. **20** Ūũgĩ nĩ aretana anĩrĩire njĩra-inĩ, ningĩ agakayũrũka arĩ ihaaro-inĩ cia mũingĩ; **21** Aragũthũka na mũgambo mũnene arĩ magomano-inĩ ma njĩra kũu kũrĩ inegene, o na itoonyero rĩa itũũra inene akoria atĩrĩ: **22** “Inyũ mũtarĩ ūũgĩ-rĩ, nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mwendete njĩra cianyu itarĩ cia ūũgĩ? Nĩ nginya rĩ anyũrũrania megũtũũra makenagĩra kinyũrũri, na arĩa akĩgu mathũire ūmenyo? **23** Korwo nĩmwetĩkĩrie kũigua ūtaaro wakwa-rĩ, nĩningĩamũhingũrĩire ngoro yakwa, ndũme mũmenye meciiria makwa. **24** No tondũ nĩmwaregire kũnjigua rĩria ndetanire, na gũtĩrĩ mündũ werũmbũrie hĩndĩ rĩa ndatambũrĩkirie guoko gwakwa, **25** na mũkiagĩra mataaro makwa mothe bata, na mũkiaga gwtĩkĩra ikaanania rĩakwa-rĩ, **26** niĩ na niĩ nĩngamũthekerera hĩndĩ yanyu ya mwanangiko, na ndĩmũnyũrũrie rĩria mũgaakororererwĩ nĩ mũtino: **27** ĩ hĩndĩ irĩa guoya ūkaamũkorerera ta kihuhũkanio, rĩria mwanangiko ūkaamũhaata ta rũhuho rwa kihuhũkanio, rĩria mũgaakinyĩrĩrwo nĩ mĩnyamaro na ruo rwa ngoro. **28** “Hĩndĩ ĩyo nĩmakangaira, no ndikametika; nĩmakanjetha na kiyo, no matikanyona. **29** Tondũ nĩmathũũrĩre ūmenyo, na matigana gũthũura gwtĩgĩra

Jehova, **30** tondũ matietikĩrie mataaro makwa, na nĩmamenire ikaanania rĩakwa, **31** makaarĩa maciaro ma mĩthĩire yao, na mahũũnio nĩ maciaro ma mathugunda mao. **32** Nĩgũkorwo ūgenyũ wa arĩa matarĩ ūũgĩ nĩũkamooraga, nakuo kwĩgangara kwa arĩa akĩgu nigũkamaniina; **33** no ūria wotho ĩnjiguaga arĩtũũraga na thayũ, na atũũre ahooreire, atarĩ ūgwati angũtĩgĩra.”

2 Mūrũ wakwa, ūngĩtikĩra ciugo ciakwa, na ūgie maathani makwa ta mũthiithũ thĩĩnĩ waku, **2** nakuo gũtũ gwaku ūgũtegere ūũgĩ, na werekerie ngoro yaku kũgia na ūmenyi, **3** na ūngĩgaakayũrũka na ūhoore gũkũũrana maũndũ, na wĩtane wanĩrĩire ūheo ūtaũku, **4** na ūngĩkawetha ta betha, na ūucarie ta kĩgũna kihĩthe-rĩ, **5** hĩndĩ ĩyo nĩũgataũkĩrwo nĩ ūhoro wa gwtĩgĩra Jehova, na ūgie na ūmenyo wa Ngai. **6** Nĩgũkorwo Jehova aheanaga ūũgĩ, na kanua gake koimaga ūmenyo na ūtaũku. **7** Andũ arĩa arũngĩrĩru amaigĩre ūhootani, niwe ngo ya arĩa matarĩ ūcuuke mĩthĩire-inĩ yao, **8** nigũkorwo nĩarangagĩra njĩra cia arĩa marũmagĩrĩra kihooto, na akagitĩra njĩra ya andũ ake arĩa ehokeku. **9** Hĩndĩ ĩyo nĩũgakuũũrana maũndũ marĩa magĩrĩire, na ma kihooto, na marĩa mega: ūgĩkũũrane njĩra o yotho njega. **10** Nĩgũkorwo ūũgĩ nĩũgatoonya ngoro yaku, naguo ūmenyo ūkenagie muoyo waku. **11** ūgereri niũrĩkũgitagĩra, naguo ūtaũku ūkũrangagĩre. **12** Ūũgĩ nĩũgakuũhonokia kuuma njĩra-inĩ cia andũ arĩa aaganu, ūkũhonokie kuuma kũrĩ andũ arĩa maaragia maũndũ ma waganu, **13** o arĩa matigaga njĩra irĩa nũngĩrĩru, magathiĩra njĩra cia nduma, **14** arĩa makenaga magĩka ūũru, na magakenagio nĩ ūũru wa waganu, **15** na no-o arĩa njĩra ciao ciogomete, na mĩthĩire yao ĩrĩ ya ungumania. **16** Ūũgĩ nĩũgakuũhonokia kuuma harĩ mũtumia ūria mũtharia, ūkũhonokie harĩ ng’enyũ ya mũtumia na ciugo ciake cia kũheenereria andũ, **17** ūcio ūtigĩte mũratata wa ūnini wake, na agatiganĩria kĩrĩkanĩro kĩria aarĩkanĩre na mũthũuriwe arĩ mbere ya Ngai. **18** Nĩgũkorwo nyũmba yake ĩroragia andũ gĩkũu-inĩ, nacio njĩra ciake ikamerekeria kũrĩ maroho ma arĩa akuũ. **19** Gũtĩrĩ mündũ ūthiĩaga harĩ we agacooka, kana akegwatĩra njĩra cia muoyo. **20** No rĩrĩ, wee niũrĩthiĩaga na mĩthĩire ya andũ arĩa ega, na ūgeragĩre njĩra cia arĩa athingu. **21** Nĩgũkorwo andũ arĩa arũngĩrĩru nĩo magaatuũra bũrũri-inĩ, na arĩa matarĩ ūcuuke nĩo magaatigara kuo; **22** no rĩrĩ, andũ arĩa aaganu nĩmakeherio bũrũri-inĩ, nao arĩa matarĩ ehokeku nĩmakamunywo maingatwo kuo.

3 Mūrũ wakwa, ndũkariganĩrwo nĩ ūrutani wakwa, no ngoro yaku nĩrũmagie maathani makwa, **2** nigũkorwo nĩmagakuongerera matukũ ūtũũre miaka mĩingĩ, na matũme ūgaacĩre. **3** Ndũkanareke wendani na wĩhokeku ikweherere; cioherere ngingo yaku, ūciandike kihengere-inĩ kĩa ngoro yaku. **4** Weka ūguo nĩũgeetikĩrika, na ūgie na rĩĩtwa rĩega maitho-inĩ ma Ngai o na ma andũ. **5** Wĩhoke Jehova na ngoro yaku yotho, na ndũkanehoke ūmenyo waku mwene; **6** mũmenyithagie mĩthĩire yaku yotho, na nĩarĩrũngaga njĩra ciaku. **7** Tĩa kwionaga ūrĩ mũtũgĩ maitho-inĩ maku mwene; wĩtigĩre Jehova na ūtheemage maũndũ marĩa mooru. **8** Ūndũ ūcio niũrĩkũrehagĩra ūgima wa

mwĩrĩ, na mahĩndĩ maku makoragwo marĩ na hinya. **9** Tĩaga Jehova na ũtonga waku, ningĩ ũmũtĩage na maciao mothe ma mbere ma irio ciaku cia mĩgũnda; **10** namo makũmbĩ maku nimakaiyũrĩra, nayo mitũngi yaku iyyũrĩre ndibei ya mũhĩhano. **11** Mũrũ wakwa, tiga kũnyarara ihũura rĩa Jehova, na ndũgathũũre irũithia rĩake, **12** nĩgũkorwo Jehova arũithagia arĩa endete, o ta ũria ithe wa mũndũ arũithagia mũriũ ũria akenagĩra. **13** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũria wonete ũũgĩ, mũndũ ũcio wĩgũrĩre na ũmenyo, **14** nĩgũkorwo ũũgĩ nĩ wa bata mũno gũkĩra betha, na ũciaraga uumithio ũkĩrĩte wa thahabu. **15** Ũũgĩ ũrĩ goro gũkĩra ruru iria ndune; kĩrĩa gĩothe ũngĩrĩrĩra gũtirĩ kĩngĩringithanio naguo. **16** Guoko-inĩ gwake kwa ũrio harĩ ũingĩ wa matukũ; guoko-inĩ gwake kwa ũmotho harĩ na ũtonga na gĩtĩo. **17** Mĩthĩire ya ũũgĩ nĩ mĩthĩire ya kwendeka, na njĩra ciaguo ciothe nĩ cia thayũ. **18** Ũũgĩ nĩ mũtĩ wa muoyo kũrĩ arĩa maũhĩmbagĩria; arĩa megĩagĩra naguo-rĩ, nĩmarĩrathimagwo. **19** Jehova aahandire mĩthingi ya thĩ na ũũgĩ, na akĩrũmia igũrũ na ũmenyo wake; **20** ũmenyo wake nĩguo wagayanirie kũrĩa kũrĩku, namo matu magatatagia ime. **21** Mũrũ wakwa tũũria matua mega na ũkũũrani maũndũ, ndũkanareke ciehere maitho-inĩ maku; **22** nĩcio igagũtũũria muoyo, na nĩ ithaga rĩa kũgemagia ngingo yaku. **23** Ningĩ ũrĩthiia na njĩra yaku ũrĩ na thayũ, na kũgũrũ gwaku gũtikahĩngwo; **24** Wakoma-rĩ, ndũgetigĩra; wakoma-rĩ, ũrĩkomaga toro mwega. **25** Ndũgetigĩre mwanangĩko wa narua, kana kĩhuhũkanio kĩrĩa gĩkoragĩrĩra andũ arĩa aaganu, **26** nĩgũkorwo Jehova niwe ũgaatuĩka mwĩhoko waku, na amenyagĩrĩre kũgũrũ gwaku gũtikanyitwo nĩ mũtego. **27** Ndũkanagĩrĩrĩre ũndũ mwega ũkĩnyĩre arĩa maagĩrĩrwo nĩgũkĩnyĩrwo nĩguo, rĩrĩa ũrĩ na ũhoti wa kũhingia ũndũ ũcio. **28** Ndũkaneeere mũndũ wa itũũra riaku atĩrĩ, “Thĩĩ ũgooka rĩngĩ; kĩu ũrenda nĩngakũhe rũciũ,” o rĩrĩa ũrĩ na kĩndũ kĩu hakuhi. **29** Ndũkanacĩrĩre gwĩka mũndũ wa itũũra riaku ũũru, ũcio ũtũũraga hakuhi nawe akwĩhokete. **30** Ndũkanarũithie mũndũ tũhũ, rĩrĩa atarĩ ũndũ mũũru agwĩkĩte. **31** Ndũkanacumĩkĩre maũndũ ma mũndũ wa ngũĩ, kana ũthuure njĩra o na imwe yake, **32** nĩgũkorwo Jehova nĩathũire mũndũ mwaganu, no nĩagĩaga ndundu na andũ arĩa arũngĩrũru. **33** Nyũmba ya arĩa aaganu itũũraga na kĩrumi kĩa Jehova, no mũciĩ wa arĩa athingu nĩaurathimaga. **34** Jehova nĩanyũrũragia andũ arĩa manyũrũranagia na mwĩtĩo, no arĩa menyiihagia nĩamaheaga wega wake. **35** Andũ arĩa oogĩ magayaga gĩtĩo, no andũ arĩa akĩgu magayaga njono.

4 Atĩrĩrĩ, inyuĩ ariũ akwa, ta thĩkĩrĩraĩ ũrũtani wa thoguo; njiguai nĩguo mwĩgũire na kũmenya maũndũ. **2** Tondũ ngũmũhe ũrutani mwega, nĩ ũndũ ũcio mũtigatĩrike ũrutani wakwa. **3** Rĩrĩa ndaarĩ mwana nyũmba-inĩ ya baba, ndĩ o mũndũ mwĩthĩ, na ndĩ mwana wa mũmwe wa maitũ-rĩ, **4** baba nĩandũtĩre, akĩnjĩra atĩrĩ, “Wĩgwatĩre ciugo ciakwa na ngoro yaku yothe; rũmia maathani makwa, na nĩgũtũũra muoyo. **5** Gĩa na ũũgĩ, gĩa na kũmenya maũndũ; ndũkanariganĩrwo nĩ ciugo ciakwa, kana wahũke kuuma harĩ cio. **6** Ndũkanatĩrike ũũgĩ, naguo niũrĩkũgatĩra; **7** Ũũgĩ ũkĩrĩte indo ciothe;

nĩ ũndũ ũcio wĩgũire na ũũgĩ. Īĩ, kaba kũruta indo ciaku ciothe wĩgũire na kũmenya maũndũ. **8** Tũũgagĩria ũũgĩ mũno, naguo niũrĩkwambararagia; ũhĩmbagĩrie, naguo niũrĩgũtũithagia. **9** Nĩũgagwĩkĩra ithaga rĩa ũtugi mĩtwe waku, na ũkũhe thũmbĩ thaka mũno.” **10** Thĩkĩrĩra, wee mĩrũ wakwa, na wĩtkĩre ũria ngũkwĩra, nĩgeetha mĩaka ya muoyo waku iĩngĩhe. **11** Nguonetie njĩra ya ũũgĩ, na ngagũtongoria njĩra-inĩ iria nĩngarũ. **12** Rĩrĩa ũgũthĩ, makinya maku matikahĩngĩcwo; rĩrĩa ũkũhanyũka-rĩ, ndũkahĩngwo. **13** Rũmia ũrutani wakwa, na ndũkanareke ũkweherere; ũgitagĩre wega, nĩgũkorwo nĩguo muoyo waku. **14** Ndũkanagerere njĩra ya andũ arĩa aaganu, kana ũthĩire njĩra ya andũ arĩa oorũ. **15** Mũtheemage, na ndũkanamĩgerere; mĩhutatĩre, na wĩthĩire na njĩra yaku. **16** Nĩgũkorwo andũ arĩa aaganu matingĩkoma nginya meeke ũũru; mooragwo nĩ toro nginya matũme mũndũ ahĩngwo, agwe. **17** Marĩaga irio iria monete na ũmaramari, na makanyua ndibei matunyanite na hinya. **18** Mĩthĩire ya andũ arĩa athingu ihaana ta ũtheri wa gũgĩkia, ũria ũthiiaa ũgĩthererũkaga nginya mũthenya barigici. **19** No mĩthĩire ya andũ arĩa aaganu ihaana ta nduma ndumanu; o matimenyaga kĩrĩa kĩamahĩnga. **20** Mũrũ wakwa, ta thĩkĩrĩra ũria ngũkwĩra; tega gũtũ ũigũe ciugo ciakwa. **21** Ndũkanareke ciehere maitho-inĩ maku, ciigage ngoro-inĩ yaku; **22** nĩgũkorwo nĩcio itũũragia arĩa maciĩgwatĩire muoyo, na igekĩra mwĩrĩ wao wothe ũgĩma. **23** Makĩria ya macio mothe, rangagĩra ngoro yaku, nĩgũkorwo nĩyo gĩthima kĩrĩa gĩtherũkaga muoyo. **24** Eheria rũnana kanua-inĩ gaku; nacio ndeto cia ũmaramari-rĩ, nĩciikare kũraya na iromo ciaku. **25** Maitho maku nĩmarorage na mbere, ũcũthagĩrĩrie mbere yaku wega. **26** Aragania njĩra iria magũrũ maku marĩthiagĩra, na ũthiagĩre o njĩra iria ngĩndĩrĩku. **27** Ndũkanaahũke na mwena wa ũrio kana wa ũmotho; eheria kũgũrũ gwaku kuuma ũũru-inĩ.

5 Mũrũ wakwa, thĩkĩrĩra ũũgĩ ũyũ wakwa, tega gũtũ wega ũigũe ciugo ciakwa cia ũtaũku, **2** nĩguo ũtũũrie ũbaarĩrĩ, nayo mĩromo yaku itũũrie ũmenyo. **3** Nĩgũkorwo mĩromo ya mĩtumia mũtharia itaataga ũũkĩ, na mĩario yake iĩyorokete gũkĩra maguta; **4** no marigĩrĩrio nĩmũrũrũ ta maaĩ ma nyongo, nĩ mũũgĩ ta rũhiũ rwa njora rũria rũũgĩ mbarĩ cieri. **5** Magũrũ make maikũrũkaga gĩkuu-inĩ; makinya make mathiiaa merekeire o mbĩrĩra. (Sheol h7585) **6** Ndecĩiragia ũhoru wa njĩra ya muoyo; njĩra ciake nĩ njogomu, nowe ndooĩ ũguo. **7** Atĩrĩrĩ, ariũ akwa, ta thĩkĩrĩra; mũtikanatiganĩrie ũria ngũmwĩra. **8** Thiagĩrai njĩra ĩrĩ kũraya nake, mũtigakuhĩrĩre mũrango wa nyũmba yake, **9** nĩguo mũtĩkaheane hinya wanyu mwega kũrĩ andũ angĩ, na mĩaka yanyu kũrĩ mũndũ ũtarĩ tha, **10** nĩguo ageni matikehũũnie na ũtonga wanyu, na kĩrĩa ũnogeire gĩtongie mũciĩ wa mũndũ wa kũngĩ. **11** Marigĩrĩrio-inĩ ma muoyo waku nĩũgacaaya, hĩndĩ arĩa nyama cia mwĩrĩ waku na mwĩrĩ waku igakorwo ithĩrĩte hinya. **12** Ũkoiga atĩrĩ, “Hĩ, kaĩ nĩndathũũire gũtaarwo-ĩ! Hĩ, kaĩ ngoro yakwa nĩyamenete kũrũithio-ĩ! **13** Ndingĩathĩkĩire arutani akwa, kana thĩkĩrĩrie ataaranĩ akwa. **14** Nĩnginyĩte hũgũrũrũ-inĩ cia mwanangĩko, ndĩ o gatagatĩ-inĩ ga kĩũngano gĩothe.” **15** Atĩrĩrĩ,

nyuuaga maaĩ ma itangi riaku we mwene, maaĩ maria mathereraga moimite githima-inĩ giaku mwene. **16** Nĩ kwagĩrĩre ithima ciaku ciunagĩre maaĩ barabara-inĩ, kana tũrũũ twaku tuunagĩre ihaaro-inĩ cia mũngĩ? **17** Nĩmagĩtũũre marĩ maku wiki, matigatuĩke maku na mũndũ wa kũngĩ o na rĩ. **18** Githima giaku kĩrorathimwo, nawe ũkenagĩre mũtumia wa ũnini waku. **19** Athakarĩte ta thwariga wa mũgoma, akaagĩra ta gathiiya ka mũgoma: kũiganagwo nĩ nyondo ciake hĩndĩ ciothe, ũkenagio nĩ wendo wake hĩndĩ ciothe. **20** Mũrũ wakwa, nĩ kĩ kĩngĩtũma ũkenio nĩ mũtumia mũtharia? Nĩ kĩ kĩngĩtũma ũhĩmbĩrie gĩthũri kĩa mũtumia wa mũndũ ũngĩ? **21** Nĩgũkorwo mĩthĩire ya mũndũ nĩyonagwo nĩ Jehova, nake niatũiragĩa njĩra ciake ciothe. **22** Cũko njũru cia mũndũ mwaganu nĩcio imũtegaga; nga cia mehia make nĩcio imuohaga, ikamũrũmia biũ. **23** Mũndũ ũcio nĩagaakua nĩ kwaga ũtaaro, akoora nĩ ũndũ wa ũrimũ wake mũnene.

6 Mũrũ wakwa, ũngĩkorwo ũigĩte kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩra thĩirĩ wa mũndũ wa itũũra riaku, ũkorwo atĩ nĩwe ũtuĩkĩte wa kũmũrĩhĩra thĩirĩ harĩ mũndũ ũngĩ-rĩ, **2** ũngĩkorwo ũtegetwo nĩ ũria uugĩte, ũkagwatĩthio nĩ ciugo cia kanua gaku-rĩ, **3** gũĩke atĩrĩ, mũrũ wakwa, nĩguo wĩteithũre, kuona atĩ nĩgũwĩte moko-inĩ ma mũndũ wa itũũra riaku: Thĩĩ wĩnyĩhĩe wee mwene; mũthaithe mũno akuohere. **4** Ndũkareke maitho maku mone toro, kana ũreke imone ciaku icũnge. **5** Wĩteithũre o ta ũria thwariga iĩteithũraga kuuma moko-inĩ ma mĩguĩmĩ, o na kana ta ũria nyoni iĩteithũraga kuuma mũtego-inĩ wa mũtegi. **6** Thĩĩ harĩ thĩgĩrĩrĩ, wee kĩgũũta gĩkĩ; ũcũũranie mĩtugo yayo nĩguo ũũhĩge! **7** Ndĩrĩ mũnene, kana mũmĩrũgamĩrĩrĩ, o na kana mũmĩathi, **8** no nĩĩgagĩra mũthĩithũ wa irio hĩndĩ ya riũa, na iĩgacookanĩrĩria irio ciayo hĩndĩ ya magetha. **9** ũgũkoma hau nginya-rĩ, wee kĩgũũta gĩkĩ? ũrĩũkĩra-rĩ, ũtĩge toro waku? **10** Komakoma gatoro kanini, na ũcũngacũnge hanini, na ũkũnje moko hanini nĩguo ũhurũke; **11** atĩrĩ, ũthĩĩni ũgaagũkorerera ta mũitũ, ũkorererwo nĩ wagi ũhaana ta mũndũ wĩohete indo cia mbaara. **12** Mũndũ kĩmaramari na mwaganu-rĩ, ũria ũthĩiaga akĩaragia ndeto itarĩ nũngĩrĩru, **13** ũcio uunagĩra andũ riitho, na akaheenereria andũ na makinya make, o na akaheneria andũ na ciara ciake-rĩ, **14** ũcio ũthugundaga ũũru arĩ na maheeni ngoro-inĩ yake: ũcio hĩndĩ ciothe ahuraga maũndũ ma nyamũkano. **15** Nĩ ũndũ ũcio mũtino ũkaamũhubanĩria o rĩmwe aterĩgĩrĩre; mwanangĩko ũtarĩ kĩhonia nĩũkamũniina biũ. **16** Kũrĩ maĩndũ matandatũ mathũũrwo nĩ Jehova, ĩĩ, o na nĩ mũgwanja maria onaga marĩ magigi, nĩmo: **17** maitho ma mwĩtũio, na rũrĩmĩ rũria rũheenana, na moko maria maitaga thakame ya andũ matehitie, **18** na ngoro irĩa iĩthugundaga maũndũ wa waganu, na magũrũ maria mateng'eraga gũthĩĩ gwĩka ũũru, **19** na mũira ũtarĩ wa ma ũria ũthothoraga ndeto cia maheeni, o na mũndũ ũria ũrehaga nyamũkano gatagatĩ ka andũ a nyina ũmwe. **20** Mũrũ wakwa, tũũra ũrũmĩtie maathani ma thoguo, na ndũgatĩke ũrutani wa maitũguo. **21** Moherere ngoro-inĩ yaku nginya tene; makundĩke marĩgĩcĩrie ngingo yaku. **22** Rĩria ũgũthĩi-rĩ,

nĩmarĩgũtongoragia; wakoma-rĩ, nĩmarĩkũmenyagĩrĩra; na rĩria warahũka-rĩ, nĩmarĩkwaragĩria. **23** Nĩgũkorwo maathani maya nĩ tawa, na ũrutani ũyũ nĩ ũtheri, namo mataaro ma kũrũnga mũndũ-rĩ, nĩmo njĩra ya muoyo, **24** magakweheragia harĩ mũndũ-wa-nja ũcio mwaganu, na magakũhonokia kuuma kũrĩ rũrĩmĩ rũnyoroku rwa mũtumia ũcio ng'enyũ. **25** Ndũkerĩrĩre ũthaka wake ngoro-inĩ yaku, kana ũreke akũguucĩrĩre na maitho make, **26** nĩgũkorwo mũmaraya atũmaga mũndũ athĩĩne nginya ahooyage kenyũ ka mũgate, na mũtumia mũtharia aguĩmaga muoyo waku guo mwene. **27** Mũndũ no atahĩre mwaki gĩthũri-inĩ giake, na nguo ciake itihĩe? **28** Mũndũ no agerere igũrũ rĩa makara marĩ na mwaki, na makinya make matihĩe? **29** ũguo no taguo mũndũ ũria ũkomaga na mũtumia wa mũndũ ũngĩ atarĩ; gũtĩrĩ mũndũ ũngĩmũhutia na ndaherithio. **30** Andũ matimenaga mũici angĩkorwo aiyĩte nĩguo eniĩĩre ng'aragu rĩria arĩ mũhũũtu. **31** No rĩrĩ, angĩnyĩtuo-rĩ, no nginya arĩhe maita mũgwanja, o na angĩkorwo ekũrĩha na ũtonga wa nyũmba yake wotho. **32** No mũndũ ũria ũtharagia nĩagĩte wĩciirio; ũria wotho wĩkaga ũguo nĩwe mwene wĩyanangaga. **33** Nguraro na kwĩnyararĩthia nĩcio igai riake, na cio thoni icio ciake gũtĩrĩ hĩndĩ igathario ithire; **34** nĩgũkorwo ũũru nĩguo warahũraga mang'ũrĩ ma mũthũuri, na ndakaigwa tha akĩrĩhĩria. **35** Ndagetĩkĩra irĩhi o na rĩrĩkũ; nĩakaarega ihaki o na rĩrĩ inene atĩa.

7 Mũrũ wakwa, tũũra ũrũmĩtie ciugo ciakwa, na wĩĩgĩre maathani makwa thĩĩnĩ waku. **2** Rũmia maathani makwa, na nĩĩgatũũra muoyo; gitagĩra morutani makwa o ta kũĩma kĩa riitho riaku. **3** Mohagĩrĩre ciara-inĩ ciaku; ũmaandĩke kĩhengere-inĩ kĩa ngoro yaku. **4** ĩra ũũgĩ atĩrĩ, "Wee nĩwe mwari wa maitũ," naguo ũtũku ũwĩtage mũndũ wa nyũmba yanyu; **5** nĩcĩrĩkweheragia harĩ mũndũ-wa-nja ũcio mũtharia, o na kuuma kũrĩ mũtumia ũcio ũtarĩ mwĩhokeku, hamwe na ciugo ciake cia kũheenaniĩria. **6** Ndĩ ndĩrica-inĩ na nyũmba yakwa-rĩ, nĩndacũthĩrĩrie na nja kamwanya-inĩ, **7** ngĩona kĩmwana gatagatĩ ka aria matarĩ oogi, na ngĩkũũrana gatagatĩ ka aanake, mũndũ mwĩthĩ ũtaarĩ na ũũgĩ wa gũkũũrana maũndũ. **8** Aikũrũkaga na njĩra irĩa yarĩ hakuhi na koine ya kwa mũndũ-wa-nja ũcio, agĩthĩ na njĩra iyo yerekeire na gwake mũciĩ, **9** na kwari na mairia o kahwaĩ-inĩ gũgĩtukatuka, gũkĩambĩrĩria kũgĩa nduma ya ũtukũ. **10** Na rĩrĩ, hagĩũka mũndũ-wa-nja kũmũtũnga, wehumbĩte nguo ta mũmaraya, arĩ na wara ngoro-inĩ. **11** (Nĩ mũnegeni na mũng'athia, na magũrũ make matĩkiragĩrĩria mũciĩ; **12** rĩmwe arĩ njĩra-inĩ, na rĩria rĩngĩ arĩ ihaaro-inĩ, ehithagĩre andũ koine-inĩ ciothe cia njĩra.) **13** Nake akĩnyĩta mwanake ũcio, akĩmũmumunya, na akĩmwĩra atĩrĩ ategũconoka, **14** "Ndĩ na maruta ma ngwatanĩro mũciĩ, tondũ ũmũthĩ nĩhingĩrie mũĩhitwa yakwa. **15** Nĩ ũndũ ũcio ndoimagara, ndooka gũgũtũnga; ngũgũcarĩtie mũno, na rĩu nĩndakuona! **16** Nĩnjarĩte ũrĩrĩ wakwa na macuka ma gatani ma marangi kuuma Misiri. **17** ũrĩrĩ ũcio wakwa nĩndũĩtĩrĩrie indo nungi wega ta manemane, na thubiri, o na mũndarathini. **18** ũka twĩhũũnie wendo nginya rĩciĩnĩ; reke twĩkenie na

wendo! **19** Mũthuari wakwa ndarĩ mũciĩ; nĩathiĩte rūngendo rūraiho. **20** Nĩathiĩte na mũhuko wake ũyũrite mbeeca, na akainũka mũciĩ o rĩria mweri ũkaiganana.” **21** Agikimũheenereria na ciugo, akimũhithia; agikĩmuuha na miario yake mĩnyoroku. **22** O rĩmwe akimũrũmĩrĩra ta ndegwa igĩthĩi gũthinjwo, kana ta thwariga igĩtoonya kĩana-inĩ kĩa mũtego, **23** nginya akaaya gũtheecwo ini nĩ mĩguĩ, akahaana ta nyoni igũthũkĩte mũtego-inĩ, itekĩmenya o na hanini atĩ ũndũ ũcio no ũmĩrute muoyo. **24** Atĩrĩrĩ, ariũ akwa, ta thikĩrĩrai; tegai matũ mũigue ũria ngũmwĩra. **25** Mũtikanaareke ngoro cianyũ irũmĩrĩre mĩthĩire yake, kana mũingĩre njĩra-inĩ ciae. **26** Nĩ andũ angĩ arĩkĩite kũrũnda; arĩa oragĩte nĩ kĩrĩndĩ kĩingĩ mũno. **27** Nyũmba yake nĩ njĩra njariĩ ya gũthĩi mbĩrĩra, nayo yerekagĩria andũ nyũmba-inĩ cia gĩkuũ. (Sheol h7585)

8 Githĩ ũũgĩ ndareetana? Githĩ ũtaũku ndaranĩrĩra na mũgambo wake? **2** Njĩra-inĩ kũria gũtũũgĩru, na magomano-inĩ ma njĩra-rĩ, niho ũũgĩ arũgamĩte; **3** ningĩ hakuhi na ihingo irĩa cierekeire itũũra inene, o hau matoonyero-inĩ-rĩ, niho araanĩrĩra akoiga atĩrĩ: **4** “Inyũ andũ nĩ inyũ ndireeta; ndĩraanĩrĩra na mũgambo wakwa kũrĩ andũ othe a thĩ. **5** Inyũ arĩa mũtarĩ na ũũgĩ, gĩai na ũbaarĩrĩri, inyũ arĩa akĩgu, gĩai na ũtaũku. **6** Thikĩrĩrai, nigũkorwo ndĩ na maũndũ ma bata ngwaria; ngũtumũra mĩromo yakwa njarie maũndũ marĩa magĩrĩre. **7** Kanua gakwa kaaragia ũhoro wa ma, nigũkorwo mĩromo yakwa nĩthũire waganu mũno ta kĩndũ kĩrĩ magĩgi. **8** Ciugo ciothe cia kanua gakwa nĩ cia ũthingu; gũtirĩ o na kiugo kĩmwe gĩacio kiogomu kana gĩa kũhithania. **9** Kũrĩ arĩa makũũranaga maũndũ ciugo ciothe nĩciagĩrĩre; itirĩ mahĩtia kũrĩ arĩa marĩ na ũmenyo. **10** Thuurai mataaro makwa handũ ha betha, mũthũure ũmenyo handũ ha thahabu irĩa njega mũno, **11** nigũkorwo ũũgĩ nĩ wa goro gũkĩra ruru irĩa ndune, na gũtirĩ kĩndũ ũngĩrĩrĩria kĩngĩringithanio naguo. **12** “Nĩ ũũgĩ-rĩ, ndũũranaga na ũbaarĩrĩri; nĩndigwatiire ũmenyo o na gũthugunda maũndũ mega. **13** Gwĩtigĩra Jehova nigũthũũra ũũru; nĩthũire mwĩtĩio na mwĩtũũgĩrio, na mĩtugo mĩũru na miario ya waganu. **14** Kĩrĩra na ũũgĩ wa gũkũũrana maũndũ nĩ ciakwa; nĩ ndĩ na ũtaũku, na ndĩ na ũhوتي. **15** Athamaki mathamakaga nĩ ũndũ wa hinya wakwa nao aathani magathondeka mawatho ma kĩhooito; **16** anene mathamakaga nĩ ũndũ wa hinya wakwa, o ũndũ ũmwe na arĩa othe marĩ igweta arĩa maathanaga gũkũ thĩ. **17** Nĩnyendete arĩa manyendete, nao arĩa manjaragia na kiyo nĩmanyonaga. **18** Ũtonga na gĩtĩio cionekaga harĩ nĩ, o hamwe na ũtonga wa gũtũũra, na ũgaacĩru. **19** Maciaro makwa nĩ mega gũkĩra thahabu irĩa therie; uumithio wakwa nĩũkĩrite betha irĩa njega. **20** Nĩ thiiaga na njĩra ya ũthingu, ngathĩra o njĩra-inĩ cia kĩhooito, **21** ngĩheaga andũ arĩa manyendete ũtonga, na ngaiyũragia igĩna ciao. **22** “Jehova aanyũmbere o kĩambĩrĩria-inĩ kĩa wĩra wake, mbere ya mawĩra make ma tene; **23** ndaathuurirwo kuuma tene wa tene, kuuma o kĩambĩrĩria, thĩ itarĩ yagĩa. **24** Rĩria gũtaagĩte maria manene-rĩ, niguo ndaciariwo, o hĩndĩ irĩa gũtaarĩ matherũkĩro maiyũrite maaĩ; **25** ndaciariwo irĩma itanahaandwo harĩa irĩ, na tũrĩma

tũtanagĩa, **26** we atanoomba thĩ kana ithaka ciayo, o na kana rũkũngũ o ruothe rwa thĩ. **27** Nĩ ndaarĩ o kuo hĩndĩ irĩa aathondekire igũrũ na akĩrũga handũ ha rĩo, hĩndĩ irĩa eekĩre rũkĩrĩrĩ rwa kũria kũriku, **28** rĩria aahaandire matu kũu igũrũ, na akĩrũmia ithima cia kũria kũriku wega, **29** rĩria eekĩre mũhaka wa irĩa niguo maaĩ matikanae kwagarara watho wake, na rĩria aahandire mĩthingi ya thĩ. **30** Hĩndĩ iyo ndaarĩ o hakuhi nake ndĩ ta mũbundi mũũgĩ. Ndaaiyũritwo nĩ gĩkeno mũthenya o mũthenya, na ngakenaga hĩndĩ ciothe ndĩ mbere yake, **31** ngakenagĩra thĩ yake yothe, na ngakenagio nĩ andũ othe a thĩ. **32** “Atĩrĩrĩ ariũ akwa, ta thikĩrĩrai; kũrathimwo nĩ arĩa marũmagia njĩra ciakwa. **33** Ta thikĩrĩrai mataaro makwa niguo mũhĩge; mũtikamarege. **34** Kũrathimwo nĩ mũndũ ũria ũnjiguaga, agacũthagĩrĩria mĩrango-inĩ yakwa o mũthenya, akanjetagĩrĩra hĩngĩro-inĩ cia mĩrango yakwa. **35** Nigũkorwo ũria wothe ũgĩte na nĩ nĩ muoyo agĩte naguo, nake akagĩa na agetikĩrika harĩ Jehova. **36** No ũria wothe ũhitanĩtie na nĩ nĩ ũũru eikaga; nao arĩa othe maathũire nĩ gĩkuũ mendete.”

9 ũũgĩ nĩakĩte nyũmba yake; nĩaciũhĩtie itugĩ ciayo mũgwanja. **2** Nĩahaarĩrie nyama, na akahaarĩria ndibei, o na akaara metha yake. **3** Nĩatũmĩte ndungata ciae cia airĩtu nja, na nĩaretana arĩ harĩa hatũũgĩru mũno itũũra-inĩ rĩria inene, akoiga atĩrĩ: **4** “Andũ arĩa othe matarĩ na ũũgĩ nĩmoke gũkũ!” Ningĩ akeera andũ arĩa maagĩte ũtaũku atĩrĩ, **5** ũkai mũrie irio ciakwa, na mũnyue ndibei irĩa ndĩmũthondekeire. **6** Tiganai na mĩthĩire yanyũ itarĩ ya ũũgĩ, na nĩmũgũtũũra muoyo; cookai gũthĩiaga na njĩra ya ũtaũku. **7** “Ũria wothe ũtaaraga mũnyũrũrania eitagĩria irumi; na ũria wothe ũkaanagia mũndũ mwaganu egĩrĩgĩra njono. **8** Ndũkanataare mũnyũrũrania, niguo ndagagũthũũre; kaania mũndũ mũũgĩ, nake nĩegũkwenda. **9** Taara mũndũ mũũgĩ na nĩegũkĩrĩrĩria kũũhĩga; mũndũ mũthingu mũrute, na nĩekuongerera ũũgĩ wake. **10** “Kĩambĩrĩria kĩa ũũgĩ nĩ gwĩtigĩra Jehova, na kũmenya ũria Mũtheru nĩkuo gũtaũkĩrwo. **11** Nigũkorwo nĩ ũndũ wakwa matukũ maku nĩmakaiingĩha, na wongererwo mĩaka ya gũtũũra muoyo. **12** ũngĩkorwo ũrĩ mũũgĩ-rĩ, ũũgĩ waku nĩũgakũguna; na ũngĩkorwo ũrĩ mũnyũrũrania-rĩ, we nowe ũkaanyariirĩka.” **13** Mũndũ-wa-nja ũria wĩtagwo Mũkĩgu nĩ wa inegene; we ndarĩ mũtugo, na ndarĩ ũmenyo. **14** Aikaraga thĩ mĩrango-inĩ wa nyũmba yake, agaakarĩra gĩtĩ harĩa hatũũgĩru mũno itũũra-inĩ rĩria inene, **15** ageetaga arĩa marehitũkĩra, arĩa marethĩra na njĩra ciao. **16** Ameeraga atĩrĩ, “Andũ arĩa othe matarĩ na ũũgĩ nĩmoke gũkũ!” Nao arĩa maagĩte ũtaũku akameera atĩrĩ: **17** “Maaĩ ma kũiya marĩ mũrĩo; o na irio irĩa irĩĩagĩrwo hitho-inĩ irĩ cama!” **18** No andũ acio matikoragwo makĩmenya atĩ arĩa akuũ marĩ kũu, na atĩ ageni ake marĩ o kũria kũriku mbĩrĩra-inĩ. (Sheol h7585)

10 Mwana mũũgĩ atũmaga ithe akene, no mwana mũkĩgu atũũragia nyina na kĩa. **2** Mĩthĩthũ yumanĩte na ungumania ndĩrĩ kĩgũni, no ũthingu ũkũũragia mũndũ kuuma kũrĩ gĩkuũ. **3**

Jehova ndarekagĩrĩa mündũ mũthingu ahũte, no nĩamarigagĩrĩa merirĩria ma mündũ mwaganu. **4** Moko ma kigũuta matumaga mündũ ũthĩne, no moko ma mündũ ũrĩ kũyo marehaga ũtonga. **5** Ūrĩa ũcokanagĩrĩa irio hĩndĩ ya riũa nĩ mwana mũũgĩ, no ũrĩa ũkomaga hĩndĩ ya magetha nĩ mwana wa kũrehe thoni. **6** Mũtwe wa mündũ mũthingu ũikaraga ũhumĩrĩtwo nĩ irathimo, no kanua ka mündũ mwaganu kaiyũraga ngũũ. **7** Kiririkano kĩa mündũ mũthingu gĩgatuĩka kĩrathimo, no rĩtwa rĩa mündũ mwaganu nĩrikabutha. **8** Mündũ ũrĩa ũrĩ na ũũgĩ wa ngoro nĩetikagĩra mawatho, no mündũ wa kũhũhũtĩka nĩakanangĩka. **9** Mündũ wa mĩthĩire mĩrũngĩrĩru athiĩaga ategwĩtigĩra ũgwati, no mündũ ũrĩa ũrĩ mĩthĩire mĩogomu nĩakamenyeka. **10** Mündũ ũrĩa uunagĩra ũngĩ riitho na rũnano nĩarehage kĩa, na mwaria mũkĩũgu nĩakanangĩka. **11** Kanua ka mündũ mũthingu nĩ gĩthima kĩa muoyo, no kanua ka mündũ mwaganu kaiyũraga ngũũ. **12** Rũmena rũrehaga nyamũkano, no wendani ũhumbagĩra ũũru wothe. **13** Ūũgĩ ũkoragwo mĩromo-inĩ ya mündũ ũrĩa mũkũũrani maũndũ, no mündũ ũrĩa ũtooi gũkũũrana maũndũ aagĩrĩrwo nĩ rũthanju ciande-inĩ ciake. **14** Andũ oogi meigagĩra ũmenyo, no kanua ga kĩrimũ keĩtagĩra mwanangĩko. **15** Indo cia itonga nĩ gĩtũũro kĩa kĩirĩgĩre na hinya, no ũkĩa nĩguo mwanangĩko wa andũ arĩa athĩĩni. **16** Mũcaara wa andũ arĩa athingu ũmarehagĩra muoyo, no indo irĩa cionagwo nĩ andũ arĩa aaganu imarehagĩra iherithia. **17** Mündũ ũrĩa ũiguaga agĩtaarwo arĩ njĩra-inĩ ya muoyo, no mündũ ũrĩa ũregaga kũrũthio-rĩ, nĩahĩthithagĩa andũ arĩa angĩ. **18** Mündũ ũrĩa ũhithaga rũmena rwake aaragĩa na mĩromo ya maheeni, na ũrĩa wothe ũcambanagĩa nĩ mündũ mũkĩũgu. **19** Rĩrĩa ciugo ciaingĩha mehĩa matiagaga, no mündũ ũrĩa ũkĩraga nĩ mũũgĩ. **20** Rũrĩmĩ rwa mündũ mũthingu nĩ betha njega, no ngoro ya mündũ mwaganu ndĩrĩ bata. **21** Mĩromo ya arĩa athingu ihũnagĩa andũ aingĩ, no andũ akĩũgu makuaga nĩ kwaga gũkũũrana maũndũ. **22** Kĩrathimo kĩa Jehova nĩkĩo kĩrehaga ũtonga, na ndarĩ kieha onaganagĩrĩa nakĩo. **23** Mündũ mũkĩũgu akenagĩra mĩtugo mĩũru, no mündũ ũrĩ na ũtaũku akenagĩra ũũgĩ. **24** Kĩrĩa mündũ mwaganu etigagĩra nĩkĩo gĩkaamũkora, na kĩrĩa mündũ mũthingu eriragĩrĩa nĩkĩo akaaheo. **25** Kĩhuhũkanio kĩaĩhũtũka andũ arĩa aaganu maticookaga kuoneka, no andũ arĩa athingu mehaandaga wega nginya tene. **26** Ta ũrĩa thiki igagatagĩra magego, na ndogo ikarũrĩra maithe-rĩ, noguo kĩgũũta kĩaana kũrĩ arĩa magĩtũmaga. **27** Gwĩtigĩra Jehova-rĩ, kuongagĩrĩa mündũ matukũ ma gĩtũũra muoyo, no miaka ya mündũ mwaganu nĩkũnyĩhio inĩyĩhagio. **28** Itanya rĩa mündũ mũthingu nĩ gĩkeno, no kĩĩrĩgĩro kĩa mündũ mwaganu no gĩa tũhũ. **29** Njĩra ya Jehova nĩ rĩrũro rĩa andũ arĩa athingu, no nĩ mwanangĩko harĩ arĩa mekaga ũũru. **30** Mündũ ũrĩa mũthingu ndarĩ hĩndĩ akaamunywo, no ũrĩa mwaganu ndagatũũra thĩĩnĩ wa bũrĩrĩ. **31** Kanua ka mündũ ũrĩa mũthingu karehaga ũũgĩ, no rũrĩmĩ rwa ũtũrĩka nĩrũkaniinwo. **32** Mĩromo ya mündũ mũthingu nĩyũũĩ kwaria ndeto irĩa ciagĩrĩre, no kanua ka ũrĩa mwaganu kaaragĩa o rũtũrĩko.

11 Ratirĩ itarĩ cia ma nĩ kĩndũ kĩrĩ magigĩ harĩ Jehova, no nĩakenagĩra mahiga ma gũthima marĩa maigananu. **2** Rĩrĩa mĩwĩĩo woka, ũrũmagĩrĩrwo nĩ thoni, no kwĩnyĩhio kũrehaga ũũgĩ. **3** Ūrũngĩrũ wa arĩa marũgamĩte wega nĩũmonagĩrĩa njĩra, no andũ arĩa matarĩ ehokeku, nĩmanangagwo nĩ ũhinga wao. **4** Ūtonga ndũrĩ kĩguni mũthenya wa mang'ũrĩ, no ũthingu nĩũkũũraga mündũ kuuma kũrĩ gĩkuũ. **5** Ūthingu wa andũ arĩa matarĩ na ũcuuke ũmathondekagĩra njĩra nũngarũ, no andũ arĩa aaganu magũthagio nĩ waganu wao ene. **6** Ūthingu wa andũ arĩa arũngĩrũ nĩũmahonokagĩa, no andũ arĩa matarĩ ehokeku nĩmategagwo nĩ merirĩria mao mooru. **7** Hĩndĩ irĩa mündũ mwaganu aakua, kĩrĩgĩrĩro gĩake nĩgũthĩra gĩthiraga; kĩrĩa gĩothe eerĩgĩrĩre kuuma kũrĩ ũhoti wake gĩtuĩkaga o tũhũ. **8** Mündũ ũrĩa mũthingu nĩahonokagĩo kuuma thĩĩna-inĩ, naguo ũgaacookerera ũrĩa mwaganu. **9** Mündũ ũtetigĩrĩte Ngai nĩanangaga mündũ wa itũũra na kanua gake, no arĩa athingu nĩmetharaga nĩ ũndũ wa ũmenyo. **10** Rĩrĩa andũ arĩa athingu magaacĩra, itũũra nĩgũkena rikenaga; rĩrĩa andũ arĩa aaganu maathira, nĩkũrũhio kũrũthagio. **11** Itũũra inene nĩrĩtũũgagĩrĩo nĩ ũndũ wa kĩrathimo kĩa andũ arĩa arũngĩrũ, no nĩrianangagwo nĩ kanua ka andũ arĩa aaganu. **12** Mündũ ũtarĩ ũũgĩ wa gũkũũrana maũndũ anyũrũragĩa mündũ wa itũũra rĩake, no mündũ ũrĩ na ũtaũku nĩ gwĩkĩrĩra ekĩragĩra. **13** Mündũ wa mũhuhu nĩoimagia ndeto cia ndundu njĩ, no mündũ mĩwĩhokeku nĩaigaga hitho. **14** Bũrĩrĩ ũngĩaga ũtongoria mwega nĩkũgĩa ũgũũaga, no ataaranĩ aingĩ matũmaga kũgĩa na ũhootani kũna. **15** Mündũ ũrĩa ũrũmagagĩrĩa thĩĩrĩ wa mündũ ũngĩ ti-itherũ niagathũĩnĩka, no mündũ ũrĩa wothe wagaga kũrũgamĩrĩra mündũ thĩĩrĩ atũũraga na thayũ. **16** Mündũ-wa-nja mũtaana nĩegĩagĩra gĩtĩio, no arũme arĩa matarĩ tha no ũtonga magĩaga naguo. **17** Mündũ mũtaana egunaga we mwene, no mündũ ũtarĩ tha erehagĩra thĩĩna we mwene. **18** Mündũ mwaganu athũkũmaga mũcaara wa kũmũheenia, no ũrĩa ũhaandaga ũthingu nĩagethaga irĩhĩ rĩa marĩ. **19** Mündũ ũrĩa mũthingu kũna niagatũũra muoyo, no mündũ ũrĩa ũrũmagĩrĩra waganu nĩ gũkua agaakua. **20** Andũ arĩa marĩ ngoro ya rũtũrĩko nĩ kĩndũ kĩrĩ magigĩ harĩ Jehova, no nĩakenagĩo nĩ andũ arĩa njĩra ciao itarĩ ũcuuke. **21** Ti-itherũ mündũ mwaganu ndakaaga kũherithio, no andũ arĩa athingu nĩmakahonokio. **22** Mündũ-wa-nja mũthaka ũtarĩ ũgererĩ ahaana ta gĩcũhĩ gĩa thahabu kĩrĩ inĩrũrĩ-inĩ rĩa ngũrwe. **23** Wendi wa mündũ mũthingu ũrikagĩrĩa o wega-inĩ, no kĩrĩgĩrĩro kĩa mündũ ũrĩa mwaganu kĩrĩkagĩrĩa mang'ũrĩ-inĩ. **24** Kũrĩ mündũ ũheanaga na ũtaana, nake agakĩrĩrĩra kũgĩa na indo; ũngĩ atũũkaga mũkarĩ mũno, no agathĩĩ o na mbere gũthĩĩna. **25** Mündũ mũtaana nĩakagaacĩra; ũrĩa ũnyootoraga arĩa angĩ o nake mwene nĩakanyootorwo. **26** Mündũ ũrĩa ũregaga kwenderia andũ mbembe irĩa aigĩte nĩarumagwo nĩ andũ, no mündũ ũrĩa ũciendagĩa, kĩrathimo kĩrĩkoragwo mĩtwe-inĩ wake. **27** Mündũ ũrĩa ũcaragĩa maũndũ mega arĩonaga o wega, no ũrĩa ũcaragĩa maũndũ mooru no mo marĩmũkoraga. **28** Mündũ ũrĩa wothe wĩhokaga ũtonga wake nĩkũgĩa akaagĩa, no arĩa athingu makaagaacĩra ta ithangũ

riria iruru. **29** Mündü üria ünyamaragia müci wake akaagaya o rühuho, nake mündü mükügu agaatuika ndungata ya üria müügi. **30** Maciaro ma andü aria athingu ni müti wa muoyo, nake mündü üria müügi niaguucagiriria ngoro cia andü. **31** Angikorwo andü aria athingu nimarhagwo marü gükü thi-ri, githi aria matetigirite Ngai na aria ehia matikarihwo makiria!

12 Mündü üria wotho wendete ütaaro niendete ümenyi, no üria üthüre gũkaanio ni mündü mükügu. **2** Mündü üria mwega niatugagwo ni Jehova, no mündü mwara Jehova amütuaga mündü mwihia. **3** Mündü ndangihota kwihaanda na maündü ma waganu, no üria müthingu ndangienyeneka. **4** Mütumia üria ngatha niwe thümbi ya müthuuri wake, no mütumia üconorithagia müthuuri wake atari ta übuthu mahindi-ini make. **5** Mibango ya andü aria athingu ni ya kihooto, no ütaaro wa andü aria aaganu ni wa maheeni. **6** Ndeto cia andü aria aaganu ni cia kuohia andü mamaite thakame, no mario ya andü aria arüngiriru niimhonokagia. **7** Andü aaganu mang'aüranagio magathira biu, no nyumba ya mündü üria müthingu itüüraga iri nümü. **8** Mündü agaathagiririo kuringana na üügi wake, no andü marü meciria mogomu nimamenagwo. **9** Kaba mündü üria wonagwo ta atari bata no ni arü ndungata, gükira üria wituaga afi ni mündü wa bata, na ndari gia küria. **10** Mündü müthingu niamenyagirira muoyo wa nyamü yake, no maündü maria ma tha ma üria mwaganu ni ma künyariirana. **11** Mündü üria ürimaga mügünda wake niarikoragwo na irio nyingi, no üria ühanyukanagia na maündü ma tühü niagite güküürana maündü. **12** Aria aaganu meriragiria indo iria itahitwo ni andü aria ooru, no miri ya aria athingu niigaacagira. **13** Mündü müüru ategagwo ni mario ya wihia wake, no mündü müthingu niahanokaga kuuma thiina-ini. **14** Mündü niäiyuragwo ni maciaro mega ma kanua gake, ti-itherü, o ta üria agunagwo ni wira wa moko make. **15** Njira ya mündü mükügu yonekaga yagiriire harü we, no mündü müügi niathikagiriria mataaro. **16** Mündü mükügu onanagia marakara make o rimwe, no mündü mübaariiriri aarumwo ndatindanagirira. **17** Müira wa ma arutaga o üira wa ma, no müira ütarü wa ma aaragia maheeni. **18** Ciugo iteciiritio itheecaga ta rühiü rwa njora, no rürimü rwa mündü üria müügi nikuhonia ruhonagia. **19** Miromo iria yaragia ma itüüraga nginya tene, no rürimü rwa maheeni ni rwa kahinda o kanini. **20** Ngoro cia aria mathugundaga gwika üuru ciyüritwo ni maheeni, no gikeno ni kia andü aria matümaga thayü ügaacire. **21** Gütirü üuru üngikora andü aria athingu, no aria aaganu maiyüritwo ni thiina. **22** Miromo iria iheenanagia ni kindü kirü magigi harü Jehova, no niakenagio ni andü aria maaragia ma. **23** Mündü mübaariiriri niathithaga ümenyi wake, no ngoro cia andü aria akügu imemerekagia ürimü. **24** Moko ma mündü üri kiyi nimo magaaathana, no kigüita gikaarutithio wira wa ükombo. **25** Üritü wa ngoro niühatagiriria mündü, no ciugo njega niitümaga akene. **26** Mündü müthingu niataaraga arata ake, no njira ya aria aaganu ni kumahithithia imahithithagia. **27** Mündü

kigüita o na ndahihagia nyama cia ügümi wake, no mündü üri kiyi onaga indo ciake iri cia goro. **28** Muoyo wonekaga na njira ya üthingu; na njira-ini iyo-ri, küri muoyo ütagaathira.

13 Mwana müügi niathikagiriria ürutani wa ithe, no münyürürania ndathikagiriria agikaanio. **2** Mündü niakenagira maciaro mega ma kuuma kanua gake, no mündü üria ütarü mwihokeku eeriragiria haaro. **3** Mündü üria ümenyagirira kanua gake ni muoyo wake amenyagirira, no üria ühiühaga kwaria niakanangika. **4** Ngoro ya kigüita iriragiria na ndione kindü, no meririria ma mündü üri kiyi nimakahingio. **5** Mündü müthingu niathüre ühoro ütarü wa ma, no mündü mwaganu ekaga maündü ma thoni na ma njono. **6** Üthingu ügitagira mündü üria müürüngiriru, no waganu niüng'aüranagia mündü mwihia. **7** Kürü mündü wituaga gitango, no ndari kindü; kürü üngü wituaga müthiini, no ari na ütonga münene. **8** Ütonga wa mündü wahota güküura muoyo wake, no mündü müthiini ndaiguaga akithitirwo. **9** Ütheri wa mündü müthingu waaraga ügacangarara, no tawa wa mündü mwaganu nikühorio ühoragio. **10** Mwitiio üciaraga njügitano, no üügi wonekaga harü aria metikagira gütaarwo. **11** Mbeeca itari cia wihokeku ithiiaa igithiraga, no üria ücookanagiriria mbeeca tünini o tünini niatümaga ciongerereke. **12** Ündü mütaanye üngükario müno niürwaragia mündü ngoro, no kirigiriro kihingitio gütuikaga ta müti wa muoyo. **13** Mündü üria üthüre ürutani nieyünühaga, no üria ütiaga maathani niakaheo kiheo. **14** Ürutani wa mündü üria müügi ni githima kia muoyo, ühündüraga mündü kuuma mitego-ini ya gikuü. **15** Gütaükirwo wega ni maündü gütümaga mündü endeke, no njira ya aria matari ehokeku ti huthü. **16** Mündü o wotho mwibaariiriri ekaga maündü make na ümenyi, no mündü mükügu aguüragia ürimü wake. **17** Mütümwo mwaganu atoonyaga thiina-ini, no mütümwo mwihokeku niarehaga kihonia. **18** Mündü üria üregaga gütaarwo anyiitagwo ni thiina na thoni, no mündü üria witikagira gũkaanio atuikaga wa gütiio. **19** Ündü mwiriririe wakinyanira üguithagia ngoro wega, no andü akügu monaga kühutatira üuru ta ündü üri magigi. **20** Mündü üria üceeraga na aria oogü akiragiriria küühiga, no üria ütwaranaga na mündü mükügu onaga o üuru. **21** Mütino üthingataga mündü üria mwihia, no ügaaciru ni kiheo kia aria athingu. **22** Mündü mwega atigagira ciana cia ciana ciake igai, no ütonga wa mündü mwihia üigagirwo andü aria athingu. **23** Mügünda wa mündü müthiini no üciare irio nyingi, no kwaga kihooto güciniinaga ciothe. **24** Mündü üria üigaga rüthanju thi ni mwana wake athüre, no üria wendete mwana wake niämüherithagia. **25** Andü aria athingu maritaga makahüuna, no nda ya mündü mwaganu iikaraga o ihitiü.

14 Mütumia müügi ni gwaka akaga nyumba yake, no mütumia mükügu nigütharia atharagia nyumba yake na moko make mwene. **2** Mündü üria üthiiaa na mithiire müürüngiriru niwe mwitigiri Jehova, no üria mithiire yake iri mihitanu niämümenete. **3** Mario ya mündü mükügu ni rüthanju rwa kümühüura, no

miromo ya aria oogi niumagitagira. **4** Kuria gutari ndegwa miharati ikoragwo iri mitheru, no maciaro maingi moimanagera na hinya wa ndegwa. **5** Muiira mwihokeku ndaheenanagia, no muiira wa maheeni aaragia o maheeni. **6** Muniyururania acaragia uugi na ndangiwana, no kugia na umenyo ni uhuthu kuri mundu uria ukuurana maundu. **7** Ikara kuraya na mundu mukigu, nigukorwo nduri umenyo ungiona kuuma miromo-ini yake. **8** Uugi ya aria abaaririri nitumaga mamenye uhoro wa njira ciao, no urimu wa andu aria akigu niumahitithagia. **9** Andu aria akigu manyurugaga horohio ya mehia, no utugi wonekaga hari aria arungiriru. **10** Ngoro o yothe niyuu ururu wayo, o na gikeno-ini kiayo gutiri mundu unginyiitanira nayo. **11** Nyumba ya mundu mwaganu niikanangwo, no hema ya mundu murungiriru nikagaacira. **12** Kuri njira mundu onaga ta yagirire, no marigiririo mayo yerekagira mundu o giku-ini. **13** O na hinda ya gutheka ngoro no ikorwo igitua, na gikeno no kirigirire na kieha. **14** Andu aria matari ehokeku nimakarirho kuna ni undu wa mihire yao, nake mundu mwega aheo kicho kuringana na mihire yake. **15** Mundu utari ugi etikagia undu o wotho, no mundu mubaaririri niacuuranagia uhoro wa makinya make. **16** Mundu mugi njetigagira Jehova na akeherera uuru, no mundu mukigu ekaga maundu na kwigerera atekumenyerera undu. **17** Mundu uhiuhaga kurakara ekaga maundu ma urimu, nake mundu mwara niamenagwo. **18** Andu aria matari ugi magayaga urimu, no aria abaaririri mahumbagwo thumbi ya umenyo. **19** Andu aria ooroo nimakainamirira hari aria ega, na aria aaganu mainamirire ihingo-ini cia aria athingu. **20** Andu aria athini mathuuragwo o na ni andu a itura riao, no itonga iri arata aingi. **21** Mundu uria umenaga mundu wa itura riake ni kwihia ehaga, no kurathimwo ni uria uiguagira athini tha. **22** Andu aria mathugundaga uuru githi ti njira mahitagia? No aria mabangaga maundu mega monaga utugi na wihokeku. **23** Wira wotho wa hinya urehaga uumithio, no mario mitheri irehaga o uhiini. **24** Utonga wa andu aria oogi niguo thumbi yao, no urimu wa andu akigu uciaraga urimu. **25** Muiira mwihokeku niahonokagia mioyo, no muiira wa maheeni ni muheenanania. **26** Mundu uria witagira Jehova ari na kihitho kirumu, o na ciana ciake niho iriuragira. **27** Gwutigira Jehova ni githima kia muoyo, kuhunduraga mundu kuuma mitego-ini ya giku. **28** Uingi wa andu niguo riiri wa muthamaki, no munene utari andu a gwatha ni mwananguku. **29** Mundu mukiririra ari umenyo muingi, no mundu uhiuhaga kurakara onanagia urimu. **30** Ngoro iri na thayi iheaga mwiri muoyo, no uuru ubuthaga mahindi. **31** Mundu uria uhinyagirira athini nikunyarara anyararaga Uria wamombire, no uria wotho uiguagira athini tha, ni Ngai atiga. **32** Riria mutino woka, aria aaganu matungumanagio thi, no aria athingu, o na giku-ini makoragwo mari na ruriro. **33** Ugi ni ukiraga ngoro-ini ya uria uui gikurana maundu, o na gatagati ka irimu niwimenyithanagia. **34** Uthingu nigutugirira utugagira ruriro, no mehia ni giconoko hari andu o othe. **35** Muthamaki niakenagio

ni ndungata njugi, no niang'urikagio ni ndungata iria imuconorithagia.

15 Icookio ria uhooreri nirieheragia mang'uri, no kiugo kia uuru kiaruhuraga marakara. **2** Rurimi rwa mundu uria mugi rugaathagirira umenyo, no kanua ka mundu mukigu gathothokaga urimu. **3** Maitho ma Jehova mari kundi guothe, magacuthagirira andu aria aaganu o na aria eega. **4** Rurimi ruria rurehaga kihonia ni ta muti wa muoyo, no rurimi rwa maheeni ruthuthaga ngoro. **5** Mundu mukigu aregaga utaaro wa ithe, no mundu uria witagira kurungwo onanagia ubaaririri. **6** Nyumba ya mundu muthingu ikoragwo na kigina kinene, no uumithio wa andu aaganu umarehagira thina. **7** Miromo ya andu aria oogi itambagia o ugi, no tigo ngoro cia andu aria akigu ciikaga. **8** Igongona ria andu aria aaganu ni kundi kir magigi hari Jehova, no mahooya ma mundu uria murungiriru ni amakenagira. **9** Njira cia andu aria aaganu ni kundi kir magigi hari Jehova, no niendete andu aria mathingataga uthingu. **10** Iherithia ritari ria tha rietereire mundu uria utigite njira, na mundu uria uhiure kurungwo niagaaku. **11** Giku na Mwananguko ciikaraga ciyanikite mbere ya Jehova, i nacio ngoro cia andu-ri, ikianikite atia! (Sheol h7585) **12** Muniyururania niathure kurungwo; ndangihooya kirira kuri uria mugi. **13** Ngoro ngeni itumaga githiithi githere, no ruo rwa ngoro ruthuthaga roho. **14** Ngoro iri na gikurana maundu niamaathaga umenyo, no kanua ka mundu mukigu kehuunagia na urimu. **15** Matuku mothe ma andu aria ahagiririre ni ma thina, no ngoro iria njanjamuku ikoragwo na ndia hinda ciothe. **16** Ni kaba kundi kinini hamwe na gwutigira Jehova, gikira utonga munene uri na kinyariiriko. **17** Ni kaba kuria rwiga rwa nyeni haria hari wendo, gikira kuria nja noru haria hari na ruthuuro. **18** Mundu uhiuhaga kurakara aarahuraga ngarari, no mundu mukiririra nikihooreria ahooragira haaro. **19** Njira ya kiguita nikuhungwo ihingitwo na miguu, no njira ya mundu murungiriru ni njira njari. **20** Mwana mugi atumaga ithe akene, no mundu mukigu ni nyina anyararaga. **21** Urimu ukenagia mundu uria utooi gikurana maundu, no mundu uria mukuuku niarungagirira mihire yake. **22** Mibango nihaataga ni kwaga kiria, no kuri na ataarani aingi mibango nigacagira. **23** Mundu niaguaga gikeno agicookia uhoro uria wagirire, nakio kiugo kiarithio hinda riria riagirire, kai ni kiega-il **24** Hari mundu uria mugi njira ya muoyo irore na iguru, imugirire gukurika mbirira-ini. (Sheol h7585) **25** Jehova ni amomora nyumba ya mundu uria mwiti, no ni amenyagirira mihaka ya mutumia wa ndigwa. **26** Meciiria ma mundu mwaganu ni kundi kir magigi hari Jehova, no meciiria ma andu aria atheru ni amukenagia. **27** Mundu mukoroku arehagira nyumba yake thina, no uria uhiure mahaki niagatua muoyo. **28** Ngoro ya mundu muthingu niithimaga macookio mayo, no kanua ka mundu mwaganu gathothokaga uuru. **29** Jehova aikaraga haraaya na andu aria aaganu, no niaguaga mahooya ma andu aria athingu. **30** Gutheria githiithi

nikürehagira ngoro gikeno, naguo ühoro üria mwega nîwîkîrâga mahîndî hinya. **31** Mündü üria üthikagîrîria ikaanania rîria rîrehaga muoyo niagatüürania na andü aria oogî. **32** Mündü üria ürehaga küigua agikaanio nî kwînyarara enyararaga we mwene, no mündü üria wothê wîtkagîra kûrûngwo agîtaga na ütaûku. **33** Gwîtigîra Jehova nîkuo küheaga mündü üügî, nakuo kwînyîihia gütongoragîa gîtiio.

16 Mîbango ya ngoro nî ya mündü, no icookio rîa rûrîmî riumaga harî Jehova. **2** Mündü onaga mîthiire yake yothê îrî mîega, no Jehova nîwe üthimaga matanya. **3** Rekagîrîria Jehova maündü mothe marîa üritkaga, nayo mîbango yaku nîrîgaacagîra. **4** Jehova ombire indo ciothe îrî na gîtûmî gîacio, îî-nî, o na aria aaganu aamooimbire nî ündü wa mûthenya wa thîina. **5** Mündü wothê wa ngoro ya mwîtiio nî kindü kîrî magigî harî Jehova. Menyai na ma atîrî, ndakaaga küherithio. **6** Mehia nîmahorohagîrio nî wendo na wîhokeku, na nî ündü wa gwîtigîra Jehova-rî, mündü nîeheragîra üuru. **7** Rîria mîthiire ya mündü yakenia Jehova-rî, atûmaga o na thû ciake itüüranie nake na thayû. **8** Kaba indo nîni cionekete na njîra ya üthingu, gûkîra uumithio mûnene ütarî wa kihooto. **9** Mündü nîabangaga na ngoro mûthiire wake, no Jehova nîwe üroragîa makinya make kûria ekügerera. **10** Mîromo ya mûthamaki yaragîa ühoro taarî ndûmîrîri, na kanua gake gatiagîrîrwo kuogomia kihooto. **11** Igeri na ratirî cia ma nî cia Jehova; mahiga mothe ma gûthima marîa marî mûhuko-rî, o namo no wîra wake. **12** Kûrî athamaki-rî, gwîka üuru nî ündü üri magigî, nigûkorwo gîti kîa ünene kîihaandaga nî ündü wa üthingu. **13** Athamaki nîmakenagîra mîromo îria yaragîa ma; nî marî bata na mündü waragîa ühoro wa ma. **14** Mang'ûri ma mûthamaki nî ta mütûmwo wa gîkuû, no mündü mûügî nîakamahooreria. **15** Gûthererwo gîthiithi nî mûthamaki nî muoyo; ütugi wake ütarîi ta itu rîa mbura îria îkûragîa irio. **16** Hî! Kaî kûgîa üügî nî kwega gûkîra thahabu-î, gûthuura ütaûku gûgakîra kûgîa na betha! **17** Njîra njârîi ya arîa arûngîrîru yeheragîra üuru; mündü üria ümenyagîrîria mîthiire yake nî muoyo wake mwene agitagîra. **18** Mwîtiio ürumagîrîrwo nî mwanangîko, roho wa mwîtüügîrio ûkarûmîrîrwo nî kûgûa. **19** Nî kaba roho wa kwînyîihia na gûkorwo hamwe na arîa ahînyîrîre, gûkîra kûgayana indo cia ndaho na arîa etîî. **20** Mündü üria ürûmbüyagîa mataaro nîagaacagîra, na kûrathimwo nî mündü üria wîhokaga Jehova. **21** Arîa oogî ngoro-inî metagwo akûürani maündü, na ciugo njega itüügagîria ütaaro. **22** Ütaûku nî gîthima kîa muoyo kûrî arîa marî naguo, no ürimû ürehaga îherithia kûrî andü arîa akîigu. **23** Ngoro ya mündü mûügî niyo itongoragîa kanua gake, nayo mîromo yake itüügagîria ütaaro. **24** Ndeto njega nî igua rîa üûkî, îrî mûrîo ngoro-inî, na harî mahîndî nî ügîma. **25** Kûrî njîra mündü onaga ta yagîrîre, no marîgîrîrio mayo yerekagîra gîkuû-inî. **26** Kûhûuta kwa mûruti wa wîra nikuo kûmûteithagîa, ng'aragu yake niyo îmutîndikaga. **27** Kimaramari gîthugundaga üuru, na mîario yakîo nî ta mwaki wa gûcina. **28** Mündü mwaganu arehaga ngararî, na mûhuhu ütîgithanagîa andü marî ürata mûnene. **29**

Mündü wa haaro aheenagîrîria mündü wa itüura rîake, akamûtongoria njîra-inî îtarî njega. **30** Mündü üria uunagîra andü riitho akoragwo agîthugunda waganu, üria ütembanagîa mîromo akoragwo agîthugunda üuru. **31** Mbuî nî thûmbî ya riiri; cionekaga nî ündü wa mütûrîre wa üthingu. **32** Nî kaba mündü mûkîrîrîria gûkîra njamba ya ita, na nî kaba mündü üria ürigagîrîria marakara make gûkîra üria wînyîitagîra itüura inene. **33** Mîti icuukagîrwo maru-inî, no itua o rîothe riumaga kûrî Jehova.

17 Nî kaba kîenyû kîumû kîa mûgate kündü kûrî na thayû na ühooreri, gûkîra nyûmba îyûrîte ndîa no îrî na ngûî. **2** Ndungata îrî na üügî îgaatuika ya gwatha mûrîu wa mwene yo üria ürehaga njono, na nîiekawatîra igai îrî ta ümwe wa arîu a mwathi wayo. **3** Nyûngû nî ya gûthererîo betha, na kîrugutîro nî gîa gûthererîo thahabu, no Jehova nîwe ügeragîa ngoro cia andü. **4** Mündü mwaganu athikagîrîria mîromo îria yaragîa waganu; nake mündü wa maheeni athikagîrîria rûrîmî rûria rwaragîa maündü ma gûthûkia. **5** Mündü üria üthekagîrîria athîini nikûmena amenaga Üria wamombire; mündü üria ükenagîra mûtîno ndakaaga küherithio. **6** Ciana cia ciana nî thûmbî harî andü arîa akûrû, nao aciari nîo riiri wa ciana ciao. **7** Mîario ya bata ndîagîrîre kanua ka mündü mûkîgu, na makîria mîario ya maheeni ndîagîrîre mündü üria wathanaga! **8** Ihaki rîhaana ta ihiga rîa kûrehe mûnyaka kûrî üria ühakanaga; kûria guothe athiaga nîagaacagîra. **9** Mündü üria ühumbagîra îhitia nî wendo acaragîa, no üria ücookagîra ühoro atîgithanagîa andü marî ürata mûnene. **10** Kûrûithio nigûkenagîa mündü üria ükûuranaga maündü gûkîra iboko igana harî mündü mûkîgu. **11** Mündü mûuru arongooragîa o üremi; nî ündü ücio nîagatûmîrwo mûnene ütarî tha amûkîrîre. **12** Nî kaba gûcemanîa na nduba îtunyîtwo ciana ciayo gûkîra gûcemanîa na mündü mûkîgu na ürimû wake. **13** Mündü angîrîha wega na üuru, üuru ndûkeehera nyûmba-inî yake. **14** Kwambîrîria haaro nî ta kûhingûrîra maaî mahîngîrîre; nî ündü ücio tiganaga na ühoro ücio ngararî itaanagîa. **15** Gûtuîra mündü mwaganu atî ndehîtie na gûtuîra üria ütehîtie atî nî mwîhia, maündü macio meerî nî marî magigî harî Jehova. **16** Mbeeca nî cia bata ürikû îrî guoko-inî kwa mündü mûkîgu, na ndangîhota kûgûra üügî, na ndarî ngoro ya kwenda gûtaûkîrwo? **17** Mûrata wa mündü amwendaga hîndî ciothe, nake mûrî wa nyîna na mündü aciaragwo nî ündü wa hîndî ya thîina. **18** Mündü ütooi gûkûürana maündü atûkaga wa kûrîha thîirî wa mündü üngî o na akaiga kindü gîa kûrûgamîrîra thîirî wa mündü wa itüura rîake. **19** Mündü üria wendete haaro nî mehîa endete; na mündü üria wakaga kîhîngo kîiraihu na igûrû eîtagîria wanangîki. **20** Mündü üri ngoro ya üremi ndagaacagîra; nake mündü üria üri rûrîmî rwa kûheenanîa agûüaga thîina-inî. **21** Kûgîa na mûrîu mûkîgu kûrehaga îhooru; ithe wa mündü mûkîgu ndarî hîndî akenaga. **22** Ngoro ngenu nî ndawa njega, no roho mûthuthîku üng'aragîa mahîndî. **23** Mündü mwaganu amûkagîra îhaki na hitho, niguo ogomie ciara wa kihooto. **24** Mündü ükûüranaga

maündu aikaraga arorete o üügí, no maitho ma mündü mükíngu morüüraga nginya ituri cia thí. **25** Mwana mükíngu arehagíra ithé kíeha, na marürü kürí nyina úria wamüciarire. **26** Ti wega küherithia mündü ütekíte mahítia, kana kühüüra anene ní ündü wa ürüngíríru wao. **27** Mündü úrú na úmenyo aragia ciugo athimíte, nake mündü úrú na útaúku aikaraga ahooreire. **28** O na mündü mükíngu angíkira níonagwo arí müügí, na akoneka arí mütáuku angítumia kanua.

18 Mündü úria ütendaga gütüürania na andü arümagíríra o meríríra make; ningí areganaga na matua mothe ma üügí úria mükinyaniru. **2** Mündü mükíngu ndakenagíra útaúku, no akenagíra kwaria woni wake mwene. **3** Ríríra waganu woka, úrehaga úirano, nacio njono írehaga thoni. **4** Ciugo cia kanua ka mündü ní ta ndia ndiku, no gíthima kía üügí ní karüü gathéríkaga. **5** Ti wega gütíira andü aría aaganu maüthí, kana kuogomia kíhootho kía aría matehítie. **6** Míromo ya mündü mükíngu ímürehagíra ngüü, nako kanua gake geetagia rúthanju. **7** Kanua ka mündü mükíngu níko kamüthükagíríra maündü, nayo míromo yake ní mütege wa ngoro yake. **8** Ndeto cia mündü wa mühuhu ní ta twenyü tweba twa irio; túmerükaga nginya túturi-iní twa nda túría túrí thíini müno. **9** Mündü kíguúta wíra-iní wake ní wa nyina na úria wanangaga. **10** Ríitwa ría Jehova ní müthiringo úrú hinya; aría áthingu moragíra ho, nao magaikara marí agítire. **11** Útonga wa andü aría atongu níguo itíüra ríao ría hinya; meciragia ní rúthingo rútangíhaicika. **12** Mbere ya mwanangíko, ngoro ya mündü íkoragwo na mwítíto, no kwínyíhia níkuo gütongoragia gítíto. **13** Mündü úria úcookagia úhoro mbere ya kúuthíkíríra, ündü úcio ní úrimü na thoni ciake. **14** Roho wa mündü níguo ümümagíríra ríríra arí mürüaru, no roho müthuthíku nüü üngíhota kúwítíira? **15** Ngoro ya mündü müküürani maündü níngíagíra úmenyo; matú ma aría oogí nímaücaragíríra. **16** Kíheo mündü aheaníte kímuanagia njíra ya kühítükíra, gíkamükinyia harí andü aría anene. **17** Mündü úria úrehaga cíira wake mbere onekaga taarí we na ma, o nginya ríríra mündü úria maracíira nake ooka kúmüúria cíúria. **18** Úcuuki wa mítí níüniinaga ngarari, na úgateithüra andü eerí njamba. **19** Mündü mürakaríe ní mürü wa nyina ní hinya kwíguithania nake gükíra kwígwatíra itíüra inene ríirígíre, nacio ngarari ní ta mígíko íria íhingaga njeera. **20** Nda ya mündü níhüünagio ní maciaro ma kanua gake; níaianagwo ní magetha má míromo yake. **21** Rürími rürí na hinya wa gwaithíríra mündü muoyo kana gíkuü, no aría marwendete no maríage maciaro maaruo. **22** Mündü úria wígíagíra na mütumia níegíagíra na kíndü kíega, na nígütugwo atugítwo ní Jehova. **23** Mündü müthíini athaithanaga aigüirwo tha, no gítonga gícookagia úhoro na úuru. **24** Mündü müceeri na andü aingí aahota kwíyüühíthia, no ní kürí mürata únyíitanaga na mündü gükíra mürü wa nyina na mündü.

19 Ní kaba mündü müthíini úria úthiagi na míthiire ítarí úcuuke, gükíra mündü mükíngu waragia

waganu. **2** Ti wega kügíra na kíyo hatarí na úmenyo, ningí kühíkíka müno gütümaga mündü ahítie njíra. **3** Úrimü wa mündü níguo wanangaga muoyo wake, nayo ngoro yake ítetagía Jehova. **4** Útonga níwongagíríra mündü arata aingí, no mündü müthíini níheragírwó ní müratawe. **5** Müira wa maheeni ndakaaga küherithio, na úria ütürüraga maheeni ndageethara. **6** Andü aingí macaragia úria mangíendwo ní münene, na mündü müheani íheo-rí, ní mürata wa andü othe. **7** Angíkorwo mündü müthíini níatiganagio ní andü ao othe-rí, í nao arata ake mangíkímwítheema atí! O na angímathingata akímathaitaga, nímethíiríre, matírí ho. **8** Mündü úria wígíagíra na üügí ní ngoro yake mwene endete; úria úkenagíra útaúku níagaacagíra. **9** Müira wa maheeni ndakaaga küherithio, na úria ütürüraga maheeni níakoorwo ní muoyo. **10** Gütíagíríre mündü mükíngu gükíraga egangaríte; gükírí úuru makíríra ngombo gwatha anene! **11** Üügí wa mündü níümüheaga úkiríríra, ríiri wake níküreka andü aría angí mahítia mao. **12** Marakara ma müthamaki ní ta müraramo wa mürüüthi, no útugi wake ní ta ime rírí nyeki-iní. **13** Mwana mükíngu ní mwanangíko harí ithé, na mütumia wa haaro ahaana ta maaí maratata mategütígíthíria. **14** Nyümba na útonga ígayagwo kuuma kürí aciari, no mütumia mübaaríríri maündü oimaga kürí Jehova. **15** Ügüüta úrehaga toro münene, na mündü gíthayo aríagwo ní ng'aragu. **16** Mündü úria wathíkagíra maathani-rí, ní muoyo wake amenyagíríra, no úria útoonaga bata wa kúmenyerera míthiire yake níagaakua. **17** Mündü úria úguagíra athíini tha ní Jehova akombagíra indo, nake Jehova níakamüríha ní ündü wa úria ekíte. **18** Rúthiaga mürüguo híndí íria kürí na kíirígíríro; tígá kwenda gütüma akooragwo. **19** Mündü wa marakara mahíü no nginya aherithio; üngímüteithüra rímwe no nginya úkaamüteithüra ríngí. **20** Thíkíríra mataaro na wítíkíre úrutani, marígírírio-iní níügaatuíka mündü müügí. **21** Míbangó ya ngoro ya mündü ní míingí, no muoroto wa Jehova noguo úkaahinga. **22** Kíríra mündü eriragíríra ní wendo úria útathiraga, ní kaba gütíina gükíra mündü wa maheeni. **23** Gwítigíra Jehova gükinyagia mündü muoyo-iní: Híndí íyo mündü akahurúka aiganiire, atarí na thíina. **24** Kígüüta kírikagia guoko gwakíio thaani-iní; gígakiremwo o na nígügücookíka kanua! **25** Hüüra münyürüania, nao aría mateciiragia merute kügí na úbaaríríri; kaania müküürani maündü, na níekuongerera úmenyo. **26** Mündü úria útunyaga ithé indo na akaingata nyina, ní mwana wa kúrehe thoni na gíconoko. **27** Mürü wakwa, üngítiga gúthíkíríra mataaro-rí, níükoora njíra ütígane na ciugo cia úmenyo. **28** Müira wa kühakwo anyürüragia kíhootho, na kanua ka mündü mwaganu kameragia o úuru. **29** Maherithia maigírwo anyürürania, nacio íboko íkaigírwo mígongo ya andü aría akígü.

20 Ndíbei ní münyürüania, na njoothi ní mündü wa ngüü; mündü úria úhítithagio nício tí müügí. **2** Mang'úrú ma müthamaki ní ta müraramo wa mürüüthi; úria úmürakaragia ní muoyo wake ateaga. **3** Gwítheema ngüü kúrehagíra mündü gítíto, no mündü o wothé mükíngu ahíühaga kúügítana. **4** Kígüüta gíticimbaga

hindi ya irima; ni undu ucio hindi ya magetha giathi kumaatha gitiri kindu kionaga. **5** Muoroto wa ngoro ya mundu ni ta maa ma ndia ndiku, no mundu uri na utaithu niamatahaga. **6** Andu aingi metuaga mari na wendo utangithira, no mundu mwihokeku-ri, nuu ungimuna? **7** Mundu muthingu atuuraga mutuurire utari ucuuke; kurathimwo-ri, ni ciana ciake iria atigaga. **8** Riria muthamaki aikarira gitir giake kia unene atue ciira, maitho make mathungururaga uuru wotho. **9** Nuu ungiuga atiri, "Ninjigite ngoro yakwa iri theru; ndi mutheru, na ndiri na mehia?" **10** Mahiga ma ratiri mataiganainie uritu, o na ithimi itaiganite: cieri ni indo iri magigi haru Jehova. **11** O na kaana kamenyekaga ni undu wa ciko ciako, gakamenyeka kana mitugo yako ni mitheru, na kana ni miagiri. **12** Matu maria maiguaga na maitho maria monaga-ri, cieri ni Jehova waciumbire. **13** Tiga kwenda toro, ndukae giathi; ikaraga wiiguite, na niuririaga irio ukahuna. **14** Muguri akigura oigaga atiri, "Kindu giki ti kiega, ti kiega!" Agacooka agathi akirahaga uria o giugura. **15** Thahabu ni kuri, o na ruu no nyingi, no mirono iria yaragia umenyo ni ithaga ria goro riria ritonekaga. **16** Oya nguo ya mundu iria ungirugamirira thiiri wa mundu wa kungi; miige urugamirire thiiri ucio wa mundu wa kungi. **17** Irio cionekete na njira ya kuehenania iri cama haru mundu, no thuutha kanua gake kaiyura o muthanga. **18** Mibango igaacigira ni undu wa kuhooza kirira, ungitia giathi mbaara-ini, heo utaaro. **19** Mundu wa muhuhu noimagia ndeto cia ndundu nja, ni undu ucio withemage mundu waragia muno. **20** Mundu angiruma ithe kana nyina, tawa wake ukahorera nduma-ini iria ndumanu. **21** Igai riria rioneka narua kiambiria-ini, marigirio-ini rititukaga ria kirathimo. **22** Ndukoige atiri, "Ningerihia uuru uyul!" Eterera Jehova nake niegukuhonoka. **23** Mahiga ma ratiri mataiganainie uritu ni kindu kiru magigi haru Jehova, nacio ratiri itari cia ma itimukenaga. **24** Makinya ma mundu matongoragio ni Jehova. Mundu-ri, angikihota atia kumanya njira yake mwene? **25** Ni mitego haru mundu kwamurira Ngai kindu na ihenya, acooke gwicuurania uhoru wa mihitwa yake thuutha-ini. **26** Muthamaki muugi niathungururaga andu aria aaganu; ageragiria kigaragari gia gukonyora ngano iguru riao. **27** Roho wa mundu ni tawa wa Jehova, uuthuura o nginya tuturi tura tiri thiini muno. **28** Wendo na wihokeku nicigita muthamaki; utugi niutumaga gitir giake kia unene kirume. **29** Hinya wa andu ethi nguo riiri wao, nacio mbui nicio riiri wa aria akuru. **30** Mahuura na nguraro niitheraga uuru wa mundu, nacio iboko itheraga o nginya tuturi tiri thiini muno.

21 Ngoro ya muthamaki iri moko-ini ma Jehova; amiroragia o kura ekwenda, o ta uria maa moinithagiro mitaro-ini. **2** Mundu onaga mihire yake yotho iri miga, no Jehova athimaga ngoro. **3** Gwika uria kwagiriire na uria uri kihoto ni gwigikagiro ni Jehova gikira kura igongona. **4** Maitho ma mwitugiro na ngoro ya mwitio, o cio tawa wa aria aaganu-ri, ni mehia! **5** Mibango ya aria mari kiyo niirehaga umithio, o ta uria ti-itheru ihenya inene riirehaga uhiini. **6**

Kugia na utonga na njira ya rurimi rwa maheeni ni kibii gia guthira, na ni mitego wa giuku. **7** Haaro ya andu aria aaganu ikaamakururia, imeherie, nigukorwo nimaregaga gwika uria kwagiriire. **8** Njira ya mundu mihira ni njogomu, no mihire ya mundu uria utari mahira ni mirungaru. **9** Ni kaba gutuura nyumba iguru, koine-ini, gikira gutuura nyumba thiini na mutumia wa haaro. **10** Mundu uria mwaganu eriragira gwika o uru; ndaguuagira mundu wa itura riake tha. **11** Hindi iria muniururania aaherithio, aria magite uugi nimohigaga; hindi iria mundu muugi aataarwo niagaga na umenyo. **12** Uria Muthingu, o we Ngai, nionaga nyumba ya uria mwaganu, na akarehithira ucio mwaganu mwanagiko. **13** Mundu angihaga matu ndakaigue kiriro kia aria athiini-ri, o nake agaakaya na ndone wa kumwika. **14** Kiheo kihanitwo na hito nihooreraga marakara, na ihaki ihithe nguo-ini rihooreraga mang'uri manene. **15** Ituuro ria kihoto riaturu, riirehaga gikeno kuri andu aria athingu, no riirehaga kimako kuri aria mekaga uuru. **16** Mundu uria utiganaga na njira ya uugi, akaahurikira kiungano-ini kia aria aku. **17** Mundu uria mwendi ikeno niagathi; uria wotho mwendi ndibei na maguta-ri, gutiri hindi agaatonga. **18** Mundu uria mwaganu atukaga iri riria giukura uria muthingu, na uria utari mwihokeku agatuka iri riria giukura uria murungiruru. **19** Ni kaba gutuura weru-ini, gikira gutuura na mutumia wa haaro na kurakara narua. **20** Thiini wa nyumba ya mundu muugi ni kuri mihemba yotho ya irio njega o na maguta, no mundu mukigu ariaga kiria githo ari nakio. **21** Mundu uria uthingataga uthingu na wendani niagaga na muoyo, na ugaciru, na gitio. **22** Mundu muugi atharikagira itura inene ria andu aria njamba, na akamomora kihitho kia hinya kiria mekokete. **23** Mundu uria umenyagiri kanua gake na rurimi rwake niyeheraga mutino-ini. **24** Mundu mwitii na mwigereri, etagwo "Muniururia"; ekaga maundu make na mwitio mune. **25** Meririra ma mundu kiguita nimo makamuraga, tondumoko make matiendaga kura wira. **26** Muthenya wotho eriragira o makira, no aria athingu maheanaga mateguta. **27** Igongona ria mundu mwaganu ni kindu kiru magigi: i ritikiri magigi makira hindi iria riireheto na uinga ngoro-ini! **28** Mura wa maheeni niguthira agaathira, nake uria umuthikagiri aakanangwo nginya tene. **29** Mundu mwaganu erugira na urime, no mundu murungiruru nieciraga uhoru wa mihire yake. **30** Gutiri uugi, kana umenyi, kana kirira o na kiriku kingihota giukira Jehova. **31** Mbarathi niirahagiro ni undu wa muthenya wa mbaara, no uhotani uumaga kuri Jehova.

22 Riitwa riega niriakwiririo gikira utonga mune; gutika ni kwegi gikira betha kana thahabu. **2** Andu aria atonga na aria athiini haru undu umwe umanyithanite; Jehova niwe Mumbi wao othe. **3** Mundu mubaariri onaga ugwati akehitha, no aria matari uugi mathiaga o na mbere nao magatonya thiini-ini. **4** Kwinyihia na gwigikira Jehova kuhaga utonga, na gitio, na muoyo. **5** Njira cia andu aria aaganu iri miga na mitego, no uria ugita ngoro

yake aikaraga kúraya nacio. **6** Menyeria mwana njíra írĩa agírĩrwo níkúgera, na ndarĩ hĩndĩ akaamiuma o na aakúra. **7** Andũ arĩa atungu nĩ mathaga arĩa athĩnĩ, na úrĩa úkombari nĩ ndungata ya mĩmũkumberi. **8** Mũndũ úrĩa úhaandaga waganu agethaga thĩĩna, naruo rúthanju rwa marakara make nĩrũkanangwo. **9** Mũndũ mĩtaana we mwene nĩakarathimwo, tondu nĩagayagĩra arĩa athĩnĩ irio ciake. **10** Ingata mĩnyũrũrĩa, nayo ngũĩ nĩgĩkũweherera; inegene na irumi o nacio nĩcigũthira. **11** Mũndũ úrĩa wendaga ngoro theru na akaaragia maũndũ ma útugi, mũthamaki nĩagatuĩka mũrata wake. **12** Maitho ma Jehova nĩmamenyagĩrĩa úmenyo, no nĩathaahagia ciugo cia úrĩa útari mĩwĩhokeya. **13** Kĩgũũta kiugaga, “Nja kũrĩ na mĩrũũthĩ!” Kana gĩkoiga atĩrĩ, “Nĩgũũragĩrwo njĩra-inĩ!” **14** Kanua ka mĩtumia mũtharia nĩ irima iriku, nake úrĩa werekeirio mang’ũrĩ ma Jehova agĩũaga thĩĩnĩ wa rĩo. **15** Ngoro ya mwana yohanĩtio na úrimũ, no rúthanju rwa kũmũherithia nĩrũkaũngata kũraya nake. **16** Mũndũ úrĩa úhinyagĩrĩa arĩa athĩnĩ nĩguo eyongerere útonga, na úrĩa úheaga itonga iheo, eerĩ nĩmagathĩĩna. **17** Tega matũ, na úthikĩrĩrie mĩario ya andũ arĩa oogĩ; nyiita na ngoro yaku maũndũ marĩa ngũrutana, **18** tondu nĩ úndũ mwega hĩndĩ írĩa úkũmaiga ngoro-inĩ yaku, na úkoragwo namo mothe mĩromo-inĩ yaku. **19** Ndaakũmenyithia mo nĩgeetha mĩwĩhoko waku úkoragwo harĩ Jehova, wee nĩwe ngũruta maũndũ macio úmũthĩ, ñ wee nĩwe ngũruta. **20** Githĩ ndikwandĩkĩre thimo mĩrongo ítatũ, thimo cia útaarani na úmenyo, **21** ngakũruta ciugo cia ma na cia kwĩhokeka, nĩgeetha úkaahota kũhe úrĩa úgũtũmĩte macookio mega? **22** Ndũkanatunye arĩa athĩnĩ indo ciao tondu wa úthĩnĩ wao, na ndũkanahinyĩrĩrie arĩa abatari ciira-inĩ, **23** nĩgũkorwo Jehova nĩakamacĩĩrĩra, na nĩagatunya arĩa mamatunyaga indo ciao. **24** Ndũkanagĩe úrata na mũndũ úrĩa úrĩ marakara mahiũ, ndũkanagĩe thiritũ na mũndũ úrĩa úhiũhaga kũrakara, **25** tondu wahota kwĩruta mĩthĩire yake, na únyitwo nĩ mũtego. **26** Ndũgatuĩke mũndũ wa kũiga kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩa thĩirĩ, kana útuĩke wee nĩwe wa kũrũgamagĩrĩa mathĩirĩ ma andũ angĩ; **27** úngĩkaaga kĩndũ gĩa kũrĩha nakĩo-rĩ, úgaatunywo úrĩrĩ waku o úũkomeire. **28** Ndũkaneherie ihiga rĩa tene rĩa mũhaka rĩrĩa rĩahaandirwo nĩ maithe manyu ma tene. **29** Nĩwonaga mũndũ mũũgĩ na wĩra wake? Úcio agatungata o na mbere ya athamaki; ndagatungata mbere ya andũ matooikaine.

23 Rĩrĩa waikara thĩ kũrĩnĩra na mwathi wa bũrĩrĩ, wĩmenyerere nũũ úcio mũrĩ nake; **2** wĩgĩrĩre kahiũ mũmero úngĩkorwo úrĩ mũndũ mũkoroku. **3** Ndũkerĩrĩrie irio ciake irĩ mũrĩo, nĩgũkorwo nĩ irio cia gũkũheenereria. **4** Tiga kwĩnogia na kwenda gwtongia; gĩa na úũgĩ wa kũhota kwĩrĩgĩrĩa. **5** No wone útonga, úcooke úbũirĩe, nĩgũkorwo ti-itherũ útonga nĩwĩmeragia mathagu, na úkombũka ta nderi yerekeire matu-inĩ. **6** Tiga kũrĩa irio cia mũndũ mũkarĩ, ndũkerĩrĩrie irio ciake cia mũrĩo; **7** tondu nĩ mũndũ wa arĩa mecĩragia o úhoro wa thogora hĩndĩ ciothe. Akwĩraga atĩrĩ, “Rĩa na únyue,” no ngoro yake ndĩrĩ hamwe nawe. **8** Nĩũgatahika kĩa kinini úgaakorwo úrĩite, nacio ngaatho ciaku nĩkoorĩra thĩ. **9** Ndũkaarie na mũndũ mũkĩgu, nĩgũkorwo we no

anyararire úũgĩ wa ciugo ciaku. **10** Ndũkaneherie ihiga rĩa tene rĩa mũhaka, kana úhatike mĩhaka ya mĩgũnda ya ciana cia ngoriai, **11** tondu Mũgĩtĩrĩ wacio nĩ arĩ na hinya; nĩakamacĩĩrĩra agũũkĩrĩre. **12** Rĩngĩrĩa ngoro yaku gũthikĩrĩa úrutani, na matũ maku kũigua ciugo cia úmenyo. **13** Ndũkanaage kũherithia mwana; úngĩmũhũra na rúthanju-rĩ, ndangĩkua. **14** Mũhũũrage na rúthanju nĩguo úhonokie muoyo wake kuuma kũrĩ gĩkuũ. (Sheol h7585) **15** Mũrũ wakwa, ngoro yaku íngĩgĩa na úũgĩ-rĩ, hĩndĩ íyo ngoro yakwa no íkene; **16** ngoro yakwa nĩgacanjamũka rĩrĩa mĩromo yaku íkaarĩa maũndũ marĩa magĩrĩire. **17** Ndũkanareke ngoro yaku íguĩre ehia úiru, no hĩndĩ ciothe gĩĩaga na kiyoo gĩa gwtĩgĩa Jehova. **18** Tondu ti-itherũ wee úrĩ na kĩĩrĩgĩrĩro thuutha-inĩ, na kĩĩrĩgĩrĩro gĩaku gĩtigaathira. **19** Mũrũ wakwa, thikĩrĩa nĩgeetha úgĩe na úũgĩ, na úige ngoro yaku njĩra-inĩ írĩa yagĩrĩire. **20** Ndũkegwatanie na andũ arĩa manyuuga njoohi, kana arĩa makorokagĩa nyama, **21** nĩgũkorwo arĩu na andũ arĩa akoroku matũũka athĩnĩ, naguo úgũũta útũmaga mũndũ ehumbe matangari. **22** Thikagĩrĩa thoguo, we úrĩa wagũciarire, na ndũkanyarare maitũguo, o na aakorwo nĩ mũkũrũ. **23** Wĩgũrĩre úhoro úrĩa wa ma na ndũkanawendie; wĩgũrĩre na úũgĩ, na útaaro, na útaũku. **24** Ithe wa mwana mũthĩngu arĩ gĩkeno kinene mũno; nake úrĩa úrĩ na mwana mũũgĩ nĩakenagio nĩwe. **25** Thoguo na maitũguo marocanjamũka nĩ úndũ waku; mĩtumia úrĩa wagũciarire arokena! **26** Mũrũ wakwa, heaga ngoro yaku, na úreke maitho maku marũmagĩrĩre njĩra ciakwa, **27** nĩgũkorwo mũmaraya nĩ irima iriku, nake mĩtumia mũtharia nĩ gĩthima gĩkunderu. **28** Oohagĩria andũ njĩra-inĩ o ta njangĩrĩ, na nĩatũmaga kuongerereke andũ matarĩ ehokeku kĩrĩndĩ-inĩ. **29** Nũũ úrĩ na haaro? Nũũ úrĩ na kĩa? Nũũ úrĩ hatĩka-inĩ? Nũũ úrĩ na mateta? Nũũ úgũgarĩtio hatarĩ gĩtũmĩ? Nũũ útũnĩhĩtie maitho? **30** Nĩ arĩa matindaga marũmanĩrĩre na ndibei, arĩa mathĩiaga magĩcamaga mbakũrĩ cia ndibei rĩrĩa ndukanie. **31** Tiga kwĩrorera ndibei rĩrĩa itũnĩhĩte, rĩrĩa ígũkengia írĩ gĩkombe-inĩ, rĩrĩa íkũmerũka wega! **32** Mũthĩa-inĩ írũmanaga ta nyoka, ígagũtheeca na thumu ta ndũra. **33** Maitho maku makoonaga maũndũ mageni, na mecĩria maku mecĩrie maũndũ ma waganu. **34** Úgaatuĩka ta mũndũ úkomete irĩa-inĩ rĩrĩa inene gatagati, o ta mũndũ úkomete mũthia wa gĩtugĩ kĩa macua. **35** Nĩũkoiga atĩrĩ, “Ngũthĩtwo, no ndinatĩhĩlo! Nĩmahũũra, no ndinaigua úndũ! Ngokĩrĩrĩ, nĩguo ngacarie íngĩ ya kũnyua?”

24 Tiga kũigua andũ arĩa aaganu úiru, na ndũkanerĩrĩrie thiritũ yao, **2** nĩgũkorwo ngoro ciao ithugundaga o haaro, na mĩromo yao yaragia úhoro wa kũrehere andũ thĩĩna. **3** Nyũmba yakagwo na úũgĩ, naguo útaũku nĩguo útũmaga ñhaande; **4** úmenyo nĩguo úyũragia tũnyũmba twayo, úgatũyũria na indo cia bata, na útonga mwega. **5** Mũndũ mũũgĩ arĩ úhotti mũnene, na mũndũ úrĩ úmenyo nĩakĩragĩrĩa kũgĩa na hinya; **6** úgĩthĩ mbaara-inĩ nĩubatarĩtio nĩgũtaarwo, na nĩgeetha úhootane nĩubatarĩtio nĩ aheani kĩrĩa aingĩ. **7** Úũgĩ úrĩ ígũrũ mũno, ndũngĩkinyĩrika nĩ mũndũ mũkĩgu; rĩrĩa kwagomanwo kĩhĩngo-inĩ, ndangĩona

wa kuuga. **8** Mündü ūria ūthugundaga ūuru-rī, andū mamwītaga mungumania. **9** Mathugunda ma ūrimū nī mehia, na mūnyūrūania nī kindū kīrī magigī harī andū. **10** Ūngītūika wa kūurwo nī hinya hīndī ya thīina, hinya waku kaī nī mūnini-ī! **11** Honokia arīa maratwarīrīro gīkūū-inī; girīrīria arīa maratūgūūga merekeire gīthīnjīro. **12** Ūngiuga atīrī, “Ūhorō ūcio tūtiraūmenyete,” githī ūria ūthimaga ngoro tiwe ūmenyaga? Ūria ūrangagīra muoyo waku-rī, githī ndooi kana nīguo? Githī ndakaarīha o mündū kūringana na ūria ekīte? **13** Mūrū wakwa, rīa ūūki, nīgūkorwo nī mwega; ūūki uumīte magua-inī ūrī mūrīo ūkūcama. **14** Nīngī menya atī ūūgī ūrī mūrīo harī ngoro yaku; ūngīgīa naguo, nūikagīa na kīrīgīrīro, na kīrīgīrīro giaku gītigaathira. **15** Ndūkanoohe mündū mūthingu njīra-inī ūtharīkīre nyūmba yake ta mūtū, ndūkanahithūkīre gīikaro gīake; **16** nīgūkorwo mündū mūthingu o na angīgūa maita mūgwanja, agūūaga o agīūkagīra, no andū arīa aaganu marūndagwo nī mūtino. **17** Hīndī ūria thū yaku yagūa-rī, ndūkanamikenerere; hīndī ūria yahīngwo-rī, ndūkareke ngoro yaku īkene, **18** nīguo Jehova ndakone ūndū ūcio arakare, akīhūndūre marakara make kuuma kūrī thū ūyo. **19** Ndūkanathīnīke ngoro nī ūndū wa andū arīa ooru, kana wirīrīre kūhaanana na arīa aaganu, **20** nīgūkorwo mündū ūria mūūru ndarī na mwīhoko wa thuutha-inī, na tawa wa ūria mwaganu nūūkahorio. **21** Mūrū wakwa, wītīgīre Jehova na wītīgīre mūthamaki, na ndūkagīe na ngwatanīro na andū arīa aremi, **22** nīgūkorwo acio eerī no mamūrehithīrie mwanangiko wa narua, na nūū ūngīmenya nī mūtino īrīkū mangīrehe? **23** O na ici no thimo cia andū arīa oogī: Kwenda mwena ūmwe gūkīra ūria ūngī ciira-inī ti ūndū mwega: **24** Ūria wothē wīraga mündū ūria ūrī na mahītia atīrī, “Wee ndūrī na mahītia,” kīrīndī nīgīkamūruma, na athūūndī nī ndūrīrī. **25** No arīa matuagīra andū arīa aaganu ciira, nīmākona wega, na magīe na kīrathimo kīega. **26** Icookio rīa wīhokeku nī ta kīmumunyanō kīa mīromo. **27** Rīikīa wīra wa gūtua mwako na nja, na ūhaarīre mīgūnda yaku; thuutha ūcio cooka wīakīre nyūmba. **28** Ndūkanarute ūria ūgīrīre mündū wa itūūra rīaku kīgeenyō, kana ūheenanīe na mīromo yaku. **29** Ndūkanooige atīrī, “Ngūmwīka o ta ūria anjīkīte; ngwīrīhīria harī mündū ūcio kūringana na ūria eekīre.” **30** Ndaahītūkīre mīgūnda-inī wa kīgūūta, ngīhītūkīra mīgūnda-inī wa mīthabībī wa mündū ūtooi gūkūūrana maūndū; **31** na rīrī, mīguā yamerete kūndū guothe, na mīgūnda ūkaiyūra riya, naruo rūthingo rwa mahīga rūkamomoka. **32** Nīndacūūranīrie na ngoro yakwa maūndū macio ndonire, na ngīrūta ūndū kuumanā na ūria ndonire: **33** Mūtugo wa gūkoma hanini, gūcoka toro hanini, gūkūnja moko hanini ūhurūke; **34** naguo ūthīnī ūgaagūkorerera ta mūtū, na wagi ūgūkorerere ta mündū wīohete indo cia mbaara.

25 Ici nī thimo ingī cia Solomoni, irīa ciacookanīrīrio na ikīandikwo nī andū a Hezekia ūria warī mūthamaki wa Juda: **2** Kūhīthīrīra ūndū nī ūgooci wa Ngai; nakuo gūtūria ūndū nīkuo kūgoocīthagia athamaki. **3** O ta ūria igūrū kūraihte na igūrū, nakuo thī gūkarīka mūno-rī, ūguo noguo ngoro cia

athamaki itangītūrīka. **4** Theria betha īthire gīko, na nīhegūtīgara kīndū kīa mūturi wa betha; **5** ehēria andū arīa aaganu harī mūthamaki, na gītī giake kīa ūnene nīgīkūrūmio nī ūthingu. **6** Ndūgetūūgīrie harī mūthamaki, na ndūkerūgamie gatagatī ka anene; **7** kaba mūthamaki we mwene akwīre, “Ambata, ūūke haha,” gūkīra agūconorīthie mbere ya mündū ūrī igweta. Ūndū ūria wonete na maitho-rī, **8** ndūkahīuhe kūūtara igooti-inī, tondū-rī, ūgeeka atīa marīgīrīro-inī, mündū wa itūūra rīaku angīkaaruta ūria agūconorīthie? **9** Ciirai na mündū wa itūūra rīaku we mwene, nīguo ndūkoimie ndundu ya mündū ūcio ūngī nja, **10** kana ūiguuo nī mündū ūngī agūconore, ūtūūre na ngumo njūru itagagūthira. **11** Kiugo kīarītio hīndī irīa yagīrīre nī ta matunda ma thahabu marī thaani-inī ya betha. **12** Gīcūhī gīa gūtū gīa thahabu, kana ithaga rīa thahabu irīa therie, nī taguo irūīthia rīa mündū mūgī rītarīrī gūtū-inī kwa mündū ūria ūiguaga. **13** Ta ūhehu wa tharunji hīndī ya magetha, no taguo mūtwarī ndūmīrīrī mwīhokeku ahaana kūrī arīa mamūtūmaga; nīatūmaga ngoro cia anene ake ikene. **14** O ta ūria matu na rūhuho matarī mbura ihaana, no taguo mündū ahaana ūria ūrahaga ūria ekūheana iheo na ndaheane. **15** Ūkīrīrīria no ūguucīrīrie ūria waathanaga etīkīre ūndū, naruo rūrīmī ruororo no ruune ihīndī. **16** Ūngīona ūūki-rī, rīa o wa gūkūigana, ūngīrīa mūingī mūno nīgūtahīka. **17** Nyīlīha gūthīiiga kwa mündū wa itūūra, ūngīthī kaingī no anogio nīwe agūtūūre. **18** Mündū ūria ūheanaga ūria wa maheeni agookīrīra mündū wa itūūra, ahaana ta njūgūma, kana rūhīū rwa njora, kana mūgī mūgī. **19** Kwīhoka mündū ūtarī mwīhokeku hīndī ya thīina, no ta kwīhoka igego itūiku, kana kūgūrū kūrathua. **20** Ūria ūinagīra mündū ūrī na ngoro ndītū nyīmbo, no ta mündū kwīruta nguo mūthenya wa heho, kana gūtīrīria thīki igata-inī. **21** Thū yaku īngīkorwo ihūtīrī-rī, mīhe irio īrīe; īngīkorwo īnyootīrī-rī, mīhe maaī īnyue. **22** Weka ūguo-rī, nūkūmīgīrīra makara ma mwaki mūtwe, nake Jehova nīagakūrīha. **23** O ta ūria rūhuho rwa gathīgathini rūrehaga mbura, noguo rūrīmī rwa njūukū rūrehaga ūhorō wa marakara. **24** Nī kaba gūtūūra nyūmba-igūrū koine-inī, gūkīra gūtūūrania nyūmba thīinī na mūtumia wa haaro. **25** O ta ūria maaī mahēhu manyootoraga mündū mūnyootu, no taguo ūhorō mwega uumīte būrūrī wa kūraya wīkaga. **26** O ta gīthima kīyūrīte ndaka, kana itherūkūro rīa maaī riunjuge, ūguo nīguo mündū mūthingu ahaanaga angīrekereria harī andū arīa aaganu. **27** Ti wega kūrīa ūūki mūingī mūno, o na ti ūndū wa gūtīka mündū gwīcarīria gītīio we mwene. **28** Mündū ūtangīhota gwatha ngoro yake atarī ta itūūra inene rīmomoku, na rītarī na thingo.

26 O ta ūria tharunji itaagīrīre kūgīa hīndī ya rīua, kana mbura kuura hīndī ya magetha-rī, noguo gītīio gītāgīrīre mündū mūkīgu. **2** Ta kanyoni-ka-nja gekūbatabata, kana thūngūrūrū ikūhīuka-hīuka, noguo kīrumi gītārī gītūmi gītārī ha kwīgwatīrīa. **3** Kīboko nī kīa mbarathi, matamu nī ma ndigiri, na rūthanju nī rwa ciande cia andū arīa akīgu! **4** Ndūkanacookerie mündū mūkīgu kūringana na ūrimū wake, ndūkae gūtūika take.

5 Cookeria mündü mükügu kuringana na ürimü wake, nigu ndakeyone taari mündü müügi maitho-ini make. 6 Gütüma ndümiri na guoko kwa mündü mükügu-ri, ni ta gwitina magüri, kana künnya haaro. 7 O ta magüri ma githua üria mathiiga maniginite, noguo thimo ihaana ikiario ni kanua ka mündü mükügu. 8 Kühe mündü mükügu gitüo no ta kuohera ihiga kigütha-ini. 9 Thimo ikiario ni kanua ka mündü mükügu ni ta mügua üri guoko-ini kwa müriu. 10 Mündü wandikaga mündü mükügu kana mwihitüki ni ta üria üikagia migu o ro üguo agatihia andü. 11 Mündü mükügu acookagira ürimü wake o ta üria ngui cookagirira matahiko mayo. 12 Wanona mündü wionaga ari müügi maitho-ini make? Mündü mükügu ari na kirigiriro gükira mündü ücio. 13 Kigüüta kiugaga atiri, "Njira-ini küri na mürüüthi, mürüüthi müriani ürorüra njira-ini cia itüüral!" 14 Ta üria mürange ütindaga ükigarüka ihocio-ini ciagu, noguo kigüüta gitindaga gikigarüra gikomete üriiri-ini wakio. 15 Kigüüta gikigaga guoko gwako o thaani-ini; kinogagio nigücooka gükuoya gikükinyie kanua-ini. 16 Kigüüta kionaga kiri küügi maitho-ini makio, gükira andü mügwana ari macookagia ühoro na üügi. 17 Mwihitüki witoonyagia inegene-ini ritamukoni ni ta mündü ükünyia ngui matü. 18 Ta mügürüki ügükia icinga cia mwaki, kana agaikia migu o giku, 19 no taguo mündü ahaana üria üheenagia mündü wa itüüra riake, agacooka kumwira atiri, "Niitherü nyuma nario!" 20 Mwaki üngiaga ngü no kühora ühoriga; ngarari cingaga mühuhu no güthira ithiraga. 21 O ta üria makara magwatagia maria mangi mwaki, na o ta üria ngü ciakanagia mwaki, noguo mündü müügiti aakagirira haaro. 22 Ndeto cia mündü wa mühuhu ni ta twentyi twega twa irio; tümerükaga tügathi mwiri wa mündü o thini biü. 23 Ta üria indo cia rümba inyokagio ikahenia na igüri, no taguo müromo münyoroku ihumbagira ngoro iri na üüru. 24 Mündü wa rümena aaragia ühinga na müromo yake, no thini na ngoro yake ayüritwo no maheeni. 25 O na gütuika mario yake ni ya gükenania, ndukanamwitikie, nigükorwo ngoro yake iyürite maündü mügwana mari magigi. 26 Rümena rwake no rühithwo na maheeni, no waganu wake ükaagürio kiüngano-ini. 27 Mündü angienja irima, niwe ükaagia rio; mündü angigaragaria ihiga, rikaagaragaria rimücookerere. 28 Rürimi rwa maheeni nikümena rümenete ari rütuaragia, nako kanua ka kwiyendithirira karehaga mwanangiko.

27 Tiga kwiraha ni ündü wa rüciü, nigükorwo ndüü kiria müthenya üngirehe. 2 Reke mündü üngi akügaathirire, no ti kanua gaku mwene; mündü üngi nükügaathirire, no ti müromo yaku mwene. 3 Ihiga ni iritü na müthanga ni müriko, no kükario ni mündü mükügu ni kiritü gükira icio cieri. 4 Marakara matiri tha, namo marüri moinaga ta müyüro; no üüru-ri, nüü üngihota küwitiira? 5 Kaba kürüthio ni mündü ütekühithirira ündü gükira wendo mühithe. 6 Nguraro cia güthio ni mürata no ciuhokwo, no imumunyano nyingi cia mügüthüri ti cia kwihokwo. 7 Mündü mühüünu athüüraga o na üküi, no mündü mühüütu, o na kindü kirüri aiguga kiri mürio. 8 Mündü üürite

gwake müci ahaana ta nyoni itiganirire gitara kiayo. 9 Maguta manungi wega na übumba irehagira ngoro ya mündü gikeno, na noguo wega wa mürata wa mündü wüka akimühe ütaaro wake wa ma. 10 Ndükanateanirire mürata waku kana mürata wa thoguo, na ndügathiü kwa müri wa maitüguo riria müfino wagükora: ni kaba mündü wa itüüra ücio üri hakuhi, gükira müri wa nyina na mündü üri kura. 11 Müri wakwa, tuika mündü müügi, ügikenagie ngoro yakwa; na niü hotage gücookagiria mündü o wotho ünginyarara. 12 Mündü müügi oonaga ügwati ügüka akehitha, no ari matari üügi mathiiga o na mbere, nao magatonya thüna-ini. 13 Oya nguo ya mündü üria ürugamagirira thiri na mündü wa kungi; müge irugamirire thiri ücio wa mündü-wa-nja wa kungi. 14 Mündü angirathima mündü wa itüüra riake rüciini tene anirire-ri, ündü ücio üngitüka taari kirmi. 15 Mütumia wa haaro ahaanaine na maa maratata mategütigithiria händi ya mbura; 16 kügeria kümügiririra ni ta kügeria kügiririra rühuho, kana kügeria gükumbaria maguta na guoko. 17 O ta üria kigera künoraga kiria kingi, no taguo mündü ohigagia üria üngi. 18 Mündü üria ürimagira müküyü niakaaria maciaro maguo, na mündü üria ütungataga mwathi wake niagatiü. 19 O ta üria mündü onaga üthiü wake maa-ini, no taguo ngoro ya mündü yonangia üria mündü atari. 20 Gikü na Mwanangiko itiganagia, na o namo maitho ma mündü matiganagia. (Sheol h7585) 21 Nyüngü ni ya güthererio betha, na kirugüti ni gä güthererio thahabu, no mündü athimagwo na igweta riria agwetagwo nario. 22 O na üngihüüra mündü mükügu ndiri-ini, ümühüüre na müthi ta ngano-ri, ndangiumwo ni ürimü wake. 23 Thüürimaga mahiü maku na kiyo, ümenyagirire wega ndüüru ciaku; 24 nigükorwo ütonga ndütüüraga nginya tene, o nayo thümbi ti ya gükinyira njirwa na njirawe. 25 Nyeki riria nyümü riria yatügütwo na nyeki njerü ikunüke-ri, nayo riria ya irima-ini yünganio na iinükio-ri, 26 händi iyo tügöndu nitügaatüma ügie na nguo, nacio mburi itüme ügie na gä kügura mügünda. 27 Nükagä na iria rüingü ria mburi ria güküigana na ria künuyuko ni andü a nyumba yaku, o na ria gütüüria airitu aku a wira.

28 Andü ari aaganu moraga o na gütarü mündü üramathingata, no ari athingu momagirira ta mürüüthi. 2 Buriü üngihia, niügiaga na aathani aing, no mündü üri na ütaüku na akagä na ümenyo niatümagä buriü ükindirie. 3 Mwathani üria ühatagirira andü ari athiini ahaana ta mbura ya rühuho riria itatigagia irio. 4 Andü ari matirikaga watho magathagirira andü ari aaganu, no ari marümagia watho maganaga nao. 5 Andü ari oorü matiguaga maündü ma kihooto, no ari marongoragä Jehova nimataükagirwo ni mo biü. 6 Ni kaba mündü müthiini üria üthiiga na müthiire itari ücuuke, gükira gitonga güthiiga na müthiire miogomu. 7 Mündü üria ürümagia watho ni mwana üri na güküürana, no mwana üria üthiiga na thiritü ya ari akoroku aconorithagä ithe. 8 Mündü üria üingihagä ütonga wake na ündü wa gükombithia mbeeca na gwitü uumithio mükiru aügagira mündü üngi, üria ükaigüra athiini tha. 9 Mündü üria üregaga kügua watho, o

na mahooya make ni kindu kiri magigi. **10** Mundu uria ungihithia andu aria arungiriru nigo magere njira ya uru, akaagia mtego-ini wake we mwene, no uria utari ucuuke, wega nigo ugaatuka igai riake. **11** Mundu mutongu no eyone taari mutugi maitho-ini make, no mundu muthini uria uui gukuurana maundu amuonaga o uria atari. **12** Hindi iria aria athingu maatoorania, nikugia na nduhiu nene; no riria aria aaganu maatugira, andu ni kwihitha mehithaga. **13** Mundu uria uhithaga mehia make ndagaacagira, no uria umoimbiraga na agatigana namo niaiguagirwo tha. **14** Kurathimwo ni mundu uria witigagira Jehova hindi ciothe, no uria umagia ngoro yake nikugua agiuga thina-ini. **15** Mundu mwaganu agiatha andu matari na uhoti, ni ta muruithi ukurarama, kana nduba iguticuka. **16** Munene utari na utauku niahinyagiriria andu muno, no mundu uria uthiire uumithio utagiriire niagakenera matuku maing ma muoyo wake. **17** Mundu murithiire ni thakame ya mundu ooragite, eguthura ehithaga nginya gikua gwake; mundu o na uriku ndakanamuteithiririe. **18** Mundu uria mithiire yake itari ucuuke aikaraga ari mugitire, no mundu uria uthiiga na njira cia waganu akaagia o rimwe, hubu! **19** Mundu uria urimaga mugunda wake arikoragwo na irio nyingi, no uria uhanyukanagia na maundu hatar arihuunaga o thina. **20** Mundu mwihokeku arirathimagwo muno, no uria wiriragira kuhuha gutonga ndakaaga kuhethio. **21** Gutira mundu maithi ti wega: no mundu no eke uru ni undu wa kenyu ka irio. **22** Mundu mukari nieriragira muno gutonga, na ndoo at eteirwo ni uthini. **23** Mundu uria uruthiagia ung niagatuka wa kwendwo niwe thuutha-ini, gikira mundu wa rurimi rwa kwiyendithiriria. **24** Mundu uria utunyaga ithe kana nyina kindu kiao, agacooka akoiga atiri, "Ti uru ndeka," uio mari rumwe na uria wanangaga. **25** Mundu mukoroku aarahuraga ngarari, no mundu wihokete Jehova niakagaaira. **26** Mundu uria wihokaga we mwene ni mundu mukigu, no uria uthiiga na njira cia uugi aikaraga ari mugitire. **27** Mundu uria uheaga athini ndari kindu akaaga, no mundu uria umahingagira maitho niarirumagwo kaing. **28** Riria andu aria aaganu maatuka a gwhana, andu ni kwihitha mehithaga; no riria aria aaganu mathira, aria athingu nimatheeremaga.

29 Mundu uria uikaraga omite ngingo thuutha wa kuruthio maita maing, akaanangwo o rimwe, na aage kihonia. **2** Riria andu aria athingu matheerema, andu nimakenaga; no riria andu aria aaganu maathana, andu nigucaaya macaayaga. **3** Mundu uria wendete uugi aturaga ithe na gikeno, no mundu uria uceeraga na maraya niguitanga aitagaga utonga wake. **4** Muthamaki uri maturo ma kihoto aikaragia bururi uri mwikinduru, no uria ukorokagira mahaki ni kwanaga awanangaga. **5** Mundu uria wiyendithagiriaria hari mundu wa itura riake na maheeni, ni wabu aambagira maguru make. **6** Mundu mwaganu ategagwo ni mehia make we mwene, no mundu muthingu ainaga na agakena. **7** Andu aria athingu nimamenyagirira kihoto kia aria athini, no aria aaganu matirumbuyagia

kihoto kiao. **8** Anyurania matumaga itura inene ririmbuke ta mwaki, no andu oogi nikuniina maniinaga marakara. **9** Mundu mugig anthi igooti-ini na mundu mukigu, mundu mukigu aririmbukaga ni marakara na akanyurania, nago thayu ukaaga. **10** Andu aria maitaga thakame nimathuure mundu mwihokeku, no andu aria arungiriru macaragia uria mangitiiriria muoyo wake. **11** Mundu mukigu aituraga marakara make mothe, no mundu mugig aikaraga amarigiriire, akahoorera. **12** Mundu uria wathanaga anthikiriria maheeni-ri, anene ake othe matukaga andu aaganu. **13** Mundu muthini na mundu muthinyaniria hari undu umwe umahaanantie: Jehova niwe utumaga maitho mao eer moone. **14** Muthamaki angitira athini ciira na kihoto-ri, git giake kia unene gituraga kirumite nginya tene. **15** Ruthanju na kuruthio cikagira mundu uugi, no mwana wa kurekererio acoronithagia nyina. **16** Hindi iria andu aaganu matheerema, nogo mehia matheeremaga, no andu aria athingu nimakerora igwa ria. **17** Herithagia muruguo, na niagatuma ugie na thayu; niagatuma ugie na gikeno ngoro-ini. **18** Kuria gutari na uguurio, kirindi giticookaga kwirigiriaria; no gikena ni mundu uria urumaga watho. **19** Ndungata ndinghera ni kwarrio gutheri; o na ingitaukirwo ni uhoro ndingurumbuiya. **20** Wanona mundu uhiuhaga kwaria? Mundu mukigu ari na kirigiri kumukira. **21** Mundu anginania ndungata yake kuuma wih wayo, marigiri-ini nikamurehera kieha. **22** Mundu wa marakara aarahuraga ngarari, nake mundu wa maruri agiaga na mehia maing. **23** Mwitiio wa mundu ni umunyihagia, no mundu uria wa ngoro ya kwinyihia niagatiio. **24** Mundu wa kugia thiritu na muci ni muoyo wake mwene athiire; ehithagio na ndangiruta ura. **25** Gwitigira mundu gutukaga mtego, no uria wihokaga Jehova aikaraga ari mugitire. **26** Andu aingi nimacaragia kiguuo ni munene, no mundu oonaga kihoto kuuma kuri Jehova. **27** Andu aria athingu monaga andu aria matari ehokeku ta kindu kiri magigi; nao andu aria aaganu moonaga andu aria arungiriru ta kindu kiri magigi.

30 Ino niyo mario ya Aguri muru wa Jake, na ni ndumiriri nditu: Mundu uio eerie Ithieli, akira Ithieli na Ukal atiri. **2** "Ni ndi mundu muriitu gikira andu aria ang; ndiri na utauku ta wa mundu. **3** Ndirutite kugia na uugi, o na kana ngamenya uria Mutheru. **4** Nuu wanambata iguru na agacooka agakurika giku thi? Nuu wanacookereria ruhuho ngundi-ini ciake? Maai namo-ri, nuu uri wamoohania na nguo yake ya iguru? Nuu wahaandire ituri ciothe cia thi? Etagwo atia, nake muriu etagwo atia? Akorwo niuuri, ndukinjire! **5** "Kiugo giothe kia Ngai gitiri mahitia; niwe ngo ya aria moragira hari we. **6** Ndukanongerere ciugo ciake, ndakae gikuruthia wonekane uri wa maheeni. **7** "Ningukuhoo ya maundi meer, Wee Jehova; ndukanarege kule mo mbere ya ngue: **8** Atiriri, njehereria maundu matari ma ma, na ma maheeni, cindaihiririe muno; ningi ndukahe uthini kana utonga, no uheage irio cia o muthenya. **9** Ndikaagie na indo nyingi muno, ngukaane, njuriire atiri, 'Jehova

nüü? Kana thũne mũno, njiye, na nĩ ũndũ ũcio ngĩmenererie rĩitwa rĩa Ngai wakwa. **10** “Ndũgacambie ndungata kũrĩ mũnene wayo, ndĩgagikũrume, nawe ũrĩhio ũũru kũcio. **11** “Nĩ kũrĩ andũ marumaga maithe mao o na matangĩrathima manyĩna mao; **12** kũrĩ andũ arĩa meyonaga marĩ atheru maitho-inĩ mao, o rĩrĩa matathambĩtio giko kĩa; **13** nĩ arĩa marĩ maitho ma mwĩtĩio, o arĩa maroraga andũ manyiira; **14** nĩo arĩa magego mao mahaana ta hiũ cia njora, na ngambucu ciao ihaana ta tũhiũ twa gũtambuura arĩa athĩni, mahuke thĩ, na arĩa abatari, mathire andũ-inĩ. **15** “Thambara irĩ airĩtu eerĩ. Matitigithagĩria kuuga, ‘Tũhe! Tũhe!’ “Kũrĩ indo ithatũ itarĩ hĩndĩ ihũũnaga, o na nĩ inya itarĩ hĩndĩ ingiuga, ‘Nĩndaiganial!’ **16** Nacio nĩ mbĩrĩra, na nda thaata, na thĩ tondu ndĩrĩ hĩndĩ iiganagia maaĩ, na mwaki tondu ndũrĩ hĩndĩ uugaga, ‘Nĩndaiganial!’ (Sheol **h7585**) **17** “Riitho rĩa mũndũ ũrĩa ũnyũrũragia ithe, na akarurũka kũguaga nyĩna, rĩgaakũũrwo nĩ mahuru ma kianda-inĩ, na rikaarĩio nĩ nderi. **18** “Kũrĩ maũndũ matatũ mangelagaga mũno makĩria, o na nĩ mana marĩa niĩ itakuukagĩrwo nĩmo: **19** namo nĩ mũthiire wa nderi riera-inĩ, na mũthiire wa nyoka rwaro-inĩ rwa ihiga, na mũthiire wa marikabu irĩ iria-inĩ gatagati, na mũthiire wa mũndũ makiendana na mũĩritũ. **20** “Ŭyũ niguo mũthiire wa mũndũ-wa-nja mũtharia: Arĩaga na akehuura miromo, akoiga atĩrĩ, ‘Ndirĩ ũndũ mũũru njikite.’ **21** “Kũrĩ maũndũ matatũ matũmaga thĩ ithingithe, o na nĩ mana itangĩtiiria: **22** namo nĩ ndungata iĩtukĩte mũthamaki, na mũndũ mũkĩgu ahũũnĩte irio, **23** na mũndũ-wa-nja ũtangĩendeka ahikĩte, na ndungata ya mũĩritũ iĩtukĩte mũtũmia wa mũthũuri wa mũmĩathi. **24** “Nĩ kũrĩ nyamũ inya nini gũkũ thĩ, no nĩ njũgĩ mũno: **25** Thigirĩrĩ-rĩ, nĩ ciũmbe itarĩ hinya, no nĩciĩgagĩra mũthiithũ wa irio hĩndĩ ya rĩa; **26** ikami nĩ ciũmbe itarĩ ũhoti, no nĩciĩthondekagĩra ciikaro ciacio ndwaro-inĩ cia mahiga; **27** ngigĩ itirĩ mũthamaki wacio, no niĩtwaranaga hamwe irĩ mbũtũ; **28** njagathi no inyiitwo na rũhĩ, no itũũruga thĩniĩ wa nyũmba cia athamaki. **29** “Kũrĩ indo ithatũ irĩ mũkinyũkĩrie mũgaacĩru, o na nĩ inya ngaacĩru rĩrĩa igũthĩi: **30** nĩ mũrũũthi, arĩ guo ũrĩ hinya mũno gatagati ka nyamũ iria ingĩ ciothe, na ndũngieherera nyamũ irĩkũ kana irĩkũ njira; **31** nĩ njamba ya ngũkũ irĩa ikinyũkagia na nguthi, na thenge, na mũthamaki mũthiũrũrũkĩrie nĩ mbũtũ ciake cia ita. **32** “Angĩkorwo nĩwĩtũite mũndũ mũkĩgu, na ũgetũũgĩra, kana ũkorwo nĩũthugundite gwĩka ũũru-rĩ, hũmbĩra kanua gaku na rũhĩ! **33** Nĩgũkorwo o ta ũrĩa iria rĩthũcagwo, rĩkoima thiagi, na o ta ũrĩa inĩũrũ rĩthioragwo rĩkoira thakame-rĩ, ũguo noguo gũthogotha marakara kũreha ngũ.”

31 Ino nĩyo mĩario ya Mũthamaki Lemueli: nĩ ndũmĩrĩrĩ nditũ irĩa aarutirwo nĩ nyina: **2** “Atĩrĩrĩ, wee mũrũ wakwa, ngũkwĩra atĩa, o wee mwana wa nda yakwa, ngũkwĩra atĩa o wee mwana wa mĩhĩtwa yakwa, **3** atĩrĩ, ndũkanaitange hinya waku na andũ-a-nja, kana ũhe ũhoti waku acio manangaga athamaki. **4** “Atĩrĩrĩ, wee Lemueli, athamaki matiagĩrĩrwo nĩkũnyua ndibei, ti mũtugo wa athamaki kũnyua ndibei, anene matiagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩrĩa njoohi,

5 nĩgeetha matikanyue mariganĩrwo nĩ ũrĩa watho uugaga, nao magithie arĩa othe ahinyĩrĩrie kĩhooito kĩa. **6** Heaga arĩa marathira njoohi, na ndibei kũrĩ arĩa marĩ na ruo rĩnene rwa ngoro; **7** reke manyue mariganĩrwo nĩ ũthĩni wao, na matige gũcoka kũrĩrikana kĩa kĩa. **8** “Arĩrĩrĩa arĩa matangĩhota kwĩyarĩrĩa, warĩrĩrie kĩhooito kĩa arĩa othe anyamaarĩku. **9** Maarĩrĩrie, na ũmatũire ciira na kĩhooito; rũrĩrĩa kĩhooito kĩa arĩa athĩni na arĩa abatari.” **10** Mũtũmia ngatha-rĩ, angĩoneka kũ? Nĩgũkorwo thogora wake nĩũkĩrĩte mũno ũrĩa wa ruu iria ndune. **11** Mũthũuri wake nĩamwĩhokete biũ, na ndarĩ kĩndũ kĩa bata angĩaga. **12** Mũtũmia ũcio, matukũ mothe ma muoyo wake, no maĩndũ mega ekaga mũthũuriwe, na ndangĩmwĩka ũũru. **13** Ethaga guoya wa ng’onde na ndigi cia ũguta, agacirũtira wĩra na kĩa, na moko make. **14** Ahaana ta marikabu cia wonjoria, tondu athũgũragia irio ciake kuuma kũraya. **15** Okĩraga rũciĩnĩ kũrĩ o na nduma; akahe andũ a nyũmba yake irio, na akagairĩ ndungata ciake cia airĩtu mawĩra mao. **16** Ecũũranagia ũhoro wa mũgũnda mũna, akaũgũra; kuumana na ũthũkũmi wake, ahaandaga mũgũnda wa mũthabibũ. **17** Ehotogagĩra wĩra wake erutanĩrie; moko make marĩ hinya wa kwĩrutĩra wĩra. **18** Nĩatiagĩrĩra atĩ wonjoria wake nĩũrĩ na uumithio, naguo tawa wake ũraaraga ũgiakana. **19** Anyiitaga mũti wa kuogotha ndigi na guoko, nakĩo gĩcũni kĩa ndigi agakĩnyĩitĩrĩa na ciara ciake. **20** Nĩataanaahagĩra andũ arĩa athĩni, nao arĩa abatari akamatambũrũkĩria moko make. **21** Rĩrĩa tharunji yagũa-rĩ, we ndamakaga atĩ nĩgũthĩĩnia andũ a nyũmba yake; nĩgũkorwo othe nĩahumbe nguo cia rangi mũtũne. **22** Nĩatumaga indo cia kwara ũrĩrĩ wake; nake ehumbaga nguo cia gatani irĩa njega, na cia rangi wa ndathi. **23** Mũthũuri wake nĩaheagwo gĩtĩio kĩhingo-inĩ gĩa itũũra inene, harĩa aikaraga marĩ na athũuri a bũrũri. **24** Mũtũmia ũcio nĩatumaga nguo cia gatani agaciendia, na agatwaragĩra onjoria mĩcibi. **25** Hinya na ũtũku nĩcio nguo iria ehumbaga; nĩakenaga ategwĩtigĩra matukũ marĩa magooka. **26** Aaragia ciugo cia ũũgĩ, naruo rũrĩmĩ rwake rũrutanaga maĩndũ ma ũtugi. **27** Nĩarũmbũyagĩra maĩndũ ma nyũmba yake, na ndarĩaga irio atanogeire. **28** Ciana ciake ciarahũkaga, cikoiga arorathimwo; o nake mũthũuri wake nĩamũgaathagĩrĩria, akamwĩra atĩrĩ: **29** “Andũ-a-nja aingĩ manatũika ngatha, no wee nĩũmakĩrĩte othe.” **30** Ngoga nĩ cia kũheenania, naguo ũthaka nĩ wa tũhũ; no mũtũmia ũrĩa mwĩtigĩrĩ Jehova nĩ wa kũgaathĩrĩrio. **31** Mũrĩhei mũcaara wa wĩra ũrĩa arutĩte, naguo wĩra wake ũrekwũ ũmũgaathĩrĩrie kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩria inene.

Kohelethu

1 Ici nício ciugo cia Mūrutani, mūrū wa Daudi, ūria warī mūthamaki kūu Jerusalemu: **2** “Maündū mothe nī ma tūhū! Ī nī ma tūhū!” Ūguo nīguo Mūrutani ekuuga. “Ti-itherū nī ma tūhū mūtheri! Maündū mothe nī ma tūhū.” **3** Mündū-rī, nī uumithio ūrikū onaga harī wīra ūria wothē arutaga gūkū thī kwaraga riūa? **4** Rūciaro rūmwe rwathira-rī, nī rūngī rūūkaga, no rīrī, thī itūūruga o ho nginya tene na tene. **5** Riūa rīrathaga na rīgathūa, ningī rīgacooka na ihenya kūrīa rīrathagīra. **6** Rūhuho rūhurutanaga rwerekeire mwena wa gūthini, na rūgacooka rūkeerekera mwena wa gathigathini; rūthiiaa o rūgithiūrūrūkaga rūtegūtīgithīria, o rūgīcookaga njīra-inī yaru. **7** Njūū cīothe cīitagīrīra iria-inī, no rīrī, iria rītīrī hīndī rīyūruga. O kūu njūū ciumaga, nokuo icookaga. **8** Maündū mothe marehanagīra mīnoga ūria itangīgweteka. Riitho rītīrī hīndī rīiganagia kuona, o na kana gūtū gūkaigania kūigua. **9** Maündū marīa maanakorwo kuo no mo macookaga gūkorwo kuo rīngī, nago ūndū ūria waneekwo noguo ūcookaga ūgeekwo rīngī; gūtīrī ūndū ūtarī woneka gūkū thī kwaraga riūa. **10** Hihī nī harī ūndū mündū angiuga atīrī: “Ta rora! Ūyū nī ūndū ūtarī wonekana?” Ūndū ūcio warī kuo hīndī ndaaya hitūku; warī kuo tūtārī twaciarwo. **11** Andū arīa maarī kuo tene matiririkanagwo, na o na arīa matārī maraciarwo matikaarikanwo nī arīa magaaciarwo thuutha wao. **12** Nī Mūrutani-rī, ndaarī mūthamaki wathamakagīra Isiraeli kūu Jerusalemu. **13** Nīnderutiire na kiyo kwīruta, na gūtūria na ūūgī maündū mothe marīa mekawgo gūkū thī. Kai Ngai nīakuuithītie andū mūrigo mūrītū-ī! **14** Nīndīoneire maündū marīa mothe mekawgo gūkū thī kwaraga riūa; maündū mothe no ma tūhū, na ūguo no ta gūteng’eria rūhuho. **15** Kīndū kīria kīgomu gītīngīrūngika; nakīo kīria gītārī ho gītīngītārwo. **16** Na nī ngīciiria, ngiuga na ngoro yakwa atīrī, “Ndi mūkūrū na ngagia na ūūgī mūūngī gūkīra andū arīa othe manaathana Jerusalemu mbere yakwa; nīmenyete maündū maingī makoniī ūūgī na ūmenyo.” **17** Ningī nīnderutiire na ngoro yakwa kūmenya ūhoro wa ūūgī, o na kūmenya ūhoro wa ūgūrūki na wa ūrimū, no ngīmenya atī ūhoro ūcio, o nago, no ta gūteng’eria rūhuho. **18** Nīgūkorwo o ūria ūūgī waingīha, noguo ihooru rīingīhite; na ūria ūmenyo waingīha, noguo kīeha kīingīhite.

2 Ndeirire na ngoro yakwa atīrī, “Atīrīrī, ūka rīu, nīngūkūgeria na ikeno nīgeetha nyone nī ūndū ūrikū mwega.” No rīrī, o nago ūndū ūcio warī o wa tūhū. **2** Ningī ngiuga atīrī, “Mītheko o nayo nī ūrimū. Nago ūhoro wa gwikenia-rī, ngīyūria nī wa bata ūrikū?” **3** Ndaagerire ūria ingīkenia mwīrī wakwa na ndibe, o ndongoretio nī ngoro yakwa na ūūgī, ngīhimbiria ūkūgu, ngīenda kūmenya nī ūndū ūrikū andū maagīrīrwo nī gwika gūkū thī matukū-inī o macio manini ma muoyo wao. **4** Nīndarutire mawīra manene: Ngīyakīra nyūmba, na ngīhaandīra mīgūnda na mīthabībū. **5** Nīndathondekire mīgūnda na kūndū

gwa kūhurūkwo, na ngīhaanda mīti ya mīthemba yothē ya matunda kuo. **6** Ngīcooka ngīhingīrīria tūria twa maaī twa kuunithagīria maaī kūrīa mīti iyo yakūrīgīra. **7** Ningī ngīgūra ngombo cia arūme na cia andū-a-nja, na nī ndaarī na ngombo ingī iria ciaciariirwo gwakwa mūciū. O na nī ndaarī na ndūūru nyingī cia mbūri na cia ng’ombe gūkīra arīa othe maarī Jerusalemu mbere yakwa. **8** Nīndacookanīrīrie betha na thahabu, na indo cia bata iria cia athamaki o na cia mabūrūri. Ningī ngīgīa na aini a arūme na a andū-a-nja, o na thuriya nyingī mūno: maündū marīa makenagia ngoro ya mündū. **9** Nī ūndū ūcio ngīneneha na ngītonga mūno gūkīra arīa othe maarī Jerusalemu mbere yakwa. Thiini wa maündū macio mothe-rī, ūūgī wakwa ndaarī o nago. **10** Nago ūndū o wothē ūria maithe makwa meriragīria ndierigagīrīria kūwīka; o na ningī ngoro yakwa ndiamirīgīrīrie gīkeno o na kīrikū. Nīgūkorwo ngoro yakwa nīyakenagīra mawīra makwa mothe, nago ūndū ūcio nīguo warī irihī rīa wīra wakwa wothē. **11** No rīrīa ndaarorire mawīra marīa mothe ndaarutīte na moko makwa, o na ūria ndetungumanītie ngīmaruta, ngīona atī maündū mothe nī ma tūhū, no ta gūteng’eria rūhuho; gūtīrī kīndū mündū angīgūna nakīo gūkū thī. **12** Ningī ngīcooka ngīhīgūra nīguo ndīcūūranie ūhoro wa ūūgī, o na wa ūgūrūki, na wa ūkūgu. Atīrīrī, nī atīa ūngī mūthamaki ūria ūcookagio ithenya rīa ūria ūngī angūka ūteekitwo? **13** Hīndī iyo ngīkiona atī ūūgī nī mwega gūkīra ūkūgu, o ta ūria ūtheri ūrī mwega gūkīra nduma. **14** Mündū ūria mūūgī nīonaga kūrīa arathi, no mündū mūkūgu athiagīra nduma-inī; no ngīcooka ngīmenya atī o eerī makoragwo nī ūndū o ro ūmwe. **15** Hīndī iyo ngīkiuga na ngoro yakwa atīrī, “Ūndū ūria ūkoraga mündū mūkūgu o na nī no ūkaangora. Ūūgī wakwa-rī, ūkīng’unīte na kī?” Ngīkiuga atīrī na ngoro yakwa, “Ūndū ūyū o nago no wa tūhū.” **16** Nīgūkorwo mündū ūria mūūgī, o ta mündū ūria mūkūgu, ndagatūra aririkanagwo; nīgūkorwo matukū-inī marīa magooka o eerī nīmakarīganīra. Hī, mündū ūria mūūgī akuuga o ta mündū ūria mūkūgu! **17** Nī ūndū ūcio ngīthūra gūtūra muoyo, tondū wīra ūria ūrutagwo gūkū thī kwaraga riūa warī wa kūnjiguithia kīeha. Wothē warī wa tūhū, o ta gūteng’eria rūhuho. **18** Ngīgīthūra maündū mothe marīa ndenogeeite namo gūkū thī kwaraga riūa, tondū no ngīnya ngaamatīgīra ūria ūgooka thuutha wakwa. **19** Ningī nū ūūi kana ūcio ūgooka ithenya rīakwa agaakorwo arī mündū mūūgī kana arī mündū mūkūgu? No rīrī, nīwe ūkaarūgamīrīra wīra ūria ndaanetungumania nago ngītūmagīra ūūgī wakwa gūkū thī kwaraga riūa. Ūndū ūcio o nago no wa tūhū. **20** Nī ūndū ūcio ngoro yakwa ikīambīrīra kūūrwo nī hinya nī ūndū wa wīra wakwa wothē wa mīnoga ūria ndaarutaga gūkū thī kwaraga riūa. **21** Tondū mündū no arute wīra wake na ūūgī, na ūmenyo, na kūūhīgīra maündū, no rīrī, no ngīnya acooke atige kīria gīothe agīta nakīo kūrī mündū ūngī ūtakīnogeire. Ūndū ūyū o nago no wa tūhū, na nī mūtino mūnene. **22** Mündū-rī, nī uumithio ūrikū oonaga harī wīra ūria wothē arutaga, na mīnoga, na gwītungumania kūrīa anetungumania nakuo gūkū thī kwaraga riūa? **23** Nīgūkorwo matukū make mothe, wīra wake nī wa ruo na kīeha; o na ūtukū,

meciiria make matihurūkaga. Ūndū ūcio o naguo no wa tūhū. **24** Mūndū-rī, ndarī ūndū ūngī mwega angīka ūkīrite kūrīa na kūnyua, na gūkenera wira wake. Ūndū ūyū o naguo ngōna atī uumīte guoko-inī kwa Ngai, **25** nī ūndū-rī, nūū ūngīhota kūrīa kana gūkena Ngai atarī ho? **26** Ngai aheaga mūndū ūrīa ūmūkenagia maūndū ma ūūgi, na ūmenyo, na gīkeno, no mūndū ūrīa mwīhia akamūhe wīra wa gūcokanīrīria na kwīgīra ūtonga, ngūo acooke aūnenganīre kūrī mūndū ūrīa ūmūkenagia. Ūndū ūcio o naguo no wa tūhū, o ta gūteng’eria rūhuho.

3 Atīrīrī, o ūndū nī ūrī ihinda rīaguo, na o ūndū o wothē wīkagwo gūkū thī nī ūrī mahinda maguo: **2** kūrī hīndī ya gūciarwo na hīndī ya gūkua, hīndī ya kūhaanda na hīndī ya kūmunya kīrīa kīhaande, **3** hīndī ya kūūruga na hīndī ya kūhonia, hīndī ya gūtharia na hīndī ya gwaka, **4** hīndī ya kūrīa na hīndī ya gūtheka, hīndī ya gūcakaya na hīndī ya kūina, **5** hīndī ya kūhūrunja mahiga na hīndī ya kūmacokanīrīria, hīndī ya kūhīmīria na hīndī ya kwaga kūhīmīria, **6** hīndī ya gūcaria na hīndī ya kūūrīrwo nī indo, hīndī ya kūiga, na hīndī ya gūte, **7** hīndī ya gūtembūra na hīndī ya gūtuma, hīndī ya gūkīra na hīndī ya kwaria, **8** hīndī ya kwenda na hīndī ya gūthūūra, hīndī ya mbaara na hīndī ya thayū. **9** Mūruti wa wīra-rī, nī uumithio ūrīkū oonaga harī gwītungumania gwake? **10** Nīnyonete matīhīna marīa Ngai aheete andū ngūo matīhīnīkage nī mo. **11** Ngai oombire kīndū o gīothe kīrī gīthaka hīndī yakīo. Nīngī nīekīrīte ūhoro wa tene na tene ngoro-inī cia andū; no andū matīngīhota kūmenya wīra ūrīa Ngai arutīte kuuma kīambīrīria ngīnya kīrīkīrīro. **12** Nīnjūū atī gūtīrī ūndū ūngī mwega andū mangūkī ūkīrīte gūkena na gwīka maūndū mega rīrīa rīothe megūtūūra muoyo. **13** O na nīngī ngamenya atī mūndū o wothē angīrīa na anyue, na akenere gwītungumania gwake, kīu nī kīheo kuuma kūrī Ngai. **14** Nīnjūū atī ūndū ūrīa wothē Ngai ekaga nī wagūtūūra ngīnya tene; ndūngōngerereka kana ūnyihanyīihe. Ngai awīkaga nīgeetha andū mamwītīagīre. **15** Ūrīa gūtārī rīu noguo gwatārī tene, na ūrīa gūgaatuīka thūutha-inī noguo gwatārī mbere īyo; nake Ngai acaragia atī ūndū ūrīa wahītīkīre ūcooke o ro ho. **16** O na nīngī ngōna ūndū ūngī gūkū thī kwaraga rīūa: Handū harīa haatuagīrwo cīira-rī, waganu warī ho, na ho handū harīa ha kīhooto-rī, waganu warī ho. **17** Ngūira atīrī na ngoro yakwa, “Ngai nīwe ūgaacīrīthia andū arīa athīngu na arīa aaganu, tondū ngūgakorwo ihinda rīa o ūndū o wothē wīkagwo gūkū thī, o na ihinda rīa wīra o wothē.” **18** Nīngī ngūcīiria atīrī, “Ha ūhoro wa andū-rī, Ngai amageragia nīgeetha mone atī mahaana o ta nyamū. **19** Maūndū marīa makoraga mūndū no mo makoraga nyamū; mūndū na nyamū makoragwo nī ūndū o ro ūmwe: O ta ūrīa mūndū akuuaga, noguo nyamū īkuaga. Mīhūmū ya mūndū na nyamū no īmwe; mūndū ndarī handū akīrīte nyamū. Ūndū o wothē nī wa tūhū. **20** Mūndū na nyamū mathīaga o kūndū kūmwe; othe moīmīte tīrī-inī, na othe macookaga o tīrī-inī. **21** Nūū ūūī kana hīhī roho wa mūndū wambataga na igūrū, naguo roho wa nyamū ūgaikūrīka na thī?” **22** Nī ūndū

ūcio ngōna atī hatīrī ūndū mwega harī mūndū ūkīrīte gūkenera wīra wake, tondū rīu nīrīo igai rīake. Nī ūndū-rī, nūū ūngīmūcookia rīngī ngūo one ūrīa gūgeekīka thūutha wake?

4 Nīngī nīndarorire na ngōna kūhinyanīrīria kūrīa gwathīiaga na mbere gūkū thī kwaraga rīūa: Ngōna maithorī ma arīa ahīnyīrīrie, na matīrī na mūndū wa kūmahooreria; arīa maamahīnyagīrīria nīo maarī na ūhoti, no acio maahīnyagīrīrio matīarī na mūndū wa kūmahooreria. **2** Tondū ūcio ngīuga atī andū arīa akuū, o acio marīkītīe gūkua, nīmakenaga gūkīra arīa marī muoyo, o acio marī muoyo o na rīu. **3** No rīrī, mūndū ūrīa mwega gūkīra acio eerī nī ūrīa ūtarī mūciare, o ūcio ūtoneete ūūru ūrīa wīkagwo gūkū thī kwaraga rīūa. **4** Nīngī ngōna atī wīra wothē na maūndū marīa mūndū agīaga namo moīmanaga na mūndū kūīgīra mūndū wa itūūra rīake ūūru. Ūndū ūcio o naguo no wa tūhū, o ta gūteng’eria rūhuho. **5** Mūndū mūkīgu enyīitanagīria moko, akeyananga we mwene. **6** Nī kaba mūndū akorwo na kīndū kīnīni na akorwo na ūhooreri, gūkīra gwītungumania agīe na indo nyingī, na gūteng’eria rūhuho. **7** Nīngī ngōna ūndū wa tūhū gūkū thī kwaraga rīūa: **8** Kwārī na mūndū watūūruga arī wīkī; ndarī na mūrīū kana mūrū wa nyīna. No rīrī, aatūūruga etungumanagia, no maitho make matīaiganagwo nī ūtonga. Eyūrīrie atīrī, “Nūū ūratūma ndītungumanie ūū, na noge, na nī kī kīratūma ndīime īkeno?” Ūndū ūcio o naguo nī wa tūhū, no wīra wa gūthīnīka! **9** Nī kaba andū eerī gūkīra ūmwe, tondū nīmoonaga uumithio mwega wa wīra wao: **10** Ūmwe angīgūa thī-rī, mūratawe no amuo. No rīrī, mūndū angīgūa thī na ndarī na wa kūmuoya-rī, kaī ūcio nī wa kūīgīrwo tha-ī! **11** Nīngī-rī, andū eerī mangīkoma hamwe nīmaīgūithanagia ūrugārī. No rīrī, mūndū angīhota kūīgua ūrugārī atīa arī o wīkī? **12** Mūndū ūmwe no akīrio hīnya, no andū eerī no mahote kwīgītīra. Mūhīndo mūrāme na ndīgī ithatū ndūngītūika narua. **13** Nī kaba mūndū mwīthī mūthīnī no nī mūūgi, gūkīra mūthamaki mūkūrū no nī mūkīgu, ūrīa ūtangītārīka. **14** Mūndū mwīthī ūcio no akorwo oīmīte njeera agatuo mūthamaki, kana akorwo aacīarīrwo arī mūthīnī o kūū ūthamaki-inī wake. **15** Ngīkīona atī andū arīa othe matūūruga na magathīiagīra gūkū thī kwaraga rīūa maarūmīrīre mwanake ūcio mūthīnī, o ūcio wacookīre ithenya rīa mūthamaki. **16** Andū arīa othe maathagwo nīwe matīngītārīka. No rīrī, andū arīa mookīre thūutha wake matīakenīrio nī ūcio wacookīre ithenya rīa mūthamaki. Ūndū ūyū o naguo nī wa tūhū, o ta gūteng’eria rūhuho.

5 Atīrīrī, ceemaga ūgītōonyo nyūmba ya Ngai. Gūkūhīrīria na kūīgua ndeto ciake nī kwega gūkīra igongona rīrīa rīrutagwo nī andū arīa akīgū, tondū matīmenyaga nī ūūru mareeka. **2** Tiga kūhīūha kwaria ūtambīte gwīcīrīria, ndūgetīkīrie ngoro yaku īhīūhe kwaria ūndū mbere ya Ngai. Ngai arī igūrū, nawe ūrī gūkū thī, nī ūndū ūcio nyīihagia ciugo ciaku. **3** O ta ūrīa mīhang’o mīngī itūmaga mūndū aroote-rī, ūguo no taguo mūndū mūkīgu aīngīhagia mīario. **4** Hīndī rīra wehīta mwīhitwa harī Ngai, ndūkanahūthīrīrie kūūhīngīa. Nī ūndū we ndakenagio nī andū akīgū;

hingagia mwihitwa waku. **5** Nĩ kaba kwaga kwihita, gũkĩra kwihita na kwaga kũhingia mwihitwa. **6** Ndũkareke kanua gaku gatũme wihie. Ndũkanoigĩre mbere ya mũtũmwo wa hekarũ atĩrĩ, “Mwihitwa wakwa ndehĩtire na mahitia.” Nĩ kĩ kĩngĩtũma ũrakarĩe Ngai na uuge waku, nake athũkie wĩra wa moko maku? **7** Irooto nyingĩ na ciugo nyingĩ nĩ cia tũhũ. Nĩ ũndũ ũcio ikaraga witĩgĩrĩte Ngai. **8** Ũngĩkoona mũthĩĩni akĩhinyĩrĩrio, na akaagĩthio ciira wa ma na kĩhooto bũrũri-inĩ, ndũkanamakio nĩ maũndũ macio; nigũkorwo mũnene ũmwe aroragwo nĩ mũnene ũngĩ, na igũrũ wa acio eerĩ nĩ harĩ angĩ anene kũmakĩra. **9** Uumithio wa bũrũri nĩ wa andũ othe; o na mũthamaki we mwene oonaga uumithio kuuma migũnda-inĩ. **10** Mũndũ ũria wotho wendeete mbeeca ndarĩ hĩndĩ aciiganagia; nake ũria wotho wendeete ũtonga ndaiganagwo nĩ kĩria oonaga. Ũndũ ũyũ o naguo no wa tũhũ. **11** O ũria indo ikĩragĩrĩria kuongerereka, noguo arĩa macĩrĩĩaga mongererekega. Mwene cio agunĩkaga nakĩ, tĩga o gũciĩrorera na maitho? **12** Toro wa mũndũ ũria ũrutaga wĩra nĩ mwega, o na angĩria irio nini kana nyingĩ, no ũngĩ wa indo cia gĩtonga ndũrekega kione toro. **13** Nĩnyonete ũndũ mũũru na wa kĩaha gũkũ thĩ kwaraga riũa: ũtonga ũria mũndũ eigagĩra ũkaya kũmũthũkia we mwene, **14** kana ũtonga ũria ũthiraga na njĩra ya mũtino, atĩ angĩgaaciara kahĩĩ, gatiĩrĩ kindũ kangĩgaya. **15** Mũndũ oimaga nda ya nyina arĩ njaga, na o ũguo okaga, noguo athiiaga. Ndarĩ kindũ o nakĩ kũmanĩte na wĩra wake agaakuua na moko make. **16** Ũndũ ũyũ o naguo nĩ mũũru, na wa kĩaha: Atĩ o ũria mũndũ okaga, noguo athiiaga, nake-rĩ, nĩ ũndũ ũrĩkũ egunaga naguo, kuona atĩ enogagĩria o rũhuho? **17** Matukũ-inĩ make mothe arĩagĩra nduma-inĩ, arĩ na gũtangĩka kũnene, na kũhinyĩrĩrĩka, o na marakara. **18** Ngĩcooka ngĩmenya atĩ nĩ wega na nĩ kwagĩrĩre mũndũ arĩage na anyuuage, na akenagĩre gwiĩtungumania gwake arĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa matukũ-inĩ manini ma gũtũũra muoyo marĩa aheetwo nĩ Ngai, tondũ riu nĩrio igai riake. **19** Na ningĩ-rĩ, mũndũ o wotho angĩheho ũtonga na indo nĩ Ngai, na amũhothĩie gũcikenera, nake aamũkĩre igai riake na akenio nĩ wĩra wake-rĩ, kũ nĩ kiheo aheetwo nĩ Ngai. **20** Ti kaingĩ mũndũ ũcio ataranagia ũhoro wa matukũ ma muoyo wake, tondũ Ngai nĩamũkaragĩa arĩ na gĩkeno ngoro-inĩ.

6 Na rĩrĩ, nĩnyonete ũndũ ũngĩ mũũru gũkũ thĩ kwaraga riũa, naguo nĩũritũhagĩra andũ mũno: **2** Naguo nĩ atĩ Ngai aheaga mũndũ ũtonga, na indo, o na gĩtĩo, agakoragwo na kindũ o kĩaha gĩothe ngoro yake ĩngĩrĩrĩria, no rĩrĩ, Ngai akaaga kũmũhothĩia gũcikenera, no mũndũ ũngĩ mũgeni nĩwe ũcikenagĩra handũ hake. Ũndũ ũyũ nĩ wa tũhũ, na nĩ ũndũ mũũru na wa kĩaha. **3** Mũndũ no agĩe ciana igana rĩmwe na atũũre miaka mĩingĩ; no rĩrĩ, o na angĩtũũra ihinda iriaya atĩa, angĩkorwo ndangĩkenera ũgaacĩru wake na aage gũthĩkwo wega-rĩ, nguuga atĩrĩ, mũndũ ũcio akĩrĩtwo nĩ kĩhuno. **4** Kĩhuno kũ gũkaga kĩrĩ tũhũ, na gĩgathĩĩ nduma-inĩ, na rĩtwa riakĩo rĩkahumbĩrwo nĩ nduma o ro iyo. **5** O na gũtũũka gĩtionire riũa kana gĩkĩmenya ũndũ o na ũrĩkũ-rĩ, nĩkĩgĩaga na ũhurũko gũkĩra mũndũ

ũcio: **6** ĩĩ, ti-itherũ o na angĩtũũra miaka ngĩrĩ ĩmwe maita meerĩ, na aage gũkenera ũgaacĩru wake. Gĩthĩ othe matĩgĩthĩiaga o handũ hamwe? **7** Mũndũ arutaga wĩra wotho na kĩyo niguo ayĩũre kanua gake, no gũtĩrĩ hĩndĩ ngoro yake ĩiganagia. **8** Mũndũ mũũgĩ-rĩ, akĩrĩte mũndũ mũkĩgu na kĩ? Nake mũndũ mũthĩĩni ũria ũmenyete gũĩkarania na andũ arĩa angĩ-rĩ, egunaga na kĩ? **9** Nĩ kaba kĩaha maitho marona, gũkĩra kwangangio nĩ merĩrĩria. Ũndũ ũyũ o naguo nĩ wa tũhũ, o ta gũteng’eria rũhuho. **10** Kĩndũ gĩothe kĩaakorwo kuo kĩaheirwo rĩtwa, nake mũndũ nĩamenyeteke ũria atarĩ; gũtĩrĩ mũndũ gũngĩhota gũkararania na ũria ũrĩ hinya kũmũkĩra. **11** O ũria ciugo iraingĩha, noguo ĩtuĩkaga cia tũhũ, naguo ũndũ ũcio ũgunaga mũndũ na kĩ? **12** Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ ũngĩmenya maũndũ marĩa magĩrĩre mũndũ mũtũũrĩre-inĩ wake, matukũ mothe ma muoyo wake manini na ma tũhũ marĩa aniinaga magathira o ta kĩĩruru? Nũũ ũngĩmwĩra ũria gũkaahaana gũkũ thĩ kwaraga riũa aarĩkia kwehera?

7 Nĩ kaba rĩtwa rĩega gũkĩra maguta marĩa manungi wega, na mũthenya wa gũkua gũkĩra mũthenya wa gũciarwo. **2** Nĩ kaba gũthĩĩ nyũmba ĩrĩ na macakaya gũkĩra gũthĩĩ nyũmba ĩrĩ na ndĩa, nigũkorwo gĩkuũ nĩkio mũthia wa andũ othe; nao andũ arĩa marĩ muoyo nĩmakĩge ũndũ ũcio ngoro-inĩ ciao. **3** Nĩ kaba kĩaha gũkĩra mĩtheko, tondũ gũtuka gĩthĩthĩ nigũtũmaga ngoro yagĩre. **4** Ngoro cia andũ arĩa oogĩ irũmbũyagia nyũmba ĩrĩ na macakaya, no ngoro cia andũ arĩa akĩgu irũmbũyagia nyũmba ĩrĩ na ikeno. **5** Nĩ kaba kũigua irũthĩia rĩa mũndũ ũria mũũgĩ, gũkĩra gũthĩkĩrĩria rĩwĩmbo rwa andũ arĩa akĩgu. **6** O ta ũria mĩgua ĩtũratũkĩaga ĩrĩ rungu rwa nyũngũ, no taguo mĩtheko ya andũ arĩa akĩgu ĩtarĩ. Ũndũ ũyũ o naguo no wa tũhũ. **7** Ũhinyanĩrĩria ũtũmaga mũndũ mũũgĩ akĩge, narĩo ihaki rĩgathũkia ngoro. **8** Nĩ kaba kĩrĩkĩrĩro kĩa ũndũ gũkĩra kĩaĩmbĩrĩria kĩaago, na gũkĩrĩrĩria nĩ kwega gũkĩra mwĩtĩio. **9** Tĩgaga kũhĩũha kũrakara na ngoro yaku, nĩ ũndũ marakara maĩkaraga ngoro-inĩ cia andũ arĩa akĩgu. **10** Ndũkooorie atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmaga matukũ ma tene makorwo marĩ mega gũkĩra maya?” Nĩgũkorwo ti ũũgĩ kũũria ũguo. **11** ũũgĩ, o ta igai, nĩ mwega na nĩũteĩthagia arĩa marĩ muoyo. **12** ũũgĩ nĩ mwĩgitio, o ta ũria mbeeca ĩrĩ mwĩgitio, no rĩrĩ, wega wa ũmenyi maũndũ nĩ ũyũ: atĩ ũũgĩ nĩũtũũragia ũria ũrĩ naguo muoyo. **13** Ta cũrania ũria Ngai ekĩte: Kĩria ogometie-rĩ, nũũ ũngĩhota gũkĩrũnga? **14** Hĩndĩ ĩrĩa mahinda marĩ mega, kenaga; no rĩrĩ, rĩria mahinda magũthũkĩra, ũrĩrĩkanaga atĩrĩ: Ngai nĩwe ũtũmaga maũndũ macio meerĩ matwarane. Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ndarĩ ũndũ angĩmenya wigĩ mũtũũrĩre wake wa thũutha-inĩ. **15** Mũtũũrĩre-inĩ ũyũ wakwa wa tũhũ, nĩnyonete maũndũ maya meerĩ: mũndũ mũthĩngu no akue o na arĩ mũthĩngu, nake mũndũ mwaganu agatũũra muoyo ihinda iriaya o na arĩ mwaganu. **16** Tĩga gũthĩnga makĩria, o na kana kũũhĩga makĩria: ũkwenda kwĩniina nĩkĩ? **17** Tĩga kwagana makĩria, kana gũkĩga: ũkwenda gũkua hĩndĩ yaku ĩtakĩnyite nĩkĩ? **18** Nĩ wega kũũmia ũndũ ũmwe, na ndũkarekie ũcio ũngĩ. Mũndũ ũria mwĩtĩgĩrĩ-Ngai nĩetheemaga

maündu macio meerí. **19** Ũŭgi wíkiraga mündü müŭgi hinya, agakíra aathani ikúmi marí itúúra-iní inene. **20** Gütírí mündü muthingu gúkú thí, úria wíkaga o wega mútheri na ndehagia. **21** Ndúgathikagíríre úria wothé andú maraaria, tondú wahota kúigua ndungata yaku ígíkúruma: **22** nígúkorwo ngoro-iní yaku níúúí atí mahinda maingí wee mwene wanaruma andú aría angí. **23** Maündü macio mothe ndamatúiríre na ũŭgi, ngiuga atírí, “Níndúite itua ría kúgia na ũŭgi.” No rírí, undú ūcio warí kúraya na níí. **24** O undú úria wothé ũngítuika níguo, ũŭgi-rí, níŭraihírírie múnó na níímúhíthe makíría: núú ũngíumenya? **25** Ní undú ūcio ngíhúndúra meciiria makwa harí ūmenyi, na gütúiria, na kúmaatha ũŭgi, na mütabaríre wa maündü na ndakúirwo ní ūkúgu wa waganu, na ũgúríki wa úrimú. **26** Ningí ngíona undú mürúrú gúkíra gíkuú, naguo ní mündü-wa-nja úria úhaana ta mútego, o úria ngoro yake úhaana mútego wa kúgwatia, namo moko make makahaana ta mnyororo. Mündü úria úkenagia Ngai níakehonokia harí mündü-wa-nja ūcio, no mündü úria mwíhia níakagwatío níwe. **27** Múrutani ekuuga atírí, “Undú úyú níguo menyete: “Ngíringithania undú ūmwe na úria ũngí níguo menyé mütabaríre wa maündü-rí, **28** o ngíethaga úguo na ndíone-rí: Níndonire mündü mürúme ūmwe mürúngíríru harí arúme ngírí, no ndíonire mündü-wa-nja o na ūmwe mürúngíríru thíiní wao othe. **29** Undú úyú noguo nyonete: Ngai oombire mündü arí mürúngíríru, no andú nímecaríríre maündü maingí ma wara.”

8 Núú útarií ta mündü úria müŭgi? Ningí núú ũngíumenya gütáúra maündü? Ũŭgi níguo útúмага úthíú wa mündü úkenge, na úgatúma gúthitha gíthiithi gwake kúgarúríke. **2** Nguga atírí, athikagíra riathani ría múthamaki, ní undú níwehítire úrí mbere ya Ngai. **3** Ndúkahiúhage kwehera harí múthamaki. Ndúgekege undú müúru, nígúkorwo we ekaga undú úria ũngímúkenia. **4** Na tondú uuge wa múthamaki úrí hinya-rí, núú ũngíhota kúmtúiria kúria atírí, “Ní atía úreka?” **5** Mündü úria wothé wathikagíra watho wake ndakooná úúru, nayo ngoro ya mündü müŭgi íkúúranaga gwachíkíra múthamaki ihinda rírí riagíríre, ningí na njíra íria yagíríre. **6** Nígúkorwo undú o wothé ní úrí ihinda rírí riagíríre, na njíra íria yagíríre ya kúwika, o na gütuika thíina wa mündü níúmúritúhagíra múnó. **7** Tondú gütírí mündü ũngíumenya maündü maría makaamúkora-rí, núú ũngímwíra maündü maría magooka? **8** Gütírí mündü ũngíhota gwatha rúhuho agíríe rúhurutane; úguo noguo gütári mündü ũngíhota kúgíríríria múthenya wake wa gúkua. O ta úria gütári mündü úheagwo rúútha híní ya mbaara, úguo noguo waganu útangíhonokia mündü úria úwíkaga. **9** Maündü macio mothe níndamoonire, o ndíurutanírie kúmenya úhoro wa maündü maría mothe mekagwo gúkú thí kwaraga ríua. Ní kúrí híní mündü agíaga na úhóti wa gwathaga andú aría angí, nake agethúkia we mwene. **10** O na ningí ngíona andú aría aaganu magíthikwo, o acio maathiaga na makoima handú-harí-haamúre, nao magakumagio kúu itúúra-iní inene kúria meekagíra maündü macio. Undú úyú o naguo no wa tühú. **11**

Ríríra gwíka úúru kwaga kúherithio narua-rí, ngoro cia andú íkíragíríria gúthugunda gwíka úúru. **12** O na mündü mwaganu angíika maündü mooru maita igana na atúúre muoyo íhinda iraaya-rí, nínjúúí na ma atí andú aría metígíríte Ngai nímakona maündü mega, o acio mahooyaga marí mbere ya Ngai. **13** No rírí, tondú andú aría aaganu matígígagíra Ngai-rí, matikooná maündü mega, na matukú mao matikaraiha ta kírruru. **14** Na ní kúrí undú ũngí wa tühú wíkwaga gúkú thí: naguo ní atí andú aría athingu nímakoragwo ní maündü maría magíríre gúkora andú aría aaganu, ningí atí andú aría aaganu nímakoragwo ní maündü maría magíríre gúkora andú aría athingu. Undú úyú o naguo, nguga atírí, no wa tühú. **15** Ní undú ūcio ngúgaathíríria gíkono kía mütúúríre, tondú gütírí undú ũngí mwega wa mündü gúkú thí kwaraga ríua gúkíra kúria, na kúnyua, na gúkena. Nakío gíkono gítúúre kírumaníríre nake wíra-iní wake matukú mothe ma muoyo maría Ngai amúheete gúkú thí kwaraga ríua. **16** Ríríra ndeerutanírie kúmenya úhoro wa ũŭgi na kuona wíra úria mündü arutaga gúkú thí, tondú ní kúrí mündü maitho make matoonaga toro múthenya kana útukú, **17** híní íyo ngíkíona maündü maría mothe Ngai ekite. Gütírí mündü ũngíhota kúmenya úria gúthiíaga na mbere gúkú thí kwaraga ríua. O na mündü angítúiria na kíyo gíake gíothe, ndangíhota kúmenya gítúmi kía undú ūcio. O na mündü müŭgi angítua atí níóí, ndangíhota gütáukírwó kúna ní undú ūcio.

9 Ní undú ūcio ngícúúrania úhoro wa maündü macio mothe na ngíona atí andú aría athingu na aría oogí, o hamwe na mawíra mao, marí moko-iní ma Ngai, no rírí, gütírí mündü ũngíumenya kana ní wendo, kana ní rúmena rúmwetereire. **2** Andú othe maríkagíríria o undú ūmwe: kírkíríro kía andú aría athingu na aría aaganu, kía andú aría ega na aría oorú, kía andú aría matethaahítie na aría methaahítie, na kía andú aría marutaga magongona na aría matarutaga gíothe no kímwe. O ta úria mündü mwega ataríí, úguo noguo mündü mwíhia ataríí; o ta úria aría mehítaga na níhítwa mataríí, úguo noguo aría metigagíra kwíhíta na míhítwa mataríí. **3** Úyú níguo úúru úria úkoragwo maündü-iní mothe maría mekíkaga gúkú thí kwaraga ríua: Andú othe maríkagíríria o undú ūmwe. O na ningí ngoro cia andú ciyúrite úria, na ũgúríki úkaagí ngoro-iní ciao ríríra marí muoyo, na thuutha-iní magakua. **4** Mündü úria wothé úrí gatagatí ka aría marí muoyo arí na kírrígíríro; na rírí, ní kaba nguí írí muoyo gúkíra mürúúthi múkúuí! **5** Ní undú andú aría marí muoyo nímoói nímagakua, no aría makúíte matírí undú moói; na matírí kíheo kíngí metereire, o na matírírikanagwo, nímariganíire. **6** Wendani wao, na rúmena rwao, o na úiru wao níithíríte bíú; na gütírí híní íngí magaacooka kúgíra na handú maündü-iní maría mothe mekagwo gúkú thí kwaraga ríua. **7** Thíí, úrie írio ciaku úkenete, na únyue ndíbei yaku úcanjamúkíte ngoro, nígúkorwo íhinda rírí nírio Ngai etikíríte wíra waku. **8** Wíhumbage nguo cia rangí mwerú híní ciothe, na wíhakaga maguta mütwe híní yothé. **9** Túuranagíai na gíkono na mütumia ūcio waku wendeete, matukú mothe ma

muoyo üyü wa tühü maría Ngai akúheete gükü thi kwaraga riüa, o matukü macio maku mothe ma tühü. Nĩ ündü rĩrĩ nĩrio igai riaku mütüürĩre-inĩ waku, o na gwtungumania-inĩ gwaku üri gükü thi kwaraga riüa. **10** Ündü üria wothe üngĩona wa gwika na guoko gwaku-rĩ, wike na hinya waku wothe, tondü mbĩrĩra-inĩ kũria ürorete, gütĩrĩ kũruta wĩra kana gwĩciiria, kana kũmenya maündü, o na kana üügĩ. (Sheol h7585)

11 Nĩnyonete ündü üngĩ gükü thi kwaraga riüa: Atĩ andü arĩa marĩ ihenya tio mahootanaga ihenya-inĩ, na arĩa marĩ hinya tio mahootanaga mbaara-inĩ, o na arĩa oogĩ tio moonaga irio, na arĩa mooĩ maündü mũno tio magĩaga na ütonga, o na kana andü arĩa oogĩ makaho gĩtĩo; no rĩrĩ, ihinda na mweke nĩ cia andü othe. **12** O na ningĩ, gütĩrĩ mündü üngĩmenya rĩrĩa mütino üngĩmũkora: Tondü o ta üria thamaki inyiitagwo na mütogo mütũru, o na ta üria nyoni inyiitagwo na gĩkerenge, üguo nugu andü manyiitagwo nĩ mahinda mooru marĩa mamakinyagĩrĩa materĩgĩrĩre. **13** Ningĩ ngĩona üügĩ gükü thi kwaraga riüa üria wamakirie mũno, watariĩ üü: **14** Hindĩ imwe nĩ kwarĩ itũura inini, na rĩarĩ na andü o anini thiĩnĩ warĩo. Na mũthamaki warĩ na hinya mũno akĩrĩkĩrĩra, akĩrĩthiũrũkĩrĩa, na agĩaka rĩrĩgo rwa kũrĩrgĩciiria, arĩkũrĩre. **15** Na rĩrĩ, itũura-inĩ riu nĩ gwatũũraga mündü mũthĩnĩ no aarĩ mũügĩ, nake akĩhonokia itũura riu na üügĩ wake. No rĩrĩ, gütĩrĩ mündü wacookire kũrĩrikana mündü ücio mũthĩnĩ. **16** Nĩ ündü ücio ngĩkiuga atĩrĩ, “Üügĩ nĩ mwega gũkĩra hinya.” No üügĩ wa mündü mũthĩnĩ niĩmenagwo, na ciugo ciake itithikagĩrĩrio. **17** Ciugo cia ühooreri cia mündü üria mũügĩ nĩciagĩrĩre ithikagĩrĩrio, gũkĩra rĩanĩrĩa rĩa mündü üria wathaga irimũ. **18** Nĩ kaba üügĩ gũkĩra indo cia mbaara, no rĩrĩ, mündü mwĩhia umwe niathũkagia maündü maingĩ mega.

10 O ta üria ngĩ nguũ itũmaga maguta manungi wega magĩe na kĩheera kũru-rĩ, nuguo ükĩgu mũnini ükomagĩrĩria üügĩ na gĩtĩo. **2** Ngoro ya mündü üria mũügĩ yerekagĩra mwena wa rĩro, no ngoro ya mündü mũkĩgu ikeekera mwena wa umotho. **3** O na rĩrĩa egũthĩ na njĩra, mündü mũkĩgu nĩoragwo nĩ meciiria make, na akoonia mündü o wothe üria arĩ mũkĩgu. **4** Marakara ma mündü üria wathanaga mangĩarahũka igũrũ riaku, ndũkoime harĩa üri; ühooreri no ühoorerie mahĩtia manene. **5** Nĩ harĩ ündü mũũru nyonete gükü thi kwaraga riüa, na nĩ ihitia rĩrĩa rĩumanaga na mwathi wa andü: **6** Atĩ andü arĩa akĩguo nĩmatũũgagĩrio mũno, nao andü arĩa itonga makanyihio. **7** Nĩnyonete ngombo igĩthĩ ihaiĩte mbarathi, nao arĩu a athamaki magathĩ na magũrũ ta ngombo. **8** Mündü üria wenjaga irima-rĩ, nĩwe ũkarĩgũ; nake üria ũtharagia rũthĩngo nĩkũrũmwo akaarũmwo nĩ nyoka. **9** Mündü üria wenjaga mahiga no agerwo ngero nĩmo; nake üria watũraga ngũ no imũrehere ũgwati. **10** Ithanwa rĩngĩtuuha na rĩage kũnoorwo-rĩ, mündü niatũmagĩra hinya mũngĩ, no üügĩ wa wĩra ũrehaga ühootani. **11** Nyoka ingĩrũma mündü itanathuuthĩrwo ihooreri-rĩ, hatĩrĩ bata kũrĩ mũmithuuthĩrĩ. **12** Ciugo cia kanua ka mündü mũügĩ nĩ cia ütugi, no mündü mũkĩgu aniinagwo nĩ miromo yake mwene. **13** Kĩambĩrĩria-inĩ ciugo ciake nĩ cia

ürimũ; na kĩrĩkĩrĩro-inĩ nĩ cia ũgũrũki mũtheri: **14** nake mündü mũkĩgu no ciugo aingĩhagia. Gütĩrĩ mündü üüi üria gũkaahaana, ningĩ nüü üngĩmwĩra ũhoro wa maündü marĩa mageekika thuutha wake? **15** Wĩra wa mündü mũkĩgu nĩmũnũnogagia; we ndamenyaga njĩra ya gũthĩ itũura-inĩ. **16** Bũrũri üria mũthamaki wakuo aarĩ ndungata, na anene akuo marokagĩra kũria o rũciĩnĩ kaĩ üri na haaro-ĩ! **17** Kũrathimwo-rĩ, nĩwe bũrũri üria mũthamaki waku aacariĩtwo arĩ mündü wa gũthĩka, na üria arĩu ake marĩaga irio ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩre: nĩgeetha magĩe na hinya, na makanyua, no ti geetha marĩo. **18** Mündü angĩorwo arĩ kĩgũtũ, mĩtĩrĩro ya nyũmba yake nĩihocagĩrĩa; namo moko make mangĩregera, nyũmba no yure. **19** Iruga rĩrugagwo nĩguo andü makene, nayo ndĩbei ikenagia muoyo, no mbeeca nĩcio ihingagia maündü mothe. **20** Ndũkanarume mũthamaki, o na meciiria-inĩ maku, na ndũkanacuuke gĩtonga üri nyũmba yaku ya thiĩnĩ, tondü nyoni ya rĩera-inĩ no itware ciugo ciaku, o na kana irĩa irĩ mathagu iheane ũhoro ücio warĩte.

11 Ikia irio ciaku igũrũ rĩa maaĩ, nĩ ündü thuutha wa matukü maingĩ nĩũgaaciona rĩngĩ. **2** He andü mũgwanja rĩga, iĩ, o na ũhe andü anana, nĩgũkorwo wee ndũngĩmenya mütino üria üngĩgũa bũrũri-inĩ. **3** Matu mangĩyũra mbura, mamiuragia gũkũ thi. Mütĩ üngĩgũa na mwena wa gũthĩnĩ, kana mwena wa gathigathĩnĩ, o harĩa ügũũaga, hau no ho ũkaraga. **4** Mündü üria wothe ücũthagĩrĩria rũhuho, ndahaandaga; nake üria ũroraga matu, ndagethaga. **5** Tondü ndũũ njĩra rĩa rũhuho rũgeraga, o na kana üria mwana athondekagwo nda-inĩ ya nyina, ũguo nuguo ũtangĩmenya wĩra wa Ngai, o we Mũĩmbi wa indo ciothe. **6** Haanda mbeũ ciaku rũciĩnĩ, na hwaĩ-inĩ-rĩ, ndũkahurũkie moko maku, nĩgũkorwo ndũũ irĩa ikaagĩra, kana nĩ ici, kana nĩ ocio ingĩ, kana hĩhi ikaagĩra o cieri. **7** Ūtheri nĩ mwega, namo maithe nĩmakenagĩra kuona riüa. **8** Na rĩrĩ, mündü o na angĩgũtũũra muoyo miaka mĩngĩ atĩrĩ, nĩamikenagĩre yotho. No nĩaririkanage matukü ma nduma, tondü magaakorwo marĩ maingĩ. Maündü mothe magooka nĩ ma tühü. **9** Atĩrĩrĩ, wee mwanake üyũ, kenagĩra ũnini waku, na ũreke ngoro yaku igũkenagĩre matukũ-inĩ ma wĩthi waku. Thiia na mĩthĩre irĩa wiyendeire na ngoro yaku, o na irĩa yonagwo irĩ mĩega nĩ maithe maku, no ũmenye atĩrĩ, harĩ maündü macio mothe, Ngai nĩagagũciirithia. **10** Nĩ ündü ücio, eheria gwĩtanga ngoro-inĩ yaku, na weherie mathĩina mwĩrĩ-inĩ waku, tondü wĩthi waku na hinya wa mwĩrĩ no cia tühü.

12 Rĩrikanaga Mũkũmbi matukũ-inĩ ma ũnini waku, mũiria wa matukũ ma thiĩna makinye, na mĩaka ikuhĩrĩre rĩrĩa ũkoiga atĩrĩ, “Kaĩ ndikenagĩra mĩaka ĩno-ĩ”; **2** riüa na ũtheri, na mweri na njata itanatuĩka nduma, namo matu matanacooka ho mbura yathira; **3** rĩrĩa aikaria a nyũmba makainaina, nao arĩa marĩ hinya mainame, rĩrĩa ithĩi igaatiga gũthĩa nĩ ündü nĩ nini, nao arĩa macũthagĩrĩria na ndirica matumanĩrwo nĩ nduma; **4** rĩrĩa mirango ya kuumĩra barabara ikaahingwo, na mũgambo wa gũthĩa ũnyiihe; rĩrĩa andü magookagĩrio nĩ mĩgambo ya nyoni, no nyĩmba ciao ciothe ikaaga kũiguĩka; **5** rĩrĩa andü marĩ na guoya wa kũhaica

igürü, na mageetigira mogwati ma mabarabara-ini; rira muti wa murothi urutite kiro, nayo ndaahi ithiagi ikururitie, namo meririra mage hinya. Hindi iyo mundu ainuke kura agaatuura tene na tene, nao acakai mathii magicakayaga njira-ini. **6** Ririkanaga Mukumbi: mbere ya mihindo wa betha utanatuika, o na kana mbakuri ya thahabu itaanooragwo; mbere ya ndigithu guthethererwo itherukiro-ini ria maa, kana kuguru kwa ngari kuunikire githima-ini, **7** naruo rukungu rucooke tiri-ini kura ruoimire, nago roho ucooke kuri Ngai uria wuheanire. **8** "Maundu mothe ni ma tuhul Ni ma tuhul!" Uguo nigo Murutani ekuuga. "Maundu mothe ni ma tuhul!" **9** Murutani to kuhiga aari mugi, no ni aarutire andu maundu. **10** Niacuranirie na agituiria maundu, na agitabaniria thimo nyingi na mubango. Murutani niatuirie nigeetha one ciugo o iria ciagiriire, na uria aandikire wari murungiruru na wa ma. **11** Ciugo cia andu aria oog ni ta micengi, nayo mario yao icookanirio ihaana ta nyambo ihuirwo wega ikaruma, iheanitwo ni Muriithi umwe. **12** Itikira gutaarwo, muru wakwa, ndukaneeke undu wa guciongerera. Ha uhoru wa guthondeka mabuku maingiri, nduri muthia, nakuo guthoma muno kunogagia mwiri. **13** Riu-ri, maundu mothe nimarikie kiguu; kirikiriro kia uhoru ucio wothe ni giki: Witigire Ngai na urumagie maathani make, ni undu gwika uguo nikuhingia maundu mothe maria mundu agiriuro ni gwika. **14** Nigukorwo Ngai niagaciirithaniria undu o wothe wkitwo, hamwe na maundu mothe maria mahithe, mari mega kana mari mooru.

Rwĩmbo

1 Rũrũ nĩruo rwĩmbo rwa Solomoni rũria rwega gũkĩra nyĩmbo ciothe. **2** Ta nĩamumunye na mamumunya ma kanua gake; nĩ ũndũ wendo waku nĩ mwega gũkĩra ndibei. **3** Mũtararĩko wa maguta macio wĩhakĩte nĩ mwega; rĩtwa riaku no ta mũtararĩko wa maguta manungi wega magĩtanĩrĩro. Na nokĩo wendetwo nĩ airĩtu! **4** Ndũkandige, nĩtũthĩi nawe; reke twĩhĩke! Mũthamaki nĩandoonyie nyũmba ciake cia thĩnĩ. Arata Tũgũcanjamũka na tũkene nĩ ũndũ waku; tũrikumagia wendo waku gũkĩra ndibei. Mwendwa Kaĩ marĩ na kĩhooito gĩa gũkwenda-ĩ! **5** Nĩ ndĩ mũirũ, no ndĩ mũthaka, inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, njĩrite o ta hema cia Kedari, ngaagĩra o ta itambaya cia gũcuuria hema cia Solomoni. **6** Tigai kũndora nĩ ũndũ ndĩ mũirũ, tondũ njĩrite nĩ kũhĩa nĩ rĩa. Ariũ a maitũ nĩmandakarĩre, makĩndua mũruri wa mĩgũnda ya mĩthabibũ; no mĩgũnda wakwa wa mĩthabibũ nĩndĩurekereirie. **7** Atĩrĩrĩ, wee nyendete, ta njĩra harĩa ũrarĩthĩria rũuru rwaku rwa mbũri, njĩira harĩa ũkwarahĩa ng'ondũ ciaku mĩarahu. Ingĩikara atĩa ta mĩtumia mũhumbe maitho ndũũru-inĩ cia arata aku? **8** We mũthaka kũri andũ-a-nja othe, akorwo ndũũrĩ-rĩ, umagara ũrũmĩre makinya ma ng'ondũ, ũkarĩthĩrie tũuri waku hakuhĩ na hema cia arĩithi. **9** Wee, mwendwa wakwa-rĩ, ngũgerekanagia na mbarathi ya mũgoma yohereirwo ngaari imwe ya ngaari cia ita rĩa Firaũni. **10** Makai maku-rĩ, mathakarĩrwo mũno nĩ icũhĩ cia matũ, nayo ngingo yaku ikaagĩrĩrwo nĩ mĩgathĩ ya tũhiga twa goru. **11** Tũgũgũthondekera icũhĩ cia matũ cia thahabu, ciohanĩtio na tũbungo twa betha. **12** Rĩria mũthamaki aarĩ metha-inĩ yake-rĩ, maguta makwa manungi wega maiyũritie mũtararĩko wamo kũu. **13** Mwendwa wakwa harĩ nĩ-rĩ, ahaana ta koohe ka manemane gakomeire gatagati ka nyondo ciakwa. **14** Mwendwa wakwa harĩ nĩ-rĩ, nĩ ta kamanja ka mahũa ma mũhanuni kuuma mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ ya Eni-Gedi. **15** Hĩ! Kaĩ wee mwendwa wakwa ũkĩrĩ mũthaka-ĩ! Hĩ, ti-i-therũ ũrĩ mũthaka! Maitho maku magĩrite o ta ma ndutura. **16** Hĩ! Kaĩ wee mwendwa wakwa ũkĩrĩ mũthaka-ĩ! Kaĩ ũkĩrĩ wa kwendeka-ĩ! Na ũrĩrĩ witũ nĩ ta nyeki irĩa nduru. **17** Mĩratho ya nyũmba iitũ nĩ ya mĩtarakwa; nayo mĩitĩrĩro yayo nĩ ya mĩkarakaba.

2 Nĩ ndĩ ihũa rĩa Sharoni, nĩngĩ gĩtoka gĩa ituamba-inĩ. **2** O ta gĩtoka kĩrĩ mĩguu-inĩ-rĩ, nĩguo mwendwa wakwa atarĩrĩ arĩ gatagati ka airũtu arĩa angĩ. **3** O ta mĩti wa mĩtunda ũrĩ mĩti-inĩ ya gĩthaka-rĩ, nĩguo mũnyendi atarĩrĩ arĩ gatagati ka aanake arĩa angĩ. Ngenagĩra gũikara kũgunyĩ-inĩ gĩake, namo matunda make ngĩmacama njĩguaga marĩ mũrĩro. **4** Nĩandoonyetie nyũmba nene irĩa irĩagĩrwo iruga, nayo bendera irĩa ahaicĩtie igĩrũ riakwa nĩ wendo. **5** Njĩkĩrai hinya na thabibũ irĩa nyũmĩthie, mũnjerũhĩrie hinya na matunda, nĩ ũndũ ndĩ mũcuce nĩ wendo. **6** Guoko gwake kwa ũmotho akũigĩte rungu rwa mĩtwe wakwa, nakuo guoko gwake kwa ũrĩro gũkaahĩmbĩria. **7** Inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, ndamwĩhĩthia na thiiya, na mĩgoma ya thwariga cia werũ-inĩ atĩrĩ: Mũtikoimbuthũre wendo o na kana

mũwarahũre, o nginya wĩrĩrĩre kwarahũka guo mwene. **8** Ta thĩkĩrĩria, ũcio nĩ mwendwa wakwa! Ta rora! Īrĩ nĩwe ũyũ ũroka, akĩrũgaga akĩrĩre irĩma-inĩ, arooka agĩtũrũhaga tũrĩma-inĩ. **9** Mwendwa wakwa ahaana ta thiiya, kana ta thwariga irĩa nyanake. Ta kĩrore! Nĩwe ũrĩa ũrũngĩ thuuha wa rũthĩngĩ rwiitũ, ararorera ndirica-inĩ, agacũthĩrĩria mĩanya-inĩ. **10** Mwendwa wakwa aarĩre akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrata wakwa, o wee mũthaka, ũkĩra tũthĩ. **11** Atĩrĩrĩ! Hĩndĩ ya heho nĩ thĩru; nayo mbura nĩkĩite igatiga kuura. **12** Nĩ hĩndĩ mahũa marakunũka thĩ; ihinda rĩa kũina nĩkĩnyu, mĩgambo ya ndutura nĩraiguu bũrũri-inĩ witũ. **13** Mũkũyũ-rĩ, nĩrũrutie ngũyũ cia mbere; mĩthabibũ irĩa iratumũra kiro nĩraruta mũtararĩko wayo wega. ũkĩra, ũka mũrata wakwa; o wee wakwa mũthaka, ũkĩra tũthĩ. **14** Nduto yakwa wee ũrĩ mĩatũka-inĩ ya rwaro rwa ihinga, kũu cĩhĩtho-inĩ cia hurũrũka cia irĩma, nyonia ũthĩũ waku, ta reke njigwe mũgambo waku; nĩ ũndũ mũgambo waku nĩ mwororo, na ũthĩũ waku nĩ mũthaka. **15** Tũnyĩtĩrei mbwe, o tũbwe tũu tũnini, tũria tũthũkagia mĩgũnda ya mĩthabibũ, o mĩthabibũ iyo iitũ iratumũra kiro. **16** Mwendwa wakwa nĩ wakwa na nĩ ndĩ wake; arĩthagia kũria kũrĩ itoka. **17** Hũndũka nginya rĩria kũrĩrũra, nacio ciĩrũru ciĩrĩre. Hũndũka mwendwa wakwa, tũika ta thiiya, kana ta thwariga nyanake, ĩrĩ irĩma-inĩ cia Betheri.

3 ũtukũ wothe ndĩ ũrĩrĩ-inĩ wakwa ndĩracaragia ũcio ngoro yakwa yendete; ndĩramũcaririe, no ndinamuona. **2** Nĩngũũkĩra thĩi ngacangacange itũũra-inĩ inene, hungure njĩra-inĩ ciarĩro na nja ciarĩro; thĩi ngeethe ũcio ngoro yakwa yendete. Nĩ ũndũ ũcio ngĩmũcaria, no ndiigana kũmuona. **3** Arangĩrĩ nĩmanyonire, magĩthiũrũrũka itũũra-inĩ rĩu inene. Ngĩmooria atĩrĩ, “Nĩmuonete ũrĩa ngoro yakwa yendete?” **4** O ndamahĩtũka o ũguo, nĩguo ndonire ũrĩa ngoro yakwa yendete. Ngĩmũnyĩta na ndiamũrekie, o nginya ngĩmũtoonyia nyũmba ya maitũ, ngĩmũtoonyia kanyũmba ga thĩnĩ ka ũrĩa wanjarĩre. **5** Inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, ndamwĩhĩthia na thiiya, na mĩgoma ya thwariga cia werũ-inĩ atĩrĩ: Mũtikoimbuthũre wendo o na kana mwẽwarahũre, o nginya wĩrĩrĩre kwarahũka guo mwene. **6** Nũũ ũyũ ũroka amatĩte oimite werũ-inĩ ahaana ta itu rĩa ndogo, arĩ mũtararĩko wa manemane na ũbani, irĩa ithondeketwo na mahuti mothe manungi wega ma mwonjoria? **7** Atĩrĩrĩ! Nĩ ngaari ya gũkuua Solomoni, yumagarĩtio nĩ njamba cia ita mĩrongo itandatũ, irĩa ndĩe mũno cia Isiraeli, **8** othe meehete hiũ cia njora, na othe marĩ na ũũgĩ wa mbaara, o ũmwe wao eyohete rũhiũ rwa njora, ehaarĩrie nĩ ũndũ wa imakania irĩa ingĩũka ũtukũ. **9** Mũthamaki Solomoni nĩethondekeire ngaari ya kũmũkuuaga; amĩakĩte na mĩti ya kuuma Lebanoni. **10** Itugĩ ciayo atumĩthitie cia betha, naguo mwĩtĩro wayo nĩ wa thahabu, gĩtĩ kĩaayo kĩgemetio na gĩtambaya kĩa rangi wa ndathi, mwena wa thĩnĩ wayo ũgemetio na wendo nĩ aarĩ a Jerusalemu. **11** Inyuĩ aarĩ a Zayuni ta kiumei, mwĩrorere Mũthamaki Solomoni ekĩrite thũmbĩ, thũmbĩ irĩa nyina aamwĩkĩrĩre mũthenya wake wa kũhikania, mũthenya o irĩa ngoro yake yakeneire.

4 Hi, kaĩ wee mwendwa wakwa ūkĩrĩ mũthaka-ĩ! Ī ti-itherũ ūrĩ mũthaka! Maitho maku mahaana ta ma ndutura makionerwo hau taama-inĩ ūcio ūkũhumbĩrĩte ūthĩũ. Njuĩrĩ yaku no ta rũũru rwa mbũrĩ rũgĩkũrũka Kĩrĩma-inĩ kĩa Gileadi. **2** Magego maku mahaana ta rũũru rwa ng'ondũ ciarĩkia kũmurwo guoya o ūguo, ikiambata ciũmĩte gũthambio. O ĩmwe yacio ĩrĩ na ihatha riayo; hatĩrĩ o na ĩmwe yacio ĩrĩ iiki. **3** Mĩromo yaku ihaana ta uuthi mũtũne; kanua gaku kagĩrĩte mũno. Thĩa ciaku ihaana ta ciatũ ĩgĩrĩ cia itunda rĩa mũkomamanga, ikĩonerwo hau taama-inĩ ūcio ūkũhumbĩrĩte ūthĩũ. **4** Ngingo yaku ihaana ta mũthiringo ūrĩa mũraihu wa Daudi, wakĩtwo wega mũno; nakuo gũgacuurio ngo ngĩri, na ciothe nĩ ngo cia njamba cia ita. **5** Nyondo ciaku cieri ihaana ta ciana ĩgĩrĩ cia thiiya, ikahaana ciana cia mahatha cia thiiya ikĩria itoka-inĩ. **6** Nĩngũthĩĩ kĩrĩma-inĩ kĩa manemane, na nginye karĩma-inĩ ka ūbani, njikare kuo nginya kũrĩrura, nacio ciĩruru ciĩrĩrie. **7** Wee mwendwa wakwa ūrĩ mũthaka biũ; ndũrĩ na kameni o na kanini. **8** Ūka tũthĩĩ nawe, mũhiki wakwa, tuume Lebanoni, nĩtũthĩĩ nawe tuume Lebanoni. Harũrũka uume gacũmbĩrĩ-inĩ ka Amana, ūkũme kĩrĩma gĩa Seniru, o gacũmbĩrĩ ka Herimoni, uume kũu imamo-inĩ cia mĩrũũthi, ūkũme ĩrĩma-inĩ icio cia ngarĩ. **9** Nĩutahite ngoro yakwa, wee mwarĩ wa maitũ, o wee mũhiki wakwa; nĩutahite ngoro yakwa na irora o rĩmwe rĩa maitho maku, na ithaga rĩmwe rĩa mũgathĩ waku wa ngingo. **10** Wee mwarĩ wa maitũ, o wee mũhiki wakwa, kaĩ wendo waku nĩ wa gũkenerwo-ĩ! Ī wendo waku nĩ wa gũkenania mũno gũkĩra ndibei, naguo mũtararĩko wa maguta maku nĩ mwega kũrĩ wa mahuti mothe marĩa manungi wega! **11** Wee mũhiki wakwa, mĩromo yaku itaatagia mũrĩo ta magua ma ūũki; iria na ūũki ĩrĩ rungu rwa rũrĩmĩ rwaku. Mũtararĩko mwega wa nguo ciaku no ta ūrĩa wa Lebanoni. **12** Wee mwarĩ wa maitũ, o wee mũhiki wakwa, ūhaana ta mũgũnda mũirĩgĩre, ūkahaana ta gũthima kĩirĩgĩre, na ta itherũkĩro rĩa maaĩ ihingĩrĩrie. **13** Thuuna ciaku nĩ ta mũgũnda wa mĩtĩ ya mĩkomamanga ĩ na matunda mega mũno, ūrĩ na mĩhanuni, na mĩtĩ ĩria yumaga uundi, **14** ikoima uundi na manjano, na irago na mĩndarathini, hamwe na mũtĩ o wotha wa ūbani, na manemane na thubiri, na mahuti mothe marĩa manungi wega mũno. **15** Wee-rĩ, ūrĩ itherũkĩro rĩa maaĩ rĩrĩ mũgũnda, ūrĩ gũthima kĩa maaĩ megũtherera, maikũrũkĩte moimĩte Lebanoni. **16** Wee rũhuho rwa gathigathini ūkĩra, nawe rũhuho rwa gũthini-rĩ, ūka! Hurutanaai mũgũnda-inĩ wakwa, nĩguo mũtararĩko wago ūhunje kũndũ kũraya. Mwendwa wakwa nĩatoonye mũgũnda-inĩ wake, na arĩe matunda maguo o macio mega mũno.

5 Wee mwarĩ wa maitũ o wee mũhiki wakwa, nĩndoka mũgũnda-inĩ wakwa; nĩnjookanĩrĩrie manemane makwa na mahuti makwa marĩa mangĩ manungi wega. Nĩndĩite magua makwa, o na ūũki wakwa; nĩnyũite ndibei yakwa, o na iria riakwa. Arata Inyuĩ arata-rĩ, riari na mũnyue; inyuĩ mwendaine-rĩ, nyuai nginya mũiganie. **2** Ndĩrarĩ toro, no ngoro yakwa nĩĩreiguĩte. Ta thĩkĩrĩria! Mwendwa wakwa nĩararingaringa mũrango, akiugaga atĩrĩ: “Mwarĩ wa maitũ, wee mwendwa wakwa,

wee ndutura yakwa, o wee wakwa ūtarĩ kaũcuuke-rĩ, hingũrĩra. Mũtwe wakwa nĩũhũgĩtio nĩ ime, njuĩrĩ yakwa ikaiyũra ireera rĩa ūtũkũ.” **3** Nĩndutĩte nguo yakwa ya ĩgũrũ: no nginya ndĩmĩĩhumbe rĩngĩ? Nĩngĩ nĩndĩthambĩte magũrũ: no nginya ndĩmekĩre gĩko rĩngĩ? **4** Mwendwa wakwa araikirie guoko gwake kamwanya-inĩ ka mũrango, nayo ngoro yakwa ĩrambĩrĩria kũmĩrĩrĩria. **5** Ndĩrokĩra kũhingũrĩra mwendwa wakwa, moko makwa magitaataka manemane, nacio ciara ciakwa ikanyũrũrũkia manemane, nyiitĩro-inĩ ya mũrango. **6** Ndĩrahingũrĩre mwendwa wakwa, no mwendwa wakwa ndararĩ ho, nĩarathĩre; Nayo ngoro yakwa ĩroorwo nĩ hinya nĩ ūndũ wake gũthĩĩ. Ndĩramwethire, no ndinamuona. Ndĩramwĩtĩre, no ndananjĩtika. **7** Arangĩri maranyona magithiũrũrũka itũũra-inĩ rĩu inene. Nao marahũũrĩre, marandihangia; marandunya nguo yakwa ya ĩgũrũ, arangĩri acio a thingo! **8** Inyuĩ aarĩ aya a Jerusalemu, ndamwĩhĩthĩia atĩrĩ: mũngiona mwendwa wakwa-rĩ, mũkũmwĩra atĩa? Mwĩrei atĩ ndĩ mũcuce nĩ wendo. **9** Wee mũthaka gũkĩra andũ-a-nja arĩa angĩ othe-rĩ, mwendwa waku aagĩrĩte agakĩra endwa arĩa angĩ na kĩ? Mwendwa waku akĩrĩte endwa arĩa angĩ nakĩ, nĩguo ūtũhĩthĩthie ūguo? **10** Mwendwa wakwa nĩ mũthaka na agatũniha, nĩekũũranĩte harĩ arũme ngĩri ikũmi. **11** Mũtwe wake ūhaana ta thahabu theru mũno; njuĩrĩ yake ĩrĩ na mĩkũmba, na ikaira ta ihuru. **12** Maitho make mahaana ta ma ndutura ciũmbĩte tũrũũ-inĩ, mahaana ta mathambĩtio na iria, o ta maigĩtwo wega makaagĩrĩra ta mathaga. **13** Makai make namo mahaana na yakuti ĩria theru. **14** Magũrũ make matarĩĩ ta itugĩ cia mahiga ma mũthemba wa marimari, ihaandĩrĩrwo itina-inĩ cia thahabu ĩria therie. Maũthĩ make matarĩĩ ta Lebanoni, agathakara ta mĩtarakwa yakuo. **16** Kanua gake akĩaria karĩ mũrĩo mũno; we nĩ wa kwendeka biũ. Atĩrĩrĩ, ūyũ nĩwe mwendwa wakwa, ūyũ nĩwe mũrata wakwa, inyuĩ aarĩ a Jerusalemu.

6 Wee mũthaka gũkĩra andũ-a-nja arĩa angĩ othe-rĩ, mwendwa waku athĩite kũ? Mwendwa waku arorire na kũ, nĩguo tũmũcarie nawe? **2** Mwendwa wakwa aikũrũkĩre mũgũnda-inĩ wake, o tũmũgũnda-inĩ tũria tũtumanĩte mahuti marĩa manungi wega, athĩite kũrĩthia kũu mũgũnda-inĩ, agĩtuaga mahũa ma itoka. **3** Nĩĩ ndĩ wa mwendwa wakwa, nake nĩ wakwa; we arĩithagia itoka-inĩ. **4** Wee mwendwa wakwa, ūrĩ mũthaka, o ta bũrũri wa Tiriza, ūrĩ wa kwendeka o ta Jerusalemu, na ūkamakania o ta ita rĩrĩ na bendera. **5** Wihũgũre na kũngĩ, ĩtĩge kũndora; maitho maku nĩmarahoota. Njuĩrĩ yaku no ta rũũru rwa mbũri rũgĩkũrũka Kĩrĩma kĩa Gileadi. **6** Magego maku mahaana ta rũũru rwa ng'ondũ ikiambata ciũmĩte gũthambio. O ĩmwe yacio ĩrĩ na ihatha riayo, hatĩrĩ o na ĩmwe yacio ĩrĩ iiki. **7** Thĩa ciaku ihaana ta ciatũ ĩgĩrĩ cia itunda rĩa mũkomamanga, ikĩonerwo hau taama-inĩ ūcio

ükühumbirite üthiū. **8** No gükorwo na atumia athamaki mīrongo itandatū, na thuriya mīrongo inana, na airitu gathirange matangitarika; **9** no ndutura yakwa, ücio wakwa utari ücuke-rī, gütirī üngī mahaanaine, nowe müiritu wa nyina wiki, o we gītünio kia ücio mūmūciari. Airitu maamuoniire makimwita mūrathime; nao atumia athamaki o na thuriya makīmūkumia. **10** Nūū üyū üroimira ta ruoro rūgitema, athakarite ta mweri, na agathera ta riūa, ari na ukengu ta wa njata irūrunganite? **11** Nīndiraikūrükire mūgūnda wa mikombokombo, ngarore tūmīti tūria tūmerete kūu gītumba-inī, nīguo nyone kana mīthabibū nīthundūrīte, o na kana mīkomamanga nīrutite kīro. **12** O na itanamenya ūria gūtari-rī, merirīria ma ngoro yakwa marandwara gatagati-inī ka ngaari cia mūthamaki cia ita cia andū aitū. **13** Cooka, cooka, wee Mūshulamu; cooka, cooka, nīgeetha tūkwirorere! Mwendani Mūkwenda kwīrorera Mūshulamu üyū nīkī, taarī rwīmbo rwa Mahanaimu mūreerorera?

7 We mwarī üyū wa mūnene, ī magūrū maku mekirītwo iraatū ti mathaka! Magūrū maku mathakarite makahaana ta mathaga, marīa mathondeketwo nī moko ma mūbundi mūūgī. **2** Mūkonyo waku nī ta kaihūri ga gīthiūrūri karia gataagaga ndibei ningie. Njohero yaku ihaana ta kihumbu kīa ngano ngonyore, gīthiūrūrkīrio nī itoka. **3** Nyondo ciaku ihaana ciana igirī cia thiiya, ikahaana mahatha ma thiiya. **4** Ngīngo yaku ihaana ta mūthiringo mūraihi wakītwo na mīguongo. Maitho maku nī ta tūria twa Heshiboni, hakuhi na kihingo kīa Bathi-Rabimu. Inīūrū riaku rihaana ta mūthiringo mūraihi wa Lebanoni ūria ūrorete na mwena wa Dameski. **5** Mūtwe waku ükühumbaga tanji ta Kīrīma gīa Karimeli. Nacio njuirī ciaku ciirite ikahaana ta rangi wa ndathi; mūthamaki aikaraga ta oohereirwo tūmicuha-inī twacio. **6** Wee wendo, kai wee ūri mūthaka na wa gūkenania-ī! Maūndū maku nīmagūkenania! **7** Kirūgamo giaku kīrūngarite ta mūtī wa mūkīndū, nacio nyondo ciaku ihaana ta imanjiika cia matunda. **8** Ndoigire atirī, “Nīngūhaica mūtī üyū wa mūkīndū; nīngūtua matunda maguo.” Nyondo ciaku irotuika ta imanjiika cia thabibū, nayo mīhūmū yaku itararīke wega ta matunda, **9** nako kanua gaku gatuike ta ndibei irīa njega mūno. Mwendwa Ndibei iyo irokinyīra mwendwa wakwa, na īmerūke wega irī gatagati ka mīromo na magego. **10** Nīī ndī wa mwendwa wakwa, nake nī nīī eriragīria. **11** Mwendwa wakwa, ūka, nītūthiī mīgūnda-inī, nītūthiī tūkaraarīre tūtūūra-inī. **12** Nītūrooke gūthiī tene mīgūnda-inī ya mīthabibū tūkarore kana mīthabibū nīmīthundūku, na kana nīicanūrīte kīro kīayo, o na kana mīkomamanga nīrutite kīro: kūu nīkuo ngaakūheera wendo wakwa. **13** Matunda ma mandariki nīmaratararika, na mūrango-inī gwitū kūrī na matunda ma mīthemba yothe marīa mega mūno, ma mūgethano o na mangī maikaru, marīa ngūigīre, wee mwendwa wakwa.

8 Naarī korwo no ūtuike ta mūrū wa maitū, ūria wongire nyondo cia maitū! Hīndī iyo, ingīgūtūnga nja, ndaakūmumunya, na gūtirī mūndū o na ūrikū ūngīmena. **2** Ingīgūtongoria, ngūtware nyūmba ya

maitū, ücio wandutire maūndū. Ingīkūhe ndibei irīa njamithie wega ūnyue, o yo ngogoyo ya mīkomamanga yakwa. **3** Guoko gwake kwa ūmotho akūigite rungu rwa mūtwe wakwa, nakuo guoko gwake kwa ūrio gūkaahimbīria. **4** Inyuī aarī a Jerusalemu, ndamwīhīthia atirī: Mūtikoimbuthūre wendo o na kana mūwarahūre, o ngīnya wīrīrīre kwarahūka guo mwene. **5** Nūū üyū ūroka ambatīte oimite werū-inī, etiiranītie na mwendwa wake? Mwendwa Rungu-inī rwa mūtī wa matunda nīho ndakwarahūre ūrī toro; hau nīho nyūkwa aagītīre nda yaku, o hau nīho ücio warī na ruo rwa kūrūmwō aagīciarīre. **6** Njīkīra ta mūhūūri ngoro-inī yaku, ūhūūre ta mūhūūri guoko-inī gwaku; amu wendo ūrī hinya o ta gīkuū, ūuru waguo ūmītie ngoro o ta mbīrīra. Ūcinaga o ta mwaki ūrakana, na o ta rūrīrīmībī rūnene mūno rwa Jehova. (Sheol h7585) **7** Maaī maingī matingihota kūhōria wendo; njūūī itingihota kūūthereria. Korwo mūndū no aheane ūtonga wothē wa nyūmba yake nī ūndū wa wendo-rī, no kūnyūrūrio ūngīnyūrūrio o biū. **8** Nītūrī na kairītu ka maitū, nako gatiumītie nyondo. Tūgeka atīa nī ūndū wa kairītu kau gaitū, mūthenya ūria gagaatuika ga kūūrio? **9** Korwo nī rūthingo-rī, tūngiaka mīthiringo mīraihi na igūrū ya betha igūrū riako. Korwo nī mūrango-rī, tūngīkahingīrīria na mbāū cia mūtarakwa. **10** Nīī ndī rūthingo, nacio nyondo ciakwa ihaana ta mīthiringo mīraihi na igūrū. Nī ūndū ücio maitho-inī make-rī, ndukīte o ta mūndū ūtūmaga aiganīre. **11** Solomoni aarī na mūgūnda wa mīthabibū kūu Baali-Hamoni; mūgūnda ücio wa mīthabibū akīūkomborithia kūrī akombori. O mūndū aarī arehage cekerī 1,000 cia betha nī ūndū wa maciaro maguo. **12** No mūgūnda wakwa wa mīthabibū nī wakwa o nīī nyiki; cekerī icio 1,000 nī ciaku wee Solomoni; nacio cekerī 200 nī cia arīa marīmāgīra maciaro maguo. **13** Atirīrī, wee ūikaraga mīgūnda-inī hamwe na arata a thiritū yaku, reke o na nīī njigwe mūgambo waku. **14** Umagara na ihenya mwendwa wakwa, ūtuike ta thiiya, kana ta thwariga nyanake irī irīma-inī irīa irī mahuti manungi wega.

Isaia

1 Maya nimo maündü maría maaguüririo Isaia mürü wa Amozu, makoniñ Juda na Jerusalemu hĩndĩ ya wathani wa Uzia, na wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia, ariá maarĩ athamaki a Juda. **2** Atĩrĩrĩ, wee igũrũ, ta thikĩrĩria! Nawe thĩ ta igua! Nĩgũkorwo Jehova nĩarietie akoiga atĩrĩ: “Nĩi heete ciana irio, ngacirera igakũra, no cio ikaanemera. **3** Ndegwa nĩyũũ mwene yo, nayo ndigiri ikamenya mũharatĩ wa mwene yo, no Isiraeli ndarĩ ũndũ ooĩ, andũ akwa nĩmagite ũmenyo.” **4** Hĩ! Kaĩ mürĩ rũrĩrĩ rwihiagia-ĩ. Mürĩ andũ matitikĩte mahĩtia, na rũruka rwa andũ mekaga ũũru, na ciana ciĩrutĩre gũthũkia maĩndũ! Nĩmatiganĩrie Jehova; nĩmamenete ũria Mũtheru wa Isiraeli, makamũhutatĩra, magacooka na thuutha. **5** Nĩ kĩĩ gĩgũtũma mwende gũikara mũkihũũragaga? Nĩ kĩĩ gĩgũtũma mũthĩĩ o na mbere kũrema? Mũtwe wothe nĩmũthĩangie, nayo ngoro yothie ikanyamarika. **6** Kuuma ikinya rĩa kũgũrũ nginya mũtwe gũtirĩ handũ hagima: no nguraro theri, na mitũnda, na ironda cia ndĩira itarĩ thambie, kana ikoohwo, kana ikororoiyo na maguta. **7** Bũrũri wanyu ũkirĩte ihooru, matũũra manyu manene magacĩno na mwaki; mĩgũnda yanyu ĩramathwo ĩgatigwo ũtheri nĩ andũ a kũngĩ o mũkionaga, ikoonũhwo ta ĩng’auranĩtio nĩ ageni. **8** Mwarĩ wa Zayuni atiganĩrio ta gĩthũnũ kĩrĩ mĩgũnda wa mĩthabĩbũ, agatiganĩrio ta kanyũmba karĩ mĩgũnda wa marengo, o na ta itũũra inene rĩthĩrũrũkĩrĩio nĩ thũ ikienda kũrĩtunyana. **9** Tiga Jehova Mwene-Hinya-Wothe aatũtĩgĩrie matigari manini ma andũ-rĩ, tũngĩtuĩkite ta Sodomu, na tũkahaana ta Gomora! **10** Thikĩrĩria! kiugo kĩa Jehova, inyuĩ mwathanaga Sodomu; na mũigwe watho wa Ngai witũ, inyuĩ andũ a Gomora! **11** “Magongona macio manyu mũndutagĩra maingĩ-rĩ, nĩ ma kĩ kũrĩ nĩ?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria. “Nĩnjiganĩtwo nĩ magongona ma njino, na magongona ma ndũrũme, na maguta ma nyamũ noru; nĩ ndikenagĩra thakame ya ndegwa, na ya tũtũrũme, o na ya mbũri. **12** Nũũ ũkoragwo amwĩrĩte mũndutĩre magongona macio rĩria mĩgũũka mbere yakwa kũũhooya, mũkĩrangaga nja cia nyũmba yakwa? **13** Tigai gũcoka kũrehe maruta ma tũhũ! ũbumba wanyu nĩ kĩndũ kĩa magigĩ harĩ nĩ. Ndingĩhota gũkĩrĩrĩria ciũngano cianyu cia waganu: mĩcemanio yanyu ya Karũgamo ka Mweri, na ta Thabatũ, o na ciathĩ iria njathane. **14** Ngoro yakwa nĩũthũire ciathĩ cianyu cia Karũgamo ka Mweri, o na ciathĩ iria njathane. Maĩndũ macio matuĩkite mũrigo harĩ nĩ, nĩmanogetie. **15** Hĩndĩ irĩa mwambararia moko manyu na igũrũ mũkĩhooya, nĩndĩrĩmũhithaga maitho makwa ndikamuone; o na mũngĩhooya mahooya maingĩ ndĩrĩmũiguaga. Nĩgũkorwo moko manyu maĩyũrĩtwo nĩ thakame; **16** mwĩthambei mwĩtherie. Eheriaĩ ciĩko cianyu njũru maitho-inĩ makwa! Tigai gwika maĩndũ mooru, **17** mwĩrutei gwikaga wega! Thĩngatagai ciira wa kĩhoo, na mũkoomĩrĩria ariá ahinyĩrĩrie. Tuagai ciira wa ciana cia ngoriaĩ na kĩhoo, na mũthaitanagĩrĩre mĩtũmia wa ndigwa.” **18** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ŭkai tũciire. O na mehia manyu mangikorwo matunĩhite ta gakarakũ-rĩ, nĩmagathera o ta ira; o na maatuĩka

matunĩhite ta thakame, nĩmakerũha o ta guoya wa ng’endu. **19** Mũngĩnjigua na mũnjathikĩre, nĩ mũrĩrĩaga indo iria njega mũno cia bũrũri; **20** no mũngĩrema na mũrege gwaithĩka, mũkaaniinwo na rũhiũ rwa njora.” Nĩgũkorwo nĩ kanua ka Jehova koigĩte ũguo. **21** Hĩ! Kaĩ itũũra inene rĩria rĩũhokeku nĩrĩtuĩkite ta mũmaraya-ĩ! Hĩndĩ ĩmwe rĩaiyũrĩte ũtuanĩri ciira wa kĩhoo; ũthĩngu nĩguo watũũruga thĩnĩ wario, no rĩu nĩ oragani matũũruga kuo! **22** Betha yanyu itũũkite gĩko, ndibei yanyu irĩa njega mũno ĩgatukania na maaĩ. **23** Andũ anyu ariá mamwathaga nĩ kũrema maremete, magatuĩka a thiritũ ya aici; othe nĩmendete mahaki, nao mahanyũkanagia na indo cia kũheo. Maticiiragĩra ciana cia ngoriaĩ na kĩhoo; na matithikagĩrĩria ciira wa mĩtũmia wa ndigwa. **24** Nĩ ũndũ ũcio, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, O we Mwene Hinya wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ, “Hĩ! Nĩngaitĩrĩria amuku akwa mang’ũrĩ makwa, na ndĩrĩhĩrie harĩ thũ ciakwa. **25** Nĩngagũũkĩrĩra na guoko gwakwa; ngagũtheria gĩko gĩaku gĩthire biũ, na maĩndũ maku mothe marĩa matarĩ matheru ndĩmatherie. **26** Acĩirithania aku ngaatũma matũũke o ta ũria maatarĩ matukũ-inĩ ma tene, na aheani kĩrĩra aku o ta ũria maatarĩ kĩambĩrĩria-inĩ. Thuutha ũcio ũgeetagwo itũũra Inene rĩa ũthĩngu, o na itũũra Inene Rĩũhokeku.” **27** Itũũra rĩa Zayuni rĩgaakũrwo na ciira wa kĩhoo, nao andũ a rĩo ariá merĩrĩte makũrwo na ũthĩngu. **28** No andũ ariá aremĩ na ariá ehia makaaniinwo hamwe, nao ariá matiganagĩria Jehova nĩmagathira biũ. **29** “Nĩmũgaconoka nĩ ũndũ wa mĩgandi ĩyo mĩamũre mĩtũire mũkenagĩra; nĩmũkaigua thoni nĩ ũndũ wa mĩgũnda ĩyo mwĩthũrĩre. **30** Mũgaatuĩka ta mĩgandi ũrahooa mathangũ, mĩtuĩke ta mĩgũnda ũtarĩ maaĩ. **31** Mũndũ ũria ũrĩ hinya agaatuĩka maragara, naguo wĩra wake ũtuĩke thandĩ; we na wĩra wake nĩmakahĩa hamwe, haage mũndũ wa kũhoria mwaki ũcio.”

2 Ŭyũ nĩguo ũhoro ũria Isaia mürü wa Amozu onire ũkonĩñ Juda na Jerusalemu: **2** Matukũ-inĩ ma kũrĩgĩrĩria kĩrĩma kĩa hekarũ ya Jehova nĩgĩkahaandwo kĩrĩ kio kĩnene gatagati ka irĩma iria ingĩ; nĩgĩkambarario igũrũ rĩa tũrĩma tũrĩa tũngĩ, nao andũ a ndũrĩrĩ nĩkuo magaathĩaga. **3** Ndũrĩrĩ nyingĩ nĩgathiĩ kuo ikiugaga atĩrĩ, “Ŭkai, twambate tũthĩĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova, tũthĩĩ nyũmba ya Ngai wa Jakubu. Nĩagatũruta ũhoro wa mĩthĩire yake, nĩgeetha tũgeragĩre njĩra ciae.” Nĩgũkorwo Zayuni nĩgũkoima ũtaarani, nakuo Jerusalemu kuume ndũmĩrĩri ya Jehova. **4** Nake nĩagatuithanagia ndũrĩrĩ ciira, na aigũthanie irĩndĩ nyingĩ. Hĩũ ciao cia njora magaacithondeka itũũke mĩraũ ya kũrĩma, namo matimũ mao mamathondeke matũũke hĩũ cia gũceeha mĩtĩ. Gũtirĩ rũrĩrĩ rũgaacooka kũrĩa na rũrĩrĩ rũrĩa rũngĩ na rũhiũ rwa njora, o na kana merute ũhoro wa mbaara hĩndĩ ĩngĩ. **5** Atĩrĩrĩ wee nyũmba ya Jakubu, ũkaai tũthĩage tũmũrĩkĩrwo nĩ ũtheri wa Jehova. **6** Wee nĩũtiganĩrie andũ aku, o acio a nyũmba ya Jakubu. Nao marũmtie mũno mĩtugo na irĩra cia andũ a mwena wa irathĩro; maragũraga ta Afilisti, na makagĩa thiritũ na andũ matooĩ Ngai. **7** Bũrũri wao ũiyũrĩte betha na thahabu, ĩgĩna ciao

itingithira. Būriri wao ūiyūrīte mbarathi; na ngari ciao cia ita itingitarika. **8** Būriri wao ūiyūrīte mihianano ya kūhooyo; mainamagīrira wira wa moko mao, o indo iria mathondekete na ciara ciao. **9** Nī ūndū ūcio mūdū nīakaharūrūcio, nacio iruka cia andū iconorithio; ndūkanamarekere. **10** Toonyai rwaro-ini rwa ihiga, mwīthite tīiri-ini mūrīre kīmakania kīa Jehova na riiri wa ūnene wake! **11** Maitho ma mūdū mwītīi nīmagaconorithio, nago mwītīo wa andū nīkakarūrūcio; no Jehova we wiki nīwe ūgaatūgīrio mūthenya ūcio. **12** Jehova Mwene-Hinya-Wothe arī na mūthenya aigite wa gūkīrira andū arīa othe etīi na arīa meikagīrira, na arīa othe metūgagīria (nao othe nīmakanyīhio), **13** na okīrīre mītarakwa yothē ya Lebanoni, irīa mīraihi na igūrū na ikaneneha mūno, o na mīgandi yothē ya Bashani, **14** na okīrīre irīma iria ndaaya na igūrū, na tūrīma tuothe tūrīa tūraihi. **15** na okīrīre mūthiringo o wothē mūrīhi na igūrū na rūthingo o ruothe rwakītwo rwa hinya, **16** na okīrīre marikabu ciothe cia Tarishishi, na marikabu ciothe iria njega mūno. **17** Mwitūgīrio wa mūdū nīkakarūrūcio, na mwītīo wa andū ūconorithio; no Jehova we wiki nīwe ūgaatūgīrio mūthenya ūcio, **18** nayo mīhianano ya kūhooyo mīgathira biū. **19** Andū makoorīra ngurunga-ini cia ndwaro cia mahiga, o na marima-ini ma thī, moorīre kīmakania kīa Jehova na riiri wa ūnene wake, hīndi irīa akaarūgama athingithie thī. **20** Mūthenya ūcio andū makooya mīhianano yao ya betha, na mīhianano yao ya thababu, irīa methondekeire mamīhooyage, mamīkīrie huko na hulu. **21** Nao makoorīra ngurunga-ini cia ndwaro cia mahiga, na mahiga-ini marīa macunjurite morīre kīmakania kīa Jehova na riiri wa ūnene wake, hīndi irīa akaarūgama, athingithie thī. **22** Tiga kwīhoka mūdū, ūrīa mīhūmū yake irī o maniūrū-ini make. Nī ūndū-rī, akīrī wa bata ūrīkū?

3 Atīrīrī, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, arī hakuhī kwehereria Jerusalemu na Juda ūteithio wao na kīrīa kīmatīragīrira, amehererie ūteithio wothē wa irio na wa maaī, **2** o na amehererie mūdū ūrīa njamba na mūrūi wa mbaara, na mūtuanīrī ciira na mūnabii, na mūrīgūrī na mūthuuri wa kīama, **3** na mūtongoria wa gikundi gīa thigari mīrongo itano, na mūheani kīrīra, na mūbundi mūgī, o na mūdū-mūgo mūgī. **4** Tūhīi nītuo ngaatua anene ao; na maathagwo nī tūkenge. **5** Andū nīmakahiinyanīrīria: o mūdū akaahinyīrīria ūrīa ūngī, mūdū wa itūūra okīrīre mūdū wa itūūra riake. Arīa anini nīmagookīrira arīa akūrū, nao arīa matarī ngumo mokīrīre mūdū ūrīa mūtīku. **6** Mūdū nīakanyīita ūmwe wa arīu a nyina arī gwa ithe mūcīi, amwīre atīrī, “Wee ūrī na nguo ya igūrū, tuika mūtongoria witū; ūreke kūdū gūkū kwanangītuo kūgīe wathani-ini waku!” **7** Nowe nīakaanīrīra mūthenya ūcio oige atīrī, “Nīi ndirī na kīhonia. Nīgūkorwo gwakwa mūcīi gūtīrī irio kana nguo, tigai kūdūa mūtongoria wa andū.” **8** Nīgūkorwo Jerusalemu nikūratīgūgūa, nakuo Juda nikūrīgūa; ciugo na ciiko cikaku nīrookīrīra Jehova na makang’athīria thīthi wake ūrī riiri. **9** Ithīthi ciao nīcio ciumbūraga

ūrīa mahaana; maanīkaga mehīa mao o ta ma Sodomu; o na matimahithaga. Kai marī na haaro-i! Nīo mereheire mwanangiko. **10** Ha ūhoro wa andū arīa athingu, meerei atī nīmakagaaciara; nīgūkorwo nīmakaarīiaga maciaro ma mūdū marīa maaneka. **11** No andū arīa aaganu, meerei atīrī: kai marī na haro-i! Nīgūkorwo mwanangiko ūrī igūrū rīao! Nao makaarīhwo kūringana na wira wa moko mao. **12** Andū akwa mahinyagīrīrio nī ciana, nao andū-a-nja nīo mamaathaga. Atīrīrī inyuū andū akwa, atongoria anyu nīo mamūhīthaga, magatūma muume njira irīa yagīrīre. **13** Jehova nīaikarīre gītī gīake icīrīro-ini; akarūgama nīguo aciirithie andū. **14** Jehova nīarīkīte gūtūra athuuri na atongoria a andū ake ciira, akameera atīrī: “Nī inyuū mwanangīte mūgūnda wakwa wa mīthabībū; o na indo iria mūtunyīte athīini irī thīini wa nyūmba cianyu.” **15** “Mūhehenjaga andū akwa, na mūkamemenda mothīu ma athīini nīkī?” nīguo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūūra. **16** Jehova ekuuga atīrī, “Andū-a-nja a Zayuni nīetīi, mathiiga maguucītie ngingo, makiuhanaga na maitho mao, na makinyaga na njaci magīthīi, na makagambia njingiri iria irī thūng’wa-ini ciao. **17** Nī ūndū ūcio Mwathani nīagatūma andū-a-nja acio a Zayuni magīe na ironda mīwe; Jehova nīakonania njaga yao.” **18** Mūthenya ūcio Jehova nīakamaarīa mathaga mao: nīmo bangiri, na rūtamī rwa kuoha njuūrī, na mīgathi irīa iīhacīte ta mweri, **19** na icūhī cia matū, na mūrīnga ya moko, na taama wa kwīhumbīra ūthīu, **20** na itambaya cia mūtwe, na irengeeri cia magūrū, na mīcibi, na cuba cia maguta manungi wega, na ithiitū **21** na icūhī cia mūhūūri cia moko, na icūhī cia maniūrū, **22** na nguo ndaihi iria njega, na ngūbia, na tūbuti, na nguo cia igūrū, na tūmondo, **23** na icicio cia kwīrora, na nguo cia gatani irīa njega, na itambaya, na macuka ma ciande. **24** Handū ha mūtārāko mwega gūkaagīa na mūnūngo mūūru; handū ha mūcibi hagaakorwo mūkanda; handū ha njuūrī thondeke wega hagīe kīhara; handū ha nguo njega hakaagīa nguo ya ikūnia; naho handū ha ūthaka wa mwīrī hagīe gūcinanwo na ruoro. **25** Arūme anyu makooragwo na rūhīu rwa njora, nacio njamba cianyu cia ita ikaaniinīrwo mbaara-ini. **26** Ithingo cia Zayuni nīigacakaya na igirīke, na itūūra rū rīkire ihooru, na riikare rīmomoretwo, rīkagūa thī.

4 Na rīrī, mūthenya ūcio andū-a-nja mūgwanja makaanyīita mūdū mūrūme ūmwe, mamwīre atīrī, “Tūrīrīiaga irio ciitū ithuī ene, na twīheage nguo; no ūreke twītanagio nawe. Twehererie thoni ciitū!” **2** Mūthenya ūcio Thuuna ya Jehova nīgathakara na igīe riiri, namo maciaro ma būriri ūcio magaakorwo marī mega, na marī mwīraho na riiri wa arīa magaakorwo marī matigari kūu Isīraeli! **3** Na rīrī, nīgūgakinya atīrī, andū arīa magaatiigwo Zayuni, na arīa magaakorwo matigāre Jerusalemu, mageetagwo atheru, nao nī arīa othe maandīkītwo na magaathīrīrwo gūtūūra muoyo kūu Jerusalemu. **4** Mwathani nīagathambia giko kīrīa kīūru kia andū-a-nja a Zayuni; nīagatheria Jerusalemu marooro ma thakame arī na roho wa gūtuanīra ciira o na roho wa gūcina na mwaki. **5** Nīngī Jehova nīagatūma itu rīa ndogo rīgīe kūdū guothe mūthenya kūrīa

5 Ningūinīrā mwendwa wakwa ūria nyendetē rwimbo, ndimūinīrē rwimbo rūkonīī mūgūnda wake wa mīthabibū: Mwendwa wakwa aarī na mūgūnda wa mīthabibū kīrīma-inī handū hanoru mūno. **2** Akūthiuthūrūkīria na mūtaro, na akūngania mahiga maria mothe maari kuo akimate, agīcooka akūhaanda mīthabibū īria mīega mūno. Nīaakire mūthiringo mūraihi na igūrū kūu thīinī wago, o na nīngī akienja handū ha kūhīhagāra thabibū. Nake agīeterera ūciara thabibū njega, no rīrī, waciariere thabibū cia gīthaka. **3** “Atīrīrī, inyuī andū aya mūtūruga Jerusalemu o na andū a Juda, tūtūithaniei ciira, nīī na mūgūnda wakwa wa mīthabibū. **4** Nī ūndū ūrīkū ūngī ingiekire mūgūnda ūcio wakwa wa mīthabibū gūkīra ūguo ndawīkire? Waciariere thabibū cia gīthaka nīkī, o hīndī īria ndetereire ūciara thabibū njega? **5** Atīrīrī, nīngūmwīra ūria ngwīka mūgūnda ūcio wakwa wa mīthabibū: Ningūwehereria rūgīrī rwaguo, nīguo wanangwo, njooke momore rūthingo rwaguo, nīguo ūrangīrīrio. **6** Ndūtītiganīrie wanangike, ūtēgūcehwo kana kūrimwo, naguo ūrimeraaga congē na mīguā. Nīngī njathe matu matikanaurīrie mbura.” **7** Mūgūnda wa mīthabibū wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīguo nyūmba ya Isiraeli, nao andū a Juda nīo mūgūnda wake wa mīthabibū ūria akenagīra. Nake eethire ciira wa kīhooito, akiona o ūiti wa thakame; agīcaria ūthingu, no akīguā kīrīro kīa mīnyamaro. **8** Kāī, inyuī arīa mūkaraga mūkīiongagīrīra nyūmba mūrī na haro-īl O inyuī mūnyīitithanagīa gīthaka kīmwe na kīrīa kīngī gīgatuika kīmwe, ngīya hakaaga handū ha gūtīgīra andū arīa angī, nīguo mūtūtūre būrūrī-inī mūrī inyuiki. **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe oigīte atīrī ngūiguaga: “Tī-itherū nyūmba iria nene nīgākīra ihooru, nacio nyūmba iria thaka ciage andū a gūcīkara. **10** Mūgūnda wa tīka ikūmī wa mīthabibū ūkaaraga bathi īmwe ya ndībei, nayo homeri īmwe ya mbegū yume eba īmwe ya ngano.” **11** Kāī arīa marokaga gūūkīra rūcīinī tene, makahangīre njoothi marī na haaro-īl o acio maikaraga thī ūtukū gūgākūra, ngīya makarīto nī ndībei. **12** Maruga-inī mao makoragwo na inanda cia mūgeeto, na cia inubi na tūhembe, na mītūrūrī, o na ndībei, no matīrūmbūyagīa cīko cia Jehova, na makaagīra wīra wa moko make gītīto. **13** Nī ūndū ūcio andū akwa nīmagatahwo matwarwo būrūrī ūngī nī ūndū wa kwaga ūmenyo; andū ao arīa atīku magaaakua nī ng’aragu, nakio kīrīndī kīao kīhooteke nī nyoota. **14** Nī ūndū ūcio mbīrīra nīnenehetie thuti nī ūndū wao, na īgaathamia kanua kayo gatarī gīturi; kūu nīkuo gūkaaharūrūka andū ao arīa marī īgweta na ikundi cia andū, hamwe na andū arīa manyuuaga makanegena, o na arīū. (Sheol h7585) **15** Nī ūndū ūcio mūndū nīakaharūrūko, nakio kīrīndī gīconorithio, namo maitho ma arīa etīī maconorithio.

6 Na rīrī, mwaka ūrĩa Mūthamaki Uzĩa aakuire-rī, nĩguo ndonire Mwathani aikarĩire gītĩ kĩa ūnene, kīrĩ igūrũ na gītũũgĩritio, nayo nguoyake yaiyūrĩte hekarũ ñĩ ūndũ wa ūrĩa yaraihĩte. **2** Igūrũ wake kwarũgamĩte aserafi, na ō muserafi ūmwene aarĩ na mathagu matandatĩ: nao makehumbĩra mothiũ mao na mathagu meerĩ, namo meerĩ makehumbĩra magarũ namo, na meerĩ makombũka namo. **3** Nao metanagũ makerana atĩrĩ: “Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe mũtheru. Ñĩ nĩwe

mütheru, ti-itherü nîwe mütheru; thî yothe iyyüritwo nî riiri wake.” **4** Nî ündü wa mürrurumo wa mîgambo yao, itugî cia mirango na hingiro ciaguo ikienyenya, nayo hekarü ikiiyüra ndogo. **5** Na nî ngianirîra ngiuga atîrî, “Hî! Kaî ndî na haaro-î! Ndîgüthira! Nîgükorwo ndî mündü wa müromo itarî mütheru, o na ningî ndüuranagia na andü matarî müromo mütheru, na maitho makwa nîmonete Müthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe.” **6** Hindî iyo müserafi ümwe akiümbûka, agîuka harî nî akuuîte ikara rîa mwaki na guoko, rîria aarufite na mîihato kîgongona-inî. **7** Müserafi ücio akîlhutia kanua na ikara rîu, akiuga atîrî, “Kuona atî ikara rîrî nîriahutia müromo yaku, mahîtia maku nîmeherio, o namo mehia maku nîmahoroherio.” **8** Ningî ngîigua mûgambo wa Mwathani üküria atîrî, “Nüü ngütüma? Na nüü ügüthîi handü haitü?” Na nî ngîcookia atîrî, “Nî üyü haha. Ndüma!” **9** Nake akînjîra atîrî, “Thî ükeere andü aya atîrî: “Inyuü tüürai o müiguaga no mütkanamenye ündü; tüürai muonaga no mütkanakuuke.” **10** Tüma ngoro cia andü aya ciüme, o na ütüme matü mao magîe njiika mage küigua, o na ühinge maitho mao matige kuona. Tondü maahota kuona na maitho mao, na maigue na matü mao, na ngoro ciao igîe na ümenyo, maccooke magarürûke mahonio.” **11** Na nî ngîcooka ngîüria atîrî, “Mwathani, nî nginya rî?” Nake akînjookeria atîrî: “Nî nginya hindî rîia matüüra marîa manene magakorwo maanangitwo na matarî na wa kümatüüra, nacio nyûmba ikorwo itiganîirio, na mîgûnda ikaanangwo na îgathükio biü, **12** o nginya rîria Jehova agaakorwo atwarîte andü othe kûraya, nago büürî ügâtiganîrio biü. **13** Na rîrî, o na küngîkorwo küri na gîcunjî gîa ikümi kia andü gîtigaire büürî-inî-rî, büürî ücio no ükaanangwo rîngî. No rîrî, o ta üria müceneni na mügandi itigagio ithukî yatemwo-rî, üguo nuguo rüciaro rürü rwamûre rûgaatigario gîtina kiaruo büürî-inî ücio.”

7 Hindî rîia Ahazu müür wa Jothamu, müür wa Uzia, aarî müthamaki wa Juda-rî, Rezini müthamaki wa Suriata marî na Peka müür wa Remalia müthamaki wa Isiraeli, makîambata mathîi magatharikîre itüüra rîa Jerusalemu, no matiigana küritooria. **2** Na rîrî, andü a nyûmba ya Daudi nî meerirwo atîrî, “Andü a Suriata nîmanyiitanite na andü a Efiraimu”; nî ündü ücio ngoro ya Ahazu o na ngoro cia andü ake ikîinaina o ta üria mîti ya mütitü iinainagio nî rûhuho. **3** Hindî iyo Jehova akîra Isaia atîrî, “Umagara, wee müri na mürguo Sheari-Jashubu, müthîi mügâtunge Ahazu müthia-inî wa mütaru üria uumîte Karia-inî ka Rûgongo, njîra-inî ya gûthîi Githaka kia Müthambia-Nguo. **4** Ümwîre atîrî, ‘Wîmenyerere, üikare ühooreire na ndügetigîre. Ndükareke üürwo nî hinya nî ündü wa icinga icio igîrî iratooga ndogo; ndügetigîre marakara mahîü ma Rezini, na ma Suriata, o na ma müür wa Remalia. **5** Suriata, na Efiraimu, na müür wa Remalia nîmaciirîre gûkwananga, makoiga atîrî, **6** “Nîtütharikîre Juda, tükünyariire na tükügayane, na tütue müür wa Tabeeli müthamaki wakuo.” **7** No rîrî, Mwathani Jehova ekuuga atîrî: “Ühoro ücio ndügaakinyanîra, na ndügekîka, **8** nîgükorwo itüüra inene rîa Suriata nî Dameski, na mînène wa

Dameski no Rezini. Ihinda rîa mîaka mîrongo itandatü na itano itaanathira-rî, andü a Efiraimu magakorwo maharaganitio ündü matangîcooka gütüika rürîrî. **9** Ningî itüüra inene rîa Efiraimu nî Samaria, na mînène wa Samaria no müür wa Remalia. Müngîaga kûrügama müürümite wega wîtkio-inî wanyu-rî, mütiukehaanda o na atîa.” **10** Ningî Jehova nîariire Ahazu o rîngî, akîmwîra atîrî, **11** “Itia kîmenyithia kuuma küri Jehova Ngai waku, o na kiumite kündü küria küriku müno, kana kiumite igürü küria küraihi müno.” (Sheol h7585) **12** No Ahazu akiuga atîrî, “Nî ndigwîtia; nî ndikügeria Jehova.” **13** Ningî Isaia akiuga atîrî, “Ta iguai rîu, inyuü andü a nyûmba ya Daudi! Anga mükuona arî ündü mînîni kügeria ükîrîria wa andü? Anga nîmüükügeria ükîrîria wa Ngai wakwa o nago? **14** Nî ündü ücio-rî, Mwathani we mwene nîakamûhe kîmenyithia: Nîgükorwo müirîtu gathirange nîakagia nda aciare kahîi, nake agatue Imanueli. **15** Iria imata na üükî nîcio gakarîiaga rîria gakaamenya kürega üüru na gwithuurîa maündü marîa mega. **16** No mbere ya kahîi kau kümenya kürega üüru na gwithuurîa maündü marîa mega-rî, büürî ücio wa athamaki acio eerî wîtigîrite nîukanangwo. **17** Jehova nîagakürehithîria wee mwene na andü aku, o na andü a nyûmba ya thoguo maündü matarî moneka kuuma rîria Efiraimu aatiganire na Juda; Jehova akaarehera müthamaki wa Ashuri.” **18** Hindî iyo Jehova nîakahuühîra ngî müürî, acîte kuuma tûrûü-inî twa kûraya twa büürî wa Misiri, na eete njükî iria irî büürî wa Ashuri. **19** Nacio ciothe nîcigooka ciikare îharûkenî-inî cia mikuru, na mîatûka-inî ya ndwaro cia mahiga, na ihinga-inî ciothe cia müigua, na marima-inî mothe ma maaî. **20** Müthenya ücio Mwathani nîakahüthîra rwenji rûkomboretwo kuuma müürmo wa Rüüi rwa Farati; naruo nîruo müthamaki wa Ashuri; nake nîkame wîwe yanyu na njürî cia magürü manyu, o na ningî enje nderu cianyu. **21** Müthenya ücio, mündü akaarîithia o moori imwe na ng'ondü igîrî. **22** Na tondü wa üingî wa iria rîria igaaakamagwo-rî, mündü ücio akaanyuuga iria imata. Arîa othe magaatigara kûu büürî ücio makaanyuuga iria imata, na marîage üükî. **23** Müthenya ücio, kündü küria guothe kwarî mîthabîbü 1,000 îngîendîrio cekerî 1,000 ya betha, gûgaakûra o cong'e na mîti ya müigua. **24** Andü magaaithiaga kuo marî na üta na mîguü, nîgükorwo büürî ücio ükaiyüra cong'e, na mîti ya müigua. **25** Nakuo irîma-inî guothe küria kwanarîmwo na icembe, mütigacooka gûthîi nî ündü wa gwîtigîra cong'e, na mîti ya müigua; kündü kûu gûgaatuika gwa küriithagio ng'ombe, na gwa kûrangagwo nî ndüüru cia ng'ondü.

8 Ningî Jehova akînjîra atîrî, “Oya kibau kînene, na ükiandike na karamu ka ndüire üü: Maherî-Shalali-Hashî-Bazu. **2** Na nî nîngwîta Uria üria müthînjîri-Ngai, na Zekaria müür wa Jeberekia matuîke aira akwa ehokeku.” **3** Hindî iyo ngîthîi, ngîkoma na mütumia wakwa, nake akîgîa nda, agîciara kahîi. Nake Jehova akînjîra atîrî, “Gatue Maherî-Shalali-Hashî-Bazu. **4** Kahîi kau gataanamanya gwîtana koige ‘Baba’ kana ‘Maitü’, ütonga wa Dameski na indo iria itahitwo nî Samaria nîgakuu nî müthamaki wa Ashuri.” **5** O rîngî

Jehova akinjariia, akinjira atiri: **6** “Kuona ati andu aya nimategete maa mara mathereraga mahooire ma Siloamu, na magakenera Rezi ni o muru wa Remalia-ri, 7 ni undu uio Mwathani akiri kumarehithira muiyuro munene na Ruu rwa Farati, naruo nruo muthamaki wa Ashuri ari na riiri wake wotho. Rukaaiyurira mikaro yaro yotho, na ruone hugururu ciaru, 8 ningi rugaathi ruhaatite Juda ruiyure guothe, ruhithiire kuo na rukinye nginya ngingo. Mathagu maaruo matamburukitio makaahumbira wari wa bururi waku, wee Imanueli!” 9 Atiri inyu andu a nduriri, ugirirai mbugirio ya mbaara, na no muguthetherwo! Ta thikirirai inyu maburi ma kura. Haarirai mbaara, na no muguthetherwo! Haarirai mbaara, na no muguthetherwo! 10 Thugundai mibango yanyu, no igatuika ya tulu; ari auhoro wa matanya manyu, no matikahinga, nigukorwo Murungu ari hamwe na ithu. 11 Jehova nianjariie uhoro uio agwatiire muno, na akingaania ndikarumirire njira cia andu acio. Akinjira atiri: 12 “Maundu mara mothe andu aya metaga ndundu ya gwika uru, wee ndukamete ndundu ya gwika uru; na ndugitigire kiria metigagira, na ndukamakio niko. 13 Jehova Mwene-Hinya-Wothe niwe murituaga muthero, we niwe mwagiriro ni gwitigira, o we niwe ungutuma mumake, 14 na niwe igatuika handu hanyu hara haamure; no kuri nyumba cieri cia Israeli agatuika ihiga rira ritumaga andu mahingwo, na rwaro rwa ihiga rira ritumaga mague. Na kuri andu ari matuura Jerusalem agatuika mitego na gikerege gia kumanyiita. 15 Aingi ao nimakahingwo; nao mague na moinike, magwatio na manyitwo.” 16 Oha iira uio na watho uio, uuhure muiyuri utuika kirira hara arutwo akwa. 17 Ni ngweterera Jehova, ura uhihite nyumba ya Jakubu utiui wake. Ndiriiraka ndimwihokete. 18 Ni hamwe na ciana iria Jehova aheete-ri, ni ithu maruri na imenyithia thiini wa Israeli kuuma kuri Jehova Mwene-Hinya-Wothe ura utuura Kirima-ini gia Zayuni. 19 Andu mangikwira igatuire kirira kuuma kuri araguri na ago ari mahelanaga na makang’ung’ura-ri, ukaamoria atiri, “Githi andu matiagirirwo niguturia uhoro hara Ngai wao?” Ni ki gigituma mutuire uhoro wa andu ari mara muoyo kuuma kuri ari aku? 20 Ni kaba mutuire watho-ini wa Ngai o na iira-ini wake! Angikorwo uhoro wa ndukuringana na ciugo ici, o nao matiri na utheri. 21 Andu magatuikanagira bururi-ini mara anyamaariku na mara ahutu; na riri, rira makahuuta muno, nimakaraka muno na matire maitho na iguru, nao marume muthamaki wao na Ngai wao. 22 Hindi iyo makaamora thi mone o minyamaro, na nduma, na kicha gia kumakania, nao nimagaiko nduma-ini ndumanu.

9 No riri, andu a bururi uyuri ari makoretwo mara na minyamaro matigacooka kugia na kicha. Mbere iyo nianyararithie bururi wa Zebuluni na bururi wa Nafitali, no mahinda ma thuutha-ini nagatithia bururi ura ugereire iria-ini, uikurukanite na Ruu rwa Jorodani, niku gwitagwo Galili-kwa-Nduriri: 2 Andu ari matuura nduma-ini nimonete utheri munene; nao ari matuura bururi uri nduma ta ya giku-ri,

nimarirwo ni utheri. 3 Wee niungithie ruriri ruu, na ukongerera gikeno kiaruo; andu aruo makenaga mara mbere yaku, o ta ura andu makenagira magetha, magakena o ta ura andu makenaga makigayana indo cia ndaho. 4 Nigukorwo o ta ura kwaru muthenya ura Amidiani maahootirwo, uguo noguo unangite icooki rira rimarituhagira, na ukoinanga muti wa kumooahania ciande, na ruthanju rwa ari mamahinyagiri. 5 Irautu ciothe cia njamba cia ita iria iuthagirwo mbaara-ini, na nguo ciothe itoboketio thakame-ini, igatuika cia gucinwo ta iri ngu cia mwaki. 6 Nigukorwo nituciarirwo kaana, tukaheo kahii, naguo wathani ugaakorwo ciande-ini ciako. Nako gageetagwo Mueani-Kiria-wa-Kugegania, Murungu Mwene-Hinya, Ithe-wa-Andu-wa-Tene-na-Tene, Munene-wa-Thayu. 7 Naguo uhoro wa gutherema kwa uthamaki wake na thayu gutiri hindi igathira. Agaathamakagira uthamaki wake aikariie giti kia unene kia Daudi, auhaande na autiririre na ciira wa kihooto na uthingu, kuuma ruu nginya tene. Kyo kia Jehova Mwene-Hinya-Wothe niko gigaatuma maundu macio mekike. 8 Mwathani niatumite ndumiriri ya guukirira Jakubu; nayo nigakinyira Israeli. 9 Nao andu othe nimakamenya uhoro wao, andu acio a Efiraimu, na ari matuura Samaria, o acio moigaga na mwitio na nguthi ngoro-ini atiri, 10 “Maturubari nimagwite thi, no ithu tugwaka ringi na mahiga maicuhie; miti ya mikuyu nimiteme, no ithenya riayo tugwaka na mitarakwa.” 11 No riri, Jehova niaheete andu ari mara muku na Rezi hinya mamookirire, na akaaruhira thu cio. 12 Andu a Suriata kuuma mwena wa irathiro, na Afilisti kuuma mwena wa ithuro nimathamitie kanua, magatambuura Israeli. No o na kuri uguo-ri, marakara make matiri maraahuhia, guoko gwake no gutamburukitio o na ruu. 13 No riri, andu acio maticookereire uio wamahuirire, kana makarongoria Jehova Mwene-Hinya-Wothe. 14 Ni undu uio Jehova niagatinia mutwe na muting’oe wa Israeli, na arenge ruhonge rwa mukindu na rwa ithanji o muthenya umwe. 15 Athuuri na andu ari mara igweta nio mutwe, nao anabii ari marutanaga uhoro wa maheeni nio muting’oe. 16 Nigukorwo atongoria a andu aya nio mamahithagira, nao ari matongoragio makahithio njira. 17 Ni undu uio Mwathani ndagakenio ni aanake, kana aigure ciana cia ngoriai na atumia a ndigwa tha, nigukorwo andu othe matiigirite Ngai na ni aaganu, natuo tunua twao tuothe twaragia maundu mooru. No o na kuri uguo-ri, marakara make matiri maraahuhia, guoko gwake no gutamburukitio o na ruu. 18 Ti-itheru waganu uririmbukite ta mwaki, ugacina cong’e na miigua, na ugaakana ihinga-ini cia mutiti, nayo ndogo yaguo igeekonja yambatte na iguru ta itu ithimu. 19 Ni undu wa mang’uri ma Jehova Mwene-Hinya-Wothe bururi nigaacinwo biu, nao andu magatuika ta ngu cia mwaki; gutiri mundu o na umwe ugacaira muru wa nyina. 20 Magaathara irio cia mwena wao wa uru, na makorwo mara o ahutu; makaaria cia mwena wao wa umotho, no matihune. O mundu akaaria nyama cia ciana ciake mwene; 21 Manase akaaria Efiraimu, nake Efiraimu arie Manase: nao mara hamwe nimagookirira Juda. No o na kuri uguo-ri, marakara make matiri

maraahūahūa, guoko gwake no gūtambūrūkītio o na rīu.

10 Kaī arīa mathondekaga mawatho matarī ma kihooto marī na haaro-īl o arīa marutaga mawatho ma kūhinyanīrīria, **2** nīguo mahotomie ciira wa andū arīa athīini, na magīrīrīrie kihooto kīa andū akwa arīa mahinyīrīrio, na magatua atumia a ndigwa igūima rīao, o na magatunya ciana cia ngoriai indo ciacio. **3** Mūgeeka atīa mūthenya wa ciira, rīria mūgaakorērwo nī mwanangīko uumīte kūraya? Mūkoorīra kūrī ū amūteithie? Ūtonga wanyu mūkaaūtiga kū? **4** Gūtīrī ūndū ūgaakorwo ūtīgarīte tīga kwīnyīhīa gatagatī ka mīgwater, kana mīgūe gatagatī ka arīa makuīte. No o na kūrī ūguo-rī, marakara make matīrī maraahūahūa, guoko gwake no gūtambūrūkītio o na rīu. **5** “Kaī andū a Ashuri marī na haaro-īl o acio rūthanju rwa marakara makwa, na thimbū ya mang’ūrī makwa! **6** Ndīmatūmaga mookīrīre rūrīrī rūria rūtoōī Ngai, ngamatūma mookīrīre andū arīa mandakaragia, nīguo matunyane indo, na mahurie ndaho, na mamarangīrīrie ta ndoro ya njira-inī. **7** No ūguo tīguo macīrīrie gwīka, ūndū ūyū tīguo ūrī mecīria-inī mao, muoroto wao nī kwananga, na kūniina ndūrīrī nyingī būi. **8** Mūthamaki wa Ashuri aaragia, akoiga atīrī, ‘Gīthī anene akwa a ita othe ti athamaki? **9** Gīthī itūūra rīa Kalino rītiekirwo o ta Karīkemishi? O narīo Hamathu-rī, gīthī rītiekirwo o ta Aripadi? Narīo Samaria gīthī rītiekirwo o ta Dameski? **10** O ta ūria guoko gwakwa gwatunyānīre mothamaki marīa meigagīra mīhianano ya kūhooywo, o macio maarī mīhianano mīngī mūcūhīe gūkīra ya Jerusalemu na ya Samaria-rī, **11** gīthī ndīgeeka Jerusalemu na mīhianano yarīo ya kūhooywo o ta ūria ndeekire Samaria na mīhianano yarīo?” **12** Mwathani aarīka wīra wake wothē wa gūkīrīra Kīrīma gīa Zayuni na Jerusalemu-rī, akoiga atīrī, “Nīngūherithia mūthamaki wa Ashuri nī ūndū wa mwītīto wa ngoro yake na mwītūgūgīrio wake, nī ūndū wa ūria oonaga ta ekīrīrwo. **13** Nīgūkorwo oigaga atīrī: “Njīkite ūguo na hinya wa guoko gwakwa, o na ūūgī wakwa, tondū ndī na ūmenyo. Nīndeherīrie mīhaka ya ndūrīrī, na ngītaha igūina ciao, na ta mūdū ūrī na hinya-rī, nīndatoorīrie athamaki ao. **14** O ta ūria mūdū akinyagīra gītara, ūguo noguo guoko gwakwa gwakinyīrīre ūtonga ūcio wa ndūrīrī; o ta ūria andū macookanagīrīria matumbi marīa maatiganīrio, ūguo noguo na nīi ndacookanīrīrie mabūrīri mothe; gūtīrī o na ūmwe wabatābātīrie ithagu rīraguo, kana ūgīathamīa kanua kaguo ūkīgamba.” **15** Ithanwa-rī, rīahota kwīyambararia igūrū rīa ūria ūtemaga mūtī narīo, kana mūthumeno wītīire ūria ūguucagīa? Kaī rūthanju rūngīkīhīūria ūria ūruoete na igūrū, kana thimbū thīūrie ūria ūtarī mbaū! **16** Nī ūndū ūcio Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīakarehera njamba ciake cia ita irīa irī hinya mūrīmū wa kūhīnja; na handū ha kūhumbīrwo nī riiri wake-rī, nī mwaki magaakīrio ūrīrīmūke ta rūrīrīmbi. **17** Ūtheri wa Isīraeli agaatuika mwaki, nake ūria Mūtheru wao atuīke rūrīrīmbi. Ūgaakana na ūcīne mīgua yake na cong’e wake o mūthenya ūmwe. **18** Nake nīakanīina būi riiri na mītītū yake, o hamwe na wa mīgūnda

yake irīa mīnoru, o ta ūria mūdū mūrīaru ahīnjaga agathīrīrīka. **19** Nayo mītī ya mītītū yake īgaatigara o mīnini, atī o na mwana no andīke mūigana wayo. **20** Na rīrī, mūthenya ūcio andū arīa magaatigara a Isīraeli, o na arīa makaahonoka a nyūmba ya Jakubu, matīgacooka kwīgīritania na ūcio wamahūūrīte, no makegīritania na Jehova o ma, o we ūria Mūtheru wa Isīraeli. **21** Matigari nīmagacooka, o macio matigari ma Jakubu-rī, nīmagacookera Mūrūngu Mwene-Hinya. **22** O na gūtūika andū aku, wee Isīraeli maingīhīte ta mūthanga wa irīa-inī-rī, no matigari magaacooka kwao. Mwanangīko naguo nīwathanītwo, mwanangīko wa kuonania atī itua rīake nī rīa kihooto kūna. **23** Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīwe ūkaananga būrīri ūcio wothē ta ūria gwanhītwo. **24** Nī ūndū ūcio, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atīrī: “Inyūi andū akwa arīa mūtūūruga Zayuni, mūtīgetīgīre andū a Ashuri, arīa mamūhūūruga na rūthanju, na makamuuera njūgūma mamūūkīrīre ta ūria mwēkagwo Mīsiri. **25** Nīgūkorwo no ihinda inini rītīgaire marakara makwa igūrū rīanyu mathire, namo mang’ūrī makwa mamacookerere mamanīne. **26** Nīngī Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīakamahūūra na kīboko, o ta ūria Amīdiani mekirwo rīria mooragīrwo rwaro-inī rwa ihiga rīa Orebu; na nīakambararia mūthīgī wake igūrū rīa maaī, o ta ūria eekire kūu būrīri wa Mīsiri. **27** Mūthenya ūcio mūrigo wao nīukeherio ciande-inī ciaku, narīo icooki rīao rīeherio ngingo-inī cianyu; icooki rīu nīrīkoinangwo nī ūndū wa ūria wee ūtīrīrio maguta. **28** Nīmaratoonya Aīathu; maratuikanīria Migironi; o na maraiga igūina ciao Mikimashi. **29** Nao makīhītūkīra mūkuru-inī, makoiga atīrī, “Ūtukū ūyū tūkūaarīrīra Geba.” Rama nīkūinaina kūrainaina; nakuo Gībea itūūra rīa Saūlū nī kūūra rīroora. **30** Atīrīrī, wee mwari wa Galimu, uga mbaū! Wee Laisha, thīkīrīria! Nawe Anathothu, wūi-ī! **31** Andū a Madimena nī kūūra maroora; nao andū a Gebimu nī kwīhitha marehitha. **32** Mūthenya wa ūmūthī marīrīgama kūu Nobu; maramainainīria ngundi marī kūu kīrīma-inī kīa Mwari wa Zayuni, o kūu karīma-inī ka Jerusalemu. **33** Atīrīrī, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīagaceeha hongē na hinya mūnene. Mītī irīa mīnene mūno nīgatemo, igūithio thī, na irīa mīraihu īnyīhio. **34** Nīagatema ihinga cia mūtītū na ithanwa; Lebanoni nīkagūthio nī ūria-ūrī-Hinya.

11 Na rīrī, kuuma gūthukī-inī kīa Jesīi nīhakoima mūdū ūhaana ta thūuna irathundūka, na Rūhonge rūria rūkoima mīri-inī yake nīrūgaciara maciaro. **2** Nake Roho wa Jehova agaakorwo igūrū rīake: Roho wa ūūgī na wa ūmenyo, Roho wa ūtaarani na wa hinya, Roho wa ūmenyo na wa gwītīgīra Jehova: **3** naguo ūndū ūria ūkaamūnenagīa nī gwītīgīra Jehova. Ndagatuuaga ciira na ūndū wa kūrora gīthīthi kīa mūdū, kana atue ciira na ūndū wa kūigua njuukū; **4** no rīrī, nīagaciirīthia arīa abatari arī na ūthingu, nao arīa athīini a gūkū thī amatuīre ciira na kihooto. Nīakahūūda thī na rūthanju rwa kanua gake, na oorage andū arīa aaganu na mīhūmū ya mīromo yake. **5** Ūthingu nīguo ūgaatuika mūcibi wake, naguo

wihokeku ūtūike mwihotoro wake w njohero. **6** Njūūi igaatūūranagia na kagondū, nayo ngarī igaakomanagia na mbūri, nayo njaū, na mūrūūthi, na nyamū w gicēgū igaakaraga hamwe; nacio igaatongoragio nī kaana kanini. **7** Ng'ombe na nduba ikaarīāga hamwe, natuo tūcaū twacio tūgaakomanagia hamwe, naguo mūrūūthi ūkaarīāga nyeki ta ndegwa. **8** Mwana wa rūkenge agathaakagira irima-inī rīa gīko, nake mwana mūnini nagaikagia guoko irima-inī rīa ndūra. **9** Gūtikageranwo ngero kana kūniinanwo, kūu kīrīma-inī giakwa githeru, nīgukorwo thī nīikaiyūrwo nī ūmenyo wa Jehova, o ta ūrīa maaī maiyūrīte iria-inī. **10** Na nīgūgakinya atīrī, mūthenya ūcio mūdū ūcio ūkoima Mūri-inī wa Jesi, nīakarūgama atūike ta bendera kūrī kīrīndī; ndūrīrī nīikongana harī we, nakīo gīkaro giāke gīa kūhurūka gīgaakorwo kīrī na riiri. **11** Mūthenya ūcio Mwathani nīagatambūrūkia guoko ihinda rīa keerī, akūūre matigari ma andū ake marīa magaakorwo matigaire, amarute Ashuri, na kuuma Misiri ya Kīanda, na kuuma Misiri ya Rūgongo, na kuuma Kushi, na kuuma Elamu, na kuuma Babuloni, na kuuma Hamathu, na kuuma icigīrīra cia iria. **12** Nīakahaandira ndūrīrī bendera, na acookanīrīrie andū a Isiraeli arīa maatahītwo; ningī acookanīrīrie andū a Juda arīa maahurunjīto kuuma ituri-inī iria inya cia thī. **13** Ūiru wa Efiraimu nīūgaathira, nacio thū cia Juda nīikaaniinwo; Efiraimu ndakaiguīra Juda ūiru, kana Juda agīe na ūthū na Efiraimu. **14** Nao nīmagaikūrūka iharūrūka-inī cia Afilisti cia mwena wa ithūro; na marī hamwe nīmagataha andū a mwena wa irathīro. Nīmakenyiitira Edomu na Moabi, na nīo magathaga andū a Amoni. **15** Na harīa iria rīa Misiri rīcomokete ta rūrīmī-rī, Jehova nīakarīhūithia biū; ningī nīakahuruta rūhuho rūhiū na guoko gwake rūhūithie Rūūi rwa Farati. Nīakarūgayania rūtūike tūrūū mīgwanja, nīgeetha andū mahote kūringaga matekūruta iraatū. **16** Nīgūgakorwo na njīra nene ya kūgererwo nī matigari ma andū ake arīa magaakorwo matigaire Ashuri, o ta irīa yagereirwo nī andū a Isiraeli rīrīa maambatire makiuma būrūri wa Misiri.

12 Na rīrī, mūthenya ūcio nīūkoiga atīrī, “Nīgūkūgocaa, Wee Jehova. O na gūtūika nīwaandakarīire-rī, nīūnjehereirie marakara naku na ūkaahooreria. **2** Ti-itherū Mūrungu nīwe ūhonokio wakwa; nīwe ndūrīhokaga na ndigage gwtīgira. Jehova, o we Jehova, nīwe hinya wakwa na rwīmbo rwakwa; nīatūkite ūhonokio wakwa.” **3** Mūrītahaga maaī ithima-inī cia ūhonokio mūkenete. **4** Mūthenya ūcio nīmūkoiga atīrī: “Cookeriai Jehova ngaatho, kaīrai rīitwa riake; menyithaniai ndūrīrī-inī ūrīa ekīte, na mūhunje muuge atī rīitwa riake nī itūūgīrie mūno. **5** Inīrai Jehova, nīgukorwo nīekite maūdū marī riiri; na mūtūme ūndū ūcio ūmenyo nī thī yothē. **6** Anīrīrai mūtūme mūrī na gīkeno, inyuū andū a Zayuni, nīgukorwo Ūrīa Mūtheru wa Isiraeli, o ūcio ūrī gatagatī-inī kanyu, nī mūnene mūno.”

13 Ino nīyo ndūmīrīrī ndītū ikonī Babuloni, irīa Isaia mūrū wa Amozu onire: **2** Atīrīrī, haandai bendera kīrīma igūrū kīrīa gītārī mītī, anīrīrai na mūmahenerie, nīgūo matoonyere ihingo-inī cia arīa marī igweta.

3 Nīnjathīte andū akwa arīa atheru, nīndūmaniire njamba ciakwa, o icio ikenagīra ūhootani wakwa, ciūke ikinyanīrie marakara makwa. **4** Ta thīkīrīrai, mūgie ūnegene rīrī irīma-inī igūrū, ūnegene rīhaana ta rīa kīrīndī kīngī! Ta thīkīrīrai mūgie ngū gatagatī ka mothamaki, taarī ndūrīrī irarūrūngana hamwe! Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe ūracookanīrīra ita rīa kūrūa mbaara. **5** Andū acio marooka moimīte mabūrūri ma kūrāya, makoima ituri-inī cia kūrūia igūrū. Ti-itherū Jehova nīarooka na indo cia mbaara cia mang'ūrī make, nīgūo aanange būrūri wothē. **6** Gīrikai, nīgukorwo mūthenya wa Jehova nīūkuhīrīrie; ūgooka ūtarīi ta mwanangīko uumīte kūrī Mwene-Hinya-Wothe. **7** Tondū ūcio moko mothe nīmakaregera, na ngoro ya mūdū o wothē īringike. **8** Andū makoanyiitwo nī kīmakō kīnene, na magwatwo nī ruo na kieha, na manyiitwo nī ruo o ta rwa mūdū-wa-nja akīrūmwō. O mūdū akaagegio nī ūrīa ūngī, na mothiū mao mahaane ta nīnīmī cia mwaki. **9** Atīrīrī, mūthenya ūcio wa Jehova nīūrooka, na gūtikaiguanīrwo tha; ūgaakorwo ūrī mūthenya wa mang'ūrī na marakara mahiū, ma gūtūma thī ikire ihooru, na ūnīne ehia arīa magaakorwo kuo. **10** Nīgukorwo njata cia igūrū na iria cionekaga irī gītutu itigacooka kwara na ūtheri wacio. Nario rūa rīkīratha rīgaatuika nduma, naguo mweri ūtīge gūcōoka kwara. **11** Nīngaherithia thī nī ūndū wa ūūru wayo, na herithie andū arīa aaganu nī ūndū wa mehīa mao. Nīnganiina mwīkīrīro wa andū arīa etīī, na nyīhie mwītīro wa arīa matarī tha. **12** Ūgaakorwo ūrī ūndū mūrītū mūno kuona mūdū, gūkīra kuona thahabu therie, kana kuona thahabu ya ofiri. **13** Nī ūndū ūcio nīngatūma igūrū rīnaine; nayo thī nīgaathīngitha, yehere gīkaro kīayo, nī ūndū wa mang'ūrī ma Jehova Mwene-Hinya-Wothe, mūthenya ūrīa marakara make makarīrīmūka. **14** O ta thwariga irīa ikūgūmwō, na o ta ūrīa ng'ōndu itarī na mūrīithi ciūrāga, ūguo na taguo mūdū o mūdū agaacookerera andū ao kūmbe, na o mūdū oore acooke būrūri wao kūmbe. **15** Mūdū ūrīa wothē ūkaanyiitwo mūgwate agaathecwo atūrīkanio; nao arīa othe makoanyiitwo makooragwo na rūhiū rwa njora. **16** Twana twao tūkaabacanio thī tūtūike icunjī makīonagīra na maitho; indo ciao cia nyūmba igaatahwo, na atumia ao manyiitwo na hinya. **17** Atīrīrī, nīngarahūra andū a Amedi mamookīrīre, arīa matarī bata wa betha, na matakenagio nī thahabu. **18** Nīmakooraga aanake na mīgūi yao; o na matikaiguīra twana tha, kana macaīre ciana. **19** Itūūra rīa Babuloni, o rīo inagī rīa mothamaki, na nīrīo rītūmaga andū a Babuloni metīe nī ūndū wa riiri warīo, nīrīkang'auranio nī Ngai, o ta ūrīa Sodomu na Gomora kwang'auranirio. **20** Gūtīrī hīndī rīgaacooka gūtūūrwō o na rī, kana rīkarwo nī andū njiarwa na njiarwa; gūtīrī Mūarabu ūkaamba hema yake kuo, na gūtīrī mūrīithi ūkaarāhia mahiū make kuo. **21** No rīrī, gūgaakomagwo nī nyamū cia werū, nacio nyūmba ciarīo igakaragwo nī mbwe; kūu nīkuo ndundu igaatūūragā, na nokuo mbūri cia gīthaka-inī igaatūūhagīra. **22** Hiti ikaagambagīra ciīgītīro-inī ciakuo, na mbwe ciikarage nyūmba iria njega cia ūthamaki. Na rīrī, ihinda rīa itūiro rīu nīkinyu, na matukū marīo matikongererwo.

14 No rĩrĩ, Jehova nĩakaiguĩra Jakubu tha; nĩegwĩthuurĩra Isiraeli o rĩngĩ, na atũme maikare bũrũri wao ene. Ageni nĩmakegwatania nao, na manyiitane na nyũba ya Jakubu. **2** Ndũrĩrĩ nĩĩkamooya, imacookie kũndũ kwao. Nayo nyũmba ya Isiraeli nĩĩkegwatĩra ndũrĩrĩ, itũike ndungata ciao cia arũme na cia airĩtu kũu bũrũri wa Jehova. Nĩmagataha andũ arĩa maamatahĩte tene, na macooke gwatha andũ arĩa maamahinyagĩrĩra. **3** Mũthenya ũria Jehova akaamũhurũkia kuuma mathĩĩna-inĩ na mĩnyamaro-inĩ, na ũkombo-inĩ wa kũhinyĩrĩrio-rĩ, **4** nĩmũgookĩrĩra mũthamaki wa Babuloni na kĩnyũrũri, mũmwĩre atĩrĩ: Kaĩ mũhinyaniĩria nĩakinyite mũthia-ĩ! Kaĩ marakara make mahiũ nĩmathirĩte-ĩ! **5** Jehova nĩoinangĩte rũthanju rwa andũ arĩa aaganu, o na akoinanga thimbũ ya ũnene ya arĩa maathanaga, **6** irĩa maahũũraga andũ nayo mategũtũgĩthĩria, marakarĩte, magaatha ndũrĩrĩ marĩ na marakara, na magaciũgitaga matarĩ na tha. **7** Mahũrũri mothe rĩu nĩmahurũkĩte na marĩ na thayũ; nĩmambĩrĩrie kũina. **8** O nayo mĩti ya mĩkarakaba na mĩtarakwa ya Lebanoni iragũkenenera, ikoiga atĩrĩ: “Kuuma hĩndĩ irĩa wagũithĩrio thĩ, gũtĩrĩ mũtemi mĩti ũrĩ woka gũtũtema.” **9** Mbĩrĩra kũu mũhuro wa thĩ nĩyarahũkĩte, igũtũnge ũgĩkinya kuo; nĩyarahũrĩte maroho ma arĩa maanakua makũgeithĩe: arĩa othe maarĩ atongoria gũkũ thĩ; itũmaga mookĩrĩrie itĩ ciao cia ũnene, o arĩa othe maarĩ athamaki a ndũrĩrĩ. **(Sheol h7585)** **10** Nao othe magaacookia, makwĩre atĩrĩ, “O nawe nĩwagite hinya o ta ithũ; ũhaanite o ta ithũ.” **11** Rĩiri wothe wa ũnene waku ũũkũrũkĩtio o nginya mbĩrĩra-inĩ, hamwe na mĩgambo ya inanda ciaku cia mũgeeto; igunyũ nĩcio ũkomeire, na igunyũ nocio ikũhumbĩre. **(Sheol h7585)** **12** Hĩ! Kaĩ wee njata ya kiwarĩ nĩũgwĩte ũkoima igũrũ-ĩ, o wee mũrũ wa rũciĩnĩ kiroko gwakĩ! Ũharũrũkĩtio ũgaiko gũkũ thĩ, o wee ũria hĩndĩ imwe wahinyagĩrĩra ndũrĩrĩ! **13** Wee weĩraga atĩrĩ na ngoro yaku, “Ngũhaica nginye igũrũ; na gĩtĩ giakwa kĩa ũnene ndĩkĩambararie gĩkire njata cia Mũrungu; na njikarĩre kĩrĩma-inĩ gĩa gũtũnganwo, o gacũmbĩrĩ gĩa kĩrĩma kĩrĩa kĩamũre. **14** Nĩngahaica nginya kũndũ kũraihu igũrũ rĩa matu, ndĩhaananie na ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno.” **15** No rĩrĩ, wee ũharũrũkĩtio thĩ nginya mbĩrĩra-inĩ, ũgĩkinya irima kũria kũriku. **(Sheol h7585)** **16** Arĩa marĩkuonaga, marĩgũkũũragĩra maitho, magecũũrania ũhoro waku, makoorania atĩrĩ, “Ŭyũ nĩwe mũndũ ũria wenyenyagia thĩ na agatũma mothamaki mainaine, **17** mũndũ ũria watũmire thĩ itũike ta werũ, na akang’aurania matũũra mayo marĩa manene? Nĩwe ũria ũtetĩkagĩria andũ arĩa oohe mainũke kwao mĩcĩ?” **18** Athamaki othe a ndũrĩrĩ makũite magakomio, o mũndũ mbĩrĩra-inĩ yake. **19** No wee-rĩ, nĩgũteo ũtetwo kuuma mbĩrĩra-inĩ yaku, o ta rũhonge rũrĩ magigi; ũkahumbĩrwo nĩ ciimba cia arĩa moragĩtuo, arĩa matheecangĩtuo na hĩũ cia njora, o acio maikĩtio irima rĩrĩ mahiga. Ŭikarĩte ta kĩimba kirangĩrĩrie thĩ na magũrũ, **20** no wee-rĩ, ndũgathikwo tao, tondũ niwaanangire bũrũri waku, na ũkũũraga andũ aku. Rũciaro rwa andũ arĩa aaganu rũtikaagwetwo rĩngĩ. **21** Haarĩriai handũ ha kũũragĩra ciana ciake, nĩ ũndũ wa mehĩa ma maithe mao ma tene; nĩguo itikanarahũke ciĩgaire bũrũri, na

ciĩyagĩre matũũra maiyũre thĩ. **22** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Nĩĩ nĩngarahũka ndĩciũkĩrĩre, nĩngeheria rĩĩtwa rĩacio kũu Babuloni, o na rĩa matigari ma cio, o na njeherie ciana ciao na rũciaro rwao,” nĩguo Jehova ekuuga. **23** “Nĩngatua kũndũ kũu gĩkaro kĩa ndundu, na ndĩgũtue bũrũri wa maria ma maaĩ; ngaakũhaata na kĩhato kĩa mwanangiko,” **24** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩehĩtĩte, akoiga atĩrĩ, “Ti-itherũ, o ũria thugundĩte, ũguo noguo gũgaatũka, na ũria ndũte, ũguo noguo gũgaikara. **25** Nĩngahehenja Mũashuri ũcio ũrĩ bũrũri-inĩ wakwa; ngaamũrangĩrĩra thĩ irĩma-inĩ ciakwa. Nĩngehereria andũ akwa icooki rĩake, na mũrigo wake ũmoime ciande-inĩ ciao.” **26** Ŭũ nĩguo thugundĩte gwika thĩ yothĩ; nakuo guoko kũria gũtambũrũkĩrio ndũrĩrĩ ciothe nĩkuo gũkũ. **27** Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩguo atũite gwika, nũũ ũngĩhota kũmũgĩrĩria? Guoko gwake nĩgũtambũrũkĩtio, nũũ ũngĩhota gũgũthuna? **28** Atĩrĩrĩ, mwaka ũria Mũthamaki Ahazu aakũire-rĩ, nĩguo ndũmĩrĩrĩ ino yaguũranĩrio: **29** Inyũ Afilisti inyuothe tigai gũkena, nĩ atĩ rũthanju rũria rwamũhũũraga nĩrunikĩte; nĩgũkorwo kuuma mũri-inĩ wa nyoka iyo nĩgũkoima ndũira, namo maciaro mayo magaatũka mũthemba wa nyoka irĩ thumu irĩa itĩcũkaga. **30** Nao andũ arĩa athĩni biũ nĩmakona gĩa kũria, na mũbatari akomage atarĩ na ũgwata. No rũciaro rwaku nĩngarũũraga na ng’aragu; nayo ikooraga matigari maku. **31** Wee kĩhingo-rĩ, gĩrika! Na wee itũũra inene-rĩ, ugĩrĩria! Na inyũ Afilisti inyuothe mũniinwo nĩ guoya, mũthire biũ! Itũ rĩa ndogo rĩrooka riumite mwena wa gathigathini, na gũtigakorwo na mũndũ ũgaatigwo na thuutha mbũtũ-inĩ ciake nĩ ũndũ wa kwaga hinya. **32** Nĩ icookio rĩrĩkũ rĩkaahewanwo kũrĩ andũ arĩa matũmĩtuo a rũrĩrĩ rũu? Magaacookerio atĩrĩ, “Jehova nĩhaandĩte Zayuni, na thĩnĩ waku andũ ake arĩa anyamaarĩku nĩmakona rĩũrĩro.”

15 Atĩrĩrĩ, ino nĩyo ndũmĩrĩrĩ nditũ ikonĩĩ Moabi: Itũũra rĩa Ari kũu Moabi nĩrianange, rĩkaanangwo ũtũkũ o ro ũmwe! Itũũra rĩa Kiri kũu Moabi nĩrianange, o narĩo rĩanangĩtuo ũtũkũ o ro ũmwe! **2** Andũ a Diboni nĩmambatĩte magathĩi hekarũ-inĩ yao, mambatĩte kũria gũtũũgĩru makarĩrĩre kuo; andũ a Moabi maraagĩrika nĩ ũndũ wa Nebo na Medeba. Mĩtwe yao yothĩ nĩyenjetwo, na nderu ciao ciothe ikenjwo. **3** Marĩ njĩra-inĩ marathĩi mehubĩte nguo cia makũnia; othe no kũgĩrĩka maragĩrĩka marĩ nyũmba igũrũ na ihaaro-inĩ, makagũ thĩ, magakoma na nda makĩrĩraga. **4** Heshiboni na Eleale nĩkũrĩra maraarĩra maanĩrĩre, mĩgambo yao irĩguuo o nginya Jahazu. Nĩ ũndũ ũcio andũ a mbaara a Moabi nĩmararĩra maanĩrĩre, nacio ngoro ciao ikaringĩka. **5** Ngoro yakwa nĩrarĩrĩra Moabi, andũ arĩa maingatĩtuo kuo morĩre Zoari, magathĩi nginya Egilathu-Shelishiya. Mambatĩte na njĩra ya gũthĩi Luhithu, magathĩi makĩrĩraga; o na nĩngĩ njĩra-inĩ ya gũthĩi Horonaimu, maracakaya nĩ ũndũ wa mwanangĩko ũria ũmakorete. **6** Maaĩ ma kũu Nimurimu nĩmahũite, nayo nyeki nĩhoohe; namo mahuti mothe maigũ nĩmĩmĩte, na gũtĩrĩ kĩndũ kĩĩruru gĩtigaire. **7** Nĩ ũndũ ũcio ũtonga ũria magĩte naguo na makeigĩra, maĩkuũite makairĩngia mĩrĩmo wa karũũĩ karĩa karĩ

miti hūgūrūrū-ini ciako. **8** Kayi ka mukayo wao nikaiguitwo mihaka-ini ya Moabi; nakuo kugirika kwao gugakinya Egilaimu, o namo macakaya mao magakinya o Biri-Elimu. **9** Maa! ma Dimoni maiyūritwo ni thakame, no nīngūrehe maundū mangi mooru makiria kūu Dimoni, mahaana ta mūrūūthi ūgūtharikira andū ariā morite kuuma Moabi, o na ūtharikire ariā matigaire kūu būruri-ini.

16 Twarirai ūria wathanaga būruri tūtūrume twa kūrīha igooti, kuuma itūūra rīa Sela, gūtūkaniria werū-ini, nginya kirīma-ini kīa Mwari wa Zayuni. **2** O ta ūria nyoni ciūrūruga ciatharirio gitara gīacio, ūguo no taguo andū-a-rija a Moabi magaikara mari mariūko-ini ma Arinoni. **3** “Tūhe kirīra, na mūtue itua. Tūmai kūruru kianyū gūtūke ta ūtūkū, o kūrī mūthenya barigici. Hithai ariā maingatitwo kwao, na mūtigakunyāire ariā moorire kwanyu. **4** Rekei andū a Moabi ariā mēhithē kwanyu maike na inyuū; tūikai kīgītio kīao kuuma kūrī mwanangani.” Mūhinyanirīria nīagakinya mūthia, naguo mwanangiko ūthire; nake mūigiti nīakabūria kuuma būruri-ini. **5** Gitī kīa ūnene gīkaahaandwo na wendo; na mūdū mwīhokeku nīwe ūgaagīkarira, o mūdū wa kuuma nyūmba ya Daudi, mūdū ūria ūgaatunagīra ciira arūmīrīre o kīhoo, namo maundū ma ūthingu nīmo akaahiūhaga gwika. **6** Nītūigūite ūhorō wa mwītīo wa Moabi: tūkaigua ūhorō wa mwītīo wake mūkūru na mwīkīrīro wake, tūkaigua ūhorō wa mwītīo wake na rūng’athio rwake; no rīrī, mwīgaatho ūcio wake no wa tūhū. **7** Nī ūndū ūcio andū a Moabi nīkūgirika maragirika, maragirika hamwe nī ūndū wa Moabi. Cakayai na mūnyitwo nī kīeha nī ūndū wa andū a Kiri-Haresethi. **8** Migūnda ya Heshiboni nīrahooha, o na mīthabibū ya Sibima o nayo nīrahooha. Aathani a ndūrīrī nīmarangīrīrie mīthabibū irīa mīega mūno, irīa hīndī īmwe yakinyite Jazeri, na īgatheerema yerekeire werū-ini. Thuuna ciayo ciatambite igakinya o iria-ini. **9** Nī ūndū ūcio nīndīrarīra, ngarira o ta Jazeri, ngīrīrīra mīthabibū ya Sibima. Wee Heshiboni, o nawe Eleale, ngāmūihūgia na maithori! Tondū mbugīrīrio cia gīkeno kīanyu nī ūndū wa matunda manyu marīa meruīte, na nī ūndū wa magetha manyu ma ngano nīithirīte. **10** Gūtīrī gīkeno kana ndūhiū migūnda-ini ya matunda; gūtīrī mūdū ūrainā kana akoigīrīria migūnda-ini ya mīthabibū, gūtīrī mūdū ūrahiha ndibei kīhīhīro-ini, nīgūkorwo nīndūmite ngemi cia magetha ciage kūiguu. **11** Ngoro yakwa nīracakaira Moabi o ta kīnanda kīa mūgeeto, nayo ngoro yakwa īgacaira Kiri-Heresethu. **12** Rīria andū a Moabi mīthabibū kūdū kūrīa gūtūgūru makahooe, no kwīnogia menogagia; hīndī irīa maathiī ihooero-ini rīao kūhooya, no wīra wa tūhū marutaga. **13** Ūyū nīguo ūhorō ūria Jehova aarītie ūkonīi Moabi. **14** No rīrī, rīu Jehova ekuuga atīrī: “Mīaka itatū itanathira, itarītwa ta irīa mīaka ya mūdū wandikitwo wīra irīkanagīrwo-rī, rīiri wa Moabi hamwe na andū ake othe nīukanyarawo, namo matigari make makorwo marī manini mūno na makahinyara.”

17 Īno nīyo ndūmīrīrī nditū īkonīi Dameski: “Atīrīrī, itūūra rīa Dameski rītīgūcōoka gūtūka itūūra inene rīngī, no rīrī, rīgātūika hība ya mwanangiko. **2** Matūūra marīa manene ma Aroeri nīmagatiganirio, matigīrwo ndūuru cia mbūri irīa īgakomaga kūu, gūtārī mūdū wa gūcimakia. **3** Kīgītīro kīria kīrūmu kīa Efiraīmu nīgīkeherio, o na hinya wa ūthamaki weherio Dameski; namo matigari ma Suriata makahaana o ta rīiri wa andū a Isiraēli,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **4** “Ihinda rīu rīiri wa Jakubu nī ūgaathēka; naguo mwīrī ūcio wake mūnoru ūhīnje. **5** Gūkaahaana o ta rīria mūgethi acōokanagīrīria ngano irīa itarī ngethe, akagetha ngano na guoko gwake; gūkaahaana ta mūdū ūkūhaara itira cia ngano Gītūamba-ini kīa Refaīmu. **6** No rīrī, nīgūgatigwo ngano īngīhaarwo, o ta ūria maciaro ma mūtamaīyū matangītika mothe mūtī ūcio ūngīnainio, no ndamaīyū īgīrī kana ithatū nīitigaraga honge-ini irīa irī īgūrū gacūmbīrī, o na inya kana ithano īgatigara honge-ini irīa irī na maciaro maingī,” ūguo nīguo Jehova Ngai wa Isiraēli ekuuga. **7** Mūthenya ūcio, andū magacūthīrīria ūria Mūmbi wao, namo maitho mao marore ūria Mūtheru wa Isiraēli. **8** Matigacūthīrīria īgongona irīa mathondekete na moko mao, na matikarūmbūiya itugī cia Ashera, na magongona marīa methondekeire ma gūcinīra ūbumba. **9** Mūthenya ūcio matūūra mao manene marīa marī hinya, marīa maatiganīrio makūrīra andū a Isiraēli, makahaana ta kūdū gūtiganīrie gūgaatūka gīthaka, na gūgakūra mahuti. Namō matūūra macio magakira ihooru. **10** Nīmūrganīrwo nī Ngai, Mūhonokia wanyu; nīmwaigīte kūrīrikana Rwaro rūu rwa Ihiga, o rūu kīgītīro kīanyu. Nī ūndū ūcio o na mūngīkahaanda mīmera irīa mīega mūno, na mūhaande mīthabibū ya kuuma kūdū kīngī, **11** o na mūngīgaatūma ikūre mūthenya o ro ūcio mūkaamīhaanda, o na rūciinī rūrū rūngī mūtūme īrute kīro-rī, gūtīrī magetha mūkoona mūthenya ūcio wa mūrīmū na ruo rūtangīthira. **12** Īiya-ī, mūrurumo wa ndūrīrī nyingī, iraruruma ta irīa rīkīhuhūkania! Īiya-ī, inegene rīa kīrīndī kīranegena, o ta mūrurumo wa maaī maingī. **13** O na gūtūika ndūrīrī iranegena na mūrurumo ta wa ndīhū cia maaī maingī-rī, hīndī irīa we mwene aacikūuma, ciūruga īgathiī kūdū kūrāya mūno, ihurūtītwo nī rūhuho ta ūria mūngū ūrī irīma-ini ūmbūrāgwo, kana ta rīya rīgīthiūrūkio nī rūhuho rūnene. **14** Hwaī-ini, o rīmwe rīgīkagīa kīmako kīnene! Gūtānākīa-rī, andū matīrī ho! Rīu nīrio īgai rīa andū ariā matūtunyaga indo ciitū, ūcio nīguo mūtī ūria ūgwīrīre andū ariā matūtahaga indo ciitū.

18 Kaī būruri ūria ūrī ibatabata rīa mathagu, o ūcio ūrī mūrīmo ūria ūngī wa njūū cia Kushi, ūrī na haaro-ī! **2** ūria ūtūmaga arekio makagerera njira ya irīa, mahaicite tūtārū twakītwo na marura, tūrīa tūgeragīra maaī īgūrū. Atīrīrī, inyuī andū aya mūtūmitwo na mūrī mītūkī, thīīi kūrī andū araihu na anyoroku mīrī, o acio metigīrītwo nī andū a kūdū gūkuhī na a kūrāya, rūrīrī rūgītī rwaragia rūthiomi rūgeni, na būruri wao ūgayanitio nī njūū. **3** Inyuī andū ariā mūtūūragā mabūruri mothe ma thī, o inyuī mūtūūragā gūkū thī-rī,

rĩria bendera ikaahaandwo irĩma-igĩrũ, nĩmũkamĩona, na rĩria karumbeta gakaahuhwo, nĩmũgakaigua. **4** Jehova anjĩĩrite ũũ: “Ngũikara ngĩrite ki ndĩrorere maũndũ ndĩ o gĩkaro-inĩ gĩakwa, haana ta ũrugarĩ wa rĩũa ũkũhenahenia, o na ta itu rĩa ime hĩndĩ ya ũrugarĩ wa magetha.” **5** Nĩgũkorwo mbere ya magetha, hĩndĩ irĩa kiro gĩaitika na mahũa magatũika thabibũ irerua, nĩguo agaaceeha thuumu na tũhiũ twa gũceeha, na ateme honge iria ciaramite mũno acieherie. **6** Nacio ciothe igaatigĩrwo nyoni cia irĩma-inĩ iria irĩĩaga nyama, na nyamũ cia gĩthaka; nyoni icio igaacĩria hĩndĩ ya rĩũa, nacio nyamũ cia gĩthaka icĩrie hĩndĩ ya heho yotho. **7** Hĩndĩ iyo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaareherwo iheo kuuma kũrĩ andũ araihu na anyoroku mĩĩrĩ, na kuuma kũrĩ andũ metigĩrĩtwo nĩ andũ a kũndũ gũkuhĩ na a kũraya, rũrĩrĩ rũũgiti rwaragia rũthiomi rũgeni, arĩa bũrũri wao ũgayanĩtio nĩ njũũ: iheo icio ikaarehwo Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni, harĩa haamũrĩrwo Rũtwa rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

19 Īno nĩ ndũmĩrĩrĩ nditũ ikoniĩ bũrũri wa Misiri: Atĩrĩrĩ, Jehova ahaicite itu rĩhanyũkĩte mũno athiĩte bũrũri wa Misiri. Mĩhianano ya bũrũri wa Misiri irainaina mbere yake, nacio ngoro cia andũ a bũrũri wa Misiri ikaringĩka thĩĩni wao. **2** “Nĩngarahũra Mũmisiri ookĩrĩre Mũmisiri ũrĩa ũngĩ; mũndũ nĩakarũa na mũrũ wa ithe, nake mũndũ wa itũũra ookĩrĩre mũndũ wa itũũra rĩake, narĩo itũũra inene rĩũkĩrĩre itũũra rĩria rĩngĩ, nague ũthamaki ũũkĩrĩre ũthamaki ũrĩa ũngĩ. **3** Andũ a bũrũri wa Misiri nĩmagakua ngoro, nayo mĩbango yao ndĩmitue ya tũhũ; makaahooya kĩrĩra kũrĩ ngai cia mĩhianano na kũrĩ maroho ma andũ arĩa makũite, o na kũrĩ ago na aragũri. **4** Nĩnganeana andũ a bũrũri wa Misiri wathani-inĩ wa mwathi ũtarĩ tha, na mũthamaki mũũru amathamakĩre,” ũguo nĩguo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **5** Maaĩ ma Rũũrĩ rwa Nili nĩmakaahũa, na mũkaro waruo ũng’are na ũũme. **6** Mĩtaro ya maaĩ nĩkanunga; tũrũũrĩ twa Misiri nĩtũkaahũa tũũme biũ. Namo marura na mathanjĩ nĩmakahooa, **7** o nayo mĩmera irĩa irĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũrĩ rwa Nili, gitwe-inĩ kia rũũrĩ rũu, nĩkahooa. Indo iria ciothe ihaanditwo mĩgũnda irĩa irĩ gũkuhĩ na Rũũrĩ rwa Nili nĩkooma biũ, na ciũmbũrwo, na itigacooka kuoneka kuo rĩngĩ. **8** Ategi a thamaki nĩmagacaaya na marĩre, arĩa othe maikagia ndwano ciao Rũũrĩ-inĩ rwa Nili; nao arĩa othe maikagia mĩtego yao maaĩ-inĩ macio nĩmakoorwo nĩ hinya. **9** Andũ arĩa marutaga wĩra na ndĩgi cia ũguta ũrĩa mwega nĩmagakua ngoro, na arĩa matumaga mataama maria mahoro nĩmakaaga mwĩhoko. **10** Atumi a nguo nĩmagakorwo na kieha, na arĩa othe maheagwo mĩcaara nĩmakaigua ũũru ngoro. **11** Anene a Zoani nĩmakĩĩgĩte o gũkĩĩga; nao andũ arĩa oogĩ a Firaũnĩ maheanaga kĩrĩra kĩa ũrĩmũ. Mwakĩhota atĩa kwĩra Firaũnĩ, “Nĩ ndĩ ũmwe wa andũ arĩa oogĩ, ndĩ mũrutwo wa athamaki arĩa a tene?” **12** Andũ aku arĩa oogĩ makĩrĩ ha riu? Ta nĩmagikuonie na makũmenyithie ũrĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe aciĩrĩre gwĩka bũrũri wa Misiri. **13** Anene a Zoani makĩĩgĩte o gũkĩĩga, nao atongoria a Nofu makaheeneke; namo mahĩga ma koine ma andũ ake nĩmahĩthĩthie andũ a Misiri. **14**

Jehova nĩwe ũmatĩrĩrĩre roho wa kĩrĩgiciano; matũmaga andũ a Misiri matũgũũge mawĩra-inĩ mothe maria marutaga, o ta ũrĩa mũrũĩ atũgũũgaga matahĩko-inĩ make. **15** Gũtĩrĩ wĩra ũngĩrutwo bũrũri-inĩ wa Misiri: gũtĩrĩ wĩra ũngĩrutwo nĩ mũtwe kana mũtĩng’oe, kana rũhonge rwa mũnathi, kana ithanjĩ. **16** Mũthenya ũcio-rĩ, andũ a Misiri makahaana o ta andũ-a-nja. Makainaina nĩ guoya mona guoko kwa Jehova Mwene-Hinya-Wothe kwambararĩtio kũmookĩrĩre. **17** Naguo bũrũri wa Juda ũkaguoyohia andũ a Misiri; na mũndũ o wotho ũkaagweterwo ũhoru wa Juda nĩagetigĩra, nĩ ũndũ wa maũndũ maria Jehova Mwene-Hinya-Wothe aciĩrĩre gwĩka amokĩrĩre. **18** Mũthenya ũcio matũũra matano ma bũrũri wa Misiri makaaragia rũthiomi rwa Kaanani, makĩĩhitaga atĩ marĩtungatagĩra Jehova Mwene-Hinya-Wothe. Na itũũra rĩmwe rĩamo rĩgeetagwo Itũũra Inene rĩa Mwanangĩko. **19** Mũthenya ũcio-rĩ, nĩgũkagĩa na kĩgongona kĩa Jehova o kũu gatagati ka bũrũri wa Misiri, na kũhaandwo ihiga rĩa kĩrĩrikano kĩa Jehova mĩhaka-inĩ yakuo. **20** Ihiga rĩu rĩgaatuĩka kĩmenyithia na mũĩra wa maũndũ maria Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekĩte thĩĩni wa bũrũri ũcio wa Misiri. Rĩria magakaĩra Jehova amateithie nĩ ũndũ wa andũ arĩa mamahinyagĩrĩria-rĩ, nĩakamatũĩra mũhonokia na mũmagitĩrĩ, nake nĩakamahonokia. **21** Nĩ ũndũ ũcio Jehova nĩakemenyithania kũrĩ andũ a Misiri, na mũthenya ũcio nĩmagakũũrana Jehova. Makaamũhooyaga makĩmũrutagĩra magongona na maruta ma mũtu: na nĩngĩ makehitaga mĩĩhitwa marĩ mbere ya Jehova na mamĩhingagie. **22** Jehova nĩakahũũra bũrũri wa Misiri na mũthĩro, amahũũre acooke amahonie. Nao nĩmagacookerera Jehova, nake nĩagathikĩrĩria gũthaitana kwao na amahonie. **23** Mũthenya ũcio nĩgũkagĩa njĩra njariĩ yumĩte bũrũri wa Misiri ĩgakinia Ashuri. Andũ a Ashuri nĩmagathĩaga Misiri, na o andũ a Misiri mathiĩage Ashuri. Andũ a Misiri na andũ a Ashuri nĩmakahooyaga hamwe. **24** Mũthenya ũcio bũrũri wa Isiraeli ũgaatuĩka wa gatatũ, hamwe na Misiri na Ashuri, nao nĩmagatũma thĩ yotho irathimwo. **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩakamarathima akiugaga atĩrĩ, “Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ akwa a Misiri, o na Aashuri arĩa ndeyũmbĩre, na Isiraeli igai rĩakwa.”

20 Atĩrĩrĩ, mwaka ũcio mũnene wa anene a ita rĩa Ashuri aakinyire Ashidodi atũmĩtwo nĩ Sarigoni mũthamaki wa Ashuri, aakinya kuo, na aarĩtharĩkĩra na aarĩtunyana-rĩ, **2** hĩndĩ iyo nĩguo Jehova aaririe na kanua ka Isaiia mũrũ wa Amozu. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ruta nguo iyo ya ikũnia wĩhumbĩte, na ũrute iraatũ ciaku magũrũ.” Nake agĩka o ro ũguo, agĩthĩĩ njaga na arĩ magũrũ matheri. **3** Nĩngĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “O ta ũguo ndungata yakwa Isaiia athiĩte njaga na arĩ magũrũ matheri mĩaka ĩtatũ, arĩ rũũri na kĩmenyithia kĩa maũndũ mooru maria magaakora bũrũri wa Misiri na wa Kushi-rĩ, **4** ũguo noguo mũthamaki wa Ashuri agaataha andũ a bũrũri wa Misiri na a bũrũri wa Kushi, amoiimagarie marĩ njaga na marĩ magũrũ matheri, arĩa ethĩ na arĩa akũrũ, thĩnũn ciao irĩ njaga; ũguo nĩguo Misiri gũgaaconorithio. **5** Nao andũ arĩa mehokete

21 Ino niyo ndumiriri nditū ikonii Weru ūria ūri Hūgūrūrū-inī cia Iria: Atiriri, o ta ūria ihuhūkano iria nene ihurutanaga ituŋkaniirie būriri wa gūthini, ūguo noguo mūtharikiri agooka oimite weru-ini, kuuma būriri wa kūguoyohana. **2** Nii ninyonetio kionei gia kumakania mūno: Mūkunyaŋiri no arakunyaŋira, nake mūtahani no aratahana. Wee Elamu tharikira! Nawe Media, thiūrūrūkiria! Gūcaaya kūrīa anagūcaathia nīngagūkinya mūthia. **3** Nī ūndū wa ūguo mwiri wakwa nīiūyirūtwo nī ruo, ruo rūnene nīrūnyiiite, o ta ruo rwa mūtumia akirūmwō; ngagītururio nī maundū marīa ndīraigua, na ngagegeario nī maundū marīa ndirona. **4** Ngoro yakwa nīratumatuuma, na ngainaina nī guoya; hwaī-ini ūria ndiriragīria ituŋkite ūndū wa kūumakia mūno. **5** Nao nīmaariite metha, na makaara mīgeka, nīguo marie na manyue! Ūkurai inyuī anene, mūhake ngo maguta! **6** Jehova anjīrīte atiri: “Thii, ūge mūrangiri wa gūcūthīria na ūmwire amenyithanie ūria aroona. **7** Riria angōna ngaari cia ita iri na mbarathi ihaanaine, na andū magīūka mahaicite ndigiri kana ngamīra-rī, nīaikare eiguite, akeigua biū.” **8** Nake mūrangiri akianīra, akiuga atiri, “Mūthenya o mūthenya, mwathi wakwa, ndūgamaga gitara-ini kīa mūrangiri; na ūtūkū o ūtūkū njikaraga handū hakwa ha kūrangira. **9** Atiriri, nīharooka mūdūndū akuuitwo nī ngaari ya ita, iri na mbarathi ihaanaine. Nake aracookia ūhoro akoiga atiri: ‘Babuloni nīrīgū, nī nīrīgūwite! Mīhianano yothe ya ngai ciakuo nīmīhehenje, ikaharagana thi!’” **10** Inyuī andū akwa, o inyuī mūthuthīrwo kīhuhīro-ini kīa ngano-rī, ngūmwira ūria njiguite kuuma kūrī Jehova Mwene-Hinya-Wothe, kuuma kūrī Ngai wa Israeli. **11** Ino nī ndūmiriri nditū ikonii Duma: Atiriri, nī harī mūdūndū ūraanjita kuuma Seiru, akanjūūria atiri, “Mūrangiri, ūtūkū ūkinyite ha? Mūrangiri ūyū, ūtūkū ūkinyite ha?” **12** Nake mūrangiri akamūcookeria atiri, “Gūkiriī gūkīa, no riri, nīgūgūcooka gūtuke. Angikorwo kūrī ūndū ūkūūria-rī, ūria; ūcooke ūūke hīndi īngi.” **13** Ino niyo ndūmiriri nditū ikonii būriri wa Arabia: Inyuī ikundi cia agendi a Adedani, o inyuī mwambite hema ithaka-ini cia Arabia-rī, **14** twarīrai andū arīa anyooto maaī; na inyuī mūtūūruga būriri wa Tema, tūngiai andū acio maroora irio **15** Nīgūkorwo maroorira rūhiū rwa njora, o rūhiū rwa njora rūria rūcomoretwo, makoorira ūta mūgeete, na makoima kūrīa mbaara iihire. **16** Mwathani aranjīra atiri: “Mwaka ūmwe ūtanathira, ūtaritwo ta ūria mīaka ya mūdūndū wa kwandikwo wira irikanagīrwo-rī, riiri wothe wa Kedari nīugaathira. **17** Andū arīa magaatiario nī thigari iria ciikagia mīgū, o acio njamba cia ita cia Kedari-rī, magaakorwo marī o anini.” Jehova Ngai wa Israeli nīwe warītie ūhoro ūcio.

nyiriyirite ngũi, o wee itũūra inene rĩa mbugĩrĩrio na ũrĩũ? Andũ aku arĩa makuĩte matitũragĩtwa na rūhiũ rwa njora, kana magakũira mbaara-inĩ. 3 Atongoria aku othe nĩmorĩte marĩ hamwe; maatahirwo o na hatarĩ mĩguũ ũkĩito. Andũ aku othe arĩa maakorereiro moohirowo hamwe, o acio mooraga thũ ĩrĩ o kũraya. 4 Nĩ undũ ũcio ngiuga atĩrĩ, “Njeherera; reke ndĩre ngĩgĩrikaga. Ndũkagerie kũlhooreria igũrũ rĩa mwanangiko ũria ũkorete andũ akwa.” 5 Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, arĩ na mũthenya ũria agaatũma ũtuĩke wa mbugĩrĩrio, na wa kũranganiĩria, o na wa kũguoyohia kũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Kĩoneki. Mũthenya ũcio ũgaakorwo ũrĩ wa kũmomora thingo igwe thi, na wa gũkaĩra irĩma.

6 Andũ a Elamu nĩmakuĩte thiaka wa mĩguũ, marĩ na ngaari cia ita na andũ mahaicĩte mbarathi; o nao andũ a Kirĩ macuuriĩraga ngo. 7 Ituamba ciaku iria njega mũno ciyũrĩte ngaari cia ita, nao andũ arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi maigĩtwa ihingo-inĩ cia itũūra inene; 8 naguo ũgĩtirĩ wa Juda niweheretio. Mũthenya ũcio nĩmwacũthĩrĩirie indo cia mbaara iria ciarĩ Nyũmba-inĩ ya Ũnene ya Mũtitũ; 9 mũkiona atĩ thingo cia ũgĩtirĩ cia Itũūra Inene ria Daudi nĩciatharũkũte kũndũ kũingĩ; na inyũĩ mũkĩhingĩrĩria maaĩ Karia ka Mũhuro. 10 Nĩmwatarire nyũmba kũu Jerusalemu, na mũgitharia nyũmba nĩguo muone mahiga ma gũcookereria rũthingo rũgie na hinya makiria. 11 Nĩmwakire handũ ha kũhingĩrĩria maaĩ gatagati ga thingo cieri, nĩgeetha maaĩ ma Karia ga Tene mathiiage ho, no mũtiigana kũrongooria ũria wagathondekire, kana mũrũmbũye ũria watũmirĩe kagĩe ho kuuma o tene. 12 Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩamwitire mũthenya ũcio nĩguo mũrire na mũgirike, na mwenjwo njuĩrĩ cianyũ na mwihumbe nguo cia ikũnia.

13 No rĩrĩ, inyũĩ mũrĩ na gikeno na ũrĩũ, mũrathĩnja ng’ombe na ng’ondũ, mũkirĩtiaga nyama na mũkiniyuuga ndibei! Mũgakũiga atĩrĩ, “Nĩturĩe na tũnyue, nĩgũkorwo rĩcũrũ nĩtũgaakua!” 14 Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩanguũrĩtie ũhoru iyũ ndimũthĩkĩrĩrie, akoiga atĩrĩ, “Rĩhia rĩrĩ mũtikahoroherio nginya mũgaakua,” ũguo nĩguo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga. 15 Na rĩrĩ, Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Thĩĩ kũrĩ Shebina, ũria mũramati na murgũgamĩrĩ wa nyũmba ya ũthamaki, ũmwĩre atĩrĩ:

16 Ũreka atĩa gũkũ na nũũ ũgwĩtikĩrĩtie kwĩyenjera mbĩřra gũkũ, ũgetemera mbĩřra handũ hatũũgĩru, na ũkeyacũhĩria harĩa ũkahurũkio rwaro-inĩ rwa ihiga? 17 “Wĩhũũge, tondu Jehova akiriĩ gũkũnyiita akũrũmitie, acooke aciinyugute, wee mundũ iyũ ĩrĩ hinya. 18 Nĩngakũkũnja akũrũmie o ta mũbira, agũkie bũrĩri mwariĩ. Kũu nĩkuo ũgaakũira, na nokuo ngaari ciaku cia ita iria ĩrĩ riiri iigaikara: wee ũconorithagia nyũmba ya mwathi waku! 19 Nĩngakũingata wehere wĩra-inĩ waku na ũtunyowo wĩra ũcio ũrugĩmamĩrie. 20 “Mũthenya ũcio nĩngeeta ndungata yakwa, Eliakimu mũrũ wa Hilikia. 21 Nĩngamũhumba nguo yaku ĩria ndaaya na ndimũhotore mũcibi waku, na ndimũnengere wathani waku. Niagatuika ithĩ wa arĩa matitũraga Jerusalemu o na wa nyũmba ya Juda. 22 Kĩhingĩro kĩa nyũmba ya Daudi ngaakĩgĩrĩria kiandĩ-inĩ giake; na rĩrĩ, kĩrĩa gĩothe akaahingĩra gũtirĩ mundũ ũkaahota kũhinga,

na kīria gīothe akaahinga gūtīrī mūdū ūkaahota kūhingūra. **23** Ngaamuohereha handū harūmu aikare ho ta hīgī hūirīre; atuike gītī gīa gītīo thīnī wa nyūmba ya ithe. **24** Nīwe ūgaacookerewo nī riiri wothe wa nyūmba ya ithe ta ūcuurītio harī we: ciana ciake na iria ikeyongerera thīnī wa ciana ĩcio, o indo ciothe ciayo iria cionekaga ta itarī kīene, kuuma mbakūrī nginya mīthemba yothe ya ndigithū.” **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuga atīrī, “Mūthenya ūcio hīgī iria thecerere handū harūmu nīkenyenya; nīkamunyūka ĩgwe, na indo iria njuurie harī yo nīkaharagana.” Jehova nīwe warītīe ūhorō ūcio.

23 Ino nīyo ndūmīrīrī ndītū īkonī itūūra rīa Turo: Atīrīrī, inyuī marikabu cia Tarishishi, ta girikai. Nīgūkorwo itūūra rīa Turo nīrianange, rīgatigwo rītārī nyūmba kana gīcukīro kīa marikabu. Ūhorō ūcio nīumakinyīre marī o kūu būrūrī wa Kitimu. **2** Atīrīrī, inyuī andū a gīcīgīrīra, na inyuī onjorithia a Sidoni, ta kirai o inyuī mūtongetio nī andū arīa mageragīra iria-inī. **3** Kūu maa-inī maingī nikuo kwageragīrio ngano ya Shihoru, namo magetha ma Nili nīmo maari uumithio wa itūūra rīa Turo, narīo rīgītūika ndūnyū ya ndūrīrī. **4** Atīrīrī wee Sidoni, o nawe, kīhitho kīrūmu kīa iria-inī, conokai, nīgūkorwo iria nīrarītīe rīkoiga atīrī: “Nīī ndirī ndagīa na ruo rwa kūrūmwo, kana ngaciara; ndirī ndaarera aanaake, kana ngarera airītū.” **5** Hīndī iria ūhorō ūcio ūgaakinya būrūrī wa Misiri, andū akuo nīmakaagīa na ruo rūnene mūno maigua ūhorō ūcio wa Turo. **6** Atīrīrī, ringai mūthīī mūrīmo wa Tarishishi, ta girikai inyuī mūtūūra kīu gīcīgīrīra-inī. **7** Rīrīrī nīrīo itūūra rīanyu inene rīa ikeno cia rūtūu, itūūra inene rīa kuuma tene, o tene mūno, itūūra rīrīa andū aarīo maathiite na magūrū magatūire mabūrūrī ma andū a kūrāya mūno? **8** Nūū waciirīre atī itūūra rīa Turo rīukīrīrwo, o itūūra rīu rīheanaga tanji cia ūthamaki, o rīo onjorithia a rīo arī arī a athamaki, na endia a rīo marī igweta thī yothe? **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe waciirīre undū ūcio, nīgeetha aniene mwītīo wa riiri wothe, na aconorithie andū arīa othe marī igweta a gūkū thī. **10** Atīrīrī, wee mwarī wa Tarishishi, thīī ūkarīme būrūrī waku o ta ūrīa kūrīmītwo hūgūrūrū-inī cia Rūūī rwa Nili, tondū rīu ndūrī na gīcukīro kīa marikabu ringī. **11** Jehova nīatambūrūkītīe guoko gwake igūrū rīa iria, na agatūma mothamaki marīo mainaine. Nīathanīte atī cīgītīro iria nūmu cia Foinike cianangwo. **12** Akoiga atīrī, “Wee mwarī gathirange wa Sidoni ikeno ciaku cia ūrūu nī thiru, rīu ūrī mūhehenje! “Ūkīra ūringe, ūthīī ūkinye Kitimu; no rīrī, o na kūu ndūkoona ūhurūko.” **13** Ta rora būrūrī wa Ababuloni, andū acio rīu maagūtīe kīene! Ashuri magūtūite gīkaro kīa nyamū cia werū; nīmakaire mīthiringo mīraihi na igūrū ya kūrīthīūrūrūkīria, na magītiga cīgītīro ciao itarī kīndū, magītūma būrūrī ūcio wanangīke biū. **14** Atīrīrī, inyuī marikabu cia Tarishishi, ta girikai; nīgūkorwo gīkaro kīanyu nīkīanange. **15** Hīndī iyo itūūra rīa Turo nīrīkariganīra mīaka mīrongo mūgwanja, o ta ūrīa matukū ma mūthamaki ūmwe maigana. No mīaka mīrongo mūgwanja yathira-rī, Turo gūgaacooka kūhaana ta mūmaraya ūrīa ūganagwo na

rūmbo ta ūū: **16** “Oya kīnanda kīa mūgeeto, ūtūikanie itūūra inene, wee mūmaraya ūyū ūtūūrīte ūriganīire; Hūūra kīnanda kīa mūgeeto wega, ūine nyīmbo nyingī, nīgeetha ūrīrikanwo.” **17** Mīaka mīrongo mūgwanja yathira-rī, Jehova nīagacookerera Turo. Itūūra rīu nīrīgacooka wīra-inī warīo ūcio ūrehaga uumithio ta rīkūhūūra ūmaraya, rīonjorithanagie na mothamaki mothe ma thī. **18** No rīrī, wonjorithia warīo na uumithio warīo nīikamūrīro Jehova; itikaigwo igīna-inī kana ihithwo. Uumithio warīo ūgaatuika wa arīa matūūra ga marongoragia Jehova, moonage irio nyingī na nguo njega.

24 Atīrīrī, Jehova akirie kwananga thī, na atūme īkire ihooru; nake nīakamūnūha na ahurunje arīa matūūra kuo: **2** gūgaakorwo kūrī undū o ūmwe kūrī mūthīnjīrī-Ngai na kūrī andū, kūrī ndungata na kūrī mūmīathi, kūrī ndungata ya mūrītu na kūrī mūtumia ūrīa mūmīathi, kūrī mwendia wa indo na kūrī mūgūrī, kūrī mūkoombi na kūrī mūkoombanīrī, kūrī mūdū ūrīa ūrī na thīrī na kūrī ūrīa ūrandūrāga thīrī. **3** Thī nī kwanangwo īkaanangwo na ĩtigwo ūrī ūtheri biū. Jehova nīwe warītīe ūhorō ūcio. **4** Thī ĩng’arīte īkahooa, mabūrūrī mothe magathīrīrīkīra na makahooa, andū arīa marī ngumo a thī nīmōrītwo nī hinya. **5** Thī nīngwatīe thaahu nī andū ayo; nao maremeire mawatho, na makaagarara irīra, na magathūkia kīrīkanīro kīrīa gīa gūtūūra tene na tene. **6** Nī undū ūcio kīrumi nīkīrīrīa thī; na andū arīa matūūra kuo makaherithio nī undū wa wīhia wao. Nī undū ūcio arīa matūūra gūkū thī nīmacinītwo na mwaki, na nī anini mūno matigaire. **7** Ndībei irīa ya mūhīhano nī thiru, nayo mīthabībī īkahooa; nao andū arīa marī ikeno-inī no gūcaaya maracaaya. **8** Gīkeno kīrīa kīumanaga na kūhūūrwo gwa tūhembe nīgītīgīte gūkenwo, narīo inegene rīa andū arīa arīu nīrīthīrīte, nīngī gīkeno kīrīa gīkenagwo gūkīhūūrwo kīnanda kīa mūgeeto nīgīkīrītīo. **9** Andū arīa manyuuga ndībei matigacooka kūnyua makīinaga rūmbo, nayo njoohi nīrūrīre arīa mamīnyuuga. **10** Narīo itūūra rīrīa inene rīanangīku rīkīrītīe ihooru, namo matoonjero ma nyūmba ciothe nīmahinge. **11** Kūu njīra-inī andū nī kūrīra mararīra nī kwaga ndībei, gīkeno gīothe gītūikīte kīeha, nacio ikeno ciothe igathira thī. **12** Itūūra rīrīa inene nīrianange biū, nakīo kīhingo kīarīo kīunangītwo gīgātūika tūcunjī. **13** O ta ūrīa mūtī wa mūtamaīyū ūkaraga wainainio, na o ta ūrīa mūtī wa mūthabībī ūkaraga thabībī cīahaarwo hīndī ya magetha, ūguo noguo ūhorō ūgaikara gūkū thī na ndūrīrī-inī ciothe. **14** Maranīrīra, makoīgīrīra nī gūkena; kuuma mwena wa ithūiro marakūngūrā ūnene wa Jehova. **15** Nī undū ūcio inyuī andū a kuuma mwena wa irathīro gocithiai Jehova; nenehai rūtīwa rīa Jehova Ngai wa Israeli, kūu icīgīrīra-inī cia iria. **16** Nītūgūtīe nyīmbo ikīnwo kuuma ituri cia thī, ikainwo atīrī: “Arogoocwo ūcio Mūthingu.” No nīī ngiuga atīrī, “Kaī ndī na haaro-īl nīgūkorwo nīndīrahīinyīrīrīka, tī ti-itherū nīndīrahīinyīrīrīka! Andū arīa akunanīrī nīmarakunyanīra arīa angī, o acio akunanīrī magakunyanīra arīa angī na ūkunanīra mūnene mūno!” **17** Atīrīrī, inyuī andū arīa mūtūūra ga

thi, iguoyohia, na irima, o na mütëgo nício imweteire. **18** Mündü ūria ūkoora nī ūndū wa iguoyohia, akaagūa irima, nake ūria ūkoimīra irima rīu-rī, akaagwatío nī mütëgo ūcio. Ndirica cia mūiyūro wa maai cia igūrū nīhiingūre, nacio itina cia thī igathingitha. **19** Thī nīnjatūku, yatūkite ikarekania, ningī nīrathingitha mūno mūno. **20** Thī iratūgūga o ta mūrīu, igathūngūthio ūu na ūu o ta gīthūnū hīndī ya rūhuho; mehia ma ūremi wayo nīmamirītūhiire mūno, kūgūga nīkūgūa na ndīgaacooka gwtiirira rīngī. **21** Mūthenya ūcio-rī, Jehova nīakaherithia maahinya ma kūu igūrū, o kūu matu-inī, na aherithie athamaki a thī īno. **22** Nīmagacookanīrīrio hamwe o ta ūria andū oohe macookanagīrīrio kīoho-inī; makaahingīrwo njeera na thuuha wa matukū maingī nīmakaherithio. **23** Mweri nīūgaconorithio, na rīua rīconoke; nīgūkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe ūgaathamaka arī Kīrīma-inī gīa Zayuni na Jerusalem, na mbere ya athuuri akuo, athamake arī na riiri.

25 Wee Jehova-rī, Wee nīwe Ngai wakwa; nīngūgūtūgūgīria na ngooce rīitwa rīaku, nīgūkorwo nīwikite maūndū ma magegania, na maūndū marīa maabangitwo kuuma o tene, ūkamahingia na wīhokeku waku mūkinyanīru. **2** Nīūtūmīte itūūra rīria inene rītuīke hība ya mahiga, itūūra rīu rīirigire na hinya ūgatūma rīanangwo, itūūra inene rīria rīari kīihitho kīa andū a kūngī, ti itūūra rīngī, na rītigaakwo rīngī. **3** Nī ūndū ūcio andū arīa marī hinya nīmagagūtīa, namo matūūra manene ma ndūrīrī iria itarī tha magwītīgīre. **4** Wee ūkoretwo ūrī rīūrīro rīa athīnī, na rīūrīro rīa abatari hīndī ya mīnyamaro yao, handū ha kūūrīra hīndī ya kīhuhūkano, o na ta kīruru gīa kwīyūa rīua. Nīgūkorwo mīhūmū ya arīa matari tha īhaana kīhuhūkano kīria kīgūthaga rūthingo na nditi, **5** ningī īhaana ta ūrugarī wa werū-inī. Wee nīwe ūkīragia ngūi ya andū a kūngī o ta ūria ūrugarī ūnyīihagio nī kīruru gīa itu, na nī ūndū ūcio rwīmbo rwa acio matari tha nīrūtīgīte kīunwo. **6** Kīrīma-inī gīkī nīkuo Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaarugithīria andū othe iruga rīa irio iria njega mūno, na iruga rīa ndibei rīria njega mūno: iruga rīa nyama iria njega mūno, o na ndibei rīria njega mūno makīria. **7** Kīrīma-inī gīkī nīkīo akaanangīra taama ūria wohanītie andū othe, na cuka ūria ūhumbīrīte ndūrīrī ciothe; **8** gīkuū nīkūnīnwo gīkaaniinwo nginya tene. Ningī Mwathani Jehova nīakagīria maithori, kuuma mothiū mothe, na rūmena rūria andū ake mamenetwo na ruo arūniine, rūthire thī yothe. Jehova nīwe warītie ūhoro ūcio. **9** Mūthenya ūcio nīmakoiga atīrī, “Ti-itherū ūyū nīwe Ngai witū; nīwe twehokire, nake agītūhonokia, ūyū nīwe Jehova, nīwe twehokire; nītūkene na tūcanjamūke nī ūndū wa ūhonokio wake.” **10** Nīgūkorwo guoko kwa Jehova gūgaikaraga kīrīma-inī gīkī; no Moabi gūkaarangīrīro rungu rwake, o ta ūria nyeki nyūmū irangagīrīrio thumu-inī. **11** Magaatambūrūkīria moko mao kuo, o ta ūria mūthambīri atambūrūkīria moko agīthambīra. Ngai nīwe ūkaaharūkīa mwītīio wao, o na marī na wara wa wīra ūria marutaga na moko mao. **12** Nīakamomora thingo cianyu iria ndaihu ciaktwo

na hinya, acīgūthie thī; agaacimomora igwe thī, o rūkūngū-inī.

26 Na rīrī, mūthenya ūcio rwīmbo rūrū nīruo rūkainwo būrūri wa Juda: Tūrī na itūūra inene rīa hinya; Ngai atuuga ūhonokio ūtuīke thingo ciarīo na njirigo ciarīo cia hinya. **2** Hingūrāi ihingo nīgūo rūrīrī rūria rūthingu rūtoonye, o rūrīrī rūria rūrūmagia wītīkio. **3** Mündū ūria ūrī meciiria makindīrie hariwe-rī, nīwe ūgaatūūra na thayū mūkinyanīru tondū nīakwīhokete. **4** Tūūrāi mwīhokete Jehova nginya tene, nīgūkorwo Jehova, o we Jehova, nīwe Rwaro rwa Ihiga rwa tene na tene. **5** Nīanyīihagia andū arīa maikaraga kūrīa gūtūūgīru, o na itūūra rīria itūūgīru akārīharūrūkīa, akārīharagania thī, agacooka akārītungumania rūkūngū-inī. **6** Magūrū ma andū makārīrangīrīria; magūrū ma andū arīa ahinyīrīrie, o na makinya ma arīa athīnī. **7** Njira ya andū arīa athingu nī nūngīrīru; nawe Jehova, Wee Mūthingu, nīwe ūnyorokagia njira cia arīa athingu. **8** Īi, ti-itherū Jehova, nīwe twetagīrīa o tūgīthiagīra njira ya mawatho maku; ngoro ciitū cīiriragīria rīitwa rīaku na ngumo yaku. **9** Ngoro yakwa nīwe īiriragīria ūtūku; rūciinī roho wakwa ūgakūnyootera. Rīria watuanīra ciira wa kīhooto gūkū thī, andū a mabūrūri mothe nīmerutaga ūhoro wa ūthingu. **10** O na andū aaganu mangīguīrwo tha, matiīrutaga ūhoro wa ūthingu; o na marī būrūri-inī wa arīa arūngīrīru, mathiiga o na mbere gwīka ūūru, makaaga gūtīa ūnene wa Jehova. **11** Wee Jehova-rī, guoko gwaku nī kwambararītio na igūrū, no matingikuona o na atīa. No rīrī, reke mone kīyo kīria ūrī nakio nī ūndū wa andū aku, nīgeetha maconoke; mwaki ūria ūgīrīrwo thū ciaku nīūrekwo ūmacine. **12** Wee Jehova-rī, nīwe ūtūheaga thayū; maūndū marīa mothe tūhingītie, nīwe ūtwīkīire. **13** Wee Jehova, o Wee Ngai witū, nī harī aathani angī manatwatha tiga wee, no rīrī, rīitwa rīaku rīiki norō tūtītīte. **14** Na rīrī, acio rīu nīmakuīte, matigacooka gūtūūra muoyo; maroho macio matikariūka. Wee nīwamaherithie ūkīmaananga; ningī ūgītūma mariganīre biū. **15** Wee Jehova nīūtūmīte rūrīrī rūu ruongerereke; ti-itherū nīwongereire rūrīrī rūu, ūkarūingīhia. Wee nīwīgīrīrie na riiri, ūkaaramia mīhaka yothe ya būrūri. **16** Atīrīrī Jehova, mookire kūrī we rīria maarī na mathiūa; rīria wamaherithagia-rī, maahotaga o kūhooya na mīheehū. **17** O ta ūria mündū-wa-nja arī na nda akirīrī gūciara enyogondaga na agakaya nī ruo-rī, ūguo noguo twatarīrī tūrī mbere yaku, Wee Jehova. **18** Ithūi twatarīrī ta twarī nda, twenyogondaga nī ruo, no rīrī, nī ta twaciarīe o rūhuho. Gūtīrī ūndū o na ūrīkū wa kūhonokania twīkite gūkū thī, o na kana tūgaciara andū arīa maikaraga gūkū thī. **19** No rīrī, andū aku arīa makuīte nīmagaatūūra muoyo; mīrīrī yao nīkariūka. Inyuū arīa mūtūūraga rūkūngū-inī, ūkīrai na mwanīrīre nī gūkena. Ime rīanyu rītārīrī ta ireera rīa rūciinī; nayo thī nīgacookia andū arīa akuū muoyo. **20** Atīrīrī, inyuū andū akwa, thīrī mūtōonye tūnyūmba twanyu na mwīhingīre; mwīhithē kuo gwa kahinda kanini nginya mang'ūrī make mathire. **21** Atīrīrī, Jehova nīarooka oimīte gīkaro-inī gīake, nīgūo aherithie andū a gūkū thī nī ūndū wa mehia

mao. Nayo thĩ nĩkonania thakame irĩa iititwo kuo; ndĩgaacooka kũhitha andũ ayo arĩa moragitwo.

27 Na rĩrĩ, mũthenya ūcio, Jehova nĩakaherithia na rūhiũ rwake rwa njora, rūhiũ rūu rwake rwa njora rūũgĩ, na rūnene, na rūrĩ hinya, aherithie Leviathani nyoka irĩa iñyororokaga na ihenya, o Leviathani nyoka irĩa iñthioranagia; nĩakooraga ndamatthia irĩa ya iria-inĩ. **2** Mũthenya ūcio-rĩ: “Inĩrai mũgũnda wa mĩthabibũ ūria ūciaraga maciaro maingĩ: **3** Nĩ Jehova, nĩ nĩ ndĩumenyagĩrĩra, na nĩ nĩ ndiunithagĩra maai hĩndi ciothe. Ndĩurangagĩra mũthenya na ūtũkũ, nĩgeetha mũndũ o na ūrĩkũ ndakũthũkie. **4** Nĩ ndirakarĩte. Naarĩ korwo nĩ cong’e na mĩigua iranjũkĩrĩra! No thĩĩ ngahũũrane mbaara nacio; Ingicicina ciothe na mwaki. **5** Akorwo ti ūguo, nĩirekwo ciũke ciĩhithe kũrĩ nĩ; nĩirekwo icarie thayũ na nĩ, nĩ ti-itherũ nĩicarie thayũ na nĩ.” **6** Matukũ marĩa magooka-rĩ, Jakubu nĩakagĩa na mĩri, Isiraeli agaathundũka arute kĩro, aiyũrie thĩ yothe maciaro. **7** Anga Jehova nĩahũũrite Isiraeli, ta ūria aahũũrire arĩa maamũhũruga? Anga nĩoragitwo ta ūria arĩa maamũũragaga mooragirwo? **8** Wamũrũthirie na mbaara na gũtawo: amũingataga na rūhuho rwake rwa hinya, ta mũthenya ūria rūhuho rwa mwena wa irathĩro rūhurutanaga. **9** Na rĩrĩ, nĩ ūndũ wa ūguo, mahĩtia ma Jakubu nĩmakahoroherio mathire, namo maciaro maya nĩmo makoonekana nĩ ūndũ wa kwehererio mehia make: Atĩ mahiga mothe ma kigongona akaamatua ta coka ūhehenjetwo ūgatuĩka tũcunjĩ, na gũtirĩ itugĩ cia Ashera kana igongona cia gũcinĩra ūbumba igaatigwo irũgamĩte. **10** Itũũra rĩrĩa inene rĩirĩgĩre na hinya rĩkĩrite ihooru, kĩrĩ gũkaro gĩthaaĩtũwo, gĩgatiganĩrio kĩrĩ ūtheri ta werũ; kũu nĩkuo njau irĩithagio, na nokuo ikomaga; nacio ihũũruga hongea ciakuo gũgatigwo ūtheri. **11** Hĩndĩ irĩa tũrũhongea tuoma-rĩ, nĩkunangwo tuunangagwo, nao andũ-a-nja magooka magaaikia mwaki natuo. Na tondũ aya nĩ andũ matarĩ na ūmenyo-rĩ, ūcio Mũmbi wao ndamaiguagĩra tha, ūcio wamombire ndamekaga wega. **12** Mũthenya ūcio Jehova nĩagacookanĩrĩra maciaro marĩa agethete, amarute kũria guothe Rũũ rwa Farati rũthereraga, o nginya Karũũ ka Misiri, na inyuĩ o inyuĩ andũ a Isiraeli, nĩmũgacookanĩrĩrio ūmwe kwa ūmwe. **13** Na mũthenya ūcio-rĩ, mũgambo mũnene wa karumbeta nĩũkaiguu. Nao andũ arĩa moorĩre bũrũri wa Ashuri, na arĩa maatahitwo magatwarwo Misiri, nĩmagooka na mahooe Jehova marĩ kĩrĩma-inĩ kĩrĩa gĩtheru kũu Jerusalemu.

28 Kaĩ itũũra rĩrĩa rĩa arĩũ a Efiraimu, o rĩu matũite tanji yao ya mwĩtĩio, rĩrĩ na haaro-ĩ, o rĩu rĩrĩ riiri mũnene ta wa mahũa marĩa macookaga kũhooha, o rĩu riakĩtuo gĩtwe-inĩ gĩa kĩaanda kĩrĩa kĩnoru, kĩa andũ acio matooragio nĩ ndibei! **2** Atĩrĩrĩ, Jehova arĩ na njamba irĩ hinya na ūhoti. Ihaana ta mbura ya mbembe, na ta rūhuho rũrĩa rwanangaga, kana rūhuho rūnene rũrĩa rūniiranaga, o na kana mũiyũro wa mbura nene, nake nĩakarĩtungumania thĩ na hinya. **3** Tanji iyo ya mwĩtĩio ya arĩũ a Efiraimu, nĩkarangĩrĩrio thĩ na magũrũ. **4** Ihũia rĩu rĩraahooa, o rĩo ūthaka wa riiri wake, o rĩu riakĩtuo gĩtwe-inĩ gĩa kĩaanda kĩrĩa kĩnoru, itũũra rĩu

rĩkaahaana ta ngũyũ iĩrũite mbere ya magetha, nayo mũndũ aamĩona amĩnyiitaga na guoko gwake, nake no kũmĩria amĩrĩiaga. **5** Mũthenya ūcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe agaatuĩka thũmbĩ irĩ riiri, atũike tanji thaka mũno ya mahũa harĩ matigari ma andũ ake. **6** Agaatuĩka roho wa gũtuanĩra ciira na kihooto kũrĩ andũ arĩa matuanagĩra ciira, o na atũike hinya wa andũ arĩa mahũndũruga ita cia thũ ciakinya kihingo-inĩ. **7** No rĩrĩ, andũ aya mathiaga magĩtũgũgaga nĩkũnyua ndibei, na magatururio nĩ njooi: athĩnjĩri-Ngai na anabii nĩo mathiaga magĩtũgũgaga nĩ ūndũ wa njooi, nĩ ti-itherũ nĩmarĩtuo nĩ ndibei biũ, na magatururio nĩ njooi; nigũtũgũga maratũgũgaga makĩona cioneki, na magaturuura magĩtuanĩra ciira. **8** Metha ciothe ciyũrite matahiko, na gũtirĩ handũ o na hamwe hataiyũrite gĩko. **9** Nao maroria atĩrĩ, “Nũ ūcio arageria kũruta maũndũ? Nĩngĩ nũũ arataarĩra ndũmĩrĩri yake? Hihi nĩ kũrĩ ciana irĩa ciĩrĩgĩte gũtiga kuonga, o icio irutĩtuo nyondo-inĩ? **10** Nĩgũkorwo ūrutani wake nĩ ta ūũ: ika ūũ na ūũ, ika ūũ na ūũ, nĩngĩ watho nĩũrũmĩrĩrwo nĩ watho, nĩ, watho ūrũmĩrĩrwo nĩ watho; na kohoro kanini haha, na kohoro kanini hau.” **11** Atĩrĩrĩ, ti-itherũ Ngai nĩakaarĩra andũ aya na tũnua twa andũ maaragia na mwarĩrie wa andũ a kũngĩ na thiomĩ ng’eni, **12** andũ arĩa eerire atĩrĩ, “Haha nĩho handũ ha kũhurũka, andũ arĩa anogu nĩmahurũke ho”; o na akĩmeera atĩrĩ, “Haha nĩho kihurũko”; no matigana kũmũigua. **13** Nĩ ūndũ ūcio kiugo kĩa Jehova harĩo gĩgaatuĩka ūũ: ika ūũ na ūũ, ika ūũ na ūũ, nĩngĩ watho nĩũrũmĩrĩrwo nĩ watho, nĩ, watho ūrũmĩrĩrwo nĩ watho; na kohoro kanini haha, na kohoro kanini hau: nĩguo mathĩi magũe na ngara, matiĩhio, na magwatio na mũtego, manyiitwo. **14** Nĩ ūndũ ūcio ta thĩkĩrĩrai kiugo kĩa Jehova, inyuĩ anyũũrũria, o inyuĩ mwathaga andũ aya marĩ gũkũ Jerusalemu. **15** Mwĩgaathaga mũkoiga atĩrĩ, “Nĩtũgĩite na kĩrĩkanĩro na gĩkuũ, tũkaiguana na mbĩrĩra. Hĩndĩ irĩa gũkaaherithanio taarĩ kĩguũ gĩa kũhubanĩria-rĩ, gĩtĩgaatũhutia, nĩgũkorwo nĩtũtũite maheeni rũrĩro riitũ, naguo ūheenania tũkaũtũ kũhitho giitũ.” (Sheol h7585) **16** Nĩ ūndũ ūcio Mwathani Jehova ekwaga atĩrĩ: “Nĩnjĩgĩte ihiga rĩa gĩtina kĩrũmu kũu Zayuni, ihiga rĩbaarĩrĩre wega, ihiga rĩa goro rĩa koine; mũndũ ūria ūrĩrĩthokaga ndarĩ hĩndĩ akeenyenyeke. **17** Ūtuanĩri ciira na kihooto nĩguo ūgaatuĩka rũrĩgi rwa gũthima naruo, naguo ūthingu ūtũike kabĩrũ; mbura ya mbembe nĩgathieria maheeni macio mũtũite kĩhitho kĩanyu, namo maai nĩmakoinĩra kũria mwĩhithite. **18** Kĩrĩkanĩro kĩanyu kĩrĩa mwarĩkanĩre na gĩkuũ nĩgĩgathario; ūiguano wanyu na mbĩrĩra ndũkehaanda. Hĩndĩ irĩa iherithia ta rĩa kĩguũ rĩkaamũhubanĩria, nĩmũgatoorĩo nĩrĩo. (Sheol h7585) **19** Rĩrĩa rĩothe iherithia rĩu rĩoka nĩmũrĩkoragĩrĩrwo nĩrĩo; rĩrĩmũkoragĩrĩra rũciĩnĩ o rũciĩnĩ, na mũthenya o na ūtũkũ nĩrĩkamũthereria.” Nĩmũkamaka mũno mwataũkĩrwo nĩ ndũmĩrĩri ĩno. **20** Nĩgũkorwo ūrĩrĩ wanyu ndũngĩmũgana gwĩtamũrũkĩria ho nĩ gũkuhiha, naguo mũrĩngĩtĩ nĩ mũeke mũno ndũngĩmũgana kwĩhumbĩra. **21** Jehova nĩakarahũka o ta ūria aarahũkire kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Perazimu, arahũke arakarĩte o ta ūria arakarĩte kũu Gĩtũamba-inĩ kĩa Gibeoni: nĩgeetha arute wĩra wake ūria atamenyerete kũruta, na ahĩngie ciiko

ciake, ciiko iria atatũire ahingagia. **22** Tondũ ũcio, tigai inyũrũri cianyũ, kana mĩnyororo yanyũ ĩmũritũhire makĩria; nĩgũkorwo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩahēete ũhoror akaniĩra ati gũkũ thĩ guothe nĩgũkwanangwo biũ. **23** Thikĩrĩriai mũigũe mũgambo wakwa; tegai matũ mũigũe ũria nguuga. **24** Hindi ĩria mũrĩmi ekũrĩma nĩguo ahaande-rĩ, atũũraga o arĩmaga? Atũũraga aciimbaga na akĩhũũraga harũ? **25** Aarĩkia kwaragania mũgũnda-rĩ, gĩthĩ ndacookaga akahaanda mbegũ cia ndengũ, na akahura tũhĩndĩ twa kumini? Nayo ngano gĩthĩ ndamĩhaandaga handũ hayo, na cairĩ akamĩhaanda karũhari kayo, nayo ngano ĩria njĩrĩ akamĩhaanda mũgũnda wayo? **26** Ngai wake nĩwe ũmuonagia ũria egwĩka, na akamũruta maĩndũ marĩa magĩrĩire. **27** Ndengũ itihũũragwo na mũgogo ũkururĩtio, kana kumini ikahũũrwo na kũgũrũ kwa ngaarĩ; ndengũ ihũũragwo na mũtĩ, na kumini ikahũũrwo na rũthanju. **28** Ngano no nginya ĩthĩo nĩguo ĩthondekwo mũgate; nĩ ũndũ ũcio mũndũ ndatũũraga amĩhũũraga nginya tene. O na angĩtwarĩra magũrũ ma ngaari ya kũhũura igũrũ rĩayo-rĩ, mbarathi ciake itingĩmĩthia. **29** Maĩndũ maya mothe o namo moimaga kũrĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, mũheani kĩrĩra wa kũgegania, na ũria mwĩkĩrĩre mũno nĩ ũndũ wa ũũgĩ wake mũnene.

29 Arieli, o wee Arieli, wee itũũra inene kũria Daudi aatũũraga, kaĩ ũrĩ na haaro-ĩ! Ongerera mwaka kũrĩ mwaka ũngĩ, na mũreke ciathĩ cianyũ ithĩ o na mbere. **2** No nĩngarĩgiĩcĩria itũũra rĩa Arieli; nĩrĩkarĩra na rĩcakaye, na rĩgaatũika ta riiko rĩa kĩgongona harĩ nĩ. **3** Nĩngamba hema ciakwa ngũrĩgiĩcĩrie; nĩngagũthĩũrũkĩria na mĩthiringo mĩraihu na igũrũ, ngũrĩgiĩcĩrie na ihumbu cia tĩrĩ, ngũtharĩkĩre. **4** Nawe ũgaatungumanio thĩ, waragie ũrĩ thĩ; ũtũike wa kũng'ung'ua ũrĩ hau tĩrĩ-inĩ. Mũgambo waku ũgaatũika ta wa roho wa ũragũrĩ ũroima na thĩ; nagueo mũgambo waku ũkaagũagwo ũrĩ wa mũheehũ ũkũma tĩrĩ-inĩ. **5** No rĩrĩ, thũ ciaku nyingĩ ĩgaatũika ta rũkũngũ rũhinyũ, na kĩrĩndĩ kĩa andũ arĩa matarĩ tha matũike ta mũũngũ ũria ũmbũragwo. ũndũ ũcio ũkooneka na ihenya, o rĩmwe, **6** amũ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩagooka na marurumĩ, na gĩthingithia, na mũrũromo mũnene, hamwe na rũhuho rũnene, na kĩhuhũkanio kĩnene, na nĩnĩmbĩ cia mwaki ũkũniinana. **7** Nakĩo kĩrĩndĩ kĩa ndũrĩrĩ ciothe kĩria kĩrũaga na Arieli, kĩria gĩtharĩkagĩra itũũra rĩu na ciĩhitho ciarĩo iria nũmu, na gĩkarĩthĩũrũkĩria-rĩ, gĩkaabuĩria o ta kĩroto, o ta kĩoneki kĩa ũtũkũ: **8** o ta ũria mũndũ mũhũtu arootaga, akeyona akĩria irio, no rĩria okĩra, agakora no mũhũtu; nĩngĩ gũgaatũika o ta ũria mũndũ mũnyootu arootaga, akeyona akĩnyua maaĩ, no agokĩra arĩ mũringĩku, na arĩ o mũnyootu. ũguo noguo gũgaikara harĩ kĩrĩndĩ kĩa ndũrĩrĩ ciothe iria iriaga na Kĩrima gĩa Zayuni. **9** Gegearai na mũmake, mwĩtuei atumumu na mwage kuona; mũnyue mũrĩtio, no mũtikarĩtio nĩ ndibei, nĩngĩ mũtũgũũge, no mũtigatũgũũgio nĩ njoo. **10** Jehova nĩamũreheire toro mũnene: nĩahingite maithe manyu (inyũĩ anabĩ); nĩahumbĩrĩte mĩwenge yanyũ (inyũĩ ooni-maĩndũ). **11** Nagueo ũhoror wa kĩoneki gĩkĩ gĩothe harĩ

inyũĩ ũtũkĩte kindũ gĩa tũhũ, ũgaatũika ta ciugo irĩ ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo, rĩtumĩtwa na rĩkahũũrwo mũhũũri. Na mũngĩnengera mũndũ ũngĩhota gũthoma ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo na mũmwĩre atĩrĩ, “Twagũthaita, tũthomere ibuku rĩrĩ,” nake akaamũcookeria atĩrĩ, “Ndingĩhota gũthoma tondũ nĩtũme na rĩkahũũrwo mũhũũri.” **12** Kana mũngĩnengera mũndũ ũtangĩhota gũthoma ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, mũmwĩre atĩrĩ, “Twagũthaita, tũthomere ibuku rĩrĩ,” nake akaamũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndiũũ gũthoma.” **13** Mwathani ekuuga atĩrĩ: “Andũ aya manguhagĩrĩria na tũnua twao, na makahe gĩtĩfo na mĩromo yao, no ngoro ciao irĩ kũraya na nĩ. Namo mahooya marĩa mahooyaga nĩ kũringana na mawatho marĩa marutĩtuo nĩ andũ. **14** Nĩ ũndũ ũcio, o rĩngĩ nĩngagegia andũ aya, njike maĩndũ ma kũgegania, o ma kũgegania biũ; ũũgĩ wa andũ arĩa oogĩ nĩũgaathira, nagueo ũmenyo wa andũ arĩa moĩ gũkũũrana maĩndũ nĩũkabuĩria.” **15** Kaĩ andũ acio mekagĩra kĩyo kĩnene nĩguo mahĩthe Jehova mĩbango yao marĩ na haaro-ĩ! O acio marutagĩra mawĩra mao nduma-inĩ, mageciĩria atĩrĩ, “Nũũ ũratuona?” nĩngĩ-rĩ, “Nũũ ũngĩmenya ũria tũreka?” **16** Inyũĩ mũinamanagia maĩndũ, mũũmbĩ ageciĩrĩrio nĩwe rĩũmba! Kĩrĩa kĩombirwo no kĩrĩre mũkĩũmbĩ atĩrĩ, “Wee tiwe wanyũũmbire?” Nyũngũ no tĩre mũmũmbĩ atĩrĩ, “Wee ndũrĩ ũndũ ũũ?” **17** Gĩthĩ ti kahinda kanini gatigaire Lebanoni kũgarũrwo gũtũike mũgũnda mũnoru, nagueo mũgũnda ũcio mũnoru ũtũike ta mũtĩtũ? **18** Mũthenya ũcio, andũ arĩa mataiguaga nĩmakaiuga ciugo cia ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, namo maithe ma atumumu arĩa matũũraga moonaga mairia na nduma nĩmakona. **19** Na o rĩngĩ andũ arĩa ahooreri nĩmagakenera Jehova; nao andũ arĩa athĩni nĩmagakenera ũria Mũtheru wa Isiraeli. **20** Andũ arĩa matarĩ tha nĩmakabuĩria, nao arĩa anyũũrũria nĩmagathira, na arĩa meriragĩra gwĩka ũũru nĩmakaniinwo: **21** o acio mahũthagĩra kiugo kĩmwe magatua mũndũ mũhĩtia, na makaigĩra mũciiranĩrĩrĩ mũtego iciĩrĩro-inĩ, na makahũthĩra ũira wa maheeni nĩguo mũndũ ũtũkĩte ũũru aage gũtũũrwo ciira na kĩhooto. **22** Nĩ ũndũ ũcio Jehova ũria wahonokirie Iburahĩmu ekwĩra nyũmba ya Jakubu atĩrĩ: “Jakubu ndagaakonrĩthio rĩngĩ; na matigacooka gũtukia ithiithi ciao rĩngĩ. **23** Rĩria makoona ciana ciao iria ndombire na moko makwa irĩ hamwe nao, nĩmakaiuga rĩitwa rĩakwa rĩrĩ itheru; nĩmakoiimbũra ũtheru wa ũria Mũtheru wa Jakubu, na maikarage metigĩrĩte Ngai wa Isiraeli. **24** Andũ arĩa ngoro ciao imahĩtithagia nĩmakagaĩra na ũmenyo, nao arĩa matetaga nĩmagathikĩrĩria mataaro.”

30 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Kaĩ ciana iria nemi irĩ na haaro-ĩ! o icio ihingagia mĩbango ĩtarĩ yakwa, na igathondeka ngwatanĩro, no ti na Roho wakwa, igakĩganĩrĩra mehĩa igũrũ rĩa mehĩa; **2** o icio ciikũrũkaga igathĩrĩ bũrũri wa Misiri itaahoete kĩrĩra; o icio ciethaga ũteithio wa kũgĩrĩrwo nĩ Firaũni, na ikehoka kĩrũru kĩa bũrũri wa Misiri gĩtũike rĩũrĩro rĩacio. **3** No ũgĩtĩrĩ ũcio wa Firaũni ũgaatũika wa kũmũconorĩthia, na kwĩhoka kĩrũru kĩa bũrũri wa Misiri gũkaamũrehera thoni. **4** O na akorwo marĩ na anene kũu Zoani, na mabarũthi mao nĩmakinyĩte Hanesi-rĩ, **5** andũ othe

nĩmagaconorithio nĩ ùndũ wa andũ matangĩmaguna na ùndũ o na ùrĩkũ, arĩa matangĩmateithia kana mamagune, tĩa o kũmagaconorithia na kũmarehera thoni.” **6** Ìno nĩyo ndũmĩrĩrĩ nditũ ìkonĩ nĩyamũ cia Negevu: Mabarũthi mao makuuaga ùtonga wao na ndigiri, na igĩĩna ciao magaacigĩĩra maguku-inĩ ma ngamĩĩra, magatuĩkanĩria bũrũri wa thĩĩna na wa mĩnyamaro, bũrũri ùrĩ mĩrũũthi ya njamba na ya nga, na ndũira na nyoka ùrĩ itĩcũkaga, macitware bũrũri wa andũ matangĩmaguna o na atĩa. **7** Nĩgũkorwo ùteithio wa Misiri nĩ wa tũhũ na ndũrĩ kĩguni. Nĩ ùndũ bũrũri ùcio ndũwĩtĩte Rahabu ùrĩa Ùtarĩ-ùndũ-Ekaga. **8** Na rĩrĩ, rĩu thĩ ùmakururĩre ùhoru ùyũ kĩbaũ-inĩ, na ùwandĩke ibuku-inĩ rĩa gĩkũño, nĩgeetha ùgaatuĩka ùira wa gũtũũra matukũ marĩa magooka. **9** Nĩgũkorwo aya nĩ andũ aremĩ na nĩ ciana itũire iheenaganĩa, ciana itendaga gũthikĩrĩria ùtaaro wa Jehova. **10** Nacio cĩĩraga ooni-maùndũ atĩrĩ, “Mũtigatunere maùndũ mangĩ!” na ikeera anabĩ atĩrĩ, “Tĩgai gũtũrathĩra maùndũ ma ùhoru wa ma! Twĩrageĩ maùndũ marĩa mangĩtũkenia, na mũtũrathagĩre maùndũ ma maheeni. **11** Eherai njĩra-inĩ ìno, muume gacĩra-inĩ gaka, na mũtĩge gũtwĩra ùhoru wa Ùrĩa Mũtheru wa Isiraeli!” **12** Nĩ ùndũ ùcio Ùrĩa Mũtheru wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: “Tondũ nĩmũregete ndũmĩrĩrĩ ìno, mũkehoka ùhinyanĩrĩria, na mũgatua maheeni kĩndũ gĩa gwtĩiranagĩa nakĩo, **13** rĩhĩa rĩrĩrĩ rĩgĩtũũka ta rũthĩngo rũrĩihu na igũrũ, rũrĩ na mwatũka ùrĩa ùĩkaraga o ùkĩaramaga, rũrĩa rũmòmokaga o narua, o rĩmwe. **14** Rũkoinĩkanga tũcunji ta nyũngũ, rũthethereke rũtegũcũĩrwo, ùndũ hakaaga gacunji o na kamwe gakoneka kangĩruta mwaki riiko, kana kangĩtaha maaĩ kuuuma gĩthĩma-inĩ.” **15** Mwathani Jehova Ùrĩa Mũtheru wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: “Njĩra ùrĩa ìngĩtũma mũhonoke no ya kwĩrĩra na gũĩkara mũtegwĩtanga, naguo hinya ùrĩa mũkaagĩ naguo ùkooneka nĩ ùndũ wa gũĩkara mũhooreire na kwĩhoka, na macio mothe nĩmũmaregete. **16** Mwoigire atĩrĩ, ‘Aca, nĩtũkooa tũhaicĩte mbarathi.’ Nĩ ùndũ ùcio nĩmũgakiũra! Nĩngĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Tũkaahaica mbarathi irĩa ùrĩ ihenya mũno tũũre!’ Nĩ ùndũ ùcio arĩa makaamũteng’eria magaaorwo marĩ na ihenya mũno o nao! **17** Andũ ngĩri makoora nĩ kũmakio nĩ mũndũ ùmwe; na inyuĩ inyuothĩ mũũre nĩ kũmakio nĩ andũ atano, ngĩnya mũtĩgwo mũhaana ta mũtĩ wa bendera ùrĩ kĩrĩma-igũrũ, o na ta bendera ùrĩ karĩma-igũrũ.” **18** O na gũtarĩ ùguo-rĩ, Jehova eriragĩria kũmũtuga; arahũkaga nĩguo amũĩguĩre tha. Nĩgũkorwo Jehova nĩ Ngai ùtuanagĩria cĩra na kĩhooito. Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa othe mamwetagĩrĩra. **19** Inyuĩ andũ a Zayuni, o inyuĩ mũtũũruga Jerusalemũ, mũtigacooka kũrĩra. Hĩ, kaĩ nĩakamũtuga rĩria mũkaamũkaĩra amũteithie-ĩ! Na rĩrĩa akaamũĩguia nĩakamwĩtika. **20** O na gũtũũka Mwathani nĩamũheaga irio cia thĩĩna na maaĩ ma mĩnyamaro-rĩ, arutani anyu matigacooka kũhithwo rĩngĩ; mũkaameyonera na maitho manyu. **21** O na mũngĩkagarũũka na mwena wa ùrio kana wa ùmotho, matũ manyu nĩmakaiguaga mũgambo thuutha wanyu ùkiuga atĩrĩ, “Ìno nĩyo njĩra; gererai yo.” **22** Nĩngĩ nĩmũgathaahia mũhianano yanyu ya kũhooywo ùrĩa ìgemetio na betha igũrũ, na mũhiano yanyu ùrĩa ìgemetio

na thahabu igũrũ; mũkaamĩte ta taama ùrĩ thaahu wa mũndũ-wa-nja hĩndĩ ya mweri, mũmũĩre atĩrĩ, “Thĩĩrĩ na kũu muume haha!” **23** Nĩngĩ nĩakamuurĩria mbura nĩ ùndũ wa mbeũ irĩa mũhaandĩte mũgũnda, nacio irio irĩa ikoima mĩgũnda ìyo igaakorwo ùrĩ njega na ikaingĩha. Hĩndĩ ìyo ng’ombe cianyu ikaarĩthagio kũndũ kũrĩ ùrĩthio mwarĩ mũno. **24** Ndegwa na ndigiri irĩa ikaarĩmagaa mĩgũnda ikaarĩĩaga mahuti mathuuranĩre na irio huhu, ciaraganĩtio na hũũma na iciko cia tĩĩri. **25** Mũthenya ùcio gũkooraganwo mũno, rĩrĩa mũthĩringo ùrĩa mĩrĩihu na igũrũ ikaamomoka, tũrũũ nĩtũgaatherera kuuuma kĩrĩma-inĩ o gĩothe kĩrĩihu na karĩma o gothe gatũũgĩrũ. **26** Naguo mweri ùkaara ta rĩũ, na ùtheri wa rĩũ ùnenehio maita mũgwanja, ùhaane ta ùtheri wa mũthenya mũgwanja mĩgĩma, rĩrĩa Jehova akooaha nguraro cia andũ ake na amahonie ironda irĩa aamatĩhĩrie. **27** Atĩrĩrĩ, Rĩtwa rĩa Jehova rĩrooka rĩumĩte kũraya, rĩrĩ na marakara mahũ na matu mathĩmbu ma ndogo; nacio iromo ciake ciyũrĩtwo nĩ mang’ũrĩ, na rũrĩmĩ rwake nĩ mwaki ùniinanaga. **28** Mĩhũmũ yake nĩ ta rũũ rũrathereera na hinya rũkambata rũgakinya o ngĩnya ngĩngo. Athũngũthagĩa ndũrĩrĩ gĩcungi-inĩ kĩa mwanangĩko; ekagĩra andũ matamu kanua nĩgeetha amahĩthĩre. **29** Na inyuĩ nĩmũkaina, ta ùrĩa mũĩnaga ùtukũ ùrĩa mũkũngũyagĩra gĩathĩ kĩrĩa kĩamũre; nacio ngoro cianyu nĩĩgakena ta ùrĩa andũ makenaga makĩambata kĩrĩma kĩa Jehova makĩhuhaga mũtũrĩrũ, o ùcio Rwaro-rwa-lhiga rwa Isiraeli. **30** Jehova nĩagatũma mũgambo wake ùrĩ rĩrĩ ùĩguuo nĩ andũ, na nĩagatũma mone guoko gwake gũgũĩkũrũka, arĩ na marakara maĩngĩ na mwaki wa kũniinana, hamwe na mbura ya marurumĩ, na kĩhuhũkanio, na mbura ya mbembe. **31** Mũgambo wa Jehova nĩũgathethera Ashuri; nĩakamagũtha na rũthanju rwake, amaniĩne magũe. **32** Igũtha o rĩothe rĩrĩa Jehova akaamagũtha na rũthanju rwake rwa kũherithania-rĩ, rĩkaahaana ta rwĩmbo rũrainwo na tũhembe na inanda cia mũgeeto, akĩrĩa mbaara nao ategũtĩgĩthĩria kũmahũũra na guoko gwake. **33** Tofetĩ gũtũũrĩte kũhaarĩrio; gũthondeketwo nĩ ùndũ wa mũthamaki. Irĩma rĩakuo rĩa mwaki nĩirĩkie na rĩkaramio, narĩo rĩrĩ na mwaki mũĩngĩ na ngũ nyingĩ, nayo mĩhũmũ ya Jehova nĩyo ùraakia mwaki ùcio, ùhaana ta rũũ rwa ùbĩrĩti.

31 Kaĩ arĩa maikũrũkaga magathĩ bũrũri wa Misiri gwetha ùteithio marĩ na haaro-ĩ, o acio mehokaga hinya wa mbarathi, na makehoka ùĩngĩ wa ngaarĩ cia itia, na makehoka hinya mũnene wa andũ arĩa mathiĩaga mahaicĩte mbarathi, na makaaga gũcũthĩrĩria Ùrĩa Mũtheru wa Isiraeli, o na makaaga gũcarĩa ùteithio kuuuma kũrĩ Jehova. **2** No rĩrĩ, o nake Jehova nĩ mũũgĩ na no amarehĩthĩrie mwanangĩko, nĩgũkorwo ndericũkagwo ùrĩa oĩgte. We nĩakarahũka okĩrĩre nyũmba ya andũ arĩa aaganu, na okĩrĩre arĩa mateithagĩrĩria andũ arĩa mekaga maùndũ mooru. **3** No rĩrĩ, andũ a Misiri no andũ tu, na ti Mũrũngu; nacio mbarathi ciao no nyama na itĩrĩ roho thĩĩni wacio. Rĩrĩa Jehova aatambũrũkia guoko gwake, ùcio ùteithanagĩa nĩahĩngagwo, na ùcio ùteithagio nĩagũũaga; nao eerĩ makaaniinwo hamwe. **4** Jehova anjĩrĩte atĩrĩ: “O ta ùrĩa

mürüüthi ūraramaga, mürüüthi njamba ūkīria nyamū ūria ūnyūitite, na ndūmakagio nī mīgambo ya arīthi o na mokitē marī gikundi kīnene metfitwo hamwe nīguo maūūkīrīre, kana wītīgīre nī ūndū wa inegene rīao-rī, ūguo noguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe agaikūrūka, arūe ari kūu Kīrīma-inī gīa Zayuni, o na ciambatīro ciakīo. **5** O ta ūria nyoni īreeraga rīera-inī, ūguo noguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaagītira itūūra rīa Jerusalemu; akaarīgītira na arīkūūre, ‘akaahitūia igūrū rīa rīo’ nīguo arīhonokie.” **6** Inyuī andū a Isiraeli-rī, cookereraī ūcio mūtūire mūremeire mūno. **7** Nīgūkorwo mūthenya ūcio o mūndū wanyu nīagatee mīhianano ya betha na ya thahabu ūria mwīthondekeire na moko manyu īgatūma mwīhie. **8** “Andū a Ashuri makooragwo na rūhiū rwa njora no ti rwa mūndū; rūhiū rwa njora nīruo rūkaamaniina biū, no ti rwa andū. Nīmakoōrīra rūhiū rūu rwa njora, na aanake ao makaanyīitwo, marutithio wīra na hinya. **9** Nacio ciīhitho ciao cia hinya nīikaagūa nī ūndū wa guoya; nao anene ao a ita moona bendera ya ita nīmakamakama mūno,” ūguo nīguo Jehova ekuuga, ūria wakītīe mwaki wake Zayuni, o na icua rīake rīa mwaki rīrī kūu Jerusalemu.

32 Atīrīrī, nīgūkagīa mūthamaki wa gūthamaka na ūthingu, na kūgīe na anene a gwachana na kīhooito. **2** O mūndū agaatuika ta handū ha kwīgītīa rūhuho, na ha kwīyūa mbura ya kihuhūkiano, o na atūike ta tūrūūi twa maaī tūgūtherera werū-inī, o na ta kīrūruo kīa rwaro rūnene rwa ihiga būrūrī-inī ūrī na nyoota. **3** Namo maitho ma andū arīa moonaga matikaahingwo mage kuona, namo matū ma arīa maiguaga nīmagathikīrīria. **4** Mūndū ūria ūhikaga gwīka maūndū ateciirītīe wega, nīakamenya maūndū na ataūkīrwo nīmo, naruo rūrīmī rūria rūtondoiraga nīrūkaaria o wega. **5** Gūtīrī hīndī īngī mūndū mūkītīgu agaacooka kūgīa igweta, kana kīmaramari gīcooke gūtīio mūno. **6** Nīgūkorwo mūndū mūkītīgu aragia ūrīmū, na meciiria make mathugundaga maūndū mooru: Mūndū ūcio ekaga maūndū matarī ma ū-ngai, na akamemerekia maūndū ma gūcambia Jehova; arīa ahūtū amatigaga matarī na gīa kūria, na arīa anyootu akamaima maaī ma kūnyua. **7** Mīthīire ya mūndū kīmaramari no ya waganu, athugundaga o maūndū mooru ma kūnīnithia andū arīa athīnī na ūhoro wa maheeni, o na rīria mathaitšana ma mūbatari marī ma kīhooito. **8** No rīrī, mūndū ūria mūtaana eciiragia o maūndū ma ūtugi, na maūndū macio ma ūtugi nīmo egūtūūra ekaga. **9** Atīrīrī inyuī andū-a-nja aya mūtārī ūndū ūmūthīinagia, arahūkai mūthikīrīrie mūgambo wakwa; o na inyuī airītu aya mūtārī ūndū mwītīgagīra, ta īgai ūria nguuga! **10** Mwaka na matukū matarī maingī maathira-rī, inyuī mūtārī ūndū mwītīgagīra, nīmūkainaina; nīgūkorwo gūtīgakorwo na magetha ma thabībū, o na kana gūkorwo na magetha mangī. **11** Atīrīrī, inyuī andū-a-nja aya mūtārī ūndū ūmūthīinagia, inainai nī kūmakā; inainai inyuī airītu aya mūtārī ūndū mwītīgagīra! Rutai nguo cianyu mūtīgwo njaga, mūcooke mwīohe makūnia njohero. **12** Mwīhūūrei ithūrī, mūrīrīre mīgūnda yanyu ūria mīega, o na mīthabībū ūria īciaraga mūno, **13** na mūrīrīre būrūrī wa andū akwa, ūcio ūmerete mīigua na

cong’e: ī ti-itherū, cakaīrai nyūmba ciothe cia ikeno, na itūūra rīria inene rīrī na ndūhiū cia arīu. **14** Nīgūkorwo ciīgītīro iria nūmu nīigatiganīro, narīo itūūra rīu inene rīyūrīte andū rītīgo ūtheri; o na nyūmba ya mūthamaki na mūthiringo mūraihi igaatuika būrūrī ūteanīrio nginya tene, gūtūike būrūrī wa gūtūūhagwo nī ndigiri, na ūrīthio wa ndūūru cia mbūrī, **15** nginya rīria tūgaitīrīrio Roho kuuma igūrū, naguo werū ūgarūrwo ūtūike mīgūnda mūnoru, na mīgūnda ūcio mūnoru ūhaane ta mūtītū. **16** Ciira ūgaatūūra ūtuagwo na kīhooito kūu werū-inī, naguo ūthingu ūtūūre kūu mīgūnda-inī ūcio mūnoru. **17** Maciaro ma ūthingu ūcio nī thayū; naguo uumithio wa ūthingu ūgaakorwo ūrī ūhoooreri na kwīhoka Ngai nginya tene. **18** Andū akwa magaātūūraga ciikaro cia thayū, matūūre kūndū gūtārī ūgwati, na mahurūkage kūndū gūtārī na thīina. **19** O na mbura ya mbembe īngīgūithia mītī ya mūtītū thī, narīo itūūra inene rīaraganio biū-rī, **20** kaī inyuī nīmūkārathimwo-ī, mūhaandage mbegū cianyu gūkuhī na tūrūūi, nacio ng’ombe na ndigiri cianyu irīithagio kūndū guothe.

33 Atīrīrī wee mwanangi ūyū, o wee ūtarī wanangwo, kaī ūrī na haaro-ī! Wee mūkunyaīrī ūyū, o wee ūtarī wakunyaīrwo, kaī ūrī na haaro-ī! Rīria ūgaatiga kwanangana, nīguo nawe ūkaanangwo, na nīngī rīria ūgaatiga gūkunyaīra, nīguo nawe ūgaakunyaīrwo. **2** Wee Jehova, tūguīre tha; wee nīwe twetagīrīra. Tuika hinya witū rūciinī o rūciinī, na ūtūike ūhonokio witū hīndī ya mīnyamaro. **3** Andū nī kūūra mooraga maigua mūrurumo wa mūgambo waku; warahūka-rī, ndūrīrī nīihurunjūkaga. **4** Indo cianyu iria igaakorwo itahītwo, inyuī ndūrīrī, ikoingūrūrīo itahwo, o ta ūria ciana cia ngīgī ciūngūrūrāgia; andū magaacitharīkīra ta ūria mīrumbī ya ngīgī itharīkagīra mīgūnda. **5** Jehova nīatūūgīrītīo, nīgūkorwo atūūrāga igūrū; nake nīakaiyūrīa Zayuni na ciira wa kīhooito na ūthingu. **6** Nīwe ūgaatuika gītina kīrūmu matukū-inī maku, na atūike kīgūna kīa ūhoro mūīngī wa ūhonokio, na ūūgī, na ūmenyi wa maūndū; na ūhoro wa gwītīgīra Jehova nīguo ūgaakorwo ūrī mūthiithū wa ma. **7** Atīrīrī, andū ao arīa njamba mararīra njīra-inī maanīrīire; nao mabarūthi mao ma thayū mararīra na kīgiriko kīnene. **8** Barabara iria njārīi itīgītwo itarī andū, na agendi magatiga kūgerera njīra icio. Kīrīkanīro kīria maarikanīire nīgīthūkīe, na aira a kīo makanyararwo, gūtīrī o na mūndū ūmwe ūraheo gītīio. **9** Būrūrī nīūrācakaya na ūgathirīrīkīra, nakuo kūu Lebanoni nīgūconorīthītīo na mītī yakuo īkahooa. Sharoni nakuo kūhanite ta werū wa Araba, nakuo Bashani na Karimeli gūgaita mathangū makuo. **10** Jehova ekuuga atīrī, “Rīu nīngwarahūka, rīu nīngūtūūgīrīo; rīu nīngwambararo na igūrū. **11** Inyuī mūkaagīa nda cia maragara, mūciare rūūa rwa ngano; nayo mīhūmū yanyu itūikite mwaki wa kūmūcina. **12** Andū a ndūrīrī magaacinwo mahaane ta coka; magaacinwo na mwaki o ta ihinga cia mīigua itemetwo.” **13** Atīrīrī inyuī andū arīa mūrī kūraya, ta thikīrīriai mūigue ūria njīkīte; na inyuī mūrī gūkuhī umbūrai ūhoro wa hinya wakwa. **14** Ehia arīa marī kūu Zayuni nīmamakīte; nao andū arīa

matooi Ngai nikiinaina marainaina, makoiga atiri, “Nuu witu ūngitūrania na mwaki ūria ūcinanaga? Ningi nuu witu ūngitūrania na mwaki ūtakahora nginya tene?”

15 Ni mündū ūria ūthiiga na mithiire ya ūthingu na akaaria ūhoro ūria wagiriire, o we ūtangioya uumithio uumanite na ūhinyaniriria, na akagiririria guoko gwake kwamukire mahaki, o ūcio ūgiragiriria matu make kiiigua ndeto cia giicirira ūragani, na akahinga maitho make matikerore maündu mooru. **16** Ūcio niwe mündū ūria ūgaatūria kündū kūrīa gütūgūru, ūria kiihitho giake giigaakorwo kīri kīrigo kīrūmu kīu kīrīma-ini. Niakaheagwo irio ciake, na maaī make gütiri hīndi makaaga. **17** Maitho maku nīmakeyonera mūthamaki ari na riiri wake wothē, na wirorere būriri waramite, ūgatambūrūka kūrāya ma. **18** Mecirira-ini maku niūgēcūrania ūhoro wa kīmakania kīrīa kīari ho hau mbere, ūrie atiri: “Mūtongoria ūria mūnene ari ha? Nake mündū ūria wamūkagira mbeeca cia igooti rīa būriri ari ha? Nake mūnene ūria ūrūgamagīrīa mīthiringo iṛia mīraihi na igūrū ari ha?” **19** Andū acio ndūrīka ndūgacooka kūmona rīngi, o acio maaragia mīario itangīguika, na makaaria na rūthiomī rūgeni rūtangīmenyeka. **20** Ta rora Zayuni, itūūra rīrīa inene rīa maruga maitū; maitho maku nīmakona Jerusalem, giikaro giā thayū, nīyo hema iṛia itakenyeneyeka; higi ciayo itiri hīndi ikaamunywo, o na kana mūkanda o na ūmwe wayo ūtūike. **21** Kūu nīkūo Jehova Mwene-Hinya agaakorwo hamwe na ithuī. Nakuo kūu gūgaatuika ta kündū kwa njūūi njariī, o na tūrūūi, njūūi itakagererio marikaba cia mbaara, kana igererio marikabu iṛia nene cia iṛia-ini. **22** Nīgukorwo Jehova niwe wa gūtua ciira, Jehova niwe mūtathi, Jehova niwe mūthamaki witū: we niwe ūgaatūhonokia. **23** Mīkanda yaku nīmīregeru, na mūtī ūria mūrāya wa marikabu tī mūrūmu, naguo taama wa kūmītwarithia mūtāmābūrūka. Hīndi iyo indo nyingī cia ndaho nī ikaagayanwo, o na andū aṛia mathuaga nīmagekūuṛia indo cia ndaho. **24** Gūtiri mündū ūtūūra Zayuni ūkoiga atiri, “Nii ndi mūrūaru”; nao andū aṛia matūūrāga kuo nīmakarekerwo mehia mao.

34 Atiri, inyuī ndūriri, ūkai hakuhi mūthikiriire; o na inyuī andū a mabūriri tegai matū mūigue! Thi o nayo nīigwe, o na kīrīa giōthe kīrī kuo, o hamwe na mabūriri, na kīrīa giōthe kiūmagā kuo! **2** Nīgukorwo Jehova nīarakariire ndūriri ciothe; mang’ūri make marī kūrī mbūtū ciao ciothe cia ita. Nīagaciniina ithire biū, nīagacineana ciūrāgwo. **3** Andū aṛia moragītwo magateo o ro ūguo, na mūnūngo wa ciimba ciao wamateo na igūrū; nacio iṛima ihaane ta irinditwo nī thakame yao. **4** Njata ciothe cia igūrū nīgathira, narō igūrū rikūnjwo o ta ibuku rīa gikūnjo; nayo mbūtū ya njata cia matu-ini igwe o ta ūria mathangū ma mūthabibū maahooa magūūaga, na o ta ūria ngūyū ciahooa igūūaga kuuma mūkūyū-ini. **5** Rūhiū rwakwa rwa njora rūnyūite rūkanyootoka rūri o kūu matu-ini; ta rora, rūraikūrūkīra Edomu rūri na ituīro, o andū acio niinīte biū. **6** Rūhiū rwa njora rwa Jehova rūiyūrītwo nī thakame, na rūkahumbīrwo nī maguta: nī thakame ya tūtūrūme na ya mbūri, na maguta ma

higo cia ndūrūme. Nīgukorwo Jehova ari na igongona kūu Bozara, na kūūrāgana kūnene kūu Edomu. **7** Nacio mbogo nīikooraganirio hamwe, o na tūtegwa na ndegwa iṛia nene. Būriri wao nīūgaacagacio nī thakame, naruo rūkūngū rūrindwo nī maguta. **8** Nīgukorwo Jehova ari na mūthenya wa kwīrīhīria, ari na mwaka wa kūherithania, nīguo arūirire kīhooto giā Zayuni. **9** Tūrūūi twa Edomu tūkaagarūrwo tūtuīke rami, naruo rūkūngū rwakuo rūtuīke mwaki wa ūbiriti; naguo būriri wake ūtuīke o ta rami igwakana mwaki! **10** Naguo mwaki ūcio ndūkahorio mūthenya na ūtukū; ndogo yaguo ūgaatūria itoogaga igūrū nginya tene. Gūgaakira ihooru njiarwa nginya njiarwa, na gūtiri mündū ūgaacooka gūtūkanirīa kuo rīngi. **11** Ndundu ya werū-ini na ndundu iṛia igambaga nīiekgwatīra kündū kūu; nayo ndundu iṛia nene na ihuru nīkūo iṛia itara ciacio. Ngai nīagathima Edomu na gīthimi giā kirigicāno, na agūthime na kabirū ka ihooru. **12** Gūtigakorwo kīndū andū akuo aṛia marī igweta mangīta ūthamaki, ariū a mūthamaki a kūu othe nīmagathira. **13** Mīigua nīikamerera nyūmba ciakuo cia ūthamaki iṛia njirigire, thabai na mītare imere ciigītiro-ini ciakuo cia hinya. Gūgaatuika ūtūūro wa mbwe, na ciikaro cia ndundu. **14** Nyamū cia werū-ini nīagacemania na hiti, nacio mbūri cia gīthaka nīikananirīa; kūu nīkūo nyamū cia ūtukū iṛia iṛia, na ciīyonere gwa kūhurūka. **15** Ndundu nīigaka gitara kūu, irekagiri matumbi mayo kuo, nīikamatūrīkia na iṛere njui ciayo rungu rwa mathagu mayo; ningi kūu nokuo hūngū ikoongana igiri igiri, o njamba na nga yayo. **16** Atiri, tūiriai ūhoro ibuku-ini rīa gikūnjo rīa Jehova, na mūrīthome: Gūtiri nyamū o na imwe yacio ikaaga kuoneka kuo, na gūtiri njamba ikaaga nga yayo. Nīgukorwo nī kanua ka Jehova gaathanite ūguo, na Roho wake niwe ūgacicookanirīa. **17** Niwe ūcigayagira igai riacio; guoko gwake gūcihega kīrīa acithimīre. Nīiekgwatīra igai rīu rītūike riacio nginya tene, na itūūre kuo nginya njiarwa na njiarwa.

35 Atiri, werū ūtarī kīndū na būriri ūria mūmūm nīigakena; werū nīigakena na ūcanūke. O ta mahūa ma nyeki-ini, **2** werū nīūkaruta kīro kīingī; nīigakena mūno, na wanīrīre nī gūkena. Nīūkaheo riiri o ta wa Lebanon, na ūheo ūkengi o ta wa Karimeli, na wa Sharon; nīmakona riiri wa Jehova, na mone ūkengi wa Ngai witū. **3** Ikirai hinya moko marīa maregeru, na maru marīa maregerete mūtūme marūgame wega; **4** andū aṛia marī na guoya ngoro meerei atiri, “Mwiyūmīrīriei, tigai gwītīgira; atiri, Ngai wanyu nīagooka, na agooka na ūhoro wa kūrīhanirīa; niwe ūgooka na iherithia rīa Ngai, ooke kūmūhonokia.” **5** Hīndi iyo maitho ma atumumu nīmakahingūka, na matū ma andū aṛia mataiguaga macooke kiiigua. **6** Hīndi iyo mündū ūria ūthuaga nīakarūgarūga ta thwariga, na rūrīmī rūrīa rūtaaragia rwanirīre nī gūkena. Namo maaī nīmagatherūka kuuma werū-ini, natuo tūrūūi tūtherere werū-ini wa mūthanga. **7** Mūthanga ūria mūhiū ūgaatuika karia ka maaī, nayo thi iyo ng’aru iṛerūke ithima cia maaī. Imamo iṛia cianakomwo nī mbwe-rī, iṛiaakūra nyeki, na ithanjī, o na marura. **8** Nakuo kūu nīgūkagīa barabara njariī; nayo iṛeetagwo Njira iṛia Nyamūre. Andū aṛia matari

atheru matikamigera; igaakorwo iri Njira ya andu ariya mamigeraga; ni undu ucio o na andu akiigu matikamihitia. **9** Gutiri muruuthi ugaakorwo njira-ini iyo, o na kana nyamu o yotho ndiani imigerere; nyamu icio itikoonekana njira-ini iyo. No riri, andu ariya makuuritwo nio oiki makaamigerera, **10** nao andu ariya akuuire a Jehova nimagacooka. Magaatoonya Zayuni makiiinaga; nao nimageekirwo thumbi ya gikeno gia tene na tene. Magaakena na macanjamuke, nakio kieha o na mucaayo nighathira biu.

36 Mwaka wa ikumi na ina wa wathani wa Muthamaki Hezekia, Senakeribu muthamaki wa Ashuri niatharikire matuura manene mothe maria mairigirwo na thingo cia hinya ma Juda, na akimatunyana. **2** Ningi muthamaki wa Ashuri agituma munene wa mbutu ciake cia ita, kuuma Lakishi, ari na mbutu nene ya ita athi kuru Muthamaki Hezekia kuu Jerusalem. Riria munene ucio wa mbutu ya ita aarugamire mutaro-ini wa Karia-ka-Rugongo, njira-ini ya guthi Mungunda-wa-Muthambia-Nguo, **3** Eliakimu muru wa Hilikia uria wari murori wa nyumba ya uthamaki, na Shebina uria mwandiki-maru, na Joa muru wa Asafu uria mwandiki wa maundu ma ihinda riu, makiumagara magithi kuru we. **4** Nake munene ucio wa mbutu ya ita akimeera atiri, "Irai Hezekia atiri, "Muthamaki uria munene o we muthamaki wa Ashuri, ekuria atiri: Urutite umiriru ucio uri naguo ku? **5** Wee uguga ni uui kuru na uri na hinya wa mbutu cia ita, no waragia o ciugo cia tuhu. Nuu ucio wihokete niguu unemere? **6** Atiri, wee wihokete andu a Misiri, acio mahaana ta kamurangi koinikangu, kariya gatheecaga mundu guoko, gakamuguraria etirania nako! Uguo niguu Firauni muthamaki wa Misiri ahaana kuru ariya othe mamwihokaga. **7** O na unginjira atiri, "Ithu twihokete Jehova Ngai witu," githi ucio tiwe Hezekia aathariie igongona na kundu kuru gutuugiru, na akura andu a Juda na a Jerusalem atiri, "No nginya muhooyagire kigongona-ini giki"? **8** "Riu-ri, uka ukeiguithanie na mwathi wakwa, muthamaki wa Ashuri: Ningukuhe mbarathi ngiri igiri, angikorwo uri na andu a guthi macihaite! **9** Wakihota atia gutooria o na munene uria munini muno thini na anene a mwathi wakwa, o na gutuika wihokete ngaari cia ita na andu ariya mathiiga mahaiite mbarathi a Misiri? **10** Na ningi-ri, njukite gutharikira na kwananga bururi uyuri iteritwo ni Jehova? Jehova we mwene niwe wanjirire njuke huire bururi uyuri na ndiwanange." **11** Nao Eliakimu, na Shebina, na Joa makira munene ucio wa mbutu cia ita atiri, "Twaguthaitha ariria ndungata ciaku na ruthiomi rwa Asuriata, tonduri nituuri. Tiga gutwariria na ruthiomi rwa Kihibirania andu aya mari ruthingo-ini makiguaga." **12** No munene ucio wa mbutu cia ita agicooka atiri, "Kai ndatumirwo ni mwathi wakwa kuru o mwathi wanyu na kuru o inyu, ndimwire maundu maya, na ti kuru andu aya maikarite ruthingo iguru, o aya makaria kiro kiao na manyue mathugumo mao o ene o ta uria inyu mikageka?" **13** Ningi munene ucio wa mbutu cia ita akirugama akianirira na Kihibirania, akiaga atiri, "Thikiririai

ndumiriri ya muthamaki uria munene, muthamaki wa Ashuri! **14** Muthamaki ekuaga uu: Mutigetikire Hezekia amuheenie. Ndangihota kumuhonokia! **15** Mutigetikire Hezekia amuringirire kwihoka Jehova hinda iria ekuaga atiri, 'Ti-itheru Jehova nigituhonokia; itura riri inene ritikaaneanwo guoko-ini kwa muthamaki wa Ashuri.' **16** "Mutigetikirire Hezekia. Muthamaki wa Ashuri ekuaga atiri: Rekei tiguane na muke kuru ni. Mweka uguo, o umwe wanyu niakariga maciaro ma muti wake wa muthabibu na wa mukuyu na anyuuge maa ma githima giake, **17** o nginya riria ngooka ndimutware bururi uhaana ta wanyu, bururi uri ngano na ndibe ya muhihano, bururi uri irio na migunda ya muthabibu. **18** "Mutigetikire Hezekia amuhithie, riria ekuaga atiri, 'Jehova nigituhonokia.' Ni kuru ngai ya ruri o na ruri iri yahunokia bururi wayo kuuma guoko-ini kwa muthamaki wa Ashuri? **19** Ngai cia Hamathu na Aripadi iri ku? Ngai cia Sefarivaimu iri ku? Nihonoketie Samaria kuuma guoko-ini gwakwa? **20** Ni ngai iriku hari ngai ciothe cia mabururi macio yanahonokia bururi wayo kuuma kuru ni? Gwakihoteka atia Jehova ahonokie Jerusalem kuuma guoko-ini gwakwa?" **21** No riri, andu acio magikira ki na matiri undu maamucokerie, tonduri muthamaki namathite, akameera atiri, "Mutikamucokerie undu." **22** Hinda iyo Eliakimu muru wa Hilikia uria murori wa maundu ma nyumba ya uthamaki, na Shebina uria mwandiki-maru, na Joa muru wa Asafu uria mwandiki wa maundu ma ihinda riu, magithi kuru Hezekia, matemburange nguo ciao, makimwira uria munene ucio wa mbutu cia ita oigite.

37 Riria Muthamaki Hezekia aaguirie uho ucio, agitemburanga nguo ciake na akithumba nguo ya ikunia, agitoonya hekaru ya Jehova thini. **2** Agituma Eliakimu murori wa maundu ma nyumba ya uthamaki, na Shebina uria mwandiki-maru, na athinjiri-Ngai ariya atongoria, othe mehubite nguo cia makunia, mathi kuru munabi Isaya muru wa Amozu. **3** Makimwira atiri, "Uu niguu Hezekia ekuaga: Muthenya wa umuthi ni muthenya wa minyamaro, na ngumano, na giconoko o ta ihinda ria ciana ria giarwo riakinya, naguo hinya wa giariya ukaaga. **4** No gikurwo Jehova Ngai waku nekugua ciugo ciothe cia munene ucio wa mbutu cia ita, uria mwathi wake, muthamaki wa Ashuri atumite, nigeetha oke anyurire Ngai uria uri muoyo, na amukume ni undu wa uho ucio Jehova Ngai waku aiguite. Ni undu ucio hoera matigari maria matigaire muoyo." **5** Riria anene a Muthamaki Hezekia maakinyire kuru Isaya-ri, **6** Isaya akimeera atiri, "Irai mwathi wanyu atiri, 'Uu niguu Jehova ekuaga: Tiga gwigira ni ciugo iria uigite atungati a muthamaki wa Ashuri makinuma nacio. **7** Ta thikiriria! Ni ngingwira roho wa muthemba muna thini wake, niguu riria arigua uho muna, acooke bururi wake, na ari kuu ndume ooragwo na ruhiu rwa njora." **8** Riria munene wa mbutu cia ita aaguirie atiri muthamaki wa Ashuri noimite Lakishi, akiehera Jerusalem agithi agikora muthamaki akira mbaara na Libina. **9** Na riri, Senakeribu agikinyirwo ni uho wa atiri Tirihaka, uria Mukushi muthamaki wa Misiri,

nioimagarite oke arüe nake. Nĩ ùndũ ùcio agítũma andũ rĩngĩ kũrĩ Hezekia marĩ na ùhoro ùyũ: **10** “Írai Hezekia mũthamaki wa Juda atĩrĩ: Ndùgetikirie Ngai ùcio wĩhokete akũheenie rĩria ekuuga atĩrĩ, ‘Jerusalemu rĩtikũneanwo kũrĩ mũthamaki wa Ashuri.’ **11** Ti-itherũ nũũguĩte ùria athamaki a Ashuri mekĩte mabũrũri-inĩ mothe, ùria maamaniĩnere biũ. Inyuĩ mũgũkĩhonoka atĩa? **12** Na rĩrĩ, ngai cia ndũrĩrĩ irĩa cianiĩnirwo nĩ maithe maitũ ma tene: ngai cia Gozani, na cia Harani, na cia Rezefu, na andũ a Edeni arĩa maarĩ Telasaru-rĩ, nĩciamahonokirie? **13** Mũthamaki wa itũũra rĩa Hamathu arĩ ha, na mũthamaki wa Aripadi, na mũthamaki wa itũũra rĩria inene rĩa Sefarivaimu, na wa Hena, na wa Iva, rĩu marĩ ha?” **14** Nake Hezekia akĩnyiita marũia kuuma kũrĩ andũ arĩa maatũmitwo na akĩmathoma. Agĩcooka akĩambata hekarũ-inĩ ya Jehova, akĩmatambũrũkia mbere ya Jehova. **15** Nake Hezekia akihooya Jehova, akiuga atĩrĩ: **16** “Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, o wee ùikarĩire gĩtĩ kĩa ùnene gatagatĩ ka makerubi, Wee wiki nowe Ngai igũrũ rĩa mothamaki mothe ma thĩ. Nĩwe wombire igũrũ na thĩ. **17** Tega matũ maku, Wee Jehova, ùigue; hingũra maitho maku Wee Jehova wone, ùigue ciugo ciothe cia Senakeribu irĩa atũmĩte cia kũruma Ngai ùria ùtũũraga muoyo. **18** “Ti-itherũ, Jehova, athamaki a Ashuri nĩmanangĩte andũ a ndũrĩrĩ na mabũrũri mao biũ. **19** Na nĩmaikĩtie ngai ciao mwaki-inĩ na magacithũkangia, tondũ itiarĩ ngai no ciarĩ mĩtĩ na mahiga, nacio ciathondeketwo na moko ma andũ. **20** Rĩu-rĩ, Wee Jehova Ngai witũ, tũhonokie kuuma guoko-inĩ gwake, nĩgeetha mothamaki mothe ma thĩ mamenye atĩ Wee Jehova, o Wee wiki, nĩwe Ngai.” **21** Hĩndĩ iyo Isaia mũrũ wa Amozu agítũma ndũmĩrĩrĩ kũrĩ Hezekia, akĩmwĩra atĩrĩ: “Ùũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: Tondũ nĩũũhoote ùhoro wĩgĩ Senakeribu mũthamaki wa Ashuri-rĩ, **22** ùyũ nĩguo ùhoro ùria Jehova aarĩtie wa kũmũũkĩrĩa: “Mũrĩtu Gathirange, Mwari wa Zayuni nĩakũmenete na agakũnyarara. Mwari wa Jerusalemu arainia mũtwe rĩria wee ùroora. **23** Ùcio ùrumĩte na ùkamenerũtia nũ? Nũ ùgũthũkũire na mũgambo, na ùkamwambararĩria maitho na mwĩtĩo? Wee nĩũũkĩrĩre ùria Mũtheru wa Isiraeli! **24** Ùtũmĩte andũ aku moke marume Jehova. Na ùkoĩga atĩrĩ, ‘Nĩ ùndũ wa ngaari ciakwa nyingĩ cia ita, nĩnyambatĩte ngakinya tũcũmbĩrĩ twa irĩma, o kũu igũrũ mũno Lebanoni. Nĩndemetete mĩtarakwa yakuo irĩa mĩraihu mũno, o na mĩthengera irĩa mĩega mũno. Nĩnginyĩte tũcũmbĩrĩ twakuo kũria kũraya mũno, o kũria kũrĩ na mĩtĩtũ irĩa mĩega mũno. **25** Nĩnyenjete ithima mabũrũri ma kũngĩ na nganyua maaĩ kuo. Nĩhũthĩtie tũrũũ twa Misiri na makinya ma magũrũ makwa.’ **26** “Kaĩ ùtaĩguĩte? Kuuma tene nĩndamũrite ùndũ ùcio. Matukũ-inĩ macio ma tene nĩndabangĩte ùndũ ùcio: rĩu nĩndũhingĩtie, atĩ wee nĩtũtũmĩte matũũra manene marĩa mairĩgĩre na thingo cia hinya matũũke hĩba cia mahiga. **27** Andũ akuo magĩthĩtio hinya, nao makagegeare na magaconorithio. Mahaana mĩmera irĩ mũgũnda, makooroora o ta thuuuna nduru, kana ta nyeki ĩmerete nyũmba igũrũ, irĩa yũmaga ĩtanakũra. **28** “No nĩnjũtũ kũria ùkaraga, na ngamenya ùkiumagara na ùgĩcooka, o na ùria

ũndakaragĩra. **29** Tondũ nĩũndakarĩre na rũng’athio rwaku nĩrũkĩnyĩre matũ makwa, nĩngũgĩwĩra gĩcũhĩ gĩakwa inĩũrũ, na matamu ndĩmoohē kanua-inĩ gaku, na nĩngatũma ùcookere njĩra o iyo wokĩire. **30** “Gĩkĩ nĩkĩo gĩgaakorwo kĩrĩ kĩmenyithia gĩaku, wee Hezekia: “Mwaka ùyũ ùkũria irio cia maitika, naguo mwaka wa keerĩ ùrie kĩria gĩgaathundũka harĩ mo. No mwaka wa gatatũrĩ, nĩũkahaanda na ùgethe, ùhaande mĩgũnda ya mĩthabĩbũ, na ùrie maciaro mayo. **31** O rĩngĩ matigari ma nyũmba ya Juda nĩmagakũrũkia mĩri na thĩ, na maciare maciaro na igũrũ. **32** Nĩgũkorwo Jerusalemu nĩgũkoima matigari ma andũ, nakuo Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni kuume gĩkundi kĩa arĩa mahonokete. Kĩyo kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩkĩo gĩkaahingia ùguo. **33** “Nĩ ùndũ ùcio Jehova ekuuga ùũ igũrũ rĩa mũthamaki wa Ashuri: “Ndagatoonya itũũra rĩrĩ inene kana arathũkie mũguĩ kuo. Ndagooka mbere yarĩo na ngo kana arĩrigĩcĩrie na ihumbu cia tĩrĩ, arĩũkĩrĩre. **34** Njĩra irĩa agookĩra no yo agaacookera; ndagatoonya itũũra rĩrĩ inene,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. **35** “Nĩngagitĩra itũũra rĩrĩ inene na ndĩrĩhonokie, nĩ ùndũ wakwa na nĩ ùndũ wa Daudi ndungata yakwa!” **36** Hĩndĩ iyo mũraika wa Jehova agĩthĩ na akĩũraga andũ ngĩri igana rĩmwe rĩa mĩrongo ĩnana na atano kũu kambĩ-inĩ ya Ashuri. Rĩria andũ mookĩrĩre rĩcũnĩ tene, magĩkora kũu no ciimba therĩ! **37** Nĩ ùndũ ùcio Senakeribu mũthamaki wa Ashuri agĩtharia kambĩ agĩthĩ; agĩcooka Nĩneve, agĩkara kuo. **38** Na rĩrĩ, mũthenya ùmwe rĩria ahooyaga arĩ hekarũ-inĩ ya ngai yake Nĩsĩroku-rĩ, arĩũ ake eerĩ Adarameleki na Sharezeru makĩmũũraga na rũhũ rĩa njora, na makĩũrĩa bũrũri wa Ararati. Nake mũriũ Esari-Hadoni agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

38 Matukũ-inĩ macio Hezekia akĩrwara, hakuĩ akue. Mũnabĩ Isaia mũrũ wa Amozu agĩthĩ kũrĩ we, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ùũ: Thondeka maĩndũ ma mũcũ waku, tondũ nĩgũkũka, ndũkũhona.” **2** Hezekia akĩhũgũra ùthũũ wake, akĩrora rũthingo-inĩ, na akihooya Jehova, akiuga atĩrĩ, **3** “Wee Jehova, rĩrikana ùria ngoretwo ngĩthĩ na mĩthĩre ya kwihokeka mbere yaku, na ngeheana na ngoro yakwa yothē, na ngeeka ùria kwagĩrĩre maitho-inĩ maku.” Nake Hezekia akĩrĩa mũno. **4** Hĩndĩ iyo kiugo kĩa Jehova gĩgĩkĩnyĩra Isaia, akĩrwo atĩrĩ, **5** “Cooka ùkeere Hezekia atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga ùũ: Nĩnjiguĩte ihooya rĩaku na ngoona maithori maku; nĩngũkuongerera mĩaka ikũmi na ĩtano ya gũtũũra muoyo. **6** Nĩngũkũhonokia hamwe na itũũra rĩrĩ inene kuuma guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri. Nĩngũgĩtĩra itũũra rĩrĩ inene. **7** “Gĩkĩ nĩkĩo kĩmenyithia kĩria Jehova egũkũhe atĩ Jehova nĩegwĩka ùndũ ùcio akwĩrĩre: **8** Nĩngatũma kĩrũru kĩa rĩũa gĩcooke na thuuha makinya ikũmi marĩa gĩkũrũkĩte ngathĩ-inĩ ya Ahazu.” Nĩ ùndũ ùcio ùtheri wa rĩũa ùgĩcooka na thuuha makinya ikũmi marĩa waikũrũkĩte. **9** Maya nĩmo maandiko ma Hezekia mũthamaki wa Juda marĩa aandĩkire thuuha wa kũrũara na kũhona: **10** Nĩĩ ndoigĩre atĩrĩ, “O rĩria matukũ ma muoyo wakwa magaacĩra-rĩ, no rĩo ngũthĩĩ ndonye ĩhingo-inĩ cia gĩkũũ, na ndunyuo mĩaka yakwa irĩa ĩtigarĩte?” (Sheol h7585) **11** Ngĩkiuga atĩrĩ, “Nĩ ndikona Jehova rĩngĩ, ndikona Jehova

ndi bürüri üyü wa aria matüüraga muoyo; gütiri händi ingi ngona mündü wa thi, kana ngorwo hamwe na aria marĩ gũkũ thi. **12** Nyũmba yakwa nũtharĩtio, ikeherio kũri nĩ, o ta ũria hema ya mũrĩithi yambũragwo. Ningũnjite muoyo wakwa ta ũri taama wa mündũ ũria ũtumaga na mitambo, na rĩu nikũndinia ekũndinia anjeherie mĩtambo-inĩ ũcio wake; mũthenya na ũtũkũrĩ, ũtũkĩte o wa kũũniina. **13** Ndetereire ngirĩĩrie nginya gũgĩkia, na akiunaga mahindi makwa mothe o ta mũrũũthi. Mũthenya na ũtũkũrĩ, wee ũtũkĩte o wa kũũniina. **14** Ngikaya ta hũngũrũrũ kana mũrũaru, ngĩcaaya o ta ũria ndutura icaayaga. Maithe makwa makĩaga hinya nigũcũthĩria igũrũ. Ndi mũthĩniku; Wee Mwathani ũka ũndeithie! **15** No ingikiuga atĩa? Nĩanjariire, na nĩwe mwene wĩkĩte ũguo. Miaka yakwa yothē ndĩrĩthiaga ndĩnyihĩtie, tondũ wa ruo rũrũ rwa ngoro yakwa. **16** Mwathani, andũ matüüraga moonaga maĩndũ ta maya; o naguo roho wakwa ũtũruga muoyo wonaga maĩndũ o ta macio. Wanjookeirie ũgĩma wa mwĩri, na ũkĩreka ndũũre muoyo. **17** Ti-itherũ ũhorō ũcio warĩ wa kũng'una, nikĩo ndaiguire ruo rũnene ũguo. Nĩ ũndũ wa wendo waku, niwagĩrĩĩrie ndoonye irima rĩa mwanangiko; mehia makwa mothe niũriganĩrwo nĩmo. **18** Nigũkorwo mbĩrĩa ndũngĩhota gũkũgocaa, o nakio gĩkuũ gĩtingĩkũgocaa; aria maharũkũaga irima rĩu matingĩgĩa na kĩrĩgĩrĩro kĩa wĩhokeku waku. (Sheol **h7585**) **19** Aria marĩ muoyo, o acio matüüraga muoyo-rĩ, nĩmakũgocaga, ta ũria ndĩreka ũmũthĩ; maithe ma ciana nĩo meraga ciana ũhorō wa wĩhokeku waku. **20** Jehova nĩakahonokia, na nitũkaina tũri na inanda cia mũgeeto matukũ mothe ma muoyo witũ, tũri hekarũ-inĩ ya Jehova. **21** Isaia oigĩte atĩrĩ, “Thondekai ngũmba ya ngũyũ, mũmĩgĩrĩre ihũha-inĩ, na nĩekũhona.” **22** Hezekia oorĩtie atĩrĩ, “Kĩmenyithia gĩgaakorwo kĩrĩ kĩrĩkĩ atĩ ngĩmbata thĩi hekarũ-inĩ ya Jehova?”

39 Na rĩrĩ, ihinda rĩu Merodaki-Baladani mũrũ wa Baladani mũthamaki wa Babuloni nĩatũmĩre Hezekia marĩa na kiheo, tondũ nĩagũite ũhorō wa ndwari yake na kũhona gwake. **2** Hezekia akĩamũkĩra andũ aria maatũmitwo na gĩkeno, na akĩmoonia indo ciothe iria aigĩte makũmbĩ make; akĩmoonia betha, na thahabu na mahuti marĩa manungi wega na maguta marĩa mega mũno, na indo ciake ciothe cia mbaara na indo ciothe iria ciarĩ igĩĩna-inĩ ciake. Gütiri kindũ o na kĩmwe thĩini wa nyũmba ya ũthamaki kana kĩarĩ ũthamaki-inĩ wake wothē Hezekia ataamoonĩrie. **3** Hĩndi iyo mũnabii Isaia agĩthĩ kũrĩ Mũthamaki Hezekia, akĩmũria atĩrĩ, “Andũ acio moiga atĩa, na mekũmĩte kũ?” Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, “Moimĩte bürũri wa kũraya; megũkĩte kuuma bürũri wa Babuloni.” **4** Nake mũnabii akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ moonire nyũmba-inĩ yaku ya ũthamaki.” Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, “Moonire indo ciothe cia nyũmba yakwa ya ũthamaki. Gütiri kindũ o na kĩmwe kĩrĩ igĩĩna-inĩ ciakwa itanamoonia.” **5** Nake Isaia akĩria Hezekia atĩrĩ, “Ta igua kiugo kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe: **6** Ti-itherũ ihinda nĩrĩgakinya, rĩria indo ciothe iria irĩ thĩini wa nyũmba yaku ya ũthamaki, na iria ciothe maithe maku matũire maigĩte nginya ũmũthi, igaakuuo itwarwo Babuloni. Gütiri

o na kĩmwe gĩgaatigara. ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **7** Na andũ amwe a rũciarō rwaku, o aria moimĩte mũthiimo waku, o aria wee ũgaaciara, nĩmagathaamio, na nĩmakaahakũrwo nĩguo matungatage nyũmba-inĩ ya mũthamaki wa Babuloni.” **8** Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, “Kiugo kĩa Jehova kĩa waria nĩ kĩa,” tondũ eeciiririe atĩrĩ, “Hĩndi irĩa nigũtũura muoyo nigũgũkorwo kũrĩ na thayũ na ũgĩtĩrĩ.”

40 Atĩrĩrĩ, hooreriai, mũhoorerie andũ akwa, ũguo nĩguo Ngai wanyu ekuuga. **2** Arĩriai itũũra rĩa Jerusalemu na ũhooreri, na mwanĩrĩre, mũrĩrĩre atĩrĩ, wĩra warĩo mũritũ nĩũthĩrĩte, na nĩrĩrekeirwo mehĩa marĩo, o na nĩngĩ atĩ nĩrĩherithĩtio nĩ guoko kwa Jehova maita meerĩ nĩ ũndũ wa mehĩa marĩo mothe. **3** Kũrĩ na mũgambo wa mündũ ũkwaniĩra, akoiga atĩrĩ: “Haarĩriai njĩra ya Jehova kũu werũ-inĩ wa mũthanga, mũrĩngarie njĩra nene ya Ngai witũ kũu werũ-inĩ. **4** Mĩkuru yothē nĩgathikwo yambatĩre, nacio irĩma ciothe na tũrĩma ciaraganio; nakuo kũria gũtarĩ kũigananu nigũkaigananio, nakuo kũria gũtarĩ kwaraganu kwaraganio wega. **5** Naguo riiri wa Jehova nĩũkaguũranĩrio, na andũ othe nĩmakawĩonera marĩ hamwe. Nigũkorwo nĩ kanua ka Jehova kaarĩtie ũhorō ũcio.” **6** Kũrĩ na mũgambo wa mündũ ũroiga atĩrĩ, “Anĩrĩra.” Na nĩ ngĩmũũria atĩrĩ, “Ngwaniĩra njuge atĩa?” “Uga atĩrĩ: Andũ othe mahaana ta nyeki, na ũthaka wao wothē ũhaana ta mahũa ma mũgũnda. **7** Nyeki nĩũhoohaga, namo mahũa magaitĩka, nĩkũhurutwo nĩ mĩhũmũ ya Jehova. Ti-itherũ andũ mahaana o ta nyeki. **8** Nyeki nĩũhoohaga namo mahũa magaitĩka, no kiugo kĩa Ngai witũ gĩtũũruga nginya tene.” **9** Inyũ andũ aria mũrehaga ũhorō mwega Zayuni, ambatai mũthĩ kirĩma-inĩ kĩa kiraihu na igũrũ. Inyũ aria mũrehaga ũhorō mwega Jerusalemu, anĩrĩrai na mũgambo mũnene, anĩrĩrai, na mũtĩgetĩgĩre; irai matũũra ma Juda atĩrĩ, “Ngai wanyu arĩ haha!” **10** Atĩrĩrĩ, Mwathani Jehova nĩarooka arĩ na ũhoti, na guoko gwake nikuo gũgaathanaga. Atĩrĩrĩ, kiheo gĩake arĩ nakĩo, o na irĩhĩ riake arĩ narĩo. **11** Ariĩthagia mbũri ciake o ta mũrĩithi: Natuo tũgondu atuoyaga na moko make na agatũkuũria gĩthũri-inĩ gĩake; nacio ng'ondũ iria irongithia acitongoragia o kahora. **12** Nũũ wanathima maaĩ na rũhĩ rwake, kana agĩthima igũrũ na warĩ wa guoko gwake? Nũũ wanekĩra rũkũngũ rwa thĩ gĩkabũ-inĩ arũthime, kana agĩthima irĩma na ithimi, o na agĩthima tũrĩma na ratĩrĩ? **13** Nũũ wanamenya mecĩria ma Jehova, kana akĩmũtaara taarĩ we mũmũheĩ kĩrĩra? **14** Nũũ Jehova aahoire kĩrĩra nĩguo amũmenyithie maĩndũ, na nũũ wamũrutire gũthĩ na njĩra irĩa ya gĩrĩrĩre? Nũũ wamũrutire maĩndũ ma ũũgĩ, kana akĩmuonia ũria angĩhota gũkuũkĩrwo nĩ maĩndũ? **15** Ti-itherũ ndũrĩrĩ ihaana ta itata rĩa maaĩ rĩrĩ ndoo-inĩ; cionagwo ihaana ta karũkũngũ kanini karĩa gatigagwo ratĩrĩ-inĩ; we athimaga icigĩrĩra cia iria-inĩ taarĩ rũkũngũ rũhinyu. **16** Mũtitũ wa Lebanoni-rĩ, ndũngĩgania ngũ cia mwaki wa kĩgongona, kana nyamũ ciakuo ciigane kũmũrutĩra magongona ma njino. **17** Ndũrĩrĩ ciothe ikĩonwo nĩwe, acionaga ihaana ta kindũ hatarĩ; we acionaga ta itarĩ kĩa, o na ta irĩ tũhũ mũtheri. **18**

Atiriri, ūngigerekania Mürungu na ū? Kana nĩ mūhianire ūrikũ mūngimūgerekania nago? **19** Mihianano ya kūhooywo yaciuhagio nĩ mūturi, nake mūturi wa thahabu akamīgemia na thahabu, na akamithondekera irengeeri cia betha. **20** Mündũ ūria mūthiini mūno ūtangihota kuona indo ta icio cia kūrutwo, athuuraga mūtĩ ūria ūtangibutha. Agacaria bundi mūūgĩ wa kūmwacūhīria mūhianano wa kūhooywo mūrūmo wega ūtangigūa. **21** Anga mūtiri mwamenya? Kaĩ mūtari mwaigua ūhoro? Mūtiri mwaheo ūhoro kuuma o kiambiriria? Kaĩ mūtari mwataũkirwo kuuma riria thĩ yombirwo? **22** Jehova aikaragira giti kĩa ūnene igūrũ rĩa githiūrĩrĩ gĩa thĩ, nao andũ ariā matūūruga thĩ akamoonā mahaana o ta ndaahi. Atambūrūkagia matu marĩa mairũ o ta kīandarūa, na akamaamba ta marĩ hema ya gūtūūrwo. **23** Nĩwe ūtūmaga anene matuĩke ta kindũ gūtari, na akanyihia aathanĩ a thĩ akamatua ta marĩ o tūhũ mūtheri. **24** O mahaandwo o ūguo-rĩ, o mbeũ ciao ciahurwo-rĩ, o mambiriria gūikūrikia mĩri yao tĩri-inĩ-rĩ, amahuhaga na mihūmũ yake nao makahooha, nakĩo kihuhūkano kĩa rūhuho gikamahuruta o ta mahuti. **25** Ūria Mūtheru ekūūria atiri, “Nĩ-rĩ, mūngigerekania na ū? Kana nūũ tūngigānana?” **26** Tiirai maitho manyu mūrore na igūrũ: Nūũ wombire njata icio ciothe? Ūcio nĩwe ūrehaga mbūtĩ icio cia igūrũ agicitaraga, na ageeta o imwe yacio na rĩtwa. Tondũ wa ūhoti wake mūnene na hinya wake mūnene, gūtiri o na imwe yacio yagaga ho. **27** Wee Jakubu, nĩ kĩ gītūtūma warie, na wee Isiraeli ūgateta, ūkoooria atiri, “Mithiire yakwa nīhithitwo Jehova; nago ciira wakwa wa kihooto ndūrūmbūyagio nĩ Ngai wakwa?” **28** Anga mūtiri mwamenya? Kaĩ mūtari mwaigua ūhoro? Jehova nĩwe Ngai ūria ūtūūruga tene na tene, nĩwe Mūmbi wa ituri ciothe cia thĩ. We ndooragwo nĩ hinya o na kana akanoga, nago ūmenyo wake wa maĩndũ gūtiri mündũ ūngihota kūtūiria. **29** Mündũ ūria mūnogu nīamūheaga hinya, nake ūria ūūrĩtuo nĩ hinya akamuongerera ūhoti. **30** Andũ ethĩ o nao nīmooragwo nĩ hinya na makanoga, nao andũ ariā matari akūrũ nīmahingagwo na makagūa; **31** no rĩrĩ, andũ ariā mehokaga Jehova nīmakerūhīrio hinya wao. Makombūkaga na mathagu o ta nderi; magaateng’era na matinoge, magaaithiagi na magūrũ na matiūrwo nĩ hinya.

41 “Atiriri, inyuĩ icigirira, ta kirai ki mūrĩ mbere yakwa! Nacio ndūrĩrĩ nīcierūhie hinya wacio! Nīcikuhīririe ciarie; nītūcemaniei hamwe tūciire. **2** “Nūũ warahūrĩte mündũ oime na mwena wa irathi, akamwita amūtungatagire na ūthingu? Aneanaga ndūrĩrĩ kūrĩ we, na agatooria athamaki makamwathikagira. Amatuuga o ta rūkūngũ na rūhiũ rwake rwa njora, akamatua maragara na ūta wake nao makombūrwo nĩ rūhuho. **3** Amateng’eragia, akamahitũka ataguraritio, o na angikorwo nĩ njira atari agerera na magūrũ make mbere iyo. **4** Nūũ wīkīte ūndũ ūcio na akaūhingia, ageeta njiarwa marītwa kuuma o kiambiriria? Nĩ Jehova, nĩ nĩ wa mbere na wa kūrīgīrīria; nĩ nĩ nĩ we.” **5** Icgirira nīcīōneire ūndũ ūcio na igetigira; nacio ituri cia thĩ ikainaina. Ikuhagīrīria na ikeyumīria; **6** o ūmwe ateithagia ūria

ūngĩ, na akeera mūrũ wa nyina atiri, “Wīyūmīrīrie mūno!” **7** Mūbundi ekagira mūturi wa thahabu hinya, nake ūria ūnyorokagia na nyondo iria nene omagīrīria ūria ūturagira ihiga-inĩ rĩa ūturi. Nake akoiga atiri, “Wira ūcio wa kūnyitithania cuma nĩ mwega.” Akanyitithania mūhianano ūcio wa kūhooywo na mīcumarĩ, nīguo ndūkenyenye, ūgwe. **8** “No rĩrĩ, wee Isiraeli, ndungata yakwa, o wee Jakubu ūria thuurĩte, o inyuĩ njiaro cia Iburahīmũ mūrata wakwa, **9** ndakūrūtire kuuma ituri cia thĩ, ngīgwīta kuuma koine ciayo iria irĩ kūraya mūno. Ngīkwīra atiri, ‘Wee ūri ndungata yakwa;’ nīngūthuurĩte na ndikūregete. **10** Nĩ ūndũ ūcio tiga gwītīgira, nīgūkorwo ndĩ hamwe nawe; tiga kūmaka, nīgūkorwo nĩ nĩ nĩ Ngai waku. Nīndikuongagīrīria hinya na ngūteithagie; na ti-itherũ nīndirīgūtīragīrīria na guoko gwakwa kwa ūrio kwa ūthingu. **11** “Andũ ariā othe makūrakaragira magagūkīrīria ti-itherũ nīmagaconorithio na manyararithio; ariā marūaga nawe magaatũka o ta kindũ hatari na mathire biũ. **12** O na ūngīgaacaria thũ ciaku, ndūgaaciona. Andũ ariā mahūūranaga mbaara nawe magaatũka o ta kindũ hatari. **13** Nīgūkorwo nĩ nĩ nĩ Jehova, Ngai waku, ūria ūkūnyitaga guoko kwa ūrio, na agakwīra atiri, Tiga gwītīgira; nīngūgūteithia. **14** Tiga gwītīgira, wee Jakubu kagunyũ gaka, o wee Isiraeli gakundi kanini, nĩ mwene nĩ nĩ ngūgūteithia,” ūguo nīguo Jehova ekuuga, ūcio Mūkūuri waku, ūria Mūtheru wa Isiraeli. **15** “Atiriri, nīngagūtua kīhūuri kĩa ngano, kīhūuri kīerũ na kīūgĩ, kīna magego maingĩ. Nīūkahūura irīma na ūcihehenje, natuo tūrīma ūtūtue mūūngũ. **16** Wee nīūgaacihuha, naruo rūhuho rūcīgūrūkie, nakĩo kihuhūkano gīchihurunge. No rĩrĩ, wee nīūgakenera Jehova, na wīrahagīre ūria Mūtheru wa Isiraeli. **17** “Andũ ariā athiini na abatari methaga maaĩ ma kūnyua, no gūtiri; nīmĩ ciao nīcing’arītio nĩ nyoota. No rĩrĩ, nĩ Jehova nīngamacookeria ūhoro; nĩ Ngai wa Isiraeli, ndirĩ hīndĩ ngaamatiganiria. **18** Nīngatūma njūũ itherere kīu rūng’ūrĩ-inĩ kūrīa gūtūūgīrũ, nacio ithima itheruke cianda-inĩ. Nīngatūma kīu werũ-inĩ kūgie tūria twa maaĩ, nakuo kīndũ kūrīa kīng’aru ndūme gūtheruke ithima cia maaĩ. **19** Nīngahaanda mītarakwa na mīgaa, na mīhandathi na mītamaiyũ kīu werũ-inĩ. Na haande mībinde kīndũ kūrīa gūtākūruga kīndũ, na mīthengera, na mīkarakaba o hamwe, **20** nīgeetha andũ mone na mamenye, mecūūranie na mataũkirwo, atĩ nĩ guoko kwa Jehova gwīkīte maĩndũ macio, na atĩ ūria Mūtheru wa Isiraeli nīwe wamīūmbire.” **21** Jehova ekuuga atiri, “Rehei ciira wanyu ūria mūrĩ nago. Onaniai ihooto cianyu cia hinya,” ūguo nīguo Mūthamaki wa Jakubu ekuuga. **22** “Rehei ngai cianyu cia mīhianano ya kūhooywo itwīre ūria gūkaahaana. Twīrei ūria maĩndũ ma tene maatarĩ, nīguo twīcūūranie ūhoro wamo, na tūmenye ūria makaarīgīrīria. Kana mūtūmenyithie ūhoro wa maĩndũ marĩa magooka thuuha, **23** na mūtīwīre ūria gūgaikara thuuha-inĩ, nīguo tūmenye atĩ mūrĩ ngai. Ikai ūndũ mwega kana mūūru, nīguo tūmake na tūiyūrwo nĩ guoya. **24** No rĩrĩ, inyuĩ mūrĩ kindũ hatari, na mawīra manyu matiri bata; mündũ ūria ūmwithuurīre atariĩ o ta kindũ kīrĩ magigi. **25** “Nījarahūrīte mündũ wa kuuma

gathigathini, na nīarooka: mündū uumite irathīro rīa rīua ūria ūkayagīra rīitwa rīakwa. Arangagīrīra aathani a thī o ta marī ndaka, akamarangīrīra o ta ūria mūmbi akimaga rīumba. **26** Nūū waheanire ūhoro ūcio kuuma o kīambīrīra, nīguo tūumenye; kana akīuheana mbere ūyo, nīguo tuuge atīrī, ‘Ūhoro ūcio aarītie nī wa ma’? Gūtīrī mündū weranire ūhoro ūyū, na gūtīrī mündū waūheanite mbere ūyo, gūtīrī mündū waigūite ūhoro ūyū kuuma kūrī inyuū. **27** Nī nī ndaarī wa mbere kwīra Zayuni atīrī, ‘Atīrīrī, aya marī hahal!’ Nī nī ndatūmire mündū athīī Jerusalemu agatware ūhoro ūria mwega. **28** Ndīrarora no hatirī mündū; gūtīrī mündū thīnī wao ūngīheana kīrīra, gūtīrī mündū wa kūnjookeria ūhoro rīrīa ingīmoria kūrīra. **29** Atīrīrī, andū othe nī a maheeni! Cīko ciao no cia tūhū; mīhianano yao ya gwacūhio ihaana o ta rūhuho, na nī ya tūhū mūtheri.

42 “Atīrīrī, īno nīyo ndungata yakwa, ūria ndīragīrīra, ūria ndithuurīre na nīyo īkenagia ngoro yakwa; nīngamītīrīra Roho wakwa nayo nīkarehithīra ndūrīrī ciira wa kīhooto. **2** Ndikaanīrīra kana īgūtūthūke, kana mūgambo wayo ūiguuo kūu nīra-inī. **3** Kamūrangi kagondoku ndīgakoina, kana īhorie rūtāmbī rwa ūguta rūrīa rūratooga. Na nī ūndū wa wīhokeku nīngatunīra ciira na kīhooto; **4** ndigaatithia kana īkue ngoro nginya hīndī ūria īgaatūma gūkū thī kūgie ciira wa kīhooto. Andū ariā matūūrāga icīgīrīra-inī makehoka watho wayo.” **5** Jehova, Mūrungu witū, ūria wōmbire īgūrū na akīritāmbūrūkia, o we ūria waraganirīe thī na indo iria ciothe ciuamaga kuo, na nīwe ūheaga andū a thī mīhūmū, na akahe ariā maikaraga kuo muoyo, ekuuga atīrī: **6** “Nīī Jehova nī nīī ngwītite na nīra ya ūthingu; nīngakūnyīita guoko. Nīngakūmenyagīrīra na ngūheane ūtūike wa kūrīkanīra kīrīkanīro na andū, o na ūtūike ūtheri wa gūtherera andū a Ndūrīrī, **7** na nīguo ūhingūrāge atumumu maitho, na wohorithagie ariā mohetwo ūmarute moime njeera, o nao ariā maikarīte nduma-inī ūmarekererie, moime korokoro-inī. **8** “Nī nīī Jehova; ūru nīrūo rīitwa rīakwa! Naguo rīiri wakwa ndīkauhe mündū ūngī, kana nījītīkire mīhianano ya kūhooywo īheo ūgooci wakwa. **9** Atīrīrī, maūndū maarathirwo tene nīmahingītio, na rīu nī maūndū merū ngwanīrīra; na maūndū macio matanakinya-rī, nīndīmūmenyithītie ūhoro wao.” **10** Inīrai Jehova rwīmbo rwerū, na mūmūgooce kuuma ituri-inī ciothe cia thī, inyuū mūkūrūkaga kūu iria-inī, na kīrīa gīothe kīrī thīnī wario, o na inyuū icīgīrīra, na ariā othe matūūrāga thīnī wacio. **11** Werū na matūūra makuo nīmanīrīre na mīgambo; o na tūtūūra tūria Kedari atūūrāga nītūkūngūire. Andū a Sela nīmarekwo maine rwīmbo nī gūkena; o na mūreke maanīrīre marī kūu irīma-īgūrū. **12** Nīmarekwo makumie Jehova, na maanīrīre ūgooci wake kūu icīgīrīra-inī. **13** Jehova nīakoimagara athīi o ta njamba īrī hinya, na aarahūre kīyo giake ta njamba ya ita; akaanīrīra na oīgīrīre mbugīrīro ya mbaara, na nīagatooria thū ciake. **14** “Ihinda iraaya ngoretwo ngirīte kī, ngegīrīrīra gwīka ūndū. No rīu-rī, ndīrakaya ta mūtumia ūrarūmwō, ngateeha na ngahūma. **15** Nīngananga irīma na tūrīma, na ndūme mīmēra ūria yothē īkūrāga kuo yūme; nīngatūma nījūūi

itūike icīgīrīra na ndūme tūria tūhwe. **16** Nao atumumu nīngamagereria nīra iria matooī, na ndīmatoongorerie tūcīra tūria mataahūthīrīe gūthīra; nayo nduma nīngamīgarūra itūike ūtheri mbere yao, nakuo kūndū kūrīa gūtārī kūiganano ndīkwaraganie. Maūndū macio nīmo ngeeka, na ndīkamātiganīra. **17** No rīrī, andū ariā mehokete mīhianano ya kūhooywo, o acio meraga mīhianano ya gwacūhio atīrī, ‘Inyuū nī inyuū ngai ciitū,’ nīmakahūndūrwo na nīmagaconorithio kūna. **18** “Inyuū mūtaiguaga, ta iguai, na inyuū atumumu-rī, ta cūthīrīrai, nīguo muone! **19** Nūū mūtumumu tīga o ndungata yakwa, o na kana nūū ūtaiguaga ta mūtūmwō ūcio ndūmīte? Nūū mūtumumu ta ūria wīheanite bīū kūrī nī, na nūū mūtumumu ta ndungata ya Jehova? **20** Nīwonete maūndū maingī, no ndūmarūmbūyagia; matū maku nīmahingūrītwo, no ndūrī ūndū ūiguaga.” **21** Jehova nīonire arī wega atūūgīrie watho wake na ūgie rīiri nī ūndū wa ūthingu wake. **22** No rīrī, andū aya nīmatahītwo na magatunywō indo, othe manyītītwo na mītego marima-inī, o na makahithwo njeera thīnī. Matūkīte ta nyamū cia kūguūmwō, na gūtīrī mündū ūngīmahonokia; maikarīte marī atahe, na gūtīrī mündū ūngiuga atīrī, “Nīmacookio kwao.” **23** Nūū wanyu ūgūthīkīrīra ūhoro ūyū, kana aūrūmbūye mahinda marīa magooka? **24** Nūū waneanire Jakubu atūike wa gūthaho, na nūū waneanire Isīraeli kūrī atunyani? Gīthi tī Jehova, o ūria ithūi twīhīrie? Nīgūkorwo andū nīmaregīre gūthīi na nīra ciake; nīmagīre gwathīkīra watho wake. **25** Nī ūndū ūcio nīamaitīrīre marakara make mahīū, na akīmātharīkīra na mbaara. Maarīgīcīrīro nī marakara mahaana ta nīnīmī cia mwaki mīēna yothē, no-o matiigana kūmenya. Marakara macio makīmācina, no matiigana kūrūmbūya ūhoro ūcio ngoro-inī ciao.

43 No rīrī, wee Jakubu, Jehova ūria wakūūmbire, o we ūcio watūmire ūgie ho, wee Isīraeli, ekuuga atīrī: “Tīga gwītīgīra, nīgūkorwo nī nīī ngūkūūrīte; Ngwītīte na rīitwa rīaku; wee ūrī wakwa. **2** Rīrīa ūkūgerera maaī-inī ūkīhītūkīra kuo-rī, ndīkoragwo hamwe nawe; o na rīrīa ūkūringa nījūūi-rī, itīgagūtware. Rīrīa ūkūgerera mwaki-inī-rī, ndūgaagūcina; ndūkarīrīmībūkīrwo nī rūrīrīmī rwaguo. **3** Nīgūkorwo nī nīī Jehova, Ngai waku, o we Ūria Mūtheru wa Isīraeli, Mūhonokia waku; nīheanīte būrūrī wa Mīsīrī ūtūike kīndū gīa gūgūkūra, nakuo Kushi na Seba ngakūheana ithenya rīaku. **4** Tondū wee ūrī wa goro mūno, na ūgatīka maitho-inī makwa, na tondū nīngwendete-rī, nīnganeana andū nī ūndū waku, na neane ndūrīrī nī ūndū wa muoyo waku. **5** Tīga gwītīgīra, nīgūkorwo ndī hamwe nawe; nīngakūrehere ciana ciaku kuuma mwena wa irathīro, na ngūcookanīrīre kuuma mwena wa ithūro. **6** Nīngeera mwena wa gathigathini atīrī, ‘Marekererie!’ na nīrīre mwena wa gūthīnī atīrī, ‘Tīga kūmagīrīrīra.’ Ariū akwa marehei moime kūndū kūraya, o nao aīrītū akwa marehei moime ituri-inī ciothe cia thī: **7** ariā othe metanītio na rīitwa rīakwa, o acio ndoombire nīgeetha rīiri wakwa wonēkage, acio ndoombire, o acio wīra wa moko makwa.” **8** Tongorīai andū ariā marī na maitho, no nī atumumu, na andū ariā marī na matū, no matiiguaga. **9** Andū a ndūrīrī ciothe nīmonganīte hamwe, nao

andū a mabūrūri makagomana. Nī mündū ūrīkū wao warathire ūhoro ūyū, na agitwīra maündū marīa maari ma tene? Nīmarehe aira ao moonanie atī ūhoro ūcio wao warī wa ma, nīguo andū maūguwa moige atīrī, “Ūhoro ūcio nī wa ma.” **10** “Inyuī nī inyuī aira akwa,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “O na nī inyuī ndungata ciakwa irīa thuurīte nīgeetha mūmenye, na mūnjitīkie, na mūmenye atī nī nī nī ūrīa we. Mbere yakwa gūtīrī ūngī wombitwo, na gūtīkagīa ūngī thuutha wakwa. **11** Nīī-rī, o nīī nī nīī Jehova, na gūtīrī mūhonokia ūngī tīga nīī. **12** Nīī-rī, nīnguūranīirīe ūhoro, na ngahonokania, na ngoimbūra: Nīī mwene, na tī ngai ng’eni irī thīīnī wanyu. Tondū ūcio, inyuī nī inyuī aira akwa atī nīī nī nīī Mūrungu,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **13** “Ī, tī-itherū, kuuma matukū ma tene, nīī nī nīī ūrīa we. Gūtīrī mündū o na ū ūngīhota kūhonokia mündū kuuma guoko-inī gwakwa. Rīrīa ndeka ūndū-rī, nūū ūngīhota kūūgarūra?” **14** Jehova, Mūhonokia wanyu, o ūrīa Mūtheru wa Isiraeli, ekuuga atīrī, “Nīngatūma mbūtū ya ita yūkīrīre Babuloni nī ūndū wanyu, na ndehe andū othe a Babuloni marī mīgwate, maikūrūkītio na marīkaba irīa makenagio nīcio. **15** Nīī nī nīī Jehova, ūrīa Mūtheru wanyu, Mūūmbi wa Isiraeli, na Mūthamaki wanyu.” **16** Ūū nīguo Jehova ekuuga, o ūcio watemire njīra irīa-inī, na agītema gacīra kūdū kūrīa kwārī maaī marī hinya, **17** ūrīa waguucīrīirīe ngaari cia ita o na mbarathi, na mbūtū cia ita, hamwe na anene a cio, nao magīkoma hau na maticooke kwarahūka rīngī, makīhora biū ta rūtambī rūhoretio. **18** “Tīgai kūrīrikana maündū marīa mahītūkīte; o na tīgai gwcīūranīa maündū marīa ma tene. **19** Atīrīrī, nīngwīka ūndū mwerū! Rīu no hīndī ūraakunūka; kaī inyuī mūtaraūmenya? Ngwīka atīrī, nīngūtēma njīra werū-inī, nakuo rūng’ūrī-inī ndēme gūtherūke tūrūū. **20** Nyamū cia gīthaka, ta mbwe na ndundu, nīcīheaga gītīo, tondū nī nīī heanaga maaī werū-inī o na rūng’ūrī-inī, ngatūma kūgīe na tūrūū twa kūnyuuagwo nī andū akwa, andū arīa nīī thuurīte, **21** andū arīa ndeyūmbīre, nīguo mahunjagīe ūhoro wa ūgooci wakwa. **22** “No rīrī, wee Jakubu ndūrī wangaīra, nawe Isiraelī-rī, nīkūnogio ūnogetio nī nīī. **23** Inyuī mūtindeheire ng’ōndu cia maruta ma njino, kana mūkandīīthīa na magongona manyu. Ndimūhatīrīirīe na magongona ma mūtū, kana ngamūnogīa na kūmwītia ūbumba. **24** Mūtīrī mwangūrīra ūbumba ūrīa ūrī mūtārarīko mwega, o na kana mūkandutīra maguta ma magongona manyu. No rīrī, mehīa manyu nīmandītūhīre na mūkaanogīa na mawaganu manyu. **25** “Nīī, o nīī mwene, nī nīī tharagīa mahītīa maku, mathīre biū, nī ūndū wakwa Nīī mwene, na ngaaga kūrīrikana mehīa manyu rīngī. **26** Ta ndīrīkanīa maündū marīa mahītūkīte, na mūreke tūmaārīrīrīe tūrī hamwe; nīngī mūciire muonanie atī mūtīhītīe. **27** Tthe wanyu wa mbere nīehīrīe; nao andū arīa maaragīa ithenya rīanyu makīīnemera. **28** Nī ūndū ūcio-rī, nīngaconorīthīa anene a hekarū yanyu, na ndūme Jakubu anangīke, o nake Isiraelī atuīke wa kūnyararwo.

44 “No rīrī, ta thīkīrīrīa, wee Jakubu, ndungata yakwa, o we Isiraeli, ūrīa nīī thuurīte. **2**

Jehova, ūrīa wakūūmbire na agīgūthondeka ūrī nda ya maitūguo, o ūrīa ūrīgūteithagīa, ekuuga atīrī: Tīga gwtīgīra, wee Jakubu, ndungata yakwa, o nawe Jeshuruni, ūrīa nīī thuurīte. **3** Nīgūkorwo būrūrī ūrīa mūng’aru nīngāūtīrīrīa maaī, nakuo kūdū kūrīa kūmū nīgūgathēreraga tūrūū; naruo rūciaro rwaku nīngārītīrīrīa Roho wakwa, nacio njīaro cīanyu ndīcītīrīrīe kīrathimo giakwa. **4** Nīmakaingīha o ta nyeki ya gītūamba īkunūkīte, o na kana ta mītī ya mīrībīna irīa īkūrāga hūgūrūrū-inī cia njūū. **5** Mündū ūmwe nīakoiga atīrī, ‘Nīī ndī wa Jehova’; nake ūrīa ūngī akeītania na Jakubu; o nake ūngī eyandīke guoko gwake atīrī, ‘Ndī wa Jehova,’ na eetue rītwa rītānītio na Isiraeli. **6** “Atīrī, Mūthamaki wa Isiraeli na Mūkūrī wao, o we Jehova-Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atīrī: Nī nīī wa mbere na nī nīī wa kūrīgīrīrīa, gūtīrī Ngai ūngī tīga nīī. **7** Nūū ūkīhaana ta nīī? Nīarekwo oimbūre ūhoro ūcio. Nīaheane ūhoro ūcio na oimbūre arī mbere yakwa, ūrīa gwtārīī kuuma rīrīa ndoombire andū akwa a tene, na onanie ūrīa gūgaikara thuutha-inī; īī, nīākīrathe ūhoro wa maündū marīa magooka. **8** Tīgai kūinaina, o na kana mwītīgīre. Gītī ndoimbūre maündū marīa, na ngīratha ūhoro ūyū kuuma o tene? Inyuī nī inyuī arīa akwa. Nī kūrī Ngai ūngī tīga nīī? Aca, gūtīrī rwaro rūngī rwa Ihiga, nīī ndīrī ūngī njūū.” **9** Andū arīa othe mathondekaga mīhīanano ya kūhooywo nī a tūhū, na indo irīa merīragīrīa mūno itīrī bata. Andū arīa mangīaria ithenya rīao nī atumumu; gūtīrī ūndū mamenyaga, ūguo nīguo ūmaconorīthagīa. **10** Nūū wacūhagīa mūhīanano wa kūhooywo, o na ageturīra mūhīanano wa gūtwekio ūrīa ūtangīmūgūna? **11** We na arīa macīhooyaga nīmagaconorīthio; mabundi o nao no andū matārī kīene. Othe nīmōngane hamwe na matue itua; nao nīmakanīyītwo nī guoya mūnene na maconorīthio. **12** Mūtūrī wa īgera oyaga kūdū kīa wīra, na agakīrutīra wīra agagīcina na makara; agathondeka ngai ya mūhīanano na nyondo, akaūtura na hinya wa guoko gwake. Mündū ūcio ahūūtaga, akoorwo nī hinya; akaga kūnyua maaī, akaringīka. **13** Mūtharamara aīgaga rūngī rwa kūrūngīaria mūhari, agacooka agakurura na karamu; mūhīanano ūcio egūthondeka akaūhūūra randa, nīngī akaūthīma gītīūrūrī, na agacooka kūwacūhīa wega ūhaanane na mūhīanīre wa mündū, o ta mündū ūrī na rīrī wake wothē, nīgeetha ūtūire ihooero-inī rīguo. **14** Mündū aatemire mītarakwa, na agītīhuurīra mūkarakaba kana mūgandī. Akīreka ūkūranīre na mītī irīa īngī ya mūtītū, kana akīhaanda mūthengera, nayo mbura īkūkūrīa. **15** Mūtī ūcio nī wa kuunwo ngū; oyaga imwe agaakīa mwakī, agoota, no irīa īngī agaakīa mwakī, akaruga mīgate. Nīngī gīcūnjī kīmwe agethondekera ngai ya mūhīanano, akamīhooyaga. Ī tī-itherū, athondekaga mūhīanano mūcūhīe akaūnamagīrīra. **16** Nuthu ya ngū agaakīa mwakī nacio; akarugīra irīo ciake ho, na akahīhīrīa nyama ciake ho, akarīa, akahūūna. Nīngī agoota mwakī, akoiga atīrī, “Hī! Nīndaigua ūrugārī; nīndona mwakī.” **17** Ngū irīa ciatīgara agathondeka ngai, mūhīanano wake wa kūhooya; akaūnamīrīra na akaūtūrīrīa maru. Akaūhooya, akoiga atīrī, “Honokia; wee nīwe ngai yakwa.” **18** Matīrī ūndū mooī, na

matirĩ ūndũ mamenyaga; maitho mao nĩmahumbĩre, nĩ ūndũ ūcio matingĩona, na meciiria mao nĩmahingĩtwo makaaga kũmenya matĩndũ. **19** Gũtirĩ mũndũ ūkiraga ageciiria, gũtirĩ mũndũ ūrĩ na ūũgĩ kana ūmenyo oige atĩrĩ, “Nuthu ya ngũ ndahũthĩrĩre na gwakia mwaki; o na ngĩrugĩra mĩgate makara-inĩ macio, na ngĩcooka ngĩhĩhia nyama na ngĩria. Ti-itherũ no ngithondeke kindũ kĩrĩ magigi kuuma kũrĩ ngũ iria itigaire? Ti-itherũ no nyinamĩrĩre gĩcunji kia mũti?” **20** Ariaga mũhu, ahithĩthio nĩ ngoro irĩa iheenekete; ndangĩhota kwĩhonokia, kana oige atĩrĩ, “Githĩ kindũ gĩkĩ kĩrĩ guoko gwakwa kwa ūrĩo ti maheeni?” **21** “Ririkana maũndũ maya, wee Jakubu, o wee Isiraeli, tondũ ūrĩ ndungata yakwa. Nĩ nĩ ndakũmbĩre, wee ūrĩ ndungata yakwa; atĩrĩ, wee Isiraeli, ndikaariganĩrwo nĩwe. **22** Nĩnjeheretie mahĩtia maku magathira biũ, o ta ūria itu rĩa mbura rĩthiraga, mehia maku ngamaniina ta kibii kĩa rũciĩni. Njookerera tondũ nĩngũkũũrite.” **23** Wee igũrũ ina nĩ gũkena, nĩgũkorwo nĩ Jehova wĩkĩte ūndũ ūcio; nawe thĩ ūrĩ rungu rwa igũrũ-rĩ, anĩrĩra. Na inyuĩ irĩma-rĩ, inai rwĩmbo, o na inyuĩ mũtitũ na mũti yanyu yothe inai, nĩgũkorwo Jehova nĩakũũrite Jakubu, na akoonania riiri wake kũu Isiraeli. **24** “Jehova, Mũkũũri waku, ūria wataũmbĩre nda ya maitũguo, ekuuga atĩrĩ: “Nĩ nĩ nĩ Jehova ūria wombire indo ciothe, ūria watambũrũkirie igũrũ ndĩ nyiki, ūria waaraganirie thĩ ndĩ nyiki, **25** nĩ nĩ ngĩragĩrĩria cĩama cia anabii a maheeni, nao aragũri ngamatua irimũ, ngĩ ngagarũra ūũgĩ wa arĩa oogi, ngautua ūrimũ mũtheri. **26** Nĩ nĩ njĩkagĩra ciugo cia ndungata ciakwa hinya, na ngahingia ūrathi wa atũmwo akwa, na ha ūhoro wa Jerusalemu ngoiga atĩrĩ, ‘Nĩragatũũro,’ na ha ūhoro wa matũũra ma Juda ngoiga atĩrĩ, ‘Nĩmagaakwo,’ o na kũndũ gwakuo kũria kwanangĩtwo ngoiga atĩrĩ, ‘Nĩngagũcookereria.’ **27** Nĩ nĩ njĩrĩraga maafi ma kũria kũrĩku atĩrĩ, ‘Hũai, na nĩngahũithia tũrũũ twanyu.’ **28** Nĩ nĩ njugaga ūhoro wa Mũthamaki Kurusu atĩrĩ, ‘Nĩwe mũrĩithi wa mbũri ciakwa, na nĩwe ūkaahingia ūria wotho nyendaga wĩkwo; Nĩakoiga ūhoro wa Jerusalemu atĩrĩ, ‘Nĩriakwo,’ na ha ūhoro wa hekarũ oige atĩrĩ, ‘Mĩthingi yayo nĩyakwo.’”

45 Atĩrĩrĩ, ūyũ nĩguo ūhoro ūria Jehova areera Kurusu, ūria wake mũtirĩre maguta, o ūcio nĩ nyitĩte guoko gwake kwa ūrĩo nĩguo ndoorie ndũrĩrĩ iria irĩ mbere yake, na njaũre athamaki indo ciao cia mbaara, nĩgeetha ndĩmũhingĩrĩre mĩrango mbere yake, na nĩguo ndakanakore ihingo ihingĩtwo: **2** Nĩngagũtongoria na nĩngaragania irĩma; nĩngoinanga ihingo cia gĩcango, na ndinangie mĩgĩtko ya kĩgera. **3** Nĩngahũgĩna iria ihithĩtwo nduma-inĩ, ngũhe ūtonga ūria mũhiithe, nĩguo ūmenye atĩ nĩ nĩ Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, ūria ūgũwĩte na rĩitwa rĩaku. **4** Nĩngũwĩte na rĩitwa rĩaku, nĩ ūndũ wa ndungata yakwa Jakubu, o na nĩ ūndũ wa Isiraeli ūcio nĩ ndithuũrĩre, na ngakũhe rĩitwa rĩa gĩtĩo, o na gũtuika wee ndũnjũũ. **5** Nĩ nĩ nĩ Jehova, na gũtirĩ ūngĩ; tiga nĩ gũtirĩ Ngai ūngĩ. Nĩndĩrukuongagĩrĩra hinya, o na gũtuika wee ndũnjũũ, **6** nĩgeetha kuuma irathĩro rĩa riũa nginya ithũũro rĩario, andũ mamenye atĩ gũtirĩ ūngĩ tiga nĩ. Nĩ nĩ nĩ

Jehova, na gũtirĩ ūngĩ. **7** Nĩ nĩ ndũmaga kũgĩe ūtheri, o na ngatũma kũgĩe nduma, nĩ nĩ ndehaga ūgaacĩru na ngatũma kũgĩe mwanangiko; Nĩ nĩ, Jehova, ūria wĩkaga maũndũ macio mothe. **8** “Atĩrĩrĩ inyuĩ matu ma igũrũ, urĩriai thĩ ūthingu; o na inyuĩ matu ma mbura itĩrĩriai thĩ ūthingu. Thĩ nayo nĩyathamie kanua, nagueo ūhonokio nĩũkunũke, ūmere, ūkũranĩre na ūthingu. Nĩ Jehova-rĩ, nĩ nĩ ndũmite igĩe kuo. **9** “Ūria ūgianaga na Mũmũmbi, kaĩ arĩ na haaro-ĩ ūcio ahaano o ta rũgio thĩnĩ wa ngĩio iria irĩ thĩ. Rĩũmba rĩahota kũũria ūria ūmbaga indo narĩo atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ kũ ūromba?’ O na kana wĩra waku no uuge atĩrĩ, ‘Ndari na moko?’ **10** Hĩ, kaĩ ūria ūragia ithe atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ kũ wagĩre?’ kana akooria nyina atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ kũ waciara?’ Kaĩ arĩ na haaro-ĩ! **11** “Jehova, Ūria Mũtheru wa Isiraeli, na Mũmbi wake, ekuuga atĩrĩ: Ha ūhoro ūkonĩ maũndũ marĩa magooka-rĩ, anga no mũkĩnjũũrie ūhoro wa ciana ciakwa, kana mũnjathĩre wĩra wa moko makwa? **12** Nĩ nĩ ndombire thĩ, na ngũmba andũ arĩa marĩ kuo. Moko makwa nĩmo maatambũrũkirie kũu igũrũ, na ngĩatha mbũtũ cia igũrũ igĩe ho. **13** Nĩngarahũra Kurusu nĩ ūndũ wa ūthingu wakwa: Nĩngatũma mũthĩre yake irũngĩrĩre. We nĩagaaka itũũra rĩakwa rĩria inene rĩngĩ, na ohorithie andũ akwa arĩa matahitwo, no rĩrĩ, matikarutĩrwo kindũ gĩa kũmakũũra kana marutĩrwo kĩheo, ūguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **14** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Maciaro ma bũrĩri wa Misĩri, na indo cia wonjorithia cia Kushi, o na andũ acio araihu a Sabea, nĩmagooka kũrĩ we matũke aku; nĩmagakuumu thuutha, na moko kũrĩ we mohetwo na mĩnyororo. Nĩmagakũinamĩrĩra, magũthaithe, makwĩre atĩrĩ, ‘Ti-itherũ Mũrungu arĩ hamwe nawe, na gũtirĩ ūngĩ tiga we; ti-itherũ gũtirĩ ngai ingĩ.’” **15** Ti-itherũ wee ūrĩ Mũrungu ūria ūikaraga ehithĩe, Wee Ngai na Mũhonokia wa Isiraeli. **16** Arĩa othe mathondekaga mĩhianano ya kũhooywo nĩmagaconorithio na manyararithio; makoiagara mathĩ manyararithio othe hamwe. **17** No rĩrĩ, Isiraeli nĩakahonokio nĩ Jehova na ūhonokio wake ūria ūtũũraga tene na tene; wee ndũgaconorithio kana ūnyararithio nginya tene na tene. **18** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ, ūcio wombire igũrũ, o we Ngai, o ūcio wombire thĩ na akĩmĩthondeka, agĩcooka akĩmĩrũmia wega; na ndaamĩumbire itũũre irĩ ūtheri, no aamĩumbire itũũragwo nĩ andũ; we ekuuga atĩrĩ: “Nĩ nĩ nĩ Jehova, na gũtirĩ ūngĩ. **19** Ndĩrĩ ndaaria na hitho, ndĩ handũ bũrũri-inĩ ūrĩ nduma; ndĩrĩ ndeera njiaro cia Jakubu atĩrĩ, ‘Nongoriai o ūguo tũhũ.’ Nĩ Jehova, njaragia ūhoro wa ma; nyumbũraga maũndũ marĩa magĩrĩre. **20** “Cookanĩrĩrai hamwe, mũũke; ūnganai, inyuĩ arĩa mũũrite kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ. Kwaga ūmenyi-rĩ, nĩ andũ arĩa makuuaga mĩhianano ya kũhooywo ya mũti, na makahooya ngai itangĩhota kũmahonokia. **21** Umbũrai ūhoro wa ūria gũgaikara, na mũũheane, na andũ marekwo macĩre marĩ hamwe. Nũu waheanire ūhoro ūyũ kuuma o tene? Ngĩnĩ nũu waumbũrite matukũ-inĩ macio ma tene mũno? Githĩ ti nĩ, nĩ Jehova? Gũtirĩ Ngai ūngĩ tiga nĩ, Mũrungu mũthingu na Mũhonokia; ti-itherũ gũtirĩ ūngĩ tiga nĩ. **22** “Atĩrĩrĩ, inyuĩ ituri ciothe cia thĩ, njookereraĩ mũhonokio, nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Mũrungu, na gũtirĩ ūngĩ tiga nĩ. **23** Nĩndĩhĩtĩe

47 “Atiririri, haruruka uikare thi rukungu-ini, wee Mwiritu Gathirange wa Babuloni; ikara thi utaikarire giti kia unene, wee Mwari wa andu a Babuloni.

tene nindarathire uhoro wa maündu maría magooka, ngĩmaaria na kanua gakwa na ngĩtuma mamenyeke; o na ro rĩmwe ngĩmahingia, namo magũkika. **4** Ngĩgukorwo nindamenyaga atĩ wee ũri mũmuri mũno, nayo ngingo yaku ikahaana ta rũga rũmũ rwa kĩgera, naguo thithi waku ũgatuika ta gĩcango. **5** Nĩ ũndũ ũcio ndakwirire maündũ maya o tene; ngĩkwĩra uhoro wamo mataanekika, nigeetha ndũkanoige atĩrĩ, ‘Mĩhianano yakwa ya kũhooywo nĩyo ũkĩte maündũ macio; mũhianano wakwa wa gwacũhio, na ngai yakwa ya kĩgera nĩcio ciathanire uhoro wamo.’ **6** Kũigua nĩmũiguĩte maündũ macio; ta kĩmarorei mothe. Gĩthĩ mũtikamoimbũra atĩ nĩguo matariĩ? “Kuuma rĩu ndũkwĩraga uhoro wa maündũ merũ, ngakwĩra uhoro wa maündũ mahithe, o maría wee ũtooi. **7** Maündũ macio mathondeketwo o rĩu, na ti ma tene; ndũrĩ waigua uhoro ũcio, waũigua ũmũthĩ. Nĩ ũndũ ũcio ndũngiuga atĩrĩ, ‘Maündũ macio nĩndamenyete uhoro wamo.’ **8** Wee ndũrĩ waigua kana ũkamenya; kuuma o tene matũ maku matĩrĩ mahingũka. Nĩnjũũ wega ũrĩa ũrĩ mündũ mũgarũ, o na atĩ kuuma waciwarwo wetĩrwo mũremi. **9** Nĩngwamba kũrũgamia mang’ũrĩ makwa nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa, na tondũ wa ũgooci wakwa ndigĩrĩrie mang’ũrĩ macio matigagũkore, nĩguo ndigakũniine biũ. **10** Atĩrĩrĩ, nĩngũtheretie o na gũtuika ti ta ũrĩa betha itheraagio; wee-rĩ, ngũgeretie thĩniĩ wa icua rĩa mĩnyamaro. **11** Nĩ ũndũ wakwa nĩ mwene, ã ti-itherũ, nĩ ũndũ wakwa nĩ mwene-rĩ, nĩngeeka ũndũ ũcio. Nĩ mwene-rĩ, ndaahota atĩa gwĩtikĩria rĩitwa rĩakwa rĩthaahio? Rĩiri wakwa ndikauhe mündũ ũngĩ. **12** “Atĩrĩrĩ, wee Jakubu, ta thikĩrĩria, o na wee Isiraeli ũrĩa nĩ njĩtĩte: Nĩ nĩ nĩ Ngai; nĩ nĩ wa mbere, o na nĩngĩ nĩ nĩ wa kũrigĩrĩria. **13** Guoko gwakwa kũmbwe nĩkuo kwahaandire mĩthingi ya thĩ, na guoko gwakwa kwa ũrĩ gũgĩambũrũkia matu; rĩrĩa ndaameta, mothe marũgamaga o hamwe. **14** “Cookanĩrĩrai hamwe inyuothe na mũthikĩrĩrie: Nĩ mĩhianano irĩkũ ya kũhooywo irĩ joimbũranĩra maündũ macio? Mündũ ũrĩa Jehova ethuurĩre manyiitanĩre nake nĩwe ũkaahingia muoroto wake wa gũũkĩrĩa bũrũri wa Babuloni; guoko gwake nĩkuo gũgookĩrĩa andũ a Babuloni. **15** Nĩ, o nĩ-rĩ, nĩnjarĩtie; ã nĩguo, nĩ nĩ ndimwĩtĩte, na nĩngamũrehe, na nĩakagaaciira wĩra-inĩ wake. **16** “Ngũhĩrĩria mũthikĩrĩrie uhoro ũyũ: “Kuuma o kĩambĩrĩria ndĩrĩ ndaaria uhoro na hittho; maündũ macio makĩoneka, nĩ ngoragwo ho.” Na rĩu Mwathani Jehova nĩwe ũndũmĩte, we mwene o na Roho wake. **17** Jehova, o we Mũkũũri waku, o we Mũtheru wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: “Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai waku, ũrĩa ũkũrutaga maündũ maría makwagĩrĩre, na nowa ũkuonagĩrĩa njĩra irĩa wagĩrĩrwo nĩkũgera. **18** Naarĩ korwo nĩmwaiguĩte maathani makwa, thayũ wanyu ũngĩahaanire ta rũũ rũgũtherera, naguo ũthingu wanyu ũhaane ta makũmbĩ ma irĩa-inĩ. **19** Njĩaro cianyu ingĩangĩhire o ta mũthanga, nacio ciana cianyu cingĩhe ta hĩndĩ cia mũthanga irĩa itangĩtarĩka; rĩitwa rĩao rĩtingikaaniinwo, kana rĩanangwo, rĩetherio mbere yakwa.” **20** Umai bũrũri wa Babuloni, mwĩthareĩ, muume kũrĩ andũ a Babuloni! Anĩrĩrai uhoro ũyũ na kayũ kanene mũkenete, na mũhunjie ndũmĩrĩrĩ ino.

Mĩtũmei nginya ituri-inĩ cia thĩ; ugai atĩrĩ, “Jehova nĩakũũrĩte ndungata yake Jakubu.” **21** Matianyootire hĩndĩ irĩa aamatoongoreirie werũ-inĩ; nĩamarutĩre maaĩ kuuma rwaro-inĩ rwa ihiga; o na nĩngĩ agĩatũra rwaro rwa ihiga, namo maaĩ makiuma ho. **22** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Andũ arĩa aaganu matikagĩa na thayũ o na rĩ.”

49 Atĩrĩrĩ, inyũ mĩtũũruga icigĩrĩra-inĩ ta thikĩrĩria; o na inyũ andũ a mabũrũri ma kũraya ta iguai: Jehova aanjĩtire itarĩ mũciare; ndĩ o nda ya maitũ nĩguo aanjĩtire na rĩitwa rĩakwa. **2** Nĩatũmire kanua gakwa gatuĩke ta rũhiũ rũũgĩ rwa njora, na akĩhitha kĩrũru-inĩ gĩa guoko gwake; agĩthondeka ta mũguĩ mũnyoroku, na akĩhitha thiaka-inĩ wake. **3** Agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, “Wee Isiraeli, nĩwe ndungata yakwa, andũ nĩmarĩngocaga nĩ ũndũ waku.” **4** No ngiuga atĩrĩ, “Nĩ ndutĩte wĩra wa tũhũ; hũthĩrĩte hinya wakwa wothĩ nĩ ũndũ wa maündũ matarĩ kĩguni na ma tũhũ. No rĩrĩ, uhoro wakwa wa gũtũrwo ciira na kĩhooto uumaga harĩ Jehova, narĩo irĩhĩ rĩakwa rĩrĩ na Ngai wakwa.” **5** Na rĩu-rĩ, Jehova ũrĩa wanyũmbire ndĩ nda ya maitũ nduĩke ndungata yake, nĩguo hĩndũre Jakubu, ndĩmũcookie harĩ we, na njookanĩrĩrie Isiraeli harĩ we, nĩgũkorwo ndĩ mũtũku maitho-inĩ ma Jehova, na Ngai wakwa agakorwo arĩ hinya wakwa, **6** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ũndũ mũhũthũ harĩwe gũtuika ndungata yakwa, ya gũcookereria mĩhĩrĩga ya Jakubu, na kũhĩndũra matigari ma Isiraeli marĩa ndĩtĩgĩrie. Nĩngĩ nĩngatũma ũtuĩke ũtheri wa gũtherera andũ a ndũrĩrĩ, nĩgeetha ũtware ũhonokio wakwa ituri-inĩ ciothe cia thĩ.” **7** Jehova, Mũkũũri wa Isiraeli, o we ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli, ekwarĩra ũrĩa mũnyarare na agathũũrwo nĩ ndũrĩrĩ, akeera ũrĩa ndungata ya aathanĩ atĩrĩ, “Athamaki marĩkuonaga magakũrũgamĩra, aanake a athamaki makuona magakũnamĩrĩra, nĩ ũndũ wa Jehova, ũcio mwĩhokeyu, o we ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli, ũrĩa ũgũthuurĩte.” **8** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Hĩndĩ ya gwĩtikĩrĩa, nĩngagũcookeria uhoro, naguo mũthenya wa kũhonokania, nĩngagũteithia; nĩndikũmenyagĩrĩa, na nĩngũkũheana ũtuĩke wa kũrĩkanĩra kĩrĩkanĩro na andũ anyu gĩa kũmacookeria bũrũri, na ũtũme megwatĩre igai rĩa kũndũ kũrĩa gwatigĩrwo gũkĩrĩe ihooru, **9** na nĩngĩ wĩre andũ arĩa mohetwo atĩrĩ, ‘Thĩĩ, nĩmuohorwo,’ nao arĩa maikarĩte nduma-inĩ ũmeere atĩrĩ, ‘Umĩrai ũtheri-inĩ!’ “Makaarĩthagio mĩkĩra-inĩ ya njĩra, na moonage gĩa kũrĩa tũrĩma-inĩ tuothe tũrĩa tũtarĩ kĩndũ. **10** Matikaahũta kana manyoote, kana macinwo nĩ ũrugarĩ wa werũ-inĩ o na kana mahĩe nĩ rĩua. Nĩgũkorwo ũrĩa ũmaiguagĩra tha nĩwe ũkaamoonia njĩra na amatongoragie amatware ithima-inĩ cia maaĩ. **11** Nĩngatũma kũgĩe njĩra irĩma-inĩ ciakwa ciothe, nacio barabara ciakwa irĩa njarĩ ciambatĩrio na igĩrũ. **12** Atĩrĩrĩ, magooka moimĩte kũndũ kũraya: amwe makoima gathigathini, na amwe moime ithũro, na arĩa angĩ moime rũgongo rĩa Sinimu.” **13** Wee igĩrũ, anĩrĩra nĩ gũkenĩ; nawe thĩ ũcanjamũke, na inyũ irĩma-rĩ, inai rwĩmbo! Nĩgũkorwo Jehova nĩahooreretie andũ ake, nao andũ ake arĩa anyarĩre akamaigũra tha. **14** No rĩrĩ, Zayuni oigire atĩrĩ, “Jehova nĩandiganĩrĩre, Mwathani nĩariganĩrwo

nĩ nĩ.” **15** “Nyina wa mwana-rĩ, no ariganĩrwo nĩ mwana ūrĩa arongithia, na aage kũguĩra tha mwana ūrĩa aciarĩe? Hihi no kũhoteke ariganĩrwo, no nĩ ndikaariganĩrwo nĩwe! **16** Atĩrĩrĩ, ngururĩte mũhiano waku hĩ-inĩ ciakwa, nacio thingo ciaku ikoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe. **17** Ariũ aku mahiũhĩte magĩcookaga kũrĩ we, nao arĩa makwanangĩte nĩmarakũũrĩra. **18** Tiira maitho maku wĩrorere kũndũ guothe; ariũ aku othe maracookanĩrĩa hamwe moke harĩwe.” Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ūrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, ūkaamehumba othe ta mathaga; ūkaamehumba o ta ūrĩa mũhiki egemagia na mathaga make. **19** “O na gũtuĩka nĩwanangitwo ūgakira ihooru, o naguo bũrũri waku ūkonũhwo-rĩ, bũrũri ūcio nĩũkanyĩha wage kũiganĩra andũ arĩa matũũraga kuo, nao arĩa magũtambuuranĩte magaakorwo maingatĩtuo magathiĩ haraaya nawe. **20** Ciana iria ciaciariĩrwo bũrũri ūrĩa watahiĩrwo, ikoiga ūkĩguaga atĩrĩ, “Bũrũri ūyũ nĩ mũnini, ndũngĩtũigana, tũhe kũndũ kũngĩ gwa gũtũũra.” **21** Hĩndĩ iyo nĩũkeyũria na ngoro yaku atĩrĩ, “Nũũ wanjariĩre ciana ici, kuona atĩ nĩndakũĩrĩrwo nĩ ciana ciakwa, ngĩtigwo ta ndĩ thaata; ndaari mũtahe na ngamenwo. Nũũ warerire ciana ici? Nĩ ndatigĩrwo nyiki, no rĩrĩ, ciana ici ciũmĩte nakũ?”” **22** Mwathani Jehova ekuuga ūũ: “Atĩrĩrĩ, nĩngeeta ndũrĩrĩ, njooke nyambararie bendera yakwa kũrĩ andũ a mabũrũri; nao nĩmakarehe ariũ aku mamakuũite na moko, na makuue airĩtu aku na ciande ciao. **23** Athamaki nĩo magaatũika mathoguo ma gũkũrera, na atumia ao matũũke ta aa maitũguo a gũkũrera. Nĩmagakũnamĩrĩa maturumithĩte mothĩ mao thĩ, na nĩmagacũna rũkũngũ rũrĩa rũrĩ magũrũ-inĩ maku. Hĩndĩ iyo nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova; arĩa manjĩhokaga matigaaconoka.” **24** Anga njamba irĩ hinya no itunywo indo iria itahite, o na kana andũ arĩa maanyĩtĩtuo mahonokio kuuma kũrĩ andũ karau? **25** No rĩrĩ, Jehova ekuuga atĩrĩ: “Irĩ, njamba cia ita nĩgatunywo andũ arĩa ciohete mĩgwate, na indo iria itahĩtuo itunyanwo kuuma kũrĩ andũ arĩa karau; nĩngahũũrana na andũ arĩa mahũũranaga nawe, na nĩngahonokia ciana cianyu. **26** Nĩngatũma andũ arĩa makũhinyagĩrĩa marie nyama cia mĩĩrĩ yao; makaarĩĩo nĩ thakame yao ene o ta marĩitwo nĩ njooi. Nao andũ othe nĩmakamenya, atĩ nĩrĩ, Jehova, nĩ nĩ Mũhonokia waku, na Mũkũĩri waku, o nĩ ūrĩa Mwene-Hinya wa Jakubu.”

50 Jehova ekũũria atĩrĩ, “Marĩa marĩa maitũguo aaheirwo ma gũtigana nake, o macio monanagia atĩ nĩndamũteire-rĩ, marĩ ha? Kana nĩ mũndũ ūrĩkũ wa arĩa ndaari thĩĩrĩ nao ndakwendeirie? Nĩ ūndũ wa mehia manyu-rĩ, nĩkĩo mwendirio; nĩ ūndũ wa ūrĩa mwagararĩte watho, nĩkĩo nyina wanyu aateirwo. **2** Rĩrĩa ndokire-rĩ, nĩ kĩ gĩatũmire haage mũndũ o na ūmwe? Nĩngĩ rĩrĩa ndetanire-rĩ, nĩ kĩ gĩatũmire haage mũndũ o na ūmwe wanjĩtikire? Kai guoko gwakwa gwakuhĩhite, nĩguo kũremwo nĩkũmũkũũra? Nĩ hinya njagĩte wa kũmũhonokia? Ikuũma rĩakwa riiki nĩrĩtũmaga iria rĩhũe, o na ngatũma njũũ itũke werũ; thamaki ciakuo ikabutha nĩ kwaga maaĩ, na igakua nĩ nyoota. **3** Nĩ humbaga igũrũ nguo ya nduma, na ngarĩkunĩkĩra na nguo ya ikũnia.” **4** Mwathani Jehova

nĩaaahete rũrĩmĩ rwa andũ arĩa marutĩtuo maũndũ, nĩguo menyage ūrĩa ciugo ciakwa ingihota gũteithia andũ arĩa anogu. Anjarahũraga rũciĩni o rũciĩni, akaarahũra matũ makwa thĩkĩrĩrie nĩguo ndũrũte ta andũ arĩa marutagwo maũndũ. **5** Mwathani Jehova nĩahingũrĩte matũ makwa, na nĩ ndĩrĩ ndamũremera; ndicookeke na thuutha. **6** Ndaneanire mũgongo wakwa kũrĩ andũ arĩa maahũũraga, kĩreru gĩakwa ngĩkĩnengera arĩa maangũũraga nderu; ndiahiitho ūthĩũ wakwa atĩ nĩguo ndikanyũrũrio, kana ndige gũtũũrwo mata. **7** Tondũ Mwathani Jehova nĩwe ūndeithagia-rĩ, ndĩrĩ hĩndĩ ngaacoronithio. Nĩ ūndũ ūcio ndũmĩte ūthĩũ wakwa ūikare ūũmĩte o ta ihiga rĩa nyaĩgĩ, na nĩnjũũ ndĩrĩ hĩndĩ ngaacoronithio. **8** Nĩngĩ ūrĩa ūndũuaga mũthingu arĩ hakuĩ. Nũũ ūngĩgĩthĩtanga? Nĩoke tũrũgamane nake! Nĩngĩ ūrĩa ūngĩnjĩrĩthia akĩrĩ we ū? Mũndũ ūcio nĩarekwo akĩng'ethere! **9** Atĩrĩrĩ, Mwathani Jehova nĩwe ūndeithagia. ūrĩa ūngĩndua mwĩhia akĩrĩ ūũ? Andũ acio othe magaaathira o ta ūrĩa nguo ithiraga; makaarĩĩo nĩ memenyi, mathire biũ. **10** Nũũ thĩĩnĩ wanyu wĩtigĩrĩte Jehova, na wathĩkagĩra kiugo kĩa ndungata yake? Mũndũ ūrĩa ūthĩiagĩra nduma-inĩ, ūrĩa ūtarĩ na ūtheri, nĩakĩhoke rĩitwa rĩa Jehova, na egiritanie na Ngai wake. **11** No rĩrĩ, rĩu inyuĩ arĩa othe mwakagia mwaki, na mũkeehe imũrĩ igwakana-rĩ, thĩĩrĩ, mũgerere ūtheri-inĩ wa mwaki wanyu, na wa imũrĩ cia mwaki ūrĩa mũgwatĩtie. ūndũ ūyũ nĩguo mũkaamũkĩra kuuma guoko-inĩ gwakwa: Mũgaakoma thĩ na mĩnyamaro.

51 “Atĩrĩrĩ, inyuĩ mũrũmagĩrĩa maũndũ ma ūthingu ta thĩkĩrĩriai, o inyuĩ mũrongoragia Jehova: Rorai rwaro rwa ihiga rũrĩa mwarutĩrwo, o na kienjero kĩa mahiga kĩrĩa mwenjĩrwo; **2** ta rorai lburahĩmu, o we ithe wanyu, o na Sara, ūrĩa wamũciarire. Nĩgũkorwo hĩndĩ irĩa aarĩ o wiki nĩguo ndamwĩtĩre, na ngĩmũrathima, ngĩtũma aingĩhe. **3** Ti-itherũrĩ Jehova nĩakahooreria Zayuni, o na ahoorerie kũndũ gwakuo kũria kwanangĩtuo; werũ wakuo akaatũta o ta Edeni, na rũng'ũrĩ rwakuo arũtue o ta mũgũnda wa Jehova. Kũu guothe gũkaiyũra gĩkeno, na gũcanjamũka ngoro, na gũcookagia ngaatho, o gũkiĩnagwo nyĩmbo. **4** “Inyuĩ andũ akwa ta thĩkĩrĩriai, na inyuĩ rũrĩrĩ rwakwa, njiguai: Nĩgũkorwo watho ūkoima harĩ nĩ; nakĩo kĩhooto gĩakwa nĩkĩo gĩgaatũika ūtheri wa ndũrĩrĩ. **5** ūhoro wakwa wa ūthingu nĩũrooka o na ihenya, nakuo kũhonokania gwakwa kũrĩ hakuĩ kuoneka, o nakuo guoko gwakwa nĩkũo gũgaatũira andũ a ndũrĩrĩ ciira wa kĩhooto. Andũ a icigĩrĩa-inĩ nĩ nĩ magaacũthĩrĩria na meterere guoko gwakwa marĩ na mwĩhoko. **6** Tiirai maitho manyu na igũrũ, na mũrore thĩ irĩa irĩ mũhuro; igũrũ rĩkaabũria o ta ndogo, nayo thĩ ithire o ta ūrĩa nguo ithiraga, nao atũũrĩ ao makuage o ūguo ta ngĩ. No rĩrĩ, ūhonokio wakwa nĩwagũtũũra nginya tene, naguo ūthingu wakwa ndũrĩrĩ hĩndĩ ūgaathira. **7** “Ta njiguai, inyuĩ andũ arĩa mũũrĩ ūhoro wa ūthingu, o inyuĩ andũ arĩa mũrũmĩtie watho wakwa ngoro-inĩ cianyu: Mũtĩgetigĩre kũmenwo nĩ andũ, o na kana mũmakio nĩ irumi iria mamũrũmaga nacio. **8** Nĩgũkorwo makaarĩĩo nĩ memenyi mathire biũ o ta nguo; na marĩĩo nĩ igunyũ o ta marĩ guoya wa

ng'ondu. No riri, uhoro wakwa wa uthingu ni wa gutuura nginya tene, naguo uhonokia wakwa utuure nginya njjarwa-ini ciothe." 9 Arahuka, arahuka! Wikipi hinya, wee guoko kwa Jehova; arahuka o ta uria waarahukire matuku maria ma tene, warahuke o ta hinda ya njjarwa cia tene. Githi wee tiwe watinangirie Rahabu tucunji, o wee watheecangire nyamu iyo nene, ukimuturikania? 10 Githi tiwe wahuthirire iria, maa! ma kundu kura kuriku muno, o wee watemire njira kuu iria-ini kura kuriku, nigeetha andu aria wakuturite maringire yo? 11 Andu aria akutire a Jehova nimagacooka. Nao magaatonyo Zayuni makinaga; nimagakirwo thumbi ya gikeno gia tene na tene. Magaakena na macanjamuke, nakio kieha na mucaayo nigathira biu. 12 "Ni, o ni mwene-ri, ni ni ndimuhoeragia. Wee uri u, ati nguwo wutigire andu aria makuaga, na ugetigira ariu a andu aria magaatuo o ta nyeki, 13 nawe ukariganirwo ni Jehova uria wakutumbire, o we uria watamburukirie matu, na agika mithingi ya thi, ati nguwo o utuura na guoya o muthenya ni undu wa mang'uri ma muthinyaniriria riria ekwihaariria aniinane? Namo mang'uri ma muthinyaniriria ucio-ri, makiri ha? 14 Nao oohwo aria marainaina ni guoya nimekuohorwo o narua; matigakuira kuu marima-ini ma njera, o na kana irio ciao ciage. 15 Nigukorwo ni ni Jehova Ngai wanyu, uria utimaga iria riike ndiihu nguwo makumbi mario makaruruma; Jehova Mwene-Hinya-Wothe nirio riitwa riake. 16 Ninjikirite ciugo ciakwa kanua-ini gaku, na ngakuhumbira na kuiru gia guoko gwakwa, o ni ndatamburukirie matu haria mari, na ngika mithingi ya thi, o ni njiraga andu a Zayuni atiri, 'Inyu! muri andu akwa.'" 17 Arahuka, arahuka! Wee Jerusalemu ukira, o wee unyurire gikombe kia mang'uri ma Jehova, unengereirio kuuma guoko-ini gwake, o wee unyurire kuuma mbakuri iria itimaga andu matuguge na ukaminikiria. 18 Har! ariu ake othe aria aaciare, gutiri o na umwe ungimutongoria; o na ningi ariu ake othe aria aarere-ri, gutiri o na umwe ungimunyita guoko. 19 Mogwati maya meeri nimo magukorete; nuu ugaagikuhooreria? Mogwati macio ni mwanangiko na unianani, ningi ni ng'aragu o na ruhiu rwa njora; nuu ugaagikuhooreria? 20 Ariu aku nimarangikite; nao makomete macemanirio-ini ma njira ciothe, magakoma o ta thiya inyiitwo ni mitego. Maiyuritwo ni mang'uri ma Jehova, na ikuma ria Ngai wanyu. 21 Ni undu ucio igua uhoro uyü, wee unyariiritwo, ukarrio, no ti ndibe ikurite. 22 Mwachani Jehova Ngai waku uria ugitagira andu ake, ekuaga uu: "Atiriri, ningwehereire gikombe kiria giatimire utuguge, ngakiruta guoko-ini gwaku; o na ngakwehereria mbakuri ya mang'uri makwa, na ndugacooka kuminyura ringi. 23 Ninganeana mbakuri iyo moko-ini ma aria makunyariraga, o aria maakwirire atiri, 'Wiguthie thi, nguwo tukugerere iguru.' Nawe ugikoma, mugongo waku ugituika taari thi, na ukutua taari njira nguwo andu acio makugeragere iguru."

52 Arahuka, arahuka, wee Zayuni, wikipi hinya. Ikira nguo ciaku iria iri riiri, o wee Jerusalemu, itura riria inene na riame. Nigukorwo kuuma riu thiini waku gutigacooka gutonyo mundu utari miruu

kana mundu uri na thaahu. 2 Wibaribe rukungu; ukira, ukarire giti kia unene, wee Jerusalemu. Wihore mnyororo iyo iri ngingo yaku, wee mwaru wa Zayuni, o wee utuure uri muhe. 3 Nigukorwo Jehova ekuaga atiri: "Wee wendiro utarutirwo kindu, na ugaakutirwo utarutirwo mbeeca." 4 Nigukorwo Mwachani Jehova ekuaga atiri: "Tene andu akwa maikurukire bururi wa Misiri magithi gutuura mari ageni kuo; thuutha uyü andu a Ashuri nimamahinyirire." 5 Jehova ekuaga atiri, "Riu-ri, ni ki ndi nakio? "Nigukorwo andu akwa maatahirwo o guo tulu, nao andu aria mamaathaga no kumanyuriria. Nario riitwa riakwa ricambagio hinda ciothe," uguo nguwo Jehova ekuaga. 6 "Ni undu ucio andu akwa nimakamenya riitwa riakwa; muthenya ucio nimakamenya ati ni ni ndaarire uhoro ucio o tene. Ii nguwo, ni ni ndawarire." 7 Ka maguri ma mundu uria urarehe uhoro mwega, nimagirire kuu irima-ini iguri-t, o ucio urahunjaniria uhoro wa thayü, na akarehe uhoro mwega wa mundu magiriru, o na akahunjaniria uhoro wa kuhonokania, o we uria ureera Zayuni atiri, "Ngai waku niwe urathamaka!" 8 Atiriri, ta thikiriria! Arangiri aku nimaraniira; maraniira ni gukena mari hamwe. Riria Jehova agacooka Zayuni, nimateyonera na maitho mao. 9 Atiriri, inyu! kundu kura kwanagitwo kwa Jerusalemu, ambirirai kua nyimbo cia gikeno, nigukorwo Jehova niahooreretie andu ake, na agakura Jerusalemu. 10 Jehova niakaguria guoko gwake gutheru har nduriri ciothe, ikuone na maitho mao, nacio ituri ciothe cia thi nicoona uhonokania wa Ngai witu. 11 Eherai, eherai, umai kuu! Mutikahutie kindu kir thaahu! Umai kuu na mwitherie, inyu! mukuaga indo cia Jehova. 12 No riri, mutikoima na ihenya, kana muthi muthanyukite; nigukorwo Jehova niwe ukaamutongoria, Ngai wa Israeli niwe ukaamuua thuutha, amugitire. 13 Atiriri, ndungata yakwa igekaga mundu na uug; nikambarario na yambirio, o na itugurio muno. 14 O ta uria andu aingi maagegrio muno ni undu wake, tondü githiithi giake nigithukitio muno, gikakira kia mundu o wothie, na muthanire wake ugathukio gikira muthanire wa andu, 15 uguo noguo akaamakia nduriri nyingi, nao athamaki nimagatamia tunua twao ni undu wake. Nigukorwo mundu maria materitwo, nimakamoono, na mundu maria mataiguite, nimakamenya uhoro wamo.

53 Nu witikitie uhoro witu, nakuo guoko kwa Jehova-ri, kuguriro u? 2 Nigukorwo ndungata iyo yakurire ihaana ta muti mwithi, na ta muri umerete kundü kumü. Ndari kirorerwa o na kana igathakara undu tungiaguucirio nyo, ikioneke-ri, gutiri kindu kingiatimire tumiririre. 3 Ndungata iyo ninyararirwo na ikiregwo ni andu, aari mundu wa kieha kingi na wonete thina. O ta mundu uria andu mahithaga mothiu mao matikamuone-ri, aanyarirwo, na ithu tuitigana kumutia. 4 Ti-itheru niwe woire wonje witu, na agikua kieha giitu; no ithu twatuire nikuhurwo aahuritwo ni Ngai, akamunyamaria. 5 No riri, aatihangirio ni undu wa mahitia maitu, o na akihehenjwo ni undu wa waganu witu; nakuo kuhirithio kura gwatimire tuge na thayü

nīwe waherithirio, na ithuī tūhonagio nī ūndū wa nguraro ciake. **6** Ithuothe, nīthūhītīe njira, tūgaturuura na ng'ondo ciūrīe, o mūdū agathīi na njira yake mwene; nake Jehova nīamūgīrīre waganu witū ithuothe. **7** Nīahinyīrīrio na agithīinio, nowe ndaatumūrire kanua gake; aakirire ki o ta ūrīa gatūrūme gakiraga gagithīi gūthīnjwo, o na o ta ūrīa ng'ondo ikiraga ki iri mbere ya mūmīenji guoya, noguo o nake ataatumūrire kanua gake. **8** Eeherio na ūndū wa kūhinyīrīrio na gūtūrwo ciira ūtarī wa kīhooito. Ha ūhoro wa rūciaro rwake-rī, nūū ūngīaria ūhoro waruo? Nīgūkorwo eeheririo kuuma būrūrī wa arīa matūrāga muoyo; na nī ūndū wa mahitia ma andū akwa nīkio aahūirīro. **9** Rīrīa aakuire aigirwo mbīrīra-inī ya andū aaganu, o na agithikwo mbīrīra-inī ya andū arīa itonga, o na harīa atekite ūndū mūūru, kana kanua gake gakaaria maheeni. **10** No rīrī, Jehova nīonire arī wega amūhehenje, na agītūma athīnīke, na rīrīa Jehova agaātūma muoyo wake ūtūike igongona rīa mehīa-rī, nīakoonā rūciaro rwake, na amūngithīrie matukū make, naguo wendi wa Jehova nīūkagaacīra guoko-inī gwake. **11** Thuutha wa ngoro yake gūthīnīka, nīakoonā uumithio wa gūthīnīka gwake, na aiganīre; nī ūndū wa ūmenyo wake, ndungata ūyo yakwa thingu nīgātūma andū aingī matūike athingu, na nīgakuua mawaganu mao, īmeherie. **12** Nī ūndū ūcio nīngamīgayanīria igai hamwe na arīa anene, o na magayane indo cia gūtahwo na andū arīa marī hinya, tondū nīarutire muoyo wake akue, na agītaranīrio na arīa aagarari watho. Nīgūkorwo nīakuuire mehīa ma andū aingī, o na arīa maahītīe akimathaitanīrīra.

54 “Atīrīrī, wee mūdū-wa-nja thaata ina rwīmbo, o wee ūtarī waciara mwana; ambīrīria kūina rwīmbo, na wanīrīre nī gūkena, wee ūtarī wanyītuo nī ruo rwa gūciara, tondū ciana cia mūdū-wa-nja ūrīa ūtiganīrio nī nyingī, gūkīra cia ūrīa ūrī na mūthuuri,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **2** “Wīyaramīrie handū ha hema yaku, na ūtambūrūkie mataama ma hema yaku maaramē, maguucīe ūtekūmacaīra; raihia mikanda ya hema yaku, nacio hīgī ciayo ūcikiindīre irūme biū. **3** Nīgūkorwo nīgatheerema mwena wa ūrīo na wa ūmōtho; njīaro ciaku nīkegwatīra mabūrūrī ma ndūrīrī, na itūūre matūrāa manene ma cio marīa matīgītuo matarī andū. **4** “Ndūkanetīgīre; tondū ndūgaakonoka. O na ndūkanaigūe guoya wa gūconorithio; nīgūkorwo ndūrī hīndī ūkaanyararithio. Nīukariganīro nī thoni cia ūnini waku, na ndūgacooka kūrīrikana rīngī ūrīa wananyararwo nīgūkorwo ūrī wa ndigwa. **5** Nīgūkorwo ūrīa Mūūmbi waku nīwe mūthuuri waku, nake etagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we ūrīa Mūtheru wa Isīraeli nīwe Mūkūūri waku; nake etagwo Ngai mwene thī yothe. **6** Nīgūkorwo Jehova nīagagwīta ūcooke, ūhaana ta mūtumia ūtiganīrio, na mūthīnīku ngoro, mūtumia wahikire arī mūnini, agacooka agateo,” ūguo nīguo Ngai waku ekuuga. **7** “Nīgūkorwo ndīragūtiganīrie o gwa kahinda kanini, no nīngūgūcookia ndī na tha nyingī mūno. **8** Hīndī ya marakara maingī nīndakūhithire ūthīū wakwa gwa kahinda kanini, no nī ūndū wa ūtugi ūrīa ūtathiraga, nīngakūguīra tha,” ūguo nīguo Jehova Mūkūūri waku ekuuga. **9** “Kūrī nīi matukū maya no

ta marīa ma hīndī ya Nuhu, rīrīa ndehitire ngiuga atī maaī ta macio ma hīndī ya Nuhu matigacooka kūiyūra thī. Nī ūndū ūcio rīu nīndīhītīe atī ndigacooka kūrakara nīwe o na kana ngūkūūme rīngī. **10** Nīgūkorwo irīma no ithingithio, natuo tūrīma tweherio, no rīrī, wendo wakwa ūrīa ūtathiraga ūrīa ngwendete naguo-rī, ndūkeenenyio, o na kana kīrīkanīro gīakwa gīa thayū kīeherio harīwe,” ūguo nīguo Jehova ūrīa ūkūguagīra tha ekuuga. **11** “Atīrīrī, wee itūūra rīrī inene inyamariē, o wee ūthukathukītuo nī ihuhūkano, na ūkaaga wa gūkūhooreria, nīngagwaka na mahiga ma rangi wa mīthemba mīngī, nayo mīthingi yaku ndīmīake na mahiga ma yakuti. **12** Nīngathondeka ndirica ciaku na mahiga mega matune, na ihingo ciaku ndicithondeke na mahiga ma goro me kūhenia, nacio thingo ciaku ciothe ikorwo irī cia mahiga ma goro mūno. **13** Ciana ciaku ciothe nīkarutagwo ūhoro nī Jehova, naguo thayū wa ciana icio ciaku nīūkaingīha mūno. **14** Nīūgaikara ta ūhaanditwo wega ūhoro-inī wa ūthingu: ūnyamarania nīūgakūraihrīria; ndūgakorwo ūrī na ūndū ūngītūma wītīgīre. Nakīo kimako nīgīgakūraihrīria; gītīgagūkuhrīria. **15** Na rīrī, andū mangīgaagūtharīkīra-rī, nīi ndigakorwo ūhoro-inī ūcio; na mūdū o wothē ūgaagūtharīkīra-rī, ūcio nī kwīneana akēneana harīwe. **16** “Atīrīrī, nīi nīi ndoombire mūturi, ūrīa ūhurutagīra mwaki wa makara, na agatura kindū kīa mbaara o ūrīa kīagīrīre wīra-inī wakīo. O na mūdū ūrīa wanangaga akaniinana-rī, nī nī ndīmūmbite; **17** na gūtīrī kindū kīa mbaara gīthondeketwo gīa gūgūkūrīra gīkaagacīra wīra-inī wakīo, na nīūkahoota mūdū ūrīa ūkaaria ciugo cia gūgūthitanga. Rīrī nīrio igai rīa ndungata cia Jehova, o naguo ūhoro wacio wa gūtūuo thingu uumaga harī nīi,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

55 “Atīrīrī, inyuī inyuothē arīa mūnyootī-rī, ūkaai mūnyue maaī; na inyuī mūtārī na mbeeca-rī, ūkaai mūgūre irio, mūrīe! Ūkaai, mūgūre ndibei na iria mūtārī na mbeeca mūkūruta, na hatarī na thogora. **2** Nī kīi gīgūtūma mūtūmīre mbeeca harī irio gūtārī, o na mūnoge mūkīrutīra wīra kindū gītangīmūhūūnia? Thikīrīrai na mūnjigūe, nīguo mūrīage indo iria njega, nacio ngoro cianyu nīrīkenagīra irio iria njega mūno. **3** Tegai matū mūthikīrīrie, na mūūke kūrī nīi; njiguai nīgeetha mūtūūre muoyo. Na nīi nīngarīkanīra na inyuī kīrīkanīro gīa gūtūūra tene na tene, arī wendo wakwa wa kwīhokeka ūrīa nderīre Daudi. **4** Atīrīrī ūcio nīndīmūtūite mūira kūrī ndūrīrī, na ngamūtua mūtongoria na mūnene wa ndūrīrī. **5** Tī-ither ūrīa nīgeeta ndūrīrī iria ūtooi, nacio ndūrīrī iria itakūū iteng'ere ciūke kūrī we, nī ūndū wa Jehova Ngai waku, o we ūrīa Mūtheru wa Isīraeli, nīgūkorwo nīakūhumbīte ūkengu mūnene.” **6** Mathaai Jehova hīndī irīa angīoneka; mūkāirei hīndī irīa arī hakuhi. **7** Mūdū ūrīa mwaganu nīatigane na mīthīre yake, nake mūdū ūrīa ūtarī mūthingu atigane na meciiria make mooru. Nīacookerere Jehova, na nīekūmūguīra tha, na acookerere Ngai witū, nīgūkorwo nīakīragīrīria kūrēkanīra. **8** “Nīgūkorwo meciiria makwa timo meciiria manyu, o na kana mīthīre yanyu igatūika ta mīthīre

yakwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **9** “O ta ũria matu maraihanĩrĩrie na thĩ, ũguo noguo mĩthĩire yakwa iraihanĩrĩrie na mĩthĩire yanyu, o na meciiria makwa magakĩra meciiria manyu. **10** Nĩgũkorwo o ta ũria mbura yuraga, narĩo ira rĩkaharũrũka kuuma igũrũ, na iticookaga kuo itaihũgĩtie thĩ na igatũma mĩmera ithundũke na ĩciare, nĩguo mĩhandi aheo mbeũ na ũria wendaga kũria aheo irio ciake, **11** ũguo noguo kiugo gĩakwa kĩa kiumaga kanua gakwa gĩgaikara: Kiugo kĩa gĩtikanjookerera o ro ũguo tũhũ, no nĩgĩkahingia ũria nyendete wĩkwo, na gĩkinyanĩrie muoroto ũria watũmire ndĩgĩtũme. **12** Ũkoimagara na gĩkeno, na ũthiage ũtongoretio nĩ thayũ; irĩma o na tũrĩma nacio nĩgaitĩka kũina rwĩmbo mbere yaku, nayo mĩti yothye ya gĩthaka nĩkahũũra hĩ. **13** Ithenya rĩa mĩĩgũga-rĩ, gũkaamera mĩthengera, na itherenya rĩa cong’e kũmere mĩhandathi. Naguo ũndũ ũcio ũgaatũka wa gũtũma Jehova agĩe igweta, na ũtuũke kĩmenyithia gĩa gũtũura nginya tene, kĩa gĩtagathũkio.”

56 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Tũurai mĩtuanagĩra ciira wa kĩhooto, na mwĩkage maĩndũ marĩa magĩrĩrie, nĩgũkorwo ũhonokio wakwa nĩũkuhĩrĩrie, o naguo ũthingu wakwa ũrĩ hakuhĩ kũguuranĩrio. **2** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mĩndũ ũria wĩkaga maĩndũ macio, o mĩndũ ũria ũrĩmagia maĩndũ macio mũno, na ũria ũmenyagĩrĩra thabatu atekũmĩthaahia, na akagĩrĩria guoko gwake gwĩka ũũru. **3** Mĩndũ wa kũngĩ ũria wĩnyĩitanĩtie na Jehova ndakanoige atĩrĩ, “Ti-itherũ Jehova nĩakanyamũrĩria, andĩgĩthanĩe na andũ ake.” O na kana mĩndũ ũria mĩhakũre arekwo oige atĩrĩ, “Nĩĩ haana o ta mĩtĩ mĩmũmũ. **4** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ha ũhoru wa andũ arĩa ahakũre arĩa mamenyagĩrĩra thabatu ciakwa, na magathuura gwĩka maĩndũ marĩa manganagia, na makarũmia kĩrĩkanĩro gĩakwa-rĩ, **5** nĩngamahe handũ thĩĩnĩ wa hekarũ yakwa na thingo-inĩ ciayo, na ndũme marĩrikanagwo na magĩe igweta rĩega mũno gũkĩra andũ arĩa marĩ na ciana cia aanaake na cia airĩtu; o na nĩngĩ nĩngamahe rĩĩtwa rĩrĩa magaatũura meetagwo nginya tene na tene, rĩrĩa rĩtagacooka kũrĩganĩra. **6** Andũ a kũngĩ arĩa menyĩitanĩtie na Jehova nĩguo mamũtungatagĩre, o acio mendete rĩitwa rĩa Jehova, na mamũhooyaga, o na arĩa othe mamenyagĩrĩra thabatu matekũmĩthaahia, na makarũmia kĩrĩkanĩro gĩakwa-rĩ, **7** andũ acio nĩo ngaatwara kĩrĩma-inĩ gĩakwa kĩa kĩa mĩmũre, na ndĩmahe gĩkeno thĩĩnĩ wa nyũmba yakwa ya mahooya. Maruta mao ma njino na magongona nĩmagetĩkĩrĩka kĩgongona-inĩ gĩakwa; nĩgũkorwo nyũmba yakwa iĩgeetagwo nyũmba ya mahooya ya kũhooyagĩrwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe.” **8** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, o we ũria ũcookanagĩrĩria andũ a Isiraeli arĩa matahĩtwo: “Hamwe na acio ndĩkĩtie gũcookanĩrĩria no kũrĩ angĩ ngaacookanĩrĩria meongerere harĩo.” **9** Atĩrĩrĩ, ũkaai inyuĩ nyamũ ciothe cia gĩthaka, o na inyuĩ nyamũ ciothe cia mĩtũtĩ ũkaai mũrĩe! **10** Arangĩrĩ a Isiraeli nĩ atumumu, othe nĩmagĩte ũmenyo; othe matarĩi ta ngui itagambaga, ikaremwo nĩ gũkũga; makomaga thĩ makaroota, na mendaga o gĩkomata toro. **11** Matarĩi o ta ngui ngoroku mũno; matĩrĩ hĩndĩ mahũũnaga. Nĩ

arĩithi matarĩ na ũtaũku; othe magarũrũkĩte magathĩĩ na njĩra ciao o ene, na o mĩndũ acaragia maĩndũ ma kwĩguna we mwene. **12** O mĩndũ aanagĩrĩra akoiga atĩrĩ, “Ũganai ndĩmũrehere ndibei! Nĩtũnyue njoohi nginya tũrĩio! Naruo rũciũ rũkaahaana o ta ũmũthĩ, kana rwagĩre mũno makĩria.”

57 Atĩrĩrĩ, andũ arĩa athingu makuaga o ro ũguo, na gũtĩrĩ mĩndũ wĩciiragia ũhoru ũcio ngoro-inĩ yake; andũ arĩa etigĩrĩ-Ngai meheragio, na gũtĩrĩ mĩndũ ũmenyaga atĩ acio athingu meheretio nĩguo matharwo, matikoone ũũru. **2** Andũ arĩa mathĩiaga na mĩthĩire mĩagĩrĩru, matoonyaga thayũ-inĩ; nĩngĩ nĩmonaga ũhurũko makua. **3** “No inyuĩ-rĩ, ũkaai haha, inyuĩ arĩũ a mĩndũ-wa-nja mũragĩrĩ, o inyuĩ ciana cia itharia na cia maraya! **4** Nũũ ũcio inyuĩ mũranyũrũria? Nũũ ũcio mũratembanĩria mĩromo na mĩkamũrutĩra rũrĩmĩ? Gĩthĩ inyuĩ ti inyuĩ ciana cia aremĩ, o na rũciaro rwa aheenanĩ? **5** Inyuĩ mũhĩahĩaga nĩ thuti cianyu mũrĩ kũu mĩgandi-inĩ, na mũrĩ rungu rwa mũtĩ o wotho mũruru; mũrutaga ciana cianyu magongona kũu ituamba-inĩ, na mĩatũka-inĩ ya ndwaro cia mahigia. **6** “Mĩhianano ya kũhooywo rĩa rĩ mahiga-inĩ manyoroku kũu ituamba-inĩ nĩyo rũgai rwanu; ĩĩ, mĩhianano ĩyo nĩyo igai rĩanyu. ĩĩ, ĩyo nĩyo ũtĩire magongona maku ma kĩndũ gĩa kũnyuuu, na ũkamĩrutĩra maruta ma mĩtu. Nĩrĩ-rĩ, ingĩhota atĩa gũkĩrĩrĩria maĩndũ ta macio? **7** Wee ũthondekete ũrĩrĩ waku karĩma-inĩ karĩa karaaya na igũrũ, na gatũũgĩru; na kũu igũrũ nĩkwo waambatire, ũgĩthĩĩ kũrutĩra magongona maku kuo. **8** Thuuttha wa mĩrango yaku, na hĩngĩro-inĩ ciayo nĩkwo ũĩgĩte imenyithia cia gũkũrĩrĩkania ũhoru wa mĩhianano ya andũ acio matooi Ngai. Nĩwahumbũrĩrie gĩtanda gĩaku nĩ ũndũ wa kũndĩrĩka, ũkĩhaica igũrũ rĩakĩo, o na ũgĩkĩaramia makĩria; ũkĩrĩkanĩra na acio wendete itanda ciao, na ũgĩcooka ũkĩrĩrorera njaga yao. **9** Nĩwathĩire kũrĩ Moleku ũrĩ na maguta ma mũtĩ wa mĩtamaiyũ, na ũkĩongerera maguta maku marĩa manungaga wega. Nĩwatũmire abarũthi aku mathĩĩ kũndũ kũraya mũno; nĩngĩ ũgũkũrũka o nginya mĩrĩrĩ-inĩ! (Sheol h7585) **10** Nĩwanogĩrio nĩ mĩthĩire yaku yotho, no rĩrĩ, ndũigana kuuga atĩrĩ, ‘Ŭndũ ũyũ nĩ wa tũhũ.’ Ŭkĩgĩa na hinya mwerũ, nĩ ũndũ ũcio ndũigana kũringĩka. **11** “Nũũ wakũguithĩrie guoya na ũkĩmĩwĩgĩra, ũũ atĩ ũkoretwo ũkĩaga gũtũka mĩwĩhokeku kũrĩ nĩ, na ũkaaga gũcooka kũndĩrĩkana, o na kana wĩcũũranĩe ũhoru ũcio na ngoro yaku? Gĩthĩ ti tondũ ngoretwo ngĩrĩte kĩ ihinda iraihu, nawe ũkaaga kũnjĩgĩra? **12** Nĩngambũrĩria ũthingu waku na cĩko ciaku, nacio itigakũgũna. **13** Rĩrĩa ũgaakaya ũkĩenda ũteithio-rĩ, mĩhianano ĩyo ya kũhooywo ũnganĩtie-rĩ, nĩgagĩkũhonokia! Rũhuho nĩrũkamĩkuua yotho, yũmbũrwo, yeherio nĩ mĩhũmũ mĩtheri. No rĩrĩ, mĩndũ ũria ũnduuaga rĩrĩro rĩake-rĩ, nĩwe ũkaagaya bũrĩrĩ, o na egwatĩre kĩrĩma gĩakwa kĩa kĩa mĩmũre. **14** Na nĩgũkeeranwo atĩrĩ: “Akaai, akaai, na mũthondeke njĩral Eheria! mĩhĩnga yehere njĩra-inĩ ya andũ akwa.” **15** Nĩgũkorwo ũria-ũrĩ-Igũrũ Mũno, o We ũtũũgĩrĩtio na ũtũũraga tene na tene, ũria wĩtagwo mũtheru; ekuuga atĩrĩ: “Ndũũraga o igũrũ handũ hatheru, na nĩngĩ ngatũũrĩria na mĩndũ ũria ũrĩ

ngoro ithuthikite, na ūria ūherete na winyiithie, nigu njarahure roho wa mündũ ūcio winyiithie, na njarahure ngoro iyo ithuthikite. **16** Ndigütũura ndũithanagia nginya tene, o na kana ndũure ndakarite hĩndi ciothe, tondũ roho wa mündũ wahota kũringika mbere yakwa, mĩhũmũ iyo ya mündũ ūcio ndoombire ihwererekere. **17** Nĩndarakaririo mũno nĩ mehia make ma gũkoroka; ngĩmũherithia na ngĩmũhitha ūthiũ wakwa nĩ kũrakara, no agĩthĩ o na mbere na mĩthiire yake ĩria eyendeire. **18** Nĩnyonete njĩra ciake, no nĩngamũhonia; ningĩ nĩngamũtongoria, na njooke ndĩmũmĩrĩrie, **19** ndũme kũgĩe na ūgocĩ tũnua-inĩ twa andũ aĩa macakayaga kũu Isiraeli. Thayũ, thayũ kũri aĩa marĩ kũraya, na kũri aĩa marĩ gũkuhĩ,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. “Na nĩ nĩ ngaamahonia.” **20** No rĩrĩ, andũ aĩa aaganu mahaana ta ĩria rĩgĩkia ndiĩhũ ciario, rĩria rĩtangĩhoorera, rĩria makũmbĩ marĩ mahurunjaga ndaka na ndooro. **21** Ngai wakwa ekuuga atĩrĩ, “Mündũ ūria mwaganu-rĩ, ndarĩ hĩndĩ angĩgia na thayũ.”

58 “Atĩrĩrĩ, anĩrĩra mũno, na ndũgakire. Anĩrĩra na mũgambo mũnene o taarĩ karumbeta karagamba. Uumbũrĩre andũ akwa ūhoro wa ūremi wao, o na andũ a nyũmba ya Jakubu ūmoimbũrĩre mehia mao. **2** Nĩgũkorwo manjaragia mũthenya o mũthenya; makonekaga ta mangĩenda mũno kũmenya njĩra ciakwa, ta marĩ rũrĩrĩ rĩwakaga ūria kwagĩrĩre, na rũtatĩrĩkĩte maathani ma Ngai waruo. Mendaga ndĩmatuagĩre ciira wa kĩhoo, na makoneka makĩenda mũno Ngai amakuhĩrĩrie. **3** Moragia atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte twĩhingĩe kũria irio, nawe ūkaaga kuona? Nĩ kĩ gĩtũmĩte twĩnyĩhie, nawe ūkaaga kũrũmbũiya ūhoro ūcio?’ “No rĩrĩ, mũthenya wanyu wa kwĩhingĩe kũria irio mwĩkaga o ūria mũkwenda, na aruti othe anyu a wĩra mũkamahinyĩrĩria. **4** Kwĩhingĩe kũria irio kwanyu kũrĩkagĩrĩria na ngũĩ na njũgitano, na mũkahũũrana na ngundi ta andũ aaganu. Kwĩhingĩe kũria irio kwanyu kwa matukũ maya gũtingĩtũma mĩgambu yanyu ĩguo kũu igũrũ. **5** Kwĩhingĩe kũria irio kwa mũthemba ūcio wa mündũ kwĩnyĩhie mũthenya o ūmwe tu-rĩ, nĩkuo nĩĩ thuurĩte? Kwĩhingĩe no kũinamia mũtwe ta ithanjĩ, na gũkomera nguo ya ikũnia, o na mũhu? Kũu nĩkuo mwĩtanga kwĩhingĩe kũria irio, na mũkawĩta mũthenya wa gwĩtikĩrĩka nĩ Jehova? **6** “Gĩthĩ mũthemba ūria thuurĩte wa kwĩhingĩe kũria irio ti ūyũ: kuohora aĩa moohetwo na njĩra ĩtarĩ ya kĩhoo, na kuohoraga mĩkwa ya icookĩ rĩa ngingo, na kũrekereria aĩa mahinyĩrĩrio, o na kuunanga macookĩ mothe ma ngingo? **7** Gĩthĩ ti kũgayanaga irio ciaku na andũ aĩa ahũtu, na ūrehage athĩĩni aĩa matarĩ ūikaro gwaku mũciĩ, na rĩria wona mündũ ari njaga ūkamũhumba nguo, na ndũkanahutatĩre andũ aĩa mũrĩ a mũthiimo ūmwe nao? **8** Hĩndĩ iyo ūtheri waku nĩgũgaathera o ta ūria gũtherũrukaga rũciĩnĩ, nakuo kũhono gwaku nĩgũkooneka o narua; ningĩ ūthingu waku nĩgũgũtongoria, naguo riiri wa Jehova ūkuume thuutha, ūkĩgĩtĩre. **9** Ningĩ hĩndĩ iyo nĩgũgetana, nake Jehova nĩagagwĩtĩka; nĩgũgakaya ūethiitho, nake nĩakoiga atĩrĩ: ĩĩ nĩ ūyũ haha. “Ūngieheria icookĩ rĩa kũhinyanĩrĩria, na weherie kĩara kĩria worotanaga nakĩo, na ndeto cia

rũmena-rĩ, **10** ningĩ ūngĩrutĩra kũhũũnia andũ aĩa ahũtu, nao aĩa ahinyĩrĩrie ūmahingĩrie maũndũ marĩa mamabatairie, hĩndĩ iyo ūtheri waku nĩgũgaathera kũu nduma-inĩ, naguo ūtukũ waku ūgaatũka o ta mũthenya barigici. **11** Jehova nĩarĩgũtoongoragia hĩndĩ ciothe, na nĩarĩkũhingagĩria mabataro maku ūrĩ bũrĩrĩ-inĩ mũmũ, o na mahĩndĩ maku amekagĩre hinya. Ūkahaana ta mũgũnda unithiĩrio maaĩ, ūtũke ta gĩthima kĩria gĩtahũaga. **12** Andũ aku nĩo magaacookeria kũria kwaanangĩtwo o tene, na maakĩrĩre mĩthingĩ ĩria ya tene mũno; nawe ūgeetagwo Mũcookereria wa Thingo ĩria Momoku, na wĩtagwo Mũcookereria wa Njĩra cia Itũũro. **13** “Ūngĩgĩrĩria magũrũ maku gũthũkia mũthenya wa Thabatũ, na wage gwĩka maũndũ maku we mwene mũthenya ūcio wakwa ūria mwamũre, nayo Thabatũ iyo ūmĩtue mũthenya wa gĩkeno, na mũthenya ūcio mwamũre wa Jehova ūtũtue wa gũtĩio-rĩ, na ūngĩũtĩia na kwaga kũrũmirĩra njĩra ciaku, na kwaga gwĩka maũndũ maku we mwene, o na kana kwaria ndeto cia tũhũ-rĩ, **14** hĩndĩ iyo nĩgũakena nĩ ūndũ wa Jehova, na nĩngatũma ūtũgĩrio mũno gũkũ thĩ, na ngũheage igai rĩa thoguo Jakubu, ūrĩrĩage.” Nĩgũkorwo nĩ kanua ka Jehova kaarĩtie ūhoro ūcio.

59 Atĩrĩrĩ, ti-itherũ guoko kwa Jehova ti kuonju atĩ gũtingĩhota kũhonokania, o na kana gũtũ gwake gũkagĩa njika atĩ gũtingĩhota kũguia. **2** No rĩrĩ, mawaganu manyu nĩmo mamũtĩgĩthanĩte na Ngai wanyu; namo mehia manyu nĩmo matũmĩte amũthie ūthiũ wake, akarega kũmũguia. **3** Nĩgũkorwo moko manyu nĩmathaahite nĩ ūiti wa thakame, nacio ciara cianyu ikaiyũra wĩhia. Tũnua twanyu nĩtwarĩtie ndeto cia maheeni, na nĩmĩ cianyu ikang’ung’uaga o ndeto cia waganu. **4** Gũtĩrĩ mündũ wendaga ciira wa kĩhoo, o na kana ageciĩrĩria na njĩra ya ma. Mehokaga ngarari cia tũhũ na makaaria ndeto cia maheeni; magĩaga nda cia mathiĩna na magaciara waganu. **5** Mahaana ta makomeire matumbĩ ma ndũira, na makaamba mitego ya rũrenda rwa mbũmbũ. Mündũ o wothĩe ūria ūngĩria matumbĩ macio no gũkua akuaga, na o itumbĩ rĩahenhenjwo rĩtũrikaga ndũira. **6** Rũrenda rĩu rwao nĩ rwa tũhũ rũtingĩtumwo nguo; matĩngĩhumbĩra na kĩria mathondekaga naruo. Mawĩra mao nĩ mawĩra ma waganu, na moko mao maiyũrĩte ciiko cia haaro. **7** Magũrũ mao mahanyũkaga makehie; mahiũhaga magaitie thakame ya mündũ ūtehĩtie. Mecĩria mao no mecĩria ma ūũru; na kũria guothe mathiĩaga matigaga gũkĩrĩte ihooru na mwanangĩko. **8** Njĩra ya thayũ matimĩũ; na mĩthiire yao ti ya gũtuanĩra ciira na kĩhoo. Metemeire njĩra njogomu; gũtĩrĩ mündũ ūcigeragĩra akagĩa na thayũ. **9** Nĩ ūndũ ūcio ciira wa kĩhoo ūrĩ kũraya na ithũ, naguo ūthingu ndũtũkinyagĩra. Tũcaragia ūtheri, no tuonaga o nduma; tũgacaria ūkengu, no tũkagerera kũria kũrĩ na mairia matumanu. **10** Tũhambataga rũthingo ta mũtumumu, na tũgeetherera njĩra ta andũ matarĩ maitho. Tũhingagwo mũthenya barigici o ta rĩria kũrĩ mairia; tũrĩ gatagatĩ ka andũ aĩa marĩ hinya, tũhaanaga ta andũ akuũ. **11** Ithuothe tũraramaga o ta nduba; tũcakayaga na kieha ta ndutura. Tũcaragia ūhoro wa gũtũirwo ciira na

kíhooto, na tútingíwona o na atía; tūgacaria ūhoro wa ūhonokanio, no ūgatūrāihīrīria mūno. **12** Nīgukorwo mahitia maitū nī maingī maitho-inī maku, namo mehia maitū makoimbūra ūria tūtariī. Hīndī ciothe mahitia maitū makoragwo hamwe na ithuī, namo mehia maitū nītūmoōi mothe: **13** namo nī ūremi na gūkaana Jehova, na kūhutatīra Ngai witū, na kwaragia ndeto cia kūhinyanīrīria, na kūregana na watho, na kwaria ndeto cia mahēeni iria ngoro ciitū ithugundite. **14** Nī ūndū ūcio nītwaḡite ciira wa kíhooto, naguo ūthingu ūgatūrāihīrīria; naguo ūhoro wa ma ūkagūa njīra-inī, naguo ūrūngīrīru ūkaagīrwo mweke. **15** Ūhoro wa ma ndūrī handū ūngīoneka, nake mūdū ūria wīthemaga ūru agatuika mūdū wa kūguimwo. Nake Jehova akīona ūndū ūcio, ūkiaga kūmūkenia, tondū gūtīatuanagīrwo ciira na kíhooto. **16** Ningī akiona atī gūtīari mūdū o na ūmwe waḡīrīre, na akīgega tondū gūtīari na mūteithūrani; nī ūndū ūcio guoko gwake mwene nikuo kwamūhonokirie, naguo ūthingu wake mwene ūkīmūtīrīrīria. **17** Agīcooka akīthumba ūthingu taarī gako gake ga kūmūgītira gīthūri, na agīkīra ngūbia ya kīgera ya ūhonokio mūtwe; naguo ūhoro wa kūrihanīria akīwīhumba taarī nguo, na akīhōtora kīyo taarī nguo ndaaya. **18** O ta ūria ciiko ciao itarīī, ūguo noguo akaarihana, arihe thū ciake na mang'ūrī, nao andū ariā marī muku nake amacookererie ūru wao; andū ariā matūūruga icigīrīra-inī-rī, erīhīrie na kūmagera ngero o ūria kwagīrīre. **19** Nī ūndū ūcio-rī, andū nīmagetīgira rīitwa rīa Jehova kuuma ithūro, na nīmagaṭīia rīiri wake kuuma irathiro rīa rīūa. Nīgukorwo agooka ta rūūi ruunīte, rūgatherera na ihenya, rūtīndikītwo nī mīhūmū ya Jehova. **20** “Mūkūūri nīagooka Zayuni, na akinye kūrī andū a Jakubu ariā maherete mehia mao,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **21** Ningī Jehova ekuuga atīrī, “Ha ūhoro wakwa-rī, gīkī nikio kīrikanīro kīria ndarīkanīire nao, atī Roho wakwa, ūria ūrī igūrū rīaku, na ciugo ciakwa iria nīkīrīte kanua gaku, itirī hīndī ikehera kuuma kanua gaku, kana ciehere kuuma tūnua twa ciana ciaku, o na kana ciehere kuuma tūnua twa njiaro ciao, kuuma rīu nginya tene na tene,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

60 “Atīrīrī, arahūka ūcangarare, tondū ūtheri waku nīūūkīte, naguo rīiri wa Jehova ūgakwarīra. **2** Atīrīrī, nduma nīhumbīrite thī, nayo nduma ndumanu ikahumbīra ndūrīrī ciothe, no Jehova nīakwarīire, naguo rīiri wake ūgakwarīra. **3** Ndūrīrī nīigooka kūrī ūtheri waku, nao athamaki moke kūrīa ūcangararīte ta rīūa rīkīratha. **4** “Tiira maitho wīrorere mīena yothe: One ūria andū othe monganīte magooka harīwe, nao ariū aku makoima kūdū kūrāya, nao ariūtu aku magooka makuuītwo na moko. **5** Hīndī iyo nīūkona ūndū ūcio, nawe ūcangarare, ngoro yaku nayo ituumatuume, na iiyūrwo nī gīkeno; ūtonga ūria ūrī iria-inī nīūkareherwo, o naguo ūtonga wa ndūrīrī ūrehwo kūrī we. **6** Ndūūru cia ngamīira nīaikīyūra būrūrī waku, o nacio njāū cia ngamīira cia kuuma Midiani, na cia Efa. Ngamīira ciothe cia kuuma Sheba ciūke, ikuuīte thahabu na ūbumba, nao andū maanīrīre magooce Jehova. **7** Ndūūru ciothe cia mbūrī cia Kedari igaacookanīrīro irehwo

kūrī we, ūtungatagīrwo nī ndūrūme cia Nebaiothu; nīigetīkīrwo, itūike cia kūrūtuo igongona kīgongona-inī gīakwa, na nīi nīngagemia hekarū yakwa ūria ūrī rīiri. **8** “Atīrīrī, andū aya mombūkīte na igūrū ta matu, o na kana ta ndutura igīcooka itara-inī ciacio nī a? **9** Ti-itherū andū ariā matūūruga icigīrīra-inī nī nīi metagīrīra; matongoretio nī marikabu cia Tarishishi, ikīrehe ariū anyu kuuma kūdū kūrāya, marī na betha na thahabu ciao nī ūndū wa gūtīia Jehova Ngai wanyu, Ūria Mūtheru wa Isiraēli, nīgukorwo nīakūheete rīiri. **10** “Andū a kūngī nīo magaacookereria thingo ciaku, nao athamaki ao magītungatagīre. O na akorwo nīndakūhūūire na marakara-rī, nīūgeetīkīrika nī nīi nīguo ngūguīre tha. **11** Ihingo ciaku igūtīūra irī hingūre, itirī hīndī ikaahingwo mūthenya kana ūtukū, nīgeetha andū makūrehagīre ūtonga wa ndūrīrī, athamaki ao marūmanīrīre mūtongoro wa ūhootani. **12** Nīgukorwo rūrīrī kana ūthamaki ūria ūtagagūtungatīra nīūkaniinwo; ūkaanangwo būi. **13** “Rīiri wa Lebanoni ūgaatuika waku, naguo nī wa mītī ya mīthengera, mīhuhu, na mīkarakaba yothe hamwe, nīguo igemie handū hakwa harīa haamūre; na nīi nīngagoocthia handū harīa hakinyagwo nī magūrū makwa. **14** Ariū a andū ariā makūhinyagīrīria nīmagooka harīwe makūinamīrīre; na ariā othe makūmenete, mainamīrīre magūrū-inī maku, nao magwītage Itūūra-Inene-rīa Jehova, na Zayuni itūūra rīa Ūria Mūtheru wa Isiraēli. **15** “O na akorwo nīwatiganīirio na ūkīmenwo, na gūkiaga mūdū o na ūmwe ūngītūikanīria gwaku-rī, nīngatūma ūtūūre ūrī mūtīku nginya tene, na ūrī gīkeno kīa njiarwa ciothe. **16** Nīūkanyuuaga iria rīa ndūrīrī na wongithagio nyondo cia ūthamaki. Hīndī iyo nīguo ūkaamenya atī nīi nīi Jehova, nī nīi Mūhonokia waku, na Mūkūūri waku, Ūria-ūrī-Hinya-Mūno wa Jakubu. **17** Ngaakūrehera gīcango handū ha thahabu, na ngūrehere betha handū ha kīgera. Handū ha mbaū ngaakūrehera gīcango, na ngūrehere kīgera handū ha mahīga. Nīngatūma thayū itūike mūnene waku, naguo ūthingu itūike mwathi waku. **18** Ngūī ndīgaacooka kūguuo būrūrī-inī waku, o na kana mīhaka-inī ya būrūrī waku kūgīe ūūnūhi kana mwanangīko, no nīūgeeta thingo ciaku ūhonokio, na ihingo ciaku ūciite Ūgooci. **19** Rīūa ti rīo rīrīkwaragīra mūthenya, kana ūtheri wa mweri ūgūtheragīre ūtukū, nīgukorwo Jehova agaatuika ūtheri waku wa nginya tene na Ngai waku atūike rīiri waku. **20** Rīūa rīu rīaku rītīgacooka gūthūa rīngī, o na kana mweri waku ūtukīrwo rīngī; nīgukorwo Jehova nīwe ūgaatuika ūtheri wa gūgūtherera nginya tene, na matukū maku ma kīeha nīmagaṭhira. **21** Hīndī iyo nao andū aku othe magaaatūika athingu, na megwatīre būrūrī nginya tene. Andū acio nīo thūuna rīa ndīthaandīre, arī wīra wa moko makwa, nīgeetha monanagie ūkengu wakwa mūnene. **22** Nyūmba rīia nīni ikongerereka itūike andū ngīri, nayo rīia itarī andū aingī itūike rūrīrī rūrī hinya mūno. Nīi nī nīi Jehova. Nīngeeka ūndū ūcio narua ihinda rīaguo rīakinya.”

61 Atīrīrī, Roho wa Mwathani Jehova arī igūrū rīakwa, nī ūndū Jehova nīanjītīrīrie maguta, nīguo hunjagīre andū ariā athīnī ūhoro-ūria mīwega.

Nĩandũmĩte ngahonie ariā athuthĩku ngoro, na ngaanĩrĩre atĩ andũ ariā mohetwo nĩmohorwo, nao ariā mohetwo njeera ndĩmeere nĩmokererio, **2** na hunjanagĩrie ũhoro wa mwaka ũria Jehova akoonania ũtugi wake, na mũthenya ũria Ngai witũ akerĩhĩria, ningĩ hooragĩrie ariā othe marĩ na kĩaha, **3** na ndeithagie andũ ariā marĩ na kĩaha kũu Zayuni: ndĩmahumbe tanji ya ũthaka handũ ha mũhu, na ndĩmaitĩrie maguta ma gĩkeno handũ ha kĩaha, na ndĩmahumbe nguo ya ũgooci handũ ha ngoro itarĩ mwĩhoko. Nĩgeetha meetagwo mĩti ya ũthingu, mĩti irĩa ihaandĩtuo nĩ Jehova nĩguo monanagie riiri wake. **4** Nao nĩmagaka kũndũ kũria gũtũire kwanangĩtuo kuuma tene, na macookererie kũndũ kũria kuonũhirwo tene; nĩ magaacookereria matũũra manene marĩa matũire marĩ manange njiarwa na njiarwa. **5** Nao ageni nĩmakariithagie ndũũru cianyu; nao andũ a kũngĩ marĩmage mĩgũnda yanyu, o na maceehage mĩthabibũ yanyu. **6** No inyuĩ mũgeetagwo athĩnjĩri-Ngai a Jehova, nao andũ mamwĩtage atungatĩri a Ngai witũ. Mũkaarĩtaga ũtonga wa ndũrĩri, na mwĩtĩtaga na indo icio ciao nyingĩ. **7** Nĩ ũndũ wa ũria andũ akwa manaconorithio, makaarĩhirio maita meeri, na handũ ha thoni-rĩ, nĩmagakenera igai rĩao; na nĩ ũndũ ũcio makaagaya igai maita meeri bũrũri-inĩ wao, na magĩe na gĩkeno gĩtagathira nginya tene. **8** “Nĩgũkorwo nĩ, Jehova, nĩnyendete ciira wa kĩhooto; nĩthũire ũtunyani na waganu. Nĩ ũndũ wa wĩhokeku wakwa-rĩ, nĩngamarĩha irĩhi rĩao, na ndũkanĩre nao kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra nginya tene. **9** Njiao ciao nĩikaagia igweta ndũrĩri-inĩ, na ciana ciao imenyuo nĩ andũ a ndũrĩri. Ariā othe makaamoona nĩmagetikĩra atĩ acio nĩo andũ ariā Jehova arathimĩte.” **10** Nĩ nĩnganagĩra Jehova mũno; ngoro yakwa icanjamũkaga nĩ ũndũ wa Ngai wakwa. Nĩgũkorwo nĩahumbĩte ũhonokio ta nguo, na akaahumba nguo ndaaya ya ũthingu, o ta ũria mũhikania agemagia mũtwe wake na kĩremba taarĩ mũthĩnjĩri-Ngai, na ta ũria mũhiki egemagia na mathaga make ma goro. **11** Nĩgũkorwo o ta ũria tiiri ũtũmaga mbegũ imere, na mũgũnda ũgatũma mbegũ ikũre-rĩ, ũguo noguo Mwathani Jehova agaatumũ ũthingu na ũgooci ciumĩre cionekane nĩ ndũrĩri ciothe.

62 Ha ũhoro wa kũrũrĩra Zayuni-rĩ, ndigakira, o na kana ndigithĩrie gũtetera Jerusalemu, nginya hĩndĩ irĩa ũthingu wake ũkaara o ta ũtheri wa rũciinĩ, naguo ũhoro wake wa kũhonokio wonekane o ta tawa ũria ũrĩmbũkaga. **2** Ndũrĩri nĩkoona ũthingu waku, nao athamaki othe mone riiri waku; nawe ũgeetagwo na rĩtwa rĩerũ, rĩria rĩkaagwetwo na kanua ka Jehova. **3** Ningĩ ũgaatũka ta tanji ya ũthaka ũnyĩitĩtuo guoko-inĩ kwa Jehova, na ũhaana ta thũmbĩ ya ũthamaki inĩitĩtuo guoko-inĩ kwa Ngai waku. **4** Wee ndũgacooka gwĩtuo Mũtiganĩrie, kana bũrũri waku wĩtuo Mũkiri-lhooru. No rĩrĩ, ũrĩtagwo Hefiziba, na bũrũri waku wĩtagwo Beula; nĩgũkorwo Jehova nĩagakenagio nĩwe, naguo bũrũri waku ũgaatũka o ta mũhiki ũhikĩtio. **5** O ta ũria mwanake ahikagia mũirĩtu, ũguo noguo ariũ aku magaakũhikia; na o ta ũria mũhikania akenagĩrĩra mũhiki wake, ũguo noguo Ngai waku agaagũkenerera. **6** Nĩnjigĩte arangĩri a thingo ciaku,

wee Jerusalemu, nao matigakira mũthenya kana ũtukũ. Inyuĩ ariā mũkayagĩra Jehova-rĩ, mũtikanahurũke, **7** o na kana mũmũhe ũhurũko nginya rĩria akahaanda Jerusalemu, na arĩtue itũũra rĩrĩ igweta thĩ yothe. **8** Jehova nĩehĩtĩte ambararĩtie guoko gwake kwa ũrĩo, na akehĩta na guoko gwake kũrĩ hinya, akoiga atĩrĩ: “Ndĩgacooka kũhe thũ ciaku ngano yaku itũike irio ciao, na gũtĩrĩ hĩndĩ ingĩ andũ a kũngĩ makaanyua ndibei ya mũhihano irĩa wee ũrutĩre wĩra; **9** no rĩrĩ, andũ ariā marĩgethaga ngano nĩo marĩmĩrĩtaga, na magoocage Jehova, nao ariā monganagia thabibũ nĩo marĩnyuuga ndibei yacio maikarĩte nja ya handũ hakwa harĩa haamũre.” **10** Hitũkĩrai, mũhitũkĩre ihingo-inĩ, mumagare! Thondekerai andũ njira. Akaai, mwake njira njariĩ! ũnganiai mahiga, mũmeherie kuo. Ambarariai bendera na igũrũ nĩguo yonwo nĩ ndũrĩri. **11** Jehova nĩanĩrĩre ũhoro ũyũ ituri-inĩ ciothe cia thĩ, akoiga atĩrĩ: “Irai Mwari wa Zayuni ũũ, Atĩrĩrĩ ũria ũgaakũhonokia nĩarooka! Arooka arĩ na kĩheo gĩake, na irĩhi rĩake arĩ o nario.” **12** Acio marĩtagwo Andũ ariā Aamũre, o ariā Jehova Akũũrite; nawe ũrĩtagwo Wa Kwendeka, Itũũra-Inene-rĩria-Rĩtagacooka-Gũthaamwo.

63 Nũũ ũyũ ũroka oimĩte Edomu, akoima itũũra rĩa Bozara ehumbĩte nguo ndune ta thakame? Nũũ ũyũ wĩhumbĩte nguo irĩ na ũkengu, agĩkinyũkagia arĩ na hinya wa ũnene wake? “Nĩ nĩ, ngĩaragia ndeto cia ũthingu, na ndĩ na hinya wa kũhonokania.” **2** Nĩ kĩ gĩtũmĩte nguo ciaku itunihe, ta cia mũndũ ũraranga kĩhihĩro kĩa ndibei? **3** “Nĩ-rĩ, nĩngangĩte kĩhihĩro kĩa ndibei ndĩ nyiki; gũtĩrĩ mũndũ wa kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ o na ũmwe twarĩ nake. Ndamakinyĩrĩrie ndĩ na marakara, na ngĩmarangĩrĩria thĩ ndĩ na mang’ũrĩ; nayo thakame yao ikĩminjũkĩra nguo ciakwa, nacio ciothe ikĩgia na marooro mayo. **4** Nĩgũkorwo mũthenya wa kũrĩhanĩria warĩ ngoro-inĩ yakwa, naguo mwaka wa gũkũũra andũ akwa nĩmũkinyu. **5** Nĩ nĩndacũthĩrĩrie, ngĩona atĩ hatiarĩ mũndũ wa kũndeithia, na ngĩgea tondu gũtiarĩ na mũndũ wa kũndĩrĩrĩra; nĩ ũndũ ũcio guoko gwakwa mwene nĩkuo kwahonokirie, namo mang’ũrĩ makwa mwene makĩndĩrĩrĩra. **6** Nĩndakinyĩrĩrie ndũrĩrĩ ndĩ na marakara, ngĩtũma itũike ta irĩtũto nĩ njoohi nĩ ũndũ wa mang’ũrĩ makwa, nayo thakame yao ngĩmĩita thĩ.” **7** Nĩngũheana ũhoro wa motugi ma Jehova, o na ciiko ciake iria itũmaga agoocwo, kũringana na maĩndũ mothe marĩa Jehova atwĩkĩre: ĩĩ, nĩngũheana ũhoro wa maĩndũ maingĩ mega marĩa eekĩre nyũmba ya Isiraeli, kũringana na tha ciake, na motugi make maingĩ. **8** Nĩ ũndũ oigire atĩrĩ, “Tĩ-itherũ acio nĩ andũ akwa, na nĩ ciana iria itakaheenia,” na nĩ ũndũ ũcio agĩtũka Mũhonokia wao. **9** Mathĩĩna-inĩ mao mothe o nake nĩathĩĩnkĩre, nake mũraika wake akĩmahonokia. Akĩmakũũra nĩ ũria aamendete na akamaigũĩra tha, akĩmooya na agĩtũũra amakũite matukũ mothe ma tene. **10** No rĩrĩ, nĩmamũremeire na makĩgũithia Roho wake Mũtheru ũũru. Nĩ ũndũ ũcio akĩmagarũrũka, agĩtũka thũ yao, nake we mwene akĩrũa mbaara nao. **11** Ningĩ andũ acio ake makĩrĩrĩkana matukũ ma tene, o hĩndĩ ya Musa na andũ ake, makĩũria atĩrĩ: ũria wamaringĩrie iria, hamwe na mũrĩithi wa rũũru rwake-

rī, akīrī ha? Ī we ūria wareehire Roho Mūtheru gatagati kao-rī, akīrī ha? **12** Ūria watūmire guoko gwake kwa hinya na kūrī riiri gūikare mwena wa ūrio wa Musa, akīrī ha? O we ūria wagayūkanirie maaī mbere yao, nīguo egūire na igweta nginya tene, **13** ūria wamatongoreirie kūdū kūu kūrīku, akīrī ha? O ta mbarathi igītwarīro werū-inī-rī, matiahīngirwo; **14** o ta ūria ng'ombe ithiiga kwarahio gītumba-inī, noguo o nao maaheirwo ūhurūko nī Roho wa Jehova, Ūguo nīguo watongoririe andū aku nīgeetha wīgīre rītwa rī na riiri. **15** We ta cūthīrīria thī ūrī o kūu igūrū, wīrorere, wone ūria gūtariī ūrī gītī-inī giaku kūu gītūgūru kīa ūnene, o kūu gītheru na kīrī riiri. Kaī maūdū maku marīa wīkaga ma kīyo o na ma hinya makīrī ha? Ūhoro wa ūria ūtūguagīra tha na ūria ūtūcakayagīra ngoro-inī yaku-rī, nīgūrītīe ūtūkīnyīre. **16** O na angīkorwo Iburahīmu ndatūū, nake Isīraeli nīatūkaanīte-rī, Wee nīwe lthe witū; Wee Jehova-rī, nīwe lthe witū, narīo rītwa rīaku nī Mūkūūrī witū kuuma tene. **17** Atīrīrī, Wee Jehova, nī kī gītūmaga ūtūrekererie tuume nījira-inī ciaku, na ūkoomia ngoro ciitū nīguo twage gūgūtīa? Garūrūka nī ūndū wa ndungata ciaku, o mīhīrīga iyo itūkīte igai rīaku. **18** Andū aku arīa aamūre nīmegwatīre būrūrī ūyū wamaheire ūgītūika wao o ihinda inini, no rīu thū ciitū nīcirangīrīrie handū haku harīa haamūre. **19** Ithūī tūrī andū aku kuuma tene; no rīrī, o ndūrī wamathamakīra, o na matirī metanio na rītwa rīaku.

64 Atīrīrī, naarī korwo watarūranga matu ūikūrūke gūkū thī, nīguo irīma ithingithe irī mbere yakul **2** O ta ūria mwaki ūmundagia thari ikarīrīmbūka, na ūgatūma maaī matherūke-rī, ikūrūka thī ūtūme rītwa rīaku rīmenywo nī thū ciaku, na ūtūme ndūrīrī ciinaīne irī mbere yakul! **3** Nīgūkorwo hīndī irīa Wee wekire maūdū ma kūmakania marīa tūteerīgīrīre-rī, nīwaikūrūkire, nacio irīma igīthingitha irī mbere yakul. **4** Kuuma o tene gūtīrī mūdū o na ūmwe ūrī waigua maūdū ta macio, na gūtīrī gūtū kūrī kwaigua ūhoro ta ūcio, o na kana rītho rīkīona Ngai ūngī tawe, ūria wīkaga maūdū nī ūndū wa andū arīa maikaraga mamwetereire. **5** Wee ūkaga gūteithia andū arīa mekaga maūdū marīa magīrīre makenete, o acio marīrikanaga nījira ciaku. No rīrīa twagire gūcīrīmīrīa tūgīthī na mbere na kwīhia-rī, wee nīwarakarire. Ithūī-rī, tūngīkīhonoka atīa? **6** Ithuothe tūtūkīte ta mūdū ūrī na thaahu, na ciiko ciothe cia ūthingu witū ihaana ta ndangari irī magīgi; ithuothe tūhohaga tūkahaana ta ithangū, namo mehīa maitū magatūhuruta o ta ūria rūhuho rūhuruutaga maragara. **7** Gūtīrī mūdū o na ūmwe ūkayagīra rītwa rīaku, kana akageria anyiitane nawe; nīgūkorwo nītūhithīte ūthīū waku, ūgagītūma tūhīnyīrīrīke nī ūndū wa mehīa maitū. **8** No rīrī, Wee Jehova, wee nīwe lthe witū. Ithūī tūrī rūmba, nawe nīwe mūtūūmbi; ithuothe tūrī wīra wa moko maku. **9** Wee Jehova-rī, tīga gūtūrakarīra mūno makīrīa, o na kana ūtūre ūrīrikanaga mehīa maitū. Na rīrī, ta tūrore twagūthaiha, wone atī ithuothe tūrī andū aku. **10** Matūūra maku marīa manene maamūre nīmatūkīte werū; o na itūūra rīa Zayuni rītūkīte werū, narīo itūūra rīa Jerusalemu rīgākira

ihooru. **11** Hekarū iitū irīa nyamūre na irī riiri, kūrīa maithe maitū maakūgocagīra, nīcīnītwo na mwaki, nacio indo ciitū ciothe irīa irī bata nīcianangītwo. **12** Thuutha wa maūdū macio mothe, Wee Jehova-rī, anga nīgūtūtiganīria, wage gūtūteithia? Ūgūkīra o ro ūguo na ūkīrīrīrie gūtūherithia makīrīa?

65 “Nīi ndeguūrīrie andū arīa mataahooyaga kīrīra; na andū arīa mataamaathaga nīi, nīo maanyonire. Naruo rūrīrī rūrīa rūtarī rwahooya rūkīgwetaga rītwa rīakwa, ngīrwīra atīrī: ‘Nīi ūyū haha, nīi ūyū haha.’ **2** Mūthenya wothē ndindaga ndambūrūkīrie moko makwa kūrī andū aremī, arīa matathīiiga na mīthīire mīega, no marūmagīrīa mathugunda mao: **3** o andū arīa matūūrāga maathīrīkagīa o ūthīū-inī wakwa, makarutagīra magongona mīgūnda-inī, na magacinagīra ūbumba igongona-inī cia maturubārī; **4** arīa matindaga maikarīte mbīrīra-inī, makarara meigūite na hitho ūtukū wothē; arīa makīrīāga nyama cia ngūrwe, na nyūngū ciao ciyūrīte thaathi wa nyama irī thaahu; **5** andū acio moigaga atīrī, ‘Njeherera, tīga kūnguhīrīria, tondū nīi ndī mūtheru gūgūkīra!’ Andū ta acio mahaana ta ndogo manīūrū-inī makwa, na ta mwaki wakanaga mūthenya wothē. **6** ‘Atīrīrī, mbere yakwa gūtūire kwandīkitwo maūdū macio: ndīgūtūūra ngīrīte kī, no rīrī, nīngarīhanīria kūna; ti-itherī ngaarīhanīria o cīero-inī ciao, **7** ndīhanīrie mehīa manyu inyuī ene, o na mehīa ma maithe manyu,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. ‘Tondū nīmacīnīre ūbumba irīma-igūrū, na makīinuma marī kūu tūrīma-igūrū, nīngerīhīria cīero-inī ciao, ndīmārīhe irīhī rīothe nī ūndū wa ciiko ciao cia mbere.’ **8** Jehova ekuuga atīrī: ‘O ta ūria ngogoyo yonekaga kīmanjīka-inī gīa thabībū, nao andū makoiga atīrī, ‘Tīga gūkīananga, hahota gūkorwo na kīndū kīega thīīnī wakīo,’ ūguo noguo ngeeka nī ūndū wa ndungata ciakwa; ndigacīnīina ciothe. **9** Ngaaruta nījaro kuuma kūrī Jakubū, nao agai a irīma ciakwa moime Juda; andū akwa arīa nīi ndīthuurīre nīo magaacīgaya, nacio ndungata ciakwa itūūre kuo. **10** Sharoni gūgaatūika ūrīithio wa ndūuru cia mbūrī, na Gītumba-kīa-Akōrī gītūike handū ha kwarahagwo nī mahiū, nī ūndū wa andū akwa arīa matūire manjaragia. **11** ‘No rīrī, inyuī arīa mūtiganīrie Jehova, na mūkariganīro nī kīrīma gīakwa kīrīa kīamūre, inyuī arīa mwaragīra metha ngai ya maheeni irīa itagwo Mūreehi-mūnyaka, na mūkaiyūrīa mbakūrī cia ndībei ya mūtukano mūgaitīra ngai irīa itagwo Mūreehi-mūtino nīguo mūmīhoorerīe-rī, **12** ngamwathīrīria kūiragwo na rūhīū rwa njora, na inyuothe mūkegūithia thī mūūrāgwo; nīgūkorwo ndamwītīre mūkīaga kūnjītīka, na ndamwārīrie mūkīaga gūthīkīrīria. Mwekīre maūdū mooru maithe-inī makwa, na mūgīthuura maūdū marīa matangenagīa.’ **13** Nī ūndū ūcio Jehova Mwathani ekuuga atīrī: ‘Ndungata ciakwa nīikaarīa irio, no inyuī nīmūkahūūta; ndungata ciakwa nīikaanyua, no inyuī nīmūkanyoota; ndungata ciakwa nīgakena, no inyuī nīmūgaconorīthio. **14** O na nīngī ndungata ciakwa nīikaina nīgūcanjamūka ngoro, no inyuī nīmūkārīra nī ūndū wa ruo rwa ngoro, na mūgīrīke nī ūndū wa gūthuthīka ngoro. **15** Marītwa

manyu mûkaamatigîra andû akwa ariâ ndithuuriire, mamatûmagîre rîria mekwenda kûrûma andû; Mwathani Jehova niagakûûruga, no ndungata ciake agaaciitaga maritwa mangi. **16** Mûndû ûria wotha ûkaahoera bûrûri kîrathimo, ageeka ûguo akigwetaga rîitwa rîa Ngai ûria wa ma; ningi ûria ûkeehita na mwîhitwa bûrûri-ini, akeehita akigwetaga rîitwa rîa Ngai ûria wa ma. Nigûkorwo mathiina maria ma tene nimakariganira, na mahithwo maitho-ini makwa. **17** "Atiriri, ningumba igûrû rierû o na thi njerû. Maundû maria ma tene matigacooka kûrîkanwo, o na kana meciirio. **18** No riri, canjamukai na mûkenere indo iria ngumba tene na tene, nigûkorwo ningumba itûura rîa Jerusalemu rituika ria gûkenewo, na andû a rîo matuika a gûkenania. **19** Ningakenera Jerusalemu na njanjamuke ni undû wa andû akwa; naguo mugambo wa kigiriko o na kana wa kiriro ndûkaiguu kûu ringi. **20** "Kûu gutiri mwana wa rûkenge ûgaacooka gûkua ari na matukû manini, o na kana mûndû mûkûrû akue atatûirite miaka yake yotha; mûndû ûria ûgaakua ari na miaka igana akoonagwo taari mûndû mwithi; nake ûria ûtagaakinyia miaka igana akoonagwo ta arumitwo na kûrûmi. **21** Nao nimagaka nyumba na macitûire; makaahaanda migûnda ya mithabibû na marîage maciaro mayo. **22** Gutiri hîndi ingi magaaka nyumba ituika cia gutûirwo ni andû angî, o na kana mahaande irio iriio ni andû angî. Nigûkorwo o ta ûria matukû ma mûti maigana, ûguo noguo matukû ma andû akwa magakorwo maigana; andû akwa ari athuure magaatûura makenagira wira wa moko mao ihinda iraya. **23** Nao matigacooka kûrûta wira wa tûhû, o na kana maciare ciana ciathiririo mûtino; nigûkorwo magaatuika andû arathime ni Jehova, o hamwe na njiaro ciao. **24** Na nigûgatuika atiri, o mbere mataananjita-rî, ningamacoooka iûhoru; ningi o makiaragja-rî, ningakorwo njiguite. **25** Nayo njûûi na kagondû ikaarîaga hamwe, naguo mûrûûthi ûkarîaga nyeki ta ndegwa, no rûkûngû niruo rûgaatuika irio cia nyoka. Itikagerana ngero kana cianangane kûu guothe kîrîma-ini giakwa kiamûre," ûguo niguo Jehova ekuuga.

66 Jehova ekuuga ûû: "Igûrû nirio giti giakwa kîa ûnene, nayo thi niyo giturwa giakwa kîa magûrû. Mûngikinjakira nyûmba ihaana atia? Naho handû hakwa ha kûhurûka hangikorwo hahaana atia? **2** Githi ti guoko gwakwa gwathondekire indo ici ciothe, na gûgituma igie kuo?" ûguo niguo Jehova ekuuga. "Atiriri, mûndû ûyû nowe ngaatîa: ni mûndû ûria wînyihagia na akagîa na ngoro iherete, na akainaina rîria ekiugua kiugo giakwa. **3** No riri, mûndû ûria ûrutaga ndegwa igongona ahaana o ta ûria ûragaga mûndû, nake ûria ûrutaga gatûrûme, ahaana o ta mûndû ûria uunaga ngui ngingo; mûndû ûria ûrutaga iruta rîa mûtu, ahaana o ta mûndû ûria ûrutaga thakame ya ngûrwe, nake ûria ûcinaga ûbumba wa kiririkano, ahaana o ta mûndû ûria ûhooyaga mûhianano. Andû acio nimethuuriire njira ciao o ene, na ngoro ciao igakenagio ni maundû maria marî magigî; **4** ni undû ûcio, ni o na ni nîngathuura kûmeka undû mûuru na ndîmarehithirie maundû maria matûmaga metigirite. Nigûkorwo rîria ndetanire, gutiri mûndû o na ûmwe wanjîtikire, na rîria ndaaririe, gutiri mûndû

o na ûmwe wathikiririe. Andû acio meekire maundû mooru maitho-ini makwa, na magithuura maundû maria matangenagia." **5** Atiriri, inyuî mûinainaga ni gûtiia kiugo giakwa, ta iguai ndûmiriri ya Jehova: "Ariû a thoguo ariâ mamûthûire, na makamûingata ni undû wa rîitwa riakwa, moigite atiri, 'Jehova ta niagikumio niguo tûkione gikeno kianyul' No riri, o nimagaconorithio. **6** Ta iguai mbugiririo iyo iroima kûu itûura rîria inene, mûigue inegene rîo rîroima kûu hekarû-ini! Ucio ni mugambo wa Jehova mûraigua akirîha thû ciake kîria kîmagirîire. **7** "Atanambirîria kûrûmworî, niaciariite: na ataanarûmwu ni ruo-rî, agagîciara mwana wa kahîi. **8** Nûû ûri aigua undû ta ûcio? Nûû ûri wona maundû ta macio? Anga bûrûri wakîhota gûciarirwo andû aguo mûthenya o ro ûmwe, o na kana rûrûri rûkiigane o ro rîmwe? No riri, o rîria Zayuni yanyitiirwo ni ruo-rî, o hîndi iyo niguo yaciarire ciana ciayo o ro rîmwe. **9** Anga no nginyie ihinda rîa mwana gûciarwo na ndikîreke aciawo?" ûguo niguo Jehova ekûûria. "Anga no hingirîre mwana nda nginyitie ihinda riake rîa gûciarwo?" ûguo niguo Ngai wanyu ekûûria. **10** "Inyuî inyuothe ariâ mwendete itûura rîa Jerusalemu, kenanirai narîo na mûcanjamuke ni undû wario; kenanirai mûno narîo, inyuî inyuothe ariâ mûtûire murîcakayagira. **11** Nîgeetha mûhaane ta andû mongete maundû mega marîo, mûkahûûna mûhooreire nyondo-ini ciake; ningi mûnyuuge mûkanyootoka, na mûkenagîre ûingî wa iria riake." **12** Nigûkorwo ûû niguo Jehova ekuuga: "Nîngakinyîria itûura rîa Jerusalemu thayû ûhaana ta rûûi, na ûtonga wa ndûrîrî ûhaana taari rûûi rûiyûrite rûkoina; mûkahooreira ta kaana gakiongithio ni nyina, mûgaakuu na moko make, na mûcûgacûgagio mûrî maru-ini make. **13** O ta ûria mwana ahooreragio ni nyina, ûguo noguo ngaamûhooreira; na nîmûkahoorerio mûrî kûu Jerusalemu." **14** Rîria mûkoona undû ûcio, ngoro cianyu nîgakena, nawe ûrirûke ta nyeki nduru; naguo hinya wa guoko kwa Jehova nîukamenyeka ni ndungata ciake, no marakara make nîmakamenyeka ni thû ciake. **15** Atiriri, Jehova aroka ari na mwaki, na ngari ciake cia ita ihaana ta kîhuhûkanio kînene; akaamûkûrûkîria marakara make ari na mang'ûri, na amûkûûme na ikûûmana rihaana ta nînimbi cia mwaki. **16** Nigûkorwo Jehova niagatuira andû othe ciira, ari na mwaki na rûhiû rwake rwa njora, na ariâ makoaragwo ni Jehova magakorwo marî aingî. **17** "Na riri, andû ariâ meamûrite na magetheria niguo mathiî marûmirîire ûria ûri gatagatî niguo makinye magongona-ini marîa marutagirwo migûnda-ini, o acio marîaga nyama cia ngûrwe na mbîa, na indo ingî iri thaahu, magaathiranîra hamwe," ûguo niguo Jehova ekuuga. **18** "Na nîi-rî, tondû wa ciiko ciao na mecûûrania mao, ngirie gûûka njookanîrîre ndûrîrî ciothe o na andû a mîario yotha, nao nimagooka meyonere riiri wakwa. **19** "Nîngekîra kîmenyithia thiini wao, na amwe a ariâ makaahonoka nîngamatûma mathiî ndûrîrî-ini: mathiî Tarishishi, ni mathiî Putu na Ludu kûri andû ariâ me ngumo ya gûikia mîguî, na mathiî Tubali na Javani, na mathiî kûri andû ariâ matûûruga icigirîra-ini cia kûndû kûraya, kûria gutarî kwaiguu ngumo yakwa, kana gûkonwo riiri wakwa.

Nĩmakahunjia ũhoro wa riiri wakwa kũrĩ andũ a ndũrĩrĩ.
20 Nao nĩmakarehe ariũ a thoguo othe, kuuma ndũrĩrĩ-
inĩ ciothe, marehwo makuũitwo nĩ mbarathi, na ngaari
cia ita, na makaari ma kũguucio, na mahaicĩte nyũmbũ
na ngamiĩra, moke kĩrĩma-inĩ gĩakwa kĩrĩa kĩamũre kũu
Jerusalemu, matuĩke ta igongona harĩ Jehova,” ũguo
nĩguo Jehova ekuuga. “Nao magaacirehe o ta ũrĩa andũ
a Isiraeli marehaga ngano yao ya maruta kũu hekarũ-inĩ
ya Jehova ikuuĩtuo na indo irĩa itarĩ thaahu. **21** Na nĩ
nĩngathuura amwe ao matuĩke athĩnjĩri-Ngai na Alawii,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **22** Jehova ekuuga atĩrĩ, “O
ta ũrĩa igĩrũ rĩu rĩerũ na thĩ njerũ irĩa ngũthondeka
igatũũra mbere yakwa-rĩ, ũguo noguo rĩitwa rĩaku na
njiaro ciaku irĩtũũraga. **23** Kuuma Karũgamo ka Mweri
ũmwe nginya Karũgamo ka Mweri ũrĩa ũngĩ, na kuuma
Thabatũ ĩmwe nginya Thabatũ ĩrĩa ĩngĩ, andũ othe
nĩmagookaga kũhooya mainamĩrĩire mbere yakwa,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **24** “Nao nĩmakoiimagara
makerorere ciimba cia andũ ariĩa maanemeire; nĩ ũndũ
igunyũ ciao itigakua, o na kana mwaki ũrĩa wa kũmacina
ũhore, nao nĩmagatuĩka ta kĩndũ gĩthũirwo mũno nĩ
andũ othe.”

Jeremia

1 Maya nimo maundũ marĩa maaririo nĩ Jeremia, mũrũ wa Hilikia, ũmwe wa athinjĩri-Ngai ariĩa maatũũraga itũũra rĩa Anathothu kũu bũrũri wa Benjamini. **2** Ndũmĩrĩri ya Jehova niyāmũkinyĩrĩre mwaka-inĩ wa ikũmi na itatũ wa wathani wa Josia, mũrũ wa Amoni, mũthamaki wa Juda, **3** o na ningĩ matukũ-inĩ ma wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda, o nginya mweri wa gatano, mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe wa wathani wa Zedekia mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda, rĩria andũ a Jerusalemu maatahirwo. **4** Ndũmĩrĩri ya Jehova niyanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ, **5** “Mbere ya gũkũmba nda-inĩ ya maitũguo-rĩ, no ndaakũũ, o na ũtanaciario-rĩ, nĩndakwamũrĩte; nĩndagũtũire mũnabii wa kũrathagĩra ndũrĩri.” **6** Na nĩ ngĩmũcookeria, ngiuga atĩrĩ: “Hi, Mwathani Jehova! Nĩ ndiũ kwaria; nĩ ndĩ o mwana.” **7** Nowe Jehova akĩnjĩra atĩrĩ: “Tiga kuuga atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩ o mwana.’ No nginya ũthĩĩ kũrĩ mũndũ o wothē ngũgũtũma kũrĩ we na ũmwĩre ũrĩa wothē ngũgwatha. **8** Ndũkanametigĩre, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe, na nĩngakũhonokia,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **9** Hindi iyo Jehova agĩtambũrũkia guoko, akĩhutia kanua, akĩnjĩra atĩrĩ, “Rĩu nĩndekĩra ndũmĩrĩri yakwa kanua gaku. **10** One, ũmũthĩ nĩndagũtua mũnene wa ndũrĩri o na wa mothamaki, nĩgeetha ũmunyage na ũmomorage, wanangage na ũng’auranagie, na wakage na ũhaandage.” **11** Ndũmĩrĩri ya Jehova niyanginyĩrĩre, ngĩũrio atĩrĩ: “Jeremia, nĩ kĩ ũroona?” Na nĩ ngĩcookia atĩrĩ, “Ndĩrona rũhonge rwa mũtĩ wa mũrothi.” **12** Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “ĩ, nĩguo nĩwona wega, tondũ njũthĩrĩrie nyone atĩ ndũmĩrĩri yakwa nĩyahingio.” **13** Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova niyanginyĩrĩre o rĩngĩ ngĩũrio atĩrĩ: “Nĩ kĩ kĩngĩ ũrona?” Na nĩ ngĩcookia atĩrĩ, “Ndĩrona nyũngũ ĩgũtherũka, ĩnamĩte kuuma mwena wa gathigathini.” **14** Nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Mwanangĩko uumĩte na mwena wa gathigathini, nĩũgaitĩrĩrio andũ othe ariĩa matũũraga bũrũri ũyũ. **15** Ndĩ hakũhĩ gwĩta andũ othe a mothamaki wa gathigathini,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Athamaki ao nĩmagooka mahaande itĩ ciao cia ũthamaki matoonyero-inĩ ma ihingo cia Jerusalem; nĩmagooka mathiũrũrũkĩre thingo ciothe cia Jerusalemu, na mokĩrĩre matũũra mothe ma Juda. **16** Nĩngatũũra andũ akwa matũũro ma ciira, tondũ wa waganu wao wa kũndirika, na wa gũcinĩra ngai ingĩ ũbumba, na kũhooya indo irĩa methondekeire na moko mao. **17** “Ūkĩra wĩhaarĩrie! Rũgama na ũmeere ũndũ o wothē ũrĩa ngũgwatha. Ndũkamakio nĩo, kana na nĩ ngũmakie ũrĩ mbere yao. **18** Ūmũthĩ-rĩ, nĩndagũtua ta itũũra rĩrĩge na hinya, na ta gĩtugĩ gĩa kĩgera, na ta rũthingo rwa gĩcango, nĩgeetha wĩyũmie ũũkĩrĩre bũrũri wothē: ũũkĩrĩre athamaki a Juda, na anene, na athĩnjĩri-Ngai akuo, o na andũ othe a bũrũri ũyũ. **19** Nĩmakaria nawe no matigaakũhoota, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe na nĩndĩrĩkũhonokagia,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

2 Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova niyanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Thĩĩ ũkaanĩrĩre ũkĩguagwo nĩ andũ

a Jerusalemu, ũmeere atĩrĩ: “Nĩndirikanaga ũrĩa weheanite kũrĩ nĩ rĩria warĩ mwĩthĩ, na ũrĩa wanyendete rĩria ndakũhikirie na ũkĩnũmĩrĩra kũu werũ-inĩ, tũgĩtuĩkanĩria kũu bũrũri ũcio ũtaahandagwo irio. **3** Isiraeli-rĩ, aatũũrite aamũrĩrwo Jehova, arĩ maciaro ma mbere ma magetha make; ariĩa othe maamũtambuura maatũrwo ahitia, nao magĩkinyĩrĩrwo nĩ mwanangĩko,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **4** Thĩkĩrĩriai mũgue ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ andũ a nyũmba ya Jakubu, inyuĩ inyuothē andũ a mĩhĩrĩga yothē ya nyũmba ya Isiraeli. **5** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ mahĩtia marĩkũ maithe manyu maanyonire namo, atĩ nĩkĩo maandirĩkire, makĩndaihĩrĩria ũguo? Maarũmĩrĩre mĩhianano itarĩ kiene, nao ene makiaga kiene. **6** Matiigana kũũria atĩrĩ: ‘Jehova arĩ ha, ũrĩa watũrutire bũrũri wa Misiri, agĩtũgereria werũ-inĩ ũtaarĩ kindũ, tũkĩgerera bũrũri warĩ wa werũ na iharũrũka, bũrũri ũtoiraga mbura, na warĩ nduma ta ya gĩkuĩ, bũrũri ũtaageragĩrwo na ũtaatũũragwo nĩ mũndũ?’ **7** Nĩndamũrehire bũrũri mũnoru, nĩguo mũrĩage matunda maguo, na mwĩgũne na indo ciakuo irĩa njega. No inyuĩ muokire, mũgĩthaahia bũrũri wakwa na mũgĩtũma igai riakwa rĩthũũrwo mũno. **8** Athĩnjĩri-Ngai matiigana kũũria atĩrĩ: ‘Jehova arĩ ha?’ Ariĩa marũmbũyagia watho matiigana kũũmene; atongoria ao nĩmanemeire. Anabii maarathaga mohoro makĩgwetaga Baali, marũmĩrĩre mĩhianano itarĩ kiene. **9** “Nĩ ũndũ ũcio nĩngũmũciirithia o rĩngĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngĩ nĩngaciirithia ciana cia ciana cianyũ. **10** Ringai mũthĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Kitimu mũkerorere, nĩngĩ mũtũmane gũthio Kedari gũgatuĩro wega, muone kana kũrĩ kuoneka ũndũ ta ũyũ: **11** Atĩrĩrĩ, nĩ kũrĩ rũrĩrĩ rũrĩ rwatirika ngai ciaruo, rũkĩgarũrũkĩra ngai ingĩ? (O na harĩa ngai icio itarĩ ngai.) No rĩrĩ, andũ akwa nĩmakũũranĩte Riiri wao na mĩhianano itarĩ kiene. **12** Inyuĩ igũrũ-rĩ, makaaĩ nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio, inainai mũrĩ na kĩeha kĩnene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **13** “Andũ akwa nĩmekĩte mehĩa meeri: Nĩmandirĩkite, o nĩ gĩthima kĩa maaĩ ma muoyo, na makeyenjera marima mangĩ ma maaĩ, namo nĩ marima mamethũkangu, matangũgia maaĩ. **14** Rĩu-rĩ, anga Isiraeli nĩ ndungata, o mũndũ ũciarĩrwo ũkombo-inĩ? Nĩ kĩ gĩtũmite atuĩke mũndũ wa gũtahwo? **15** Mĩrũũthi nĩraramĩte; nĩmũraramĩre. Nĩyanangĩte bũrũri wake; matũũra make macinĩtuo na mwaki, na magatigwo matarĩ mũndũ. **16** O na andũ a Memufisi, na a Tahapanahesi nĩmagũtĩhiĩte, magagwĩkĩra rũhara ruototia rwa mũtwe. **17** Githĩ tiwe mwene wĩrehereire maũndũ maya nĩ ũndũ wa gũtirika Jehova Ngai waku, o rĩrĩa we aagũtongoragia na njĩra irĩa wageraga? **18** Rĩu-rĩ, nĩ kĩ gĩgũtũma ũcooke bũrũri wa Misiri ũkanyue maaĩ ma Shihoru? Na nĩngĩ-rĩ, ũgũthĩ Ashuri nĩkĩ, ũkanyue maaĩ ma Rũũ rwa Farati? **19** Waganu waku nĩguo ũgaakũherithia, nakuo gũcooka na thuutha gwaku nĩgũgakũrũthia. Tondũ ũcio wĩciirie wega na ũmenye ũrĩa arĩ ũndũ mũũru mũno na ũrĩ ruo harĩwe, rĩrĩa ũtirikite Jehova Ngai waku, na rĩrĩa ũkwaga kwĩndigĩra,” ũguo nĩguo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothē, ekuuga. **20** “Nĩwoinangire icooki riaku rĩa ngĩngo o tene, na ũgĩtuuanga mĩhĩndo yaku; woigire atĩrĩ, ‘Ndĩgũcooka gũgũtungata!’ Tondũ-

rī, tūrīma-inī tūrīa tuothe tūrāihu na igūrū, na rungu rwa mūtī o wothe mūruru nīkuo wakomaga ūkīhūira ūmaraya. **21** Nīi ndaokūhaandite ūrī ta mūthabibū mūthuanranie wa mūthamba ūrīa mwega. Wagīcookire kūngarūrūka atīa, ūgīthūka, ūgītūika ta mūthabibū wa gīthaka? **22** O na ūngūthamba na igata, o na ūhūthīre thabuni mūingī mūno-rī, kīmeni kīa wīhia waku ndingitiga gūkīona,” ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **23** “Rīu-rī, ūngīhota atīa kuuga atīrī: ‘Nīi ndīithaahītie; ndīrūmīrīre kīrīra kīa Mabaali?’ Ta rora wone mītugo yaku kūu gītūamba-inī; wīcūūranie wega maūndū marīa wīkīte. Wee ūhaana ta moori ya ngamīira īgīcangacanga kūdūndū, **24** ūkahaana ta njagī rīa imenyereite gūkīara werū-inī, rīa inuhahanuhaga rīrīa īkwenda kūhaicwo; rīrīa rīrī na mūrūkī-rī, nūū ūngīhota kūmīrīgīrīrīa? Njamba rīa ingīmīenda, itingīnogīa ikīmīcaria; mweri wayo wakīnya, nīkamīona. **25** Tiga kūhanyūka ngīnya ūthīrīrwo nī iraatū magūrū, nāguo mūmero waku ūng’are. No wee ūkīuga atīrī, ‘Hatīrī bata! nīnyendete ngai cia kūngī, na no ngīnya ndīcīume thuutha.’ **26** “O ta ūrīa mūici aconorithagio aanyīitwo, ūguo no taguo nyūmba īno ya Isīraeli īconorithītio: o ene, na athamākī ao, na anene ao, na athīnjīrī-Ngai ao, na anabīi ao. **27** Meeraga mūtī atīrī, ‘Wee nīwe Baba,’ na makeera ihiga atīrī, ‘Wee nīwe wanjīarie.’ Nīmahutātīre, makaaga kūnyonia mothīū mao; no rīrīa marī thīīna-inī manjīrīraga atīrī, ‘Ūka ūtūhonokiel!’ **28** Ikīrī kū ngai īcio mwethondekeire? Kīrekei cīuke, aakorwo no imūhonokīe rīrīa mūrī thīīna-inī! Nīgūkorwo ngai ciaku cingīhīte o ta matūtūra maku, wee Juda. **29** “Mūgūkīndūthīa nī ūndū kī? Inyuothe nīmūnemeire,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **30** “Nī wīra wa tūhū ndaarūtīre ngīherīthīa andū anyu; matiigana kūgīga maakaanīo magarūrūke. Rūhīū rwaku rwa njora nīrūnīnīte anabīi anyu, o ta mūrūūthī ūrīa mūrīani. **31** “Atīrīrī, inyuī andū a rūciaro rūrū, mwīcūranīe wega ūhorō wa ndūmīrīrī īno ya Jehova: “Kāi ndūikīte ta werū harī Isīraeli, kana ta būrūrī ūrī nduma nene? Nī kīī gītūmaga andū akwa moige atīrī, ‘Ithūi tūrīkaga ūrīa tūkenda; tūtīgagūcookerera rīngī?’ **32** Rīu-rī, mūrīrīto ahota kūrīganīrwo nī mathaga make ma kwīgemia, kana mūhīkī arīganīrwo nī nguo ciake cia ūhīkī? No rīrī, andū akwa nīmarīganīrwo nī nīi, matukū maingī matangītārīka. **33** Kāi nī ūrī ūūgī mūingī rīrīa ūgūcaria wendo-ī! Nī ūndū ūcio o na atumia arīa aaganu mūno no merute na mīthīire yaku. **34** Ngūo-inī ciaku-rī, andū nīmooonaga thakame ya athīnī arīa matarī ūūru mekīte, o na aakorwo ndwamanyīitīre magītua nyūmba. No rīrī, o na gūtārīi ūguo **35** wee uagaga atīrī, ‘Nīi ndīrī ūndū mūrū njīkīte; we ndandaakarīre.’ No nīi nīngūgūtūira ciira, tondū ūguo agaga atīrī, ‘Nīi ndīhītie.’ **36** Ūrīūngārīūngaga nīkī, ūkīgarūruga mīthīire yaku? Nīgūgaconorithīo nī būrūrī wa Mīsīrī, o ta ūrīa waconorithīrīo nī Ashūrī. **37** Ūgaacooka uume kūdū kūu ūgīrīre moko mūtwe, nīgūkorwo Jehova nīaregete acio wīhokete, o matīgagūteithīa.

3 “Mūdūndū angītīgana na mūtūmia wake, nake mūtūmia ūcio athīi ahīkīre mūdūndū ūngī-rī, mūthuurī ūcio no amūcookerere? Gīthī būrūrī ūcio to ūthaahē biū?

No wee-rī, ūtūūrīte ūhūūruga ūmaraya na endwa aku aingī mūno! Rīu-rī, wee no ūnjookerere?” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **2** “Ta tīira maitho ūcūthīrīre tūcūmbīrī twa rīma kūrīa gūtīgītwo ūtherī. Nī kūrī handū ūtarī wakomwo nawe? Mīkīra-inī ya njīra-rī, nīkuo wetagīrīra endwa aku, kūu nīkuo waikaraga thī ūkāmeterera, o ta Mūarabu arī werū-inī. Wee nīūthaahītie būrūrī ūyū na ūmaraya waku na waganu waku. **3** Tondū wa ūguo-rī, mbura ya maguna-ng’ombe nīgīrītīo yure, o na rīa ya gūkūrīa irīo nayo īkaaga kuura. No rīrī, wee nīūmītīe gīthīthī ta kīa mūmaraya, ūkaaga thoni o na hanīni. **4** Gīthī to rīu wanjīta ūkīugaga: ‘Baba, wee mūrāta wakwa kuuma ndī o mūnīni, **5** kāi ūgūtīgītūra ūrakarīte? Mang’ūrī macio maku-rī, megūtīgītī na mbere ngīnya tene?’ Ūguo nīguo waragia, no ūgacooka ūgeeka ūūru wothe ūrīa ūngīhota.” **6** Matukū-inī ma wathani wa Mūthamākī Josīa, Jehova nīanjūrīre atīrī: “Tī nīwonete ūrīa Isīraeli aahutātīre? Nīahācīte gīthūngūrī-inī gīothe kīrīa kīrīahu na igūrū, na agathīi rungu rwa mūtī o wothe ūrīa mūruru na akahūūrīra ūmaraya kuo. **7** Ndecīrītīe atī nīakanjookerera aarīkia gwīka maūndū macio mothe, nowe ndāigana kūnjookerera, nake mwarī wa nyīna, Juda, ūrīa ūtaarī mwīhokeku, agīkīōnera maūndū macio. **8** Nīndaheire Isīraeli ūcio wahutātīre marīa ma gūtīgana nake, ngīmūingata nī ūndū wa ūtharīa ūcio wake wothe. No rīrī, nīndonīre atī o na Juda, mwarī wa nyīna ūcio ūtaarī mwīhokeku, ndaarī na guoya; o nake nīoīmagarīre, agīthīi gūtharīa. **9** Tondū wa ūrīa Isīraeli oonaga ūmaraya wake ūtarī ūndū mūnene harī we, nīathaahīre būrūrī ūcio, agīkīrīrīra kūhūūra ūmaraya na ūndū wa kūhooya mahīga na mītī. **10** O na kūrī ūguo-rī, Juda, mwarī wa nyīna ūcio ūtaarī mwīhokeku, ndaanjookereire na ngoro yake yothe, no aanjookereire na ūhīnga,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **11** Jehova akīnjīra atīrī: “Isīraeli, ūrīa waahutātīre-rī, nī mūthīngu gūkīra Juda, ūcio ūtaarī mwīhokeku. **12** Thīi ūkahunjanīrīe ndūmīrīrī īno werekeire mwena wa gathīgathīni, uge ūū: “Njookerera, wee Isīraeli, o wee ūhūtatīre,” ūguo nīguo Jehova ekuuga, ‘na nīi ndīgacooka gūkūhētera gīthīthī na marakara, nī ūndū njīyūrītūwo nī tha,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. ‘Ndīgūtūūra ndakarīte ngīnya tene. **13** Wee ūndū ūrīa ūgwīka-rī, no kuumbūra mahīthīa maku, nī ūndū wa ūrīa ūremeire Jehova Ngai waku, nī ūndū wa ūrīa waneitanga, ūkīlīheanaga kūrī ngai cia kūngī, rungu rwa mūtī o wothe mūruru, na ūkaaga kūnjathīkīra,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **14** Jehova ekuuga atīrī: “Njookerera, inyuī andū aya mūhūtatīre, nīgūkorwo nī nīi mūthuurī wanyu; nīngamūcookanīrīra, ndute mūdūndū ūmwe itūūrā-inī rīmwe, na angī eerī ndīmarite mūhīrīga ūmwe, ndīmūtware Zayūni. **15** Nīngacooka ndīmūte arīthī arīa ndīthuurīre na ngoro yakwa, arīa makaamūtongoragīa marī na ūūgī o na ūmenyo.” **16** Jehova ekuuga atīrī: “Matukū-inī macio, rīrīa mūgaakorwo mūingīhīte mūno gūkū būrūrī ūyū-rī, andū matīgacooka kuuga, ‘Ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova.’ Ūhorō ūcio ndīgutaonyā mecīrīa-inī mao kana ūrīrīkanwo; rītīgecīrīro ūhorō warīo o na kana rīthondekwō rīngī. **17** Hīndī iyo mageetaga itūūra rīa Jerusalemu Gītī kīa Ūthamākī kīa Jehova, nacio ndūrīrī cīothe nīikongana kūu itūūra

rĩa Jerusalemu nĩ ùndũ wa gũtĩia rĩtwa rĩa Jehova. Matigacooka kũrũmĩrĩra ùremi wa ùũru wa ngoro ciao. **18** Matukũ-inĩ macio nyũmba ya Juda nĩkanyĩitana na nyũmba ya Isiraeli, na o eerĩ nĩmagocoka moimĩte bũrũri wa mwena wa gathigathini, makinye bũrũri ùria ndaahaire maithe manyu ùtũike igai riao. **19** “Nĩ mwene ngũga atĩrĩ, “Ingiakenire atĩa ngĩmũtua ta ariũ akwa, na ndĩmũhe bũrũri mwega, igai rĩria riega rikĩrite magai ma ndũrĩrĩ ciothe.” Ndeciiragia mũrinjĩtaga ‘Baba’ na mwage kũũhutatĩra nĩguo mĩtĩge kũnũmĩrĩra. **20** No rĩrĩ, o ta mĩtumia ùtarĩ mwĩhokeku harĩ mũthuurĩwe, ùguo noguo mũkoretwo mũtarĩ ehokeku harĩ nĩ, inyuĩ nyũmba ya Isiraeli,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. **21** Kirĩro nĩkĩguĩtũwo kũndũ kũria gũtũũgĩru gũtarĩ kĩndũ, kũgĩrĩka na gũthaitana kwa andũ a Isiraeli, nĩ ùndũ nĩmogometie njĩra ciao, na makariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wao. **22** “Njookerera, inyuĩ andũ aya mũũhutatĩre; nĩngũmũhonia nĩguo mũtigacooke gũcoka na thuutha.” Magĩcokia atĩrĩ, “Iĩ nĩguo, nĩtũgũika harĩwe, nĩgũkorwo wee nĩwe Jehova Ngai witũ. **23** Ti-itherũ inegene rĩa ùhooi mĩhianano kũu tũrĩma-inĩ o na kũu irĩma-inĩ nĩ rĩa maheeni; ti-itherũ, ùhonokio wa Isiraeli ùrĩ na Jehova Ngai witũ. **24** Kuuma o ùnini-inĩ witũ, ngai icio cia mĩhianano cia thoni nĩcio ciananiina maciara ma mawĩra ma maithe maitũ: ndũũru ciao cia mbũri na cia ng’ombe, aanake ao na airĩtu ao. **25** Nĩtwĩgũthĩie thĩ tũconokete, nacio njono ciitũ itũhumbĩre. Nĩ twĩhĩrie Jehova Ngai witũ, itũhũ o hamwe na maithe maitũ; kuuma rĩria twarĩ anini nginya ùmũthĩ ùyũ-rĩ, tũtũũrite tũtarĩ twathĩkĩra Jehova Ngai witũ.”

4 “Atĩrĩrĩ wee Isiraeli, ùngĩkorwo nĩtũgũcoka-rĩ, njookerera,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. “Ùngĩeheria mĩhianano iyo yaku irĩ magigi, na ùtĩge gũcoka kũũrũũra rĩngĩ, **2** ningĩ ùngĩrũmia ùhoro wa ma, na ùtũanĩri ciira wa kihooto, na wa ùthĩngu, na wĩhĩte ùkiugaga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ùria Jehova atũũraga muoyo,’ hĩndĩ iyo ndũrĩrĩ nĩkarathimwo nĩwe, na thĩĩnĩ wake nĩkaagia na riiri.” **3** Atĩrĩrĩ, Jehova areera andũ a Juda, o na andũ a Jerusalemu ùũ: “Cimbarĩ mĩgũnda yanyu rĩa irĩ ngamba, na mũtikahaande irio mĩguua-inĩ. **4** Mwĩamũrĩre Jehova, na ùndũ wa kũrũthia ngoro cianyu inyuĩ andũ aya a Juda, na inyuĩ mũtũũraga Jerusalemu, nĩgeetha mang’ũrĩ makwa matigaakane ta mwaki, nĩ ùndũ wa ùũru ùria mwĩkĩte, maakane mage mũndũ wa kũmahoria. **5** “Anĩrĩrai kũu Juda, na mũhunjĩ ùhoro kũu Jerusalemu, muuge ùũ: ‘Huhai tũrumbeta bũrũri-inĩ guothe!’ Anĩrĩrai na kayũ muuge atĩrĩ: ‘Mwĩcokanĩrĩrie! Nĩtũũrĩre matũũra-inĩ marĩa manene mairĩgĩre!’ **6** Haandai bendera mũthĩ mwerekeire Zayuni! Mwĩthareĩ narua mwĩhonokie! Nĩgũkorwo nĩndĩrarahethia mwanangĩko uumĩte mwena wa gathigathini, o na kũnĩnanwo kũnene.” **7** Mũrũũthi nĩumĩte kĩmamo-inĩ kĩguo; mũnĩnani wa kũniina ndũrĩrĩ nĩomagarĩte. Oimĩte gwake oke aanange bũrũri waku. Matũũra maku makaanangĩka, mage mũndũ wa gũtũũra kuo. **8** Nĩ ùndũ ùcio-rĩ, mwĩhumbei nguo cia makũnia, cakayai na mũrĩre, nĩ ùndũ tũtũrĩ tũrehererwo nĩ mang’ũrĩ macio mahiũ ma Jehova. **9**

Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ùcio-rĩ, mũthamaki na anene ake nĩmagakua ngoro, nao athĩnjĩri-Ngai nĩmakagegeara, nao anabii mamake.” **10** Hĩndĩ iyo ngũga atĩrĩ: “Hĩ! Mwathani Jehova, ti-itherũ nĩ ta ùkĩheenetie andũ aya biũ, o na ùkaheenia Jerusalemu, nĩ ùndũ wa kũmeera atĩrĩ, ‘Nĩmũkaagia na thayũ,’ o rĩria tũgĩrĩrwo rũhiũ rwa njora mĩmero.” **11** Ihinda rĩu andũ aya o hamwe na Jerusalemu nĩmakeerwo atĩrĩ, “Rũhuho rũhiũ ruumite kũndũ kũria gũtarĩ kĩndũ kũu gũtũũgĩru werũ-inĩ nĩrũkahurutana rwerekeire kũrĩ andũ akwa, no rĩrĩ, ti ta rũria rwa kũhuha irio kana rwa gũcitheria; **12** nĩ rũhuho rũrĩ na hinya kũrĩ rũu ruumite kũrĩ nĩ. Rĩu nĩngũmatũra matũũro ma ciira.” **13** Ta rorai muone! Mũndũ ùcio aroka ta matu, ngari ciake cia ita irooka ta kihuhũkanio, nacio mbarathi ciake ihanyũkaga gũkĩra nderi. Ii ya witũ-ĩ! Tũrĩ aniine biũ. **14** Wee Jerusalemu-rĩ, theria ùũru kuuma ngoro-inĩ yaku nĩguo ùhonoke. Ùgũtũũra ùthugundaga ùũru mecĩirĩ-inĩ maku nginya-rĩ? **15** Nĩ kũrĩ na mũgambo wa mũndũ ùranĩrĩra kũu Dani, ùkaanĩrĩra ùhoro wa mwanangĩko kũu irĩma-inĩ cia Efiraimu. **16** “Irai ndũrĩrĩ ùhoro ùcio, hunjĩrai Jerusalemu muuge atĩrĩ: ‘Ita inene rĩa gũgũkĩrĩra nĩrĩroka riumĩte bũrũri wa kũraya, na rĩroka na mbugĩrĩro ya mbaara ya gũũkĩrĩra matũũra mothe manene ma Juda. **17** Marĩngĩciĩrie o ta andũ marangĩire mũgũnda, tondũ itũũra rĩu nĩrĩnemeire, rĩkanjũkĩrĩra,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. **18** “Mĩthĩre yaku mwene na ciiko ciaku nĩcio ikũreheire maũndũ macio. Rĩrĩrĩ nĩrĩo iherithia rĩaku. Na kaĩ nĩ irũrũ-ĩ! Kaĩ nĩrĩgũtheeca ngoro-ĩ!” **19** Wũi, ruo-ĩ, wũi ruo-ĩ! Ndĩrenyogonda nĩ ruo. Wũi, ruo rũnene ngoro-inĩ yakwa-ĩ! Ngoro yakwa nĩratumatũuma, ndingihota gũkĩrĩrĩra. Nĩgũkorwo nĩnjĩguite mũgambo wa karumbeta; nĩnjĩguite mbugĩrĩro ya mbaara. **20** Mwanangĩko ùrũmũnĩrĩra na mwanangĩko; bũrũri wothĩ nĩwanangĩtũwo. O rĩmwe hema ciakwa nĩthũkangie, o kahinda gatari coho kĩngĩtio gĩakwa gĩgathũkangio. **21** Nĩ nginya rĩ ngũtũũra nyonaga bendera ya mbaara, na ngaigua mũgambo wa karumbeta? **22** “Andũ akwa nĩ irĩmũ; matĩnjũũ. Nĩ ciana iteciiragia, na ikaaga ùmenyo. Ùũgĩ ùria marĩ naguo no wa gwĩka ùũru; matĩũ gwĩka wega.” **23** Ndaacũthĩrĩrie thĩ, ngĩkiona atĩ ndĩarĩ ùria yatariĩ na ndĩarĩ na kĩndũ; ningĩ ngĩcũthĩrĩria matu-inĩ, ngĩona atĩ gũtarĩ na ùtheri. **24** Ndaacũthĩrĩria irĩma, ngĩona atĩ nĩgũthĩngitha ciathĩngithaga; natuo tũrĩma tuothe nĩ kwereera twereera. **25** Ngĩcũthĩrĩria, ngĩona atĩ gũtarĩ na andũ; nyoni ciothe cia rĩera-inĩ nĩciombũkĩte ikoora. **26** Ngĩcũthĩrĩria, ngĩona bũrũri ùria waciiraga maciara mangĩ, watũkĩte o werũ mũtheri, matũũra makuo mothe nĩmamomokeire hau mbere ya Jehova, makagũta thĩ nĩ ùndũ wa marakara make mahiũ. **27** Ùũ nĩguo Jehova ekuuga: “Bũrũri wothĩ nĩũkanangwo, o na gũtũũka ndikaũniina biũ. **28** Nĩ ùndũ ùcio thĩ nĩgacakaya, narĩo igũrũ rĩgie nduma, tondũ ùguo nĩguo njũgĩte, na ndĩngĩrĩcũkwo. Nĩndũite itua na ndĩkũgarũrũka.” **29** Rĩria kwaiguu mũrũrũmo wa andũ arĩa mathiiga mahaciĩte mbarathi na wa andũ arĩa maikagia mĩgũ-rĩ, andũ a matũũra mothe no makoorĩ. Amwe ao makoorĩra ihinga-inĩ, nao amwe ao makahaica ndwaro-inĩ cia

mahiga. Matũũra macio mothe nĩmathaamĩtwo; gũtĩrĩ mũndũ ũikaraga kuo. **30** Ũreka atĩa, wee ũnũhĩtwo? Ũkwĩhumba nguo ndune na ũkegemia na mathaga ma thahabu nĩkĩ? Ũrahaka mbutu ciaku cia maitho rangi nĩkĩ? Atĩrĩrĩ, kwĩgemia gwaku no gwa tũhũ. Endwa aku nĩmakwagũire bata; rĩu maracaria ũria mangikũruta muoyo. **31** Nĩndĩraigua kirĩro ta kĩa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo, arĩ na mũcaayo ta wa mĩtumia agĩciara mwana wake wa irigithathi: nĩ kirĩro kĩa Mwari wa Zayuni agĩteea, atambũrũkie moko make, akiugaga atĩrĩ, “Wũĩ-ĩ-ya-wakwa-ĩ! Nĩndĩraringĩka; muoyo wakwa nĩmũneane kũrĩ orangani.”

5 “Ta ambatai na mũikũrũke barabara-inĩ ciothe cia Jerusalemu, mũrore na mũcarie, na mĩtũirie ihaaro-inĩ ciakuo. Hihi mwahota kuona mũndũ o na ũmwe wĩkaga mũndũ ma kĩhooto kana akarũmbũiya ũhoro wa ma; mauna mũndũ ta ũcio, nĩngarekera itũũra rĩa Jerusalemu. **2** O na gũtũika nĩmehĩtaga makoigaga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũraga muoyo,’ kwĩhita kwao no kwa maheeni.” **3** Wee Jehova, githĩ maitho maku ti ũhoro ũria wa ma macaraga? Wamaringire iringa, no matiigana kũguua ruo; wamahehenjire, no makĩrega ũtaarani ũcio. Momirie ithiithi ciao gũkĩra ihiga, makĩrega kwĩrira. **4** Ngũciiria atĩrĩ: “Aya nĩ andũ athĩĩni; nĩ andũ akĩgu, nĩgũkorwo matiũĩ njĩra ya Jehova, kana makamenya ũria Ngai wao endaga. **5** Nĩ ũndũ ũcio nĩngũthĩ kũrĩ atongoria ngaaranĩre nao; ti-itherũ acio nĩmoĩ njĩra ya Jehova, na makamenya ũria Ngai wao endaga.” No rĩrĩ, othe marĩ hamwe, nĩmoinangĩte icooki rĩao rĩa ngingo, na magatua mĩkwa. **6** Nĩ ũndũ wa ũguorĩ, mũrũũthi nĩũkoima mĩtĩtũ-inĩ ũmatharikĩre, na njũũĩ yume werũ-inĩ imatambuurance, nayo ngarĩ imooherie njĩra-inĩ cia matũũra mao, nĩguo itambuurance mũndũ wothĩ ũria ũngĩgeria kuuma nja, nĩ ũndũ ũremi ũcio wao nĩũingĩhite mũno, na ũhoro wao wa gũcooka na thuuha nĩ mũingĩ. **7** “Ngũmũrekeka nĩkĩ? Ciana cianyu nĩciindirikĩte, na ikeehĩta ikĩgwetaga marĩtwa ma ngai cia tũhũ. Nĩ ndaamaheaga o kĩrĩa gĩothe mabataragio nĩkĩo, no-o no gũtharia maatharagia, makahatikana nĩguo matoonye nyũmba cia maraya. **8** Mahũũnĩte magatũika ta mbarathi cia njamba cikĩĩrĩria cia mĩgoma, o ũmwe wao akieragĩria mĩtumia wa mũndũ ũria ũngĩ. **9** Githĩ ndikiagĩrĩrwo nĩkũmaherithia nĩ ũndũ wa maũndũ macio?” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Githĩ ndikiagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩhĩria harĩ rũrĩrĩ ta rũu? **10** “Tuĩkanĩriai mĩgũnda yao ya mĩthabibũ mũmĩharaganie, no mũtikamĩanange biũ. Hũrũrai hongĩ ciayo, nĩgũkorwo andũ aya ti a Jehova. **11** Andũ a nyũmba ya Isiraeli na andũ a nyũmba ya Juda nĩmagĩte wĩhokeku harĩ nĩ biũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **12** Nĩmaheenanĩte ũhoro wĩgĩrĩ Jehova; moigĩte atĩrĩ, “Ndarĩ ũndũ egwĩka! Gũtĩrĩ ũũru tũkuona; tũtikoonũ tũtharikĩrwo na rũhiũ rwa njora kana tuone ng’aragu. **13** Anabii nĩ a tũhũ ta rũhuho, nakĩo kiugo kĩa Jehova gĩtĩrĩ thĩĩni wao; nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ũguo moigĩte nĩguo mageekwo.” **14** Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Tondũ wa andũ acio kwaria ndeto ta ico, ndũmĩrĩrĩ yakwa ĩria ngwĩkũria kanuainĩ gaku ngaamĩtua ta mwaki, nao andũ aya ndĩmatue

ta ngũ, mwaki ũcio ũmacine ũmaniine. **15** Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli,” ũũ nĩguo Jehova ekũmwĩra, “nĩngũtũma mũũkĩrĩrwo nĩ rũrĩrĩ ruumĩte kũndũ kũraya: naruo nĩ rũrĩrĩ rũtũũrĩte kuuma o tene, andũ mũtangĩmenya rũthiomi rwao, o na kana mũigũe mwarĩrie wao. **16** Mathiaka ma mĩguĩ yao matarĩrĩ ta mbĩrĩra irĩa itathikĩtwo; othe nĩ njamba irĩ hinya. **17** Nao nĩmakaarĩ na maniine magetha manyu o na irio cianyu, na marĩe na maniine aanake na airĩtu anyu; nĩmakaarĩ ndũũru cianyu cia mbũri na cia ng’ombe maciniine, ningĩ marĩe mĩthabibũ na mĩkũyũ yanyu. Nĩmakananga matũũra marĩa mairĩgĩre na rũhiũ rwa njora, o macio mwĩhokaga. **18** “No rĩrĩ, o na matukũ-inĩ macio, ndigakwananga ngũniine biũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **19** “Na rĩrĩa andũ makooria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩrĩ gĩtũmĩte Jehova Ngai witũ atwĩke maũndũ maya mothe?’ ũkamacookeria, ũmeere atĩrĩ: ‘O ta ũria inyuĩ mwandirikire na mũgĩtungatĩra ngai cia kũngĩ mũrĩ bũrũrĩ-inĩ wanyu-rĩ, ũguo noguo mũgaatungatagĩra andũ a kũngĩ mũrĩ bũrũrĩ ũtarĩ wanyu.’ **20** “Anĩrĩra ũhoro ũyũ kũrĩ andũ a nyũmba ya Jakubu, na ũũhunje kũu Juda, uuge atĩrĩ: **21** Ta thĩkĩrĩriai inyuĩ andũ aya akĩgu na mũtarĩ mbugũro, o inyuĩ mũrĩ na maitho na mũtionaga, na mũrĩ na matũ na mũtiiguaga: **22** Githĩ inyuĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũnjĩtigĩra?” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Githĩ inyuĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũinaina mũrĩ mbere yakwa? Ndaatũmire mũthanga ũtũke mũhaka wa irĩa rĩrĩa inene, ngũtũta rũirigo rwa gũtũũra, rũtangĩagararwo nĩ irĩa rĩu. Makũmbĩ ma maaĩ no moyane, no matingĩrũtooria, no mahũyũke, no matingĩrwagarara. **23** No andũ aya-rĩ, marĩ ngoro cia rũng’athio na nemi; nĩmahĩtĩte njĩra na makooria. **24** Nao matingĩra atĩrĩ, ‘Nĩtwĩgĩre Jehova Ngai witũ, ũria ũheanaga mbura ya kũmeria hĩra, na ya gũkũria irio o kĩmera giakinya, o we ũria ũtũheaga mwĩhoko wa kũgetha mahinda maakinya.’ **25** Mahĩtia manyu nĩmo matũmĩte mũraihĩrĩro nĩ maũndũ macio; mehia manyu matũmĩte mwage maũndũ marĩa mega. **26** “Thĩĩni wa andũ akwa-rĩ, nĩ kũrĩ andũ aaganu arĩa maikaraga moheirie ta andũ arĩa mategaga nyoni, na ta andũ arĩa mambaga mĩtego ya kũgwatia andũ. **27** O ta ũria gĩkerenge kũyũraga nyoni, ũguo nĩguo nyũmba ciao ciyũrĩte ũheenanĩ; matongete na makagĩ na hinya, **28** ningĩ manorete na makanyoroka mwĩrĩ. Waganu wao nĩũingĩhite mũno; maticĩragĩrĩra mwana wa ndigwa nĩguo ahootane ciira-inĩ, na matĩrũagĩrĩa kĩhooto kĩa mũndũ mũkĩa. **29** Githĩ ndikiagĩrĩrwo nĩkũmaherithia nĩ ũndũ wa maũndũ macio?” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Githĩ ndikiagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩhĩria harĩ rũrĩrĩ ta rũrĩ? **30** “Ũndũ mũũru mũno na wa kũmakania nĩwĩkĩkĩte bũrũrĩ-inĩ ũyũ: **31** Anabii marathaga mohoro ma maheeni, nao athĩnjĩrĩ-Ngai magaathana ũria mekwenda, nao andũ akwa ũguo nĩguo mendaga. No inyuĩ-rĩ, kirĩkĩrĩro-inĩ kĩa maũndũ macio mũgeeka atĩa?

6 “Mwĩtharei mwĩhonokie, inyuĩ andũ a Benjamini! Mwĩtharei muume Jerusalemu! Huhai karumbeta mũrĩ kũu Tekoa! Īkirai kĩmenyithia kũu Bethi-Hakeremu! Nĩgũkorwo ũũru nĩũũkĩte uumĩte na mwena wa gathigathini, na nĩ ũũru wa kũminanwo kũnene mũno.

2 Nīngananga Mwarī wa Zayuni, o ūcio mūthaka na mwibacīriri mūno. 3 Arīthi marī na ndūuru ciao cia mbūri nīmagooka nīguo mamūkīrīre; nīmakaamba hema ciao imūthūrūrūkīrie mīena yothe, o mūdū o mūdū akarangīra handū hake.” 4 “Mwihaarīriei tūrūe nake! Arahūkai, rekei tūmūtharīkire mīarah! No rīrī, wūi-īya-ī! Nīkūrātuka, nacio cīruru cia hwaī-inī nīraraiha. 5 Nī ūndū ūcio, arahūkai, tūtharīkire kūrī ūtūkū, tūharaganie cīgītio ciake iria nūmu!” 6 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: “Temai mīti mūmīge ihūba nene ing’etheire Jerusalemu. Itūura rīrī inene no ngīnya rīherithio; nī ūndū rīyūrīte ūhoro wa kūhinyanīrīria. 7 O ta ūrīa gīthima gītherūkaga maaf-rī, ūguo noguo itūūra rīu rītherūkaga waganu. Maūdū ma ūhīnya na wanangi no mo maiguagwo kuo; ndwari ciakuo na ngurarō nīcio ndūūruga nyonaga. 8 Atīrīrī, wee Jerusalemu, itīkīra gūtaarwo, kwaga ūguo nīngūkūhutafīra na ndūme būrūrī waku ūkire ihooru, ngīnya kwage mūdū ūngītūūra kuo.” 9 Ū ūcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Atīrīrī, andū nīmarekwo mahaare matigari ma Isīraeli mahinyītie, o ta ūrīa mūthabībū ūhaaragwo; cookerithia guoko honge-inī rīngī, o ta ūrīa mūcookereria wa thabībū ekaga.” 10 Nū ūngīkīrīria ndīmūkaanie na anjīgue? Nū ūngītīthīkīrīria? Matū mao nīmahinge, nī ūndū ūcio matiingīgua. Ndūmīrīri ya Jehova nīmahītāgīria, na matīngīmīkenera. 11 No rīrī, nī njīyūrītwo nī mang’ūrī ma Jehova, ndīngīhota kūmahīngīrīria. “Matīrīrie ciana iria irī barabara-inī, na ūmatīrīrie aanake arīa monganīte hamwe; mūthuuri na mūtumia wake, maitīkīrwo nīmo, o ūndū ūmwe na andū arīa akūrū, arīa maingīhītīe mīaka. 12 Nyūmba ciao īgaatuika cia andū angī, o hamwe na mīgūnda yao na atumia ao, rīrīa ngaatambūrūkīa guoko gwakwa njūkīrīre andū arīa matūūruga būrūrī ūcio,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 13 “Kuuma ūrīa mūnini ngīnya ūrīa mūnene, othe nīmakoroketio nī kwenda kwīguna; anabīi o hamwe na athīnjīri-Ngai, othe nīmahaenanagia. 14 Mohaga kīronda kīa andū akwa taarī kīronda kīa andū matagurarītio mūno, makīmēeraga atīrī: ‘Gwī thayū, gwī thayū,’ o rīrīa gūtārī thayū. 15 Hīhi nīmāconokaga nī mūtugo ūcio wao ūrī magīgī? Aca, matīconokaga o na hanini; o na matīrī rūkobe. Nī ūndū ūcio o nao makaagūanīra na arīa makaagūa; nīmakarūdwo rīrīa ngaamaherīthia,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 16 Jehova ekuuga atīrī: “Rūgamai magomano-inī ma njīra, mūtūrīe ūhoro; ūrīrīria njīra iria ciageragwo tene, mūtūrīe harīa njīra irīa njega irī, nīguo mūmīgerere, nacio ngoro cianyu nīkahurūka. No inyuī mūkiuga atīrī, ‘Itūhū tūtīgūmīgerera.’ 17 Nīndaigire arangīri nīguo mamūrangīre, ngiuga atīrī, ‘Ta thīkīrīria karumbeta!’ No inyuī mūkiuga atīrī, ‘Itūhū tūtīgūthīkīrīria.’ 18 Nī ūndū ūcio, thīkīrīria inyuī ndūrīrī; rorai wega inyuī aira, nīguo mūmenye ūrīa gūgekīka kūrī andū akwa. 19 Ta thīkīrīria, wee thī: nīngūrehere andū aya mwanangīko, ūrī maciaro ma maūdū marī mathugundaga, tondū nīmagīte gūthīkīrīria ndūmīrīri yakwa, na nīmaregete watho wakwa. 20 Ngīrī na bata ūrīkū na ūbumba ūcio wa kuuma Sheba, kana īgwa cia mūrīo cia kuuma būrūrī wa kūraya? Maruta manyu ma njīno matīngītīkīrīka;

magongona manyu matīngenagia.” 21 Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī: “Nīngwīkīra mīhīnga mbere ya andū aya. Maithe na arīu ao nīmakahīngagwo nīyo; andū a itūūra hamwe na arata ao nīmagakua.” 22 Jehova ekuuga atīrī: “Ta rorai muone, nī harī na ita rīroka rīumīte būrūrī wa mwena wa gathīgathīni; rūrīrī rūnene nī rwarahūrītwo kuuma ituri-inī cia thī. 23 Manyīitīe mīgūi na matīmū; nī andū oorū matarī tha. Mūrūromo wao magūāka mahaicīte mbarathi, nī ta wa ndīhū cia iria rīrīa inene; maroka mehaarīrie ta andū moka mbaara nīguo magūtharīkire, wee Mwarī wa Zayuni.” 24 Nītūīgūite ūhoro wa andū acio, namo moko maitū nīmōrītwo nī hinya. Nītūnyīitītwo nī ruo rūnene, ruo rūhaana ta rwa mūtumia ūkūrūmwo. 25 Mūtikoimagare mūthīi mīgūnda, kana mūthīi na njīra, nī ūndū thū īyo irī na rūhīu rwa njora, na kūrī na imakania irīgīcīrīe mīena yothe. 26 Inyuī andū akwa, mwīhumbei nguo ya ikūnia, na mwīgaragarie mūhu-inī; rīrai na kīgī, ta ūrīa mwana wa mūmwe arīragītwo, nīgūkorwo mwanangi ūcio agaātūhīthīkīra o rīmwe. 27 “Wee nawe nīngūtūite mūgeria wa cuuma, nao andū akwa matarīi ta kīgera, nīguo wee ūrorage na ūthīmage mūthīire yao. 28 Nī aremī momītīe ngoro, mathīiaga magīcambānia. Mahaana o ta gīcango na kīgera; othe mekaga maūdū mathūkū mūno. 29 Ihuruti nīrahurūtīra mwaki na hinya nīguo ūcīne ngocorai, no rīrī, wīra ūcio ūrarūtwo wa kūmatheria no wa tūhū; arīa aaganu matīrathera. 30 Andū acio marītātagwo betha-irīa-īregetwo, nī ūndū Jehova nīamaregeete.”

7 Ino nīyo ndūmīrīri irīa yakīnyīrīre Jeremia yumīte kūrī Jehova, akīrwo atīrī: 2 “Thī ūrūgame kīhingo-inī kīa nyūmba ya Jehova na ūrī hau wanīrīre ūhoro ūyū, uuge atīrī: “Thīkīrīria ndūmīrīri ya Jehova, inyuothe andū a Juda, inyuī mūtōonyagīra ihingo-inī ici nīguo mūgathathaiye Jehova. 3 Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isīraeli, ekuuga atīrī: Garūrīrai mīthīire yanyu o na cīko cianyu, na nī nīngareka mūtūre kūdū gūkū. 4 Tigai gūkaraga mwīhokete ndeto cia maheeni, muge atīrī, “Ino nī hekarū ya Jehova, tī-itherū nī hekarū ya Jehova, nī hekarū ya Jehova kī!” 5 Nī ūndū-rī, mūngīagīria mīthīire yanyu na cīko cianyu biū, na mūtuanagīre cīra na kīhōoto mūdū na ūrīa ūngī-rī, 6 mūngīaga kūhīnyīrīria mūdū wa kūngī, kana mwana wa ngoriai, kana mūtumia wa ndigwa-rī, na mwage gūtīthia thakame ya mūdū ūteehītīe kūdū gūkū-rī, o na nīngī mwage kwīgerīthia ngero nī ūndū wa kūrūmīrīra ngai ingī-rī, 7 hīndī īyo nīngareka mūtūre kūdū gūkū, o gūkū būrūrī ūyū ndaheire maithe manyu ngīnya tene na tene. 8 No rīrī, mwīhokete ndeto cia maheeni itarī kīene. 9 “Anga mūrīyaga na mūkooragana, na mūgatharia, na mūkehīta na maheeni, mūgīcinagīra Baalī ūbumba, na mūkarūmīra ngai ingī iria mūtōoi, 10 na nīngī mūgacooka mūgooka mūkarūgama mbere yakwa thīnī wa nyūmba īno itanītīo na Rītwa rīakwa, mūkoiga atīrī, “Tūrī agītīre”; mūgītīrwo nīguo mwīkage maūdū macio mothe marī magīgī? 11 Nyūmba īno itanītīo na Rītwa rīakwa mūmītūite ngurunga ya atunyani? No nī nīndīoneire maūdū macio! Ūguo nīguo Jehova ekuuga.

12 “Riu ūkīrai mūthī Shilo, kündū kūrīa ndambire gūtua gūkaro kīa Rīitwa rīakwa, nīguo mwionere ūrīa ndeekire kuo nī ūndū wa waganu wa andū akwa a Isiraeli. 13 Jehova ekuuga atīrī: Rīrīa inyuī mwekaga maūndū macio mothe, nī nīndamwaragīria kaingī kaingī, no mūtiigana kūnjigua; ndamwīre no mūtiigana kūnjitika. 14 Nī ūndū ūcio, ūrīa ndeekire kūu Shilo noguo ngeeka nyūmba īno ītanītio na Rīitwa rīakwa, o hekarū īno mwīhokete, kündū gūkū ndamūheire inyuī o na ngīhe maithe manyu. 15 Nīngamūngata mwehere mbere yakwa, o ta ūrīa ndeekire arīū a ithe wanyu othe, nīo andū a Efiraimu.’ 16 “Nī ūndū ūcio, tīga kūhoera andū aya, kana ūmathaithanīrīre, kana ūmaarīrīre, o na kana ūhoee ndimekīre ūndū tondū ndīngīgūthīkīrīria. 17 Kaī wee ūtarona ūrīa mareka kūu matūūra-inī ma Juda, o na kūu nīra-inī cia itūūra rīa Jerusalemu? 18 Ciana iroina ngū, namo maithe mao magaaika mwaki, no atumia magakanda mūtu, makarugīra ngai rīa īitagwo Mūthamaki-Mūndū-wa-nja wa kūūrīa Igūrū tūmīgata, na maitīre ngai ingī maruta ma indo cia kūnyuuo nīguo maathīrīkie ndaakare. 19 Jehova egūkūūra atīrī: Nī nī maraathīrīkia? Githī andū aya tī o ene marethūkia meconorithie? 20 “Nī ūndū ūcio-rī, Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Marakala na mang’ūrī makwa nīmagaaitīrīrio kündū gūkū, magaaaitīrīrio mūndū na nyamū, na mītī ya gīthaka o na maciaro ma thī, namo nīmagaakana na matīkahoreka. 21 “Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Thīī na mbere na kuongerera maruta ma magongona manyu ma njino harī magongona manyu marīa mangī, na mūrīe nyama īcio inyuī ene! 22 Nī ūndū rīrīa ndaarutire maithe manyu kūu būrūrī wa Misīri na ngīmaarīria, ndīamaheire o mawatho makonīī maruta ma njino na magongona, 23 no nīndamaheire rīathani rīrī: Atīrī, njathīkagīrai, na nī nīngūthīka Ngai wanyu na inyuī mūtūike andū akwa. Thīiagai na mīthīre rīa yothe ndīrīmawathaga, nīguo muonage maūndū mega. 24 No rīrī, matiigana kūnjigua kana kūrūmbūiya ūhoro ūcio; handū ha gwīka ūguo-rī, maarūmīrīrie ūremi wa ngoro ciao njūru. Nao maacookire na thutha, makāga gūthī na mbere. 25 Kuuma hīndī rīa maithe manyu moimire būrūrī wa Misīri nginya rīu, ndīmūtūmagīra ndungata ciakwa cia anabīi, mūthenya o mūthenya, na hīndī o hīndī. 26 No rīrī, o matiigana gūthīkīrīria kana kūrūmbūiya ūhoro ūcio. No nīmoomīrie ngoro ciao na makīagana gūkīra maithe mao.’ 27 “Wameera maūndū macio mothe-rī, matigaagūthīkīrīria; o na rīrīa ūkaameeta, matigaagwītika. 28 Nī ūndū ūcio, meere atīrī, ‘Rūrū nīruo rūrūrī rūrīa rūregete gwathīkīra Jehova Ngai waruo, o na rūkarega gūtarawo. Ūhoro-wa ma nūthīrīre; nūmeheire ūkoima mīromo-inī yao biū. 29 Enjwoī njūrī cianyu mūcite, mūcooke mūcakae mūrī kūu tūrīma-īgūrū kūrīa gūtīgītwo gūtārī kīndū, nī ūndū Jehova nīaregete na agatiganīria rūciaro rūrū arakarīre. 30 “Jehova ekuuga atīrī, andū aya a Juda nīmekīte maūndū moorū maitho-inī makwa. Nīmāgīte mīhianano īyo yao īrī magīgī kūu thīnī wa nyūmba īyo ītanītio na Rīitwa rīakwa, makamīthaahia. 31 Nīmākīte kündū gūtūgūrū gwa Tofethi, kūu Gītūamba-inī kīa Beni-Hinomu, nīguo macinagīre aanake na airītu ao

na mwaki kuo, ūndū nī itaathanire wīkagwo, o na ūndū ūtarī wagīa meciirīa-inī makwa. 32 Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga atīrī, mwīmenyererei, tondū matukū nīmarooka, rīrīa andū matagacooka gwīta kündū gūkū Tofethi kana Gītūamba kīa Beni-Hinomu, no gūgeetagwo Gītūamba gīa Kūrūaganīrwo. Nīgūkorwo kūu Tofethi nīkuo magaaithīkaga andū arīa akuū nginya kwage handū hangīthikanwo. 33 Hīndī īyo ciimba cia andū acio nīgatuika nyama cia kūrīo nī nyoni cia riera-inī, o na nyamū cia gīthaka, na gūtīgakorwo o na mūndū ūmwe wa gūcīrīra. 34 Nīngī nīnganīina mīgambo ya gīkeno na ya kūrūhīa, na mīgambo ya gīkeno kīa mūhīki na mūhīkania kūu matūūra-inī ma Juda, o na nīra-inī cia Jerusalemu, nī ūndū būrūrī ūcio nīūgakīra īhooru.

8 “Jehova ekuuga atī ihinda rīu, mahīndī ma athamaki na ma anene a Juda, na mahīndī ma athīnjīri-Ngai na ma anabīi, o na mahīndī ma andū a Jerusalemu nīmakarutwo mbīrīra-inī ciao. 2 Makaanīkīrwo rīua, na mweri, na njata ciothe cia īgūrū, īcio mendete na magacitungatīra, o īcio maarūmīrīre, na magatūūrīa kīrīra harī cio, na magacīhooya. Mahīndī macio matīkoonganio kana mathīkwo, no magaatūika ta rūrua rūharaganītio gūkū thī. 3 Kūrīa guothe ngaamathaamīria, matīgari mothe ma rūrūrī rūrū rwaganu, makeerīragīria gūkua handū ha gūtūūra muoyo, ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.’ 4 “Meere atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova ekuuga, “Andū mangīgua thī-rī, githī matīcookaga gūkīra? Mūndū angīhītīa njīra-rī, githī ndamīcookagīria? 5 Nī kī gītūmīte andū aya mathīi na mbere kūūhutatīra? Andū a Jerusalemu maahutatagīra nīkī? Matūūrīte marūmītīe maūndū ma maheeni, makarega gūcooka. 6 Nīndīmathīkīrīrie wega mūno, no matīragīa ūndū ūrīa wagīrīre. Gūtīrī o na ūmwe wao wīrīragua waganu wake, akoiga atīrī, “Njīkite ūguo nīkī?” O mūndū wao arūmagīrīra njīra yake o ta mbarathi īteng’erete ītoonye mbaara-inī. 7 Mūrūaru ūrī rīera-inī nīūmenyaga mahinda maguo ma gūcooka, o nacio ndīrahūgī, na thūngūrūrū, na nyamīndīgī nīcīmenyaga mahinda ma cio ma gūcooka. No andū akwa matīūī maūndū marīa Jehova endaga mekwo. 8 “Mwakīhota atīa kuuga atīrī, “Tūrī oogī, nī ūndū tūrī na watho wa Jehova,” o rīrīa karamu ka maheeni ka aandīki-marūa kaūgarūrīte gakaūtua wa maheeni? 9 Andū arīa oogī nīmagaconorithio; nīmakagega na magwatīo nī mūtego. Kuona atī nīmareganīte na ndūmīrīri ya Jehova, ūūgī ūrīa makīrī nago nī ūrīkū? 10 Nī ūndū ūcio-rī, atumia ao nīngamaheana kūrī arūme angī, nayo mīgūnda yao ndīmīheane kūrī andū agenī. Kuuma ūrīa mūnīni nginya ūrīa mūnene, othe nīmakoroketio nī kwenda kwīgūna; anabīi o hamwe na athīnjīri-Ngai, othe nīmāheenanagīa. 11 Mohaga kīronda kīa andū akwa taarī kīronda kīa andū matagurarītio mūno. Moigaga atīrī, “Gwī thayū, gwī thayū,” o rīrīa gūtārī thayū. 12 Hīhī nīmāconokaga nī mūtugo ūcio wao ūrī magīgī? Aca, matīconokaga o na hanīni; o na matīrī rūkobe. Nī ūndū ūcio o nao makaagūanīra na arīa makaagūa; nīmakarūndwo rīrīa makaaherīthio, ūguo nīguo Jehova ekuuga. 13 “Jehova ekuuga atīrī, nīnganīna magetha mao, mīthabībū

ndigaakorwo iri na thabibu. Gütikagĩa na ngüyü miküyü-inĩ, namo mathangũ mayo nĩmakahooa. Kĩndũ kĩa gĩothe ndimaheete nĩmagatunywo.” **14** “Tũkarite haha niki? Cookanĩrĩrai hamwe! Nĩtũreĩ, tũtoonye matũũra marĩa mairigĩrwo na hinya tũgakuĩre kuo! Nĩgũkorwo Jehova Ngai witũ nĩwe ũtathĩrĩrie gĩkuũ, agatũhe maaĩ maroge tũnyue, nĩ ũndũ nĩtũmwihiĩrie. **15** Tũtũũrite twĩrigĩrwo atĩ nĩgũkũgia thayũ, no gũtirĩ ũndũ mwega ũtũkorete, tũkerigĩrĩa ihinda rĩa kũhonio, no rĩrĩ, no kimako kĩonekaga. **16** Mũtihiĩre wa mbarathi cia thũ ũraiguo kuumu Dani; mbarathi ciao cia njamba irania bũrũri wothe ũkainaina. Mookite kũria bũrũri na kĩa gĩothe kĩa kĩa kuo, na marĩe itũũra inene na arĩa othe matũũruga kuo.” **17** “Atĩrĩrĩ, nĩngamũrehithĩria nyoka irĩ thumu gatagati kanyu, ndimũrehithĩrie ndũira iria itangĩhoorereka, nacio nĩkamũrũma,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **18** Wee ũũhoorerragia rĩria ndĩ na kĩa rĩrĩ, ngoro yakwa nĩringĩkĩte. **19** Ta thikĩrĩria kĩrĩro kĩa andũ akwa marĩ bũrũri wa kũraya: “Atĩrĩrĩ, githĩ Jehova ndarĩ kũu Zayuni? Mũthamaki wakuo-rĩ, kaĩ atatũũraga kuo?” “Nĩ kĩ gĩtũmite maathĩrĩkie nĩguo ndaakare na ũndũ wa mĩhianano iyo yao methondekeire, makandakaria na mĩhianano iyo yao ya kũngĩ itarĩ kiene?” **20** “Ihinda rĩa magetha nĩrĩhĩtũku, nayo hĩndĩ ya rĩũa ĩgathira, na tũthionoketio.” **21** Kuona atĩ andũ akwa nĩmahehenjetwo-rĩ, o na nĩ ndimũhehenje; nĩndĩracaaya na nĩnyitĩtũwo nĩ kimako kinene. **22** Kaĩ gũtarĩ ndawa kũu Gileadi? Gũtirĩ mũthondekani kuo? Ironda cia andũ akwa cikĩagĩte kũhona niki?

9 Naarĩ korwo mĩtwe wakwa nĩ itherũkiro rĩa maaĩ, namo maitho makwa nĩ gĩthima kĩa maithori! Ingĩrĩragia mũthenya na ũtũkũ, ngĩrĩrĩa andũ akwa arĩa moragĩtuo. **2** Naarĩ korwo ndĩ na nyũmba ya kũrarĩrĩrwo nĩ agendi kũu werũ-inĩ, nĩgeetha ndige andũ akwa, thĩi ndĩmeherere; nĩ ũndũ othe nĩ itharia, othe nĩ gĩkundi kĩa andũ matangĩhokeka. **3** “Mahacaga nĩmĩ ciao magacitua ta ũta wa gũikia ndeto cia maheeni. Ũhootani ũria marĩ nago bũrũri-inĩ, nduumanĩte na ũhoro wa ma. Moimaga rĩhĩa-inĩ rĩmwe magatooŵa rĩhĩa-inĩ rĩria rĩngĩ; na matinjũũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **4** “Mwĩhũgeĩ arata anyu; mĩndũ ndakehoke mũrũ wa nyina. Nĩgũkorwo mũrũ wa nyina na mĩndũ nĩ mũheenanĩ, na mũrata wa mĩndũ nĩ mũcambania. **5** Mũrata aheenanĩ mũratawe, na gũtirĩ mĩndũ o na ũmwe waragia ũhoro wa ma. Maarutĩte nĩmĩ ciao kwaria ndeto cia maheeni; menogagia na mĩhang’o o ya kwĩhia. **6** Wee ũtũũraga ũrigicĩrĩro nĩ maheeni, nao aheenanĩ acio nĩmaregete kũmenyana na nĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **7** Tondũ ũcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, nĩngamageria, na ndĩmatherie na mwaki, nĩ ũndũ-rĩ, nĩatĩa ũngĩ ingĩka nĩ ũndũ wa mehĩa ma andũ akwa? **8** Nĩmĩ ciao itarĩ ta mĩguĩ ya kũũragana; no ndeto cia maheeni ciaragia. O mĩndũ aaragĩria ũria ũngĩ ndeto cia thayũ na kanua gake, no ngoro-inĩ yake-rĩ, aikaraga amwambĩre mũtego.” **9** Jehova ekũũria atĩrĩ, “Anga ndakĩaga kũmaherithĩa nĩ ũndũ wa maĩndũ macio? Anga ndakĩaga kwĩrĩhĩa harĩ rũrĩrĩ ta rũrũ?” **10** Ngĩũrĩra na ngĩrĩke nĩ ũndũ wa irĩma, o na njakaye nĩ ũndũ wa ũrĩthio wa werũ.

Nĩgũkĩrĩte ihooru na gũkaaga mĩndũ ũngĩtũkanĩria kuo, na mwanio wa ng’ombe ndũraiguĩka kuo. Nyoni cia riera-inĩ na nyamũ cia gĩthaka nĩcĩrĩte, igeeethĩra. **11** “Ngaatua itũũra rĩa Jerusalemu hĩba ya mahĩga, gũtũke kũndũ gwa gũtũũrwo nĩ mbwe; namo matũũra ma Juda nĩngamaharagania, kwage mĩndũ o na ũmwe ũngĩtũũra kuo.” **12** Rĩu-rĩ, nĩ mĩndũ ũrĩkũ mũũgĩ ũngĩtaũkĩrwo nĩ ũhoro ũyũ? Nũũ hĩhi ũtaarĩtuo nĩ Jehova nĩguo atũtaarĩre? Nĩ kĩ gĩtũmite bũrũri ũyũ wanangwo na ũgakira ihooru, ũgatuĩka ta werũ mũtheri nginya gũkaaga mĩndũ ũngĩtũkanĩria kuo? **13** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Gĩtũmi nĩ tondũ nĩmatĩrĩkire watho wakwa ũria ndaamaheire; matinjathĩkĩre, o na kana makarũmĩra watho wakwa. **14** Handũ ha ũguo, o maarũmĩrĩre ũremi wa ngoro ciao, na makarũmĩrĩra Mabaali, o ta ũria maithe mao maamonereire.” **15** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli ekuuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, nĩngĩtũma andũ aya marĩe irio ndũrũ, na manyue maaĩ marĩ na thumu. **16** Nĩngũmahurunga ndũrĩrĩ-inĩ iria o ene matooi, o na kana maithe mao, njooke ndĩmaingatĩthie na rũhĩu rwa njora nginya ndĩmaniine biũ.” **17** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Mwĩcũranieĩ rĩu! ĩtai atumia arĩa marĩraga makĩgĩrĩraga moko; tũmanĩrai atumia arĩa oogĩ mũno thĩnĩ wao moko. **18** Nĩmeerwo moko narua, matũrĩrĩre nginya maithe maitũ maiyũre maithori, nacio imone cia maithe maitũ inyũrũkĩe maithori ta tũrũũ. **19** Mũgambo wa andũ maragĩrĩka nĩũraiguo kuumu Zayuni: ‘Hĩ, kaĩ rĩu tũrĩ aanange-ĩ! Kaĩ nĩtũconorithio mũno-ĩ! No nginya tuume bũrũri witũ, tondũ nyũmba ciitũ nĩcimomoretwo.’” **20** No rĩrĩ, inyũ atumia aya, ta thikĩrĩraĩ kiugo kĩa Jehova; hĩngũrai matũ manyu mũigue ciugo cia kanua gake. Oniaĩ airĩtu anyu kũgĩrĩka; o mĩndũ nĩarute ũria ũngĩ gũcakaya. **21** Gĩkũũ kiambatĩte gĩgatoonyera ndĩrica-inĩ ciitũ, na gĩgatoonyia nyũmba ciitũ iria ciirigĩrwo na hinya, nĩkĩnĩnĩte ciana ciitũ kũu barabara-inĩ cia itũũra, o na aanake aitũ makaniĩnwo kuumu kũu ihaaro-inĩ. **22** Meere ũũ, “Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ciimba cia andũ nĩkaragana ta rũrua rĩrĩ mũgũnda, na ta itira iria itĩnĩtũ igatigwo na thuutha nĩ mũgethi, itarĩ na mĩndũ wa gũcicoonanĩrĩria.” **23** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Mĩndũ ũria mũũgĩ-rĩ, niatige kwĩgaatha nĩ ũndũ wa ũũgĩ wake, kana mĩndũ ũria ũrĩ na hinya egaathe nĩ ũndũ wa hinya ũria arĩ nago, o na kana gĩtonga kĩgathe nĩ ũndũ wa ũtonga wakĩo, **24** no rĩrĩ, mĩndũ ũria ũkwĩgaatha, nĩegaathe nĩ ũndũ wa ũhoro ũyũ: atĩ we nĩataũkĩrwo na akamenya atĩ nĩ nĩ Jehova, ũria wĩkaga maĩndũ ma ũtugi, na ngatuanĩra ciira kihooto na ngarũmia ũthĩngu gũkũ thĩ, nĩ ũndũ maĩndũ macio nĩmo ngenagio nĩmo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **25** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmagooka rĩria ngaaherithĩa andũ othe arĩa marũite o mĩrĩrĩ yao iiki, **26** nao nĩ andũ a bũrũri wa Mĩsirĩ, na a Juda, na a Edomu, na a Amoni, na a Moabi, na arĩa othe matũũruga werũ-inĩ kũndũ kũraya. Nĩgũkorwo andũ a ndũrĩrĩ ici ciothe ti aruu kũna, o na andũ a nyũmba yotha ya Isiraeli matĩruite ngoro.”

10 Ta thikĩrĩraĩ mũigue ũhoro ũria Jehova ekũmwĩra, inyũ andũ a nyũmba ya Isiraeli. **2** Jehova

ekuuga atirĩ: “Tigai kwiruta mĩthiire ya ndũrĩrĩ, kana mũguoyohio nĩ morirũ ma kũũrĩa igũrũ, o na gũtuika ndũrĩrĩ icio nĩguoyohetio nĩmo. **3** Nĩgũkorwo mĩtugo ya andũ acio ndĩrĩ kiene: matemaga mĩtĩ mĩtũtũ, ũkarutĩrwo wĩra nĩ bundi, akawacũhia na ithanwa rĩake. **4** Maũgemagia na betha na thahabu; maũhũuragĩrĩa na mĩcumarĩ na nyondo ndũkae kwenyenya. **5** Ũtarĩrĩ ta kindũ gĩa kũhahũnda nyamũ gĩthecereirwo mĩtĩ mĩgũnda-inĩ wa marenga, mĩhianano yao ndĩngĩhota kwaria; ningĩ no nginya ikuuo, tondũ ndĩngĩhota gwĩtwara. Mũtikanamĩtigĩre; ndĩngĩhota gwika ũuru o na kana gwika wega o na ũrikũ.” **6** Atĩrĩrĩ, gũtirĩ ũngĩ ũtarĩrĩ tawe, Wee Jehova; Wee ũrĩ mũnene, narĩo rĩitwa rĩaku nĩ rĩrĩ ũhoti mũnene. **7** Nũũ ũtangĩgwĩtigĩra, Wee mũthamaki wa ndũrĩrĩ? Wee nowe wagĩrĩre gwĩtigĩrwo. Thĩinĩ wa andũ arĩa othe oogĩ a ndũrĩrĩ, o na mothamaki-inĩ mao mothe, gũtirĩ ũngĩ ũhaana tawe. **8** Acio othe-rĩ, matĩciiragia, no nĩ akĩigu; mataaragwo nĩ mĩhianano itarĩ kiene o irĩa ithondeketwo na mĩtĩ. **9** Īgemagio na betha irĩa hũũre ĩrutĩtuo Tarishishi, na thahabu ĩrutĩtuo Ufazu. Kindũ kũu gĩthondeketwo na moko ma bundi, na ma mĩturi wa thahabu gĩcookaga gĩkahumbĩrwo na rangi wa bururu na wa ndathi, ciothe ithondeketwo nĩ andũ arĩa oogĩ na wĩra ũcio. **10** No Jehova nĩwe Ngai ũria wa ma; nĩwe Ngai ũria ũrĩ muoyo, o na mũthamaki ũria ũtũuraga tene na tene. Rĩrĩa arakarĩte-rĩ, thĩ nĩthingithaga, nacio ndũrĩrĩ itingĩtiiria mang’ũrĩ make. **11** “Meerei atĩrĩ, ‘Ngai icio itoombire igũrũ na thĩ, nĩgathira gũkũ thĩ, na ithire kũria guothe gũtambũrũkiro matu mairũ.” **12** No rĩrĩ, nĩ Ngai wombire thĩ na hinya wake; akĩhaanda thĩ na ũũgĩ wake, na agĩtambũrũkia matu mairũ na ũndũ wa ũmenyo wake. **13** Hĩndĩ irĩa we agũũthũka-rĩ, maaĩ marĩa marĩ igũrũ matu-inĩ nĩmarurumaga; nĩwe ũtũmaga thaatũ waambate na igũrũ uumite ituri ciothe cia thĩ. Atũmaga rũheni rũuke rũrehanĩte na mbura, na akarehithia rũhuho ruumite makũmbĩ-inĩ make. **14** Andũ othe nĩmagĩte meciiria na makaaga ũũgĩ; nake mĩturi wa thahabu o wotho nĩaconorithĩtio nĩ mĩhianano ĩyo yake. Nĩ ũndũ mĩhianano ĩyo yake ya gwĩturĩra nĩ ya maheeni; ndĩrĩ mĩhũmũ thĩinĩ wayo. **15** Ndĩrĩ kiene, nĩ ya kũnyararwo; narĩo ihinda rĩayo rĩa gũciirithio rĩakinya-rĩ, nĩgathira biũ. **16** We ũcio Rũgai rwa Jakubu ndatarĩrĩ tayo, nĩgũkorwo nĩwe Mũmbi wa indo ciothe, o hamwe na Isiraeli mũhĩrĩga ũria, eegwatĩre ũtuĩke igai rĩake, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩrĩo rĩitwa rĩake. **17** Ohai mĩrigo yanyu mũthaame bũrũri ũyũ, inyũ arĩa matũũrĩte mũrigĩciirio nĩ thũ. **18** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ihinda rĩrĩrĩ nĩrĩo ngũikia andũ arĩa othe matũũrũga bũrũri ũyũ ta maikĩtio na kĩgũtha; Nĩngũmarehithĩria mĩnyamaro, nĩgeetha manyĩitwo mĩgwate.” **19** Wũi-ĩya-wakwa, nĩ ũndũ wa itihia rĩrĩa ndĩihĩtio-ĩ! Ironda ciakwa itingĩhona! No ngĩcookeria ũhoro ngiuga atĩrĩ, “Ŭyũ nĩ mũrimũ wakwa, na no nginya ndũkĩrĩrĩre.” **20** Hema yakwa nĩyanangĩtwo, nayo mikanda yayo yotho igatũkanga. Ariũ akwa nĩmanjehereire magethĩra na rĩu matikĩrĩ ho; rĩu gũtirĩ mũndũ mĩtigaru wa kwamba hema yakwa, o na kana wa gũtambũrũkia mataama mayo. **21** Ariithi matĩciiragia, na matitũrũgia ũhoro harĩ Jehova; nĩ ũndũ

ũcio matigaacagĩra, nacio ndũuru ciao ciothe cia mbũri nĩihurunjũkĩte. **22** Ta thĩkĩrĩria! Nĩtũrakinyĩrio ũhoro, tũkeerwo atĩrĩ, kũrĩ na gagacaga nene kuuma bũrũri wa mwena wa gathigathini! Gagacaga ĩyo nĩgatũma matũũra ma Juda makire ihoorũ, ĩtũme matũũke ma gũtũũragwo nĩ mbwe. **23** Atĩrĩrĩ Wee Jehova, nĩnjũũ atĩ muoyo wa mũndũ ti wake we mwene; mũndũ we mwene ti we ũrĩngagĩrĩria makinya make. **24** Atĩrĩrĩ Wee Jehova, herithia, no ũherithia na kihooto; ndũkaherithie ũrĩ na marakara, ndũkae kũniina ndũike kindũ hatarĩ. **25** Itũrũrĩa ndũrĩrĩ irĩa itakũũ mang’ũrĩ maku, ũmaitũrũrĩre andũ arĩa matakayagĩra rĩitwa rĩaku. Nĩ ũndũ-rĩ, nĩmahukĩtie Jakubu; mamũhukĩtie biũ, naguo bũrũri wake makawananga.

11 Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ irĩa yakinyĩrĩre Jeremia yumĩte harĩ Jehova: **2** “Ta thĩkĩrĩria mohoro ma kĩrikanĩro gĩkĩ, ũcooke ũhe andũ a Juda o na andũ arĩa matũũrũga Jerusalemu ũhoro wamo. **3** Meere atĩrĩ, ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga: ‘Atĩrĩrĩ, kũgwatwo nĩ kĩrumi, nĩ mũndũ o wotho ũria ũtaathĩkagĩra mohoro marĩa marĩ kĩrikanĩro-inĩ gĩkĩ; **4** namo nĩ mohoro marĩa ndaathire maithe manyu rĩrĩa ndaamarutire bũrũri wa Misiri, ngĩmaruta kũu icua-inĩ rĩa gũtwekia iger.’ Ngĩmeera atĩrĩ, ‘Njathĩkagĩrai na mũhingagie maũndũ marĩa mothe ndimwathĩte, na inyũ nĩmũgũtuika andũ akwa, na nĩ ndũike Ngai wanyu. **5** Hĩndĩ ĩyo, nĩ na Nĩ nĩngahingia mwĩhĩtwa ũria ndehĩtĩre maithe manyu, atĩ nĩngamahe bũrũri ũrĩ bũthi wa irĩa na ũũkĩ,’ na nĩguo bũrũri ũyũ mwĩgwatĩre ũmũthĩ.” Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Kũrotũka ũguo, Jehova.” **6** Jehova aanjĩrĩre atĩrĩ, “Hunjanĩriai mohoro macio mothe matũũra-inĩ ma Juda o na kũu barabara-inĩ cia Jerusalemu, ũmeere atĩrĩ: ‘Thĩkĩrĩria mohoro ma kĩrikanĩro gĩkĩ na mũmarũmagĩrĩre. **7** Kuuma hĩndĩ irĩa ndaarutire maithe manyu kũu bũrũri wa Misiri, nginya ũmũthĩ, ndũũrĩte ndĩmakanaagia o hĩndĩ o hĩndĩ, ngameera atĩrĩ, ‘Njathĩkagĩrai.’ **8** No matiigana kũnjigua kana kũrũmbũyũ ũhoro ũcio; handũ ha gwika ũguo, o maarũmĩrĩre ũremi wa ngoro ciao thũku. Nĩ ũndũ ũcio na nĩ ngĩmarehithĩria irumi ciothe cia kĩrikanĩro kũu ndaamaathĩte marũmagĩrĩre no-o makĩaga gũkĩhingia.” **9** Ningĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Nĩ harĩ ndundu ya njũkanĩrĩro ĩthugundĩtwo thĩinĩ wa andũ a Juda, o na thĩinĩ wa andũ arĩa matũũrũga Jerusalemu. **10** Nĩmacookereire mehia ma maithe mao ma tene, arĩa maaregire kũigua ndeto ciakwa. Nĩmarũmĩrĩre ngai ingĩ nĩgeetha macitugatĩre. Nyũmba cieri, ya Isiraeli na ya Juda, nĩthũkĩtie kĩrikanĩro kĩria ndaarikaniire na maithe mao ma tene. **11** Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩngũmarehithĩria mwanangĩko matangĩhota kũũrĩra. O na mangĩkaangaira, ndikamathĩkĩrĩria. **12** Andũ a matũũra ma Juda na arĩa matũũrũga Jerusalemu nĩmagathĩi gũkaira ngai icio macinagĩra ũbumba, no itikamateithia o na hanini hĩndĩ irĩa magaakorwo nĩ mwanangiko. **13** Wee Juda-rĩ, ũrĩ na ngai nyingĩ o ta ũria matũũra maku maigana, na igongona irĩa ũhaandĩte cia gũcinĩra ngai ĩyo ya thoni itagwo Baali ũbumba nĩ nyingĩ o ta barabara cia Jerusalemu.’ **14** “Tiga kũhoera andũ aya, kana ũmathaithanĩrĩre, o na kana ũmaarĩrĩre,

tondū ndikamathikiriia hīndi iria makaangaira marī mīnyamaro-inī. **15** “Mwendwa wakwa nī atīa areka thīnī wa hekarū yakwa, o agīthugundaga maūdū mooru na andū aingī? Anga nyama iria nyamūre cia kīgongona-inī ciahota kūgīririia iherithia riaku? Amu ūgīkenaga rīria ūgwika maūdū maku ma waganu.” **16** Jehova, akūheete rītwa atīrī: Mūtamaiyū mūruru mwega ūrī na maciaro mathaka makioneke. No rīrī, nīekūūgwatia mwaki, aūcine na mūrurumo wa kīhuhūkiano kīnene, nacio honge ciaguo ciunīkange. **17** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o ūcio wakūhaandire wee, nīwe ūgūtūrīre ūkorwo nī mwanangiko, tondū rīrī, andū a nyūmba ya Isiraeli na andū a nyūmba ya Juda nīmekīte maūdū mooru, makaandakaria nī ūndū wa gūcinīra Baali ūbumba. **18** Nīndamenyire ndundu yao njūru nī ūndū Jehova nīanguūrīrie, nīgūkorwo o ihinda riu nīanyonirīe ūria meekaga. **19** Nī ndatarīrī ta gatūrūme kahooreri koimagarītio gagathīnjwo; ndiamenyaga atī nīmathugundīte kūnjika ūuru, makiugaga atīrī, “Nītwanangei mūtī ūyū na maciaro maguo; nītūmūniinei oime būrūrī-inī wa arīa marī muoyo, nīgeetha rītwa riake rītikanacooke kūririkanwo o rī, o rī.” **20** No rīrī, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o wee ūtuaga ciira na kīhoto na ūkoiruuria maūdū ma ngoro na ma meciirarī, reke ndīonere wee mwene ūkīndīhīria harī andū aya, nīgūkorwo wee nīwe ndekereirie maūdū makwa mothe. **21** “Nī ūndū ūcio, ūū nīguo Jehova ekuuga ūhoroinī ūkonīrī andū a Anathothu, acio marena gūkūruta muoyo, makoiga atīrī, ‘Tiga gūcoka kūratha mohoro ūkīgwetaga rītwa rīa Jehova, nīgeetha tūtīgakūūrage na moko maitū’; **22** nī ūndū ūcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: ‘Nīngamaherithia. Aanake ao makoaragwo na rūhīrī rwa njora, nao arīū ao na aarī ao mooragwo nī ng’aragu. **23** Gūtīrī mūdū o na ūmwe wao ūgaatigara, tondū nīngarehithīria andū a Anathothu mwanangiko mwaka-inī ūria makaaherithio.”

12 Atīrīrī, Wee Jehova ūtūūruga ūnduagīra ciira na kīhoto rīria rīothe ndarehe ciira mbere yaku. No rīrī, no nyende twaranīrie nawe ūndū ūkonīrī kīhoto gīaku: Nī kīrī gītūmaga mūthīire wa mūdū ūria mwaganu ūgaacīre? Nī kīrī gītūmaga andū arīa matarī wītīko matūūre megangarīte? **2** Ūmahaandite, nao makagīa na mīrī; makūruga na magaciara maciaro. Ūgwetagwo hīndī ciothe nī tūnua twao, no meciiria ma ngoro ciao marī haraaya nawe. **3** No rīrī, Wee Jehova nīnūjūū; nīwe ūnyonaga na ūkoiruuria meciiria makwa ūndū ūgūkonīrī. Maguucūrūrie ta ng’ondū irathīrī gūthīnjwo! Maamūre ūmeterie nyetheriya wao wa kūūragwo! **4** Nī ihinda rīgana atīa būrūrī ūgūtūūra ūng’arīte, nayo nyeki mīgūnda-inī yothe īikare īhoohete? Tondū andū arīa matūūruga kuo nī andū aaganu-rī, nyamū na nyoni nīithirīte. Nīngī, andū acio maroiga atīrī, “Ndakoona ūria tūkaarīkiriia.” **5** “Angīkorwo nīteng’eranīte na andū marathīrī na magūrū nao magakūhūmia-rī, wakīhota atīa gūcīndana na mbarathī? Angīkorwo nīūhīngagwo ūkīgerera būrūrī ūrī thayū-rī, ūgaakīhota atīa gūtūrikania ihinga iria irī hūgūrūrū-inī cia Jorodani? **6** Arīū a maitūguo, na andū a nyūmba ya thoguo-rī, o nao nīmagūtūnyaniire; nīmanīrīre na mīgambo

magūtūkīrīre. Ndūkae kūmeehoka, o na mangārīa wega waku atīa. **7** “Nīrī nīngūtīrika nyūmba yakwa, na ndiganīrie igai riakwa; nīngūneana ūria nyendete mokinī ma thū ciake. **8** Igai riakwa rītūkīte ta mūrūūthi ūrī gīthaka-inī harī nīrī. Nīkūrarama ūndaramīre, nī ūndū ūcio ngāūthūūra. **9** Gīthīrī igai riakwa rītūkīte ta nyoni ndīa-nyama irī maroro harī nīrī, iria nyoni iria ingī ndīa-nyama īthīūrūrūkagīria ikamītharīkīra? Thīrī ūkonganie nyamū ciothe cia gīthaka; cīrehe imatambuure. **10** Arīūthi aingī nīmakananga mīgūnda wakwa wa mīthabībū, na marangīrīrie mīgūnda wakwa; nīmagatūma mīgūnda wakwa ūria mwega ūtūike rūng’ūrī rūkīrīte īhooru. **11** Magaatūma gūkīre īhooru, gūtūike kūdūndū kūng’aru na gūtīrīte īhooru maithoinī makwa; būrūrī ūcio wothē nīūgathūkangio nī ūndū gūtīrī mūdū wakūūrūmbūiya. **12** Werū-inī guothe kūria gūtūūgūru anīnani nīkuo makaiyūra, nīgūkorwo rūhīrī rwa njora rwa Jehova nīrūkaniinana kuuma gītūrī kīmwe kīa būrūrī ngīnya kīria kīngī; gūtīgakorwo mūdū o na ūrīkū ūgaakorwo na thayū. **13** Makaahandaga ngano, makagetha mīguu; makeenogia na matīone kīndū. Nī ūndū ūcio-rī, conokerai magetha manyu, tondū wa marakara mahīū ma Jehova.” **14** Jehova ekuuga atīrī: “Ha ūhoro wa andū acio aaganu maandīgīcīrie, o acio matunyaga andū akwa a Isiraeli igai rīria ndaamaheire-rī, nīngamamunya kuuma mabūrūrī mao, na munye nyūmba ya Juda yume gatagatī kao. **15** No rīrī, thūutha wa kūmamunya nīngacooka ndīmaigūre tha na njookie o ūmwe wa igai-inī riake mwene, būrūrī-inī wake kūmbe. **16** Nīngī mangīkeruta wega mīthīire ya andū akwa na mehīte makīgwetaga rītwa riakwa moige atīrī, ‘Tī-itherū o ta ūria Jehova atūūruga muoyo,’ o ta ūria maarutire andū akwa hīndī īmwe kwīhita makīgwetaga rītwa rīa Baali-rī, hīndī īyo nao nīmakahaandwo marūme wega gatagatī ka andū akwa. **17** No rīrī, rūrīrī o na rūrīkū rūngīkaaga kūnjigua-rī, nīngarūmunya na mīrī na ndīrūniine biū,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

13 Jehova aanjīrīre atīrī: “Thīrī wīgūrīre mūcibi wa gatani, wīohe njohero, no ndūkareke ūhutanie na maai.” **2** Nī ūndū ūcio ngīgūra mūcibi, o ta ūria Jehova aanjathīte njike, ngīwīoha njohero. **3** Nīngī ndūmīrīrī ya Jehova īkīngīnyīrīa hīndī ya keerī ngīrīwo atīrī, **4** “Oya mūcibi ūcio ūraagūrīre, o ūcio wīohete njohero, ūūkīre o rīu ūthīrī ūkīnye Rūūrī rwa Faratī, ūūhīthe mwatūka-inī wa rwaro rwa ihiga.” **5** Nī ūndū ūcio ngīthīrī ngīūhītha kūu Rūūrī-inī rwa Faratī, o ta ūria Jehova aanjīrīte njike. **6** Matukū maingī maathira Jehova akīnjīra atīrī, “Rīu ūkīra ūthīrī ūkīnye Rūūrī-inī rwa Faratī, woe mūcibi ūria ndakwīrīre ūkaūhīthe kuo.” **7** Nī ūndū ūcio ngīthīrī kūu rūūrī-inī rwa Faratī, ngīthīkūrīa mūcibi ūcio ngīūruta harīa ndaūhīthīte, no rīrī, nīwabuthīte ūkaaga kīene biū. **8** Hīndī īyo ndūmīrīrī ya Jehova īkīngīnyīrīa, ngīrīwo atīrī, **9** “Jehova ekuuga atīrī: ‘Ūguo nīguo ngaaniina rūtūrīko rwa Juda o na rūtūrīko rūnene rwa Jerusalemu. **10** Andū aya aaganu, aya maregete kūguu ūhoro wakwa, o aya marūmagīrīra ūremi wa ngoro ciao, makoima ngai ingī thūutha macītūngatīre na macīhooye-rī, magaatūka ta mūcibi ūcio, mage kīene biū! **11** Nīgūkorwo o ta

urĩa mûcibi wîohagwo njohero ya mûndû, ûguo nîguo ndeohire nyûmba yothê ya Isiraeli na nyûmba yothê ya Juda, nîgeetha matuîke andû akwa kûna, nîguo ndigîre na ngumo, na ngumagio na ngaheagwo gîtiîo. No rîrî, matiigana gûthikîrîria, ûguo nîguo Jehova ekuuga. **12** “Meere atîrî: ‘Ûû nîguo Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga: Mondo o yothê ya ndibei yagîrîre nîkûiyûrio ndibei.’ Nao mangîgaakûûria atîrî, ‘Ithui tûtiû atî mondo o yothê ya ndibei nîyagîrîre kûiyûrio ndibei?’ **13** Hîndî iyo ûmeere atîrî, ‘Ûû nîguo Jehova ekuuga: Nîngûiyûria arîa othe matûûraga bûrûri ûyû na ûrîû, o hamwe na athamaki acio maikaragîra gîti kîa ûthamaki kîa Daudi, na athînjîrî-Ngai, na anabîi, na arîa othe matûûraga Jerusalemu. **14** Nîngamahûûrithania mûndû na urîa ûngî, hûûrithanie maithe na ciana o ûndû ûmwe, ûguo nîguo Jehova ekuuga. Ndikamaigûira tha, kana ndîmacaairê o na kana ngîe na kîeha atî nîguo njage kûmaniina.” **15** Thikîrîriai na mûtege matû, tigai gwtîia, nîgûkorwo Jehova nîarîtie. **16** Gooai Jehova Ngai wanyu atanarehe nduma, na mbere ya magûrû manyu mahîngwo kûu irîma-inî kûragîa nduma. Inyûi mwîrîgîrîre ûtheri, nowê-rî, nîakaugûra ûtuîke nduma ndumanu, aûgarûre ûtuîke ta kîeha kîene. **17** No rîrî, mûngîaga kûigua, ndîrîrîragîra hitho-inî nî ûndû wa mwîtiîo wanyu; maithe makwa makaarîra na ruo, ngîitaga maithori, nî ûndû rûûru rwa Jehova nîrûgûtahwo. **18** Îra mûthamaki o na nyîna wa mûthamaki atîrî, “Harûrûkai mume itî-inî cianyu cia ûthamaki, nîgûkorwo tanji icio cianyu irî riiri nîcîkûgûa kuuma mîwe-inî yanyu.” **19** Matûûra manene ma kûu Negevu nîmakahîngwo, na gûtikagîa mûndû ûkaamahîngûra. Andû othe a Juda nîmagatahwo matwarwo bûrûri ûngî, magatahwo matwarwo othe biû. **20** Tiirai maithe muone andû acio marooka moimite mwena wa gathigathîni. Rûûru rûrîa wehokeirwo rwa ng’ondû rûrîa ûretîîaga naruo-rî, rûkîrî ha? **21** Ûkoiga atîa rîrîa Jehova akaanenehia andû arîa watuîte athiritû aku nîguo matuîke a gûgathaga? Githî ndûkanyîitwo nî ruo rûnene, ta rwa mûndû-wa-nja akîrûmwô? **22** Nawe ûngîkêyûria atîrî, “Nî kîi gîtûmîte mûndû macio mangore?” Nîûkamenya atî magûkorete nî ûndû wa mehia maku maingî, na nîkîo ûtarûrîrwo nguo ciaku, naguo mwîrî waku ûgathûkio. **23** Mûkushi ahota kûgarûra gîkonde kîa mwîrî wake, o na kana ngarî îgarûre maroro mayo? O na inyûi mûtingîhota gwîka wegâ, nî ûndû nî mwamenyerere gwîka ûûru. **24** “Nîi ngaakûhurunja o ta urîa mûûngû ûmbûragwo nî rûhuho rwa werû-inî. **25** Rîu nîrîo igai riaku, rûgai rûrîa ngûtuîrîre,” ûguo nîguo Jehova ekuuga, “tondû nîrîganîrwo nî nîi, ûkehaga ngai cia maheeni. **26** Nîngakûgûûria nguo ikûhumbire ûthûi nîguo njaga yaku yoneke: **27** ûtharia waku o na mîito îrîa wanagîria, o na ûmaraya waku urîa ûtarî thoni! Nîndîioneire ciiko ciaku cia ûûra-thoni kûu tûrîma-inî na mîgûnda-inî. Kai tûra na haaro, wee Jerusalemu-î! Ûgûtûûra wîthaahîtie ngînya-rî?”

14 Ino nîyo ndûmîrîri ya Jehova îrîa yakînyîrîre Jeremia ikonîi ihînda rîrîa kwagîte mbura: **2** “Bûrûri wa Juda nîûracakaya, namo matûûra makuo

makoorwo nî hînya; nîmararîrîra bûrûri, nakîo kîrîro nîkîambatîte na igûrû kiumîte Jerusalemu. **3** Andû arîa marî igweta maratûma ndungata ciao igatahe maaî; irathîi marîma-inî îkaaga maaî. Iracooka na ndigithû itarî kîndû; ikêhumbîra mîtwe iconokete na ikuîte ngoro. **4** Thî nîyatûkangîte, nî ûndû gûtirî mbura yurîte bûrûri-inî, arîmi nao magakua ngoro, makehumbîra mîtwe. **5** O nayo thwariga nîteete gacau kayo gaaciarwo o ro ûguo kûu werû-inî, nî ûndû gûtirî nyeki. **6** Njagî nacio îrûgamîte tûrîma-igûrû kûrîa gûtakûraga kîndû, ikîhûmahûmaga ta mbwe; nîciûrîte maithe nî kwaga mahuti ma kûrîa.” **7** O na gûtuîka mehia maitû nîmaroimbûra ûûru urîa twîkîte, Wee Jehova-rî, îka ûndû nî tondû wa rîitwa riaku. Nîgûkorwo gûcûoka na thuutha gwtû nî kûnene; nîtûkwîhîirîe. **8** Wee Kîîrîgîrîro gîa Isiraeli, o wee Mûhonokia wao hîndî îrîa marî na mînyamaro, nî kîi gîtûmîte ûtuîke ta mûgeni bûrûri-inî, kana ta mûgendi ûraarîrîre ûtukû o ûmwe? **9** Nî kîi gîtûmîte ûikare ta mûndû mûmaku, ûgaikara ta njamba îrî hînya îtangîhota kûhonokania? Wee Jehova-rî, urî gatagatî gaitû, na ithui tûgeetanio na rîitwa riaku; ndûkanatûtirike! **10** Jehova ekuuga atîrî ûhoro ûkonîi andû aya: “Nîmendete kûûrûûra mûno; nîmaregete kûgîrîrîra magûrû mao. Nî ûndû ûcio nake Jehova ndangîmetîkîra; rîu nîekûirîkana waganu wao, na amaherithie nî ûndû wa mehia mao.” **11** Nîngî Jehova akînjîra atîrî, “Tiga kûhoera andû aya atî nîguo mone wegâ. **12** O na mangîihînga kûrîa irîo, ndigathikîrîria kîrîro kîao; o na mangîndutîra maruta ma njîno na maruta ma mûtu-rî, ndîkametîkîra. Nî kûniina ngaamaniina na rûhiû rwa njora, na ng’aragu, o na mûthîro.” **13** No ngîaga atîrî, “Wûi, Mwathani Jehova, anabîi mameeraga atîrî, ‘Mûtikoonâ rûhiû rwa njora kana mûhatîrîrio nî ng’aragu. Ti-itherû, nîngamûhe thayû wa gûtûûra kûndû gûkû.” **14** Hîndî iyo Jehova akînjîra atîrî, “Anabîi acio mararatha ûhoro wa maheeni makîgwetaga rîitwa riakwa. Nîi ndîmatûmîte, kana ngamathuura, o na kana ngamaarîria. Maramûrathîra mohoro ma cioneki cia maheeni, na ûragûri wa tûhû, na kûhooya mîhîanano, na maûndû ma maheeni marîa methugundîre na mecîiria mao. **15** Nî ûndû ûcio, ûû nîguo Jehova ekuuga ûhoro ûkonîi anabîi arîa mararatha maûndû makîgwetaga rîitwa riakwa: Nîi ndîamatûmîte, no-o moigaga atîrî, ‘Gûtirî rûhiû rwa njora kana ng’aragu îkaahutia bûrûri ûyû.’ Anabîi o acio makaaniinwo na rûhiû rwa njora, na ng’aragu. **16** Nao andû acio marathagîrwo mohoro nîo, magaikano na kûu njîra-inî cia itûûra rîa Jerusalemu tondû wa ng’aragu na rûhiû rwa njora. Gûtikoneka mûndû wa kûmathika, kana wa gûthîka atumîa ao, o na kana wa gûthîka arîu ao na arîitu ao. Nîngamaitîrîra mûtîno urîa ûmagîrîre. **17** “Maarîre ûhoro ûyû, ûmeere atîrî: “Rekei maithe makwa maite maithori ûtukû na mûthenya mategûtigîthîria; nîgûkorwo mûîrîtu wakwa gathîrange, o acio andû akwa, nîmûgarîre ûûru, akagûthwo igûtha rîa kûmûhehenja. **18** Ingîtoonya bûrûri-inî, nyonaga arîa moragîtwo na rûhiû rwa njora; ingîtoonya itûûra inene, nyonaga arîa manyarîrîtwo nî ng’aragu. Mûnabîi na mûthînjîrî-Ngai, eerî nîmathîite bûrûri matooî.” **19** Rîu-rî, kai ûregete Juda biû? Anga

nĩnyararite Zayuni? Nĩ kĩ gĩtũmite ũtũhũre, nginya tũkaaga kihonia? Twerĩgĩrĩre thayũ, no gũtirĩ wega tuonete, tũgeterera ihinda rĩa kũhonanio, no rĩrĩ, no maũndũ ma kũmakania tuonete. **20** Nĩtũkumbũra waganu witũ, Wee Jehova, o na wĩhia wa maithe maitũ; nĩ ũndũ ti-itherũ nĩtũkwĩhũrie. **21** Wagũthaita ũtĩge gũtũthũũra, nĩ ũndũ wa rĩtwa riaku; ndũgaaconorithie gĩtĩ giaku kia ũnene kĩa kĩa rĩrĩ. Ririkana kĩrikanĩro kĩa warikanĩre na ithũ, na ndũgagĩthũkie. **22** Nĩ kũri mũhianano o na ũmwe wa iyo itarĩ kiene ya ndũrĩrĩ ũngiuria mbura? Matu mo mene nĩmoiragia mbura? Aca, nĩwe, Wee Jehova Ngai witũ, uuragia mbura. Nĩ ũndũ ũcio, kĩrĩgĩrĩro giitũ kĩa harĩwe, nĩgũkorwo wee nĩwe wikaga maũndũ macio mothe.

15 Nĩngĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ: “O na korwo Musa na Samũeli maarũgama mbere yakwa-rĩ, ngoro yakwa ndĩngĩerekera kũrĩ andũ aya. Maingatei mehere mbere yakwa! Nĩmarekwo mathi! **2** Nao mangĩkũũria atĩrĩ, ‘Tũgũgĩthĩ kũ?’ Ũmeere atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: “Aria maathĩrĩrio gũkua-rĩ, magakue; aria maathĩrĩrio kũũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ, makooragwo na rũhiũ rwa njora; aria maathĩrĩrio ng’aragu-rĩ, makooragwo nĩ ng’aragu; aria maathĩrĩrio gũtahwo-rĩ, matahwo matwarwo bũrũri ũngĩ.’ **3** “Nĩngamarehithĩria mĩthemba ĩna ya anĩnani mamookĩrĩre.” ũguo nĩguo Jehova ekuuga, “Rũhiũ rwa njora rũgooka rũũrage andũ, namo magui mamakururie, nacio nyoni cia rĩera-inĩ, o na nyamũ cia gũkũ thĩ imatambuure, imaniine. **4** Nĩngatũma matũike andũ a gũthũũrwo nĩ mothamaki mothe ma gũkũ thĩ, nĩ ũndũ wa ũria Manase mũrũ wa Hezekia mũthamaki wa Juda eekire gũkũ itũũra-inĩ rĩa Jerusalemu. **5** “Nũũ ũgaakũũgĩra tha, wee Jerusalemu? Nũũ ũgaagũcakaira? Nũũ ũgaakerũra gwaku oke akũũrie ũria ũhoro waku ũtarĩ?” **6** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Wee nĩũndegete, wee ũtũũrite ũcokoga na thuutha. Nĩ ũndũ ũcio nĩngũgũtambũrũkĩria moko ngũniine; ndĩngĩricũkwo rĩngĩ. **7** Nĩngamahuha ta mahuti makĩhũhũ na gitarũrĩ ihingo-inĩ cia itũũra inene rĩa bũrũri. Nĩngarehe gĩkũũ na mwanangĩko kũrĩ andũ akwa, nĩgũkorwo nĩmagite kũgarũria mĩthĩire yao. **8** Nĩngatũma atumia ao a ndigwa maingĩhe, makĩre mũthanga wa iria-inĩ. Nĩngarehithia mũniinani hĩndĩ ya mĩraho okĩrĩre manyina ma aanake ao; ngaamarehera ruo rũnene na makorererwo nĩ kĩa kĩa kinene o rĩmwe. **9** Nyina wa ciana mũgwanja nĩakaringika, akue. Nĩgathũũrĩro nĩ rĩa kũrĩ o mũthenya barigici; nĩgaconorithio na anyararwo. Aria magaatigara ngaamaneana kũrĩ thũ ciao, maniinwo na rũhiũ rwa njora,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **10** Wũl-ĩya-wakwa maitũ-ĩ, wee wanjariire! Nduikite mũndũ wa kũgianagwo na kũhũuranagwo na nĩ nĩ bũrũri wothel! Nĩ ndikombithĩtie kana ngakomberwo kĩndũ nĩ mũndũ, no numagwo nĩ andũ othe. **11** Jehova oĩgite atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩngagũkũũra ndĩ na muoroto mwega harĩwe; ti-itherũ nĩngatũma thũ ciaku igũthaithe mahinda ma mwanangĩko na mahinda ma mĩnyamaro. **12** “Mũndũ no oine kigera: kigera kĩa kĩa kĩa gathigathini, kana oine gĩcango? **13** Nĩnganeana ũtonga waku na igĩna ciaku itahwo hatarĩ irĩhi, nĩ ũndũ wa mehia maku mothe marĩa

maneeke bũrũri-inĩ waku wothel. **14** Nĩngamũta ngombo cia thũ cianyu thĩnĩ wa bũrũri mũtooi, nĩ ũndũ marakara makwa nĩmagakana ta mwaki, ũmũcine.” **15** Wee Jehova-rĩ, nĩwe ũũ; ndirikana na ũũmenyagĩrĩre. Nĩhĩria kũrĩ aria maanyariiraga. Wee nĩũkiragĩrĩria; ndũkanjeherie; ririkana ũria ndananyariirika nĩ ũndũ waku. **16** Rĩria ciugo ciaku cianginyĩrĩre-rĩ, nĩndacĩrĩre; ciarĩ gĩkeno gĩakwa, na igĩcanjamũra ngoro yakwa, nĩgũkorwo nĩnjitanĩtio na rĩtwa riaku, Wee Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothel. **17** Ndirĩ ndaikara thiritũ-inĩ ya aria mekenagia, o na kana ngũkenia magũkenia; ndaikarĩre ndĩ wiki nĩ ũndũ guoko gwaku kwari igũrũ riakwa, nawe nĩwanjĩyũritie marakara. **18** Nĩ kĩ gĩtũmite ruo rwakwa rwage gũthira, na kirona gĩakwa gĩkeeha, gĩkaaga kũhona? Anga ũgũtuika harĩ nĩ ta karũũ gatangĩhokwo, kana ta githima kia maaĩ kĩa kĩhũũaga? **19** Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ũngĩrĩra, nĩngũgũcokereria nĩgeetha ũndungatagĩre; akorwo nĩũriaragia maũndũ marĩa marĩ bata, no ti marĩa matarĩ bata, nĩngũtuika wa kũnjarĩrĩria. Andũ aya nĩmagũcokerere, no wee ndũkamacokerere. **20** Nĩngagũtua ta rũthingo harĩ andũ aya, ngũtue rũthingo rũrũmu rwa gĩcango; nĩmakarũia nawe, no matigagũtooria, nĩgũkorwo nĩ ndĩ hamwe nawe, nĩguo ngũteithũre na ngũhonokie,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **21** “Nĩngakũhonokia kuuma moko-inĩ ma andũ aria aaganu, na ngũkũũre ngũrute moko-inĩ ma andũ aria matarĩ tha.”

16 Hĩndĩ iyo ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ: **2** “Ndũkanahikanie ũgie na aanake kana airĩtu kũndũ gũkũ.” **3** Nĩgũkorwo ũũ nĩguo Jehova ekuuga ũndũ ũkonĩĩ aanake na airĩtu aria maciarĩrwo bũrũri iyo na ũkonĩĩ atumia aria marĩ manyina mao na arũme aria marĩ maithe mao, atĩrĩ: **4** “Nĩmagakua gĩkuũ kũmanĩte na mĩrimũ mĩũru. Matigaacakairwo kana mathikwo, no magaatũka ta rũrua rũharaganĩtio gũkũ thĩ. Makaaniinwo na rũhiũ rwa njora na ng’aragu, nacio ciimba ciao igatũka, irio cia nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ cia githaka.” **5** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ndũkanatoonye mũciĩ ũrĩ na ndia ya mathiko; ndũgathĩ gũcakaya kana gũcaayanĩra, nĩ ũndũ nĩnjeretie kĩrathimo gĩakwa, na wendo wakwa, o na tha ciakwa harĩ andũ aya,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **6** “Andũ othe, anene na aria anini, nĩmagakũria bũrũri-inĩ ũyũ. Matigaathikwo kana macakairwo, na gũtirĩ mũndũ ũgetiĩhangia kana enjwo mũtwe nĩ ũndũ wao. **7** Gũtirĩ mũndũ ũkaaheana irio cia kũhooreria acio maracakaira aria makũite, o na akorwo nĩ ithe kana nyina, o na gũtirĩ mũndũ ũkaaheana kĩndũ gĩa kũnyua nĩguo amagirie maithori. **8** “Nĩngĩ ndũkanatoonye mũciĩ ũrĩ na gĩathi, atĩ nĩguo ũikare thĩ nao mũrie na mũnyue. **9** Nĩgũkorwo Jehova, Mwene-Hinya-Wothel, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: “Matukũ-inĩ manyu nĩmũkeonera na maitho manyu ngakinyia mĩgambo ya ndũrũhĩ na ya gĩkeno mũthia o na niine mĩgambo ya mũhiki na mũhikania kũndũ gũkũ.” **10** “Rĩria ũkeera andũ aya maũndũ macio mothe nao makũũrie atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmite Jehova atũtũre mwanangĩko mũnene ũguo? Kaĩ twikite ihĩtia rĩrĩkũ?”

ngoro yake ikahutafira Jehova. **6** Agaatuika o ta kihinga kiri weru-ini utari kindi; ndakooka ugaciru ihinda rikanya. Agaatuura kundu kumu na kuri nyoota weru-ini, o kuu bururi-ini wa cumbi gutatuyaga mundu. **7** “No kुरुthimwo ni mundu uria wihokaga Jehova, o uria uigite mwihoko wake hari we. **8** Agaatuika ta muti uhaanditwo hugururu-ini cia maa, uria utaambagia miri yaguo igakinya ruu-ini. Ndwitigagira hindi ya urugari wa ruua wakinya; mathangu maguo makoragwo mari maruru. Ndugiuma mwaka uria gutari mbura na ndwagaga guciara maciaro maguo.” **9** Ngoro ya mundu niheenana gikira ciembe iria ingi ciothe, na ni njaganu muno. Nuu unghota guhuuthuuria uhoro wayo? **10** “Ni Jehova thuthuuragia ngoro, na ngoiruura maundu maria mahithe meciria-ini, nigeetha ndaathime mundu o mundu kuringana na maundu maria ekaga, o na kuringana na uria ciiko ciake itarii.” **11** O ta uria ngware ikomagiriria matumbi maria itareketie-ri, uguo noguo mundu uria witongagia na njira itari cia kihooto atarii. O matuku ma muoyo wake magithii kuganania-ri, utonga ucio nukamweherera, nake marigiriro-ini niakeyonania ari mukiyo. **12** Handu haitu haria haamure, hahanaine na giti gia uthamaki kira kiri riiri, kira gutuure gutuugiritio kuuma o kiambiriira, **13** Wee Jehova, o we mwihoko wa Israeli, aria othe magutirikaga nimagaconorithio. Aria makuhutagira makaoma hariwe-ri, makaandikwo mariitwa mao rikungu-ini rwa thi, ni undu nimatirikite Jehova, o we githima kia maa ma muoyo. **14** Wee Jehova-ri, honia na ninguhona; honokia na ninguhonoka, ni undu wee nowe ngoocaga. **15** Andu manjuuragia atiri, “Kai ndumiriri ya Jehova ikiri ku? Nikihingio riu!” **16** Ni ndiure ngatiga gutuika muriithi waku; wee niuu ati ndiriiririe muthenya wa mutino. Uria wothe njaragia na kanua gakwa nduhithiwo hariwe. **17** Ndugatuika ituan-da haru ni; wee niwe kihitho giakwa muthenya wa mwanangiko. **18** Aria manyanariiraga maroconorithio, no ni-ri, ndukanareke nyanoke; maronyitwo ni kimako, no ni-ri, ndukanareke nyiitwo ni kimako. Makinyiririe muthenya wa mwanangiko; maniine na iniinana inene maita meer. **19** Jehova aanjirire atiri: “Thi urugame kihingo-ini kira gitagwo kihingo kia andu, kira athamaki a Juda mageraga magitoonya ituura-ini na makiuma; ningi urugame ihingo-ini iria ingi ciothe cia Jerusalemu. **20** Mumeere atiri, ‘Ta thikiriria ndumiriri ya Jehova, inyui athamaki a Juda, na andu othe a Juda, na mundu o wothe uria utuura Jerusalemu, uria utoonayagira ihingo-ini ici. **21** Jehova ekuuga atiri: Mwimyerereri mutikanakue mirigo muuthenya wa Thabatu, kana mutoonyerie ihingo-ini cia Jerusalemu. **22** Mutikanakue mirigo muurute nyumba-ini cianyuu, kana murute wira o na uriku muthenya wa Thabatu, no riri, muthenya wa Thabatu muwamure, o ta uria ndaathire maithe manyu mekaga. **23** No matiigana guthikiriria kana kurumbiura uhoro ucio: moomirie ngingo, makiaga guthikiriria, o na makirega gutaarwo. **24** Jehova ekuuga atiri, mungimyerera munjathikire na mwage gukuua mirigo mumitoonyerie ihingo-ini cia ituura riri inene muthenya wa Thabatu, no mumenyerere muthenya wa Thabatu muwamure na

athamaki a Juda mageraga magitoonya itutura-ini na makiuma; ningi ũrũgeme ihingo-ini iria ingĩ ciothe cia Jerusalemu. **20** Mwĩmeere atĩrĩ, 'Ta thĩkĩrĩrĩrĩ ndũmĩrĩrĩ ya Jehova, inyuĩ athamaki a Juda, na andũ othe a Juda, na mũndũ o wotho ũria ũtũũraga Jerusalemu, ũria ũtoonyagĩra ihingo-inĩ ici. **21** Jehova ekuuga atĩrĩ: Mwĩmenyererĩ mũtikanaanyie mũrigo mũthenya wa Thabatu, kana mũũtoonyerie ihingo-inĩ cia Jerusalemu. **22** Mũtikanaakuu mũrigo mũũrute nyũmba-inĩ cianyu, kana mũrute wĩra o na ũrĩkũ mũthenya wa Thabatu, nũ rĩrĩ, mũthenya wa Thabatu mũwamũrage, o ta ũria ndaathire maithe manyu mekage. **23** No matianga gũthĩkĩrĩria kana kũrũmbũyia ũhoro ũcio: moomirie ngingo, makiaga gũthĩkĩrĩria, o na makĩrega gũtaarwo. **24** Jehova ekuuga atĩrĩ, mũngĩmenyerera mũnjathĩkire na mwage gũkuua mĩrigo mũmĩtoonyerie ihingo-inĩ cia itũũra rĩrĩ inene mũthenya wa Thabatu, no mũmenyerere mũthenya wa Thabatu mũwamũre na

ündü wa kwaga küruta wira müthenya ücio-rĩ 25 hĩndi iyo athamaki ariā maikariire giti kĩa ūthamaki kĩa Daudi nĩmagatoonyera ihingo cia itũura rĩrĩ inene marĩ na anene ao. O, hamwe na anene ao, nĩmagooka makuuĩtwo nĩ ngaari cia ita, na mahaicĩte mbarathi, marĩ hamwe na andũ a Juda, na andũ ariā matũũraga Jerusalemu, narĩo itũura rĩu-rĩ, nĩrĩgatũũrwo nĩ andũ nginya tene. 26 Andũ nĩmagooka moimite matũũra-inĩ ma Juda, o na tũtũura-inĩ tũria tũrigiciĩrie Jerusalemu, na moime bũrũri wa Benjamini na bũrũri ūria ūrĩ magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũũro, na moime bũrũri ūria ūrĩ irĩma o na wa Negevu, moke marehe indo cia maruta ma njino na cia magongona, na maruta ma mũtu, na ūbumba, na maruta ma gũcokia ngaatho nyũmba-inĩ ya Jehova. 27 No rĩrĩ, mũngĩrega kũnjathĩkĩra, na mwage kwamũra mũthenya wa Thabatũ na ūndũ wa kwaga gũkuua mũrigo o na ūrĩkũ rĩria mũgũtoonyera ihingo-inĩ ici cia Jerusalemu mũthenya wa Thabatũ-rĩ, hĩndi iyo nĩngaakia mwaki ūtangihoreka ihingo-inĩ cia Jerusalemu nĩguo ūcine ciikaro ciao irĩa njirĩgĩre.”

18 Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ irĩa yakinyĩrĩre Jeremia yumĩte harĩ Jehova, akiĩrwo atĩrĩ: 2 “Ikũrũka ūthĩi nyũmba-inĩ ya mũũmbi wa nyũngũ, na wakinya kũu nĩkuo ngũkũheera ndũmĩrĩrĩ yakwa.” 3 Nĩ ūndũ ūcio ngũikũrũka ngĩthĩi kũu nyũmba-inĩ ya mũũmbi wa nyũngũ, ngĩkora akĩruta wira na ngaari yake ya kũũmba nyũngũ. 4 No rĩrĩ, nyũngũ irĩa ombaga na rĩũmba nĩyathũkĩre irĩ o moko-inĩ make; nĩ ūndũ ūcio mũũmbi ūcio agĩcokia akĩũmba nyũngũ ingĩ na rĩũmba o rĩu, akimĩthondeka o ta ūria onire yagĩrĩre gũthondekwo. 5 Hĩndi iyo ndũmĩrĩrĩ ya Jehova ikĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ: 6 “Inyui andũ a nyũmba ya Isiraeli, githi to njike na inyui o ta ūria mũũmbi ūyũ wa nyũngũ ekaga?” Ūguo nĩguo Jehova ekuuga. “O ta rĩũmba rĩrĩ guoko-inĩ kwa mũũmbi-rĩ, ūguo nĩguo mũtarĩi mũrĩ guoko-inĩ gwakwa, inyui andũ aya a nyũmba ya Isiraeli. 7 Hĩndi o yothĩ ingĩkaaniĩra, njuge rũrĩrĩ kana ūthamaki mũna ūmunyũrwo na mĩri, na unangwo, o na ūniinwo, 8 naruo rũrĩrĩ rĩu ngaaniĩte rũngĩrĩra, rũtigane na ūũru waruo, nĩngaigua tha, njage kũrũka ūũru ūcio njĩrĩre kũrũka. 9 Nĩngĩ ihinda rĩngĩ ingĩkaaniĩra njuge rũrĩrĩ kana ūthamaki mũna wakwo nĩguo wihaande, 10 naruo rũrĩrĩ rĩu rũcooke rwiki maũndũ marĩa nyonaga marĩ mooru na rwage kũnjathĩkĩra-rĩ, nĩngericũkwo, njage kũrũka wega ūcio njugĩte nĩngũrũka. 11 “Nĩ ūndũ ūcio, rĩu ĩra andũ a Juda na ariā matũũraga Jerusalemu atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ta rorai muone! Nĩndirahaarĩra kũmũrehera mwanangiko na ngathugunda njĩra ya kũmũũkĩrĩra. Nĩ ūndũ ūcio, garũrũkai mũtigane na mĩthĩire yanyu mũũru, mũndũ o mũndũ wanyu, na mũgarũrĩre mĩthĩire yanyu na ciiko cianyũ.’ 12 No-o magaacookia moige atĩrĩ, ‘Hatĩrĩ bata wa gũtaarwo. Tũgũthĩ na mbere na mĩbango iitũ; mũndũ o mũndũ witũ ekũrũmĩrĩra ūremi wa ngoro yake thũku.” 13 Nĩ ūndũ ūcio Jehova ekuuga atĩrĩ: “Tuĩraĩ harĩ ndũrĩrĩ: Nũũ ūrĩ waigua ūndũ ta ūyũ? Ūndũ ūrĩ magigĩ mũno nĩwikĩtuo nĩ Isiraeli, ūria mũrĩritu gathirange! 14 Tharunji ya Lebanoni-rĩ, irĩ yaaga hurũrũka-inĩ ciakio cia mahiga? Maaĩ mahehu makĩo marĩa moimaga

matherũkĩro-inĩ ma kũraya-rĩ, marĩ maga gũtherera? 15 No rĩrĩ, andũ akwa nĩmariganĩrwo nĩ nĩ; macinagĩra mĩhianano ĩtarĩ kiene ūbumba, irĩa yatũmire mahĩngwo mĩthĩire-inĩ yao, makiaga kũrũmĩrĩra mĩthĩire irĩa ya tene. Yatũmire magerere tũcĩra twa mĩkĩra, o na barabara irĩa ĩtarĩ thondeke. 16 Bũrũri wao ūgaatĩgwo ūrĩ mwanangĩku, ūgaatuĩka kũndũ gwa kũnyararwo nginya tene; ariā othe makiathũkĩra kuo-rĩ, nĩmakagega makiinagĩra mitwe. 17 O ta rũhũho rũkĩhurutana kuuma mwena wa irathĩro, noguo ngaamahurunja mbere ya thũ ciao; ngaamahutatĩra na njage kũmoonĩ ūthĩi wakwa mũthenya ūria magaakorwo nĩ mwanangĩko.” 18 Nao makiuga atĩrĩ, “Ūkai tũcĩrĩre ūria tũgũũkĩrĩra Jeremia; nĩ ūndũ ūrutani wa watho ūria athĩnjĩrĩ-Ngai marutanaga ndũkoora, kana kĩrĩra kĩa andũ ariā oogĩ kũire, o na kana ndũmĩrĩrĩ ya anabĩi yũre. Nĩ ūndũ ūcio ūkai, tũmũtharĩkĩre na nĩmĩ ciitũ, na tũtikarũmbũye ūndũ o wothĩ ekuuga.” 19 Ta thĩkĩrĩra, Wee Jehova; igua ūria aya aathĩtangi maroiga! 20 Wega-rĩ, no ūrĩhwo na ūũru? No rĩrĩ, andũ acio nĩmānyenjeire irima. Ta rĩrikana ūria ndaarũgamire mbere yaku, na ngĩmarĩrĩra, nĩguo ngĩrĩrĩre marakara maku matikamakore. 21 Nĩ ūndũ ūcio rekereria ciana ciao ng’aragu; cineane, ĩniinwo na rũhũi rwa njora. Reke atumia ao matĩgwo matarĩ ciana, na marĩ a ndĩgwa; rekereria arũme ao mooragwo, o nao aanake ao mooragĩrwo mbaara-inĩ na rũhũi rwa njora. 22 Kĩrĩro kĩroiguu kuuma nyũmba-inĩ ciao rĩrĩra ūkaarehe andũ a kũmatharĩkĩra hi na hi, nĩ ūndũ nĩmānyenjeire irima nĩguo maanyite, na makanyumbĩkĩra mĩtego ya kũnyĩita magũrũ makwa. 23 No wee nĩũũ, Wee Jehova, ūria wothĩ manjĩrĩre nĩguo manjũrage. Tiga kũmarekera mahĩtia mao, kana kũhuura mehĩa macio mao mehĩre ūthĩi-inĩ waku. No marong’auranĩrio thĩ mbere yaku; meeke maũndũ macio rĩria ūgaakorwo ūrakarĩte.

19 Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: “Thĩ ūgũre gatĩgithũ ka rĩũmba harĩ mũũmbi. Ūcooke woe athuuri amwe a kĩrĩndi na athĩnjĩrĩ-Ngai amwe, 2 mũmagare mũthĩi Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, hakuĩ na itoonyero rĩa Kĩhingo-kĩa-Ngĩo. Wakinya hau wanĩrĩre ūhorĩ ūria ngũkwĩra, 3 uuge atĩrĩ, ‘Ta iguai ndũmĩrĩrĩ ya Jehova, inyui athamaki a Juda, na andũ a Jerusalemu. Jehova Mwene-Hinya-Wothĩ, o we Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: Ta thĩkĩrĩra! Nĩngũrethĩia mwanangĩko kũndũ gũkũ ūria ūgaatũma mũndũ o wothĩ ūria ūkaũigua ararakwo nĩ matũ. 4 Nĩgũkorwo nĩmandĩrĩkĩte na magatũma haha hatũike handũ ha ngai cia kũndũ kũngĩ; nĩmacĩnĩre magongona kũrĩ ngai ĩria o ene, kana maithe mao, o na kana athamaki a Juda matooĩ, na makaiyũria kũndũ gũkũ thakame ya andũ ariā matarĩ ūũru mekĩte. 5 Nĩmakĩte kũndũ kũria gũtũũgĩru gwa kũhoorwo Baali, na gwa gũcinagĩrwo ariũ ao na mwaki matũike maruta ma kũrutĩrwo Baali, ūndũ ūria nĩ ĩtaathanire wĩkagwo, kana ngũgĩweta, o na ūndũ ūtarĩ wagĩ meciĩra-inĩ makwa. 6 Nĩ ūndũ ūcio, Jehova ekuuga atĩrĩ, Mwĩmenyerere, tondũ matukũ nĩmarooka rĩria andũ matagacooka gwĩtaga kũndũ gũkũ Tofethi, kana Gĩtuamba kĩa Beni-Hinomu, no gũgeetagwo Gĩtuamba gĩa Kũraganĩrwo. 7 “Kũndũ

gükü nîkua ngathükiria mibango yothé ya Juda na ya Jerusalem. Nīngatūma mooragwo na hiū cia njora nī thū ciao, moko-inī ma andū ariā mendaga kumaruta muoyo, nacio ciimba ciao ndiciheane ituike nyama cia kūrīo nī nyoni cia riera-inī na nyamū cia githaka. **8** Nīngananga itūūra rīrī ndūme rituike kūdū gwa kūnyararwo; ariā othe makaahitūkira kuo nīmakagega na mamanyūrūrie moona ūria nguraro ciao cingihite. **9** Nīngatūma marie nyama cia mūrī ya ariū na aarī ao, na o mūdū arie nyama cia mwīrī wa mūdū ūria ūngī hīndī irīa magaakorwo marī na mīnyamaro nī ūndū wa gūthiūrūrūkīrio nī thū ciao iria ciendaga kumaruta muoyo.’ **10** “Ūcooke ūirage gatigithū kau, acio mūgaathiī nao makionaga, **11** ūmeere atīrī, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: Nīngahehenja rūrīrī rūrū, o na itūūra rīrī, o ta ūria mūdū oragaga nyūngū ya mūmbi na ndicookaga gūthondekeka ituike ng’ima rīngī. Magaathika ariā makuīte kūu Tofethi nginya kwage handū ha gūthikanwo. **12** Ūguo nīguo ngeeka kūdū gükū, o na andū ariā matūūruga kuo, ūguo nīguo Jehova ekuuga. Nīngatūma itūūra rīrī inene rīhaane o ta Tofethi. **13** Nyūmba iria irī Jerusalem, o na cia athamaki a Juda nīgathaahio o ta gükū Tofethi: nyūmba ciothe iria maacīnīre ūbumba igūrū rīacio, makīcīnīra mbūtū ciothe cia njata, na magītāgira ngai ingī maruta ma indo cia kūnyuuo.” **14** Jeremia agīcooka akīhūdūka kuuma Tofethi, o kūu Jehova aamūtūmīte akarathīre andū ūhoro, nake akīrūgama nja ya hekarū ya Jehova, akīra andū othe atīrī, **15** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Ngai wa Israeli, ekuuga atīrī, ‘Ta thikīrīria! Nīngūrehithīria itūūra rīrī inene, o na tūtūūra tūrīa tūrīrigīcīrie tuothe mwanangiko ūria wothé ngwetete igūrū rīao, nī ūndū nīmoomirie ngingo, makīaga gūthikīrīria ciugo ciakwa.”

20 Rīria Pashuri ūria mūthīnjīrī-Ngai, mūrū wa Imeri, o ūcio warī mūnene wa ariā angī kūu hekarū-inī ya Jehova, aigūrie Jeremia akīratha maūdū macio-rī, **2** agīathana Jeremia ūcio mūnabī ahūūrwo na oohērwo magūrū ndungu-inī hau Kīhingo-inī kīa Rūgongo kīa Benjamini, o kūu hekarū-inī ya Jehova. **3** Mūthenya ūcio warūmīrīre, rīria Pashuri aamuohorithīrie ndungu magūrū, Jeremia akīmūrīra atīrī, “Rītwa rīria Jehova agūtūite ti Pashuri, no ūrītāgwo Magorī-Misabibu. **4** Nī ūndū Jehova ekuuga atīrī: ‘Nīngūtūma ūtūike ta ūndū wa kūguoyohia kūrī wee mwene o na wa kūmakia arata aku othe; nīūkeyonera na maitho maku rīria andū acio makoaragwo na rūhiū rwa njora rwa thū ciao. Nīnganeana andū a Juda othe kūrī mūthamaki wa Babuloni, nake amatahe amatarwe Babuloni, kana amooragithie na rūhiū rwa njora. **5** Nīnganeana ūtonga wothé wa itūūra rīrī inene kūrī thū ciao: maciaro marīo mothe, indo ciothe ciarīo cia bata, o na mīthithū yothé ya athamaki a Juda. Nīmagacitaha macitware Babuloni. **6** Nawe Pashuri, na ariā othe matūūruga gwaku nyūmba, nī mūgaatahwo mūtwarwo Babuloni. Kūu nīkua ūgaakuīra na ūthikwo o kuo, wee hamwe na arata aku othe ariā ūrathagīra ūhoro wa maheeni.” **7** Wee Jehova, nīwaheenerieirie, na nī ngīheeneke, wangīrīrie hinya ūkīhūota. Ndindaga ngīthekererwo mūthenya wothé;

nyūrūragio nī mūdū o wothé. **8** Rīria rīothe ngwarīa-rī, nyanagīrīra ngīhunjanagīria ūhoro wa maūdū ma ūhinya, na ma mwanangiko. Nī ūndū ūcio ndūmīrīri ya Jehova īndeeheire o kūrūmwō na kūnyararwo mūthenya wothé. **9** No ingiuga atīrī, “Ndigūcooka kūmūgweta kana kwaria ngīgwetaga rītwa rīake,” ndūmīrīri yake irīa irī ngoro-inī yakwa īhaana ta mwaki, o ta mwaki ūhīngīrīrio mahīndī-inī makwa. Nīnogetio nīkūmīga thīnī wakwa, na ti-ītherū ndīngīhota. **10** Nīnjiguuga andū aingī makīheehana atīrī, “Itua-nda rīrī mīena yothé! Nīacukanīrīrwo! Nītūmūcukanīrīre!” Arata akwa othe metereire ndenderūke, makiugaga atīrī, “Hihi nīekūheeneke; hīndī iyo nītūkūmūtōoria, twīrīhīre harī we.” **11** No rīrī, Jehova arī hamwe na nīi ta njamba irī hinya; nī ūndū ūcio andū ariā maanyariiraga nīmakahīngwo na matikahootana. Nīmagaconorithio mūno nīgūkorwo matigaatoria; kūnyararwo kwao gūtīkariganīra o na rī. **12** Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, wee ūtūiraga andū ariā athīngu, na ūkōirūuria maūdū ma ngoro na ma meciiria, reke ndīonere wee ūkīndīhīria harī andū aya, nīgūkorwo wee nīwe ndekereirie maūdū makwa mothe. **13** Inīrai Jehova! Gooai Jehova! Nīgūkorwo nīahonokagia mīoyo ya ariā abatari, akamīruta moko-inī ma ariā aaganu. **14** Mūthenya ūria ndaciariirwo ūrogwatwo nī kūrūmī! Mūthenya ūria maitū aanjariire-rī, ūroaga kūrathimwo! **15** Mūdū ūria waheire baba ūhoro ūcio arogwatwo nī kūrūmī, ūria watūmire akene mūno, rīria aamwīrīre atīrī, “Nīūciariirwo mwana wa kahīi!” **16** Mūdū ūcio-rī, arotūika o ta matūūra marīa Jehova aang’āranirie atarī na tha. Arotūūra aigūga mūkayo o rūciinī, na akaigua mbu ya mbaara mīaraho. **17** Nī ūndū ndanjūragire ndī nda ya maitū, nīguo maitū atūike o taarī mbīrīra yakwa, nayo nda yake itūūre iīmībete nginya tene. **18** Rīu-rī, ndoimire nda ya maitū nīkī, nyonage o thīina na kīeha, na ndikīrīrie matukū makwa njonokete?

21 Ino nīyo ndūmīrīri irīa yakinyīrīre Jeremia yūmīte harī Jehova, hīndī irīa Mūthamaki Zedekia amūtūmīre Pashuri mūrū wa Malikija, na Zefania mūrū wa Maaseia mūthīnjīrī-Ngai. Makīmūrīra atīrī: **2** “Tūtūūrīrie ūhoro harī Jehova, nī ūndū Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni, nīatūtharīkīrie. Hihi Jehova nīgūtūwīkīra maūdū ma magegania o ta ūria anatwīkīra mahinda ma tene, nīguo mūthamaki ūcio atweherere.” **3** No Jeremia akīmacookeria atīrī, “Irai Zedekia atīrī, **4** ‘Ūū nīguo Jehova Ngai wa Israeli ekuuga: Ngīrie gūtūma indo icio cia mbaara, o icio irī moko-inī manyu, iria mūrāhūthīra mūkīrīa mbaara na mūthamaki wa Babuloni na andū a Babuloni ariā marī nja ya rūthingo mamūrīgīcīrie, imūcookerere imūhūire inyuī ene. Andū acio nao nīngamacookanīrīria thīnī wa itūūra rīrī inene. **5** Nī mwene nīngahūūrana na inyuī ndambūrūkītie guoko gwakwa, o na njīkīrite njora yakwa hinya, ndaakarīte, na ndī na mang’ūrī na marūrū maingī. **6** Nīngahūūra kīria gīothe gītūūruga itūūra rīrī inene, andū na nyamū, ciothe ciūragwo na mūthīro mūūru mūno. **7** Ngīgī Jehova ekuuga atīrī: Thuutha ūcio-rī, nīnganeana Zedekia, mūthamaki wa Juda, na anene ake, o na andū ariā angī magaaorwo matigaire itūūra-

inĩ rĩĩrĩ inene, arĩa matooragĩrwo nĩ mũthiro ũcio, kana rĩhũĩ rwa njora, kana ng'aragu, ndĩmaneane kũrĩ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni, na kũrĩ thũ ciao ırĩa ciendaga kũmaruta muoyo. Nĩakamooragithia na rĩhũĩ rwa njora; ndakamaiguĩra tha, kana amacaĩre, o na kana amaguĩre kieha.' 8 "O na ningĩ wĩre andũ acio atĩrĩ, 'Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Atĩrĩrĩ, nĩngũga njĩra ya muoyo, o na njĩra ya gĩkũ mbere yanyu. 9 Mũndũ ırĩa wothĩ ũgũkara itũũra-inĩ rĩĩrĩ inene, akooragwo na rĩhũĩ rwa njora, kana ng'aragu, kana mũthiro. No ũrĩa wothĩ ũgaathĩĩ eneane kũrĩ andũ a Babuloni arĩa mamũrigiciĩrĩe nĩagatũũra muoyo; nĩakahonokia muoyo wake. 10 Nĩndũite atĩ nĩngũgera itũũra rĩĩrĩ inene ngero njũru, na ndĩrĩ wega ingĩrĩka, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. Nĩrĩkũneanwo moko-inĩ ma mũthamaki wa Babuloni, nake arĩniine na mwaki.' 11 "Nĩngĩ wĩre nyũmba ya ũthamaki wa Juda atĩrĩ, 'Iguai ndũmĩrĩrĩ ya Jehova; 12 atĩrĩ, inyuĩ andũ a nyũmba ya Daudi, ũũ nĩguo Jehova ekuuga: "Tuithanagĩa ciira na kĩhoo rũciĩnĩ o rũciĩnĩ; teithũrai mũndũ ırĩa ũtunyĩtwo indo ciale kuuma guoko-inĩ kwa mũmũhinyĩrĩria, kana mang'ũrĩ makwa mamũũkĩrĩre maakanĩte ta mwaki nĩ ũndũ wa ũũru ırĩa mwĩkĩte, maakane ta mwaki ũtanghoreka nĩ mũndũ. 13 Nĩngũmũũkĩrĩra, inyuĩ andũ a Jerusalem, o inyuĩ mũtũũraga rũgongo igũrũ rwa gĩtuamba gĩkĩ, kũrĩa kwaraganu ndwaro-inĩ cia mahiga, ũguo nĩguo Jehova ekuuga, o wee uugaga atĩrĩ, "Nũũ ũngĩhota gũtũũkĩrĩra? Nũũ ũngĩkĩhota gũtoonya kũĩrĩro-inĩ gĩitũ?" 14 Nĩngamũherithia kũringana na cikĩo cianyũ, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. Nĩngaakia mwaki mũtitũ-inĩ yanyu, ırĩa ũkaaniina kĩrĩa gĩothe kĩmũrigiciĩrĩe."

22 Jehova ekuuga atĩrĩ, "Ikũrũka ũthĩĩ nginya nyũmba ya ũthamaki ya mũthamaki wa Juda ũhunjĩe ndũmĩrĩrĩ ĩno kuo, uuge atĩrĩ: 2 "Ta thĩkĩrĩria ndũmĩrĩrĩ ya Jehova, wee mũthamaki wa Juda, o wee ũkarĩire gĩtĩ kĩa ũthamaki kĩa Daudi: wee mwene, na anene aku, o na andũ anyũ arĩa matoonyagĩra ihingo-inĩ ici. 3 Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Ikagai maũndũ marĩa magĩrĩire na ma kĩhoo. Honokagĩai mũndũ ırĩa ũtunyĩtwo indo ciale kuuma guoko-inĩ kwa mũmũhinyĩrĩria. Mũtikaneke ũndũ mũũru kana maũndũ ma kũhũthĩra hinya harĩ mũndũ wa kũngĩ, kana harĩ mwana wa ngoriai kana mũtumia wa ndigwa, na nĩngĩ kũndũ gũkũ mũtikanaaitthĩe thakame ya mũndũ ũtekĩte ũũru. 4 Nĩgũkorwo mũngĩmenyerera mwathĩkĩre mawatho maya, hĩndĩ ĩyo athamaki arĩa maikarĩire gĩtĩ kĩa Daudi gĩa ũthamaki nĩmarĩtoonyagĩra ihingo-inĩ cia nyũmba ya ũthamaki, mahaicĩte ngaari cia ita na mbarathi, marĩ hamwe na anene ao, o na andũ ao. 5 No mũngĩkaaga gwathĩkĩra mawatho maya, Jehova ekuuga atĩrĩ, Ndehĩta na Rĩĩtwa rĩakwa mwene atĩ nyũmba ĩno ya ũthamaki nĩkanangwo." 6 Nĩ ũndũ Jehova ekuuga atĩrĩ ũhorĩ ũkonĩĩ nyũmba ya ũthamaki ya mũthamaki wa Juda: "O na gũtũika ũhaana ta Gileadi harĩ nĩĩ, ũkahaana ta gacũmbĩrĩ ka Lebanoni, ti-itherũ nĩngatũma ũtũike ta werũ ũtarĩ kĩndũ, ũtũike ta matũũra matatũũragwo. 7 Nĩngagũtũmĩra andũ magũũkĩrĩre, makwanange, o ũmwe wao eyohete indo ciale cia

mbara, na nĩmagatemanga mũtarakwa yaku ırĩa mĩega mũno, mamĩĩke mwaki-inĩ. 8 "Andũ a ndũrĩrĩ nyingĩ nĩmakahĩtũkĩra itũũra-inĩ rĩĩrĩ inene na nĩmakooranagĩa atĩrĩ, "Nĩ kĩ gĩtũĩte Jehova eke itũũra rĩĩrĩ inene maũndũ ta maya?" 9 Nao nĩmagacookerio atĩrĩ, 'Nĩ tondũ nĩmatĩrĩkĩre ũhorĩ wa kũrũmĩrĩra kĩrĩkanĩro kĩa Jehova Ngai wao, makĩhooya na magĩtungatĩra ngai ingĩ.'" 10 Mũtikarĩrĩre mũthamaki ũcio ũkũite, kana mĩcaka nĩ ũndũ wa kũũro nĩwe; no rĩrĩ, rĩrai na mũgĩrĩke nĩ ũndũ wa ũcio ũthaamĩtio, nĩ tondũ, ũcio ndagacooka kwao, kana oone bũrũrĩ ırĩa aacĩrĩrĩrwo rĩngĩ. 11 Nĩ ũndũ Jehova ekuuga atĩrĩ ũhorĩ ũkonĩĩ Shalumu mũrũ wa Josia, ırĩa wacookĩre ithenya rĩa ithe Josia, mũthamaki wa Juda, no nĩacookĩre akĩuma kũndũ gũkũ: "Ndarĩ hĩndĩ agaacooka gũkũ gũthamaka. 12 Agaakũira kũu aatwarĩrwo arĩ mũgwate; ndakoono bũrũrĩ ũyũ rĩngĩ." 13 "Kaĩ ırĩa wakaga nyũmba yake ya ũthamaki na njĩra itarĩ cia ũthĩngu arĩ na haaro-ĩ! o ũcio wakaga tũnyũmba twake twa ngoroba na maũndũ matarĩ ma kĩhoo, na akarutithia andũ a bũrũrĩ wake wĩra ũtarĩ mũcaara, akaaga kũmarĩha kĩrĩa maagĩrĩrwo nĩ kũheo nĩ ũndũ wa wĩra ũcio wao. 14 Oigaga atĩrĩ, 'Nĩngwĩyakĩra nyũmba nene ya ũthamaki, ĩrĩ na tũnyũmba twa ngoroba.' Nĩ ũndũ ũcio amĩakaga ĩrĩ na ndĩrica nene, na akamĩgemia na rangĩ mũtune. 15 "Kũgĩa na mbaũ nyingĩ mũno cia mũtarakwa-rĩ, no gũtũme ũtũike mũthamaki? Gĩthĩ thoguo ndaarĩ o na gĩa kũrĩa na gĩa kũnyua? Ekaga maũndũ marĩa maagĩrĩire na ma kĩhoo, nĩ ũndũ ũcio maũndũ make mothe makĩgaacĩra. 16 Aacĩragĩrĩra andũ arĩa athĩĩni na arĩa abatari, na nĩ ũndũ ũcio maũndũ make mothe makĩgaacĩra. Gĩthĩ ũguo tĩguo kũmenyana na nĩĩ?" ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 17 "No rĩrĩ, maitho maku na ngoro yaku ırorerĩro o uumithio ũtarĩ wa kwĩhokeka, cĩkeereka gũtĩthia thakame ya andũ matarĩ ũũru mekĩte, o na kũhinyanĩrĩria, na gwĩtia indo na hinya." 18 Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ ũhorĩ ũkonĩĩ Jehoiakĩmu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda: "Andũ matĩkamũrĩrĩra makiugaga atĩrĩ: 'Wũ-ĩya, mũrũ-wa-ithe-wĩtũ-ĩ! Wũ-ĩya mwarĩ-wa-ithe-wĩtũ-ĩ! Nĩngĩ matĩkamũrĩrĩra makiugaga: 'Wũ-ĩya mwathi-wĩtũ-ĩ! Wũ-ĩya rĩrĩ-wake-ĩ! 19 Agaathĩkwo o ta ırĩa ndigĩrĩ ĩthĩkagwo: agaakururio, aikio na kũu njĩ ya ihingo cia Jerusalem.' 20 "Ambata, ũthĩĩ Lebanoni, ũkanĩrĩre kuo, ũreke mũgambo waku ũĩguĩke kũu Bashani, na ũkayũrũrũke kuuma Abarimu, nĩgũkorwo athĩrĩtũ aku othe nĩahenjeje. 21 Nĩndagũkaanĩre rĩrĩa weiguaga ũrĩ mũgĩtĩre, nowe ũkĩuga atĩrĩ, 'Ndgũthĩkĩrĩria!' ũyũ ũkoretwo ũrĩ mũthĩĩre waku kuuma ũrĩ o mũnĩni; wee ndũrĩ wanjathĩkĩra. 22 Arĩthĩ aku othe makaahurutwo nĩ rũhuho, nao athĩrĩtũ aku nĩmagathaamĩrio kũngĩ. Hĩndĩ ĩyo nĩũgaconoka na ũnyararithio nĩ ũndũ wa waganu waku wothĩ. 23 Inyuĩ mũtũũraga Lebanoni, o inyuĩ mũĩkaraga nyũmba cia mũtarakwa, kaĩ nĩmũgacakaya rĩrĩa mũkanyĩitwo nĩ ruo, o ruo ta rwa mũndũ-wa-njĩ akĩrumwo-ĩ!" 24 Jehova ekuuga atĩrĩ, "O ta ırĩa nĩĩ ndũũraga muoyo-rĩ, wee Jekonia, mũrũ wa Jehoiakĩmu mũthamaki wa Juda, o na ũngĩrĩ gĩcũhĩ kĩa mũhũũrĩ kĩrĩ guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩro-rĩ, no gũkũruta ingĩkũruta ho. 25 Ngũkũneana kũrĩ arĩa magũcaragĩa

makūrute muoyo, o acio wītigagīra, ngūneane kūrī Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni na kūrī andū a Babuloni. **26** Wee hamwe na maitūguo ūria wagūciarire, ngamūnyugata būrūrī ūngī kūrīa mūtaciārīrwo, na kuu nīkuo inyuī eerī mūgakuīra. **27** Mūtīrī hīndī mūgaacooka gūkū būrūrī ūyū mwīrīragīria gūgaacooka.” **28** Hī anga mūdū ūcio wītawgo Jekonia, nī nyūngū nguū na nyarare, na kindū gītārī mūdū ūngīkīenda? Nī kī gīgūtūma we hamwe na ciana ciake manyugutwo, na maikio būrūrī matootī? **29** Atīrīrī, wee būrūrī, būrūrī, būrūrī ūyū, ta thikīrīria ndūmīrīri ya Jehova! **30** Ū ūngū Jehova ekuuga: “Mūdū ūyū nīandīkwo maandīko-inī, ta mūdū ūtarī mwana, mūdū ūtakagaacīra mūtūūrīre-inī wake wothē, nīgūkorwo gūtīrī mwana wake ūtaagaacīra, gūtīrī ūgaikārīra gītī gīa ūthamaki kīa Daudi kana athamake rīngī thīnī wa Juda.”

23 “Hī! Kā arīthī arīa maniinaga na makahurunja mbūrī cia rūuru rwakwa marī na haaro-il” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **2** Nī ūndū ūcio Jehova Ngai wa Isīraelī ekūūrīa arīthī arīa marīthagia andū akwa atīrī: “Tondū nīmūhurunjīte mbūrī ciakwa na mūgaciingata, na nīmwigite gūcīmenyerera-rī, nīngamūherithīa nī ūndū wa ūūru ūcio mwīkīte,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **3** “Nī mwene nīngacookereria matigari ma rūuru rwa mbūrī ciakwa kuuma mabūrūrī mothe marīa ndaacitwarithirie, ndīcīcokie ūrīthio-inī wacio, na nīugacīranīra kuo, cīngīhe. **4** Nīngacīrehera arīthī a gūcīrīthīa, na itīgacooka gwītīgīra kana kūmaka, na gūtīrī o na īmwe yacio īkoora,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **5** Jehova ekuuga atīrī, “Matukū nīmarooka rīrīa ngārahūrīra Daudi mūdū mūthīngu ūgerekaniitio na Rūhonge rwa mūtī, na nīwe Mūthamaki ūrīa ūgaathamakaga arī na ūūgī, na ageekaga mūdū marīa magīrīre na ma kihooto būrūrī-inī. **6** Matukū-inī make-rī, Juda nīakahonokio, nake Isīraelī atūūrē arī mūgītīre. Nake ageetawgo rītwa rīrī: Jehova-Ūthīngu-Wītū.” **7** Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga atīrī: “Matukū nīmarooka, rīrīa andū matīgacooka kuuga atīrī, ‘Ti-ītherū o ta ūrīa Jehova atūūrāga muoyo, ūrīa warutire andū a Isīraelī kuuma būrūrī wa Misīrī,’ **8** no makoīgaga atīrī, ‘Ti-ītherū, o ta ūrīa Jehova atūūrāga muoyo, ūrīa warutire njīaro cia Isīraelī būrūrī ūrīa ūrī mwana wa gathīgathīni, na kuuma mabūrūrī-inī mothe kūrīa aamathaamīrīe.’ Hīndī īyo magaatūūra būrūrī wao ene.” **9** Ūhoro ūkonīī anabīī nī atīrī: Ngoro yakwa nīthuthīku; mahīndī makwa mothe nīmarainaina. Haana ta mūdū mūrūtu, ngahaana ta mūdū mūtōorie nī ndībei, nī ūndū wa Jehova, na nī ūndū wa ndūmīrīrī ciake theru. **10** Būrūrī ūyū ūyūrīte itharia; būrūrī ūyū ūīkarīte ūrī mūng’aru nī ūndū wa kīrumi, nāguo ūrīthio wothē kuu werū-inī ūkahooa. Anabīī marūmīrīre mītūūrīre mīūru, na makahūthīra hīnya wao ūrīa gūtāgīrīre. **11** “Anabīī na athīnjīrī-Ngai matīītīgīra Ngai; o na thīnī na hekārū-inī yakwa, nīndīoneire waganu wao,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **12** “Nī ūndū ūcio njīra yao nīgūtūika ndenderū; magaaathaamīrīo nduma-inī, na kuu nīkua mākagūūra. Nīngamarehīthīria mwanangīko mwaka-inī ūrīa mākāherithio,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **13** “Thīnī wa anabīī a Samārīa-rī, nīndonire

ūdū ūrī magīgī, nāguo nī ūyū: Maarathaga mohoro na rītwa rīa Baalī, nao makīhītīthia andū akwa a Isīraelī. **14** Nīngī thīnī wa anabīī a Jerusalemu-rī, nīnyonete ūndū mūūru mūno, nāguo nī ūyū: Matharanāgia, na magatūūra maheenāgia. Mekagīra moko ma eeki naaī hīnya, gūkaaga mūdū ūngīgarūrūka atīgane na waganu wake. Othe mahaanīte ta Sodomu harī nī; andū a Jerusalemu mahaana o ta Gomora.” **15** Nī ūndū ūcio, ūhoro ūkonīī anabīī acio, Jehova Mwene-Hīnya-Wothe ekuuga ūū: “Nīngatūma marīe irio ndūrū na manyue maaī marī na thumu, nī ūndū kuuma kūrī anabīī a Jerusalemu, wagī wa gwītīgīra Ngai ūhunjīte būrūrī-inī guothe.” **16** Ū ūngū Jehova Mwene-Hīnya-Wothe ekuuga: “Mūtīgathīkīrīre ūrīa anabīī acio maramūrathīra; nī cīrīgīrīro cia tūhū mamūheaga. Maarāgia ūhoro wa cioneki ciumīte mecīrīa-inī mao ene, no ti kuuma kanua ka Jehova. **17** Mathīiaga na mbere na kwīra andū arīa maathūire atīrī, ‘Jehova ekuuga atīrī: Nīmūkūgīa na thayū.’ Na kūrī arīa othe marūmagīrīra ūremi wa ngoro ciao, makameera atīrī, ‘Gūtīrī ūūru ūkūmūkora.’ **18** No rīrī, nūū wao ūrī warūgama ciira-inī wa Jehova, akīona kana akīgua kiugo gīake. Nūū wathīkīrīrie kana akīgua kiugo gīake? **19** Atīrīrī, kīhuhūkano kīa Jehova gīgaatuthūka na mang’ūrī, ta kīhuhūkano kīene gīkīharūrūka, nakīo kīgūire mītwe ya andū arīa aaganu. **20** Marakara macio ma Jehova matīgaaithīra, o ngīnya rīrīa akaahīngīa muoroto wa ngoro yake. Matukū-inī marīa magooka-rī, nīmūgataūkīrwo nī ūhoro ūcio wega. **21** Anabīī acio-rī, ti nī ndaamatūmīre, no rīrī, nīmateng’erete na ndūmīrīrī ciao; nī ndīmaarīrīe, no-o no marathīte mohoro. **22** No korwo nīmarīgāmīte ciira-inī wakwa-rī, nīmangīahunjīre ndūmīrīrī yakwa kūrī andū akwa, na nīmangīagarūrūkīte, magatīgana na mīthīire yao mīūru, na magatīgana na cīko ciao njūru. **23** “Kā ndī Ngai wa o gūkū gūkūhī, na ndīrī Ngai wa kūrāya?” ūguo nīguo Jehova ekūūrīa. **24** “Kūrī mūdū ūngīhota kwīhitha kūrīa kwīhithīte mūno, ūndū itangīhota kūmuona?” ūguo nīguo Jehova ekūūrīa. “Gīthī ndīyūrīte kūdū guothe, īgūrū na thī?” ūguo nīguo Jehova ekūūrīa. **25** “Nīnjīgūite ūrīa anabīī moīgaga arīa marathaga mohoro ma maheeni makīgwetaga rītwa rīakwa. Moīgaga atīrī, ‘Nīndīrarootire! Nīndīrarootire!’ **26** Nī ngīnya rī ūhoro ūyū ūgūthī na mbere ngoro-inī cia anabīī acio maheenāgia, o acio marathaga maūdū ma matūhūhū moīmīte mecīrīa-inī mao ene? **27** Mecīragīa atī irooto icio meranaga mūdū na ūrīa ūngī nīgūtūma andū akwa marīganīrwo nī rītwa rīakwa, o ta ūrīa maithe mao marīganīrwo nī rītwa rīakwa makīhooya Baalī. **28** Mūnabī ūrīa ūrotete kīroto-rī, nīaheane ūhoro wa kīroto kīu gīake, no rīrī, ūrīa ūrī na ndūmīrīrī yakwa nīaheane ūhoro wayo arī na wīhokeku. Tondū-rī, kā rūūwa rwa ngano rūrī na ūhoro ūrīkū na ngano?” ūguo nīguo Jehova ekūūrīa. **29** “Gīthī ndūmīrīrī yakwa ndīhaana ta mwaki, o na ta kībūī kīrīa gīthetheraga rwaro rwa ihīga rūgātūika tūcere?” ūguo nīguo Jehova ekūūrīa. **30** “Nī ūndū ūcio-rī, nīndeganīte na anabīī acio maīyaga ndeto mūdū kuuma kūrī ūrīa ūngī, magacīaria ta ciumīte kūrī nī,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **31** Ū ūngū Jehova ekuuga, “Nīngūtūkīrīra

anabii acio maaragia ndeto ciao ene, na magacooka makoiga atirĩ, ‘Uguo nĩguo Jehova oiga.’ **32** Ī ti-itherũ, nĩngũkĩrĩra anabii acio marathaga mohoro ma irooto cia maheeni,” uguo nĩguo Jehova ekuuga. “Maheanaga ũhoro wacio, makahĩtithia andũ akwa na maheeni na mwĩtĩio wao, no ti nĩ ndĩmatũmĩte kana ngamaatha. Matigunaga andũ aya o na hanini,” uguo nĩguo Jehova ekuuga. **33** “Rĩrĩa andũ aya, kana mĩnabii, o na kana mũthĩnjĩrĩ-Ngai mangĩkũrĩa atirĩ, ‘Ndũmĩrĩrĩ nditũ kuuma kũrĩ Jehova nĩ rĩrĩkũ?’ ũkameera atirĩ, ‘Ndũmĩrĩrĩ nditũ ya Jehova nĩ inyuĩ, na nĩngamũtiganĩria, uguo nĩguo Jehova ekuuga.’ **34** Mũnabii, kana mũthĩnjĩrĩ-Ngai, o na kana mũndũ ũngĩ o wothe angiuga atirĩ, ‘Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ nĩ nĩngaherithia mũndũ ũcio o hamwe na nyũmba yake. **35** Mũndũ o mũndũ wanyu atiindaga akĩũria mũratawe kana mũndũ wao atirĩ: ‘Icookia rĩa Jehova nĩ rĩrĩkũ?’ kana, ‘Jehova oigĩte atĩa?’ **36** No rĩrĩ, mũtigacooke kuuga rĩngĩ atĩ ‘Ndũmĩrĩrĩ nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ tondũ kiugo kĩa mũndũ we mwene nikĩo gĩtuĩkaga ndũmĩrĩrĩ yake nditũ, na uguo nĩguo mũgarũraga ciugo cia ndũmĩrĩrĩ cia Ngai ũria ũrĩ muoyo, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai witũ. **37** Mũtindaga mũkĩũria mũnabii atirĩ: ‘Jehova agĩcookeirie ũhoro ũrĩkũ?’ kana, ‘Jehova aarĩtie atĩa?’ **38** O na gwaũka inyuĩ nimugaga atirĩ, ‘Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩmwahũthĩrĩre ciugo ici, ‘Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ o na gĩtuũka nĩndamwĩrĩte mũtikanoige atĩ ‘Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ nditũ kuuma kũrĩ Jehova.’ **39** Nĩ ũndũ ũcio, ti-itherũ nĩngariganĩrwo nĩ inyuĩ, ndĩmũingate mwehere mbere yakwa hamwe na itũũra rĩrĩrĩ inene rĩria ndaamũheire inyuĩ ene o na maithe manyu. **40** Nĩngamũrehithĩria thoni cia gĩtũũra tene na tene, ĩ, ndũme mũconorithio na njono itakariganĩra.”

24 Thuutha wa Jekonia mũrũ wa Jehoakimu mũthamaki wa Juda na anene ake, na mabundi na atũũri a Juda gũtahwo, makĩrutwo Jerusalem magĩtwarwo Babuloni nĩ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni-rĩ, Jehova nĩanyonirie ikabũ igĩrĩ cia ngũyũ ciigĩtwo hau mbere ya hekarũ ya Jehova. **2** Gĩkabũ kĩmwe kĩarĩ na ngũyũ njega mũno, ta ngũyũ iria ciambaga kwĩrua; gĩkabũ kĩrĩa kingĩ kĩarĩ na ngũyũ njũru mũno, itangĩrĩka nĩ ũndũ wa ũrĩa ciathũkĩte. **3** Hĩndĩ iyo Jehova akĩnjũũria atirĩ, “Jeremia, nĩ kĩ ũroona?” Ngĩmũcookeria atirĩ, “Nĩ ngũyũ. Iria njega nĩ njega mũno, no iria njũru nĩ njũru mũno ũndũ itangĩrĩio.” **4** Hĩndĩ iyo ndũmĩrĩrĩ ya Jehova ikĩnginyĩra, ngĩrũwo atirĩ: **5** “Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga atirĩ: ‘O ta ngũyũ ici imwe njega-rĩ, uguo noguo nyonaga andũ a Juda marĩ ega arĩa maatahirwo, acio ndaarutire gũkũ ngĩmatwara bũrũri wa Babuloni. **6** Maitho makwa nĩmakamarora na ndĩmeeke maũndũ mega, na nĩngamacookia gũkũ bũrũri ũyũ. Nĩngamartũgamia na ndikamamomora; nĩngamahaanda na ndigacooka kũmamunya. **7** Nĩngamahe ngoro ya gũtũma mamenye atĩ nĩ nĩ Jehova. Nĩmagatuĩka andũ akwa na nĩ ndũike Ngai wao, nĩgũkorwo nĩmakanjookerera na ngoro ciao ciothe. **8** “No rĩrĩ, o ta ngũyũ ici njũru, icio itangĩrĩka

nĩ ũndũ wa ũrĩa ithũkĩte-rĩ,’ Jehova ekuuga atirĩ, ‘ũguo no taguo ngeeka Zedekia mũthamaki wa Juda, na anene ake o na matigari ma andũ a Jerusalem, arĩa magaacorwo matigaire gũkũ bũrũri ũyũ kana arĩa matũũraga bũrũri wa Misiri. **9** Nĩngatũma mathũũrwo mũno, matũũke kindũ gĩa gũthĩrĩkia mothamaki mothe ma gũkũ thĩ, na mameneke na matũũke a kuunagwo thimo, na matũũre mathekagĩrĩrwo na manyĩitagwo nĩ kĩrumi kũria guothe ngaamathaamĩria. **10** Nĩngamarehithĩria rĩhũrĩ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro imokĩrĩre, nginya maniinwo mathire bũrũri-inĩ ũria ndaamaheire o na ngĩthe maithe mao.”

25 Ndũmĩrĩrĩ nĩyakinyĩrĩre Jeremia ikonĩ andũ othe a Juda, mwaka-inĩ wa kana wa gũthamaka kwa Jehoakimu mũrũ wa Josia mũthamaki wa Juda, naguo nĩguo warĩ mwaka wa mbere wa gũthamaka kwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni. **2** Nĩ ũndũ ũcio Jeremia ũcio mũnabii akĩrĩa andũ othe a Juda na arĩa othe maatũũraga Jerusalem atirĩ: **3** Ihinda rĩa mĩaka mĩrongo tĩrĩ na itatũ, kuuma mwaka-inĩ wa ikũmi na itatũ wa ũthamaki wa Josia mũrũ wa Amoni mũthamaki wa Juda, nginya ũmũthĩ, ndũmĩrĩrĩ cia Jehova itũire inginyagĩrĩra, na nĩ ngamũhe ũhoro wacio kaingĩ kaingĩ, no mũtithikĩrĩre. **4** Na rĩrĩ, o na gĩtuũka Jehova nĩamũtũmĩre ndungata ciae ciothe cia anabii kaingĩ, kaingĩ, mũtigana gũthikĩrĩa kana gũtega matũ manyu nĩguo mũmaigie. **5** Maamwĩrite atirĩ, “Garũrũkai rĩu o ũmwe wanyu, mũtigane na mĩthĩire yanyu mĩũru na ciiko cianyu njũru, nĩguo mũtũũre bũrũri-inĩ ũrĩa Jehova aamũheire inyuĩ o na maithe manyu nginya tene. **6** Mũtikandarũmĩrĩre ngai ingĩ mũcitungatĩre kana mũciho; mũtikandakarĩe na ũndũ wa kĩrĩa mwĩthondekeire na moko manyu. Mwathĩka uguo, hĩndĩ iyo ndikamũgera ngero.” **7** Jehova ekuuga atirĩ, “No inyuĩ mũtiathikĩrĩre, no mũgĩthĩrĩkia nĩguo ndaakare na ũndũ wa kĩrĩa mwethondekeire na moko manyu, na inyuĩ nĩmũkĩgerithĩtie ngero.” **8** Nĩ ũndũ ũcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atirĩ: “Tondũ nĩmũregete gũthikĩrĩria ndũmĩrĩrĩ yakwa, **9** nĩngwĩta andũ othe a mwena wa gathigathini hamwe na ndungata yakwa Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni,” uguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngũmarehe mookĩrĩre bũrũri ũyũ na arĩa matũũraga kuo o na mookĩrĩre ndũrĩrĩ ciothe iria iũrigĩciĩrĩre. Nĩngamaniina biũ na ndũme matũũke ta kindũ kia ihooru na gĩa kũmeneka, na manangike nginya tene. **10** Nĩngũmehereria mĩgambo ya gĩkeno na ya kũrũũhia, o na mĩgambo ya mũhiki na mũhikania, na mĩrũrumo wa ithĩi, o na ũtheri wa tawa. **11** Bũrũri ũyũ wothe ũgaatuĩka bũrũri ũtarĩ kindũ o na ũkĩrĩte ihooru, nacio ndũrĩrĩ icio nĩigatungatĩra mũthamaki wa Babuloni mĩaka mĩrongo mũgwanja. **12** “No rĩrĩ, mĩaka mĩrongo mũgwanja yathira, nĩngaherithia mũthamaki wa Babuloni na rũrĩrĩ rwake, herithie bũrũri ũcio wa andũ a Babuloni nĩ ũndũ wa mahĩtia mao, na nĩngĩ nĩngatũma bũrũri ũcio ũtũũre ũkĩrĩte ihooru nginya tene,” uguo nĩguo Jehova ekuuga. **13** “Nĩngarehithĩria bũrũri ũcio maũndũ mothe marĩa ndanoiga atĩ nĩmakũkora, marĩa mothe mandikĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩrĩ, o macio maarathĩrwo ndũrĩrĩ ciothe nĩ

Jeremia. **14** Nigukorwo o ene nimagatuika ngombo cia nduriri nyingi na athamaki anene; na nii ningerihiria hario kuringana na ciiko ciao, o na kuringana na maundu maria maneeke na moko mao.” **15** Atiriri, Jehova Ngai wa Isiraeli, aanjirire atiri: “Oya gikombe giki kiuyirite ndibei ya mang’uri makwa kuuma guoko-ini gwakwa, na ukinyuithie nduriri iria ciothe ngugutuma kuri cio. **16** Riria ikaanyua-ri, nigatugutua na iguruke ni undu wa ruhiu rwa njora ruria ngarehithia gatagati-ini kao.” **17** Ni undu ucio ngoya gikombe kiu kuuma guoko-ini kwa Jehova, na ngituma nduriri iria ciothe aandumite kuri cio ikinyuie: **18** itura ria Jerusalemu na matuura ma Juda, na athamaki akuo na anene akuo, nigu manangike, na matuika ta kindu kiri magigi na gia kumeneka, o na kindu kigwatitwo ni kirumi, ta uria matarii umuthi; **19** ningi Firauni muthamaki wa Misiri, na aria mamitungataga, na anene ake na andu ake othe, **20** na ageni aria othe matuuraga kuo; na ningi athamaki othe a Uzu; na ningi athamaki othe a Afilisti (aya ni andu a Ashikeloni, na Gaza, na Ekironi, o na andu aria maatigaire Ashidodi); **21** ningi andu a Edomu, na Moabi na Amoni; **22** ningi athamaki othe a Turo na Sidoni; o na athamaki a icigirira iria iri murimo wa iria; **23** ningi andu a Dedani, na Tema, na Buzu, na aria othe mari kuraya; **24** ningi athamaki othe a Arabia, na athamaki othe a nduriri ng’eni aria matuuraga weru-ini; **25** ningi athamaki othe a Zimuri, na Elamu na Media; **26** o na athamaki othe a mwena wa gathigathini, a gukuhi na a kuraya, marumanirire mundu na uria ung: moimite mothamaki-ini mothe ma thi. Na thuutha wao othe, muthamaki wa Sheshaki niagakinyuira o nake. **27** “Ucooke umeere atiri, ‘Uu nigu Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nyuai, murio na muthahike, micooke mugue na mutikanacooke guukira, ni undu wa ruhiu rwa njora ruria ngarehithia gatagati-ini kanyu.’ **28** No riri, mangikaarega kuoya gikombe kiu kuuma guoko-ini gwaku manyue-ri, ukameera atiri, ‘Uu nigu Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: No nginya munyue! **29** Atiriri, ninyambiririe kurehe mwanangiko itura-ini riri inene ritanitio na Ritwa riakwa; anga inyu ni mwage kuherithio? Mutikaaga kuherithio, ni undu nindirarehithiria andu aria othe matuuraga guku thi ruhiu rwa njora, uguo nigu Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.’ **30** “Riu marathire mohoro maya mothe, umeere atiri: “Jehova akaarama ari o kuu iguru; akaagamba ta ngwa ari gikaro-ini giake githeru, na arame na hinya, okirire bururi wake. Akaanirira na mugambo munene muno ta wa andu aria marangagirira thabibu, aguthukire andu othe aria matuuraga guku thi. **31** Inegene riu nirikaiguika nginya ituri-ini ciothe cia thi, ni undu Jehova niagacirithia nduriri; niagatuira andu othe ciira na oorage aria aaganu na ruhiu rwa njora,” uguo nigu Jehova ekuuga. **32** Uu nigu Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Atiriri! Mwanangiko niurahunja kuuma ruriri rumwe nginya ruria rung; kihuhukano nikirahuhukana kuuma ituri-ini cia thi.” **33** Ihinda-ini riu andu aria mooragithitio ni Jehova magaakorwo maaraganite kundu guothe, kuuma gituri kimwe gia thi nginya kiria kingi. Matikarirwo, kana monganio, kana mathikwo, na magaaikara ta ruruu,

mahurunjukite thi. **34** Rirai na mugirike, inyu arithi aya; mwagaragarie rukungu-ini, inyu atongoria a ruuru rwa mburi. Nigukorwo ihinda rianyu ria guthinjwo ni ikinyu; mukaagua muthuthike o ta rumba riria riega muno. **35** Arithi acio matikoona kundu gwa kuurira, na atongoria a ruuru rwa mburi matikoona gwa gwitharira. **36** Thikirirai mugue kiriro kia arithi, o na kigiriko kia atongoria a ruuru rwa mburi, ni undu Jehova naranangithia urithi wao. **37** Urithi ucio wa cianda-ini utari ugwati nukanangwo tondu wa marakara mahiu ma Jehova. **38** Akoimagara ta muruthi ukiuma kimamo-ini kiagu, na bururi wao niguakira ihooru ni tondu wa ruhiu rwa njora rwa mhinyanirira, na ni undu wa marakara mahiu ma Jehova.

26 Riria Jehoiakimu muru wa Josia, muthamaki wa Juda ambiririe guthamaka-ri, ndumiriri niyanginyire yumite kuri Jehova, ngurwo atiri: **2** “Jehova ekuuga atiri: Rugama nja ya nyumba ya Jehova waririe andu othe a matuura ma Juda, acio mokaga kuhora thiini wa nyumba ino ya Jehova. Mahe uho ruia wothe ngugwatha; ndugatige o na kiugo kimwe. **3** Hihi nimeguguthikirira na mundu o mundu wao agaruruke atigane na mithire yake muru. Hindi iyo na nii ndiricukwo ndige kumarehera mwanangiko uria nduite ati ngumarehera, ni undu wa ciiko ciao njuru iria mekite. **4** Meere atiri, ‘Jehova ekuuga atiri: Mungirega kunjiga na kurumirira mawatho makwa maria njigite mbere yanyu, **5** na mungaga guthikirira ciugo cia ndungata ciakwa anabii, o icio ndimutimagira kaingi kaingi (o na gwatuika muticiiguaga), **6** hindi iyo ningatuma nyumba ino ituike ta Shilo, o nario itura riri inene ndirite ria kugwetagwo ta kirumi ni andu a nduriri ciothe cia thi.” **7** Athinjiri-Ngai, na anabii, na andu acio ang’ othe makigua Jeremia akaria ndumiriri iyo kuu nyumba-ini ya Jehova. **8** No riri, Jeremia aarika kwira andu maundu maria mothe Jehova aamwathite ameere-ri, athinjiri-Ngai, na anabii, na andu acio ang’ othe makimuniya, makimwira atiri, “Wee no nginya ukue! **9** Ni kii gutimite urathe mohoro ukigweta riitwa ria Jehova, ukoiga ati nyumba ino igatuika ta Shilo, nario itura riri inene rikire ihooru na ritiganirio?” Nao andu acio othe makitungana, makirigiciria Jeremia kuu thiini wa nyumba ya Jehova. **10** Riria anene a Juda maaigire maundu macio, makiamba moimite nyumba ya uthamaki, magithi nyumba-ini ya Jehova, makirugama o mundu handu hake itonyero-ini ria Kihingo kiria Kieru kia nyumba ya Jehova. **11** Hindi iyo athinjiri-Ngai na anabii makira anene acio na andu othe atiri, “Mundu uy agirire aturuwo kuaragwo, tondu narathite maundu mooru makoni itura riri inene. Nimumeiguirire na matu manyu!” **12** Hindi iyo Jeremia akira anene othe na andu othe atiri: “Ni Jehova wandumire ngarathie maundu ma guukirira nyumba ino na itura riri, o ta uguo murikite kiugu. **13** Riu garurira mithire yanyu na ciiko cianyu na mwathikire Jehova Ngai yanyu. Nake Jehova niekwiricukwo aage kurehe mwanangiko ucio aamugweteire. **14** No nii-ri, ndi moko-ini manyu; njikai o uria mukuona ari wega na kwagirire. **15** No riri, menyai wega, ati munginjura

nīmūgūcookererwo nī mahītia ma gūita thakame ya mūdū ūtarī ūru ekite, inyuī ene īmūcookerere, hamwe na itūūra rīrī inene, na arīa othe matūūruga kuo, tondū ti-itherū nī Jehova ūndūmite kūrī inyuī njarie ūhoro ūyū wothē mūkīūguaga.” **16** Hīndī īyo anene na andū acio angī othe makīra athīnjīri-Ngai na anabii atīrī, “Mūdū ūyū ndaagīrīre gūtuīrwo gūku! Aatwarīire akīgwetaga rītwa rīa Jehova Ngai witū.” **17** Athuuri amwe a būrūrī ūcio makīrūgama hau mbere, makīra ūngano ūcio wa andū othe atīrī, **18** “Mika ūrīa Mūmoreshethu nīarathire ūhoro matukū-inī ma Hezekia, mūthamaki wa Juda. Eerire andū othe a Juda atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Zayuni nīgūkarīmo ta mīgūnda, Jerusalem gūgaatuika ta hība ya kagoto, nakīo kirīma gīkī gīakitwo hekarū gītūike ta kīhumbu kīmereirwo nī ithaka.’” **19** “Hezekia mūthamaki wa Juda kana mūdū ūngī wothē kūu Juda nīamūragire? Githī Hezekia ti gwītīgīra eetīgīrīre Jehova, na agīcaria gwītīkirika nīwe? Na githī Jehova ndeerīcūkīrwo agītiga kūrēhe mwanangīko ūrīa oīgīte nīekūmarehera? Tūrorete kwīrehere mwanangīko mūuru mūno!” **20** (Nīngī nī haarī mūdū ūngī wetagwo Uria mūrū wa Shemaia, wa kuuma Kiriathu-Jearimu, nake aarathire ūhoro akīgwetaga rītwa rīa Jehova; aarathire o maūdū ta maya megī itūūra rīrī inene na būrūrī ūyū, o ta ūguo Jeremia aarathite. **21** No rīrīa Mūthamaki Jehoiakimu, na atongoria ake a mbaara na anene maiguire ndūmīrīri yake, mūthamaki agīcaria njīra ya kūmūragā. No Uria nīaiguire ūhoro ūcio, agītīgīra, na akīūrīra būrūrī wa Misiri. **22** Na rīrī, Mūthamaki Jehoiakimu agītūma Elinathani mūrū wa Akīboru athī būrūrī wa Misiri, marī hamwe na andū angī. **23** Nao makīgīra Uria kuuma Misiri, makīmūtware kūrī Jehoiakimu ūcio mūthamaki, nake akīmūragithia na rūhīu rwa njora, nakīo kīimba gīake gīgīteeo mbīrīra-inī harīa haathikagwo andū arīa mataarī bata). **24** No rīrī, Ahikamu mūrū wa Shafani akīgītīra Jeremia, na nī ūndū ūcio ndaaneanirwo kūrī andū mamūrage.

27 O kīambīrīra-inī kīa wathani wa Zedekia mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda, ndūmīrīri īno nīyakinyīrīre Jeremia yumīte kūrī Jehova: **2** Nake Jehova akīnjīra atīrī, “Withondekere icooki rīa mīkwa na mītī mīkīranie, ūcooke ūmīkīre ngingo. **3** Ūcooke ūtūme ndūmīrīri kūrī athamaki a Edomu, na Moabi, na Amoni, na Turo na Sidoni ūmīnengerete abarūthi ao arīa mokīte Jerusalem kūrī Zedekia mūthamaki wa Juda. **4** Mahe ndūmīrīri matwarīre anene ao, ūmeere atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: “Ūrai anene anyu atīrī: **5** Nīi nī nī ndombire thī na andū arīa marī kuo o na nyamū iria irī kuo na hinya wakwa mūnene na ndambūrūkītīe guoko gwakwa, na ndīmīheaga o mūdū ūrīa ingīenda kūhe. **6** Na rīu nīngūneana mabūrūrī manyu mothe kūrī ndungata yakwa Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni; nīngūtūma o na nyamū cia gīthaka imūtungatagīre. **7** Ndūrīri ciothe nīikamūtungatīra we, na būrūrī, o na mwana wa mūrū, ngīnya rīrīa ihinda rīa mūrū wake rīgaakīnya; hīndī īyo ndūrīri nyingī na athamaki anene nīmakamūtua wa kūmatungatagīra

arī o. **8** ““No rīrī, rūrīrī o ruothe kana ūthamaki o wothē arīa makaaga gūtungatīra Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, kana marege kūnīama ngingo mekīrwo icooki rīake, nīngaherithia rūrīrī rūu na rūhīu rwa njora, na ng’aragu, na mūthiro, ngīnya rīrīa ngarūnīnīthia na guoko gwake, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **9** Nī ūndū ūcio-rī, tigai gūthīkīrīra anabii anyu, na arathi anyu, na ataūrī-a-irooto, na aragūrī, kana andū-ago, o acio mamwīraga atīrī: ‘Inyuī mūtīrī hīndī mūgaatungatīra mūthamaki wa Babuloni.’” **10** Nī ūndū ūcio nī ūhoro wa maheeni mamūrathagīra, marīa magaatūma mūtahwo, mūtwarwo kūdū kūraya na būrūrī wanyu; ngamūngata, mūnīnwo biū. **11** No rūrīrī rūrīa ruothe rūkīnīama ngingo rwīkīrwo icooki rīa mūthamaki wa Babuloni na rūmūtungatīre-rī, nīngetikīria rūrīrī rūu rūtūūre būrūrī-inī wao kīūmbe, marīmage na maikarage kuo, ūguo nīguo Jehova ekuuga.”” **12** Nīndaheanire ndūmīrīri o ro īyo kūrī Zedekia mūthamaki wa Juda. Ngīmwīra atīrī, “Ināmīa ngingo yaku, wīkīrwo icooki rīa mūthamaki wa Babuloni; mūtungatīre we mwene na andū ake, na nīgūtūtūra muoyo. **13** Wee mwene mūrī na andū aku-rī, mūgūkīnīnīthia nīkī na rūhīu rwa njora, na ng’aragu, o na mūthiro, o icio Jehova atūrīrīre rūrīrī o ruothe rūrīa rūtagatungatīra mūthamaki wa Babuloni? **14** Tīga gūthīkīrīra ūhoro wa anabii acio makwīraga atīrī, ‘Wee ndūrī hīndī ūgaatungatīra mūthamaki wa Babuloni,’ tondū makūrathagīra ūhoro wa maheeni. **15** ‘Nīi ndīmatūmīte,’ nīguo Jehova ekuuga. ‘Mararatha ūhoro wa maheeni, makīgwetaga rītwa rīakwa. Nī ūndū ūcio nīngamūngata, na inyuī mūnīnwo biū, wee hamwe na anabii acio makūrathagīra mohoro.”” **16** Ngīcooka ngīra athīnjīri-Ngai na andū acio angī othe atīrī: “Ūū nīguo Jehova ekuuga: Tigai gūthīkīrīra anabii acio mamwīraga atīrī, ‘Hatīgairie o kahinda kanīni, nacio indo iria ciarutirwo nyūmba ya Jehova icookio kuuma Babuloni.’ Maramūrathīra ūhoro wa maheeni. **17** Tigai kūmathīkīrīra. Tungatīrai mūthamaki wa Babuloni, na nīmūgūtūtūra muoyo. Kaī itūūra rīrī rīngīkīanangwo nīkī? **18** Angīkorwo acio nī anabii marī na ndūmīrīri kuuma kūrī Jehova-rī, nīmagīthaithe Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīguo indo iria itigarīte gūkū thīnī wa nyūmba ya Jehova, o na thīnī wa nyūmba ya mūthamaki wa Juda, o na kūu Jerusalem itīgatwarwo Babuloni. **19** Nī ūndū ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe oīgīte ūhoro ūkonīi itugī cia hekarū, na karia ka maaī, indo cia kūīgīrīra iria ingī, na indo ciothe cia nyūmba ingīkorwo itīgairie gūkū itūūra-inī rīrī inene, **20** iria Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni ataakuire hīndī irīa aatahire Jekonia mūrū wa Jehoiakimu mūthamaki wa Juda agīthaamio arutītwo Jerusalem na agītwarwo Babuloni, we mwene hamwe na andū othe a Juda na a Jerusalem arīa maarī igweta: **21** īi, ti-itherū Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli oīgīte atīrī ūhoro ūkonīi indo icio itīgairie thīnī wa nyūmba ya Jehova, o na thīnī wa gīikaro kīa mūthamaki wa Juda, o na kūu Jerusalem: **22** ‘Nīgatwarwo Babuloni, na igaikara kūu ngīnya mūthenya ūrīa ngooka gūcīgīra,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. ‘Hīndī īyo nīngacirehe ndīcīcookie gūkū.””

28 Mweri-inĩ wa gatano mwaka-inĩ ūcio, nĩguo mwaka wa kana, o kiambĩrĩria-inĩ kĩa ūthamaki wa Zedekia mũthamaki wa Juda, mũnabii wetagwo Hanania mūrũ wa Azuri, ūria woiĩte Gibeoni, nĩanjĩĩre atĩrĩ, tũrĩ o kũu nyũmba ya Jehova mbere ya athĩnjĩri-Ngai na andũ arĩa angĩ othe: **2** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩnyunangĩte icooki rĩa mũthamaki wa Babuloni. **3** Mĩaka ĩĩrĩ itanathira, nĩngũcookithia indo cia nyũmba ya Jehova gũkũ, iria Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aarutire gũkũ agĩcitwara Babuloni. **4** Ningĩ Jekonia mūrũ wa Jehoiakimu mũthamaki wa Juda, nĩngamũcookia marĩ hamwe na andũ othe arĩa maatahitwo kuuma Juda magĩtwarwo Babuloni, nĩ ūndũ nĩnyunangĩte icooki rĩa mũthamaki wa Babuloni,’” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **5** Hĩndĩ ĩyo mũnabii Jeremia agĩcookeria mũnabii Hanania ūhoru arĩ hau mbere ya athĩnjĩri-Ngai hamwe na andũ arĩa angĩ othe marũgamĩte kũu nyũmba ya Jehova. **6** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Kũrotũika guo! Jehova aroeka o ūguo! Jehova arohingia ūhoru ūcio waratha na ūndũ wa gũcookithia indo icio cia nyũmba ya Jehova, o na andũ othe arĩa maatahirwo gũkũ amacookie kuuma Babuloni. **7** No rĩrĩ, ta thikĩrĩria ūigũe ūhoru ūria ngwaria ūkĩĩguagĩra na matũ, o nao andũ aya othe makĩguuga: **8** Kuuma o mahinda ma tene, anabii arĩa maarĩ mbere yaku o na yakwa-rĩ, maatũũrite marathaga ūhoru wa mbaara, na mwanangĩko, na mũthiro, gũũkĩrĩra mabũrũri maingĩ o na mothamaki marĩ hinya. **9** No rĩrĩ, mũnabii ūria ūrathagĩra andũ ūhoru wa thayũ akaamenyeka wega atĩ ti-itherũ nĩ Jehova wamũtũĩte o rĩria ūrathi wake ūkaahinga.” **10** Hĩndĩ ĩyo mũnabii Hanania akĩruta icooki ngingo-inĩ ya Jeremia na akĩriunanga, **11** agĩcooka akiuga andũ acio othe marĩ ho atĩrĩ, “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Ūguo noguo ngoinganga icooki rĩa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, rĩehere ngingo-inĩ cia ndũrĩrĩ ciothe mĩaka ĩĩrĩ itanathira.’” Mũnabii Jeremia aigua ūguo agĩthĩra. **12** Kahinda kanini thuutha wa mũnabii Hanania kuunanga icooki rĩu rĩari ngingo-inĩ ya Jeremia ūcio mũnabii, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩre Jeremia akĩĩrwo atĩrĩ: **13** “Thĩĩ wĩre Hanania atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: Wee uunangĩte icooki rĩa mũtĩ, no rĩrĩ, handũ harĩ ūgeekĩrwo icooki rĩa kĩgera. **14** Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nĩngekĩra ndũrĩrĩ icio ciothe icooki rĩa kĩgera ngingo, nĩgeetha ndũme itungatĩre Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, na nĩkamũtungatĩra. O na nĩngamũhe wathani aathage nyamũ cia gĩthaka.’” **15** Hĩndĩ ĩyo mũnabii Jeremia akĩra Hanania ūcio mũnabii atĩrĩ, “Hanania, ta thikĩrĩrĩ Jehova ndagũtũĩte, no wee-rĩ, nĩũringĩrĩre rũrĩrĩ rũrũ rĩwĩhoke ūhoru wa maheeni. **16** Nĩ ūndũ ūcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Ndĩ hakuĩ gũkweheria thĩ. Mwaka-inĩ o ro ūyũ nĩgũkua, tondũ nĩũhunjĩte ūremi wa gũũkĩrĩra Jehova.’” **17** Mweri-inĩ wa mũgwanja wa mwaka o ro ūcio-rĩ, Hanania ūcio mũnabii agĩkua.

29 Ūyũ nĩguo ūhoru ūria waandikĩtwo marũa-inĩ marĩa mũnabii Jeremia aatũĩre arĩ Jerusalem kũrĩ athuuri arĩa maatigaire thĩĩnĩ wa arĩa maatahitwo,

na kũrĩ athĩnjĩri-Ngai, na anabii, o na andũ acio angĩ othe arĩa Nebukadinezaru aatahitwe kuuma Jerusalem akamatwara Babuloni. **2** (Hĩndĩ ĩno nĩ thuutha wa Mũthamaki Jekonia, na nyina wa mũthamaki, na anene a kwa mũthamaki, na atongoria a Juda na a Jerusalem, na mabundi na atũũrĩ gũkorwo matahitwo kuuma Jerusalem.) **3** Ehokeire marũa macio Elasa mūrũ wa Shafani, na Gemaria mūrũ wa Hilikia, arĩa Zedekia mũthamaki wa Juda aatũĩre kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni. Marũa macio moigĩte atĩrĩ: **4** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekwĩra andũ othe arĩa ndaarutire Jerusalem nĩngamatwarithia Babuloni atĩrĩ: **5** “Mwĩyakĩrei nyũmba na mũcĩtũũre; haandai mĩgũnda mũcooke mũrie maciaro mayo. **6** Hikaniai, mũciare aanake na airĩtu; carĩriai aanake anyu atumia mahikie, nao airĩtu anyu mũreke mahikio, nĩgeetha o nao maciare aanake na airĩtu. Ongererekai na mũingĩhe mũrĩ kũu; mũtikanyihanyiihe. **7** Ningĩ-rĩ, caragiai thayũ na ūgaacĩru wa itũũra rĩu inene kũu ndĩmũthaamĩrie. Hooyagai Jehova nĩ ūndũ warĩo, tondũ rĩngĩgaacĩra-rĩ, o na inyuĩ no mũkũgaacĩra.” **8** ĩĩ, ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: “Mũtikareke anabii na aragũrĩ arĩa marĩ gatagatĩ kanyu mamũheenie. Mũtikanathikĩrĩre irooto icio inyuĩ mũmaringagĩrĩra mamũrotore. **9** Mamũrathagĩra ūhoru wa maheeni, makĩgwetaga rĩtwa rĩakwa. Ti nĩ ndĩmatũĩte,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **10** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Mwaniina mĩaka mĩrongo mũgwanja kũu Babuloni, nĩngooka kũrĩ inyuĩ ndĩmũhingĩrie kĩranĩro gĩakwa kĩa ūtugi gĩa kũmũcookia gũkũ. **11** Nĩgũkorwo nĩnjũũ meciiria marĩa ndiciiraga ūhoru-inĩ wanyu, o meciiria ma thayũ na ti ma kũmwĩka ūũru, meciiria ma kũmũhe kĩrĩgĩrĩro atĩ ūhoru wanyu nĩũkaagĩrĩra thuutha-inĩ,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **12** “Hĩndĩ ĩyo nĩmũkangaira na mũũhoee, na nĩ nĩngamũigua. **13** Ningĩ nĩmũkanjaria na nĩmũkanyona rĩria mũkaanjaria na ngoro wanyu yothe. **14** Nĩ na nĩ nĩngonekana nĩ inyuĩ,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngamũrũta kũria mũtũũrite mũrĩ andũ atahe, ndĩmũcookie gũkũ. nĩngamũcookanĩrĩra kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe na kũndũ guothe kũria ndaamũhurunjĩre, na nĩngamũcookia kũndũ kũria ndaamũrutĩte ngĩmũtwara mabũrũri ma kũngĩ,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **15** Mwahota kuuga atĩrĩ, “Jehova nĩatwarahũrĩre anabii gũkũ Babuloni,” **16** no rĩrĩ, ūũ nĩguo Jehova ekuuga ūhoru ūkonĩ mũthamaki ūria ūikaragĩra gĩtĩ kĩa ūnene kĩa Daudi, marĩ hamwe na andũ othe arĩa maatigarire itũũra-inĩ rĩrĩ inene, na andũ a bũrũri wanyu, acio mũtaakuuanĩirio nao mũgĩtahwo: **17** ĩĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ: “Nĩngamatwarithĩra rĩũhiu rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro, na ndũme mahaane ta ngũyũ njũru mũno, iria itangĩrũka nĩ ūndũ wa gũthũka. **18** Nĩngamaingatĩthia na rĩũhiu rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro, na ndũme matũĩke kũndũ kĩmeneku harĩ mothamaki mothe ma gũkũ thĩ, na matũĩke ta kũndũ kinyiite nĩ kĩrumi na kĩrĩ magigi, na kũndũ gĩa kũnyararwo na kũmeneka, manyararwo ndũrĩrĩ-inĩ ciothe kũria ngaamatwarithia. **19** Nĩgũkorwo matiathikĩrĩrie ndũmĩrĩri ciakwa, ndũmĩrĩri iria ndaamatũĩre kaingĩ na tũnua twa ndungata ciakwa

cia anabii", ũguo nĩguo Jehova ekuuga "O na inyuĩ arĩa mwatahirwo-rĩ, mũtiigana gũthikĩrĩria," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **20** Nĩ undũ ũcio-rĩ, ta thikĩrĩria ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ arĩa mũtahĩthĩ ngamũruta Jerusalemu mũgatwarwo Babuloni. **21** Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga nĩ undũ wa Ahabu mũrũ wa Kolaia, na Zedekia mũrũ wa Maaseia, o acio mamũrathagĩra mohoro ma maheeni makĩgwetaga rĩtwa riakwa: "Nĩngamaneana kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, nake nĩakamooraga mũkĩonagĩra na maitho manyu. **22** Nĩ undũ wa ũhoro ũcio wao-rĩ, andũ othe a Juda arĩa maatahirwo na rĩu marĩ Babuloni nĩmakamoinaga thimo makĩrumana, makoĩga atĩrĩ, 'Jehova arotũma ũtũike ta Zedekia na Ahabu, arĩa mũthamaki wa Babuloni aacinire na mwaki.' **23** Nĩgũkorwo nimekĩte maundũ mooru mũno thĩĩnĩ wa Isiraeli; nĩ matharĩtie na atumia a andũ angĩ, na makaaria ndeto cia maheeni, makĩgwetaga rĩtwa riakwa, undũ itaameerĩte meke. Nĩnjũũ ũguo nĩguo, na ndĩ mũira wamo," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **24** Īra Shemaia ũcio Mũnehelami atĩrĩ, **25** "Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Wee nĩwatũmire marĩa na rĩtwa riaku mwene kũrĩ andũ othe a Jerusalemu, na kũrĩ Zefania mũrũ wa Maaseia ũria mũthĩnjĩri-Ngai, o na kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ othe. Werire Zefania atĩrĩ, **26** 'Jehova nĩagĩtũite mũthĩnjĩri-Ngai ithenya rĩa Jehoiada nĩguo ũtũike mũrũgamĩrĩri wa nyũmba ya Jehova; wee wagĩrĩrwo nĩkuoherera mũgũrũki o wothe ũretua mũnabii ndungu magũrũ na ũmuoherere ĩgera cia ngingo. **27** Nĩ undũ ũcio-rĩ, nĩ kĩrĩgĩrĩtie wee ũkaanie Jeremia ũcio wa kuuma Anathothu, o ũcio wĩtuaga mũnabii gatagati-inĩ kanyu? **28** Nĩatũtũĩĩre ndũmĩrĩri ĩno gũkũ Babuloni akoĩga atĩrĩ: Nĩmũgũkara mũrĩ ataha ihinda iraa. Nĩ undũ ũcio akaai nyũmba na mũcĩtũĩre, na mũrĩme mĩgũnda na mũrĩe maciario mayo." **29** No rĩrĩ, we Zefania ũcio mũthĩnjĩri-Ngai agĩthomera mũnabii Jeremia marĩa macio. **30** Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkĩnyĩra Jeremia, akĩrwo ũũ: **31** "Tũma ndũmĩrĩri ĩno kũrĩ andũ othe arĩa ataha: 'Ũũ nĩguo Jehova ekuuga undũ ũkonĩĩ Shemaia ũcio Mũnehelami: Tondũ Shemaia nĩamũrathĩĩre ũhoro, o na gũtũka ndiamũtũĩte, na nĩatũĩte mwĩhoke ũhoro wa maheeni-rĩ, **32** ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Ti-itherũ nĩngaherithia Shemaia ũcio Mũnehelami na njiaro ciake. Ndakagĩia na mũndũ ũtigarĩte thĩĩnĩ wa andũ aya, o na kana eyonere maundũ mega marĩa ngeeka andũ akwa, tondũ nĩahunĩtie ũremi akaanjũkĩrĩra," ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

30 Īno nĩyo ndũmĩrĩri ĩria yakĩnyĩrĩre Jeremia yũmĩte kũrĩ Jehova: **2** "Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: 'Andika ũhoro ũria wothe ngwarĩĩre ibuku-inĩ.' **3** Tondũ Jehova ekuuga atĩrĩ, 'Matukũ nĩmarooka, rĩrĩrĩ ngaarehe andũ akwa a Isiraeli na a Juda moime kũria maatwarĩro maatahwo na ndĩmacookie bũrũri ũria ndaheire maithe mao mawĩgwatĩre,' ũguo nĩguo Jehova ekuuga." **4** Ũyũ nĩguo ũhoro ũria Jehova aarĩrie ũkonĩĩ Isiraeli na Juda: **5** "Jehova ekuuga atĩrĩ: "Nĩtũguĩte mũkayũrũko wa kũmakania, wa itua-nda, no ti wa thayũ. **6** Ta tuĩriaĩ ũhoro, muone: Hihi mũndũ

mũrũme no ahote gũciara mwana? Nĩ kĩrĩgĩtũma nyone arũme othe arĩa marĩ hinya menyĩĩte nda ta mũtũmia ũkũrũmwo, na o mũndũ akagarũrũka agatukia gĩthĩthĩ? **7** Kaĩ mũthenya ũcio nĩgũkorwo ũrĩ mũrũrũ-ĩ! Gũtĩrĩ ũngĩ ũkahaana taguo. Gũgaakorwo kũrĩ ihinda rĩa kũnyariĩrĩka rĩa Jakubu, no nĩakahonokio kuuma harĩ guo." **8** "Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, 'Mũthenya ũcio nĩngoinanga icooki rĩu ndĩreherie ngingo-inĩ ciao, na nduunge nga iria mohetwo nacio; nacio ndũrĩrĩ itigacooka kũmatua ngombo ciao rĩngĩ. **9** Handũ ha ũguo, magaatungatagĩra Jehova Ngai wao, na Daudi mũthamaki wao, ũria nĩĩ ngaamarahũrĩra. **10** "Nĩ undũ ũcio tĩga gwĩtĩgĩra, wee Jakubu ndungata yakwa; tĩga kũmaka, wee Isiraeli,' nĩguo Jehova ekuuga. 'Ti-itherũ nĩngakũhonokia ngũrute kũu kũraya, na njiaro ciaku ndĩcirute bũrũri ũria maathaamĩrĩro. Jakubu nĩagacookerewo nĩ thayũ o na ũgĩtĩrĩ, na gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe ũgaatũma etĩgĩre. **11** Nĩ hamwe nawe na nĩngakũhonokia,' ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 'O na ingĩniina ndũrĩrĩ ciothe cia kũria guothe ngũharaganĩĩre, wee ndĩgakũniina biũ. No nĩngakũherithia na kĩhooto; ndĩkaareka ũthĩ o ro ũguo itakũherithĩtie.' **12** "Nĩ undũ Jehova ekuuga atĩrĩ: "Kĩronda gĩaku gĩtingĩthona, nguraro ciaku itĩrĩ kĩhonia. **13** Hatĩrĩ na wa gũgũthaitanĩrĩra, kana ndawa ya kĩronda gĩaku, o na kana gĩa gũkũhonia. **14** Athiritũ aku othe nĩmariganĩrwo nĩwe; ndũrĩ kiene harĩo. Ngũgũthĩte o ta ũria thũ ĩngĩkũgũtha, na ngaakũherithia o ta ũria mũndũ ũtarĩ tha aherithanagia, nĩ undũ mahĩtia maku nĩ manene mũno, nao mehia maku makaingĩha makĩria. **15** Nĩ kĩrĩratũma ũrĩrĩre kĩronda gĩaku, ũkarĩrĩra ruo rwaku rũtarĩ na kĩhonia? Nĩ undũ wa ũria mahĩtia maku manenehete na mehia maku magakĩingĩha rĩ, nĩkĩo ngwĩkĩte maundũ macio. **16** "No rĩrĩ, andũ arĩa othe magakũng'ũrĩa o nĩ nĩmakang'ũrĩa; thũ ciaku ciothe nĩgatwarwo ithaamĩrĩro. Arĩa magũtahaga indo ciaku nĩmagatahwo; arĩa othe magũtũnyaga indo na nĩ nĩngamatũnya. **17** No nĩngagũcokeria ũgĩma waku, na ngũthonĩ nguraro ciaku,' ũguo nĩguo Jehova ekuuga, 'tondũ wĩtagwo mũndũ mũte, Zayuni itũũra rĩtarĩ mũndũ ũrĩrũmbũyagia.' **18** "Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: "Nĩngacookia ũgaacĩru wa Jakubu hema-inĩ ciake, nacio ciikaro ciake ndĩcĩguĩre tha; itũũra rĩu inene nĩrĩgaakwo rĩngĩ o kũu rĩanangĩrwo, nayo nyũmba ya ũthamaki nĩkarũgama harĩa hĩmagĩrĩre. **19** Kuuma kũu nĩgũkaiguagwo gũkĩnĩrwo nyĩmbo cia gũcokia ngaatho, na kũiguagwo mĩgambo ya gĩkeno. Nĩngamaingĩha na matikanyihanyĩha; nĩngamaheithia gĩtĩio, na matikaagithio kiene. **20** Ciana ciao igaikaraga o ta matukũ-inĩ marĩa ma tene, nakĩo kĩrĩndĩ kĩa gũtũĩre kĩrũmĩte wega mbere yakwa; nĩngaherithia arĩa othe mamahinyagĩrĩria. **21** Mũtongoria wao agaakorwo arĩ ũmwe wa andũ ao kũĩmbe; o nake mwathi wao akoima o kũu thĩĩnĩ wa andũ ao. Nĩngamũreharehe nake oke hakuhi na nĩ, nĩ undũ-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩkũ ũngĩrũrĩra gũũka hakuhi na nĩ?" ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **22** 'Nĩ undũ ũcio nĩmũgatuika andũ akwa, na nĩ ndũike Ngai wanyu.'" **23** Atĩrĩrĩ, mang'ũrĩ ma Jehova nĩmagatũthũka mahaana ta kĩhuhũkanio; ti-itherũ makaahaana ta rũhuho rũkũhurutana mũno,

igürü ría andú aría aaganu. **24** Marakara mahiü ma Jehova matigaathira, o nginya ríria akaahingia muoroto wa ngoro yake biü. Matukü-iní maría magooka-rí, nímügatíkirwo ní ühoro ücio wega.

31 “Ihinda-iní ríu ngaakorwo ndí Ngai wa mbarí ciothe cia Isiraeli, nao nímagatuika andú akwa,” üguo nígwo Jehova ekuuga. **2** Jehova ekuuga atíri: “Andú aría makaahonoka kúüragwo na rúhiü rwa njora-rí, nímagetíkiríka kúu werü-iní; níngooka kúhuurúkia andú a Isiraeli.” **3** Jehova níatuumíríre matukü-iní ma tene, agítwíra atíri: “Níi ngwendete na wendo wa tene na tene; níngüguucíiríre na útugi. **4** Níngagwaka ríngí nawe níügaakíka, wee Isiraeli múirítu üyü gathirange. Níukooya túhembe twaku ríngí, uume úthíi múkaine hamwe na aría marakena. **5** Níngí níükahaanda mígúnda ya míthabibü kúu íríma-iní cia Samaría; arími nímakamíhaanda, na makenere maciaro mayo. **6** Nígúkaagía múthenya úmwe úría arangíri makaaníríra marí túríma-iní twa Efráimu, moige atíri, ‘Úkírai twambate túkinye Zayuni, harí Jehova Ngai witü.’” **7** Jehova ekuuga atíri: “Inírai Jakubu múkenete, múkúngüire rúrírí rúria rúnene múno. Túmai kúgooa kwanyu kúiguuo, múkiugaga atíri, ‘Wee Jehova, honokia andú aku, o acio matigari ma Isiraeli.’” **8** Atíríri, ngaamarehe, ndímarute búrúri wa gathigathini, ndímacookererie kuuma ituri ciothe cia thí. Na magooka marí na athumuo ao, na íthua, o na atumia aría marí na nda, o na aría mararúmwo; magaacooka marí kírindí kínene múno. **9** Nao magooka makíríraga; nímakahooýaga níngacookia kwao. Níngamagereria ndwere-iní cia túrúüí twa maaí, njíra-iní íría njaraganu kúndü matangíhíngwo, nígúkorwo níi ní níi íthe wa Isiraeli, nake Efráimu níwe múrú wakwa wa irígíthathi. **10** “Thíkírírírai ndúmíríri ya Jehova, inyuí ndúrírí; hunjanírírai úhoro wayo ndwere-iní cia íria kúndü kúraya, atíri: ‘We úría wahurunjire andú a Isiraeli níakamacookereria, na amamenyerere o ta úría múríithi aríithagía mbúri cia rúúru rwake.’” **11** Ní úndü Jehova níagakúúra Jakubu, na amahonokie kuuma kúrí aría marí hinya kúmakíra. **12** Nímagooka maaníríre ní gúkena marí kúu íríma-iní cia Zayuni; nímagakenagíra útaana wa Jehova: wa ngano, na wa ndíbei ya múhihano, na wa maguta, na wa túgondú tuumíte ndúuru-iní cia mbúri, na wa túcaü tuumíte ndúuru-iní cia ng’ombe. Magaatuíka ta múgúnda unithíirio maaí, na matigacooka kúnyíitwo ní íhooru ríngí. **13** Híndí íyo airítu nímakaina na makene, o na aanake na athuuri o úndü úmwe. Níngagaríra gúcakaya kwao gútuíke gíkeno; níngamahooreria, na ndímahe gíkeno handü ha kíeha. **14** Níngahúúnia athínjírí-Ngai na búthi, nao andú akwa nímakáiganwo ní útugi wakwa,” üguo nígwo Jehova ekuuga. **15** Jehova ekuuga atíri: “Múgambo níüguítwo kúu Rama, gúcakaya kúnene na kíró, Rakeli akíríríra ciana ciake, na akarega kúhoorerio, nígúkorwo ciana ciake itirí ho.” **16** Jehova ekuuga atíri: “Wígírírírie múgambo waku útige kúiguuo úkíríra, na úgírírírie maitho maku gúita maithori, ní úndü níükaríhwo wíra waku,” üguo nígwo Jehova ekuuga. “Ciana ício ciaku níagacooka kuuma búrúri wa

thú. **17** Ní úndü ücio-rí, ní harí kíirígíríro matukü-iní maku ma thúutha,” üguo nígwo Jehova ekuuga. “Ciana ciaku níagacooka gúkü búrúri wacio kíúmbe. **18** “Tí-ítherü nínjíguíte múcaayo wa Efráimu akiuga atíri: ‘Wee níüüherithítie o ta gacaü gatamenyerete gwíkirwo icooki, na níi nínjathíkíte. Njokereria, na níi níngúcooka, tondü wee níwe Jehova Ngai wakwa. **19** Thúutha wa gútuuruu, níndacookire ngíríra; thúutha wa gútaükíro, níndehúúire gíthúri. Níndaconokire na ngínyarara, ní úndü níndakuúite thoni cia wíthi wakwa.’” **20** Gíthi Efráimu tiwe múrú wakwa úría nyendeté, mwana úría níi ngenagíra? O na gútuíka ndanamúükíríra kaingí-rí, no ndirikanaga úría ndímwendete. Ní úndü ücio ngoro yakwa níímünyootagíra; níndímüguagíra tha múno,” üguo nígwo Jehova ekuuga. **21** “Íkírai martúúri ma barabara, na múhaande itugí cia kuonania njíra. Ta rorai barabara íyo nene, o barabara íyo mwagereire múgíthi. Njookerera, wee Isiraeli múirítu gathirange, cooka matúúra-iní maku. **22** Úgütúúra úrúúraga nginya-rí, wee mwarí üyü útarí mwíhokeku? Jehova níegúthondeka úndü mwerú gúkü thí: múndü-wa-nja níakagítíra múndü múrúme.” **23** Úü nígwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: “Ríria ngaamacookia moime kúría maatwaríro maatahwo-rí, andú aría marí búrúri-iní wa Juda o na matúúra-iní makuo nímagacooka kwaria ciugo ici ríngí, moige atíri: ‘Jehova arokúrathima, wee gúikaro gíki kía úthingu, wee kírima gíki gítheru.’” **24** Andú nímagatúúrania hamwe kúu Juda o na matúúra-iní makuo mothe, arími o na andú aría Morúúraga na ndúuru ciao cia mbúri. **25** Nínganogora aría anogu, nake úría úúrítwo ní hinya níngamúhúúnia.” **26** Ndaigua üguo ngúükíra, ngúhúgúra míena yothe. Ngúigua toro ücio warí mwega múno harí níi. **27** Jehova ekuuga atíri: “Matukü nímarooka, ríria ngáyúiria nyúmbe ya Isiraeli na nyúmbe ya Juda na njíaro cia andú na cia nyamú. **28** O ta úría ndaarúgamíríre makímuniwo na magítharúrio, na makíng’auranio, na makíníinwo, o na ngímarehera mwanangíko-rí, úguo noguo ngarúgamíríra nígwo makwo na mahaandwo wega,” nígwo Jehova ekuuga. **29** “Matukü-iní macio andú matigacooka kuuga atíri, “Maithe ma ciana nímaríite thabibü íri rwagatha, namo magego ma ciana nímo maigúite thiithi.” **30** No rírí, múndü o wothe agaakua ní úndü wa mehía make we mwene; úría wothe úkaaría thabibü íri rwagatha, ní magego make mwene makaigua thiithi.” **31** Jehova ekuuga atíri: “Matukü nímarooka, ríria ngaríkaníra kíríkaníro kíerü na nyúmbe ya Isiraeli, o na nyúmbe ya Juda. **32** Nakío kíríkaníro kíu gíthihaana ta kíríkaníro kíria ndaaríkaníre na maithe mao ma tene ríria ndaamanyíitire na guoko, ngímatongoria ngímaruta búrúri wa Misíri, tondü nímagararíre kíríkaníro gíakwa, o na haría ndaarí ta ndí múthuuri wao,” üguo nígwo Jehova ekuuga. **33** “Gíki níkío kíríkaníro kíria ngaaríkaníra na nyúmbe ya Isiraeli ihinda ríu ríathíra,” üguo nígwo Jehova ekuuga. “Níngékíra watho wakwa meciíria-iní mao, na ndíwandíke ngoro-iní ciao. Ngaatuíka Ngai wao, nao matuíke andú akwa. **34** Gútigacooka gúkorwo na múndü úkúruta úría úngí, kana múndü arute múrú wa íthe, amwíre atíri, ‘Menyana na Jehova,’ tondü andú othe

nĩmagakorwo maamenyete, kuuma ūria mūnini mūno wao nginya ūria mūnene,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩgũkorwo nĩngamarekera waganu wao, na ndigacooka kũrĩrikana mehia mao.” **35** Jehova ekuuga atĩrĩ, o we ūcio ūtũmaga rĩua rĩare mũthenya, narĩo itua rĩake rĩgatũma mweri na njata ciare ūtũkũ, o we unjugaga iria namo makũmbĩ marĩo makaruruma, Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo rĩitwa rĩake: **36** “Mawatho ma kũrũmirĩro mangikeherio maitho-inĩ makwa-rĩ, norio njaro cia Isiraeli ingĩtiga gũtuũka rũrĩrĩ maitho-inĩ makwa,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **37** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Angĩkorwo igũrũ matu-inĩ no gũthimĩke, nayo mĩthingi ya thĩ itũirio na kũu rungu-rĩ, nĩ na nĩ no rĩo ingĩngata njaro ciothe cia Isiraeli nĩ ūndũ wa ūria wotho mekĩte,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **38** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmarooka rĩria itũũra rĩrĩ inene rĩgaakwo rĩngĩ nĩ ūndũ wakwa, kuuma Mũthiringo ūria Mũraihi na igũrũ wa Hananeli nginya Kĩhingo-inĩ gĩa Koine. **39** Naruo rũrigi rwa gũthima rũgaatambũrũka kuuma hau rũringĩrĩre nginya karĩma-inĩ ka Garebi, rũcooke rwihiũrie rwerekere Goa. **40** Gĩtuamba-inĩ gĩothe kũria ciimba iteagwo na gũgaitwo mũhu, na mbenji-inĩ ciothe gũthĩrĩ nginya Karũũrĩ ga Kidironi mwena wa irũthĩro o nginya koine-inĩ ya Kĩhingo kĩa Mbarathi, kũu guothe gũgaatuũka kũndũ kwamũrĩrwo Jehova. Itũũra rĩu inene gũtĩrĩ hĩndĩ ingĩ rikamunywo kana rĩmomorwo.”

32 Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ irĩa yakinyĩrĩre Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova mwaka-inĩ wa ikũmi wa wathani wa Zedekia mũthamaki wa Juda, na nĩguo warĩ mwaka wa ikũmi na ĩnana wa wathani wa Nebukadinezaru. **2** Hĩndĩ ĩyo mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni nĩciarĩgĩcĩrĩre Jerusalemu ĩrĩtunyane, nake Jeremia ūria mũnabĩ aahingĩrĩtwo kũu nja ya arangĩrĩ thĩnĩ wa nyũmba ya mũthamaki wa Juda. **3** Nĩgũkorwo Zedekia mũthamaki wa Juda nĩamuhĩthĩte kũu, akoiga atĩrĩ, “Ūtũrathagĩra ūguo nĩkĩ? uugaga atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩ hakuhĩ kũneana itũũra rĩrĩ inene kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, nake nĩakarĩnyĩtira. **4** Zedekia mũthamaki wa Juda ndakehonokia kuuma moko-inĩ ma andũ a Babuloni, nowe no nginya akaaneanwo kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, na nĩakaranĩria nake ūthĩũ kwa ūthĩũ, na nĩakamuona na maitho make mwene. **5** Nĩagatwara Zedekia kũu Babuloni, kũria agaakara nginya njĩke nake ūria kwagĩrĩre, ūguo nĩguo Jehova ekuuga. O na mũngĩrũa na andũ a Babuloni, mũtikamahoota.” **6** Nake Jeremia akiuga atĩrĩ, “Ndũmĩrĩrĩ ya Jehova nĩyanginyĩrĩre ngĩrwo atĩrĩ: **7** Hanameli mũrũ wa Shalumu, ūria mamacu, nĩegũũka kũrĩ we, akwĩre atĩrĩ, ‘Wĩgũrĩre mũgũnda wakwa ūria ūrĩ Anathothu, nĩ ūndũ wee nĩwe mũndũ wa ndĩra ciitũ wa hakuhĩ makĩria, na nĩwe ūrĩ na kĩhooito gĩa kũũgũra.’ **8** “Hĩndĩ ĩyo, o ta ūria Jehova aakoretwo anjĩra-rĩ, Hanameli mũrũ wa mama agũũka kũrĩ nĩ kũu rĩa irĩa ĩkaragio nĩ arangĩrĩ, akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Wĩgũrĩre mũgũnda wakwa ūria ūrĩ Anathothu, bũrũrĩ-inĩ wa Benjamini. Nĩgũkorwo wee nĩwe ūrĩ na kĩhooito gĩa kũũkũũra ūtuũke waku, wĩgũrĩre ūtuũke waku.’ “Hĩndĩ ĩyo ngĩmenya ndũmĩrĩrĩ ĩyo yomĩte kũrĩ Jehova; **9** nĩ

ũndũ ūcio ngĩkĩgũra mũgũnda ūcio warĩ Anathothu kuuma kũrĩ Hanameli mũrũ wa mama, na ngĩmũthĩmĩra cekerĩ ikũmi na mũgwanja cia betha. **10** Ngĩcooka ngĩkĩra kĩrore na ngĩcĩnĩrĩrĩ mũhũũrĩ wakwa marũa-inĩ macio ma kuonania nũũ mwene gĩthaka, ngĩngĩkorwo ndĩ na aira a ūhoro ūcio, nayo betha igĩthĩmwo na ratĩrĩ. **11** Ngĩoya kobi ĩmwe ya marũa macio ma kuonania nũũ mwene gĩthaka, ĩcĩnĩrĩrĩrwo mũhũũrĩ wakwa na ĩkandĩkwo maũndũ ma ūria kĩrĩkanĩro kũu gĩatarĩrĩ, hamwe na kobi ya marũa macio mataarĩ macĩnĩrĩre mũhũũrĩ, **12** ngĩcĩneana kũrĩ Baruku mũrũ wa Neria, mũrũ wa Maaseia, mbere ya Hanameli mũrũ wa mama, na mbere ya aira arĩa meekĩrĩte kĩrore marũa-inĩ macio ma ūgũrĩ wa gĩthaka, o na Ayahudi othe arĩa maĩkarĩte hau nja irĩa ĩkaragio nĩ arangĩrĩ. **13** “O marĩ hau-rĩ, nĩndataarĩrĩre Baruku, ngĩmwĩra atĩrĩ, **14** ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Oya marũa maya ma kĩrĩko gĩa kuonania nũũ mwene gĩthaka, kobi ĩyo njĩkĩrĩte mũhũũrĩ wakwa, na ĩyo ingĩ ĩtarĩ mũhũũrĩ, ūthĩrĩ ūmekĩre thĩnĩrĩ na ndĩgĩthũ ya rĩũmba nĩgeetha matũũre hĩndĩ ndaaya. **15** Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Nyũmba, na mĩgũnda, na mĩgũnda ya mĩthabĩbũ ciothe nĩigacooka kũgũrwo gũkũ bũrũrĩ-inĩ ūyũ.’ **16** “Na rĩrĩ, ndaarĩkia kũnengera Baruku wa Neria marũa macio ma kĩrĩkanĩro gĩa kuonania nũũ mwene gĩthaka, ngĩhooya Jehova ngĩuga ūũ: **17** “Atĩrĩrĩ, wee Mwathani Jehova, we nĩwe wombire igũrũ na thĩ na ūndũ wa hinya waku mūnene, o na ūndũ wa gũtambũrũkia guoko gwaku. Wee-rĩ, gũtĩrĩ ūndũ mũrĩtũ harĩwe. **18** Wee wonanagia wendani waku kũrĩ andũ ngĩrĩ na ngĩrĩ, no ūkaherithania nĩ ūndũ wa mehĩa ma maithe, ūkaũkĩnyĩria ciero-inĩ cia njjarwa ciao irĩa igooka thũthwa wao. Wee Mũrungu mūnene na ūrĩ hinya, o wee rĩitwa rĩaku arĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, **19** wee nowe mūnene wa ūheani kĩrĩra, na cĩko ciaku nĩ cia hinya. Maitho maku maĩkaraga macũthĩrĩrĩre mĩthĩrĩre yotho ya andũ; wee ūrĩhaga mũndũ o wotho kũringana na mĩthĩrĩre yake, ngĩrĩ kũringana na ūria cĩko ciake ĩtarĩrĩ. **20** Wee nĩwe waringĩre cĩama o na ūkĩonania morĩrũ kũu bũrũrĩ wa Misĩrĩ, na no wĩkaga ūguo nginya ūmũthĩ, gũkũ Isiraeli o na gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa angĩ othe, namo magatũma wĩgĩrĩre igweta rĩria rĩrĩ rĩaku. **21** Warutire andũ aku a Isiraeli kuuma bũrũrĩ wa Misĩrĩ na ūndũ wa kũringa cĩama na kuonania morĩrũ, na ūndũ wa guoko gwaku kũrĩ hinya, ūgũtambũrũkĩte, o na ūgũũka maũndũ manene ma kũguoyohĩa. **22** Nĩwamaheire bũrũrĩ ūyũ werĩre maithe mao na mĩwhĩtwa atĩ nĩũkamahũ, bũrũrĩ ūrĩ bũthĩ wa irĩa na ūũkĩ. **23** Maatoonyire bũrũrĩ ūcio makĩwĩgwatĩra ūgũtuũka wao, no rĩrĩ, matĩgana gũgwathĩkĩra kana kũrũmĩrĩra mawatho maku; matiekire maũndũ marĩa wamaathĩte meke. Nĩ ūndũ ūcio ūkĩmarehĩthĩria mwanangĩko ūyũ ūmakore. **24** “Atĩrĩrĩ, ta rora wone ūria gwakĩtwo ĩhumbu cia kũngĩcĩria itũũra rĩrĩ inene nĩgeetha marĩtunyane nĩ ūndũ wa mbaara ya rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthĩro, itũũra rĩrĩ nĩrĩkũneanwo kũrĩ andũ a Babuloni acio mararĩtharĩkĩra. Ūndũ ūria wee woĩgĩre nĩũhingĩte, o ta ūria we ūreyonera.

25 O na gütũika itũũra nĩrĩkũeanwo kũrĩ andũ a Babuloni, wee, o wee Mwathani Jehova, ũnjĩrĩre atĩrĩ, ‘Wĩgũrĩre mũgũnda na betha, nagio ũgũri ũcio wa mũgũnda ũcio ũgĩe na aira.’” 26 Nĩngĩ ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: 27 “Nĩ nĩ nĩ Jehova, Ngai wa andũ othe. Nĩ harĩ ũndũ o na ũmwe mũritũ harĩ nĩ? 28 Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndi hakuhi kũneana itũũra rĩrĩ inene kũrĩ andũ a Babuloni, ndĩrĩneane kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, arĩtunyane. 29 Andũ acio a Babuloni maraatharĩkĩra itũũra rĩrĩ inene nĩmagatooanya kuo na marĩmundie mwaki; nĩ makaarĩcina rĩthire, hamwe na nyũmba iria andũ maacinagĩra Baali ũbumba ĩgũrĩ rĩacio, o na magagitagĩra ngai ĩngĩ indo cia kũnyuuo nĩguo maathĩrĩkie ndaakare. 30 “Andũ a Isiraeli na a Juda mekaga o maũndũ mooru maitho-inĩ makwa kuuma ũnini-inĩ wao; ti-itherũ, andũ a Isiraeli matĩrĩ ũndũ mekaga tĩga gũũthĩrĩkia maathĩrĩkagĩa nĩguo ndaakare na indo iria methondekeire na moko mao, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 31 Kuuma mũthenya ũrĩa itũũra rĩrĩ rĩakĩrwo nginya ũmũthĩ, itũũra rĩrĩ rĩtũũrĩre rĩarahũraga marakara makwa na mang’ũrĩ, na nĩkĩo no nginya ndĩrĩeherie maitho-inĩ makwa. 32 Andũ a Isiraeli na a Juda nĩmathĩrĩkĩtie nĩguo ndakare na maũndũ mothe ma waganu marĩa meekĩe; o, na athamaki, na anene ao, na athĩnjĩri-Ngai na anabĩ ao, na andũ a Juda na andũ a Jerusalemu. 33 Nĩmahutĩire makaaga kũhũgũra mothĩũ mao kũrĩ nĩ; o na gütũika nĩndamarutire kaingĩ kaingĩ, matiathĩkĩrĩrie kana magĩtĩkĩra gũtaarwo. 34 No magĩere mĩhianano ĩyo yao ĩrĩ magĩgĩ thĩĩnĩ wa nyũmba ĩrĩa ĩtanĩtio na Rĩtwa rĩakwa, makĩmĩthaahia. 35 Nĩngĩ nĩmakĩre Baali mahooero kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, nĩguo marutagĩre Moleku arĩ ao na airĩtu ao marĩ magongona, o na gütũika nĩ ndĩathanĩe ũndũ ũcio wĩkagwo, o na kana ũgĩtoonya meciĩria-inĩ makwa, atĩ hĩhi no meeke ũndũ mũũru na ũrĩ magĩgĩ ta ũcio, wa gütũma andũ a Juda mehie. 36 “Ha ũhoro ũkonĩĩ itũũra rĩrĩ inene, mũroiga atĩrĩ, ‘na ũndũ wa mbaara ya rũhũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthĩro nĩrĩkaneanwo kũrĩ mũthamaki wa Babuloni’; no rĩrĩ, ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: 37 Ti-itherũ nĩngamacookanĩrĩria kuuma mabũrũri-inĩ marĩa ndaamathamĩrĩie ndĩ na marakara mahĩũ na mang’ũrĩ maingĩ; ngaamacookĩa kũndũ gũkũ na ndũme matũũre marĩ agĩtĩre. 38 Nĩmagatũika andũ akwa na nĩ ndũike Ngai wao. 39 Nĩngatũma o magĩe na ũrũmwe wa ngoro o na mĩthĩre-inĩ yao, nĩgeetha matũũre manjĩtĩgĩrĩre nĩgeetha matũũre moonaga wega o ene na ciana ciao iria ĩgooka thũutha wao. 40 Nĩngarĩtĩkanĩra nao kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra nginya tene na tene: Ndirĩ hĩndĩ ngaatĩga kũmekwa wega, na nĩngatũma manjĩtigagĩre, nĩguo matikanae kũũhutatĩra. 41 Nĩngakenaga ngĩmeeka wega, na ti-itherũ nĩngamahaanda gũkũ bũrũri ũyũ ngwatĩrĩie na ngoro yakwa yotho o na muoyo wakwa wotho. 42 “Jehova ekuuga atĩrĩ: O ta ũrĩa ndaarehĩthĩrie andũ aya mathĩina manene, ũguo noguo ngaamahe ũgaacĩru ũrĩa wotho ndĩmerĩre. 43 O rĩngĩ nĩgũkagĩrwo mĩgũnda bũrũri-inĩ ũyũ, o ũyũ inyuĩ mugaga atĩrĩ, “Ŭyũ nĩ bũrũri mũkĩru ihooru, ũtarĩ na andũ kana nyamũ,

nĩgũkorwo nĩwaneanĩrwo kũrĩ andũ a Babuloni.’ 44 Mĩgũnda ĩkaagũragwo na betha, namo marĩa ma ũgũri nĩmakandĩkanĩrwo na mekĩro kĩrore na macĩnĩrĩrwo mũhũũri aira marĩ ho, kũu bũrũri wa Benjamĩnĩ, na tũtũũra-inĩ tũrĩa tũrganĩtie na Jerusalemu, na matũũra ma Juda, na matũũra ma bũrũri ũrĩa ũrĩ ĩrĩma na matũũra marĩa marĩ magũrũ-inĩ ma ĩrĩma cia mwena wa ĩthũũro, o na na Negevu, nĩ tondũ nĩngamacookeria ũgaacĩru wao, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.”

33 O mahinda-inĩ macio Jeremia aarĩ muohe kũu nja-inĩ ya arangĩrĩ, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyamũkinyĩre rĩita rĩa keerĩ, akĩrwo atĩrĩ: 2 “Ŭũ nĩguo Jehova ekuuga, o we ũrĩa wombire thĩ, Jehova ũrĩa watũmĩre thĩ ĩgĩe ho, na akĩmĩhaanda, Jehova nĩrĩo rĩtwa rĩake: 3 “Ta kĩngaire, na nĩ nĩngũgĩtĩka na ngĩwĩre maũndũ manene na matangĩtũrĩka, marĩa ũtooi.’ 4 Nĩgũkorwo ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga ũhoro ũkonĩĩ nyũmba iria ĩrĩ itũũra rĩrĩ inene, o na nyũmba cia ũthamaki wa Juda o ĩcio ciatharĩrio nĩguo indo iria ciakĩte kuo ĩhũthĩrwo kwĩgĩtĩra kuuma kũrĩ ĩhumbu cia tĩrĩ iria cikũrĩgĩciĩrie o na kuuma kũrĩ rũhũ rwa njora, 5 makĩhũũrana na andũ a Babuloni: ‘Nyũmba ĩcio ciothe nĩkaĩyũrio ciimba cia andũ arĩa ngooragĩthia ndĩ na marakara na mang’ũrĩ. Nĩngahĩtha itũũra rĩrĩ inene ũthĩũ wakwa nĩ ũndũ wa waganu wao wotho. 6 ““No rĩrĩ, nĩngarĩrehera ũgĩma wa mwĩrĩ na ndĩrĩhonie. Nĩngĩ nĩngahonia andũ akwa na ndũme matũũre makenagĩra thayũ mũĩngĩ na ũgĩtĩrĩ. 7 Nĩngacookĩa andũ a Juda na a Isiraeli gũkũ ndĩmarute kũrĩa matũũrĩte marĩ atahe, njooke ndĩmaake rĩngĩ, maikare o ta ũrĩa maatariĩ mbere. 8 Nĩngamatheria mathĩrwo nĩ mehĩa mothe marĩa mananjĩhĩria na ndĩmarekere mehĩa mao mothe ma kũrega kũnjathĩkĩra. 9 Hĩndĩ ĩyo itũũra rĩrĩ inene nĩrĩkandehĩthĩria ngumo na gĩkeno, na gĩtĩio, na ũgocci, o na gwĩkĩrĩrwo mbere ya ndũrĩrĩ ciothe cia gũkũ thĩ rĩrĩa andũ akuo makaĩgua ũhoro wa maũndũ mothe mega marĩa ndĩmekagĩra; nĩkũgega makaagega wa mainaine moonaa ũĩngĩ wa ũgaacĩru na thayũ ũrĩa ngaahe itũũra rĩu.’ 10 “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Mwaragĩa ũhoro ũkonĩĩ kũndũ gũkũ, mũkoĩga atĩrĩ, “Nĩ kũndũ kũnũhe gũtarĩ kĩndũ, na gũtarĩ andũ kana nyamũ.” No thĩĩnĩ wa matũũra ma Juda na njĩra-inĩ iria nene cia Jerusalemu, o kũu gũthamĩtwo gũkaaga andũ kana nyamũ-rĩ, nĩgũgacooka kũĩguuo 11 mĩgambo ya gĩkeno na ya gũcanjamũka, na mĩgambo ya mũhiki na mũhikania, o na mĩgambo ya andũ arĩa mararehe indo cia maruta ma gũcokia ngaatho nyũmba-inĩ ya Jehova, makiugaga atĩrĩ, “Cookeriai Jehova Mwene-Hinya-Wothe ngaatho, nĩ ũndũ Jehova nĩ mwega; wendo wake ũtũũraga tene na tene.” Nĩgũkorwo nĩngacookeria bũrũri ũyũ ũgaacĩru wagu, o ta ũrĩa warĩ kuo mbere,’ nĩguo Jehova ekuuga. 12 “O na nĩngĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: ‘Kũndũ gũkũ kũnũhe na gũtarĩ andũ kana nyamũ-rĩ, matũũra makuo mothe nĩmagacooka kũgĩa ũrĩthio kũrĩa arĩthi makaarahagĩa ndũũru ciao cia mbũri. 13 Thĩĩnĩ wa matũũra ma bũrũri ũrĩa ũrĩ ĩrĩma, o na marĩa marĩ magũrũ-inĩ ma ĩrĩma cia mwena wa ĩthũũro, o na na Negevu, bũrũri-inĩ wa Benjamĩnĩ, o na tũtũũra-inĩ tũrĩa

tūrigiciirire Jerusalemu o na matūūra-ini ma Juda-rī, ndūuru cia mbūri nīgacooka kūhitūkīra guoko-ini kwa ūria ūcitaraga, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **14** “Jehova ekuuga atīrī, ‘Matukū nīmagooka rīria ngaahingia kīranīro gīakwa kīa wega kīrīa nderīire nyūmba ya Isiraeli na nyūmba ya Juda. **15** “Matukū-ini macio o na ihinda rīu-rī, nīngarahūrīra Daudi mūdū mūthingu ūgerekanītio na rūhonge rwa mūtī; nīageekaga maūdū marīa magīrīire na ma kīhooito būrūrī-ini. **16** Matukū-ini macio, Juda nīgūkahonokanio, nakuo Jerusalemu gūtūire kūrī kūgitīre. Nake ageetagwo rītwa rīrī Jehova-Ūthingu-Witū.’ **17** Nīgīkorwo Jehova ekuuga atīrī: ‘Daudi ndarī hīndī akaaga mūdū wa gūikarīra gītī kīa ūnene kīa nyūmba ya Isiraeli, **18** kana athīnjīrī-Ngai, arīa Alawii, mage mūdū wa gūikara mbere yakwa hīndī ciothe acinage maruta ma njino, na maruta ma mūtū, o na arutage magongona marīa ma o mūthenya.” **19** Nīgī ndūmīrīri ya Jehova nīyakinyīrīire Jeremia akīrwo atīrī, **20** “Jehova ekuuga atīrī: ‘Angīkorwo inyuī mwahota gūthūkīa kīrīkanīro gīakwa na mūthenya, na kīrīkanīro gīakwa na ūtukū, nīgeetha mūthenya na ūtukū itigacooke kūgīa hīndī irīa yagīrīire-rī, **21** nakīo kīrīkanīro kīrīa ndaarīkanīire na Daudi ndungata yakwa, o na kīrīkanīro kīrīa ndaarīkanīre na Alawii arīa athīnjīrī-Ngai arīa matungataga marī mbere yakwa, kīahota gūthūkīo, nake Daudi akīage gūcōoka kūgīa na mūdū wa rūciaro rwake wa gūthamakaga arī gītī-ini gīake kīa ūnene. **22** Nīngatūma njiaro cia Daudi ndungata yakwa, o na Alawii acio matungataga marī mbere yakwa maingīhe o ta njata cia igūrū irīa itangītarīka nī ūndū wa kūngīha, o na ta mūthanga ūria ūrī hūgūrūrū-ini cia irīa ūria ūtangīthīmīka ūria ūigana.” **23** O rīngī ndūmīrīri ya Jehova nīyakinyīrīire Jeremia akīrwo atīrī, **24** “Kaī ūtamenyete andū aya maroiga atīrī, ‘Jehova nīatete mothamaki marīa meerī ethuurīire?’ Nī ūndū ūcio mamenaga andū akwa na matimoonaga ta marī rūrīrī. **25** Jehova ekuuga atīrī: ‘Angīkorwo ndīgīte kīrīkanīro gīakwa na mūthenya na ūtukū, o na mawatho marīa marūmu ma igūrū na thī-rī, **26** hīndī iyo nīngagīteanīria njiaro cia Jakubu na cia Daudi ndungata yakwa, na njage gūthuura ūmwe wa aanake ake atuīke wa gūthamakīra njiaro cia lburahīmu, na cia Isaaka, na cia Jakubu. Nīgūkorwo nīngamacookeria ūgaacīru wao na ndīmaiguīre tha.”

34 Rīrīa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni aarūaga mbaara na Jerusalemu na matūūra marīa maarīrigiciirīre, arī na mbūtū ciake cia ita, hamwe na mothamaki marīa maathagwo nīwe, na ndūrīrī ciothe ciakuo, ndūmīrīri īno nīyakinyīrīire Jeremia yumīte kūrī Jehova, akīrwo atīrī, **2** “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atīrī: Thīī kūrī Zedekia mūthamaki wa Juda, ūmwīre atīrī, ‘Jehova ekuuga atīrī: Ndī hakuhi kūneana itūūra rīrī inene kūrī mūthamaki wa Babuloni, nake nīekūrīcina na mwaki rīthire. **3** Nawe ndūkahonoka atī wīeherie moko-ini make, tondū ti-itherū nīūkanyīitwo na ūneanwo kūrī we. Nīūkeyonera mūthamaki wa Babuloni na maitho maku, na nīmūkaranīria nake ūthiū kwa ūthiū. Nawe nīūgatwarwo Babuloni. **4** “No rīrī, ta thīkīrīria kīranīro kīa Jehova, wee Zedekia mūthamaki

wa Juda. Jehova ekuuga atīrī ūhorō ūgūkonīī: Wee ndūkooragwo na rūhiū rwa njora; **5** ūgaakua gīkuū gīa thayū. O ta ūria andū maakīrie mwaki wa macakaya nī ūndū wa gūtīia maithe maku, o acio athamaki arīa maarī mbere yaku-rī, ūguo noguo magaakia mwaki nī ūndū wa gūgūtīia na magūcakaīre, makiugaga atīrī, “Ūiia, Mwathi witū-il” Nīi mwene nī nīi ndakwīrīra ūhorō ūcio, ūguo nīguo Jehova ekuuga.” **6** Nake Jeremia ūcio mūnabīi akīrīa Zedekia mūthamaki wa Juda maūdū macio mothe, arī kūu Jerusalemu, **7** hīndī iyo mbūtū cia ita cia mūthamaki wa Babuloni ciahūuranaga na Jerusalemu o na matūūra macio mangī ma Juda marīa meyūmīrīire, nīmo Lakishi na Azeka. Macio moiki no mo matūūra marīa matigaīre harī marīa mairigīrwo na hinya kūu Juda. **8** Ndūmīrīri nīyakinyīrīire Jeremia yumīte kūrī Jehova thuutha wa Mūthamaki Zedekia kūrīkanīra kīrīkanīro na andū othe arīa maarī Jerusalemu maanīrīre ūhorō wa kuohorwo kwa ngombo. **9** Mūdū o wothē angūtīuka nīekuohora ngombo ciake cia Ahibirania, cia arūme na cia andū-a-nja; gūtīrī mūdū o na ūrīkū wagīrīrwo nī kūiga Mūyahudi ūria ūngī arī ngombo. **10** Nī ūndū ūcio anene othe o na andū arīa maatoonyire kīrīkanīro-ini kīu, magītīkīra atī nīmekūkereria ngombo ciao cia arūme na cia andū-a-nja, na atī matīgūcōoka kūmaiga ūkombo-ini. Magītīkīra ūhorō ūcio na makīmārekereria. **11** No rīrī, thuutha-ini nīmericūkīrwo, makīnyīita andū acio mohorete na makīmatua ngombo rīngī. **12** Hīndī iyo ndūmīrīri ya Jehova nīyakinyīrīire Jeremia, akīrwo atīrī: **13** “Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atīrī: Nīndarīkanīire na maithe manyu ma tene rīrīa ndamarutire būrūrī wa Misīri, ngīmaruta būrūrī wa ūkombo, ngīmeera atīrī, **14** “Hīndī ciothe mwaka-ini wa mūgwanja, o mūdū o mūdū wanyu wothē no ngīya arekagīrīre mūrū wa ithe Mūhibirania o wothē ūria wiyendetie kūrī we. Thuutha wa gūgūtungata mīaka itādatū-rī, no ngīya ūmūrekererie.’ No maithe manyu matiigana gūūthīkīrīria kana kūrūmbūya ūhorō ūcio wakwa. **15** Nīmwrīga kwīrīra, na mūgīka maūdū marīa magīrīire makīonwo nī nīi: Tondū o ūmwe wanyu nīanīrīire ūhorō wa kuohorwo kwa mūdū o mūdū būrūrī-ini. O na nīngī mūkīgīa na kīrīkanīro kīu mūrī mbere yakwa thīīni wa nyūmba irīa ītanītio na rītwa riakwa. **16** No rīu nīmūgarūrūkīte mūgathaahia rītwa riakwa; mūdū o mūdū wanyu nīacooketie ngombo yake ya mūdū mūrūme na ya mūdū-wa-nja irīa ararekereire īthīire o kūrīa īngīenda. Nīmūmatuīte ngombo cianyu rīngī. **17** “Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī: Inyuī nīmwigīte kūnjathīkīra: mūtīanīrīire kuohorīthio kwa andū a būrūrī wanyu. Nī ūndū ūcio rīu nīngwanīrīra ‘kuohorīthio’ kwanyu, ūguo nīguo Jehova ekuuga, nakuo nī ‘kuohorīthio’ nīguo mūrīragwo na rūhiū rwa njora, na mūthiro, na ng’aragu. Nīngatūma mūtīuke kīndū gīa gūthūrwo mūno mothamaki-ini mothe ma gūkū thī. **18** Andū arīa magararīte kīrīkanīro gīakwa, na makaaga kūhingia mohoro ma kīrīkanīro kīu maarīkanīre marī mbere yakwa, ngaameka o ta njaū irīa maatinanīrie icunjī īgīrī, makīgerera gatagatī ga icunjī īcio ciayo. **19** Atongoria a Juda na a Jerusalemu, na andū arīa mehokeirwo mawīra ma kwa mūthamaki, na athīnjīrī-

Ngai, na andũ othe a bũrũri ariã magereire gatagati ga icunji icio cieri cia njaũ iyo-rĩ, **20** nĩngamaneana kũrĩ thũ ciao iria ciendaga kũmaruta muoyo. Ciimba ciao igatuika irio cia nyoni cia riera-inĩ, na cia nyamũ cia gĩthaka. **21** “Nĩnganeana Zedekia mũthamaki wa Juda na anene ake kũrĩ thũ ciao iria ciendaga kũmaruta muoyo, ndĩmaneane kũrĩ mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni, icio ciambiye kũmweherera. **22** Nĩngũrũta watho, nĩguo Jehova ekuuga, na nĩngamacookia gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩ inene. Nĩmakahũũrana narĩo, marĩtahe na marĩcine. Nĩngĩ nĩngonũha matũũra ma Juda makire ihooru, na kwage mũndũ ũngĩtũũra kuo.”

35 Ino nĩyo ndũmĩrĩri irĩa yakinyĩrĩre Jeremia yumite kũrĩ Jehova hĩndĩ ya wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda, akĩrwo atĩrĩ: **2** “Thĩĩ kũrĩ andũ a nyũmba ya Rekabu, ũmeere moke kanyũmba-inĩ kamwe ga tũtũ tũrĩ rwere-inĩ rwa nyũmba ya Jehova, nawe ũmahe ndibei manyue.” **3** Nĩ ũndũ ũcio ngĩthĩi ngĩgĩra Jaazania mũrũ wa Jeremia mũrũ wa Habazania, hamwe na ariũ a ithe, o na ariũ ake othe, na andũ a nyũmba iyo yotha ya Rekabu. **4** Ngĩmarehe thĩĩni wa nyũmba ya Jehova, ngĩmatoonyia kanyũmba ka ariũ a Hanani mũrũ wa Igidalia, mũndũ wa Ngai. Kanyũmba kau kaariganĩtie na kanyũmba ka anene, karĩa kaarĩ hau igũrũ rĩa nyũmba ya Maaseia mũrũ wa Shalumu, ũria warĩ mũkaria wa mũrango. **5** Ngĩcooka ngĩga mbakurĩ ciyũrite ndibei, o na ngĩga ikombe mbere ya andũ acio a nyũmba ya Rekabu, ngĩmeera atĩrĩ, “Nyuai ndibei ino.” **6** No-o magĩcookia atĩrĩ, “Ithuĩ tũtinyuuga ndibei, nĩ ũndũ ithe witũ wa tene, Jonadabu mũrũ wa Rekabu, niatũtigĩre watho, akiuga atĩrĩ, ‘Mũtikananyue ndibei, inyuĩ ene kana njiaro cianyu. **7** Nĩngĩ-rĩ, mũtikanaaake nyũmba, kana mũhaande mbeũ, kana mũhaande mĩgũnda ya mĩthabibũ; mũtikanagĩe na kĩndũ o na kĩmwe kĩa indo icio, no rĩrĩ, mũgũtũũra mũkaraga hema-inĩ. Hĩndĩ iyo nĩmũgatũũra matukũ maingĩ bũrũri ũyũ mũkaraga ta mũrĩ ageni.’ **8** Nĩtũtũũrite twathĩkĩre ũndũ o wotha ũria ithe witũ wa tene Jonadabu mũrũ wa Rekabu aatwathire. Gũtĩrĩ mũndũ witũ ithuĩ, kana atumia aitũ, kana ariũ na airĩtu aitũ, ũrĩ wanyua ndibei, **9** kana agĩaka nyũmba ya gũtũũrwo, kana akĩgia mĩgũnda ya mĩthabibũ, kana ithaka, o na kana akehaandĩra irio. **10** Tũtũũrite hema-inĩ twathĩkagĩra ũria wotha ithe witũ wa tene Jonadabu aatwathire. **11** No rĩria Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aahithũkĩre bũrũri ũyũ, nĩtuoigĩre atĩrĩ: ‘Ūkĩrai, no nginya tũthĩĩ Jerusalemũ tũũrĩre mbũtũ cia ita cia Babuloni na cia Asuriata.’ Nĩ ũndũ ũcio tũkoretwo tũgĩkara gũkũ Jerusalemũ.” **12** Nĩngĩ ndũmĩrĩri ya Jehova igĩkinyĩra Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: **13** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Thĩĩ ũkeere andũ a Juda na ariã othe matũũũraga Jerusalemũ atĩrĩ: ‘Kai inyuĩ mũtangĩrũta ũndũ nĩguo mwathĩkĩre ciugo ciakwa?’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **14** ‘Jonadabu mũrũ wa Rekabu aathire ariũ ake matikananyue ndibei, naguo watho ũcio wake matũũrĩre maũhingagĩo. O na nginya ũmũthĩ matinyuuga ndibei, nĩgũkorwo nĩmathĩkagĩra watho ũcio wa ithe wao wa tene. No rĩrĩ, inyuĩ

ndĩmwarĩrĩre kaingĩ kaingĩ, no mũtĩrĩ mwanjathĩkĩra. **15** Ndĩmũtũmũire ndungata ciakwa ciothe cia anabii kaingĩ kaingĩ. Nao mamwĩraga atĩrĩ, “Mũndũ o wotha wanyu no nginya atigane na mĩthĩire yake ya waganu na aagĩrie ciiko ciake; tigai kũrũmĩrĩra ngai ingĩ kana gũcitungatagĩra. Na inyuĩ nĩmũgatũũra bũrũri ũyũ ndaamũheire inyuĩ o na maithe manyu.” No inyuĩ mũtiigana kũrũmbũyia ũhoru ũcio kana gũthĩkĩrĩria. **16** Njiaro icio cia Jonadabu mũrũ wa Rekabu nĩhingĩtie watho ũcio ithe wao wa tene aacitigĩre, no andũ aya matinjathĩkĩre.” **17** “Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Ta thĩkĩrĩria! Nĩngũrehithĩria Juda o na mũndũ wotha ũtũũraga Jerusalemũ mwanangiko ũria wotha ndoigire nĩngamarehere. Nii ndaamaarĩrĩre, no-o makĩrega gũthĩkĩrĩria; ndaametire no-o makĩrega kũnjĩtika.’” **18** Nake Jeremia agĩcooka akĩra andũ a nyũmba ya Rekabu atĩrĩ, “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Inyuĩ nĩmworthĩkĩre watho wa Jonadabu, ithe wanyu wa tene, na mũkarũmĩrĩra mataaro make mothe, na nĩmwĩkĩte ũria wotha aamwathire.’” **19** Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Jonadabu mũrũ wa Rekabu ndarĩ hĩndĩ akaaga mũndũ wa kũndungatĩra.’”

36 Mwaka-inĩ wa ĩna kuuma Jehoiakimu mũrũ wa Josia atũka mũthamaki wa Juda-rĩ, ndũmĩrĩri ĩno nĩyakinyĩrĩre Jeremia yumite harĩ Jehova, akĩrwo ũũ: **2** “Oya ibuku rĩa gĩkũnjo wandĩke thĩĩni warĩo mohoro marĩa mothe ngũheete makoniĩ Isiraeli na Juda, o hamwe na ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe, kuuma ihinda rĩria ndambĩrĩrĩre gũkarĩria hĩndĩ ya wathani wa Josia, o nginya ũmũthĩ. **3** Hihi rĩria andũ a Juda makaigua ũhoru wa mwanangiko ũria wotha njĩrĩre kũmarehithĩria-rĩ, mũndũ o mũndũ wao ahota kũgarũrũka atigane na mĩthĩire yake ya waganu; na nĩ nĩngamarekera waganu wao na mehia mao.” **4** Nĩ ũndũ ũcio Jeremia agĩta Baruku mũrũ wa Neria, nake Jeremia akĩmwĩra maũndũ marĩa mothe Jehova aamwarĩrĩre, nake Baruku akamandĩka ibuku-inĩ rĩu rĩa gĩkũnjo. **5** Hĩndĩ iyo Jeremia akĩra Baruku atĩrĩ, “Nii ndĩmuohe; ndingĩhota gũthĩi hekarũ-inĩ ya Jehova. **6** Nĩ ũndũ ũcio thĩi arĩ we kũu nyũmba-inĩ ya Jehova mũthenya ũmwe ũria kwĩhingagwo kũria irio, nawe ũthomere andũ acio kuuma ibuku-inĩ rĩrĩ rĩa gĩkũnjo maũndũ marĩa maarĩtio nĩ Jehova, macio wee wandĩkire o ta ũria nĩ ndaakwĩraga wandĩke. **7** Hihi maahota kũrehe mathaithana mao harĩ Jehova, na o mũndũ wao atigane na mĩthĩire yake ya waganu, nĩ ũndũ marakara na mang’ũrĩ marĩa matũũrĩrwo andũ aya nĩ Jehova nĩ manene.” **8** Nake Baruku mũrũ wa Neria nĩekĩre ũria wotha Jeremia ũria mũnabii aamwĩrĩte eeki; agĩthoma ndũmĩrĩri iyo ya Jehova kũu thĩĩni wa hekarũ kuuma ibuku-inĩ rĩu rĩa gĩkũnjo. **9** Na rĩrĩ, mweri-inĩ wa kenda wa mwaka wa ĩtano wa wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia mũthamaki wa Juda, ihinda rĩa kwĩhinga kũria irio mbere ya Jehova nĩrĩanĩrĩrwo kũrĩ andũ othe a Jerusalemũ, o na ariã angĩ othe mookite kuuma matũũra ma Juda. **10** Kuuma kanyũmba-inĩ ka Gemaria mũrũ wa Shafani ũria mwandĩki, karĩa kaarĩ o kũu

29 Nīngī wīre Jehoiakimu mūthamaki wa Juda atīrī, ‘Jehova ekuuga atīrī: Nīwacinire ibuku rīu rīa gīkūnjo, ūkīūra atīrī, “Nī kīi gītūmite wandike atī, ti-itherū mūthamaki wa Babuloni nīagooka kwananga būrūrī ūyū na eherie andū na nyamū kuo?”’ **30** Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī ūndū ūkōnī Jehoiakimu mūthamaki wa Juda: Ndakagīa na mūndū wa gūtīkarīra gītī kīa ūnene kīa Daudi; kīimba gīake gīgaateeo, na kīanīkīrwo rīūa mūthenya, na kīhīe nī mbaa ūtūkū. **31** Nīngamūherithia we hamwe na ciana ciake, na arīa mamūtungataga, nī ūndū wa waganu wao; nīngarehithīria arīa othe matūūruga Jerusalemu na andū a Juda mwanangiko ūrīa wote ndaarīrie ūhoro waguo ūmakonī, tondū nīmagīte gūthīkīrīria.”’ **32** Nī ūndū ūcio Jeremia akīoya ibukū rīngī rīa gīkūnjo, akīrīnengera Baruku mūrū wa Neria ūcio mwandiki, nake akīandika ibuku-inī rīu mohoro mothe marīa aacookire kūheo nī Jeremia, o macio maandikitwo ibuku-inī rīrīa Jehoiakimu mūthamaki wa Juda aacinīe na mwaki; na hakōngererwo mohoro mangī maingī maahaanaine na macio ma mbere.

475

akiuga atiri, “Wee ni kũura ũroora ũthii ũkeneane kũri andũ a Babuloni!” **14** Jeremia akĩmwĩra atiri, “Aca ũguo tigu! Nii ti kũura ndĩroora ngeneane kũri andũ a Babuloni.” No Irija akĩrega kũmũthikĩrĩria; handũ ha ũguo akĩnyiita Jeremia, akĩmũtwara kũri anene. **15** Anene acio nĩmarakarĩre Jeremia, na magĩathana ahũurwo na ahingĩrwo nyũmba ya Jonathanĩ ũria mwandiki, irĩa maatuĩte njeera. **16** Nake Jeremia agĩtoonyio mungu-inĩ warĩ kanyũmba ga thĩini mũno kũu kĩoho-inĩ, kũria aikarire matukũ maingĩ. **17** Na thuutha ũcio Mũthamaki Zedekia agĩtũmana areehwo kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki. Ari kũu, mũthamaki akĩmũria na hitho atiri, “Hihi nĩ harĩ ndũmĩrĩri yumite kũri Jehova?” Nake Jeremia akĩmũcookeria atiri, “Ii, nĩ kũri; wee nĩũkaneanwo moko-inĩ ma mũthamaki wa Babuloni.” **18** Ningĩ Jeremia akĩra Mũthamaki Zedekia atiri, “Nĩ undũ ũrikũ ngwĩhitie we mwene, kana ndungata ciaku, o na kana andũ aya, nĩguo njikio njeera? **19** Mari ha anabii acio aku, acio maakũrathĩre ũhoru atiri, ‘Mũthamaki wa Babuloni ndagagũtharĩkĩra wee o na kana bũrũri ũyũ?’ **20** Na riu-rĩ, wee mũthamaki mwathi wakwa, itĩkĩra gũthikĩrĩria. Njĩtikĩria ndeehe mathaithana makwa mbere yaku: Ndũkanjookie nyũmba ya Jonathanĩ irĩa mwandiki, ndigakuire kuo.” **21** Nake Mũthamaki Zedekia akĩruta watho, akiuga ati Jeremia aigwo kũu nja irĩa ya arangĩri, na aheagwo mũgate o mũthenya ũrutĩtwo barabara-inĩ ya arugi mĩgate, o nginya rĩria mĩgate ĩgaathira kũu itũũra-inĩ inene. Nĩ undũ ũcio Jeremia agĩkara kũu nja iyo ya arangĩri.

38 Nao Shefatia mũrũ wa Matani, na Gedalia mũrũ wa Pashuri, na Jehukali mũrũ wa Shemalia, o na Pashuri mũrũ wa Malikija nĩmaiguire ũria Jeremia eera andũ othe, rĩria oĩgire atiri, **2** “Jehova ekuuga atiri: ‘Mũndũ ũria wotho ũgũkara itũũra-inĩ rĩrĩ inene nĩakooragwo na rũhiũ rwa njora, kana ng’aragu, kana mũthiro, no ũria ũgwĩtwara kũri andũ a Babuloni nĩagatũũra muoyo. Nĩakahonokia muoyo wake; nĩagatũũra muoyo.’ **3** Ningĩ, Jehova ekuuga atiri: ‘Itũũra rĩrĩ inene no nginya rĩkaneanwo kũri mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni, ũria ũkaarĩtunyana.’” **4** Hĩndĩ iyo anene makĩra mũthamaki atiri, “Mũndũ ũyũ aagĩĩre ooragwo. Nĩaratũma thigari iria itigaire gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩ inene ciĩtigĩre, o undũ ũmwe na andũ aya othe, nĩ undũ wa maũndũ macio arameera. Mũndũ ũyũ ndarĩ undũ mwega areciĩrĩria andũ aya tiga o ũũru.” **5** Mũthamaki Zedekia agĩcookia atiri, “Ari moko-inĩ manyu; mũthamaki ndangĩgĩrĩria mwĩke ũria inyuĩ mũkwenda.” **6** Nĩ undũ ũcio makĩnyiita Jeremia makĩmũkia irima rĩa maaĩ rĩa Malikija, ũria mũrũ wa mũthamaki, rĩria rĩari kũu nja iyo ya arangĩri. Magĩkũrũkia Jeremia irima rĩu rĩa maaĩ na mĩkanda; no rĩtiarĩ na maaĩ, no mũtondo rĩari, nake Jeremia agĩtoonyerera kũu mũtondo-inĩ ũcio. **7** No rĩrĩ, Ebedi-Meleku ũria Mũkushi, ũmwe wa arĩa mehokeirwo wĩra wa kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki, nĩaguire ati nĩmaikĩtie Jeremia irima rĩu rĩa maaĩ. Hĩndĩ iyo mũthamaki aikarĩte Kĩhingo-inĩ kĩa Benjamini, **8** Ebedi-Meleku akiuma hau nja ya nyũmba ya ũthamaki, akĩmwĩra atiri, **9** “Mũthamaki mwathi wakwa, andũ aya nĩmekite ũũru

nĩ undũ wa maũndũ maya mothe mekĩte Jeremia ũria mũnabii. Nĩmamũikĩtie irima rĩa maaĩ, akuire kuo nĩ ng’aragu, tondũ migate ikirie gũthira gũkũ itũũra-inĩ inene.” **10** Hĩndĩ iyo mũthamaki agĩatha Ebedi-Meleku ũcio Mũkushi, akĩmwĩra atiri: “Oya andũ mĩrongo itatũ kuuma haha mũthii nao mũkarute Jeremia ũcio mũnabii kuuma irima rĩu rĩa maaĩ atanakua.” **11** Nĩ undũ ũcio Ebedi-Meleku akĩoya andũ acio, agĩthii nao, nao magĩtoonya kanyũmba kaarĩ rungu rwa harĩa haaigagwo mũthiithũ wa indo cia bata kũu thĩini wa nyũmba ya ũthamaki. Akĩoya ndangari imwe cia nguo ngĩrũ, na nguo iria ndũiku ciarĩ kuo, agĩcikũrũkĩria Jeremia na mĩkanda kũu irima rĩa maaĩ. **12** Ebedi-Meleku ũcio Mũkushi, akĩra Jeremia atiri: “Ikĩra nguo icio ngĩrũ na ndangari icio njegeeke, wĩgĩgĩrĩre gũkerwo nĩ mĩkanda iyo.” Nake Jeremia agĩka o ũguo, **13** nao makĩmũguucia na mĩkanda iyo, makĩmũruta irima rĩu rĩa maaĩ. Nake Jeremia agĩkara kũu nja iyo ya arangĩri. **14** Mũthamaki Zedekia agĩtũmanĩra Jeremia ũcio mũnabii, akiuga areehwo itoonyero-inĩ rĩa gatatũ rĩa hekarũ ya Jehova. Mũthamaki akĩra Jeremia atiri, “Nĩngũkũũria undũ. Nawe ndũkaahithe ũhoru o na ũrikũ.” **15** Jeremia akĩra Zedekia atiri, “Ingĩkuumburĩra ũhoru-rĩ, gĩthĩ ndũkũnjũrago? O na ingĩgũtaara-rĩ, wee ndũngĩthikĩrĩria.” **16** Nake Mũthamaki Zedekia akĩhĩta mwĩhitwa na hitho harĩ Jeremia, akiuga ũũ: “Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũraga muoyo, o we ũria watũheire muoyo ũyũ tũrĩ naguo-rĩ, nĩ ndigũkũũraga kana ngũneane moko-inĩ ma acio mendaga gũkũruta muoyo.” **17** Nake Jeremia akĩra Zedekia atiri, “Ũũ nĩguo Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga: ‘Ũngĩneana kũri anene a mũthamaki wa Babuloni, muoyo waku nĩkũhonokio, o na itũũra rĩrĩ inene rĩtigacino; wee na andũ a nyũmba yaku nĩmũgũtũũra muoyo.’ **18** No ũngĩrega kwĩneana kũri anene a mũthamaki wa Babuloni, itũũra rĩrĩ nĩrĩkĩneanwo kũri andũ a Babuloni, nao marĩcine na mwaki rĩthire; na wee mwene ndũkahonoka kuuma moko-inĩ mao.” **19** Mũthamaki Zedekia akĩra Jeremia atiri, “Nĩndiretigĩra Ayahudi arĩa meneanĩte kũri andũ a Babuloni, nĩ undũ andũ a Babuloni mahota kũũneana kũri Ayahudi acio nao maanyamarie.” **20** Nake Jeremia akĩmũcookeria atiri, “Matigaakũneana kũri o. Wee athĩkĩra Jehova, wike ũguo ndĩrakwĩra. Hĩndĩ iyo nĩũkona wega, naguo muoyo waku nĩkũhonokio. **21** No rĩrĩ, warega kwĩneana, ũũ nĩguo Jehova angũũrĩrie: **22** Andũ-a-nja othe arĩa matigaire thĩini wa nyũmba ya mũthamaki wa Juda nĩmagatwarĩrwo anene a mũthamaki wa Babuloni. Andũ-a-nja acio nao magaaikwĩra atiri: “Arata acio aku wehokeete nĩmakũhĩthirie na magĩgũkĩria hinya. Magũrũ maku nĩmatoonyereire mũtondo-inĩ; nao arata aku nĩmagũtĩganiĩrie.” **23** “Atumia aku othe na ciana ciaku nĩmakaneanwo kũri andũ a Babuloni. Wee mwene ndũkehonokia moko-inĩ mao, no nĩũkanyĩtwo nĩ mũthamaki wa Babuloni; nario itũũra rĩrĩ inene nĩrĩgacino rĩthire.” **24** Hĩndĩ iyo Zedekia akĩra Jeremia atiri, “Ndũkareke mũndũ o na ũrikũ amenye ũhoru wa mĩario ĩno, ndũkae kũũragwo. **25** Anene mangũgũga ati nĩtwaraniĩrie nawe, nao moke kũri we

makūurie atīri, “Twire ūria wīrite mūthamaki, na ūria nake mūthamaki akwīrite; ndūgatūhithe ūndū kana tūkūrage,” 26 hīndi iyo nawe ūmeere atīri, “Nigūthaita ndīrathaitaga mūthamaki ndakage kūnjookia nyūmba-inī kwa Jonathani, ndigakuire kuo.” 27 Anene acio othe nīmookire kūrī Jeremia, makīmūria ūhoro ūcio, nake akīmeera ūria wothe aathitwo nī mūthamaki oige. Nī ūndū ūcio matiamwīre ūndū ūngī, nīgūkorwo gūtīri mūndū waigūte ūria maarītie na mūthamaki. 28 Nake Jeremia agīkara kūu kihingo-inī kīa arangīri nginya mūthenya ūria itūūra rīa Jerusalemu rīatunyanirwo.

39 Mwaka-inī wa kenda wa wathani wa Zedekia mūthamaki wa Juda, mweri-inī wa ikūmi, Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni niathiire gūtharikīra itūūra rīa Jerusalemu arī na mbūtū ciake ciothe cia ita, akīrīgīciīria arītunyanē. 2 Ningī mūthenya wa kenda wa mweri wa īna wa mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe wa wathani wa Zedekia, nīgūo rūthingo rwa itūūra rīu inene rwatūrīkirio. 3 Hīndi iyo anene othe a mūthamaki wa Babuloni magitoonya na magīkara Kihingo-inī gīa Gatagatī: Nao nī Nerigali-Shazeru wa Samugari, na Nebo-Sarisekimu mūtongoria ūmwe mūnene, na Nerigali-Shazeru ūria warī mūnene wathani-inī, marī hamwe na anene arīa angī othe a mūthamaki wa Babuloni. 4 Rīria Zedekia mūthamaki wa Juda na thigari ciothe maamonire, makīūra; makīuma itūūra-inī rīu inene ūtūkū magerete njīra ya mūgūnda-inī wa mūthamaki, kihingo-inī kīria kīari gatagatī ga thingo cieri, magithīi merekeire Araba. 5 No nayo mbūtū ya andū a Babuloni ikimateng’eria, īgīkorerera Zedekia werū-inī ūria mwaraganu wa Jeriko. Makīmūniita, makīmūtwarīa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni arī kūu Ribila būrūri-inī wa Hamathu, na kūu nīkuo aamūtūiriire ciira. 6 Kūu Ribila nokuo mūthamaki wa Babuloni oragithiire arīu a Zedekia, maitho-inī make, na akīuragithia andū othe arīa maarī igweta kūu Juda. 7 Agīcooka agīkūūrithia Zedekia maitho na akīmuoha na bīngū cia gīcango nīgūo atwarwo Babuloni. 8 Andū acio a Babuloni magīcina nyūmba ya ūthamaki, o na nyūmba cia andū arīa angī, na makīmomora thingo cia Jerusalemu. 9 Nebuzaradani, mūnene wa arangīri a mūthamaki, agītaha andū arīa maatigaire kūu itūūra-inī thīni, akīmūtwarā Babuloni marī hamwe na arīa mēanēite kūrī we o na andū acio angī othe. 10 No rīrī, Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri a mūthamaki, nīatigirie andū amwe arīa maarī athīni kūu būrūri wa Juda, arīa mataarī na kindū kīao; no hīndi iyo akīmahe mīgūnda ya mūthabībū na mīgūnda ya kūrīma. 11 Na rīrī, Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni nīarutīte watho ūkonīi Jeremia, akeera Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri a mūthamaki atīri: 12 “Muoe ūmūmenyerere; ndūkamwike ūuru, no ūmūhingagīrie ūndū o wothe ūria angīkūria.” 13 Nī ūndū ūcio Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri, na Nebushazibani mūtongoria ūmwe mūnene na Nerigali-Shazeru ūria warī mūnene wathani-inī, o na anene acio angī othe a mūthamaki wa Babuloni 14 magītūmana, makiuga Jeremia arutwo kūu thīni wa nja īria ya arangīri. Nao makīmūneana harī Gedalia

mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani, nīgūo amūinūkie gwake mūciī. Nī ūndū ūcio agītūūrāna na andū arīa angī ao. 15 Rīria Jeremia aatūūrite oheetwo kūu thīni wa nja īria ya arangīri-rī, ndūmīrīri ya Jehova nīyamūkinyīriire akīrwo atīri: 16 “Thīi ūkeere Ebedi-Meleku ūria Mūkushi atīri, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli, ekuuga atīri: Ndī hakuhi kūhingia ūria ndoigire atī nīngarehere itūūra rīri inene mwanangīko, no tī ūgaacīru. Hīndi iyo, maūdū macio nīmakahingio ūkīmeyonagīra na maitho. 17 No rīrī, wee nīngakūhonokia mūthenya ūcio, ūgūo nīgūo Jehova ekuuga; wee ndūkaneanwo kūrī andū acio wītīgīraga. 18 Nīi nīngakūhonokia; wee ndūkooragwo na rūhiū rwa njora no nūkahonokia mūwo waku, tondū nī nīi ūtūūrite wīhokete, ūgūo nīgūo Jehova ekuuga.”

40 Ino nīyo ndūmīrīri īria yakinyīriire Jeremia yumite kūrī Jehova thuutha wa Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri a mūthamaki kūmūrekereria oime kūu Rama. Nīakorete Jeremia arī muohe na mīnyororo arī gatagatī-inī ka andū arīa othe maatahitwo kuuma Jerusalemu na Juda rīria maatwaragwo Babuloni marī ohe. 2 Nake mūnene ūcio wa arangīri a mūthamaki oona Jeremia, akīmwīra atīri, “Jehova Ngai waku nīwe watūūriire kūdū gūkū mwanangīko ūyū. 3 Na rīu-rī, Jehova nīatūmite gwīkike ūgūo; ekīte o ta ūria oigire. Maūdū maya mothe meekīkīte nī ūndū inyūi andū aya nīmwehīire Jehova na mūkīaga kūmwathikīra. 4 No rīrī, ūmūthīi nīngūkuohora mīnyororo ūu rīi nayo moko. Ūka tūthīi nawe Babuloni, akorwo nūkwenda, na nīi nīndīkūmenyagīrīra; no ūngīkorwo ndūkwenda tūthīi nawe, tiga gūūka. Atīrīrī, būrūri ūyū wothe ūrī mbere yaku; thīi o harīa hothe ūngiēnda.” 5 No rīrī, Jeremia atanagarūrika acooke-rī, Nebuzaradani akīmwarīria rīngī, akīmwīra atīri, “Cooka kūrī Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani, ūria mūthamaki wa Babuloni atuīte mūrūgāmīrīri wa matūūra ma Juda, mūgatūūre nake kūu hamwe na andū arīa angī, kana ūgīthīi o harīa hangī hothe ūngiēnda.” Ningī mūnene ūcio wa arangīri akīmūhe irio, o na akīmūhe kīheo, akīreka ethīire. 6 Nī ūndū ūcio Jeremia agīthīi kūrī Gedalia, mūrū wa Ahikamu kūu Mizipa, magītūūra nake gatagatī-inī ka andū acio angī maatigītwo būrūri-inī ūcio. 7 Rīria anene othe a mbūtū cia ita na andū ao arīa maarī kūu būrūri-inī ūcio mwaraganu maigūire atī mūthamaki wa Babuloni nīatuīte Gedalia mūrū wa Ahikamu barūthi wa būrūri ūcio, na atī nīamūtūite mūrūgāmīrīri wa arūme, na andū-a-nja, na ciana, o acio maarī athīni mūno kūu būrūri ūcio, arīa mataatahirwo matwarwo Babuloni-rī, 8 magīthīi kūrī Gedalia kūu Mizipa: nao maarī Ishumaeli mūrū wa Nethania, na Johanani na Jonathani arīu a Kareā, na Seraia mūrū wa Tanihumethu, na arīu a Efai ūria Mūnetofathi, na Jaazania mūrū wa Mūmaakathi, marī na andū ao. 9 Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani akīhīta nīgūo amatītīrithie marī hamwe na andū ao, akīmeera atīri, “Tigai gwtīgīra gūtungatīra andū aya a Babuloni. Tūūrai būrūri ūyū na mūtungatage mūthamaki wa Babuloni, na nīmūrionaga maūdū mega. 10 Nīi mwene nīngūtūūra gūkū Mizipa nīgeetha ndīmwaragīrīre

kūri andū a Babuloni ariā mariūkaga kūri ithui, no inyu-rī, thondekai ndibei, na mūgethage matunda ma hīndi ya riūa, o na maguta, mwīgīre ndigithū-ini cianyu cia mūthiithū, na mūtūire matūūra-ini marīa mwīnyitiire.” **11** Hīndi irīa Ayahudi ariā othe maarī Moabi, na Amoni, na ariā maarī Edomu, o na ariā maarī mabūrūri marīa mangī mothe maiguire aṭi mūthamaki wa Babuloni niatigītie matigari kūu Juda, na aṭi niatūite Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani, barūthi wao-rī, **12** othe magīcooka būrūri wa Juda kūri Gedalia kūu Mizipa, moimīte mabūrūri-ini mothe marīa maahurunjūkiire. Nao magīthondekera ndibei nyingī, o na makīgetha matunda maingī ma hīndi ya riūa. **13** Johanani mūrū wa Kareā, marī na anene othe a mbūtū cia ita ariā maarī o kūu būrūri ūcio mwaraganu, magīūka kūri Gedalia kūu Mizipa, **14** nao makīmwiira aṭiri, “Kaī ūtamenyete aṭi Balisi mūthamaki wa andū a Amoni niatūmīte Ishumaeli mūrū wa Nethania oke akūrute muoyo?” No Gedalia mūrū wa Ahikamu ndaametikirie. **15** Hīndi iyo Johanani mūrū wa Kareā akiarīria Gedalia na hito marī kūu Mizipa, akīmwiira aṭiri: “Njītkiria thīi ngoorage Ishumaeli mūrū wa Nethania, na gūtiri mūdū ūkumenya ūhoro ūcio. Nī kīi gīgūtūma ende gūkūruta muoyo, nīguo atūme Ayahudi aya othe mecookanīrie harīwe mahurunjūke, namo matigari ma Juda mathire biū?” **16** Nowe Gedalia mūrū wa Ahikamu akiira Johanani mūrū wa Kareā aṭiri, “Ndūkae gwika ūndū ta ūcio! Ūhoro ūcio ūraaria ūkonīi Ishumaeli ti wa ma.”

41 Mweri-ini wa mūgwanja Ishumaeli mūrū wa Nethania, mūrū wa Elishama, ūria warī wa rūciaro rwa mūthamaki na mbere aakoretwo arī ūmwe wa anene a mūthamaki, nīookire arī na andū ikūmi kūri Gedalia mūrū wa Ahikamu kūu Mizipa. Na rīria maarī hamwe makīria-rī, **2** Ishumaeli mūrū wa Nethania hamwe na andū acio ikūmi mokīte nake magīūkīra, magītemanga Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani na rūhiū rwa njora, makūruga mūdū ūcio mūthamaki wa Babuloni aatūite barūthi wa būrūri ūcio. **3** Ishumaeli agīcooka akiūraga Ayahudi othe ariā maarī na Gedalia kūu Mizipa, o ūndū ūmwe na thigari cia Babuloni iria ciarī kuo. **4** Mūthenya ūria warūmīrie kūūragwo kwa Gedalia, ūhoro ūcio ūtamenyetwo nī mūdū-rī, **5** andū mīrongo īnana meyenjete nderu, na magatembūranga nguo ciao, o na magetemanga mīri nīmookire moimīte Shekemu, na Shilo, na Samaria, marī na ngano ya maruta na ūbumba, magīcīrehe thīini wa nyūmba ya Jehova. **6** Ishumaeli mūrū wa Nethania akiuma Mizipa, agīthīi akīrīraga akamatūnge. Rīria maacemanirie akīmeera aṭiri, “Ūkaai kūri Gedalia mūrū wa Ahikamu.” **7** Rīria maatoonyire thīini wa itūūra, Ishumaeli mūrū wa Nethania na andū ariā maarī nake, makīmooraga, makīmaikia irima rīa maa. **8** No rīri, andū ikūmi thīini wa makiūra Ishumaeli aṭiri, “Tiga gūtūūraga! Tūri na ngano na cairi, na maguta na ūūkī iria tūhithite werū-ini.” Nī ūndū ūcio agītigana nao na ndaamooragire hamwe na acio angī. **9** Na rīri, irima rūu aikirie ciimba cia andū acio othe ooragite, hamwe na kiimba kia Gedalia,

rienjithītio nī Mūthamaki Asa rītuīke kīhitho giāke rīria angītharīkīrwo nī Baasha mūthamaki wa Israeli. Ishumaeli mūrū wa Nethania akīrīyūria ciimba cia andū acio moragītwo. **10** Ishumaeli niānyitiire mīgwate andū acio angī othe ariā maikaraga Mizipa, akīmataha: nao maarī airītu a mūthamaki, hamwe na andū acio angī othe ariā maatigītwo kuo, ariā Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri a mūthamaki aatūite maroragwo nī Gedalia mūrū wa Ahikamu. Ishumaeli mūrū wa Nethania niāmatahire akiumagara nao, agītuīkania erekeire mūrīmo wa andū a Amoni akeeneane kūri o. **11** Rīria Johanani mūrū wa Kareā, na anene othe a mbūtū cia ita ariā maarī nake maiguire ūhoro wa ngero icio ciothe Ishumaeli mūrū wa Nethania aagerete-rī, **12** makīoya andū ao othe na makiumagara makarūe na Ishumaeli mūrū wa Nethania. Nao makīmukorerera hakuhi na handū haarī maa maingī kūu Gibeoni. **13** Rīria andū acio othe Ishumaeli aarī nao monire Johanani mūrū wa Kareā na anene a mbūtū cia ita acio maarī nake-rī, othe magīkena. **14** Andū acio othe Ishumaeli aatahite kūu Mizipa nīmahūdūkire, magīthīi kūri Johanani mūrū wa Kareā. **15** Nowe Ishumaeli mūrū wa Nethania na andū ake anana nīmetharire kuuma harī Johanani, makīūrīra kūri andū a Amoni. **16** Hīndi iyo Johanani mūrū wa Kareā na anene othe a mbūtū cia ita acio maarī nake, magītongoria ariā othe maatigaire kuuma Mizipa, o acio aatunyanite harī Ishumaeli mūrū wa Nethania thuutha wake kūūraga Gedalia mūrū wa Ahikamu: Nao maarī thigari, na andū-a-nja, na ciana, o na andū ariā mehokeirwo mawīra ma nyūmba ya mūthamaki, ariā aacooketie kuuma Gibeoni. **17** Nao magīthīi na mbere, makīraarīria Geruthu-Kimuhamu gūkuhi na Bethilehemu marī rūgendo-ini rwa gūthīi būrūri wa Misiri, **18** nīguo moorīre andū a Babuloni. Nīmetigagīra andū a Babuloni tondū Ishumaeli mūrū wa Nethania nīooragite Gedalia mūrū wa Ahikamu, ūria watūtūtwo barūthi nī mūthamaki wa Babuloni.

42 Hīndi iyo anene othe a mbūtū cia ita, hamwe na Johanani mūrū wa Kareā, na Jezania mūrū wa Hoshaia, na andū othe kuuma ūria mūnini nginya ūria mūnene, magīthīi harī **2** Jeremia ūcio mūnabii, makīmwiira aṭiri: “Twagūthaitha itikira kūguā gūthaithana gwitū, ūhoee Jehova Ngai waku nī ūndū wa matigari maya mothe. Nīgūkorwo o ta ūria ūroona, o na gūtūika rīmwe twarī aingī, rūu tūtigaire o andū anini. **3** Tūhooere harī Jehova Ngai waku nīguo atwīre kūrīa twagīrīrwo nīgūthīi, na ūndū ūria twagīrīrwo nī gwīka.” **4** Jeremia ūcio mūnabii akimacookeria aṭiri, “Nīndamūguā, na no nginya ndīmūhooere harī Jehova Ngai wanyu o ta ūguo mūnjūūrītie njike; nīngamwīra ūria wothē Jehova ekuuga, na ndirī ūndū o na ūmwe ngaaga kūmwīra.” **5** Hīndi iyo makīra Jeremia aṭiri, “Jehova arotūika mūra wa ma na mwīhokeku wa gūtūūkīrīra, tūngikaaga gwika kūringana na ūria wothē Jehova Ngai waku agaagūtūma ūtwīre. **6** Ūndū ūria ūgūtūwīra, ūri mwega kana ūri mūūru, nītūgūwathīkīra Jehova Ngai witū, o ūcio tūragūtūma kūri we, nīgeetha na ithui tuonage maūdū mega, nī ūndū nītūgūwathīkīra Jehova Ngai witū.” **7** Mīthenya ikūmi yathira, ndūmīrīri

ya Jehova niyakyinyĩre Jeremia. **8** Nĩ ùndũ ùcio agĩta Johanani mũrũ wa Kareia, marĩ na anene othe a mbũtũ cia ita acio maarĩ nake, o na andũ acio angĩ othe kuuma ũria mũnini nginya ũria mũnene, makiũngana hamwe. **9** Akĩmeera atĩrĩ, “Ŭũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli o ùcio mwandekirie kũrĩ we ndĩmũtwarĩre mathaithana manyu, ekuuga: **10** ‘Atĩrĩrĩ, inyuĩ mũngikara gũkũ bũrũri ũyũ, nĩngatũma mũikare mũgaacĩre, na ndigacooka kũmũhurũnja; nĩngamũhaanda na ndigacooka kũmũmunya, tondũ nĩndĩraigua kĩahe nĩ ùndũ wa mwanangĩko ũria ndĩmũreheire. **11** Tigai gwĩtigĩra mũthamaki wa Babuloni, ùcio mwĩtigĩrĩre. Jehova ekuuga atĩrĩ, mũtikamwĩtigĩre, nĩgũkorwo ndĩ hamwe na inyuĩ, nĩngamũhonokia ndĩmũrute moko-inĩ make. **12** Nĩngamũigua tha, nĩguo o nake ndũme amũigua tha, amũcokie bũrũri ũyũ wanyu kũmbe.’ **13** “No rĩrĩ, mũngĩkiuga atĩ, ‘Ithuĩ tũtigũikara gũkũ bũrũri ũyũ,’ na nĩ ùndũ ùcio mũemere Jehova Ngai wanyu, **14** na kana muuge atĩrĩ, ‘Aca, ithuĩ tũgũthĩĩ gũtũura bũrũri wa Misiri, kũria tũtagacooka kuona mbaara, kana kũigua karumbeta, kana ng’aragu nĩ ùndũ wa kwaga mũgate,’ **15** Kĩigwe ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ matigari ma Juda. Ŭũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: ‘Mũngĩkorwo nĩmũtũite atĩ nĩmũgũthĩĩ bũrũri wa Misiri, na inyuĩ mũthĩĩ mũgatũũre kuo-rĩ, **16** hĩndĩ iyo rũhĩũ rwa njora rũu mwĩtigĩrĩre, nĩrũkamũhĩta kuo, na ng’aragu iyo ĩramũmakia nĩkamũrũmĩrĩra nginya bũrũri wa Misiri, na kũu nĩkũu mũgaakuĩra. **17** Tĩ-itherũ, arĩa othe matũite atĩ nĩmegũthĩĩ bũrũri wa Misiri magatũũre kuo, makoaragwo na rũhĩũ rwa njora, na ng’aragu, o na mũthĩro; gũtĩrĩ o na ũmwe wao ũgaatigara kana orĩre mwanangĩko ũria ngaamarehithĩria.’ **18** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘O ta ũria marakara na mang’ũrĩ makwa maitĩrĩrio andũ arĩa maatũũruga Jerusalemu-rĩ, ũguo noguo mũgaatĩrĩrio mang’ũrĩ makwa rĩria mũgaathĩĩ kũu bũrũri wa Misiri. Mũgaatũika ta kĩndũ kĩrume, na mũtũike kĩndũ kĩrĩ magigĩ, o na kĩndũ gĩa gũtũũrwo ciira, na kĩa njono; mũtikoonaa kũndũ gũkũ rĩngĩ.’ **19** “Inyuĩ matigari maya ma Juda, Jehova amwĩrĩte atĩrĩ, ‘Mũtigaathĩĩ bũrũri wa Misiri.’ Menyai wega ùndũ ũyũ: Ŭmũthĩ ũyũ nĩndamũmenyithĩia **20** atĩ nĩmweĩkire ũũru rĩria mwandũmire thĩĩ kũrĩ Jehova Ngai wanyu, mũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Tũhoere kũrĩ Jehova Ngai witũ; twĩre ũria wothe ekuuga, na ithuĩ nĩtũkũwĩka.’ **21** Nĩ nĩndamũcookeria ũhoru ùcio ũmũthĩ, no rĩrĩ, mũtiathĩkĩre Jehova Ngai wanyu harĩ maũndũ macio mothe aandũmite ndĩmwĩre. **22** Nĩ ùndũ ùcio, rĩu menyai wega ũũ: Nĩmũkoaragwo na rũhĩũ rwa njora, na ng’aragu, o na mũthĩro mũrĩ kũndũ kũu mũrenda gũthĩĩ gũtũura.”

43 Rĩria Jeremia aarĩkirie kũhe andũ acio ndũmĩrĩri ya Jehova Ngai wao, ũhoru ũria wothe Jehova aamũtũmite akameere-rĩ, **2** Azaria mũrũ wa Hoshai, na Johanani mũrũ wa Kareia, marĩ hamwe na andũ othe arĩa etiĩ, makiĩra Jeremia atĩrĩ, “Wee nĩũraheenanĩ! Jehova Ngai witũ ndagũtũmite ũũke ũtwĩre atĩrĩ, ‘Mũtikanathĩĩ bũrũri wa Misiri gũtũũra kuo.’ **3** No rĩrĩ, Baruku mũrũ wa Neria nĩwe ũkũringĩrĩre ũtũkĩrĩre, nĩguo tũneanwo

kũrĩ andũ a Babuloni, nĩguo matũũrũge, kana matũtahe, matũtware Babuloni.” **4** Nĩ ùndũ ùcio Johanani mũrũ wa Kareia marĩ hamwe na anene othe a mbũtũ cia ita, o na andũ othe, makĩrega gwachĩkĩra watho wa Jehova wa gũikara kũu bũrũri wa Juda. **5** Handũ ha ũguo, Johanani mũrũ wa Kareia hamwe na anene othe a mbũtũ cia ita magĩtongoria matigari mothe ma andũ a Juda, o acio macookeke nĩguo maikare kũu bũrũri wa Juda moimite ndũrĩrĩ-inĩ ciothe kũria mahurũnjĩtuo. **6** Nĩngĩ magĩtongoria arũme othe, na andũ-a-nja na ciana, o na airĩtu a mũthamaki acio Nebuzaradani mũnene wa arangĩri a mũthamaki aatĩgĩre Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani, o na magĩtongoria Jeremia ùcio mũnabĩ, na Baruku mũrũ wa Neria. **7** Nĩ ùndũ ùcio magĩthĩĩ bũrũri wa Misiri, makĩremera Jehova, na magĩthĩĩ o nginya Tahapanahesi. **8** Na marĩ kũu Tahapanahesi, ndũmĩrĩri ya Jehova igĩkinyĩra Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: **9** “Oya mahiga manene na guoko gwaku, Ayahudi makwĩroreire, ũthĩĩ ũmathike na rĩũmba hau nja haarĩtuo maturubarĩ itoonyero-inĩ rĩa nyũmba ya Firaũni kũu Tahapanahesi. **10** Hĩndĩ iyo ũmeere atĩrĩ, ‘Ŭũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nĩngũtũmanĩra ndungata yakwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, na nĩngahaanda gĩtĩ giake kĩa ũthamaki igũrũ rĩa mahiga maya ndathika haha; nĩakamba hema yake ya ũnene igũrũ rĩamo. **11** Nĩagooka atharĩkĩre bũrũri wa Misiri, oragithie andũ arĩa maathĩrĩrio gũkua, na atũme arĩa maathĩrĩrio gũtahwo matahwo, nao arĩa maathĩrĩrio kũũragwo na rũhĩũ rwa njora moaragwo naruo. **12** Nĩagacina hekarũ cia ngai cia Misiri; agaacina hekarũ ciao na atahe ngai ciao. O ta ũria mũrĩthĩ ehumbaga nguo yake, noguo akehumba bũrũri wa Misiri, acooke oime kuo atarĩ mũhutie. **13** Nĩakoinanga itugĩ irĩa ihooyagwo, irĩa rĩrĩ thĩnĩ wa hekarũ ya rĩa kũu bũrũri wa Misiri, na acooke acine hekarũ cia ngai cia bũrũri wa Misiri ithire.”

44 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri irĩa yakinyĩrĩre Jeremia ĩkonĩĩ Ayahudi othe arĩa matũũrũga bũrũri wa Misiri ya Mũhuro: kũu Migidoli, na Tahapanahesi, na Nofu, o na kũu Misiri ya mwena wa rũgongo, akĩrwo atĩrĩ: **2** “Ŭũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Inyuĩ nĩmweyoneire mwanangĩko mũnene ũria ndaarehithĩrĩre Jerusalemu o na matũũra mothe ma Juda. Ŭmũthĩ ũyũ nĩmatiganĩrĩrio, magakira ihooru na makaanangĩka **3** nĩ ùndũ wa ũũru ũria mekĩte. Nĩmathĩrĩkĩre, magĩtũma ndakare nĩ ùndũ wa gũcĩnĩra ngai ingĩ ũbumba, o na nĩ ùndũ wa kũhooya ngai ingĩ irĩa matooĩ, kana ikamenywo nĩ inyuĩ, o na kana nĩ maithe manyu. **4** Ndatũũrĩte ndĩmatũmagĩra ndungata ciakwa cia anabĩ kaingĩ, o arĩa maameeraga atĩrĩ: ‘Tigai gwĩka ùndũ ũyũ ũrĩ magigĩ, o ũyũ nĩ thũire!’ **5** No rĩrĩ, matigana gũthĩkĩrĩria kana kũrũmbũya ũhoru ùcio; matiagarũrũkĩre matigane na waganu wao, kana matige gũcĩnĩra ngai ingĩ ũbumba. **6** Nĩ ùndũ ùcio, marakara makwa mahĩũ magĩtika; magiakana matũũra-inĩ ma Juda na njĩra-inĩ cia Jerusalemu, nakuo gũgitigwo gwaũka kũndũ kwanangĩko gũgakira ihooru, o ta ũguo gũtarĩĩ ũmũthĩ. **7** “Rĩu-rĩ, Jehova Ngai Mwene-Hinya-

Wothe, Ngai wa Israeli, ekũria ũu: Nĩ kĩ gĩgũtũma mwĩrehere mwanangĩko mũnene ũguo na njĩra ya kweheria arũme na andũ-a-nja, na ciana na ngenge kuuma Juda, na inyuĩ mũkeniina, gũkaaga mũndũ o na ũmwe ũtigariĩ? **8** Mũraathiriĩkia nĩkĩ, mũgatũma ndakare nĩ ũndũ wa kĩria mũthondekete na moko manyu na ũndũ wa gũcinĩra ngai ingĩ ũbumba gũkũ bũrũri wa Misiri, kũria mũũkĩte gũtũũra? Nĩmũkwĩniina na mũtũike kindũ gĩa kũrumagwo na gĩa kũnyararwo thĩĩnĩ wa ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ. **9** Kaĩ mũriganĩrwo nĩ maũndũ ma waganu marĩa mekirwo nĩ maithe manyu, na athamaki na atumia-athamaki a Juda, na maũndũ ma waganu marĩa inyuĩ na atumia anyu mwekire bũrũri-inĩ wa Juda na njĩra-inĩ cia Jerusalemu? **10** Nginya ũmũthĩ, matĩrĩ menyĩihia, kana makaahĩ gĩtĩio, kana makarũmĩrĩra watho wakwa, o na kana uuge wa kũrũmagĩrĩrwo ũria ndaamũheire inyuĩ na maithe manyu. **11** “Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Israeli, ekuuga atĩrĩ: Nĩndũite atĩ nĩngũmũrehithĩria mwanangĩko, na nyanangithie Juda guothe. **12** Nĩngweheria matigari ma Juda macio matũite atĩ nĩmegũthĩ bũrũri wa Misiri magatũũre kuo. Othe magaathĩrĩra bũrũri wa Misiri; makooraagwo na rũhiũ rwa njora, kana makue nĩ ng’aragu, kuuma ũria mũnini nginya ũria mũnene, othe makaaniinwo na rũhiũ rwa njora kana ng’aragu. Magaatuĩka o ta kindũ kĩrume na kindũ kĩrĩ magigi, o na kindũ gĩa kũmenwo na kĩa njono; **13** andũ arĩa matũũraga bũrũri wa Misiri nĩngamahirithia na rũhiũ rwa njora, na ndĩmaherithie na ng’aragu o na mũthiwo, o ta ũria ndaaherithie Jerusalemu. **14** Gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wa matigari ma Juda acio mathĩite gũtũũra bũrũri wa Misiri ũkaahonoka, kana atigare nĩguo acooke bũrũri wa Juda, ũria meriragĩria gũgaacooka magatũũre kuo; gũtĩrĩ ũgaacooka, tĩga o andũ anini arĩa mageethara.” **15** Hĩndĩ iyo andũ othe arĩa maamenyete atĩ atumia ao nĩmacinagĩra ngai ingĩ ũbumba, marĩ hamwe na atumia arĩa othe maarĩ ho, marĩ kũngano kĩnene, o hamwe na andũ arĩa othe maatũũraga Misiri ya mũhuro na ya Rũgongo, makĩra Jeremia atĩrĩ, **16** “Ithuĩ tũtĩngĩthikĩrĩria ndũmĩrĩrĩ iyo ũtwarĩire ũkĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova! **17** Gũtĩrĩ nganja ithuĩ no tũgwĩka ũria wothĩ tuoigire atĩ nĩtũgwĩka: Nĩtũrĩcinagĩra Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũria Igũrũ ũbumba, na tũmũitagĩre maruta ma indo cia kũnyuuwo, o ta ũria ithuĩ ene, na maithe maitũ, na athamaki aitũ o na anene aitũ, meekaga matũũra-inĩ ma Juda na njĩra-inĩ cia Jerusalemu. Mahinda macio twarĩ na irio nyingĩ, na tũkagaacĩra, na tũtioonaga ũũru. **18** No rĩrĩ, kuuma twatĩga gũcinĩra Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũria Igũrũ ũbumba, na tũgĩtĩga kũmũrutagĩra magongona ma indo cia kũnyuuwo-rĩ, tũtĩrĩ kindũ tũkoretwo tũrĩ nakio, na tũniinagwo na rũhiũ rwa njora na ng’aragu.” **19** Atumia nao magĩcōoka makĩongerera atĩrĩ, “Rĩria twacinagĩra Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũria Igũrũ ũbumba, na tũkamũrutagĩra magongona ma indo cia kũnyuuwo-rĩ, githĩ o nao athuuri aitũ matiamenyaga atĩ nĩtawũthondekagĩra tũmĩgate tũrĩ na mũhianano wake, na tũkamũrutagĩra magongona ma indo cia kũnyuuwo?” **20** Hĩndĩ iyo Jeremia akĩarĩria andũ othe,

arũme na andũ-a-nja, acio maamũcōokagĩria ũhoro, akĩmeera atĩrĩ, **21** “Githĩ Jehova ndaaririkanire na agĩcĩria ũhoro wa ũbumba ũcio wacinagĩrwo matũũra-inĩ macio ma Juda na njĩra-inĩ cia Jerusalemu nĩ inyuĩ, na maithe manyu, na athamaki anyu, na anene anyu, o na andũ othe a bũrũri ũcio? **22** Na rĩria Jehova aaremirwo nĩ gũcōoka gũkĩrĩrĩria ciiko cianyu cia waganu na maũndũ marĩ magigi macio mwekagari, bũrũri wanyu ũgĩtuĩka kindũ gĩa kũnyitwo nĩ kĩrumi, na ũgĩtuĩka kindũ gũkĩrĩte ihooru, gũtarĩ andũ matũũraga kuo, o ta ũguo gũtarĩ ũmũthĩ. **23** Nĩ ũndũ inyuĩ nĩmũcinĩte ũbumba mũkehĩria Jehova, na nĩmũregete kũmwathikĩra, kana kũrũmĩrĩra watho wake kana uuge wake wa kũrũmĩrĩrwo, o na kana irĩra ciake-rĩ, nĩkĩo mwanangĩko ũyũ ũmũkoretĩ rĩu, o ta ũria mũrona.” **24** Nĩngĩ Jeremia akĩira andũ othe, hamwe na andũ-a-nja acio, atĩrĩ, “Ta iguai ndũmĩrĩrĩ ya Jehova, inyuĩ andũ othe a Juda mũrĩ gũkũ bũrũri wa Misiri. **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Israeli, ekuuga atĩrĩ: Inyuĩ na atumia anyu nĩmuonanĩte na ciiko cianyu ũria mweraniire rĩria mwoigire atĩrĩ, ‘Gũtĩrĩ nganja, ithuĩ no nginya tũhingie mũhĩtwa rĩa twehĩtĩre atĩ nĩtũrĩcinagĩra Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũria Igũrũ ũbumba, na nĩtũrĩmũrutagĩra maruta ma indo cia kũnyuuwo.’ “Thĩĩ na mbere, ikai ũria mweraniire! Hingiai mũhĩtwa yanyu! **26** No rĩrĩ, iguai ndũmĩrĩrĩ ya Jehova, inyuĩ Ayahudi othe arĩa mũtũũraga bũrũri wa Misiri: Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Nĩndĩhĩtĩte na rĩitwa rĩakwa inene, ngoĩga gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wa kuuma Juda ũtũũraga handũ o hothe thĩĩnĩ wa bũrũri wa Misiri ũgaacooka kũgweta rĩitwa rĩakwa kana ehĩte akiugaga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũria Mwathani Jehova atũũraga muoyo.” **27** Nĩgũkorwo nĩndĩmacũthĩrĩrie ndĩmarehere ũũru, no ti ndĩmarehere wega; Ayahudi arĩa marĩ bũrũri wa Misiri nĩmakaniinwo na rũhiũ rwa njora na ng’aragu, nginya othe mathire biũ. **28** Arĩa makaahonoka kũũragwo na rũhiũ rwa njora macooke bũrũri wa Juda moimĩte bũrũri wa Misiri magaaakorwo marĩ anini mũno. Hĩndĩ iyo matigari mothe ma andũ a Juda arĩa mathĩite gũtũũra bũrũri wa Misiri, nĩmakamenya nĩ kiugo kĩa ũi gĩkaarũgama: nĩ gĩakwa kana nĩ kĩa.” **29** “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Ŭndũ ũyũ nĩguo ũgaatuĩka kĩmenyithia kĩanyu atĩ nĩngamũherithia mũrĩ gũkũ, nĩguo mũmenye atĩ ti-itherũ uuge wakwa wa kũmũrehithĩria ũũru nĩũkehaanda.’ **30** Ŭũ nĩguo Jehova ekuuga: ‘Nĩngũneana Firaũni Hofira mũthamaki wa bũrũri wa Misiri kũrĩ thũ ciake iria icaragia kũmũruta muoyo, o ta ũria ndaaneanire Zedekia mũthamaki wa Juda moko-inĩ ma Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, thũ rĩa yacaragia kũmũruta muoyo.”

45 Ŭũ nĩguo mũnabĩ Jeremia eerire Baruku mũrũ wa Neria, mwaka-inĩ wa kana wa wathani wa Jehoiaakimu mũrũ wa Josia mũthamaki wa Juda, thuutha wa Baruku kwandĩka ũhoro ũria Jeremia aamwĩraga andĩke ibuku-inĩ rĩa gĩkũño: **2** “Ŭũ nĩguo Jehova, Ngai wa Israeli, arakwira wee Baruku: **3** Woigire atĩrĩ, ‘Kaĩ ndĩ na haaro-ĩ! Jehova nĩanyongereire kĩa igũrũ rĩa ruo rũria ndĩ naruo; nĩnoigire nĩ gũcaaya, na ngaaga ũhurũko.” **4** Jehova oigire atĩrĩ, “Mwĩre atĩrĩ: ‘Ŭũ

niguo Jehova ekuuga: N'ngang'aũrania kĩa njakĩte, na munye kĩa haandite bũrũri-inĩ ũyũ wotho. **5** No ũgĩcooke wĩcarĩre maũndũ manene? Tĩga kũmacaria. Nĩgũkorwo nĩngarehithĩria andũ othe mwanangĩko, ũguo niguo Jehova ekuuga, no rĩrĩ, kũria guothe ũrĩthĩiaga nĩngatũma wĩthare ũhonokie muoyo waku."

46 Īno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ikonĩi ndũrĩrĩ ĩria yakinyĩrĩre mũnabĩ Jeremia: **2** Ha ũhoro ũkonĩi bũrũri wa Misiri: Īno nĩyo ndũmĩrĩri ya gũũkĩrĩa mbũtũ cia ita cia Firaũni Neko, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, ĩria ciahoteirwo kũu Karikemishi, Rũũ-inĩ rwa Farati, nĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, mwaka-inĩ wa kana wa wathani wa Jehoiaakimu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda: **3** "Thagathagai ngo cianyu, ĩria nene na tũria tũnini, mũthĩi mbaara-inĩ! **4** Tandĩkai mbarathi, mũcihaice! Rũgamai o mũndũ handũ hake mwĩkĩrite ngũbia cia igerai! Kumuthai matimũ manyu, na mwĩhumbe nguo cianyu cia mbaara. **5** Nĩ kĩ ndĩrona? Nĩamaku mũno, nĩmaracooka na thuutha, njamba ciao nĩndoorie. Nĩmetharĩte na ihenya matekwĩhũgũra, na kũrĩ na itua-nda mĩena yotho," ũguo niguo Jehova ekuuga. **6** "Arĩa marĩ ihenya matingĩhota kũũra, kana arĩa marĩ hinya meethare. Mwena wa gathigathini kũu Rũũ-inĩ rwa Farati mahĩngagwo makagũa. **7** "Nũũ ũyũ wĩyambararĩte ta Rũũ rwa Nili, akaambarara ta njũũ ĩrĩ na ndũhũ cia maaĩ? **8** Bũrũri wa Misiri wĩyambararĩte ta Rũũ rwa Nili, ũkambarara ta njũũ ĩrĩ na ndũhũ cia maaĩ. Oigaga atĩrĩ, 'Nĩngũyũra nginya humbĩre thĩ; nĩngwananga matũũra marĩa manene na andũ arĩa matũũraga kuo.' **9** Guthũkai, inyuĩ mbarathi ici! Mateng'eriei hatarĩ ithetũ, inyuĩ mũtwarithagia ngaari cia ita. Umagarai, inyuĩ njamba ici cia ita: inyuĩ andũ a Kushi na a Putu, inyuĩ mũũ kũrũmia ngo, na inyuĩ andũ a Ludu, inyuĩ mũgeetaga ũta. **10** No rĩrĩ, mũthenya ũcio nĩ wa Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe: nĩ mũthenya wa kwĩrĩhĩria, erĩhĩre harĩ thũ ciake. Rũhĩrũ rwa njora rũkarĩa nginya rũhũũne, rũkaanyua thakame yao nginya rũnyootoke. Nĩgũkorwo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩakarutĩra igongona kũu bũrũri wa mwena wa gathigathini gũkuhĩ na Rũũ rwa Farati. **11** "Ambata, ũkinye Gileadi, ũgũre ndawa, wee Mũĩritu Gathirange, Mwarĩ wa bũrũri wa Misiri. No rĩrĩ, ũĩngĩthagia ndawa ĩcio mũno, o tũhũ; gũtĩrĩ ingĩkũhonia. **12** Ndũrĩrĩ nĩikaigua ũhoro wa gũconorithio gwaku; kĩrĩro giaku gĩkaaiyũra thĩ. Njamba ikaahĩngagwo nĩ ĩria ingĩ; cieri ikaagũa thĩ hamwe." **13** Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ ĩria Jehova aaheire Jeremia ũcio mũnabĩ ikonĩi gũũka kwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, gũtharĩkĩra bũrũri wa Misiri: **14** "Anĩrĩrai ũhoro ũyũ bũrũri-inĩ wa Misiri, na mũhunje kũu Migĩdolĩ; nĩngĩ mũhunjanĩrie kũu Nofu na Tahapanahesi: 'Rũgamai harĩa hamwagĩrĩre na mwĩhaarĩre, nĩgũkorwo rũhĩrũ rwa njora nĩrũrarĩa arĩa mamũthĩrũrũkĩrie.' **15** Nĩ kĩ gũgũtũma njamba cianyu cia ita ciaraganio thĩ? Itĩngĩhota gwĩtiirĩa, nĩgũkorwo Jehova nĩwe ũgaacitĩndĩka acĩgũthĩe thĩ. **16** Nĩkahĩngwo rĩngĩ na rĩngĩ; ikaagũanĩra o mũndũ igũrũ rĩa ũria ũngĩ. Ikoiga atĩrĩ, 'Ŭkĩrai, nĩtũcooke kũrĩ andũ atĩrĩ, kũria twaciarĩrwo, tweherere rũhĩrũ rũrũ rwa njora rwa mũtũhatĩrĩria.' **17** Marĩ kũu makaanagĩrĩa,

makoiga atĩrĩ, 'Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, nĩ inegene rĩa tũhũ; nĩorĩrwo nĩ mweke wake.'" **18** Mũthamaki, o we ũria wĩtagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ, "Tĩ-ithetũ o ta ũria nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, nĩ kũrĩ mũndũ ũroka, ũgaakorwo ahaana ta Kĩrĩma gĩa Taboru kĩrĩ gatagatĩ-inĩ ka ĩrima ĩria ingĩ, o na ta ũria Kĩrĩma gĩa Karimelĩ kĩaana kĩrĩ hakuhĩ na ĩria. **19** Oha mĩrigo yaku ya gũthĩi nayo kũria ũgaatahwo, ũtwarwo, wee ũtũũraga bũrũri wa Misiri, nĩgũkorwo Nofu gũkaanangwo, kwage kĩndũ, o na gũkire ihooru, gũtarĩ mũndũ wa gũgũtũũra. **20** "Bũrũri wa Misiri ũhaana moori njega mũno, no rĩrĩ, nĩ harĩ mbogo kanyarare ĩrooka kũmũkĩrĩa, yumĩte mwena wa gathigathini. **21** Thigari cia mũcaara ĩria ĩrĩ kuo ĩhaana ta njau cia gĩcegũ. O nao nĩmakagarũrũka more marĩ hamwe, matikahota gwĩtiirĩa, nĩgũkorwo mũthenya wa mwanangĩko nĩũkamakorereera, na nĩrĩo ĩhinda rĩao rĩa kũherithio. **22** Mũrurumo wa andũ a Misiri ũgaatuĩka ta wa nyoka rĩria ĩrethara, rĩria thũ ĩgooka ĩrĩ na hinya; magaagũũkĩrĩa na mathanwa, o ta andũ maratema mĩti." **23** Jehova ekuuga atĩrĩ, "Nĩmagatema mũtĩtũ wakuo, o na ũrĩ mũtumanu ũguo. Tondũ nĩ andũ aingĩ mũno gũkĩra ngĩgĩ, na matingĩtarĩka. **24** Mwarĩ ũcio wa bũrũri wa Misiri nĩagaconorithio, akaananganĩrwo kũrĩ andũ a mwena wa gathigathini." **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: "Ndĩ hakuhĩ kũherithia Amoni ngai ya Thebesi, na Firaũni, na bũrũri wa Misiri na ngai ciakuo, na athamaki akuo, na arĩa othe mehokaga Firaũni. **26** Nĩngamaneana kũrĩ andũ arĩa mendaga kũmaruta muoyo, ndĩmaneane kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni na anene ake. No rĩrĩ, thuutha-inĩ bũrũri wa Misiri nĩgũgatũũrwo nĩ andũ rĩngĩ o ta tene," ũguo niguo Jehova ekuuga. **27** "Tĩga gwĩtigĩra, wee Jakubu ndungata yakwa: o nawe Isiraeli-rĩ, ndũkamake. Tĩ-ithetũ nĩngakũhonokia ngũrutĩte kũndũ kũraya, njaro ciaku ciume bũrũri ũria ciatahirwo ĩgĩtwarwo. Jakubu nĩagakorwo na thayũ na ũgĩtĩrĩ rĩngĩ, na gũtĩrĩ mũndũ ũgaatũma acooke gwĩtigĩra." **28** Jehova ekuuga atĩrĩ "Tĩga gwĩtigĩra, wee Jakubu ndungata yakwa, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe. o na ingĩkaniinũkia ndũrĩrĩ ciothe kũria ndarekire mũtwarwo mũrĩ atahe-rĩ, wee ndigakũniina biũ, no rĩrĩ, nĩngakũherithia na kĩhooto; ndigakũreka ũthĩi o ũguo ũtahirithio."

47 Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ ya Jehova ĩria yakinyĩrĩre Jeremia ũria mũnabĩ, ikonĩi andũ a Filisti, Firaũni atanatharĩkĩra Gaza: **2** Jehova ekuuga atĩrĩ: "Ta rora ũria kĩguũ kĩa maaĩ kĩroina na kũu mwena wa gathigathini; nĩgũgũtuika ta rũũ rũyũru mũno, rũkoina. Megũtherera moĩnĩre bũrũri na kĩa gĩothe kĩrĩ kuo, na moĩnĩre matũũra-inĩ na arĩa matũũraga kuo. Andũ nĩmagakaya; arĩa othe maikaraga bũrũri ũcio makaarĩra na magĩrĩke, **3** maigua mũkubio wa mbarathi ĩgĩteng'era, na inegene rĩa ngaari cia ita cia thũ ciao, o na mũrurumo wa magũrũ ma ngaari ĩcio. Maithe ma ciana matĩkehũgũra mateithie ciana ciao; moko mao magaikara o ũguo maregerete. **4** Nĩgũkorwo mũthenya nĩmũkinyu wa kũniina andũ a Filisti othe, na wa kwetheria matigari mothe ma andũ arĩa mangĩethia Turo na Sidoni. Jehova arĩ

hakuhi kwananga andũ a Filisti, acio maatigaire kuuma hũgũrũrũ-inĩ cia Kafitori. **5** Andũ a Gaza makeenjwo njũĩrĩ macakae; Ashikeloni nakuo gũgaakira ki. Atĩrĩrĩ, inyuĩ matigari maya mũrĩ kũu werũ-inĩ, mũgũtũũra mwĩtemangaga nginya-rĩ? **6** “Mũrarĩra mũkooria atĩrĩ, ‘Wee, rũhiũ rwa njora rwa Jehova-rĩ, ũgũthĩ na mbere nginya-rĩ ũngikaahurũka? Wĩcookie njora-inĩ; hurũka na ũkire o ru ũgo.’” **7** No rĩrĩ, rũngĩkĩhuurũka atĩa, o rĩrĩa arĩ Jehova ũrwathĩte, o rĩrĩa arĩwĩte rũtharĩkire Ashikeloni, o na kũu ndwere-inĩ cia irĩa?”

48 Ha ũhoro ũkonĩ bũrũri wa Moabi: Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: “Wũ-iya, nĩ ũndũ Nebo nĩgũkwanangwo-ĩ. Kiriathaimu nĩgũgaconorithio na gũtunyanwo; kĩgĩtĩro kĩrĩa kĩrũmu nĩgũgaconorithio na kĩharaganio. **2** Moabi gũtigacooka kũgaathĩrĩro rĩngĩ; kũu Heshiboni andũ nĩmagathugunda ũria megũgũũkĩrĩa, makoiga atĩrĩ: ‘Ŭkai, nĩtũniine rĩrĩrĩ rũu.’ O nawe itũũra rĩa Madimeni-rĩ, nĩgũgĩrĩo kĩ; rũhiũ rwa njora nĩrũgagũteng’eria. **3** Ta thĩkĩrĩria mbu iyo iroigwo kũu Horonaimu, mbu nĩ ũndũ wa kũniinanwo kũnene na mwanangiko. **4** Bũrũri wa Moabi nĩũkonũhwo: ciana ciaku cia ngeenge nĩikaarĩra ciugĩrĩrie. **5** Marambata na njĩra ya gũthĩrĩ Luhithu, makĩrĩraga na ruo rũnene o magĩthiia; marĩ njĩra-inĩ ya gũikũrũka Horonaimu nĩmaiguĩte kĩrĩro kĩa ruo ruumĩte ngoro nĩ ũndũ wa ũria kwanangĩtuo. **6** Mũthare! Honokiai mĩoyo yanyu, tuikai ta kahinga karĩ werũ-inĩ. **7** Tondũ wa ũria wee wĩhokete ciiko ciaku o na ũtonga waku-rĩ, o nawe nĩũgatahwo, nayo ngai irĩa itagwo Kemoshu nĩgatwarwo ithaamĩrĩo, irĩ hamwe na athĩnjĩri-ngai, o na anene a yo. **8** Mũniinani nĩagookĩrĩa itũũra o itũũra, na gũtĩrĩ itũũra rĩkahonoka. Gĩtuamba nĩgĩkaharaganio, naguo werũ ũria mwaraganu wanangwo, tondũ Jehova nĩwe ugĩte ũguo. **9** Itĩrĩriai Moabi cumbĩ, tondũ nĩrĩkonũhwo; matũũra makuo nĩmagakira ihooru, kwage mũndũ o na ũmwe ũngĩmatũũra. **10** “Kũrumwo-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũkũrũta wĩra wa Jehova arĩ na ũgũũtal Kũrumwo-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũkũgĩrĩrĩria rũhiũ rwake rwa njora gũita thakame! **11** “Moabi atũũrĩte agaacĩire kuuma arĩ mwĩthĩ, ta ndibei irĩa iĩkeerete, ikarika kinyita itarĩ nyonorianie; we ndarĩ aatahwo agatwarwo bũrũrĩ ũngĩ. Nĩ ũndũ ũcio mũcamo wake no ta ũria warĩ tene, naguo mũtararĩko wake ndũrĩ wagarũrũka. **12** No matukũ nĩmarooka, rĩrĩa ngaatũma andũ arĩa monoranagia moke, nao mamuonorerie thĩ; matige ndigithũ ciake irĩ theri, na moragaange nyũngũ ciake,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **13** “Hĩndĩ iyo Moabi nĩagaconoka nĩ ũndũ wa ngai irĩa itagwo Kemoshu, o ta ũria nyũmba ya Isiraeli yaconokire, rĩrĩa meehokete Betheli. **14** “Mwakĩhota atĩa kuuga atĩrĩ, ‘thũĩ tũrĩ njamba irĩ hinya, andũ marĩ ũrũme ita-inĩ?’” **15** Moabi nĩgũkanangwo na matũũra makuo matharĩkĩrwo; aanake ake arĩa ega mũno magaikũrũka ũrũraganĩro-inĩ makooragwo,” nĩguo Mũthamaki ekuuga, o we ũria wĩtagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **16** “Kũgũa kwa Moabi nĩgũkinyu; mũtino wake nĩũgũũka o na ihenya. **17** Mũcakairei inyuĩ arĩa othe mũtũũraga mũmũthiũrũrũkĩrie, inyuotha irĩa mũũĩ ngumo yake; ugai atĩrĩ, ‘Kai rũthanju rwa ũnene

nĩrunĩkangu-ĩ! Kai mũthĩgi ũria ũrĩ riiri nĩmunangĩku-ĩ!” **18** “Harũrũkai mwehere riiri-inĩ ũcio wanyu, mũikare thĩ kũria kũng’aru, inyuĩ atũũri a kũu kwa Mwarĩ wa Diboni, nĩgũkorwo ũria ũkananga Moabi nĩakamũũkĩrĩa, aharaganie matũũra manyu marĩa mairĩgĩre na hinya. **19** Rũgamai mũkĩra-inĩ wa barabara mwĩrorere, inyuĩ arĩa mũtũũraga Aroeri. Hooyai kĩrĩa harĩ mũndũ ũcio ũrethara, o na harĩ mũndũ wa-nja ũcio ũroora, mũmoorie atĩrĩ, ‘Kai gwĩkĩte atĩa?’” **20** Moabi nĩmũconorithie, nĩ ũndũ nĩmũhehenje. Kayũrũrũkai na mũrĩre! Heanai ũhoro ũcio kũu Arinoni, atĩ Moabi nĩ mwanange. **21** Matũũro ma ciira nĩmakinyĩte bũrũri-inĩ ũria mwaraganu: magakinya Holoni, na Jahaza, na Mefathu, **22** na magakinya Diboni, na Nebo, na Bethi-Dibilathaimu, **23** na magakinya Kiriathaimu, na Bethi-Gamuli, na Bethi-Meoni, **24** na magakinya Keriothu, na Bozara: ĩ, nginya matũũra mothe ma Moabi, marĩ kũraya na marĩ gũkũhĩ. **25** Rũhĩa rwa Moabi nĩrũrengetwo; guoko gwake nĩ kuunĩtwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **26** “Mũheei njoohi anyue arĩtũ, tondũ nĩang’athĩrie Jehova. Moabi nĩarekwo egaragarie matahiko-inĩ make; nĩarekwo atuĩke kĩndũ gĩa gũthekekerwo. **27** Gĩthĩ Isiraeli ndatuĩkĩte kĩndũ gĩa gũthekekerwo nĩwe? Kai anyiĩtĩro arĩ gatagatĩ ka aici, atĩ nĩkĩo ũnĩgĩa kĩngoo nĩkũmũnyarara, rĩrĩa rĩothe ũkwaria ũhoro wake? **28** Tiganĩriai matũũra manyu mgũtũũre ndwaro-inĩ cia mahiga, inyuĩ arĩa mũtũũraga Moabi. Tuikai ta ndutura irĩa iyaagĩra gĩtara mũromonĩ wa ngurunga. **29** “Nĩtũguĩte ũhoro wa mwĩtũũro wa Moabi, ũria aarĩ mwĩkĩrĩrĩ na akeyona, tũkaigua ũhoro wa mwĩtũũro wake o na mwĩtũũgĩrĩo, o na tũkaigua ũhoro wa mwĩgaatho wa ngoro yake. **30** Nĩnjũũrĩ rũng’athio rwake, no nĩ rwa tũhũ, naguo mwĩraho wake ndũrĩ ũndũ ũhĩngĩtie,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **31** “Nĩ ũndũ ũcio nĩndĩrarĩrĩa Moabi, nĩ Moabi guothe ndĩrarĩrĩa, ndĩracakairĩ andũ a Kiri-Haresethi. **32** Ndĩrarĩra nĩ ũndũ wanyu, o ta ũria Jazeri arĩraga, inyuĩ mĩthabibũ ya Sibima. Honge cianyu itambũrũkĩte igakinya irĩa-inĩ; itambũrũkĩte nginya irĩa-inĩ rĩa Jazeri. Mũniinani nĩagũĩrĩre matunda maku marĩa meeru, o na akagwĩra thabibũ. **33** Gikeno na gũcanjamũka nĩthĩrĩte kũu mĩgũnda-inĩ ya matunda, o na kũu mĩgũnda-inĩ ya Moabi. Nĩndũmĩte ndibei yage ihĩhĩro-inĩ ciayo; gũtĩrĩ mũndũ ũhĩhaga thabibũ kuo arĩ na mbugĩrĩrĩro ya gikeno. O na gũtuika nĩ kũrĩ na mbugĩrĩrĩo, ti mbugĩrĩrĩro cia gikeno. **34** “Mĩgambo ya kĩrĩro kĩa iĩraiguu kuuma Heshiboni o nginya Eleale na Jahazu, na kuuma Zoari o nginya Horonaimu na Egilathu-Shelishiya, tondũ o na maaĩ ma Nimurimu nĩmahũite. **35** Kũu Moabi nĩnganiina arĩa othe marutagĩra maruta kũndũ kũria gũtũũgĩru, na magacĩnĩra ngai ciao ũbumba,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **36** “Nĩ ũndũ ũcio ngoro yakwa nĩracakairĩ Moabi, nganĩrĩa o ta mũtũrĩrĩ; iracakaya yanĩrĩre ta mũtũrĩrĩrĩ nĩ ũndũ wa andũ a Kiri-Haresethi, tondũ ũtonga ũria megĩrĩre nĩmũthĩru biũ. **37** Mĩtwe yothie nĩmĩenje na nderu ciothe cĩkenjwo; guoko guothe nĩgũteme, na njohero o yothie ihumbĩtwa na nguo ya ikũnia. **38** Nyũmba-igũrũ guothe kũu Moabi, o na kũu iwanja-inĩ cia mũĩngĩ, gũtĩrĩ ũndũ ũngĩ tĩga o gũcakaya, nĩgũkorwo nĩnjũragĩte Moabi o ta ndigithũ ya rĩũmba

iria itangjendela ni mündü,” üguo niguo Jehova ekuuga. **39** “Hi! Ka! nikumomore-! Ka! nīmararīra-! Ka! Moabi nīahündükite na thuutha nī thoni-! Moabi atuikite kindü gĩa güthekeerewo, na agatuika kindü kīri magigi harī arīa othe mamūrigiicīrie.” **40** Jehova ekuuga atīri: “Atīriri! Nderi nīracuuhūka, itambūrūkie mathagu mayo igūrū rīa Moabi. **41** Keriothu nīgūgūtunyanwo, nacio cīhitho iria cia hinya kuo itahwo. Mūthenya ūcio-rī, ngoro cia njamba iria iri hinya cia Moabi igaatuika ta ngoro ya mündü-wa-nja akīrūmwo. **42** Moabi nīakaniinwo atige gūtuika rūriri ringi, tondū nīang’athīrie Jehova. **43** Inyui andū a Moabi, guoya, na kīgūa marima, o na kūgwatio na mitego nicio imweteire,” üguo niguo Jehova ekuuga. **44** “Ūria wothe ūkoora nī ūndū wa guoya, ūcio akaagūa irima, nake ūria ūkaahaica oime irima-rī, akaagwatio nī mūtego; nī ūndū nīgūtūma Moabi akinyirwo nī mwaka wa kūherithio,” üguo niguo Jehova ekuuga. **45** “Andū arīa metharīe makoorīra ciiruru-ini cia Heshiboni matiri na ūteithio, nīgūkorwo mwaki nūmite Heshiboni, rūririmbī rūkoima gatagati ka Sihoni; rūracina mothiū ma Moabi, na rūgacina ciongo cia acio merahaga makarehe ngūi. **46** Wee Moabi, ka! ūri na haaro-! Andū a Kemoshu nīaniine; aanake aku manyiitwo mīguate magathaamo nao airitu aku magatahwo. **47** “No riri, nīngacookia ūgaacīru wa Moabi matukū-ini marīa magooka,” üguo niguo Jehova ekuuga. Hau nīho mūthia wa itūiro rīa Moabi.

49 Ūhoro ūkonii andū a Amoni: Jehova ekuuga atīri: “Ka! Isiraeli atari na aanake? Ndarī na andū a kūmūgaya? Nī kī gīgītūmite Moleku egwatire būriri wa Gadi? Nī kī gītūmite andū ake matūire matūira-ini makuo?” **2** Jehova ekuuga atīri, “No riri, matukū nīmarooka rīria ngoigithia mbu ya mbaara ya gūkīrīra Raba kūu kwa andū a Amoni; nakuo gūgaatuika hiba ya mwanangiko, natuo tūtūura tūria tūkūrigiicīrie tūcinwo na mwaki. Hīndi ūyo niguo Isiraeli akaingata andū arīa maamūngafite,” üguo niguo Jehova ekuuga. **3** “Wee Heshiboni, girika, nīgūkorwo Ai nī kwanange! Rīrai, inyui mūtūiraga Raba! Mwīhumbei nguo cia makūnia mūcakae; Teng’era! ūu na ūu kūu thingo-ini ciakuo, nīgūkorwo Moleku nīegūtahwo atwarwo būriri ūngi, hamwe na athīnjiri-ngai na anene ake. **4** Nī kī gītūmaga wīrahīre ituamba ciaku, ūkeraha nī ūndū wa ituamba ciaku icio noru mūno? Wee mwarī ūyū ūtari mwīhokeku, wee ūtūirite wīhokete ūtonga waku ūkiugaga atīri, ‘Nūi ūngītharīkīra?’ **5** Nīngakūrehithīria imakania kuuma kūrī arīa othe makūrigiicīrie,” niguo Mwathani ekuuga, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe. “Andū othe anyu nīmakaingatwo, na gūtīkagīa na mündü wa gūcookereria andū acio mahurunjūkie. **6** “No riri, thuutha-ini nīngacookia ūgaacīru wa andū a Amoni,” üguo niguo Jehova ekuuga. **7** Ha ūhoro ūkonii Edomu: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīri: “Ka! gūtari na ūgī ūtigarite kūu Temani? Ka! kīrīra gīthirite harī andū arīa akuuku? Ka! ūgī wao ūbuthite biū? **8** Garūrīkai mwīthare, mūthi mūkehithe thīni na ngurunga iria ndiku, inyui arīa mūtūiraga kūu Dedani, tondū nīngarehithīria Esaū mwanangika

rīria ngaamūherithia. **9** Agethi a thabibū mangūka kūrī we-rī, gīthi to matigie tūthabibū tūnini? Aici mangūka ūtūkū-rī, gīthi matigīya o indo iria imabataritie? **10** No riri, nī nīngaguūria Esaū nguo atigwo njaga, nīngaguūria cīhitho ciake, niguo ndakanacooke kuona gwa kwīhitha. Ciana ciake, na andū a nyūmba yao, na andū a itūūra rīake nīmakaniiinwo, na o nake ndagatigara. **11** Ndīgirai ciana cianyu na ggoriai; nīngagitira mīoyo yacio. Atumia anyu a ndigwa mūreke o nao manjīhoke.” **12** Jehova ekuuga atīri: “Kūngīkorwo arīa mataagīrīrwo kūnyūira gīkombe kūu no nginya makīnyūire-rī, wee ūngīkīaga kūherithio nīk? Ndūrī hīndi ūtakaherithio, no riri, no nginya ūgaakīnyūira.” **13** Jehova ekuuga atīri: “Ngwīhita ngīgwetaga rīitwa rīakwa, njuge atī Bozara gūgaatuika kūdū kwanangiku na kūrī magigi, gwa kūmenwo na gwa kūnyitwo nī kīrumi; namo matūūra makuo mothe magatūūra marī manangiku nginya tene.” **14** Nīnjiguite ndūmīriri kuuma kūrī Jehova: Atī nīatūmire mūreke athīi kūrī ndūriri, agaciire atīri, “Ūnganai mūrītharīkīre! Arahūkai mūkarūe mbaara!” **15** “Rīu nīngūkūnyīhīa mūno gatagati-ini ka ndūriri, ndūme ūmenwo nī andū. **16** Guoya ūria ūtūmaga andū magwītigire na mwītīo wa ngoro yaku-rī, nīkūhēenetie, o wee ūtūūraga thīini wa ngurunga cia ndworo cia mahiga, o na ūgaikaraga tūcūmbiri igūrū twa karīma. O na ūngīgaaka itara igūrū mūno ta cia nderi, ngaakūruta kuo, ngūharūrūkie,” üguo niguo Jehova ekuuga. **17** “Edomu gūgaatuika kūdū gwa kūmakania; arīa othe makaahītūkīra kuo nīmakamaka na makūnyūrīrie, nī ūndū wa ūria gūgaakorwo kwanangitwo. **18** O ta ūria Sodomu na Gomora kwang’auranirio, hamwe na matūūra marī maariganitie namo, atī gūtiri mündü ūngītūura kuo; gūtiri mündü ūgaacooka gūtūura kuo,” üguo niguo Jehova ekuuga. **19** “O ta mūrūthi ūkīte kuuma ihinga-ini cia Jorodani, ūgakinya ūrīthio-ini ūria mūnoru-rī, noguo ngaingata Edomu oime būriri-ini wake o rīmwe. Nūi ūthuuritwo wa kūruta wīra ūcio nīgeetha ndīmūtue wa kūrūrūngamīrīra? Nūi ūngī ūhaana ta nīi, na nūi ūngitho kūngakarīa? Nīngi nī mūrūthi ūrīkū ūngīkīhota kūregana na nīi?” **20** Nī ūndū ūcio, ta thīkīrīrai, mūigue ūria Jehova athugundite gwīka Edomu, o na ūria atūite gwīka arīa matūūraga Temani: Arīa anini thīini wa rūuru rūu rwa mbūri magakururio matwarwo kūdū kūrāya; niakaniina ūrīthio wao ūthire biū nī ūndū wao. **21** Thī nīkainainio nī mūrurumo wao makīgūa thī; kayū ga kīrīro kīao gakaiguuo o nginya Iria Itune. **22** Atīriri! Nderi nīkōmbūka na īcuuhūke, itambūrūkie mathagu mayo igūrū rīa Bozara. Mūthenya ūcio-rī, ngoro cia njamba iria iri hinya cia Edomu igaatuika ta ngoro ya mündü-wa-nja akīrūmwo. **23** Ha ūhoro ūkonii Dameski: “Hamathu na Aripadi nīamaku, nī ūndū nīmaiguite ndeto njūru. Nīmoritwo nī hinya, makaagaaga ta maai ma iria. **24** Dameski nīrūrītūto nī hinya, nao andū a rīo makahūndūka meethare, rīyūrītūto nī kūinaina; andū a rīo manyiitūto nī ruo rwa ngoro na kieha, ruo ta rwa mündü-wa-nja akīrūmwo. **25** Nī kī gītūmite itūūra rīria rīri ngumo rīage gūtiganirio, o itūūra rīu ringenagia? **26** Ti-itheri, aanake a rīo nīmakarūndwo barabara-ini ciarīo; thigari ciakuo ciothe igaakirio ki

müthenya ücio,” üguo nîguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **27** “Nîngacina thingo cia Dameski; naguo mwaki ücio nîügaacina cîgîtfîro cia Beni-Hadadi.” **28** Ühoro ükonîi Kedari, o na mothamaki ma Hazoru, marîa Nebukadinezaru müthamaki wa Babuloni aatharikîire: Jehova ekuuga atîri: “Arahûkai mütharikîre Kedari, na mûniine andû acio a mwena wa Irathîro. **29** Hema ciao na ndûuru ciao cia mbûri nîügatahwo; ciandarûa ciao nîügakuu, hamwe na indo ciao ciothe, na ngamîira ciao ciothe. Andû nîmakanîrîra, mameere atîri, ‘Kîmako kînene kiumanîte na miëna yothel’ **30** “Mwîtharei narua! Ikarai thiinî wa ngurunga iria ndiku, inyuî mütüüraga kûu Hazoru. Nebukadinezaru müthamaki wa Babuloni niaciirîire kûmûükîrîra; niathugundîte üria ekûmûükîrîra,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **31** “Arahûkai mütharikîre rûrîri rûu rûtüürîte rûgaacîre na rûhooreire, o rûu rûtüürîte rûri na thayû, rûrîri rûteehingagîra na ihingo kana rûkeirigîra na igera; andû aruo matûüraga marî oiki,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **32** “Ngamîira ciao îgaatuika cia gûtahwo, nacio ndûuru icio ciao nyingî cia ng’ombe ituîke cia ndaho. Arîa marî kûndû kûraya nîngamahurunjîra miëna yothel üria yumaga rûhuho. na nîngamarehithîria mwanangiko kuuma miëna yothel,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **33** “Hazoru gûgaatuika ütûuro wa mbwe, gûtüüre gûkirîte ihooru nginya tene. Gûtirî mûndû ügaatûura kuo; gûtirî mûndû ügaikara kuo.” **34** Îno nîyo ndûmîrîri ya Jehova îria yakinyîrîre Jeremia ücio mûnabîi ikonîi Elamu, o kîambîrîria-inî kîa wathani wa Zedekia müthamaki wa Juda: **35** Üü nîguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Atîrîri, nîngoinanga üta wa Elamu, üria arî guo kîhumo kîa hinya wao. **36** Nîngarehithîria andû a Elamu huho iria inya ciuмага miëna îria îna ya igûrû; ngaamahurunjîra na kûu huho icio inya ciuмага, na gûtirî rûrîri o na rûmwe andû acio aingate a Elamu matakoorîra. **37** Nîngahehenja Elamu maitho-inî ma thû ciao, marî o mbere ya andû arîa macaragia kûmaruta muoyo; nîngamarehithîria mwanangiko, o na marakara makwa mahiû,” üguo nîguo Jehova ekuuga. “Ngaamateng’eria na rûhiû rwa njora nginya ndîmaniine biû. **38** Nîngaiga gîti gîakwa kîa ünene kûu Elamu, na niine müthamaki wakuo o na anene akuo,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **39** “No rîrî, nîngacookia ügaacîru wa Elamu matukû-inî marîa magooka,” üguo nîguo Jehova ekuuga.

50 Îno nîyo ndûmîrîri îria Jehova aarîre na kanua ka Jeremia ücio mûnabîi, ühoro ükonîi Babuloni na andû a bûrûri wa Babuloni: **2** “Anîrîrai na mühunjanîrie ühoro ndûrîri-inî, haandai kibebero na mühunjanîrie ühoro wakîo; mütikamahithe ündû, no mûmeere atîri, ‘Babuloni nîgûgütunyanwo; Beli nîgûconorithio, nayo Merodaki îiyûrwo nî kîmako. Mihianano yakuo nîngaconorithio, na mîhianano yao nîkaiyûrwo nî guoya.’ **3** Tondû rûrîri ruumîte mwena ya gathigathini nîrûkamütharikîra, na rwanange bûrûri wake. Gûtirî mûndû ügaatûura kuo; andû nîmakoorîra o hamwe na nyamû. **4** “Matukû-inî macio, na ihinda-inî rûu, andû a Isiraeli na andû a Juda hamwe nîmagathîi macarie Jehova Ngai wao makîrîraga,” üguo nîguo Jehova

ekuuga. **5** “Nîmakoorîrîra njîra ya gûthîi Zayuni, na magarûrûke, merekeirie mothîû mao kuo. Nîmagooka meeohanîe na Jehova, na marîkanîre kîrîkanîro gîa gûtüura tene na tene kîrîa gîtagacooka kûrîganîra. **6** “Andû akwa makoretwo marî ng’ondû ciûrîte; arîithi ao nîmamahîthîthîe njîra, na magatûma morîüre irîma igûrû. No morîürîte kuuma kîrima-inî nginya karîma-inî, makariganîrwo nî kûrîa ühurûko wao üri. **7** Üria wothe wamoonîre akîmatambuura; thû ciao ikiuga atîri, ‘Ithui tûtirî na ihîtia, nî ündû nîmehîirie Jehova, üria arî we üriithio wao wa ma, o we Jehova, mwîhoko wa maithe mao.’ **8** “Mwîtharei muume Babuloni; eherai bûrûri wa andû a Babuloni, na mütuîke ta thenge iria itongoragia rûuru rwa mbûri. **9** Nîgûkorwo nîngarahûra üguano wa ndûrîri nene, ciuमितe bûrûri wa gathigathini ciûkîrîre Babuloni. Nîkarûgama handû ha cio irîkîrîre na igûtunyane, kuuma mwena ücio wa gathigathini. Mîguî yao îgaatuika ta îria ya njamba njoorua, iria itacookaga moko matheri. **10** Nî ündû ücio Babuloni nîgûgatahwo; andû othe arîa magaagûtaha nîmagakuua indo cia kûmaigana,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **11** “Tondû nîmûkenete na mûkarûhiia, inyuî arîa müthaga igai rîakwa, tondû mügûtüüha ta moori ikîraanga ngano ikîmîhûura, na mûkaanîa ta mbarathi cia njamba, **12** nyina wanyu nîagaconoka mûno; we ücio wamûciarîre nîagaconorithio. Nîwe ügaakorwo arî mûnîni mûno ndûrîri-inî, atuîke ta werû, na ta bûrûri mûng’aru, o na ta werû wa müthanga. **13** Tondû wa marakara ma Jehova, bûrûri ücio ndûgacooka gûtüürwo nî andû, no rîri, nîgûkîra gûgaakîra ihooru biû. Andû arîa othe makaagerera kûu Babuloni nîmakamaka, na manyûrîre kûndû kûu tondû wa üria gûgaakorwo kwanangîtwo. **14** “Mwîhaarîre müthîürîrîkîre Babuloni, inyuothe arîa mügeetaga üta. Rîrathe! Mütigatigie mîguî, nîgûkorwo nîrîhîirie Jehova. **15** Riugîrîriei kuuma na miëna yothel Nîrîneanîte rîo rîene, mîthîringo yarîo nîgwîte, na thingo ciarîo nîimomokete. Nîgûkorwo rîrîrî nîrîo irîhîria rîa Jehova-rî, mwîrîhîriei harî rîo; rîkei o ta üria rîaneeka andû arîa angî. **16** Eherai üria ühaandaga kûu Babuloni, na üria ügethaga na rûhiû rwake hîndî ya magetha. Tondû wa rûhiû rûu rwa njora rwa mühînyanîrîria-rî, o mûndû nîacooke kûrî andû ao, o mûndû nîorîre bûrûri wao kîumbe. **17** “Isiraeli ahaana ta rûuru rûhurunjîkîte, rûteng’eretio nî mîrûüthi. Müthamaki wa Ashuri nîwe warî wa mbere kûmûtambuura; wa kûrîgîrîra kûmûhehenja mahîndî-rî, aarî Nebukadinezaru, müthamaki wa Babuloni.” **18** Nî ündû ücio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atîri: “Nîngaherithia müthamaki wa Babuloni na bûrûri wake, o ta üria ndaaherithîrie müthamaki wa Ashuri. **19** No nîngacookia Isiraeli üriithio-inî wake mwene, nake akaarîthagîria kûu Karîmeli na Bashani; akaarîaga akahûuna kûu irîma-inî cia Efraimu, na cia Gileadi. **20** Matukû-inî macio, o ihînda-inî rîu-rî, ihîtia rîa Isiraeli nîrîgathuthuorio, no rîtikoneka, o na mehîa ma Juda mathuthuorio, no matikooneka, nîgûkorwo matigari marîa ngaahonokia nîngamarekera,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **21** “Tharîkîrai bûrûri wa Merathaimu, müükîrîre arîa matûüraga Pekodi. Mateng’eriei, na mûmoorage,

mūmaniine biū,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Īkai ūria wothe ndīmwithiite. **22** Kūrī na mbugīrīrio ya mbaara būruri-inī ūcio, nayo nī mbugīrīrio ya kūniinanwo kūnene! **23** Nyondo ūria itūūrīte ihūūruga thī yothe-rī, kái nīyanangitwo, īgathethereka-ī! Kái Babuloni nīgūkīrīte ihooru gatagati-inī ka ndūrīrī-ī! **24** Ndaakwambiire mūtego, wee Babuloni, nawe ūkīgatio nīguo ūtekūmenya; wakorereirwo, ūkīnyitwo tondu wa wūkārīa Jehova. **25** Jehova nīahingūrīte harīa aigaga indo ciake cia mbaara, akaruta indo icio cia mbaara cia mang’ūrī make, nīgūkorwo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe arī na wīra wa kūruta kūu būruri-inī wa andū a Babuloni. **26** Ūkaai mūgūtharīkire muumite kūdū kūrāya. Tharīai makūmbī makuo; gūcookanīrīrie irūndo ta cia hība cia ngano. Kwanangei biū, na mūtīgatīgie matigari kuo. **27** Ūragai tūtegwa twakuo tuothe, tūkūrūkie tūgathīnjwo! Kái marī na haaro-ī! Nīgūkorwo mūthenya watuo nīmūkinyu, ihinda riātu rīa kūherithio. **28** Ta thikīrīriai mūgie arīa moorīte na arīa metharīte makoima būruri wa Babuloni, makūmbūra marī kūu Zayuni ūria Jehova Ngai witū erihīrie, akerihīria nī undū wa hekarū yake. **29** “Ītai aikia a mīguī mokīrīre Babuloni, o arīa othe magetega ūta. Ambaai hema mūgūthiūrūkīrie; mūtīkareke mūdū o na ūmwe warīo oore. Rīrīhei kūringana na ciiko ciarīo; o ta ūria rīaneeka andū angī-rī, rūikei o ta guo. Nīgūkorwo nīrīng’athīrie Jehova, o we Ūria Mūtheru wa Isīraeli. **30** Nī undū ūcio, aanake aarīo nīmakaagūa njira-inī cia itūūra; thigari ciarīo ciothe nīgakīrio ki mūthenya ūcio,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **31** “Atīrīrī, nīngūkīrīrie, wee mwītīi ūyū, nīgūkorwo mūthenya waku nīmūkinyu, o rīo ihinda riaku rīa kūherithio,” ūguo nīguo Mwathani, o we Jehova-Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga. **32** “Mwītīi ūcio nīakahīngwo agwe, na gūtīrī mūdū ūkaamūkīria; nīngagwatia matūūra makuo mwaki, nāguo nīūgaacina arīa othe mamūrīgiicīrie, maniinwo biū.” **33** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Andū a Isīraeli nīmahinyīrīrio, o undū ūmwe na andū a Juda. Arīa othe maamatahīre nīmamarūmitie mūno, makarega kūmarekia mathīi. **34** No rīrī, Mūkūuri wao arī na hinya; Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīrīo rīitwa riake. Nīakamarūrīra na kīyo ciira-inī wao, nīguo atūme būruri wao ūgie na ūhurūko, no aagithie arīa matūūruga Babuloni ūhurūko.” **35** Jehova ekuuga atīrī: “Harī na rūhiū rwa njora rwa gūkīrīra andū a Babuloni, rūkīrīre arīa matūūruga Babuloni, na rūkīrīre anene na andū arīa ogī akuo! **36** Rūhiū rwa njora rūgookīrīra anabii akuo a maheeni, nao matūike irimū. Nīngī rūhiū rwa njora nīrūgookīrīra njamba ciakuo iria iri hinya, nacio nīkaiyūrwo nī kīmako kīnene. **37** Rūhiū rwa njora rūgookīrīra mbarathi, na ngaari cia ita, na andū a ndūrīrī arīa marī ita-inī riake, nao matūike ta andū-a-nja. Nīngī rūhiū rwa njora nīrūgookīrīra indo ciao iria cia bata ciigītwo igīina-inī ciao, nacio nīgatahwo. **38** Nīgūkaara rīa rīa kūhūithia maaī makuo! Namo nīmakaahūa biū. Nīgūkorwo ūcio nī būruri ūiyūrīte ngai cia mīhianano, nao andū akuo nīmagūrūkītio nīyo. **39** “Nī undū ūcio nyamū cia werū-inī na hiti nīcio īgaatūūruga Babuloni, na kūu no kuo gūgaatūrwo

nī ndundu. Gūtīgacooka gūtūūrwo nī andū o na kana gūikarwo nī andū, nginya njiarwa na njiarwa. **40** O ta ūria Ngai aang’auranirie Sodomu, na Gomora, o hamwe na matūūra marīa maariganītie namo-rī, ūguo noguo gūtārī mūdū ūgaatūūra kuo; gūtārī mūdū ūgaikara kuo,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **41** “Atīrīrī, mbūtū ya ita nī irooka yumīte mwena wa gathīgathini; rūrūrī rūnene, na athamaki aīngī nīmarahūrītwo kuuma ituri-inī cia thī. **42** Marooka marī na mota na matīmū mao; nao nī andū oorū, na matārī tha. Mūrurumo wao nī ta mūrurumo wa ndīhū cia maaī ma iria, magūka mahaicīte mbarathi ciao; mokīte meyarīrie wega mbaara-inī nīguo magūtharīkire, wee Mwārī ūyū wa Babuloni. **43** Mūthamaki wa Babuloni nīaigūite ūhorō wao, namo moko make makoorwo nī hinya. Nīanyīitwo nī ruo rūnene ngoro-inī yake, na ruo ta rwa mūdū-wa-nja akīrūmwō. **44** O ta mūrūūthi ūkīte kuuma ihinga-inī cia Jorodani ūgakinya ūrīthio-inī ūria mūnorū-rī, ūguo noguo ngaingata Babuloni, oime būruri-inī wake o rīmwe. Nūū ūcio ūthuurītwo wīra ūcio nīgeetha ndīmūtue wa kūūrūgamīrīra? Nūū ūngī ūhaana ta nīi, nīngī-rī, nūū ūngīhota kūngararia? Nīngī nī mūrūithi ūrīkū ūngīhota kūregana na nīi?” **45** Nī undū ūcio, thikīrīriai mūgie undū ūria Jehova athugundīte wa gūkīrīra būruri wa Babuloni, o na ūria atūite gwīka būruri wa andū a Babuloni: Arīa anini rūūru-inī magaakururīo, matwarwo kūdū kūrāya; nīakananga ūrīthio wao ūthire biū nī undū wao. **46** Mūrurumo wa Babuloni gūgītahwo nīūgathingithia thī; kayū ga kīrīro giakuo nīgakaigūwo ndūrīrī-inī.

51 Jehova ekuuga ūū: “Atīrīrī, nīngarahūra roho wa mūniinani, ūkīrīre Babuloni, o na andū a Lebī-Kamai. **2** Nīngatūma andū a kūngī mathīi Babuloni magakūhurunje ta ūria mūūngū ūmbūragwo ihuhiro-inī, na manange būruri ūcio ūtīgwo ūtarī kindū; makaūkīrīra kuuma mīena yothe, mūthenya ūcio wāguo wa mwanangiko. **3** Mūtikanareke mūkīa wa mīguī ageete ūta wake, kana ehūmbe nguo ciake cia ita. Mūtīgacāire aanake akuo; anangai mbūtū ciake cia ita, mūciniine. **4** Makaagūa thī moragītwo kūu Babuloni, magurarītio nguraro cia gīkuū kūu barabara-inī ciakuo. **5** Nīgūkorwo Isīraeli na Juda matitirīkitwo nī Ngai wao, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o na gūtūika būruri wao ūiyūrītwo nī mahītia maitho-inī ma ūcio Mūtheru wa Isīraeli. **6** “Mwīthareī muume kūu Babuloni! Ūrai mūhonokie mīoyo yanyū! Mwīthareī mūtīkaniinanīrio nakuo nī undū wa mehīa makuo. Nī ihinda rīa Jehova rīa kwīrīhīria; agaakūrīha o kīrīa gīkwagīrīre. **7** Babuloni kwahaanaga ta gīkombe gīa thahabu kīrī guoko-inī kwa Jehova; nakuo gūgītūma thī yothe ihaane ta īrītītwo nī njooī. Ndūrīrī nīcīanyūire ndībēi yakuo; nī undū ūcio rīu ihaana ta īgūrūkīte. **8** Babuloni nīgūkūgūa o rīmwe na kūhehenjwo. Kūrīrīrei! Rehei ndawa ya kūniina ruo rwakuo; hīhi kwahota kūhona. **9** “Nītūngīahonīrie Babuloni, no rīrī, gūtingīhonio. Nītūgūtīgei, na o mūdū acooke būruri wake kūmbe, nīgūkorwo itūiro riakuo rīkinyīte o matu-inī, rīambatīte o nginya matu-inī marīa mairūi.” **10** “Jehova nīonanītie ūthīngu wātū; ūkai tūthīi tūkoimbūrīre Zayuni maūdū

maria Jehova Ngai witu ekite.’ **11** “Noorai miguu, oyai ngo! Nigukorwo Jehova niarahurite athamaki a Amedi, ni undu niaciirire kuniina Babuloni. Jehova niekwirihira hario, erihire maundu maria meekirwo hekaru yake. **12** Haandai bendera kurgania na thingo cia Babuloni! Ongereai agitiri, igai arangiri, muhaarire andu a kuhithukira njira-ini! Jehova niekuingia uria aciirire gwika, ahingie uuge wake wa kurumirirwo, wa guukirira andu a Babuloni. **13** Wee utiuraga gukuhi na njuu nyingi, na ueigira indo nyingi igiina-ini ciaku-ri, ithiriro riaku ni ikinyu, ni ihinda riaku ria kweherio. **14** Jehova Mwene-Hinya-Wothe niehitite akigwetaga riitwa riake, akoiga atiri: Ti-itheru ningatuma ukurirwo ni andu aingi o ta mirumbi ya ngigi, nao makugirire ni undu wa gukuhota. **15** “Niwe wombire thi na undu wa hinya wake; ningi akihaanda thi na uugi wake, na agitamburukia matu mairu na undu wa umenyo wake. **16** Hindi iria aguthuka-ri, maa maria mari iguru matu-ini nimarurumaga; niwe utumaga thaatu wambate na iguru kuuma ituri ciothe cia thi. Atumaga ruheni ruuke ruhanite na mbura, na akahingurira ruhuho ruume makumbi-ini make. **17** “Andu othe nimagite meciira na makaaga umenyo, nake muturi wa thahabu o wothie niaconorithio ni mihianano iyo yake. Ni undu mihianano iyo yake ni ya maheeni; ndiri mihumu thini wayo. **18** Ndiri kiene, ni indo cia kunyararwo; nario ihinda riayo ria guciirithio riakinya-ri, nigathira biu. **19** We ucio Ruga rwa Jakubu ndatari tayo, nigukorwo niwe Muumbi wa indo ciothe, o hamwe na mhiriga uria eegwafire utuike igai riake; Jehova Mwene-Hinya-Wothe nirio riitwa riake. **20** “Niwe njuguma yakwa ya ita, na nowe kindu giakwa kia mbaara: niwe huthagira kuhehenja nduriri, na ngatuma hinya waku kuniina mothamaki. **21** Niwe huthagira kuhehenja mbarathi na mumihai, ngakuhuthira kuhehenja ngaari ya ita na mumitwari, **22** ngakuhuthira kuhehenja mundu murume na mundu-wa-nja, ngakuhuthira kuhehenja mundu mukuru na uria mwithi, o na ngakuhuthira kuhehenja mwanake na muriri, **23** Ngakuhuthira kuhehenja murithi na ruuru rwake rwa mburi, ngakuhuthira kuhehenja murimi na ndegwa ciake cia kurima, o na ngakuhuthira kuhehenja abaruthi na anene. **24** “Na riri, Babuloni na aria othe matuuraga Kalidei, ngamacookereria uuru wao mukionagira, uuru wothie uria maaneka kuu Zayuni,” uguo niguu Jehova ekuuga. **25** “Ningugukirira wee kirima giki gia kuniinana, wee uniinaga thi yothe.” uguo niguu Jehova ekuuga. “Ningugutamburukira guoko ngukirire, ngugaragarie ngurute ndwaro-ini cia mahiga, na ndume utuuke ta kirima gicinitho ni mwaki. **26** Gutiri ihiga rikarutwo harire rithuie ria koine, o na kana ihiga o ritho ria muthingi, ni undu ugututira ukirite ihooru nginya tene,” uguo niguu Jehova ekuuga. **27** “Haandai bendera bururi-ini, huhai karumbeta nduriri-ini! Thagathagai nduriri ikahurane nake; itai mothamaki maya meturanie, mamukirire: mothamaki ma Ararati, na Mini, na Ashikenazu. Muigirei munene wa ita wa kumukirira; ambatai mbarathi cia ita nyingi ta mirumbi ya ngigi. **28** Thagathagai nduriri ikahurane nake; thagathagai athamaki a Amedi, na

abaruthi, na anene ao othe, na andu a mabururi mothe maria maathagwo nio. **29** Bururi nuringitha na ukenyogonda ni ruo, nigukorwo undu uria Jehova aciirire gwika Babuloni ni murumu: wa kuharagania bururi wa Babuloni niguu kwage mundu ungututira kuo. **30** Njamba iria iri hinya cia Babuloni nitigite kuria; ciakarite ciigitio-ini ciacio iria numu. Hinya wacio ni muthiru; ihaanite o ta andu-a-nja. Ciikaro ciakuo nicinitwo na mwaki; migika ya ihingo ciakuo ni miunange. **31** Mutwari ndumiriri umwe ararumirirwo ni ung, nake mukerio akarumirirwo ni mukerio uria ung, makamenyithie muthamaki wa Babuloni ati itutira riu riake inene ritho niritunyane, **32** ningi mariuko ma njuu nimanyiite, na kuria kuri marura gugacino na mwaki, nacio thigari ikanyitwo ni guoya.” **33** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Israeli, ekuuga atiri: “Mwari wa Babuloni atari ta kuhihoro kia ngano hindi iria yaraganitio ikirangirio; kahinda gake ga kugethwo ngegukinya o narua.” **34** “Nebukadinezaru muthamaki wa Babuloni niatumeretie, niatureheire kirigicano, agatuma tutuuke ta nyungu ya rumba itari kindu. Niatumerukitie o ta ndamathia, nayo nda yake akamiiyuria na indo ciitu iria iri murio, na niacooke agatutahika. **35** Maundu ma uhinya maria maanekwo nyama ciitu-ri, marocokerera Babuloni,” uguo niguu atuturi a Zayuni mekuuga. “Thakame iitu irocookerera acio maikaraga kuu Babuloni,” uguo niguu Jerusalemu ikuuga. **36** Ni undu wa uguo-ri, Jehova ekuuga uu: “Atiriri, ni ningukururira na ngurihire; ningahuthia iria riake, na ndume ithima ciake ihue. **37** Babuloni gugaatuika hiba ya kundu kwanangiku, na imamo cia mbwe, na kundu gwa kumakania, na gwa guthekererwo, kundu gutari mundu ungututira kuo. **38** Andu othe akuo makararamaga ta miruthi muthi, makaarurumaga ta njau cia miruthi. **39** No riri, hindi iria magaakorwo macinitwo ni thuti-ri, nirio ngaamarugithira iruga, na ndume mariio ni njooi, niguu magatheka maanirire, macooke makome toro nginya tene, na maticooke guukira,” uguo niguu Jehova ekuuga. **40** “Ngaamaikurika ta tugundu tugithi guthinjwo, o na ta ndurume iri hamwe na thenge. **41** “Hi, ka Sheshaki nirikeegwatirwo-i, itutira riu rirahagwo ni thi yothe ka niinyiite-i! Babuloni gugaatuika kundu gwa kumakania thini wa nduriri ciothe! **42** Iria riria inene nirikaiyura Babuloni guothe; mururumo wa ndiuh ciario niguu ugakuhubaniria. **43** Matutira makuo nimakirite ihooru, matuuke bururi muumu na weru utari kindu, bururi utari mundu ungututira, kundu gutari mundu ugeragira kuo. **44** Ningaherithira Beli kuu Babuloni na ndume itahike kindu kiria giothe imeretie. Nduriri itigacooka kuhatikana igithi kuri yo. Naruo ruthingo rwa Babuloni nirukaagua. **45** “Umai kuu thini waro, inyu andu akwa! Mwitharei, muhonokie mioyo yanyu! Mwitharei, mweherere marakara maria mahi ma Jehova. **46** Mutikanareke ngoro cianyu ciurwo ni hinya, kana mwitigire hindi iria ndeto cia muhuhu ikaiguu bururi-ini; uhoru umwe wa muhuhu niukaiguu mwaka uyū, na ung iguuo mwaka ucio ung urumirire, muhuhu ukoni ndeto cia haaro bururi-ini, na wa mwathani umwe

agĩtũkĩrĩra mwathani ũrĩa ũngĩ. **47** Nĩgũkorwo ti-itherũ ihinda nĩrĩgooka rĩrĩa ngaaherithia ngai cia mĩhianano ya Babuloni; bũrũrĩ ũcio wothē nĩũgaconorithio, nao andũ akuo arĩa othe moragĩtuo nĩmakaaragana kuo. **48** Hĩndĩ iyo igũrũ na thĩ na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo nĩkanĩrĩra nĩ gũkena igikenerera Babuloni, nĩgũkorwo aniinani nĩmakarĩtharĩkĩra, moimĩte mwena wa gathigathini,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **49** “Babuloni no nginya gũkaagũa nĩ undũ wa andũ a Isiraeli arĩa maanooraga, ũguo noguo andũ a mabũrũri mothe makaagũa thĩ, moragĩtuo nĩ undũ wa Babuloni. **50** Inyũ mũhonokete kũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ, mwĩthare na mũtikagonderere! Ririkanagai Jehova mũrĩ bũrũri wa kũraya, na mwĩciragie ũhoru wa Jerusalem.” **51** “Nĩtũconorithĩtio, nĩgũkorwo nĩtũrumĩtuo, na tũkahumbwo thoni mothĩũ maitũ, tondũ andũ a kũngĩ nĩmatoonyetete kũndũ kũria kwamũre thĩnĩ na nyũmba ya Jehova.” **52** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmagooka rĩrĩa ngaaherithia mĩhianano yake, nao andũ arĩa agurarie kũu bũrũri-inĩ ũcio guothe nĩmagacaaya. **53** O na kũngĩtũka Babuloni gwtũũgĩrĩtie gũgakinya o matu-inĩ, na cĩhitho ciakuo ikairĩgĩrwo na hinya mũno-rĩ, no ngaakũrehithĩria aniinani magũtũkĩrĩre,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **54** “Mũgambo wa kĩrĩro nĩũraiguu kũu Babuloni; nĩ mũgambo wa kũniinanwo ũraiguu kũu bũrũri wa andũ a Babuloni. **55** Jehova nĩakaniina Babuloni; nĩagakiria inegene rĩu inene rĩakuo. Makũmbĩ ma thũ makaahũyũtika taarĩ mũrurumo wa maaĩ maingĩ. Mũrurumo wa mĩgambo yao nĩũkaiguuagwo. **56** Mũniinani nĩagookĩrĩra Babuloni; njamba ciakuo iria irĩ hinya nĩkaanyĩtuo, namo mota mao moinangwo. Nĩ undũ Jehova nĩ Mũrungu ũrĩhanagĩria; we akaarĩhanĩria biũ. **57** Anene akuo, na andũ arĩa ogĩ, o na abarũthĩ akuo, o undũ ũmwe na anene akuo, o na njamba ciakuo iria irĩ hinya, othe nĩngatũma marĩo nĩ njoo; magaaakoma nginya tene, na matiũkĩre,” nĩguo Mũthamaki ekuuga, o we ũrĩa rĩitwa rĩake arĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **58** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Rũthingo rwa Babuloni rũria rwarĩ nĩrũkang’auranio biũ, nacio ihingo ciakuo iria ndaaya na igũrũ icinwo na mwaki; andũ menogagia tũhũ, nago wĩra wa ndũrĩrĩ no ngũ cia gũcinwo na mwaki.” **59** Ino nĩo ndũmĩrĩrĩ irĩa Jeremia aaheire Seraia mũrũ wa Neria, mũrũ wa Maaseia, o ũcio warĩ mũnene ũrĩa mũrori wa maũndũ ma nyũmba ya mũthamaki, rĩrĩa aathiire Babuloni marĩ na Zedekia mũthamaki wa Juda mwaka-inĩ wa ĩna wa ũthamaki wake. **60** Jeremia nĩandĩkĩte ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo ũhoru wothē ũkonĩ mwanangĩko ũrĩa ũgaakinyĩrĩra Babuloni: maũndũ marĩa mothe maandĩkitwo makonĩ Babuloni. **61** Jeremia akĩra Seraia atĩrĩ, “Wakinya Babuloni-rĩ, ũgaatigĩrĩra atĩ nĩwathoma mohoro maya mothe wanĩrĩre. **62** Ũcooke uuge atĩrĩ, ‘Wee Jehova, nĩugĩte nĩũkũniina kũndũ gũkũ, nĩgeetha gũtikanatũrwo nĩ mũndũ, o na kana nyamũ; gũgũtũra gũkĩrĩte ihooru nginya tene.’ **63** Warĩka gũthoma ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo-rĩ, ũroherere ihiga, ũrĩkie Rũrĩ rwa Farati. **64** Ũcooke uuge atĩrĩ, ‘Ũguo noguo Babuloni gũkaarikĩra kũũrĩre biũ, na gũtigacooka kuumĩra na igũrũ, nĩ undũ wa mwanangĩko ũrĩa ngaakũrehithĩria. Nao andũ akuo nĩmakaagũa.’” Ũhoru wa Jeremia ũkinyĩte hau.

52 Zedekia aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ũmwe rĩrĩa aatuũkĩre mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalem mĩaka ikũmi na ũmwe. Nyina eetagwo Hamutali mwarĩ wa Jeremia; nake oimĩte Libina. **2** Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa Jehoiakimu eekĩte. **3** Na nĩ undũ wa marakara ma Jehova-rĩ, nĩkĩo maũndũ macio mothe meekĩkĩre kũu Jerusalem na Juda, na mũthia-inĩ akĩmaingata mehewe mbere yake. Na rĩrĩ, Zedekia akĩremera mũthamaki wa Babuloni, akĩaga gwathĩka. **4** Nĩ undũ ũcio mwaka-inĩ wa kenda wa ũthamaki wa Zedekia, mũthenya wa ikũmi wa mweri wa ikũmi-rĩ, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni agĩthĩrĩ kũhũrana na Jerusalem arĩ na ita rĩake rĩothe, nao makĩamba hema nja ya itũũra rĩu inene, na magĩaka ihumbu cia tĩrĩ mĩena yothē yario cia kũmateithia gũtharĩkĩra itũũra rĩu. **5** Nario itũũra rĩu inene rĩgĩkara rĩrĩ irigĩcĩrie nginya mwaka wa ikũmi na ũmwe wa ũthamaki wa Zedekia. **6** Na rĩrĩ, mũthenya wa kenda wa mweri wa kana, ng’aragu ikĩneneha mũno kũu itũũra-inĩ, o nginya gũkĩaga irio cia kũrĩtio nĩ andũ a bũrũri ũcio. **7** Hĩndĩ iyo rũthingo rwa itũũra rĩu inene rũkimomorwo, nacio mbũtũ ciothe cia ita ikũũra. Moimire itũũra-inĩ ũtukũ magereire kĩhingoinĩ kĩrĩa kĩarĩ gatagatĩ ga thingo cieri hakuhi na mũgũnda wa mũthamaki, o na gũtũka andũ a Babuloni nĩmarigĩcĩrie itũũra rĩu inene rĩothe. Nao makĩũra merekeire Araba, **8** no mbũtũ ya ita ya Babuloni igĩteng’eria Mũthamaki Zedekia nginya ikĩmũkinyĩra werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu wa Jeriko. Thigarĩ ciake ciothe ikĩamũranio nake ikĩhurunjwo. **9** Nayo mbũtũ ya ita ya Babuloni ikĩnyĩta Mũthamaki Zedekia. Makĩmũtwaru kũrĩ mũthamaki wa Babuloni ũrĩa warĩ kũu Rĩbila, bũrũri-inĩ wa Hamathu, na kũu nĩkũo aamũtũrĩre ciira. **10** Mũthamaki wa Babuloni arĩ kũu Rĩbila nĩoragithirie arĩ a Zedekia o hau maitho-inĩ ma ithe wao; agĩcooka akĩũragithia anene othe a Juda. **11** Nĩacookire agĩkũũrĩthia Zedekia maitho, na akĩmuoaha na bĩngũ cia gĩcango, akĩmũtwaru Babuloni, na kũu akĩmũkĩra njeeera nginya mũthenya ũrĩa aakuire. **12** Mũthenya wa ikũmi wa mweri wa ĩtano, mwaka-inĩ wa ikũmi na kenda wa gũthamaka kwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni-rĩ, Nebuzaradani mũnene wa arangĩrĩ a mũthamaki wa Babuloni, ũrĩa watungataga mũthamaki wa Babuloni, agĩũka Jerusalem, **13** agĩcina hekarũ ya Jehova, na nyũmba ya ũthamaki, o na nyũmba ciothe cia Jerusalem. Nĩngĩ agĩcina nyũmba o yothē yari ya bata kuo. **14** Nayo mbũtũ yothē ya ita ya Babuloni, ĩtongoretio nĩ mũnene ũcio wa arangĩrĩ a mũthamaki, ikĩmomora thingo ciothe iria ciathiũrũrũkĩrĩre Jerusalem. **15** Nebuzaradani ũcio warĩ mũnene wa arangĩrĩ a mũthamaki nĩatahire andũ amwe arĩa maarĩ athĩnĩ mũno, na andũ arĩa maatigaire kũu itũũra-inĩ rĩu inene, hamwe na mabundi marĩa mangĩ, o na andũ arĩa metwarĩte o ene kũrĩ mũthamaki wa Babuloni. **16** No Nebuzaradani nĩatigire andũ amwe arĩa maarĩ athĩnĩ mũno a bũrũri ũcio kuo, nĩguo marutaga wĩra mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ na mĩgũnda-inĩ irĩa ĩngĩ. **17** Andũ a Babuloni makĩunanga itugĩ cia gĩcango, na metha cia kũgĩrĩrwo ĩndo, na Karia karia kaarĩ ga gĩcango, iria ciarĩ thĩnĩ na hekarũ ya Jehova, magĩkuua

gĩcango kũu gĩothe magĩgĩtwara Babuloni. **18** Ningĩ magĩkuua nyũngũ, na icakũri, na magathiĩ ma gũtinia ndaambĩ, na mbakũri cia kũminjaminjĩria maaĩ, na thaani, o na indo ciothe cia gĩcango iria ciahũthagĩrwo wĩra-inĩ wa hekarũ, magĩthĩĩ nacio. **19** Mũnene ũcio wa thigari cia mũthamaki nĩakuire mbakũri iria nene, na Ngũ, na mbakũri cia kũminjaminjĩria maaĩ, na nyũngũ, na mĩtĩ ya matawa, na thaani, o na mbakũri iria ciahũthagĩrwo na kũruta maruta ma kũnyuu, iria ciothe ciathondeketwo na thahabu ĩria therie kana betha. **20** Gĩcango kĩria kĩarutirwo itugĩ-inĩ icio cieri, na Karia kau, na ndegwa iria ikũmi na igĩrĩ cia gĩcango iria ciarĩ rungu rwako, na metha, iria Mũthamaki Solomoni aathondekete cia hekarũ ya Jehova, gĩtingĩathimikire nĩ kũingĩha. **21** O gĩtugĩ kĩmwe gĩacio kĩarĩ kĩa mĩkono ikũmi na ĩnana kũraiha, na mĩkono ikũmi na ĩrĩ gũthiũrũrũka; na o kĩmwe gĩacio kĩarĩ na ũtungu wa ciara inya, na kĩarĩ na irima gatagati. **22** Kĩongo gĩa gĩcango kĩria kĩarĩ hau gĩtugĩ-igĩrũ, o kĩmwe kĩarĩ kĩa mĩkono ĩtano kũraiha, na gĩkagemio na rũgara rũrĩ na makomamanga ma gĩcango gũthiũrũrũkĩria. Gĩtugĩ kũu kĩngĩ gĩa keerĩ, kĩrĩ na makomamanga makĩo nĩkĩahaanaine biũ na kũu kĩngĩ kĩa mbere. **23** Na haarĩ na makomamanga mĩrongo kenda na matandatũ maacuuhĩte mĩena-inĩ; makomamanga mothe marĩa maathiũrũrũkĩrie igĩrũ wa magemio macio ma rũgara maarĩ igana rĩmwe. **24** Mũnene ũcio wa arangĩri nĩanyiitire Seraia mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, na Zefania mũthĩnjĩri-Ngai ũria wa keerĩ harĩ we, o na andũ arĩa atatũ maarangagĩra mĩrango. **25** Harĩ andũ arĩa maatigaire kũu itũura-inĩ inene, akĩnyiita mũnene ũria warũgamĩrĩire andũ a mbaara, na akĩnyiita andũ mũgwanja arĩa maataaraga mũthamaki. Ningĩ akĩnyiita karani ũria mũnene, ũria wandikithagia andũ a gũthĩĩ ita a bũrũri ũcio, na andũ ake mĩrongo ĩtandatũ arĩa maakorirwo itũura-inĩ rĩu inene. **26** Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri akĩmakuua othe, akĩmatwarĩra mũthamaki wa Babuloni kũu Ribila. **27** Kũu Ribila, bũrũri-inĩ wa Hamathu, nĩkuo mũthamaki ũcio wa Babuloni aamoragithĩirie. Nĩ ũndũ ũcio andũ a Juda magĩtahwo, magĩtwarwo bũrũri ũngĩ, makĩrutwo bũrũri wao. **28** Ūyũ nĩguo mũigana wa andũ arĩa Nebukadinezaru aatahire akĩmatwara bũrũri ũngĩ: mwaka-inĩ wa mũgwanja aatahire Ayahudi 3,023; **29** naguo mwaka wa ikũmi na ĩnana wa mũthamaki wa Nebukadinezaru, agĩtaha andũ 832 kuuma Jerusalem; **30** o naguo mwaka-inĩ wake wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ, agĩtaha Ayahudi 745 magĩtwarwo bũrũri ũngĩ nĩ Nebuzaradani ũcio mwathi wa arangĩri a mũthamaki. Andũ acio othe maarĩ 4,600. **31** Na gũgĩkinya atĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩtatũ na mũgwanja kuuma rĩria Jekonia, mũthamaki wa Juda, aatwarirwo bũrũri ũngĩ, mwaka-inĩ ũria Evili-Merodaki aatuĩkire mũthamaki wa Babuloni-rĩ, nĩohorithirie Jekonia mũthamaki wa Juda, akĩmũrekereria oime njeera mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtano wa mweri wa ikũmi na ĩrĩ. **32** Nĩamwarĩirie na ũhooreri, na akĩmũhe gĩtĩ gĩa kũmũtũgĩria gũkĩra athamaki acio angĩ maarĩ nao kũu Babuloni. **33** Nĩ ũndũ ũcio Jekonia akĩruta nguo ciale cia njeera, na agĩtũura arĩanagĩra irio na

Macakaya

1 Hī! Kaī itūūra rīu inene nīrīkarīte rītiganīrio, o rīu rīratīre rīyūrīte andū-īl Kaī rīkūhaana o ta mūtumia wa ndigwa, ūcio ūraarī mūnene gatagatī ka ndūrīrī-ī! O we ūratīre arī mūthamaki-mūdū-wa-nja ng'ongo-inī cia būrūrī-rī, rīu atūikite ngombo. **2** Ūtukū araaraga akīrīra na ruo, maithori makanyūrūrūkia makai-inī make. Arīa othe marendanīte nake-rī, hatīrī o na ūmwe wa kūmūhooreria. Arata ake othe nīmamūkunanīre; othe matuikite thū ciake. **3** Thuutha wa thīina na mawīra maritū, Juda nīatwaritwo ithaamīrio. Atūūruga gatagatī ka ndūrīrī; agakīaga handū ha kūhurūka. Arīa othe mamūingatithagia nīmamūkinyīrīre arī hatika-inī ciake. **4** Njīra cia gūthīi Zayuni no macakaya, nī ūndū gūtīrī andū mookaga ciathī ciake iria njathane. Matoonero make mothe makirīte ihooru, anjānjīrī-Ngai ake no gūcaaya maracaaya, airītu ake no kūgirīka, nake arī na ruo rūnene. **5** Amuku ake matuikite nīo mamwathaga; thū ciake nīcio igacīire. Jehova nīamūrehithīrie kīeha nī ūndū wa mehīa make maingī. Ciana ciake itahītuo igatwarwo būrūrī ūngi, igatuika migwate ya thū. **6** Mwarī wa Zayuni nīehereirwo nī riiri wake. Anene ake mahaanīte ta thwariga ciagīte ūrīthio; moorīte matarī na hinya, moimītuo thuutha nī arīa mamaingatithīte. **7** Matukū-inī ma thīina na kūūrūra gwake-rī, Jerusalemu arīkanaga igīina ciothe iria ciarī ciake matukū ma tene. Rīrīa andū ake maagūire moko-inī ma thū-rī, gūtīarī mūdū o na ūmwe wa kūmūteithia. Thū ciake ikīmūrora, igīthekepera mwanangīko wake. **8** Jerusalemu nīehīte mūno, na nī ūndū ūcio akanyīitwo nī thaahu. Arīa othe maamūtīte-rī, rīu nīmamūnyararīte, nī ūndū nīmonete njaga yake; we mwene no gūcaaya aracaaya, na akamahutafīra. **9** Gīko gīake nīkīnyītīte nguo ciake; nake ndaigana gwīcūūrania mūtūūrīre wake wa thuutha. Kūgūa gwake kwarī gwa kūmakania; gūtīarī mūdū o na ūmwe wa kūmūhooreria. “Wee Jehova, ta kīone mathīina makwa, nīgūkorwo thū yakwa nīhootanīte.” **10** Thū īyo nīyegwatīre igīina-inī ciake ciothe; nake akīonera ndūrīrī iria itooī Ngai igītoonya handū harīa hake haamūre: o arīa wee wathanīte matikanatoonye kīūngano-inī gīaku. **11** Andū ake othe nīgūcaaya maracaaya magīetha gīa kūrīa; magagīkūūrania igīina ciao na irio nīgūo matūūre muoyo. “Wee Jehova, ta cūrania wone, nīgūkorwo ndī mūmeneku.” **12** “Atīrīrī, inyuī mūrāhitūka, anga mūkuona ūndū ūyū ta ūtamūkoni? Ta rorai muone. Nī kūrī thīina ūiganane na thīina ūyū wakwa, thīina ūrī njgīrīrwo, o ūcio Jehova aandehithīrie mūthenya wa marakara make mahīū? **13** “We aandūmīre mwaki uumīte igūrū, akīūkūrūkia, ūgītoonya ngīnya mahīndī-inī makwa. Aambīre magūrū makwa wabu wa kūmatega, akīhūdūra. Nake agītūma nyīitwo nī ihooru, ngīkīringīka mūthenya wothē. **14** “Mehīa makwa mohanītīo, magatuika icooki. Moko make mamogothanītīo hamwe. Magagīkīrwo ngingo-inī yakwa, nake Mwathani agakīūniina hinya. Akaaneana moko-inī ma arīa itangihota gwītīiria. **15** “Mwathani nīaregete njamba ciothe cia ita iria ndī nacio, akanjīrīra

ita nīgūo rīnjūkīrīre, rīmemende aanake akwa. Kīhīhīro-inī gīake kīa ndībei-rī, Mwathani nīarangīrīrie Mwarī Gathirange wa Juda. **16** “Maūdū macio nīmo maratūma ndīre, namo maitho makwa makanyūrūrūkia maithori. Gūtīrī mūdū ūrī hakuhi wa kūūhooreria, gūtīrī mūdū wa kūnyūmīrīria ngoro. Ciana ciakwa ituikite cia kūnyamarīka tondū thū nīyo ihoontanīte.” **17** Zayuni atambūrūkīte moko, no gūtīrī mūdū wa kūmūhooreria. Jehova nīathanīte ūhooro wa Jakubu afī arīa mariganītīe nake matuīke thū ciake; Jerusalemu nīatuikite kīndū kīrī thaahu gatagatī-inī kao. **18** “Jehova nī mūthingu, no rīrī, nīndaremeire watho wake. Thīkīrīrīa, inyuī andū othe, na mūrōre gūthīnīka gwakwa. Aanake akwa na airītu akwa nīmatahītuo magatwarwo thī ng'eni. **19** “Ndaatūmaniire arīa twarī ngwatanīro, no-o makīngunyanīra. Athīnjīrī-Ngai akwa, na athuuri akwa marakūīrīre itūūra-inī rīu inene, o magīcaragia irio cia kūmatūūria muoyo. **20** “Wee Jehova, ta rora wone ūrīa ndī hatika-inīl Nīndīratangīka thīnī wakwa, na ngathīnīka thīnī wa ngoro yakwa, nī ūndū ngoretwo ndī mūrēmi mūno. Na kūu nja, hīū cia njora nīrooraga andū, nakuo thīnī no gīkuū kūrī. **21** “Andū nīmāgūite mūcaayo wakwa, no gūtīrī mūdū o na ūmwe wa kūūhooreria. Thū ciakwa ciothe nīcīgūite ūhooro wa hatīka ciakwa, nacio igakena nī ūndū wa ūguo wīkīte. Nawe gīkinyīe mūthenya ūrīa wanīrīre nīgūo nao mahaane ta nī. **22** “Waganu wao wothē nīūgīkinye mbere yaku, nawe ūmeke o ta ūrīa ūnjīkīte nī ūndū wa mehīa makwa mothe. Mīcaayo yakwa nī mīngī, nayo ngoro yakwa nīringīkīte.”

2 Hī! Kaī Mwathani nīākīhumbīrīte Mwarī wa Zayuni na itu rīra marakara make-īl Nīatungumanītīe riiri wa Isīraeli, akaūharūrūkia kuuma igūrū ngīnya thī; ndaarīkanire gaturwa ka magūrū make, mūthenya ūrīa aarakarīre. **2** Mwathani-rī, nīameretīe itūūro ciothe cia Jakubu atarī na tha; nīamomoretē cīhithio iria nūmu cia Mwarī wa Juda arī na marakara. Nīagūthīte ūthamaki wa Mwarī wa Juda, na akagūthīa anene ake, akamaconorīthia. **3** Rūhīa rwa Isīraeli ruothe arūrengete arī na marakara mahīū. Nīheretīe guoko gwake kwa ūrīo, gūkameeherera o rīrīa thū cīamakuhīrīria. Nīgūcina acinīte Jakubu ta mwaki ūkūrīrīmūka, ūrīa ūcinaga kīrīa gīothe kīrī hakuhi naguo. **4** Agegete ūta wake o ta thū; guoko gwake kwa ūrīo nī kwīhaarīrie. Arīa othe maatūre makenagia maitho-rī, amooragīte o ta marī thū; hema ya Mwarī wa Zayuni amītīrīrie mang'ūrī make mahaana ta mwaki. **5** Mwathani-rī, atuikite ta thū; nīameretīe Isīraeli. Nīameretīe nyūmba ciake ciothe cia ūthamaki, na akaananga cīhithio ciake iria nūmu. Nīainghīrie Mwarī wa Juda gūcakaya na kūgirīka. **6** Nīonūhīte gīkaro gīake ta mūgūnda; nīanangīte handū hake ha gūtūnganīrwo. Jehova nīatūmīte Zayuni arīganīrwo nī ciathī ciake iria njathane, o hamwe na Thabatū ciake; nī ūndū wa marakara make mahīū-rī, akanyarara mūthamaki, o hamwe na mūthīnjīrī-Ngai. **7** Mwathani nīaregete kīgongona gīake, na agatīganīria handū hake harīa haamūre. Nīaneanīte thingo cia nyūmba ciake cia ūthamaki kūrī thū; iraanīrīra irī thīnī na nyūmba

ya Jehova, o taari muthenya wa giathi kiria giathane. **8** Jehova nifatuire itua ria kumomora ruthingo ruria ruthiururukirie Mwarĩ wa Zayuni. Niatamburukirie ruri ri rwa giuthima, na ndaagirire guoko gwake gutige kurwanaga. Niatumire njirigo na thingo icakaye; o cieri igigituika cia kwanangika. **9** Ihingo ciakuo niiorokeire na thi; migũko yacio niamiumangite, akamiananga. Muthamaki na anene akuo nimatahitwo magatwarwo ndurĩri-inĩ, watho riu ndurutanagwo, na anabii akuo nimatigire kuona cioneki ciumite kuri Jehova. **10** Athuuri a kuu kwa Mwarĩ wa Zayuni maikarite thi makirite ki; nao nimehurire rukungu mitwe, na makehumba nguo cia makunia. Airitu a Jerusalemu mainamiriire maturumithie mitwe yao thi. **11** Maitho makwa nimarooro ni kurira, ngatangika thiini wakwa, naguo roho wakwa niutururirwo thi ni undu wa andu akwa kwanangwo, nigukorwo twana na tukenge turaringikira njira-ini cia itura riria inene. **12** Turooria manyina atiri, "Irio na ndibei iri ha?" o tukiringikaga ta andu matihiriio njira-ini cia itura riria inene, o mioyo yatuo igithiragira moko-ini ma manyina. **13** Ingikiuga atia ni undu waku? Ingikugerekania naki, wee Mwarĩ uyũ wa Jerusalemu? Ingikuaanania naki, niguo nguhoorerie, wee Mwarĩ uyũ Gathirange wa Zayuni? Kirona giaku kirikite o ta iria. Nuu ungihota gikuhonia? **14** Cioneki iria anabii aku moonaga ciari cia tũhu na cia maheeni; matiigana kumũguuriria mehia manyu niguo magiririire gutahwo kwanyu. Ndumiriri iria maamũheire ciari cia maheeni, na cia kumũhithithia. **15** Ehitukiri othe mahũruga hi; mathekaga makiinainagiria Mwarĩ uyũ wa Jerusalemu mitwe, makiuragia atiri: "Ii riri nĩrio itura inene riria rietagwo uthaka uria mukinyaniru biũ, na riheetwo gikeno gia thi yothe?" **16** Thu ciaku ciothe ciathamagia tũna igũukirire; iguthekagira na ikahagarania magedo, ikoiga atiri, "Ithu nitũmumeretie. Uyũ niguo muthenya uria tutũire twetereire, na riu nitũwonete." **17** Jehova nĩarikitie gwika uria aathugundite; we nĩahingitie kiugo giake, kiria aathanire o matukũ ma tene. Akungũaranitie ategũũguira tha, atũmite thu igũkenere, rũhia rwa amuku aku nĩruo atũgĩritie. **18** Ngoro cia andu nĩrakaira Mwathani. Atiriri, wee rũthingo ruru rwa Mwarĩ wa Zayuni, reke maithori maku manyũrũke ta ruiũ muthenya na utukũ; ndũkahurũke, kana ũreke maitho maku mahurũke. **19** Arahũka, ũkayũrũke utukũ, riria ũrangiri wa utukũ wambagĩria; itũrũraga ngoro yaku ta maaĩ mbere ya Mwathani. Ambararia moko maku na igũrũ kuri we ni undu wa mioyo ya ciana ciaku, o cio iraringika ni ng'aragu magomano-ini ma njira ciothe. **20** "Wee Jehova, ta rora, na ũcũranie: Nũ ũngi wee ũri weka ũguo? Andũ-a-nja nĩmagirĩrwo ni kũria maciaro mao, o ciana iria marerete? Mũthĩnjiri-Ngai na mũnabii nĩmagirĩire kũuragagĩrwo handũ-haria-haamũre ha Mwathani? **21** "Andũ ethĩ o na aria akũrũ makomete hamwe rũkungũ-ini rwa njira, aanake akwa na airitu moragĩtwa na rũhiũ rwa njora. Ūmoragite muthenya uria ũrakarite; ũmoragite ũtekũmaiguira tha. **22** "O ta uria witanaga muthenya wa giathi-rĩ, noguo ũnjĩtũre maũndũ ma kũnguoyohia, makandigiciria mĩena yothe o taari muthenya wa giathi. Muthenya wa marakara ma

Jehova-rĩ, gutĩrĩ mũndũ o na ũmwe wahonokire kana agĩtigara; aria ndarũmbũirie na ngĩrera-rĩ, thu yakwa nĩmanangite."

3 Nĩ ndĩ mũndũ wonete thiina ni undu wa kũhũrwo na rũthanju rwa mang'ũri make. **2** Andwarite akangereria nduma-ini handũ ha ũtheri-ini; **3** titherũ, atũmite guoko gwake kũnjũkĩrĩre rĩngĩ na rĩngĩ, muthenya wotho. **4** Niatũmite nyama cia mwĩri wakwa na gĩkonde kĩaguo ihinyare, na akoinanga mahĩndĩ makwa. **5** Nĩandigicĩrie, na agaathiũrũkĩria na marũrũ, na thiina. **6** Atũmite ndũre nduma-ini o ta andũ aria maakũire tene. **7** Nianjĩrigĩre na rũthingo niguo ndikae kũura; mĩnyororo yakwa nĩamĩritũhitie mũno. **8** O na riria ndetana kana ndakaya ngĩenda ũteithio-rĩ, ni kũhingĩria ahangagĩria mahooya makwa. **9** Nĩahingite njira yakwa na mahiga maicũhie; atũmite tũcira twakwa tuogeme. **10** Kũri nĩ ataukĩte o ta nduba riria yoheirie, kana ta mũrũthi riria wĩhithite, **11** akĩngururia kuuma gacira-ini, akĩndambuura, akĩndiganĩria itari na ũteithio. **12** Ageetete ũta wake, akangereka, ndũke cabaa ya kũrathagwo ni mĩgu yake. **13** Nĩatheecire ngoro yakwa na mĩgu kuuma thiaka-ini wake. **14** Ngĩgĩtuika wa guthekagĩrwo ni andũ akwa othe; maanyũrũragia na rwĩmbo muthenya wotho. **15** Anjĩyũritie maũndũ marũrũ, na akahũũnia na maaĩ ma nyongo. **16** Nĩang'ethũrangite magedo makwa na kagoto; anangĩrĩrie rũkungũ-ini. **17** Nĩanjĩthitio thayũ; nĩndiganĩrwo ũgaacĩrũ ni kĩ. **18** Nĩ undũ ũcio nguuga atiri, "Riiri wakwa niũthirite, o hamwe na maũndũ maria mothe ndũire njĩrigĩrĩre kuuma kuri Jehova." **19** Nĩngũirĩkana thiina wakwa, na kũrũura gwakwa, na ngarĩrikana maũndũ marũrũ, o na maaĩ ma nyongo. **20** Ngoro yakwa no irarĩrikana maũndũ macio, nayo ikaringika thiini wakwa. **21** O na gutariũ ũguo nĩndirĩkanaga undũ uyũ, na tondũ wa ũguo ngagĩ na kĩrĩgĩrĩro: **22** Tondũ wa wendo mũnene wa Jehova, nĩkĩo tũtaniĩnĩtũ biũ, nigũkorwo tha ciale itiri hĩndĩ ithiraga. **23** Tha ciaku ikoragwo iri njerũ rũciini o rũciini, wĩhokeku waku ni mũnene mũno. **24** Ngoro yakwa yugaga atiri, "Jehova niwe igai riakwa; tondũ ũcio niwe ndĩrietagĩria." **25** Jehova ni mwega kuri aria mamwĩhokaga, kuri ngoro iyo imũrongoragia; **26** ni wega mũndũ gweterera ũhonokio wa Jehova o akĩrite. **27** Nĩ wega mũndũ gũkuua icooki hĩndĩ iria arĩ mũnini. **28** Nĩaikare arĩ wiki akĩrite, nigũkorwo ni Jehova ũmtũgĩrĩre rio. **29** Nĩaturumithie ũthũ wake rũkungũ-ini, no gũkorwo aahota kũgia na kĩrĩgĩrĩro. **30** Nĩerekerie rũthia kuri mũndũ uria ũkũmũgũtha, na aiyũrwo ni thoni. **31** Nĩgũkorwo Jehova ndateanagĩria andũ nginya tene. **32** O na gũtuika niarehaga kieha-rĩ, we nĩaguanagĩria tha, nigũkorwo wendo ũcio wake ũtathiraga ni mũnene mũno. **33** Nĩgũkorwo ndarehagira andũ mĩnyamaro, kana akarehere ciana cia andũ kieha akiendaga. **34** Riria andũ a bũruri aria othe mohetwo maarangĩrĩro na makinya-rĩ, **35** riria mũndũ aagithio kihooto giake mbere ya ũria-ũri-Igũrũ-Mũno-rĩ, **36** o na riria mũndũ atũrwo ciira hatari kihooto-rĩ, githĩ Mwathani ndonaga maũndũ macio? **37** Nũ ũngĩaria na atũne undũ

ucio uhinge, Mwathani ataathanite gutuike uguo? **38** Githi kanua-ini ka Ūria-ŭri-Igŭrŭ-Mũno tiho hoimaga maĩndũ mooru, na hakoima maĩndũ mega? **39** Mũndũ o wothe ŭri muoyo-rĩ, atetaga nĩkĩ rĩria ekũherithio nĩ ūndũ wa mehia make? **40** Nĩtũthuthuuri-e mĩthiire iitũ na tũmĩtũirie, tũcokerere Jehova. **41** Nĩtwambararie ngoro ciitũ na moko maitũ na igŭrũ kŭrĩ Mũrungu ūria ŭri igŭrũ, tuuge atĩrĩ: **42** “Ithui-rĩ, nĩtũhĩtie na tũgakũremera, wee nawe ũkaaga gũtũreka. **43** “Wee wĩhumbĩrite na marakara, ũgatũingatithia; ũraganite ũtekũguanĩra tha. **44** Wee wĩhumbĩrite na itu nĩgeetha gũtikagĩe na ihooya rĩngĩgũkinyĩra. **45** Wee ũtũmĩte tũtũike ta gĩko, na ta mahuti gatagatĩ ka ndũrĩrĩ. **46** “Thũ ciitũ ciothe itwathamĩrie tũnua itũkĩrĩre. **47** Nĩtũkorereirwo nĩ kĩmako kĩnene, na tũkenjerwo marima, tũgakorwo nĩ ũniinani, na mwanangĩko.” **48** Maitho makwa maranyũrũrũkia tũrũtũ twa maithori nĩ ūndũ andũ akwa nĩmanangĩtuo. **49** Maitho makwa marinyũrũrũkagia maithori mategũtigithiria, magaikara o makĩnyũrũrũkaga, **50** nginya rĩria Jehova agaacũthĩrĩria arĩ igŭrũ oone. **51** Maĩndũ marĩa ndĩrona nĩmaranjĩguithia kieha ngoro, tondũ wa andũ-a-nja othe a itũũra riakwa inene. **52** Andũ arĩa maatuukĩe thũ ciakwa hatarĩ gĩtũmĩ nĩo maanguĩmaga ta nyoni. **53** Maanjĩkirie irima makĩenda kũnjũragia, na makĩthũũra na mahiga; **54** ndaahubaniĩrio nĩ maaĩ maingĩ, magĩkũrũkĩria igŭrũ rĩa mĩtwe wakwa, na nĩ ngĩciĩria ndĩ hakuhi kũniinwo. **55** Ngĩkairĩ rĩitwa riaku Wee Jehova, ndĩ kũu irima-inĩ rĩu iriku. **56** Na we ũkĩgua ithaithana riakwa, ngĩkĩwira atĩrĩ, “Tiga kũhinga matũ maku ngĩgũkairĩ ũndeithie.” **57** Nawe ũkĩngũhĩrĩria rĩria ndagũkairĩ, ũkĩnjũra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigira.” **58** Wee Mwathani-rĩ, nĩwe wanjĩrĩrĩre; nawe ũgĩgũkũra muoyo wakwa. **59** Wee Jehova, nĩwonete ũũru ūria njĩkũtwo. Tua ciira wakwa arĩ we! **60** Wee nĩwonete kwĩrĩhĩria kwao guothe, o na mathugunda mao mothe ma kũnjũkĩrĩra. **61** Wee Jehova-rĩ, nĩũiguĩte irumi iria manumite nacio, o na mathugunda mao mothe ma kũnjũkĩrĩra: **62** maĩndũ marĩa thũ ciakwa ciaragia na mĩheehũ ikĩng’ung’uanaga injũkĩrie mũthenya wothe. **63** Ta kĩmarore! Magũikara thĩ kana magũikira, maanyũrũragia na nyĩmbo ciao. **64** Wee Jehova-rĩ, marĩthe kũringana na ūria mekĩte, kũringana na wĩra wa moko mao. **65** Ūmia ngoro ciao, nakĩo kĩrumi giaku kĩroikara nao! **66** Maingatithie ūrĩ na marakara, na ũmaniine mathire gũkũ mũhuro wa igŭrũ rĩa Jehova.

4 Hĩ! Kaĩ thahabu iyo nĩthĩrĩte ũkengu wayo-ĩ, thahabu irĩa therie kaĩ irĩ gũthĩta-ĩ! Tũhiga twa goro tũria twamũre nĩtũhurunjĩtwo magomano-inĩ ma njĩra ciothe. **2** Ariũ a Zayuni arĩa me bata, arĩa rĩmwe mangĩaringithanirio na thogora wa thahabu, kaĩ rĩu moonagwo ta nyĩngũ cia rĩũmba-ĩ, o ta wĩra wa moko ma mũũmbĩ! **3** O na mbwe nĩciongithagia ciana ciao, no andũ akwa matuikĩte andũ matarĩ tha, o ta nyaga cia werũ-inĩ. **4** Rũrĩmĩ rwa gakenge rũnyĩtanite na karakara nĩ ūndũ wa kũnyoota; twana tũhooyaga irio, no gũtĩrĩ mũndũ ũtũheaga. **5** Andũ arĩa rĩmwe maarĩaga irio njega, rĩu maikaraga njĩra-inĩ mekonotete, arĩa maarerirwo makĩhumbagwo nguo

cia rangi wa ndathi-rĩ, rĩu makomaga ciara-inĩ cia mũhu. **6** Iherithia rĩa andũ akwa nĩ inene gũkĩra rĩa itũũra rĩa Sodomu, rĩria rĩang’auranirio o rĩmwe, gũtarĩ guoko kwartethĩrie. **7** Anene akuo maatherete gũkĩra tharunji, na makeerũha gũkĩra iria, maarĩ atune mĩrĩrĩ gũkĩra ruru irĩa ndune, magakĩhaana ta kahiga ka goro karĩa getagwo yakuti. **8** No rĩu mairĩte o na gũkĩra mbiro; matikũũrĩkanaga marĩ njĩra-inĩ. Ikonde cia mĩrĩrĩ yao ciũmanĩrĩre na mahĩndĩ; ciũmĩte o ta rũthanju. **9** Kaba arĩa mooragagwo na rũhiũ rwa njora, kũrĩ arĩa makuuaga nĩ ng’aragu; matoragio nĩkũhũta, makamoca nĩ ūndũ wa kwaga irio cia kuumu mũgũnda. **10** Moko ma andũ-a-nja arĩa marĩ tha nĩmarugire ciana ciao ene, igũtũka irio ciao hindi iyo andũ akwa manangirwo. **11** Jehova nĩarekereirie mang’ũrĩ make biũ; aitũrũrite marakara make mahiũ. Nĩakĩtie mwaki kũu Zayuni ūria ũcinĩte mĩthingi yakuo. **12** Athamaki a thĩ matingĩetikirie, o na kana kĩrĩndĩ o na kĩmwe gĩa gũkũ thĩ, atĩ thũ na amuku nĩmangiahotire gũtoonya ihingo cia Jerusalemu. **13** No ūndũ ũcio wekĩkire nĩ ūndũ wa mehia ma anabii akuo, na mawaganu ma athĩnjĩrĩ-Ngai akuo arĩa manaita thakame ya andũ arĩa athingu kũu thĩni. **14** Rĩu maturuuraga njĩra-inĩ ta andũ atumumu. Mathaahĩtio nĩ thakame ũũ atĩ gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe ũngĩgeria kũhutia nguo ciao. **15** Andũ mamakayagĩrĩria, makoiga atĩrĩ, “Thĩni nakũu! Mũrĩ na thaahu! Thĩni! Thĩni! Mũtigatũhutie!” Ningĩ moora na maatuika orũũri, makeerwo atĩrĩ kũu ndũrĩrĩ-inĩ, “Matingĩikara gũkũ rĩngĩ.” **16** Jehova we mwene nĩwe ũmahurunjite; nĩatĩgite kũmarũmbũia. Athĩnjĩrĩ-Ngai matiheagwo gĩtũo, o na makarega gũtuga athuuri. **17** Makĩria ma uguo-rĩ, maitho maitũ nĩmathirire hinya, o tũcũthĩrĩrie ũteithio ūria tũtoonire; kuumu mĩthiringo iitũ irĩa mĩraihũ-rĩ, twetereire rũrĩrĩ rũtangiahotire gũtũhonioka. **18** Andũ maatũcemaga ikinya gwa ikinya, nĩ ūndũ ũcio tũtingĩathĩrĩre njĩra-inĩ ciitũ. Ithĩrĩro riitũ rĩgĩkuhĩrĩria, namo matukũ maitũ maarĩ matare, nĩgũkorwo ithĩrĩro riitũ nĩrĩakinyĩte. **19** Andũ arĩa matũingatithĩtie-rĩ, maarĩ na ihenya gũkĩra nderi irĩ riera-inĩ; maatũhanyũkagĩria irima-inĩ, na magatuoheria werũ-inĩ. **20** Mũndũ ūria mũitĩrĩre maguta nĩ Jehova, o we ūria warĩ ta mĩhũmũ iitũ-rĩ, nĩagwatirio nĩ mĩtego yao. Tweciiragia atĩ tũrĩ kĩrũru-inĩ giake-rĩ, no tũtũure gatagatĩ ka ndũrĩrĩ. **21** Kena na ũcanjamũke, wee Mwari wa Edomu, o wee ũtũũraga bũrĩrĩ wa Uzu. No rĩrĩ, o nawe gĩkombe gĩkĩ nĩgĩgagũkora; ũgaakĩnyũra ũrĩo, na ũrutwo nguo, ũtigwo njaga. **22** Wee Mwari wa Zayuni-rĩ, iherithia riaku nĩrĩgathĩra; ndakoongerera ihinda riaku rĩa gũikara ūrĩ mũtahe. No wee, Mwari wa Edomu-rĩ, nĩagakũherithĩria mehia maku na aguĩrie waganu waku.

5 Wee Jehova-rĩ, ririkana maĩndũ marĩa matũkorete; ta rora wone gũconoka gwiitũ. **2** Igai riitũ nĩrĩneanĩtwo kũrĩ ageni, nayo mĩciĩ iitũ igakĩneanwo kũrĩ andũ a kũngĩ. **3** Nĩtũtũkĩte ciana cia ngoriai na ciana itarĩ na maithe, nao manyina maitũ magatũka ta atumia a ndigwa. **4** Maaĩ marĩa tũnyuuga no tũgũire; o na ngũ nĩkũgura tũragura. **5** Ariya matũingatithagia marĩ o magũrũ-inĩ maitũ; nĩtũnogete, na tũkaaga ũhurũko.

6 Twīneanīte kūrī andū a Misiri na a Ashuri nīgeetha tuone irio cia gūtūigana. **7** Maithe maitū nīmehirie na riu matirī ho, na ithuī nī ithuī tūraherithio handū hao. **8** Ngombo nīcio itwathaga, na gūtirī mūdū wa gūtūteithūra kuuma moko-inī ma cio. **9** Tuonaga irio na ūndū wa gūtwarirīria mīoyo iitū ūgwati-inī, nī ūndū wa rūhiū rwa njora rūria rūri werū-inī. **10** Gikonde giitū kihīhite o ta riiko ria kūruga migate, tūkainaina nī ūndū wa kūhūūta. **11** Andū-a-nja nīmanyiititwo na hinya gūkū Zayuni, nao airītu gathirange makanyitwo na hinya matūūra-inī ma Juda. **12** Anene akuo nī macuuritio na moko mao; athuuri nao matiheagwo gītīio. **13** Aanake marutithagio wīra wa hinya ithīi-inī; tūmwana natuo tūtūgūūgaga nīgūkuuithio mīrigo ya ngū. **14** Athuuri nīmatigite gūikara kihingo-inī gīa itūūra inene; aanake nao nīmatigite kūina nyīmbo ciao. **15** Ngoro ciitū nīithirite gikenō; ndūrūhī ciitū igarūrūkite igatuika macakaya. **16** Thūmbī ya ūnene nīgwīte, igatuuma mūtwe, kaī tūrī na haaro-i, nīgūkorwo nītwhītīe! **17** Tondū ūcio ngoro ciitū nīiringikite; na tondū wa maūdū macio maithe maitū makaira, **18** tondū wa Kīrīma gīa Zayuni, kīria gīkirite ihooru, nacio mbwe riu nīkuo iceeraga. **19** Wee Jehova-rī, wathanaga nginya tene; gītī gīaku kīa ūnene gītūūruga kuuma njiarwa nginya njiarwa. **20** Ūriganagīrwo nī ithuī hīndī ciothe nīkī? Ūtūtiganīrie hīndī ndaaya ūguo nīkī? **21** Wee Jehova-rī, tūcookererie hariwe, nīguo tūhote gūgūcookerera; erūhia matukū maitū macooke o ta ūria matariī tene, **22** tiga ūkorirwo nītūregeete biū, ūgagītūrakarīra o mūno makīria.

Ezekieli

1 Mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ, mũthenya wa gatano wa mweri wa kana, hĩndĩ irĩa ndaari hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Kebari tũrĩ hamwe na andũ arĩa maatahitwo magatwarwo kuo, igũrũ nĩriahingũkire, na nĩ ngĩona cioneki cia Ngai. **2** Mũthenya wa gatano wa mweri ũcio, naguo nĩguo mwaka wa itano kuuma Mũthamaki Jehoiakini athaamio, **3** kiugo kĩa Jehova nĩgiakinyĩrĩre Ezekieli ũria mũthĩnjĩri-Ngai, mũrũ wa Buzi, kũu hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Kebari, o kũu bũrũri wa Babuloni. Nakuo guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ rĩake. **4** Ngĩcũthĩrĩria ngĩona rũhuho rwa kihuhũkanio rũgiũka ruumĩte na mwena wa gathigathini, naruo rwarĩ itu inene rĩrĩ na rũheni rũkũhenũka narĩo rĩarigĩciirio nĩ ũtheri mũcangararu. Gatagatĩ ka mwaki ũcio haahaanaga ta kĩgera kĩaakana, **5** na thĩĩnĩ wa mwaki ũcio nĩ haari kindũ kĩaahaanaga ciũmbe inya irĩ muoyo, nacio cionekaga irĩ na mũhianĩre wa mũndũ, **6** na o kimwe gĩacio kĩarĩ na mothiũ mana na mathagu mana. **7** Magũrũ ma cio maarĩ marũngarũ; namo makinya ma cio maatarĩ ta ma gacau, na maakengaga ta gĩcango gikumuthe. **8** Rungu rwa mathagu ma cio, mĩena ina yacio, ciarĩ na moko ma mũndũ. Ciothe inya ciarĩ na mothiũ na mathagu, **9** namo mathagu ma cio, nĩmahutanĩte. O kimwe gĩa cio gĩathiiaga kierekeire o mbere; itiehũgũraga igĩthĩ. **10** Mothiũ ma cio maatarĩ ta ũũ: O kimwe gĩa cio inya kĩarĩ na ũthiũ wa mũndũ, na mwena wa ũrio o kimwe kĩarĩ na ũthiũ wa mũrũũthi, naguo mwena wa ũmotho kĩarĩ na ũthiũ wa ndegwa; o na nĩngĩ, o kimwe gĩa cio kĩarĩ na ũthiũ wa nderi. **11** ũguo nĩguo mothiũ ma cio maatarĩ. Mathagu ma cio maatambũrũkitio na igũrũ; o kimwe kĩarĩ na mathagu meerĩ, o ithagu rĩhutanĩte na ithagu rĩa kĩũmbe kĩrĩa kĩngĩ mĩena yeerĩ, namo mathagu meerĩ makahumbĩra mwĩrĩ wakio. **12** O kimwe gĩa cio gĩathiiaga kĩrũngĩrĩrie o mbere. O kũria guothe Roho aacierekagĩria, no kuo ciathiiaga itekwĩhũgũra. **13** Ciũmbe icio irĩ muoyo cionagwo ihaana ta makara megwakana mwaki kana ta imũrĩ. Mwaki ũcio wathiiaga thuutha na mbere gatagatĩ-inĩ ga ciũmbe icio; warĩ mũcangararu, na rũheni rwahenũkaga kuuma harĩ guo. **14** Ciũmbe icio ciaguthũkaga na thuutha na ikaguthũka na mbere ta ũria rũheni rũhenũkaga. **15** Rĩria ndacũthĩrĩrie ciũmbe icio irĩ muoyo, nĩndonire harĩ na kũgũrũ kwa ngaari gũkinyĩte thĩ kũrĩ mwena-inĩ wa o kĩũmbe kũu kĩrĩ na mothiũ mana. **16** Naguo mũhianĩre na mũthondekere wa magũrũ macio ma ngaari warĩ ta ũũ: Maahenagia ta thumarati, na mothe mana nĩmahaanaine. O kũmwe kuonekaga gũthondeketwo ta kũgũrũ kwa ngaari, gũtoonyetio gatagatĩ ga kũgũrũ kũria kũngĩ. **17** Namo magĩthĩ maathiiaga na mwena o wotha wa iyo ina kũria ciũmbe icio cierekeirie ũthiũ; magũrũ macio ma ngaari matagarũrũkaga rĩria ciũmbe icio igũthĩ. **18** Mĩbara ya mo yarĩ mĩraihu na igũrũ na yarĩ ya kũmakania, nayo mĩbara iyo yotha ina yayiũrite maitho mĩena yotha. **19** Hĩndĩ irĩa ciũmbe icio irĩ muoyo ciathii, magũrũ macio maarĩ mwena-inĩ wacio magathii; na rĩria ciũmbe icio irĩ muoyo ciambata na igũrũ ciuĩte thĩ, magũrũ

macio o namo makaambata. **20** O kũria guothe Roho aacierekagĩria, nokuo ciathiiaga, namo magũrũ macio magookĩra magatwarana nacio, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩĩnĩ wa magũrũ macio. **21** Hĩndĩ irĩa ciũmbe icio ciathii, o namo magũrũ ma cio magathii; rĩria ciũmbe icio ciarũgama, o namo makarũgama; na rĩria ciũmbe icio ciambata na igũrũ ciuĩte thĩ, magũrũ macio makabatania nacio, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩĩnĩ wa magũrũ macio. **22** Igũrũ rĩa mĩtwe ya ciũmbe icio irĩ muoyo nĩ haari kindũ kiaraganu kĩaahaanaga ta warĩ wakengaga ta mbarabu, na warĩ wa kũmakania. **23** Rungu rwa warĩ ũcio, mathagu ma cio maatambũrũkitio o rĩmwe rĩerekeire harĩ rĩria rĩngĩ, na o kĩũmbe kĩarĩ na mathagu meerĩ maria maakĩhumbĩrite mwĩrĩ. **24** Hĩndĩ irĩa ciũmbe icio ciathiiaga, ngĩguu mũgambo wa mathagu ma cio, taarĩ mũrurumo wa maai magĩtherera, na taarĩ mũgambo wa Mwene-Hinya-Wothe, taarĩ mbugĩrĩrio ya thigaria cia ita. Na rĩria ciũmbe icio ciarũgamire, igĩthuna mathagu ma cio. **25** Nĩngĩ ngĩguu mũgambo uumĩte na igũrũ rĩa warĩ ũcio warĩ igũrũ rĩa mĩtwe yacio hĩndĩ iyo ciarũgamite ithunite mathagu. **26** Igũrũ rĩa warĩ ũcio warĩ igũrũ rĩa mĩtwe yacio nĩ haari kindũ kĩaahaanaga ta gĩtĩ kĩa ũnene gĩakĩcio na kahiga ka yakuti irĩa ya bururu, na hau igũrũ rĩa gĩtĩ kũu kĩa ũnene nĩ haari na kindũ kĩonekaga kĩrĩ na mũhianĩre ta wa mũndũ. **27** Ndaarora ngĩona kuuma harĩa honekaga taarĩ ho njohero yake gũcoka na igũrũ, oonekaga ahaana ta kĩgera kĩaakana, kana ta kĩgera kĩyũrĩtwo nĩ mwaki, nĩngĩ kuuma hau njohero gũcoka na thĩ oonekaga ahaana ta mwaki; naguo ũtheri mũcangararu ũkamũrigiĩcĩria. **28** ũtheri ũcio wamũrigiĩcĩrie watarĩ ta mũkũnga-mbura ũrĩ itu-inĩ rĩa mbura mũthenya ũria kũroira, ũguo noguo ũtheri ũria mũnene wamũrigiĩcĩrie watarĩ. ũtheri ũcio wonekaga ũhaanaine na riiri wa Jehova. Na rĩria ndawonire-rĩ, ngĩgũthiia, ngĩturumithia ũthiũ thĩ, ngĩguu mũgambo wa mũndũ ũkwaria.

2 Nake mũndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, wĩrũgamie na magũrũ maku, ngwarĩrie.” **2** O hĩndĩ iyo aanjaragĩria, Roho agĩtoonya thĩĩnĩ wakwa, akĩnjoya akĩndũgamia, na nĩ ngĩguu akĩnjarĩria. **3** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, nĩngũgũtũma kũrĩ andũ a Isiraeli, ũthĩ kũrĩ rũrĩrĩ rũu rũremu, o rũu rũnemeire; ruo rwene o na maithe maaruo rũtũũrite rũregete kũnjathikĩra nginya ũmũthĩ. **4** Andũ acio ndĩragũtũma kũrĩ o-rĩ, nĩmanyũmĩrie ngoro na makaang’athĩria. Meere atĩrĩ, ‘Ŭũ nĩguo Mwathani Jehova aroiga.’ **5** Na rĩrĩ, andũ acio mangũthikĩrĩria kana marege gũthikĩrĩria, nĩgũkorwo nĩ andũ a nyũmba ya ũremi, nĩmakamenya atĩ nĩhakoretwo na mũnabii gatagatĩ-inĩ kao. **6** Nawe mũrũ wa mũndũ-rĩ, ndũkametigĩre kana wĩtigĩre ciugo ciao. Ndũgetigĩre, o na akorwo cong’e na mĩguu nĩcigũthiũrũkĩrie, na ũkaraga gatagatĩ ga tũng’aurũ. Ndũgetigĩre ũria mekuuga kana ũmakio nĩo, o na akorwo nĩ andũ a nyũmba ya ũremi. **7** No nginya ũmarĩrie na ciugo ciakwa, kana nĩmegũthikĩrĩria kana matigũthikĩrĩria, nĩ ũndũ nĩ aremi. **8** No wee mũrũ wa mũndũ-rĩ, thikĩrĩria ũria ngũkwĩra. Ndũkareme ta nyũmba rĩyo ya ũremi; athamia kanua gaku na

urire kiria ngũkuhe.” 9 Ngĩcooka ngĩcũthĩrĩa, ngĩona ndaambũrũkiirio guoko. Guoko kũu kwanyĩite ibuku rĩa gĩkũngo, 10 nake akĩrĩkũnjĩrĩa hau mbere yakwa. Nario riandikitwo ciugo cia macakaya mĩena yeeri, na cia kĩrĩro, o na cia kĩahe.

3 Nake mũndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, rĩa kiria kĩrĩ mbere yaku, rĩa ibuku rĩrĩ rĩa gĩkũngo; ũcooke ũthiĩ ũkaarĩrie andũ a nyũmba ya Isiraeli.” 2 Nĩ ũndũ ũcio ngĩathamia kanua, nake akĩhe ibuku rĩu rĩa gĩkũngo ndĩrĩrie. 3 Nĩngĩ akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, rĩa ibuku rĩrĩ rĩa gĩkũngo ndĩrakũhe ũyũrie nda yaku.” Nĩ ũndũ ũcio ngĩrĩrĩa, na rĩrĩ kanua-inĩ gakwa rĩarĩ na mĩrĩo ta ũũkĩ. 4 Nĩngĩ agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ: “Mũrũ wa mũndũ, thiĩ o rĩu kũrĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli ũmaarĩrie ciugo ciakwa. 5 Ndũratũmwo kũrĩ andũ a mwarĩrie ũtooi kana rũthiomi rũritũ, no nĩ kũrĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli; 6 ti kũrĩ ndũrĩrĩ nyingĩ iria ciaragia mwarĩrie ũtooi kana rũthiomi rũritũ, kana rũrĩ na ciugo iria ũtangĩmenya. Ti-itherũ, korwo nĩndagũtũmĩte kũrĩ o, nĩmangĩagũthĩkĩrĩrie. 7 No rĩrĩ, andũ a nyũmba ya Isiraeli matĩngĩenda gũkũguu, nĩ ũndũ matĩendaga kũnjĩgua, nigũkorwo nyũmba yotha ya Isiraeli nĩyũmitie ngoro na ikang’athia. 8 No rĩrĩ, nĩ ngũtũma wage kuororoa na ũũmie ngoro o ta o. 9 Nĩngũtũma gĩthiithi gĩaku kĩũme ta ihiga rĩrĩa rĩũmũ mũno, rĩrĩa rĩũmũ gũkĩra ihiga rĩa nyaigĩ. Ndũkametĩgĩre kana ũmakio nĩo, o na akorwo nĩ a nyũmba ya ũremi.” 10 Nĩngĩ akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, thĩkĩrĩria wega na wĩkĩre ciugo iria ciothe ngũkwarĩria ngoro-inĩ. 11 Thiĩ o rĩu kũrĩ andũ anyu arĩa matahitwo warie nao. Meere atĩrĩ, ‘Ŭũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga,’ kana nĩmegũthĩkĩrĩria kana matĩgũthĩkĩrĩria.” 12 Nĩngĩ Roho akĩnjĩra na igũrũ, na ngũigua mũgambo mũnene thuutha wakwa ũkĩrũrũma. (Rĩrĩ wa Jehova ũrogocwo arĩ o kũu gĩkaro-inĩ gĩake!) 13 Naguo warĩ mũgambo wa mathagu ma ciũmbe icio irĩ muoyo makĩhutania mo mene, na wa magũrũ ma ngari marĩa maarĩ mĩena yacio, naguo warĩ mũgambo mũnene warurumaga. 14 Roho agĩcooka akĩnjĩra na igũrũ akĩnjeheria, na nĩ ngĩthiĩ ndĩ na marũrũ na marakara ngoro-inĩ, nakuo guoko kwa Jehova kũrĩa kwa hinya kwarĩ igũrũ riakwa. 15 Ngĩkinya kũrĩ arĩa maatahitwo, arĩa maatũũragua kũu Teli-Abibu, gũkuhĩ na Rũũ rwa Kebari, na ngĩkarania nao kwa ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja, makĩte mũno. 16 Thuutha wa mĩthenya iyo mũgwanja-rĩ, kiugo kĩa Jehova gĩkĩngĩnyĩrĩa, ngĩrwo atĩrĩ, 17 “Mũrũ wa mũndũ, nĩngũtũite mũrangĩrĩ wa andũ a nyũmba ya Isiraeli, nĩ ũndũ ũcio igua kiugo kĩrĩa ngwaria, na ũmeere ũrĩa ndĩramakaania. 18 Rĩrĩa ngwĩra mũndũ mwaganu atĩrĩ, ‘Ti-itherũ, nĩũgaakua,’ nawe wage kũmũkaania, kana kũmwarĩria atigane na mĩthiire yake ya waganu nĩguo ahonokie muoyo wake-rĩ, mũndũ ũcio mwaganu nĩagaakua nĩ ũndũ wa mehia make, nawe nĩwe ngooria thakame yake. 19 No wee ũngĩkaania mũndũ ũcio mwaganu, nake arege kũgarũrũka atigane na waganu wake kana mĩthiire yake mĩũru-rĩ, we nĩagaakua nĩ ũndũ wa mehia make; no wee-rĩ, nĩũgaakorwo ũhonoketie muoyo waku. 20 “Nĩngĩ-rĩ, mũndũ mũthingu angĩgarũrũka atigane na ũthingu wake

eke maũndũ mooru, na nĩ ndĩmwĩkĩrĩre mũhĩnga mbere yake-rĩ, nĩagaakua. Kũngĩkorwo ndwamũkaanirie-rĩ, nĩagaakua nĩ ũndũ wa mehia make. Maũndũ marĩa aneeka ma ũthingu matikaarĩkanwo, nawe nĩwe ngooria thakame yake. 21 No rĩrĩ, wee ũngĩkaania mũndũ ũcio mũthingu atige kwĩhia, nake aage kwĩhia-rĩ, ti-itherũ nĩagatũũra muoyo nĩ ũndũ nĩathĩkĩrĩrie ũguo wamũkaanirie, nawe-rĩ, nĩũgaakorwo ũhonoketie muoyo waku.” 22 Guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ riakwa ndĩ o kũu, nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Ŭkĩra ũthiĩ werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu, na kũu nĩguo ngũkwarĩria.” 23 Nĩ ũndũ ũcio ngũkĩra ngĩthiĩ werũ-inĩ ũcio mwaraganu, naguo riiri wa Jehova warũngĩĩ kuo, ũhaana ta riiri ũrĩa ndoonete hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Kebari, na nĩ ngũgũthia, ngĩturumithia ũthiĩ thiĩ. 24 Hĩndĩ iyo Roho agĩtoonya thiĩnĩ wakwa, akĩnjĩra akĩndũgamia na magũrũ makwa. Akĩnjĩrĩa, akĩnjĩra atĩrĩ, “Thiĩ ũkehingĩre gwaku nyũmba. 25 No rĩrĩ, wee mũrũ-wa-mũndũ, nĩmagakuoha na mĩhĩndo; ũgaikara ũrĩ muohe nĩguo ndũkoime ũthiĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ. 26 Nĩ nĩngatũma rũrĩmĩ rwaku rũnyĩtane na karakara nĩguo ũkĩre wage kũmanegenia, o na akorwo o nĩ andũ a nyũmba ya ũremi. 27 No rĩrĩa ngaakwarĩria-rĩ, nĩngakũhingũra kanua, nawe nĩũkameera ũũ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ.’ Ŭrĩa wotha ũngĩthĩkĩrĩria nĩathĩkĩrĩrie, nake ũrĩa wotha ũkũrega nĩarege; nĩgũkorwo o nĩ andũ a nyũmba ya ũremi.

4 “Wee, mũrũ wa mũndũ, rĩu oya iturubarĩ ũrĩge mbere yaku, ũcooke ũkurure itũũra inene rĩa Jerusalemu igũrũ riario; 2 Ŭcooke ũrĩrigĩcĩrie: Riakĩrĩre indo cia mbaara cia gũteithia gũtharĩkĩra itũũra, na wake kĩhumbu gĩkĩnyĩte itũũra, na ũriakĩrĩre kambĩ na nja, na ũgĩthie mĩgogo mĩtungu ya kũrĩmomora irĩrigĩcĩrie. 3 Cooka woe rũgĩo rwa kĩgera, ũrũge rũtũke taarĩ rũgĩrĩ rwa kĩgera gatagatĩ gaku na itũũra rĩu inene, na ũhũgũre ũthiĩ waku na kũu rĩrĩ. Narĩo rĩrĩrigĩcĩrio, na nĩwe ũkaarĩrigĩcĩria. Ŭndũ ũcio nĩũgaatũka kĩmenyithia harĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli. 4 “Nĩngĩ ũkome na mwena waku wa ũmotho, ũcooke wĩgĩrĩre mehia ma andũ a nyũmba ya Isiraeli. Nĩwe ũgaakuu mehia mao matukũ marĩa mothe ũgaakoma na mwena ũcio. 5 Nĩngũtũrĩrie ũkome matukũ maiganaine na mĩaka ya mehia mao. Nĩ ũndũ ũcio matukũ magana matatũ na mĩrongo kenda nĩmo ũgaakuu mehia ma andũ a nyũmba ya Isiraeli. 6 “Warĩkia gwĩka ũguo, ũkome rĩngĩ, ihinda rĩrĩ na mwena waku wa ũrĩo, ũkuue mehia ma nyũmba ya Juda. Nĩngũtũrĩrie matukũ mĩrongo ina, o mũthenya ũkarũgamĩrĩra mwaka ũmwe. 7 Hũgũra ũthiĩ waku ũwerekerie itũũra rĩa Jerusalemu rĩu rĩrigĩcĩrio, ũrĩtambũrũkĩre guoko kũhumbũrĩtio, ũrĩrathĩre ũhoru wa gũkĩrĩrwo. 8 Nĩngakuoha na mĩhĩndo nĩguo ndũkanahote kwĩgarũra na mwena ũmwe kana ũrĩa ũngĩ nginya rĩrĩa matukũ maku ma kũrigĩcĩrio magathĩra. 9 “Oya ngano na cairĩ, na mboco na ndengũ, na mwere na ngano njĩrũ; ciĩkĩre thiĩnĩ wa ndigĩthũ ũcihũthagĩre gwiwĩhondekera mũgate. Mũgate ũcio nĩguo ũrĩrĩaga ihinda rĩa matukũ magana matatũ na mĩrongo kenda macio ũgũkorwo ũkomete na mwena. 10 Thima cekeri mĩrongo rĩrĩ cia irio iria

ūririāga o mūthenya na ūciriāge mahinda marīa mabange. **11** Ningī ūthime maaī gīcunjī gīa ithathatū kīa hini imwe, na ūmanyuuage mahinda o marīa mabange. **12** Rīiāga irio icio o ta ūrīa ūngīrīa mūgate wa cairi; ūūrūge andū makīonaga, ūhūthīrīte mwaki wakītio na mai ma mūdūndū.” **13** Jehova akiuga atīrī, “Ūguo nīguo andū a Isiraeli makaarīiāga irio irī na thaahu marī gatagatī-inī ka ndūrīrī, kūrīa ngaamatwarithia.” **14** Na nīi ngiuga atīrī, “Ūguo tī guo, Mwathani Jehova! Nīi ndīrī ndethaahia. Kuuma ūnini wakwa nginya rīu, ndīrī ndarīa nyama ya nyamū īkuite kana itambuūrītwo nī nyamū cia gīthaka. Gūtīrī nyama īrī mūgīro īrī yatoonya kanua gakwa.” **15** Nake akiuga atīrī, “Ūguo nī wega; nīngūreke ūrūge mūgate waku na mai ma ng’ombe, handū ha mwaki wa mai ma mūdūndū.” **16** Nake agīcooka akīnjīrīa atīrī, “Mūrū wa mūdūndū, nīngagīrīrīrīa irio itigatoonye Jerusalemu. Andū acio makaarīiāga irio cia gīthimo magītāngīkaga, na manyuuage maaī ma gīthimo matarī na kūrīgīrīro, **17** nī ūndū nīgūgakorwo na ūnyīihu wa irio na wa maaī. Nīmakamakaga moona o mūdūndū ūrīa atarīi na nīmakahīnja nī ūndū wa mehīa mao.

5 “Na rīrī, mūrū wa mūdūndū, oya rūhīu rwa njora rūūgī, ūrūhūthīre ta rwenjī rwa mwenjani, wīyenje naruo mūtwe na nderu. Ningī ūcooke woe ratirī ya gūthima, ūganyanie njuīrī īyo. **2** Rīrīa matukū marīa nūrigīcīrīro magathīra-rī, ūgaacīnīra gīcunjī gīa ithatū kīa njuīrī īyo na mwaki kūu thīnī wa itūūra inene. Oya gīcunjī gīa ithatū kīayo ūthīūrūrūke itūūra rīu inene ūkīmīgūthagūthaga na rūhīu rwa njora. Nakīo gīcunjī gīa ithatū kīayo ūkīhurunje gītwarwo nī rūhuho. Nīgūkorwo nīngamaingathīa na rūhīu rwa njora ndīrīcomorete. **3** No rīrī, oya gakundi ka njuīrī ūthīnīkīre ruono-inī rwa nguo yaku. **4** Cooka woe gakundi kayo ūgaikīe mwaki-inī ūgacine. Mwaki nīūgatheerema kuuma hau ūiyūre nyūmba yothē ya Isiraeli. **5** “Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Rīrī nīrīo itūūra inene rīa Jerusalemu, rīrīa haandite gatagatī ka ndūrīrī rīthīnīkīrīro nī mabūrīrī. **6** No rīrī, nī ūndū wa waganu warīo, nīrīremeire mawatho makwa o na watho wakwa wa kūrūmīrīrwo gūkīra ndūrīrī na mabūrīrī macio marīthīūrūrūkīrīe. Nīrīregete mawatho makwa na rītīrūmīrīrīe watho wakwa wa kūrūmīrīrwo. **7** “Nī ūndū ūcio ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Wee ūkoretwo ūrī mūrēmī gūkīra ndūrīrī ici igūthīūrūrūkīrīe, ūkaaga kūrūmīrīrīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo kana kūhīngīa mawatho makwa. Wee o na ndwīkīte maūdū maringaine na irīra cia ndūrīrī icio igūthīūrūrūkīrīe. **8** “Nī ūndū ūcio, ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Nīi mwene nīngūgūkīrīa, wee Jerusalemu, ngūherithīe ūkīonagwo nī ndūrīrī icio. **9** Tondū wa mīhianano īyo yaku yothē īrī magīgī, nīi nīngūgwīka ūrīa itarī ndeeka mbere īyo na itageeka rīngī. **10** Nī ūndū ūcio, gatagatī-inī gaku maithe nīmakarīa ciana ciao, o nacio ciana īrīe maithe ma cio. Nīngakūherithīa, na hurunje matigari maku mothe matwarwo nī rūhuho. **11** Nī ūndū ūcio, tī-itherū ta ūrīa nīi ndūrīrī muoyo, Mwathani Jehova ekuuga atīrī, tondū nīūthaahītīe gīkaro gīakwa kīamūrē na ūndū wa mīhianano yaku yothē mībuthu na cīko thūūrīku-

rī, nīngakwehereria wendo wakwa, na ndigacooka gūkūrora na tha, kana ngūcaāire. **12** Gīcunjī gīa ithatū kīa andū aku makooragwo nī mūthīro, kana maniinwo nī ng’aragu o kūu thīnī waku; gīcunjī gīa ithatū gīkooragwo na rūhīu rwa njora nja ya thingo ciaku; nakīo gīcunjī gīa ithatū ngaakīhurunja gītwarwo nī rūhuho, na gīteng’erio na rūhīu rwa njora rūcomoretwo. **13** “Hīndī īyo marakara makwa nīmagathīra, na mang’ūrī makwa harīo manyīihe, na nīi nīngarīhīro. Ndaarīka kūmaitūrūrīra mang’ūrī makwa, nīmakamenya atī nīi Jehova, nī nīi ndoiga ūguo ndūrutanīrīe. **14** “Nīngagūtua mwanangīko, na ngūtue kīndū gīa kūnyararwo gatagatī-inī ka ndūrīrī iria igūthīūrūrūkīrīe, o na maithe-inī ma ahītūki. **15** Wee ūgaatūika wa kūmenwo, na wa kūnyararwo, na kīndū gīa gūkaanania nakīo, na kīndū kīrī magīgī harī ndūrīrī icio igūthīūrūrūkīrīe, hīndī īrīa ngaakūherithīa ndī na marakara na mang’ūrī, na ngūkaanie na mathūgūta manene. Nīi Jehova nī nīi ndoiga ūguo. **16** Rīrīa ngaakūratha na mīguī yakwa ya ūragani na ya ng’aragu, ngaakūratha ngūniine. Nīngakūrehere ng’aragu makīrīa, na hīnge njīra īrīa irio ciaku ciūkagīra. **17** Nīngakūrehere ng’aragu na nyamū cia gīthaka igūtharīkīre, nacio nīngakūnīnīra ciana. Mūthīro na ūtī wa thakame nīgākūhaata, na nīngarehīthīa rūhīu rwa njora rūgūkīrīe. Nīi Jehova nī nīi ndoiga ūguo.”

6 Kiugo kīa Jehova nīkīangīnyīrīe, ngīrwo atīrī, **2** “Mūrū wa mūdūndū, ng’ethera irīma cia Isiraeli; cīrathīre ūhorō wa gūcīkīrīra, **3** ūcīre atīrī: ‘Inyuī irīma cia Isiraeli, iguai kiugo kīa Mwathani Jehova. Ūū nīguo Mwathani Jehova ekwīra irīma na tūrīma, na mīkuru na cīanda: Nīi ngīrīe kūmūkīrīra na rūhīu rwa njora, na nyanange kūdū kwanyu kūrīa gūtūgīrū. **4** Igongona cīanyu nīkamomorwo, na igongona cīanyu cia gūcīnīrwo ūbumba īhehenjwo; na nīngooragīra andū anyu hau mbere ya mīhianano īyo yanyu. **5** Nīngaragania cīimba cia andū a Isiraeli hau mbere ya mīhianano īyo yao, na nīngahurunja mahīndī manyu gūthīūrūrūkīrīa igongona cīanyu. **6** Kūdū kūrīa guothe mūtūūrāga, matūūra macio nīmakanangwo, na kūdū kūrīa gūtūgīrū kūmomorwo, nīguo igongona cīanyu īthūkio na cīanangwo, nayo mīhianano yanyu īhehenjwo na yūnūhwo, o na igongona cīanyu cia gūcīnīrwo ūbumba īmomorwo, na kīrīa mūthondekete kīnīinwo. **7** Andū anyu nīmakooragīrwo gatagatī-inī kanyu, na inyuī nīmūkamēnya atī nīi nīi nīi Jehova. **8** “No rīrī, nī kūrī amwe ngaatīga, nīgūkorwo amwe anyu nīmakahonoka kūrīragwo na rūhīu rwa njora rīrīa mūgaakorwo mūhurunjūkīrīe mabūrīrī-inī na ndūrīrī-inī. **9** Ningī marī ndūrīrī-inī kūu matwarītwo marī atahe-rī, arīa makaahonoka nīmakandīrīkana. Nīmakarīkana ūrīa njīgūthītīo ūūro nī ngoro ciao cia ūtharīa, iria īiuhātūrīe, na maithe mao marīa makoretwo makīrīrīra mīhianano yao. Nīmakemēna nī ūndū wa waganu ūrīa mekīte, na nī ūndū wa cīko ciao cīothe irī magīgī. **10** Nao nīmakamenya atī nīi nīi nīi Jehova; nīi ndīamamakagīa tūhū ngiuga atī nīngamarehere mūtīno ūyū. **11** “Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Hūūra hī, na ūhūūrīthīe makīnya thī,

uugiririre uuge atiri, “Wui!” Tondü wa waganu wothe na ciiko iri magigi cia nyumba ya Israeli, nigukorwo nimakooragwo na ruihiu rwa njora, na ng’aragu, na muthiro. 12 Mündü üria ütütüraga küraya akooragwo ni muthiro, nake üria üri gükuhü ooragwo na ruihiu rwa njora, nake üria ükaahonoka atigare, akooragwo ni ng’aragu. Üguo niguo ngeeruta mang’üri makwa nao. 13 Nao nimakamenya ati ni nii ni nii Jehova, riria andü magaaorwo moragitiwo marí gatagati-ini ka mihianano iyo yao mathiürürükirre igongona ciao, na handü hothe hatüügüru, na tücumbiri tuothe twa irima, na rungu rwa müti o wothe waraganitie honge, na rungu rwa mügandi o wothe müruru, kündü guothe küria maarutagira mihianano yao mahuti manungi wega. 14 Na nii ningamatambürükiria guoko ndimookirre, na ndume bürüri wanangike ütiganirio, kuuma werü-ini ücio nginya Dibila, kündü guothe küria matüürite. Händi iyo nimakamenya ati nii ni nii Jehova.”

7 Kiugo kia Jehova nikianginyirire, ngürwo atiri: 2 “Mürü wa mündü, üü niguo Mwathani Jehova ekwira bürüri wa Israeli: Ithiriro! Ithiriro nirikinyirire ituri icio inya cia bürüri. 3 Rü ithiriro niriügükiyirire, na ningürekereria marakara makwa magüükirre. Ningagütüira ciira kuringana na mithiire yaku na ngürhe kuringana na mitugo yaku yothe iri magigi. 4 Ndigaküigüira tha kana ngücaaire; ti-itherü, ningakürüri na ündü wa mithiire yaku na mitugo yaku iri magigi gatagati-ini kanyu. Händi iyo nimukamenya ati nii ni nii Jehova. 5 “Üü niguo Mwathani Jehova ekuuga: ‘Mwanangiko! Mwanangiko itari waiguu niürooka. 6 Ithiriro nirikinyu! Ithiriro nirikinyu! Riarahükite rigüükirre. Nirikinyu! 7 Nükooretwo ni müfino, wee ütütüraga bürüri-ini. Ihinda nirikinyu, müthenya ücio nükuhüirire; ni küri na guoya münene, na gütiri gikeno küu irima-ini. 8 Nii ndi hakuhi gügütiriria mang’üri makwa, na ndürute marakara nawe; ningagütüira ciira kuringana na mithiire yaku, na ngürhe ni ündü wa mitugo yaku yothe iri magigi. 9 Ndigaküigüira tha kana ngücaaire; ningakürüri kuringana na mithiire yaku na mitugo yaku iri magigi gatagati-ini kanyu. Händi iyo nükamanya ati nii ni nii Jehova ndirahüürana. 10 “Müthenya niguo üyü! Nümükiyü! Müfino nümükiyü, rüthanju nürüthundükite, naguo mwitüo nücanükite! 11 Maündü ma ühinya nimakürite magatuika rüthanju rwa küherithia waganu; gütiri andü magaatigara, gütiri o na ümwe wa kirindi kü; gütiri ütonga, na gütiri kindü kia bata gigaatigara. 12 Ihinda rüu nirikinyu, müthenya ücio nükiyite. Mügüri niatige gükena kana mwendia aigue kieha, nigukorwo mang’üri nimakinyirire kirindi kü giothe. 13 Mwendia ndagaküüra githaka kiria endetie riria riothe acio eerí marí muoyo, nigukorwo kioneke kü gikonii kirindi kü giothe gitikagarürwo. Tondü wa mehia mao, gütiri o na ümwe wa ügaatüüria muoyo wake. 14 O na mangihua karumbeta, na magie na maündü mothe, gütiri mündü o na ümwe ügaathi ita-ini, nigukorwo mang’üri makwa nimakinyirire kirindi kü giothe. 15 “Mwena wa na nja küri na ruihiu rwa njora, mwena wa na thini küri na muthiro na ng’aragu; aria marí küu mīgūnda-ini makoaragwo

na ruihiu rwa njora, nao aria marí thini wa itüüra inene makaaniinwo ni ng’aragu na muthiro. 16 Aria othe magaatigara na mahonoke magaaorwo irima-ini, magücaaya ta ndutura cia ituamba-ini, o mündü tondü wa mehia make. 17 Guoko o guothe nigükaregera, na iru o riothe niriikaaga hinya o ta maa. 18 Nimakahumbwo nguo cia makünia, na mahumbwo kimako kinene. Mothiü mao nimakahumbwo thoni, na menjwo mitwe yao. 19 Nimakahurunja betha yao barabara, naye thahabu yao ituuo kindü kirí thaahu. Betha yao na thahabu itikahota kümahonokia müthenya wa mang’üri ma Jehova. Itikamaniinra ng’aragu kana ihüünie nda ciao, nigukorwo nicio itümüte mahingwo magatuika ka kwihia. 20 Nimeütagira ügemu wa mathaga mao, na makamahüthira güthondeka mihianano yao iri magigi, na mihiano itari kiene. Ni ündü ücio-rí, ningatüma indo icio ituike kindü kirí thaahu harío. 21 Ningacineana ciothe küri andü a kungü ituike ndaho, na ndicineane küri andü aria aaganu a gükü thi ituike ta itunyanitwo, nao nimagacithaahia. 22 Ningamahutafira ndige kümona, nao nimagathaahia handü haria nyendete müno; atunyani nimagatoonya ho mahathaahie. 23 “Haariria mnyororo, tondü bürüri wothe üiyürite üti wa thakame, nario itüüra inene rikaiyüra maündü ma ühinya. 24 Ningarehe ndürüri iria njaganu müno ciigwatire nyumba ciao ituike ciao; ningatüma mwitüo wa andü aria marí hinya üthire, nakuo kündü kwao küria kwamüre nigügathaahio. 25 Kimakania gioka-rí, magaacaragia thayü, no ndükooneka. 26 Müfino ügooka ürümanirire na üngi, naguo mühuhu üike ürümanirire na üngi. Nimakageria kügü na kioneke kuuma küri münabi; ürütani wa müthinjiri-Ngai ükonii watho nügaathira, o ta üria kiria gía athuuri o nakio gigaathira. 27 Müthamaki niagacakaya, nake mürü wa müthamaki niakahumbwo gükua ngoro, namo moko ma andü a bürüri ücio nimakainaina. Na nii ningameka kuringana na mithiire yao, na ndimatuire ciira kuringana na üria magirire gütuürwo. Händi iyo nimakamenya ati nii ni nii Jehova.”

8 Mwaka-ini wa itandatü, mweri wa itandatü, müthenya wa gatano, riria ndaikarite gwakwa nyumba nao athuuri a Juda magaikara mbere yakwa-rí, guoko kwa Mwathani Jehova gügüka igürü riakwa. 2 Ngirora, ngiona mühiano ta wa mündü. Kuuma haria honekaga taari njohero yake gücooka na thi aahaanaga ta mwaki, na kuuma hau gücooka na igürü oonekaga akihenja ta kigera kiraakana. 3 Niatambürükirie kindü kiahanaanaga ta guoko na akinjoya anyiitite njuürí cia mütwé wakwa. Roho akinjoya na-igürü riera-ini, na akindwara Jerusalemu, ndi cioneke-ini cia Ngai, nginya mürango-ini wa kihingo gía gathigathini kía nja ya na thini, haria mühianano ürio ütümaga Ngai aigue üüru warüngü. 4 Na hau mbere yakwa niho riiri wa Ngai wa Israeli warí, o ta üria ndoonete kioneke-ini werü-ini. 5 Ningi akinjira atiri, “Mürü wa mündü, rora mwena wa gathigathini.” Ni ündü ücio ngirora, na hau itoonjero-ini ría mwena wa gathigathini wa kihingo gía kigongona, ngiona mühianano ücio ütümaga Ngai aigue üüru. 6 Nake akinjira atiri, “Mürü wa mündü,

nīūrona ūrīa mareeka; maūndū marī magigi biū marīa andū a nyūmba ya Isiraeli marekīra haha, maūndū ma kīndindīka kūraya na handū-hakwa-haria-haamūre? No wee-rī, nīūkuona maūndū o na marī magigi makīria.” **7** Ningī akīndehe itoonyero-inī rīa nja īyo. Ngīrora ngīona irima rūthingo-inī. **8** Akinjīra atīrī, “Mūrū wa mūndū, aramia irima rū rīrī rūthingo-inī.” Rīrīa ndaaramirie irima rū, ngīona nī haarī na mūrango. **9** Ningī akinjīra atīrī, “Toonyā thīinī wionere maūndū marī magigi marīa mareka kuo.” **10** Nī ūndū ūcio ngītoonya kuo, ngīrora ngīona thingo-inī gūkuruṛitwo mīthemba yothē ya indo iria ikurumaga, na ya nyamū ciothe iria irī mūgiro, na ya mīhianano yothē ya andū a nyūmba ya Isiraeli. **11** Hau mbere yacio nī haarūgamite athuuri mīrongo mūgwanja a nyūmba ya Isiraeli, nake Jazania mūrū wa Shafani akarūgama gatagatī-inī kao. O ūmwe wao aanyitīte rūgiro rwa gūcinīra ūbumba, nayo ndogo īrī na mūtārāiko mwega wa ūbumba nīyatoogaga na igūrū. **12** Nake akinjīra atīrī, “Mūrū wa mūndū, nīwona maūndū marīa athuuri a nyūmba ya Isiraeli marekīra nduma-inī, o ūmwe wao arī ihooero-inī rīa mūhianano wake? Moigaga atīrī, ‘Jehova ndatuonaga; Jehova nīatiganiīrie būrūri ūyū.’” **13** Ningī akiuga atīrī, “Wee-rī, nīūkūmona magīka maūndū o na marī magigi makīria.” **14** Ningī akīndehe itoonyero-inī rīa kīhingo gīa gathigathini kīa nyūmba ya Jehova, na nīi ngīona andū-a-nja maikarīte thī ho magīcakāira Tamuzu. **15** Nake akinjīra atīrī, “Mūrū wa mūndū, nīūrona maūndū maya? Nīūkuona maūndū o na marī magigi mūno gūkīra maya.” **16** Ningī akīndoonya nja ya na thīinī ya nyūmba ya Jehova, na hau itoonyero-inī rīa hekarū, gatagatī ga gīthaku na kīgongona-rī, haarī arūme ta mīrongo īrī na atano. Maahutāīire hekarū ya Jehova, makaroria mothiū mao mwena wa irathīro, makainamagīrīra rīua marīhooe marorete na kīu mwena wa irathīro. **17** Nake akinjīra atīrī, “Mūrū wa mūndū, nīwona ūguo? Anga ūcio nī ūndū mūhūthū andū acio a nyūmba ya Juda gwīka maūndū marī magigi ta macio marekīra haha? No ngīnya maiyūrie maūndū ma ūhinya būrūri na mandakaragie hīndī ciothe? Ta marore magūkīra tūhonge maniūrū mao! **18** Nī ūndū ūcio nīi nīngameka maūndū na marakara; ndikamaigūira tha kana ndīmacaaīre. O na mangīkaanīrīra matū-inī makwa, ndikamathikīrīra.”

9 Ningī ngīgua agītīana na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Reheī arangīri a itūūra inene haha, o mūndū arī na itharaita rīa mbaara guoko-inī.” **2** Na nīi ngīona andū atandatū magīlka moimite mwena wa kīhingo kīa rūgongo, kīrīa kīrorete mwena wa gathigathini, o mūndū arī na kīndū gīa kūūrāgana guoko-inī. Makīrehane na mūndū ūngī ūmwe wehumbīte nguo cia gatani na eyohete indo cia kwandīka njohero. Nao magītoonya makīrūgama mwena-inī wa kīgongona kīrīa gīa gīcango. **3** Na rīrī, riiri wa Ngai wa Isiraeli ūkīambata uumīte igūrū rīa makerubi, harīa warī mbere, ūgīthīi hīngīro-inī ya hekarū. Ningī Jehova agītīa mūndū ūcio wehumbīte nguo cia gatani, o ūcio weyohete indo cia kwandīka njohero, **4** akīmīra atīrī, “Thīi ūtūikanie itūūra inene rīa Jerusalem, na wīkīre rūūri ithiithi cia arīa marī na kīeha, na magacakaya nī ūndū wa maūndū mothe marī

magigi marīa mekagwo kūu thīinī warīo.” **5** O thikīrīrie ūguo, akīira acio angī atīrī, “Mūrūmīrīrei, mūtūikanīrie itūūra rīu inene mūrāgane mūtēkūiguanīra tha kana gūcaayanīra. **6** Ūragai athuuri, na aanake na airītu, na andū-a-nja na ciana, no mūtīkahutīe mūndū o na ūrīkū mwīkīre rūūri rūu. Ambīrīrai o haha hakwa haamūre.” Nī ūndū ūcio makīambīrīra na athuuri arīa maarī hau mbere ya hekarū. **7** Ningī akīmeera atīrī, “Thaahai hekarū īno na mūiyūrie rīa ciayo andū arīa moragītwo. Thīi!” Nī ūndū ūcio makīumagara, makīambīrīra kūūrāgana kūu itūūra-inī inene. **8** Hīndī rīa mooraganaga nīi ngītīgwo ndī nyīki, ngīgūthīa, ngīturumithīa ūthīū thī, ngīrīra, ngīūra atīrī, “Hī, Mwathani Jehova! Anga nīūkūniina matigari mothe ma Isiraeli hīndī īno ya gūtīrīra Jerusalem mang’ūrī maku?” **9** Nake akinjookeria atīrī, “Mehia ma nyūmba ya Isiraeli na ya Juda nī maingī magakīra; būrūri ūiyūrīte ūiti wa thakame, narīo itūūra inene rīiyūrīte ūhotomia wa kīhoo. Moigaga atīrī, ‘Jehova nīatiganiīrie būrūri ūyū; Jehova ndarona.’” **10** Nī ūndū ūcio-rī, Nīi ndigacooka kūmaigūira tha kana kūmacaaīra, no nīngamacookereria ūrīa mekīte.” **11** Ningī mūndū ūcio wehumbīte nguo cia gatani, na akeoha indo cia wandīki njohero, agīcookīa ndūmīrīri, akiuga atīrī, “Nīnjīkīte o ta ūrīa wathanire.”

10 Na rīrī, nīndarorire ngīona hau rīera-inī igūrū rīa mīwe ya akerubi kīndū kīahaanaga ta gītī kīa ūnene ta ihiga rīa yakuti. **2** Nake Jehova akīira mūndū ūcio wehumbīte nguo cia gatani atīrī, “Thīi ūtoonye gatagatī-inī ka magūrū macio marathīūrūka rungu rwa harīa akerubi marī. Iyūria hī ciaku cīerī makara ma mwaki kuuma gatagatī ka akerubi ūcooke ūmahurunjē kūu itūūra-inī inene.” Nake agīthīi agītoonya thīinī, o ngīonagīra na maitho makwa. **3** Na rīrī, mūndū ūcio aatoonya thīinī, akerubi acio magīkorwo marūgamite mwena wa gūthini wa hekarū, narīo itu rīkaiyūra nja rīra ya na thīinī. **4** Naguo riiri wa Jehova ūkīambata uumīte igūrū rīa akerubi, na ūgīthīi hīngīro-inī ya hekarū. Itu rīu rīkīiyūra hekarū, nayo nja ikīiyūra ūkengi ya riiri wa Jehova. **5** Naguo mūrurumo wa mathagu ma akerubi acio nīwaigūikaga o ngīnya kūu nja ya nyumīrīra, o taarī mūgambo wa Mūrungu Mwene-Hinya-Wothe rīrīa ekwaria. **6** Na rīrīa Jehova aathire mūndū ūcio warī na nguo cia gatani, akīmīra atīrī, “Oya mwaki kuuma gatagatī ka magūrū macio, kuuma gatagatī-inī ka akerubi,” mūndū ūcio agītoonya thīinī na akīrūgama mwena-inī wa kīgūrū kūmwe kwamo. **7** Ningī ūmwe wa akerubi acio agītambūrūka guoko gwake mwaki-inī ūcio warī gatagatī-inī kao. Akīoya mwaki ūmwe wagu, akīwīkīra hī-inī cia mūndū ūcio warī na nguo cia gatani, nake mūndū ūcio akīwoya akīuma nja. **8** (Rungu rwa mathagu ma akerubi acio nīkuonekaga kīndū kīahaanaga ta moko ma mūndū.) **9** Nīndarorire, ngīona magūrū mana ma ngaari hau mīena-inī ya akerubi acio, o kūmwe gūkagīa mwena-inī wa o ūmwe wa akerubi acio; magūrū macio maahenagia ta rangi wa thumarati. **10** Makīoneka-rī, mothe mana nīmahaanane; o kīgūrū kuonekaga ta gūtūoonyanīte na kīgūrū kūngī. **11** Magīthīi, maathīiaga na mwena o wothe wa īyo īna, o kūrīa akerubi acio merekeirie

ũthiũ; magũrũ macio ma ngaari matiagarũrũkaga rĩria akerubi acio megũthiĩ. Akerubi acio maathiiaa na kũria guothe mũtwe werekera, matekũgarũrũka rĩria marathiĩ. **12** Mũĩĩ yao yotho, o hamwe na mĩgongo yao, na moko mao na mathagu mao, maiyũrite maitho kũndũ guothe, na magũrũ macio mana ma ngaari o namo. **13** Na rĩrĩ, nĩndaiguire magũrũ macio magĩtwo atĩrĩ, “Magũrũ marĩa mathiũrũrũkaga.” **14** O ũmwe wa akerubi aarĩ na mothiũ mana: Ŭthiũ ũmwe warĩ wa kerubi, na wa keerĩ warĩ wa mũndũ, na wa gatatũ warĩ wa mũrũũthi, na wa kana warĩ wa nderi. **15** Ningĩ akerubi acio makĩambata na igũrũ. Ici ciarĩ ciũmbe irĩ muoyo iria ndoonete hau Rũũĩ-inĩ rwa Kebari. **16** Hĩndĩ irĩa akerubi acio maathiiaa, magũrũ macio maarĩ mĩena-inĩ yao namo magathii; na hĩndĩ irĩa akerubi acio maambararia mathagu mao mombũke, magũrũ macio matioimaga mĩena-inĩ yao. **17** Rĩria akerubi acio marũgama, o namo makarũgama o ũguo; na rĩria akerubi mombũka, namo makombũkania nao, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩĩnĩ wamo. **18** Ningĩ riiri wa Jehova ũkiehera hau igũrũ rĩa hingiro ya hekarũ na ũkĩrũgama igũrũ rĩa akerubi acio. **19** O ndĩĩroreire ũguo, akerubi acio makĩambararia mathagu mao makĩumbũka, na rĩria maathiiaa, magũrũ macio maatwaranaga nao. Nao makĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa kihingo kĩa mwena wa irathĩro wa nyũmba ya Jehova; naguo riiri wa Ngai wa Isiraeli warĩ igũrũ rĩa. **20** Icio nĩ ciũmbe irĩ muoyo iria ndoonete irĩ rungu rwa Ngai wa Isiraeli hau Rũũĩ-inĩ rwa Kebari, na nĩ ngĩmenya atĩ maarĩ akerubi. **21** O ũmwe aarĩ na mothiũ mana, na mathagu mana, na rungu rwa mathagu mao nĩ haarĩ na kĩndũ gĩatarĩ ta moko ma mũndũ. **22** Mothiũ mao maahaanaga ta marĩa ndoonete hau Rũũĩ-inĩ rwa Kebari. O ũmwe wao aathiiaa arũngĩĩrie na mbere.

11 Hĩndĩ iyo Roho akĩnjoya na igũrũ, akĩndwara kihingo-inĩ kĩa nyũmba ya Jehova kĩa kierekeire mwena wa irathĩro. Hau itoonyero-inĩ rĩ rĩa kihingo kiu nĩ haarĩ arũme mĩrongo rĩrĩ na atano, na gatagati-inĩ kao ngĩona Jazania mũrũ wa Azurĩ, na Pelatia mũrũ wa Benaia, arĩa maarĩ atongoria a kĩrĩndĩ. **2** Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, aya nĩ arũme arĩa marathugunda waganu, na makaheana kĩrĩra kĩa waganu itũũra-inĩ rĩrĩ inene. **3** Moigaga atĩrĩ, ‘Githĩ ihinda rĩtigũkinya o narua rĩa gwaka nyũmba? Itũũra rĩrĩ inene nĩ nyũngũ ya kũruga, na ithuĩ nĩ ithuĩ nyama.’ **4** Nĩ ũndũ ũcio marathĩre ũhoru wa kũmookĩrĩra; marathĩre ũhoru, wee mũrũ wa mũndũ.” **5** Ningĩ Roho wa Jehova agĩũka igũrũ riakwa, akĩnjĩra njuge atĩrĩ, “Ŭũ nĩguo Jehova ekuuga: Ŭguo nĩguo mũroiga, inyũ andũ a nyũmba ya Isiraeli, no nĩ-rĩ, nĩnjũũ ũria ũrĩ meciiria-inĩ manyu. **6** Nĩmũũragĩte andũ aingi itũũra-inĩ rĩrĩ inene, na mũkaĩyũria ciimba njĩra-inĩ ciarĩ. **7** “Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Ciimba icio mũikĩtie kũũ nicio nyama, narĩ itũũra rĩrĩ inene nĩro nyũngũ, no Nĩ nĩngũmũingata muume kuo. **8** Inyũ nĩmwĩtigĩrite rũhiũ rwa njora, na rũhiũ rũu rwa njora no ruo ngaamũũkĩrĩra naruo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** Nĩngamũrutũrũra muume itũũra-inĩ inene, na ndĩmũneane moko-inĩ ma andũ a kũngĩ, na

ndĩmũherithie. **10** Inyũ mũkooragwo na rũhiũ rwa njora, na nĩngamũũra ciira kũu mĩhaka-inĩ ya Isiraeli. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **11** Itũũra rĩrĩ inene rĩtigatũka nyũngũ harĩ inyũ, kana inyũ mĩtuĩke nyama thĩĩnĩ warĩ; nĩngamũũra ciira kũu mĩhaka-inĩ ya Isiraeli. **12** Na inyũ nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, nĩ ũndũ mũtirũmĩrĩre kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, kana mũkarũmia mawatho makwa, no mwĩkite maũndũ maringaine na ma ndũrĩrĩ iria imũrigiciĩrie.” **13** Na rĩria ndaarathaga, Pelatia mũrũ wa Benaia agĩũka. Hĩndĩ iyo ngũgũthia ngĩturumithia ũthiũ thĩ, ngĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, ngĩũria atĩrĩ, “Hĩ, Mwathani Jehova! Nĩkũniina matigari ma Isiraeli biũ?” **14** Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ, **15** “Mũrũ wa mũndũ, ariũ a thoguo, ariũ a thoguo arĩa marĩ a rũrĩra rwanyu na nyũmba yotho ya Isiraeli, acio nĩo andũ a Jerusalemu maarĩtie ũhoru wao makoiga atĩrĩ, ‘Marĩ haraaya mũno na Jehova; bũrũri ũyũ nĩ thui twaheirwo ũtuĩke witũ.’ **16** “Nĩ ũndũ ũcio uga atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: O na gũtuĩka nĩndamatwarithirie kũraya gatagati-inĩ ka ndũrĩrĩ, na ngĩmahurunjĩra mabũrũri-inĩ, no nĩ ndũkite handũhao-harĩa-haamũre, mabũrũri-inĩ kũu mathiite, gwa kahinda kanini.’ **17** “Nĩ ũndũ ũcio uga atĩrĩ: ‘Ŭũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩngamũcookanĩrĩra kuuma ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmũrute mabũrũri-inĩ kũria mwahurunjĩrwo, na ndĩmũcookerie bũrũri wa Isiraeli rĩngĩ.’ **18** “Nĩmagacooka kuo, na meeherie mĩhiano iyo yakuo mũthũku yotho, na mĩhianano iyo irĩ magigi. **19** Nĩngamahe ũũrũmwe wa ngoro, na njĩkire roho mwerũ thĩĩnĩ wao; nĩngeheria ũmũ wa ngoro thĩĩnĩ wao ndimahe ngoro njororo ta nyama. **20** Ningĩ nĩmakarũmagĩrĩra kĩrĩra giakwa gĩa kũrũmĩrĩrwo, na marũmagie mawatho makwa. Nĩmagatũka andũ akwa, na nĩ ndũkie Ngai wao. **21** No rĩrĩ, ha ũhoru wa andũ arĩa ngoro ciao ciĩyamũrĩre mĩhiano iyo mĩũru na mĩhianano iyo irĩ magigi, nĩngatũma o ene macookerewo nĩ ũũru ũria mekite, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **22** Hĩndĩ iyo akerubi acio, marĩ na magũrũ ma ngaari mĩena-inĩ, magĩtambũrũkia mathagu mao, naguo riiri wa Ngai wa Isiraeli warĩ igũrũ rĩa. **23** Riiri ũcio wa Jehova ũkĩambata uumite thĩĩnĩ wa itũũra riu inene na ũgĩkara igũrũ rĩa kĩrima kĩa kiarĩ mwena wa irathĩro warĩ. **24** Roho akĩnjoya na igũrũ, akĩndwara kũrĩ andũ arĩa maatahitwo magatwarwo bũrũri wa Babuloni, o ndĩ thĩĩnĩ wa kĩoneki kũu ndoonetio nĩ Roho ũcio wa Ngai. Hĩndĩ iyo kĩoneki kũu ndoonetio gĩkĩnjerera, **25** na nĩ ngĩra andũ acio maatahitwo ũhoru wotho ũria Jehova aanyonetie.

12 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, wee ũtũũranagia na andũ aremi. Nĩ marĩ na maitho ma kuona no mationaga, na nĩ marĩ na matũ ma kũigua no matiguaga, nigũkorwo nĩ andũ aremi. **3** “Nĩ ũndũ ũcio wee mũrũ wa mũndũ-rĩ, oha mĩrigo yaku ya gũthaama, na kũrĩ mũthenya barigici magĩkuonaga-rĩ, umagare uume gũkũ, ũthiĩ kũndũ kũngĩ. Hihĩ nĩmagataũkĩrwo, o na gũtuĩka nĩ andũ a nyũmba ya ũmĩro. **4** Kũrĩ mũthenya barigici, o magĩkuonaga-rĩ, ruta mĩrigo yaku nja irĩ mĩohe nĩ ũndũ

wa gũthiĩ bũruri wa ithaamĩrio. Ningĩ hwaĩ-inĩ, umagare ũthiĩ o magĩkuonaga, o ta ũria andũ mathaamaga. **5** O makwĩroreire, tũrĩkia rũthingo, ũgererie mĩrigo yaku ho. **6** Oya mĩrigo iyo ũmũgĩrĩre ciande o makwĩroreire, ũmĩumagarie na mairia. Wihumbĩre ũthiũ nĩguo ndũkone bũruri, nĩgũkorwo nĩngũtũite kĩmenyithia harĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli.” **7** Nĩ undũ ũcio nĩ ngĩka o ta ũria ndaathĩtwo. Ngĩruta mĩrigo yakwa nja kũrĩ mũthenya barigici, yohetwo nĩ undũ wa gũthaama. Ningĩ hwaĩ-inĩ ngĩtũrĩkia rũthingo na moko makwa. Ngũmia mĩrigo yakwa nja kũrĩ na mairia, ngĩmĩumagaria ndĩmĩkuũite na ciande o manjĩndoreire. **8** Rũciĩni kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩre, ngĩurio atĩrĩ, **9** “Mũrũ wa mũndũ, githĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli o acio aremi matiakuũirĩre atĩrĩ, ‘Nĩ atĩa ũreka?’ **10** “Meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndũmĩrĩri ĩno ndĩtũ ikoniĩ mĩnene ũria ũrĩ Jerusalemu, o na andũ a nyũmba yothē ya Isiraeli arĩa marĩ kuo.’ **11** Meere atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩ kĩmenyithia harĩ inyu.’ “O ta ũguo nĩ njĩkĩte, noguo o nao mageekwo. Nĩmagatwarwo bũruri wa kũngĩ marĩ atahe. **12** “Mũthamaki ũcio ũrĩ gatagatĩ-inĩ kao nĩagakuua mĩrigo yake na ciande kũrĩ mairia oimagare, naruo rũthingo nĩrũgatũrĩkio irima oimĩre ho. Nake nĩakehumbĩra ũthiũ nĩguo ndakone bũruri. **13** Nĩngamũtambũrũkĩria wabu wakwa, nake nĩakanyĩtwo nĩ mũtego wakwa; nĩngamũtwarithia Babuloni, kũu bũruri wa Akalidei, no rĩrĩ, we ndakawona, nakuo kũu nĩkuo agaakuĩra. **14** Arĩa othe mamũrigicĩĩrie, nĩngamahurunja huho-inĩ, o acio aruti ake a wĩra na thigari ciake ciothe, na ndĩmateng’erie na rũhiũ rwa njora rũrĩ rũcomore. **15** “Nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaamahurunjĩra ndũrĩrĩ-inĩ na ndĩmaharaganĩrie mabũruri-inĩ. **16** No rĩrĩ, nĩngahonokĩa amwe ao matikaniinwo na rũhiũ rwa njora, kana ng’aragu, kana mũthiro, nĩgeetha kũu magaathĩ ndũrĩrĩ-inĩ makoimbũraga maũndũ mao marĩa meekaga marĩ maggi. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.” **17** Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **18** “Mũrũ wa mũndũ, inainaga rĩrĩa ũkũrĩa irio, na wĩthithimũkagwo nĩ guoya ũkinyua maaĩ. **19** ĩra andũ a bũruri ũyũ atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga igĩrũ rĩkonĩ andũ arĩa matũũraga Jerusalemu na arĩa matũũraga bũruri wothē wa Isiraeli: Makaarĩtĩga irio ciao marĩ na mĩtangiko, na manyuuage maaĩ moorĩtwo nĩ hinya nĩgũkorwo bũruri wao nĩkaniinwo indo ciothe iria irĩ kuo, nĩ undũ wa maũndũ ma ũhinya ma andũ arĩa othe matũũraga kuo. **20** Matũũra marĩa matũũragwo nĩ andũ nĩmakanangwo, nũguo bũruri ũkĩrio ihooru. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.” **21** Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **22** “Mũrũ wa mũndũ, nĩ thimo ĩrĩkũ ĩno yunanagwo thĩĩnĩ wa bũruri wa Isiraeli, ĩno yugaga atĩrĩ: ‘Matukũ nĩmathiraga, nakĩo kĩoneki o gĩothe gĩgatũka gĩa tũhũ?’ **23** Meere atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩngũniina thimo ĩno, na matigacooka kũmĩgweta rĩngĩ gũkũ Isiraeli.’ Meere atĩrĩ, ‘Matukũ nĩmakuhĩrĩrie rĩrĩa kĩoneki o gĩothe gĩkaahingio. **24** Nĩgũkorwo gũtigacooka kũgĩa cionekei cia maheeni, kana ũragũrĩ wa kũheenaniĩrĩa gatagatĩ-inĩ ka andũ a Isiraeli. **25** No nĩ Jehova-rĩ, nĩngoĩga ũria ngeenda,

nũguo nĩũkahingio ũtegũcererwo. Nĩgũkorwo matukũ-inĩ manyu, inyuĩ andũ a nyũmba ya ũremi, nĩngahingia ũria wothē ndĩroĩga, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **26** Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **27** “Mũrũ wa mũndũ, andũ a nyũmba ya Isiraeli maroĩga atĩrĩ, ‘Kĩoneki kĩrĩa onaga gĩgũtũũra miaka mĩĩngĩ gĩgĩkahingio, na araratha ũhoro wa ihinda iraa ya rĩgooka.’ **28** “Nĩ undũ ũcio meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Gũtĩrĩ kiugo o na kĩmwe gĩakwa gĩgaacooka gũcererwo; ũhoro ũria wothē nĩ ngaaria nĩũkahingio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

13 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoro wa gũũkĩrĩa anabii a Isiraeli arĩa mararatha ũhoro rĩu. ĩra acio marathaga ũhoro ũria megereire na ngoro ciao ene atĩrĩ: ‘Igũai ndũmĩrĩri ya Jehova! **3** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Kaĩ anabii acio akĩũgu marĩ na haro-ĩ, o acio marũmagĩrĩa roho wao ene na matĩrĩ undũ monet! **4** Anabii aku, wee Isiraeli-rĩ, matarĩ ta mbwe irĩ kũndũ kũrĩa kwanangĩku. **5** Inyuĩ mũtiambatĩte mũthĩrĩ rũthingo-inĩ kũrĩa gũtharũkĩte, mũrũcookererie nĩ undũ wa nyũmba ya Isiraeli nĩgeetha rũgetĩrĩa hĩndĩ ya mbaara mũthenya ũria wa Jehova. **6** Cionekei ciao nĩ cia maheeni, na ũragũrĩ wao o nũguo no wa maheeni. Moĩgaga atĩrĩ, ‘Jehova oĩgĩte atĩrĩ,’ o rĩrĩa Jehova atamatũmĩte; merĩgagĩrĩa atĩ ciugo ciao nĩũkahingal! **7** Gĩthĩ tĩ cionekei cia maheeni muonete, na mũkaaria ũragũrĩ wa maheeni, rĩrĩa mũkuuga atĩrĩ, ‘Jehova oĩgĩte atĩrĩ,’ o rĩrĩa nĩ itarĩtĩte? **8** “Nĩ undũ ũcio, ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Tondũ wa ciugo cianyu cia maheeni na cionekei cia kũheenania-rĩ, nĩngũmũũkĩrĩa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’ **9** Guoko gwakwa nĩgũgookĩrĩa anabii arĩa moonaga cionekei cia maheeni, na makagweta ũragũrĩ wa kũheenania. Matigakorwo marĩ a kĩaia kĩa andũ akwa, kana maandĩkwo ibuku-inĩ rĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli, o na kana matoonye bũruri wa Isiraeli. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Mwathani Jehova. **10** “Tondũ mahĩthĩthĩgĩa andũ akwa, makiugaga atĩrĩ, ‘Kũrĩ na thayũ,’ o rĩrĩa gũtarĩ thayũ; tondũ rĩrĩa rũthingo rũhũthũ rwakwo marũhakaga coka, **11** nĩ undũ ũcio ĩra andũ arĩa marũhakaga coka atĩ no rũkũgũa. Nĩngoirĩa mbura nene mũno, na ndũme kũgĩe na mbura ya mbembe, nacio huho irĩ na hinya nĩkarũmomora. **12** Rĩrĩa rũthingo rũu rũkaaga-rĩ, gĩthĩ andũ matigakũũria atĩrĩ, ‘Coka ũria ũrarũhakĩte ũkĩrĩ ha?’ **13** “Nĩ undũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩngarekereria rũhuho rũrĩ na hinya ndĩ na mang’ũrĩ, na kũgĩe mbura ya mbembe na mbura ya kiboboto ndĩ na matũgũta ma kwananga. **14** Nĩngamomora rũthingo rũu mũhakĩte coka na ndĩrũharaganie tĩrĩ-inĩ nginya mũthingĩ wa ruo ũgũũranio. Rĩrĩa rũkaagũa, mũkaanangĩrwo kuo; na nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **15** ũguo nĩguo ngeeruta mang’ũrĩ makwa na rũthingo rũu, na njũkĩrĩre acio maarũhakire coka. Ngaakwĩra atĩrĩ, ‘Rũthingo nĩ rweherete, o na arĩa maarũhakire coka, **16** o anabii acio a Isiraeli, arĩa maarathĩire itũũra rĩa Jerusalemu makĩronera cionekei cia thayũ, gũtarĩ na thayũ, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **17** “Rũu mũrũ wa

mündü-rî, hügûra üthiû waku kürî airîtu a andû anyu arîa marathaga mohoro moimîte meciiria-inî mao ene, ûmarathîre ûhoro wa kûmookîrîra, **18** ûmeere atîrî, 'Mwathani Jehova ekuuga üû: Kaî andû-a-nja arîa matumagîrîra ithitû nyunîro-inî ciao cia moko na magathondekaga mataama ma kwihumbîra üthiû nîguo magwatagie andû marî na haaro-î. Anga mûrîgwatagia mîoyo ya andû akwa nîguo mûhonokie mîoyo yanyu inyuî ene? **19** Nîmûûthaahitîe kürî andû akwa nî ûndû wa ngundi ya cairî na twenyû twa mûgate. Nî ûndû wanyu kûheenia andû akwa, arîa mathikagîrîra maheeni, nîmûûragite arîa mataagîrîre gûkua, na mûkahonokia arîa mataagîrîre gûtûura muoyo. **20** "Nî ûndû ücio, Mwathani Jehova ekuuga atîrî: Nînjûkîrîre ithitû ücio cianyu, ücio mûgwatagia andû akwa nacio ta marî nyoni, na nî nîngûcituanga kuuma moko-inî manyu. Nîngohorithia andû acio mûgwatagia ta marî nyoni. **21** Nîngatembûranga mataama macio manyu na honokie andû akwa ndîmarute moko-inî manyu, nao matigacooka kûgwatio nî inyuî. Hîndî îyo nîmûkamenya atî nî nî nî Jehova. **22** Tondû nîmwatûmire arîa athingu morwo nî hinya nî ûndû wa kûmaheenia o rîrîa nî itaamareheire kîeha, na mûgîteithîrîra arîa aaganu mage gûtiga njira ciao cia waganu nîguo mahonokie mîoyo yao, **23** nî ûndû ücio, matigacooka kuona coneiki cia maheeni kana kûragûra. Nîngahonokia andû akwa, ndîmarute moko-inî manyu. Hîndî îyo nîmûkamenya atî nî nî nî Jehova."

14 Athuuri amwe a Isiraeli nîmookire harî nîi, magîikara thî hau mbere yakwa. **2** Hîndî îyo kiugo kîa Jehova gîkinginyîrîra, ngîrwo atîrî, **3** "Mûrû wa mündû, andû aya nîmeigîre mîhianano ngoro-inî ciao, na makeigîra mîhînga ya waganu mbere ya maitho mao. Nînjagîrîrwo kûreka matuîrie ûndû o na ûrîkû harî nîi? **4** Nî ûndû ücio maarîrie, ûmeere üû, 'Mwathani Jehova ekuuga atîrî: Hîndî îrîa Mûisiraeli o wothê angîgîa mîhianano ngoro-inî yake, na eigîre waganu wa kûmûhîngithia mbere ya maitho make, angîcocoa athîi harî mûnabîi-rî, nîi Jehova nî nî mwene ngaamûcookeria ûhoro kûringana na ûrîa ûhooi wake wa mîhianano üigana, **5** Ngeeka üguo nîguo ndînyiitîre ngoro cia andû a Isiraeli rîngî, arîa othe mandiganîirîe nî ûndû wa mîhianano îyo yao.' **6** "Nî ûndû ücio îra andû a nyûmba ya Isiraeli atîrî, 'Mwathani Jehova ekuuga atîrî: Mwîrîre! Garûrûkai mûtigane na mîhianano îyo yanyu, na mûregane na maîndû marîa mothe mwîkaga marî magigî! **7** "Hîndî îrîa Mûisiraeli o wothê, kana mündû wa kûngî ûrîa ûtûûruga Isiraeli angîhehara harî nîi, na eigîre mîhianano ngoro-inî yake, na agîe na waganu wa kûmûhîngithia mbere ya maitho make, angîcocoa athîi harî mûnabîi agatuîrie ûhoro kürî nîi-rî, nîi Jehova nî nî mwene ngaamûcookeria ûhoro. **8** Nîngatûma üthiû wakwa ûûmîre mündû ücio, na ndûme atuîke kîonereria harî arîa angî, o na ndûme atuîke wa kuunagwo thimo. Nîngamweheria harî andû akwa. Hîndî îyo nîmûkamenya atî nî nî nî Jehova. **9** "Mûnabîi angîkaaheenererio nîguo aarie ûhoro wakwa, nîi Jehova nî nî ngaakorwo heenereirie mûnabîi ücio, na nîngamûtambûrûkîra guoko gwa

kûmûûkîrîra, ndîmûniine ehêre gatagatî-inî ka andû akwa a Isiraeli. **10** Andû acio nîmakaherithîrio wîhîa wao; mûnabîi ücio agaatuuu mwîhîa o ta mündû ücio ûtuîrîtie ûhoro harî we. **11** Hîndî îyo andû a Isiraeli matigacooka kûhîtia njîra mehere harî nîi, kana macooke gwîthaahîa na mehîa macio mao mothe. Nîmagatuîka andû akwa, na nîi ndûike Ngai wao, üguo nîguo Mwathani Jehova ekuuga." **12** Kiugo kîa Jehova nîkianginyîrîre, ngîrwo atîrî: **13** "Mûrû wa mündû, bûrûrî ûngînjîhîrîa nî ûndû wa kwaga kwîhoheka, na ndambûrûkie guoko ndîûûkîrîre, na ndîûniirîe kîhumo kîa irio, na ndîûrehere ng'aragu, na njûrage andû aguo na mahîû mao, **14** andû aya atatu, Nuhu, na Danieli, na Ayubu, o na mangîkorwo maarî thîinî wa bûrûrî ücio, no mehonokirie o oiki nî ûndû wa ûthingu wao, üguo nîguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** "Nîngî korwo ndarekereria nyamû cia gîthaka igerere bûrûrî ücio nacio ciûtige ûtarî ciana, nague ûkire ihooru kwage mündû ûngîtuikanîria kuo nî ûndû wa nyamû icio, **16** Mwathani Jehova ekuuga atîrî, ti-itherû o ta ûrîa nîi ndûûruga muoyo, o na andû acio atatu mangîgakorwo marî kuo, matikahota kûhonokia ariû ao kana aarî ao. O oiki no mahonoke, no bûrûrî ücio no ûkire ihooru. **17** "O na kana ingîrehithia rûhiû rwa njora nîrûtuikanîrie bûrûrî ücio, njuge atîrî, 'Rûhiû rwa njora nîrûtuikanîrie bûrûrî üyû wothê,' na njûrage andû akuo na mahîû mao-rî, **18** Mwathani Jehova oigite atîrî, ti-itherû o ta ûrîa nîi ndûûruga muoyo, o na andû acio atatu mangîgakorwo marî kuo, matikahota kûhonokia ariû ao kana aarî ao. O oiki no-o mangîhonokio. **19** "O na nîngî korwo ndarehithia mûthiuro bûrûrî ücio, na nîi ndûitîrîrie mang'ûrî makwa na ûndû wa gûtithia thakame, na njûragithie andû akuo na mahîû mao, **20** Mwathani Jehova oigite atîrî, ti-itherû o ta ûrîa nîi ndûûruga muoyo, o na Nuhu, na Danieli, na Ayubu, mangîgakorwo marî kuo, matikahonokia mûrîû kana mwarî. O oiki no mehonokie nî ûndû wa ûthingu wao. **21** "Nîgûkorwo Mwathani Jehova ekuuga atîrî: Gûtigagîkorwo kürî kûûru makîria hîndî îrîa ngaarehera Jerusalemu matuîro makwa mana ma ciira ma kûguoyohithia: namo nîmo rûhiû rwa njora, na ng'aragu, na nyamû cia gîthaka, o na mûthiuro, nîguo njûrage andû akuo na mahîû mao! **22** No rîrî, kürî amwe magaatigara; nao nîo ariû na aarî arîa magaaatharwo marutwo kuo. Nîmagooka kürî inyuî, na rîrîa mûkoona mîtugo na ciiko ciao, nîmûkahoorerio ngoro igûrû rîa mwanangîko ücio ndehere Jerusalemu, nague nî mwanangîko o wothê ndîrîrehithîirîe. **23** Nîmûkahoorerio ngoro rîrîa mûkoona mîtugo yao na ciiko ciao, nîgûkorwo nîmûkamenya atî gûtîrî ûndû o na ûmwe njîkite kuo ûtarî na gîtûmi, üguo nîguo Mwathani Jehova ekuuga."

15 Kiugo kîa Jehova nîkianginyîrîre, ngîrwo atîrî: **2** "Mûrû wa mündû, mûti wa mûthabîbû ûkîrîte rûhonge rwa mûti o wothê wa mîti ya mûtîtî na kî? **3** Mbaû ciaguo irî ciathondekwo kîndû kîa bata? Andû no mathondeke tûhocio twa gûcuurio indo kuuma kürî guo? **4** Üngîiko riiko ûtuîke rûkû, na mwaki ûûcine mîena yeerî ûûcurie gatagatî-rî, no ügîe bata üngî? **5** Angîkorwo rîrîa warî mûgîma ndwagîire bata o na

atĩa-rĩ, wakĩhota atĩa gũthondekwo kindũ kĩa bata rĩrĩa wacinwo nĩ mwaki, wacura? **6** “Nĩ ùndũ ùcio, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: O ta ùrĩa heanite mũti wa mũthabibũ gatagati-inĩ ka mũti ĩrĩa ĩngĩ ya mũtitũ, ngaũtua rũkũ rwa gũcinwo na mwaki-rĩ, ùguo noguo ngeeka andũ arĩa matũũraga Jerusalemu. **7** Nĩngatũma ùthiũ wakwa ùmoomĩre. O na angĩkorwo nĩmoomĩte mwaki-inĩ-rĩ, no nginya mwaki ùcio ùkaamacina ùmaniine. Hĩndĩ iyo nĩguo inyuũ mũkaamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngatũma ùthiũ wakwa ùmoomĩre. **8** Nĩngatũma bũrũri ùkire ihoorũ nĩ ùndũ nĩmagĩte kwĩhoheka, ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

16 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ, **2** “Mũrũ wa mũndũ, ng’ethanĩra na itũũra rĩa Jerusalemu, ĩronĩe mũtugo yarĩo iyo ĩrĩ magigĩ, **3** uuge atĩrĩ, ‘Uũ nĩguo Mwathani Jehova areera Jerusalemu: Kĩhumo gĩaku na gũciarwo gwaku cioimanire na bũrũri wa andũ a Kaanani; thoguo aarĩ Mũamori, nake maitũguo aarĩ Mũhiti. **4** Mũthenya ùrĩa waciariwo-rĩ, ndwatinirio rũrĩra, o na kana ùgithambio na maaĩ nĩguo ùthere, o na kana ùkĩhakwo cumbĩ, kana ùgĩthaywo na nguo cia mwana. **5** Gũtirĩ mũndũ o na ùmwe wakũrorire, agĩkũguĩra tha, kana agĩgũcaairĩ o kũigana nĩguo agwiike ùndũ o na ùmwe wa macio. No rĩrĩ, wateirwo na kũu werũ-inĩ, nĩ ùndũ wamenirwo o mũthenya o ro ùcio waciariwo. **6** “Hĩndĩ iyo nĩndahitũkĩre hau warĩ ngĩkuona ùkĩgaragaria thakame-inĩ yaku, na rĩrĩa wakomete hau thakame-inĩ yaku-rĩ, ngĩkwĩra atĩrĩ, “Tũũra muoyo!” **7** Nĩndatũmire ùkũre o ta mũti wa mũgũnda. Nawe ùgĩkũra, ùkĩneneha, o na ùgĩtuika ithaga ithaka mũno gũkĩra marĩa mangĩ. Nyondo ciaku nacio kũĩhaanda, na njuĩrĩ yaku ĩgĩkũra, o wee ùrĩa warĩ njaga na ùkaaga nguo. **8** “Thuutha ùcio nĩndahitũkĩre hau, na rĩrĩa ndaakũrorire ngĩona atĩ warĩ mũgĩma wa kwendeka, ngĩgũtambũrũkĩria gĩcũrĩ kĩa nguo yakwa, ngĩhumbĩra njaga yaku. Na nĩ ngĩkwĩhitĩra mwĩhitwa mũrũmu, na tũkĩgia kĩrĩkanĩro nawe, ùgĩtuika wakwa, ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** “Nĩndagũthambirĩ na maaĩ, ngĩkũgĩria thakame, na ngĩkũhaka maguta. **10** Nĩndakũhumbire nguo ng’emie na ngĩgwĩkĩra nyamũga cia rũũ. Nĩndakũhumbire nguo njega ya gatani na ngĩkũhumba nguo cia goro. **11** Nĩndakũgemirĩ na mathaga: ngĩgwĩkĩra bangĩri moko, na mũgathĩ ngĩngo, **12** ngĩcũoka ngĩgwĩkĩra gĩcũhĩ inĩũrũ, na icũhĩ matũ, na tanji thaka mũtwe. **13** Nĩ ùndũ ùcio ùkĩgemio na thahabu na betha: nacio nguo ciaku ciarĩ cia gatani ĩrĩa njega, na itambaya cia goro, na nguo ng’emie. Irio ciaku ciarĩ mũtu mũhinyu, na ùũkĩ, na maguta ma mũtamaiyũ. Wee nawe ùgĩthakara mũno na ùkiambatĩrio ùgĩtuika mũthamaki-mũndũ-wa-nja. **14** Nayo ngumo yaku ĩgĩtheerema ndũrĩrĩ-inĩ nĩ ùndũ wa ùthaka waku, nĩ ùndũ riiri ùrĩa ndaagwĩkĩrite nĩwatũmire ùthaka waku wagĩrĩre kũna, ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** “No rĩrĩ, wee nĩwehokire ùthaka waku, na ùkĩhũthĩra ngumo yaku ĩgĩtũma ùtuĩke mũmaraya. Nĩwahũũrĩre ùmaraya na mwĩhitũkĩri o wothē, naguo ùthaka waku ùgĩtuika wake. **16** Woire nguo imwe ciaku, ùkĩgemia mahooero ma kũndũ gũtũũgĩru kũria wahũũragĩra ùmaraya. Maũndũ ta macio matiagĩrĩrwo

nĩ gwĩkĩka, kana magĩe kuo o na rĩ. **17** Nĩngĩ ùgĩcũoka ùkĩoya mathaga macio mega ndaakũheire, o mathaga macio mathondeketwo na thahabu yakwa na betha yakwa, ùgũthondekera mĩhianano ya arũme, ùgĩcũoka ùkĩhũũra ùmaraya nayo. **18** Nĩngĩ ùkĩoya nguo ĩcio ciaku ciarĩ ng’emie, ùgĩcũhumba mĩhianano iyo, ùgĩcũoka ùkĩmĩrutĩra maguta makwa na ùbumba. **19** O nacio irio ĩria ndaakũheite ùrĩre, nacio nĩ mũtu mũhinyu, na maguta ma mũtamaiyũ, na ùũkĩ, waciũrũrĩre mĩhianano iyo itũike ùbumba ùrĩ na mũtararĩko mwega. ùguo nĩguo gwĩkĩkire, Mwathani Jehova nĩwe ugĩte ùguo. **20** “Na rĩrĩ, woire ariũ na aarĩ aku arĩa wanjariĩre, ùkĩmaruta igongona matũike ta irio cia mĩhianano iyo. ùhũũrĩ waku wa ùmaraya-rĩ, kaĩ ùtaarĩ mũiganu? **21** Nĩwathĩnjire ciana ciakwa ùgĩcĩruta igongona harĩ mĩhianano iyo. **22** Mĩtugo-inĩ yaku yothē ĩrĩ magigĩ ĩrĩa wekire, na ùhũũrĩ-inĩ waku wa ùmaraya, ndwarĩrĩkanire matukũ ma ùnini waku, rĩrĩa warĩ njaga na ùtaarĩ na nguo, o rĩrĩa wegaragaragia thakame-inĩ yaku. **23** “Hĩ, kaĩ ùrĩ na haaro-ĩ! ùguo nĩguo Jehova ekuuga. O na wĩkĩte mawaganu macio mangĩ mothe, **24** nĩweyakiĩre kĩhumbu, na ùgĩaka ihooero itũũgĩru handũ harĩa hothe haarĩ na kĩhaaro gĩa kũgomanagwo. **25** Gĩturi-inĩ kĩa o njira nĩweyakiĩre mahooero matũũgĩru, na ùkĩagĩthia ùthaka waku gĩtũio, ùgĩakĩrĩria kũneana mwĩrĩ waku kũrĩ mwĩhitũkĩri o wothē atharĩe nawe. **26** Nĩwahũũrĩre ùmaraya na andũ a Mĩsirĩ arĩa mwariganĩtie nao, o acio maiyũrĩtwo nĩ merĩrĩria ma mwĩrĩ, ùgĩtũma ndakare nĩ ùndũ waku gũkĩrĩria gũtharia. **27** Nĩ ùndũ ùcio ngĩgũtambũrũkĩria guoko ngĩgũkũkĩra, ngĩnyĩhia bũrũri waku; nĩndakũneanire moko-inĩ ma thũ ciaku, o acio aĩritu a Afĩlisti, arĩa maamakĩrio nĩ mũtugo yaku ya ùũra-thoni. **28** Nĩwahũũrĩre ùmaraya na andũ a Ashuri o nao, nĩ ùndũ ndũngĩaganĩre; o na thuutha ùcio-rĩ, ndwaiganĩre. **29** Nĩngĩ ùgĩkĩrĩria gũtharia o nginya ùgĩkĩnya Babuloni, bũrũri wa onjoria, no-o na weka ùguo ndwaiganĩre. **30** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, Hĩ! Kaĩ wee ùrĩ wa ngoro hũthũ-ĩ! Wĩkaga maũndũ macio mothe, o ta mũmaraya ùtarĩ thoni! **31** Rĩrĩa weyakiĩre ihumbu gĩturi-inĩ kĩa o njira, na ùkĩakira mahooero matũũgĩru harĩa hothe haarĩ kĩhaaro gĩa kũgomanwo-rĩ, we wetũire ta ùtarĩ mũmaraya, nĩ ùndũ nĩwaregĩre ĩrĩhi. **32** “Wee mũtũmia ùyũ mũtharia! Wee wendaga ageni handũ ha mũthuurĩguo! **33** Mũmaraya o wothē nĩamũkagĩra ĩrĩhi, no wee-rĩ, nĩwe ùheaga endwa aku othe iheo, ùkamahaka nĩguo mokage kũrĩ we kuuma kũndũ guothē nĩguo megwatĩre ikeno ciaku itaagĩrĩre. **34** Nĩ ùndũ ùcio wee ndũtarĩ ta arĩa angĩ ùmaraya-inĩ waku; gũtirĩ mũndũ ùkwĩringagĩrĩria ùmwĩtĩkire. Wee-rĩ, ùrĩ na ùtiganu mũno na arĩa angĩ, nĩgũkorwo wee nĩwe ùrĩhanaga, no gũtirĩ kindũ ùrĩhagwo. **35** “Nĩ ùndũ ùcio, wee mũmaraya ùyũ, igua kiugo kĩa Jehova! **36** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Tondũ nĩwaitangĩre ùtonga waku, na ùkĩgũũria njaga yaku ùgĩtharia na endwa aku, o na tondũ wa mĩhianano iyo yothē yaku ĩrĩ magigĩ, na tondũ nĩwamaheire thakame ya ciana ciaku, **37** nĩ ùndũ ùcio nĩngũcũokanĩrĩria endwa aku othe arĩa wanekenĩ nao, arĩa wendete o na arĩa ùthũire. Nĩngũmacũokanĩrĩria magũũkĩrĩre kuuma mĩena yothē, na nĩ ngũgũrĩre nguo mbere yao, nao

mone njaga yaku yothe. **38** Nīngagātūira ciira o ta ūria andū-a-nja aria matharagia na aria maitithagia thakame ntuagārw; na ndume ūkorwo nī mang'ūri makwa na ūguirwo ūiru nīguo ūcookererwo nī thakame iyo. **39** Nīngī nīngakūneana moko-inī ma endwa aku, nao nīmakaharagania ihumbu icio ciaku, na manange mahooero macio maku matūūgīru. Nao nīmagakūruta nguo, na moe mathaga maku ma goro, magūtige njaga na ūri ūtheri. **40** Nīmakarehe kīrindī gīgūkīrīre, nao nīmagakūhūra na mahiga nyuguto, na magūtīnangie na hīu ciao cia njora. **41** Nīmagacina nyūmba ciaku na makūherithie wīroreirwo nī andū-a-nja aingī. Nīngakinyia ūmaraya waku mūthia, nawe ndūgacooka kūrīha endwa acio aku. **42** Hīndī ūri mathūgūta makwa ma gūgūkīrīra nīmakahūahūa, namo marakara makwa maiyūrītwo nī ūiru makweherere. Nīngahoorera na ndīgacooka kūrakara. **43** “Na tondū ndwarīkanire matukū ma ūnini waku, no kūndakaria wandakarīre na maūndū macio mothe-rī, ti-itherū nīngatūma ūcookererwo nī ūria wīkīte, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Githī nduungereire ūira-thoni harī maūndū marīa mangī wīkaga marī magigi? **44** “Mūndū o wothē waragia na thimo-rī, nīagakuuna thimo īno, oige atīrī: “O ta ūria nyina ahaana, no taguo mwarī ahaana.” **45** Wee ūri mwarī wa nyūkwa kūna, ūria wanyararīre mūthuuriwe na ciana ciake; na ūri wa nyina kūna na aarī a maitūguo, ariā maanyararīre athuuri ao na ciana ciao. Maitūguo aarī Mūhiti, nake thoguo aarī Mūamori. **46** Mwarī wa nyūkwa ūria mūkūrū aarī Samaria ūria watūūruga mwena waku wa gathigathini marī na airītu ake; nake mwarī wa nyūkwa ūria mūnini aarī Sodomu, ūria watūūruga mwena waku wa gūthini hamwe na airītu ake. **47** Wee-rī, to gūthīi wathīire na mīthīire yao na ūkīrīmīrīa mītugo yao īrī magigi, no mīthīire-inī yaku yothē nīwahūhīre gūthūka kūmakīra. **48** Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Ti-itherū o ta ūria Nīi ndūūruga muoyo-rī, mwarī wa nyūkwa Sodomu na airītu ake matiekire ta ūria wee na airītu aku mwīkīte. **49** “Maya nīmo maarī mehīa ma mwarī wa nyūkwa Sodomu: We marī na airītu ake maarī andū etīi, a kwīhūūnīrīria, na matiarūmbūyagia ūhorō wa andū ariā angī; matiateithīre andū ariā athīini o na ariā abatari. **50** Nīmekīrīire na magūka maūndū marī magigi maitho-inī makwa. Nī ūndū ūcio nīndamaingātīre, o ta ūguo muonete. **51** Samaria ndehīrie nuthu ya mehīa marīa wee wehīrie. Wee wīkīte maūndū marī magigi maingī kūmakīra, na nīūtūmīte aarī a maitūguo moneke ta marī athīngu nī ūndū wa maūndū macio mothe wīkīte. **52** Ūrokīrīrīria gūconorithio, nīgūkorwo nīūtūmīte aarī a maitūguo moneke ta marī athīngu. Tondū mehīa maku maarī mooru gūkīra mao, o mekuoneka marī athīngu gūgūkīra. Nī ūndū ūcio-rī, igua thoni na ūconoke, nīgūkorwo nīūtūmīte aarī a nyūkwa moneke marī athīngu. **53** “No rīrī, nīngacookeria Sodomu ūgaacīru wake marī na airītu ake, o na Samaria marī na airītu ake, na nīngagūcookeria ūgaacīru waku o hamwe nao, **54** nīguo ūigue thoni na ūconoke nī ūndū wa maūndū macio mothe wekīre nī ūndū wa kūmahe ūhurūko. **55** Nao aarī acio a maitūguo, Sodomu marī na airītu ake, na Samaria marī na airītu ake-rī, nīmagacooka o ta ūria

maarī mbere; nawe ūri na airītu aku nīmūgacooka o ta ūria mwarī mbere. **56** O na ndūngīagwetire rīitwa rīa mwarī wa nyūkwa Sodomu mūthenya ūcio wetīlaga, **57** mbere ya waganu waku kūguirio. O na kūrī ūguo-rī, rīu ūri mūnyarare nī airītu a Edomu, marī hamwe na andū othe ariā mariganītie nao, o na nī airītu a Afīlisti, acio othe magūthūire na magakūrīgīciīria na mīena yothē. **58** Wee nīwe ūgaacookererwo nī maciaro ma ūira-thoni waku, na ma maūndū marīa wīkaga marī magigi, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **59** ““Ū ūguo Mwathani Jehova ekuuga: Nīngagwīka o ta ūria wagīrīre nī gwīkwō, tondū nīūmenete mwīhītwa wakwa na ūndū wa gūthūkia kīrīkanīro kīu. **60** No rīrī, nīngarīrikana kīrīkanīro kīria ndarīkanīire nawe matukū-inī ma ūnini waku, na nīngahaanda kīrīkanīro giitū nawe gīa gūtūūra. **61** Hīndī iyo nīūkarīrikana mīthīire yaku, nawe ūconoke rīrīa ūkaamūkīra aarī a maitūguo ariā akūrī gūgūkīra na ariā anini gūgūkīra. Nīngamaneana kūrī we marī ta aarī aku, no ti kūringana na kīrīkanīro giitū nawe. **62** Nī ūndū ūcio nīngahaanda kīrīkanīro giitū nawe, na nīūkamenya atī nīi nīi Jehova. **63** Nīngī rīrīa ngaakūhoroheria nī ūndū wa maūndū mothe marīa wīkīte-rī, nīūkarīrikana na ūconoke, na ndūgacooka gūtūmūra kanua gaku rīngī nī ūndū wa ūria ūconorithītio, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

17 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī, **2** “Mūrū wa mūndū, gwatania ndāi na warīrie andū a nyūmba ya Isiraeli na ngerekano. **3** Meere atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Nderī nene īrī na mathagu marī hinya, na njoya ndaaya, na macoya ma marangi maingī nīyokire Lebanoni. Īkīnyīta gacūmbīrī ka mūtarakwa, **4** īkiuna thūna ya gacūmbīrī kau, na īkīmītware būrūrī wa onjoria, nayo īkīmīhaanda thīini wa itūūra inene rīa onjoria. **5** “Īgīcooka īgīkuua mbeū imwe cia būrūrī wanyu, na īgīcihaanda tīrī-inī mūnoru. Īgīcihaanda ta mūtī ūria ūkūruga hakuhi na maaī maingī, **6** naguo ūkīringūra, ūgītuika mūthabībū mūkuhi ūtheeremete. Honge ciaguo īkīmīhūgūkīra, no mīrī yaguo īgīkorwo īthīite na thīi rungu rwayo. Nī ūndū ūcio ūgītuika mūthabībū, ūkūruta hongē īrī na tūhwang’a tūrī na mathangū. **7** “No nī kwārī na nderī īngī nene yarī na mathagu maarī na hinya, na maiyūrīte njoya. Hīndī iyo mūthabībū ūcio ūgītware mīrī yaguo yerekeire na kūrī nderī iyo uumīte hau wahaanditwo, naguo ūgītambūrūkia hongē ciaguo harī yo nīguo wone maaī. **8** Nīwahaanditwo tīrī-inī mwega handū harī na maaī maingī nīguo ūrute hongē, na ūciare maciaro, na ūtūike mūthabībū ūrī na rīrī.’ **9** “Meere atīrī, ‘Ū ūguo Mwathani Jehova ekuuga: Hīhi nīūgatheerema? Githī ndūkamunywo, na maciaro maguo mahūrūrwo nīguo ūhoohē? Mathangū maguo mothe ma mūringūrano nīmakahooha. Ndūkabatara guoko kūrī na hinya, kana andū aingī a kūūmunya na mīrī. **10** O na ūngīmunywo, ūhaandwo handū hangī-rī, hīhi nīūgatheerema? Githī ndūkahooha biū rīrīa rūhuho rwa mwena wa irathīro rūkaūhuruta, naguo ūhoohere o hau wakūrīire?” **11** Hīndī iyo kiugo kīa Jehova gīkinginyīrīra, ngīrwo atīrī, **12** “Ūria andū a nyūmba īno ya ūremi atīrī, ‘Mūtīramenya gītūmi kīa maūndū

macio?” Meere atiri, “Müthamaki wa Babuloni nĩathiire Jerusalem, agĩtaha müthamaki wakuo na andũ arĩa maari igweta akuo, akĩmatwara nginya Babuloni. **13** Ningĩ akioya mũndũ ũmwe na nyũmba ya ũthamaki akĩrĩkanĩra kĩrĩkanĩro nake, na akĩmwĩhĩthia. Ningĩ agĩcokoa akioya atongoria a bũrũri ũcio agĩthĩi nao, **14** nĩguo ũthamaki ũcio wagithio hinya, ndũkanehaande rĩngi, no ũtũũragio nĩ gwachĩthia kĩrĩkanĩro kũu gĩake. **15** No rĩrĩ, müthamaki ũcio akĩmũremera na ũndũ wa gũtũma abarũthi ake mathiĩ bũrũri wa Misiri makamũherehe mbarathi na mbũtũ nene ya ita. Hihĩ nĩekũhootana? Mũndũ ũrĩa wĩkaga ciiko ta icio no ehonokie? Mũndũ ũcio akĩhota gũthũkia kĩrĩkanĩro na acooke ehonokie? **16** “Mwathani Jehova ekuuga atiri: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, mũndũ ũcio agaakũra kũu Babuloni, bũrũri wa müthamaki ũcio wamũikarĩrie gĩtĩ kĩa ũthamaki, ũcio aanyararire mwĩhitwa wake na agĩthũkia kĩrĩkanĩro gĩake. **17** Firaũni hamwe na mbũtũ yake ya hinya ya ita o na kĩrĩndĩ kĩngĩ, matikamũteithia mbaara-inĩ, rĩrĩa ihumbu ĩgaakwo na gũthiũrũrũkĩro na rũirigo nĩguo mĩoyo mĩingĩ ĩniinwo. **18** Nĩanyararire mwĩhitwa ũcio na ũndũ wa gũthũkia kĩrĩkanĩro kũu. Tondũ nĩanyĩitaniĩre na kĩrĩkanĩro kũu, no agĩcokoa gwĩka maũndũ macio mothe-rĩ, ndakahonoka. **19** “Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atiri: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, nĩngatũma acokererwo nĩ mwĩhitwa ũcio wakwa aanyararire o na kĩrĩkanĩro gĩakwa kũu aathũkirie. **20** Nĩngamũtambũrũkĩra wabu wakwa, nake agwatio nĩ mũtego wakwa. Nĩngamũrehe Babuloni ndĩmũcĩrĩthĩrie kuo, tondũ nĩagire kwĩhokeka harĩ nĩ. **21** Nacio mbũtũ ciake cia thĩgari ciothe irĩa ikoora nĩkoooragwo na rũhiũ rwa njora, namo matigari mao mahurunĩrwo huho-inĩ ciothe. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ njariĩ. **22** “Mwathani Jehova ekuuga atiri: Nĩ mwene nĩngatua karũhonge kuuma gacũmbĩrĩ ka mũtarakwa ndĩkahaande. Ngaatua karũhonge koororo ka mũthunano kuuma gacũmbĩrĩ kaguo, na ndĩkahaande kĩrĩma-inĩ kĩraihi na gĩtũũgĩru na igũrũ. **23** Kũu kĩrĩma-igũrũ gĩa Isiraeli nĩkuo ngakahaanda; nĩgakaruta honge na gaciare maciario, naguo nĩũgatũka mũtarakwa ũrĩ na riiri. Nyoni cia mĩthemba yothĩ nĩũgaaka itara ciacio honge-inĩ ciaguo; nĩngatũũra kĩrũru-inĩ kĩa honge ciaguo. **24** Mĩtĩ yothĩ ya mũgũnda nĩĩkamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ nyĩhagia mũtĩ ũrĩa mũraihi na ngatũma mũtĩ ũrĩa mũkuhĩ ũkũre ũraihe. Nĩnyũmagia mũtĩ ũrĩa mũrũru, naguo mũtĩ ũrĩa mũmũm ngatũma ũrũre. “Nĩ Jehova nĩ nĩ njariĩ, na nĩngwĩka ũguo.”

18 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩriire, ngũĩro atiri: **2** “Inyũ andũ aya, mũkoragwo mũkiuga atĩa rĩrĩa mũkwaria thimo ĩno igũrũ rĩa bũrũri wa Isiraeli: “Maithe ma ciana marĩaga thabibũ ngagatu, namo magego ma ciana makaigua thithi? **3** “Mwathani Jehova ekuuga atiri: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, mũtigacooka kũgweta thimo ĩno thĩĩnĩ wa Isiraeli. **4** Nĩgũkorwo roho o wothĩ ũrĩ muoyo nĩ wakwa; roho wa ithe nĩ wakwa o na wa mũriũ no wakwa. Roho ũrĩa wĩhagia nĩguo ũgaakua. **5** “Mũndũ aahota gũkorwo nĩ mũthingu, na ekaga maũndũ ma

kĩhooto na marũngĩrũ. **6** We ndarĩaga irio irĩa irutagĩrwo mahooero-inĩ marĩa marĩ irĩma igũrũ, kana agatĩrĩra maitho mĩhianano ya andũ a nyũmba ya Isiraeli. We ndathaahagia mũtumia wa mũndũ ũrĩa ũngĩ, kana agakoma na mũndũ-wa-nja rĩrĩa arĩ na ihinda rĩa mweri. **7** Ndahinyagĩrĩa mũndũ o na ũrĩkũ, no nĩacookagĩrĩa mũndũ ũrĩa marĩ thĩirĩ nake kĩrĩa oote kĩrĩ gĩa kũrũgamĩrĩa thĩirĩ. We ndatunyanaga indo, no arĩa ahũtu nĩamaheaga irio ciake, na arĩa marĩ njaga akamahe nguo. **8** Ningĩ ndakombanagĩra nĩguo etie uumithio ũtarĩ wa kĩhooto, kana agetia uumithio mũkĩru. We nĩagĩragia guoko gwake gũtĩgeke ũũru, na nĩatuithanagia ciira na kĩhooto gatagatĩ ka mũndũ na ũrĩa ũngĩ. **9** Mũndũ ũcio nĩarũmagĩrĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na akahingia watho wakwa na wĩhokeku. Mũndũ ũcio nĩ mũthingu; ti-itherũ nĩngatũũra muoyo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **10** “Mũndũ ũcio angĩkorwo arĩ na mwanake mũtũnyani, mũitithia wa thakame kana wĩkaga ũndũ o na ũmwe wa maũndũ macio mangĩ moorũ **11** (o na harĩa ithe ateekeke ũndũ o na ũmwe wa mo): “We nĩarĩaga irio irĩa irutĩrĩrwo mahooero-inĩ marĩa marĩ irĩma-igũrũ. Nĩathũkagia mũtumia wa mũndũ ũrĩa ũngĩ. **12** Nĩahinyagĩrĩa mũthĩĩni na mũbatari. Nĩatunyanaga indo. Ndacookagia kĩrĩa oote gĩa kũrũgamĩrĩa thĩirĩ. Nĩatiiragĩra mĩhianano maitho. Nĩekaga maũndũ marĩa marĩ magigi. **13** We nĩakombanagĩra nĩguo etie uumithio ũtarĩ wa kĩhooto, na agetia uumithio mũkĩru. Mũndũ ta ũcio-rĩ, nĩngatũũra muoyo? Ndangĩtũũra muoyo! Nĩ ũndũ nĩekite maũndũ macio mothe marĩ magigĩ-rĩ, ti-itherũ no nginya akooragwo na thakame yake ĩmũcokerere we mwene. **14** “No rĩrĩ, mũriũ ũcio angĩkorwo arĩ na mwana ũrĩa wonaga mehĩa macio mothe ithe ekaga, na o na gĩtũka nĩamoonaga, we ndekaga maũndũ macio moorũ: **15** “We ndarĩaga irio irĩa irutĩrĩrwo mahooero-inĩ marĩa marĩ irĩma igũrũ, kana agatĩrĩra maitho mĩhianano ya andũ a nyũmba ya Isiraeli. Ndathaahagia mũtumia wa mũndũ ũrĩa ũngĩ. **16** Ndahinyagĩrĩa mũndũ o na ũrĩkũ, na ndeetagia kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩa thĩirĩ. Nĩatunyanaga indo, no irio ciake aciheaga arĩa ahũtu, na akahe arĩa marĩ njaga nguo. **17** Nĩarĩagĩrĩa guoko gwake gũtĩkehe, na ndakombanagĩra nĩguo etie uumithio ũtarĩ wa kĩhooto, kana etie uumithio mũkĩru. Nĩahingagia watho wakwa, na akarũmĩrĩra watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo. ũcio-rĩ, ndagakua nĩ ũndũ wa mehĩa ma ithe; ti-itherũ nĩngatũũra muoyo. **18** No rĩrĩ, ithe nĩgaakua nĩ ũndũ wa mehĩa make mwene, tondũ we nĩekire maũndũ ma ũrĩa-ng’ũũrũ, na agĩtũnya mũrũ wa ithe indo, na agĩka maũndũ marĩa moorũ gatagatĩ-inĩ ka andũ ao. **19** “No inyũ mũũragia atiri, ‘Nĩ kĩ gĩkũgĩra mũriũ agae mahĩtia ma ithe?’ Kuona atĩ mũriũ ũcio nĩekite maũndũ marĩa marĩ kĩhooto na magĩrĩru, na akamenyerera watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na akaũhingia-rĩ, ti-itherũ nĩegĩtũũra muoyo. **20** Roho ũrĩa wĩhagia nĩguo ũgaakua. Mwana ndakagaya waganu wa ithe, kana ithe agae waganu wa mwana. ũthingu wa mũndũ ũrĩa mũthingu nowe mwene ũgaacokererwo nĩguo, naguo waganu wa mũndũ ũrĩa mwaganu nowe ũgaacokererwo nĩguo. **21** “No rĩrĩ, mũndũ mwaganu angĩgarũrũka

atigane na mehia mothe maría ekíte, na arúmie watho wakwa wa kúrúmirírw, na ekege maúndú ma kihooto na maría magíríre, ti-itherú nēgūtúúra muoyo; we ndagakua. **22** Gūtírí ihítia o na ríuwe ría maría aaneke rígaacooka kúririkanwo. Tondú wa maúndú ma úthingu maría ekíte-rí, nēgūtúúra muoyo. **23** Mwathani Jehova ekúúria atírí: Anga níi nīngenagio ní gíkuú kía andú aría aaganu? Githí ti kwenda ingienda magarúrúke matigane na mithíire iyo yao níguo matúúre muoyo? **24** “No angíkorwo mündú múthingu no agarúrúke atigane na úthingu wake, na ehie na eke maúndú marí magígí ta maría mekagwo ní mündú mwaganurí, anga níagagítúúra muoyo? Hatírí úndú o na úmwe wa maúndú ma úthingu maría aaneke úkaaríkanwo. Tondú wa mahítia ma kwaga kwíhoheka na tondú wa mehia maría ekíte-rí, no agaakua. **25** “No inyuí muugaga atírí, ‘Njira ya Mwathani ti ya kihooto.’ Ta thikíríriai inyuí andú a nyúmba ya Isiraeli: Njira yakwarí, ti ya kihooto? Atírí, githí njira cianyu ticio itarí cia kihooto? **26** Mündú múthingu angígarúrúka atigane na úthingu wake ehie, agaakua ní úndú wa mehia make; agaakua ní úndú wa mehia macio ekíte. **27** No mündú mwaganu angígarúrúka atigane na waganu úria ekíte, na eke maúndú ma kihooto na maría magíríre-rí, we níakahonokia muoyo wake. **28** Ní úndú nēciiragia úhoro wa mahítia make mothe maría aaneke, na akagarúrúka agatigana namo-rí, ti-itherú níagatúúra muoyo; we ndagakua. **29** No andú a nyúmba íno ya Isiraeli mekuuga atírí, ‘Njira ya Mwathani ti ya kihooto.’ Anga njira ciakwa ti cia kihooto, inyuí andú a nyúmba ya Isiraeli? Githí njira cianyu ticio itarí cia kihooto? **30** “Ní úndú úcio, inyuí andú a nyúmba ya Isiraeli, níngúmútuúra ciira, o mündú o mündú kúringana na mithíire yake, úguo níguo Mwathani Jehova ekuuga. Mwírírei! Tiganai na mahítia manyu mothe; namo mehia manyu matigatúma mwanangwo. **31** Tiganai na waganu wothé úria mwíkte, múgíe na ngoro njerú na roho mwerú. Ní kíi gígútúma múkue, inyuí andú a nyúmba ya Isiraeli? **32** Nígúkorwo ndikenagio ní gíkuú kía mündú o na úríkú, úguo níguo Mwathani Jehova ekuuga. Mwírírei mütúúre muoyo!

19 “Níngí ambíríria macakaya makoníí athamaki a Isiraeli, **2** úmeere atírí: “Atírí, maitúguo ahaanaga ta mürúúthi wa mógoma arí gatagatí ka mürúúthi íria íngí! Wakomire kímamo-iní kía mürúúthi múthi, na úkirera ciana ciaguo. **3** Warerire kiana kímwe kíaguo, gígítúka mürúúthi úri hinya. Mürúúthi úcio úkímenyera gútambuuranga kíria wanyíita, na úkaríaga andú. **4** Nacio ndúrírí ikígua úhoro waguo, naguo úkígwatírío irima-iní ríao. Úgítwarwo búrúri wa Misírí úguucítio na icúhí cia maníúru. **5** “Na rírí nyina ya mürúúthi úcio yoonire mwíhoko wayo ndúnahinga, na itanya ríayo níriatuaka ría túhú-rí, íkíoya kiana kíngí kiayo, ígígítua mürúúthi úri hinya. **6** Naguo úgígangacanga gatagatí ka mürúúthi íria íngí, nígúkorwo níwatuíkíte mürúúthi úri hinya. Mürúúthi úcio úkímenyera gútambuuranga kíria wanyíita, na úkaríaga andú. **7** Níwamomorie cíihitho ciao iria númu, na úkíanaga matúúra mao. Búrúri úcio na andú

aría othe maatúúraga kuo, makíyúrwó ní guoya wa múraramo waguo. **8** Híndí íyo, ndúrírí ikíúúkíríra, ndúrírí íria cioimíte ng’ongo íria ciagúthiúrúúkiríe. Ikíwambíra mútego, naguo mürúúthi úcio úkígwatírío irima-iní ríao. **9** Makíúguucúrúria na icúhí cia maníúru, makíúúngíría kiaga-iní, makíútwaríra múthamaki wa Babuloní. Makíúúkia njeeera, na ní úndú úcio múraramo waguo ndwacookire kúiguu kúu írima-iní cia Isiraeli ríngí. **10** “Maitúguo aatarí ta múthabíbú úhaandítwo thííní wa múgúnda waku wa múthabíbú hakuhí na maaí; níwaciaríte múnó, na úkagía na honge nyingí tondú wa maaí kúingíha. **11** Honge ciaguo ciarí hinya, igakíagíríra gútuuo múthígí wa múthamaki. Múthabíbú úcio úkíríha na igúrú, úgíkíra mahuti maría matumanu, na níwonekaga wega ní úndú wa úria waraihíte na igúrú, na ní úndú wa honge ciaguo nyingí. **12** No níwamunyírw na míri yaguo ní úndú wa marakara, na úgíkanio thí. Naruo rúhuho rúria ruumaga mwena wa írathíro rúgítúma úhoohé, na maciaro maguo makíhúrwó; honge ciaguo íria ciarí hinya ikíúma, ikíhíia ní mwakí, úgícíníina. **13** Na rírí, ríu úhaandítwo werú-iní wa múthanga, búrúri úria múúmú, úri nyoota. **14** Mwakí woimire rúhonge-iní rúmwe rwa íria nene, úgícina maciaro maguo, magíthíra. Gútírí rúhonge rúrí hinya rútgíaire harí guo rúngítuuo múthígí wa múthamaki.’ Maya ní macakaya, na nímo maúndú maría marícakayanagírwo namo.”

20 Mwaka-iní wa múgwanja, múthenya wa ikúmi wa mweri wa gatano, athuuri amwe a Isiraeli magítúka gútuúria úhoro harí Jehova, nao magíikara thí hau mbere yakwa. **2** Híndí íyo kíugo kía Jehova gíkínginyíríra ngúrwo atírí: **3** “Múrú wa mündú, aríria athuuri a Isiraeli, úmeere atírí, ‘Mwathani Jehova ekúúria atírí: Anga múúkte gútuúria úhoro harí níi? Ti-itherú o ta úria níi ndúúraga muoyo-rí, ndíngíreka mútuúre úhoro harí níi, úguo níguo Mwathani Jehova ekuuga.’ **4** “Níúkúmatúúra ciira? Níúkúmatúúra ciira, wee mürú wa mündú? Ní úndú úcio marúthíe, úmeere maúndú marí magígí maría meekagwo ní maithe mao, **5** úmeere atírí, ‘Mwathani Jehova ekuuga úú: Múthenya úria ndethuúríre Isiraeli-rí, níndehítire harí njíaro cia andú a nyúmba ya Jakubu njoete guoko na igúrú, na ngímeguúríria kúu búrúri wa Misírí. Ngímeera njoete guoko na igúrú atírí, “Níi ní níi Jehova Ngai wanyu.” **6** Múthenya úcio ndehítire ngímeera atí níngamaruta búrúri wa Misírí, ndímatware búrúri úria níi ndímacaríire, búrúri úri búthi wa íria na úúkí, búrúri múthaka gúkíra mabúrúri mothe. **7** Na níi ngímeera atírí, “O úmwe wanyu-rí, níatigane na mihiano iyo míúru múikaraga múcúthíríire, na mútige gúwíhaahia na mihianano iyo ya búrúri wa Misírí. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu.” **8** “No rírí, nímanemeire, makíaga gúúthíkíríria; matiatiganire na mihiano iyo míúru íria maikaraga macúthíríire, o na matiatiganire na mihianano iyo ya búrúri wa Misírí. Ní úndú úcio ngiuga níngúmaítíríria mang’úri makwa, na ndíirute marakara nao marí o kúu búrúri wa Misírí. **9** No ngíika úndú, ní úndú wa rítwa ríakwa níguo rítigathaahio maittho-iní ma ndúrírí ício maatúúranagia nacio, o ício cionire

ng'ionithania kūrī andū a Isiraeli na ūndū wa kūmaruta būrūrī wa Misiri. **10** Nī ūndū ūcio ndamatongoririe ngimaruta būrūrī wa Misiri, ngimarehe werū-inī. **11** Nindamaheire kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrwo na ngimamenyithia mawatho makwa, nīgukorwo mūdū ūria ūrīmaathikagīra niagatūirio nīmo. **12** Ngīcooka ngīmahe Thabatū ciakwa irī kīmenyithia gatagatī gakwa nao, nigeetha mamenyage atī nīi Jehova nīndamatuire atheru. **13** “No rīrī, andū acio a Isiraeli nīmanemeire kūu werū-inī. Matiarūmīrīre kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrwo, na nīmaregire mawatho makwa, o na gūtūika mūdū ūria ūmathikagīra niagatūirio nīmo, na magīthaahia Thabatū ciakwa biū. Nī ūndū ūcio nīi na nīi ngiuga atīrī, nīngūmaitīrīra mang'ūrī makwa, ndīmānīnīre kūu werū-inī. **14** No ngīka ūndū nī ūndū wa rīitwa riakwa, nīguo rītīgathaahio maitho-inī ma ndūrīrī icio cieyoneire na maitho ngimaruta kuo. **15** Ngīngī nīndehītire njoete guoko na igūrū o kūu werū-inī, ngiuga ndikamakīnyia būrūrī ūria ndamaheete, būrūrī ūrī būthi wa iria na ūūkī, na būrūrī ūria mwega gūkīra mabūrūrī mothe; **16** Ndeekire ūguo tondū nīmaregire mawatho makwa, na matiarūmīrīre watho wakwa wa kūrūmīrwo, na nīmathaahīre Thabatū ciakwa. Nīgukorwo ngoro ciao nīcieheanīte kūrī mīhianano iyo yao. **17** No rīrī, nīndamaigūrīre tha, ngīaga kūmaananga kana kūmaniinīra kūu werū-inī. **18** Nīnderire ciana ciao irī kūu werū-inī atīrī, “Tigai kūrūmīrīra irīra cia watho wa maithe manyu, kana mūrūmīrīre mawatho mao, kana mwīthaahie na mīhianano yanyu. **19** Nīi nīi Jehova Ngai wanyu; rūmagīrīrai kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrwo, na mūmenyagīrīre mawatho makwa. **20** Ikaragīai Thabatū ciakwa irī theru, nīguo itūike kīmenyithia gatagatī gakwa na inyuī. Hīndī iyo nīmūkamenya atī nīi nīi Jehova Ngai wanyu.” **21** “No rīrī, ciana icio nīcianemeire: Itiarūmīrīre kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrwo, o na kana ikīmenyerera kūrūmia mawatho makwa, o na gwakorwo mūdū ūria ūmathikagīra niagatūirio nīmo, nīciathaahīre Thabatū ciakwa. Nī ūndū ūcio ngiuga nīngūciitīrīra mang'ūrī makwa, na ndūme marakara makwa maciūkīrīre kūu werū-inī. **22** No nīndagīrīrīre guoko gwakwa, na ngīka ūndū, nī ūndū wa rīitwa riakwa nīguo rītīgathaahio maitho-inī ma ndūrīrī icio cieyoneire ngimaruta kuo. **23** Ngīngī nīndehītire harīo njoete guoko na igūrū kūu werū-inī, ngiuga atī nīngamahurunjīra ndūrīrī-inī, na ndīmāharaganīre mabūrūrī-inī, **24** tondū matiathikīre mawatho makwa, no nī kūrega maaregire kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrwo na magīthaahia Thabatū ciakwa, namo maitho mao makūrīrīra mīhianano ya maithe mao. **25** Ngīcooka ngīmarekereria irīra-inī iria itaarī njega, na mawatho marīa matangīmatūiria; **26** nīndarekire mathaahio nī ūndū wa iheo ciao, irī igongona rīa mwana o wothē wa irīgīthathi, nīguo ndūme maiyūrwo nī guoya mūnene, na mamenye atī nīi nīi Jehova.” **27** “Nī ūndū ūcio, wee mūrū wa mūdū, arīria andū a Isiraeli, ūmeere atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Thīnī wa ūndū ūyū o nāguo, maithe manyu nīmanumire na ūndū wa kūndirika: **28** Rīrīa ndaamarehire būrūrī ūria ndehītire atī nīngamahe,

rīria moonire kīrīma o gīothe kīraihu kana mūtī o wothē warī na mathangū, hau nīho maarūtīre magongona mao, makīruta magongona marīa maatūmire ndakare, na makīruta ūbumba wao ūria mūnūngi wega, o na magītanga maruta mao ma kūnyuuo. **29** Hīndī iyo ngīmooria atīrī: Gītūmī gīa kūdū kūu gūtūūgīru mūthiiga nī kīi?” (Nakuo gwītawgo Bama ngīnya ūmūthī.) **30** “Nī ūndū ūcio irā andū a nyūmba ya Isiraeli atīrī: ‘Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Anga nīmūgwīthaahia o ta ūria maithe manyu meekire, na makūrīrīria mīhiano yao mīūru? **31** Rīrīa mūkūruta iheo cianyu, mūkaruta igongona rīa kūhītūkīthīria ariū anyu mwakī-inī-rī, mūthiiga na mbere na gwtīhaahia na mīhianano yanyu yothē o ngīnya ūmūthī. Nīi no ndīmwtīkīrie mūtūirie ūhorō harī nīi, inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli? Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Tī-itherū o ta ūria nīi ndūrāga muoyo, ndīngīmwtīkīria mūtūirie ūhorō harī nīi. **32** “Inyuī mugaga atīrī, “Ithūi tūkwenā gūtūika ta andū a ndūrīrī, ta kīrīndī kīa mabūrūrī ma gūkū thī, arīa matungatagīra mītī na mahiga.” No maūdū marīa mwīciirītīe gūtīrī hīndī makaahinga. **33** Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Tī-itherū o ta ūria nīi ndūrāga muoyo, ngāamwathaga na guoko kūrī hīnya, na guoko gūtambūrūkītīo, na mang'ūrī maitanīrīrio. **34** Nīngamūrūra ndūrīrī-inī na guoko kūrī hīnya, na guoko gūtambūrūkītīo, o na mang'ūrī maitanīrīrio, ndīmūcookererie kuuma mabūrūrī-inī marīa mwahurunjīrwo. **35** Nīngamūrehe werū-inī wa ndūrīrī, na kūu nīkūo ngāamūtūira ciira tūkionanaga ūthiū kwa ūthiū. **36** O ta ūria ndaātūirīre maithe manyu ciira kūu werū-inī wa būrūrī wa Misiri-rī, ūguo noguo ngāamūtūira ciira, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **37** Nīngamūrūmbūiya ngīmūhītūkīria rungu rwa rūthanju rwakwa, na nīngamūrehe ndīmuhōanie na kīrīkanūrī giakwa. **38** Nīngamūtheria, ndīmwehererie andū arīa aremi na arīa manjūkagīrīra. O na gūtūika nīngamaruta būrūrī ūria matūrāga-rī, matigatoonya būrūrī wa Isiraeli. Hīndī iyo nīmūkamenya atī nīi nīi Jehova. **39** “No inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli-rī, ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Thīi mūdū o mūdū mūgatungatīre mīhianano yanyu! Tī-itherū thuutha ūcio, nīmūgathikīrīria na mūtīgacooka gūthaahia rīitwa riakwa itheru na iheo cianyu na mīhianano yanyu. **40** Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Nīgukorwo kīrīma-inī giakwa gītheru, kīrīma kīrīa kīraihu gīa Isiraeli, kūu būrūrī ūcio nīkūo andū a nyūmba yothē ya Isiraeli makaandungatagīra, na kūu nīkūo ngāametīkīrīra. Kūu nīkūo ngāabatario nī maruta manyu na iheo cianyu iria njega, o hamwe na magongona manyu mothe marīa maamūre. **41** Nīngamwtīkīra ta mūrī ūbumba ūrī na mūtārāfīko mwega, rīrīa ngāmūruta ndūrīrī-inī, ndīmūcookererie kuuma mabūrūrī-inī marīa mwahurunjīrwo, na nīngeyonania atī ndī mūtheru gatagatī kanyu maitho-inī ma ndūrīrī. **42** Hīndī iyo nīmūkamenya atī nīi nīi Jehova, rīrīa ngāamūcookia būrūrī wa Isiraeli, būrūrī ūria ndehītire njoete guoko na igūrū atī nīngāūhe maithe manyu. **43** Mūrī kūu nīmūkarīrikana mītugo yanyu na ciiko ciothe iria mwīthaahītīe nacio, na inyuī nīmūkeemena nī ūndū wa ūūru ūria wothē mwaneeka. **44** Nīmūkamenya atī

nii nĩ nĩ Jehova, rĩria ngaamwĩka maĩndũ macio nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩakwa, na ti kũringana na mĩthĩre yanyu mĩũru, na mĩtugo yanyu mĩũru, na maĩndũ manyu mooru marĩa mwĩkaga, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli, ūguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **45** Nĩngĩ kiugo kĩa Jehova gĩkinginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ, **46** “Mũrũ wa mĩndũ, roria ūthiũ waku mwena wa gũthini; hunjia ūhoro wa gũũkĩrĩra mwena wa gũthini, na ūrathĩ ūhoro wa gũũkĩrĩra mĩtĩtũ wa bũrũri ūcio wa mwena wa gũthini. **47** Īra mĩtĩtũ ūcio wa mwena wa gũthini atĩrĩ: ‘Igua kiugo kĩa Jehova. Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Ndi hakuhi gwakia mwaki thĩĩnĩ waku, naguo nĩũkaniina mĩtĩ yaku yothĩ, ĩria mĩgũ nginya ĩria mĩũmũ. Rũrĩrĩmbĩ rũu rũtĩkahoreka, na ūthiũ o wothĩ kuuma mwena wa gũthini nginya mwena wa gathigathini nĩũgaacinwo nĩruo. **48** Mĩndũ o wothĩ nĩakoonĩ atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ ndĩwakĩtĩ; ndũkahoreka.” **49** Hĩndĩ ĩyo ngiuga atĩrĩ, “Hĩ! Mwathani Jehova. Maraaria ūhoro wakwa, makoĩga atĩrĩ, ‘Gĩthĩ to kwaria araaria na ngerekano?”

21 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mĩndũ, roria ūthiũ waku Jerusalemu, na ūhunje ūhoro wa gũũkĩrĩrwo kwa handũ-haria-haamũre. Ratha ūhoro wa gũũkĩrĩrwo kwa bũrũri ūcio wa Isiraeli, **3** ūwĩre atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ūũ: Nĩngũgũũkĩrĩra. Nĩngũcomora rũhiũ rwakwa rwa njora kuuma njora-inĩ, na ngwehererie andũ arĩa athingu na arĩa aaganu. **4** Tondũ nĩngũkwehereria andũ arĩa athingu na arĩa aaganu-rĩ, rũhiũ rwakwa rwa njora nĩrũgacomorerwo mĩndũ o wothĩ kuuma mwena wa gũthini nginya mwena wa gathigathini. **5** Hĩndĩ ĩyo, andũ othĩ nĩmakamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ njomoretĩ rũhiũ rwakwa rwa njora kuuma njora-inĩ; rũtĩgacookĩ rĩngĩ njora-inĩ.” **6** “Nĩ ūndũ ūcio, wee mũrũ wa mĩndũ caaya! Caaria mbere yao, ūrĩ mũthĩĩniku ngoro na ūrĩ na kĩa kinene. **7** Na rĩria magaaũũria atĩrĩ, ‘Ūracaya nĩkĩ’ ūkameera atĩrĩ, ‘Nĩ ūndũ wa ūhoro ūrĩa ūroka. Ngoro o yothĩ nĩkaringĩka, na guoko o guothe kwage hinya; roho o wothĩ nĩkaringĩka na ĩru o rĩothĩ nĩrĩkaregera o ta ūrĩa maaĩ mereeraga.’ Ūhoro ūcio nĩũrooka! Ti-itherũ, ūhoro ūcio nĩũgekĩka, ūguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **8** Nakĩo kiugo kĩa Jehova gĩkinginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ: **9** “Mũrũ wa mĩndũ, ratha ūhoro, uge atĩrĩ, ‘Mwathani ekuuga ūũ: “Harĩ rũhiũ rwa njora, harĩ rũhiũ rwa njora, rũnooretwo rũkohĩga, na rũgathũũo rũkahenia, **10** rũnooretwo rũrĩ rwa kũũragana, na rũgathũũo nĩguo rũhenagĩe ta rũhenĩ! “Anga nĩtũgagĩkenera mũthĩgĩ wa ūthamaki wa mũrũ wakwa Juda? Rũhiũ rũu rwa njora nĩrũĩraga mũthĩgĩ o wothĩ ta ūcio. **11** “Rũhiũ rũu rwa njora rũthuurĩtwo nĩguo rũthũũo, nĩguo rũnyĩitagwo na guoko; nĩrũnoore na rũgathũũo, na nĩrũhaariĩro nĩguo rũneanwo guoko-inĩ kwa mũũragani. **12** Rĩra na ūgĩrĩke, wee mũrũ wa mĩndũ, nĩgũkorwo nĩrũũkĩrĩre andũ akwa, o na rũgookĩrĩra athamaki othĩ a Isiraeli. Nĩmaneanĩtwo rũhiũ-inĩ rwa njora marĩ hamwe na andũ akwa. Nĩ ūndũ ūcio wĩhũũre gĩthũrĩ. **13** “Ti-itherũ kũgeranio nĩgũgooka. Gũgaagĩĩkara atĩa angĩkorwo mũthĩgĩ ūcio wa ūthamaki wa Juda, ūrĩa ūĩragwo nĩ

rũhiũ rũu rwa njora ndũgathĩĩ na mbere? Ūguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **14** “Nĩ ūndũ ūcio, wee mũrũ wa mĩndũ-rĩ, ratha ūhoro, na ūhũũre hĩ. Naruo rũhiũ rũu rwa njora ūreke rũringĩe maitĩ meerĩ, o na nĩrũringĩe maitĩ matatũ. Nĩ rũhiũ rwa njora rwa kũũragana, nĩ rũhiũ rwa njora rwa kũũragana kũnene, rũramahatĩrĩria na mĩena yothĩ. **15** Nĩgeetha ngoro ĩringĩke, nao arĩa magwĩte maingĩhe, nĩnjĩgĩte rũhiũ rwa njora rwa kũũragana ĩhingo-inĩ ciao cĩothĩ. Hĩ! Rũthondeketwo rũhenagĩe ta rũhenĩ, rũnyĩitĩtwo nĩguo rũũragane. **16** Wee rũhiũ rwa njora, temanga mwena wa ūrĩo, na nĩngĩ ūtemange mwena wa ūmotho, na ūtemange kũria guothe ūũgĩ waku ūngĩerekerio. **17** Nĩ o na nĩ-rĩ, nĩngahũũra hĩ, namo mang’ũrĩ makwa mahũahũe. Nĩ nĩ Jehova njugĩte ūguo.” **18** Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ, **19** “Mũrũ wa mĩndũ, tema njĩra ĩgĩrĩ cia kũgererwo nĩ rũhiũ rwa njora rwa mũthamaki wa Babuloni, cĩerĩ cĩumĩte bũrũri o ūmwe. Haanda rũrĩ harĩa njĩra yahũkĩire ĩrorete ĩtũũra ĩnene. **20** Tema njĩra ĩmwe ĩria rũhiũ rũu rwa njora rũkaagerera rũgĩthĩ gũũkĩrĩra Raba kũu kwa Aamoni, na ĩngĩ ya kũgerwo nĩruo rũgĩthĩ gũũkĩrĩra Juda hamwe na Jerusalemu kũu kũĩrĩgĩre. **21** Nĩgũkorwo mũthamaki wa Babuloni akaarũgama maahũkanĩro ma njĩra ĩyo, harĩa njĩra ĩcio cĩerĩ ciahũkanĩire, nĩguo aragũrĩe: Akaahũthĩra mĩgũ agĩcuuka mĩtĩ, na ahoore kĩrĩra harĩ mĩhianano yake, na arorĩthĩ ĩnĩ. **22** Guoko-inĩ gwake kwa ūrĩo, mũtĩ nĩũkagwĩra Jerusalemu, kũria akaĩgĩthĩa mĩgogo ya kũmomora rũĩrogi, na arute watho wa kũũraganwo, na kuugĩrĩro mbugĩrĩro ya mbaara, nayo mĩgogo ya kũmomora ĩgwo ĩhĩngĩrĩrĩre ĩhingo, na aĩgĩthĩ kĩhumbũ, na gwakwo ngathĩ ndaaya cia mbaara cia gũteĩthĩ gũtharĩkĩra ĩtũũra. **23** Ūndũ ūcio nĩũkoneka ta ūtari wa ma kũrĩ andũ arĩa mehĩtĩe atĩ nĩmarĩmwathĩkagĩra, nowĩ nĩakamarĩrĩkania mahĩtia mao, acooke amanyĩte mĩgwate. **24** “Nĩ ūndũ ūcio, Mwathani Jehova ekuuga ūũ: “Tondũ inyuĩ andũ aya nĩmũtũmĩte mahĩtia manyu marĩrĩkanwo nĩ ūndũ wa ūrĩa ūremĩ wanyu wonekanĩte, ūkagũũria mehĩa manyu makoneka maĩndũ-inĩ mothe marĩa mwĩkaga; nĩ ūndũ nĩmwĩkĩte ūguo-rĩ, nĩmũkanyĩtwo mĩgwate. **25** “Wee mũthamaki ūyũ wa Isiraeli, o wee mwaganu na ndũrĩka, mũthenya waku nĩmũkinyu, na ĩhinda rĩaku rĩa kũherĩthio rĩgakinya mũthĩa. **26** Mwathani Jehova ekuuga ūũ: Ruta kĩremba, na weherie tanjĩ. Maĩndũ matĩgacooka gũĩkara ta ūrĩa maatariĩ: Arĩa anĩnĩ nĩmagatũũgĩrĩro, nao arĩa atũũgĩrĩre nĩmakanyĩhĩo. **27** Nĩ mwanangĩko! ĩ nĩ mwanangĩko! Nĩngarĩanangĩthĩ! Rĩtĩgacookererio nginya hĩndĩ ĩria ūcio mwene rĩo agooka; ūcio nĩwe ngaarĩneana kũrĩ we.” **28** “Nawe mũrũ wa mĩndũ, ratha ūhoro, uge atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga ūhoro-inĩ ūkonĩĩ Aamoni na ĩrumĩ ciao: “Harĩ rũhiũ rwa njora, harĩ rũhiũ rwa njora, rũcomoretwo rũũragane, na rũthũũitwo rũrĩ rwa kũnĩinana, na rwakũhenia ta rũhenĩ! **29** O na gũkorwo nĩ kũrĩ cĩoneki cia maheeni ĩgũkonĩĩ, na ūragũrĩ wa maheeni ūgũkonĩĩ-rĩ, nĩrũkaĩgĩrĩrwo ngingo cia arĩa aaganu, arĩa marĩ a kũũragwo, arĩa mũthenya wao ūkĩnyĩte, o acio ĩhinda rĩao rĩa kũherĩthio rĩkĩnyĩte mũthĩa. **30** Cookia rũhiũ njora thĩĩnĩ. Ūrĩ kũu wee

22 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngũirwo atĩrĩ: **1** “Mũrũ wa mündũ, niũkũritũira ciira? Niũgũtũira ciira itũũra rĩrĩ inene rĩitithagia thakame? Nĩ ũndũ ũcio rĩonie maĩndũ marĩa mothe rĩkaga marĩ magigi, **3** ũrĩre atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Wee itũũra inene rĩrĩa rĩrehithagĩria mũtino nĩ ũndũ wa gũitithia thakame kũu thĩĩnĩ warĩo, na rĩgethaahia nĩ ũndũ wa gũthondeka mĩhianano, **4** niũhitĩtie nĩ ũndũ wa thakame ĩrĩa ũĩtie, na niũthaahĩtio nĩ mĩhianano ĩrĩa ũthondeke. Niũtũmie matukũ maku makinye mũthia, o nago mũthia wa mĩaka yaku niũmũkinyu. Nĩ ũndũ ũcio nĩngatũma ũtũike kindũ kimeneku harĩ ndũrĩrĩ, na kindũ gĩa gũthekeerewo nĩ mabũrũri macio mothe. **5** Andũ arĩa marĩ gũkuhĩ na arĩa marĩ kũraya niĩmagakũnyũrũragia, wee itũũra rĩrĩ inene ũrĩ ngumo njũru, na ũkaiyũra ngũĩ. **6** “‘Ta rora ũrĩa o ũmwe wa athamaki a Isiraeli ĩrĩa marĩ thĩĩnĩ waku ahũthagĩra hinya wake ũũru agĩtithia thakame. **7** Niĩmagithĩtie ithe wa ciana o na nyina gĩtũio marĩ kũu thĩĩnĩ waku; na marĩ thĩĩnĩ waku niĩmahinyĩrĩrie ageni na makanyariira mwana ũrĩa ũkũĩrĩrwo nĩ ithe, o na mũtũmia wa ndigwa. **8** Wee-rĩ, niũnyararĩte indo ciakwa ĩria nyamũre, o na ũgathaahia Thabatũ ciakwa. **9** Kũu thĩĩnĩ waku nĩ kũrĩ andũ maiganagĩria igenyo, na mendete ũiti wa thakame; na thĩĩnĩ waku nĩ kũrĩ andũ marĩtaga ĩrio mahooero ma ĩrĩa-igũrũ, na mageeka ciiko cia ũũra-thoni. **10** Nĩ kũrĩ andũ thĩĩnĩ waku mataheaga ũrĩrĩ wa maithe mao gĩtũio; na thĩĩnĩ waku nĩ kũrĩ andũ mathũkagia atumia nĩ ũndũ wa gũthĩĩ nao mahindani mao ma mweri, ihinda-inĩ rĩrĩrĩ na thaahu. **11** Kũu thĩĩnĩ waku nĩ kũrĩ mündũ wĩkaga maĩndũ marĩ magigi na mũtũmia wa mündũ ũrĩa ũngĩ, nake ũngĩ ndangiconoka agĩthũkia mũtũmia wa mũritũ, ũngĩ nake agathũkaga mwarĩ wa nyina, o ũcio mwarĩ wa ithe. **12** Andũ maamũkagĩra mahaki marĩ thĩĩnĩ waku niũgo maite thakame; wee ũrĩ mũrĩa-ng’ũũrũ, na niĩwamũkagĩra uumithio mũkĩru, na ũkoona uumithio ũtarĩ kihooto kuuma kũrĩ andũ aria angĩ na njĩra ya ũhahanyi. Wee niũiriganĩrwo nĩ niĩ, ũguo niũru Mwathani Jehova ekuuga. **13** “‘Ti-itherũ nĩngahũũra hĩ nĩ ũndũ wa uumithio ũcio wonete ũtarĩ wa kihooto, na nĩ ũndũ wa thakame ĩrĩa ũitithitie kũu thĩĩnĩ waku. **14** Mũthenya ũrĩa ngaakũherithia-rĩ ũmĩrũru waku niũgetiiria, kana moko maku magĩe na hinya? Niĩ Jehova nĩ niĩ njarĩtie ũhoro ũcio, na nĩ niĩ ngaawika. **15** Nĩngakũharĩnĩria ndũrĩrĩ-inĩ, na ngũhũrunjĩre mabũrũri-inĩ; na niĩngakinyia thaahu waku mũthia. **16** Hĩndĩ ĩrĩa wee ũgaakorwo ũthaahĩte maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ, niũkamenya atĩ niĩ nĩ niĩ Jehova.” **17** Niĩngĩ kiugo kĩa Jehova gĩkĩanginyĩrĩra, ngũirwo atĩrĩ: **18** “Mũrũ wa mündũ, harĩ niĩ-rĩ, andũ a nyũmba ĩno ya

23 Kiugu kia Jehova nikianginyĩriire, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, nĩ kwari na andũ-a-nja eerĩ, airĩtu a nyina ũmwe. **3** Nĩmatuĩkire ahũuri maraya kũu bũrũri wa Misiri, makĩambĩrĩria ũmaraya kuuma marĩ ethĩ. Marĩ kũu bũrũri-inĩ ũcio nĩmahutagio nyondo, na makahambatawo ithũri cia ũirĩtu wa nyona. **4** Ũria mũkũrũ eetagwo Ohola, nake mwarĩ wa nyina eetagwo Oholiba. Maarĩ akwa, nako magĩciara aanake na airĩtu. Ohola nĩwe Samaria, nake Oholiba nĩwe Jerusalemu. **5** “Ohola

nīahūūruga ūmaraya o na arī wakwa; nake nīeriragīria endwa ake, na nīo andū a Ashuri, o acio maarī njamba cia ita **6** mehumbite nguo cia rangi wa bururu, na aathani na anene a ita, acio othe maarī andū ethī cīrorerwa, o arīa maathiiaga mahaicite mbarathi. **7** Nieneanire ta mūmaraya harī andū othe arīa atīku thīinī wa Ashuri, na agūthaahia na mīhianano yothe ya mūdū o wothē ūria eeriragīria. **8** Ndaatiganire na ūmaraya ūcio aambīriie arī būrūrī wa Misiri, rīria andū maakomaga nake arī mwīthī na makahambataga gīthūrī kīa ūirītu wake, o na magīkīrīrīria kūhūūra ūmaraya nake. **9** “Nī ūndū ūcio ngīmūneana harī endwa ake, nīo andū a Ashuri o acio eeriragīria. **10** Nīmamūrūtire nguo, makīmūtunya arīu na aarī ake, na makīmūūruga na rūhiū rwa njora. Nīatuīkire wa kuunagwo thimo gatagatī-inī ka andū-a-nja, nake nī aaherithirio. **11** “Mwarī wa nyina Oholiba nīeyoneire maūdū macio, no merīrīria-inī make o na ūmaraya-inī wake nīekire mītugo mīaganu gūkīra mwarī wa nyina. **12** O nake nīeriragīria andū a Ashuri, arīa maarī aathani na anene a ita, na njamba cia ita cīhumbite nguo irī rīiri, o arīa maathiiaga mahaicite mbarathi, acio othe maarī andū ethī cīrorerwa. **13** Nīndonire atī o nake nīethaahite; eerī maathiiaga na mīthīre īhaanaine. **14** “No rīri, we nīakīrīrīrie kūhūūra ūmaraya. Nīoonire arūme makururītwo rūthingo-inī, nayo yarī mīhiano ya Akalidei ikururītwo na rangi mītune, **15** meeohete mīcibi njohero na iremba mītwe icunjuurite; othe monekaga mahaana ta atwarithia a ngaari cia mbarathi cia ita a Babuloni, andū a gūciarīrwo Kalidei. **16** O rīria aamoonire, nīamerīrīrie, akīmatūmīra andū kūu Kalidei. **17** Nīngī andū a Babuloni magīūka kūrī we, kūu kīrīrī-inī kīa wendo, nao makīmūthaahia nī ūndū wa merīrīria mao. Thuutha wa gūthaahio nīo, agītigana nao, akīra ngoro nīo. **18** Rīria aathiire na mbere na ūmaraya wake atekūhitha, na akīgūria njaga yake, nīi na nīi nīndatiganire nake ngīmūmena, ngītigana nake o ta ūria ndaatiganire na mwarī wa nyina. **19** No rīri, we aakīrīrīrie kūhūūra ūmaraya aarīrikana matukū marīa aarī mwīthī, rīria aarī mūmaraya kūu būrūrī wa Misiri. **20** Arī kūu, akīrīrīria endwa ake, arīa cīga ciao ciatarīi ta cia ndigiri, na hinya wao wa ūndūrūme woimaga ta wa mbarathi. **21** Nī ūndū ūcio ūkīrīrīria ūūra-thoni wa wīthī waku, rīria wahambatagwo gīthūrī na ūkahutio nyondo ciaku cia ūirītu ūrī kūu būrūrī wa Misiri. **22** “Nī ūndū ūcio, wee Oholiba, Mwathani Jehova ekuuga ūū: Nīngarahūra endwa aku magūūkīrīre, acio watiganire nao ūkimamena, ndīmarehe magūūkīrīre kuuma mīena yothe, **23** andū a Babuloni na Akalidei othe, na andū a kuuma Pekodi, na Shoa, na Koa, marī hamwe na andū a Ashuri othe, aanake arīa cīrorerwa, arīa othe matūitwo abarūthi na anene a ita, na anene a ngaari cia mbarathi cia ita na andū arīa marī igweta inene, nao othe mathiiaga mahaicite mbarathi. **24** Nīmagagūūkīrīra marī na matharaita, na ngaari cia mbarathi cia ita, na mākari, na marī na kīrīndī kīngī; nao mabange magūūkīrīre kuuma mīena yothe, marī na ngo iria nene na iria nini, na mekīrite ngūbia cia kīgera mītwe. Nīngakūneana kūrī o ūherithio, nao nīmagakūherithia kūringana na

ūrīa matuuanagīra cīra. **25** Nīngerekeria marakara makwa ndī na ūiru ngūūkīrīre, nao nīmagakūherithia marī na marakara manene. Nīmagagūtīnia maniūrū na matū, nao andū anyu arīa magaatigara nīmakaniinwo na rūhiū rwa njora. Magaataha arīu anyu na aarī anyu, nao arīa anyu magaatigara nīmakaniinwo na mwaki. **26** Nīngī nīmagakūrūta nguo na makuue mathaga maku marīa mega. **27** Nī ūndū ūcio nīnganiina ūūra-thoni na ūmaraya ūria wee waambīrīrie ūrī kūu būrūrī wa Misiri. Ndūkarora maūdū macio ūmerīrīrie, kana ūirīkane būrūrī wa Misiri rīngī. **28** “Nīgūkorwo Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ndī hakuhi gūkūneana kūrī acio ūthūire, ngūneane kūrī acio wamenire ūkīmahutatīra. **29** Magaakūherithia marī na rūthūūro, na magūtunye indo ciaku ciothe iria ūnogeire. Magaagūtiga njaga, ūrī ūtheri, nacio thoni cia ūmaraya waku nīikaguūrio. Naguo ūūra-thoni na ūmaraya waku. **30** Nīcio ikūreheire maūdū macio, nīgūkorwo nīwerīrīrie ndūrīrī icio, na ūgūthaahia na mīhianano yacio. **31** Wee ūrīmīrīrie mīthīire ya mwarī wa nyūkwa; nī ūndū ūcio nīngakūnengera gīkombe gīake ūkīnyīite na guoko gwaku. **32** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: “Wee ūkaanyūra gīkombe kīa mwarī wa nyūkwa, gīkombe kīnene na kīrīku; nīgīkarehe kīnyarero na itheko, nīgūkorwo nīkīyūrīrīru mūno. **33** Wee nīukaīyūrwo nī ūrīu na kīeha, gīkombe kīu kīa mwanangīko na ihooru, gīkombe kīu kīa mwarī wa nyūkwa Samaria. **34** Ūgaakīnyūra na ūkīnīkīrīre; ūgaakīringithia thī, kīenyūkange icere, na wītārūrango nyondo. Nī nīi njārītīe ūhorō ūcio, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **35** “Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga ūū: Kuona atī wee nīūriganīrwo nī nīi na ūkanjīkia na thuutha waku, no ngīnya ūcookererwo nī maciaro ma ūūra-thoni waku na ūmaraya waku.” **36** Jehova aanjīrīre atīrī: Mūrū wa mūdū, nīgūtūira Ohola na Oholiba cīra? Nī ūndū ūcio marūthīe nī ūndū wa mītugo yao irī magīgi, **37** nīgūkorwo nīmatharītīe, namo moko mao maīyūrīte thakame. Matharītīe na mīhianano yao; o na makamīrūtīra ciana ciao magongona, iria manjārīre, ituke irio ciayo. **38** O na nīngī ūndū ūngī manjīkite nī ūyū: Ihinda o rīu nīmathaahīrie handū-hakwa-harīa-haamūre, na magīthūkia Thabatū ciakwa. **39** Mūthenya o ro ūcio maarūtīre ciana ciao igongona kūrī mīhianano yao-rī, noguo maatoonyire handū-hakwa-harīa-haamūre na makīthaaahia. Ūguo nīguo meekire thīinī wa nyūmba yakwa. **40** “O na nīngī magītūmanīra arūme arīa mookire kuuma kūraya, na hīndī irīa maakīnyire, mūgītīhamba nī ūndū wao, na mūkīthaka rangi maitho, na mūkīgemia na mathaga. **41** Nīngī mūgīkarīra ūrīrī warītwo na ūkagemio mūno, na hau mbere yaguo hakaigwo metha irīa mwaigagīra ūbumba na maguta marīa maarī makwa. **42** “Nake nīarīgīcīrīro nī kīrīndī kīngī kīanegenaga gītekūmak; andū a Sabea makīrehwo kuuma werū-inī, marī hamwe na gīkundi kīa andū matarī igweta, nao magīkīra mūtumia ūcio na mwarī wa nyina bangirī moko, na makīmēkīra tanjī thaka mītwe. **43** Nīngī ngīaria ūhorō wa ūcio waniinītwo hinya nī ūtharia, ngiuga atīrī, ‘Rīu nīmarekwo mamūhūthīre ta mūmaraya, nīgūkorwo ūguo nīguo atarī.’ **44** Nao magīkoma nake. O ta ūria

arūme makomaga na mūmaraya, ūguo nīguo maakomire na andū-a-nja acio maagite thoni, nao nīo Ohola na Oholubā. **45** No andū arīa athingu nīmaka Maherithia na iherithia rīa andū-a-nja arīa matharagia na magaitithia thakame, tondū nīmatharagia, na moko mao maiyūrīte thakame. **46** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Mareherei kīrīndi kīmookīrīre, na mūmaneeane maguoyohithio na matahwo. **47** Kīrīndi kīu nīgikamahūūra na mahiga nyuguto na kīmatemange na hīu ciao cia njora; gīkooraga aanake na airītu ao, na gīcine nyūmba ciao. **48** “Nī ūndū ūcio nīnganiina ūūra-thoni kīu būrūrī ūcio nīguo andū-a-nja othe makaano, matikaneke maūndū ma ūtharia ta inyuī. **49** Inyuī nīmūkaherithio nī ūndū wa ūūra-thoni wanyu, na mīcookererwo nī maciaro ma mehia manyu ma kūhooya mīhianano. Na inyuī hīndi iyo nīmūkamenya atī nī nī nī Mwathani Jehova.”

24 Mwaka-inī wa kenda, mūthenya wa ikūmi wa mweri wa ikūmi, kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngīrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūndū, andīka mūthenya wa ūmūthī nī tarīki ciigana, o iyyū wa ūmūthī, tondū mūthenya ūyū wa ūmūthī mūthamaki wa Babuloni nīarigīciirīre Jerusalemu. **3** Arīria andī aya a nyūmba īno nemi na ngerekano, ūmeere atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga atīrī: “Hagīra nyūngū ya kūruga; mīhagīre na ūmīrīrīre maaī. **4** Ikīra icunjī cia nyama thīnī wayo, icunjī ciothe irīa njega, ta cia kūgūrū na guoko. Mīiyūrīe na mahīndi marīa mega mūno; **5** oya nyamū irīa njega mūno rūūru-inī. Igīrīra ngū rungu rwayo nī ūndū wa mahīndi; reke ītherūke, namo mahīndi mahīre o kīu thīnī wayo. **6** “Nīgūkorwo Mwathani Jehova ekuuga atīrī: “Kaī itūūra rīu inene rīitithagia thakame rīrī na haro-ī, o na nyūngū iyo irī na mūcura, irīa gīkūrī kīayo gītangīthira! Mīonorīe kīrūng’o, o kīrūng’o, itegūcuukīrwo mīrī. **7** “Nīgūkorwo thakame irīa rīitithitie irī o thīnī warīo: Rīamīrīre o kīu rwaro-inī rwa ihiga itheri; rītiamīrīre tīrī-inī, harīa rūkūngū rūngāmīthikire. **8** Nīgeetha njarahūre mang’ūrī na ndūrīrīrīe-rī, ndaitire thakame yarīo rwaro-inī rwa ihiga itheri, nīguo ndīgathikwo. **9** “Nī ūndū ūcio, ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: “Kaī itūūra rīu inene rīitithagia thakame rīrī na haaro-ī! O na nī nīngacookanīrīria ngū hiba ndaaya na igūrū. **10** Nī ūndū ūcio iganīrīra ngū, na wakīe mwaki. Ruga nyama icio wega, na ūtukanīe na indo cia gūcamīa wega; namo mahīndi ūreke macure. **11** Nīngī ūhagīre nyūngū iyo theri makara-inī, ngīnya ihīuhe na gīcango kīayo gītunīhe, nīguo gīko kīayo gītweke, na gīkūrī kīayo gīcinwo, gīthire. **12** Nīkīremete njīra ciothe; gīkūrī kīu kīayo tī kīrute, o na gīacinwo na mwaki. **13** “Rīu-rī, gīko giaku nī ūūra-thoni. Tondū ngeretie gūgūtheria, no wee ndūngīthera gīko giaku, wee ndūngīthera rīngī ngīnya mang’ūrī makwa ma gūgūkīrīra makahūahūa. **14** “Nīi Jehova nīnjaritīe. Ihīnda nīikinyu njīke ūndū. Ndikerīgīrīria; na ndīkaiguanīra tha kana ndīrīcūkwo. Ūgaatūrwo ciira kūringana na mītugo yaku, na ciiko ciaku, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” **15** Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngīrwo atīrī: **16** “Mūrū wa mūndū, atīrī, ndī hakuhi gūkwehereria kīrīa gīkenagia maitho maku mūno na igūtha a rīmwe. No rīrī,

ndūgacakae kana ūrīre, o na kana ūite maithori. **17** Caaya ūkīrīte; tīga kūrīrīra ūcio ūkūite. Ikara wīohete kīremba mūtwe na wīkīrīte iraatū magūrū; ndūkehūmbire kanua kana ūrīe irio cia mūtugo wa hīndi ya macakaya.” **18** Nī ūndū ūcio ngīrooka kwarīria andū rūciinī, na hwaī-inī ūcio mūtumia wakwa agīkua. Rūciinī rūrū rīngī ngūka o ta ūrīa ndaathītwo njīke. **19** Nao andū acio makīnjūūria atīrī, “Kaī ūtangītīwīra ūhorō wa maūndū maya na ūrīa matūkoni?” **20** Nī ūndū ūcio ngīmeera atīrī, “Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngīrwo atīrī: **21** Irā andū a nyūmba ya Isīraeli atīrī, ‘Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Ngīrie gūthaahia handū-hakwa-harīa-haamūre, hau gīkaro kīa hīnya kīrīa mwtītīaga nakīo, o kīu gīkenagia maitho manyu, kīrīa mwendete. Arīu na aarī anyu arīa mwtīgīre na thuutha makaaniinwo na rūhīu rwa njora. **22** Na inyuī nīmūgeeka o ta ūguo nīi njīkīte. Mūtīkehūmbīra kanua kana mūrīe irio cia mūtugo wa hīndi ya macakaya. **23** Nīmūgaikara mwīohete iremba mītwe na mwīkīrīte iraatū magūrū. Mwtīgacakaya kana mūrīe, no nīmūkahwererekera tondū wa mehīa manyu na mūcaayage thīnī wanyu. **24** Ezekīeli agaatuika rūūrī harī inyuī; mūgeeka o ta ūguo we ekīte. Hīndi irīa maūndū macio mageekīra-rī, nīrīo mūkaamenya atī nī nī nī Mwathani Jehova. **25** “Nawe mūrū wa mūndū, mūthenya ūrīa ngeheria gīkaro kīao kīa hīnya, gīkeno kīao na rīiri wao, na kīndū kīrīa gīkenagia maitho mao, na wendi wa ngoro ciao, na aanake na airītū ao o nao, **26** mūthenya ūcio mūndū ūrīrīte kwao nīagakūrehera ūhorō. **27** Hīndi iyo kanua gaku nīgagatūmūka; nīūkaria nake, na ndūgacooka gūkīra. Nī ūndū ūcio wee ūgaatuika rūūrī harīo, nao nīmakamenya atī nī nī nī Jehova.”

25 Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre ngīrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūndū, erekeria ūthīu waku harī Aamoni, na ūmarathīre ūhorō wa kīmookīrīra. **3** Meere atīrī, ‘Iguai kiugo kīa Mwathani Jehova. Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Tondū nīmūoigīre, “Aha!” Igūrū rīa harīa-hakwa-haamūre hīndi irīa haathaahirio, o na igūrū rīa būrūrī wa Isīraeli rīrīa wanangirwo, na nīngī igūrū rīa andū a Juda hīndi irīa maatahirwo-rī, **4** nī ūndū ūcio nīngūmūneana kūrī andū a kīu irathīro mūtūike kīndū kīao. Nīmagaaka kambī ciikaro ciao na mambe hema ciao, thīnī wanyu; nīmakaarīa matunda manyu, na manyue irīa rīanyu. **5** Nīngagarūra Raba gūtūike ūrīithio wa ngamīra, nakuo Amoni gūtūike gwa kwarahwo nī ng’ondū. Hīndi iyo nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova. **6** Nīgūkorwo ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Tondū inyuī nīmūhūūrīte hī na mūkarīngīthia makīnya manyu thī, mūgīkenagīrīra būrūrī wa Isīraeli mūrī na rūmena ruothe rwa ngoro cianyu, **7** nī ūndū ūcio nīngamūtāmbūrūkīria guoko gwakwa, ndīmūkīrīre na ndīmūneane mūtahwo nī ndūrīrī. Nīngamweherania na ndūrīrī, na ndīmūnīne mabūrūrī-inī. Nīngamwananga, na inyuī nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova.” **8** “Mwathani Jehova ekuuga atīrī: ‘Tondū Moabi na Seiru moigīre atīrī, “Ta rora, nyūmba ya Juda itūkīte o ta ndūrīrī irīa ingī ciothe.” **9** nī ūndū ūcio nīngagūūria rūbaru rwa Moabi, nyambīrīrīe na matūūra makuo ma mīhaka-inī, na nīmo Bethī-Jeshimothu, na Baalī-Meoni, na Kīriathaimu, na nīmo monagwo marī rīiri na būrūrī

ücio. **10** Nĩnganeana Moabi hamwe na Aamoni moko-inĩ ma andũ a Irathĩro matũike indo ciao, nĩgeetha Aamoni acio matikandarikana ndũrĩrĩ-inĩ; **11** na nĩ nĩngaherithia Moabi. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.” **12** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Tondũ Edomu nĩerĩhĩrie harĩ nyũmba ya Juda na agĩtuika mũhĩtia mũno nĩ undũ wa gwĩka ũguo-rĩ, **13** nĩ undũ ücio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩngatambũrũkia guoko gwakwa njũkĩrĩre Edomu na njũrage andũ akuo na mahiũ mao. Nĩngakwananga, na kuuma Timani nginya Dedani, nĩmakooragwo na rũhiũ rwa njora. **14** Nĩngerĩhĩria harĩ Edomu na guoko kwa andũ akwa Isiraeli, nao nĩmageeka Edomu kũringana na marakara makwa na mang’ũrĩ makwa; nĩmakamenya kwĩrĩhĩria gwakwa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **15** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Tondũ Afilisti nĩmekire maũndũ ma kwĩrĩhĩria, na makĩrĩhĩria marĩ na rũmena ngoro-inĩ ciao na marĩ na muku wa matukũ maingĩ magĩtua atĩ nĩmekwananga Juda, **16** nĩ undũ ücio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ngirĩ gũtambũrũkia guoko gwakwa njũkĩrĩre Afilisti, na nĩngeheria Akerethi na nyanange arĩa matigaire ndwere-inĩ cia irĩa. **17** Nĩngerĩhĩria harĩ na rĩrĩhĩria inene na ndĩmaherithie ndĩ na mang’ũrĩ. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, hĩndĩ irĩa nĩngerĩhĩria harĩ.”

26 Mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe, mũthenya wa mbere wa mweri, kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, tondũ Turo riugĩte atĩrĩ ũhoro wa Jerusalemu, ‘Ahal Kĩhingo gĩa gũtoonya kwa ndũrĩrĩ nĩkiunange, na nĩ ngahingũrĩrwo mĩrango yariĩ; rĩu tondũ nĩ kwanangĩtwo-rĩ, nĩngũgaacĩra,’ **3** nĩ undũ ücio Mwathani Jehova oigĩte ũũ: Nĩngũgũkĩrĩra wee Turo, na nĩngarehe ndũrĩrĩ nyingĩ igũũkĩrĩre, ta irĩa rĩgũkia makũmbĩ marĩ na igũrũ. **4** Nĩmakananga thĩngo cia Turo, na mamomere mĩthiringo yariĩ rĩa mĩraihi na igũrũ; nĩngate kagoto kariĩ na ndigĩtue rwaro rwa ihiga itheri. **5** Kũu irĩa-inĩ gũgaatuika kũndũ gwa gũtambũrũkĩria nga cia gũtega thamaki, nĩgũkorwo ũhoro ücio nĩ nĩ nĩ njarĩtie, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Nariĩ itũũra rĩu rĩgaatuika rĩa gũtahwo nĩ ndũrĩrĩ, **6** nakuo kũndũ kwarĩ kũria gũtũũragwo kũu bũrũrĩ-thĩnĩ nĩgũkaniinwo na rũhiũ rwa njora. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **7** “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuuma mwena wa gathigathini nĩngarehe Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni, mũthamaki wa athamaki, okĩrĩre Turo arĩ na mbarathi, na ngaari cia ita, na ahaici a mbarathi, na mbũtũ nene ya ita. **8** Nĩakananga kũndũ gwaku gwa gũtũũrwo kũu bũrũrĩ-inĩ na rũhiũ rwa njora, na arute wĩra wa gũkũrigicĩria, agũũkĩrĩre, aakithie ihumbu nginya thĩngo-inĩ ciaku, na ambararie ngo ciake agũũkĩrĩre. **9** Nĩakoonereria nditi ya migogo amomere thĩngo ciaku, na amomere mĩthiringo yaku rĩa mĩraihi na igũrũ na indo ciake cia mbaara. **10** Mbarathi ciake igaakorwo irĩ nyingĩ ũũ atĩ nĩngagũthika na rũkũngũ. Thĩngo ciaku nĩkainaina nĩ undũ wa inegene rĩa mbarathi cia mbaara, na makaari, na ngaari cia ita hĩndĩ irĩa agaatoonyera ihingo-inĩ ciaku ta ũria andũ

matonyaga itũũra inene rĩria thĩngo imomoretwo. **11** Mahũngũ ma mbarathi ciake nĩmakaranga njĩra ciaku ciothe; nĩakoora andũ aku na rũhiũ rwa njora, nacio itugĩ ciaku cia hinya nĩkaagũa thĩ. **12** Nĩmagagũtaha ũtonga waku na magũtunye indo ciaku cia wonjoria; nĩmakamomora thĩngo ciaku na matharie nyũmba ciaku irĩa njega, na maikie mahiga maku, na mbaũ, o na kagoto irĩa-inĩ. **13** Nĩngakinyia inegene rĩa nyĩmbo ciaku mũthia, na mũgambo wa inanda ciaku cia mĩgeeto ndũkaiguuo rĩngĩ. **14** Nĩngatũma ũtũike rwaro rwa ihiga itheri, na nĩgũgaatuika handũ ha gũtambũrũkĩrio nga cia gũtega thamaki. Ndũgacooka gwakwo rĩngĩ, nĩ undũ nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie ũhoro ücio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** “Mwathani Jehova ekwĩra Turo atĩrĩ: Mabũrũri marĩa marĩ ndwere-inĩ cia irĩa githĩ matikainaina nĩ mĩrurumo wa kũgũ gwaku, hĩndĩ irĩa arĩa magurariĩto magaacaya, nayo njũragano yũraganwo thĩnĩ waku? **16** Nĩngĩ anene othe arĩa marĩ ndwere-inĩ cia irĩa nĩmakehera itĩ-inĩ ciao cia ũnene, na marute nguo ciao irĩa ndaaya, na marute nguo ciao irĩa ng’emie. Mahumbĩtwo kĩmako, magaikara thĩ makĩinainaga mahinda mothe, maguoyohetio nĩwe. **17** Hĩndĩ iyo nĩmakoorera icakaya rĩgũkonĩĩ, makwĩre atĩrĩ: “Kaĩ ũrĩ mwanange-ĩ, o wee itũũra rĩrĩ igweta, o wee watũũragwo nĩ andũ arĩa maathĩaga irĩa-inĩ! Wee nĩwe warĩ na ũhoti kũu irĩa-inĩ, wee na atũũri aku; nĩwatũmaga arĩa othe maatũũraga kuo manyĩitwo nĩ guoya. **18** Rĩu-rĩ, mabũrũri marĩa marĩ ndwere-inĩ cia irĩa nĩmakainaina mũthenya wa kũgũ gwaku; icigĩrĩa cia irĩa-inĩ nĩkamakio nĩ kũmomo gwaku.” **19** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Hĩndĩ irĩa ngaatũma ũtũike itũũra inene rĩtiganĩrĩro, ũhaane ta matũũra manene marĩa matatũũragwo, na hĩndĩ irĩa ngaareka ũriku wa irĩa ũkũhumbĩre, naguo ũingĩ wa maaĩ marĩo ũgũthike-rĩ, **20** hĩndĩ iyo nĩguo ngaagũũkũrũkia hamwe na arĩa maikũrũkagio irima-inĩ harĩ andũ arĩa a tene. Nĩngatũma ũtũũre mũhuro wa thĩ, ta kũndũ kũria gũtũũrĩte gũkĩrĩte ihooru o kuuma tene, hamwe na arĩa maikũrũkagio irima-inĩ, nawe ndũgacooka kana ũikare gũkũ bũrũrĩ-inĩ wa arĩa marĩ muoyo. **21** Nĩngatũma ũrĩkĩrĩre na kĩmako kĩnene, nawe ndũgacooka kuonwo rĩngĩ. ũgaacaragio na ndũgacooka kuoneka, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

27 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ, **2** “Mũrũ wa mũndũ, cakaya nĩ undũ wa Turo. **3** Īra Turo, itũũra rĩu rĩrĩ itoonyero-inĩ rĩa irĩa, rĩu rĩonjoranagia na andũ a ndwere-inĩ nyingĩ cia irĩa atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “‘Uugaga atĩrĩ, wee Turo, “Nĩ thakarĩte ngarikia.” **4** Wathani waku warĩ o kũu irĩa gatagatĩ; aaki aku nĩo maatũmire ũthaka waku ũkinyanĩre. **5** Maagũthondekeire mbaũ ciaku ciothe na mĩkarakaba kuuma Senĩru; nĩmooire mĩtarakwa ya kuuma Lebanoni nĩguo magũthondekere mũtĩ wa kibebero. **6** Nayo mĩtĩ ya gũtwarithia marikabu makĩmĩthondeka na mĩgandi kuuma Bashani; nacio mbaũ cia mĩthithinda cioimite ndwere-inĩ cia irĩa rĩa Kitimu, magĩgwakĩra nacio marikabu thĩnĩ, igemetio na mĩguonwo. **7** Taama mwega wa gatani ũria mĩgemie wa kuuma bũrũri wa Mĩsirĩ nĩguo warĩ gĩtama gĩaku

gĩa gütwara marikabu, na noguo warĩ bendera yaku; ciandarũa ciaku cia kũhumbĩra igũrũ na cio ciarĩ cia rangi wa bururu na wa ndathi, kuuma ndwere-inĩ cia iria mwena wa Elisha. **8** Andũ a Sidoni na Arivadi nĩ maatwarithagia marikabu ciaku; nao andũ aku arĩa oogĩ, wee Turo, nĩ maarutaga wĩra marikabu-inĩ. **9** Mabundi arĩa akũrũ a Gebali nĩ maarutaga wĩra wa gũthinga mĩanya kũu marikabu-inĩ. Marikabu ciothe cia iria-inĩ na atwarithia a cio mookĩte kũu niguo mũthogorane nao indo ciaku. **10** “Andũ a Perisia, na Ludu, na Putu nĩ maatungataga marĩ thigari mbũtũ-inĩ ciaku cia ita. Maacuuragia ngo na ngũbia ciao cia kĩgera thingo-inĩ ciaku, igakũrehagĩra riiri. **11** Andũ a Arivadi na Heleki nĩ maarangagĩra thingo ciaku mĩena yothĩ; nao andũ a Gamadi nĩ maakoragwo marĩ mũthiringo-inĩ yaku irĩa mĩraihu na igũrũ. Maacuuragia ngo ciao gũthiũrũrũkĩria thingo ciaku; magĩtũma ũthaka waku ũkinyanĩre. **12** “Andũ a Tarishishi nĩmarutithanirie wĩra wa wonjoria nawe nĩ ũndũ wa irĩa warĩ na ũtonga mĩnene wa indo; nĩmakũũranagia indo ciaku cia wonjoria na betha, na kĩgera, na mabati, na ngocorai. **13** “Nĩngĩ andũ a Javani, na Tubali, na Mesheki nĩmoonjorithanagia nawe; maakũũranagia indo ciaku na ngombo, na indo ciao cia gĩcango. **14** “Andũ a Bethi-Togarima nĩmakũũranagia indo ciaku cia wonjoria na mbarathi cia wĩra, na mbarathi cia ita, o na nyũmbũ ciao. **15** “Nĩngĩ andũ a Dedani nĩmoonjorithanagia nawe, na mabũrĩri maingĩ ma ndwere-inĩ cia iria maarĩ agũri a indo ciaku; maakũrĩhaga na mĩguongo na mĩbĩngũ. **16** “Nĩngĩ andũ a Suriata nĩmarutithanirie wĩra wa wonjoria nawe tondũ wa indo ciaku kũingĩha; nĩmakũũranirie indo ciaku cia wonjoria na tũhiga twa thumaratĩ, na mataama ma rangi wa ndathi, na nguo iria ng’emie, na gatani irĩa njega, na maricani, o na tũhiga twa goro tũria tũtũne. **17** “Juda na Israeli nĩmoonjorithanagia nawe; magĩkũũranagia indo ciaku cia wonjoria na ngano ya kuuma Minithu, na theremende, na ũũkĩ, na maguta, na ũbani. **18** “Nĩngĩ andũ a Dameski, tondũ wa indo ciaku nyingĩ na ũtonga waku mĩnene wa indo, nĩmarutithanirie wĩra wa kwonjorithia nawe wa wendia wa ndibei ya kuuma Helibona, na guoya wa ng’ondũ wa kuuma Zaharu. **19** “Nĩngĩ andũ a Avedani, na Ajavani moimĩte Uzali nĩmagũruga indo ciaku cia wonjoria; nĩmakũũranagia indo ciaku cia wonjoria na igera iria ndure, na mahuti marĩa manungi wega, o na mũtarathini. **20** “Nĩngĩ andũ a Dedani nĩ moonjorithanagia nao matandiko ma mbarathi. **21** “Nĩngĩ andũ a Arabia na anene othe a Kedari maarĩ agũri a indo ciaku; nĩmarutithanirie wĩra wa wonjoria nawe wa tũgondũ, na ndũrũme, na mbũri. **22** “Nao onjoria a kuuma Sheba na Rama nĩmoonjorithanagia nawe; nĩ ũndũ indo ciaku cia wonjoria maacikũũranagia na indo iria njega mũno cia mũthemba yothĩ ya mahuti manungi wega, na tũhiga twa goro, na thahabu. **23** “Nĩngĩ andũ a Harani, na Kane, na Edeni, marĩ hamwe na onjoria a Sheba, na Ashuri, na Kilimadi nĩmoonjorithanagia nawe. **24** Kũu ndũnyũ-inĩ yaku-rĩ, nĩmoonjorithanagia nawe nguo iria thaka, na itambaya cia bururu, na nguo iria ng’emie, na mĩgeka ya marangi maingĩ ĩtũmitwo na ndigĩ njogothĩ ikundikitwo ikanyĩitio. **25** “Marikabu

cia Tarishishi nĩcio igũkuuagĩra indo ciaku cia wonjoria. Ũiyũrĩrĩrio mĩrigo mĩritũ o kũu iria gatagatĩ. **26** Andũ aku arĩa matwarithagia marikabu magũtwaraga maria-inĩ gatagatĩ. No rĩrĩ, rũhuho rwa mwena wa irathĩro nĩrũgakuunanga ũtũkange icunjĩ ũrĩ kũu iria gatagatĩ. **27** Ũtonga waku, na indo ciaku cia wonjoria, na cia wendia, na thigari ciaku cia iria-inĩ, na arĩa marutaga wĩra marikabu-inĩ, na arĩa marutaga wĩra wa gũthinga, na onjorithia aku, na thigari ciaku ciothe, na mĩndũ ũngĩ o wothĩ ũrĩ marikabu-inĩ, nĩmagatooonyerera iria gatagatĩ mũthenya irĩa marikabu yaku ikoinikanga. **28** Mabũrĩri marĩa mariganĩtie na iria nĩmagathingitha hĩndĩ irĩa aruti wĩra aku a marikabu-inĩ magaakaya. **29** Arĩa othe mahutanagia na mũko ya gũtwarithia marikabu nĩmagatiganiria marikabu ciao; thigari cia iria-inĩ na arĩa othe marutaga wĩra marikabu-inĩ makaarũgama hũgũrũrũ-inĩ cia iria. **30** Makaanĩrĩra, makũrĩrĩre marĩ na ruo; makeitĩrĩria rũkũngũ mũtwe, na megargarĩe mũhu-inĩ. **31** Makenja mũtwe yao nĩ ũndũ waku, na mehumbe nguo cia makũnia. Nĩmagakũrĩrĩra marĩ na ruo rwa ngoro, na macakae nĩ kieha. **32** Na hĩndĩ ĩyo maragirĩka magĩgũcakayagĩra-rĩ, nĩmakambĩrĩria macakaya magũkonĩĩ, makiugaga atĩrĩ: “Nũ ũrĩ wakirio ta Turo, athiũrũkĩrĩro nĩ iria?” **33** Hĩndĩ iria indo ciaku cia wonjoria ciatwaragwo iria-inĩ-rĩ, nĩwaiganithirie mabataro ma ndũrĩrĩ nyingĩ; nĩ ũndũ wa ũtonga waku mĩnene, na ũngĩ wa indo ciaku cia wonjoria, ũgĩtongia athamaki a thĩ. **34** Rĩu nĩwanangĩtuo nĩ iria o kũu maaĩ-inĩ marĩa mariku; nĩũtoonyereire hamwe na indo ciaku cia wonjoria, o na arĩa othe mũtwaranaga nao. **35** Arĩa othe matũũraga mabũrĩri-inĩ marĩa marĩ ndwere-inĩ cia iria nĩmamakĩte nĩ ũndũ waku; athamaki ao mainainaga nĩ kũmaka, na magathitha ithiithi nĩ guoya. **36** Nao onjoria marĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ nĩmarakũnyũrũria; nĩũkinyite mũthia wa kũguoyohithania, nawe ndũgacooka kuonwo rĩngĩ.”

28 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mĩndũ, ĩra mĩnene wa Turo atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova oigĩte ũũ: “Nĩ ũndũ ngoro yaku nĩiyambararĩtie, uugaga atĩrĩ, “Nĩ ndĩ ngai; njikaragĩra gĩtĩ gĩa ũthamaki kĩa ngai kũu iria gatagatĩ.” No wee ũrĩ mĩndũ na ndũrĩ ngai, o na watũika wĩciiragia atĩ ũrĩ mũũgĩ o ta ngai. **3** Wee-rĩ, ũkĩrĩ mũũgĩ gũkĩra Danieli? Anga gũtĩrĩ hithe ũngĩhithwo? **4** Tondũ wa ũũgĩ waku na ũmenyo waku, nĩwĩgũrĩre na ũtonga, na ũkehaĩra thahabu na betha mũthiithũ-inĩ yaku. **5** Tondũ wa ũmenyi waku mĩnene wa wonjoria, nĩwĩongereire ũtonga, na nĩ tondũ wa ũtonga waku, ngoro yaku nĩgũite na mwĩtĩio. **6** “Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Tondũ wĩciiragia ũrĩ mũũgĩ, ũkohĩga o ta ngai-rĩ, **7** nĩngũkũrehithiria andũ a kũngĩ magũũkĩrĩre, nacio nĩ ndũrĩrĩ iria itarĩ tha o na hanini; nĩgacomora hiũ ciacio cia njora ciũkĩrĩre ũthaka waku na ũũgĩ waku, na itheecange riiri waku mũcangararu. **8** Nĩmagagũkũrũkia magũkinyie irima-inĩ, na nĩũgaakua gĩkuũ kĩa ũhinya kũu gatagatĩ ka iria. **9** Hĩndĩ ĩyo nĩũkoiga atĩ, “Nĩ ndĩ ngai,” ũrĩ mbere ya acio magaakũũraga? ũgaakorwo ũrĩ o mĩndũ, no ti ngai, ũrĩ moko-inĩ ma acio magaakũũraga. **10**

Ūgaakua gīkuū ta kīa andū ariā mataruaga, moko-inī ma andū a kūngī. Nī nī njugite ūguo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” **11** Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī: **12** “Mūrū wa mūdū, ambīrīria macakaya makoniī mūthamaki wa Turo, ūmwīre atīrī: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūu: “Wee warī kīonereria kīa ūkīnyanīru, ūkaiyūrwo nī ūūgī, na ūgathakara o biū. **13** Wee watūrīte Edenī, mūgūnda wa Ngai; wagemetio na kahiga gothe ka goro ta: wakiki irīa ndune, na yakuti irīa ya rangi wa ngoikoni, na arimathi, na thumarati irīa theru, na onigithi, na njathibi, na yakuti irīa ya rangi wa bururu, na thumarati irīa nduru, na baregethu. Magemio maku maathondeketo na thahabu; mūthenya ūria wee wombirwo noguo maahaarīrio. **14** Waitīrīrio maguta ūtūike ta kerubi mūgitanīri, na nīkio ndaakwamūrīre. Wee warī kīrīma-igūrū kīria gītheru kīa Ngai; waceragīra mahiga-inī ma mwaki. **15** Ndwarī na ūcuuke mīthīire-inī yaku, kuuma mūthenya ūria wombirwo, ngīnya rīria waganu wonekire thīinī waku. **16** Tondū wa wonjoria waku kūngiha, nawe ūkīthia. Nī ūndū ūcio ngīkūrūtūrūa kuuma kīrīma-inī kīa Ngai ūnyararīkite, na wee kerubi, wee ūgitanagīra, ngīkūngata wehere mahiga-inī macio ma mwaki. **17** Ngoro yaku nīyanyītirwo nī mwītīio nī ūndū wa ūthaka waku, nawe ūgīthūkia ūūgī waku nī ūndū wa rīiri waku. Nī ūndū ūcio ngīgūikia thī; ndaagūtūire kīnyararo ūrī mbere ya athamaki. **18** Nī ūndū wa mehīa maku maingī na wonjoria ūtarī wa ma, nīūthaahtie kūdū gwaku kūrīa-gūtheru. Nī ūndū ūcio ngītūma mwaki uume thīinī waku, naguo ūgīkūniina, na ngīgūtua mūhu hau thī, maitho-inī ma ariā meeroragīra. **19** Ndūrīrī ciothe irīa ciakūū, nīcigegetio nīwe; nīūkinyīte mūthia wa kūguoyohithia, nawe ndūgacooka kuonwo rīngī.” **20** Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī: **21** “Mūrū wa mūdū, erekeria ūthiū waku Sidoni; rīrathīre ūhorō wa kūrīkīrīra, **22** ūrīre atīrī: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūu: “Wee Sidoni, nīngūgūkīrīra, na nīngegīra na rīiri thīinī waku. Nao nīmakamenya atī nī nī nī Jehova, hīndī irīa ngaarīhere iherithia, na ndīonanie atī ndī mūtheru thīinī warīo. **23** Nīngarīrehithīria mūthi, na ndūme thakame ītherere njīra-inī ciarīo. Ariā oorage nīmakaagūa thīinī warīo, naruo rūhiū rwa njora rūrīkīrīre mīena yothē. Hīndī iyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova. **24** “Gūtīrī hīndī īngī andū a Isīraeli makaagīa na thū mariganītie nacio, nīguo itūike cong’e ūrī ruo, na mīigua mīūgī. Hīndī iyo nīmakamenya atī nī nī nī Mwathani Jehova. **25** “Mwathani Jehova ekuuga ūu: Hīndī irīa ngaacookanīrīria andū a Isīraeli moime ndūrīrī-inī kūrīa maahurunjirwo, hīndī iyo nīngonania maitho-inī ma ndūrīrī atī ndī mūtheru ndī thīinī wao. Hīndī iyo nīmagatūrūa būrūrī wao kīūmbe ūria ndaahire ndungata yakwa Jakubu. **26** Magaatūrūa kuo marī agītīre, na nīmagaka nyūmba, na mahaande mīgūnda ya mīthabībū; nao magaatūrūa marī agītīre rīria ngarehe iherithia kūrī andū ariā othe mariganītie nao ariā maamacambagia. Hīndī iyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova Ngai wao.”

29 Na rīrī, mwaka-inī wa ikūmi, mweri wa ikūmi, mūthenya wa ikūmi na tīrī wa mweri wa ikūmi, kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūdū, erekeria ūthiū waku kūrī Fīraūni mūthamaki wa Misīrī, ūmūkīrīre, na ūmūrathīre ūhorō wa kūmūkīrīra na wa gūkīrīra būrūrī wothē wa Misīrī. **3** Mwarīrie ūmwīre atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūu: “Nīngūgūkīrīra, wee Fīraūni mūthamaki wa Misīrī, o wee nyamū īno nene ūkomete tūrūū-inī twaku. Uugaga atīrī, “Nīlī nī rūūī rwakwa; nī nī ndarūthondekire nī ūndū wakwa.” **4** No nīngagwīkīra ndwano thīa-inī ciaku, na ndūme thamaki cia tūrūū twaku ciīgwatīrīre ngūcī-inī ciaku. Nīngakūguacia ngūrute tūrūū-inī twaku, hamwe na thamaki ciothe irīa ciīgwatīrīre ngūcī-inī ciaku. **5** Nīngagūtīga werū-inī, wee, hamwe na thamaki ciothe cia tūrūū twaku. Nīūkagūa kūu werū-inī, na ndūkoerewo kana ūnganio. Ngaakūneana ūtūike irio cia nyamū cia gīthaka, na nyoni cia rīera-inī. **6** Hīndī iyo ariā othe matūrāga būrūrī wa Misīrī nīmakamenya atī nī nī nī Jehova. “Wee ūkoretwo ūrī mūthīgi wa kamūrangi wa gūtīira nyūmba ya Isīraeli. **7** Hīndī irīa maakūnyītire na moko mao-rī, nīwatūkangire, na ūgītarūngā cīande ciao; hīndī irīa meetīiranīrie nawe-rī, nīwoinīkangire, nayo mīgongo yao īkīgonyoka. **8** “Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga ūu: Nīngakūrehithīria rūhiū rwa njora rūgūkīrīre na rūūrage andū aku na mahiū mao. **9** Misīrī gūgaatūika būrūrī mūtiganīrie, ūgakira ihoorū. Hīndī iyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova. “Tondū wee woigire atīrī, “Rūūī rwa Nīlī nī rwakwa; nī nī ndarūthondekire,” **10** nī ūndū ūcio nīngūgūkīrīra na njūkīrīre tūrūū twaku, na nīngatūma būrūrī wa Misīrī wanangīke na ūkire ihoorū, kuuma Migidoli ngīnya Aswani, o na ngīnya mūhaka-inī wa Kushi. **11** Gūtīrī ikīnya rīa mūdū kana rīa nyamū rīgaatūikanīria kuo; gūtīrī mūdū ūgaatūrūa kuo ihīnda rīa mīaka mīrongo īna. **12** Nīngatūma būrūrī wa Misīrī ūkire ihoorū gatagatī-inī ka mabūrūrī marīa manangīku, na matūrūa maguo manene matiganīrio mīaka mīrongo īna gatagatī ka matūrūa manene marīa manangīku. Na nīngahurunjīra andū a Misīrī ndūrīrī-inī, na ndīmaharanīrie mabūrūrī-inī. **13** “No rīrī, Mwathani Jehova oigīte atīrī: Mīaka mīrongo īna yathīra-rī, nīngacookanīrīria andū a Misīrī moime ndūrīrī-inī irīa maahurunjirwo. **14** Nao andū ariā maatahitwo a Misīrī nīngamacooka būrūrī wa Pathīrosi, būrūrī ūria wa maithe mao. Marī kūu magaatūika ūthamaki wīnyīlīhtie. **15** Ūgaakorwo wīnyīlīhtie gūkīra mothamaki mothe, na ndūgacooka rīngī gwtīūgīria igūrū rīa ndūrīrī irīa īngī. Nī nī nī ngaawagīthia hīnya ūū atī ndūrī hīndī īngī ūgaatha ndūrīrī. **16** Būrūrī wa Misīrī ndūgacooka gūtūika mwīhoko wa andū a Isīraeli, no ūgaatūika kīrīrīkania kīa mehīa mao ma gūcaria ūteithio kuo. Hīndī iyo nīmakamenya atī nī nī nī Mwathani Jehova.” **17** Mwaka-inī wa mīrongo tīrī na mūgwanja, mūthenya wa mbere wa mweri wa mbere, kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī: **18** “Mūrū wa mūdū, Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni, nīatūmire mbūtū ciake cia ita ciūkīrīre Turo na ihūūra inene; o mūtwe nīwamunjirwo njūrī, na o kīande gīgīcūnūrwo. No rīrī, we mwene o na

ita riake matiarĩhirwo kindũ nĩ undũ wa mbaara iyo aarũithirie ya gũũkĩrĩra Turo. **19** Nĩ undũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngũneana bũrũri wa Misiri harĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, na nĩgakuuwa ũtonga wakuo. Agaatunyana na atahe indo cia bũrũri ũcio, itũike cia kũriha mbũtũ ciake cia ita. **20** Nĩndĩmũheete bũrũri wa Misiri ũtũike kiheo gĩa kiyo giake, tondũ we na mbũtũ ciake cia ita meekire ũguo nĩ undũ wakwa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **21** “Mũthenya ũcio, nĩngatũma nyũmba ya Isiraeli imerie rũhiha, na ndumũre kanua gaku thĩĩni wao. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

30 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ **2** “Mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoru, uuge atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Gĩrikai, muuge atĩrĩ, “Kai mũthenya ũcio ũri na haaro-ĩ!” **3** Nĩgũkorwo mũthenya ũcio nĩũkuhĩrĩrie, mũthenya wa Jehova nĩũkuhĩrĩrie, mũthenya ũri na matu, mũthenya ũri na mũthiro harĩ ndũrĩrĩ. **4** Rũhiũ rwa njora nĩrũgookĩrĩra bũrũri wa Misiri, naruo ruo rwa ngoro rũkinyĩrĩre Kushi. Rĩrĩa arĩa moragĩtuo makaagĩa kũu bũrũri wa Misiri, ũtonga wakuo nĩgakuuwo, nayo mĩthingĩ yakuo imomorwo. **5** Andũ a Kushi na Putu, na Ludu, na Arabia guothe, na Lubia, na andũ a bũrũri wa kĩrikanĩro, makooraagwo na rũhiũ rwa njora marĩ hamwe na andũ a Misiri. **6** “Jehova ekuuga ũũ: “Arata a Misiri nĩmakooragwo, naguo hinya wake ũria etiĩaga naguo nĩũgaathĩra. Kuuma Migidoli o nginya Aswani, makooraagĩrwo kuo thĩĩni na rũhiũ rwa njora, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **7** “Nĩmagakira ihooru, marĩ gatagatĩ-inĩ ka mabũrũri marĩa manangĩtuo, magakira ihooru, namo matũũra mao manene magaaakoro marĩ thĩĩni wa matũũra manene marĩa manangĩku. **8** Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaacina bũrũri wa Misiri na mwaki, nao arĩa othe maamateithagia mahehenjwo. **9** “Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngatũma andũ moime harĩ nĩ marĩ na marikabu, mathĩ makahahũre andũ a Kushi, moime mwĩcaaro-inĩ wao. Nĩmakanyĩituo nĩ ruo rwa ngoro mũthenya ũcio bũrũri wa Misiri ũkaaniinwo, nĩgũkorwo ti-itherũ nĩũgakinya. **10** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Nĩnganiina kĩrĩndĩ kĩa Misiri, hũthĩrite guoko kwa Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni. **11** We na mbũtũ ciake cia ita, o mbũtũ icio ikĩrĩtie ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe kwaga tha, nĩcio ikaarehwo, iniine bũrũri ũcio. Nĩgacomora hiũ ciao cia njora, ciũkĩrĩre bũrũri wa Misiri na ciyũrie bũrũri ũcio andũ arĩa moragĩtuo. **12** Nĩngatũma tũrũũ tuothe twa Rũũ rwa Nili tũhwe, naguo bũrũri ũcio ndiwenderie andũ aaganu; ngaawananga na moko ma andũ a kũngĩ, guo mwene, o hamwe na kĩa gĩothe kĩrĩ kuo. Nĩ Jehova nĩ nĩ nĩ nĩ. **13** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Nĩngathũkangia ngai cia mĩhianano na niine mĩhiano rĩa rĩ Nofu. Gũtigacooka kũgĩa mũthamaki kũu bũrũri wa Misiri, na nĩngaiyũria bũrũri ũcio wothe guoya. **14** O nakuo Pathirosi nĩngakwananga, na ngwatie mwaki kũu Zoani, o na herithanie kũu Thebesi. **15** O nakuo Pelusiumu nĩngagũitĩrĩria mang’ũrĩ makwa, o kũu kĩgĩtiro kĩa hinya kĩa bũrũri wa Misiri, na njeherie kĩrĩndĩ gĩa kũu Thebesi. **16** Nĩngagwatia mwaki kũu

bũrũri wa Misiri, nakuo Pelusiumu nĩgũkeehũrithania nĩ ruo. Thebesi nĩgũgatharĩkĩrwo. Nofu nĩgũgakorwo na mĩnyamaro itegũtigithiria. **17** Anaake a Heliopoli na a Bubasi makooraagwo na rũhiũ rwa njora, nao andũ a matũũra macio manene matahwo. **18** Mũthenya nĩũkagĩa nduma kũu Tehafunehasu rĩrĩa ngoingana icooki rĩa Misiri; kũu nĩkuo hinya wake ũcio etiĩaga naguo ũgaathĩrĩra. Nĩakahumbĩrwo nĩ matu, namo matũũra make nĩmagatahwo. **19** Nĩ undũ ũcio nĩngaherithia bũrũri wa Misiri, nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.” **20** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe, mũthenya wa mũgwanja wa mweri wa mbere, kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **21** “Mũrũ wa mũndũ, nĩnyunite guoko kwa Firaũni, mũthamaki wa Misiri. Gũtiohetwo na taama ũrĩ na ndawa nĩguo kũhone, kana gũkoohanio na mĩti nĩguo kũgwate kũgĩe na hinya wa kuoya rũhiũ rwa njora. **22** Nĩ undũ ũcio, Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩ nĩngũũkĩrĩra Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri. Nĩngũmuuna moko meerĩ, kũria kũgima na kũria kuuniku, na ndũme rũhiũ rwa njora ruume guoko-inĩ gwake rũgwe thĩ. **23** Nĩngahurunjia andũ a Misiri ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmaharaganĩrie mabũrũri-inĩ. **24** Nĩngekira moko ma mũthamaki wa Babuloni hinya, na ndĩmunengere rũhiũ rwakwa rwa njora arũnyiite na guoko, no nĩngoina moko ma Firaũni, nake acaaiĩre hau mbere yake, o ta mũndũ ũgurarĩtio nguraro ya gĩkuu. **25** Nĩngekira moko ma mũthamaki wa Babuloni hinya, no moko ma Firaũni nĩmakaga hinya. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaanengera mũthamaki wa Babuloni rũhiũ rwakwa rwa njora arũnyiite na guoko, nake arũhiũrie okĩrĩre bũrũri wa Misiri. **26** Nĩngahurunjia andũ a Misiri ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmaharaganĩrie mabũrũri-inĩ. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

31 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe, mũthenya wa mbere wa mweri wa gatatũ, kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, arĩa Firaũni mũthamaki wa Misiri na kĩrĩndĩ giake, ũmeere atĩrĩ: “Nũ ũngĩgerekanio nawe ũhoru-inĩ ũkonĩ ũnene? **3** Cũrania ũhoru wa bũrũri wa Ashuri, ũria hĩndĩ imwe warĩ mũtarakwa wa Lebanoni, warĩ na honge thaka, ciahumbĩrite mũtitũ ũcio; waraihiite na igũrũ, gacũmbĩrĩ kaguo gakagĩa igũrũ rĩa mathangũ marĩa matumanu. **4** Wakũragio nĩ maaĩ, ithima iria ndiku nĩciatũmaga ũraihe; tũrũũ twa ithima icio twathereraga, tũgathiũrũrũkĩria gĩtina kiaguo mĩena yotha, na tũgathiereria maaĩ mĩti-inĩ yotha ya gĩthaka. **5** Nĩ undũ ũcio ũgĩkĩrĩrĩa kũraiha gũkĩria mĩti yotha ya gĩthaka; mathĩgi maguo makĩongerereka, na honge ciaguo ikĩraiha, igĩtheerema nĩ undũ wa maaĩ kũngĩha. **6** Nyoni ciothe cia riera-inĩ igĩaka itara mathĩgi-inĩ maguo, nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka ciaciaraagĩra rungu rwa honge ciaguo; ndũrĩrĩ ciothe iria nene ciatũũraga kĩrũrũ-inĩ kiaguo. **7** ũthaka waguo warĩ mũkaru, na mathĩgi maguo magatheerema, nĩgũkorwo mĩri yaguo nĩyatooonyete thĩ tũri-inĩ kũria kwarĩ na maaĩ maingĩ. **8** Mĩtarakwa rĩa yari mũgũnda wa Ngai ndĩngĩagananire naguo, kana mĩthengera iiganane na mathĩgi maguo, o na kana mĩraracĩ iĩgerekanio

na honge ciaguo, gütari mütü thiini wa mügunda wa Ngai üng'igananire naguo gúthakara. **9** Nĩ nĩ ndaüthakaritie na honge nyingĩ, o nginya mĩti yothye ya Edeni iria yari kũu mügunda wa Ngai igĩtuika ya kũũguĩra ũiru. **10** “Nĩ undũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũu: Kuona atĩ nĩwaraihte na igũrũ, na ũkaraihia mũthia wago igũrũ rĩa mathangũ marĩa matumanu, na tondũ niwetĩagira kũraiha kwaguo-rĩ, **11** nĩndaũneanire kũri mwathi wa ndũrĩrĩ, nĩguo aũherithike kũringana na ũrĩa waganu wago watariĩ. Nĩndaũteanirie, **12** naruo rũrĩrĩ rũtarĩ tha o na hanini, rũgakĩria iria ingĩ gũthũka, rũkĩũtema, rũkĩũtiga wagũa. Mathĩgĩ maguo makĩgũa irĩma-igũrũ na mikuru-inĩ guothe; nacio honge ciaguo ikĩgũa ciunĩkangĩre kũu ituamba-inĩ ciothe cia bũrũri. Ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ ikiehera kũiruru-inĩ kĩaguo, igĩtigana naguo. **13** Nyoni ciothe cia riera-inĩ igĩtũũra mütĩ-inĩ ũcio wagũite, nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka igĩtũũra kũu honge-inĩ ciaguo. **14** Nĩ undũ ũcio gũtĩrĩ mĩti ingĩ irĩ kũu gũkuhĩ na maaĩ igaacooka gwĩtĩia nĩ undũ wa kũraiha na igũrũ, iraihie mĩthia yayo igũrũ rĩa mathangũ marĩa matumanu. Gũtĩrĩ mĩti ingĩ inyũite maaĩ wega ũguo ikaaraiha ta guo; yothye yorotereirio gĩkuũ-inĩ, kũndũ kũriku thĩ, kũria andũ arĩa makuuga matũũrite, o arĩa maikũrũkaga irima. **15** “Mwathani Jehova ekuuga ũu: Mũthenya ũria mütĩ ũcio waikũrũkirio mbĩrĩra-inĩ, nĩndahingire ithima iria ciarĩ ndiku nĩ undũ wa kũucakaira; nĩndarũgamirie tũrũũ twakuo, namo maaĩ maingĩ makuo makĩhingĩrĩrio. Nĩ undũ wago ngĩhumba Lebanoni, nduma, nayo mĩti yothye ya gĩthaka ikĩhooa. (Sheol h7585) **16** Nĩndatũmire ndũrĩrĩ ciinainio nĩ mũrurumo wago ũkĩgũa rĩria ndaũkũrũkirie mbĩrĩra-inĩ hamwe na arĩa maikũrũkaga kũu irima. Hĩndĩ iyo mĩti yothye ya Edeni, o irĩa mĩega mũno gũkĩra irĩa ingĩ ya Lebanoni, mĩti yothye irĩa yanyũithio maaĩ wega, ikĩhoorerio ngoro irĩ thĩ kũu kũriku. (Sheol h7585) **17** Arĩa othe maatũũraga kũiruru-inĩ kĩaguo, arĩa maarĩ ngwatanĩro naguo gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, o nao nĩmaikũrũkitio mbĩrĩra-inĩ hamwe naguo, mageturanĩra na arĩa maanooragwo na rũhiũ rwa njora. (Sheol h7585) **18** “Nĩ mütĩ ũrũkũ harĩ mĩti ya Edeni üngĩgerekano nawe ũhoro-inĩ ũkonĩĩ riiri na ũnene? No rĩrĩ, o nawe nĩũgaikũrũkio hamwe na mĩti ya Edeni nginya kũu thĩ kũriku; ũgaakoma gatagatĩ ka andũ arĩa mataruuga, hamwe na arĩa mooragĩrwo na rũhiũ rwa njora. “Ŭcio nĩwe Firaũni na kĩrĩndĩ gĩake gĩothe, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

32 Mwaka-inĩ wa ikũmi na iĩrĩ, mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi na iĩrĩ, kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngũirwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, ambĩrĩria gũcakaira Firaũni, mũthamaki wa Misiri, ũmwĩre atĩrĩ: “Wee ũtariĩ ta mũrũũthi gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ; ũtariĩ o ta nyamũ nene ya iria-inĩ, ũkĩhũũra maaĩ kũu tũrũũ-inĩ twaku, na ũkiunjugwa maaĩ na makinya maku-rĩ, ũgekĩra tũrũũ tũu ndooro. **3** “Mwathani Jehova ekuuga ũu: “Nĩngagũkĩria wabu wakwa, ndĩ hamwe na kĩrĩndĩ kĩingĩ, nakĩo nĩgĩgakũguucũrũria na wabu ũcio wakwa. **4** Nĩngagũkĩria kũu bũrũri-inĩ, ngũnyugute werũ-inĩ ũtarĩ kindũ. Nĩngatũma nyoni ciothe cia riera-inĩ ikũũmbĩrĩre, nacio nyamũ ciothe cia

gĩthaka ciĩhũũnĩrĩre nawe. **5** Nĩngaragania nyama ciaku irĩma igũrũ, namo matigari maku ndĩmaiyũrie mikuru-inĩ. **6** Nĩngaiyũria thĩ na thakame yaku iyo iratherera o nginya irĩma-inĩ, nayo mikuru iĩyũre nyama ciaku. **7** Hĩndĩ irĩa ngaakũhuhũkia-rĩ, nĩngahumbĩra igũrũ, nacio njata ndiciĩkire nduma; nĩngahumbĩra rĩa na itu, naguo mweri wage gũcoka kũruta ũtheri wago. **8** Motheri mothe marĩa maaraga marĩ igũrũ nĩngatũma magũtuĩkire nduma; nĩngaiyũria bũrũri waku nduma, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** Nĩngathĩnia ngoro cia andũ aingĩ, rĩria ngaakũrehera wanangĩku ũrĩ kũu gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, o kũu mabũrũri-inĩ marĩa ũtooi. **10** Nĩngatũma ndũrĩrĩ nyingĩ imakio nĩwe, nao athamaki a cio mainaine nĩ undũ wa gwĩtigĩra nĩ undũ waku, rĩria ngaamahĩrĩria rũhiũ rwa njora. Mũthenya ũria ũkaagũa, o mũndũ o mũndũ nĩakainaina ategũtigithĩria gwĩtigĩra nĩ undũ wa muoyo wake. **11** “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Rũhiũ rwa njora rwa mũthamaki wa Babuloni nĩrũgagũũkĩria. **12** Nĩngatũma kĩrĩndĩ gĩaku kũũragwo na hiũ cia njora cia andũ arĩa marĩ hinya, o acio a rũrĩrĩ rũtarĩ tha gũkĩra ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe. Nĩmakahenja mĩtĩio wa bũrũri wa Misiri, nakĩo kĩrĩndĩ gĩakuo nĩgĩkang'auranio. **13** Nĩnganiina mahiũ mao mothe marĩa marĩ ndwere-inĩ cia maaĩ maingĩ, marĩa matagacooka kunjugwo nĩ kũgũrũ kwa mũndũ, kana mekĩrwo ndooro nĩ mahũngũ ma mahiũ. **14** Hĩndĩ iyo nĩngatũma maaĩ makuo mahoorere, na ndũme tũrũũ twakuo tũtherere ta maguta, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** Rĩria ngaatũma bũrũri wa Misiri ũkire ihooru, na njeherie kĩa gĩothe kĩrĩ kũu bũrũri-inĩ, na hũũre arĩa othe matũũraga kuo-rĩ, hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.’ **16** “Macio nĩmo macakaya marĩa makaamũcakaira. O nao airũta a ndũrĩrĩ magaacakaya o ũguo; ũguo nĩguo magaacakaira bũrũri wa Misiri na kĩrĩndĩ gĩakuo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **17** Mwaka-inĩ wa ikũmi na iĩrĩ, mũthenya wa ikũmi na itano wa mweri ũcio, kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngũirwo atĩrĩ: **18** “Mũrũ wa mũndũ, gĩrĩka nĩ undũ wa kĩrĩndĩ kĩa bũrũri wa Misiri, na ũkĩharũrũkie kũu thĩ kũriku, hamwe na airũta a ndũrĩrĩ iria irĩ hinya, o hamwe na arĩa maikũrũkagio kũu irima-inĩ. **19** Moorie atĩrĩ: ‘Inyũĩ mũrĩ ende gũkĩra arĩa angĩ? Ikũrũkai mũgakomio hamwe na arĩa mataruĩte.’ **20** Nao makaagũa hamwe na arĩa maanooragwo na rũhiũ rwa njora. Rũhiũ rwa njora nĩrũcomore; rekei akururio arĩ hamwe na kĩrĩndĩ gĩake gĩothe. **21** Kuuma kũu thĩini wa mbĩrĩra, atongoria arĩa marĩ hinya nĩmakaragia ũhoro ũkonĩĩ bũrũri wa Misiri na arĩa marĩ ngwatanĩro naguo, moige atĩrĩ, ‘Nĩmaikũrũkitio, na makometio hamwe na arĩa mataruĩte, o hamwe na arĩa maanooragwo na rũhiũ rwa njora.’ (Sheol h7585) **22** “Ashuri arĩ kũu hamwe na mbũtũ ciake ciothe cia ita; arigiciĩrio nĩ mbĩrĩra cia arĩa ake othe maanooragwo, o acio othe moragĩtwo na rũhiũ rwa njora. **23** Mbĩrĩra ciao irĩ irima kũria kũriku, nacio mbũtũ ciake cia ita igũtĩe irigiciĩrie mbĩrĩra yake. Arĩa othe maĩyũrĩtie guoya thĩini wa bũrũri wa arĩa marĩ muoyo nĩmoragĩtwo, makooragwo na rũhiũ rwa njora. **24** “Elamu arĩ o kũu, na kĩrĩndĩ gĩake gĩothe kĩrigiciĩrie mbĩrĩra yake. Othe nĩmoragĩtwo,

maooragwo na rühiü rwa njora. Aría othe maiyürítie bürüri wa aría marí muoyo guoya maaharürükirio thí kúria kúriku matarí aruu. Maikaraga maconokete marí hamwe na aría maharürükítio irima. 25 Níarírwó úrírí gatagatí-iní ka aría maanakua, kírindí gíake kirigiciiríe mbíríra yake. Acio othe ti aruu, na mooragirwo na rühiü rwa njora. Tondü nío maaguoyohithanagia bürüri wa aría marí muoyo, maikaraga maconokete marí hamwe na aría maharürükítio irima; magakomio hamwe na aría maanooragwo. 26 “Mesheki na Tubali marí kúu, nacio iríndí ciao ciothe irigiciiríe mbíríra ciao. Acio othe matiruíte, na mooragirwo na rühiü rwa njora tondü nímaiyürítie bürüri wa aría marí muoyo guoya. 27 Githí matikomete hamwe na njamba iría íngí cia ita iría itaruíte iría ikuíte, iría ciaharürükirio mbíríra-iní hamwe na matharaita ma cio, o ício híü ciacio cia njora ciakomeirio mítwe yacio? Iherithia ría mehia mao ríacookereire mahíndí mao, o na akorwo kúguoyohithania kwa njamba ício cia ita ní kwayüríte bürüri wa aría marí muoyo. (Sheol h7585) 28 “O nawe Firaüni-rí, níukoinangwo na úkomio gatagatí-iní ka aría mataruíte, o hamwe na aría maanooragwo na rühiü rwa njora. 29 “Edomu arí kúu, hamwe na athamaki ake, na anene ake othe; o na maarí na hinya-rí, makometio hamwe na aría maanooragwo na rühiü rwa njora. Makomete hamwe na aría mataruíte, o hamwe na aría maharürükagio irima. 30 “Anene othe a gathigathini, na andü othe a Sidoni marí kúu; maaharürükirio hamwe na aría maanooragwo maconokete, o na kwari na kúguoyohania kwarehetwo ní úhoti wao. Makometio matarí aruu, marí hamwe na aría maanooragwo na rühiü rwa njora, na maikaraga maconokete marí hamwe na aría maharürükagio irima. 31 “Firaüni, we hamwe na mbütü yake yothé ya ita ríake, níakameyonera, nake ahoorerio ngoro ní undü wa kírindí gíake gíothé kíría kíanooragwo na rühiü rwa njora, úguo níguo Mwathani Jehova ekuuga. 32 O na gütúika ní níí ndatúmire aiyüríe guoya bürüri-iní wa aría marí muoyo-rí, Firaüni hamwe na kírindí gíake gíothé nímagakomio hamwe na aría matarí aruu, hamwe na aría maanooragwo na rühiü rwa njora, úguo níguo Mwathani Jehova ekuuga.”

33 Ningí kiugo kía Jehova níkianginyíriire, ngírwo atírí: 2 “Mürü wa mündü, aríria andü anyu, úmeere atírí: ‘Híndí íria ngaarehithia rühiü rwa njora rükíríre bürüri, na andü a bürüri úcio methuuríe mündü úmwe wao mamütue mürangíri wao, 3 nake one rühiü rwa njora rügúka gúükíríra bürüri úcio, nake ahuhe karumbeta nígeetha amenyíthie andü mehúúge-rí, 4 híndí íyo mündü wothé íria úkaigua karumbeta kau no aage kwíhúga, naruo rühiü rüu rwa njora rúúke rúmúúrage-rí, níagacookererwo ní thakame yake mwene. 5 Kuona atí níaigüire múgambo wa karumbeta na akíaga kwíhúga-rí, níagacookererwo ní thakame yake mwene. Korwo niehúúgíre-rí, níangíehonokirie we mwene. 6 No rírí, mürangírí úcio angíona rühiü rüu rwa njora rügúka, na aage kúhuha karumbeta nígeetha andü mehúúge, naruo rühiü rüu rwa njora rúúke rúúrage úmwe wao, mündü úcio agaakua tondü wa wíhia wake, no níi-rí, níngooria mürangírí úcio thakame ya mündü

úcio.’ 7 “Mürü wa mündü, níngütúite mürangírí wa andü a nyúmba ya Isiraeli; ní undü úcio, igua kiugo kíría ngwaria na úmahe úhoro kuuma harí níí atí mehúúge. 8 Híndí íria ndeera mündü mwaganu atírí, ‘Wee mündü úyü mwaganu, ti-itherü níügúka,’ nawe wage kúmüringíríria atigane na míthiire íyo yake-rí, mündü úcio mwaganu níagaakua tondü wa wíhia wake, no wee níwe ngooria thakame yake. 9 No rírí, úngíira mündü úcio mwaganu ehúúge atigane na míthiire íyo yake, nake aage gwíka úguo-rí, níagaakua ní undü wa wíhia wake, no wee níúkahonokia muoyo waku. 10 “Mürü wa mündü, íra andü a nyúmba ya Isiraeli atírí, ‘Inyuí móruiga atírí: “Mahítia na mehia maitü nímatúrítúhiire, na íthuú tükahwererekera ní undü wamo. Twakíhota atía gütúúra muoyo?”’ 11 Meere úü, ‘Mwathani Jehova ekuuga atírí: Ti-itherü o ta úria níí ndúúraga muoyo-rí, ndíkenagio ní gíkuú kía andü aría aaganu, no ní kaba magarúrúke matigane na míthiire íyo yao, níguo matúúre muoyo. Garúrúka! Garúrúka, mítigane na míthiire íyo yanyu míuru! Múgúgúka níki, inyuí andü a nyúmba ya Isiraeli?’ 12 “Ní undü úcio, wee mürü wa mündü, íra andü anyu atírí, ‘Úthingu wa mündü úria múthingu ndúkamúhonokia rírí akaaga gwathika, nágua waganu wa mündü úria mwaganu-rí, ndúgatúma agwe rírí akaagarúrúka atigane nágua. Mündü úria múthingu angíthia-rí, ndagetíkírio atúúre muoyo ní undü wa úthingu úria ararí nágua.’ 13 Ingíira mündü úria múthingu atí ti-itherü níegütúúra muoyo, no híndí íyo we mwene ehíe ehokete úthingu úcio wake, gütírí gítko kía úthingu o na kímwe kía iría aneeka gíkaaríkanwo; agaakua ní undü wa úúru úcio ekíte. 14 Ningí ingíira mündü úria mwaganu atírí, ‘Ti-itherü níügúka,’ nowe agarúrúke atigane na mehia make, eke maündü maría marí ma kíhooto na magíríre, 15 angícookia kíría ooete gíka kúrúgamíríra thíiri, na acookie kíría aiyíte, na arúmagíríre íríría cia watho wa kúrúmirírwó iría íheanaga muoyo, na ndageke undü múúru-rí, ti-itherü níagatúúra muoyo; ndagakua. 16 Gütírí ríthia o na rímwe ekíte rígaacooka kúríkanwo níguo orío. Níekíte maündü maría marí ma kíhooto na magíríre; ti-itherü níagatúúra muoyo. 17 “No andü anyu moigaga atírí, ‘Njira ya Mwathani ti ya kíhooto.’ No ní njira yao itarí ya kíhooto. 18 Mündü múthingu angítigana na úthingu wake eke maündü moor-rí, níagaakua ní undü wamo. 19 Nake mündü mwaganu angígarúrúka atigane na waganu wake, eke maündü maría marí ma kíhooto na magíríre-rí, níagatúúra muoyo ní undü wa gwíka úguo. 20 No rírí, inyuí andü a nyúmba ya Isiraeli, mugaga atírí, ‘Njira ya Mwathani ti ya kíhooto.’ No rírí, níí ngaatúúra o mündü wanyu cíira kúrúngana na míthiire yake we mwene.” 21 Mwaka-iní wa ikúmi na íríi kuuma twathaamio, múthenya wa ítano wa mweri wa ikúmi-rí, mündü woríte kuuma Jerusalemu agúka kúrí níí, akínjíra atírí, ‘Ítúúra ríría inene nírigwítel!’ 22 Na rírí, hwái-wa-íra, mündü úcio ataankinya, guoko kwa Jehova kwari igúrú ríakwa, nake akíhingúra kanua gakwa, mündü úcio atanooka kúrí níí rúciini. Ní undü úcio ngítumírwo kanua, na ndiacookíre gúkira. 23 Ningí kiugo kía Jehova gíkínginyíriira, ngírwo atírí: 24 “Mürü

wa mündü, andü acio matüüraga kuu kwanangiku bürüri-ini wa Israeli maroiga atiri, 'Iburahimu aari o mündü ümwe, no niegwatire bürüri üyü. No ithuü türi aing; ti-itherü bürüri üyü n' ithuü tüheetwo ütuike igai riitü.' **25** N' ündü ücio meere atiri, 'Mwathani Jehova ekuuga üü: Kuona ati inyuü müriaga nyama iri o na thakame, na mükainamirira mihianano yanyu, na mügaitithia thakame-ri, inyuü no mükigwatire bürüri üyü ütuike wanyu? **26** Inyuü mwihokaga rühiü rwanyu rwa njora, na mügeeka maündü marü magigi, na o mündü wanyu agathaahia mütumia wa mündü üria üngi. Inyuü no mükigwatire bürüri üyü ütuike wanyu?' **27** "Meere atiri: 'Mwathani Jehova ekuuga üü: Ti-itherü o ta üria n' ndüüraga muoyo, acio matigaire kuu kwanangiku makaaniinwo na rühiü rwa njora, nao aria marü m'günda-ini ngaamaneana küri nyamü cia githaka imatambuorange, nao aria marü cihitho-ini nümu na ngurunga-ini makooragwo n' müthiro. **28** Ningatüma bürüri ücio wanangike ükire ihooru, naguo hinya üria witiagira n'ügaathira, na irima icio cia Israeli niigakirio ihooru, kwage mündü üngituikaniria kuo. **29** Hindi iyo nimakamenya ati n' n' n' n' Jehova, riria ngaananga bürüri ücio ükire ihooru, n' ündü wa maündü maria mothe marü magigi maneeke.' **30** "No wee müru wa mündü-ri, andü anyu maraaraniria ühoro waku marü thingo-ini, na mirango-ini ya nyumba, makeerana atiri, 'Ükaai mügue ndümiriri iria yükite kuuma küri Jehova.' **31** Andü akwa mokaga küri we, o ta üria mamenyerete gwika, na magaikara thi mbere yaku mathikiriye ciugo ciaku, no riri, matiikaga üria ciugite. Merutagira na tünua twao, no ngoro ciao ikorokagira uumithio ütarü wa kihooto. **32** Ti-itherü harü o-ri, wee ütuikite o ta mündü üria ünaga nyimbo cia wendo ari na mügambo mwega, na akahüura kinanda wega, nigükorwo nimaiguaga ciugo ciaku no matiikaga üria ciugite. **33** "Hindi iria maündü macio mothe makaahinga, na ti-itherü nimakahinga, hindi iyo nimakamenya ati thiini wao n' kwarü na münabii."

34 Kiugo kia Jehova nikianginyiriire, ngürwo atiri: **2** "Müru wa mündü, ratha ühoro wa güükirira ariithi a Israeli; ratha ühoro, ümeere atiri: 'Mwathani Jehova ekuuga üü: Kaü ariithi a Israeli, o acio meriithagia o ene, marü na haaro-il Githi ariithi ti a küriithagia rüüru? **3** Inyuü müriaga ng'ondü iria noru, na mükehumba nguo cia guoya wacio, na mügathinja iria njega, no mütiriithagia rüüru rüu. **4** Inyuü mütiikiriite iria hinyaru hinya, kana mükahonia iria ndwaru, o na kana mükooha iria ndihie. Mütiühündürite iria itururite, kana mügacaria iria ciürite. Müciathite na hinya, o na mütarü na tha. **5** N' ündü ücio ciahurunjükiere tondü itiarü na müriithi, na riria ciahurunjükiere igituika irio cia nyamü ciothe cia githaka. **6** Ng'ondü ciakwa coriüürire kuu irima-ini guothe o na türima-igürü. Ciahurunjirwo thi yotho, na gütirü mündü woririire küria iri, kana agicaria. **7** "N' ündü ücio, inyuü ariithi-ri, iguai kiugo kia Jehova: **8** Mwathani Jehova ekuuga atiri: Ti-itherü o ta üria n' ndüüraga muoyo, tondü rüüru rwakwa n' rwagite müriithi, na nirütahitwo rügaatüka irio cia nyamü ciothe cia githaka, na ningi tondü ariithi

akwa matiigana gücaria rüüru rwakwa, no n' ene meemenyerere handü ha kümenyerera rüüru rwakwa-ri, **9** n' ündü ücio, inyuü ariithi, iguai kiugo kia Jehova: **10** Mwathani Jehova ekuuga üü: Ningüükirira ariithi acio, na n' ngooria rüüru rwakwa. Ningameheria matige küriithia rüüru rüu, niguo ariithi acio matigacooke küria ng'ondü. Ningateithüra rüüru rwakwa kuuma tünua-ini twao, niguo rütigatuike irio cia kürio n'wo. **11** "Nigükorwo Mwathani Jehova ekuuga atiri: Nii mwene, n' n' ngaacaria ng'ondü ciakwa ndiciriithagie. **12** O ta üria müriithi amenyagiriira rüüru rwake rüria rühurunjükiere riria ari hamwe naruo-ri, üguo niguo o na n' ngaamenyagiriira ng'ondü ciakwa. Ningaciteithüra ndicirite küria guothe ciahurunjirwo müthenya üria kwarü matu na nduma. **13** Ningaciruta ndüriri-ini, na ndicicookaniririe kuuma mabürüri-ini, na ndicirehe bürüri üria üri wacio kümbe. Ningaciriithagia kuu irima-ini cia bürüri wa Israeli, na tümikuru-ini, o na kuu bürüri-ini ücio küria gütüüragwo n' andü. **14** Ningaciriithagia küria küri na üriithio mwega, na irima-ini cia bürüri wa Israeli niuko gügaatuika bürüri wacio wa üriithio. Kuu niuko ikaarahaga, bürüri üri üriithio mwega, na iriäge üriithio-ini münoru, kuu irima-ini cia bürüri wa Israeli. **15** Mwathani Jehova ekuuga atiri, Nii mwene n' n' ngeriithagiria ng'ondü ciakwa, na ndüme ciarahage kuu. **16** Ningacaria iria ciürite, na njookie iria itururite. Ningooha iria ndihie nacio iria hinyaru ndiciikire hinya, no iria noru na iria iri na hinya-ri, niküniina ngaaciniina. Ningariithagia rüüru rüu na kihooto. **17** "Mwathani Jehova ekuuga üü: "Ha ühoro wanyu inyuü rüüru rwakwa-ri, ningatuithania ciira gatagati ka ng'ondü imwe na iria üngi, na gatagati ka ndürime na thenge. **18** Anga ti ündü müiganu harü inyuü küria kuu üriithio-ini ücio mwega? Ningi no nginya mürangiririe üriithio ücio üngi wanyu na makinya? Anga ti ündü müiganu harü inyuü künyua maaü makembu? No nginya mücooke munjuge maaü macio mangi na makinya manyu? **19** No nginya rüüru rwakwa rüriäge kiria mürangiririe, na rünyuuge kiria munjuge na makinya manyu?" **20** "N' ündü ücio, Mwathani Jehova ekümeera üü: Atiriiri, n' mwene n' n' ngaatuithania ciira gatagati ka ng'ondü iria noru na iria hinju. **21** Tondü mücithinikanagia na rwere, o na kiande, nacio ng'ondü iria itari na hinya mügacitiindika na hia cianyü o nginya mügaciingata, **22** ningahonokia rüüru rwakwa, naruo rütigaacooka gütahwo ringi. Ningatuithania ciira gatagati ka ng'ondü imwe na iria üngi. **23** Ningacirahüria müriithi ümwe, nake n' Daudi ndungata yakwa, na n'we ügaaciriithagia; agaaciriithagia na atuike müriithi wacio. **24** Nii Jehova n' n' ngaatuika Ngai wacio, nake Daudi ndungata yakwa niagatuika müthamaki gatagati-ini ga cio. Nii Jehova n' n' njaritie ühoro ücio. **25** "Ningathondeka kirikanio gia thayü nacio, nacio nyamü cia githaka ndicieherie kuu bürüri-ini ücio, nigeetha tüüre werü-ini na ikomage mititi-ini iri na thayü. **26** Ningacirathima na ndaathime küria güthiürükiriie kirima giakwa. Ningoiragia mbura hindi ya kimeria yakinya; nigükaagia mbura ya kirathimo. **27** Miti ya mügünda niigaciaraga maciaro mayo, nayo mügünda igie na magetha mayo;

andũ nao nĩmagaikaraga na thayũ thĩnĩ wa bũrũri wao. Nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngoinanga mĩtĩ ya macooki kuuma ngingo-inĩ ciao, na ndĩmateithũre kuuma moko-inĩ ma arĩa maamatũire ngombo. **28** Matigacooka gũtahwo nĩ ndũrĩrĩ, kana kũrĩo nĩ nyamũ cia gĩthaka. Magaatũũraga na thayũ, na gũtĩrĩ mũndũ ũkaamamakagia. **29** Nĩngamahe bũrũri ũkaine nĩ undũ wa kũgĩa magetha, nao matigacooka kũhũta marĩ kũu bũrũri-inĩ ũcio kana maconorithio nĩ ndũrĩrĩ icio. **30** Nao nĩmakamenya atĩ nĩ, Jehova Ngai wao, ndĩ hamwe nao, na atĩ nĩo andũ akwa, o andũ a nyũmba ya Isiraeli, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **31** Inyui ng'ondũ ciakwa, o inyui ng'ondũ cia rũũru rwakwa-rĩ, inyui mũri andũ, na nĩ ndĩ Ngai wanyu, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

35 Ningĩ kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, erekeria ũthiũ waku Kĩrĩma gĩa Seiru: kirathĩre ũhoro wa gũgũkĩrĩra, **3** ũkĩrĩre atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Wee Kĩrĩma gĩa Seiru, nĩngũgũkĩrĩra, na ngũtambũrũkĩrie guoko gwakwa nginya ndũme wanangĩke ũkire ihooru. **4** Nĩngatũma matũũra maku manangwo nawe nĩũgaakira ihooru. Hĩndĩ iyo nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **5** “Tondũ wee-rĩ, kuuma o matukũ ma tene nĩũtũrĩtie muku na andũ a Isiraeli na ũkĩmaneana mooragwo na rũhiũ rwa njora, rĩrĩa maarĩ na mũtino, o hĩndĩ irĩa iherithia rĩao rĩehĩrĩre, **6** nĩ undũ ũcio, Mwathani Jehova oĩgite atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũria nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, nĩngakũneana ũitwo thakame, nayo nĩgathingatana nawe. Kuona atĩ ndwamenire ũiti wa thakame-rĩ, ũiti wa thakame nĩũgaathingatana nawe. **7** Nakĩo Kĩrĩma gĩa Seiru nĩngatũma kĩaangwo gĩkire ihooru, na njũrage arĩa othe mokaga kuo na makoimagara. **8** Nĩngaiyũria irĩma ciaku na arĩa moragĩtwo; arĩa moragĩtwo na rũhiũ rwa njora makaagũa tũrĩma-inĩ twaku, na ituamba-inĩ ciaku, o na mikuru-inĩ yaku yothe. **9** Nĩngatũma ũtũre ũkĩrĩre ihooru nginya tene, namo matũũra maku matigatũũro. Hĩndĩ iyo nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **10** “Tondũ uugĩte atĩrĩ, “Ndũrĩrĩ ici cieri na mabũrũri maya nĩgatuĩka ciitũ, na tũciĩgwatĩre,” o na gwatũka atĩ nĩ Jehova ndaari kuo, **11** nĩ undũ ũcio, Mwathani Jehova oĩgite atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũria nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, nĩngagwĩka maũndũ maringaine na marakara maku na ũiru waku, irĩa wonanire ũrĩ na rũmena harĩo, na nĩngatũma menyeke gatagatĩ-inĩ kao hĩndĩ irĩa ngaamũtũira ciira. **12** Hĩndĩ iyo nĩũkamenya atĩ nĩ Jehova nĩnjũgũte maũndũ mothe ma kĩnyararo marĩa warĩtie ma gũũkĩrĩra irĩma cia bũrũri wa Isiraeli. Woĩgĩre atĩrĩ, “Nĩcianangitwo na ikaneanwo kũrĩ ithũ tũcitambuure.” **13** Nĩmwerahire na mũkĩaria maũndũ ma kũnjũkĩrĩra mũtekwĩgĩrĩrĩra na nĩ ngũgua maũndũ macio. **14** Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Rĩrĩa thĩ yothe ĩgaakorwo ĩgĩcanjamũka, nĩngatũma ũkire ihooru. **15** Tondũ nĩwakenire rĩrĩa igai rĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli rĩanangirwo rĩgĩkĩra ihooru-rĩ, ũguo noguo ngagwĩka o nawe. Wee Kĩrĩma gĩa Seiru, nĩũgakĩrio ihooru, wee mwene o na bũrũri wa Edomu wothe. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

36 “Atĩrĩrĩ, wee mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoro ũkonĩrĩ irĩma cia Isiraeli, ũciĩre atĩrĩ, ‘Inyui irĩma cia Isiraeli, iguai kiugo kĩa Jehova. **2** Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Thũ nĩyaaririe ũhoro waku, ĩkiuga atĩrĩ, “Aha! Kũndũ kũria gũtũũgĩru gwa tene nĩgũtũkĩte gwitũ gwa kwĩgwatĩra.”’ **3** Nĩ undũ ũcio ratha ũhoro uuge atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuona atĩ nĩmakwanangire na magĩkũguĩma na mĩena yothe nĩguo wĩgwatĩrwo nĩ ndũrĩrĩ icio ingĩ ũtũkĩte kĩndũ kĩmene na gĩa gũcambio nĩ andũ-rĩ, **4** nĩ undũ ũcio inyui irĩma cia Isiraeli, iguai kiugo kĩa Mwathani Jehova: Mwathani Jehova ekwĩra irĩma na tũrĩma, na mikuru na ituamba, na kũndũ kũria kwanangĩtwo gũgakĩra ihooru, na matũũra marĩa mathaamĩtwo, na matũũra marĩa matahĩtwo indo na makanyararwo nĩ ndũrĩrĩ icio ingĩ irĩa imũthiũrũrũkĩrie atĩrĩ, **5** Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩnjarĩtie ũhoro wa gũũkĩrĩra ndũrĩrĩ icio ingĩ ndĩ na kiyo kĩnene gĩakanĩte ta mwaki, na ngaria ũhoro wa gũũkĩrĩra bũrũri wa Edomu wothe, nĩgũkorwo nĩmegwatĩre bũrũri wakwa ũtũkĩte wao, makĩngenaĩgĩrĩra na marĩ na rũmena ngoro-inĩ ciao, nĩguo matunyane ũrĩthio wakuo.’ **6** Nĩ undũ ũcio ratha ũhoro ũkonĩrĩ bũrũri wa Isiraeli, na wĩre irĩma na tũrĩma, na mikuru na ituamba, atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ngwarĩa ndĩ na mang’ũrĩ marĩ na ũiru tondũ nĩũnyararĩtwo nĩ ndũrĩrĩ icio. **7** Nĩ undũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ndehĩta njote guoko na igũrũ ndoiga atĩ ndũrĩrĩ icio imũthiũrũrũkĩrie o nacio nĩkanyararwo. **8** “No rĩrĩ, inyui irĩma cia Isiraeli nĩmũkaruta hong’e, na mũciarĩre andũ akwa a Isiraeli maciaro, nĩgũkorwo marĩ hakuhi kũinũka. **9** Nĩndĩrarũmbũiya ũhoro wanyu na nĩngũmũkĩnyĩria wega wakwa; nĩmũgacimbwo na mũhaandwo, **10** na nĩngamũĩngĩhĩria andũ, o acio a nyũmba ya Isiraeli yothe. Matũũra nĩmagatũũrwo, nakuo kũria kwanange nĩgũgacokerio. **11** Nĩngamũĩngĩhĩria andũ na mahiũ, nao nĩmagaciarana na maĩngĩhe. Nĩngatũma mũtũũrwo nĩ andũ ta ũria mwatũũrĩtwo mbere, na ndũme mũgaacĩre gũkĩra mbere. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **12** Nĩngatũma andũ, o acio andũ akwa a Isiraeli magere igũrũ riaku. Nĩmakamwĩgwatĩra, na inyui nĩmũgatuĩka igai rĩao; mũtigacooka kũmatunya ciana ciao rĩngĩ. **13** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Tondũ andũ maramwĩra atĩrĩ, “Inyui mũniĩnũkagia andũ, na mũgatunya rũrĩrĩ rwanyu ciana ciaru,” **14** nĩ undũ ũcio mũtigacooka kũniina andũ, kana gũtũma rũrĩrĩ rwanyu rwage ciana, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** Ndigacooka gũtũma mũĩgue kĩnyũrũri kĩa ndũrĩrĩ, o na kana mũcooke kũnyararwo nĩ kĩrĩndĩ, kana ndũme rũrĩrĩ rwanyu rũgwe, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”’ **16** Ningĩ kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **17** “Mũrũ wa mũndũ, hĩndĩ irĩa andũ a Isiraeli maatũũraga bũrũri wao kũĩmbe-rĩ, nĩmaũthaahirie na mĩtugo yao na ciiko ciao. Mĩtugo yao yatariĩ ta thaahu wa mũndũ-wa-nja wa o mweri maitho-inĩ makwa. **18** Nĩ undũ ũcio nĩndamaitĩrĩre mang’ũrĩ makwa, tondũ nĩmaitĩthĩtie thakame kũu bũrũri ũcio na tondũ nĩmaũthaahĩtie na mĩhianano yao. **19** Nĩndamahurunjire ndũrĩrĩ-inĩ, na makĩharaganĩrio mabũrũri-inĩ; ndaamatũĩrĩre ciira kũringana na mĩtugo yao na ciiko ciao. **20** Na

kūria guothe maathiire ndūriri-ini nīmathaahirie rīitwa rīakwa itheru, nīgukorwo kweragwo atīri igūrū rīao, ‘Aya nī andū a Jehova, no no nginya maangieherire būrūri wake.’ **21** Nīndarūmbūyagia ūhoro wa rīitwa rīakwa itheru, rīrīa rīathaahirio nī nyūmba ya Isiraeli ndūriri-ini kūria maathiite. **22** “Nī ūndū ūcio ira andū a nyūmba ya Isiraeli atīri, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ndigwika maūndū macio nī ūndū wanyu, inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli, no ngūmeeka nī ūndū wa rīitwa rīakwa itheru, rīrīa mūthaahitīe ndūriri-ini kūria mūthiite. **23** Nīngonania ūtheru wa rīitwa rīakwa inene, rīrīa rīthaahitio ndūriri-ini icio, rīitwa rīu inyuī mūthaahitīe gatagatī-ini ga cio. Hīndī iyo ndūriri icio nīikamēnya atī nī nī nī Jehova, hīndī irīa ngeyonania atī ndī mūtheru maitho-ini mao kūhītūkīra harī inyuī, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **24** “Nīgukorwo nīngamūruta ndūriri-ini icio; nīngamūcookanīrīria kuuma mabūrūri macio mothe, na ndīmūcookie būrūri wanyu kīumbe. **25** Nīngamūmīnjaminjīria maaī matheru, na inyuī nīmūgathera; nī nī ngamūtheria mūthirwo nī thaahu wanyu wothe, na ndīmūtherie kuuma kūrī mīhianano yanyu yothe. **26** Nīngamūhe ngoro njerū, na njikīre roho mwerū thīinī wanyu; nīngamwehereria ngoro yanyu ya ihiga, ndīmūhe ngoro ya nyama. **27** Na nīngēkīra Roho wakwa thīinī wanyu, na ndūme mūrūmagīrīre watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na mūmenyagīrīre kūrūmia mawatho makwa. **28** Mūgaatūūra thīinī wa būrūri ūrīa ndaaheire maithe manyu ma tene; nīmūgatūika andū akwa, na nī ndūike Ngai wanyu. **29** Nīngamūhōnokīa kuuma thaahu-ini wanyu wothe. Nīngoiga kūgīe ngano, na ndūme īngīhe, na ndīkamūrehithīria ng’aragu. **30** Nīngaingīhia maciaro ma mītī na maciaro ma mūgūnda, nīgeetha mūtikanacooke kūnyararwo mūrī thīinī wa ndūriri tondu wa ng’aragu. **31** Hīndī iyo nīmūkarīrikana mīthīre wanyu mīūru na cīko cia waganu, na nīmūgethūūra inyuī ene nī ūndū wa mehīa manyu na mītugo wanyu irī magīgi. **32** Nīngwenda mūmenye atī ndīreeka ūndū ūyū nī ūndū wanyu, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Iguai thoni, na mūnyararīthio nī ūndū wa mītugo wanyu, inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli! **33** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Mūthenya ūrīa ngaamūtheria mūthirwo nī mehīa manyu mothe-rī, nīngatūma matūūra manyu macooke gūtūūrwo, na kūria kwanangiku nīgūgacookerīo. **34** Būrūri ūrīa ūkīrīte ihooru nūkarīmwo handū ha gūkaraga ūkīrīte ihooru maitho-ini ma arīa othe mahītūkagīra kuo. **35** Nao nīmakoiga atīri, “Būrūri ūyū watūūrīte ūrī mūteanīrie rīu ūtūūkīte o ta mūgūnda wa Edenī; matūūra manene marīa maanangītwo, na magakīrio ihooru, na makāinīnwo-rī, rīu nīmairīgīre na magatūūrwo.” **36** Hīndī iyo ndūriri irīa imūthīūrūrūkīrie, irīa igaatigara, nīikamēnya atī nī Jehova nī nī njookereirīe kūria kwanangītwo, na ngahaanda rīngī kūria gwakīrītio ihooru. Nī Jehova nī nī njarītīe, na nī nī ngeeka ūguo.’ **37** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: O ngatī nīngētīkīra kūigua ithaithana rīa andū a nyūmba ya Isiraeli na ndīmēkīre ūū: Nīngatūma andū ao maingīhe o ta rūūru rwa ng’ōndu, **38** maingīhe o ta ndūūru cia kūrūtwo magongona kūu Jerusalemu hīndī ya ciathī

irīa nyamūre. Ūguo nīguo matūūra macio manene manangītwo makāiyūrīo ndūūru cia andū. Hīndī iyo nīmakamēnya atī nī nī nī Jehova.”

37 Na rīri, guoko kwa Jehova nī kwagīire igūrū rīakwa, ngīoywo nī Roho wa Jehova akīndwara handū gītumba-ini gatagatī; nakīo kīayūrīte mahīndī. **2** Nake akīndongoria akīnjeeria kūu maarī, na ngīona mahīndī maingī mūno maaraganīte kūu gītumba-ini kīu, na mahīndī macio maarī momū mūno. **3** Nake akīnjūūria atīri, “Mūrū wa mūndū, mahīndī maya-rī, no macooke muoyo?” Na nī ngīmūcookeria atīri, “Mwathani Jehova, wee nowe wīkī ūū.” **4** Nīngī agīcooka akīnjīra atīri, “Rathīra mahīndī maya ūhoro, ūmeere atīri, ‘Mahīndī maya momū, iguai kūgo kīa Jehova! **5** Mwathani Jehova ekwīra mahīndī maya ūū: Nīngūtūma mūgīe na mīhūmū, na inyuī nīmūgūcooka muoyo. **6** Nīngūmwīkīra mīkīha, na ndūme mūgīe na nyama na ndīmūhumbīre na gīkonde; nīngūmwīkīra mīhūmū, na nīmūgūcooka muoyo. Hīndī iyo nīmūkamēnya atī nī nī nī Jehova.” **7** Nī ūndū ūcio ngīratha ūhoro o ta ūrīa ndaathītwo. Na rīrīa ndaarithaga, hakīgīa na inegene, mūgambo wa gūkaragacana, namo mahīndī macio magīcookanīrīa, o ihīndī rīgīcookerera ihīndī rīrīa rīagīrīre. **8** Na nī ngīcūthīrīria, ngīona maagīa mīkīha na nyama, nakīo gīkonde gīkimahumbīra, no matiarī na mīhūmū. **9** Nīngī akīnjīra atīri, “Rathīra mīhūmū ūhoro; mūrū wa mūndū, mīrathīre ūhoro ūmīre atīri, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ūkai inyuī mīhūmū ya muoyo muumīte mīena īna irīa yumaga rūhuho, na mwīkīre mīhūmū thīinī wa aya moragītwo, nīguo macooke muoyo.” **10** Nī ūndū ūcio ngīratha ūhoro o ta ūrīa aanjathīte, nayo mīhūmū ikīmatoonyā; nao makīgīa muoyo, makīrīgāmīa na magūrū mao, nao magīkorwo marī mbūtū nene ya ita. **11** Nake akīnjīra atīri, “Mūrū wa mūndū, mahīndī maya nīmō andū a nyūmba yothe ya Isiraeli. Moigaga atīri, ‘Mahīndī maitū nīmōmū, nago mwīhoko wītū nīmūthīru; na ithuī nītūeheretio.’ **12** Nī ūndū ūcio, marathīre ūhoro, ūmeere atīri, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Inyuī andū akwa, nīngūhingūra mbīrīra cīanyu ndīmwbambatie muume kūu; nīngūmwīcooka būrūri ūcio wa Isiraeli. **13** Hīndī iyo nīmūkamēnya atī nī nī nī Jehova, rīrīa ngaahīngūra mbīrīra cīanyu ndīmwbambatie muume kuo, inyuī andū aya akwa. **14** Nīngamwīkīra Roho wakwa, na inyuī nīmūgatūūra muoyo, na nīngamūtware būrūri ūrīa ūrī wanyu kīumbe mūgatūūre kuo. Hīndī iyo nīmūkamēnya atī nī Jehova nī nī njarītīe, na nī nī njikīte ūguo, ūguo nīguo Jehova ekuuga.” **15** Kīugo kīa Jehova nīkīangīnyīrīre, ngīrwo atīri: **16** “Mūrū wa mūndū, oya gathanju ka mūtī wandīke igūrū rīako atīri, ‘Gaka nī ka Juda na andū a Isiraeli arīa makurūhanīte nake.’ Nīngī woe gathanju kangī ka mūtī wandīke igūrū rīako atīri, ‘Gathanju ka Efīraimu, karīa ka Jusufu na andū othe a nyūmba ya Isiraeli arīa makurūhanīte nake.’ **17** Tūnyīitithanie tūtūike rūthanju rūmwe nīguo tūtūike rūthanju rūmwe guoko-ini gwaku. **18** “Rīrīa andū anyu magaakūūria atīri, ‘Kai ūtangītūwīra gītūmī kīa maūndū maya ūreka?’ **19** ūkaamacookeria, ūmeere atīri, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Nīnguoya gathanju kau

ka Jusufu na mihiriga ya Israeli iyo ikuruhanite nake, o kau karī guoko-ini kwa Efiraimu, ndikooohanie hamwe na gathanju ka Juda, tūtuike rūthanju rūmwe, natuo tūtuike rūthanju rūmwe guoko-ini gwakwa.’ **20** Nyiita tūthanju tūu wandikite maitho-ini mao, **21** ūmeere atiri, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūu: Ningaruta andū a Israeli kuuma ndūiriri-ini kūrīa maathiite. Nīngamacookanirīria ndimarute kūrīa guothe marī, na ndīmacookie būruri wao kīumbe. **22** Nīngamatua rūriri rūmwe marī kūu būruri ūcio, o kūu irīma-igūrū cia Israeli. Gūkaagīa mūthamaki ūmwe igūrū rīao othe, na matigacooka rīngi gūtuika ndūiriri igiri, kana magayūkano matuīke mothamaki meerī. **23** Matigethaahia rīngi na mīhianano yao, kana mīhiano mīuru, kana waganu wao o wothē, nīgukorwo nīngamahonokia matige gūcōoka na thuutha nī ūndū wa mehīa mao, na nīngamatheria. Magaatuika andū akwa, na nīi ndūike Ngai wao. **24** “Daudi ndungata yakwa nīwe ūgaatuika mūthamaki wao, nao othe magīe na mūrīithi ūmwe. Nīmakarūmīrīra mawatho makwa na mamenyerere watho wakwa wa kūrūmīrīro. **25** Magaātūra būruri ūcio ndaaheire ndungata yakwa Jakubu, būruri ūria maithē manyu maātūūrāga. O ene, hamwe na ciana ciao, o na ciana cia ciana ciao, magaātūra kuo nginya tene, nake Daudi ndungata yakwa atuīke mūnene wao nginya tene. **26** Nīngarīkanīra kīrikanīro gīa thayū nao; nakio gīgaatuika kīrikanīro gīa gūtūūra nginya tene. Nīngamahaanda na ndūme maingīhe, na nīngahaanda handū-hakwa-harīa-haamūre gatagatī-ini kao nginya tene. **27** Nīngi gīkaro giakwa gīgaātūra hamwe nao; nīngatuika Ngai wao, nao matuīke andū akwa. **28** Hīndi iyo ndūiriri nīikamenya atī nīi Jehova nī nīi nduuga andū a Israeli atheru, hīndi irīa handū-hakwa-harīa-haamūre hagaātūra hamwe nao nginya tene.”

38 Na rīrī, kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngīrwo atiri: **2** “Mūrū wa mūdū, erekeria ūthiū waku harī Gogu wa kūu būruri wa Magogu, ūcio mūnene wa anene a Mesheki na Tubali; mūrathire ūhoru wa kūmūkīrīra, **3** ūmwīre atiri: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūu: Nīngūgūkīrīra, wee Gogu, mūnene wa anene a Mesheki na Tubali. **4** Nīngakūhūgūra, ngwīkire ndwano thīa-ini ciaku, na ngūrute na nja hamwe na mbūtū ciaku ciothe cia ita: nīcio mbarathi ciaku, na andū aku arīa mathiāga mahaicite mbarathi meeohete indo cia mbaara, na kīrīndi kīnene kīrī na ngo irīa nene na irīa nini, othe makīhūrāgia hīū ciao cia njora. **5** Nao andū a Perisīa, na Kushi, na Putu magaakorwo hamwe nao, othe manyiīite ngo na magekīra ngūbia cia kīgera, **6** o na Gomeri na thigari ciaku ciothe, o na andū a Bethi Togarima moimīte kūrāya mwena wa gathigathini marī na mbūtū cia ita ciakuo ciothe, o ndūiriri icio nyingī irī hamwe nawe. **7** “Wīthagathage; wīhaarīre, wee mwene hamwe na kīrīndi kīrīa gīothe gīgūthiūrūkīrie, nawe ūgīathe. **8** Thuutha wa matukū maingī, nīmūgetwo mūthiī ita-ini. Mīaka-ini ya thuutha nīmūgatharīkīra būruri ūgaakorwo ūhonoketio kuuma mbaara-ini, ūria andū aguo maacookanirīrio kuuma ndūiriri-ini nyingī magitwarwo irīma-ini icio cia būruri wa Israeli, kūrīa gūtūūrīte gūkīrite ihooru. Acio marutitwo ndūiriri-ini

icio, na rīu acio othe maikaraga na thayū. **9** Wee hamwe na mbūtū ciaku ciothe cia ita na ndūiriri icio nyingī mūrī nacio nīmūkambata, mūmaguthūkīre ta kihuhūkano; mūgaatuika ta itu rīhumbirīte būruri. **10** “Mwathani Jehova ekuuga ūu: Mūthenya ūcio wee nīukagīa na mecīiria, nawe nīugathugunda ūndū mūuru. **11** Nawe nīukoiga atiri, “Nīngūtharīkīra būruri ūria wa matūūra matarī mairigīre; nīngūhithūkīra andū marī na thayū na matarekūūa ūndū, arīa othe maikaraga matūūra matarī mairigīre, na matarī ihingo na mīgīko. **12** Nīngūtaha, na ndunyane, o na njūkīrīre matūūra marīa maanangitwo na magacooka gūtūūrwo, na njūkīrīre andū arīa marī kuo arīa monganītio kuuma ndūiriri-ini, andū marī na ūtonga wa mahiū, na wa indo, nao matūūrīte gatagatī ka būruri ūcio.” **13** Andū a Sheba, na a Dedani, na onjorithia a Tarishishi na matūūra mothe makuo magaakūūra atiri, “Ūkīte gūtaha indo? Ūnganītie kīrīndi gīaku mūike mūtunyane indo, na mūkuue betha na thahabu, na mūkuue mahiū na indo, o na mūtahe indo nyingī mūno?” **14** “Nī ūndū ūcio, mūrū wa mūdū, ratha ūhoru wīre Gogu atiri: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūu: Ihinda rīu, rīrīa andū akwa Israeli magaakorwo maikarīte marī na thayū-rī, gīthi o nawe ndūkarīmenya? **15** Nīukoima gwaku kūdūndi kūrāya, o kūu mwena wa gathigathini, wee mūrī hamwe na ndūiriri nyingī, othe mahaicite mbarathi, marī kīrīndi kīngī, mbūtū ya ita irī hinya. **16** Nīugathiī na mbere na gūūkīrīra andū akwa a Israeli ūtarīi ta itu rīhumbirīte būruri. Matukū-ini marīa magooka, wee Gogu-rī, nīngagūtware ūgookīrīre būruri wakwa, nīguo ndūiriri ikaamenya rīrīa ngeyonania kūhītūkīra harīwe atī ndi mūtheru maitho-ini mao. **17** “Mwathani Jehova ekuuga ūu: Gīthi wee tiwe ndaarīre ūhoru waku matukū-ini ma mbere, ngīaria na anabī a Israeli, o acio ndungata ciakwa? Ihinda-ini rīu nīmarathire ūhoru mīaka mīngī, makiuga atī nīngagūtware ūkamookīrīre. **18** Ūu nīguo gūkaahaana ihinda-ini rīu: Rīrīa Gogu agaatharīkīra būruri wa Israeli, marakara makwa mahiū nīmakarahūrwo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **19** Nguuga ndi na kīyo kīnene na mangūrī mahiū ta mwaki atī ihinda rīu nīgūkagīa gīthingithia kīnene kūu būruri-ini wa Israeli. **20** Thamaki cia irīa-ini, na nyoni cia rīera-ini, na nyamū cia gīthaka, na kanyamū o gothe karīa gathīagīra thī, o na andū othe arīa marī gūkū thī nīmakainaina maanyona. Irīma nīikang’āuranio, na hurūrūka nīikaragana, o na rūthingo o ruothe nīrūkamomoka. **21** Nīngarehithia rūhiū rwa njora rūkīrīre Gogu kūu irīma-ini ciakwa ciothe, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Naruo rūhiū rwa njora rwa o mūdū nīrūgookīrīra mūrū wa ithe. **22** Nīngatūira Gogu ciira, ndīmūerehere mūthiro na ūiti wa thakame; nīngoirīa mbura nene mūno, ndīmūurīre we mwene na thigari ciake, o na ndūiriri icio nyingī irī hamwe nake, ndīmōirīre mbura ya mbembe na ūbiriti. **23** Ūguo nīguo ngoonania ūnene o na ūtheru wakwa, na ndūme menyēke maitho-ini ma ndūiriri nyingī. Hīndi iyo nīmakamenya atī nīi nīi Jehova.’

39 “Mūrū wa mūdū, ratha ūhoru wa gūūkīrīra Gogu, ūmwīre atiri: ‘Mwathani Jehova ekuuga

ũũ: Nĩngũgũũkĩrĩra, wee Gogu, o wee mũnene wa anene a Mesheki na Tubali. **2** Nĩngakũhũgũrĩra na ngũguucũrĩrie. Nĩngakũrũta kũndũ kũraya mwena wa gathigathini, ngũtware ũgookĩrĩre irĩma cia bũrũri wa Isiraeli. **3** Nĩngĩ nĩngagũtha ũta waku uume guoko-inĩ gwaku kwa ũmotho, na ndũme mĩguĩ yaku ĩgwe yume guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo. **4** Kũu irĩma-igũrũ cia bũrũri wa Isiraeli nĩkũo ũkaagũa, wee, na mbũtũ ciaku ciothe cia ita, na ndũrĩrĩ irĩa igaakorwo hamwe nawe. Nĩngakũneana kũrĩ nyoni cia mĩthemba yothē irĩa irĩtiaga nyama, na kũrĩ nyamũ cia gĩthaka, ũrĩtio nĩcio. **5** Nĩũkagũa werũ-inĩ ũtarĩ kĩndũ, nĩgũkorwo nĩ nĩ njarĩtie ũhorō ũcio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **6** Nĩngatwarĩthĩria Magogu mwaki, o na ndwarĩthĩrie andũ arĩa matũũruga marĩ na thayũ kũu ndwere-inĩ cia irĩa, nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **7** “Nĩngatũma rĩĩtwa riakwa itheru rĩmenyeke gatagati-inĩ ka andũ akwa a bũrũri wa Isiraeli. Ndigacooka kũreka rĩĩtwa rĩu riakwa itheru rĩthaahio, nacio ndũrĩrĩ nĩikamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ ũrĩa Mũtheru thĩĩnĩ wa Isiraeli. **8** Mũthenya ũcio nĩũrooka! Ti-itherũ nĩũgakinya, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. ũcio nĩguo mũthenya ũrĩa njarĩtie ũhorō wagu. **9** “Hĩndĩ ĩyo arĩa maikaraga matũũruga manene ma bũrũri wa Isiraeli nĩmakoiimagara, nao mahũthĩre indo icio ciao cia mbaara taarĩ ngũ, macicine ihĩe, macine ngo irĩa nini na irĩa nene, na mota na mĩguĩ, na ndotono o na matimũ. Magaaciũhũthagĩra taarĩ ngũ ihinda rĩa mĩaka mũgwanja. **10** Matikabatario nĩkũngania ngũ werũ-inĩ kana maciune mĩtĩtũ, tondũ nĩmagakagia mwaki kuuma indo-inĩ icio cia mbaara. Nao nĩmagataha arĩa maamatahĩte na matunye arĩa maamatunye indo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **11** “Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngaahe Gogu handũ ha gũthikanwo kũu bũrũri-inĩ wa Isiraeli, gĩtuamba-inĩ kia agendi arĩa mathiĩaga mwena wa irathiho werekeire Iria rĩa Cumbĩ. Nao agendi magĩrĩrĩrio gũcoka kũgera njĩra ĩyo, tondũ Gogu na kĩrĩndĩ gĩake nĩkũo magathĩkwo. Nĩ ũndũ ũcio hageetagwo Gĩtuamba kĩa Hamoni-Gogu. **12** “Andũ a nyũmba ya Isiraeli makaaniĩna mĩeri mũgwanja magĩthĩka andũ acio, nĩguo matherie bũrũri ũcio. **13** Magaathĩkwo nĩ andũ othe a bũrũri ũcio, na mũthenya ũcio ngaagooicithio ũgaatuĩka mũthenya wao wa kũrĩkanagwo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **14** “Nao andũ nĩmakaheagwo wĩra wa gũtheragia bũrũri ũcio. Amwe magaaathĩ bũrũri ũcio kũndũ guothe, na mongerewo angĩ a gũthĩkaga ciimba irĩa igaakorwo itigaire kũu. Mĩeri ĩyo mũgwanja yathĩra-rĩ, nĩguo makaambĩrĩria gũcaria matigari macio. **15** Nao rĩrĩa magaakorwo magĩtuĩkanĩria bũrũri ũcio, ũmwe wao angĩkoona ihĩndĩ rĩa mũndũ, nĩagekĩra rũrũri hakuhi nario o nginya rĩrĩa athĩkani makaarĩthĩka kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Hamoni-Gogu. **16** (Nĩngĩ kũu nĩgũgakorwo itũũra rĩĩtagwo Hamona.) ũguo nĩguo magaaetheria bũrũri ũcio.” **17** “Mũrũ wa mũndũ, Mwathani Jehova ekuuga ũũ: ĩta nyoni cia mĩthemba yothē, na nyamũ ciothe cia gĩthaka, ũcĩire atĩrĩ: “Ũnganai mũcookanĩrĩre hamwe kuuma kũndũ guothe, mũũke igongona-inĩ inene rĩrĩa ndĩrahaarĩria nĩ ũndũ wanyu, igongona inene kũu irĩa-igũrũ cia bũrũri wa Isiraeli. Kũu nĩkũo mũkaarĩra nyama na

mũnyũire thakame. **18** Mũkaarĩa nyama cia andũ arĩa marĩ hinya, na mũnyue thakame ya andũ arĩa anene a thĩ taarĩ ndũrũme na tũtũrũme, na mbũri na ndegwa, ciothe irĩ nyamũ hinya na thĩgarĩ cia Bashani. **19** Igongona rĩu ndĩrahaarĩria nĩ ũndũ wanyu, mũkaarĩa maguta nginya mwĩhũũnĩrĩrie, na mũnyue thakame nginya mũrĩio. **20** Metha-inĩ yakwa mũkaarĩa mũhũũne nyama cia mbarathi, o na cia arĩa mathiĩaga macĩhaicĩte, na cia andũ marĩ hinya na thĩgarĩ cia mĩthemba yothē, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **21** “Nĩngonania rĩrĩ wakwa ndũrĩrĩ-inĩ, nacio ndũrĩrĩ ciothe nĩĩkoona iherithia rĩrĩa ngaarehe, o na guoko kũrĩa ngaamaigĩrĩa. **22** Kuuma mũthenya ũcio gũthĩ na mbere, andũ a nyũmba ya Isiraeli nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao. **23** Nacio ndũrĩrĩ nĩikamenya atĩ andũ a Isiraeli maatahitwo nĩ ũndũ wa wĩhĩa wao, tondũ nĩmagire kũnjĩhoka. Nĩ ũndũ ũcio ngĩmahitha ũthĩũ wakwa, ngĩmaneana kũrĩ thũ ciao, nao othe makĩũragwo na rũhĩũ rwa njora. **24** Kũringana na ũrĩa thaahu wao watariĩ na mahĩtia mao, ũguo noguo ndaamaherithĩrie na ngĩmahitha ũthĩũ wakwa. **25** “Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Rĩu nĩngũcoka Jakubu kuuma kũrĩa aatwarĩto aatahwo, na njĩgũire andũ othe a Isiraeli tha, o na ndũũgamĩrĩre rĩĩtwa riakwa itheru na kĩyo. **26** Nĩmakariganĩrwo nĩ thoni ciao na kwaga kwĩhoheka kwao guothe kũrĩa maanyonĩrie rĩrĩa maatũũruga na thayũ bũrũri-inĩ wao gũtarĩ mũndũ ũngĩmamakia. **27** Hĩndĩ irĩa ngaakorwo ndĩmacooketie kuuma ndũrĩrĩ-inĩ, na ngaamongania kuuma mabũrũri-inĩ ma thũ ciao, nĩngeyonania atĩ ndĩ mũtheru kũgera harĩo maithe-inĩ ma ndũrĩrĩ nyingĩ. **28** Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao, tondũ o na gũtuĩka nĩndatũmire matahwo magĩtwarwo thĩĩnĩ wa ndũrĩrĩ, nĩngamacookanĩrĩa bũrũri-inĩ wao kĩũmbe, na hatĩrĩ o na ũmwe ngaagita na thũthũ. **29** Ndigacooka kũmahitha ũthĩũ wakwa, nĩgũkorwo nĩngaitĩrĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli Roho wakwa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

40 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtano wa gũtahwo gwtũ, kĩambĩrĩa-inĩ kĩa mwaka ũcio, mũthenya wa ikũmi wa mweri ũcio, nago nĩ mwaka wa ikũmi na ĩna kuuma rĩrĩa itũũra inene rĩatunyanĩrwo, mũthenya o ũcio-rĩ, guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ riakwa, nake akĩndwara itũũra-inĩ rĩu inene. **2** Ndĩ thĩĩnĩ wa cioneki cia Ngai nĩandwarire bũrũri wa Isiraeli, akĩnjiga kĩrĩma-igũrũ kĩaaya mũno, na mwena wakĩo wa gũthini kwarĩ na mĩako yoonekaga itarĩ itũũra inene. **3** Nake akĩndwara ho, na nĩ ngĩona mũndũ, na mũhianĩre wake watariĩ ta gĩcango; nake aarũngĩ itoonero-inĩ arĩ na rũrĩgĩ rwa gatani, na rũthanju rwa gũthĩma guoko-inĩ gwake. **4** Nake mũndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, ta rora na maithe maku, na ũũge na matũ maku, na ũrũmbũye wega maĩndũ mothe marĩa ngũkuonia, nĩgũkorwo nĩkĩo gĩtũmite wee ũrehwo gũkũ. ĩra andũ a nyũmba ya Isiraeli maĩndũ mothe marĩa ũkuona.” **5** Nĩngĩ nĩndonire rũthingo rwathĩũrũkĩrie hekarũ mĩena yothē. Rũthanju rwa gũthĩma rũrĩa rwarĩ guoko-inĩ kwa mũndũ ũcio rwarĩ na ũraihu wa mĩkono itandatũ. Nake nĩathĩmire rũthingo;

warii waruo wari wa mikono itandatū, na mikono itandatū kūrāiha na igūrū. **6** Agicooka agithii kihingo-ini kiria kiang'etheire mwena wa irathiro. Akiambata na ngathi ciakio, na agithima hingiro ya kihingo; yari ya mikono itandatū gūtoonya na thiiini. **7** Natuo tūnyūmba twa arangiri twari twa mikono itandatū kūrāiha, na mikono itandatū kwarama, na itiiina ria kuuma kanyūmba kamwe nginya kariā kang' riar' ria mikono itano. Nayo hingiro ya kihingo kiu kiariganitie na githaku kiria kiang'etheire hekarū, nakio kiar' kīa mikono itandatū gūtoonya na thiiini. **8** Ningi agithima githaku kiria kiang'etheire hekarū; **9** nakio kiar' kīa mikono inana gūtoonya na thiiini. Githaku kiu kiar' na itugi igiri, O gitugi kiar' na warii wa mikono iiri. Nakio githaku kiu kiang'etheire hekarū. **10** Thiiini wa kihingo kīa mwena wa irathiro haari na tūnyūmba tūtātū twa arangiri o mwena; na tuothe tūtātū twari na ithimo ciiganaine, naguo mwena wa na mbere wa thingo cia tūnyūmba twa arangiri wari wa ithimo ciiganaine. **11** Ningi agithima warii wa njira iyo ya itoonyero riu, nayo yari ya mikono ikūmi, na ūraihi wayo wari wa mikono ikūmi na itatū. **12** Mwena wa na mbere wa o kanyūmba ka arangiri haari na rūthingo rwar' rwa mūkono ūmwe kūrāiha na igūrū, natuo tūnyūmba tūu twa arangiri twari twa mikono itandatū miēna yothe ina. **13** Ningi agithima itoonyero riu arutitie kuuma mūthia wa na thuutha wa rūthingo rwa kanyūmba kamwe ka arangiri nginya mūthia wa na thuutha wa kanyūmba kariā kaang'ethaniire nako; itiiina riu riar' ria mikono mirono iiri na itano kuuma mwanya ūmwe wa karūthingo nginya mwanya ūria waringanite naguo. **14** Ningi agithima miēna ya na mbere ya thingo gūthiūrūka miēna yeeri ya na thiiini ya itoonyero, na yari ya mikono mirono itandatū. Githimo kiu giakinyite githaku-ini kiria kiang'etheire nja iyo. **15** Itiiina ria kuuma itoonyero ria kihingo nginya mūthia ūria ūngi wa githaku kiaro wari wa mikono mirono itano. **16** Tūnyūmba tūu twa arangiri hamwe na thingo icio ciari thiiini wa itoonyero riu ni gwatūrikio miānya mīceke karūthingo-ini ka igūrū miēna yothe, o ūndū ūmwe na githaku; tūmānya tūu tuothe twerekeire na thiiini. Ūthiū wa thingo icio niwagemetio na mikindū. **17** Ningi akīndwara nja iria ya nyumirira. Ngiona hau ni haari na tūnyūmba, na ni haaritwo mahiga makarigiciria nja iyo yothe; ni haari na tūnyūmba mirono itatū twakitwo tūtwaranite na hau haaritwo mahiga. **18** Handū hau haaritwo mahiga haari miēna-ini ya matoonyero macio, naguo warii waho na ūraihi nīciaiganaine; hau niho haaritwo mahiga mwena wa mūhuro. **19** Ningi agithima itiiina ria kuuma mwena wa na thiiini wa kihingo kīa mūhuro nginya mwena wa na nja wa nja ya na thiiini; yari mikono igana mwena wa irathiro, o ūndū ūmwe na mwena wa gathigathini. **20** Ningi agithima ūraihi na warii wa kihingo kiria kierekeire mwena wa gathigathini, gīa gūthii nja iyo ya nyumirira. **21** Tūnyūmba twakio twa arangiri, tūtātū o mwena, na thingo ciakio, o na githaku giakio ciari na ithimo ciaiganaine na cia itoonyero riu ria mbere. Kiar' kīa ūraihi wa mikono mirono itano, na warii wa mikono mirono iiri na itano. **22** Miānya yakio, na githaku giakio na magemio ma mikindū ciari

na ithimo o ta cia kihingo kiria kierekeire mwena wa irathiro. Ngathi ya makinya mūgwanja yaambatite nginya ho, nakio githaku giakio gikang'ethanira nayo. **23** Ni haari na kihingo gīa gūtoonya nja ya na thiiini, kung'ethanira na kihingo gīa gathigathini o ta ūria kwari na kihingo mwena wa irathiro. Nake agithima itiiina ria kuuma kihingo kīmwe nginya kiria kiang'ethaniire nakio; nario itiiina riu riar' ria mikono igana. **24** Ningi akīndongoria na mwena wa gūthini, na ni ngiona kihingo kierekeire mwena wa gūthini. Nake agithima iting' ciakio na githaku giakio, nacio nīciaiganaine ithimo na icio ingi. **25** Itoonyero riu na githaku kiaro ciari na tūmānya tūceke miēna yothe, twatarii ta miānya ya ihingo icio ingi. Itoonyero riu riar' ria mikono mirono itano kūrāiha, na mikono mirono iiri na itano kwarama. **26** Ningi ngathi ya makinya mūgwanja niyaambatite igakinya kihingo-ini kiu, nakio githaku giakio kiang'ethaniire na nja ya hekarū; thingo ciakio iria ciari o mwena wa njira iyo nīciagemetio na mikindū. **27** Hau nja ya na thiiini o na ho ni haari kihingo kierekeire mwena wa gūthini, nake agithima kuuma kihingo-ini kiu nginya kihingo-ini kīa nyumirira kīa mwena wa gūthini; itiiina riu riar' ria mikono igana. **28** Ningi akīnginya nja ya na thiiini tūtoonyere kihingo kīa mwena wa gūthini, nake agithima kihingo kīa mwena ūcio; nakio nīciaiganaine ithimo na ihingo icio ingi. **29** Tūnyūmba twakio twa arangiri, na thingo ciakio, na githaku giakio nīciaiganaine ithimo na icio ingi. Itoonyero riu na githaku kiaro ciari na miānya miēna yothe. Itoonyero riu riar' na ūraihi wa mikono mirono itano, na warii wa mikono mirono iiri na itano. **30** Ithaku cia matoonyero maria maar' hakuhi na nja ya na thiiini ciari na ūraihi wa mikono mirono iiri na itano, na warii wa mikono itano. **31** Githaku giakio kiang'etheire nja iyo ya nyumirira; nacio iting' ciakio nīciagemetio na mikindū, na ngathi ya makinya manana niyaambatite igakinya ho. **32** Ningi akīnginya nja ya na thiiini mwena wa irathiro, nake agithima itoonyero riu; nario nīciaiganaine ithimo na matoonyero macio mangi. **33** Tūnyūmba twakio twa arangiri, na thingo ciakio, na githaku giakio nīciaiganaine ithimo na icio ingi. Itoonyero riu na githaku kiaro ciari na miānya miēna yothe. Nario itoonyero riar' ria ūraihi wa mikono mirono itano, na warii wa mikono mirono iiri na itano. **34** Githaku giakio kiang'etheire nja iyo ya nyumirira; nacio iting' ciakio nīciagemetio na mikindū miēna yeeri, na ngathi ya makinya manana yaambatite igakinya ho. **35** Ningi agicooka akīnginya kihingo-ini kīa mwena wa gathigathini, nake agithima kihingo kīu. Nakio nīciaiganaine ithimo na ihingo icio ingi, **36** o ūndū ūmwe na tūnyūmba twakio twa arangiri, na thingo ciakio, na githaku giakio, nakio kiar' na miānya miēna yothe. Kihingo kiu kiar' na ūraihi wa mikono mirono itano, na warii wa mikono mirono iiri na itano. **37** Githaku giakio kiang'etheire nja iyo ya nyumirira; nacio iting' icio ciakio nīciagemetio na mikindū miēna yeeri, na ngathi ya makinya manana yaambatite igakinya ho. **38** Ningi hau githaku-ini, o itoonyero-ini ria na thiiini, ni haari na kanyūmba kaari na mūromo, na hau niho maruta ma njino maathambagrio. **39** Hau githaku-

ini gĩa itoonyero ni haari metha igiri o mwena, na iguru riacio niho haathinjagirwo nyamu cia magongona ma njino, na magongona ma mehia, o na magongona ma mahitia. **40** Mwena-ini wa ruthingo rwa na nja rwa githaku kiu gĩa itoonyero riu, hakuhi na ngathi ya kwambata itoonyero-ini ria kihingo kia mwena wa gathigathini ni haari na metha igiri, na mwena ucio ungĩ wa ngathi naho ni haari na metha ingi igiri. **41** Ni undũ ucio haari na metha inya mwena umwe wa itoonyero, na inya mwena ucio ungĩ, ciothe ciari metha inyanya, na iguru riacio niho haathinjagirwo nyamu cia magongona. **42** Ningi haari na metha inya cia mahiga maicuhie ni undũ wa maruta ma njino, o imwe uraihu wa mikono umwe na nuthu, na wari wa mikono umwe na nuthu, na mukono umwe kuraiha na iguru. Iguru riacio niho haigagirirwo indo cia wira wa guthinja nyamu cia maruta ma njino, na magongona maria mangi. **43** Tuhocio twa njibe igiri, o kamwe kari na uraihu wa wari wa ruihi, twathecereiro ruthingo-ini miena yothe. Metha icio ciari cia kugirirwo nyama cia maruta macio. **44** Hau nja ya kihingo gĩa thini, kuu nja-ini ya na thini, ni kari na tũyũmba twiri, kamwe mwena wa kihingo gĩa gathigathini kerekeire mwena wa guthini, na kangi mwena wa kihingo gĩa guthini kerekeire mwena wa gathigathini. **45** Nake akinjira atiri, "Kanyũmba kau karorete mwena wa guthini-ri, ni ka athinjiri-Ngai aria maikaragia hekarũ, **46** nako kanyũmba kau karorete gathigathini-ri, ni ka athinjiri-Ngai aria maikaragia kigongona. Aya nio ariũ a Zadoku, na no-o Alawii aria mangithengerera Jehova niguo matungatage mari mbere yake." **47** Ningi agithima nja iyo: Miena yothe ina niyaiganaine, yari na mikono igana kuraiha, na mikono igana kwarama. Nakio kigongona kari hau mbere ya hekarũ. **48** Ningi akinginya githaku-ini kia hekarũ, na agithima itingĩ icio cia githaku kiu; o mwena ciari na wari wa mikono itano. Wari wa itoonyero riu wari na mikono ikumi na ina, na thingo ciari na wari wa mikono itatũ o mwena. **49** Githaku kiu kari na wari wa mikono mirongo iri, na mikono ikumi na iri kuma mbere nginya thuutha. Ningi hau ni haari na ngathi cia kwambata ho, na ni haari na itugi, o kimwe mwena umwe wa itingĩ icio.

41 Mũndũ ucio agicooka akĩndwara nja ya handũ-haria-haamũre ha nyumĩrĩra, agithima itingĩ ciah; wari wa itingĩ icio wari mikono itandatũ o mwena. **2** Wari wa itoonyero wari wa mikono ikumi, nacio thingo iria ciari o mwena wa itoonyero riu ciari cia mikono itano kwarama. Niacoire agithima nja ya handũ-hau-haamũre; handũ hau haari na uraihu wa mikono mirongo ina, na wari wa mikono mirongo iri. **3** Ningi agitoonya na thini wa handũ-haria-haamũre, agithima itingĩ cia itoonyero; o kimwe kari na wari wa mikono iri. Itoonyero riu riri na wari wa mikono itandatũ, nacio thingo iria ciari o mwena ciari na wari wa mikono mugwanja. **4** Ningi agithima uraihu wa handũ-haria-haamũre kuu thini; naho haari ha mikono mirongo iri, nago wari waho wari wa mikono mirongo iri gũtuikania nginya mũthia wa nja ya handũ-haria-haamũre. Nake akinjira atiri,

"Haha niho Handũ-haria-Hatheru-Mũno." **5** Ningi agithima ruthingo rwa hekarũ; naruo rari na utungu wa mikono itandatũ, natuo tũyũmba tũria twari miena-ini yotha ya hekarũ, o kamwe kari na wari wa mikono ina. **6** Tũyũmba tũu twa miena-ini twakitwo ngoroba ithatũ, kamwe gagakwo kari iguru wa kari kangĩ, o ngoroba tũyũmba mirongo itatũ. Ni haari na migamba yohanitio gũthiurũkĩria ruthingo rwa hekarũ, ya gũthiirĩra tũyũmba twa miena-ini; ni undũ ucio migamba iyo ndiatooonyetio ruthingo-ini riu rwa hekarũ. **7** Tũyũmba tũu twathiurũkĩrie hekarũ twakitwo tũkararamaga o uria ngoroba yathiaa na iguru. Mwako wa gũthiurũkĩria hekarũ iyo waakitwo wambatitio na matĩna, ni undũ ucio, tũyũmba tũu tũkaaraarama o uria mũndũ aambataga. Nayo ngathi yambatite kuuma ngoroba iria yari thi mũno nginya iria iri iguru biũ igereire ngoroba ya gatagati. **8** Nindonire ati hekarũ ni yari na gitina kiambatirie miena yotha, gĩgatuĩka mũthingi wa tũyũmba tũu twa miena-ini. Mũthingi ucio wari na uraihu wa rũthanju riu rwa mikono itandatũ iria miraihu. **9** Rũthingo rwa na nja rwa tũyũmba tũu twa miena-ini rari rwa utungu wa mikono itano. Ithenya rĩria riatigĩtio gatagati ga tũyũmba tũu twa miena-ini ya hekarũ **10** na tũyũmba twa athinjiri-Ngai rari rĩa wari wa mikono mirongo iri gũthiurũkĩria hekarũ yotha. **11** Ni haari na matoonyero miena ya tũyũmba tũu hau haatigĩtio ithenya, rĩmwe riri mwena wa gathigathini na riu ringi riri mwena wa guthini; nakio gitina kiu kiambatirie na iguru kũnyiitana na ithenya riu kari na wari wa mikono itano gũthiurũkĩria. **12** Nyũmba iria yang'etheire nja ya hekarũ mwena wa ithũiro yari ya wari wa mikono mirongo mugwanja. Naruo ruthingo rwa nyũmba iyo rari na utungu wa mikono itano gũthiurũkĩria, na uraihu waruo wari wa mikono mirongo kenda. **13** Ningi agithima hekarũ iyo; yari na uraihu wa mikono igana, nayo nja ya hekarũ, na nyũmba hamwe na thingo ciayo o nacio ciari cia uraihu wa mikono igana. **14** Wari wa nja iyo ya hekarũ wa mwena wa irathĩro, o hamwe na mwena wa na mbere wa hekarũ, wari wa mikono igana. **15** Ningi agithima uraihu wa nyũmba iyo yang'etheire nja ya mwena wa na thuutha wa hekarũ, o hamwe na ithaku ciayo cia o mwena; nago wari wa mikono igana. Mwena wa nja ya handũ-haria-haamũre, na mwena wa na thini wa handũ-haria-haamũre, na githaku kĩa kiang'etheire nja iyo, **16** o undũ umwe na hingĩro icio, na tũtirica tũu tũceke, hamwe na ithaku icio ciathiurũkĩrie ngoroba icio ithatũ: kĩa gĩothe kari mbere ya hingĩro, o na nginya hingĩro iyo nĩcihumbĩritwo na mbaũ. Nyũmba niyahumbĩritwo na mbaũ thi, na thingo ikahumbĩro nginya tũtirica-ini, o na tũtirica twari na mbaũ. **17** Ningi hau iguru rĩa mwena wa nja ya itoonyero rĩa gũtoonya thini wa handũ-haria-haamũre, na iguru rĩa thingo matĩna maiganaine kũrigicĩria mwena wa thini na wa nja ya handũ-haria-haamũre **18** ni gwakuriritwo makerubi na mikĩndũ. Mikĩndũ yahakanitio ni makerubi; na o ikerubi rari na mothiũ meerĩ. **19** ũthiũ wa mũndũ warorete mũkĩndũ mwena umwe, nago ũthiũ wa mũrũthi ũkarora mũkĩndũ mwena ucio ungĩ. Namo

magakururwo kúrigiciíria ndwere cia hekarú ñyo yothe. **20** Kuuma nyumba thĩ nginya hau igurũ rĩa itoonyero, nĩ ha kururĩtwo makerubi na mikĩndũ rũthingo-inĩ rwa nja ya handũ-harĩa-haamũre. **21** Nja ya handũ-harĩa-haamũre nĩ yarĩ na buremu ya mĩrango, nayo buremu irĩa yarĩ hau mbere ya Harĩa-Hatheru-Mũno yatarĩ o tayo. **22** Ningĩ nĩ haarĩ na kigongona kĩa mbaũ kirĩa kiarĩ kĩa mikono itatũ kũraiha na igurũ, na mikono irĩ o mwena, miẽna yothe ña; koine ciakio, na njikarĩro yakio, o na miẽna yakio ciarĩ cia mbaũ. Nake mũndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Ino niyo metha irĩa irĩ hau mbere ya Jehova.” **23** Handũ-harĩa-haamũre na Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, o handũ haarĩ na mĩrango irĩ. **24** O mĩrango wathondeketwo na mĩrango irĩ ya wa mbaũ, na o mĩrango wahingũkaga na gatagatĩ. **25** Nayo mĩrango ya nja ya handũ-harĩa-haamũre niyakururĩtwo makerubi na mikĩndũ, ta ũria gwakururĩtwo thingo-inĩ, na nĩ haarĩ na membea ma mbaũ hau mbere ya gĩthaku kũ. **26** Thingo-inĩ icio cia mwena wa gĩthaku kũ nĩ haarĩ na tũtirica tũceke twarĩ na mikĩndũ ikururĩtwo o mwena o mwena. Tũnyũmba twa miẽna-inĩ ya hekarũ o na tuo nitwarĩ na membea ma mbaũ.

42 Ningĩ mũndũ ũcio akĩndongoria, akĩndwara mwena wa gathigathini o nginya nja ñyo ya nyumĩrĩra, akĩnginya tũnyũmba-inĩ tũria twang’etheire nja ya hekarũ na tũkang’ethera rũthingo rwa na nja rwa mwena wa gathigathini. **2** Nyũmba irĩa mĩrango wayo werekeire mwena wa gathigathini yarĩ ya ũraihi wa mikono igana na warĩ wa mikono mĩrongo itano. **3** Gĩcigo kirĩa kiarĩ kĩa mikono mĩrongo irĩ kuuma nja ya na thĩnĩ, na gĩcigo kirĩa kĩa ng’etheire harĩa haarĩtwo mahiga nja ya nyumĩrĩra-rĩ, nĩ kwarĩ na ithaku ciakĩtwo ngoroba ithatĩ, na o gĩthaku kĩa ng’etheire kirĩa kingĩ. **4** Hau mbere ya tũnyũmba tũu nĩ haarĩ na gacĩra ga thĩnĩ karĩ na warĩ wa mikono ikũmi, na ũraihi wa mikono igana. Mĩrango yatuo yekĩrĩtwo mwena wa gathigathini. **5** Na rĩrĩ, tũnyũmba tũu twarĩ igurũ twarĩ tũkundakundeeru, nĩ ũndũ ithaku nicioete handũ hanene gũkira tũnyũmba tũria twakĩtwo ngoroba ñyo yarĩ mũhuro na ya gatagatĩ. **6** Tũnyũmba twa ngoroba ya gatatũ tũtiekĩrĩtwo itugĩ ta irĩa ciekĩrĩtwo nja; nĩ ũndũ ũcio tũnyũmba tũu tũgakinyiĩha thĩ gũkira twa ngoroba irĩa yarĩ thĩ, na ya gatagatĩ. **7** Nĩ haarĩ na rũthingo rwa mwena wa na nja rwathĩite rũigananiĩrie na tũnyũmba tũu na kũu nja ya nyumĩrĩra; rwatambũrũkite mbere ya tũnyũmba tũu mikono mĩrongo itano. **8** Mũhari wa tũnyũmba twa mwena ũria wariganĩtie na nja ya nyumĩrĩra warĩ wa ũraihi wa mikono mĩrongo itano, naguo mũhari ũria wakuhĩrĩrie handũ-harĩa-hatheru warĩ wa ũraihi wa mikono igana. **9** Tũnyũmba tũria twarĩ mũhuro mwena wa irathĩro nĩ twarĩ na itoonyero mũndũ agĩtoonya kuo oimĩte nja ya nyumĩrĩra. **10** Ningĩ mwena wa gũthini, gũtwarana na mwena ũria mũraihi wa rũthingo rũu rwa nja ya nyumĩrĩra, kũnyiitana na mwena wa nja ya hekarũ, na kũng’ethera rũthingo rwa nja, nĩ haarĩ na tũnyũmba. **11** twarĩ na gacĩra mbere yatuo. Tũnyũmba tũu twahaanaga o ta tũria twarĩ mwena wa gathigathini; twarĩ na ũraihi na warĩ waiganane, nacio nyumĩrĩra ciatuo nĩciarĩngaine na

ikaiganania ithimo. Namo matoonyero ma mwena wa gathigathini **12** nĩmahaanane na matoonyero ma tũnyũmba twa mwena wa gũthini. Ningĩ nĩ haarĩ na itoonyero kiambirĩria-inĩ gĩa gacĩra karĩa gaatwaranite na rũthingo rũu rwerekeire mwena wa irathĩro, na nĩko mũndũ aageraga agĩtoonya tũnyũmba tũu. **13** Agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, “Tũnyũmba tũu tũrĩ mwena wa gathigathini na tũu tũrĩ mwena wa gũthini, tũu tũng’etheire nja ya hekarũ, nĩtuo twa athĩnjĩra-Ngai, na nĩkuo athĩnjĩra-Ngai arĩa megũkũhĩrĩra Jehova makarĩagĩra indo cia maruta marĩa matheru mũno. Kũu nĩkuo makaigaga indo cia maruta irĩa theru mũno, nacio nĩ maruta ma ngano, o na maruta ma mehĩa, na maruta ma mahĩtia, nigũkorwo handũ hau nĩ hatheru. **14** Athĩnjĩra-Ngai rĩrĩa maatoonya handũ hau haamũre-rĩ, matingĩcooka kuuma nja ya mwena wa nyumĩrĩra, nginya marute nguo icio cia ũtungata, nĩ ũndũ nĩ nyamũre. No nginya mehumbe nguo ingĩ matanakuhĩrĩra kũria andũ maikaraga.” **15** Rĩria aarĩkie gũthima kirĩa kiarĩ mwena wa na thĩnĩ wa hekarũ, akĩnyumia na nja tũgereire kĩhingo kĩa mwena wa irathĩro, agĩthima mũigana wa handũ hau miẽna yothe. **16** Nĩathimire mwena wa irathĩro na rũthanju rwa gũthima; mũigana waho warĩ mikono magana matano. **17** Ningĩ agĩthima mwena wa gathigathini; mũigana waho warĩ mikono magana matano ũthimitwo na rũthanju rũu rwa gũthima. **18** O na agĩthima mwena wa gũthini; mũigana waho warĩ mikono magana matano ũthimitwo na rũthanju rũu rwa gũthima. **19** Ningĩ agĩcooka agĩthima mwena wa ithũro; mũigana waho warĩ mikono magana matano ũthimitwo na rũthanju rũu rwa gũthima. **20** ũguo nĩguo aathimire handũ hau miẽna ñyo yothe ña. Handũ hau haarĩgiciĩrio na rũthingo, naruo rwarĩ na ũraihi wa mikono magana matano, na warĩ wa mikono magana matano, rwa kũhakanĩa handũ harĩa hatheru na harĩa hatarĩ haamũre.

43 Ningĩ mũndũ ũcio akĩnginya kĩhingo-inĩ kirĩa kĩa ng’etheire mwena wa irathĩro, **2** na nĩ ngĩona riiri wa Ngai wa Isiraeli ũgĩũka uumĩte mwena wa irathĩro. Mũgambo wake watarĩ ta mĩrurumo wa maaĩ maingĩ magĩtherera, naguo bũrũri ũgacangarara nĩ riiri wake. **3** Kĩoneki kũu ndonire gĩatarĩ ta kĩoneki kirĩa ndoonete rĩria ookite kwananga itũũra rĩria inene, na ningĩ gĩatarĩ ta cioneki irĩa ndoonete hau Rũũ-inĩ rwa Kebari; na nĩ ngĩgũthia, ngĩturumithia ũthiũ thĩ. **4** Naguo riiri wa Jehova ũgĩtoonya hekarũ ũgereire kĩhingo kirĩa kierekeire mwena wa irathĩro. **5** Ningĩ Roho akĩnjĩra na igurũ akĩndwara nja ñyo ya na thĩnĩ, naguo riiri wa Jehova ũkĩyũra kũu hekarũ. **6** Mũndũ ũcio o arũgamĩte hau hakuĩ na nĩ-rĩ, ngĩguo mũndũ akĩnjĩrĩra kuuma thĩnĩ wa hekarũ. **7** Akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, haha niho handũ ha gĩtĩ gĩakwa gĩa ũthamaki, o na niho handũ ha gũkinyithia makinya makwa. Haha niho ngũtũũra ndĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ a Isiraeli nginya tene. Nyũmba ya Isiraeli ndĩrĩ hĩndĩ ingĩ igaacooka gũthaahia rĩitwa riakwa itheru, o ene o na kana athamaki ao marĩthaahie na ũndũ wa ũmaraya wao na kũhooya mĩhianano itarĩ muoyo ya athamaki ao kũndũ kwao kũria gũtũtũgũrũ. **8** Rĩria meekĩrĩre hĩngĩro

ciau hau hingĩro-inĩ ciakwa, na itugĩ cia mĩrango yao magĩcikĩra itugĩ-inĩ cia mĩrango yakwa, na ho rũthingo rwarĩ gatagatĩ gakwa na o-rĩ, nĩmathaahirie rĩtwa riakwa itheru na mĩtugo iyo yao rĩ magigĩ. Nĩ ūndũ ūcio ngĩmaniina ndĩ na marakara. **9** Na rĩrĩ, ta nĩmatigane na ūmaraya wao wa kũhooya mĩhianano itarĩ muoyo ya athamaki ao, na nĩ nĩngĩtũura gatagatĩ-inĩ kao nginya tene. **10** “Mũrũ wa mũndũ, taarĩria ūhoru wa hekarũ iyo kũrĩ andũ a Isiraeli, nĩguo maconoke nĩ ūndũ wa mehia mao. Reke maroranie mũcoro ūcio wayo, **11** na angĩkorwo nĩmegĩconoka nĩ ūndũ wa ūrĩa wothē mekĩte-rĩ, mamenyithie mũhianĩre wa hekarũ iyo, ūmamenyithie mũthondekere wayo, na nyumĩro ciayo, na matoonero mayo, ningĩ ūmoonie mũhianĩre wayo wothē, na mĩtugo yayo yothē ya kũrũmĩrĩro, na mawatho mothe. Andika maĩndũ maya mothe makionaga, nĩgeetha matĩe mũhianĩre wayo, na mahingie mĩtugo yayo yothē ya kũrũmĩrĩro. **12** “Ūyũ nĩguo watho wa hekarũ: Kũria guothe kũrigicĩrie kĩrĩma gĩkĩ igũrũ gũgũkara kũrĩ gũtheru mũno. Ūcio nĩguo watho wa hekarũ. **13** “Ici nĩcio ithimo cia kĩgongona, ithimĩtwo na mĩkono rĩa mĩraihi, mũkono ūrĩa wa ūraihi wa mũkono ūmwe na warĩ wa rũhĩ: Mũberethi wakio ūrĩ na ūriku wa mũkono ūmwe, na warĩ wa mũkono ūmwe, nago mũgũkũ ūrĩa ūkũrigicĩrie nĩ wa irata rĩmwe mũthia-inĩ. Kĩu nĩkio kĩrũgamo gĩa kĩgongona. **14** Kuuma mũberethi ūrĩa ūrĩ gĩtina-inĩ nginya mũthia-inĩ wa mũhuro kĩrĩ na mĩkono tĩrĩ kũraihi na igũrũ, na warĩ wa mũkono ūmwe, na kuuma mũthia-inĩ ūrĩa mũnini nginya mũthia-inĩ ūrĩa mũnenanene, kĩrĩ na mĩkono ĩna kũraihi na igũrũ, na warĩ wa mũkono ūmwe. **15** Nario riiko rĩa kĩgongona-rĩ, nĩ mĩkono ĩna kũraihi na igũrũ, nacio hĩa inya irorete na igũrũ ikoimĩrĩra kuuma hau riiko-inĩ. **16** Nario riiko rĩu rĩa kĩgongona rĩganaine mĩena yothē ĩna, rĩrĩ na ūraihi wa mĩkono ikũmi na tĩrĩ, na warĩ wa mĩkono ikũmi na tĩrĩ. **17** Mũthia ūrĩa ūrĩ na igũrũ o nago nĩũiganaine mĩena yothē, na ūrĩ na ūraihi wa mĩkono ikũmi na ĩna, na warĩ wa mĩkono ikũmi na ĩna, nago mũgũkũ ūrĩa ūthiũrũrũkĩrie nĩ wa nuthu ya mũkono, ningĩ ūkarigicĩrio nĩ mũberethi wa mũkono ūmwe. Ngathĩ cia kĩgongona kũ ing’etheire mwena wa irathĩro.” **18** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Maya nĩmo magaatũika maĩndũ ma kũrũmĩrĩro gũkĩrutwo magongona ma njino, na ma kũminjamine thakame kĩgongona-inĩ rĩa gĩgaakwo: **19** Nĩũkaneana ndegwa itarĩ ngũrũ ĩtũike ya kũrutwo iruta rĩa mehia, ūmĩneane kũrĩ athĩnjĩrĩ-Ngai, arĩa Alawii, a nyũmba ya Zadoku, arĩa manguhagĩrĩria makĩndungatĩra, ūguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **20** Nĩũkooya thakame ĩmwe ya yo ūmĩhake hĩa-inĩ icio inya cia kĩgongona, na mĩthia-inĩ iyo ĩna ya metha iyo rĩrĩ igũrũ, na ūthiũrũrũkĩrie mũgũkũ ūcio, nĩguo ūtherie kĩgongona na ūkĩhoroherie. **21** Nĩũkooya ndegwa iyo ya kũrutwo iruta rĩa mehia, ūmĩcinĩre handũ harĩa hathuũrĩtwo hekarũ-inĩ kũu njya ya handũ-harĩa-haamũre. **22** “Mũthenya wa keerĩ nĩũkaruta thenge itarĩ na kaũgũ, ĩtũike ya kũrutwo iruta rĩa mehia, nakio kĩgongona gĩtherio o ta ūrĩa gĩatheretio na ndegwa. **23** Warikia gũgĩtheria, nĩũkaruta ndegwa

itarĩ ngũrũ, na ndũrũme kuuma rũũru-inĩ, cieri ikorwo itarĩ na kaũgũ. **24** Nĩũgaciruta igongona hau mbere ya Jehova, nao athĩnjĩrĩ-Ngai nĩmagaciminjamine cumbĩ, rĩtũike igongona rĩa njino rĩrutĩrwo Jehova. **25** “Ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja nĩũkarutaga thenge o mũthenya ya kũrutwo iruta rĩa mehia; na ningĩ nĩũkaruta ndegwa itarĩ ngũrũ, na ndũrũme kuuma rũũru-inĩ, cieri ikorwo itarĩ na kaũgũ. **26** Ihinda rĩa mĩthenya iyo mũgwanja, nĩmakahoroheria kĩgongona na magĩtherie; ūguo nĩguo magaaĩamũra. **27** Mĩthenya iyo yarikia gũthira, kuuma mũthenya wa ĩnana gũthĩrĩ na mbere, athĩnjĩrĩ-Ngai nĩo makaahana maruta manyu ma njino, na maruta ma ūiguano, hau igũrũ rĩa kĩgongona. Hindi iyo ningamwĩtikira, ūguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

44 Ningĩ mũndũ ūcio akĩnjookia nginya kĩhingo-inĩ kia nyumĩrĩra ya handũ-harĩa-haamũre, kĩa kĩaŋ’etheire mwena wa irathĩro, nakio kĩa kĩhinge. **2** Nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Kĩhingo gĩkĩ kĩrĩkaraga kĩrĩ kĩhinge. Gĩtikanahingũro; gũtĩrĩ mũndũ ūgaagĩtoonyera. Kĩrĩkaraga kĩhingĩtwo tondũ nĩkio Jehova, Ngai wa Isiraeli, aatoonyeire. **3** Mũthamaki we mwene nowe wĩ ūngĩkara mwena wa thĩnĩ wa itoonyero rĩu na arĩre irio hau mbere ya Jehova. Arĩtoonyagĩra githaku gĩa itoonyero rĩu, na akiuma na nja akoimĩra njĩra o ro iyo.” **4** Ningĩ mũndũ ūcio akĩndwara na njĩra ya kĩhingo kĩa mwena wa gathigathini nginya hau mbere ya hekarũ. Ngĩcũthĩrĩria, ngĩona riiri wa Jehova ūiyũrite hekarũ iyo ya Jehova, na nĩ ngũgũthia, ngĩturumithia ūthiũ thĩ. **5** Nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, rora wega, na ūthikĩrĩre wega, na ūrũmbũye maĩndũ mothe marĩa ngũkwĩra makonĩ mawatho mothe megĩ hekarũ ya Jehova. Rũmbũiya ūhoru wa itoonyero rĩa hekarũ, na njĩra ciothe cia kuuma handũ-harĩa-haamũre. **6** ĩra andũ aya aremĩ a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūũ: Inyũ andũ a nyũmba ya Isiraeli, maĩndũ manyu ma magigĩ nĩmaiganite! **7** Hamwe na maĩndũ marĩa mothe marĩ magigĩ mwẽkire, nĩmwatoonyirie andũ a kũngĩ matarĩ aruu ngoro na mwĩrĩ handũ-hakwa-harĩa-haamũre, mũgĩthaahia hekarũ yakwa rĩrĩa mwandũĩre irio, na maguta, na thakame, na mũgĩthũkia kĩrikanĩro gĩaakwa. **8** Handũ ha kũruta wĩra wanyu ūrĩa wagĩrĩre ūkonĩ maĩndũ makwa marĩa matheru, mwatuire andũ angĩ arũgamĩrĩrĩ a handũ-hakwa-harĩa-haamũre. **9** Mwathani Jehova ekuuga ūũ: Gũtĩrĩ mũndũ wa kũngĩ ūtarĩ mũruu ngoro na mwĩrĩ ūngĩtoonya handũ-hakwa-harĩa-haamũre, o na angĩkorwo nĩ andũ a kũngĩ arĩa matũiranagia na andũ a Isiraeli. **10** “Alawii arĩa maanjehereire makĩndaihĩrĩria hĩndĩ rĩa andũ a Isiraeli maaturũrĩre na makĩhehera harĩ nĩ makĩrũmĩrĩra mĩhianano yao-rĩ, no nginya magaacookerewo nĩ mehia mao. **11** Andũ acio no matungatage handũ-hakwa-harĩa-haamũre, na maikaragie ihingo cia hekarũ o na matungatage thĩnĩ wayo; no mathĩnje nyamũ cia maruta ma njino, na marutagĩre andũ magongona mao, na marũgamage mbere ya andũ makamatungatĩra. **12** No rĩrĩ, tondũ nĩo maamatungatĩre marĩ mbere ya mĩhianano yao, na

magitūma andū a nyūmba ya Isiraeli magūe mehia-inī-rī, nī ūndū ūcio na nī nīndihītite njoete guoko na igūrū afi no nginya magaacookerewo nī mehia mao, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **13** Andū acio matigacooka kūnghirīria mandungatagire ta athīnjiri-Ngai, kana makuhirīrie kindū o na kirikū kia indo ciakwa iria theru, kana maruta makwa marīa matheru mūno; no nginya magaacookerewo nī giconoko kia maūndū marīa marī magigi maneeka. **14** No nīngamatua arūgamirīri a maūndū ma hekarū, na mawīra mothe marīa mabataire kūrutwo kūu thīinī. **15** “No rīrī, athīnjiri-Ngai, acio marī Alawii na a rūciaro rwa Zadoku, o acio maarutire mawīra ma handū-hakwa-harīa-haamūre na wihokeku rīrīa andū a Isiraeli meherire makiuma harī nī, nīo marīnguhagīrīria makandungatīra; marīrūgamaga mbere yakwa makaruta magongona ma maguta na ma thakame, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **16** Acio oiki nīo marītoonyaga handū-hakwa-harīa-haamūre; acio oiki nīo marīkuhagīrīria metha yakwa makandungatīra na makaruta wīra wakwa. **17** “Hīndī irīa megūtoonya ihingo-inī cia nja ya na thīinī, marīhumbaga nguo cia gatani; matikanehumbe nguo o na imwe ya guoya wa ng'ondū hīndī irīa megūtungata ihingo-inī cia nja irīa ya na thīinī, kana kūu hekarū thīinī. **18** Nīmeyohage iremba cia gatani mītwe, na nguo cia gatani cia thīinī njohero-inī. Matikanehumbe kindū o na kirikū kīngitūma mathigine. **19** Hīndī irīa mekuuma matoonye nja ya nyumirīra kūrīa andū marī-rī, makaruta nguo iria megūtungataga nacio, na magacitiga tūnyumba-inī tūrīa twamūre, na makehumba nguo ingī, nīgeetha matikae kwamūra andū acio na ūndū wa nguo icio ciao. **20** “Matikanenjwo njuirī ithire mītwe, kana mareke njuirī ciao iraihe mūno, no nī maigage njuirī ciao cia mītwe irī nenge. **21** Nīngī gūtikangie na mīthīnjiri-Ngai ūkūnyua ndibe rīrīa egūtoonya nja ya na thīinī. **22** Matikanahikie atumia a ndigwa, kana mahikie atumia arīa matiganite na athuuri ao; no rīrī, no mahikie airitu gathirange a rūciaro rwa andū a Isiraeli, kana atumia a ndigwa a athīnjiri-Ngai. **23** No nginya marutage andū akwa ūtiganu wa maūndū marīa matheru na marīa ma ndūire, na mamoonagie gūkūūrana maūndū marīa marī thaahu na marīa matarī thaahu. **24** “Kūngigīa ngarari-rī, athīnjiri-Ngai no nginya matuithanagie ciira, na maūtue kūringana na matuīro makwa ma ciira. Nīmarīmenyagīrīa mawatho makwa na kirīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo igūrū rīa ciathī ciakwa ciothe iria njathane, na maikaragie Thabatū ciakwa irī theru. **25** “Mūthīnjiri-Ngai ndakanethaahie na ūndū wa gūkuhīrīria kīimba; no rīrī, ūrīa ūkuite angīkorwo nī ithe kana nyina, kana mūrū nī kana mwarī, kana mūrū wa nyina kana mwarī wa nyina ūtahikite-rī, hīndī iyo no ethaahie. **26** Aarīkia gūtherio-rī, no nginya eterere mīthenya mūgwanja. **27** Mūthenya ūrīa agaacooka gūtoonya nja irīa ya na thīinī ya handū-harīa-haamūre nīguo agatungate thīinī na handū-harīa-haamūre-rī, no nginya erutire iruta rīa mehia, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **28** “Nīi no nīi igai rīa athīnjiri-Ngai. Mūtikanamagaire igai gūkū būrūrī wa Isiraeli; Nī nīi ngūtūika igai rīao. **29** Marīrīiaga maruta na ngano, na

maruta ma mehia, na maruta ma mahītia; nakīo kindū o gīothe kīrīa kīrutīrwo Jehova gūkū būrūrī wa Isiraeli gīgaatūika kīao. **30** Maciario mothe ma mbere marīa mega, na iheo cianyu ciothe cia mwanya, igaatūika cia athīnjiri-Ngai. No nginya mūmaheage gīcunjī kīa mbere kīa mūtū ūrīa mūhinyu nīgeetha kīrathimo gītūūre kwanyu mīcīi. **31** Athīnjiri-Ngai matikanarīe nyamū o na irīkū ingīkorwo ikuite, irī nyoni, kana matigari ma nyamū yūragitwo nī nyamū ingī.

45 “Hīndī irīa mūkaagaya būrūrī ūtūike magai-rī, nīmūkarutira Jehova gīcigo kīa būrūrī ūcio gītūike rūgongo rwamūre, gīkorwo na mikono 25,000 kūrīa, na mikono 20,000 kwarama; gīcigo kīu gīothe gīgaatūika gītheru. **2** Gīcigo-inī kīu, nīhakagaywo gīcigo kīa mīena ina īigananite, gīkorwo kīrī na mikono 500 o mwena, hatūike handū-harīa-haamūre, hacooke hathīūrūrūkirio nī njira ya mikono mīrongo itano. **3** Rūgongo-inī rūu rwamūre, nīmūgathima gīcunjī kīa ūrīahu wa mikono 25,000, na warīi wa mikono 10,000. Gīcigo-inī kīu nīho hagaakwo handū-harīa-haamūre, na nīho Handū-harīa-Hatheru-Mūno. **4** Handū hau hagaatūika haamūre thīinī wa būrūrī nī ūndū wa athīnjiri-Ngai, arīa matungataga handū-harīa-haamūre, arīa marīkuhagīrīria ho nīguo matungatagire Jehova. No ho hagaatūika ha nyūmba ciao o na hatūike harīa hatheru ha handū-harīa-haamūre. **5** Gīcigo kīa mūigana wa ūrīahu wa mikono 25,000, na warīi wa 10,000 gīgaatūika kīa Alawii, arīa matungataga thīinī wa hekarū, gītūike igai rīao rīa gwakwo matūūra ma gūtūūrwo. **6** “Nīmūkagaya gīcigo gīakwo itūūra inene, gīcigo kīa warīi wa mikono 5,000, na ūrīahu wa mikono 25,000, kīhakane na gīcigo kīrīa kīamūre; gīcigo kīu gīgaatūika kīa andū a nyūmba yothē ya Isiraeli. **7** “Gīthaka kīrīa gīgaatūika kīa mūnene ūcio gīkaahakana mbarī cīerī na rūgongo rūrīa rwamūrīrwo Jehova, hamwe na gīthaka gīa itūūra rīrīa inene. Kuuma mwena wa ithūiro gīgaatambūrūka kīrorete mwena wa ithūiro, na kuuma mwena wa irathīro gītambūrūke kīrorete mwena wa irathīro, naguo ūrīahu wakīo ūgaakīgama kuuma mūhaka wa ithūiro nginya wa irathīro, gītwaranite na mīhaka ya magai ma Benjamini na Juda. **8** Gīthaka kīu nīkīo gīgaatūika igai rīake thīinī wa būrūrī wa Isiraeli. Nao anene acio akwa matigacooka kūhīnyīrīria andū akwa, no nīmagetikīria andū a nyūmba ya Isiraeli megwatīre būrūrī ūcio kūringana na mīhīrīga yao. **9** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Inyuī anene aya a Isiraeli, ūguo mwīkite nī mūiganu! Eheria maūndū ma ūhinya na ma kūhīnyanīrīria, mwīkage ūndū ūrīa ūrī wa kīhooto na wagīrīre. Tigai gūtunyaga andū akwa indo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **10** No nginya mūhūthagīre ithimo iria īringaine wega, na mūhūthagīre eba irīa īringaine wega, o na bathī irīa īringaine wega. **11** Eba na bathī ikorwo irī kīgeri kīmwe kīiganane, bathī imwe īiganagīre gīcunjī gīa ikūmi kīa homeri o imwe, o nayo eba imwe īiganagīre gīcunjī gīa ikūmi kīa homeri o imwe; homeri imwe itūike nīyo kīgeri kīrīa gītīkīrīku gīa gūcīthima cīerī. **12** Cekerī imwe irīkoragwo irī ya gera mīrongo īrī. Cekerī mīrongo īrī, kuonganīrīria na cekerī ingī mīrongo īrī na ithano, kuonganīrīria na

ingĩ ikūmi na ithano, nĩ ūndũ ūmwe na mina imwe. **13** “Gikĩ nikĩo kiheo kĩa mwanya kĩa mūrĩrutaga: Nakĩo nĩ gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa eba imwe kuuma harĩ o homeri imwe ya ngano, na gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa eba imwe kuuma harĩ o homeri imwe ya cairi. **14** Gĩcunjĩ kĩa gĩtue kĩa maguta, mathimitwo na githimi kĩa bathi, nĩ gĩcunjĩ gĩa ikūmi kĩa bathi kuuma harĩ o kori imwe (nayo kori imwe irĩ na bathi ikūmi kana homeri imwe, nigũkorwo bathi ikūmi nicio homeri imwe). **15** Ningĩ ng’ondũ imwe nĩkarutwo kuuma harĩ o rūrũ rwa ng’ondũ magana meeri kuuma ūrĩthio-inĩ ūrĩa mwega ūrĩ maaĩ kũu būrũri wa Isiraeli. Icio nicio igaatuĩka cia maruta ma mũtu, na maruta ma njino, o na cia maruta ma ngwatanĩro, niguo andũ mahorohagĩrio nacio, ūguo niguo Mwathani Jehova ekuuga. **16** Andũ othe a būrũri nĩmakanyĩtaniĩ ūhoroinĩ ūcio wa kũruta iheo cia mwanya cia kũhũthĩrwo nĩ mūnene thĩinĩ wa būrũri wa Isiraeli. **17** Mūnene ūcio nĩwe ūkaarutaga maruta ma njino, na maruta ma mũtu, na maruta ma kũnyuuo ciathĩ-inĩ, na Tūrũgamo twa Mweri, na Thabatũ, o na ciathĩ-inĩ ciothe iria njathane cia andũ a nyũmba ya Isiraeli. Nĩakaruta maruta ma mehia, na maruta ma mũtu, na maruta ma njino, na maruta ma ngwatanĩro ma kũhoroheria andũ a nyũmba ya Isiraeli. **18** “Mwathani Jehova ekuuga ūũ: Mweri wa mbere, o mũthenya wa mbere wa mweri ūcio, nĩmũkaruta gategwa gatarĩ na kaũũgũ niguo mũtherie handũ-haria-haamũre. **19** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakooya thakame imwe ya maruta ma mehia amihake itingĩ-inĩ cia mirango ya hekarũ, na amihake koine ciothe inya cia metha ya kigongona, o na amihake itingĩ-inĩ cia itoonyero rĩa nja ya na thĩinĩ. **20** Ūguo noguo mugeeka mũthenya wa mũgwanja wa mweri ūcio nĩ ūndũ wa mũndũ o wothē ūngĩhia atekwenda kana ehie nĩ ūndũ wa kũrigwo; ūguo niguo mũkaahorheria hekarũ iyo. **21** “Mweri wa mbere, mũthenya wa ikūmi na ina wa mweri o ūcio niguo mūrĩgiaga na giathĩ kĩa Bathaka, ihinda rĩa mũthenya mũgwanja, ihinda rĩa mūrĩĩaga migate itarĩ mũkĩre ndawa ya kũmbia. **22** Mũthenya ūcio-rĩ, mūnene akaaruta ndegwa irĩ iruta rĩa mehia nĩ ūndũ wake mwene, o na nĩ ūndũ wa andũ othe a būrũri ūcio. **23** O mũthenya, ihinda rĩa mũthenya iyo mũgwanja ya Giathĩ kiu, mūnene ūcio nĩakaruta ndegwa mũgwanja, na ndũrũme mũgwanja itarĩ na kaũũgũ, cia kũrutĩra Jehova maruta ma njino, na arute thenge cia iruta rĩa mehia. **24** Ningĩ arute mũtu wa eba imwe ūtuĩke iruta rĩa mũtu harĩ o ndegwa, na eba imwe harĩ o ndũrũme, na hini imwe ya maguta harĩ eba imwe. **25** “Ihinda-inĩ rĩu rĩa mũthenya iyo mũgwanja ya Giathĩ kiu, kĩa gĩkaambĩrĩria mweri wa mũgwanja, mũthenya wa ikūmi na itano, nĩakaruta indo ta icio nĩ ūndũ wa maruta ma mehia, na maruta ma njino, na maruta ma mũtu, o na ma maguta.

46 “Mwathani Jehova ekuuga ūũ: Kihingo kĩa nja ya na thĩinĩ kĩa kĩrorete irathĩro kĩrĩkaraga kihingĩtwo mũthenya itandatũ irĩa ya kũrutwo wira, no mũthenya wa Thabatũ na mũthenya wa Karũgamo ka Mweri nĩkĩhingũragwo. **2** Nake mūnene arĩtoonyaga kuo na njĩra ya gĩthaku kĩa gĩa itoonyero, na akarũgama

hau gĩtugĩ-inĩ gĩa kihingo. Nao athĩnjĩri-Ngai marute igongona rĩa maruta make ma njino, na maruta make ma ngwatanĩro. Arĩhooyagĩra hau hingĩro-inĩ ya itoonyero, agacooka akoima nja, no kihingo kiu gĩtikahingwo nginya o hwaĩ-inĩ. **3** Nao andũ a būrũri ūcio nĩmarĩhooyagĩra hau mũromo-inĩ wa kihingo kiu marĩ mbere ya Jehova mũthenya ya Thabatũ na ya Tūrũgamo twa Mweri. **4** Namo maruta ma njino marĩa mūnene ūcio arĩrutagĩra Jehova mũthenya wa Thabatũ nĩ tūtũrũme tūtandatũ, na ndũrũme imwe, ciothe ikorwo itarĩ na kaũũgũ. **5** Narĩo iruta rĩa ngano rĩria rĩakũrutanĩrio na ndũrũme iyo rĩrĩkoragwo rĩrĩ rĩa eba imwe, na iruta rĩa ngano rĩa kũrutanĩrio na tūtũrũme tũu rĩrĩkoragwo rĩrĩ rĩingĩ o ta ūria angiyendera, hamwe na hini imwe ya maguta harĩ o eba imwe. **6** Naguo mũthenya wa Karũgamo ka Mweri arĩrutaga ndegwa itarĩ ngũrũ, na tūtũrũme tūtandatũ, na ndũrũme imwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. **7** Ningĩ nĩarĩrutaga iruta rĩa ngano, akaruta eba imwe hamwe na ndegwa iyo, na eba imwe hamwe na ndũrũme iyo, na akaruta tūtũrũme tũingĩ o ta ūria angienda kũruta, hamwe na hini imwe ya maguta harĩ o eba imwe. **8** Na rĩria mūnene egũtoonyarĩ, arĩtoonyagĩra gĩthaku gĩa itoonyero, na akiuma akoimĩra njĩra o iyo. **9** “Hĩndĩ irĩa andũ a būrũri ūcio marĩũkaga mbere ya Jehova mũthenya ya ciathĩ iria njathane, mũndũ o wothē ūria ūgaatoonyera kihingo kĩa mwena wa gathigathini akahooe-rĩ, akiuma akoimagĩra kihingo gĩa gũthini; na mũndũ o wothē ūgaatoonyera kihingo kĩa mwena wa gũthini, akiuma akoimagĩra kihingo gĩa gathigathini. Gũtĩrĩ mũndũ ūgaacookera kihingo kĩa atoonyeire, no mũndũ ariumagĩra kihingo kĩa kĩng’etheire kiu atoonyeire. **10** Mūnene ūcio arĩkoragwo arĩ hamwe nao, agatoonyaga magĩtoonya, na akoimaga makiuma. **11** “Hĩndĩ ya ciathĩ na ya maruga marĩa matũitwo, iruta rĩa ngano rĩrĩkoragwo rĩrĩ eba imwe hamwe na ndegwa, na eba imwe hamwe na ndũrũme, na akaruta tūtũrũme tũingĩ o ta ūria angiyendera, hamwe na hini imwe ya maguta harĩ o eba imwe. **12** Hĩndĩ irĩa mūnene ūcio ekũrutĩra Jehova iruta rĩa kwiyelera, o na rĩngĩkorwo rĩrĩ iruta rĩa njino kana maruta ma ngwatanĩro, nĩarĩhingũragĩrwo kihingo kĩa kĩrorete mwena wa irathĩro. Arĩrutaga iruta rĩa eba rĩa njino kana maruta make ma ngwatanĩro o ta ūria eka mũthenya wa Thabatũ. Aarĩkia kũruta oime nja na aarĩkia kuuma, kihingo kiu gĩkaahingwo. **13** “O mũthenya nĩrĩrutaga gatũrũme ka ūkũrũ wa mwaka ūmwe gatarĩ na kaũũgũ nĩ ūndũ wa kũrutĩra Jehova iruta rĩa njino; ūrĩkarutaga rũciinĩ o rũciinĩ. **14** Ningĩ hamwe nako nĩrĩrutaga iruta rĩa ngano rĩa gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa eba imwe, na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini imwe ya maguta ma kũringia mũtu ūcio rũciinĩ o rũciinĩ. Iruta rĩrĩ rĩa ngano rĩrĩrutagĩrwo Jehova rĩrĩ watho wa gũtũra. **15** Nĩ ūndũ ūcio gatũrũme kau, na iruta rĩa rĩa ngano, na maguta macio nĩrĩrutagwo rũciinĩ o rũciinĩ rĩrĩ iruta rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe. **16** “Mwathani Jehova ekuuga ūũ: Mūnene ūcio angĩkahe mwanake ūmwe wake kiheo kuuma kũrĩ igai rĩa, o na kĩa gĩgaatuĩka kĩa njiaro ciake; gĩgaatuĩka indo ciao iria magaiĩrwo. **17** No rĩrĩ, angĩkahe ndungata imwe yake kiheo kuuma igai-inĩ rĩa, ndungata iyo

igaatũura nakĩo o nginya mwaka wayo wa kuohorwo; hĩndĩ iyo kiheo kũu nigĩgacookerera mũnene ũcio. Igai rĩu riake nĩ rĩa ariũ ake oiki; nĩ igai rĩa. **18** Mũthamaki ũcio ndangĩtunya andũ acio magai mao na njĩra ya kũmaingata mehere indo-inĩ ciao. Nĩakahe ariũ ake magai mao kuuma indo-inĩ ciake mwene, niguo gũtikanagĩe mũndũ o na ũrikũ gatagati-inĩ ka andũ akwa ũkeherio indo-inĩ ciake.” **19** Thuutha wa ũguo mũndũ ũcio akĩngereria itoonyero-inĩ rĩa mwena wa kĩhingo gĩa tũnyũmba tũu twamũre tũria twarĩ twa athĩnjĩri-Ngai, tũria twarorete mwena wa gathigathini, na akĩnyonia handũ haarĩ mũthia-inĩ wa mwena wa ithũiro. **20** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Haha nĩho handũ harĩa athĩnjĩri-Ngai marĩrugagĩra iruta rĩa mahĩtia, na iruta rĩa mehĩa, na nĩho marĩhĩhagĩra iruta rĩa ngano, nĩgeetha matikanamoiĩe na kũu nja ya nyumĩrĩra, matigatherie andũ namo.” **21** Ningĩ agĩcoka akĩndwara nja iyo ya nyumĩrĩra, na agĩthiũrũkĩa koine-inĩ ciayo inya, na nĩ ngĩona atĩ o koine-inĩ nĩ haarĩ na nja ingĩ. **22** Koine-inĩ icio inya cia nja ya nyumĩrĩra nĩ haarĩ na nja ciarĩ njirigĩre. Ciarĩ na gĩthimo kĩaiganaine kĩa ũriaihu wa mĩkono mĩrongo ina, na warĩ wa mĩkono mĩrongo itatũ; o nja imwe ya nja icio ciarĩ koine-inĩ icio inya nĩaiganaine na irĩa ingĩ. **23** Gũthiũrũkĩa mwena wa na thĩini wa nja icio inya nĩ haarĩ na mwako wa mahiga warĩ na mariiko maakĩtwo mathiũrũkĩrie hau rungu rwa mwako ũcio. **24** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Maya nĩmo mariiko marĩa andũ arĩa matungataga thĩitĩ wa hekarũ marĩrugagĩra indo cia magongona iria rĩutĩtwo nĩ andũ.”

47 Mũndũ ũcio nĩanjookirie itoonyero-inĩ rĩa hekarũ, na nĩ ngĩona maaĩ magĩtherũka kuuma rungu rwa hingĩro ya hekarũ, magatherera na mwena wa irathĩro (tondũ hekarũ yarorete mwena wa irathĩro). Maaĩ macio moimaga na kũu rungu rwa mwena wa gũthini wa hekarũ, o mwena ũcio wa gũthini wa kĩgongona. **2** Ningĩ agĩcoka akĩndwara nja angereire kĩhingo kĩa mwena wa gathigathini, na agĩthiũrũkĩa mwena wa nja akĩndwara nginya kĩhingo-inĩ kĩa nyumĩrĩra kĩa kĩaĩng’etheire mwena wa irathĩro, namo maaĩ macio maathereraga kuuma mwena wa gũthini. **3** Rĩria mũndũ ũcio aathĩaga arorete mwena wa irathĩro anyiĩtite rũrigĩ rwa gũthima na guoko-rĩ, agĩthima mĩkono 1,000, agĩcoka akĩngereria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya thũng’wa-inĩ. **4** Ningĩ agĩthima mĩkono ingĩ ngĩri imwe, na akĩndũkanĩria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya maru-inĩ. Agĩcoka agĩthima mĩkono ingĩ ngĩri imwe, na akĩngereria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya njohero-inĩ. **5** Ningĩ agĩthima mĩkono ingĩ ngĩri imwe, rũgĩkorwo rũrĩ rũũ itangĩahotire kũringa, nĩ undũ maaĩ macio maaĩ maĩyũru na rũkarika undũ rũngĩthambĩrwo, rũgatuũka rũũ rũtangĩringĩka nĩ mũndũ. **6** Nake akĩnjũria atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, nĩũrona undũ ũyũ?” Hindĩ iyo akĩhũndũra, akĩnjookia nginya hũgũrũrũ-inĩ cia rũũ rũu. **7** Rĩria ndaakinyire ho, ngĩona mĩtĩ mĩngĩ irĩa yarĩ mĩrimo yeerĩ ya rũũ rũu. **8** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Maaĩ maya mathereraga marorete bũrũri ũria ũrĩ mwena wa irathĩro, magaikũrũka nginya Araba, magacooka magathĩi makeitĩria Iria-

inĩ rĩa Cumbĩ. Maarĩkia kwĩtĩrĩra iria-inĩ rĩu, namo maaĩ marĩo makaagĩra. **9** Mĩrumbĩ ya ciũmbe iria irĩ muoyo nĩgatũura muoyo kũria guothe rũũ rũu rũgathethereragĩra. Nĩgũkaagĩa thamakĩ nyĩngĩ, tondũ maaĩ macio nĩkuo mathereragĩra, magatũma maaĩ macio marĩ na cumbĩ magĩre; nĩ undũ ũcio kũria rũũ rũu rũthereragĩra, ciũmbe ciothe nĩgatũura muoyo. **10** Ategi a thamakĩ makaarũgamaga hũgũrũrũ-inĩ ciaru; kuuma Eni-Gedi nginya Eni-Egĩlaimu nĩgũgakorwo na kũndũ gwa gũtambũrũkĩrio wabu. Thamakĩ igaakorwo irĩ cia mĩthemba mĩngĩ, o ta thamakĩ cia Iria Rĩria Inene. **11** No matindiri makuo na njabacabĩ ciakuo itikagĩra; igaatigwo irĩ cia cumbĩ. **12** Mĩtĩ ya matunda ma mĩthemba yothē nĩgakũra hũgũrũrũ-inĩ ciertĩ cia rũũ rũu. Mathangũ mayo matikooma, o na kana mĩtĩ iyo yaage gũciara. O mweri nĩgaciara, tondũ maaĩ moimite handũ-haria-haamũre magathereraga nginya kũu irĩ. Maciaro mayo magaatuũka irio namo mathangũ mayo matũke ma kũhonania. **13** Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Ino niyo mĩhaka irĩa mũkaarũmĩrĩra mũkĩgaya bũrũri ũcio ũtũke igai gatagati-inĩ ka mĩhĩrĩga irĩa ikũmi na irĩ ya Isiraeli. Jusufu akaaheo icunji igĩrĩ. **14** Nawe nĩũkamagayania bũrũri ũcio icunji ciiganaine. Tondũ nĩndehĩtĩre njoete guoko na igũrũ ngũga atĩ nĩngaũhe maithe manyu ma tene-rĩ, bũrũri ũyũ nĩũgaatuũka igai rĩanyu. **15** “Ŭyũ niguo ũgaatuũka mũhaka wa bũrũri ũcio: Mũhaka wa mwena wa gathigathini ũkoima Iria Rĩria Inene ũgereire njĩra ya Hethiloni, ũhĩtũkĩre Lebo-Hamathu, nginya Zedadi, **16** na ũgerere Berotha na Sibiraimu (kũu mũhaka-inĩ ũria ũrĩ gatagati ka Dameski na Hamathu), ũthĩi nginya Hazeri-Hatikoni, kũu mũhaka-inĩ wa Haurani. **17** Naguo mũhaka ũcio ũtambũrũke kuuma iria-inĩ ũkinye Hazari-Enani, mũhaka-inĩ wa mwena wa gathigathini wa Dameski, naguo mũhaka wa Hamathu ũkorwo ũrĩ mwena wa gathigathini. Ŭcio niguo ũgaatuũka mũhaka wa mwena wa gathigathini. **18** Naguo mũhaka wa mwena wa irathĩro ũkaagerera gatagati ka Haurani na Dameski, ũtwaranĩte na Rũũ rwa Jorodani gatagati ka Gileadi na bũrũri ũcio wa Isiraeli, ũrorete o iria-inĩ rĩa mwena wa irathĩro, ũthĩi nginya Tamaru. Ŭcio niguo ũgaatuũka mũhaka wa mwena wa irathĩro. **19** Naguo mũhaka wa mwena wa gũthini ũkoima Tamaru o nginya kũu maaĩ-inĩ ma Meriba-Kadeshi, ũtwarane na Karũũ ka Misiri o nginya Iria Rĩria Inene. Ŭcio niguo ũgaatuũka mũhaka wa mwena wa gũthini. **20** Naguo mũhaka wa mwena wa ithũiro, Iria Rĩria Inene nĩrĩo rĩgaatuũka mũhaka, ũthĩi nginya harĩa hang’etheire Lebo-Hamathu. Ŭcio niguo ũgaatuũka mũhaka wa mwena wa ithũiro. **21** “Inyũ nĩ inyũ mũkeegayania bũrũri ũyũ kũringana na mĩhĩrĩga ya Isiraeli. **22** Mũkaũgayana ũtũke igai rĩanyu inyũ ene, na rĩa andũ a kũngĩ arĩa matũũraga gatagati-inĩ kanyu na nĩ marĩ na ciana. Nĩmũkamatua ta marĩ andũ a Isiraeli maciarĩrwo bũrũri ũcio; acio makaagaarwo igai hamwe na inyũ gatagati-inĩ ka mĩhĩrĩga ya Isiraeli. **23** Mũhĩrĩga-inĩ o ũria mũndũ angĩkorwo atũũrite arĩ mũgeni-rĩ, kũu nĩkuo mũkaamũgaira igai riake,” ũguo niguo Mwathani Jehova ekuuga.

Mūhaka-inī wa mwena wa gathigathini, Dani nīakaheo gīcigo kīmwe; nakīo gīgaatarwana na njira ya Hethiloni ya gūthii nginya Lebo-Hamathu; Hazari-Enani na mūhaka wa mwena wa gathigathini wa Dameski kūrigania na Hamathu gūgaakorwo kūrī mūhaka wakuo kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. 2 “Nake Asheri aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Dani kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. 3 “Nake Nafitali aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Asheri kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. 4 “Nake Manase aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Nafitali kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. 5 “Efiraimu aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Manase kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. 6 “Nake Rubeni aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Efiraimu kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. 7 “Nake Juda aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Rubeni kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. 8 “Ningī kūhakana na rūgongo rwa Juda kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro, nīmūkaruta gīcigo mūkīneane gītūike kīheo kīa mwanya. Gīgaakorwo kūrī na wariī wa mīkono 25,000 kwarama, nagu ūraihi wakīo ūkaiganana na gīcigo kīmwe kīa iria igaiīrwo mihīrīga kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro; naho handū-harīa-haamūre hagaakorwo harī gatagati ga kīo. 9 “Gīcigo kīu kīa mwanya mīkaarutira Jehova-rī, gīgaakorwo kūrī na ūraihi wa mīkono 25,000, na wariī wa mīkono 10,000. 10 Gīcigo kīu gīgaatuika gīcigo kīamūre kīa athīnjīri-Ngai. Gīgaakorwo kūrī kīa ūraihi wa mīkono 25,000 mwena wa gathigathini na wariī wa mīkono 10,000 mwena wa ithūiro, na wariī wa mīkono 10,000 mwena wa irathīro, na ūraihi wa mīkono 25,000 mwena wa gūthini. Handū-harīa-haamūre hagaakorwo harī gatagati ga kīo. 11 Gīcigo kīu gīgaatuika kīa athīnjīri-Ngai arīa aamūre, nao nī andū a Zadoku arīa matūūrīte marī ehokeku makīndungatira, na matiiganā gūturuura ta ūrīa Alawīi meekire hīndī ūrīa andū a Isiraeli maaturuure. 12 Gīcigo kīu gīgaatuika kīheo kīao kīa mwanya kīrutitwo kuuma gīcigo-inī kīu kīamūre kīa būrūrī, nakīo gīgaatuika igai itheru mūno, na gīkaahakana na rūgongo rwa Alawīi. 13 “Gūtwarana na rūgongo rūu rwa athīnjīri-Ngai-rī, Alawīi nīmāgaya gīcigo kīa mīkono 25,000, na wariī wa mīkono 10,000. Ūraihi wakīo wothe ūgaakorwo ūrī mīkono 25,000, nagu wariī wakīo ūkorwo ūrī wa mīkono 10,000. 14 Nao matikanendie kana makūūrīanie o na kīmwe gīa cio. Gīkī nīkīo gīcigo kīrīa kīega mūno būrūrī-inī ūyū, na gītikananangerwo mūndū ūngī, tondū nīkīamūrīre Jehova. 15 “Gīcigo kīrīa gīgaatigara kīa wariī wa mīkono 5,000, na ūraihi wa mīkono 25,000, gīgaatuika gīa kūhūthagīrwo na maūndū ma itūūra rīu inene, kīhūthīrwo na gwakwo nyūmba cia gūtūūrwo, na ithaka cia ūrīithio. Itūūra rīu inene rīgaakorwo gatagati ga gīcigo kīu, 16 narīo itūūra rīu rīgaakorwo na ithimo ici: mwena wa gathigathini nī mīkono 4,500, na mwena wa gūthini nī mīkono 4,500, na mwena wa irathīro

nī mīkono 4,500, na mwena wa ithūiro nī 4,500. 17 Gīthaka kīa ūrīithio wa itūūra rīu inene gīgaakorwo kūrī na mīkono 250 mwena wa gathigathini, na mīkono 250 mwena wa gūthini, na mīkono 250 mwena wa irathīro, na mīkono 250 mwena wa ithūiro. 18 Gīcigo kīrīa gīgaatigara, kīhakanite na gīcigo kīu kīamūre, na gītwaranite na ūraihi wakīo, gīgaakorwo kūrī kīa mīkono 10,000 mwena wa irathīro, na mīkono 10,000 mwena wa ithūiro. Maciaro makīo nīmo makaarīagwo nī aruti wīra a itūūra rīu inene. 19 Aruti wīra acio a itūūra rīu inene arīa makaarīmaga kīu makoima mihīrīga-inī yothē ya Isiraeli. 20 Gīcigo kīu gīothe gīgaakorwo kīiganaine mīena yothē īna, na gīkorwo kūrī na mīkono 25,000 o mwena. Nīmūkaruta gīcigo kīu kīamūre kūrī kīheo kīa mwanya, gītūike gīcigo kīamūre, mūkīrutanīrie na gīthaka gīa itūūra rīu inene. 21 “Kūndū kūrīa gīgaatigara mīena yeerī ya gīcigo kīu kīamūre na gīthaka gīa itūūra rīrīa inene gīgaatuika kwa mūthamaki. Kūndū kīu gūgaatambūrūka mwena wa irathīro wa kūrīa gwachīmītwo mīkono 25,000 ya gīcigo kīu kīamūre gūkīnye nginya mūhaka-inī wa mwena wa irathīro, nagu mwena wa ithūiro uume hau haathīmītwo mīkono 25,000, gūkīnye nginya mūhaka-inī wa mwena wa ithūiro. Icio icio cīerī itwaranite na ūraihi wa icigo icio ingī cia mihīrīga igaaatuika cia mūthamaki, nakīo gīcunjī kīrīa kīamūre, hamwe na handū-harīa-haamūre ha hekarū igaaakorwo gatagati ga kūndū kīu. 22 Nī ūndū ūcio ithaka cia Alawīi na ithaka cia itūūra inene igaaakorwo irī gatagati ga gīcigo kīu kīa mūthamaki. Gīcigo kīu kīa mūne gīgaakorwo kūrī gatagati ka mūhaka wa Juda na mūhaka wa Benjamīni. 23 “Ha ūhorō wa mihīrīga iyo ingī itigarīte: Benjamīni akaaheo gīcigo kīmwe; nakīo gīgaatambūrūka kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. 24 “Nake Simeoni aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Benjamīni kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. 25 “Nake Isakaru aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Simeoni kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. 26 “Nake Zebuluni aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Isakaru kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. 27 “Gadi nīakagaya gīcigo kīmwe; gīkaahakana na rūgongo rwa Zebuluni kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. 28 “Mūhaka wa mwena wa gūthini wa Gadi ūgaathīī ūrorete mwena wa gūthini kuuma Tamaru nginya maaī ma Meriba-Kadesi, ningī ūtwarane na Karūūī ka Misiri nginya Iria Rīrīa Inene. 29 “Ūcio nīguo būrūrī ūrīa mūkaagayania ūtūike igai rīa mihīrīga ya Isiraeli, nacio icio nīcio igaaatuika icigo ciao,” ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. 30 “Ici nīcio igaaatuika njira cia kuuma itūūra rīu inene: Kwambīrīria mwena wa gathigathini, ūrīa ūrī na ūraihi wa mīkono 4,500, 31 ihingo cia itūūra rīu inene igeetanio na mihīrīga ya Isiraeli. Ihingo icio ithatū irī mwena wa gathigathini-rī, kīmwe nī kīa Rubeni, kīu kīngī nī kīa Juda, na kīu kīngī nī kīa Lawi. 32 “Nagu mwena wa irathīro, ūrīa ūrī na ūraihi wa mīkono 4,500, ūgaakorwo ūrī na ihingo ithatū: kīmwe nī kīa Jusufu, kīu kīngī nī kīa Benjamīni, na kīu kīngī nī kīa Dani. 33 “Ningī mwena wa gūthini, ūrīa ūrī na

gĩthimo kĩa mĩkono 4,500, ũgaakorwo ũrĩ na ihingo
ithatũ: kĩmwe nĩ kĩa Simeoni, kũ kĩngĩ nĩ kĩa Isakaru,
na kũ kĩngĩ nĩ kĩa Zebuluni. **34** “O na ningĩ mwena wa
ithũiro, ũrĩa ũrĩ na ũraihi wa mĩkono 4,500, ũgaakorwo
ũrĩ na ihingo ithatũ: kĩmwe nĩ kĩa Gadi, kũ kĩngĩ nĩ
kĩa Asheri, na kũ kĩngĩ nĩ kĩa Nafitali. **35** “Itũina rĩa
gũthiũrũkĩria itũũra rĩu rĩothe rĩgaakorwo na mĩkono
18,000. “Narĩo itũũra rĩu inene kuuma hĩndĩ iyo gũthiĩ
na mbere rĩgeetagwo ũũ:

Danieli

1 Atiriri, mwaka-ini wa gatatu wa uthamaki wa Jehoiakimu, muthamaki wa Juda-ri, Nebukadinezaru muthamaki wa Babuloni niokire itũura rĩa Jerusalem, akiririgiciiria nĩguo aritunyane. **2** Nake Mwachani akirekereria Jehoiakimu, muthamaki wa Juda, guokoni gwake, hamwe na indo imwe kuuma hekaru-ini ya Ngai. Nake Nebukadinezaru agikuuu indo icio, agicitwara hekaru-ini ya ngai yake kũu Babuloni, na agiciiga nyũmba-ini irĩa yaigagwo igĩna cia ngai yake. **3** Ningĩ muthamaki icio agiatha Ashipenazi, ũria wari mĩrori mĩnene wa anene a nyũmba yake ya uthamaki, amũrehere andũ amwe ariya moimite Isiraeli a nyũmba ya uthamaki na a ruciaro rwa andũ ariya maarĩ igweta, **4** nao makorwo mari aanake matari kaũũũ o na karĩkũ, na athaka makionwo, na andũ mekuoneka mari na ũtaũku maũndũ-ini mothe ma kwĩrutwo, na andũ mooi maũndũ wega, na ahũthũ kũnyiita maũndũ, na magĩĩre gũtungata thĩni wa nyũmba ya uthamaki. Ashipenazi aari arute andũ acio rũthiomi na maandiko ma Ababuloni. **5** Nake muthamaki agĩtua maheagwo irio na ndibei mũthenya o mũthenya iria we mwene aarĩaga; maarĩ mathomithio maũndũ ihinda rĩa mĩaka itatũ, na thuutha icio matoonye wira-ini wa gũtungatĩra muthamaki. **6** Thĩni wa acio maathuurirwo nĩ haari na aanake amwe maarutĩtuo Juda: Na nĩ Danieli, na Hanania, na Mishaeli, na Azaria. **7** Nake mĩrori icio wa anene ariya angĩ nĩamaheire mariĩtwa mangĩ: Danieli akĩmwĩta Belitshazaru, nake Hanania agĩtuo Shadiraka, nake Mishaeli agĩtuo Meshaki, nake Azaria agĩtuo Abedinego. **8** No rĩrĩ, Danieli agĩtua na ngoro yake atĩ ndegwĩthaahia na irio na ndibei iyo ya muthamaki, na akiũria mĩrori icio wa anene etikĩrio ndakae gwĩthaahia na ũndũ wa kũria irio icio. **9** Nake Ngai nĩatũmĩte Danieli etikĩrike na aigũrwo tha nĩ mĩnene icio, **10** no mĩnene icio akĩria Danieli atĩrĩ, “Nĩndĩretigĩra muthamaki mwathi wakwa, ũria ũtũite kĩa mĩriheagwo gĩa kũria na gĩa kũnyua. Aangĩmuona mĩri ahĩnju gũkĩra aanake ariya angĩ a riika rĩanyu-rĩ, angiuga nĩ kũ gĩtũmĩte? Hĩndĩ iyo muthamaki no aanengithie mĩtwe nĩ ũndũ wanyu.” **11** Danieli agĩcooka akĩarĩria mĩrangĩrĩ ũria waheetwo wĩra nĩ mĩrori wa anene ariya angĩ wa kũroraga Danieli, na Hanania, na Mishaeli, na Azaria, akĩmwĩra atĩrĩ, **12** “Ndagũthaita, amba ũgerie ndungata ciaku handũ ha mĩthenya ikũmi: Ndũgaatũhe kĩndũ o naki tiga o nyeni cia kũria na maaĩ ma kũnyua. **13** Matukũ macio maathĩra ũcooke ũtũroranie na aanake acio angĩ mariaga irio icio cia muthamaki, na thuutha icio ũcooke gwĩka ndungata ciaku o ta ũria ũkuona kwagĩĩre.” **14** Nĩ ũndũ icio agĩitĩkĩra ũhoru icio, nake akĩmageria matukũ macio ikũmi. **15** Matukũ macio ikũmi maathĩra-rĩ, mothiũ mao makioneka magĩrĩte, nao magatunguha gũkĩra aanake acio angĩ maarĩaga irio cia muthamaki. **16** Nĩ ũndũ icio mũmarangĩrĩ akieheria irio ciao iria ciari njega mũno na ndibei irĩa maarĩ manyuuga na agĩcooka kũmaheaga o nyeni tu handũ ha irio icio. **17** Na rĩrĩ, Ngai nĩahere aanake acio ana ũmenyo na

ũtaũku wa maandiko ma mĩthemba yothe, na wĩruti wa maũndũ. Nake Danieli nĩataũkagĩrwo nĩ cioneki na irooto cia mĩthemba yothe. **18** Ihinda rĩa muthamaki aatũite atĩ andũ acio magaatwarwo nyũmba yake thĩni rĩathĩra-rĩ, mĩrori wa anene ariya angĩ agĩkimatwara hari Nebukadinezaru. **19** Muthamaki akĩaria nao, na ndonire mũndũ ũngĩagananirio na Danieli, na Hanania, na Mishaeli na Azaria; na nĩ ũndũ icio magĩtoonyio wira-ini wa gũtungatagĩra muthamaki. **20** ũndũ-ini o wotho ũkonĩ ũũgĩ na ũtaũku wa maũndũ mariya muthamaki aamoragĩ-rĩ, agĩkora makĩrĩte ago othe na aragũri a uthamaki wake wotho maita ikũmi. **21** Nake Danieli agĩtũura kũu nginya mwaka wa mbere wa wathani wa Muthamaki Kurusu.

2 Na rĩrĩ, mwaka-ini wa keerĩ wa uthamaki wake-rĩ, Nebukadinezaru nĩarootire irooto; agĩtangika meciiria na akiũrwo nĩ toro. **2** Nĩ ũndũ icio muthamaki agĩtũ ago na aragũri, na aragi na arori a njata nĩguo moke mamwĩre ũria aarootete. Rĩria mookire makĩrũgama mbere ya muthamaki, **3** akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ hari kĩroto ndootete kĩa kĩrathĩnia, na nĩngwenda kũmenya ũria kiugĩte.” **4** Hĩndĩ iyo arori a njata acio magĩcookeria muthamaki na rũthiomi rwa Asuriata, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee muthamaki, ũrotũura tene na tene! Ta kũire ndungata ciaku kĩroto kĩa ũrotete, nacio itaũre kĩroto kũu.” **5** Nake muthamaki agĩcookeria arori a njata acio, akĩmeera atĩrĩ, “Ŭndũ ũyũ nĩguo ndũite ngwatĩrie mũno: Mũngĩaga kũnjĩra kĩroto kĩa ndootete na mũgĩtaũre-rĩ, nguuga mĩtemangwo mũkue, nacio nyũmba cianyu imomorwo itũike hĩba cia mahiga. **6** No mũngĩnjĩra kĩroto kũu na mũgĩtaarĩre-rĩ, nĩngũmũhe iheo, na marihi, o na ndũmũitĩhie mũno. Nĩ ũndũ icio njĩrai ũria ndootete na mũndaũire ũhoru wa kĩroto kũu.” **7** Makĩmũcookeria o rĩngĩ makĩmwĩra atĩrĩ, “Muthamaki nĩetikĩre kwĩra ndungata ciake ũria arotete, na ithũ nĩtũkũmũtaũrĩra kĩroto kũu.” **8** Nake muthamaki akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩndĩramenya kũna atĩ mũrenda o kũraihaarĩhia ihinda, tondũ nĩmũramenya atĩ ũndũ ũyũ nĩguo ndũite ngwatĩrie mũno: **9** Mũngĩaga kũnjĩra kĩroto kũu ndootete-rĩ, iherithia rĩanyu no rĩmwe. Mũciĩrĩre kũnjĩra maũndũ ma kũũhitĩhia na ma waganu, mũgĩciiria atĩ ũria ndũite nĩkũgarũrũka. Nĩ ũndũ icio-rĩ, njĩrai kĩroto kũu, na nĩngũmenya atĩ no mũhote gũgĩtaũra.” **10** Nao arori a njata acio magĩcookeria muthamaki atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe gũkũ thĩ ũngĩhota gwĩka ũguo muthamaki aroiga! Gũtirĩ muthamaki, o na ari mĩnene na ari na hinya atĩa, ũrĩ wooria mũndũ-mũgo, kana mũragũri, kana mĩrori wa njata eke ũndũ ta icio. **11** Ŭndũ icio muthamaki arooria ndũngĩhoteka. Gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kwĩra muthamaki kĩroto kĩa arotete, tiga o ngai ciiki, na ititũũranagia na andũ a gũkũ thĩ.” **12** Muthamaki aigua ũhoru icio akĩrakara na akĩng’ũrika mũno nginya agĩathana atĩ andũ ariya othe oogĩ a Babuloni mooragwo. **13** Nĩ ũndũ icio gũkĩrutwo watho andũ acio oogĩ mooragwo, na andũ magĩtũmwo magacarie Danieli na arata ake nĩguo mooragwo. **14** Rĩria Arioku, mĩnene wa arangĩrĩ a muthamaki, aathiaga kũũraga andũ acio oogĩ a Babuloni-rĩ, Danieli akĩmwarĩria na ũũgĩ,

o na eciiritie wega ūria ekūmwīra. **15** Akīūria ūcio warī mūnene wa arangīri a mūthamaki atīrī, “Nī kī gīatūma mūthamaki atue itua rīūru ūcio?” Nake Arioku agītaarīria Danieli ūria ūhoru ūcio wothē watariī. **16** Danieli aigua ūguo agithīī harī mūthamaki, akīmūria amūhe ihinda, nīgeetha ahotē kūmūtaūria kīroto kīu. **17** Nake Danieli akīinūka gwake mūciī na akīmenyithia arata ake ūhoru ūcio, nao nīo Hanania, na Mishaeli, na Azaria. **18** Akīmaringīrīria mathaithe Ngai wa igūrū nīguo amaiguīre tha, amaguūrīrie ūhoru ūcio warī mūhithe, nīgeetha we hamwe na arata acio ake matikooraganīrio hamwe na andū acio angī oogī a Babuloni. **19** Na rīrī, ūtūkū ūndū ūcio warī mūhithe ūkīguūrīrio Danieli na kīoneki. Nake Danieli akīgooca Ngai wa igūrū, **20** akiuga atīrī: **21** Nīwe ūgarūranagia mahinda na imera; **22** Nīwe ūguūragia maūndū marīa marikīru, o na marīa marī hitho-inī; **23** Nīndagūcookeria ngaatho na ndakūgooca, o Wee Ngai wa mathe makwa: **24** Hīndī ūyo Danieli agīthīī kūrī Arioku, ūcio mūthamaki aamūrīte athīī akooragithie andū acio oogī a Babuloni, akīmūria atīrī, “Ndūkooragithie andū acio oogī a Babuloni. Ndwarā kūrī mūthamaki, na nīngūmūtaūria kīroto gīake.” **25** O hīndī ūyo Arioku agītwarā Danieli kūrī mūthamaki, akīmūria atīrī, “Nīnyonete mūndū ūmwe wa arīa maatahītūwo kuuma Juda ūngīhota kwīra mūthamaki ūria kīroto gīake kiugīte.” **26** Nake mūthamaki akīūria Danieli (na nowe Beliteshazaru) atīrī, “No ūhote kūnjīra kīroto kīria ndootete na ūgītaūre?” **27** Nake Danieli akīmūcookeria atīrī, “Gūtīrī mūndū o na ūmwe wa arīa oogī, kana mūrāgūrī, kana mūndū-mūgo o na kana mūrathi ūngīhota kwīra mūthamaki ūhoru ūcio wa hitho, **28** no nī kūrī Ngai ūrī igūrū ūguūranagīria maūndū marīa marī hitho-inī. Nīwe wonetie Mūthamaki Nebukadinezaru ūria gūgaikara matukū-inī ma thuutha. Kīroto gīaku na cioneki iria irahītūkīire mecīria-inī maku ūkomete ūrīrī irarī icipi: **29** “Hīndī ūyo wakomete ūrīrī-inī, wee mūthamaki, mecīria maku nīmecūūranīrie ūhoru wa maūndū marīa magooka thuutha-inī, nake ūria mūguūria wa maūndū marīa marī hitho-inī agīkūguūria ūria gūkaahaana thuutha-inī. **30** Nī-rī, ndīguūrīrio ūhoru ūcio ūrī hitho-inī atī tondū ndī na ūgī gūkīra andū arīa angī matūūragia muoyo, no nīgeetha wee mūthamaki ūmenye ūria kīroto kīu kiugīte, nīguo ūtaūkīrwo nī maūndū macio ūrecūūranagia mecīria-inī maku. **31** “Wee mūthamaki, warora nīwonire mūhianano mūnene warūngī mbere yaku: mūhianano ūcio warī mūnene mūno na nīwahenahenagia, na warī wa kūmakania ūkīonwo. **32** Mūtwe wa mūhianano ūcio warī wa thahabu irīa therie, nakīo gīthūrī kīagu na moko ciarī cia betha, nayo nda na ciero ciagu ciarī cia gīcango, **33** magūrū maguo maarī ma kīgera, namo makīya maarī ma kīgera gītukanīte na rīumba rīcīne. **34** Hīndī o ūyo wawīroreire, ihiga inene rīkīenjwo, no rītienjīrwo nī moko ma mūndū. Rīkīgūtha makīya ma mūhianano ūcio marīa maarī ma kīgera gītukanīte na rīumba, rīkīmahehenja. **35** Nakīo kīgera kīu, na rīumba, na gīcango, na betha, na thahabu igīthetherwo tūcunjī tūcunjī, igītuka ta mūūngū ūria ūmbūragwo kīhuhīro-inī hīndī ya rīua. Ikīhuhūkano nī rūhuho, igīthira

biū na itiacookire kuoneka rīngī. No rīrī, ihiga rīu rīagūthire mūhianano ūcio rīkīneneha, rīgītuka kīrīma kīnene, rīkīyūra thī yothē. **36** “Kīu nīkīo kīroto kīria warootire, na rīu nītūgūgītaūria mūthamaki. **37** Wee mūthamaki-rī, nīwe mūthamaki wa athamaki. Nake Ngai wa igūrū nīakūheete ūthamaki, na ūhoti, na hīnya, na rīiri; **38** nīaigīte andū a ndūrīrī ciothe moko-inī maku, na nyamū cia gīthaka, o na nyoni cia rīera-inī. Kūrīa guothe itūūraga-rī, nīagūtūte mwathi wacio ciothe. Wee nīwe mūtwe ūcio wa thahabu. **39** “Thuutha waku, nīgūkarahūka ūthamaki ūngī ūtagaakorwo na hīnya ta waku. Thuutha ūcio nīgūkagīa na ūthamaki ūngī wa gatatū, nīguo ūgerekanīto na gīcango, naguo nīūgaatha thī yothē. **40** Marīgīrīrio-inī nīgūkarahūka ūthamaki ūngī wa kana ūrī hīnya ta kīgera, nīgūkorwo kīgera kiunangaga na gīkahehenja indo ciothe, na o ta ūria kīgera kiunangaga indo igatūka tūcunjī ūguo noguo ūkahehenja na uunange mothamaki macio mangī mothe. **41** O ta ūguo wonire atī makīnya na ciara ciarī cia rīumba rīcīne rītukanīte na kīgera-rī, noguo ūthamaki ūyū ūgaakorwo ūrī mūgayūkanu; no rīrī, nīgūakorwo ūrī na hīnya wa kīgera thīnī wago, o ta ūguo wonire kīgera kīu gītukanīte na rīumba. **42** O ūguo ciara ciarī cia kīgera gītukanīte na cia rīumba-rī, noguo ūthamaki ūcio ūgaakorwo kūmwe ūrī na hīnya na kūrīa kūngī ūgathuthikanga. **43** Na o ta ūguo wonire kīgera gītukanīte na rīumba rīcīne-rī, noguo andū nao magaakorwo matukanīte, na matigaatūira marī rūmwe rīngī, o ta ūria kīgera gītangītukana na rīumba. **44** “Na rīrī, ihinda-inī rīa athamaki acio, Ngai wa igūrū nīakahaanda ūthamaki ūtagacooka kwanangwo, kana ūtigīrwo andū angī. Nīūkahehenja mothamaki macio mangī mothe ūmaniine, noguo mwene ūgaatūira wīhaandīte tene na tene. **45** Ūcio nīguo ūtaūrī wa kīoneki kīa ihiga rīu rīenjetwo kuuma kīrīma-inī, no rītienjetwo na moko ma andū, na nīrīo rīathetherire kīgera, na gīcango, na rīumba, na betha na thahabu igītuka tūcunjī. “Ngai ūcio mūnene nīamenyithīte mūthamaki ūria gūkaahaana thuutha-inī. Kīroto kīu nī kīa ma, naguo ūtaūrī wakō nī wa kwīhokeka.” **46** Hīndī ūyo Mūthamaki Nebukadinezaru akīgūthīa, agīturumithia ūthīū thī mbere ya Danieli, na akīmūhe gītīio kīnene, na agīathana atī arutīrwo igongona na ūbumba. **47** Mūthamaki akīra Danieli atīrī, “Ti-itherū Ngai waku nīwe Ngai wa ngai iria ingī, na Mwathani wa athamaki na mūguūria wa maūndū marīa marī hitho-inī, nīgūkorwo nīwahota kūguūria ūndū ūyū ūrī hitho-inī.” **48** Nake mūthamaki agītūgīria Danieli, na akīmūta na iheo nyingī mūno. Akīmūta mwathi wa būrūrī wothē wa Babuloni, na akīmūta mūrūgamīrīri wa andū arīa othe oogī a būrūrī ūcio. **49** Nake Danieli agīthaitha mūthamaki atue Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego arorī a mawīra marīa maarutagwo būrūrī-inī ūcio wa Babuloni, no Danieli we mwene agīkara kūu mūciī wa ūthamaki.

3 Na rīrī, Mūthamaki Nebukadinezaru nīathondekithirie mūhianano wa thahabu, wa mīkono mīrongo itandatū kūrīhai na igūrū, na mīkono itandatū kwarama, na akīūhaandīthia werū-inī wa Dura

kūu būrūri wa Babuloni. **2** Nebukadinezaru agĩcooka agĩta anene, na anyabara, na abarũthi, na ataari a mũthamaki, na aigi kigĩna, na aciirithania, na mawakiri, na anene a mabũrũri make mothe moke kiamũro-inĩ gĩa kwamũra mũhianano ūcio aahandithitie. **3** Nĩ ūndũ ūcio, anene, na anyabara, na abarũthi, na ataari a mũthamaki, na aigi kigĩna, na aciirithania, na mawakiri, na anene othe a mabũrũri makĩgomana nĩ ūndũ wa kwamũra mũhianano ūcio Mũthamaki Nebukadinezaru aahaandithitie, nao makĩrũgama mbere yaguo. **4** Nake mũhuhi coro akianĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Inyuĩ andũ a iruka ciothe na a ndũrĩrĩ ciothe, na a miario yotha ta thikĩrĩriaĩ ūria mũthamaki aathanite mwĩke. **5** Rĩria mũrĩguu mũgambo wa coro, na mĩtũrĩrũ, na thethe, na kinanda gĩa kĩnũbi, na kinanda kĩa mũgeeto, na mĩtũrĩrũ ĩria miariĩ, o hamwe na ūini wa mĩthemba yotha-rĩ, o rĩmwe mwĩgũithie thĩ mũhoee mũhianano ūcio wa thahabu ūria Mũthamaki Nebukadinezaru aahaandithitie. **6** Mũndũ ūria wotha ūtekũgũithia thĩ na ahoee, o hĩndĩ ĩyo nĩegũikio icua-inĩ rĩa mwaki ūgwakana mũno.” **7** Nĩ ūndũ ūcio, rĩria andũ acio maiguire mũgambo wa coro, na mĩtũrĩrũ, na thethe, na kinanda gĩa kĩnũbi, na kinanda kĩa mũgeeto, na ūini wa mĩthemba yotha, andũ othe, na ndũrĩrĩ, na andũ a miario yotha makĩgũithia thĩ, makĩhooya mũhianano ūcio wa thahabu ūria Mũthamaki Nebukadinezaru aahaandithitie. **8** Ihinda o rĩu arori a njata amwe makĩyũmĩria, magĩcuuka Ayahudi, **9** makĩira Mũthamaki Nebukadinezaru atĩrĩ, “Wee mũthamaki ūrotũura tene na tene! **10** Atĩrĩrĩ, wee mũthamaki nĩũrutite uuge waku, ūkoiga atĩ rĩria mũndũ o wotha akaigua mũgambo wa coro, na mĩtũrĩrũ, na thethe, na kinanda gĩa kĩnũbi, na kinanda kĩa mũgeeto, na mĩtũrĩrũ ĩria miariĩ, na ūini wa mĩthemba yotha no nginya egũithie thĩ, ahoee mũhianano ūcio wa thahabu, **11** na ūkoiga atĩ mũndũ ūria wotha ūtekũgũithia thĩ aũhoee, niagaikio icua-inĩ rĩa mwaki ūgwakana mũno. **12** No rĩrĩ, nĩ harĩ Ayahudi amwe arĩa wee ūigite a kũrora maũndũ ma būrũri wa Babuloni, na nĩo Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, arĩa matakũiguuga, wee mũthamaki. Matitungatagira ngai ciaku, kana makahooya mũhianano wa thahabu ūcio ūhandithitie.” **13** Nĩ ūndũ ūcio Nebukadinezaru agĩcinwo nĩ marakara, nake agĩtũmanĩra Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego mareehwo hari we. Nĩ ūndũ ūcio andũ acio makĩreehwo mbere ya mũthamaki, **14** nake Nebukadinezaru akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ūhoro wa ma wee Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, atĩ mũitungatagira ngai ciaku, o na kana mũkahooya mũhianano wa thahabu ūcio handithitie? **15** Rĩu-rĩ, mũngĩhaarĩria nĩgeetha rĩria mũrĩguu mũgambo wa coro, na mĩtũrĩrũ, na thethe, na kinanda gĩa kĩnũbi, na kinanda kĩa mũgeeto, na mĩtũrĩrũ ĩria miariĩ, na ūini wa mĩthemba yotha, mwĩgũithie thĩ, mũhoee mũhianano ūcio nĩ thondekithitie, nĩ wega mũno. No rĩrĩ, mũngĩrega kũhooya mũhianano ūcio-rĩ, nĩmũgũikio o ro rĩmwe icua-inĩ rĩa mwaki ūgwakana mũno. Na rĩrĩ, hihĩ nĩ ngai ĩrikũ ĩngĩhota kũmũhonokia kuuma guoko-inĩ gwakwa?” **16** Nao Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego magĩcookeria mũthamaki, makĩmwĩra atĩrĩ,

“Wee Nebukadinezaru, ithuĩ tũtibataire kwĩyarĩrĩria tũrĩ mbere yaku igũrũ rĩa ūhoro ūyũ. **17** Tũngĩkio icua-inĩ rĩa mwaki ūgwakana mũno-rĩ, Ngai ūria ithuĩ tũtungataga e na ūhota wa gũtũruta thĩnĩ warĩo, na nĩwe ūgũtũhonokia kuuma guoko-inĩ gwaku, wee mũthamaki. **18** No rĩrĩ, o na angĩaga gũtũhonokia-rĩ, nĩtũkwenda ūmenye, wee mũthamaki, atĩ ithuĩ tũtingĩtungatĩra ngai ciaku, kana tũhoee mũhianano wa thahabu ūcio wee ūhandithitie.” **19** Hĩndĩ ĩyo Nebukadinezaru akĩrakara mũno nĩ ūndũ wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, na agĩtukia gĩthiithi nĩ ūndũ wao. Agĩcooka agĩathana, akiuga icua rĩu rĩongererwo ngũ nĩguo rĩhiũhe maita mũgwanja ma ūria rĩakoragwo rĩhiũhite. **20** Nebukadinezaru agĩatha thigari imwe iria ciarĩ na hinya mũno ita-inĩ rĩake ciohe Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, imaikie icua-inĩ rĩu rĩa mwaki wakanite mũno. **21** Nĩ ūndũ ūcio andũ acio, mehumbite kanjũ ciao, na thuruarĩ, na iremba, o na nguo icio ingĩ-rĩ, makĩohwo na magĩkio icua-inĩ rĩu rĩa mwaki wakanite mũno. **22** Watho ūcio wa mũthamaki warĩ wa ihanya mũno, narĩo icua rĩkahiũha mũno, ūũ atĩ nĩnĩmbĩ cia mwaki ūcio cioragire thigari iria cianyĩitite Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, **23** nao andũ acio atatũ, moohetwo makarĩmio, makĩgĩa icua-inĩ rĩu rĩa mwaki wakanite mũno. **24** Hĩndĩ ĩyo Mũthamaki Nebukadinezaru akĩgega, akĩrũgama na igũrũ o rĩmwe, akũria andũ arĩa maamũheaga kĩrĩra atĩrĩ, “Gĩthĩ ti andũ atatũ tuohire na twamaikia mwaki-inĩ?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “ĩ, nĩ ma ūguo nĩguo, mũthamaki.” **25** Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Hĩ, ta rorai! Nĩ ndĩrona andũ ana magĩcangacanga mwaki-inĩ, matarĩ ohe kana makahutio nĩ mwaki, nake ūcio wa kana ahaana ta ūmwe wa arĩũ a ngai.” **26** Nebukadinezaru agĩkuhĩrĩria mũromo-inĩ wa icua rĩu rĩakanaga mwaki, akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Inyuĩ Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, inyuĩ ndungata cia Ngai-Ūria-ũrĩ Igũrũ-Mũno, umĩrai, mũũke haha!” Nĩ ūndũ ūcio Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego makĩumĩra mwaki-inĩ ūcio, **27** nao anene, na anyabara, na abarũthi, na arĩa maataaraga mũthamaki othe makĩmarigĩcĩria, makĩĩronera atĩ mwaki ndwamekĩte ūũru mĩrĩ yao, kana rĩcuĩrĩ rwa mĩtwe yao rũkahĩa, o na nguo iria mehumbite itiahite, na matianungaga mwaki o na atĩa. **28** Nake Nebukadinezaru akiuga atĩrĩ, “Ngai wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego arogoocwo, ūria ūtũmĩte mũraika wake, ateithũre ndungata ciake! Mamwĩhokire, magikararia watho wa mũthamaki, na nĩmekwĩhaarĩrie kũruta mĩoyo yao handũ ha gũtungatĩra kana kũhooya ngai ingĩ, tĩga Ngai ūcio wao. **29** Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, nĩndaruta watho atĩ andũ a rĩrĩrĩ o ruothe kana rwario arĩa makaaria ūndũ o wotha wa gũũkĩrĩra Ngai wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego magatinangio icunji, na nyũmba ciao imomorwo ituĩke hĩba ya mahiga, nĩgũkorwo gũtĩrĩ ngai ingĩ ĩngĩhonokania na njĩra ĩno.” **30** Nake mũthamaki agĩtũgĩria Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego kũu būrũri wa Babuloni.

4 Nĩ nĩ Mũthamaki Nebukadinezaru, Ndĩramwandikĩra marũa maya inyuĩ andũ a iruka ciothe, na ndũrĩrĩ,

na andũ a rwario o ruothe arĩa matũũraga thĩ yothē: Mũrogaacĩra makĩria! **2** Ndĩ na gĩkeno ngĩmũmenyithia morirũ na maĩndũ ma kũgegania marĩa Ngai-ũria-ũri-Igũrũ mũno anjĩkĩre. **3** Kai morirũ make nĩ manene-ĩ! **4** Atĩrĩrĩ, niĩ Nebukadinezaru ndarĩ gwakwa mũciĩ, njiganĩre na ngagaacĩra nyũmba-inĩ yakwa ya ũthamaki. **5** Na rĩrĩ, ũtũkũ ũmwe ndarootire kĩroto kĩa kĩamakirie mũno. Ngomete ũrĩrĩ-inĩ wakwa-rĩ, maĩndũ marĩa mahitũkagĩra meciĩria-inĩ makwa na cioneki ikĩndua nda. **6** Nĩ ũndũ ũcio ngĩathana ngiuga atĩ andũ arĩa othe oogĩ a Babuloni mareehwo mbere yakwa niguo mandaũrĩre kĩroto kĩu. **7** Rĩrĩa ago, na aragũrĩ, na arori a njata na arathi mohoro mookire, ngĩmeera ũria ndarootete, no nĩmaremirwo nĩ kũndaũrĩra kĩroto kĩu. **8** No thuutha wao, Danieli agĩũka mbere yakwa, na niĩ ngĩmwĩra ũria ndarootete. (Niwe wĩtagwo Belites hazaru tondũ etanitio na ngai yakwa, nake akoragwo na roho wa ngai iria theru thĩinĩ wake.) **9** Ngũra Belites hazaru, mũnene wa ago othe atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ roho wa ngai iria theru ũrĩ thĩinĩ waku, na gũtirĩ ũndũ ũrĩ hitho-inĩ ũngĩkũrema. Gĩkĩ nikĩo kĩroto giakwa; nawe he ũtaũri wakĩo. **10** Ici nĩcio cioneki iria ndonire rĩria ndaakomete ũrĩrĩ-inĩ wakwa: Ndarorire ngĩona hau mbere yakwa harũngĩ mũtĩ ũrĩ bũrĩri gatagatĩ. Naguo warĩ mũraihũ mũno. **11** Mũtĩ ũcio ũkĩneneha ũkĩgĩa na hinya nako gacũmbĩrĩ kaguo gakahutia matu mairũ; naguo wonekaga nginya ituri ciothe cia thĩ. **12** Mathangũ maguo maarĩ mathaka, na maciaro maguo makaingiha warĩ na irio cia kũhũunia andũ othe. Nyamũ cia gĩthaka ciaikaraga kĩruru-inĩ kĩaguo, nacio nyoni cia rĩera-inĩ igaikaraga honge-inĩ ciaguo; indo ciothe iria irĩ muoyo ciarĩaga maciaro maguo. **13** “Nĩngĩ o ngomete ũrĩrĩ-inĩ wakwa ngĩrora ngĩona cioneki-inĩ icio, na hau mbere yakwa harĩ na mũrangĩrĩ, mũndũ mũtheru, agĩkĩrũka oimite igũrũ. **14** Akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ: Temai mũtĩ ũcio na mũhũrũre honge ciaguo; itithiai mathangũ maguo, na mũhurunje maciaro maguo. Nyamũ nacio ciũre ciehere rungu waguo, o na nyoni ciume honge-inĩ ciaguo. **15** No rĩrĩ, mũreke gĩthukĩ na mĩri yakĩo ciohwo na kĩgera na gĩcango, nacio itigwo tĩrĩ-inĩ, kũu nyeki-inĩ ya gĩthaka. “Nĩaihũgagio nĩ ime rĩa igũrũ, na atũũranagie na nyamũ kũu nyeki-inĩ iria nduru ya gĩthaka. **16** Meciĩria make nĩmagarũrwo matige gũtuĩka ta ma mũndũ, nake agĩe na meciĩria ta ma nyamũ, ihinda ta rĩa mĩaka mũgwanja. **17** “Itua rĩu rĩanĩrĩrwo nĩ arangĩrĩ, narĩo rĩgekĩrwo hinya nĩ arĩa atheru, nĩgeetha arĩa marĩ muoyo mamenye atĩ ũria-ũri-Igũrũ-Mũno niwe wathaga mothamaki ma andũ, naguo ũthamaki aũheaga o ũria angienda kũũhe, na agatũũgĩria mũndũ ũtarĩ igweta o na hanini niguo ũtuĩke wake.” **18** “Kĩu nikĩo kĩroto kĩa niĩ, Mũthamaki Nebukadinezaru ndarootire. Atĩrĩrĩ, wee Belites hazaru, ta njĩra ũria kiugĩte kuona atĩ andũ arĩa angĩ othe oogĩ a ũthamaki wakwa nĩmaremetwo nĩkũndaũrĩra. No rĩrĩ, wee no ũhote tondũ roho wa ngai iria theru ũrĩ thĩinĩ waku.” **19** Hĩndĩ iyo Danieli (na nowe wĩtagwo Belites hazaru) akĩamba gũtangĩka mũno kwa ihinda, na akĩmaka mũno meciĩria-inĩ make. Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Belites hazaru, tĩa kũmakio nĩ kĩroto

kĩu kana ũtaũri wakĩo.” Belites hazaru agĩcookia atĩrĩ, “Mwathi wakwa, naarĩ korwo kĩroto kũ kĩerekererio thũ ciaku, o na ũtaũri wakĩo wathĩrĩro andũ arĩa magũthũire! **20** Mũtĩ ũcio wonire, ũria wanenehire na ũkĩgĩa na hinya, nako gacũmbĩrĩ kaguo gakahutia matu mairũ, na ũkoonekaga nĩ thĩ yothē, **21** ũrĩ na mathangũ mathaka na maciaro maingĩ, na ũkaheaga andũ othe irio, na nyamũ cia gĩthaka cikaarahaga kĩruru-inĩ kĩaguo, na ũkagĩa na itara honge-inĩ ciaguo cia nyoni cia rĩera-inĩ-rĩ, **22** wee mũthamaki, niwe mũtĩ ũcio! Nĩũnenehete na ũkagĩa na hinya; ũnene waku ũgakũra nginya ũkahutia matu mairũ, naguo wathani waku ũgatambũrũka ũkaginya kũndũ kũraya gũkũ thĩ. **23** “Wee, mũthamaki-rĩ, Nĩwonire mũrangĩrĩ, mũndũ mũtheru, agĩkĩrũka oimite matu-inĩ, akiugaga atĩrĩ, “Temai mũtĩ ũcio na mũwanange, no mũtĩge gĩthukĩ kiohetwo na kĩgera na gĩcango, kũu nyeki-inĩ ya gĩthaka nayo mĩri yakĩo itigwo tĩrĩ-inĩ. Nake nĩaihũgagio nĩ ime rĩa matu-inĩ; nĩaikarage ta nyamũ cia gĩthaka ihinda rĩa mĩaka mũgwanja.” **24** “Atĩrĩrĩ, wee mũthamaki, ũtaũri wa kĩroto kũu niguo ũyũ, narĩo itũro rĩria rĩtuũtwo nĩ ũria-ũri-Igũrũ-Mũno niguo rĩgũkore wee, mũthamaki, mwathi wakwa, nĩrĩo rĩrĩ: **25** Atĩrĩrĩ, nĩũkaingatwo weherio kuuma kũrĩ andũ, ũgatũũranagie na nyamũ cia gĩthaka; ũkaarĩaga nyeki ta ng’ombe, na ũhũgagio nĩ ime rĩa kuuma igũrũ. Mĩaka mũgwanja niũgathira, o nginya ũmenye atĩ ũria-ũri-Igũrũ-Mũno niwe ũthamakagĩra mothamaki mothe ma andũ, na akamaheana kũrĩ o ũria angienda. **26** Watho ũria woigire gĩthukĩ na mĩri yakĩo gĩtigwo, nĩ kuuga atĩ niũgacookerio ũthamaki waku rĩria ũkaamenya atĩ wathani uumaga Igũrũ. **27** Nĩ ũndũ ũcio, wee mũthamaki, itikĩra kũguia ũtaaro wakwa: Tigana na mehia maku, wĩkage maĩndũ marĩa magĩrĩre, na ũtĩge waganu waku, na ũndũ wa kũguĩra arĩa ahinyĩrĩre tha. Hĩhi kwahoteka ũgaacĩru waku ũthĩrĩ na mbere.” **28** Na rĩrĩ, maĩndũ macio mothe nĩmakorire Mũthamaki Nebukadinezaru. **29** Thuutha wa mĩeri ikũmĩ na rĩrĩ, rĩria mũthamaki aaceerangaga arĩ nyũmba igũrũ ya ũthamaki kũu Babuloni, **30** akiuga atĩrĩ, “Gĩthĩ imo tiyo Babuloni, itũũra inene rĩria njakĩte rĩrĩ gũkaro kĩa mũthamaki, na ũndũ wa ũhoti wakwa mũingĩ, na nĩ ũndũ wa rĩrĩ wa ũnene wakwa?” **31** Kahinda o kau aaragia, mũgambo ũkũma igũrũ, ũkiuga atĩrĩ, “Rĩrĩrĩ nĩrĩo itũro rĩria ũtũrĩrwo, Mũthamaki Nebukadinezaru: Atĩrĩrĩ, niwehererio ũhoti wa ũthamaki waku. **32** Nĩũkaingatwo weherio kuuma kũrĩ andũ, ũgatũũranagie na nyamũ cia gĩthaka; ũrĩrĩaga nyeki ta ng’ombe. Mĩaka mũgwanja niũgũthira, o nginya ũmenye atĩ, ũria-ũri-Igũrũ-Mũno niwe ũthamakagĩra mothamaki mothe ma andũ, na akamaheana kũrĩ o ũria angienda.” **33** O hĩndĩ iyo itũro rĩria rĩatũrĩrwo Nebukadinezaru rikĩhinga. Akĩingatwo, akieherio kuuma kũrĩ andũ, na akĩrĩa nyeki ta ng’ombe. Mwĩrĩ wake waihũgagio nĩ ime rĩa igũrũ, o nginya njuĩrĩ yake ikĩraiha o ta njoya cia nderi, na ndwara ciake ikĩraiha o ta cia nyoni. **34** Na rĩrĩ, miaka iyo yathira-rĩ, niĩ, Nebukadinezaru, ngĩtiira maito makwa na igũrũ, na ngĩcookererwo nĩ ũgĩma wa meciĩria makwa. Nĩngĩ ngĩgooca ũria-ũri-Igũrũ-Mũno; ngĩmũtĩia na ngĩkumia ũcio ũtũũraga muoyo tene na tene. **35** Andũ othe

a gūkū thī **36** O ihinda-inĩ o rīu ndaacookereirwo nĩ ūgima wa meciiria makwa-rī, norĩo ndaacookeirio gītĩio giakwa na ūkaru wakwa nĩgeetha ūthamaki wakwa ūgĩe na riiri. Nĩngĩ ataari akwa na andũ arĩa maarĩ igweta makĩnyamūkĩra, ngĩcookio gītĩ-inĩ giakwa kĩa ūnene, na ngĩneneha gūkĩra mbere. **37** Na rĩrĩ, nĩĩ Nebukadinezaru-rĩ, nĩngĩkumia, na ndũũgĩrie, na ngooc Mũthamaki wa igūrũ, nĩgĩkorwo maandũ marĩa mothe ekaga nĩmagĩrĩire, na mĩthĩire yake yothē nĩ ya kĩhoo. No arĩa mathiiga na mwĩgaatho nĩahotaga kũmanyiĩhia.

5 Atĩrĩrĩ, Mũthamaki Belishazaru nĩarugithĩirĩe andũ ake ngĩrĩ ĩmwe arĩa maarĩ igweta iruga inene, nake akĩnyuuanĩra ndĩbei nao. **2** Rĩrĩa Belishazaru aanyuuga ndĩbei yake, agĩathana ikombe cia thahabu na cia betha, irĩa ithe Nebukadinezaru aatahĩte akaruta hekarũ-inĩ Jerusalemu, irehwo nĩgeetha mũthamaki, na andũ ake arĩa maarĩ igweta, na atumia ake na thuriya ciake manyue nacio. **3** Nĩ ūndũ ūcio makĩrehe ikombe icio cia thahabu irĩa ciatahĩtwo ikarutwo hekarũ-inĩ ya Ngai kũu Jerusalemu. Nake mũthamaki, na andũ ake acio maarĩ igweta, na atumia ake, na thuriya ciake makĩnyua nacio. **4** Nao maanyuuga ndĩbei, makĩgoocaga ngai cia thahabu, na cia betha, na cia gĩcango, na cia kĩgera, na cia mĩtĩ, na cia mahiga. **5** Na rĩrĩ, o rĩmwe hakĩoneka ciara cia guoko kwa mĩndũ ikĩandĩka rũthingo-inĩ rwa nyũmba iyo ya ūthamaki hakuĩ na mũtĩ ūrĩa wa kũigĩrĩra tawa. Nake mũthamaki akĩona guoko kũu gũkĩandĩka. **6** Nake mũthamaki agĩthita gĩthiithi na akĩmaka mũno, ngĩnya maru make makĩgũthana, na akĩremwo nĩkũrũgama na magũrũ make. **7** Mũthamaki akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga aragĩrĩ, na arorĩ a njata, na arathi a mohoro mareehwo nake akĩĩra andũ acio oogĩ a Babuloni atĩrĩ, “Ūrĩa wothē ūngĩthoma maandiko maya na anjĩrĩ ūrĩa moigĩte, nĩekũhumbwo nguo cia rangi wa ndathi, na ekĩrwo kĩrengerĩ gĩa thahabu ngingo, na nĩegũtuuo mwathani wa gatatũ ūthamaki-inĩ ūyũ.” **8** Nao andũ a mũthamaki arĩa oogĩ othe magĩtoonya kuo, no matiahotire gũthoma maandiko macio kana kwĩra mũthamaki ūrĩa moigĩte. **9** Nĩ ūndũ ūcio Mũthamaki Belishazaru agĩkĩrĩrĩra kũmaka, na gĩthiithi gĩa gĩgithita makĩria. Andũ ake acio maarĩ igweta makĩrigwo nĩ ūrĩa mangĩka. **10** Mũtumia wa mũthamaki rĩrĩa aigũire inegene rĩa mũthamaki na andũ acio ake maarĩ igweta agĩtoonya nyũmba iyo yarĩ na iruga. Akĩĩra mũthamaki atĩrĩ, “Wee mũthamaki, ūrotũura nginya tene! Tĩga kũmaka o na kana ūtukie gĩthiithi nĩ ūndũ wa ūhoru ūyũ! **11** Ūthamaki-inĩ waku nĩ kũrĩ mĩndũ ūkoragwo na roho wa ngai irĩa theru thĩnĩ wake. Matukũ-inĩ ma thoguo-rĩ, nĩonekire arĩ na meciiria marĩ na ūtaũku na ūmenyĩ o ta wa ngai icio. Thoguo, Mũthamaki Nebukadinezaru, (ndĩrakwĩra ūhoru wa thoguo mũthamaki,) nĩamũtuire mũnene wa aragĩrĩ, na arorĩ a njata, na arathi a mohoro. **12** Mĩndũ ūcio Danieli, na nĩwe mũthamaki eetire Belitesazaru, nĩonekire arĩ na meciiria makuũku, na ūmenyĩ, na ūtaũku, o na nĩngĩ ūhoti wa gũtaũra irooto, na gũtaarĩra ndaĩ, na gũtuithania maandũ marĩa maritũ. Tũmana Danieli etwo na nĩegũkwĩra ūrĩa maandiko

macio moigĩte.” **13** Nĩ ūndũ ūcio Danieli akĩrehwo mbere ya mũthamaki, nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Danieli, ĩmwe wa andũ arĩa baba, ūrĩa warĩ mũthamaki aarehire gūkũ matahĩtwo kuuma Juda? **14** Nĩnjigũite atĩ ūrĩ na roho wa ngai irĩa theru thĩnĩ waku na atĩ ūrĩ na ūtaũku, na ūhoti wa gwĩciiria na ūũgĩ wa mwanya. **15** Andũ arĩa oogĩ na aragĩrĩ nĩmekũrehetwo harĩ nĩ mathome maandiko maya manjĩire ūrĩa moigĩte, no matinahota kũmataarĩra. **16** Rĩu nĩnjigũite atĩ wee no ūhote gũtaũra na kũhĩngĩcanũra maandũ marĩa maritũ. Ūngĩhota gũthoma maandiko maya na ūnjĩrĩ ūrĩa moigĩte-rĩ, nĩũkũhumbwo nguo ya rangi wa ndathi, na wĩkĩrwo kĩrengerĩ gĩa thahabu ngingo, na ūtuuo mwathani wa gatatũ ūthamaki-inĩ ūyũ.” **17** Nake Danieli agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Iheo icio ciaku ikara nacio arĩ we, namo marĩhi maku ūmahe mĩndũ ūngĩ. No o na gũkĩrĩ ūguo-rĩ, nĩngĩthomera mũthamaki maandiko macio, na ndĩmwĩre ūrĩa moigĩte. **18** “Atĩrĩrĩ, wee mũthamaki, Ngai-Ūrĩa-ūrĩ-Igūrũ-Mũno nĩahere thoguo Nebukadinezaru wathani, na ūnene, na riiri, na ūkaru. **19** Nĩ ūndũ wa kũmũtũgĩria ūguo-rĩ, andũ othe, na ndũrĩrĩ ciothe, na andũ a mĩario yothē nĩmainainaga marĩ mbere yake na makamwĩtũgĩra. Andũ arĩa mũthamaki angĩendire mooragwo nĩamooragithagĩa; arĩa angĩendire kũhonokia mĩoyo yao, nĩamahonokagĩa; arĩa angĩendire gũtũũgĩria, nĩamatũgagĩria; nao arĩa angĩendire kũnyĩhia, nĩamanyĩhagĩa. **20** No rĩrĩa ngoro yake yanyĩtirwo nĩ mwĩgaatho na akĩũmio ngoro nĩ mwĩtũ, nĩarutirwo gītĩ-inĩ gĩa kĩa ūnene na akĩaũrwo riiri wake. **21** Akĩngatwo akieherio kuuma kũrĩ andũ, na akĩgarũrwo akĩgĩa na meciiria ta ma nyamũ, agĩtũũrĩa na njagĩ cia werũ-inĩ, na akĩrĩa nyeki ta ng’ombe; naguo mwĩrĩ wake waihũgagio nĩ ime rĩumĩte igūrũ, nginya rĩrĩa aamenyire atĩ Ngai-Ūrĩa-ūrĩ-Igūrũ-Mũno nĩwe wathaga mothe makĩ ma andũ, na nĩwe ūmaheanaga kũrĩ o ūrĩa angĩenda kũhe. **22** “No wee nawe Belishazaru, mūrũ-we-rĩ, ndũigana kwĩnyĩhia, o na gũkorwo nĩwooĩ maandũ macio mothe. **23** Handũ ha ūguo-rĩ, wee nĩwĩnenehetie makĩria, ūgakararia Mwathani-wa-Igūrũ. Wetire ikombe irĩa ciarutĩtwo hekarũ-inĩ yake, ūkĩreherwo, nawe na andũ aku arĩa marĩ igweta, na atumia aku na thuriya ciaku, mũkĩnyua ndĩbei nacio. Na inyũĩ mũkĩgooca ngai cia betha na cia thahabu, na cia gĩcango, na cia kĩgera, na cia mĩtĩ, o na cia mahiga, irĩa itoonaga, kana ikaigua, kana igakũũrana ūndũ. No rĩrĩ, wee ndũigana gũtĩia Ngai ūrĩa ūgwete muoyo waku guoko-inĩ gwake, na akamenya mĩthĩire yaku yothē. **24** Nĩ ūndũ ūcio agĩtũma guoko kũu gũũke kwandĩke maandiko macio. **25** “Maandiko macio mandikĩtwo maroiga ūũ: MENE, MENE, TEKEL, UPHARSIN **26** “Naguo ūtaũrĩ wa ciugo ici nĩguo ūyũ: **27** TEKEL nĩ ta kuuga: Wee nĩũthimĩtwo na ratĩrĩ, ūkoneka nĩũtigairĩe. **28** PERES nĩ ta kuuga: Ūthamaki waku nĩ mũganyie, ūkaheanwo kũrĩ Amedi na Aperisia.” **29** Hĩndĩ iyo Belishazaru agĩatha andũ ake, nao makĩhumba Danieli nguo ya rangi wa ndathi, na agĩkĩrwo kĩrengerĩ gĩa thahabu ngingo, naguo ūhoru wake ūkĩmenyithanio atĩ nĩwe mwathani wa gatatũ ūthamaki-inĩ ūcio. **30** Ūtukũ o ro ūcio, Belishazaru mũthamaki wa Babuloni akĩũragwo, **31** nake Dario ūrĩa

Mūmedia akioya ūthamaki ūcio, ari na ūkūrū ta wa mīaka mīrongo itandatū na iiri.

6 Na riri, Dario nionire athuure anene 120 niguu matuika a gathanaga ūthamaki-ini wake wotho. **2** Ningi agicooka akiiga atongoria atatū matuika anene a acio angī, na ūmwe wa acio atatū aari Danieli. Anene acio atatū maigirwo nigeetha marehagirwo ūhorō nī anene acio angī a būruri, nigeetha indo cia mūthamaki itikoore. **3** Nake Danieli akioneke ari wa mwanya harī atongoria acio angī othe o na anene nī ūndū wa ūria aari kīyo mūrūtire-ini wake wa wira, na nī ūndū ūcio mūthamaki agītanya kūmūtua mwathi wa ūthamaki ūcio wake wotho. **4** Nī ūndū ūcio atongoria na anene acio angī magīcaria ūndū mangicukira Danieli wira-ini wake wa gathanaga, no makiaga ihitia. Nimagire ūndū mangimucukira, tondū aari mwihokeke, akaaga ūcuuke kana ihitia mūthiire-ini yake. **5** Marigiririo-ini andū acio makīrana atiri, “Gutiri hīndi tūkoona ūndū tūngicukira Danieli, tige ūkorirwo nī ūndū ūkonii watho wa Ngai wake.” **6** Nī ūndū ūcio atongoria na anene a būruri magithi marī gikundi kūrī mūthamaki, makīmīra atiri: “Wee Mūthamaki Dario, ūrotūira nginya tene! **7** Ithū tūri atongoria a ūthamaki ūyū, na anyabara, na anene a būruri, na andū ari mataaraga mūthamaki o na abarūthi othe, nītūciirite tūkoona ari wega we mūthamaki ūrute watho nago ūhinyiririo atī mūdū o wotho ūria ūngihooya ngai o na irikū kana mūdū o na irikū, tige akūhoore wee mūthamaki, ihinda rīa matukū mīrongo itatū rītanathira, no nginya aikio irima-ini rīa mīrūūthi. **8** Na riri, wee mūthamaki, athana watho ūcio ūgie ho na wandikwo, nawe ūwikire mūhūuri nigeetha ndūkagarūro, kūringana na mawatho ma Amedi na ma Aperisia marīa matagarūragwo.” **9** Nī ūndū ūcio Mūthamaki Dario akiandika watho ūcio na agikira mūhūuri. **10** Riri Danieli aamenyire atī watho ūcio nī wandikitwo-rī, akiinuka gwake, akihaica kanyūmba gake ka igūrū harī ndirica cia nyūmba yake ciahingūragwo irorete mwena wa Jerusalemu. O mūthenya, niaturagia ndu maita matatū akahooya Ngai, akimucookagira ngaatho o ta ūria aamenyerete gwika hau kabere. **11** Nao andū acio magithi marī hamwe, magikora Danieli akihooya agithaitha Ngai amūteithie. **12** Nī ūndū ūcio magithi harī mūthamaki na makiaria nake igūrū rīa uuge ūcio wa mūthamaki: Makimūria atiri, “Githi ndwandikithirie watho atī handū ha matukū mīrongo itatū, mūdū ūngihooya ngai o na irikū kana ahoore mūdū o na irikū tige o we mūthamaki, no nginya aikio irima-ini rīa mīrūūthi?” Mūthamaki agicooka atiri, “Watho ūcio ūri o ho, kūringana na mawatho ma Amedi na Aperisia, marīa matagarūragwo.” **13** Nao magicookeria mūthamaki atiri, “Danieli, ūmwe wa andū ari maatahitwo kuuma Juda, ndagwathikagira wee mūthamaki, kana agaathikira watho ūria wee mwene wandikithie. O na rīu no ahooyaga Ngai wake maita matatū o mūthenya.” **14** Riri mūthamaki aaguire ūhorō ūcio, akigua kieha mūno; agītua itua rīa kūhonokia Danieli, na mūthenya ūcio wotho aatindire akigeria ūria angihonokia Danieli o

nginya rīa rigithūa. **15** Hīndi iyo andū acio makīungana rīngi magithi harī mūthamaki na makīmīra atiri, “Ririkana, wee mūthamaki, atī kūringana na watho wa Amedi na Aperisia, watho ūria mūrute kana mwandike nī mūthamaki ndūngigarūro.” **16** Nī ūndū ūcio mūthamaki agiathana, nao makirehe Danieli na makīmūkia irima-ini rīa mīrūūthi. Mūthamaki akiira Danieli atiri, “Ngai waku ūria ūtungatagira hīndi ciothe-rī, arogūteithūra!” **17** Ihiga rikireehwo, rikigwo mūromo-ini wa irima rīu, nake mūthamaki agikira mūhūuri na gicūhi giake mwene na icūhi cia andū ake ari marī igweta, nigeetha gutikagie ūndū ūngigarūro ūkonii Danieli. **18** Nake Mūthamaki agicooka nyūmba yake ya ūthamaki, nake akiraara ehingite kūrīa irio na atari na maūdū ma gwikenia. Na ūtukū ūcio wotho ndaigana kuona toro. **19** Na kwarooka gūkiarī, mūthamaki agikira tene, agithi ahiūhite erekeire irima-ini rīa mīrūūthi. **20** Na aakuhirira irima rīu, agitha Danieli na mūgambo ūri na ruo rūnene, akimūria atiri, “Danieli, wee ndungata ya Ngai ūria ūri muoyo, Ngai waku ūria ūtungatagira hīndi ciothe niakūhonoketie kuuma kūrī mīrūūthi?” **21** Nake Danieli agicookeria mūthamaki atiri, “Wee mūthamaki, ūrotūira nginya tene! **22** Ngai wakwa nīrandūmīre mūraika wake, nake arahinga mīrūūthi tūna. Ndiri ūndū mūru injikite, tondū nīnyonetwo itari na mahitia njikite maithe-ini make. Ningi o na wee mūthamaki ndiri ndaakūhithia.” **23** Nake mūthamaki agikena mūno na agiathana Danieli arutwo irima rīu rīa mīrūūthi. Nake Danieli aarutwo irima-ini rīu mīrūūthi, ndaari na handū aaguraritio, tondū we nīehokete Ngai wake. **24** Nake Mūthamaki agiathana, akiuga atī andū ari maathitangite Danieli manyiitwo, macooke marehwo na maikio irima-ini rīu rīa mīrūūthi, hamwe na atumia ao, na ciana ciao. Na riri, o na matanakinya irima gītina-rī, mīrūūthi iyo ikimakiria hinya, na ikihehenja mahīndi mao mothe. **25** Mūthamaki Dario agicooka akiandikira andū othe, na ndūriri, na andū a mīario yotho būruri-ini guothe marūa, akimeera atiri: “Mūrogaacira mūno makīria! **26** “Nīndahitukia watho, atī kūrīa guothe ūthamaki ūyū wakwa wakinya-rī, andū no nginya metigagire na matīage Ngai wa Danieli. **27** Nīwe ūteithūranaga na akahonokania; **28** Nī ūndū ūcio Danieli akigaacira hīndi ya wathani wa Dario, o na wathani-ini wa Kurusu ūria Mūperisia.

7 Na riri, mwaka-ini wa mbere wa Belishazaru mūthamaki wa būruri wa Babuloni, Danieli nīarootire kīroto, na akiona cioneki meciiria-ini make akomete ūriri-ini wake. Nake akiandika ūhorō wa kīroto kīu. **2** Danieli akiuga atiri: “Nī Danieli-rī, ūtukū nīndonire kīoneki, na hau mbere yakwa ngiona huho inya cia igūrū ikihurutanira igūrū wa iria rīria inene. **3** Naho hau hakiumira nyāmū inya ciari nene kuuma iria-ini rīu, na gutiri yahanaga iria ingi. **4** “Nyāmū ya mbere yahaanaga ta mīrūūthi, na yari na mathagu ta ma ndiyū. Ngīkara ndorete nginya rīria njoya ciayo ciamunyrwo, nayo igicooka ikioywo na igūrū ikirugamio na magūrū mayo meeri ta mūdū, na ikieho ngoro ta ya mūdū. **5** “Na hau mbere yakwa nī haari na nyāmū ingi ya keeri, nayo

yahaanaga ta nduba. Nayo nyamū iyo niyambararitie mwena ūmwe wayo, na ikarūma mbaru ithatū na kanua gatagati ka magego mayo. Nayo ikirūro atiri, ūkīra ūrie nyama nginya ūiganieli! **6** “Thuutha ūcio ngirora na ngiona hau mbere yakwa nyamū ingi, nayo yahaanaga ta ngari. Mūgongo-ini wayo yari na mathagu mana maahaanaga ta ma nyoni. Nyamū iyo yari na mitwe ina, na niyahetwo ūhoti wa gwithana. **7** “Thuutha ūcio nī Danieli-rī, ūtūkū nindonire kionekei, na hau mbere yakwa ngiona nyamū ya kana, nayo yari ya kumakania na ya gūtua mūdū nda, na nī yari na hinya mūno. Nyamū iyo yari na magego manene ma kigera; na yahehenjaga na igatambuura kīria yooraga, na kīria giatigara ikarangirīria na magūrū. Yari na ngūūrani na nyamū icio ingi cionekete mbere yayo, na yari na hīa ikūmi. **8** “Rīria ndeciiragia ūhoru wa hīa icio-rī, ngiona hau mbere yakwa harī na rūhīa rūngi, na rwarī rūnini, rūkīmera gatagati ka icio ingi; nacio hīa ithatū cia iria ciarī cia mbere ikimunyūka biū, ikirweherera. Naruo rūhīa rūu rwarī na maitho ta ma mūdū na kanua kaaragia ndeto cia mwītīo. **9** “O ndorete ngiona, “itī cia ūnene ikigwo handū ha cio, nake ūria-Ūtūire-ho-kuuma-o-Tene agiikarīa gītī giāke. Nacio nguo ciake ciērūhite ta ira; na njūrī cia mūtwe wake ikerūha ta guoya wa ng’ōndu. Gītī giāke kīa ūnene kīarīrīmūkaga nīnīmī cia mwaki, namo magūrū makio maarī ma mwaki ūgwakana. **10** Rūūi rwa mwaki nī rwatereraga ruumite hau mbere yake. Nake agatungatirwo nī ndungata ngiri maita ngiri; na andū ngiri ikūmi maita ngiri ikūmi makarūgama mbere yake. Igooti rigiikara thī rīciirithanie, namo mabuku makihingirwo. **11** “Ningī ngithī na mbere gūcūthirīria nī ūndū wa ciugo cia mwīgatho iria rūhīa rūu rwaragia. Ngīkara ndorete nginya nyamū iyo ikīūrāgwo, na mwīri wayo ūkianangwo na ūgiiko thīni na mwaki ūcio wakanaga. **12** (Nyamū icio ingi nīciatuunyitwo ūhoti wacio wa gwithana, no nīciitīkīritio ciikarange muoyo kwa ihinda.) **13** “Ningī-rī, ūtūkū nindonire kionekei, ngiona hau mbere yakwa harī na mūdū wahaanaga ta mūrū wa mūdū, agiūka arī igūrū rīa matu. Nake agīkuhīrīria Ūcio-Ūtūire-ho-kuuma-o-Tene na agītwarwo harīa aarī. **14** Nake akiheo wathani, na riiri, na hinya wa gwithana; nacio iruka ciothe, na ndūriri, na andū a mīario yothe makīmūhooya. Wathani wake nī wathani wa gūtūura tene na tene, na ndūgaathira, naguo ūthamaki wake ndūrī hīndī ūkaanangwo. **15** “Nī Danieli nīndatangikire roho-ini, nacio cioneki iria ciahītūkiire mecīria-ini makwa igiūthīnia mūno. **16** Ngīkuhīrīria ūmwe wa acio maarūngi hau, ngīmūūria andaarīria ma ya ūhoru ūcio wotho. “Nī ūndū ūcio akīndaūrīria maūdū macio mothe, akīnjīka atiri: **17** ‘Nyamū icio inya nene nī mothamaki mana marīa makaarahūka gūkū thī. **18** No rīrī, andū arīa atheru a Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno nīo makaamūkīra ūthamaki na matūire naguo nginya tene, īī, ti-itherū, matūire naguo nginya tene na tene.’ **19** “Ningī ngienda kumēnya gītūmi kīa nyamū iyo ya kana irīa yari na ngūūrani na icio ingi na yari ya kumakania mūno, irī na magego mayo ma kigera na ndwara cia gīcango, nyamū iyo yahehenjaga na igatambuura kīria yooraga, na ikarangirīria na

magūrū kīria giatigara. **20** O na ningī ngienda kumēnya ūhoru wa hīa icio ikūmi ciarī mūtwe wayo na wa rūhīa rūu rūngi rwacookire kūmera, o na wa hīa icio ithatū ciamunyūkire rūu rūngi rwamera, menye ūhoru wa rūhīa rūu ruonagwo ta rwarī rūnene gūkīra icio ingi, na rwarī na maitho na kanua kaaragia ndeto cia mwīgatho. **21** O njūthīrīrie-rī, rūhīa rūu rūgitharīkīra andū arīa atheru, rūkīrūa nao na rūkīmahoota, **22** o nginya rīria Ūcio-Ūtūire-ho-kuuma-o-Tene ookire na agītūira andū acio atheru a Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno ciira wa kīhooto, nario ihinda rigikinya makīgwatīra ūthamaki. **23** “Ningī akīndaarīria akīnjigūthīa atiri: ‘Nyamū iyo ya kana nī ūthamaki wa kana ūria ūkaagiā gūkū thī. Ūgaakorwo ūri na ngūūrani na mothamaki marīa mangī mothe, na nīukaniina thī yothe, ūmīrangīrīrie na ūmīhehenje. **24** Nacio hīa icio ikūmi nī athamaki ikūmi arīa makoima thīni wa ūthamaki ūcio. Na thuutha wao mūthamaki ūngi nīakarahūka, ūri na ngūūrani na arīa angī maarī mbere yake; na nīagatooria athamaki acio atātū. **25** Nīakaaria ndeto cia gūcambia Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno, na ahinyīrīrie andū ake arīa atheru, o na agerie kūgarūra mahinda na mawatho marīa matue. Nao andū arīa atheru nīmakaneanwo moko-ini make kwa ihinda rīmwe, na mahinda meeri, na nuthu ya ihinda. **26** “No igooti nīrigaikara thī rīciirithanie, na thuutha wa ūguo acooke atunywo wathani wake, na wanangwo biū nginya tene. **27** Ningī wathani, na ūhoti, na ūnene wa mothamaki marīa marī gūkū thī guothe cinengerwo andū arīa atheru, andū a Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno. ūthamaki wake nī ūthamaki wa gūtūura nginya tene na tene, nao aathani othe nīmakamūhooyaga na mamwathīkagire.’ **28** “Ūhoru ūcio igiūthīrīria hau. Nī Danieli-rī, nīndatangikire mūno mecīria-ini makwa, na ngītukia gīthiithi, no ngīkara ngīcūūranagia ūhoru ūcio ngoro-ini yakwa.”

8 Na rīrī, mwaka-ini wa gatātū wa wathani wa Mūthamaki Belishazaru-rī, nī Danieli nīndonire kionekei kīngi, thuutha wa kīria ndoonete mbere. **2** Kionekei-ini kīu giakwa ndeyonire ndī itūūra-ini igitīre rīa Shushani būrūri-ini wa Elamu; kionekei-ini kīu ndeyonire ndī hūgūrūrū-ini cia Rūūi rwa Ulai. **3** Na rīrī, ngīcūthīrīria, na hau mbere yakwa ngiona ndūrūme irūngī hūgūrūrū-ini cia rūūi, na yari na hīa igīrī, nacio ciarī ndaaya. Rūhīa rūmwe rwarī rūraiū gūkīra rūrīa rūngi, o na gūtūka nīruo rwamerete thuutha. **4** Ngīcooka ngiona ndūrūme iyo yaguthūka irorete mwena wa ithūro na wa gathigathini na wa gūthini, no gūtīri nyamū o na imwe ingīahotire kūmītiiria, na gūtīri ingīahotire kwīhonokia kuuma harī hinya wayo. Yekaga o ta ūria ingīendire gwīka, nayo ikīgīa na hinya mūno. **5** Na rīria ndacūūranagia ūhoru ūcio, o rīmwe hagīūka thenge yumite mwena wa ithūro, itūkaniīrie thī yothe itēkūhutia thī, nayo thenge iyo yari na rūhīa rūmwe rūnene thīithi-ini. **6** Igīūka yerekeire harī ndūrūme irīa yari na hīa igīrī, iyo ndoonete irūngī hūgūrūrū-ini cia rūūi, ikīmīguthūkīra irī na mang’ūrī manene. **7** Ngiona yatharīkīra ndūrūme iyo irakarīte mūno, ikīringa ndūrūme iyo na ikīunanga hīa ciayo ciērī. Nayo ndūrūme iyo ndīarī na hinya na kūmītiiria,

nĩ undũ ũcio thenge iyo ikimĩgũthia, ikimĩgũthia thĩ na ikimĩrangĩrĩria, na gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire kũhonokia ndũrũme iyo kuuma harĩ hinya wa thenge iyo. **8** Thenge iyo ikĩgia na hinya mũno, no rĩria hinya wayo waingĩhire mũno-rĩ, rũhĩa rũu rwayo rũnene rũkiunika, na itheriya riaru hakĩmera hĩa ingĩ inya nene, irorete miēna ina irĩa huho iria cia igũrũ ihurutanaga. **9** Na rĩrĩ, rũmwe rwacio rũkimererewo nĩ rũhĩa rũngĩ, rũria rwambĩriirie rũrĩ rũnini, no rũgĩkũra rũkĩgia na hinya rwerekeire mwena wa gũthini, na wa irathiĩro, na wa Bũrũri ũria Mũthaka. **10** Rũkĩraiha nginya rũgĩkinyĩra mbũtũ cia igũrũ, na rũkĩrutũrũra mbũtũ imwe rũgĩcigũthia thĩ na rũgĩcirangĩrĩria. **11** Rũgĩtũtũgĩria rũnenehe rũiganane na Mũtongoria wa mbũtũ icio cia igũrũ; rũkĩheheria magongona marĩa maacinagwo o mũthenya kuuma harĩ we, nakĩo gũikaro gĩake kirĩa kiamũre gĩking'auranio. **12** Nĩ undũ wa ũremi, mbũtũ cia andũ aria atheru na magongona ma o mũthenya makĩneanwo harĩ ruo. Rũkĩgaacĩra maũndũ-inĩ mothe marĩa rwekire, naguho ũhoro wa ma ũgĩteanĩrio. **13** Ningĩ ngĩcooka ngĩigua ũmwe wa andũ aria atheru akiaria, nake ũngĩ mũtheru akimũuria atĩrĩ, "Kĩoneki gĩkĩ-rĩ, gĩgũikara ihinda riigana atĩa gĩgĩkahingio: kĩoneki kiu gĩkonii magongona ma o mũthenya, na ũremi ũcio wa kũrehe ihooru, na kũneanwo gwa gũikaro kirĩa gĩtheru, na kũrangĩrĩrio thĩ kwa mbũtũ?" **14** Nake akĩnjookeria atĩrĩ: "Ŭhoro ũcio ũgũikara matukũ 2,300; na thuutha ũcio gũikaro kiu gĩtheru nĩgĩkaamũrwo rĩngĩ." **15** Rĩria nĩ Danieli nderoragĩra kĩoneki kiu o ngĩgeragia kũmenya gĩtũmi gĩakio-rĩ, hau mbere yakwa hakĩrũgama ũmwe wahaanaga ta mũndũ. **16** Na ngĩigua mũgambo wa mũndũ ũgĩtana kuuma Rũũ rwa Ulai, ũkiuga atĩrĩ, "Wee Gaburieli, ta taũrĩra mũndũ ũyũ gĩtũmi gĩa kĩoneki kiu onete." **17** Na rĩria aakũhĩriirie harĩa ndarũgamĩte, ngĩtũka nda, ngĩgwa ngĩturumithia ũthiũ thĩ. Nake akĩnjĩra atĩrĩ: "Mũrũ wa mũndũ, nĩ wega ũmenye atĩ kĩoneki kiu gĩkonii mahinda ma ithĩrĩro." **18** Hĩndĩ iyo aanjaragĩria-rĩ, ndaari toro mũnene, ngakoma ndurumithĩte ũthiũ thĩ. Nake akĩhũtia na akĩnjũkĩria, akĩndũgamia na igũrũ. **19** Akĩnjĩra atĩrĩ, "Nĩngũkwĩra ũria gũkaahaana thuutha-inĩ hĩndĩ ya mang'ũrĩ, tondũ rĩrĩ, kĩoneki gĩkĩ gĩkonii mahinda marĩa maathĩrĩrio ma ithĩrĩro. **20** Ndũrũme iyo wonire irĩ na hĩa igĩrĩ, hĩa icio irũgamĩrĩre athamaki a Media na Perisia. **21** Nayo thenge iyo irĩ na maguoya maingĩ mwĩrĩ nĩo mũthamaki wa Ŭyunani, na rũhĩa rũu rũnene rũrĩ thĩthĩ nĩruo mũthamaki wakuo wa mbere. **22** Hĩa icio inya ciamerire itheriya rĩa rũhĩa rũu ruoinĩkire irũgamĩrĩre mothamaki mana marĩa makoima thĩnĩ wa bũrũri wake, no matigakarwo marĩ na ũhoti ta wake. **23** "Nĩngĩ mahinda ma kũrĩgĩrĩria ma ũthamaki wao, rĩria andũ aremi magakarwo maaganite biũ, nĩgũkarahũka mũthamaki ũngĩ ũtarĩ tha, mũndũ mwara na mũũgĩ na maũndũ ma ungumania. **24** Nĩakagĩa na hinya mũno, no ti undũ wa ũhoti wake mwene. Nĩakarehithia mwanangiko wa kũmakania, ningĩ niakagaacĩra undũ-inĩ wothe ageeka. Nĩakaniina andũ aria marĩ hinya na andũ aria a Ngai. **25** Nĩagatũma maũndũ ma maheeni magaacĩre, na nĩakeyona arĩ mũnene gũkĩra andũ aria angĩ. Rĩria makaigua ta kũrĩ thayũ nĩguo nake

akooragithia andũ aingĩ, o na okĩrĩre Mũnene wa anene. No rĩrĩ, niakanangwo, no ti hinya wa mũndũ ũkaamwananga. **26** "Kĩoneki kiu wonĩrio kĩa mahwaĩ-inĩ na ma rũciĩnĩ-rĩ, nĩ kĩa ma, no rĩrĩ, hingĩrĩria ũhoro wa kĩoneki kiu tondũ gĩkonii mahinda marĩ kũraya gĩgĩkahingio." **27** Nĩ undũ ũcio, nĩ Danieli ngĩthirwo nĩ hinya, na ngũikara ndĩ mũrũaru mĩthenya mĩingĩ. Ngĩcooka ngĩũkĩra, na ngĩthĩrĩ na mbere kũruta wĩra wa mũthamaki. Nĩndainainĩrio nĩ kĩoneki kiu, tondũ ndiahotire gũtaũkĩrwo nĩ ũhoro wakĩo.

9 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mbere wa Dario mũrũ wa Ahasuerusu (wa rũciaro rwa Amedi), ũria watũtuo mũthamaki wa bũrũri wa Babuloni, **2** mwaka-inĩ wa mbere wa wathani wake-rĩ, nĩ Danieli nĩndataũkĩrwo kuuma maandiko-inĩ matheru nĩ kiugo kirĩa Jehova eerite mũnabii Jeremia atĩ Jerusalemu nĩgũgakira ihooru miaka mirongo mũgwanja. **3** Nĩ undũ ũcio ngĩhũgũrĩa Jehova Ngai, ngĩmũhooya, ngĩmũthaitaga ndĩhingĩte kũria irio, na ndĩhumbĩte nguho ya ikũnia, na ngehurĩria mũhu mĩtwe. **4** Ngĩhooya Jehova Ngai wakwa, na ngĩumbũra mehia, ngĩmwĩra atĩrĩ: "Wee Mwathani Ngai mũnene na wa gwĩtigĩrwo, o Wee ũhingagia kĩrikanĩro gĩake kĩa wendo kũrĩ andũ othe aria mamwendete na magathĩkĩra maathani make, **5** nĩtũhĩthie na tũgeka ũũru. Nĩtũkoretwo tũrĩ aaganu na tũkarema, tũkahutatĩra maathani maku na mawatho maku. **6** Na tũkarega kũguu anabii acio ndungata ciaku, aria maaragia makĩgwetaga rĩtwa riaku makĩarĩria athamaki aitũ, na anene aitũ, o na maithe maitũ, o na andũ othe a bũrũri witũ. **7** "Wee Mwathani-rĩ, ũrĩ mũthingu, no ithuĩ-rĩ, ũmũthĩ ũyũ tũyũirwo nĩ thoni, ithuĩ andũ a Juda, na andũ a Jerusalemu, na andũ othe a Isiraeli, aria marĩ gĩkũhĩ na aria marĩ kũraya, mabũrũri-inĩ mothe kũria ũtũhurunjĩre nĩ undũ wa kwaga kwĩhokeka harĩwe. **8** Atĩrĩrĩ Wee Jehova, ithuĩ na athamaki aitũ, na anene aitũ na maithe maitũ tũyũirũto nĩ thoni nĩ undũ wa mehia marĩa tũkwĩhĩrie. **9** Jehova Ngai witũ nĩ wa tha na niarekanagĩra, o na gũkorwo ithuĩ nĩtũmũremeire; **10** tũtiathĩkĩre Jehova Ngai witũ kana tũkarũmia mawatho make marĩa aatũheire na tũnua twa anabii, ndungata ciake. **11** Bũrũri wothe wa Isiraeli nĩwagararĩte watho waku na ũgakũhutatĩra, na ũkarega gũgwathĩkĩra. "Nĩ undũ ũcio nĩtũkinyĩrĩrwo nĩ irumi na tũgacookerewo nĩ mwĩhĩtwa ũria wandĩkĩtuo watho-inĩ wa Musa, ndungata ya Ngai, tondũ nĩtũkwĩhĩrie. **12** Na riu nĩhũhingĩtie kiugo iria waririe cia gĩtũũkĩrĩa ithuĩ na anene aitũ na undũ wa gũtũrehithĩria mwanangiko mũnene. Gũkũ thĩ guothe gũtĩrĩ gwekwo undũ mũnene ta ũria wĩkĩtuo Jerusalemu. **13** O ta ũria kwandĩkĩtuo watho-inĩ wa Musa-rĩ, mwanangiko ũyũ wothe nĩtũtũkinyĩrĩre. No rĩrĩ, tũtĩrĩ tũramaatha gwĩtũkĩrĩa nĩ Jehova Ngai witũ, nĩguo tũtigane na mehia maitũ na tũcũũranie ũhoro waku wa ma. **14** Jehova ndaathĩrĩre gũtũrehere mwanangiko ũcio, nĩgũkorwo Jehova Ngai witũ nĩ mũthingu maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga; no, ithuĩ tũtiigana kũmwathĩkĩra. **15** "Na rĩrĩ, Wee Mwathani Ngai witũ, o Wee warutire andũ aku bũrũri wa Misiri na guoko kwa hinya, na ũkĩgũrĩa igweta rĩria rĩtũũraga

ho nginya ūmūthī, ithuī Nītwihītie, na tūgeka ūuru. **16** Atīrīrī Wee Mwathani, kūringana na ciiko ciaku cia ūthingu, ehereria Jerusalemu, itūūra rīu rīaku inene, na kīrīma gīake gītheru marakara na mang'ūrī maku. Mehia maitū na mawaganu ma maithe maitū nīmo matūmite Jerusalemu hamwe na andū aku matūike kīndū gīa gūconorithio harī andū arīa othe matūthiūrūrūkirie. **17** “Na rīrī, Ngai witū, itīkīra kūigua mahoooya na mathaithana ma ndungata īno yaku. Nī ūndū wa rītwa rīaku Wee Mwathani, iguīra handū haku hatheru tha, o hau hakirīte ihooru. **18** Atīrīrī, Wee Ngai thīkīrīra, na ūtūigue, ūhingūre maitho maku wone ihooru rīa itūūra inene rīrīa rītānīthio na Rītwa rīaku. Tūtīragūthaiha nī ūndū tūrī athingu, no nī ūndū wa tha ciaku nyingī. **19** Wee Mwathani, tūthīkīrīrie! Wee Mwathani tūrekerē! Wee Mwathani, tūigue na ūtūiteithie! Nī ūndū waku, Wee Ngai wakwa, ndūkagonderere nī ūndū wa itūūra rīaku inene na andū aku metanīthio na Rītwa rīaku.” **20** Na rīrī, rīrīa nī ndaaragia ngīhooyaga na ngiumbūraga mehia makwa na ma andū akwa a Isīraeli, na ngīthaiha Jehova Ngai wakwa nī ūndū wa kīrīma gīake gītheru, **21** o ndī o mahoooya-inī-rī, Gaburīeli, mūdū ūrīa ndonire kīoneki-inī kīa mbere, agīuka harī nī ūmbūkīte na ihenya ihinda rīrīa igongona rīa hwaī-inī rītutagwo. **22** Nake akīndaarīra atīrī, “Atīrīrī Danieli, rīu ndoka ngūhe ūmenyo na ūtaūku. **23** O rīrīa wambīrīrie kūhooya-rī, noguo icookio rīheanirwo, na nī ndatūmwō njūke ngwire, tondū ūrī mūdū mwende mūno. Nī ūndū ūcio, cūrania ūhoro wa ndūmīrīrī īno ngūkūwīra, na ūtaūkirwo nī kīoneki kīu: **24** “Atīrīrī, ihinda rīa cūmia mīrongo mūgwanja nīrīo rītūūrīrwo andū aku, na rīgatūirwo itūūra rīaku iheru, nīgeetha hagīe na ihinda rīa kūnīina ūmaramari, na rīa gūtīgana na mehia, na rīa kūhoorheria waganu, ngūgo ūhoro wa ūthingu ūrīa ūtharīaga ūgīe, nakīo kīoneki na ūrāthī cīkīrwo mūhūūrī, nake ūrīa mūtheru mūno aitīrīrio maguta. **25** “Atīrīrī, menya na ūtaūkirwo atīrī, ‘Kuuma rīrīa gwatūirwo atī itūūra rīa Jerusalemu rīcookererio na rīakwo rīngī, nginya rīrīa mūtongoria ūrīa Mūtīrīrie Maguta agooka-rī, ngūkūkagīa na cūmia mūgwanja na cūmia ingī mīrongo itādatū na igīrī. Itūūra rīu nīrīgāakwo rīngī, hamwe na njīra ciarīo na mūtaro, na gūgaakorwo kūrī mahinda ma thīina. **26** Thuutha wa cūmia mīrongo itādatū na igīrī, ūcio Mūtīrīrie Maguta nīakooragwo na atigwo atārī na kīndū. Nīngī andū a mūtongoria ūrīa ūgooka thuutha wake nīmagathūkangia itūūra rīu inene o na handū-harīa-haamūre. Ithīrīro rīgooka ta mūiyūro wa maaī: Nayo mbaara īgaathī na mbere o nginya ithīrīro, na ngūtūtītwo atī ngīgūacooka gūkīre ihooru. **27** Nīakagīa na kīrīkanīro kīrūmu na andū aīngī handū ha kūmia kīmwe. Gatagatī-inī ga kūmia kīu nīagatūma magongona na maruta matige kūrūtuo. Na handū ha mo, mwena ūmwe wa hekarū-rī, nīakarūgamia kīndū kīrī magīgi na thaahu, o nginya ithīrīro rīrīa rītūtītwo rīgāakīnya, nake atūūre aitagīrīrio mang'ūrī.”

10 Atīrīrī, mwaka-inī wa itatū wa Kurusu mūthamaki wa Perisia, Danieli (na nīwe watūtītwo Belitesazaru) nīagūūrīrio maūdū. Ndūmīrīrī ya

ūguūrīo ūcio yarī ya ma, na yakonīī ūhoro wa mbaara nene. Gūtaūkīrwo kwa ndūmīrīrī īyo guokīre kūrī we na njīra ya kīoneki. **2** Ihinda-inī rīu-rī, nīī Danieli ndaakoretwo ngīcakaya handū ha cūmia ithatū. **3** Nīndehingīte kūrīa irio njega; kanua gakwa gatiacamire nyama kana ndibei; nīngī ndīehakaga maguta o na hanini, o nginya cūmia ūcio ithatū igīthira. **4** Mūthenya wa mīrongo īrī na īna wa mweri wa mbere, ndūgamīte hūgūrūrū-inī cia, rūūī rūrīa rūnēne rwa Tīgīrīsī, **5** ngītīira maitho, na hau mbere yakwa ngīona mūdū wehumbite nguo cia gatani, na akehotora mūcibi wa thahabu īrīa therie mūno. **6** Mwīrī wake watārīi ta inagī rīrīa rīttagwo thumarati, na ūthiū wake wahanagia ta rūheni, maitho make maahaanaga ta imūrī cia mwaki, na moko make na magūrū maahaanaga ta gīcango gīkumuthe gīkahenia, naguo mūgambo wake watārīi ta mūgambo wa andū aīngī. **7** Nīī Danieli-rī, no nīī nyiki ndonire kīoneki kīu; nīgūkorwo andū arīa twarī nao matiakionire, no nīmāyūrīrwo nī guoya, makīūra magīthīī kwīhitha. **8** Nī ūndū ūcio ngītīgwo ndī o nyiki ndīroreire kīoneki kīu kīnēne. Ngīcōoka ngīthīrwo nī hinya, ngīthitīa gīthiithi ta ngūkua, na gūtīrī ūndū ingīahotire gwīka. **9** Ngīcōoka ngīgua akīaria, na rīrīa ndamūthīkagīrīra, ngīnyītwo nī toro mūnēne, ngīgwa ndurumithitīe ūthiū wakwa thī. **10** Na rīrī, ngīhutio na guoko, gūkīnjoya na igūrū, gūkīnjiga ndūrītīe ndu ndīnyītīrīre thī na moko, ngīnainaga. **11** Nake akīnjīra atīrī, “Danieli, wee mūtīe mūno, cūrania wega ciugo ici ngīrie gūkwarīra, na ūūkīre na igūrū, nīgūkorwo rīu ngītūmwō ndatūmwō kūrī we.” Na aarīka kūnjīra ūguo, ngīrūgama o ngīnainaga. **12** Agīcōoka agīthīī na mbere akīnjīra atīrī, “Danieli, tīga gwtīgīra. Kuuma mūthenya wa mbere rīrīa wambīrīrie gūtūūra ūhoro ūyū na ūkīnyīiīha mbere ya Ngai waku-rī, ciugo ciaku nīciaigūirwo, na rīu ndoka nīgeetha ngūhe ūhoro wacio. **13** No rīrī, mūnēne wa ūthamaki wa Perisia nīangīrīrīrie mīthenya mīrongo īrī na ūmwe. Hīndī īyo nīrīo Mikaeli, ūmwe wa arāika arīa anene, okīre kūndeithia, tondū nīndahīngīrīrio kīu hamwe na mūthamaki wa Perisia. **14** Rīu ndoka ngūtāarīrie maūdū marīa magaaakora andū anyu matukū ma thuutha, tondū kīoneki kīu gīkonīī ihinda rīrīa rīgooka.” **15** Na rīrīa aanjīrāga ūhoro ūcio, ngīnamia ūthiū thī, ngīremwo nī kwaria. **16** Nīngī ūngī wahaanaga ta mūdū akīhutia iromo ciakwa, ngītūmūra kanua na ngīambīrīra kwaria. Ngīra ūcio warūngī mbere yakwa atīrī, “Mwathi wakwa, nīī ndīmūhoote nī ruo rūnēne tondū wa kīoneki kīu, na ndīrī na ūndū ingīhota gwīka. **17** Nīī ndungata yaku-rī, ndaakīhota atīa kwaria nawe mwathi wakwa? Nīgūkorwo nīthīrītīwo nī hinya o na mīhūmū yakwa.” **18** Nīngī ngīcōoka ngīgūga ndaahutio rīngī nī ūcio wahaanaga ta mūdū, akīnjīkīra hinya. **19** Akīnjīra atīrī, “Tiga gwtīgīra, wee mūdū ūyū mūtīe mūno, ūrogīa na thayū! Wīyūmīrīrie; wīkīre hinya.” Na rīrīa aanjārīrie ūguo, ngīcōokwo nī hinya, na nīī ngiuga atīrī, “Rīu mwathi wakwa arīa tondū nīwanjīkīra hinya.” **20** Nake akīnjūūrīa atīrī, “Wee nīūūī kīrīa gītūmite njūke kūrī we? Nīngūcōoka o narua ngarūe na mūnēne wa Perisia, na ndathī-rī, nake mūnēne wa Ūyunani nīegūka; **21** no nīngwamba gūkwīra ūrīa kwandīkītīwo

lbuku-ini-ria-Ma. (Ndiri mündü ündeithagia ngirua nao tiga Mikaeli, münene wanyu.

11 Na riri, mwaka-ini wa mbere wa Dario, ücio Mümedia, nindarugamire nake ndimuteithirrie na ndimwikire hinya.) **2** “Na riu, ningukwira uhoro wa ma: Athamaki ang’ atatu nimakarahuka a kuu Perisia, na thuutha ücio kwarahuke üngi wa kana, uria ügaatonga gükira acio ang’ othe. Na riria akaagia na hinya münene ni undü wa ütonga ücio wake, niakarahura andü othe mokirre üthamaki wa Üyunani. **3** Ningi nigukarahuka müthamaki üngi uri na hinya makiria, uria ügaathanaga na hinya müngi na ekege o uria angienda gwika. **4** Aarikia kwarahuka-ri, üthamaki wake niügatukana na ügayanirio miëna ina kûria huho iria inya cia matu-ini ihurutanagira. Naguo üthamaki wake ndükagaywo ni andü a rüciaro rwake, kana üge na hinya ta uria aari naguo, tondü üthamaki wake niügathengio uume hario na üheo andü ang’. **5** “Müthamaki wa mwena wa güthini niakagia na hinya, no ümwe wa atongoria ake a ita niakagia na hinya kümükira, acooke gwathana üthamaki-ini wake na hinya münene. **6** Na riri, miaka yathirathira, nimagacooka küguana. Mwari wa müthamaki ücio wa güthini niagathi kûri müthamaki wa gathigathini, niguo magie na kiriko kia üguano, no mütumia ücio ndagatüura ari na hinya, o na müthamaki ücio na hinya wake matigaatüura. Matukü-ini macio mütumia ücio niagakunyanirwo ooragwo hamwe na ndungata ciake cia üthamaki, na ithe, o na mündü uria wamuteithagiriria. **7** “Na riri, mündü ümwe wa rüciaro rwake niakarahuka ithenya riake. Nake niagatharikira ita ria müthamaki wa gathigathini, na atoonye itüura riake riria riirigire; niakarua nao na amatoorie. **8** Ningi niagataha ngai ciao cia mihianano, na mihianano yao ya kigera, na indo ciao cia goro cia betha na cia thahabu acikue acitwarebürüri wa Misiri. Niagatigana na müthamaki ücio wa gathigathini ihinda ria miaka ügana üna. **9** Nake müthamaki wa gathigathini niagatharikira müthamaki ücio wabürüri wa güthini, no niagacooka ahündüke nginyabürüri-ini wake. **10** No ariü ake nimakehaariria kûria mbaara, macookanirrie mbütü nene ya ita hamwe iria ikaahaata ta kiguü kia maai kîria gitangihingirrio, na makinyie mbaara iyo nginya itüura-ini riake riria riirigire. **11** “Hindi iyo müthamaki wa güthini niakoimagara ari na marürü akahüürane na müthamaki ücio wa gathigathini, uria ükaarhura ita inene, no niakahootwo. **12** Aarikia gütaha mbütü iyo, müthamaki ücio wa güthini niakaiyürwo ni mwitio, na ooragithie andü ngiri nyingi, no riri, ühootani wake ndügatüura. **13** Nigükorwo müthamaki wa gathigathini niagacookanirria mbütü ingi ya ita nene gükira ya mbere; na thuutha wa miaka müngi niakoimagara erekeire kuo ari na mbütü nene müno na iri na indo ciothe cia mbaara. **14** “Mahinda-ini macio-ri, andü aing’ nimagookirira müthamaki ücio wa güthini. Andü a haaro gatagati-ini ka andü anyu nimakarema ati nigeetha kioneki giki kihinge, no matikahootana. **15** Nake müthamaki wa gathigathini niagooka aithie ihumbu cia tîri, irigiirrie itüura inene niguo aritunyane. Mbütü icio cia ita cia kuuma

güthini itikahota kümwitiria; o na thigari ciao iria njega müno itigaakorwo na hinya wa gwitiria. **16** Nake ücio ükaamatharikira niageeka o ta uria ekwiendera; gütiir ükaahota kümwitiria. Niakehaanda küu Bürüri-ini ücio Müthaka na akorwo ari na hinya wa küwananga. **17** Niagatua itua kwerekeria hinya wa üthamaki wake wothbürüri-ini ücio, acooke athondeke kirikanio kia üguano na müthamaki wa güthini. Nake niakamühe müritu wake amühikie niguo ahothe kügüthia üthamaki ücio, no mibango iyo yake ndikahinga kana imuteithie. **18** Hindi iyo niakerekeria meciiria make mabürüri-ini maria mari ndwere-ini cia iria na atahe maing’ mamo, no riri, münene ümwe wa ita riake niakaniina mwigaatho ücio wake, na augarüre ümücookerere. **19** Thuutha wa üguo, niagacooka erekere matüura maria mairigire mabürüri wake mwene, no niakahingwo na agwe undü atagacooka kuonwo ringi. **20** “Na riri, uria ügooka ithenya-ini riake niagatüma mwitia wa mbeeca cia igooti atukanirrebürüri ücio woth agütigia igooti, niguo atüurie riiri wa üthamaki wake. No thuutha wa miaka minini niakaniinwo, no ndakooragwo na marakara kana ooragirwo mbaara-ini. **21** “Na riri, mündü uria ügooka ithenya riake agaakorwo ari mündü wa künyararwo mündü ütangiho gitio kia müthamaki. Nake niakahithükira üthamaki ücio riria andü akuo mageciiria ati ni kûri thayü, aütunyane na waara. **22** Hindi iyo ningi, ita riri na hinya müno nirikahaatwo rieherio mbere yake; ita riu hamwe na münene wa kirikanio nimakaniinwo biü. **23** Thuutha wa kügia na kirikanio kia üguano nake, niagacooka aheenanie, na ari na andü o anini niakarahuka agie na hinya. **24** Riria mabürüri maria matongu müno magakorwo mari na thayü, niguo akaamatharikira na eke maündü maria maithe make o na kana maithe make ma tene matekire. Niakagaira arümiriri ake ütonga wa ndaho, o na wa küiya. Niagathugunda küng’aurania matüura maria mairigire, no ni kwa ihinda. **25** “Niagacookanirria ita inene agie na hinya na ücamba okirre müthamaki wa güthini. Müthamaki wa güthini niakarua nake ari na ita inene na ria hinya, no ndagetiiria ni undü wa mibango iria agaakorwo aciirirwo. **26** Andü aria mariianagira na müthamaki nio makaamükunyanira; ita riake nirigathererio ta andü megütwarwo ni kiguü, na aing’ ao mooragirwo mbaara-ini. **27** Athamaki acio eer, mari na ngoro iciirire gwika üuru-ri, nimagaikara metha-ini ümwe maaranirre ndeto cia maheeni, no ndeto icio ciao itigakinyanira, amu ithirio ria maündü macio rigakinya o hindi iria rituitwo. **28** Müthamaki wa gathigathini niagacookabürüri wake ari na ütonga müing, no ngoro yake igaakorwo ireganite na kirikanio kiria githeru. Niagookirira kirikanio kiu, na thuutha ücio acooke ainukebürüri wake. **29** “Ihinda riria rituitwo riakinya, niagatharikirabürüri wa güthini riita ringi, no riri, itharikira ria ihinda riri nirigakorwo riri na ütiganu na ria ihinda ria mbere. **30** Andü a kuuma Kitimu nimagooka na marikabu ciao mamüükirre, nake niagaakua ngoro. Nake niakahündüka arakarite müno na okirre kirikanio kiria githeru. Niagacooka eke maündü ma ütugi kûri andü aria othe magaatirika kirikanio kiu githeru. **31** “Ita riake riri na indo cia mbaara

nirikarahūka nīguo rīthaahie handū harīa hairigīre na hinya ha hekarū, rīcooke rīeherie magongona marīa marutagwo o mūthenya nīguo matikarutagirwo ho. Thuutha ūcio macooke marūgamie kīndū kīrī thaahu ho, kīrīa kīngītūma būrūrī ūkire ihooru. **32** Nīakaheenereria na ndeto cia waara andū arīa mathūkītīe kīrīkaniro kīu gītheru, no andū arīa mooī Ngai wao nīmakekīra hinya na maregane nake magwatīirie. **33** “Andū arīa oogī nīmagathomithia andū aingī, o na gūtūika kwa ihinda nīmakooragwo na rūhūi rwa njora, kana macinwo na mwaki, kana manyiitwo mīgwate na matunywo indo ciao cia bata. **34** Maagūa-rī, nīmakahēo ūiteithio mūnini, na andū aingī arīa matarī a ma nīmakegwatania nao. **35** Andū amwe arīa oogī nīmakagūa, nīguo makumuthwo, na mathambio mage imeni nginya mahinda ma ithirīro, amu ihinda rīu rītūtīwo no rīgaakinya. **36** “Mūthamaki ūcio ageekaga o ūrīa ekwenda. Nīagetūūgīria na eneniehie gūkīra ngai ciothe na nīakaaragia ndeto itarī ciaiguu cia gūūkīrīra Ngai wa ngai ciothe. Nake nīakagaacīra nginya rīrīa ihinda rīa mang’ūrī rīgaathira, nīgūkorwo ūndū ūrīa ūtūtīwo no nginya ūkaahinga. **37** Ningī ndakarūmbūiya ūhoru wa ngai cia maithe make, kana ngai rīrīa nīiragīrio nī andū-a-nja, kana arūmbūiye ūhoru wa ngai o na rīrīkū, no nī gūtūūgīria ageetūūgīria gūkīra ngai icio ciothe. **38** Handū ha cio, agaātīia ngai ya kūndū kūrīa kūrīgītīwo na hinya; ngai itōikaine nī maithe make, nīyo agaātīia na amīrutagīre thahabu na betha, hamwe na tūhiga twa goro na iheo cia thogora mūnene. **39** Nīagatharīkīra kūndū kūrīa kūrīgīre na hinya mūno ateithirīrio nī ngai ng’eni, na nīagatiithia mūno andū arīa othe makamwīnyīihīria. Acio nīo agaataua aathanī maathage andū aingī, na agayanie ithaka cia būrūrī ūcio, acīheane na thogora. **40** “Ihinda rīa ithirīro rīakinya-rī, mūthamaki ūcio wa gūthini nīakamūtharīkīra mbaara-inī, no nake mūthamaki ūcio wa gathigathini amūūkīrīre na ngaari cia ita, na andū arīa mathīiiga mahaičīte mbarathi, o na marikabu nyingī. Nīagatharīkīra mabūrūrī maingī, na atuikanīrie kuo ta kīguū kīa maaī. **41** Ningī nīagatharīkīra Būrūrī ūrīa Mūthaka. Mabūrūrī maingī nīmakagūa, no būrūrī wa Edomu na wa Moabi, hamwe na atongoria a Amoni nīmakahonokio kuuma guoko-inī gwake. **42** Nīagatambūrūkia guoko gwake mabūrūrī-inī maingī, o nāguo būrūrī wa Misiri ndūkahonoka. **43** Nīakenyiitīra igītīna ciothe cia thahabu na cia betha, o na ūtonga wa būrūrī wa Misiri wothē na hinya, nao andū a Libia na a Kushi mamwīnyīihīrie. **44** No rīrī, ndūmīrīrī irīa ikaamūkinīyīra ciumīte mwena wa irathīro na wa gathigathini nīkamūmakia, nake oimagare arī na marakara maingī athīi akaanange na aniine andū aingī biū. **45** Akaamba hema cīake cia ūthamaki gatagatī ka irīa rīrīa inene kīrīma-inī kīrīa gītheru na gīthaka mūno. No rīrī, nīagakinya mūthia wake, na gūtīrī mūndū o na ūmwe ūkaamūteithia.

12 “Na rīrī, hīndī iyo Mikaeli, mūnene ūrīa ūgītāgīra andū anyu, nīakarahūka. Nīgūkaagia ihinda rīa mīnyamaro mīingī itarī yoneka ingī tayo kuuma rīrīa andū mambīrīrie gūtūika ndūrīrī nginya hīndī iyo. No rīrī, hīndī iyo nīguo andū anyu makaahonokio,

mūndū o wothē ūrīa ūgaakorwo aandikītīwo ibuku-inī. **2** Kīrīndī kīingī kīa arīa makomete rūkūngū-inī rwa thī nīmakarīūkio: amwe mariūkīre muoyo-inī ūrīa ūtagaathira, nao arīa angī mariūkīe nīgeetha maconorithio na matūūre marī amene tene na tene. **3** Arīa oogī magaacangarara ta ūtheri wa igūrū, nao arīa macookagia andū njīra-inī cia ūthingu magaakenga ta njata tene na tene. **4** No wee, Danieli, hinga ibuku na ūhūūre mūhūūri ciugo icio nyandike ibuku-inī rīu rīa gīkūnjo, nginya rīrīa ithirīro rīgaakinya. Amu andū aingī nīmakorūūrāga kūndū na kūndū nīguo mongerere ūmenyo.” **5** Thuutha wa maūndū macio, nīi Danieli ngīrora, ngīona hau mbere yakwa harūngī andū angī eerī, ūmwe wao arūngīi hūgūrūrū-inī cia mūrīmo ūyū wa rūūi nake ūcio ūngī akarūgama hūgūrūrū-inī cia mūrīmo ūrīa ūngī. **6** Ūmwe wao akīarīria mūndū ūcio wehumbīte nguwo cia gatani, o ūcio warūgamīte igūrū rīa maaī ma rūūi, akīmūūria atīrī, “Maūndū macio ma kūgegania megūikara ihinda rīgana atīa magīkahinga?” **7** Mūndū ūcio wehumbīte nguwo cia gatani, o ūcio warūgamīte igūrū rīa maaī ma rūūi, akīambararia guoko gwake kwa ūrīo o na ningī kwa ūmotho amerekeirie na igūrū, ngīcooka ngūigua ehīta na rītīwa rīa ūrīa ūtūtūragā tene na tene, akiuga atīrī, “Maūndū macio megūikara ihinda rīmwe, na mahinda meerī, na nuthu ya ihinda. Rīrīa hinya wa andū arīa atheru ūgaakorwo ūrī mūniine biū-rī, nīguo maūndū macio mothe makaahingio.” **8** Nīi ngūūguīra maūndū macio, no ndiigana gūtaūkīrwo nī mo. Nī ūndū ūcio ngīmūūria atīrī, “Mwathi wakwa, kīrīkīrīro kīa maūndū macio mothe-rī, gīgaakorwo kīrī kīi?” **9** Nake akīnjookeria, akīnjīra atīrī, “Wee Danieli wīthīire, tondū ciugo icio nīhingīre na ikahūūrwo mūhūūri nginya ihinda rīa ithirīro. **10** Andū aingī nīmagatherio, mathirwo nī gīko merūhio, taarī gūkumuthwo makumuthītwo magathera, no arīa aaganu nīmagakīrīrīria kwagana, na gūtīrī o na ūmwe wao ūkaamenya gītūmi kīa maūndū macio, no arīa oogī nīmakamamenya. **11** “Kuuma ihinda rīrīa magongona ma o mūthenya makaniinwo, na ithenya rīamo harūgamio kīndū kīrīa kīrī thaahu, kīrīa kīngītūma būrūrī ūkire ihooru, gūgaakorwo kūrī mīthenya 1,290. **12** Kūrathimwo-rī, nī ūrīa ūgweterera na akinyīrie mūthia wa mīthenya 1,335. **13** “No wee-rī, wīthīire nginya hīndī rīrīa ithirīro rīgaakinya. Nīūkahurūka, na ningī marīgīrīrio ma mīthenya iyo nīūkārīka nīgeetha wamūkīre igai rīaku.”

Hosea

1 Ino niyo ndumiriri ya Jehova iria yakinyirire Hosea mürü wa Beeri hĩndĩ ya wathani wa Uzia, na wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia athamaki a Juda, na hĩndĩ ya wathani wa Jeroboamu mürü wa Joashu muthamaki wa Israeli: **2** Rĩria Jehova aambirĩrie kwaria na kanua ka Hosea, Jehova aamwirire atĩrĩ, “Thiĩ, ũkahikie mütumia mũmaraya na ũgĩe na ciana cia ũmaraya, tondũ andũ a burũri nĩmehĩtie, na ũndũ wa ũtharia mũuru mũno wa gũtirika Jehova.” **3** Nĩ ũndũ ũcio Hosea akĩhikia Gomeri mwarĩ wa Dibilaimu, nake akĩgĩa nda na akĩmũciarĩra mwana wa kahĩ. **4** Nake Jehova akĩĩra Hosea atĩrĩ, “Gatue Jezireeli, tondũ nĩngũherithia nyũmba ya Jehu o narua nĩ ũndũ wa ũragani mũnene ooraganire kũu Jezireeli, na niine ũthamaki wa Israeli. **5** Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngoinanga ũta wa Israeli Gĩtuamba-inĩ kia Jezireeli.” **6** Gomeri akĩgĩa nda rĩngĩ na agĩciara mwana wa kairĩtu. Nake Jehova akĩĩra Hosea atĩrĩ, “Gatue Lo-Ruhama, nĩgũkorwo ndigacooka kuonania wendo rĩngĩ kũrĩ nyũmba ya Israeli, atĩ ndĩmarekere o na atĩa. **7** No nĩngonania wendo kũrĩ nyũmba ya Juda; na nĩngamahonokia, na ti na ũndũ wa ũta, kana rūhiũ rwa njora kana mbaara, kana na mbarathi na ahaici acio, no nĩ ũndũ wa Jehova Ngai wao.” **8** Thuutha wa gũtigithia Lo-Ruhama kuongarĩ, Gomeri agĩciara kahĩ kangĩ. **9** Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Gatue Lo-Ammi, nĩ ũndũ inyuĩ mütĩrĩ andũ akwa, na nĩ ndĩrĩ Ngai wanyu. **10** “No rĩrĩ, andũ a Israeli magaatũka ta mũthanga wa hũgũrũrũ-inĩ cia iria, ũrĩa ũtangithimĩka kana ũtarĩke. O handũ harĩa merĩrwo atĩrĩ, ‘Inyuĩ mütĩrĩ andũ akwa’, no ho mageetwo ‘ariũ a Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo’. **11** Nao andũ a Juda na andũ a Israeli nĩmagacookanĩrĩra rĩngĩ, na nĩmagathuura mündũ ũmwe amatongorie, nao nĩmakoma burũri ũcio, nĩgũkorwo mũthenya wa Jezireeli nĩugaatũka mũthenya mũnene.

2 “Ha ũhoro wa ariũ a thoguo, meere atĩrĩ, ‘Inyuĩ mürĩ andũ akwa’, na ha ũhoro wa aarĩ a thoguo, ũmeere atĩrĩ, ‘Inyuĩ mürĩ endwa akwa’. **2** “Thaithai nyina wanyu, mũthaithei, nĩgũkorwo we ti mütumia wakwa, na nĩ ndĩrĩ mũthuriwe. Nĩherie maĩndũ ma ũtharia ũthiũ-inĩ wake, na athengie ũmaraya gatagati-inĩ ka nyondo ciake. **3** Akorwo ti ũguo ndĩmũrute nguo aikare arĩ njaga, na ndũme aikare njaga o ta mũthenya ũria aaciariro; ngaamũtua ta werũ, na ndĩmũgarũre atũike burũri mũng’aru, na ndĩmũũrage na nyoota. **4** Ndikaiguĩra ciana ciake tha, tondũ nĩ ciana cia ũtharia. **5** Nyina wao akoretwo akĩhũũra ũmaraya, na aagĩire nda ciao na njĩra cia ũũra-thoni. Nĩ ũndũ oigite atĩrĩ, ‘Nĩngũrũmĩrĩra endwa akwa, arĩa maahẽaga irio ciakwa na maai makwa, na guoya wakwa wa ng’ondũ o na gatani yakwa, maguta makwa o na kĩrĩa nyuuga.’ **6** Nĩ ũndũ wa ũguo nĩngũhinga njĩra yake na mĩguu, ndĩmũirĩgĩre thiĩni, aage njĩra ya kuumĩra. **7** Nĩagateng’eria endwa ake na ndakamakinyĩra. Akaamacaria na ndakamona. Hĩndĩ iyo nĩagacooka oige atĩrĩ, ‘Nĩngũcoka kũrĩ mũthuuri wakwa wa mbere, nĩgũkorwo hĩndĩ iyo nĩndaikarĩte

wega gũkĩra rĩu.’ **8** Mütumia ũcio nĩagire kũmenya atĩ nĩ nĩ ndaamũheaga ngano, na ndibei ya mũhihano, o na maguta, na ngamũingĩhĩria betha na thahabu, iria maahũthagĩra gũthondeka ngai irĩa ũitagwo Baali. **9** “Tondũ ũcio nĩngoya ngano yakwa yakũra, na ndibei yakwa ya mũhihano yagĩrĩra, na ndĩmũtunye guoya wakwa wa ng’ondũ na gatani yakwa, o iria ciarĩ cia kũmũhumbĩra njaga yake. **10** Nĩ ũndũ ũcio, nĩngaguũria maĩndũ make ma waganu endwa ake mamwĩroreire; gũtirĩ mündũ ũkaamũteithũra moko-inĩ makwa. **11** Nĩnganiina ikeno ciake ciothe, arĩ cio: ciathi ciake cia mwaka o mwaka, na Tũrũgamo twake twa mweri, na mĩthenya yake ya Thabatũ, na ciathi ciake ciothe iria nyamũre. **12** Nĩngathũkangia mĩthabibũ yake na mikũyũ yake, irĩa oigire nĩ irihĩ riake kuuma kũrĩ endwa ake; nĩngamĩtua ihinga, na nyamũ cia gĩthaka nĩkamĩria.” **13** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Nĩngamũherithia nĩ ũndũ wa mĩthenya irĩa acinĩire Baali ũbumba; rĩria eegemagia na icũhi, na mathaga ma goru, na akĩrũmirĩra endwa ake, no akĩriganĩrwo nĩ nĩ. **14** “Nĩ ũndũ wa ũguo nĩngũmũguucĩrĩra na waara; ngũmũtongoria nginya werũ-inĩ, na ndĩmwarĩrie na ciugo cia wendo. **15** Kũu nĩkuo ngaamũcookeria mĩgũnda yake ya mĩthabibũ, na ndue Kĩanda kia Akori mũrangu wa mwĩhoko. Kũu nĩkuo akaina o ta ũrĩa ainaga matukũ-inĩ ma ũnini wake, aine ta ũrĩa ainire mũthenya ũrĩa aambatire kuuma burũri wa Misiri.” **16** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio-rĩ, nĩũkanjĩta ‘Mũthuuri wakwa’; ndũkanjĩta rĩngĩ ‘Mwathi wakwa’. **17** Nĩngeheria marĩtwa ma Baali kuuma miromo-inĩ yake; marĩtwa macio matikagwetwo rĩngĩ. **18** Mũthenya ũcio nĩngathondeka kĩrĩkanĩro na nyamũ cia gĩthaka, o na nyoni cia rĩera-inĩ, na ciũmbe iria ithiagĩra gũkũ thĩ nĩ ũndũ wao. ũta, na rūhiũ rwa njora, na mbaara nĩngaciniina burũri-inĩ, nĩgeetha othe makomage marĩ na thayũ. **19** Nĩngakũũria ũtũike mütumia wakwa nginya tene; ngaakũũria ũtũike wakwa ũhoro-inĩ wa ũthingu na wa kĩhooto, ngũũrie ndĩ na wendo na tha. **20** Nĩngakũũria ũtũike wakwa na wĩhoheku, nawe nĩũgetikĩra Jehova.” **21** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngacookia ũhoro; nĩngacookeria matu ũhoro, namo matu macookerie thĩ ũhoro; **22** nayo thĩ icookerie ngano, na ndibei ya mũhihano, na maguta ũhoro, nacio nĩngacookeria Jezireeli ũhoro. **23** Nĩngamũhaanda burũri-inĩ nĩ ũndũ wakwa mwene; nĩngonania wendo wakwa harĩ ũria nderĩte atĩrĩ, ‘Nĩ ndikwendete’. Arĩa nderĩte atĩrĩ, ‘Inyuĩ mütĩrĩ andũ akwa’, nĩngameera atĩrĩ, ‘Inyuĩ mürĩ andũ akwa’; na mündũ o mündũ oige atĩrĩ, ‘Wee nĩwe Ngai wakwa.’”

3 Nĩngĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Thiĩ, wonie mütumia waku wendo rĩngĩ, o na gũtũka nĩendetwo nĩ mündũ ũngĩ na nĩ mũtharia. Mwendo o ta ũrĩa Jehova endete andũ a Israeli, o na gũtũka nĩmagarũrũkagĩra ngai ingĩ na makenda keki iria nyamũre cia thabibũ nyũmũ.” **2** Nĩ ũndũ ũcio ngĩmũgũra na thogora wa cekerĩ ikũmi na ithano cia betha, na ta homerĩ na letheke ĩmwe ya cairĩ. **3** Ngĩcoka ngĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩgũtũũrĩa na nĩ matukũ maingĩ, no na nginya ũtĩge ũmaraya na ndũkendane na mündũ ũngĩ, na nĩ nĩngũtũũrĩa

nawe.” **4** Nigũkorwo andũ a Isiraeli nĩmegũtũura matukũ maingĩ matarĩ na mũthamaki kana mũnene, na matarĩ na igongona kana mahiga maamũre, na matarĩ na ebodi kana mũhianano. **5** Thuutha ũcio andũ a Isiraeli nĩmagacooka na marongorie Jehova Ngai wao na Daudĩ mũthamaki wao. Nĩmagooka makĩnainaga kũrĩ Jehova na kũrĩ irathimo ciake matukũ-inĩ ma mũthia.

4 Iguai ũhoru wa Jehova, inyuĩ andũ a Isiraeli, tondũ Jehova nĩekũmũthitanga, inyuĩ mũtũũraga thĩnĩ wa bũrũri ũyũ: “Nĩ ũndũ-rĩ, gũtirĩ na wĩhokeku kana wendo, kana kũmenya Ngai thĩnĩ wa bũrũri ũyũ. **2** Kĩrĩa kũrĩ no kũrumana, na kũheenania, na ũragani, na ũici, na ũtharia; maĩndũ macio makaingĩha mũno, na ũiti wa thakame ũkarũmĩrĩra ũiti wa thakame. **3** Nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũ bũrũri nĩũracakaya, na ariĩ othe matũũraga thĩnĩ waguo makahinyara; nyamũ cia gĩthaka, na nyoni cia rĩera-inĩ, na thamaki cia iria-inĩ nigũkua irakua. **4** “No rĩrĩ, ndũkareke mũndũ arehe thitango, mũndũ ndagathitange ũrĩa ũngĩ, nigũkorwo andũ anyu mahaana andũ ariĩ mathitangaga mũthĩnjĩri-Ngai. **5** Mũhĩngagwo mũthenya na ũtũkũ, na anabii makahĩngwo hamwe na inyuĩ. Nĩ ũndũ ũcio nĩnganiina maitũguo. **6** Andũ akwa maniinagwo nĩ ũndũ wa kwaga ũmenyo. “Tondũ nĩmũregete ũmenyo, o na nĩ nĩndĩmũregete mũtũike athĩnjĩri-Ngai akwa; tondũ nĩmũtiganĩrie watho wa Ngai wanyu, o na nĩ nĩngatiganĩria ciana cianyu. **7** O ũrĩa athĩnjĩri-Ngai maingĩhaga, noguo maakĩragĩrĩria kũnjĩhĩria; nao magĩkũũrĩria rĩrĩ wao na kindũ gĩa thoni. **8** Mehũũnagia na mehia ma andũ akwa, na magakenera waganu wao. **9** Na nigũgatuika atĩrĩ: O ta ũrĩa andũ makaahaana, no taguo athĩnjĩri-Ngai makaahaana. Nĩngamaherithia othe nĩ ũndũ wa mũthĩire yao, na ndĩmarĩhe kũringana na ciĩko ciao. **10** “Makaarĩaga no matikahũũna, makaahũũraga ũmaraya no matikaingĩha, tondũ nĩmatiganĩrie Jehova nĩguo meheane **11** kũrĩ ũmaraya, na kũnyua ndĩbei irĩa ngũrĩ na ya mũhĩhano, irĩa cieheragia ũmenyo **12** wa andũ akwa. Mahooyaga kĩrĩa kuuma kũrĩ mũhianano mũciũhie, naruo rũthanju rwa ũragũrĩ rũkamacookeria ũhoru. Roho wa ũmaraya nĩũmahĩthithagia njĩra; makaaga kwĩhokeka kũrĩ Ngai wao. **13** Marutagĩra igongona irĩma igũrũ, na magacinĩra maruta ma njino tũrĩma-inĩ, na rungu rwa mũtĩ wa mũgandi, na wa mũribina, o na mũcecenĩ, tondũ kũrũru kiayo nĩ kiega. Nĩkĩo airĩtu anyu mahũũraga ũmaraya, na atumia a ariũ anyu magatharia. **14** “Ndikaherithia airĩtu anyu mahũũra ũmaraya, kana herithie atumia a ariũ anyu maatharia, tondũ arũme o ene mathiiga thiritũ na maraya, na makarutaga igongona hamwe na maraya ma mahooero-inĩ: nĩ ũndũ ũcio andũ matarĩ ũmenyo nĩmakanangĩka! **15** “Atĩrĩ wee Isiraeli, o na gũtũka nĩũtharagĩrĩ, Juda niagĩtĩge kwĩhia. “Ndũgathĩ Giligali; o na ndũkambate Bethi-Aveni. Na ndũkehite uuge atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo!’ **16** Andũ a Isiraeli mang’athitĩe o ta moori ng’athia. Kũngihoteka atĩa Jehova amarĩithie ta tũgondũ tũrĩ nyeki-inĩ nduru? **17** Efiraimu nĩegwatanĩtie na mũhianano; tiganai nake! **18** O na rĩria kindũ kiao gĩa kũnyua gĩthĩrĩte-rĩ, no mathiiga na mbere na ũmaraya

wao; aathani ao nĩmendete mũno njĩra cia thoni. **19** Kĩhuhũkanio kĩnene gĩkaamahaata kĩmombũkie, na magongona mao nĩmakamaconorithia.

5 “Iguai ũhoru ũyũ, inyuĩ athĩnjĩri-Ngai! Tegai matũ, inyuĩ andũ a Isiraeli! Thĩkĩrĩria, wee nyũmba ya ũthamaki! Nĩ inyuĩ mugũtũirwo ciira ũyũ: Mũkoretwo mũrĩ mũtego kũu Mizipa, na mũrĩ wabu ya gũtegena yarĩtwo kũu Taboru. **2** Aregĩ a watho nĩmarikĩire ũragani-inĩ. Nĩ nĩngamaherithia othe. **3** Nĩ nĩnjũũ maĩndũ mothe ma Efiraimu; Isiraeli ndahithĩtwo kuuma kũrĩ nĩ. Wee Efiraimu, rĩu nĩhũhĩrite ũmaraya; Isiraeli nake niathũkĩte. **4** “Ciĩko ciao itingĩmetikĩria gũcookerera Ngai wao. Roho wa ũmaraya ũrĩ ngoro-inĩ ciao, nao makaaga kũmenya Jehova. **5** Mwĩtĩio wa Isiraeli nĩũrutaga ũira wa kũmookĩrĩra; andũ a Isiraeli na Efiraimu mahĩngagwo nĩ mehia mao; Juda o nake akahĩngwo hamwe nao. **6** Hĩndĩ irĩa magaahtĩ na ndũũru ciao cia mbũri na cia ng’ombe kũrongooria Jehova-rĩ, matikamuona; we nĩamehereire. **7** Nĩmagĩte kwĩhokeka harĩ Jehova; nao magaciara ciana itarĩ na ũngai. Na rĩrĩ, ciathĩ ciao cia Karũgamo ka Mweri nĩikaamameria, o hamwe na migũnda yao. **8** “Huhai karumbeta kũu Gibeia, na mũhuhe coro kũu Rama. Muuge mbu ya gwĩtana mbaara kũu Bethi-Aveni; wee Benjaminĩ, wĩhũtũge. **9** Efiraimu nigũgakira ihooru mũthenya ũcio wa ituĩro. Gatagatĩ-inĩ ka mihiĩrĩga ya Isiraeli-rĩ, nĩ ngwanĩrĩra ũrĩa kũrĩ. **10** Atongoria a Juda mahaana andũ ariĩ meheragia mahiga ma mĩhaka. Nĩngamaitĩrĩria mang’ũrĩ makwa, taarĩ kĩguũ kĩa maaĩ. **11** Efiraimu nĩmũhinyĩrĩrie, akarangĩrĩrio ituĩro-inĩ rĩa ciira, nĩ ũndũ wa kwenda kũrũmĩrĩra mihiianano. **12** Nĩ haana memenyĩ kũrĩ Efiraimu, na ngahaana ta ũbuthu kũrĩ andũ a Juda. **13** “Rĩria Efiraimu oonire ndwari yake, nake Juda akĩona ironda ciake-rĩ, hĩndĩ iyo Efiraimu agĩthĩ kũrĩ Ashuri, na agĩtũmana kũrĩ mũthamaki ũcio mũnene nĩguo amũiteithie. Nowe ndangihota gũkũhonĩa, o na kana ahonie ironda ciaku. **14** Nĩ ngaatuika ta mũrũũthĩ kũrĩ Efiraimu, ndũike ta mũrũũthĩ ũrĩ hinya kũrĩ Juda. Ngaamatambuura, njooke ndĩthĩire; ngaamataha, na gũtirĩ mũndũ ũkaamahonokia. **15** Ningĩ nĩ nĩngacooka gwakwa, ngĩnya rĩria magetikĩra mahitia mao. Nao nĩmakarongooria ũthũĩ wakwa; nao mona mathĩina nĩmakanongoria na kio.”

6 “Ŭkai, rekei tũcookerere Jehova. Nĩatũtambuuraingĩte, no nĩegũtũhonĩa; nĩatũthangĩtie, no nĩegũtuoha ironda ciitũ. **2** Thuutha wa matukũ meeri, niagatwarahũra; mũthenya wa itatũ niagatũcookereria nĩguo tũtũũre muoyo mbere yake. **3** Nĩtũmenyei Jehova, na tũkĩrĩrĩrie kũmũmenya. Ti-itherũ o ta ũrĩa rĩũa rĩrathaga-rĩ, noguo o nake akooneka; agooka kũrĩ ithuĩ ta mbura ya hĩndĩ ya heho, kana ta mbura ya gũkũria irio irĩa yuraga thĩ.” **4** “Wee Efiraimu-rĩ, ingĩgwĩka atĩa? Na wee Juda-rĩ, ngũgwĩka atĩa? Wendo waku ũhaana ta kĩbĩ kĩa rũciĩnĩ, ũkahaana ta ime rĩa rũciĩnĩ rĩria rĩcookaga rĩgathira. **5** Nĩkĩo ndaagũtinangirie icunjĩ na tũnua twa anabii akwa, ngĩkũũraga na ciugo cia kanua gakwa; matũũro makwa magĩkĩhenũka ta rũheni igũrũ rĩaku. **6** Nigũkorwo

nyendaga tha no ti igongona, na kũmenya Ngai gũkira maruta ma njino. **7** O ta ũria Adamu aathũkirie kũrikanĩro gĩakwa, noguo maagire kwĩhokeka ũndũ-inĩ ũcio. **8** Gileadi nĩ itũura inene rĩa andũ aaganu, rĩhakĩtwo imeni nĩ makinya marĩ na thakame. **9** O ta ũria ikundi cia atunyani ciũhithagĩra mũndũ, no taguo ikundi cia athĩnjĩri-Ngai ciĩkaga; moraganagĩra njĩra-inĩ ya gũthĩĩ Shekemu, makagera ngero cia thoni. **10** Nĩ ninyonetete ũndũ mũuru mũno nyũmba-inĩ ya Isiraeli. Kũu nĩkuo Efiraimu eheanĩte ahũure ũmaraya, nake Isiraeli nĩakanyĩtwo nĩ thaahu. **11** “O na kũrĩ we, wee Juda, nĩwathĩrĩrio ihinda rĩa magetha. “O hĩndĩ ĩria ndaacookeria andũ akwa maũndũ ma kũmaguna,

7 o rĩria ndenda kũhonia Isiraeli-rĩ, mehia ma Efiraimu makonano, nacio ngero cia Samaria ikaguũrio. Maaragia maũndũ ma maheeni, na aici magatua nyũmba, magatoonya, nacio njangiri igatunyana indo njĩra-inĩ; **2** no rĩrĩ, matimenyaga atĩ nĩndirikanaga ciĩko ĩcio ciao njũru ciothe. Mehia mao nĩmamarĩgĩciĩrie; makoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe. **3** “Makenagia mũthamaki na waganu wao, magakenia anene na maheeni mao. **4** Othe nĩ itharia, maakanaga ta riiko rĩa kũrugĩra mĩgate, rĩria mũrugi wa mĩgate atabataragio nĩ gwakĩrĩria kuuma gũkanda mũtu nginya ũimbe. **5** Mũthenya wa gĩathiĩ kĩa mũthamaki witũ-rĩ, we na anene ake manyuuga ndibei makarĩtio, nake akanyĩtana moko na arĩa manyũrũranaga. **6** Ngoro ciao nĩ ta riiko rĩa kũrugĩra mĩgate; mathĩiiga harĩ we marĩ na waara. Thuti ciao ciakanaga kahora ũtũkũ wothĩ; nakuo gwakĩa rũciĩnĩ igaakana ta mwaki wa rũrĩrĩmbĩ. **7** Othe mahĩũhĩte ta riiko rĩa kũrugĩra mĩgate; moragaga aathanĩ ao. Athamaki ao othe manĩanagwo, na gũtĩrĩ o na ũmwe wao ũngayagĩra. **8** “Efiraimu nĩetukanĩtie na ndũrĩrĩ; Efiraimu nĩ mũgate ũtarĩ mũgarũre. **9** Andũ a kũngĩ marĩiiga hinya wake, nowe ndamenyaga ũguo. Njũrĩrĩ ciake ĩrĩ na mbuĩ, nowe ndoonaga ũguo. **10** Mwĩtĩio wa Isiraeli nĩũrutaga ũira wa kũmũkĩrĩra, no o na kũrĩ ũguo-rĩ, we ndacookagĩrĩra Jehova Ngai wake, kana akamũrongooria. **11** “Efiraimu ahaana ta ndutura, ĩria iheenekaga narua, ĩtarĩ ũmenyo; rĩmwe akayagĩra bũrũri wa Misiri na rĩria rĩngĩ agathĩĩ Ashuri. **12** Rĩria magaathĩrĩ-rĩ, nĩngaikua wabu yakwa igũrũ rĩao; nĩngamaharũrũkia ta nyoni cia rĩera-inĩ. Rĩria ngaigua nĩmaracookanĩrĩra-rĩ, nĩngamanyĩta. **13** Kaĩ marĩ na haaro-ĩ, tondũ nĩmandiganĩrie! Maroniinwo, tondũ nĩmanemeire! Nĩ nĩnyendaga kũmahonokia, no-o no igenyo manjigagĩrĩra. **14** Matingayagĩra kuuma ngoro-inĩ ciao, no kũgĩrĩka magĩrĩkaga marĩ marĩrĩ-inĩ mao. Monganaga hamwe nĩ ũndũ wa ngano, na ndibei ya mũhihano, no nĩ makaahtatĩra. **15** Ndaamathomithĩrie na ngĩmekĩra hinya, no-o mathugundaga kũnjĩka ũuru. **16** Maticookagĩrĩra ũria-ũrĩ-igũrũ-Mũno; mahaana ta ũta ũria ũhĩtagia wathi. Atongoria ao makoragwo na rũhiũ rwa njora, nĩ ũndũ wa ciugo ciao cia rũtũrĩko. Nĩ ũndũ wa ũguo nĩmakanyũrũrio kũu bũrũri wa Misiri.

8 “Huhai karumbeta mwĩhũge! Thũ ĩrerete igũrũ rĩa nyũmba ya Jehova ta nderi, tondũ andũ nĩmathũkĩtie kũrikanĩro gĩakwa, na makarega watho wakwa. **2** Isiraeli nĩarangaĩra, akoiga atĩrĩ, “Wee Ngai

witũ, nĩtũkũmenyetel’ **3** No Isiraeli nĩaregete ũndũ ũria mwega; nĩ ũndũ ũcio thũ nĩkamũngatĩthia. **4** Marũgamagia athamaki matarĩ na rũtha rwakwa, magathuura anene itametĩkĩrĩtie. Methondekagĩra mĩhianano na betha na thahabu ciao, nayo igatuĩka ya kũmaniina. **5** Wee Samaria-rĩ, te mũhianano wa ngai ĩyo ya njaũ! Marakara makwa nĩmakanĩte harĩ yo. Nĩ nginya-rĩ megũtũura maremetwo nĩgũikara marĩ atheru? **6** Acio moimĩte Isiraeli! Njaũ ĩno nĩ mũturi ũmĩthondekete; yo ti Ngai. Njaũ ĩyo ya Samaria-rĩ, nĩkoinangwo icunjĩ. **7** “Mahaandaga rũhuho, makagetha kũhũhũkanio; ngano ndĩrĩ na magĩra, ndĩngĩumia mũtu; korwo no ĩciare ngano, andũ a kũngĩ nĩo mangĩmĩria. **8** Isiraeli nĩameretio; rĩu arĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ ahaana ta kĩndũ gĩtarĩ bata. **9** Nĩgũkorwo nĩmambatĩte, magathĩĩ Ashuri, ta ndigiri ya githaka ĩkĩũrũra ĩrĩ iiki. Efiraimu nĩeyendetie kũrĩ endwa ake. **10** O na gũtuĩka nĩmeyendetie gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, rĩu nĩngũmacookanĩrĩria hamwe. Mekwambĩrĩria kũhinyara, mahinyĩrĩrio nĩ mũthamaki ũria ũrĩ hinya. **11** “O na gũtuĩka Efiraimu nĩakĩte igongona nyingĩ cia kũrutagĩrwo maruta ma kũhoroherio mehia, ĩcio ĩtuĩkĩte igongona cia kwĩhagĩria. **12** Ndaamandĩkĩre maũndũ maingĩ watho-inĩ wakwa, no makĩmatua taarĩ maũndũ mageni. **13** Marutaga magongona marĩa ndeheirwo, magacooka makarĩa nyama ĩcio, no Jehova ndakenagio nĩmo. Na rĩrĩ, nĩekũrĩrikana waganu wao, na aherithie mehia mao. Nao nĩmagacooka bũrũri wa Misiri. **14** Isiraeli nĩariganĩrwo nĩ ũria wamũmbire, na agaaka nyũmba cia ũnene; Juda nĩairĩgĩre matũũra maingĩ na thingo cia hinya. No nĩngarehere matũũra mao manene mwaki ũria ũgaacina ciikaro ciao ĩria ciirĩgĩtwo na hinya.”

9 Wee Isiraeli-rĩ, tiga gũkena; tiga gũkũngũira ta ndũrĩrĩ ĩria ingĩ. Nĩgũkorwo ĩkoretwo ũtarĩ mwĩhokeku harĩ Ngai waku; wee nĩwendete mũcaara wa maraya, ũkaũcaragia kũria guothe kũhuhagĩrwo ngano. **2** Ihũhĩro cia ngano na ihĩhĩro cia ndibei itikahũũnia andũ, o na gũtigakorwo na ndibei ya mũhihano. **3** Matigaatũura bũrũri wa Jehova; Efiraimu agaacooka bũrũri wa Misiri, na arĩe ĩrio ĩrĩ thaahu kũu Ashuri. **4** Matigaitĩra Jehova maruta ma ndibei, kana magongona mao mamũkenie. Kũrio magongona ta macio makaahaana ta mũgate wa andũ megũcakaya; arĩa othe makaamarĩa nĩmakanyĩtwo nĩ thaahu. ĩrio ĩcio igaakorwo ĩrĩ ciao o ene; itikarehwo hekarũ-inĩ ya Jehova. **5** Mũgeeka atĩa mũthenya ũria mwamũre wa ciathiĩ cianyũ, mĩthenya ĩyo ya gĩathiĩ kĩa Jehova? **6** O na mangĩkaahonoka kwanangwo, andũ a bũrũri wa Misiri nĩmakamacookereria, nao andũ a Memufisi mamathike. Cong’e nĩguo ũgaacooka handũ ha igĩĩna ciao cia betha, nayo mĩguo ĩhũmbire hema ciao. **7** Matukũ ma kũherithio nĩmakinyũ, ĩĩ, matukũ ma kũrĩhania nĩmakinyite. Isiraeli nĩamenye ũguo. Tondũ mehia manyũ nĩ maingĩ mũno, na rĩmena rwanyũ rũkaneneha mũno, mũnabĩi akoonagwo arĩ mũndũ mũkĩũgu, na mũndũ ũria ũrĩ na ũrathi akonwo arĩ mũgũrũki. **8** Mũnabĩi nĩwe ũtũtũtwo mũrangĩri wa Efiraimu nĩ Ngai wakwa; no rĩrĩ, mĩtego ĩmwetereire njĩra-inĩ ciake

ciothe, na rümena rükamweterera nyumba-ini ya Ngai wake. **9** Nĩmatoonyereire, makarikĩra mũno ũũru-inĩ, o ta ũria meekire matukũ-inĩ ma Gíbea. Nake Ngai nĩakarĩkana waganu wao, na amaherithie nĩ ũndũ wa mehia mao. **10** “Rĩria ndaamenyire Isiraeli, kwarĩ ta mũndũ onete thabibũ werũ-inĩ; rĩria ndonire maithe manyu-rĩ, kwarĩ ta mũndũ onete matunda ma mũtĩ wa mukũyũ marĩa maambaga kwĩrua. No rĩria Isiraeli mookire Baali-Peoru, nĩmeyamũrĩre mũhianano ũcio wa gĩconoko, na magĩthũka, magĩtuĩka o ta kĩndũ kũu mendete. **11** Riiri wa Efiraimu ũkoombũka ta nyoni ũũre: gũtigakorwo ũhoru wa gũciara, kana gũkuua nda, o na kana kũgĩa nio. **12** O na mangikaarera ciana-rĩ, nĩngaciũraga ciothe. Rĩria ngaagarũka ndĩmatige, kai nĩmagakorwo na haaro-ĩ! **13** Nĩnyonete Efiraimu, ahaanditwo handũ hega, o ta Turo. No rĩrĩ, Efiraimu akaaruta ciana ciae, acineane kũrĩ mũũragani.” **14** Mahe, Wee Jehova; no nĩ kĩ ũkũmahe? Mahe nda iria ihunaga, na ũmahe nyondo iria itarĩ iria. **15** “Nĩ ũndũ wa waganu wao wotho marĩ kũu Giligali, nĩkĩo ndamamenire marĩ o kũu. Nĩ ũndũ wa ciĩko ciao cia mehia-rĩ, nĩngamarutũũra moime nyũmba yakwa, na ndigacooka kũmenda rĩngĩ; atongoria ao othe nĩ aremi. **16** Andũ a Efiraimu nĩacine nĩ mbaa, naguo mũri wao nĩũhoohete, maciaraaga maciaro. O na mangiciara ciana-rĩ, nĩngooraga ciana icio ciao mendete.” **17** Ngai wakwa nĩakamarega, nĩgũkorwo matiamwathikiĩre; magaatuĩka andũ a kũũrũũraga ndũrĩrĩ-inĩ.

10 Isiraeli aarĩ ta mũthabibũ watheeremaga, nake agũciarĩra maciaro. O ũrĩa maciaro make maingĩhaga-rĩ, noguo nake aakaga igongona nyingĩ; o ũrĩa bũrũri wake wagaacagĩra-rĩ, noguo aagemagia mahiga make marĩa maamũre ma kũhooyagwa. **2** Ngoro ciao nĩ cia maheeni, na rĩu no nginya marĩhio wĩhia wao. Jehova nĩakamomora igongona ciao, na athũkangie mahiga macio mao maamũre ma kũhooyagwo. **3** Nĩngĩ nĩmakoiaga atĩrĩ, “Tũtĩrĩ na mũthamaki, tondũ tũtiigana gũtũia Jehova. No o na korwo twarĩ na mũthamaki-rĩ, nĩ atĩa angĩahotire gũtwĩkĩra?” **4** Meranagĩra ciĩranĩro nyingĩ, na makehĩta mũĩhitwa ya maheeni, na magathondeka irikanĩro; nĩ ũndũ ũcio maciira makunũkaga ta mahuti marĩ ũrogĩ marĩa mameraga hianyũ-inĩ. **5** Andũ arĩa matũũraga Samaria metangaga nĩ ũndũ wa mũhianano wa njaũ irĩa ya Bethi-Aveni. Amu andũ akuo nĩmakamĩcakaĩra, na noguo athĩnjĩri-ngai a mũhianano iyo mageeka arĩa makenagĩra riiri wayo, tondũ nĩyeheretio kuuma kũrĩ o, igathaamĩrio kũndũ kũngĩ. **6** Nayo igaatwarwo Ashuri, itũike kiheo kũrĩ mũthamaki ũcio mũnene. Efiraimu nĩagaconorithio; Isiraeli nake nĩagaconoka nĩ ũndũ wa mũhianano iyo yake ya mũtĩ. **7** Samaria na mũthamaki wakuo magaathererio ta karũhonge karĩ igũrũ wa maaĩ, maniĩnwo. **8** Kũndũ kũria gũtũũgĩru gwĩkagĩrwo waganu nĩgũkanangwo, na nĩkuo kwene wĩhia wa Isiraeli. Mĩgũga na mahiũ ma nyeki-inĩ nĩcio igakũra kuo, nacio ihumbĩre igongona ciao. Nao andũ nĩmakeera irĩma atĩrĩ, “Tũhumbĩrei!” na macooke meere tũrĩma atĩrĩ, “Tũgwĩrei!” **9** “Wee Isiraeli-rĩ, kuuma o matukũ-inĩ ma Gíbea ũtũũrĩte wĩhagia, na ũguo noguo ũtũũrĩaga.

Githĩ mbaara ndĩakinyĩre eeki ũũru kũu Gíbea? **10** Rĩria nĩ ngenda, nĩngamaherithia; ndũrĩrĩ nĩngacookanĩra, imokĩrĩre nĩguo imoohe imatahe nĩ ũndũ wa mehia mao kũingĩha. **11** Efiraimu nĩ moori menyerie wĩra irĩa yendete gũkonyora ngano; nĩ ũndũ ũcio nĩngamĩoha icooki ngingo-inĩ yayo thaka. Nĩngatwarithia Efiraimu, Juda no nginya agaacimba na mũraũ, nake Jakubu no nginya agaacimba gĩtira. **12** Rĩu-rĩ, mwĩhaandĩrei ũhoru wa ũthingu, nĩguo mwĩgethere maciaro ma wendo ũtathiraga, na mũciĩmbe mĩgũnda yanyu ya ngamba; nĩgũkorwo ihinda nĩ ikinyu rĩa kũrongooria Jehova, nginya rĩria agooka, oirĩe mbura ya ũthingu igũrũ rĩanyu. **13** No rĩrĩ, inyuĩ mũhaandĩte waganu, mũkagetha ũũru; inyuĩ mũrĩtĩre maciaro ma maheeni. Tondũ mwĩhokaga hinya wanyu inyuĩ ene, o na wa njamba cianyu nyingĩ cia ita-rĩ, **14** mũrurumo wa mbaara nĩgũkĩrĩra andũ aku. Nĩ ũndũ ũcio ciikaro ciaku iria nũmu nĩikaanangwo, o ta ũrĩa Shalimani aanangire Bethi-Arabeli mũthenya ũrĩa wa mbaara, rĩria manyina ma twana maatungumanirio thĩ hamwe na twana twao. **15** ũguo noguo ũgeekwo wee Betheli, nĩ ũndũ wa waganu waku mũnene. Rĩria mũthenya ũcio ũgaakĩra-rĩ, mũthamaki wa Isiraeli nĩakaniĩnwo biũ.

11 “Rĩria Isiraeli aarĩ kaana-rĩ, nĩndamwendete, ngĩgĩta mũrũ ũcio wakwa oime bũrũri wa Misiri. **2** No o ũrĩa ndaakĩragĩrĩra gwĩta Isiraeli, noguo maakĩragĩrĩra kũnjũrĩra. Nao makĩrutĩra Baali magongona, na magĩcinĩra mĩhianano ũbumba. **3** Nĩ nĩ nĩ ndaarutire andũ a Efiraimu gwĩtwara na magũrũ, ndĩmanyĩtĩte moko; no matiigana kũmenya atĩ nĩ nĩ ndamahonagĩa. **4** Nĩndamatongoragĩa na mikanda ya ũtugi wa ũmũndũ, ngamaguucĩrĩra na mĩhĩndo ya wendo; ngĩmaruta icooki ngingo, na ngĩnamĩra kũmahe irio. **5** “Githĩ matigagĩcokoa o kũu bũrũri wa Misiri, o na githĩ matigaathwo nĩ Ashuri, tondũ nĩmaregete kwĩrĩra, manjookerere? **6** Hiũ cia njora ikaahenũkaga matũũra-inĩ mao manene, ikaananga mĩgũko ya ihingo ciao, na ikinyie mĩbango yao mũthia. **7** Andũ akwa nĩmatũite itua maahuutĩre. O na mangĩgaakĩra ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno-rĩ, ndakamatũgĩra o na atĩa. **8** “Ndahota atĩa gũgũtirĩka, wee Efiraimu? Ndahota atĩa gũkũrekereria, wee Isiraeli? Ndahota atĩa gũtũma ũtũike ta Adima? Ndahota atĩa gũgũtũta ta Zeboimu? Ngoro yakwa nĩĩreganĩte na ũhoru ũcio, nacio tha ciakwa ciothe nĩciarahũkĩte. **9** Ndikamũkinyĩra marakara makwa mahiũ, o na kana hũgũkĩre Efiraimu ndĩmũniine. Nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Ngai, ndĩrĩ mũndũ, Ngai ũrĩa Mũtheru gatagatĩ-inĩ kanyu. Ndigooka kũrĩ we ndĩ na mang’ũrĩ. **10** Nĩmakarũmĩra Jehova; nake nĩakararama ta mũrũũthi. Hĩndĩ irĩa akaararama-rĩ, ciana ciae nĩigooka ikĩinainaga ciũmĩte mwena wa ithũũro. **11** Igooka ikĩinainaga ta nyoni ikiuma bũrũri wa Misiri, na ta ndutara ikiuma bũrũri wa Ashuri. Nĩngatũma matũũre mĩciĩ-inĩ yao ene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **12** Efiraimu andigicĩrie na maheeni, nyũmba ya Isiraeli ikandigicĩria na kũheenania. Nake Juda akaremera Ngai, o na agookĩrĩra ũrĩa Mũtheru mwĩhoheku.

12 Efiraimu ariiaga rühuho; ahanyükagia rühuho rwa mwena wa irathiho müthenya wotha, na akaingihia maheeni na haaro. Agiiaaga na kirikaniro na Ashuri, na agatümana maguta ma mitamaiyü matwarwo bürüri wa Misiri. **2** Jehova ari na thitango ekürehe ya gükürüra Juda; niakaherithia Jakubu kuringana na njira ciaka, na amürihe kuringana na ciiko ciake. **3** Ari nda ya nyina nianyiire ndiira ya müri wa nyina; aatuika mündü mügima-ri, niagianire na Ngai. **4** Niagianire na müraika, na akimütooria; akirira na akimüthaita amürathime. Aamükorire Betheli na makiaraniria nake küu: **5** Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Jehova niro rüitwa riake riria riri ngumo. **6** No riri, wee no nginya ücookerere Ngai waku, na ütüurie wendo na kihooto, na wetagiriire Ngai waku händi ciothe. **7** Mwonjorithia ahüthagira githimi gitar kĩa ma; endaga küia na wara. **8** Efiraimu eganaga, akoiga atiri, “Nii ndi mütongu müno; nii nindüikite gitonga. No o na ndi na ütonga ücio wotha, matingiona waganu kana wihia o na ürikü thini wakwa.” **9** “Nii nii Jehova Ngai wanyu, üria wamürutire bürüri wa Misiri; ningatüma mütüüre hema-ini ringi, o ta üria mwatüüraga matukü-ini ma ciathi cianyü iria nyamüre. **10** Nindariirie anabii, ngimahe cioneki nyingi, na ngiheena ngerekano na tünua twao.” **11** Gileadi-ri, ni küri waganu? Andü akuo ni a tühü! Nimarutagira igongona ria ndegwa küu Giligali? Igongona ciao igaatuika ta hiba cia mahiga iri mügünda-ini müciimbe. **12** Jakubu niorire bürüri wa Aramu; Isiraeli aatungatire niguu egüre na mütumia, na nigeetha amügüre-ri, aariithirie ng’ondü. **13** Jehova aahüthirire münabii küruta Isiraeli kuuma bürüri wa Misiri, na akimümenyerera na guoko kwa münabii. **14** No Efiraimu niatümüte Jehova arakare müno. Mwathani wake niagatüma acookererwo ni ihitia riake ria üiti wa thakame, na amürihe ni ündü wa rümena rwake.

13 Efiraimu-ri, aaragia andü makainaina; aari mütügie rie thini na Isiraeli. No riri, niehirie ni ündü wa kühooya Baali, nake agikua. **2** Na riri, riu no gükürüria makiragiriia kwihia; methondekagira mihianano yao ene na betha ciao, mihianano ithondeketwo na üügü müingü, yotha iri wira wa mabundi. Kwiragwo atiri, ühoro wa andü aya, “Marutaga andü magongona, na makamumunya mihianano ya rjaü.” **3** Ni ündü ücio makahaana ta kibii kĩa rüciini, na ta ime ria kirooko riria ricookaga güthira, na ta müüngü üria ümburagwo kuuma kihuhüro-ini kĩa ngano, o na ta ndogo igitoga yumüire ndirica-ini. **4** “No riri, nii ni Jehova Ngai wanyu, üria wamürutire bürüri wa Misiri. Ndükanetikie ati ni küri Ngai üngü tiga nii, na gütirü Mühonokia üngü tiga nii. **5** Nii nii ndaakümenyagiriira werü-ini, küu bürüri-ini üri ürugarü müingü. **6** Riria ndamaheire irio, nimahüünire; na riria maahüünire, magitiia; magicooka makiriganirwo ni nii. **7** Ni ündü ücio ngaamahithükira ta mürüüthi, na ndimehithire njira-ini ta ngari. **8** O ta üria nduba ükaga riria itunyitwo twana twayorü, ngaamatharikira na ndimatarürange. Ngaamarüa ta mürüüthi, ndimatambuure o ta üria nyamü ya githaka ükaga. **9** “Wee Isiraeli-ri, üri mwanange, ni

ündü niünjükiirire, ügookirira müteithia waku. **10** Müthamaki waku akiri ha, ati niguu akühonokie? Aathani aku a matüura maku mothe mari ha, o aria woigire atiri, ‘He müthamaki, na ühe anene?’ **11** Ni ündü ücio, ndaaküheire müthamaki ndakarite, na ngicooka ngimweheria ndi na mang’üri. **12** Wihia wa Efiraimu nimüige, mehia make nimandikütwo makaigwo. **13** Ruo ta rwa mütumia ükürümwo nirüramünyiita, nowe ni mwana ütarü na üügü; ihinda riakinya-ri, akarega gükürüka niguu aciawo. **14** “Ningamahonokia kuuma küri hinya wa mbirira; ningamaküüra kuuma küri giküü. Wee giküü-ri, müthiro yaku iri ha? Wee mbirira-ri, küniinana gwaku gükürü ha? “Ndikaiguanira tha, (Sheol **h7585**) **15** o na angikaagaacira ari gatagati-ini ka ariü a ithe. Rühuho rwa mwena wa irathiho ruumite hari Jehova nirügooka, rühurutanite kuuma werü-ini; nario itherüküro riake ria maa rikooma, nakio githima giake kihü. Nyumba yake ya müthiithü nügatahwo indo ciayo ciothe cia goru. **16** Andü a Samaria no nginya marihio wihia wao, ni tondü nimaremeire Ngai wao. Nao nimakoogawo na rühiu rwa njora; natuo tükenge twao tügaatunganio thü, na atumia ao aria mari na nda itarüwo.”

14 Wee Isiraeli-ri, cookerera Jehova Ngai waku. Mehia maku nimo makügüithitie! **2** Thii na ciugo ücookerere Jehova, ümwire atiri, “Türekere mehia maitü mothe, na ütwaamükire na wega waku, niguu tühote gükürütira igongona ria gükügooa na miromo iitü. **3** Ashuri ndangihota gütühonokia; tütikühaica mbarathi cia ita. Tütiri hindi ingi tügaacooka gwita kiria tüthondekete na moko maitü ‘ngai ciitü,’ nigükorwo thini waku ciana cia ngoria nicipuagirwo tha.” **4** “Ningamahonia küria maanoora njira, na ndimende ndiyendeire; nigükorwo marakara makwa nimamehereire. **5** Ngaatuika ta ime hari Isiraeli; nake akaarirüka ta gitoka. Agaikürükia miri yake ehaande o ta mütarakwa ya Lebanoni. **6** Thuuna ciake niigaküra. Üthaka wake ügaatuika ta wa müti wa mütamaiyü, naguo mütarariko wake ütuike ta mütarakwa wa Lebanoni. **7** Andü nimagatüura ringi küruru-ini giake. Nake akaarura ta ngano. Akaarirüka ta müthabibü, nayo ngumo yake ütuika ta ya ndibei ya kuuma Lebanoni. **8** Wee Efiraimu, ndi na ühoro üngü ürikü na mihiano ya kühooyo? Ningamücookeria ühoro na ndimümenyerere. Haana ta mükarakaba mürruru; güciara gwaku kuumaga hari nii.” **9** Nüü müügü? Ücio niakamenya maündü macio. Nüü üküüranaga maündü? Ücio niakamamenya. Njira cia Jehova ni njagiriü; aria athingu nicio mathiagira, no aria aremi mahingagwo mari o njira-ini icio.

1 Ino nīyo ndūmīriri ya Jehova, irīa yakinyīrīre Joeli mūrū wa Pethueli. **2** Ta iguai ūhoro, inyuī athuuri; o na inyuī inyothe arīa mūtūūraga būrūri ūyū thikīrīriai. Kūrī gwēkīka ūndū ta ūyū matukū-inī manyu, o na kana matukū-inī ma maithe manyu ma tene? **3** Heei ciana cianyu ūhoro ūcio, na mūreke ciana cianyu ciire ciana ciacio, nacio ciana ciacio ikeera rūciaro rūria rūkaarūmīrira. **4** Kindū kīria gītīgītio nī mūrumbī wa ngigī-rī, nikīrītvo nī ngigī iria nene; kīria gītīgītio nī ngigī iria nene-rī, nikīrītvo nī itono; kīria itono icio itīgītīe-rī, nikīrītvo nī ngigī ingī. **5** Arahūkai, inyuī arīu aya mūrīre! Girīkai, inyothe anyui a ndibei; girīkai nī ūndū wa ndibei ya mūhīhano, nīgūkorwo nīhūrītio kuuma tūnua-inī twanyu. **6** Harī rūrīrī rūtharīkīre būrūri wakwa, rūrīrī rūrī hinya na rūtāngārīka; rūrī na magego mahaana ta ma mūrūūthi, magego manene ta ma mūrūūthi wa mūgoma. **7** Nī rwanangīte mīthabībū yakwa, na rūgathūkīa mīkūyū yakwa. Nīrūmīūnūrīte makoni rūkamate, rūgatiga honge ciayo irī nyūnūre. **8** Kakayai ta mūrītū gathirange ehumbite nguo ya ikūnia, akīrīrira mūthuuriwe wa wīthī wake. **9** Maruta ma ngano, o na maruta ma kūnyuuo nīmatīgīte kūrehwo nyūmba-inī ya Jehova. Athīnjīri-Ngai nīmaracakaya, o acio matungatagīra Jehova. **10** Mīgūnda nīmīthūkie, nayo thī ikooma; ngano nīnyanange, ndibei ya mūhīhano nīnīarīte, o namo maguta magathira. **11** Ūrwoi nī hinya, inyuī arīmī, na mūgīrīke, inyuī arīa mūkūragīa mīthabībū; mwīthīkīre nī ūndū wa ngano na cairī, tondū magetha ma mīgūnda nīmanangītvo. **12** Mīthabībū nīyūmīte, nayo mīkūyū ikahooha; mikomamanga, na mītende, na mīcungwa: īī, mītī yothē ya mīgūnda nīyūmīte. Tī-itherū gīkeno kīa andū a thī nīgīthīrīte. **13** Mwīhumbei nguo cia makūnia, inyuī athīnjīri-Ngai, na mūcakaē; girīkai, inyuī mūtungataga kīgongona-inī. Ūkai, mūraare mwīhumbite nguo cia makūnia, inyuī mūtungatagīra Ngai wakwa; nīgūkorwo maruta ma ngano, na maruta ma kūnyuuo-rī, nīmāgīte gūtwarwo nyūmba-inī ya Ngai wanyu. **14** Anīrīrai gīathī kīamūre gīa kwīhinga kūrīa irio; itanai kīūngano gītheru. Tūmanīrai athuuri na andū arīa othe matūūraga būrūri ūyū moke nyūmba ya Jehova Ngai wanyu, nīgūo mūkaire Jehova. **15** Wūi, kaī mūthenya ūcio ūrī na haaro-ī! Nīgūkorwo mūthenya wa Jehova ūrī hakuhi; mūthenya ūcio ūgooka ta mwanangīko uumīte kūrī Mwene-Hinya-Wothe. **16** Gīthī irio itīthīrīte o tūkīōnagīra na maitho maitū: gīkeno na gūcanjamūka igathīra kuuma kūu nyūmba ya Ngai witū? **17** Mbeū nīkūbutha irabuthīra tīrī-inī kūrīa ihaandītvo. Nyūmba cia kūigwo indo nīnyanange, namo makūmbī ma irio makamomorwo, nīgūkorwo ngano nīyūmīte. **18** Kaī ng'ombe nīicaaite-ī. Ndūūru cia ng'ombe irorūūra o ūguo, tondū itirī na gwa kūrīthio; o nacio ndūūru cia ng'ondū nīrathīnīka. **19** Wee Jehova, nīwe ndīrakāira, nīgūkorwo mwaki nūniinīte ūrīthio wa werū-inī, nacio nīnīmībī igacina mītī yothē ya gīthaka. **20** O na nyamū cia gīthaka nīirakwanīra;

2 Huhai karumbeta kūu Zayuni, na muuge mbu kūu kīrīma-inī gīakwa gītheru! Andū arīa othe matūūraga būrūri ūyū nīmāinaine, nīgūkorwo mūthenya wa Jehova nīūrooka. Mūthenya ūcio nī ta mūkinyu: **2** nī mūthenya wa nduma na wa mairia, mūthenya wa matu na nduma ndumanu. Mbūtū nene na irī hinya ya ngigī nīiroka ta ruoro rūgītema irīma-inī, na gūtīrī kwagīa ingī tayo kuuma tene, na gūtīkagīa ingī tayo matukū marīa magooka. **3** Mbere yacio nī mwaki wa kūniina, na thuutha wacio nī rūrīrīmībī rūracina būrūri. Būrūri ūrīa ūrī mbere yacio ūhaana ta mūgūnda wa Edeni, no thuutha wacio ūgaatigwo ūhaana ta werū mwanangīku: gūtīrī kindū kīngīhōnokia harī cio. **4** Mūhianīre wacio nī ta wa mbarathi cia ita; ihanyūkaga ta thigari ihaicīte mbarathi. **5** Irī na mūrurumo ta wa ngairi cia ita; irūgaga tūcūmbīrī twa irīma ta mwaki ūracarīka ūgīcina itira cia ngano, ihaana ta mbūtū ya ita irī hinya itagathagītvo nī ūndū wa mbaara. **6** Na rīria cionwo-rī, ndūrīrī nīnyīitagwo nī ruo rūnene; andū othe magatukia itīthīthi. **7** Itiharīkagīa ta njamba cia ita; ihaicaga thingo ta thigari. Itīhiaga ciothe na mīhari, itekūhītīa kūrīa cīerekeire. **8** Itīhatikanaga īmwe na irīa ingī; o īmwe itīhiaga yerekeire mbere. Itoonyaga kūrīa kūgītīre, gūtīrī kindū kīngīcīgīria. **9** Iguthūkagīra itūūra inene, igateng'erera rūthīngō-inī. Ikahaica, igatōonyā nyūmba, igatōonyera ndīrica ta aici. **10** Thī itīhingithaga mbere yacio, na igūrū rīkainaina, rīua na mweri ikagīa nduma, na njata igatiga kwara. **11** Jehova araruruma ta ngwa atongoretie ita; thigari ciake itīngītārīka, arīa maathīkagīra watho wake marī hinya. Mūthenya wa Jehova nī mūnene, na nī wa gwītīgīrwo. Nūū ūngīkīhota kūwītīria? **12** Jehova aroiga atīrī, “O na rīu-rī, njokererai na ngoro cianyu ciothe, mwīhingīte kūrīa irio, mūkīrīraga na mūgīcakayaga.” **13** Tembūrangai ngoro cianyu no ti nguo cianyu. Cookerai Jehova Ngai wanyu, nīgūkorwo nī mūtugi na nī mūigua-tha, ndahīūhaga kūrākara, na aiyūrītvo nī wendo, na nīerīcūkagwo, akaaga gwīka andū ūūru. **14** Nūū ūngīmenya? Hīhi no agarūrūke na aigue tha, atige atūrathima: atūhe indo iria irutagwo magongona ma mūtū, na iria irutagwo magongona ma kūnyuuo, cia kūrūtīrwo Jehova Ngai wanyu. **15** Huhai karumbeta kūu Zayuni, anīrīrai gīathī kīamūre gīa kwīhinga kūrīa irio, itanai kīūngano gītheru. **16** Cookanīrīrai andū, amūrāi kīūngano kīu; rehei athuuri hamwe, na mūcokanīrīre ciana, o na tūkenge tūrīa tūrōnga. Mūhikanīa nīoime kanyūmba gake, nake mūhīki nīoime kīrīrī gīake. **17** Athīnjīri-Ngai, arīa matungataga mbere ya Jehova, nīmarīrīre gatagatī ga gīthaku kīa Hekarū na kīgongona. Nīmōige atīrī, “Kīhōnokie andū aku, Wee Jehova. Ndūkareke igai rīaku rītūke kindū gīa kūnyūrūrio, kana tuunagwo thimo gatagatī-inī ka ndūrīrī. Nī kīī kīngītūma ndūrīrī cīūranagīe atīrī, ‘Kaī Ngai wao akīrī ha?’” **18** Nīngī Jehova nīakaigua ūūru nī ūndū wa būrūri wake, na aigūire andū ake tha. **19** Jehova nīakamacookeria atīrī: “Nīngūmūrehīthīria ngano, na ndibei ya mūhīhano,

na maguta, indo cia kũmũigana biũ; na ndigacooka kũreka mũtũike kindũ gĩa kũnyũrũrio nĩ ndũrĩrĩ rĩngĩ. **20** “Nĩngaingata mbũtũ iyo ya ita ya kuma gathigathini iĩthĩ kũraya na inyuĩ, ndimitindikĩrĩrie bũrũri mũmũmũ na mũhĩnju, ũtangĩgĩa irio. Mbũtũ yao iĩa itoongoretie ndĩmũitĩrĩrie iria-inĩ rĩa mwena wa irathĩro, na iĩa irĩ thuutha ndĩmũitĩrĩrie iria-inĩ rĩa mwena wa ithũũro. Nakĩo kiheera gĩa ciimba ciayo kiambate na igũrũ; mũnũngo wayo naguo ũiguĩke.” Ti-itherũ niekite maũndũ manene. **21** Wee bũrũri, tiga gwtĩgĩa; kena na ũcanjamũke. Ti-itherũ Jehova niekite maũndũ manene. **22** Inyuĩ nyamũ cia gĩthaka, tigai gwtĩgĩa, nĩgũkorwo ũrĩthio wa werũ-inĩ nĩũramera nyeki. Mĩtĩ nĩĩraciara maciario mayo, nayo mĩkũyũ na mĩthabibũ igaciara mũno. **23** Inyuĩ andũ a Zayuni, canjamũkai, mũkenere Jehova Ngai wanyu, nĩgũkorwo nĩamũheete mbura ya mbere nĩ undũ wa ũthingu wake. Nĩamuurĩrie mbura nyingĩ ya mbere na ya thuutha, o ta mbere. **24** Nacio ihuĩro cia ngano nĩkaiyũra ngano; mĩtũngi nayo nĩkaiyũrĩra ndibei ya mũhihano na maguta. **25** “Nĩngamũrĩha miaka iĩa yothe irio cianyu ciarĩrwo nĩ ngĩgĩ: ngĩgĩ iria nene, na itono cia ngĩgĩ, na ngĩgĩ iria ingĩ, na mĩrumbĩ ya ngĩgĩ; icio nĩ mbũtũ ciakwa nene cia ita iria ndaatũmĩte thiĩni wanyu. **26** Nĩmũkagĩa na irio nyingĩ cia kũria, o nginya mũhũũne, na inyuĩ nĩmũkagocaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai wanyu, ũrĩa ũmwĩkĩre maũndũ ma magegania; andũ akwa matigacooka gũconorithio rĩngĩ. **27** Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ ndĩ thiĩni wa Isiraeli, na atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, na atĩ gũtĩrĩ ũngĩ; andũ akwa matigacooka gũconorithio rĩngĩ. **28** “Na thuutha wa maũndũ macio-rĩ, nĩngaitĩrĩria andũ othe Roho wakwa. Ariũ anyu na airĩtu anyu nĩmakarathaga mohoro, nao athuuri anyu nĩmakarootaga irooto, nao aanake anyu monage cioneki. **29** O na nĩngĩ ndungata ciakwa cia arũme, na cia andũ-a-nja, nĩngaciĩtĩrĩria Roho wakwa matukũ-inĩ macio. **30** Nĩngonania morĩrũ kũu igũrũ, o na gũkũ thiĩ, namo nĩ ma thakame, na ma mwakĩ, o na ma ndogo ikwambata na igũrũ. **31** Riũ nĩrĩkagarũrwo rĩtũike nduma, naguo mweri ũtũike ta thakame, mbere ya mũthenya ũcio mũnene na wa kũmakania wa Jehova ũtanakinya. **32** Na nĩgũgakinya atĩrĩ, atĩ mũndũ o wotho ũgaakaira rĩitwa rĩa Jehova nĩakahonoka; nĩgũkorwo kĩrima-inĩ gĩa Zayuni na Jerusalemu nĩgũgakorwo na ũhonokio, o ta ũrĩa Jehova oigĩte, atĩ gatagatĩ-inĩ ka matigari nĩgũgakorwo na arĩa Jehova eĩtĩre.

3 “Matukũ-inĩ macio, na ihinda rĩu, rĩrĩa ngaacookeria Juda na Jerusalemu ũgaacĩru wacio-rĩ, **2** nĩngacookanĩrĩria ndũrĩrĩ ciothe, na ndiciĩkũrũkie nginya Gĩtuamba kĩa Jehoshafatu. Kũu nĩkuo ngaamatuĩra ciira ũkonĩ igai riakwa, nĩo andũ akwa a Isiraeli, nĩgũkorwo nĩmahurunjire andũ akwa ndũrĩrĩ-inĩ, na makĩgayana bũrũri wakwa. **3** Nĩmacuukĩire andũ akwa mĩtĩ. Maaheanire tũmwana twao tũrĩ irĩhi kũrĩ maraya; na makĩendia airĩtu ndibei nĩguo mamĩnyue. **4** “Na rĩrĩ, nĩ kĩ mĩranjũria, inyuĩ Turo na Sidoni o na inyuĩ ng’ongo ciothe cia Filistia? Anga nĩmũkwĩrĩhĩria undũ ndanamwĩka? Akorwo nĩmũkwĩrĩhĩria-rĩ, na nĩ nĩngatũma mũcookererwo nĩ kwĩrĩhĩria kũu kwanyu o narua na ihenya. **5** Nĩgũkorwo nĩmũoire betha

na thahabu ciakwa, na mũgĩkuua mĩthiithũ ya indo ciakwa iria njega mũno mũgĩcitwara hekarũ-inĩ cianyu. **6** Nĩmwendirie andũ a Juda na a Jerusalemu kũrĩ Ayunani nĩguo mũmatware kũndũ kũraya na bũrũri wao. **7** “Atĩrĩrĩ, nĩngũmarahũra moime kũndũ kũria guothe mwamendirie, na nĩngamũcookereria undũ ũcio mwĩkite. **8** Nĩ nĩngendia ariũ anyu na airĩtu anyu kũrĩ andũ a Juda, nao mamemendie andũ a Sheba, rũrĩrĩ rwa kũraya mũno.” Nĩ Jehova warĩtie undũ ũcio. **9** Hunjanĩriai ũhoro ũyũ ndũrĩrĩ-inĩ: Mwĩhaarĩrie gũthiĩ mbaara-inĩ! Arahũrai njamba cia ita! Andũ othe a ita nĩmakuhĩrĩrie, matharĩkĩre. **10** Turai mĩraũ yanyu iĩtũike hiũ cia njora, o nacio hiũ cianyu cia gũceeha mĩtĩ iĩtũike matimũ. Mũndũ ũria ũtarĩ hinya nĩoige atĩrĩ, “Nĩ ndĩ na hinya!” **11** Ŭkai na ihenya, inyuĩ ndũrĩrĩ cia kũndũ guothe, mũngane, mwĩcookanĩrĩrie hamwe. Wee Jehova, tũma njamba ciaku cia ita ciĩkũrũke kuo. **12** “Ndũrĩrĩ nĩciarahrũwo; nĩcithiĩ Gĩtuamba kĩa Jehoshafatu, nĩgũkorwo kũu nĩkuo ngaikarĩra gĩtĩ, ndũire ndũrĩrĩ ciothe cia mĩena yothe ciira. **13** Hiũria-i rũhiũ rwa kũgetha, nĩgũkorwo magetha nĩ makinyu. Ŭkai, rangĩrĩriai thabibũ, nĩgũkorwo kĩhihĩro kĩa ndibei nĩkĩyũru, na mĩtũngi ikaiyũra, igaitĩkĩrĩa thiĩ: ũguo noguo waganu wao ũnenehete!” **14** Gũgakorwo irĩndĩ na irĩndĩ, kũu gĩtuamba gĩa itũiro! Nĩgũkorwo mũthenya wa Jehova wa gũkinya kũu gĩtuamba gĩa itũiro ũrĩ hakuhi. **15** Riũ na mweri nĩkaagĩa nduma, nacio njata itigacooka kwara rĩngĩ. **16** Jehova nĩakararama arĩ kũu Zayuni na arurume ta ngwa arĩ Jerusalemu; thiĩ na igũrũ nĩkainaina. No rĩrĩ, Jehova niwe ũgaatuĩka rĩrũrĩro rĩa andũ ake, na atũike kĩhĩtho kĩrũmu kĩa andũ a Isiraeli. **17** “Hĩndĩ iyo nĩguo mũkaamenya atĩ nĩ, Jehova Ngai wanyu, ndũũraga Zayuni, kĩrima-inĩ gĩakwa kĩria gĩtheru. Nario itũũra rĩa Jerusalemu rĩgaakorwo rĩrĩ rĩamũre; gũtĩrĩ hĩndĩ ingĩ andũ a kũngĩ magaacooka kũrĩtharĩkĩra. **18** “Mũthenya ũcio-rĩ, irĩma-inĩ nĩgũgatataga ndibei ya mũhihano, na tũrĩma-inĩ nĩgũgathareraga iria, natuo tũrũũ tuothe twa Juda nĩtũgathareraga maaĩ. Nakuo nyũmba ya Jehova nĩgũgakunũka gĩthima, na maaĩ makĩo maikũrũkage o kũu Gĩtuamba gĩa Shitimu. **19** No bũrũri wa Misĩri nĩgũkĩra ũgaakira ihooru, nakuo Edomu gũtũike werũ ũtarĩ kindũ, nĩ undũ wa maũndũ ma ũhinya marĩa meekire andũ a Juda, ma gũtithia thakame itarĩ na ũũru kũu bũrũri wao. **20** Juda gũgaatũũrwo tene na tene, nakuo Jerusalemu gũtũũrwo njiarwa na njiarwa. **21** Wĩhia wao wa ũiti wa thakame, ũcio itarĩ ndaamarekera-rĩ, nĩngamarekera.” Jehova atũũraga Zayuni!

Amosi

1 Üyü nĩguo ùhoro wa Amosi, ùmwe wa arĩithi arĩa maarĩithagia Tekoa, wa ùndũ ùria onire ùkonĩĩ Isiraeli miaka irĩ mbere ya gĩthingithia, hĩndĩ irĩa Uzia aarĩ mũthamaki wa Juda nake Jeroboamu mũrũ wa Joashu aarĩ mũthamaki wa Isiraeli. **2** Oigire atĩrĩ: “Jehova araramaga arĩ Zayuni, na akaruruma arĩ Jerusalem; ùrĩithio wa arĩithi a mbũri nĩũkooma, nako gacĩmbĩri ga Karimeli kahoohe.” **3** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ùndũ wa mehia matatũ ma Dameski, o na mana-rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩahũũire Gileadi na ibũĩ irĩ na magego ma kĩgera, **4** nĩngaitĩrĩria nyũmba ya Hazaeli mwaki ùria ùgaacina cĩhitho iria nũmu cia Beni-Hadadi. **5** Nĩngoinanga kihingo kĩa Dameski; nĩngananga mũthamaki ùria ùtũũraga Gĩtuamba kĩa Aveni, na niine ùria ùnyĩitiite njũgũma ya wathani kũu Bethi-Edeni. Andũ a Suriata nĩmagatahwo matwarwo Kiri,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. **6** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ùndũ wa mehia matatũ ma Gaza, o na mana-rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩanyĩitiire kĩrĩndĩ gĩothe mĩgwate, agĩkiendia kũu Edomu. **7** Nĩngaitĩrĩria thingo cia Gaza mwaki ùria ùgaacina cĩhitho iria nũmu ciakuo. **8** Nĩngananga mũthamaki wa Ashidodi, na niine ùria ùnyĩitiite njũgũma ya wathani kũu Ashikeloni. Guoko gwakwa nĩgũgokĩrĩa Ekironi, o nginya hĩndĩ irĩa Mũfilisti wa mũthia agaakua,” ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** Ningĩ Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ùndũ wa mehia matatũ ma Turo, o na mana-rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩendirie kĩrĩndĩ gĩothe kĩa mĩgwate kũu Edomu, akĩaga gũtĩia kĩrĩkanĩro kĩa ùiguano kĩa ariũ a ithe. **10** Nĩngaitĩrĩria thingo cia Turo mwaki ùria ùgaacina cĩhitho iria nũmu ciakuo.” **11** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ùndũ wa mehia matatũ ma Edomu, o na mana-rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩateng’eririe mũrũ wa nyina na rũhũ rwa njora, atarĩ na tha, tondũ marakara make mahiũ matĩathiraga, na mang’ũrĩ make makĩrĩmbũka matekũhoreka, **12** nĩngaitĩrĩria Temani mwaki ùria ùgaacina cĩhitho iria nũmu cia Bozara.” **13** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ùndũ wa mehia matatũ ma Amoni, o na mana-rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩatarũire nda cia andũ-a-nja a Gileadi arĩa maarĩ na nda, nĩgeetha aaramie mĩhaka ya gwake. **14** Nĩngaitĩrĩria thingo cia Raba mwaki ùria ùgaacina cĩhitho iria nũmu ciakuo, gatagati-inĩ ka mbugĩrĩrio ya mbaara mũthenya ùcio wa mbaara, ùhaana ta rũhuho rũnene mũthenya wa kihuhũkanio. **15** Mũthamaki wakuo nĩagatahwo, athaamio, mwene, hamwe na anene ake,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga.

2 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ùndũ wa mehia matatũ ma Moabi, o na mana-rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩacinire mahĩndĩ ma mũthamaki wa Edomu, magĩtuika ta coka, **2** nĩngaitĩrĩria Moabi mwaki ùria ùgaacina cĩhitho iria nũmu cia Keriothu. Moabi nĩakagũia thĩ na mũrurumo mũnene, gatagati-inĩ ka mbugĩrĩrio ya mbaara, na kũhuhwo kwa mũgambo wa karumbeta. **3** Nĩngananga mwathi wakuo, na njũrage

anene ake othe hamwe nake,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. **4** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ùndũ wa mehia matatũ ma Juda, o na mana-rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩmaregete watho wa Jehova, na makaaga kũrũmia irĩa ciake cia watho wa kũrũmĩrĩrwo, tondũ nĩmahĩtĩthĩtio nĩ ngai cia maheeni, ngai iria maithe mao ma tene maarũmagĩrĩra. **5** Nĩngaitĩrĩria Juda mwaki ùria ùgaacina cĩhitho iria nũmu cia Jerusalem.” **6** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ùndũ wa mehia matatũ ma Isiraeli, o na mana-rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Mendagia andũ arĩa athingu betha, na arĩa abatari-rĩ, makamendia nyamũga igĩrĩ. **7** Marangagĩrĩria mĩtwe ya arĩa athĩni taarĩ rũkũngũ rwa thĩ, na makaagithia kĩhooto arĩa ahinyĩririe. Mũndũ na ithe makomaga na mũrĩtu ùmwe, nĩ ùndũ ùcio magathaahia rĩitwa riakwa itheru. **8** Makomaga harĩa hothe harĩ na kĩgongona, magakomera nguo iria irutĩtwo irũgamĩrĩre thĩrĩ. Kũu thĩrĩrĩ wa nyũmba ya ngai yao, nĩkũo manyuuagĩra ndibei irĩa irutĩtwo ya ndoo. **9** “Nĩndanangire Aamori mehere mbere yao, o na gũtuika maarĩ araihu ta mĩtĩ ya mĩtarakwa, na marĩ na hinya ta mĩtĩ ya mĩgandi. Nĩndanangire matunda make kuuma na igũrũ, na ngĩananga mĩri yake kuuma na thĩ. **10** “Ndakwambatarie ngĩkũruta bũrũri wa Misiri, na ngĩgũtongoria miaka mĩrongo ina kũu werũ-inĩ, nĩguo ngũhe bũrũri wa Aamori. **11** Ningĩ nĩndarahũire anabii kuuma kũrĩ ariũ aku, na ngĩarahũra Anaziri kuuma kũrĩ aanake aku. Githĩ ùcio ti ùhoro wa ma, inyuĩ andũ a Isiraeli?” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. **12** “No inyuĩ nĩmwaheire Anaziri ndibei manyue, na mũgĩatha anabii matikanarathe ùndũ. **13** “Na rĩrĩ, nĩ nĩngamũhehenja o ta ùria ngaari iĩyũrite ngano ihehenjaga. **14** Mũndũ ùria ùrĩ ihenya ndakahota kwĩhonokia. ùria ùrĩ hinya ndagateithio nĩ hinya ùcio wake, nayo njamba ya ita ndĩkahonokia muoyo wayo. **15** Mũrathi na mĩgũĩ ndakagĩmĩrĩria, na mũthigari ùria ùhiũkaga ndakahota kũũra, na ùria ùhaicĩte mbarathi ndakahonokia muoyo wake. **16** O nacio njamba cia ita iria nyũmĩrĩru mũno, ikoora irĩ njaga mũthenya ùcio,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga.

3 Ta iguai ùhoro ùyũ Jehova aarĩtie wa kũmũkĩrĩa, inyuĩ andũ a Isiraeli, ùira wa gũũkĩrĩa nyũmba yothĩ irĩa ndaarũire bũrũri wa Misiri: **2** “Inyuĩ no inyuĩ ndĩthuurĩre kuuma harĩ nyũmba ciothe cia thĩ; nĩ ùndũ ùcio nĩngamũherithia tondũ wa mehia manyu mothe.” **3** Andũ eerĩ maahota gũtwarana atĩa matarĩ na karĩko? **4** Mũrũũthi-rĩ, nĩũraramaga kihinga-inĩ ũtarĩ kĩndũ ùnyĩitiite? Nĩũraramaga ũrĩ kimamo-inĩ ũtanyĩitiite kĩndũ? **5** Nyoni-rĩ, no igwe thĩ mũtego-inĩ hatarĩ kĩndũ gĩa kũmĩheenereria? Mũtego-rĩ, no ũtegũke, uume thĩ ũtagwatĩtie kĩndũ? **6** Karumbeta no kahuhwo itũũra-inĩ inene, na andũ mage gwĩtigĩra? Mũtino no ũũke itũũra-inĩ inene, na gũtuĩke ti Jehova ũũrehete? **7** Ti-itherũ Mwathani Jehova ndarĩ ùndũ angĩka atamenyithĩtie anabii, ndungata ciake, ùria atuĩte gwĩka. **8** Mũrũũthi nĩũraramite, nũũ ũtangĩtigĩra? Mwathani Jehova nĩarĩtie, nũũ ũtangĩratha maũndũ? **9** Anĩrĩrai mwĩre cĩhitho iria nũmu cia Ashidodi, na cĩhitho iria nũmu cia bũrũri wa Misiri ũcĩre atĩrĩ: “Ūnganai irĩma igũrũ cia Samaria, mwĩonere inegene

inene ririra riri kuo, na uhinyanirira uria uri thini wa andu.” **10** Jehova ekuuga atiri: “Andu aria mahibaga indo cia gutunyana na indo cia ndaho kuu ciihitho-ini numu ciao, matiui gwika uria kwagiriire.” **11** Ni undu uio Mwathani Jehova ekuuga atiri, “Thu nikaharagania bururi; nungatharia cigitiro cianyu cia hinya, na ciihitho cianyu numu nigatahwo.” **12** Jehova ekuuga atiri: “O ta uria murithi angiteithura maguru meeri kana gacunjji ga gutu kuma kanua ka muruthi, ugo nogo andu a Isiraeli makaahonokio, acio maikaraga Samaria maikariire mithia ya mariri mao, o na aria maikariire itanda ciao mar Dameski.” **13** Mwathani Jehova, Ngai Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atiri: “Ta iguai uhoru uyü, na inyu murute uria wa guukirira nyumba ya Jakubu.” **14** “Muthenya uria ngaaherithia Isiraeli ni undu wa mehia make-ri, ningananga igongona cia Betheli, na ndinie hia cia kigongona kuu igwe thi.” **15** Nungatharia nyumba ya hndi ya gathano, o hamwe na nyumba ya hndi ya riua; nyumba iria ng’emie na mguongo niikaanangwo, nacio nyumba iria nene muno niikamomorwo,” ugo nigo Jehova ekuuga.

4 Ta iguai uhoru uyü, inyu ng’ombe cia Bashani muri kuu iguru ria Kirima gia Samaria, o inyu andu-anja aria mihinyagiriira athini na mukahehenja aria abataru, na mukeeraga athuuri anyu atiri: “Tureherei ndibei tunyue!” **2** Mwathani Jehova niehithite na utheru wake, akoiga atiri, “Ti-itheru ihinda niriroka riria mukaguuciruro na mboro, na uria wanyu ugaatigara aguuciruro na ndwano.” **3** Mukoimio nja umwe kwa umwe, muumirio mianya-ini ya ruthingo, na mukano na kuu Harimoni,” ugo nigo Jehova ekuuga. **4** “Thii Betheli mukiehe; o na thii Giligali mugakiririire kwihia. Rutagai magongona manyu o rucini, murutage gicunjji kianyu gia ikumi o miaka itatu.” **5** Cinagai migate iikiritwo ndawa ya kumbia, ituike igongona ria gucookia ngaatho, na mwirahage ni undu wa maruta manyu ma kwiyendera, na mwitiage ni undu wamo, inyu andu a Isiraeli, nigukorwo ugo nigo mwendaga gwika,” ugo nigo Mwathani Jehova ekuuga. **6** “Ndaatimire muthite muri matuura-ini manyu manene, na ngituma mwage irio matuura-ini, no riri, inyu mtiigana kunjookerera,” ugo nigo Jehova ekuuga. **7** “O na ningi ngimuma mbura, hndi iria magetha maatigite o mieri itatu. Nindoirire mbura ituura rimwe, no ngata kuuria ituura riria ringi. Migunda umwe ukurirwo; uria ung ukita kuurirwo, ukiuma.” **8** Andu magitugua kuuma ituura rimwe nginya riria ringi magicaria maa, na mationire maa maiganu ma kunyua, no riri, inyu mtiigana kunjookerera,” ugo nigo Jehova ekuuga. **9** “Mahinda maing nindahuriire migunda yanyu ya irio na ya mithabibu, ngimihura na mbaa, na mbuu. Ngiti nciarire mifi yanyu ya mikuyu na ya mitamaiyu, no riri, inyu mtiigana kunjookerera,” ugo nigo Jehova ekuuga. **10** “Nindamurehithiire mithiro ta uria ndeekire bururi wa Misiri. Aanake anyu ngimoragithia na ruhiu rwa njora, na ngimutunya mbarathi cianyu. Ngituma munungo wa ciimba kuuma kambu yanyu unungirire maniuru manyu, no riri, inyu mtiigana kunjookerera,” ugo nigo Jehova ekuuga. **11** “Nindang’auranirie

amwe anyu ta uria ndang’auranirie Sodomu na Gomora. Mwahaana ta gicinga kiraakana kirutitwo mwakini, no riri, inyu mtiigana kunjookerera,” ugo nigo Jehova ekuuga. **12** “Ni undu uio, uu nigo ngugwika wee Isiraeli, na tondü ningugwika ugo-ri, wiharirie gutungana na Ngai waku, wee Isiraeli.” **13** Uria umbaga irima nowe umbaga ruhuho, na akaguurira mundu meciira make, o we utuma rucini kugie nduma, na agathira thi kura gutuguru, rutwa riake ni Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

5 Ta iguai uhoru uyü, inyu nyumba ya Isiraeli, mugue ngicakaya ni undu wanyu: **2** “Muriu gathirange, niwe Isiraeli, niagwite, na ndagookira ringi, atiganiro bururi-ni wake mwene, hatari na mundu wa kumukiria.” **3** Mwathani Jehova ekuuga atiri: “Itura inene riria riatumaga thigari ngiri cia Isiraeli-ri, no thigari igana igaatigara; nario ituura riria riatumaga thigari igana-ri, no thigari ikumi igaatigara.” **4** Jehova ekwira nyumba ya Isiraeli atiri: “Njariai mutüre muoyo; **5** tigi kurongoria Betheli, tigi guthi Giligali, na mutikanyite rugendo rwa guthi Birishiba. Tondü andu a Giligali ti-itheru nimagatahwo, na andu a Betheli matuu kindu hatari.” **6** Rongoriai Jehova, mutüre muoyo, ndakae gututhukira nyumba ya Jusufu ta mwaki; nago mwaki uio nukaniinana, nakuo Betheli kwage mundu ungihota kuhoria.” **7** Inyu aria mugaruga kihooto gikatu ururu, na mukaragiriira uthingu thi **8** (we uria wombire njata iria ciitago Kirimira na Karaü, o we uria ugaruga nduma ndumanu igatuika rucini, na agatumania muthenya ugaatika utuku, uria wita maa na iria riria inene akamaitura guku thi-ri: Jehova niru rutwa riake; **9** areehagira kihitho kirumu mwanangiko o rimwe ta ruheni, nario ituura inene riria ririgire akaranganithia), **10** inyu muthuura uria ukananagia maundu iciriro-ini, nake uria waragia uhoru wa ma mukamumena. **11** Murangagiriira muthini, na mukamutunya ngano na hinya. Ni undu uio, o na gutuika nimwakite nyumba nene cia mahiga-ri, mutigacitura; o na gutuika nimhaandite migunda miega ya mithabibu-ri, mutikanyua ndibei yayo. **12** Tondü ni ninyu uria mahitia manyu maigana, na ngamenya uria mehia manyu mar manene. Inyu mihinyagiriira andu aria athingu, na mukaamukira mahaki, na mukaagithia athini kihooto maciriro-ini. **13** Tondü uio mundu uria mubaciri no gukira akiraga ki mahinda ta macio, tondü ni mahinda mooru. **14** Rongoriai maundu maria mega, no ti maria mooru, nigo mutüre muoyo. Nake Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe niarikoragwo hamwe na inyu, o ta uria mutüre muugaga. **15** Thurai maundu maria mooru, mwendage maria mega; tuuria kihooto maciriro-ini. Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ahota kuguira matigari ma Jusufu tha. **16** Tondü uio-ri, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, o we Mwathani, ekuuga atiri: “Nigukaagia na mukakayo njira-ini ciothe iria nene, na kiru kia ruo rwa ngoro ihaaro-ini ciothe. Arimi nimagatumanirwo moke marire, nao aria macakayaga moke macakae. **17** Nigukaagia mukakayo migunda-ini yotha ya mithabibu, nigukorwo ningatukaniria

gatagati-ini kanyu,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **18** Kaĩ inyuĩ mwĩrĩragĩria mũthenya wa Jehova mũri na haaro-ĩ! Nĩ kĩĩ gĩtũmaga mwĩrĩrĩrie mũthenya ũcio wa Jehova? Mũthenya ũcio ũgaatuika nduma, no ti ũtheri. **19** Ũgaatuika ta mũndũ akĩũrĩra mũrũũthi, agatũngana na nduba, kana atoonye nyũmba yake, nake aigĩrĩra guoko gwake rũthingo-inĩ, arũmwo nĩ nyoka. **20** Gĩthĩ mũthenya ũcio wa Jehova ndũgaagĩtuika nduma, no ti ũtheri; ĩĩ, nduma ndumanu, gũtarĩ na mũrũri wa ũtheri? **21** “Nĩi nĩthũire na nganyarara ciathĩ cianyu; ndingĩkĩrĩrĩria ciũngano cianyu. **22** O na mũngĩndehera maruta ma njino, na maruta ma ngano-rĩ, ndikametĩkĩra. O na mũngĩkarehe maruta marĩa mega ma ũguano-rĩ, ndikamarũmbũiya. **23** Thengiaĩ inegene rĩu rĩa nyĩmbo cianyu! Ndigathĩkĩrĩria mĩgambo ya inanda cianyu cia mũgeeto. **24** No kihooto nĩkĩrekwo gĩthererage ta rũũĩ, na ũthingu ũthererage ta karũũĩ gatahũũaga. **25** “Inyuĩ nyũmba ya Isiraeli-rĩ, nĩmwandutagĩra magongona na maruta mĩaka mĩrongo ĩna mũri kũu werũ-inĩ? **26** Nĩmũtũũgĩrĩtie ihooero rĩa mũthamaki wanyu, o na njikarĩro ya mĩhianano wanyu, o njata ĩyo ya ngai wanyu, ĩria mwethondekeire inyuĩ ene. **27** Tondũ ũcio-rĩ, nĩngatũma mũtahwo mũtarwo mbere ya Dameski,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga, ũria wĩtagwo Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

6 Kaĩ mũri na haaro-ĩ! Inyuĩ mũkaraga mwĩgangarĩte mũri kũu Zayuni, na inyuĩ mũiguaga mũri agĩtĩre mũri kĩrĩma-igũrũ gĩa Samaria; o inyuĩ mũri igweta thĩĩnĩ wa rũrĩrĩ rũria rũri mbere ya ĩria ingĩ, kũria andũ a Isiraeli mathiĩaga. **2** Thĩĩĩ Kaline mũkeyonere kuo, ningĩ muume kuo mũthĩĩ nginya Hamathu, itũura rĩu inene, mũcooke mũikũũke mũkinye Gathu kwa Afilisti. Anga acio nĩega magakĩra mothamaki manyu meeri? Bũrũri wao-rĩ, nĩ mũnene gũkĩra wanyu? **3** Inyuĩ mũtĩrĩragia mũthenya wa ũũru, na mũkareharehe wathani wa ũhinya ũkũhĩrĩrie. **4** Mũkomagĩra marĩrĩ magemetio na mĩguongu, na mũgetambũrũkia itanda-inĩ cianyu. Mũrĩĩaga tũgondũ tũrĩa twegu mũno, na tũcaũ tũrĩa tũnoru. **5** Mũtiĩndaga mũkĩhũũra inanda cianyu cia mũgeeto o ta Daudi, na mũgethondekera inanda ingĩ cia kũina nacio. **6** Mũnyuuaga ndibei mbakũrĩ riita, na mũkehakaga maguta marĩa mega mũno, no mũtiĩguaga kĩahe nĩ ũndũ wa mwanangiko wa Jusufu. **7** Tondũ ũcio-rĩ, mũgaatuika a mbere gũtahwo; ndĩa cianyu na gũikara mwĩtambũrũkĩtie ithire. **8** Mwathani Jehova nĩehĩtĩte akĩgwetaga we mwene, o we Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, akoga atĩrĩ: “Nĩthũire mwĩtĩio wa Jakubu, na ngamena cĩhitho ciake ĩria nũmu; nĩngarekereria itũura rĩu inene na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩĩnĩ warĩo kũrĩ thũ.” **9** Andũ ikũmi mangĩgatigara thĩĩnĩ wa nyũmba ĩmwe-rĩ, o nao no magakũu. **10** Nake mũndũ wao ũria wa gũcina mĩrĩ ĩyo angĩũka kũmĩumia nja ya nyũmba na orie mũndũ ũria wĩhithĩte kuo thĩĩnĩ atĩrĩ, “Kũrĩ mũndũ ũngĩ ũtakũite mũri nake?” Nake oĩge atĩrĩ, “Aca.” Nake acooke oĩge atĩrĩ, “Kĩra kil Tũtikagwete rĩitwa rĩa Jehova.” **11** Nĩgũkorwo Jehova nĩathanĩte, nake nĩagathutha nyũmba ĩria nene ĩtũike icunji, na nyũmba ĩria nini ĩtũike tũcunji. **12** Kaĩ mbarathi ingĩhota gũteng’era nyanjara-inĩ cia mahiga?

Kũrĩ mũndũ ũngĩrĩma kuo na mũrũu wa ndegwa? No inyuĩ mũgarũrĩte kihooto gĩgatuika ũrogi, na matunda ma ũthingu magatuika ũrũrũ, **13** inyuĩ arĩa mũkenagĩra ũhootani ũria ũtarĩ ho, na mũkoigaga atĩrĩ, “Gĩthĩ tũtiatunyanire Karinaĩmu na hinya wĩtũ ithũĩ ene?” **14** Nĩgũkorwo Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Nĩngarahũra rũrĩrĩ rũgũũkĩrĩre, wee nyũmba ya Isiraeli, rũria rũgakũhinyĩrĩria kuuma itoonero rĩa Hamathu, o nginya mũkuru wa Araba.”

7 Mwathani Jehova aanyonirĩe ũũ: Nĩkũhaarĩria aharagĩria mĩrumbĩ ya ngĩgĩ thũutha wa magetha marĩa maagethagĩrwo mũthamaki, o ĩhinda rĩria kĩmera gĩa keerĩ kiambagĩrĩria. **2** Ciarĩkia kũria tũhuti tuothe, bũrũri ũgĩthera biũ, ngĩkaya ngiuga atĩrĩ, “Mwathani Jehova, marekere! Jakubu-rĩ, angĩhonoka gĩkuũ atĩa? Nĩgũkorwo nĩ mũnini mũno!” **3** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩgua tha. Jehova akiuga atĩrĩ, “Ŭndũ ũcio ndũgũwĩka.” **4** Ningĩ Mwathani Jehova akĩnyonia ũũ: Mwathani Jehova nĩ gwĩtia eetagia mwaki amaciirithĩe naguo; mwaki ũcio ũkĩniaria maaĩ ma kũria kũriku mũno, na ũkĩniina bũrũri. **5** Ningĩ ngĩkaya, ngiuga atĩrĩ, “Mwathani Jehova ndagũthwaĩ, tĩga! Jakubu-rĩ, angĩhonoka gĩkuũ atĩa? Nĩgũkorwo nĩ mũnini mũno!” **6** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩgua tha. Mwathani Jehova akiuga atĩrĩ, “Ŭndũ ũcio o naguo ndũgũwĩka.” **7** Ningĩ akĩnyonia ũũ: Mwathani aarũgamĩte rũthingo-inĩ rwakĩtuo na rũgathimwo wega na kabĩrũ nake anyĩĩtĩte rũrigi rwa kabĩrũ na guoko. **8** Nake Jehova akĩnjũũria atĩrĩ, “Amosi, nĩ kĩĩ ũroona?” Na nĩi ngĩmũcookeria atĩrĩ: “Nĩ kabĩrũ ndĩrona.” Ningĩ Jehova akĩnjũũria atĩrĩ, nĩ kabĩrũ ndĩracuuria gatagati ka andũ akwa a Isiraeli, ndigacooka kũmaĩguĩra tha rĩngĩ. **9** “Kũndũ kũria gũtũũgĩru kwa Isaaaka nĩgũkaniĩnwo, na kũndũ kũria kwamũre kwa Isiraeli nĩgũkanangwo; na nĩngokĩrĩra nyũmba ya Jeroboamu na rũhiũ rwakwa rwa njora.” **10** Nake Amazia mũthĩnjĩrĩ-ngai wa Betheli agĩtũmana kũrĩ Jeroboamu, mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Amosi nĩagũciĩrĩre agũũkĩrĩre ari o gũkũ thĩĩnĩ wa Isiraeli. Bũrũri ndũngĩhota gũkĩrĩrĩria ndeto ciake ciothe. **11** Nĩgũkorwo Amosi aroĩga atĩrĩ: “Jeroboamu alooragwo na rũhiũ rwa njora, na ti-itherũ andũ a Isiraeli nĩmagatahwo, matwarwo kũraya na bũrũri wao.” **12** Ningĩ Amazia akĩũra Amosi atĩrĩ, “Umagara wee muoni-maĩndũ ũyũ! Cooka bũrũri wa Juda. Wĩcaragĩrie gĩa kũria kuo, na ũrathage maĩndũ ũrĩ kuo. **13** Ndũkaarathĩre ũhoru rĩngĩ gũkũ Betheli tondũ gũkũ nĩkuo kwamũrĩrwo gũikaro kĩa mũthamaki na hekarũ ya ũthamaki.” **14** Amosi agĩcookeria Amazia atĩrĩ, “Nĩ-rĩ, ndiarĩ mũnabii kana mũrũu wa mũnabii, no ndaarĩ mũrĩithi wa mahiũ na ningĩ mũmenyereri wa mĩkũyũ. **15** No Jehova akĩnduta rũũru-inĩ rwa mahiũ akĩnjũũria atĩrĩ, “Thĩĩ ũkarathĩre andũ akwa a Isiraeli ũhoru.” **16** Na rĩrĩ, kĩĩgue ũhoru wa Jehova. Wee ũroĩga atĩrĩ, “Ndũkarathĩre Isiraeli ũndũ mũũru, na ũtĩge kũhunjia maĩndũ ma gũũkĩrĩra nyũmba ya Isaaaka.” **17** “Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga ũũ: “Mũtũmia waku nĩagatuika mũmaraya itũũra-inĩ inene, nao aanake aku na airĩtu aku makoaragwo na rũhiũ rwa njora. Bũrũri waku ũgaathimwo na ũganyano, na wee mwene-rĩ, ũgaakũria

būruri wa andũ matooi Ngai. Na ti-itherũ andũ a Isiraeli no nginya magaatahwo, matwarwo kũraya na būruri wao.”

8 Mwathani Jehova aanyonirie ũũ: aanyonirie gĩkabũ kĩrĩ na matunda meeru. **2** Nake akĩnjũũria atĩrĩ, “Amosi, nĩ kĩrĩ kũ ũroona?” Ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndirona gĩkabũ kĩrĩ na matunda meeru.” Ningĩ Jehova akĩnjũũria atĩrĩ, “Ihinda rĩa mũthia nĩ ikinyu rĩa andũ akwa a Isiraeli; ndigacooka kũmaiguĩra tha rĩngĩ.” **3** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio-rĩ, nyĩmbo iria ciinagwo kũu hekarũ-inĩ ikaagarũrũka ituĩke kĩrĩro. Ciimba nyĩngĩ mũno igaateagwo kũndũ guothe gũkirĩtwo ki!” **4** Iguai ũndũ ũyũ inyuĩ arĩa mũrangagĩrĩa abatari na mũkaniina athiĩni a būruri, **5** mũkĩũragia atĩrĩ, “Karũgamo ka Mweri gagaathira-rĩ, nĩguo twendie irio, na Thabatũ ithire, nĩguo twendie ngano, tũkinyiĩhagia ithimi, tũkionagagĩrĩa thogora, na tũkiheenana na ratiri itarĩ cia ma; **6** tũgũrage athiĩni na betha, nao arĩa abatari tũkamagũra na nyamũga igĩrĩ, o na twendagie magira hamwe na ngano.” **7** Jehova o we ũria Jakubu etiĩagĩra, ehĩtĩte akoĩga atĩrĩ, “Ndirĩ hĩndĩ ngariganĩrwo nĩ ciĩko ciothe iria maneeka. **8** “Githĩ būruri ndũkainaina nĩ ũndũ wa ũguo, na arĩa othe matũũragia kuo macakae? Būruri wothe nĩkũiyũra ũkaiyũra ta Rũũ rwa Nili, ũhũũrane, na ũcooke ũhũũcũke ta rũũ rwa Misiri.” **9** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio-rĩ, “nĩngatũma rĩũa rĩthũe mĩraho, na ndũme thĩ kũgĩe nduma mũthenya barigici. **10** Nĩngagarũa ciathĩ cianyu ituĩke macakaya, na kũina kwanyu guothe gũtuĩke kĩrĩro. Nĩngatũma inyuothe mwĩhumbe makũnia, na ndĩmwenje mĩtwe. Nĩngatũma ihinda rĩu rĩhaane ta hĩndĩ ya macakaya ma mwana wa mũmwe, naguo mũthia warĩo ituĩke ta mũthenya mũrũrũ.” **11** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Matukũ nĩmarooka, rĩria ngaatũma ng’aragu būruri-inĩ, na ti ng’aragu ya irio kana nyoota wa maaĩ, no nĩ ng’aragu ya kũigua ciugo cia Jehova. **12** Andũ magaatũgũgũga kuuma iria-inĩ rĩmwe nginya rĩria rĩngĩ, na morũũrage kuuma gathigathini nginya irathĩro, magĩcaria kiugo kĩa Jehova, no matigakĩona. **13** “Mũthenya ũcio-rĩ, “airĩtu arĩa ciĩrorerwa na aanake arĩa marĩ hinya nĩmakaringĩka nĩ nyoota. **14** Acio mehĩtaga na thoni cia Samaria, kana makoĩga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũria ngai iyo yaku itũũragia muoyo wee Dani’, o na kana makoĩga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũria ngai iyo ya Bĩrĩshiba itũũragia muoyo’: nĩmakaagũa, na maticooke gũkũira rĩngĩ.”

9 Nĩndonire Mwathani arũgamĩte kĩgongona-inĩ, nake akiuga atĩrĩ: “Gũtha ciongo cia itugi, nĩgeetha hĩngĩro cia nyũmba cienyenye. Hĩngĩro icio nĩgũwire mĩtwe ya andũ othe, na arĩa magatigara nĩngamooraga na rũhiũ rwa njora. Gũtirĩ o na ũmwe ũkoora; gũtirĩ ũkaahonoka. **2** O na mangĩkenja thĩ makinye kwa ngoma, guoko gwakwa no gũkaamaruta kuo. O na mangĩkaahaica igũrũ, nĩngamamarũrũkia kuuma kuo. (Sheol h7585) **3** O na mangĩkehitha igũrũ rĩa kĩrima gĩa Karimeli, nĩngamaguĩma kuo ndĩmanyiite. O na mangĩkehitha mathiĩ rungu rwa iria-rĩ, o nakuo nĩngatha nyoka imarũme. **4** O na mangĩgaatwarwo ithaamĩrio nĩ thũ

ciao, nĩngathana mooragĩrwo kuo na rũhiũ rwa njora. Ngamakũũrĩra maitho makwa, maitho ma ũũru, no ti ma wega.” **5** Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ũria ũhutagia thĩ, igatweka, nao arĩa othe matũũragia kuo magacakaya, būruri wothe nĩkũiyũra ũiyũrite ta Rũũ rwa Nili, ningĩ ũkahũcũka ta rũũ rwa Misiri, **6** we ũria wakaga gũikaro gĩake kĩa ũthamaki kĩraiũu kũu igũrũ, na akahaanda gĩtina gĩakĩo gũkũ thĩ, ũria wĩtaga maaĩ ma iria rĩria inene, na akamaitũrũra gũkũ thĩ-rĩ, Jehova nĩrĩo rĩitwa rĩake. **7** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Githĩ inyuĩ andũ a Isiraeli mũtihaana andũ a Kushi harĩ nĩ? Githĩ ti nĩ ndaarutire na ngĩambatia andũ a Isiraeli kuuma būruri wa Misiri, na Afilisti kuuma Kafitori, na Asuriata ngĩmaruta Kiri? **8** “Ti-itherũ, maitho ma Mwathani Jehova nĩmacũthagĩrĩa makona ũthamaki ũria wĩhagia. Nĩngawananga, ũthire gũkũ thĩ, no ndikaananga nyũmba ya Jakubu biũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **9** “Nĩgũkorwo nĩngathana, na nĩngainainia nyũmba ya Isiraeli gatagati-inĩ ka ndũrĩrĩ ciothe, o ta ũria ngano iĩnainagio irĩ gĩcungi-inĩ, na gũkaaga kahĩndĩ kangĩgũa thĩ. **10** Andũ arĩa othe ehia thĩni wa andũ akwa makooragwo na rũhiũ rwa njora, o arĩa othe moigaga atĩrĩ, “Tũtingĩkorererwo nĩ mũtino, kana ũtũtũnge.” **11** “Mũthenya ũcio nĩngacookereria hema ya Daudi irĩa igwĩte, thondeke kũria yunikangĩte, na njookererie kũria yanangĩtwo, na ndĩmĩake o ta ũria yatarĩ mbere, **12** nĩgeetha makegwatĩra matigari ma Edomu, na ndũrĩrĩ ciothe iria ciĩtanagio na rĩitwa rĩakwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga, ũria ũgeeka maĩndũ macio. **13** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmarooka, “rĩria mũgethi agaakorererwo nĩ mũciĩmbi, nake mũhaandi akorererwo nĩ mũndũ ũria ũhihaga thabibũ. Ndibei ya mũhihano iĩgaatataga kuuma irĩma-inĩ, na iĩthererage kuuma tũrĩma-inĩ tuothe. **14** Nĩngacookia andũ akwa a Isiraeli arĩa maatahitwo, nao macookererie matũũra manene marĩa maanangĩtwo, matũũre kuo; ningĩ marĩme mĩgũnda ya mĩthabibũ na manyuuage ndibei yayo. Magathondeka mĩgũnda ya irio na marĩage maciaro mayo. **15** Nĩ ngaaahaanda Isiraeli būruri wao ene, na matigacooka kũrutwo rĩngĩ būruri ũcio nĩ ndĩmaheete,” ũguo nĩguo Jehova Ngai wanyu ekuuga.

Obadia

1 Kioneki kĩa Obadia. Mwathani Jehova ekuuga üü ühoro ükonii Edomu: Nütüügüite ühoro uumite küri Jehova. Mütümwo nātümirwo küri ndüriri oige atiri, “Arahūkai, tüthii tümüükirire, türüe nake”: **2** “Atiriri, ningakünyihia maitho-ini ma ndüriri; nawe nükameneka biü. **3** Mwitiio wa ngoro yaku nüküheeneti, wee ütüraga küu ngurunga-ini cia mahiga, na ügathondeka gikaro giaku küria gütüügüru, o wee wiiraga na ngoro atiri, ‘Nüü üngihota küüharürükia andehe nginya thi?’ **4** O na üngikorwo ümbükaga na igürü ta nderi, na ügaaka gitara giaku o küu njata iri, ningaküharürükia thi ngürute kuo,” üguo niguu Jehova ekuuga. **5** “Üngikorwo ni aici, o na kana ükorwo ni atunyani ütükü-ri, kaĩ mwanangiko nügwetereire-ĩ! Githi matingiya o nginya maiganie? Atui a thabibü mangiuka gwaku-ri, githi to matigie tüthabibü tünini tungihaarwo? **6** No kaĩ Esaü niakongürürio-ĩ, nakio kigiina giake kiria kihithe gigitahwo-ĩ! **7** Andü othe aria mügwatanagira nao nimagaküingata nginya mühaka-ini; arata aku nimagaküheenia na magütoorie; aria marüaga irio ciaku nimagaküigira mütego, no wee ndükamenya.” **8** Jehova ekuuga atiri, “Githi müthenya ücio ndikaananga andü aria oogĩ a Edomu, na nyanange andü aria mari ümenyo küu irima-ini cia Esaü? **9** Atiriri, wee Temani, njamba ciaku cia ita niikaamaka, na andü othe aria matüüraga irima-ini cia Esaü mooragwo, maniinwo. **10** Ni ündü wa ngüi ya gükükira müru wa nyükwä Jakubu, nügaconorithio; nükaniiinwo nginya tene. **11** Müthenya üria wamütiganiirie, riria andü a kungĩ maatahire ütonga wake, nao ageni magiitoonyera iingo-ini ciake, na magicuukira Jerusalemu miti-ri, we watarii o ta ümwe wao. **12** No wee ndüngianyararire müru wa nyükwä müthenya wake wa müтино, kana ükenere andü a Juda müthenya üria maaniinagwo, o na kana witiie müno müthenya üria maarĩ na thiina. **13** Wee ndüngiatiukaniiirie iingo-ini cia andü akwa müthenya wao wa mwanangiko, kana ümanyarare hĩndi iria maarĩ na münyaririko müthenya wao wa kwanangwo, kana ütahe ütonga wao müthenya ücio wa mwanangiko. **14** Wee ndwagiriirwo kümooheria magomano-ini ma njira niguu üürage aria mooraga, kana üneane matigari mao müthenya ücio maarĩ na thiina. **15** “Müthenya wa Jehova üri hakuhi gükinyira ndüriri ciothe. O üria wĩkĩte, noguo nawe ügeekwo; ciiko ciaku niigagücookerera. **16** O ta üria inyuĩ mwanuüriire gikombe giakwa kĩa iherithia küu kirima-ini giakwa githeru-ri, üguo noguo ndüriri ciothe igaakinyuira itegütigithiria. Ikaanyua ikihühüte, ininükio, nacio ihaane ta itari ciakorwo kuo. **17** No riri, küu Kirima-ini gĩa Zayuni nigügakorwo na ühonokio; nakio kirima küu gigaakorwo kiri githeru, nayo nyümba ya Jakubu nükegwatira igai riayo. **18** Nyümba ya Jakubu ügaatuika ta mwaki, nayo nyümba ya Jusufu ituike ta rürirĩmbĩ; nayo nyümba ya Esaü ügaatuika ta maragara ma mahuti, na nimakamimundia mwaki, üminiine biü. Gütiri mündü ügaatigara wa kuuma nyümba ya Esaü.” Jehova niwe uugite üguo. **19** Andü a Negevu nimagaikara irima-ini cia Esaü, nao

andü aria maikaraga magürü-ini ma türima megwatire bürüri wa Afilisti. Nimagaikara mīgūnda-ini ya Efiraimu, na ya Samaria, nake Benjamini egwatire Gileadi. **20** Gikundi kiria giatahitwo kĩa andü a Isiraeli kiria kiri küu Kaanani, gikeegwatira bürüri ücio o nginya Zarefathu; nao andü aria maatahirwo kuuma Jerusalemu, acio mari küu Sefaradi, nio makegwatira matüüra ma Negevu. **21** Andü a kühonokania nimakambata Kirima-ini gĩa Zayuni niguu maathanage küu irima-ini cia Esaü. Naguo üthamaki ügaatuika wa Jehova.

Jona

1 Na rīrī, ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre Jona mūrū wa Amitai, akūrwo atīrī: **2** “Ūkīra, ūthīi itūūra rīrīa inene rīa Nineve, na ūrīhunjīrie ūkīrikaanagia, nīgūkorwo waganu warīo nīwambatīte ūgakinya o harī nīi.” **3** No Jona agīūkīra nīgūo orīre Jehova, akīerekera Tarishishi. Agīūkūrūka nginya Jona na agīkorerera marikabu yathīiaga Tarishishi. Aarīkīa kūrītha thogora wa rūgendo, akīngīra marikabu nīgūo athīi Tarishishi, orīre Jehova. **4** No rīrī, Jehova akīrehe rūhuho rūnene kūu iria-inī, gūkīgīa kīhuhūkano kīnene mūno, hakuhī marikabu iyo yunīkange. **5** Atwari ayo othe makīmaka na o mūdū agīkaīra ngai yake; magīcooka magīkīa mīrigo iria-inī, nīgeetha marikabu ihūthe. No Jona nīaikūrūkīte kūu marikabu thīinī, na agakoma toro mūnene. **6** Tondū ūcio mūnene wa marikabu agīthīi harī we, akīmūūria atīrī, “Wee ūngihota gūkoma atīa? Ūkīra ūkaīre ngai yaku! No gūkorwo yahota gūtūigua twage gūthira.” **7** Nīngī atwari a marikabu makīrāna atīrī, “Ūkai tūcuuke mītī nīgūo tūmenye nūū ūrehete mūtino ūyū.” Magīcuuka mītī naguo mūtī ūkīgīwīra Jona. **8** Nī ūndū ūcio, makīmūūria atīrī, “Ta twīre, nūū ūtūmīte thīina ūyū wothē ūtūkore? Wee-rī, ūrutaga wīra ūrīkū? Uumīte kū? Wī wa būrūrī ūrīkū? Wī wa rūrūrī rūrīkū?” **9** Nake Jona akīmācookeria atīrī, “Nīi ndī Mūhibirania na ndī mūhooi Jehova, Ngai wa igūrū, ūria wombire iria na thī nyūmū.” **10** Ūndū ūcio ūkīmēekīra guoya, makīmūūria atīrī, “Nī atīa wīkīte?” (Nīmamenyete atī nī kūūra ooragīra Jehova, tondū nīameerīte ūguo.) **11** Narīo iria rīgīkīrīrīria kūhuhūkania. Nī ūndū ūcio makīmūūria atīrī, “Ūkwenda tūgīwīke atīa nīgeetha tūhoorererwo nī iria?” **12** Nake akīmācookeria atīrī, “Njoyai mūnjīkie iria-inī na nīrīkūhoorera. Nīi nīnjūū atī nī mahītia makwa matūmīte kīhuhūkano gīkī kīnene kīmūkore.” **13** No andū acio makīrutānīria mūno gūcooka marikabu yao hūgūrūrū-inī cia iria. No makīremwo, nīgūkorwo iria nīrīakīrīrīrie kūhuhūkania makīria ma ūria rīarī mbere. **14** Nao magīkaīra Jehova makīuga atīrī, “Twagūthaita Wee Jehova, ndūkareke tūkue nī ūndū wa muoyo wa mūdū ūyū. Ndūgatūcookererie mahītia ma kūūruga mūdū ūtehītie, nīgūkorwo Wee Jehova, wīkīte ūria wonete arī wega.” **15** Makīoya Jona makīmūkīa iria-inī, narīo iria rū rīahurutanaga rīkīhoorera. **16** Mona ūguo andū acio magītīgīra Jehova mūno; na makīrutīra Jehova igongona, na makīhīta mīhītwa mbere yake. **17** Nake Jehova agīathīrīria thamaki nene mūno īmerie Jona, nake Jona agīkara nda ya thamaki iyo matukū matatū, mūthenya na ūtukū.

2 Na rīrī, Jona arī kūu nda ya thamaki iyo nene mūno akīhooya Jehova Ngai wake. **2** Akiuga atīrī: “Ndakāīre Jehova ndī mīnyamaro-inī, nake akīnjītika. Ngīhooya ūteithio ndī o kūu mbīrīra-inī kūrīa kūrīku, nawe ūkīigua gūkaya gwakwa. (Sheol h7585) **3** Wee wathīnikanīrie nginya kūrīa kūrīku, o gatagatī ka iria rīrīa inene, naguo mūiyūro wa maaī ūgīthīūrūrūkīria; makūmbī maku mothe na ndīhībī cia maaī ikīhubanīria. **4** Ngiuga atīrī, ‘Ndī mūīngate, ngeherio maitho-inī

maku; no rīrī, nīngerorera hekarū yaku theru hīndī īngī.’ **5** Maaī macio maandīgīciīrie makenda kūnjūruga, nakuo kūu kūrīku gūgaathiūrūrūkīria; rīya rīa iria-inī rīeohereire mūtwe wakwa. **6** Ngīrīkīra o nginya itina-inī cia irīma; thī ya kūu rungu ikīthīngīrīria nginya tene. No Wee Jehova, Ngai wakwa, nīwarutire muoyo wakwa kuuma irima rūu. **7** “Hīndī irīa muoyo wakwa wathiraga, nīndakūrīkanīre Wee Jehova, namo mahooya makwa magīkinya o harīwe, o thīinī wa hekarū yaku theru. **8** “Andū arīa mahooyaga mīhianano ya tūhū, nīmoragīrwo nī ūtugi ūria ūngīkorwo ūrī wao. **9** No nī-rī, ndīrīkūrūtāgīra igongona ngīinaga rwīmbo rwa gūcooka ngaatho. Nīngahīngīa mīhītwa yakwa irīa nīi ndanehīta. Ūhonokio uumaga kūrī Jehova.” **10** Nake Jehova agīatha thamaki iyo nene, nayo īgītāhika Jona thī nyūmū.

3 Nīngī ndūmīriri ya Jehova īgīkinyīra Jona hīndī ya keerī, akūrwo atīrī: **2** “Ūkīra, ūthīi itūūra rīrīa inene rīa Nineve, na ūrīhunjīrie ūhorō ūria ngūkūwīra.” **3** Nake Jona agīathīkīra ndūmīriri ya Jehova, agīthīi Nineve. Na rīrī, Nineve rīarī itūūra inene na rīa bata mūno. Kūrīthīūrūrūka rīothe kūngīanīre mīthenya itatū. **4** Mūthenya wa mbere Jona akīmābīrīria gūtōonyā itūūra rūu. Akīanīrīra, akiuga atīrī, “Gwatīgīa mīthenya mīrongo īna Nineve kūharaganīo.” **5** Nao andū a Nineve magītīkīa Ngai. Makīanīrīra kūgīe na ihīnda rīa kwhīngīa kūrīa irio, nao othe makītīhumba nguo cia makūnia, kuuma ūria mūnene mūno o nginya ūria mūnini mūno. **6** Hīndī irīa mūthamaki wa kūu Nineve aakīnyīrwo nī ūhorō ūcio-rī, agīūkīra akīuma gītī-inī gīake kīa ūnene, akīruta nguo ciake cia ūthamaki, akīhūmba nguo ya ikūnia, na agīkara thī rūkūngū-inī. **7** Nīngī akīanīrīrīthia ūhorō ūyū kūu Nineve: “Kuumana na uuge wa mūthamaki na andū ake arīa marī īgweta: “Mūtīkareke mūdū o wothē, kana nyamū cia rūūru rwa ng’ombe kana rwa mbūrī, irūme kīndū; itīkarekwo irīe kana īnyue. **8** No rīrī, andū nīmehumbe nguo cia makūnia o nacio nyamū nīhumbwo makūnia. O mūdū nīakaīre Ngai narua. Andū nīmātigē mīthīire yao mīūru na ngūī ciao. **9** Nūū ūngīmēnyā kana Ngai aahota kwīrīcūkwo, aīgue tha atīgane na marakara make mahīū nīgeetha tūtīkanīinwo.” **10** Hīndī irīa Ngai onīre ūria meekīre, na ūria maagarūrūkīte magatiga mīthīire yao mīūru-rī, akīmāguīra tha akīaga kūmaniīna ta ūria oīgīte nīekūmaniīna.

4 No rīrī, Jona nīaīguire ūūru mūno na akīrakara. **2** Akihooya Jehova, akiuga atīrī, “Wee Jehova-rī, gīthī ūū toguo ndoīgīte itoīmīte mūciī? Nīkīo ndaahīuhaga kūrīrīa Tarishishi. Nīndoī atī wee wī Mūrūngu mūtugi na ūndī, na ndūhīuhaga kūrakara, na ūyūrītwo nī wendani, Ngai ūīguaga tha akērīcūkwo akaaga gwīka ūūru. **3** No rīrī, Wee Jehova, ndagūthaita ūndute muoyo; nīgūkorwo nī kwagīrīire ngue, gūkīra ndūūre muoyo.” **4** No Jehova akīmūūria atīrī, “Ūrī na kīhōoto o na kīrīkū gīa gūtūma ūrakare?” **5** Jona akīuma kūu, agīthīi agīkara thī handū mwena wa irathīro wa itūūra rīu inene. Akīākīra gīthīnū hau, agīkara kīruru-inī gīākīo, agīeterera one ūria itūūra rūu inene

rīgwikwo. **6** Nake Jehova Ngai akīrehe rūūngū na agītūma rūtambe igūrū rīa hau Jona aarī, nīguo rūmūhe kīruru, kīmūhumbīre atige gūthīnīka. Nake Jona agīkenera rūūngū rūu mūno. **7** No rīrī, kwarooka gūkīa mūthenya ūyū ūngī, Ngai akīrehe kīgunyū gīkīrīa rūūngū rūu, nī ūndū ūcio rūkīhooa. **8** Hīndī īrīa rīua rīarathire, Ngai akīrehithia rūhuho ruumīte na irathīro rūrī na ūrugarī mūnene, narīo rīua rīgīcina Jona mūtwe, o ngīnya akīringīka. Akīrīrīrīa gūkua, akiuga atīrī, “Nī wega ngue gūkīra ndūūre muoyo.” **9** Nake Ngai akīūria Jona atīrī, “Ūrī na kīhoto gīa kūrakara nī ūndū wa rūūngū rūu?” Nake agīcookia atīrī, “Īī, ndī nakīo; ndakarīte o ūndū ingīkua.” **10** No Jehova akīmīwīra atīrī, “Wee-rī, ūraiguīra rūūngū rūrū tha, o na harīa ūtarūrutīire wīra kana ūgatūma rūkūre. Rūrakūrīre na ūtukū ūmwe, na rūrathira na ūtukū ūmwe. **11** No Nineve nī kūrī na andū makīria ma ngirī igana rīa mīrongo īrī arīa matangīkūūrana guoko kwa ūrīo kana guoko kwa ūmotho, o na ningī rīrī na mahiū maingī. Githī o na nīī ndiagīrīrwo nīkūiguīra tha itūūra rīu inene?”

Mika

1 Ino nīyo ndūmīriri ya Jehova ūria yakinyīrīre Mika ūria warī wa itūūra rīa Moreshethu, ikoniī Samaria na Jerusalemu, hīndī ya ūthamaki wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia, athamaki a Juda. **2** Atīrīrī, ta thikīrīria inyuī andū aya inyuothe; o nawe thī ta igua, na ariā othe matūūruga kuo, nīgeetha Mwathani Jehova arute ūira wa kūmūkīrīra, o we Mwathani arī thīnī wa hekarū yake theru. **3** Atīrīrī! Jehova nīarooka oimīte gīkaro gīake; araikūrūka arangīrīrie kūrīa gūtūūgīru gūkū thī. **4** Irīma itwekaga irī rungu rwake, nayo mīkuru īgaatūkana; itwekaga ta mūhūra ūrī mwaki-inī, īgaikūrūka ta maaī maikūrūkīte na ihenya kīgaragaro-inī. **5** Ūndū ūyū wonekete nī ūndū wa ūremi wa Jakubu, na nī ūndū wa mehīa ma nyūmba ya Isiraeli. Ūremi wa Jakubu-rī, nī ūrīkū? Githī ti Samaria? Kūndū kūrīa gūtūūgīru kwa Juda-rī, nī kū? Githī ti Jerusalemu? **6** “Nī ūndū ūcio, ngaatua Samaria hība ya mahiga, gūtūike kūndū gwa kūhaandagwo mīthabībū. Nīngaita mahiga marīo mūkuru-inī na thikūrīe mīthingi yarīo. **7** Mīhianano yarīo yothe nīkoinangwo icunjī; nacio iheo ciothe cia hekarū yarīo icinwo na mwaki. Nīngananga mīhianano yothe yarīo. Tondū rīonganirie iheo ciarīo kuuma mūcaara wa ūmaraya, na īgaatūmīrwo rīngī irī mūcaara wa kūrīha maraya.” **8** Tondū ūcio-rī, ngūrīra na ngīrīke, na thīī ndī magūrū matheri na ndī njaga. Ngūgīrīka o ta mbwe, na ndīre ta ndundu. **9** Nīgūkorwo kīronda kīarīo gītingīhona; gīūkīte gīgakinya Juda. Nīgīkinyīte o kīhingo-inī kīa andū akwa, gīgakinya Jerusalemu kuo kwene. **10** Mūtīkaheane ūhoro ūcio kūu Gathu, mūtīkarīre o na hanini. Nīngī kūu Bethi-Ofara mīgaragarīe rūkūngū-inī. **11** Inyuī andū ariā mūtūūruga Shafiri, thīīī mūrī njaga na mūconokete. Andū ariā matūūruga Zaanani matīngiuma itūūra rīao. Nārīo itūūra rīa Bethi-Ezeli no gīcaaya rīracaaya, itūūra rīu rītingīhota gūkūgītīra. **12** Andū ariā matūūruga Marothu-rī, menyogondaga nī ruo, o metereire ūteithio, nī ūndū mwanangīko ūikūrūkīte kuuma kūrī Jehova, ūgakinya o kīhingo-inī kīa Jerusalemu. **13** Inyuī mūtūūruga Lakishi, ngaari cianyu cia ita ciohererei mbarathi. Nī inyuī mwatoonyirie Mwārī wa Zayuni mehīa-inī, nīgūkorwo ūremi wa Isiraeli woimanire na inyuī. **14** Nī ūndū ūcio nīmūkahe Moreshethu-Gathu iheo cia kuuganīra ūhoro. Itūūra rīa Akizibu no rīa kūheenereria athamaki a Isiraeli. **15** Inyuī mūtūūruga Maresha nīngamūrehithīria mūndū wa kūmūkīrīra, amūtoorie. Ūrīa we ūrī Rīiri wa Isiraeli nīagooka Adulamu. **16** Enjwoi mitwe mūcakaīre ciana cianyu irīa mūkenagīra; mwīenjei kīhara mūhaane ta nderi, nīgūkorwo ciana īcio cianyu nīgatahwo.

2 Kaī andū ariā mathugundaga waganu, o acio meciiragia maūndū mooru marī ūrīrī, marī na haaro-ī! Rūciinī gwakīa mekaga o ūguo, tondū hinya wa gwīka ūguo marī nago. **2** Macumīkagīra mīgūnda makamītunyana, na makeerīrīria nyūmba magaciyoa na hinya. Maheenagia mūndū makamūtunya mūcīi wake, makaheenia mūndū wao, makamūtunya

igai rīake. **3** Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī: “Nīndīrathugunda mwanangīko wa gūkīrīra andū aya, ūria mūtakahota kwīhonokia. Mūtīgacooka gūthīiaga na mwītīio, nīgūkorwo ihinda rīu nī rīa mūtino. **4** Mūthenya ūcio andū nīmakamūthekerera; na mamūnyūrūrie na rwīmbo rūrū rwa kīrīro, maine atīrī, ‘Tūrī anange biū; indo cia andū akwa nīngayane. Nīacieheretie kuuma kūrī nī! Aragaya mīgūnda iitū kūrī andū ariā matūkūnyanagīra.” **5** Nī ūndū mūtīgakorwo na mūndū o na ūmwe kīūngano-inī kīa Jehova wa kūgaya ithaka na ūndū wa gūcīcuukīra mītī. **6** Anabīi ao moigaga atīrī, “Mūtīkarathe ūhoro. Tigagai kūratha ūhoro ūkonīī maūndū maya; gīconoko gītīgatūkinyīrīra.” **7** Nīngī nī kwagīrīre kūrānagio atīrī, wee nyūmba ya Jakubu: “Kaī Roho wa Jehova arī mūrakaru? We no eke maūndū ta macio?” “Githī ciugo ciakwa itigunaga mūndū ūria ūthīiaga na mīthīire mīrūngīrīru? **8** Ica-īkuhī-rī, andū akwa maarahūkīte magatūika ta thū. Mūtunyaga andū ariā mahoorere nguio ciao cia gorō, mūgatunya ehītūkīrī ariā marahītūka matekūmaka, o acio matakoragwo na meciirīa ma mbaara na inyuī. **9** Mūīngataga andū-a-nja a andū akwa kuuma mīcīī yao ūria mīega. Mūgatunya ciana ciao kīrathimo gīakwa nginya tene. **10** Ūkīrai mūthīī, mwehere! Nīgūkorwo gīkarō gīkī ti kīo kīhūrūko kīanyu, tondū nīgīthaahie, kīanangītwo ūndū gītāngīcookererio. **11** Mūndū wa maheeni na ūtaaragia ma angītūka oige atīrī, ‘Ndaamūrathīra gūkorwo na ndībei na njoothi nyingī,’ ūcio nīwe ūngītīkīrīka nī andū aya! **12** ‘Atīrīrī, inyuī andū a Jakubu, ti-itherū nīngamūcookanīrīria, inyuothe, o na inyuī matigari ma Isiraeli nīngamūrehe hamwe. Ngamarehe hamwe ta ng’ondū irī kiugū, matūike ta rūūru rwa mbūrī rūrī ūrīthio-inī waruo; nakīo kīrīndī kīa andū kīyīure kuo. **13** Mūhīngūrī njīra, nīakambata arī mbere yao; nao nīmakamomora kīhingo moime nja. Mūthamaki wa nīakoimagara arī mbere yao, Jehova amatongoretie.”

3 Nīngī ngiuga atīrī, “Ta iguai, inyuī atongoria a Jakubu, o inyuī aathanī a nyūmba ya Isiraeli. Githī mūtīagīrīrwo nīkūmenya ūhoro wa gūtuanīra ciira na kīhooto. **2** No inyuī mūthūire maūndū mega no mūkenda marīa mooru; inyuī mūnūruga andū akwa ikonde, na mūgathoorā nyama mahīndī-inī mao. **3** Inyuī mūrīaga nyama cia mūrī ya andū akwa, mūkamōnūra ikonde na mūkoinanga mahīndī mao tūcunjī; O inyuī mūmatīnangagia ta nyama cia gūkarangwo na rūgīo, o na ta nyama cia gūtherūkio na nyūngū.” **4** Hīndī iyo magakaīra Jehova, nowe ndakamacookeria. Hīndī iyo nīakahitha ūthūi wake kuuma kūrī o, tondū wa ūūru ūria mekīte. **5** Jehova ekuuga atīrī, “Ha ūhoro wa anabīi acio mahītīthagia andū akwa, mūndū aamahe irio, maanagīrīra makiugaga ‘thayū,’ no angīmāima irio, makahaarīria mbaara ya kūmūkīrīra. **6** Tondū ūcio, ūtūkū nīkāmūhubanīria, mwage kuona cioneki, mūhubanīrio nī nduma mwage ūguūrio. Rīūa nīrīgathūira anabīi, nago mūthenya ūmatūkīre nduma. **7** Oni-maūndū nīmagaconoka, nao aragūrī maconorithio. Othe nīmakahumbīra mothīū mao, tondū gūtīrī ūhoro magaacookerio nī Ngai.” **8** No hakwa-rī, nī njīyūrītwo nī hinya, na ngaiyūrwo nī

Roho wa Jehova, o na ngaiyūrwo nī kīhooto na ūhoti, nīguo nyumbūrīre Jakubu ūremi wake, na nyumbūrīre Isiraeli mehia make. **9** Ta thikīrīriai, inyuī atongoria a nyūmba ya Jakubu, o inyuī aathani a nyūmba ya Isiraeli, inyuī mūmenaga kīhooto, na mūkoogomia maūndū marīa ma ma; **10** inyuī mwakaga Zayuni na ūiti wa thakame, na mūgaaka Jerusalemu na waganu. **11** Atongoria akuo matuaga ciira maahakwo, athīnjiri-Ngai akuo marutanaga maarīhwo, na anabii akuo marathaga mohoro maheo mbeeca. No rīrī, megiritanagia na Jehova makoiga atīrī, “Gīthi Jehova ndakīrī gatagatī-inī gaitū? Gūtīrī ūūru ūngītūkora.” **12** Nī tondū wanyu-rī, Zayuni gūgaaciimbwo ta mūgūnda, Jerusalemu gūtūike hība ya mahiga, nakīo kīrīma kīrīa giakītowo hekarū gītūike kīhumbu kīmereirwo nī ihinga.

4 Matukū-inī ma kūrīgīrīria, kīrīma kīrīa kīa hekarū ya Jehova nīgīkahaandwo kīrī kīo kīnene gatagatī ka irīma irīa ingī; nīgīkambarario igūrū rīa tūrīma tūrīa tūngī, nao andū a ndūrīrī nīkuo magaaathiaga. **2** Ndūrīrī nyingī igaathī kuo, ikiugaga atīrī, “Ūkai twambate tūthī kīrīma-inī kīa Jehova, tūthī nyūmba ya Ngai wa Jakubu. Niagātūrta ūhoru wa mīthīire yake, nīgeetha tūgeragīre njīra ciake.” Nīgūkorwo Zayuni nīgūkoima ūtaarani, nakuo Jerusalemu kuume ndūmīrīri ya Jehova. **3** Niagatuithania ndūrīrī nyingī ciira, nacio ndūrīrī irīa irī hinya cia kuuma kūrāya aciiguithanie. Magaatura hīu ciao cia njora itūike hīu cia mirāu, namo matimū mao maturwo hīu cia gūceeha mīti. Gūtīrī rūrīrī rūgaacooka kūrūa na rūrīa rūngī na hīu cia njora, kana rūcooke kwīruta ūhoru wa mbaara rīngī. **4** O mūdū agaikaraga gitina-inī kīa mūthabībū wake na aikarage gitina-inī kīa mūkūyū wake, na gūtīrī mūdū ūkaamamakia, nīgūkorwo ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe oigīte. **5** Andū a ndūrīrī ciothe no marīmīrīre kīrīra kīa ngai ciao; no ithū tūrīrūmagīrīra kīrīra kīa Jehova Ngai witū nginya tene na tene. **6** Jehova ekuuga atīrī: “Mūthenya ūcio-rī, nīngacookanīrīria ithua; na nīngacookanīrīria arīa matahitwo, o na arīa nyariirithīte. **7** Ithua nīngacitua matigari, na arīa maingatītwo ndīmātie rūrīrī rūrī hinya. Jehova nīwe ūkamaathaga arī Kīrīma-inī gīa Zayuni, kuuma mūthenya ūcio nginya tene. **8** Ha ūhoru waku, wee mūthiringo ūyū mūrāihu na igūrū wa kūrāngīra rūūru rwa mbūri, o wee kīhitho kīrūmu kīa Mwarī wa Zayuni-rī, wathani ūrīa warī naguo mbere nīugagūcookerera; naguo ūthamaki wa Mwarī wa Jerusalemu ūmūcookerera.” **9** Atīrīrī, nīkī kīratūma ūrīre wanīrīre, kaī ūtari na mūthamaki? Kaī ūkūrīrwo nī mūkūihe kīrīra, tondū wanyītwo nī ruo rūhaana ta rwa mūdū-wa-nja akīrūmwō? **10** Wīnyogonde nī ruo, wee Mwarī wa Zayuni, o ta mūdū-wa-nja akīrūmwō, nīgūkorwo rūu no nginya uume itūūra inene ūgaikare nja werū-inī. Nīgūgathī Babuloni; kūu nīkuo ūkaahonokerio. Kūu nīkuo Jehova agaagūkūūra kuuma guoko-inī gwa thū ciaku. **11** No rīrī, ndūrīrī nyingī nīicookanīrīre, igūūkīrīre. Iroiga atīrī, “Rekei anyītwo nī thaahu, rekei maitho maitū mathekerere Zayuni!” **12** No cio itingīmenya meciiria ma Jehova; o na itīū mūbango wake, o we ūrīa ūcioocookanīrīria ta itīia cia

ngano kīhūrīro-inī. **13** “Arahūka, wee Mwarī wa Zayuni, ūhūre ngano ūyo, nīgūkorwo nīngakūhe hīa cia kīgera; nīngakūhe mahūngū ma gīcango nawe nīukahehenja ndūrīrī nyingī.” Uumithio ūcio meyoerie na njīra itari ya kīhooto nīūkawamūrīra Jehova, ūtonga wao ūwamūrīre Mwathani wa thī yothe.

5 Thagathaga mbūtū ciaku cia mbaara, wee itūūra inene rīa mbūtū cia mbaara, nīgūkorwo matūrīgīciirie matūūkīrīre. Nīmakaringa mwathi wa Isiraeli rūthīa-inī na rūthanju. **2** “No rīrī, wee Bethilehemu Efiratha, o na harīa arī we mūnini mūno mīhīrīga-inī ya Juda, thīinī waku nīkuo gūkoima ūrīa ūgaatūka mwathi wa Isiraeli, ūrīa kīhumo gīake nī gīa kuuma tene, kuuma mīndī na mīndī.” **3** Tondū ūcio, Isiraeli nīagatiganīrio nginya ihinda rīkinye, rīrīa ūrīa ūraarūmwō agaaciara, nao arīū-a-ithe arīa angī magaacookerera andū a Isiraeli. **4** Nīagookīra arīithie rūūru rwa mbūri ciake arī na hinya wa Jehova, na ūnene wa rītwa rīa Jehova Ngai wake. Nao nīmagatūūra marī agītīre, nīgūkorwo hīndī ūyo ūnene wake ūgaakinya o nginya ituri ciothe cia thī. **5** Nake nīagatuika thayū wao. Hīndī irīa Ashuri makaahithūkīra būrūri witū, na matuikanīrie ciīhitho ciitū nūmu, nītūkamaarahūrīra arīithi mūgwanja, o na anene anana mamokīrīre. **6** Nīmagaaatha būrūri wa Ashuri na rīhīū rwa njora; maathe būrūri wa Nimurodi na hīu cia njora icomoretwo. Nīagātūhonokia kuuma kūrī Aashuri hīndī irīa magaaatharīkīra būrūri witū na matuikanīrie mīhaka-inī itū. **7** Matigari ma Jakubu magaatūika ta ime riumīte harī Jehova gatagatī-inī ka ndūrīrī nyingī, o na ta mbura ya rūthuthū yurīte nyeki-inī, irīa itarehagwo nī mūdū kana ikoirio nī andū. **8** Matigari ma Jakubu magaaoragwo gatagatī ka ndūrīrī, o gatagatī ka ndūrīrī nyingī, ta mūrūūthi ūrī thīinī wa nyamū cia mūtītū, na ta kīana kīa mūrūūthi kīrī thīinī wa ndūūru cia ng’ondū, kīrīa gīthiagia gīgīcitihangagia na gīgīcitambuuraga na gūtīrī mūdū ūngīchionokia. **9** Guoko gwaku nīgūkambarario na igūrū kuonanie ūhootani harī thū ciaku, na amuku aku othe nīmakaniinwo. **10** Jehova ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio-rī, “nīngananga mbarathi ciaku ikweherere biū, nacio ngaari ciaku cia ita ndicitharie. **11** Nīngananga matūūra marīa manene ma būrūri wanyu, na tharūrie ciīhitho irīa nūmu cianyu ciothe. **12** Nīngananga ūgo wanyu, na mūtīgacooka kūrāgūra rīngī. **13** Nīngananga mīhianano yanyu ya gwacūhio, na nyanange mahiga manyu marīa maamūre mūrī namo; mūtīgacooka kūinamīrīra wira wa moko manyu rīngī. **14** Itugi cia Ashera irīa mūrī nacio nīngacimunya na momore matūūra manyu manene. **15** Nīngerīhīria ndī na marakara na mang’ūrī kūrī ndūrīrī irīa itanjathikagīra.”

6 Ta thikīrīriai ūrīa Jehova ekuuga: “Ūkīrai mwīciirīrīre mbere ya irīma; mūreke tūrīma tūgue ūrīa mūkuuga. **2** Inyuī irīma ici, iguai thitango ya Jehova; thikīrīriai inyuī mīthingi ya thī irīa itūūrāga tene na tene. Nīgūkorwo Jehova arī na ciira na andū ake, nīarathitanga andū a Isiraeli. **3** “Andū akwa, kaī ndīmwikīte atīa? Ndīmūnogetie na kī? Njookerīai. **4** Ndaamūrūtire būrūri wa Misiri, ngīmūkūūra kuuma būrūri wa ūkombo.

Ngitūma Musa amūtongorie, marī na Harūni na Miriamu. **5** Andū akwa, ririkanai ūria Balaki mūthamaki wa Moabi aamūciirīre, na ūria Balamu mūrū wa Beori aamūcookeirī. Ririkanai rūgendo rwanu kuuma Shitimu nginya Giligali, nīgeetha mūmenye ciiko cia ūthingu iria Jehova aaneke.” **6** Nī kī ingitwara mbere ya Jehova, ngīnamīrīre mbere ya Ngai ūcio ūrī igūrū mūno? Hihi no ngithīi mbere yake na maruta ma njino, kana thīi na tūcaū twa ūkūrū wa mwaka ūmwe? **7** Anga Jehova no akenio nī ndūrūme ngiri nyingī, kana akenio nī maguta maingī ta ma njūūi ngiri ikūmi? Hihi no ndute mwana wakwa wa irigithathi nī ūndū wa ūremi wakwa, kana ndute maciaro ma mwīrī wakwa nī ūndū wa mehia ma ngoro yakwa? **8** Atīrīrī, wee mūdū ūyū, githī Jehova ndakuonetie maūdū marīa mega. Na nī ūndū ūrīkū Jehova agwathaga wike? Githī to wikage maūdū ma kīhoto, na wendage ūhoro wa kūguanīra tha, na ūtwaranage na Ngai waku wīnyīihitīe. **9** Ta thīkīrīria! Jehova niaretana kū itūūra inene, mūdū ūria mūūgī nīetigīre rītwa rīaku. “Rūmbūiya rūthanju, o na ūria ūrūnyitīte. **10** Wee nyūmba ya waganu-rī, no ndiganīrwo nī igūna iria mwīgīire na njīra itarī ya kīhoto, kana ndiganīrwo nī eba ya gūthima irīa itarī ya kīhoto, irīa nume? **11** No njuge mūdū ndehītīe akīhūthagīra ratirī itarī cia ma, arī na mondo ya mahiga ma gūthima ma maheeni? **12** Itonga ciakuo nī cia ngūi, andū akuo nī a maheeni, na nīmī ciao nīkūheenanīa iheenanagia. **13** Tondū ūcio, nīnyambīrīrie gūkūniina, na ngambīrīria gūkwanaga nī ūndū wa mehia manyu. **14** Mūrīriaga irio na mūthīhūne, nda cianyu irīkoragwo o ihūtīi. Mūrīgaga mīthīithū, no mūtīkahonokia kindū, tondū kīria gīothe mwahonokia nīngakīniinithia na rūhiū rwa njora. **15** Mūrīhaandaga no mūtīkaagetha; mūrīrīhihaga ndamaiyū no mūtīkehaka maguta ma cio; mūrīrīhaga thabībū no mūtīkanyua ndibei yacio. **16** Nīmūrūmīrīre irīra cia watho wa Omuri na mītugo yothe ya nyūmba ya Ahabu, mūkarūmīrīra irīra ciao cia ndūire. Tondū ūcio nīngamūrekereria mwanangwo, na ndekererie andū anyu matuīke a gūthekererwo; mūgaatūūra mūnyararītwo nī ndūrīrī cio.”

7 Hī, kaī ndī mūnyamarīku-ī! Ndārī ta mūdū ūrongania maciaro maarīkia kūgethwo hīndī ya rīua, o ta mūdū ūrahaara thabībū thootha wa magetha; gūtīrī kīmanjīka gīa thabībū kīngīrīo, o na kana ngūyū iria ciambaga kwīrua iria ngoro yakwa īriragīria. **2** Andū arīa eetīgīrī Ngai nīmāthirīte būrūrī-inī, gūtīrī mūdū o na ūmwe mūrūngīrīru ūtīgarīte. Andū othe maīkarīte metereire gūita thakame; o mūdū araguīma mūrū wa nyina na wabu. **3** Mahūthagīra moko mao meerī gwīka ūūru; mūtongoria etagia iheo na hinya, nake mūciirīthania aamūkagīra mahaki; arīa marī hinya nīo moigaga kīria mekwenda: othe makagīa ndundu ya gwīka ūūru. **4** Ūria mwega mūno wao ahaana ta cong’e, ūria mūrūngīrīru mūno nī mūūru gūkīra rūgīrī rwa mīigua. Mūthenya ūria arangīrī aku matūire makwīraga ūhoro waguo nīmūkinyu, mūthenya ūria Ngai agaagūceerera. Rīrīrī nīrīo ihinda rīa kīrigīcano kīao. **5** Ndūkanehoke mūdū wa itūūra; ndūkanehoke o na mūrātāguo. Menyerera ciugo cia kanua gaku,

ndūkaanahe mūtumia waku ūcio ūkomaga gūthūrī-inī gīaku ūhoro. **6** Nīgūkorwo mūrīū nīagīte gūtīia ithe, nake mūrīrū akaremera nyina, o nake mūtumia wa mūrīū akaremera nyaciarawe, thū cia mūdū īgaatuika andū a nyūmba yake mwene. **7** No rīrī, nīi hakwa-rī, ndīcūthagīrīria Jehova ndī na kīrīgīrīro, njeteire Ngai Mūhonokia wakwa; Ngai wakwa-rī, nīakanjīgua. **8** Atīrīrī, wee thū yakwa-rī, tīga kūngenerera! O na ingīgūa gūtīrī hīndī itagookīra! O na ingīkara nduma-inī-rī, Jehova nīwe ūrītūikaga ūtheri wakwa. **9** Tondū nī nīi ndīmwihiirīe, nīngūkīrīrīria mang’ūrī ma Jehova nginya rīria we akaanjīrīrīra, na onanie kīhoto gīakwa. Nīakanduta nduma-inī, andehe ūtheri-inī, na nīi nīngeyonera ūthingu wake. **10** Hīndī iyo thū yakwa nīikeyonera ūguo, na ihumbwo thoni, o iyo yanjūūragia atīrī, “Jehova Ngai waku akīrī ha?” Rīu nī hīndī maithe makwa mekwīonera kīgūa kwayo, o na īkarangīrīro thī ta ndooro ya njīra-inī. **11** Mūthenya wa gwaka thingo ciaku nīgākinya, o guo mūthenya wa kwaramia mīhaka yaku. **12** Mūthenya ūcio, andū nīmagooka kūrī we moimīte Ashuri na matūūra manene ma Misiri, na būrūrī ūria ūrī gatagatī ka būrūrī wa Misiri na Rūūi rwa Faratī, na kuuma iria rīmwe nginya rīria rīngī, na kuuma kīrīma kīmwe nginya kīria kīngī. **13** Thī nīkanangīka īkire ihooru nī ūndū wa andū arīa matūūrāga kuo, marī maciaro ma ciiko ciao. **14** Rīithia andū aku na mūthīgī waku, nīo rūūru rwa īgai rīaku, rūria rwīrīithagia rūrī rwiki mūtītū-inī, kūrīa kūrī ūrīthio mūnoru. Reke irīe o kūu Bashani na Gileadi, o ta ūria ciarīiaga matukū ma tene. **15** “Ta ūria gwatarīi matukū marī mwomire būrūrī wa Misiri, nīngamoonia morīrū makwa.” **16** Ndūrīrī nīikoonā na iconoke, itunyītwo hinya wacio wothē. Nīkenyiita tūnua twacio, na īhīngare matū ciage kūigua. **17** Igaacūnaga rūkūngū ta nyoka, ta ciūmbe iria ikurumaga thī. Nīikomīra kuuma imamo-inī ciacio ikīinainaga; nīigacookerere Jehova Ngai witū na guoya, na nīigagwītīgīra. **18** Nī Ngai ūrīkū ūhaana tawe, ūria ūrekagīra matigārī ma īgai rīake mehīa na ūremi wao? Ndūtūūrāga ūrakarīte nginya tene, no nīūkenagio nī kūiguanīra tha. **19** Nīūgatūīgūra tha rīngī, mehīa maitū nīūkamarangīrīria na makinya, na waganu witū wothē ūūnyugute iria-inī kūrīa kūrīku. **20** Nīūgatūūrīa kīrīkanīro giaku kūrī Jakubū, na ūigūire īburahīmu tha, o ta ūria werīire maithe maitū na mwīhītwa matukū-inī macio ma tene.

Nahumu

1 Ino niyo ndumiriri nditū ikonii Nineve. Rūiri nīro ibuku rīa kioneke kīa Nahumu, ūrīa Mūelikoshi. **2** Jehova nī Mūrunu ūrī ūiru na mwīrīhīria; Jehova nīerīhagīria na akaiyūrwo nī mang'ūrī. Jehova nīerīhagīria harī thū ciake, na agatūūria mang'ūrī make harī amuku ake. **3** Jehova ndahiūhaga kūrakara na nīarī hinya mūnene; Jehova ndakaaga kūherithia mūdū mwaganu. Njīra yake īrī thīnī wa rūhuho rūnene na thīnī wa kīhuhūkano, matu namo nī rūkūngū rwa makinya make. **4** Akūūmaga īria, agatūma rīhūe; ahūithagia njūū cīothe. Bashani na Karimeli nikūhoohete, na kīro kīa Lebanoni gīkaragatha. **5** Irīma ithingithaga mbere yake, natuo tūrīma tūgatweka. Thī ūinainaga īrī mbere yake, o na mabūrī mothe makainaina, na arīa othe matūūruga kuo. **6** Nūū ūngītīirīa mathirī make? Nūū ūngikūmīrīria marakara make mahiū? Mang'ūrī make-rī, maitikaga ta mwaki; ndwaro cia mahiga igathethereka mbere yake. **7** Jehova nī mwega, nī kīhitho hīndī ya thīina. Arīa mamwīhokete-rī, nīamamenyagīrīra, **8** no rīrī, niakanina Nineve na kīguū kīnene kīa maaī; nīakaingata thū ciake nginya nduma-inī. **9** Ūrīa wothē magaaciirīra gwīka Jehova-rī, we nīakaūniina; o na thīina ndūgooka hīndī ya keerī. **10** Makaanrigicwo mīigua-inī na marīō nī ndibei yao; nao magaacinwo ta maragara momū. **11** Nī harī ūmwe wiyumīrītie thīnī waku wee Nineve, ūrīa ūthugundaga ūūru wa gūkīrīra Jehova, na akaheanaga īrīra cia waganu. **12** Jehova ekuuga atīrī: “O na aakorwo marī na arata, na nī aingī mūno-rī, nīmakaniinwo, meherio. O na aakorwo nīngūyariirīte, wee Juda-rī, ndigacooka gūkūyariira rīngī. **13** Na rīrī, nīnguunanga icooki rīao rīume ngingo-inī yaku, na nduange mīnyororo īrīa woheetwo nayo.” **14** Jehova nīarutīte watho ūgūkonī, wee Nineve, akoiga atīrī, “Ndūkagīa na njīaro cia gūtūūria rīitwa rīaku. Nīngananga mīhianano iyo mīcūhie o na īyo ya gūtwekio īrīa īrī kūu hekarū ya ngai ciaku. Nīngūharīria mbīrīra yaku, nīgūkorwo ūrī kīndū kīūru biū.” **15** Ta cūthīrīria kūūria īrīma-igūrū, muone magūrū ma mūdū ūrīa ūrarehe ūhoro mwega, ūrīa wanagīrīra thayū! Wee Juda-rī, kūngūria ciathī ciaku, na ūhingie mīhītwa yaku. Andū aaganu matigagūtharīka rīngī, nīgūkorwo nīmakaniinwo biū.

2 Atīrīrī, wee Nineve, mūgūtharīkīrī nīokīte gūgūtharīkīra. Rangīra kīgītīro kīa hinya, na ūgītīre njīra; wīhotore, na wīkīre hinya mūno! **2** Jehova nīagacookeria Jakubu rīiri wake, ūhaane ta rīiri wa Isīraeli, o na aakorwo aanangi nīmamonūhīte, na makaananga mīthabībī yao. **3** Ngo cia thigari ciake nī cia rangī mūtune, njamba cia ita cīhūmbite nguo ndune ta gakarakū. Igera cia ngaari cia ita irahenia mūthenya ūrīa cīahaarīrio; matimū mahangīrītwo mītī ya mikarakaba namo makahenūka maahiūrio. **4** Ngaari cia ita iraguthūka itūkaniīrie njīra cia itūūra, irahanyūka na mbere, nīngī na thuuha, itūkaniīrie ihaaro-inī cia itūūra. Ihaana ta imūrī irakana; irahiūka

ta rūheni. **5** Acookanīrīrie mbūtū cia thigari iria njamba, no ciūkaga ikīhīngagwo. Iguthūkaga nginya rūthingo-inī rwa itūūra inene; itūkaga ta ngo ya kūrīgītīra. **6** Hīngīrīrio cia rūū nī hīngūre, naguo mūcī wa ūthamaki ūkamomoka. **7** Nī gwathanītwo itūūra rīu inene rītahwo na rīthaamio. Ngombo ciario cia airītu iragīrika na mīgambo ta ya ndutura, na ikehūūra ithūri. **8** Nineve kūhaana ta ndia, na maaī makuo nikūhwa marahwa. Kūraanīrītwo, gūkeerwo atīrī, “Ta rūgamai! Ta rūgamai!” No gūtīrī mūdū ūngīhūgūra. **9** Tahai betha! Tahai thahabu! Ūtonga ūrīa ūrī igīina-inī ciao cīothe ndūngīthira! **10** Nineve nīgūtahe, na indo igatunyanwo gūgatigwo ūtherī! Ngoro nīkuite, na maru makaregera, na mīrī ikainaina, o na andū othe magathita ithiithi. **11** Atīrīrī, imamo cia mīrūūthi irī ha, kūdū kūrīa yarereire ciana ciayo, kūrīa mīrūūthi ya njamba na ya nga yathiāga na ciana ciayo itegwītīgīra? **12** Mūrūūthi wa njamba nīwatambuūrīre ciana ciaguo nyama cia gūciigana, na ūgītīra mūgoma waguo gīa kūrīa, ūkīyūria imamo ciaguo na kīrīa woragīte, na ūkīyūria ngurunga ciaguo na kīrīa waguīmīte. **13** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Nī nīngūkīrīrie. Nīngacina ngaari ciaku cia ita na mwaki, naruo rūhū rwa njora nīrūkaniina mīrūūthi yaku īrīa mīthī. Ndigagūtīgīria kīndū gīa kūguīma gūkū thī. Nayo mīgambo ya andū arīa ūtūmaga ndigaacooka kūguuo rīngī.”

3 Kaī itūūra inene rīa Nineve rīrīa rīitaga thakame rīrī na haaro-ī! Itūūra rīu rīyūrītwo nī maheeni na indo cia ūtunyani, na rītiagaga andū moragītwo. **2** Rī na mwanūko wa mīcaarīca, na mūrurumo wa magūrū ma ngaari, na mbarathi iteng'ere, na ngaari cia ita ikūrīgarūga! **3** Thigari cia mbarathi irahithūka, ikahenūka hīu cia njora na matimū marahenia! Andū aingī nīmooragītwo, gūkagīa na hība cia arīa makuite, na ciimba itangītarīka, nao andū makahīngwo nī ciimba icio: **4** maūdū maya mothe marekīka nī ūndū wa ūingī wa merīrīria ma mūmaraya, ūrīa ūguucīrīrie mūdū-wa-nja ūcio mūrōgī, ūrīa watuīre ndūrīrī ngombo na ūmaraya wake, na agītua kīrīndī ngombo na ūragūrī wake. **5** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Nī nīngūgūkīrīra. Ngūkūheta nguo ikūhūmbīre ūthiū. Nguonia ndūrīrī njaga yaku, na ngūconorīthie mbere ya mothamaki. **6** Ngūgūkīria gīko kīrī magigī, ngūnyare ūtūke kīndū gīa kūmakania gīkīonwo nī andū. **7** Arīa othe magakuona nīmakoorā makiugaga atīrī, ‘Hī, Nineve nīrīanange, nūū ūkaarīcakāra?’ Mūdū wa gūkūhoorēria-rī, ingīmūruta kū?” **8** Wee-rī, ūkīrī mwega gūkīra Thebesi, itūūra rīrīa rīakītwo Rūū-inī rwa Nīlī, o rīo rīrīgīcīrīrio nī maaī? Rūū rīu nīruo rūrīgītīgīra, naruo rūthingo rwarīo nī maaī macio. **9** Kushi na Misiri nīcio ciarī hinya warīo ūtangīathirīre; Putu na Lubimu maarī amwe a thiritū narīo. **10** No rīrī, nīrītahirwo, na andū aarīo magīthaamio. Tūenge twarīo twatungumanirio, tūgītūka icunjī magomano-inī mothe ma njīra. Mītī nīyacuukīrīwo andū aarīo arīa maarī igweta, anene othe aarīo makīohwo na mīnyororo. **11** Wee nawe nīukarīō, na nīukoora, wīhīthe, wethe kīhitho ūūrīre thū ciaku. **12** Cīhitho

ciaku nūmu ciothe ihaana ta mīti ya mīkūyū, īrī na ngūyū iria ciambīte kwīrua, yainainio-rī, ngūyū ikagūa kanua-inī ka mūrī. **13** Tarora, mbūtū ciaku cia ita, hī, ciothe ihaana ta andū-a-nja! Ihingo cia būrūri waku nī hingūrīre thū ciaku biū, mīgūko yacio īgacinwo na mwaki. **14** Taha maaī ūige, ūgaakorwo namo hīndī ya kūrīgīcīrio, cīgītīro ciaku cia hinya ūcirūmie wega! Haarīria rīumba, kia ndoro, ūthondeke maturubari. **15** Kūu nīkuo mwaki ūgaakūniinīra, na rūhiū rwa njora rūgūtemenge ūthire biū, rūkūrīe o ta ūrīa ūngīrīto nī itono. Ciaranai ta itono, mūciarane, mūingīthe ta ngigī! **16** Onjoria aku ūmaingīhīte, makaingīha gūkīra njata cia igūrū, no mahaana ta ngigī iria cianangaga būrūri, igacooka ikeyūmbūkīra. **17** Arangīri aku matariī ta ngigī, anene aku nao nī ta mīrumbī ya ngigī, īrīa yūmbaga thingo-inī ciaku mūthenya wa heho, no rīua rīara, ikombūka īgathīi, na gūtīrī mūdū ūngīmenya kūrīa yathīi. **18** Atīrīrī, wee mūthamaki wa Ashuri, arīithi aku nīmakomete; andū aku arīa marī igweta nīmahuurūkīte. Andū aku othe mahurunjūkīire irīma-inī, na gūtīrī wa kūmacookanīrīria. **19** Kīronda gīaku gītīngīthona; nguraro yaku nī ya gūkūūraga. Mūdū o wothē ūguūte ūhoro waku arahūūra hī tondū nīūgwīte, nūū ūtarī wahutio nī kīnyariirano gīaku gītārī mūthia?

Habakuku

1 Ino niyo ndumiriri nditū iria yakinyirire mūnabii Habakuku. **2** Wee Jehova-rī, nī nginya rī ngūtūura ngūkayagira undeithie, no wee ūkaaga kūnjigwa? Githi ndigūkayagira ngiugaga, “Haaro! Haaro!” no wee ūkaaga kūhonokania? **3** Ūtūmaga ndirorere wagi wa kihooto niki? Ūkiragiriria maündū mooru niki? Mwanangiko na haaro iri mbere yakwa; kūrī na njūgitano, nayo mbaara nī nyingi. **4** Nī ūndū ūcio, watho nīmwigathie hinya, na kihooto githiootanaga. Andū aria aaganu marigiicaga aria athingu, na nī ūndū ūcio kihooto gikoogomio. **5** “Atiriri, ta rorai ndūriri na mwirorere ūhoru wacio, na mūmake biū. Nīgukorwo matukū-ini maku nīngwika ūndū ūria ūtangitika o na ūngirwo. **6** Nīngwarahūra andū a Babuloni, andū a haaro, na matari tha, aria matuikanagia thi yothie, na makegwatira ciikaro itari ciao. **7** Nī andū a kūmakania, na a gwitigirwo; nīo meyathaga, na magetūūgiria. **8** Mbarathi ciao iri ihenya gūkira ngari, na nī ooru mūno gūkira njūū iria icangacangaga kihwai-ini. Thigari ciao iria ithiiaa ihaicite mbarathi iteng’eraga ta ciūmbūkite; ahaici acio a mbarathi moimaga kündū kūraya. Mombūkaga ta nderi igicuhūkira gĩa kūrīa; **9** othe mokaga mehaaririie kūruta haaro. Thigari icio ciao nyingi mūno ithiiaa ihaatite ta rūhuho rwa werū-ini, igathiī itahite andū aingi mūno ta mūthanga. **10** Manyaraga athamaki, na makanyūrūria andū aria maathanaga. Mathekagirira matūūra mothe manene maria mairigire; maakaga ihumbu cia tiri, magatunyana matūūra macio. **11** Nīngi mahitūkagira kuo na ihenya o ta rūhuho mathiite na mbere; andū maagararaga watho, magatuika ehia, magatua ati hinya wao nīguo ngai yao.” **12** Wee Jehova-rī, githi ndūtūūruga kuuma tene o na tene? O Wee Ngai wakwa, ūria wakwa mūtheru, tondū ūcio tūtigakua. Wee Jehova-rī, nīwe ūthuurite andū a Babuloni mahingie itūrio riaku; wee Rwaro rwa Ihigari, ūkamaamūra matūherithie. **13** Maitho maku nī matheru mūno, matingiirorera ūmaramari; wee-rī, ndūngikiririria maündū mooru. Ūgikiragiriria andū aria oingumania niki? Ūkiraga niki riria andū aria aaganu mekūmeria andū aria athingu kūmakira? **14** Ūtuite andū ta thamaki cia iria, ūkamatia ta ciūmbe cia iria-ini, iria itari mūciathi. **15** Thū iyo njaganu imaguucagia othe na ndwano, ikamagwatia na wabu wayo, ikamacookereria thiini wa mūtego wayo; nī ūndū ūcio igakena na igacanjamūka. **16** Nī ūndū ūcio, irutagira wabu wayo igongona, na igacinira mūtego wayo ūbumba, nīgukorwo wabu wayo nīguo ūtūmaga itūre iikenagia, na ikariāga irio iria njega mūno. **17** Igūtūūra itahaga na wabu wayo, ikaniinaga ndūriri ingi itegūcigūira tha?

2 Nīngūrūgama handū hakwa ha kūrangira, na njikare o hau rūthingo igūrū. Njeteireire njigwe ūria ekūnjira, nīguo menye ūria ingicookia nī ūndū wa iteta ririri. **2** Nake Jehova akinjookeria atiri, “Andika ūgūrio ūyū, ūwandike wega ihengere-ini na ndemwa nene, nīgeetha ūthomeke wega, o na mündū angikorwo ateng’erete. **3**

Nīgukorwo ūgūrio ūyū wetereire ihinda riria rituitwo; waragia ūhoru wa matukū ma mūthia, na ndūngitūika wa maheeni. O na ūngikara mūno-rī, wetereire. Ti-itherū nīūkahingio, na ndūgatirio. **4** “Atiriri, mündū mwitii-rī, meririria maake ti marūngiriru; no mündū ūria mūthingu agatūūra muoyo nī ūndū wa gwitikia gwake; **5** ti-itherū, mündū ūcio mwitii nīakunyanagirwo nī ndibei; nī mwitii na ndari hīndi ahurūkaga. Tondū akorokete ta mbirira, na o ta ūria gikuū gitaiganagia, o nake ndaiganagia; acookanagiriria ndūriri ciothe hari we, na agataha andū a ndūriri ciothe. (Sheol h7585) **6** “Githi andū othe matikamūthekerera makimūnyūrūgia, na mamūnyarare, makiugaga atiri, “Kaī mündū ūria wīgagira indo cia ūici, na agetongia na indo cia ūtunyani arī na haaro-il! Egūtūūra ekaga ūguo nginya-rī? **7** Andū aria ūri na thiiri wao githi matigagūūkirira o rīmwe? Githi matikaarahūka, na matūme ūinaine, macooke makūnyamarie? **8** Tondū nūtahite ndūriri nyingi indo ciao, matigari ma ndūriri icio, nīmagagūtaha indo o nawe. Nī ūndū nūitite thakame ya andū, na ūkaananga mabūriri, na matūūra manene, o na aria othe marī kuo. **9** “Mündū ūria wakaga wathani wake, na agetongia na uumithio ūtari wa kihooto, nīgeetha aake nyūmba yake handū igūrū nīguo ehonokie ndakanyitwo nī mwanangiko, kaī arī na haaro-il! **10** Wee wanacirira kūniinwo kwa ndūriri nyingi, ūgaconorithia nyūmba yaku mwene, na ūkoorwo nī muoyo waku. **11** Mahiga ma rūthingo nīmakaniirira, na mīgamba ya mbaū nīkamūkiria. **12** “Mündū ūria wakithagia itūūra inene na ūiti wa thakame, na akahaanda itūūra na njira cia ūmaramari, kaī arī na haaro-il! **13** Githi Jehova Mwene-Hinya-Wothe ndatuite ati wira wa andū no ngū cia gwakiriria mwaki, na ati ndūriri ciinogagia o tūhū? **14** Nīgukorwo thi nīkaiyūrwo nī ūmenyo wa riiri wa Jehova, o ta ūria maaī maiyūrite iria-ini. **15** “Mündū ūria ūheaga andū a itūūra riake njoohi, akamatahiria mondo-ini ya rūūa ya ndibei nginya makarito, nīgeetha erorere njaga yao, kaī arī na haaro-il! **16** Ūkaiyūrwo nī thoni, handū ha kūgia na riiri. Riri nīrio ihinda riakul Nyua, ūriio, nayo njaga yaku yoneke! Gikombe kuuma guoko-ini kwa ūrio kwa Jehova nīkiragūkora, na njono nīkūhumbira riiri waku. **17** Haaro iria ūrutire Lebanoni-rī, nīgakūhubikania, na wanangi waku wa nyamū-rī, nīgakūmakia mūno. Nī ūndū nūitite thakame ya andū, na ūkaananga mabūriri, na matūūra manene, na aria othe marī kuo. **18** “Mūhianano mūicūhie nī wa bata ūrikū mündū aarikia kūwacūhia? O nāguo mūhianano wa gūtwekio ūria ūtūmaga andū maheeneke nī wa bata ūrikū? Nīgukorwo ūria ūthondekaga ehokaga kiria ombite; athondekaga mīhianano itaaragia. **19** Mündū ūria wiraga rūbaū atiri, ‘Gĩa na muoyol! Kana akeera ihiga ritari muoyo atiri, ‘Arahūka! Kaī arī na haaro-il! Indo ta icio ciakihota kuonia mündū njira? Ihumbitwo thahabu na betha; no itiri na mīhūmū thiini wacio. **20** No riri, Jehova arī hekarū-ini yake theru; thi yothie nīkike ki iri mbere yake.”

3 Riri nī ihooya ria mūnabii Habakuku, ria kūinwo ta rwimbo. **2** Atiriri Jehova, nīnjigūite ūhoru wa

ngumo yaku, nganyiitwo nĩ guoya nĩ ūndũ wa ciiko ciaku. Rurumũkia ciiko ciaku matukũ-inĩ maya maitũ, ūtũme imenyeke matukũ-inĩ maitũ; o na hĩndĩ irĩa ūrĩ mūrakaru, iguanagĩra tha. **3** Ngai ookire oimĩte Temani, ūcio Mũtheru agĩũka oimĩte Kĩrĩma kĩa Parani. Riiri wake ūkihumbĩra igũrũ, naguo ūgooci wake ūkiyũra thĩ. **4** Ūkengi wake wahaanaga ta riũa rĩkiratha; mĩrũri yahenũkaga kuuma guoko-inĩ gwake, naho hau niho hinya wake wahithĩtwo. **5** Mũthiro nĩguo wamũtongoragia; mũrimũ wa mũthiro ūkamuuma thuutha. **6** Aarũgamire, agĩthingithia thĩ; agĩcũthĩrĩria agĩtũma ndũrĩrĩ ciinaine. Irĩma cia tene ikĩmumuthũka, natuo tũrĩma twa tene tũkĩmomoka. Mĩthĩre yake-rĩ, nĩ ya tene na tene. **7** Nĩndonire andũ arĩa matũũraga hema cia Kushani marĩ na mĩnyamaro, nao arĩa matũũraga Midiani maiyũrĩtwo nĩ ruo rũnene. **8** Wee Jehovari, nĩ njũũ warakarĩre? Mang'ũrĩ maku-rĩ, nĩ tũrũũ mokĩrĩre? Wee-rĩ, wokĩrĩre iria na mang'ũrĩ maku rĩrĩa wahaiĩte mbarathi ciaku na ngaari ciaku cia ūhootani cia ita? **9** Nĩwarutire ūta waku, ūkĩwoya na igũrũ, na ūgĩtia mĩguĩ mĩingĩ. Nayo thĩ ūkĩmĩganyia na njũũ; **10** irĩma ciakuonire ikĩnyogonda. Kĩguũ kĩa maaĩ nakĩo gĩgĩtherera; maaĩ ma kũrĩa kũriku makĩhũyũka, na makĩambararia makũmbĩ mamu na igũrũ taarĩ moko. **11** Riũa na mwerĩ nĩciarũgamire o ro ūguo kũu igũrũ, ciona ūtheri wa mĩguĩ yaku ikĩrathũka, na ciona kũhenia gwa itimũ riaku rĩkĩmenũka. **12** Watũĩkanĩirĩe thĩ na mang'ũrĩ, na ūkĩhũũra ndũrĩrĩ ūrĩ na marakara. **13** Wokire kũhonokia andũ aku, na ūhonokie ūrĩa waku mũitĩrĩrie maguta. Wahehenjire kĩongo kĩa nyũmba ya waganu, ūkĩmĩtharia nginya itina-inĩ ciayo. **14** Wamũtheecire mũtwe na itimũ riake mwene, rĩrĩa njamba ciake cia ita ciatũtharĩkĩre itũharaganie; cigakenagĩrĩra ta igũtambuura athĩni arĩa mehithĩte. **15** Wee wakinyire iria igũrũ na mbarathi ciaku, ūgĩthuka maaĩ macio mainĩ, magĩtuĩka makũmbĩ manene. **16** Ndaiguire ūhoru ūcio, ngoro yakwa igĩtumatuuma, nacio iromo ciakwa ikĩinaina nĩ mũgambo ūcio; mahĩndĩ makwa makĩonja, namo magũrũ makwa makĩinaina. No nĩ nĩngweterera ngĩrĩrĩrie, nginya mũthenya ūrĩa wa kũnyariirĩka ūgaakinya, ūkore rũrĩrĩ rũrĩa rũtũtharĩkagĩra. **17** Atĩrĩrĩ, o na mũkũyũ ūngĩaga kũruta kĩro, nayo mĩthabĩbũ yaage thabĩbũ, o naguo mũtamaĩyũ wage maciaro, nayo mĩgũnda yaage irio; o na kũngĩaga ng'ondũ gĩcegũ na kwage ng'ombe ciugũ-inĩ-rĩ, **18** nĩ no ndĩrĩkenagĩra Jehova, njanjamũkage nĩ ūndũ wa Ngai Mũhonokia wakwa. **19** Mwathani Jehova nĩwe hinya wakwa, atũmaga magũrũ makwa magĩe ihenya ta magũrũ ma thwariga, nake aahotithagia kũhaica kũrĩa gũtũgĩru. Kũrĩ mũtongoria wa nyĩmbo. Rũĩmbo rũrũ nĩ rwa kũinwo na inanda cia mũgeeto.

1 Atīriri, īno niyo ndūmīriri ya Jehova irīa yakinyīrīre Zefania mūrū wa Kushi, mūrū wa Gedalia, mūrū wa Amaria, mūrū wa Hezekia, rīrīa Mūthamaki Josia mūrū wa Amoni aathamakaga Juda. **2** Atīriri, Jehova ekuuga ūi: “Nīnganiina indo ciothe ithire biū, ithire kūdū guothe gūkū thī. **3** Nīnganiina andū o na nyamū; njooke niine nyoni cia rīera-inī, na thamaki cia iria-inī. Andū ariā aaganu magaatigīro o hība cia mahuti, hīndi irīa ngaaniina andū mathire kūdū guothe gūkū thī,” ūguo nīgūo Jehova ekuuga. **4** “Nīngatambūrūkia guoko gwakwa njūkīrīre Juda, na njūkīrīre andū othe ariā matūūruga Jerusalemu. Nīnganiina mīhianano ya Baali irīa itigarite gūkū, na niine marītwa ma andū ariā matooi Ngai, na athīnjīri-ngai cia mīhianano, **5** o acio mainamagīrīra, makahooya mbūtū cia igūrū marī nyūmba igūrū, o na makainamīrīra, makehīta na rītwa rīa Jehova, na magacooka makehīta na rītwa rīa Milikomu, **6** o acio matigaga kūrūmīrīra Jehova magacooka na thuutha, na maticaragia Jehova, o na kana makamūrongooria. **7** Atīriri, kirai kī mūrī mbere ya Mwachani Jehova, nīgukorwo mūthenya wa Jehova ūrī hakuhi. Jehova nīahaariire igongona; nīngī nīamūrīte andū ariā etite. **8** Mūthenya ūcio wa igongona rīa Jehovārī, nīngaherithia anene, o na herithie ariū a mūthamaki, hamwe na ariā othe magakorwo mehumbite nguocia būriri ūngi. **9** Mūthenya ūcio-rī, nīngaherithia ataagarari othe a hīngīro, o acio maiyūrāgia hekarū ya ngai ciao na haaro na maheeni.” **10** Jehova ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio nīgūkaiguuo mūkayo uumite Kihingo-inī gīa Thamaki, o na kūgīrika kuumite Itūūra Rierū, nāguo mūrurumo mūnene wa mūmomoko uume tūrīma-inī. **11** Girikai, inyuī mūtūūruga rūgongo rwa ndūnyū; mūgīrīke tondū onjorithia anyu othe nīmekūniinwo, na ariā othe monjorithanāgia na betha manangwo. **12** Hīndi iyo nīngoya matawa njethe andū Jerusalemu, na herithie ariā meiganīte, ariā mahaana ndibei itiganīrio na kīnyita kīayo, ariā meciirāgia atīrī, ‘Jehova ndarī ūndū angūka, mwega kana mūūru.’ **13** Ūtonga wao nīgūgatahwo, na nyūmba ciao imomorwo. Nīmagaka nyūmba, no matigacitūūra; nīmakaahaanda mīgūnda ya mīthabibū, no matikanyua ndibei yayo. **14** “Mūthenya ūrīa mūnene wa Jehova ūrī hakuhi, ūrī hakuhi na nīūrooka narua. Ta thikīrīriai! Kīrīro kīa mūthenya ūcio wa Jehova gīgaakorwo kīrī kinene, nacio njamba cia ita nīikaarīra mūno irī kūu. **15** Mūthenya ūcio-rī, ūgaakorwo ūrī wa mang’ūrī, mūthenya wa mīnyamaro na ruo rūnene, mūthenya wa mathīna na mwanangiko, mūthenya wa nduma na mairia, mūthenya wa matu na nduma ndumanu, **16** mūthenya wa kūhuho karumbeta na mbugīrīrio ya mbaara ya gūūkīrīra matūūra marīa mairigīrwo na hinya, na gūūkīrīra mīthiringo irīa mīraihi na igūrū. **17** Nīngarehere andū mīnyamaro, nao magaaithiiga ta andū atumumu, nī ūndū nīmehīrīre Jehova. Thakame yao nīgaitwo ta rūkūngū, nacio nyama cia nda ciao iteo ta irī rūrua. **18** Betha kana thahabu ciao itikahota kūmahonokia, mūthenya ūcio wa mang’ūrī ma Jehova. Thī yothe ikaaniinwo na mwaki

2 Mwīcookanīrīriei hamwe, mwīcookanīrīriei hamwe inyuī rūrīrī rūrū rūtarī thoni. **2** Mwīcookanīrīriei mbere ya ihinda rīrīa rītūitwo gūkinya, mūthenya ūcio ūmūkorere ta ūrīa mūūngū ūmbūrāgwo nī rūhuho, mbere ya marakara mahiū ma Jehova mamūkore, mbere ya mūthenya ūcio wa mang’ūrī ma Jehova kūmūkora. **3** Cariai Jehova, inyuī andū othe ariā enyīhīa a būriri, inyuī ariā mwīkaga ūrīa aathanīte. Mwīcarīriei ūthingu, mwīcarīriei kwīnyīhīa; no gūkorwo nīmūkagītīrwo mūthenya ūcio wa marakara ma Jehova. **4** Itūūra rīa Gaza nīrīgatiganīrio, narīo itūūra rīa Ashikeloni rīanangwo. Andū a Ashidodi makaarutūrūrwo mūthenya barigici, narīo itūūra rīa Ekironi rīthario ta mūtī ūkūmunywo. **5** Inyuī ariā mūtūūruga ndwere-inī cia iria, o inyuī Akerethi, kaī mūrī na haaro-īl Ndūmīriri ya Jehova nī īgūūkīrīre, wee Kaanani, būriri wa Afilisti. “Nīngakūniina, na gūtīrī mūdū o na ūmwe ūgaatigara.” **6** Būriri ūcio ūrī ndwere-inī cia iria, o kūu Akerethi matūūruga, gūgaatuika kūdū gwa gwakwo ithūnū cia arīthi, na ciugū cia ng’ondū. **7** Būriri ūcio ūgaatuika wa matigari ma nyūmba ya Juda; kūu nīkūo makoona ūrīithio. Hwaī-inī magaaomaga nyūmba cia Ashikeloni. Nake Jehova Ngai wao nīakamamenyerera, na atūme magaacīre rīngī. **8** “Nīnjigūite irumi cia Moabi na inyūrūri cia Aamoni, acio maarumire andū akwa na makīhīta gūūkīrīra būriri wao.” **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atīrī, “Tī-itherū o ta ūrīa nīi ndūūruga muoyo-rī, Moabi gūgaatuika o ta Sodomu, nāguo būriri wa Aamoni ūtuika ta Gomora, kūdū kwa riya, na marima ma cumbi, kūdū gūtākūragā kīndi kuuma tene. Matigari ma andū akwa nīmakaamataha; nao andū a rūriri rwakwa ariā makaahonoka nīmakagaya būriri wao.” **10** Maūdū macio nīmakamakora nī ūndū wa mwītīo wao, na nī ūndū wa kūuma na kūnyūrūria andū a Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **11** Jehova nīagetigīrwo nīo rīrīa akaananga ngai ciothe cia būriri ūcio. Ndūriri iria irī hūgūrūrū-inī ciothe cia iria nīkamūhooya, o rūriri rūrī būriri waruo kūmbe. **12** “O na inyuī, andū a Kushi, nīmūkooragwo na rūhīi rwakwa rwa njora.” **13** Nīagatambūrūkia guoko gwake okīrīre andū a gathigathini na aniine Ashuri, atige Nīneve gūkīrīte ihooru, na kūmagarite o ta werū. **14** Ndūūru cia mbūri na ng’ombe igaakoma kuo, hamwe na ciūmbe cia mīthemba yothe. Ndundu cia werū na ndundu iria ng’ambi nīkomba itugī-inī ciakuo. Kayū ka mīgambo yacio gakaiguagwo ndīrica-inī, hība cia mahiga igaakorwo mīrango-inī, nayo mīgamba ya mītarakwa itigwo ūtheri. **15** Rīrī nīrīo itūūra rīrīa rīratūire na gīkeno, o na rītarī na ūgwatī. Rīrīa rīeīrāgia atīrī, “Nīi no nīi, na gūtīrī ūngi tiga nīi.” Kaī nīrīkīanangītwo, rīgatuika o kīmamo kīa nyamū cia gīthaka-ī! Ariā othe mahītūkagīra harī rīo no kūrīnyūrūria na kūrīorota.

3 Kaī itūūra rīrī inene rīa andū aremi, na rīgwatītio thaahu, o na rīyūrīte maūdū ma kūhinyanīrīria

rĩrĩ na haaro-ĩ! **2** Rĩtĩrĩ mĩndũ riathĩkagĩra, rĩtĩtĩkagĩra mũkĩonagĩra na maitho manyu,” ũguo nĩguo Jehova gũtaarwo. Rĩtĩhokaga Jehova, na rĩtikuhagĩrĩria Ngai ekuuga.

3 Anene aarĩo mahaana ta mĩrũũthĩ ikũrarama, aathani aarĩo mahaana ta njũũĩ iria icangacangaga hwaĩ-inĩ, gũtirĩ kĩndũ matigagia gikinyie rũciinĩ. **4** Anabii aarĩo nĩ etĩĩ; nĩ andũ a ungumania. Athĩnjĩri-Ngai aarĩo mathaahĩtie handũ-harĩa-haamũre, na magathũkia watho. **5** Jehova ũrĩa ũrĩ thĩinĩ warĩo nĩ mũthingu; we ndeekaga ũuru. Rũciinĩ o rũciinĩ niatuanagĩra ciira na kĩhooito, mũthenya o mũthenya ndagaga gwĩka ũguo, no arĩa matarĩ athĩngu matĩrĩ thoni. **6** “Nĩniinĩte ndũrĩrĩ; ciĩgitĩro ciao cia hinya nĩ momore. Nacio barabara ciao ndũmĩte itiganĩrio, gũtirĩ mĩndũ ũracigerera. Matũũra mao manene nĩmanange; gũtirĩ mĩndũ o na ũmwe ũtigarĩte, gũtirĩ o na ũmwe. **7** Ndeerire itũũra rĩu inene atĩrĩ, ‘Ti-itherũ nĩũkanjĩtigĩra, na wĩtikĩre gũtaarwol’ Hindĩ ĩyo itũũro ciake itikaniinwo, o na kana maherithia makwa mamũkore.” No o meeriragĩria o gwĩka ũũru maũndũ-inĩ mao mothe. **8** Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ikarai mĩnjeteraire, mweterere mũthenya ũrĩa ngaarũgama ndute ũira. Nĩndũite atĩ nĩngacookanĩrĩria ndũrĩrĩ hamwe, na nyũnganie mothamaki, nĩguo ndĩmaitĩrĩrie mang’ũrĩ makwa, nĩmo marakara makwa mahiũ. Thĩ yothe nĩũkaniinwo nĩ mwaki wa marakara ma ũiru wakwa. **9** “Hindĩ ĩyo nĩngatheria mĩromo ya ndũrĩrĩ, nĩguo othe makayagĩre rĩtwa rĩa Jehova, na mamũtungatagĩre marĩ na ũrũmwe. **10** Andũ akwa arĩa mahurunjũkiire mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa njũũĩ cia Kushi, o acio maahooyaga, nĩmakandehera maruta. **11** Mũthenya ũcio wee ndũgaconorthio nĩ ũndũ wa maũndũ mothe marĩa mooru wananjika, tondũ nĩngeheria arĩa othe makenagĩra mwĩtĩio wao, ndĩmarute kuuma itũũra-inĩ rĩrĩ inene. Ndũgacooka gwĩtũũgĩria ũrĩ kĩrĩma-inĩ gĩakwa gĩtheru. **12** No rĩrĩ, nĩngatigia gatagatĩ-inĩ kanyu andũ arĩa ahooreri na enyĩlĩha, arĩa mehokete rĩtwa rĩa Jehova. **13** Matigari ma Isiraeli matigekaga ũũru; matikaheenanageria, kana ũhinga wonেকে তুনুয়া-ইনি ত্বাও. Makaanĩaga na magakoma, na gũtirĩ mĩndũ ũkaamamakia.” **14** Atĩrĩrĩ, wee Mwarĩ wa Zayuni, ina rwĩmbo; o nawe, Isiraeli anĩrĩra! Nawe Mwarĩ wa Jerusalemu kena na ũcanjamũke na ngoro yaku yothe! **15** Jehova nĩheretie ihũũra riaku, nacio thũ ciaku nĩacingatĩte. Jehova mũthamaki wa Isiraeli arĩ hamwe nawe; ndũgacooka gwĩtigĩra mwanangĩko rĩngĩ. **16** Mũthenya ũcio nĩmakeera Jerusalemu atĩrĩ, “Wee Zayuni, ndũgacooke gwĩtigĩra na ndũkaregerie moko maku. **17** Jehova Ngai waku arĩ hamwe nawe, o we ũrĩa ũrĩ hinya wa kũhonokania. Niarĩgũkenagĩra mũno, na nĩarĩkũhooragĩria na wendo wake, agũkũngũire akĩinaga nyĩmbo.” **18** “Kĩeha gĩa ciathĩ iria njathane nĩngamwehereria; icio ikoretwo irĩ mũrĩgo na cia thoni harĩ inyuĩ. **19** Hindĩ ĩyo nĩngaherithia arĩa othe maamũhinyagĩrĩria; nĩngahonokia arĩa ithua, na njookererie arĩa mahurunjĩtwo. Nĩngatũma magĩe igweta na ndĩmagoocithie mabũrũri-inĩ mothe kũrĩa manaconorthio. **20** Ihinda rĩu nĩngamũcookanĩrĩria; hĩndĩ ĩyo nĩngamũcookia mũciĩ. Nĩngatũma mũgĩe igweta na ndĩmũgoocithie gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ, hĩndĩ irĩa ngaatũma mũgaacĩre rĩngĩ, o

Hagai

1 Na rīrī, mwaka-inī wa keerī wa gūthamaka kwa Dario, mūthenya wa mbere wa mweri wa gatandatū, ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre Zerubabeli mūrū wa Shealitieli, mwathi wa būruri wa Juda, na kūrī Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, na kanua ka mūnabii Hagai makīrwo atīrī, **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Andū aya moigaga atīrī, ‘Ihinda ti ikinyu rīa gwakīra Jehova nyūmba.’” **3** Ningī ndūmīriri ya Jehova igīūka na kanua ka mūnabii Hagai ikīūria atīrī, **4** “Anga nī ihinda rīanyu inyuī ene rīa gūikara nyūmba iria ng’emie na mbaū rīrīa nyūmba īno yakwa īkarīte īrī nyanangīku?” **5** Na rīrī, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Mwīcūraniei wega ūrīa mīthīire yanyu itarīī. **6** Mūhaandite irio nyingī, no mūkagetha o tūnini. Mūrītāga no mūthīhūnaga. Mūnyuuga no mūtīnyootokaga. Mwīhumbaga nguo no mūtīiguaga ūrugarī. Ningī ūrīa ūthūkūmaga, aanyīita mūcaara wake awīkagīra mūhuko ūrī na marima.” **7** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Mwīcūraniei wega ūrīa mīthīire yanyu itarīī. **8** Ambatai irīma-inī mīgīre mbaū, mūūke mūnjakīre nyūmba, nīgeetha nī ndīmīkenagīre na ndūike wa gūtīagwo,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **9** Mwerīgagīrīra uumithio mūngī, no rīrī, mūkiona o kīndū kīnini. Kīrīa mwainūkirie, ngīkūmbūra na mīhūmū yakwa. Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūūria atīrī, “Ndeekire ūguo niki? Ndeekire ūguo nī ūndū wa nyūmba yakwa, īrīa īkarīte īrī nyanangīku, rīrīa o ūmwe wanyu arahangīra maūndū ma nyūmba yake mwene. **10** Nī ūndū wanyu, igūrū nīrīrege gūita ime, nayo thī īkarega na maciaro mayo. **11** Nīndatūmire būruri wage mbura mīgūnda-inī na irīma-inī, o na ngīūmia ngano, na ngīniina ndibei ya mūhihano na maguta na kīrīa gīothe thī īciaraga, na ngīnyīhia andū na mahiū, na ngīthūkia wīra wa moko manyu.” **12** Ningī Zerubabeli mūrū wa Shealitieli, na Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, na matigari mothe ma andū, magīathīkīra mūgambo wa Jehova Ngai wao, o na ndūmīriri ya mūnabii Hagai, tondū nī Jehova Ngai wao wamūtūmite. Nao andū acio magītīgīra Jehova. **13** Ningī Hagai mūtūmwo wa Jehova akīheana ndūmīriri īno ya Jehova kūrī andū, akīmeera atīrī: Jehova ekuuga atīrī, “Nīī ndī hamwe na inyuī.” **14** Nake Jehova akīarahūra roho wa Zerubabeli mūrū wa Shealitieli, mwathi wa Juda, na roho wa Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, o na roho wa andū othe arīa maatigari, nao magīūka, makīambīrīra kūruta wīra wa nyūmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wao. **15** Kwārī mūthenya wa mīrongo īrī na īna, mweri wa gatandatū, mwaka-inī wa keerī wa gūthamaka kwa Dario.

2 Na rīrī, mūthenya wa mīrongo īrī na ūmwe, mweri wa mūgwanja, ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre mūnabii Hagai, akīrwo atīrī, **2** “Arīria Zerubabeli mūrū wa Shealitieli, mwathi wa būruri wa Juda, na Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, na andū othe arīa matigaire, ūmoorie atīrī, **3** ‘Nūū

wanyu ūtigarīte wonire nyūmba īno na rīiri wayo wa mbere? Mūrōna īhaana atīa rīu? Gīthī mūtīramīōna īhaana ta kīndū gīa tūhū?” **4** Jehova ekuuga atīrī, ‘Gīa na hinya, wee Zerubabeli, na ūgīe na hinya, wee Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, gīai na hinya inyuī andū othe a būruri, na mūrute wīra, nīgūkorwo ndī hamwe na inyuī.’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **5** ūguo nīguo ndaarīkanīire na inyuī, rīrīa mwomīre būruri wa Mīsiri, na Roho wakwa egūtūūra thīnī wanyu. Tigai gwtīgīra.’ **6** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī; ‘Thutha wa kahinda kanini nīngathingithia igūrū na thī rīngī. na thīngithie iria na thī nyūmū. **7** Nīngathingithia ndūriri ciothe, nake ūrīa wīrīragīro nī ndūriri ciothe nīagooka, na nīī nīngaiyūria nyūmba īno rīiri,’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **8** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, ‘Betha nī yakwa, o na thahabu nī yakwa. **9** Rīiri wa nyūmba īno ūgaakorwo ūrī mūnene gūkīra rīiri wa nyūmba īrīa ya mbere,’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. ‘Na handū haha nīngaheana thayū,’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.” **10** Mūthenya wa mīrongo īrī na īna, mweri wa kenda, mwaka wa keerī wa gūthamaka kwa Dario, ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre mūnabii Hagai akīrwo atīrī, **11** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, ‘Ūriai athīnjīri-Ngai ūrīa watho ugīte: **12** Mūndū angīkuua nyama nyamūre ruuno-inī rwa nguo yake, naruo ruuno rūhutie mūgate, kana thubu, kana ndibei, kana maguta, o na kana irio ingī-rī, irio icio ciatūka nyamūre?’” Nao athīnjīri-Ngai magīcookīa atīrī, “Aca.” **13** Ningī Hagai akīmooria atīrī, “Mūndū ūrī na thaahu nī ūndū wa kūhutania na kīimba, angīhutia kīndū kīmwe gīa icio-rī, kīndū kīu no kīnyīitwo nī thaahu?” Nao athīnjīri-Ngai magīcookīa atīrī, “Īī, no kīnyīitwo nī thaahu.” **14** Ningī Hagai akīmeera atīrī, “Jehova ekuuga atīrī, ‘Ūguo noguo andū aya na rūrīrī rūrū matarīī maitho-inī makwa; ūrīa wothē meekaga na kīrīa gīothe marutaga kūu, kīrī na thaahu. **15** “Na rīrī, mwīcūraniei wega ūhoro ūyū kuuma ūmūthī, mūtaranie ūrīa maūndū maatariī mbere ya rīrīa gūtaarī ihiga rīaigīrīrwo igūrū wa rīngī mwako-inī wa hekarū īno ya Jehova. **16** Mūndū o wothē angīathiire hība-inī ya ngano ya ithimi mīrongo īrī, aakoraga no ithimi ikūmi. Mūndū o wothē angīathiire itangi-inī rīa ndibei erīgīrīre gūtahia ithimi mīrongo itano, aakoraga o mīrongo īrī. **17** Ndathūkirie wīra wothē wa moko manyu na mbaa, na mbuu na mbura ya mbembe, no inyuī mūtīgana kūnjookerera,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. **18** Kuuma ūmūthī na gūthīī na mbere, kuuma mūthenya ūyū wa mweri mīrongo īrī na inya, mweri wa kenda, mwīcūraniei wega ūhoro wa mūthenya ūrīa mūthīngi wa hekarū ya Jehova wakīrwo. Ta mwīcūraniei wega: **19** Nī hakīrī o na mbeū itigarīte ikūmbī-inī? Nginyagia rīu, mīthabībū, na mīkūyū, na mīkomamanga, o na mītamaīyū ndīrī iragīa na maciaro. “Kuuma ūmūthī nīndīrīmūrathimaga.”” **20** Ningī ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre Hagai hīndī ya keerī, mweri mīrongo īrī na inya wa mweri ūcio, akīrwo atīrī, **21** “Arīria Zerubabeli mwathi wa Juda, ūmwīre atī nīngathingithia igūrū na thī. **22** Nīngang’āurania itī cia ūnene, na hehenje

hinya wa mothamaki ma thĩ ng'eni. Nĩngakurumania ngaari cia ita, na atwarithia a cio; na ndungumanie mbarathi hamwe na ahaici a cio, o mũndũ arũndwo na rũhiũ rwa njora rwa mũrũ wa nyina. 23 "Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, 'Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngakwamũkĩra, wee ndungata yakwa Zerubabeli mũrũ wa Shealitieli,' ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 'Nĩngĩ nĩngagũtua ta gĩcũhĩ gĩakwa gĩa kĩara, gĩkurure rũũri rwakwa, nĩgũkorwo nĩngũthuurĩte,' ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga."

Zekaria

1 Na rirĩ, mweri wa Inana wa mwaka wa keerĩ wa ūthamaki wa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire mũnabii Zekaria, mũrũ wa Berekia, mũrũ wa Ido, akĩĩrwo atĩrĩ: **2** “Jehova nĩarakaririo mũno nĩ maithe manyu ma tene. **3** Nĩ ūndũ ūcio irĩa andũ atĩrĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūũ: ‘Njookerera, nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga, na nĩ nĩngũmũcookerera,’ ūguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **4** Mũtikahaane ta maithe manyu ma tene ariã maahunjagĩrio nĩ anabii a tene, makeerwo atĩrĩ: Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: ‘Garũrũkai mũtĩge mũthĩire yanyu mũĩũru o na mũtũgo yanyu mũĩũru.’ No makiaga kũnjĩgua kana kũrũmbũia uuge wakwa, nĩguo Jehova ekuuga. **5** Maithe manyu ma tene makĩrĩ kũ rĩũ? Nao anabii-rĩ, nĩmatũũraga nginya tene? **6** No rirĩ, githĩ ndũmĩrĩri yakwa na irĩa ciakwa cia kũrũmĩrĩrwo, irĩa ndaathĩte ndungata ciakwa cia anabii itahingĩrio maithe manyu ma tene? ‘Hĩndĩ iyo makĩĩrĩra makiuga atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe atwĩkĩte kũringana na ūria mũthĩire na mũtũgo iitĩ itarĩ, o ta ūria aatũite nĩegwĩka.’” **7** Mũthenya wa mĩrongo iĩrĩ na ĩna wa mweri wa ikũmi na ūmwe, mweri ūcio wa Shebati, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ūthamaki wa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire mũnabii Zekaria, mũrũ wa Berekia, mũrũ wa Ido. **8** Nĩndonĩre kĩoneki ūtũkũ, na rirĩ, mbere yakwa ngĩona mũndũ wahaicite mbarathi ndune! Mũndũ ūcio aarũgamĩte mũtĩ-inĩ ya mĩhandathi yarĩ handũ mũkuru-inĩ. Thuutha wake nĩ haarĩ mbarathi ĩmwe ndune, na ingĩ cia gĩtĩĩri na ingĩ njerũ. **9** Na nĩ ngĩũria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, ici nacio nĩ cia kĩ?” Mũraika ūcio waaragia na nĩ akĩnjookeria atĩrĩ, “Nĩngũkwĩra nĩ cia kĩ.” **10** Nake mũndũ ūcio warũngĩ mũtĩ-inĩ ya mĩhandathi akĩndaarĩria akĩnjĩra atĩrĩ, “Aya nĩo Jehova atũmĩte mathĩĩ thĩ yothe.” **11** Nao magĩcooka ūhoro kũrĩ mũraika wa Jehova, ūria warũngĩ mũtĩ-inĩ ya mĩhandathi, makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũthĩite thĩ yothe na tũkoona atĩ thĩ nĩhooreire na ĩrĩ na thayũ.” **12** Nĩngĩ mũraika ūcio wa Jehova akĩũria atĩrĩ, “Nĩ nginya rĩ, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūkwaga kũĩguĩra Jerusalemu na matũũra ma Juda tha, marĩa ūkoretwo ūrakarĩre mĩaka mĩrongo mũgwanja?” **13** Nĩ ūndũ ūcio Jehova agĩkarĩria mũraika ūcio twaragia nake na ciugo njega na cia kũhoorerania. **14** Nake mũraika ūcio wanjaragĩria akĩnjĩra atĩrĩ, “Anĩrĩra ndũmĩrĩri ĩno: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Nĩnjĩguaga ūĩru nĩ ūndũ wa Jerusalemu na Zayuni, **15** no rirĩ, nĩndakarĩtio mũno nĩ ndũrĩrĩ irĩa ciĩguaga irĩ ngĩtĩre. Ndaarakarĩire andũ akwa o hanini, no ndũrĩrĩ ĩcio igĩkĩrĩrĩria kũmanyamaria.’” **16** “Nĩ ūndũ ūcio, Jehova ekuuga ūũ: ‘Nĩngacooka itũũra rĩa Jerusalemu ndĩrĩguĩre tha, nayo nyũmba yakwa yakwo kuo rĩngĩ. Naruo rĩrĩgi rĩa gũthĩma nĩrũgatambũrũkio Jerusalemu,’ ūguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **17** “Nĩngĩ ūthĩĩ na mbere na kwanĩrĩra uuge atĩrĩ: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūũ, ‘Matũũra makwa nĩmakaiyũrĩrĩra ūgaacĩru rĩngĩ, nake Jehova nĩakahooreria Zayuni rĩngĩ na ethuurĩre Jerusalemu.’”

18 Nĩngĩ ngĩtiira maitho, na rirĩ, mbere yakwa ngĩona hĩa inya! **19** Ngĩũria mũraika ūcio wanjaragĩria atĩrĩ, “Ici nacio nĩ cia kĩ?” Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Ici nĩcio hĩa irĩa ciarahaganĩrie Juda, na Isiraeli, na Jerusalemu.” **20** Nake Jehova agĩcooka akĩnyonia mabundi mana. **21** Na nĩ ngĩmũũria atĩrĩ, “Aya-rĩ, marooka gwĩka atĩa?” Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Ici nĩcio hĩa irĩa ciarahaganĩrie Juda nĩguo gũtigacooke kuoneka mũndũ ūkwĩhaanda, no mabundi maya, mokite kũmamakia na magũthĩe hĩa ĩcio cia ndũrĩrĩ, irĩa ciambararĩrie hĩa ciao igĩkũĩrĩra bũrũri wa Juda, nĩguo andũ akuo maharaganio.”

2 Nĩngĩ ngĩtiira maitho, na rirĩ, hau mbere yakwa ngĩona mũndũ wanyĩitĩte rĩrĩgi rĩa gũthĩma na guoko gwake. **2** Ngĩmũũria atĩrĩ, “Wee-rĩ, wathĩĩ kũ?” Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Ndathĩĩ gũthĩma itũũra rĩa Jerusalemu, nĩguo menye warĩ o na ūrĩahu warĩo.” **3** Na rirĩ, mũraika ūcio wanjaragĩria agĩthĩĩ, nake mũraika ūngĩ agĩũka kũmũtũnga, **4** akĩmwĩra atĩrĩ, “Teng’era wĩre mwanake ūcio atĩrĩ, ‘Jerusalemu rĩgaatuĩka itũũra ĩnene rĩtarĩ thingo, nĩ ūndũ wa ūngĩ wa andũ na mahĩũ marĩa magaakorwo kuo.’” **5** Jehova ekuuga ūũ, “Nĩ mwene nĩ nĩĩ ngaatuĩka rũthĩngo rwa mwaki ndĩrĩthĩũrũrũkĩrie, na ndũĩke rĩrĩ thĩĩnĩ wa itũũra rĩu.” **6** Jehova ekuuga ūũ, “Ūkai, ūkai! Ūrai muume bũrũri wa mwena wa gathigathĩni, nĩgũkorwo ndĩmũharaganĩrie mĩena yothĩ ĩna ĩria yumaga huho cia igũrũ,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **7** “Ūka, wee Zayuni! Wĩthare, o wee ūtũũraga kwa Mwarĩ wa Babuloni!” **8** Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Thuutha wa kũũhe gĩtĩio, akĩndũma ngahũũrane na ndũrĩrĩ irĩa ciatahĩte indo cianyũ. Nĩgũkorwo ūria wothĩ emũhutagia inyuĩ nĩ kũma kĩa rĩthio rĩa Ngai ahutagia. **9** Ti-itherũ nĩngambararia guoko gwakwa ndĩmookĩrĩre, nacio ngombo ciao itahe indo ciao. Hĩndĩ iyo nĩguo mũkaamenya atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ūndũmĩte. **10** “Wee Mwarĩ wa Zayuni-rĩ, anĩrĩra na ūkũne, nĩgũkorwo ndĩndĩrooka gũtũũra gatagatĩ-inĩ kanyũ,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **11** “Mũthenya ūcio-rĩ, ndũrĩrĩ nĩngĩ nĩkanyĩitithanio na Jehova, na nĩmagatuĩka andũ akwa. Ngaatũũra gatagatĩ-inĩ kanyũ na nĩmũkamenya atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ūndũmĩte kũrĩ inyuĩ.” **12** Jehova nĩakagaya Juda gũtũĩke igai rĩake bũrũri-inĩ ūria mũtheru, na nĩagethuurĩra Jerusalemu o rĩngĩ. **13** Hoorerai harĩ Jehova inyuĩ kĩrĩndĩ gĩa thĩ tondũ nĩeyarahũrĩte kuuma gũikaro-ini gĩake gĩtheru.

3 Nĩngĩ akĩnyonia Joshua, mũthĩnjĩri-Ngai ūria mũnene, arũgamĩte mbere ya mũraika wa Jehova, nake Shaitani arũgamĩte mwena wake wa ūrĩo nĩguo amũcuuke. **2** Nake Jehova akĩra Shaitani atĩrĩ, “Jehova arogũkũma, wee Shaitani! Jehova ūthuurĩte Jerusalemu arogũkũma wee! Githĩ mũndũ ūyũ ti gĩcinga gĩtharĩtuo kuuma mwaki-inĩ?” **3** Na rirĩ, Joshua eehumbĩte nguo irĩ gĩko hĩndĩ iyo aarũgamĩte mbere ya mũraika. **4** Mũraika ūcio akĩra ariã maarũngĩ mbere yake atĩrĩ, “Mũrutei nguo ĩcio ciake irĩ na gĩko.” Agĩcooka akĩra Joshua atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, nĩnjeheretie mehĩa maku, na nĩngũkũhumba nguo cia goro.” **5** Ngĩcooka ngiuga

atiri, “Muohi kiremba githeru mutwe.” Ni undu ucio makimuoha kiremba githeru mutwe, na makimuhumba nguo, muraika wa Jehova arugamite o hau. **6** Muraika wa Jehova agiatha Joshua, akimwira atiri, **7** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga uu, ‘Ungirumira mthiire yakwa na umenyagiriire maundu maria nyendaga mekwo, nugaathaga nyumba yakwa, o na utiuke murugamiriri wa nja ciayo, na ngwitikirie utiuke umwe wa andu aya marungii haha. **8** “Ta thikiriria, wee Joshua, muthinjiri-Ngai uria munene, hamwe na athiritu aku aya maikarite thi mbere yaku, o acio kimenyithia kia maundu maria magooka: Ningarehe ndungata yakwa, o we Ruhonge.’ **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga uu, ‘Atiri, ninjigite ihiga mbere ya Joshua! Ihiga riu riri na maitho mugwanja, na ningakurura maandiko iguru wario, na njeherie mehia ma bururi iyu na muthenya umwe. **10** “Muthenya ucio-ri, o mundu wanyu niageeta mundu wa itura riake maikare rungu rwa muti wake wa muthabibi na wa mukuyu,” uguo niguu Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

4 Hindi iyo muraika uria twaranagiria nake akihunduka, akinjarahura, ta uria mundu aarahuragwo kuuma toro. **2** Nake akinjuria atiri, “Ni ki uroona?” Na ni ngimucookeria atiri, “Ndirona muti wa thahabu theri wa kugirirwo tawa, uri na mbakuri iguru riaguo, na uigirirwo matawa mugwanja na miberethi mugwanja ya gutwara maguta matawa-ini macio. **3** Ningi hara na miti iiri ya mitamayi iriganitie naguo, umwe uri mwena wa urio wa mbakuri, na uria ungir mwena wayo wa umotho.” **4** Nguria muraika uria twaranagiria atiri, “Mwathi wakwa, ici nacio ni nduu?” **5** Nake akinjuria atiri, “Wee-ri, nduu ici ni nduu?” Na ni ngimucookeria atiri, “Aca, Mwathi wakwa, nduu.” **6** Ni undu ucio akinjuria atiri, “Ino niyo ndumiriri ya Jehova kuri Zerubabeli, nayo ikuuga uu: ‘Ti undu wa hinya kana wa uhoti, no ni undu wa Roho wakwa,’ uguo niguu Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **7** “Wee kirima giki kinene-ri, ukiri u? Ugaatuika kundu kwaraganu mbere ya Zerubabeli. Ningi niwe ukaarehe ihiga ria kurikia mwako o gukianagirirwo atiri, ‘Ngai rirathime! Ngai rirathime!’ **8** Ningi ndumiriri ya Jehova ikinginyirira ngurwo atiri: **9** “Moko ma Zerubabeli nimo maakite muthingi wa hekaru ino, na moko make no mo makaamirikia. Hindi iyo nimukamenya ati Jehova Mwene-Hinya-Wothe niwe undumite kuri inyu. **10** “Nuu umenaga muthenya wa kiambiriria kia maundu manini? Andu nimagakana moona kabiru kari guoko-ini gwa Zerubabeli. (Maya nimo maitho mugwanja ma Jehova, maria moonaga thi yotho.)” **11** Ningi nguria muraika ucio atiri, “Mitamayi ino iiri iri mwena wa urio na wa umotho wa muti wa kugirira tawa ni mituu?” **12** Ningi ngimuria atiri, “Honge ici igiri cia mitamayi irugamanite na miberethi ino ya thahabu iraita maguta mahaana ta thahabu ni nduu?” **13** Nake agicookia atiri, “Wee-ri, nduu ici ni nduu?” Na ni ngiuga atiri, “Aca, Mwathi wakwa, nduu.” **14** Ni undu ucio akinjuria atiri, “Aya eeri nio maitiririo maguta niguu matungatage Mwathani wa thi yotho.”

5 Ningi ngicooka ngitiira maitho, na riri, hau mbere yakwa ngiona ibuku-ria-gikunjo rimbukaga riera-ini. **2** Nake akinjuria atiri, “Ni ki uroona?” Na ni ngimucookeria atiri, “Ndirona ibuku-ria-gikunjo rimbukaga riera-ini, riri na uriahu wa mikono mirongo iiri na warii wa mikono ikumi.” **3** Nake akinjuria atiri, “Giki ni kirumi kiria gugitamburuka bururi wotho; nigukorwo kuringana na uria mwena umwe wario wandikitwo, muici o wotho no nginya agaathaamio, naguo mwena ucio ungir wario ukandikwo atiri, uria wotho wihitaga na maheeni niagathaamio. **4** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, ‘Ningatuma kirumi kiu, nakio nigigatoonyu nyumba ya muici na nyumba ya uria wihitaga na maheeni akigwetaga riitwa riakwa. Gigaikara nyumba yake na kimianange yotho, kianange mbaui ciayo na mahiga mayo.” **5** Ningi muraika uria wanjaragiria akumira akinjuria atiri, “Tiira maitho wone ni ki giki kiromira.” **6** Ngimuria atiri, “Ni ki giki?” Nake akinjookeria atiri, “Ni gikabu gia guthima.” Agicooka akiuga atiri, “Uyu niguu waganu wa andu, uria uri bururi wotho.” **7** Nakio gikuniko gia kigera gikigunirwo, na riri, hau thini wa gikabu ngiona mundu-wa-nja waikarite thi ho. **8** Nake akiuga atiri, “Uyu niwe Nyawaganu,” nake akimucookia thini wa gikabu na agigikunika na gikuniko kiu gia kigera. **9** Ngicooka ngitiira maitho, na riri, hau mbere yakwa ngiona andu-a-nja eeri, mareretio ni ruhuho; tondū maarir na mathagu ta ma njuu, makioya gikabu kiu magigitwara riera-ini. **10** Nguria muraika ucio wanjaragiria atiri, “Maratwara gikabu kiu ku?” **11** Nake akinjookeria atiri, “Maragitwara bururi wa Babuloni magagiakire nyumba kuo. Yari-ri, gikabu kiu makige kuo handu hakio.”

6 Ningi ngitiira maitho ringi, na riri, ngiona ngaari inya cia ita igiuka ciuimite gatagati ka irima igiri, irima icio ciari cia gicango! **2** Ngaari ya mbere yaguucitio ni mbarathi ndune, na ya keeri ikaguucio ni mbarathi njiru, **3** na ya gatatu ikaguucio ni mbarathi njeru, nayo ya kana ikaguucio ni mbarathi cia marooro; ciothe ciari mbarathi ciari na hinya. **4** Nguria muraika ucio wanjaragiria atiri, “Mwathi wakwa, ici nacio ni nduu?” **5** Nake muraika ucio akinjookeria atiri, “Maya ni maroho maria mana ma iguru, maroima haria marugamaga mbere ya Mwatani wa thi yotho. **6** Ngaari iyo iguucitio ni mbarathi njiru yerekeire bururi wa gathigathini, nayo iyo iguucitio ni mbarathi njeru yerekeire bururi wa ithuuro, nayo iyo iguucitio ni mbarathi iri na maroro yerekeire bururi wa guthini.” **7** Riria mbarathi icio iri hinya cioimagarire-ri, niageragaga muno uria ingithi thi yotho. Nake agiciria atiri, “Thii mucange thi yotho!” Ni undu ucio igithi thi yotho. **8** Ningi agicooka akinjita akinjuria atiri, “Ta rora, icio cerekeire bururi wa gathigathini niitumite Roho wakwa ugie na uhuruko kuu bururi wa gathigathini.” **9** Ndumiriri ya Jehova niyanginyirire ngurwo atiri, **10** “Amukira betha na thahabu kuuma kuri andu aria maatahitwo, na nio Helidai, na Tobija, na Jedaia, aria mokite kuuma Babuloni. Thi o umuthi mucii kwa Josia muru wa Zefania. **11** Oya betha na thahabu icio uthondeke

thũmbĩ, ũcooke ũmĩgĩrĩre mĩtwe wa Joshua mũrũ wa Jehozadaki, mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũrĩa mũnene. **12** Mwĩre atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: 'Ŭyũ nĩwe mũndũ ũrĩa wĩtagwo Rũhonge, nake nĩakaruta honge arĩ handũ haake na ake hekarũ ya Jehova. **13** Ŭcio nĩwe ũgaaka hekarũ ya Jehova, na nĩakahumbwo riiri, na nĩagaikarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene aathane. O na nĩagatungata arĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai aikariĩre gĩtĩ gĩake kĩa ũnene; na maĩndũ macio meerĩ nĩmakaganĩra wega.' **14** Nayo thũmbĩ iyo iigwo thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, irĩ kiririkano kĩa Helidai, na Tobija, na Jedaia, na Heni mũrũ wa Zefania. **15** Arĩa marĩ kũraya nĩmagooka gũteithia gwaka hekarũ ya Jehova, na inyũĩ nĩmũkamenya atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũndũmĩte kũri inyũĩ. Ŭndũ ũyũ nĩũgekika mũngĩgaathĩkĩra Jehova Ngai wanyu mũrĩ na kiyõ."

7 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ĩna wa ũthamaki wa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩre Zekaria, mũthenya wa kana wa mweri wa kenda, na nĩguo mweri wa Kiselevu. **2** Andũ a Betheli nĩmatũmĩte Sharezeru na Regemu-Meleku hamwe na andũ ao magathaithe Jehova **3** na kũũria athĩnjĩrĩ-Ngai a nyũmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe na anabii atĩrĩ, "Nĩnjagĩrĩrwo nĩ gũcakaya na kwĩhinga kũria irio mweri wa gatano, ta ũria njĩkite miaka mĩingĩ?" **4** Nĩngĩ ndũmĩrĩri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩyanginyĩre akĩnjĩra atĩrĩ, **5** "Ŭria andũ othe a bũrũri o na athĩnjĩrĩ-Ngai atĩrĩ, 'Rĩria mwẽhingaga kũria irio mũgĩcakaya mweri-inĩ wa gatano na wa mũgwanja ihinda rĩa mĩaka mĩrongo mũgwanja-rĩ, ti-itherũ mwẽhingaga kũria irio nĩ ũndũ wakwa?' **6** Na rĩria mwarĩĩaga na mũkanyua-rĩ, githĩ mũtiarĩĩaga ndĩa iyo nĩ ũndũ wa inyũĩ ene?" **7** Githĩ ici ticio ciugo cia Jehova irĩa cianĩrĩrwo igereire harĩ anabii a tene, rĩria Jerusalemu na matũũra marĩa maarĩthiũrũkĩrie maarĩ na ũhurũko na makaagaacĩra, nakuo Negevu na hũgũrũrĩ-inĩ cia irĩa cia mwena wa ithũiro nĩ gwatũuragwo nĩ andũ?" **8** Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩre Zekaria o rĩngĩ akĩĩrwo atĩrĩ: **9** "Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: 'Tuagai ciira na kihooto; iguanagĩrai tha na mũcaayanagĩre mũndũ na ũria ũngĩ. **10** Mũtikanahinyĩrĩre mũtumia wa ndigwa kana mwana wa ngoriai, kana mũndũ wa kũngĩ, kana mũthĩĩni. Mũtikaneciiranĩre ũũru ngoro-inĩ cianyu.' **11** "No nĩmaregire kũigua; makĩng'athĩa, na makihũgũka na magĩthinga matũ mao. **12** Nao makĩũmia ngoro ciao o ta ihiga rĩa nyaigĩ, na matĩngĩathĩkĩrĩre watho kana ndũmĩrĩri irĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe aamatũmĩre na Roho wake, aarĩite na tĩnua twa anabii a tene. Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe akĩrakara mũno. **13** "Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, 'Rĩria ndeetanire, matiathĩkĩrĩre; nĩ ũndũ ũcio rĩria nao maanjĩtĩre, ndiamathĩkĩrĩre. **14** Nĩndamaharaganĩre na kihuhũkanio kĩnene ndũrĩrĩ-inĩ ciothe, magĩtũũra kuo marĩ agenĩ. Bũrũri wa watĩgĩrwo ũkĩrite ihooru, na nĩ ũndũ ũcio gũkiaga mũndũ ũngĩtũũkania kana acooke kuo. Ŭguo nĩguo maatũmĩre bũrũri ũcio mwega ũkire ihooru.'"

8 O rĩngĩ ndũmĩrĩri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩyanginyĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: "Nĩnjĩguaga ũũru mũno nĩ ũndũ wa Zayuni; nĩndĩracinwo nĩ ũũru nĩ ũndũ wake." **3** Jehova ekuuga ũũ: "Nĩngacooka Zayuni, ndũũre Jerusalemu. Hĩndĩ iyo itũũra rĩa Jerusalemu rĩgeetagwo Itũũra Inene rĩa Ŭhoro-wa-Ma, nakĩo kĩrĩma kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe gĩgeetagwo Kĩrĩma Gĩtheru." **4** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: "Athũuri na atumia arĩa akĩrũ mũno nĩmagaikara njĩra-inĩ cia Jerusalemu rĩngĩ, o mũndũ anyiĩtĩte mũtirĩma wake na guoko nĩ ũndũ wa gũkũra mũno. **5** Njĩra cia itũũra rĩu inene ikaiyũra tũhĩ na tũĩritũ tũgĩthaaka." **6** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: "Hĩndĩ iyo ũndũ ũcio no woneke ũrĩ wa magegania nĩ matigari ma andũ acio, no Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekũũria atĩrĩ, harĩ nĩ-rĩ, ũndũ ũcio no woneke ũrĩ wa magegania?" **7** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: "Nĩngahonokia andũ akwa kuumu mabũrũri ma mwena wa irathĩro na wa ithũiro. **8** Nĩngamacookia matũũre Jerusalemu; nao magaatũka andũ akwa na nĩ ndũke Ngai wao wa kwĩhokeka na mũthingu." **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: "Inyũĩ arĩa mũraigua ciugo ici ciarĩrio nĩ anabii arĩa maarĩ kuo rĩria mũthingi wa nyũmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe wahaandĩrwo-rĩ, gĩai na hinya nĩgeetha hekarũ yakwo. **10** Mbere ya hĩndĩ iyo gũtiarĩ irĩhi rĩa mũndũ kana rĩa nyamũ. Gũtirĩ mũndũ ũngĩarutire wĩra wake na thayũ nĩ ũndũ wa thũ ciake, tondũ nĩndatũmĩte o mũndũ o mũndũ okĩrĩre ũria ũngĩ. **11** No rĩrĩ, rĩu ndĩgũcoka kũherithia matigari ma andũ aya ta ũria ndeekaga tene." Ŭguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **12** "Mbeũ nĩgakũra wega, nago mũthabĩbũ nĩũgaciara matunda maguo, na tĩrĩ nĩũkaruta magetha maguo, nario igũrũ nĩrĩgatatia ime. Nгааheana maĩndũ maya mothe matũke igai rĩa matigari ma andũ aya. **13** O ta ũria mũkoretwo mũkĩonwo ta mũrĩ arume mũrĩ gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, wee Juda na Isĩraeli-rĩ, noguo ngaamũhonokia, na nĩmũgatuika kirathimo. Mũtĩgetĩgĩre, no gĩai na hinya." **14** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: "O ta ũria ndaatũite atĩ nĩngũmũrehere mwanangĩko, na ndiigana kũigua tha rĩria maithe manyu mandakarĩre-rĩ," Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, **15** "nĩ ũndũ ũcio rĩu nĩndũite nĩngwĩka Jerusalemu na Juda maĩndũ mega rĩngĩ. Nĩ ũndũ ũcio tigai gwĩtĩgĩra. **16** Maya nĩmo maĩndũ marĩa mũgwĩka: aranagĩrai ũhoro wa ma mũndũ na ũria ũngĩ, na mũtuage ciira wa ma na wa kihooto maciĩrĩro-inĩ manyu; **17** mũtikanaciĩrĩre gwĩka mũndũ wa itũũra rĩanyu ũũru, na mũtikanende kwĩhĩta na maheeni. Nĩ nĩthũire maĩndũ macio mothe," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **18** Ndũmĩrĩri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩyanginyĩre rĩngĩ, ngĩrwo atĩrĩ: **19** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: "Mahinda ma kwĩhinga kũria irio mweri wa kana, na wa gatano, na wa mũgwanja na wa ikũmi-rĩ, magaatũka mahinda ma gũcanjamũka na kũrũhĩa, na ma maruga ma gĩkeno harĩ Juda. Nĩ ũndũ ũcio endagai ũhoro wa ma na wa thayũ." **20** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: "Andũ aingĩ na atũũri a matũũra maingĩ manene nĩ magooka, **21** nao atũũri a itũũra rĩmwene

inene magaathii itũũra rĩngĩ inene moige atĩrĩ, 'Rekei tũthĩ o rĩu tũgathaithe Jehova na tũkarongoorie Jehova Mwene-Hinya-Wothe. Nĩ mwene nĩngũthĩ.' **22** Irĩndĩ na ndũrĩrĩ irĩ hinya nĩ igooka Jerusalem kũrongooria Jehova Mwene-Hinya-Wothe na kũmũthaita." **23** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: "Matukũ-inĩ macio andũ ikũmi kuuma thiomĩ-inĩ ciothe na ndũrĩrĩ-inĩ ciothe nĩmakanyĩta Mũyahudi ũmwe, marũmie gĩcũrĩ gĩa kanjũ yake na mamwĩre atĩrĩ, 'Reke tũthĩ nawe, tondũ nĩtũguĩte atĩ Ngai arĩ hamwe na inyu.'"

9 Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyũkĩrĩre bũrũri wa Hadaraka, na ĩgakinyĩrĩra Dameski: nĩgũkorwo maitho ma andũ, na ma mĩhĩrĩga yothye ya Isiraeli macũthĩrĩrie Jehova, **2** na ĩgakinyĩrĩra Hamathu o nakuo, itũũra rĩrĩa rĩhakanĩte nakuo, o na ĩgakinyĩrĩra Turo na Sidoni, o na gũtũika andũ akuo maarĩ oogĩ mũno. **3** Andũ a Turo nĩmeyakĩire kĩgĩtĩro kĩrĩmu, na makeĩgĩra hĩba cia betha nyingĩ ta rũkũngũ, na thahabu nyingĩ ta mahuti ma njĩra-inĩ. **4** No rĩrĩ, Mwathani nĩakarĩtunya ũtonga warĩo, na aanange ũhoti warĩo wa iria-inĩ, narĩo itũũra rĩu nĩrĩgacĩnwo na mwaki. **5** Ashikeloni nĩrĩkeyonera ũhoru ũcio na rĩtĩgĩre, Gaza nĩrĩkehũũrĩthania nĩ ruo rũnene, o na Ekironĩ o narĩo, nĩgũkorwo mwĩhoko warĩo nĩũkahoocha. Gaza nĩrĩkooorwo nĩ mũthamaki warĩo, narĩo Ashikeloni nĩrĩgathaamwo. **6** Andũ a bũrũri ũngĩ nĩmagatũũra Ashidodi, na nĩ nĩnganiina mwĩtĩo wa Afilisti. **7** Nĩngaruta thakame tũnua-inĩ twao, na irio iria ngaanianie ndĩcirute gatagatĩ ka magego mao. Andũ arĩa magaatigara magaatũika a Ngai witũ, na matũũke atongoria a Juda, nao andũ a Ekironi makahaana ta andũ a Jebusi. **8** Na rĩrĩ, nĩngagitĩra nyũmba yakwa kuuma kũrĩ mbũtũ iria imarehagira mbaara. Gũtĩrĩ hĩndĩ ĩngĩ mũhinyanĩrĩria agaacooka gũtooria andũ akwa, nĩgũkorwo rĩu nĩndĩoneire ũrĩa maanahinyĩrĩrio. **9** Kena mũno, wee Mwari wa Zayuni! Anĩrĩra, wee Mwari wa Jerusalem! Atĩrĩrĩ, mũthamaki waku nĩarooka kũrĩ we, nĩ mũthĩngu na arĩ na ũhonokio, nĩ mũhooreri na akũũtĩwĩ nĩ ndĩgĩrĩ, agaĩkarĩra njau ya ndĩgĩrĩ. **10** Nĩngeheria ngaari cia ita kuuma Efiraimu, na njeherie mbarathi cia mbaara kuuma Jerusalem, naguo ũta wa mbaara-rĩ, nĩũkoinangwo. Nake aanĩrĩre thayũ ndũrĩrĩ-inĩ. Wathani wake-rĩ, ũgaatambũrũka kuuma iria rĩmwe nginya rĩrĩa rĩngĩ, na kuuma Rũũ rwa Farati o nginya ituri cia thĩ. **11** No ha ũhoru waku-rĩ, nĩ ũndũ wa thakame ya kĩrikanĩro kĩrĩa ndarĩkanĩire nawe, nĩngohorĩthia andũ aku arĩa mohetwo, moime irima rĩu rĩtarĩ maaĩ. **12** Cookai kĩĩhitho-inĩ kĩanyu kĩrĩa kĩrĩmu, inyu mũohetwo mĩrĩ na mwĩhoko; o na rĩu nguuga atĩrĩ, nĩngamũcookeria indo cianyu maita meerĩ. **13** Ngaagonya Juda o taarĩ ũta wakwa, nake Efiraimu atũũke ta mĩguĩ ya ũta ũcio, ndĩmaiĩrĩrie kuo. Nĩngarahũra ariũ aku, wee Zayuni, mokĩrĩre ariũ aku wee Mũyunani, na ngũtue ta rũhiũ rwa njora rwa njamba irĩ hinya. **14** Hĩndĩ ĩyo Jehova nĩakoonwo arĩ igũrũ rĩao; mĩguĩ wake ũkarathũka ta rũheni. Mwathani Jehova nĩakahuha karumbeta; agaathĩ arĩ ihuhũkanio-inĩ cia mwena wa gũthini, **15** nake Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩakamagitĩra. Nao makaaamĩna biũ, na matooranie na kũmahũũra

na mahiga ma kĩgũtha. Makaanyua na manegene ta marĩtũwo nĩ ndibei; makaiyũrĩrĩrio ta mbakũri irĩa ĩhũthagĩrwo kũminjamineĩrĩa koine cia kĩgongona. **16** Jehova Ngai wao nĩakamahonokia mũthenya ũcio, marĩ andũ a rũũru rwake. Nĩmagakengaga bũrũri-inĩ wake, ta mahiga ma goro marĩ thũmbĩ-inĩ ya mũthamaki. **17** Kaĩ nĩmagakorwo marĩ a kwendeka, na mathakarĩte-ĩl Irĩo cia mĩgũnda nĩgatũma aanake magaacĩre, nayo ndibei ya mũhihano ĩtũme airĩtu o nao magaacĩre.

10 Hooyai Jehova oirie mbura hĩndĩ ya kĩmera kĩa mbere; Jehova nĩwe ũtũmag kũgĩe matu ma mbura ya kĩhuhũkanio. Nĩoiragĩria andũ mbura, na akahe mũndũ o wothie irio cia mĩgũnda. **2** Mĩhianano ya kũhooywo yaragia maheeni, ago moonaga cioneki itarĩ cia ma, maaragia ũhoru wa irooto itarĩ cia ma; kũhoorerania kwao no gwa tũhũ. Nĩ ũndũ ũcio andũ maturuura ga ta ng'ondo, makahinyĩrĩria nĩ ũndũ wa kwaga mũrĩthĩ. **3** "Marakara makwa nĩmakaniite nĩ ũndũ wa arĩthi, na nĩ nĩngaherĩthia atongoria acio; nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩakamenyerera rũũru rwake, nrũuo andũ a nyũmba ya Juda, na atũme matũũke ta mbarathi ĩgwĩtĩia irĩ mbaara-inĩ. **4** Thĩĩni wa Juda nĩgũkoima ũrĩa ũgaatũika ihiga rĩa koine, na kuuma kũrĩ we kuume hĩgĩ cia kwamba hema, nĩngĩ kuume ũta wa mbaara, o na kuume mũndũ o wothie wa gwathana. **5** Marĩ hamwe magaatũika ta njamba cia ita irĩ hinya, marangĩrĩrie thũ ciao ndoro-inĩ ya njĩra hĩndĩ ya mbaara. Tondũ Jehova agaakorwo hamwe nao, makaarũia na mang'auranie ahaici a mbarathi. **6** "Nĩngekĩra nyũmba ya Juda hinya, na honokie nyũmba ya Jusufu. Nĩngamacookia kwao, tondũ nĩndĩmagũĩrĩre tha. Nao magaikara ta itarĩ ndaamarega, nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao, na nĩngamacookeria mahooya mao. **7** Andũ a Efiraimu magaatũika ta njamba cia ita, nacio ngoro ciao icanjamũke ta andũ manyũte ndibei. Ciana ciao nĩkoona ũndũ ũcio ikene; nacio ngoro ciao nĩgakenera Jehova. **8** Nĩngameta ndĩmacookanĩrĩrie. Tĩ-itherĩ nĩngamakũũra; nao nĩmakaiĩngĩha o ta ũrĩa maarĩ mbere. **9** O na ĩngĩkamaharaganĩria ndũrĩrĩ-inĩ, marĩ o kũu mabũrũri ma kũraya no makaandirikana. O, hamwe na ciana ciao nĩmakahonoka na macooke kwao. **10** Nĩngamacookia kuuma Misiri, na ndĩmacookanĩrĩrie kuuma Ashuri. Nĩngamarehe bũrũri wa Gileadi na wa Lebanoni, o nginya mage ũikaro ũngĩmaigana. **11** Magaatũikanĩria iria rĩa thĩĩna; makũmbi ma iria nĩmakahoorerio, nakuo kũrĩa Rũũ rwa Nili rũrĩkĩte nĩgũkahũa. Mwĩtĩo wa Ashuri nĩũkaharũkio, nayo thĩmbũ ya ũthamaki wa Misiri nĩkeherio. **12** Nĩngamekĩra hinya ndĩmomĩrĩrie thĩĩni wa Jehova, na thĩĩni wa rĩitwa rĩake nĩmagetwara," ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

11 Wee, Lebanoni-rĩ, hĩngũra mĩrango yaku, nĩgeetha mwaki ũcine mĩtarakwa yaku, ũmĩniine! **2** Rĩra, wee mũthithinda, nĩgũkorwo mĩtarakwa nĩũgwĩte; mĩtĩ irĩa mĩrũngarũ nĩmĩanange! Rĩrai inyuĩ mĩgandĩ ya Bashani; nĩgũkorwo mĩtĩ ya mũtĩtũ ũrĩa mũtumanu nĩtemetwo. **3** Ta thĩkĩrĩrĩra irĩa arĩthi maraarĩra, makĩgĩrĩkaga: ũrĩthio wao ũrĩa mũnoru nĩwanangĩtwol

Ta thikiriiriai mūraramo wa mūrūthi; githaka kīria kīruru kīa Jorodani nikīanange! **4** Jehova Ngai wakwa ekuuga ūu: “Rūthia rūuru rūria rūtūirīrwo gūthīnjwo. **5** Ariā macigūruga nīo macithīnjaga na matione wa kūmaherithia. Ariā maciendagia moigaga atīrī, ‘Jehova arogoocwo, nīi ndī mūtongu!’ Ariithi ene cio maticiguagira tha. **6** Nīgūkorwo ndikaigūira andū a būrūrī ūcio tha rīngī,” ūguo nīgūo Jehova ekuuga. “Nīnganeana mūdūo o kūrī mūdūo wa itūūra riake na kūrī mūthamaki wake. Nīmakahinyīrīria būrūrī ūcio, na ndikamahonokia kuuma moko-inī mao.” **7** Nī ūndū ūcio ngīrīthia rūuru rūu rwatūirīrwo gūthīnjwo, na makīria iria ciahinyīrīrio cia rūuru rūu. Ngīcooka ngōya thanju igīrī, rūmwe ngīrwīta Ūtugi na rūria rūngī ngīrwīta Ūguano, na nīi ngīrīthia rūuru rūu. **8** Ihinda rīa mweri ūmwe nīndeheririe arīithi acio atātū. Naruo rūuru rūgūthūūra mūno, na nīi ngīnogio nīo, **9** ngiuga atīrī, “Ndīgūcooka gūtuika mūrīithi wanyu. Iria cia gūkua nīkue, na iria cia gūthira nīithire. Iria igūtīgara-rī, nīirīane cio nyene.” **10** Nīngī ngōya rūthanju rwakwa rūria rwetagwo Ūtugi, ngīruunania icunjī igīrī, ngītharia kīrīkanīro kīria ndarīkanīre na ndūrīrī ciothe. **11** Giatharīrio o ro mūthenya ūcio, na nī ūndū ūcio ariā maahinyīrīrio a rūuru rūu, ariā maanjūthīrīrie, makīmenya atī iyo yarī ndūmīrīri ya Jehova. **12** Ngīcooka ngīmeera atīrī, “Mūngīona nī kwagīrīre, Heei mūcaara wakwa, na aakorwo ti ūguo-rī, ikarai nāguo.” Nī ūndū ūcio makīndīha mūcaara wa icunjī mīrongo itātū cia betha. **13** Hīndī iyo Jehova akīnjīra atīrī, “Ikīria mūmbi wa nyūngū mbeca icio”: i thogora ūcio mwega moonire nīūnjiganite! Nī ūndū ūcio ngōya icunjī icio mīrongo itātū cia betha, ngīcikīria mūmbi kūu nyūmba-inī ya Jehova. **14** Nīngī ngīunania rūthanju rwakwa rwa keerī rūria rwetagwo Ūguano, ngīthūkia ūrūmwe gatagatī ka Juda na Isīraeli. **15** Nīngī Jehova akīnjīra atīrī, “Oya o rīngī indo cia mūrīithi mūkīgu. **16** Nīgūkorwo nīngwarahūra mūrīithi būrūrī-inī ūyī, ūria ūtakarūmbūiya ng’ōndu iria ciūrīte, kana acarīe tūgōndu, kana ohe iria ndīihie, o na kana arīithie iria ng’īma, we no kūrīa arīrīaga nyama cia ng’ōndu iria noru, agīcikūūraga mahūngū. **17** “Kaī mūrīithi ūcio wa tūhū, ūria ūtiganagīria rūuru, arī na haaro-ī! Guoko gwake na rīitho riake rīa ūrīo irotēmwo na rūhiū rwa njora! Guoko gwake nīgūkonja biū, na rīitho riake rīa ūrīo rītūike itumumu biū.”

12 Ino nīyo ndūmīrīri ya Jehova ikonīi Isīraeli. Jehova, ūria watambūrūkirīe igūrū, na akīhaanda gītina gīa thī īno, o na akīūmba roho thīinī wa mūdūo, ekuuga ūu: **2** “Nīngūtua Jerusalemu ta gīkombe kīa ndibei gīa gūtūma ariā othe magūthiūrūrūkirīe matūgūūge. Juda o ūndū ūmwe na Jerusalemu nīgūkarīgīcīrio nī thū. **3** Mūthenya ūcio, rīria ndūrīrī ciothe cia thī igaacookanīra irīūkirīe, nīngatua Jerusalemu ihiga rītangīenyenyeka kūrī ndūrīrī ciothe. Ariā othe makaageria kūrīenyenyia nīmakeguraria mūno. **4** Mūthenya ūcio-rī, nīngamakia mbarathi o yothe ihahūke, nake mūmīhaici ndūme agūrūke,” ūguo nīgūo Jehova ekuuga. “Nīngarangīra nyūmba ya Juda, no mbarathi ciothe cia ndūrīrī ndicitue ndumumu. **5** Hīndī

iyo atongoria a Juda makeīra na ngoro atīrī, ‘Andū a Jerusalemu nīmagīte na hinya nī ūndū wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wao.’ **6** “Mūthenya ūcio nīngatūma atongoria a Juda mahaane ta nyūngū iyūrīte mwaki irī riiko, na ndūme mahaane ta gīcinga gīgwakana kīrī thīinī wa itūia cia ngano. Makaaniina andū ariā othe marīthiūrūrūkirīe mwena wa ūrīo na mwena wa ūmotho, no rīrī, andū a Jerusalemu matigaakorwo na ūgwati o na hanini marī kūu Jerusalemu. **7** “Jehova akaamba kūhonokia andū ariā matūūruga Juda, nīgeetha gītīfo kīa nyūmba ya Daudi na kīa aikari a Jerusalemu gītikananenehe gūkīra kīa andū a Juda. **8** Mūthenya ūcio Jehova nīakagitira andū ariā matūūruga Jerusalemu, nīgeetha ariā maagīte hinya mūno gatagatī-inī kao makahaana ta Daudi, nayo nyūmba ya Daudi ikahaana o ta Ngai, ihaane ta mūraika wa Jehova amatongoretie. **9** Mūthenya ūcio nīngoimagara nganīne ndūrīrī ciothe iria igookīrīra itūūra rīa Jerusalemu. **10** “Na nīngatīrīria nyūmba ya Daudi na ariā othe matūūruga itūūra rīa Jerusalemu roho wa gūtugana na wagūthaitana. Nao nīmakerorera ūria maathecīre, na nīmakamūrīrīra marī na ruo o ta ūria mūdūo arīragīra mwana wa mūmwe, na magīe na kīeha kīnene o ta ūria mūdūo ethīkagīra akuūrīrwo nī mwana wake wa irīgīthathi. **11** Mūthenya ūcio nīgūgakorwo kīrīro kīnene kūu Jerusalemu, o ta kīrīro kīria kīarī Hadadi-Rimoni o kūu werū-inī wa Megido. **12** Būrūrī ūcio nīūkagia na kīrīro, o mbarī o mbarī irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki: mbarī ya nyūmba ya Daudi irīre irī iiki na atumia ao marī oiki, mbarī ya nyūmba ya Nathani irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki, **13** na mbarī ya nyūmba ya Lawī irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki, mbarī ya Shīmei irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki, **14** na mbarī icio ingī ciothe itigaire o mbarī o mbarī irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki.

13 “Mūthenya ūcio gīthima nīgīgathīkūrīo nī ūndū wa nyūmba ya Daudi o na nī ūndū wa andū ariā matūūruga Jerusalemu, gīthima gīa kūmatheria mehīa o na thaahu.” **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio nīnganiina marītwa ma mīhianano ya kūhooywo mathire būrūrī-inī, na matigacooka kūrīrikanwo rīngī. Nīngeheria anabīi hamwe na roho ūcio wa thaahu, mathire būrūrī-inī. **3** Na rīrī, kūngīgaakorwo na mūdūo ūrathīi na mbere na kūratha mohoro-rī, ithe na nyina, ariā mamūciarīte, nī makaamwīra atīrī, ‘No ngīnya ūkue, nī ūndū nīwarītīe maheeni ūkīgwetaga rītwa rīa Jehova.’ Rīria akaaratha mohoro-rī, aciari ake mwene nīmakamūtheeca na rūhiū. **4** “Mūthenya ūcio mūnabīi o wothē nīagaconoka nī ūndū wa kīoneki kīa ūrathī wake. Ndakehuma nguo ya maguoya ya mūnabīi nīgūo aheenie andū. **5** Akoigaga atīrī, ‘Nīi ndīrī mūnabīi, ndī mūrīmi, ndūūragio nī mūgūnda kuuma ūnīni-inī wakwa.’ **6** Nake mūdūo angīkamūūria atīrī, ‘Ironda ici irī mwīrī waku nī cia kī?’ we agaacookia atīrī, ‘Ironda ici ndagīrīre nyūmba-inī ya arata akwa.’ **7** “Arahūka, wee rūhiū rwa njora, ūkīrīre mūrīithi wakwa, ūkīrīra mūdūo ūcio wa hakuhi na nīi!” ūguo nīgūo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. “Rīnga mūrīithi, nake ng’ōndu nīūkūhurunjūka, nakuo guoko gwakwa ndīkwerekerie kūrī tūgōndu, ndītūkīrīre.” **8**

Jehova ekuuga atĩrĩ, “Būrĩri-inĩ guothe, andũ icunji igĩrĩ thĩĩni wa ithatũ nĩmakooragwo, mathire; no rĩrĩ, gĩcunji kĩmwe gĩa ithatũ nĩgĩgatigara kuo. **9** Gĩcunji kũ gĩa ithatũ kĩa andũ nĩngakĩhitũkĩria mwaki-inĩ; ngaamatheria ta betha, na ndĩmagerie ta ũria thahabu igeragio. Nĩmagakaira rĩtwa riakwa, na nĩ nĩngametikia; Nĩngoiga atĩrĩ, ‘Aya nĩ andũ akwa,’ nao moige atĩrĩ, ‘Jehova nĩwe Ngai witũ.’”

14 Atĩrĩrĩ, mũthenya wa Jehova nĩũrooka, rĩria indo cianyu igaatahwo na igayanĩrwo gatagati-inĩ kanyu. **2** Nĩngongania ndũrĩrĩ ciothe ciũkĩrĩre itũũra rĩa Jerusalemu, ihũũrane narĩ; itũũra rĩu inene nĩrĩkanyitwo nĩ thũ, na indo cia nyũmba ciũngũrũrio nao andũ-a-nja manyitwo na hinya. Andũ nuthu ya itũũra nĩmagathaamio, no andũ acio angĩ matikeherio itũũra-inĩ rĩu. **3** Hĩndĩ iyo Jehova nĩakoiimagara, okĩrĩre ndũrĩrĩ acio arũe nacio, o ta ũria arũaga mũthenya wa mbaara. **4** Mũthenya ūcio-rĩ, Jehova nĩakarũgama Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaĩyũ, mwena wa irathĩro wa Jerusalemu. Nakĩo Kĩrĩma kũ kĩa Mĩtamaĩyũ nĩgĩgatũkana maita meerĩ kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũũro; naho hagĩe mũkuru mũnene, nuthu imwe ya kĩrĩma ithĩi mwena wa gathigathini, nayo nuthu iyo ingĩ ithĩi mwena wa gũthini. **5** Mũkoorĩra mũkuru-inĩ ūcio wa kĩrĩma gĩakwa tondũ ũgaakinya o Azeli. Mũkoora o ta ũria mworĩre gĩthingithia matukũ-inĩ ma Uzia, mũthamaki wa Juda. Nake Jehova Ngai wakwa nĩagooka, arĩ hamwe na andũ arĩa atheru othe. **6** Mũthenya ūcio gũtigakorwo na ũtheri kana heho o na kana mbaa. **7** Ūcio ũgaakorwo ũrĩ mũthenya wa mwanya, ũtarĩ mũthenya kana ũtukũ, mũthenya ũũio nĩ Jehova. Hwaĩ-inĩ wakinya, nĩgũkagĩa na ũtheri. **8** Mũthenya ūcio maaĩ ma muoyo nĩmagatherera moimĩte Jerusalemu; nuthu yamo yerekere iria-inĩ rĩa mwena wa irathĩro, nayo nuthu iyo ingĩ yerekere iria-inĩ rĩa mwena wa ithũũro. Maaĩ macio magathereraga hĩndĩ ya ũrugarĩ na hĩndĩ ya heho. **9** Jehova nĩwe ũgaatuĩka mũthamaki wa thĩ yothe. Mũthenya ūcio gũgaakorwo Jehova arĩ o we wiki, narĩo rĩtwa riake rĩkorwo no rĩo riiki. **10** Būrĩri wotha kuuma Geba nginya Rimoni, mwena wa gũthini wa Jerusalemu, ũkaahaana ta Araba. No rĩrĩ, itũũra rĩa Jerusalemu nĩrĩgatũgĩrio na rĩtũũre o hau rĩrĩ, kuuma Kĩhingo-inĩ kĩa Benjamini nginya harĩa Kĩhingo kĩa Mbere kĩrĩ, o nginya Kĩhingo-inĩ gĩa Koine, na kuuma mũthiringo ũria mũraaya na igũrũ wa Hananeli gũthĩi nginya ihĩhĩro-inĩ cia ndibei cia mũthamaki. **11** Itũũra rĩu rĩgaatuĩka rĩa gũtũũrwo; rĩtikanangwo hĩndĩ ingĩ. Itũũra rĩa Jerusalemu rĩgaatũũra rĩtarĩ na ũgwati. **12** Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo mũthiro ũria Jehova akaahũũra ndũrĩrĩ ciothe naguo, iria cianarũ na Jerusalemu: Mĩrĩ yao ikaabuthaga o marũgamĩte na magũrũ mao, maitho mao namo mabuthĩre marima-inĩ mamo, nacio nĩmĩ ciao ikaabutha irĩ tũnua-inĩ twao. **13** Mũthenya ūcio-rĩ, Jehova nĩakahũũra andũ na kĩmako kĩnene. O mũndũ nĩakaguthũkĩra guoko kwa mũndũ ũria ũngĩ akũnyiite, nao matharĩkanĩre marũe. **14** Andũ a Juda o nao nĩmakarũũra kũu Jerusalemu. Ūtonga wa ndũrĩrĩ iria irigĩciĩrie kũu nĩũkonganio, naguo nĩ ũtonga mũingĩ wa thahabu, na wa betha na wa nguo. **15** Mũthiro o

ta ūcio nĩũkaniina mbarathi na nyũmbũ, na ngamũira na ndigiri, na nyamũ ciothe iria igaakorwo kambĩ-inĩ icio. **16** Nĩngĩ-rĩ, matigari ma ndũrĩrĩ icio ciothe iria cianatharĩkĩra Jerusalemu makaambataga mwaka o mwaka kũhooya Mũthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, na gũkũngũira Gĩathĩ gĩa Ithũnũ. **17** Kũngĩkaagĩa andũ gũkũ thĩ matakaambata Jerusalemu kũhooya Mũthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, kwao gũtikoiria mbura. **18** Andũ a Misiri mangĩkaaga gũthĩi kũnyiitanĩra na arĩa angĩ-rĩ, kwao gũtikoiria mbura. Jehova nĩakamarehera mũthiro ũria ahũũraga ndũrĩrĩ naguo iria itaambataga gũkũngũira Gĩathĩ kũu gĩa Ithũnũ. **19** Rĩrĩrĩ nĩrĩo rĩgaakorwo rĩrĩ iherithia rĩa bũrĩri wa Misiri, o na rĩa ndũrĩrĩ ciothe iria itaambataga igathĩi gũkũngũira Gĩathĩ kũu gĩa Ithũnũ. **20** Mũthenya ūcio-rĩ, mbugi cia mbarathi ikaandĩkwo, ICI CIAMŪRIRWO JEHOVA, nacio nyũngũ cia kũruga iria irĩ nyũmba ya Jehova thĩĩni igaatuĩka ta mbakũri iria nyamũre irĩ mbere ya kĩgongona. **21** Nyũngũ o yotha irĩ kũu Jerusalemu na Juda ikaamũrĩrwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nao arĩa othe magookaga kũruta igongona-rĩ, makooyaga nyũngũ imwe cia cio makaruga nacio. Na mũthenya ūcio-rĩ, gũtigacooka kũgĩa na mwonjorithia thĩĩni wa nyũmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

Malaki

1 Ino niyo ndumiriri nditū iria Jehova aariirie andū a Israeli na kanua ka mūnabii Malaki. **2** Jehova ekuuga atiri, “Nii nindimwendete. “No inyuū mūuragia atiri, ‘Utwendete atia?’” Nake Jehova akamūuria atiri, “Githi Esaū ndaari mūri wa nyina na Jakubu? No nii ndendire Jakubu, **3** ngirega Esaū, būri wake wa irima ngiwananga ūgiuika tūhū, nario igai riake ngiritua werū wa gūikaragwo nī mbwe.” **4** Andū a Edomu no moige atiri, “O na gūtiika tūri ahehenjeri, no tūgaaka kūrīa kwanangiku rīngi.” No Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “No maake rīngi, no nīngakūmomora. Mageetagwo Būri Mwaganu, andū matūiraga marakariro nī Jehova hindi ciothe. **5** Nīmūkeyonera ūhoro ūcio, muuge atiri, ‘Jehova nīwe mūnene, o na akaneneha na kūu mbere ya mīhaka ya Israeli!’” **6** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūuria atiri, “Mwanake atīaga ithe, nayo ndungata īgatīa mūmīathi. Angikorwo ndi mūciari-rī, gītīo kīria kīnjagīriire gīkiri ha? Angikorwo ndi mwathani-rī, gwtigirwo kūrīa kīnjagīriire gūkiri ha? Inyuū, athīnjiri-Ngai, nīnyuū mūmenagīrīria rīitwa riakwa. “No mūuragia atiri, ‘Tūmenagīrīria rīitwa riaku atia?’ **7** “Mūugagīria irio iri na thaahu kīgongona-ini giakwa. “No mūuragia atiri, ‘Tūgūthaahitīe atia?’ “Nī kuuga muugaga atī metha ya Jehova nī ya kūmeneka. **8** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūuria atiri, ‘Rīria mūkūrehe nyamū ndumumu cia igongona-rī, gwīka ūguo ti ūūru? Rīria mūkūruta igongona rīa nyamū nyonju kana ndwaru-rī, gwīka ūguo ti ūūru? Ta gerai gūcirutira mwathi wanyu! No akenio nīnyuū? No amwītīkire?’ **9** “Na rīri, ta thaithai Ngai nīguo atūtuge. Rīria mūkūrehe maruta ta maciorī, no amwītīkire?” Ūguo nīguo Jehova Mwene Hinya-Wothe ekūuria. **10** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri: “Naari korwo ūmwe wanyu aahinga mīrango ya hekarū nīguo mūtīkanaakīe mīaki ya tūhū kīgongona-ini giakwa! Ndikenetio nī inyuū na ndingitīkīria iruta o na rīrikū kuuma kūrī inyuū. **11** Rīitwa riakwa nīrigatūūgīrio ndūrīri-ini, kuuma rīua rīkīratha o nginya rīua rīgīthūa. Kūdū guothe ūbumba nīugacinagwo na maruta matheru marutagīrwo rīitwa riakwa, tondū rīitwa riakwa nīrigatūūgīrio ndūrīri-ini,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **12** “No inyuū mūrīthaahagia na kwaria ūhoro wa metha ya Mwathani mūkoiga atiri, ‘Nīthaahe,’ na ha ūhoro wa irio ciayo mūkoiga atiri, ‘Nī cia kūmeneka.’” **13** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Muugaga atiri, ‘Kaī ūhoro ūcio nī mūrītū-ī!’ Na mūgatembania iromo.” Jehova ekūuria atiri, “Rīria mūkūrehe nyamū iria ndīhangie, na iria īigūthua, kana iria ndwaru mūgaaciruta iri magongona-rī, no ndīgīcītīkīre kuuma harī inyuū?” **14** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Kūgwatwo nī kirumi nī mūheenanī ūria wīranīre kūruta nyamū ya njamba īngītīkīrīka kuuma rūuru-ini rwake rwa mbūri, no agacooka akarutīra Mwathani igongona rīa nyamū iri na ūgū. Nīgūkorwo ndi Mūthamaki mūnene, nario rīitwa riakwa nī rīa gwtigirwo ndūrīri-ini.

2 “Na rīri, rīathani rīri nī rīanyu, inyuū athīnjiri-Ngai.” **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Mūngīaga gūthīkīrīria na mwage gūtua itua na ngoro cianyu gūtiia rīitwa riakwa-rī, nī nīngamūtīmīra kirumi o na irathimo iria ndīmūrathimaga nacio ndīcirume. Ī, o na rīu nīndīcirumīte, tondū mūtītūite itua na ngoro cianyu kūdīia. **3** “Nīngarūthīa njaro cianyu nī ūndū wanyu; nīngamūminjīria taatha wa nyamū cia magongona ma ciathī cianyu na mūgaatahwo mūrī o naguo. **4** Na nīmūkamenya atī nī nī ndīmūtūmīre rīathani rīri, nīgeetha kīrikanīro giakwa na Lawi gītūire kīrūmīte,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **5** “Kīrikanīro giakwa kīari giitū nake, nakīo kīari kīrikanīro kīa muoyo na gīa thayū, na nī ngīmūhe cio; ūndū ūcio warī wa gūtūma eīndīgīre, nake akīndīia na agītūira etīgīrite rīitwa riakwa. **6** Ūrutani wa ma warī kanua-ini gake, na gūtīri maheeni moonirwo mīromo-ini yake. Aatwanarīe na nīi na thayū na mīthīire mīrūngīrīru, na akīgarūra andū aīngī moime melia-ini. **7** “Tondū mīromo ya mūthīnjiri-Ngai yagīrīrwo nīgūtūria ūgī, nao andū magīrīrwo nīgūcaria ūrutani kuuma kanua gake tondū nīwe mūtūmwo wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **8** No inyuū nīmūgarūrūkīte mūgatiga njīra, naguo ūrutani wanyu ūgatūma andū aīngī mahīngwo; nīmūthūkīte kīrikanīro gītū na Lawi,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **9** “Nī ūndū ūcio-rī, nīndūmīte mūmenwo na mūconorīthio mbere ya andū othe, tondū mūtīrūmagīrīra njīra ciakwa no nīmūthūuranagia andū mūgītua ciira.” **10** Githi ithuothe tūtīra a ithe ūmwe? Githi ti Ngai ūmwe watūūmbire? Nī kī gīgūtūma tūthaahie kīrikanīro kīa maithe maitū na ūndū wa kwaga kwīhokana mūdū na ūria ūngī? **11** Andū a Juda nīmatīgīte gūtūika ehokeku. Ūndū wa magīgi nīwīkīto Israeli na Jerusalemu: Andū a Juda nīmāthaahitīe handū harī hatheru harīa Jehova endete, nī ūndū wa kūhīka airītu a andū arīa mahooyaga ngai ng’eni. **12** Mūdū o wothē wīkaga ūguo-rī, arī ū kana ū, Jehova aromweheria hema-ini cia Jakubu, o na angikorwo nīarehage maruta make kūrī Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **13** Kūrī ūndū ūngī mwīkaga. Mūiyūragia kīgongona kīa Jehova na maithori. Mūrīaga na mūkagīrīka tondū nīatīgīre kūrūmbūya maruta manyu, kana kūmaamūkīra na gīkeno kuuma harī inyuū. **14** Mūuragia atiri, “Nī kī gītūmī?” Nī tondū Jehova nīwe mūira gatagatī gaku na mūtūmia wa ūnini waku, tondū ndūrī mwīhokeku harī we, o na gūtūika nīwe mūrata waku, o we mūtūmia wa kīrikanīro kīa ūhiki waku. **15** Githi Jehova ndamatūite ūmwe? Matūikīte ake mwīri na roho. Amatūite ūmwe nīkī? Tondū nīacaragia rūciarō rwa etīgīri Ngai. Nī ūndū ūcio, gitagīra roho waku, na ūtūire ūrī mwīhokeku kūrī mūtūmia ūcio wa ūnini waku. **16** Jehova Ngai wa Israeli ekuuga atiri, “Nīthūire ndigano ya mūthūuri na mūtūmia wake, na nīthūire mūdū wīhumbaga haaro ta nguo,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. Nī ūndū ūcio gītīra roho waku, na ndūkaage kwīhokeka. **17** Inyuū nīmūnogetīe Jehova na ciugo cianyu. No mūrōoria atiri, “Tūmūnogetīe atia?” Mūmūnogetīe na kuuga atiri, “Othe arīa mekaga ūuru nīmagīrīre maitho-ini ma

Jehova, na niākenagio nio.” Ningi mūkooria atiri, “Ngai wa kihooto-ri, akiri ha?”

3 Na riri, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Ningūtuma mūtūmwo wakwa, ūria ūgaathondeka njira mbere yakwa. Hīndi iyo Mwathani ūcio mūcaragia niagooka o rīmwe thīini wa hekarū yake; mūtūmwo ūcio wa kīrikanīro ūria mwīriragiria niagooka.” **2** No nū ūgetiiria mūthenya wa gūika gwake? Nū ūkomīrīria rīria akoonaka? Nīgūkorwo akahaana ta mwaki wa mūturi ūria ūtheragia cuuma, kana thabuni ūria ūtheragia nguo. **3** Agaikara thī ta mūturi wa betha na mūtheria wacio; niagatheria Alawii, amathie ta ūria thahabu na betha ithragio. Hīndi iyo Jehova niagakorwo na andū ariā makamūrehere maruta ma ūthingu; **4** namo maruta ma Juda na Jerusalemu nīmagetikirika nī Jehova, o ta matukū marīa mathirite, o na ta mīaka rīria ya mbere. **5** “Nī ūndū ūcio nīngamūkuhīrīria ndīmūciirithie na ndīmūtūire. Nīngahiūha gūtuika mūira wa gūtūira ciira arogi, na itharia, na ariā mehītaga na maheeni, na njūkirire ariā matunyaga aruti wīra mīcaara yao, na ariā mahinyagīrīria atumia a ndigwa na ciana iria itari maithe, na ariā maagithagia agenī kihooto na makaaga kwīndigīra,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **6** “Nīi Jehova ndīgarūrūkaga. Nī ūndū ūcio, inyuī njiao cia Jakubu nīkio mūtari mwaniinwo. **7** O na kuuma hīndi ya maithe manyu-ri, mūtūire mūtiganīrie iria ciakwa cia kūrūmīrīrwo na mūkaaga gūcīrūmia. Njookerera na nī nīngūmūcookerera.” Ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. “No mūuragia atiri, “Tūgūgūcookerera atia?” **8** “Mūndū-ri, aahota gūtunya Ngai indo ciake? No inyuī nīmūndunyite indo ciakwa. “No mūuragia atiri, “Nī kī tūgūtunyite?” “Mūndunyite maruta na icunji cia ikūmi. **9** Rūriri rwanyu ruothe rūgwatitwo nī kīrumi, tondū nīmūndunyaga indo ciakwa. **10** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, rehei gīcunji gīa ikūmi gīothe thīini wa ikūmbi, nīgeetha nyūmba yakwa īkoragwo na irio. Ngeriai na njira īno muone kana ndikūmūhingūrīria ndirica cia igūrū, ndīmūurīrie irathimo nyingī mūno nginya mwage handū ingīganīra. **11** Ningi nīngagiria cianangi ithūkie irio cia mīgūnda yanyu, nayo mīthabibū ya mīgūnda yanyu ndīgaacooka gūita maciaro mayo matari makūrū.” Ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **12** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Ndūriri ciothe nīkamwītaga andū arathime, nīgūkorwo būriri wanyu ūgaakorwo ūri wa gīkeno.” **13** Jehova ekuuga atiri, “Nīmwarītie maūndū mooru ma kūnjambia. “No mūuragia atiri, “Tūgūcambītie atia?” **14** “Inyuī muugite atiri, “Gūtungatira Ngai nī ūndū wa tūhū. Nī uumithio ūrikū tuonire nīkūhingia kwenda gwake, na gūthiia mbere ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe ta andū maracakaya? **15** No riri, andū etiī nīo twītaga arathime. Ti-itherū ariā aaganu nīo magaacagīra, na ariā makararagia Ngai matiherithagio.”” **16** Nao ariā meetigīrite Jehova nīmaranīrie o mūndū na ūria ūngī, nake Jehova agīthikīrīria na akiigua ūhoru ūcio. Ibuku rīa kīrīrikano nīrīandīkirwo ūhoru wa andū acio metigīrite Jehova na magatīia rītwa rīake, rīkīgwo hau mbere yake. **17** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Acio nīo

magaatuika andū akwa mūthenya ūria ngaacookereria indo ciakwa cia bata. Nīngamaigūira tha, o ta ūria mūndū aigūagīra mūrū tha ūria ūmūtungatagīra. **18** Na inyuī nīmūkona rīngī ngūūrani gatagati ka ariā athingu na ariā aaganu, na gatagati ka ariā matungatagīra Ngai na ariā matamūtungatagīra.

4 “Ti-itherū mūthenya wa ituīro nīūrooka, naguo ūgaakana ta icua rīa mwaki. Ariā othe etiī, na ariā aaganu, magaatuika maragara ma mahuti, naguo mūthenya ūcio wakinya magaacinwo, maniinwo biū. Gūtiri mūri kana rūhonge rwao rūgaatigara,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **2** “No inyuī mwītigīrite rītwa rīakwa-ri, rīua-rīa-ūthingu rīkaamwarīria rīri na ūhoru wa kūhonania mathagu-inī mario. Na inyuī nīmūkoima nja mūtūhe ta tūcaū tūhingūrīrwo tūkoima kiugū. **3** Na nīmūkarangīrīria ariā aaganu matuīke mūhu rungu rwa makinya manyu mūthenya ūria ngeeka maūndū macio,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **4** “Ririkanai watho wa ndungata yakwa Musa, na irīria ciakwa cia kūrūmīrīrwo, o na mawatho marīa ndaamūheire kūu Horebu marī ma andū a Isiraeli othe. **5** “Atiriri, nīngamūtūmīra mūnabī Elija mbere ya mūthenya ūcio mūnene na wa kūmakania wa Jehova ūtanakinya. **6** Nīakagarūra ngoro cia maithe icookerere ciana ciao, na agarūre ngoro cia ciana icookerere maithe mao, nīgeetha ndigooke hūire būriri na kīrumi.”

NEW TESTAMENT

Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, "Baba mohere, nĩgũkorwo matiũĩ ũrĩa mareeka."

Nao magĩcuukĩra nguo ciake mĩtĩ, magĩcigayana.

Luka 23:34

Mathayo

1 Maya nĩ maandiko makoniĩ rūciaro rūrĩa Jesũ Kristũ, mūrũ wa Daudi, mūrũ wa Iburahĩmu oimire: **2** Iburahĩmu aarĩ ithe wa Isaaka, nake Isaaka aarĩ ithe wa Jakubu, nake Jakubu aarĩ ithe wa Juda na ariũ a ithe, **3** nake Juda aarĩ ithe wa Perezu na Zera, ariya nyina wao aarĩ Tamaru, nake Perezu aarĩ ithe wa Hezironi, nake Hezironi aarĩ ithe wa Ramu, **4** nake Ramu aarĩ ithe wa Aminadabu, nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni, nake Nahashoni aarĩ ithe wa Salimoni, **5** nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, ũrĩa nyina aarĩ Rahabu, nake Boazu aarĩ ithe wa Obedi, ũrĩa nyina aarĩ Ruthu, nake Obedi aarĩ ithe wa Jesii, **6** nake Jesii aarĩ ithe wa Mũthamaki Daudi. Daudi aarĩ ithe wa Solomoni, ũrĩa nyina aarĩ mūtumia wa Uria, **7** nake Solomoni aarĩ ithe wa Rehoboamu, nake Rehoboamu aarĩ ithe wa Abija, nake Abija aarĩ ithe wa Asa, **8** nake Asa aarĩ ithe wa Jehoshafatu, nake Jehoshafatu aarĩ ithe wa Joramu, nake Joramu aarĩ ithe wa Uzia, **9** nake Uzia aarĩ ithe wa Jothamu, nake Jothamu aarĩ ithe wa Ahazu, nake Ahazu aarĩ ithe wa Hezekia, **10** nake Hezekia aarĩ ithe wa Manase, nake Manase aarĩ ithe wa Amoni, nake Amoni aarĩ ithe wa Josia, **11** nake Josia aarĩ ithe wa Jekonia na ariũ a ithe, hĩndĩ irĩa andũ maatahirwo, magĩtarwo Babuloni. **12** Thuutha wa gũtahwo, magĩtarwo kũu Babuloni; Jekonia aarĩ ithe wa Shealitieli, nake Shealitieli aarĩ ithe wa Zerubabeli, **13** nake Zerubabeli aarĩ ithe wa Abihudu, nake Abihudu aarĩ ithe wa Eliakimu, nake Eliakimu aarĩ ithe wa Azoro, **14** nake Azoro aarĩ ithe wa Zadoku, nake Zadoku aarĩ ithe wa Akimu, nake Akimu aarĩ ithe wa Eliudi, **15** nake Eliudi aarĩ ithe wa Eleazaru, nake Eleazaru aarĩ ithe wa Maathani, nake Maathani aarĩ ithe wa Jakubu, **16** nake Jakubu aarĩ ithe wa Jusufu, mũthuuri wa Mariamu, ũrĩa waciariire Jesũ, ũrĩa witagwo Kristũ. **17** Ũguo nĩ kuuga njiaro ciothe ciarĩ ikũmi na inya kuuma Iburahĩmu nginya Daudi, na njiaro ikũmi na inya kuuma Daudi nginya hĩndĩ irĩa andũ maatahirwo magĩtarwo kũu Babuloni, na ningĩ njiaro ikũmi na inya kuuma hĩndĩ irĩa andũ maatahirwo nginya hĩndĩ ya Kristũ. **18** Ũhoro wa gũciarwo kwa Jesũ Kristũ watariĩ ũũ: Nyina Mariamu nĩ oorĩtio nĩ Jusufu atũike mūtumia wake, nĩ matanaikarania-rĩ, nĩamenyekire atĩ arĩ na nda ya Roho Mũtheru. **19** Nake Jusufu mũthuuri wake tondũ aarĩ mündũ mũthingu na ndangĩndire kũmũconorithia kũrĩ andũ, agĩciiria amũtĩge na hitho. **20** No thuutha wa gwĩciiria ũndũ ũcio, mũraika wa Mwathani akimuumĩrĩra kiroto-inĩ, akimwĩra atĩrĩ, “Jusufu, mūrũ wa Daudi, ndũkae gwtĩgĩra kũhikia Mariamu atũike mūtumia waku, tondũ nda iyo arĩ nayo nĩ ya Roho Mũtheru. **21** Nĩagaciara kahĩĩ, nawe nĩũgagatua Jesũ, tondũ nĩwe ũkaahonokia andũ ake kuuma mehĩa-inĩ Mao.” **22** Na rĩrĩ, maũndũ macio mothe meekikire nĩguo ũrĩa Mwathani aarĩtie na kanua ka mũnabii ũhinge, rĩrĩa oigire atĩrĩ, **23** “Mũirĩtu gathirange nĩakagĩa nda na nĩagaciara kahĩĩ, nao magagatua Imanueli” ũguo naguo ũgĩtaurwo nĩ kuuga, “Ngai hamwe na ithuĩ.” **24** Rĩrĩa Jusufu ookĩrĩre, agĩtika o ta ũrĩa mũraika wa Mwathani aamwathĩte, nake

akĩinũkia Mariamu gwake mũciĩ, agĩtuĩka mūtumia wake. **25** No matiigana kũmenyana nginya rĩrĩa aaciariire mwana ũcio wa kahĩĩ. Nake Jusufu agĩtua mwana ũcio Jesũ.

2 Na rĩrĩ, thuutha wa Jesũ gũciarwo kũu itũũra-inĩ rĩa Bethilehemu bũrũri wa Judea, hĩndĩ ya mũthamaki wetagwo Herode, andũ Oogĩ-a-Njata moimĩte irathĩro magĩũka Jerusalemu, **2** makiũria atĩrĩ, “Ũrĩa ũciarĩtwo arĩ mũthamaki wa Ayahudi-rĩ, arĩ ha? Nĩtuoĩre njata yake mwena wa irathĩro, na nĩtũũkite kũmũhooya.” **3** Rĩrĩa Mũthamaki Herode aigũire ũguo, agĩtangĩka ngoro, o hamwe na andũ Jerusalemu othe. **4** Na aarĩkia gwĩta athĩnjĩri-Ngai arĩa anene othe, na arutani a watho hamwe, akĩmooria kũria Kristũ aarĩ aciariirwo. **5** Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Bethilehemu, bũrũri wa Judea, nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo nĩ mũnabii, akoĩga atĩrĩ: **6** “Nawe Bethilehemu, kũu bũrũri wa Juda, tiwe ũrĩa mũnini mũno wa aathani a Juda; tondũ thĩĩnĩ waku nĩgũkoĩma ũrĩa ũgaathanaga, ũrĩa ũgaatuĩka mũrĩithi wa andũ akwa a Isiraeli.” **7** Nake Herode agĩĩta andũ acio Oogĩ-a-Njata na hitho, na agĩtuĩria kuuma kũrĩ o ihinda rĩrĩa njata iyo yoonেকে. **8** Akĩmatũma Bethilehemu akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũgatuĩrie wega ũhoro wa kaana kau. Mwarĩkia gũkoona mũũke mũũmenyithie, nĩgeetha o na nĩ thĩĩ ngagaturĩrie ndu ndĩkahooe.” **9** Nao maarĩkia kũũga ciugo cia mũthamaki magĩthĩĩ, nayo njata irĩa moonete irathĩro ikĩmatongoria nginya ikĩrũgama igĩrũ rĩa harĩa kaana kau kaarĩ. **10** Rĩrĩa moonire njata iyo, magĩkena gĩkeno kĩnene mũno. **11** Nao magĩtoonya nyũmba, na makĩona kaana karĩ na nyina Mariamu, magĩkainamĩrĩra, magĩkahooya. Magĩcooka makĩohora indo ciao cia goro, magĩkahe iheo cia thahabu, na ũbumba, na manemane. **12** Na nĩ ũndũ wa gũkaanio na kiroto matigacookere kwa Herode, magĩcooka bũrũri wao magereire njĩra ingĩ. **13** Maarĩkia gũthĩĩ-rĩ, mũraika wa Mwathani akiumĩrĩra Jusufu kiroto-inĩ, akimwĩra atĩrĩ, “Ũkĩra woe kaana gaka na nyina mũũrĩre Misĩrĩ. Ikarĩ kũu nginya rĩrĩa ngaakwĩra, nĩgũkorwo Herode nĩegũcaria kaana kau akoorage.” **14** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, agĩũkĩra, akĩoya kaana na nyina ũtukũ, magĩthĩĩ Misĩrĩ, **15** kũria maĩkarire nginya rĩrĩa Herode aakũire. Na nĩ ũndũ ũcio, ũhoro ũrĩa Mwathani oigite na kanua ka mũnabii ũkĩhinga, rĩrĩa oigire atĩrĩ, “Ndeetire mūrũ wakwa oĩme bũrũri wa Misĩrĩ.” **16** Hĩndĩ irĩa Herode aamenyire atĩ nĩahenirio nĩ Oogĩ-a-Njata, akĩrakara mũno, akĩruta watho wa kũũraga tũhĩĩ tuothe kũu Bethilehemu na kũria gũkuhĩ nakuu, tũria twarĩ na ũkũrũ wa mĩaka nĩrĩ gũcooka na thĩ, kũringana na ihinda rĩrĩa eerĩtwo nĩ Oogĩ-a-Njata. **17** Hĩndĩ iyo ũhoro ũrĩa waarĩtio na kanua ka mũnabii Jeremia ũkĩhinga, rĩrĩa oigire atĩrĩ: **18** “Mũgambo nĩwaguirwo kũu Rama, kĩrĩro na gũcakaya kũnene, Rakeli akĩrĩrĩra ciana ciake, na akarega kũhoorerio, tondũ itĩrĩ ho.” **19** Na rĩrĩ, Herode akua-rĩ, mũraika wa Mwathani akiumĩrĩra Jusufu kiroto-inĩ kũu Misĩrĩ, **20** akimwĩra atĩrĩ, “Ũkĩra, woe kaana gaka na nyina, mũthĩĩ bũrũri wa Isiraeli, nĩgũkorwo arĩa maageragia gũkooraga nĩmakuĩte.” **21** Nĩ ũndũ ũcio, agĩũkĩra, akĩoya kaana na nyina, magĩthĩĩ bũrũri wa Isiraeli. **22** Rĩrĩa

aiguire ati Arikelau niwe wathamakaga Judea handu ha ithe Herode, agitigira gutithi kuo. Na aarika gukaanio kiroto-ini-ri, agithii bururi wa Galili, **23** agithii gutuura ituura ritagtagwo Nazarethi. Ni undu ucio uhoro uria waaritio na tunua twa anabii ukihinga, riria moigire atiri, “Niagetagwo Munazari.”

3 Matuku-ini macio Johana uria Mubatithania niokire, akihunjugia kuu Weru-ini wa Judea, **2** akiugaga atiri, “Mwiriri, nigukorwo uthamaki wa iguru niukuhiririe.” **3** Uyu niwe uria uhoro wake waaritio ni munabii Isaia riria oigire atiri: “Kuri na mugambo wa mundu ukwanirira weru-ini, akoiga atiri: ‘Haaririai njira ya Mwathani, rungariai njira ciake.’” **4** Johana eekagira Nguo ya guoya wa ngamira, na nieyohaga mucibi wa ruu njohero. Irio ciake ciari ngigi na uuki wa githaka. **5** Nao andu nimathiaga kuri we moimite Jerusalemu, na miena yothe ya Judea, na bururi wotho uria wariganitie na Jorodani. **6** Moimburaga mehia mao, nake akamabatithiria Ruu-ini rwa Jorodani. **7** Na riria oonire Afarisai na Asadukai aingi magika hau nigeetha amabatithie, akimeera atiri, “Inyu ruciaro rururwa nduira! Nuu umuheete uhoro ati mufire marakara maria makiri guka? **8** Ciarai maciaro maringaine na kwirira. **9** Na mutikeire na ngoro cianyu atiri, ‘Ithe witu ni lburahimu.’ Ngumwira atiri, Ngai no atume mahiga maya matuika ciana cia lburahimu. **10** Ithanwa nifige itina-ini cia miti, na miti o wotho utaciaraga maciaro mega nifugatemwo, ukio mwaki-ini. **11** “Ni ndimubatithagia na maai mwerira. No thuutha wakwa nigugika mundu unguri na hinya kuri ni, na ndigiriire o na kumukuira iraatu ciake. We akaamubatithagia na Roho Muthero na mwaki. **12** Gitaruru giake akinyiitite na guoko, na niagatheria kihuhuro giake, na acookaniiririe ngano yake ikumbi, acooke acine mahuti na mwaki utangihoreka.” **13** Hindi iyo Jesu akiuma Galili agithii Ruu-ini rwa Jorodani akabatithio ni Johana. **14** Nowe Johana akigieria kumugiria, akimwira atiri, “Ni njagiriirwo nikubatithio niwe, nawe wagika kuri ni atia?” **15** Nake Jesu akimucokeria atiri, “Reke gutuika uguo riu; tondu nitwagiriirwo twike undu uyu nguho tuingie maundu mothe ma uthingu.” Hindi iyo Johana agitikiria. **16** Jesu aarika kubatithio o uguo-ri, akiumira maai-ini. Kahinda o kau iguru rikihingika, nake akiona Roho wa Ngai agikurika na ndutura, akiumba iguru riake. **17** Nguo mugambo ukiuma iguru, ukiuga atiri, “Uyu niwe Muru wakwa, uria nyendete; na ningenaga muno ni we.”

4 Hindi iyo Jesu niatongoririo ni Roho agitwarwo weru-ini akagerio ni mucukani. **2** Na aniina mithenya mirongo ina, utuku na muthenya, ehingite kuria irio-ri, akigua ahuthi. **3** Nake mugerania akimukora, akimwira atiri, “Angikorwo wee niwe Muru wa Ngai-ri, ira mahiga maya matuika migate.” **4** Nake Jesu akimucokeria atiri, “Ni kwandikitwo atiri: ‘To mugate wiki ungituura mundu muoyo, no ni kiugo giothe kiria kiumaga kanua ka Ngai.’” **5** Hindi iyo mucukani akimutwara ituura riria itheru, akimurugamia gathurumundu ka hekaru, **6** akimwira atiri, “Angikorwo wee niwe Muru wa Ngai-ri, wiguthie thi. Nigukorwo kwandikitwo

atiri: “Niagaatha araika ake ni undu waku, nao nimagakaniriria na moko mao, nguho ndukanahingwo kuguru ni ihiga.”” **7** Nake Jesu akimucokeria atiri, “Ningi ni kwandikitwo atiri: ‘Ndukanagerie Mwathani Ngai waku.’” **8** Nigi mucukani akimutwara kirima-ini kiraaya muno, akimuonia mothamaki mothe ma thi na riiri wamo. **9** Akimwira atiri, “Maundu maya mothe ningukuhe, ungutikira kunyamirira uuhoee.” **10** Nake Jesu akimwira atiri, “Thii Shaitani ndigal Nigukorwo ni kwandikitwo atiri: ‘Hooyaga Mwathani Ngai waku, na umutungatagire o we wiki.’” **11** Hindi iyo mucukani akimutiga, nao araika magika makimutungatira. **12** Na riria Jesu aiguire ati Johana niaikithio njeera-ri, agithii Galili. **13** Akiuma Nazarethi, agithii gutuura Kaperinaumu. Ituura riu riaru hakuh na iria, bururi-ini wa Zebuluni na Nafitali. **14** Undu ucio wekikire nguho uhoro uria waaritio na kanua ka munabii Isaia uginge, riria oigire atiri: **15** “Bururi wa Zebuluni, o na bururi wa Nafitali, njira ya gutithi iria-ini, gukukukania na Ruu rwa Jorodani, kuu gwitagwo Galili-kwa-Nduriri: **16** andu aria matuura nduma-ini nimonete utheri munene; nao aria matuura bururi uri kiiruru gia giku-ri, nimirwo ni utheri.” **17** Kuuma hindi iyo Jesu akiambiria kuhunja uhoro akiugaga atiri, “Mwiriri, nigukorwo uthamaki wa iguru niukuhiririe.” **18** Riria Jesu aaceeraga hugururu-ini cia Iria ria Galili, nionire andu eeri a nyina umwe, nao ni Simoni uria wetagwo Petero, na muru wa nyina Anderea. Maikagia neti iria-ini, nigukorwo maaru ategi a thamaki. **19** Nake Jesu akimeera atiri, “Ukai, munumirre, na ningumutua ategi a andu.” **20** Nao o rimwe magitiganiria neti ciao, makimurumirira. **21** Na aathiathia akiona andu angu eeri a nyina umwe, Jakubu muru wa Zebedi, na muru wa nyina Johana. Maaru thini wa gataru hamwe na ithe wao Zebedi makihariria neti ciao. Nake Jesu akimeeta, **22** na o rimwe magitiganiria gataru na magitiga ithe wao, makimurumirira. **23** No riri, Jesu niathiire Galili guothe, akirutanaga thunagogi-ini ciao, akihunjugia Uhoro-uria-Mwega wa uthamaki wa Ngai, na akihonagia andu mirimu yotho na ndwari ciothe iria maaru nacio. **24** Nayo ngumo yake ikihunjo bururi wotho wa Suriata, nao andu makimurehera andu aria othe maaru aruaru ndwari cia mithemba muingi, na aria maaru na ruo ruingi, na aria maaru na ndaimono, na aria maaru na murimu wa kuguthaga, o na aria maaru na murimu wa gukua ciiga, nake akimahonia othe. **25** Nao andu aingi muno kuuma Galili, na Dekapoli, na Jerusalemu, na Judea, na murimo uria unguri wa Ruu rwa Jorodani makimurumirira.

5 Na riria Jesu oonire andu aingi muno-ri, akiambata kirima-iguru, agikara thi. Arutwo ake magithi haru we. **2** Nake akiambiria kumaruta uhoro, akimeera atiri: **3** “Kurathimwo-ri, ni aria athini ngoro, nigukorwo uthamaki wa iguru ni wao. **4** Kurathimwo-ri, ni aria mari na kieha, nigukorwo nimakaniirwo kieha. **5** Kurathimwo-ri, ni aria ahooreri, nigukorwo nimakagaya thi. **6** Kurathimwo-ri, ni aria mahutagira na makanyootera uthingu, nigukorwo nimakahuino. **7** Kurathimwo-ri, ni aria maiganagira tha, nigukorwo

nĩmakagũirwo tha. **8** Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa atheru ngoro, nĩgũkorwo nĩmakona Ngai. **9** Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa macaragia thayũ, nĩgũkorwo nĩmagetwo ariũ a Ngai. **10** Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa manyariiragwo nĩ undũ wa ũthingu, nĩgũkorwo ũthamaki wa igũrũ nĩ wao. **11** “Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ hĩndĩ irĩa andũ mekũmũrũma, na makamũnyariira, na makamũigĩrĩa maundũ mothe mooru nĩ undũ wakwa. **12** Kenai na mũcanjamũke, tondu kiheo kianyũ nĩ kinene igũrũ, nĩgũkorwo ũguo noguo manyariirire anabii arĩa maarĩ kuo mbere yanyu. **13** “Inyuĩ nĩ inyuĩ cumbĩ wa thĩ. No cumbĩ ũngĩkorwo nĩũthirite mũcamo waguo-rĩ, ũngĩcooka gũcamithio ta cumbĩ nĩ kĩĩ? Ndũngĩcooka kũgĩa kiene rĩngĩ, tĩga no ũteirwo ũrangwo nĩ andũ. **14** “Inyuĩ nĩ inyuĩ ũtheri wa thĩ. Itũũra inene riakĩtuo kĩrĩma igũrũ rĩtingĩhithĩka. **15** O na nĩngĩ andũ matiakagia tawa magacooka kũũkunĩkĩra na mbakũri; handũ ha ũguo, maũigagĩrĩa igũrũ handũ haguo, naguo ũkamũrĩkĩra andũ othe arĩa marĩ thĩnĩ wa nyũmba. **16** O ũguo naguo, na inyuĩ rekei ũtheri wanyu ũmũrĩkagĩre andũ, nĩguo mone ciiko cianyũ njega, nao magoocage lthe wanyu ũria ũrĩ igũrũ. **17** “Mũtikae gwiciirĩa njũkĩte kweheria Watho kana Mohoro ma Ababii; ndũkĩte kũmeeheria, no njũkĩte kũmahingia. **18** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nginya hĩndĩ irĩa thĩ na igũrũ ikehehera, gũtirĩ kairĩa ka maandiko, o na gũtirĩ gakururo kanini ga karamu gakehehera o na atĩa kuuma Watho-inĩ, nginya maundũ mothe makaahingio. **19** ũria wotho ũkoina riathani o na rĩmwe rĩa marĩa manini, na arute arĩa angĩ gwĩka ũguo, niagatuuo mũnini makĩria thĩnĩ wa ũthamaki wa igũrũ, no ũria wotho wĩkaga na akarutana maathani maya-rĩ, niagatuuo mũnene ũthamaki-inĩ wa igũrũ. **20** Nĩ undũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, ũthingu wanyu waga gũkĩra ũria wa Afarisai na wa arutani a watho, mũtigatooŵa ũthamaki wa igũrũ o na atĩa. **21** “Nĩmũiguĩte atĩ hĩndĩ ya tene andũ nĩmerirwo atĩrĩ, ‘Ndũkanoragane, na mũndũ o na ũrĩkũ ũkooragana no nginya agaatuĩka wa gũtũirwo ciira.’ **22** No nĩ ngũmwĩra atĩrĩ, ũria wotho ũkarakarĩra mũrũ wa lthe niagatuĩka wa gũtũirwo ciira. Na nĩngĩ-rĩ, mũndũ ũria wotho wĩrago mũrũ wa lthe atĩrĩ, ‘Wee ndũrĩ bata,’ niagaciirithio nĩ Kĩama. No ũria wotho ũngiuga atĩrĩ, ‘Wee wĩ mũkĩgũ!’ Niagakorwo arĩ ũgwati-inĩ wa gũikio mwaki-inĩ wa Jehanamu. (Geenna g1067) **23** “Nĩ undũ ũcio, angĩkorwo nĩwĩhaariirĩre kũruta kiheo giaku kigongona-inĩ, na hĩndĩ iyo ũrĩ hau ũrĩrikane atĩ mũrũ wa thoguo arĩ na undũ nawe-rĩ, **24** tĩga kiheo giaku o hau mbere ya kigongona. Amba ũthĩ ũkaiguane na mũrũ wa thoguo; ũcooke ũũke ũrutĩre Ngai kiheo giaku. **25** “Hiũha kwĩguithania na thũ yaku irĩa iragũtũwara igooti-inĩ. Ika ũguo mũrĩ o njĩra-inĩ, kwaga ũguo nĩgũgũtũwara kũrĩ mũtuanĩ-cĩra, nake mũtuanĩ-cĩra akũneane kũrĩ mũnene wa thĩgari, ũikio njeera. **26** Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, ndũkoima kuo ũtarĩhite thĩrĩ wotho hatarĩ gathendi ũgũtigia. **27** “Nĩmũiguĩte atĩ hĩndĩ ya tene nĩ kwirirwo atĩrĩ, ‘Ndũkanatharanie.’ **28** No nĩ ngũmwĩra atĩrĩ, ũria wotho ũkaarora mũndũ-wa-nja na amwĩrĩrĩre, nĩarĩkĩte gũtharia nake ngoro-inĩ yake. **29** Riitho riaku rĩa ũrĩo rĩngĩtũma wĩhie-rĩ, rĩkũũre, ũrĩte. Nĩ kaba kĩga kĩmwe kĩa mwĩrĩ waku kũre gũkĩra mwĩrĩ waku wotho ũikio Jehanamu. (Geenna

g1067) **30** Na guoko gwaku kwa ũrĩo kũngĩtũma wĩhie-rĩ, gũtinie ũgũte. Nĩ kaba kĩga kĩmwe kĩa mwĩrĩ waku kũre gũkĩra mwĩrĩ waku wotho ũikio Jehanamu. (Geenna g1067) **31** “Nĩngĩ nĩ kwĩrĩtuo atĩrĩ, ‘ũria wotho ũngĩtigana na mũtumia wake no nginya amũhe marĩa ma kuonania nĩmatigana nake.’ **32** No ngũmwĩra atĩ mũndũ ũria wotho ũtigana na mũtumia wake, o tĩga nĩ undũ wa ũtharia-rĩ, niatũmaga atũike mũtharia, na ũria wotho ũhikagia mũtumia ũria ũtiganite na mũthuurĩwe, nĩ gũtharia atharagia. **33** “Nĩngĩ, nĩmũiguĩte atĩ hĩndĩ ya tene andũ nĩmerirwo atĩrĩ, ‘Ndũkanehite tũhũ, no hingagĩrĩa Mwathani mĩhĩtwa irĩa wĩhĩtite.’ **34** No ngũmwĩra atĩrĩ: Mũtikanehite o na atĩa; mũtikanehite na igũrũ tondu nĩkuo gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Ngai; **35** kana mwĩhite na thĩ, nĩgũkorwo nĩkuo gĩturwa gĩa kũigĩrĩa magũrũ make; o na kana mwĩhite na Jerusalemu, nĩgũkorwo nĩrĩo itũũra inene rĩa Mũthamaki mũnene. **36** Na ndũkanehite na mũtwe waku, nĩgũkorwo ndũngĩhota gũtũma rũcuĩrĩ o na rũmwe rwerũhe kana rũire. **37** Reke ‘ĩrĩ yaku itũike ‘ĩrĩ, na ‘Aca’ yaku itũike ‘Aca’; undũ o wotho makĩria ma ũguo-rĩ, uumaga kũrĩ ũria mũũru. **38** “Nĩmũiguĩte atĩ hĩndĩ ya tene nĩ kwirirwo atĩrĩ: ‘Riitho rĩrĩhagwo na riitho, narĩo igego rĩrĩhagwo na igego.’ **39** No nĩ ngũmwĩra atĩrĩ: Mũtikanaganĩe na mũndũ ũria mũũru. No rĩrĩ, mũndũ angĩkũgũthia rũthĩa rwa ũrĩo-rĩ, mũhũgũkĩrie rũu rũngĩ o naruo. **40** Na mũndũ angĩenda gũgũthitanga oe kanjũ yaku-rĩ, mũnengere o na igooti riaku. **41** Mũndũ angĩkũhatĩrĩria ũthĩi itĩina rĩmwe-rĩ, thĩi nake matĩina meerĩ. **42** Mũndũ ũria ũngĩkũhooya kindũ, mũhe, na mũndũ ũria ũngĩenda ũmũkombere kindũ, ndũkarege kũmũkombera. **43** “Nĩmũiguĩte atĩ hĩndĩ ya tene nĩ kwirirwo atĩrĩ, ‘Endaga mũndũ wa itũũra riaku, na ũthũũrage thũ yaku.’ **44** No nĩ ngũmwĩra atĩrĩ: Endagai thũ cianyũ, na mũhooyagĩre arĩa mamũnyariiraga, **45** nĩgeetha mũtũike ariũ a lthe wanyu ũria ũrĩ igũrũ. Atũmaga riũa riake rĩrathĩre arĩa oorũ na arĩa ega, na akoiria mbura kũrĩ arĩa athingu na kũrĩ arĩa matarĩ athingu. **46** Angĩkorwo mwendete o arĩa mamwendete-rĩ, mũgaakĩrĩhwo kĩ? Githĩ o na etia mbeca cia igooti matĩkaga o ũguo? **47** Na nĩngĩ angĩkorwo mũgeithagia o ariũ na aarĩ a lthe wanyu-rĩ, mũgĩkĩrite arĩa angĩ na kĩ? Githĩ o na arĩa matetĩkĩtie Ngai matĩkaga o ũguo? **48** Nĩ undũ ũcio-rĩ, tũkai aagĩrĩru kũna, o ta ũria lthe wanyu ũria ũrĩ igũrũ arĩ mwaagĩrĩru kũna.

6 “Mwĩmenyereĩ mũtigekage ciiko cianyũ cia ũthingu mbere ya andũ nĩguo mamuone. Mũngũka ũguo-rĩ, mũtirĩ kiheo mũkaahoe nĩ lthe wanyu ũria ũrĩ igũrũ. **2** “Nĩ undũ ũcio, rĩrĩa ũkũheana kindũ kũrĩ arĩa abatari, ndũkai kwanĩrĩra ũria ũreka na tũrumbeta, ta ũria hĩnga ciikaga thunagogi-inĩ na njĩra-inĩ, nĩguo itĩĩagwo nĩ andũ. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, acio nĩmarĩkĩtie kwamũkĩra kiheo kiao giothe. **3** No hĩndĩ irĩa ũkũheana kindũ kũrĩ arĩa abatari-rĩ, ndũkarege guoko gwaku kwa ũmotho kũmenye ũria guoko gwaku kwa ũrĩo kũreeka, **4** nĩgeetha ũheani ũcio waku itũike wa hitho-inĩ. Nake lthe wanyu, ũria wonaga maundũ marĩa mekagĩrwo hitho-inĩ, niakamũhe kiheo. **5** “Na rĩrĩa mũkũhooya-rĩ, mũtikanaũtũke ta hĩnga, nĩgũkorwo ciendaga kũhooya

irugamite thini wa thunagogi na macemanirio ma njira nigu cionwo ni andu. Ngumwira atiri na ma, icio niirikitie kwamukira mucasara wacio wotho. **6** No hinda iria ukhuooya, toonya nyumba yaku, uhinge muringo na uhooye Thoguo uria utoonakaga. Nake Thoguo uria wonaga maundu maria mekagirwo hitho-ini, niagakuhe mucasara waku. **7** Na ningi hinda iria mukhuooya-ri, tigagai kuhuhutika ta andu aria matetikitie Ngai, nigukorwo meciariga ni mekuguo ni undu wa kurahia mahooya. **8** Mutigatuike tao, nigukorwo lthe wanyu nioi kiria kimubatairie o na mutanamuhooya. **9** "Ni undu ucio mwagiriirwo nikhuooyaga atiri: "Ithe witu uri iguru, riitwa riaku nriamurwo, **10** uthamaki waku niuuke, uria wendete Wee niwikagwo guku thi ta uria wikagwo kuu iguru. **11** Tuhe umuthi irio ciiti cia gutuigana. **12** Na uturekere mahitia maitu, ta uria o na ithu turekagira aria matuhitagira. **13** Na ndugatuware magerio-ini, no utuhonokagie kuuma kuri uria muuru. **14** Nigukorwo mungirekera andu hinda iria mamuhitiria, o nake lthe wanyu uria uri iguru nriamurekagira. **15** No mungiga kurekera andu mehia mao-ri, o nake lthe wanyu ndarimurekagira mehia manyu. **16** "Ningi riria mukwihinga kuria irio-ri, tigagai gutukia mothiu manyu ta uria hinga ciikaga, nigukorwo niitukagia mothiu macio nigu cionie andu ati nicihingite kuria irio. Ngumwira atiri na ma, icio niirikitie kwamukira mucasara wacio wotho. **17** No riria wihingite kuria, wihakage maguta mutwe na wihambage ithu, **18** nigu andu matikamenye ati niwihingite kuria, tiga o Thoguo uria utoonakaga amenye; nake Thoguo uria wonaga maundu maria mekagirwo hitho-ini, niagakuhe mucasara. **19** "Tigagai kwigira muthiithu guku thi, kuria indo iriagwo ni memenyi na ikaroota, na kuria aici mabunjaga makaiya. **20** No mwigagire muthiithu iguru, kuria itangirio ni memenyi kana iroote, na kuria aici matangibunja maiye. **21** Nigukorwo kuria muthiithu yanyu iri, nokuo ngoro cianyu o nacio irikoragwo iri. **22** "Riitho niro tawa wa mwiri. Maitho maku mangikorwo mar mega, mwiri waku wotho niuriyuragwo ni utheri. **23** No riri, maitho maku mangikorwo ni mathuku, mwiri waku wotho uriyuragwo ni nduma. Naguo utheri uria uri thini waku ungikorwo ni nduma-ri, nduma iyo kai ni nene-i! **24** "Gutiri mundu unghota gutungatira aathani eer. Ni undu no athuure umwe, na ende ucio ungi; kana ehane har umwe, na anyarane ucio ungi. Mutungitungatira Ngai na mutungatire mbeeca. **25** "Ni undu ucio ngumwira atiri, tigagai gutangikira mioyo yanyu, ni undu wa kiria muririraga kana kiria murinyuuga; kana kiria muririhumbaga miri yanyu. Githi muoyo nduri bata gukira irio, naguo mwiri ukagia bata gukira nguo? **26** Ta rorai nyoni cia riera-ini; itihaandaga, kana ikagetha, kana ikaiga magetha ikumbi, no lthe wanyu uria uri iguru niaciheaga irio. Githi inyu mutikiri a bata muno gukira icio? **27** Nuu wanyu unghota kuongerera muoyo wake ithaa o na rimwe ni undu wa kwitanga? **28** "Na ni ki gutumaga mweitange ni undu wa nguo? Ta rorai itoka cia githaka uria ikuraga. Itirutaga wira kana ikogotha ndigi, **29** no ngumwira atiri, o na Solomon ari na riri wake wotho ndagemete ta kimwe giacio. **30** Angikorwo uguo nigu Ngai ahumbaga

nyeki ya githaka iria iri ho umuthi na ruciu igaikio mwaki-ini-ri, githi inyu ndarikimuhumbaga wega makiria, inyu mwitikie o hani? **31** Ni undu ucio-ri, tigagai gwitanga, mukuria atiri: 'Tukuria ki?' kana 'Tukunyua ki?' kana 'Tukwihumba ki?' **32** Nigukorwo maundu maya mothe nimo macaragio ni andu aria matetikitie Ngai. No lthe wanyu wa iguru nioi ati nimubataragio nimo. **33** No ambai mucarie uthamaki wake na uthingu wake, na maundu maya mangi mothe o namo nriamuheaga. **34** Ni undu ucio tigagai gwitanga ni undu wa ruciu, nigukorwo ruciu nirugatangikira ruo rwene. O muthenya uri na mathina maguo ma kuuigana.

7 "Mutigaciirithanagie nigeetha na inyu mitikanaciirithio. **2** Nigukorwo o ta uria mutuaigira andu aria ang ciira, noguo na inyu mugatuirwo ciira, na githimi kiria muthimanagira nakio, no kio murithimagirwo nakio. **3** "Ni ki gutumaga wone kihuti kiria kiri riitho ria muru wa thoguo, no ukaaga kuona mugogo uria uri riitho riaku wee mwene? **4** Wahota atia kwira muru wa thoguo atiri, 'Reke ngurute kihuti kiu kiri riitho riaku,' o riria wee mwene uri na mugogo riitho riaku? **5** Wee hinga ino, amba urute mugogo ucio uri riitho riaku, nigu wone wega na uhote kuruta kihuti kiria kiri riitho ria muru wa thoguo. **6** "Mutikanahe magui kindu kiria kiamure, na mitikanaikirie ngurwe ruru cianyu. Mungika uguo-ri, ingirangiriria ruu na maguru ma cio, icooke imugaruruke, imutihangie. **7** "Hooyai na nimukuheo; mathaai na nimukuona; ringaringai murango na nimukuhingurwo. **8** Nigukorwo uria wotho uhooyaga niaheagwo, na uria umaathaga nionaga, na uria uringaringaga murango, niahinguragurwo. **9** "Na riri, nuu wanyu ungitio mugate ni mwana wake amuhe ihiga? **10** Kana amwite thamaki nake amuhe nyoka? **11** Angikorwo inyu, o na muri oor, nimuui kuche ciana cianyu iheo njega-ri, githi lthe wanyu uria uri iguru ndagakiririria kuche iheo njega kuri aria mamuhooyaga! **12** Ni undu ucio, maundu-ini mothe, ikagai andu aria ang uria mungenda mamwikage, nigukorwo ucio nigu Watho wa Musa na Urutani wa Anabii. **13** "Toonyerai muromo uria mukeke. Nigukorwo muromo ni mwari na njira ni njari iria yerekeire riuriro, na andu aria matoonyagira ho ni aingi. **14** No muromo ni mukunderu na njira ni njeke iria ikinyaga muoyo-ini, na andu aria mamionaga ni anini. **15** "Mwihugegai anabii a maheeni. Mokaga kuri inyu mehumbite njua cia ng'ond, no thini wao ni njui ndiani. **16** Nimurimamenyaga na maciaro mao. Kai thabibu igituagwo mti-ini ya migu, kana nguyu igatuuu kuuma mahi-ini ma nyeki? **17** Uguo noguo, mti wotho mwega uciaraga maciaro mega, no mti muuru uciaraga maciaro mooru. **18** Mti mwega ndungiciara maciaro mooru, naguo mti muuru ndungiciara maciaro mega. **19** Mti o wotho utaciaraga maciaro mega nigutemwo utemagwo ugaiiko mwaki-ini. **20** Uguo nigu murimamenyaga ni undu wa maciaro mao. **21** "To mundu uria unjitaga, 'Mwathani, Mwathani,' ugatoonya uthamaki wa iguru, no ni uria

wikaga ūria Baba ūria ūri igūrū endaga. **22** Mūthenya ūcio aingĩ makanjĩra atĩrĩ, ‘Mwathani, Mwathani, githi tūtĩatharaga maundũ na rĩtwa riaku, na thiĩni wa rĩtwa riaku tũkaingata ndaimono na tũkaringa ciama nyingĩ?’ **23** Hĩndĩ iyo nĩngameera wega atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩrĩ hĩndĩ ndaamũũ o na rĩ. Eherai harĩ nĩ, inyuũ mwikaga ūrũrũ!’ **24** “Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, mūdũ o wothē ūiguaga ciugo ici ciakwa na ageeka ūria ciugĩte, ahaana ta mūdũ mūtũgĩ ūria wakire nyũmba yake igūrũ rĩa rwaro rwa ihiga. **25** Nayo mbura ikiura, na njũũ ikĩyũra, naruo rūhuho rūkĩhurutana nacio ikĩhũura nyũmba iyo na nditi, no nyũmba iyo ndiagiũre, tondũ mũthingi wayo wakĩtuo igūrũ rĩa rwaro rwa ihiga. **26** No mūdũ o wothē ūiguaga ciugo ici ciakwa na ndekaga ūria ciugĩte ahaana ta mūdũ mūtũgũ ūria wakire nyũmba yake mũthanga igūrũ. **27** Nayo mbura ikiura, njũũ ikĩyũra, naruo rūhuho rūkĩhurutana nacio ikĩhũura nyũmba iyo na nditi, nayo nyũmba iyo ikĩmomoka na kũgũa kũnene.” **28** Rĩria ūria aarĩkirie kuuga maundũ macio, kĩrĩndĩ kũ gĩkĩgega nĩ ūndũ wa ūrutani wake, **29** tondũ aarutanaga ta mūdũ warĩ na ūhoti, na ti ta ūria arutani ao a watho maarutanaga.

8 Hĩndĩ irĩa aikũrũkire kuuma kĩrima-inĩ, ikundi nene cia andũ ikĩmuuma thuutha. **2** Na mūdũ warĩ na mangũ agĩthĩ harĩ we, agĩturia maru mbere yake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ūngĩenda-rĩ, no ūtherie.” **3** Nake Jesũ agĩtambũrũkia guoko gwake, akĩhutia mūdũ ūcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngwenda. Therio!” O hĩndĩ iyo akĩhonio mangũ make. **4** Jesũ agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya ndũkeere mūdũ o na ūrĩkũ. No thiĩ ūkeyonanie kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, na ūrute kĩheho kĩria Musa aathanire gĩtuĩke ūira kũrĩ o.” **5** Na Jesũ aarĩkia gũtoonya Kaperinaumu, mũnene-wathigari-igana agĩũka kũrĩ we, akĩmũhooya ūteithio. **6** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ndungata yakwa ikomete mũcĩĩ rĩrũarĩte mĩrimũ wa gũkua ciĩga na irĩ na ruo rūĩngĩ mũno.” **7** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngũthĩ kũmĩthonia.” **8** No mũnene ūcio wa thigari igana akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ ndiagĩrĩre atĩ wee ūũke gwakwa. No uga o kiugo, na ndungata yakwa nĩkũhona. **9** Nĩgũkorwo nĩ mwene ndĩ mūdũ wathagwo, na ndĩ na thigari njathaga. Ndeera ūmwe ‘Thiĩ,’ niathiaga, na ndeera ūngĩ atĩrĩ, ‘Ūka,’ nĩokaga. Na nĩngĩ ndeera ndungata yakwa atĩrĩ, ‘Ika ūna,’ nĩikaga.” **10** Rĩria Jesũ aigũire ūguo-rĩ, akĩgega, akĩĩra aria maamumite thuutha atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ndionete mūdũ o na ūrĩkũ gũkũ Isiraeli ūrĩ na wĩtikio mũnene ūũ. **11** Ngũmwĩra atĩrĩ, aingĩ nĩmagooka kuuma mwena wa irathĩro na wa ithũro, na nĩmagaka iruga-inĩ hamwe na Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, ūthamaki-inĩ wa igūrũ. **12** No aria marĩ a ūthamaki ūcio nĩmagakũo njia, kũu nduma-inĩ, kũria gũgaakorwo kĩrĩro na kũhagarania magego.” **13** Nake Jesũ agĩcooka akĩĩra mũnene ūcio wa thigari igana atĩrĩ, “Thiĩ! Nĩgũwikĩrwo o ūguo wĩtikĩtie.” Nayo ndungata yake ikĩhonio o ithaa rĩu. **14** Rĩria Jesũ aatoonyire nyũmba ya Petero, akĩona atĩ nyina wa mĩtumia wa Petero aarĩ mũrũaru mĩrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ, agakoma gĩtanda-inĩ. **15** Akĩmũhutia guoko, nake agĩtĩga kũhiũha mwĩrĩ,

akĩarahũka, akĩambĩrĩria kũmũtungatĩra. **16** Hwaĩ-inĩ ūcio, andũ aingĩ aria maarĩ na ndaimono makĩrehwo kũrĩ we, nake akĩingata maroho macio na kuuga o kiugo, na akĩhonio aria othe maarĩ arũaru. **17** Ūhoru ūyũ warĩ wa kũhingia ūria kwaarĩtio na kanua ka mũnabii Isaia, rĩria oigire atĩrĩ: “We mwene nĩoire wonje witũ, na akĩeheria mĩrimũ iitũ.” **18** Rĩria Jesũ oonire gĩkundi kĩa andũ aria maamũthiũrũkĩirie, agĩathana maringe mĩrimo ūria ūngĩ wa iria. **19** Hĩndĩ iyo mũrutani ūmwe wa watho agĩũka harĩ we, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩndikũrũmagĩrĩra kũria guothē ūrĩthiia.” **20** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mbwe nĩ irĩ marima, na nyoni cia rĩera-inĩ nĩ irĩ itara, no Mũrũ wa Mūdũ ndarĩ handũ angĩgĩrĩra mĩtwe wake.” **21** Nake mĩrutuo ūngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, reke nyambe thiĩ ngathike baba.” **22** Nowe Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩra, na ūreke aria akuũ mathike akuũ ao ene.” **23** Hĩndĩ iyo agĩtoonya gatarũ, nao arutwo ake makĩmũrũmĩrĩra. **24** Na rĩrĩ, gũkĩgia kĩhuhũkanio kinene gĩteerĩgĩrĩrwo kũu iria-inĩ, gĩgĩtũma gatarũ kende kũhubwo nĩ makũmbĩ ma maaĩ. No Jesũ aarĩ toro. **25** Nao arutwo magĩthĩ, makĩmũũkĩria, makĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, tũhonokie! Nĩtũkũũria maaĩ-inĩ!” **26** Nake agĩcooka atĩrĩ, “Inyuũ mĩrĩ a wĩtikio mũnini, nĩ kĩĩ gĩgĩtũma mwĩtigĩre ūguo?” Thuutha ūcio agĩũkĩra, agĩkũũma rūhuho na makũmbĩ macio, nakuo gũkĩhoorera biũ. **27** Andũ acio makĩgega, makĩũria atĩrĩ, “Kaĩ mūdũ ūyũ akĩrĩ ū atĩ o na rūhuho na makũmbĩ ma maaĩ nĩmũwathikagĩra?” **28** Rĩria aakinyire rūgongo rwa bũrũri wa Agadari-rĩ, agĩtũngwo nĩ andũ eerĩ maarĩ na ndaimono, moimite mbĩrĩra-inĩ. Maarĩ na ūũru mũingĩ mũno, atĩ gũtĩrĩ mūdũ ūngĩagerire njira iyo. **29** Nao makĩanĩrĩra, makĩũria atĩrĩ, “Ūrenda atĩa na ithuĩ, wee Mũrũ wa Ngai. Woka gũkũ gũtũnyariira ihinda rĩria rĩamũre rĩtanakinya?” **30** Nĩ haarĩ na rĩũru rūnene rwa ngũrwe rwarĩthagio handũ hataarĩ haraaya na hau maarĩ. **31** Nacio ndaimono igĩthaita Jesũ, ikĩmwĩra atĩrĩ, “Akorwo nĩgũtũngatarĩ, tũtũme kũrĩ rĩũru rĩũria rwa ngũrwe.” **32** Nake agĩcĩra atĩrĩ, “Thiĩ!” Nĩ ūndũ ūcio ikiuma, igĩtoonya ngũrwe, naruo rĩũru ruothē rĩgũkĩũka kĩharũũka-inĩ na ihenya, rĩkĩgũa iria thiĩnĩ, rĩgũkĩũra maaĩ-inĩ. **33** Aria maarĩthagio ngũrwe icio makĩũra, magĩthĩ itũũra-inĩ, makĩheana maundũ macio mothe o na ūria gwekĩkite kũrĩ andũ aria maarĩ na ndaimono. **34** Hĩndĩ iyo itũũra rĩothē rĩkiumagara rĩgatũnge Jesũ. Na hĩndĩ iria maamoonire, makĩmũthaita oime rūgongo rwao.

9 Nake agĩtoonya gatarũ, akĩringa iria, agĩkinya itũũra rĩa kwao. **2** Andũ amwe makĩmũrehera mūdũ warĩ na mĩrimũ wa gũkua ciĩga, akuũitwo na kĩbarĩ. Rĩria Jesũ oonire wĩtikio wao, akĩĩra mūdũ ūcio wakuĩte ciĩga atĩrĩ, “Mũrĩũ, wĩyũmĩrĩrie, nĩwarekerwo mehia maku.” **3** Nĩ ūndũ wa ūguo, arutani amwe a watho makĩĩra na ngoro atĩrĩ, “Mūdũ ūyũ nĩaruma Ngai!” **4** Jesũ aamena ūria meeciiragia, akĩmooria atĩrĩ, “Mũreeciiria ūũru ngoro-inĩ cianyu nĩkĩ? **5** Nĩ ūndũ ūrĩkũ mũhũthũ: nĩ kwĩra mūdũ, ‘Nĩwarekerwo mehia maku,’ kana kũmwĩra, ‘Ūkĩra wĩtware?’ **6** No nĩgeetha mũmenye atĩ Mũrũ wa Mūdũ arĩ na ūhoti gũkũ thĩ wa kũrekanĩra mehia-rĩ” Na o hĩndĩ iyo akĩĩra mūdũ ūcio wakuĩte

ciiga atiri, “Ükîra, oya kibari giaku üinuke müciî.” 7 Nake mündü ücio agükîra, akîinûka müciî. 8 Rîria kîrîndi kîu kionire üguo, gikîmaka na gikîgooa Ngai, üria waheete andü ühoti ta ücio. 9 Na rîria Jesü oimaga kûu, akîona mündü wetagwo Mathayo aikarite haria heetagîrio mbeeca cia igooti. Akîmwîra atiri, “Nûmîrîra,” nake Mathayo agükîra, akîmûrûmîrîra. 10 Na rîria Jesü aari kwa Mathayo müciî makîria irio cia hwaî-inî, etia mbeeca cia igooti aingi na andü ehia magûka kûrianîra hamwe nake na arutwo ake. 11 Rîria Afarisai moonire üguo, makîûria arutwo ake atiri, “Mûrutani wanyu ariîanagîra na etia mbeeca cia igooti na andü ehia nîkî?” 12 Jesü aigua üguo, akîmeera atiri, “Andü ariîa agîma mûiri ti o mabataragio nî ndagîrî, no nî ariîa arûaru. 13 No rîri, thiîi mûkeerute üria ciugo ici ciugite: ‘Kûiguanîra tha nîkuo nyendaga, no ti magongona.’ Nîgûkorwo nîi ndokire gûcaria ariîa athingu, no ndokire nî ündü wa ariîa ehia.” 14 Hîndi îyo arutwo a Johana magûka kûri we makîmûrîra atiri, “Ithui na Afarisai nîtwîhingaga kûria, no nî kîi gîtûmaga arutwo aku mage kwîhinga kûria irio?” 15 Nake Jesü akîmacookeria atiri, “Ageni a mûhikania mangîhota atîa kûigua kieha rîria mûhikania ari hamwe nao? Ihinda nîrîgakinya rîria mûhikania akeherio kûri o; hîndi îyo nîguo makeehinga kûria irio. 16 “Gûtirî mündü ütumagîrîra nguo ngûrû kîraka kîa nguo njerû, nîgûkorwo kîraka kîu no kîguucie nguo îyo gîtûme îtarûke makîria. 17 Ningî andü matîkagîra ndibei ya mûhihano mondo-inî ngûrû. Mangîka üguo, mondo icio no îtarûke, nayo ndibei îitike, na mondo icio cia ndibei cianangîke o biû. No andü mekagîra ndibei ya mûhihano mondo-inî njerû, nacio cieri igaikara iri njega.” 18 Na rîria aaragia maündü macio, hagûka mündü warî mûnene, akîmûturîria ndu, akîmwîra atiri, “Mûirîtu wakwa no hîndi aakua; no ûka ukamûigîrîre guoko, na niekûrûka.” 19 Nake Jesü agükîra, agîthîi nake, ari na arutwo ake. 20 O hîndi îyo mûtumia watûire oiraga thakame mîaka ikûmi na îiri agûka na thuutha wa Jesü, akîhutia gîcûri kîa nguo yake. 21 Tondü eîrîaga atiri, “Ingîhutia o nguo yake, no hone.” 22 Nake Jesü akîihûgûra, akîmuona, akîmwîra atiri, “Mwarî üyû, wîyûmîrîre gwîtikia gwaku nîkuo gwatûma ûhone.” Nake mûtumia ücio akîhonio o hîndi îyo. 23 Na rîria Jesü aatoonyire nyûmba ya mûnene ücio, akîona ahuhi mîturîrû na gîkundi kîa andü kîria kîanegenaga, 24 akîmeera atiri, “Eherai. Mûirîtu üyû ti mûkuû, nî gûkoma akomete.” Nao andü acio makîmûthekeerera. 25 Thuutha wa andü acio kuumio nja, agîtoonya thiîni, akînyîita mûirîtu ücio guoko, nake agükîra. 26 Ühoro ücio ükîhunja bûrûri ücio wothê. 27 Na rîria Jesü oimire kûu, aathianga-rî, andü eerî atumumu makîmûrûmîrîra, makîanagîrîra, makîugaga atiri, “Tûigûire tha, wee Mûrû wa Daudi!” 28 Na hîndi îria aatoonyire nyûmba, atumumu acio magûka kûri we, nake akîmooria atiri, “Nîmwîtikîtie atî no hote gwîka üguo?” Nao makîmûcookeria atiri, “Î-nî, Mwathani.” 29 Hîndi îyo akîmahutia maitho, akiuga atiri, “Mûroikwo o üguo mwîtikîtie;” 30 namo maitho mao makîhingûka magîcooka kuona. Nake Jesü akîmakaaania na hinya, akîmeera atiri, “Mûtikareke mündü o na ûrikû amenye ûhoro üyû.” 31 No-o makîumagara na makîihunja ûhoro

wake bûrûri ücio wothê. 32 Na hîndi îria moimaga hau, Jesü akîreherwo mündü warî na ndaimono, na ndaaragia. 33 Nayo ndaimono yaingatwo, mündü ücio ûtaaragia, akîaria. Kîrîndi gîkîgêa, gîkiuga atiri, “Ündü ta üyû ndûrî wonêka Isiraeli.” 34 No Afarisai makîuga atiri, “Aingataga ndaimono na hinya wa mûnene wa ndaimono.” 35 Nake Jesü agîtuikania matûûra-inî mothe na mîciî-inî yothe, akîrutanaga thiîni wa thunagogi ciao, akîhunjaga Ühoro-ûria-Mwega wa ûthamaki, na akîhonagia mîrimû na ndwari cia mîthemba yothe. 36 Na rîria oonire üria kîrîndi kîu kîaiganaga, agîkîguîra tha tondü kîari gîthîinîku na gîkaaga üteithio, ta ng’ondû itari na mûriithi. 37 Hîndi îyo akîria arutwo ake atiri, “Magetha nî maingî, no aruti a wîra nî anini. 38 Nî ündü ücio, hooyai Mwathani wa magetha atûme aruti wîra mathîi magetha-inî make.”

10 Nake Jesü nîetire arutwo ake ikûmi na eerî moke harî we, nake akîmahe ühoti wa kûingata ngoma thûku na kûhonia mîrimû yothe na ndwari ciothe. 2 Maya nîmo marîitwa ma arutwo acio ikûmi na eerî: Wa mbere nî Simoni (ûria wîtagwo Petero), na mûrû wa nyîna Anderea; na Jakubu mûrû wa Zebedi, na mûrû wa nyîna Johana; 3 na Filipu, na Baritholomayo; na Toma, na Mathayo üria mwîtia wa mbeeca cia igooti; na Jakubu mûrû wa Alifayo, na Thadayo; 4 na Simoni üria Mûzelote, na Judasi Mûisikariota, üria wamûkunyaîire. 5 Aya ikûmi na eerî nîo Jesü atûimire na akîmataara ûû: “Mûtigathîi kûri andü-a-Ndûrîri kana mîtoonye itûûra rîa Asamaria. 6 Nî kaba mûthîi kûri ng’ondû iria ciûrîte cia Isiraeli. 7 Mwathîi-rî, hunjagîai ndûmîrîri îno: ‘Üthamaki wa igûrû nîukuhîrîire.’ 8 Honagîai andü ariîa arûaru, na mûriûkagie ariîa akuû, na mûtheragie ariîa marî na mangû, na mûingatage ndaimono. Mûheetwo tûhû, heanagai tûhû. 9 Mûtigekuuîre thahabu, kana betha, kana gîcango mîcibi-inî yanyu; 10 O na ningî mûtigekuuîre mûhuko rûgendo-inî, kana nguo igîrî, kana iraatû, kana mûtirîma; nîgûkorwo mûruti wa wîra nîabataire kûheo gîa kûmûtûûria muoyi. 11 “Itûûra o rîothe kana gatûûra karîa mûngîtoonya-rî, tuîriai mûmenye mündü üria mwagîrîru kuo, mûikare gwake ngînya rîria mûkoima kuo. 12 Mwatoonya müciî ücio-rî, geithagîai ene kuo. 13 Angîkorwo müciî ücio nîwagîrîire-rî, îrathimeî na thayî wanyu; angîkorwo ndwagîrîire-rî, rekeî kîrathimo kîanyu kîmûcookerere. 14 Mündü o wothê angîrega kûmûnyîita ügeni kana arege gûthikîrîria ciugo cianyû-rî, mûkiima müciî ücio kana itûûra rîu-rî, mûkaaribariba magûrû manyu nguo rûkûngû rûitike. 15 Ngûmwîra atiri na ma itûiro rîa itûûra rîu rîgaakorwo rîri inene gûkîra rîa Sodomu na Gomora mûthenya üria wa ciira. 16 Atîrîri ndamûtûma o ta ng’ondû gatagati ka njûûi. Nî ündü ücio, gîai na üügî ta nyoka, na mwage ûuru na ndutura. 17 “Mwîmenyerereî andü; tondü nîmakamûneana ciama-inî, na mamûhûire na iboko thunagî-inî ciao. 18 Nî ündü wa ûhoro wakwa-rî, nîmûgatwarwo mbere ya aathani na athamaki nîgeetha mûtûike aira kûri o na kûrî andü-a-Ndûrîri. 19 No rîria makaamûnyîita-rî, mûtikanetange nî ündü wa üria mûkoiga kana üria mûgaacookia. Hîndi îyo nîmûkeerwo üria mûkoiga,

20 nīgukorwo ti inyuī mūgaakorwo mūkiaria, no nī Roho wa Ithe wanyu ūkaaria ari thini wanyu. 21 “Mündü niagakunyaŋia mūrū wa nyina ooragwo, na ithe wa mündü akunyaŋire mwana wake; ariana niikaremera aciari a cio na imoragithie. 22 Andū othe nīmakamūmena nī ūndū wakwa, no ūria ūgaakiriŋiria nginya hīndi ya mūthia niakahonoka. 23 Hīndi ūria mwanariirwo itūūra-ini rīmwe-rī, ūirai rīria rīngi. Ngūmwīra na ma ati, mūtiagakorwo mūthiite matūūra mothe ma Isiraēli, Mūrū wa Mündü atookite. 24 “Mūrutwo ti mūnene kūrī mūrutani wake, o na ndungata ti nene kūrī mūmiathi. 25 Nīkūiŋaŋiire mūrutwo aiganane na mūrutani wake, o na ndungata ūiganane na mūmiathi. Angikorwo mwene nyūmba nīetitwo Beelizebuli-rī, githi andū a nyūmba yake matigetwo maritwa mooru gūkira riu! 26 “Nī ūndū ūcio-rī, mūtikametigire. Gūtiri ūndū mūhithanie ūtakaguūrio, kana ūndū mūthie ūtakamenyeka. 27 ūria ngūmwīra nduma-ini-rī, wariei mūthenya barigici, na ūria waritio na miheehū matū-ini manyu-rī, wanirīrei mūrī nyūmba-igūrū. 28 Mūtiagetigire ari moragaga o mwīri, no matingihota kūruga ngoro. Nī kaba gwiŋigira ūria ūngiananga ngoro na mwīri kūu Jehanamu. (Geenna g1067) 29 Githi tūnyoni twiri tūtiendagio thendi imwe? No gūtiri o na kamwe gatuo kangīgūa thi Ithe wanyu atetikirite. 30 O na njuiri cianyu cia mūtwe nindare. 31 Nī ūndū ūcio mūtiagetigire; mūrī a bata gūkira tūnyoni tūngi. 32 “Ūria wothē ūkaanyumbūra mbere ya andū, o na nī nīngamumbūra mbere ya Baba ūria ūri kūu igūrū. 33 No ūria wothē ūkangaana mbere ya andū, na nī nīngamūkaana mbere ya Baba ūria ūri igūrū. 34 “Mūtiŋeciirie ati njūkite kūrehe thayū gūkū thi. Ndiokire kūrehe thayū, no ndookire kūrehe rūhiū rwa njora. 35 Nīgukorwo njūkite gūtūma “mündü okanīre na ithe, na mūrītu okanīre na nyina, nake mūtumia okanīre na nyaciaraŋe; 36 thū cia mündü iŋaakorwo iri andū a nyūmba yake kīumbe. 37 “Ūria wothē wendete ithe kana nyina kūngira ndagiriire gūtūka wakwa; na ūria wothē wendete mūrīti kana mwarī kūngira ndagiriire gūtūka wakwa; 38 nake ūria wothē ūtagakua mūtharaba wake wa kwambirwo aanūmirire ndagiriire gūtūka wakwa. 39 Ūria wothē ūgeragia gūtūūra muoyo wake niakoorwo nīguo; no ūria wothē ūkoorwo nī muoyo wake nī ūndū wakwa niakaūtūria. 40 “Mündü ūria ūmwamūkagira, nī nī amūkagira. Nake ūria ūnyamūkagira, amūkagira ūria wandūmire. 41 Ūria wothē ūkaamūkira mūnabii tondū nī mūnabii, niakamūkira kiheo kīria kiheagwo mūnabii, nake ūria wothē ūkaamūkira mündü mūthingu tondū nī mūthingu-rī, niakamūkira kiheo kīria kiheagwo mündü mūthingu. 42 Nake ūria wothē ūheaga ūmwe wa aya anini o na gikombe kīa maa mahehu tondū nī mūrutwo wakwa-rī, ngūmwīra atiri na ma, ndakaaga kūheo kiheo gīake.”

11 Na rīri, Jesū aarīkia gwatha arutwo acio ake ikūmi na eerī-rī, akiama kūu agithi kūrutana na kūhunja matūūra-ini ma Galili. 2 Na rīria Johana aigūire ari njeera maūndū marīa Kristū eekaga-rī, agitūma arutwo ake, 3 makamūrie atiri, “Wee nīwe

warī ūuke, kana tweterere mündü ūngi?” 4 Nake Jesū akīmacookeria atiri, “Cookai mūkeere Johana maūndū marīa mwaigua na marīa muona: 5 Atumumu nīmaroona, na ari mathuaga nīmaretwara, na ari marī na mangū nīmarahonio magathera, na ari mataiguaga nī maraigua, na ari akuū nīmarariūkio, na ūhoro-ūria-Mwega nīurahunjīrio ari athiini. 6 Kūrathimwo-rī, nī mündü ūria ūtekūhingwo arakare nī ūndū wakwa.” 7 Rīria arutwo a Johana moimaga hau, Jesū akīambiriŋia kwarīria kīrīndi ūhoro wa Johana, akīmooria atiri: “Mwathiite werū-ini kuona kī? Mwathiite kuona kamūrangī kainainagio nī rūhuho? 8 Akorwo ti ūguo-rī, mwathiite kuona kī? Hihi nī mündü wehumbite nguo njega? Aca, ari mehumbuga nguo njega makoragwo thini na nyūmba cia ūthamaki. 9 Mwaŋithiite kuona kī? Hihi mwathiite kuona mūnabii? Ii, ngūmwīra atiri, muonire mündü ūkiriite mūnabii. 10 Ūyū nīwe ūhoro wake waandikitwo atiri: “Nīngūtūma mūtūmwo wakwa athi mbere yaku, agagūthondekere njīra yaku.” 11 Ngūmwīra atiri na ma: Harī andū ari manaciario nī andū-a-nja, gūtiri kuoneka mündü mūnene gūkira Johana Mūbatithania; no riri mündü ūria mūnini mūno ūthamaki-ini wa igūrū-rī, nī mūnene kūmūkira. 12 Kuuma matukū ma Johana Mūbatithania gwata riu, ūthamaki wa igūrū nīukoretwo ūkīhatiriŋia gūtheerema, nao andū ari mehatagiriŋia nīo mawigwatagira na hinya. 13 Nīgukorwo Anabii othe, hamwe na Watho wa Musa, nīmatūire marathaga ūhoro nginya hīndi ya Johana. 14 Na angikorwo no mwende kwamūkia ūhoro ūcio-rī, ūcio nīwe Elja ūria weritwo niagooka. 15 Ūria ūri na matū ma kūigua nīaigue. 16 “Riu-rī, ingīgerekania rūciaro rūrū na kī? Rūhaana ta ciana ciikarite ndūnyū igīttaga iria ingi, igaciira atiri: 17 “Twamūhuhire mūtūrirū, mūkiaga kūina; o na twamūnīre nyīmbo cia macakaya, no mūtiacaakire.” 18 Nīgukorwo Johana ookire atekūria na atekūnyua, nao andū makiuga atiri, ‘Ari na ndaimono.’ 19 Mūrū wa Mündü ookire akiriŋia na akīnyuuga, nao makiuga atiri, ‘Onei mündü mūkoroku na mūrūtu, nī mūrata wa etia mbeeca cia igooti na “andū ehia.”’ 20 ūgī wonekaga nī wa ma nī ūndū wa ciiko ciaguo.” 21 Hīndi iyo Jesū akīambiriŋia gūteti matūūra manene marīa maaringiŋirwo ciama ciake iria nyingi, tondū andū akuo matiigana kwīra, akiuga atiri, 21 “Inyuī andū a Korazini, kaī mūrī na haaro-ī! O na inyuī andū a Bethisaida, kaī mūrī na haaro-ī! Nī ūndū korwo ciama iria mwarīngiŋirwo nīcio ciaringiŋirwo andū a Turo na Sidoni, mangierire tene, mehumbite nguo cia makūnia na mehurīre mūhu mūtwe. 22 No ngūmwīra atiri, andū a Turo na Sidoni nīmagakorwo marī mūrū mūthenya ūcio wa ciira gūkira inyuī. 23 Na inyuī, andū a Kaperinaumu, nīmūkambarario nginya matu-ini? Aca, mūkaaharūrukio mūkinye kūrīa kūrīku mūno. Ciama iria mwarīngiŋirwo ingīaringiŋirwo Sodomu, nīkūngitūiraga nginya ūmūthi. (Hadēs g86) 24 No ngūmwīra atiri na ma, Sodomu nīgūgakorwo mūrū mūthenya ūcio wa ciira kūmūkira.” 25 Hīndi iyo Jesū akiuga atiri, “Baba, wee Mwathani wa igūrū na thi, nīngūkūgaatha tondū nīuhithite andū ari oogī na marī na ūmenyo maūndū maya, na ūkamagūiriŋia tūkenge. 26 Ii, Baba, nīgukorwo

üyü nĩ wendi waku. **27** “Nĩnengeretwo maĩndũ mothe nĩ Baba. Gũtĩrĩ mĩndũ ũũĩ Mũriũ tĩga Ithe, na gũtĩrĩ mĩndũ ũũĩ Ithe tĩga Mũriũ, na arĩa Mũriũ, endaga kũgũĩrĩria. **28** “Ũkai kũrĩ nĩ, inyuothe anogu na mĩkũũite mĩrĩgo mĩrĩtũ, na nĩngũmũhurũkia. **29** Oyai icookĩ riakwa mĩwĩgĩrĩre na mĩwĩrute na nĩ, nĩgũkorwo ndĩ mũhooreri na mĩwĩyĩhĩa ngoro-inĩ, nacio ngoro cĩanyu nĩkũhurũkio. **30** Nĩgũkorwo icookĩ riakwa nĩ ihũthũ, na mĩrĩgo wakwa nĩ mũhũthũ.”

12 Ihĩnda rĩu Jesũ nĩatũkanĩĩrie mĩgũnda-inĩ ya ngano mũthenya wa Thabatũ, na arutwo ake maarĩ ahũtu, na makĩambĩrĩria gũtua ngĩra cia ngano, magĩcirĩgĩthĩ, makĩrĩa ngano. **2** Rĩrĩa Afarisai moonire ũguo, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ta rora! Arutwo aku nĩmareeka ũrĩa watho ũtetĩkĩrĩtie gwĩkwo mũthenya wa Thabatũ.” **3** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Kaĩ mũtathomete ũrĩa Daudi eekire rĩrĩa we na arĩa maarĩ nake maarĩ ahũtu? **4** Aatoonyire nyũmba ya Ngai, na arĩ hamwe na arĩa maarĩ nake, makĩrĩa mĩgate rĩrĩa yamũrĩrwo Ngai rĩrĩa mateetĩkĩrĩtio kũria nĩ watho, tĩga no athĩnjĩrĩ-Ngai meetĩkĩrĩtio kũmĩrĩa. **5** O na nĩngĩ kaĩ mũthomete Watho-inĩ atĩ mũthenya wa Thabatũ, athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa marĩ thĩĩni wa hekarũ nĩmathaahagĩa mũthenya ũcio na matĩtuagwo ahĩtia? **6** Ngũmwĩra atĩrĩ, ũmwe mũnene gũkĩra hekarũ arĩ haha. **7** Korwo nĩmwamenyete gĩtũmi gĩa ciugo ici, atĩrĩ, ‘Kũiguanĩra tha nĩkũo nyendaga, no tĩ magongona,’ mũtingĩatuĩrĩre andũ mateehĩtie mahĩtia. **8** Nĩgũkorwo Mũrũ wa Mũndũ nĩwe Mwathani wa mũthenya wa Thabatũ.” **9** Oima kũu-rĩ, agĩthĩ agĩtoonya thunagogi yao, **10** na nĩ haarĩ mũndũ wonjete guoko. Na tondu nĩmacaragĩa gĩtũmi gĩa gũthĩtangĩra Jesũ-rĩ, makĩmũũria atĩrĩ, “Watho nĩwĩtĩkĩrĩtie kũhonania mũthenya wa Thabatũ?” **11** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Nũũ wanyu ũngĩkorwo na ng’ondũ, nayo ĩgwe irima mũthenya wa Thabatũ-rĩ, ũtangĩmĩruta irima? **12** Kaĩ mũndũ atakĩrĩ wa bata mũno gũkĩra ng’ondũ! Nĩ ũndũ ũcio watho nĩwĩtĩkĩrĩtie gwĩka wega mũthenya wa Thabatũ.” **13** Agĩcoka akĩĩra mũndũ ũcio atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko gwaku.” Nake agĩtambũrũkia guoko, nakuo gũgĩtuĩka kũgĩma, o ta kũu kũngĩ. **14** No Afarisai makĩuma nja, magĩcookania ndundu ya ũrĩa mangĩuragĩthĩa Jesũ. **15** Nake Jesũ aamenya ũhorũ ũcio, akĩehera kũu. Andũ aingĩ makĩmũrũmĩrĩra, nake akĩhonia arũaru ao othe, **16** agĩcoka akĩmakaanĩia atĩ matĩkoĩge we nĩwe ũ. **17** ũndũ ũyũ nĩguo wahĩngĩrie ũhorũ ũrĩa waarĩtio na kanua ka mũnabĩ Isai, rĩrĩa oĩgĩre atĩrĩ: **18** “Ĩno nĩyo ndungata yakwa rĩrĩa ndĩthũrĩre, rĩrĩa nyendetĩ, na nĩyo ĩkenagĩa ngoro yakwa; nĩngamĩtĩrĩria Roho wakwa, nayo nĩkamenyĩthĩa ndũrĩrĩ ciira wa kĩhooito. **19** Ndĩgaatetania kana ĩgũũthũke; na gũtĩrĩ mũndũ ũkaĩgua mĩgambo wayo njĩra-inĩ. **20** Ndĩkoina kamũrangĩ kagondoku, kana ĩhorĩe rũtambĩ rũrĩa rũgũtooga, ngĩnya rĩrĩa ĩgaatũma itua riakwa rĩhootane. **21** Thĩĩnĩ wa rĩĩtwa rĩayo ndũrĩrĩ nĩkaagĩa na kĩrĩgĩrĩro.” **22** Magĩcoka makĩmũrehera mũndũ warĩ na ndaimono, na aarĩ mĩtumumu, na ndaaragĩa, nake Jesũ akĩmũhonia, akĩhota kwaria na kuona. **23** Andũ othe makĩgega, makĩũrania atĩrĩ, “Üyũ no akorwo arĩ we Mũrũ

wa Daudi?” **24** No rĩrĩa Afarisai maaĩguire ũguo, makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aĩngataga ndaimono na hĩnya wa Beelzebubĩrĩ ũrĩa mũnene wa ndaimono.” **25** Nake Jesũ aamenya ũrĩa mecĩragĩa, akĩmeera atĩrĩ, “Üthamaki o wothĩ ũngĩgayũkana ũũkanĩrĩre guo mwene no ũharagane, narĩ itũũra o rĩothĩ kana nyũmba ĩngĩgayũkana ndĩngĩthaanda. **26** Angĩkorwo Shaitani nĩwe ũĩngataga Shaitani-rĩ, nĩagayũkanĩte we mwene. Üthamaki wake ũngĩkĩthaanda atĩa? **27** Na angĩkorwo nĩ nyĩngataga ndaimono na hĩnya wa Beelzebubĩrĩ, nao andũ anyu maĩngataga ndaimono na hĩnya wa ũ? Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, acio nĩo makaamũtũra ciira. **28** No nĩ ngĩkorwo nyĩngataga ndaimono na Roho wa Ngai-rĩ, ũthamaki wa Ngai nĩũkĩnyĩte kũrĩ inyuĩ. **29** “Nĩngĩ-rĩ, mũndũ aahota atĩa gũtoonya nyũmba ya mũndũ njamba na amũtũnye indo ciake ataambĩte kuoha mũndũ ũcio njamba? Hĩndĩ ĩyo no rĩo angĩhota kũmũtũnya indo cia nyũmba yake. **30** “Mũndũ ũrĩa ũtarĩ hamwe na nĩ, ũcio nĩ thũ yakwa, nake ũrĩa ũtacookanagĩrĩria hamwe na nĩ, ũcio nĩkũhurũnja ahurũnjaga. **31** Nĩngĩ ngũmwĩra atĩ, rĩhĩa o rĩothĩ o na kũruma Ngai, andũ no marekerwo, no mũndũ ũrĩa ũkaaruma Roho, ũcio ndakarekerwo. **32** Mũndũ o wothĩ ũrĩa ũgacaambia Mũrũ wa Mũndũ nĩakarekerwo, no ũrĩa wothĩ ũgacaambia Roho Mũtherũ, ũcio ndakarekerwo, ihĩnda rĩrĩ tũrĩ kana ihĩnda rĩrĩa rĩgooka. (aĩon g165) **33** “Agĩrĩai mũtĩ na macĩaro maguo nĩmekwagĩra, kana mũthũkie mũtĩ na mũthũkie macĩaro maguo moorũ, nĩgũkorwo mũtĩ ũmenyekaga na macĩaro maguo. **34** Inyuĩ rũciarũ rũrũ rwa ndũira, mwahota atĩa kwaria maĩndũ mega, na mũrĩ oorũ? Nĩgũkorwo kanua kaaragĩa maĩndũ marĩa maiyũrĩte ngoro-inĩ. **35** Mũndũ mwega aaragĩa maĩndũ mega moĩmĩte mũthĩthũ-inĩ wake mwega, nake mũndũ mũũru aaragĩa maĩndũ moorũ moĩmĩte mũthĩthũ-inĩ wake mũũru. **36** No ngũmwĩra atĩrĩ, mũthenya wa itua rĩa ciira, andũ nĩmakaheana ũhorũ wa ciugo ciothe cia tũhũ irĩa manaaria. **37** Nĩgũkorwo ciugo ciaku nĩcio ĩgaatũma ũtũuo ndũrĩ na mahĩtia, na ciugo ciaku no cio ĩgaatũma ũtũuo mũhĩtia.” **38** Hĩndĩ ĩyo Afarisai amwe na arutani a watho makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, tũkwenda ũtũrĩngĩre kĩa.” **39** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Rũciarũ rwaganu na rwa ũtharia rũrenda rũrĩngĩrwo kĩa! No gũtĩrĩ kĩa rũkũrĩngĩrwo tĩga o kĩa kĩrĩa kĩa mũnabĩ Jona. **40** Nĩ gũkorwo o ta ũrĩa Jona aikarĩre matukũ matatũ, mũthenya na ũtukũ, arĩ nda ya thamakĩ rĩrĩa nene, ũguo noguo Mũrũ wa Mũndũ agaĩkara matukũ matatũ, mũthenya na ũtukũ, arĩ tũrĩ-inĩ. **41** Andũ a Nineve nĩmakarũgama hĩndĩ ya ciira hamwe na rũciarũ rũrũ marũtũire ciira; nĩgũkorwo nĩmerĩrĩre rĩrĩa maahũnjĩrĩro nĩ Jona, na rĩu ũmwe mũnene gũkĩra Jona arĩ haha. **42** Mũthamaki mũndũ-wa-nja wa mwena wa Gũthĩnĩ nĩakarũgama hĩndĩ ya ciira hamwe na rũciarũ rũrũ arũtũire ciira; nĩgũkorwo nĩomĩre ituri cia thĩ oke athĩkĩrĩrie ũũgĩ wa Solomoni, na rĩu ũmwe mũnene gũkĩra Solomoni arĩ haha. **43** “Na rĩrĩ, roho mũũru woĩma thĩĩnĩ wa mũndũ, ũtũkanagĩrĩa werũ-inĩ ũgĩcarĩa ũhurũko, na ũkaaga. **44** Hĩndĩ ĩyo ũkoĩga atĩrĩ, ‘Nĩngũcoka nyũmba rĩrĩa ndoĩmĩre.’ Na wacooka-rĩ, ũgakora nyũmba ĩyo ĩrĩ therĩ, ĩrĩ haate,

igathera na igathondekwo wega. **45** Hindĩ iyo roho ūcio ūkagĩra maroho mangĩ mūgwanja mooru makĩria maguo mwene, magatoonya magaikara kũu. Naguo mũkarire wa mũndũ ūcio ūgathũka gũkĩra wa mbere. Ūguo nĩguo gũkahaana kũrĩ rũciaro rũrũ rwaganu.” **46** O hindĩ iyo Jesũ aaragĩria andũ-rĩ, nyina na ariũ a nyina makĩrũgama nja makienda kwaria nake. **47** Nake mũndũ ūmwe akimwĩra atĩrĩ, “Maitũguo na ariũ a maitũguo marũngĩ haha nja, makienda kwaria nawe.” **48** Nake Jesũ akimũcookeria akimũuria atĩrĩ, “Maitũ nũũ, na ariũ a maitũ nĩ a?” **49** Agĩcooka akiorota arutwo ake, akiuga atĩrĩ, “Aya nĩo maitũ na ariũ a maitũ. **50** Nĩgũkorwo mũndũ wotho wĩkaga ūria Baba ūria ūrĩ igũrũ endaga, ūcio nĩwe mũrũ na mwari wa maitũ, na nĩ we maitũ.”

13 Mũthenya o ro ūcio-rĩ, Jesũ nĩoimire nyũmba agĩthĩ agĩkara thĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. **2** Ikundi cia andũ aingĩ mũno ikĩungana harĩa aarĩ nginya igĩtũma atoonye gatarũ na agĩkara thĩ thĩnĩ wayo, nao andũ acio othe makĩrũgama hũgũrũrũ-inĩ cia iria. **3** Nake akimaruta maũndũ maingĩ na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ: “Mũrĩmĩ nĩoimagarire akahure mbeũ ciake. **4** Na rĩria aahuraga mbeũ icio-rĩ, imwe ikĩgũa mũkĩra-inĩ wa njĩra, nacio nyoni igĩũka igĩcĩria. **5** Ingĩ ikĩgũa rũnyanjara-inĩ kũria gũtaarĩ na tĩĩri mũingĩ. Nacio ikĩmera o narua tondũ tĩĩri ndwarĩ mũriku. **6** Na hindĩ rĩa rĩria rĩarire, rĩgĩcina mĩmera iyo, nayo ikĩũma tondũ ndĩarĩ na mĩri. **7** Na mbeũ ingĩ ikĩgũa mĩguu-inĩ, nayo mĩguu igĩkũra, igĩtharĩa mbeũ icio rĩa ciamerire. **8** Ingĩ nacio ikĩgũa tĩĩri-inĩ ūria mũnoru, ikĩgĩa na maciaro imwe igĩciara maita igana, iria ingĩ igĩciara maita mĩrongo itandatu, na iria ingĩ igĩciara maita mĩrongo itatũ ma iria ciahandirwo. **9** Ūria ūrĩ na matũ ma kũguu, nĩaugue.” **10** Nao arutwo ake magĩũka kũrĩ we, makĩmũuria atĩrĩ, “Waragĩria andũ na ngerekano nĩkĩ?” **11** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Inyũ nĩmũheetwo ūmenyo wa kũmenya hitho cia ūthamaki wa igũrũ, no-o matiheetwo. **12** Ūria wotho ūrĩ na indo nĩakoongererwo nyingĩ aingĩhie makĩria. Nake ūria wotho ūtarĩ, nĩagatuunywo o na kĩa rĩ akĩ nako. **13** Gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmaga ndĩmarĩrie na ngerekano: “Nĩ ūndũ o na gũkorwo nĩmoonaga-rĩ, mationaga; o na gũkorwo nĩmaiguaga-rĩ, matiiguaga kana makamenya. **14** Nĩo makinyĩrwo nĩ ūhoro ūria warathirwo nĩ mũnabĩ Isai, rĩa oĩgire atĩrĩ: “Kũguu mũgũtũra mũiguaga, no mũtikaamenya ūndũ; kuona mũgũtũra muonaga, no mũtigakuĩkĩrwo. **15** “Nĩgũkorwo ngoro cia andũ aya nĩ ngĩngitaru; matũ mao matiiguaga, na nĩmahingĩte maittho mao. Tondũ maahota kuona na maittho mao, na maigwe na matũ mao, o na ngoro ciao igĩe na ūmenyo, manjookerere, na nĩ ndĩmahonie.” **16** No kũrathimwo nĩ maittho manyu tondũ nĩmoonaga, na matũ manyu tondũ nĩmaiguaga. **17** Tondũ ngũmwĩra atĩrĩ na ma, anabĩ na andũ aingĩ athingu nĩmerĩĩrie kuona maũndũ maria mũrona no-o matiamonire, na nĩmerĩĩrie kũguu maũndũ maria mũraigua no matiamaguire. **18** “Nĩ ūndũ ūcio, ta iguai ngĩtaarĩria ūhoro wa ngerekano iyo ya mũhuri wa mbeũ: **19** Hindĩ rĩa mũndũ o wotho aigua ndũmĩrĩri ya ūthamaki na akaaga kũmĩmenya-rĩ, hindĩ iyo ūria mũuru okaga akamũtunya kĩa kĩaande

ngoro-inĩ yake. Ino nĩyo mbeũ rĩa yahurirwo mũkĩra-inĩ wa njĩra. **20** Ūria wamũkĩrĩre mbeũ rĩa yagũire rũnyanjara-inĩ nĩ mũndũ ūria ūiguuga kiugo, na o rĩmwe agakĩamũkĩra arĩ na gĩkeno. **21** No tondũ ndarĩ mĩri-rĩ, aikaraga o kahinda kanini. Hindĩ rĩa thĩina woka, kana kwagĩa na kinyariirano nĩ ūndũ wa kiugo-rĩ, agagĩtiganĩria o narua. **22** Nake ūria wamũkagĩra mbeũ rĩa yagũire mĩguu-inĩ-rĩ, nĩ mũndũ ūria ūiguuga kiugo, no mihang’o ya mũtũĩrĩre ūyũ, na kũhenererio nĩ ūtonga, igagĩthararia, ikagĩria kigĩe na maciaro. (aĩon g165) **23** No ūria wamũkĩrĩre mbeũ rĩa yagũire tĩĩri-inĩ ūria mũnoru-rĩ, nĩ mũndũ ūria ūiguuga kiugo, na agakĩmenya. Nake agaciara maciaro, ūmwe akaruta maita igana, ūngĩ maita mĩrongo itandatu, na ūngĩ maita mĩrongo itatũ ma mbeũ rĩa yahaanditwo.” **24** Ngĩ Jesũ akĩmahe ngerekano ingĩ, akĩmeera atĩrĩ: “Ūthamaki wa igũrũ ūhaana ta mũndũ ūria wahaandire mbeũ njega mũgũnda wake. **25** No rĩa andũ othe maakomete-rĩ, thũ yake igĩũka, ikĩhura itindĩ thĩnĩ wa ngano, na igĩthũira. **26** Hindĩ rĩa ngano yamerire na igĩciara-rĩ, hindĩ iyo itindĩ o narĩo rĩkĩonekana. **27** “Ndungata cia mwene mũgũnda igĩũka kũrĩ we, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi witũ, gĩthĩ ndwahaandire mbeũ njega mũgũnda waku? Kaĩ itindĩ rikũmite kũ?’ **28** “Agĩcooka atĩrĩ, ‘Nĩ mũndũ ūrĩ ūthũ na nĩ wĩkeire ūguo.’ “Ndungata icio ikĩmũria atĩrĩ, ‘Nĩkwenda tũthĩ, tũkarĩmunye?’ **29** “Nake agĩcooka atĩrĩ, ‘Aca, tondũ mũkĩmunya itindĩ rĩu, mwahota kũrĩmunyanĩria na ngano. **30** Reke ikũranĩre nginya hindĩ ya magetha. Hindĩ iyo-rĩ, nĩngeera agethi atĩrĩ: Ambai mũmunye itindĩ na mũriohe itĩia, nĩguo rĩcinwo; mũcooke mũcookanĩrĩrie ngano, mũmũge ikũmbĩ riakwa.” **31** Nĩamaheire ngerekano ingĩ, akĩmeera atĩrĩ: “Ūthamaki wa igũrũ ūtarĩ ta mbeũ ya karatarĩ, rĩa mũndũ oire akĩhaanda mũgũnda wake. **32** O na akorwo mbeũ iyo nĩyo nĩnĩ mũno kũrĩ mbeũ ciothe-rĩ, rĩa yakũra, nĩnenehaga kũrĩ mĩmera rĩa ingĩ ya mũgũnda na igatuĩka mũtĩ, nacio nyoni cia rĩera-inĩ igooka igaaka itara honge-inĩ ciagu.” **33** Agĩcooka akĩmahe ngerekano o ingĩ, akĩmeera atĩrĩ: “Ūthamaki wa igũrũ ūhaana ta ndawa ya kũmbia mĩgate rĩa mũndũ-wa-nja oire na akĩmĩtukania na mũtu mũingĩ o nginya mũtu ūcio wotho ūkĩmbio nĩyo.” **34** Jesũ aaragĩria kĩrĩndĩ maũndũ macio mothe na ngerekano na ndaamaragĩria ūndũ o na ūmwe atekũhũthĩra ngerekano. **35** Nĩguo ūhoro ūria waaririo na kanua ka mũnabĩ ūhinge rĩa oĩgire atĩrĩ: “Ngaatumũra kanua gakwa njarie na ngerekano, nĩngaaria maũndũ maria matũire marĩ mahithe kuuma rĩa thĩ yombirwo.” **36** Hindĩ iyo agĩtiga kĩrĩndĩ, agĩtoonya nyũmba. Arutwo ake magĩũka kũrĩ we, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũtaarĩrie ngerekano ya itindĩ rĩa rĩarĩ thĩnĩ wa mũgũnda.” **37** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūria wahaandire mbeũ njega nĩ Mũrũ wa Mũndũ. **38** Mũgũnda nĩ thĩ, nayo mbeũ njega nĩcio ciana cia ūthamaki. Itindĩ nĩ ciana cia ūria mũuru, **39** nayo thũ rĩa rĩhaandaga nĩ ūria mũuru. Magetha nĩ ithĩrĩo rĩa mahinda maya, na agethi nĩ araka. (aĩon g165) **40** “Nĩ ūndũ ūcio o ta ūria itindĩ rĩmunyagwo rĩgacinwo na mwakĩ-rĩ, ūguo noguo gũkahaana hindĩ ya ithĩrĩo rĩa mahinda maya. (aĩon g165) **41** Mũrũ wa Mũndũ nĩagatũma araka

ake, na nīmakeheria maūndū mothe marīa marehaga mehia na andū arīa othe mekaga ūūru ūthamaki-inī wake. **42** Nīmakamaikīa thīīni wa icua rīa mwaki, kūrīa gūgaakorwo kīrīro na kūhagarania magego. **43** Hīndī iyo arīa athingu magaakenga ta rīūa thīīni wa ūthamaki wa lthe wao. Ūrīa ūrī na matū nī aigue. **44** “Ūthamaki wa igūrū ūhaanaine na mūthiithū wahithītwo mūgūnda. Na rīrīa mūndū aawoonire, akīūhitha rīngī, na nī ūndū wa ūrīa akeneke, agīthīi akīēndia indo ciothe iria arī nacio akīgūra mūgūnda ūcio. **45** “Nīngī ūthamaki wa igūrū ūhaanaine na mwonjorithia wacaragia rurū njega. **46** Hīndī irīa oonire imwe ya thogora mūnene-rī, agīthīi akīēndia indo ciake ciothe iria aarī nacio, akīmīgūra. **47** “O rīngī, ūthamaki wa igūrū ūhaanaine na neti irīa yaikīrio irīa-inī, nayo igītega thamaki cia mīthemba yothē. **48** Hīndī irīa yayīūrīre, ategī acio a thamaki makīmīgūcia hūgūrūrū-inī cia iria. Hīndī iyo magīkara thī, magīthuura thamaki iria njega, magīciikīra ikabū-inī, no iria njūru magīcite. **49** Ūguo nīgūo gūgaakorwō hīndī ya ithīrīro rīa mahinda maya. Araika nīmagooka maamūranie arīa aaganu kuuma kūrī arīa athingu, (aīōn q165) **50** na maikie arīa aaganu icua-inī rīa mwaki, kūrīa gūgaakorwo na kīrīro na kūhagarania magego.” **51** Jesū akīmooria atīrī, “Nīmwataūkīrwo nī maūndū macio mothe?” Magīcookia atīrī, “Īi, nītwaatūkīrwo.” **52** Akīmeera atīrī, “Nī ūndū ūcio, mūrutani wa watho o wothē ūrīa ūrutītwo ūhorō wa ūthamaki wa igūrū-rī, ahaanaine na mwene nyūmba ūrīa ūrutaga mūthiithū-inī wake indo iria njerū o na iria ngūrū.” **53** Nake Jesū aarīkia kūheana ngerekano icio-rī, akiuma kūu. **54** Aakinya itūūra rīa kwao-rī, akīambīrīria kūrūtana thunagōgi-inī ciao, nao makīgega. Makīūrania atīrī, “Mūndū ūyū arutīte kū ūūgī ūyū na ciiko ici cia hinya? **55** Githī ūyū ti we mūrū wa mūtharamara? Githī rīitwa rīa nyina ti Mariamu, na githī arīu a nyina ti Jakubu, na Jusufu, na Simoni, na Juda? **56** Na githī aarī a nyina othe tūtīrī nao? Mūndū ūyū akīrutīte maūndū maya mothe kū?” **57** Nao makīmūrega. No Jesū akīmeera atīrī, “Kūndū mūnabīi ataheagwo gītīō no itūūra-inī rīake na gwake mūciī.” **58** Nake ndaarīngire cīama nyingī kūu, tondū wa ūrīa maagīte gwtīkia.

14 Na rīrī, hīndī iyo, Mūthamaki Herode nīaigūire ngūmo ya Jesū, 2 nake akīra arīa maamūtūngataga atīrī, “Ūcio nī Johana Mūbatithania; nī ariūkīte kuuma kūrī arīa akuū! Nīkīo arī na hinya mūnene ūguo wa kūringa cīama.” **3** Na rīrī, Herode nīānyīitīte Johana akamuoha, na akamūikīa njeera nī ūndū wa Herodia, ūrīa warī mūtumia wa mūrū wa nyina Filipu, **4** tondū Johana nīamwīrite atīrī: “Watho ndūgwtīkīrīte ūmūhīkie.” **5** Herode nīēndaga kūūruga Johana, no nīetīgagīra andū, tondū nīmeetīkīte atī Johana aarī mūnabīi. **6** Mūthenya wa gūkūngūīra gūciarwo kwa Herode-rī, mwarī wa Herodia nīānīire andū, na agīkenia Herode mūno. **7** Nī ūndū ūcio Herode akīhīta na mwīhītwa atī nīēkūmūhe kīrīa gīothe angīēndire. **8** Nake mūrīrītū ūcio aarīkia gūtaarwo nī nyina, akiuga atīrī, “He mūtwe wa Johana Mūbatithania o rīu ūrī thīīni wa kiuga.” **9** Mūthamaki nīataangīkire mūno, no nī ūndū wa mwīhītwa wake, na agēni arīa maarī

iruga-inī rīake-rī, agīathana atī mūrītū ūcio aheo kīrīa eetīte. **10** Nī ūndū ūcio agītūmana kūu njeera na Johana akīrengwo mūtwe. **11** Naguo mūtwe ūcio wake ūkīrehwo na kiuga, ūkīnengerwo mūrītū ūcio, nake akītutarīa nyina. **12** Nao arutwo a Johana magīthīi makīōya kīimba gīake, magīgīthika, magīcooka magīthīi makīra Jesū. **13** Na rīrīa Jesū aigūire ūhorō ūcio, akiuma kūu ahaicīte gatarū andū matekūmenya, agīthīi handū hataarī na andū. Nakio kīrīndī kīaigua ūguo-rī, gīkiuma matūūra-inī gīkīmūrūmīrīra na magūrū. **14** Rīrīa Jesū oimīre gatarū na akīona andū aingī, akīmaigūira tha, na akīhonia arīaru ao. **15** Na gwakuhīrīria gūtuka-rī, arutwo ake magīthīi harī we, makīmīra atīrī, “Gūkū nī kūndū gūtārī mīciī, na nīkūrātuka. Īra andū aya mathīi, nīgeetha makegūrīre irio tūtūūra-inī.” **16** Jesū akīmācookeria atīrī, “Hatīrī bata wa mathīi. Mahei gīa kūrīa inyuī ene.” **17** Nao makīmūcookeria atīrī, “Haha tūrī na mīgate itano tu na thamaki igīrī.” **18** Akīmeera atīrī, “Ndeherai haha.” **19** Nake agīathana andū maikare thī nyeki-inī. Akīōya mīgate iyo itano na thamaki icio igīrī, akīrora igūrū, agīcookia ngaatho, akīenyūranga mīgate iyo. Agīcooka akīmīnengerā arutwo, nao arutwo makīhe andū. **20** Othe makīrīa makīhūūna, nao arutwo makīūngania ciēnyū iria ciatīgarīte makīyūrīa ciondo ikūmi na igīrī. **21** Mūigana wa andū arīa maarīre maarī ta arūme ngiri ithano, andū-a-nja na cīana matatarītwo. **22** O hīndī iyo Jesū akīra arutwo ake matoonye gatarū, mathīi mbere yake mūrīmo ūrīa ūngī wa iria mūira wa oigīre kīrīndī ūhorō. **23** Thuutha wa kūmoigīra ūhorō-rī, akīambata kīrīma-inī arī wīkī nīgūo akahooe. Na gūgītuka aarī o ho wīkī, **24** no gatarū nīkarīkīte gūthīi itīna iraiharaihu kuuma thī nyūmū, gakīhūūragwo nī makūmbī ma maaī tondū kerekeire na kūrīa rūhuho ruoimaga. **25** Na rīrī, ta thaa kenda cia ūtukū-rī, Jesū agīthīi kūrī o agereire maaī igūrū. **26** Hīndī irīa arutwo maamuonire agīthīi agereire maaī igūrū, makīnyīitwo nī guoya, makīuga atīrī, “Īrīa nī ngoma,” na magīkaya nī gwtīgīra. **27** No hīndī o iyo Jesū akīmeera atīrī, “Ūmīrīrīai! Nī nīi. Tigai gwtīgīra.” **28** Petero akīmūcookeria atīrī, “Mwathani, akorwo nīwe-rī, njīra njūke kūrī we ngereire maaī igūrū.” **29** Nake Jesū akīmīra atīrī, “Ūka.” Hīndī iyo, Petero akiuma gatarū, agīthīi agereire maaī igūrū erekeire harī Jesū. **30** No rīrīa oonire rūhuho, agītīgīra, na akīambīrīria gūtoonyerera maaī-inī, agīkaya, akiuga atīrī, “Mwathani, honokial!” **31** O rīmwe, Jesū agītambūrūkia guoko, akīmūnyīita, akīmīra atīrī, “Wee kaī ūrī na wītīkio mūnīni-ī! Wagīa na nganja nīkī?” **32** Na hīndī irīa maahaicire gatarū-rī, rūhuho rūgītiga kūhurutana. **33** Hīndī iyo arīa maarī thīīni wa gatarū makīmūgōoca, makīuga atīrī, “Nī ma wee nīwe Mūrū wa Ngai.” **34** Na maarīkia kūringa mūrīmo ūrīa ūngī, magīkinya būrūri wa Genesareti. **35** Na hīndī irīa andū a kūu maamenyire atī nī Jesū, makīhunjīa ūhorō ng’ongo ciothe iria cīamarīgīciīrie. Nao makīmūrehera andū othe arīa maarī arīaru, **36** na makīmūthaita areke arīaru mahutīe gīcūrū kīa nguo yake, na arīa othe maamūhutīrie makīhonio.

15 Na rīrī, thuutha ūcio Afarisai amwe na arutani a watho magīūka kūrī Jesū moimīte Jerusalem,

makimūiria atiri, **2** “Nī kī gītūmaga arutwo aku mathūkie kīria gĩa athuuri? Matithambaga moko rīria mekūrīa irio!” **3** Nake Jesū akimooria atiri, “Na inyuū mūthūkagia watho wa Ngai nī ūndū wa irīa cianyu nīkī? **4** Nīgukorwo Ngai oigire atiri, ‘Tīia thoguo na nyūkwa’ na ‘Mūndū wa kūrūma ithe kana nyina no nginya ooragwo.’ **5** No inyuū muugaga atī mūndū angīra ithe kana nyina atiri, ‘Ūteithio ūria ingiagūteithia naguo, nī kiheo kiamūrīre Ngai,’ **6** mūndū ūcio ndarī bata wa ‘gūtīia ithe’ naguo. Nī ūndū ūcio mūgagītua kiugo kīa Ngai gĩa tūhū nī ūndū wa kīria kīanyu. **7** Inyuū hinga icil Isaia nīamenyete wega hīndī irīa aarathire ūhoro wanyu, akiuga atiri: **8** “‘Andū aya maheaga gītūo na mīromo, no ngoro cwao irī kūrāya na nī. **9** Nao maahooyaga o tūhū; morutani marīa marutanaga no mawatho ma andū.” **10** Nake Jesū agītā kirīndī kīu giūke harī we, agikīira atiri, “Thikirīriai na mūtaūkīrwo. **11** Kīria gitoonyaga na kanua ka mūndū tī kīo ‘kīmūthaahagia,’ no kīria kiūmaga kanua gake nīkīo ‘kīmūthaahagia.’” **12** Na hīndī iyo arutwo ake magīthī harī we, makimūiria atiri, “Nīū atī Afarisai nīmararakarire rīria maraiguire ūhoro ūcio?” **13** Nake akīmacookeria atiri, “Mūmera o wothē ūtaahandītwo nī Baba ūria ūrī igūrū nīūkamunywō na mīri. **14** Tiganai nao; acio nī atongoria atumumu. Mūtumumu angītongoria mūtumumu ūngī, eerī no kīgūa mangīgūa irima.” **15** Nake Petero akiuga atiri, “Tūtaūrīre ngerekano iyo.” **16** Nake Jesū akimooria atiri, “O na inyuū mūtīrī mūrātāūkīrwo o na rīu? **17** Kāi mūtōo atī kīndū kīria gitoonyaga na kanua gīthiāga nda, gīgacooka gīkoima mwīrī? **18** No maūndū marīa moimaga kanua moimaga ngoro-inī, na nīmo ‘mathaahagia’ mūndū. **19** Nī ūndū ngoro-inī nīkūo kuumaga meciiria mooru, na ūraganī, na ūtharia, na ūhūiri maraya, na ūici, na kūiganīrīra igenyo, na njambanio. **20** Macio nīmo maūndū marīa ‘mathaahagia’ mūndū; no kūrīa irio na moko matarī mathambie matingītūma mūndū agīe na ‘thaahu.’” **21** Nīngī Jesū akīuma kūu, agīthīi ndeere-inī cia Turo na Sidoni. **22** Mūndū-wa-nja Mūkaanani woimīte gūkuhī na kīu agītūka kūrī we, akīmūkayagīra, akiugaga atiri, “Mwathani, Mūrū wa Daudi, njīgūira thā! Mūrītū wakwa nīarathīnīo mūno nī ndaimono.” **23** No Jesū ndarī ūndū o na ūmwe oigire. Nī ūndū ūcio arutwo ake magīthī kūrī we makīmūringīrīra, makīmūrīa atiri, “Mwīre athīi, tondū nīaratūrūmīrīra agīkayaga.” **24** Nake Jesū agīcōocka atiri, “Ndaatūmīrwo o kūrī ng’ōndu cia nyūmba ya Isiraeli iria ciūrīte tu.” **25** Nake mūndū-wa-nja ūcio agītūka, akīmūtūrīra ndu, akīmūrīa atiri, “Mwathani, ndeithia!” **26** Nake Jesū agīcōocka atiri, “Gūtīagīrīre kuoya mūgate wa ciana ūkīrīe nguī.” **27** Nake mūndū-wa-nja ūcio akiuga atiri, “Iī nīgūo Mwathani; no o na nguī nīrīāga rūitīkī rūrīa rūgūaga kuuma metha-inī ya mwene cio.” **28** Nake Jesū akīmūcōockeria atiri, “Mūtumia ūyū, wītīkio waku nī mūnenel! Ihooya rīaku nīrīahingio.” Nake mwarī akīhonio ithaa o rīu. **29** Jesū akīuma kūu, agīthīi agereire hūgūrūrū-inī cia iria rīa Galili, agīcōocka akīambata kīrīma-inī, agīkara thī. **30** Nakīo kīrīndī kīnene gīgītūka kūrī we, gīkīmūrēhera andū arīa maathuaga, na atumumu, na arīa maarī onju na arīa

mataaragia, na angī aingī, makīmaiga magūrū-inī make; nake akīmahonia. **31** Nao andū makīgega rīria moonire arīa mataaragia makīaria, na arīa onju mahonetio, na arīa maathuaga magītīwara, na atumumu makīona. Nao makīgōoca Ngai wa Isiraeli. **32** Nake Jesū agītā arutwo ake mōke harī we, akīmeera atiri, “Nīndīraiguīra andū aya tha tondū makoretwo hamwe na nīi mīthenya itatū, na matirī na kīndū gĩa kūrīa. Ndikwenda mathīi marī ahūtū, tondū maahota kūrīngīkīra njīra.” **33** Nao arutwo ake magīcōocka atiri, “Tūngīruta kū mīgate ya kūhūūnia kīrīndī ta gīkī, gūkū werū-inī?” **34** Nake Jesū akīmooria, atiri, “Mūrī na mīgate iīgana?” Nao makīmūcōockeria atiri, “Tūrī na mīgate mūgwanja, na tūthamaki tūnīni tūtārī tūngī.” **35** Nake akīra kīrīndī kīu giūkare thī. **36** Agīcōocka akīoya mīgate iyo mūgwanja na tūthamaki tūu, na aarīkia gūcōocka ngaatho-rī, akīmīenyūranga, akīmīnengerā arutwo nao makīhe andū. **37** Othe makīria makīhūna. Thuuha ūcio arutwo makīūngania cienyū iria ciatigarīte makīyūria ciondo mūgwanja. **38** Mūigana wa andū arīa maarīre maarī andū ngirī inya, andū-a-nja na ciana matatarītwo. **39** Jesū aarīkia kuugīra kīrīndī ūhoro, agītōonyā gatarū, agīthīi mwena wa Magadani.

16 Na rīrī, Afarisai na Asadukai magītūka kūrī Jesū, makīmūgeria na kūmwīra amaringīre kīama kīumīte igūrū makīone. **2** Nake akīmacōockeria atiri, “Hīndī irīa gwatuka, muugaga atiri, ‘Kāi nīgūkaara-ī, tondū igūrū nī gūtune.’ **3** Nīngī rūciinī muugaga atiri, ‘Ūmūthī nīgūkūgīa kīhuhūkanio, tondū igūrū nī gūtune na gūgathimba.’ Nīmūū gūtaūra ūria igūrū rītārīi, no mūtingīhota gūtaūra imenyithia cia mahinda maya tūrī. **4** Rūciaro rūrū rwaganu na rwa ūtharia rūrūragia rūringīrwo kīama, no gūtīrī kīama rūkūringīrwo tīga kīama kīria kīa Jona.” Nake Jesū akīmatiga, agītīhīra. **5** Rīrīa maaringīre iria, arutwo ake magīkorwo nīmariganīrwo nīgūkuua mīgate. **6** Nake Jesū akīmeera atiri, “Mwīmenyererei, na mwīhūgage ndawa ya kūmbia mīgate ya Afarisai na Asadukai.” **7** Nao makīaranīria, makiuga atiri, “Hīhī nī tondū tūtīnoka na mīgate.” **8** Nake Jesū aamenya ūria meeranaga, akīmooria atiri, “Inyuū a wītīkio mūnīni, nī kīi kīratūma mwaranīrie ūhoro wa kwaga mīgate? **9** Kāi mūtārī mwataūkīrwo? Mūtingīrīrikana mīgate itano irīa yarīrwo nī andū ngirī ithano, na nī ciondo ciigana muonganīrie? **10** Kana mīgate mūgwanja irīa yarīrwo nī andū ngirī inya, na nī ciondo ciigana muonganīrie? **11** Nī kīi kiragīria mūmenye atī ndikwaragia ūhoro wa mīgate? No mwīhūgagei ndawa iyo ya kūmbia mīgate ya Afarisai na Asadukai.” **12** Hīndī iyo makīmēnya atī ndaameeraga mehūūge nī ūndū wa ndawa ya kūmbia mīgate, no nī memenyagīrīre ūrutani wa Afarisai na Asadukai. **13** Na rīrīa Jesū akīanyire rūgōngo rwa Kaisarea-Filipi, nīorīrie arutwo ake atiri, “Andū moigaga Mūrū wa Mūndū nūū?” **14** Nao makīmūcōockeria atiri, “Amwe moigaga atī nīwe Johana Mūbatithania; angī makoiga nīwe Elīa, o na angī makoiga nīwe Jeremia, kana ūmwe wa anabīi.” **15** Nake akīmooria atiri, “Inyuū na inyuū muugaga atīa? Muugaga nīi nī nīi ū?” **16** Simoni Petero akīmūcōockeria atiri, “Wee nīwe Kristū,

Mürü wa Ngai ūria wī muoyo.” **17** Nake Jesū akimwira atiri, “Kūrathimwo-rī, nīwe Simoni mūrū wa Jona, nīgūkorwo ndūguūiriro ūndū ūyū nī mūdū, no nī Baba ūria ūrī igūrū. **18** Na nī ngikwira atiri, wee nīwe Petero, na igūrū rīa ihiga riri nīngaka kanitha wakwa, nacio ihingo cia kwa ngoma itikaūtooria. (Hadēs 986) **19** Nīngakūnengera cabi cia ūthamaki wa igūrū; na kīria gīothe ūkooha gūkū thī nīgīkoohwo igūrū, na kīria gīothe ūkoohora gūkū thī, nīgīkoohorwo igūrū.” **20** Agīcooka agīkaania arutwo ake matikeere mūdū o na ūrikū atī we nīwe Kristū. **21** Kuuma hīndī iyo Jesū akīambīrīria gūtaarīria arutwo ake atī no nginya athī Jerusalem, na athīnīo mūno nī athuuri, na athīnjīri-Ngai ariā anene, na arutani a watho, na atī no nginya ooragwo, na thuutha wa mīthenya itatū ariūke. **22** Nake Petero akīmūtwarā keheri-inī, akīmūkaania, akīmwira atiri, “Mwathani, kūroaga gūtūka ūguo! Ūndū ūcio ndūkanagūkore!” **23** Nake Jesū akīhīgūrīria Petero, akīmwira atiri, “Coka thuutha wakwa, Shaitani! Wee wī mūhinga harī nī; wee ndwīciiragia maūdū moimīte kūrī Ngai, tiga maūdū moimīte kūrī andū.” **24** Hīndī iyo Jesū akīra arutwo ake atiri, “Mūdū o wothē ūngīenda kūnūmīrīra, no nginya eerege we mwene, oe mūtharaba wake aanūmīrīre. **25** Nīgūkorwo mūdū ūria wothē wendaga kūhonokia muoyo wake nīakooro nīguo; no ūria wothē ūkoorwo nī muoyo wake nī ūndū wakwa nīakaūhonokia. **26** Nī ūndū-rī, mūdū angīgūna nakī o na angīgwatīra thī yothē, na orwo nī muoyo wake? Kana nī kī mūdū angīkūrīria muoyo wake nakīo? **27** Nīgūkorwo Mūrū wa Mūdū nīagooka na riri wa lthe hamwe na araika ake, na hīndī iyo nīakahe o mūdū kīheo giāke kūringana na ciiko ciāke. **28** Ngūmwira atiri na ma, amwe marūngī hāha matigacama gīkuu matonete Mūrū wa Mūdū agīka ūthamaki wake.”

17 Thuutha wa mīthenya itandatū, Jesū nīathiire na Petero, na Jakubu, na mūrū wa nyina Johana, akīmatwarā kīrīma-inī kīraaya handū hataarī na andū. **2** Ari hau mbere yao akīgarūrūka ūria ahaanaga. Ūthiū wake ūkīara ta rīua, na nguo ciāke ikierūha cua, ta ūtheri. **3** O hīndī iyo hau mbere yao makīmūrīrwo nī Musa na Elija makīaranīria na Jesū. **4** Nake Petero akīra Jesū atiri, “Mwathani, nī wega tūikare gūkū; ūngīenda-rī, no njake ithūnū ithatū, kīmwe giaku, na kīmwe kīa Musa, na kīria kīngī kīa Elija.” **5** O akīaragia-rī, itu ikengu rīgītūka rīkīmahumbīra, na mūgambo ūkīuma itu-inī rīu ūkiuga atiri, “Ūyū nīwe Mūrū wakwa ūria nyendete; na nīngenagio mūno nīwe. Mūiguageil!” **6** Rīria arutwo maiguiire ūguorī, makīnamīrīra, magīturumithia moithi mūno thī mamakīte mūno. **7** No Jesū agīka, akīmahutia na akīmeera atiri, “Arahūkai, tigai gwītīgīra.” **8** Na rīria maatiirire maitho-rī, mationire mūdū ūngī tīga o Jesū wiki. **9** Rīria maikūrūkaga kuuma kīrīma-inī, Jesū akīmātha akīmeera atiri, “Mūtīkae kwīra mūdū o na ūrikū ūria muona, nginya rīria Mūrū wa Mūdū akaariūkio oime kūrī ariā akuū.” **10** Nao arutwo makīmūria atiri, “Nīkī gītūmaga arutani a watho moige atī Elija no nginya aambe ooke?” **11** Nake Jesū akīmacookeria atiri, “Ti-itherū, Elija no nginya aambe

ooke, ahaarīrie maūdū mothe. **12** No ngūmwira atiri, Elija nīarīkītie gūka, no andū makīaga kūmūmenya, no nīmamwīkire ūria wothē meendaga kūmwika. O ūguo noguo nake Mūrū wa Mūdū akaanyariirwo nīo.” **13** Hīndī iyo arutwo makīmenya atī aamaheaga ūhoru wa Johana Mūbatithania. **14** Rīria maakinyire harīa kīrīndī kīari, mūdū ūmwe agīthī harī Jesū, akīmūturīria ndu, **15** akīmwira atiri, “Mwathani igūrū mūrū wakwa tha, ari na mūrīmū wa kībaba na nīūmūthīnīria mūno. Kaingī nīagūūaga mwaki-inī kana akagūa maa-inī. **16** Nīndīramūreheire arutwo aku, no matinahota kūmūhonia.” **17** Nake Jesū akīmūcookeria atiri, “Rūciaro rūrū rūtētīkītie na rūremi, nī nginya rī ngūikara na inyuī? Ngūmūkīrīria nginya rī? Ndeherai kamwana kau.” **18** Jesū agīkūūma ndaimono iyo, nayo ikīuma kamwana kau, na gākīhonio o hīndī iyo. **19** Nao arutwo magīthī kūrī Jesū keheri-inī, makīmūria atiri, “Tūremirwo nīkūngata ndaimono iyo nīkī?” **20** Nake akīmacookeria atiri, “Nī tondu wītīkio wanyu nī mūnini. Ngūmwira atiri na ma, mūngīkorwo na wītīkio mūnini ta mbeu ya karatarī, no mūhote kwīra kīrīma gīkī atiri, ‘Ehera hāha, ūthī haaria’ na gīthī. Gūtīrī ūndū ūkaamūrema.” (**21** No ndaimono thīthemba ūcio ndīngīngatīka na kīndū kīngī, tiga mahooa na kwīhinga kūrīa irio.) **22** Hīndī rīria macookanīrīre kūu Galilī, akīmeera atiri, “Mūrū wa Mūdū nīegūkunyaarīrwo aneanwo moko-inī ma andū. **23** Nīmakamūūraga, na mūthenya wa itatū nīakariūkio.” Nao arutwo makīyūrwo nī kieha. **24** Na rīrī, Jesū na arutwo ake maarīkia gūkinya Kaperīnaumu, ariā meetagia andū daraki igīrī cia igooti rīa hekarū magīthī kūrī Petero, makīmūria atiri, “Kaī mūrutani wanyu atarutaga igooti rīa hekarū?” **25** Nake akīmacookeria atiri, “Iī, nīarutaga.” Rīria Petero aatoonyire nyūmba, Jesū akīmūhīta kwaria akīmūria atiri, “Ūgwīciirīria atīa, wee Simoni? Athamaki a thī-rī, metagia igooti kuuma kūrī a? Metagia ariū ao, kana metagia andū ariā angī?” **26** Nake Petero akīmūcookeria atiri, “Nī kuuma kūrī andū ariā angī.” Nake Jesū akīmūcookeria atiri, “Nī ūndū ūcio ariū ao matirīhaga. **27** No ngūo tūtīkamarakarie-rī, thī iria-inī ūkie ndwano kuo, na thamaki rīria ūkūnyīta mbere, ūmītūmūre kanua kayo, na nīukuona mbeeca, daraki inya; cioe ūthī ūrīhe igooti rīakwa na rīaku.”

18 Ihinda o rīu arutwo magītūka kūrī Jesū, makīmūria atiri, “Nūū mūnene gūkīra ariā angī ūthamaki-inī wa igūrū?” **2** Nake agīta kaana, agīkarūgama gatagati kao. **3** Agīcooka akiuga atiri, “Ngūmwira atiri na ma, tiga mūgarūrūkire mūtūike o ta twana, mūtīgatoonya ūthamaki wa igūrū. **4** Nī ūndū ūcio, ūria wothē wīnyīhaga ta kaana gaka nīwe mūnene gūkīra ariā angī ūthamaki-inī wa igūrū. **5** “Nake ūria wothē wamūkagīra kaana ta gaka thīnī wa rītwa rīakwa, nī nī aamūkagīra. **6** No ūria wothē ūngīhītīthia kamwe ga twana tūtū tūnjītīkītie keehie, nī kaba mūdū ūcio aharūkio ihiga rīa gīthī ngingo aikio iria-inī kūrīa kūrīka. **7** “Kaī gūkū thī kūrī na haaro-rī, nī ūndū wa maūdū marīa matūmaga andū mehīe! Maūdū ta macio no nginya moke, no mūdū

urĩa ütümaga moke kaĩ arĩ na haaro-ĩ! **8** Guoko gwaku kana kũgũrũ gwaku kũngĩtũma wĩhie-rĩ, gũtinie ũgũte. Nĩ kaba ũtoonye muoyo-inĩ wĩ gĩthua kana wĩ kionje, gũkĩra ũkorwo na moko meeri kana magũrũ meeri na ũikio mwaki-inĩ wa tene na tene. (aĩōnios g166) **9** Narĩo riitho riaku ringĩtũma wĩhie-rĩ, rikũũre, ũrĩte. Nĩ kaba ũtoonye muoyo-inĩ na riitho rĩmwe, gũkĩra ũkorwo na maithe meeri na ũikio mwaki-inĩ wa kwa ngoma. (Geenna g1067) **10** “Menyererai mũtikae kũnyarara o na kamwe ga twana tũtũ tũnini. Nĩgũkorwo ngũmwĩra atĩrĩ, araikia a tuo nĩmonaga ũthiũ wa Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ, hĩndĩ ciothe.” (**11** Nĩgũkorwo Mũrũ wa Mũndũ ookire kũhonokia kirĩa kiorĩte.) **12** “Rĩu-rĩ, mũgwĩciiria atĩa? Mũndũ angĩkorwo arĩ na ng’ondũ igana rĩmwe, na ĩmwe yacio yũre-rĩ, gĩthĩ ndangĩtiga icio mĩrongo kenda na kenda kũu irima-inĩ, athiĩ agacarie ĩyo yũrĩte? **13** Na angĩmĩona-rĩ, ngũmwĩra atĩrĩ na ma, akenagĩra ng’ondũ ĩyo ĩmwe ĩrorĩte kũrĩ ũrĩa akenagĩra icio mĩrongo kenda na kenda itaroorĩte. **14** Ũguo noguo lthe wanyu ũrĩa ũrĩ Igũrũ atangĩenda o na kamwe ga twana tũtũ tũnini koore. **15** “Mũrũ kana mwarĩ wa thoguo angĩkũhĩtiria-rĩ, thiĩ ũmuonie ĩhĩtia riake mũrĩ o inyuĩ eerĩ. Angĩgũthikĩrĩria-rĩ, nĩmwacookanwo nake. **16** No angĩrega gũgũthikĩrĩria, oya mũndũ ũngĩ ũmwe kana eerĩ mũthiĩ nao, nĩguo ũndũ o wothe ũrũgamagĩrĩrwo nĩ ũira wa andũ eerĩ kana atatũ. **17** Angĩrega kũmathikĩrĩria-rĩ, ĩra kanitha ũndũ ũcio; na angĩkĩrega gũthikĩrĩria o na kanitha-rĩ, mũtue o ta mũndũ ũtetĩkitie kana ta mwĩtia wa mbeeca cia igooti. **18** “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũndũ o wothe mũkooha gũkũ thi, o na igũrũ nĩũkoohwo, na ũrĩa wothe mũkoohora gũkũ thi, o na igũrũ nĩũkohorwo. **19** “O ringĩ ngũmwĩra atĩrĩ, andũ eerĩ anyu mangĩguanĩra gũkũ thi ũndũ o wothe ũrĩa marahooya, nĩmakahingĩrio nĩ Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ. **20** Nĩgũkorwo harĩa andũ eerĩ kana atatũ monganĩte thiĩnĩ wa rĩitwa riakwa-rĩ, ngoragwo ndĩ ho gatagatĩ kao.” **21** Ningĩ Peters agũka harĩ Jesũ, akimũũria atĩrĩ, “Mwathani, mũrũ kana mwarĩ wa baba angĩhĩtiria maita maigana ngĩmũrekaĩra? Hihi nĩ maita mũgwanja?” **22** Jesũ akimũcokeria atĩrĩ, “Ngũkwĩra atĩrĩ, ti maita mũgwanja, no nĩ mĩrongo mũgwanja, maita mũgwanja. **23** “Nĩ ũndũ ũcio, ũthamaki wa igũrũ ũhaananĩtio na mũthamaki ũrĩa wendaga kuonio mathabu ma mbeeca ciake nĩ ndungata ciake. **24** Aambĩrĩria kũrora mathabu-rĩ, mũndũ warĩ na thiĩrĩ wake wa taranda ngĩrĩ ikũmĩ akĩrehwo kũrĩ we. **25** Na tondũ nĩaremetwo nĩ kũrĩra-rĩ, mwathi wake agĩathana atĩ mũndũ ũcio, endio hamwe na mũtumia wake, na ciana ciake, na kĩrĩa gĩothe aarĩ nakĩo nĩguo thiĩrĩ ũrĩhĩke. **26** “Ndungata ĩyo ikĩgũithia mbere yake, ikĩmũthaita, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ngĩrĩria, na nĩndũkũrĩha thiĩrĩ wothe.’ **27** Nake mwathi ũcio wa ndungata ĩyo akimĩguĩra tha, akimĩrekeria thiĩrĩ ũcio akĩreka ĩthiĩ. **28** “No ndungata ĩyo yoima nja, ĩgĩcemanĩa na ndungata ĩngĩ yarutaga wĩra nayo yarĩ na thiĩrĩ wayo wa dinari igana rĩmwe. Ikĩmĩnyĩta mũmero ĩmĩte, ikĩmĩra na hinya atĩrĩ, ‘Ndiha thiĩrĩ wakwa ũrĩa ũrĩ nague!’ **29** “Ndungata ĩyo ikĩgũithia thi, ikĩmũthaita, ikĩmĩra atĩrĩ, ‘Ngĩrĩria, na nĩndũkũrĩha.’ **30** “Nowe akĩrega. Handũ ha ũguo, agĩthiĩ ikĩmĩikithia njeera nginya

rĩria ĩkaarĩha thiĩrĩ ũcio. **31** Rĩria ndungata ĩria ĩngĩ cioonire ũrĩa gwekĩka-rĩ, ikĩgua ũũru mũno, ĩgĩthiĩ ikĩĩra mwathi wacio ũrĩa wothe gwekĩkĩte. **32** “Nake mwathi wao agĩta ndungata ĩyo, akimĩĩra atĩrĩ, ‘Wee ndungata ĩno njaganu, ngũrekeire thiĩrĩ waku wothe tondũ nĩũthaitaire. **33** Gĩthĩ nawe ndũkwagĩrĩrwo ũĩguire ndungata ĩria ĩngĩ tha o ta ũrĩa nĩ ngũĩguĩrĩre tha?’ **34** Nĩ ũndũ wa kũrakara, mwathi wayo akimĩneana kũrĩ anene a njeera nĩguo ikaherĩthio o nginya rĩria ĩkaarĩha thiĩrĩ wothe. **35** “Ũguo nĩguo Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ ageeka o ũmwe wanyu, mũngĩaga kũrekeria mũrũ kana mwarĩ wa ithe wanyu na ma kuuma ngoro-inĩ cianyu.”

19 Na rĩrĩ, Jesũ aarĩkia kũmeera maĩndũ macio-rĩ, akiuma Galilĩ, agĩthiĩ rũgongo rwa Judea mũrimo ũrĩa ũngĩ wa Rĩũrĩ rwa Jorodani. **2** Nao andũ aingĩ makĩmũrũmĩrĩra, nake akimāhoneria kuo. **3** Na Afarisai amwe magĩthiĩ kũrĩ we nĩguo mamũgerie. Makimũũria atĩrĩ, “Watho nĩwĩtikĩrĩtie mũndũ atigane na mũtumia wake nĩ ũndũ wa gĩtũmi o na kĩrĩkũ?” **4** Nake akimacookeria atĩrĩ, “Kaĩ mũtathomete, atĩ o kĩambĩrĩria Mũĩmbĩ ‘ombire mũndũ-mũrũme na mũndũ-wa-nja’, **5** na akiuga atĩrĩ, ‘Nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũu mũndũ mũrũme niagatigana na ithe na nyina, na anyiitane na mũtumia wake, nao eerĩ matũĩke mwĩrĩ ũmwe?’ **6** Na nĩ ũndũ ũcio, acio ti andũ eerĩ ringĩ, no nĩ mũndũ ũmwe. Nĩ ũndũ ũcio, arĩa Ngai anyiitithanĩtie, mũndũ ndakanamatigithanie.” **7** Nao makimũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmire Musa aathane atĩ mũndũ no ahe mũtumia wake marĩa ma gũtigana nake, amũte?” **8** Nake Jesũ akimacookeria atĩrĩ, “Musa amwĩtikĩrĩtie mũtigana na atumia anyu tondũ wa ũmũ wa ngoro cianyu. No gĩtiarĩ ũguo kuuma kĩambĩrĩria. **9** Ngũmwĩra atĩrĩ, mũndũ o wothe angĩtigana na mũtumia wake, tĩga amũteire nĩ ũndũ wa ũtharia, nake ahikie mũtumia ũngĩ-rĩ, mũndũ ũcio niatharĩtie.” **10** Nao arutwo makĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo ũguo nĩguo kũrĩ gatagatĩ ka mũthuuĩ na mũtumia-rĩ, nĩ kaba kwaga kũhikania.” **11** Nake Jesũ akimacookeria atĩrĩ, “Ti mũndũ o wothe ũngĩhota gwĩtikĩra ũhoru ũyũ, tĩga na arĩa maheetwo ũhoti ũcio. **12** Nĩgũkorwo andũ amwe maacĩrĩrwo mahaana ta marĩ ahakũre; angĩ maahakũrĩrwo nĩ andũ; na angĩ makarega kũhikania nĩ ũndũ wa ũthamaki wa igũrũ. Mũndũ ũrĩa ũngĩhota gwĩtikĩra ũndũ ũyũ, nĩawĩtikĩre.” **13** Hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩrehewo twana nĩguo atũĩgĩrĩre moko na atũhoore. No arutwo magĩkũũma arĩa maatũrehete. **14** Nowe Jesũ akiuga atĩrĩ, “Rekei twana tũũke kũrĩ nĩ, tĩgai gũtũgĩria, nĩgũkorwo ũthamaki wa Igũrũ nĩ wa arĩa mahaana ta tuo.” **15** Aarĩkia gũtũĩgĩrĩra moko, akiuma kũu. **16** Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe nĩokire kũrĩ Jesũ, akimũũria atĩrĩ, “Mũrutani, nĩ ũndũ ũrĩkũ mwega ĩngĩka nĩgeetha ngĩe na muoyo wa tene na tene?” (aĩōnios g166) **17** Nake Jesũ akimũcokeria atĩrĩ, “Ũkũnjũũria ũhoru wa ũndũ ũrĩa mwega nĩkĩ? Kũrĩ o ũmwe mwega. Ũngĩenda gũtoonya muoyo-inĩ-rĩ, athĩkagĩra maathani.” **18** Mũndũ ũcio akimũũria atĩrĩ, “Nĩ maathani marĩkũ?” Jesũ akimũcokeria atĩrĩ, “Nũdũkanoragane, na nũdũkanatharane, na nũdũkanaiye, na nũdũkanagĩrĩre mũndũ ũrĩa ũngĩ kĩgeenyoo, **19** na tĩia

thoguo na nyūkwa,’ o na ‘endaga mündü ūria ūngi o ta ūria wiyendete wee mwene.” **20** Mwanake ūcio akiuga atiri, “Maundü macio mothe ndüre ndimarumitie, ni kii kingi ndigairie?” **21** Nake Jesü akimucokeria atiri, “Üngienda kwagirira kuna, thii wendie indo ciaku ühe athiini mbeeca icio, na niukagia na müthiithü igürü. Ücooke üuke ünümirire.” **22** Riria mwanake ūcio aiguire üguo-ri, agithii ari na kieha, tondü aari na ütonga müngi. **23** Nake Jesü akira arutwo ake atiri, “Ngümwira atiri na ma, ni ündü üri hinya gitonga gutoonya üthamaki-ini wa igürü. **24** O ringi ngümwira atiri, ni ühüthü ngamüra ihungurire irima ria cindano, gükira gitonga gutoonya üthamaki wa Ngai.” **25** Riria arutwo maiguire üguo-ri, makimaka müno, maküirania atiri, “Riu-ri, nüü üngikihonoka?” **26** Nake Jesü akimarora akimeera atiri, “Ündü ūcio ndüngihoteka ni andü, no maundü mothe nimahotekaga ni Ngai.” **27** Petero akimucokeria atiri, “Ithuü nitütigite maundü mothe, tügakürümüira! Ithuü-ri, ni kii tükaheo?” **28** Nake Jesü akimeera atiri, “Ngümwira atiri na ma, händi iria Müri wa Mündü agaikarira gitü gäke kia ünene kii riiri, thiiini wa thii njerü, inyuü aria münümagirira ni inyuü mügaikarira itü ikümi na igiri cia ünene, na nümügatüira mihiriga iria ikümi na iri wa Isiraeli ciira. **29** Na üria wothe ütigitte nyumba, kana ariu a nyina, kana aari a nyina, kana ithe, kana nyina, kana ciana, kana migunda ni ündü wakwa niakamükira maita igana ma iria atigite, na agae muoyo wa tene na tene. (aiönios g166) **30** No riri, andü aingi aria marü mbere nio makaarigia thuutha, na aingi aria marü thuutha nio magaatongoria.

20 “Nigukorwo üthamaki wa igürü ühaana ta mündü wari na githaka, üria woimagarire rüciini tene akaandike andü a küruta wira mügunda wake wa mithabibü. **2** Na aarikanira nao ati niekumarira dinari müthenya ücio, akimatüma makarute wira mügunda-ini wake wa mithabibü. **3** “Ta thaa ithatü nioimagarire na akiona andü angü marüngi thoko-ini matari ündü meekaga. **4** Akimeera atiri, ‘O na inyuü-ri, thii mükarute wira mügunda-ini wakwa wa mithabibü, na ningümüria o kiria kiagiriire.’ **5** Ni ündü ūcio magithii. “Ningi akiumagara ringi ta thaa thita, na thaa kenda agüka o üguo. **6** Na ta thaa ikümi na imwe, akiumagara na akiona andü angü marüngi o hau. Akimooria atiri, ‘Ni kii gitümite mütinde müringi haha müthenya mügima mütarü ündü müreka?’ **7** “Nao makimucokeria atiri, ‘Tondü gütiiri mündü ütwandikire.’ “Akimeera atiri, ‘O na inyuü thii mükarute wira mügunda-ini wakwa wa mithabibü.’ **8** “Gwatuka-ri, mwene mügunda ücio wa mithabibü aküra müügamiiri wa wira wake atiri, ‘Ita aruti a wira ümarhe mücaara, wambiriire na aria maandikirwo thuutha, ürikie na aria maandikirwo mbere.’ **9** “Aruti a wira aria maandikitwo thaa ikümi na imwe moka, makirihwo dinari imwe o mündü. **10** Ni ündü ūcio, riria aria maandikitwo mbere mookire-ri, meeciiritie mekirihwo makiria. No riri, o nao maarihirwo dinari imwe o mündü. **11** Maarikia kühüho, makiambiriria künugunika mwene mügunda. **12** Makiuga atiri, ‘Andü aria marigirie kwandikwo-ri, marutire wira o ithaa

rümwe, na wamaiganania na ithuü aria twatinda wira na minoga na kühia ni riüa.” **13** “Nake agicokeria ümwé wao atiri, ‘Mürata wakwa, ndinagwika üuru. Githii tütirikanire ati ngürihe dinari imwe?’ **14** Kioe mücaara waku üthii. Ni nii ndenda küriha mündü ücio wandikirwo thuutha o ta üguo ndaküriha. **15** Githii ndiri na kihooto gä gwika üria ngwenda na mbeeca ciakwa? Kana üraigua üuru tondü ndi mütaana?” **16** “Ni ündü ūcio aria marü thuutha, magatuika a mbere, na aria marü mbere magatuika a thuutha.” **17** Na riria Jesü aambataga Jerusalemu-ri, njetire arutwo ake aria ikümi na eerü keheri-ini akimeera atiri, **18** “Twerekeire kwambata Jerusalemu, na kü Müri wa Mündü niagakunyanirwo aneanwo küri athinjiri-Ngai aria anene na arutani a watho. Nao nimakamütiira küüragwo **19** na nimakamüneana küri andü-a-Ndüriri anyürüro na ahüürwo na kiboko na mamwambe müti igürü. Na müthenya wa gatatu niakariükio!” **20** Thuutha ücio, nyina wa ciana cia Zebedi nökire küri Jesü ari na ariu ake, agituria ndu, akimüthaita amühingirie ündü müna. **21** Nake Jesü akimüuria atiri, “Ni ündü ürikü ükwenda?” Akimucokeria atiri, “Itikira ati ümwé wa aanake aya akwa eerü magaikara ümwé mwena waku wa ürio, na ücio üngi mwena waku wa ümutho üthamaki-ini waku.” **22** Nake Jesü akimucokeria atiri, “Mütiü üria mürahooya. No mühote künyüira gikombe kiria ngünyüira?” Nao magicookia atiri, “Ii, no tühote.” **23** Nake Jesü akimeera atiri, “Ti-itherü ni mükaanyüira gikombe giakwa, no güikara mwena wakwa wa ürio kana wa ümutho ti nii heanaga. Iti icio ikaaheo aria mathondekirwo cio ni Baba.” **24** Riria arutwo acio angü ikümi maiguire ühoru ücio, makirakarira arutwo acio eerü a nyina ümwé. **25** Nake Jesü akimeeta hamwe, akimeera atiri, “Nimüüü ati aathani a Ndüriri ni metüügagiria igürü ria andü ao, na anene ao nimamaathaga na hinya. **26** No riri, gütikanahaane üguo gatagati kanyu. Handü ha üguo, üria üngienda gütiika münene thiiini wanyu-ri, ni atuike ndungata yanyu, **27** na üria üngienda gütiika wa mbere thiiini wanyu niatuike ngombo yanyu, **28** o ta üria Müri wa Mündü atookire gütingatirwo, no ookire güitungata, na arute muoyo wake ütiuke thogora wa güküura andü aingi.” **29** Na riria Jesü na arutwo ake moimaga Jeriko-ri, andü aingi makimürümüira. **30** Nao andü eerü atumumu maikarite mükira-ini wa njira, na riria maiguire ati ni Jesü wahitükaga-ri, makianirira, makiuga atiri, “Mwathani, Müri wa Daudi, tüigüire tha!” **31** Gikundi kiu kia andü gikimakaania, gikimeera makire, no-o magikiririria kwanirira, makiugaga atiri, “Mwathani, Müri wa Daudi, tüigüire tha!” **32** Nake Jesü akirügama, akimeeta. Akimooria atiri, “Mürenda ndimwike atha?” **33** Makimucokeria atiri, “Mwathani, türakühooya o tücooke kuona.” **34** Nake Jesü akimaigüira tha, akimahutia maitho. Na kahinda o kau makiambiriria kuona, makimürümüira.

21 Na riria maakühiriire Jerusalemu, maakinya itüüra ria Bethifage kü Kiriima-ini kia Mitamaiyü-ri, Jesü agitüma arutwo ake eerü, **2** akimeera atiri, “Andü itüüra riria riri mbere yanyu, na mwalingira o üguo

nīmūgōkora ndigiri yohetwo, iri na njaū yayo. Ciohorei mūndehere. **3** Na mūndū o na ūrikū angīmūūria ūndū-rī, mwīre atī Mwathani nīabataritio nicio, na nīegīcōockia o narua.” **4** Ūndū ūyū wekīre nīgeetha ūrathi ūria waaritio na kanua ka mūnabii ūhinge, rīrīa oigire atīrī: **5** “Irai Mwari wa Zayuni atīrī, ‘Mūthamaki waku nīarooka kūrīwe, nī mūhooreri na akuūtīwo nī ndigiri, o njaū ya ndigiri.’” **6** Nao arutwo magithīi magitika o ūria Jesū aamerite. **7** Makīrehe ndigiri na njaū yayo, na makīara nguo ciao igūrū rīayo, nake Jesū agīkuuo nīyo. **8** Na andū gīkundi kinene mūno makiara nguo ciao njīra-inī, nao arīa angī magītua mathīgī ma mītī makīmaara njīra-inī. **9** Nacio ikundi cia andū arīa maamūrōngoretie na arīa maamūrūmīrīre maanagīrīra makoiga atīrī, “Hosana, Mūrū wa Daudi!” “Kūrathimwo-rī, nī mūndū ūria ūgūūka na rītīwa rīa Mwathani!” “Hosana igūrū, o igūrū mūno!” **10** Rīrīa Jesū aatoonyire Jerusalem, andū a itūūra rīu inene rīothe makīambūrūka, makīūrania atīrī, “Ūyū nake nūū?” **11** Nakīo kīrīndī kīu gīgīcōockia atīrī, “Ūyū nīwe Jesū ūria mūnabii wa kuuma Nazarethi itūūra rīa Galili.” **12** Nake Jesū agītōonya kūu hekarū-inī akīrutūrūra andū othe arīa maagūruga na meendagia indo kuo, akīng’aūrania mētha cia arīa maakūūranagia mbeeca, na akīng’aūrania itī cia arīa meendagia ndutura. **13** Akīmeera atīrī, “Nī kwandikītwo atīrī, ‘Nyūmba yakwa īgeetagwo nyūmba ya kūhooyagīrwo,’ no inyuī mūmītūite ‘ngurunga ya atunyani.’” **14** Nao atumumu na cionje magithīi kūrī we kūu hekarū-inī, nake akīmahonia. **15** No rīrīa athīnjīrī-Ngai arīa anene na arutani a watho moonire maūndū ma magegania marīa eekaga, na maigua ūria ciana cianagīrīra kūu hekarū-inī ikiugaga atīrī, “Hosana Mūrū wa Daudi,” makīrakara. **16** Makīmūūria atīrī, “Nīuraigua ūria ciana ici iroiga?” Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Īi, nīndīraigua. Kaī inyuī mūtathomete ciugo iria ciugīte atīrī, “Kuuma tūnua-inī twa twana na twa ngenge nītūtūmite hoime ūgōoci?” **17** Agīcōoka akīmatiga, akīuma itūūra rīu inene, agīthīi Bethania, akīraara kuo. **18** Na rūciinī tene, arī njīra agīcōoka kūu itūūra inene, akīigua arī mūhūūtu. **19** Nake akīona mūkūyū mūkīra wa njīra, agīthīi harī guo, no ndaigana kuona kīndū thīnī waguo tīga o mathangū. Nake akīwīra atīrī, “Ūroaga gūgaaciara maciaro rīngīl” O hīndī īyo mūtī ūcio ūkīhoha. **(aiōn g165)** **20** Rīrīa arutwo ake moonire ūguo makīgega, makīūrania atīrī, “Kaī mūkūyū ūyū wahoocha narua atīa?” **21** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, mūngīkorwo na wītīkio na mūtīgathanganie-rī, to ūguo mūkūyū ūyū wīkītīwo mūngihota gwīka, no rīrī, o na no mūhote kwīra kīrīma gīkī atīrī, ‘Ūrokūrūka ūkīo iria-inī, na gwītīke ūguo. **22** Maūndū mothe marīa mūrīhooyaga mwītīkītīe nīmūkaheo.” **23** Na rīrīa Jesū aatoonyire hekarū-inī-rī, athīnjīrī-Ngai arīa anene na athuuri a andū makīmūkora akīrutana, makīmūūria atīrī, “Ūreka maūndū maya na ūhoti ūrikū? Na nūū ūkūheete ūhoti ūcio?” **24** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “O na nīi nīngūmūūria kīūria. Mwanjookeria-rī, nīngūmwīra njikaga maūndū maya na ūhoti ūrikū. **25** Ūbatithio wa Johana-rī, woīmīte kū? Woīmīte igūrū-i, kana woīmīte kūrī andū?” Makīaranīria o ene ūhoro

ūcio, makīūrania atīrī, “Tūngiuga atī, ‘Woīmīte igūrū,’ egūtūūria atīrī, ‘Mwakīregire kūmwītīkia nīkī?’ **26** No tūngiuga atī, ‘Woīmīte kūrī andū,’ nītūgwītīgira andū, nīgūkorwo othe nīmeetikītīe atī Johana aarī mūnabii.” **27** Nī ūndū ūcio magīcōockeria Jesū atīrī, “Ithuī tūtīūi.” Nake Jesū akīmeera atīrī, “O na nīi ndikūmwīra njikaga maūndū maya na ūhoti ūrikū. **28** “Na rīrī, mūgwīciīria atīa? Nī kwārī na mūndū warī na arīū eerī. Agīthīi harī ūria wa mbere, akīmīwīra atīrī, ‘Mūrū, thīi ūkarute wīra ūmūthī mūgūnda-inī wa mīthabībū.’ **29** “Nake agīcōockia, akiuga, ‘Ndīgūthīi,’ no thuutha akīrīcūkwo, agīthīi. **30** “Nīngī mūthuuri ūcio agīthīi kūrī mūrū ūcio ūngī akīmīwīra o ūguo. Nake agīcōockia akiuga, ‘Īi baba, nīngūthīi,’ no ndaathīre. **31** “Acio eerī-rī, nūū wekīre ūria ithe eendaga?” Magīcōockia atīrī, “Nī ūria wa mbere.” Nake Jesū akīmeera atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, etia mbeeca cia igooti na maraya nīmaratoonya ūthamaki-inī wa Ngai mbere yanyu. **32** Nīgūkorwo Johana ookire kūrī inyuī amwonie njīra ya ūthingu, no mūtīamwītīkirie, no etia mbeeca cia igooti na maraya nīmamwītīkirie. Na inyuī o na muona ūguo, mūtīgana kwīrīra mūmwītīkie. **33** “Ta thīkīrīrai ngerekano īngī: Mūndū warī mwene mūgūnda nīahaandire mūgūnda ūcio wake mīthabībū. Agīaka rūgiri rūgīthiūrūkīria mūgūnda ūcio, akīenja kīhihiro gīa thabībū o kūu thīinī, na agīaka nyūmba ndaaya na igūrū ya arangīrī. Agīcōoka agīkōmborīthia mūgūnda ūcio wa mīthabībū kūrī arīmī na agīthīi rūgendo. **34** Hīndī ya kūgetha yakuhīrīria-rī, agītūma ndungata ciake kūrī akōmbori acio nīguo īkanengerwo maciaro make. **35** “Akōmbori acio makīnyīta ndungata ciake; makīhūūra īmwē, na makīūruga rīrī īngī, na ya gatātū makīmīhūūra na mahiga nyuguto. **36** Agīcōoka akīmatūmīra ndungata īngī nyingī kūrī iria aatūmīte mbere, nao akōmbori acio magīciīka o ro ūguo. **37** Mūthia-inī akīmatūmīra mūrūwe, akiuga atīrī, ‘Nīmagatīa mūrū wakwa.’ **38** “No rīrīa akōmbori acio moonire mūrūi, makīūrania atīrī, ‘Ūyū nīwe ūkaagaya mūgūnda ūyū. Ūkai tūmūūrage, twīyoere igai rīake.’ **39** Nī ūndū ūcio makīmūnyīta, makīmūkīa nja ya mūgūnda ūcio wa mīthabībū, na makīmūūraga. **40** “Nī ūndū ūcio, rīrīa mwene mūgūnda ūcio wa mīthabībū agōoka-rī, ageeka akōmbori acio atīa?” **41** Nao magīcōockia atīrī, “Nīakaniina andū acio aaganu, na acooke akōmborīthie andū angī mūgūnda ūcio, arīa marīmūgayagīra maciaro hīndī ya magetha yakīnya.” **42** Nake Jesū akīmooria atīrī, “Kaī mūtathomete thīnī wa Maandiko atī: “Ihiga rīrīa aaki maaregire nīrīo rītūkītīe ihiga inene rīa koine; Mwathani nī we wīkīte ūndū ūcio, na nī wa magegania tūkīwona?” **43** “Nī ūndū ūcio ngūmwīra atīrī, ūthamaki wa Ngai nīūkeherio kūrī inyuī, ūheo andū arīa magaciara maciaro maguo. **44** Mūndū ūria ūkaagwīra ihiga rīrī nīagathuthīka, no ūria ūkaagwīrwo nīrīo nīrīkamūthethera.” **45** Rīrīa athīnjīrī-Ngai arīa anene na Afarisai maaguire ngerekano icio cia Jesū, makīmēnya atī aaraga ūhoro wao. **46** Magaciara ūria mangīmūnyīta, no nīmetīgagīra kīrīndī kīu, tondū andū nīmeetikītīe atī aarī mūnabii.

22 Nake Jesū akīmaarīria rīngī na ngerekano, akīmeera atīrī, **2** “Ūthamaki wa igūrū ūhaanaine

na mūthamaki warugire iruga nĩ ūndũ wa ūhiki wa mūrĩũ. **3** Agĩcōoka agĩtũma ndungata ciake kūrĩ andũ arĩa meetitwō iruga-inĩ, ikameere moke, nao makĩrega gũũka. **4** “Nĩngĩ agĩtũma ndungata ingĩ agĩciĩra atĩrĩ, ‘Irĩa acio metitwō atĩ nĩndĩkĩtie kũhaarĩria iruga: Ndegwa ciakwa na ng’ombe irĩa noru nĩĩrĩkĩtie gũthĩnjwo na maĩndũ mothe nĩmahaarĩrie. Ūkai iruga-inĩ rĩa ūhiki.’ **5** “No andũ acio matiarũmbũirie ūhoro ūcio magĩthĩĩra, ūmwe agĩthĩĩ mĩgũnda wake, na ūrĩa ūngĩ agĩthĩĩ wonjoria-inĩ wake. **6** Acio angĩ magĩtharĩkĩra ndungata ciake, magĩcinyariĩra na magĩciũruga. **7** Mūthamaki ūcio nĩarakarire mũno, agĩtũma mbũtũ yake ikaniĩne oragani acio, na igĩcina itũũra rĩaone inene. **8** “Hĩndĩ iyo akĩĩra ndungata ciake atĩrĩ, ‘Iruga rĩa ūhiki nĩrihaarĩrie no rĩrĩ, arĩa ndĩretire-rĩ, matĩraagĩrĩrwo nĩ gũũka. **9** Thĩĩĩ magomano-inĩ na njĩra mwĩre mũndũ o wothē mũkuona oke iruga-inĩ rĩa kĩhikano.’ **10** Nĩ ūndũ ūcio ndungata icio ikiumagara, igĩthĩĩ njĩra-inĩ, igĩcōokanĩrĩria andũ othe arĩa ciahotire kuona, igĩtũra arĩa ega o na arĩa oorũ, nayo nyũmba ya kĩhikaniĩro ikĩyũra ageni. **11** “No rĩrĩa mūthamaki aatōonyire nĩguo one ageni-rĩ, akĩona kuo mũndũ ūmwe ūtehumbĩte nguō cia ūhiki. **12** Akĩmũũria atĩrĩ, ‘Mũrata wakwa, ūtoonyire atĩa gũkũ ūtarĩ na nguō cia kĩhikano?’ Mũndũ ūcio agĩkĩra kĩ. **13** “Hĩndĩ iyo mūthamaki ūcio akĩĩra ndungata ciake atĩrĩ, ‘Muohēi moko na magũrũ, mũmũikie nja kũu nduma-inĩ, kũu nĩkuo gũgaakorwo kĩrĩro na kũhagarania magego.’ **14** “Nĩgũkorwo aingĩ nĩmetitwō, no arĩa athuure nĩ anini.” **15** Hĩndĩ iyo Afarisai makĩuma nja, magĩthugunda ūrĩa mangĩmũtega na ciugo ciake. **16** Magĩtũma arutwō ao hamwe na Aherodia kūrĩ we. Magĩthĩĩ makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩtũũ atĩ wee wĩ mũndũ wa ma, na ūrutana ūhoro wa Ngai na ma. Wee ndwĩtigagĩra andũ, tondũ ndũrũmbũyagia ūrĩa mahanaa. **17** Rĩu-rĩ, ta gĩtwĩre ūrĩa ūgwĩciĩria. Nĩ kwagĩrĩre tũrutagĩre Kaisari igooti, kana aca?” **18** No Jesũ, nĩ ūndũ wa kũmenya meciĩria mao moorũ, akĩmeera atĩrĩ, “Inyũĩ hinga ici, mũrenda kũngeria nĩkĩ? **19** Nyoniĩ mbeeca irĩa ihũthagĩrwo ya kũriha igooti.” Nao makĩmũtarĩra dinari, **20** nake akĩmooria atĩrĩ, “Mbica ino na rĩtwa rĩrĩrĩ nĩ cia ū?” **21** Nao makĩmũcōokeria atĩrĩ, “Nĩ cia Kaisari.” Agĩcōoka akĩmeera atĩrĩ, “Rutagĩrĩra Kaisari kĩrĩa kĩrĩ gĩake, na mũrutagĩre Ngai kĩrĩa kĩrĩ gĩake.” **22** Rĩrĩa maigũire ūguo-rĩ, makĩgega. Nĩ ūndũ ūcio magĩtigana nake, magĩthĩĩra. **23** Mũthenya o ro ūcio Asadukai, arĩa moigaga atĩ gũtĩrĩ ūhoro wa kũriũka, magĩũka kūrĩ Jesũ makĩmwĩra atĩrĩ, **24** “Mũrutani, Musa aatwĩrĩre atĩ mũndũ angĩkua atarĩ na ciana, mũrũ wa nyina no nginya ahikie mũtũmia ūcio wa ndigwa, nĩguo aciarĩre mũrũ wa nyina ciana. **25** Na rĩrĩ, kwari aanake mũgwanja a nyina ūmwe gatagatĩ-inĩ gaitũ. Nake ūrĩa mũkũrũ akĩhikania na agĩkua, na tondũ ndaarĩ na ciana, agĩtigĩra mũrũ wa nyina mũtũmia. **26** Na gũkĩhaana o ūguo kūrĩ mũrũ wa nyina wa keerĩ, na wa gatatũ, makĩrũmanĩrĩra, magĩkua othe mũgwanja. **27** Marĩgĩrĩro-rĩ, mũtũmia ūcio nake agĩkua. **28** Rĩu-rĩ, hĩndĩ ya kũriũka-rĩ, mũtũmia ūcio agaakorwo arĩ wa ū harĩ acio mũgwanja, tondũ othe nĩmamũhikĩtie?” **29** Nake Jesũ akĩmacōokeria atĩrĩ, “Inyũĩ mũhĩtĩtie tondũ mũtũĩ Maandiko o na kana hinya wa Ngai. **30** Hĩndĩ ya

kũriũka andũ matikahikania kana mahike; magaatũika ta arĩa arĩa marĩ kũu igũrũ. **31** No wa ūhoro wa kũriũka kwa arĩa akuũ-rĩ, kaĩ mũtathomete ūrĩa Ngai oigire atĩrĩ, **32** “Nĩ nĩ nĩ Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu?” We ti Ngai wa arĩa akuũ, no nĩ Ngai wa arĩa marĩ muoyo.” **33** Rĩrĩa kĩrĩndĩ kũu kĩaigũire ūguo, gĩkĩgegĩo nĩ ūrutani wake. **34** Hĩndĩ irĩa Afarisai maigũire atĩ Jesũ nĩahootete Asadukai, magĩcōokanĩrĩra hamwe. **35** Ūmwe wao, warĩ njorua ya watho, akĩmũgeria na kũmũria kĩũria gĩkĩ: **36** “Mũrutani, nĩ riathani rĩrĩkũ inene thĩĩnĩ wa Watho?” **37** Jesũ akĩmũcōokeria atĩrĩ, “Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothē, na muoyo waku wothē, na meciĩria maku mothe.” **38** Rĩrĩ nĩro riathani rĩa mbere na rĩa inene. **39** Narĩo rĩa keerĩ no ta rĩu: ‘Endaga mũndũ ūrĩa ūngĩ o ta ūrĩa wĩyendete wee mwene.’ **40** Watho wothē na ūrutani wa Anabĩ ūhingĩtio nĩ maathani macio meeri.” **41** Na hĩndĩ iyo Afarisai monganĩte hamwe-rĩ, Jesũ akĩmooria atĩrĩ, **42** “Mwĩciĩragia atĩa ūhoro wa Kristũ? Muugaga nĩ mũrũ wa ū?” Nao makĩmũcōokeria atĩrĩ, “Nĩ mũrũ wa Daudi.” **43** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩagĩtũmire Daudi akĩaria arĩ na Roho amwĩte ‘Mwathani’? Nĩgũkorwo oigire atĩrĩ, **44** “‘Mwathani eerire Mwathani wakwa atĩrĩ: ‘Ikara guoko-inĩ gwakwa kwa ūrĩro, nginya ngaiga thũ ciaku rungu rwa makinya maku.’” **45** Angĩkorwo Daudi amwĩtaga ‘Mwathani-ĩ’, angĩgĩtũka mũrũ wake atĩa?” **46** Gũtĩrĩ mũndũ wahotire kũmũcōokeria, na kuuma mũthenya ūcio gũtĩrĩ mũndũ wacookire kũgeria kũmũria ciũria ingĩ.

23 Nĩngĩ Jesũ akĩĩra ikundi cia andũ o hamwe na arutwō ake atĩrĩ: **2** “Arutani a watho na Afarisai maikaragĩra gĩtĩ kĩa Musa. **3** Nĩ ūndũ ūcio, maathĩkagĩrei na mwĩkage ūrĩa wothē marĩmwĩraga. No mũtĩgekage ūrĩa mekaga, nĩgũkorwo matiĩkaga ūrĩa mahunjagia. **4** Mohaga mĩrĩgo mĩrĩtũ mũno makamĩgĩrĩra ciande cia andũ, no-o ene matiendaga o na kũmĩhutia na kaara. **5** “Ūrĩa wothē mekaga, mekaga nĩguo monwo nĩ andũ: Maaraaramagia tũthandũkũ tũrĩa meyhaga thĩithi tũrĩ na maandiko thĩĩnĩ, na makaraihia ciohe cia ndigĩ cia nguō ciao, **6** na nĩmendete gũĩkara handũ ha gũtĩro maruga-inĩ, na gũĩkarĩra itĩ cia mbere thĩĩnĩ wa thunagogĩ; **7** na nĩmendete kũgeithio ndũnyũ-inĩ, na gwĩtwo nĩ andũ ‘Rabĩ’. **8** “No inyũĩ mũtikanetwō ‘Rabĩ’, nĩgũkorwo Mũnene wanyu no ūmwe, na inyuothe mũrĩ a ithe ūmwe. **9** Na mũtikanetwō mũndũ o na ūrĩkũ gũkũ thĩ ‘baba’, nĩgũkorwo mũrĩ na Ithe o ūmwe, nake arĩ igũrũ. **10** O na mũtikanetwō ‘mũrutani’, nĩgũkorwo mũrĩ na ‘mũrutani’ o ūmwe, nake nĩwe Kristũ. **11** Ūrĩa mũnene thĩĩnĩ wanyu nĩatũkage ndungata yanyu. **12** Nĩgũkorwo ūrĩa wothē wĩtũgagĩra nĩakanyĩhio, na ūrĩa wothē wĩnyĩhagia niagatũgĩrio. **13** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyũĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũhingagĩrĩra andũ gũtoonya ūthamaki wa igũrũ, na inyũĩ-ene mũtitoonyaga, o na mũtĩrekaga arĩa marena gũtoonya matoonye. (**14** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyũĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũtoonyagĩrĩra nyũmba cia atũmia a ndigwa, mũkamatunya indo ciao, na mũkahooyaga mahoooya maraiha ma kwĩonania. Nĩ ūndũ ūcio nĩmũkaherĩthio makĩria ma andũ arĩa

ūria mworagiire gatagati ka Handū-harīa-Hatheru na
 kigongona. **36** Ngūmwīra atīrī na ma, maūndū maya
 mothe nīmagakinyīra rūciaro rūrū. **37** “Wee Jerusalemu,
 Jerusalemu, wee ūragaga anabii, na ūkahūūra ariā
 matūmītwo kūrī wee na mahiga nyuguto, nī maita
 maingī atīa ndanenda gūcookaniīrīria ciana ciaku
 hamwe, ta ūria ngūkū īcookanagiīrīria tūcui twayo
 rungu rwa mathagu mayo, no ndūnjitīkagīria! **38** Atīrīrī,
 nyūmba yaku itīgītwo īkīrīte ihooru. **39** Ngūmwīra atīrī,
 kuuma rīu mūtīkanyona rīngī nginya rīria mūkoiga
 atīrī, ‘Kūrathimwo nī mūndū ūria ūgūyuka na rīitwa rīa
 Mwathani.”

Mathayo

matukū macio nīmagakuhīhio. **23** Hīndī iyo mūdū o na ūrīkū angīkamwīra atīrī, ‘Kristū arī na hahā! kana, ‘Arī haria!’ Mūtikanetīkie ūhorō ūcio. **24** Nīgūkorwo Kristū a maheeni na anabī a maheeni nīmakeyumīria monanie morirū manene na maringe ciama, nīguo maheenie o na arīa aamūre, korwo no kūhoteke. **25** Na rīrī, inyūī ndaamūmenyithia ūhorō ūcio mbere ya hīndī iyo. **26** “Nī ūndū ūcio mūdū o na ūrīkū angīkamwīra atīrī, ‘Arī werū-inī,’ mūtikanathīi kuo; kana angīmīra, ‘Arī nyūmba thīinī,’ mūtikanetīkie ūhorō ūcio. **27** Nīgūkorwo o ta ūrīa rūheni ruumīte irathīro ruonekaga ithūro-rī, ūguo noguo gūka kwa Mūrū wa Mūdū gūgaakorwo kūhaana. **28** Harīa hothe harī kīmba, hau nīho nderi ciungana. **29** “Na rīrī, o rīmwe thuutha wa mīnyamaro ya matukū macio, “rīua nīrikagīa nduma, nāguo mweri ūtīge kwara; nacio njata nīikaagīa kuuma igūrū, namo maahinya ma igūrū nīmakenyenyo.’ **30** “Hīndī iyo kīmenyithia kīa Mūrū wa Mūdū nīgīkooneka kūu igūrū, na ndūrīrī ciothe cia thī nīgīcakaya. Nīkoona Mūrū wa Mūdū agīka arī igūrū rīa matu, na arī na hinya na rīiri mūngī. **31** Nake nīagātūma arāika ake na mūgambo mūnene wa karumbeta, nake nīmakoongania arīa ake aamūre moimīte mīena īna rīia yumaga rūluho, kuuma gīturi kīmwe kīa igūrū ngīnya kīrīa kīngī. **32** “Na rīrī, mwīrutei na mūkūyū: Rīrīa honge ciāguo ciarīkia gūthundūka na ciaruta mathangū-rī, nīmūmenyaga atī hīndī ya rīua īrī hakuhi. **33** Ūguo noguo rīrīa mūkoona maūdū macio mothe, mūkaamenya atī ihinda rīrī hakuhi, rīrī o ta mūrango-inī. **34** Ngūmwīra atīrī na ma, rūciaro rūrū rūtīgaathira ngīnya maūdū macio mothe mahinge. **35** Igūrū na thī nīgīathira, no ciugo ciakwa itīgīathira. **36** “Gūtīrī mūdū ūūī ūhorō wa mūthenya ūcio kana ithaa rū, o na arāika a igūrū matiūī, o na Mūrūī ndooī, tīga no ithe wīki. **37** O ta ūrīa gwatarīī matukū-inī ma Nuhu, noguo gūkahaana hīndī ya gūka kwa Mūrū wa Mūdū. **38** Nīgūkorwo o ta ūrīa gwatarīī matukū marīa maarī mbere ya kīguū, andū nīmariīaga na makanyua, na nīmāhikanagīa na makahika, o ngīnya mūthenya ūrīa Nuhu aatooonyire thabīna; **39** nao matīamenyire ngīnya rīrīa kīguū gīokire, gīkīmāniina othe. Ūguo noguo gūkahaana hīndī ya gūka kwa Mūrū wa Mūdū. **40** Hīndī iyo arūme eerī magaaakorwo marī mūgūnda; ūmwe nīakoywo na ūrīa ūngī atigwo. **41** Andū-a-nja eerī magaaakorwo magīthīa hamwe; ūmwe nīakoywo na ūrīa ūngī atigwo. **42** “Nī ūndū ūcio, ikaragāi mwīguīte, tondū mūtīūī mūthenya ūrīa Mwathani wanyu agooka. **43** No menyai atīrī, korwo mwene nyūmba nīamenyete thaa cia ūtūkū irīa mūici angīka, angīaikarīre eigūite, nyūmba yake itūuo. **44** Nī ūndū ūcio o na inyūī no ngīnya mūikarage mwīhaarīre, tondū Mūrū wa Mūdū agooka ithaa rīrīa mūtāmwrīgīrīre. **45** “Nīngī-rī, ndungata ya kwīhokeka na njūgī nīrīkū, irīa mwathi wayo angīihokera kūroraga ndungata irīa ingī cia nyūmba yake, na īciheage irio ihinda rīrīa rīagīrīre? **46** Kāi nīūgaakorwo ūrī ūndū mwega harī ndungata iyo, rīrīa mwathi wayo agooka akore īgīka o ūguo-ī! **47** Ngūmwīra atīrī na ma, nīakāmīihokera indo ciāke ciothe. **48** No rīrī, ndungata iyo ingīkorwo nī njaganu, na īire na ngoro atīrī, ‘Mwathi wakwa nīegūikara ihinda

iraaya atacookete,’ **49** na īkīambīrīre kūhūra ndungata irīa ingī, na kūrīa na kūnyua hamwe na arīu. **50** Mwathi wa ndungata iyo agooka mūthenya ūrīa itāmwrīgīrīre, na ithaa rīrīa itooī. **51** Nake nīakāmīherithia mūno, na amīikie hamwe na andū arīa hinga, kūrīa gūgaakorwo na kīrīro na kūhagarania magego.

25 “Hīndī iyo-rī, ūthamaki wa igūrū ūkaahaananio na airītu ikūmi arīa mooire matawa mao, makīumagara nīguo magatūnge mūhīkīania. **2** Atano ao maarī akīgu, na atano maarī oogī. **3** Acio akīgu nīmakuire matawa mao, no matiakuire maguta. **4** No rīrī, acio oogī, nīmakuire maguta na cuba, o hamwe na matawa mao. **5** Na rīrī, Mūhīkīania nīaikarīre angīgooka, na othe magīcūnga, magīkoma. **6** “Na ūtūkū gatagatī gūkīanīrīrwo atīrī: ‘Mūhīkīania nī mūūku! Umāi mūkamūtūngel!’ **7** “Hīndī iyo airītu othe magīkūira, magīthondeka matawa mao. **8** Acio akīgu makīira acio oogī atīrī, ‘Tūgaīre maguta manyu tondū; matawa maitū nīmarahora.’ **9** “No acio oogī makīmacookeria atīrī, ‘Aca, matīgītūigana na mamūigane. Handū ha ūguo-rī, thīī kūrī arīa mendagia maguta mūkegīrīre manyu.’ **10** “No rīrīa maarī njīra-inī magīthīi kūgūra maguta-rī, mūhīkīania agīkīnya. Airītu arīa mehaarīre magītoonya kīhīkīano-inī hamwe na mūhīkīania. Nāguo mūrango ūkīhingwo. **11** “Thuutha ūcio airītu acio angī o nao magīka. Makīuga atīrī, ‘Mwathani! Mwathani! Tūhingūire mūrango!’ **12** “Nowe agīcookia atīrī, ‘Ngūmwīra atīrī na ma, nīī ndīmūūī.’ **13** “Nī ūndū ūcio-rī, mwīhūgagē, tondū mūtīūī mūthenya kana thaa. **14** “Nīngī, ūthamaki wa igūrū ūkaahaananio na mūdū wathīaga rūgendo, nake agīta ndungata ciāke, agīcīfhokera indo ciāke. **15** Akinengera īmwe yacio taranda ithano cia mbeeca, na īngī taranda igīrī, na īrīa ingī taranda īmwe, o ndungata kūringana na ūhoti wayo. Agīcooka agīthīi rūgendo. **16** Ndungata irīa yaneetwo taranda ithano īgīthīi o hīndī iyo, īkīonjorīthia mbeeca ciayo, na īkīona uumīthio wa taranda ingī ithano. **17** O nayo irīa yaheetwo taranda igīrī īkīonjorīthia īkīona uumīthio wa ingī igīrī. **18** No ndungata irīa yaheetwo taranda īmwe īgīthīi, īkīenja irīma, īkīihitha mbeeca cia mwathi wayo. **19** “Thuutha wa ihinda iraaya, mwathi wa ndungata īcio nīacookire na agīcīta nīguo īheane ūhorō wa mathabu ma mbeeca ciāke. **20** Ndungata irīa yaheetwo taranda ithano īkīrehe ingī ithano, īkīuga atīrī, ‘Mwathi wakwa, waheire taranda ithano. Atīrīrī, nīthūkūmīte ingī ithano.’ **21** “Nake mwathi wayo akīmīcookeria atīrī, ‘Nīwikīte wega, wee ndungata īno njega na ya kwīhokeka! Nīūtūikīte mwīhokeku harī indo nini; nīngūgūtua mūrōri wa indo nīngī. Ūka ūtoonye gīkeno-inī kīa mwathi wakul!’ **22** “Ndungata irīa yaheetwo taranda igīrī o nayo īgīka. īkīuga atīrī, ‘Mwathi wakwa waheire taranda igīrī! Atīrīrī, nīthūkūmīte ingī igīrī.’ **23** “Nake mwathi wayo akīmīcookeria atīrī, ‘Nīwikīte wega, wee ndungata īno njega na ya kwīhokeka! Nīūtūikīte mwīhokeku harī indo nini; nī ngūgūtua mūrōri wa indo nīngī. Ūka ūtoonye gīkeno-inī kīa Mwathi wakul!’ **24** “Nayo ndungata irīa yaheetwo taranda īmwe o nayo īgīka. īkīuga atīrī, ‘Mwathi wakwa, nī ndooī atī wee wī mūdū

26 Rĩrĩa Jesũ aarĩkirie kuuga maũndũ macio mothe-
rĩ, akĩĩra arutwo ake atĩrĩ, **2** “O ta ũrĩa mũũĩ, Giathĩ
kĩa Bathaka gĩtigairie matukũ meerĩ gĩkinye, nake Mũrũ

595

kūina rwimbo-rī, makiumagara magithiī Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū. **31** Ningī Jesū agīcooka akīmeera atīrī, “Ūtuku wa ūmūthi inyuothē nīmūrīndirika nīgukorwo nī kwandikītuo atīrī: “Nīngaringa mūrīthi, nacio ng’ondū cia rūūru ihurunjūke.” **32** No ndariūkio-rī, nīngamūtongoria gūthiī Galilī.” **33** No Petero akīmūcookeria atīrī, “O na arīa angī othe mangīgūtīrika, nīi ndigagūtīrika.” **34** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Ngūkūwīra atīrī na ma, ūmūthi, ūtuku o ūyū ngūkū itanakūga, ūrīkorwo ūngaanīte maita matatū.” **35** No Petero akiuga atīrī, “O na angīkorwo nīgūkua ndikuanira nawe, nīi ndingīgūkaana.” Nao arutwo arīa angī othe makiuga o ūguo. **36** Ningī Jesū agīcooka agithiī na arutwo ake handū heetagwo Gethisemane, akīmeera atīrī, “Ikarai haha, na nīi thīi haarīa ngahooe.” **37** Agithiī na Petero, na ariū arīa eerī a Zebedi, nake akiambirīria kūigua kīeha na gūthiīnika ngoro. **38** Agīcooka akīmeera atīrī, “Ngoro yakwa īrī na kīeha mūno, o hakuhi gūkua. Ikarai haha mwīguite hamwe na nīi.” **39** Agithiīathia, agīturumithia ūthiū thī, akihooya, akiuga atīrī, “Baba, kūngihoteka-rī, njehereria gīkombe gīki. No ti ūrīa nīi ngwenda, no nī ūrīa wee ūkwenda.” **40** Hīndī īyo agīcooka kūrī arutwo ake, agīkora makomete, akīūria Petero atīrī, “Mūtinghota gūikara ithaa rīmwe mwīguite hamwe na nīi? **41** Mwīhūgei na mūhooe nīguo mūtīkagwe magerio-inī. Ngoro nīyenda, no mwīrī ndūrī na hīnya.” **42** Jesū agithiī riita rīa keerī, akihooya, akiuga atīrī, “Baba, angīkorwo gūtinghoteka njehererio gīkombe gīki itakīnyūirīe-rī, wendi waku ūrohingio.” **43** Aacooka rīngi akīmakora makomete, tondū nīmahiitwo nī toro. **44** Nī ūndū ūcio akimatiga, agithiī, akihooya rīngi riita rīa gatātū, akiuga ciugo o ro īcio. **45** Ningī agīcooka kūrī arutwo akīmooria atīrī, “O na rīu mūrī o toro mūhurūkīte? Atīrīrī, ihinda rī hakuhi, na Mūrū wa Mūndū niakunyanīrwo moko-inī ma andū ehia. **46** Ūkīrai, tūthiī! Ūrīa ūkūngunyanīra nīarooka!” **47** O akīaragia-rī, Judasi, ūmwe wa arutwo arīa ikūmi na eerī, agīkina. Ookire na gīkundi kīnene kīa andū, marī na hīū cia njora na njūgūma, matūmitwo nī athīnjīrī-Ngai arīa anene na athuuri a kīama. **48** Na rīrī, ūcio wamūkunyanīre nīamaheete kīmenyithia gīki: “Ūrīa ndīmumunya, ūcio nīwe, mūnyīitei.” **49** Nake Judasi agithiī harī Jesū o rīmwe, akīmūwīra atīrī, “Rabīi, ūrī mūhoro!” na akīmūmumunya. **50** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Mūrata wakwa, īka ūrīa ūkīkire gwīka.” Nao andū acio makīmūguthūkīra, makīmūnyīita. **51** Na rīrī, mūndū ūmwe wa arīa maarī na Jesū agīcomora rūhiū awake rwa njora, agītinia gūtū kwa ndungata ya mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene. **52** Nake Jesū akīmūwīra atīrī, “Cookia rūhiū rwaku njora nīgukorwo arīa othe macomoraga rūhiū makaaniirwo na rūhiū. **53** Kana ūgwīciirīa ndingihota kūhooya Baba, na o rīmwe andūmīre araiaka makīria ya mbūtū ikūmi na īgīrī? **54** No rīrī, Maandiko mangīkīhinga atīa marīa moigīte atī ūndū ūyū no ngīnya ūhinge na njīra īno?” **55** Hīndī īyo Jesū akīūria kīrīndi kīu atīrī, “Kai ndī mūtongoria wa akararia a watho, atī nīkīo muoka mūnyīite mūrī na hīū cia njora na njūgūma? O mūthenya ndīrakoragwo hekarū-inī ngīrutana, na mūtingīnyīita. **56** No ūndū ūyū wothē wīkīkīte nīguo ūhoro ūrīa waandikītuo

nī anabīi ūhinge.” Nao arutwo othe makīmūtiganīria, makīūra. **57** Nao acio maanyīitire Jesū makīmūtīwara gwa Kaīafa, mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene, kūria arutani a watho na athuuri moonanganīe. **58** Nowe Petero akīmūmūrīra arī haraaya, o ngīnya agīkina nja ya kwa mūthīnjīrī-Ngai ūcio mūnene. Agītoonya agīkarania na arangīrī nīguo amenye ūrīa ūhoro ūgūthiī. **59** Na rīrī, athīnjīrī-Ngai arīa anene na Kīama kīrīa Kīnene gīothē nīmacarīrīrie ūra wa maheeni nīguo mamūūragithie. **60** No makīaga ūra ta ūcio, o na gūkorwo andū aingī nīmarūtīte ūra wa maheeni. Thuutha-inī andū eerī makīrūgama, **61** makiuga atīrī, “Mūndū ūyū nīoigire atīrī, ‘No hote gūtharia hekarū ya Ngai, na ndīmīake rīngī na mīthenya itatū.’” **62** Ningī mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene akīrūgama, akīūria Jesū atīrī, “Kai wee ūtarī na ūndū ūgūtūcookeria? Nī ūhoro ūrīkū ūyū ūrathītangīrwo?” **63** No Jesū agīkira ki. Mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene akīmūwīra atīrī, “Ndakwīhītīthia na Ngai ūrīa wī muoyo: Twīre kana wee nīwe Kristū, Mūrū wa Ngai.” **64** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Īi, wee nīwoiga, no ngūmwīra atīrī, inyuī inyuothē nīmūkona Mūrū wa Mūndū aikarīte guoko-inī kwa ūrīo kwa ūrīa-ūrī-Hīnya, agīūka arī īgūrū rīa matu.” **65** Hīndī īyo mūthīnjīrī-Ngai ūcio mūnene agītēmbūranga nguo cīake, akiuga atīrī, “Nīaruma Ngai! Tūgūkībatario nī aira angī aakī? Atīrīrī, inyuī nīmweiguīra akīruma Ngai. **66** Mūgwīciirīa atīa?” Magīcooka atīrī, “Aagīrīrwo nī kūūragwo.” **67** Magīcooka makīmūtūra mata ūthiū, na makīmūhūra na ngundi. Angī makīmūhūra na hī, **68** makīmūwīra atīrī, “Wee Kristū, tūrathīre ūhoro ūtwīre, nūū wakūgūthā!” **69** Na rīrī, Petero aikarīte nja, nake mūrītu warī ndungata akīmūkora, akīmūwīra atīrī, “O nawe uuma hamwe na Jesū ūcio wa Galilī.” **70** Nowe agīkaana ūhoro ūcio mbere yao othe, akiuga atīrī, “Nīi ndiū ūrīa ūroiga.” **71** Ningī akīumagara, agithiī kīhingo-inī, harīa mūrītu ūngī aamuonire, akīra andū arīa maarī hau atīrī, “Mūndū ūyū moima na Jesū wa Nazarethī.” **72** Agīkaana ūhoro ūcio o rīngī, na akīhīta, akiuga atīrī, “Nīi ndiū mūndū ūcio!” **73** Thuutha wa kahinda kanīni, arīa maarūgamīte hau magithiī harī Petero, makīmūwīra atīrī, “Ti-itherū wee ūrī ūmwe wao, tondū mwarīrie waku nīurakumbūra.” **74** Nake akiambirīria kwīhita, akiuga atīrī, “Nīi mūndū ūcio ndīmūūlī” Kahinda o kau ngūkū īgīkūga. **75** Nake Petero akīrīrikana ūhoro ūrīa Jesū aamwīrīte atīrī, “Ngūkū itanakūga, ūrīkorwo ūngaanīte maita matatū.” Akīuma nja, akīrīra mūno.

27 Na rīrī, rūciinī tene, athīnjīrī-Ngai arīa anene othe na athuuri a andū makīgūthania atī matūire Jesū kūūragwo. **2** Makīmūoha na mīnyororo; makīmūruta kīu, makīmūtīwara kūrī Pilato, ūrīa warī barūthi. **3** Rīrīa Judasi, ūcio wamūkunyanīre oonire atī Jesū nīatūrwo gūkua-rī, akīrīra na agīcookeria athīnjīrī-Ngai arīa anene na athuuri mbeca icio cia betha mīrongo itatū. **4** Akiuga atīrī, “Nīnjīhītīe, nīgukorwo nīngunyanīre thakame itarī na mahītīa.” Nao makīmūcookeria makīmūūria atīrī, “Ūcio ūkīrī ūhoro wītū? Ūcio nī ūhoro waku.” **5** Nī ūndū ūcio Judasi agīkanīa mbeca icio thīnī wa hekarū, agithiīra. Agīcooka agithiī

akiiita. **6** Athinjiri-Ngai acio anene makioya mbeeca icio makiuga atiri, “Kuiiga mbeeca ici kigina-ini ni kuuna watho, nigukorwo ni mbeeca cia thakame.” **7** Ni undu icio makiguithania mahuthire mbeeca icio na kugura githaka kiria kia muumbi nyungu gituike gia guthikagwo ageni. **8** Kiu niko gitumaga githaka kiu gitwo githaka gia Thakame nginya umuthi. **9** Hindi iyo nigu uhoru uria waaritio ni Jeremia uria Munabii wahingire, riria oigire atiri: “Nao nimoire icunji icio mirongo itatu cia betha, thogora uria andu a Isiraeli maatuite wa kumugura, **10** nao magicuhuthira na kugura githaka kia muumbi nyungu, o ta uria Mwathani aanjathire gwiko.” **11** Na riri, Jesu akirugama mbere ya baruthi, nake baruthi icio akimuria atiri, “Wee niwe Muthamaki wa Ayahudi?” Jesu agicookia atiri. “Ii, wee niwoiga.” **12** No riria aathitangirwo ni athinjiri-Ngai aria anene na athuuri, ndari undu aacookirie. **13** Ni undu icio Pilato akimuria atiri, “Kai utaraigua uria wa maundu maria maraguthitangira?” **14** Nowe Jesu ndaigana gicookia undu o na umwe wa macio; nake baruthi akigega muno. **15** Na riri, hindi ya Giathi kia Bathaka, baruthi icio niamenyereite kuohora mundu umwe wa aria oohu, o uria kirindi kingiathuurire. **16** Hindi iyo ni maari na mundu kimaramari wohetwo na wokaine muno, wetagwo Baraba. **17** Ni undu icio, hindi iria kirindi kiagomanire, Pilato agikuria atiri, “Nuu mukwenda ndimuohore; ni Baraba, kana ni Jesu uria witagwo Kristu?” **18** Nigukorwo we niamenyaga ati maatwarite Jesu kuri we ni undu wa uru. **19** Na hindi iyo Pilato aikariire gitii gia ciira, mutumia wake akimutumira mundu, akimwira atiri: “Ndukae gwika mundu icio undu tonduni ndari na mahitia, nigukorwo umuthi nithinithio ni kirotu muno ni undu wake.” **20** No riri, athinjiri-Ngai aria anene na athuuri makiringiriria kirindi giite Baraba, nake Jesu ooragwo. **21** Baruthi icio akimooria atiri, “Andu aya eeri ni uriku mukwenda ndimuohore?” Nao makiuga atiri, “Tukwenda Baraba.” **22** Pilato akimooria atiri, “Ngugika afia na Jesu uyui witagwo Kristu?” Othe magicookia atiri, “Mwambe muti-iguru.” **23** Nake Pilato akimooria atiri, “Niki? Ni ngero iriku agerete?” Nao magikiririria kwanirira, makiugaga atiri, “Mwambe muti-iguru!” **24** Riria Pilato oonire ati matiraiguithania, na akiona ati ni ngui yambagiriria-ri, akioya maa, agithamba moko hau mbere ya kirindi, akiuga atiri, “Nii ndikoorio thakame ya mundu uyui utari na mahitia. Ucio ni uhoru wanyu!” **25** Nao andu acio othe magicookia atiri, “Thakame yake irotucokerera hamwe na ciana ciitu!” **26** Pilato akimohorera Baraba. No akihuurithia Jesu iboko, agicooka akimuneana akaambwo muti-iguru. **27** Ningi thigari cia baruthi cigitwara Jesu thini na giikora kia baruthi, nacio cigicookaniriria mbutu yotha ya thigari, cikimurigiciria. **28** Cikimuruta nguo ciaka, cikimuhumba nguo ndune, **29** cigicooka cigituma thumbi ya miigua, cikimwikira mutwe. Cikimunegera kamurangi guoko-ini gwake kwa urio, cikimuturiria ndu, na cikimunyuriria, cikuga atiri, “Wi muhoro, muthamaki wa Ayahudi!” **30** Cikimutuira mata, cikioya kamurangi kau, na cikimuhura nako mutwe. **31** Ciarikia kumunyuriria, cikimuruta nguo iyo, na cikimuhumba nguo ciaka mwene. Cigicooka

cikimumagaria cikamwambe muti-iguru. **32** Na hindi iria moimagaraga-ri, magicemania na mundu woimite Kurene, wetagwo Simoni, nacio thigari cikimukuithia mutharaba icio na hinya. **33** Magithii, magikinya handu heetagwo Gologotha (uguo ni kuuga Handu hahaana ta Ihindi ria Mutwe). **34** Nacio cikihe Jesu ndibei anyue, itukanithio na kindu kiruri ta maa ma nyongo; no aamicama akirega kuminyua. **35** Ciarikia kumwamba muti-iguru, cikigayana nguo ciaka na njira ya gucicuukira miti. **36** Nacio cigikara thi hau, cikimurangira. **37** Na hau iguru ria mutwe wake, nihandikito maundu maria aathitangirwo, atiri: UYU NIWE JESU, MUTHAMAKI WA AYAHUDI. **38** Na riri, atunyani eeri nimambirwo miti-iguru hamwe nake, umwe mwena wake wa urio, na icio ungwi mwena wake wa umotho. **39** Nao andu aria maahitukagira hau makamurumaga, makiinagia mitwe yao, **40** makiugaga atiri, “Wee ungiratharirie hekaru na ucooke umiaka na mithenya itatu-ri, kihonokie! Harurika uume mutharaba-ini, aakorwo wee niwe Muru wa Ngai!” **41** O undu umwe athinjiri-Ngai aria anene, na arutani a watho, na athuuri o nao makimunyuriria. **42** Makiugaga atiri, “Niarahonokagira andu aria angwi, no ndangihota kwihonokia we mwene! Niwe Muthamaki wa Isiraeli! Nakiame riu mutharaba-ini, na ithui nitukumwikia. **43** Nihokete Ngai, niakimuhonokie riu aakorwo niamwendete, nigukorwo oigire atiri, ‘Nii ndi Muru wa Ngai.’” **44** O na atunyani aria maambanirio hamwe nake o nao makimuruma. **45** Na riri, kuuma thaa thita cia muthenya nginya thaa kenda bururi wotha ukigia nduma. **46** Na ta thaa kenda Jesu akiguthuka na mugambo munene, akiuga atiri, “Eli, Eli, lama sabakithani?” (Uguo ni kuuga, “Ngai wakwa, Ngai wakwa, undiganiririe niki?”) **47** Nao andu amwe a aria maarungii hau riria maiguire uguo, makiuga atiri, “Areeta Elija.” **48** Na o rimwe, umwe wao agiteng’era akioya thibunji. Akimitobokia thiki-ini, akimithecerera kamurangi-ini, akihe Jesu anyue. **49** Aria angwi nao makiuga atiri, “Tiganai nake. Nitukuona kana Elija nieguuka kumuhonokia.” **50** Nake Jesu akiguthuka ringi na mugambo munene, agitukana. **51** Na riri, ihinda o riu gitambaya kia hekaru gigitukana icunji igiri kuuma iguru nginya thi. Nayo thi igithingitha, nacio ndwaro cia mahiga igitukana. **52** Mbirira nacio ikihinguka, nao andu aingii aria atheru aria maarikite guka makiriuka, **53** makiuma thini na mbirira. Na thuutha wa kuriuka kwa Jesu, magithii itura riu inene itheru, na makimurira andu aingi. **54** Riria munene-wa-thigari-igana na aria maarir nake makirangira Jesu moonire githingitha na maundu mothe maria meekikire-ri, makinyiitwo ni guoya, makianirira, makiuga atiri, “Ti-itheru mundu uyui oima Muru wa Ngai!” **55** Na ni haari andu-a-nja aingi meeoragira mari o haraaya. Maarumirire Jesu kuuma Galili nigu mamutungatagire. **56** Thini wao haari Mariamu Mumagidali, na Mariamu uria nyina wa Jakubu na Jose, na nyina wa arii a Zebedi. **57** Na hwa-ini wakinya-ri, mundu wari gitonga wa kuuma Arimathea, wetagwo Jusufu, uria watuikite murutwo wa Jesu agiuka. **58** Nake agithii kuri Pilato, na akihooya

ahéo mwĩrĩ wa Jesũ, nake Pilato agĩathana anengerwo mwĩrĩ ũcio. **59** Jusufu akĩoya mwĩrĩ ũcio, akĩwoha na taama mũtheru wa gatani, **60** akĩũga thĩĩnĩ wa mbĩrĩra yake njerũ irĩa eenjithitie rwaro-inĩ rwa ihiga. Akĩgaragarĩa ihiga inene mũromo-inĩ wa mbĩrĩra iyo, na agĩthĩira. **61** Mariamu Mũmagidali na Mariamu ũcio ũngĩ maikarĩte hau mang'etheire mbĩrĩra. **62** Na mũthenya ũyũ ũngĩ ũrĩa ũrũmagĩrĩra Mũthenya wa Ihaarĩra, athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa anene na Afarisai magĩthĩĩ kwa Pilato. **63** Makĩmwĩra atĩrĩ, "Mwathi witũ, nĩtũkũrĩrikana atĩ rĩrĩa mũheenania ũcio aarĩ muoyo. nĩoigire atĩrĩ, 'Thuutha wa matukũ matatũ nĩngariũka.' **64** Nĩ ũndũ ũcio ruta watho nĩguo mbĩrĩra iyo irangĩrwo nginya mũthenya wa gatatũ. Kwaga ũguo, arutwo ake maahota gũthĩĩ maiye mwĩrĩ ũcio macooke meere andũ atĩ nĩariũkĩtio kuuma kũrĩ arĩa akuũ. Maheeni macio maahota gũtuũka mooru gũkĩra marĩa ma mbere." **65** Nake Pilato akĩmacookeria atĩrĩ, "Oyai arangĩrĩ, mũthĩĩ mũrangĩre mbĩrĩra iyo wega o ta ũrĩa mũngihota." **66** Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩĩ, makĩhinga ihiga rĩa mbĩrĩra iyo biũ, na makĩrũkĩra rũũrĩ rwa mũhũra, na makĩiga arangĩrĩ ho.

28 Thuutha wa Thabatũ, gwatua gũkĩa mũthenya wa mbere wa kiumia, Mariamu Mũmagidali na Mariamu ũcio ũngĩ magĩthĩĩ kũrora mbĩrĩra. **2** Na rĩrĩ, nĩ kwagĩire na gĩthingithia kĩnene, nĩgũkorwo mũraika wa Mwathani nĩaikũrũkire oimĩte igũrũ na agĩthĩĩ mbĩrĩra-inĩ, akĩgaragarĩa ihiga akĩrĩeheria na akĩrĩkarĩra. **3** Oonekaga ahaana ta rũheni, na nguo ciake cieriũhite o ta ira. **4** Nao arangĩrĩ acio makĩmwĩtigĩra mũno nginya makĩinaina makĩhaana, ta andũ akuũ. **5** Nake mũraika ũcio akĩira andũ-a-nja acio atĩrĩ, "Inyui-rĩ, tigai gwĩtigĩra, nĩgũkorwo nĩnjũũ atĩ nĩ Jesũ ũrĩa ũraambirwo mũtĩ-igũrũ mũracaria. **6** Ndarĩ haha, nĩariũkĩte, o ta ũrĩa oigire. Ũkai muone harĩa arakomete. **7** Na rĩrĩ, thĩĩ narua mũkeere arutwo ake atĩrĩ, 'Nĩariũkĩte akoima kũrĩ arĩa akuũ, na nĩegũthĩĩ Galili mbere yanyu. Kũu nĩkuo mũrĩmuona.' Ririkanai ũguo ndaamwĩra." **8** Nĩ ũndũ ũcio, andũ-a-nja acio makiuma mbĩrĩra-inĩ mahiũhite marĩ na guoya, no nĩngĩ maiyũrĩtwo nĩ gĩkeno, makĩhanyũka makeere arutwo ake ũhoru ũcio. **9** Na o rĩmwe Jesũ agĩtũngana nao, akĩmeera atĩrĩ, "Nĩndamũgeithia." Nao magĩthĩĩ harĩ we, makĩmũnyiita nyarĩrĩ, makĩmũhooya. **10** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, "Tigai gwĩtigĩra. Thĩĩ mũkeere ariũ na aarĩ a Baba mathĩĩ Galili; kũu nĩkuo marĩnyona." **11** Na rĩrĩa andũ-a-nja acio maathiiaga-rĩ, arangĩrĩ amwe a arĩa maarangĩrite mbĩrĩra magĩtoonya itũũra inene na makĩira athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa anene maĩndũ mothe marĩa mekikĩte. **12** Nao athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa anene magĩcemanĩa na athuuri, magĩthugunda ũrĩa megwĩka; makihe thigari icio mbeeca nyingĩ, **13** magĩciĩra atĩrĩ, "Inyui mũkuuga atĩrĩ, 'Arutwo ake marookire ũtukũ maramũiya twĩ toro.' **14** Ũhoru ũyũ ũngĩkinyĩra barũthi, nĩtũkamũguithia, na tũmũgitĩre mũtikone ũũru." **15** Nĩ ũndũ ũcio thigari ikĩoya mbeeca icio, igĩka o ta ũrĩa cieriũtwo. Naguo ũhoru ũcio ũkĩhunjio kũrĩ Ayahudi, na nĩũhunjagio o nginya ũmũthĩ. **16** Hĩndĩ iyo arutwo arĩa ikũmi na ũmwe magĩthĩĩ Galili, kĩrĩma-inĩ kĩrĩa Jesũ aamerĩte

mathĩĩ. **17** Na rĩrĩa maamuonire-rĩ, makĩmũhooya, no amwe maarĩ na nganja. **18** Nake Jesũ agĩthĩĩ kũrĩ o akĩmeera atĩrĩ, "Nĩheetwo ũhoti wothe igũrũ na gũkũ thĩ. **19** Nĩ ũndũ ũcio thĩĩ mũgatĩme andũ a ndũrĩrĩ ciothe matũike arutwo akwa, mũkĩmabatithagia thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩa Ithe na rĩa Mũriũ na rĩa Roho Mũtheru, **20** na mũkĩmarutaga gwathikĩra maĩndũ marĩa mothe ndĩmwathĩte. Na ti-itherũ ndĩ hamwe na inyui hĩndĩ ciothe, o nginya mũthia wa mahinda maya." (aĩon g165)

Mariko

1 Kiambiriria kĩa Ūhoro-ūrĩa-Mwega ūkonii Jesū Kristū Mūrū wa Ngai. **2** O ta ūrĩa kwandikītwo ibuku-ini rĩa Isaia ūrĩa mūnabii atīrī: “Nīngūtūma mūtūmwo wakwa athiī mbere yaku, ūrĩa ūgūgūthondekera njira yaku.” **3** “Kūrī mūgambo wa mūdū ūkanīrīra werū-ini akoiga atīrī, ‘Haarīriai njira ya Mwathani, rūngariai njira ciake.’” **4** Nī ūndū ūcio Johana ookire akīhunjagia, na akibatithanagīria werū-ini. Aahunjagia atī andū merire, nīguo marekerwo mehia mao, nīgeetha mabatithio. **5** Nao andū othe a būrūrī wa Judea na andū othe a Jerusalemu magithiī kūrī we. Moimbūrāga mehia mao, nake akamabatithīria rūū-ini rwa Jorodani. **6** Johana ehumbaga nguo ciathondeketwo na guoya wa ngamūra, na nīehotoraga mūcibi wa rūua njohero, na aarīaga ngigī na ūkūi wa gīthaka. **7** Nayo ndūmīriri yake yarī īno: “Thuutha wakwa nīgūgūka mūdū ūngī ūrī na hinya kūngīra, ūrĩa nī itagīrīre kūinamīrīra njohore ndigī cia iraatū ciake. **8** Nī ndīmubatithagia na maaī, nowe arīmubatithagia na Roho Mūtheru.” **9** Na rīrī, ihinda o rīu Jesū agīuka oimīte Nazarethi kūu Galili, na akibatithio nī Johana rūū-ini rwa Jorodani. **10** Na rīria Jesū oimīraga maaī-ini akīona igūrū rīahingūka, nake Roho Mūtheru akīmūkūrūkīra ahaana ta ndutura. **11** Mūgambo ūkīuma igūrū ūkiuga atīrī, “We nīwe Mūrū wakwa ūrĩa nyendete, na nīnganaga mūno nīwe.” **12** Na o rīmwe Roho akimucya akīmūtware werū-ini, **13** na agīkara kūu werū-ini matukū mīrongo īna, akīgeragio nī Shaitani. Nake aikaranagia na nyamū cia gīthaka, nao arāika makāmūtungatagīra. **14** Thuutha wa Johana gūikio njera, Jesū agīthiī Galili akīhunjagia Ūhoro-ūrĩa-Mwega wa Ngai, **15** akiuga atīrī, “Ihinda nīkinyu, nguo ūthamaki wa Ngai nīkūhīrīre. Mwīreire mwītīkie Ūhoro-ūrĩa-Mwega!” **16** Na rīria Jesū aathiagīra hūgūrūrū-ini cia rīria rĩa Galili, nōnīre Simoni na mūrū wa nyina Anderea magīikīa neti ciao iria-ini, nīgūkorwo maarī ategī a thamaki. **17** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Ūkai, mūnūmīrīre, na nīngamūtua ategī a andū.” **18** O rīmwe magītiganīria neti ciao makīmūrūmīrīra. **19** Na aathiathia hanini, akīona Jakubu mūrū wa Zebedi hamwe na mūrū wa nyina Johana marī gatarū-ini makīhaarīria neti ciao. **20** O rīmwe akīmeeta, nao magītiga ithe wao Zebedi gatarū-ini hamwe na aruti ake a wīra na makīmūrūmīrīra. **21** Nao magīthiī Kaperinaumu, na rīria mūthenya wa Thabatū wakinyire, Jesū agītoonya thunagogi na akīambīrīria kūrūtana. **22** Na andū makīgegio nī ūrutani wake, nīgūkorwo aamarutaga ta mūdū warī na ūhoti, no ti ta arutani a watho. **23** Na rīrī, hīndī o iyo kūu thunagogi yao, nī kwarī na mūdū warī na ngoma thūku, nake akīanīrīra, akiuga atīrī, **24** “Ūrenda atīa na ithuī, wee Jesū wa Nazarethi? Ūkīte gūtūniina? Nīnjūū wee nīwe ū! Wee nīwe Ūrĩa-Mūtheru-wa-Ngai.” **25** Nake Jesū akīmīkūma na hinya, akiuga atīrī, “Kira na uume thīinī wake!” **26** Ngoma iyo thūku ikīmūthukathuka na hinya na ikīuma thīinī wake īgīkayaga. **27** Andū acio othe makīgega mūno nginya makīūrania atīrī, “Ūndū ūyū nī ūrīkū? Ūyū nī ūrutani mwerū, wī na ūhoti! Nī araatha o na ngoma

thūku na ikamwathīkīra.” **28** Nayo ngumo yake ikīhunja na ihenya būrūrī wothe wa Galili. **29** Na maarīkia kuuma thunagogi, magīthiī na Jakubu na Johana mūciī gwa Simoni na Anderea. **30** Na rīrī, nyina wa mūtūmia wa Simoni aarī gītanda-ini arī mūrūaru mūrīmū wa kūhiuha mwīrī, nao makīra Jesū ūhoro wake. **31** Nī ūndū ūcio Jesū agīthiī harīa aarī, akīmūnyīta guoko akīmūkīria. Mūrīmū ūcio wa kūhiuha mwīrī ūkīmūtiga na akīambīrīria kūmatungatīra. **32** Hwaī-ini ūcio thuutha wa rīua gūthūa, andū makīrehera Jesū andū arīa othe maarī arūaru na arīa maarī na ndaimono. **33** Nao andū a itūūra othe makīūngana hau mūrango-ini wa nyūmba, **34** nake Jesū akīhonia andū aingī arīa maarī na mīrimū mīthemba mīngī. Nīngī akīāngata ndaimono nīyngī, no ndetīkīrīre ndaimono ciarie tondū nīciamūū. **35** Rūciinī kīroko tene kūrī o na nduma, Jesū agīkīria akīuma nyūmba agīthiī handū keheri-ini, akīhoera ho. **36** Nake Simoni na arīa maarī nao magīthiī kūmwetha, **37** na rīria maamunire, makīanīrīra, makīmīra atīrī: “Andū othe nīwe maracaria!” **38** Jesū akīmacookeria atīrī, “Rekei tuume gūkū tūthiī kūdū kūngī, matūūra-ini marīa me hakuī, nīguo hunjie o nakuo. Tondū nīkio ndokire.” **39** Nī ūndū ūcio agīthiūrūrūka Galili guothe akīhunjagia thunagogi-ini ciao na akīāngataga ndaimono. **40** Na mūdū ūmwe warī na mangū agīka kūrī we na akīmūthaita aturītie maru, akīmīra atīrī, “Ūngīenda-rī, no ūtherie.” **41** Nake Jesū akīringwo nī tha nīyngī, agītambūrūkia guoko gwake akīhutia mūdū ūcio. Akīmīra atīrī, “Nī ngwenda. Therio.” **42** Na o hīndī iyo mūdū ūcio agīthiwo nī mangū, akīhonio. **43** Nake Jesū akīmūkaania na hinya na akīmīra athiī, **44** nīngī akīmīra atīrī, “Menya ndūkeere mūdū o na ūrīkū ūhoro ūyū. No thīi ūkeyonanie kūrī mūthīnjīri-Ngai, na ūrute magongona marīa Musa aathanīte nī ūndū wa gūtherio gwaku, ūtūike ūra kūrī o.” **45** No handū ha ūguo agīthiī, akīambīrīria kwaria na kūmemerekia ūhoro ūcio. Nī ūndū ūcio Jesū ndacookire kūhota gūtoonya itūūra thīinī akīonagwo nī andū, no aikaraga na nja kūdū gūtaari andū. No andū no mookaga kūrī we moimīte kūdū guothe.

2 Matukū manini maathira, Jesū agīcooka Kaperinaumu rīngī, nao andū makīigua atī nīoka mūciī. **2** Nī ūndū ūcio andū aingī makīūngana nginya hakiaga handū ha gūikarwo, o na nginya nja ya mūrango, nake akīmahunjīria ūhoro. **3** Nīhookire andū, makīmūrehera mūdū warūarīte mūrīmū wa gūkua ciiga, akuūtwo nī andū ana. **4** Na tondū matingīahotire kīmūkinyia harīa Jesū aarī nī ūndū wa ūingī wa andū-rī, magītharūria nyūmba igūrū wa hau Jesū aarī na maarīkia kūhatharia, makīharūrūkia mūdū ūcio wakuīte ciiga arī kībarī-ini kīu aakomeire. **5** Rīria Jesū oonire wītīkio wao, akīra mūdū ūcio wakuīte ciiga atīrī, “Mūrū, nīwarekerwo mehia maku.” **6** Na rīrī, arutani amwe a watho maarī ho, nao makīyūria na ngoro atīrī, **7** “Mūdū ūyū ekwaria ūguo nīkī? Nī araruma Ngai! Nū ūngī ūngīhota kūrekanīra mehia tīga Ngai wīkī?” **8** O rīmwe Jesū akīmenya thīinī wa roho wake atī ūguo nīguo meciiragia ngoro-ini ciao, nake akīmooria atīrī, “Nī kī gīgūtūma mwīciirie

maundū macio ngoro-inī cianyu? **9** Nī ūndū ūrikū mūhūthū: kwīra mūndū ūyū ūkuīte ciīga atīrī, “Nī warekerwo mehia maku,” kana kūmwīra atīrī, “Ūkīra woe kībarī giaku wīware?” **10** No nīgeetha mūmenye atī Mūrū wa Mūndū arī na ūhoti gūkū thī wa kūrekanīra mehīa-rī” Akīra mūndū ūcio wakuīte ciīga atīrī, **11** “Ndakwīra atīrī, ūkīra, oya kībarī giaku ūinūke mūciī.” **12** Nake agīūkīra, akīoya kībarī giake, agīthīira andū othe mamwīroreire. Ūndū ūcio ūgītūma andū othe magege, nao makīgooca Ngai, makiuga atīrī, “Kaī tūtīrī tuona ūndū ta ūyū-il” **13** O rīngī Jesū nīoimagarire agīthīi hūgūrūrū-inī cia iria; nakīo kīrīndī kīnene gīgītūka kūrī we, nake akīambīrīra gūkīruta ūhorō. **14** Na hīndī irīa aahlītūkaga, akīona Lawi mūrū wa Alufayo aikarīte harīa heetagīrio mbeeca cia igooti. Jesū akīmūrīra atīrī, “Nūmīrīra,” nake Lawi agīūkīra akīmūrīmīrīra. **15** Na rīrīa Jesū aarīaga irio cia hwaī-inī nyūmba kwa Lawi, etia mbeeca cia igooti aingī na ehia nīmārīānīre nake na arutwo ake, tondū maarī aingī nīmāmūrīmīrīre. **16** Rīrīa arutani a wathō arīa maarī Afarisai moonire akīrīānīra na andū ehia na etia mbeeca cia igooti, makīūrīa arutwo ake atīrī, “Arīānagīra na etia mbeeca cia igooti na ehia nīkī?” **17** Nake Jesū aigua ūguo akīmeera atīrī, “Andū arīa agima mīrīrī tī o mabataragio nī ndagītārī, no nī arīa arūaru. Ndiokire gwīta andū arīa athingu, no nī arīa ehia.” **18** Na rīrī, arutwo a Johana na Afarisai nīmehingīte kūrīa irio. Andū amwe magīūka makīūrīa Jesū atīrī, “Nīkī gītūmaga arutwo a Johana na arutwo a Afarisai mehinge kūrīa irio, no arutwo aku matīihingaga?” **19** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Ageni a mūhikania mangīhinga kūrīa irio atīa rīrīa arī hamwe nao? Matingīhinga rīrīa rīothe marī hamwe nake. **20** No ihinda nīrīgakinya rīrīa mūhikania akeheero kuuma kūrī o, na hīndī ūyo nīmakehinga kūrīa irio.” **21** “Gūtīrī mūndū wīkagīra nguo ngūrū kīraka kīerū. Angīīka ūguo, kīraka kīu kīerū no kīguucie nguo ūyo ngūrū, nakīo gītūme hau hatarūku hatūrīke makīrīa. **22** Nīngī gūtīrī mūndū wīkīraga ndībei ya mūhīhano mondo-inī ngūrū. Angīīka ūguo, ndībei ūyo no ītarūre mondo icio, nayo ndībei ūyo ītīte, nacio mondo ithūke. No rīrī, ndībei ya mūhīhano tīkīragwo thīnī na mondo njerū.” **23** Na mūthenya ūmwe warī wa Thabatū-rī, Jesū nīatūkanīrīre mīgūnda-inī ya ngano. Na rīrīa aathiaga arī hamwe na arutwo ake, arutwo makīambīrīra gūtua ngira cia ngano. **24** Nao Afarisai makīmūrīra atīrī, “Ta rora, nī kīī kīratūma arutwo aku meke ūrīa wathō ūtetīkīrītīe mūthenya wa Thabatū?” **25** Nake akīmacookeria atīrī, “Kaī mūtārī mwathoma ūrīa Daudi we mwene na arīa maarī nake meekire rīrīa maarī ahūtū na makabatarīo nī gīa kūrīa? **26** Aatoonyire nyūmba ya Ngai rīrīa Abiatharu aarī mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene, akīrīa mīgate irīa yamūrīrwo Ngai, o irīa yetīkīrītīo kūrīagwo nī athīnjīrī-Ngai oiki. Na agīcooka akīhe arīa maarī nake īmwē yayo.” **27** Nīngī akīmeera atīrī, “Mūthenya wa Thabatū wekīrīrwo ho nī ūndū wa mūndū, no mūndū ndombīrwo nī ūndū wa Thabatū. **28** Nī ūndū ūcio, Mūrū wa Mūndū nī Mwathani o na wa mūthenya wa Thabatū.”

3 Nīngī nīatoonyire thunagogī rīngī, na thīnī nī kwarī na mūndū wonjete guoko. **2** Andū amwe ao nīmacaragia ūndū mangīthitangīra Jesū, nī ūndū ūcio makīmūrōra mūno mone kana nīekūhonia mūndū ūcio mūthenya wa Thabatū. **3** Nake Jesū akīra mūndū ūcio warī mwonju guoko atīrī, “Rūgama haha mbere ya andū othe.” **4** Nīngī Jesū akīmōoria atīrī, “Nī ūndū ūrikū mwītīkīrie nī wathō mūthenya wa Thabatū; nī gwīka wega kana nī gwīka ūūru, nī kūhonokia muoyo kana nī kūūraga?” No-o magīkīra ki. **5** Akīmarora arakaire, na aigūite ūūru nī ūndū wa ūremi wa ngoro ciao, akīra mūndū ūcio atīrī, “Tambūrūkīa guoko gwaku.” Nake agīgūtambūrūkīa, nakuo guoko gūkīhona biū. **6** Hīndī ūyo Afarisai makīumagara na makīambīrīra gūthugunda me hamwe na Aherodīa ūrīa mangīūruga Jesū. **7** Nake Jesū na arutwo ake makīuma kīu magīthīi irīa-inī, nakīo gīkundi kīnene kīa andū kuuma Galīi gīkīmūrīmīrīra. **8** Na rīrīa maiguire ūrīa wothē eekaga, andū aingī magīūka kūrī we moimīte Judea, na Jerusalem na Idumea o na mūrīmo ūrīa ūngī wa Jorodani, o na kuuma kūrīa gwakuhīrīrie Turo na Sīdoni. **9** Na tondū wa gīkundi kīu, akīra arutwo ake mamūhaarīrīrie gatarū nīguo gīkundi kīu gītige kūmūhatīka. **10** Nīgūkorwo nīahonetie andū aingī, nī ūndū ūcio arīa maarī na mīrīmū nīmātīndīkanaga nīguo mamūhutīe. **11** Na rīrīa rīothe ngoma thūku cīamūonaga, cīegūithagia thī mbere yake, igakaya īkiugaga atīrī, “Wee nīwe Mūrū wa Ngai.” **12** Nowe agīcīkanīa na hīnya mūno itīkoige we nīwe ū. **13** Jesū agīcooka akīambata kīrīma-inī na agītā arīa eyendeire, nao magīūka harī we. **14** Akīamūra ikūmi na eerī, akīmatua atūmwō, nīgeetha makoragwo nake, na nīguo amatūmage makahunjīe, **15** na magīe na ūhoti wa kūingata ndaimono. **16** Andū acio ikūmi na eerī aathuurire nī Simoni (ūrīa aatūire Pētero); **17** na Jakubu wa Zebēdi na mūrū wa nyīna Johana (nao acio akīmatua Boanerigesī, ūguo nī kuuga Ariū a Marurumī); **18** na Andērea, na Filipu na Barītholomayo, na Mathayo, na Toma, na Jakubu wa Alufayo na Thadayo, na Simoni ūrīa Mūzelote **19** na Judasi Mūsīkarīota, ūrīa wamūkunyaīrīe. **20** Nīngī Jesū agītōonya nyūmba, na o rīngī kīrīndī gīkīūngana o ngīnya we na arutwo ake makīremwo nī kūrīa irio. **21** Rīrīa andū ao maiguire ūhorō ūcio, magīthīi kūmūnyīita, nīgūkorwo moigire atīrī, “Nīagūrūkīte.” **22** Nao arutani a wathō arīa maikūrūkīte kuuma Jerusalem makiuga atīrī, “Aiyūrītwo nī Beelīzebulī! Araingata ndaimono na hīnya wa mūnene wa ndaimono.” **23** Nī ūndū ūcio Jesū akīmeeta, na akīmārīra na ngerekano, akīmeera atīrī: “Shaitani angīhota atīa kūingata Shaitani?” **24** Ūthamaki ūngīamūkana guo mwene, ūthamaki ūcio ndūngītūra. **25** Nyūmba īngīamūkana na andū ayo mōkanīrīre, nyūmba ūyo ndīngītūra. **26** Nake Shaitani angīyūkīrīra we mwene na aamūkane-rī, ndangītūra; nī gūthīra egūthīra. **27** Na gūtīrī mūndū ūngīhota gūtōonya nyūmba wa mūndū njamba na amūtunye indo cīake, tīga ambire kuoha mūndū ūcio njamba. Hīndī ūyo no rīo angīhota kūmūtunya indo cia nyūmba yake. **28** Ndamwīra atīrī na ma, andū nīmakarekerwo mehīa mao mothe o na irumī ciao cīothe irīa magaakorwo marumīte Ngai nacio. **29** No ūrīa wothē ūkaruma

Roho Mútheru ndarí hĩndĩ akarekerwo, nĩehĩtie rĩhĩa rĩa gũtũura tene na tene.” (aiŋn g165, aiŋnios g166) **30** Oigire ũguo tondũ moigaga atĩrĩ, “Arĩ na ngoma thũku.” **31** Hĩndĩ ũyo, nyina wa Jesũ na arĩu a nyina na Jesũ magĩtũka. Makĩrũgama nja, magĩtũma mũndũ atoonye akamwĩte. **32** Nakĩo gikundi kĩa andũ nĩgiaikarĩte thĩ hau kĩmũrigiciĩrie, nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Maitũguo na arĩu a maitũguo marĩ nja magĩgũcaria.” **33** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Maitũ na arĩu a maitũ nĩ a?” **34** Agĩcoka akĩrora arĩa maikarĩte mamũrigiciĩrie, akĩmeera atĩrĩ, “Maitũ na arĩu a maitũ nĩ aya! **35** Ūria wothĩ wĩkaga maũndũ marĩa Ngai endaga, ũcio nĩwe mĩrũ wa maitũ, na mwari wa maitũ, o na maitũ.”

4 Nake Jesũ akĩambĩrĩra kũrutana o rĩngĩ arĩ kũu hũgũrũ-inĩ cia iria. Na rĩrĩ, gikundi kĩa andũ kĩa kĩonganĩte gĩkamũrigiciĩria kĩa kĩnene nginya gĩgĩtũma atoonye gatarũ-inĩ, agĩkara thĩnĩ wako kũu iria-inĩ; nao andũ acio angĩ othe magĩkara hũgũrũ-inĩ cia iria. **2** Na akĩmaruta maũndũ maingĩ na ngerekano, na akĩrutana akĩmeera atĩrĩ, **3** “Ta thĩkĩrĩria! Mũrĩmi ũmwe nĩoimagarĩre akahure mbeũ ciake. **4** Na rĩrĩa aahuraga mbeũ icio, imwe ikĩgũa mũkĩra-inĩ wa njĩra, nacio nyoni igĩtũka igĩcĩria. **5** Iria ingĩ ikĩgũa rũnyanjara-inĩ kũria gũtaarĩ na tĩrĩ mũingĩ. Nacio ikĩmera narua tondũ tĩrĩ ndwarĩ mũriku. **6** No rĩrĩa rĩua rĩaarire rĩgĩcina mĩmera ũyo, nayo ikĩũma tondũ ndĩarĩ na mĩri. **7** Mbeũ iria ingĩ ikĩgũa mĩguua-inĩ, nayo mĩguua igĩkũra, igĩthararia mbeũ icio ikiaga gũciara. **8** Ingĩ nacio ikĩgũa tĩrĩ-inĩ mũnoru. Ikĩmera, igĩkũra na igĩciara maciaro, imwe ikĩumia maita mĩrongo itatũ, ingĩ maita mĩrongo itandatũ, o na ingĩ maita igana.” **9** Jesũ agĩcoka akiuga atĩrĩ, “Ūria ũrĩ na matũ ma kũigua, niakĩgue.” **10** Na rĩrĩa aarĩ wiki, arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, o na arĩa angĩ maarĩ hamwe nake, makĩmũũria ũhoru wa ngerekano icio. **11** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Inyũ nĩmũheetwo ũmenyo wa kũmenya hitho cia ũthamaki wa Ngai. No arĩa marĩ na kũu nja maarĩgĩro maũndũ mothe na ngerekano **12** nĩgeetha, “matũũre maroraga no makaaga kuona, na matũũre maiguaga na matimenye ũndũ; nĩguo hihĩ matikae kũgarũrũka marekerwo mehĩa maol!” **13** Nĩngĩ Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Kaĩ mũtanataũkĩrwo nĩ ngerekano ũyo? Mũngĩkĩmenya atĩa ngerekano iria ingĩ? **14** Mũrĩmi ahuraga kiugo kĩa Ngai. **15** Andũ amwe matarĩrĩ ta mbeũ iria ciagũire njĩra-inĩ harĩa ũhoru ũhuragwo. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru, na maarĩkia kũigua-rĩ, Shaitani agooka akeheria ũhoru ũcio wahaandwo thĩnĩ wao. **16** Angĩ nao matarĩrĩ ta mbeũ iria ciagũire rũnyanjara-inĩ. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru na o rĩmwe makawamũkĩra na gikeno. **17** No tondũ matĩrĩ na mĩrĩ-rĩ, maikaraga o kahinda kanini. Hĩndĩ irĩa thĩna woka kana maanyariirwo nĩ ũndũ wa ũhoru wa Ngai, magũũaga o narua. **18** Angĩ nao matarĩrĩ ta mbeũ iria ciagũire mĩguua-inĩ. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru, **19** no mĩhang’o ya maũndũ ma mũtũũrĩre ũyũ, na kũheenererio nĩ ũtonga, na merĩrĩria ma maũndũ mangĩ, magathararia ũhoru ũcio, magatũma wage maciaro. (aiŋn g165) **20** Angĩ matarĩrĩ ta mbeũ iria ciagũire tĩrĩ-inĩ ũria mũnoru. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru, makawĩtikĩra, na magaciara maciaro, amwe maita mĩrongo itatũ, na

angĩ maita mĩrongo itandatũ, o na angĩ maita igana ma kĩa kĩaahandĩrwo.” **21** Jesũ agĩcoka akĩmooria atĩrĩ, “No anga tawa wakagio ũgacooka ũgakunikĩrio na irebe, kana ũkaiigwo rungu rwa ũrĩrĩ? Handũ ha ũguo githĩ ndũigagĩrĩrwo handũ igũrũ? **22** Nĩgũkorwo kĩa gĩothe kĩrĩ hitho-inĩ nĩgĩkaguũrio, nakĩo kĩa gĩothe kĩhithĩtwo nĩgĩkareehwo ũtheri-inĩ. **23** Akorwo mũndũ arĩ na matũ ma kũigua, niakĩgue.” **24** Agĩthĩrĩ na mbere, akĩmeera atĩrĩ, “Menyagĩrĩrai wega ũria mũiguaga. Gĩthimi kĩa mũthimanagĩra nakĩo, no kĩo mũrĩthimagĩrwo nakĩo, na nĩmũrĩkĩragĩrĩrio. **25** Ūria wothĩ wĩ na indo niakongererwo nyingĩ; na ũria wothĩ ũtarĩ nĩagatuunywo o na kĩa arĩ nakĩo.” **26** Jesũ agĩcoka akiuga atĩrĩ, “Ūthamaki wa Ngai ũtarĩrĩ ta mũndũ ũria ũhaandaga mbeũ tĩrĩ-inĩ. **27** Akomaga ũtũkũ na agokĩra mũthenya, nacio mbeũ ikamera na igakũra, nowe ndamenyaga ũria ikũraga. **28** Tĩrĩ guo mwene nĩguo ũtũmaga iciare. Ciambaga kũruta nguha igacooka ikaruta igira, na thuutha ũcio igira thĩnĩ hakagĩra na hĩndĩ irĩa njiganu. **29** Na maciaro macio maarĩkia kũũma, mũrĩmi ũcio akoya rũhiũ rwa igetha, akagetha tondũ hĩndĩ ya magetha nĩ yakinya.” **30** Agĩcoka akiuga atĩrĩ, “Tũngĩhaanania ũthamaki wa Ngai na kĩ? Kana nĩ ngerekano rĩrĩkĩ tũngĩheana ũhoru waguo nayo? **31** Ūhaana ta mbeũ ya karatarĩ, arĩ yo mbeũ irĩa nini mũno mũhaandaga tĩrĩ-inĩ. **32** No yahaandwo-rĩ, ikũraga igatuika mũmera mũnene gũkĩra mĩmera irĩa ingĩ yothĩ ya mũgũnda, na ũkagĩra na honge nene nginya nyoni cia rĩera-inĩ igooka igaaka itara na ikahurũka kĩrũru-inĩ kĩaguo.” **33** Jesũ nĩamaheaga ũhoru na ngerekano ingĩ nyingĩ ta icio o ta ũria mangĩahotire kũigua. **34** Gũtĩrĩ ũndũ aameeraga atekwarĩa na ngerekano. No rĩrĩa maarĩ na arutwo ake oiki, nĩamataragĩria maũndũ mothe. **35** Na mũthenya o ũcio gwakinya hwaĩ-inĩ-rĩ, akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Nĩtũringĩ tũthĩrĩ mũrĩmo ũũria ũngĩ.” **36** Na maarĩkia gũtĩga gikundi kĩa andũ na thuutha, makĩhaica gatarũ-inĩ o harĩa Jesũ aarĩ. Na nĩ kwarĩ na tũtarũ tũngĩ twatwaranire hamwe nake. **37** Na rĩrĩ, kũu iria-inĩ gũkĩgĩa na kĩhuhũkanio kĩnene, namo makũmbĩ ma maaĩ magĩtoonya gatarũ thĩnĩ, o nginya gakĩenda kũũrĩra. **38** Jesũ aarĩ toro akomeire muto mũthia-inĩ wa gatarũ. Nao arutwo makĩmũũkĩria makĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, kaĩ wee ũtaramakĩ tũkĩũrĩra maaĩ-inĩ?” **39** Nake Jesũ agĩkũra, agĩkaania rũhuho na akĩra makũmbĩ macio ma iria atĩrĩ, “Kĩra! Na ũhoorere!” Naruo rũhuho rũgĩtĩga kũhurutana, gũkĩhoorera biũ. **40** Jesũ akĩũria arutwo ake atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmite mũmake ũguo? O na rĩu mũtĩrĩ mũretikĩ?” **41** Nao magĩtĩgĩra mũno na makĩũrania atĩrĩ, “Kaĩ mũndũ ũyũ akĩrĩ ũi? Tondũ o na rũhuho na makũmbĩ ma iria nĩramwathĩkĩra!”

5 Jesũ na arutwo ake magĩkinya mũrĩmo ũũria ũngĩ wa iria, magĩthĩrĩ bũrũrĩ wa Agerasi. **2** Na Jesũ aarĩkia kuuma gatarũ-inĩ, agĩtũngwo nĩ mũndũ warĩ na ngoma thĩku oimite mbĩrĩra-inĩ. **3** Mũndũ ũcio aatũũraga kũu mbĩrĩra-inĩ, na gũtĩrĩ mũndũ ũngĩahotire kũmuoha na kĩndũ, o na mũnyororo. **4** Nĩgũkorwo nĩohagwo kangĩ na mĩnyororo moko na magũrĩ, no akamĩtuanga icunĩrĩ na akoinanga igera iria ciamuohaga magũrũ.

Na gütirĩ mündũ warĩ na hinya wa kũmũhooreria. **5** Jesũ akĩroranga one nũũ wamũhũtĩtie. **33** Nake mĩtũmia Aatũũraga akayaga ũtũkũ na mũthenya, kũu mbĩrĩra-inĩ na irĩma-inĩ agĩtemangaga na mahiga. **6** Rĩria onĩre Jesũ arĩ o haraaya akĩhanyũka, akĩgũithia thĩ mbere yake. **7** Akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Ũrenda atĩa na nĩ, wee Jesũ, Mũrũ wa Ngai-Ūria-Ūri-Igũrũ-Mũno? Ndagũthaita na Ngai ndũkaanyariire!” **8** Nĩgũkorwo Jesũ aamwĩrite atĩrĩ, “Wee ngoma ĩno thũku uma thĩĩni wa mündũ ũyũ!” **9** Jesũ agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, “Wĩtagwo atĩa?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Njĩtagwo Legioni, nĩgũkorwo tũri aingĩ.” **10** Nake agĩkĩrĩria gũthaita Jesũ mũno ndagacingate ciume bũrũri ũcio. **11** Na rĩrĩ, haarĩ na rũũru rũnene rwa ngũrwe rwarĩaga harũrũka-inĩ cia kĩrima kiarĩ hakuhĩ na hau. **12** Ndaĩmono ĩcio igĩthaita Jesũ, ikĩmwĩra atĩrĩ, “Twtĩkĩrie tũthĩ kũrĩ ngũrwe iria, tũtoonye thĩĩni wacio.” **13** Nake agĩcĩtĩkĩria. Nacio ndaĩmono ĩcio ikiuma igĩthĩ igĩtoonya thĩĩni wa ngũrwe. Rũũru rũ ruothe rwa mũigana wa ngũrwe ngĩrĩ igĩrĩ, rũkĩharũrũka kĩhurũrũka-inĩ na ihenya rũgĩtoonya iria-inĩ, rũkĩrũra. **14** Arĩa maarĩthagia ngũrwe ĩcio makĩũra, magĩthĩ kũheana ũhoru ũcio itũũra-inĩ na mĩgũnda-inĩ, nao andũ magĩũka kuona ũria gwekĩkite. **15** Na rĩrĩa mookire harĩ Jesũ, makiona mündũ ũria warĩ na Legioni ya ndaĩmono aikarĩte thĩ hau, ehumbĩte nguo na arĩ na mecĩiria mega; nao magĩtĩgĩra. **16** Andũ arĩa moonete ũndũ ũcio ũgĩkwo makĩũra andũ acio angĩ maĩndũ marĩa mekĩkire kũrĩ mündũ ũcio waiyũrĩtwo nĩ ndaĩmono, o na makĩmahe ũhoru wa ngũrwe. **17** Nao andũ acio makĩambĩrĩria gũthaita Jesũ oime bũrũri ũcio wao. **18** Rĩrĩa Jesũ aatoonyaga gatarũ, mündũ ũcio warũtĩtwo ndaĩmono agĩthaita Jesũ etĩkĩre mathĩĩ nake. **19** No Jesũ akĩmũgĩria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Inũa mũcĩ kũrĩ andũ anyu, ũmeere ũria wotho Mwathani agwĩkĩire, o na ũria akũgũĩrĩre tha.” **20** Nĩ ũndũ ũcio, mündũ ũcio agĩthĩ akĩambĩrĩria kũheana ũhoru kũu Dekapoli wa maĩndũ marĩa mothe Jesũ aamwĩkĩire. Nao andũ othe makĩgega. **21** Nake Jesũ aarĩkia kũringa rĩngĩ na gatarũ na aakinya mũrĩmo ũria ũngĩ wa iria, kĩrĩndĩ kĩngĩ gĩkũngana harĩ we o hau aarĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. **22** Na hĩndĩ o ĩyo mũnene ũmwe wa thunagogi wetagwo Jairũ agĩũka hau. Oona Jesũ, akĩgũithia thĩ magũrũ-inĩ make **23** akĩmũthaita mũno, akĩmwĩra atĩrĩ, “Kairĩtu gakwa gakirie gũkua. Ndagũthaita ũũke, ũgakagĩrĩre moko nĩgeetha kahone, gatũũre muoyo.” **24** Nĩ ũndũ ũcio Jesũ agĩthĩ nake. Nakĩo kĩrĩndĩ kĩnene gĩkĩmũrũmĩrĩra, na gĩkamũhatikaga na mĩena yotho. **25** Na rĩrĩ, hau nĩ haarĩ na mĩtũmia watũũre oiraga thakame mĩaka ikũmi na ĩrĩ. **26** Nĩathĩnĩkĩte mũno agĩthondekwo nĩ mandagĩtarĩ aingĩ, na akahũthĩra kĩrĩa gĩothe aakoretwo nakĩo, no handũ ha kũhona aakĩragĩrĩria o kwĩhĩrwo. **27** Rĩrĩa aigũire ũhoru wa Jesũ, agĩũka na thuutha wake gatagatĩ-inĩ ga kĩrĩndĩ, akĩhutia nguo yake, **28** tondũ eeciirĩrie atĩrĩ, “Ingĩhutia nguo ciake, no hone.” **29** O rĩmwe agĩtiga kuura, na akĩgũua nĩhererio thĩina mwĩrĩ-inĩ wake. **30** Nake Jesũ o rĩmwe akĩgũua atĩ hinya nĩwoima harĩ we. Akĩhũgũrĩra kĩrĩndĩ kũu akĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũcio wahutia nguo ciakwa?” **31** Nao arutwo ake makĩmũcookeria atĩrĩ, “Woria ‘Nũũ wahutia?’ ũkĩonaga ũria andũ aya marakũhatika?” **32** No Jesũ akĩroranga one nũũ wamũhũtĩtie. **33** Nake mĩtũmia ũcio, aamenya ũria eekĩtwo, agĩũka, akĩgũithia magũrũ-inĩ make akĩĩnainaga nĩ guoya, akĩmũhe ũhoru wotho ũria watariĩ. **34** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ ũyũ, wĩtĩkio waku nĩguo watũma ũhone; thĩĩ na thayũ na ũhone mũrĩmũ waku.” **35** O hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩaragia-rĩ, hagĩũka andũ moimĩte kwa Jairũ ũria warĩ mũnene wa thunagogi, makĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩguo nĩakua. ũgũgĩthĩnia mũrutani rĩngĩ nĩkĩ?” **36** Nake Jesũ akĩaga gũthĩkĩrĩria ũguo moigaga, akĩra mũnene ũcio wa thunagogi atĩrĩ, “Wee ĩtikia na ndũgetĩgĩre.” **37** Jesũ ndetĩkĩrĩrie mündũ o na ũrĩkũ amũrũmĩrĩre, o tĩga Petero na Jakubu na Johana mũrũ wa nyina na Jakubu. **38** Na maakinya mũcĩĩ kwa mũnene ũcio wa thunagogi, Jesũ akĩona andũ magagaĩte makĩrĩraga na makĩugagĩrĩria. **39** Agĩtoonya thĩĩni akĩmeera atĩrĩ, “Kĩagago gĩkĩ gĩothe na kĩrĩro nĩ cia kĩ? Mwana ti mũkuũ, no nĩ gũkoma akomete.” **40** Nao makĩmũthekeerera. Na thuutha wa kũmoimia nja othe, akĩoya ithe na nyina wa mwana na arutwo arĩa aarĩ nao magĩtoonya harĩa mwana ũcio aarĩ. **41** Akĩnyĩita mwana guoko, akĩmwĩra atĩrĩ, “Talĩtha kumĩ!” (naguo wataũrwo nĩ ta kuuga, “Kairĩtu gaka, ndakwĩra atĩrĩ, ũkĩra!”) **42** O rĩmwe kairĩtu kau gagĩũkĩra, gakĩambĩrĩria gũthĩĩ (nako kaarĩ na ũkũrũ wa mĩaka ikũmi na ĩrĩrĩ). Nao mona ũguo makĩgega mũno. **43** Nake akĩmakaaania mũno matĩkareke mündũ o na ũrĩkũ amenye ũhoru ũcio, na akĩmeera makahe kĩndũ gĩa kũria.

6 Thuutha ũcio Jesũ akiuma kũu agĩthĩ itũũra rĩao, arĩ hamwe na arutwo ake. **2** Mũthenya wa Thabatũ wakinya, Jesũ akĩambĩrĩria kũruta andũ ũhoru arĩ thĩĩni wa thunagogi, na andũ aingĩ arĩa maamũĩguire makĩgega. Nao makĩũrania atĩrĩ, “Mündũ ũyũ aarutire maĩndũ maya kũ? Nĩ ũũgĩ wa mũthemba ũrĩkũ ũyũ aheetwo, atĩ o na nĩaringaga ciamā! **3** Gĩthĩ ũyũ ti ũria bundi wa mbaũ? Gĩthĩ ũyũ ti mũrũ wa Mariamu, o we mũrũ wa nyina na Jakubu na Jusufu na Judasi na Simoni. Na aarĩ a nyina gĩthĩ matĩrĩ gũkũ hamwe na ithũ?” Nao makĩmũrakarĩra. **4** Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Kũndũ mũnabĩĩ ataheagwo gĩtĩĩ no itũũra-inĩ rĩake, na kwa andũ a nyũmba yao, na gwake mũcĩ.” **5** Nake Jesũ ndaahotire kũringa ciamā kũu, o tĩga atĩ nĩagĩrĩre andũ mataarĩ aingĩ moko arĩa maarĩ arũaru nao makĩhona. **6** Nake akĩgega nĩ ũndũ wa ũria maagĩte wĩtĩkio. Jesũ agĩcooka agĩthĩĩ akĩrutanaga itũũra gwa itũũra. **7** Agĩcooka agĩta arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, akĩmatũma mathĩĩ eerĩ eerĩ na akĩmahe ũhoti wa kũingata ngoma thũku. **8** Na akĩmeera atĩrĩ, “Mũtĩgekuire kĩndũ o nakĩ rĩgendo-inĩ tĩga o mũtĩrima; na mũtĩgakuue mũgate, kana mondo, kana mbeeca ibeeti-inĩ cianyũ. **9** ĩkĩrai iraatũ no mũtĩgakuue nguo cia kũgarũrĩra. **10** Rĩrĩa rĩothe mwatoonya nyũmba, ikarai kuo nginya rĩrĩa mũkoima itũũra rĩu. **11** Na kũria andũ matakamũnyĩita ũgeni kana marege kũmũthĩkĩrĩria-rĩ, mũkũma kuo mũkaarĩbarĩba magũrũ manyũ rũkũngũ rũtĩke, rũtũike ũria wa kũmatũira ciira.” **12** Nao makĩumagara magĩthĩĩ makĩhunjagia atĩ andũ merĩre. **13** Nĩngĩ makĩingata ndaĩmono nĩngĩ na magĩtĩrĩria andũ aingĩ arĩa maarĩ arũaru maguta nao makĩhona. **14** Mũthamaki Herode

nāiguire ūhoro ūcio, nīgukorwo rītwā rīa Jesū nīriagite igweta mūno. Andū amwe moigaga atīrī, “Johana Mūbatithania nīariūkite kuuma kūrī arīa akuū, na nīkio arī na hinya mūnene ūguo wa kūringa ciama.” **15** Angī nao makoiga atīrī, “Ūyū nī Elija.” Angī nao makoiga atīrī, “Ūyū nī mūnabii ta ūmwe wa arīa a tene.” **16** Nowe Herode rīrīa aiguire ūhoro ūcio, akiuga atīrī, “Johana, mūdū ūrīa ndaatinithirie mūtwe-rī, nīariūkite kuuma kūrī arīa akuū!” **17** Nīgukorwo, Herode we mwene nīanyiithitīe Johana na akamūikithia njeera. Eekite ūguo nī ūndū wa Herodia, ūrīa warī mūtumia wa mūrū wa nyina Filipu, nīgukorwo Herode nīamūhikītie. **18** Nake Johana nīeraga Herode atīrī, “Ndūrī na rūtha kūhikia mūtumia wa mūrū wa maitūguo.” **19** Nī ūndū ūcio Herodia agītuma Johana ūthū na akiēnda kūmūiragithia. No ndangīahotire gwīka ūguo, **20** nīgukorwo Herode nīetigirīte Johana na akamūigatigira, tondū nīoī atī aarī mūdū mūthingu na mūtheru. Herode nīathikagīrīria Johana, no nīatangikaga mūno amūigua; no nīendaga mūno kūmūthikīrīria. **21** Na rīrī, mūthenya ūmwe Herodia nīagiire na mweke. Herode nīarugithirie iruga inene rīa kūrikana mūthenya wa gūciarwo gwake, nake agīta anene arīa maamūteithagia na antoriga ake a mbūtū cia ita, na andū arīa maarī igweta kūu Galili. **22** Na rīrīa mwarī wa Herodia aatoonyire kūu maarī na akiina-rī, agīkenia Herode na ageni ake arīa meetītūo iruga rīu. Mūthamaki akīira mūrītu ūcio atīrī, “Hooya o kīrīa gīothe ūngēenda na nīngūkūhe.” **23** Akīhithia, akīmīwira atīrī, “Kīrīa gīothe ūngīhooya nīngūkūhe, o na angīkorwo nī nuthu ya ūthamaki wakwa.” **24** Mūrītu ūcio agīthīi akīūria nyina atīrī, “Nī kīi ngwītia?” Nyina akīmūcookeria atīrī, “Itia mūtwe wa Johana Mūbatithania.” **25** O rīmwe mūrītu ūcio akīhiūha, agītoonya he mūthamaki, akīmīwira atīrī, “Ngwenda ūhe o rīu mūtwe wa Johana Mūbatithania ūrī thīnī wa kiuga.” **26** Mūthamaki akīigua kīeha mūno, no tondū wa mwīhītwa wake na nī ūndū wa ageni ake, ndangīaregire gwīka ūguo oritio. **27** Nī ūndū ūcio agītuma mūthigari ūmwe wa arīa maamūrangagira, o hīndī iyo akīmīwatha athīi arehe mūtwe wa Johana. Mūdū ūcio agīthīi njeera agītinia Johana mūtwe **28** akīūrehe na kiuga, akīnengera mūrītu ūcio, nake akīūnengera nyina. **29** Nao arutwo a Johana maigua ūhoro ūcio, magītūka, makīoya mwīrī wake, magīthīi, makīūthika. **30** Atūmwō nīmagomanire harī Jesū, makīmīwira maūdū marīa mothe meekite, na marīa maarutite andū. **31** Na tondū wa ūrīa andū aingī mookaga magīthiiga-rī, matingīahotire kuona o na hīndī ya kūrīa irio, nake Jesū akīmeera atīrī, “Ūkai inyuī oiki, tūthīi handū hatarī inegene, tūkahurūke.” **32** Nī ūndū ūcio makīingīra gatarū marī oiki, magīthīi handū hatarī andū. **33** Nao andū aingī arīa maamonire magīthīi, makīmamenya, magīteng’era na magūrū moimīte matūūra-inī mothe, magikinya mbere yao. **34** Na rīrīa Jesū oimire gatarū, akiona andū aingī, akīmaiguira tha, tondū maatarīi ta ng’ōndu itarī na mūrīithi. Nī ūndū ūcio akīambīrīria kūmaruta maūdū maingī. **35** Na gwatua gūtuka, arutwo ake magīthīi kūrī we, makīmīwira atīrī, “Gūkū nī werū-inī na rīu gūkīrīi gūtuka. **36** Ira andū aya mathīi nīguo makinye mīgūnda-

inī na matūūra-inī marīa me hakuhi makegūrīre kindū gīa kūrīa.” **37** Nowe akīmācookeria akīmeera atīrī, “Mahehi kindū gīa kūrīa arī inyuī.” Nao makīmūūra atīrī, “Ūrenda tūthīi tūkagūre mīgāte ya dinari magana meerī tūmahe marīe?” **38** Nake akīmōoria atīrī, “Mūrī na mīgāte iigana? Thīii mūrōre.” Hīndī irīa maarōire makīmīwira atīrī, “Harī na mīgāte itano, na thamaki igirī.” **39** Nake Jesū agīathana andū othe maikare thī ikundi ikundi kūu nyeki-inī irīa yarī ho nduru. **40** Nī ūndū ūcio magīkara thī marī ikundi cia andū igana na cia andū mīrongo itano. **41** Nake akīoya mīgāte iyo itano na thamaki icio igirī, akīrōra na igūrū, agīcookia ngaatho na akīenyūranga mīgāte iyo. Agīcooka akīmīnengera arutwo ake mahe andū. Nīngī akīoya thamaki icio igirī akīmāganyania othe. **42** Nao othe makīria makīhūūna, **43** nao arutwo makīūngania cienyū cia mīgāte na cia thamaki irīa ciatigarīte makīiyūria ciondo ikūmi na igirī. **44** Mūigana wa arūme arīa othe maariire irio icio maarī ngiri ithano. **45** Na hīndī o iyo Jesū akīira arutwo ake matoonye gatarū mathiige mbere yake makinye Bethisaida, mūira wa oigire kīrīndī ūhoro. **46** Thuutha wa kūmoigira ūhoro, akiambata kīrīma-inī agīthīi kūhooya. **47** Na gūgikinya hwaī-inī, gatarū kaarī gatagati ka irīa, nake Jesū aarī thī nyūmū arī wiki. **48** Nake akiona arutwo makīīgūmīra gūtūwara gatarū, tondū rūhuho rwerekeire na kūrīa moimaga. Na rīrī, ta thaa kenda cia ūtukū, Jesū agīthīi kūrī o agereire maaī igūrū. Nake aarī o hakuhi kūmahītūka, **49** no-o mamuona agereire maaī igūrū magīciiria nī ngoma moonaga. Magikaya **50** tondū othe nīmamoonire na magītīgira mūno. O hīndī iyo Jesū akīmeera atīrī, “Ūmīrīria! Nī nīi. Tigai gwītīgira.” **51** Agīcooka agītōonya gatarū kau maarī, naruo rūhuho rūgītūka. Nao makīgega mūno, **52** tondū matiatūkīrwo nī ūhoro wa mīgāte iyo; ngoro ciao ciarī o nyūmū. **53** Na maarīkia kūringa mūrīmo ūrīa ūngī, magīkinya Genesareti, makīōha gatarū kao hūgūrūrū-inī cia irīa. **54** Maarīkia kuuma gatarū-inī, o rīmwe andū makīmēnya Jesū. **55** Magītūikanīa būrūrī-inī ūcio wothē magakuuaga andū arīa maarī arūaru na ibarī, makīmatwaraga kūrīa guothe maiguaga atī nīkuo arī. **56** Na kūrīa guothe aathiaga, mīcī-inī, na tūtūūra-inī o na kana mīgūnda-inī, o maigaga arīa arūaru ndūnyū-inī, na makāmūthaita ametikīrie naarī mahutie gīcūrī kīa nguo yake, na arīa othe maamūhūtīrie makīhona.

7 Na rīrī, Afarisai na arutani amwe a wathō arīa moimīte Jerusalemu makīūngana harī Jesū na **2** makīona arutwo ake amwe makīria irio na moko maarī na thaahu, ūguo nī ta kuuga, matethambite moko. **3** (Afarisai na Ayahudi othe matirīaga irio matethambite moko mao wega kūringana na kīrīra gīa athuuri. **4** Rīrīa moima ndūnyū matingīria matambite gīwthamba. Na nī marīmūgia irīra ingī, ta gūthambia ikombe, na nyūngū o na mbirika). **5** Nī ūndū ūcio Afarisai na Arutani a wathō makīuria Jesū atīrī, “Nī kīi gītūmaga arutwo aku mage gūtūūra kūringana na irīra cia athuuri, na makarīaga irio na moko marī na thaahu?” **6** Nake Jesū akīmācookeria atīrī, “Isaia aarīre ma rīrīa aarathire ūhoro wanyu, inyuī hinga ici; o ta ūrīa kwandīkitwo

atiri: “Andũ aya maaheaga gĩtĩo na mĩromo, no ngoro ciao ikoragwo irĩ kũraya na nĩ. **7** Nao maahooyaga o tũhũ; morutani marĩa marutana na mawatho ma andũ. **8** Mũtiganĩrie maathani ma Ngai, mũkarũmia irĩra cia andũ.” **9** Agĩcooka akĩmeera atiri, “Ti-itherũ nĩmũgũte na njĩra njega ya gũtiganĩria maathani ma Ngai atĩ nĩguo mũrũmie irĩra cianyu ene! **10** Nĩgũkorwo Musa oigire atiri, “Tĩa thoguo na nyũkwa,” na, “Ūria wotho ũkaruma ithe kana nyina no njinya ooragwo.” **11** No inyuĩ muugaga atĩ mũndũ angĩra ithe kana nyina atiri, “Kĩria ingiagũteithia nakĩo nĩ Korubani” (ũguo nĩ kuuga, nĩ kiheo kĩamũrĩre Ngai), **12** na mũtcookaga kũmwĩtikĩria ekĩre ithe kana nyina undũ. **13** Nĩ undũ ũcio mũkaagĩthia kiugo kia Ngai kiene na undũ wa kĩa kĩanyu kĩa mũthiiaaga mũgĩtiganagĩra. Na nĩmwĩkaga maũndũ maingĩ ta macio.” **14** O ringĩ Jesũ agĩta kirĩndĩ harĩ we agĩkĩra atiri, “Inyuĩ andũ aya othe, thikĩrĩrai na mũgũe. **15** Gũtĩrĩ kindũ kirĩ nja ya mũndũ kĩngĩmũgwatia ‘thaahu’ nĩ undũ wa gũtoonya thĩĩnĩ wake. No rĩrĩ, kĩa kiumaga thĩĩnĩ wa mũndũ nĩkĩo kĩmũgwatagia ‘thaahu’.” **16** (Aakorwo mũndũ arĩ na matũ ma kũguu, nĩakĩgue). **17** Thuutha wa gũtigana na kirĩndĩ na gũtoonya nyũmba, arutwo ake makĩmũũria ũhoro wa ngerekano ĩyo. **18** Nake Jesũ akĩmooria atiri, “O na inyuĩ mũtĩrĩ mũrataũkĩrwo o na rĩu? Kĩ mũtooi atĩ gũtĩrĩ kindũ gĩtoonyaga thĩĩnĩ wa mũndũ kuuma na nja kĩngĩmũgwatia thaahu? **19** Nĩgũkorwo gĩtoonyaga ngoro-inĩ yake, no gĩtoonyaga nda yake gĩgacooka gĩkoima mwĩrĩ-inĩ wake.” (Akiuga ũguo-rĩ, Jesũ nĩgũtua aatuaga atĩ irio ciothe itĩrĩ thaahu). **20** Agĩthĩ na mbere na kwaria, akiuga atiri, “Kĩria kiumaga thĩĩnĩ wa mũndũ nĩkĩo kĩmũgwatagia thaahu. **21** Nĩgũkorwo ngoro-inĩ cia andũ nĩkũo kuumaga mecĩirĩa mooru, ũhũrĩ maraya, na ũici, na ũragani, na ũtharia, **22** na ũkoroku, na rũmena, na maheeni, na ũũra-thoni, na ũĩru, na njambanio, na mwĩtĩo, o na ũrimũ. **23** Maũru maya mothe moimaga thĩĩnĩ wa mũndũ na makamũgwatia thaahu.” **24** Nake Jesũ akĩuma kũu agĩthĩ gũkũhĩ na Turo. Agĩtoonya nyũmba imwe na ndeandaga mũndũ o na ũĩrũĩ amenyĩ atĩ arĩ kũu; no ndangĩahotire kwĩhitha. **25** Na rĩrĩ, mũtũmia warĩ na kairĩtu kaarĩ na ngoma thũku rĩrĩa aigũire ũhoro wake, agĩũka akĩgũithia thĩ magũrũ-inĩ make. **26** Mũtũmia ũcio aarĩ Mũyunani, waciariĩrwo Foinike ya Suriata. Nake agĩthaita Jesũ aingate ngoma ĩyo thũku yume thĩĩnĩ wa kairĩtu gake. **27** Nake Jesũ akĩmwĩra atiri, “Reke ciana ciambe irĩe ihũũne, nĩgũkorwo ti wega kuoya mĩgate ya ciana na kũmĩkĩria ngui.” **28** Nake mũtũmia ũcio akĩmũcookeria atiri, “Noguo Mwathani, no o na ngui irĩ rungu rwa metha nĩ irĩaga rũitĩkĩ rũria rũitagwo nĩ ciana.” **29** Jesũ agĩcooka akĩmwĩra atiri, “Nĩ undũ wa ũguo wacooka-rĩ, wĩthĩre; ndaimono nĩyoima thĩĩnĩ wa mwarĩguo.” **30** Mũtũmia ũcio akĩĩũka mũciĩ agĩkora kaana gake gakomete ũĩrĩ-inĩ na ndaimono irĩkĩtie gũthĩ. **31** Nĩngĩ Jesũ akĩuma kũu gũkũhĩ na Turo agĩtuĩkanĩria Sidoni, agĩkũrũka nginya iria-inĩ rĩa Galili, agĩtoonya bũrũri wa Dekapoli. **32** Arĩ kũu andũ amwe makĩmũrehere mũndũ ũtaiguaga na ũtaaragia, makĩmũthaita amũigĩrĩre guoko. **33** Na thuutha wa kũmũtũwara handũ keheri-inĩ, haraaya na kirĩndĩ, Jesũ

agĩtoonya ciara ciake matũ ma mũndũ ũcio. Agĩcooka agĩtua mata na akĩhutia rũrĩmĩ rwa mũndũ ũcio namo. **34** Akĩrora na igĩrũ, akĩhũmũka na hinya, akĩmwĩra atiri, “Efatha!” (ũguo nĩ kuuga, “Hingũkal”). **35** Aarĩkia kuuga ũguo matũ ma mũndũ ũcio makĩhingũka na rũrĩmĩ rwake rũkĩregera akĩambĩrĩria kwaria o wega. **36** Nake Jesũ akĩmaatha matĩkeere mũndũ o na ũĩrũkũ. No ũria akĩragĩrĩria kũmakaaania, noguo makĩragĩrĩria kwaria mũno ũhoro ũcio. **37** Nao andũ makĩgega mũno makĩria, makiuga atiri, “Nĩekite maũndũ mothe wega. O na agatũmaga andũ arĩa mataiguaga maigue na arĩa mataaragia maarie.”

8 Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio kirĩndĩ kĩngĩ gĩkĩũngana rĩngĩ. Na tondũ gĩtiarĩ na kindũ gĩa kũria-rĩ, Jesũ agĩta arutwo ake moke harĩ we, akĩmeera atiri, **2** “Nĩndĩraiguĩra andũ aya tha Nĩgũkorwo makoretwo hamwe na nĩ rĩu mĩthenya ĩtatũ na matĩrĩ na kindũ gĩa kũria. **3** Ingĩmeera mainũke mahũtĩtĩ mekũringĩkĩra njĩra, tondũ amwe ao moimĩte kũraya.” **4** Nao arutwo makĩmũcookeria atiri, “Mũndũ angĩruta irio cia kũmahũũnia kũ gũkũ werũ-inĩ ũyũ?” **5** Jesũ akĩmooria atiri, “Mũrĩ na mĩgate ĩgana?” Nao makĩmũcookeria atiri, “Tũrĩ na mĩgate mũgwanja.” **6** Akĩra kirĩndĩ gĩikare thĩ. Nake akĩoya mĩgate ĩyo mũgwanja, na aarĩkia gũcooka ngaatho akĩenyũranga mĩgate ĩyo, akĩmĩnengera arutwo ake mahe andũ, nao magĩtĩka o ũguo. **7** O na nĩ maarĩ na tũthamaki tũnini tũtĩrĩ tũngĩ; agĩcooka ngaatho nĩ undũ watuo, na akĩra arutwo magaire andũ. **8** Nao makĩria makĩhũũna. Thuutha ũcio arutwo makĩũngania cienyũ iria ciatigarĩte, ikĩyũra ciondo mũgwanja. **9** Andũ arũme arĩa maarĩre maarĩ ta ngiri inya. Na aarĩkia kũmeera mathĩ, **10** agĩtoonya gatarũ me na arutwo ake, magĩthĩ bũrũri wa Dalumanutha. **11** Nao Afarisai magĩtũka na makĩambĩrĩria kũũria Jesũ ciũria. Makĩmwĩra aringe kĩa kuuma igĩrũ no nĩkũmũgeria maamũgeragia. **12** Nake akĩhũmũka ihũmũka inene, akĩũria atiri, “Nĩkĩ gĩgũtũma rũciaro rũrũ rũũrie rũringĩrwo kĩa? Ngũmwĩra atiri na ma gũtĩrĩ kĩa rũkũringĩrwo.” **13** Agĩcooka akĩmatiga, agĩtoonya gatarũ akĩringa mũrimo ũria ũngĩ. **14** Na rĩrĩ, arutwo nĩmariganĩrwo nĩ gũkuua mĩgate, tĩga o mũgate ũmwe marĩ nago gatarũ-inĩ. **15** Nake Jesũ akĩmataara akĩmeera atiri, “Mwĩmenyererei. Mwĩhũgagĩ ndawa ya kũmbia mĩgate ya Afarisai na ya Herode.” **16** Nao makĩaranĩria ũhoro ũcio mũndũ na ũria ũngĩ, makĩrana atiri, “Aratwĩra ũguo tondũ tũtĩrĩ na mĩgate.” **17** Jesũ aamenya ũria meeranaga akĩmooria atiri, “Nĩ kĩĩ kiratũma mwaranĩrie ũhoro wa kwaga mĩgate? Nginya rĩu mũtĩrĩ mũrataũkĩrwo o na kana mũkamenya? Nĩ kũũmia mũũmĩtie ngoro cianyu? **18** Anga mũrĩ na maitho na mũtionaga, na mũrĩ na matũ na mũtiiguaga? Kĩ mũtararĩrikana? **19** Rĩria ndenyũrangĩre andũ arĩa ngiri ithano mĩgate ĩria ĩtano-rĩ, nĩ ciondo ciigana muonganĩrie ciyũrĩte cienyũ cia mĩgate?” Nao makĩmũcookeria atiri, “Ciarĩ ciondo ikũmi na igĩrĩ.” **20** “Na rĩria ndenyũrangĩre andũ arĩa ngiri inya mĩgate ĩria mũgwanja-rĩ, nĩ ciondo ciigana muonganĩrie ciyũrĩte cienyũ cia mĩgate?” Nao makĩmũcookeria atiri, “Ciarĩ ciondo mũgwanja.” **21**

Akimooria atiri, “Kaĩ mutari murataũkĩrwo nĩ ũhoro nginya rĩu?” **22** Na maakinya Bethisaida, andũ amwe makimũherera mũndũ wari mĩtũmumu, na magithaitha Jesũ amũhutie. **23** Akĩnyitha mũndũ ũcio mĩtũmumu guoko, akĩmuumia na nja ya itũũra. Na aarĩkia kũmũũira mata maitho na kũmũĩgĩrĩra moko, Jesũ akĩmũũria atiri, “Nĩ kũrĩ kĩndũ ũroona?” **24** Nake agĩtiira maitho, akiuga atiri, “Nĩndĩrona andũ; no ngoona mahaana ta mĩti magĩthĩ.” **25** O ringĩ Jesũ akĩgĩrĩra mũndũ ũcio moko maitho. Hĩndĩ iyo maitho make makĩhingũka, agĩcooka kuona na akĩona indo ciothe wega. **26** Jesũ akĩmwĩra atiri, “Inũka, na ndũgatoonye itũũra-inĩ.” **27** Jesũ na arutwo ake magĩthĩ na mbere o nginya tũtũũra-inĩ tũria twarigiĩciĩrie Kaisarea-Filipi. Na me njĩra-inĩ akĩmooria atiri, “Andũ moigaga nĩ nĩ nĩ ũ?” **28** Nao makĩmũcookeria atiri, “Amwe moigaga wee nĩwe Johana Mũbatithania; angĩ makoiga wee nĩwe Elija; o na angĩ moigaga wee ũrĩ ũmwe wa anabii.” **29** Nake akĩmooria atiri, “Inyui na inyui muugaga atĩa? Muugaga nĩ nĩ nĩ ũ?” Petero akĩmũcookeria atiri, “Wee nĩwe Kristũ.” **30** Nake Jesũ akĩmakaania matikeere mũndũ o na ũrĩkũ ũhoro wake. **31** Ningĩ Jesũ akĩambĩrĩria kũmaruta atĩ Mũrũ wa Mũndũ no nginya one mathĩĩna maingĩ na aregwo nĩ athuuri, na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene o na arutani a watho, na atĩ no nginya ooragwo, na thuutha wa mĩthenya itatũ ariũke. **32** Aaririe ũhoro ũcio atekũhitha, nake Petero akĩmũtwara keheri-inĩ, akĩambĩrĩria kũmũkaania. **33** No Jesũ akĩhũgũra akĩrora arutwo ake, na agĩkũũma Petero, akiuga atiri, “Cooka thuutha wakwa, Shaitani! Wee ndũndũragia maĩndũ moimĩte kũrĩ Ngai, tĩa o maĩndũ marĩa moimĩte kũrĩ andũ.” **34** Agĩcooka agĩlta kĩrĩndĩ hamwe na arutwo ake moke harĩ we, akĩmeera atiri, “Mũndũ o wotho ũngĩdenda kũnũmĩrĩra, no nginya eerege we mwene, na akuue mĩtharaba wake anũmĩrĩre. **35** Nĩgũkorwo ũria wotho wendaga kũhonokia muoyo wake nĩ kũĩrwo akoorwo nĩguo, no ũria wotho ũkoorwo nĩ muoyo wake nĩ ũndũ wakwa na nĩ ũndũ wa ũhoro-ũria-Mwega, nĩakũhonokia. **36** Mũndũ angĩũgũna nakĩ angĩgwatĩra thĩ yotho, no orwo nĩ muoyo wake? **37** Kana nĩ kĩ mũndũ angĩkũũrĩra na muoyo wake? **38** Mũndũ o wotho ũngĩconoka nĩ ũndũ wakwa na aconoke nĩ ũndũ wa ciugo ciakwa hĩndĩ iyo ya rũciaro rũrũ rwa ũtharia na rwa mehia, o nake Mũrũ wa Mũndũ nĩakamũconokera rĩria agaacooka arĩ na riiri wa lthe, arĩ na arĩa arĩa atheru.”

9 Jesũ agĩcooka akĩmeera atiri, “Ngũmwĩra atiri na ma, amwe marũngĩ haha matigacama gĩkuũ matonete ũthamaki wa Ngai ũgũka wĩ na hinya!” **2** Thuutha wa mĩthenya itandatũ, Jesũ nĩmathiire na Petero na Jakubu na Johana, akĩmatwara kĩrima-inĩ kĩaaya, marĩ oiki. Na rĩrĩ, arĩ hau mbere yao akĩgarũrũka ũria aahaanaga. **3** Nguo ciake ikĩerũha cua; gũtĩrĩ mũndũ gũkũ thĩ ũngĩahotire gũciithambia cĩerũhe ũguo. **4** Na marĩ o hau makĩmũrĩrwo nĩ Elija na Musa, makĩaranĩria na Jesũ. **5** Nake Petero akĩra Jesũ atiri, “Rabii, nĩtwagĩrĩrwo nĩ gũikara gũkũ. Reke twake ithũnũ ithatũ, kimwe gĩaku, na kimwe kĩa Musa, na kimwe kĩa Elija.” **6** (Petero oigire ũguo tondũ nĩarĩgitwo nĩ ũria ekuuga, nĩ tondũ wa ũria

maamakĩte.) **7** Ningĩ hagũka itu, rĩkimahumbĩra, na mũgambo ũkiuma itu-inĩ rĩrũ, ũkiuga atiri, “Ŭyũ nĩwe Mũrũ wakwa, ũria nyendete. Mĩguagei!” **8** Na kahinda o kau makĩhũgũra, no mationĩre mũndũ ũngĩ arĩ hamwe nao, tĩa o Jesũ. **9** Na rĩria maikũrũkaga kuuma kĩrima-inĩ, Jesũ akĩmaatha matikeere mũndũ o na ũrĩkũ ũria monete, nginya rĩria Mũrũ wa Mũndũ agaakorwo ariũkĩte akoima kũrĩ arĩa akuũ. **10** Nao magĩkĩra na ũhoro ũcio, no makooranagia o ene atiri, “kũrũka kuuma kũrĩ akuũ nĩ kuuga atĩa.” **11** Nao makĩmũũria atiri, “Nĩ kĩ gĩtũmaga arutani a watho moige atĩ Elija no nginya ambe ooke?” **12** Jesũ akĩmacookeria atiri, “Ti-itherũ Elija no nginya ambe ooke ahaarĩre maĩndũ mothe. Ningĩ nĩ kĩ gĩgĩtũmĩte kwandĩkwo atĩ Mũrũ wa Mũndũ no nginya athĩĩnĩke mũno na aregwo nĩ andũ?” **13** No ngũmwĩra atiri, Elija nĩarĩkĩtie gũũka na andũ makamwĩka o ũria wotho meendaga kũmwĩka, o ta ũria ũhoro wake wandĩkitwo.” **14** Na rĩria maakinyire harĩ arutwo arĩa angĩ, makiona kĩrĩndĩ kĩnene kĩmarigiĩciĩrie, na arutani a watho magĩkararanĩa nao. **15** Na rĩria andũ othe moonire Jesũ, makĩgega mũno magĩteng’era makamũgeithie. **16** Nake akĩmooria atiri, “Nĩ kĩ mũrakararanĩria nao?” **17** Mũndũ ũmwe wari kĩrĩndĩ-inĩ kũ akĩmũcookeria atiri, “Mũrutani, ngũkũrehehe mũrũ wakwa, ũkoragwo arĩ na ngoma thũku na ndaaragia. **18** Hĩndĩ rĩria yotho yamũnyĩta, imũtungumanagia thĩ na akarutaga mũhũyũ na kanua, akahagarania magego na akomagara. Njũũrĩrie arutwo aku maingate ngoma iyo thũku, no matinahota.” **19** Jesũ akĩmacookeria atiri, “Inyui rũciaro rũrũ rũtetikagia, nĩ nginya rĩ ngũikarania na inyui? Ngũmũkĩrĩria nginya rĩ? Ndeherai kamwana kau.” **20** Nĩ ũndũ ũcio magĩgatwarĩra Jesũ. Rĩria ngoma iyo thũku yoonire Jesũ, igĩgathiorania o rĩmwe. Gagitungumana thĩ, gakĩgaragara, gakĩrutaga mũhũyũ na kanua. **21** Nake Jesũ akĩũria ithe wa kamwana kau atiri, “Nĩ hĩndĩ iĩgana atĩa gakoretwo kahaana ũguo?” Nake agĩcooka atiri, “Nĩ kuuma arĩ o kaana. **22** Na maita maingĩ yanagaikia mwaki-inĩ o na maa-inĩ iĩkorage. No akorwo nĩ harĩ ũndũ ũngĩka, tũgiũre tha ũtũteithie.” **23** Jesũ akĩmũũria atiri, “Atĩ ‘korwo ndahota? Maĩndũ mothe nĩmahotekaga kũrĩ mũndũ ũria wĩtikĩtie.” **24** O rĩmwe ithe wa kamwana kau akĩanĩrĩra, akiuga atiri, “Nĩndetikia, ndeithia harĩa njagĩte gwĩtikia.” **25** Rĩria Jesũ oonire atĩ kĩrĩndĩ nĩgĩtateng’ereite gĩũke hau, agĩkũũma ngoma iyo thũku. Akĩmĩra atiri, “Wee ngoma iyo thũku ũtaiguaga na ũtaaragia, nĩndagwatha uume thĩnĩ wa kamwana gaka, na ndũkanacooke gũtoonya thĩnĩ wako ringĩ.” **26** Ngoma iyo thũku igĩkayũrũrũka, igĩgathiorania na hinya, na ikiuma. Kamwana kau gakihaana ta karĩ gakuũ, o nginya andũ aingĩ makiuga atiri, “Nĩ gakuũ.” **27** No Jesũ agĩkanyĩta guoko, agĩgokĩria, nako gakĩrũgama. **28** Thuutha wa Jesũ gũtoonya nyũmba, arutwo ake makĩmũũrĩria keheri-inĩ atiri, “Nĩ kĩ gĩtũmĩre ithuĩ tũremwo nĩ kũingata ngoma iyo?” **29** Nake akĩmacookeria atiri, “Ngoma ya mũthemba ta ũcio ndinguma na njira ingĩ tĩa o ya mahooya (o na kwĩima irio).” (Nĩ harĩ maandĩko mangĩ matakoragwo na ũhoro ũyũ wa kwĩima irio). **30** Nao makiuma kũu magĩtuĩkanĩria bũrĩri wa Galili, na Jesũ ndeendaga mũndũ o na ũrĩkũ amenye kũria

marĩ, **31** tondũ nĩarutaga arutwo ake. Nake akĩmeera atĩrĩ, “Mũrũ wa Mũndũ nĩegũkũnyanĩrwo aneanwo moko-inĩ ma andũ, nao nĩmakamũũraga, no thuutha wa mĩthenya itatũ akĩariũka.” **32** No matigana gũtaũkĩrwo nĩ ũrĩa oigaga, na magũtigĩra kũmũũria ũhoro ũcio. **33** Nao magũkinya Kaperinaumu. Na rĩrĩa aarĩ nyũmba thĩĩnĩ akĩmooria atĩrĩ, “Mũgũkararanagĩria kĩĩ tũrĩ njĩra-inĩ?” **34** No-o magũkĩra tondũ marĩ njĩra-inĩ nĩmakararanagia makĩũranagia nũũ mũnene kũrĩ arĩa angĩ. **35** Na aikara thĩ, Jesũ agĩta arutwo arĩa ikũmi na eerĩ akĩmeera atĩrĩ, “Ūrĩa wothĩ ũngĩenda gũtũka wa mbere, no ngĩnya akorwo arĩ wa thuutha wa arĩa angĩ na atũke ndungata ya andũ othe.” **36** Nake akĩrehe kaana agĩkarũgama gatagatĩ kao. Na aarĩkia gũkaiyũkia moko-inĩ make, akĩmeera atĩrĩ, **37** “Ūrĩa wothĩ ũngĩamũkĩra kaana kamwe ta gaka thĩĩnĩ wa rĩitwa riakwa, nĩ nĩ aamũkagĩra; na ũrĩa ũngĩnyamũkĩra nĩĩ to nĩ aamũkagĩra, no nĩamũkagĩra ũrĩa wandũmire.” **38** Johana akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩtũronire mũndũ akĩngata ndaimono thĩĩnĩ wa rĩitwa riaku tũramwĩra atĩge, tondũ ti ũmwe witũ.” **39** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mũtikamũgĩrie! Gũtĩrĩ mũndũ ũngĩringa kiama thĩĩnĩ wa rĩitwa riakwa na thuutha ũcio ahote gũcoka kwaria ũũru wakwa, **40** Nĩgũkorwo ũrĩa ũtũrĩ ũthũ na ithũrĩ nĩ ũmwe witũ. **41** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ o wothĩ ũrĩa ũkaamũhe gĩkombe kĩa maĩ thĩĩnĩ wa rĩitwa riakwa nĩ ũndũ mũrĩ a Kristũ, ndarĩ hĩndĩ akoorwo nĩ igai riake.” **42** “Na mũndũ ũrĩa wothĩ ũgaatũma kamwe ga twana tũtũ tũnjĩtikĩtie kehie, wega nĩ mũndũ ũcio ohererwo ihiga rĩa gĩthĩĩ ngingo na aikio thĩĩnĩ wa iria. **43** Guoko gwaku kũngĩtũma wĩhie, gũtinie. Nĩ kaba ũtoonye muoyo-inĩ wĩ kionje, **44** gũkĩra ũthĩĩ Jehanamu kũria kũrĩ mwaki ũtahoraga ũrĩ na moko meerĩ. (Geenna g1067) **45** Nakuo kũgũrũ gwaku kũngĩtũma wĩhie, gũtinie. Nĩ kaba ũtoonye muoyo-inĩ ũrĩ gĩthua, gũkĩra ũkio Jehanamu ũrĩ na magũrũ meerĩ. (Geenna g1067) **46** Kũu kĩgunyũ kĩria kĩmarĩiaga gĩtikuaga, naguo mwaki ũrĩa ũmacinaga ndũhoraga. **47** Na riitho riaku rĩngĩtũma wĩhie, rĩkũire. Nĩ kaba ũtoonye ũthamaki-inĩ wa Ngai ũrĩ na riitho rĩmwe gũkĩra ũkio Jehanamu ũrĩ na maithe meerĩ, (Geenna g1067) **48** kũu “kĩgunyũ kĩria kĩmarĩiaga gĩtikuaga, naguo mwaki ũrĩa ũmacinaga ndũhoraga.” **49** Mũndũ o wothĩ agekĩrwo mũcamo wa cumbĩ nĩ mwaki, (na igongona o rĩothe rĩkĩrwo mũcamo na cumbĩ). **50** “Cumbĩ nĩ mwega, no cumbĩ ũngĩkorwo nĩũthĩrĩthe mũcamo wago-rĩ, ũngĩcoka gũcamithio ta cumbĩ na kĩ? Tuikai cumbĩ, na mũkaranagie na thayũ.”

10 Jesũ agĩcoka akiuma kũu agĩthĩĩ bũrũri wa Judea na mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Jorodani. O rĩngĩ andũ ikundi magũka kũrĩ we, nake akĩmaruta ũhoro o ta ũrĩa aamenyerete gwĩka. **2** Na Afarisai amwe magũka kũrĩ we makienda kũmũgeria, makĩmũũria atĩrĩ, “Watho nĩwĩtikĩrĩtie mũndũ atigane na mũtumia wake?” **3** Nake agĩcoka ũhoro, akĩmooria atĩrĩ, “Musa aamwathire mwĩkage atia?” **4** Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Musa nĩetĩkagĩria mũndũ aandĩkire mũtumia wake marũa ma gũtigana nake, amũte.” **5** Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Musa aamwandĩkĩre watho ũcio tondũ wa ũrĩa

muomĩtie ngoro cianyu. **6** No kuuma o kĩambĩrĩria, Ngai ‘ombire mũndũ mũrũme na mũndũ-wa-nja’. **7** ‘Gĩkĩ nĩkio gĩtũmaga mũndũ mũrũme atĩge ithe na nyina na anyiitane na mũtumia wake, **8** nao eerĩ magatuĩka mwĩrĩ ũmwe.’ Nĩ ũndũ ũcio, acio ti andũ eerĩ rĩngĩ, no nĩ mũndũ ũmwe. **9** Nĩ ũndũ ũcio, arĩa Ngai anyiitithanĩtie, mũndũ ndakanamatigithanie.” **10** Na maatoonya nyũmba thĩĩnĩ, arutwo makĩũria Jesũ ũhoro ũcio o rĩngĩ. **11** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũndũ o wothĩ angĩtigana na mũtumia wake acooke ahikie mũtumia ũngĩ, mũndũ ũcio nĩ atharĩtie. **12** Nake mũtumia angĩtigana na mũthũuriwe, ahikĩre mũndũ mũrũme ũngĩ, o nake nĩ atharĩtie.” **13** Nao andũ makĩrehera Jesũ twana tũnini nĩguo atũhutie, no arutwo ake makĩmakaania. **14** Rĩrĩa Jesũ oonire ũguo, akĩrakara, akĩmeera atĩrĩ, “Rekei twana tũu tũũke kũrĩ nĩ, tigai gũtũgĩria, nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai nĩ wa arĩa matariĩ ta tuo. **15** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũrĩa wothĩ ũtakamũkĩra ũthamaki wa Ngai ta kaana ndakaũtoonya o na atĩa.” **16** Nake akĩoya twana tũu, agĩtũgĩrĩra moko, agĩtũrathima. **17** Na rĩrĩa Jesũ oimagaraga, mũndũ ũmwe niateng’erire harĩ we, agĩturia ndu mbere yake, akĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani mwega, ingĩka atĩa nĩguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?” (aiōnios g166) **18** Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ūkũnjĩta mwega nĩkĩ? Gũtĩrĩ o na ũmwe mwega, tĩga o Ngai we wiki. **19** Wee nĩ ũũ ũrĩa maathani moigĩte: ‘Ndũkanoragane, na ndũkanatharanie, na ndũkanaĩye, na ndũkanaigĩrĩre mũndũ ũrĩa ũngĩ kĩgeenyoo, na ndũkanaheenanie, na tĩia thoguo na nyũkwa.’” **20** Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, macio mothe ndũire ndĩmarũmitie kuuma ndĩ mũnini.” **21** Nake Jesũ amũrora, akĩmwenda, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ ũndũ ũmwe ũtigairie: Thĩĩ wendie indo ciaku ciothe iria ũrĩ nacio ũhe athĩĩni mbeeca icio, na nĩũkagira na mũthĩthũ igũrũ. Ūcooke ũũke, ũnũmĩrĩre.” **22** Mwanake ũcio agĩtukia gĩthĩithi. Agĩthĩĩ arĩ na kĩeha, tondũ aarĩ na ũtonga mũingĩ. **23** Nake Jesũ akĩhũgũra, akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Kaĩ nĩ ũndũ wĩ hinya gĩtonga gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai-ĩ!” **24** Nao arutwo makĩgega maigua ciugo ciake. No Jesũ akiaga o rĩngĩ atĩrĩ, “Ciana, kaĩ nĩ ũndũ wĩ hinya gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai-ĩ! **25** Nĩ ũhũthũ ngamĩĩra kũhungura irima rĩa cindano gũkĩra gĩtonga gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai.” **26** Arutwo ake magĩkĩrĩrĩria kũgega, makĩũrania atĩrĩ, “Nũũ ũngĩkĩhonoka?” **27** Nake Jesũ akĩmarora, akĩmeera atĩrĩ, “Harĩ mũndũ ũndũ ũyũ ndũngĩhoteka, no harĩ Ngai tĩguo; maũndũ mothe nĩ mahotekaga nĩ Ngai.” **28** Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Ithũĩ tũtigĩte maũndũ mothe tũgakũrĩmĩrĩra!” **29** Nake Jesũ akĩmũcokeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, gũtĩrĩ mũndũ ũtigite mũciĩ kana arĩa a nyina, kana aarĩ o rĩngĩ atĩrĩ, kana nyina, kana ithe, kana ciana, o na kana ithaka nĩ ũndũ wakwa, na nĩ ũndũ wa Ūhoro-ũria-Mwega, **30** ũtakaha ũtonga maita igana matukũ maya tũrĩ, na aheo maita igana ma nyũmba, na arĩa a nyina, na aarĩ a nyina, na manyina, na ciana o na ithaka, na hamwe na macio, minyamaro. Na ihinda rĩrĩa rĩgooka aheo muoyo wa tene na tene. (aiōn g165, aiōnios g166) **31** No rĩrĩ, andũ aingĩ arĩa marĩ mbere nĩmagatuĩka a thuutha, na a thuutha matũũke a mbere.” **32** Na rĩrĩa maarĩ njĩra-inĩ makĩambata

merekreire Jerusalemu, Jesu amatongoretie, arutwo ake nĩmagegire, nao aĩa maamarũĩĩrie magĩĩtigĩra. O rĩngĩ Jesu agĩtwara arutwo aĩa ikũmi na eerĩ keherĩnĩ, akĩambĩrĩria kũmeera maũndũ marĩa maakirie kũmũkora. **33** Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩtũkwambata tũthĩĩ Jerusalemu, nake Mũrũ wa Mũndũ nĩegũkũnyanĩrwo kũrĩ athĩnjĩrĩ-Ngai aĩa anene na kũrĩ arutani a watho. Nao mamũtũire kũuragwo na mamũneane kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, **34** nao mamũnyũrũrie na mamũtũire mata, na mamũhũire iboko o na mamũũrage. No thuutha wa mĩthenya itatũ niakariũka.” **35** Na rĩrĩ, Jakubu na Johana, ariũ a Zebedi, magũka kũrĩ Jesũ. Makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, tũkwenda ũtũkĩre o ũria tũgũkũhooya.” **36** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Mũkwenda ndĩmwĩkĩre atĩa?” **37** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ũtũtũkĩrie tũgaikara ũmwe guoko-inĩ gwaku kwa ũrio na ũria ũngĩ guoko-inĩ gwaku kwa ũmotho rĩrĩ-inĩ waku.” **38** Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũtũũ kĩrĩa mũrahooya. Mwahota kũnyũira gĩkombe kĩrĩa nĩ ngũnyũira, kana mũbatithio na ũbatithio ũria ngũbatithio naguo?” **39** Nao magĩcookia atĩrĩ, “Iĩ no tũhote.” Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Gĩkombe kĩrĩa ngũnyũira nĩ mũkaanyũira, o na mũbatithio na ũbatithio ũria ngũbatithio naguo. **40** No ha ũhoro wa gũikara guoko-inĩ gwakwa kwa ũrio kana kwa ũmotho ti nĩ heanaga. Itĩ icio ikaheo aĩa mathondekeirwo cio.” **41** Rĩrĩa arutwo acio angĩ ikũmi maiguire ũhoro ũcio, makĩrakarĩra Jakubu na Johana. **42** Nake Jesũ akĩmeeta hamwe akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ mũũ atĩ andũ aĩa matuuagwo aathani a andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmetũũgagĩria igũrũ rĩao, nao anene ao nĩmamaathaga. **43** No rĩrĩ, inyũĩ mũtitarĩĩ ũguo. Handũ ha ũguo, ũria wothe ũngiinda gũtũika mũnene thĩĩnĩ wanyu no nginya atũũke ndungata yanyu, **44** nake ũria wothe ũkwenda gũtũika wa mbere thĩĩnĩ wanyu, no nginya atũũke ngombo ya andũ othe. **45** Nĩgũkorwo o na Mũrũ wa Mũndũ ndookire gũtungatĩrwo, no ookire gũtungata na arute muoyo wake nĩguo arihe thogora wa gũkũũra andũ aingĩ.” **46** Nao magĩkinya Jeriko. Na rĩrĩa Jesũ na arutwo ake, hamwe na kĩrĩndĩ kĩnene moimaga itũũra-inĩ rĩu, mũndũ warĩ mũtumumu wetagwo Baritimayo (ũguo nĩ kuuga mũrũ wa Timayo), aikarĩthe thĩ mũkĩra-inĩ wa njĩra akĩhooya thendi. **47** Na rĩrĩa aiguire atĩ nĩ Jesũ wa Nazarethi, akĩambĩrĩria kwanĩrĩra akiugaga atĩrĩ, “Jesũ, Mũrũ wa Daudi, njiguĩra tha!” **48** Andũ aingĩ makĩmũkaania, makĩmwĩra akire, nowe agĩkĩrĩrĩria kwanĩrĩra, akiugaga atĩrĩ, “Mũrũ wa Daudi, njiguĩra tha!” **49** Nake Jesũ akĩrũgama, akiuga atĩrĩ, “Mwĩtei.” Nĩ ũndũ ũcio magĩĩta mũndũ ũcio warĩ mũtumumu, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wiyũmĩrĩrie! Rũgama! Nĩaragwĩta.” **50** Agĩteania nguo yake ya igũrũ, agũũkĩra na ihenya agĩthĩĩ harĩ Jesũ. **51** Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ŭkwenda ngwĩkĩre atĩa?” Nake mũndũ ũcio warĩ mũtumumu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũrutani, ngwenda o njooke kuona.” **52** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩthĩire, wĩtikio waku nĩguo watũma ũhone.” O rĩmwe akĩambĩrĩria kuona, nake akĩrũmĩra Jesũ.

11 Na rĩrĩ, maakuhĩrĩria itũũra rĩa Jerusalemu, maakinya matũũra ma Bethifage na Bethania hau Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaĩyũ-rĩ, Jesũ agĩtũma arutwo

ake eerĩ, **2** akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩĩ itũũra rĩrĩa rĩrĩ mbere yanyu, na mwatoonya o ũguo, nĩmũkuona njau ya ndigiri yohetwo hau, nayo ndĩrĩ yakuaa mũndũ. Mĩohorei mũmĩrehe. **3** Na mũngĩũrio nĩ mũndũ atĩrĩ, ‘Mũreka ũguo nĩkĩ?’ Mwĩre atĩrĩ, ‘Mwathani niabatarĩtio nĩyo na nĩekũmĩcookia haha o narua.’” **4** Nao magĩthĩĩ magĩkora njau ya ndigiri yohetwo mũromo-inĩ handũ nja, hakuhi na njĩra. Na rĩrĩa maamĩohoraga-rĩ, **5** andũ aĩa maarũngĩ ho makĩmooria atĩrĩ, “Mũrohora njau iyo nĩkĩ?” **6** Nao makĩmacookeria o ũria Jesũ aamerĩte, nao andũ acio makĩmetĩkĩria mathĩĩ nayo. **7** Rĩrĩa maatwarĩre Jesũ njau iyo, makĩmĩtandika nguo ciao nake Jesũ agĩkuuo nĩyo. **8** Andũ aingĩ makĩara nguo ciao njĩra-inĩ, nao aĩa angĩ makĩara mathĩgĩ marĩa maatuĩte mĩgũnda-inĩ. **9** Andũ aĩa maatongoretie na aĩa maamũmĩte thuutha makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Hosana!” “Kũrathimwo-rĩ, nĩ ũria ũgũũka na rĩĩtwa rĩa Mwathani!” **10** “Kũrathimwo-rĩ, nĩ ũthamaki ũria ũgũũka, ũria wa ithe witũ Daudi!” “Hosana igũrũ o igũrũ!” **11** Nake Jesũ aatoonya Jerusalemu, agĩthĩĩ hekarũ-inĩ. Na aarĩkia kũĩrorangĩra maũndũ mothe, akiumagara agĩthĩĩ Bethania hamwe na arutwo aĩa ikũmi na eerĩ, tondũ kwari hwaĩ-inĩ. **12** Mũthenya ũyũ ũngĩ rĩrĩa moimaga Bethania, Jesũ akĩũgua ahũtĩĩ. **13** Nake akĩona mũkũyũ warĩ haraaya ũri na mathangũ maruru agĩthĩĩ kũrora kana warĩ na ngũyũ. Aakinya harĩ guo, agĩkora ndwarĩ na ngũyũ tĩga o mathangũ, tondũ ndĩarĩ hĩndĩ ya mĩkũyũ gũciara. **14** Nake akĩĩra mũkũyũ ũcio atĩrĩ, “Mũndũ ndakanarie maciara maku nginya tene.” Nao arutwo ake makĩũgua akiuga ũguo. (aiĩon g165) **15** Na maakinya Jerusalemu, Jesũ agĩtoonya hekarũ thĩĩnĩ, akĩambĩrĩria kũrutũũra aĩa maagũruga, na aĩa meeendanagĩria kuo. Akĩng’aurania metha cia aĩa maakũũranagĩa mbeeca, o na itĩ cia aĩa meendagia ndutara, **16** na ndangĩetĩkĩrĩrie mũndũ o na ũrikũ ahĩtũkĩrie kĩndũ gĩa kwendia kũu nja cia hekarũ. **17** Na rĩrĩa aamarutaga, akĩmooria atĩrĩ, “Gĩthĩ ũhoro ndwandikitwo atĩrĩ, “Nyũmba yakwa iĩgeetagwo nyũmba ya mahooya ya kũhooyagĩrwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe?” No inyũĩ mũmĩtũite ‘ngurunga ya atunyani.’” **18** Nao athĩnjĩrĩ-Ngai aĩa anene na arutani a watho maigua ũguo, makĩambĩrĩria gũcaria ũria mangĩmũũruga, nĩ ũndũ nĩmamwĩtigagĩra, tondũ kĩrĩndĩ gĩothe nĩkĩagegetio nĩ ũrutani wake. **19** Gwakinya hwaĩ-inĩ, Jesũ na arutwo ake makĩuma itũũra rĩa. **20** Rũciĩnĩ, makĩhĩtũka makĩona mũkũyũ ũria Jesũ aarumĩite ũũmĩte wothe nginya mĩri. **21** Petero akĩrĩrikana ũhoro wa mũkũyũ ũcio, akĩĩra Jesũ atĩrĩ, “Rabii, ta rora! Mũkũyũ ũria ũrarumire-rĩ, nĩũũmĩte!” **22** Nake Jesũ akĩmũcookeria, akĩmeera atĩrĩ, “Itĩkiai Ngai. **23** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ angĩkeera kĩrĩma gĩkĩ atĩrĩ, ‘Thĩĩ, wĩkĩie iria-inĩ,’ na ndagathanganie ngoro-inĩ yake, no etikie atĩ ũria oiga nĩũgũwĩkĩra-rĩ, niagekĩrwo ũndũ ũcio. **24** Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, ũria wothe mũrĩhooyaga mũheo, itĩkagĩai atĩ nĩ mũrĩkĩtie kũwamũkĩra, naguo nĩũrĩtũikaga wanyu. **25** Na rĩrĩa mwarũgama mũhohe, mũrekanagĩre angĩkorwo mũrĩ ũthũ na mũndũ, nĩgeetha ithe wanyu ũria ũrĩ igũrũ o nake amũrekaagĩre mehĩa manyu.” (**26** No mũngĩkorwo mũtĩrekanagĩra mehĩa, nake ithe wanyu ũria ũrĩ igũrũ

ndarimurekagira mehia manyu.) **27** Magikinya o ringi Jerusalem, na riria Jesu aaceeraga kuu nja cia hekaru, athinjiri-Ngai aria anene, na arutani a watho, o na athuuri magiuka kuri we. **28** Makimuria atiri, “Wikaga maundu maya na uhoti uriku? Na nuu wakuheire uhoti wa gwika maundu maya?” **29** Nake Jesu akimacookeria atiri, “Ningumuria kiuria kimwe. Mwanjookeria, na nii ningumwira njikaga maundu maya na uhoti uriku. **30** Ubathithwa wa Johana-ri, waimire iguru kana kuri andu? Njookeriai!” **31** Makiaraniria o ene uhoro ucio, makirana atiri, “Tunguiga ati, ‘Waimire iguru’, eguturia atiri, ‘Mwakiregire kumwitikia niki?’ **32** No tunguiga atiri, ‘Waimire kuri andu’” (Nimetigagira andu, tondū andu othe moof kuna ati Johana aari munabii.) **33** Ni undu ucio magicookeria Jesu atiri, “Ithu tuiti.” Nake Jesu akimeera atiri, “O na nii ndikumwira njikaga maundu maya na uhoti uriku.”

12 Nake akiambiriria kumahe uhoro na ngerekano, akimeera atiri, “Mundu umwe niahaandire mugunda wake mthabibu. Agika rugiri rugithiururukiria mugunda ucio, na akienja irima ria kuhihira thabibu, na agika nyumba ndaaya na iguru ya arangiri. Agicooka agikomborithia mugunda ucio kuri arimi ang, na agithii rugendo. **2** Na riri, hindi ya magetha yakinya-ri, agituma ndungata yake kuri akombori acio igire maciaro mamwe ma mugunda ucio wa mthabibu. **3** Nao makiminyiita makimihura, na makimilingata itari na kindu. **4** Agicooka akimatumira ndungata ingi; nao magitihia ndungata iyo mutwe na makimika maundu ma thoni. **5** Na o ringi agituma ndungata ingi, nayo makimuraga. Niatumire ndungata ingi nyingi, imwe ciacio magicihura, na iria ingi magicuraga. **6** “Mundu ucio ndaari na mundu ung watigaire wa gutuma, tiga o muriu wake uria eendete muno. Akimutuma thuutha wa acio ang othe, akiuga atiri, ‘Nimeguthia muri wakwa.’ **7** “No akombori acio makirana atiri, ‘Uyu niwe ukagaya mugunda uyu. Uhai, rekei tumurage, nguo igai riake rigaatuika riitu.’ **8** Ni undu ucio makiminyiita, makimuraga, makimukia nja ya mugunda ucio wa mthabibu. **9** “Riu-ri, mwene mugunda ucio ageeka atia? Agooka oorage akombori acio, acooke ahe andu ang mugunda ucio. **10** Kai mutari mwathoma maandiko maya: “Ihiga riria aaki maaregire, nirio rituikite ihiga inene ria koine; **11** Mwathani niwe wikite undu ucio, naguo ni wa magegania tukiwona?” **12** Magicaria uria mangiminyiita tondū nimamenyire aaragia uhoro wao na ngerekano iyo, no nimetigagira kirindi; ni undu ucio magitigana nake, magithii. **13** Thuutha ucio magituma Afarisai amwe na Aherodia kuri Jesu nguo mamutege na mario yake. **14** Magiuka kuri we makimwira atiri, “Murutani, nituu ati uri mundu wa ma. Ndwigatigira andu, tondū ndurumbuyagia uria mahaana; no urutanaga uhoro wa Ngai na ma. Riu-ri, ni kwagiriire kurutira Kaisari mbeeca cia igooti, kana aca? **15** Turutage kana tuitikarutage?” No tondū Jesu niamenyaga uhinga wao, akimooria atiri, “Murenda kungeria niki? Ta ndeherai dinari ndimione.” **16** Makimurehara dinari iyo, nake akimooria atiri, “Mbica

ino na riutwa riri ni cia u?” Nao makimucookeria atiri, “Ni cia Kaisari.” **17** Nake Jesu akimeera atiri, “Rutagirai Kaisari kira kiri giake, na murutagire Ngai kira kiri giake.” Nao makigegio niwe. **18** Ningi Asadukai, aria moigaga ati gutiri uhoro wa kuriuka magiuka kuri Jesu na makimuria atiri, **19** “Murutani, Musa aatwandikiire ati muru wa nyina na mundu angikua atige mutumia atari na ciana-ri, mundu ucio no nginya ahikie mutumia ucio watigwo, aciarire muru wa nyina ciana. **20** Na riri, kwar aaanake mugwanja a nyina umwe. Wa mbere akihikania na agikua, na ndatige ciana. **21** Nake wa keeri akihikia mutumia ucio wa ndigwa, no o nake agikua na ndatige ciana. O na wa gatatu nake agika o uguo. **22** Uhoro wa ma ni ati, gutiri o na umwe wa acio mugwanja watigire ciana. Thuutha wao othe, mutumia ucio o nake agikua. **23** Riu-ri, hindi ya kuriuka mutumia ucio agaakorwo ari wa u, nigukorwo othe mugwanja nimamuhikite?” **24** Nake Jesu akimacookeria atiri, “Nimuhitite tondū mutiui Maandiko kana hinya wa Ngai? **25** Riria akuu makariuka, matikahikania kana mahike; magatuika ta araka aria mari kuu iguru. **26** Naguo ha uhoro wa akuu kuriuka-ri, kai mutathomete ibuku-ini ria Musa, uhoro ukoni kihinga kira kiahiga, na uria Ngai aamwiriire atiri, ‘Nii ni nii Ngai wa iburahimu na Ngai wa Isaaka, o na Ngai wa Jakubu?’ **27** We ti Ngai wa aria akuu, no ni wa aria mari muoyo. Inyui muhitite muno.” **28** Na riri, murutani umwe wa watho nokire akiuga makaria. Aamenya ati Jesu niamacookeire icooko riega-ri, akimuria atiri, “Hari maathani maria mangi mothe-ri, ni ririkuri ria bata muno?” **29** Jesu agicookia atiri, “Riathani riria ria bata muno ni riri: ‘Thikiriria, inyui Israeli, Mwathani Ngai witu, Mwathani ni umwe. **30** Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku othe, na muoyo waku wotho, na meciiria maku mothe, na hinya waku wotho.’ **31** Nario ria keeri ni riri: ‘Endaga mundu uria ung o ta uria wiendete wee mwene.’ Gutiri riathani ringi inene kuri macio.” **32** Nake mundu ucio agicookia atiri, “Murutani, ti-itheru niwoiga wega ati Ngai ni umwe na gutiri ung tiga we! **33** Ningi umwende na ngoro yaku othe, o na umeno yaku wotho, o na hinya waku wotho; o nakuo kwenda mundu uria ung o ta uria wiendete wee mwene, ucio ni undu uri bata gukira maruta mothe ma njino na magongona.” **34** Riria Jesu oonire niacookia wega, akimwira atiri, “Wee-ri, nduri haraaya na ithamaki wa Ngai.” Na kuuma hindi iyo gutiri mundu wacookire kumiriria kumuria ciuria ingi. **35** Na riri, Jesu akirutana nja-ini cia hekaru akimooria atiri, “Ni kii gitumaga arutani a watho moige ati Kristu ni muru wa Daudi? **36** Daudi we mwene, akiaria ari na Roho Muthero, oigire atiri: “Mwathani eerire Mwathani wakwa atiri: ‘ikara guoko-ini gwakwa kwa urio nginya ngaiga thu ciaku rungu rwa makinya maku.”” **37** Daudi we mwene aramwita ‘Mwathani.’ Angituka muruwa atia?” Na ni haari na gikundi kinene kia andu kiamuthikagiria gikenete. **38** Ningi Jesu akirutana, akiuga atiri, “Mwimenyagiriire arutani a watho. Mendete guthii mehumbite nguo iria ndaaya na kugeithagio ni andu othe riria mekugera ndunyui-ini, **39** na makenda guikaragira iti iria cia bata

thunagogi-ini, na gũikara handũ ha andũ arĩa atĩku maruga-inĩ. **40** Na no-o matoonyagĩrĩa nyũmba cia atumia a ndigwa makamatunya indo ciao, na nĩguo meyonanie, makahooya mahooa maraihu. Andũ ta acio nĩ makaaherithio mũno makĩria.” **41** Jesũ agũikara thĩ ang’etheire harĩa heekagĩrwo maruta, akĩĩrorera ũria gĩkundi kũu kĩaohothaga. Andũ aingĩ itonga makĩhotha mbeeca nyingĩ. **42** No mũtũmia ũmwe wa ndigwa warĩ mũthĩni agũika akĩhotha tũthendi twĩrĩ tũnini mũno twa gĩcango tũria twarĩ mũigana wa mbeeca ĩmwe. **43** Jesũ agũita arutwo ake hari we, akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũtũmia ũyũ wa ndigwa mũthĩni nĩekĩra mbeeca nyingĩ kigĩna-inĩ gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. **44** Acio angĩ othe maheana kũringana na ĩuingĩ wa ũtonga wao, no mũtũmia ũyũ aheana kĩria gĩothe oima nakĩo, o na arĩ mũthĩni-rĩ, aheana mũthithũ wake wothe.”

13 Na rĩria Jesũ oimaga hekarũ-inĩ, ũmwe wa arutwo ake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, ta rora! Mahiga maya kaĩ nĩ manene-ĩ! Kaĩ nyũmba ici nĩ thaka-ĩ!” **2** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩũrona nyũmba ici nene ũũ? Gũtirĩ ihiga o na rĩmwe rĩa maya rĩgaakorwo rĩrĩ igũrũ wa rĩria rĩngĩ; mothe nĩmakamomorwo.” **3** Rĩria Jesũ aikarĩte thĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaĩyũ ang’etheire hekarũ-rĩ, Petero na Jakubu na Johana na Andrea makĩmũria marĩ keheri-inĩ atĩrĩ, **4** “Ta twĩre, maũndũ macio mageekĩka rĩ? Na kimenyithia atĩ maũndũ macio marĩ hakuhi gwikĩka nĩ kĩrikũ?” **5** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩre mũtikanahenno nĩ mũndũ o na ũrikũ. **6** Andũ aingĩ nĩ magooka na rĩitwa rĩakwa makiugaga atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ nĩ Kristũ,’ na nĩmakahenno andũ aingĩ. **7** Rĩria mũkaigua mbaara na mũhuhu wa mbaara mũtikanamake. Maũndũ ta macio no nginya mekĩke, no rĩrĩ, ithĩrĩro ti rĩkinyu. **8** Rũrĩrĩ nĩrũgookĩria rĩria rĩngĩ, na ũthamaki ũũkĩrĩre ũthamaki ũria ũngĩ. Nĩgũkaagĩ na ithingithia kũndũ na kũndũ, o na kũgĩe ng’aragu. Maũndũ maya nĩ kĩambĩrĩria kĩa ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrĩmwũ. **9** “No inyuĩ-rĩ, ikaragai mwĩguĩte. Nĩmũkaneanwo kũrĩ ciana cia athuuri na mũhũũrwo iboko thĩini wa thunagogi. Nĩmũkarũgama mbere ya aathani na athamaki nĩ ũndũ wakwa, mũtũike aira akwa kũrĩ o. **10** Naguo ũhoro-ũria-Mwega no nginya wambe ũhunjo kũrĩ ndũrĩrĩ ciothe. **11** Rĩria rĩothe mũkaanyĩtwo mũtwarwo mũgaciirithio, mũtikanetange mũgĩciiria ũria mũkoiga. Inyuĩ mũkoiga o ũria mũkaahotithio hĩndĩ ĩyo, nĩgũkorwo ti inyuĩ mũgaakorwo mũkĩaria, no nĩ Roho mũtheru. **12** “Mũndũ niagakunyanĩra mũrũ wa nyina ooragwo, na ithe wa mũndũ akunyanĩre mwana wake, o na ciana nĩkaremera aciari a cio na imoragithie. **13** Andũ othe nĩmakamũmena nĩ ũndũ wakwa, no ũria ũgaakĩrĩria nginya hĩndĩ ya mũthia nĩakahonoka. **14** “Rĩria mũkoona kĩria kĩrĩ thaahu na gĩa kũrehe ihooru kĩarũgama harĩa gĩtagĩrĩrwo nĩ kũrũgama-rĩ, (ũria ũrathoma nĩamenye ũhoro ũcio), hĩndĩ ĩyo arĩa marĩ Judea nĩmoorĩre irĩma-inĩ. **15** Mũndũ ũria wothe ũgaakorwo arĩ nyũmba yake igũrũ ndakanaharũrũke kana atoonye kũruta kĩndũ nyũmba. **16** Nake mũndũ ũria ũgaakorwo arĩ mũgũnda ndagacooke mũciĩ kũgĩra

nguo ciake. **17** Kaĩ atumia arĩa magaakorwo marĩ na nda na arĩa magaakorwo makĩongithia hĩndĩ ĩyo nĩmagakorwo marĩ na haaro-ĩ! **18** Hooyagai Ngai atĩ maũndũ macio matikanakinye hĩndĩ ya heho, **19** nĩ ũndũ matukũ macio gũgaakorwo na mĩnyamaro ĩtarĩ yoneka ĩngĩ tayo kuuma kĩambĩrĩria rĩria Ngai ombire thĩ nginya rĩu, na gũtikoneka ĩngĩ tayo. **20** Tiga Mwathani anyihanyĩhirie matukũ macio, gũtirĩ mũndũ ĩngĩgatigara. No tondũ wa andũ ake arĩa aamũre, matukũ macio nĩmagakuhĩho. **21** Hĩndĩ ĩyo mũndũ o na ũrikũ angĩkamwĩra atĩrĩ, ‘Kristũ arĩ haha!’ kana amwĩre atĩrĩ, ‘Kristũ arĩ haaria!’ mũtikanetikie ũhoro ũcio. **22** Nĩgũkorwo Kristũ a maheeni na anabĩ a maheeni nĩmakeyumĩria monanie morĩrũ na marĩnge ciana nĩguo mahĩtithie andũ arĩa aamũre, korwo no kũhoteke. **23** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ikaragai mwĩguĩte tondũ nĩndamwĩra maũndũ mothe mbere ya ihinda rĩtanakinya. **24** “No ihinda-inĩ rĩu, thuutha wa maũndũ macio ma mĩnyamaro, “rĩria nĩrikagĩa nduma, naguo mweri ndũkaara; **25** njata nacio nĩikaagũia kuuma igũrũ, namo maahinya ma igũrũ nĩmakenyenyio.” **26** “Hĩndĩ ĩyo andũ nĩ makoona Mũrũ wa Mũndũ agũika arĩ thĩini wa matu, arĩ na hinya mũingĩ mũno o na riiri. **27** Nake niagatũma arĩa ake macoocanĩrĩre andũ ake arĩa aamũre kuuma mĩena ĩna rĩria yumaga rĩhuho, o na kuuma ituri ciothe cia thĩ na cia igũrũ. **28** “Na rĩrĩ, mwĩrutei na mũkũyũ: Rĩria honge ciaguo ciarikia gũthundũra na ciaruta mathangũ-rĩ, nĩmũmenyaga atĩ hĩndĩ ya rĩua rĩrĩ hakuhi. **29** ũguo noguo, rĩria mũkoona maũndũ macio magĩkĩka mũkaamenya ihinda rĩrĩ hakuhi, rĩrĩ o mũromo-inĩ. **30** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, rĩciaro rĩrũ rĩtigaathira nginya maũndũ macio mothe makaahingio. **31** Igũrũ na thĩ nĩgathira, no ciugo ciakwa itigathira. **32** “Gũtirĩ mũndũ o na ũrikũ ũũ ũhoro wa mũthenya ũcio kana ithaa rĩu, o na arĩa a igũrũ matiũ, o na Mũrĩu ndoo, tiga ithe wiki! **33** Ikaragai mwĩguĩte! Ikaragai mwĩhũgĩte! Mũtiũ rĩria ihinda rĩu rĩgaakinya. **34** Gũkahaana ta mũndũ ũgũthĩ rĩngũdo ũria atigaga egaira ndungata ciake irorage mũciĩ, o ndungata akamĩhe wĩra wayo, na agatiga atha mũikaria wa mũrango o nake aikarage ehũũgĩte. **35** “Nĩ ũndũ ũcio, ikaragai mwĩguĩte tondũ mũtiũ rĩria mwene mũciĩ agacooka, kana agooka hwaĩ-inĩ, kana ũtukũ gatagati, kana ngũkũ ikĩgamba, o na kana gũgĩthererũka. **36** O rĩria angũũka-rĩ, mũtikanareke amũkore mwĩrĩgĩtwo. **37** ũguo ngũmwĩra, noguo ngwĩra andũ othe, atĩrĩ, ‘Ikaragai mwĩguĩte.’”

14 Na rĩrĩ, gwatigaire o mũthenya rĩrĩ nĩguo kũgĩe na Gĩathĩ kĩa Bathaka na kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mĩkĩre Ndawa ya Kũĩmbia, nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho nĩmacaragia ũria mangĩnyĩtithia Jesũ na njira ya wara nĩguo mamũũrage. **2** Makiuga atĩrĩ, “No tũtingĩmũnyĩta hĩndĩ ya Gĩathĩ, tondũ andũ mahota kũruta haaro.” **3** Na rĩria arĩ itũũra-inĩ rĩa Bethania kwa mũndũ wetagwo Simoni ũria warĩ na mangũ, aikarĩte metha-inĩ akĩria irio-rĩ, nĩhookire mũndũ-wa-nja arĩ na cuba ya maguta ma goro mũno na manungĩ wega. Akĩũraga cuba ĩyo na akĩmũtĩrĩria maguta macio mũtwe. **4** Andũ amwe arĩa maarĩ kuo makĩguwa ũũru, makĩũrania

atirī, “Maguta maya maitangwo ūguo niki? **5** Maguta macio nīmangēndio mbeeca ikirite mūcara wa mūdū wa mwaka mūgima nacio mbeeca icio iheo athiini.” Magikūuma mūdū-wa-nja ūcio marī na ūūro. **6** Nowe Jesū akimeera atirī, “Tiganai nake, mūramūtanga niki? Nianjika ūndū mwega mūno. **7** Athiini marikoragwo na inyuū hīndi ciothe na no mūmateithie hīndi iria yothe mūngienda. No nī mūtirikoragwo na nī hīndi ciothe. **8** Anjika o ūria angiahota. Atiriria mwirī wakwa maguta o mbere nī ūndū wa kūhaariria gūthikwo gwakwa. **9** Ngūmwira atirī na ma, kūria guothe ūhoro-ūyū-Mwega ūkaahunjagio thiini wa thī, ūguo eka nīukeeragwo andū nigeetha arikanagwo.” **10** Hīndi iyo Judasi Mūsikariota, ūmwe wa ariā ikūmi na eerī, agithiī kūrī athinjiri-Ngai ariā anene agakunyanire Jesū kūrī o. **11** Nao magikena mūno maigua ūguo na makīmūra nimekūmūhe mbeeca. Nī ūndū ūcio Judasi agicaria mweke wa kūmūneana kūrī o. **12** Mūthenya wa mbere wa Giathi kīa Migate itarī Mūkire Ndawa ya Kūmbia, o ūria wathinjagwo gatūrūme ka Bathakari, arutwo a Jesū makīmūria atirī, “Ūkwenda tūthiī kū tūkaharirie nīguo ūkarīre irio cia Bathaka kuo?” **13** Nī ūndū ūcio agitūma arutwo ake eerī akimeera atirī, “Thiī mūtoonye itūūra, na nī mūgūcemania na mūdū ūkūite ndigithū ya maaī. Mūrūmirirei. **14** Kūria egūtoonya mwire mwene nyūmba iyo atirī, ‘Mūrutani arooria atirī, nyūmba yakwa ya ageni iri ha, haria ingirira irio cia Bathaka na arutwo akwa?’ **15** Nake nīekūmunio nyūmba nene ya igūrū ikirītwo indo na igathondekwo wega. Haaririai irio cia Bathaka iitū kuo.” **16** Arutwo acio makiumagara, magitooanya itūūra, magikora maūndū mahaana o ta ūria Jesū aamerite. Nī ūndū ūcio makīhaariria irio cia Bathaka. **17** Na gwakinya hwaī-inī, Jesū agikinya kuo marī na arutwo ariā ikūmi na eerī. **18** Maikarite metha-inī makiria akimeera atirī, “Ngūmwira atirī na ma, ūmwe wanyu nīekūngunyanira, ūmwe wa ariā mararīanira na nī.” **19** Makinyiitwo nī kieha mūno, na o ūmwe akamūria atirī, “Ti-itherū hihī nī nī?” **20** Jesū akimacookeria akimeera atirī, “Nī ūmwe wanyu inyuū ikūmi na mēri, ūria ūgūtobokanira mūgate mbakūri-inī hamwe na nī. **21** Mūrū wa Mūdū egūthiī o ta ūria ūhoro wake wandikītwo. No mūdū ūria ūgaakunyanira Mūrū wa Mūdū kai ari na haaro-i! Nī kaba mūdū ūcio atangīaciariirwo.” **22** Ningī o makirīaga-rī, Jesū akioya mūgate, agicookia ngaatho, agicooka akīwenyūrangā, akihe arutwo ake, akiuga atirī, “Oyai; ūyū nīguo mwirī wakwa.” **23** Agicooka akioya gikombe, agicookia ngaatho akīmanengera, nao othe magikinyūira. **24** Akimeera atirī, “Ino nīyo thakame yakwa ya kirīkanirō, iria ititītwo nī ūndū wa andū aingi. **25** Ngūmwira atirī na ma, ndikūnya rīngi ndibei ya maciaro ma mūthabibū, nginya mūthenya ūria ngaaminyua iri njerū ūthamaki-inī wa Ngai.” **26** Na maarikia kūina rwīmbo, makiumagara magithiī kirīma-inī kīa Mitamayū. **27** Nake Jesū akimeera atirī, “Inyuū inyuothe nīmūrindirika, nīgukorwo nī kwandikītwo atirī: “Nīngaringa mūrīthi, nacio ng’ōndu ihurunjūke.” **28** No ndaariūka, nīngamūtongoria gūthiī Galili. **29** Petero akīmūra atirī, “O na othe mangīgūtirika, nī ndingīgūtirika.” **30** Nake Jesū akīmūcookeria, akīmūra

atirī, “Ngūkwira atirī na ma, ūmūthi, o ūtukū ūyū, ngūkū itanakūga keerī, nīūrīngāana maita matatū.” **31** No Petero akīaria ahinyirīrie, akiuga atirī, “O na angikorwo ndirīkuanira nawe, nī ndingīgūkaana!” O na acio angī othe makiuga o ūguo. **32** Nao magikinya handū heetagwo Gethisemane, nake Jesū akīūra arutwo ake atirī, “Ikarai haha thiī ngahooe.” **33** Akioya Petero na Jakubu na Johana agithiī nao, na o hīndi iyo akinyiitwo nī kieha kinene na agithiīnīa mūno. **34** Akimeera atirī, “Ngoro yakwa nīraigua kieha mūno o ta ingikua, ikarai haha na mwihūge.” **35** Na aathiathia hanini, akīgūthia thī, akīhooya atī korwo kwahoteka, ihinda rīu rīmweherere. **36** Akiuga atirī, “Abba, Baba, maūndū mothe nīmahotekaga nīwe. Njehereria gikombe giki. No ti ūria ngwenda nī, no nī ūria wee ūkwenda.” **37** Ningī agicooka harī arutwo ake akīmakora makomete. Akīūra Petero atirī, “Simoni, kai ūkomete? Ndūngihota gūikara ithaa rīmwe wīgūite? **38** Mwihūgagai na mūhooyage nigeetha mūtīkagwe magerio-inī. Ngoro nīyenda, no mwirī ndūrī na hinya.” **39** O rīngī agithiī akīhooya o ūguo. **40** Na acooka rīngī harīo, agikora makomete tondū nīmahiitītwo nī toro. Nao makirigwo nī ūria mangīmūra. **41** Ningī agūka ihinda rīa gatatū akīmooria atirī, “O na rīu mūrī o toro, o mūhūrūkīte? Kinyiai hau! Ithaa nīriakinya. Atiriri, Mūrū wa Mūdū nīakunyanirwo akaneanwo moko-inī ma andū ehia. **42** Ūkīrai, tūthiī! Ūria ūkūngunyanira nīarooka.” **43** O akīaragīa-rī, Judasi, ūmwe wa arutwo ariā ikūmi na eerī, agikinya. Ookire ari na gikundi kinene kīa andū marī na hiū cia njora na njūgūma, matūmitwo nī athinjiri-Ngai ariā anene, na arutani a watho na athuuri. **44** Judasi ūcio wamūkunyanire nīamaheete kīmenyithia akameera atirī, “Ūria ndimūmūnya nīwe; mūmūnyīite na mūmūtware arangīirwo.” **45** Judasi o rīmwe agithiī harī Jesū, akīmūta atirī, “Rabii!” na akīmūmūmūnya. **46** Nao andū acio makīguthūkīra Jesū makīmūnyīita. **47** Na ūmwe wa ariā maarūngī hakuhi agicōmora rūhiū rwake rwa njora agitīnia gūtū kwa ndungata ya mūthīnjiri-Ngai ūria mūnene. **48** Nake Jesū akīmooria atirī, “Kai ndī mūtongoria wa akararia a watho atī nīkīo muoka kūnyīita mūrī na hiū cia njora na njūgūma? **49** Ndiratūūruga na inyuū hekarū-inī ngīrutanaga mūthenya o mūthenya na mūtingīnyīita. No rīrī, Maandiko no nginya mahiinge.” **50** Hīndi iyo arutwo ake othe makīmūtiganirīa, makīūra. **51** Na mwanake ūmwe ūteehumbite kindū tiga taama wa gatani akīrūmirīra Jesū. Na rīrīa maamūnyīitire, **52** agītiga taama wake nao, akīūra e njaga. **53** Nao andū acio magītware Jesū kūrī mūthīnjiri-Ngai ūria mūnene, nao athīnjiri-Ngai ariā anene othe, na athuuri na arutani a watho makīgomana hamwe. **54** Petero akīmūrūmirīra ari haraaya o nginya agikinya nja ya mūciī wa mūthīnjiri-Ngai ūcio mūnene. Agikarania na thigari kūu agīota mwaki. **55** Na rīrī, athīnjiri-Ngai ariā anene, o na Kīama kīu gīothe, magīcaria ūira wa kūuragithia Jesū, no mationire. **56** Na andū aingi nīmarutire ūira wa maheeni, no ūira wao ūkīaga kūiguana. **57** Gūgicooka gūkīrūgama andū amwe, nao makīruta ūira wa maheeni makiuga atirī, **58** “Nītwaigūire akiuga atirī, ‘Nīngatharia hekarū īno yakītwo nī andū, na njake īngī itakītwo

nĩ mündũ na ihinda rĩa mĩthenya itatũ.” 59 No o na moiga ũguo, ũira wao ũkiaga kũiguana. 60 Hĩndĩ iyo mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene akĩrũgama gatagati kao, akĩũria Jesũ atĩrĩ, “Kai wee ũtarĩ na ũndũ ũngĩcookia? Nĩ ũhoro ũrikũ ũyũ ũrathitangwo naguo?” 61 No Jesũ agĩkĩra ki, na ndacookie ũndũ. O rĩngĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Kristũ, Mũrũ wa ũria Mũrathime?” 62 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Itĩ nĩ nĩ. Na nĩmũkona Mũrũ wa Mũndũ aikarite guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa ũria-ũrĩ-Hinya, na agĩũka arĩ igĩrũ rĩa matu.” 63 Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene agĩtembũranga nguo ciake. Akĩũria atĩrĩ, “Tũgũkibatario nĩ aira angĩ a kĩ?” 64 Nĩmweiguĩra akĩruma Ngai. Mũgũwĩcĩria atĩa?” Nao othe makĩmũũria atĩ aagĩrĩrwo nĩ kũũragwo. 65 Hĩndĩ iyo amwe makĩambĩrĩria kũmũũria mata, na makĩmũhumbĩra ũthĩũ, makĩmũringa na ngundi makĩmwĩraga atĩrĩ, “Ta kĩrathe ũhoro.” Nacio thĩgari ikĩmuoya, ikĩmũhũũra. 66 Na hĩndĩ iyo Petero aikarite o hau nja-rĩ, ũmwe wa ndungata cia airitu cia mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene akĩgerera ho. 67 Rĩria oonire Petero agiota mwaki, akĩmũrora wega. “Akĩmwĩra atĩrĩ, ‘O nawe uuma hamwe na Jesũ ũcio wa Nazarethi.’” 68 Nowe Petero agĩkaana ũhoro ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndiũ ũhoro ũcio, o na ndiramenye nĩ atĩa ũroiga,” na akĩumagara agĩthĩ itoonyero-inĩ. 69 Na rĩria ndungata iyo ya mũĩritu yamuonire ho, o rĩngĩ ikĩũra arĩa maarũngĩ ho atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩ ũmwe wao.” 70 No Petero agĩkaana ũhoro ũcio rĩngĩ. Thuutha wa kahinda kanini, arĩa maarũgamite hakuhi makĩĩra Petero atĩrĩ, “Tĩtherũ ũrĩ ũmwe wao, nĩ ũndũ wĩ Mũgalili.” 71 Nake akĩambĩrĩria kwĩhĩta akiugaga atĩrĩ, “Nĩ ndiũ mündũ ũyũ mĩraaria ũhoro wake.” 72 O hĩndĩ iyo ngũkũ igĩkũga hĩndĩ ya keerĩ. Nake Petero akĩrĩrikana ũhoro ũria Jesũ aamwĩrite atĩrĩ, “Ngũkũ itanakũga keerĩ nĩũrĩngaana maita matatũ.” Nake akĩambĩrĩria kũĩra.

15 Na rĩrĩ, rũciĩnĩ tene, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri, na arutani a watho, na Kĩama gĩothe magĩtua ũria megwika. Makĩoha Jesũ, makĩmũtware, makĩmũneana kũrĩ Pilato. 2 Nake Pilato akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũthamaki wa Ayahudi?” Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Itĩ, ũguo woiga nĩguo.” 3 Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene makĩmũthitangĩra maũndũ maingĩ. 4 Nĩ ũndũ ũcio Pilato akĩmũũria o rĩngĩ atĩrĩ, “Kai wee ũtarĩ na ũndũ ũgũcookia? Ta rora maũndũ marĩa mothe maragũthitangĩra.” 5 No Jesũ ndaigana gũcookia ũndũ, nake Pilato akĩgega. 6 Na rĩrĩ, kwari mĩtugo hĩndĩ ya Iruga rĩu rĩa Bathaka, Pilato nĩamohoragĩra mwohwo ũmwe, o ũria andũ mangĩetirĩe. 7 Na nĩ kwari mündũ ũmwe wetagwo Baraba woohetwo hamwe na arĩa maambĩrĩrie ngũĩ ya gũũkĩrĩra thĩrikari na makooraga andũ thĩĩnĩ wa mbũkĩrĩra iyo. 8 Nakĩo kĩrĩndĩ kĩnene gĩgĩthĩ harĩ Pilato, gĩkĩmũũria eeki o ũria aamenyerete gwĩka. 9 Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ mũkwenda ndĩmuohore mũthamaki wa Ayahudi?” 10 Nĩgũkorwo nĩamenyaga atĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene maaneanĩte Jesũ kũrĩ we nĩ ũndũ wa ũiru. 11 No rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene makĩrĩngĩrĩria kĩrĩndĩ kũrĩ kũire Pilato ohore Baraba handũ ha Jesũ. 12 Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Mũgũkienda njike atĩa na mündũ ũyũ

mũtaga mũthamaki wa Ayahudi?” 13 Nao makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ igĩrũ!” 14 Nake Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nĩkĩ? Nĩ ngero irĩkũ agerete?” No-o magĩkĩrĩrĩria kwanĩrĩra, makiugaga atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ igĩrũ!” 15 Na tondũ nĩendaga gũkenia kĩrĩndĩ kũrĩ, Pilato akĩmohorera Baraba. Akĩhũũrĩthia Jesũ iboko, agĩcookia akĩmũneana akambwo mũtĩ igĩrũ. 16 Nacio thĩgari igĩtwara Jesũ gĩkaro-inĩ kĩa barũthi (na nakĩo gĩetagwo Puratoria); igĩcookanĩrĩria mbũtũ yothye wa thĩgari. 17 Ikĩmũhumba nguo ndaaya ya rangi wa ndathi, igĩcookia igĩtuma thũmbĩ ya mĩguu, ikĩmwĩkĩra mũtwe. 18 Ikĩambĩrĩria kũmũnyũrĩria, ikĩmwĩraga atĩrĩ, “Ŭkĩrĩ mũhoro, wee mũthamaki wa Ayahudi?” 19 Ikĩmũhũra na rũthanju mũtwe maita maingĩ ikĩmũtuagĩra mata. Ikĩgũithia thĩ mbere yake, ikĩmũturagĩria ndu ta ikĩmũhooya. 20 Na ciarĩkia kũmũnyũrĩria-rĩ, ikĩmũruta nguo iyo ndaaya ya rangi wa ndathi, ikĩmũhumba nguo ciake mwene. Igĩcookia ikĩmuumagara ikamwambe mũtĩ igĩrũ. 21 Na marĩ njĩra thĩgari ikĩnyĩta mündũ wahĩtũkaga akiama mĩgũnda-inĩ, wetagwo Simoni wa kuuma Kurene, ithe wa Alekisandero na Rufusi, na ikĩmũkuuithia mũtharaba wa Jesũ na hinya. 22 Igĩgĩkinyia Jesũ handũ harĩa heetagwo Gologotha (ũguo nĩ kuuga Handũ hahana ta Ihĩndĩ rĩa Mũtwe). 23 Nĩngĩ igĩcookia ikĩmũhe ndĩbei itũkanĩtio na manemane, nake Jesũ akĩrega kũmĩnyua. 24 Igĩkĩmwamba mũtĩ igĩrũ. Ikĩgayana nguo ciake, na ũndũ wa gũciucũkĩra mĩtĩ nĩguo imenye o rĩria mündũ egũkuu. 25 Kwari thaa ithatũ cia rũciĩnĩ rĩria ciamwambire mũtĩ igĩrũ. 26 Ŭndũ ũria aathitangĩrwo wandikĩtuo atĩrĩ, “Ŭyũ nĩwe MũTHAMAKI WA AYAHUDI.” 27 Nĩngĩ ikĩamba atunyani eerĩ hamwe nake, ũmwe mwena wake wa ũrĩo, nake ũcio ũngĩ mwena wake wa ũmotho. 28 (Namo Maandiko makĩhingio marĩa moigaga atĩrĩ, “Aataranĩrio na andũ arĩa aagarari watho.”) 29 Andũ arĩa maahĩtũkagĩra hau nĩmamũrumaga makĩinagia mĩtwe yao, makoiga atĩrĩ, “Hĩ! Wee ũngĩratharirie hekarũ na ũmĩake na mĩthenya itatũ-rĩ, 30 harũrũka uume mũtharaba-inĩ ũcio, wĩhonokie!” 31 O ũndũ ũmwe athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho nĩmamũnyũrĩragia, makerana atĩrĩ, “Nĩarahonokagia arĩa angĩ, no ndangĩhota kwĩhonokia we mwene. 32 Kristũ ũyũ, Mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, ta nĩakĩharũrũke rĩu oime mũtharaba-inĩ, nĩguo tuone twĩtikie.” O nao arĩa maambanĩrio hamwe nake, makĩmũruma. 33 Na rĩrĩ, thaa thĩta cia mũthenya ciakinya, bũrũri wothĩ ũkĩgĩa nduma nginya thaa kenda. 34 Na thaa kenda Jesũ akĩgũthũka na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Eloi, Eloi, lama sabakithani?” naguo ũguo nĩ kuuga atĩrĩ, “Ngai wakwa, Ngai wakwa, wandiganĩria nĩkĩ?” 35 Rĩria andũ amwe a arĩa marũngĩ hau maiguire ũguo, makiuga atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩriai agĩta Elija.” 36 Mündũ ũmwe agĩteng’era, agĩtobokia thĩbũnji thĩkĩ-inĩ akĩmĩthecerera kamũrangi-inĩ akihe Jesũ anyue. Akiuga atĩrĩ, “Tiganani nake. Rekei tuone kana Elija nĩegũũka kũmũcuurũria mũtharaba-inĩ.” 37 Nake Jesũ agĩkaya aanĩrĩre, agĩtuikana. 38 Nakĩo gĩtambaya kĩa hekarũ gĩgĩatũkana icunji igĩrĩ kuuma igĩrũ nginya thĩ. 39 Na rĩria mũnene-wa-thĩgari-igana, ũria warũngĩ hau mang’ethanĩre, aigũire ũria akaya na akĩona ũria akua,

akiuga atirĩ, “Ti-itherũ mũndũ ũyũ oima Mũrũ wa Ngai!” 40 Nĩ haarĩ na atumia meeoragĩra marĩ haraaya. Ũmwe wao aarĩ Mariamu Mũmagidali, na Mariamu nyina wa Jakubu ũria warĩ Mũnini na wa Jose, na Salome. 41 Rĩrĩa aarĩ Galili, atumia aya nĩo maamũrũmagĩrĩra na makamũtungatagĩra. Ningĩ hau nĩ haarĩ na atumia angĩ aingĩ arĩa mookite nake Jerusalemu. 42 Na tondũ kwari Mũthenya wa Kwĩhaarĩria (nĩguo mũthenya ũria wĩ mbere ya Thabatũ), gwakuhiĩrĩria hwaĩ-inĩ-rĩ, 43 Jusufu wa Arimathea, mũndũ warĩ igweta mũno Kĩama-inĩ gĩa athuuri, na we mwene nĩetagĩrĩra ũthamaki wa Ngai, agĩthĩ kũrĩ Pilato na ũcamba, akĩhooya etikĩrio akuue mwĩrĩ wa Jesũ. 44 Nake Pilato akĩgega aigua atĩ Jesũ nĩarikĩtie gũkua. Agĩta mũthigari ũria mũnene-wa-thigari-igana, akĩmũũria kana Jesũ nĩarikĩtie gũkua. 45 Rĩrĩa aamenyithirio nĩ mũnene ũcio wa thigari igana atĩ nĩguo kwari, agĩtikĩria Jusufu akuue mwĩrĩ ũcio. 46 Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩgũra taama wa gatani, agĩcuurũria mwĩrĩ ũcio. Akĩũkũnja na taama ũcio wa gatani, agĩthĩ akĩũiga thĩnĩ wa mbĩrĩra yenjetwo rwaro-inĩ rwa ihiga. Agĩcoka akĩgaragarĩa ihiga rĩkĩhinga mũromo wa mbĩrĩra iyo. 47 Nake Mariamu Mũmagidali na Mariamu ũria nyina wa Jose makĩona harĩa agĩrwo.

16 Na rĩrĩ, Thabatũ yathira, Mariamu Mũmagidali, na Mariamu nyina wa Jakubu, na Salome makĩgũra indo nungi wega nĩgeetha mathĩ makahake mwĩrĩ wa Jesũ. 2 Mũthenya wa mbere wa kiumia, rĩciĩnĩ tene thuutha wa rĩũa kũratha, marĩ njĩra magĩthĩ mbĩrĩra-inĩ, 3 nĩmoranageria atĩrĩ, “Nũũ ũgũtũgaragarĩria ihiga rĩehere mũromo-inĩ wa mbĩrĩra?” 4 No rĩrĩa maatiĩre maito, makĩona ihiga rĩũ nĩriagaragarĩtio rĩkehera, nĩgũkorwo rĩarĩ inene mũno. 5 Na rĩrĩa maatoonyaga mbĩrĩra-thĩnĩ, makĩona mwanake wehumbĩte nguo njerũ ndaaya aikarĩte thĩ mwena wao wa ũrĩo, nao makĩmaka. 6 Nake akĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũmaka. Mũracaria Jesũ ũria wa Nazarethi, ũria ũrambirwo mũtĩ igũrũ. Nĩariũkĩte! Ndarĩ haha. Onei harĩa maramũigĩte. 7 No thĩĩ mwĩre arutwo ake o na Petero atĩrĩ, ‘Nĩekũmũtongoria gũthĩĩ Galili. Kũu nĩkuo mũkaamuona, o ta ũria aamwĩrĩre’.” 8 Atumia acio makĩuma hau mbĩrĩra-inĩ makĩnainaga na magegete. Matĩrĩ mũndũ meerire ũndũ, tondũ nĩmetigagĩra. 9 **(note: The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20.)** Mũthenya wa mbere wa kiumia rĩciĩnĩ tene Jesũ ariũka-rĩ, aambire kuumĩrĩra Mariamu Mũmagidali ũria aarutĩte ndaimono mũgwanja. 10 Nake Mariamu agĩthĩĩ akĩĩra arĩa maatũire na Jesũ, akĩmakora magĩcakaya na makĩrĩra. 11 Nao maigua atĩ Jesũ nĩariũkĩte, na atĩ Mariamu nĩamuonete, makĩrega gwĩtikia. 12 Thuutha ũcio Jesũ akĩumĩrĩra andũ angĩ eerĩ ao, ahaana ũndũ ũngĩ, rĩrĩa maathiiaga mĩgũnda-inĩ. 13 Andũ acio makĩhũndũka, magĩthĩĩ makĩĩra arutwo arĩa angĩ; no-o nao makĩrega kũmetĩkia. 14 Thuutha ũcio Jesũ akĩumĩrĩra arutwo arĩa ikũmi na ũmwe makĩrĩra irio; akĩmatetia nĩ ũndũ wa kwaga gwĩtikia na nĩ ũndũ wa ũmũ wa ngoro ciao, nĩ ũndũ wa kũrega gwĩtikia arĩa maamuonete thuutha wa kũriũka gwake. 15 Akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ thĩ yothe mũkahunjĩrie andũ othe ũhoru-ũria-Mwega. 16 Na mũndũ o wotho ũgetĩkia na abatĩthio nĩakahonoka, no ũria wotho ũgetĩkia

nĩagatũrwo ciira. 17 Nacio ciamia ici nĩ igatwaranaga na arĩa metikĩtie: Nĩmakaingata ndaimono thĩnĩ wa rĩitwa rĩakwa; na nĩmakaaria na thiomĩ njerũ; 18 na nĩmakanyĩita nyoka na moko mao; na rĩrĩa makaanyua thumu, ndũkamathũkia o na hanini; nĩmakaigagĩrĩra andũ arĩa arũaru moko, nao mahone.” 19 Mwathani Jesũ aarĩkia kũmaarĩria ũhoru ũcio, agĩtwarwo igũrũ na agĩkara thĩ guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai. 20 Nao arutwo magĩcoka makĩumagara na makĩhunja ũhoru kũndũ guothe, nake Mwathani akĩrutithania wĩra nao, na agekĩraga ũhoru wake hinya na ũndũ wa ciamia iria ciatwaranaga na ũhoru ũcio.

Luka

1 Andũ aingĩ nĩmarĩkĩtie kwandĩka ũhoro wa maũndũ marĩa mahingĩtio gatagatĩ-inĩ gaitũ, **2** o ta ũria twaheirwo ũhoro wamo nĩ arĩa meyoneire maũndũ macio kuuma o kĩambĩrĩria marĩ aira na ndungata cia ũhoro ũcio. **3** Nĩ ũndũ ũcio, tondũ nĩ mwene nĩndũirĩtie maũndũ macio mothe wega kuuma kĩambĩrĩria-rĩ, ngakĩona arĩ wega o na nĩ ngwandĩkire mĩtaratara mwega wa maũndũ macio, wee mĩnene mĩgaathe Theofilo, **4** nĩgeetha ũmenye na ma maũndũ marĩa warutirwo. **5** Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa Herode aarĩ mĩthamaki wa Judea, nĩ kwari mĩthĩnjĩri-Ngai wetagwo Zakaria, warĩ wa gĩkundi kĩa athĩnjĩri-Ngai kĩa Abija; mĩtumia wake eetagwo Elizabethi na aarĩ wa rĩciaro rwa Harũni. **6** O eerĩ maarĩ arũngĩrĩru maitho-inĩ ma Ngai, na nĩmathĩkagĩra maathani ma Mwathani na mawatho mothe matarĩ na ũcuuke. **7** Nao matiarĩ na twana tondũ Elizabethi aarĩ thaata; na eerĩ maarĩ akĩrũ mũno. **8** Na rĩrĩ, mĩthenya ũmwe Zakaria nĩarutaga wĩra wa mĩthĩnjĩri-Ngai arĩ mbere ya Ngai, tondũ rĩari ihinda rĩa gĩkundi gĩake gĩtungata-rĩ, **9** nĩathuurirwo na njĩra ya gĩcuukĩrwo mĩtĩ, kũringana na mĩtugo wa ũthĩnjĩri-Ngai, athĩi thĩinĩ wa hekarũ ya Mwathani agacine ũbumba. **10** Na rĩrĩa ihinda rĩa gĩcina ũbumba rĩakinyire, kĩrĩndĩ gĩothe kĩrĩa kĩonganite nĩ ũndũ wa kũhooya, nĩ kĩahooyagĩra na kũu nja. **11** Hĩndĩ iyo mũraika wa Mwathani akumĩrĩra Zakaria, na akĩrũgama mwana wa ũrio wa kigongona kĩrĩa gĩa gĩcinĩra ũbumba. **12** Rĩrĩa Zakaria aamuoniire, akĩhahũka na akĩyũrwo nĩ guoya. **13** No mũraika ũcio akĩmwĩra atĩrĩ: “Zakaria, tĩga gwtĩgĩra; mahooya maku nĩmaĩguĩtwo. Mĩtumia waku Elizabethi nĩagagũciarĩra mwana wa kahĩi, nawe nĩũkamũtua Johana. **14** Nĩũgakena na ũcanjamũke, nĩ ũndũ wake na andũ aingĩ nĩmagakenio nĩgũciarwo gwake, **15** nĩgũkorwo nĩagatuĩka mũndũ mĩnene maitho-inĩ ma Mwathani. Ndarĩ hĩndĩ akaanyua ndĩbei o na kana kĩndũ o kĩngĩ kĩgagatu kĩngĩtũma mũndũ arĩo, na nĩakaiyũrwo nĩ Roho Mũtheru kuuma o gũciarwo gwake. **16** Nake nĩakagarũra andũ aingĩ a Isiraeli macookerere Mwathani Ngai wao. **17** Na nĩagathĩi mbere ya Mwathani arĩ na roho na hinya wa Elia, nĩguo agarũre ngoro cia maithe mendane na ciana ciao, nao arĩa aremĩ amagarũre magĩe na ũũgĩ wa andũ arĩa athingu, nĩgeetha ahaarĩrie andũ mahote gweterera Mwathani.” **18** Zakaria akĩũria mũraika ũcio atĩrĩ, “Ingĩmenya ma ya ũhoro ũcio atĩa? Nĩi ndĩ mũthuari mũkũrũ o na mĩtumia wakwa arĩ na mĩaka mĩngĩ.” **19** Mũraika ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩi nĩ nĩi Gaburieli, ũria ũrũgamaga mbere ya Ngai, na nĩ gũtũmwo ndũmĩtwo ngwarĩrie na ngwĩre ũhoro ũyũ mwega. **20** Na rĩu nĩũgũkĩra ũremwo nĩ kwaria ngĩnya mĩthenya ũria ũndũ ũcio ũkaahinga, tondũ ndũnetĩkia ciugo ciakwa, o icio ikaahinga ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩrie rĩakinya.” **21** Hĩndĩ iyo yothĩ, andũ nĩmetereire Zakaria na makarĩgagwo nĩ kĩrĩa gĩatũmĩte aikare mũno ũguo thĩinĩ wa hekarũ. **22** Rĩrĩa oimire, ndaigana kũhota kũmaarĩria; magĩkĩmenya atĩ nĩonete kĩoneki arĩ thĩinĩ wa hekarũ, nĩgũkorwo no kũmaheneria aamahenagĩria

na guoko, agũikara o ũguo atekũhota kwaria. **23** Rĩrĩa ihinda rĩake rĩa gĩtungata rĩathĩrĩre-rĩ, akĩnũka gwake mũciĩ. **24** Thuthũ ũcio Elizabethi mĩtumia wake akĩgia nda, na handũ ha mĩeri itano agũikara ehithĩte. **25** Akiuga atĩrĩ, “Nĩ Mwathani ũnjĩkĩire ũũ. Matukũ-inĩ maya nĩanjĩkĩte wega na akanjehereria thoni cia kũmenwo nĩ andũ.” **26** Naguo mweri wa itandatũ wa Elizabethi gũkorwo arĩ na nda-rĩ, Ngai nĩatũmire mũraika Gaburieli athĩi Nazarethi itũũra rĩari kũu Galili, **27** akĩmũtũma kũrĩ mũirĩtu gathĩrange worĩtio nĩ mũndũ wetagwo Jusufu, wa rĩciaro rwa Daudi. Mũirĩtu ũcio gathĩrange eetagwo Mariamu. **28** Mũraika ũcio akĩmũmĩrĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩndakũgeithia, wee ũrathimũtwo mũno! Mwathani arĩ hamwe nawe.” **29** Nake Mariamu agithĩnĩka mũno nĩ ũndũ ũcio, na akĩgega akĩrĩgwo nĩ ũhoro wa ngeithi icio. **30** Nowe mũraika ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mariamu tĩga gwtĩgĩra, nĩgũkorwo nĩũkinyĩrwo nĩ wega wa Ngai. **31** Nawe nĩũkũgia nda na nĩũgaaciara mwana wa kahĩi, nawe nĩũkamũtua Jesũ. **32** Nake nĩagatuĩka mĩnene na ageetagwo Mũrũ-wa-Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. Mwathani Ngai nĩakamũhe gĩtĩ kĩa ũnene kĩrĩa gĩa ithe Daudi, **33** nake nĩagathamakĩra nyũmba ya Jakubu ngĩnya tene; ũthamaki wake ndũgaathĩra o na rĩ.” (aĩon g165) **34** Mariamu akĩũria mũraika ũcio atĩrĩ, “Ūndũ ũyũ ũngĩhoteka atĩa, kuona atĩ ndĩ o mũirĩtu gathĩrange?” **35** Nake mũraika ũcio akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Roho Mũtheru nĩagooka igũrũ rĩaku naguo hinya wa Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩũgakũhumbĩra, nĩ ũndũ ũcio mwana ũria ũgaaciario nĩ mũtheru na ageetagwo Mũrũ wa Ngai. **36** O na Elizabethi, ũria wa mbarĩ cianyu, o nake nĩekũgia kaana arĩ mũkũrũ, o ũcio weragwo atĩ nĩ thaata, nĩgũkorwo rĩu arĩ na nda ya mĩeri itandatũ. **37** Nĩgũkorwo gũtĩrĩ ũndũ ũngĩrema Ngai.” **38** Nake Mariamu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩi ndĩ ndungata ya Mwathani. Nĩdĩrogĩtkwo o ta ũguo woiga.” Hĩndĩ iyo mũraika akĩmũtĩga agithĩi. **39** Matukũ-inĩ o ro macio, Mariamu akĩĩhaarĩria, agithĩi ahĩũhĩte ngĩnya itũũra rĩari bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Judea, **40** agĩtoonya mũciĩ gwa Zakaria, na akĩgeithia Elizabethi. **41** Rĩrĩa Elizabethi aĩguire ngeithi cia Mariamu-rĩ, kaana gake gakĩambarara karĩ nda yake, nake Elizabethi akĩyũrwo nĩ Roho Mũtheru. **42** Akĩanĩrĩra na mũgambo mĩnene, akiuga atĩrĩ, “Wee wĩ mũrathĩme gatagatĩ ka atumia othe, nako kaana karĩa ũgaaciara nĩkarathĩme! **43** No nĩ kĩi gĩtũmĩte njĩtkwo wega ũũ, atĩ nyina wa Mwathani wakwa no ooke kũnĩjeerera? **44** Ndaigua mũgambo wa ngeithi ciaku wakinya matũ-inĩ makwa, nako kaana karĩa karĩ nda yakwa kamarara nĩ ũndũ wa gũkena. **45** Kũrathĩmwo-rĩ, nĩ mũndũ ũcio wĩtĩkĩtie atĩ maũndũ marĩa Mwathani amwĩrĩte nĩmakahingio!” **46** Nake Mariamu akiuga atĩrĩ: “Ngoro yakwa nĩĩragoooca Mwathani, **47** naguo roho wakwa nĩĩrakenera Ngai Mũhonokia wakwa, **48** nĩgũkorwo nĩarĩkanĩte kwĩnyĩhĩia kwa ndungata yake. Kuuma rĩu njĩarwa ciothe irĩĩnjĩtaga mũrathĩme, **49** nĩgũkorwo ũcio ũrĩ Hinya nĩanjĩkĩire maũndũ manene, narĩo rĩĩtwa rĩake nĩ rĩtheru. **50** Tha ciake nĩũkinyagĩra arĩa mamwĩtigagĩra, kuuma njĩarwa ngĩnya njĩarwa. **51** Nĩekĩte maũndũ ma hinya na guoko gwake; na arĩa etĩi aharaganagia meciiria ma ngoro ciao. **52** Nĩaharũrũkĩtie

aathani kuuma itĩ-inĩ ciao cia ũnene, na agatũũgĩria arĩa nyiihagia. **53** Nĩahũnĩtie arĩa ahũtu na maũndũ mega, na arĩa itonga akaamaingata matarĩ na kĩndũ. **54** Nĩateithĩtie Isiraeli ndungata yake, akaririkana ũhoro wake wa kũiguaniĩra tha, **55** o ta ũria eerire maithe maitũ, atĩ nĩakaiguĩra Iburahĩmu hamwe na njĩaro ciake tha, nginya tene.” (aiõn g165) **56** Nake Mariamu agĩkara na Elizabethi ta mĩeri itatũ, agĩcooka akĩũũka kwao. **57** Na rĩrĩ, ihinda rĩa Elizabethi riakinya rĩa gũciara, agĩciara kahĩ. **58** Andũ a itũũra riake na a mbarĩ ciao makĩũũga atĩ Mwathani nĩakĩrĩrĩrie kũmũũguĩra tha, nao magĩkena hamwe nake. **59** Mũthenya wa ĩnana wakinya, magĩũka nĩguo maruithie kaana kau, nao meendaga gũgũtũua Zakaria o ta ũria ithe eetagwo, **60** no nyina akĩaria, akiuga atĩrĩ, “Aca! Gegwĩtwo Johana.” **61** Nao andũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Gũtĩrĩ mũndũ wa mbarĩ cianyu wĩtagwo rĩĩtwa rĩũ!” **62** Nao makĩũũria ithe ũria angĩenda gatuuo na ũndũ wa kũmũheneria na moko. **63** Akĩmeetia kahengere ga kwandikwo, nake akĩandĩka atĩrĩ, “Rĩĩtwa riako nĩ Johana.” Naguo ũndũ ũcio ũkĩgegĩa andũ othe. **64** O hĩndĩ ĩyo akĩhingũka kanua, naruo rĩrĩmĩ rwake rũkĩregera, akiambĩrĩria kwaria, akĩgooca Ngai. **65** Nao andũ othe a itũũra makĩĩyũro nĩ guoya, makaaragia ũhoro wa maũndũ macio mothe, namo makĩhunja bũrũri-inĩ ũcio wothe wa ĩrĩma wa Judea. **66** Nao arĩa othe maiguire ũhoro ũcio makĩgegĩa nĩguo makĩũũria atĩrĩ, “Kaĩ kaana gaka gagaatuũka ũ? Nĩgũkorwo guoko kwa Mwathani kwari hamwe nako.” **67** Nake ithe Zakaria akĩĩyũro nĩ Roho Mũtheru, akĩratha ũhoro, akiuga atĩrĩ, **68** “Mwathani Ngai wa Isiraeli arogoocwo, tondũ nĩokĩte na agakũũra andũ ake. **69** Nĩatwambarariĩrie rĩhĩa rwa ũhonokio thĩĩnĩ wa nyũmba ya Daudi, ndungata yake **70** (o ta ũria aarĩtie matukũ ma tene na tũũna twa anabĩi ake atheru), (aiõn g165) **71** rwa gũthũhonokia kuuma kũrĩ thũ ciitũ, na kuuma kũrĩ guoko kwa arĩa othe matũmenaga, **72** nĩguo aĩguire maithe maitũ tha, na aririkane kĩrĩkanĩro gĩake gĩtheru, **73** o mwĩhitwa ũria eehĩtĩre ithe witũ Iburahĩmu: **74** atĩ nĩagatũhonokia kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciitũ, na atũhothĩtie kũmũtungatagĩra tũtarĩ na guoya, **75** tũrĩ atheru na athĩngu mbere yake matukũ-inĩ maitũ mothe. **76** “O nawe, kaana gakwa, nĩũgetagwo mũnabĩi wa ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno; nĩgũkorwo nĩũgaathĩaga mbere wa Mwathani nĩguo ũmũthondekagĩre njĩra ciake, **77** na ũmenyithie andũ ake ũhoro wa ũhonokio nĩ ũndũ wa kũrekerwo mehĩa mao, **78** na tondũ wa tha nyingĩ cia Ngai witũ, tha ĩcio nĩĩgatũma rĩũa rĩtũrathĩre kuuma igũrũ, **79** nĩgeetha rĩarĩre arĩa matũũruga nduma-inĩ, o na arĩa matũũruga kĩĩruru-inĩ gĩa gĩkuũ, nĩguo rĩtongoria magũrũ maitũ njĩra-inĩ ya thayũ.” **80** Nako kaana kau gagĩkũra, na gagĩgĩa hinya roho-inĩ wako; nake agĩtũũra werũ-inĩ nginya hĩndĩ ĩria eyumĩrĩrie kũrĩ andũ a Isiraeli.

2 Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio, Kaisari Augusito nĩarutire watho atĩ andũ othe a mabũrũri mothe marĩa maathanagwo nĩ Aroma matarwo. **2** (Rũrĩ nĩrĩo rĩarĩ itarana rĩa mbere rĩrĩa rĩataranĩrwo hĩndĩ ĩria Kuĩrinio aarĩ barũthi wa Suriata.) **3** Nao andũ magĩthĩi kwĩyandĩkithĩa o mũndũ itũũra-inĩ riake mwene. **4** Nĩ

ũndũ ũcio Jusufu o nake akiambata kuuma itũũra rĩa Nazarethi kũũ Galili, agĩthĩĩ Judea, agĩkinya Bethlehemu itũũra rĩa Daudi, tondũ we aarĩ wa nyũmba o na wa mbarĩ ya Daudi. **5** Nake aathĩire kuo nĩgeetha makeyandĩkithie marĩ na Mariamu, mũĩrĩtu ũria endaga kũhĩkia, nake aarĩ mũrĩtũ. **6** Na hĩndĩ ĩria maarĩ o kũũ, ihinda rĩa mwana gũciarwo rĩgĩkinya, **7** Nake Mariamu akĩrĩgithatha kaana ga kahĩ. Agĩkooha na taama, agĩgakomia thĩĩnĩ wa mũharatĩ tondũ nĩmagĩte handũ ha kũraara thĩĩnĩ wa nyũmba ya ageni. **8** Na kũũ bũrũri ũcio, nĩ kwari arĩithi maikaraga mĩgũnda-inĩ, maikarĩtie mahĩũ mao ũtũkũ. **9** Mũraika wa Mwathani akĩmoimĩrĩra, naguo riiri wa Mwathani ũkĩmatherera hau maarĩ, nao makĩnyĩitwo nĩ guoya. **10** No mũraika ũcio akĩmeera atĩrĩ, “Tĩgai gwĩtigĩra. Ndamũrehera ũhoro mwega na wa gĩkeno kĩnene, ũria ũgaatuĩka wa andũ othe. **11** ũmũthĩ itũũra-inĩ rĩa Daudi, nĩmũciarĩrwo mũhonokia; nake nĩwe Kristũ ũria Mwathani. **12** Na rĩrĩ, kĩrĩa kĩrĩmũmenyithĩa ũhoro ũcio nĩ gĩkĩ: Nĩmũrĩona gakege koheetwo na taama gakometio thĩĩnĩ wa mũharatĩ.” **13** Na o rĩmwe hakĩũmĩra gĩkũndĩ kĩnene kĩa arĩa a igũrũ hamwe na mũraika ũcio, makĩgooca Ngai, makĩũga atĩrĩ, **14** “Ngai arokumio kũũ igũrũ mũno, naguo thayũ ũrogĩa gũkũ thĩ kũrĩ andũ arĩa akenagĩra.” **15** Na rĩrĩa arĩa akĩcio maamatĩgĩre magĩcooka igũrũ-rĩ, arĩithi acio makĩĩrana atĩrĩ, “Nĩtũthĩi Bethlehemu tũkoone ũndũ ũcio wikĩkĩte, ũcio Mwathani aatũhe ũhoro wago.” **16** Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩi mahĩũhĩte, magĩkora Mariamu na Jusufu o na gakege kau gakometio thĩĩnĩ wa mũharatĩ. **17** Na maarĩkia gũkoona, makĩmemerekia ũhoro ũria maaheetwo ũkonĩi kaana kau, **18** nao arĩa othe maũguire makĩgegĩa mũno nĩ maũndũ marĩa arĩithi acio maameeraga. **19** Nowe Mariamu akĩĩga maũndũ macio mothe ngoro-inĩ yake, na agĩkara akĩmecĩiragĩa. **20** Nao arĩithi acio makĩhĩndũka, magĩkumagĩa na makĩgoocaga Ngai nĩ ũndũ wa maũndũ macio mothe maĩguĩte na makooona, o ta ũria meerĩtũwo. **21** Mũthenya wa kanana wakinya, rĩrĩa ihinda riako rĩa kũrũa riakĩnyire-rĩ, kaana kau gagĩtũuo Jesũ, rĩĩtwa rĩrĩa mũraika aakaheete mbere ya nyina kũgĩa nda yako. **22** Na rĩrĩ, rĩrĩa ihinda rĩa rĩa gũtherio riakĩnyire kũĩngana na Watho wa Musarĩ, Jusufu na Mariamu magĩgatwara Jerusalemu nĩguo magakaneane harĩ Mwathani **23** (o ta ũria kwandĩkitũ Watho-inĩ wa Mwathani atĩrĩ, “Irigĩthathi rĩothe rĩa kahĩ nĩ rĩrĩamũragĩrwo Mwathani”), **24** na marute igongona kũĩngana na ũria Watho wa Mwathani uugĩte: “Nĩ ndĩrahũgĩ igĩrĩ kana tũtũtuura twĩrĩ.” **25** Na rĩrĩ, nĩ kwari mũndũ kũũ Jerusalemu wetagwo Simeoni, warĩ mũthĩngu na mwĩtĩgĩrĩ Ngai. Nake aatũire etereire kũhonokio kwa Isiraeli, nake Roho Mũtheru aarĩ hamwe nake. **26** Nĩaguũrĩrĩro nĩ Roho Mũtheru atĩ ndagakua atoneete Kristũ ũria wa Mwathani. **27** Nake agĩtoonya thĩĩnĩ wa hekarũ atongoretio nĩ Roho. Na rĩrĩa aciari a kaana kau tĩ Jesũ, maagatwarire hekarũ thĩĩnĩ nĩguo mahĩngĩe ũria mũtũgo wa watho watũite-rĩ, **28** Simeoni agĩkaiyũkia moko-inĩ make na akĩgooca Ngai, akiuga atĩrĩ: **29** “Mwathani Mwene-Hinya, rĩũ rekereria ndungata yaku ĩthĩi na thayũ, o ta ũria wanjĩrĩre. **30** Nĩgũkorwo maĩtho makwa nĩmonete ũhonokio waku, **31** ũria ũhaarĩrie mbere ya andũ

othe, **32** ūrī ūtheri wa kūguūria andū-a-Ndūrī, o na riiri kūrī andū aku a Isiraeli.” **33** Nake ithe na nyina makigega mūno nī ūndū wa maūdū maria maaririo igūrū riako. **34** Simeoni agicooka akimarathima akīria Mariamu, nyina wa kaana kau atīrī, “Kaana gaka nī gatuūtwa ga kūguūthia na guūkīria andū aingī thūini wa Isiraeli, na gatuūke kīmenyithia kīria kīrīmenagīrīrio, **35** nīgeetha meciiria na ngoro nyingī maguūrio. O na ngoro yaku o nayo nīgatheecwo na rūhiū rwa njora.” **36** Nīngī nī kwarī na mūtumia mūnabii, wetagwo Anna mwarī wa Fanueli, wa mūhīrīga wa Asheri. Mūtumia ūcio aarī mūkūrū mūno; aikarīre na mūthuuriwe mīaka mūgwanja kuuma ahika, **37** agicooka agīikara arī wa ndigwa na hīndī iyo aarī na mīaka mīrongo īnana na īna. Nake ndoimaga hekarū-inī, no aatūire kuo ahooyaga Ngai ūtukū na mūthenya, na akehiingaga kūrīa irio na akahooyaga. **38** Hīndī o iyo agīūka harīo, agicookeria Ngai ngaatho, na akīria ūhorō wa kaana kau kūrī arīa othe meetagīrīra kuona gukūūrwo kwa Jerusalemu. **39** Rīrīa Jusufu na Mariamu maarīkirie gwika maūdū maria mothe maathanītwa nī watho wa Mwathani-rī, magicooka Galili, makīnūka itūūra rīao kūu Nazarethi. **40** Nako kaana kau gagīkūra, gagīgā na hinya; gakiūūrwo nī ūūgī, naguo wega wa Ngai warī hamwe nako. **41** Mwaka o mwaka aciari ake nīmathiiga Jerusalemu nī ūndū wa Gīathī kīa Bathaka. **42** Jesū aakinyia mīaka ikūmi na īrī, makīambata nake magīthī Gīathī-inī kīu kūrīngana na mūtugo. **43** Na Gīathī kīu gīathira, rīrīa aciari ake mainūkaga-rī, kamwana kau tī Jesū, gagītigwira na thuutha kūu Jerusalemu, no matiamenyire. **44** Nao magīthī rūgendo rwa mūthenya mūgima, magīcīrīgia atī aarī gikundi-inī kīao. Thuutha ūcio makīambīrīria kūmūcaria kūrī andū a mbarī yao o na kūrī arata. **45** Hīndī īrīa mamwaagire, magicooka Jerusalemu makāmūcarie. **46** Thuutha wa mūthenya itatū makīmūkora hekarū-inī aikarīte gatagatī ka arutani, amathikīrīrie na akīmooragia ciūria. **47** Ūrīa wothe waiguaga akīria nīagegagio nī ūmenyo wake na ūrīa aacookagia. **48** Rīrīa aciari ake maamuonire, makīgega. Nyina akīmūūria atīrī, “Mūrū, ūgūtūwika ūguo nīkī? Nīi na thoguo nī tūgūcarīte tūrī na kīeha mūno.” **49** Nake Jesū akīmooria atīrī, “Nī kī gītūmite mūnjarie? Kai mūtōō atī njagīrīrwo gūkorwo ndī nyūmba-inī ya Baba?” **50** No-o matīataukīrīrwo nī ūrīa aameeraga. **51** Nake agicooka hamwe na nginyā Nazarethi, na nīamathikagīra. No nyina nīaigaga maūdū macio mothe ngoro-inī yake. **52** Nake Jesū agīkūra, akīūhīgaga, na akīnenehaga, akiendagwo nī Ngai, o na andū.

3 Na rīrī, mwaka wa ikūmi na ītano wa ūthamaki wa Tiberio Kaisari, hīndī īrīa Pontio Pilato aarī barūthi wa Judea, nake Herode aathanaga Galili, na Filipu mūrū wa ithe aathanaga Iturea na Tarokoniti, nake Lusania agaathana Abilene, **2** hīndī iyo Anasi na Kaifa maarī athīnjīrī-Ngai arīa anene, ūhorō wa Ngai nīwakinyīre Johana mūrū wa Zakaria arī werū-inī. **3** Nake agīthī būrūrī wothe ūrīa warī hakuhī na Rūū rwa Jorodani, akīhunjagia atī andū merire nīguo marekerwo mehīa mao nīgeetha mabatithio. **4** O ta ūrīa kwandīkitwo ibuku-inī rīa mūnabii Isaiia atīrī: “Nī mūgambo wa

mūdū ūkanīrīra werū-inī, akoiga atīrī, ‘Haarīria njīra ya Mwathani, rūngariai tūcīra twake. **5** Mikuru yothē nīgathikwo, nacio īrīma ciothe na tūrīma nīkaaraganio. Njīra iria njogomu nīkarūngario, nacio njīra iria itarī njaraganu nīkaaraganio. **6** Nao andū othe nīmakona ūhonokio wa Ngai.’” **7** Andū aingī nīmathiire kūrī Johana akamabatithie, nake akīmeera atīrī, “Inyū rūciaro rūrū rwa ndūra! Nūū ūmūtaarīte mūrūire marakara maria makirī gūūka? **8** Ciarā maciario maringane na kwīra. Na mūtīkambīrīrie kwīra na ngoro cianyu atīrī, ‘Ithe wītū nī lburahīmu,’ Nīgūkorwo ngūmwīra atīrī, Ngai no atūme mahiga maya matūike ciana cia lburahīmu. **9** Ithanwa nīrīgītwa itina-inī cia mītī, na mūtī o wothe ūtaciaraa maciario mega ūrītemagwo ūgaikio mwaki-inī.” **10** Nao andū acio makīmūria atīrī, “Tūkiagīrīrwo nī gwīka atīa?” **11** Nake Johana akīmacookeria atīrī, “Mūdū ūrīa ūrī na nguo igīrī nīagaire ūrīa ūtari, nake ūrīa ūrī na irio nīke o ta ūguo.” **12** Nao etia mbeeca cia igooti o nao magīūka mabatithio, makīmūria atīrī, “Mūrutani, twagīrīrwo nī gwīkaga atīa?” **13** Nake akīmacookeria atīrī, “Mūtigetage mbeeca makīria ya ūrīa mwathītwa mwītage.” **14** Nacio thigari ikīmūria atīrī, “Na ithu-rī, twagīrīrwo nī gwīkaga atīa?” Nake agicicookeria atīrī, “Mūtīgatunyage andū mbeeca na mūtīkamaigagīrīre igenyo, na nīngī īganagwoi nī mūcaara wanyu.” **15** Na rīrī, andū nīmaikaraga metereire marī na mwīhoko, na othe magecūūranagia ngoro-inī ciao kana hihi Johana ahota gūkorwo nīwe Kristū. **16** Nowe Johana akīmacookeria akīmeera othe atīrī, “Nī-rī, ndīmūbatithia na maai. No nī kūrī mūdū ūgūūka ūrī na hinya kūngīra, ūrīa nī itagīrīre kuohora ndigi cia iratū cīake. We akaamūbatithagia na Roho Mūtheru o na mwaki. **17** Gītarūrū gīake akīnyīitite na guoko nīguo atherie kīhūhīro gīake, na acookanīrīre ngano amūkie ikūmbi riake, no nīagacina mahuti na mwaki ūtangīhoreka.” **18** Johana nīataarire andū na ciugo nyingī na akamahunjagīria Ūhorō-ūrīa-Mwega. **19** Na rīrī, rīrīa Johana aatetīrie Herode ūrīa warī mūthamaki tondū wa kūhīka Herodia, mūtumia wa mūrū wa ithe na nī ūndū wa maūdū maria mangī mothe mooru eekite, **20** Herode nīongereire ūndū ūngī mūrū makīria; naguo nī wa kūnyīitithia Johana na kūmuohithia njeera. **21** Hīndī īrīa andū othe maarīkirie kūbatithio, o nake Jesū nīabatithīrio. Na rīrīa aahooyaga, Igūrū rīkīhingūka, **22** nake Roho Mūtheru agīkūrūka akūmba igūrū rīake arī na mwīrī wahaanga ta wa ndutura. Naguo mūgambo ūkīuma Igūrū ūkīuga atīrī, “Wee nīwe mūrū wakwa ūrīa nyendete; na nīnganaga mūno nīwe.” **23** Na rīrī, Jesū akīambīrīria ūtungata wake aarī na ūkūrū wa mīaka ta mīrongo itatū. Nao andū meeciiragia atī aarī mūrū wa Jusufu, mūrū wa Heli, **24** mūrū wa Mathati, mūrū wa Lawi, mūrū wa Meliki, mūrū wa Janai, mūrū wa Jusufu, **25** mūrū wa Matathia, mūrū wa Amosi, mūrū wa Nahumu, mūrū wa Esili, mūrū wa Nagai, **26** mūrū wa Maathi, mūrū wa Matathia, mūrū wa Semeini, mūrū wa Joseki, mūrū wa Joda, **27** mūrū wa Joanani, mūrū wa Resa, mūrū wa Zerubabeli, mūrū wa Shelathieli, mūrū wa Neri, **28** mūrū wa Meliki, mūrū wa Adi, mūrū wa Kosamu, mūrū wa Elimadami, mūrū wa Eri, **29** mūrū wa Joshua, mūrū wa Eliezeri, mūrū wa Jorimu, mūrū wa

Mathathi, mŭrũ wa Lawi, **30** mŭrũ wa Simeoni, mŭrũ wa Juda, mŭrũ wa Jusufu, mŭrũ wa Jonamu, mŭrũ wa Eliakimu, **31** mŭrũ wa Melea, mŭrũ wa Mena, mŭrũ wa Matatha, mŭrũ wa Nathani, mŭrũ wa Daudi, **32** mŭrũ wa Jesi, mŭrũ wa Obedi, mŭrũ wa Boazu, mŭrũ wa Salimoni, mŭrũ wa Nahashoni, **33** mŭrũ wa Aminadabu, mŭrũ wa Aruni, mŭrũ wa Hezironi, mŭrũ wa Perezu, mŭrũ wa Juda, **34** mŭrũ wa Jakubu, mŭrũ wa Isaaka, mŭrũ wa Iburahimu, mŭrũ wa Tera, mŭrũ wa Nahoru, **35** mŭrũ wa Serugu, mŭrũ wa Reu, mŭrũ wa Pelegu, mŭrũ wa Eberi, mŭrũ wa Shela, **36** mŭrũ wa Kainani, mŭrũ wa Arafakasadi, mŭrũ wa Shemu, mŭrũ wa Nuhu, mŭrũ wa Lameku, **37** mŭrũ wa Methusela, mŭrũ wa Enoku, mŭrũ wa Jaredi, mŭrũ wa Mahalaleli, mŭrũ wa Kenani, **38** mŭrũ wa Enoshu, mŭrũ wa Sethi, mŭrũ wa Adamu, mŭrũ wa Ngai.

4 Nake Jesũ akiama kũu Jorodani aiyũritwo nĩ Roho Mũtheru, agĩtwarwo nĩ Roho werũ-inĩ, **2** kũria aagereirio nĩ mũcukani matukũ mĩrongo ĩna. Ndaarĩaga kindũ matukũ-inĩ macio, namo maathira agĩkorwo arĩ mũhũutu. **3** Nake mũcukani akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo wee nĩwe Mũrũ wa Ngai, ĩra ihiga rĩrĩ rĩtuĩke mũgate.” **4** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: ‘To mũgate wiki ũngĩtũũria mũndũ muoyo.’” **5** Ningĩ mũcukani akĩmũtwara handũ hatũũgĩru mũno, na gwa kahinda kanini mũno akĩmuonia mothamaki mothe ma gũkũ thĩ. **6** Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngũkũhe wathani wa kũu guothe na riiri wakuo wothe, nĩgũkorwo nĩheanitwo kũrĩ nĩ, na no ndĩciheane kũrĩ mũndũ o wothe ũria ingĩenda kũhe. **7** Nĩ ũndũ ũcio ũnginyinamĩria ũhooe, mothe megũtuĩka maku.” **8** Jesũ akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: ‘Hooyaga Mwathani Ngai waku na ũmũtungatagĩre o we wiki.’” **9** Nake mũcukani akĩmũtwara Jerusalemu, na akĩmũrũgamia gathũrũmũndũ-inĩ ka hekarũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo wee nĩwe Mũrũ wa Ngai, wĩgũthie thĩ kuuma haha. **10** Nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: “Nĩagaatha araka ake nĩ ũndũ waku makĩmenyerere wega; **11** ningĩ nĩmagakwanĩrĩria na moko mao, nĩgeetha ndũkaringwo kũgũrũ nĩ ihiga.”” **12** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maandiko moigĩte atĩrĩ: ‘Ndũkanagerie Mwathani Ngai waku.’” **13** Rĩria mũcukani aarĩkirie kũmũgeria na njĩra ciothe-rĩ, akĩmũtiga nginya ihinda rĩrĩ riagĩrĩre rikoneka. **14** Nake Jesũ agĩcooka Galili arĩ na hinya wa Roho, nayo ngumo yake ikĩhunja kũu bũrũri ũcio wothe. **15** Nake nĩarutanaga thunagogi-inĩ ciao, nao andũ othe makĩmũkumia. **16** Na rĩrĩ, niathiire Nazarethi, kũria aarereirwo, na agĩtoonya thunagogi mũthenya wa Thabatũ, o ta ũria aamenyerete gwĩka. Nake akĩrũgama na igũrũ athome Maandiko. **17** Akĩnengerwo ibuku rĩa gĩkũnjo rĩa mũnabii Isaia. Akĩrĩkũnjũra, akĩona harĩa handĩkitwo atĩrĩ: **18** “Roho wa Mwathani arĩ igũrũ riakwa, nĩ ũndũ nĩanjĩrĩrĩre maguta nĩguo hunjagĩrie arĩa athĩnĩ Ũhoru-ũria-Mwega. Nĩandũmite thĩ nyanĩrĩre kuohorwo kwa arĩa moheetwo, na atĩ arĩa atumumu nĩmegũcooka kuona, na njohorithie arĩa mahinyĩrĩrio, **19** ningĩ nyanĩrĩre mwaka wa gwitikĩrika wa Mwathani.”” **20** Agĩcooka agĩkũnja

ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, agĩcookeria mũmenyereri wa thunagogi, agĩkara thĩ. Nao andũ arĩa othe maarĩ thunagogi makĩmũroora. **21** Nake akĩambĩrĩria kwaria, akĩmeera atĩrĩ, “Ũmũthĩ maandĩko maya nĩ mahingio mũkĩĩguagĩra.” **22** Nao andũ othe makĩmũgaatha na makĩgegio mũno nĩ ciugo njega ĩria cioimaga kanua gake. Makĩũrania atĩrĩ, “Gĩthĩ ũyũ ti mŭrũ wa Jusufu?” **23** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩ mũkũnjũra thimo ĩria yugaga atĩrĩ, ‘Ndagĩtarĩ, wĩhonie wee mwene! Maĩndũ marĩa tũguĩte atĩ nĩ wekire kũu Kaperinaumu meeke gũkũ itũũra-inĩ riaku.’” **24** Agĩthĩ na mbere kuuga atĩrĩ, “Ngũmwĩra na ma, gũtĩrĩ mũnabii wĩtikagĩrwo itũũra-inĩ riake. **25** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩ kwari atumia aingĩ a ndigwa Isiraeli matukũ-inĩ ma Elia, rĩria igũrũ rĩarĩ ihinge mĩaka ĩtatũ na nuthu, na ng’aragu nene ikĩyũra bũrũri wothe. **26** No Elia ndaigana gũtũmwo kũrĩ o na ũmwe wao, tiga kũrĩ mũtumia wa ndigwa ũria watũire itũũra rĩa Zarefathu kũu bũrũri wa Sidoni. **27** Ningĩ nĩ kwari andũ aingĩ maarĩ na mangũ thĩnĩ wa Isiraeli ihinda rĩa Elisha ũria mũnabii, no gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wao wahonirio tiga Naamani ũria Mũsuriata.” **28** Andũ othe arĩa maarĩ thĩnĩ wa thunagogi nĩmarakarire mũno rĩria maiguire ũguo. **29** Magĩũkĩra makĩmũrutũũra kuuma itũũra-inĩ rĩu, makĩmũtwara rwene-inĩ rwa karĩma harĩa itũũra rĩu riakĩtwo, nĩguo mamũikie na kũu kĩharũrũka-inĩ. **30** Nowe Jesũ akĩgerera gatagatĩ-inĩ ka andũ, agĩthĩria. **31** Agĩcooka agĩkũrũka, agĩthĩ Kaperinaumu, itũũra rĩarĩ Galili, na mũthenya wa Thabatũ akĩambĩrĩria kũrũta andũ. **32** Nao andũ makĩgega nĩ ũndũ wa ũrutani wake, tondũ ndũmĩrĩri yake yarĩ ya wathani. **33** Na rĩrĩ, kũu thĩnĩ wa thunagogi nĩ kwari na mũndũ warĩ na ndaimono, nĩyo ngoma thũku. Nake akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, **34** “Hĩ! Ũrenda atĩa na ithuĩ, wee Jesũ wa Nazarethi? Ũkĩte gũtũĩnina? Nĩngũũ, we nĩwe ũria Mũtheru wa Ngai!” **35** Nake Jesũ akĩmikũma, akĩmũra atĩrĩ, “Kira, na uume thĩnĩ wake!” Nayo ndaimono iyo ikĩgũthia mũndũ ũcio thĩ hau mbere yao othe, ikiuma na ndiamũthĩrie. **36** Nao andũ othe makĩgega makĩũrania atĩrĩ, “Kai ũrutani ũyũ ũhaana atĩa? Araatha ngoma thũku arĩ na wathani na hinya, nacio ikoima!” **37** Nayo ngumo yake ikĩhunja kũria guothe kwariganitie na kũu. **38** Nake Jesũ akiama thunagogi, agĩthĩ mũcũĩ gwa Simoni. Na rĩrĩ, nyina wa mũtumia wa Simoni aarĩ mũrũaru mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ mũno, nao magĩthaitha Jesũ nĩ ũndũ wake. **39** Nĩ ũndũ ũcio, akĩnamĩrĩra harĩ we, na agĩatha mũrimũ ũcio uume mwĩrĩ wake, naguo ũkiuma. Nake mũtumia ũcio agĩũkĩra o rĩmwe na akĩambĩrĩria kũmatungatĩra. **40** Na rĩria rĩua riathũaga, andũ makĩrehera Jesũ andũ arĩa othe maarĩ na mĩrimũ ngũrani, nake akĩmagĩrĩra moko o mũndũ o mũndũ, akĩmahonia. **41** O na ningĩ ndaimono ikiuma andũ aingĩ, ikĩanagĩrĩra atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrũ wa Ngai!” Nowe agĩcikaania na agĩcigĩria ciarie, tondũ nĩcioĩ atĩ nĩwe Kristũ. **42** Na gwakĩarĩ, Jesũ akiumagara agĩthĩ kũndũ gũtaarĩ andũ. Nao andũ makĩmũcaria, na rĩria maakinyire harĩa aarĩ, makĩgeria kũmũgĩrĩrĩria ndakoime kũu amatige. **43** Nowe akĩmeera atĩrĩ, “No nginya hunjie Ũhoru-ũria-Mwega wa ũthamaki wa Ngai matũũra-inĩ marĩa mangĩ

o namo, nĩ undũ nkĩko ndaatũmirwo.” **44** Nake agĩthĩ o na mbere na kũhunjia thĩinĩ wa thunagogi cia Judea.

5 Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe Jesũ arũngĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria rĩa Genesareti, nakĩo kĩrĩndĩ kĩa andũ aingĩ nkĩahatikanaga kimũkuhĩrĩrie nĩguo gĩthikĩrĩrie ũhoro wa Ngai, **2** nake akĩona tũtarũ twĩrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria rĩu, tũtĩgtĩwo ho nĩ ategi a thamaki, arĩa maathambagia neti ciao cia gũtega. **3** Agĩtoonya gatarũ kamwe, nako kaarĩ ga Simoni, akĩmũthaiha agatoonyatootyie maaĩ-inĩ, kehere hũgũrũrũ-inĩ. Agĩcooka agĩkara thĩ, akĩambĩrĩria kũruta andũ ũhoro arĩ gatarũ-inĩ kau. **4** Na aarĩkia kwaria, akĩĩra Simoni atĩrĩ, “Twarã gatarũ haarĩa harĩku, mũkĩrũkie neti maaĩ-inĩ, mũtege thamaki.” **5** Nake Simoni akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathi witũ, tũrutĩte wĩra mũritũ ũtukũ wothe, na tũtinanyĩta kindũ o na kĩ. No tondu nĩwoiga ũguo-rĩ, nĩngũkũrũkia neti.” **6** Maarĩkia gwĩka ũguo, makĩnyĩta thamaki nyingĩ mũno, ngĩnya neti ciao ikĩambĩrĩria gũtuika. **7** Nĩ undũ ũcio makĩheneria arĩa maarutithanagia wĩra nao, arĩa maarĩ gatarũ kau kangĩ moke mamateithie, nao magĩũka makĩnyũria tũtarũ twerĩ ki, o ngĩnya tũkĩambĩrĩria gũtoonyerera maaĩ-inĩ. **8** Hindĩ irĩa Simoni Petero onire ũguo, akĩgũithia maru-inĩ ma Jesũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Njeherera Mwathani; nĩ ndĩ mũndũ mwĩhial!” **9** Nĩgũkorwo we na arĩa othe maarĩ nao nĩmagegire mũno nĩ undũ wa thamaki iria maanyĩtĩte, **10** o na Jakubu na Johana, arĩu a Zebedi, arĩa maarutithanagia wĩra na Simoni nĩmagegire. Nake Jesũ akĩĩra Simoni atĩrĩ, “Tiga gwtĩgĩra; kuuma rĩu ũrĩtegea andũ.” **11** Nĩ undũ ũcio makĩumĩria tũtarũ twao hũgũrũrũ-inĩ cia iria, magĩtiga indo ciao ciothe, makĩmũrũmĩrĩra. **12** Na rĩrĩ, hindĩ imwe rĩrĩa Jesũ aarĩ itũũra-inĩ rĩmwe-rĩ, nĩguokire mũndũ waiyũrĩtwo nĩ mangũ mwĩrĩ wothe. Na rĩrĩa onire Jesũ, akĩgũithia, agĩturumithia ũthĩũ wake thĩ, akĩmũthaiha, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ũngĩenda-rĩ, no ũũtherie.” **13** Jesũ agĩtambũrũkia guoko gwake, akĩhutia mũndũ ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “ĩĩ, nĩngwenda. Therio!” Na o hindĩ iyo akĩhonio mangũ. **14** Jesũ agĩcooka akĩmũkaania, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkeere mũndũ o na ũ, no thĩ, ũkeyonanie kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, na ũrute magongona marĩa Musa aathanire nĩ undũ wa gũtherio gwaku, arĩ ũira kũrĩ o.” **15** Na rĩrĩ, ngumo yake igĩkĩrĩria kũhunjia makĩria, o ngĩnya kĩrĩndĩ kĩngĩ ma kĩa andũ gĩgĩũka kũmũthikĩrĩria na kũhonio mĩrimũ yao. **16** No Jesũ nĩheragĩra andũ, agathĩ kũndũ gũtarĩ andũ kũhoera Ngai kuo. **17** Mũthenya ũmwe nĩ kũrutana aarutanaga, nao Afarisai na arutani a watho arĩa mookite kuuma matũũra mothe ma Galili, na Judea, na Jerusalem, maikarĩte thĩ hau. Naguo hinya wa Ngai wa kũhonania warĩ hamwe na Jesũ. **18** Na rĩrĩ, nĩhookire andũ makuĩte mũndũ na kĩbarĩ, warũarĩte mũrimũ wa gũkua ciĩga, nao makĩgeria kũmũtoonyia nyũmba mamũĩge harĩ Jesũ. **19** Na rĩrĩa maagire njĩra wa gwĩka ũguo nĩ undũ wa ũingĩ wa andũ, makĩhaica nyũmba-igũrũ magĩtharia maturubarĩ, makĩmũkĩrũkĩria mwanya-inĩ ũcio o arĩ kĩbarĩ-inĩ, ngĩnya gatagatĩ-inĩ ka andũ acio makĩmũĩga o hau Jesũ aarĩ. **20** Rĩrĩa Jesũ onire witĩkio wao, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrata, nĩwarekerwo mehia maku.” **21** Nao Afarisai

na arutani a watho makĩambĩrĩria gwĩciiria ngoro-inĩ ciao, makiuga atĩrĩ, “Kaĩ mũndũ ũyũ arĩ ũ, ũkũrũma Ngai? Nũũ ũngĩhota kũrekanĩra mehia, tĩga Ngai we wiki?” **22** Nowe Jesũ nĩamenyaga ũrĩa meeciiragia na akĩmooria atĩrĩ, “Mũreeciiria maĩndũ macio ngoro-inĩ cianyu nĩkĩ? **23** Nĩ undũ ũrĩkũ mũhũthũ; nĩ kwĩra mũndũ, ‘Nĩwarekerwo mehia maku,’ kana nĩ kũmwĩra, ‘Ŭkĩra wĩtare?’ **24** No nĩgeetha mũmenye atĩ Mũrũ wa Mũndũ arĩ na ũhoti gũkũ thĩ wa kũrekanĩra mehia-rĩ” Akĩĩra mũndũ ũcio wakuĩte ciĩga atĩrĩ, “Ndakwĩra atĩrĩ, ũkĩra, oya kĩbarĩ giaku, ũinũke.” **25** O hau hau akĩrũgama mbere yao, akĩoya kĩbarĩ kĩrĩa akomeire, na akĩnũka mũciĩ akĩgoocaga Ngai. **26** Nao andũ othe nĩmagegire na magikũmia Ngai. Makĩiyũrwo nĩ guoya, makiuga atĩrĩ, “Ŭmũthĩ nĩtuonete maĩndũ tũtarĩ tuona.” **27** Thuutha wa ũguo, Jesũ akĩumagara na akĩona mũndũ warĩ mwĩtia wa mbeeca cia igooti wetagwo Lawi aikarĩte harĩa heetagĩrĩo mbeeca cia igooti. Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩra.” **28** Nake Lawi agĩũkĩra, agĩtiga indo ciake ciothe, akĩmũrũmĩrĩra. **29** Lawi agĩcooka akĩrũgithĩria Jesũ iruga inene gwake mũciĩ, na gĩkundi kĩnene kĩa etia mbeeca cia igooti o na andũ angĩ nĩmarĩtanagĩra nao. **30** No Afarisai na arutani a watho arĩa maarĩ a gĩkundi kĩa magĩgetia arutwo ake makĩmooria atĩrĩ, “Mũrĩtanagĩra na mũkanyũuanĩra na etia mbeeca cia igooti na andũ ehia nĩkĩ?” **31** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Andũ arĩa agĩma mũrĩ tio mabataragio nĩ ndagĩtarĩ, no nĩ arĩa arũaru. **32** Nĩ ndiokire gwĩta andũ arĩa athingu, no nĩ arĩa ehia, nĩguo merire.” **33** Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Arutwo a Johana nĩ meehingaga kũrĩa irio kainingĩ kainingĩ makahooya, o nao arutwo a Afarisai nĩmekaga o ũguo, no aku marĩaga na makanyua hindĩ ciothe.” **34** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “No mwĩre ageni a mũhikania mehinge kũrĩa rĩrĩa e hamwe nao? **35** No rĩrĩ, ihinda nĩrĩgakinya rĩrĩa mũhikania akeherio kuuma kũrĩ o; matukũ-inĩ macio-rĩ, nĩ makeehinga kũrĩa irio.” **36** Nĩngĩ Jesũ akĩmahe ũhoro na ngerekano ĩno, akĩmeera atĩrĩ, “Gũtĩrĩ mũndũ ũngĩtinia kĩraka kuuma harĩ nguo njerũ, agĩkĩre nguo ngũrũ. Angĩka ũguo, angĩkorwo atarũrĩte nguo njerũ, nakĩo kĩraka kũrĩa kũrĩa nguo ĩyo njerũ kĩage kwagĩrĩra nguo ĩyo ngũrũ. **37** Nĩngĩ gũtĩrĩ mũndũ wĩkagĩra ndibei ya mũhihano mondo-inĩ ngũrũ. Angĩka ũguo, ndibei ĩyo ya mũhihano no ĩtarũre mondo ĩcio, ndibei ĩyo ĩtĩke, nacio mondo ĩcio ĩtarũkange. **38** Aca, ti ta ũguo, ndibei ya mũhihano no ngĩnya ĩkĩrwo mondo-inĩ njerũ. **39** O na gũtĩrĩ mũndũ thũthua wa kũnyua ndibei ngũrũ ũcookaga kwenda ndibei ĩyo ya mũhihano, nĩ undũ oigaga atĩrĩ, ‘ĩria ngũrũ nĩyo njega.”

6 Mũthenya ũmwe wa Thabatũ, Jesũ akĩgerera mĩgũnda-inĩ ya ngano, nao arutwo ake makĩambĩrĩria gũtua ngira imwe cia ngano, magĩcirĩgitha na moko, makĩrĩa ngano. **2** Afarisai amwe makĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩratũma mwĩke ũrĩa gũtetĩkĩrĩtio nĩ watho mũthinya wa Thabatũ?” **3** Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Kaĩ mũtathomete ũrĩa Daudi eekire, rĩrĩa we na arĩa maarĩ nake maarĩ ahũtu? **4** Aatoonyire Nyũmba ya Ngai, akĩoya na akĩrĩa mĩgate ĩrĩa yamũrĩrwo Ngai, ĩrĩa atetĩkĩrĩtio kũrĩa nĩ watho tĩga no athĩnjĩri-Ngai meetĩkĩrĩtio kũmĩria, na agĩcooka akĩhe arĩa maarĩ nake

imwe yayo.” 5 Jesu agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Mũrũ wa Mũndũ nĩwe Mwathani wa Thabatũ.” 6 Na rĩrĩ, mũthenya ũngĩ wa Thabatũ nĩathiire thunagoti-inĩ, akĩrutana, nakuo nĩ kwarĩ na mũndũ warĩ mwonju guoko gwake kwa ũrĩo. 7 Nao Afarisai na arutani a watho nĩmacaragia ũndũ mangĩthitangĩra Jesũ, nĩ ũndũ ũcio makĩmũrora mũno, mone kana nĩekũhonania mũthenya wa Thabatũ. 8 Nawe Jesũ, tondũ nĩamenyaga ũria meeciiragia, akĩra mũndũ ũcio wonjete guoko atĩrĩ, “Ũkĩra ũrũgame mbere ya andũ othe.” Nĩ ũndũ ũcio agĩũkĩra akĩrũgama hau. 9 Jesũ agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmũũria atĩrĩ, nĩ ũndũ ũrĩkũ mwĩtikĩrie nĩ watho mũthenya wa Thabatũ: nĩ gwĩka wega kana nĩ gwĩka ũũru, nĩ kũhonokia muoyo kana nĩ kũũniina?” 10 Akĩhũgũra, akĩmarora othe, agĩcooka akĩra mũndũ ũcio atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko gwaku.” Nake agĩka o ro ũguo; nakuo guoko gwake gũkĩhonio biũ. 11 Nao makĩrakara mũno, makĩambĩrĩria kũũrania ũria mangĩka Jesũ. 12 Mũthenya ũmwe Jesũ nĩoimagarire agĩthĩĩ kĩrima-inĩ akahoe, akĩraara akĩhooya Ngai ũtukũ wotho. 13 Gwakĩa-rĩ, agĩta arutwo ake moke harĩ we, agĩthuura andũ ikũmi na eerĩ ao, akĩmatua atũmwo, nao nĩ: 14 Simoni (ũria aatuire Petero), na Anderea mũrũ wa nyina, na Jakubu, na Johana, na Filipu, na Barĩtholomayo, 15 na Mathayo, na Toma, na Jakubu wa Alufayo, na Simoni ũria wetagwo Zelote, 16 na Judasi wa Jakubu, na Judasi Mũsikariota ũria wamũkunyanĩire. 17 Nake Jesũ agĩkũrũka hamwe nao, makĩrũgama handũ haarĩ haraganu. Gikundi kĩnene kĩa arutwo ake kĩarĩ ho, o na andũ aingi mũno kuuma Judea guothe, na Jerusalem, o na kuuma ndeere-inĩ cia Turo na Sĩdoni, 18 nao mookĩte nĩguo mamũgue na mahonio mũrimũ yao. Nao arĩa maanyamaragio nĩ ngoma thũku makĩhonio, 19 nao andũ othe makĩgeria kũmũhutia, tondũ hinya nĩwoimaga thĩinĩ wake na ikamahonia othe. 20 Nake akĩrora arutwo ake, akiuga atĩrĩ: “Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ athĩĩni, nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai nĩ wanyu. 21 Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ mũhũũtaga rĩu, nĩgũkorwo nĩmũkahũũnio. Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ mũrarĩra rĩu, nĩgũkorwo nĩmũgatheka. 22 Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ hĩndĩ irĩa andũ mekũmũmena, na meyamũre kũrĩ inyuĩ, na mamũrume, na mathũkĩrĩrie rĩitwa rĩanyu, nĩ ũndũ wa Mũrũ wa Mũndũ. 23 “Mũthenya ũcio nĩmũgakena na mũrũgarũge, tondũ mũcaara wanyu nĩ mũingĩ Igũrũ. Nĩgũkorwo ũguo noguo maithe mao meekire anabii. 24 “No rĩrĩ, kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ itonga-ĩ, nĩgũkorwo nĩmũrikĩtie kwamũkĩra kũnyamarũwo kwanyu. 25 Kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ arĩa mũhũũniĩ rĩu-ĩ, nĩgũkorwo nĩmũkahũũta. Kaĩ mũrĩ na haaro arĩa mũratheka rĩu-ĩ, nĩgũkorwo nĩmũgacakaya na mũrĩre. 26 Kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ hĩndĩ irĩa andũ othe mekũmũgaathĩrĩria-ĩ, nĩgũkorwo ũguo noguo maithe mao meekaga anabii a maheeni. 27 “No ngũmwĩra atĩrĩ inyuĩ arĩa mũũthikĩrĩrie: endagai thũ cianyu, na mwĩkage wega arĩa mamũthũire, 28 na nĩngĩ mũrathimage arĩa mamũrumaga, na mũhooyagĩre arĩa mamwĩkaga ũũru. 29 Na rĩrĩ, mũndũ angĩkũgũtha rũthĩa rũmwe, mũhũgũkĩrie rũu rũngĩ o naruo. Na mũndũ angĩgũtũnya igooti rĩaku, ndũkamũgĩrie kuoya o na kanjũ yaku. 30 Mũndũ o wotho angĩkũhooya kĩndũ mũhe,

na mũndũ o wotho angĩoya kĩndũ gĩaku, ndũkamwĩtie. 31 Ikagai andũ arĩa angĩ o ũria mũngĩenda mamwĩkage. 32 “Rĩu-rĩ, angĩkorwo mwendete o arĩa mamwendete-rĩ, mwakĩũgũna na kĩ? O na ehia nĩmendamaga arĩa mamendete. 33 Na mũngĩkorwo mwĩkaga wega o arĩa mamwĩkaga wega-rĩ, mwakĩũgũna na kĩ? Nĩgũkorwo ehia o nao nĩmekaga o ũguo. 34 Na nĩngĩ mũngĩkorwo mũkombithagia o arĩa mwĩhokete nĩmakamũrĩha-rĩ, mwakĩũgũna na kĩ? O na ehia nĩmakombagĩra ehia arĩa angĩ, mehokete nĩmakarĩhwo ciothe. 35 No rĩrĩ, endagai thũ cianyu, na mũciĩkage wega, o na mũkombithagie mũtekwihoa gũcookerio kĩndũ. Hĩndĩ iyo irĩhi rĩanyu nĩrĩkaneneha, na inyuĩ nĩmũgatuĩka ariũ a ũria-ũrĩ Igũrũ-Mũno, nĩgũkorwo we nĩaiguagĩra arĩa matarĩ ngaatho tha o na arĩa aaganu. 36 Iguanagĩrai tha, o ta ũria lthe wanyu aiguanagĩra tha. 37 “Mũtigaciirithanagie nĩgeetha na inyuĩ mũtikanaciirithio. Mũtigatanagĩre, nĩgeetha na inyuĩ mũtikanatuĩrwo. Rekanagĩrai, na inyuĩ nĩmũkarekerwo. 38 Heanagai, na inyuĩ nĩmũrĩheagwo na gĩthimi kĩa, gĩkindĩritwo, kĩnainĩtio na gĩgaitkĩrĩra, nĩkĩo mũgaitĩrĩrwo nakĩo nguo-inĩ. Nĩgũkorwo gĩthimi kĩria mũthimanagĩra nakio, no kĩo mũrĩthimagĩrwo nakio.” 39 Agĩcooka akĩmahe ngerekano ĩno, akĩmooria atĩrĩ, “Mũtumumu no atongorie mũtumumu ũria ũngĩ? Githĩ eerĩ to magĩe irima? 40 Mũrutwo ti mũnene kũrĩ mũmũrutu, no ũria wotho mũrute wega, no atũike ta mũmũrutu. 41 “Nĩ kĩ gĩgũtũma wone kĩhuti kĩria kĩrĩ riitho rĩa mũrũ wa thoguo, no ũkaaga kũrũmbũiya mũgogo ũria ũrĩ riitho rĩaku we mwene? 42 Wahota atĩa kwĩra mũrũ wa thoguo atĩrĩ, ‘Mũrũ wa baba, reke ngũrute kĩhuti kĩu kĩrĩ riitho rĩaku,’ o rĩrĩa wee wagĩte kuona mũgogo ũria ũrĩ naguo riitho rĩaku? Wee hinga ĩno, amba ũrute mũgogo ũcio ũrĩ naguo riitho, nĩguo wone wega ũhote kũruta kĩhuti kĩria kĩrĩ riitho rĩa mũrũ wa thoguo. 43 “Gũtĩrĩ mũtĩ mwega ũciaraga maciaro mooru, kana mũtĩ mũũru ũgaciara maciaro mega. 44 O mũtĩ ũmenyekaga na maciaro maguo mwene. Andũ matituaga ngũyũ kuuma mũtĩ-inĩ ya mũigua, o na kana magatua thabibũ kuuma cong’e-inĩ. 45 Mũndũ ũria mwega aragia maũndũ mega kuuma mũthiithũ-inĩ wa ngoro yake, nake mũndũ ũria mũũru aragia maũndũ mooru kuuma mũthiithũ-inĩ wa ngoro yake. Nĩgũkorwo kanua gake kaaragia o maũndũ maria maiyũrĩte ngoro yake. 46 “Atĩrĩrĩ, mũnjĩtaga ‘Mwathani, Mwathani,’ nĩkĩ, na mũtiĩkaga ũria ndĩmwĩrago? 47 Nĩngĩmuonia ũria mũndũ ũria ũũkaga kũrĩ nĩ, na akaigua ciugo ciakwa, na ageeka ũria ciugĩte ahaana. 48 Ahaana ta mũndũ waakaga nyũmba, ũria wenjire mũthingi, akĩũrũkia na akĩwamba igũrũ rĩa ihiga. Hĩndĩ irĩa kwagĩre mũiyũro wa maaĩ, kĩguũ gĩkĩgũtha nyũmba ĩyo na nditi, no gĩtĩamĩenyenyirie, tondũ nĩyaakĩtwo wega. 49 No mũndũ ũria ũiguaga ciugo ciakwa, na ndekaga ũria ciugĩte, ahaana ta mũndũ ũria waakire nyũmba itarĩ na mũthingi. Na rĩrĩa kĩguũ kĩagũthire nyũmba ĩyo, ikĩmomoka, naguo mwanangĩko wayo warĩ mũnene.”

7 Nake Jesũ aarĩkia kwaria maũndũ macio mothe andũ makĩmũũguaga, agĩtoonya Kaperinaumu. 2 No kũu nĩ kwarĩ na ndungata ya mũnene-wa-thigari-

igana, iria mūmiathi eendete mūno, nayo yari ndwaru hakuhi gūkua. **3** Nake mūnene ūcio wa thigari igana aigua ūhoro wa Jesū, agītuma athuuri a Ayahudi kūrī we makamūrie oke ahonie ndungata yake. **4** Nao maakinya kūrī Jesū, makīmūthaita magwatiire mūno, makimwira atiri, “Mündū ūyū niagiriirwo gwikwo ūguo nīwe, **5** tondū nīendete rūriri rwiwū na nīatwakiire thunagogi.” **6** Nī ūndū ūcio Jesū agīthii nao. Na mari hakuhī gūkina mūci, mūnene ūcio wa thigari igana akīmūtūmīra arata makamwīre atiri, “Mwathani, tige gwiithiina tondū ndiagiriire wee ūke gwakwa mūci. **7** O na nokio itanona njagiriire gūka kūrī we. No uga o kiugo, na ndungata yakwa nīkūhona. **8** Nīgukorwo nī mwene ndi mündū wathagwo, na ndi na thigari njathaga. Ndeera ūmwe ‘Thii,’ nīathiiaga, na ndeera ūngi atiri, ‘Ūka,’ nīokaga. Na ningi ndeera ndungata yakwa atiri, ‘Ika ūna,’ nīikaga.” **9** Rīria Jesū aiguiire ūguo, akigega, akihūgūkīra kīrindi kīria kiamūrūmīrie, agikīra atiri, “Ngūmwīra atiri, ndionete mündū ūri na wītikio mūnene ūi Isiraeli guothe!” **10** Nao andū ariā maatūmitwo magīcooka mūci magikora ngombo iyo iri honu. **11** Ihinda inini riathira, Jesū agīthii itūūra rietagwo Naini, nao arutwo ake na andū gikundi kīnene magīthii nake. **12** Na rīria akūhīriire kihingo gīa itūūra rīu, mündū wakuite nīarutagwo kuo na aari mwana wa mūmwe, nake nyina aari mūtumia wa ndigwa. Nao andū aingi a itūūra rīu mari hamwe nake. **13** Rīria Mwathani onire mūtumia ūcio, akīmūguīra tha, akīmwīra atiri, “Tiga kūrīra.” **14** Agīcooka agīthii, akīhutia ithandūki, nao ariā maarikūite makirūgama. Agīcooka akiuga atiri, “Mwanake, ndakwīra atiri, ūkīra!” **15** Mündū ūcio wakuite agīkīra, akīambirīria kwaria, nake Jesū akīmūnengerana kūrī nyina. **16** Andū othe makīyūrwo nī guoya na makigooa Ngai, makiuga atiri, “Mūnabii mūnene nīokite gatagati gaiti. Ngai nīokite gūteithia andū ake.” **17** Nayo ngumo ya Jesū ikihunja Judea guothe o na būruri ūria wagūthiūrūkīrie. **18** Nao arutwo a Johana nīmamūheire ūhoro wa maūdū macio mothe. Nake Johana agīta arutwo ake eerī, **19** akīmatūma kūrī Mwathani makamūrie atiri, “Wee nīwe ūria werītwo nīagooka kana tweterere mündū ūngi?” **20** Nao arutwo acio maakinya kūrī Jesū makimwīra atiri, “Johana Mūbatithania aatūtuma kūrī we tūkūrie atiri, ‘Wee nīwe ūria werītwo nīagooka kana tweterere mündū ūngi?’” **21** Ihinda-ini o rīu Jesū akīhona andū aingi ariā mari na mīrimū, na ndwari, na akiingata ngoma thūku o na agītuma andū aingi ariā mari atumumu macooke kuona. **22** Nī ūndū ūcio agīcookeria ariā maatūmitwo atiri, “Cookai mūkeere Johana maūdū maria muonete na mūkaigua: atī atumumu nī marona, na ithua nīiretware, na ariā mari na mangū nī marahonio, na andū ariā mataiguaga nīmaraigua, na ariā akuū nīmarariūki, na ūhoro-ūria Mwega nīūrahunjīrio ariā athiini. **23** Kūrathimwo nī mündū ūria ūtarahingwo nī ūndū wakwa.” **24** Andū acio maatūmitwo nī Johana moima hari Jesū, Jesū akīambirīria kwarīria andū aingi ūhoro wa Johana, akīmooria atiri, “Nī kī mwathiite kuona werū-ini? Hihi mwathiite kuona kamūrangi kainainagio nī rūhuho? **25** Angīkorwo ti guo-rī, mwathiite kuona kī? Hihi nī

mündū wihumbite nguo njega? Aca, ariā mehumbaga nguo cia goro na magekenia na mīago ya thī maikaraga nyūmba cia ūthamaki. **26** Mwangithiite kuona kī? Hihi mwathiite kuona mūnabii? Ii, ngūmwīra atiri, muonire mündū ūkīrite mūnabii. **27** Ūyū nīwe ūria ūhoro wake wandikītwo atiri: “‘Nīngatūma mūtūmwo wakwa athiī mbere yaku, nake nīagagūthondekera njira.’” **28** Ngūmwīra atiri, hari andū ariā manaciarrow nī atumia-rī, gūtiri o na ūmwe mūnene gūkīra Johana; na mündū ūria mūnini mūno ūthamaki-ini wa Ngai, nī mūnene kūmūkīra.” **29** (Andū othe, o na etia mbeeca cia igooti, rīria maiguiire ciugo cia Jesū, magitīkīra atī njira ya Ngai nī ya na tondū maabatithiitio nī Johana. **30** No Afarisai na arutani a watho makiregana na ūria Ngai endaga meke, tondū o matiabatithiitio nī Johana.) **31** Nake Jesū akiuga atiri, “Andū a rūciaro rūrū ingimagerekanania na kī? Matariī ta kī? **32** Matariī ta ciana ciikarite ndūnyū igīta iria ingi, igaciira atiri: “‘Twamūhūhiire mūtūrirū, mūkiaga kūina; twamūniire rwimbo rwa macakaya, no mūtīarīrie.’” **33** Nīgukorwo Johana Mūbatithania ookire atekūrīa na atekūnyua ndibei, na inyuū mūkiuga atiri, ‘Ari na ndaimono.’” **34** Mūrū wa Mündū ookire akīriaga na akīnyuuga, na inyuū mūkiuga atiri, ‘Onei mündū mūkoroku na mūrūlu, mūrata wa etia mbeeca cia igooti na ‘ehia.’” **35** No ūgi nīumenyekaga nī wa kīhotho nī ciana ciaguo ciothe.” **36** Na rīri, Mūfariisai ūmwe nīetire Jesū gwake makarīanire irio cia hwaī-ini nake, nī ūndū ūcio Jesū agīthii nyūmba ya Mūfariisai ūcio, agīkara metha-ini. **37** Rīria mündū-wa-nja watūūrite mūtūūrie wa mehia itūūra-ini rīu aamenyire atī Jesū nīararīa irio nyūmba ya Mūfariisai ūcio-rī, agīka na cuba wa maguta manungi wega, **38** na akīrūgama thuutha wake, o hau magūrū-ini make, akīrīraga, na akīambirīria kūmūhūgia nyarīrī na maithori make. Agīcooka akīmūgīria nyarīrī na njuirī yake, agīcimumunya, na agīciitīria maguta manungi wega. **39** Rīria Mūfariisai ūria wamwītite onire ūndū ūcio, akīra na ngoro atiri, “Korwo mündū ūyū nī mūnabii, nīangiamenya ūria ūramūhutia nī mündū-wa-nja wa mūthemba ūrīkū, na atī nī mwīhia.” **40** Jesū akīmwīra atiri, “Simoni, ndi na ūndū wa gūkwīra.” Nake akiuga atiri, “Mūrutani, njīra.” **41** “Kūrī andū eerī mari na thīrī wa mündū wakombithanagia mbeeca. Ūmwe aari na thīrī wa dinari magana matano, na ūria ūngi dinari mīrongo itano. **42** Na rīri, gūtiri o na ūmwe wao wari na mbeeca cia kūmūriha, nī ūndū ūcio mari o eerī akīmarekera thīrī ūcio. Rīu-rī, acio eerī nū ūngimwenda makīria?” **43** Simoni akīmūcookeria atiri, “Ngwīciiria nī ūria warekeirwo thīrī ūria mūnene.” Jesū akiuga atiri, “Nīwatua wega.” **44** Agīcooka akīhūgūrīa mündū-wa-nja ūcio, akīra Simoni atiri, “Nīkuona mündū-wa-nja ūyū? Njūkire nyūmba gwaku, no ndūnaahe maa ma gwithamba nyarīrī, no nīanjihūgia nyarīrī na maithori make, na acigiria na njuirī yake. **45** Wee-rī, ndūnaamumunya, no mündū-wa-nja ūyū, kuuma rīria ndonyire ndari aratigithiria kūmumunya nyarīrī ciakwa. **46** Wee-rī, ndūnanjītīria maguta mūtwe, no ūyū nīanjītīria maguta manungi wega nyarīrī. **47** Nī ūndū ūcio ngūkwīra atiri, nīarekeirwo mehia make maingī. Nīgukorwo nīendanite mūno. No ūria ūrekeirwo mehia manini,

8 Na riri, thuutha wa ūgu, Jesu agithii matũũra-inĩ o na tũtũũra-inĩ akihunjabia ūhoro-ũria-Mwega wa ūthamaki wa Ngai. Arutwo ake aria ikũmi na eerĩ maarĩ hamwe nake, 2 o na atumia amwe a aria maarutitwo ngoma thũku na aria maahonetio mirĩmũ: nao nĩ Mariamu (ũria wetagwo Mũmagidali), nĩwe warutitwo ndaimono mũgwanja; 3 na Joana mũtumia wa Husa, ūria warĩ mũrori wa indo cia Herode; na Susana; na angĩ angĩ. Atumia aya nĩmamũtungatagĩra na indo ciao ene. 4 Andũ angĩ nĩmathiire na mbere kũngana harĩ Jesu moimite matũũra-inĩ, na riria andũ maingithire mũno akĩmahe ūhoro na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ, 5 Mũrimi nĩoimagarire akahure mbeũ ciale. Na riria aahuraga mbeũ icio, imwe ikĩgũa mũkĩra-inĩ wa njira; ikirangĩrĩro na magũrũ, nacio nyoni cia riera-inĩ igĩũka igĩcĩria. 6 Ingĩ ikĩgũa rũnyanjara-inĩ, na riria ciamerire, mĩmera iyo ikĩhooha tondũ wa kwaga ūigũ. 7 Nacio mbeũ ingĩ ikĩgũa mĩguwa-inĩ, nayo mĩguwa igĩkũranĩra nacio na igĩcithararia. 8 Mbeũ ingĩ nacio ikĩgũa tĩri-inĩ mũnoru. Igĩkũra, igĩcĩara maita igana ma iria ciahandaadũ. Aarĩkia kuuga ūguo, akĩanĩra, akiuga atĩrĩ, “Ūria ūrĩ na matũ ma kũguwa, nĩaugue.” 9 Nao arutwo ake makimũũria ūria ngerekano iyo yoiaga. 10 Akĩmeera atĩrĩ, “Inyũ nĩmũheetwo ūmenyo wa kũmenya hitho cia ūthamaki wa Ngai, no aria angĩ ndĩmaaragĩra na ngerekano, nĩgeetha, “maarora, makaaga kuona; na maigua, makaaga gũtaũkĩro.” 11 “Ngerekano iyo yugĩte atĩrĩ: Mbeũ icio nĩ ūhoro wa Ngai. 12 Mbeũ iria ciagũire mũkĩra-inĩ wa njira nĩ andũ aria maiguaga ūhoro wa Ngai, nake mũcukani agooka akeheria ūhoro ūcio ngoro-inĩ ciao, nĩguo matigetikie mahonoke. 13 Nacio iria ciagũire rũnyanjara-inĩ nĩ andũ aria maiguaga ūhoro wa Ngai, na makawamũkĩra na gĩkeno, no makaaga mĩri. Metikagia o gwa kahinda kanini, no magerio moka makaũtĩnania. 14 Mbeũ iria ciagũire mĩguwa-inĩ nĩ andũ aria maiguaga ūhoro, no o magithiagĩra, magathararĩ nĩ mihang’o, na ūtonga, na miago, nao makaaga gũkĩra. 15 No riri, mbeũ iria ciagũire tĩri-inĩ ūria mũnoru nĩ andũ aria maiguaga ūhoro marĩ na ngoro ya ma na njega, makaũtũũria, na nĩ undũ wa gũkĩrĩrĩra, magaciaraga maciaro. 16 “Na riri, gũtĩrĩ mũndũ ūgwatagia tawa akaũkunĩkĩra na irebe, kana akaũga rungu rwa ūriri. No aũigaga handũ igĩrũ, nĩguo andũ aria megũtoonya nyũmba mathererwo nĩ ūtheri. 17 Nĩgũkorwo gũtĩrĩ undũ mũhithe ūtakagũrio, na gũtĩrĩ undũ ūrĩ hitho-inĩ ūtakamenyeka kana ūtakanĩkwo ūtheri-inĩ. 18 Nĩ undũ ūcio mwĩmenyagĩrĩrei ūria mũthikagĩrĩra. Ūria wothē ūrĩ na indo nĩakongererwo nyingĩ; na ūria wothē ūtarĩ nĩagatuunywo o na kĩria arĩ nakio.” 19 Na riri, nyina wa Jesu na ariũ a nyina na Jesu magũũka kũmuona, no matingĩahotire gũthii hakuhi nake nĩ undũ wa andũ kũingĩha. 20 Mũndũ ūmwe akĩmwĩra atĩrĩ, “Maitũguo na ariũ a maitũguo marũgamĩra nja

620

iyō mündū wetagwo Jairū warī mūnene wa thunagogi agiūka, akiŋgūthia magūrū-inī ma Jesū, akīmūthaitha athiī gwake, **42** nī ūndū mīrūtu wake wa mūmwe warī wa ta māka ikūmi na rīrī aarī hakuhi gūka. Na Jesū arī njīra-inī agithiī-rī, andū nīmamūhatikaga. **43** Gatagati-inī ka andū acio nī haarī na mūtumia ūmwe watūire oiraga thakame māka ikūmi na rīrī, na gūtiri mündū ūngāmūhonirīe. **44** Mūtumia ūcio agiūka na thuutha wa Jesū, akihutia gicūrī kia nguo yake, na o rīmwe agitiga kuura. **45** Nake Jesū akiūria atirī, “Nūū ūcio wahutia?” Rīrīa othe maakaanire, Petero akimwira atirī, “Mwathani, andū nīmagūthiūrūrūkiirīe na magakūhatika.” **46** Nowe Jesū akiuga atirī, “Nī hari mündū waahutia, tondū nindaigua hinya woima thiinī wakwa.” **47** Nake mūtumia ūcio, ona atī ndangīhota kwīhitha, agiūka akiinainaga, akiŋgūthia magūrū-inī make. Arī hau mbere ya andū othe akiheana gītūmi kīria giātūmite amūhutie na ūria aahonirio o ro rīmwe. **48** Nake Jesū akimwira atirī, “Mwarī ūyū, gwitikia gwaku nīkwo gwatūma ūhone. Thiī na thayū.” **49** Na o hīndi iyo Jesū akiaragia, hagikinya mündū woimite mūciī kwa Jairū ūria mūnene wa thunagogi, akiuga atirī, “Mwarīguo nīarikitie gūkua, tiga gūthiīna Mūrutani.” **50** Jesū aigua ūguo, akiūria Jairū atirī, “Tiga gwitigira, wee itikia tu, na nīekūhona.” **51** Rīrīa aakinyire kwa Jairū, ndaarekire mündū o na ūmwe atoonye hamwe nake, tiga o Petero, na Jakubu, na Johana, na ithe na nyina a mwana ūcio. **52** Hīndi iyo andū othe no kūrira maarīraga magīcakayaga nī ūndū wa mwana ūcio. Jesū akimeera atirī, “Tigai kūrira, nī mūkuū, nī gūkoma akomete.” **53** Nao makīmūthekepera, tondū nīmooī atī aarī mūkuū. **54** Nowe Jesū akīnyīita mwana ūcio guoko, akiuga atirī, “Mwana wakwa, ūkīral.” **55** Na hīndi o iyo agicookerwo nī muoyo wake, na o rīmwe akirīgama. Jesū agicooka akimeera mahe mwana ūcio kīndū gīa kūrīa. **56** Nao aciari ake makīgega mūno, nowe akīmaatha matikeere mündū o na ū ūndū ūcio wekīkite.

9 Na rīrī, Jesū aarikia gwīta arutwo arīa ikūmi na eerī hamwe, nīamaheire hinya na ūhoti wa kūngata ndaimono ciothe na kūhonia mīrimū, **2** na akīmatūma mathiī makahunjīe ūhoro wa ūthamaki wa Ngai na mahonagie andū arīa arūaru. **3** Nake akīmeera atirī, “Mūtīgakuue kīndū o nakī kīa rūgendo; mūtīgakuue mūtirima, kana mūhuko, kana irio, kana mbeeca o na kana nguo tiga o iria mwiuhumbīte. **4** Nyūmba irīa yothe mūrītoonyaga ikaragai kwo nginya rīria mūkoima itūūra rīu. **5** Andū mangīkaarega kūmūnyīita ūgeni-rī, mūkaariibariba magūrū manyu rūkūngū rūitike mūkiuma itūūra rīao arī ūira wa kūmatūira ciira.” **6** Nī ūndū ūcio makīmagara magīthiī kuuma gatūūra kamwe nginya karīa kangī makīhunjagīa ūhoro-ūria-Mwega na makīhonagīa andū kūrīa guothe mathiīaga. **7** Na rīrī, rīrīa Herode ūria mūthamaki aigūire ūhoro wa maūndū mothe marīa maathiīaga na mbere, niataangīkire ngoro mūno tondū andū amwe moigaga atī Johana nīariūkīte kuuma kūrī arīa akuū, **8** na angī makoiga atī Elīja nīonekanite, o na angī makoiga atī mūnabii ūmwe wa arīa a tene nīariūkīte. **9** No Herode akiuga atirī,

“Johana nīndamūrengithirīe mūtwe. Ūyū ndīraigua ūhoro wake-rī, nīwe ū?” Nake akīrīrīria kūmuona. **10** Nao atūmwo maacooka, makīria Jesū maūndū marīa mekīte. Nake akīheera kuo, agīthiī nao itūūra rīetagwo Bethisaida, **11** no andū aingī makīmenya ūhoro ūcio na makīmūrūmīria. Nake akīmaamūkīra na akīmahe ūhoro wa ūthamaki wa Ngai, na akīhonia arīa maabataritio nī kūhonio. **12** Hwaī-inī arutwo arīa ikūmi na eerī magiūka kūrī we makīmwira atirī, “Ingata andū aya nīguo mathiī mīciī irīa irī hakuhi o na mīgūnda-inī mageethe irio na gwa gūkoma, tondū haha tūrī nī werū ūtarī andū.” **13** Nake akīmacookeria atirī, “Maheei kīndū gīa kūrīa.” Nao makīmwira atirī, “Tūrī o na mīgāte itano na thamaki igirī, no tūthiire tūkagūrīre andū aya othe irio.” **14** (Handū hau haarī na arūme ta ngirī ithano.) Nowe akīra arutwo ake atirī, “Maikariei thī marī ikundi cia andū mīrongo itano itano.” **15** Nao arutwo magiūka o ūguo, magīkaria andū othe thī. **16** Nake akīoya mīgāte iyo itano na thamaki icio igirī, akīrora na igirū, agīcokia ngaatho na agīcienyūranga. Agīcokia agīcinengera arutwo ake magāire andū. **17** Othe makīria makīhūūna, nao arutwo makīyūria ciondo ikūmi na igirī cia cienyū iria ciatigarire. **18** Na rīrī, hīndi īmwe Jesū akīhooya arī keheri-inī, arutwo ake magīkorwo marī hamwe nake. Akīmooria atirī, “Andū moigaga nī nī nī ū?” **19** Nao makīmūcokeria atirī, “Amwe moigaga nīwe Johana Mūbatithania; angī makoiga nīwe Elīja; angī nao makoiga atī mūnabii ūmwe wa arīa a tene nīariūkīte.” **20** Nake akīmooria atirī, “Inyūi na inyūi-rī, mugaga atīa? Mugaga nī nī nī ū?” Petero akīmūcokeria atirī, “Wee nīwe Kristū ūria wa Ngai.” **21** Nake Jesū akīmakaania na hinya, akīmeera matikeere mündū o na ūrīkū ūhoro ūcio. **22** Nake akiuga atirī, “Mūrū wa Mündū no nginya one mathiīna maingī, na aregwo nī athuuri, na athīnjīri-Ngai arīa anene, o na arutani a watho, na no nginya ooragwo na thuutha wa mīthenya itatū ariūkio.” **23** Agīcokia akīmeera othe atirī, “Mündū o wothē ūngiēnda kūnūmīria, no nginya eerege we mwene, na oyage mūtharaba wake o mūthenya, aanūmagirīre. **24** Nīgūkorwo ūria wothē wendaga kūhonokia muoyo wake nīakoowoo nīguo, no ūria wothē ūkoowoo nī muoyo wake nī ūndū wakwa nīakaūhonokia. **25** Mündū angīgūna nakī angīgawatira thī yothē, no ate muoyo wake kana orwo nīguo? **26** Mündū o wothē ūngiconoka nī ūndū wakwa na nī ūndū wa ciugo ciakwa, o nake nīagaconokerwo nī Mūrū wa Mündū rīria agacooka arī na riiri wake, na riiri wa ithe, o na wa arāka arīa atheru. **27** Ngūmwira atirī na ma, amwe a aya marūngīi haha matigacama gīkuū matonete ūthamaki wa Ngai.” **28** Mīthenya ta īnana thuutha wa Jesū kwaria ūhoro ūyū nīathiire na Petero, na Johana na Jakubu akīambata nao kīrīma igirū makahooe. **29** Na rīria ahooyaga, mūhaanire wa ūthiū wake ūkīgarūrūka, nacio nguo ciake ikīerūha igikenga o ta rūheni. **30** Na rīrī, andū eerī, nīo Musa na Elīja, **31** makīmūrīra Jesū marī na riiri mūnene makīaria nake. Maaragia ūhoro wa gūkua gwake, kūrīa aakirie kūhingia akinya Jerusalemu. **32** Petero hamwe na arīa maarī nake nīmahiititwo nī toro, na rīria mookīrīre, makīona riiri wake na andū acio eerī maarūngīi hamwe nake. **33** Na rīrīa andū acio

maatiganaga na Jesu, Petero akimwira atiri, “Mwathani, ni wega tuiikare guku. Reke twake ithunu ithatu, kimwe giaku, na kimwe kia Musa, na kimwe kia Elija.” (Nowe ndaamenyaga uria oigaga.) **34** Na o akiragira-ri, itu rikiumira na rikimahumbira, nao magutigira muno ni kuhumbirwo ni itu ru. **35** Mugambo ukiuma itu-ini ru, ikiuga atiri, “Uyu niwe Muru wakwa, uria ndithuuri; muiuguai.” **36** Thuutha wa mugambo ucio kuiguika, makiona ati Jesu aari wiki. Nao arutwo magikira ki na uhoro ucio, gutiri mundu o na umwe meerire matuku-ini macio maundu maria moonete. **37** Muthenya uyu ung, maikurika kuuma kirima-ini, Jesu agitungwo ni andu aingi. **38** Na riri, mundu wari gatagati-ini ka andu acio akanirira, akiuga atiri, “Murutani, ndaguthaita urore muriu wakwa, nigukorwo ni mwana wakwa wa mumwe. **39** na ngoma thuku nimumnyiitaga na agakaya o rimwe; ningi ikamurinda na ikamuthiorania, igatuma arute muthyu na kanua. Ndimurekagia o na hanini, na niramwanaga. **40** Ndirathaithe arutwo aku maingate ngoma iyo, no mararemwo.” **41** Nake Jesu akimucokeria atiri, “Ruciaro ruru rutetikagia na ruremi, ni nginya ri ngukara hamwe na inyu, na ngumukiririra nginya ri? Rehe muruguo haha.” **42** Riria kamwana kau gaathiaaga hari Jesu, ndaimono iyo igigatungumania thi, na igigathiorania. No Jesu agikuma roho ucio muru, akihonia kamwana kau, agigacokeria ithe. **43** Nao othe makigegio ni unene na Ngai. Hindi iria andu othe maagegetio ni uria wotho Jesu eekite, akira arutwo ake atiri, **44** “Thikirirai wega uria ngumwira: Muru wa Mundu nigukunyirwo aneanwo moko-ini ma andu.” **45** No-o matiamenyire uguo ni kuuga atia. Nimahithwo uhoro ucio, ni undu ucio makiga kumenya, na magutigira kumuria uhoro ucio. **46** Na gukigia na ngariki gatagati ka arutwo makuria nuu wao ungituika munene kuri ari aingi. **47** Nake Jesu, tonduni niamenyaga meciiria mao, akioya kaana kanini agikarugamia hakuhi nake. **48** Agicooka akimeera atiri, “Uria wotho wamukagira kaana gaka thini na ruitwa riakwa, ni ni aamukagira; na uria unyamukagira ti ni aamukagira, no ni uria wandumire. Nigukorwo uria munini gatagati-ini kanyu inyuotho, ucio niwe munene kumukira.” **49** Nake Johana akimwira atiri, “Mwathi, nituronire mundu akiingata ndaimono na ruitwa riaku, na ithu tugereria kumugiria tonduni ti umwe witu.” **50** Nake Jesu akimeera atiri, “Mutikamugirie, nigukorwo uria utari uthu na inyu, ucio ni umwe wanyu.” **51** Na riri, kahinda gake gaakuhirira ga kwambata matu-ini, Jesu niatuire itua ria guthi Jerusalemu. **52** Nake agituma andu mathii mbere yake kuhariria maundu ni undu wake, magithi magitoonya gatutura kamwe ga Samaria; **53** no andu a kuu matiamunyiire ugeni, tonduni aathiaaga Jerusalemu. **54** Riria arutwo ake, Jakubu na Johana monire uguo makuria atiri, “Mwathani, niukwenda twitie mwaki uume iguru umaniine?” **55** Nowe Jesu akihugura akimakania, **56** nao magithi gatutura kangi. **57** Riria maathiaaga na njira, mundu umwe akimwira atiri, “Nindikurumagira kura guotho urithiaaga.” **58** Nake Jesu akimucokeria atiri, “Mbwe ni iri marima na nyoni cia riera-ini ni iri itara, no riri, Muru wa Mundu

ndari handu angigirira mutwe wake.” **59** Akira mundu ung atiri, “Numirira.” No mundu ucio akimucokeria atiri, “Mwathani, reke nyambe thi ngathike baba.” **60** Jesu akimwira atiri, “Reke ariaku mathikage akuu ae ene, no wee thi ukahunje uhoro wa uthamaki wa Ngai.” **61** Na mundu ung akimwira atiri, “Mwathani, ni nigungurimirira, no reke nyambe thi ngoigire andu aituhoro.” **62** Nake Jesu akimucokeria atiri, “Gutiri mundu o na uriku unyiitaga mura na guko gwake na agacooka kurora na thuutha wagiriire gutungata uthamaki-ini wa Ngai.”

10 Thuutha wa uguo Mwathani agithuura andu ang mirongo mugwanja na eer, akimatuma eer eer, mathii mbere yake matutura-ini mothe na kunduri we aakirie guthi. **2** Akimeera atiri, “Magetha ni maingi, no aruti a wira ni anini. Ni undu ucio, thaithai Mwathani wa magetha atume aruti wira mathii magetha-ini make. **3** Thii! Ndamutuma ta tugundu gatagati-ini ka njuu. **4** Mutigakuu kibeti, kana mihuko, o na kana iratui; na mutikageithie mundu o na uriku njira-ini. **5** “Nyumba o yotho iria muritoonyaga-ri, ambagai kuuga atiri, ‘Thay uroga nyumba ino.’ **6** Na kungikorwo ni kuri mundu mwendi thayu kuo, thayu ucio wanyu niurikaraga nake; na kungikorwo gutiri, thayu ucio wanyu ni urimucokagira. **7** Ikarai nyumba iyo, muriage na mukanya kiria giothe marimuheaga, nigukorwo muruti wira niagiriwo kuhagwo mucaara wake. Mutikoimage nyumba imwe muguthi iri ingi. **8** “Mungigatoonya itura munyiitwo ugeni-ri, riagai o kiria mungitheo. **9** Honagai ari aruaru kuo, na mumeerage atiri, ‘Uthamaki wa Ngai ni mukuhiriire.’ **10** No mungigatoonya itura o riothe mwage kunyiitwo ugeni-ri, umagarai, muthi njira-ini ciario muuge atiri, **11** ‘Nitwaribariba o na rukungu rwa itura rianyu rura rwinyiitire maguru maitu, rumucokerere. No riri, menyai wega uui: uthamaki wa Ngai ni mukuhiriire.’ **12** Ngumwira atiri, Sodomo nigugakiririo muthenya ucio gikira itura ru. **13** “Inyu andu a Korazini, kai muri na haaro-il O na inyu andu a Bethsaida, kai muri na haaro-il Tonduni korwo ciam iria mwarigiirwo nicio ciaringiirwo andu a Turo na Sidoni, mangierire tene mehume ngu cia makunia na mehuriire mihu. **14** No andu a Turo na Sidoni nimagakorwo maru muru muthenya ucio wa ciira gikira inyu. **15** Na inyu, andu a Kaperinaumu, muu ati nimugatuugirio nginya matu-ini? Aca, mukaaharurukio mukinye kuria kuriku muno. (Had. 866) **16** “Mundu uria umuthikagira inyu ni ni athikagiria, na uria umuregaga ni ni aregaga, na uria urindegaga ni uria wandumire ariregaga.” **17** Nao andu acio mirongo mugwanja na eer magicooka makenete, makiuga atiri, “Mwathani, o na ndaimono niirathikagira thini wa ruitwa riaku.” **18** Nake akimakania atiri, “Nindironire Shaitani akigua kuuma iguru ta ruheni. **19** Inyu nindimuheete uhoti wa kungirira nyoka na tungauru, na wa gutooria hinya wotho wa thi; gutiri kindu gikamwika uuru. **20** No riri, mutigakene tonduni ngoma niimathikagira, no kenagai tonduni maritwa manyu nimandikitwo kuria Iguru.” **21** Na ihinda o ru,

Jesü akiiyürwo nĩ gĩkeno kĩa Roho Mũtheru, akiuga atĩrĩ, “Baba, wee Mwathani wa igũrũ na thĩ, nĩngũkũgaatha tondũ nũhithĩte andũ arĩa oogĩ na marĩ na ũmenyo maũndũ maya, no ũkamaguũirĩa tũkenge. Baba, wĩkĩte ũguo tondũ nĩguo wendi waku. **22** “Nĩnengeretwo maũndũ mothe nĩ Baba. Gũtirĩ mũndũ ũũĩ Mũriũ nũũ, tĩga lthe witũ, na gũtirĩ mũndũ ũũĩ lthe witũ nũũ o tĩga Mũriũ na arĩa othe Mũriũ endaga kũguũirĩa.” **23** Agĩcoka akĩhũgũkĩra arutwo ake, akĩmeera marĩ oiki atĩrĩ, “Kũrathimwo nĩ maithe marĩa marona kĩrĩa mũrona. **24** Nĩgũkorwo ngũmwĩra atĩrĩ, anabii aingĩ na athamaki nĩmerirĩrie kuona maũndũ marĩa mũrona, no matiamonire na nĩmerirĩrie kũguwa maũndũ marĩa mũraigwa, no matiamagũire.” **25** Na rĩrĩ, hĩndĩ ũmwe mũrutani ũmwe wa watho nĩarũgamire nĩguo agerie Jesũ, akĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, njagĩrĩrwo nĩ gwĩka atĩa nĩguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?” (**aiōnios g166**) **26** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kwandikĩtwo atĩa Watho-inĩ? Wee-rĩ, kaĩ ũthomaga atĩa?” **27** Mũndũ ũcio akĩmũcookeria, akiuga atĩrĩ, “Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wotho, na hinya waku wotho, o na meciiria maku mothe; na ‘Endaga mũndũ wa itũũra rĩanyu o ta ũrĩa wiyendete wee mwene.’” **28** Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ wacokia wega; ikaga ũguo, na nĩugatũura muoyo.” **29** No mũndũ ũcio nĩeendaga gwĩtua mwega, nĩ ũndũ ũcio akĩũria Jesũ atĩrĩ, “Nake mũndũ wa itũũra mũũ?” **30** Nake Jesũ akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kwari na mũndũ ũmwe waikũrũkaga oimĩte Jerusalemu arerete Jeriko, na akinyiitwo nĩ atunyani. Nao makimũruta nguo, makimũhũura, magĩcoka magĩthĩ, makimũtiga arĩ hakuhi gũkua. **31** Mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũmwe nĩagereire njĩra iyo, na rĩrĩa onire mũndũ ũcio, akĩhũtũkĩra mũkĩra-inĩ ũrĩa ũngĩ wa njĩra. **32** ũguo noguo Mũlawii ekire, hĩndĩ irĩa aakinyire hau, o nake, amuona akĩhũtũkĩra mũkĩra ũũrĩa ũngĩ wa njĩra. **33** No rĩrĩ, Mũsamaria ũmwe warĩ rũgendo-inĩ nĩakinyire harĩa mũndũ ũcio aarĩ, amuona akĩmũguũra tha. **34** Agĩthĩ harĩ we, akĩmuoha ironda, na akĩmũitĩrĩa maguta na ndibeĩ. Agĩcoka akĩmuoya, akĩmũhaicia igũrũ rĩa ndigiri yake, akĩmũtware nyũmba ya ageni, akĩmũmenyerera. **35** Kwarooka gũkĩa Mũsamaria ũcio akĩruta dinari igĩrĩ, agĩcinengera mwene nyũmba iyo ya ageni, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mũmenyagĩrĩre, na ndacooka nĩngagũcookeria kĩrĩa kingĩ ũgaakorwo ũhũthĩrĩte.’ **36** “Ŭgwĩciiria nĩ mũndũ ũrĩkũ wa acio atatũ watũkĩre mũndũ wa itũũra harĩ mũndũ ũcio wanyiiitwo nĩ atunyani?” **37** Nake mũrutani ũcio wa watho akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ũrĩa wamũguũrĩre tha.” Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ ũgeeki o ta ũguo.” **38** Na rĩrĩ, Jesũ na arutwo ake marĩ njĩra-inĩ magĩthĩ, nĩatooonyire gatũũra kamwe kũria aanyiiitwo ũgeni mũciĩ kwa mĩtumia wetagwo Maritha. **39** Maritha aarĩ na mwarĩ wa nyina wetagwo Mariamu, nake aikarĩte magũrũ-inĩ ma Mwathani athikĩrĩrie ũrĩa oigaga. **40** Nowe Maritha nĩari na mĩhang’o nĩ ũndũ wa maũndũ maria mothe magĩrĩrie kũhaarĩrio. Agũka harĩ Jesũ, akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, kaĩ ũtarona ũrĩa mwarĩ wa maitũ andekereire wĩra? Mwĩre oke andeithiel!” **41** Nake Mwathani akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maritha, Maritha, nĩũtangĩkite, na ũgethĩnia na maũndũ maingĩ, **42**

no nĩ harĩ ũndũ ũmwe tu ũbataranĩtie. Mariamu nĩethuurĩre ũndũ ũrĩa mwega makĩria, naguo ũndũ ũcio ndangĩtunywo.”

11 Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe Jesũ aarĩ handũ akihooya. Rĩrĩa aarĩkirie kũhooya, mũrutwo ũmwe wake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, tũrute kũhooya o ta ũrĩa Johana aarutire arutwo ake.” **2** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Rĩrĩa mũkũhooya, ugagai atĩrĩ: “‘lthe witũ (ũrĩ Igũrũ), rĩitwa rĩaku nĩriamũrwo, ũthamaki waku nĩũũke. (Ŭrĩa wendete nĩwĩkagwo gũkũ thĩ, o ta ũrĩa gwĩkagwo kũu igũrũ.) **3** Tũheage o mũthenya irio ciitũ cia gũtũigana. **4** Na ũtũkere mehia maitũ, o ta ũrĩa o na ithũ tũrekagĩra arĩa othe matwĩhagĩria. Na ndũgatũtware magerio-inĩ (no kũhonokia ũtũhonokagie ũũru-ini).’” **5** Agĩcoka akĩmeera atĩrĩ, “Mũndũ ũmwe wanyu angĩkorwo arĩ na mũrata nake athĩĩ gwake ũtũkũ gatagatĩ amwĩre atĩrĩ, ‘Mũrata wakwa, he migate itatũ, **6** nĩgũkorwo ndĩ na mũrata wakwa wanjeerera, na ndirĩ na kĩndũ gĩa kũmũhe arĩe.’” **7** “Nake mũndũ ũcio ũrĩ nyũmba thĩĩnĩ amũcookerie atĩrĩ, ‘Tĩga gũũthĩnia. Nĩndikĩtie kũhinga mũrango na tũrĩ toro hamwe na ciana ciakwa. Nĩngĩhota gũũkĩra ngũhe mĩgate.’” **8** Ngũmwĩra atĩrĩ, o na angĩkorwo ndangĩkũria amũhe migate iyo nĩ ũndũ wa ũrata-rĩ, no nĩ ũndũ wa ũrĩa amũringĩrĩrie-rĩ, mũndũ ũcio nĩegũũkĩra amũhe kĩrĩa gĩothe abatairio nĩkĩo.” **9** “Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ: Hooyai na nĩmũkũheo; mathaa na nĩmũkuona; ringaringai mũrango na nĩmũkũhingĩrĩrwo. **10** Nĩgũkorwo ũrĩa wotho ũhooyaga nĩaheagwo; na ũrĩa ũmaathaga nĩonaga; na ũrĩa ũringaringaga mũrango nĩahingũragĩrwo. **11** “Nĩ mũciari ũrĩkũ thĩĩnĩ wanyu ũngĩitio thamaki nĩ mwana wake, nake amũhe nyoka? **12** Kana eetio itumbĩ amũhe kang’aurũ? **13** Angĩkorwo inyui, o na mũrĩ oorũ, nĩmũũĩ kũhe ciana cianyu iheo njega-rĩ, lthe wanyu ũrĩa ũrĩ Igũrũ githĩ ndarĩkĩragĩrĩa kũhe Roho Mũtheru kũrĩ arĩa mamũhooyaga!” **14** Na rĩrĩ, Jesũ nĩaingataga ndaimono yume thĩĩnĩ wa mũndũ ũtaaragia. Rĩrĩa ndaimono iyo yomire, mũndũ ũcio ũtaaragia akĩria, nakio kĩrĩndĩ kĩa andũ gĩkigega. **15** No amwe ao makiuga atĩrĩ, “Aingataga ndaimono na hinya wa Beelzebuli ũrĩa mũnene wa ndaimono.” **16** Nao andũ angĩ makimũgeria, makimũũria amaringĩre kĩa kiumĩte igũrũ. **17** Jesũ nĩamenyire ũrĩa meciiragia, nake akĩmeera atĩrĩ: “Ŭthamaki o wotho ũngĩgayũkana ũkanĩrĩre guo mwene no ũharagane, nayo nyũmba ingĩgayũkana yũkanĩrĩre yo nyene no igwe. **18** Angĩkorwo Shaitani nĩagayũkanĩte akeyũkĩrĩa we mwene-rĩ, ũthamaki wake ũngĩkũhaanda atĩa? Ndoĩga ũguo tondũ mũroĩga atĩ nĩ nyingataga ndaimono na hinya wa Beelzebuli. **19** Nĩngĩ angĩkorwo nĩ nyingataga ndaimono na hinya wa Beelzebuli-rĩ, arũmĩrĩrĩ anyu maingataga ndaimono na hinya wa ũ? Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, acio nĩo makaamũtũira ciira. **20** Na rĩrĩ, ingĩkorwo nyingataga ndaimono na hinya wa kĩa kĩa Ngai-rĩ, ũthamaki wa Ngai nĩũũkite kũrĩ inyui. **21** “Rĩrĩa mũndũ njamba oya indo ciake ciothe cia mbaara, arangĩre nyũmba yake mwene, indo ciake ciikaraga irĩ ngĩtĩre. **22** No rĩrĩ, mũndũ ũngĩ ũrĩ na hinya kũmũkĩra angĩmũtharĩkĩra amũtoorie, nĩamũtunyaga indo ciake cia mbaara irĩa

ehokete, na akagaĩra andũ indo iria akoragwo atahĩte. **23** “Mũndũ ũria ũtarĩ hamwe na niĩ, ũcio nĩ thũ yakwa, na ũria ũtacookanagĩrĩria hamwe na niĩ, ũcio nĩ kũhurunja ahurunjaga. **24** “Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩria ngoma thũku yoima thĩĩnĩ wa mũndũ, ĩtuikanagĩria werũ-inĩ ĩgĩcaria ũhurũko na ĩkawaga. Hĩndĩ ĩyo ikoĩga atĩrĩ, ‘Nĩngũcoka nyũmba ĩria ndoimire.’ **25** Na yacooka ĩgakora nyũmba ĩyo ĩrĩ haate, ĩgathondekwo wega. **26** Hĩndĩ ĩyo ngoma ĩyo thũku ĩkagĩria ngoma ĩngĩ mũgwanja thũku makĩria mayo, ĩgatoonya, ĩgaikara kuo. Naguo mũkarĩre wa mũndũ ũcio ũgathũka gũkĩra wa mbere.” **27** Rĩrĩa Jesũ aaragia maũndũ maya-rĩ, mũndũ-wa-nja warĩ gatagatĩ-inĩ ga kĩrĩndĩ akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Kũrathimwo nĩ maitũguo ũria wagũciarire na agĩkuongithia.” **28** Nake Jesũ agĩcokia atĩrĩ, “Kũrathimwo nĩ arĩa maiguaga kiugo kia Ngai na magagĩathĩkĩra.” **29** Na rĩrĩa kĩrĩndĩ kĩa andũ kĩongererekire-rĩ, Jesũ akiuga atĩrĩ, “Rũrũ nĩ rũciarō rwaganu. Rũrũragia rũringĩrwo kĩa, no gũtirĩ kĩa rũkaringĩrwo tĩga o kĩria kĩaringĩrwo Jona. **30** Nĩgũkorwo o ta ũria Jona aarĩ kĩmenyithia kũrĩ andũ a Nineve, ũguo noguo Mũrũ wa Mũndũ egũkorwo arĩ kĩmenyithia kũrĩ rũciarō rũrũ. **31** Mũtumia-mũthamaki ũria wa mwena wa Gũthini niakarũgama hĩndĩ ya ciira hamwe na andũ a rũciarō rũrũ arũtũre ciira, nĩgũkorwo oimire ituri cia thĩ oke athĩkĩrĩre ũũgĩ wa Solomoni, na rĩu ũmwe mũnene gũkĩra Solomoni arĩ haha. **32** Andũ a Nineve nĩmakarũgama hĩndĩ ya ciira hamwe na rũciarō rũrũ marũtũre ciira; nĩgũkorwo nĩmerĩre maahunjĩrio nĩ Jona, na rĩu ũmwe mũnene gũkĩra Jona arĩ haha. **33** “Gũtirĩ mũndũ ũgwatagia tawa agacooka akaiũga handũ ũtangĩoneka kana akaiũga rungu rwa irebe, no aũigaga handũ ĩgũrũ nĩguo arĩa megũtoonya nyũmba mathererwo nĩ ũtheri. **34** Riitho riaku nĩrĩo tawa wa mwĩrĩ waku. Rĩrĩa maitho maku marĩ mega, mwĩrĩ waku wothe o naguo ũkoragwo ũyũrĩte ũtheri. No rĩrĩa matarĩ mega-rĩ, mwĩrĩ waku o naguo ũkoragwo ũyũrĩte nduma. **35** Hakĩrĩ ũguo-rĩ, menyerera ũtheri ũria ũrĩ thĩĩnĩ waku ndũgatũke nduma. **36** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mwĩrĩ waku wothe ũngĩyũrwo nĩ ũtheri, na ndũrĩ handũ harĩ nduma, nĩũrĩtheragĩrwo nĩ ũtheri biũ, o ta ũria ũtheri wa tawa ũkũmũrikagĩra.” **37** Hĩndĩ ĩria Jesũ aarĩkirie kwaria, Mũfaisai ũmwe akĩmũnyiita ũgeni gwake makarĩanĩre; nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ, agĩkara metha-inĩ. **38** No Mũfaisai ũcio ona ũguo akĩgega nĩ ũndũ Jesũ ndaambire gũwthamba moko atanaria irio. **39** Nake Mwathani akĩmwĩra atĩrĩ, “Inyũ Afarisai mũthambagia gĩkombe na thaani mwena wa na ĩgũrũ, no thĩĩnĩ wanyu mũyũrĩtwo nĩ ũkoroku na waganu. **40** Inyũ irimũ ici! Gĩthĩ ũria wombire mwena wa na nja to we wombire mwena wa na thĩĩnĩ? **41** No rĩrĩ, heagai athĩĩnĩ kĩria kĩrĩ thĩĩnĩ wa thaani, na hĩndĩ ĩyo indo ciothe nĩgũtũka theru harĩ inyũ.” **42** “Kaĩ mũrĩ na haaro inyũ Afarisai-ĩ! Tondũ mũrutagĩra Ngai gĩcũnjĩ gĩa ikũmĩ gĩa terere, na togotia na nyeni cia mĩthemba yotho no mũkaaga kũrũmbũya kĩhooto na wendani wa Ngai. Mwaagĩrũrwo nĩ gwĩkaga maũndũ macio mũtegũtiganĩria macio mangĩ ma mbere. **43** “Kaĩ mũrĩ na haaro inyũ Afarisai-ĩ! Tondũ mwendaga gũkarĩra itĩ iria cia mbere thunagogi-inĩ na mugeithagio

mũrĩ ndũnyũ-inĩ. **44** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, tondũ mũtarĩ ta mbĩrĩra itarĩ rũrũ iria andũ mageragĩra ĩgũrũ riacio matekũmenya.” **45** Mũrutani ũmwe wa Watho akĩmũcokeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, rĩria ũkwaria maũndũ macio-rĩ, nĩũratũrũma o na ithu.” **46** Nake Jesũ akĩmũcokeria atĩrĩ, “O na inyũ arutani a Watho kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! Tondũ mũkuuithagia andũ mĩrigo mĩritũ ĩria matangĩhota gũkuua, na inyũ ene mũtingĩmĩhutia o na kaara kamwe mũmateithie. **47** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! Tondũ mwakagĩra anabii mbĩrĩra, o arĩa mooragĩrwo nĩ maithe manyu ma tene. **48** Nĩ ũndũ ũcio mũgakĩrũta ũira atĩ nĩmwĩtikanĩtie na ũria maithe manyu meekire; atĩ nĩo mooragire anabii, na inyũ mũkamaakira mbĩrĩra. **49** Tondũ wa ũguo ũũgĩ wa Ngai uugĩte atĩrĩ, ‘Nĩngamatũmĩra anabii na atũmwo, moorage amwe ao na manyariire arĩa angĩ.’ **50** Nĩ ũndũ ũcio rũciarō rũrũ nĩrũgacirĩthĩrio thakame ya anabii othe ĩria yanaitwo kuuma o kĩambĩrĩria gĩa thĩ, **51** kuuma thakame ya Habili nginya thakame ya Zekaria ũria woragĩrwo gatagatĩ-inĩ ga kĩgongona na handũ harĩa hatheru. ĩrĩ nĩguo, ngũmwĩra atĩrĩ, rũciarō rũrũ nĩrũkaherĩthĩrio thakame ĩyo. **52** “Kaĩ mũrĩ na haaro inyũ arutani a watho-ĩ! Tondũ nĩmweheretie kĩhingũro kĩa ũmenyo. Inyũ ene mũtiigana gũtoonya, na arĩa marendaga gũtoonya mũkamagĩria.” **53** Jesũ aarĩkia kuuma kũu, Afarisai na arutani a watho makĩambĩrĩria kũmũkararia marĩ na ũũru mũno na kũmũgita na kũmũũria ciũria nĩguo aarie maũndũ maingĩ, **54** makĩgeria kũmũtega maigũ kana nĩ harĩ ũndũ mũũrũ angĩaria.

12 O hĩndĩ ĩyo, rĩrĩa kĩrĩndĩ kĩa andũ ngĩrĩ nyingĩ kionganĩte hamwe, nginya makarangana-rĩ, Jesũ akĩamba kwarĩria arutwo ake, akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyerere ndawa ya kũmbia mĩgate ya Afarisai, na niyo ũhinga. **2** Gũtirĩ ũndũ mũhithanie ũtakaguũrio, o na kana ũndũ mũhithe ũtakamenyeka. **3** Maũndũ marĩa mwarĩrie nduma-inĩ, makaiguu mũthenya barigici, na ũria wothe mwanahaniĩria matũ-inĩ mũrĩ tũnyũmba twa thĩĩnĩ, nĩũkanĩrĩrwo kuuma nyũmba ĩgũrũ. **4** “Ngũmwĩra atĩrĩ arata akwa, tigagai gwĩtigĩra arĩa mooragaga mwĩrĩ na thuutha ũcio gũtirĩ ũndũ mangĩhota gwĩka. **5** No nĩ ngũmuonia ũria inyũ mwagĩrĩrwo nĩ gwĩtigira: Mwĩtigagirei ũria ũngĩũraga mwĩrĩ na thuutha wa ũguo arĩ na ũhoti wa gũikia mũndũ Jehanamu. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mwĩtigagirei ũcio. (Geenna g1067) **6** Gĩthĩ tũnyoni tũtano tũtiendagio tũthendi twĩrĩ? No rĩrĩ, gũtirĩ o na kamwe gatuo Ngai ariganagĩrwo niko. **7** No ti-ĩtherũ, o na njũrĩ cianyu cia mũtwe nĩ ndare. Tigagai gwĩtigĩra, inyũ mũrĩ a bata gũkĩra tũnyoni tũngĩ. **8** “Ngũmwĩra atĩrĩ, ũria wothe ũkanyumbũra mbere ya andũ, o nake Mũrũ wa Mũndũ niakamumbũra mbere ya arĩa a Ngai. **9** No ũria ũkangaana mbere ya andũ ũcio niagakaanwo mbere ya arĩa a Ngai. **10** Nake mũndũ o wothe ũria ũgaacambia Mũrũ wa Mũndũ niakarekerwo, no ũria wothe ũkaruma Roho Mũtheru ndakarekerwo. **11** “Rĩria mũgaatwarwo mbere ya thunagogi, na mbere ya aathani na anene mũciirithio-rĩ, mũtikanetange na ũria mũgacookia kana ũria mũkoiga, **12** nĩgũkorwo hĩndĩ ĩyo Roho Mũtheru

niakamūruta ūria mwagīrīrwo nī kuuga.” **13** Mündū ūmwe warī gatagatī-inī ka andū acio akīmūra atīrī, “Mūrutani, ūra mūrū wa maitū tūgayane nake igai riitū.” **14** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Mündū ūyū, nūū ūndūite wa kūmūtuithania ciira kana wa kūmūgayania indo cianyu?” **15** Agīcooka akīmeera atīrī, “Mwīmenyererei! Mūtīgakorokere maūndū; nīgūkorwo muoyo wa mündū ndūthimagwo na mūigana wa indo iria arī nacio.” **16** Agīcooka akīmahe ūhoro na ngerekano, akīmeera atīrī, “Mūgūnda wa mündū ūmwe gītonga nīwaciirire mūno. **17** Nake akūyūria na ngoro yake atīrī, ‘Ngwīka atīa? Ndirī na handū ha kūiga magetha makwa.’ **18** ‘Agīcooka akiuga atīrī, ‘Nīndamenya ūria ngwīka. Ngūtharia makūmbi makwa, njake mangī manene kūrī mo, njige magetha makwa mothe na indo ciakwa ciothe kuo. **19** Njooke njīire ngoro yakwa atīrī, ‘Ūrī na indo nyingī njega wīgūire cia gūkūigana miaka mīngī. Wīhuurūkire, ūrie na ūnyue, na ūcanjamūke.’” **20** “No Ngai akīmūra atīrī, ‘Wee kīrimū gikīl ūtūkū ūyū wa ūmūthī nīgūgwīto muoyo waku. Indo cio wīgūire-rī, igaatuika cia ū?’ **21** “Ūguo nīguo gūgaatuika harī mündū o wothē ūria wīgagīra mīthithū, no akaaga gwītongia na ūhoro wa Ngai.” **22** Jesū agīcooka akīra arutwo ake atīrī, “Nī ūndū ūcio ngūmwīra atīrī, mūtīgetangage nī ūndū wa mīoyo yanyu nī ūndū wa kīria mūrīrīaga, kana kīria mūrīhumbaga mūrī yanyu. **23** Muoyo-rī, ūrī bata gūkīra irio, naguo mwīrī ūrī bata gūkīra nguo. **24** Ta mwīciirīe ūhoro wa mahuru: Matīhaandaga kana makagetha, o na matārī kūndū gwa kūiga irio kana makūmbi, no Ngai nīamaheaga irio. Inyuī gīthī mūtīrī a bata mūno gūkīra nyoni! **25** Nūū wanyu ūngīhota kuongerera muoyo wake ithaa o na rīmwe nī ūndū wa gwītanga? **26** Rū-rī, angīkorwo mūtīngihota gwīka ūndū mūnini ūguo-rī, mūtīgāngikaga na maūndū macio mangī nīkī?” **27** Ta mwīciiranīe ūria itoka ikūraga. Itīrutaga wīra kana ikogotha ndigi. No ngūmwīra atīrī, o na Solomoni arī na riiri wake wothē, ndaagemete ta kīmwe gīacio. **28** Angīkorwo ūguo nīguo Ngai ahumbaga nyeki ya gīthaka, ūria ūrī ho ūmūthī na rūciū igaikio mwaki-inī-rī, gīthī inyuī ndarīkīmūhumbaga makīria, inyuī mwītīkītīe o hanini! **29** Tigagai gūthīnīka ngoro-inī cianyu nī ūndū wa kīria mūrīrīaga kana mūrīnyuuga; mūtīgātāngīkage nī ūndū wa ūguo. **30** Nīgūkorwo maūndū maya mothe nīmo andū a gūkū thī arīa matetīkītīe Ngai macaranagia namo, no lthe wanyu nīō atī nīmūbatārītio nīmo. **31** No rīrī, caragai ūthamaki wake, na maūndū maya mangī mothe nīmūrīheagwo o namo. **32** “Tigagai gwītīgīra, inyuī rūru rūrū rūnini, nīgūkorwo lthe wanyu nīonete arī wega kūmūhe ūthamaki ūcio. **33** Endiai indo iria mūrī nacio mūcooke mūteithī athīni. Mwīthondekereī ibeeti cia mbeeca iria itangītarūka, na mwīgūire na kīgīna igūrū kīria gītāngīthira, kūrīa gūtārī mūci ūngīkūhīrīria na gūtīrī memenyī cia gūkīananga **34** Nīgūkorwo o kūrīa mīthīthū wanyu ūrī, nokuo ngoro cianyu o nacio irīkoragwo ūrī. **35** “Ikāragai mwīhotorete, mwīhaārīrie gūtūngata, na mūge matawa manyu magīakanaga, **36** o ta andū metereire mwathi wao acooke kuuma iruga-inī rīa kīhikanio, nīguo rīria agaacooka, aaringaringa mūrango mamūhīngūrīre o narua. **37** Nīgūkorwo ūrī ūndū mwega harī ndungata iria mwathi

wacio agaakora cīīgūite rīria agacooka. Ngūmwīra atīrī na ma, nīakehōtora acitūngatīre, aciakarīe metha-inī, na acooke acirehere irio irīe. **38** Nīgūakorwo ūrī ūndū mwega harī ndungata iria mwathi wacio agaakora cīihaārīrie, o na angīgooka ūtūkū gatagatī kana thaa kenda gūgīkia. **39** No rīrī, menyai ūū: Korwo mwene nyūmba nīamenyete ithaa rīria mūci egūūka-rī, ndangīarekire nyūmba yake ituuo. **40** O na inyuī no ngīnya mūrīkarage mwīhaārīrie, tondū Mūrū wa Mündū agooka ithaa rīria mūtāmwrīgīrīre.” **41** Petero akīmūria atīrī, “Mwathani, nī ithū ūrahe ūhoro na ngerekano īno kana ūreera mündū o wothē?” **42** Nake Mwathani agīcooka akīmūria atīrī, “Ndungata ya kwīhokwo na njūgī, o ūria mwathi wayo angīthokera kūrōraga ndungata ciake, na īciheage irio hīndī ūria yagīrīre, nīrīkū? **43** Nīgūakorwo ūrī ūndū mwega harī ndungata ūyo, ūria mwathi wayo agooka akore īgīka ūguo. **44** Ngūmwīra atīrī na ma, nīakāmīhokera indo ciake ciothe. **45** No rīrī, ī ndungata ūyo īngīra na ngoro yayo atīrī, ‘Mwathi wakwa ndaracooka narua,’ nayo yambīrīrie kūhūra ndungata cia arūme na cia andū-ān-ja, na kūrīa na kūnyua na kūrīo-rī, **46** Mwathi wa ndungata ūyo agooka mūthenya ūria itāmwrīgīrīre o na ithaa rīria itooī, nake nīakāmīherithia mūno, na amītūire ciira ta wa andū arīa matārī ehokeku. **47** “Ndungata ūria īmenyaga ūria mwathi wayo endaga na ndīhaaraagīria kana īgeeka ūria Mwathi wayo endaga, īkaahūrwo mahūra maingī. **48** No ūria itooī na nīkaga maūndū marīa magīrīre kūherithanīrio, īkaahūrwo mahūra matārī maingī. ūria wothē ūheetwo indo nyingī, ageetio indo nyingī; nake ūria wīhokeirwo nyingī makīria nīageetio nyingī makīria. **49** “Njūkite kūrēhe mwaki gūkū thī, naarī korwo mwaki ūcio nīwambīrīrie gwakana! **50** No ndī na ūbatithio ndīrībatithio naguo, no kai nīngūthīnīka mūno ūngīgākīnya-ī! **51** Mūgīciirīa ndokire kūrēhe thayū gūkū thī? Ngūmwīra atīrī, ūguo tīguo, ndookire kūrēhe nyamūkano. **52** Kuuma rū gūthī na mbere, andū atano a mūci ūmwe marīkoragwo magayūkanīte, atātū magookīrīra eerī, nao eerī magookīrīra atātū. **53** Nao marīkoragwo magayūkanīte ūū, ithe agookīrīra mūrīū nake mūrīū agookīrīra ithe, nyina agookīrīra mwarī nake mwarī agookīrīra nyina, nyaciaraawe agookīrīra mūtumia wa mūrīū nake mūtumia wa mūrīū agookīrīra nyaciaraawe.” **54** Jesū akīra kīrīndī kīu atīrī, “Hīndī ūria muona itu rīkīambata rūmīte ithūūro, o rīmwe muugaga atīrī, ‘Nīgūkuura mbura,’ na gūkoira. **55** Hīndī ūria rūhuho rwahurutana rūmīte gūthīni muugaga atīrī, ‘Nīgūkūgīa na ūrugārī,’ na gūkagīa. **56** Inyuī hīnga ici! Nīmūū wega gūkūūrana ūria igūrū na thī gūtārī. Mūkīremagwo nīgūkūūrana ūhoro wa mahinda maya ūrī nīkī? **57** “Mwagaga gwītūra inyuī ene ūria kwagīrīre nīkī? **58** Na rīrī, rīria mūrathī na thū yaku kūrī mūciirīthania-rī, gerīa mūno wīgūithanie nayo mūrī o njīra-inī, ndīgagīkururīe gūtware kūrī mūciirīthania, nake mūciirīthania akūneane kūrī mūnene, nake mūnene ūcio agūkīe njeera. **59** Ngūkwīra atīrī, ndūkoima kuo ūtarīhīte thīrī wothē, hatārī gathendi ūgūtīgīa.”

13 Na rirĩ, nĩ kwarĩ na andũ amwe maarĩ ho hĩndĩ ĩyo, arĩa meerire Jesũ ũhoro wa andũ a Galili arĩa mooragĩtwo nĩ Pilato makĩrura magongona, nayo thakame yao igĩtukana na ya nyamũ cia magongona mao. **2** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Anga mũgũwĩria atĩ andũ acio maanyariirwo ũguo tondũ acio maarĩ ehĩa gũkĩra andũ acio angĩ othe a Galili? **3** Ngũmwĩra atĩrĩ, aca! No rirĩ, mwaga kwĩrira, o na inyuĩ inyuothe mũkaniinwo o tao. **4** Kana andũ arĩa ikũmĩ na anana, arĩa magwĩrĩrwo nĩ nyũmba ĩrĩa ndaaya kũu itũũra rĩa Siloamu ikĩmooraga-rĩ, anga mũgũwĩria atĩ maarĩ na mahĩtia maingĩ gũkĩra andũ arĩa angĩ othe maatũũraga kũu Jerusalemu? **5** Ngũmwĩra atĩrĩ, aca! No rirĩ, mwaga kwĩrira, o na inyuĩ inyuothe mũkaaniinwo o tao.” **6** Agĩcooka akĩmaarĩria na ngerekano, akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũmwe aarĩ na mũkũyũ wahandĩtwo thĩĩnĩ wa mũgũnda wake wa mĩthabibũ, nake agĩthĩĩ gũcacia maciaro mũtĩ-inĩ ũcio, no ndaigana kuona ngũyũ o na ĩmwe. **7** Nĩ ũndũ ũcio, akĩra mũrũtu wa wĩra wa mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ atĩrĩ, ‘Rĩu nĩ mĩaka ĩtatũ njũkaga gũcacia maciaro mũkũyũ-inĩ, ũyũ na ndĩrĩ ndoona ngũyũ o na ĩmwe. Ūteme! Ūthũkagĩria mũgũnda nĩkĩ?’ **8** “No mũndũ ũcio akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathani ũyũ, nĩtũreke ũikare mwaka ũngĩ ũmwe, ndĩrĩmũre na ndĩwikire thumu. **9** Naguo ũngĩciara hĩndĩ ĩyo, nĩ wega! No ũngĩaga gũciara, no ũtemwo.” **10** Na rirĩ, mũthenya ũmwe wa Thabatũ, Jesũ nikũrutana aarutanaga thĩĩnĩ wa thunagogĩ ĩmwe, **11** nakuo gũgĩkorwo nĩ kwarĩ na mũtũmia wonjetio nĩ ngoma thũku mĩaka ikũmĩ na ĩnana. Atũire ainamĩrĩre atekũhota gwtĩira o na hanini. **12** Hĩndĩ ĩrĩa Jesũ aamuonire, akĩmwĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũtũmia ũyũ nĩwohorwo kuuma kũrĩ wonje waku.” **13** Agĩcooka akĩmũgĩrĩria moko, na kahinda o kau agĩtũira, na akigooa Ngai. **14** Nake mũnene wa thunagogĩ akĩrakara mũno nĩ ũndũ wa Jesũ kũhonania mũthenya wa Thabatũ. Nake akĩra andũ atĩrĩ, “He na mũthenya ĩtandatũ ya kũruta wĩra. Nĩ ũndũ ũcio, ũkagai kũhonio mũthenya ĩyo, no ti mũthenya wa Thabatũ.” **15** Nowe Mwathani akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Inyuĩ hinga ici! Gĩthi o mũndũ wanyu ndohoraga ndegwa yake kana ndigiri yake yume kiugũ mũthenya wa Thabatũ, amĩware ĩthĩĩ ikanyue maai? **16** Nake mũtũmia ũyũ mwarĩ wa Iburahĩmu, ũrĩa ũtũire ohetwo nĩ Shaitani mĩaka ikũmĩ na ĩnana; ndakĩagĩrĩrwo nĩ kuohorwo o na kũrĩ mũthenya wa Thabatũ?” **17** Rĩrĩa oigire ũguo, thũ ciake ciothe igĩconoka, no kĩrĩndĩ kũu kĩa andũ gĩgikena nĩ ũndũ wa maũndũ ma magegania marĩa eekaga. **18** Ningĩ Jesũ akĩũria atĩrĩ, “Ūthamaki wa Ngai ũhaanaine na kĩ? Na ngũũgerekania na kĩ? **19** Ūhaana ta mbeu ya karatarĩ ĩrĩa mũndũ oire akĩhaanda mũgũnda wake. Igĩkũra igĩtuĩka mũtĩ, nacio nyoni cia rĩera-inĩ igĩũka igĩaka itara honge-inĩ ciaguo.” **20** Ningĩ akĩũria atĩrĩ, “Ingĩgerekania ũthamaki wa Ngai na kĩ? **21** Ūhaana ta ndawa ya kũmbia mĩgate ĩrĩa mũndũ wa-nja ooire na akĩmitukania na mũtu mũingĩ, o nginya wothe ũkĩmba.” **22** Nake Jesũ agĩthĩĩ ahĩtũkĩre matũũra-inĩ na tũtũũra-inĩ akĩrutanaga erekeire Jerusalemu. **23** Nake mũndũ ũmwe akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani anga no andũ anini tu makahonokio?” Nake akĩmeera

atĩrĩ, **24** “Geragiai na hinya gũtoonyera mũrango ũrĩa mũceke; tondũ ngũmwĩra atĩrĩ, andũ aingĩ nĩ makaageria gũtoonya, no matikahota. **25** Rĩrĩa mwene nyũmba agaakorwo okĩrĩte na ahinge mũrango-rĩ, mũkaarũgama hau nja mũkĩringaringaga mũrango mũkĩmũthaitaha, mũkoiga atĩrĩ, ‘Mwathi witũ, tũhingũrĩre mũrango.’ “Nake nĩakamũcookeria amwĩre atĩrĩ, ‘Nĩ ndimũtũ o na ndimũ kũria muumĩte.’ **26** “Hĩndĩ ĩyo nĩmũkoiga atĩrĩ, ‘Nĩtwarĩanagĩra na tũkanyuuanĩra nawe, o na nĩwarutanaga nĩra-inĩ cia matũũra maitũ.’ **27** “Nowe nĩakamacookeria atĩrĩ, ‘Nĩ ndimũtũ, o na ndimũ kũria muumĩte. Njehererai, inyuĩ inyuothe mwikaga ũũru!’ **28** “Kũu nĩgũkagĩ na kĩrĩro, na kũhagarania magego, rĩrĩa mũkoono Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, na anabii othe marĩ ũthamaki-inĩ wa Ngai, no inyuĩ mũkorwo mũkĩtio nja. **29** Nao andũ nĩmagooka kuuma mwena wa irathĩro, na wa ithũũro, na wa gathigathini, na wa gũthini, maikare thĩ iruga-inĩ kũu ũthamaki-inĩ wa Ngai. **30** No ti-itherũ, nĩ kũrĩ andũ marĩ thutha magaatũka a mbere, na nĩ kũrĩ a mbere magaatũka a thutha.” **31** O hĩndĩ ĩyo Afarisai amwe magĩũka kũrĩ Jesũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Uma gũkũ ũthĩĩ kũndũ kũngĩ. Herode nĩarenda gũkũũragithia.” **32** Nake agĩcooka atĩrĩ, “Thĩĩ mũkeere mbwe ĩyo atĩrĩ, ‘Ūmũthĩ na rĩciũ ngũkorwo ngĩngata ndaimono na ngĩhonĩa andũ, na mũthenya wa ĩtatũ ndĩkie wĩra wakwa.’ **33** O na kũrĩ ũguo, ũmũthĩ na rĩciũ o na oke no nginya ngorwo ngĩthĩĩ o na mbere, nĩgũkorwo ti-itherũ gũtĩrĩ mũnabii ũngĩkũra nja ya Jerusalemu! **34** “Atĩrĩrĩ, wee Jerusalemu, Jerusalemu, wee ũragaga anabii, na ũkahũũra na mahiga nyuguto arĩa matũmitwo kũrĩ we, nĩ maita maingĩ atĩa ndanenda gũcookanĩrĩria ciana ciaku hamwe o ta ũria ngũkũ ĩcookanagĩrĩria tũcui twayo mathagu-inĩ mayo, no ndũnjĩtikagĩria! **35** Atĩrĩrĩ, nyũmba yaku ĩyũrĩte ihooru. Ngũmwĩra atĩrĩ, mũtikanyona rĩngĩ o nginya rĩria mũkoiga atĩrĩ, ‘Kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa ũgũũka na rĩitwa rĩa Mwathani.”

14 Na rirĩ, mũthenya ũmwe wa Thabatũ, Jesũ niathiire kũria irio nyũmba ya mũnene ũmwe wa Afarisai, nao andũ maikarĩte mamũrorete mũno. **2** Na hau mbere yake nĩ haarĩ na mũndũ warũarĩte mũrimũ wa kũmba mwĩrĩ. **3** Jesũ akĩũria Afarisai na arutani a watho atĩrĩ, “Watho nĩwĩtikĩrĩte kũhonania mũthenya wa Thabatũ, kana ndwĩtikĩrĩte?” **4** No-o magĩkĩra ki. Nake akĩnyĩta mũndũ ũcio, akĩmũhonĩa na akĩmwĩra athĩ. **5** Agĩcooka akĩmooria atĩrĩ, “Nũu wanyu ũngĩaga kũruta mũrĩu irima, kana ndegwa yake igwĩte irima rĩa maai mũthenya wa Thabatũ?” **6** Nao makĩaga ũndũ wa kũmũcookeria. **7** Rĩrĩa Jesũ oonire ũrĩa ageni maathuuraga itĩ iria ciaikaragĩrwo nĩ ageni a gũtĩio maikarĩre cio-rĩ, akĩmahe ngerekano ĩno, akiuga atĩrĩ: **8** “Mũndũ angĩgwĩta iruga-inĩ rĩa kĩhikanio-rĩ, ndũgaikarĩre itĩ iria ciigĩrwo ageni a gũtĩio, tondũ no hakorwo mũndũ ũngĩ mũtĩre gũgũkĩra wĩtĩtwo nĩ mwene iruga. **9** Kũngĩkĩhaana ũguo-rĩ, mwene iruga ũrĩa ũmwĩtĩte inyuĩ eerĩ no ooke, akwĩre atĩrĩ, ‘Eherera mũndũ ũyũ gĩtĩ kũu.’ Hĩndĩ ĩyo, nĩũgaakara thutha biũ ũconokete. **10** No hĩndĩ ĩrĩa ũngĩtwo-rĩ, ikaragĩra itĩ cia thutha, nĩgeetha ũrĩa ũgwĩtĩte ooka, akwĩre atĩrĩ,

‘Mūrata wakwa, thiī ūgaikare haria mbere.’ Hīndi iyo nūkaheo gītīo maitho-ini ma ageni ariā angī othe. **11** Nīgukorwo mūdū ūria wothe witūgagīria niakanyihio, na ūria wothe wīthiiahgia niagatūgīrio.” **12** Jesū agicooka akīra mūdū ūcio wamwītite atīrī, “Waruga iruga rīa mūthenya kana rīa hwaī-ini-rī, ndūgetage o arata aku kana ariū a thoguo, kana andū anyu, o na kana andū ariā atongu a itūūra rīanyu; ūngika ūguorī, nao nīmagawita na nī ūndū ūcio makūrīhe ūguo ūmekite. **13** No hīndi irīa waruga iruga itaga athīni, na cionje, na ithua, na atumumu, **14** nawe nūkarathimwo. O na gūtuika matingihota gūkūriha, nūkarīhwo hīndi irīa andū ariā athingu makaariūkio.” **15** Na rīria mūdū ūmwe wa ariā maikarite metha-ini hamwe nake aiguire ūguo, akīra Jesū atīrī, “Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūria ūkaaria irio iruga-ini rīa ūthamaki wa Ngai.” **16** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Mūdū ūmwe nīahaariirie iruga inene na agītā ageni aingī. **17** Nacio thaa cia kūrīa ciakinya, agītūma ndungata yake ikeere andū ariā meetitwo atīrī, ‘Ūkai, nīgukorwo maūdū mothe nīmahaariirie.’ **18** “Nao othe, o mūdū akiambirīria kūheana ciḡwatio. Wa mbere akiuga atīrī, ‘No hīndi ndīragūrie mūgūnda na no nginya thiī ngawone. Thiī ūmwire andekere.’ **19** “Ūria ūngī akiuga atīrī, ‘No hīndi ndīragūrie ndegwa ikūmi cia kūrīma, na nīndirathiī gūcigeria. Thiī ūmwire andekere.’ **20** “Nake ūngī akiuga atīrī, ‘No hīndi ndīrahikanirīe, nī ūndū ūcio ndīhota gūūka.’ **21** “Ndungata iyo iḡithiī, ikīmenyithia mwathi wayo ūhoro ūcio. Hīndi iyo mwene mūci akīrakara na agīatha ndungata iyo akīmīra atīrī, ‘Umagara narua ūthiī njīra-ini iria nene, o na tūcīra-ini twa itūūra, ūrehe athīni, na cionje, na ariā atumumu, o na ithua.’ **22** “Nayo ndungata iyo īkiuga atīrī, ‘Mwathi wakwa, ūria wathanire nīwīkitwo, na no hatigaire handū.’ **23** “Hīndi iyo Mwathi wayo akīra ndungata iyo atīrī, ‘Umagara ūthiī rīu njīra-ini na ndeere-ini cia mīgūnda, ūkaringirīrie andū moke nīgeetha nyūmba yakwa iḡyūre. **24** Ngūmwīra atīrī, gūtīrī mūdū o na ūmwe wa acio metitwo ūgaacama iruga riakwa.”” **25** Na rīrī, andū aingī nīmatwaranire na Jesū, nake akīmahūgūkīra, akīmeera atīrī, **26** “Mūdū o wothe angītūka kūrī nī na aage gūthūūra ithe na nyina, na mūtumia wake, na ciana ciake, na ariū a nyina, na aarī a nyina, o na muoyo wake we mwene-rī, ndangihota gūtuika mūrutwo wakwa. **27** Nake mūdū o wothe iḡewikūiira mūtī wake wa kwambirwo anūmīrīre, ndangihota gūtuika mūrutwo wakwa. **28** “Atīrīrī, mūdū ūmwe wanyu angīenda gwaka nyūmba ndaaya na iḡūrū-rī, githi ndangīamba gūikara thī atare thogora nīguo one kana wīra na mbeeca cia kūmīrīkia? **29** Nīgukorwo angīremwo nī kūmīrīkia thūutha wa gwaka mūthingi, andū ariā othe marīmionaga nīmarīmūthekagīrīra, **30** makoiga atīrī, ‘Mūdū ūyū aambirīrie gwaka nyūmba akīremwo nī kūmīrīkia.’ **31** “Kana mūthamaki angīkorwo akirīi gūthiī kūrūa mbaara na mūthamaki ūngī-rī, githi ndangīamba gūikara thī ecūūranie kana ahota kūrūa ari na andū ngiri ikūmi na mūthamaki ūria ūroka kūmūkīrīra ari na andū ngiri mīrongo iirī? **32** Angīona atī ndangīhota kūmūtooria, angītūmīra mūthamaki ūcio ūngī andū ari o kūrāya mathiī makamūurie kūḡie na thayū. **33**

Ūguo nūguo, mūdū o wothe wanyu angīaga kūrēkia indo ciothe iria ari nacio, ndangītūika mūrutwo wakwa. **34** “Na rīrī, cumbī nī mwega, no cumbī ūngīkorwo nīūthirite mūcamo waguo-rī, ūngīcooka gūcamithio ta cumbī na kī? **35** Cumbī ūcio ndūrī bata gūtīwo tīrī-ini o na kana gūtīwo kīara-ini, nīgūteeo ūteagwo. “Ūria ūrī na matū ma kūigua, nīakīḡue.”

15 Na rīrī, etia mbeeca cia igooti na “ehia” othe nīmoonganaga harī we nīguo mamūigue. **2** No Afarisai na arutani a watho magīteta makiuga atīrī, “Mūdū ūyū nīamūkagīra ehia na akariānīra nao.” **3** Nī ūndū ūcio Jesū akīmahe ngerekano īno akīmeera atīrī: **4** “Mūdū ūmwe wanyu angīkorwo na ng’ōndu igana rīmwe, na īmwe yacio yūre-rī, githi ndatigaga icio mīrongo kenda na kenda kūu werū-ini, athiī agacarie iyo īmwe yūrite, nginya amīone? **5** Na aarīkia kūmiona, akamīḡīrīra ciande ciake akenete, **6** akainūka mūciī. Agacooka ageeta arata ake na andū a itūūra hamwe, akameera atīrī, ‘Ūkai tūkenanīre nī ūndū nīnyonete ng’ōndu yakwa irīa irorite.’ **7** Ngūmwīra atīrī, ūguo nūguo kūḡiaga gikeno kīnene iḡūrū nī ūndū wa mūdū ūmwe mwīha wīrīrite, gūkīra ūria gūkenagwo nī ūndū wa andū mīrongo kenda na kenda athingu ariā matabataritio nī kwīrīra. **8** “Kana mūtumia angīkorwo ari na icunḡi ikūmi cia betha, īmwe yacio yūre-rī, githi ndagwatagīa tawa, akahaata nyūmba yothe, na akamīcaria na kīyo o ngīnya amīone? **9** Na amīona-rī, ageeta arata ake o na andū a itūūra hamwe, akameera atīrī, ‘Ūkai tūkenanīre tondū nīnyonete mbeeca yakwa irīa irorite.’ **10** Ngūmwīra atīrī, ūguo nūguo kūkoragwo na gikeno harī aarika a Ngai nī ūndū wa mwīha ūmwe wīrīrite.” **11** Jesū agīthiī na mbere akīmeera atīrī, “Nī kwarī na mūdū ūmwe warī na ariū eerī. **12** Ūria mūnini akīra ithe atīrī, ‘Baba ngāira igai rīrīa rīngīgatuika riakwa.’ Nī ūndū ūcio ithe akīmagayania indo ciake. **13** “Na matukū manini mathira, mūrū ūcio mūnini agīcookanīrīra indo ciake ciothe, akiumagara agīthiī būrūri warī kūrāya, na ari kūu agītanga indo ciake na mūtūūrīre wa ūmaramari. **14** Nake aarīkia kūhūthīra indo ciake ciothe, gūkīḡia na ng’aragu nene kūu būrūri ūcio wothe, nake akīambirīria gūthūinika. **15** Nī ūndū ūcio agīthiī kūrīra wīra kūrī mūdū ūmwe wa būrūri ūcio, nake akīmūtware akariīthagie ngūrwe gīthaka-ini ḡiāke. **16** Nieriragīria kwīhūnīa na makoro marīa maarīagwo nī ngūrwe icio tondū gūtīrī mūdū wamūheaga kīndū ḡia kūrīa. **17** “Na rīria ecookerire, akiuga atīrī, ‘Nī ndungata ciigana atīa cia baba irī na irio cia gūciigana o na igatigara, na nīi nguagīre gūkū nī ng’aragu! **18** Nīngūkīra thiī kūrī baba ngamwīre atīrī: Baba, nīnjīhiirie Ngai na ngakwīhīria. **19** Ndiagīrīrwo nīgūcooka gwīttagwo mūrūguo rīngī; ndua ta ndungata īmwe yakū. **20** Nī ūndū ūcio agūkīra, agīthiī kūrī ithe. “No ari o haraaya, ithe akīmuona, nake akīringwo nī tha nī ūndū wake; agīteng’era kūrī mūrūwe, akīmūhimbīria na akīmūmumunya. **21** “Nake mūrū akīmwīra atīrī, ‘Baba, nīnjīhiirie Ngai o na ngakwīhīria. Ndiagīrīrwo nīgūcooka gwīttagwo mūrūguo rīngī.” **22** “No ithe akīra ndungata ciake atīrī, ‘Thiī narua mūrēhe nguo irīa njega mūno mūmūhumbe, na mūmwīkire ḡīcūhī

kiara, na iraatũ magũrũ. **23** Ningĩ mũrehe njaũ ya gĩcegũ irĩa noru mũmĩthĩnje. Mũreke tũgĩe na iruga na tũkũngũire. **24** Nĩgũkorwo mũriũ ũcio wakwa ararĩ mũkuũ na niariũkĩte; niarorĩte na rĩu niĩonekete. Nĩ ũndũ ũcio makiambĩrĩria gũkũngũira. **25** “Na rĩrĩ, hĩndĩ iyo mũriũ ũria mũkũrũ aarĩ mũgũnda. Na rĩrĩa aakuhĩrĩrie mũciĩ akĩnũka-rĩ, akĩgũga gũkĩinwo nyĩmbo na ndũhiũ. **26** Nĩ ũndũ ũcio mũriũ ũcio agĩta ndungata imwe ya mũciĩ, akĩmũria gĩtĩmĩ kĩa maũndũ macio. **27** Nayo ndungata iyo ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mũrũ wa maitũguo niĩokĩte, nake thoguo niĩamũthĩnjĩre njaũ ya gĩcegũ irĩa noru, tondũ niĩamũcookereire arĩ mwega na arĩ mũgĩma.’ **28** ‘Mũrũ wa nyina ũcio mũkũrũ akĩrakara na akĩrega gũtoonya nyũmba. Nĩ ũndũ ũcio ithe akũuma nja, akĩmũthaita atoonye thĩĩni. **29** No akĩra ithe atĩrĩ, ‘Ta thĩkĩrĩria! Ndũire ngũrutagĩra wĩra miĩka iyo yothē, na ndĩrĩ ndarega gũgwathĩkĩra. No rĩrĩ, ndũrĩ waahe o na koori nĩguo tũkũngũire na arata akwa. **30** No rĩrĩa mũrũguo ũyũ ũtangĩte indo ciaku na maraya ainũka, ũkamũthĩnjĩra njaũ ya gĩcegũ irĩa noru!’ **31** “Ithe akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mũrũ wakwa, wee tũtũruga nawe hĩndĩ ciothe, na indo ciothe irĩa ndĩ nacio nĩ ciaku. **32** No niĩtwagĩrĩrwo gũkũngũira na gũcanjamũka, tondũ mũrũ wa maitũguo ũyũ ararĩ mũkuũ na rĩu niariũkĩte; niarorĩte na rĩu niĩonekete.”

16 Nake Jesũ akĩra arutwo ake atĩrĩ: “Nĩ kwari na mũndũ ũmwe warĩ gĩtonga, nake nĩ aarĩ na mũrori wa indo ciake mũrori ũcio niĩathitangĩrwo kũrĩ gĩtonga kũ atĩ niĩatangaga indo ciake. **2** Nĩ ũndũ ũcio agĩta mũrori ũcio wa indo, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ŭhoro ũcio ndĩraigua ũgũkonĩ nĩ ũrĩkũ? Heana ũhoro wa ithabu rĩa ũrũgamĩrĩrĩ waku, tondũ ndũgũcooka kũndorera indo ciakwa rĩngĩ.’ **3** “Nake mũrori wa indo icio akĩnyũria na ngoro atĩrĩ, ‘Ngwĩka atĩa rĩu? Mwathi wakwa niĩekũndigithia wĩra. Ndĩrĩ na hinya mũiganu wa kũrĩma, na niĩngũconoka kũhooya. **4** Rĩu niĩdamenya ũria ngwĩka niĩgeetha rĩrĩa ngaatigithio wĩra gũkũ, andũ makaanyamũkagĩra kwao mĩciĩ.’ **5** “Nĩ ũndũ ũcio agĩta mũndũ o wothē warĩ na thĩirĩ wa mwathi wake. Akĩũria mũndũ wa mbere atĩrĩ, ‘Wee ũrĩ na thĩirĩ ũigana atĩa wa mwathi wakwa?’ **6** “Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Ndĩ na thĩirĩ wa marebe magana meerĩ ma maguta ma mĩtamaĩyũ.’ ‘Mũrori ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Oya marũa maku ma thĩirĩ ũikare thĩ narua wandĩke atĩ ũrĩ na thĩirĩ wa marebe igana rĩmwe.’ **7** “Agĩcooka akĩũria mũndũ wa keerĩ atĩrĩ, ‘Na we ũrĩ na thĩirĩ ũigana atĩa?’ “Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Ndĩ na thĩirĩ wa makũnia igana rĩmwe ma ngano.’ ‘Mũrori ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Oya marũa maku ma thĩirĩ wandĩke ũrĩ na thĩirĩ wa makũnia mĩrongo inana.’ **8** “Mwathi ũcio niĩagathĩrĩrie mũrũgamĩrĩrĩ ũcio wa indo ciake ũtaarĩ mwĩhoheku nĩ ũndũ wa kũgia na ũũgi. Nĩgũkorwo andũ a gũkũ thĩ nĩ oogi na maũndũ mao gũkĩra andũ a ũtheri. (aiĩon g165) **9** Ngũmwĩra atĩrĩ, hũthagĩrai ũtonga wa gũkũ thĩ na gũthondeka ũrata na andũ, nĩguo rĩrĩa ũtonga ũcio ũgaathira, mũkaamũkĩrwo ciikaro-inĩ irĩa cia tene na tene. (aiĩonios g166) **10** “Mũndũ ũria wothē ũngĩhokerwo indo nini no ehokerwo o na indo nyingĩ, na ũria wothē ũtangĩhoheka na indo nini o na nyingĩ ndangĩhokerwo.

11 Nĩ ũndũ ũcio mũngĩkorwo mũtarĩ ehoheku na ũtonga wa gũkũ thĩ-rĩ, nũ ũngĩmwĩhokera ũtonga ũria wa ma? **12** Ningĩ mũngĩkorwo mũtarĩ ehoheku na indo cia andũ arĩa angĩ-rĩ, nũ ũngĩmũhe indo cianyu ene? **13** “Gũtirĩ ndungata ingĩhota gũtungatĩra aathani eerĩ. Nĩ ũndũ no ithũũrire ũmwe yende ũcio ũngĩ, kana niĩheane harĩ ũmwe, inyarare ũcio ũngĩ. Mũtingĩtungatĩra Ngai na mũtungatĩre mbeeca.” **14** Nao Afarisai, arĩa meendete mbeeca, rĩrĩa maignire maũndũ macio mothe, makiambĩrĩria gũtemba Jesũ. **15** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ mwĩtuuaga ega maithe-inĩ ma andũ, no Ngai niĩo ngoro cianyu, nĩgũkorwo ũndũ ũria ũtuagwo wa bata mũno harĩ andũ, nĩguo ũrĩ magigi maithe-inĩ ma Ngai. **16** “Ŭhoro wa Watho na ũrutani wa Anabii watũire ũhunjagio nginya hĩndĩ ya Johana ũria Mũbatithania. Kuuma hĩndĩ iyo, Ŭhoro-ũria-Mwega wa ũthamaki-wa Ngai nĩ ũhunjagio, na mũndũ o wothē niĩhatagĩrĩria aũtoonye. **17** Nĩ ũhũthũ igũrũ na thĩ gũthira, gũkĩra gaturumo karĩa kanini mũno ka Watho keherio watho-inĩ. **18** “Mũndũ ũria wothē ũngĩtigana na mũtumia acooke ahikie mũtumia ũngĩ, ũcio niĩatharĩtie, nake mũndũ mũrũme ũria ũngĩhikia mũtumia ũtiganĩte na mũthuuĩ-we, niĩatharĩtie.” **19** “Nĩ kwari mũndũ warĩ gĩtonga wehumbaga nguo cia rangi wa ndathi na cia mũthemba wa gatani irĩa njega, nake niĩeekenagia o mũthenya. **20** Na rĩrĩ, kihingo-inĩ gĩake niĩhaigagwo mũndũ wahooyaga thendi wetagwo Lazaro, waiyũrĩtwo nĩ ironda mwĩrĩ, **21** nake niĩeeriragĩria kũria rĩitiki rũria rwagũũaga kuuma metha-inĩ ya gĩtonga kũ. O na ngui nacio niĩciokaga na igacũna ironda ciake. **22** “Ihinda niĩriakinyire mũhooi thendi ũcio agĩkua, nao arĩa makĩmũkuua makĩmũtware harĩ Iburahĩmu. Gĩtonga kũ o nakĩo nĩgiakũire na gĩgĩthikwo. **23** Kĩrĩ kũu icua-inĩ, kĩna ruo rũnene, gĩgĩtiira maithe, gĩkĩona Iburahĩmu arĩ haraaya, na Lazaro arĩ hau nake. (Hadēs g86) **24** Nĩ ũndũ ũcio gĩtonga gĩkimwĩra gĩkimwĩra atĩrĩ, ‘Iburahĩmu, Baba, njigũra tha, ũtũme Lazaro atobokie mũthia wa kiara gĩake maaĩ-inĩ ooke aahehie rũrĩmĩ, tondũ ndĩ na ruo rũnene gũkũ mwaki-inĩ ũyũ.’ **25** “Nowe Iburahĩmu akĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Mũrũ wakwa, rĩrikana rĩrĩa watũire muoyo woonaga o maũndũ mega, hĩndĩ iyo Lazaro nake oonaga o maũndũ mooru, no rĩu we niĩmũnyamarĩre, nawe ũrĩ ruo-inĩ. **26** Hamwe na ũguo-rĩ, gatagatĩ gaitũ nawe harĩ na mũkuru mũriku mũno wikĩrĩtwo, nĩguo ũrĩ mangiinda kuuma gũkũ tũrĩ moke kũrĩ we matikaahote, o na gũtirĩ mũndũ ũngĩuma kũu akĩre ooke gũkũ tũrĩ.’ **27** “Nakĩo gĩtonga kũ gĩgĩcookia atĩrĩ, ‘Ndagĩgũthaita, baba, ũtũme Lazaro kũrĩ andũ a nyũmba ya baba, **28** nĩgũkorwo ndĩ na ariũ a baba atano. Reke athĩi akamahe ũhoro, nĩguo matikanooke gũkũ kũrĩ na ruo rũnene ũyũ.’ **29** “Iburahĩmu akĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Marĩ na Musa na Anabii; niĩmamathĩkĩrĩrie.’ **30** “Nakĩo gĩtonga gĩkimwĩra atĩrĩ, ‘Iburahĩmu, baba, acio ti aiganu; mũndũ angĩthĩi kũrĩ o oimĩte kũrĩ arĩa akuũ, no merire.’ **31** “Agĩkimũcookeria atĩrĩ, ‘Angĩkorwo matingĩgua Musa na Anabii, o na mũndũ angĩrũka kuuma kũrĩ arĩa akuũ matingĩmũigua.”

17 Nake Jesũ akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Maũndũ marĩa matũmaga andũ mehie no nginya moke, no mũndũ

urĩa ütümaga maündü macio moke kaĩ arĩ na haaro-ĩ! **2** Nĩ kaba mündũ ta ūcio ohererwo ihiga rĩa gĩthĩi ngingo aikio iria-inĩ, gũkĩra atũme kamwe ga twana tũtũ tũnini keehie. **3** Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, ikaragai mwĩguĩte. “Mũrũ wa thoguo kana mwarĩ wa thoguo angĩhĩa, mũkaanie, na angĩrĩra-rĩ, mũrekere. **4** Angĩkwĩhĩria maita mũgwanja o mũthenya ūmwe, na maita macio mothe mũgwanja agooka harĩ we agakwĩra atĩrĩ, ‘Nĩndahera,’ nĩ wega ūmũrekere.” **5** Nao atũmwo makĩra Mwathani atĩrĩ, “Tuongerere wĩtĩkio!” **6** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũngĩkorwo na wĩtĩkio o mũnini ta kabegũ ga karatarĩ-rĩ, mwera mũkũyũ ūyũ atĩrĩ, ‘Kũũrũka, ūkehaande iria-inĩ,’ naguo no ūmwathĩkĩre. **7** “Nĩ mündũ ūrĩkũ wanyũ ūngĩkorwo arĩ na ndungata ya kũmũrĩra na mũraũ kana ya kũmũrĩthĩria ng’ondũ, na ndungata ūyo yomĩra mũgũnda amĩre atĩrĩ, ‘Ūka ūikare thĩ ūrie?’ **8** Gĩthĩ to amĩrĩre atĩrĩ, ‘Thondekera irio cia hwaĩ-inĩ, na wihaarĩrie ūnjikarie ngĩria na ngĩnyua; na thuutha ūcio no ūrie na ūnyue?’ **9** Nĩngĩ no agĩcookerie ndungata ūyo ngaatho nĩ gwĩka ūria ĩrĩtwo ĩke? **10** Ūguo noguo o na inyũ, rĩrĩa mweka ūria wothe mwĩrĩtwo mwĩke, ugagai atĩrĩ, ‘Tũrĩ o ndungata itarĩ kiene; twaruta o wĩra witũ tu.” **11** Na rĩrĩ, Jesũ arĩ rũgendo-inĩ rwa gũthĩi Jerusalemu nĩagereire mũhaka-inĩ wa Samaria na Galili. **12** Na rĩrĩa aatoonyaga gatũũra kamwe, agĩtũngwo nĩ andũ ikũmi maarĩ na mũrĩmũ wa mangũ. Makĩrũgama o haraaya, **13** makianĩrĩra na mũgambo mũnene, makĩuga atĩrĩ, “Jesũ, Mwathi witũ, tũguĩre tha!” **14** Hĩndĩ ĩria aamoonire, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩi mũkeyonanie kũrĩ athĩnjĩri-Ngai.” Na rĩrĩa maathĩiaga-rĩ, magĩtherio. **15** Rĩrĩa ūmwe wao onire nĩahonio, akĩhũndũka akĩgooca Ngai na mũgambo mũnene, **16** Akĩgũũthia thĩ magũrũ-inĩ ma Jesũ, akĩmũcookeria ngaatho. Mündũ ūcio aarĩ Mũsamaria. **17** Jesũ akĩũria atĩrĩ, “Gĩthĩ othe ikũmi matiatherio? Acio angĩ kenda marĩ ha? **18** Gũtĩrĩ o na ūmwe ūngĩcooka kũhe Ngai ūgooci tĩga o mũgeni ūyũ?” **19** Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra wĩthĩre; gwĩtĩkia gwaku nĩkuo gwatũma ūhone.” **20** Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩmwe Afarisai nĩmorire Jesũ rĩrĩa ūthamaki wa Ngai ūgooka. Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūthamaki wa Ngai ndũũkaga na imenyithia iria mũngĩrĩrora, **21** kana andũ moige atĩrĩ, ‘Ūrĩ haha,’ kana ‘Ūrĩ harĩa,’ tondũ ūthamaki wa Ngai ūrĩ thĩnĩ wanyũ.” **22** Agĩcooka akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Ihinda nĩrĩroka rĩrĩa mũkeriragĩria kuona mũthenya ūmwe wa Mũrũ wa Mündũ, no mũtikawona. **23** Andũ nĩmakamwĩra atĩrĩ, ‘Arĩ harĩa!’ kana ‘Arĩ hahal!’ Mũtikanateng’ere mũmarũmĩre. **24** O ta ūria rũheni rũhenĩkaga rũkamũrĩka matu kuuma mũthia ūmwe nginya ūria ūngĩ, no taguo gũũka kwa Mũrũ wa Mündũ gũkahaana mũthenya ūcio wake. **25** No rĩrĩ, no nginya ambe one mathĩĩna maingĩ na aregwo nĩ andũ a rũciarĩ rũrũ. **26** “O ta ūria gwatariĩ matukũ-inĩ ma Nuhu, noguo gũkaahaana matukũ-inĩ ma Mũrũ wa Mündũ. **27** Andũ acio maakorirwo makĩrĩa, na makĩnyua, na makĩhikania, na makĩhikio, o nginya mũthenya ūria Nuhu aatoonyire thabina. Hĩndĩ ĩyo kĩguũ kĩnene gĩgũka gĩkĩmaniina othe. **28** “Nĩngĩ ūguo noguo gwatariĩ matukũ-inĩ ma Loti. Andũ acio maakorirwo makĩrĩa na makĩnyua, na makĩgũra na makĩndia, na makĩhaanda na magĩaka nyũmba. **29** No

mũthenya ūria Loti oimire Sodomu, mwaki na ūbiriti ikiura ta mbura kuuma igũrũ, ikĩmaniina othe. **30** “Ūguo noguo gũkahaana mũthenya ūria Mũrũ wa Mündũ akaaguĩranĩro. **31** Mũthenya ūcio, mündũ o wothe ūgaakorwo arĩ nyũmba igũrũ, na indo ciake irĩ nyũmba thĩĩnĩ, ndakanaharũrũke gũcĩgũra. Nĩngĩ o na mündũ ūria ūgaakorwo arĩ mũgũnda ndakanahũndũke agĩre kĩndũ. **32** Ta ririkanai mũtumia wa Loti! **33** Mündũ ūria wothe ūgeragia gũtũũria muoyo wake nĩakoorwo nĩguo, nake ūria wothe ūuragwo nĩ muoyo wake nĩakaũtũũria. **34** Ngũmwĩra atĩrĩ, ūtũkũ ūcio andũ eerĩ nĩmagakorwo makomete ūrĩrĩ ūmwe, nake ūmwe wao akuuo, na ūria ūngĩ atigwo. **35** Atumia eerĩ nĩmagakorwo magĩthĩa hamwe; ūmwe wao akuuo, na ūria ūngĩ atigwo. **36** (Nĩngĩ arũme eerĩ nĩmagakorwo makĩruta wĩra hamwe, ūmwe wao akuuo, ūria ūngĩ atigwo.)” **37** Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Kũũ nĩ kũ Mwathani?” Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Nderi ciũnganaga harĩa hothe harĩ kĩimba.”

18 Nake Jesũ akĩhe arutwo ake ngerekano ya kũmaruta atĩ nĩmagĩrĩrwo nĩkũhooyaga hĩndĩ ciothe mategũkua ngoro. **2** Akĩmeera atĩrĩ: “Itũũra-inĩ rĩmwe nĩ kwarĩ na mũtuanĩri ciira ūteetigagĩra Ngai kana agatĩia andũ. **3** Na itũũra-inĩ rĩu nĩ kwarĩ mũtumia ūmwe wa ndigwa wathĩiaga kũrĩ we kainingĩ akamwĩra atĩrĩ, ‘Ndĩhĩria harĩ thĩ ciakwa.’ **4** “No mũtuanĩri ciira ūcio akĩrega kũmũteithia kwa ihinda. No marigĩrĩrio akĩra na ngoro atĩrĩ, ‘O na gũtũka ndĩtĩgĩrĩte Ngai kana ngatĩia andũ-rĩ, **5** no tondũ wa ūria mũtumia ūyũ wa ndigwa atiindaga agĩthĩĩnia, nĩngũtigĩrĩra ciira wake nĩwatuuo na kĩhooito nĩguo atige kũũnogagia na gũtĩndaga agĩũka!” **6** Nake Mwathani akiuga atĩrĩ, “Nĩmwaĩgua ūria mũtuanĩri ciira ūcio ūtari kĩhooito oigire? **7** Gĩthĩ o nake Ngai ndagatua ciira na kĩhooito wa arĩa ake ethuurĩre, o arĩa mamũkayagĩra mũthenya na ūtũkũ? No aage kũmateithia na ihenya? **8** Ngũmwĩra atĩrĩ, agaatiĩgĩrĩra atĩ nĩmacĩrĩrwo na kĩhooito, o na nĩngĩ na ihenya. O na kũrĩ ūguo-rĩ, rĩrĩa Mũrũ wa Mündũ agooka-rĩ, nĩagakora andũ metikĩtie gũkũ thĩ?” **9** Nĩngĩ Jesũ akĩarĩria andũ amwe arĩa meihokaga o ene, magetuaga athĩngu na makahũthagia andũ arĩa angĩ othe, akĩmahe ngerekano, akĩmeera atĩrĩ: **10** “Andũ eerĩ nĩmambatire hekarũ-inĩ kũhooya. ūmwe aarĩ Mũfarisai na ūcio ūngĩ aarĩ mwĩtia wa mbeeca cia igooti. **11** Mũfarisai ūcio akĩrũgama akĩhooera we mwene, akiuga atĩrĩ, ‘Ngai, nĩndagũcookeria ngaatho nĩgũkorwo ndihaana ta andũ arĩa angĩ, arĩa atunyani, na arĩa mekaga ūũru, na itharia, o na kana ta mwĩtia ūyũ wa mbeeca cia igooti. **12** Nĩndĩhingaga kũria irio maita meerĩ o kiumia, na ngaruta gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe iria nyonaga.’ **13** “No rĩrĩ, mwĩtia wa mbeeca cia igooti ūcio akĩrũgama o haraaya; na ndaigana gũtĩira maito make na igũrũ, no nĩ kwĩgũtha eegũthaga gĩthũri enyĩhiitĩe, akoiga atĩrĩ, ‘Ngai, njĩguĩra tha, nĩ mündũ mwĩhia.’ **14** “Ngũmwĩra atĩrĩ, mwĩtia mbeeca cia igooti nĩainũkire atũtũwo mũthĩngu mbere ya Ngai gũkĩra ūcio ūngĩ. Nĩgũkorwo ūria wothe wĩtũgagĩria nĩakanyĩhio nake ūria wĩnyĩhagia nĩagatũgĩrio.” **15** Na rĩrĩ, andũ nao nĩmarehagĩra Jesũ twana nĩguo atũhutie. Arutwo ake mona ūguo, makĩmakania. **16** Nowe Jesũ agĩta

twana tüu harĩ we, akiuga atĩrĩ, “Rekei twana tüu tüuke kũrĩ nĩ, tigai gütũgĩria, nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai nĩ wa arĩa matarĩĩ ta tuo. 17 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũria wothĩ ũtakamũkĩra ũthamaki wa Ngai ta kaana ndakaũtoonya.” 18 Mũnene ũmwe akĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani mwega, ingĩka atĩa nĩguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?” (aiōnios g166) 19 Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ūkũnjĩta mwega nĩkĩ? Gütĩrĩ o na ũmwe mwega tĩga Ngai we wiki. 20 We nĩũ ũria maathani moigĩte, ‘Ndũkanatharanie, na ndũkanoragane, na ndũkanaiye, na ndũkanaigĩrĩre mũndũ ũria ũngĩ kĩgeenyoo, na tĩĩa thoguo na nyũkwa.” 21 Nake akĩmũcookerĩa atĩrĩ, “Maathani macio mothe ndũire ndĩmarũmitie kuuma ndĩ o mĩnĩni.” 22 Jesũ aigua ũguo, akĩmwĩra atĩrĩ, “Harĩ ũndũ ũmwe ũtigarĩtie gwĩka. Thĩĩ wendie kĩrĩa gĩothe ũrĩ nakĩo ũhe athĩĩni mbeeca icio, na nĩũkũgĩa na mũthiithũ igĩrũ. Ūcooke ũũke ũnũmĩrĩre.” 23 Rĩrĩa mũnene ũcio aigũire ũguo, akĩguwa kĩaha mũno, tondũ aarĩ mũtongu mũno. 24 Jesũ akĩmũũria, akiuga atĩrĩ, “Kaĩ nĩ hinya andũ arĩa atongu gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai-ĩ! 25 Nĩ ũhũthũ ngamũira ihungurĩre irima rĩa cindano, gũkĩra gĩtonga gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai.” 26 Nao arĩa maigũire ũhoroo ũcio makĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũngĩkĩhota kũhonoka?” 27 Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Maũndũ marĩa matahotekaga nĩ andũ nĩmahotekaga nĩ Ngai.” 28 Nake Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Ithũĩ tũtigĩte maũndũ maitũ mothe tũgakũrũmĩrĩra!” 29 Jesũ akĩmeera, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, gütĩrĩ mũndũ ũtigĩte mũciĩ wake, kana mũtũmia wake, kana arĩũ a nyĩna, kana aciari ake, o na kana ciana ciake, nĩ ũndũ wa ũthamaki wa Ngai, 30 ũtakaheo maita maingĩ ma kĩrĩa atigĩte ihinda-inĩ rĩrĩrĩ tũrĩ, na ihinda rĩrĩa rĩgooka aheo muoyo wa tene na tene.” (aiōn g165, aiōnios g166) 31 Na rĩrĩ, Jesũ agĩtwara arutwo ake arĩa ikũmi na eerĩ handũ keheri-inĩ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩtũkwambata tũthĩĩ Jerusalemu, na maũndũ mothe marĩa maandikĩrwo nĩ anabii makoniĩ Mũrũ wa Mũndũ no nginya mahingio. 32 Nake nĩakaneanwo kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. Nao nĩ makaamũnyũrũria, na mamũrũme, na mamũtũire mata, na mamũhũire iboko, o na mamũũrũge. 33 Naguo mũthenya wa gatatũ nĩakariũka.” 34 Nao arutwo ake makĩaga kũmenya ũndũ o na ũmwe wa macio. Nĩmahithĩtwo ũhoroo ũcio na matiamenyire ũria aameeraga. 35 Nake Jesũ akũhirĩria Jeriko, mũndũ warĩ mũtũmũmu nĩakarĩtie mũkĩra-inĩ wa njĩra akĩhooya mbeeca. 36 Rĩrĩa aigũire andũ aingĩ makĩhĩtũka, akĩũria ũria gwekikaga. 37 Andũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ Jesũ wa Nazarethi ũrahĩtũka.” 38 Nake akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Jesũ, mũrũ wa Daudi, njĩguĩra tha.” 39 Arĩa maatongoretie makĩmũkaania makĩmwĩra akire, nowe agĩkĩrĩrĩria kwanĩrĩra akiugaga atĩrĩ, “Mũrũ wa Daudi, njĩguĩra tha!” 40 Nake Jesũ akĩrũgama, agĩathana, mũndũ ũcio atwarwo harĩ we. 41 Rĩrĩa aakũhirĩrie, Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ūkwenda ngwĩkĩre atĩa?” Nake akĩmũcookerĩa atĩrĩ, “Mwathani, ngwenda njooke kuona.” 42 Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka kuona, gwĩtikia gwaku nĩkuo gwatũma ũhone.” 43 O rĩmwe akĩambĩrĩria kuona, nake akĩrũmĩrĩra Jesũ, akĩgocaga Ngai. Rĩrĩa andũ othe moonire ũguo, o nao makĩgocaga Ngai.

19 Na rĩrĩ, Jesũ nĩatoonyire Jeriko, akĩhĩtũkĩra kuo. 2 Nakuo kũu Jeriko nĩ kwarĩ mũndũ wetagwo Zakayo; warĩ mũnene wa etia mbeeca cia igooti na aarĩ gĩtonga. 3 Nĩendaga kuona Jesũ aarĩ ũ, no ndangĩahotire kũmuona nĩ ũndũ wa ũingĩ wa andũ, na tondũ aarĩ mũndũ mũkuhĩ. 4 Nĩ ũndũ ũcio akĩhanyũka mbere yao, akĩhaica mũkũyũ nĩguo amuone, nĩgũkorwo Jesũ aageragĩra njĩra iyo. 5 Nake Jesũ aakinya hau, agĩtiira maitho na igĩrũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Zakayo, harũrũka narua, tondũ ũmũthĩ no nginya thĩĩ gwaku mũciĩ.” 6 Nĩ ũndũ ũcio akĩharũrũka narua, akĩmũnyĩta ũgeni akenete. 7 Nao andũ mooni ũguo makĩambĩrĩria kũnuguna, makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aathĩĩ gũceera kwa mũndũ mwĩha.” 8 Nowe Zakayo akĩrũgama, akĩrĩa Mwathani atĩrĩ, “Mwathani, rĩu nĩngũheana nuthu ya indo ciakwa kũrĩ athĩĩni, na hangĩkorwo harĩ mũndũ o na ũrĩkũ ndunyĩte kindũ, nĩngũmũrĩha kindũ kũu maita mana.” 9 Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūmũthĩ ũhonokio nĩũkinyĩte nyũmba ĩno, tondũ mũndũ ũyũ o nake nĩ mũrũ wa Ibrahĩmu. 10 Nĩgũkorwo Mũrũ wa Mũndũ ookire gũcaria na kũhonokia kĩrĩa kĩũrĩte.” 11 Na o mathikĩrĩrie maũndũ macio, agĩthĩ na mbere kũmahe ũhoroo na ngerekano, tondũ nĩakũhirĩrie Jerusalemu, na andũ acio mecĩragia atĩ ũthamaki wa Ngai warĩ o hakuhĩ gũkinya. 12 Akĩmeera atĩrĩ: “Mũndũ ũmwe warĩ igweta nĩathiire bũrũri wa kũraya agatũuo mũthamaki, na thuutha wa ũguo acooke. 13 Nĩ ũndũ ũcio agĩtĩa ndungata ciake ikũmi, agĩcihe mina ikũmi, agĩciĩra atĩrĩ, ‘Onjorithagĩai mbeeca ici nginya rĩrĩa ngacooka.’ 14 “No andũ a bũrũri wake nĩmamũthũire, nao magĩtũma andũ mamũme thuutha makoige atĩrĩ, ‘Tũtikwenda mũndũ ũyũ atũike mũthamaki witũ.’ 15 “Na rĩrĩ, rĩrĩa aacookire arĩkĩtie gũtũuo mũthamaki, agĩtũmanĩra ndungata iria aaneete mbeeca, nĩguo amenyee uumithio ĩria cionete. 16 “Ndungata ya mbere igĩũka, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi, mina yaku nĩyumithĩtie mina ingĩ ikũmi.’ 17 “Nake Mwathi wayo akĩmicookeria atĩrĩ, ‘Nĩwĩkĩte wega, wee ndungata yakwa njega! Na tondũ wa kwĩhokeka na ũndũ mũnini ũguo, tũka mũrũri wa matũũra manene ikũmi.’ 18 “Nayo ndungata ya keerĩ igĩũka, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi, mina yaku nĩyumithĩtie mina ingĩ ithano.’ 19 “Nake mwathi wayo akĩmũũria atĩrĩ, ‘Tũka mũrũri wa matũũra manene matano.’ 20 “Nayo, ndungata ya gatatũ igĩũka, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi, mina yaku nĩyo ĩno; ndaamiohire na gĩtambaya ngĩmĩhitha. 21 Nĩndagwĩtigĩrĩre, tondũ ũrĩ mũndũ mũrũu. Nĩwoyaga kĩrĩa ũtarũtĩre wĩra, na ũkagetha kĩrĩa ũtahandite.’ 22 “Nake mwathi wayo akĩmicookeria atĩrĩ, ‘Wee ndungata ĩno njaganu! Ngũgũtũira ciira kũringana na ciugo ciaku. Gĩthĩ nĩwoofĩ atĩ ndĩ mũrũu, na atĩ njoyaga kĩrĩa itarũtĩre wĩra na ngagetha kĩrĩa itaahandite? 23 Wakĩagĩre kũga mbeeca ciakwa bengĩ nĩkĩ, nĩgeetha rĩrĩa ngacooka ndĩcioye irĩ na uumithio?’ 24 “Agĩcooka akĩũra arĩa maarũgamĩte hau atĩrĩ, ‘Mũtũneyĩ mina iyo arĩ nayo, mũmĩnengere ũria ũrĩ na mina ikũmi.’ 25 “Makĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi, gĩthĩ ndarĩ na mina ikũmi!’ 26 “Nake akĩmacookeria atĩrĩ, ‘Ngũmwĩra atĩrĩ, mũndũ ũria wothĩ ũrĩ na kindũ, nĩakongererwo ingĩ nyingĩ, no ũria ũtarĩ na kindũ, o na kĩrĩa arĩ nakĩo nĩagatuunywo. 27 No rĩrĩ, andũ acio marĩ ũthũ na nĩ, o acio mateendaga

nduike muthamaki wao-rĩ, marehei, mũmooragĩre o haha ndi.” **28** Nake Jesũ aarĩka kuuga ũguo, agĩthĩ na mbere kwambata erekeire Jerusalem. **29** Aakuhĩrĩria Bethifage na Bethania, o kũu Kĩrima-inĩ kia Mĩtamaĩyũ, agĩtũma arutwo ake eerĩ, akĩmeera atĩrĩ, **30** “Thĩĩ itũũra rĩrĩa rĩrĩ mbere yanyu, na mũgĩtoonya, nĩmũkuona njaũ ya ndigiri yohetwo hau, nayo ndĩrĩ yakuuu mũndũ; mĩohorei mũmĩrehe. **31** Mũndũ angĩmũũria atĩrĩ, ‘Nĩ kũĩ kiratũma mũmĩohore?’ Mwĩrei atĩrĩ, ‘Mwathani nĩabatarĩtio nĩyo.’” **32** Nao acio maatũmĩrwo magĩthĩ, magĩkora maũndũ matariĩ o ta ũrĩa Jesũ aamerĩte. **33** Na rĩrĩa moohoraga njaũ iyo, eene yo makĩmooria atĩrĩ, “Mũroohora njaũ iyo niki?” **34** Nao magĩcookĩia atĩrĩ, “Mwathani nĩabatarĩtio nĩyo.” **35** Makĩmĩtwarĩra Jesũ, magĩcookĩia makĩgĩrĩra nguo ciao igũrũ rĩa njaũ iyo, na magĩkarĩria Jesũ igũrũ riayo. **36** Na rĩrĩa aathĩiaga, andũ makiara nguo ciao njĩra-inĩ. **37** Rĩrĩa aakinyire hakuhi na njĩra rĩa iĩkũrũkagĩra Kĩrima-inĩ kia Mĩtamaĩyũ, gĩkundi gĩothe kĩa arutwo gĩkĩambĩrĩria kũgocaa Ngai, andũ makĩanĩrĩa makenete nĩ ũndũ wa cĩama irĩa ciothe moonete makiuga atĩrĩ: **38** “Kĩrathimwo-rĩ, nĩ mũthamaki ũrĩa ũgũũka na rĩitwa rĩa Mwathani!” “Thayũ ũrogĩa kũu igũrũ, naguo riiri ũgĩe kũu igũrũ mũno!” **39** Afarisai amwe maarĩ gĩkundi-inĩ kũu makĩĩra Jesũ atĩrĩ, “Mũrutani, kaania arutwo aku!” **40** Nowe akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ, aya maangĩkĩra, mahiga no maanĩrĩre.” **41** Na rĩrĩa aakuhĩrĩrie itũũra rĩu inene rĩa Jerusalem, aarĩona akĩrĩa nĩ ũndũ warĩo, **42** akiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo ũmũthĩ wee mwene nĩũkũmenyete kĩa kingĩkũrehere thayũ! No rĩu, ũhoro ũcio nĩũhĩthĩtwo maitho maku. **43** Hĩndĩ nĩgĩakinya rĩrĩa thũ ciaku igaaka ihumbu cia tũĩri ikĩrĩgĩcĩrie, na ikũhingĩrĩrie na mĩena yothe. **44** Nĩgĩagũtungumania thĩ, wee hamwe na cĩana ciaku irĩa irĩ kũu thĩĩnĩ waku. Matigatiga ihiga o na rĩmwe rĩrĩ igũrũ wa rĩrĩa rĩngĩ, tondũ ndũigana gũkũũrana ihinda rĩrĩa Ngai ookire gũgũceerera.” **45** Agĩcookĩia agĩtoonya hekarũ thĩĩnĩ, na akĩambĩrĩria kũrutũũra andũ arĩa meendagĩria indo kuo. **46** Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ, ‘Nyũmba yakwa iĩgeetagwo nyũmba ya kũhooyagĩrwo’ no inyuĩ mũmĩtũite ‘ngurunga ya atunyani.’” **47** Na o mũthenya, nĩarutanaga kũu thĩĩnĩ wa hekarũ. No athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, na atongoria arĩa maarĩ gatagatĩ ka andũ nĩmageragia kũmũũraga. **48** No matingĩnĩre njĩra ya kũmũũraga, tondũ andũ othe nĩmaikaraga mathĩkĩrĩrie ciugo ciake.

20 Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe akĩruta andũ kũu hekarũ-inĩ na akĩhunjagia ũhoro-ũrĩa-Mwega-rĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, hamwe na athuuri magĩũka kũrĩ we. **2** Makĩmũũria atĩrĩ, “Twĩre wĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ. Nũũ wakũheire ũhoti ũcio?” **3** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “O na nĩ nĩngũmũũria kũũria. **4** Ta njĩrai, ũbatitho wa Johana-rĩ, woimĩte igũrũ kana woimire kũrĩ andũ?” **5** Makĩaranĩria o ene ũhoro ũcio, makĩĩrana atĩrĩ, “Tũngũga atĩ ‘Woimĩte igũrũ’ egũtũũria atĩrĩ, ‘Mwakĩregire kũmwĩtikia nĩkĩ?’ **6** Nĩngĩ tuoiga atĩ ‘Woimĩte kũrĩ andũ’, andũ othe nĩmegũtũũũra na mahiga nyuguto, nĩ ũndũ nĩmetĩkĩtie atĩ Johana aarĩ

mũnabii.” **7** Nĩ ũndũ ũcio magĩcookeria Jesũ atĩrĩ, “Ithũi tũtũũ woimite kũ.” **8** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “O na nĩ ndĩkũmwĩra njĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ.” **9** Agĩcookĩia akĩhe andũ ũhoro na ngerekano akĩmeera atĩrĩ, “Mũndũ ũmwe nĩahaandire mũgũnda wake mĩthabibũ, na akĩũkomborĩthia arĩmĩ angĩ, agĩcookĩia agĩthĩ kũndũ kũũra na agĩũkara kuo ihinda iriayo. **10** Na rĩrĩ, hĩndĩ ya magetha yakinya-rĩ, agĩtũma ndungata yake kũrĩ akombori acio nĩgeetha maminengere maciara mamwe ma mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ. No akombori acio makĩmĩhũũra na makĩmĩngata itarĩ na kũndũ. **11** Agĩcookĩia agĩtũma ndungata ingĩ, iyo o nayo makĩmĩhũũra makĩmĩconorĩthia na makĩmĩngata itarĩ na kũndũ. **12** O rĩngĩ agĩtũma ndungata ya gatatũ, nao makĩmĩtĩhangia na makĩmĩngata. **13** “Nake mwene mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ akĩyũria atĩrĩ, ‘Ngwĩka atĩa? Ngũtũma mũrũ wakwa, ũrĩa nyendete; hĩhi mahota kũmũhe gĩtĩo’. **14** “No rĩrĩa akombori acio maamuonire, makĩarĩrĩria ũhoro ũcio. Makĩĩrana atĩrĩ, ‘Ŭyũ nĩwe ũkaagaya mũgũnda ũyũ. Nĩtũmũũrageĩ nĩguo igai rĩake rĩtũũke riitũ.’ **15** Nĩ ũndũ ũcio makĩmũũra nja ya mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ, makĩmũũraga. “Rĩu-rĩ, mwene mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ, akaameka atĩa? **16** Agookĩia oorage akombori acio, acooke ahe andũ angĩ mũgũnda ũcio.” Rĩrĩa andũ maigũire ũguo, makiuga atĩrĩ, “Kũroaga gũtũũka ũguo!” **17** Jesũ akĩmarora, akĩmooria atĩrĩ, “Maandĩko marĩa mandĩkitwo atĩrĩ: “Ihiga rĩrĩa aakĩ maaregĩre, nĩrĩo rĩtũũkite ihiga inene rĩa koine”, ũguo nĩ kuuga atĩa? **18** Mũndũ ũrĩa wothĩ ũkaagwĩra ihiga rĩu, nĩrĩkamũunanga, no ũrĩa rĩkaagwĩra nĩrĩkamũhehenja.” **19** Arutani a watho na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene magĩcaria ũrĩa mangĩmũnyĩtĩthia o na ihenya tondũ nĩmamenyire aaheanire ngerekano iyo akĩaria ũhoro wao. No nĩmetĩagĩra andũ. **20** O makĩmũũragĩra-rĩ, makĩmũũmĩra andũ a kũmũthĩgaana metũite andũ ega. Nao magĩthĩ nĩgeetha mamũnyĩite akiuga ũndũ mũũru, nĩguo mamũneane moko-inĩ ma wathani wa barũthĩ. **21** Nĩ ũndũ ũcio athĩgaani acio makĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, nĩtũũ we waragia na ũkarutana maũndũ marĩa magĩrĩre, na atĩ ndũtĩagĩra andũ maũthĩ, no wee ũrutana ũhoro wa Ngai na ma, ũrĩa kwagĩrĩre. **22** Atĩrĩrĩ, nĩtwagĩrĩrwo nĩ kũrutĩra Kaisari igootĩ kana ca?” **23** Nowe Jesũ akĩona ũhĩnga ũrĩa maarĩ naguo akĩmeera atĩrĩ, **24** “Ta nyonĩai mbeeca cĩanyu. Mbica iĩno na rĩtwa rĩrĩ nĩ cia?” **25** Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ cia Kaisari.” Akĩmeera atĩrĩ, “Kĩrutagĩrei Kaisari kĩa kĩrĩ gĩake, na mũrutagĩre Ngai kĩa kĩrĩ gĩake.” **26** Nao makiaga ũndũ wa kũmũnyĩta naguo harĩ maũndũ marĩa aarĩre arĩ mbere ya andũ. Na tondũ wa ũrĩa maagegĩro nĩ ũrĩa aamacookeire ũhoro-rĩ, magĩkĩra ki. **27** Na rĩrĩ, andũ amwe a Asadukai, arĩa moigaga atĩ gũtĩrĩ ũhoro wa kũrĩũka, magĩũka kũrĩ Jesũ, makĩmũũria atĩrĩ, **28** “Mũrutani, Musa aatwandĩkĩre atĩ mũrũ wa nyina na mũndũ angĩkua atĩge mũtumia atarĩ na cĩana-rĩ, mũndũ ũcio no ngĩnya ahĩkie mũtumia ũcio watigwo nĩguo acĩarĩre mũrũ wa nyina cĩana. **29** Na rĩrĩ, kwarĩ aanake mũgwanja a nyina ũmwe. Wa mbere akĩhĩkania na agĩkua, agĩtĩga mũtumia atarĩ na cĩana. **30** Nake wa keerĩ, **31** na wa gatatũ makĩmũhĩkia, na makĩrũmanĩrĩa ũguo ngĩnya wa mũgwanja; othe magĩkua, makĩmũtĩga

atarĩ na ciana. **32** Marigĩrĩrio-inĩ, mūtumia ūcio o nake agĩkua. **33** Rĩu-rĩ, hĩndĩ ya kũriũka agaakorwo arĩ mūtumia wa ū harĩ acio mũgwanja, nĩgũkorwo arĩ mĩmamũhikĩtie?” **34** Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Andũ a ihinda rĩrĩ nĩo mahikaga na makahikania. (aĩōn g165) **35** No rĩrĩ, arĩa magaatuuo aagĩrĩru a gũkinya ihinda rĩu o na gũkinyanĩrio ihinda rĩa kũriũka kwa arĩa akuũ-rĩ, acio matikahikanagia o na kana mahikanagie. (aĩōn g165) **36** Andũ acio matigacooka gũkua; nĩgũkorwo makahaana ta araka. Andũ acio magakorwo marĩ ciana cia Ngai, nĩgũkorwo nĩ ciana cia ūhoro ūcio wa kũriũka. **37** Naguo ūhoro wa atĩ andũ arĩa akuũ nĩmariũkagiorĩ, Musa o nake nĩawonanirie harĩa haarĩ kĩhinga kĩa gĩakanaga mwaki na gĩthĩhe, rĩrĩa eetire Mwachani ‘Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu.’ **38** We ti Ngai wa arĩa akuũ, no nĩ wa arĩa marĩ muoyo, nĩgũkorwo harĩ we andũ othe arĩa marĩ muoyo matũũragio nĩwe.” **39** Nao andũ amwe a arutani a watho makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩwoiga wegal!” **40** Na gũtirĩ mũndũ o na ūmwe wageririe kũmũũria ciũria ingĩ. **41** Jesũ agĩcooka akĩmooria atĩrĩ, “Andũ moigaga Kristũ nĩ mũriũ wa Daudi nĩ ūndũ wa kĩĩ? **42** Daudi we mwene nĩoigĩte ibuku-inĩ rĩa Thaburi atĩrĩ: “Mwachani nĩerie Mwachani wakwa atĩrĩ: “Ikara guoko-inĩ gwakwa kwa ūrio, **43** nginya ngaatũma thũ ciaku ituĩke gaturwa ka makinya maku.”” **44** Atĩrĩrĩ, Daudi aamwĩtĩre ‘Mwachani’. Angĩgĩcooka gũtuĩka mũriũ wake atĩa?” **45** O andũ acio othe mathikĩrĩirie, Jesũ akĩira arutwo ake atĩrĩ, **46** “Mwĩmenyererei arutani a watho. O mendaga gũthĩĩ mehumbite nguo ndaaya, na makenda kũgeithagio ndũnyũ-inĩ, na gũikaragĩra itĩ irĩa cia bata thunagogi-inĩ, o na gũikara handũ ha andũ arĩa atĩku maruga-inĩ. **47** No nĩo matoonyagĩra atumia a ndigwa makamatunya nyũmba ciao, na nĩguo meyonanie, makahooya mahooya maraihu. Andũ ta acio nĩmakaherithio mũno makĩria.”

21 Na rĩrĩ, aatiira maithe, Jesũ akĩona itonga igĩkĩra mĩhothi yao harĩa heekagĩrwo kĩgĩna kĩa hekarũ. **2** Agĩcooka akĩona mūtumia mũthĩĩni, warĩ wa ndigwa, agĩkĩra tũthendi twĩrĩ o ho thĩĩni. **3** Akiuga atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mūtumia ūyũ mũthĩĩni wa ndigwa nĩahotha mbeeca nyingĩ gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. **4** Andũ acio angĩ othe maheana kũringana na ūtonga wao; no mūtumia ūyũ o na arĩ mũthĩĩni, ahotha kĩa gĩothe oima nakĩo gĩa kũmũtũũria.” **5** Na rĩrĩ, arutwo amwe ake nĩmaragia ūhoro wa hekarũ, ūria yagemetio na mahiga mathaka na iheo irĩa ciarutũrwo Ngai. No Jesũ akiuga atĩrĩ, **6** “Ha ūhoro wa mĩako ĩno mũrona-rĩ, hĩndĩ nĩĩroka rĩrĩa gũtagakorwo ihiga rĩrĩ igũrũ wa rĩrĩa rĩngĩ; mothe nĩmakamomorwo.” **7** Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, nĩ rĩ maũndũ macio magekĩka? Na kĩmenyithia kĩa atĩ marĩ hakuhi gwĩkika nĩ kĩrĩkũ?” **8** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩrei mũtikanaheneno. Nĩgũkorwo andũ aingĩ nĩmagooka na rĩitwa rĩakwa makiugaga atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ We,’ na ningĩ mamwĩre atĩrĩ, ‘Ihinda nĩrĩkũhĩrĩrie.’ Mũtikanamarũmĩrĩre. **9** Rĩrĩa mũkaigua ūhoro wa mbaara na wa ngũũ, mũtikanetigire. Maũndũ macio no nginya mekĩe mbere, no ūguo ti kuuga

ithĩrĩro nĩkinyu.” **10** Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Rũrĩrĩ nĩrũgookĩrĩra rũrĩa rũngĩ, na ūthamaki ūkĩrĩre ūria ūngĩ. **11** Nĩgũkaagia na ithingithia nene mũno, na ng’aragu, na mĩrimĩ mĩũru kũndũ na kũndũ, na maĩndũ ma kũmakania na imenyithia nene kuuma igũrũ. **12** “No maĩndũ macio mothe matanakinya-rĩ, nĩmũkanyĩitwo, na mũnyariirwo na mũneanwo thunagogi-inĩ na njeera o na mũtwarwo mbere ya athamaki na athani. Maũndũ macio mothe mũgeekwo nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩakwa. **13** Ūndũ ūyũ ūgaakorwo ūrĩ mweke wanyu wa kũmarutĩra ūira. **14** No rĩrĩ, mũtikanatangĩke mũgĩciĩria o mbere, ūrĩa mũgeeciĩrĩra. **15** Nĩgũkorwo nĩngamũhe ciugo na ūũgĩ irĩa thũ cianyu itakahota gwĩtĩria kana gũkararia. **16** Nĩmũgakunyanĩrwo o na nĩ aciari anyu, na rĩa mũciaraniĩrwo nao, na andũ a mbarĩ cianyu, o na arata, na nĩmakooragithia amwe anyu. **17** Andũ othe nĩmakamũmena nĩ ūndũ wakwa. **18** No rĩrĩ, gũtirĩ rũcũĩrĩ o na rũmwe rwa mūtwe wanyu rũkoora. **19** Kũmĩrĩria kwanyu nĩkuo gũgaatũma mũhonokie mĩoyo yanyu. **20** “Rĩrĩa mũkoona Jerusalemu kũrigicĩĩrio nĩ thigari cia mbaara, hĩndĩ ĩyo mũkaamenya atĩ kũniinwo kwarĩo kũrĩ hakuhi. **21** Hĩndĩ ĩyo arĩa marĩ Judea nĩmorĩre irĩma-inĩ, na arĩa marĩ thĩĩnĩ wa itũũra rĩu inene nĩmoime kuo, nao arĩa marĩ ng’ongo-inĩ matakarĩtoonye. **22** Nĩgũkorwo ihinda rĩu nĩrĩo rĩgaakorwo rĩrĩ rĩa kũherithanio, nĩguo maũndũ marĩa mothe mandikĩtuo mahingio. **23** Kaĩ atumia arĩa magaakorwo marĩ na nda, na arĩa magaakorwo makĩongithia twana matukũ macio nĩmagathĩĩnĩka-ĩ! Nĩgũkorwo bũrũri ūyũ nĩũkagĩa na kinyariĩrĩko kĩnene na mang’ũrĩ ma gũũkĩrĩra andũ aya. **24** Nĩmakooragwo na rũhiũ rwa njora, o na matahwo matwarwo mabũrũri mothe ma thĩ. Itũũra rĩa Jerusalemu nĩrĩkarangĩrĩrio nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ o nginya mahinda ma andũ-a-Ndũrĩrĩ mahingio. **25** “Na nĩgũkagĩa imenyithia thĩĩnĩ wa rĩa na mweri-inĩ na njata-inĩ. Nakuo gũkũ thĩ, ndũrĩrĩ nĩkaigua ruo na igegio nĩ mũrurumo wa irĩa na makũmbĩ ma maaĩ makĩhũũrana. **26** Andũ nĩmakaringĩka nĩ ūndũ wa kũmaka, na guoya wa maũndũ marĩa magooka thĩ, nĩgũkorwo maahinya ma igũrũ nĩmakenyenyio. **27** Hĩndĩ ĩyo nĩmakona Mũrũ wa Mũndũ agĩũka arĩ thĩĩnĩ wa itu arĩ na hinya na riiri mũingĩ. **28** Hĩndĩ irĩa maũndũ macio makaambĩrĩria gwĩkĩka-rĩ, mũkaarũgama mũtĩire mĩtwe yanyu na igũrũ, nĩgũkorwo hĩndĩ yanyu ya gũkũũrwo nĩkũhĩrĩrie.” **29** Ningĩ akĩmahe ngerekano ĩno: “Ta rorai mũtĩ wa mũkũyũ na mĩtĩ ĩyo ingĩ yotho. **30** Rĩrĩa yathundũra mathangũ, mũmĩonaga na mũkamenya atĩ ihinda rĩa rĩa rĩrĩ hakuhi. **31** Ūguo noguo hĩndĩ irĩa mũkoona maũndũ macio mothe magĩkĩka, mũkaamenya o wega atĩ ūthamaki wa Ngai nĩkũhĩrĩrie. **32** “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, rũciaro rũrũ rũtigathira maũndũ macio mothe matahingĩtio. **33** Igũrũ na thĩ nĩgathira, no ciugo ciakwa itigathira. **34** “Mwĩmenyererei, ngoro cianyu itikanakorwo itahĩtuo nĩ ndĩa, na ūrĩũ na metanga ma muoyo ūyũ, naguo mũthenya ūcio ūmũkorerere ta mũtego o rĩa mũtangĩgereria. **35** Nĩgũkorwo ūndũ ūyũ ūgaakorerera andũ arĩa othe matũũraga thĩ-ĩno. **36** Ikaragai mwĩguĩte hĩndĩ ciothe, na mũhooyage nĩguo mũkaahota kũrũgama mbere ya Mũrũ wa

Mündü.” 37 Na o müthenya Jesü nîarutanaga hekarü-inî, na hwaî-inî agathii gûkoma kîrîma-inî kîrîa gûtagwo Kîrîma kîa Mitamaiyü. 38 Nao andü othe nîmathiiaga hekarü-inî rûciinî tene kûmûthikîrîia.

22 Na rîrî, Gîathî kîa Migate îrîa Îtekîrîtwo Ndawa ya Kûmbia, kîrîa gûtagwo Bathaka, nigîakuhîrîie, 2 nao athînjîrî-Ngai arîa anene na arutani a watho nîmacaragia îrîa mangûragithia Jesü, nigûkorwo nîmetigagîra mûngî wa andü. 3 Hîndî îyo Shaitani agîtoonya thîinî wa Judasi îrîa Mûsikariota, ûmwe wa arutwo arîa ikûmi na eerî. 4 Nake Judasi agîthîi kûrî athînjîrî-Ngai arîa anene na kûrî anene a arangîri a hekarü makarîkanîre îrîa angîkunanîra Jesü. 5 Nao magîkena na magîtkîra kûmûhe mbeeca. 6 Nake agîtkîra, na akiambîrîria gûcaria mweke wa kûneana Jesü kûrî o rîrîa hatarî na andü. 7 Naguo müthenya wa kûrîa Migate îrîa Îtekîrîtwo Ndawa ya Kûmbia ûgîkinya, rîrîa gatûrûme ka Bathaka kaarutagwo igongona. 8 Jesü agîtûma Petero na Johana, akîmeera atîrî, “Thîii mûgatûhaarîrie irio cia Bathaka, tûrîe.” 9 Nao makîmûrîa atîrî, “Ûkwenda tûgacihaarîrie kû?” 10 Akîmacookeria atîrî, “Mûgîtoonya itûura-inî inene-rî, nîmûgûcemanîa na mündü ûkuuîte ndigithü îrî na maaî. Mûmûrûmîrîe o ngînya nyûmba îrîa egîtoonya. 11 Mwatoonya mwîre mündü îrîa mwene nyûmba îyo atîrî, ‘Mûrutani aroria atîrî: Nyûmba ya ageni îrî ha, harîa ingîrîia Bathaka na arutwo akwa?’ 12 Nake nîekûmuonya nyûmba nene ya igûrû îrî na indo kuo. Haarîriai irio cia Bathaka kuo.” 13 Nao magîthîi, magîkora maîndü matariî o ta îrîa Jesü aamerîte. Nî ûndü ûcio makîhaarîria irio cia Bathaka. 14 Rîrîa ihînda rîakinyîre, Jesü na atûmwê ake magîikara metha-inî. 15 Nake akîmeera atîrî, “Nîngoretwo ndîirîrîie mûno kûrîanîra Bathaka îno na inyuî itananyariirwo. 16 Nî ûndü ngûmwîra atîrî, ndikamîrîa rîngî ngînya rîrîa îgaakinyanîrio ûthamaki-inî wa Ngai.” 17 Jesü agîcooka akîoya gîkombe, agîcookeria Ngai ngaatho, akîmeera atîrî, “Oyai, mûnyuanîre. 18 Nîgûkorwo ngûmwîra atî kuuma rîu ndikanyua rîngî ndîbei ya maciaro ma mîthabîbû, o ngînya rîrîa ûthamaki wa Ngai ûgooka.” 19 Agîcooka akîoya mûgate, na aarîkia gûcookeria Ngai ngaatho, akîwenyûranga akîmahe akîmeera atîrî, “Ûyû niguo mwîrî wakwa îrîa ûheanîtwo nî ûndü wanyu, îkagai ûû niguo mûndîrîkanage.” 20 Maarîkia kûrîa agîka o ûguo, akîoya gîkombe, akîmeera atîrî, “Gîkombe gîkî nikîo kîrîkanîro kîrîa kîerû thîinî wa thakame yakwa îrîa îgûitwo nî ûndü wanyu. 21 No rîrî, guoko kwa îrîa ûringunyanîra kûrî hamwe na nîi metha-inî îno. 22 Mûrû wa Mündü nîegwîkwo o ta îrîa gûitwo, no mündü îrîa ûkûmûkunanîra kaî arî na haaro-îl” 23 Nao makîambîrîria kûuranîa gatagatî-inî kao nî ûrîkû wao ûngîka ûguo. 24 Nîngî nîmagîrîe na ngarari makîuranîa nûû gatagatî-inî kao ûngîtuuo mûnene. 25 Nake Jesü akîmeera atîrî, “Athamaki a andü-a-Ndûrîrî nîmenenehagia igûrû rîa andü ao; nao acio maathanaga nîo meîtaga Ateithania. 26 No inyuî mûtiagîrîrwo nîkûhaana ûguo. Handü ha ûguo, îrîa mûnene gatagatî-inî kanyu agîrîrwo kûhaana ta îrîa mûnîni mûno, nake îrîa wathanaga atûike ta îrîa ûtungataga. 27

Nî ûndü-rî, nûû mûnene, nî îrîa ûikaraga metha-inî kûrîa kana nî îrîa ûramûtungata? Gîthî ti îrîa ûikaraga metha-inî? No nîi ndûre na inyuî, haana ta îrîa ûmûtungatagîra. 28 Inyuî nî inyuî mûkoretwo mûrî hamwe na nîi hîndî ya magerio makwa. 29 Na o ta îrîa Baba aheete ûthamaki, o na nîi nîndamûhe ûthamaki, 30 niguo mûkarîagîra na mûkanyuuagîra metha-inî yakwa ûthamaki-inî wakwa, na nîngî mûkarîrîe itî-cia-ûnene, mûtuagîre mîhîrîga îrîa ikûmi na îrîi ya Isiraeli ciira. 31 “Simoni, Simoni, atîrî, Shaitani nîahooete rûtha niguo agûthûngûthie o ta îrîa ngano îthûngûthagio. 32 No wee, Simoni nîngûhooeire nîgeetha wîfikio waku ndûgathire. Na warîkia njookokerera, ûumagîrîie ariû na aarî a thoguo.” 33 Nowe agîcooka atîrî, “Mwathani, nîndîhaarîrîie gûikio nîjeera o na gûkuanîra hamwe nawe.” 34 Nake Jesü akîmûcookeria atîrî, “Petero, ngûkwîra atîrî, ûmûthî ngûkû îtanakûga, nîûrîngaana maita matatû uge atî ndûnjûûi.” 35 Jesü agîcooka akîmooria atîrî, “Rîrîa ndamûtûmîre mûtarî na kabeti, kana mûhuko, o na kana iraatû-rî, nî harî kîndü mwagîre?” Nao magîcooka atîrî, “Gûtirî kîndü twagîre.” 36 Nake akîmeera atîrî, “Rîu akorwo ûrî na kabeti kana mûhuko-rî, kuua; na akorwo ndûrî na rûhiû rwa njora-rî, endia nguo yaku ya igûrû, ûrûgûre. 37 Na ngûmwîra atîrî, ûhoro îrîa wandîkitwo atî, ‘Nîataranîrio hamwe na arîa aagarari watho’ no ngînya ûhînge harî nîi. Nîgûkorwo maîndü marîa maandîkitwo igûrû rîakwa nî hîndî marahînga.” 38 Nao arutwo makîmwîra atîrî, “Mwathani, ta rora haha tûrî na hiû cia njora igîrî.” Nake akîmeera atîrî, “Icio nî njiganu.” 39 Nake Jesü akiumagara agîthîi Kîrîma-inî kîa Mitamaiyü o ta îrîa amenyerete gwîkaga, nao arutwo ake makîmûrûmîrîra. 40 Na aakînya ho akîmeera atîrî, “Hooyai mûtikagwe magerio-inî.” 41 Akîehera ho, agîthîi ta itîina rîa harîa mündü angîhota gûkîa ihîga, agîturîa ndu akîhooya, 42 akiuga atîrî, “Baba, ûngîenda-rî, njehererîa gîkombe gîkî; no ti îrîa nîi ngwenda, no nî îrîa wee ûkwenda.” 43 Na mûraika akîmumîrîra oîmîte igûrû, akîmûongerera hînya. 44 Nake agîkîrîrîia kûhooya, arî na ruo rûnene ngoro-inî, nayo thîthino yake yahaanaga ta matata manene ma thakame magîtaata thî. 45 Aatiga kûhooya agîcooka harî arutwo, akîmakora makomete, moorîtwo nî hînya nî kieha. 46 Akîmooria atîrî, “Mûkomete nikî? Ûkîrai mûhooe nîgeetha mûtikagwe magerio-inî.” 47 O hîndî îyo aragia, hagîuka gîkundi kîa andü, nake mündü îrîa wetagwo Judasi, ûmwe wa arutwo arîa ikûmi na eerî, nîwe wamatongoretie. Agîkûhîrîia Jesü amûmumunye, 48 nowe Jesü akîmûrîa atîrî, “Judasi, ûgûkunanîra Mûrû wa Mündü na kûmûmumunye?” 49 Hîndî îrîa arûmîrîri a Jesü monire îrîa kwerekeire gwîkîka, makîmûrîa atîrî, “Mwathani, tûmahûire na hiû ciitû cia njora?” 50 Nake ûmwe wao agîtinia gûtû kwa ûrîo kwa ndungata ya mûthînjîrî-Ngai îrîa mûnene. 51 Nowe Jesü akîmacookeria atîrî, “Ûhoro ûcio nîukînye haul” Agîcooka akîhutia gûtû kwa mündü ûcio, akîmûhonia. 52 Nîngî Jesü akîrîa athînjîrî-Ngai arîa anene, na anene a arangîri a hekarü, o na athuuri, arîa mookîte kûmûnyîita atîrî, “Kaî ndî mûtongoria wa akararia a watho, atî nikîo muoka kûûnyîita mûrî na hiû cia njora na njûgûma? 53 Ndîratûuraga na inyuî

hekarū-inī o mūthenya, na mūtiri mwageria kūnyia. No riri, riri niri itaa rianyu, itaa riri wathani wa nduma ūaathana. **54** Hīndi iyo makimūnyia, makimūruta hau makimūtara kwa mūthinjiri-Ngai ūria mūnene, nake Petero akimūrūmīra ari o haraaya. **55** Nao maarikia gwakia mwaki o nja gatagati na gūikara thī hamwe, Petero nake agūikara thī hamwe nao. **56** Ndungata imwe ya mūrītu ikimuona na ūtheri na mwaki aikarite hau, ikimūrora wega, ikiuga atiri, “Mūdū ūyū oima hamwe nake.” **57** Nowe agikaana ūhoro ūcio, akiuga atiri, “Mūrītu ūyū, nī ndimūū.” **58** Thuutha wa kahinda kanini mūdū ūngi akimuona, akiuga atiri, “O nawe ūri ūmwe wao.” Petero akimūcookeria atiri, “Mūdū ūyū, nī ndiri wao!” **59** Thuutha wa itaa rīmwe, mūdū ūngi akiuga agwatīrie atiri, “Hatiri nganja mūdū ūyū moima hamwe nake, nigūkorwo o nake nī Mūgalili.” **60** Petero agicookeria atiri, “Mūdū ūyū, nī ndiū ūria ūroiga!” Na hīndi o iyo oigaga ūguo, ngūkū igikūga. **61** Mwathani akīhūgūra akirora Petero. Nake Petero akiririkana ūria Mwathani aamwīrite atī, “Ūmūthi ngūkū itanakūga nūringana maita matatū.” **62** Nake agithi nja, akirira ari na ruo rūingī. **63** Andū ari maarangīrite Jesū makīambirīria kūmūnyūrūria makīmūūruga. **64** Makīmūoha maitho na gītambaya makīmūira atiri, “Toiga nūū wakūgūtha.” **65** Na nīmamwīrire maūdū mangi maingī ma kūmūruma. **66** Rūciinī gwakia, kīama gīa athuuri ari atongoria a andū, hamwe na athīnjiri-Ngai ari anene, na arutani a watho, gīgicemania, nake Jesū akirehwo mbere yao. **67** Makīmūira atiri, “Akorwo nīwe Kristū, twīre.” Nake Jesū akīmacookeria atiri, “Ingīmūira, mūtinginjītikia, **68** na ingīmūria kūrīa, mūtinginjokeria. **69** No kuuma rīu, Mūrū wa Mūdū arikoragwo aikarite guoko-inī kwa ūrio kwa Ngai ūria Mwene-Hinya.” **70** Othe makīmūira atiri, “Wee ūkiri Mūrū wa Ngai?” Nake Jesū akīmacookeria atiri, “Nīmamenya nī kuuga atī nī nī we.” **71** Makīūra atiri, “Tūgūkienda ūria ūngi waki? Nītwēguira ūhoro kuuma kanua gake mwene.”

23 Hīndi iyo kīungano kīu gīothe gīgūkīra, gīkīmūtara kūrī Pilato. **2** Nakīo gīkīambirīria kūmūthitanga gīkiuga atiri, “Nītuonete mūdū ūyū akīhīthia rūriri rīwītū. Nīakaragīa ūhoro wa kūrūtira Kaisari igooti na agetuaga atī nīwe Kristū, na nī mūthamaki.” **3** Nī ūndū ūcio Pilato akīmūria atiri, “Wee nīwe mūthamaki wa Ayahūd?” Nake Jesū akīmūcookeria atiri, “Ī, ūguo woiga nūgu.” **4** Nake Pilato akīra athīnjiri-Ngai ari anene na andū acio angī atiri, “Ndikuona ūndū ingīthitangīra mūdū ūyū.” **5** Nao magīthī na mbere kuuga magwatīrie atiri, “Nīatūmite andū mookanīrie Judea guothe nī ūndū wa ūrutani wake. Aambirīrie Galili na nīokite nginya o gūkū.” **6** Pilato aigua ūguo, akīūra kana mūdū ūcio nī wa kuuma Galili. **7** Rīria aamenyire atī Jesū aari wa būriri ūria wathanagwo nī Herode, akiuga atwarwo kūrī Herode, ūria wakoretwo ari Jerusalemu ihinda-inī rīu. **8** Rīria Herode oonire Jesū, nīakenire mūno, tondū kwa ihinda iraya nīakoretwo akienda kūmuona. Kūringana na ūria aigūite ūhoro wake, aari na mwīhoko

wa kūmuona akīringa ciama. **9** Akīūra Jesū ciūra nyingī, nowe Jesū ndaigana kūmūcookeria o na kīmwe. **10** Nao athīnjiri-Ngai ari anene na arutani a watho maarūgamite hau, makīmūthitanga magwatīrie mūno. **11** Nake Herode na thigari ciake makīmūthekerera na makīmūnyūrūria. Makīmūhumba nguo yari thaka, na makīmūcookeria kūrī Pilato. **12** Nao Herode na Pilato magītuma ūrata mūthenya ūcio, tondū mbere iyo maatūrite mari ūthū. **13** Pilato agīta athīnjiri-Ngai ari anene, na aathani, na andū hamwe, **14** akīmeera atiri, “Mūndeheire mūdū ūyū atī nī mūdū ūhītithagīa andū. Na nī ndatuīria ūhoro wake mūrī ho, no ndiri ūndū mūrū ndoona wa maūdū marīa mūmūthitangīre. **15** O nake Herode ndanamūona ari na mahīta, nigūkorwo nīamūcookeria kūrī ithui; nī ūndū ūcio, ndari ūndū ekite wa gūtūma ooragwo. **16** Nī ūndū ūcio ngūmūhūūrithia, njooke ndīmūrekererie.” (**17** Nigūkorwo, kwarī mūtugo amohore mūdū ūmwe hīndi iyo ya Iruga.) **18** No andū acio makīanīria na mūgambo ūmwe, makiuga atiri, “Twehererie mūdū ūyū! Tuohore Baraba!” (**19** Baraba aikītio njeera nī ūndū wa kūrūtithia ngū itūūra-inī rīu inene, na nī ūndū wa kūrūragana.) **20** Nake Pilato, tondū nīeendaga kūrēkereria Jesū, akīmaarīria o rīngī. **21** No-o magīthī na mbere kwanīria, makiuga atiri, “Mwambe mūtī-igūrū! Mwambe mūtī-igūrū!” **22** Nake akīmooria riita rīa gatātū atiri, “Nīkī? Nī ūru ūrīkū mūdū ūyū eekite? Ndionete gītūmi gīa gūtūma ooragwo. Nī ūndū ūcio ngūmūhūūrithia, njooke ndīmūhore.” **23** No-o makīanīria mategūthīria makiuga aambwo mūtī-igūrū, nayo mīgambo iyo yao ikīhootana. **24** Nī ūndū ūcio Pilato agītua nīekūmahingīria o ūguo moorīte. **25** Akīohora mūdū ūcio waikītio njeera nī ūndū wa kūrūtithia ngū na kūrūragana, o ūcio moigīte mohorerwo, nake Pilato akīneana Jesū ekwo kūrīngana na ūria mendaga. **26** Na rīria thigari cioimagaragīa Jesū, ikīnyīta mūdū woimaga mīgūnda-inī wetagwo Simoni wa kuuma Kurene. Nacio ikīmūgīrīra mūtharaba wa Jesū aūkuue na amūme thuutha. **27** Andū gikundi kīnene makīmūrūmīra, hamwe na atumia maagīrikaga na makarīra mūno. **28** Nake Jesū akīhūgūra na kūrī o, akīmeera atiri, “Inyuī aari a Jerusalemu, tigai kūndīrīra; mwīrīrīrei inyuī ene na ciana cianyu. **29** Nigūkorwo kūrī hīndi igooka rīria mūkoigaga atiri, ‘Kūrathimwo-rī, nī atumia ari thaata, na nda iria itarī ciaciara, o na nyondo iria itarī ciongwō!’ **30** Hīndi iyo “nīmakeera irīma atiri, ‘Tūgwīreil’ o na macooke meere tūrīma atiri, ‘Tūhumbīre!’” **31** Nī ūndū-rī, andū mangīkorwo nīmareeka maūdū maya rīria mūtī ūrī mūigū-rī, gūgākīhaana atīa woma?” **32** Na rīri, andū angī eerī ageri ngero, o nao nīmatwarīro hamwe nake makoogagwo. **33** Rīria maakinyire karīma-inī handū heetagwo Ihīndi-rīa-Mūtwe, makīmwamba ho hamwe na ageri ngero acio, ūmwe mwena wake wa ūrīo, na ūria ūngi mwena wake wa ūmotho. **34** Nake Jesū akiuga atiri, “Baba mohere, nigūkorwo matiū ūria mareeka.” Nao magīcuukīra nguo ciake mītī, magīcīgayana. **35** Nao andū nīmarūgamite hau makīmwīrorera: Nao anene nīmamūnyūrūragīa makoiga atiri, “Nīarahonokagīa andū ari angī, nīehonokie aakorwo nīwe Kristū wa

Ngai, ūria wake Mũthũure.” **36** Thigari o nacio igũka, ikimũyũrũria. Ikimũkundia thiki, **37** ikimwĩra atĩrĩ, “Akorwo nĩwe Mũthamaki wa Ayahudi, wĩhonokie.” **38** Na nĩ haari maandiko maandikito igũrũ riake atĩrĩ: ŪYŪ NĩWE MŪTHAMAKI WA AYAHUDI. **39** Ūmwe wa ageri ngero acio maambanĩrio nake akimũruma, akimwĩra atĩrĩ, “Githĩ wee tiwe Kristũ? Wĩhonokie, na ūtũhonokie!” **40** No mũgeri ngero ūcio ūngĩ akimũkaania, akimũũria atĩrĩ, “Ndũngĩtigĩra Ngai, kuona atĩ ūtũĩrĩrwo o ūria atũĩrĩrwo? **41** Ithui tũherithĩtio na kũhoo, nĩgũkorwo tũraherithĩrio ūria twĩkite. No rĩrĩ, mũndũ ūyũ ndarĩ ūndũ mũũru ekite.” **42** Agĩcooka akĩra Jesũ atĩrĩ, “Itĩkĩra gũkandirikana rĩria ūgooka ūthamaki-inĩ waku.” **43** Nake Jesũ akimũcookeria atĩrĩ, “Ngũkwĩra na ma, ūmũthĩ nĩũrikorwo hamwe na nĩ ikenero.” **44** Na rĩrĩ, kwarĩ ta thaa thĩta cia mũthenya, naguo bũrũri wothe ūkĩgia nduma nginya thaa kenda, **45** tondũ rĩũa nĩrĩatigire kwara. Nakĩo gĩtambaya kĩa hekarũ gĩgiatũkana maita meerĩ. **46** Nake Jesũ akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Baba, roho wakwa ndaũiga moko-inĩ maku.” Aarĩkia kuuga ūguo, agĩtũkana. **47** Rĩria mũnene wa gikundi gĩa thigari igana oonire ūria gwekika, akĩgooca Ngai, akiuga atĩrĩ, “Ti-itheru ūyũ oima mũndũ mũthingu.” **48** Rĩria andũ arĩa othe maarũgamĩte hau kwĩrorera moonire ūria gwekika, makĩinũka methikiire, na makĩhũũruga ithũri nĩ kieha. **49** No arĩa othe maamũũ, o hamwe na atumia arĩa maamũũmĩrĩre kuuma Galili, makĩrũgama o haraaya, meroreire maũndũ macio. **50** Na rĩrĩ, nĩ haari na mũndũ wetagwo Jusufu, mũthũuri wa Kĩama, na aarĩ mũndũ mwega na mũrũngĩrĩru, **51** nake ndetikanĩtie na ūguo maatũite na mageeka. Oimite itũũra rĩa Arimathea, bũrũri wa Judea, na nĩetagitĩra ūthamaki wa Ngai. **52** Nake agithĩĩ kũrĩ Pilato, akĩhooa etĩkĩrio akuue mwĩrĩ wa Jesũ. **53** Nake agĩcuurũria mwĩrĩ wa Jesũ mũtharaba-inĩ, akĩũkũnja na taama wa gatani, agĩcooka akĩũiga thĩnĩ wa mbĩrĩra yenjetwo rwaro-inĩ rwa ihiga, nayo ndĩakoretwo iigĩtuo mũndũ. **54** Na mũthenya ūcio warĩ wa Ihaarĩria, nayo Thabatũ yarĩ hakuhi kwambĩrĩria. **55** Nao atumia arĩa moimite na Jesũ Galili makĩrũmĩrĩra Jusufu, makĩona mbĩrĩra na makĩona ūria mwĩrĩ wake waigirwo ho. **56** Magĩcooka makĩinũka, makĩhaarĩria mahuti manungi wega na maguta manungi wega. No rĩrĩ, mũthenya wa Thabatũ makĩhurũka kũringana na ūria gwanhĩtuo.

24 Na rĩrĩ, mũthenya wa kwambĩrĩria kiumia, rũciinĩ tene, atumia magithĩĩ mbĩrĩra-inĩ makuũite indo nungi wega irĩa maathondekete. **2** Nao magĩkora ihiga rĩgaragarĩtio rĩkeherio mũromo-inĩ wa mbĩrĩra, **3** no rĩria maatoonyire, matiigana gũkora mwĩrĩ wa Mwathani Jesũ. **4** Na rĩria maagegete nĩ ūhoru ūcio, makĩumĩrĩrwo o rĩmwe nĩ arũme eerĩ mehumbĩte nguo njerũ ciakengaga mũno, makĩrũgama hakuhi nao. **5** Nao atumia acio metigĩrĩte mũno, makĩinamĩrĩra, magĩturumithia mothĩũ mao thĩ, no arũme acio makĩmooria atĩrĩ, “Mũracaria ūria ūrĩ muoyo kũrĩ arĩa akuu nĩki? **6** Ndarĩ haha; nĩariũkĩte! Ririkanaĩ ūria aamwĩrire hĩndĩ irĩa aarĩ na inyuĩ Galili atĩ: **7** Mũrũ wa Mũndũ no nginya aneanwo moko-inĩ ma andũ

ehia, aambwo mũti-igũrũ, na mũthenya wa gatatu ariũke.” **8** Hĩndĩ iyo makĩrĩrikana ciugo ciake. **9** Na rĩrĩ, maacooka kuuma mbĩrĩra-inĩ, makĩhe arutwo arĩa ikũmi na ūmwe na arĩa angĩ othe ūhoru ūcio. **10** Mariamu Mũmagidali, na Joana, na Mariamu nyina wa Jakubu, na atumia arĩa angĩ maarĩ nao, nĩo meerire atũmwo ūhoru ūcio. **11** No-o matiigana gwĩtkia atumia acio, tondũ ūhoru ūcio wahaanaga ta ūrimũ kũrĩ o. **12** No rĩrĩ, Petero agĩũkĩra, agĩteng’era mbĩrĩra-inĩ. Na ainamĩrĩra akĩona mataama ma gatani maigĩtuo thĩ marĩ moiki, agĩthĩra agegearĩte nĩ ūndũ wa ūguo gwekĩkite. **13** Na rĩrĩ, mũthenya o ro ūcio arutwo eerĩ a Jesũ maarĩ rũgendo-inĩ magithĩĩ itũũra rĩetagwo Emau, rĩarĩ ta kilomita ikũmi kuuma Jerusalem. **14** Nao nĩmaragia ūhoru wa maũndũ marĩa mothe meekĩkite. **15** Na rĩria maathĩiiga makĩaragia ūhoru ūcio, Jesũ akĩmoimĩrĩra, agĩtwarana nao; **16** no matiigana kũrekwo mamũmenye. **17** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ūhoru ūrĩkũ ūcio mũrathĩĩ mũkĩaragia?” Nao makĩrũgama matukĩte mothĩũ. **18** Ūmwe wao, wetagwo Kĩleopa akĩmũũria atĩrĩ, “Wee kaĩ ūrĩ mũgeni Jerusalem ūtamenyete maũndũ marĩa mekĩkite kuo matukũ-inĩ maya?” **19** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ maũndũ marĩkũ?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ūhoru wa Jesũ wa Nazarete, ūria ūraarĩ mũnabĩĩ ūrĩ na ūhoti wa ciugo irĩa araaahaga na ciiko irĩa areekaga arĩ mbere ya Ngai o na mbere ya andũ othe. **20** Athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na aathanĩ aĩtũ maramũneanine atũrwo kũũragwo, na maramwambithia mũti-igũrũ. **21** No ithuĩ-rĩ, tũrehokaga atĩ ūcio nĩwe ūgũkũũra andũ Isiraeli. Makĩria ma ūguo, rĩũ nĩ mũthenya wa itatũ kuuma maũndũ maya mothe mekĩka. **22** Hamwe na ūguo atumia amwe aĩtũ nĩmatũmakĩrie mũno tondũ megũthĩite mbĩrĩra-inĩ rũciinĩ tene, **23** no matinona mwĩrĩ wake. Mokire matwĩra atĩ nĩmonire kĩoneki kĩa araka, arĩa mameerĩte atĩ arĩ muoyo. **24** Nao amwe a thiritũ iitũ nĩmathĩire mbĩrĩra-inĩ, na makora o ūguo atumia acio mekuugĩte, no rĩrĩ, we mwene matinamuona.” **25** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ andũ aya mwagĩte ūũgĩ na mũthĩhũhaga gwĩtkia maũndũ mothe marĩa anabĩ moigĩte! **26** Githĩ to mũhaka Kristũ ambe anyariirwo na acooke atoonye riiri-inĩ wake?” **27** Jesũ akĩmataarĩria ūhoru wothe ūria waarĩtio Maandiko-inĩ ūmũkonĩ, ambĩrĩrie na maandiko ma Musa na ma Anabĩ othe. **28** Na maakuhĩrĩria itũũra rĩa maathĩiiga, Jesũ agĩtua taarĩ kũhĩtũka arahĩtũka. **29** No makĩmũringĩrĩra na hinya, makĩmwĩra atĩrĩ, “Raarĩrĩra gũkũ na ithuĩ, nĩkũratuka na gũkĩrĩĩ kũgia nduma.” Nĩ ūndũ ūcio agĩtoonya aikaranie nao. **30** Rĩria aikarĩre metha-inĩ hamwe nao, akĩoya mũgate, agĩcookia ngaatho, akĩwenyũranga, akĩmahe. **31** Hĩndĩ iyo makĩhingũka maitho, makĩmũmenya, nake akĩbũrĩa, makĩaga kũmuona rĩngĩ. **32** Nao makĩũrania atĩrĩ, “Githĩ ngoro ciitũ itĩkũhĩahĩaga hĩndĩ irĩa ekwaragia na ithuĩ njĩra-inĩ, na agĩtũtaarĩria ūria Maandiko moigĩte?” **33** Nao magĩũkĩra o hĩndĩ iyo magĩcooka Jerusalem. Kũu magĩkora arutwo arĩa ikũmi na ūmwe, hamwe na arĩa maarĩ nao monganĩte, **34** makiugaga atĩrĩ, “Nĩ mal! Mwathani nĩariũkĩte na nĩomĩrĩre Simoni.” **35** Hĩndĩ iyo acio eerĩ makĩmeera maũndũ marĩa meekĩkite marĩ njĩra-inĩ, na ūria maamenyire Jesũ hĩndĩ irĩa eenyũire

mūgate. **36** O makīaragīa ūhoro ūcio, Jesū akīrūgama gatagatī kao akīmeera atīrī, “Thayū ūrogīa na inyuī.” **37** Nao makīhahūka na makīmaka, magīciiria atī nī ngoma moonaga. **38** Nake akīmooria atīrī, “Mūratangika nīkī, na nī kīī gīgūtūma mūgīe na nganja meciiria-inī manyu? **39** Ta rorai moko makwa na nyarīrī ciakwa. Nī nīi mwene! Huutiai muone; roho ndūrī nyama na mahīndī, ta ūrīa mūrōna ndī nacio.” **40** Aarīkia kuuga ūguo, akīmoonīa moko make na nyarīrī ciake. **41** Nao magīkorwo matarī maretīkia nī ūndū wa ūrīa makenete na makagega. Nake akīmooria atīrī, “Mūrī na kīndū gīa kūrīa?” **42** Nao makīmūnengera gīcunjī gīa thamaki hīu. **43** Nake agīkīoya, akīrīa makīionagīra. **44** Akīmeera atīrī, “Ūū nīguo ndamwīrīre hīndī īrīa ndaarī na inyuī atī: Maūndū mothe marīa mandikītwo ūhoro wakwa Watho-inī wa Musa, na Maandīko-inī ma Anabīi, na Thaburi, no ngīnya mahīngio.” **45** Hīndī īyo akīhīngūra meciiria mao nīguo mamenye Maandīko. **46** Akīmeera atīrī, “Ūū nīguo kwandikītwo: Kristū nīakanyariirwo na ariūkio kuuma kūrī arīa akuū mūthenya wa gatātū, **47** naguo ūhoro wa kwīrira na kūrēkerwo kwa mehīa ūkaahunjīrio ndūrīrī ciothe thīinī wa rīitwa rīake, wambīrīrie Jerusalemu. **48** Inyuī mūrī aira a maūndū macio. **49** Na rīrī, nīngūmūtūmīra kīrīa Baba eranīire; no ikarai thīinī wa itūūra rīrī inene ngīnya rīrīa mūkaaheo hīnya kuuma Igūrū.” **50** Agīcooka akīmatongoria kuuma kūu magīthīi magīkīnya hakulī na Bethania; akīoya moko na igūrū, akīmarathīma. **51** Na o akīmarathīmaga, akīmatiga, akīiyūkio akīambata igūrū. **52** Nao makīmūgooca na magīcooka Jerusalemu makenete mūno. **53** Nao nīmaikaraga hekarū-inī mahinda mothe makīgoocaga Ngai.

Johana

1 Kiambiriria-ini Ūhoro aarĩ o kuo, nake Ūhoro aatũũrite na Ngai, na Ūhoro aarĩ Ngai. **2** We aatũũrite na Ngai kuuma o kiambiriria. **3** Indo ciothe ciombirwo na undũ wake; gũtirĩ kindũ kia iria ciombirwo kiagiĩre atarĩ ho. **4** Thiini wake kwari muoyo, naguo muoyo ūcio nĩguo warĩ ūtheri wa andũ. **5** Ūtheri ūcio nĩũtheraga nduma-inĩ, nayo nduma ndiigana kũũhoota. **6** Nĩguokire mũndũ watũmitwo nĩ Ngai; eetagwo Johana. **7** We okire arĩ mũira oimbũre ūhoro ūkonĩ ūtheri ūcio, nĩgeetha andũ othe metikie nĩ undũ wake. **8** We mwene tiwe warĩ ūtheri ūcio, no okire arĩ o ta mũira tu nĩgeetha oimbũre ūhoro wa ūtheri ūcio. **9** Ūtheri ūcio wa ma, ūria ūtheragira o mũndũ o wotho, niwokaga thĩ. **10** We Ūhoro aarĩ gũkũ thĩ, no o na gũtuika thĩ yombirwo na undũ wake-rĩ, andũ a thĩ matiigana kũmũmenya. **11** Okire gwake mwene, no andũ ake mwene matiigana kũmwitĩkĩra. **12** No andũ arĩa othe maamwĩtikĩre, o acio metikirie rĩitwa riake, nĩamahotithirie gũtuika ciana cia Ngai. **13** ciana itaciarĩtwo nĩ thakame, kana igaciariwo nĩ kwenda kwa mwĩri kana kwenda kwa mũndũ, no icariĩtwo nĩ kwenda kwa Ngai. **14** We Kiugo agĩtuika mũndũ na agĩtũũrania na ithuĩ. Nĩtuonete riiri wake, riiri wa Mũrũ wake wa Mũmwĩ, ūria woimire kũrĩ Ithe aiyũritwo nĩ ūtugi na ūhoro wa ma. **15** Johana nĩoimbũruga ūhoro wake. Aanaagĩrĩra akoiga atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe ūria ndaaragia ūhoro wake nguiga atĩrĩ, ‘Ūria ūgũũka thuutha wakwa nĩ mũnene kũngĩra, tondũ aarĩ mbere yakwa.’” **16** Na kuuma ūiyũrĩrũ wa ūtugi wake-rĩ, ithuotho nĩtwamũkĩrite irathimo nyingĩ mũno. **17** Tondũ watho wokire na Musa, no ūtugi na ūhoro ūria wa ma ciokire na Jesũ Kristũ. **18** Gũtirĩ mũndũ o na ūrĩkũ ūrĩ ona Ngai, o tĩga Mũrũ wake wa Mũmwĩ ūria ūkarĩte hamwe na Ithe, na nĩwe ūtũmĩte amenyeke. **19** Na rĩrĩ, ūyũ nĩguo ūria wa Johana hĩndĩ irĩa Ayahudi a Jerusalemu maamũtũmĩre atĩnjĩrĩ-Ngai na Alawii makamũũrie we aarĩ ū. **20** We ndaagire kuumbũra, no oimbũrire atekũhitha, akiuga atĩrĩ, “Nĩĩ ti nĩĩ Kristũ.” **21** Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Wee ūkĩrĩ ū? Wee nĩwe Elija?” Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Aca, ti nĩĩ.” Nĩngĩ makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩwe Mũnabii ūria?” Nake agĩcokia atĩrĩ, “Aca.” **22** Mũthia-inĩ makĩmũũria atĩrĩ, “Wee ūkĩrĩ ū? Tũhe macookio nĩguo tũcokerie arĩa matũtũmire. Ūkuuga atĩa ha ūhoro waku mwene?” **23** Johana akĩmacookeria na ciugo iria ciarĩtio nĩ mũnabii Isaia, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩĩ ndĩ mũgambo wa mũndũ ūranĩra werũ-inĩ akoiga atĩrĩ, ‘Rũngariai njĩra ya Mwathani.’” **24** Na rĩrĩ, Afarisai amwe arĩa maatũmitwo **25** makĩmũũria atĩrĩ, “Angĩkorwo we tiwe Kristũ, na tiwe Elija, o na kana Mũnabii ūria-rĩ, ūkĩbatithanagia nĩkĩ?” **26** Nake Johana akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩĩ ndĩmũbatithanagia na maaĩ. No gatagatĩ-inĩ kanyu nĩ harĩ na ūmwe mũtooi. **27** Ūcio nĩwe ūgũũka thuutha wakwa, o we ūria itaagĩrĩre kuohora ndigi cia iratũ ciake.” **28** Maĩndũ maya mothe mekĩkire itũũra-inĩ rĩa Bethania, mũrĩmo wa Rũũĩ rwa Jorodani, kũria Johana aabatithanagĩra. **29** Mũthenya ūyũ ūngĩ, Johana akĩona Jesũ agĩũka na kũrĩ we, akiuga atĩrĩ, “Onei!

Gatũrũme ka Ngai karĩa keheragia mehia ma kĩrĩndĩ! **30** Ūyũ nĩwe ndaaragia ūhoro wake rĩrĩa ndoigire atĩrĩ, ‘Mũndũ ūria ūgũũka thuutha wakwa nĩ mũnene kũrĩ nĩĩ tondũ we aarĩ kuo mbere yakwa.’” **31** Nĩĩ mwene ndiamũũ, no ndokire ngĩbatithanagia na maaĩ nĩgeetha agũũrĩro andũ a Isiraeli.” **32** Nĩngĩ Johana akĩheana ūira ūyũ: “Nĩndonire Roho agĩkũrũka kuuma igũrũ atarĩ ta ndutura, agĩkara igũrũ riake. **33** Nĩĩ ndĩngĩamũmenyire, tĩga ūria wandũmire mbatithanagia na maaĩ aanjĩrĩre atĩrĩ, ‘Mũndũ ūria ūkoona Roho agĩkũrũkĩra na aikare igũrũ riake-rĩ, ūcio nĩwe ūkaabatithanagia na Roho Mũtheru.’” **34** Nĩĩ nĩnyonete ūguo na ngoimbũra atĩ ūyũ nĩwe Mũrũ wa Ngai.” **35** Nĩngĩ mũthenya ūyũ ūngĩ, Johana agĩkorwo arĩ kũũ o rĩngĩ marĩ na arutwo ake eerĩ. **36** Na rĩrĩa onire Jesũ akĩhitũka, akiuga atĩrĩ, “Onei Gatũrũme ka Ngai!” **37** Hĩndĩ irĩa arutwo acio eerĩ maĩguire oĩga ūguo, makĩrũmĩrĩra Jesũ. **38** Jesũ ehũgũra akĩmoona mamumĩte thuutha, akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ atĩa mũrenda?” Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Rabii” (ũguo nĩ kuuga Mũrutani), “ũikaraga kũ?” **39** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūkai na nĩmũkuona.” Nĩ undũ ūcio magĩthĩ makĩona kũria aikaraga, na magĩkara nake mũthenya ūcio. Na kwari ta tha a ikũmi. **40** Na rĩrĩ, ūmwĩ wa arutwo acio eerĩ arĩa maĩguite ūria Johana oĩgĩte na makĩrũmĩrĩra Jesũ aarĩ Anderea, mũrũ wa nyina na Simoni Petero. **41** Undũ wa mbere ūria Anderea eekire nĩgũcaria mũrũ wa nyina Simoni, na kũmwĩra atĩrĩ, “Nĩtuonete Mesia” (nĩwe Kristũ). **42** Nake akĩmũtware kũrĩ Jesũ. Nake Jesũ akĩmũrora, akiuga atĩrĩ, “Wee nĩwe Simoni mũrũ wa Johana. Ūgũcoka gwĩtwo Kefa” (na rĩo rĩgĩtũrwo nĩ kuuga Petero). **43** Mũthenya ūyũ ūngĩ Jesũ agĩtua itua rĩa gũthĩ Galili. Agĩkora Filipu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩra.” **44** Filipu, o ta Petero na Anderea, aarĩ wa itũũra rĩa Bethisaida. **45** Filipu agĩkora Nathanieli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtuonete mũndũ ūria Musa aandĩkire ūhoro wake Ibuku-inĩ rĩa Watho, na nowa anabii maandĩkire ūhoro wake, nake nĩwe Jesũ wa Nazarethi, mũrũ wa Jusufu.” **46** Nake Nathanieli akĩmũũria atĩrĩ, “Kũrĩ kindũ kĩa kingĩuma Nazarethi?” Nake Filipu akĩmũcokeria atĩrĩ, “Ūka ūkoone.” **47** Hĩndĩ irĩa Jesũ onire Nathanieli agĩũka kũrĩ we, akĩaria ūhoro wake, akiuga atĩrĩ, “Onei Mũisiraeli kũna ūtarĩ ūhinga.” **48** Nake Nathanieli akĩmũũria atĩrĩ, “Ūnjũũ atĩa?” Jesũ akĩmũcokeria atĩrĩ, “Nĩngũkuonete o na rĩrĩa uuma rungu rwa mũkũyũ, Filipu atanagwĩta.” **49** Hĩndĩ iyo Nathanieli akiuga atĩrĩ, “Rabii, wee nĩwe Mũrũ wa Ngai; wee nĩwe Mũthamaki wa Isiraeli.” **50** Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Wetĩkia tondũ nĩndakwĩra atĩ nĩngũonire ūrĩ rungu rwa mũkũyũ. Nĩũkuona maĩndũ manene kũrĩ macio.” **51** Nĩngĩ akĩheana atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩmũkũona igũrũ rĩhingaũkĩte na araiika a Ngai makĩambata na magĩkũrũka, harĩ Mũrũ wa Mũndũ.”

2 Na rĩrĩ, mũthenya wa gatatũ nĩ kwagĩre na kihikanio kũũ Kana ya Galili. Nyina wa Jesũ aarĩ kuo, **2** nake Jesũ na arutwo ake o nao nĩmetĩtwo kihikanio-inĩ kũũ. **3** Rĩrĩa ndibei yathĩrĩre, nyina wa Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Matĩrĩ na ndibei ingĩ.” **4** Nake Jesũ akĩmũcokeria atĩrĩ, “Mũtumia ūyũ, ndĩ na ūhoro ūrĩkũ nawe? Ihinda riakwa rĩrĩrĩ rĩrakinya.” **5** Nake nyina akĩũra ndungata atĩrĩ,

“Ikai ūria wothē ekūmwira.” **6** Hau hakuhi nao nī haari na ndigithū ithathatū cia maaī ciathondeketwo na ihiga, mūthemba ūria wahūthagirwo nī Ayahudi magongonani mao ma gwitheria, na o imwe yaiyūragio nī ngeereni kuuma mīrongo ūri nginya mīrongo itatū. **7** Nake Jesū akūira ndungata icio atiri, “Iyūriai ndigithū maaī”; nacio ikūyūria riita. **8** Agicooka agicūira atiri, “Rūu tahiai imwe mūtwarire mūtabania wa iruga.” Nacio igūka o ūguo, **9** nake mūtabania wa iruga agicama maaī macio maagarūrītō magatuika ndibei. Ndaamenyaga kūria yoimite, o na gūtuika ndungata iria ciatahite maaī nīciamenyaga. Hīndi iyo agīta mūhikania keheri-inī **10** akīmūira atiri, “Mūndū aambaga kūruta ndibei iria njega, na ageni maarikīa kūnyua mūno, agacooka akaruta iria itari njega; no wee ūkūigite iria njega nginya riu.” **11** Kūu nikio kīama kīa mbere kīria Jesū aaringire, na aakiringire kūu Kana ya Galili. Akionania riiri wake, nao arutwo ake makīmūitika. **12** Thuutha ūcio agūikūrika Kaperinaum, mari na nyina, na arii a nyina, o na arutwo ake. Magitika kuo matukū manini. **13** Rīria Bathaka ya Ayahudi yakuhīriire-rī, Jesū akīambata, agithīi Jerusalemu. **14** Kūu hekarū-inī nīakorire andū makienda ng’ombe, na ng’ondū, na ndutara, o na angī maikarite metha-inī magiceenjia mbeeca. **15** Nī ūndū ūcio agithōdeka mūcarica wa mikanda, na akīmarutūrūra othe kuuma hekarū-inī, hamwe na ng’ondū, na ng’ombe; akīhurunja mbeeca cia arii maacenjagia mbeeca na akīng’aurania metha ciao. **16** Nao arii meendagia ndutara akīmeera atiri, “Eheria ici gūkū! Mwahota atia gūtua nyūmba ya Baba ndūnyū!” **17** Nao arutwo ake makīririkana nī kwandikitwo atiri, “Kīyo kīria ndī nakio kīa nyūmba yaku nikio gīkaandīa.” **18** Hīndi iyo Ayahudi makīmūira atiri, “Nī kīama kīrikū ūngīturingira gīa gūtuonia ūhōti ūria ūri nago wa gwika maūndū macio mothe?” **19** Nake Jesū akīmacookeria atiri, “Thariai hekarū īno, na nīngūmiaka rīngī na mīthenya itatū.” **20** Nao Ayahudi magīcookia atiri, “Hekarū īno yakirwo na mīaka mīrongo īna na itandatū, nawe ūkūmiaka na mīthenya itatū?” **21** No rīri, hekarū iria aaragia ūhoro wayo nī mwīri wake. **22** Na thuutha wake kūrīkio kuuma kūrī arii akuū-rī, arutwo ake makīririkana ūria oigite. Nao magītīkia Maandiko, o na ciugo icio Jesū aarītie. **23** Na rīri, hīndi iria aarī Jerusalemu hīndi ya Gīathi kīa Bathaka, andū aingī makīona ciama iria aaringaga, nao magītīkia rīitwa rīake. **24** No Jesū ndaigana kūmeihokera, nīgūkorwo nīooī andū othe. **25** Ndaabataragio nī ūria wa mūndū, ūkonīi mūndū ūria ūngī, nīgūkorwo nīamenyaga kīria kīri thīini wa mūndū.

3 Na rīri, kwarī na mūndū wa Afarisai wetagwo Nikodemo, warī wa kīama kīria giathanaga kīa Ayahudi. **2** Nīokire kūrī Jesū ūtukū, akīmūira atiri, “Rabii, nitūūi we ūri mūrutani uumite kūrī Ngai. Nīgūkorwo gūtīri mūndū ūngihota kūrīngā ciama iria ūringaga Ngai atari hamwe nake.” **3** Nake Jesū akīmūira atiri, “Ngūkwīra atiri na ma, gūtīri mūndū ūngiona ūthamaki wa Ngai atangīciarwo rīngī.” **4** Nake Nikodemo akīmūira atiri, “Mūndū angīciarwo atia ari

mūkūrū? Ti-itherū ndangīhota gūtōonya nda ya nyina hīndi ya keerī nīgūo aciarwo!” **5** Jesū akīmūcookeria atiri, “Ngūkwīra atiri na ma, gūtīri mūndū ūngitōonya ūthamaki-inī wa Ngai atangīciarwo na maaī na Roho. **6** Mwīri ūciaraga mwīri, no Roho aciaraga roho. **7** Ndūkagegio nī ūguo ndoiga atī, ‘No nginya ūciarwo rīngī.’ **8** Rūhuho rūhurutanaga na kūrīa rūngiēnda. Ūguaga rūkīhurutana, no ndūmenyaga kūrīa rumite kana kūrīa rūrorete. Ūguo noguo gūtīri harī mūndū ūria wothē ūciarītō nī Roho.” **9** Nake Nikodemo akīmūira atiri, “Ūndū ūcio ūngihoteka atia?” **10** Nake Jesū akīmūira atiri, “Wee ūri mūrutani wa Isiraeli na ndūrātūkīrwo nī maūndū maya?” **11** Ngūkwīra atiri na ma, twaragia ūria tūū, na tūkoimbūra ūria tuonete, no inyūi, mūtīitīkagīra ūria witū. **12** Ndakwīra maūndū ma gūkū thī, waga gwītīkia; ūngītīkia atia ingīkwīra maūndū ma na igūrū? **13** Gūtīri mūndū ūri wathīi igūrū tīga ūria woimire igūrū, na nīwe Mūrū wa Mūndū.” **14** Na o ta ūria Musa aambararīre nyoka ya gīcango werū-inī, ūguo na taguo Mūrū wa Mūndū akaambarario, **15** nīgūo ūria wothē ūmwīhokete agīe na muoyo wa tene na tene. (aīōnios g166) **16** “Nīgūkorwo Ngai nīendire kīrīndī, akīruta Mūrū wake wa mūmwē, nīgeetha mūndū o wothē ūmwītīkīte ndakooe, no agīe na muoyo wa tene na tene. (aīōnios g166) **17** Nīgūkorwo Ngai ndaatūmire Mūrūwe gūkū thī aciirithie kīrīndī, no nīgūo kīrīndī kīhonoke nī ūndū wake. **18** Ūria wothē ūmwītīkītie ti wa gūciirithio, no ūria wothē ūtamwītīkītie ūcio nīarikītie gūtūrwo ciira, nīgūkorwo ndehokete rīitwa rīa Mūrū wa Ngai wa mūmwē. **19** Rīrī nīrīo itūiro: Ūtheri nīwokire gūkū thī, no andū makienda nduma gūkīra ūtheri, nī ūndū ciiko ciao ciari njūru. **20** Mūndū o wothē wīkaga ūūru nīathūire ūtheri, na ndangīmūira ūtheri-inī nī gwītīgīra ciiko ciake itikoimbūke. **21** No mūndū ūria wothē wīkaga maūndū ma ma nīoimagīra ūtheri-inī, nīgūo kuonekane kūna atī ūguo ekīte nī Ngai ūmūhotithītie.” **22** Thuutha wa ūguo, Jesū na arutwo ake nīmōimagarīre magīthīi būrūrī wa Judea, kūrīa aikarangire nao, na akabatithanagia. **23** O nake Johana nīabatithanagīria Aionī gūkūhī na Salimu, nīgūkorwo kūu nī kwarī maaī maingī, nao andū nīmōokaga kuo kaingī kaingī mabatithio. **24** (Hīndi iyo Johana ndaakoretwo aikītio njēra.) **25** Nī kwagīre na ngararī gatagatī-inī ka arutwo amwe a Johana na Mūyahudi ūmwe ūhoro-inī wa mītugo yao ya gwitheria. **26** Magīka kūrī Johana makīmūira atiri, “Rabii, mūndū ūria mūrārī nake mūrīmo ūria ūngī wa Jorodani, ūria wee warutire ūria ūmūkonī-rī, nīarabatithania, nao andū othe nīmarathīi kūrī we.” **27** Ūhoro-inī ūcio Johana agīcookia atiri, “Mūndū ndarī ūndū angāmūkīra o tīga ūria aheetwo kuuma igūrū. **28** Inyūi ene no mūheane ūria muuge atī nīndoigire atiri, ‘Nī ti nī Kristū, no ndūmitwo njūke mbere yake.’ **29** Mūhiki nī wa mūhikania. No rīri, mūrata wa mūhikania ūria ūmūrūgamīrīre nīamūthikagīrīria, na akaiyūrwo nī gīkeno rīria aigua mūgambo wa mūhikania. Gīkeno ta kīu nikīo ndī na kīo, na rīu nīgīkinyanīru. **30** We no nginya akīrīrīre kūnenēha, na nīi ngīrīrīre kūnyīlha. **31** “Ūria uumite igūrū nī mūnene kūrī andū othe; nake ūria uumite thī nī wa gūkū thī, na maūndū marīa aragia

no ma gũkũ thĩ. Ūrĩa uumĩte igũrũ arĩ igũrũ rĩa andũ arĩa angĩ othe. **32** We oimbũraga maĩndũ marĩa onete na akaigua no gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wĩtikagĩra ūira wake. **33** Mũndũ ūrĩa wĩtikĩrĩte ūira ūcio nĩahũũrĩte mũhũũrĩ atĩ Ngai nĩ wa ma. **34** Nĩgũkorwo ūrĩa Ngai atũmĩte aragia ciugo cia Ngai nĩ ūndũ Ngai aheanaga Roho hatarĩ gĩthimi. **35** Ithe nĩendete Mũriũ na nĩ agĩte indo ciothe moko-inĩ make. **36** Ūrĩa wothē wĩtikĩtie Mũriũ, arĩ na muoyo wa tene na tene, no ūrĩa wothē ũregete Mũriũ ndakona muoyo, nĩgũkorwo egũtũũra arakarĩrwo nĩ Ngai.” (aiōnios g166)

4 Afarisai nĩmaiguire atĩ Jesũ nĩagĩaga na arutwo aingĩ gũkĩra Johana na akamabatithia, **2** o na gũtuika, ti Jesũ wabatithanagia, no nĩ arutwo ake. **3** Hĩndĩ irĩa Mwathani aamenyire ūhoru ūcio, akiuma Judea na agĩcoka Galili o rĩngĩ. **4** Na rĩrĩ, no nĩngĩya angĩatũkanĩrĩe bũrĩrĩ wa Samaria. **5** Nĩ ūndũ ūcio, agĩkinya itũũra rĩarĩ Samaria rĩetagwo Sukaru, hakuhi na gĩthaka kĩa Jakubu aaheete mũriũ Jusufu. **6** Nakĩo gĩthima kĩa Jakubu nĩkuo kĩa, nake Jesũ, tondũ wa kũnoga nĩ rũgendo, agĩkara thĩ hau gĩthima-inĩ. Na kwarĩ ta thaa thita. **7** Na rĩrĩa mũtũmia ũmwe Mũsamarĩa okire gũtaha maaĩ-rĩ, Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “No ūũhe maaĩ ma kũnyua?” **8** (Hĩndĩ iyo arutwo ake nĩmathĩite kũgũra irio itũũra-inĩ.) **9** Nake mũtũmia ūcio Mũsamarĩa akĩmũwĩra atĩrĩ, “Wee ūrĩ Mũyahudi na nĩ ndĩ mũtũmia Mũsamarĩa. Ūngĩkĩhooya gĩa kũnyua atĩa?” (Nĩgũkorwo Ayahudi matĩrĩ ngwatanĩro na Asamarĩa.) **10** Nake Jesũ akĩmũcokeria atĩrĩ, “Korwo nĩũũĩ kĩheo kĩa Ngai na ūkamenya nũũ ūrakũhooya maaĩ ma kũnyua, wee nĩwe ūngĩamũhooya nake nĩangĩakũhe maaĩ ma muoyo.” **11** Nake mũtũmia ūcio akĩmũwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ūyũ, ndũrĩ na kĩndũ gĩa gũtaha maaĩ nakĩo, na gĩthima gĩkĩ nĩ kĩriku. Ūngĩkĩruta kũ maaĩ macio ma muoyo? **12** Anga ūkĩrĩ mũnene gũkĩra ithe witũ Jakubu ūrĩa watũheire gĩthima gĩkĩ, na we mwene aatũũrĩte anyuuaga maaĩ kuuma kĩo o hamwe na arĩu ake na ndũũru ciake cia mbũri na cia ng’ombe?” **13** Nake Jesũ akĩmũcokeria atĩrĩ, “Mũndũ o wothē ūnyuuaga maaĩ maya nĩanyootaga rĩngĩ, **14** no ūrĩa wothē ūkũnyua maaĩ marĩa ngaamũhe ndarĩ hĩndĩ akaanyoota. Ti-itherũ, maaĩ marĩa ngũmũhe megũtuika gĩthima kĩa maaĩ thĩnĩ wake, gĩtherũkage muoyo wa tene na tene.” (aiōn g165, aiōnios g166) **15** Nake mũtũmia ūcio akĩmũwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ūyũ, he maaĩ macio nĩguo ndikananyoota rĩngĩ, na ndige gũkĩaga haha gũtaha maaĩ.” **16** Nake akĩmũwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ wĩte mũthuuri guo mũũke nake.” **17** Nake mũtũmia ūcio akĩmũcokeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩrĩ na mũthuuri.” Nake Jesũ akĩmũwĩra atĩrĩ, “Nĩ warĩa ma rĩrĩa woiga atĩ ndũrĩ na mũthuuri. **18** Ūhoru wa ma nĩ atĩ ūkoretwo ūrĩ na athuuri atano, na mũndũ mũrũme ūrĩa ūrĩ nake rĩu ti mũthuuri guo. Ūguo woiga nĩ ūhoru wa ma.” **19** Nake mũtũmia ūcio akĩmũwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ūyũ, nĩndĩrona atĩ wee ūrĩ mũnabii. **20** Maithe maitũ maahooyagĩra Ngai kĩrima-inĩ gĩkĩ, no inyũĩ Ayahudi muugaga atĩ Jerusalemu nokuo kũndũ kũrĩa twagĩrĩrwo nĩkũhooyagĩra Ngai.” **21** Nake Jesũ akiaga atĩrĩ, “Mũtũmia ūyũ, nĩtikia, kũrĩ ihinda rĩroka rĩrĩa mũtakaahooyagĩra Baba kĩrima-

inĩ gĩkĩ o na kana Jerusalemu. **22** Inyũĩ Asamarĩa mũhooyaga kĩa mũtooi; no itũhũ tũhooyaga kĩa tũũ, nĩgũkorwo ūhonokio uumĩte kũrĩ Ayahudi. **23** No ihinda nĩrĩroka na rĩu nĩrĩkinyu, rĩrĩa arĩa mahooyaga na ma makaahooyaga Baba na roho, na mamũhooyage na ma, nĩgũkorwo nĩ andũ ta acio Baba acaragia a kũmũhooyaga. **24** Ngai nĩ roho, nao arĩa mamũhooyaga no nĩngĩya mamũhooyage na roho, na mamũhooyage na ma.” **25** Nake mũtũmia ūcio akĩmũwĩra atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ Mesia” (ũrĩa wĩtagwo Kristũ) “nĩarooka. Hĩndĩ irĩa agooka nĩagatũtaarĩria maĩndũ mothe.” **26** Nake Jesũ akiaga atĩrĩ, “Nĩ ndĩrakwarĩria nĩ nĩ we.” **27** O ihinda-inĩ rĩu arutwo ake magũtũka, na makĩgega maakora akĩaranĩria na mũtũmia. No gũtirĩ o na ũmwe worĩrie atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ ũrenda?” kana akĩũria, “Ūraaranĩria nake nĩkĩ?” **28** O hĩndĩ iyo mũtũmia ūcio agĩtiga ndĩgĩthũ yake ya maaĩ, agĩcoka itũũra-inĩ, akĩũra andũ atĩrĩ, **29** “Ūkai, mũkone mũndũ wanjĩra maĩndũ marĩa mothe ndaaneka. ūcio no akorwo nĩwe Kristũ?” **30** Nao makiuma kũu itũũra-inĩ, magĩthĩ harĩa Jesũ aarĩ. **31** Mũira wa makinye, arutwo ake makĩmũringĩrĩria makĩmũwĩra atĩrĩ, “Rabii, rĩa irio.” **32** Nowe akĩmeera atĩrĩ, “Ndĩ na irio cia kũrĩa, irĩa mũtarĩ ūndũ wacio mũũ.” **33** Nao arutwo ake makĩũranĩa atĩrĩ, “Kai hĩhi harĩ mũndũ ūmũreheire irio?” **34** Nake Jesũ akiaga atĩrĩ, “Irio ciakwa nĩ gwĩka wendi wa ūrĩa wandũmire na kũrĩkĩa wĩra wake. **35** Gĩthĩ mũtiugaga atĩ, ‘Nĩ mĩeri ina itigarĩte magetha makinye?’ Ngũmũwĩra atĩrĩ, hĩngũrai maithe manyu muone mĩgũnda! Magetha nĩmakinyu. **36** O na rĩu mũgethi nĩagĩaga na mũcaara wake, o na nĩagethaga magetha ma muoyo wa tene na tene, nĩgeetha mũhaandi na mũgethi makenanĩre hamwe. (aiōnios g166) **37** Amu nĩ ūhoru wa ma ūrĩa uugaga atĩ, ‘Ūmwe ahaandaga, nake ūngĩ akagetha.’ **38** Nĩ ndaamũtũmire mũkagetha kĩa mũtarũtũire wĩra. Angĩ nĩo marutũte wĩra mũritũ, na inyũĩ mũkagetha uumĩthio wa wĩra wao.” **39** Nao Asamarĩa aingĩ kuuma itũũra rĩu makĩmũwĩtikia nĩ ūndũ wa ūrĩa wa mũtũmia ūcio, tondũ nĩameerire atĩrĩ, “Nĩanjĩrĩre maĩndũ marĩa mothe ndaaneka.” **40** Nĩ ūndũ ūcio, hĩndĩ irĩa Asamarĩa mokire kũrĩ Jesũ, makĩmũringĩrĩria aikaranie nao, nake agĩkara mĩthenya iĩrĩ. **41** Na tondũ wa ciugo ciake, andũ angĩ aingĩ magĩtikia. **42** Magĩkĩra mũtũmia ūcio atĩrĩ, “Ithũ tũtĩretikia no ūndũ wa ūrĩa ūratwĩrĩre; rĩu nĩtwĩgũrĩrĩre ithũ ene na tũkamenya atĩ mũndũ ūyũ ti-itherũ nĩwe Mũhonokia wa kĩrĩndĩ.” **43** Thuutha wa mĩthenya iyo iĩrĩ, akiumagara agĩthĩ Galili. **44** (Amu Jesũ we mwene nĩoigĩte atĩ mũnabii ndatĩagwo bũrĩrĩ-inĩ wake mwene.) **45** Rĩrĩa aakinyire Galili, andũ a Galili makĩmũnyĩta ũgeni. Nĩmonete ūrĩa wothē ekite Jerusalemu hĩndĩ ya Gĩathĩ gĩa Bathaka, nĩgũkorwo o nao maarĩ kuo. **46** O rĩngĩ agĩceera Kana ya Galili, kũrĩa aagarũrĩte maaĩ magatuika ndĩbei. Na kũu Kaperinaumu nĩ kwarĩ na mũndũ ūmwe mũnene warĩ na mũriũ mũrũaru. **47** Rĩrĩa mũndũ ūcio aagũire atĩ Jesũ nĩoimite Judea agooka Galili, agĩthĩ kũrĩ we, akĩmũthaitha athĩ akahonie mũriũ, ūrĩa warĩ hakuhi gũkua. **48** Jesũ akĩmũwĩra atĩrĩ, “Inyũĩ mũtangĩona ciama na morĩrũ, mũtingĩtikia.” **49** Nake mũnene ūcio akĩmũwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ūyũ, nĩtũkĩrũke mwana wakwa atanakua.”

50 Nake Jesu akimucokeria atiri, “Inuka. Muruguo niekühona.” Mundu ucio agitikia ugo Jesu aamwirire, na akiinuka. 51 Naari njira akiinuka, ndungata ciake ikimutunga na ndumiriri ati muruwe ari o muoyo. 52 Riria aamooririe ni ta thaa ciigana muriu aambiririe kugua wega, makimwira atiri, “Ira thaa mugwanja nigo araahonire.” 53 Nake ithe akimenya ati thaa icio nocio Jesu aamwirite atiri, “Muruguo niekühona.” Ni undu ucio we na nyumba yake yotho magitikia. 54 Giki niko kiar kama gja keeri kiria Jesu aaringire kuu Galili, oimite Judea.

5 Thuutha wa maundu macio Jesu nambatre Jerusalemu tondū ni kwarī na giathi kīa Ayahudi. 2 Na riri, kuu Jerusalemu hakuhi na kihingo-kia-ng'ondū ni kwarī na karia geetagwo na kihibirania Bethesida, nako gaathiururukiirio ni ithaku ithano ciani ngite. 3 Kuu nikuo gwakomagwo ni ikundi nene cia andu aria maarī arūaru, ta atumumu, na cionje, na aria maakuite ciiga (meeteire maaī moinjugwo. 4 Nigukorwo ni kūrī hīndi mūraika wa Mwathani aikurūka akoinjuga maaī karia-ini kau; na mūdū wa mbere kūrīka kuo maaī moinjugwo, niahonagio mūrūm o wotho ūria aari nago.) 5 Na hau ni haari mūdū ūmwe watūūrīte ari mūrūaru miaka mirongo itatū na inana. 6 Hīndi ūria Jesu aamuonire akomete hau, na akimenya ati atūūrīte ūgo ihinda irāya, akimūria atiri, “Nīukwenda kūhonio?” 7 Nake mūdū ūcio warūarite akimwira atiri, “Mūthuuri ūyū, ndirī na mūdū wa kūdikia thīinī wa karia rīria maaī moinjugwo. Ngigeria gūtoboka thīinī-rī, mūdū ūngī agatoboka mbere yakwa.” 8 Nake Jesu akimwira atiri, “Ūkīra, oya kibarī giaku, wītware!” 9 Na o rīmwe mūdū ūcio akihona, akōya kibarī giake, na agītware. Na riri, mūthenya ūcio gwēkikire ūgo warī wa Thabatū, 10 na nī ūndū ūcio Ayahudi makīra mūdū ūcio wāhonetio atiri, “Ūmūthī nī mūthenya wa Thabatū; watho ndūgwītīkīrīte ūkuue kibarī giaku.” 11 Nowe akimacokeria atiri, “Mūdū ūria ūihonire anjīirire atiri, ‘Oya kibarī giaku, wītware.’” 12 Nī ūndū ūcio makimūria atiri, “Mūdū ūcio ūkwīrīre woe kibarī wītware nūu?” 13 Mūdū ūcio wāhonetio ndaamenyaga nūu wamūhonetie, tondū Jesu aakoretwo oriire kirīndi-ini kīria kīari hau. 14 Thuutha ūcio Jesu akimukora hekarū-ini, akimwira atiri, “One, rīu nīuhonete. Ndūgacooke kwīhia ndūkae gūkorwo nī ūndū mūuru kūrī ūcio.” 15 Nake mūdū ūcio agīthī na akīra Ayahudi ati Jesu nīwe wamūhonetie. 16 Nī ūndū ūcio, Ayahudi makīnyariira Jesu, tondū ekite maūdū macio mūthenya wa Thabatū. 17 Nake Jesu akimeera atiri, “Baba atūūrīte o ari wīra-ini wake ngīnya rīu, na o na nīi no ndiraruta wīra.” 18 Nī ūndū wa gītūmi kīu, Ayahudi magikīrīrīria kūgeria kūmūūruga; nigukorwo to mūthenya wa Thabatū aathūkagia, no o na ngīnya nīetaga Ngai ithe wake mwene, na ūgo akeiganania na Ngai. 19 Nake Jesu akimacokeria atiri, “Ngūmwīra atiri na ma, Mūrīu ndarī ūndū angīka we mwene, tīga o ūria onaga ithe agīka, nigukorwo maūdū marīa ithe ekaga no mo Mūrīu o nake ekaga. 20 Nigukorwo ithe niendete Mūrīu, na nīamuonia maūdū mothe marīa ekaga, īi, na nīakamuonia maūdū manene o

na gūkīra maya, nīgeetha o na inyuī mūgege. 21 O ta ūria ithe ariūkagia andū ariā akuū akamahe muoyo, noguo o nake Mūrīu aheaga muoyo o ūria angīenda kūhe. 22 Na ningī-rī, ithe ndarī mūdū atuagīra ciira, no ehokeire Mūrīu ūtuaniri wotho wa ciira, 23 nīgeetha andū othe matīaga Mūrīu o ta ūria matīaga ithe. Ūria ūtatīaga Mūrīu ndatīaga ithe ūria wamūtūmire. 24 “Ngūmwīra atiri na ma, ūria wotho ūguaga kiugo giakwa na agetikia ūria wandūmire, ari na muoyo wa tene na tene; na tī wa gūciirithio nīarīkītie kuuma gīkuū-inī agatoonya muoyo-inī. (aiōnios g166) 25 Ngūmwīra atiri na ma, kūrī ihinda rīrooka, na rīu nīikinyu rīria akuū makaigua mūgambo wa Mūrīu wa Ngai, nao ariā makaūigua nī magaatūra muoyo. 26 Nigukorwo o ta ūria ithe ari na muoyo thīinī wake mwene, no taguo ahothitīte Mūrīu kūgia na muoyo thīinī wake mwene. 27 Na nīamūheete ūhoti wa gūtuanīra ciira nī tondū nī Mūrū wa Mūdū. 28 “Mūtīkagegio nī ūthoro ūcio, nigukorwo ihinda nīrīroka rīria andū ariā othe marī mbīrīra-inī makaigua mūgambo wake 29 na moime kuo, ariā mekīte wega marīūke nigo matūūre muoyo, nao ariā mekīte ūuru marīūke nigo matūūrwo ciira. 30 Ndirī ūndū ingīhota gwīka nīi mwene; nduanagīra ciira kūringana na ūria njiguaga, na itua rīakwa nī rīa kīhooto, nigukorwo ndicaraga gwīkenia nīi mwene, tīga gūkenia ūria wandūmire. 31 “Ingīheana ūria ūngonīi nīi mwene-rī, ūria ūcio wakwa ndūngītūka wa ma. 32 Nī kūrī na ūngī ūria uumbūruga ūhoro wakwa, na nīnjūūi ati ūria wake igūrū rīakwa nī wa ma. 33 “Inyuī nīmwatūmanire kūrī Johana, nake nīaheanire ūria wa ma. 34 Tī ati nīnjītikagīra ūria wa mūdū; no nīndūgwetaga nīgeetha mūhonokio. 35 Johana aari tawa ūria wakanire na ūkīmūrīka, na inyuī mūgīthuura gūkenera ūtheri wake kwa ihinda. 36 “Nīi ndī na ūria mūnene gūkīra ūcio wa Johana. Nigukorwo wīra ūria Baba aaheete ndīkie, na noguo ndīraruta, nigo uumbūruga ati Baba nīwe ūndūmīte. 37 Nake Baba ūria wandūmire nīaheanīte ūria ūngonīi we mwene. Inyuī mūtīrī mwaigua mūgambo wake kana mūkona ūria atarīi, 38 o na kiugo giake gītītūruga thīinī wanyu, tondū mūtītītīkie ūria aatūmire. 39 Inyuī mūtūrīaga Maandīko tondū mwīciiragia ati na ūndū wamo nīmwigwātīre muoyo wa tene na tene. Maandīko macio nīmo moimbūruga ūhoro ūria ūngonīi, (aiōnios g166) 40 no nīmūregaga gūūka kūrī nīi mūge na muoyo. 41 “Nīi ndītikagīra ūgooci kuuma kūrī andū, 42 no inyuī nīndīmūūi. Ngamenya ati inyuī mūtīrī na wendo wa Ngai ngoro-inī cianyu. 43 Njūkīte thīinī wa rītwa rīa Baba na mūtīnjītikagīra; no mūdū ūngī angītūka na rītwa rīake mwene, nīmūkūmwītīkīra. 44 Mūngītīkia atīa angīkorwo mwītīkagīra ūgooci kuuma kūrī andū ariā angī, no mūtīcaraga ūgooci ūria uumaga kūrī Ngai o ūcio ūmwe? 45 “No mūtīgeciire ati nīngamūthitanga mbere ya Baba. Musa ūria inyuī mwīhokeete nīwe mūmūthitangi. 46 Korwo nīmwtītīkie Musa-rī, no mūnjītīkie, nigukorwo nī ūhoro wakwa aandīkire. 47 No kuona ati mūtītītīkie ūria aandīkīre-rī, mūngītītīkia atīa ūria njugaga?”

6 Thuutha wa maündu macio, Jesu akiringa murimo uria ungwi wa Iria ria Galili (na norio ruitagwo Iria ria Tiberia), **2** nakio kirindi kinene kia andu gikimurumirira tondü nikioneete ciamia iria aaringire andu aria maarĩ aruaru. **3** Nake Jesu akiambata kirima-inĩ, agikara thi mari hamwe na arutwo ake. **4** Nakio Gĩathi gia Bathaka ya Ayahudi nigĩakuhirĩirie. **5** Rĩria Jesu aarorire akiona kirĩndi kinene gĩgũka kũri we, akiũria Filipu atĩrĩ, “Tũkũgũra mĩgate kũ andũ aya marĩe?” **6** Oriorie ũguo nĩguo amũgerie, nigũkorwo we nĩooũ uria egwĩka. **7** Nake Filipu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũcara wa mĩeri inana ndũngĩgũra mĩgate ya kũigana nĩguo o mũndũ arũme kenyu!” **8** Nake murutwo ũngĩ wake wetagwo Anderea, mũrũ wa nyina na Simoni Petero, akiuga atĩrĩ, **9** “Haha harĩ kahĩ karĩ na mĩgate itano ya mũtu wa cairi na thamaki igĩrĩ nini, no ingĩkiigana atĩa andũ marĩ aingĩ ũũ?” **10** Nake Jesu akiuga atĩrĩ, “Iraai andũ maikare thi.” Hau maarĩ haarĩ na nyeki nyingĩ, nao arũme magũikara thi, na maarĩ ta arũme ngĩri ithano. **11** Jesu agĩcooka akĩoya mĩgate iyo, agĩcooka ngaatho na akĩgaĩra aria maikarĩte thi kũringana na mũigana uria o mũndũ angĩendire. Agĩcooka agĩka o ũguo na thamaki. **12** Rĩria othe maarĩire na makĩhũũna, akiĩra arutwo ake atĩrĩ, “Unganiai cienyu iria ciatigara. Mũtikareke kĩndũ o na kĩrĩkũ kũĩrĩre.” **13** Nĩ ũndũ ũcio magĩciũngania, makĩiyũria ikabũ ikũmi na igĩrĩ na icunjĩ cia mĩgate irĩa itano ya cairi, iria ciatigirio nĩ andũ acio maarĩkia kũria. **14** Thuutha wa andũ kuona ciamia iria Jesu aaringĩte, makĩambĩrĩria kuuga atĩrĩ, “Ti-itherũ ũyũ nĩwe mũnabii uria ũgooka gũkũ thi.” **15** Nake Jesu akĩmenya atĩ nĩmendaga mamũtue mũthamaki wao na hinya, nĩ ũndũ ũcio akĩmeherera o rĩngĩ, akiambata kirima-inĩ arĩ wiki. **16** Rĩria gwakinyire hwaĩ-inĩ arutwo ake magũikũrũka nginya iria-inĩ, **17** magĩtoonya marikabu, makĩringa iria marorete Kaperinaumu. Hĩndĩ iyo kwarĩ nduma, na Jesu ndaathiite kũrĩ o. **18** Nĩ kwarĩ na makũmbĩ ma maaĩ tondũ wa rũhuho rũnene rũria rwahurutanaga. **19** Na hĩndĩ irĩa maatwarĩthĩte marikabu ta kilomita ithano kana ithathatũ, makĩona Jesu agĩũka kũrĩ marikabu-inĩ agereire maaĩ igĩrũ; nao makĩmaka. **20** Nowe akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nĩ; tigai gwĩtigĩra.” **21** Magĩtikĩra atoonye thiĩnĩ wa marikabu, na kahinda o kau marikabu igĩkinya hũgũrũrũ-inĩ cia kũria maathiiga. **22** Mũthenya ũcio ũngĩ, kirĩndĩ kĩria kiarĩ mũrimo ũũria ũngĩ wa iria gĩkĩmenya atĩ na marikabu imwe yarĩ ho, na atĩ Jesu ndaamĩingĩrĩte hamwe na arutwo ake na maathiite marĩ oiki. **23** No nĩngĩ gũgũka marikabu ingĩ ciumĩte Tiberia ikĩrũgama hakuhi na harĩa andũ maarĩĩrĩre mĩgate thuutha wa Mwathani gũcookeria Ngai ngaatho. **24** Na rĩria kirĩndĩ kiamenyire atĩ Jesu kana arutwo ake gũtirĩ warĩ ho, gĩkĩngĩra marikabu icio, gĩgĩthĩ Kaperinaumu gũcaria Jesu. **25** Rĩria maamũkorire mũrimo ũũria ũngĩ wa iria makĩmũũria atĩrĩ, “Rabii, ũkinyire gũkũ rĩ?” **26** Nake Jesu akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, inyuĩ mũtiranjaria nĩ ũndũ wa ciamia iria mũronire, no nĩ ũndũ nĩmũrarĩre mĩgate mũrahũũna. **27** Tigagai gũtangĩkĩra irio iria ithũkaga, no mwĩtangagei nĩ ũndũ wa irio iria cia gũtũũra nginya muoyo-inĩ wa tene na tene, iria Mũrũ wa Mũndũ akaamũhe. ũcio nĩwe Ngai lthe ahũũrĩte mũhũũri wa gwĩtikĩrika.” (aiĩnios g166) **28**

Magĩcooka makĩmũũria atĩrĩ, “Twagĩrĩrwo nĩ gwĩka atĩa nĩgeetha tũrutage mawĩra marĩa Ngai endaga?” **29** Nake Jesu akĩmacookeria atĩrĩ, “Wĩra wa Ngai nĩ ũyũ: nĩ mwĩtikie uria we atũmĩte.” **30** Nĩ ũndũ ũcio makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ ciamia irikũ ũgũtũringĩra tuone nĩguo tũgwĩtikie? ũgwĩka atĩa? **31** Maithe maitũ ma tene maarĩaga mana kũu werũ-inĩ; o ta uria kwandĩkitwo atĩrĩ: ‘Aamaheire mĩgate kuuma igĩrũ marie.’” **32** Nake Jesu akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ti Musa wamũheire mũgate kuuma igĩrũ, no nĩ Baba ũmũheaga mũgate uria wa ma kuuma igĩrũ. **33** Nĩgũkorwo mũgate wa Ngai nĩ uria ũikũrũkaga kuuma igĩrũ akahe kirĩndĩ gĩa thi muoyo wa tene na tene.” **34** Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, kuuma rĩu tũheage mũgate ũcio.” **35** Nake Jesu akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ mũgate wa muoyo. Mũndũ uria ũũkaga kũrĩ nĩ ndakahũũta o na rĩ, na uria ũnjĩtikĩtie ndakanyoota o na rĩ. **36** No rĩrĩ, o ta uria ndĩmwĩrĩte, nĩmũnyonete, no mũtirĩ mũretikia. **37** Ariĩ othe Baba ahee nĩmarĩũkaga kũrĩ nĩ, na uria wothĩ ũgooka kũrĩ nĩ ndikamũingata o na rĩ. **38** Nĩgũkorwo ndĩkũrũkite kuuma igĩrũ njũke gwĩka wendi wakwa nĩ mwene, no njũkite gwĩka wendi wa uria wandũmire. **39** Naguo ũyũ nĩguo wendi wa uria wandũmire, atĩ ndigaaite o na ũmwe wa ariĩ othe aaheete, no ngamariũkia mũthenya wa kũrigĩrĩria. **40** Nĩgũkorwo wendi wa Baba nĩ atĩ uria wothĩ wonete Mũriũ na akamwĩtikia nĩakagĩa na muoyo wa tene na tene, na nĩngamũriũkia mũthenya wa kũrigĩrĩria.” (aiĩnios g166) **41** Ayahudi maigua ũguo makĩambĩrĩria kũng’ong’ora nĩ ũndũ wake tondũ nĩogĩte atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ mũgate uria waikũrũkire kuuma igĩrũ.” **42** Makiuga atĩrĩ, “Gĩthĩ ũyũ ti Jesu mũrũ wa Jusufu, uria ithĩ na nyina tũũũ? Rĩu angĩhota atĩa kuuga atĩ, ‘Nĩ ndaikũrũkire kuuma igĩrũ?’” **43** Nake Jesu akĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũng’ong’ora gatagati-inĩ kanyu. **44** Gũtirĩ mũndũ ũngũka kũrĩ nĩ ataguucĩrĩrio nĩ Baba uria wandũmire, na nĩ nĩngamũriũkia mũthenya wa kũrigĩrĩria. **45** Nĩ kwandĩkitwo maandiko-inĩ ma Anabii atĩrĩ, ‘Nao othe makaarutwo ũhoro nĩ Ngai.’ Nake uria wothĩ ũthikagĩrĩria Baba na akeeruta ũhoro kuuma kũrĩ we, niokaga kũrĩ nĩ. **46** Gũtirĩ mũndũ ũrĩ ona Baba, tĩga o uria uumĩte kũrĩ Ngai; we wiki nowe wonete Baba. **47** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ uria wĩtikĩtie arĩ na muoyo wa tene na tene. (aiĩnios g166) **48** Nĩ nĩ nĩ mũgate wa muoyo. **49** Maithe manyu ma tene maarĩaga mana marĩ werũ-inĩ, na no maakuire. **50** No ũyũ nĩguo mũgate uria ũikũrũkire kuuma igĩrũ, uria mũndũ angĩrĩa na ndakue. **51** Nĩ nĩ nĩ mũgate uria ũrĩ muoyo uria waikũrũkire kuuma igĩrũ. Mũndũ o wothĩ ũngĩrĩa mũgate ũyũ, nĩagatĩũra tene na tene. Mũgate ũyũ nĩ mwĩrĩ wakwa uria ngũhehana nĩ ũndũ wa muoyo wa andũ a gũkũ thi.” (aiĩn g165) **52** Hĩndĩ iyo nao Ayahudi makĩambĩrĩria gũkararania mũno o ene, makoorania atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ angĩhota atĩa gũtũhe mwĩrĩ wake tũrĩe?” **53** Jesu akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũtangĩrĩa mwĩrĩ wa Mũrũ wa Mũndũ na mũnyue thakame yake, mũtirĩ na muoyo thiĩnĩ wanyu. **54** ũria wothĩ ũrĩaga mwĩrĩ wakwa na akanyua thakame yakwa arĩ na muoyo wa tene na tene, na nĩngamũriũkia mũthenya wa kũrigĩrĩria. (aiĩnios g166) **55** Nĩgũkorwo mwĩrĩ wakwa nĩ irio kũna,

nayo thakame yakwa nĩ kindũ gĩa kũnyua kũna. **56** Ūrĩa wotho ūrĩaga mwĩrĩ wakwa na akanyua thakame yakwa aikaraga thĩnĩ wakwa na nĩ ngaikara thĩnĩ wake. **57** O ta ūrĩa Baba mūtũũra muoyo aandũmire na o ta ūrĩa na nĩ ndũũraga muoyo nĩ undũ wa Baba, noguo mündũ ūrĩa undũũaga agaatũũra muoyo nĩ undũ wakwa. **58** Ūyũ nĩguo mũgate ūrĩa waikũrũkire kuuma igũrũ. Maithe manyu maariire mana na nĩmakuire, no ūrĩa ūrĩũaga mũgate ūyũ egũtũũra tene na tene.” (**aiōn g165**) **59** Maundũ macio aamaaririe rĩrĩa aarutanaga thunagogi-inĩ kũu Kaperinaumu. **60** Arutwo ake aingĩ maigua ūguo makiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩ ūrutani mũritũ mũno, nũũ ūngihota kũwĩtũkĩra?” **61** Jesũ amenya atĩ arutwo ake nĩmang’ong’oraga nĩ undũ wa ūhoro ūcio akĩmeera atĩrĩ, “Kaĩ ūhoro ūcio wamũrakaria? **62** Ī mũngikiona Mũrũ wa Mündũ akĩambata igũrũ kũria aarĩ mbere! **63** Roho aheanaga muoyo; mwĩrĩ ndũrĩ kiene. Ciugo iria ndamwarĩria nĩ roho na nĩcio muoyo. **64** No nĩ kũrĩ amwe anyu matarĩ maretikia.” Nĩgũkorwo kuuma o kĩambĩrĩria Jesũ nĩooŋ arĩa matetikĩtie, na ūrĩa ūkaamũkunyaĩria. **65** Agĩthĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Nĩkĩo ndamwĩrĩre atĩ gũtĩrĩ mündũ ūngihota gũũka kũrĩ nĩ atahotithĩtio nĩ Baba.” **66** Kuuma hĩndĩ ūyo, arutwo ake aingĩ makĩhũndũka, na matiacookire kũmũrũmĩria. **67** Jesũ akĩũria arĩa ikũmi na eerĩ atĩrĩ, “O na inyuĩ kaĩ mũrenda gũthĩ?” **68** Nake Simoni Petero akĩmũcookeria, atĩrĩ, “Mwathani, tũngĩthĩ kũrĩ ū? Wee nĩwe ūrĩ na ciugo cia muoyo wa tene na tene.” (**aiōnios g166**) **69** Nĩtwitĩkitie na tũkamenya atĩ wee nĩwe ūrĩa Mũtheru wa Ngai.” **70** Hĩndĩ ūyo Jesũ akĩmacookeria akĩmeera atĩrĩ, “Gĩthĩ ti nĩ ndĩmũthuurĩte mũrĩ ikũmi na eerĩ? No ūmwe wanyu nĩ ndaimono!” **71** (Aaragia ūhoro wa Judasi mũrũ wa Simoni Isikariota, tondũ o na aakorwo aarĩ ūmwe wa acio ikũmi na eerĩ, nĩwe warĩ amũkunyaĩre thutha ūcio.)

7 Thuutha ūcio, Jesũ nĩacearangire Galili, nĩ undũ ndendaga gũthĩrĩ Judea tondũ Ayahudi akuo nĩmamũcaragia mamũũraga. **2** No hĩndĩ rĩa Gĩathĩ gĩa Ithũnũ kĩa Ayahudi gĩakuhĩrĩrie-rĩ, **3** ariũ a nyina na Jesũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩwagĩrĩrwo uume gũkũ ūthĩrĩ Judea, nĩguo arutwo aku mone ciama iria ūringaga. **4** Gũtĩrĩ mündũ wendaga kũmenyeka nĩ andũ ūhithaga ūria areeka. Na tondũ nĩũreeka maundũ maya-rĩ, wĩonanie kũrĩ kĩrĩndĩ.” **5** Nĩgũkorwo o na ariũ a nyina matiamwĩtĩkitie. **6** Nĩ undũ ūcio, Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ihinda riakwa rĩrĩa riagĩrĩre rĩrĩrĩ rĩrakinya; no harĩ inyuĩ ihinda o rĩothe nĩriagĩrĩre. **7** Andũ a gũkũ thĩ matingĩmũthũũra, no nĩ nĩmathũũre tondũ nĩnyumbũraga atĩ ūria megaka nĩ ūũru. **8** Inyuĩ thĩrĩ Gĩathĩ-inĩ. Nĩrĩ ndikwamba kwambata Gĩathĩ-inĩ kũu, nĩgũkorwo ihinda riakwa rĩrĩa riagĩrĩrũ rĩrĩrĩ rĩrakinya.” **9** Na aarĩkia kuuga ūguo, agĩĩkara kũu Galili. **10** No rĩrĩ, thuutha wa ariũ a nyina gũthĩrĩ Gĩathĩ-inĩ kũu, o nake agĩcooka agĩthĩ, no ndaathire akĩmenyekaga, no aathĩre na hitho. **11** Na rĩrĩ, kũu Gĩathĩ-inĩ-rĩ, Ayahudi nĩmamũcaragia, makĩũranagia atĩrĩ, “Mündũ ūcio arĩ ha?” **12** Kũu mũingĩ-inĩ guothe andũ nĩmaragia na mĩheehũ ūhoro wake. Amwe makoiga atĩrĩ, “Mündũ ūcio nĩ mündũ mwega.” Nao arĩa angĩ makoiga atĩrĩ, “Aca,

mündũ ūcio nĩaheenagia andũ.” **13** No gũtĩrĩ mündũ ūngĩaririe ūhoro wake akĩiguagwo nĩ undũ wa gwĩtigĩra Ayahudi. **14** Gĩathĩ gĩakinya gatagatĩ-rĩ, Jesũ akĩambata agĩthĩrĩ nja-inĩ cia hekarũ, akĩambĩrĩria kũrutana. **15** Nao Ayahudi makĩgega, makĩũrania atĩrĩ, “Mündũ ūyũ aamenyeire maundũ maya kũu, na ndathomete?” **16** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūrutani ūrĩa ndutanaga ti wakwa nĩ mwene. Uumaga kũrĩ ūrĩa wandũmire. **17** Mündũ o wotho angienda gwĩka wendi wa Ngai, ūcio nĩarĩmenyaga kana ūrutani wakwa uumaga kũrĩ Ngai, kana njaragia ūhoro wakwa mwene. **18** Mündũ ūrĩa waragia ūhoro wake we mwene eekaga ūguo nĩgeetha egoochithie we mwene, no ūrĩa ūrutaga wĩra nĩgeetha agoochithie ūrĩa ūmũtũmĩte nĩ mündũ wa ma; gũtĩrĩ undũ wa maheeni ūmũkonĩ. **19** Gĩthĩ Musa ndaamũheire watho? No gũtĩrĩ o na ūmwe wanyu ūmenyagĩrĩa watho. Mũrageria kũnjũraga nĩkĩ?” **20** Naguo mũingĩ wa andũ ūkĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee ūrĩ na ndaimono. Nũũ ūrageria gũkũũraga?” **21** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ndaaringire kĩama kĩmwe, na inyuĩ inyuotho mũkĩgega. **22** No rĩrĩ, tondũ Musa nĩamũheire ūhoro wa kũrua (o na gũtũũka ūhoro ūcio ndwoimire kũrĩ Musa, no woimĩte kũrĩ maithe manyu ma tene-rĩ), inyuĩ nĩ mũruithagia mwana mũthenya wa Thabatũ. **23** Rũu angĩkorwo mwana no arũthio mũthenya wa Thabatũ nĩgeetha watho wa Musa ndũgathaahio-rĩ, mũrakĩndakarĩra nĩkĩ nĩkũhonia mündũ mũthenya wa Thabatũ? **24** Tigai gũtuanagĩra ciira na ūrĩa mündũ atarĩ, tũanagĩrai ciira na kĩhoo. **25** Tondũ ūcio andũ amwe a kũu Jerusalem makĩambĩrĩria kũũrania atĩrĩ, “Gĩthĩ ūyũ tiwe mündũ ūrĩa marageria kũũraga? **26** Na rĩu araaria atekwĩhitha, na matĩrĩ undũ maramwĩra. Kaĩ anene mamenyete kũna atĩ ūyũ nĩwe Kristũ? **27** No ithuĩ nĩtũũ kũria mündũ ūyũ oimĩte; rĩrĩa Kristũ agooka, gũtĩrĩ mündũ ūkaamenya kũria agaakorwo oimĩte.” **28** Tondũ ūcio Jesũ, o akĩrutanaga kũu hekarũ-inĩ, akĩanĩrĩa, akiuga atĩrĩ; “Ī nĩguo, nĩmũnjũũ, na mũkamenya kũria nyumĩte. Ndiũkĩte gũkũ nĩ undũ wakwa nĩ mwene, no ūrĩa wandũmire nĩ wa ma. Inyuĩ mũtĩmũũ, **29** no nĩ nĩndĩmũũ, tondũ nyumĩte kũrĩ we, na nĩwe wandũmire.” **30** Maigua ūguo makĩgeria kũmũnyĩita, no gũtĩrĩ o na ūmwe wamũhutirie, tondũ ihinda riake rĩtiarĩ ikinyu. **31** O na kũrĩ o ūguo, andũ aingĩ makĩmũtĩkia. Makiuga atĩrĩ, “Hĩndĩ rĩa Kristũ agooka-rĩ, nĩakarĩnga ciama nyingĩ gũkĩra mündũ ūyũ?” **32** Afarisai makĩigua andũ makĩheehana maundũ ti macio mamũkonĩ. Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai magĩtũma thigari cia hekarũ ikamũnyĩite. **33** Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Nĩrĩ ngũkorwo na inyuĩ o ihinda inini, njooke thĩrĩ kũrĩ ūrĩa wandũmire. **34** Inyuĩ mũkaanjaria, no mũtikanyona; na kũria ngaakorwo, mũtikahota gũkinya.” **35** Ayahudi makĩĩrania atĩrĩ, “Mündũ ūyũ nĩ kũ arenda gũthĩrĩ, kũu tũtangĩhota kũmuona? Hihĩ egũthĩrĩ kũria andũ aitũ matũũraga mahurunjũkĩte gatagatĩ ka Ayunani, akarute Ayunani ūhoro? **36** Nĩ atia ekwendaga kuuga, rĩrĩa oigire atĩ, ‘Mũkaanjaria no mũtikanyona’ na ‘kũria ngaakorwo mũtikahota gũkinya?’” **37** Mũthenya wa mũthia, na ūrĩa warĩ mũnene wa Gĩathĩ kũu-rĩ, Jesũ akĩrũgama, akĩanĩrĩa na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Mündũ ūrĩa ūnyootĩ-

rī, nioke harī nī anyue. **38** Ūrīa wothē ūnjītikitie, thīnī wake nīkūriumaga nījūī cia maaī marī muoyo, o ta ūrīa Maandiko moigite.” **39** Akīaria ūguo aaragia ūhoro wa Roho, ūrīa arīa maamwītikitie makaheo thuutha-inī. Amu hīndī iyo Roho ndaahēanītwo, nīgūkorwo Jesū ndaagooicitīhīto. **40** Hīndī irīa andū maiguire ciugo ciae, amwe makiuga atīrī, “Ti-itherū mūdū ūyū nī we Mūnabī ūrīa.” **41** Arīa angī makiuga atīrī, “Ūyū nīwe Kristū.” Nao angī makīūria atīrī, “Kwahoteka atīa Kristū oime Galilī? **42** Githī Maandiko matiugite atī Kristū akoima rūciaro-inī rwa Daudi, na oime Bethilehemu itūūra rīrīa Daudi aatūūruga?” **43** Nī ūndū ūcio gūkīgīa na nyamūkano gatagatī-inī ka andū acio nī ūndū wa Jesū. **44** Amwe nīmendaga kūmūyiita, no gūtīrī o na ūmwe wamūhutirie. **45** Marīgīrīrio-inī arangīrī a hekarū magīcooka kūrī athīnjīrī-Ngai arīa anene na Afarisai, nao makīmooria atīrī, “Mwaga kūmūrehe nīkī?” **46** Arangīrī acio magīcooka atīrī, “Gūtīrī mūdū o na ūmwe ūrī waria ta ūrīa mūdū ūcio aragia.” **47** Nao Afarisai makīmooria atīrī, “Mūroiga atī o na inyuī nīamūheenētie? **48** Nī kūrī mūnene o na ūmwe kana Mūfarisai ūmwītikitie? **49** Aca! No gikundi gīkī kīa andū matooī watho-rī, nīkīnyīite nī kīrumi.” **50** Nikodemo, ūrīa wathūite kūrī Jesū mbere iyo na aarī ūmwe wa gīkundi kīao, akīūra atīrī, **51** “Watho witū nīūtuagīra mūdū ciira ataambīte gūthīkīrīrio nīgūo akamenyeka ūrīa ekīte?” **52** Nao makīmūria atīrī, “O nawe kaī uumīte Galilī? Tuīria ūhoro, na nīūkūmenya atī mūnabī ndangiuma Galilī.” **53** (O mūdū akīnūka gwake mūciī.

8 No rīrī, Jesū agīthī Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū. **2** Na rūciinī tene akīroka o rīngī kūu nja cia hekarū, kūrīa andū othe maamūrigīciīrie. Nake agīkara kīa kūmaruta. **3** Arutani a watho hamwe na Afarisai makīrehe mūtumia wanyīitītwo agītharia. Makīmūrūgamia hau mbere ya gīkundi, **4** na makīra Jesū atīrī, “Mūrutani, mūtumia ūyū aanyītwo agītharia. **5** Thīnī wa watho-rī, Musa aatwathire tūhūūruga atumia ta aya na mahiga nyuguto. Rīu we ūkūuga atīa?” **6** Maahūthagīra kūrīa gīkī kīrī ta mūtego, nīgeetha magīe na ūndū wa kūmūthitangīra. No Jesū akīnamīrīra, na akīambīrīria kwandika thī na kīara gīake. **7** Na rīrīa maathiire na mbere kūmūria ūhoro ūcio, akīanamūka, akīmeera atīrī, “Angīkorwo harī na ūmwe wanyu ūtarī ehia-rī, nīatuīke wa mbere kūmūkīria ihiga.” **8** Agīcooka akīnamīrīra rīngī, akīandika thī na kīara. **9** Rīrīa maiguire ūguo, makīambīrīria kwehera hau ūmwe kwa ūmwe, maambīrīrie na arīa akūrū, ngīnya hagītigara o Jesū na mūtumia ūcio arūngī o hau. **10** Jesū akīnamūka, akīmūria atīrī, “Mūtumia ūyū, agūthitangi marī ha? Hatīrī o na ūmwe wao wagūtūira?” **11** Nake akīmūcookeria atīrī, “Mūthuuri ūyū, gūtīrī o na ūmwe.” Nake Jesū akiuga atīrī, “O na nī ndīgūgūtūira. Thīī, na ndūkanacooke kwīhīa.”) **12** Rīrīa Jesū aarīrie andū rīngī, akiuga atīrī, “Nīī nī nī ūtheri wa thī. Ūrīa wothē ūnūmagīrīra ndarī hīndī arīthiiga na nduma, no arīgīaga na ūtheri wa muoyo.” **13** Nao Afarisai makīmūkararia, makīmūria atīrī, “We ūraheana ūira waku wee mwene; ūira waku ti wa ma.” **14** Nake Jesū agīcookia atīrī, “O na ingīruta ūira wakwa nīī mwene-rī, ūira wakwa nī wa ma, nīgūkorwo nīnjūī kūrīa ndoimire

o na kūrīa ndīrathīī. No inyuī mūtūī kūrīa nyumīte kana kūrīa ndīrathīī. **15** Inyuī mūtuanagīra ciira na ūmūdū; nīī ndīrī mūdū nduagīra ciira. **16** No o na ingītuanīra ciira-rī, itua rīakwa nīrīagīrīre, nīgūkorwo ndituanagīra ndī nyiki. No nīī ndī na Baba, ūrīa wandūmire. **17** Thīnī wa watho wanyu nī kwandīkītwo atī ūira wa andū eerī nī wa ma. **18** Nīī ndīraruta ūira wakwa mwene; nake mūira wakwa ūcio ūngī nī Baba ūrīa wandūmire.” **19** Nīngī makīmūria atīrī, “Thoguo arī kū?” Nake Jesū akīmācookeria atīrī, “Inyuī mūtīnjūī, o na Baba mūtīmūī. Korwo nīmūnjūī, o na Baba nīmūngīmūī.” **20** Nake aaragia ciugo icio akīrutana hekarū-inī hakuhi na harīa mūhothi warutagīrwo. No gūtīrī mūdū wamūnyīire nī tondū ihinda rīake rītarī ikinyu. **21** O rīngī Jesū akīmeera atīrī, “Nīngwīthīra, na inyuī nīmūkanjaria no mūgaakua mūrī o mehīa-inī manyu. Kūrīa ngūthī inyuī mūtīngīhota gūka.” **22** Ūhoro ūcio ūgītūma Ayahudi morie atīrī, “Kaī ekwīyūruga? Hihi nīkio aroiga atī, ‘Kūrīa ngūthī mūtīngīhota gūka?’” **23** Nowe akīmeera atīrī, “Inyuī mūrī a gūkū thī, nīī nyumīte lgūrū. **24** Inyuī mūrī a thī-ino; no nīī ndīrī wa thī-ino. Ndamwīrīre atī mūgaakua mūrī o mehīa-inī manyu; mūngīrega gwītīkia ūrīa njugaga atī nīī nī nī we, ti-itherū mūgaakua mūrī o mehīa-inī manyu.” **25** Nao makīmūria atīrī, “Wee nīwe ū.” Nake Jesū akīmeera atīrī, “Nīī nī nī o ūrīa ndūūrīte ndīmūwīraga kuuma o kīambīrīria. **26** Ndī na maūdū maingī ingīuga ma kūmūciirīthia namo. No ūrīa wandūmire nī mwīhokeku, nago ūrīa njguite kuuma kūrī we nīgūo njīiraga kīrīndī.” **27** Nao matiigana kūmenya atī aameeraga ūhoro wa Ithe. **28** Nī ūndū ūcio Jesū akīmeera atīrī, “Mwarīkia kwambararia Mūrū wa Mūdū-rī, nīgūo mūkamenya ūrīa njugaga atī nīī nī nī we, na atī gūtīrī ūndū njikaga ndīrīte, no njaragia o ūrīa Baba andutīte. **29** Nake ūrīa wandūmire arī hamwe na nīī; ndandīgīte ndī nyiki, nīgūkorwo hīndī ciothe njikaga maūdū o marīa mamūkenagīa.” **30** O akīaragia-rī, andū aingī makīmūtīkia. **31** Nake Jesū akīra Ayahudi arīa maamwītikitie atīrī, “Mūngīrūmia ūrutani wakwarī, mūrī arutwo akwa kūna. **32** Nī mūkamenya ūhoro wa ma, nago ūhoro ūcio wa ma nī ūkaamūkūūra.” **33** Nao makīmūcookeria makīmūria atīrī, “Ithūī tūrī a rūciaro rwa Iburahīmu, na tūtīrī twatuīka ngombo cia mūdū o na ū. Ūngīkiuga atīa atī nītūgākūūrwo?” **34** Nake Jesū akīmācookeria atīrī, “Ngūmwīra atīrī o ma, mūdū o wothē wīhīaga nī ngombo ya mehīa. **35** No rīrī, ngombo ti ya gūtūūra mūciī ngīnya tene no mūrū wa mwene mūciī nī wa gūtūūra mūciī ngīnya tene. (aīōn g165) **36** Nī ūndū ūcio Mūrū wa Ngai angīkamūkūūra-rī, nīmūgākūūrwo kūna. **37** Nīnjūī mūrī a rūciaro rwa Iburahīmu, no nīmūharīrie kūnjūraga, tondū ūhoro wakwa ndūrī na ūikaro thīnī wanyu. **38** Nīī ndīramwīra maūdū marīa nyonete harī Baba, na inyuī mwīkaga maūdū marīa mūguite kuuma kūrī ithe wanyu.” **39** Nao makīmūcookeria atīrī, “Iburahīmu nīwe ithe witū.” Nake Jesū akīmeera atīrī, “Mūngīrī ciana cia Iburahīmu-rī, nī mūngīkaga maūdū marīa Iburahīmu eekaga. **40** Ūrīa kūrī nī atī, inyuī nīmūtūite itua rīa kūnjūraga, o nīī mūdū ūrīa ūmūheete ūhoro ūrīa wa ma, o ūrīa ndaiguire kuuma kūrī Ngai. Ūguo tīguo Iburahīmu

eekaga. **41** Inyuĩ mũreka maũndũ marĩa ithe wanyu ekaga. Nao makimũkararia makimwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũtirĩ ciana ciumanĩne na ũtharia. Ithuĩ tũrĩ na Baba ũmwe tu, na nĩwe Ngai.” **42** Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ngai angĩrĩ Ithe wanyu-rĩ, no mũnyende, nĩgũkorwo ndoimire kũrĩ Ngai, na rĩu ndĩ gũkũ. Ti nĩ mĩwene ndĩtũmĩte, no nĩwe wandũmire. **43** Mũraga gũtaũkĩrwo nĩ ũrĩa ndĩroiga nĩkĩ? Tondũ mũtirahota kũmenya ũhoru ũrĩa ndĩraria. **44** Inyuĩ mũrĩ ciana cia ithe wanyu, Mũcukani, na mwendaga kũhingia merĩrĩria ma ithe wanyu. We aarĩ mũuragani kuuma o kĩambĩrĩria. Ndathingataga ũhoru wa ma, nĩgũkorwo gũtirĩ ũhoru wa ma thĩĩnĩ wake. Rĩrĩa ekũheenania, aaragia rũthiomi rwake, tondũ we nĩ mũheenania, na nĩwe ithe wa maheeni. **45** No tondũ njaragia ũhoru wa ma-rĩ, mũtinjĩtikagia. **46** Nĩ kũrĩ mũndũ ũmwe wanyu ũngĩonania atĩ ndĩ mwĩhia? Angĩkorwo ndĩraria ũhoru wa ma-rĩ, mũregaga kũnjĩtikia nĩkĩ? **47** ũrĩa ũrĩ wa Ngai nĩaguaga ũrĩa Ngai oigaga. Kĩrĩa kĩgĩragia mũmũgũe nĩ tondũ mũtirĩ a Ngai.” **48** Nao Ayahudi makimũcookeria atĩrĩ, “Githĩ tũtirĩ na kihooto gĩa kuuga atĩ wee ũrĩ Mũsamarĩa na ũrĩ na ndaimono?” **49** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ndĩrĩ na ndaimono, no nĩndĩite Baba, no inyuĩ mũtĩndĩite. **50** Ndĩreacarĩria ũgococi wakwa nĩ mwene, no nĩ harĩ na ũmwe ũrĩa ũucaragia, na nĩwe mũtuanĩrĩ ciira. **51** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ o wothē angĩrũmia kiugo gĩakwa, ndarĩ hĩndĩ akona gĩkuũ.” (aiĩon g165) **52** Ayahudi maigua ũguo, makĩgũthũka makimwĩra atĩrĩ, “Rĩu nĩtwarenĩya atĩ ũrĩ na ndaimono. Iburahĩmu nĩakuire o na anabii magĩkua, no wee ũroiga atĩ mũndũ o wothē angĩrũmia kiugo gĩaku, ndagacama gĩkuũ.” (aiĩon g165) **53** Wee ũkĩrĩ mũnene gũkĩra ithe witũ Iburahĩmu? We nĩakuire o na anabii magĩkua. Kai ũreaciĩria we ũrĩ ũ?” **54** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ingĩgũocacĩrĩ, kwĩgococa gwakwa nĩ gwa tũhũ. Baba, ũrĩa muugaga atĩ nĩwe Ngai wanyu nĩwe ũngocithagia. **55** O na gũtuĩka mũtimũũ, nĩ nĩndĩmũũ. Ingĩuga atĩ ndĩmũũ, ingĩtuĩka wa maheeni ta inyuĩ, no nĩndĩmũũ na nĩnũmĩtie kiugo gĩake. **56** Ithe wanyu Iburahĩmu nĩakenaga atĩ nĩakona mũthenya wakwa; na nĩawonire na agĩcanjamũka.” **57** Nao Ayahudi makimwĩra atĩrĩ, “Wee o na ndũkinyĩtie miaka mĩrongo itano, na ũkoiga atĩ nĩwonete Iburahĩmu!” **58** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, Iburahĩmu atanaciarwo, Nĩ ndũire!” **59** Maigua ũguo makĩoya mahiga mamũhũire namo nyuguto, no Jesũ akĩhitha, akiuma kũu hekarũ-inĩ.

9 Na rĩrĩa aathiiaga na njĩra-rĩ, akĩona mũndũ waciarĩtwo arĩ mũtumumu. **2** Nao arutwo ake makimũuria atĩrĩ, “Rabii, nũu wehirie, nĩ mũndũ ũyũ kana nĩ aciari ake, nĩgeetha aciario arĩ mũtumumu?” **3** Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Ti mũndũ ũyũ kana aciari ake mehirie. No ũndũ ũyũ wekĩre nĩgeetha wĩra wa Ngai wonanio mũtũĩrĩre-inĩ wake. **4** Rĩrĩa rĩothe arĩ mũthenya-rĩ, no ngĩnya tũrute wĩra wa ũrĩa wandũmire. ũtukũ nĩũrooka rĩrĩa gũtarĩ mũndũ ũngĩhota kũruta wĩra. **5** Rĩrĩa ndĩ gũkũ thĩ, nĩ nĩ ũtheri wa thĩ.” **6** Na aarĩkia kuuga ũguo, agĩtua haka thĩ, akĩringia ndoro na mata macio, na akĩmĩhaka mũndũ ũcio

maitho. **7** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩ ũgethambe Karia-inĩ ga Siloamu” (narĩo rĩitwa Siloamu nĩ kuuga Gũtũmwo.) Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ũcio agĩthĩ na agĩthamba, na agĩũka mũciĩ akionaga. **8** Nao andũ a itũũra rĩake na arĩa maamuonete mbere iyo akihooya ũteithio makĩũrania atĩrĩ, “Githĩ mũndũ ũyũ ti ũrĩa ũraikaraga thĩ ahooyage ũteithio?” **9** Andũ amwe makiuga atĩ aarĩ we. Nao arĩa angĩ makiuga atĩrĩ, “Aca, no kũhaana amũhaana.” Nowe agĩkĩrĩrĩria kuuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ mũndũ ũcio.” **10** Nao makimũuria atĩrĩ, “Maitho maku makĩhingũkire atĩa?” **11** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa metaga Jesũ nĩwe ũringĩrie ndoro aahaka maitho, anjĩũra thĩ ngeethambe Karia-inĩ ga Siloamu. Nĩ ũndũ ũcio ndathĩ na ndeethamba, na ndahota kuona.” **12** Nao makimũuria atĩrĩ, “Mũndũ ũcio arĩ ha?” Nake akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nĩndũũ.” **13** Nao magĩtwara mũndũ ũcio warĩ mũtumumu kũrĩ Afarisai. **14** Na rĩrĩ, mũthenya ũcio Jesũ aaringĩrie ndoro na akĩhingũra maitho ma mũndũ ũcio warĩ wa Thabatũ. **15** Nĩ ũndũ ũcio Afarisai o nao makimũuria ũrĩa aahotete kuona. Nake mũndũ ũcio akĩmacookeria atĩrĩ, “Aahakire ndoro maitho, na nĩ ndeethamba na rĩu nĩndirona.” **16** Nao Afarisai amwe makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ndoimite kũrĩ Ngai, nĩgũkorwo ndamenyagĩrĩria Thabatũ.” No arĩa angĩ makĩũria atĩrĩ, “Mũndũ mwĩhia ahota atĩa kũringa ciama ta ici?” Nĩ ũndũ ũcio makĩamũkana. **17** Mũthia-inĩ Afarisai acio makĩhũgũkĩra mũndũ ũcio warĩ mũtumumu, makimũuria atĩrĩ, “Wee ũkuuga atĩa ha ũhoru wake? Nĩwe araahingũrĩre maitho.” Nake mũndũ ũcio agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ mũnabii.” **18** O na kũrĩ ũguo Ayahudi matiigana gwĩtikia ũhoru wa mũndũ ũcio atĩ aarĩ mũtumumu na atĩ nĩacookete kuona, ngĩnya rĩrĩa maatũmanĩire aciari ake. **19** Makĩmooria atĩrĩ, “Ŭyũ nĩ mwana wanyu? Ŭyũ nĩwe mũroiga aaciario arĩ mũtumumu? Rĩu ahotete atĩa kuona?” **20** Nao aciari ake magĩcookia atĩrĩ, “Ithuĩ tũũ nĩ mwana witũ na tũũ aaciario arĩ mũtumumu. **21** No ũrĩa ahotete kuona, kana ũrĩa ũmũhingũrĩre maitho make, ithuĩ tũtũ. Mũũriei nĩ mũgima, nĩekwĩyarĩrĩria.” **22** Aciari ake moigire ũguo nĩ ũndũ wa gwĩtigira Ayahudi, nĩgũkorwo Ayahudi nĩmarĩkitie gũtua atĩ mũndũ o wothē ũngĩuga atĩ Jesũ nĩwe Kristũ nĩgũũkio nja ya thunagogi. **23** Nĩkio aciari ake moigire atĩrĩ, “Nĩ mũgima; mũũriei.” **24** Magĩta mũndũ ũcio warĩ mũtumumu hĩndĩ ya keerĩ. Makimwĩra atĩrĩ, “Gocithia Ngai. Nĩtũũ mũndũ ũyũ nĩ mwĩhia.” **25** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ nĩndũũ kana nĩ mwĩhia kana ti mwĩhia. No njũũ ũndũ ũyũ ũmwe; ndĩraarĩ mũtumumu na rĩu nĩndirona!” **26** Nĩngĩ makimũuria atĩrĩ, “Agwĩkire atĩa? Akũhingũrĩre maitho atĩa?” **27** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩndamwĩra ũhoru o rĩu na inyuĩ mũtinathĩkĩrĩria. Mũrenda kũũga rĩngĩ nĩkĩ? O na inyuĩ nĩmũkwenda gũtuĩka arutwo ake?” **28** Nao makimũruma, makimwĩra atĩrĩ, “Wee ũrĩ mũrutwo wa mũndũ ũyũ! Ithuĩ tũrĩ arutwo a Musa!” **29** Ithuĩ nĩtũũ atĩ Ngai nĩarĩrie Musa, no ha ũhoru wa mũndũ ũyũ-rĩ, tũtũũ o na kũria oimite.” **30** Nake mũndũ ũcio akĩmacookeria atĩrĩ, “Kai ũcio nĩ ũrĩrũ-i! Inyuĩ mũtũtũ kũria oimite, na nĩwe ũhingũrĩre maitho. **31** Nĩtũũ atĩ Ngai ndathĩkagĩrĩria andũ ehia. Athĩkagĩrĩria mũndũ ũrĩa ũrĩ na ũngai na ũrĩa wĩkaga wendi wake. **32**

Gütiri mündü üri waigua ühoro wa mündü ühingürütwo maitho aciaritwo ari mütumumu. (aiñon g165) 33 Korwo mündü üyü ndoimite küri Ngai ndari ündü anghota gwika.” 34 Igürü ría ühoro ücio magicookia atiri, “Wee waciariwo üri na mehia. Üngikigeria atia gütüruta!” Nao makimükiania na küu nja. 35 Jesü niaiguire atí nimaikítie mündü ücio nja, na riria aamuonire akimüria atiri, “Wee niwítikítie Mürü wa Mündü?” 36 Nake mündü ücio akimüria atiri, “Müthuuri üyü, ücio nîwe ü? Njüira, nigeetha ndimwítikie.” 37 Nake Jesü akiuga atiri, “Rüu nümuonete; nîwe üyü üraaria nawe.” 38 Nake mündü ücio akiuga atiri, “Mwathani, nîndetikia,” na akimüthathaiya. 39 Ningi Jesü akiuga atiri, “Njükitie gükü thi nî ündü wa gütuanira ciira, nigeetha ari atumumu mahote kuona, nao ari onaga matuikie atumumu.” 40 Afarisai amwe ari maarí nake makiigua akiuga üguo, nao makimüria atiri, “Ati atia? O na ithuü türi atumumu?” 41 Nake Jesü akimacookeria atiri, “Müngiri atumumu-rí, mütingiri na mehia; no rüu tondü muugaga atí nîmuonaga-rí, mügükara o na wíhia wanyu.”

10 “Ngümwira atiri na ma, mündü üria ütatoonyaga gicegü kia ng’ondü agereire kihingo-iní, no akahaiçira handü hangí-rí, ücio nî müci na nî mütunyani. 2 Mündü üria ütatoonyaga na kihingo nîwe müriithi wa ng’ondü ciakie. 3 Mürangiri niamühinguragira kihingo, nacio ng’ondü niithikagírria mügambo wake. Eetaga ng’ondü ciakie na maríitwa, na agaciunmagaria. 4 Aarikia kuumia iria iri ciakie ciothe-rí, acitongoragia, nacio ng’ondü ciakie ikamürümírria, tondü nícíü mügambo wake. 5 No itiri hîndi ingírümírria mügeni; üria küri nî atí nîikümüríra, tondü itíü mügambo wa mügeni.” 6 Jesü aahüthirire ngerekano iyo, no matiigana gütaiürwo nî üria aameeraga. 7 Nî ündü ücio Jesü akiuga o ringí atiri, “Ngümwira atiri na ma, Nî nî nî kihingo kia ng’ondü. 8 Ari atie mookire mbere yakwa maarí aici na atunyani, no ng’ondü itigana kumathikírria. 9 Nî nî nî kihingo; üria wothé ütatoonyagira hari nî niakahonoka. Agaatoonyaga na akoima, na onage gía küria. 10 Müci okaga tu nigeetha aye, na orage, na anange; nî njükite nîguo magíe na muoyo, na magíe nago küna. 11 “Nî nî nî müriithi üria mwega. Müriithi üria mwega arutaga muoyo wake nî ündü wa ng’ondü. 12 Müriithi wa mücaara tiwe müriithi üria mwene ng’ondü. Nî ündü ücio riria ona njüü igüka, atiganagírria ng’ondü, akoora. Hîndi iyo nayo njüü igatharíkira rüuru, íkarühurunja. 13 Mündü ücio oraga tondü we nî wa kwandíko, na ndarümbüyanaga na ühoro wa ng’ondü. 14 “Nî nî nî müriithi üria mwega; nînjüü ng’ondü ciakwa, nacio ng’ondü ciakwa nîcinjüü, 15 o ta üria Baba anjüü, na nî ngamenya Baba, na nîndutite muoyo wakwa nî ündü wa ng’ondü. 16 Ndí na ng’ondü ingí iria itari cia gicegü giki. No nginya o nacio ndicirehe. O nacio niigathikírria mügambo wakwa, na gugaakorwo na rüuru rümwe, na müriithi ümwe. 17 Gítümi kía Baba künyenda nî ündü nîndutite muoyo wakwa nigeetha njooke ndíwoe ringí. 18 Gütiri mündü üngündunya guo, no nî ngüüruta na kwiyendera. Ndí na ühоти

wa küüruta, o na ühotti wa küwoya ringí. Watho üyü ndaamükirire kuuma küri Baba.” 19 Maigua ciugo icio, Ayahudi makiamükana o ringí. 20 Aingí ao makiuga atiri, “Mündü üyü ari na ndaimono na akagürüka. Mükümüthikírria niki?” 21 No angí makiuga atiri, “Íno ti miario ya mündü üri na ndaimono. Ndaimono no íhingüre maitho ma mütumumu?” 22 Ningi gükigía na Giathi gia Kwamürwo küu Jerusalem. Kwari kimeria kía heho, 23 nake Jesü aari hekarü-iní agiceraceera githaku-iní gia Solomoni. 24 Nao Ayahudi makimürigicírria makimwira atiri, “Ügütüura ütügíte na nganja nginya rí? Angikorwo nîwe Kristü-rí, twíre ütekühitha.” 25 Nake Jesü akimacookeria atiri, “Nîndimwürite, no mütiitikigia. Ciama iria ningaga na ríitwa ría Baba nîcinjaragírria, 26 no inyü mütiitikigia tondü mütiri ng’ondü ciakwa. 27 Ng’ondü ciakwa niithikagírria mügambo wakwa; nîndícíü, nacio nîcinümagírria. 28 Nîndiciheaga muoyo wa tene na tene, na gütiri hîndi ikoora; gütiri mündü o na ümwe üngicigütha kuuma moko-iní makwa. (aiñon g165, aiñonis g166) 29 Baba üria waheire cio, nî münene küri othe; gütiri mündü üngicigütha kuuma moko-iní ma Baba. 30 Nî na Baba türi ümwe.” 31 O ringí Ayahudi makíoya mahiga nîguo mamühüire namo nyuguto, 32 nake Jesü akimeera atiri, “Nîndimüonete ciama nyingí nene kuuma küri Baba. Nî kía kîrikü gíacio mürenda küühürira na mahiga nyuguto?” 33 Nao Ayahudi makimacookeria atiri, “Tütirakühüura na mahiga nyuguto nî ündü wa o na kímwe gíacio, no nî ündü wa kúruma Ngai, tondü wíitue Ngai na wee üri o mündü.” 34 Nake Jesü akimacookeria atiri, “Githi gütíandikítwo Watho-iní wanyu atiri, ‘Ndoigire inyü müri ngai?’ 35 Angikorwo aamete ‘ngai’, o acio kiugo kía Ngai gíokire küri o, (na Maandiko matheru matingíaga kühingio) 36 í mündü üria Baba aamüire ari wake küna na akimütüma gükü thi, ühoro wake nî atia? Müragüthitanga niki atí nîndaruma Ngai tondü nîndoiga, ‘Ndí Mürü wa Ngai?’ 37 Ingíaga gwika üria Baba ekaga mütikanjítikie. 38 No o na ingüka üria ekaga-rí, o na gütüka mütinjítikíte, itíkiai ciama icio, nîguo mümenye na mütaükirwo atí Baba ari thíiní wakwa, na nî ndí thíiní wa Baba.” 39 Na o ringí makigeria kümünýiita, nowe akííhonokia kuuma moko-iní mao. 40 Ningi Jesü agícoka mürimo üria üngí wa Jorodani, haria Johana aabatithanagírria matukü-iní ma mbere. Agikara küu, 41 nao andü aingí magüka küri we. Nao makiuga atiri, “O na gütüka Johana ndari kía aaringire, ühoro üria wothé Johana oigire ükoní mündü üyü warí wa ma.” 42 Na andü aingí a küu magítikia Jesü.

11 Na riri, kwari na mündü wetagwo Lazaro, nake aari müüraru. Aari wa Bethania, itüura ría Mariamu na mwarí wa nyina Maritha. 2 Mariamu üyü nowe waitírrie Mwathani maguta manungi wega na akimügírria nyariri na njüiri yake, na aari mwarí wa nyina na Lazaro ücio warí müüraru. 3 Nî ündü ücio aari acio a nyina magítümaníra Jesü akerwo atiri, “Mwathani, üria wendete nîmüüraru.” 4 Riria Jesü aigüre ühoro ücio, akiuga atiri, “Ndwari íno ndiküríkíria na gíkuu. Aca, nî ya kügocithia Ngai,

nigeetha Mürü wa Ngai agoocithio niyo.” 5 Jesu niendete Maritha na mwarĩ wa nyina, o na Lazaro. 6 No o na thutha wa kũgua atĩ Lazaro aarĩ mũrũaru-rĩ, aikarire kũu aarĩ mĩthenya ینگĩ یرĩ. 7 Agĩcooka akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Nĩtũcookei Judea.” 8 Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “No rĩrĩ Rabiĩ, o rĩu ica ikũhĩ Ayahudi marageragia gũkũhũra na mahiga nyuguto, na rĩu ndera gũcooka kuo?” 9 Nake Jesu akĩmacookeria atĩrĩ, “Gĩthĩ mũthenya tĩ wa mathaa ikũni na meeri? Mũndũ ũrĩa ũthĩiagia mũthenya ndangĩhĩngwo, nĩgũkorwo onaga na ũtheri wa gũkũ thĩ. 10 Ahĩngagwo rĩrĩa egũthĩĩ ũtũkũ, nĩ ũndũ ndarĩ na ũtheri.” 11 Aarĩkia kuuga ũguo, agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Mũrata wĩthĩ Lazaro niakomete; no nĩngũthĩĩ kũu ngamũkĩrie.” 12 Arutwo ake makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, akorwo nĩ gũkoma akomete-rĩ, nĩekũhona.” 13 Jesu aaragia ũhoru wa gĩkuũ giake, no arutwo ake mecirragia aaragia ũhoru wa toro wa ndũire. 14 Nĩ ũndũ ũcio akĩmeera na njĩra ینگĩtaũka, atĩrĩ, “Lazaro nĩmũkuũ, 15 no nĩ ũndũ wanyu nĩngenete nĩgũkorwo ndiraarĩ kuo, nĩgeetha mwĩtikie. No rĩrĩ, nĩtũthĩĩ kũrĩ we.” 16 Nake Toma (ũrĩa wetagwo Wa-mahatha) akĩra arutwo arĩa angĩ atĩrĩ, “Nĩtũthĩĩ o na ithuĩ, tũgakuanire nake.” 17 Jesu aakinya-rĩ, agĩkora Lazaro nĩaniĩnĩte mĩthenya ینا thĩĩnĩ wa mbĩrĩa. 18 Na rĩrĩ, itũũra rĩa Bethania rĩtikinyĩtie kilomita ithatũ kuuma Jerusalem, 19 nao Ayahudi aingĩ nĩmũkĩte kũu kwa Maritha na Mariamu kũmomĩrĩa nĩ ũndũ wa gũkuĩrwo nĩ mũrũ wa nyina wao. 20 Rĩrĩa Maritha aigũire atĩ Jesu nĩarooka, akũma, agĩthĩĩ kũmũtũnga, no Mariamu agĩkara kũu mũcĩ. 21 Maritha akĩra Jesu atĩrĩ, “Mwathani ینگĩraarĩ gũkũ-rĩ, mũrũ wa maitũ ndangĩrakuire. 22 No rĩrĩ, nĩnjũũ atĩ o na rĩu Ngai nĩegũkũhe o kĩrĩa gĩothe ینگĩhooya.” 23 Nake Jesu akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa maitũguo nĩekũrĩũka.” Nake Maritha akĩmũcookeria atĩrĩ, 24 “Nĩnjũũ niakariũka hĩndĩ ya iriũkĩro mũthenya wa mũthia.” 25 Nake Jesu akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩĩ nĩ nĩ kũrĩũka na nĩ nĩ muoyo. Nake ũrĩa wothĩ ینگĩtikĩtie, o na aakua, niagatũũra muoyo; 26 nake ũrĩa wothĩ ũtũũraga muoyo na nĩanjĩtikĩtie, ndarĩ hĩndĩ agaakua. Wee nĩwĩtikĩtie ũguo?” (aĩon g165) 27 Nake Maritha akĩmwĩra atĩrĩ, “ĩ Mwathani, nĩnjĩtikĩtie atĩ wee nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ngai, ũrĩa wĩrĩtuo nĩagooka gũkũ thĩ.” 28 Nake aarĩkia kuuga ũguo, agĩcooka agĩthĩĩ agĩta mwarĩ wa nyina Mariamu keetheri-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani arĩ gũkũ na nĩarakũũria.” 29 Rĩrĩa Mariamu aigũire ũguo, akĩrũgũma na ihenyia agĩthĩĩ kũrĩ we. 30 Na hĩndĩ iyo Jesu ndaakoretwo atoonyetĩ itũũra, no aarĩ o harĩa Maritha aamũtũngĩte. 31 Rĩrĩa Ayahudi acio maarĩ na Mariamu kũu nyũmba makĩmũmĩrĩa monire ũrĩa okira na ihenyia oimĩre nja, makĩmũrũmĩrĩa, magĩciĩria atĩ aathĩiagia mbĩrĩa-inĩ akarĩĩre ho. 32 Hĩndĩ یرĩa Mariamu aakinyire harĩa Jesu aarĩ na akĩmuona, akĩgũa thĩ magũrũ-inĩ make, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ینگĩraarĩ gũkũ, mũrũ wa maitũ ndangĩrakuire.” 33 Hĩndĩ یرĩa Jesu aamuonire akĩrĩra, na Ayahudi arĩa mokĩte hamwe nake o nao makĩrĩra-rĩ, agĩcaaya mũno roho-inĩ thĩĩnĩ na agĩtangĩka ngoro. 34 Akĩmooria atĩrĩ, “Mũmũgĩte ha?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, ũka wone.” 35 Jesu akĩrĩra. 36 Nao Ayahudi makiuga atĩrĩ, “Onei ũrĩa aramwendete!” 37 No

amwe ao makĩũrania atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ũrahĩngĩrĩre mĩtũmũmu maithe-rĩ, ndangĩrahotĩre kũgĩria akue?” 38 Nake Jesu, o rĩngĩ acaaitĩ mũno, agĩthĩĩ mbĩrĩa-inĩ. Mbĩrĩa iyo yarĩ ngurunga na yahĩngĩtuo na ihiga. 39 Nake Jesu akĩmeera atĩrĩ, “Eheriaĩ ihiga.” No Maritha, mwarĩ wa nyina na mũndũ ũcio wakuĩte, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, rĩu nĩmũnũngu nĩ ũndũ nĩaniĩnĩte mĩthenya ینa ho.” 40 Nake Jesu akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩthĩ ndĩkwĩrĩre atĩ wetĩkia nĩũkuona rĩrĩa wa Ngai?” 41 Nĩ ũndũ ũcio makĩeheria ihiga. Jesu agĩcooka agĩtiira maithe, akiuga atĩrĩ, “Baba, nĩndagũcookeria ngaatho nĩ ũndũ nĩnjũguaga. 42 Nĩnjũũ atĩ nĩnjũguaga hĩndĩ ciothe, no ndoiga ũguo nĩ ũndũ wa andũ aya marũgamĩte haha, nĩguo metĩkie atĩ nĩwe wandũmĩre.” 43 Jesu aarĩkia kuuga ũguo, akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Lazaro, uma!” 44 Nake mũndũ ũcio warĩ mũkuũ akũma, ohetwo na ndaamĩ cia gatani moko na magũrũ, na akarĩgĩciĩrio taama ũthĩũ. Jesu akĩmeera atĩrĩ, “Muohoreĩ mataama macio ma mbĩrĩa, mũreke athĩ.” 45 Nĩ ũndũ ũcio Ayahudi aingĩ arĩa mokĩte gũceerera Mariamu, moona ũrĩa Jesu eekire, makĩmwĩtikia. 46 No amwe ao magĩthĩĩ kũrĩ Afarisai, makĩmeera ũrĩa Jesu ekĩte. 47 Hĩndĩ iyo athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa anene hamwe na Afarisai magĩta Kĩama. Makĩũrania atĩrĩ, “Nĩ kũ tũreka? Onei ũrĩa mũndũ ũyũ araringa ciama nyingĩ. 48 Twareka athĩ na mbere ũguo, andũ othe nĩmekũmwĩtikia, nao Aroma moke meyoere hekarũ iitũ, o na rĩrĩrĩ rwiitũ.” 49 Hĩndĩ iyo ũmwe wao wetagwo Kaiafa, ũrĩa warĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai mũnene mwaka ũcio, akiuga atĩrĩ, “Inyũĩ mũtĩrĩ ũndũ mũũ o na atĩa! 50 Inyũĩ mũtĩũ atĩ nĩ kaba mũndũ ũmwe akue nĩ ũndũ wa kĩrĩndĩ, handũ ha rĩrĩrĩ ruothe rũthĩre.” 51 ũndũ ũcio ndaarĩre etaarĩte we mwene, no aarathĩre ũguo arĩ ta mũthĩnjĩrĩ-Ngai mũnene wa mwaka ũcio, atĩ Jesu niagakuĩra rĩrĩrĩ rwa Ayahudi, 52 na to rĩrĩrĩ rĩu rwiiki, no o na nĩngĩ akue nĩ ũndũ wa ciana cia Ngai یرĩa ciahurunjũkĩte, nĩgeetha acicookanĩrĩre atũme ituĩke kĩndũ kĩmwe. 53 nĩ ũndũ ũcio kuuma mũthenya ũcio magĩciĩrĩa kũmũũraga. 54 Nĩ ũndũ ũcio Jesu ndaacookĩre gũthĩĩ akĩonĩhanagia kũrĩ Ayahudi. Handũ ha ũguo, akĩehera agĩthĩĩ kũndũ kwari hakuĩ na werũ, gatũũra geetagwo Efiraimu, agĩkara kuo na arutwo ake. 55 Na rĩrĩa Bathaka ya Ayahudi yakuhĩrĩrĩre, andũ aingĩ makĩambata kuuma matũũra-inĩ, magĩthĩĩ Jerusalem nĩ ũndũ wa igongona rĩa gwĩtheria Bathaka itanakinya. 56 Andũ acio magĩikara magĩcaragia Jesu, na rĩrĩa maarũngĩĩ nja ya hekarũ, makĩũrania atĩrĩ, “Mũgĩciĩria atĩa? Kai hĩhi ategũũka Giathĩ-inĩ?” 57 No athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa anene na Afarisai nĩmarutĩte watho atĩ mũndũ o wothĩ ینگĩamenyire harĩa Jesu aarĩ, amarehere ũhoru nĩgeetha mamũnyĩite.

12 Mĩthenya itandatũ mbere ya Giathĩ kĩa Bathaka gũkinya, Jesu agĩthĩĩ Bethania, kũrĩa Lazaro ũrĩa aariũkĩtie aatũũraga. 2 Nĩ kwarugĩrwo irio cia hwaĩ-inĩ nĩ ũndũ wa Jesu. Maritha nĩwe watungataga, nake Lazaro aarĩ ũmwe wa arĩa maikarĩte metha-inĩ na Jesu. 3 Nake Mariamu akĩoya cuba ya maguta manungi wegga na ma goro mũno, akĩhaka Jesu magũrũ, agĩcooka akĩmũgĩria na njuĩrĩ yake. Nayo nyũmba ikĩiyũra

mūtārāko mwegwa wa maguta macio. **4** No mūrutwo ūmwe wa Jesū wetagwo Judasi Isikariota, ūria wacookire kumūkunyaŋira, akiregana na ūndū ūcio, akiuga atirī, **5** “Niki kīragiririe maguta macio mendio na mbeeca icio iheo athiini? Nīmaraiganite mūcaara wa mwaka mūgima.” **6** Ndoigire ūguo nī ūndū wa gūcaira athiini, no oigire ūguo nī ūndū aarī mūici, tondū nīwe wakuuaga mūhuko wa mbeeca, na nīaiyaga imwe akahūthira we mwene. **7** Nake Jesū agicookia atirī, “Tiganai nake, araigite maguta macio nī ūndū wa mūthenya ūria ngaathikwo. **8** Athiini mūrī nao hīndī ciothe, no nī mūtirikoragwo na nī hīndī ciothe.” **9** Ihinda-inī o rīu gīkundi kīnene kīa Ayahudi gīkimenya atī Jesū aarī kīu na gīgūka, na gītikiro nī ūndū wa Jesū tu, no ningī nīgeetha kīone o na Lazaro ūcio aariūkītie kuuma kūrī ariā akuū. **10** Nī ūndū ūcio athīnjiri-Ngai ariā anene magithugunda kūūraga Lazaro o nake, **11** nīgūkorwo nī ūndū wake Ayahudi aingī nīmathiiaa kūrī Jesū na makamwītikia. **12** Mūthenya ūcio ūngī andū aingī ariā mokite nī ūndū wa Giathi kīu makīguwa atī Jesū aarī njīra-inī agithiī Jerusalemu. **13** Magīkuua mīkindū, magithiī namo kumūtūnga, makianagīrira atirī, “Hosana!” “Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūria ūgūka na rīitwa rīa Mwathani!” “Kūrathimwo-rī, nī Mūthamaki wa Iisraeli!” **14** Nake Jesū akiona njaū ya ndigiri, akīmīkarīra, o ta ūria kwandikītwo atirī, **15** “Tiga gwtīgira, wee Mwari wa Zayuni; ta rora, mūthamaki waku nīarooka, aikariire njaū ya ndigiri.” **16** Arutwo ake matiambite gūtaūkīrwo nī gītūmi kīa maūdū macio. No Jesū aarīka kūgocithio nīguo maataūkīrwo atī maūdū macio maandikītwo nī ūndū wake, na atī ūguo noguo maamwīkite. **17** Nakō gīkundi kīa andū kīria kīari nake rīria eetire Lazaro oime mbīrira-inī na akīmūriūkīa kuuma kūrī ariā akuū gīgithiī na mbere kūmemerekia ūhorō ūcio. **18** Andū aingī magīka gūtūnga Jesū nī ūndū nīmaiguīte atī nīaringite kīama kīu. **19** Nī ūndū ūcio Afarisai makīrana atirī, “Ta kīonei tūtiri ūndū tūreeka. Onei ūria andū othe mamūrūmīre!” **20** Na rīrī, nī kwari na Ayunani gatagati-inī ka ariā maathiite gūthathaiya Ngai Giathi-inī kīu. **21** Nao magīka kūrī Filipu, ūria woimite itūūra rīa Bethisaida kīu Galili, mari na ihooya, makīmwiira atirī, “Mūthuuri ūyū, no twende kuona Jesū.” **22** Nake Filipu agithiī akīra Anderea ūhorō ūcio, nao eerī magithiī makīra Jesū. **23** Nake Jesū akīmacookeria atirī, “Ihinda nīrikinyu Mūrū wa Mūdū agocithio. **24** Ngūmwīra atirī na ma, tiga hīndī ya ngano yambire kīgūa tīri-inī ikue-rī, itūūra irī ilki. No īngīkua, nīciaraga maciaro maingī. **25** Mūdū ūria wendete muoyo wake nīakoowro nīguo, na mūdū ūria ūthūire muoyo wake arī gūkū thī, nīakaūtūūra nginya muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **26** Ūria wothē ūndungatagira no nginya anūmīre, nīgeetha harīa ndī o nayo ndungata yakwa īgaakorwo ho. Ūria ūndungatagira-rī, nake Baba nīarīmūtīaga. **27** “Rīu ngoro yakwa nīratangika, na nī ngūkiuga atia? Njuge, ‘Baba honokia harī ihinda rīrī?’ Aca, gītūmi gīkī nikīo gītūmite nginyie ihinda rīrī. **28** Baba, gocithia rīitwa riaku!” Hīndī iyo mūgambo ūkīuma igūrū ūkiuga atirī, “Nīndirīgocithie na no ngūrīgocithia o rīngī.” **29** Nakō gīkundi kīa andū

kīria kīari ho na gīkīguwa ūguo, gīkiuga atī mūgambo ūcio nīwarurumaga; nao ariā angī makiuga atī nī mūrāika wamwariira. **30** Nake Jesū akīmeera atirī, “Mūgambo ūcio ndūnaaria nī ūndū wakwa, no waria nī ūndū wanyu. **31** Hīndī nī nginyu thī īno itūirwo ciira; nake mūnene wa thī īno nīekūngatwo. **32** No nī ndaarīka kūhaicio igūrū kuuma thī, nīngaguucīrīria andū othe harī nīi.” **33** Oigire ūguo nīgeetha onanie gīkū kīria agaaku. **34** Gīkundi kīu gīkiuga atirī, “Nītūigūite kuuma Watho-inī atī Kristū egūtūura tene na tene, nī ūndū ūcio-rī, nī atia ūguo woiga atī ‘Mūrū wa Mūdū no nginya ahaicio igūrū?’ Ūcio ‘Mūrū wa Mūdū’ nūi?” (aiōn g165) **35** Nake Jesū akīmeera atirī, “Nīmūgūkorwo na ūtheri ihinda rīngī inini. Thiagai rīria mūrī na ūtheri, nduma itanamūtumanīra. Mūdū ūria ūthiiaa na nduma ndamenyaga kūrīa arathiī. **36** Mwīhokagei ūtheri hīndī irīa mūrī naguo, nīgeetha mūtūike ciana cia ūtheri.” Nake Jesū aarīka kwaria, akīmeetha, agūthiira. **37** O na thuutha wa Jesū kūringa ciana icio ciothe makīonaga-rī, matiigana kumwītikia. **38** Ūndū ūcio warī wa kūhingia kiugo kīa Isaia ūria mūnabī kīria kīūragia atirī: “Mwathani, nūi wītikitie ūhorō witū, nakuo guoko kwa Mwathani kūgūūriiro ū?” **39** Nī ūndū ūcio matingīetikīrie, nī tondū Isaia nīoigite handū hangī atirī: **40** “Nīamatūite atumumu, na akoomia ngoro ciao, nīgeetha matikoone na maitho mao, kana mataūkīrwo ngoro-inī ciao, o na kana magarūrūke, na nī ndīmahonie.” **41** Isaia oigire ūguo nī ūndū nīooneete riiri wa Jesū, na akīaria ūhorō wake. **42** No o na gūtariī o ūguo, aingī o na gatagati ka atongoria a Ayahudi nīmamwītikiire. No nī ūndū wa Afarisai, matingīoimbūire wītikiio wao nī gwtīgira matikaingatwo thunagogi; **43** nīgūkorwo nīmendete kūgocoo nī andū gūkīra kūgocoo nī Ngai. **44** Jesū agicooka akianīra na mūgambo mūnene, akiuga atirī, “Mūdū ūria ūnjitīkītie, to nī nyiki etikītie, no etikītie o na ūria wandūmire. **45** Hīndī irīa mūdū ūcio andora, onaga ūria wandūmire. **46** Nī njūkite gūkū thī ndī ūtheri, nīgeetha gūtīkagie o na ūmwe ūnjitīkītie ūngikara nduma-inī. **47** “Ha ūhorō wa mūdū ūria ūguaga ūhorō wakwa no akaaga kūūhingia, ndikūmūtūira ciira; nīgūkorwo ndikire gūtūira andū a thī ciira, no ndokire kūmahonokia. **48** Mūtuanīri ciira arī ho, harī mūdū ūria ūndegaga na akaaga gwtīkīra ciugo ciakwa; kiugo kīu ndaarīrie nikīo gīkaamūtūira ciira mūthenya wa mūthia. **49** Nīgūkorwo ndiarīrie ndīrīte nīi mwene, no Baba ūria wandūmire nīwe wanjathire ūria īngiuga, na ūria īngiaria. **50** Nīnjūū atī rīathani riake rīkinyagia mūdū muoyo-inī wa tene na tene. Nī ūndū ūcio ūhorō ūria wothē njaragia no ūria Baba anjīrīte njarie.” (aiōnios g166)

13 Na rīrī, gwtīgīte o hanini Giathi kīa Bathaka gīkinye. Jesū nīamenyete atī ihinda riake rīa kuuma gūkū thī athiī kūrī Ithe nīriakinyīte. Na tondū nīendete ariā maari ake gūkū thī, akīmoonīa ūria aamendete nginya kīrīkīrio. **2** Na rīria maarīaga irio cia hwa-inī, Mūcukani nīarikītie gwīkīra ngoro-inī ya Judasi Isikariota, mūrū wa Simoni, mecīria na gūkunyaŋira Jesū, **3** Jesū nīamenyete atī Ithe nīamūheete ūhoti wa

maündu mothe, na ati oimite kuri Ngai, na acookaga kuri o Ngai; 4 ni undu ucio Jesu agiukira, akiuma hau maaragiira, akiruta nguo yake ya iguri, akiya tauri, akioha njohero. 5 Thuutha wa uguo, agitiira maa kira-ini na akiambirira guthambia arutwo ake nyariri, akimagiraga na tauri iyo eyohete njohero. 6 Na aakinya hari Simoni Petero, Petero akimuria ati, "Hi, Mwathani, wee niwe uguthambia nyariri?" 7 Jesu akimucokeria ati, "Ndungimenya uria ndireka riu, no thuutha-ini nimirinya." 8 Petero akimwira ati, "Aca, wee nduri hinda ingithambia nyariri ciakwa." Jesu akimucokeria ati, "Itangithambia, ndungigia ngwataniro na ni." (aiōn g165) 9 Simoni Petero akimucokeria ati, "Mwathani, ndugaathambie o nyariri ciiki, no githambie moko o na mwele!" 10 Jesu akimucokeria ati, "Mundu wihambite mwiri abatairo ni gwithamba o nyariri ciiki; mwiri wake wotha ni mutheru. Na inyu muri atheru, o na gutuika ti inyuotha." 11 Nigukorwo niamenyete uria ukamukunya, na niko oigire ati ti othe maar atheru. 12 Aarikia kumathambia nyariri, akithumba nguo yake ya iguri, na agicooka haria aikarite. Akimooria ati, "Nimwatakirwo ni uguo ndamwika? 13 Munjita 'Murutani' na 'Mwathani' na uguo ngu kuri, nigukorwo uguo ngu ndi. 14 Na riri, kuona ati Ni, Mwathani na Murutani wanyu, nindamuthambia nyariri-ri, o na inyu nimwagiriirwo muthambanagie nyariri mundu na uria ung. 15 Nindamuonia kionereria ngu mwikage o ta uguo ndamwika. 16 Ngumwira ati na ma, gutiri ndugata nene gukira mwathi wayo, kana mutumwo agakira uria umutumite. 17 Kuona ati riu nimumenyete maundu maya, nimirathimawo mwameka. 18 "Ndiraaria uhoro wanyu inyuotha; ninjui ari thaurite. No uhoro uy ni wa kuhingia maandiko maria moigite ati, 'O uria tufitanagira irio nake niangarurukite.' 19 "Ndiramwira maundu maya riu matanekika, nigeetha hinda iria marikika murinjitikia ati ni ni ni we. 20 Ngumwira ati na ma, uria wotha wamukagira mundu uria ndumite ni ni mwe aamukagira; na uria wotha unyamukagira, aamukagira uria wandumire." 21 Jesu aarikia kuuga uguo, agitangika ngoro na akiumbura ati, "Ngumwira ati na ma, umwe wanyu niekungunya." 22 Nao arutwo ake makambirira kiorana marigitwo nuu gatagati-ini kio aaragia uhoro wake. 23 Umwe wao, murutwo uria Jesu endete, aikarite thi etiiranite na Jesu. 24 Nake Simoni Petero akiheneria murutwo ucio, akimwira ati, "Ta murie araaria uhoro wa u." 25 Nake murutwo ucio, agitiirania na Jesu na akimuria ati, "Mwathani, ucio nuu uraaria uhoro wake?" 26 Jesu agicooka ati, "Ni uria nguhe kienyu giki ka mugate ndaarikia gugitobokia thubu-ini." Na aarikia gutobokia kienyu kia mugate thubu-ini, agikihe Judasi Isakariota muru wa Simoni. 27 Judasi aarikia kuria mugate ucio, Mucukani akimuingira. Nake Jesu akimwira ati, "Uria ukiri gwika-ri, ika narua." 28 No gutiri o na umwe wari metha-ini watakirwo ni gitumi kia Jesu kumwira uguo. 29 Na tondu Judasi niwe waigaga mbeeca-ri, amwe magiirira Jesu aamwira agure kiria kiabataranite ni undu wa Giathi, kana aheane kindu ni undu wa ari

athini. 30 Nake Judasi aarikia kwamukira mugate ucio, akiuma nja. Na kwarit utuku. 31 Na Judasi aarikia guthi, Jesu akiuga ati, "Riu Muru wa Mundu niagocithio, nake Ngai niagocithio ari thini wake. 32 Angikorwo Ngai niagocithio thini wake, Ngai niekugocithia Muriu ari thini wake mwene, na amugocithie o narua. 33 "Ciana ciakwa, ngukorwo na inyu o gwa kahinda kanini. Nimukanjaria, na o ta uria ndeerire Ayahudi, no taguo ngumwira: Kuria ndirathi, inyu muingihota guka. 34 "Ngumuhe riathani rieru: Endanagai mundu na uria ung. O ta uria ndimwendete, o na inyu no nginya mwendanage mundu na uria ung. 35 Undu uy ngu urimenyithagia andu othe ati muri arutwo akwa, mungendana mundu na uria ung." 36 Simoni Petero akimuria ati, "Mwathani ni ku uguthi?" Nake Jesu akimucokeria ati, "Kuria nguthi, muingihota kunimirira riu, no nimirinimirira thuutha-ini." 37 Petero akimuria ati, "Mwathani ni ki kingigiria ngurumirire riu? Ni nunguruta muoyo wakwa ni undu waku." 38 Nake Jesu akimucokeria ati, "Ati no urute muoyo waku ni undu wakwa? Ngukwira ati na ma, nguku itanakuga, niuringaana maita matatu!

14 "Mutigatange ngoro, mwihokei Ngai; o na ni munjihoke. 2 Thini wa nyumba ya Baba kuri na ciikaro nyingi; gutangiri uguo ingiri kumwira. Ninguthi kuo kumuthondekera handu. 3 Na ndathi na ndamuthondekera handu-ri, ningacooka ndimugire nigeetha o na inyu mikoragwo haria ndi. 4 Njira ya kuria ndirathi inyu nimumui. 5 Nake Toma akimwira ati, "Mwathani, ithu tuii kuria uguthi, ni undu ucio-ri, njira tungikimimenya atia?" 6 Nake Jesu akimucokeria ati, "Ni ni ni njira, na ni ni uhoro uria wa ma, na ni ni muoyo. Gutiri mundu ukinyaga kuri Baba atagereire har ni. 7 Korwo nimumenyete kuna, no mumenye Baba o nake. Kuuma riu, nimumui na ni muonetel!" 8 Filipo akimwira ati, "Mwathani, tuonie Baba na ithu nitukigania." 9 Nake Jesu akimucokeria ati, "Filipo, nduri wamenya o na thuutha wa gukorwo na inyu ihinda iraihu uguo? Mundu uria wotha unyonete nionete Baba. Ungikiuga atia ati, 'Tuonie Baba?' 10 Kai utetikite ati ni ndi thini wa Baba, na ati Baba ari thini wakwa? Ciugo iria ndimwira ti ciakwa ni mwe; no Baba uria uturaga thini wakwa, niwe ururuta wira wake. 11 Nitikiai riria nguuga ati ndi thini wa Baba, nake Baba ari thini wakwa; kana mugitikie ni undu wa uria wa ciana iria ningaga. 12 Ngumwira ati na ma, mundu uria wotha unjitikie, niarika maundu maria njikaga. Na niageka o na maundu manene kuri macio, tond ndirathi kuri Baba. 13 Na uria wotha mukahoya, ningawika thini wa riitwa riakwa, nigeetha Muriu arehere Baba riiri. 14 Mwahooya undu o wotha thini wa riitwa riakwa, nindirwika. 15 "Angikorwo nimumyendete, nimirathikagira uria ndimwathite. 16 Na ni ningooya Baba, nake niakamuhe Muteitha ung aikarage na inyu nginya tene, (aiōn g165) 17 nake niwe Roho uria wa ma. Nao andu a guku thi matingimwikira tond matimuonaga na matimui. No inyu nimumui nigukorwo aturanaga na inyu, na aikaraga thini

wanyu. **18** Ndikūmūtiga ta ciana cia ngoriai, nīngūka kūrī inyuī. **19** Thuutha wa ihinda inyinyi, thī ndīgūcooka kūnyona, no inyuī nīmūriyona. Tondū nīndūraga muoyo, o na inyuī nīmūgūtūra muoyo. **20** Mūthenya ūcio nīmūkamenya atī nī ndī thīnī wa Baba, na inyuī mūrī thīnī wakwa, na nī ndī thīnī wanyu. **21** Ūria wothē ūiguaga maathani makwa na akamaathikira, ūcio nīwe ūnyendete. Nake ūcio ūnyendete nīariendagwo nī Baba, o na nī nīndimwendaga na ndionithanagie kūrī we.” **22** Nake Judasi (no ti Isikariota) akiuga atirī, “No riri Mwathani, nī kī gīgūtūma wionithanie kūrī ithuī na ti kūrī andū a gūkū thī?” **23** Nake Jesū agūcooka atirī, “Mūdū o wothē ūnyendete nīariathikagira ūrutani wakwa. Baba nake nīarimwendaga, na nītūrūkaga kūrī we tūtūranagie nake. **24** Ūria ūtanyendete ndathikagira ūrutani wakwa. Ciugo icio mūiguaga ti ciakwa nī mwene; nī cia Baba ūria wandūmire. **25** “Maūdū maya mothe ndamwarīria tūrī o na inyuī. **26** No riri, we Mūteithia, na nīwe Roho Mūtheru, ūria Baba agaātūma thīnī wa rītwa rīakwa, nīakamūruta maūdū mothe na amūirikanie ūria wothē ndīmwrīte. **27** Thayū nīguo ngūmūtīgira; thayū wakwa nīguo ndaamūhe. Ndikūmūhe thayū ta ūria ūheanagwo nī andū a gūkū thī. Mūtīgatangike ngoro kana mwītīgire. **28** “Inyuī nīmwaigūre njuga atirī, ‘Nīngūthī na nīngacooka njūke kūrī inyuī rīngī.’ Angīkorwo nīmūnyendete-rī, no mūkene tondū ndīrathī kūrī Baba, nīgūkorwo Baba nī mūnene kūrī nī. **29** Ndamwīra maūdū macio o rīu matanekīa nīgeetha rīria magekīa mūgeetikīa. **30** Ndikūmwarīria ūhoru iyū ihinda iraa, nīgūkorwo mūnene wa gūkū thī nīarooka. We ndarī na hinya wa kūnjatha, **31** no andū a gūkū thī no nginya mamenye atī nīnyendete Baba, na atī njikaga o ūria Baba anjathite. “Ūkai rīu; nītūthīi.

15 “Nī nī nī mūthabībū ūria wa ma nake Baba nīwe mūrīmīrī. **2** Rūhonge o ruothe rūrī thīnī wakwa rūtaciara nīarūtemaga akarweheria. Naruo rūhonge o ruothe rūrī rūciara nīarūcehaga nīguo rūciare maciaro maingī makīria. **3** Inyuī o na rīu mūrī atheru nī ūndū wa ūhoru ūria ndīmūheete. **4** Ikaragai thīnī wakwa na nī nīndīrīkaraga thīnī wanyu. Gūtīrī rūhonge rūngīciara maciaro rūrī rwiki; no nginya rūikare thīnī wa mūthabībū. O na inyuī mūtīgīciara maciaro mūtangikara thīnī wakwa. **5** “Nī nī mūthabībū, na inyuī mūrī honge. Mūdū angīkara thīnī wakwa na nī njikare thīnī wake, nīarīciara maciaro maingī; tondū mūtārī hamwe na nī mūtīrī ūndū mūngihota gwīka. **6** Mūdū o wothē angīaga gūkīra thīnī wakwa-rī, atārī o ta rūhonge rūrīa rūteagwo rūkooma; honge icio nīkūnganio ciūnganagio, igaikio mwakī-inī ikahīa. **7** Mūngīkara thīnī wakwa, nacio ciugo ciakwa ciikare thīnī wanyu, hooyai o kīrīa gīothe mūngienda, na nīmūkūheo kīo. **8** Ūndū ūria ūngīgocithia Baba nī atī, mūciara maciaro maingī nīguo mwōnanie mūrī arutwo akwa. **9** “O ta ūria Baba anyendete, ūguo noguo na nī ndīmwendete. Rīu-rī, ikaragai o wendo-inī wakwa. **10** Mūngīathikīra maathani makwa-rī, nīmūrīkaraga wendo-inī wakwa o ta ūria nī njathikīre maathani ma Baba na ngaikara

wendo-inī wake. **11** Ndamwīra maūdū macio nīguo gīkeno gīakwa kīgīe thīnī wanyu, nakīo gīkeno kīanyu gīkinyanire. **12** Rīathani rīakwa nī rīrī: Endanagai inyuī ene, o ta ūria nī ndīmwendete. **13** Gūtīrī mūdū ūrī wendo mūnene kūrī ūyū, atī mūdū no arute muoyo wake nī ūndū wa arata ake. **14** Inyuī mūrī arata akwa, mūngīka ūria ndīmwathite. **15** Ndigūcooka kūmwīta ndungata, tondū ndungata ndīmenyaga ūria mūmiathi areeka; no inyuī ndīmwrīte arata nīgūkorwo maūdū marīa mothe ndīrūtite kuuma kūrī Baba nīndīmūenyithīte. **16** Ti inyuī mwathuurire, no nī nī ndamūthuurire, na ngīmwmūra mūthī mūgīciare maciaro, namo maciaro macio matūūre. Nake Baba nīakamūhe kīrīa gīothe mūkahooa thīnī wa rītwa rīakwa. **17** Rīrī nīrīo rīathani rīakwa: Endanagai. **18** “Andū a thī mangīmūthūra, menyai atī nī nī maambire gūthūra. **19** Korwo mūrī a gūkū thī, andū a thī no mamwende ta mūrī ao. No riri, inyuī mūtīrī a gūkū thī, no nīndīmūthuurite kuuma kūrī andū a thī. Nīkīo andū a thī mamūthūire. **20** Rīrikanai ūhoru ūria ndamwīre atirī, ‘Gūtīrī ndungata nene gūkīra mūmiathi.’ Angīkorwo nī nīmanyariire, o na inyuī nīmakamūnyarira. Angīkorwo nīmathikīre ūrutani wakwa o na wanyu nīmakawathikīra. **21** Nao makaamwīka ūguo nī ūndū wa rītwa rīakwa, nīgūkorwo matīū ūria wandūmire. **22** “Korwo ndiokire ngīmahe ūhoru, matingīamenyire nī ehia. No rīu matirī na kīgwatīo nī ūndū wa mehīa mao. **23** Mūdū ūria ūthūūre, niathūūre Baba o nake. **24** Korwo ndīkite gatagatī-inī kao maūdū marīa matārī meko nī mūdū ūngī matingīamenyire nī ehia. No rīu nīmōnete ciama ici, no no maathūire na magathūra Baba. **25** No nīgeetha kūhingio ūria kwandikīto Watho-inī wao atirī, ‘Nīmathūūre hatārī gītūmī.’ **26** “Hīndī rīa Mūteithia agooka, ūria ngaamūtūmīra kuuma kūrī Baba, na nīwe Roho wa ma ūria uumaga kūrī Baba, we nīakaheana ūira wakwa. **27** Na o na inyuī no nginya mūkaaruta ūira, tondū mūtūūre na nī kuuma o kīambīrīria.

16 “Ndamwīra maūdū macio mothe nīgeetha mūtikanāe gūtiganīria wītīkio. **2** Nīmakamūngata thunagotī-inī; na ūhoru wa ma nī atī, kūrī hīndī igūka rīria mūdū o wothē ūkaamūūraga ageciiragīa atī nī Ngai aratungatīra. **3** Mageekaga maūdū macio nī ūndū matimenyete Baba o na kana makaamenya. **4** Ndamwīra maūdū macio nīgeetha hīndī iyo yakinya mūkaarīkana atī nīndamwīre. Nīamwīre maūdū macio kīambīrīria-inī tondū ndaarī hamwe na inyuī. **5** “Rīu nīngūthī kūrī ūria wandūmire. No gūtīrī o na ūmwe wanyu ūranjūūria atirī, ‘Ūrathī kū?’ **6** Mwaiyūro nī kīeha nī tondū nīndamwīra maūdū macio. **7** No ngūmwīra atirī na ma, nī kwagīrīre nī thī nī ūndū wanyu. Tondū ndaaga gūthī, Mūteithia ndagooka kūrī inyuī. No ndaathī, nīngamūtūma oke kūrī inyuī. **8** Nake oka, nīakaiguithia andū a gūkū thī ūria mahītīte ūhoru-inī wa mehīa, na ūhoru-inī wa ūthingu, o na ūhoru-inī wa ciira. **9** Nīmahītīte ūhoru-inī wa mehīa, nīgūkorwo andū matinjīkītīte; **10** nīmahītīte ūhoru-inī wa ūthingu, nīgūkorwo ndīrathī kūrī Baba kūrīa

mütangicooka kūnyona; **11** na nīmāhītītie ūhoro-ini wa ciira tondū mūnene wa gūkū thī nīārīkītīe gūtūirwo ciira. **12** “Ndi na maündū mangi maingi ma kūmwīra, makīria ya marīa mūngihota kūmīrīria rīu. **13** No rīrī, Roho Mūtheru ūcio wa ma oka, nīakamūtongoria ūhoro-ini ūria wa ma wothē. Ndakaaragia ūhoro wake mwene; akaaragia ūhoro wa maündū marīa aigūite, ningi nīakamwīra ūhoro wa maündū marīa magooka thuutha. **14** Nīakangoocithia nīgūkorwo nīakamūmenyithia ūhoro wakwa ūria arutite kuuma kūrī nīi. **15** Maündū mothe ma Baba nī makwa. Nīkīo ndamwīra atī Roho nīakamūmenyithia ūhoro wakwa ūria arutite kuuma kūrī nīi, mūmenye. **16** “Thuutha wa kahinda kanini mūtīkūnyona ringi na ningi thuutha wa kahinda kanini nīmūkūnyona.” **17** Amwe a arutwo ake makīurania atīrī, “Arenda kuuga atīa rīria aroiga atī, ‘Thuutha wa kahinda kanini mūtīkūnyona ringi na ningi atī thuutha wa kahinda kanini nīmūkūnyona’, ningi atī ‘Tondū ndīrathī kūrī Baba?’” **18** Magithī na mbere kūurania atīrī, “Arenda kuuga atīa rīria aroiga atī, ‘Kahinda kanini?’ Ithuī tūtīramenya ūria aroiga.” **19** Nake Jesū akiona atī nīmendaga kūmūria ūhoro ūcio, nī ūndū ūcio akīmeera atīrī, “Nī kūurania mūrōrania ūria ngwendaga kuuga rīria njugire atī ‘Thuutha wa kahinda kanini mūtīkūnyona ringi, na ningi thuutha wa kahinda kanini nīmūkūnyona’? **20** Ngūmwīra atīrī na ma, mūkaarīra na mūcakae rīria andū a thī marakena. Inyuī mūkanyitwo nī kīeha, no kīeha, kīanyu nīgīkagarūrūka gītūike gīkeno. **21** Mūndū-wa-nja agīara nīakoragwo na ruo tondū hīndi yake nī nginyu; no aarīkia gūciara kaana, akariganīrwo nī ruo nī ūndū wa gūkena nīgūkorwo kaana nī gaciarwo gūkū thī. **22** O na inyuī noguo: Rīu nī ihinda rīanyu rīa kīeha, no nīngamuona ringi na nīmūgakena, na gūtīrī mūndū o na ūmwe ūkaamūtunya gīkeno kīu. **23** Mūthenya ūcio wakinya mūtīgacooka kūnjūria ūndū o na ūrīkū. Ngūmwīra atīrī na ma, Baba nīakamūhe kīria gīothe mūkaahooya thīinī wa rīitwa rīakwa. **24** Nginyagia rīu mūtīrī mwahooya ūndū thīinī wa rīitwa rīakwa. Hooyai na nīmūkūheo, nīgūo gīkeno kīanyu gīkinyanīre. **25** “O na gūtūika ngoretwo ūgīaria na ngerekano-rī, hīndi nīiroka rīria itagacooka kūmwarīria na njīra iyo, no ngaamwīraga ūhoro wa Baba itekūhithīrīra. **26** Mūthenya ūcio nīmūkaahooya thīinī wa rīitwa rīakwa. Ndiroiga atī nīngahooya Baba ithenya rīanyu. **27** No rīrī, Baba we mwene nīamwendete, nīgūkorwo inyuī nīmūnyendete, na nīmūtīkītīe atī ndoimire kūrī Ngai. **28** Nīi ndoimire kūrī Baba, ngūika gūkū thī; na rīu nīnguuma gūkū thī, njooke kūrī Baba.” **29** Hīndi iyo arutwo a Jesū makīuga atīrī, “Rīu nīrātūhe ūhoro wega, ūtekwarīa na ngerekano. **30** Rīu nītwamenya atī wee nīūūi maündū mothe, na atī o na ndūbataire mūndū o na ūrīkū akūūrie ciūria. Ūhoro ūcio nīwatūma twītīkie atī woimīte kūrī Ngai.” **31** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Rīu nīmwetīkia! **32** No hīndi nīiroka, na nīnginyu, rīria mūkahurunjūka, o mūndū athī gwake mūci. Mūkaandiga ndī nyiki, no ndīrī nyiki, nīgūkorwo Baba arī hamwe na nīi. **33** “Ndamwīra maündū macio nīgeetha mūgē na thayū thīinī wakwa. Gūkū thī nīmūrionaga thīina. No ūmīrīria! Nīi nīndooretie thī.”

17 Jesū aarīkia kuuga maündū macio, agītīra maitho akīrora na igūrū, akīhooya, akiuga atīrī: “Baba hīndi nī nginyu. Goochithia Mūrūguo, nīgūo nake Mūrūguo akūgocithie. **2** Nīgūkorwo nīmūheete ūhoti wa gwatha andū othe, nīgūo arīa othe ūmūheete amahe muoyo wa tene na tene. (aīōnios g166) **3** Na rīu ūyū nīgūo muoyo wa tene na tene: Atī makūmenye, o Wee Ngai ūria wa ma, na mamenye Jesū Kristū, ūria ūtūmīte. (aīōnios g166) **4** Nīgūgocithītie gūkū thī na ūndū wa kūrīkia wīra ūria waheire ndute. **5** Na rīu Baba, ngoocithia ndī mbere yaku na riiri ūria ndaarī naguo hamwe nawe o mbere thī itaanagīa. **6** “Nīnguūrīrie andū arīa waheire gūkū thī rīitwa rīaku. Acio maarī aku; nawe ūkīhe o, nao nīmathīkīre kiugo giaku. **7** Na rīu nīmamenyete atī indo iria ciothe ūheete ciūmīte kūrī wee. **8** Nīgūkorwo nīndamaheire ciugo iria waheire, nao magīciitīkīra. Nīmamenyire hatarī nganja atī ndoimire kūrī wee, na magītīkia atī wee nīwe wandūmire. **9** Acio nīo ndīrahoera. Ndirohoera andū a gūkū thī, no ndīrahoera arīa ūūheete, nīgūkorwo nī aku. **10** Kīria gīothe ndī nakīo nī giaku, na kīria gīothe ūrī nakīo nī giakwa. Naguo ūgocī nīūūkite kūrī nīi nī ūndū wao. **11** Ndigūikara gūkū thī ringī, no-o marī o gūkū thī, na nīi ndīroka kūrī wee. Baba Mūtheru, magītīre na ūhoti wa rīitwa rīaku, rīitwa rīria waheire, nīgeetha matūike ūmwe o ta ūria ithuī tūrī ūmwe. **12** Rīria ndīraarī nao, nīndīramagītīgīra na ngamamenyerera na rīitwa rīu waheire. Gūtīrī o na ūmwe ūūrite o tīga ūria wathīrīrwo kwanango nīgūo Maandīko mahingio. **13** “Rīu ndīroka kūrī wee, no maündū maya ndīroiga ndī o gūkū thī, nīgūo maiyūrwo nī gīkeno giakwa kīrī gīkinyanīru kūna thīinī wao. **14** Nīndīmaheete kiugo giaku, nao andū a gūkū thī makamathūūra, nīgūkorwo o tī a gūkū thī ringī, o ta ūria nī itarī wa gūkū thī. **15** Ihooya rīakwa ti ūmarute gūkū thī, no nī atī ūmagītīgīre kuuma kūrī ūria mūūru. **16** O ti a gūkū thī, o ta ūria o na nīi itarī wakuo. **17** Maamūre, ūmatherie na ūhoro ūria wa ma; ūhoro waku nīgūo ūhoro wa ma. **18** O ta ūria wandūmire gūkū thī, na nīi noguo ndamatūma kūrī andū a gūkū thī. **19** Ndītheretie nī ūndū wao, nīgūo o nao matherio kūna nī ūhoro ūria wa ma. **20** “Nīngī to aya oiki ndīrahoera. Ndirohoera o na arīa angī makaanjītīkia nī ūndū wa ndūmīrīri ya aya, **21** nīgūo othe matūike ūmwe Baba, o ta ūria we ūrī thīinī wakwa na nīi ndī thīinī waku. O nao marogīa thīinī witū nīgeetha andū a gūkū thī metīkie atī nīwe ūndūmīte. **22** Nīndīmaheete riiri ūria waheire, nīgūo matūike ūmwe o ta ūria ithuī tūrī ūmwe, **23** nīi ndī thīinī wao, nawe ūrī thīinī wakwa. Marotūika ūmwe kūna, nīgeetha andū a gūkū thī mamenye atī nīwe wandūmire, na atī nīumendete o ta ūria ūnyendete. **24** “Baba, ngwenda arīa ūūheete makorwo na nīi harīa ndī na mone riiri wakwa, riiri ūria ūūheete nī ūndū nīwanyendete thī itanombwo. **25** “Baba Mūthingu, o na gūtūika andū a gūkū thī matikūū-rī, nīi nīngūūi, nao nī moi atī nīwe ūndūmīte. **26** Nīngūmenyithanītīe kūrī o, na nīngūkīrīrīria gūkūmenyithana, nīgeetha wendani ūria ūnyendete naguo ūikarage thīinī wao na nīgūo o na nīi mwene ngoragwo thīinī wao.”

18 Jesu aarikia kũhooya, agĩthĩ arĩ na arutwo ake, makiringa mũkuru wa Karũũĩ ga Kidironi. Mũrĩmo ũcio ũngĩ nĩ haari na mũgũnda wa mitamaiyũ, agĩtoonya ho na arutwo ake. **2** Na rĩrĩ, Judasi, ũria wamũkunyanĩre, nĩooĩ handũ hau, nĩ ũndũ Jesu nĩacemanagĩria ho kaingĩ na arutwo ake. **3** Nĩ ũndũ ũcio Judasi agĩthĩ hau mũgũnda-inĩ ũcio, atongoretie mbũtũ ya thigari na anene amwe kuuma kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai. Nao nĩmakuuĩte icinga, na matawa, na indo cia mbaara. **4** Nake Jesu nĩ ũndũ nĩamenyaga maũndũ marĩa mothe maakirie kũmũkora-rĩ, akiumĩra akĩmooria atĩrĩ, “Nũũ mĩracaria?” **5** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Jesu wa Nazarethi.” Nake Jesu akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ we.” (Nake Judasi ũcio wamũkunyanĩre aarũngĩ hau hamwe nao.) **6** Rĩrĩa Jesu aameerire atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ we,” magĩcooka na thuuha makĩgũa thĩ. **7** O rĩngĩ Jesu akĩmooria atĩrĩ, “Nũũ mĩracaria?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Jesu wa Nazarethi.” **8** Jesu akĩmacookeria atĩrĩ, “Ndawĩra atĩ nĩ nĩ we. Akorwo nĩ nĩ mĩracaria-rĩ, rekei andũ aya mathĩ.” **9** Gwekĩkire ũguo nĩgeetha ũhoro ũria aarĩtie ũhinge, rĩrĩa oigire atĩrĩ, “Andũ arĩa waheire gũtĩrĩ o na ũmwe wao ndeete.” **10** Hĩndĩ iyo Simoni Petero, tondũ aarĩ na rĩhũĩ rwa njora, akĩrũcomora na agĩtĩna gũtũ kwa ũrio kwa ndungata ya mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene. (Ndungata iyo yetagwo Maliku.) **11** Nake Jesu agĩatha Petero atĩrĩ, “Cookia rĩhũĩ rwaku rwa njora! Gikombe kĩria Baba aaheete-rĩ, nĩngwaga gũkĩnyũira?” **12** Nayo mbũtũ iyo ya thigari na mũnene wayo, hamwe na anene acio a Ayahudi makĩnyũita Jesu. Makĩmuoia na **13** makĩamba kũmũtware kwa Anasi, ũria warĩ mũthoniwe wa Kaiafa, ũria warĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene mwaka ũcio. **14** Kaiafa nĩwe wataarĩte Ayahudi atĩ no gũkorwo arĩ wega mũndũ ũmwe akũire andũ othe. **15** Simoni Petero marĩ na mĩrutwo ũngĩ makĩmũrĩra Jesu. Na tondũ mĩrutwo ũcio nĩooĩ nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, agĩtwarana na Jesu kũu nja ya mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene. **16** No Petero agĩtĩgwo etereire hau nja ya kĩhingo. Nake mĩrutwo ũcio ũngĩ, woĩo nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, agĩcooka, akĩaria na mĩrĩtu ũria warĩ kĩhingo-inĩ agĩtoonyia Petero. **17** Nake mĩrĩtu ũcio warĩ kĩhingo-inĩ akĩũria Petero atĩrĩ, “Kaĩ wee ũrĩ ũmwe wa arutwo a mũndũ ũyũ?” Nake agĩcooka agĩkiuga atĩrĩ, “Aca, ndĩrĩ ũmwe wao.” **18** Na rĩrĩ, ndungata na thigari ciarũgamĩte irigĩicĩrie mwaki ũria ciakĩtie ikĩwota, tondũ kwari na heho. Petero o nake aarũgamĩte hamwe nao agĩota mwaki. **19** Ihinda-inĩ o rĩu, mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene oragia Jesu ũhoro wa arutwo ake na ũhoro wa ũrutani wake. **20** Nake Jesu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ njariĩre andũ othe a thĩ itarĩ ũndũ ngũhitha, na ngarutana hĩndĩ ciothe thunagoga-inĩ o na hekarũ-inĩ, kũria Ayahudi othe macemanagia. Ndirĩ ũndũ njaragia na hitho. **21** Ũranjũria ũguo nĩkĩ? ũria arĩa mananjũgia ngĩaria. Ti-itherũ nĩmoĩ ũria ndanoiga.” **22** Rĩrĩa Jesu oigire ũguo, ũmwe wa thigari iria ciari hau akĩmũgũtha rũhĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Ũguo nĩguo ũgũcookeria mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene?” **23** Nake Jesu akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩndoiga ũũru-rĩ, heana ũira wa ũũru ũcio. No angĩkorwo ndaaria ũhoro wa ma-rĩ, wangũthĩra kĩ?” **24** Nake Anasi akĩmũneana

atwarwo arĩ o muohe kũrĩ Kaiafa mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene. **25** O hĩndĩ iyo Simoni Petero arũgamĩte agĩota mwaki, akĩũrio atĩrĩ, “Kaĩ wee ũrĩ ũmwe wa arutwo a mũndũ ũyũ?” Nake agĩkaana, akiuga atĩrĩ, “Aca, ndĩrĩ ũmwe wao!” **26** Ndungata ũmwe ya mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, na yari ya mbarĩ ya mũndũ ũria Petero aatĩnĩtie gũtũ, ikĩmũũria atĩrĩ, “Na gĩthĩ nĩ ndirakuonire mĩrĩ nake hau mũgũnda-inĩ wa mitamaiyũ?” **27** O rĩngĩ Petero agĩkaana, na o hĩndĩ iyo ngũkũ igĩkũga. **28** Nĩngĩ Ayahudi makĩruta Jesu gwa Kaiafa makĩmũtware gũikaro-inĩ kĩa Barũthĩ wa Kĩroma. Hĩndĩ iyo kwari rũciĩnĩ tene, na nĩgeetha matikagwatwo nĩ thaahu, Ayahudi matiatoonĩre gũikaro kũu; nĩ ũndũ nĩmendaga mahote kũria giathi kĩa Bathaka. **29** Nĩ ũndũ ũcio Pilato akiuma akĩmakora kũu nja akĩmooria atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ mĩramũthĩtangĩra kĩ?” **30** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Atangĩrĩ muuni watho-rĩ, tũtĩngĩmũrehe kũrĩ we.” **31** Nake Pilato akĩmeera atĩrĩ, “Kĩmuoei inyũĩ ene mũkamũciĩrithie kũringana na watho wanyu.” Nao Ayahudi makĩregana na ũhoro ũcio, makiuga atĩrĩ, “Ithũ tũtĩrĩ na rũũtha rwa kũũraga mũndũ o na ũ.” **32** Maũndũ maya mekĩkire nĩgeetha ciugo iria Jesu aarĩtie akĩonania mũthemba wa gĩkuũ kĩria agaakua ihingio. **33** Pilato agĩcooka agĩtoonya gũikaro kũu kĩa Barũthĩ, agĩtĩte Jesu akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe mũthamaki wa Ayahudi?” **34** Nake Jesu akĩmũũria atĩrĩ, “Ŭcio nĩ woni waku, kana nĩ andũ makwĩrite ũhoro wakwa?” **35** Nake Pilato akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩkĩrĩ Mũyahudi? Andũ anyu na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene nĩo makũneanĩte kũrĩ nĩ. Nĩ atĩa wikĩte?” **36** Nake Jesu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ŭthamaki wakwa ti wa gũkũ thĩ. Korwo nĩ ũguo-rĩ, ndungata ciakwa nĩcingĩndũrĩre ndikanyĩtuo nĩ Ayahudi. No ũthamaki wakwa nĩ wa kuuma kũndũ kũngĩ.” **37** Nake Pilato akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, wee ũkĩrĩ Mũthamaki!” Nake Jesu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩwaria ma kuuga atĩ nĩ ndĩ Mũthamaki. Ma nĩ atĩrĩ, gĩtũmi gĩkĩ nĩkĩo gĩatũmire njjarwo, na nĩkĩo ndokire gũkũ thĩ atĩ nyumbũrage ũhoro ũria wa ma. Mũndũ o wothe ũrĩ mwena wa ũhoro wa ma niathĩkagĩria.” **38** Nake Pilato akĩmũũria atĩrĩ, “Ŭhoro wa ma nĩ ũrĩkũ?” Aarĩkia kũũria ũguo akiuma nja o rĩngĩ agĩthĩ kũrĩ Ayahudi akĩmeera atĩrĩ, “Ndirona gĩtũmi gĩa kũmũthĩtangĩra. **39** No nĩngĩ nĩ mĩtugo wanyu hĩndĩ ya Bathaka ndĩmuohore mũndũ ũmwe. Nĩmũkwenda ndĩmuohore ‘mũthamaki wa Ayahudi?’” **40** Nao makĩanĩrĩra, magĩcooka atĩrĩ, “Aca, tũtĩkwenda ũcio! Tuohore Barabai!” Na rĩrĩ, Baraba ũcio aarĩ mĩtunyani.

19 Hĩndĩ iyo Pilato akĩoya Jesu, akĩmũhũrĩthia iboko. **2** Nacio thigari igĩtuma thũmbĩ ya mĩigua, ikĩmwĩkĩra mĩtwe, na ikĩmũhumba kanjũ ya rangi wa ndathi, **3** igathiaga harĩ we o ihinda kwa ihinda, ikamũnyũĩragia ikiugaga atĩrĩ, “Ngeithi, mũthamaki wa Ayahudi!” Nacio ikamũgũthaga ũthũ na hĩ. **4** O rĩngĩ Pilato akiuma nja, akĩria Ayahudi atĩrĩ, “Ta onei ngũmũruta nja ndĩmũrehe kũrĩ inyũĩ, nĩguo mĩmenye atĩ nĩ ndionete ũndũ o na ũrĩkũ angĩthĩtangĩrwo.” **5** Rĩrĩa Jesu oimire nja ekĩrite thũmbĩ iyo ya mĩigua na ehumbĩte kanjũ iyo ya rangi wa ndathi-rĩ, Pilato

akimeera atiri, “Mündü nĩ üyü!” **6** Rirĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa anene o na atongoria a Ayahudi maamuonire, makĩanĩrĩa makiuga atiri, “Mwambithie mĩti-igürũ! Mwambithie mĩti-igürũ!” No Pilato akĩmacookeria atiri, “Muoei mũmwambe mĩti igürũ arĩ inyuĩ. Ha ũhoro wakwa, ndirona ũndũ o na ũrikũ angĩthitangĩrwo.” **7** Nao Ayahudi makiuga magwatiĩre atiri, “Ithuĩ nĩtũri watho; na kũringana na watho ũcio no nginya akue, tondũ nĩtũite Mũrũ wa Ngai.” **8** Rirĩa Pilato aigũire ũguo, agĩtigĩra mũno makĩria, **9** agĩcooka thĩĩnĩ wa nyũmba iyo ya ũthamaki. Ningĩ akĩũria Jesũ atiri, “Weerĩ, uumĩte kũ?” Nowe Jesũ ndaigana kũmucookeria. **10** Pilato akĩmũria atiri, “Kaĩ ũkũrega kũnjariĩra? Kaĩ ũtooi ndĩ na ũhotti wa gũkuohorithia, kana wa gũkwambithia mĩti igürũ?” **11** Nake Jesũ akĩmucookeria atiri, “Wee ndũngĩrĩ na ũhotti igürũ riakwa korwo ndũheetwo guo kuuma igürũ. Nĩ ũndũ ũcio ũria ũneanire kũriwe nĩwe ũrĩ na mehĩa marĩa manene.” **12** Kuuma hĩndĩ iyo, Pilato akĩgeria kuohora Jesũ, no Ayahudi magĩthĩ na mbere kwanĩrĩa atiri, “Ũngĩrekereria mündũ üyũ, wee ndũrĩ mũrata wa Kaisari. Mündũ o wotho wituaga mũthamaki nĩamenete Kaisari.” **13** Rirĩa Pilato aigũire ũguorĩ, akiumia Jesũ nja, na agĩkarĩra gĩtĩ kĩa mũtuanĩri ciira handũ hoikaine ta “Harĩa-haare-Mahiga” (na heetagwo na Kĩhibirania Gabatha). **14** Kwarĩ mũthenya wa lhaarĩria rĩa Kiumia gĩa Giathĩ kĩa Bathaka; na kwarĩ ta thaa thita. Nake Pilato akĩra Ayahudi atiri, “Üyũ mũthamaki wanyu.” **15** No-o makĩanĩrĩa, makiuga atiri, “Mweherie! Mweherie! Mwambithie mĩti-igürũ!” Nake Pilato akĩmooria atiri, “Nyambithie Mũthamaki wanyu?” Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene magĩcookia atiri, “Ithuĩ tũtĩrĩ mũthamaki ũngĩ tĩga Kaisari.” **16** Mũthia-inĩ Pilato akĩmũneana kũrĩ o nĩguo akambwo mĩti-igürũ. Nacio thigari ikĩnyia Jesũ. **17** Na ekuũire mũtharaba wake agĩthĩ nginya harĩa heetagwo “Ha Ihĩndĩ rĩa Mũtwe” (na no ho hetagwo na Kĩhibirania, Gologotha.) **18** Hau nĩho maamwambire, na hamwe nake makiamba andũ angĩ eerĩ, ũmwe mwena ũmwe na ũcio ũngĩ mwena ũcio ũngĩ; nake Jesũ arĩ gatagati. **19** Nake Pilato akĩandĩkithia kibaũ na gĩkĩhũũrĩro mũtharaba-inĩ. Nakĩo kĩandĩkitwo atiri, JESU WA NAZARETHI, MUTHAMAKI WA AYAHUDI. **20** Nao Ayahudi aingĩ magĩthoma maandĩko macio, nĩgũkorwo handũ harĩa Jesũ aambĩrwo haarĩ hakuĩ na itũũra rĩu inene, nakĩo kibaũ kĩu kĩandĩkitwo na Kĩhibirania, na Kilatini, na Kĩyunani. **21** Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene a Ayahudi makĩra Pilato atiri, “Tĩga kwandĩka ‘Mũthamaki wa Ayahudi’, no andĩka atĩ mündũ üyũ nĩ kuuga oigire atĩ nĩwe mũthamaki wa Ayahudi.” **22** Nake Pilato akĩmacookeria atiri, “Üguo ndandĩka nĩndandĩka.” **23** Rirĩa thigari ciarĩkirie kwamba Jesũ, ikĩoya nguo ciake, igĩcigayania maita mana, o mündũ yake, no kanjũ yatigarire. Nguo iyo ndĩarĩ na rĩtumo, yatumĩtwo kuuma igürũ nginya thĩ irĩ o taama ũmwe. **24** Nacio ikĩrana atiri, “Nĩtũtĩgei kũmĩtarũra; rekei tũmũcuukĩre mĩtĩ nĩguo tũmenye ũria ũgũthĩi nayo.” Gwekĩkire ũguo nĩguo Maandĩko mahinge marĩa moigĩte atiri, “Maagayanire nguo ciakwa, na magĩcuukĩra kanjũ yakwa mĩtĩ.” Üguo nĩguo thigari ciekire. **25** Hakuĩ na mũtharaba wa Jesũ nĩho nyina aarũgamĩte, na mwarĩ

wa nyina na nyina, na Mariamu mũtumia wa Kiliope, na Mariamu Mũmagidali. **26** Rirĩa Jesũ onire nyina na mũrutwo ũria endete marũngĩ hakuĩ nake, akĩra nyina atiri, “Mũtuma üyũ, ũcio mũrũguo,” **27** agĩcooka akĩra mũrutwo ũcio atiri, “Ücio maitũguo.” Kuuma hĩndĩ iyo mũrutwo ũcio akĩoya nyina wa Jesũ, agĩthĩ gũtũũra mũciĩ kwa mũrutwo ũcio. **28** Thuutha ũcio, Jesũ amenya atĩ maĩndũ mothe nĩmathira, na nĩguo Maandĩko mahinge, akiuga atiri, “Nĩnyootĩ.” **29** Hau nĩ haarĩ na cuba yarĩ na thiki, nĩ ũndũ ũcio thigari igĩtobokia thibũnji ho, igĩcooka igĩthecerera thibũnji iyo rũthanju-inĩ rwa mũthobi, ikĩmĩtarĩria kanua-inĩ ka Jesũ. **30** Hĩndĩ rĩa Jesũ aamĩkundire, akiuga atiri, “Ühoro nĩwathira.” Na oĩga ũguo, akĩnamia mũtwe, agĩtuĩkana. **31** Na rĩrĩ, kwarĩ mũthenya wa lhaarĩria wa Ayahudi, nĩguo marokere Thabatĩ ya mwanya. Na tondũ Ayahudi matiendaga mũrĩ iyo itĩgwo mĩtharaba-inĩ hĩndĩ ya Thabatĩ, makĩũria Pilato aathane atĩ andũ acio maambĩtwo moĩnwo magũrũ, na mũrĩ yao icũurũro. **32** Nĩ ũndũ ũcio thigari igĩthĩ ikiuna magũrũ ma mündũ wa mbere ũria mambanĩrio na Jesũ na igĩcooka ikiuna ma ũcio ũngĩ. **33** No rĩria maakinyire harĩ Jesũ na makĩona atĩ nĩarĩkĩte gũkua, makĩaga kuuna magũrũ make. **34** Handũ ha ũguo-rĩ, mũthigari ũmwe agĩtheeca Jesũ mbaru na itĩmũ, o na rĩmwe hakiura thakame na maaĩ. **35** Nake mündũ ũria wonire maĩndũ macio nĩarutĩte ũira, naguo ũira wake nĩ wa ma. We nĩoo atĩ aaragia ũhoro wa ma, na oĩmbũraga nĩgeetha o na inyuĩ mwĩtikie. **36** Namo maĩndũ macio meekĩkire nĩgeetha Maandĩko mahinge marĩa moigĩte atiri, “Gũtĩrĩ ihĩndĩ o na rĩmwe riake rĩkoinwo.” **37** O na ningĩ no harĩ Maandĩko mangĩ moigĩte atiri, “Makeerera mündũ ũria maatheciere.” **38** Thuutha ũcio, Jusufu wa Arimathea akĩhooya Pilato mwĩrĩ wa Jesũ. Na rĩrĩ, Jusufu aarĩ mũrutwo wa Jesũ, no amũrũmagĩrĩra na hitho tondũ wa gwĩtigĩra Ayahudi. Nake Pilato akĩmũhe rũtha, nake agĩthĩ agĩkuua mwĩrĩ ũcio. **39** Maathĩre na Nikodemo, ũria wathĩite kũrĩ Jesũ itũkũ. Nikodemo agĩtwarĩ mũtũkanio wa manemane na thubiri ingĩkinya o ta ratiri mĩrongo mũgwanja na ithano. **40** Nao eerĩ makĩoya mwĩrĩ wa Jesũ, makĩwoha na mataama ma gatani hamwe na mũtũkanio iyo mĩnungi wega, kũringana na mũtugo ya Ayahudi ya gũthikana. **41** Hau Jesũ aambĩrwo nĩ haarĩ na mũgũnda, na thĩĩnĩ wa mũgũnda ũcio nĩ kwarĩ na mbĩrĩra njerĩ, rĩa itakoretwo itĩgwo mwĩrĩ wa mündũ o na ũmwe. **42** Tondũ kwarĩ mũthenya wa lhaarĩria wa Ayahudi nĩguo marokere Thabatĩ, na ningĩ nĩ ũndũ mbĩrĩra iyo yarĩ o hakuĩ-rĩ, makĩaga Jesũ ho.

20 Na rĩrĩ, mũthenya wa mbere wa kwambĩrĩria kiumia rĩciĩnĩ tene, kũrĩ o na nduma, Mariamu Mũmagidali nĩathĩre mbĩrĩra-inĩ na akĩona ihiga rĩria rĩarĩ mũromo-inĩ rĩrĩ rĩeherie. **2** Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ ateng’erete kũrĩ Simoni Petero na mũrutwo ũria ũngĩ, ũria Jesũ endete, akĩmeera atiri, “Nĩmarutĩte Mwathani mbĩrĩra-inĩ, na tũtũĩ harĩa mamũgĩte!” **3** Nĩ ũndũ ũcio Petero na mũrutwo ũcio ũngĩ makiumagara marorete mbĩrĩra-inĩ. **4** Marĩ o eerĩ magĩteng’era, no mũrutwo ũcio ũngĩ agĩkĩria Petero ihenya, agĩkinya mbĩrĩra-

inĩ mbere. **5** Akĩnamĩrĩra, na akĩrora thĩĩnĩ, akĩona mataama ma gatani marĩ maĩge thĩ, no ndaatoonyire. **6** Nake Simoni Petero, ũria warĩ thuuha wake, agĩkinya na agĩtoonya mbĩrĩra thĩĩnĩ. Akĩona mataama ma gatani maĩgĩtwo hau, **7** o hamwe na gĩtambaya kĩa Jesũ ohetwo mũtwe agĩthikwo. Nakĩo gĩakũnjĩtwo gĩkaigwo kĩa gĩiki, gĩtarĩ hamwe na mataama macio ma gatani. **8** Thuuha ũcio mũrutwo ũcio ũngĩ, ũria wakinyĩte mbĩrĩra-inĩ mbere, o nake agĩtoonya thĩĩnĩ. Akĩona na agĩtĩkia. **9** (Nĩgũkorwo nginyagia hĩndĩ iyo matiakoretwo mataũkĩrwo nĩ Maandĩko atĩ Jesũ nĩarĩ ariũke kuuma kũrĩ arĩa akuũ.) **10** Arutwo acio magĩcooka makĩĩnũka kwao, **11** no Mariamu akĩrũgama hau nja ya mbĩrĩra akĩrĩraga. O akĩrĩraga-rĩ, akĩnamĩrĩra, akĩrora mbĩrĩra thĩĩnĩ, **12** akĩona araiika eerĩ marĩ na nguo njerũ, maĩkarĩte thĩ harĩa mwĩrĩ wa Jesũ waĩgĩtwo, ũmwe agaikara mũtwe-inĩ nake ũcio ũngĩ agaikara magũrũ-inĩ. **13** Nao makĩmũria atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ, nĩ kũĩ kĩrakũrĩra?” Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ nĩmeheretie Mwathani wakwa mbĩrĩra-inĩ, na ndĩũ harĩa mamũĩgĩte.” **14** O hĩndĩ iyo akĩhũgũra, akĩona Jesũ arũgamĩte hau, no ndaigana kũmenya atĩ aarĩ Jesũ. **15** Nake Jesũ akĩmũria atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ, nĩ kũĩ kĩrakũrĩra? Nũũ ũracaria?” Mariamu agĩciĩria atĩ ũcio aarĩ mũrĩmi wa mũgũnda, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, akorwo nĩwe ũmweheretie njĩra harĩa ũmũĩgĩte nĩguo thĩĩ ngamue.” **16** Nake Jesũ akĩmwĩra, “Mariamu!” Nake akĩhũgũra akĩmwĩtika na Kĩhibirania atĩrĩ, “Raboni!” (naguo nĩ kuuga Mũrutani). **17** Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩdũkae kũnyĩita, nĩ ũndũ ndĩrĩ ndĩrambata thĩĩ kũrĩ Baba! No rĩrĩ, thĩĩ kũrĩ arutwo akwa, ũmeere atĩrĩ, “Nĩndĩracooka thĩĩ kũrĩ Baba, na nowe Ithe wanyu, njooke kũrĩ Ngai wakwa, na nowe Ngai wanyu.”” **18** Mariamu Mũmagĩdali agĩthĩ kũrĩ arutwo, akĩmatwarĩra ũhoro, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnyonete Mwathani!” Na akĩmeera atĩ nĩwe wamwĩrite maũndũ macio. **19** Hwaĩ-inĩ wa mũthenya o ũcio wa mbere wa kwambĩrĩra kiumia, rĩrĩa arutwo maarĩ hamwe, na mĩrango irĩ mĩhinge nĩ ũndũ wa gwtĩgĩra Ayahudi, Jesũ agĩũka akĩrũgama gatagatĩ-inĩ kao, akĩmeera atĩrĩ, “Gĩai na thayũ!” **20** Aarikia kuuga ũguo akĩmoonia moko make na mbaru ciake. Nao arutwo makĩyũrwo nĩ gĩkeno nĩ ũndũ wa kuona Mwathani. **21** Na o rĩngĩ Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Gĩai na thayũ! O ta ũria Baba aandũmie, noguo o na nĩ ndamũtũma.” **22** Na oĩa ũguo, akĩmahuhĩrĩra mĩhũmũ yake, akĩmeera atĩrĩ, “Amũkĩrai Roho Mũtheru. **23** Arĩa othe mwarekera mehia mao, nĩmarĩrekaĩrwo, na arĩa othe mũtarĩrekaĩra, matĩrĩrekaĩrwo.” **24** Na rĩrĩ, Toma (ũria wetagwo Wa-mahatha), ũmwe wa arĩa ikũmi na eerĩ, ndaari hamwe na arutwo rĩrĩa Jesũ okire. **25** Tondũ ũcio arutwo arĩa angĩ makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtuonete Mwathani.” Nowe akĩmeera atĩrĩ, “Itoonete irema cia mĩcumarĩ moko-inĩ make, na ndoonyie kĩa gĩakwa hau irema-inĩ cia mĩcumarĩ, na njooke ndoonyie guoko mbaru-inĩ ciake, ndĩngĩtĩkia ũhoro ũcio.” **26** Thuuha wa kiumia kĩmwe, arutwo ake maarĩ kũu nyũmba rĩngĩ, na Toma aarĩ hamwe nao. O na gũtũka mĩrango yarĩ mĩhinge-rĩ, Jesũ agĩũka, akĩrũgama gatagatĩ-inĩ kao, akiuga atĩrĩ, “Gĩai na thayũ!” **27** Agĩcooka akĩra Toma

atĩrĩ, “Toonyia kĩa gĩaku haha; rora moko makwa. Tambũrũkia guoko gwaku ũgũkie mbaru-inĩ ciakwa. Tĩga kũgĩa na nganja, itĩkia.” **28** Nake Toma akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani wakwa na Ngai wakwa!” **29** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Wetikia tondũ nĩwanyona. Kũrathimwo nĩ arĩa metĩkagia matonete.” **30** Jesũ nĩaringire ciamu ingĩ nyingĩ akionagwo nĩ arutwo ake, irĩa itaandĩkĩtwo lbuku-inĩ rĩrĩ. **31** No rĩrĩ, atĩ ciandĩkĩtwo nĩgeetha mwĩtĩke atĩ Jesũ nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ngai, na atĩ na ũndũ wa gwtĩkia mũgĩe na muoyo thĩĩnĩ wa rĩtwa rĩake.

21 Thuuha ũcio Jesũ nĩacookire akĩmũrĩra arutwo ake irĩa-inĩ rĩa Tiberia. Ũũ nĩguo kwahaanire: **2** Simoni Petero, na Toma (ũria wetagwo Wa-mahatha), na Nathanieli wa kuuma Kana ya Galili, na ariũ a Zebedi, o na arutwo angĩ eerĩ maarĩ hamwe. **3** Simoni Petero akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ndathĩ gũtega thamaki.” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tũgũthĩ nawe.” Nĩ ũndũ ũcio makĩumagara, magĩtoonya marikabu, no ũtukũ ũcio matĩrĩ kindũ maagwatĩre. **4** Rũciĩnĩ tene, Jesũ akĩrũgama hũgũrũrũ-inĩ cia irĩa, no arutwo matiamenyaga atĩ nĩ Jesũ. **5** Nake akĩmeeta akĩmooria atĩrĩ, “Arata akwa, nĩmũgwatĩte thamaki?” Nao magĩcooka makiuga atĩrĩ, “Aca.” **6** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Ikiai wabu mwena wa ũrio wa marikabu na nĩmũkũgwatia.” Rĩrĩa meekire ũguo, makĩremwo nĩ kũguucia wabu ũcio nĩ ũria thamaki cio cĩarĩ nyingĩ. **7** Nake mũrutwo ũria Jesũ eendete akĩra Petero atĩrĩ, “Nĩ Mwathani!” Na rĩrĩa Simoni Petero aigũire mũrutwo ũcio aamwĩra atĩ, “Nĩ Mwathani”, akĩioha nguo yake ya igũrũ (tondũ nĩamĩrũtĩte), na akĩrũga maaĩ-inĩ. **8** Nao arutwo acio angĩ makĩmũrũmĩrĩra na marikabu maguucĩte wabu ũyũrĩte thamaki tondũ matĩarĩ haraaya, maarĩ ta itĩĩna rĩa makinya igana rĩmwe kuuma hũgũrũrũ-inĩ. **9** Maarĩkia kuumĩria marikabu, makĩona mwaki wa makara wakĩtio hau, na thamaki irĩ njĩkĩre riiko, na mũgate. **10** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Reheĩ thamaki imwe cia irĩa mwagwatia.” **11** Nake Simoni Petero akĩhaica marikabu akĩguucia wabu ũcio nginya hũgũrũrũ-inĩ. Naguo waiyũrĩte thamaki irĩa nene, **153**, no o na irĩ nyingĩ ũguo, wabu ũcio ndwatũkĩre. **12** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ũkai mwĩgũgũ.” Hatĩrĩ o na ũmwe wa arutwo acio wamũĩrĩre atĩrĩ, “Nĩwe ũ?” Nĩmamenyire atĩ nĩ Mwathani. **13** Nake Jesũ agĩthĩ, akĩoya mũgate akĩmahe, agĩcooka akĩmahe thamaki o nacio. **14** Rĩrĩ nĩrĩo rĩarĩ ihinda rĩa gatatũ rĩa Jesũ kuumĩrĩra arutwo ake thuuha wa kũrĩũka kuuma kũrĩ arĩa akuũ. **15** Nao maarĩkia kũria, Jesũ akĩũria Simoni Petero atĩrĩ, “Simoni mũrũ wa Jona, na ma ti-itherũ nĩũnyendete gũkĩra aya?” Nake agĩcooka atĩrĩ, “Iĩ Mwathani, wee nĩũũ atĩ nĩngwendete.” Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Heaga tũgũndu twakwa gĩa kũria.” **16** Nĩngĩ Jesũ akĩmũria atĩrĩ, “Simoni mũrũ wa Jona, ti-itherũ nĩũnyendete?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Iĩ Mwathani, wee nĩũũ atĩ nĩngwendete.” Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩithagia ng’õndu ciakwa.” **17** Agĩcooka akĩmũria hĩndĩ ya gatatũ atĩrĩ, “Simoni mũrũ wa Jona, nĩũnyendete?” Nake Petero akĩũga ũru ngoro nĩ ũndũ wa ũria Jesũ aamũĩrĩre hĩndĩ ya gatatũ atĩrĩ, “Nĩũnyendete?” Nake

akimwira atiri, “Mwathani, wee niuui maundu mothe; wee niuui ati ningwendete.” Nake Jesu akimwira atiri, “Heaga ng’onde ciakwa gia kura.” **18** “Ngukwira atiri na ma, rira wari mwithi niwehumbaga nguo, ugathi kura ukwenda; no rira ugaakura, niugatamburukia moko, nake mundaungi niagakuhumba nguo, acooke agutware kura utekwenda guthi.” **19** Jesu oigire ugo nigeetha onanie giku kura Petero agaakua, agoocithie Ngai. Agicooka akimwira atiri, “Numirira!” **20** Nake Petero eehugura akiona murutwo ura Jesu endete amarumiriire. (Ucio ni ura wetiranitie na Jesu rira mariaga irio cia hwa-ini, na nowe wamuritie atiri, “Mwathani, nuu ucio ugugukunyanira?”) **21** Na rira Petero aamuonire-ri, akiura atiri, “Mwathani, nake munda uyu uhoru wake ni atia?” **22** Nake Jesu akimucokeria atiri, “Ingenda atuure muoyo nginya rira ngacooka-ri, ucio ukiri uhoru waku? Wee no nginya unumiriire.” **23** Ni undu wa ugo-ri, muhuhu ukihunja thini wa ariu na aari a lthe witu gukirwo ati murutwo ucio ndagakua. No Jesu ndoigite ati ndagakua; ura oigite no ati, “Ingenda atuure muoyo nginya rira ngacooka-ri, ucio ukiri uhoru waku?” **24** Murutwo ucio niwe uri na uira wa maundu maya mothe, na nowe umaandikite. Na ithui nituu ati uira wake ni wa ma. **25** Jesu niekire maundu mangi maingi. Korwo mothe nimanikirwo-ri, ngwigereria ati o na thi yothe ndingiganira mabuku maria mangandikwo.

Atũmwo

1 Thĩĩni wa ibuku riakwa rĩa mbere, wee Theofilori, nĩndakwandikiire maĩndũ mothe marĩa Jesũ aambĩĩrie gwika na kũrutana **2** Nginya mũthenya ũrĩa oirwo agĩtwarwo igũrũ thuutha wa kũhe atũmwo arĩa aathuurĩte mawatho na ũndũ wa Roho Mũtheru. **3** Thuutha wa kũnyariĩrĩka gwake, akĩĩonania kũrĩ andũ acio na akĩheana imenyithia nyingĩ cia kuonania atĩ aarĩ muoyo. Nĩamoimĩĩrie ihinda rĩa mĩthenya mĩrongo ĩna, na akĩaria ũhoro ũkonĩĩ ũthamaki wa Ngai. **4** Hĩndĩ ũmwe, rĩrĩa aarĩĩanagĩra nao, nĩamathire, akĩmeera atĩrĩ: “Mũtikoime Jerusalemu, no etereraĩ kiheo kĩrĩa lthe witũ eeraniĩre, o kĩrĩa inyuĩ mwanaigua ngĩaria ũhoro wakio. **5** Nĩgũkorwo Johana aabatithanagia na maaĩ, no inyuĩ mũribatithio na Roho Mũtheru mĩthenya mĩingĩ ĩtaanathira.” **6** Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa maagomanire hamwe makĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, ihinda rĩrĩrĩ nĩrĩro ũgũcookeria andũ a Isiraeli ũthamaki wao?” **7** Nake akĩmeera atĩrĩ: “Ti ũhoro wanyu kũmenya ciathĩ o na kana mahinda marĩa lthe witũ atuĩte na ũhoti wake mwene. **8** No nĩmũĩrĩheo hinya rĩrĩa Roho Mũtheru arĩũka igũrũ rĩanyu; na inyuĩ nĩmũgatuĩka aira akwa thĩĩni wa Jerusalemu, na Judea guothe, na Samaria, na nginya ituri ciothe cia thĩ.” **9** Aarĩkia kuuga ũguo, akĩoywo na igũrũ o meroreire, narĩoitũ rikĩmũhumbĩra magĩtiga kũmuona rĩngĩ. **10** O hĩndĩ ĩyo maikarĩte macũthĩĩrie mũno akĩambata matu-inĩ-rĩ, o rĩmwe andũ eerĩ mehumbĩte nguo njerũ makĩrũgama o hau maarĩ. **11** Makĩmooria atĩrĩ, “Andũ aya a Galili, mũrũgamĩte haha mũcũthĩĩrie igũrũ nĩkĩ? Jesũ o ro ũcio, ũrĩa weherio harĩ inyuĩ aatwarwo igũrũ-rĩ, agaacooka o ro ũguo mwamuona agĩthĩĩ.” **12** Hĩndĩ ĩyo magĩcooka Jerusalemu moimĩte Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ, mũigana wa rũgendo rũrĩa rũngĩathĩirwo mũthenya wa Thabatũ kuuma itũũra inene. **13** Rĩrĩa maakinyĩre, makĩambata nyũmba ya igũrũ rĩrĩa maikaraga. Nao andũ arĩa maarĩ ho maarĩ Petero, na Johana, na Jakubu na Anderea; Filipu na Toma, na Baritholomayo na Mathayo; Jakubu mũrũ wa Alufayo, na Simoni Mũzelote, na Judasi mũrũ wa Jakubu. **14** Othe makĩnyĩtanĩra hamwe, makĩrũmanĩrĩria kũhooya, hamwe na atumia, na Mariamu nyina wa Jesũ, o na ariũ a nyina na Jesũ. **15** Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio Petero akĩrũgama gatagati-inĩ ka andũ arĩa meetikĩtie (gĩkundi kĩa andũ ta igana rĩa mĩrongo ĩrĩ), **16** akiuga atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ a lthe witũ, Maandiko no nginya mangĩahingire marĩa Roho Mũtheru aarĩre tene na kanua ka Daudi ũhoro ũkonĩĩ Judasi, rĩrĩa watongorĩre andũ arĩa maanyiĩtĩre Jesũ. **17** Aarĩ ũmwe witũ na nĩagwatanagĩra na ithuĩ ũtungata-inĩ ũyũ.” **18** (Judasi nĩagũrĩre gĩthaka na kiheo kĩrĩa aamũkĩrĩre nĩ ũndũ wa waganu wake. Nake akĩgũa gĩthaka-inĩ kũ na mũnduru, nayo nda yake igĩathũka, namo mara mothe makiuma. **19** Andũ othe a kũu Jerusalemu makĩũgua ũhoro ũcio, na nĩ ũndũ ũcio magũĩta gĩthaka kũ na rũthiomi rwao Ekiladama, ũguo nĩ kuuga, Gĩthaka kĩa Thakame.) **20** “Nĩgũkorwo nĩ kwandikitwo Ibuku-inĩ rĩa Thaburi atĩrĩ, “Mũcĩĩ wake ũrokira ihooru; kũroaga mũndũ wa

gũtũũra kuo,’ nĩngĩ gũkaandikwo atĩrĩ, “‘Ŭtongoria wake ũrooywo nĩ mũndũ ũngĩ.’” **21** Nĩ ũndũ ũcio nĩ kwagĩrĩre gũthuurwo mũndũ ũmwe kuuma kũrĩ andũ arĩa makoretwo marĩ hamwe na ithuĩ ihinda rĩothe rĩrĩa Mwathani Jesũ aaceeraga na ithuĩ, **22** kwambĩrĩria hĩndĩ ya ũbatithio wa Johana nginya hĩndĩ rĩrĩa Jesũ oirwo akĩambata akĩhehera harĩ ithuĩ. Nĩgũkorwo mũndũ ũmwe wa aya no nginya atũike mũira hamwe na ithuĩ ũhoro-inĩ wa kũrĩũka gwake.” **23** Nĩ ũndũ ũcio makĩrũgama andũ eerĩ, Jusufu ũrĩa wetagwo Barasaba (na no oĩkaine ta Jusito), na Mathia. **24** Magĩcooka makĩhooya makiuga atĩrĩ, “Mwathani, wee nĩũũ ngoro ya mũndũ wothe. Tuonie nũũ wa aya eerĩ ũthuurite **25** nĩguo oe ũtungata ũyũ wa gũtũũka mũtũmwo, ũrĩa Judasi aatigire nĩguo athĩĩ kũrĩa kũrĩ gwake.” **26** Magĩcooka magĩcuuka mĩti, nagoonũ mũti ũkĩgĩwira Mathia; nĩ ũndũ ũcio akĩongererwo harĩ atũmwo acio ikũmi na ũmwe.

2 Hĩndĩ rĩrĩa mũthenya wa Bendegothito wakinyire-rĩ, acio othe magĩkorwo maarĩ handũ hamwe. **2** Na o rĩmwe mũgambo ta wa rũhuho rũnene rũkũhurutana na hinya ũgũũka kuuma igũrũ, ũkĩyũra nyũmba yothĩ rĩa maikarĩte. **3** Makĩona kĩndũ gĩatariĩ ta nĩmĩmbĩ cia mwaki irĩa ciagayũkanĩte igĩikara igũrũ rĩa mũndũ o mũndũ. **4** Othe makĩyũrio Roho Mũtheru na makĩambĩrĩria kwaria na thĩomi ingĩ o ta ũrĩa Roho aamahotithirie. **5** Na rĩrĩ, kũu Jerusalemu nĩ gwaikaraga Ayahudi etigĩrĩ Ngai kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe cia thĩ. **6** Rĩrĩa maiguire mũgambo ũcio, gĩkundi kĩa andũ gĩgĩcookanĩrĩa kĩgegete, tondũ o mũndũ aamaiguaga makĩaria na rũthiomi rwake kũmbe. **7** Nao makĩgega mũno, makĩũrũania atĩrĩ, “Gĩthĩ andũ aya othe maraaria ti andũ a Galili? **8** Nĩ kĩĩ kĩratũma mũndũ o mũndũ witũ amaigũe makĩaria na rũthiomi rwa kũrĩa aaciarĩrwo? **9** Andũ a Parithi, na a Media, na a Elamu; o na andũ arĩa matũũrũga Mesopotamia, na Judea, na Kapadokia, na Ponto, na Asia, **10** na Firigia, na Pamufilia, na Misiri, na mĩena ya Libia rĩrĩa rĩrĩ gũkũhĩ na Kurene, na ageni a kuuma Roma, **11** (Ayahudi hamwe na andũ arĩa meegarũrĩte magatuĩka Ayahudi); na andũ a Kirete, na a Arabia, tũramaigua makĩaria na thĩomi ciitũ ũhoro wa magegania ma Ngai!” **12** Mamakĩte na makagega makĩũrũania atĩrĩ, “Ŭũ nĩ kuuga atĩa?” **13** Amwe ao, o na kũrĩ ũguo, nĩmamathĩrĩkĩre, makiuga atĩrĩ, “Aya nĩkũrĩro marĩtwo nĩ ndibei.” **14** Hĩndĩ ĩyo Petero akĩrũgama hamwe na arĩa ikũmi na ũmwe, akĩanĩrĩra na akĩarĩria gĩkundi kũu kĩa andũ akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ andũ aitũ Ayahudi o na inyuĩ inyuothĩ mũtũũrũga Jerusalemu, rekei ndĩmũtaarĩre ũhoro ũyũ; thĩkĩrĩriai wega ũrĩa nguuga. **15** Andũ aya ti arĩũ, ta ũrĩa mũrecriiria. Rĩũ nĩ thaa ithatũ tu cia rũciinĩ! **16** Aca gũtitarĩrĩ ta ũguo, ũhoro ũyũ nĩguo warĩtũ nĩ mũnabĩ Joeli, akiuga atĩrĩ: **17** “‘Ngai ekuuga atĩrĩ, matukũ-inĩ ma kũrĩgĩrĩa nĩngaitĩrĩria andũ othe Roho wakwa. Ariũ na aarĩ anyũ nĩmakarathaga mohoro, Aanake anyũ nĩmakonaga cioneki, nao athuuri anyũ marootage irooto. **18** O na nĩngĩ nĩngaitĩrĩria ndungata ciakwa cia arũme na cia andũ-a-nja Roho wakwa matukũ-inĩ macio, nacio nĩmakarathaga mohoro. **19** Nĩngonania morĩrũ kũu igũrũ matu-inĩ, na nyonanie

othe makiiyurwo nĩ guoya, nao atũmwo magĩĩka morirũ maingĩ, na makĩringa ciama. **44** Andũ arĩa othe meetikitie maarĩ hamwe, na nĩmagwatanagĩra indo ciothe. **45** Makĩendia ithaka ciao na indo ciao, makahega mũndũ o wotho kũringana na bata wake. **46** O mũthenya nĩmagomanaga hekarĩ-inĩ. Nĩmenyũraga mũgate marĩ mĩcĩ-inĩ yao, na makarĩanĩra marĩ na gikeno, na marĩ na ngoro theru, **47** makagooocaga Ngai, na magetikĩrika kũrĩ andũ othe. Nake Mwathani nĩongagĩrĩra thiritũ-inĩ yao andũ arĩa maahonokaga o mũthenya.

19 Nĩ ũndũ ũcio mwĩirei na mũgarũrũke kũrĩ Ngai,

nigeetha mehia manyu meherio, niguu mugie na mahinda ma kūrurumūkio moimite kūrī Mwathani, na 20 niguu atūme Kristū, o we ūria wamūrītwo nī ūndū wanyu, nake nīwe Jesū. 21 We no nginya aikare igūrū o nginya ihinda rikinye rīa Ngai rīa gūcookereria maūndū mothe, o ta ūria eraniire o tene na tūnua twa anabii aake atheru. (aiōn g165) 22 Nīgūkorwo Musa oigire atirī, ‘Mwathani Ngai wanyu niakamwarahūrira mūnabii o ta nīi kuuma kūrī andū anyu. Na no nginya mūgaathikīrīria ūria wothe akaamwīra. 23 Na rīrī, mūdū o wothe ūria ūtakamūthikīrīria, niakeherio biū kuuma kūrī andū ao.’ 24 “Ti-itherū, anabii othe kuuma hīndī ya Samūeli, ariā manaaria, nī maaririe ūhoro wa matukū maya. 25 Na inyuī mūrī ariū a anabii, na a kirikanīro kīrīa Ngai aarīkaniire na maithe manyu. Eerire Ibrahīmu atirī, ‘Na nī ūndū wa rūciaro rwaku, andū othe a thī nīmakarathimwo.’ 26 Rīrīa Ngai aariūkirie ndungata yake, aambire kūmītūma kūrī inyuī nigeetha amūrathime na ūndū wa kūgarūra o ūmwe wanyu kuuma kūrī mitūūrīre yanyu ya waganu.”

4 Nao athīnjīri-Ngai, na mūnene wa arangīri a hekarū, o na Asadukai magīthī harī Petero na Johana rīrīa maaragīria andū. 2 Nīmaiguīte ūru mūno tondū atūmwō nīmarutaga andū na makahanjia ūhoro wa kūrīuka kuuma kūrī ariā akuū thīnī na Jesū. 3 Makīnyīta Petero na Johana, na tondū kwarī hwaīnī, makīmaikia njeera nginya mūthenya ūyū ūngī warūmīrīre. 4 No rīrī, andū aingī ariā maiguire ndūmīrīrī iyo nīmetīkirie, naguo mūigana wa arūme ūkiongerereka magīkinya ta 5,000. 5 Mūthenya ūyū ūngī, aathani ao na athuuri, na arutani a watho makigomana kūu Jerusalemu. 6 Nake Anasi, mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene, aarī ho, marī na Kaiafa, na Johana, na Alekisandero, na andū ariā angī maarī a nyūmba ya mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene. 7 Magīathana atī Petero na Johana mareehwo mbere yao, na makīambīrīria kūmooria ciūria. Makīmooria atirī, “Mūrāhotire gwīka ūndū ūcio na hinya ūrikū, kana na rīitwa rīrikū?” 8 Nake Petero, aiyūrītwo nī Roho Mūtheru, akīmeera atirī, “Inyuī aathani na athuuri a andū! 9 Angīkorwo twītītītwo ūmūthī nigeetha tūtaariire ūhoro wa gīko kiega kīrīa gīkīrwo mūdū ūcio ūratūūrīte ari mwonju, na tūūrīo ūria arahonirio-rī, 10 kīmenyei inyuī, o na andū othe a Israeli atirī: Mūdū ūyū arūngī mbere yanyu ari mūhonu nī ūndū wa rīitwa rīa Jesū Kristū wa Nazarethi, ūria mwambithirie, nake Ngai akīmūrīūkia kuuma kūrī ariā akuū. 11 We nīwe “ihiga rīrīa inyuī aaki mwaregire, na nīrīo rītūikīte ihiga rīrīa inene rīa koine.” 12 Naguo ūhonokio ndūngioneka harī mūdū ūngī o wothe, nī ūndū gūtīrī rīitwa rīngī gūkū thī rīheanītītwo kūrī andū rīngītūhonokia.” 13 Rīrīa monire ūmūrīru wa Petero na Johana, na makīmenya atī matiarī athomu, na atī maarī andū o ūguo-rī, makīgega na makīmenya atī andū acio maakoreetwo marī na Jesū. 14 No rīrī, mona mūdū ūcio wahonetio arūgamīte hamwe nao-rī, matingīahotire kuuga ūndū. 15 Nī ūndū ūcio makīmaatha mehere Kīama-inī, nao athuuri magīciara marī oiki. 16 Makīūrānia atirī, “Andū aya tūkūmeeka atīa? Andū othe ariā matūūrāga Jerusalemu

nīmoo atī nīmaringīte kīama kīnene na tūtingīhota gūkaana ūhoro wakīo. 17 No niguu tūgirie ūndū ūyū gūthīi na mbere makīria gatagatī-inī ka andū-rī, no nginya tūkaanie andū aya kwarīria mūdū o na ūrikū na rīitwa rīu.” 18 Magīcooka makīmeeta thīnī rīngī na makīmaatha atī matikaarie kana marutane o na atīa na rīitwa rīa Jesū. 19 No Petero na Johana makīmacookeria atirī, “Tuai ciira inyuī ene kana nī kwagīrīre maithe-inī ma Ngai tūmwathikire inyuī gūkīra gwathikīra Ngai. 20 Nīgūkorwo tūtingīhota gūtiga kwaria ūria tuonete na tūkaigua.” 21 Na thuutha wa kūmakāania, maamehīre mūno, makīmarekereria mathīi. Matingīahotire gūtua ūria mangīamaherithirie, tondū andū othe nīmagocoga Ngai nī ūndū wa ūria gwēkīte. 22 Nīgūkorwo mūdū ūcio wahonetio na njīra ya kīama aarī na ūkūrū wa makīria ma mīaka mīrongo ina. 23 Na rīrīa Petero na Johana maarekerērio, magīthī kūrī andū a thirītū yao, na makīmeera ūria wothe athīnjīri-Ngai ariā anene na athuuri maameerīte. 24 Rīrīa maiguire ūhoro ūcio, makīanīrīra marī ngoro ūmwe makīhooya Ngai, makīuga atirī, “Mwathani Jehova, nīwe wombire igūrū na thī na iria, o na indo ciothe iria irī kuo. 25 Nawe nīwaririe na ūndū wa Roho Mūtheru na kanua ka ndungata yaku, o we ithe witū Daudi, ūkiuga atirī: “Nī kīi gītūmaga ndūrīrī irakere mūno, na andū mathugunde mībango ya tūhū? 26 Athamaki a thī nīmatūite itua, a aathani magacookania ndundu, niguu mokīrīre Mwathani, na mokīrīre ūria wake Mūtīrīrie Maguta.” 27 Ti-itherū, Herode na Pontio Pilato nīmooanganire hamwe na andū-a-Ndūrīrī, na andū a Israeli, itūūra-inī rīrī inene niguu mathugunde ūria megūūkīrīra Jesū ndungata yaku theru, o rīra wee waitīrīrie maguta. 28 O mekire ūria hinya waku na wendi waku watūite o mbere atī niguu gūgaatūika. 29 Na rīrī, Mwathani, kīone ūria matwīhīre, na ūkīhotithie ndungata ciaku kwaria kiugo gīaku irī na ūmūrīru mūingī. 30 Tambūrūkia guoko gwaku ūhonanie, na ūringe ciama na morirū na ūndū wa rīitwa rīa Jesū, ndungata yaku theru.” 31 Nao maarīkia kūhooya, handū hau moonganīte hagīthingitha. Nao othe makīyūrwo nī Roho Mūtheru, makīria kiugo kīa Ngai marī na ūcamba. 32 Nao andū ariā othe meetīkīte maarī na ngoro ūmwe na meciiria o mamwe. Gūtīarī mūdū woigaga atī kindū o na kīrikū kīa indo ciake nī gīake we mwene, no maahūthagīra indo ciothe iria maarī nacio hamwe. 33 Nao atūmwō, marī na hinya mūingī, magīthīi na mbere kūheana ūira wa kūrīuka kwa Mwathani Jesū, na wega mūingī wa Ngai warī igūrū rīao. 34 Gūtīarī andū maagaga kindū gatagatī-inī kao. Nīgūkorwo ihinda kwa ihinda andū ariā maarī na ithaka kana nyūmba nīmaciendagia, makarehe mbeeca icio mendetie, 35 magaciaga magūrū-inī ma atūmwō, nacio ikagaīrwo mūdū o mūdū kūringana na bata wake. 36 Jusufu, Mūlawīi wa kuuma Kuporo, ūria atūmwō meetaga Baranaba (ūguo nī kuuga Mūrū wa ūūmanīrīria), 37 nīendirie gīthaka giake na akīrehe mbeeca icio, agīciaga magūrū-inī ma atūmwō.

5 Na rīrī, mūdū wetagwo Anania, marī hamwe na mūtumia wake Safira o nao nīmendirie gīcunjī gīa gīthaka kīao. 2 Anania agītīgīria mbeeca imwe, no icio

ingĩ agĩcirehe na agĩciiga magūrũ-inĩ ma atũmwũ, nake mūtumia wake Safira agĩkorwo nĩooũ ũhoro ũcio wega. **3** Nawe Petero akimũũria atĩrĩ, “Anania, nĩ kĩĩ ngoro yaku iĩyũritwo nĩ Shaitani ũguo, agatũma ũheenĩ Roho Mũtheru, na ũgetigĩria mbeeca imwe cia iria wendetie gĩthaka? **4** Rĩria ũtarakiendetie-rĩ, gĩthĩ gĩtirarĩ gĩaku? Na thuutha wa gũkiendia-rĩ, gĩthĩ mbeeca itirakĩrĩ o ciaku wike nacio o ũria ũkendela? Ũreiciiririe gwĩka ũguo nĩkĩ? Ti andũ ũheenietie, no nĩ Ngai.” **5** Rĩria Anania aigũire ũguo-rĩ, akigũia thĩ na agĩkua. Nao andũ arĩa othe maigũire ũria kwahaana makĩiyũrwo nĩ guoya. **6** Nao aanake magũũka, makĩoħa mwĩrĩ wake na cuka, makĩuumia nja na makĩũthika. **7** Thuutha wa ta mathaa matatũ-rĩ, mūtumia wake agĩtoonya atekũmenya ũria gwekĩkĩte. **8** Petero akimũũria atĩrĩ, “Ta njĩra atĩrĩ, ici nĩcio mbeeca iria wee na Anania mĩrendirie gĩthaka?” Nake mūtumia ũcio agĩcookia atĩrĩ, “Iĩ, nĩcio tũrendirie.” **9** Petero akimwĩra atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmite mũrĩkanĩre mũgerie Roho wa Mwathani? Atĩrĩrĩ, magũrũ ma andũ arĩa maathika mũthuuriguo marĩ mũromũ-inĩ, nĩmegũkuumia nja o nawe.” **10** O kahinda kau akigũia thĩ magũrũ-inĩ make, agĩkua. Nao aanake magĩtoonya, makĩmũkora akuĩte, makĩmuoya, magĩthĩ, makĩmũthika hakuhĩ na mũthũriwe. **11** Naguo kanitha wothe, hamwe na andũ arĩa othe maigũire maĩndũ macio makĩnyĩitwo nĩ guoya mũnene. **12** Na rĩrĩ, atũmwũ nĩmarĩngire ciama nyingĩ, na makĩonania morĩrũ gatagatĩ-inĩ ka andũ. Nao andũ arĩa othe metikĩtie nĩmagomanaga hamwe Gĩthaku-inĩ gĩa Solomoni. **13** Gĩtĩrĩ mĩndũ wacookire kũgeria gwtũranĩra nao, o na gũtuika andũ nĩmamahaete gĩtĩro mũno. **14** O na kũrĩ ũguo-rĩ, arũme na andũ-a-nja aingĩ nĩmetikirie Mwathani, naguo mũigana wao ũkĩongerereka. **15** Nĩ ũndũ wa ũguo, andũ nĩmareehaga andũ arĩa arũaru njĩra-inĩ, makamakomeria itanda na ibarĩ, nĩguo naarĩ amwe ao mahutio nĩ kĩĩruru gĩa Petero. **16** Ningĩ andũ aingĩ nĩmonganaga hamwe moimĩte matũũra-inĩ marĩa maathiũrũrũkĩirie Jerusalem, makareehaga andũ ao arĩa arũaru, na arĩa maanyariiragwo nĩ ngoma thũku, nao othe makahonio. **17** Na rĩrĩ, mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũria mũnene na andũ arĩa othe maakoragwo nake, arĩa maarĩ a thiritũ ya Asadukai, makĩiyũrwo nĩ ũiru. **18** Makĩnyĩita atũmwũ, makĩmaikia njeera irĩa ya mũingĩ. **19** No ũtukũ-rĩ, mũraika wa Mwathani akĩhingĩra mĩrango ya njeera, na akĩmoimia yia. **20** Akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mĩrũgame hekarũ-inĩ, mwĩre andũ ũhoro wothe wa muoyo ũyũ mwerũ.” **21** Na rĩrĩ, ruoro rũgĩtema magĩtoonya hekarũ-inĩ, na makĩambĩrĩria kũruta andũ o ta ũria meerĩtũwo. Rĩria mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũria mũnene na andũ arĩa maakoragwo nake makĩnyĩrĩ-rĩ, magĩcookanĩrĩria Kĩama, kũngano gĩa athuuri othe a Isiraeli, na magĩtũmana njeera atũmwũ magĩrwo. **22** No rĩria thĩgari ciakĩnyire njeera-rĩ, itiamakorire kuo. Nĩ ũndũ ũcio, magĩcookia ũhoro makĩmeera atĩrĩ, **23** “Twakora mĩrango ya njeera irĩ mĩhinge wega, nao arangĩrĩ marũgamĩte mĩrango-inĩ; no twamĩhingĩra, tũtinakora mũndũ kũu thĩĩnĩ.” **24** Rĩria mũnene wa arangĩrĩ a hekarũ na athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa anene maigũire ũhoro ũcio makĩmaka na makĩrĩgwo nĩ ũria gũgũikara. **25** Hĩndĩ iyo hagũũka mũndũ, akiuga

atĩrĩ, “Ta rorai! Andũ arĩa mũraikirie njeera marũgamĩte hekarũ-inĩ makĩruta andũ.” **26** Maigua ũguo, mũnene wa arangĩrĩ a hekarũ agĩthĩĩ na anene a thĩgari ciake na makĩrehe atũmwũ. Matiigana kũhũthĩra hinya, tondũ nĩmetigagĩra andũ matikamahũũre na mahiga nyuguto. **27** Maarĩkia kũrehe atũmwũ-rĩ, makĩmarũgamia mbere ya Kĩama nĩguo morio ciũria nĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũria mũnene. **28** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Gĩthĩ tũtiramũkaanirie biũ mũtikarutane na rĩtwa rĩrĩ, no rĩu mũiyũritie Jerusalem ũrutani wanyu, na nĩmwĩrutanĩirie gũtũma tũcookererwo nĩ thakame ya mũndũ ũcio.” **29** Petero na atũmwũ acio angĩ magĩcookia atĩrĩ, “Ithũĩ no nginya twathĩkire Ngai gũkĩra gwathĩkĩra andũ! **30** Ngai wa maithe maitũ niariũkirie Jesũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ, ũria mworagire na ũndũ wa kũmwamba mũtĩ-igũrũ. **31** Ngai nĩamũtũgĩrĩrie akĩmũiga guoko-inĩ gwake kwa ũrĩo arĩ Mũthamaki na Mũhonokia nĩguo Isiraeli merĩre na marekerwo mehia. **32** Ithũĩ tũrĩ aira a maĩndũ macio, nake Roho Mũtheru, ũria Ngai aheete andũ arĩa mamwathĩkagĩra-rĩ, o nake nĩ mũira.” **33** Rĩria maigũire ũguo makĩrakara mũno makienda kũmooraga. **34** No rĩrĩ, Mũfarisai wetagwo Gamalieli, mũrutani wa watho na watĩtũwo nĩ andũ othe akĩrũgama Kĩama-inĩ, agĩathana atĩ andũ acio mambe moimio nja gwa kahinda kanini. **35** Nake akĩra Kĩama atĩrĩ, “Andũ aya a Isiraeli, cũraniai wega ũria mũratanya gwĩka andũ aya. **36** Ihinda rĩhĩtũku mũndũ wetagwo Theuda nĩeyumĩrĩrie agĩtũuaga atĩ we nĩ mũndũ ma, na akigĩ na arũmĩrĩrĩ ta magana mana. Nĩooragĩrwo, nao arũmĩrĩrĩ aake othe makĩhurunjwo na ũhoro ũcio wothe ũgĩtuika wa tũhũ. **37** Thuutha wake, Judasi ũria woimĩte Galili akĩyũmĩria matukũ-inĩ ma kwĩyandĩkĩthia na agĩtongoria mbũtũ ya andũ nĩguo makararie watho. O nake akĩũragwo, na arũmĩrĩrĩ aake othe makĩhurunjwo. **38** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, igũrũ rĩkonĩ ũhoro ũyũ ngũmũtaara atĩrĩ, tiganai na andũ aya! Marekeei mathĩ! Nĩ ũndũ angĩkorwo muoroto kana ciiko ciao ciumanĩte na ũmũndũ-rĩ, ũndũ ũcio nĩũgũthĩra. **39** No angĩkorwo ũndũ ũyũ uumanĩte na Ngai, mũtingĩhota kũgĩrĩrĩria andũ aya; mũgwĩkora mũkĩhũũrana na Ngai.” **40** Nao magĩũthĩka na mĩario yake. Nao magĩĩta atũmwũ matoonye makĩmahũũrĩthia iboko. Magĩcooka makĩmaatha matikaarie thĩĩnĩ wa rĩtwa rĩa Jesũ, magĩcooka makĩmarekereria mathĩ. **41** Nao atũmwũ makũma Kĩama-inĩ makenete tondũ wa ũria maatũtũwo agĩrĩru a gũconorithio nĩ ũndũ wa Rĩtwa rĩu. **42** Mũthenya o mũthenya, marĩ hekarũ-inĩ o na marĩ mĩcĩ-inĩ, matiigana gũtiga kũrutana na kũhunja ũhoro ũcio mwega atĩ Jesũ nĩwe Kristũ.

6 Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio rĩrĩa mũigana wa arutwo wongererekaga-rĩ, Ayahudi amwe arĩa maaciariĩrwo kwa Ayunani nĩmatetĩrie Ayahudi a Kĩhibirania tondũ atumia ao a ndigwa matiagayagĩrwo irio rĩrĩa ikũganywo o mũthenya. **2** Nĩ ũndũ ũcio, atũmwũ acio ikũmĩ na eerĩ magĩcookanĩrĩria arutwo othe hamwe na makĩmeera atĩrĩ, “Gũtiagĩrĩrie tũtiganĩrie ũtungata wa kiugo kĩa Ngai nĩguo tũtungatage metha-inĩ. **3** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, thuurai andũ mũgwanja kuuma gatagatĩ-inĩ kanyu, andũ arĩa moĩkaine atĩ nĩ maiyũritwo nĩ Roho, o na ũũgĩ, na nĩtũkĩmehokera wĩra ũcio, **4** na

ithuĩ tũrũmbũyiye ũhoro wa mahooya na ũtungata wa kiugo.” **5** Ũndũ ũcio moigire nĩwakenirie gĩkundi kũ gĩothe. Nao magĩthura Stefano, mũndũ waiyũritwo nĩ wĩtikio na Roho Mũtheru, na Filipu, na Porokoro, na Nikanora, na Timoni, na Paramena, na Nikola, mũndũ wa kuuma Antiokia ũrĩa wagarũrũkĩte agatuĩka Mũyahudi. **6** Makĩneana andũ acio kũrĩ atũmwo, nao atũmwo makĩmahoeera na makĩmaigĩrĩra moko. **7** Nĩ ũndũ ũcio kiugo kia Ngai gĩkihunja. Mũigana wa arutwo kũu Jerusalem ũkĩongerereka mũno, nakĩo gĩkundi kĩnene kia athĩnjĩri-Ngai gĩgĩathĩkĩra ũhoro wa wĩtikio. **8** Na rĩrĩ, Stefano, mũndũ waiyũritwo nĩ wega wa Ngai na ũhоти, nĩekire morirũ manene na akĩringa cĩama gatagatĩ-inĩ ka andũ. **9** No rĩrĩ, nĩ kuoimĩrĩre ngarari kuuma kũrĩ andũ a Thunagogi ya Andũ arĩa Oohore (ta ũrĩa yetagwo), nao nĩ Ayahudi a kuuma Kurene na Alekisanteria o hamwe na mabũrĩri ma Kilikia na Asia. Andũ aya makĩambĩrĩria gũkarania na Stefano, **10** no matĩngetiirĩre ũũgi wake kana Roho ũrĩa aaragia nagu. **11** Hĩndĩ iyo makĩringĩrĩria andũ amwe na hitho moige atĩrĩ, “Nĩtũguĩte Stefano akĩaria ciugo cia kũruma Musa, o na Ngai.” **12** Nĩ ũndũ ũcio magĩtũma okĩrĩrwo nĩ andũ, na athuuri, na arutani a watho. Makĩnyĩta Stefano makĩmũrehe mbere ya Kĩama. **13** Magĩcooka makĩrehe aira a maheeni, arĩa maarutire ũira makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ndatĩgithagĩria kwaria agĩukagĩrĩra handũ haha hatheru, o na gũũkĩrĩra watho. **14** Nĩgũkorwo nĩtũguĩte akiuga atĩ Jesũ ũyũ wa Nazarethi nĩagatharia handũ haha, na agarũre mũtũgo rĩa Musa aatũtigĩre.” **15** Andũ arĩa othe maarĩ Kĩama-inĩ magĩkũũrĩra Stefano maitho, nao makĩona ũthĩũ wake ũtarĩi ta ũthĩũ wa mũraika.

7 Nake mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene akĩmũũria atĩrĩ, “Thitango ici nĩ cia ma?” **2** Nake Stefano agĩcookia atĩrĩ, “Ariũ a Baba na maithe maitũ, ta thĩkĩrĩra! Ngai mwene riiri nĩoimĩrĩre ithe wĩtũ lburahĩmu hĩndĩ rĩa aatũũraga bũrũri wa Mesopotamia, atanathĩ gĩtũũra bũrũri wa Harani. **3** Akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Thaama uume bũrũri wanyu na ũtĩge andũ anyu, ũthĩi bũrũri ũrĩa ngaakuonia.’ **4** “Nĩ ũndũ ũcio lburahĩmu akĩuma bũrũri wa Akalidei agĩthĩi gĩtũũra Harani. Thuutha wa gĩkuũ gĩa ithe, Ngai akĩmũruta kuo na agĩũka bũrũri ũyũ mũtũũraga. **5** Ndaamũheire igai gũkũ, o na ikinya rĩmwe. No Ngai nĩamwĩrĩre atĩ we hamwe na njaro ciake nĩmakegwatĩra bũrũri ũyũ, o na gĩtũũka hĩndĩ iyo lburahĩmu ndaarĩ na mwana. **6** Ngai eerire lburahĩmu atĩrĩ: ‘Njaro ciaku igaatũũra irĩ ng’eni bũrũri ũtarĩ wacio, kũrĩa igaatuuwo ngombo na nyaniirwo ihinda rĩa mĩaka magana mana.’ **7** Nĩngĩ Ngai akiuga atĩrĩ, ‘No nĩngaherithia rũrĩrĩ rũu igaatungata irĩ ngombo; na thuutha ũcio-rĩ, nĩkoima bũrũri ũcio, nacio nĩkaahooya irĩ kũndũ gũkũ.’ **8** Hĩndĩ iyo nĩarĩkanĩre na lburahĩmu kĩrĩkanĩro kia ũhoro wa kũrua. Nake lburahĩmu agĩtũka ithe wa Isaaka na akĩmũrũthia thĩkũ ya kanana thuutha wa gũciarwo gwake. Thuutha-inĩ Isaaka agĩtũka ithe wa Jakubu, nake Jakubu agĩtũka ithe wa athuuri arĩa ikũmi na eerĩ. **9** “Na tondũ wa maguuka maitũ kũũguĩra Jusufu ũru, nĩmamwendĩre bũrũri wa Misiri agatũũke ngombo kuo. No Ngai aarĩ hamwe nake **10**

na akĩmũhonokia mathĩina-inĩ make mothe. Nĩaheire Jusufu ũũgi na akĩmũhotithia atũũke wa kwendeka nĩ Firaũni mũthamaki wa Misiri; nĩ ũndũ ũcio akĩmũtua wa gwathaga Misiri o na nyũmba yake yotha ya ũthamaki. **11** “Thuutha ũcio gũkĩgĩa ng’aragu bũrũri-inĩ wotha wa Misiri, na Kaanani, na ikĩrehe gũthũũnika kũĩngĩ mũno, namo maithe maitũ makĩaga irio. **12** Rĩrĩa Jakubu aigũire atĩ Misiri nĩ kwari na ngano, agĩtũma maithe maitũ kuo hĩndĩ ya mbere. **13** Na rĩrĩa maathĩre riita rĩa keerĩ-rĩ, Jusufu akĩmenyithania kũrĩ ariũ a ithe, nake Firaũni akĩmenya ũhoro wa nyũmba ya Jusufu. **14** Thuutha wa ũguo-rĩ, Jusufu agĩtũmanĩra ithe Jakubu na nyũmba yake yotha moke, nao othe maarĩ andũ mĩrongo mũgwanja na atano. **15** Nake Jakubu agĩkũrũka, agĩthĩ Misiri, kũrĩa we na maithe maitũ maakuĩrĩre. **16** Mĩrĩ yao nĩyacookĩrio Shekemu na igĩthĩkwo mbĩrĩra-inĩ rĩa lburahĩmu aagĩrĩte na mbeeca kuuma kũrĩ ariũ a Hamori kũu Shekemu. **17** “Rĩrĩa ihinda rĩakuhĩrĩrĩre rĩa Ngai kũhingia kĩranĩro gĩake kũrĩ lburahĩmu-rĩ, mũigana wa andũ aitũ kũu Misiri nĩwongerereke mũno. **18** Hĩndĩ iyo mũthamaki ũngĩ ũtooĩ ũhoro wa Jusufu agĩtũka wa gũthamaka Misiri. **19** Agĩũka andũ aitũ ũuru mũno na akĩhĩnyĩrĩria maithe maitũ na ũndũ wa kũmarĩngĩrĩria na hinya mate tũkenge twao nĩgeetha tũkue. **20** “Ihinda-inĩ rĩu Musa nĩaciariirwo, nake aarĩ mwana mũthaka mũno. Akĩrererwo mũciĩ gwa ithe ihinda rĩa mĩeri itatũ. **21** Rĩrĩa aigĩrwo njari, mwarĩ wa Firaũni akĩmuoya akĩmũrera ta mwana wake. **22** Musa agĩthomithio na ũũgi wotha wa andũ a Misiri na aarĩ na hinya wa mĩario na ciiko. **23** “Rĩrĩa Musa aakinyirĩre mĩaka mĩrongo ina-rĩ, agĩtua itua rĩa gũceerera andũ ao a Isiraeli. **24** Nĩonire mũndũ ũmwe wao akĩnyariirwo nĩ mũndũ wa Misiri. Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ kũmũũrĩria na akĩmũrĩhĩria na ũndũ wa kũũraga mũndũ ũcio Mũmisiri. **25** Musa eeciirĩte atĩ andũ ao nĩmangĩonire atĩ Ngai nĩamũhũthagĩra nĩgeetha amahonokie, no-o matiamenyire ũgu. **26** Mũthenya ũyũ ũngĩ Musa agĩthĩi agĩkora andũ eerĩ a Isiraeli makĩrũa. Akĩgeria kũmaiguithania akĩmeeraga atĩrĩ, ‘Andũ aya, inyũĩ mũrĩ a ithe ũmwe; nĩ kĩĩ kĩratũma mwende gwĩkana ũũru?’ **27** “No mũndũ ũrĩa wekĩte ũcio ũngĩ ũũru agĩũkania Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Nũũ wagĩtũire mwathĩ na mũtũthania wa macĩira maitũ?’ **28** Ũrenda kũnjũraga o ta ũrĩa ũrooragire Mũmisiri ira?’ **29** Rĩrĩa Musa aigũire ũguo akĩũra agĩthĩi bũrũri wa Midiani, kũrĩa aatũũrĩre arĩ ta mũgeni na akĩgĩa na ariũ eerĩ. **30** “Na rĩrĩ, mĩaka mĩrongo ina yarĩkia gũthĩra-rĩ, mũraika akĩmũrĩra Musa arĩ nĩnĩmbĩ-inĩ cia mwaki iria ciakanaga kihinga-inĩ kũu werũ-inĩ hakuhi na Kĩrĩma gĩa Sinai. **31** Rĩrĩa onire ũguo, akĩgega nĩ kĩrĩa onire. Na rĩrĩa aakuhagĩrĩria nĩguo one wega-rĩ, akĩũgua mũgambo wa Mwathani ũkiuga atĩrĩ: **32** ‘Nĩ nĩ nĩ Ngai wa maithe manyu, Ngai wa lburahĩmu, na Isaaka, o na Jakubu.’ Musa akĩĩnaina nĩ gwĩtigĩra na ndaigana kũrora. **33** “Nake Mwathani akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ruta iratũkora, nĩgũkorwo hau ũrugamĩte nĩ handũ hatheru. **34** Ti-itherũ nĩnyonete kũhĩnyĩrĩrio kwa andũ akwa kũu bũrũri wa Misiri. Nĩnjũguĩte gũcaaya kwao, na nĩnjĩkũrũkĩte thĩ nĩguo ndĩmohorithie. Rĩu ũka nĩngũgũtũma ũcooke Misiri.’ **35** “Ũyũ nowa Musa ũrĩa

maaregete makiuga atiri, 'Nuu ugutuite mwathi witu na mutuciirithia?' Ngai we mwene niamutumire atuike munene na mukuuiri wao, na undu wa muraika uria wamumirire kihinga-ini. **36** Akimatongoria makiuma Misiri na agika moriru na akiringa ciam ari kuu Misiri, o na Iria-ini Itune, na ihinda ria miaka mirongo ina kuu weru-ini. **37** 'Uyu nowe Musa uria werire andu a Israeli atiri, 'Ngai niakamutumira munabii ta nii kuuma kuri andu anyu kiembe.' **38** We aari kiungano-ini kuu weru-ini, ari hamwe na muraika uria wamwaririe Kirima-ini gia Sinai, na aari hamwe na maithe maitu; nake niamukirire ciugo iri muoyo nigeetha atukinyirie. **39** 'No riri, maithe maitu nimagire kumwathikira. Handu ha uguo-ri, o makimurega, na thini na ngoro ciao makiririria gucoka Misiri. **40** Nao makira Haruni atiri, 'Tuthondekere ngai iria iritutorogoria. Nigukorwo mundu uyu ugwitwo Musa, uria watutorogorie tukiuma bururi wa Misiri, tutiui uria onete!' **41** Hini iyo niguo maathondekere mihanano watarii ta njaui. Makirurithia magongona, na makigia na hini ya gukungura kiria maathondekete na moko mao. **42** No Ngai akimahutira, na akimarekereria mahooyage ciembe cia iguru. Uhoru uyu utwaranite na uria kwandikito ibuku-ini ria anabii, atiri: 'Nimwandutire magongona na maruta miaka mirongo ina kuu weru-ini, inyu nyumba ya Israeli?' **43** Nimutugiritie ihooero ria Moleku, na njata ya ngai yanyu iria itagwo Refani, mihanano iria mwathondekere ya kuhooaya. Tondū ūcio, ningatuma mutahwo mutwarwo' kuhitika Babuloni. **44** 'Maithe maitu maar na hema iria yetagwo giikaro kia Uira kuu weru-ini. Nayo yathondeketwo o ta uria Ngai eerite Musa, kiringana na mihanire uria onete. **45** Maarikia kwamukira hema-ri, maithe maitu, matongoretio ni Joshua magiika nayo riria menyitiire bururi kuuma kuri nduriri iria Ngai aaruturire ciehere mbera yao. Nayo igitura kuu bururi ūcio o nginya hini ya Daudi, **46** uria wakenire ni gwitikiria ni Ngai, na akihooya etikirio aakire Ngai wa Jakubu giikaro. **47** No Solomoni niwe wamwakiire nyumba. **48** 'No riri, ūria-iri-Iguru. Muno ndaikaraga nyumba ciakito ni andu. O ta uria munabii oigite atiri: **49** 'Iguru nikuo gitĩ giakwa kia unene, nayo thi ni gaturwa ka makinya makwa. Ungikinjakira nyumba ya muthemba uriku? Uguo niguo Mwashani ekuria. Kana kihurũho giakwa kingikorwo ku? **50** Githi ti guoko gwakwa wathondekete inda ici ciothe?' **51** 'Inyui andu aya aremi, o inyui mutari aruu ngoro na matu! Inyui mutarii o ta maithe manyu: Inyui muturaga mureganite na Roho Mutheru! **52** Ni kuri munabii utanyariirwo ni maithe manyu? Mooragire o na andu aria maarathire uhoru wa guika kwa ūria Muthingu. Na riu nimumukinyanire na mukamuturaga; **53** o inyui mwamukirire watho uria waathanirwo kugerera araka no mukiga kuwathikira.' **54** Riria maiguire maundu macio-ri, makirakara muno, na makimuhaganiria magego. **55** No Stefano, ayurirwo ni Roho Mutheru, Agicuthiriria iguru akiona riiri wa Ngai, na Jesu arugamite guoko-ini kwa urio kwa Ngai. **56** Akiuga atiri, 'Onei, nindirona iguru rihingukite nake Muri wa Mundu arugamite guoko-ini kwa urio kwa Ngai.' **57** Maigua uguo makihumbira

matu mao, makihanyika hari we makiugagiriia na mugambo munene. **58** makimukururia, makimunia nja ya itura, na makimbiriria kumuhura na mahiga nyuguto. Nao, aia makiga nguo ciao maguru-ini ma mwanake wetagwo Saulu. **59** Riria maamuhuraga na mahiga nyuguto, Stefano niahooire Ngai, akiuga atiri, 'Mwashani Jesu, amukira roho wakwa.' **60** Agicooka agituria ndu, akianirira, akiuga atiri, 'Mwashani, ndukamoorie rithia riiri.' Na aarikia kuuga uguo, agikoma.

8 Nake Saulu aari ho, na agitikiria ati ooragwo. Muthenya ūcio kanitha ūkinyariirwo muno kuu Jerusalemu, nao andu othe o tiga atumwo makihurunjikira Judea na Samaria. **2** Andu etigiri Ngai magithika Stefano na makimucakira muno. **3** No Saulu akimbiriria kwananga kanitha. Aathiiaga nyumba o nyumba, akiruturaga arume na andu a-nja, akimaikagia njeera. **4** Nao andu aria maahurunjitwo nimahunjirie kiugo kia Ngai o kuria guothe maathiiaga. **5** Filipu agikurika agithi itura riri Samaria, akihunja uhoru na Kristu kuo. **6** Riria ikundi cia andu ciaiguire Filipu na ikiona ciam iria aaringaga, othe magithikiria uria oigaga. **7** Ngoma thuku nicioimaga andu aingĩ igikayurukaga, na andu aingĩ maaririte murimu wa gukua ciiga, na andu aria maarĩ onju makihonio. **8** Ni undu ūcio gukiga na gikeno kinene itura-ini riu. **9** Na riri, itura-ini riu ni kwar na mundu wetagwo Simoni, nake niaragurite kwa ihinda na akagegia andu othe a Samaria. Nake nietiaga na ageetua ati aari mundu munene muno, **10** nao andu othe, aria anini na aria anene, makamuthikagiriia na makoiga na mugambo munene atiri, 'Mundu uyu niwe hinya wa ungai uria ukaine ta Hinya Munene.' **11** Maatutirite mamuumaga thuutha tondū niamagegetie hini ndaaya na uraguri wake. **12** No riria meetikirie Filipu akihunja Uhoru-uria-Mwega wa uthamaki wa Ngai na wa riitwa ria Jesu Kristu-ri, makibatithio, arume o hamwe na andu-a-nja. **13** Simoni we mwene agitikia na akibatithio. Nake akirumirira Filipu kuria guothe aathiiaga, agegetio ni imenyithia cia hinya na ciam iria onaga. **14** Riria atumwo aria maarĩ kuu Jerusalemu maiguire ati andu a Samaria nimetikirite kiugo kia Ngai-ri, makimatumira Petero na Johana. **15** Nao maakinya kuo, makimahoera niguo maamukire Roho Mutheru, **16** tondū nginya hini iyo Roho Mutheru ndaakoretwo aikurukire mundu o na umwe wao; tiga o kubatithio maabatithio thini wa riitwa ria Mwashani Jesu. **17** Hini iyo Petero na Johana makimaigirira moko, nao makimukira Roho Mutheru. **18** Riria Simoni onire ati Roho aahaganagwo na undu wa kugirirwo moko ni atumwo-ri, akienda amabe mbeeca, **19** akiuga atiri, 'Heei uhoti uyu o na ni nigeetha uria wotho ndagiriira moko makwa akaamukira Roho Mutheru.' **20** Petero akimucokeria atiri, 'Mbeeca ciaku irothiranira hamwe nawe, nigukorwo wicirite no ugure kiho kia Ngai na mbeeca. **21** Wee nduri na handu, o na nduri na igai utungata-ini uyu, tondū ngoro yaku ti njagiru mbera ya Ngai. **22** Wirire waganu uyu na uhoee Mwashani. Hini nēgukurekera ni undu wa gukorwo na riciiria ta riu ngoro-ini yaku. **23** Nigukorwo nguona

ũiyũrũtwo nĩ marũrũ na ũgatuĩka ngombo ya mehia.”

24 Hĩndĩ iyo Simoni akimũcookeria atĩrĩ, “Hooerai harĩ Mwathani nĩgeetha ndikae gũkorwo nĩ ũndũ o na ũmwe wa macio mwagweta.” **25** Rĩria maarĩkirie kũheana ũira na kũhunja kiugo kia Mwathani-rĩ, Petero na Johana magĩcooka Jerusalem, o makĩhunjagia Ũhoro-ũria-Mwega tũtũura-inĩ tũingĩ twa Samaria.

26 Na rĩrĩ, mũraika wa Mwathani akĩraa Filipu atĩrĩ, “Thiĩ werekeire gũthini, ũkinye njĩra-inĩ, njĩra irĩa ya werũ-inĩ, irĩa iĩkũrũkite kuuma Jerusalem iĩgathiĩ nginya Gaza.” **27** Nĩ ũndũ ũcio akiumagara, na arĩ njĩra-inĩ agicemania na Mũhabashi warĩ mũhakũre, mũndũ mũnene warĩ igweta ũria warũgamĩrĩre kĩgĩna gĩa Kandake, mũthamaki-mũndũ-wa-nja wa Ahabashi. Mũndũ ũyũ aathiite Jerusalem kũhooya Ngai; **28** na arĩ njĩra-inĩ akiinũka, aakarĩte ngaari-inĩ yake ya mbarathi agĩthoma ibuku rĩa Isaia ũria mũnabii. **29** Roho akĩraa Filipu atĩrĩ, “Thiĩ ngaari-inĩ irĩa ya mbarathi ũikare hakuhĩ nayo.” **30** Hĩndĩ iyo Filipu akĩhanyũka nginya ngaari-inĩ iyo ya mbarathi, akĩgũa mũndũ ũcio agĩthoma ibuku rĩa Isaia ũria mũnabii, akimũuria atĩrĩ, “Nĩurataũkirwo nĩ ũhoro ũcio ũrathoma?” **31** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ingĩtaũkirwo atĩa, tĩa hagĩire mũndũ wa kũndaarĩria?” Nĩ ũndũ ũcio akĩraa Filipu ahaice ngaari iyo ya mbarathi, aikaranie nake. **32** Mũndũ ũcio warĩ mũhakũre aathomaga gacunjĩ gaka ka Maandiko: “Aatwarirwo o ta ng’ondo gĩthĩnjĩro-inĩ, na o ta ũria gatũrũme gakiraga ki karĩ mbere ya mũndũ ũria ũrankenja guoya, noguo o nake ataatumĩre kanua gake. **33** Nĩaconorithirio na ndaigana gũtũirwo ciira na kĩhooto. Nũ ũngĩaria ũhoro wa njĩaro ciake? Nĩgũkorwo muoyo wake nĩwehererio ũkiuma gũkũ thi.” **34** Mũndũ ũcio mũhakũre akĩuria Filipu atĩrĩ, “Ndagũthaiha, ta njĩra atĩrĩ, mũnabii aaria ũhoro wa ũ, nĩ ũhoro wake we mwene kana nĩ ũhoro wa mũndũ ũngĩ?” **35** Hĩndĩ iyo Filipu akĩrutia ũhoro hau, akimũhe Ũhoro-ũria-Mwega ũkonĩ Jesũ. **36** Na marĩ njĩra-inĩ magĩthĩrĩ-rĩ, magĩkinya handũ haarĩ na maaĩ, nake mũndũ ũcio warĩ mũhakũre akimwĩra atĩrĩ, “Ta rora, maaĩ nĩmo maya. Nĩ kĩ kingĩria mbatithio?” **37** (Nake Filipu akiuga atĩrĩ, “Ũngĩtikia na ngoro yaku yothe, no ũbatithio.” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩnjĩtikĩtie atĩ Jesũ Kristũ niwe Mũrũ wa Ngai.”) **38** Nake agĩathana ngaari iyo ya mbarathi irũgame. Hĩndĩ iyo Filipu na mũndũ ũcio mũhakũre magĩkũrũka, magitoonya maaĩ-inĩ, nake Filipu akimũbatithia. **39** Na rĩria moimĩrĩre maaĩ-inĩ, Roho wa Mwathani o rĩmwe akĩoya Filipu, akimweheria, nake mũndũ ũcio mũhakũre akiaga kũmuona ringĩ, no agĩthĩ na mbere na rũgendo akenete. **40** No Filipu nĩonekanire Azota, na agĩthĩ akĩhunjagia Ũhoro-ũria-Mwega matũũra-inĩ mothe nginya agĩkinya Kaisarea.

9 Ihinda-inĩ o rĩu Saũlũ no eehĩtagĩra kũũraga arutwo a Mwathani. Agĩthĩ kũrĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũria mũnene, **2** na akimũhooya marũa athĩĩ namo thunagogi-inĩ irĩa ciarĩ Dameski, nĩgeetha angĩkora andũ a Njĩra iyo kuo, marĩ arũme kana andũ a-nja, amanyĩite amatware Jerusalem marĩ ohe. **3** Naarĩ rũgendo-inĩ aakuhĩrĩria Dameski-rĩ, o rĩmwe ũtheri ũkiuma na igĩrũ, ũkimwarĩra mĩena yothe. **4** Akĩgũa thiĩ,

na akĩgũa mũgambo ũkimwĩra atĩrĩ, “Saũlũ, Saũlũ, ũũnyariiraga niki?” **5** Saũlũ akĩuria atĩrĩ, “Nĩwe ũ, Mwathani?” Nake akimũcookeria atĩrĩ, “Nĩ niĩ Jesũ ũria ũnyariiraga. **6** No rĩrĩ, rĩu ũkĩra ũtoonye itũũra rĩrĩ inene, na nĩũkwĩrwo ũria wagĩrĩrwo nĩ gwĩka.” **7** Nao andũ arĩa maatwaranaga hamwe na Saũlũ makĩrũgama hau maagĩte ũria mangiuga; o nĩmaiguire mũgambo no matiigana kuona mũndũ o na rĩrũkũ. **8** Nake Saũlũ agĩũkĩra, akĩrũgama, no rĩria aahingĩrĩre maitho ndoonaga o na hanini. Nĩ ũndũ ũcio makimũnyĩita guoko makimũtwara Dameski. **9** Ihinda rĩa matukũ matatũ aarĩ mĩtumumu, na ndarĩ kĩndũ aarĩaga kana akanyua. **10** Na rĩrĩ, kũu Dameski nĩ kwari na mĩrutwo wetagwo Anania. Mwathani akimwarĩria na kioneki, akimwĩra atĩrĩ, “Anania!” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩi ũyũ Mwathani.” **11** Nake Mwathani akimwĩra atĩrĩ, “Thiĩ kwa Judasi o kũu njĩra irĩa itagwo Nũngarũ, ũrie mũndũ uumĩte Tariso wĩtagwo Saũlũ, nĩ ũndũ nĩkũhooya arahooya. **12** Nĩonete mũndũ kioneki-inĩ wĩtagwo Anania agĩũka kũmũigĩrĩra moko, nĩguo acooke kuona.” **13** Anania akimũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, nĩnjĩguĩte ũhoro mũingĩ ũkonĩ mũndũ ũcio, na maũndũ maingĩ mooru marĩa aaneka andũ aku arĩa aamũre kũũria Jerusalem. **14** Na okĩte gũkũ arĩ na wathani kuuma kũrĩ athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa anene, nĩgeetha anyiite andũ arĩa othe makayagĩra rĩitwa rĩaku.” **15** No Mwathani akĩraa Anania atĩrĩ, “Thiĩ, tondũ ũndũ ũcio nĩ kĩndũ gĩakwa kĩrĩa ndĩthuurĩre gĩa gĩtwara ũhoro wa rĩitwa rĩakwa kũrĩ andũ a-Ndũrĩrĩ, na athamaki, o na kũrĩ andũ a Isiraeli. **16** Nĩngũmuonia ũria arĩ o nginya anyamaarĩke nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa.” **17** Hĩndĩ iyo Anania agĩthĩ na agĩtoonya nyũmba iyo. Akĩgĩrĩra Saũlũ moko, akimwĩra atĩrĩ, “Saũlũ, mũrũ wa Ithe witũ, Mwathani, o we Jesũ ũria ũrakuumĩrĩre ũrĩ njĩra-inĩ ũgũka gũkũ, nĩandũmĩte nĩguo ũcooke kuona, na ũyĩrũro na Roho Mũtheru.” **18** O hĩndĩ iyo, tũnyamũ twahaanaga ta ngaracũ tũkiuma maitho-inĩ ma Saũlũ, tũkĩgĩa thiĩ, nake akĩhota kuona ringĩ. Agĩũkĩra na akĩbatithio, **19** na aarĩkia kũria irio, akĩgĩa na hinya. Saũlũ agĩkara mĩthenya iigana ũna marĩ hamwe na arutwo kũu Dameski. **20** Na hĩndĩ iyo akĩambĩrĩria kũhunja thunagogi-inĩ atĩ Jesũ nĩ Mũrũ wa Ngai. **21** Andũ othe arĩa maamũguire makĩgega makĩũria atĩrĩ, “Gĩthĩ mũndũ ũyũ tiwe ũragĩthĩtie andũ thayũ kũu Jerusalem gatagatĩ-inĩ ka arĩa makayagĩra rĩitwa rĩu? Na gĩthĩ ndokĩte gũkũ nĩgeetha amanyĩite amatware marĩ ohe kũrĩ athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa anene?” **22** Nowe Saũlũ agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na hinya, na akĩgegĩa Ayahudi arĩa maatũrĩte kũu Dameski na ũndũ wa kũmaiguithia na ma atĩ Jesũ niwe Kristũ. **23** Thutha wa mĩthenya mĩingĩ gĩthĩrĩa, Ayahudi magĩcookania ndundu mamũũrage, **24** no Saũlũ akĩmenya mũbango ũria maarĩ naguo. Mũthenya na ũtukũ maakaraga mamũheirie ihingo-inĩ cia itũũra inene nĩguo mamũũrage. **25** No arũmĩrĩrĩ aake makĩmuoya ũtukũ, makĩmũharũrũkia arĩ gĩkabũ-inĩ mamũgereire mwanya warĩ rũthingo-inĩ. **26** Hĩndĩ irĩa aakinyire Jerusalem, akĩgeria kwĩgwatania na arutwo, no othe nĩmamwĩtagĩra, tondũ matietikagia atĩ kũna aarĩ mĩrutwo. **27** No Baranaba akĩmuoya akimũtwara kũrĩ atũmwo. Akĩmeera ũria Saũlũ oonire Mwathani

arĩ rūgendo-inĩ rwake, na ūrĩa Mwathani aamwarĩirie, na ūrĩa aahunjirie kũu Dameski thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ ategwĩtigĩra. **28** Nĩ ūndũ ūcio Saũlũ agũikara na atũmwo, na agaceeraga kũu Jerusalemu, akĩaragĩa na ūcamba thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani, ategwĩtigĩra. **29** Ningĩ nĩaaragĩa na agakararanagĩa na Ayahudi arĩa maaciarĩirwo kwa Ayunani, no nao makagerĩa ūrĩa mangĩmũuraga. **30** Rĩrĩa arĩu na aarĩ a lthe witũ maamenyire ūguo, makĩmuoya, makĩmũikũrũkia nginya Kaisarea, makĩmũtũma Tariso. **31** Hindĩ iyo kanitha wa Judea guothe, na Galilĩ, na Samaria ūgikenera ihinda rĩa thayũ. Nĩwongereirwo hinya; na ūkiũmĩrĩrio nĩ Roho Mũtheru, na ūkiongererwo andũ, nao magĩtũura metigĩrite Mwathani. **32** Na rĩrĩ, rĩrĩa Petero aaceeraga kũndũ na kũndũ bũrũri-inĩ, nĩathiire gũceerera andũ arĩa aamũre a kũu Lida. **33** Arĩ kũu agĩkora mũndũ wetagwo Ainea warĩ na mũrimũ wa gũkua ciĩga, na aatũũrite akomete gĩtanda-inĩ ihinda rĩa mĩaka ĩnana. **34** Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Ainea, Jesũ Kristũ nĩakũhonia. Ūkĩra ūkũnje kibarĩ gĩaku.” O hĩndĩ iyo Ainea akĩrũgama. **35** Andũ othe arĩa maatũũruga Lida na Sharonĩ makĩmuona na makĩgarũrũkĩra Mwathani. **36** Kũu Jopa nĩ kwarĩ mũrutwo wetagwo Tabitha (narĩo rĩitwa rĩu rĩgĩtũirwo nĩ kuuga Dorokasi), nake aatũũrite ekaga maũndũ mega, na agateithagĩa athĩĩni. **37** O ihinda-inĩ rĩu nĩarũarire na agĩkua, naguo mwĩrĩ wake ūgĩthambio, ūkĩgwo nyũmba ya igũrũ. **38** Lida kwarĩ hakuhi na Jopa; nĩ ūndũ ūcio rĩrĩa arutwo maaigũire atĩ Petero aarĩ kũu Lida, magĩtũuma andũ eerĩ makamũringĩrie mamwĩre atĩrĩ, “Twagũthaita ūka narual!” **39** Nake Petero agĩthĩĩ hamwe nao, na aakinya agĩtwarwo nyũmba ya igũrũ. Atumia othe a ndigwa makĩrũgama, makĩmũthiũrũrũkĩra makĩrĩraga, na makĩmuonagĩa kanjũ na nguo ingĩ irĩa Dorokasi aatumite rĩrĩa aarĩ nao. **40** Nake Petero akĩmeera othe moime nja ya nyũmba; agĩcooka agĩturia maru akĩhooya Ngai. Agĩcooka akĩgarũrũkĩra mĩtumia ūcio wakuĩte, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tabitha, ūkĩra,” nake Tabitha akĩhingũra maitho, na oona Petero, agĩĩtiira. **41** Nake Petero akĩmũnyũita guoko, akĩmũrũgama. Agĩcooka agĩĩta andũ arĩa meetĩkĩtie, na atumia acio a ndigwa, akĩmũneana kũrĩ o arĩ muoyo. **42** Naguo ūhoru ūcio ūkĩmenyeka Jopa guothe, nao andũ aingĩ magĩĩtikia Mwathani. **43** Nake Petero agĩikara Jopa mĩthenya mĩingĩ kwa mũndũ wetagwo Simoni, ūrĩa warĩ mũtanduki wa njũũa.

10 Na rĩrĩ, kũu Kaisarea nĩ kwarĩ mũndũ wetagwo Korinelio, ūrĩa warĩ mũnene-wa-thigari-igana rĩmwe cia mbũtũ irĩa yolkaine ta Mbũtũ ya Italia. **2** Mũndũ ūcio na andũ othe a nyũmba yake nĩmeyamũrĩre Ngai na makamwĩtigagĩra; nake nĩaheanaga indo ciake na ūtaana kũrĩ andũ arĩa maarĩ abatari na nĩahooyaga Ngai kaingĩ. **3** Mũthenya ūmwe ta thaa kenda cia mĩaraho-rĩ, akiona kionekei. Akiona mũraika wa Ngai wega, ūrĩa wokire harĩ we na akĩmwĩra atĩrĩ, “Korinelio!” **4** Korinelio akĩmũrora aiyũrĩtwo nĩ guoya, akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kũ Mwathani?” Nake mũraika akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mahooya maku na indo irĩa ūheete andũ arĩa athĩĩni nĩikinyite igũrũ kũrĩ Ngai rĩrĩ iruta rĩa kũrĩkanwo. **5**

Na rĩrĩ, tũma andũ mathĩĩ Jopa magĩire mũndũ wĩtagwo Simoni, na nowe wĩtagwo Petero. **6** Araikara gwa Simoni ūrĩa mũtanduki wa njũũa, o ūrĩa nyũmba yake irĩ rĩtere-inĩ rwa iria.” **7** Rĩrĩa mũraika ūcio wamwarĩirie aathiire, Korinelio agĩta ndungata ciake igĩrĩ na mũthigari ūmwe weamũrĩre Ngai, na aarĩ ūmwe wa andũ arĩa maamũtungatagĩra. **8** Akĩmeera ūrĩa wothe kwahanĩte agĩcooka akĩmatũma Jopa. **9** Mũthenya ūcio ūngĩ warũmĩrĩre ta thaa thita cia mũthenya marĩ njĩra-inĩ makuhĩrĩirie itũũra rĩu-rĩ, Petero akihaica nyũmba-igũrũ nĩgeetha akahoo Ngai. **10** Nake akĩguu aahũũta na akĩbatario nĩ kindũ gĩa kũrĩa, na rĩrĩa irio ciarugagwo-rĩ, akĩgocerera. **11** Nake akiona igũrũ rĩhingũrĩtwo na kindũ gĩatarĩĩ ta gĩtama kĩnene gĩkĩharũrũkio thĩ kinyiitĩtwo mĩthia ĩna. **12** Nakĩo kiarĩ na nyamũ cia mĩthemba yotha ya iria irĩ magũrũ mana, o na nyamũ iria itaambaga thĩ, o na nyoni cia rĩera-inĩ. **13** Hindĩ iyo mũgambo ūkĩmwĩra atĩrĩ, “Petero, ūkĩra. Thĩnja na ūrĩe.” **14** Petero agĩcooka atĩrĩ, “Aca, Mwathani! Ndirĩ ndarĩa kindũ gĩtarĩ kĩamũre, kana kindũ kĩrĩ thaahu.” **15** Mũgambo ūkĩmwarĩria riita rĩa keerĩ ūkĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkanoige kindũ o na kĩrĩkũ kĩrĩa Ngai atheretie atĩ ti kĩamũre.” **16** Ūndũ ūyũ wekĩkire maita matatũ, na o rĩmwe gĩtama gũ gĩgĩcooko na igũrũ. **17** Na rĩrĩa Petero eeyũragĩa gĩtũmi gĩa kĩoneke kũu oonetere-rĩ, andũ arĩa maatũmĩtwo nĩ Korinelio makĩona harĩa nyũmba ya Simoni yarĩ, na makĩrũgama hau kĩhingoinĩ. **18** Magĩitana, makĩũria kana Simoni ūrĩa wĩtagwo Petero aaikaraga kũu. **19** Na rĩrĩa Petero eeciiragĩa ūhoru wa kioneke kũu, Roho akĩmwĩra atĩrĩ, “Simoni, harĩ na andũ atatũ maragũcaria. **20** Nĩ ūndũ ūcio, ūkĩra ūkĩrũke, ūthĩĩ nao na ndũkagĩ na nganja nĩgũkorwo nĩ nĩ ndĩmatũmĩte.” **21** Petero agĩkũrũka, akĩira andũ acio atĩrĩ, “Nĩ nĩ mũndũ ūcio mũracaria. Mũtũkĩe nĩkĩ?” **22** Nao andũ acio magĩcooka atĩrĩ, “Tuumĩte gwa Korinelio, ūrĩa mũnene-wa-thigari-igana rĩmwe. Nĩ mũndũ mũthĩngu na mwĩtigĩri-Ngai, na nĩatĩtĩtwo nĩ Ayahudi othe. Mũraika mũtheru aramwĩrĩre atũmane ūthĩĩ gwake mũcĩ nĩgeetha aigũe ūrĩa ūrenda kuuga.” **23** Hindĩ iyo Petero akĩira andũ acio matoonye nyũmba matũke ageni aake. Mũthenya ūyũ ūngĩ warũmĩrĩre Petero agĩthĩĩ nao, na arĩu a lthe witũ amwe kuuma Jopa magĩthĩĩ nake. **24** Naguo mũthenya ūcio ūngĩ warũmĩrĩre magĩkinya Kaisarea. Korinelio agĩkorwo ametereire na eetĩe andũ a nyũmba yake na arata a hakuhi. **25** Na rĩrĩa Petero aatoonyaga nyũmba, Korinelio akĩmũtũnga na akĩgũũthia magũrũ-inĩ make amwĩnyĩhĩrie. **26** No Petero akĩmũũkĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rũgama, nĩĩ ndĩ o mũndũ o na nĩĩ.” **27** O makĩaragiarĩ, Petero agĩtoonya thĩĩni na agĩkora gĩkundũ kĩnene kĩa andũ. **28** Akĩmeera atĩrĩ: “Inyũ nĩmũũĩ wega atĩ Mũyahudi ndetĩkĩrĩtio nĩ watho kũgwatanĩra na mũndũ wa Ndũrĩrĩ o na kana kũmũceerera. No Ngai nĩanyonetie atĩ ndiagĩrĩrwo nĩ kuuga atĩ mũndũ o na ūrĩkũ ti mwamũre kana atĩ arĩ na thaahu. **29** Nĩ ūndũ ūcio rĩrĩa ndĩratũmanĩrwo, ndĩrokire itegũkararia. Njĩtikĩria ngũũrie kĩrĩa kĩratũmire ūndũmanĩre?” **30** Nake Korinelio akĩmũcookeria atĩrĩ: “Matukũ mana mahĩtũku, ndaarĩ thĩĩni wa nyũmba yakwa ngĩhooya ithaa-inĩ ta rĩrĩ rĩa thaa kenda cia mĩaraho. Mũndũ warĩ

na nguo ciahenagia akirũgama o rĩmwe mbere yakwa, **31** akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Korinelio, Ngai nĩauĩte mahooya na, na nĩarĩkanĩte iheo ciaku irĩa wanahe athĩĩni. **32** Nĩ ũndũ ũcio tũmana Jopa wĩĩrwo Simoni ũria wĩtagwo Petero, nake nĩ mĩgeni gwa Simoni ũria mũtanduki wa njũũa, ũria ũĩkaraga rũtere-inĩ rwa irĩa.’ **33** Nĩ ũndũ ũcio nĩndagĩtũmanĩre o hĩndĩ iyo, na nĩ weka wega nĩ ũndũ wa gũũka. Rĩu ithuĩ ithuothe tũrĩ haha mbere ya Ngai nĩgeetha tũthĩkĩrĩre ũria wotho Mwathani agwathĩte ũtwĩre.’ **34** Nake Petero akĩambĩrĩra kwaria, akiuga atĩrĩ: “Rĩu nĩndamenya kũna ũria arĩ ma atĩ Ngai ndarĩ mũthutũkanio. **35** no atĩ nĩetĩkagĩra andũ kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe arĩa mamwĩtagĩra na mageeka ũria kwagĩrĩre. **36** Inyuĩ nĩmũũĩ ndũmĩrĩrĩ irĩa Ngai aatũmĩre andũ a Isiraeli, akĩaria ũhoro mwega wa thayĩ na ũndũ wa Jesũ Kristũ, ũria arĩ we Mwathani wa andũ othe. **37** Inyuĩ nĩmũũĩ ũria gwekĩkire kũu Judea guothe, kwambĩrĩra Galili thuutha wa ũbatithio ũria Johana aahunjagia, **38** ũria Ngai aaitĩrĩre Jesũ wa Nazarethi Roho Mũtheru o na hinya, na ũria aathĩiaga agĩkaga wega na akĩhonagia andũ arĩa maahatĩrĩrio nĩ hinya wa mũcukani, tondũ Ngai aarĩ hamwe nake. **39** “Ithuĩ tũrĩ aira a maũndũ marĩa mothe eekire thĩĩni wa bũrũri wa Ayahudi o na Jerusalem. Nĩmamũũragĩre na njĩra ya kũmwamba mũtĩ-igũrũ. **40** No mũthenya wa gatatũ Ngai akĩmũrĩũkia kuuma kũrĩ arĩa akuĩ na agĩtũma onekane kũrĩ andũ. **41** We ndonĩrwo nĩ andũ othe, o tĩga aira arĩa Ngai aathuurĩte: akĩonwo nĩ ithuĩ, o ithuĩ twarĩĩanĩre na tũkinyuanĩra nake aarĩkia kũrĩũka kuuma kũrĩ arĩa akuĩ. **42** Nĩatwathire tũhunjĩrĩre andũ na tũrute ũira atĩ we nĩ we Ngai aamũrĩre atũĩke mũtuanĩri-ciira wa andũ arĩa marĩ muoyo na arĩa makũĩte. **43** Anabii othe nĩmaheanaga ũira wa ũhoro wake atĩ mũndũ ũria wotho ũkaamwĩtkĩa nĩakamũkĩra ũrekeri wa mehĩa na ũndũ wa rĩĩtwa rĩake.” **44** Na Petero o akĩaragia ciugo icio-rĩ, Roho Mũtheru agĩkũrũkĩra andũ arĩa othe maiguire ndũmĩrĩrĩ iyo. **45** Nao andũ arĩa meetĩkĩte, a thĩritũ ya arĩa maruaga, arĩa mokĩte na Petero makĩgega mona atĩ kĩheo kĩa Roho Mũtheru nĩgĩaitĩrĩrio andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao. **46** Nĩgũkorwo nĩmamauĩre makĩaria na thĩomi makĩgoocaga Ngai. Hĩndĩ iyo Petero akĩũria atĩrĩ, **47** “Harĩ mũndũ ũngĩgĩria andũ aya mabatithio na maai? Andũ aya nĩmamũkĩra Roho Mũtheru o ta ithuĩ.” **48** Nĩ ũndũ ũcio agĩathana mabatithio thĩĩni wa rĩĩtwa rĩa Jesũ Kristũ. Magĩcooka makĩũria Petero aikaranie nao ihĩnda rĩa mĩthenya mĩnĩni.

11 Na rĩrĩ, atũmwo, na arĩũ na aarĩ a lthe wĩtũ arĩa maarĩ Judea guothe makĩũga atĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao nĩmarĩkĩte kwamũkĩra kiugo kĩa Ngai. **2** Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa Petero aambatĩre agĩthĩĩ Jerusalem, andũ arĩa meetĩkĩte a thĩritũ ya arĩa maruaga makĩmũrũthĩa **3** makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee nĩwatoonyire nyũmba ya andũ arĩa mataruaga, na ũkĩrĩĩanĩra nao.” **4** Nowe Petero akĩambĩrĩra kũmataarĩra maũndũ mothe wega o ta ũria meekĩkĩte, akĩmeera atĩrĩ: **5** “Ndaarĩ itũũra-inĩ rĩa Jopa ngĩhooya Ngai, na rĩrĩa ndaagoocereire-rĩ, ngĩona kĩoneki. Ngĩona kindũ giatarĩ ta gĩtama kĩnene gĩkĩharũrũkio kuuma igũrũ na mĩthĩa yakĩo ĩna, na gĩgĩkũrũka o harĩa ndaarĩ. **6** Ndaacũthĩrĩra thĩĩni

wakĩo ngĩona nyamũ cia thĩ irĩa irĩ magũrũ mana, na nyamũ cia gĩthaka, na nyamũ irĩa itambaga thĩ na nyoni cia rĩera-inĩ. **7** Ngĩcooka ngĩũga mũgamba ũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Petero, ũkĩra. Thĩnja, na ũrĩel!’ **8** “Na nĩĩ ngĩcooka atĩrĩ, ‘Aca, Mwathanĩ! Gũtĩrĩ kindũ gĩtarĩ kĩamũre kana kĩrĩ thaahu kĩrĩ gĩatooanya kanua gakwa.’ **9** “Naguo mũgamba ũcio ũkĩaria rĩĩta rĩa keerĩ kuuma igũrũ ũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ndũkanoĩge kindũ o na kĩrĩkũ kĩrĩa Ngai atheretie atĩ tĩ kĩamũre.’ **10** ũndũ ũyũ wekĩkire maita matatũ, nakĩo gĩtama kũu gĩkĩguucio na igũrũ. **11** “O hĩndĩ iyo andũ atatũ arĩa maatũmĩtuo kũrĩ nĩĩ kuuma Kaisarea magĩkĩnya nyũmba-inĩ irĩa ndaikaraga. **12** Nake Roho akĩnjĩra thĩĩ nao na ndikagĩe na ngaanja. Nao arĩũ a lthe wĩtũ aya atandatũ tũgĩthĩĩ nao na tũgĩtoonya nyũmba ya mũndũ ũcio. **13** Nake agĩtwĩra ũria oimĩrĩrwo nĩ mũraika arĩ gwake nyũmba, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Tũmana Jopa wĩrĩrwo Simoni ũria wĩtagwo Petero. **14** Nĩegũkũrehera ndũmĩrĩrĩ irĩa igũtũma wee na nyũmba yaku yotho mũhonoke.’ **15** “Na rĩrĩa ndaambĩrĩre kwaria-rĩ, Roho Mũtheru akĩmaĩkũrũkĩra o ta ũria aatũkũrũkĩre hĩndĩ ya mbere. **16** Hĩndĩ iyo ngĩrĩrikana ũria Mwathani oĩgĩte atĩrĩ, ‘Johana aabatithanagĩra na maai, no inyuĩ mũkaabatithio na Roho Mwathani.’ **17** Ngĩkorwo Ngai nĩamaheire kĩheo o kĩrĩa aatũheire ithuĩ andũ arĩa twetĩkĩre Mwathani Jesũ Kristũ-rĩ, nĩĩ ndaarĩ ũũ nĩguo ndĩcĩirĩe atĩ no ngararĩe Ngai?” **18** Rĩrĩa maaiguire ũguo, magĩtĩga ngararĩ na makĩgooca Ngai, makĩũga atĩrĩ, “Gwakorwo nĩ ũguo-rĩ, Ngai nĩakĩnyĩrĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao ũhoro wa kwĩrĩra nĩguo magĩe na muoyo.” **19** Na rĩrĩ, andũ arĩa maahurunjĩkire nĩ ũndũ wa kũnyariirwo thuutha wa kũũragwo gwa Stefano magĩthĩĩ o ngĩnya Foinĩke, na Kuporo, na Antiokia, no matiahunjagĩria andũ angĩ ũhoro tĩga o Ayahudi oiki. **20** O na kũrĩ o ũguo, andũ amwe ao, arĩa moimĩte Kuporo, na Kurene, magĩthĩĩ Antiokia na makĩambĩrĩra kwarĩria Ayunani o nao, makĩmahunjĩria ũhoro mwega ũkonĩ Mwathani Jesũ. **21** Guoko kwa Mwathani kwarĩ hamwe nao; na andũ aingĩ magĩtĩkia makĩgarũrũkĩra Mwathani. **22** Nayo ngumo ya maũndũ macio igĩkĩnyĩra andũ a kanitha ũria warĩ kũu Jerusalem; nao magĩtũma Baranaba athĩĩ Antiokia. **23** Rĩrĩa aakĩnyĩre na akĩona ũira wa wega wa Ngai, agĩkena na akĩmomĩrĩria marĩ othe, atĩ maikarage maathĩkĩre Mwathani na ngoro ciao ciothe. **24** Baranaba aarĩ mũndũ mwega waiyũrĩtuo nĩ Roho Mũtheru na warĩ na wĩtkio, nao andũ aingĩ magĩtĩkia Mwathani. **25** Nake Baranaba agĩthĩĩ Tariso gũcaria Saũlũ, **26** na rĩrĩa aamũonire akĩmũrehe Antiokia. Nĩ ũndũ ũcio kwa ihĩnda rĩa mwaka ũmwe Baranaba na Saũlũ makĩgomana na kanitha na makĩruta andũ aingĩ. Kũu Antiokia nĩkuo arutwo meetĩro Akristiano rĩĩta rĩa mbere. **27** Ihĩnda-inĩ rĩu anabii amwe magĩkũrũka kuuma Jerusalem ngĩnya Antiokia. **28** ũmwe wao wetagwo Agabo akĩrũgama, na nĩ ũndũ wa kũmenyithio nĩ Roho Mũtheru, akĩratha atĩ nĩ gũkũgia ng’aragu nene Roma guothe. (Ŭndũ ũcio wekĩkire hĩndĩ ya wathani wa Kilaudio.) **29** Nao arutwo, magĩcĩrĩria kũheana ũteithio nĩ ũndũ wa arĩũ a lthe wĩtũ arĩa maatũũraga kũu Judea, o ta ũria mũndũ aahotĩthĩtio. **30** Nĩmekĩre ũndũ ũcio,

makinengera Baranaba na Saulū iheo ciao matwarire athuuri a kanitha.

12 Na riri, ihinda-ini riu niguu Muthamaki Herode aanyitire andu amwe a kanitha, ari na muoroto wa kumanyariira. **2** Akiragithia Jakubu, muru wa nyina na Johana na ruhiu rwa njora. **3** Na riria oonire uhoro ucio niwakenia Ayahudi-ri, akinyiithia Petero o nake. Undu ucio wekikire hinda ya Giathi kia Migate Itari Mikire Ndawa ya Kumbia. **4** Aarikia kumunyithia, akimukia njeera akimuneana arangirwo ni ikundi inya cia thigari, o gikundi kiri gia thigari inya. Herode eendaga amurehe mbere ya muingi thuutha wa Giathi gia Bathaka. **5** Ni undu ucio Petero akihingirwo njeera, no kanitha niwahooyaga Ngai utegutigithiria ni undu wake. **6** Na utuku uria Herode aarokaga kumutwara agaciirithio, Petero aakomete gatagati ga thigari igiri, ohetwo na minyororo riri, nacio thigari igiri ikarugama kihingo-ini irangirite. **7** Na riri, o rimwe muraika wa Mwathani akimuumirira nague utheri ukia kanyumba kau aari. Muraika ucio akiringaringa Petero mwena na akimukiria, akimwira atiri, “Ukiri narua!” Nayo minyororo iria oohetwo nayo moko ikigia thi. **8** Muraika ucio agicooka akimwira atiri, “Wihumbe nguo ciaku na wikire iratu.” Nake Petero agika o uguo. Muraika ucio akimwira atiri, “Wihotore nguo yaku na unumirire.” **9** Petero akimurumirira, makiuma nja ya njeera, no ndaamenyaga ati undu ucio muraika eekaga war undu wa ma; eeciiragia ati ni kioneki oonaga. **10** Makihituka arangiri a mbere na a keeri na magikinya kihingo-ini gia kigera kiria gia gutoonya ituura inene. Naki kihingo kiu gikihingura ni undu wao, nao makigerera ho. Riria maahiire uraihu wa gacira kamwe-ri, o rimwe muraika ucio akimutiga. **11** Nake Petero akimwira, na akiuga atiri, “Riu nindamenya hatariri nganja ati Mwathani niegutumite muraika wake aahonokie kuuma moko-ini ma Herode na kuuma kuri maundu maria mothe andu a Ayahudi matanyite kuona.” **12** Na riria aguikiirwo ni uhoro ucio, agithii kwa Mariamu uria war nyina wa Johana, na nowe wetagwo Mariko, na nikuo andu aingi monganite makihooza Ngai. **13** Petero akiringaringa murango wa nja, nake miritu warutaga wira kuo wetagwo Roda agika kuhingura. **14** Riria aaguire mugambo wa Petero, akiyurwo ni gikeno kineke akiaga kuhingura murango akihunduka atengere, akianirira, akiuga atiri, “Petero ari murango-ini!” **15** Nao makimwira atiri, “Wee ni kugurika ugurukite.” Riria aakiririire agwatiire kuuga ati uguo nguo kwari, makiuga atiri, “No nginya akorwo ni muraika wake.” **16** Nowe Petero agithii na mbere kuringaringa murango, na riria maahingurire makiona nwe, makigega. **17** Petero akimakiria na guoko na akimataariria uria Mwathani aamurutite njeera. Akimeera atiri, “Irai Jakubu na ariu na aari a lthe witu uhoro ucio,” agicooka agithii kundu kungi. **18** Rucini gwakia, ni kwagire na nguri nene gatagati-ini ga thigari ni kuringo ni uria gwekikite uhoro ukoni Petero. **19** Thuutha wa Herode gucaria Petero na kumwaga-ri, agaciirithia thigari, na agiathana ati ciuragwo. Herode agicooka akiuma Judea agithii Kaisarea, agikara kuo kwa ihinda inini. **20** Na riri,

niatuirite ahaaranite na andu a Turo na a Sidoni, no o magicookanirira hamwe magietha uria mangarianirire nake. Na maarikia kunyitwo mbaru ni Bulasito, uria war ndungata njihokeku ya muthamaki-ri, makihooza kugie na thayu, tondū būruri wa muthamaki ucio niguu wamaheaga irio. **21** Na muthenya uria waraariirio wakinya-ri, Herode akihumba nguo ciake cia uthamaki, na agikarira gitii giake kia unene, akiriria andu acio. **22** Nao makianirira makiuga atiri, “Ucio ni mugambo wa ngai, ti mugambo wa mundu.” **23** O rimwe muraika wa Mwathani akiringa Herode ni undu wa kwaga kugocithia Ngai, nake akirio ni igunyū, agikua. **24** No kiugo kia Ngai gikikiririra kuongerereka na gutherema. **25** Riria Baranaba na Saulū maarikirie utungata wao-ri, magicooka kuuma Jerusalem, na magicooka na Johana, na nowe wetagwo Mariko.

13 Na riri, kanitha-ini wa Antiokia ni kwari na anabii na arutani: nao nio Baranaba, na Simeoni uria wetagwo na ritwa ringi Nigeri, na Lukio uria woimite Kurene, na Manaeni (uria wareraniirio na Herode uria muthamaki), o na Saulū. **2** Riria mahooyaga Mwathani mehingite kura irio, Roho Mutheru akiuga atiri, “Nyamurira Baranaba na Saulū ni undu wa wira uria ndimetiire.” **3** Ni undu ucio thuutha wa kwihinga kura irio na kuhooza Ngai, makimaigirira moko, na makimatuma mathii. **4** Andu acio eerii, matumitwo ni Roho Mutheru, magithii nginya Seleukia na makihaca marikabu makiuma kuu magithii nginya Kuporo. **5** Riria maakinyire Salamisi, makihunja kiugo kia Ngai thunagogi-ini cia Ayahudi. Nake Johana aari hamwe nao ari ta muthethia wao. **6** Magithii matukaniirire gicigirira kiu giothe nginya magikinya Pafu. Kuu magikora Muiyahudi warii muraguri na munabii wa maheeni wetagwo Bari-Jesu, **7** nake aatungatagira baruthi uria wetagwo Serigio Paulu. Baruthi ucio warii mundu mugig, agitumanira Baranaba na Saulū tondū niendaga kugua kiugo kia Ngai. **8** No riri, Elumo ucio muraguri (amu uguo nguo ritwa riake riugite) akimakararia na akieria kugarura baruthi ucio nigeetha ndagetikie. **9** Hinda iyo Saulū, uria wetagwo na ritwa ringi Paulu aiyurirwo ni Roho Mutheru, agikurira Elumo maitho, akimwira atiri, **10** “Wee uri mwana wa mukucani na uri thi wa maundu maria mothe mega! Uiyurirwo ni mthemba yotha ya maheeni na waara. Nduri hinda ugaatiga kuogomia njira iria ciagiriire cia Mwathani?” **11** Na riri, guoko kwa Mwathani nigugukirire. Nigugutika mutumumu na kwa ihinda ndugukorwo ukiona utheri wa riua.” O hinda iyo akiona marundurundu, na akigio ni nduma, akiambirira kuhambahambata, agicarigia mundu wa kumuniya guoko amutongorie. **12** Nake baruthi oona uria gwekika, agitikia, nigukorwo niagegirie ni urutani ucio ukoni Mwathani. **13** Paulu na andu arii maarii nao, moima Pafu makihaca marikabu magithii Periga kuu būruri wa Pamufilia, kura Johana aamatigire agicooka Jerusalem. **14** Moima Periga, magithii na mbere magikinya Antiokia ya būruri wa Pisidia. Na muthenya wa Thabatū magitoonya thunagogi magikara thi. **15** Thuutha wa guthomwo kwa Maandiko ma Watho na ma Anabii, anene a thunagogi makimatumanira makimeera

atiri; “Ariü a lthe witü, angikorwo müri na ühoro wa kũmĩrĩria andũ-rĩ, maarĩriei.” **16** Paũlũ akĩrũgama, na aarĩkia kũmakiria na guoko akĩmeera atiri: “Andũ aya a Isiraeli o na inyuũ andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa mũhooyaga Ngai, ta thĩkĩrĩria! **17** Ngai wa andũ a Isiraeli nĩathuurire maithe maitũ; agĩtũma andũ acio matheereme hĩndi rĩria maatũũraga Mĩsirĩ, na akĩmaruta bũrũri ũcio na hinya mũnenge, **18** niakĩrĩrĩrie mitũgo yao ihinda rĩa ta miaka mĩrongo ĩna marĩ werũ-inĩ, **19** akiniina ndũrĩrĩ mũgwanja kũu Kaanani naguo bũrũri wacio akĩũhe andũ aake ũtũike ĩgai rĩa. **20** Ũhoro ũcio wotho wekĩkire ihinda-inĩ rĩa ta miaka magana mana ma mĩrongo ĩtano. “Thuutha wa ũguo, Ngai akĩmahe atĩrĩrĩrĩ bũrũri o nginya hĩndi ya Samĩeli ũria warĩ mũnabii. **21** Hĩndi ĩyo andũ makiuga maheo mũthamaki, nake Ngai akĩmahe Saũlũ mĩrũ wa Kishu, wa mũhĩrĩga wa Benjamini, nake agĩathana miaka mĩrongo ĩna. **22** Thuutha wa kweheria Saũlũ, agĩtua Daudi mũthamaki wao. Akĩruta ũria ũmũkonĩ, akiuga atĩrĩ, ‘Nĩyonete Daudi mĩrũ wa Jesũ arĩ mĩndũ ũkenagia ngoro yakwa; we nĩarĩkaga ũria wotho ngwenda eke.’ **23** “Kuuma rũciaro-inĩ rwa mĩndũ ũyũ, Ngai nĩareheire andũ a Isiraeli Mũhonokia, na nĩwe Jesũ, o ta ũria eeranĩire. **24** Jesũ atanooka, Johana nĩahunjagĩria andũ othe a Isiraeli ũhoro wa kwĩrira mehĩa na ũhoro wa kũbatitho. **25** Na rĩrĩa Johana aarĩkagia wĩra wake nĩoririe atĩrĩ: ‘Mwĩciarĩa nĩ nĩ ũũ? Nĩ tĩ nĩ we. Aca nĩ tĩ nĩ, nowe nĩegũũka thuutha wakwa, o we ũria nĩ itagĩrĩrwo kuohora ndigi cia iraatũ ciake.’ **26** “Ariü a lthe witü, o inyuũ ciana cia Iburahĩmu, o na inyuũ andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa mwĩtigĩrĩte Ngai, ũhoro ũyũ wa ũhonokio nĩ ithuĩ tũtũmĩrwo. **27** Andũ a Jerusalemu na anene ao matiakũũranire Jesũ, no nĩ ũndũ wa ũria maamũtũrĩre ciira, makĩhingĩa ciugo cia anabii irĩa ithomagwo o mũthenya wa Thabatũ. **28** O na gũtũika mationire gĩtũmi kũganu gĩa gũtũma ooragwo, nĩmathaithire Pilato aathane ooragwo. **29** Na maarĩkia kũhingĩa maũndũ mothe marĩa maandĩkitwo ũhoro wake, makĩmũcurũria kuuma mũtĩ-ĩgũrũ, makĩmũũga mbĩrĩra. **30** No rĩrĩ, Ngai nĩamũrĩũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ, **31** na kwa ihinda rĩa mũthenya mũingĩ nĩonirwo nĩ andũ arĩa moimĩte nao Galilĩ, magathĩrĩ Jerusalemu. Na rĩu acio nĩo aira aake kũrĩ andũ aitũ. **32** “Tũramwĩra ũhoro mwega: Ũhoro ũria Ngai eefĩre maithe maitũ, **33** nĩatũhingĩrĩre ithuĩ ciana ciao, na ũndũ wa kũrĩũkia Jesũ. O ta ũria kwandĩkitwo thĩĩnĩ wa Thaburi ya keerĩ atĩrĩ: “Wee ũrĩ Mũrũ wakwa; ũmũthĩ nĩndatũka Thoguo.’ **34** Naguo ũhoro wa ma wa atĩ Ngai nĩamũrĩũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ nĩguo ndakabuthere, nĩ warĩtho na ciugo ici: “Nĩngakũhe irathimo irĩa theru na irĩa itarĩ hĩndi ĩngĩaga irĩa cieriĩrwo Daudi.’ **35** Ũndũ ũcio nĩwarĩtho handũ hangĩ atĩrĩ: “Wee ndũkareka ũria waku Mũtheru abuthe.’ **36** “Nĩgũkorwo rĩrĩa Daudi aarĩkirie gũtungatĩra Ngai rũciaro-inĩ rwake, niakũire; agĩthikwo hamwe na maithe make naguo mwĩrĩ wake ũkĩbutha. **37** No ũria Ngai aarĩũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ ndaabuthire. **38** “Nĩ ũndũ ũcio, arĩu a lthe witü, ngwenda mũmenye atĩ ũhoro wa kũrekerwo kwa mehĩa nĩũhunjĩtho kũrĩ inyuũ na ũndũ wa Jesũ. **39** Na mĩndũ wotho ũmwĩtkĩtie nĩatuuagwo mũthingu maũndũ-inĩ mothe marĩa watho wa Musa ũtangĩamũtũire

mũthingu. **40** Mwĩmenyerere, nĩgeetha ũhoro ũria anabii maarĩrie ndũkanamũkore, rĩrĩa moigire atĩrĩ: **41** “Ta rorai, inyuũ anyũũrĩania, gegaai na mũthire, nĩgũkorwo nĩngwĩka ũndũ matukũ-inĩ manyu, ũria mũtangĩtikia, o na mũngũrwo nĩ mĩndũ.” **42** Rĩrĩa Paũlũ na Baranaba moimaga thunagogi, andũ makĩmeera moke mũthenya ũria warũmĩrĩre wa Thabatũ nĩguo mathĩĩ na mbere kwaria ũhoro ũcio. **43** Hĩndi rĩa mũcemanio wathĩrĩre, Ayahudi aingĩ na andũ arĩa meegarũrĩte magatũka Ayahudi makĩrũmĩrĩra Paũlũ na Baranaba, nao makĩmaarĩria na makĩmarĩngĩrĩria mathĩĩ na mbere gũikara wega-inĩ wa Ngai. **44** Mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩre wa Thabatũ, hakuĩ andũ othe a itũũra rĩu inene magũũka kũũga kiugo kĩa Mwathani. **45** Hĩndi rĩa Ayahudi moonire kĩrĩndi kũu, makĩnyĩitwo nĩ ũiru na makĩaria ciugo njũru cia gũũkĩrĩra ũria Paũlũ oigaga. **46** Nao Paũlũ na Baranaba makĩmacookeria marĩ na ũcamba makĩmeera atĩrĩ, “No nginya tũngĩrambire kũheana kiugo kĩa Ngai kũrĩ inyuũ. No rĩrĩ, kuona nĩmũũrĩrega na mũgetũira atĩ mũtiagĩrĩrwo nĩ muoyo wa tene na tene-rĩ, rĩu nĩtũkũgarũrũka tũthĩ kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. (aĩonios g166) **47** Nĩgũkorwo Mwathani atwathĩte agatwĩra atĩrĩ: “Nĩndĩmũtũite ũtheri wa gũtherera andũ-a-Ndũrĩrĩ, nĩguo mũtware ũhoro wa ũhonokio nginya ituri-inĩ cia thi.” **48** Hĩndi rĩa andũ-a-Ndũrĩrĩ maaigũire ũguo magĩkena na magĩtĩia kiugo kĩa Mwathani, nao andũ arĩa othe maathĩrĩrĩrio muoyo-inĩ wa tene na tene magĩtikia. (aĩonios g166) **49** Nakĩo kiugo kĩa Mwathani gĩkĩhunja kũndũ guothe kũu bũrũri-inĩ. **50** No Ayahudi magĩakĩrĩria atumia arĩa meyamũrĩre Ngai na maarĩ igweta, o na anene a itũũra inene. Makĩrutithia ngũĩ ya gũũkĩrĩra Paũlũ na Baranaba nĩguo manyarĩrwo, na makĩmaingata moime bũrũri-inĩ wao. **51** Nĩ ũndũ ũcio makĩrĩbarĩa rũkũngũ kuuma magũrũ mao kuonania, atĩ nĩmatigana nao na magĩthĩ Ikonia. **52** Nao arutwo makĩyũrwo nĩ gĩkeno, na makĩyũrwo nĩ Roho Mũtheru.

14 Na rĩrĩ, Paũlũ na Baranaba marĩ kũu Ikonia, magĩtoonya thunagogi ya Ayahudi o ta mũtugo. Marĩ kũu makĩaria na ũhoti mũingĩ mũno o nginya Ayahudi aingĩ na andũ-a-Ndũrĩrĩ magĩtikia. **2** No Ayahudi arĩa maaregire gwĩtikia nĩmathogothire andũ-a-Ndũrĩrĩ, makĩmathũkia meciĩria nĩgeetha mookĩrĩre arĩu na aarĩ a lthe witü. **3** Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ na Baranaba magĩũkara kũu ihinda iraa, makĩaria marĩ na ũcamba nĩ ũndũ wa Mwathani, o we wekĩrĩre ndũmĩrĩrĩ ya wega wake hinya na ũndũ wa kũmahotithia kũringa ciana na morĩrĩ. **4** Andũ a itũũra rĩu inene makĩgayũkana; amwe magĩtikania na Ayahudi, nao arĩa angĩ magĩtikania na atũmwũ. **5** Nĩ kwari na ndundu yathugundĩtũ nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ na Ayahudi, hamwe na atongoria ao, nĩguo mameeke ũũru, na mamahũũre na mahiga nyuguto. **6** No nao makĩmenya ũhoro ũcio, na makĩũrĩra matũũra manene ma bũrũri wa Likaonia, na nĩmo Lisitera, na Deribe, o na bũrũri ũria wagũthĩũrũkĩrĩre, **7** kũrĩa maathĩre na mbere kũhunja ũhoro mwega. **8** Nakuo kũu Lisitera nĩ kwari mĩndũ warĩ mwonju magũrũ, na aatũũrĩte arĩ mwonju kuuma gũciarwo na ndetwarĩte na magũrũ o narĩ. **9**

Nake agithikiriria Paulū akīaria. Paulū aamūrora, akiona atī aarī na witikio na kūhonio, **10** akimwita na mūgambo mūnene, akimwira atirī, “Rūgama na magūrū makul!” Na o hīndi iyo, mūdū ūcio akirūga na igūrū, akiambiriria gwitwara. **11** Rirīa gikundi kīu kīa andū kionire ūria Paulū eekite, gikīanirira na rūthiomi rwa Likaonia gikiuga atirī, “Ngai nīciikūrūkite kūrī ithuī itarī ta andū!” **12** Magiita Baranaba Zeu, nake Paulū makimwita Herime tondū nīwe warī mwaria ūria mūnene. **13** Mūthinjiri-ngai ya Zeu, ūria hekarū yake yarī o hau nja ya itūūra, akirehe ndegwa na mahūa maatumitwo ta thūmbī hau kīhingo-inī gīa itūūra inene, tondū we na gikundi kīu kīa andū nīmendaga kūmarutira magongona. **14** No rirīa atūmwō acio Baranaba na Paulū maaiguire ūguo, magitembūranga nguo ciao, makihanyūka, magitoonya kūrī kīrīndī, makīanagirira atirī, **15** “Andū aya, mūreka ūguo nīkī? Ithuī tūrī o andū ta inyuī. Tūmūreheire ūhoro mwega, wa kūmwira mūgarūrūke mūtigane na maūdū marīa matarī kiene, mūcookerere Ngai ūria itūūruga muoyo, o we ūria wombire igūrū na thī na iria na indo ciothe iria irī kuo. **16** Tene, nīarekereire ndūrīrī ciothe ithiiaage na mīthiire yacio nyene, **17** no ndaigana gwitaga atarī na ūria wa kuonania atī arī kuo: nīamuonetie ūtugi na ūndū wa kūmuurīria mbura yumite igūrū na kūmūhe magetha hīndi ya kīmera; nīamūheaga irio nyingī na akaiyūria ngoro cianyu na gīkeno.” **18** No o na maarītie ciugo icio, nī maarī na wira mūrītū wa kūgiria gikundi kīu kīa andū kīmarutire igongona. **19** Na rirī, hīndi iyo Ayahudi angī magiūka moimite Antiokia na lkonā, nao makīguucirīria gikundi kīu kīa andū, gīgicooka mwena wao. Gikundi kīu gikihūūra Paulū na mahiga nyuguto, na gikimūkururia, gikimūruta nja ya itūūra, gīciirītie nī mūkuū. **20** No arutwo maarīkia kūmūrigiicīria, agiūkīria agicooka itūūra-inī. Mūthenya ūcio ūngī warūmīrīre, we na Baranaba makiuma kūu magithī Deribe. **21** Paulū wa Baranaba makihunjia ūhoro mwega itūūra-inī rīu na magitūma andū aingī matuīke arutwo. Magicooka makihūndūka magithī Lisitera, na lkonā, na Antiokia, **22** magiūkagira arutwo hinya na kūmomīrīria nīgeetha matūūre marūmītie witikio. Makameeraga atirī, “No nginya ithuī tūgerere mathiina-inī maingī nīguo tūtoonye ūthamaki-inī wa Ngai.” **23** Paulū na Baranaba makīmaamūrīria athuuri a kanitha na makīhooya Ngai mehingite kūrīa irio, makīmaneana kūrī Mwathani, o we ūria meehokete. **24** Thuutha wa gūtuikanīria Pisidia, magikinya Pamufilia, **25** na maarīkia kūhunjia kiugo kūu Periga, magiūkūrūka magithī Atalia. **26** Moima Atalia makīhaica marikabu, magicooka Antiokia, o kūrīa maahoeirwo wega wa Ngai mbere nī ūndū wa wira ūria maarīkītie kūrūta. **27** Maakinya kūu magicookanīrīria andū a kanitha hamwe, makīmeera ūria wothē Ngai ekite agereire harīo na ūria aahingūrīre andū-a-Ndūrīrī mūrango wa gwītikia. **28** Nao magiūkara na arutwo kīu ihinda iraya.

15 Na rirī, andū amwe magiūkūrūka kuuma Judea magithī Antiokia, na nīmarutaga ariū a lthe witū makameera atirī: “Mūngiaga kūrūa kūrīngana na mūtugo ūria warutanirwo nī Musa, mūtingihonoka.” **2**

Ūndū ūyū ūgītūma Paulū na Baranaba macookanīrie na makararanie mūno nao. Nī ūndū ūcio Paulū na Baranaba makīamūrwo, marī na etikia angī, maambate mathīi Jerusalemu makone atūmwō na athuuri nī ūndū wa ūhoro ūcio. **3** Naguo kanitha ūkimoimagaria, na rirīa maatuikanagīria Foinike na Samaria, nīmaheanaga ūhoro wa ūria andū-a-Ndūrīrī maagarūrūkire kūrī Ngai. Ūhoro ūcio ūgīkenia ariū a lthe witū mūno. **4** Na maakinya Jerusalemu, makīamūkīrwo nī kanitha, na atūmwō, na athuuri, nao makīmeera maūdū mothe marīa Ngai eekite agereire harīo. **5** Hīndi iyo andū amwe a arīa meetikītie a thiritū ya Afarisai makīrūgama, makiuga atirī, “Andū a Ndūrīrī no nginya marue na maathwo atī marūmagie watho wa Musa.” **6** Nao atūmwō na athuuri magīcēmania nīgeetha maarīrīrie ūhoro ūcio. **7** Thuutha wa mīario mūngī, Petero akīrūgama, akīmarīria, akīmeera atirī, “Ariū na aarī a lthe witū, nīmūū atī ihinda rīhītūku, Ngai nīathuurire kuuma gatagatī kanyu nīguo andū-a-Ndūrīrī maigie ndūmīrīria ya Ūhoro-ūria-Mwega kuuma kūrī nī na nīguo metikie. **8** Nake Ngai, ūria ūūi ngoro, akionania atī nīametikīrite na ūndū wa kūmahe Roho Mūtheru, o ta ūria aatūhete. **9** Ndeekīrīre ngūūranī gatagatī gaitū nao, nīgūkorwo maatherīrie ngoro ciao na ūndū wa witikio. **10** Hakirī ūguo-rī, nī kī kīratūma mwende kūgeria Ngai na ūndū wa gwīkīra arutwo icooki ngingo rīria ithuī o na kana maithe maitū tūtārī twahota gūkuua? **11** Aca! Twitīkītie atī tūhonokete nī ūndū wa wega wa Mwathani witū Jesū, o ta ūria o nao mahonokete.” **12** Nakio kīūngano gīothe gīgīkīra kī gīgīthikīrīria Baranaba na Paulū makīheana ūhoro wa cīama na morīrū iria Ngai eekite kūrī andū-a-Ndūrīrī agereire harīo. **13** Rirīa maarīkīrie kwaria, Jakubu akīaria akīmeera atirī, “Ariū na aarī a lthe witū, ta thikīrīria. **14** Simoni niatūtaarīria ūria Ngai oonanirie wendo wake hīndi ya mbere na ūndū wa gwīthuurīra andū kuuma kūrī andū-a-Ndūrīrī nīguo matuīke aake. **15** Nacio ciugo cīa anabī ikaringana na ūhoro ūcio, o ta ūria kwandikitwo atirī: **16** “Thuutha wa ūguo nīngacooka, na njake rīngī hema ya Daudi iria igwite. Nīngaka iganjo rīayo rīngī, na ndīmīcookie harīa yarī, **17** nīgeetha matigari marongoragie Mwathani, o na andū othe a Ndūrīrī arīa metanagio na rītwa rīakwa, ūguo nīguo Mwathani ūria wīkaga maūdū macio ekuuga’ **18** marīa moikaine kuuma o tene, (aīōn g165) **19** “Nī ūndū ūcio-rī, nī ngūtua atirī, tūtīge kūrītūhīria ūhoro andū-a-Ndūrīrī arīa maragarūrūka kūrī Ngai. **20** Handū ha ūguo-rī, twagīrīrwo tūmaandīkīre marīa, tūmeere metheemage kuumana na irio iria ithaahītio nī mīhianano, nīngī metheemage kuumana na ūmaraya, na kuumana na nyama cīa nyamū cīa gūtūto, o na kuumana na thakame. **21** Nīgūkorwo ūhoro wa Musa nīwahunjagio matūūra-inī mothe o kuuma mahinda ma tene mūno, na nīūthomagwo thunagogi-inī mīthenya yothē ya Thabatū.” **22** Hīndi iyo atūmwō na athuuri, hamwe na kanitha wothē, magītua itua matuūwe andū amwe ao mamatūme Antiokia marī na Paulū na Baranaba. Magīthuurā Judasi (ūria wetagwo Barasaba) na Sila, nao andū aya eerī maarī atongoria thīnī na ariū a lthe witū. **23** Makīmatūma na marīa maya: Nī

ithui atumwo na athuuri, o ithui arii a lthe wanyu, Kuri andu-a-Nduriiri arii metikitie kuu Antiokia, na Suriata, na Kilikia: Amukirai ngeithi. **24** Nitiuguite ati andu amwe nimoomire kuri ithui matari na ruutha rwitu, na makimuthiina, na makinyariira meciiria manyu ni undu wa maundu maria maaririe. **25** Ni undu ucio, ithuothe nitiuguanire tuthuure andu amwe tumatume kuri inyu mari na arata aitu endwa, Baranaba na Paulu, **26** andu arii matwaririire mioyo yao ugwati-ini ni undu wa riitwa ria Mwathani witu Jesu Kristu. **27** Ni undu ucio nitwatuma Judasi na Sila nigeetha makindire uhoro uyu turamwandikira na ciugo cia tunua twao. **28** Nikuonekete arii wega kuri Roho Muthero o na kuri ithui twage kumukuithia muringo ukirite maundu maya: **29** Na riri, mutikariage irio iria irutirwo mihianano, na mutikanyuuge thakame, na mutikariage nyama cia nyamu cia gutwo, na mutigane na umaraya. Mweheema maundu macio-ri, nimugwika wega. Tigwoi uhoro. **30** Nao andu acio makiugirwo uhoro, na makiharurika magithii Antiokia, kura maacookaniriire kanitha hamwe, na makineana maria macio. **31** Riria andu maathomire marua macio, magikena ni undu wa ndumiriri ya kumoomirira iria yaandikito marua-ini macio. **32** Nao Judasi na Sila, arii o ene maar anabii, makaria maundu maingi ma kumirira na kuongerera arii a lthe witu hinya. **33** Thuutha wa guikara kuu kwa ihinda-ri, makiugirwo uhoro na irathimo cia thayu ni arii na arii a lthe witu, niguu macooke kuri andu arii maamatumite. **34** (Nowe Sila akiona arii wega aikare kuu.) **35** No Paulu na Baranaba magitigwo kuu Antiokia, kura o, na andu angii aingi maarutanaga na makahunjia kiugo kia Mwathani. **36** Thuutha wa mithenya iigana una, Paulu akiria Baranaba atiri, "Reke tucooke tugaceerere arii na arii a lthe witu matuura-ini mothe maria tuhunjitie kiugo kia Mwathani, tukamenye uria matarii." **37** Baranaba niendaga kuoya Johana, uria wetagwo Mariko mathii nake, **38** no Paulu ndonaga arii wega mathii nake, tondū niamatiganiire riria maar Pamufilia na akiaga guthii kuruta wira nao. **39** Makigia na gukarania kunene o nginya makiamukana. Baranaba akioya Mariko, makihaica marikabu, magithii Kuporo, **40** no Paulu agithuura Sila, na maarikia kuhooerwo wega wa Mwathani ni arii na arii a lthe witu, magithii. **41** Agituikaniria Suriata na Kilikia, agukagira makanitha hinya.

16 Na riri, Paulu agikinya Deribe agicooka akiuma kuo agithii Lisitera, kura murutwo wetagwo Timotheo aatuuraga, uria nyina arii Muyahudi mutumia wetikitie Ngai, no ithe arii Muyunani. **2** Arii na arii a lthe witu a kuu Lisitera na Ikonja nimaragia wega iguru riake. **3** Paulu niendaga mathii nake rugendo, no ni tondū wa Ayahudi arii maatuuraga kuu, akimuruithia nigukorwo nimooi ati ithe arii Muyunani. **4** Na riria maathiaaga kuuma ituura nginya riria ringi, nimeeraga andu matua maria maatuitwo ni atumwo na athuuri kuu Jerusalemu niguu andu mamaathikagire. **5** Ni undu ucio makanitha makigia na hinya uhoro-ini wa gwitikia na makongererekaga miiigana o muthenya. **6** Paulu na andu

aria maar na magituikaniria bururi wothe wa Firigia na Galatia, nigukorwo nimagiritio ni Roho Muthero kuhunja kiugo kuu bururi wa Asia. **7** Riria maakinyire mihaka-ini wa Misia, makigeria gutoonya Bithinia, no Roho wa Jesu ndaigana kumetikiria gutoonya. **8** Ni undu ucio makihitika Misia, magikurika magikinya Teroa. **9** Utuku ucio-ri, Paulu akiona kioneki kia mundu wa Makedonia arugamite akimuthaitha, akimwira atiri, "Uka guku Makedonia ututeithia." **10** Paulu aarikia kuona kioneki kuu, tukihhaariria o hndi iyo nigeetha tuthii Makedonia, tugitua ati Ngai niatwitite tukamahunjire Uhoro-uria-Mwega. **11** Twaarikia kuuma Teroa, tugithii na marikabu twekereire Samotherake, na muthenya uyu ungii tugithii Neapoli. **12** Kuuma kuu tugithii Filipi, kura gwathagwo ni andu a Roma, na nirio riaru ituura riria inene ria bururi ucio wa Makedonia. Na tugikara kuu mithenya itaari miiing. **13** Muthenya wa Thabatū wakinya tukiuma nja ya kihingo gia ituura, tugithii ruu-ini, tutaanyite kuona handu ha kuhooerwo Ngai. Tugikara thi na tukiambirira kwariria andu-a-nja arii monganite hau. **14** Na riri, umwe wa andu-a-nja acio maathikiriire eetagwo Lidia, uria wari mwonjoria wa nguo cia rangi wa ndathi, na oimite ituura ria Thuatira, na aari muhoi Ngai. Nake Mwathani akihingura ngoro yake, akiamukira ndumiriri ya Paulu. **15** Riria we na andu a nyumba yake maabatithirio-ri, niatunyitire ugeni gwake mucii agitwira atiri, "Angikorwo nimuonete ati ninjitikitie Mwathani-ri, ukai mugaikare nyumba gwakwa." Nake agituringirira tuthii. **16** Hndi imwe tugithii haria haahooyagirwo Ngai, nitwatungirwo ni muritu wari ngombo na niari na roho wa kuragira. Nake niatumaga ene we meonere mbeeca nyingi muno ni undu wa uruguri wake. **17** Muritu ucio akirumirira Paulu hamwe na ithui, akianagira atiri, "Andu aya ni ndungata cia Ngai-uria-iri-Iguru-Muno, na maramuhe uhoro wa njira ya uria mungihonokio." **18** Muritu ucio agithii na mbere na gwika iguo mithenya miiing. Marigirrio-ini Paulu agithirika muno nginya akihugukira roho ucio akiwira atiri, "Ndagwatha thiini wa riitwa ria Jesu Kristu uume thiini wake!" O hndi iyo roho ucio ukimuuma. **19** Riria ene muritu ucio ngombo maamenyire ati mwihoko wao wa kuona mbeeca niwathira, makinyiita Paulu na Sila makimaguucuriria makimatoonyia ndunyia mbere ya aathani. **20** Makimarehe mbere ya acirithania, makiaga atiri, "Andu aya ni Ayahudi, na nimararehe ngui ituura-ini riitu. **21** ni undu wa kurutana mitugo iria ithui andu a Roma tutagiriirwo ni gwitikira o na kana kumika." **22** Nakio kirindi giguikira Paulu na Sila kimeeke uuru no acirithania makiruta watho ati marutwo nguo na mahuuruw iboko. **23** Thuutha wa kuhuuruw muno magiikio njeera, na murangiri wa njeera agiathwo amarangire wega. **24** Aarikia kwamukira watho ucio, akimaikia kanyumba ka na thiini na akiohithania maguru mao na ndungu. **25** Na riri, ta utuku gatagati, Paulu na Sila nikuhooa maahooyaga makiinagira Ngai nyimbo, nao andu arii angii mohetwo makamathikirira. **26** Na o rimwe gukigia githingithia kinene o nginya mithingi ya njeera igithingitha. Nayo mirango yotha ya njeera ikihingika o rimwe, na mnyororo ya mundu o

mündü ikiregera. **27** Mürangiri wa njeera akīarahūka, na rīria aarorire akiona mīrango ya njeera īrī mihingūku, akiruta rūhū rwake rwa njora akienda kwiūruga tondū eeciiririe atī andū arīa moohetwo nīmōorite. **28** No Paūlū akianīria, akīmūra atīrī, “Ndūkeegere ngero! Ithuothe tūrī ho!” **29** Nake mūrangiri ūcio wa njeera agūtia matawa, agicooka akihanyūka thīnī akiinainaga, akīgūithia mbere ya Paūlū na Sila. **30** Agicooka akimomia na nja, akūria atīrī, “Athuuri aya, njagiriwwo nī gwīka atīa nīguo honoke?” **31** Nao makīmūcookeria atīrī, “Itikia Mwathani Jesū, na nīūkūhonoka, wee, o hamwe na andū a nyūmba yaku.” **32** Magicooka makīmwarīria ūhoro wa kiugo kīa Mwathani, hamwe na andū arīa angī othe maarī gwake nyūmba. **33** O ihinda rūu rīa ūtūkū, mūrangiri ūcio wa njeera akīmoooya, akimathambia ironda, na o hīndī iyo we na andū othe a nyūmba yake makibatithio. **34** Mūrangiri ūcio wa njeera akimatwara gwake nyūmba, na akīmahe irio. Akīyūrwo nī gīkeno tondū nīeetikirie Ngai, we o hamwe na andū a nyūmba yake yothe. **35** Na rīrī, gwakīa aciirithania magitūma thigari ikeere mūrangiri ūcio wa njeera atīrī, “Rekereria andū acio mathiī.” **36** Nake mūrangiri ūcio wa njeera akīra Paūlū atīrī, “Aciirithania maathana, moiga atī wee na Sila mūrekerio. Rīu no mūthiī. Thīnī na thayū.” **37** No Paūlū akīra thigari icio atīrī, “Maratūhūirire mbere ya mūngī tūtaciirithiio, o na gūtūika ithū tūrī raiya a Roma, na maratūika njeera. Rīu marakīenda gūtūruta na hitho? Aca! Reke mooke o ene matūrute nja, matuumagarie.” **38** Nacio thigari igicookeria aciirithania ūhoro ūcio, na rīria maaguiire atī Paūlū na Sila maarī raiya a Roma, makīmaka. **39** Nao magītūka kūmahooreria, na makīmomagaria kuuma njeera, makīmathaitha moime itūūra rīu mathiī. **40** Paūlū na Sila maarīka kuuma njeera, magithiī mūciī kwa Lidia, kūrīa maakorire ariū na aarī a lthe witū, na makīmoomīria. Magicooka magithiīria.

17 Na rīrī, maarīka gūtūikanīria Amufipoli na Apolonia, magikīnya Thesalonike, kūrīa kwarī na thunagogi ya Ayahudi. **2** Paūlū agitōonya thunagogi, o ta ūria aamenyerete, na mīthenya itatū ya Thabatū akīaranīria nao kuuma Maandiko-inī, **3** akīmataarīria na akīmaiguithia atī kwarī o ngīnya Kristū anyariirike na ariūke kuuma kūrī arīa akuū. Akīmeera atīrī, “Jesū ūyū ndīramūhe ūhoro wake-rī, nīwe Kristū.” **4** Ayahudi amwe magitīkīra ūhoro ūcio na magitūika a thiritū ya Paūlū na Sila, o ūndū ūmwe na gīkundi kīnene kīa Ayunani etigiri Ngai, o na atumia aingī arīa maarī igweta. **5** No Ayahudi makīgua ūriū; nī ūndū ūcio magīcaria andū arīa maarī mītugo mīūru kuuma ndūnyū, makīmacookanīria gīkundi, na makīambīria kūruta ngū kūu itūūra-inī. Nao makīhanyūka kwa Jasoni gwetha Paūlū na Sila nīgeetha mamomīe nja kūrī kīrīndī. **6** No rīria maamaagire, magīkururia Jasoni na ariū a lthe witū amwe, makīmarehe kūrī anene a itūūra, makīanagīra atīrī: “Andū aya nīo marehete thīna thī yothe, na rīu nīmookite gūku, **7** na Jasoni nīamanyitite ūgeni thīnī wa nyūmba yake. Othe nīmarakararia watho wa Kaisari, makoiga atī nī kūrī na mūthamaki ūngī wītawgo Jesū.” **8** Rīria maaguiire ūguo, kīrīndī kūu na anene a itūūra

magītangika mūno. **9** Hīndī iyo magītīa Jasoni na andū arīa angī maarī nao irihī rīa kūmarūgamīria, magicooka makīmarekereria mathiī. **10** Na kwarīkia gūtuka-rī, ariū na aarī a lthe witū magitūma Paūlū na Sila mathiī Berea. Nao maakīnya kuo, magitōonya thunagogi ya Ayahudi. **11** Na rīrī, Ayahudi a Berea maarī a ngoro njega gūkīra Ayahudi a Thesalonike, nīgūkorwo nīmamūkirire ndūmīriri marī na wendo mūngī, na magathuthuuraiga Maandiko o mūthenya, nīgeetha moone kana ūria Paūlū aameeraga warī ūhoro wa ma. **12** Ayahudi aingī nīmetīkirie, o ūndū ūmwe na atumia aingī a Ayunani arīa maarī igweta, o na andū arūme aingī Ayunani. **13** Rīria Ayahudi a Thesalonike maamenyire atī Paūlū nīahunjaga kiugo kīa Ngai kūu Berea-rī, magithiī kūu o nakuo, magithogotha kīrīndī na magitūthūika ngoro. **14** Hīndī o iyo ariū na aarī a lthe witū magitūma Paūlū athiī ndwere-inī cia iria, no Sila na Timotheo magitigwo kūu Berea. **15** Nao andū arīa moimagaririe Paūlū, makīmūkīnya Athene, na magicooka marī na ndūmīriri ya Sila na Timotheo atī mathiī kūrī Paūlū narua o ta ūria kūngīhotoka. **16** Paūlū o ameteire kūu Athene-rī, nīatangīkire ngoro mūno nīkuona ūria itūūra rīu rīaiyūrīte mīhianano. **17** Nī ūndū ūcio nīaranagīria na Ayahudi o na Ayunani arīa meeyamūrīre Ngai kūu thunagogi-inī, o na nīngī akaaraga ndūnyū-inī o mūthenya na andū arīa maakoragwo ho. **18** Nakio gīkundi kīa Aepikurio na Asitoiko, arutani a ūūgī, makīambīria gūkararania nake. Amwe ao makīūria atīrī, “Mündū ūyū wa mūhuhu arageria kuuga atīa?” Nao andū arīa angī makiuga atīrī, “Nī ta mündū ūrahunja ūhoro wa ngai ng’eni.” Moigaga ūguo tondū Paūlū aahunjaga ūhoro Mwega wa Jesū o na wa kūrīka gwake. **19** Hīndī iyo makīmūoya na makīmūtware mbere ya mūcemanio wa Areopago, makīmūra atīrī, “No twende kūmenya atīrī, ūrutani ūyū mwerū ūrutana nī ūrīkū? **20** Tūraigua ūgītwarīria maündū mageni, na nītūkwenā kūmenya ūria moigīte.” **21** (Andū othe a Athene na andū a kūngī arīa maatūūra kuo matirī ūndū ūngī meekaga tiga kwaria na gūthikīria ūhoro wa maündū marīa mageni). **22** Hīndī iyo Paūlū akīrīgama mūcemanio-inī wa kīama kīu gīetagwo Areopago akīmeera atīrī: “Andū aya a Athene, nīnguona atī maündū-inī mothe mūrī andū a ndini mūno. **23** Nīgūkorwo o na nīnyonete kīgongona kīandikītwo maandiko maya: KURĪ NGAI IRĪA ITŌŌ, rīria ngoretwo ngīceera na ngarora wega indo cianyu iria nyamūre cia kūhooywo. Na rīrī, kīria mūhooyaga mūtōō nīkio ngūmūhe ūhoro wakio. **24** “Ngai ūria wombire thī na indo ciothe iria iri kuo nīwe Mwathani wa igūrū na thī, na ndatūūra hekarū ciaktiwo na moko. **25** Na ndatungatagwo na moko ma andū, ta abataire kīndū, tondū we mwene nīwe ūheaga andū muoyo na mīhūmū o na indo iria ingī ciothe. **26** Kuuma harī mündū ūmwe, nīathondekire ndūriri ciothe cia andū nīguo matūūre kīndū guothe thī; na agitua mahinda mao o na kīndū kūrīa megūtūūra. **27** Ngai eekire ūguo nīgeetha andū mamūmaathe na hihī mamūhambatīrie mamuone, o na gūtūika ndarī haraaya na o ūmwe witū. **28** ‘Nīgūkorwo nī thīnī wake tūtūūra na tūgetwara, na tūgakorwo tūrī muoyo.’ O ta ūria aandiki amwe a nyīmbo cianyu

moigite atiri, 'Ithuĩ tũri a rūciaro rwake.' **29** "Nĩ undũ ūcio, kuona atĩ tũri a rūciaro rwa Ngai, tũtiagĩrĩrwo nĩ gwĩciiria atĩ Ngai ahaana ta mũhianano wa thahabu kana wa betha, o na kana wa ihiga, ūria ūthondeketo na mũthugundire na ūgĩ wa mũndũ. **30** Mahinda ma tene Ngai ndaigana kũrũmbũiya ūhoro ūcio wa kwaga ūmenyo, no rĩu nĩathĩte andũ othe a kũndũ guothe merire. **31** Nĩgũkorwo niatũte mũthenya ūria agaatuĩra thĩ ciira na kĩhooto na undũ wa mũndũ ūria athuurĩte. Nĩamenyithanĩte undũ ūyũ kũrĩ andũ othe na undũ wa kũriũkia Jesũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ." **32** Hĩndĩ irĩa maiguire ūhoro wa kũriũka kwa arĩa akuũ, amwe ao magĩtheka, no angĩ magĩguia atĩrĩ, "Nĩtũkwenda gũkũigua ūkĩaria ūhoro ūcio hĩndĩ ingĩ." **33** Maarĩkia kuuga ūguo, Paũlũ akĩehera Kĩama-inĩ kũ. **34** Andũ mataarĩ aingĩ magĩtuika arũmĩrĩri a Paũlũ na magĩtĩkia. Ūmwe wao aarĩ Dionisio, mũndũ warĩ wa thiritũ ya Areopago, o na mũtumia wetagwo Damari, na angĩ maigana ūna.

18 Thuutha ūcio, Paũlũ akiuma Athene agĩthĩĩ Korinitho. **2** Aakinya kũu agĩkora Mũyahudi wetagwo Akula, mũndũ waciariĩrwo Ponto, na aakoretwo oka kuuma Italia marĩ na mũtumia wake Pirusila, tondũ Kilaudio niathanĩte Ayahudi othe moime Roma. Nake Paũlũ agĩthĩĩ kũmona, **3** na tondũ Paũlũ aarĩ mũtumi wa hema o tao-rĩ, agĩkarania na akĩrutithania wĩra nao. **4** O mũthenya wa Thabatũ nĩaheanaga ūhoro thunagogi-inĩ, akĩgeria kũguithia Ayahudi na Ayunani. **5** Rĩrĩa Sila na Timotheo mookire kuuma Makedonia, Paũlũ akĩĩrutĩra gũkorwo akihunjia mahinda mothe, na akoimbũragĩra Ayahudi atĩ Jesũ nĩwe Kristũ. **6** No rĩrĩa Ayahudi maakararirie Paũlũ na makĩmũruma, akĩribariba nguo ciake nĩ undũ wa kũng'ũrika na akĩmeera atĩrĩ, "Thakame yanyu iromũcookerera! Nĩ ndĩrĩ undũ ingĩũrio nĩ undũ wanyu. Kuuma rĩu ngũcooka gũthĩĩ kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ." **7** Hĩndĩ iyo Paũlũ akiuma kũu thunagogi-inĩ, agĩthĩĩ kwa mũndũ wetagwo Titio Jusito, warĩ mũhooi Ngai, nayo nyũmba yake yariganĩte na thunagogi. **8** Nake Kirisipo, ūria warĩ mũtongoria wa thunagogi, agĩtĩkia Mwathani hamwe na nyũmba yake yothē; na andũ aingĩ a Korinitho arĩa maamũguire akĩaria magĩtĩkia na makĩbatithio. **9** Ūtukũ ūmwe Mwathani akĩĩra Paũlũ na kĩoneki atĩrĩ, "Ndũkae gwĩtigĩra; thĩi na mbere na kũheana ūhoro, na ndũgaakire. **10** Nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe, na gũtĩrĩ mũndũ ūgũgũtharĩkĩra agwĩke ūũru, tondũ ndĩ na andũ aingĩ gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩrĩ." **11** Nĩ undũ ūcio Paũlũ agĩkara kũu mwaka ūmwe na nuthu, akĩmarutaga kiugo kĩa Ngai. **12** Rĩrĩa Galio aarĩ barũthi wa Akaia, Ayahudi makĩnyĩtana magĩtharĩkĩra Paũlũ na makĩmũtwara igooti-inĩ. **13** Makiuga atĩrĩ, "Mũndũ ūyũ araringĩrĩria andũ kũhooya Ngai na njĩra irĩa ireganĩte na watho." **14** Na rĩrĩa Paũlũ endaga kwaria, Galio akĩĩra Ayahudi atĩrĩ, "Korwo inyũĩ Ayahudi mũrateta nĩ undũ wa undũ mũũru kana ngero njũru-rĩ, nĩ hangĩrĩ na gĩtũmi gĩa kũmũthĩkĩrĩria inyũĩ. **15** No kuona atĩ nĩ ūhoro wa ciũria ikonĩ ciugo na marĩtwa na watho wanyu inyũĩ ene-rĩ, menyai ūria mĩgwĩka. Nĩ ndĩgũtuika mũtui ciira wa maũndũ ta macio." **16** Nĩ undũ ūcio akiuga

marutũrũrwo kuuma igooti-inĩ. **17** Hĩndĩ iyo Ayahudi acio othe makĩgarũrũkĩra Sosithene mũtongoria wa thunagogi, na makĩmũhũũrĩra hau mbere ya igooti. No Galio ndaigana kũrũmbũyiania na ūhoro ūcio o na atĩa. **18** Paũlũ nĩaikarire kũu Korinitho kwa ihinda. Agĩcooka agĩtiga ariũ na aarĩ a Ithe witũ kuo, akĩhaica marikabu agĩthĩĩ Suriata, marĩ hamwe na Pirusila na Akula. Atanahaica marikabu, aambire akienjwo njũrĩ yake arĩ kũu Kenikire, tondũ wa mwĩhĩtwa eehĩtĩte. **19** Nao maakinya Efeso, Paũlũ agĩtiga Pirusila na Akula kuo. We mwene agĩtoonya thunagogi na akĩaranĩria na Ayahudi. **20** Nao makĩmũũria aikaranganĩe nao kuo, nowe akĩrega. **21** No rĩrĩa oimaga kuo, akĩmeera atĩrĩ, "Aakorwo nĩ wendi wa Ngai, nĩndĩricooka." Nake akĩhaica marikabu akiuma Efeso. **22** Rĩrĩa aakinyire Kaisarea, akĩambata agĩthĩĩ kũgeithia Kanitha, agĩcooka agĩkũrũka agĩthĩĩ nginya Antiokia. **23** Na thuutha wa Paũlũ gũikaranga kũu Antiokia, akiuma kuo, na agĩthĩĩ kũndũ na kũndũ bũrũri wothe wa Galatia na Firigia, akĩũmagĩrĩria arutwo othe. **24** O ihinda-inĩ rĩu, Mũyahudi wetagwo Apolo, waciariĩrwo Alekisanderia, agũka Efeso. Aarĩ mũndũ mũthomu, na aarĩ na ūgĩ mũingĩ mũno wa Maandiko. **25** Nĩarutĩtwo na njĩra irĩa ya Mwathani, na akaaragia na kĩyo kĩnene, na akarutanaga ūhoro wa Jesũ atekũhĩtia, o na gũtuika ūbatithio ūria ooĩ warĩ o wa Johana. **26** Nake akĩambĩrĩria kwaria na ūcamba kũu thunagogi-inĩ. Rĩrĩa Pirusila na Akula maamũguire akĩaria, makĩmũnyĩta ūgeni kwao mũciĩ na makĩmũtaarĩria ūhoro wa njĩra ya Ngai wega makĩria. **27** Na rĩrĩa Apolo endaga gũthĩĩ Akaia, ariũ na aarĩ a Ithe witũ makĩmũmĩrĩria na makĩandĩkĩra arutwo akuo marũa makĩmeera mamwamũkire. Na aakinya kuo agĩtuika ūteithio mũnene kũrĩ andũ arĩa meetĩkitĩe nĩ undũ wa wega wa Ngai. **28** Nĩgũkorwo arĩ na ūhoti mũingĩ, nĩahootire Ayahudi biũ mbere ya andũ othe, akĩonanagia kuuma kũrĩ Maandiko atĩ Jesũ nĩwe Kristũ.

19 Na rĩrĩ, hĩndĩ iyo Apolo arĩ kũu Korinitho, Paũlũ akĩgerera njĩra irĩa yatũkanĩirĩe mwena wa rũgongo agĩthĩĩ nginya Efeso. Aakinya kũu agĩkora arutwo amwe kuo. **2** Akĩmooria atĩrĩ, "Nĩmwamũkĩrĩre Roho Mũtheru rĩrĩa mwetĩkĩrĩe?" Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, "Aca, ithuĩ o na tũtĩrĩ twaigua atĩ nĩ kũrĩ Roho Mũtheru." **3** Nĩ undũ ūcio Paũlũ akĩmooria atĩrĩ, "Mwakĩbatithio ūbatithio ūrĩkũ?" Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, "Twabatithio ūbatithio wa Johana." **4** Paũlũ akĩmeera atĩrĩ, "Ūbatithio wa Johana warĩ ūbatithio wa kwĩrĩra kwa mehia. Eeraga andũ metĩkie ūria ūgũka thuutha wake, nake nĩwe Jesũ." **5** Rĩrĩa maaguire ūguo, makĩbatithio thĩnĩ wa rĩtwa rĩa Mwathani Jesũ. **6** Hĩndĩ irĩa Paũlũ aamaigĩrĩre moko, Roho Mũtheru akĩmakĩrũkĩra, nao makĩaria na thĩomi ingĩ na makĩratha mohoro. **7** Nao othe maari ta andũ ikũmi na eerĩ. **8** Paũlũ agĩtoonya thunagogi, na ihinda rĩa mĩeri itatũ akĩaria na ūcamba kuo, akĩgeragia kũringĩrĩria andũ ūhoro wa ūthamaki wa Ngai. **9** No amwe ao makĩmũmia ngoro; makĩaga gwĩtĩkia na magĩcambia Njĩra ūmbe ya kĩrĩndĩ. Nĩ undũ ūcio Paũlũ akĩmeherera. Akĩoya arutwo agĩthĩĩ nao nyũmba

iria yathomithagario andu ya Turano, akaaranagiria na andu o muthenya ari kuo. **10** Undu iyu niwathiire na mbere ihinda ta ria miaka iri, o nginya Ayahudi na Ayunani othe ari maatuiraga bururi wa Asia makiuga kiugo kia Mwathani. **11** Ngai niringire ciam cia mwanya agereire hara Paulu, **12** o nginya itambaya na nguo iria ciahutaga mwiri wake igatwarirwo andu ari maaru aruaru, nao makahona mirimu yao na ngoma thuku ikamatiga. **13** Na riri, Ayahudi amwe ari maathiiaga makiingataga ngoma thuku makigeria kuhithira riitwa ria Mwathani Jesu hara andu ari maaru na ndaimono. Moigaga atiri, "Thiini wa riitwa ria Jesu, uria uhunjabio ni Paulu, ndagwatha uume." **14** Ariu mugwanja a Muiyahudi wetagwo Sikeva, wari muthinjiri-Ngai munene, nimekaga uguo. **15** Muthenya umwe, ngoma thuku ikimacookeria ikimeera atiri, "Jesu nindimuii na ninjuii uhoru wa Paulu, no inyu muri a?" **16** Hindi iyo mundu ucio wari na ngoma thuku akimarugirira akimatooria othe. Akimahura muno nginya makiuma nyumba iyo makura maru njaga makiuraga thakame. **17** Riria Ayahudi na Ayunani ari maatuiraga Efeso maamenyire uhoru ucio, othe makiiyirwo ni guoya, nari riitwa ria Mwathani Jesu rigituiirio. **18** Andu aingi ari meetikirie makiumiria na makiumbura waganu wao matekuihitha. **19** Andu aingi ari maaraguraga, magicookaniriria mabuku mao na makimaciniira mbere ya andu othe. Riria maatarire thogora wa mabuku macio, magikinya durakima ngiri mirongo itano. **20** Kiugo kia Mwathani gikihunja muno na njira iyo na gikigia na hinya. **21** Thuutha wa maundu macio mothe gwika, Paulu agitua itua ria guthii Jerusalemu, atukaniririe Makedonia na Akia. Akiuga atiri, "Ndaarika kukinya kuu, no nginya ngacooka thii Roma." **22** Agituma andu eeri a ari maamuteithagiria, na nio Timotheo na Erasito, mathii Makedonia, nake agikaranga kuu bururi wa Asia gwa kahinda kanini. **23** Ihinda-ini ru ni kwagire na thogothogo nene ikoni uhoru wa Njira iyo. **24** Muturi wa indo cia betha wetagwo Demeterio, uria wathondekaga tumihianano twa betha twa Aritemi, niatumaga andu ari maaturaga indo cio magie na wonjoria munene. **25** Nake agicookaniriria andu acio maaturaga indo cio, hamwe na aruti a wira ari maarutaga wira uhaanaine na wao, akimeera atiri, "Andu aya, inyu nimumi nitudonaga uumithio munene kuuma kuru wonjoria iyu. **26** Na nimumona na mukaiga uria mundu iyu uretuo Paulu aiguthithie na akahithitha andu aingi guku Efeso, na makiria bururi wote wa Asia akiugaga ati ngai iria ithondeketwo ni mundu ti ngai o na hanini. **27** Ugwati uria uri ho ni ati to wonjoria witu wiki ukumenenerio, no o na hekaru ya ngai ya mundu-wa-nja iria nene itagwo Aritemi niikwagithio kiene, na ngai iyo ya mundu-wa-nja yo nyene, iria ihooyagwo bururi-ini wote wa Asia, na thi yothe, niikumwo ukaru wayo." **28** Riria maaiguire uguo, making'urika muno na makianirira, makiugaga atiri: "Aritemi wa Aefeso ni munele!" **29** Na thuutha wa kahinda kanini itura ru rikiiyura inegene. Andu acio othe makinyiita Gayo na Arisitariko ari moimite Makedonia na Paulu, nao makihanyuka maru ngoro imwe magitoonya nyumba iria yagomanagwo ni undu wa kuona miago. **30** Paulu

niendaga kwiyumiria mbere ya kirindi kuu, no arutwo makimugiria. **31** O na anene amwe a bururi wa Asia ari maaru arata a Paulu makimutumanira, makimuthaita ndakagerie gutoonya nyumba iyo yagomanagwo ni undu wa kuona miago. **32** Kiungano kuu gikiaga uiguanu: Amwe maanagirira makoiga uu, na ari angu makoiga uu. Andu ari aingi o na matiamenyaga gitumi gia gukorwo hau. **33** Ayahudi makimuria Alekisanda mbere ya kirindi, na andu amwe a kirindi kuu makianirira makimwira uria egwika. Nake akimakiria na moko nigeetha eyaririre mbere yao. **34** No riria maamenyire ati ari Muiyahudi, othe makianirira na mugambo umwe ihinda ta ria mathaa meeru makiugaga atiri, "Aritemi wa Aefeso ni munele!" **35** Karani wa kama gia itura ru agikiria kirindi kuu, agicooka akimeera atiri: "Andu aya a Efeso, githi thi yothe ndui ati itura ria Efeso nirio riene hekaru iria ituragwo ni Aritemi uria munene, na muihanano wake uria waharurikire kuuma iguru?" **36** Ni undu ucio, kuona ati maundu macio matingikaanika-ri, mwagiriirwo ni gukura, na mutikae gwika undu wa ihenya. **37** Inyu mwarehe andu aya haha, o na gutuika ti kuu maiyite indo cia hekaru, kana makaruma ngai iitu ya mundu-wa-nja. **38** Hakiri uguo-ri, angikorwo Demeterio na andu acio angu marutaga wira nake maru na mateta iguru ria mundu o wote, maciirio nimahingure na aciirithania maru ho. No mamathitange. **39** Angikorwo haru na undu ungii mungienda kuuga makiria ma uguo, ucio no uciirirwo kama-ini kia watho. **40** Uri kuru ru ni ati, tui ugwati-ini wa guthitangirwo ngui ino ya umuthi. Na kuru uguo tutingihota kuleana uhoru wa thogothogo ino, tonduti haru na gitumi kia yo." **41** Aarikia kuuga uguo, akira kiungano kuu githi, akiniina mucemano.

20 Na riri, ngui iyo yarikia guthira, Paulu agitumanira arutwo, na aarikia kumomiriria, akimoigira uhoru agithi Makedonia. **2** Agitukaniria miene ya kuo, akiragia ciugo nyingi cia kumiriria andu, na marigirio agikinya bururi wa Yunani, **3** kura aakarire mieri itatu. Hindi iria Paulu eharagiria kuleana marikabu athi Suriata, agitua itua gucookera Makedonia, tonduti Ayahudi nimaciirire kumwika uu. **4** Paulu aathiire maru hamwe na Sopatiro muru wa Puro, mundu wa kuuma Berea, na Arisitariko, na Sekundo, andu a kuuma Thesalonike, na Gayo wa kuuma Deribe, o hamwe na Timotheo, ningi na Tikiko, na Tirofimo, andu a kuuma bururi wa Asia. **5** Andu acio magithi mbere magitweterera kuu Teroa. **6** No ithu tukihaica marikabu, tukiuma Filipi thuutha wa Giathi kia Migate itari Mikiere Ndawa ya Kumbia, na thuutha wa mithenya itano, tugikora andu ari angu kuu Teroa, nakuo tugiikara mithenya mugwanja. **7** Muthenya wa mbere wa kumia nitwagomanire hamwe nigu twentyire mugate. Paulu akiriria andu, na tonduti niatanyite guthi muthenya ucio warumirire-ri, agithi na mbere kwaria nginya utuku gatagati. **8** Ni kwaru na matawa maingi maakanaga kuu nyumba ya iguru kura twagomanite. **9** Nake mwanake wetagwo Eutiko aikarite ndirica-ini, na o uria Paulu aathiaga na mbere na kwaria-ri, noguo mwanake ucio akiragiria gutoorio

nĩ toro. Rĩria aakomire, akigũa thĩ kuuma ngoroba ya gatatũ nao mamuoya magikora nĩ mũkuũ. **10** Paũlũ agikũrũka, agikomera mwanake ũcio akimũkumbatĩria akimeera atĩrĩ, “Tigai kũmaka, arĩ muoyo!” **11** Agĩcoka akĩambata nyũmba ya igũrũ, akienyũra mũgate na akĩria. Na thũutha wa kũmaarĩria nginya gũgĩkĩa-rĩ, akiũma kũu, agĩthĩ. **12** Nao andũ makiĩnũkia mwanake ũcio arĩ muoyo, na mahooreire ngoro mũno. **13** No ithuĩ tũgĩthĩ mbere tũgĩtoonya marikabu tũgĩthĩ nginya Aso, kũria twathiire tũkĩoyaga Paũlũ. Aathondekete mũbango ũyũ mbere tondũ we athiĩte kũu magũrũ. **14** Hĩndĩ ĩria aatũtũngire kũu Aso, tũkĩmũkuua na marikabu, tũgĩthĩ nginya Mitilene. **15** Mũthenya ũcio ũngĩ warũmirĩre tũkĩhaica marikabu, tũgĩthĩ tũgĩkinya harĩa haaringaine na Kio, na thũutha wa mũthenya ũcio tũgĩkinya Samo, naguo mũthenya ũcio ũngĩ warũmirĩre, tũgĩkinya Mileto. **16** Paũlũ niatũite itua rĩa gũthĩ ahitũkĩte Efeso na marikabu nĩguo ndagete mahinda kũu bũrũri wa Asia, nĩ ũndũ niehikaga nĩguo kwahoteka akinye Jerusalemu, mũthenya wa Bendegethito. **17** Paũlũ arĩ kũu Mileto, agĩtũmana Efeso, agĩta athuuri a kanitha moke harĩ we. **18** Nao maakinya, akimeera atĩrĩ, “Inyũ nĩ mũũĩ ũria ndaatũũraga ihinda rĩria rĩothe ndaakĩre na inyũ, kuuma o mũthenya wa mbere ũria ndookire bũrũri wa Asia. **19** Nĩndatungatĩre Mwathani ndĩnyihĩtie mũno na ndĩ na maithori, o na gũtuĩka nĩndagerĩrio mũno nĩ ũndũ Ayahudi nĩmaathugundaga kũnjika ũũru. **20** Inyũ nĩmũũĩ atĩ ndĩrĩ ndatithia kũhunjia ũndũ o wothe ũngĩmũgũna no ndĩmũrutagĩra mbere ya andũ othe na ngathĩaga o nyũmba o nyũmba. **21** Na ngoimbũria Ayahudi o hamwe na Ayunani atĩ no nginya magarũũke kũrĩ Ngai na ũndũ wa kwĩra na magĩe na wĩtkio thĩnĩ wa Mwathani witũ Jesũ. **22** “Na rĩrĩ, nĩ ũndũ wa kũringĩrĩrio nĩ Roho Mũtheru, ndĩrathĩ Jerusalemu itekũmenya maũndũ marĩa makaangora ndĩ kũu. **23** ũndũ ũria njũũĩ tu nĩ atĩ, Roho Mũtheru nĩandaaraga atĩ matũũra-inĩ mothe, njeera na mathĩna nĩcio injetereire. **24** No rĩrĩ, ndirona gũtũũra muoyo kũrĩ na bata harĩ nĩ, korwo no ndĩkie ihenya na ndĩkie wĩra ũria Mwathani Jesũ aaheete, na nĩguo wĩra wa kuumbũra ũhoro-ũria-Mwega wa wega wa Ngai. **25** “Na rĩu nĩnjũũĩ gũtĩrĩ o na ũmwe thĩnĩ wanyu wa andũ arĩa ndanathĩ ngĩhunjagĩra ũhoro wa ũthamaki ũgacooka kũnyona rĩngĩ. **26** Nĩ ũndũ ũcio, ngũmwĩra ũmũthĩ atĩ gũtĩrĩ thakame ya mũndũ o na ũmwe ngoorio. **27** Nĩ ũndũ nĩ ndĩrĩ ndatithia kũmũhunjĩria wendi wa Ngai ũrĩ wothe. **28** Mwĩmenyerere inyũ ene, na mũmenyerere rũũru ruothe rũria Roho Mũtheru amũtũite arori aruo. Tuĩkai arĩthi a kanitha wa Ngai, ũria aagũrĩre na thakame yake mwene. **29** Nĩnjũũĩ atĩ ndaarĩkia gũthĩ, njũũĩ ndĩani nĩgooka gatagati-inĩ kanyu na itigacaaĩra rũũru rũrũ. **30** O na nĩngĩ kuuma harĩ inyũ nĩgũkoimĩra andũ, na mogomie ũhoro-wa-ma nĩgeetha maguucĩrĩre arutwo mamarũmirĩre. **31** Nĩ ũndũ ũcio ikaragai mwĩhũgĩte! Ririkanai atĩ ihinda rĩa mĩaka itatũ ndĩrĩ ndatigĩthĩria gutaara o ũmwe wanyu ũtũkũ na mũthenya ngĩitaga maithori. **32** “Na rĩu ngũmũneana kũrĩ Ngai o na kũrĩ ũhoro wa wega wake, ũria ũngĩhota kũmwaka wega mũrũme na mĩgĩe na igai hamwe na andũ arĩa othe matheretio. **33** Nĩ ndĩrĩ ndacuumĩkĩra

betha kana thahabu, o na kana nguo ya mũndũ o wothe. **34** Inyũ ene nĩmũũĩ atĩ ndaarutaga wĩra na moko makwa nĩ ũndũ wa mabata makwa nĩ mwene, na mabata ma andũ arĩa ndakoragwo nao. **35** Maũndũ-inĩ marĩa mothe ndeekire, nĩndamuonirĩe atĩ no nginya tũteithagie andũ arĩa matarĩ hinya, na ũndũ wa kũruta wĩra mũritũ ta ũcio, tũkĩrĩkanaga ciugo irĩa ciarĩrio nĩ Mwathani Jesũ we mwene rĩria oigire atĩrĩ, “Kũheana nĩ kũrĩ irathimo nyingĩ gũkĩra kũhe.”” **36** Aarĩkia kuuga ũguo, agĩturia ndu hamwe nao othe makĩhooya. **37** Nao othe makĩria makĩmũhimbagĩria na makĩmũmumunya. **38** ũndũ ũria wamekĩrĩre kĩa mũno makĩria, nĩ ũria aameerĩre atĩ matigacooka kũmuona ũthũĩ rĩngĩ. Magĩcoka makĩmũmagaria nginya marikabu-inĩ.

21 Na rĩrĩ, thũutha wa gwĩtigĩthũkania nao, tũkĩhaica marikabu tũgĩthĩ tũrũngĩrĩre tũgĩkinya Kosi. Mũthenya ũcio ũngĩ warũmirĩre tũgĩkinya Rodo, na twoima kũu tũgĩthĩ nginya Patara. **2** Tũgĩkora marikabu yaringaga ĩthĩ Foinike, na ithuĩ tũkĩmĩhaica tũgĩthĩ. **3** Na rĩria tuonire Kuporo, tũkĩhĩtũkĩra mwena wa gũthini wakuo, tũgĩthĩ nginya Suriata. Tũgĩkinya Turo, kũria marikabu iitũ yarutagĩrwo mĩrigo ĩria yarĩ nayo. **4** Tũgĩkora arutwo kuo, na tũgĩkara nao mũthenya mũgwanja. Nao arutwo acio na ũndũ wa kũmenyithio nĩ Roho Mũtheru magĩthaita Paũlũ ndagathĩ Jerusalemu. **5** No ihinda rĩitũ riathira, tũkĩuma kũu, tũgĩthĩ na mbere na rũgendo rwitũ. Arutwo othe, hamwe na atumia ao na ciana ciao, magĩtuumagaria, magĩtũkĩnya nja ya itũũra, na tũrĩ hau hũgũrũrũ-inĩ cia irĩa, tũgĩturia ndu, tũkĩhooya Ngai. **6** Twaarĩkia kuganĩra ũhoro, tũkĩhaica marikabu, nao makĩnũka. **7** Twoima Turo, tũgĩthĩ na mbere na rũgendo rwitũ, tũgĩkinya Putolemai, tũkĩgeithia ariũ na aarĩ a lthe witũ kuo na tũgĩkarania nao mũthenya ũmwe. **8** Mũthenya ũyũ ũngĩ tũkĩuma kuo, tũgĩthĩ, tũgĩkinya Kaisarea, na tũgĩkara mũcĩĩ kwa Filipu ũria warĩ mũhunjia ũmwe wa arĩa Mũgwanja. **9** Nake nĩarĩ na arĩrũ aake ana matarĩ ahiku, nao nĩmarathaga mohoro. **10** Na thũutha wa gũkorwo kuo matukũ maingĩ-rĩ, gũgũtũka mũnabĩ wetagwo Agabo oimĩte Judea. **11** Rĩria aakinyire harĩ ithuĩ, akĩoya mũcibi wa Paũlũ, akĩwĩtho moko na magũrũ, akiuga atĩrĩ, “Roho Mũtheru aroiga atĩrĩ, “Ŭũ nĩguo Ayahudi a Jerusalemu marĩoha mwene mũcibi ũyũ, na macooke mamũneane kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ.”” **12** Hĩndĩ ĩria twaiguire ũguo, ithuĩ na andũ arĩa angĩ maarĩ ho tũgĩthaita Paũlũ ndakae kwambata Jerusalemu. **13** Hĩndĩ ĩyo Paũlũ agĩcoka atĩrĩ, “Nĩ kĩrĩratũma mũrĩre, na mũkanjũraga ngoro? To kuohwo gwiki ndĩhaarĩrĩre, no nĩndĩhaarĩrĩre o na gũkua ndĩ kũu Jerusalemu nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩa Mwathani Jesũ.”” **14** Hĩndĩ ĩria aaregĩre kũigua ũria twamwĩraga-rĩ, tũgĩtigana nake tũkiuga atĩrĩ, “Wendo wa Mwathani ũrohinga.”” **15** Thũutha wa ũguo, tũkĩhaarĩria tũkĩambata Jerusalemu. **16** Arutwo amwe a kuuma Kaisarea magĩthĩ hamwe na ithuĩ, na magĩtũtwara kwa mũndũ wetagwo Mũnasoni, tũgaikare kuo. Aarĩ mũndũ woimĩte Kuporo, na aarĩ ũmwe wa arutwo arĩa a mbere. **17** Hĩndĩ ĩria twakinyire Jerusalemu, ariũ na aarĩ a lthe witũ magĩtwamũkĩra na gĩkeno. **18** Mũthenya ũyũ ũngĩ Paũlũ, na andũ arĩa twarĩ

nao tũgĩthĩĩ kuona Jakubu, nao athuuri othe maari ho. **19** Nake Paũlũ akĩmageithia na akĩmeera ũria wotho. Ngai eekĩire andũ-a-Ndũrĩrĩ agereire ũtungata-inĩ wake. **20** Rĩria maagũire ũguo, makĩgooca Ngai. Magĩcooka makĩĩra Paũlũ atĩrĩ, “Mũrũ wa ithe witũ, nĩwonete ũria Ayahudi ngĩri nyingĩ metikĩtie, na othe mari na kiyo gĩa kũhingia watho. **21** Nao nĩmamenyithĩtio atĩ nĩ ũrutaga Ayahudi othe ariĩ matũũranagia na andũ-a-Ndũrĩrĩ atĩ magarũrũke matigane na watho wa Musa, ũkĩmeeraga matikaruithie ciana ciao na matigaikare kũringana na mitugo iitũ. **22** Tũgwika atĩa? Hatĩri ngaanja nĩmekũũgia atĩ nĩũũkite. **23** Nĩ ũndũ ũcio ika ũria tũgũkwĩra. Tũrĩ na andũ ana mehĩtite mwĩhĩtwa. **24** Thĩĩ na andũ aya, ũgwatanĩre nao igongona-inĩ riĩao rĩa gũwĩtheria, na ũmarĩhĩre mahũthĩro mao, nĩgeetha menjwo mitwe. Hindĩ iyo andũ othe nĩmekũmenya atĩ ũhoro ũria maĩguĩte ũgũkonĩĩ ti wa ma, no atĩ wee mwene nĩwathĩkĩire watho. **25** Ha ũhoro wa andũ-a-Ndũrĩrĩ ariĩ metikĩtie-rĩ, nĩtwamandĩkĩire, tũkĩmamenyithia itua riitũ, atĩ o metheeme kũria irio iria irutĩrwo mĩhianano, na thakame, na nyama cia nyamũ cia gũitwo, o na ũmaraya.” **26** Mũthenya ũyũ ũngĩ Paũlũ agĩthĩĩ na andũ acio, na agĩthieria hamwe nao. Agĩcooka agĩthĩĩ hekarũ-inĩ akamenyithanie rĩria mĩthenya ya gũwĩtheria ikaarika, na o ũmwe wao arutĩrwo igongona. **27** Rĩria matukũ macio mũgwanja maakuhĩrĩrie gũthĩra-rĩ, Ayahudi amwe moimĩte bũrũri wa Asia makĩona Paũlũ hekarũ-inĩ. Magĩthogotha kĩrĩndĩ gĩothe na makĩmũnyiĩta, **28** makĩanagĩrĩra atĩrĩ, “Andũ a Isiraeli, tũteithie! Mũndũ ũyũ nĩ we ũrutaga andũ kũndũ guothe ũhoro wa gũũkĩrĩra andũ aitũ, na watho witũ, na handũ haha. Na hamwe na ũguo-rĩ, nĩarehete Ayunani hekarũ-inĩ, agathaahia handũ haha hatheru.” **29** (Nĩmonete Tirofimo ũria Mũefeso mari na Paũlũ kũũ itũũra-inĩ, no magĩciĩria atĩ Paũlũ nĩamũtoonyetie hekarũ-inĩ.) **30** Narĩo itũũra rĩothe rĩkĩambũrũka nao andũ magĩũka mahanyũkite moimĩte mĩena yotho. Makĩnyiĩta Paũlũ, makĩmũguucũrũria makĩmũrũta hekarũ, na o hindĩ iyo ihingo ikĩhingwo. **31** Na rĩrĩ, rĩria maageragia kũmũũrũga ũhoro ũgĩkinya harĩ mũnene wa mbũtũ ya thigari cia Roma atĩ itũũra rĩothe rĩa Jerusalemu rĩari na ngũĩ. **32** Nake o rĩmwe akĩoya anene na thigari magĩkũrũka harĩ kĩrĩndĩ mateng’erete. Rĩria andũ acio maarutaga ngũĩ moonire mũnene ũcio na thigari ciake magĩtiga kũhũũra Paũlũ. **33** Mũnene ũcio wa thigari agĩũka akĩmũnyiĩta na agĩathana ohwo na mĩnyororo tĩrĩ. Agĩcooka akĩũria aarĩ ũ na nĩ atĩa ekite. **34** Andũ amwe thĩĩnĩ wa kĩrĩndĩ maanagĩrĩra makoĩga ũũ na ariĩ angĩ makoĩga ũũ; na tondũ mũnene ũcio wa thigari ndangĩamenyire ma ya ũhoro nĩ ũndũ wa mbugĩrĩrio, agĩathana Paũlũ ahingĩrwo nyũmba ya thigari. **35** Hindĩ rĩa Paũlũ aakinyire ngathĩ-inĩ kĩrĩndĩ kũ gĩgĩthũka mũno o nginya Paũlũ agĩkuo nĩ thigari. **36** Kĩrĩndĩ kĩria kĩamuumĩte thuutha kĩanagĩrĩra gikoĩga atĩrĩ, “Mweherie!” **37** Rĩria thigari ciarĩ o hakuhi gũtoonyia Paũlũ nyũmba ya thigari-rĩ, akĩũria mũnene wacio atĩrĩ, “Nĩkũnjĩtikĩria ngwĩre ũndũ?” Nake mũnene ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wee anga nĩwaragia Kĩyunani? **38** Gĩthĩ we tiwe Mũmisiri ũria wambĩrĩrie ngũĩ hindĩ imwe, na ũgĩtongoria itoi ngĩri inya, mũkĩumagara nacio

mũgĩthĩĩ werũ-inĩ?” **39** Paũlũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩ Mũyahudi wa kuuma Tariso, bũrũri wa Kilikia, na itũũra rĩa ndaciarĩrwo rĩrĩ igweta. Ndagũthaita, reke njarĩrie andũ aya.” **40** Paũlũ aarĩka kũheo rũũtha nĩ mũnene ũcio wa thigari, akĩrũgama ngathĩ-inĩ agĩkĩria kĩrĩndĩ kũ na moko. Rĩria kĩrĩndĩ gĩakĩrĩre, agĩkĩarĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania. Agĩkĩria atĩrĩ:

22 “Ariũ a Baba, o na inyuĩ maithe makwa, thĩkĩrĩria ngĩyariĩria.” **2** Rĩria maagũire akĩmaarĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania-rĩ, magĩkĩra ki. Hindĩ iyo Paũlũ akiuga atĩrĩ, **3** “Nĩ ndĩ Mũyahudi, wa gũciarĩrwo Tariso itũũra rĩa bũrũri wa Kilikia, no ndaarereirwo itũũra-inĩ rĩrĩ. Nĩndathomithirio wega nĩ Gamalieli ũhoro wa watho wa maithe maitũ, na ndaari na kiyo kĩa maĩndũ ma Ngai o ta ũria inyuĩ inyuotho mũtarĩĩ ũmũthĩ. **4** Nĩndanyariĩraga arũmirĩri a Njira ĩno o nginya magakua na nganyĩta arũme na andũ-a-nja ngamaikia njeera, **5** o ta ũria mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene na Kĩama gĩothe gĩa athuuri o nao mangĩheana ũira ũcio. O na nĩmaheire marũa ndwarĩre andũ ao kũũ Dameski, na nĩ ngĩthĩĩ kuo nganyĩte andũ acio ndĩmarehe Jerusalemu nĩguo maherithio. **6** “Ta thaa thita ndĩ hakuhi gũkinya Dameski-rĩ, o rĩmwe gũkĩgĩa ũtheri mũnene woimire igũrũ, naguo ũkĩnjarĩra mĩena yotho. **7** Ngĩgwa thĩ, na ngĩũgua mũgambo mũnene ũkĩnjarĩria, ũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Saũlũ! Saũlũ! ũnyariĩraga nĩkĩ?’ **8** “Na nĩ ngĩũria atĩrĩ, ‘Wee nĩ we ũ, Mwathani?’ “Nake akĩnjookeria atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ Jesũ wa Nazarethi, ũria ũranyariĩra.’ **9** Nao andũ ariĩ twarĩ nao nĩmoonire ũtheri ũcio, no matiatũkĩrwo nĩ mũgambo wa ũcio wanjaragĩria. **10** “Na nĩ ngĩũria atĩrĩ, ‘Mwathani ngwika atĩa?’ “Nake Mwathani akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ŭkĩra ũtoonye Dameski. Kũũ nĩkũo ũrĩrĩrwo maĩndũ marĩa mothe wathĩrĩrwo gwĩka.’ **11** Na rĩrĩ, andũ ariĩ twarĩ nao makĩnyiĩta guoko makĩndwara Dameski, tondũ ũkengu wa ũtheri ũcio nĩwandũite mĩtumumu. **12** “Mũndũ wetagwo Anania nĩookire kũnyona, na aarĩ mũndũ weamũrĩre Ngai na ũndũ wa kũrũmia watho, na nĩaheetwo gĩtũĩo nĩ Ayahudi othe ariĩ maatũũrũga kũũ. **13** Agĩũka na akĩrũgama hakuhi na nĩ akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Mũrũ wa ithe witũ Saũlũ, cooka kuona!’ Na hindĩ o ro iyo ngĩhota kũmuona. **14** “Agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ngai wa maithe maitũ nĩagũthuurĩte nĩguo ũmenye wendi wake na wone ũria Mũthingu, o na ũũgie ciugo kuuma kanua gake. **15** Nĩũgũtuĩka mũira wake kũrĩ andũ othe wa kũmoimbũrĩra ũria wonete na ũria ũũguĩte. **16** Rĩũ nĩ kĩĩ wetereire? Ŭkĩra, ũbatithio na ũthambio mehia maku, ũgĩkayagĩra rĩtwa rĩake.’ **17** “Hindĩ rĩa ndaacookire Jerusalemu, ndĩ hekarũ-inĩ ngĩhooya nĩndagĩire na iringi, **18** ngĩkĩona Mwathani akĩaria, nake akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ŭkĩra narua uume Jerusalemu, tondũ matiigwĩtikĩra kumbũrĩrwo ũhoro wakwa nĩwe.’ **19** “Na nĩ ngĩcooka atĩrĩ, ‘Mwathani, andũ aya nĩmoo atĩ ndoimaga thunagogĩ imwe ngathĩ rĩa ĩngĩ nĩguo nyiitithie na hũũre andũ ariĩ magwĩtikĩtie. **20** Na rĩria Stefano mũira waku aaitĩrwo thakame, ndaarũngĩĩ ho ngĩtikĩra ũndũ ũcio wĩkwo, na ngaikaria nguo cia andũ ariĩ maamũũragire.’ **21** “Nake Mwathani akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Thĩĩ, tondũ nĩngũgũtũma kũndũ kũraya kwa andũ-a-Ndũrĩrĩ.’” **22** Kĩrĩndĩ kũ gĩgĩthĩkĩrĩria Paũlũ o

nginya riria oigire ũguo. Hĩndi iyo gikiaria na mŭgambo mŭnene kianĩrĩre, atĩrĩ, “Mweherie! thĩ! Ndagĩrĩrwo nĩgũtũria muoyol!” **23** Na riria kianagĩrĩra gĩgĩteaga nguo ciakio na gikiũmbũraga rũkũngũ, **24** mŭnene ũcio wa mbũtũ agĩathana Paũlũ aingĩrio nyũmba ya thigari. Ningĩ agĩathana atĩ Paũlũ ahũĩrwo iboko na orio ciũria nĩguo kũmenyeke kĩria gĩatũmaga andũ mamugĩrĩre ũguo. **25** Na riria maamũkomagia mamũhũire-rĩ, Paũlũ akĩũria mŭnene ũcio wa thigari igana rĩmwe warũngĩ hau atĩrĩ, “Watho nĩwĩtikĩritie mũhũire raiya wa Roma na kiboko atanyĩtikanite na ihĩtia?” **26** Riria mŭnene ũcio wa thigari igana rĩmwe aagĩure ũguo, agĩthĩ kũrĩ mŭnene wa mbũtũ, akĩmũhe ũhoru ũcio. Nake akĩmũũria atĩrĩ, “Riu ũgwika atia? Mũndũ ũyũ nĩ raiya wa Roma.” **27** Mŭnene ũcio wa mbũtũ agĩthĩ kũrĩ Paũlũ, akĩmũũria atĩrĩ, “Ta njĩra atĩrĩ, wee ũrĩ raiya wa Roma?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “ĩ, ndĩ raiya wa Roma.” **28** Nake mŭnene ũcio wa mbũtũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndarĩhire thogora mŭnene nĩgeetha ndũike raiya wa Roma.” Nake Paũlũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “No nĩ ndaaciarirwo ndĩ raiya wa Roma.” **29** Nao andũ aria meendaga kũmũũria ciũria magĩtigana nake o rĩmwe. Mŭnene ũcio wa mbũtũ we mwene akĩmaka aamenya atĩ nĩoheete Paũlũ na mĩnyororo, na aarĩ raiya wa Roma. **30** Mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩre, nĩgũkorwo mŭnene ũcio wa mbũtũ nĩeendaga kũmenya wega kĩria Ayahudi maathitangagĩra Paũlũ, akĩmuohora na agĩathana athĩnjĩri-Ngai aria anene na athuuri othe a Kĩama magomane. Agĩcooka akĩrehe Paũlũ, na akĩmũrũgamia mbere yao.

23 Nake Paũlũ agĩkũũrĩra athuuri a Kĩama kũ maitho akĩmeera atĩrĩ, “Ariũ a Baba, ndĩdungatĩire Ngai ndĩ na thamĩrĩ ĩtarĩ ũcuuke nginya mũthenya wa ũmũthĩ.” **2** Nake Anania mũthĩnjĩri-Ngai ũria mŭnene, agĩatha andũ aria maarũgamĩte hakuhi na Paũlũ mamũringe kanua. **3** Hĩndi iyo Paũlũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee rũthingo rũrũ rũhakĩtwo mĩnyũ mwerũ, we nĩwe ũkũringana nĩ Ngai! ũkarĩte hau ũndũre ciira kũringana na watho, no wee ũkaregana na watho, ũgaathana atĩ ningwo!” **4** Nao andũ aria maarũgamĩte hakuhi na Paũlũ makĩmũũria atĩrĩ, “Anga nĩũkũũmĩrĩria kũruma mũthĩnjĩri-Ngai ũria mŭnene?” **5** Nake Paũlũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ariũ a Baba, ndikũmenyete atĩ ũcio nĩwe mũthĩnjĩri-Ngai ũria mŭnene; nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: ‘Ndũkanaarĩe ũũru igũrũ rĩa mŭnene wa andũ anyũ.’” **6** Na rĩrĩ, Paũlũ aamenya atĩ amwe ao maarĩ Asadukai, na aria angĩ Afarisai, akianĩrĩra Kĩama-inĩ kũ, akiuga atĩrĩ, “Ariũ a Baba, nĩ ndĩ Mũfarisai, na njarĩtwo nĩ Mũfarisai. Ndiraciiritho nĩ ũndũ wa kĩrĩgĩrĩro gĩakwa gĩa kũrĩũkio kwa aria akuũ.” **7** Riria oigire ũguo, gũkĩgia na ngarari gatagatĩ ka Afarisai na Asadukai, nakĩo kĩũngano kũ gĩkĩamũkana. **8** (Asadukai moigaga gũtĩrĩ ũrĩũkio, na gũtĩrĩ araiika, o na kana maroho, no Afarisai nĩmetĩkitie maũndũ macio mothe.) **9** Gũkĩgia na ngũĩ nene, nao arutani a watho amwe aria maarĩ Afarisai makĩrũgama na makĩaria megũmĩre mũno, makiuga atĩrĩ, “Ithuĩ tũtĩrona ũũru wa mũndũ ũyũ. ĩ kũngĩkorwo nĩ roho kana mũraika ũmarĩrĩre?” **10** Nacio ngarari ikĩneneha mũno, o

nginya mŭnene wa mbũtũ akĩgĩa guoya nĩkuona ta Paũlũ angĩtarũrangwo tũcunjĩ nĩo. Agĩatha mbũtũ cia thigari ciĩkũrũke, imweherie harĩo na hinya, na imũtware nyũmba ya thigari. **11** ũtukũ ũria warũmĩrĩre, Mwathani akĩrũgama hakuhi na Paũlũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩyũmĩrĩre! O ũguo ũheanite ũhoru wakwa gũkũ Jerusalem, noguo ũkaũheana kũu Roma.” **12** Rũciĩrĩ rũrũ rũngĩ, Ayahudi makĩgĩa na ndundu na makĩhĩta mwhĩtwa matikaarĩe kana manyue matooragĩte Paũlũ. **13** Andũ aria maathugundĩte ndundu iyo maarĩ makĩria ya mĩrongo ĩna. **14** Magĩthĩ kũrĩ athĩnjĩri-Ngai aria anene na athuuri makĩmeera atĩrĩ, “Ithuĩ nĩwĩhĩtite mwhĩtwa wa kwaga kũria kĩndũ kana kũnyua nginya tũũrage Paũlũ. **15** Na rĩrĩ, inyũ mĩrĩ hamwe na Kĩama gĩa Athuuri ũriai mŭnene wa mbũtũ amũrehe mbere yanyu, mwĩtũte ta mũrenda gũtũria wega ũhoru wa ciira wake. Ithuĩ nĩwĩhaarĩrĩre kũmũũraga atanakinya haha.” **16** No riria mwanake wa mwarĩ wa nyina na Paũlũ aagĩure ũhoru wa ithugunda rĩa, agĩthĩ nyũmba ya thigari akĩria Paũlũ. **17** Hĩndi iyo Paũlũ agĩtha ũmwe wa anene a thigari igana rĩmwe, akĩmwĩra atĩrĩ, “Twara mwanake ũyũ kũrĩ mŭnene wa mbũtũ; arĩ na ũndũ arenda kũmwĩra.” **18** Nĩ ũndũ ũcio mŭnene ũcio akĩmuoya, akĩmũtware kũrĩ mŭnene wa mbũtũ. Mŭnene ũcio wa thigari igana rĩmwe akĩmwĩra atĩrĩ, “Paũlũ, ũria muohe nĩandũmanĩre anjĩra ndeehe mwanake ũyũ kũrĩ we tondũ arĩ na ũndũ arenda gũkwĩra.” **19** Mŭnene ũcio wa mbũtũ akĩnyĩta mwanake ũcio guoko, akĩmũtware keeheri-inĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũrenda kũnjĩra?” **20** Nake mwanake ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ayahudi nĩmaiguaniĩre makũũrie ũmarehere Paũlũ nĩguo arũgame mbere ya kĩa rũciũ, metuĩte ta marendaga gũtũria ũhoru wake wega. **21** Ndũgetĩkĩre ũguo marendaga, tondũ andũ makĩria ya mĩrongo ĩna ao mamuoheirĩ njĩra-inĩ. Nĩmehĩtite mwhĩtwa wa kwaga kũria kana kũnyua nginya mamũũrage. Na rĩrĩ, nĩmehaarĩrĩre, metereire wĩtĩkĩre ihooya rĩa.” **22** Nake mŭnene ũcio wa mbũtũ akĩria mwanake ũcio athĩ, na akĩmũkaania, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkeere mũndũ o na ũrĩkũ atĩ nĩũngĩnyĩrĩre ũhoru ũcio.” **23** Mŭnene ũcio wa mbũtũ agĩcooka agĩtha anene aake eerĩ a thigari igana rĩmwe akĩmaatha atĩrĩ, “Haarĩria gĩkundi gĩa thigari magana meerĩ, na thigari mĩrongo mũgwanja iria ithiiga ihacĩte mbarathi, na thigari magana meerĩ iria ithiiga ikũũte matimũ, nĩguo mathĩĩ Kaisarea thaathatũ cia ũtukũ. **24** Na ningĩ mũhaarĩrĩre mbarathi cia gũkuua Paũlũ atwarwo kũrĩ Felike ũria barũthi hatarĩ na ũgwati.” **25** Agĩcooka akĩandĩka marĩa ũũ: **26** Nĩ nĩ Kilaudĩ Lisi, Kũrĩ mũgaathe Barũthi Felike: Nĩndakũgeithia. **27** Mũndũ ũyũ aranyĩtĩtwo nĩ Ayahudi na mararĩ hakuhi kũmũũraga, no ndirathĩ na thigari ciakwa ndĩramũthara, nĩgũkorwo nĩndĩramenyete atĩ nĩ raiya wa Roma. **28** Nĩndĩrendaga kũmenya kĩria maramũthitangagĩra, na nĩ ũndũ ũcio ndĩramũtware Kĩama-inĩ kĩa. **29** Ndirakora atĩ athitangĩrwo maũndũ makonĩ watho wao, no hatĩrĩrĩ ũndũ acũkĩrwo ũngĩratũmire atũrĩrwo kũũragwo kana kuohwo. **30** Riria ndĩramenyithĩro atĩ kũraarĩ na ithugunda rĩa kũũraga mũndũ ũcio, ndĩramũtũma kũrĩ we o hĩndi iyo. Ndiracooka ndĩraatha andũ acio mamũthitangĩte

makūherehere thitango iria mamūthitangire. **31** Nĩ undũ ūcio thigari ikioya Paũlũ ūtukũ o ta ūria ciaathitwo, ikimūtware o nginya Antipatiri. **32** Naguo mūthenya ūyũ ūngĩ igĩtiga thigari iria ciathiaga ihaicite mbarathi ithiĩ nake, nacio igicooka nyũmba ciao. **33** Thigari icio cia mbarathi ciakinya Kaisarea, ikinengera barũthi marĩa na ikĩneana Paũlũ kũri we. **34** Nake barũthi aathoma marĩa, akĩũria kũria Paũlũ oimite. Rĩria aamenyire atĩ oimite Kilikia, **35** akimwĩra atĩrĩ, “Ngaathikĩria ciira waku andũ arĩa magũthitangĩte mooka.” Agicooka agiathana Paũlũ aikare arangĩritwo kũu nyũmba-inĩ ya ūthamaki ya Herode.

24 Na rĩrĩ, thuutha wa mĩthenya itano, Anania, mũthinjĩri-Ngai ūria mūnene, agĩkũrũka agĩthiĩ Kaisarea marĩ na athuuri amwe na wakiri wetagwo Teritulo, na makirehe thitango ciao cia gũũkĩria Paũlũ kũri barũthi. **2** Rĩria Paũlũ eetirwo thĩĩni, Teritulo akĩambĩrĩria kũmũthitanga mbere ya Felike, akiuga atĩrĩ: “Nĩtũkeneire ihinda iraya rĩa thayũ tũri rungu rwaku, na ūũgĩ waku wa kuona na kabere nĩũgarũrite maũndũ marĩa mooru magatuĩka mega bũrũri-inĩ ūyũ. **3** Kũndũ guothe na maũndũ-inĩ mothe, wee mũgaathe Felike, nĩtwamũkĩrite undũ ūyũ tũri na ngaatho nene. **4** No nĩgeetha ndigakũnogie makĩria, nĩngũkũria na gĩthĩo ūtũthikĩrĩrie hanini. **5** “Nĩtuonete mũndũ ūyũ arĩ mũndũ wa kũrehe thĩĩna, na nĩarehete ngũĩ gatagatĩ-inĩ ka Ayahudi kũndũ guothe thĩĩni wa thĩ. We nĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩria gĩtagwo Anazari, **6** na nĩngĩ nĩageragia gũthaahia hekarũ; nĩ undũ ūcio tũkimũnyĩta. (Na nĩtũngĩamũtũĩrĩrie kũringana na watho witũ. **7** No Lisia, mūnene ūcio wa mbũtũ agĩũka akimũruta moko-inĩ maitũ na hinya akimweheria, na agiathana athitangi aake moke kũri wee.) **8** Wee mwene wamũũrangia nĩũkũmenya ma ya ūhoru ūyũ wotho tũmũthitangĩre.” **9** Nao Ayahudi makĩnyĩtanĩra na thitango iyo, makiuga atĩ maũndũ macio maarĩ ma ma. **10** Rĩria barũthi aaheneire Paũlũ na moko aarie-rĩ, Paũlũ oigire atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ nĩũkoretwo ūrĩ mĩtũci ciira wa rũrĩrĩ rũrũ ihinda rĩa mĩaka mĩingĩ, nĩ undũ ūcio nĩngwĩyarĩria ngenete. **11** Nĩ undũ mũhũthũ harĩwe kũmenya atĩ tĩ makĩria ma mĩthenya ikĩmi na rĩrĩ thĩrĩte kuuma ndambata Jerusalem kũhooya Ngai. **12** Andũ arĩa maathitangĩte matianyoniire ngikarania na mũndũ o na ūrĩkũ hekarũ-inĩ, kana ngĩtũma kĩrĩndĩ kigĩe na ngũĩ thunagogĩ-inĩ, o na kana handũ hangĩ o hothe itũũra-inĩ. **13** Na matingĩhota kuonania ihooto harĩwe cia thitango icio maathitangĩre. **14** No rĩrĩ, nĩngwĩtikĩra atĩ nĩhooyaga Ngai wa maithe maitũ ndĩ mũrũmĩrĩri wa Njĩra iyo, o iyo metaga ya gĩkundi kĩa nyamũkano. Nĩ nĩnjĩtikĩte maũndũ mothe marĩa megĩ Watho na marĩa mandikĩtwo mabuku-inĩ ma Anabii, **15** na ndĩ na kĩĩrĩgĩrĩro thĩĩni wa Ngai o ta kĩria andũ aya marĩ nakio, atĩ nĩgũgakorwo na kũrĩũka kwa andũ arĩa athingu na arĩa aaganu. **16** Nĩ undũ ūcio nĩndĩrutanagĩria hĩndĩ ciothe kũga thamiri yakwa itarĩ na ūcuuke mbere ya Ngai na mbere ya andũ. **17** “Thuutha wa gũkorwo itarĩ kuo mĩaka mĩingĩ, nĩndokire Jerusalem nĩgeetha ndeetheri andũ akwa iheo nĩ undũ wa athĩĩni na ndute maruta nĩ undũ wa Ngai. **18** Na

riřia ndarũmbũyanagia na maũndũ macio nĩmangorire kũu hekarũ-inĩ ndĩtheretie. Gũtiarĩ na gĩkundi kĩa andũ ndaarĩ na kĩa, o na kana ngĩkorwo ngĩruta thĩĩna. **19** No nĩ kũrĩ Ayahudi a kuuma bũrũri wa Asia arĩa magĩrĩrwo nĩgũkorwo marĩ haha mbere yaku na maathitange angĩkorwo nĩ marĩ undũ mangĩnjuukĩra. **20** Akorwo ti ūguo, aya marĩ haha nĩmagĩrĩrwo moige ihĩtia rĩria maanyoniire narĩo rĩria ndaarũgamire mbere ya Kĩama, **21** tĩga ūkorĩrwo nĩ undũ ūyũ ūmwene ndanĩrĩrie rĩria ndaarũngĩ mbere yao ngĩuga atĩrĩ: ‘Ūmũthĩ ndũgamĩte mbere yanyu nĩjĩrithio nĩ undũ nĩnjĩrĩgĩrĩrie ūhoru wa kũrĩũka kwa arĩa akuũ.” **22** Nake Felike, nĩ undũ nĩamenyete wega ūhoru wa Njĩra iyo, agĩtũria ciira. Akiuga atĩrĩ, “Hĩndĩ rĩa Lisia, ūcio mūnene wa mbũtũ agooka-rĩ, nĩguo ngaatua ciira waku.” **23** Agĩatha mūnene ūcio wa thigari igana rĩmwe aige Paũlũ arĩ mũrangĩre, no amũhe wĩyathi mūnini na etĩkirie arata aake marũmbũye mabata make. **24** Na rĩrĩ, thuutha wa mĩthenya mūnini, Felike agĩũka marĩ na mĩtũmia wake Dirusila, ūria warĩ Mũyahudi mĩtũmia. Agĩtũmanĩra Paũlũ, na akĩmũthikĩrĩria akĩaria ūhoru wa wĩtikio thĩĩni wa Kristũ Jesũ. **25** Rĩria Paũlũ aaragia ūhoru wa ūthingu, na wa kwĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ, o na wa ciira ūria agooka, Felike akĩũga etĩgĩa, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ūguo! Rĩu no ūthĩ. Rĩria ndĩrĩgĩa na ihinda rĩagĩrĩrie, nĩndĩgĩtũmanĩra ūũke.” **26** Ihinda-inĩ o rĩu no ehokaga atĩ Paũlũ nĩangĩamũheire ihaki, na nĩ undũ ūcio nĩaikaraga akĩmũtũmanagĩra, akaaria nake. **27** Hĩndĩ rĩa mĩaka rĩrĩ yathĩrĩre-rĩ, Porikio Fesito agicooka ithenya rĩa Felike, no tondũ Felike niendaga gũkenia Ayahudi, agĩtiga Paũlũ njeera.

25 Na rĩrĩ, mĩthenya itatũ yathira thuutha wa Fesito gũkinya kũu bũrũri-inĩ, akiuma Kaisarea akĩambata agĩthĩĩ Jerusalem. **2** Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na atongoria a Ayahudi magĩũka harĩ we, makĩmwĩra maũndũ marĩa Paũlũ aathitangĩrwo. **3** Nĩmahĩkire gũthaita Fesito atĩ nĩ undũ wa wega wake kũrĩ o etĩkire Paũlũ atwarwo Jerusalem, nĩgũkorwo nĩmahaaragĩria kũmuoheria njĩra-inĩ mamũũrage. **4** Nake Fesito akĩmacookeria atĩrĩ, “Paũlũ ahingĩrwo Kaisarea, na nĩ nĩngũcooka kuo o narua. **5** Tondũ ūcio no tũthĩ na atongoria amwe anyũ nĩgeetha mathĩĩ magathitangĩre mũndũ ūcio kuo, angĩkorwo nĩ harĩ undũ mũũru ekĩte.” **6** Thuutha wa gũikarania nao kũu ihinda ta rĩa mĩthenya ĩnana kana ikĩmi, agĩkũrũka, agĩthĩĩ Kaisarea, na mũthenya ūyũ ūngĩ akĩgomithania igooti, na agiathana Paũlũ areehwo mbere yake. **7** Rĩria Paũlũ aakinyire, Ayahudi arĩa maĩkũrũkĩte kuuma Jerusalem makĩmũrigicĩria, na makĩmũthitangĩra maũndũ maĩngĩ mooru, marĩa matangĩahotire kuonania atĩ nĩ ma ma. **8** Nake Paũlũ akĩyarĩrĩria, akiuga atĩrĩ: “Nĩ ndĩrĩ undũ njĩkĩte ūreganĩte na watho wa Ayahudi, o na kana wa hekarũ o na kana wa Kaisari.” **9** Nake Fesito, akienda gũkenia Ayahudi akĩũria Paũlũ atĩrĩ, “Wee nĩ ūkwenda kwambata ūthĩĩ Jerusalem ngagĩciirithĩrie kuo nĩ undũ wa maũndũ maya ūthitangĩrwo?” **10** Nake Paũlũ agicookia atĩrĩ, “Rĩu ndũgamĩte igooti-inĩ rĩa Kaisari, harĩa njagĩrĩrwo nĩ gũciirithĩrio. Nĩ ndĩhĩĩrie Ayahudi, o ta ūria wee mwene ūmenyete o

wega. **11** No riri, angikorwo ndi na ihitia ria gwika undu o wotho wa gutuma njuragwo-ri, ndingirega gikua. No angikorwo maundu maria thitangirwo ni Ayahudi aya ti ma ma-ri, gutikiri mundu uri na gitumi gia kuneana kuri o. Ndacookia ciira riiko kuri Kaisari!” **12** Thuutha wa Fesito gucookania ndundu na kama gake, akiuga atiri, “Wacookia ciira riiko kuri Kaisari na kuri Kaisari nikuo uguthii!” **13** Mithenya minini yathira Muthamaki Agiripa na Berinike magiuka kuu Kaisarea kunyiita Fesito ugeni. **14** Na tondū nimaikaraga kuu mithenya mingi-ri, Fesito akihe muthamaki ucio uhoro wa ciira wa Paulu, akimwira atiri, “Guku kuri na mundu watigirwo ni Felike ari muohe. **15** Riria ndaathire Jerusalem-ri, athinjiri-Ngai ari anene na athuuri a Ayahudi nimamuthitangire, na makinjuria ndimutuire. **16** “Na ni ngimeera ati ti mutugo wa andu a Roma kuneana mundu o wotho ataambite kung’ethanira na andu ari mamuthitangite na kuohe mweke wa kwiyariria uhoro-ini uria athitangirwo. **17** Riria tuokire nao guku, ndiakaririe ciira ucio, no ndaaroquire kugomithania igooti na ngathana mundu ucio areehwo. **18** Riria andu ari maamuthitangite maarugamire kwaria, matiamuthitangire undu o na umwe muuru ta uria nderigirire. **19** No handu ha uguo, o maar na maundu mawme maakararanagia nake makoni uhoro wa ndini yao na makoni uhoro wa mundu wakuite wetagwo Jesu uria Paulu oigaga ati ari muoyo. **20** Nindarigirwo ni uria ingituria maundu ta macio; ni undu ucio ngimuria kana no eende guthi Jerusalemu agaciirithiro maundu macio aathitangirwo kuo. **21** Riria Paulu aacookirie ciira riiko etererio itua ria Muthamaki-ri, ngathana ahingirwo nginya riria ingahotire kumtwarithia kuri Kaisari.” **22** Hinda iyo Agiripa akira Fesito atiri, “No nyende kwiguira mundu ucio akiaria.” Nake Fesito agicookia atiri, “Nikamugua ruci.” **23** Muthenya uyū ingi, Agiripa na Berinike magiuka mari na mwago munene na magitoonya nyumba ya guciirirwo mari hamwe na anene a thigari o na athuuri a itura ari maar igweta. Nake Fesito agiathana Paulu areehwo. **24** Fesito akiga atiri, “Muthamaki Agiripa na andu ari othe muri na ithu hah, nimukuona mundu uyū! Niwe muingi wotho wa Ayahudi wanjuririe, ndi kuu Jerusalemu na ndi guku Kaisarea, ngaciire uhoro wake, ukianirira ukiugaga ati ndagirirwo ngitutura muoyo ringi. **25** No ni nindonire ati ndari undu eekite wa gutuma ooragwo, no tondū niacookirie ciira riiko kuri Muthamaki, ngitua itua ria kumutuma Roma. **26** No ndiri na undu muna ingandikira Muthamaki Mugaathe iguru riake. Ni undu ucio-ri, ndamurehe mbere yanyu inuotho, na makiria mbere yaku wee Muthamaki Agiripa, nigeetha uhoro uyū warikia gutuuro, nge na undu ingandika. **27** Nigukorwo ndikuona kwagirire gutuma mundu muohe itekuonania maundu maria athitangirwo.”

26 Nake Agiripa akira Paulu atiri, “Uri na ruutha rwa kwiyariria.” Ni undu ucio Paulu agitamburikia guoko, akambiria kwiyariria, akiuga atiri, **2** “Muthamaki Agiripa, ningugua ndi mutiku kurgama mbere yaku umuthi ndiyaririe iguru ria maundu

mothe maria thitangirwo ni Ayahudi, **3** na makiria ni tondū wee niūū mitugo yotho ya Ayahudi na maundu maria makararangiria. Ni undu ucio nindakuhooa uithikirire utureguthika. **4** “Ayahudi othe nimoof uria ndurite kuuma ndi mwana, kuuma kiambiria kia muturire wakwa ndi bururi-ini wakwa kiūmbe, o na ndi Jerusalemu. **5** Nimanjūū hinda ndaaya, na mangienda, no maheane ura wakwa, ati kuringana na watho ndaaturite ndi Mufarisai, ndirutanire na kyo kurumia maundu mothe na ndini iitu. **6** Na riri, ndugamite hah umuthi njirithio ni undu wa kwirigirira kiranio kiria Ngai eerire maithe maitu. **7** Kiranio kiu no kio mihiriga iria iitu ikumi na iri irigagirira kuona gikihingio, riria itungatagira Ngai na kyo utuku na muthenya. Na riri, wee Muthamaki, Ayahudi maathitangite ni undu wa kirigiriro kiu. **8** Ni kii kingituma mundu o na uriku wanyu atue ati ni undu utangitukio, ati Ngai nariukagira ari aku? **9** “O na ni nindaiguthio ati nindagirirwo ni gwika uria wotho ingahotire ndegane na ritwa ria Jesu wa Nazarethi. **10** Na uguo ngu nideekire kuu Jerusalemu. Ngikia andu aing a ari aamure njeera, heetwo ruutha ni athinjiri-Ngai ari anene, na riria andu acio mooragwo, nidefikania na ituro riu. **11** Mahinda maingi nindathia kuma thunagogi-ini imwe nginya iria ingi nigeetha ndimaneane maherithio, na ngageria kumahatiria marume Ngai. Na tondū wa uria ndaamarakirire muno nindathia kumanyariira o na matuura-ini maria manene ma kungi. **12** “Hinda imwe ndi rugendo-ini ta ruu-ri, ndaathia Dameski heetwo uhoti na ngatumwo ni athinjiri-Ngai ari anene. **13** Kuri thaa thita cia muthenya, wee Muthamaki, ndi njira-ini ngona utheri munene woimite iguru ukengete gikira riu, ukinarira miena yotho, ni na andu ari twari nao. **14** Ithuothe tukigua thi, na ni ngigua mugambo ukinjira atiri na rwario rwa Kihibirania, ‘Saulu, Saulu, uunyariraga niki? Ni undu uri hinya hariwe kuhura micengi na haati.’ **15** “Na ni hinda iyo nguria atiri, ‘Wee niwe u, Mwachani?’ ‘Nake Mwachani akinjookeria atiri, ‘Ni ni Jesu uria unyariraga. **16** Riu ukira urugame na maguru maku. Ndaakuurira ngwamure utuikie ndungata na utuikie mura wa maundu maria wonete manganii na maria ngukuonia. **17** Ningukuhonokia kuuma kuri andu anyu na kuuma kuri andu-a-Nduriri ari ndiragutuma kuri o, **18** ukamahingire maitho, na umagarure moime nduma-ini mathii utheri-ini, na umarute hinya-ini wa Shaitani umatware kuri Ngai, nigeetha maamukire urekaniri wa mehia, na magie na handu gatagati-ini ka andu ari matheretio na undu wa kunjitia. **19** “Ni undu ucio, Muthamaki Agiripa, ndiigana kwaga gwachikira kionei kiu kioimite iguru. **20** Ngambiria kuhunjira andu ari maar Dameski, ngicooka ngihunjira andu a kuu Jerusalemu o na a Judea guothe, na andu-a-Nduriri o nao. Ndaahunjaga ati nimagirirwo ni kwirira na magariuke kuri Ngai, na moonanie kwirira kwao na undu wa ciko ciao. **21** Kiu nikio giatumire Ayahudi maanyiire hekaru-ini, na magerie kunjiraga. **22** No ningoretwo ndi na uteithio wa Ngai nginya umuthi uyū, na niko nungii hah ngu heane ura kuri andu

ariya anini na ariya anene o undu umwe. Ndiri undu njugaga makiria ma uria anabii na Musa moigite ati niugekika, **23** ati Kristu nikanyariirwo, na atuike wa mbere kuriika kuuma kuri ariya akuu, niguo ahunjie uhoru wa utheri kuri andu aake kiombe o na kuri andu-a-Nduri. **24** Fesito aigua uguo, akimuguthukira akimwira atiri, “Wee Paulu nikuguruka ugurukitel Githomo kiu giaku kiingi nigitumite uguruke.” **25** Nake Paulu akimucookeria atiri, “Atiriri mugaathe Fesito, ni ndigurukite. Undu uria ndiroiga ni wa ma na ti uguruki. **26** Muthamaki nioi maundu maya, na no ndimwaririe itegwitigira. Ni njuu ati gutiri undu o na umwe wa maundu maya aagite kumenya, tonduti matiekirwo hitho-ini. **27** Muthamaki Agiripa, wee niwitikie anabii? Ninjui ati niümetikite.” **28** Hindi iyo Agiripa akiuria Paulu atiri, “Niugwiciiria ati kahinda-ini kanini uguo no unjiguthie nduika Mukristiano?” **29** Nake Paulu akimucookeria atiri, “kahinda kanyilie kana karaihe, ndirahooya Ngai ati to wee wiki, no o na andu aya ang’ othe maraathikiria umuthi, ndenda matuika ta ni, tiga o mnyororo ino.” **30** Muthamaki ucio agukira mari hamwe na baruthi, na Berinike, na andu ariya maikarite hamwe nao. **31** Makiuma nyumba iyo, na riria maaranagiria, makiuga atiri, “Mundu uyü ndari undu ekite wa gutuma ooragwo kana ohwo.” **32** Agiripa akiuria Fesito atiri, “Mundu uyü niangirekereria korwo ndaracookie ciira riiko kuri Kaisari.”

27 Na riria gwatuirwo ati nitukuhaika marikabu tuthii Italia, Paulu na andu ariya ang’ mooheetwo makineanwo kuri munene-wa-thigari-igana rimwe, wari wa mbuti ya Agusito, wetagwo Juliasi. **2** Tukihaika marikabu yomite Aduramutio iria yakirie guthii icukiro-ini cia marikabu iria ciari ndwere-ini cia iria riria inene bururi-ini wa Asia, na ithu tukiambiriria rugendo tugithii. Nake Arisitariko, Mumakedonia womite Thesalonike, aari hamwe na ithu. **3** Muthenya uyü üng’ tugikinya Sidoni; nake Juliasi, ni undu wa kuguira Paulu tha, akimwitikiria athii kuri arata aake niguo mamuhe kiria angibatirire. **4** Twoima kuu tukiambiriria rugendo ringi, tugereire mwena uria utaari ruhuho wa Kuporo, tonduti ruho cioimaga na mwena uria twathiaga. **5** Twaarika gutuikania iria riria inene riria riari gukuhii na mabururi ma Kilikia na Pamufilia tugikinya itüura ria Mira, bururi-ini wa Likia. **6** Turi kuu munene ucio wa thigari igana rimwe akiona marikabu ya Alekisanteria yathiaga Italia, nake agituaicia yo. **7** Tugithii kahora ihinda ria mithenya miingi na turi na thina muingi nginya tugikinya gukuhii na Kinido. Na riria ruhuho rwagirire tuthii uria twendaga-ri, tugithii tugereire mwena uria utaari ruhuho wa Kirete, kung’ethera Salimone. **8** Nitwathiire na thina muingi tugereire ndwere-ini cia iria riria inene na tugikinya handu heetagwo Gicukiro Kiega, hakuhi na itüura ria Lasea. **9** Mahinda maing’ nimathirite, na guthii na marikabu kwar’ na ugwati tonduti ihinda ria Giathi gia Kwihinga kuria Irio niriahitukite. Ni undu ucio Paulu akimataara akimeera atiri, **10** “Athuari aya, ninguona ati rugendo rwitü ni rugukorwo na mutino na rurehe hathara nene kuri

marikabu na mirigo o na nginya kuri mioyo iitu yo miene.” **11** No munene ucio wa thigari igana rimwe, handu ha guthikiria uria Paulu oigaga, aarumirire utaari wa mutwarithia wa marikabu o na wa mwene marikabu iyo. **12** Tonduti gicukiro kiu gitari kiega gia gukarwo hindi ya heho-ri, andu aingi magitua itua tuthii na mbere, twihokete gikinya Foinike, tukare kuo hindi iyo ya heho. Giki kari gicukiro kia meeri gia Kirete, nakio kiang’etheire mwena wa guthini wa ithuho, o undu umwe na mwena wa gathigathini wa ithuho. **13** Riria ruhuho rumite mwena wa guthini rwambiririe kuhurutana kahora-ri, magiciiria nimona kiria mendaga, na ni undu ucio makiohaga marikabu magithii magereire hugururi-ini cia Kirete. **14** Na ihinda ritanathii muno, ruhuho rwa hinya wa kihuhukano kinene wetagwo “Eurakilo,” rukihurutana ruumite gicigirira-ini kiu. **15** Nayo marikabu ikinyiitwo ni kihuhukano kiu ikiremwo niguthii na kuria ruhuho rwoimaga, ni undu ucio tukimirekereria itwarwo ni ruhuho. **16** Na riria twahitukagira gacigirira-ini kanini geetagwo Kauda, nitwari na thina wa kuaicia gataru ga kuhonokia andu iguru wa marikabu. **17** Hindi iria andu acio maakahaicie marikabu-ini, makihitukiria mikanda rungu rwa marikabu yo nyene nigeetha mamiohe wega. Ni undu wa gwigigira kuhata muthanga-ini wa handu heetagwo Siriti-ri, makiharurikia matanga na makirekereria marikabu iyo itwarwo o kuria ingitwarirwo ni ruhuho. **18** Nitwanyariirikire muno ni undu wa kihuhukano kiu o nginya muthenya uyü üng’ makiambiriria gukia mirigo iria-ini. **19** Naguo muthenya wa gatatu makiambiriria gukia indo cia wira cia marikabu iria-ini na moko mao ene. **20** Na riria kwaagire kuoneka riua kana njata ihinda ria mithenya miingi, nakio kihuhukano gigitii na mbere kuhuhukania-ri, tukirigiriria na kwaga mwihoko o wotha wa kuhonoka. **21** Thuutha wa andu gukara ihinda iriara matekuria, Paulu akirugama mbere yao akimeera atiri: “Andu aya, ni kaba mung’etikirire utaaro wakwa mwage kuuma Kirete, hindi iyo nimung’ehonokirie kuumana na ugwati uyü o na hathara ino. **22** No riri, ningumuthaitha muthii na mbere kuumiriria, tonduti gutiri o na umwe wanyu uküura; tiga marikabu iiki ikwanangika. **23** Utuku uyü, muraika wa Ngai uria ni ndi wake na uria ndungataga niarugamire hakuhi na ni na **24** aanjira atiri, ‘Paulu ndukae gwigigira. No nginya urugame mbere ya Kaisari uciirithio; na riri, Ngai tonduti wa wega wake, niekuhonokia mioyo ya andu ariya othe uri nao.’ **25** Ni undu ucio, inyü andu aya, thii na mbere kuumiriria, nigukorwo ndi na witikio thini na Ngai ati nigukuaana o ta uguo aanjirite. **26** No o na kuri uguo no nginya tutha gicigirira-ini kina.” **27** Na riri, utuku wa muthenya wa ikumi na ina wakinya, o tugitwarithagio üu na üu ni ruhuho tutuikaniirie iria riria ritagwo Adiria-ri, utuku gatagati atwarithia na marikabu makigereria nimakuhiririe thi nyümü. **28** Nao makioya kigiri kia uriku wa maa makiona ati maa maar’ na uriku wa buti igana ria mirongo iiri. Thuutha wa kahinda kanini magithima ringi makiona ati maa maar’ na uriku wa buti mirongo kenda. **29** Ni undu wa gwigigira tutikaaguthithio rwaro rwa ihiga,

makirekia nanga inya kuuma mwena wa na thuutha wa marikabu, na makihooa gükie. **30** Na ririra maageragia kũura moime marikabu-ini, atwarithia a marikabu makiharũrũkia gatarũ ga kũhonokia andũ iria-ini, metuĩte atĩ marena kũharũrũkia nanga imwe kuuma mũthia wa na mbere wa marikabu. **31** Hĩndĩ iyo Paulũ akĩra mũnene ũcio wa thigari igana rĩmwe hamwe na thigari atĩrĩ, “Andũ aya maga gũkara marikabu-ini, inyuĩ mũtingĩhonoka.” **32** Nĩ undũ ũcio thigari igĩtinia mikanda irĩa yanyiiĩte gatarũ ga kũhonokia andũ, makireka koore. **33** Gwakuhĩrĩria gũkia, Paulũ akĩmathaitha othe marĩe irio, akĩmeera atĩrĩ, “Kwa ihinda rĩa mũthenya ikũmi na ĩna mũthiru, mũkoretwo mũikarĩte o ũguo mwĩmĩte irio, mũteekũria kĩndũ. **34** Rĩu ndamũthaitha mũrĩe irio. Nĩmũbatarĩte kũria irio nĩguo imũge muoyo. Gũtirĩ rũcuĩrĩ rwa mũtwe wa mũndũ o na ũmwe wanyu rũkũura.” **35** Aarĩkia kuuga ũguo, akĩoya mũgate, agĩcookeria Ngai ngaatho mbere yao othe. Agĩcooka akĩwenyũranga, akĩambĩrĩria kũria. **36** Nao othe makĩguga momĩrĩria, makĩoya irio makĩria. **37** Ithuothe twarĩ andũ 276 arĩa twarĩ marikabu-ini. **38** Rĩria maarĩre makihũna, maacookire magĩkia ngano iria-ini nĩgeetha marikabu ihũthe. **39** Kwarooka gũkia-rĩ, atwarithia matiigana kũmenya bũrũrĩ ũcio, no makĩona gĩcogongo kĩarĩ na mũthanga hũgũrũrũ-ini, magĩciiria magerie kũhatithia marikabu ho. **40** Nao makĩrenga nanga, igĩtigwo iria-ini, na o hau makĩohora mikanda irĩa yohete thukani. Magĩcooka makĩhaicia taama ũria wĩkagĩrwo mbere ya marikabu nĩguo ũnyĩte rũhuho, magĩthĩ meerekeire hũgũrũrũ-ini. **41** No rĩrĩ, marikabu ikĩgũtha mũthanga na ikĩhata. Mũthia wa na mbere wayo ũkĩhata na ũkĩrũma biũ, naguo mũthia wa na thuutha ũkĩunĩkanga nĩ undũ wa kũhũrwo nĩ makũmbĩ ma maĩ. **42** Thigari ikibanga ciũrage ohwo nĩgeetha gũtikagie o na ũmwe wao ũngĩthambĩra oore. **43** No tondũ mũnene ũcio wa thigari igana rĩmwe niendaga kũhonokia muoyo wa Paulũ, agĩcigiria ciĩke ũguo ciabangĩte. Agĩathana atĩ andũ arĩa mangĩahotire gũthambĩra mambe marũge maai-ini mathĩrĩ thĩ nyũmũ. **44** Nao andũ acio angĩ makĩnye kuo menyiiĩrĩre mbaũ kana icunjĩ cia marikabu. ũguo nĩguo andũ othe maakĩnyire thĩ nyũmũ matarĩ na ũũru.

28 Twarĩkia gũkinya hũgũrũrũ-ini tũtarĩ na ũũru, nĩguo twamenyire atĩ gĩcigĩrĩra kũ gĩetagwo Malita. **2** Nao atũũri a gĩcigĩrĩra kũ magĩtuonia ũtugi wa mwanya. Magĩtwakĩria mwaki tondũ nĩ kuoiraga na kwarĩ na heho na magĩtũnyĩia ũgeni ithuothe. **3** Nake Paulũ akĩoya gĩkundi gia tũkũ, na rĩria aatũikagĩra riiko-rĩ, ndũira ikĩumĩra nĩ undũ wa ũrugarĩ wa mwaki, ikĩhoherera guoko-ini gwake. **4** Rĩria andũ a gĩcigĩrĩra kũ moonire ndũira icũhite guoko-ini gwake makĩrana atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ no nginya akorwo nĩ mũũragani, nĩgũkorwo o na gũtuika nĩahonokire kuuma iria-ini, kĩhooto gĩtimwĩtikĩritie atũũre muoyo.” **5** Nowe Paulũ akĩribaribĩra nyoka iyo mwaki-ini na ndaigana kuona undũ mũũru. **6** Andũ maataanyaga kuona akĩimba kana agwe o rĩmwe akue, no thuutha wa gweterera hĩndĩ ndaaya, makĩona gũtirĩ undũ ũtarĩ wa ndũire ũrekĩka harĩ we, makĩrĩcũkwo makĩuga atĩ aarĩ ngai. **7** Na

rĩrĩ, hakuĩrĩ na hau maarĩ, nĩ kwarĩ na gĩthaka kĩarĩ kĩa mũndũ wetagwo Pabulio, ũria warĩ mũnene wa gĩcigĩrĩra kũ. Nake nĩatũnyĩitire ũgeni gwake, na kwa ihinda rĩa mũthenya itatũ agĩtũga wega arĩ na ũtaana. **8** Nake ithe aarĩ ũrĩrĩ arĩ mũrũaru mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ na kũharwo thakame. Paulũ agĩtoonya nyũmba kũmuona, na thuutha wa kũmũhoera akĩmũgĩrĩra moko akĩmũhonĩa. **9** Rĩria gwekĩkire ũguo, andũ arĩa angĩ maarĩ arũaru gĩcigĩrĩra-ini kũ magĩũka, makĩhonio. **10** Nĩmatuonirĩe gĩtũo na njĩra nyingĩ, na rĩria twehaarĩirie gũthĩ magĩtũhe kĩa gĩothe twabataire. **11** Thuutha wa mĩeri itatũ tũkĩhaicia marikabu yaikarĩte kũu gĩcigĩrĩra-ini hĩndĩ ya heho. Nayo yarĩ marikabu ya kuuma Aleksanderia na yarĩ na rũũrĩ rwa ngai cia mahatha iria cietagwo Kasitorĩ na Poluke. **12** Twakĩnya Sirakusi tũgĩkara kuo ihinda rĩa thikũ ithatũ. **13** Twoima kũu tũgĩthĩ tũgĩkinya Regio. Mũthenya ũyũ ũngĩ gũkĩgia na rũhuho rwa kuuma mwena wa gũthini, naguo mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩre tũgĩkinya Puteoli. **14** Kũu tũgĩkora arĩu na aarĩ a lthe witũ amwe, arĩa maatũnyĩitire ũgeni, na magĩtũũria tũikaranie nao ihinda rĩa kũmia kĩgima. ũguo noguo twacookire tũgĩkinya Roma. **15** Ariũ na aarĩ a lthe witũ arĩa maarĩ kũu nĩmaigũte atĩ nĩtuokaga, nao magĩũka o nginya ndũnyũ ya Apio, na handũ hetagwo Nyũmba lthatũ cia Ageni gũtũthaagaana. Nake Paulũ ona andũ acio, agĩcookeria Ngai ngaatho na akĩguga omĩrĩria. **16** Rĩria twakĩnyire Roma, Paulũ nĩetĩkĩrĩrio aikare arĩ wiki, arĩ na mũthigari wa kũmũrangĩra. **17** Thuutha wa thikũ ithatũ, Paulũ agĩta atongoria a Ayahudi mongane hamwe. Rĩria maagomanire, Paulũ akĩmeera atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ a lthe witũ, o na gũtuũka ndĩrĩ undũ mũũru njĩkĩte andũ aitũ kana ngathũkia mũtugo ya maithe maitũ-rĩ, nĩndanyĩitĩrwo Jerusalemu na ngĩeanwo kũrĩ andũ a Roma. **18** Nao magĩtũthuuria na makĩenda kũndekia tondũ ndiarĩ na ihĩtia rĩa ũgeri wa ngero rĩa gũtũma njũragwo. **19** No rĩria Ayahudi maareganire na itua rĩu, ndĩrĩ undũ ũngĩ ingĩekire tiga gũcooka ciira riiko gwa Kaisari, no ti atĩ ndaarĩ na undũ wagũthitangĩra andũ akwa. **20** Kĩu nkĩo gũtũmĩte njũũre tuonane na inyuĩ na twaranĩre. Njohetwo na mũnyororo ũyũ nĩ undũ wa kũrĩgĩrĩro kĩa andũ a Isiraeli.” **21** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithui tũtirĩ twanyĩia marĩa magũkonĩ kuuma Judea, na gũtirĩ mũrũ kana mwari wa lthe witũ ũkĩte kuuma kuo agatũkĩnyĩria ũhoro kana akaaria undũ mũũru waku. **22** No nĩtũkwenda kũigua woni waku nĩ ũrĩkũ, nĩgũkorwo nĩtũũ atĩ kũndũ guothe andũ nĩmararia magokĩrĩra gĩkundi gĩkĩ.” **23** Nao makĩbanga gũcemanĩa na gũtũ mũthenya mũna, na magĩũka kũria aakaraga marĩ gĩkundi kĩnene gũkĩra mbere. Kuuma rũciĩnĩ nginya hwaĩ-ini akĩmataara na akĩmoimbũrĩra ũhoro wa ũthamaki wa Ngai, na akĩgeria kũmaiguithia ũhoro wa Jesũ kuuma Watho-ini wa Musa na kuuma Maandiko-ini ma Anabii. **24** Amwe magĩtũkĩa ũria aameerire, no angĩ makĩaga gwĩtikia. **25** Nao makĩaga kũguithania o ene, na makĩambĩrĩria gũthĩ rĩria maaiguire mũthia-ini Paulũ oiga atĩrĩ, “Roho Mũtheru nĩeerire maithe manyu ũhoro wa ma rĩria aaririe na kanua ka Isaiia ũria mũnabii, akiuga atĩrĩ: **26** “Thĩrĩ kũrĩ andũ aya, ũmeere

atĩrĩ, “Inyũĩ mũgũtũũra mũiguaga, no mũtikamenya
ũndũ; mũgũtũũra muonaga, no mũtigakuũkĩrwo.” **27**
Nĩgũkorwo ngoro cia andũ aya itĩrĩ tha; matũ mao
matingĩhota kũigua, na nĩmahingĩte maitho mao. Tondũ
maahota kuona na maitho mao, na maigue na matũ mao,
nacio ngoro ciao igĩe na ũmenyo, nao manjookerere,
na nĩ ndĩmahonie.’ **28** “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩngwenda
mũmenye atĩ ũhonokio wa Ngai nĩtũmĩtwo kũrĩ andũ-
a-Ndũrĩrĩ, nao nĩmegũthikĩrĩria!” **29** (Na aarĩkia kuuga
ũguo-rĩ, Ayahudi magĩthĩĩ magĩkararanagia mũno o
ene.) **30** Na kwa ihinda rĩa mĩaka ĩĩrĩ mĩgima, Paũlũ
agĩikara kũu, arĩ nyũmba yake ya gũkombora, na
akanyĩitaga ũgeni andũ arĩa othe mokaga kũmuona. **31**
Nĩahunjagia ũhoru wa ũthamaki wa Ngai, na akarutana
ũhoru ũkonĩĩ Mwathani Jesũ Kristũ arĩ na ũcamba, na
hatarĩ na ũndũ ũngĩmũrigĩrĩria.

Aroma

1 Nĩ nĩi Paũlũ, ndungata ya Kristũ Jesũ, o nĩi njĩtũtwa ndũike mĩtũmwo, na ngaamũrwo hunjagie Ũhoro-ũria-Mwega wa Ngai, **2** o Ũhoro-ũria-Mwega eeraniĩre o mbere na tũnua twa anabii ake thĩĩnĩ wa Maandiko marĩa Matheru, **3** ũria ũkonii Mũrũwe, ũria ta mũndũ warĩ wa rũciaro rwa Daudi. **4** Na rĩrĩ, Roho wa ũtheru nĩonanirie na ũhoti atĩ Jesũ Kristũ nĩ Mũrũ wa Ngai tondũ wa ũria aariũkire akiuma kũrĩ arĩa akuũ: o we Jesũ Kristũ Mwathani witũ. **5** Kũgerera we Ngai nĩatũheete wega wake, na agatũhe ũhoti ta atũmwo nĩguo twĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ ciothe kũndũ guothe ũria Ngai amekĩire, nĩguo mamwitĩkie na mamwathĩkire, nĩguo matũme rĩitwa rĩake rĩgocagwo. **6** O na inyuĩ mũrĩ amwe a acio metĩtwo matũkie a Jesũ Kristũ. **7** Ndĩramwandĩkĩra marĩa maya inyuothie arĩa mũrĩ kũu Roma, o inyuĩ mwendetwo nĩ Ngai, na mũgetwo mũtũkie andũ aamũre: Wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai lthe witũ, na kuuma kũrĩ Mwathani Jesũ Kristũ, iroikara na inyuĩ. **8** O mbere nĩngũcookeria Ngai wakwa ngaatho thĩĩnĩ wa Jesũ Kristũ nĩ ũndũ wanyu inyuothie, tondũ ũhoro wa witĩkio wanyu nĩumenyithanĩtio thĩ yothie. **9** Ngai, ũria nĩi ndungatagĩra na ngoro yakwa yothie na ũndũ wa kũhunja Ũhoro-ũria-Mwega wa Mũrũwe-rĩ, nĩwe mũira wakwa wa ũria ndũũraga ndĩmũrĩkanaga **10** mahooya-inĩ makwa hĩndĩ ciothe; na nĩndĩrahooya atĩ rĩu nĩ ũndũ wa kwenda kwa Ngai no hĩngũrũwo njira nĩguo njũke kũrĩ inyuĩ. **11** Nĩndĩrerĩrĩria mũno tuonane na inyuĩ nĩgeetha ndĩmũgaĩre iheo cia kũroho nĩguo muongererwo hinya, **12** ũguo nĩ kuuga atĩ inyuĩ na nĩi tũgie na ũhoro wa kũumanĩrĩria, o mũndũ omĩrĩrie mũndũ ũria ũngĩ na witĩkio wake. **13** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, ndikwenda mwage kũmenya atĩ nĩ mahinda maĩngĩ ndanabanga kũmũceera (no ndanagĩrĩrĩrio gwĩka ũguo nginya rĩu) nĩgeetha ngĩe na maciario thĩĩnĩ wanyu, o ta ũria ngĩite na maciario thĩĩnĩ wa andũ-a-Ndũrĩrĩ irĩa ingĩ. **14** Nĩi haana ta ndĩ na thĩĩrĩ na Ayunani o na arĩa matarĩ Ayunani, nĩngĩ ngagĩ na thĩĩrĩ wa andũ arĩa oogĩ o na arĩa matarĩ oogĩ. **15** Nĩ ũndũ ũcio nĩkĩo ndĩrĩragĩria mũno kũhunja Ũhoro-ũria-Mwega o na kũrĩ inyuĩ arĩa mũtũũraga Roma. **16** Nĩ ndĩngĩconokera Ũhoro-ũria-Mwega, tondũ nĩguo hinya wa Ngai wa gũtũma mũndũ o wothie ũria ũwitĩkĩtie ahonoke: O mbere Ayahudi, na thuutha wao nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. **17** Nĩgũkorwo thĩĩnĩ wa Ũhoro-ũria-Mwega, ũthingu ũria uumĩte kũrĩ Ngai nĩũguũrĩtio, na nĩguo ũthingu ũria wonekaga na ũndũ wa gwĩtikia kuuma o kĩambĩrĩria nginya kĩrĩkĩro, o ta ũria kwandĩkitwo atĩrĩ: “Mũndũ ũria mũthingu arĩtũũraga muoyo nĩ ũndũ wa gwĩtikia.” **18** Mang’ũrĩ ma Ngai nĩmagũũrĩtio kuuma igũrũ mokĩrĩre ũhoro wothie wa andũ kũregana na Ngai, na waganu wa andũ arĩa magĩragĩrĩria ũhoro-ũria-wa-ma na ũndũ wa waganu wao, **19** nĩgũkorwo maũndũ ma Ngai marĩa mangĩmenyeka nĩo matiagĩte kũmenyeka nĩo, tondũ Ngai nĩwe wamamenyithirie. **20** Nĩgũkorwo kuuma rĩrĩa thĩ yombĩrwo, maũndũ ma Ngai marĩa matonekaga, na nĩmo hinya wake wa tene na tene, o na ũngai wake, nĩmarĩkĩtie kuoneka o wega, na

makamenyeka nĩ ũndũ wa indo irĩa ciombĩrwo, nĩgeetha andũ matikagĩe na kĩgwatio. (aĩdios g126) **21** Tondũ o na harĩa maamenyete Ngai, matiigana kũmũgocaa taarĩ Ngai, kana makĩmũcookeria ngaatho, no meciiria mao maatuĩkire ma tũhũ, nacio ngoro ciao ngĩgu ikĩgia nduma. **22** Na o rĩrĩa moigaga atĩ o nĩ oogĩ-rĩ, noguo maatuĩkire irimũ, **23** nao magĩkũũrania rĩrĩrĩ wa Ngai ũria mũtũũra muoyo na mĩhianano ithondeketwo ikahaana ta andũ arĩa makuuaga, na nyoni, na nyamũ cia magũrũ mana, o na nyamũ irĩa itaambaga thĩ. **24** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩmarekereria marũmagĩrĩre merĩrĩria mao mooru marĩa ngoro ciao cĩerĩragĩria, o na mekage maũndũ ma ũmaraya ma kwagithia mĩrĩrĩ yao gĩtĩio, mũndũ na ũria ũngĩ. **25** Nĩmakũũranirie ũhoro-ũria-wa-ma wa Ngai na maheeni, makĩhooya na magĩtungatĩra indo irĩa ciombĩrwo handũ ha gũtungatĩra Mũciũmbĩ, o ũcio wa kũgocagwo nginya tene. Amenĩ. (aĩon g165) **26** Tondũ wa ũguo-rĩ, Ngai nĩmarekereria marũmagĩrĩre merĩrĩria mao mooru ma maũndũ ma thoni. O na andũ-a-nja ao nĩmakũũranirie mũtugo wao ũria wa ndũire na ũria ũtarĩ wa ndũire. **27** O nao arũme o ũndũ ũmwe nĩmatiganiĩrie mũtugo wao ũria wa ndũire na andũ-a-nja, magakaanagwo nĩ merĩrĩria mooru ma kwĩrĩranĩria o ene. Arũme magĩka cikio cia ũra-thoni na arũme arĩa angĩ, nao nĩmegwatiĩre thĩĩnĩ wa mĩrĩrĩ yao ene iherithia rĩrĩa rĩmagĩrĩre nĩ ũndũ wa waganu ũcio wao. **28** Na makĩria ma ũguo-rĩ, tondũ matĩonire bata wa gũtũũra mamenyete Ngai, nake akĩmarekereria magĩe na meciiria ma ũmaramari, mekage maũndũ marĩa mataagĩrĩrwo nĩ gwĩkwo. **29** Nao makĩyũrwo nĩ waganu wa mĩthemba yothie, ũũru, na ũkoroku, na meciiria ma ũmaramari. Makaiyũrwo nĩ ũũru, na ũragani, na ngũĩ, na maheeni, na rũmena. Magatuĩka andũ a mũhuhu, **30** na acambania, na athũũrĩ Ngai, na aciĩũrĩrĩ, na egaathi, na etĩĩ, mathugundaga njĩra cia gwĩka ũũru, na andũ matangĩathĩkĩra aciari ao; **31** nao ti akuũku wega, na matĩtĩaga ũhoro ũria mũrĩkanĩre, na nĩ oorũ mũno, na matĩrĩ tha. **32** Na o na gwatuĩka nĩmooĩ watho wa ũthingu wa Ngai atĩ andũ arĩa mekaga maũndũ ta macio maagĩrĩrwo nĩ gũkua, to gũthĩi mathĩiiga na mbere na gwĩka maũndũ macio tu, no nĩmetikanagia na andũ arĩa mekaga maũndũ macio.

2 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, wee mũndũ ũyũ ndũrĩ na kĩgwatio, wee ũtuagĩra mũndũ ũria ũngĩ ciira, nĩgũkorwo rĩrĩa ũgũtũũra mũndũ ũngĩ ciira, nĩwe mwene ũretũũra ciira, tondũ wee ũratuanĩra ciira wĩkaga maũndũ o macio ekaga. **2** Na nĩtũũ atĩ Ngai agaatuĩra andũ arĩa mekaga maũndũ ta macio ciira na kĩhooto. **3** Tondũ rĩrĩa wee mũndũ ũyũ, ũtuagĩra arĩa angĩ ciira na ũgacooka ũgeeka maũndũ o macio mekaga-rĩ, wee ũgwĩciiria nĩũkahonoka ciira wa Ngai? **4** Kana nĩkũnyarara ũnyararĩte ũtugi wake mũnene, na ũkĩrĩrĩria, na wetererĩ wake, ũkaaga kũmenya atĩ ũtugi wa Ngai nĩguo ũkũguucagĩrĩria nĩguo wirĩre? **5** No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ũria ũmĩtie ngoro yaku, na ũkarega kwĩrĩra-rĩ, nĩ mang’ũrĩ ũreigĩra marĩa magagũũkĩrĩra. Nĩgũkorwo mũthenya wa mang’ũrĩ nĩũrooka, rĩrĩa matũiro ma Ngai ma kĩhooto makaagũũranĩrio. **6** Nĩ ũndũ Ngai akaarĩha o mũndũ kũringana na maũndũ

maria aaneke. **7** Ariā macaragia kūheo riiri, na gitiŋo, na ūhoro wa kwaga kūbutha, nī ūndū wa gwika wega matekūnoga-rī, acio nīakamahe muoyo wa tene na tene. (aiŋnios g166) **8** No ariā eyendi, na nīmaregaga ūhoro-wa-ma na makarūmagirīra maūndū mooru-rī, acio nīmagakinyirwo nī mang'ūrī na marakara. **9** Nīgūkaagiā na thīini na mīnyamaro kūrī andū othe ariā mekaga ūūru; mbere kūrī Ayahudi, na thuutha kūrī andū-a-Ndūrīrī; **10** no riiri, na gitiŋo, na thayū ikaheo mūndū o wothē ūriā wīkaga wega: mbere kūrī Ayahudi, na thuutha kūrī andū-a-Ndūrīrī. **11** Nīgūkorwo Ngai ndatiāgira andū maūthī. **12** Andū ariā othe mehagia matarī watho-inī makaaniinwo matarī watho-inī, nao ariā othe mehagia marī rungu rwa watho magaatuirwo ciira kūringana na watho ūcio. **13** Nīgūkorwo ti ariā maiguaga watho matuagwo athingu maithe-inī ma Ngai, no ariā maathikagira watho nīo magaatuu athingu. **14** (Ti-itherū, rīriā andū-a-Ndūrīrī ariā matarī na watho mekaga maūndū marīa watho uugite nī ūndū wa ūhoro wao wa mūciarīre-rī, o ene nīmonanagia nīmooī watho ūcio, o na gūtuika matirī maūigua **15** tondu nīmonanagia atī maūndū marīa mabataranagia thīini na watho nīmandike ngoro-inī ciao, nacio thamiri ciao o nacio ikaruta ūira, namo meciiria nacio rīmwe kamacaciirithagia na rīriā rīngī kamacaciirīra.) **16** Ūndū ūyū ūkooneka mūthenya ūriā Ngai, na ūndū wa Jesū Kristū agaatiira ciira meciiria ma hithe marīa marī ngoro-inī cia andū, o ta ūriā ūhoro-ūriā-Mwega uugite, ūriā nīi hunjagia. **17** Atirīrī, angikorwo wee wīitaga Mūyahudi; na ūngikorwo wīhocagia ūhoro-inī wa watho na nīwīrahagira ngwatanīro yaku na Ngai; **18** angikorwo nīūmenyete ūriā endaga, na ūgakiūrana maūndū marīa marī bata gūkīra marīa mangī tondu wa ūriā ūrutitwo maūndū ma watho; **19** angikorwo nīwītikitie atī wee ūri mūtongoria wa andū ariā atumumu, o na ūtheri wa gūtherera ariā marī nduma-inī, **20** o na mūtaari wa andū ariā akīgu, na mūrutani wa tūkenge, tondu thīini wa watho ūri na mūhianīre wa ūriā ūmenyo wa ūhoro-wa-ma ūtari; **21** hakirī ūguo-rī, wee ūrutaga andū ariā angī-rī, ndūngikīruta wee mwene? Wee ūhunjagia atī andū matikaiye-rī, wee nīūiyaga? **22** Wee uugaga atī andū matikanatharanie-rī, wee nīūtharanagia? Wee ūthūire mīhianano-rī, wee nīūiyaga indo cia hekarū cia andū ariā matoōi Ngai? **23** Wee wīrahagira watho-rī, nīūconorithagia Ngai na ūndū wa kwagarara watho ūcio? **24** O ta ūriā kwandikītwo atirī, “Rīitwa rīa Ngai nīricambagio thīini wa andū-a-Ndūrīrī nī ūndū wanyu.” **25** ūhoro wa kūrua nī ūri kīguni ūngīrūmia ūriā watho uugite, no ūngīagarara watho ūcio-rī, ūhoro ūcio waku wa kūrua ūtūkite ta ūtaruīte. **26** Angikorwo ariā matarī aruu nīmahingagia maūndū marīa mabataranagia thīini wa watho-rī, githī acio matiāgīrīre gūtuuo ta maruīte? **27** Mūndū ūriā ūtarī mūruu mwīrī na nīahingagia ūriā watho uugite-rī, nīakamūtiira ciira, inyuī mwagararaga watho ūcio o na mwakorwo nīmūruite na mūrī na watho ūriā mwandike. **28** Tondū-rī, Mūyahudi ti ūriā wonanagia atī nī Mūyahudi na igūrū, nakuo kūrua to kūria gwa kuoneka mwīrī-inī. **29** Aca, Mūyahudi kūna nī ūriā Mūyahudi ngoro; nakuo kūrua nī kūrua kwa ngoro, ūguo nī kuuga atī nī ūhoro wa Roho, no ti wa

watho ūriā mwandike. Kūganwo kwa mūndū ta ūcio-rī, gūtiūmaga kūrī andū, no kuūmaga kūrī Ngai.

3 Gwatuika ūguo-rī, Mūyahudi agikīrīte andū ariā angī na kī? Kana bata wa kūrua ūkīrī ūrīkū? **2** Hī! Ūguni no mūnene na nījira ciothe! Mbere ya maūndū mothe, Ayahudi nīo mehokeirwo ūramati wa ciugo cia Ngai. **3** I kūngikorwo amwe ao nīmagire kwīhokeka, kwaga kwīhokeka kwao, nīkūngiatūmire Ngai aage gūtuika mwīhokeku? **4** Kūroaga gūtuika ūguo! Ngai arotuika wa ma, na mūndū o wothē atuīke wa maheeni, o ta ūriā kwandikītwo atirī: “Nīguo kuonekage atī rīriā ūkwaria, wee waragia maūndū ma kīhooto, na ūhootanage rīriā ūgūciirithania.” **5** No rīrī, angikorwo wagi witū wa ūthingu nīūtūmaga ūthingu wa Ngai ūguūrio mūno makīria-rī, tūkiuge atīa? No tuuge atī Ngai ti wa kīhooto rīriā egūtūkinyīria mang'ūrī make? (Ndiraaria o ta ūriā mūndū wa gūkū thī angīria.) **6** Aca, kūroaga gūtuika ūguo! Angikorwo ūguo nīguo kūrī-rī, Ngai angīgītūira thī ciira atīa? **7** No mūndū ahota kuuga atirī, “Angikorwo kūheenania gwakwa no kūngīthie ūhoro-wa-ma wa Ngai, na nī ūndū ūcio gūtūme riiri wake wongerereke-rī, nī ngītūagīrwo ciira ta ndī mwīhia nīkī?” **8** Nī kīi kīgiragia tuuge, ta ūriā tūcambagio atī nīguo tuugaga, o na ta ūriā andū amwe moigaga atī nīguo tuugaga, “Nītūtūire twikaga ūūru nīguo wega woneke”? Acio-rī, gūtūirwo ciira kwao nī gwa kīhooto. **9** Tūkiuge atīa? Ithūi Ayahudi tūkīri ega gūkīra andū ariā angī? Aca, tīguo! Nītūrīkītie kuonania hau mbere atī Ayahudi o hamwe na andū-a-Ndūrīrī othe nīmagwīte hinya-inī wa mehīa. **10** O ta ūriā kwandikītwo atirī: “Gūtīrī mūndū mūthingu, gūtīrī o na ūmwē; **11** gūtīrī mūndū ūmenyaga ūndū, gūtīrī mūndū ūrongoragia Ngai. **12** Othe nīmagarūrūkite, makoorā, othe hamwe magatuika kīndū gītārī bata; gūtīrī mūndū wīkaga wega, gūtīrī o na ūmwē.” **13** “Mīmero yao ihaana ta mbīrīra hīngūre; nīmī ciao ciaragia o maheeni.” “Mīromo yao yaragia maūndū marūrū ta thumu wa ndūira.” **14** “Tūnua twao tūiyūrīte irumi na ūrūrū.” **15** “Mahanyīkaga na magūrīrī magaithe thakame; **16** mwanangīko na kīeha nīcio cionanagia kūrīa magereire, **17** nayo nījira ya thayū matīmīūi.” **18** “Hatirī wītīgīrī Ngai maithe-inī mao.” **19** Na rīu-rī, nītūūi atī maūndū marīa mothe watho uugite, merītuo andū ariā marī rungu rwa watho, nīgeetha kanua o gothe gakirio, nao andū a thī othe matuīke a gūciirithio nī Ngai. **20** Tondū wa ūguo-rī, gūtīrī mūndū o na ū ūngītūuo mūthingu maithe-inī ma Ngai nī ūndū wa kūrūmia watho; no rīrī, watho nīguo ūtūmaga andū mamenye atī nīmehītīe. **21** No rīrī, rīu ūthingu uumīte kūrī Ngai nīūmenyithanīto na nījira īngī itahutanītie na Watho wa Musa, o na gūtuika nīyoimbūrītwo o tene nī Watho na Anabīi. **22** Naguo ūthingu ūyū nī ūriā uumaga kūrī Ngai, na ūheagwo ariā othe metīkītie na ūndū wa gwītīkia Jesū Kristū. Gūtīrī ūhoro wa gūthuurania andū, **23** nīgūkorwo andū othe nīmehītīe na makanyīhīrwo nī riiri wa Ngai, **24** na nī ūndū wa wega wa Ngai magatuu athingu o ūguo tūhū, nī ūndū wa ūriā maakūūrīrwo nī Kristū Jesū. **25** Ngai aamūrūtire arī igongona rīa kūhoroheria mehīa na ūndū wa wītīkio thīini wa thakame yake. Ngai eekire ūguo

nigeetha onanie ūthingu wake, tondū wa ūria mehia ma mbere iyo maarekeirwo andū matekūherithio, nī ūndū wa gūkirirīria kwa Ngai, **26** nake eekire ūguo nigeetha onanie ūthingu wake mahinda-inī maya, na kūmenyeke atī we nī mūthingu, na nīwe ūtuaga andū arīa metikītie Jesū athingu. **27** Gwagītuika ūguo-rī, kwiraha gūkirī ha? Nī kweherie biū. Kweheretio nī ūndū wa gītūmi kīrīkū? Hihi nī ūndū wa kūrūmia watho? Aca, no nī ūndū wa watho ūria wa wītīkio. **28** Nīgūkorwo nītūrūmītie atī mūdū atuagwo mūthingu na ūndū wa gwītīkia no ti ūndū wa gwathīkīra watho. **29** Ngai-rī, akīrī o Ngai wa Ayahudi oiki? Githī Ngai ti wa andū-a-Ndūrīrī o nao? Īi, nī Ngai wa andū-a-Ndūrīrī o nao, **30** nīgūkorwo Ngai no ūmwe, na nīwe ūrītūaga andū arīa maruaga athingu, na ūndū wa gwītīkia, na arīa mataruaga nao amatuuaga athingu na ūndū wa gwītīkia o ro ūguo. **31** Rīu-rī, no twagithie ūhoro wa watho kīene nī ūndū wa ūhoro wa wītīkio ūcio? Aca, kūroaga gūtuika ūguo! Handū ha ūguo-rī, nī watho tūgūkōngerera hinya.

4 Iburahīmu, o ūcio ithe witū ūhoro-inī wa gūciarwo na mwīrī-rī, aamenyire atīa ūhoro ūcio? **2** Angīkorwo, ti-itherū, Iburahīmu aatuirwo mūthingu na ūndū wa ciiko iria ekaga-rī, nīarī na ūndū wa kwīrahīra, no ti mbere ya Ngai. **3** Nīgūkorwo Maandiko marīa matheru moigīte atīa? “Iburahīmu nīetikīrie Ngai, naguo ūndū ūcio ūgītūma atuuo mūthingu.” **4** Atīrīrī, hīndī īria mūdū aruta wīra-rī, mūcaara wake ūria aheagwo ndūkoragwo ūrī ta kīheo, no nī ta thīirī ararīhwo. **5** No rīrī, mūdū ūria ūtehokaga maūdū marīa ekaga, tīga o gwītīkia Ngai ūria ūtuaga andū arīa aaganu athingu-rī, wītīkio wa mūdū ūcio nīguo atuagīrwo taarī ūthingu. **6** ūguo noguo Daudi oigaga rīria aaragia ūhoro wa kīrathimo kīa mūdū ūria Ngai atuīte mūthingu hatarī ūhoro wa ciiko, akoiga atīrī: **7** “Kūrathimwo-rī, nī arīa marekeirwo mahītia mao, namo mehia mao makahumbīrwo. **8** Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūria Mwathani atatuaga mwīhia.” **9** Hihi kīrathimo gīkī no kīa andū arīa maruaga oiki, kana nī kīa o na arīa mataruaga? Nītūkoretwo tūkiuga atī wītīkio wa Iburahīmu nīguo watūmire atuuo mūthingu. **10** No aatuirwo mūthingu arī na ūhoro ūrīkū? Hihi nī thuutha wa kūrua, kana nī mbere iyo? Ti thuutha wa kūrua, no nī mbere iyo, hīndī īria ataarūite! **11** Nake agīcooka akīamūkīra rūrī rwa kūrua, rūrī mūhūri wa ūthingu ūria aarī naguo nī ūndū wa gwītīkia o na hīndī īria ataarī mūruu. Nī ūndū ūcio agītūika ithe wa arīa othe metikīgia o na matarī aruu, nīgeetha o nao matuuagwo athingu. **12** Na nīngī nowe ithe wa andū arīa maruaga, arīa matarī atī no kūrūa marūite, no nīmathiīaga na mūthīire wa wītīkio ūria ithe witū Iburahīmu aarī naguo mbere ya kūrua. **13** Iburahīmu ndeerīrwo kīranīro atī nīagatūika mūgai wa thī hamwe na njīaro ciake nī ūndū wa gwathīkīra watho, no nī ūndū wa ūthingu ūria uumanaga na wītīkio. **14** Nīgūkorwo kūngītūika atī arīa matūūragio nī watho nī agai-rī, wītīkio ndūkirī kīene, nakīo kīranīro nī gīa tūhū, **15** tondū watho ūrehaga mang'ūrī. Naho harīa hatarī watho hatīrī ūhoro wa kwagarara watho. **16** Tondū wa ūguo-rī, kīranīro kīumanaga na wītīkio, nīgeetha wonekage na ūndū

wa wega wa Ngai, na ūtūike wa kūheo kūna njīaro ciothe cia Iburahīmu, na to arīa maaheirwo ūhoro wa watho oiki, no nī kūrī arīa othe metikītie ta ūria Iburahīmu eetīkītie. Nīgūkorwo Iburahīmu nīwe ithe wa arīa othe metikītie. **17** Ta ūria kwandīkitwo atīrī: “Nīngītūite ithe wa ndūrīrī nīngī.” We nīwe ithe witū maitho-inī ma Ngai, o ūcio Iburahīmu eetīkītie, o we Ngai ūria ūrīukīgia arīa makuīte, na waragia ūhoro wa maūdū marīa matarī ho ta marī ho. **18** Iburahīmu nīagīire na kīrīgīrīro o na harīa hataarī kīndū gīa kwīrīgīrīra na agītīkia, na nī ūndū ūcio agītūika ithe wa ndūrīrī nīngī, o ta ūria erītvo atīrī, “Ūguo nīguo rūciarō rwaku rūkaigana.” **19** Nake o na akīmenyaga atī mwīrī wake watarīi ta ūrī mūkuū nīgūkorwo ūkūrū wake warī ta mīaka igana rīmwe, na aamenya atī nda ya Sara nīyathirīte hinya wa gūciara-rī, ndaigana kūnyihanyīhīrwo nī wītīkio. **20** Nowe ndaigana kūgīa na nganja ūhoro-inī wa wītīkio ūkonīi kīranīro kīu kīa Ngai, no wītīkio wake nī hinya wongereirwo, nake akīgooca Ngai, **21** tondū nīetikītie biū atī Ngai arī na hinya wa kūhingīa ūria eranīire. **22** Ūndū ūcio ūgītūma atuuo mūthingu. **23** Na rīrī, ciugo icio ciandīkitwo atīrī “Nīatuirwo mūthingu” itīandīkirwo nī ūndū wake wiki, **24** no ciandīkirwo nī ūndū witū, itīhū arīa Ngai agaatua athingu, o itīhū arīa twitīkītie Ngai ūria warīukīrie Jesū Mwathani witū kuuma kūrī arīa akuū. **25** We aaneanirwo oragwo nī ūndū wa mehīa maitū, na agīcooka akīrīukīo nīgeetha tūtūuo athingu.

5 Nī ūndū ūcio, kuona atī nītūtūtūtwo andū athingu nī ūndū wa gwītīkia-rī, tūrī na thayū na Ngai nī ūndū wa Mwathani witū Jesū Kristū, **2** we ūria ūtūmīte tūgīe na mweke wa gūkīnya wega-inī wa Ngai, harīa tūrūngī rīu nī ūndū wa gwītīkia. Na itīhū nītūkenaga nī ūndū wa kīrīgīrīro kīrīa tūrī nakīo gīa gūgaakīnyīra rīrī wa Ngai. **3** Na to ūguo wiki, no rīrīa tūrī mathīina-inī nītūkenaga tondū nītūtū atī gūthīnīka gūtūmaga tūtūmīrīrie; **4** nakuo kūtūmīrīria gūtūmaga tūgīe na gwīkīndira; nakuo gwīkīndira gūtūmaga tūgīe na kīrīgīrīro. **5** Nakīo kīrīgīrīro kīu gītīgītūūraga ngoro, tondū Ngai nīaitīrīrie wendani wake ngoro-inī ciitū na ūndū wa Roho Mūtheru, ūria we aatūheire. **6** Nī ūndū-rī, o ihinda rīrīa rīagīrīrie rīakīnya, o hīndī īria tūtaarī na hinya, Kristū nīakūire nī ūndū wa andū arīa matatīaga Ngai. **7** Nī hinya mūno mūdū akue nī ūndū wa mūdū mūthingu, no hihi kwahoteka kuoneka mūdū ūngīkua nī ūndū wa mūdū mwega. **8** No Ngai nīonanītie wendo wake kūrī itīhū na njīra īno: Atī hīndī īria twatūire tūrī ehīa-rī, Kristū nīatūkūrīire. **9** Kuona atī rīu nītūtūtūtwo athingu na ūndū wa thakame yake-rī, githī tūtīgākīhonokio makīria kuuma harī mang'ūrī ma Ngai nī ūndū wake! **10** Tondū-rī, angīkorwo hīndī īria twarī thū cia Ngai nītwaigūthanirio nake na ūndū wa gīkuū kīa Mūrīu, na tondū rīu tūrī aigūthanīe na Ngai-rī, nītūrīkīragīrīria kūhonokio nī ūndū Kristū arī muoyo. **11** Na to ūguo wiki, no o na nītūkenagīra Ngai thīnī wa Mwathani witū Jesū Kristū, o ūcio ūtūmīte tūgūthanio na Ngai. **12** Nī ūndū ūcio-rī, o ta ūria kwīhia kwa mūdū ūmwe gwatūmire mehīa matoonye gūkū thī, nakīo gīkuū gītūtoonya nī ūndū wa mehīa, nao

andũ othe magĩtuĩka a gũkuaga tondũ nĩmehirie, **13** nĩgũkorwo o na watho ũtanahanwo, mehia maarĩ kuo gũkũ thĩ. No gũtarĩ watho mũndũ ndangĩtuuo mwĩhia. **14** O na kũrĩ ũguo-rĩ, kuuma hĩndĩ ya Adamu o nginya hĩndĩ ya Musa, gĩkuũ nĩkĩo gĩatũire gĩthamakagĩra andũ, o na arĩa matehitĩe na ũndũ wa kwagarara watho ta ũrĩa Adamu eekĩte, arĩ we mũhano wa ũrĩa warĩ wa gũũka thuuha. **15** No kiheo kũ gĩthaaanaine na ihĩtia rĩa kwagarara watho. Tondũ angĩkorwo andũ aingĩ nĩmakuire nĩ ũndũ wa ihĩtia rĩa mũndũ ũmwe-rĩ, wega wa Ngai o na kiheo kĩrĩa kiarehirwo nĩ wega wa mũndũ ũcio ũmwe, na nĩwe Jesũ Kristũ-rĩ, nĩcio ciyũrĩrĩre andũ aingĩ mũno makĩria! **16** O na ningĩ, kiheo kũ kĩa Ngai gĩtirĩngaine na maciaro ma mehia ma mũndũ ũcio ũmwe: Tondũ gũtũirwo kwa rĩhĩa rĩu rĩmwe nĩkuo gwatũmire andũ matũirwo ciira, no kiheo kũ kĩaheanirwo nĩ Ngai o ũguo tũhũ kĩarutirwo nĩ ũndũ wa mehia maingĩ, nakĩo gĩgĩtũma matuuo athingu. **17** Tondũ-rĩ, angĩkorwo kwĩhia kwa mũndũ ũmwe gwatũmire gĩkuũ gĩthamake nĩ ũndũ wa mũndũ ũcio ũmwe-rĩ, githĩ arĩa maamũkagĩra wega mũingĩ wa Ngai na kiheo kũ kĩa ũthingu matigũtũũra mathamakaga makĩria marĩ muoyo-inĩ nĩ ũndũ wa mũndũ ũmwe, o we Jesũ Kristũ! **18** Nĩ ũndũ ũcio, o ta ũrĩa kwĩhia riita o rĩmwe gwatũmire andũ othe matũirwo ciira-rĩ, ũguo noguo gĩũko kĩmwe kĩa ũthingu gĩatũmire andũ othe matuuo athingu nĩguo magĩe na muoyo. **19** Nĩgũkorwo o ta ũrĩa ũremĩ wa mũndũ ũmwe watũmire andũ aingĩ matuuo ehia-rĩ, ũguo noguo gwachĩka kwa mũndũ ũcio ũmwe gũgũtũma andũ aingĩ matuuo athingu. **20** Ũhoro wa watho wongereirwo nĩguo mehia mongerereke. No harĩa mehia mongererekire-rĩ, naguo wega wa Ngai ũkĩongerereka makĩria, **21** nĩgeetha o ta ũrĩa mehia maathamakire thĩĩnĩ wa gĩkuũ-rĩ, o naguo wega wa Ngai ũthamakage nĩ ũndũ wa ũthingu, nĩguo ũtũkinyie muoyo-inĩ wa tene na tene nĩ ũndũ wa Jesũ Kristũ Mwathani witũ. (aiŋonĩs g166)

6 Hakĩrĩ ũguo-rĩ, tũkiuge atĩa? Nĩ tũtũũre o twĩhagia nĩgeetha wega wa Ngai ũingĩhage? **2** Hĩ! Kũroaga gũtuĩka ũguo! Ithũ-rĩ, nĩtwakuire ũhoro-inĩ wa wĩhia; twakĩhota atĩa gũcoka gũtũũra thĩĩnĩ wago? **3** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ ithũ othe arĩa twabatithirio thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ twabatithirio thĩĩnĩ wa gĩkuũ gĩake? **4** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, twabatithirio nĩgũthikwo twathikirwo hamwe nake gĩkuũ-inĩ gĩake, nĩgeetha o ta ũrĩa Kristũ aariũkirio kuuma kũrĩ arĩa akuĩ nĩ hinya wa riiri wa lthe, o na ithũ tũtũũre na mũtũũrĩre mwerĩ. **5** Angĩkorwo nĩtũnyitithanĩtio nake ũguo thĩĩnĩ wa gĩkuũ gĩake-rĩ, hatĩrĩ nganja nĩtũkanyitithanĩtio nake thĩĩnĩ wa kũriũka gwake. **6** Nĩgũkorwo nĩtũũĩ atĩ mũndũ witũ wa tene nĩambirwo hamwe nake nĩgeetha mwĩrĩ ũyũ wa mehia weherio, nĩguo tũtikanacooke gũtuĩka ngombo cia mehia, **7** tondũ mũndũ o wothĩ ũrĩa ũrikĩtie gũkua nĩatigithanĩtio na mehia. **8** Na rĩrĩ, angĩkorwo nĩtwakuire hamwe na Kristũ-rĩ, nĩtwĩtũkĩtie atĩ nĩtũgũtũũra muoyo hamwe nake. **9** Nĩgũkorwo nĩtũũĩ atĩ tondũ Kristũ nĩariũkirio akiuma kũrĩ arĩa akuĩ-rĩ, ndarĩ hĩndĩ agaacooka gũkuu; gĩkuũ gĩtirĩ na hinya wa kũmwathĩ rĩngĩ. **10** Gĩkuũ kĩrĩa aakuire, aakũrĩrĩre

ũhoro wa mehia o riita rĩmwe rĩa kũigana; no muoyo ũrĩa atũũraga-rĩ, atũũraga nĩ ũndũ wa riiri wa Ngai. **11** O na inyuĩ, o ũndũ ũmwe mwĩonagei atĩ nĩmũkuite ũhoro-inĩ wa mehia, na atĩ mũtũũraga muoyo mũrĩ ngwatanĩro na Ngai thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **12** Tondũ ũcio, mũtikanareke mehia mathamakage thĩĩnĩ wa mũrĩ yanyu iyo ikuaga, atĩ nĩguo mwathĩkagĩre merĩrĩria mooru mayo. **13** Ningĩ mũtikananeane ciĩga cia mũrĩ yanyu mehia-inĩ, atĩ nĩguo ituĩke ta indo cia kũhũthĩrwo cia kwagana nacio, no nĩ kaba mwĩheanage kũrĩ Ngai, mũhaana ta andũ marutĩtuo gĩkuũ-inĩ makarehwo muoyo-inĩ na mũneanage ciĩga icio cia mũrĩ yanyu kũrĩ we nĩguo ituĩke ta indo cia kũhũthĩrwo na gwika maũndũ ma ũthingu. **14** Mũtigatũike a gwachagwo nĩ mehia, tondũ inyuĩ mũtirĩ agũthamakagĩrwo nĩ watho, no mũrĩ agũthamakagĩrwo nĩ wega wa Ngai. **15** Tũkiuge atĩa? Kuona atĩ tũtirĩ rungu rwa watho no tũrĩ rungu rwa wega wa Ngai-rĩ, nĩtũtũũre twĩhagia? Kũroaga gũtuĩka ũguo! **16** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ rĩrĩa mweheana kũrĩ mũndũ nĩguo mũtuĩke ngombo mũmwathĩkagĩre-rĩ, inyuĩ mũkĩrĩ o ngombo cia ũcio mwathĩkagĩra: mũrĩ ngombo cia mehia marĩa merekagĩria mũndũ gĩkuũ-inĩ, kana mũrĩ ngombo cia wathiki ũrĩa ũrehaga ũthingu? **17** No Ngai arocookerio ngaatho, tondũ o na gũtuĩka inyuĩ mwarĩ ngombo cia mehia-rĩ, rĩu nĩmwathĩkĩre na ngoro yothĩ ũrutani ũrĩa mwheokerwo. **18** Inyuĩ nĩmũrĩkĩtie kuohorwo mũkoima mehia-inĩ, mũgacooka gũtuĩka ngombo cia ũthingu. **19** Ndĩraaria ũhoro ũyũ ngĩũgerekana nĩguo maũndũ ma andũ tondũ inyuĩ nĩmwagĩte hinya mũtũũrĩre-inĩ wanyu wa ndũire. O ta ũrĩa mwatũire mũneanage ciĩga cianyu cia mũrĩ ituĩke ngombo kũrĩ maũndũ marĩa matarĩ ma ũtheru o na ma waganu ũrĩa ũtũire wongererekaga-rĩ, rĩu kĩneanei ciĩga cianyu ituĩke ngombo cia ũthingu nĩguo mũgaatuĩka andũ atheru. **20** Rĩrĩa mwarĩ ngombo cia mehia-rĩ, mũtiathagwo nĩ ũthingu. **21** Hĩndĩ iyo muonaga uumithio ũrĩkũ kuuma kũrĩ maũndũ marĩa matũmaga rĩu mũconoke? Maũndũ macio marĩgĩrĩrio-inĩ marehaga gĩkuũ! **22** No rĩu tondũ nĩmwohoretwo mũkoima mehia-inĩ na mũgatuĩka ngombo cia Ngai-rĩ, uumithio ũrĩa muonaga ũmwerekagĩria ũtheru-inĩ, na maciaro maguo nĩ muoyo wa tene na tene. (aiŋonĩs g166)

23 Nĩgũkorwo mũcaara wa mehia nĩ gĩkuũ, no kiheo kĩrĩa Ngai aheanaga nĩ muoyo wa tene na tene thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ Mwathani witũ. (aiŋonĩs g166)

7 Atĩrĩrĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ (nĩgũkorwo ndĩraaria na inyuĩ mũrĩ andũ arĩa mooĩ watho), kaĩ mũtooĩ atĩ watho wathaga mũndũ o rĩrĩa arĩ muoyo? **2** Nĩ ũndũ mũtũmia ũrĩ na mũthuari aikaraga ohanĩtio na mũthuariwe nĩ watho ihinda rĩrĩa rĩothe mũthuariwe arĩ muoyo; no mũthuariwe angĩkua-rĩ, mũtũmia ũcio ti muohe nĩ watho ũcio wa ũhiki. **3** Tondũ mũtũmia ũcio angĩhikĩra mũndũ ũngĩ rĩrĩa mũthuariwe arĩ muoyo, atuĩkaga mũtharia. No mũthuariwe angĩkua, mũtũmia ũcio ti muohe nĩ watho ũcio, na ndangĩtuĩka gĩtharia o na angĩhikio nĩ mũndũ ũngĩ. **4** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a lthe witũ, o na inyuĩ nĩmwakuire ũhoro-inĩ wa watho nĩ ũndũ wa mwĩrĩ wa Kristũ, nĩguo mũtuĩke a mũndũ ũngĩ, o we ũrĩa wariũkirio akiuma kũrĩ arĩa akuĩ,

nigeetha tuciaragire Ngai maciaro. **5** Nigukorwo hinda iria wathagwo ni mwiri uyū wa mehia-rī, meririria ma mehia maria maarahuragwo ni watho nimarutaga wira thini wa miri iiti, magaciara giku maciaro. **6** No riu, nituohoretwo tukoima watho-ini, tondū nitukuite uhoro-ini uria watuohete nigeetha tutungatage na mutungatire mweru wa Roho, no ti mutungatire uria mukuru wa watho uria mwandike. **7** Riu rī, tukiuge atia? Watho ukiri wihia? Aca ti uguo! Ti-itheru tige ni undū wa watho ndingiamenyire wihia ni kī. Nigukorwo ndingiamenyire uhoro wa gūcūmikirā korwo watho ndwoigite, “Ndūkanacūmikirā kīndū kiene.” **8** No wihia, tondū wa kuona kamweke karia kaaheanitwo ni riathani riu, ugītūma ngie na meririria ma mithemba yothe thini wakwa. Nigukorwo hatarī watho, wihia ni muku. **9** Kuri hinda ni ndaari muoyo itanamenya watho; no hinda iria riathani rikire, wihia ukigia muoyo na ni ngikua. **10** Ngimenya ati riathani o riu riarī ria gūtūma mūdū atūire muoyo-rī, norio riarehire giku. **11** Nigukorwo riria wihia wonire kamweke karia kaaheanitwo ni riathani riu-rī, ni kūheenia waheenire, na ūkinjūraga nario. **12** Ni undū ūcio-rī, watho ni mūtheru, o na riathani o ritheru, na ni rīa kihooto na ni rīega. **13** Kai undū ūcio mwega ugicooke gūtūka giku hari ni? Gūtikanatūke uguo! No nigeetha wihia ūkūirikane ati ni wihia, niwarehire giku thini wakwa na undū wa kūhūthira undū ūcio mwega, nigu wihia ūtūke wihia kūna. **14** Nītūū ati watho uumanite na Roho; no ni ndi mūdū ūri na mwiri wendetio agatūka ngombo ya wihia. **15** Ndimenyaga maūdū maria njikaga. Nigukorwo ūria nyendaga gwika tigu njikaga, no undū ūria thūire nigu njikaga. **16** O na ingitūka njikaga ūria itekwenda gwika-rī, ninjikirite ati watho ni mwega. **17** Tondū ūcio nīngūūranite ati ti ni mwene njikaga maūdū macio, no ni wihia ūria ūtūūraga thini wakwa wika uguo. **18** Ninjūū ati gūtiri undū mwega ūtūūraga thini wakwa, uguo ni kuuga thini wa mwiri uyū wakwa wihagia. Nigukorwo nindiriragira gwika wega, no hinya wa gwika uguo nigu itari. **19** Nigukorwo wega ūria nyendaga gwika tigu njikaga, no ūru ūria itendaga gwika nigu thiiaga na mbere gwika. **20** Na riri, ingikorwo ninjikaga ūria itekwenda gwika-rī, ti ni mwene njikaga maūdū macio, no ni wihia ūria ūtūūraga thini wakwa wika uguo. **21** Undū uyū nītūūmaga nyone ati watho uyū nigu ūrutaga wira thini wakwa: Riria ngwenda gwika wega-rī, ūru ūkoragwo o hamwe na ni. **22** Nigukorwo ngoro-ini yakwa thini, ningenagira watho wa Ngai; **23** no ninyonaga watho ūngi ūkiruta wira thini wa ciiga cia mwiri wakwa, ūkarehaga mbaara, na ūkarūaga na watho wa meciiria makwa, na ūkandua mūdū muohe ni watho wa wihia ūria ūrutaga wira thini wa ciiga ciakwa. **24** Kai ni ndikiri mūdū mūthūniku-ī Nū ūkūhonokia harī mwiri uyū wa giku? **25** Nindacookeria Ngai ngaatho ni undū wa Jesu Kristu Mwathani witu! Ni undū ūcio-rī, ni mwene thini wa meciiria makwa ndi ngombo ya watho wa Ngai, no ha uhoro wa mwiri uyū wa wihia, ni ndi ngombo ya watho wa wihia.

8 Ni undū wa maūdū macio-rī, andū aria marī thini wa Kristu Jesu o ti a kūherithio, **2** tondū ni kūgerera harī Jesu Kristu watho wa Roho ūria ūheaga muoyo wanjohore kuma kūrī wihia na giku. **3** Nigukorwo undū ūria watho wa Musa ūtangahotire gwika ni undū wa kwagithio hinya ni mwiri uyū wihagia-rī, Ngai nīekire undū ūcio na undū wa gūtūma Mūrii wake mwene ari na mwiri ūhaanaine na mwiri uyū wihagia, nigeetha atūke igongona ria kūhoroheria mehia. Na ni undū ūcio agītūra wihia ūria warī thini wa mūdū ūria wihagia ciira, **4** nigeetha maūdū ma ūthingu maria mathanitwo ni watho mahingio thini witu, ithu ari tūtātūraga kūringana na mwiri uyū wihagia, no tūtūūraga kūringana na Roho. **5** Andū aria matūūraga kūringana na mwiri uyū wihagia meciiragia o maūdū maria mwiri ūcio wendaga; no aria matūūraga kūringana na Roho meciiragia o maūdū maria mendagwo ni Roho. **6** Meciriria ma mūdū mwihia marehaga giku, no meciiria maria maathagwo ni Roho marehaga muoyo na thayū; **7** meciiria maria mehagia marī ūthū na Ngai. Meciriria macio matiathikagira watho wa Ngai, o na matingihota gwika uguo. **8** Andū aria maathagwo ni mwiri uyū wihagia matingihota gūkenia Ngai. **9** No riri, inyu mūtiathagwo ni mwiri uyū wihagia, no mwathagwo ni Roho, angikorwo Roho wa Ngai atūūraga thini wanyu. No riri, mūdū o wothē ūtarī na Roho wa Kristu-rī, ūcio ti wa Kristu. **10** No angikorwo Kristu ari thini wanyu-rī, miri yanyu nīmiku ni undū wa mehia, no maroho manyu marī muoyo ni undū wa ūthingu. **11** Na nīngi angikorwo Roho wa Ngai ūria wariukirie Jesu kuuma kūrī aria aku atūūraga thini wanyu-rī, o we ūcio wariukirie Kristu kuuma kūrī aria aku niagatūma miri iyo yanyu ikuaga igie na muoyo ni undū wa Roho wake, ūcio ūtūūraga thini wanyu. **12** Ni undū ūcio, arii na aari a lthe witu, ithu tūri na thiri, no ti thiri kūrī mwiri uyū wihagia, ati nigu tūtūūrage kūringana na ūria wendaga. **13** Nigukorwo mūngitūra kūringana na ūria mwiri uyū wihagia wendaga-rī, nīmūgakua, no mūngitūraga ciiko cio njuru cia mwiri na hinya wa Roho-rī, nīmūgatūra muoyo, **14** tondū andū aria othe matongoragio ni Roho wa Ngai acio nio ciana cia Ngai. **15** Nigukorwo mūtiaheirwo roho wa kūmūtua ngombo ringi nigu mwitigagire, no mwaheirwo Roho wa kūmūtua ciana ciaka cia kwirerowo. Na nigu ūtūmaga twanirire tūkoiga atiri, “Abba, Baba.” **16** Roho Mūtheru we mwene niwe mūira hamwe na maroho maitu ati ithu tūri ciana cia Ngai. **17** Riu-rī, angikorwo tūri ciana ciaka-rī, tūkirī agai, tūgatūka o agai a kūgaya Ngai, na agai hamwe na Kristu, angikorwo ti-itheru nītūgwatanagira nake mīnyamaro yake nigu tūkaahota kūgwatanira riiri wake o nago. **18** Nguona ati mīnyamaro ūria tūri nayo riu ndingiringithanio na riiri ūria tūkaagūirio. **19** Indo iria ciombirwo itūūraga ciereire kūgūūranirio gwa ciana cia Ngai iri na gūthethūka kūnene. **20** Nigukorwo ciūme cio ciathiririo itūire itari kiene na ti undū wa gūthuurira cio nyene, no ni undū wa kwenda kwa ūria waciathiririre itūire iri na kūrīgiriro, **21** ati ciūme cio nyene niigakūūru kuuma ūkombo-ini wa kūbutha, ikinye wiyathi-ini wa riiri wa ciana cia

Ngai. **22** Nĩtũũ atĩ nginyagia rĩu ciũmbe icio ciothe itũire icaayaga irĩ na ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akiheo mwana. **23** Na to indo icio icaayaga, no o na ithuĩ arĩa tũrĩ na maciario ma mbere ma Roho, nĩtũcaayaga ngoro-inĩ ciitũ thĩnĩ, twetereire hĩndĩ ikinye ya gũtũuo ciana cia Ngai, na nĩkuo gũkũũrwo kwa mũĩrĩ iitũ kũuma ũkombo-inĩ. **24** Nĩgũkorwo twahonokirio nĩ ũndũ wa kĩĩrĩgĩrĩro kĩu. No rĩrĩ, kwĩrĩgĩrĩra kĩndũ kĩoneku-rĩ, kĩu ti kĩĩrĩgĩrĩro kũrĩ. Nũũ wĩrĩgĩrĩra kĩrĩa arĩ nakio? **25** No rĩrĩ, tũngĩkorwo twĩrĩgĩrĩre kĩrĩa tũtarĩ nakĩorĩ, tũgĩetagirĩra o tũkĩrĩrĩrie. **26** O ũndũ ũmwe, Roho nake nĩatũiteithagia nĩ ũndũ wa ũrĩa tũtarĩ hinya. Ithuĩ tũtũũ kĩrĩa twagĩrĩrwo nĩkũhooya, no Roho we mwene nĩatũthaitanagĩrĩra arĩ na mũcaayo ũtangĩgweteka na ciugo. **27** Nake Ngai ũrĩa ũthuthuuragia ngoro ciitũ nĩoi meciirĩa ma Roho, tondũ Roho nĩwe ũthaitanagĩrĩra andũ arĩa aamũre kũringana na ũrĩa Ngai endete. **28** Nĩngĩ nĩtũũ atĩ harĩ andũ arĩa mendete Ngai, o arĩa metitũo nĩwe kũringana na ũrĩa aathugundite-rĩ, maũndũ mothe mateithanagia hamwe mamarehere kĩrathimo. **29** Nĩgũkorwo acio Ngai aamenyete o tene-rĩ, nĩo aathĩrĩrie matũũke a kũhaanania na mũhianire wa Mũrũwe, nĩguo atũũke irigithathi harĩ andũ aingĩ a lthe ũmwe. **30** Nao acio aathĩrĩrie o mbere, nĩo etire; nĩo acio eetire, nĩo aatũire athĩngu; nao acio aatũire athĩngu, nĩo aahumbire riiri. **31** Tũkiuge atĩa ũhoro ũkonĩ maũndũ macio? Angĩkorwo Ngai arĩ mwena witũ-rĩ, nũũ ũngĩkihota gũtũtuma ũthũ? **32** Ūcio ũtaigana gũcaĩra Mũriũ wake mwene, no akĩmũneana nĩ ũndũ witũ ithuothie, na rĩrĩ, agĩtũheete ũcio-rĩ, angĩkirega atĩa gũtũtaanahĩra na indo iria ingĩ ciothe? **33** Nũũ ũngĩona ũndũ wa gũthitangĩra andũ arĩa Ngai ethuurĩre? Nĩ Ngai ũmatũũte atĩ matĩrĩ na mahĩtia. **34** Nũũ ũngĩhota kũmatua ehia? Gũtĩrĩ! Kristũ Jesũ, o we ũrĩa kwakũire, na akĩrĩũka akũuma kũrĩ arĩa akũũ, nĩwe ũkarĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai agĩtũthaitanĩrĩra. **35** Nũũ ũngĩtũtũgithania na wendani wa Kristũ? Anga nĩ kuona thĩĩna, kana kwĩhĩrwo nĩ ruo, kana nĩkũnyariirwo, kana ng'aragu, kana kwaga nguo, kana ũgwati, o na kana rũhĩrũ rwa njora? **36** O ta ũrĩa kwandĩkĩtuo atĩrĩ: "Tũtindaga tũkũuragwo o mũthenya wothĩ nĩ ũndũ waku; tũtũuagwo ta ng'ondũ cia gũthĩnjwo." **37** No rĩrĩ, o na tũkionaga maũndũ macio mothe-rĩ, ithuĩ tũrĩ makĩria ma atooria nĩ ũndũ wa ũcio watwendire. **38** Nĩgũkorwo nĩndĩkĩte kũmenya kũna atĩ o na kũngĩtuũka nĩ ũhoro wa gũkua kana gũtũũra muoyo, o na kana araika kana ndaimono, o na kana ũhoro wa mahinda maya kana marĩa magooka, o na kana maahinya o na marĩkũ, **39** o na kana ũraihu wa na igũrũ kana ũrĩku, o na kana kĩndũ kĩngĩ o gĩothe kĩa irĩa ciombirwo: gũtĩrĩ o na kĩmwe kĩngĩhota gũtũtũgithania na wendani wa Ngai, ũcio ũrĩ thĩnĩ na Kristũ Jesũ, Mwathani witũ.

9 Nĩ ngwaria ũhoro-wa-ma ndĩ thĩnĩ wa Kristũ, ti maheeni ndĩraaria, o nayo thamiri yakwa nĩyo mũira wakwa thĩnĩ wa Roho Mũtheru, **2** atĩ ndĩ na kieha kĩnene na ruo rwa ngoro rũtarathira. **3** Nĩgũkorwo ingĩendire nĩ mwene nyiitwo nĩ kĩrĩmi na nyingatwo ndigithania na Kristũ handũ-inĩ ha arĩ na aarĩ a lthe witũ acio a rũrĩrĩ rwitũ kĩũmbe, **4** nĩo andũ a Isiraeli.

O nĩo Ngai aatũire ciana ciake; na nĩo maikaraga na riiri wake, na no-o matũitũo andũ a kĩrĩkanĩro, na a kwamũkĩra watho, na a kũhooyaga hekarũ-inĩ, o na nĩngĩ nĩo merĩrwo cĩranĩro. **5** Nĩngĩ matũũ maitũ marĩa ma tene maarĩ a kĩruka kũu, nake Kristũ aarĩ wa rũciario rwao ha ũhoro wa mwĩrĩ, o we Ngai ũrĩa wathaga maũndũ mothe, ũrĩa ũgocagwo nginya tene! Amenĩ. **(aiĩn g165)** **6** Ūguo ti kuuga atĩ kiugo kĩa Ngai nĩkiagĩte kũhinga. Nĩgũkorwo ti andũ othe arĩa maciariirwo Isiraeli marĩ andũ a Ngai a ma. **7** O na nĩngĩ ti othe ciana cia Iburahĩmu, o na gũtũũka nĩ a rũciario rwake. No rĩrĩ, eerirwo atĩrĩ, "Rũciario rũrĩa rũgeetanio nawe rũkoima harĩ Isaka." **8** Ūguo nĩ ta kuuga atĩrĩ, ti ciana iria iciarĩtuo na njĩra ya ndũire ingĩtuũka ciana cia Ngai, no nĩ ciana cia kĩranĩro itũuagwo cia mbeũ ya Iburahĩmu. **9** Nĩgũkorwo kĩranĩro kĩoiĩgĩte atĩrĩ: "Ihinda rĩrĩa rĩamũre riakinya nĩngacooka, nake Sara nĩakagĩ kaana ga kahĩ." **10** Na to ũguo wiki, o nacio ciana cia Rebeka ciarĩ cia ithe o ũmwe, na nĩwe ithe witũ Isaka. **11** No rĩrĩ, ciana icio cia mahatha itanaciarwo, o na itekĩte ũndũ o na ũrĩkũ mwega kana mũũru, nĩguo mũbango ũrĩa Ngai aathugundite wa gwĩthuurĩra andũ ũhinge: **12** ti na ũndũ wa ciũko iria mekĩte, no nĩ ũndũ wa wendi wa ũcio wĩtanaga, nĩerĩre Rebeka atĩrĩ, "Ūrĩa mũkũrũ nĩagatungatĩra ũrĩa mũnĩni." **13** O ta ũrĩa kwandĩkĩtuo atĩrĩ: "Nĩndendire Jakubu, no ngĩrega Esau." **14** Tũkiuge atĩa nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio? Ngai no atũanĩre ũndũ ũtarĩ wa kĩhooto? Kũroaga gũtũũka ũguo! **15** Nĩgũkorwo erire Musa atĩrĩ, "Nĩndĩguagĩra tha ũrĩa ndenda kũguĩra tha, na ngacĩra ũrĩa ndenda gũcaĩra." **16** Tondũ ũcio-rĩ, ũndũ ũcio nduonekaga nĩ ũndũ wa wendi wa mũndũ, kana nĩ ũndũ wa kĩyo gĩake, no nĩ ũndũ wa tha cia Ngai. **17** Nĩgũkorwo Maandĩko-inĩ Firaũni erĩtuo atĩrĩ: "Ndagũtũgĩrĩrie nĩ ũndũ wa gĩtũmi gĩkĩ kĩũmbe, nĩguo nyonanie hinya wakwa thĩnĩ waku, na nĩguo rĩtwa riakwa rĩhunjo thĩ yothe." **18** Nĩ ũndũ ũcio Ngai aĩguagĩra tha mũndũ ũrĩa enda kũguĩra tha, na akoomia ngoro ya ũrĩa enda kũũmia. **19** Ūmwe wanyu ahota kũnjũũria atĩrĩ: "Ngai atũire atũtuagĩra mahĩtia nĩki? Tondũ nũũ ũngĩkihota kũregana na ũrĩa Ngai ekwenda?" **20** No wee-rĩ, ũkĩrĩ ũ mũndũ ũyũ nĩguo ũcokanĩrie na Ngai? "Kĩndũ kĩrĩa kĩombirwo-rĩ, no kĩũrie ũcio wakĩũmbire, 'Wanyũmbire ũũ nĩki?'" **21** Gĩthĩ mũũmbi wa nyũngũ ndarĩ na kĩhooto gĩa kũhũthĩra rĩũmba o ũrĩa agĩenda; kĩenyũ kĩmwe kĩa rĩũmba rĩu athondeke indo imwe cia kũhũthĩrwo na njĩra ya gũtũũka na ingĩ nĩ ũndũ wa mahũthĩro ma ndũire? **22** I kũngĩkorwo Ngai, tondũ nĩathuurĩte kuonania mang'ũrĩ make na kũmenyithania hinya wake, nĩakĩrĩrĩrie mũno arĩ na wetereri mũnene andũ arĩa mahaana to indo icio cia kũrakarĩrwo, o icio ciahhaarĩrio kwanangwo? **23** I kũngĩkorwo ekaga ũguo nĩgeetha atũme ũingĩ wa riiri wake ũmenyeke nĩ arĩa mahaana ta indo iria akaĩguĩra tha, arĩa aahaarĩrie o mbere matũũke a kũgaya riiri ũcio, **24** na nĩo ithuĩ, ithuĩ arĩa eetire, na to arĩa moimĩte kũrĩ Ayahudi, no nĩ kuuma o na kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ? **25** O ta ũrĩa oiĩgĩte Ibuku-inĩ rĩa Hosea, atĩrĩ: "Andũ arĩa matarĩ akwa nĩo ngeeta 'andũ akwa'; nake mũndũ-wa-nja ũcio ũtarĩ mwende nĩwe ngeeta 'mwendwa wakwa.'" **26** na nĩngĩ, "Nĩgũgatuũka atĩ, o handũ harĩa meeriirwo atĩrĩ,

'Inyuū mūtiri andū akwa,' no ho mageetirwo 'ariū a Ngai ūria ūri muoyo.' 27 Naguo ūhoro ūkonii Isiraeli, Isaia nīaniriire, akiuga atiri: "O na gūtuika andū a Isiraeli maigana ta mūthanga wa iria-ini-rī, no matigari mao makaahonoka. 28 Nīgukorwo Mwathani nīagatuira andū a gūkū thī ciira o narua, na aūkinyie mūthia." 29 Na o ta ūria Isaia oigite o mbere ūndū ūcio ūtanakinya, atiri: "Tiga Mwathani Mwene-Hinya-Wothe aatūtigiriire njaro-rī, ithui tūngiatuikire ta Sodomu, na tūhaane o ta Gomora." 30 Tūkiuge atia ha ūhoro ūcio? Ati andū-a-Ndūriri, aria mataathingatire ūthingu, nīmagiire naguo, ūthingu ūria ūgiagwo naguo na ūndū wa gwitikia; 31 no ati andū a Isiraeli, aria maathingatire watho wa ūthingu-rī, matigana kūgia na watho ūcio. 32 Maagire kūgia naguo niki? Tondū matiaūthingatire na njira ya witikio, no maucaririe na njira ya gwika maundū. O nao nīmahingirwo nī "ihiga rīria rīhinganaga". 33 O ta ūria kwandikitwo: "Atiriri, kūu Zayuni nīnjigite ihiga rīria rītūmaga andū mahingwo, na ngaiga rwaro rwa ihiga rūria rūtūmaga magūe, nake mūdū ūria ūmwihokete ndari hīndi agaanonorithio."

10 Ariū na aari a lthe witū, ūndū ūria ngoro yakwa yendete mūno na ūria hooyaga Ngai nī ūndū wa andū a Isiraeli nī ati mahonokio. 2 Nīgukorwo nī ndi mūira wao ati nī mari kīyo ūhoro-ini wa Ngai, no kīyo kīu kīao gikaaga ūmenyi. 3 Na tondū matigana kūmenya ūthingu ūria uumaga kūrī Ngai no nī kūgeria maageririe kwīhaandira ūthingu wao ene-rī, matigana kwīnyihiria ūthingu wa Ngai. 4 Nake Kristū nīwe wakinyirie ūhoro wa watho mūthia nīgeetha kūgie na ūthingu kūrī mūdū o wothē ūria witikitie. 5 Musa aataariire ūhoro wa ūthingu ūria uumanaga na watho na njira īno: "Mūdū ūria wikaaga maūdū macio aritūūragio muoyo nīmo." 6 No riri, ūthingu ūria uumanaga na gwitikia ugaga atiri: "Ndūkaneyurie na ngoro atiri, 'Nūū ūkwambata akinye igūrū?'" (ūguo nī kuuga, agiire Kristū amūrehe gūkū thi) 7 "o na ndūkeyurie, 'Nūū ūkaaharūka irima rīria ritarī gīturi?'" (ūguo nī kuuga, ambatie Kristū kuuma kūrī aria akuū). (Abyssos g12) 8 No ūhoro ūcio ugaga atia? Ugaga atiri, "Ūhoro ūri o hakuhi nawe; ūri o kanua-ini gaku, na ngoro-ini yaku," naguo ūhoro ūcio nīguo ūhoro wa witikio ūria tumbūraga: 9 Ati ūngiumbūra na kanua gaku ati, 'Jesū nī Mwathani,' o na gwitikia witikie na ngoro yaku ati Ngai nīamūriukirie oime kūrī aria akuū-rī, no ūhonoke. 10 Nīgukorwo mūdū etikagia na ngoro yake, agatuuo mūthingu, na akoimbūra na kanua gake, agakihonokio. 11 Tondū Maandiko moigite atiri, "Ūria wothē ūmwihokaga ndari hīndi agaanonorithio." 12 Nīgukorwo gūtiri ngūūrani gatagati ka Mūyahudi na mūdū-wa-Ndūriri: tondū Mwathani o ūcio nīwe Mwathani wa andū othe, na nīarathimaga mūno aria othe mamūkayagira; 13 nīgukorwo nī kwandike atiri, "Mūdū wothē ūria ūgaakaira rītwa rīa Mwathani niakahonoka." 14 No riri, mangīmūkaia atia matamwitikitie? Na mangīmūwikia atia matari maigua ūhoro wake? Na mangikūgia atia matari na mūdū wa kūmahunjira? 15 Nīngi andū mangihota atia kūhunja ūhoro matari atūme? O ta ūria kwandikitwo atiri, "Kaī magūrū ma andū aria

mahunjagia Ūhoro-ūria-Mwega nīmagiriire-ī!" 16 No riri, ti andū othe Isiraeli meetikirire Ūhoro-ūria-Mwega. Nīgukorwo Isaia oririe atiri, "Mwathani, nūū witikitie ūhoro witū?" 17 Nī ūndū ūcio, gwitikia kuumanaga na kūgia ūhoro, naguo ūhoro ūguagwo na ūndū wa kiugo gīa Kristū. 18 No ngūūria atiri: Matiri maigua Ūhoro? Hatiri njanja nīmaiguite, tondū Maandiko mekuuga atiri: "Mūgambo wao nīwahunjire thī yothē, nacio ciugo ciao igikinya ituri-ini ciothe cia thī." 19 Na nīngi ngūūria atiri: Andū a Isiraeli matiigana kūmenya ūguo? Atiri, Musa o mbere oigire atiri, "Nīngatūma mūgue ūiru nī ūndū wa rūriri hatari; nīngatūma mūrakare nī ūndū wa rūriri rūtari na ūmenyo!" 20 Nake Isaia akiuga omiriire mūno atiri, "Andū aria mataanjaraigia nīo maanyonire; ndeeguūiriire aria mataanjūragiriria." 21 No ha ūhoro ūkonii Isiraeli akoiga atiri, "Mūthenya wothē ndindaga ndambūrūkitie moko makwa kūrī andū aremi, na a ngarari."

11 Nīngi ngūūria atiri: Ngai nīkūrega aaregire andū ake? Kūroaga gūtuika ūguo! Nī mwene ndi Mūisraeli, wa rūciaro rwa Iburahimu, na wa mūhiriga wa Benjamini. 2 Ngai ndaigia kūrega andū ake aria aamenyete o mbere. Kaī mūtooi ūria Maandiko moigite haria handikitwo ūhoro wa Elia, ūria aathaitire Ngai nī ūndū wa andū a Isiraeli, akiuga atiri: 3 "Mwathani, nīmoragite anabi aku na nīmatharitie igongona ciaku; no nī nyiki ndigarite, nao nīkunjaria maranjaria manjūrage?" 4 Ngai aamūcookeirie atiri, "Nīnditigiriire andū ngiri mūgwanja aria matari maaturia Baali ndu." 5 Nī ūndū ūcio, o na hīndi īno tūri, nī kūrī na matigari maria Ngai ethuuriire nī ūndū wa wega wake. 6 Na angikorwo Ngai aamathuuriire nī ūndū wa wega wake-rī, gūtingigītuika ati maathuurirwo nī ūndū wa ciiko ciao; korwo nī ūguo-rī, wega wa Ngai ndūngigītuika nī wega rīngi. 7 Riu tūkiuge atia? Nī atiri, ūndū ūria andū a Isiraeli maatūre macaragia na kīyo kīnene matiawonire, no andū aria athuure-rī, nīmawonire. Acio angī nao nīmoomirio ngoro, 8 o ta ūria kwandikitwo atiri: "Ngai nīamaheire roho ta wa andū magonetio nī toro, akīmahe maitho matekuona, na matū matekūgia, o nginya ūmūthi ūyū." 9 Nake Daudi ekuuga atiri: "Metha yao ya kūriri irotuika mūtego, na kīndū gīa kūmagwatia, o na itūke ya kūmahinga, na irihī rīa ūiru wao. 10 Maitho mao marogīa nduma, matige gūcoka kuona, na mathiiaage mainamiriire nginya tene." 11 Nīngi ngūūria atiri: Ayahudi nīkūhīngwo maahingirwo makigūa ūndū matangūkura? Kūroaga gūtuika ūguo! Aca ti guo o na atia! Ūria kūrī nī ati, tondū wa mehia mao, ūhonokio nīukinyiire andū-a-Ndūriri nīgeetha andū a Isiraeli maigue ūiru. 12 No angikorwo ūremi wao nīūtuikite ūtonga kūrī kīrindi gīa thī, nayo hathara yao īgatuika ūtonga kūrī andū-a-Ndūriri-rī, githi kūyūririirwo kwao gūtingikirehe ūtonga mūngi makiria! 13 Riu-rī, nī inyuū andū-a-Ndūriri ndiraariria. Tondū ndi mūtūmwō ūtūmitwo kūrī andū-a-Ndūriri-rī, ūtungata ūcio wakwa nīndiwikiriire mūno, 14 ngūigeragiria kana hihī ndahota kwahūra andū a rūruka rwakwa kīumbe maigue ūiru, na ndūme amwe ao mahonokio. 15 Tondū angikorwo kūregwo kwao nīkuo gwa gūtūma kīrindi gīa thī

kūguithanio na Ngai-rī, ī gwītkīrwo kwao kūngikirehe kī, tīga, o kūriūka kuuma kūri arīa akuū? **16** Angīkorwo kīenyū gīa kīmere kīrīa kīrūtīrwo Ngai kīrī maciaro ma mbere nī gītheru-rī, o nākiō kīmere gīothe no gītheru; angīkorwo mūri nī mūtheru-rī, o nācio honge no theru. **17** Angīkorwo honge imwe cia mūtamaiyū wa mūgūnda nīciakahūrīrwo, nawe, o na watuīka ūrī rūhonge rwa mūtamaiyū wa gīthaka-rī, ūgīciarīthānio na honge icio ingī, na rīu nīūgayanaga ūnoru na icio ingī kuuma mūri wa mūtamaiyū ūcio-rī, **18** menya ndūkae kwīganīra honge icio ingī. Ūngīka ūguo-rī, rīrīkana ūndū ūyū: Wee tiwe ūnyīitīrīre mūri ūcio, no nī mūri ūcio ūkūnyīitīrīre. **19** No wee no ūkiuge atīrī, “Honge icio ciakahūrīrwo nīgeetha njarīthānio na mūti.” **20** Ūguo noguo. No rīrī, honge icio ciakahūrīrwo tondū wa kwaga gwītkīa, nawe wīhaandīte nī ūndū wa gwītkīa. Ndūkae gwītkīa, no wītīgagīre. **21** Tondū angīkorwo Ngai ndacaīre honge icio cia ndūire-rī, o nawe ndangīgūcaīra. **22** Nī ūndū ūcio, mwīcūranīe ūhoru wa ūtugi wa Ngai na kwaga tha gwake: harī andū acio maagūire, nīagīre kūmaiguīra tha, no inyuī, nīkūmūtuga amūtugaga, angīkorwo nīmūgūtūūra thīnī wa ūtugi wake. Kwaga ūguo-rī, o na inyuī no mūtīnio mweherio. **23** Andū acio nao mangītīa kūrūmia ūhoru ūcio wa kwaga gwītkīa-rī, nīmagaciārīthānio na mūti, nīgūkorwo Ngai arī na ūhoti wa kūmaciārīthānia naguo rīngī. **24** Nī ūndū-rī, angīkorwo mwatīnīrio kuuma mūtamaiyū-inī wa kīrītī, na mūgīcooka mūgīciarīthānio na mūtamaiyū wa mūgūnda, na ūcio nī ūhoru ūtārī wa ndūire-rī, gīthī ti ūhūthū makīria honge icio, o ıcı ciārī ciaguo, gūciārīthānio na mūtamaiyū wa mūgūnda o ūcio warī wao kūmbel. **25** Ariū na aarī a lthe wītū, ndīkwenda mūikare mūrīgītwo nī ūhoru ūyū wa hitho, nīgeetha mūtīkare kwīona ta mūrī oogī: Hitho nī atī, andū amwe a Isīraelī nīanyīite nī kūūmia ngoro, o ngīnya rīrīa mūigana wa andū-a-Ndūrīrī ūkaahinga gūtoonya. **26** Nī ūndū ūcio-rī, andū a Isīraelī othe nīmakahonokio, o ta ūrīa kwandīkītwo atīrī: “Mūhonokīa nīakoīma Zayunī; naguo ūhoru wa kūregana na Ngai nīakaweherīa kuuma kūrī Jakubu. **27** Nākiō gīkī nīkiō kīrīkanīro kīrīa ngaarīkanīra nao, rīrīa ngaamehererīa mehīa mao.” **28** Ha ūhoru-ūrīa-Mwega-rī, andū a Isīraelī nīmaturīrwo thū nī ūndū wanyu, no ha ūhoru wa gūthuurwo-rī, nīmendetwo nī ūndū wa maithe mao ma tene, **29** nīgūkorwo iheo irīa Ngai aheanaga na gwītana kūrīa etanaga nakuo ndacookaga kwīrīcūkwo. **30** O ta ūrīa inyuī hīndī īmwe mwaremeire Ngai, no rīu nīamūguīrīre tha nī ūndū wa ūremī wao-rī, **31** rīu no taguo o nao matuīkīte aremī, nīgeetha o nao rīu maiguīrwo tha nī ūndū wa ūrīa Ngai amūguīrīre tha. **32** Nīgūkorwo Ngai nīatuīte andū othe aremī nīgeetha acooke amaiguīre tha othe. **(eleēsē g1653)** **33** Hī! Ī ūūgī wa Ngai, o naguo ūmenyo wake, itīkīrī nyingī na ndīku mūno! Matuīro make gūtīrī ūngīhota kūmatuīria, na mīthīire yake kāī ndīngīmenyeka-ī! **34** “Nūū ūmenyete mecīria ma Mwathānī? Kana nūū ūkoretwo akīmūtaara?” **35** “Nūū wanahe Ngai kīndū, atī nīgūo Ngai acooke amūrīhe kīndū kīu?” **36** Nīgūkorwo īndo ciothe cioīmīre harī we, na nīwe ūcītūīragīa

ciothe, na ciothe-rī, no ciāke. Nake arogoocagwo ngīnya tene na tene! Amenī. **(aiōn g165)**

12 Nī ūndū ūcio, arīū na aarī a lthe wītū, ndamūthaitha tondū wa ūrīa Ngai anamūguīra tha, mwīrute mūrīrī yanyu ītuīke magongona marī muoyo, na matheru mangīkenīa Ngai, arī guo ūtungata ūrīa wagīrīre na wa ma wa kūgocīthīa Ngai. **2** Mūtikanahaanānie ūhoru wanyu na maūndū marīa mekagwo nī andū a thī īno; no garūrūkai na ūndū wa kwērūhīo mecīria manyu. Hīndī īyo nīmūrīhotaga kūmenya na gwītīkīra wendī ūcio wa Ngai, o wendī ūcio wake mwega ūrīa wa kūmūkenagīa, na mūkīnyānīru kūna. **(aiōn g165)** **3** Nī ūndū wa wega ūrīa ndaahīrwo nī Ngai-rī, ngwīra o mūndū wothē wanyu atīrī: Mūndū ndakae gwītua mūnene gūkīra ūrīa aagīrīrwo nī gwītua, no nī kaba mūndū ecīarīnge ūhoru wake we mwene na atue itua rīagīrīru, kūringana na wītīkio ūrīa Ngai amūheete. **4** O ta ūrīa tūrī na cīga nyingī thīnī wa mwīrī ūmwe, nācio cīga ıcı ciothe itīrutaga wīra mūthemba ūmwe-rī, **5** no taguo o na itūhū, o na watuīka tūrī aingī, tūrī mwīrī ūmwe thīnī wa Kristū, na o kīga nīkīohanītīo na irīa ingī ciothe. **6** Nīngī nītūheetwo iheo itiganīte, kūringana na wega ūrīa tūheetwo. Angīkorwo kīheo kīa mūndū nī kūratha mohoro-rī, nīahūthīre kīheo kīu kūringana na ūrīa wītīkio wake ūigana. **7** Angīkorwo nī gūtungata, nīatungatage; na angīkorwo nī kūrūtana, nīarutanage; **8** nīngī angīkorwo nī kūmūrīria andū, nīakīūmanagīrīre; na angīkorwo nī wa kūrūmbūiya mabata ma andū arīa aingī, nīakīheanage na ūtaana; angīkorwo nī wa gūtongoria, nīatongoragīe na kīyo; nīngī ūrīa wa kūiguanīra tha, nīekage ūguo akenete. **9** Wendanī wanyu nīūkoragwo nī ūrīa ūtarī ūhinga. Thūūragai ūndū ūrīa mūūru; naguo ūndū ūrīa mwega mūkīūrūmagīe. **10** Endanagai mūndū na ūrīa ūngī, mūrī na wendanī ta wa cīana cia ithe ūmwe. Na mūndū nīatīage ūrīa ūngī gūkīra we mwene. **11** Rutagai wīra na kīyo, na mūreke ngoro cīanyu īhīahīage, mūgītungatagīra Mwathānī. **12** Ikaragai mūkenete nī ūndū mūrī na kūrīgīrīro, na mūkīragīrīre hīndī ya mathīina, na mūkīarage mūkīhooyaga hīndī ciothe. **13** Teithagīai andū a Ngai mabatāro-inī mao. Tūūrai mūnyīitaga andū ūgenī. **14** Rathīmagai andū arīa mamūnyarīiraga; marathīmāgei na mūtikanamarume. **15** Kenagai hamwe na arīa marakena; na mūcakae na arīa maracakaya. **16** Tūūrai mūiguanīte mūndū na ūrīa ūngī. Tigagai gwītīa, no mwītīkagīre kūgīa ngwatanīro na andū arīa matārī igweta. Tigagai kwīona ta mūrī oogī. **17** Mūtīkanēke mūndū ūūru nī ūndū wa ūūru ūrīa amwīkīte. Menyagīrīrai nīgūo mwīkage maūndū marīa mangīonwo magīrīre nī andū othe. **18** Inyuī-rī, geragīai gūīkarania na mūndū o wothē na thayū kūngīhoteka. **19** Arata akwa, mūtikanērīhīrie, no tigagīrai mangūrī ma Ngai handū, nīgūkorwo nī kwandīkītwo atīrī: “Kūrīhanīria nī gwakwa; nī nīi ngaarīhanīria,” ūguo nīgūo Mwathānī ekuuga. **20** Handū ha ūguo-rī: “Thū yaku īngīkorwo īhūtīrī-rī, mīhe irīo; īngīkorwo nīnyootīrī-rī, mīhe gīa kūnyua. Gwīka ūguo-rī, nīkūmūgīrīra makara ma mwakī mūtwe.” **21** Mūtikanatoorio nī ūūru, no tooragīai ūūru na wega.

13 O mündü no nginya athikagire ariä maathanaga, nīgūkorwo gütiri hinya wa gwithana tiga ūria Ngai ahaandite. Aathani ariä marī ho nī Ngai ūmatuite a gwithana. **2** Nī ūndū wa ūguo-rī, mündū ūria ūremagira ariä maathanaga, nikūrega aregaga ūndū ūria Ngai atuite, nao ariä mekaga ūguo nīmagatuika a gütürwo ciira. **3** Nīgūkorwo aathani ti a kūmakia ariä mekaga ūria kwagiriire, no nī a kūmakia ariä mekaga ūru. Nīūkwenä wagage gwītīgagira ūria wathanaga? Gīikage ūria kwagiriire, nake nīarīkūgathagiriira. **4** Nīgūkorwo we nī ndungata ya Ngai ya gütūma wonage maūndū mega. No ūngika ūūru-rī, wītīgire, nīgūkorwo ndakuuaga rūhiū rwa njora tūhū. We nī ndungata ya Ngai, na mūrihanā wake wa kūherithania na wa gūkinīyiria mündū ūria wīkaga ūūru mang'ūri ma Ngai. **5** Nī ūndū ūcio, nī kwagiriire mwathikagire ariä maathanaga, ti tondū wa gwītīgira mang'ūri macio, no nī tondū wa ūria mwīmenyeire na thamiri cianyu ūria ari wegā gwika. **6** Ūndū ūcio noguo ūtūmaga mūrutage magooti, nīgūkorwo ariä maathanaga nī ndungata cia Ngai, na maheanaga mahinda mao mothe nī ūndū wa wira ūcio kūmbe. **7** Rutagira andū othe kīria mwagiriirwo nī kūmarutira: Angīkorwo mūtiritute magooti, rutai magooti; na angīkorwo nī kūruta mbeeca cia kūrutithia wira wa būruri, rutai; nao andū ariä a kūheo gītīo, maheagei; na ariä a gwikiriirwo, mekagiriire. **8** Mūtigaikare mūri na thiiri na mündū o na ūrikū, tiga o mwendanage hīndi ciothe mündū na ūria ūngi, nīgūkorwo mündū wendaga mündū ūria ūngi nīahingīe watho. **9** Nī ūndū maathani maya, ati “Ndūkanatharanie,” na “Ndūkanoragane,” na “Ndūkanaiye,” na “Ndūkanacumikire kindū kiene,” o na riathani rīngi o rīothe rīngīkorwo ho, mohanitio mothe maturaniirwo thīni na riathani rīri: “Enda mündū ūria ūngi ta ūria wiyendete wee mwene.” **10** Wendani-rī, ndūngika mündū ūria ūngi ūūru. Nī ūndū ūcio kwendana nīkuo kūhingia watho. **11** Na mwikage ūguo nī ūndū wa kūmenya mahinda maya tūri ūria matari. Ihinda nīikinyu nīgeetha mwarahūke mūtige gūkoma, tondū ūhonokio wītū rīu ūri hakuhi kūrī rīria twambiriire gwītikia. **12** Ūtukū ūri hakuhi gūthira; naguo mūthenya ūkiri gūkinya. Nī ūndū ūcio nītūtigane na maūndū ma nduma na twiohe indo cia mbaara, o iria cia ūtheri. **13** Nītūthiage na mīthiire mīagiriiru, o ūria yagiriire gūkarwo nayo mūthenya, tūtigatoonye maruga-inī mooru marī na nyimbo njūru na ūrīu, na tūtigatoonye ūtharia-inī kana maūndū ma ūūra-thoni, na tūtikagīage na njūgitano na kūguanira ūru. **14** No rīri, mwīhumbei Mwathani Jesū Kristū, na mūtīgātūire mwīciariga o ūria mūngihingia meririira ma mīiri īno ya mehia.

14 Na rīri, mündū ūria ūkoragwo ari na wītikio mūhūthū mwamūkirei, mūtēkūmūtūira ciira nī ūndū wa maūndū marīa mataiguanīirwo. **2** Wītikio wa mündū ūmwe-rī, nīūmwītikiriitē kūria irio cia mīthemba yothe, no mündū ūngi, ūria ūri wītikio mūhūthū, ariāga o mīthemba ya nyeni. **3** Mündū ūria ūriāga mīthemba yothe ya irio ndakae kūmena mündū ūria ūtekaga ūguo, nake mündū ūria ūtarīaga

indo imwe-rī, ndakae gūtūira ciira mündū ūria ūriāga ciothe tondū Ngai nīamwītikiriitē. **4** Wee ūkiri ū nīguo ūtūire ndungata ya mündū ūngi ciira? Mwathi wayo nīwe ūmenyaga irūngi wegā kana igwite. Nayo nīirīrūgamaga, tondū Mwathani nīwe ūri na ūhoti wa gütūma irūgame. **5** Mündū ūmwe-rī, onaga ta kūrī mūthenya ūmwe mūtheru kūrī iria ingi; nake mündū ūngi akoonā mīthenya yothe no ūndū ūmwe. O mündū niemenyere wegā na ngoro yake. **6** Mündū ūria wonaga mūthenya ūmwe ūri wa mwanya-rī, ekaga ūguo nī ūndū wa Mwathani. Nake ūria ūriāga nyama-rī, ariāga nī ūndū wa Mwathani, nīgūkorwo nī Ngai acookagira ngaatho; nake ūria ūtaciriāga-rī, ekaga ūguo nī ūndū wa Mwathani, na nī Ngai acookagira ngaatho. **7** Nīgūkorwo gütiri o na ūmwe wītū ūtūiraga nī ūndū wake mwene, na gütiri o na ūmwe wītū ūkuaga nī ūndū wake mwene. **8** Nī ūndū tūngitūira muoyo-rī, tūtūiraga nī ūndū wa Mwathani; na tūngikua-rī, twakua nī ūndū wa Mwathani. Nī ūndū ūcio tūngīkorwo tūri muoyo kana tūkuite-rī, tūri o a Mwathani. **9** Ūhoro ūyū nīguo watūmire Kristū akue na acooke ariūke, nīguo atuike Mwathani wa ariä akuū na ariä marī muoyo. **10** Wee-rī, ūgūtūira mūrū kana mwarī wa Ithe wanyu ciira niki? Kana ūkūmena mūrū kana mwarī wa Ithe wanyu niki? Nīgūkorwo ithuothe nītūkarūgama mbere ya gītī gīa ciira kīa Ngai. **11** O ta ūria kwandikitwo atri: “Ti-itheri, o ta ūria nīi ndūiraga muoyo, iru o rīothe nīrīgaturio mbere yakwa; naruo rūrīmī o ruothe nīrūkoimbūria Ngai,” ūguo nīguo Mwathani ekuaga.” **12** Hakiri ūguo-rī, o ūmwe wītū niakaheana ūhoro wake mwene mbere ya Ngai. **13** Nī ūndū ūcio nītūtīgite gūtuanira ciira ithū ene. Handū ha ūguo-rī, kaba mūtue na meciriira manyu ati mūtīgātūma mūrū kana mwarī wa Ithe wanyu ahīngwo kana agwe njira-inī. **14** Nīi nīmenyete wegā biū ndi thīni na Mwathani Jesū, ati gütiri irio iri thaahu cio nyene. No rīri, mündū ūria wonaga kindū ta kīri thaahu-rī, ūcio harī we kindū kīu nī kīri thaahu. **15** Angīkorwo mūrū kana mwarī wa thoguo nīekūigua ūūru tondū wa kīria ūriāga-rī, wee nītūtīgite gūthi na mīthiire ya wendani. Tiga gütūma mūrū kana mwarī wa Ithe wanyu ūcio Kristū aakūiriire oore nī ūndū wa kīria ūraria. **16** Mūtikanareke ūndū ūria muonaga ūri mwega ūtuika wa gūcambio. **17** Nīgūkorwo ūthamaki wa Ngai ti ūhoro wa kūrīa na kūnyua, no nī wa ūthingu, na thayū o na gikeno iria ciunaga kūrī Roho Mūtheru, **18** tondū mündū o wothē ūria ūtungatagira Kristū na njira icio niakenagia Ngai, o na akoonagwo ari mwega nī andū. **19** Nī ūndū ūcio-rī, nitwīkiragei kiyo gīa gwikaga maūndū marīa marehaga ūhoro wa thayū na magatūma tuonganiriire hinya. **20** Mūtikanathūkie wira wa Ngai nī ūndū wa irio. Irio ciothe nī theru, no rīri, nī ūūru mündū kūrīa kindū o gīothe kīria kingihithia mündū ūria ūngi. **21** Nī kaba kwaga kūrīa nyama, kana kūnyua ndibei o na kana gwika ūndū ūngi o na ūrikū ūria ūngitūma mūrū kana mwarī wa Ithe wanyu ahithio. **22** Nī ūndū ūcio-rī, ūndū ūria wītikitie ūkonii maūndū macio-rī, nīūmenyete gatagati gaku na Ngai. Kūrathimwo-rī, nī mündū ūria ūtarī ūndū angīcuukira nī ūndū wa kindū kīria onaga kīri kīega agīka. **23** No rīri, mündū

angikorwo arĩ na nganja, acooke arĩe irio iria arĩ na nganja nacio, mündũ ücio nĩetũĩrie ciira, tondũ kũria gwake gũtũmanĩte na wĩtĩko; naguo ündũ o wotho ũtoimanĩte na wĩtĩko nĩ mehĩa.

15 Na rĩrĩ, ithuĩ arĩa tũrĩ na hinya-rĩ, twagĩĩrwo nĩgũkuuanagĩra na arĩa matarĩ na hinya maũndũ mao ma ũhinyaru na to gwĩkenagĩa ithuĩ ene. **2** O ũmwe witũ nĩagĩĩrwo nĩgũkenia mündũ ũrĩa ũngĩ nĩ ündũ wa maũndũ make mega, nĩgeetha ongererwo hinya. **3** Nĩgũkorwo o na Kristũ ndekenirie we mwene, no o ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: “Irumi cia arĩa makũrumaga nĩ nĩ ciagwĩĩrie.” **4** Nĩgũkorwo maũndũ mothe marĩa maandĩkirwo tene maandĩkirwo marĩ ma gũtũruta, nĩgeetha tũgĩage na kĩrĩgĩrĩro nĩ ündũ wa gũkĩrĩrĩa na kũũmĩrĩro nĩ Maandiko macio. **5** Ngai ũrĩa ũheanaga ũkĩrĩrĩa na ũũmanĩrĩa aromũhe roho wa ũguano o mündũ na ũrĩa ũngĩ rĩrĩa mũkũrũmĩrĩa Kristũ Jesũ, **6** nĩgeetha mũgoocithagie Ngai o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ mũrĩ na ngoro ũmwe na mũgambo ũmwe. **7** Nĩ ündũ ücio, o mündũ nĩagĩtĩkagĩre ũrĩa ũngĩ, o ta ũrĩa mwetĩkĩrĩrwo nĩ Kristũ, nĩgeetha Ngai agoocagoo. **8** Nĩgũkorwo ngũmwĩra atĩrĩ, Kristũ okire arĩ ndungata ya Ayahudi nĩ ündũ wa ũhoro wa ma wa Ngai, nĩguo ahingie ciĩranĩro iria ciĩrĩrwo maithe maitũ ma tene, **9** nĩgeetha andũ-a-Ndũrĩrĩ magoocithagie Ngai nĩ ündũ wa tha ciake, ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: “Nĩ ündũ ücio nĩngũkũgocoo ndĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ; nĩndĩrĩnaga nyĩmbo cia kũgocoo rĩtwa rĩaku.” **10** Ningĩ nĩ kwĩritwo atĩrĩ: “Kenai, inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, mũrĩ hamwe na andũ ake.” **11** Na ningĩ nĩ kwĩritwo atĩrĩ, “Goocai Mwathani, inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ othe, na mũmũĩnĩre nyĩmbo cia kũmũgocoo, inyuĩ andũ othe.” **12** O na ningĩ, Isaia nĩoigĩte atĩrĩ, “Mündũ ũrĩa wĩtagwo Mũri wa Jesi nĩagocoo, o we ũrĩa ũkaarũhũka atũike wa gwatha ndũrĩrĩ, nao andũ-acio-a-Ndũrĩrĩ nĩmakaagĩra na kĩrĩgĩrĩro thĩĩnĩ wake.” **13** Na rĩrĩ, Ngai ũrĩa arĩ we mwĩhoko witũ aromũiyũria na gĩkeno gĩothe na thayũ tondũ wa ũrĩa mũmwĩhokete, nĩgeetha mũkĩrĩrĩre kũgĩa na kĩrĩgĩrĩro nĩ ündũ wa hinya wa Roho Mũtheru. **14** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩ mwene nĩnjĩtikĩrite atĩ inyuĩ ene nĩmũiyũritwo nĩ wega, na nĩ mũrĩ na ũmenyo mũiganu, o na mũkahota gũtaarana inyuĩ ene. **15** Ndĩmwandĩkiire ündũ ũyũ ndĩ na ũũmĩrĩru mũĩngĩ ngĩmwĩra maũndũ mamwe, taarĩ kũmũrĩrĩkania maũndũ macio rĩngĩ, nĩ ündũ wa wega ũrĩa Ngai aaheire, **16** nĩguo ndũike mũtungatĩrĩ wa Kristũ Jesũ kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, ndutage wĩra wa mũthĩnjĩrĩ-Ngai wa kũhunjagĩa ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Ngai, nĩgeetha andũ-a-Ndũrĩrĩ magaatũika igongona rĩtĩkĩrĩku nĩ Ngai, o rĩrĩa rĩtherie nĩ Roho Mũtheru. **17** Nĩ ündũ ücio nĩngwĩraha thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ nĩ ündũ wa ũtungata wakwa ngĩtungatĩra Ngai. **18** Ndĩkũgeria kwaria ündũ o na ũrĩkũ tĩga o ũrĩa Kristũ ahĩngĩte na ündũ wakwa harĩ ũhoro wa gũtongoria andũ-a-Ndũrĩrĩ ũhoro-inĩ wa gwathĩkĩra Ngai, nĩ ündũ wakwa kũheana ũhoro na maũndũ marĩa mekĩrwo, **19** na ündũ wa hinya ũrĩa watũmaga kũringwo ciama na kuonwo morĩrũ, tondũ wa hinya wa Roho Mũtheru. **20** Nĩ ündũ wa ũguo kuuma Jerusalemu kũrĩgĩcũka nginya Iluriko,

nĩhunjĩtie biũ ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Kristũ. **20** Na rĩrĩ, ndũire ndũrĩrĩrie kũhunjia ũhoro-ũrĩa-Mwega kũria Kristũ atamenyekete, nĩgeetha ndikanatũike wa gwaka igũrũ rĩa mũthĩngĩ wakĩtuo nĩ mündũ ũngĩ. **21** No rĩrĩ, nĩgũtũike o ta ũrĩa kwandĩkitwo, atĩrĩ: “Arĩa matarĩ meerwo ũhoro wake nĩo makaawona, na arĩa matarĩ maigua nĩo magaatũkĩrwo nĩguo.” **22** Kĩu nĩkĩo gĩtũmĩ kĩria kĩanagĩria mahinda maĩngĩ njũke kũu kwanyu. **23** No rĩu, tondũ hatĩrĩ handũ hangĩ ingĩrũta wĩra ng’ongo-inĩ ici, na tondũ mĩaka mũĩngĩ nĩngoretwo ngũrĩrĩria kũmuona-rĩ, **24** nĩndĩrabanga gwĩka ũguo ngĩthĩ Sipania. Nĩndĩrehoka gũkaamũceerera ngĩthĩtũkĩra kũu kwanyu, na atĩ nĩmũkandeithĩrĩria gũthĩrĩ rũgendo rũu, thũutha wa gũkenanĩra na inyuĩ ihinda inini. **25** No rĩu ndĩ rũgendo-inĩ ngĩthĩrĩ Jerusalemu ngatungatĩre andũ arĩa aamũre marĩ kũu. **26** Nĩgũkorwo andũ a Makedonia na a Akaia nĩmoonire arĩ wega kũhotha nĩguo mateithie andũ arĩa athĩnĩ a thĩritũ ya andũ arĩa aamũre kũu Jerusalemu. **27** ũguo nĩguo moonire kwagĩrĩre, na ti-itherũ nĩ marĩ na thĩrĩrĩ wa andũ acio. Tondũ wa rĩrĩrĩ, angĩkorwo andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmagwatanĩire na Ayahudi irathimo cia kũroho-rĩ, o nao marĩ na thĩrĩrĩ kũrĩ Ayahudi wa kũmatungatĩra na indo iria marathimĩtuo nacio. **28** Nĩ ündũ ücio ndaarĩka kũrũta wĩra ücio, na menye wega atĩ maciaro macio nĩ marĩkia kwamũkĩrwo-rĩ, hĩndĩ iyo nĩngamũceerera ngĩthĩrĩ Sipania. **29** Nĩnjũũ atĩ ngũkĩra kũu kwanyu, ngaakorwo njĩyũrĩrĩrwo nĩ irathimo cia Kristũ. **30** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩndamũthaita nĩ ündũ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ na nĩ ündũ wa wendani ũrĩa tũheetwo nĩ Roho, atĩ mũnyĩtanire na nĩ kĩgĩano-inĩ gĩakwa na ündũ wa kũhooya Ngai nĩ ündũ wakwa. **31** Hooyai nĩgeetha ngaahonokio kuuma kũrĩ andũ arĩa matetĩkĩtie a kũu Judea, na ningĩ atĩ ũtungata wakwa kũu Jerusalemu ũgetĩkĩrĩka nĩ andũ arĩa aamũre akuo, **32** nĩgeetha ngocoo kũrĩ inyuĩ ngenete, Ngai enda, na tũcanjamũke tũrĩ hamwe. **33** Ngai mwene thayũ aroikara hamwe na inyuĩ inyuotho. Amenĩ.

16 Nĩngũgaathĩrĩria mwarĩ wa Ithe witũ Fibi kũrĩ inyuĩ, ũrĩa ũtungataga thĩĩnĩ wa kanitha wa Kenikĩrea. **2** Nĩngũmũhooya mũmwamũkĩre thĩĩnĩ wa Mwathani o ta ũrĩa mũngĩamũkĩra andũ arĩa aamũre, na mũmũhe ũteithio o wotho angĩbatario nĩguo kuuma kũrĩ inyuĩ, nĩgũkorwo o nake anakorwo arĩ ũteithio mũnene kũrĩ andũ aĩngĩ, o hamwe na nĩ mwene. **3** Geithiai Pirisila na Akula, arĩa tũrutaga wĩra nao tũrĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **4** O nĩmendire kũũragwo nĩ ündũ wakwa. Na to nĩ nyĩki ndĩramacookeria ngaatho, no nĩmacookeirio ngaatho nĩ makanitha mothe ma andũ-a-Ndũrĩrĩ. **5** Geithiai o na kanitha ũrĩa ũcemanagĩa kwao mũcĩ. Geithiai mũrata wakwa Epeneto, ũrĩa warĩ mwĩtĩka wa Kristũ wa mbere kũu bũrũrĩ wa Asia. **6** Geithiai Mariamu, ũrĩa warutire wĩra na kĩyo kĩnene mũno nĩ ündũ wanyu. **7** Geithiai Anderoniko na Juniasi, andũ a mũhĩrĩga witũ arĩa tuohetwo hamwe. Nao nĩ marĩ igweta gatagatĩ-inĩ ka atũmwo, o na ningĩ nĩmatũkĩre a Kristũ mbere yakwa. **8** Geithiai Ampiliato, ũrĩa nyendete mũno thĩĩnĩ wa Mwathani. **9** Na mũgeithie Urubano, ũrĩa tũrutithanagĩa wĩra wa Kristũ nake, o na mũgeithie mũrata wakwa nyendete Sitakusi. **10** Geithiai

Apele, ūria wageririo na akīmenyeka atī nī wa Kristū kūna. Na mūgeithie andū a nyūmba ya Arisitobulo. **11** Ningī mūgeithie Herodioni, ūria wa mūhīrīga witū. Geithiai andū a nyūmba ya Narikiso ariā marī thīinī wa Mwathani. **12** Geithiai Turufena na Turufosa, andū-a-nja acio marutaga wīra na hinya thīinī wa Mwathani. Na mūgeithie mūrata wakwa Perisi, mūdū-wa-nja ūngī o nake ūrutite wīra na hinya mūno thīinī wa Mwathani. **13** Geithiai Rufusi, ūria mūthuure thīinī wa Mwathani, o na mūgeithie nyina, ūria ūkoretwo arī o ta maitū. **14** Ningī mūgeithie Asunikirito, na Felegoni, na Herime, na Pateroba, na Herima, o na ariū na aarī a lthe witū ariā marī hamwe nao. **15** O na ningī mūgeithie Filologo, na Julia, na Nerea na mwarī wa nyina, na Olumpa, na ariā othe aamūre makoragwo hamwe nao. **16** Geithaniai mūdū na ūria ūngī na ngeithi theru cia kīmununyano. Makanitha mothe ma Kristū nīmamūgeithia. **17** Ariū na aarī a lthe witū, nīngūmūthaitha mwīmenyagīrīre andū ariā marehaga nyamūkano na maūdū ma kūmūhīngithia, marīa mareganīte na ūhoro ūria mūrūtītwo. Eheragīrai andū ta acio. **18** Nīgūkorwo andū ta acio ti Mwathani witū Kristū matungataga, no nī nda ciao ene matungataga. Nīmaheenagia ngoro cia andū ariā matoōī ūuru na ūndū wa mīario yao mīnyoroku na ndeto ciao cia kwīyendithīrīria. **19** Andū othe nīmaiguīte ngumo ya wathiki wanyu, nī ūndū ūcio nīnīyūrītwo nī gīkeno nī ūndū wanyu; no nīngwenda mūgīe na ūgī harī maūdū marīa mega, na mwage ūcuuke harī maūdū marīa mooru. **20** Ngai mwene thayū nīarihehenja Shaitani o narua, na inyuī mūmūrangīrīrie rungu rwa magūrū manyu. Wega wa Mwathani witū Jesū Kristū ūroikara na inyuī. **21** Nīmwaveithio nī Timotheo, ūria tūrutaga wīra nake, o na Lukio, na Jasoni na Sosipatero, ariā a mūhīrīga witū. **22** Nī Teritio, mwandiki wa marūa maya, nīndamūgeithia thīinī wa Mwathani. **23** Nake Gayo, ūria ūnyītīte ūgeni na ūria ūtugaga andū a kanitha othe, nīamūgeithia. Nīmwaveithio nī Erasito, ūria mūigi kīgīna gīa itūūra, na mūrū wa ithe witū Kwarito. (**24** Wega wa Mwathani witū Jesū Kristū ūrogīa na inyuī inyuothe. Amenī.) **25** Na rīu kūrī ūria ūngīhota kūmūrūgamia wega nī ūndū wa Ūhoro-ūria-Mwega ūria hunjagia, na kwanīrīra ūhoro wa Jesū Kristū kūringana na ūguūrio wa maūdū marīa ma hitho marīa matūire mahithītwo kuuma tene, (aiōnios g166) **26** no rīu nīmaguūrie na makamenyithanio thīinī wa Maandīko marīa ma ūnabii, nī ūndū wa watho wa Ngai, o we ūria ūtūūruga tene na tene, nīgeetha ndūrīrī ciothe imwītīkie na imwathikagīre: (aiōnios g166) **27** nake Ngai, o we wiki mūūgī-rī, arotūūra agoocagwo nginya tene na ūndū wa Jesū Kristū! Amenī. (aiōn g165)

1 Akorinitho

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, o nĩ ndeetirwo ndũike mütümwo wa Kristũ Jesũ nĩ undũ wa kwenda kwa Ngai, ndĩratũma ngeithi ici tũrĩ hamwe na mũrũ wa Ithe witũ Sosithene, **2** Twandikira kanitha wa Ngai ũrĩa ũrĩ Korinitho, kũrĩ arĩa othe maamũritwo thĩĩni wa Kristũ Jesũ na magetwo matũike andũ atheru, o hamwe na arĩa othe marĩ kũndũ guothe makayagĩra rĩĩtwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o we Mwathani wao na witũ: **3** Wega na thayũ irogĩa kũrĩ inyuĩ ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ na Mwathani Jesũ Kristũ. **4** Nĩnjookagĩra Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ undũ wanyu, nĩ undũ wa wega wake ũrĩa mũheetwo thĩĩni wa Kristũ Jesũ. **5** Nĩgũkorwo thĩĩni wake nĩmũtongetio maĩndũ-inĩ mothe, mũgatongio ũhoru-inĩ wa mĩario yanyu yotho o na ũhoru-inĩ wotho wa kũmenya maĩndũ, **6** tondũ-rĩ, ũira witũ ũkonĩĩ Kristũ nĩwekirirwo hinya thĩĩni wanyu. **7** Nĩ undũ ũcio gũtirĩ kĩheo gĩa kĩiroho o na kĩmwe mũtarĩ nakio, o mũgetagĩrĩra na kiyo kũguũranĩro kwa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **8** Nake nĩarĩmũikaragia mũrĩ na hinya nginya mũthia, nĩguo mũtikankorwo mũrĩ na ũcuuke mũthenya ũrĩa wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **9** Ngai nĩ mwĩhokeku, o we ũrĩa wamwĩtĩre nĩguo mũkorwo na ngwatanĩro na Mũrĩũ Jesũ Kristũ, Mwathani witũ. **10** Atĩrĩrĩ, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndamũthaita thĩĩni wa rĩĩtwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, atĩ inyuothe mũiguane o mũndũ na ũrĩa ũngĩ, nĩguo mũtikagĩe na nyamũkano gatagatĩ-inĩ kanyu. **11** Tondũ rĩrĩrĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩmenyithĩtio nĩ andũ amwe a kuuma nyũmba ya Kiloe atĩ nĩ kũrĩ na ngũĩ gatagatĩ-inĩ kanyu. **12** ũrĩa ndĩroiga nĩ atĩrĩ: ũmwe wanyu oigaga atĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Paŭlũ”; ũngĩ akoiga atĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Apolo”; nake ũngĩ akoiga atĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Kefa”; o na nĩngĩ ũngĩ akoiga atĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Kristũ.” **13** Kaĩ Kristũ agayanitio? Paŭlũ-rĩ, nĩwe waambirwo mũtĩ igũrũ nĩ undũ wanyu? Mwabatithirio thĩĩni wa rĩĩtwa rĩa Paŭlũ? **14** Nĩngũcookia ngaatho nĩ undũ gũtirĩ o na ũmwe wanyu nĩ ndaabatithirie, o tĩga Kirisipo na Gayo. **15** Nĩ undũ ũcio gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũnguiga atĩ mwabatithirio thĩĩni wa rĩĩtwa rĩakwa. **16** Īrĩ, o na nĩngĩ nĩndabatithirie andũ a nyũmba ya Stefana; no tĩga acio, ndĩngĩrĩrikana kana nĩ kũrĩ mũndũ ũngĩ ndaabatithirie. **17** Nĩ gũkorwo Kristũ ndaandũmire ngabatithanie, na aandũmire ngahunjĩe ũhoru-ũrĩa-Mwega, no ti ndũheane na ũgũ wa mũndũ, nĩgeetha mũtharaba wa Kristũ ndũkae kwagithio kiene. **18** Nĩgũkorwo ndũmĩrĩrĩ ya mũtharaba nĩ ũrimũ kũrĩ arĩa maroora, no kũrĩ ithuĩ arĩa tũrahonokio-rĩ, undũ ũcio nĩ hinya wa Ngai. **19** Nĩgũkorwo kwandĩkitwo atĩrĩ: “Ŭgũ wa andũ arĩa oogĩ nĩkũniina ngaaũniina; naguo ũmenyo wa andũ arĩa imenyi ndĩkũtue wa thũhũ.” **20** Mũndũ ũrĩa mũũgĩ-rĩ, akĩrĩ kũ? Mũndũ ũrĩa mũthomu-rĩ, akĩrĩ kũ? Ari ha mũciiri ũrĩa ũũĩ gũciira maĩndũ ma mahinda maya tũrĩ? Githĩ Ngai ndatuĩte ũgũ wa thĩ ĩno ũrimũ? **(aiĩn g165)** **21** Nĩgũkorwo Ngai na undũ wa ũgũ wake nĩonire atĩ andũ a thĩ ĩno na ũgũ wao

matikaamũmenya, akĩona kwagĩrĩre ahũthĩre maĩndũ ma ũrimũ marĩa tũhunjagia nĩgeetha ahonokie arĩa mamwĩtikagia. **22** Ayahudi metagia cĩama, nao Ayunani macaragia ũũgĩ. **23** No ithuĩ tũhunjagia ũhoru wa Kristũ arĩ mwambe mũtĩ igũrũ: maĩndũ macio nĩ mũhĩnga kũrĩ Ayahudi na ũrimũ kũrĩ andũ-a-ndũrĩrĩ, **24** no kũrĩ arĩa Ngai etĩte, Ayahudi o na Ayunani, Kristũ nĩwe hinya wa Ngai na ũũgĩ wa Ngai. **25** Nĩgũkorwo ũrimũ wa Ngai nĩ mũũgĩ gũkĩra ũũgĩ wa mũndũ, naguo ũhũthũ wa Ngai nĩ mũritũ gũkĩra hinya wa mũndũ. **26** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ta gĩciirĩe ũrĩa mwatarĩ rĩrĩa mwetirwo. Ti aingĩ anyu oogĩ na ũũgĩ wa andũ a gũkũ thĩ; na ti aingĩ mangĩaguucĩrĩre andũ; o na ti aingĩ maciirĩro mĩciĩ rĩrĩa ĩrĩ igweta. **27** No Ngai aathuurire maĩndũ marĩa ma ũrimũ ma thĩ ĩno nĩguo aconorithie andũ arĩa oogĩ; nĩngĩ Ngai aathuurire maĩndũ marĩa matarĩ hinya ma thĩ ĩno nĩguo aconorithie arĩa marĩ hinya. **28** Agĩthũura maĩndũ marĩa mahũthũ ma thĩ ĩno, na marĩa matarĩ ma gũtũika, o gwata marĩa matarĩ maĩndũ kũrĩ, nĩgeetha amaagithie bata, **29** nĩgeetha mũndũ o na ũ ndakanetĩie mbere ya Ngai. **30** No rĩrĩ, nĩwe ũtũmĩte mũkorwo mũrĩ thĩĩni wa Kristũ Jesũ, ũrĩa ũtuĩkite ũũgĩ uumĩte kũrĩ Ngai nĩ undũ witũ, ũguo nĩ kuuga, ũthingu witũ, na ũtheru, na gũkũrwo. **31** Nĩ undũ ũcio, o ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: “Mũndũ ũrĩa ũkwĩraha, nĩerahage nĩ undũ wa Mwathani.”

2 Hĩndĩ rĩrĩa ndookire kũrĩ inyuĩ, ngĩmũhunjĩra ũira wa hitho ya ũhoru wa Ngai, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndiamwariĩre na mĩario ya kanua kega kana ũũgĩ mũnene. **2** Nĩgũkorwo nĩndatuĩte itua ndĩrĩ undũ ũngĩ ngwenda kũmenya, rĩrĩa rĩothe ndaari na inyuĩ, o tĩga ũhoru wa Jesũ Kristũ na kwambwo gwake mũtĩ-igũrũ. **3** Ndookire kũrĩ inyuĩ itarĩ na hinya, na ndĩ na guoya, o na ngĩnainaga mũno. **4** Ndũmĩrĩrĩ yakwa na kũhunja gwakwa itarĩ na ciugo cia kũguucanĩrĩra na ũũgĩ, no nĩcionanagia hinya wa Roho, **5** nĩguo wĩtikio wanyu ndũgankorwo ũtĩrĩrĩrwo nĩ ũũgĩ wa andũ, o tĩga hinya wa Ngai. **6** No nĩngĩ ithuĩ-rĩ, tũrĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa agima twaragia ũhoru wa ndũmĩrĩrĩ ya ũũgĩ, no tũtiaragia ũhoru wa ũũgĩ wa mahinda maya, kana wa aathani a mahinda maya arĩa matarĩ kũria merekeire. **(aiĩn g165)** **7** No ithuĩ-rĩ, twaragia ũhoru wa ũũgĩ wa Ngai ũrĩa wa hitho, ũũgĩ ũrĩa watũire ũrĩ mũhithe, o ũrĩa Ngai aathĩrĩre o mbere ya kũũmba thĩ nĩ undũ wa rĩrĩ witũ. **(aiĩn g165)** **8** Gũtirĩ o na ũmwe wa anene a mahinda maya wamenyire ũhoru ũcio, nĩgũkorwo mangĩamũenyete-rĩ, matingĩaambire Mwathani wa rĩrĩ. **(aiĩn g165)** **9** Nĩgũkorwo no ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: “Maĩndũ marĩa matarĩ monwo na maithe, na matarĩ maiguuo na matũ, o na matarĩ maatoonya ngoro ya mũndũ, nĩmo Ngai athondekeire andũ arĩa mamwendete”: **10** no Ngai nĩatũguũrĩre maĩndũ macio na undũ wa Roho wake. Roho nĩathuthuuragia maĩndũ mothe, o na maĩndũ ma Ngai marĩa marĩkĩru mũno. **11** Tondũ-rĩ, nũũ ũũĩ meciĩra ma mũndũ, tĩga o roho wa mũndũ ũrĩa ũrĩ thĩĩnĩ wake? O ta ũguo-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũũĩ meciĩra ma Ngai, o tĩga Roho wa Ngai. **12** Tũtĩamũkĩrĩte roho wa thĩ ĩno, no tũheetwo Roho ũrĩa uumĩte kũrĩ Ngai, nĩguo tũmenyaye iheo iria Ngai atũheete o ũguo

tühũ. **13** Maĩndũ macio nĩmo twaragia, no tũtimaaragia na ciugo iria tũrutĩtwo na ũũgĩ wa mũndũ, no nĩ na ciugo iria tũrutagwo nĩ Roho, tũgataarĩria ũhoro wa ma wa kĩroho na ciugo cia kĩroho. **14** Mũndũ ũtarĩ na Roho ndetĩkagĩra maĩndũ marĩa moimaga kũrĩ Roho wa Ngai, tondũ maĩndũ macio nĩ ũrimũ kũrĩ we, na ndangĩmamenya, tondũ makũũrĩkanaga na njĩra ya kĩroho. **15** Mũndũ wa kĩroho nĩakũũranaga maĩndũ mothe, nowe mwene gũtirĩ mũndũ ũngĩmũtura: **16** “Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ ũngĩmenya meciiria ma Mwathani, nĩguo akĩmũtaare?” No ithuĩ tũrĩ na meciiria ma Kristũ.

3 Ariũ na aarĩ a lthe witũ, ndĩngĩahotire kũmwarĩria ta mũrĩ andũ a kĩroho, no ndaamwarĩrie ta mũrĩ andũ a thĩ, o ta twana tũnini thĩĩnĩ wa Kristũ. **2** Ndaamũheire iria, no ti irio nyũmũ ndaamũheire, nĩgũkorwo mũtiakinyĩte a gũcĩria. Ti-itherũ o na rĩu mũtikinyĩte a gũcĩria. **3** O na rĩu mũrĩ andũ a thĩ. Kuona atĩ kũrĩ na ũiru na ngũ thĩĩnĩ wanyu-rĩ, githĩ mũtikĩrĩ andũ a thĩ? Githĩ mũtiragĩka o ta ũria andũ a ndũire mekaga? **4** Nĩ ũndũ-rĩ, rĩrĩa mũndũ ũmwe ekuuga atĩrĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Paũlũ,” nake ũria ũngĩ akoĩga atĩrĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Apolo,” githĩ mũtikĩrĩ o andũ a ndũire? **5** Kaĩ Apolo akĩrĩ ũ? Nake Paũlũ akĩrĩ ũ? Acio maarĩ o ndungata, iria ciatũmire mwĩtikie, o ta ũria Mwathani aagaĩire o mũndũ wĩra wake. **6** Nĩ nĩ mbeũ ndahaandire, nake Apolo agĩciitĩrĩria maĩ, no nĩ Ngai watũmire ikũre. **7** Nĩ ũndũ ũcio ti mũndũ ũria ũhaandaga kana ũria ũitagĩrĩria maĩ ũrĩ bata, no ũria ũrĩ bata nĩ Ngai, ũria ũtũmaga ikũre. **8** Mũndũ ũria ũhaandaga na mũndũ ũria ũitagĩrĩria maĩ makoragwo na muoroto ũmwe, na o mũndũ akaarĩhwo kũringana na wĩra wake we mwene. **9** Nĩgũkorwo tũrutithanagia wĩra hamwe na Ngai; na inyuĩ mũrĩ mũgũnda wa Ngai, na mwako wa Ngai. **10** Nĩ ũndũ wa wega ũria Ngai aaheete, nĩ nĩ gwaka ndaakire mũthingĩ haana ta mwakithia ũria mũũgĩ nake mũndũ ũngĩ nĩ gwaka araaka igũrũ rĩa mũthingĩ ũcio. No o mũndũ nĩamenyagĩrĩre ũria egwaka igũrũ rĩguo. **11** Nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ũngĩaka mũthingĩ ũngĩ tĩga ũria ũrĩkĩtie gwakwo, na nĩguo Jesũ Kristũ. **12** Angĩkorwo mũndũ o na ũ egwaka igũrũ rĩa mũthingĩ ũyũ akĩhũthagĩra thahabu, kana betha, kana mahiga ma goro, kana mbaũ, kana nyeki, o na kana rũũa-rĩ, **13** wĩra wake nĩũkoneka ũria ũtarĩ, tondũ Mũthenya ũcio nĩũgaatũma woneke ũtheri-inĩ. Wĩra ũcio ũkaaguĩrio na mwaki, nĩgũkorwo wĩra wa o mũndũ nĩũkagerio na mwaki ũcio. **14** Angĩkorwo kĩria mũndũ aakite mũthingĩ-igũrũ nĩgĩgetiiria mwaki ũcio-rĩ, nĩakarĩhwo mũcaara wake. **15** Angĩkorwo nĩũkahia-rĩ, nĩakoowoo nĩguo; nowe mwene nĩakahonoka, no akaahonoka ta mũndũ ũgereire mwaki-inĩ. **16** Kaĩ inyuĩ mũtooi atĩ inyuĩ ene mũrĩ hekarũ ya Ngai, na atĩ Roho wa Ngai atũũraga thĩĩnĩ wanyu? **17** Mũndũ o wotha angiananga hekarũ ya Ngai-rĩ, Ngai nĩakamwananga; nĩgũkorwo hekarũ ya Ngai nĩ theru, na nĩ inyuĩ hekarũ iyo. **18** Mũtikae kwĩheenĩ. Mũndũ o na ũrĩkũ thĩĩnĩ wanyu angĩkorwo nĩeciiragia nĩ mũũgĩ na ũũgĩ wa mahinda maya tũrĩ-rĩ, nĩagĩtũike “kĩrimũ” nĩguo atũike mũũgĩ. (aĩon g165) **19** Nĩgũkorwo ũũgĩ wa thĩ ĩno nĩ ũrimũ maitho-inĩ ma Ngai. O ta ũria kwandĩkitwo atĩrĩ,

“Nĩanyiitaga arĩa oogĩ waara-inĩ wao”; **20** o na nĩngĩ nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ, “Mwathani nĩoi atĩ meciiria ma arĩa oogĩ nĩ ma tũhũ.” **21** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũndũ o na ũrĩkũ ndakae kwĩraha na ũhoro wa andũ! Maĩndũ mothe nĩ manyu, **22** kana nĩ Paũlũ, kana nĩ Apolo, kana nĩ Kefa, kana nĩ thĩ ĩno, kana nĩ muoyo, kana nĩ gĩkũũ, kana nĩ maĩndũ marĩa marĩ ho rĩu, kana nĩ maĩndũ marĩa magooka, mothe nĩ manyu, **23** na inyuĩ mũrĩ a Kristũ, nake Kristũ nĩ wa Ngai.

4 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, andũ magĩrĩrwo nĩgũtuonaga ta ndungata cia Kristũ, na ta tũrĩ andũ arĩa mehokeirwo maĩndũ ma hitho ma Ngai. **2** Rĩu nĩkũbataranĩte atĩ andũ arĩa mehokeirwo maĩndũ no nginya monanie atĩ nĩ ehokeku. **3** Ndingĩmaka o na hanini ingĩtũrwo ciira nĩ inyuĩ, kana ndũirwo nĩ igooti rĩa andũ o na rĩrĩkũ; ti-itherũ o na nĩ mwene ndingĩtũra ciira. **4** Nĩ mwene ndĩrĩ na ũndũ ingĩcuukĩra, no ũndũ ũcio ndũugĩtũma ndũike atĩ ndĩrĩ na mahĩtia. Mwathani nĩwe ũnduagĩra ciira. **5** Nĩ ũndũ ũcio ndũkae gĩtũa ciira ihinda rĩrĩa rĩamũre rĩtakinyĩte; eterera nginya Mwathani ooke. Maĩndũ marĩa mahithe nduma-inĩ nĩakamoimĩria ũtheri-inĩ, na nĩakaguĩria meciiria ma ngoro cia andũ. Ihinda rĩu o mũndũ nĩakamũkĩra ngaatho ciake kuuma kũrĩ Ngai. **6** Rĩu-rĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, maĩndũ macio ndĩramaringithania na ũhoro wakwa mwene na wa Apolo nĩguo mũgunĩke, nĩguo mwĩrute na ithuĩ gĩtũmi kĩa rĩu kwĩragwo atĩrĩ, “Mũtikae kwagarara ũria kwandĩkitwo.” Nĩgeetha mũtikae gwĩtĩia mũndũ ũmwe makĩria ya ũria ũngĩ. **7** Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ ũtũmĩte wĩone ũrĩ na ngũũrani na mũndũ ũngĩ o wotha? Nĩ kĩ ũrĩ nakĩo ũtaahairwo? Na angĩkorwo nĩwaheirwo-rĩ, ũragĩtĩtia nĩkĩ ta atarĩ kũheo waheirwo? **8** Nĩmũrĩkĩtie kũgia na kĩria gĩothe mwendaga! Nĩmũrĩkĩtie gũtongal! Nĩmũtũkĩtie athamaki, ithuĩ tũtarĩ ho! Naarĩ korwo ti-itherũ nĩmwatũkĩre athamaki kũna nĩguo tũtũike a gũthamaka hamwe na inyuĩ. **9** Nĩgũkorwo ndĩrona atĩ ithuĩ atũmwo Ngai atũũgĩte handũ tũrĩonekaga tũrĩ thuutha wa andũ arĩa angĩ othe, na ta andũ matũũrĩrwo kũũragĩrwo thĩĩnĩ wa kĩaaro kĩa mathako. Nĩtũtũitwo kĩndũ gĩa kwĩrorerwo nĩ thĩ yotha, kũrĩ arĩa o na kũrĩ andũ. **10** Ithuĩ tũrĩ irimũ nĩ ũndũ wa Kristũ, no inyuĩ mũrĩ andũ oogĩ mũno thĩĩnĩ wa Kristũ! Ithuĩ nĩ kwaga twagĩte hinya, no inyuĩ mũrĩ na hinya! Inyuĩ nĩmũheetwo gĩtĩio, no ithuĩ nĩtũimĩtwo gĩtĩio! **11** Nginya ihinda rĩrĩ ithuĩ tũrĩ tũtũũrĩte tũhũũtaga na tũkanyoota, na tũgatarũkĩrwo nĩ nguo, nĩngĩ nĩtũhũũrĩtwo mũno, o na tũgaikara tũtarĩ na mĩcĩ. **12** Nĩngĩ nĩtũrutaga wĩra na moko maitũ tũrĩ na kĩyo. Rĩria twarumwo-rĩ, ithuĩ tũkarathima; na rĩria twanyarĩrwo, tũkomĩrĩria; **13** o na rĩria twacambio, tũcookagia ũhoro na ũhooreri. Nginya ihinda rĩrĩ tũtũũkĩte gĩko gĩa thĩ, tũgatuĩka mahuti ma gũkũ thĩ. **14** Ndĩraandĩka marũa maya nĩguo ndĩmũconore, no nĩguo ndĩmũtaare mũrĩ ta ciana ciakwa nyendetwa mũno. **15** O na mũngĩkorwo mũrĩ na arerĩ ngĩrĩ ikũmĩ thĩĩnĩ wa Kristũ, mũtirĩ na maithe maingĩ, nĩgũkorwo thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ ndaatuĩkire ithe wanyu ũndũ-inĩ wa ũhoro-ũria-Mwega. **16** Nĩ ũndũ ũcio ndamũthaita mwĩgerekanie na nĩ. **17** Nĩ ũndũ wa gĩtũmĩ gĩkĩ nĩngũmũtũmĩra Timotheo, mũrũ wakwa

urĩa nyendetete, na urĩa mwĩhokeku thĩĩnĩ wa Mwathani. Nĩekũmũirikanina mĩtũũĩre wakwa thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ, urĩa ũringaine na urĩa ndutanakwa makanitha-inĩ kũndũ guothe. **18** Amwe anyu nĩmatũkĩte etĩĩ, makona ta itarooka kũu kũrĩ inyuĩ. **19** No nĩngũũka kũrĩ inyuĩ narua, akorwo nĩ kwenda kwa Mwathani, na hĩndĩ iyo nĩngatũĩria urĩa andũ aya etĩĩ maaragia, o hamwe na ũhوتي urĩa marĩ naguo. **20** Nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai ti ũhoru wa kwaria, no nĩ wa kũgĩa na ũhوتي. **21** Mũkwenda atĩa? Ngũũke kũrĩ inyuĩ na kiboko, kana njũke na wendo hamwe na roho wa ũhooreri?

5 Nĩ ma ndeto nĩiraario atĩ thĩĩnĩ wanyu kũrĩ na ũtharia, na nĩ ũtharia mũthemba urĩa ũtangĩoneka o na kũrĩ andũ arĩa matetikĩtie Ngai: Naguo nĩ atĩ ũmwe wanyu nĩakomete na mĩtumia wa ithe. **2** Na inyuĩ mũgakenera ũndũ ũcio! Gĩthĩ mĩtiagiĩrĩro nĩgũkorwo mũĩyũĩrĩwo nĩ kieha, nĩguo mũndũ ũcio wĩkĩte ũguo mũmũĩngate, ehene ngwatanĩro-inĩ yanyu? **3** O na ndakorwo ndĩrĩ hamwe na inyuĩ kũu, ndĩ hamwe na inyuĩ thĩĩnĩ wa roho, na nĩndĩkĩtie gũtũĩra mũndũ ũcio wĩkĩte ũguo ciira, o ta ndĩ hamwe na inyuĩ. **4** Hĩndĩ irĩa mũĩrĩkorwo mũnganĩte thĩĩnĩ wa rĩtwa rĩa Mwathani wĩtũ Jesũ, na nĩ ndĩ hamwe na inyuĩ thĩĩnĩ wa roho, o na hinya wa Mwathani wĩtũ Jesũ ũrĩ ho-rĩ, **5** mũndũ ũcio mũneaneĩ kũrĩ Shaitanĩ, nĩgeetha mehia make ma kĩmwĩrĩ manĩnwo, naguo roho wake ũkaahonokio mũthenya urĩa wa Mwathani. **6** Mwĩgaatho ũcio wanyu ti mweka. Kaĩ inyuĩ mũtooi atĩ ndawa nini ya kũĩmbia mĩgate nĩtũmaga kĩmere gĩothe kĩĩmbe? **7** Eheriaĩ ndawa iyo ya kũĩmbia mĩgate irĩa ya tene biũ nĩguo mĩtũũke kĩmere kĩerũ gĩtarĩ na ndawa ya kũĩmbia, tondũ ũguo nĩguo mĩtarĩ. Nĩgũkorwo Kristũ, o we gatũrũme gaitũ ka Bathaka, nĩarĩkĩtie kũrutwo igongona. **8** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩtũkũngũire Gĩathĩ, ti na ndawa iyo ya tene ya kũĩmbia mĩgate, iyo ya rũmena na ya waganu, no tũkũngũire na mĩgate ũtarĩ na ndawa ya kũĩmbia, o guo mũgate wa wĩhokeku na wa ũhoru wa ma. **9** Nĩndĩmwandĩkĩre marĩa-inĩ makwa ngamwĩra mĩtĩgagĩ kũgĩaga thĩritũ na andũ arĩa ahũĩri maraya, **10** ũguo ti kuuga mweheranĩre na andũ a thĩ ĩno, arĩa ahũĩri maraya, kana arĩa akoroku, kana arĩa atunyani, o na kana arĩa ahooĩ mĩhianano. Mũngũũka ũguo-rĩ, no mũkĩumĩre gũkũ thĩ. **11** No rĩu, ndĩramwandĩkĩra nĩguo mĩtikagĩe thĩritũ na mũndũ o na ũrĩkũ urĩa wĩtũtaga mũrũ kana mwarĩ wa lthe wĩtũ, no nĩ mũhũĩri maraya, kana nĩ mũkoroku, kana nĩ mũhooĩ mĩhianano kana nĩ mũndũ wa gũcambania, o na kana nĩ mũrũũ wa njoohi kana nĩ mĩtunyani. Mũndũ ta ũcio mũtikarĩĩnĩre nake. **12** ũkĩrĩ wĩra wakwa gũciĩrithia arĩa matarĩ a kanitha? Gĩthĩ inyuĩ mũtikĩagiĩrĩro nĩgũciĩrithia arĩa marĩ a kanitha? **13** Ngai nĩwe ũgaaciĩrithia arĩa marĩ nja. “Ingataĩ mũndũ ũcio mwaganu oime thĩĩnĩ wanyu.”

6 Kũngĩkorwo kũrĩ mũndũ ũmwe wanyu ũhĩtĩire urĩa ũngĩ-rĩ, no akĩgerie gũthĩĩ kũrĩ andũ arĩa matetĩgĩrĩte Ngai nĩguo mamatũĩthanie ciira, handũ ha gũthĩĩ mbere ya andũ arĩa aamũre? **2** Kaĩ inyuĩ mũtooi atĩ andũ arĩa aamũre nĩo magaatũĩra andũ a gũkũ thĩ ciira? Na angĩkorwo nĩ inyuĩ mũgaaciĩrithia andũ a gũkũ thĩ-rĩ,

gĩthĩ mũtikĩrĩ na ũhوتي wa gũtua maciĩra marĩa manini? **3** Kaĩ inyuĩ mũtooi atĩ nĩ ithuĩ tũgaatũĩra arĩa ciira? ĩ maũndũ ma mũtũũĩre ũyũ-rĩ, gĩthĩ tũtiagiĩrĩro nĩkũmaciĩra makĩria! **4** Nĩ ũndũ ũcio kũngĩkorwo na mũndũ wanyu ũhĩtĩirio maũndũ-inĩ ta macio-rĩ, no mũthũure o na andũ matangĩtĩka kanitha-inĩ matũũke a kũmũciĩrithia! **5** Nĩdoĩga ũguo nĩguo ndĩmũconore. Kwahoteka atĩa atĩ thĩĩnĩ wanyu gũtirĩ mũndũ mũũgĩ ũngĩhota gũtũĩthania etĩkia eerĩ ciira mangĩthania? **6** No handũ ha ũguo-rĩ, mũrũ kana mwarĩ wa lthe wĩtũ atwaraga urĩa ũngĩ igooti-inĩ, na nĩ igooti-inĩ rĩa arĩa matetikĩtie! **7** Gũkorwo mũrĩ na maciĩra gatagatĩ-inĩ kanyu nĩkuonania atĩ nĩmũhootetwo biũ. Gĩthĩ ti kaba mwtĩkagĩre gwĩkwo ũũru? Gĩthĩ ti kaba mwtĩkagĩre kũheeno? **8** Handũ ha ũguo-rĩ, nĩmũheenaganĩa na mũgekana ũũru, na acio mwĩkaga ũguo-rĩ, nĩ arĩu na aarĩ a lthe wanyu. **9** Kaĩ inyuĩ mũtooi atĩ andũ arĩa aaganu matikagaya ũthamaki wa Ngai? Mũtikanaheeneke: Gũtirĩ ahũĩri maraya, kana ahooĩ mĩhianano, kana itharia, kana arũme arĩa metuaga ta aka, kana arũme arĩa makomaga na arũme arĩa angĩ, **10** kana aici, kana andũ arĩa akoroku, kana arĩũ, kana acambania, o na kana atunyani makaagaya ũthamaki wa Ngai. **11** Na ũguo nĩguo amwe anyu mwatarĩ. No nĩmwathambirio, na mũgĩtherio, na mũgĩtuo athĩngu thĩĩnĩ wa rĩtwa rĩa Mwathani Jesũ Kristũ o na nĩ ũndũ wa Roho wa Ngai wĩtũ. **12** “Nĩ ndĩrĩgĩrĩrĩro gwĩka ũndũ o wothē,” no ti ũndũ o wothē ũrĩ kĩguni. “Nĩ ndĩrĩgĩrĩrĩro gwĩka ũndũ o wothē,” no ndĩngĩathwo nĩ ũndũ o na ũrĩkũ. **13** “Irio nĩ cia nda na nda nĩ ya irio,” no Ngai nĩagaciĩnĩna ciĩrĩ. Mwĩrĩ ti wa kũhũthĩrwo na ũmaraya, no nĩ wa gũtũngata Mwathani, nake Mwathani aathage mwĩrĩ ũcio. **14** Ngai nĩarĩũkĩrie Mwathani kuuma kũrĩ arĩa akuũ nĩ ũndũ wa hinya wake, na o na ithuĩ nĩagatũĩrũkia na hinya o ro ũcio. **15** Kaĩ inyuĩ mũtooi atĩ mũrĩ yanyu nĩ ciĩga cia Kristũ we mwene? Nĩ ũndũ ũcio, no ngĩoye ciĩga icio cia Kristũ nĩguo ndĩcinyĩĩthanie na mũmaraya? Kũroaga gũtũũka ũguo! **16** Kaĩ inyuĩ mũtooi atĩ mũndũ urĩa wĩnyĩĩĩthaganĩa na mũmaraya, matũũkaga mwĩrĩ ũmwe nake? Nĩgũkorwo nĩ kwĩrĩtuo atĩrĩ, “Acio eerĩ magaatũũka mwĩrĩ ũmwe.” **17** No mũndũ urĩa wĩnyĩĩĩthaganĩa na Mwathani atũũkaga ũmwe nake thĩĩnĩ wa roho. **18** ũragĩraĩ mehia ma ũmaraya. Mehia marĩa mangĩ mothe mekwago nĩ mũndũ marĩ nja ya mwĩrĩ wake, no mũndũ urĩa ũhũũruga ũmaraya-rĩ, nĩ mwĩrĩ wake mwene ehagĩria. **19** Kaĩ inyuĩ mũtooi atĩ mũrĩ yanyu nĩ hekarũ ya Roho Mũtheru urĩa ũrĩ thĩĩnĩ wanyu, urĩa mwaheirwo nĩ Ngai? Inyuĩ mũtirĩ anyu inyuĩ ene; **20** inyuĩ mwagũĩrĩro na thogora. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tũĩĩthagĩai Ngai na mũrĩ yanyu.

7 Na rĩrĩ, ha ũhoru wa maũndũ marĩa mwanĩndĩkĩre marĩa nĩ ũndũ wamo, ngũmwĩra atĩrĩ: Nĩ wega mũndũ mũrũme kwaga kũhikania. **2** No tondũ wa urĩa ũmaraya ũngĩhĩte-rĩ, o mũndũ mũrũme nĩagĩrĩrĩro nĩ kũgĩa na mĩtumia wake mwene, na mũndũ-wa-nja agĩe na mũthũuri wake mwene. **3** Mũthũuri nĩagĩrĩrĩro nĩ kũhingagĩria mĩtumia wake bata wake wa kĩhiko, o nake mĩtumia ahĩngagĩrie mũthũuriwe bata wake. **4** Mĩtumia ndangĩathĩra mwĩrĩ wake

mwene, tondū nī wake na mūthuuriwe. Ūguo no taguo mūthuuri atangīathīra mwīrī wake mwene, tondū nī wake na mūtumia wake. **5** Tigagai kūimana, o tiga rīrīa mūngikorwo mūiguanīre, nague gūkorwo nī kwa ihinda, nīgeetha mūgīage na ihinda rīa kūhooya. Thuutha ūcio no mūcooke hamwe rīngī, nīguo Shaitani ndakamūgerie tondū wanyu kūremwo kwīgīrīrīa. **6** Ūhoro ūcio ndawaaria taarī rūūtha ngūheana, no ti gwithana ngwathana. **7** No nyende andū othe mahaane ta ūrīa nī ndarī. No o mūdū aheetwo kīheo gīake mwene kuuma kūrī Ngai; mūdū ūmwe aheetwo kīheo gīkī, na ūrīa ūngī akaheo kīrīa kīngī. **8** Na rīrī, nī ūndū wa andū arīa matahikanītie na atumia a ndigwa, nguuga ūū: Nī wega maikare o ūguo matahikanītie, o ta ūrīa nī ndarī. **9** No angīkorwo matingīhota kwīgīrīrīa-rī, nīmahike na mahikanie, tondū nī kaba kūhikania gūkīra gūikara makīhīahīaga. **10** Kūrī andū arīa mahikite na makahikania-rī, ngwathana ūū, no ti nīi, nī Mwachani ūgwithana: Mūtumia ndakanatigane na mūthuuriwe. **11** No aangika ūguo-rī, nīagīkare atarī mūhiku, kana akorwo ti ūguo, acokerere mūthuuriwe. Ningī mūthuuri ndakanāigate mūtumia wake. **12** Nī ūndū wa acio angī nguuga ūū, no nī nīi ndīroiga, ti Mwachani: Angīkorwo mūrū wa lthe witū arī na mūtumia ūtetikītie, na mūtumia ūcio etikīre matūūranie-rī, nīatige kūmūingata. **13** Nake mūtumia angīkorwo arī na mūthuuri ūtetikītie, na mūthuuri ūcio etikīre matūūranie-rī, nīatige kūmūingata. **14** Nīgūkorwo mūthuuri ūrīa ūtetikītie nīatheretio nī ūndū wa mūtumia wake, nake mūtumia ūrīa ūtarī mwītīkia nīatheretio nī ūndū wa mūthuuri wake mwītīkia. Kūngīaga gūtuika ūguo-rī, ciana cianyu no itūike ti theru, no ūrīa kūrī rīu nī atī nī theru. **15** No rīrī, mūdū ūcio ūtetikītie angīthī-rī, nīarekwo athī. Nīgūkorwo mūdū mūrūme, kana mūdū-wa-nja ūrīa wītīkītie ti muohe nī ūhoro ta ūcio; Ngai atwītīte tūtūūranagie na thayū. **16** Wee mūtumia-rī, ūūi atīa kana nīwe ūkaahonokia mūthuuri waku? O na wee mūthuuri-rī, ūūi atīa kana nīwe ūkaahonokia mūtumia waku? **17** No rīrī, mūdū o mūdū nīaikare mūtūūrīe ūrīa Mwachani aamūgīire, o ūrīa Ngai aamwītīre. Ūyū nīguo watho ūrīa ngwatha makanitha mothe. **18** Mūdū angīkorwo eetirwo arī mūrū-rī, nīatige gūikara ta atarī mūrū. Mūdū ūrīa ūtaarī mūrū rīrīa eetirwo nīatige kūrūa. **19** Kūrūa gūtīrī bata; o na kwaga kūrūa gūtīrī bata. Ūndū ūrīa ūrī bata nī kūmenyerera maathani ma Ngai. **20** O mūdū nīaikarage o ūrīa aatarī rīrīa Ngai aamwītīre. **21** Wee warī ngombo rīrīa wetirwo? Ūndū ūcio ndūgagūtange, no korwo wahota kuona nīra ya kuuma ūkombo-inī-rī, gerera yo. **22** Nīgūkorwo mūdū ūrīa warī ngombo rīrīa Mwachani aamwītīre-rī, ūcio nī mūdū wa Mwachani ūtarī ngombo; ningī no taguo, ūrīa warī mūdū muohore rīrīa Mwachani aamwītīre-rī, ūcio nī ngombo ya Kristī. **23** Inyūi mwagūrīrwo goro; mūtīgatūike ngombo cia andū. **24** Ariū na aarī a lthe witū, o ūndū ūrīa mūdū eehokeirwo nī Ngai-rī, nīaikarage o ūguo ūndū ūcio Ngai aamwītīre. **25** Rīu-rī, ūhoro wīgīi airītu nī ūyū: Ndirī na watho uumīte kūrī Mwachani, no nīngūheana itua rīakwa ta mūdū mwīhokeku nī ūndū wa kūguirwo tha nī

Mwachani. **26** Nī ūndū wa mathīina ma mahinda maya-rī, nguona arī wega mūikarage o ūrīa mūdū atarī. **27** Wee nīūhikanītie? Ndūkaingate mūtumia waku. Wee nawe hihi ndūhikanītie? Tīga kūhikania. **28** No ūngīhikania-rī, wee ndwīhītie; o na mūrītu angīhika-rī, o nake ndehītie. No andū arīa marahika kana makahikania-rī, nīmarīonaga mathīina maingī mūtūūrīe-inī ūyū, na nīmo ndīrenda kūmūrīgīrīa. **29** Ūndū ūrīa ndīrenda kuuga, ariū na aarī a lthe witū, nī atī ihinda nī inini. Kuuma rīu andū arīa marī na atumia nī kwagīrīre maikarage ta matarī nao; **30** arīa maracakaya nīmaikarage ta mataracakaya; nao arīa makenete nīmaikarage ta matakenete; o na arīa mekūgūra indo, nīmaikarage ta matarī kindū marī. **31** nao arīa mahūthagīra indo cia thī īno, nīmaikarage ta matohanītio nacio. Nīgūkorwo ūrīa thī īno ihaana rīu-rī, nīgūthira īrathira. **32** Nī ingīenda inyūi mūikarage mūtegwītanga. Mūdū ūrīa ūhikanītie etangaga na maūdū ma Mwachani, na ecīragia o ūrīa angīkenia Mwachani. **33** No mūdū ūrīa ūhikanītie etangaga na maūdū ma gūkū thī, na ecīragia o ūrīa angīkenia mūtumia wake, **34** nague wendī wa ngoro yake nīmūgayūkana. Mūdū-wa-nja ūtarī mūhiku kana mūrītu etangaga na maūdū ma Mwachani: Muoroto wake nī kwiheana harī Mwachani mwīrī na roho. No mūtumia mūhiku etangaga na maūdū ma thī īno, na ecīragia o ūrīa angīkenia mūthuuriwe. **35** Ndīramwarīra maūdū maya nīgeetha mūgunīke, ti atī nīguo ndīmūrīgīrīe, no nīgeetha mūikarage na mīthīire rīa yagīrīre, mwīheanīte biū harī Mwachani mūtekgūguucīrīrio nī maūdū mangī. **36** Mūdū o wothē angīona atī nīarahīrīa mūrītu ūrīa orītie, nake mūrītu ūcio akorwo matukū make ma ūrītu wake nīmarahītūka-rī, mūdū ūcio angīuga nīagīrīrwo nī kūhikania-rī, nīeke o ūguo ekwenda. Tī kwīha ekwīha. Nīmāgīrīrwo mahikanie. **37** No rīrī, ūrīa ūtuīte na ngoro yake atekūrīgīrīrio, no nīwe mwene wīyendeire, na agatua itua atī ndekūhīkia mūrītu ūcio-rī, mūdū ūcio o nake nīekīte ūrīa kwagīrīre. **38** Nī ūndū ūcio-rī, mūdū ūrīa ūhīkagīa mūrītu ūrīa orītie nīekaga ūrīa kwagīrīre, no ūrīa ūngīaga kūmūhīkia nīekaga wega makīrīa. **39** Mūtumia nīohanītio na mūthuuriwe rīrīa rīothe mūthuuriwe arī muoyo. No mūthuuriwe angīkua, nīmūohore na na ahīkire mūdū o ūrīa angīenda, no mūdū ūcio no ngīnya akorwo nīetīkītie Mwachani. **40** No itua rīakwa nī atīrī, mūtumia ūcio angīaga kūhika rīngī, no akorwo arī na gīkeno makīrīa. Na ngwīcīirīa atī nīi o na nīi ndī na Roho wa Ngai.

8 Na rīrī, ūhoro wa irio iria ikoragwo irutīrwo mīhianano-rī, nītūūi atī ithuothe tūrī na ūmenyo ūhoro-inī ūcio. Ūmenyo nītūūmaga mūdū etūūgīrie, no wendo nī gwaka wakaga. **2** Mūdū ūrīa wīcīragia atī nīōi ūndū-rī, ndoōi ūndū ūcio wega ta ūrīa aagīrīrwo nī kūūmenya. **3** No mūdū ūrīa wendete Ngai, ūcio nīwe ūūi nī Ngai. **4** Nī ūndū ūcio, ha ūhoro ūkonīi kūrīa irio iria irutīrwo mīhianano-rī, nītūūi atī gūkū thī mīhianano nī kindū gīa tūhū, na atī gūtīrī Ngai ūngī tīga o ūrīa ūmwe. **5** Tondū o na kūngīkorwo nī kūrī indo cīttagwo ngai, irī kūrīa igūrū kana irī gūkū thī-rī, amu

ti-itheru ni kuri na "ngai" nyingi na "aathani" aingi, **6** ri, ni gukiririria tukiragiriria undu o wotho niguu tutikae kuhingica Uhoru-uria-Mwega wa Kristu. **13** Kai inyu mitooi ati andu aria marutaga wira thini wa hekaru marutaga irio ciao kuuma kuu hekaru, nao aria matungataga kigongona-ini magayanaga kiria kirutitwo kigongona-ini? **14** O ta uguo-ri, Mwathani nathanite ati aria mahunjabia Uhoru-uria-Mwega nimagiriwo kuonaga gia kumatuturia kuuma kuri Uhoru-uria-Mwega. **15** No ni ndiri ndaahuthira kihoto o na kime gia cio. Ngingi ndiraandika uhoru uyü ndi na kirigiro ati nimukunjika maundu ta macio. Ni kaba ngue gukira mündu o nau agirie ndirahire undu ücio. **16** No riri, ndingihota kwiraha riria nguhunja Uhoru-uria-Mwega, nigukorwo nihatagiriwo muno ndiuhunje. Na ni ingiagia kuhunja Uhoru-uria-Mwega kai ndagia na haaro-il! **17** Ingihunja ni undu wa kwiyendera-ri, ndaheo mucaara; no angikorwo ti na undu wa kwiyendera-ri, ni no kuhingia ndirahingia undu uria ndihokeirwo. **18** Hakiri uguo-ri, mucaara wakwa ukiri ki? Ni atiri: Ati haru uhoru wa kuhunja Uhoru-uria-Mwega-ri, hunjabie tuhu itekurhwo, na ni undu ücio njage gwitaga kihoto giakwa riria nguhunja Uhoru-uria-Mwega. **19** O na gutuika ndi muohore na ndiri ngombo ya mündu-ri, ni ndituaga ngombo ya o mündu wotho, niguu nguuciririe andu aingi o ta uria kwahoteka. **20** Kuri Ayahudi ndatuikire ta Myahudi niguu nguucagiriye Ayahudi. Na kuri aria maru rungu rwa watho-ri, ndatuikire ta mündu uri rungu rwa watho, o na gutuika ni mwene ndiri rungu rwa watho, niguu nguucagiriye aria maru rungu rwa watho. **21** Kuri aria maru watho-ini-ri, ndatuikire ta mündu utari watho-ini ücio, o na gutuika ndiri muohore kuuma kuri watho wa Ngai, no ndi watho-ini wa Kristu, niguu nguucagiriye aria maru watho-ini ücio. **22** Kuri aria maru hinya-ri, ndatuikire ta itari hinya niguu nguucagiriye aria maru hinya. Nduikite maundu mothe kuri andu othe nigeetha kungihoteka na njira ciothe ngerie kuhonokia amwe ao. **23** Njikaga maundu maya mothe ni undu wa Uhoru-uria-Mwega, nigeetha ngaagairwo irathimo ciagu. **24** Kai inyu mitooi ati andu aria mahitahitanaga ihenya-ini mahanyukaga othe, no riri, no ümwe wao üheagwo kicho? Kihanyukei na njira iria ingituma mukaheo kicho. **25** Mündu o wotho uria ühitahitanaga thini wa mathako-ri, ehataga na akemenyeria maundu-ini mothe hatari itheru. Mekaga uguo niguu maheo thumbi itari ya gutuira; no ithu twikaga uguo niguu tukaheo thumbi ya gutuira nginya tene. **26** Ni undu ücio-ri, ni ndihanyukaga ta mündu ütooi gitumi gia kuhanyuka; na ndirüaga ta mündu ügükia ngundi ciake o uguo tuhu. **27** Aca, ni mwiri wakwa hüüraga ngaitua ngombo yakwa, nigeetha ndarikia kuhunjia andu aria ang-ri, ni mwene ndikanatuike wa kuregwo nyimwo kicho.

9 Githi ni ndiri na wiyathi? Githi ni ndiri mutumwo? Githi ni ndionire Jesu Mwathani witu? Anga inyu mutiri maciaro ma wira wakwa thini wa Mwathani? **2** O na angikorwo andu aria ang mationaga ta ndi mutumwo-ri, ti-itheru ni haru inyu ndi mutumwo! Nigukorwo ni inyu kimenyithia kia utumwo wakwa thini wa Mwathani. **3** Gwitetara gwakwa haru aria manjiirithagia ni guku: **4** Githi ithu tüti na kihoto gia kura na kunyua? **5** Githi ithu tüti na kihoto kia mündu gutwarana rugendo-ini na mutumia wake mwitika, o ta uria atumwo aria ang, na ariu a nyina na Mwathani, o na Kefa mekaga? **6** Kana no ni türi na Baranaba ari o nginya türutage wira niguu tuone üteithio witu? **7** Nuu utungataga ta muthigari na akeeriha na indo ciake we mwene? Ni mündu uriku ühaandaga mugunda wa mthabibü na ndarie thabibü cia mugunda ücio? Ngingi-ri, ni kuri mündu üriithagia rüuru na ndanyue iria ria rüuru rüu? **8** Ndiraaria uhoru uyü ndi na meciria ma ü-mündu tu? Githi Watho o nago nduugite o uguo? **9** Nigukorwo ni kwandikito watho-ini wa Musa atiri, "Ndikanoh ndegwa kanua hini iria ikuranga ngano ikimihüura." Ngai akiaga uguo-ri, ni ndegwa aracaaira? **10** Ti-itheru oigaga uguo ni undu witu, githi tiguu? Ii-ni, undu uyü waandikiru ni undu witu, tondü riria mürimi ekürima, nake mühüüri ngano amihüürage-ri, ni kwagiri mekage uguo maru na kirigiro ati nimakagayana magetha. **11** Tungikorwo ithu nitühaandite mbeu ya kiroho thini wanyu-ri, kai akiri undu münene ithu tungigetha indo cia gututuria mwiri kuuma kuri inyu? **12** Angikorwo andu ang maru na kihoto gia güteithio ni inyu-ri, ithu githi tütiagiriwo niguteithio makiria? No ithu tütiathüthire kihoto kiu. Handu ha uguo-

10 Na riri, ariu na aari a Ithe witu, ndikwenda mukorwo mitooi undu uyü, ati maithe maitu ma tene othe maatongoragio ni itu, na ati othe nimirigire iria. **2** Othe nimabatithirio matuikie andu a Musa maru rungu rwa itu rüu, o na maru iria-ini rüu. **3** Na othe maarüaga irio o imwe cia kiroho, **4** na maanyuuga maa o mamwe ma kiroho; nigukorwo

maanyuire kuuma rwaro-ini rwa ihiga rwa kiroho ruria rwatwaranaga nao, naruo rwaro ruu rwar Kristu. **5** O na kuri uguo-ri, aingi ao matiigana gukenia Ngai; nacio cimba cio ikhurunjwo weru-ini. **6** Na riri, maundu macio meekikire mari ta cionereria, nigeetha ngoro ciitu itikeriririe gwika maundu mooru ta macio meekire. **7** Mutigatuike ahoi mihiano, ta uria amwe ao maataru; o ta uria kwandikitwo atiri: "Andu acio magikara thi kura na kunyua, magicooka magukira kina na gwikenia." **8** Ningi tukikahure umaraya, ta uria amwe ao meekire, nao magikua andu ngiri mirongo iri na ithatu muthenya umwe. **9** O na ningi tukianagierie Mwathani, ta uria amwe ao meekire, nao makiniinwo ni nyoka. **10** Na mutikae guteta, ta uria amwe ao meekire, nao makirugawo ni muraika uria muniinani. **11** Maundu macio meekikire kuri o mari cionereria, na makandikwo mari ma gutikaania, ithu tukinyirirwo ni kuhingio kwa mahinda. (aion g165) **12** Ni undu cio, ungura niurugamite wega-ri, menyerera ndukae kugua! **13** Mutiri mwagerio na magerio mangi tiga o mari makoraga andu. Nake Ngai nimwihokeku; ndangitikiria mugerio na magerio maria mutangihota gwitiiria. No riria mukugerio-ri, niarimuonagiriiria njira ya kura ngu muhotage gwitiiria magerio macio. **14** Ni undu cio, arata akwa endwa, uragiri uhoro wa kuhooa mihiano. **15** Ndiraariria andu oogi; mwikuirani uria ndiroga. **16** Gikombe gia gucookia ngaatho kiria tucookagia ngaatho ni undu wakio-ri, githi ti kugwatanira thakame ya Kristu? Na githi mugate uria twenyura ti kugwatanira mwiri wa Kristu? **17** Na tond mu gate cio ni umwe-ri, ithu, o na turi aingi, turi o mwiri umwe, nigukorwo ithu othe turinga mugate o cio umwe. **18** Ta mwicuraniei uhoro wa andu a Isiraeli: Aria mariaga irio cia igongona-ri, githi matigwataniria igongona kiu? **19** Ndirenda kuaga atia? Ati kiria kirutirwo mihiano ni kindu kuri, kana ati mihiano guo mwene ni kindu kuri? **20** Aca! Uria ndiroga ni ati magongona ma andu aria matari na ungai marutagirwo ndaimono, na ti Ngai, na ndikwenda mugie ngwataniro na ndaimono. **21** Mutingihota kunyura gikombe kia Mwathani, na muniyire gikombe kia ndaimono o nakio; mutingihota kugwatanira metha-ini ya Mwathani, na mugwatanire metha-ini ya ndaimono. **22** Kai turingeria kwarahura iuru wa Mwathani? Kai turi na hinya kumukira? **23** "Ni ndirigiriio gwika undu," no ti undu o woth uru na kiguni. "Ni ndirigiriio gwika undu," no ti undu o woth uru na uumithio. **24** Gutiri mundu wagirirwo nigucaragia maundu ma kwiguna we mwene, no niacaragie maundu ma kuguna andu aria ang. **25** Riragai kiria giothe kiendagio thoko-ini ya nyama mutekwiyuria ciuria ni undu wa mwicuuko wa thamiri, **26** nigukorwo, "Thi ni ya Mwathani, na kiria giothe kiru thiini wayo." **27** Mundu utari mwitika angimwita mukarie irio gwake, na inyu mukorwo ni mukwenda guthi-ri, ria irio ciothe iria mungitheo mutekwiyuria ciuria cia mwicuuko wa thamiri. **28** No mundu angimwira atiri, "Irio ici irutitwo iri igongona," mutigacirie, ni undu wa mundu cio wamwira uguo, o na ni undu wa mwicuuko wa thamiri; **29** ngiuga uguo ti thamiri yaku ndagweta, no ni thamiri ya mundu

cio ung. Ni undu-ri, wiyathi wakwa ugucirithio niki ni undu wa thamiri ya mundu ung? **30** Ingiriani irio na andu ang ndi na ngaatho-ri, ni kii gigituma njambio ni undu wa kindu kii njokeirie Ngai ngaatho ni undu wakio? **31** Ni undu cio, riria mukuria kana riria mukunyua, o na kana mugika undu o woth-ri, wikagei ni undu wa kwenda kugocithia Ngai. **32** Tigai gwika undu ungihingithia mundu, ari Muyahudi, kana ari Muiyuni, o na kana uhingithie kanitha wa Ngai, **33** o ta uria ni ngeragia gukenia andu othe na njira o yoth. Nigukorwo ndicaragia undu wa kwiguna ni mwene, no njaragia uria ingiguna andu aingi, nguho mahonoke.

11 Mwigerekani ni ni, ta uria ndigerekani na Kristu. **2** Nigumigaathiria ni undu wa kundirikana maundu-ini mothe, na ni undu wa gutura murumite morutani macio, o ta uria ndamurutire. **3** Riu-ri, ningwenda mumenye ati mutwe wa mundu murume o woth ni Kristu, na mutwe wa mundu-wa-nja ni mundu murume, na mutwe wa Kristu ni Ngai. **4** Mundu murume o woth uria uhooyaga kana akaratha ehumbirite mutwe-ri, ni mutwe wake aconorithagia. **5** Nake mundu-wa-nja o woth uria uhooyaga kana akaratha atahumbirite mutwe wake-ri, ni mutwe wake aconorithagia, tond uguo no undu umwe na kwenjwo. **6** Angikorwo mundu-wa-nja ndekuhumbira mutwe wake-ri, niakienje njuiri yake; na angikorwo kurengarenga njuiri kana kwenjwo ni undu wa guconora mundu-wa-nja-ri, niakihumbire mutwe. **7** Mundu murume ndagiriirwo nikuhumbira mutwe wake, kuona ati niwe muihiane wa Ngai, na ni riiri wa Ngai; no mundu-wa-nja niwe riiri wa mundu murume. **8** Nigukorwo mundu murume ndoimire haru mundu-wa-nja, no ni mundu-wa-nja woimire haru mundu murume. **9** Mundu murume-ri, tiwe wombirwo ni undu wa mundu-wa-nja, no ni mundu-wa-nja wombirwo ni undu wa mundu murume. **10** Ni undu wa gitumi giki-ri, mundu-wa-nja agiriirwo nigukorwo na ruri mutwe rwa kuonania ati ni wa gathwo ni undu wa araka. **11** No ningi-ri, thiini wa Mwathani, mundu-wa-nja ndeganitie mundu murume atari ho, nake mundu-murume ndeganitie mundu-wa-nja atari ho. **12** O ta uria mundu-wa-nja oimire haru mundu murume-ri, no taguo mundu-murume aciaragwo ni mundu-wa-nja. No riri, indo ciothe ciomaga kuri Ngai. **13** Ta tuai ari inyu: Ni kwagiriire mundu-wa-nja kuhooa Ngai atehumbirite mutwe? **14** Kai maundu ma nduire matamurutaga ati mundu-murume gukorwo ari na njuri ndaaya ni undu wa kumiconorithia, **15** no mundu-wa-nja gukorwo na njuri ndaaya, cio ni riiri wake? Nigukorwo aheetwo njuri ndaaya ari kindu gia kumuhumbira. **16** Angikorwo kuri na mundu uri na ngarari na uhoro uy-ri, niamenye ati ithu titiri mutugo ung, o na makanitha wa Ngai matiri mutugo ung. **17** Uhoro-ini uria ngumutaariria riu-ri, ndiri na undu wa kumigaathira, nigukorwo kungana kwanyu ti gwa kumuguna no ni gwa kumuthika. **18** Undu wa mbere, njiguaga ati riria muongana ta kanitha, nikugaga na nyamukano gatagati kanyu, na uhoro uguo ndingaga gwitika umwe wago. **19** Hataru nganja gutingaga kugia na ngarari gatagati-ini

kanyu cia kuonania ariā anyu metikirikite nī Ngai. **20** Rirīa muongana hamwe, ti Irio cia Mwathani mūrītaga, **21** nīgukorwo rīria mūkūrīa, o mūdū āthiāga na mbere kūrīa ategweterera ūrīa ūngī. Ūmwe aikaraga ahūtī, nake ūrīa ūngī agaikara arītīwo. **22** Kaī mūtārī mīcī mūngīrīra na mūnyūire kuo? Kana nī kanitha wa Ngai mūnyararīte na mūkenda gūconoraga ariā matārī kīndū? Ngūkīmwīra atīa? No ndīkīmūgaathīrīrie nī ūndū wa ūhoro ūcio? Aca, ndīngīmūgaathīrīrial **23** Nīgukorwo ūhoro ūrīa ndaamūkīrīre kuuma kūrī Mwathani noguo ndaamūkīnyīrie; Mwathani Jesū, ūtukū ūrīa aakunyānīrwo, nōoīre mūgate, **24** na aarīkia gūcōkia ngaatho, akīwenyūranga, akiuga atīrī, “Ūyū nī mūrī wakwa, ūrīa ūheanītīwo nī ūndū wanyu; ikagai ūū nīgūo mūdīrīkanage.” **25** Nīngī o ūndū ūmwe, thuutha wa kūrīa irio, akīoya gīkombe, akiuga atīrī, “Gīkombe gīkī nī kīrīkanīro kīrīa kīerū thīnī wa thakame yakwa; ikagai ūū, rīrīa rīothe mūrīkīnyuagīra, nīgūo mūdīrīkanage.” **26** Nīgukorwo rīrīa rīothe mūkūrīa mūgate ūyū na mūkanyūira gīkombe gīkī-rī, nīkuumbūra mūkuumbūra gūkua kwa Mwathani o ngīnya hīndī rīrīa agooka. **27** Nī ūndū ūcio, mūdū o wothē ūkūrīa mūgate ūcio kana akanyūira gīkombe kīu kīa Mwathani ūrīa gūtaagīrīre-rī, nī kwīhīa ēhīrīe mwīrī na thakame ya Mwathani. **28** Mūdū nīāmbage gwītūirīa mbere ya kūrīa mūgate ūcio na kūnyūira gīkombe kīu. **29** Nīgukorwo mūdū ūrīa wothē ūrītaga na akanyūa ategūkūūrana mwīrī wa Mwathani, nī itūiro rīake we mwene etuagīra. **30** Kīu nīkīo gītūmīte aīngī anyu moorwo nī hīnya, na marūāre, na amwe anyu nīmarīkītie gūkua. **31** No tūngītūira ciira ithuī ene, tūtingītūika a gūcīrīthio. **32** Hīndī rīrīa tūgītūirwo ciira nī Mwathani-rī, nīkūherīthio tūherīthagio nīgeetha tūtīkae gūtūirwo ciira hamwe na thī. **33** Nī ūndū ūcio, ariū na aarī a lthe wītū, rīrīa mūngānīte mūrīānīrīrī, etanagīrīrai. **34** Angīkorwo mūdū nīāhūtīrī-rī, agīrīrwo nī kūrīa irio gwake mūcī, nīgeetha rīrīa muongana gūtīkagīe ūhoro wa gūtūirwo ciira. Nīngaheana ūhoro wa maūdū macio mangī rīrīa ngooka.

12 Na rīrī, ariū na aarī a lthe wītū, ha ūhoro wa iheo cia kīroho-rī, ndīkwenda mūkare mūrīgītīwo nīgūo. **2** Inyūi nīmūū atī hīndī rīrīa mūteetīkītie Ngai, nīmwaguucagīrīro na mūkerekērio kūrī mīhīanano itangīaria. **3** Nī ūndū ūcio ngūmwīra atī, gūtīrī mūdū waragia ahotīthītīo nī Roho wa Ngai ūngīuga atīrī, “Jesū aronyīitwo nī kīrumi,” na gūtīrī mūdū ūngīhota kuuga atīrī, “Jesū nī Mwathani,” atatonoretīo nī Roho Mūtheru. **4** Na rīrī, iheo iria iheanagwo nī mīthemba mīthemba, no Roho ūrīa ūciheanaga no ūmwe. **5** O na njīra cia gūtungata nī mīthemba mīthemba, na Mwathani ūrīa ūtungatagwo no ūmwe. **6** Nīngī kūrī mūrūtīre ya wīra mīthemba mīthemba, no Ngai no ūmwe ūrīa ūhotīthagia maūdū mothe gwīkīa thīnī wa andū othe. **7** Na rīrī, o mūdū nīaheagwo ūndū wa kuonania atī arī na Roho, naguo ūndū ūcio nī wa kūguna andū othe. **8** Roho ūcio nīwe ūheaga mūdū ūmwe ndūmīrīri ya ūūgī, na ūngī akaheo ūmenyo nī Roho o ro ūcio, **9** nake ūngī akaheo wītīkio nī Roho o ro ūcio, na ūngī akaheo iheo cia kūhonania nī Roho o ro

ūcio, **10** nake ūngī akaheo hīnya wa kūringa cīama, na ūngī akaheo ūrathi, na ūngī akaheo gūkūūrana maroho, na ūngī akaheo kwaria na thīomi mīthemba mīthemba, nīngī ūngī akaheo ūhotī wa gūtaūra thīomi icīo. **11** Maūdū macio mothe nī wīra wa Roho o ro ūcio ūmwe, nake agayagīra o mūdū o ūrīa ekwenda. **12** Mwīrī wa mūdū nī ūmwe, o na gwatūika ūrī cīga nyingī; nīngī o na gwatūika cīga ciaguo ciothe nī nyingī-rī, ciothe no mwīrī o ūmwe. Ūguo noguo Kristū atārī. **13** Nīgukorwo ithuothe twabatīthīrio na Roho ūmwe tūgītūika a mwīrī ūmwe, o na tūrī Ayahudi kana tūrī Ayunani, tūrī ngombo o na kana tūtārī ngombo, na ithuothe tūkīnyuithio Roho o ro ūcio ūmwe. **14** Na rīrī, mwīrī ndūkoragwo na kīga kīmwe, no nī wa cīga nyingī. **15** Kūgītūrī kūngīuga atī, “Tondū ti nī guoko-rī, ndīrī wa mwīrī ūyū,” ūndū ūcio ndūngītūma gūtīge gūtūika kīga kīa mwīrī ūcio. **16** Nakuo gūtū kūngīuga atī, “Tondū ti nī riitho-rī, ndīrī wa mwīrī ūcio,” nī ūndū wa gītūmi kīu gūtīngītiga gūtūika kīga kīa mwīrī ūcio. **17** Mwīrī wothē ūngīkorwo no riitho-rī, kūgīga tūngītūguaga na kī? Mwīrī wothē ūngīkorwo no gūtū-rī, kūnūngīra tūngīnūngagīra na kī? **18** No ūrīa kūrī, nī atī Ngai nī eekīrīre cīga ciothe thīnī wa mwīrī, agīcīkīra o ta ūrīa eendaga ciikare. **19** Cīga ciothe ingītūika nī kīga kīmwe-rī, mwīrī naguo ūngīkorwo ha? **20** ūrīa kūrī nī atī cīga nī nyingī, no mwīrī nī ūmwe. **21** Riitho rītingīhota kwīra guoko atīrī, “Nī ndīrī na bata nawe!” Naguo mūtwe wīre magūrū atīrī, “Nī ndīrī na bata na inyūi!” **22** Handū ha ūguo-rī, cīga cia mwīrī iria cīonekaga itārī hīnya, nīcio irī bata makīria, **23** nacio cīga iria tuonaga ta itārī cia gūtūio mūno-rī, nīcio tūheaga gītūio kīa mwanyā. Nacio cīga iria tuonaga ta itagīrīre kuoneka nīmenyagīrīrwo mūno, **24** o rīrīa cīga ciītū iria itārī cia kūhithwo itabatāragio nīkūmenyererwo mūno. No Ngai nīanyīitīhanītīe cīga cia mwīrī na agātīitīha makīria cīga iria ciagīte gītūio, **25** nīgeetha gūtīkae kūgīa na nyamūkano thīnī wa mwīrī, no nīgeetha cīga ciaguo imenyānagīrīre o kīga na kīrīa kīngī. **26** Kīga kīmwe kīngīnyārīrika, cīga iria ingī inyārīrikaga hamwe nakīo; nakīo kīga kīmwe kīngīheo gītūio-rī, o nacio cīga iria ingī nīikenaga hamwe nakīo. **27** Na rīrī, inyūi mūrī mwīrī wa Kristū, na o mūdū wanyu nī kīga kīaguo. **28** Nakuo thīnī wa kanitha, Ngai nīathuurīte mbere andū amwe matuīke atūmwo, a keerī anabīi, a gatātū arutani, o na nīngī kūgīe na arīngī a cīama, o na arīa marī na iheo cia kūhonania mīrīmū, na arīa marī na ūhotī wa gūtēithia arīa angī, na arīa marī na iheo cia ūtabarīrī, na arīa maaragia na thīomi mīthemba mīthemba. **29** Andū othe nī atūmwo? Andū othe nī anabīi? Andū othe nī arutani? Andū othe nī arīngī a cīama? **30** Andū othe nīmaheetwo iheo cia kūhonania? Andū othe nīmakīaragia na thīomi? Andū othe nīmagītūāragā thīomi? **31** No rīrī, mwīrīragīrīe iheo iria irī bata mūno. Na rīu nīngūmuonia njīra rīrī njega makīria.

13 Atīrīrī, o na ingīaria na thīomi cia andū o na cia arāika, no ngorwo itārī na wendani-rī, ingīkorwo ndī o ta kīndū kīa rūthuku kīrīa kīgambaga kīarīngwo, kana o ta thaani rīrīa īhūūrīthanagio ikagamba. **2**

Ingikorwo ndi na kīheo gīa kūratha ūhoro, na ngorwo no hote kūmenya maundū mothe ma hitho na ngagīa na ūmenyo wothe, na ingikorwo ndi na wītikio ūria ūngihota gūthaamia irīma, no ndirī na wendani-rī, ndirī bata o na hanini. **3** Ingiheana indo ciakwa ciothe kūrī andū ariā athiini, o na heane mwirī wakwa ūcinwo, no ngorwo ndirī na wendani-rī, ndingigunika. **4** Wendani nīkiranagīrīria, na wendani nīūtuganaga. Ndūguanagīra ūru, na ndwigaathaga, o na ndūrī mwītīio. **5** Wendani ndūrī rūtūrīko, na ndūcaragia ūria ūngīgūna, o na ndūhiuhaga kūrakara, na ndūtaraga maita marīa ūhītīrio. **6** Ningī wendani ndūkenagīra ūūru, no nīūkenagīra ūhoro wa ma. **7** Wendani nīūgitanagīra hīndī ciothe, na ūgetikīa maundū mothe, na nīwīrigagīrīria hīndī ciothe, o na ūkomīrīria hīndī ciothe. **8** Wendani ndūthiraga. No akorwo nī morathi, nīmagathira; o na thiomī nīigathira; na kūmenya maundū o nakuo nīgūgathira. **9** Ngūkorwo tūmenyaga maundū o gīcunjī, na tūrathaga maundū o gīcunjī, **10** no hīndī irīa ūndū ūria mūkinyanīru ūgooka-rī, ūndū ūria ūtarī mūkinyanīru nīūgaathira. **11** Hīndī irīa ndaarī kaana-rī, ndaaragia o ta kaana, na ndeeciiragia o ta kaana, na ndaataranagia maundū o ta kaana. No hīndī irīa ndaatūkire mūdū mūgima-rī, ngītigana na maundū ma wana. **12** Rūu tuonaga maundū na mairia, ta kuona na gīcicio; no hīndī iyo tūkoonaga ta andū makionana ūthiū kwa ūthiū. Rūu njūū maundū o gīcunjī; hīndī iyo nīngamenya maundū wega, o ta ūria nīi njūūo wega. **13** Na rūu, maundū maya matatū nī ma gūtūūra: wītikio, na kīrīgīrio, o na wendani. No ūria mūnene wamo nī wendani.

14 Rūmagīrīrai mīthiire ya wendani, na mwīrīrīrie mūno iheo cia kīroho, na makīria mwīrīragīrie kīheo kīa ūheani ūhoro wa Ngai. **2** Ngūkorwo mūdū ūria wothe waragia na rūthiomī-rī, ti andū aaragīria no nī Ngai aaragīria. Ti-itherū, gūtīrī mūdū ūtaūkagīrwo nī ūria aroiga; no nī maundū ma hitho aaragia na roho wake. **3** No mūdū ūria ūheanaga ūhoro wa Ngai aaragīria andū akamekīra hinya, na akamomīrīria, na akamahooreria. **4** Mūdū ūria waragia na rūthiomī nī we mwene wīongagīrīria hinya, no ūria ūheanaga ūhoro wa Ngai nī kanitha onagīrīria hinya. **5** No nyende inyuothē mwaragie na thiomī, no makīria ingīenda inyuothē mūrathage mohoro. Mūdū ūria ūrathaga ūhoro nīakīrite ūria waragia na thiomī, tīga no akorīrwo nīegūtaūra thiomī icio, nīguo kanitha wongerero hinya. **6** No rūu, ariū na aarī a lthe wītū, ingītūka kūrī inyuū na njarie na thiomī-rī, ingīmūgana nakī, tīga no ndīmūreheire ūguūrio, kana ūmenyo, kana ūrathi, o na kana kiugo kīa ūrutani? **7** O na ha ūhoro ūkonīi indo iria itarī muoyo iria igambaga, indo ta mūtūrīrū kana kīnanda kīa mūgeeto-rī, mūdū angīgīkūūraa atīa rwīmbo rūrīa rūrenda kūinwo, tīga hakorīrwo na ngūūrani njega ya mīgambo? **8** Ningī-rī, angīkorwo karumbeta gatīkūruta mīgambo ūgītūūrīkana ūria ūkuuga-rī, nūū ūngīkīhaarīria gūthiī mbaara-inī? **9** Ūguo noguo ūhoro wanyu ūtarīi. Tīga mwarīe na ciugo ikūmenyeka na rūthiomī rwanyu-rī, nī mūdū ūrīkū ūngīmenya ūria mūroiga? Mūngīkorwo

o mūkīarīria rīera. **10** Ti-itherū nī kūrī mīthemba mūngī ya thiomī gūkū thī, no gūtīrī rūthiomī o na rūmwe rūtarī ūria ruugaga. **11** No angīkorwo ndingīmenya ūria mūdū aroiga-rī, nī ngīrī mūrūrīrī harī mūdū ūcio ūraaria, nake nī mūrūrīrī harī nīi. **12** Ūguo noguo o na inyuū mūtārīi. Kuona atī nīmwrīrīrīrie mūno iheo cia kīroho-rī, kīgeragīe kuongerera iheo iria ciakwa kanitha ūkagīa na hinya. **13** Na tondū ūcio-rī, mūdū ūria waragia na rūthiomī rūgeni nīahooyage nīguo ahote gūtaūra ūria aroiga. **14** Nī ūndū-rī, ingīkorwo ndīrahooya ngīthiomaga-rī, roho wakwa nīguo ūrahooya, no meciiria makwa matirī na maciaro. **15** Nī ūndū ūcio-rī, ngūgīka atīa? Nīi ndīrīhooyaga Ngai na roho wakwa, na ningī hooyaga na meciiria makwa; o na kūina ndīrīnaga na roho wakwa, na ningī nyinaga na meciiria makwa o namo. **16** Ningī-rī, ūngīkorwo ūkīgooca Ngai na roho waku tu-rī, mūdū wa ariā marī gatagatī kanyu ūtarataūkīrwo, angīkiuga “Ameni” atīa mahooya-inī maku ma gūcookia ngaatho, kuona atī ndaramenya ūria ūroiga? **17** No ūkorwo ūgīcookia ngaatho wega mūno, no mūdū ūcio ūngī ndanongererwo hinya nī ūhoro ūcio. **18** Nīngūcookia Ngai ngaatho ngūkorwo nīi nīnjaragia na thiomī makīria mawu inyuothē. **19** No kanitha-inī-rī, nī kaba njarie ciugo ithano ndīramenya wega nīguo ngīrute andū ariā angī ūhoro nacio, gūkīra njarie ciugo ngīrī ikūmī cia gūthioma. **20** Ariū na aarī a lthe wītū, tīgagāi gwīciiragia ta ciana. Harī ūhoro wa maundū marīa moorū-rī, tūkīa tūkenge, no mwīciirīrie-inī wanyu mūtūkire andū agima. **21** Thiinī na Watho nī kwandīkitwo atīrī: “Nīngaarīria andū aya na tūnua twa andū maaragia na thiomī ng’eni, ndīmaarīrie na tūnua twa andū maaragia na mwarīrie wa kūngī, no o na ndeeka ūguo matikanjīga,” **22** Nī ūndū ūcio, kwaria na thiomī nī kīmenyithia kūrī andū ariā matetīkīrie no tī kīmenyithia kūrī ariā metīkītīe; no kūratha ūhoro nī kwa ariā metīkītīe, tī kwa ariā matetīkītīe. **23** Tondū ūcio kanitha wothe ūngīūngana na andū othe maarie na thiomī-rī, na hacooke hatoonye andū matoofī ūhoro wa thiomī, kana andū matetīkītīe-rī, gīthī matingiuga atī mūrī agūrīkī? **24** No mūdū ūtarī mwītīkīa kana mūdū ūtarī mūtūkīre nī ūhoro ūcio angītōonya rīrīa andū othe mararatha mohoro-rī, mūdū ūcio nīekūguithio nī andū othe atī nī mwīhia na aciirithio nīo othe, **25** na maundū marīa atūire ahihīte ngoro-inī nīmakoimbūka. Nī ūndū ūcio egūtīthe thī ahoee Ngai, akiugaga atīrī, “Ti-itherū Ngai arī gatagatī-inī kanyu!” **26** Tūgūkiuga atīa, ariū na aarī a lthe wītū? Rīrīa muongana hamwe-rī, o mūdū ahota gūkorwo arī na rwīmbo, kana arī na ūndū arenda kūrutana, kana arī na ūndū aguūrīrio, kana arī na thiomī, kana arī na ūtaūrī wa thiomī. Maundū macio mothe no ngīnya mekagwo nī ūndū wa gwīkīra kanitha hinya. **27** Angīkorwo nī gūkwarīo na rūthiomī-rī, nī kwario nī andū eerī, na makīingīha atatū, na o mūdū aarie riita rīake, na no ngīnya hāgie na mūdū ūngī wa gūtaūra. **28** Angīkorwo gūtīrī mūtārī-rī, mwarīa ūcio nīagīkīre arī kūu kanitha-inī, na akīārīrie we mwene, na aarīrie Ngai. **29** Aheani ūhoro eerī kana atatū magīrīrwo maarie, nao andū ariā angī makūūrane wega ūria kūrēerwo. **30** Na mūdū ūkarīte thī ho

angig'ia na ūguūrio-rī, mwaria ūcio wa mbere nākire. **31** Nīgukorwo inyuothē o mūrathe ūhoro o mūdū riita riake nīguo andū othe marutwo maūdū na momirīrio. **32** Namo maroho ma anabii nīmathikag'ia anabii o ene. **33** Nīgukorwo Ngai ti Ngai wa kirigicano no nī wa thayū. Ta ūria kūrī thīnī wa ciūngano ciothe cia andū arīa aamūre, **34** atumia magirīrwo nīgūkaraga makirite ki marī thīnī wa kanitha. Matitīkiritio kwaria, no nīmaikarage menyihitē, o ta ūria Watho uugite. **35** Angikorwo marī na ūndū mangiēda kūmenya-rī, nīmorage athuuri ao ene kwao mūci; nīgukorwo nī ūndū ūrī thoni atumia kwaragia thīnī wa kanitha. **36** Hī! Anga kiugo kīa Ngai kiambiriire na inyu? Kana hihi no inyu inyuiki giakinyire? **37** Mūdū o na ū angūciiria atī nī mūnabii, kana arī na iheo cia kīroho-rī, nīagītikire atī maūdū maya ndiramwandikira nī maūdū marīa maathanitwo nī Mwathani. **38** No angig'ira ūndū ūcio kiene-rī, o nake we mwene nīakagirwo kiene. **39** Nī ūndū ūcio, arīu na aarī a lthe witū, mwirīriire kūrathaga mohoro, na mūtikagiragie ūhoro wa kwaria na thioni. **40** No maūdū mothe nīmekagwo na mūtatarata ūria wagirīre, na mekagwo na kīhaarīro.

15 Na rīrī, arīu na aarī a lthe witū, nīngwenda kūmūririkanīa ūhoro-ūria-mwega ūria ndaamūhunjiire, na mūkiwamūkira, na noguo mūtūūrīte mūrūmitie. **2** ūhoro ūcio mwega nīguo ūtūmaga mūhonoke, mwaikara mūrūmitie wega ūhoro ūria ndaamūhunjiire. Angikorwo ti ūguo-rī, ūhoro ūcio mwawitīkirie o tūhū. **3** Nīgukorwo ūhoro ūria nī ndaamūkirire nīguo ndaamūheire, ūrī wa mbere na wa bata mūno: atī Kristū nīakuire nī ūndū wa mehīa maitū o ta ūria Maandiko moigite, **4** na atī nīathikirwo, na atī mūthenya wa gatātū akiriūkio kūringana na ūria Maandiko macio moigite, **5** na atī akiumirira Petero, na agicooka akiumirira arīa lkūmi na Eerī. **6** Thuutha ūcio, nīoimiriire makirīa ma arīu na aarī a lthe witū magana matano ihinda o rīmwe, na aingī ao marī muoyo o na rīu, o na gūtūika amwe ao nīmarikitie gūkua. **7** Nīngī agicooka akiumirira Jakubu na thuutha wa ūguo agicooka akiumirira atūmwō othe, **8** na thuutha wa acio angī othe akīnyumirira o na nīi, haana ta mūdū waciariitwo atarī mūkinyu. **9** Nīgukorwo nī nī mūnini mūno hārī atūmwō arīa angī, o na ndiagirīrwo nī gwitwo mūtūmwō, tondū nīndanyariire kanitha wa Ngai. **10** No wega wa Ngai nīguo ūtūmite ndūike ūguo ndarīi, nāguo wega wake kūrī nīi ndwarī wa tūhū. No nīndarutire wīra na kiyo gūkira acio angī othe, no ti nīi ndaarutaga wīra ūcio, no nī wega wa Ngai ūria warī hamne na nīi warutaga wīra ūcio. **11** Tondū ūcio, o na kūngitūika nī nīi kana nī o-rī, ūhoro ūyū noguo tūhunjagīa, na noguo inyuī mwetikirie. **12** Na rīrī, kūngikorwo kūhunjagio atī Kristū nīariūkio akuma kūrī arīa akuū-rī, nī kīi gītūmaga amwe anyu moige atī gūtīri kūrīūkio kwa arīa akuū? **13** Kūngikorwo gūtīri kūrīūkio kwa arīa akuū-rī, o nake Kristū ndaakiriūkio. **14** Na angikorwo Kristū ndaakiriūkio-rī, kūhunja gwitū no gwa tūhū, nakuo gwitīkia kwanyu no gwa tūhū. **15** Makirīa ma ūguo-rī, ithuī no tūgikorwo tūri aira a Ngai a maheeni, tondū

nītuumbūrīte atī Ngai nīariūkirie Kristū kuuma kūrī arīa akuū. No rīrī, ndaakimūriūkirie angikorwo nī ma atī arīa akuū matiriūkio. **16** Nīgukorwo kūngitūika atī arīa akuū matiriūkio, o nake Kristū ndaakiriūkio. **17** Na angikorwo Kristū ndaariūkio-rī, gwitīkia kwanyu nī gwa tūhū; mūtītūrāga o mehīa-inī manyu. **18** Nīngī andū arīa marikitie gūkoma marī thīnī wa Kristū-rī, o nao nī kūra morite. **19** Na kūngikorwo kūrīgirīro giitū thīnī wa Kristū no kīa muoyo-inī ūyū tūrī-rī, twagirīrwo nīkūguirwo tha gūkira andū othe. **20** No rīrī, ti-itherū Kristū nīariūkio akoima kūrī arīa akuū, agatūika maciaro ma mbere ma arīa makuite. **21** Tondū-rī, o ūria arī mūdū watūmire gikuū gūke thī, o nakuo kūrīūkio kwa arīa akuū nī mūdū watūmire gūke. **22** Nīgukorwo o ta ūria andū othe makuaga nī ūndū wa Adamu-rī, no taguo andū othe magaacookio muoyo thīnī wa Kristū. **23** No o mūdū akaariūka ihinda riake mwene: Kristū arī we wariūkire mbere; na thuutha andū arīa marī ake hīndī irīa agooka. **24** Thuutha ūcio nīguo ihinda rīa kūrīgirīra rigaakinya, hīndī irīa akaaneana ūthamaki kūrī Ngai lthe arikitie kūniina mothamaki mothe, na wathani, o na hinya wothē. **25** Nīgukorwo no ngīnya athamake ngīnya rīria agaakorwo aigite thū ciake ciothe rungu rwa makinya make. **26** Na rīrī, thū ya mūthia kūniinwo nī gikuū. **27** Nīgukorwo “nī aigite indo ciothe rungu rwa makinya make.” Na rīria gūkūirwo atī “indo ciothe” nīciigītwo rungu rwake, nīgūkūmenyeka wega atī Ngai we mwene ti wa itari rīu tondū nī we waigire indo ciothe rungu rwa Kristū. **28** Aarikia gwika ūguo-rī, Mūriū we mwene nīagatūika wa gwathagwo nī ūcio waigire indo ciothe rungu rwake, nīguo Ngai akorwo nī we maūdū mothe thīnī wa maūdū mothe. **29** Na rīrī, kūngikorwo gūtīri ūriūkio-rī, arīa mabatithitio handū-inī ha arīa akuū mageeka atīa? Angikorwo arīa akuū matikaariūkio o na atīa-rī, andū makibatithagio handū-inī hao niki? **30** Na ithuī-rī, twitoonyagia ūgwati-inī o ithaa o ithaa niki? **31** Ngūmwīra na ma, arīu na aarī a lthe witū, ti-itherū, o ta ūria ndīrahaga nī ūndū wanyu thīnī wa Kristū Jesū Mwathani witū, atī nī nguaga o mūthenya. **32** Angikorwo ndaahūuranire na nyamū cia githaka kūu Efeso nī ūndū wa itūmi cia ū-mūdū-rī, ndaagunīkire na kī? Angikorwo andū arīa akuū matikaariūkio-rī, “Nītūrie na tūnyue, nīgukorwo rūciū nīgūkua tūgaakua.” **33** Mūtikaheeneke: “Thiritū njūru nīthūkagīa mītugo mīega.” **34** Arahūkai mwīguē ta ūria mwagirīrwo, na mūtigage kwīhia; nīgukorwo andū amwe matiūi Ngai: ndoiga ūguo nīgeetha ndīmūconore. **35** No mūdū ahota kūūria atirī, “Andū arīa akuū mariūkio atīa? Magooka ma na mwirī ūhaana atīa?” **36** Nī ūrimū ūrīkū ūyū! Kīrīa wahaanda-rī, gītīmeraga gītambite gūkua. **37** Hīndī irīa wahaanda-rī, ndūhaandaga mwirī ūria ūgūcōoka ūkorwo ho, no gūkōrwo ūhaandaga mbeū ya ngano kana ya kīndū kīngī. **38** No Ngai amīheaga mwirī o ūria endaga īgie nāguo, o na mūthemba wa mbeū akaūhe mwirī wāguo. **39** Mīrī yothē ndīhaanaine: Andū marī mūthemba ūmwe wa mwirī, nacio nyamū mūthemba ūngī, na nyoni mūthemba ūngī, o nacio thamaki irī mwirī wa mūthemba ūngī. **40** Nīngī nī kūrī mīrī ya igūrū na

nĩ kũrĩ mĩrĩ ya gũkũ thĩ; no riiri wa mĩrĩ ya igũrũ nĩ mũthemba ũmwe, na riiri wa mĩrĩ ya gũkũ thĩ nĩ mũthemba ũngĩ. **41** Riĩra rĩrĩ na riiri warĩo mwanya, na mweri ũrĩ riiri wago mwanya, na njata irĩ na riiri wacio mwanya; na njata imwe irĩ riiri ũrĩ ngũũrani na njata irĩa ũngĩ. **42** ũguo nĩguo gũgaatuika hĩndĩ ya kũriũkio kwa andũ arĩa akuũ. Mwĩrĩ ũrĩa ũhaandagwo nĩ wa kũbutha, no ũriũkagio ũtarĩ wa kũbutha; **43** mwĩrĩ ũhaandagwo ũrĩ mĩmene, ũgacooka ũkariũkio ũrĩ na riiri; ũhaandagwo ũtarĩ na hinya, ũgacooka ũkariũkio ũrĩ na hinya; **44** ũhaandagwo ũrĩ mwĩrĩ wa ndũire, ũgacooka ũkariũkio ũrĩ mwĩrĩ wa kĩroho. Angĩkorwo nĩ kũrĩ mwĩrĩ wa ndũire-rĩ, o na mwĩrĩ wa kĩroho ũrĩ kuo. **45** Nĩ ũndũ ũcio kwandikĩtwo atĩrĩ: “Adamu ũrĩa warĩ mũndũ wa mbere-rĩ, aatuikire kĩumbe kĩrĩ muoyo”; nake Adamu ũrĩa wa kũrigĩrĩria-rĩ, agĩtuika roho wa kũheana muoyo. **46** Mwĩrĩ wa kĩroho tiguo waambire gũũka, no nĩ ũrĩa wa ndũire, na thuutha wa ũguo ũgũũka ũrĩa wa kĩroho. **47** Mũndũ wa mbere aarĩ wa rũkũngũ rwa thĩ, no mũndũ wa keerĩ oimĩte igũrũ. **48** O ta ũrĩa mũndũ ũcio wa gũkũ thĩ aatarĩ, noguo arĩa marĩ a tĩrĩ matarĩ; na ta ũrĩa mũndũ wa kuuma igũrũ aatarĩ, noguo o na arĩa a igũrũ matarĩ. **49** Na ta ũrĩa twagĩre na mũhianĩre wa mũndũ ũcio wa tĩrĩ-rĩ, noguo tũkaagĩra na mũhianĩre wa mũndũ ũcio wa kuuma igũrũ. **50** Ngũmwĩra atĩrĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, mwĩrĩ na thakame itingĩhota kũgaya ũthamaki wa Ngai, kana kĩrĩa kũbuthaga kĩgae kĩrĩa gĩtabuthaga. **51** Thikĩrĩriai, ndĩmwĩre ũndũ wa hitho: Tũtigaakua ithuothe, no nĩkũgarĩrwo tũkaagarĩrwo ithuothe, **52** o kahinda kanini, o ta ibucia rĩa riitho, rĩrĩa karumbeta ka mũthia gakaagamba. Nĩgũkorwo karumbeta nĩgakaahuhwo, nao arĩa akuũ mariũkio matarĩ a kũbutha, na ithuĩ tũgarĩrwo mĩrĩ. **53** Nĩgũkorwo mwĩrĩ ũyũ ũbuthaga no nginya wĩhumbe mwĩrĩ ũtarĩ wa kũbutha, naguo mwĩrĩ ũyũ wa gũkua wĩhumbe mwĩrĩ ũtarĩ wa gũkua. **54** Hĩndĩ irĩa kũbutha gũkeehumba kwaga kũbutha, na gũkua kwĩhumbe kwaga gũkua-rĩ, hĩndĩ iyo ũhoro nĩũkahinga ũrĩa wandikĩtwo atĩrĩ, “Gĩkuũ nĩkĩnĩnĩtwo gĩgatoorio biũ.” **55** “Wee gĩkuũ-rĩ, gũtoorania gwaku gũkĩrĩ ha? Wee gĩkuũ-rĩ, rũboora rwaku rũkĩrĩ ha?” **(Hadēs 986)** **56** Rũboora rwa gĩkuũ nĩ mehia, naguo hinya wa mehia uumanaga na watho. **57** No rĩrĩ, Ngai arogaathwo nĩgũkorwo nĩwe ũtũheaga ũtooria thĩnĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **58** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a lthe witũ arĩa nyenda, ikaragai mwĩhaandĩte wega. Mũtikanenenyio nĩ ũndũ o na ũrĩkũ. Tũũrai mwĩheanĩte kũna wĩra-inĩ wa Mwathani, tondũ nĩmũũ atĩ wĩra wanyu thĩnĩ wa Mwathani ti wa tũhũ.

16 Na rĩrĩ, ha ũhoro wa mũhothi nĩ ũndũ wa andũ a Ngai ũtarĩ ũũ: Ikagai ũrĩa ndeerire makanĩtha ma Galatia mekage. **2** Mũthenya wa mbere wa kiumia-rĩ, o mũndũ wanyu nĩagĩrĩrwo nĩkũigaga mbeeca ta ũrĩa ũthũkũmĩ wake ũigana, agaciigaga, nĩguo hĩndĩ irĩa ngooka kũu gũtikanagĩ na mũhothi. **3** Na ndaakinya-rĩ, andũ arĩa mũgaakorwo mũgathĩrĩrie nĩngamahe marũa na kũmamenyithania na ndĩmatũme Jerusalemu na iheo cianyu. **4** Na kũngĩkoneka kwagĩrĩre o na nĩ thĩrĩ-rĩ, nĩngatwarana nao. **5** Ndaarĩkia gũtuikanĩria

Makedonia-rĩ, nĩgũkorwo nĩngatuikanĩria kuo, nĩngooka kũrĩ inyuĩ. **6** Hihi ngaikara na inyuĩ gwa kahinda, o na kana njikare kũu hĩndĩ ya heho yothē, nĩguo mũkaahota kũndeithĩrĩria gũthĩ rũgendo-inĩ rwakwa kũrĩa guothe ngaathĩ. **7** Ndikwenda kuonana na inyuĩ hĩndĩ ĩno ndĩrahĩtũkĩra kũu, tondũ ngwĩhoka atĩ nĩtũgaikarania na inyuĩ kwa ihinda, Mwathani etĩkĩra. **8** No nĩngũkara gũkũ Efeso nginya hĩndĩ ya Bendegothito, **9** tondũ ndĩmũhingĩrĩre mweke mĩnene wa kũruta wĩra mwega ũrĩ na uumithio, no nacio thũ nĩ nyingĩ. **10** Timotheo angĩũka-rĩ, menyerera nĩguo aikare kũu na inyuĩ atarĩ na guoya, nĩgũkorwo nĩ wĩra wa Mwathani araruta, o ta ũrĩa ndĩraruta. **11** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, gũtĩrĩ mũndũ wagĩrĩrwo nĩ kwaga kũmwamũkĩra. Mumagarieĩ na thayũ nĩgeetha akinye kũrĩ nĩ. Nĩndĩmwetereire marĩ hamwe na ariũ na aarĩ a lthe witũ. **12** Na rĩrĩ, ha ũhoro ũkonĩ mũrũ wa lthe witũ Apolo-rĩ: nĩndamũringĩrĩrie mũno ooke kũrĩ inyuĩ arĩ hamwe na ariũ na aarĩ a lthe witũ. Nowe ndeendaga gũũka ihinda rĩu, no nĩarĩũka aagĩra na mweke. **13** Ikaragai mwĩhũgĩte, na mwĩhaande mũrũmĩte wega thĩnĩ wa witũkio; ningĩ mũtuĩke andũ omĩrĩrũ; na mũgie na hinya. **14** Ikagai maũndũ mothe mũrĩ na wendani. **15** Inyuĩ nĩmũũ atĩ andũ a nyũmba ya Stefana nĩo marĩ a mbere gwĩtũkia kũu bũrũrĩ wa Akaia, na nĩmerutĩre gũtungatagĩra andũ arĩa aamũre. Nĩngũkĩmũringĩrĩria, ariũ na aarĩ a lthe witũ, **16** mwathĩkagĩre andũ ta acio, na mũndũ o wothe ũrĩa ũrutithanagĩ wĩra na ithuĩ, akĩũnogagĩra. **17** Nĩndakenire rĩrĩa Stefana, marĩ na Fotunato, na Akaiko maakinyire, nĩ ũndũ nĩo maahingĩrie ũndũ ũrĩa itaarĩ naguo kuuma kũrĩ inyuĩ. **18** Nĩgũkorwo nĩmacanjamũrĩre roho wakwa o na wanyu. Andũ ta acio nĩmagĩrĩrwo kũheagwo gĩtũo. **19** Makanĩtha ma bũrũrĩ wa Asia nĩmamũgeithia. Akula na Pirisila nĩmamũgeithia mũno thĩnĩ wa Mwathani, o na kanĩtha ũrĩa ũcemanagia kwao nyũmba nĩwamũgeithia. **20** Ariũ na aarĩ a lthe witũ othe arĩa marĩ gũkũ nĩmamũgeithia. O mũndũ nĩageithie ũrĩa ũngĩ na ngeithi theru cia kĩmununyano. **21** Nĩ, Paũlũ, nĩ nĩ ndandĩka ngeithi ici na guoko gwakwa. **22** Angĩkorwo ke mũndũ o na ũ ũtendete Mwathani-rĩ, arogwatwo nĩ kĩrumi. Ŭka, Mwathani! **23** Wega wa Mwathani Jesũ ũroikara na inyuĩ. **24** Wendani wakwa ũromũkinyĩra inyuĩ inyuothē mũrĩ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ. Amenĩ.

2 Akorinitho

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, mütümwo wa Kristũ Jesũ nĩ ūndũ wa kwenda kwa Ngai, tũrĩ na Timotheo mũrũ wa lthe witũ, Twatũma marũa maya kũri kanitha wa Ngai ūria ūri Korinitho, o hamwe na andũ othe aamũre arĩa marĩ Akaia guothe: **2** Wega na thayũ kuuma kũri Ngai lthe witũ o na Mwathani Jesũ Kristũ irokara na inyuĩ. **3** Ngai na lthe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ arogocwo, o we lthe witũ wa tha, na Ngai mwene ūhoro wotha wa kũumanĩria, **4** ūria ūtũmagĩria mathĩna-inĩ maitũ mothe, nĩguo na ithuĩ tũhotage kũhoeragia arĩa marĩ na thiĩna o wotha na ūndũ wa kũumĩrĩrio kũria ithuĩ ene tũumĩrĩrio nakuo nĩ Ngai. **5** Nĩgũkorwo o ta ūria kũnyariirwo gwa Kristũ kũingĩhite thiĩni witũ-rĩ, ūguo noguo kũumanĩria gwitũ kũingĩhite nĩ ūndũ wa Kristũ. **6** Tũngithĩnio-rĩ, tũthĩnagio nĩguo mũumĩrĩrio na mũhonokio; tũngũmĩrĩrio-rĩ, tũumagĩrĩrio nĩguo na inyuĩ mũgie na ūumĩrĩru, ūria ūciaraga gũkirĩria mũkĩnyariirwo na mathĩna o ta marĩa tũthĩnagio namo. **7** Nakĩo kũirĩgĩrio kĩria tũrĩ nakĩo nĩ ūndũ wanyu nĩ kĩrũmu, tondũ nitũũ atĩ o ta ūria mũgwatanagĩra na ithuĩ maĩndũ-inĩ marĩa tũnyariiragwo namo-rĩ, no taguo mũgwatanagĩra na ithuĩ ūhoro-inĩ wa kũumanĩria o nago. **8** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, tũtikwenda mũkorwo mũtooi mathĩna marĩa twarĩ namo bũrũri wa Asia. Twarĩ hatĩka-inĩ nene mũno makĩria ma ūria tũngĩahotire gũkirĩria, nginya ha ūhoro witũ wa gũtũura muoyo tũkiyũmĩra tha. **9** Ti-itherũ, ngoro-inĩ ciitũ twaiguaga tũtũrĩrwo gũkua. No kwahanĩkire ūguo nĩguo tũtikae kwĩhoka ithuĩ ene, no twihoke Ngai, ūria ūriũkagia arĩa akuũ. **10** Nĩwe watũhonokirie ūgwati-inĩ ūcio wahaanaga wa gĩkuũ, na nowa ūgaatũhonokia. We nĩwe twirĩgĩrĩre atĩ no egũthĩ na mbere gũtũhonokia, **11** inyuĩ na inyuĩ mũgĩtũteithagia na gũtũhoera. Nao andũ aingĩ nĩmarĩcookagia ngaatho nĩ ūndũ witũ, tondũ wa wega ūcio tũtũgũtuo nago arĩ macockio ma mahooya ma andũ aingĩ. **12** Na rĩrĩ, ūndũ ūyũ nĩguo twirahagĩra: Thamirĩ ciitũ nĩcio itũmenyithagia atĩ mĩthĩre iitũ irĩa tũikaraga nayo gũkũ thĩ, na makĩria ūria tũikaranagia na inyuĩ, nĩ ya ūtheru na ya ūhoro wa ma kuuma kũri Ngai. Tũtiikaga ūguo kũringana na ūũgĩ wa thĩ, no nĩ kũringana na wega wa Ngai. **13** Nĩgũkorwo tũtiramwandikĩra ūndũ o na ūrĩkũ mũtangihota gũthoma kana gũtaũkĩrwo nĩguo. Na ngwĩhoka atĩ, **14** o ta ūria mũtũmenyete hanini, nĩmũrĩtaũkĩrwo biũ atĩ no mũhote kwĩraha nĩ ūndũ witũ, o ta ūria tũkeeraha nĩ ūndũ wanyu mũthenya ūria wa Mwathani Jesũ. **15** Na tondũ wa ūria ndaarĩ na mwihoke wa ūndũ ūcio-rĩ, nĩndabangĩte njũke kwanyu mbere nĩguo mũgunike maita meerĩ. **16** Ndbangĩte ndĩmũceerere ngĩthĩ Makedonia, na njokere kũu kwanyu ngũma Makedonia, na inyuĩ nĩguo mũcooke mũndũme Judea. **17** Hĩndĩ irĩa ndaabangaga ūndũ ūcio-rĩ, kaĩ ndeekaga ūguo na itherũ? Kana hihĩ haaragĩria mĩbango yakwa na njĩra ya kĩ-mwĩrĩ nĩguo rĩmwe njugage, “ĩ, ị,” na rĩria rĩngĩ ngoiga “Aca, aca”? **18** No ti-itherũ, o ta ūria Ngai arĩ mwĩhokeku-rĩ, ndũmĩrĩ

iitũ kũri inyuĩ ti “ĩ” na rĩngĩ “Aca.” **19** Nĩgũkorwo Mũrũ wa Ngai, Jesũ Kristũ, ūria mwahunjĩrio ūhoro wake nĩ nĩ, na Sila, na Timotheo, ūhoro wake ndwarĩ wa kuuga, “ĩ” ūgacooka ūkoiga “Aca,” no thiĩni wake gũtũura o “ĩ.” **20** Nĩgũkorwo ciĩranĩro cia Ngai, o na cingĩhite atĩa-rĩ, ciothe nĩ “ĩ” thiĩni wa Kristũ. Na nĩ ūndũ ūcio thiĩni wake, ithuĩ tũkoigaga “Amenĩ” nĩgeetha Ngai agooacagwo. **21** Na rĩrĩ, Ngai nĩwe ūtũmaga ithuĩ hamwe na inyuĩ twihaande wega thiĩni wa Kristũ. Nĩwe watũtĩrĩrie maguta, **22** na agĩtwĩkĩra rũrĩ rwa kuonania atĩ tũrĩ ake, na agĩtũhe Roho wake thiĩni wa ngoro ciitũ arĩ ta mwihoke wa kũrũgamĩria maĩndũ marĩa magooka. **23** Ngai nĩwe mũira wakwa, na nĩoi atĩ nĩ ndaagire gũcooka Korinitho nĩ ūndũ wa kũmũcaaira. **24** Ūguo ti kuuga atĩ nĩtũramwatha ūhoro-inĩ wa witũkio wanyu, no nĩ atĩ tũrutithanagia wĩra na inyuĩ nĩgeetha mũkenage, tondũ mũtũũrite mwihaandite wega nĩ ūndũ wa witũkio wanyu.

2 Nĩ ūndũ ūcio nĩgũtua ndaatuire itua atĩ ndĩkũmũceerera rĩngĩ ndĩmũguithie kĩa. **2** Tondũ-rĩ, ingĩkũmũguithia kĩa-rĩ, nũ ūngĩgitigara wa kũngenia, o tiga inyuĩ arĩa njũguithie kĩa? **3** Ndamwandikĩre ūguo nĩgeetha rĩria ngooka ndikanaiguithio kĩa nĩ acio njagĩrĩrwo nĩgũkenio nĩo. Nĩ ndaarĩ na ūumĩrĩru harĩ inyuĩ inyuotha atĩ nĩmũngĩagwatanĩire na nĩ gĩkeno-inĩ gĩakwa, nakĩo gĩtuĩke kĩanyu. **4** Nĩgũkorwo ndamwandikĩre ndĩ mũthĩnĩku mũno, na ndĩ na ruo rwa ngoro na maithori maingĩ, ti atĩ nĩguo ndĩmũguithie kĩa, no nĩguo ndĩmũmenyithie wendo ūria ndĩmwendete nago. **5** Angĩkorwo nĩ kũrĩ mũndũ ūiguithie amwe anyu kĩa-rĩ, ti nĩ aigũthĩtie, no nĩ inyuotha aigũthĩtie kĩa. Ndiroiga ūguo ngĩhatĩria ūria wĩkĩte ūguo. **6** Iherithia rĩria aherithĩtio nĩ andũ arĩa aingĩ anyu, nĩrĩmũiganĩte. **7** Rĩu inyuĩ-rĩ, nĩmwagĩrĩrwo nĩkũmũrekerana na kũmũmĩrĩria, nĩguo ndakae gũtooro nĩ kĩa gĩkĩrite. **8** Nĩ ūndũ ūcio, ndamũthaita mũmuonie atĩ no mũmwendete. **9** Gĩtũmi kĩa gĩatũmire ndĩmwandikĩre marĩa macio nĩndĩmũgerie, na menye kana no mwiĩrie magerio na mwathikage maĩndũ-inĩ mothe. **10** Mũndũ ūria mũngĩrekerana, o na nĩ nĩndamũrekerana. Nago ūndũ ūria ndekanĩre-rĩ (hangĩkorwo nĩ haarĩ ūndũ o na ūrĩkũ wa kũrekanĩra), ūndũ ūcio ndaũrekanĩra nĩ ūndũ wanyu ndĩ mbere ya Kristũ, **11** nĩguo Shaitani ndakae gũtũhoota. Nĩgũkorwo tũtirigĩtuo nĩ mawara make. **12** Na rĩrĩ, rĩria ndaathiire Teroa kũhunja ūhoro-ũria-Mwega wa Kristũ, na ngikora Mwathani ahingũrite mũrango-rĩ, **13** ndĩgana kũgia na thayũ ngoro-inĩ yakwa, tondũ ndiakorire mũrũ-wa-lthe witũ Tito kuo. Nĩ ūndũ ūcio ngiugĩra andũ akuo ūhoro, ngĩcooka ngĩthĩ nginya Makedonia. **14** No rĩrĩ, Ngai arogocwo, o we ūria ūtũtongoragia hĩndĩ ciothe na ūhootani thiĩni wa Kristũ, nake agatũhũthagĩra ta tũrĩ mũtarariko mwega wa kũmemerekia ūhoro wa kũmenya Kristũ kũndũ guothe. **15** Tondũ ithuĩ tũrĩ mũtarariko wa Kristũ ūria ūkinyaga harĩ Ngai, kũrĩ arĩa marahonokio o na arĩa maroora. **16** Kũrĩ arĩa maroora-rĩ, tũrĩ mũnũguo mũũru wa gĩkuũ, no kũrĩ arĩa marahonokio-rĩ, tũrĩ mũtarariko wa muoyo. Nũũ

ūngihota wīra ta ūcio? **17** Ithui tūtikaga ta ūria andū aingī mekaga; tūtjonjorithagia kiugo kīa Ngai nīguo tuone umithio. Handū ha gwīka ūguo-rī, ithui twaragia tūrī na wīhokeku thīini wa Kristū mbere ya Ngai, ta andū matūmitwo nī Ngai.

3 Anga nītūraambirīria gūcooka kwīgaathirīria? Kana hihi nītūbataire kūheo marūa ma gūtūgaathirīria kūrī inyuī kana moimite kūrī inyuī ta andū ariā angī? **2** Inyuī ene nī inyuī marūa maitū, maandikītwo ngoro-inī ciitū, mamenyekete na magathomagwo nī andū othe. **3** Inyuī nīmuonanagia atī mūrī marūa moimite kūrī Kristū, inyuī mūrī maciario ma ūtungata witū, marūa mataandikītwo na rangi, no maandikītwo na Roho wa Ngai ūria ūrī muoyo. Matandikītwo ihengere-inī cia mahiga, no maandikītwo ihengere-inī cia ngoro cia andū. **4** Ūcio nīguo ūmūrīru witū harī Ngai nī ūndū wa Kristū. **5** Na ti atī tūrī na ūhoti ithui ene tūngīgaathīra, no ūhoti witū uumaga kūrī Ngai. **6** Nīwe ūtūhotithītie tūtūike ndungata cia kirikanīro kirīa kīerū, nakio ti kīa ūhoro ūria mwandike, no nī kīa Roho; nīgukorwo ūhoro ūria mwandike nī kūuraga ūragaga, no Roho aheanaga muoyo. **7** Na rīrī, angīkorwo ūtungata ūria wa tene, ūria wandikītwo na ndemwa ihengere-inī cia mahiga, wokire ūrī na rīrī, o nginya andū a Isiraeli makīremwo nīgūikara marorete ūthiū wa Musa tondū wa ūria warī na rīrī, o na gūtūika rīrī ūcio nīwathiraga-rī, **8** githī ūtungata wa Roho to ūgīkorwo ūkīrī na rīrī makīria? **9** Angīkorwo ūtungata ūria ūtuaga andū ehia nī ūrī rīrī-rī, githī ūtungata ūria ūrehaga ūthingu ndūngīgīkorwo ūrī na rīrī makīria! **10** Nīgukorwo ūhoro ūria warī na rīrī mbere, rīu ndūrī na rīrī ūkīringithanio na rīrī ūcio ūngī ūkīrīte. **11** Na angīkorwo ūhoro ūcio wathiraga wokire na rīrī-rī, ūcio ūngī wa gūtūūra ndūngīgīkorwo na rīrī makīria! **12** Nī ūndū ūcio-rī, twaragia ūhoro tūmūrīrīrie mūno, nī ūndū wa kīrīgīrīro kīu. **13** Ithui tūtitarī ta Musa, ūria wehumbagīra ūthiū na gītambaya nīguo agīrīrīrie andū a Isiraeli gūcūthirīria ūthiū wake rīrīa ūkengī ūcio wathiraga. **14** No rīrī, meciirīa mao nīmaritirio, nīgukorwo nginya ūmūthī gītambaya o kīu gīkoragwo o ho hīndī irīa kirikanīro kīu gīkūrū kīao gīgūthomwo. Gītambaya kīu gītīrī kieherio, tondū kieheragio nī ūndū wa gwītīkia Kristū. **15** O na nginya ūmūthī rīrīa watho wa Musa ūgūthomwo-rī, gītambaya kīu no kīhumbagīra ngoro ciao. **16** No rīrīa rīothe mūdū o na ū agarūrūkīra Mwathani-rī, gītambaya kīu nīkieheragio. **17** Na rīrī, Mwathani nīwe Roho, na harīa Roho wa Mwathani arī, hau nī harī na wiyathi. **18** Na ithui ithuothe ariā tūhahumbirīte mothiū maitū, nītūhenahenagia rīrī wa Mwathani ta tūrī icicio, na nītūgarūragwo nīguo tūhaanane nake tūrī na rīrī wa gūtūūra ūria ūthiaga o ūkīongererekaga, o uumite kūrī Mwathani, ūria arī we Roho.

4 Tondū ūcio, kuona atī nī tūrī na ūtungata ūcio nī ūndū wa tha cia Ngai-rī, tūtīuragwo nī hinya. **2** No ithui nītūreganite na mīthiire ya hitho na ya thoni; ithui tūtithiaga na mīthiire ya wara na tūtītukanagia kiugo kīa Ngai na maheeni. Handū ha ūguo-rī, nī ūhoro wa ma tūheanaga hatarī ūndū tūkuongerera, na tūrī

mbere ya Ngai, nītūgeragia gūtūma thamiri cia o mūdū itwītīkīre. **3** O na angīkorwo ūhoro witū ūria tūhunjagia nīmūhumbire-rī, ūhumbīrītwo kūrī ariā maroora. **4** Nayo ngai ya mahinda mao, nītūmite meciirīa ma andū ariā matetikītie matumane, nīgeetha matigathererwo nī ūtheri wa ūhoro-ūria-Mwega wa rīrī wa Kristū, o we ūria arī we mūhaanire wa Ngai. (aiōn g165) **5** Nīgukorwo ti ūhoro witū ithui ene tūhunjagia, no tūhunjagia Jesū Kristū arī we Mwathani, na ithui tūrī ndungata cianyu nī ūndū wa Jesū. **6** Tondū Ngai ūria woigire, “Ūtheri nīware nduma-inī,” nīwe watūmire ūtheri wake ware ngoro-inī ciitū nīguo tūheo ūtheri wa kūmenyithagia andū rīrī wa Ngai ūcio wonekaga ūthiū-inī wa Kristū. **7** No rīrī, ithui tūkuuite kīgūna kīu tūhaana ta tūrī na nyūngū cia rīūmba nīgeetha kūmenyeke atī ūhoti ūyū mūnene uumite kūrī Ngai no nduumaga kūrī ithui. **8** Ithui tūhatikītwo mūno na mīena yothe, no tūtihehenjetwo; nītūrigītwo nī wa gwika, no tūtikuite ngoro; **9** na nītūnyariirītwo, no tūtītiganīirio; nītūrūdītwo, no tūtīnīnītwo. **10** Hīndī ciothe tūkoragwo tūkuuite gīkuū kīa Jesū na mīrī iitū, nīguo muoyo wa Jesū o nāguo ūguūranagīrio thīini wa mīrī iitū. **11** Nīgukorwo ithui ariā tūrī muoyo tūtūire tūneanagwo gīkuū-inī nī ūndū wa Jesū, nīgeetha muoyo wake ūguūranagīrio thīini wa mīrī ino iitū ikuuaga. **12** Nī ūndū wa ūguo-rī, gīkuū kīrutaga wīra thīini witū, no muoyo ūkaruta wīra thīini wanyu. **13** Nī kwandikītwo atīrī: “Tondū nīndetikirie; nīkīo ndaaririe.” Nī ūndū wa roho o ro ūcio wa wītīkio-rī, o na ithui nītūwītīkītie na nī ūndū ūcio tūkaaria, **14** tondū nītūitū atī ūria wariūkirie Mwathani Jesū kuuma kūrī ariā akuū, o na ithui nīagatūriūkia hamwe na Jesū, na atūrūgamie mbere yake hamwe na inyuī. **15** Maūndū maya mothe nīmākūmūguna, nīgeetha wega ūria ūrakinyīrīra andū aingī makīria ūtīme ngaatho ciyūrīrie nīgeetha Ngai agoocagwo. **16** Tondū ūcio tūtīuragwo nī hinya. O na gūtūika mwena wa nja nītūrathirīrīkīra, no mūdū wa thīini nī kwērūhio erūhagio o mūthenya. **17** Nīgukorwo mathūina maitū mahūthū na ma ihinda inini maratūma tūrehero rīrī ūmakīrīte wa tene na tene. (aiōnios g166) **18** Nī ūndū ūcio, tūtīcūthagīrīria kīrīa kīroneka, no tūtīcūthagīrīria kīrīa gītonekaga. Nīgukorwo kīrīa kīonekaga nī gīa kahinda, no kīrīa gītonekaga nī gīa gūtūūra tene na tene. (aiōnios g166)

5 Na rīrī, nītūitū atī hema ino ya gūkū thī, ino tūtīūraga thīini wayo, ingītharūrio-rī, nī tūrī na nyūmba ingī yumite kūrī Ngai, nyūmba itaakītwo na moko ma andū, ya gūtūūra tene na tene irī kīu igūrū. (aiōnios g166) **2** Rīu nītūcaayaga, tūkīrīragīria kūhumbwo na nyūmba iyo ingī iitū ya kuuma igūrū, **3** tondū twahumbwo ūguo tūtīgakorwo tūrī njaga. **4** Nīgukorwo rīrīa rīothe tūrī thīini wa hema ino-rī, nītūcaayaga na tūkaritūhīrwo, tondū tūtīdanga kwairwo, no twendaga tūhumbwo na mwīrī ūcio witū wa kuuma igūrū, nīgeetha mwīrī ūyū wa gūkua ūmerio nī muoyo. **5** Na rīrī, Ngai nīwe ūtūmbīte nī ūndū wa gītūmi kīu kīūmba, na nīatūheete Roho arī ta mwīhoko wa kūrūgamīrīra maūndū marīa magooka. **6** Tondū ūcio tūikaraga hīndī ciothe tūrī na ūmūrīru, tūkīmenyaga atī rīrīa rīothe tūikaraga thīini

wa mwĩrĩ taarĩ guo mũciĩ witũ, tũkaraga tũraihanĩrĩrie na Mwathani. **7** Tũtũragio nĩ undũ wa gwĩtĩka, no tũtũtũragio nĩ undũ wa kuona na maitho. **8** Nguuga atĩrĩ, nĩ tũrĩ na ũmĩrĩru atĩ undũ ũria tũngĩdama nĩ tũkorwo tũtarĩ mwĩrĩ-inĩ ũyũ, no tũkorwo tũrĩ mũciĩ hamwe na Mwathani. **9** Nĩ undũ ũcio, nĩtũgeragia na kũyo muoroto witũ ũtũke wa kũmũkenia, twakorwo tũrĩ mwĩrĩ-inĩ ũyũ witũ o na kana twakorwo tuumĩte thĩnĩ wago. **10** Nĩgũkorwo no nginya ithuothe tũkaarũgama mbere ya gĩtĩ gĩa ciira gĩa Kristũ, nĩguo o mũndũ akaaheo kĩa kĩmwagĩrĩre kũringana na maũndũ marĩa aaneke ari thĩnĩ wa mwĩrĩ, marĩ mega kana marĩ mooru. **11** Kuona atĩ nĩtũmenyete ũria Mwathani aagĩrĩrwo nĩ gwĩtĩgĩrwo-rĩ, nĩkĩ tũgeragia kũringĩrĩa andũ. ũria tũtarĩ nĩ undũ ũikaine wega nĩ Ngai, na nĩngwĩhoka atĩ o na nĩũikaine wega ngoro-inĩ cianyu. **12** Tĩkũgeria tũrageria kwĩgaathĩrĩria harĩ inyuĩ rĩngĩ, no nĩ mweke tũramũhe wa kwĩraha nĩ undũ witũ, nĩguo mũhotage gũcookeria ari merahaga na maũndũ marĩa monagwo na maitho gũkĩra marĩa marĩ ngoro-inĩ. **13** Tũngĩkorwo nĩkũgũrũka tũgũrũkĩte-rĩ, tũgũrũkĩte nĩ undũ wa Ngai; na tũngĩkorwo mecĩria maitũ nĩ mega-rĩ, tũhaana ũguo nĩ undũ wanyu. **14** Nĩgũkorwo wendo wa Kristũ nĩguo ũtũringagĩrĩa, tondũ nĩtũmenyete wega atĩ mũndũ ũmwe nĩwe wakũire nĩ undũ wa andũ othe, na nĩ undũ ũcio-rĩ, andũ othe nĩmakũire. **15** Nake aakũire nĩ undũ wa andũ othe, nĩgeetha ari matũiraga muoyo matigacooke gũtũra muoyo nĩ undũ wao ene, no matũire nĩ undũ wa ũcio wakũire nĩ undũ wao na agĩcoka akĩrũka. **16** Nĩ undũ ũcio, kuuma rĩu tũtũgũcoka gũtua ũhoru wa mũndũ na njĩra ya kĩmwĩrĩ. O na gwatũka kũrĩ hĩndĩ tuonaga Kristũ na njĩra ĩyo-rĩ, rĩu tũtũkaga ũguo. **17** Nĩ undũ ũcio, mũndũ o wothe angĩkorwo ari thĩnĩ wa Kristũ-rĩ, nĩatũkĩte kũmbe kĩerũ; maũndũ ma tene nĩmatũhĩrĩte, nĩmookite mangĩ merũ! **18** Maũndũ maya mothe moimaga kũrĩ Ngai, ũria watũguithanirie nake we mwene thĩnĩ wa Kristũ, na agĩtũhe ũtungata ũcio wa ũguithanio: **19** atĩrĩ, Ngai ari thĩnĩ wa Kristũ nĩwe wĩguithanagĩria thĩ kũrĩ we mwene, ategũtarĩra andũ mehia mau. Nake nĩatwĩhokeire ndũmĩrĩrĩ ĩyo ya ũguithanio. **20** Nĩ undũ ũcio ithuĩ tũrĩ abarũthi matũmitwo a kwarĩrĩria Kristũ, o taarĩ Ngai ũrathaitana na tũnua twitũ. Twamũthaita handũ-inĩ ha Kristũ atĩrĩ: ĩtikĩrai kũguithanio na Ngai. **21** Ngai nĩatũmire ũcio ũtaarĩ na wĩhia atũuke mwĩhia nĩ undũ witũ, nĩgeetha thĩnĩ wake tũtũke ũthingu wa Ngai.

6 Tondũ tũrĩ aruti a wĩra hamwe na Ngai-rĩ, nĩtũkũmũringĩrĩa mũtikae kwamũkĩra wega wa Ngai o ũguo tũhũ. **2** Nĩgũkorwo ekuuga atĩrĩ, “Hĩndĩ ya gwĩtũkĩrĩka-rĩ, nĩndagũthĩkĩrĩrie, nago mũthenya wa kũhonokanio-rĩ, nĩndagũteithirie.” Atĩrĩrĩ-i, rĩrĩrĩ nĩrĩo ihinda rĩa gwĩtũkĩrĩka nĩ Ngai, nago ũyũ nĩguo mũthenya wa kũhonokanio. **3** Ithuĩ-rĩ, tũtũtũmaga hagĩe na undũ ũngĩhĩnga mũndũ nĩguo ũtungata witũ ndũkonerwo mahĩtia. **4** Aca, ithuĩ tũrĩ ta ndungata cia Ngai nĩtwĩgathagĩrĩa maũndũ-inĩ mothe: nĩ undũ wa kũmĩrĩria maũndũ maĩngĩ; na gũkĩrĩrĩa mathĩina na moritũ, na mĩtangĩko; **5** na undũ wa kũhũrwo, na

kuohwo njeera, na kũreherwo ngũĩ; na kũruta wĩra mũritũ, na kũrwo nĩ toro ũtukũ, na ng’aragu; **6** nĩngĩ nĩ undũ wa gũtũura na ũthingu, na ũtaũku, na gũkĩrĩria, na gũtugana thĩnĩ wa Roho Mũtheru, na kũgia na wendani ũtarĩ na ũhĩnga; **7** o na kwaria ũhoru wa ma, na gũkorwo tũrĩ na hinya wa Ngai; nĩgũkorwo tũnyĩtĩte indo cia mbaara cia ũthingu guoko-inĩ kwa ũrĩo na kwa ũmotho; **8** rĩmwe tũheagwo gĩtĩo, na rĩria rĩngĩ tũgaconorwo, rĩmwe tũgacũkĩrwo maũndũ mooru na rĩngĩ mega; nĩngĩ o na tũrĩ andũ a ma, tũgatuuo a maheeni; **9** rĩmwe tũgatuuo nĩtũũikaine, no rĩria rĩngĩ tũgatuuo ta tũtoĩkaine; nĩngĩ tũkahaana ta tũraakua, no tũrĩ o muoyo; tũhũragwo, no tũtũiragagwo; **10** o na tũngionwo ta tũrĩ na kieha, ithuĩ tũkoragwo tũkenete hĩndĩ ciothe; tuonekaga tũrĩ athĩnĩ, no nĩtũtuaga andũ aĩngĩ itonga; tũtuagwo ta tũtarĩ kindũ, no indo ciothe nĩ ciitũ. **11** Akorinitho aya, tũramwarĩria hatarĩ undũ tũkũmũhitha, na tũkamũhingũrĩra ngoro ciitũ biũ. **12** Ithuĩ nĩtũmuonetie wendo witũ kũna no inyuĩ mũtiratuonia wendo wanyu. **13** O ta ũguo tũmwĩkĩte-rĩ, ndĩramwarĩria ta ciana ciakwa, o na inyuĩ hĩngũrai ngoro cianyu biũ. **14** Mũtikae kuohanio na ari matetĩkĩtie ta mwĩkĩrĩtuo icooki rĩmwe nao. Tondũ-rĩ, ũthingu na waganu ingĩgwatanĩra atĩ? Kana ũtheri na nduma-rĩ, ingĩgĩa na ngwatanĩro ĩrĩkũ? **15** Kristũ na Belial-rĩ, marĩ na ũiguano ĩrĩkũ? Nake mũndũ ũria wĩtĩkĩtie na ũria ũtetĩkĩtie-rĩ, marĩ na ngwatanĩro ĩrĩkũ? **16** Hekarũ ya Ngai yakĩhota atĩa kũiguana na mĩhianano? Nĩgũkorwo ithuĩ nĩ ithuĩ hekarũ ya Ngai ũria ũrĩ muoyo. O ta ũria Ngai oĩgĩte atĩrĩ: “Nĩndĩritũuranagia nao, na njeerage gatagatĩ-inĩ kao, ndũike Ngai wao, nao matũike andũ akwa.” **17** “Nĩ undũ ũcio-rĩ, umai kũrĩ o na mwĩyamũranie nao, ũguo nĩguo Mwathani ekuuga. Mũtikahutie kindũ kĩrĩ thaahu, na nĩ nĩngũmwamũkĩra.” **18** “Nĩngũtũka lthe wanyu, na inyuĩ mũtũike ariũ akwa na aarĩ akwa, ũguo nĩguo Mwathani-Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.”

7 Arata akwa endwa, kuona atĩ nĩtwĩrĩrwo maũndũ macio-rĩ, nĩtwĩtherie, tũtigane na undũ o wothe ũria ũthũkagia mũndũ mwĩrĩ na roho, na tũhingagie ũhoru wa ũtheru nĩ undũ wa gwĩtũgĩra Ngai. **2** Atĩrĩrĩ, tũhei handũ ngoro-inĩ cianyu. Tũtĩrĩ mũndũ o na ũrĩkũ tũhĩtĩrie, na tũtĩrĩ mũndũ o na ũrĩkũ tũthũkĩtie, na gũtĩrĩ mũndũ o na ũrĩkũ tũhinyĩrĩrie. **3** Ndiroiga ũguo nĩguo ndĩmũtũire; nĩnjũgĩte rĩngĩ atĩ mũrĩ na handũ thĩnĩ wa ngoro ciitũ, kuona atĩ tũgũtũura muoyo kana tũkuaniire na inyuĩ. **4** Ndĩ na ũmĩrĩrwo mũnene ngĩmwarĩria; nĩndĩrahaga mũno nĩ undũ wanyu. Mathĩina-inĩ maitũ mothe, nĩngoragwo nyũmĩrĩrie mũno, na gĩkeno gĩakwa gĩgakĩrĩrĩa. **5** Nĩgũkorwo rĩria twakinyire Makedonia, mwĩrĩ ũyũ witũ ndwagĩre na kĩhurũko, no gũthĩnio twathĩnagio o harĩa hothe twathĩiaga; kũu nja kwarĩ na ngũĩ, na ngoro-inĩ ciitũ twarĩ na guoya. **6** No Ngai ũria ũhooragĩria ari makuĩte ngoro, nĩatũhooreririe nĩ undũ wa gũũka gwa Tito, **7** na to undũ wa gũũka gwake gwĩki, no nĩngĩ nĩ undũ wa ũhoorerania ũria mwamũheete. Nĩatũheire ũhoru wa ũria mwendaga kũnyona, na kieha kĩnene kĩa mũrĩ nakĩo, o na ũria mwĩtangaga mũno nĩ undũ

wakwa; ni undũ ūcio gikeno gĩakwa gĩkiongerereka gũkĩra mbere. **8** O na ingĩkorwo nĩndatũmire mũgĩe na kĩaha nĩ undũ wa marũa makwa-rĩ, ndikwĩrira. O na gũkorwo kũrĩ hĩndĩ nderirire nĩ undũ ūcio-rĩ, nguona atĩ marũa makwa nĩmamũguithirie kĩaha, no nĩ gwa kahinda o kanini. **9** no rĩu ndĩ na gikeno, ti tondũ nĩmwaiguithirio kĩaha, no nĩ tondũ kĩaha kĩanyu nĩgiatũmire mũhere. Nĩgũkorwo mwagiĩre na kĩaha o ta ūria Ngai endaga, na nĩ undũ ūcio ithuĩ tũtirĩ undũ mũũru o na ūmwe twamwĩkire. **10** Kĩaha kĩa kĩamanĩte kũrĩ Ngai kĩahega ūhoro wa kũhera kũria gũtũmaga andũ mahonoke, na gũtirĩ wĩrĩraga gwĩka ūguo, no kĩaha kĩa maũndũ ma thĩ kĩahega gĩkuũ. **11** Atĩrĩrĩ, ta kionei kĩaha kĩa kĩamanĩte na Ngai kĩa gĩciarĩte thĩĩnĩ wanyu: nĩgĩtũmĩte mũgĩe na kĩa kĩnene, o na wendo mũnene wa gwĩkũũra, na gwakanwo nĩ ngoro, na kimako, na kwĩrĩrĩria kũnene, na kwĩrũmbũia, o na wetereri wa kuona atĩ kũhoo nĩkĩahingio. Maũndũ-inĩ mothe-rĩ, nĩmwĩonanĩte inyuĩ ene atĩ mũtirĩ na ūcuuke undũ-inĩ ūyũ. **12** Nĩ undũ ūcio, o na gwatũka nĩndamwandĩkĩre marũa-rĩ, ndiamaandĩkire nĩ undũ wa mũndũ ūria wehĩtie, kana nĩ undũ wa ūria wahĩtirio, no nĩgeetha mũhothe kũmenya inyuĩ ene mũrĩ mbere ya Ngai ūria mwĩheanĩte nĩ undũ witũ. **13** Maũndũ maya mothe-rĩ, nĩmo matũmĩte tũmĩrĩrio. O undũ ūmwe na kũmĩrĩrio gwitũ-rĩ, makĩria nitwakenire nĩ undũ wa kuona ūria Tito aakenete, tondũ roho wake nĩwekĩritwo hinya nĩ inyuĩ inyuothē. **14** Nĩnderahĩre Tito nĩ undũ wanyu, na inyuĩ mũtĩanjonorire. No o ta ūria maũndũ mothe marĩa twamwĩrĩre maarĩ ma marĩ, noguo kwĩraha gwitũ nĩ undũ wanyu harĩ Tito o nakuo gũtũkĩte ūhoro wa ma. **15** Naguo wendo ūria amwendete naguo nĩũkĩrĩrĩrie kũneneha aarĩrikana ūria inyuothē mwaathĩkire, na ūria mwamwamũkĩrĩre mũrĩ na gwĩtigĩra na kũinaina. **16** Ndĩ na gikeno tondũ rĩu ndĩ na mwĩhoko mũkinyanĩru thĩĩnĩ wanyu.

8 Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, nĩtũkwenda mũmenye ūhoro wa Wega wa Ngai ūria aheanĩte makanitha-inĩ ma Makedonia. **2** Hĩndĩ irĩa andũ acio maagerĩrio na magerio manene-rĩ, gikeno kĩa kĩnene na ūthĩĩnĩ wao mũkĩru nĩciatũmire maingĩhĩrwo nĩ ūtaana mũnene. **3** Nĩgũkorwo nĩ ndĩ mũira atĩ maaheanire indo o ta ūria maahotire, o na makĩruta makĩria ma ūria mangĩahotire, nĩ undũ wa kwĩyendera kwao. **4** Nao magĩtũthaita na hinya mũno metĩkĩrio kũgwatanĩra ūhoro-inĩ wa gũteithia andũ ariũ aamũre. **5** Magĩka undũ ūcio matĩawĩkire ta ūria twerĩgĩrĩre, no maambire kwĩheana o ene kũrĩ Mwathani o na kũrĩ ithuĩ, kũringana na ūria Ngai endete. **6** Nĩ undũ ūcio nĩtwaringĩrĩre Tito, kuona atĩ nĩwe wambĩrĩrĩre undũ ūcio, atũke wa kũrĩkia undũ ūcio wa ūtugi wanyu. **7** O ta ūria mũgaacagĩra harĩ maũndũ mothe, nĩmo gwĩtũkia, na ūhoro wa kwaria, na wa ūmenyo, na thĩĩnĩ wa kĩa gĩkinyanĩru, o na wendo wanyu harĩ ithuĩ-rĩ, kĩingĩthēi wega ūyũ wa gũtugana o naguo. **8** Ti kũmwatha ndĩramwatha, no ndĩrenda kũgeria wendani wanyu, nyone ūria ūrĩ wa ma ngĩtũgerakania na kĩa kĩa andũ ariũ angĩ. **9** Nĩgũkorwo nĩmũũ ūhoro wa wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ atĩ, o na gũtũka aarĩ gĩtonga, nĩatuĩkire mũthĩnĩ nĩ

undũ wanyu, nĩgeetha inyuĩ mũtũke itonga na undũ wa ūria aathĩnikĩte. **10** Ha ūhoro ūyũ-rĩ, mataaro makwa ma undũ ūria ūmwagĩrĩre makĩria nĩ atĩrĩ: Mwaka ūcio ūrathirire nĩ inyuĩ mwari a mbere, na to undũ wa kũheana gwĩki, no o na nĩ undũ wa kwĩrĩrĩria gwĩka ūguo. **11** Rĩu-rĩ, kĩrĩkĩei wĩra ūcio, nĩgeetha kĩa kĩanyu kĩa wendo wa gwĩka ūguo kĩaiganane na kũrĩkia kwanyu kwa undũ ūcio, kũringana na kĩa mũrĩ nakio. **12** Mũndũ angĩkorwo arĩ na wendo, kĩahe kĩa nĩgĩtũkĩrũ kũringana na ūria mũndũ arĩ na indo, ti kũringana na ūria aciagĩte. **13** Kwĩrĩrĩria gwitũ ti amwe mahũthĩrio mũrigo na inyuĩ mũhinyĩrĩrio, no nĩgeetha andũ othe maigananio. **14** Ihinda rĩrĩ mũingĩhĩtie indo-rĩ, nĩgũteithia wagĩ wao, nĩgeetha rĩria magaaakorwo na indo o nao magaaateithia wagĩ wanyu. Hĩndĩ iyo andũ othe nĩmakaigananio, **15** o ta ūria kwandĩkitwo atĩrĩ: “Mũndũ ūria wonganĩte nyingĩ, ndarĩ kĩndũ aatĩgĩrio; nake ūria wonganĩrie nini, ndarĩ kĩndũ aagire.” **16** Nĩngũcookeria Ngai ngaatho, ūria wekĩrĩre ngoro-inĩ ya Tito ūhoro wa kũmũrũmbũia o ta ūria nĩ ndĩ na ūhoro ūcio. **17** Nĩgũkorwo Tito to mathaithana maitũ aamũkĩrĩre, no nĩegũũka kũrĩ inyuĩ arĩ na kĩa kĩnene nĩ undũ wa kwĩyendera gwake. **18** O na nĩtũgũtũma Tito marĩ hamwe na mũrũ wa lthe witũ ūria ūrĩ na ngumo njega makanitha-inĩ mothe nĩ undũ wa ūria atungatagĩra ūhoro-ũria-Mwega. **19** Makĩria ma ūguo, nĩwe wathuurĩrwo nĩ makanitha nĩguo atwarane na ithuĩ ūhoro-inĩ wa mũhothi ūcio wa ūtaana, o ūcio tũrutagĩra wĩra nĩguo tũgocithie Mwathani we mwene, na tuonanĩ kĩa kĩa tũrĩ nakio gĩa kwenda gũteithia. **20** Nĩtũrageria mũno kweherera undũ o wothe ūngĩtũma tũrutwo mahĩtia rĩria tũkĩramata kĩahe gĩki kĩaheanĩtuo na ūtaana. **21** Nĩgũkorwo nĩtũrerutanĩria gwĩka maũndũ marĩa mangĩonwo magĩrĩre mbere ya Mwathani, na to harĩ we wiki, no o na nĩngĩ monwo marĩ magĩrĩru nĩ andũ o nao. **22** Nĩngĩ hamwe nao, nĩtũgũtũma mũrũ wa lthe witũ ūngĩ, ūria tuonete maita maingĩ na njĩra nyingĩ atĩ arĩ na kĩa, o na arĩ nakio makĩria nĩ undũ wa mwĩhoko wake mũnene harĩ inyuĩ. **23** Naguo ūhoro wa Tito-rĩ, nĩ mũthĩritũ wakwa ūria tũrutithanagia wĩra nake nĩ undũ wanyu; na ha ūhoro ūkonĩrĩ ariũ a lthe witũ-rĩ, o nĩ atũmwo a makanitha na monanagia ūgocĩ wa Kristũ. **24** Tondũ ūcio onĩai andũ acio ūria wa wendani wanyu, na gĩtũmi kĩa gĩtũmaga twĩrahe nĩ undũ wanyu nĩguo makanitha mone undũ ūcio.

9 Na rĩrĩ, ndikuona harĩ bata ndĩmwandĩkire ūhoro wa ūteithio ūria wagĩrĩre kũheo andũ ariũ aamũre. **2** Nĩgũkorwo nĩnjũũĩ kĩa kĩaanyu gĩa kwenda gũteithia, na nĩngoretwo ngĩrahĩra undũ ūcio kũrĩ andũ a Makedonia, ngameera atĩ kuuma mwaka ūcio ūrathirire, inyuĩ andũ a Akaia mũtũire mwĩhaarĩrie kũheana; na kĩa kĩa kĩaanyu nĩkio kĩaarahũrĩre angĩ ao. **3** No nĩngũtũma ariũ a lthe witũ nĩguo kwĩraha gwitũ nĩ undũ wanyu ūhoro-inĩ ūyũ wa mũhothi gũtigatũke gwa tũhũ, no mũgaakorwo mwĩhaarĩrie, o ta ūria ndoigire atĩ nĩmwĩhaarĩrie. **4** Nĩgũkorwo andũ amwe a Makedonia mangĩrehane na nĩ makore mũtehaarĩrie-rĩ, ithuĩ, o na tũtekũmũgweta-rĩ, nĩtũgaakonaka nĩ undũ wa ūguo tũmũwĩhokeete. **5** Nĩ undũ ūcio, nĩndĩronire arĩ wega gũthaita ariũ a

Ithe witū maambe mamūceerere ihinda rūu rītanakinya, nīguo marīkīrīrie mībango ya kiheo kīa ūtaana kīrīa mweranīire. Hīndī iyo kiheo kīu nīgīgakorwo kīrī ho, na kiheanīire na kwīyendera, no tī na kūringīrīrio. **6** Rīrikanai ūu: Mūndū ūrīa ūhaandaga tūnini akaagetha o tūnini, nake ūrīa ūhaandaga nyingī akaagetha nyingī. **7** O mūndū aagīrīrwo nīkūheana kīrīa atuīte na ngoro yake nīkūheana, na ndakaheane atekwenda kana taarī kūringīrīrio, nīgūkorwo Ngai endaga mūndū ūrīa ūheanaga akenete. **8** Nake Ngai arī na ūhoti wa gūtūma mūngīhīrwo nī maūndū mothe ma wega wake, nīguo maūndū-inī mothe na mahinda-inī mothe, mūkoragwo na kīrīa gīothe mūbatarītio nīkīo, nīguo mūkoragwo mūngīhītie indo cia kūruta wīra o wothe mwega. **9** O ta ūrīa kwandīkītuo atīrī: “Nīahurunjīte iheo ciake akahe andū arīa athīnī; ūthingu wake ūtūūraga nginya tene na tene.” (aīōn g165) **10** Na rīrī, ūrīa ūheaga mūhandi mbeu na akamūhe irio cia kūrīa, nīarīmūheaga mbeu cia kūhaanda, na atūme cingīhe, na ongerere magetha ma ūthingu wanyu. **11** Na inyuī nīmūrītongagīo na njīra ciothe nīguo mūheanage na ūtaana hīndī ciothe, naguo ūtaana wanyu, nī ūndū wa wīra witū, ūtūmage Ngai acookagīrio ngaatho. **12** Ūteithio ūyū mūrāruta ti kuuga atī no andū a Ngai mūrāhingīrīa mabata mao, no nīūtūmaga Ngai acookagīrio ngaatho na njīra nyingī. **13** Na tondū wa ūtūngata ūcio mīwōnanītīe naguo ūrīa mūhaana-rī, andū nīmārīgīoocaga Ngai nī ūndū wa ūrīa mwathīkīrie Ūhoro-ūrīa-Mwega wa Kristū ūrīa muumbūruga atī nīmūwītīkītīe-rī, na nī ūndū wa ūtaana wanyu wakūgwatanīra nao o na wakūgwatanīra na andū arīa angī othe. **14** Na rīrīa mekūmūhoera, ngoro ciao nīmūwīciiragia, tondū wa ūrīa wega wa Ngai ūrīa inyuī mūheetwo ūkīrīrīrie kūngīha. **15** Ngai arocookerio ngaatho nī ūndū wa kīheo giake kīrīa gītāngiugīka na ciugo gīa gītārī!

10 Nīi Paūlū nīndamūthaitha nī ūndū wa ūrīa Kristū arī mūhooreri na mācaayanīro, o nīi ngoragwo na guoya rīrīa ndī na inyuī, no ngakorwo na ūcamba rīrīa itarī na inyuī! **2** Nīndamūthaitha mūtikanatūme rīrīa ngooka ngaakorwo na ūcamba ta ūrīa njīrīgīrīrie gūkorwo naguo nī ūndū wa andū amwe arīa meciiragia atī mūtūūrīe ūrīa tūtūūraga naguo nī wa gūkū thī. **3** Nīgūkorwo o na gūtūika tūtūūraga thī īno, tūtūūraga mbaara ta ūrīa andū a thī marūaga. **4** Matharaita marīa tūrūaga namo ti ma thī īno, no nī marīa marī na hinya wa Ngai wa kūmomora cīgītīro cia hinya. **5** Nītūmomoraga ngararī, na ūndū o wothe wa mwtūtūgīrio wa ngoro ūrīa ūngīgīrīrīria ūhoro wa kūmenya Ngai, na tūgātaha meciirīa o mothe nīguo matuīke mīguate ya gwashīkagīra Kristū. **6** Na nītūwīharīrie kūherīthīa gīko o gīothe kīa ūremi, rīrīa mūgaakorwo mūtūikīte a gwashīka biū. **7** Inyuī mūrārora maūndū o igūrū. Mūndū o wothe angīkorwo arī na ma atī nī wa Kristū-rī, aagīrīrie ecīrie o rīngī atī o na ithuī tūrī a Kristū o ta ūrīa o nake arī wake. **8** No kuoneke ta ndīreraha mūno nī ūndū wa ūhoti ūrīa Mwathani aatūheire. No rīrī, ūhoti witū nī wa kūmuongerera hinya na ti wa kūmūhinyīrīria. Nī ūndū ūcio ndīngīconoka nī ūndū wa gwīka ūguo. **9** Ndīkwenda

kuonwo ta ndīrenda kūmūmakīa na marīa makwa. **10** Nīgūkorwo andū amwe moigaga atīrī, “Marūa make marī na ūritū mūngī, na marī na hinya, no rīrīa arī hamwe na ithuī-rī, ti mūndū ūngītūka, nayo mīario yake nī ya tūhū.” **11** Andū ta acio magīrīrwo nīkūmenya atī o ūrīa ūhoro witū ūkoragwo ūrī marūa-inī maitū rīrīa tūtārī ho-rī, ūguo noguo tūkoragwo tūhaana tūgītka maūndū rīrīa tūrī ho. **12** Tūtīgeragia kwīganania kana kwīgerekania na amwe arīa megathagīrīria. Rīrīa megwīthima na arīa mahaana tao, na makegerekania na arīa matārī tao-rī, matīrī ūndū mooī. **13** No ithuī-rī, tūtīngīraha makīria ma ūrīa kwagīrīrie, no tūkwīraha kūringana na gīcunjī kīa wīra ūrīa Ngai atūheete, o na inyuī mūrī gīcunjī kīa wīra ūcio witū. **14** Tūtīreraha gūkīra ūrīa kwagīrīrie, ta ūrīa kūngīrī korwo tūtīokire kūrī inyuī, nīgūkorwo nī ithuī twamūkīnyīrie na ūhoro-ūrīa-Mwega wa Kristū. **15** O na tūtīrāhaga gūkīra ūrīa kwagīrīrie nī ūndū wa wīra mūrute nī andū angī. Ūndū ūrīa twīrīgīrīrie nī atī, o ūrīa wītīkio wanyu ūrathī na mbere gūkūra, nakīo gīcunjī kīrīa tūrī nakīo thīnī wanyu nīgīkwarama mūno, **16** nīgeetha tūhote kūhunjīa ūhoro-ūrīa-Mwega ng’ongo irīa irī mbere ya kwanyu. Nīgūkorwo tūtīkwenda kwīraha nī ūndū wa wīra ūrutītwo rūgongo rūngī nī mūndū ūngī. **17** No rīrī, “Mūndū ūrīa ūkwīraha, nīerahage thīnī wa Mwathani.” **18** Nīgūkorwo mūndū ūrīa wīgāathagīrīria tiwe wonagwo arī mwega, no nī ūrīa Mwathani agathagīrīria.

11 Nīngwīhoka nīmūgūkīrīrīria ūrimū ūrīa mūnini ndī naguo; ndamūthaitha mūngīrīrīrie. **2** Nīndīraigua ūiru nī ūndū wanyu, ūiru uumanīte na ūngai. Ndamwīrīrie o mūthuuri ūmwe, na nīwe Kristū, nīgeetha ngaamūneana kūrī we mūrī ta mūrītū gathirange. **3** No ndī na guoya gūtīgatuīke atī meciirīa manyu no maturuorio mūtīganīrie ūgīma na ūtheru wa kwīrutīra Kristū, o ta ūrīa Hawa aaheenekire nī nyoka na wara wayo. **4** Inyuī nīmwmūkīgīra ūhoro ūngī mūkenete, mūndū o wothe angīmūhunjīria ūhoro wa Jesū ūngī tīga Jesū ūrīa twamūhunjīrie, kana mūngīamūkīra roho ūngī tīga Roho ūrīa mwamūkīrie, o na kana mūgetīka ūhoro-mwega ūngī tīga ūrīa mwtīkīrie. **5** No ndīgīwīciirīa atī ndī mūnini o na hanini kūrī “atūmwō acio anene.” **6** No ngorwo itarī mūrute ūhoro-inī wa kwaria, no ndī na ūmenyo. Nītūmūmenyīthīte maūndū maya wega na njīra ciothe. **7** Hihi nī kwīhīa ndeehirīe nī kwīnyīhīa nīguo ndīmūtūgīrie inyuī na ūndū wa kūmūhunjīria ūhoro-ūrīa-Mwega wa Ngai hatārī irīhī? **8** Nīgūtunya ndaatunyaga makanītha mangī ngāmūkīra ūteithio kuuma kūrī o nīguo hote kūmūtūngata. **9** Na hīndī irīa ndaarī na inyuī, ndabatarīo nī kīndū-rī, ndiatuīkaga mūrīgo harī mūndū o na ūrīkū, nīgūkorwo arīu na aarī a Ithe witū moka kuuma Makedonia nīmāheire indo cia kūigana mabataro makwa. Nīndīgīrīrīrie ndīgatuīke mūrīgo kūrī inyuī na njīra o yothe, na nīngūthī na mbere gwīka ūguo. **10** Ti-itherū o ta ūrīa ūhoro wa ma wa Kristū ūrī thīnī wakwa, gūtīrī mūndū o na ū thīnī wa ng’ongo cia Akaia ūngīgīrīria ndīraha ūguo. **11** Nī kī gītūma njuge ūguo? Nī tondū ndīmwendete? Ngai nīoi atī nīndīmwendete! **12** Na nīngūthī na mbere na

gwika ūria ndireka, nīguo njagithie kiene andū ariā macaragia mweke wa kuoneka atī nīmaiganaine na ithui, thīinī wa maundū marīa merahaga namo. **13** Nīgūkorwo andū ta acio nī atūmwo a maheeni, aruti wīra a kūhithithia andū, na metuaga atūmwo a Kristū. **14** Naguo ūndū ūcio ti wa kūmakania, nīgūkorwo o na Shaitani o nake nīetuaga mūraika wa ūtheri. **15** Ndūkirī ūndū wa kūgegania ndungata ciake cingītua ndungata cia ūthingu. Marīgīrīrio-inī makaagīa na kirīa kīringaine na ciiko ciao. **16** Nīnguuga o rīngī atīrī: Mūndū ndakae kuona ta ndī kirimū. No angīkorwo nīguo mūkuona-rī, kīnyamūkīrei o ta ūria mūngāmūkīra kīrimū, nīguo ndīrahe o hanini. **17** Ūhoro-inī wa mwīraho ūyū ndī naguo-rī, ndīraaria ta ūria Mwathani angīaria, no ndīraaria o ta ūria kīrimū kīngīaria. **18** Kuona atī andū aingī nīmareraha ta ūria thī īirahaga-rī, o na nīī ngwīraha o tao. **19** Tondū inyuī mūkīrī oogī-rī, nīmūkiragīrīria ariā irimū mūkenete! **20** Ti-itherū, nīmūkiragīrīria mūndū o wotho o na angīmūta ngombo ciake, kana ūria ūkūmūhatīrīria, kana ūria ūkūria indo cianyu, kana ūria ūgwītūgūgīria mbere yanyu, o na kana ūria ūkūmūhūra hī. **21** Nīngūconoka ngiuga atī ithui nītwaremirwo nī gwika maundū ta maciua! Ūndū ūria mūndū ūngī anghota kwīraha nī ūndū waguo-rī, ndīkīarie ta ndī kīrimū-rī, o na nīī no ngīgerie kwīraha nī ūndū waguo. **22** Andū acio nī Ahibirania? O na nīī ndī Mūhibirania. Andū acio nī Aisraeli? O na nīī ndī Mūisraeli. Andū acio nī njjaro cia lburahīmu? O na nīī ndī wa rūciaro rwa lburahīmu. **23** Andū acio nī ndungata cia Kristū? (Ngwaria ūguo ta ndī mūgūrūku.) Nīī nīndīmakīrite. Nīndutīte wīra na kiyo kūmakīra, na ngaiiko njeera mahinda maingī makīria yao, na ngahūūrwo na kiboko makīria, o na mahinda maingī ndanakuhīrīria gūkua. **24** Ayahudi nīmahūūrre na kiboko maita matano, o ihinda iboko mīrongo itatū na kenda. **25** Nīndahūūrwo na thanju maita matatū, na riita rīmwe ngihūūrwo na mahiga nyuguto, na maita matatū ndanathūkīrwo nī marikabu ndī thīinī, na ngīraara o na ngītinda iria-inī ūtukū ūmwe na mūthenya mūgima. **26** Ngoretwo ngithī ng'endo nyingī. Ngagīkorwo ndī ūgwati-inī wa gūtwarwo nī njūū, na ūgwati-inī wa atunyani, na ūgwati-inī wa gūkīrīrwo nī andū a rūrīrī rwitū, na ūgwati-inī wa gūkīrīrwo nī andū-a-Ndūrīrī; na ngoona ūgwati ndī matūūra-inī manene, na ndī thīinī wa būrūrī, na ndī iria-inī; o na ūgwati wa andū ariā maheenanaigia atī nī ariū na aarī a lthe witū. **27** Ndaanaruta wīra mūrītū na wa minoga, na maita maingī ngaagaga toro; ndaanakorwo na ng'aragu na nyoota, na maita maingī ngaaga kindū gīa kūrīa; ndaanakorwo heho-inī na ndī njaga. **28** Hamwe na macio mothe-rī, o mūthenya ngoragwo na mūrigo, ngītanga nī ūndū wa makanitha mothe. **29** Nūū ūngīkorwo aagīte hinya, na nīī njage gūkorwo njūrītwo nī hinya? Nūū ūngīhīngithio, na nīī njage gūkorwo ngīcinwo nī marakara? **30** Angīkorwo no nginya ndīrahe, ngwīrahīra maundū marīa monanagia ūria itarī na hinya. **31** Ngai, na nowe lthe wa Mwathani Jesū, ūria ūgoocagwo nginya tene-rī, nīoi atī ndīraheenania. **(aiōn g165)** **32** Kūu Dameski, barūthi ūria waathanaga ari rūngu rwa Mūthamaki Areta-rī, nīathanire itūūra inene

ria andū a Dameski rīrangīrwo nīgeetha aanyitithie. **33** No nīndoiimīrio ndirica, ngīkūrūkīrio rūthingo-inī ndī thīinī wa gikabū, ngīhonoka kūnyitwo nīwe.

12 No nginya thīi na mbere na kwīraha. O na gūtuika gwika ūguo gūtīrī uumithio-rī, rīu nīngwaria ūhoro wa maundū marīa ndanonio nī Mwathani, na marīa ndanaguūrīrio nīwe. **2** Nīnjūū mūndū thīinī wa Kristū, ūria woirwo mīaka ikūmi na īna mīthiru, agītwarwo igūrū rīa gatātū. Kana oirwo ari na mwīrī kana atarī naguo, nīī ndiū, Ngai nīwe ūū. **3** Na nīnjūū atī mūndū ūcio, kana aarī mwīrī-inī kana ndaarī mwīrī-inī-rī, nīī ndiū, no Ngai nīwe ūū, **4** nīoirwo agītwarwo kūrīa andū ariā metikītie mathiagia, akīgua maundū matangīranika nī mūndū, na maundū marīa mūndū atangītīkīrio kwaria. **5** Nīngwīraha nī ūndū wa mūndū ta ūcio, no ndikwīraha nī ūndū wakwa nīī mwene, tīga no ndīrahire nī ūndū wa ūria njagīte hinya. **6** O na ingīenda kwīraha-rī, ndingītūika kīrimū, nī ūndū ingīkorwo ngīaria ūhoro wa ma. No ndigwika ūguo, nīguo gūtīkagīe mūndū ūgwīcīria ūhoro wakwa makīria ma ūria kwagīrīre nī ūndū wa ūria njikaga kana ūria njugaga. **7** Nīguo ndikanae gwītūgīria nī ūndū wa ūgūtūrio mūnene ūguo-rī, nīndekīrīrwo mūguua thīinī wa mwīrī wakwa, ūrī mūtūmwo wa Shaitani, nīguo ūūnyarīrage. **8** Nīndathaitīre Mwathani mahinda matatū anjehererie mūguua ūcio. **9** Nowe akīnjīra atīrī, “Wega wakwa nīkūtūganīte, nīgūkorwo hinya wakwa nīūtūikaga mūkinyanīru harīa hatarī na hinya.” Nī ūndū ūcio nīngwīraha o na makīria ngenete mūno nī ūndū wa kwaga hinya gwakwa, nīgeetha hinya wa Kristū ūikarage igūrū riakwa. **10** Kīu nīkīo gītūmaga ngenagīre kwaga hinya, na irumi, na ūrītū wa mūtūūrīre, na kūnyarīrwo, o na mathīina nī ūndū wa Kristū. Nīgūkorwo hīndī īria njagīte hinya, nīguo ngoragwo na hinya. **11** Nīndītūite kīrimū, no nī inyuī mwatūmire njike ūguo. Nī inyuī mwagīrīrwo nīkūngaathīrīria, nīgūkorwo nīī ti nīī mūnīni mūno kūrī “atūmwo acio anene,” o na gūtuika nīī ndīkīrī kindū gītārī kiene. **12** Maundū marīa matūmaga mūndū amenywo atī nī mūtūmwo-rī, nīmekīrwo gatagatī-inī kanyu na gūkīrīrīria kūnene: gūkīringwo ciama, na gūgīkwo morīrū, na maundū ma kuonania hinya. **13** Inyuī mwakīrī anīni gūkīra makanitha marīa mangī nakī, tīga o gūtuika atī nīī ndīgana gūtuika mūrigo harī inyuī? Ndekerai ihītia rīul **14** Rīu nīndīhaariīrie kūmūceerera ihinda rīa gatātū, na ndīgūkorwo ndī mūrigo harī inyuī, tondū ti indo cianyu ndīrenda, no nī inyuī ndīrenda. Tondū-rī, ciana itagīrīrīrwo nī kūgīra aciarī a cio mūthithū, no aciarī nīo magīrīrwo nī kūgīra ciana ciao mūthithū. **15** Nī ūndū ūcio no ngene kūhūthīra kīria gīothe ndī nakīo nī ūndū wanyu, o na nīī mwene ndīhūthīre. Ingīmwenenda makīria-rī, inyuī no mūkīnyende o hanini? **16** No o na gūtārī o ūguo-rī, nīī ndiatuikire mūrigo harī inyuī. No njīrwo atī hīhi ndaarī mwara, na atī nīndamūheenīrie! **17** Hīhi nīndamūhatīrīrie na ūndū wa mūndū o na ūmwe wa ariā ndamūtūmīre? **18** Nīndaringīrīrie Tīto oke kūrī inyuī, na ngītūma mūrū wa lthe witū moke nake. Tīto ndaigana kūmūhatīrīria, kana nīamūhatīrīrie? Gīthī tūtīarutire wīra thīinī wa roho o ro ūmwe, na

tükirümīra njira o ro imwe? **19** Hihi ihinda rīri riothe mukoretwo mūgīciiria atī nī gwīciirīra tūkoretwo tūgīciirīra harī inyuī? Tūkoretwo tūkiaria mbere ya Ngai ta andū marī thīinī wa Kristū; na rīri, arata akwa nyenda, maundū marīa mothe twīkaga nī ma gūtūma inyuī muongererwo hinya. **20** Nīgūkorwo nīndiretigīra, atī rīria ndirīuka, ndahota gūkora mūtaahaana ūria ingienda mukorwo mūhaana, na inyuī mwahota gūkora itahaana ūria mūngienda ngorwo haana. Ngetigīra kwahota gūgaakorwo kūrī na ngūi, na ūiru, na marakara, na njatūkano, na njambanio, na njuukū, na mwītīio, o na kwaga kīhaariro. **21** Ngwītigīra atī rīria ngooka kūu rīngī, Ngai wakwa ahota gūkanjonorithia mbere yanyu, na nīi njigwe kīeha nī ūndū wa andū aingī aria meehirie o mbere, na matiiririte waganu wa maundū marīa mooru, na ma ūmaraya, na maundū ma ūura-thoni marīa matūūrīte meekaga.

13 Rīri nī riita rīa gatatū gūuka kwanyu. Ūhoru o wothe no nginya ūrūgamīrīrwo nī ūira wa andū eerī kana atatū. **2** Nīndamūkaanirie hīndī ūria ndaarī na inyuī riita rīa keerī. O na rīu nīngūmūkaania o rīngī, o na itarī hamwe na inyuī: Rīria ndirīuka rīngī, andū aria matūūrīte mehagia kuuma tene, kana mūdū ūngī o wothe, ndirī ngacaaīra, **3** tondū nīmūrenda kūmenya kīhoto kīa atī nī Kristū waragia na kanua gakwa. We ndamwikagīra maundū ta atarī na hinya, no nīonanagia atī ari na hinya gatagatī-inī kanyu. **4** Nīgūkorwo nī ma nīambirwo mūtharaba-inī atarī na hinya, no nīatūūruga muoyo nī ūndū wa hinya wa Ngai. O ta ūguo-rī, o na ithuī tūtīri hinya tūrī thīinī wake, no nī ūndū wa hinya wa Ngai nītūtūūruga muoyo thīinī wake nīguo tūmūtungatage. **5** Mwīgeriei, muone kana inyuī ene nī mwītīkītie ūhoru wa ma; mwītūīriei inyuī ene. Kaī inyuī mūtōō atī Kristū Jesū ari thīinī wanyu, tīga no mūgīkorirwo mūgwīte kīgeranio kīu? **6** Na nīngwīhoka atī nīmūrīona atī ithuī tūtīgwīte kīgeranio. **7** Na rīu tūkūhooya Ngai atī mūtīkae gwīka ūndū o na ūmwe mūūru. Tī atī nīguo andū monage atī nītūwītīkīrītwo nīwe, na nītūtooranītie, no nīgeetha inyuī mwīkage maundū marīa magīrīire, o na tūngīoneka ta tūtatooranītie. **8** Nīgūkorwo tūtīngīhota gwīka ūndū ūreganīte na ūhoru wa ma, tīga o ūria ūrī wa ūhoru wa ma wiki. **9** Tūkoragwo na gīkeno rīria riothe tūtārī na hinya, no inyuī mūrī na hinya; na nītūmūhooyagīra mūtūike andū aagīrīru kūna. **10** Gītūmi kīrīa kīratūma nyandike maundū maya o na itarī hamwe na inyuī-rī, nīgeetha hīndī ūria ngooka ndikaanahūthīre ūhoti wakwa ūūru, ūhoti ūria Mwathani aaheire ūrī wa kūmūkūria, no tī wa kūmūthūkia. **11** Na rīu ngīrīkia-rī, ariū na aarī a lthe witū, tigwoi na wega. Thīiagai na mīthīire ūria yagīrīire, thīkagīrīria ithaithana riakwa, gīagai na meciiria o mamwe, na mūtūūranagie na thayū. Nake Ngai wa wendo na thayū nīarīkoragwo hamwe na inyuī. **12** O mūdū nīageithie ūria ūngī na ngeithi theru cia kīmumunyano. **13** Andū aria othe aamūre nīmamūgeithia. **14** Wega wa Mwathani Jesū Kristū, na wendani wa Ngai, na ngwatanīro ya Roho Mūtheru, ūroikaraga na inyuī inyuothe.

Agalatia

1 Nĩ nĩ mūtūmwo Paŭlū, na rĩrĩ, ndĩrĩ mūtūmwo ūtūmĩtwo nĩ andũ o na kana ngatūmwo na njĩra ya mūndũ, no ndūmĩtwo nĩ Jesũ Kristũ na Ngai lthe witũ, ūria wamūrĩūkirie kuuma kūrĩ arĩa akuũ. **2** Nĩ hamwe na ariũ na aarĩ a lthe witũ othe arĩa tũrĩ nao, nĩ ithuĩ tũramūtūmĩra marĩa maya, Kūrĩ inyuĩ andũ a makanitha ma Galatia: **3** Mũrogĩa na wega na thayũ irĩa ciumĩte kūrĩ Ngai lthe witũ, o na kūrĩ Mwathani Jesũ Kristũ, **4** ūria werutire nĩ undũ wa mehia maitũ nĩguo atũhonokie kuuma kūrĩ mahinda maya tũrĩ, marĩa maiyũrĩtwo nĩ maũndũ mooru, kũringana na wendi wa Ngai lthe witũ, (aiŏn g165) **5** nake arotũura akumagio nginya tene na tene. Amenĩ. (aiŏn g165) **6** Nĩ nĩkũgega ndĩrageda nĩ undũ wa ūria mũrahiũha gũtigana na ūria wamwĩtĩre na undũ wa wega wa Kristũ, mũkagarũrũkĩra ūhoro mwega wa mũthemba ũngĩ, **7** naguo ti ūhoro-ũria-Mwega o na atĩa. No nĩ kūrĩ andũ maramũhingĩca makienda gũthũkia ūhoro-ũria-Mwega wa Kristũ. **8** No rĩrĩ, o na kũngĩkorwo nĩ ithuĩ o na kana mũraika uumĩte igĩrũ, ũngĩmũhunjĩria ūhoro mwega ũngĩ tĩga ūria twamũhunjĩrie-rĩ, mũndũ ūcio aronyiitwo nĩ kĩrumĩ nginya tene! **9** O ta ūria tũmwĩrĩte, o na rĩu nĩ nguuga o rĩngĩ atĩrĩ, mũndũ o wotho angĩmũhunjĩria ūhoro mwega ũngĩ tĩga ūria mwetĩkĩrie-rĩ, aronyiitwo nĩ kĩrumĩ nginya tene! **10** Atĩrĩrĩ, ngiuga ũguo-rĩ, kaĩ arĩ andũ ndĩrenda kwiyendithia kūrĩ o, kana nĩ kūrĩ Ngai? Kana hihi nĩ andũ ndĩrenda gũkenia? Korwo nĩ andũ ngeragia gũkenia-rĩ, ndĩngĩkorwo ndĩ ndungata ya Kristũ. **11** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, ngwenda mũmenye atĩ ūhoro-ũria-Mwega ndamũhunjĩrie ti ūhoro woimanĩte na mũndũ. **12** ūhoro ūcio ndiaheirwo nĩ mũndũ, o na kana ngĩthomithio nĩ mũndũ; no nĩ kũguũrĩrio ndaguũrĩrio ūhoro ūcio nĩ Jesũ Kristũ. **13** Nĩgũkorwo nĩmũguĩte ūhoro wa mĩthĩire yakwa ya tene, ūria ndaatũire njikaga ndĩ thĩnĩ wa ndini ya Ayahudi, na ūria ndanyariiraga kanitha wa Ngai na hinya ngĩgeria kũũniina. **14** Nĩ ha ūhoro wa maũndũ makonĩ ndini ya Ayahudi, nĩ ndaathĩte mbere o na gũkĩra Ayahudi aingĩ a riika riakwa na ndaarĩ na kĩyo kĩnene gĩa kũrũmia mĩtugo ya maithe maitũ. **15** No rĩrĩ, Ngai ūria wanyamũire kuuma ndaciarwo, na akĩnjĩta nĩ undũ wa wega wake-rĩ, nĩ onĩre arĩ wega, **16** angũrĩrie Mũriũ nĩgeetha hunjagĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ ūhoro wake; gũtĩrĩ mũndũ o na ũrĩkũ ndaahoire kĩrĩra, **17** o na ndĩambatire Jerusalem kuonana na arĩa maarĩ atũmwo mbere yakwa, no ndathĩre bũrũri wa Arabia na ihanya, na thuutha ūcio ngĩcooka Dameski. **18** Na rĩrĩ, thuutha wa mĩaka itatũ, nĩndambatire Jerusalem nĩguo tũkamenyane na Petero, na ngĩkara nake matukũ ikũmi na matano. **19** Tũtionanire na atũmwo acio angĩ, tĩga o Jakubu, mũrũ wa nyina na Mwathani. **20** ūhoro ũyũ ndĩramwandĩkĩra, ndĩramwĩra ndĩ mbere ya Ngai atĩ nĩ wa ma na ndiraheenania. **21** Thuutha ūcio nĩndacookire ngĩthĩ Suriata na Kilikia. **22** Nĩ mwene ndiamenyekete nĩ makanitha ma Judea marĩa marĩ thĩnĩ wa Kristũ. **23** No kũgua maiguaga atĩrĩ, “Mũndũ ūria ūratũire atũnyariiraga rĩu niwe ūrahunja wĩtikio

ũria aageragia kũniina mbere iyo.” **24** Nao makĩgooca Ngai nĩ undũ wakwa.

2 Mĩaka ikũmi na ĩna yathira nĩndambatire rĩngĩ Jerusalem, na ihinda rĩrĩ tũgĩthĩ hamwe na Baranaba o na tũgĩthĩ na Tito. **2** Ndathĩre tondũ Ngai nĩanguũrĩrie thĩ kuo, na nĩguo ngataarĩrie atũmwo ūhoro-ũria-Mwega ūria hunjagĩria andũ-a-Ndũrĩrĩ. No ndataarĩrie o arĩa monekaga marĩ atongoria hatarĩ andũ angĩ, nĩgeetha gũtigatũike atĩ ihanya rĩria ndateng’eraga, o na kana rĩria ndateng’erete, rĩarĩ rĩa tũhũ. **3** No o na Tito, ūria warĩ hamwe na nĩ, ndaringĩrĩrio kũrua, o na gũtũika aarĩ Mũyunani. **4** ūhoro ũyũ wa kũrua wagĩre ho tondũ nĩ kwarĩ na ariũ na aarĩ a lthe witũ a maheeni arĩa maatoonyete gatagatĩ gaitũ na hitho marĩ athigaani nĩguo matũire ūhoro wa wiyathi ūria tũkoragwo naguo tũrĩ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ, makienda gũtũtũa ngombo. **5** Tũtietikĩrie ūhoro wao o na hanini, nĩgeetha ma ya ūhoro-ũria-Mwega ĩtũire na inyuĩ. **6** Nao andũ arĩa moonekaga taarĩ o anene-rĩ, (harĩ nĩ hatĩarĩ na ũtiganu o ūria mangiakorĩro marĩ, nĩgũkorwo Ngai ndaroraga mũndũ ūria ahaana) andũ acio gũtĩrĩ undũ moongereire harĩ ndũmĩrĩri yakwa. **7** O na rĩrĩ, o nĩmoonire atĩ nĩ ndehokeirwo wĩra wa kũhunja ūhoro-ũria-Mwega kūrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, o ta ūria Petero eehokeirwo wĩra wa kũhunjĩria Ayahudi. **8** Nĩgũkorwo Ngai ūria warutaga wĩra thĩnĩ wa ũtungata wa Petero arĩ mūtūmwo kūrĩ Ayahudi, nowe warutaga wĩra ũtungata-ĩni wakwa ndĩ mūtūmwo kūrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. **9** Nĩngĩ Jakubu, na Petero, na Johana, arĩa moonagwo marĩ itugĩ cia gũtĩra kanitha-rĩ, nĩmatwamũkĩrie tũrĩ hamwe na Baranaba na guoko kwa ūrio kwa ngwatanĩro, rĩria maamenyire wega wa Ngai ūria ndaaheetwo. Nĩmetikĩrie atĩ ithuĩ tũthĩ tũkahunjĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ, nao mathĩ kūrĩ Ayahudi. **10** Undũ ūria maatwĩire twikage nĩ atĩ tũrĩkanage athĩnĩ na noguo undũ ūria nĩ mwene ndaarĩ na kĩyo gĩa gwika. **11** Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩria Petero ookire Antiokia, nĩndamũkarĩrie mbere ya andũ tondũ nĩahĩtĩte mũno. **12** Andũ amwe moimĩte kūrĩ Jakubu matanakinya-rĩ, Petero nĩarĩanagĩra na andũ-a-Ndũrĩrĩ, no rĩria maakinyire, akĩmeherera, na akĩamũrania na andũ-a-Ndũrĩrĩ tondũ nĩetigagĩra andũ arĩa maarĩ a gĩkundi kĩa andũ arĩa maruaga. **13** O na Ayahudi arĩa angĩ makĩnyĩtanĩra na Petero ũhinga-ĩni wake, o nginya o na Baranaba akĩhĩtithio nĩ ũhinga ūcio wao. **14** Rĩria ndonire atĩ matiekaga kũringana na ma ya ūhoro-ũria-Mwega, ngĩra Petero atĩrĩ, andũ othe makĩguaga, “Angĩkorwo wee ũrĩ Mũyahudi, ũtũuraga na mĩtugo ya andũ-a-Ndũrĩrĩ na ti ta Mũyahudi-rĩ, ũngĩkĩhota atĩa kũhatĩrĩria andũ-a-Ndũrĩrĩ atĩ nĩguo marũmĩrĩre mĩtugo ya Ayahudi? **15** “Ithuĩ arĩa tũciarĩtwo tũrĩ Ayahudi na tũtarĩ ehia ta andũ-a-Ndũrĩrĩ-rĩ, **16** nĩtũũ atĩ mũndũ ndatuĩkaga mũthĩngu nĩ undũ wa gwathĩkĩra watho, no atũkaga mũthĩngu nĩ undũ wa gwĩtikia Jesũ Kristũ. Nĩ undũ ūcio o na ithuĩ twĩtikĩte Kristũ Jesũ nĩguo tũtũuo athĩngu nĩ undũ wa gwĩtikia Kristũ, no ti undũ wa gwathĩkĩra watho, tondũ gũtĩrĩ mũndũ ũgaatuuo mũthĩngu nĩ undũ wa gwathĩkĩra watho. **17** “Angĩgĩkorwo rĩria tũgũcaria gũtũuo athĩngu nĩ Kristũ

kuonanagia ati ithui ene turi ehia-ri, uguo ni kuuga ati Kristu atungatagira mehia? Hi! Kuroaga gutuika ugo! **18** Angikoro ni ngwaka ringi kiria ndaanangire-ri, nikuanania ati ni nyunite watho. **19** Nigukoro na undu wa watho nindakurire watho ucio nigu nduire muoyo ndi wa Ngai. **20** Nii nindikite kwambanirio hamwe na Kristu, na riu ti ni nduraga muoyo, no Kristu niwe uturaga muoyo thini wakwa. Muoyo uria nduraga mwiri-ini uy nduraga na undu wa gwitika Muru wa Ngai, uria wanyendire na akiruta ni undu wakwa. **21** Ndingitika gutua wega wa Ngai kindu gia tuh, tondungitika ati uthingu wonkaga ni undu wa watho-ri, Kristu akuire tuh!”

3 Atiriri inyu Agalatia aya akigu! Murogetwo nuu? O inyu muonirio wega Jesu Kristu ari mwambe muti iguru. **2** No nyende kumena undu umwe tu kuuma kuri inyu: Mwaheirwo Roho ni undu wa gwithika watho, kana ni undu wa gwitika uhoro uria mwaigire? **3** Kai muri akigu atia? Mwambirire na Roho wa Ngai, na riu murenda kurikiria na hinya wa mwiri? **4** Anga mwathinirio na maundu maing ugo o tuh, angikoro uhoro ucio wotho waru wa tuh? **5** Wee Ngai amuheaga Roho wake na akaringaga ciana gatagati kanyu ni undu wanyu gwithika watho, kana ni undu wa gwitika uhoro uria mwaigire? **6** Ta ririkanai uhoro wa Iburahimu, Maandiko moigte atiri: “Etikirie Ngai, nake Ngai akimuta muthingu.” **7** Ni undu ucio kimenyei ati andu aria metikite nio ciana cia Iburahimu. **8** Na tondungitika Maandiko maria matheru nimoigite o mbere ati Ngai niagatua andu-a-Nduriri athingu na undu wa gwitika-ri, na Maandiko macio nimahunjiire Iburahimu Uhoro-uria-Mwega o kabere, makiaga atiri: “Nduriri ciothe niikaarathimwo ni undu waku.” **9** Ni undu ucio andu aria metikite nimarathimanagiro hamwe na Iburahimu, mundu ucio waru mwitika. **10** Andu aria othe mehekaga uhoro wa gwithika watho-ri, mari na kirumi, nigukoro Maandiko moigaga atiri, “Kugwatwo ni kirumi ni mundu o wotho utahingaga maundu maria mothe mandikitwo Ibuku-ini ria Watho.” **11** Nituu wega ati gutiri mundu ungutuo muthingu mbere wa Ngai ni undu wa gwithika watho, tondungitika Maandiko moigte atiri: “Mundu uria muthingu agaatura muoyo ni undu wa gwitika.” **12** No watho-ri, nduumanite na uhoro wa gwitika; handu ha ugo Maandiko moigaga atiri, “Mundu uria wathikaga maundu ma watho agaaturio muoyo ni mo.” **13** Nake Kristu niatukuriire agituruta kirumi-ini kia watho na undu wake mwene gutuika kirumi ithenya riitu, nigukoro ni kwandikitwo atiri, “Kugwatwo ni kirumi ni mundu o wotho wambitwo muti-iguru.” **14** Aatukuriire nigu kirathimo kiria Iburahimu arathimitwo nako gikinyire andu-a-Nduriri na undu wa Kristu Jesu, nigu ati na undu wa gwitika twamukire Roho uria weranirwo. **15** Ariu na aari a lthe witu, rekei ndimuone na ngerekano yumanite na maundu maria muu. O ta uria gutari mundu ungihota kweheria undu kana kuongerera undu hari kirikanirio kiria githondeketwo ni mundu-ri, no tagu uhoro uy utari. **16** Maundu maria meranirwo, meerirwo

Iburahimu na mbeu yake. Maandiko matiugite “mbeu cike”, taari uhoro wa andu aingi, no moigte “na mbeu yake”, ugo ni kuuga mundu umwe, na niwe Kristu. **17** Uria ndirenda kuuga ni atiri: Watho, ucio wokire thuutha wa miaka 430, ndungieheria kirikanirio kiria giekiritwo ho ni Ngai mbere iyo, na ndungituma kirikanirio kiu gutuika gia tuh. **18** Ni undu-ri, angikoro igai ringioneke ni undu wa watho-ri, ritikumanite na kirikanirio; no Ngai, ni undu wa wega wake, niaheire Iburahimu igai na undu wa kirikanirio. **19** Watho-ri, wakiri wa bata uriku? Wongereirwo kuri kirikanirio nigu wonanagie mahitia o ngina riria mbeu iria kirikanirio kieranire igooka. Watho ucio wathanirwo ni araka kinengerio andu na guoko kwa muguithania. **20** No riri, muguithania ndakoragwo arugamirire o mwena umwe; no Ngai ni umwe. **21** Ni undu uci-ri, kai watho ureganite na ciranirio cia Ngai? Aca ti ugo! Tondungitika korwo kwaru na watho waheanirwo nigu andu magie na muoyo-ri, ti-itheru o nago uthingu ni ungakirehirwo ni watho. **22** No Maandiko moigaga ati andu a thi ni mohetwo ni mehia, nigeetha kirikanirio kiria kihanagwo ni undu wa gwitika Jesu Kristu kihanagwo o aria metikite. **23** Uhoro wa gwitika utanooka-ri, twari ohe ni watho, tukahingirio o ngina witiko ukaguririo. **24** Ni undu ucio watho nigu waheirwo uhoi wa gututwara kuri Kristu, nigu tutuuo athingu na undu wa gwitika. **25** Na riri, kuona ati riu uhoro wa gwitika nimuminyu, tutingicooka kurugamirirwo ni watho. **26** Inyuothe muri ciana cia Ngai ni undu wa gwitika Kristu Jesu, **27** nigukoro inyuothe aria mwatithirio thini wa Kristu nimumihumbite Kristu. **28** Ni undu ucio gutingicooka githuuranio Muiyahu kana Muiyuni, na gutiri ngombo kana mundu utari ngombo, na gutiri mundu murume kana mundu-wanja, nigukoro inyuothe muri umwe ki thini wa Kristu Jesu. **29** Angikoro muri a Kristu-ri, mukiri a mbeu wa Iburahimu, na muri agai a kugaya kuringana na kirikanirio kiu kirikanirwo.

4 Uria ndiroiga ni atiri, ihinda ritho riria mugai ari o mwana-ri, ndari utiganu na ngombo, o na atuika niwe mwene indo icio ciothe. **2** Ni gwitho athagwo ni amuri hamwe na aramati a indo cike, ngina ihinda riria ithe atuie rigakinya. **3** Ugo noguo o na ithui, hini iria twari ciana, twatire ukombo-ini wa maundu maria ma nduire ma thi ino. **4** No hini iria ihinda riria riagiru kuna riakinyire, Ngai niatimire Muriu, nake agciarwo ni mundu-wa-nja, na agciarwo ari wa gwithagwo ni watho, **5** nigu aktuere andu aria matuire mathagwo ni watho, nigeetha tuge na kihoto gia gutuika ciana cike, **6** Tondungitika muri ciana cike-ri, Ngai niatimire Roho wa Muriu ngoro-ini ciitu, o we Roho uria witanaga ukugaga atiri, “Abba, Baba.” **7** Ni undu ucio, we ngombi ngombi ringi, no uri mwana wake; na tondungitika riu uri mwana wake, Ngai niagutuire mugai wa indo cike. **8** Tene riria mutooi Ngai-ri, mwaru ngombo cia ciembe iria itari ngai. **9** No riri, tondungitika ni nimumenye Ngai, kana njuge nimumikite kuminyu ni Ngai-ri, murakienda gicookerera maundu macio magite hinya na matari

kiene niki? Kaĩ murenda gũcoka ũkombo-inĩ wamo o rĩngĩ? **10** Nĩmũrũmitie ũhoro wa mĩthenya mĩamũre, na mĩeri mĩamũre, na imera, o na mĩaka! **11** Ndi na kieha mũno tondũ gũkuoneka atĩ wĩra ũria wotho ndanenogia naguo nĩ undũ wanyu nĩ wa tũhũ! **12** Ndamũthaitha, inyuĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ, tũkai ta nĩ, nĩgũkorwo nĩ ndũkĩte ta inyuĩ. Mũtirĩ mwanjĩka ũũru. **13** O ta ũria mũũũ, ndamũhunjiirie ũhoro-ũria-Mwega ihinda rĩa mbere tondũ ndaari mũrũaru. **14** O na gũtũka ndwari yakwa yarĩ magerio kũrĩ inyuĩ, mũtianyariire kana mũkũmena, no mwanĩitiire ũgeni ta ndaari mũraika wa Ngai, o na ta ndaari Jesũ Kristũ we mwene. **15** Kaĩ undũ ũcio watũmaga mũkene ũthĩite kũ? Nĩ ndĩ mũira atĩ, korwo nĩmũngĩahotire, nĩmũngĩakũũire maittho manyu mũũhe. **16** Kaĩ rĩu ndũkĩte thũ yanyu nĩ undũ wa kũmũhe ũhoro ũria wa ma? **17** Andũ acio me na kiyo magĩcaria ũria mũngĩtũka a thĩritũ yao, no ti undũ wa gĩtũmi kiega. ũria mendaga nĩ kũmũgĩgithania na ithuĩ mũtũke ao, nĩgeetha mũgie na kiyo gĩa kũmarũmĩra. **18** Nĩ wega kũgia na kiyo, angĩkorwo muoroto nĩ mwega, na mwĩkage ũguo hĩndĩ ciothe to hĩndĩ rĩa ndĩ hamwe na inyuĩ. **19** Ciana ciakwa nyendetie mũno, o inyuĩ arĩa njĩguagĩra ruo ta rwa mũtumia akiheo mwana, nginya hĩndĩ rĩa Kristũ agaakorwo eyũmbĩte thĩnĩ wanyu, **20** naarĩ korwo ndakorwo hamwe na inyuĩ ta rĩu, nĩguo ngarũĩre mwarĩrie wakwa tondũ nĩndĩgĩtwo nĩ ũhoro wanyu! **21** Ta njĩĩrai, inyuĩ arĩa mũrenda gũkorwo mũgĩathwo nĩ watho-rĩ, kaĩ mũtooi ũria watho uugaga? **22** Nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩ, lburahĩmu aarĩ na ariũ eerĩ, ũmwe aaciarĩtwo nĩ mũtumia ũria warĩ ngombo, nake ũcio ũngĩ agaciario nĩ mũtumia ũria ũtaarĩ ngombo. **23** Mũriũ wake wa mũtumia ũria warĩ ngombo aaciarĩtwo na njĩra ya undũire; no mũriũ ũria waciario nĩ mũtumia ũcio ũtaarĩ ngombo aaciarĩtwo na undũ wa kũhingia kũĩranĩro. **24** Namo maundũ macio nĩ ma ngerekano, nĩ undũ atumia acio marũgamĩĩrie irĩkanĩro igĩrĩ. Kirĩkanĩro kĩmwe nĩ gĩa Kirĩma gĩa Sinai nakĩo gĩciaraga ciana cia ũkombo: Nakĩo kĩgerekaniĩtio na Hagari. **25** Na rĩrĩ, Hagari arũgamĩĩrie Kirĩma gĩa Sinai kirĩ kirĩ kũu bũrũwa wa Arabia, nake nĩwe ũgerekaniĩtio na itũũra rĩa Jerusalemu ũria rĩhaana ũmũthĩ, tondũ nĩatũire ũkombo-inĩ hamwe na ciana ciake. **26** No Jerusalemu, itũũra rĩria rĩa kũũria igũrũ, rĩtirĩ ũkombo-inĩ, na nĩrĩo nyina witũ, **27** nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: “Kena wee mũndũ-wa-nja thata, wee ũtiaciaraga ciana, tumũra kanua na wanĩrĩre, wee ũtarĩ waigua ruo rwa kũgĩa mwana; tondũ ciana cia mũndũ-wa-nja ũria ũtiganiĩrio nĩ nyingĩ gũkĩra cia ũria ũrĩ na mũthũuri.” **28** Na rĩrĩ, inyuĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ, mũrĩ ciana cia kũĩranĩro, o ta ũria Isaaka aarĩ. **29** Hĩndĩ iyo, mũriũ ũria waciario na njĩra ya ndũire-rĩ, nĩanyariiraga mũriũ ũcio waciario na undũ wa hinya wa Roho. ũguo noguo kũhaana o na rĩu. **30** No rĩrĩ, Maandiko moigĩte atĩa? Moigĩte atĩrĩ, “Ingata ngombo iyo ya mũndũ-wa-nja na mũriũ wake, tondũ mũriũ ũcio wa mũtumia ngombo ndarĩ hĩndĩ akagayana igai hamwe na mũriũ wa mũtumia ũcio ũtarĩ ngombo.” **31** Nĩ undũ ũcio, ariũ na aarĩ a lthe witũ, ithuĩ tũtirĩ ciana cia mũtumia ũcio ngombo, no tũrĩ ciana cia mũtumia ũcio ũtarĩ ngombo.

5 Kristũ nĩgũtuohora aatuohorire nĩguo tũgie na wĩyathi. Nĩ undũ ũcio, mwĩhaandei wega na mũtigetikĩre kuohwo icooki rĩa ũkombo rĩngĩ. **2** Ta thĩkĩrĩrai ciugo ciakwa! Nĩ Paulũ ngũmwĩra atĩrĩ, mũngĩtikĩra kũrua-rĩ, Kristũ ndangĩgia bata na inyuĩ o na hanini. **3** Nĩngĩ nĩngũmwĩra o rĩngĩ atĩ mũndũ o wotho ũngĩtikĩra kũrua, ũcio amenye atĩ nĩagĩrĩrwo nĩ gwathĩkĩra watho ũrĩ wotho. **4** Inyuĩ arĩa mũrageria gũtũka athĩngu nĩ undũ wa watho-rĩ, nĩmũtigithanĩtio na Kristũ; inyuĩ nĩmũgĩwĩte mũgatigana na wega wa Ngai. **5** No ithuĩ-rĩ, tũkoragwo twĩhokete atĩ nĩtũgatũuo athĩngu. Undũ ũcio nĩguo tũkoragwo twĩrĩgĩrĩre tũrĩ na wĩtikio, tũhotĩthĩtio nĩ Roho. **6** Nĩgũkorwo thĩnĩ wa Kristũ Jesũ, kũrua kana kwaga kũrua gũtirĩ bata. Undũ ũria ũrĩ bata nĩ wĩtikio ũria ũrutaga wĩra na njĩra ya wendani. **7** Nĩmũrateng’agĩra ihenya rĩega. Nũũ wamũgĩrĩrie mũgĩtiga gũcoka gwathĩkĩra ũhoro-ũria-wa-ma? **8** Kũringĩrĩrio kwa mũthemba ũcio gũtũmĩte kũrĩ ũria wamwĩre. **9** “Ndawa nini tu ya kũĩmbia mĩgate nĩtũmaga mũtu ũria mũkande nayo wotho ũĩmbe.” **10** Nĩndĩhokete thĩnĩ wa Mwathani atĩ inyuĩ mũtikũgarũrũka mũgie na meciĩria mangĩ. ũria ũramũtururia nĩwe ũkaaherĩthio o na angĩkorwo arĩ ũ. **11** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, angĩkorwo no ndĩrahunja ũhoro wa kũrua-rĩ, ndĩrakĩnyariirwo nĩkĩ? Angĩkorwo ũguo nĩguo-rĩ, undũ ũria ũtũmaga andũ mahĩngwo, na nĩguo ũhoro wa mũtharaba-rĩ, nĩmweherie. **12** No nyende andũ acio mamũthĩĩnagia mathĩĩ na mbere o nginya mehakũre. **13** Inyuĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ, mwetĩro nĩguo mũgie na wĩyathi. No rĩrĩ, mũtikahũthire wĩyathi wanyu kũrũmagĩrĩra merĩrĩria ma mwĩrĩ, no handũ ha ũguo-rĩ, tungatanagĩrai inyuĩ-ene mũrĩ na wendani. **14** Tondũ-rĩ, ũhoro wotho wa watho ũhingagio nĩ riathani rĩrĩrĩ rĩmwe: “Enda mũndũ ũria ũngĩ o ta ũria wiendetie wee mwene.” **15** No rĩrĩ, mũngĩrũmana mũkĩrĩĩnaga-rĩ, mwĩmenyerere mũtikaniĩnane inyuĩ ene. **16** Nĩ undũ ũcio nguuga atĩrĩ, thĩiagai mũtongoretio nĩ Roho, na mũtirĩhingagia merĩrĩria ma mwĩrĩ. **17** Nĩgũkorwo mwĩrĩ nĩwĩrĩragĩria maundũ marĩa matangĩendwo nĩ Roho, nake Roho nĩareganaga na maundũ marĩa merĩragĩrio nĩ mwĩrĩ. Nĩ undũ ũcio Roho na mwĩrĩ itũũruga irũaga, na nĩkĩo mũtahotaga gwĩka ũria mwendaga gwĩka. **18** No rĩrĩ, mũngĩtongorio nĩ Roho, inyuĩ mũtingĩkorwo mũgĩathwo nĩ watho. **19** Na rĩrĩ, maundũ marĩa mekwagwo nĩ mwĩrĩ nĩmoio, namo nĩ: ũmaraya, na meciĩria mooru, na ũmaramari, **20** na kũhooya mĩhianano, na kũrogana, na ũthũ, na kũũgitana, na ũũru, na mang’ũrĩ, na kwĩyenda, na nyamũkano, na ngarari, **21** gũcumikĩra na kũrĩro nĩ njoothi, na maruga marĩa mainagwo nyĩmbo iria itaagĩrĩre, o na maundũ mangĩ ta macio. Nĩdamũkaanĩrie, o ta ũria ndamũkaanĩrie hĩndĩ ya mbere, atĩ andũ arĩa mekaga maundũ ta macio matikagaya ũthamaki wa Ngai. **22** No rĩrĩ, maciaro ma Roho nĩ wendani, na gĩkeno, na thayũ, na gũkĩrĩrĩria, na kũũguanĩra tha, na gũtugana, na kwĩhokeka, **23** na ũhooreri, na kwĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ. Maciorĩ, gũtirĩ watho wa kũgĩria mekwagwo. **24** Nao andũ arĩa marĩ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ nĩmambĩthĩtie mũrĩrĩ yao mũtĩ-igũrũ hamwe na thuti ciayo na merĩrĩria mayo. **25** Angĩkorwo tũtũire muoyo nĩ undũ wa Roho-

rī, kīrekei tūtongoragio nī Roho. **26** Rekei tūtige gwiŋiia, na kūūgitana, o na kūiguanagīra ūiru.

6 Ariū na aarī a lthe witū, mūdū angīkorwo ahītītie-rī, inyuī ariā mūrī na roho mūcookagīrīriei mūhooreire. No mwīmenyererei, o na inyuī mūtīkae kūgerio. **2** Teithanagjai mūdū na ūriā ūngī maūdū marīa mamūrītūhagīra, na mweka ūguo-rī, nīmūrīhingagia watho wa Kristū. **3** Mūdū angīciiria atī we nī wa bata hīndī irīa atarī kiene-rī, nī kwiheenia areheenia. **4** O mūdū nīarorage wīra wake mwene. Hīndī iyo no ahote kwīraha, atekwīganania na mūdū ūngī, **5** nīgūkorwo o mūdū no ngīnya akuue mūrigo wake. **6** Mūdū o wothē ūriā ūrutagwo ūhorō wa Ngai nīagayanage indo ciothe iria njega na mūmūruti. **7** Mūtikanahēenio: Ngai ndangīnyūrūrio. Kīriā mūdū ahaandaga no kīo agethaga. **8** Mūdū ūriā ūhaandaga maūdū ma gūkenia merirīria ma mwīrī-rī, ūcio akaagetha kwanangīka kūrīa kuumanaga na maūdū macio. No ūriā ūhaandaga maūdū ma gūkenia Roho-rī, ūcio akaagetha muoyo wa tene na tene ūriā uumanaga na Roho. **(aiōnios g166)** **9** Ningī tūtikanogio nī gwīka wega, nīgūkorwo ihinda rīriā riagīrīru riakinya nītūkaagetha magetha twaga gūkua ngoro. **10** Na nī ūndū ūcio, rīriā rīothe twagia na ihinda riagīrīru, nītwikage andū othe maūdū mega, na makīria twikage wega andū ariā marī a nyūmba ya ariā metikītie. **11** Onei ūriā ndīramwandikīra marīa maya na ndemwa nene na guoko gwakwa mwene! **12** Andū acio mendaga kwīonania atī nīagīrīru makionwo-rī, nīo maramūringīrīria atī mūrue. Mekaga ūguo no geetha matikanyariirwo nī ūndū wa mūtharaba wa Kristū. **13** O na acio maruaga matiathikagīra watho, no nīmendaga inyuī mūrue nīguo metīage nī ūndū wa mīrī yanyu. **14** No nī-rī, ndīroaga gwiŋiia, tiga o ndītīire nī ūndū wa mūtharaba wa Mwathani witū Jesū Kristū, na nī ūndū wago-rī, maūdū ma thī nīmambītwo mūtī-igūrū nīguo mehere harī nī, na nī ngaambwo harī maūdū ma thī nīguo njehehere harī mo. **15** Kūrūa kana kwaga kūrūa gūtīrī bata; kīriā kīrī bata nī mūdū agarūrūke atuīke kīūmbe kīerū. **16** Thayū na kūigūirwo tha kūrogīa na andū ariā marūmagīrīra wathani ūyū, o hamwe na andū a Isiraeli ariā a Ngai. **17** Ngīrīkīrīria nguuga atīrī, gūtīkagīe mūdū o na ūrīkū ūkūndehere thīina, nīgūkorwo nīnjoretwo njoro cia Jesū mwīrī-inī wakwa. **18** Wega wa Mwathani witū Jesū Kristū ūrogīa na maroho manyu, inyuī ariū na aarī a lthe witū. Amenī.

Aefeso

1 Nĩ nĩ Paulũ, mütũmwo wa Kristũ Jesũ nĩ undũ wa kwenda kwa Ngai, Ndirandikira andũ aria aamũre kũu Efeso, aria ehokeku thiĩnĩ wa Kristũ Jesũ: **2** Wega na thayũ kuuma kũri Ngai lthe witũ, na Mwathani Jesũ Kristũ, irogia na inyuĩ. **3** Atĩrĩ, Ngai, o we lthe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, arogoocwo, o we ūtirathimite na irathimo ciothe cia kũroho thiĩnĩ wa Kristũ, iria ciumaga kũu igĩrũ. **4** Nĩgũkorwo o na thĩ itanombwo, Ngai nĩatũhuire nĩguo tũtũike ake thiĩnĩ wa Kristũ, nĩguo tũtũike atheru na twage ūcuuke maitho-inĩ make. Nĩ undũ wa wendo wake-rĩ, **5** Ngai nĩatũite o mbere atĩ nĩtũgaatũika ciana ciake nĩ undũ wa Jesũ Kristũ, kũringana na ūria eendete na ūria oonire arĩ wega, **6** nĩguo wega wake ūria ūrĩ riiri ūkumagio, wega ūcio atũheete o ūguo tũhũ thiĩnĩ wa Mũriũ wake ūria endete mũno. **7** Na twakũũrwo na undũ wa thakame ya Kristũ, na tũkirekerwo mehia maitũ, kũringana na ūria wega wa Ngai ūingĩhite, **8** wega ūcio aatũingĩhiirie arĩ na ūgĩ na ūmenyo wothē. **9** Nake agĩtũmenyithia hitho ya wendi wake, kũringana na ūria oonire arĩ wega, o ūria aatanyike gwĩka thiĩnĩ wa Kristũ, **10** nĩguo ūkaahingio rĩria mahinda maria magĩĩire magaakinya, nĩguo acookanĩĩrie indo ciothe iria irĩ igĩrũ na iria irĩ gũkũ thĩ harĩ mũtongoria ūmwe, na nĩwe Kristũ. **11** Ningĩ nĩ thiĩnĩ wa Kristũ o na ithuĩ twamũkirire igai kuuma kũri Ngai, kũringana na ūria aatũite o mbere, o we wĩkaga maũndũ mothe kũringana na muoroto wa wendi wake, **12** nĩguo o na ithuĩ aria twarĩ a mbere kwĩhoka Kristũ, tũtũike a kũgoocithia riiri wa Ngai. **13** Inyuĩ o na inyuĩ nĩmwataniĩrio na Kristũ mwarĩkia kũgũga ūhoru-ũria-wa-ma, nago nĩguo ūhoru-ũria-Mwega wa ūhonokio wanyu. Mwarĩkia gwĩtikia, nĩmwekĩrwo rũri thiĩnĩ wake, na undũ wa kũheo Roho Mũtheru ūria mwerĩrwo, **14** Nake Roho nĩwe mũrũgamĩrĩri wa kuonania atĩ nĩtũkagairwo igai riitũ nginya rĩria andũ aria marĩ a Ngai magaatuĩka a gũkũũrwo, nĩgeetha riiri wake ūgocagwo. **15** Na nĩ undũ ūcio, kuuma rĩria ndaiguire ūhoru wa wĩtikio wanyu thiĩnĩ wa Mwathani Jesũ, o na wendani wanyu ūria mwendaga aria othe aamũre nago-rĩ, **16** ndirĩ ndatigithiria gũcookeria Ngai ngaatho nĩ undũ wanyu, ngĩmũririkanaga mahooya-inĩ makwa. **17** Hooyaga atĩ Ngai wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o we lthe witũ mwene riiri, amũhe Roho, ūria ūkamũhe ūgĩ na ūguĩrio nĩguo mũmenye Ngai wega. **18** Ningĩ nĩhooyaga atĩ maitho manyu ma ngoro mathererwo nĩ ūtheri, nĩguo mũmenye ūhoru wa kũrĩgĩrio kĩa amwĩĩre, na mũmenye ūtonga wa igai rĩake rĩrĩ na riiri, rĩria akaagaira andũ ake aamũre, **19** o na ūhoti wake mũnene ūtangĩgereka nĩ undũ witũ, ithuĩ aria twĩtikitie. ūhoti ūcio no ta hinya wake mũnene ūkĩruta wĩra, **20** ūria eekĩre thiĩnĩ wa Kristũ rĩria aamũriĩrie kuuma kũri aria akuĩ, na akĩmũga guoko-inĩ gwake kwa ūrio kũu igĩrũ, **21** na agatũũgĩrio mũno igĩrũ rĩa wathani o wothē na ūhoti wothē, na hinya na ūthamaki wothē, na marĩitwa mothe ma ūnene maria mangĩheanwo, na to mahinda maya moiki, no nĩ o na mahinda maria

magooka. (aĩon g165) **22** Nake Ngai akĩga maũndũ mothe rungu rwa magĩrũ make, na akĩmũtua mwathi wa gwachaga maũndũ mothe nĩ undũ wa kanitha. **23** Kanitha nĩguo mwĩri wake, na noguo ūiyũru wake, o we ūiyũrite maũndũ mothe o na kũndũ guothe.

2 O na inyuĩ-rĩ, mwarĩ akuĩ nĩ undũ wa ūremi wanyu na mehia manyu, **2** maria mwatũũraga thiĩnĩ wamo rĩria mwarũmagĩrĩria mĩthĩire ya thĩ ĩno na mĩthĩire ya mwathi wa ūthamaki wa riera-inĩ, o roho ūria ūrũruta wĩra rĩu thiĩnĩ wa aria mataathĩkagĩra Ngai. (aĩon g165) **3** O na ithuĩ ithuothe-rĩ, kũri hĩndĩ twatũũranagia nao, twaathagwo nĩ thuti cia mĩrĩ iitũ, na tũkarũmagĩrĩria merĩrĩria na maũndũ maria meciiragio nĩ ngoro. O ta acio angĩ-rĩ, ha ūhoru wa kĩmerera-rĩ, twatũũre tũrĩ a kũrakarĩrwo. **4** No tondũ wa wendo wake mũnene harĩ ithuĩ, Ngai, o we ūiyũritwo nĩ tha nyingĩ, **5** nĩatũmire tũgĩe na muoyo hamwe na Kristũ o rĩria twarĩ akuĩ nĩ undũ wa mehia maitũ tondũ nĩ wega wa Ngai watũmire mũhonokio. **6** Nake Ngai agĩtũriũkanĩria hamwe na Kristũ na agĩtũkaria thĩ hamwe nake kũu igĩrũ tũrĩ thiĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **7** Eekire ūguo nĩgeetha matukũ maria magooka onanie kũri ithuĩ wega wake mũngĩ ūria ūtangĩgereka kũri ithuĩ, nĩ ūria atũire atũtũgaga thiĩnĩ wa Kristũ Jesũ. (aĩon g165) **8** Nĩ undũ nĩ wega wa Ngai watũmire mũhonokio nĩ undũ wa gwĩtikia, nago undũ ūcio nduoimanire na inyuĩ ene, no nĩ kũheo kĩa Ngai, **9** na ta undũ wa mawĩra maria mwanaruta, nĩgeetha gũtikagĩe na mũndũ o na ūmwe ūkwĩgocoo. **10** Nĩgũkorwo ithuĩ tũrĩ wĩra wa moko ma Ngai, tũmbĩitwo thiĩnĩ wa Kristũ Jesũ nĩguo twĩkage ciiko njega iria irutaga wĩra mwega, ūria Ngai aahaariire o mbere nĩ undũ witũ nĩguo tũtũire tũcikaga. **11** Hakĩrĩ ūguo-rĩ, ririkanai atĩ tene inyuĩ aria mũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ na undũ wa gũciarwo, o inyuĩ mwĩtagwo “andũ aria mataruaga” nĩ aria meĩtaga “andũ aria maruaga” (kũrua kũu no undũ wĩkitwo mwĩri na moko ma andũ), **12** ririkanai atĩ hĩndĩ ĩyo mwatũũrite mwamũranĩtio na Kristũ, mwarĩ ageni na mũtiarĩ a gĩkundi kĩa andũ a Isiraeli na ha ūhoru wa irĩkanĩro iria Ngai eeraniire, inyuĩ mũtiarĩ a ho. Mwatũũrite gũkũ thĩ mũtarĩ na kũrĩgĩrĩro na mũtarĩ na Ngai. **13** No rĩu, thiĩnĩ wa Kristũ Jesũ, inyuĩ aria hĩndĩ ĩmwe mwarĩ kũraya, rĩu nĩmũreharehetwo hakuĩ nĩ undũ wa thakame ya Kristũ. **14** Nĩgũkorwo we mwene nĩwe thayũ witũ, o we watũmire ithuĩ twarĩ eerĩ tũtũike ūmwe, na agitharia rũirigo rwa rũmena rũria rwatũgayanĩtie, **15** nĩ undũ nĩnaniire watho hamwe na maathani maguo, o na irĩa ciaguo, na undũ wa kũruta mwĩrĩ wake. Agĩgĩka ūguo nĩgeetha ombe thiĩnĩ wake mwene mũndũ ūmwe mwerũ kuuma harĩ acio eerĩ, nago undũ ūcio ūtũme kũgĩe thayũ, **16** na nĩgeetha thiĩnĩ wa mwĩrĩ ūcio ūmwe, amaiguithanie na Ngai na undũ wa mũtharaba, ūria aahũthĩrie kũniina rũmena rwao. **17** Kristũ ookire akĩmũhunjĩria thayũ inyuĩ aria mwarĩ kũraya, o na thayũ kũri aria maarĩ hakuĩ. **18** Na thiĩnĩ wake ithuĩ a iruka icio cieri nĩtũkinyaga kũri lthe witũ na undũ wa Roho o ro ūmwe. **19** Nĩ undũ wa ūguo, rĩu inyuĩ mũtirĩ ageni na agendi rĩngĩ, no nĩmũtũikite ene bũrĩri hamwe na andũ a Ngai, na mũgatuĩka andũ a nyũmba

ya Ngai, **20** mūgagiakwo igūrū rīa mūthingi wa atūmwō na anabii, nake Kristū Jesū we mwene agakorwo nīwe ihiga rīria inene rīa koine. **21** Thīinī wake mwako woha nīnyūitānīte, na ūgakineneha o nginya ūgatuika hekarū theru thīinī wa Mwathani. **22** Na nī thīinī wake o na inyuī mūraakwo hamwe nīguo mūtūike gūikaro gīa gūikarwo nī Ngai na ūndū wa Roho wake.

3 Nī ūndū wa gītūmi gīkī, nīi Paulū, njohetwo nī ūndū wa kūhunja ūhoro wa Kristū Jesū kūrī inyuī andū-a-Ndūrīrī: **2** Ti-itherū nīmūiguīte ūhoro wa ūria ndaheirwo ūtungata wa wega wa Ngai nī ūndū wanyu, **3** na nīguo ūhoro wa hitho ūria ndaamenyithirio na ūndū wa kūguūirio nī Ngai, o ta ūria nyandikite na njīra nguhi. **4** Mwathoma ūhoro ūyū, nīmūkūhota kūmenya ūria ndaakūkīrwo nī ūhoro ūcio wa hitho wa Kristū, **5** ūria ūtaamenyithirio andū a njiarwa ingi, ta ūria rīu ūguūirio atūmwō a Ngai atheru o na anabii nī Roho. **6** Naguo mūbango wa Ngai nī atī, andū-a-Ndūrīrī nīmatuikite agai hamwe na andū a Isiraeli, na nīmatuikite cīga cia mwīrī ūmwe, na makagwatanīra thīinī wa kūranīro gīa Kristū Jesū nī ūndū wa kūhunjirio ūhoro-ūria-Mwega. **7** Ndaatūkire ndungata ya ūhoro-ūcio-Mwega nī ūndū wa kīheo kīria ndaheirwo kīa wega wa Ngai hotithitio nī hinya wake. **8** O na gūtūika nī nī mūnini mūno harī andū a Ngai othe, nīndaheirwo wega ūcio: nīguo hunjagīrie andū-a-Ndūrīrī ūtonga wa Kristū ūria ūtagīmenyeka ūria ūigana, **9** na ndaūragīrie andū othe ūhoro wa hitho īno, īria ūtūire ihithitwo kuuma o tene, thīinī wa Ngai o we wombire indo ciothe. (aiōn g165) **10** Itua rīake rīarī atī, na ūndū wa kanitha, ūūgī wa Ngai ūria wa mīthemba mīingī ūmenyithanio kūrī aathanī, na kūrī aria marī na ūhoti kūu igūrū, **11** kūringana na ūria aatūire atanyite gwīka kuuma o tene, na ūria aahingīrie ari thīinī wa Kristū Jesū, Mwathani witū. (aiōn g165) **12** Na ithuī nī ūndū wa gūkorwo tūrī thīinī wake, na nī ūndū wa gwītīkia, no tūthengerere Ngai tūrī na ūmīrīru, na tūtārī na guoya. **13** Nī ūndū ūcio nīngūmūthaitha mūtīkoorwo nī hinya tondū wa mīnyamaro īria ndīranyariirwo nayo nī ūndū wanyu, tondū nīyo riiri wanyu. **14** Ūndū ūcio nīguo ūtūmaga ndurie ndu ndī mbere ya lthe witū, **15** o we ūria andū othe a nyūmba yake, aria marī igūrū na aria marī gūkū thī metanagio nake. **16** Nīhooyaga Ngai, atī kuuma ūtonga-inī wa riiri wake, amūheage hinya, nīgeetha mūhotithitio nī Roho wake-rī, mūgīe na ūhoti thīinī wanyu, **17** nīgeetha Kristū atūūrage ngoro-inī cianyū na ūndū wa gwītīkia. Na nīngī nīhooyaga atī inyuī mūhaandwo nīguo mūgīe na mīrī na mwīkindire thīinī wa wendani, **18** nīguo mūgīe na hinya, mūrī hamwe na andū ariā angī othe aamūre, na mūhotage kūmenya ūria wendani wa Kristū waramīte, na ūria ūraihte na igūrū, na ūria ūrikite na thī, **19** o na mūmenye wendani ūcio ūkīrīte ūmenyo wothē, nīguo mūiyūrīrīrio na ūiyūru wothē wa Ngai. **20** Na rīrī, kūrī Ngai ūria ūhotaga gwīka maūndū marīa mothe tūmūūrāgia kana tūgeciiria, na agakīrīrīria mūno kūringana na ūhoti wake ūria ūrutaga wīra thīinī witū-rī, **21** arogoocwo thīinī wa kanitha na thīinī wa Kristū Jesū, o nginya njiarwa-inī ciothe, tene na tene! Amenī. (aiōn g165)

4 Nī ūndū ūcio, nīi Paulū njohetwo nī ūndū wa Mwathani, nīndamūthaitha mūtūire na mūtūūrīre ūringaine na gwītōw kūrīa mwetirwo. **2** Mwīnyīihitīe biū na mūhooreire na mūkīrīrīrie, na nīngī mūkīranagīrie mūndū na ūria ūngī mūrī na wendani. **3** Geriai na kīyo nīguo mūtūūrīre ūrūmwē wa Roho, muohanitio na thayū. **4** Nīgūkorwo kūrī mwīrī o ūmwe na Roho o ūmwe, o ta ūria mwetīrwo kūrīgīrīro o kīmwe rīria mwetirwo, **5** nake Mwathani no ūmwe, na wītīkio ūmwe, na ūbatithio o ūmwe; **6** nake Ngai no ūmwe na nowē lthe wa andū othe, ūria ūrī igūrū rīa andū othe, na ari kūndū guothe, na thīinī wa andū othe. **7** No rīrī, mūndū o mūndū witū nīaheetwo wega wa Ngai, kūringana na ūria Kristū aheanaga. **8** Nīkīo Maandīko moigaga atīrī: “Rīria aambatire igūrū, nīatongorīrie ariā maatahitwo mūtongoro-inī wake, na akihe andū iheo.” **9** (Rīu-rī, ciugo icio atī “nīambatire igūrū” nī kuuga atīa, angīkorwo ti kuuga atī o na nīaikūrīkire thī kūrīa kūrīku mūno? **10** Ūcio waikūrīkire nowē ūria wambatire igūrū o igūrū mūno, nīgeetha aiyūre kūndū guothe.) **11** Ūcio nīwe ūria wathuurire andū amwe matūike atūmwō, na angī matūike anabii, na angī matūike ahunja, na ariā angī matūike ariithi a ngoro cia andū o na arutani, **12** nīguo ahaarīrie andū a Ngai nī ūndū wa wīra wa gūtungata, nīgeetha mwīrī wa Kristū wongererwo hinya, **13** o nginya rīria ithuothe tūkaagia na ūrūmwē ūhoro-inī wa gwītīkia o na wa kūmenya Mūrū wa Ngai, na tūtūike agima o nginya tūgīe na ūgima mūkinyanīru kūna o ta ūria Kristū ahaana. **14** Hīndī ūrī tūgītige gūtūika tūkenge, tūria tūikanagio mwena na mwena, o na tūkīhurutagwo haha na harīa nī rūhuho o ruothe rwa ūrutani, na tūgītwaragīrīrio nī wara na ūhinga wa andū ūria maheenagīrīria andū naguo makamahītithia. **15** Handū ha ūguo-rī, tūngiaria ūhoro-wa-ma tūrī na wendani, nītūrikūrāga maūndū-inī mothe thīinī wake ūria ari we mūtwe, na nīwe Kristū. **16** Kuuma kūrī we mwīrī wothē ūnyīitithanagio na ūkohano hamwe nī nga iria ūnyīitithanagio, naguo ūgakūrāga na ūkeyakaga guo mwene thīinī wa wendani, o kīga gīkirutaga wīra wakio. **17** Nī ūndū ūcio ngūmwīra atīrī, na ngāmūringīrīria thīinī wa Mwathani, atī no nginya mūtige gūtūūrāga ta ūria andū-a-Ndūrīrī matūūrāga, marī na meciiria ma tūhū. **18** Ūmenyo wao ūiyūrītwo nī nduma, na makaamūrāno na mūtūūrīre wa wendi wa Ngai nī ūndū wa ūrimū ūria ūrī thīinī wa uumanīte na ūmū wa ngoro ciao. **19** Nī ūndū wa kwaga thoni ciothe-rī, nīmeheanīte kūrī thuti cia ūūra-thoni magekaga mawaganu ma mīthemba yothē, na magathīi na mbere kwīrīrīria mangī maingī. **20** No inyuī mūtīamenyire Kristū na njīra iyo. **21** Ti-itherū nīmwaigūre ūhoro wake, na mūkīrutwo mūrī thīinī wake kūringana na ūhoro wa ma ūria ūrī thīinī wa Jesū. **22** Nīmwarutirwo, ūhoro ūkonī mūtūūrīre wanyu wa mbere, nīgeetha mwīāure mūndū wanyu ūria wa tene, ūria rīu ūthūkītio nī merirīria maguo ma maheeni; **23** nīgeetha mwerūhīrio mwīcīrīrie wanyu; **24** na mwīhumbe mūndū ūria mwerū, ūria wombīrwo ahaanane na Ngai, ari na ūthingu na ūtheru ūria wa ma. **25** Nī ūndū ūcio, o ūmwe wanyu no nginya atigane na ūhoro wa maheeni, na mwaranagīrie ūhoro wa ma

mündü na ūria ūngi, nīgukorwo ithuothe tūri cīga cia mwīri ūmwe. **26** “Mwarakara mūtikehie”: Mūtikareke rīua rīthūe mūrī o na marakara, **27** o na mūtikanahē mūcūmāi kamweke. **28** Mündü ūria ūiyaga, niatige gūcooka kūiya, nī kaba arute wīra, akenogagia, na ekage maündü mega na moko make, nigeetha agie na kīndü angigayana na arīa mabataire. **29** Mūtikanareke ndeto njūru ciume tūnua-inī twanyu, tīga o iria cia gwaka andū arīa angī kūringana na mabata mao, nīguo igunage arīa marīciiguaga. **30** Ningī mūtikanauithie Roho Mūtheru na Ngai ūūru, ūria wamwīkīre rūri o nginya rīria mūthenya ūria wa gūkūūro ūgaakinya. **31** Eheriai gatagatī-inī kanyu ūūru wa ngoro, na mang’ūrī na marakara, na njūgitano na njambani, o hamwe na rūmena rwa mūthemba o na ūrīkū. **32** Tuganagai na mūiguanagīre tha, na mūkarekanagīra mündü na ūria ūngi, o ta ūria Ngai aamūrekeire mehia manyu thīnī na wa Kristū.

5 Nī ūndū ūcio-rī, tūikai a kwīgerekania na Ngai, ta ciana ciendetwo mūno, **2** na mūtūire mwendaine o ta ūria Kristū aatwendire na akīruta nī ūndū witū arī iruta rīri na mūtaraīko mwega na igongona rīrūtīrwo Ngai. **3** No rīrī, thīnī wa thiritū yanyu gūtikanauīke gūkīgwetwo ūmaraya, kana ūndū o na ūrīkū wa waganu, kana ūkoroku, tondū maündü macio matiagīrīre harī andū a Ngai arīa aamūre. **4** O na gūtikanagīe mīario ya ūūra-thoni, o na kana mīario ya ūrimū, o na kana mīario ya itherū rītarī rīega. Mīario ta īyo ndiagīrīre kūgwetagwo; nī kaba gūcookagīria Ngai ngaatho. **5** Tondū nīmūūi wega na ma atī: gūtīrī mūhūūri-maraya, kana mündü mwaganu, o na kana mündü mūkoroku; mündü ūria wīkaga ūguo nī mūhooi mīhianano, andū ta acio gūtīrī ūrī na igai thīnī wa ūthamaki wa Kristū na wa Ngai. **6** Mūtikareke mündü o na ū amūheenie na ciugo cia tūhū, nīgukorwo maündü ta macio nīmo matūmaga mang’ūrī ma Ngai makinyīre andū arīa matamwathikagīra. **7** Nī ūndū ūcio-rī, mūtikagīe ngwatanīro nao. **8** Nīgukorwo hīndī īmwe mwarī nduma, no rīu mūrī ūtheri thīnī wa Mwathani. Tūūrai ta ciana cia ūtheri **9** (nī ūndū maciaro ma ūtheri monekaga thīnī wa ūhoro wothe wa gwīkana wega, na wa ūthingu, o na ūhoro wa ma), **10** na mūtūirīe muone maündü marīa makenagīa Mwathani. **11** Mūtikananyiitane na andū arīa mekagīra maündü nduma-inī marīa matarī maciaro, nī kaba mūmoimbūrage. **12** Nīgukorwo o na nī thoni kūgweta maündü marīa mekagīrwo hitho-inī nī andū acio aremī. **13** No ūndū o wothe ūria ūrehetwo ūtheri-inī nīwonekaga, **14** nīgukorwo ūtheri ūcio nīguo ūtūmaga kīndū o gīothe kīoneke. Kīu nīkīo gītūmaga kwīrwo atīrī: “Arahūka, wee ūkomete, ūrīūke uume kūrī arīa akuū, nake Kristū nīegūkwarīra.” **15** Nī ūndū ūcio-rī, mwīmenyererei wega ūria mūrītūūraga, mūtīgātūūrage ta andū matarī ogī, no tūūrai ta andū ogī, **16** mūkīhūthagīra mweke o wothe mūrī naguo tondū matukū maya nī mooru. **17** Nī ūndū ūcio mūtigaikare ta andū akīgū, no ikaragai mūmenyete wega ūria Mwathani endaga. **18** Ningī-rī, mūtīkarīro nī ndībei, nī ūndū ūrīu nīguo ūtwaragīrīria mündū ūmaramarī-inī. Handū ha ūguo-rī, iyūrwoi nī Roho. **19** Aranagīraī

mündü na ūria ūngi na ciugo cia thaburi, na nīmbo cia kūinīra Ngai, o na nīmbo cia kūguna maroho. Inagai na mūtungage na nīmbo ngoro-inī cianyu nī ūndū wa Mwathani, **20** na mūcookagīrie Ngai o we lthe witū ngaatho maündū-inī mothe, thīnī wa rītwa rīa Mwathani witū Jesū Kristū. **21** Mwīnyīhanagīrie mündü na ūria ūngi nī ūndū wa ūria mūtūite Kristū. **22** Inyuī atumia-rī, mwīnyīhanagīrie athuuri anyu o taarī Mwathani mūrenyīhīria. **23** Nīgukorwo mūthūuri nīwe mūtwe wa mūtumia o ta ūria Kristū nake arī we mūtwe wa kanitha, o guo mwīri wake, na nowe Mūhonokia waguo. **24** Na rīrī, o ta ūria kanitha wīnyīhanagīria Kristū, ūguo no taguo nao atumia magīrīrwo nī kwīnyīhīria athuuri ao maündū-inī mothe. **25** Inyuī athuuri-rī, endagai atumia anyu, o ta ūria Kristū eendire kanitha na akīruta nī ūndū waguo **26** nīguo awamūre aūtue mūtheru-rī, nī kūūthambā aūthambirie na maaī na ūndū wa kiugo, **27** nīguo ahothe kwīrehere we mwene kanitha ūrī na rīiri, ūtarī irooro kana handū hagūtharu, o na kana kaūgū kangī o gothe, no ūtūike kanitha mūtheru na ūtarī na ūcuuke. **28** O ūguo, noguo athuuri magīrīrwo nī kwenda atumia ao o taarī mūrī yao ene. Mündü ūria wendete mūtumia wake nīwe mwene wīyendete. **29** Nīgukorwo gūtīrī mündū ūthūire mwīrī wake mwene, no nīkūhe aūheaga irīo na akaūmenyerera, o ta ūria Kristū ekaga kanitha, **30** Tondū tūri cīga cia mwīri wake. **31** “Gīkī nīkīo gītūmaga mündū mūrūme atige ithe na nyina, na anyīitane na mūtumia wake, nao eerī magatūika mwīrī ūmwe.” **32** Ūyū nī ūhoro wa hitho nene, na nī wa bata mūno, na ngiuga ūguo nī ūhoro wa Kristū na kanitha ndīraria. **33** No rīrī, o mündū nīendage mūtumia wake o ta ūria eendete we mwene, nake mūtumia nīaheage mūthūuri wake gītīio.

6 Inyuī ciana-rī, athīkagīrai aciari anyu thīnī wa Mwathani, nīgukorwo gwīka ūguo nīguo kwagīrīre. **2** “Tīa thoguo na nyūkwa,” rīu nīrīo rīathani rīa mbere rīrīa rīrī na kīranīro, **3** “nīguo maündū maku mothe magaacīre, na ūkenere gūtūūra muoyo hīndī ndaaya gūkū thī.” **4** Na ūnyū maīthe-rī, mūtīkarakagīe ciana cianyu; handū ha ūguo-rī, cīreragei mūgīcīrutaga na mūgīcītaaraga thīnī wa Mwathani. **5** Inyuī ngombo-rī, athīkagīrai aathani anyu a gūkū thī, mūkīmatīaga na mūkīmetīgīraga, mūtārī na ūhinga ngoro-inī, o taarī Kristū mūrathīkīra. **6** Mūtīkamaathīkagīre o hīndī rīria maramuona atī nīguo mamwendage; no ikagai ūguo ta mūrī ngombo cia Kristū, mūgīkaga maündū marīa Ngai endaga mekwo mwīendeire na ngoro cianyu. **7** Tungatagai na ngoro yothe mūtārī na kīnyīria, taarī Mwathani mūrātungatīra, no tī andū, **8** nī ūndū nī mūūī atī Mwathani nīakarīha o mündū ūndū o wothe mwega ekaga arī ngombo kana atarī ngombo. **9** Na inyuī aathani-rī, ikagai ngombo cianyu o ro ūguo. Mūtīgacīhītagīre, tondū nī mūūī atī Mwathani wacio, na nowe Mwathani wanyu, arī o kūū igūrū, nake ndarī mūthutūkanio. **10** Ūhoro wa kūrīgīrīria ngūmwīra atīrī, gīagai na hinya thīnī wa Mwathani mūkīhotithagīo nī ūhoti wake mūnene. **11** Mwīohei indo ciothe cia Ngai cia mbaara nīguo mūhote gwītīiria mawara ma mūcukani. **12** Nīgukorwo kūgiana gwītū tī gwa kūgiana

na arĩa marĩ na mwĩrĩ na thakame, no tũgianaga na aathani, na mothamaki, na maahinya ma gũkũ thĩ ĩno ĩrĩ nduma, o na mbũtũ cia maroho mooru marĩ kũria igũrũ. **(aiōn g165)** **13** Nĩ ũndũ ũcio, mwĩothei indo ciothe cia Ngai cia mbaara, nĩguo mũkaahota gwĩtiiria mũthenya ũria mũũru wakinya, na mwarĩkia gwĩka maũndũ macio mothe, no mwĩhaande. **14** Nĩ ũndũ ũcio mwĩhaandei wega, mwĩhotorete mũcibi wa ũhoru ũria wa ma njohero, na mwĩohete gako ga kũgitĩra gĩthũri karĩa ka ũthingu, **15** namo magũrũ manyu mũmahaarĩrie gũthĩi kũhunja Ũhoru-ũria-Mwega wa thayũ. **16** Hamwe na indo ĩcio ciothe, oyai ngo ya wĩtikio, ĩria mũrihotaga kũhoria nayo mĩguĩ yothe ĩria yakanaga mwaki ya ũria mũũru. **17** Ningĩ ikĩrai ngũbia ya kĩgera ya ũhonokio, na mwĩothe rūhiũ rwa njora rwa Roho, naruo nĩruo kiugo kĩa Ngai. **18** Na mũhooyage hĩndĩ ciothe na mahooya ma mĩthemba yothe, mũgĩthaithanaga mũrĩ na Roho. Mwarĩkia gwĩka ũguo-rĩ, ikaragai mwĩhũgĩte, na mũhooyagĩre andũ arĩa aamũre hĩndĩ ciothe. **19** O na nĩ mwene-rĩ, hooyagĩrai, nĩguo rĩria rĩothe ngũtumũra kanua, heagwo ciugo na ngaaria itegwĩtigĩra ngĩmenyithania hitho ya Ũhoru-ũria-Mwega, **20** o ũria nĩ ndĩ mwarĩrĩria wago, na noguo ũtũmĩte njohwo! Hooyagĩrai nĩguo ndiũheanage itegwĩtigĩra, o ta ũria njagĩrĩrwo nĩ gwĩka. **21** Tukiko, mũrũ wa Ithe witũ ũria mwende na ndungata iĩhokekete wĩra-inĩ wa Mwathani, nĩwe ũkũmwĩra maũndũ mothe, nĩgeetha o na inyuĩ mũmenye ũria ndariĩ na ũria njikaga. **22** Ndĩramũtũma kũrĩ inyuĩ nĩ ũndũ wa gĩtũmi gĩkĩ kũmbe, nĩguo mũmenye ũhoru witũ ũria tũtariĩ, na nĩguo amũũmirĩrie ngoro. **23** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mũrogĩa na thayũ, na wendani hamwe na wĩtikio ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ o na kuuma kũrĩ Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **24** Wega wa Ngai ũrogĩa na arĩa othe mendete Mwathani witũ Jesũ Kristũ na wendo ũria ũtathiraga.

Afilipi

1 Nĩ ithuĩ Paũlũ na Timotheo, ngombo cia Kristũ Jesũ, Marũa maya tũrandikĩra andũ othe ariã aamũre thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ ariã mũrĩ kũu Filipi, hamwe na arori a kanitha, o na atungati aguo. **2** Mũrogĩa na wega na thayũ kũmĩte kũrĩ Ngai lthe witũ, na Mwathani Jesũ Kristũ. **3** Nĩnjookagĩria Ngai wakwa ngaatho rĩria rĩothe ndaamũiririka. **4** Rĩria rĩothe ngũmũhoera inyuotho-rĩ, ndĩmũhooyagira hĩndĩ ciothe ngenete. **5** Tondũ wa ngwatanĩro iitũ na inyuĩ harĩ Ūhoro-ũria-Mwega, kuuma o mũthenya wa mbere nginya rĩu. **6** Nĩ nĩnjũũũ undũ ũyũ na ma, atĩ Ngai ũria waambĩrĩre wĩra mwega thĩĩnĩ wanyu nĩegũthĩĩ na mbere kũuruta, na ndekũũtĩgĩthĩria ataũrĩkĩte nginya mũthenya ũria Kristũ Jesũ agaacooka. **7** Kuona atĩ mũkoragwo mũrĩ ngoro-inĩ yakwa, nĩ njagĩrĩrwo nĩkũigua ũguo nĩ undũ wanyu inyuotho; tondũ-rĩ, kana nĩ kuohwo njohetwo na mĩnyororo, kana nĩ kũrũrĩra na gwĩkĩra hinya Ūhoro-ũria-Mwega, inyuĩ inyuotho nĩmũgwatanagĩra na nĩ thĩĩnĩ wa wega wa Ngai. **8** Ngai nĩ mũira wakwa atĩ nĩndĩmwĩrĩragĩria inyuotho ndĩ na wendo wa Kristũ Jesũ. **9** Na ũria hooyaga nĩ atĩrĩ: atĩ wendani wanyu ũĩngĩhe mũno makĩria, mũkĩongagĩrĩrwo ũmenyo na ũkuũku wotho, **10** nĩgeetha mũhotage gũkũũrana maũndũ marĩa magĩrĩre makĩria ya marĩa mangĩ, na mũkoragwo mũrĩ atheru na mĩtarĩ na ũcuuke o nginya mũthenya ũria wa Kristũ, nĩ na mĩtũũre mĩũyũrĩrwo nĩ maciario ma ũthingu marĩa monekaga na undũ wa Jesũ Kristũ, nĩguo Ngai akumagio na agoocagwo. **12** Na rĩu ariũ na aarĩ a lthe witũ, nĩngwenda mũmenye atĩ maũndũ marĩa mangorete ti-itherũ nĩmatũmĩte Ūhoro-ũria-Mwega ũthĩĩ na mbere. **13** Nĩ undũ ũcio-rĩ, nĩkũmenyekete wega nĩ arangĩri a nyũmba ya mũthamaki, o na kũrĩ andũ ariã angĩ othe atĩ nĩ njohetwo na mĩnyororo nĩ undũ wa Kristũ. **14** Nĩ undũ wa ũria njohetwo, ariũ na aarĩ a lthe witũ angĩ nĩmomiĩrĩro kwaria kiugo kĩa Ngai marĩ na ũũmĩrĩru mũnene na matarĩ na guoya. **15** Nĩ ũhoro wa ma atĩ amwe mahunjagia Kristũ marĩ na ũĩru na ngararĩ, no angĩ mahunjagia marĩ na ngoro njega. **16** Acio mahunjagia marĩ na ngoro njega-rĩ, mekaga ũguo marĩ na wendani, makĩmenyaga atĩ njigĩĩtwo gũkũ nĩ undũ wa kũrũrĩra Ūhoro-ũria-Mwega. **17** Acio angĩ mahunjagia ũhoro wa Kristũ makĩenda kwĩguna, matarĩ na ngoro theru, mageciĩragia atĩ meka ũguo nĩmekũyongererithia thĩĩna rĩu ndĩ muohe. **18** No rĩrĩ, ũcio ti undũ wa bata kũrĩ nĩ. Undũ ũria wa bata nĩ atĩ Kristũ nĩahunjagio na njĩra o yotho, o na ingĩtuĩka nĩ njĩra ya ũĩnga, kana nĩ njĩra ya ũhoro wa ma. Na nĩ undũ wa ũguo-rĩ, nĩngena. **19** Nĩ, o na no ngũthĩĩ na mbere na gũkena, **19** nĩgũkorwo nĩnjũũũ atĩ nĩ undũ wa mahooya manyu na ũteithio ũria ũheanĩtwo nĩ Roho wa Jesũ Kristũ, maũndũ marĩa mangorete nĩmakagarũrũka matũike kũhionokia. **20** Nĩnjĩrĩgĩrĩre ngĩhĩahĩaga na ngehoka atĩ ndigaconoka o na atĩa, no atĩ ngorwo na ũũmĩrĩru mũiganu nĩgeetha rĩu, na o ta ũria ndũire, Kristũ atũũgagĩrio thĩĩnĩ wa mwĩrĩ wakwa, ingĩkorwo ndĩ muoyo o na kana nguĩte. **21** Nĩgũkorwo harĩ nĩ-rĩ, gũtũũra muoyo nĩ Kristũ, nakuo gũkua-rĩ, nĩ uumithio.

22 No rĩrĩ, kũngĩkorwo gũtũũra muoyo ndĩ na mwĩrĩ nĩkuo kũngĩtũma wĩra wakwa ũgĩe na maciario-rĩ, nĩ kĩ ingĩgĩthũura? Nĩ ndĩũũ! **23** Nĩ nĩnguucanĩrio nĩ maũndũ maya meerĩ: Nĩdiragĩria gũthĩĩ ngatũũranie na Kristũ, na ũguo nĩguo wega makĩria; **24** no gũtũũra muoyo ndĩ na mwĩrĩ ũyũ nĩ undũ wanyu nĩ kwagĩrĩre mũno makĩria. **25** Na tondũ nĩmenyete ũguo kũna-rĩ, nĩnjũũũ atĩ nĩngũtũũra muoyo, na nĩngũtũũrania na inyuĩ inyuotho nĩguo ndũme mũthĩage na mbere, na mũgĩe na gĩkeno nĩ undũ wa ũria mwĩtĩkĩte, **26** nĩgeetha ndakorwo na inyuĩ rĩngĩ, gĩkeno kĩanyu kĩyũrĩrĩre thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ nĩ undũ wakwa. **27** Na rĩrĩ, undũ ũria ũrĩ bata nĩ atĩ mũthĩage na mĩthĩire rĩria yaganĩrĩre na Ūhoro-ũria-Mwega wa Kristũ, nĩgeetha ingĩũka kũmũrora kana njage gũũka, njiguage ũhoro wanyu o na itarĩ hamwe na inyuĩ menyage atĩ nĩmũkarĩte mwĩhaandĩte wega mũrĩ na roho o ro ũmwe, mũkĩrũrĩra wĩtĩkio wa Ūhoro-ũria-Mwega mũrĩ na ngoro imwe, **28** mũtekũmakio o na atĩa nĩ ariã mamũthũire. Naguo undũ ũcio ũtuĩke kĩmenyithia kũrĩ o atĩ nĩmakanangwo, no atĩ inyuĩ nĩmũkahonokio, na Ngai we mwene nĩwe ũkaamũhonokia. **29** Nĩgũkorwo ha ũhoro wa Kristũ-rĩ, nĩmwĩtĩkĩrĩtio kũmwĩtĩkia, na to kũmwĩtĩkia kuo gwĩki, o na kũnyarĩrwo nĩ undũ wake, **30** kuona atĩ nĩmũrarĩa mbaara rĩria muonete ngĩrũ, na noyo mũraigua atĩ nĩ ndĩrarĩa o na rĩu.

2 Mũngĩkorwo mũrĩ na undũ o wotho wa kũũmanĩrĩria uumanĩte na ũria mũnyĩitithanĩtio na Kristũ, kana undũ o wotho wa kũhoorerania uumanĩte na wendani wake, o na kana wa kũgĩa na ngwatanĩro o yotho yumanĩte na Roho, o na kana ũhoro o wotho wa gũcaayanĩra na wa kũũganĩra tha uumanĩte na Kristũ-rĩ, **2** gũtũmagei gĩkeno giakwa kũiganĩre kũna nĩ undũ wa gũtũũra mũrĩ a mwĩcĩrĩre o ro ũmwe, na mwendaine na wendani o ũmwe, na mũrĩ kĩndũ kĩmwe thĩĩnĩ wa roho o na meciĩria. **3** Mũtikanekũ undũ mũkienda kwĩguna inyuĩ ene, o na kana nĩ undũ wa kwĩgaatha, no ikaragai mwĩnyĩhĩte, o mũndũ agatuaga mũndũ ũria ũngĩ nĩ mwega makĩria yake mwene. **4** O mũndũ wanyu ndakarũmbũyagie maũndũ o marĩa mamũkonĩi, no nĩarũmbũyagie maũndũ ma andũ ariã angĩ o namo. **5** Mwĩcĩrĩre wanyu wagĩrĩrwo ũtuĩke o ta ũria warĩ na Kristũ Jesũ: **6** We-rĩ, o na gũtuĩka aarĩ Ngai, ndonire kũũganana na Ngai taarĩ undũ wa gũkumbatĩrio, **7** nowe nĩgũtiganĩria aatiganĩrĩre ũnene wake wotho, agĩtuĩka ta ngombo, agĩciarwo ta andũ a gũkũ thĩ. **8** Nake ahaana ta mũndũ-rĩ, akĩnyĩhĩia, na agĩthĩka o nginya akĩũragwo, o kũũragwo kũria kwa mũtharaba! **9** Nĩ undũ ũcio, Ngai nĩamũtũũgĩrĩre o nginya igũrũ mũno, na akĩmũhe rĩitwa rĩria rĩkĩrĩte marĩa mangĩ mothe, **10** nĩguo atĩ thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ maru mothe magaturio, kũu igũrũ, na gũkũ thĩ, o na rungu rwa thĩ, **11** na nĩngĩ atĩ nĩmĩ ciothe ciumbũrage atĩ Jesũ Kristũ nĩ Mwathani, nĩguo Ngai lthe witũ agoocagwo. **12** Nĩ undũ ũcio, arata akwa endwa-rĩ, o ta ũria mũtũire mwathikaga, na to rĩria ndaarĩ hamwe na inyuĩ, no makĩria rĩu itarĩ hamwe na inyuĩ-rĩ, thĩĩnĩ na mbere kũrũrĩra ũhionokio wanyu wĩra, mũgũtũgagĩra na mũkĩnainaga, **13** nĩgũkorwo nĩ Ngai ũrutaga wĩra thĩĩnĩ wanyu agatũma mwende

gwikaga maündu make kuringana na wendi wake mwega. **14** Ikagai maündu mothe mütékunuguna na mütégukarania, **15** nigeetha mwage úcuuke na mütúike atheru, mütúike ciana cia Ngai itari na kauúgü mürí thiiñi wa rúciaro rúrú ruogomu na rwaganu, na rírí mürí hamwe nao inyuí mükengage ta njata thí yothe, **16** o mürúmitie kiugo kia muoyo, níguo ngaagía na úndü wa kwírahíra múthenya úría wa Kristú atí ndiahanyúike tühú kana ngíruta wíra ngínoga tühú. **17** No rírí, o na ingítuika ndíraitwo thakame igúrú ría igongona ta ndí iruta ría kúnyuuo, ní úndü wa útungata úría mütungatagíra Ngai uumaníte na wítikio wanyu-rí, ní ngenaga na ngacanjamúka hamwe na inyuí inyothe. **18** Ní úndü úcio, o na inyuí nímwagírúro ngíkúena na múcancjamúke hamwe na níí. **19** Níngwíhoka ndí thiiñi wa Mwathani Jesú atí níngumútúimíra Timotheo o narua, nigeetha o na níí ngaakena híndí íria ngaahéo úhoro wanyu. **20** Nígúkorwo ndírí mündü úngí úhaana take, úría úngírúmbúyia maündü manyu na ma. **21** Nígúkorwo andú aría angí othe marúmbúyagia maündü mao ene, no ti maündü ma Jesú Kristú. **22** No inyuí nímúú atí Timotheo níeyonanítie atí ní mündü mwega, tondú o ta úría mwana atungataga hamwe na íthe-rí, ngúgo akoretwo agítungata hamwe na níí wíra-iní wa kúhunjia Úhoro-úria-Mwega. **23** Ní úndü úcio, níndírehoka kúmútúma kúrí inyuí o ndaaríkia kúmenya úría maündü makwa megúikara. **24** Níngí ndí na mwíhoko thiiñi wa Mwathani atí níí mwene níngúúka o narua. **25** No rírí, nínguona kwagírúre ndímútúimíre mürú wa íthe wítú Epafarodito, úría túrutaga wíra na túkarúírira úhoro wa Ngai nake, na níwe mütúmwó wanyu úría mwandúimíre níguo arúmbúyagie mabata makwa. **26** Nígúkorwo níamwíriragíría inyothe, na níaratangika tondú nímwagúite atí aarí mürúaru. **27** Tí-ítherú aarí mürúaru, o na aarí hakuhi gúkua. No Ngai níamúguírúre tha, na to we wíki waigúrúirwo tha, no o na níí níanjigúírúre tha níguo ndíkíe kúngíhírwó ní kíeha múno. **28** Ní úndü úcio, kú níkíó kírátúma ndímútúme na kwíyendera kúnene, nigeetha mwamuona ríngí mükene, na níí nyihaniyíhírwó ní gútangíka. **29** Mwamúkírei wega thiiñi wa Mwathani mürí na gíkeno kínene, na mütúage andú aría mahaana take, **30** tondú aarí hakuhi gúkua ní úndü wa wíra wa Kristú, ategúcaaíra muoyo wake, nigeetha andeithírúre na úteithio úría inyuí mütangíahotire kúúhe.

3 Úhoro wa kúríkíríria ariú na aarí a íthe wítú ní atírí, kenagai thiiñi wa Mwathani! Ha úhoro wa gúcookera ríngí maündü o maría ndanamwandíkíra-rí, úcio tí úhoro wa kúúnogia, tondú harí inyuí ní úhoro wa kúmútiiríra. **2** Mwímenyagírúrei andú acio mahaana ta magui, o acio mekaga maündü mooru, na aría metemengaga mírri. **3** Nígúkorwo íthuú ní íthuú túruíte kúna, íthuú aría túhooyaga na Roho wa Ngai, o íthuú aría twírahaga thiiñi wa Kristú Jesú, naguó mwíhoko wítú tútúigaga thiiñi wa mwírí, **4** o na gútuika o na níí mwene ingíenda-rí, ndí na itúmi cia gútúma ndíhokage úhoro wa mwírí. Kúngíkorwo kúrí mündü úngí o wothé wícíragia atí aarí na itúmi cia kúgía na mwíhoko thiiñi wa mwírí, níí níndímúkírítie.

5 Nígúkorwo níí ndaruithirio ndí na úkúru wa thikú inyanja, na ndí wa rúciaro rwa andú a Isiraeli, na wa múhíríga wa Benjamini, na ndí Múhíbirania waciárítwo ní Ahibirania. Ha úhoro úkoníí watho-rí, ndí Múfarisai; **6** na ha úhoro úkoníí kíyo-rí, ndaatúire nyariiraga kanitha; na ha úhoro wa úthingu úría uumanaga na watho-rí, ndiarí na úcuuke. **7** No rírí, maündü mothe maría ndaatuaga atí maarí na uumithio kúrí níí-rí, ríu ndimonaga marí ma tühú ní úndü wa kúgía na Kristú. **8** Makíría ma úguo-rí, maündü mothe ndímatuaga ní ma tühú ndamagerekania na úmenyo úría úkíríte maündü mothe úría uumaníte na kúmenya Kristú Jesú Mwathani wakwa. Ní úndü wake-rí, níí ndoorirwo níí indo ciothe, na níí ngícitua o ta mahuti ma gúteo, nigeetha ndígúire na Kristú, **9** na ngoragwo ndí thiiñi wake, itarí na úthingu wakwa mwene úría uumanaga na watho, no úkorwo arí úthingu úría uumanaga na gwítikia Kristú; úguo ní kuuga, úthingu úría uumaga kúrí Ngai, na wonékaga na úndü wa gwítikia. **10** Úndü úría níí ngwenda-rí, ní kúmenya Kristú, na menye hinya wa kúríúka gwake, na ngwataníre nake nínyamaro-iní yake, na haanane nake úhoro-iní wake wa gúkua, **11** níguo kúngíhoteka, ngaariúkio nyume kúrí aría akuú. **12** Ndíroiga atí níndíkítie kwamúkíra maündü macio mothe, o na kana ngaríkia gútuika mwagírúru kúna, no níndírutanaagíría na kíyo nigeetha ndínyíitire o úndü úría ndanyíitirwo ní Kristú Jesú. **13** Ariú na aarí a íthe wítú, ndígúta atí níí mwene níndíkítie kwínyíitira úndü úcio. No rírí, úndü úría njíkaga no úmwe: Níkúrganírwo ndiganagírwo ní maündü maría mahítúku, na ngerutaníría múno gúkinyíra maündü maría marí mbere, **14** ngerutanagíría gúthíi ndorete na mbere níguo hootane heo kíheo kíria Ngai aheanaga, na níkíó aanjítúre thiiñi wa Kristú Jesú atí níguo thíi igúrú. **15** Íthuothé aría túrí andú agima-rí, twagírúro níitúitúre twícíragia o úguo. Na hangíkorwo ní harí andú marí na meciiría mangí-rí, o na hau Ngai níarímúguírúria. **16** No rírí, rekei tútúire kúringana na maündü maría túríkítie kúgía namo. **17** Ariú na aarí a íthe wítú, nyiitaníra na aría angí úhoro-iní wa kwígerekania na níí, na níngí múbáarage wega andú aría matúúraga na mütúúiré o úría twamuonereirie. **18** Nígúkorwo, o ta úría ndanamwíra kaingí mbere íyo, na o na ríu no ngúcookera ríngí úhoro úcio ndí na maithori, andú aingí matúúraga marí thú cia mútharaba wa Kristú. **19** Andú acio-rí, kúrigíríria kwao ní mwanangíko, ngai yao níí nda ciao, namo maündü ma kúmaconora nímo riiri wao. Níngí meciiragia o maündü ma gúkú thí. **20** No rírí, búrúri úría túrí aguó kúembe ní kúúria igúrú. Na íthuú nítwetagíríra Múhonokia úría úkoima kúu, na níwe Mwathani Jesú Kristú, **21** úría úkaagarúra mírri íno íitú míhinyaru nigeetha íhaanano na mwírí wake úcio úrí riiri, ní úndü wa hinya úría úmúhotithagía gwatha maündü mothe.

4 Ní úndü úcio, ariú na aarí a íthe wítú, o inyuí nyendete na ngeriragíría kúmuona, ní inyuí gíkeno gíakwa na thúmbí yakwa. Endwa akwa, úguo níguo múbatíi kwíhaanda mürúmitie thiiñi wa Mwathani. **2** Níngúthaitha Euodia o na thaithe Sunutuke nigeetha maiguane thiiñi wa Mwathani. **3** Íí-ni, o na níngúkúúria,

wee mūrata wakwa wa ma, wee tūrutithanagia wīra ta tuohetwo icooki rīmwe, teithagia atumia acio, arīa maarūrīre Ūhoro-ūrīa-Mwega marī hamwe na nī, o na Klementi na andū arīa angī marutithanagia wīra hamwe na nī, arīa marītwa mao mandikītwo ibuku-inī rīa muoyo. **4** Ikaragai mūkenete hīndī ciothe mūrī thīinī wa Mwathani. O na nī nguuga o rīngī: Ikaragai mūkenete! **5** Rekei gūkīrīrīa kwanu kūmenyeke nī andū othe. Mwathani arī hakuhi gūka. **6** Mūtīgatāngīke ngoro nī ūndū o na ūrīkū, no rīrī, menyithagīa Ngai maūdū marīa mothe mwendaga, mūkīmūhooyaga, na mūkīmūthāthaga, o na mūkīmūcookagīra ngaatho. **7** Naguo thayū wa Ngai, ūrīa ūtangīmenyeka ūrīa ūtarī, nūrīmenyagīrīra ngoro cianyu o na meciirīa manyu thīinī wa Kristū Jesū. **8** Ūhoro wa kūrīkīrīa, ariū na aarī a Ithe witū-rī, nī atī maūdū marīa ma ma, na marīa ma gūtīka, na marīa ma kīhoo, na marīa matheru, na marīa ma kwendeka, na marīa ma kwīrīrīo, angīkorwo kūrī maūdū mega kūna na ma kūgaathīrīrīo-rī, mwīciiragīe ūhoro wa maūdū ta macio. **9** Namo maūdū marīa mwerutire, kana mūkīamūkīra kana mūkīgua kuuma kūrī nī, o na kana mūkīona thīinī wakwa, mekagei arī mo. Nake Ngai wa thayū nīarīkoragwo hamwe na inyuī. **10** Nīngūkena mūno thīinī wa Mwathani nīkuona atī marīgīrīo-inī nīmūrurumūkītie ūhoro wanyu wa kwīnījīria. Ti-itherū nīmūrēnījīrīa, no mūtīrarī na mweke wa kuonania ūguo. **11** Ndiroiga ūguo nī ūndū nīmabaire, nīgūkorwo nīndīrutīte kūganīra o ūrīa kūngīkorwo kūhaana. **12** Nīmenyete ūhoro wa gūkara ndī mūkīaru, na ngamenya ūhoro wa gūkara ndī mūtongu. Nīndīrutīte hitho ya gūkara njiganīre ūndū-inī o wothē na maūdū-inī mothe, kana nī kūhūūna, kana nī kūhūūta, kana nī kūngīhīrwo, o na kana nī kwaga. **13** Nīhotaga gwīka maūdū mothe na ūndū wa Kristū ūrīa ūheaga hinya. **14** No, nīmwekire wega nīkūnyītanīra na nī mathīna-inī makwa. **15** Makīria ma ūguo, o ta ūrīa inyuī andū Afilipi mūkūmenyārī, matukū-inī ma mbere rīrīa mwahunījīrio Ūhoro-ūrīa-Mwega, hīndī ūrīa ndoimire Makedonia, gūtīrī kanitha o na ūmwe wanyītanīre na nī harī ūhoro wa kūheana kana kwamūkīra, tiga o inyuī; **16** nīgūkorwo o na rīrīa ndaarī Thesalonike, nīmwandūmagīra ūteithio kaingī hīndī ūrīa ndaakoragwo mbaire. **17** Ti atī nī kīheo ndīracaria kuuma kūrī inyuī, no ndīracaria kīrīa kīngīgwo mūthīthū-inī wanyu. **18** Nīnyamūkīrīte indo nyingī mūno makīria; nīndeheirwo indo cia kūnjigana, nīgūkorwo rīu nīnyamūkīrīte iheo irīa mwanengerire Epafarodito andehere. Indo icio nī ta maruta marī na mūtīrarīko mwega, marī igongona rītīkīrīku rīa gūkenia Ngai. **19** Nake Ngai wakwa nīarīkīrīrīa kūmūhe kīrīa gīothe mūngīkorwo mūbaire, akīmūtanahagīra na ūtonga wake ūrīa wī rīrī thīinī wa Kristū Jesū. **20** Nake Ngai, o we Ithe witū, arogoocwo ngīnya tene na tene. **Ameni. (aiōn g165)** **21** Geithiai andū othe arīa aamūre thīinī wa Kristū Jesū. Ariū na aarī a Ithe witū arīa tūrī nao nīmamūgeithia. **22** Andū othe arīa aamūre nīmamūgeithia, na makīria arīa a mūcīi wa Kaisari. **23** Wega wa Mwathani Jesū Kristū ūrogīa na maroho manyu. **Ameni.**

Akolosai

1 Nĩ nĩ Paulũ, mütũmwo wa Kristũ Jesũ nĩ undũ wa wendo wa Ngai, tũri hamwe na Timotheo mũrũ wa Ithe witũ, **2** Tũramütũmĩra marũa maya inyuĩ andũ arĩa aamũre, o inyuĩ arĩũ na aarĩ a Ithe witũ mütũire mũri ehokeku thiĩni wa Kristũ kũu Kolosai: Mũrogĩ na wega na thayũ ciumĩte kũri Ngai Ithe witũ. **3** Hĩndĩ ciothe rĩria tũkũmũhoera, nĩtũcookagĩria Ngai ngaatho, o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, **4** tondũ nĩtũguĩte ũhoro wa ũria mwĩtikĩtie Kristũ Jesũ, o na ũria mwendete andũ arĩa othe aamũre, **5** naguo nĩ witũkio na wendani iria ciumanaga na kĩrĩgĩrĩro kĩria mũigĩrwo kũu igũrũ na kĩria mũrĩkĩtie kũigua ũhoro wakĩo thiĩni wa ũhoro ũria wa ma, na nĩguo ũhoro-ũria-Mwega **6** ũria ũmũkinyĩre. Kũndũ guothe gũkũ thĩ ũhoro-ũyũ-Mwega nĩũraciara maciara na nĩũratheerema, o ta ũria ũkoretwo ũgũka gatagatĩ-inĩ kanyu kuuma mũthenya ũria mwaũguire na mũkĩmenya wega wa Ngai na ma. **7** Mwamenyire ũhoro ũcio kuuma kũri Epafara, ũria twendete, na mũruti wĩra hamwe na ithuĩ o we mũtungatĩri wa Kristũ wa kwĩhokeka ithenya riitũ, **8** na nowe ũtũheete ũhoro wa ũria mwendaine mũri thiĩni wa Roho. **9** Nĩ undũ wa ũguo-rĩ, kuuma mũthenya ũria twaũguire ũhoro ũcio wanyu, tũtĩrĩ twatigithĩria kũmũhoera, tũgithaithaga Ngai amũiyũrie ũmenyo wa wendi wake, na amũheage ũũgĩ na ũtaũkuo wotho maĩndũ-inĩ mothe ma kĩroho. **10** Na tũhooyaga ũguo nĩguo mũhote gũtũura mütũũire ũringaine na ũria Mwathani endaga na mũmũkenagie maĩndũ-inĩ mothe: mũciarage maciara mawĩra-inĩ mothe mega marĩa mũrutaga, na mũkũrage thiĩni wa ũmenyi wa kũmenyana na Ngai, **11** mũgũnkagĩrwo hinya na ũhoti wotho kũringana na hinya wake ũri na riiri nĩgeetha mũhote gũkiragĩrĩria mũno mũtegũthethũka na mũri na gikeno, **12** na mũgĩcookagĩria Ithe witũ ngaatho, ũria ũmũtũite aagĩrũru a kũgaya igai rĩa arĩa aamũre ũthamaki-inĩ wa ũtheri. **13** Nĩgũkorwo Ngai nĩatũhonoketie, agatũrũta ũthamaki-inĩ wa nduma, na agatũthamĩria ũthamaki-inĩ wa Mũriũ ũria endete mũno, **14** thiĩni wake-rĩ, nĩtũkũũrĩtwo na tũkarekerwo mehĩa maitũ. **15** ũcio nĩwe mũhianĩre wa Ngai ũria ũtonekaga, na nĩwe irigithathi harĩ indo ciothe iria ciombirwo. **16** Nĩgũkorwo nĩwe wombire indo ciothe: indo iria irĩ igũrũ na iria irĩ thĩ, iria cionekaga na iria itonekaga, o na angĩkorwo nĩ itĩ cia ũnene kana maahinya, kana aathanĩ o na kana arĩa marĩ ũhoti; indo ciothe ciombirwo nĩwe na nĩguo itũike ciake. **17** Kristũ nĩwe warĩ kuo mbere ya indo ciothe, nacio indo ciothe itũũraga inyiitithanĩtio nĩwe. **18** Nĩngĩ nĩwe mũtwe wa mwĩrĩ, arĩ guo kanitha, na nĩwe kĩambĩrĩria na irigithathi harĩ andũ arĩa manariũka, nĩgeetha thiĩni wa maĩndũ mothe atũike nĩwe mütũũgĩrie kũri indo ciothe. **19** Nĩgũkorwo Ngai nĩoonire arĩ wega atĩ ũiyũru wa Ngai wotho ũkare thiĩni wake, **20** na nĩ undũ wa Kristũ indo ciothe itũike cia kũiguithanio na Ngai, iria irĩ thĩ o na kana iria irĩ igũrũ, nĩ undũ wa ũria aarehire thayũ na undũ wa thakame yake, irĩa yaitirwo mũtharaba-inĩ. **21** Hĩndĩ imwe inyuĩ mwaũire mwamũranĩtio na Ngai na mwari thũ ciake meciiria-inĩ manyu nĩ undũ wa mĩtugo

yanyu mĩuru. **22** No rĩu nĩamũguithanĩtie na Kristũ na undũ wa ũria aakũire arĩ na mwĩrĩ nĩgeetha amũrũgamie mbere yake mũri atheru, na mũtarĩ na ũũgũ, o na mũtarĩ na ũcuuke, **23** mũngĩthĩĩ na mbere na gwĩtikia mwĩhaandite na mũri arũmu, na mũtekwenyenyeke kuuma kũri kĩrĩgĩrĩro kĩria kinyiitĩrĩrwo nĩ ũhoro-ũria-Mwega. ũhoro ũcio nĩguo ũhoro-ũria-Mwega ũria mwaũguire, na ũria ũhunjĩtio kũri ciũmbe ciothe cia gũkũ thĩ, na nĩguo nĩ Paulũ ndukĩke ndungata yaguo. **24** Na rĩu nĩngenetie nĩ undũ wa maĩndũ marĩa thiĩnitio namo nĩ undũ wanyu, na ngaiyũrĩrĩria thiĩni wa mwĩrĩ wakwa kĩria gĩtĩgaire ũhoro-inĩ wa kũnyamario gwa Kristũ, ngamaiyũrĩrĩria nĩ undũ wa mwĩrĩ wake, na nĩguo kanitha. **25** Na nĩ ndaatũrwo ndungata yaguo na undũ wa gũtũmwo nĩ Ngai ndĩmũrehere ũhoro wa Ngai mũũmenye kũna, **26** na nĩ guo hitho irĩa itũire irĩ hithe kuuma o tene, njĩarwa na njĩarwa, no rĩu nĩũguũrĩrio arĩa aamũre. (aĩon g165) **27** O acio nĩo Ngai oonire arĩ wega kũmenyithia hitho ya ũtonga ũria ũri riiri kũri andũ-a-Ndũrĩrĩ, nayo hitho iyo nĩ atĩ Kristũ arĩ thiĩni wanyu, o we kĩrĩgĩrĩro gĩa gũkaagia na riiri. **28** ũcio nĩwe tũhunjagia, tũgitaaranaga na tũkirutaga o mĩndũ wotho tũri na ũũgĩ wotho, nĩgeetha tũkarũgamia o mĩndũ wotho aagĩrĩre kũna thiĩni wa Kristũ. **29** Nĩ undũ wa gũtũmi kũ nĩndĩnogagia, ngĩgĩaga kũringana na hinya wake wotho, ũria ũrutaga wĩra na hinya thiĩni wakwa.

2 Nĩngwenda mũmenye ũria ndũgiaga nĩ undũ wanyu, na nĩ undũ wa andũ arĩa marĩ Laodikia, o na nĩ undũ wa arĩa matarĩ maanyona nĩ mwene. **2** Ndũgiaga ũguo nĩgeetha magĩe na ũmĩrĩru wa ngoro na magĩe na ũrũmwe mohanĩtio nĩ wendani, na nĩgeetha maingĩhĩrwo nĩ ũtonga wa kũmenya wega ũhoro wa hitho ya Ngai, na nĩyo Kristũ, **3** ũria thiĩni wake kũhithĩtwo mĩthiithũ yotho ya ũũgĩ na ũmenyo. **4** Ndĩramwĩra ũguo nĩgeetha mĩndũ o na ũrĩkũ ndakanamũheenie na ngarari cia mawara. **5** Nĩgũkorwo o na ndatũika ndĩrĩ hamwe na inyuĩ thiĩni wa mwĩrĩ, ndĩ hamwe na inyuĩ thiĩni wa roho, na ngakena nĩkuona ũria mũri mĩbango mĩega, na ũria witũkio wanyu thiĩni wa Kristũ ũri mũrũmu. **6** Nĩ undũ ũcio-rĩ, o ta ũria mwamũkĩrĩre Kristũ Jesũ arĩ Mwathani, thiĩni na mbere gũtũura thiĩni wake, **7** mũhaandĩtwo na mũgaakwo thiĩni wake, na mũkĩongagĩrĩrwo hinya thiĩni wa witũkio o ta ũria mwarutirwo, na mũkĩrĩrĩrie gũcookia ngaatho. **8** Mwĩmenyerere mĩndũ o na ũrĩkũ ndakanamũtahe meciiria na maũũgĩ ma maheeni ma tũhũ, marĩa moimanaga na mĩtugo ya andũ na irĩra iria cia ndũire cia thĩ ĩno, na tĩ kuuma kũri Kristũ. **9** Nĩgũkorwo ũiyũru wotho wa ũngai ũtũũraga thiĩni wa Kristũ arĩ na mwĩrĩ, **10** na inyuĩ nĩmũiyũrĩtwo nĩ muoyo thiĩni wa Kristũ, ũria arĩ we Mũnene igũrũ rĩa hinya o wotho na ũhoti o wotho. **11** O na inyuĩ nĩmwarũire thiĩni wake, na tĩ na undũ wa moko ma andũ, no nĩ undũ wa kwehererio mütũũrĩre wa mehĩa, kũringana na irua rĩria rĩruithanagio nĩ Kristũ. **12** Nĩgũkorwo nĩgũthikwo mwathikĩrwo hamwe nake rĩria mwabatithĩrio, na mũkĩrĩũkio hamwe nake nĩ undũ wa gwĩtikia hinya wa Ngai, ũria wamũrĩũkĩrie akũuma kũri arĩa akũũ.

13 Hīndi īrīa mwakuite nī ūndū wa mehīa manyu na mūgaikara ta mūtaruite nī ūndū wa mūtūūrīre wanyu wa mehīa-rī, Ngai nīātūmīre mūgīe na muoyo hamwe na Kristū. Ngai nīātūrekeire mehīa maitū mothe, **14** na aarīkia gūtharia watho ūrīa warī mwandike hamwe na mūtabarīre wago, o ūcio watūthitangaga na watūire ūreganīte na ithuī-rī; akīweheria na ūndū wa kūūhūrīra mīcumarī mūtharaba-inī. **15** Thuutha wa gūtooria maahinya na monene macio-rī, nīamonanīrie mbere ya mūingī, akīrūūhagia nī ūndū wa ūrīa aamatooretie mūtharaba-inī. **16** Nī ūndū ūcio mūtikanareke mūdū o na ūrīkū amūtūire ciira nī ūndū wa irio iria mūrīāga, kana kīrīa mūnyuuga, kana ūhoro-inī wa mīthenya īrīa mīamūre, kana gūkūngūtīra Karūgamo ka Mweri, o na kana mūthenya wa Thabatū. **17** Maūdū macio no kīruru kīa maūdū marīa magooka; no rīrī, ma yamo-rī, nī Kristū we mwene. **18** Mūtikanareke mūdū o na ūrīkū, ūrīa wendete gwītua mūhooreri, na akahooyaga araka, atūme mūtunywo kīheo kīrīa mūtanyite kuona. Mūdū ta ūcio nīataaragīria na nīra nene maūdū marīa onete, na mwīciirīrie wake ūtarī wa kīroho ūgatūma etīe nī ūndū wa mecīria make ma tūhū. **19** Mūdū ta ūcio ndegwatanīte na Mūtwe, ūrīa arī we ūnyīitagīrīra mwīrī wothe, akaūnyīitithania hamwe na nyūiro ciohanīto na mīkiha, naguo ūgakūra o ta ūrīa Ngai atūmaga ūkūre. **20** Atīrīrī, angīkorwo inyuī nīmwakuire hamwe na Kristū, na mūgītīgana na īrīra iria cia ndūire cia thī īno-rī, nī kī gītūmaga mwathīkīre mawatho mayo, ta mūtūire mūrī a thī? **21** Namo nī ta maya: “Ndūkanyiite! Ndūgacame! Ndūkahutiel!” **22** Maūdū macio mothe maraaria ūhoro wa indo iria ithiraga bata ciarīkia kūhūthīrwo, tondū icio no īrīra na wathani na ūrutani wa andū. **23** Tī-itherū, mītabarīre ta īyo yonekaga ta īrī na ūūgī, nī ūndū wa mīhoere yao īrīa methuurīre, na ūhooreri wa gwītua, na kwīnyerekia, no makaaga kuona bata wa kwīgīrīrīra merīrīria ma mwīrī.

3 Na rīrī, kuona atī rīu nīmūrīkītio hamwe na Kristū-rī, ngoro cianyu nīkīrūmbūyagie maūdū marīa ma igūrū, o kūrīa Kristū aikarīte guoko-inī kwa ūrīo kwa Ngai. **2** Mecīria manyu nīmeciiragie maūdū marīa ma igūrū, no tī maūdū marīa ma thī īno. **3** Nīgūkorwo nīmwakuire, naguo muoyo wanyu rīu nīmūhithe hamwe na Kristū thīnī wa Ngai. **4** Na rīrīa Kristū, ūrīa arī we muoyo witū, akoonekana-rī, hīndi īyo o na inyuī nīmūkonekana hamwe nake mūrī na rīiri. **5** Nī ūndū ūcio-rī, tuagai maūdū mothe ma mwīrī ūyū wa ndūire ta makūte namo nī ta: ūhūūri-maraya, na mecīria mathūku, na thuti cia mwīrī, na merīrīria mooru, na ūkoroku, naguo no ūndū ūmwe na kūhooya mīhianano. **6** Tondū wa maūdū macio, mang’ūrī ma Ngai nīmarooka. **7** O na inyuī mwatūire mūthiāga na mīthīire īyo mūtūūrīre-inī ūrīa mwatūūraga mbere īyo. **8** No rīu no ngīnya mwīaūre maūdū maya mothe, namo nī, marakara, na mang’ūrī, na rūmena, na njambanio, na kwārīa maūdū ma thonī na kanua. **9** Tigagai kūheenania mūdū na ūrīa ūngī, kuona atī nīmwīyāūrīte mūdū ūrīa wa tene na cīko ciake, **10** na mūkehumba mūdū ūngī mwerū, ūrīa werūhagio ngīnya agīe na

ūmenyo na agīe na mūhianīre wa ūrīa wamūūmbire. **11** Na ūhoro-inī ūcio hatīrī Mūyunani kana Mūyahudi, mūdū mūrūu kana mūdū ūtarī mūrūu, kana mūdū mūcerjī, kana Mūsīkuthi, kana mūdū ngombo kana ūtarī ngombo, no Kristū nīwe maūdū mothe, na arī thīnī wa maūdū mothe. **12** Nī ūndū ūcio-rī, tondū mūrī andū athuure nī Ngai, andū atheru na mendetwo mūno nīwe, mwīhumbei ūiguanīri wa tha, na gūtugana, na kwīnyīhia, na kūhoora na gūkīrīrīria. **13** Kīranagīrīria mūdū na ūrīa ūngī, na mūrekanagīre rīrīa mūdū angīkorwo ekītwo ūūru nī ūrīa ūngī. Rekanagīrai o ta ūrīa Mwathani aamūrekeire inyuī. **14** Nīngī gūkīra maūdū macio mothe mega-rī, gīai na wendani, tondū nīgūo wohanagia maūdū mothe hamwe nīgūo magīrīre kūna. **15** Rekei thayū wa Kristū wathanage ngoro-inī cianyu, tondū inyuī mūrī ta cīga cia mwīrī ūmwe-rī, mwetīrwo thayū. Na nīngī mūcookagīe ngaatho. **16** Rekei ūhoro wa Kristū ūtūūrage ūingīhīte mūno thīnī wanyu, mūkīrutanaga na mūgītaaranaga mūdū na ūrīa ūngī mūrī na ūūgī mūingī, o mūkīinaga thaburi, na nyīmbo cia Ngai, o na nyīmbo cia kīroho, mūrī na ngaatho harī Ngai ngoro-inī cianyu. **17** Na ūndū ūrīa wothe mūrīkaga, mūkiāria kana mūgīka ūndū, wīkagei wothe rīitwa-inī rīa Mwathani Jesū, mūgīcookagīria Ngai lthe witū ngaatho thīnī wake. **18** Inyuī atumia-rī, mwīnyīihagīriei athuuri anyu, o ta ūrīa kwagīrīre thīnī wa Mwathani. **19** Na inyuī athuuri-rī, endagai atumia anyu na mūtīkamakūūmage. **20** O na inyuī ciana-rī, athīkagīrai aciari anyu maūdū-inī mothe, nīgūkorwo gwīka ūgūo nīgūkenagia Mwathani. **21** Na inyuī mathe-rī, mūtīkarakaragīe ciana cianyu, itikae gūkua ngoro. **22** Na inyuī ngombo-rī, athīkagīrai aathani anyu a gūkū thī maūdū-inī mothe, na to hīndi īrīa maramuona atī nīgeetha mamwende, no maathīkagīre mūrī na ngoro itarī na ūhinga na nī ūndū wa gūtīa Mwathani. **23** Na rīrī, ūndū o wothe ūrīa mūrīkaga, wīkagei na ngoro wanyu yothē, taarī Mwathani mūraturīra wīra, no tī andū, **24** mūkīmenyaga atī nīmūkaamūkīra igai kuuma kūrī Mwathani rīrī kīheo kīanyu. Nī Mwathani Kristū mūtungatagīra. **25** Mūdū o wothe ūrīa wīkaga ūūru nīakarīhwo kūringana na ūūru wake, na gūtīrī gūtīra mūdū maūthī.

4 Inyuī aathani-rī, ikagai ngombo cianyu maūdū marīa magīrīre na marīa marī kīhooto, tondū nīmūū o na inyuī mūrī na Mwathi wanyu kūrīa igūrū. **2** Mwīheanagei na kīyo ūhoro-inī wa kūhooya, mwīgūite na mūgīcookagīria Ngai ngaatho. **3** Na mūtūhooyagīre o na ithuī, nīgeetha Ngai ahīngūrīre ndūmīrīrī iūtī mūrango, nīgeetha tūhunjagīe ūhoro wa hitho ya Kristū, ūhoro ūrīa nī njohetwo nī ūndū wago. **4** Hooyagai nīgeetha ndūhunjagīe na andū magatāukīrwo wega, o ta ūrīa njagīrīrwo nī gwīka. **5** Tūikagai oogī harī maūdū marīa mūrīkaga andū arīa matarī a thīritū yanyu; mūtegūte mweke ūrīa mūrī naguo wa gwīka wega. **6** Na mūkiāria, aragai hīndi ciothe mūiyūrītwo nī wega wa Ngai, nayo mīario wanyu itūike ta ikīrītwo cumbī, nīgeetha mūmenyage ūrīa mūrīcookagīria o mūdū. **7** Tukiko nīakamūye ūhoro wakwa wothe. ūcio nī mūrū wa lthe witū twendete mūno, nī ndungata ya

kwihokeka na tütungataga nake thiiinĩ wa Mwathani. **8** Ndamütüma kūrĩ inyuĩ nĩ ūndũ wa ūhoru ūyũ kiũmbe, atĩ mūmenyithio wega ūrĩa ithuĩ tūhaana, na ningĩ atĩ amūmĩrĩrie ngoro. **9** Megũũka na Onesimo, mūrũ wa Ithe witũ mwihokeku na ūrĩa twendete mūno, nake nĩ ūmwe wanyu. Acio nĩmekũmũhe ūhoru wa ūrĩa maũndũ mothe marekika gũkũ. **10** Nĩmwageithio nĩ Arisitariko ūrĩa tuohetwo nake, o na Mariko nĩamũgeithia, ūrĩa mũihwa wa Baranaba. (Nĩmwĩrĩtwo ūhoru wake; angĩũka kūrĩ inyuĩ-rĩ, mwamũkĩrei.) **11** Jesũ ūrĩa wĩtagwo Jusito o nake nĩamũgeithia. Acio no-o Ayahudi thiiinĩ wa arĩa tūrūtithanagia wĩra wa ūthamaki wa Ngai nao, na nĩmatuĩkĩte a kũnyũmĩrĩria. **12** Epafara, ūrĩa arĩ ūmwe wanyu na ndungata ya Kristũ Jesũ, nĩamũgeithia. We nĩamũhooyagĩra mūno hĩndĩ ciothe, nĩguo mũhote kwĩhaanda wega ūhoru-inĩ wothe wa kũhingia wendi wa Ngai, mūrĩ agima na mūrĩ na kĩrĩgĩrĩro gĩkinyanĩru. **13** Nĩ ndĩ na ūira wake atĩ nĩarutaga wĩra na hinya, akenogia nĩ ūndũ wanyu, na nĩ ūndũ wa arĩa marĩ Laodikia na Hierapoli. **14** Nĩmwageithio nĩ Luka ūrĩa ndagĩtarĩ, mūrata witũ twendete mūno, o na Dema. **15** Geithiai ariũ na aarĩ a Ithe witũ kũu Laodikia, na mũgeithie Numifa na andũ a kanitha ūrĩa ūrĩ gwake mūciĩ. **16** Na rĩrĩ, mwarĩkia gũthomerwo marũa maya, matũmei magathomerwo andũ a kanitha wa Laodikia, na inyuĩ no nginya muone atĩ nĩmwathoma marũa ma kuuma kanitha wa Laodikia. **17** Na mwĩre Arikipo atĩrĩ: “No nginya wone atĩ nĩwarĩkia wĩra ūrĩa wamũkĩrĩre thiiinĩ wa Mwathani.” **18** Nĩ Paũlũ nĩ nĩ ndaandĩka ngeithi ici na guoko gwakwa. Ririkanai atĩ ndĩ muohe na mĩnyororo. Wega wa Ngai ūrogĩa na inyuĩ.

1 Athesalonike

1 Nĩ ithuĩ Paũlũ na Sila, na Timotheo, Twandĩkĩra kanitha wa Athesalonike marĩa maya ũria ũri thĩnĩ wa Ngai Ithe witũ o na Mwathani Jesũ Kristũ. Wega na thayũ wa Ngai irogĩa na inyuĩ. **2** Nĩtũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndi ciothe nĩ ũndũ wanyu inyuothe, tũkĩmũgwetaga mahooya-inĩ maitũ. **3** Rĩria tũkũmũhoera tũrĩ mbere ya Ngai o we Ithe witũ-rĩ, nĩtũrĩkanaga tũtegũtũgĩthĩria wĩra wanyu ũria uumanĩte na gwĩtikia, na kwĩnogia kwanyu kũria kũrehagwo nĩ wendani, o na kũkĩrĩria kwanyu, kũria kuumanĩte na kĩrĩgĩrĩro thĩnĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **4** Nĩgũkorwo, ariũ na aarĩ a Ithe witũ inyuĩ mwendetwo nĩ Ngai, ithuĩ nĩtũũ atĩ nĩmwathuurirwo nĩwe, **5** tondũ Ũhoro-ũria-Mwega tũhunja, tũtĩamũreheire ũrĩ o ciugo theri, no twamũreheire ũrĩ na hinya, na ũrĩ na Roho Mũtheru, o na ũrĩ na ihooto itangĩthanganio. Nĩgĩ inyuĩ nĩmũũ ũria twaikaraga na inyuĩ nĩ ũndũ wa kũmũguna. **6** Inyuĩ mwatũkĩre a kwĩgerekania na ithuĩ, o na mũgĩtuĩka a kwĩgerekania na Mwathani, o na gũtuĩka mwarĩ na mĩnyamaro mĩngĩ, nĩmwamũkĩre ũhoro wake mũrĩ na gĩkeno kĩria kĩheanagwo nĩ Roho Mũtheru. **7** Na nĩ ũndũ ũcio mũgĩtuĩka kĩonereria kũrĩ andũ ariũ othe metĩkĩtie kũu Makedonia, o na Akaiia. **8** Naguo ũhoro wa Mwathani nĩwahunjire uumĩte kũrĩ inyuĩ, na to Makedonia na Akaiia gwĩki, no rĩrĩ, o na wĩtikio wanyu thĩnĩ wa Ngai nĩumenyekete kũndũ guothe. Nĩ ũndũ ũcio tũtibataire kuuga ũndũ ũhoro-inĩ ũcio, **9** nĩgũkorwo andũ o ene nĩo maheanaga ũhoro wa ũria mwatũnyĩtĩre ũgeni. Nĩmaheanaga ũhoro wa ũria mwgatũrũkĩre Ngai, mũgĩtigana na mĩhianano nĩguo mũtungatagĩre Ngai ũria ũrĩ muoyo na ũria wa ma, **10** na mwetagĩrĩre Mũriũ oime igĩrũ, ũria aariũkĩre kuuma kũrĩ ariũ akuũ, nake nĩwe Jesũ, ũria ũtũhonokagia kuuma kũrĩ mang'ũrĩ marĩa magooka.

2 Inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩmũũ atĩ gũũka gwĩtũ kũrĩ inyuĩ gũtiarĩ gwa tũhũ. **2** Mbere iyo nĩtwathĩnĩrio na tũkĩrumwo rĩria twarĩ kũu Filipi, o ta ũria inyuĩ mũũ, no nĩ ũndũ wa gũteitho nĩ Ngai witũ, nĩtuomĩrĩrie na tũkĩmũhe Ũhoro-ũria-Mwega, o na akorwo nĩtwakararĩrio mũno. **3** Nĩgũkorwo gũthaithana gwĩtũ gũtũmanĩte na ihĩtia, kana matanya ma maũndũ ma waganu, o na kana ma wara. **4** No rĩrĩ, ithuĩ nĩ kwaria twaragia ta andũ maamũrĩtuo nĩ Ngai a kwĩhokerwo Ũhoro-ũria-Mwega. Ithuĩ ti andũ tũrageria gũkenia, no nĩ Ngai, o we ũgeragia ngoro ciitũ. **5** Inyuĩ nĩmũũ atĩ ithuĩ ti ndeto cia kwĩyendereria twaragia, o na kana tũkahithĩrĩra ũhoro wa gũkorokera indo; Ngai nĩwe mũira witũ. **6** Ithuĩ tũtiacaragia kũganwo nĩ andũ, arĩ inyuĩ kana mũndũ ũngĩ o wothe. Tondũ tũrĩ atũmwo a Kristũ-rĩ, nĩtũngĩatuũkĩre mũrigo kũrĩ inyuĩ, **7** no nĩtwakĩrĩre na inyuĩ tũhooreire, o ta ũria nyina wa ciana nini amenyagĩrĩra ciana ciake mwene. **8** Nĩ tondũ wa ũria twamwendete mũno, nĩtwakenagio nĩkũgwatanĩra na inyuĩ, na to Ũhoro-inĩ-ũria-Mwega wa Ngai wiki, no nĩtwagwatanĩre mĩtũũire-inĩ iitũ o nayo,

tondũ nĩmwatũkĩte andũ twendete mũno. **9** Ti-itherũ nĩmũkũrĩkanaga, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, wĩra witũ wa hinya na kwĩnogia gwĩtũ; twarutaga wĩra ũtũkũ na mũthenya nĩguo tũtigatũke mũrigo harĩ mũndũ o na ũrĩkũ hĩndi irĩa twamũhunjaĩria Ũhoro-ũria-Mwega wa Ngai. **10** Inyuĩ mũrĩ aira, o na Ngai no mũira, ũria twatũire na inyuĩ ariũ mwĩtikĩtie tũrĩ atheru, na tũrĩ athingu, na tũtarĩ na ũcuuke. **11** Nĩngĩ nĩmũũ atĩ tweekaga mũndũ o mũndũ wanyu o ta ũria ithe wa ciana ekaga ciana ciake mwene, **12** tũkamũmagĩrĩria, na tũkamũhooreragia, o na tũkamũringagĩrĩria mĩtũũre mĩtũũrĩre yaganĩrĩre na ũria Ngai endaga, o we ũmwĩtaga mũtoonye thĩnĩ wa ũthamaki wake, na mũgie na riiri wake. **13** O na nĩngĩ nĩtũcookagĩria Ngai ngaatho tũtegũtũgĩthĩria tondũ rĩria mwamũkĩre kiugo kĩa Ngai, kĩa mwaigũre kuuma kũrĩ ithuĩ, mũtiakĩamũkĩrĩre taarĩ kiugo kĩa andũ, no mwakĩamũkĩrĩre ta kiugo kĩa Ngai, na nĩ ma, ũguo nĩguo kĩrĩ, na nĩkĩo kĩrutaga wĩra thĩnĩ wanyu inyuĩ mwĩtikĩtie. **14** Nĩgũkorwo inyuĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩmwatũkĩre a kwĩgerekania na makanitha ma Ngai marĩa marĩ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ kũria Judea: Nĩmwanyamarĩrio nĩ andũ a bũrĩ wanyu na mĩnyamaro o irĩa andũ a makanitha macio maanyamaragĩrio nayo nĩ Ayahudi, **15** o ariũ mooragĩre Mwathani Jesũ, na makĩũraga anabĩ, o na ithuĩ magĩtũngata. Nĩmarakaragia Ngai, na nĩ marĩ ũthũ na andũ othe **16** nĩ ũndũ wa kũgeria gũtũgĩria tũtikahunjĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ ũhoro nĩgeetha mahonoke. ũguo nĩguo meyonagĩrĩra mehĩa makamayiũrĩria. Namo mang'ũrĩ ma Ngai nĩmamakĩnyĩre. **17** No rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, hĩndi irĩa twatĩgĩthanĩrio na inyuĩ gwa kahinda kanĩnĩ-rĩ, (ha ũhoro wa mwĩrĩ, no ti wa ngoro), nĩtwerutanĩrie na kĩyo kĩnene nĩgeetha tuonane na inyuĩ tondũ nĩtwamwĩrĩragĩria mũno. **18** Nĩgũkorwo nĩtwendete mũno gũũka kũrĩ inyuĩ, na makĩria nĩ Paũlũ, nĩndagerĩrie maita maingĩ no Shaitani nĩatũgĩrĩrie. **19** Nĩ ũndũ-rĩ, kĩrĩgĩrĩro giitũ gĩkĩrĩ kĩrĩkũ, kana gĩkeno giitũ, kana thũmbĩ irĩa tũngĩrĩra nayo mbere ya Mwathani witũ Jesũ rĩria agooka? Gĩthĩ ti inyuĩ? **20** Ti-itherũ, inyuĩ nĩ inyuĩ riiri witũ na gĩkeno giitũ.

3 Nĩ ũndũ ũcio, rĩria twaremĩrwo nĩgũkĩrĩrĩria-rĩ, nĩtuonire arĩ wega tũtigwo tũrĩ ithuĩki kũu Athene. **2** Tũgĩgĩtũma Timotheo ũria mũrũ wa Ithe witũ, na ndungata ya Ngai hamwe na ithuĩ ya kũhunja Ũhoro-ũria-Mwega wa Kristũ, nĩguo amwĩkĩre hinya, na amũũmĩrĩrie wĩtikio-inĩ wanyu, **3** nĩguo gũtikagĩe mũndũ ũngĩagagĩo nĩ magerio macio. Inyuĩ nĩmũũ wega atĩ nĩmo twathĩrĩrio. **4** Ti-itherũ o na hĩndi irĩa twarĩ na inyuĩ nĩtwamwĩraga kaingĩ atĩ no nginya tũnyariirwo. O ta ũria mũũ atĩ ũguo noguo gwacookĩre gũgĩtuĩka. **5** Nĩ ũndũ ũcio, rĩria ndaremĩrwo nĩgũkĩrĩrĩria rĩngĩ-rĩ, ngĩtũmana nĩguo menye ũhoro wa wĩtikio wanyu. Nĩgũkorwo nĩndetĩgagĩra gũtigakorwo atĩ hihi mũgerania nĩamũgeretie, naguo wĩra witũ ũtuĩke wa tũhũ. **6** No rĩrĩ, rĩu Timotheo nĩ okĩte kũrĩ ithuĩ oimĩte kũrĩ inyuĩ, na agatũrehere ũhoro mwega ũkonĩ wĩtikio na wendani wanyu. Nĩatwĩrite atĩ nĩmũtũrĩkanaga hĩndi ciothe mũkenete, na atĩ nĩmwĩrĩragĩria gũtuona, o ta ũria o na ithuĩ twĩrĩragĩria kũmuona. **7** Nĩ ũndũ ũcio,

ariü na aarí a lthe witü-rí, o na türí na mĩnyamaro na mathĩina nĩtuomĩrĩrio twaigua ũhoro wanyu nĩ tondũ wa gwĩtikia kũu kwanyu. **8** Nĩgũkorwo rĩu tũgĩtũura muoyo kũna, kuona atĩ nĩmwihaandite wega thĩinĩ wa Mwathani. **9** Tũngĩhota atĩa gũcookeria Ngai ngaatho cia kũigana nĩ ũndũ wanyu, tondũ wa gĩkeno kĩa gĩothe türí nakĩo mbere ya Ngai witü nĩ ũndũ wanyu? **10** Nĩtũhooyaga ũtukũ na mũthenya na kiyo kĩingĩ nĩgeetha tũkoonana na inyuĩ rĩngĩ na tũmũhere kĩa mũtarĩ nakĩo ũhoro-inĩ wa gwĩtikia kwanyu. **11** Rĩu-rĩ, Ngai mwene, o lthe witü, na Mwathani witü Jesü, marotũhingĩrĩra njĩra tũhote gũũka kũrĩ inyuĩ. **12** Mwathani arotũma wendani wanyu wongerereke na ũiyũrĩre harĩ o mũndũ na ũrĩa ũngĩ, na harĩ andũ arĩa angĩ othe, o ta ũrĩa o na ithuĩ tũmwendete. **13** Ningĩ aroĩkĩra ngoro cianyu hinya nĩgeetha mũgaakorwo mũtarĩ na ũcuuke, na mũrĩ atheru mbere ya Ngai, o we lthe witü, hĩndĩ irĩa Mwathani witü Jesü agooka hamwe na andũ ake arĩa atheru othe.

4 Naguo ũhoro wa kũrigĩrĩria, ariü na aarí a lthe witü-rĩ, nĩ atĩ nĩtwamũrutire ũhoro wa mütũũre, ũrĩa ũkenagia Ngai, na noguo mütũũraga mwĩkaga. Rĩu tũkũmũũria na tũkamũringĩrĩria thĩinĩ wa Mwathani Jesü atĩ mũkĩragĩrĩrie gwĩkaga o ũguo. **2** Nĩgũkorwo nĩmũũĩ maĩndũ marĩa twamũtaaire namo, türí na ũhoti wa Mwathani Jesü. **3** Tondũ rĩrĩrĩ, ũndũ ũrĩa Ngai endete nĩ atĩ mũtũike andũ aamũre: atĩ mwĩtheemage ũmaraya; **4** na atĩ o ũmwe wanyu amenye gwatha mwĩrĩ wake mwene ũikarage ũrĩ mũtheru na akĩũtũaga, **5** atarĩ na merĩrĩria ma mwĩrĩ ta andũ a ndũrĩrĩ arĩa matooĩ Ngai; **6** na atĩ ha ũhoro wa maĩndũ macio, gũtigakorwo mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩhĩrĩria mũrũ na mwari wa ithe, kana amwĩke ũũru. Mwathani nĩakaherithia andũ nĩ ũndũ wa mehĩa mothe ta macio, o ta ũrĩa tũrĩkĩtie kũmwĩra na tũkamũkaania. **7** Tondũ Ngai ndatwĩtĩre maĩndũ ma waganu, no aatwĩtĩre nĩguo mütũũre mütũũrĩre wa ũtheru. **8** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũndũ ũrĩa ũkũregana na ũrutani ũyũ ti mũndũ araregana nake no nĩ Ngai, ũrĩa ũmũheaga inyuĩ Roho wake Mũtheru. **9** Na rĩu-rĩ, harĩ ũhoro wa kwendana na ariü na aarí a lthe witü-rĩ, tũtibataire kũmwandĩkĩra nĩ ũndũ inyuĩ ene nĩmũrutitwo kwendana nĩ Ngai. **10** Na ti-itherũ, nĩmwendete ariü na aarí a lthe witü othe arĩa marĩ Makedonia guothe. No nĩtũkũmũringĩrĩria inyuĩ ariü na aarí a lthe witü, atĩ mũkĩragĩrĩrie gwĩka ũguo makĩria. **11** Atĩrĩrĩ, mwĩrĩrĩrie gũtũũra mütũũrĩre wa ũhooreri, na mũhang'agĩre o maĩndũ marĩa mamũkonĩrĩ, na mũrutage wĩra na moko manyu, o ta ũrĩa twamũrĩre, **12** nĩgeetha mütũũrĩre wanyu wa o mũthenya, ũtũme mũheagwo gĩtĩo nĩ andũ arĩa matarĩ a thiritũ yanyu, na nĩgeetha mũtigatũike mũrĩgo kũrĩ mũndũ o na ũrĩkũ. **13** No rĩrĩrĩ, ariü na aarí a lthe witü, tũtikwenda mũikarage mũtũoĩ ũhoro wa andũ arĩa makomete, kana mũigũe kĩa ha ta andũ arĩa angĩ matarĩ na kũrĩgĩrĩro. **14** Nĩtwĩtikĩtie atĩ Jesü nĩakũire na akĩrĩũka, na nĩ ũndũ ũcio nĩtwĩtikĩtie atĩ Ngai nĩakarehanĩria Jesü hamwe na andũ arĩa makomete marĩ thĩinĩ wake. **15** Kũringana na kiugo kĩa Mwathani we mwene, tũkũmwĩra atĩ ithuĩ arĩa türĩ muoyo, arĩa tũtigĩtuo nginya rĩrĩa agacooka

tũtigatongoria arĩa marĩkĩtie gũkoma. **16** Thuutha wa ũguo, ithuĩ arĩa tũgaakorwo türĩ muoyo na tũtigaire-rĩ, nĩtũkoyanĩrio hamwe nao tũtwarwo matu-inĩ nĩguo tũgacemanie na Mwathani rĩera-inĩ. Na nĩ ũndũ ũcio tũgaatũũrania na Mwathani nginya tene. **18** Nĩ ũndũ ũcio, ũmanagĩrĩria mũndũ na ũrĩa ũngĩ na ciugo icio.

5 Na rĩrĩrĩ, ariü na aarí a lthe witü, ũhoro wa mahinda na mũthenya-rĩ, tũtĩri na bata wa kũmwandĩkĩra, **2** nĩgũkorwo nĩmũũĩ wega atĩ mũthenya wa Mwathani ũgooka o ta ũrĩa mũici okaga ũtukũ. **3** O rĩrĩa andũ maroiga atĩrĩ, “Kũrĩ thayũ na ũgĩtĩrĩ,” hĩndĩ iyo nĩguo magaakorererwo nĩ mwanangĩko o rĩmwe, o ta ũrĩa mũtũmia ũrĩ nda akoragĩrĩrwo nĩ ruo rwa kũheo mwana, nao matikahonoka. **4** No inyuĩ ariü na aarí a lthe witü, mũtĩrĩ nduma-inĩ atĩ nĩguo mũthenya ũcio ũmũkorereke ta mũici. **5** Inyuĩ inyuotho mũrĩ ciana cia ũtheri na ciana cia mũthenya. Ithuĩ tũtĩrĩ a ũtukũ kana a nduma. **6** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩtũtĩgei gũkoma ta acio angĩ, no nĩtũikarage twĩguĩte na tũkerigagĩrĩria maĩndũ. **7** Nĩgũkorwo arĩa makomaga-rĩ, makomaga ũtukũ, na arĩa marĩagwo nĩ njoo-hĩrĩ, marĩagwo ũtukũ. **8** No kuona atĩ ithuĩ türĩ a mũthenya-rĩ, nĩtũtũike a kwĩgĩrĩrĩria maĩndũ, twĩhumbĩte gako ga kũgĩtĩra gĩthũrĩ karia ka wĩtikio na ka wendani, na tũgekĩra ũhoro wa kwĩrĩgĩrĩra ũhonokio taarĩ ngũbia ya kĩgera ya kũgĩtĩra mũtwe. **9** Nĩgũkorwo Ngai ndaatwamũrĩre nĩguo tũtũike a kũrakarĩrwo, no nĩtũtũike a kwamũkĩra ũhonokio thĩinĩ wa Mwathani witü Jesü Kristũ. **10** We nĩatũkũrĩre nĩgeetha, twakorwo twĩguĩte kana tũkomete-rĩ, tũgaatũũrania hamwe nake. **11** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ũmanagĩrĩria mũndũ na ũrĩa ũngĩ na mwĩkĩranage hinya o ta ũrĩa mũreka rĩu. **12** Na rĩrĩrĩ, ariü na aarí a lthe witü, twamũthaita mütũĩage andũ arĩa marutaga wĩra na kiyo thĩinĩ wanyu, arĩa matũtuo arorĩ anyu na makamũtaaraga thĩinĩ wa Mwathani. **13** Mekagĩrĩre mũno makĩria na mũmendage nĩ ũndũ wa wĩra ũcio marutaga. Tũũranagĩai na thayũ mũndũ na ũrĩa ũngĩ. **14** Na ningĩ nĩtũkũmũringĩrĩria, inyuĩ ariü na aarí a lthe witü, mũkaanagie andũ arĩa igũũta, na mũũmagĩrĩrie arĩa marĩ guoya, na mũteithagie arĩa matarĩ hinya, na mũkĩragĩrĩrie andũ othe. **15** Menyagĩrĩrai gũtikagie mũndũ ũkũrĩhĩria ũũru na ũũru, no hĩndĩ ciothe geragĩai gũtugana inyuĩ-ene, na mũtugage andũ arĩa angĩ othe. **16** Kenagai hĩndĩ ciothe; **17** hooyagai mũtegũtũgĩthĩria; **18** cookagĩrĩrai Ngai ngaatho maĩndũ-inĩ mothe, nĩgũkorwo ũguo nĩguo Ngai endaga harĩ inyuĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesü. **19** Mũtikanahorie mwaki wa Roho; **20** mũtikanaire ũhoro ũrĩa ũrathagwo. **21** Roranagĩai maĩndũ mothe. Rũmagĩai maĩndũ marĩa mega. **22** Theemagai ũndũ o wotho mũũru. **23** Ngai we mwene, o we Ngai wa thayũ, aromũtheria o kũna. Namo maroho manyu, na ngoro cianyu, o na mũrĩrĩ yanyu, irokaragio itarĩ na ũcuuke hĩndĩ irĩa Mwathani witü Jesü Kristũ agaacooka. **24** ũrĩa ũmwĩtaga inyuĩ nĩ mwĩhoheku, na nĩakahingia ũhoro ũcio. **25** Ariü na aarí a lthe witü, tũhooyagĩrei. **26** Geithiai ariü na aarí a lthe witü othe na ngeithi theru cia kũmumunyano. **27** Nĩndamwatha ndĩ mbere ya Mwathani atĩ marũa maya mathomerwo ariü na

aarĩ a lthe witũ othe. **28** Wega wa Mwathani witũ Jesũ
Kristũ ũrogĩa na inyuĩ.

2 Athesalonike

1 Nĩ ithuĩ Paũlũ, na Sila, na Timotheo, Twandikĩra kanitha wa Athesalonike marũa maya ũria ũri thiĩnĩ wa Ngai lthe witũ, o na thiĩnĩ wa Mwathani Jesũ Kristũ: **2** Wega na thauĩ irogĩa na inyuĩ ciumite kũri Ngai lthe witũ, o na Mwathani Jesũ Kristũ. **3** Nĩtwagĩrĩrwo nĩgũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu, ariũ na aarĩ a lthe witũ, tondũ ũguo nĩguo kwagĩrĩre, tondũ witĩkio wanyu nĩurakũra mũno makĩria, o nago wendani ũria o mũndũ arĩ nago hari mũndũ ũria ũngĩ ũkaingĩha. **4** Nĩ ũndũ ũcio, nĩtwĩrahaga tũrĩ thiĩnĩ wa makanitha ma Ngai nĩ ũndũ wa gũkĩrĩrĩria kwanyu, na gwtĩkia kwanyu mĩnyamaro-inĩ yothe na magerio maria mũkĩragĩrĩria. **5** Maũndũ macio mothe nĩmonanagia atĩ itua rĩa Ngai rĩa ciira nĩ rĩa kĩhooto, na nĩ ũndũ ũcio mũtuo aagĩrĩru a gũtoonyu ũthamaki-inĩ wa Ngai, o ũcio mũnyariiragwo nĩ ũndũ waguo. **6** Ngai nĩ wa kĩhooto: We nĩakarĩha arĩa mamũthĩnagia na thiĩna, **7** no inyuĩ arĩa mũtũire mũthĩnagio amũhe kĩhurũko, o hamwe na ithuĩ. ũndũ ũcio nĩũkahinga hĩndĩ rĩa Mwathani Jesũ akaaguĩranĩrio oimite igũrũ arĩ thiĩnĩ wa mwaki ũgwakana, hamwe na araka ake arĩa marĩ hinya. **8** Nake nĩakaherithia andũ arĩa matooi Ngai na matathikagĩra ũhoro-ũria-Mwega wa Mwathani witũ Jesũ. **9** Nao nĩmakaherithio na kwanangwo kũria gũtagathira, na mahingĩrĩrio nja matikoone ũthũ wa Mwathani, o na ũnene wa hinya wake, (aiōnios g166) **10** mũthenya ũria agooka nĩguo atũũgĩrio thiĩnĩ wa andũ ake arĩa atheru, o na andũ othe arĩa mamwitĩkitie magege nĩ ũndũ wake. O na inyuĩ mũgaakorwo mũrĩ amwe ao tondũ nĩmwetĩkirie ũria witũ ũria twamũheire. **11** ũndũ ũcio nĩguo ũtũmaga tũmũhooyagĩre tũtęgũtĩgithĩria, atĩ Ngai witũ amũtue andũ maaganĩrĩre na gwtĩwo kwanyu, ningĩ nĩ ũndũ wa hinya wake amũhingagĩrie matanya manyu mothe marĩa mega, o na wĩra o wothe ũria uumanĩte na witĩkio wanyu. **12** Tũhooyaga ũguo nĩgeetha rĩtwa rĩa Mwathani witũ Jesũ rĩtũũgagĩrio thiĩnĩ wanyu, o na inyuĩ mĩtũũgagĩrio thiĩnĩ wake, kũringana na wega wa Ngai witũ na wa Mwathani Jesũ Kristũ.

2 Atĩrĩrĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ, ha ũhoro wa gũcoka kwa Mwathani witũ Jesũ Kristũ na gũcokanĩrĩrio gwtĩwo harĩ we, nĩtũkũmũthaita, **2** atĩ mũtikahĩuhe kwenyenyo kana mũhahũrwo nĩ ũrathi mũna, kana ndũmĩrĩri, o na kana marĩa merĩtwo atĩ moimĩte kũri ithuĩ, makoiga atĩ mũthenya wa Mwathani nĩũrĩkĩtie gũkinya. **3** Mũtikareke mũndũ o na ũrĩkũ amũheenie o na atĩa, nĩgũkorwo mũthenya ũcio ndũgaakinya, ũhoro wa kũregana na watho ũtakinyĩte, o nake mũndũ ũria mũregi watho ataguĩranĩrio, o ũcio ũtũĩrĩrwo ciira wa kwanangwo. **4** Nĩagokĩrĩra na etũũgĩrie igũrũ rĩa kĩria gĩothe gĩtanitio na Ngai na kĩria gĩothe kĩhooyagwo, nĩgeetha aikare thĩ kũu thiĩnĩ wa hekarũ ya Ngai, agĩtũuaga atĩ we mwene nĩ Ngai. **5** Kai mũtararirikana atĩ rĩria ndarĩ hamwe na inyuĩ ndamwĩraga maũndũ macio? **6** Na rĩu nĩmũũĩ kĩria kĩgĩrĩtie mũndũ ũcio ooke na nĩgeetha akaaguĩranĩrio ihinda rĩa rĩagĩrĩre. **7** Nĩgũkorwo ũhoro wa hitho wa kũregana na watho

nĩurauta wĩra; no nĩ kũri ũria ũgĩrĩrĩrie ũhoro ũcio woneke rĩu, na egũthĩĩ na mbere gwĩka ũguo nginya rĩria akeherio. **8** Na hĩndĩ iyo nĩguo mũndũ ũcio mũregi watho akaaguĩranĩrio. Mũndũ ũcio nĩwe Mwathani Jesũ akooraga na mĩhũmũ ya kanua gake, na amwanange na riiri wake ũria ũkoonanio nĩ gũcoka gwake. **9** Mũndũ ũcio mũregi watho nĩagooka kũringana na wĩra wa Shaitani ũria wonekaga thiĩnĩ wa mĩthemba yothe ya cĩama cia maheeni, na marĩrĩ, na morĩrĩ, **10** o na ooke na mĩthemba yothe ya ũmaramari nĩguo aheenie andũ arĩa marĩ njira ya kũira. Moraga tondũ nĩmaregire kwenda ũhoro-ũria-wa-ma nĩguo mahonokio. **11** Na tondũ ũcio Ngai nĩamarehagĩra ũndũ wa hinya wa kũmahitithia, nĩgeetha metĩkie maheeni macio, **12** na nĩgeetha andũ othe matũĩrwo ciira arĩa matetĩkitie ũhoro-ũria-wa-ma na makenagĩra maũndũ ma waganu. **13** No rĩrĩ, twagĩrĩrwo nĩgũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu, inyuĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ mwendetwo nĩ Mwathani, tondũ kuuma o kĩambĩrĩria Ngai nĩamũthuurire mũhonokio nĩ ũndũ wa gũtherio nĩ Roho o na gwtĩkia ũhoro-ũria-wa-ma. **14** Aamwĩtĩre ũhoro ũyũ nĩ ũndũ wa ũhoro-ũria-Mwega ũria twamũhunjĩrie nĩguo mũgĩe na riiri wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **15** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a lthe witũ, mwĩhaandei wega na mũrĩmie ũrutani ũria twamũrutire, o na akorwo twaririe na kanua kana tũkimwandikĩra marĩa. **16** Mwathani witũ Jesũ Kristũ we mwene, o na Ngai lthe witũ ũria watwendire na agĩtũhe ũmĩrĩru wa nginya tene na kĩrĩgĩrĩro kiega na ũndũ wa Wega wake-rĩ, (aiōnios g166) **17** maroomĩrĩria ngoro cianyu, na mamwĩkire hinya thiĩnĩ wa ciiko o na ciugo ciothe njega.

3 Naguo ũhoro wa kũrĩgĩrĩria-rĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, nĩ atĩrĩ, tũhooyagĩre nĩgeetha ũhoro wa Mwathani ũtheereme na ihinya, na ũkumagio, o ta ũria ũkumagio nĩ inyuĩ. **2** Na ningĩ mũhooyage nĩgeetha tũhonokio kuuma kũrĩ andũ arĩa aaganu na ooru, tondũ ti andũ othe metĩkitie. **3** No Mwathani nĩmwĩhokeku, na nĩekũmwĩkĩra hinya na amũgĩtĩre kuuma kũri ũria mũũru. **4** Tũrĩ na mwĩhoko thiĩnĩ wa Mwathani atĩ nĩmũreeka na nĩmũgũthĩĩ na mbere gwika maũndũ maria twathanĩte. **5** Mwathani arotongoria ngoro cianyu nĩguo mũgĩe na wendani wa Ngai na ũkĩrĩrĩria wa Kristũ. **6** Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, nĩtũkũmwatha thiĩnĩ wa rĩtwa rĩa Mwathani Jesũ Kristũ, atĩ mũtigane na mũrũ kana mwarĩ wa lthe witũ o wothe kĩgũũta, ũria ũtaikaraga kũringana na ũrutani ũria twamũrutire. **7** Nĩgũkorwo inyuĩ nĩmũũĩ ũria mwagĩrĩrwo nĩ kwĩgerekania na ithuĩ. Ithuĩ tũtĩarĩ igũũta rĩria twatũire na inyuĩ, **8** o na tũtĩgana kũria irio cia mũndũ o na ũrĩkũ tũhũ. Handũ ha ũguo, twarutaga wĩra ũtũkũ na mũthenya, tũkĩrutaga wĩra mũrĩtũ na tũkenogagia nĩgeetha tũtĩgatũike mũrigo kũrĩ mũndũ o na ũrĩkũ wanyu. **9** Tweekaga ũguo, ti tondũ tũtĩarĩ na kĩhooto gĩa kũheo ũteithio ta ũcio, no nĩgeetha tũtũike kionereria kĩanyu gĩa kwĩgerekania nakĩo. **10** Nĩgũkorwo o na rĩria twatũire hamwe na inyuĩ nĩtwamũheire watho ũyũ: “Mũndũ angĩaga kũruta wĩra, o na kũria ndakarĩe.” **11** Nĩtũguaga amwe thiĩnĩ wanyu nĩ igũũta,

na matirĩ wĩra marutaga, no nĩmetoonyagĩrĩria maĩndũ-inĩ ma andũ arĩa angĩ. **12** Andũ acio nĩo tũgwatha na tũkamaringĩrĩria thĩĩnĩ wa Mwathani Jesũ Kristũ atĩ makindirĩe, na marĩĩage irio iria marutĩire wĩra. **13** Naho ha ũhoro wanyu, inyuĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ-rĩ, mūtikanoge nĩ gwikaga wega. **14** Mũndũ o na ũrikũ angĩaga gwathĩkĩra ũrutani witũ ũrĩa ũrĩ thĩĩnĩ wa marũa maya-rĩ, mwĩhũgagei. Mūtikanagĩe ngwatanĩro nake, nĩgeetha aigue aconokete. **15** No mūtikamūtue taarĩ thũ, no mũkaanieĩ ta mūrũ kana mwarĩ wa lthe wanyu. **16** Na rĩu-rĩ, Mwathani mwene thayũ aromũhe thayũ mahinda mothe na ikĩro-inĩ ciothe. Mwathani aroikara na inyuĩ inyuothe. **17** Nĩ Paũlũ nĩ nĩ ndandĩka ngeithi ici na guoko gwakwa mwene, na kũu nĩkĩo kĩmenyithia gĩa gũkũũrana marũa makwa mothe. Ũguo nĩguo nyandĩkaga. **18** Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũrogĩa na inyuĩ inyuothe.

1 Timotheo

ao nĩ Humenayo, na Alekisandero, ariā neanĩte kũri Shaitani nĩgeetha marutwo, matige kũruma Ngai.

1 Nĩ nĩ Paulũ mĩtũmwo wa Kristũ Jesũ nĩ ūndũ wa gwahtwo nĩ Ngai Mũhonokia witũ o na nĩ Kristũ Jesũ ūria arĩ we mwĩhoko witũ. **2** Ndĩrakwandĩkĩra marĩa maye wee Timotheo, mũrũ wakwa kũna thĩnĩ wa witikio: Wega, na tha, na thayũ kuuma kũri Ngai Ithe witũ o na kũri Kristũ Jesũ Mwathani witũ irogĩa nawe. **3** O ta ūria ndakũringĩrĩre ngĩthĩ Makedonia, atĩ ūikare kũu Efeso o na rĩu ndirenda ūikare kuo nĩgeetha ūgiragie andũ amwe kũu matigacooke kũrutana ūrutani wa maheeni, **4** na nĩngĩ matigathikagĩrĩre ng'ano cia tũhũ, kana ūhoro wa njiarwa ūria ūtathiraga. Maũndũ ta macio makagĩrĩria ngarari handũ ha gũkũria wĩra wa Ngai, ūria ūrutagwo na njĩra ya witikio. **5** Muoroto wa watho ūyũ nĩ wendo, ūria uumaga thĩnĩ wa ngoro theru, na thamiri njega, o na witikio ūtarĩ na ūhinga. **6** Andũ amwe nĩmatiganĩte na ūhoro ūcio na makerekera mĩario-inĩ ya tũhũ. **7** Mendaga gũtuĩka arutani a watho, o na gũtuĩka matiũũ gĩtũmi kĩa ūhoro ūria maheanaga o na kana gĩtũmi kĩa maũndũ marĩa maaragia magwatĩire. **8** Nĩtũũ atĩ watho nĩ mwega mũndũ angĩũhũthĩra kũringana na ūria kwagĩrĩre. **9** O na nĩngĩ nĩtũũ atĩ watho ndũthondekeirwo andũ ariā athingu no ūthondekeirwo ariā moinaga watho na ariā aremi, na ariā matetigĩrĩte Ngai na ariā ehia, na ariā matarĩ atheru na ariā matarĩ etĩkia; o na ariā moragaga maithe na manyina mao, na ariā oragani, **10** o na nĩ ūndũ wa itharia na ariā mogomagia mĩtugo, na onjoria a ngombo, na ariā maheenaganĩa, na ariā mehitaga na maheeni, o na ūndũ ūngĩ o wotho ūtaringaine na ūrutani ūria mwagĩrĩru, **11** ūria ūringaine na ūhoro-ũria-Mwega ūrĩ riiri wa Ngai ūria mũrathime, o ūhoro ūcio ndehokeirwo ndũrutage. **12** Nĩngĩcookeria Kristũ Jesũ Mwathani witũ ngaatho, ūria ūheete hinya, tondũ nĩanduĩre wa kwĩhokeka, na akĩnyamũra ndũike wa kũmũtungatagĩra. **13** O na gũtuĩka rĩmwe ndaari mũrumi Ngai, na mũnyariirani, na mũndũ wa ngũĩ, nĩndaiguĩrĩrwo tha tondũ ndekaga ūguo itekũmenya na itarĩ mwĩtikia. **14** Naguo wega mũingĩ wa Mwathani witũ ūkinjyũrĩra, hamwe wa witikio o na wendani ūria uumaga thĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **15** Atĩrĩrĩ, ūhoro ūyũ nĩguo wa kwĩhokeka na nĩguo wagĩrĩre gwĩtikirwo kũna: Atĩ Kristũ Jesũ ookire thĩ kũhonokia ehia, na harĩ acio-rĩ, nĩ nĩ wa mbere. **16** No nĩ ūndũ wa gĩtũmi kũu, nĩ nĩndaiguĩrĩrwo tha nĩ Ngai nĩgeetha thĩnĩ wakwa, Kristũ Jesũ onanie ūkirĩrĩra wake ūtarĩ mũthia, nĩguo nĩ ndaari mwĩhia makĩria, ndũike kionereria harĩ ariā marĩmwĩtikagia na makegĩra na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **17** Na rĩu, kũri Mũthamaki ūria ūtũruga tene na tene, ūria ūtathiraga, na ūria ūtonekaga-rĩ, o we Ngai wiki, arotĩagwo na agoocagwo tene na tene. Amenĩ. (aiōn g165) **18** Wee Timotheo, mũrũ wakwa, ndĩrakũhe ūtaaro ūyũ kũringana na mohoro marĩa maarathĩtwo hĩndĩ imwe ūhoro-inĩ waku, nĩgeetha wamarũmĩrĩra ūhotage kũria mbaara wega, **19** na ūtũre ūrũmĩtie witikio, na ūrĩ na thamiri itarĩ na ūcuuke. Andũ angĩ nĩmareganĩte na kũrũmĩrĩra thamiri ciao, na nĩ ūndũ ūcio magathũkia witikio wao. **20** Amwe

2 Nĩngĩ, nĩngũkũringĩrĩra atĩ mbere ya maũndũ mothe kũhooyagwo mahooya ma kũhoera mabata ma andũ na makũhooyanĩra, na ma gũthaitanĩrĩra, na ma gũcookia ngaatho, nĩ ūndũ wa andũ othe: **2** Nĩngĩ mũhooyagĩre athamaki na ariā othe mathanaga. Hooyagai nĩgeetha tũtũurage na mũtũũrĩre wa thayũ na tũhooreire tũgĩtĩaga Ngai maũndũ-inĩ mothe na tũrĩ na ūtheru. **3** Ūndũ ūcio nĩ mwega, na nĩũkenagia Ngai Mũhonokia witũ, **4** o we wendete andũ othe mahonokio na mamenye ūhoro-ũria-wa-ma. **5** Nĩgũkorwo kũri Ngai o ūmwe, na mũiguithania o ūmwe wa kũiguithania Ngai na andũ, nake nĩwe mũndũ, o we Kristũ Jesũ, **6** ūria werutire atuĩke wa gũkũũra andũ othe. Naguo ūria wa ūhoro ūcio nĩwaheanirwo ihinda rĩaguo rĩria riagĩrĩre riakinya. **7** Na ūhoro ūcio nĩguo watũmire ndũike mũhunja o na mũtũmwo waguo na nĩ ndĩraaria ūhoro wa ma, ndĩraheenania. Ndatũkire mũrutani wakũrutaga andũ-a-Ndũrĩrĩ ūhoro wa gwĩtikia o na ūhoro wa ma. **8** Ngwenda atĩ arũme mahoithagie kũndũ guothe moete moko matheru na igũrũ, matarĩ na marakara kana ngarari. **9** O na nĩngĩ ngwenda atĩ andũ-a-nja mehumbage wega na nguo itarĩ cia kwĩonania marĩ na mũthĩre yagĩrĩre, na marĩ na ūgũgĩ wa ngoro, na matikegemagie na kũrama njuĩrĩ, kana na thahabu, kana ruru, o na kana nguo iria cia goro mũno, **10** no makoragwo marĩ na cĩiko njega, iria ciagĩrĩre andũ-a-nja ariā moimbũruga atĩ nĩ ahooi Ngai. **11** Mũndũ-wa-nja aagĩrĩrwo erutage maũndũ akĩndĩrie na enyĩihĩtie biũ. **12** Ndingĩtikĩria mũndũ-wa-nja arutanaga kana aathage mũndũ mũrũme; no nĩakirage akĩndĩrie. **13** Nĩgũkorwo Adamu nĩwe wombirwo mbere, Hawa agĩcookerera. **14** Nĩngĩ Adamu tiwe waheeniurio; nĩ mũndũ-wa-nja waheeniurio agĩtuĩka mwĩhia. **15** No rĩrĩ, andũ-a-nja nĩ makaahonoka nĩ ūndũ wa gũciara ciana, mangĩtũura metikĩtie marĩ na wendani na andũ atheru, o na marĩ na ūgũgĩ wa ngoro.

3 Ūhoro ūyũ nĩguo wa kwĩhokeka: Atĩ mũndũ o wotho angĩrĩrĩria gũtuĩka mũrori wa maũndũ ma kanitha, mũndũ ūcio nĩerĩrĩrĩre wĩra wa bata. **2** Rĩu-rĩ, mũrori wa maũndũ ma kanitha no nginya akorwo atarĩ na ūcuuke, na akorwo nĩ mũthuuri wa mũtumia ūmwe. No nginya akorwo arĩ mũhooreri, na ūũĩ kwĩgĩrĩrĩra merĩrĩra ma mwĩrĩ, na mũndũ mũtũku, na mũndũ ūnyĩitaga andũ ūgeni, na ūngihota kũrutana maũndũ. **3** No ndagakorwo arĩ mũrĩũ, kana arĩ wa ngũĩ, no akorwo arĩ mũhooreri, na mũndũ ūtarĩ wa mbaara, na ūtarĩ thuti ya mbeeca. **4** No nginya akorwo ahotete gwatha mũciĩ wake wega, na one atĩ ciana ciake nĩmwathikagĩra na gĩtĩio kĩria kiagĩrĩre. **5** (Mũndũ angĩkorwo ndangihota gwatha mũciĩ wake mwene-rĩ, angĩhota atĩa kũmenyerera kanitha wa Ngai?) **6** Nĩngĩ ndagakorwo arĩ mũndũ mwerũ witikio-inĩ ndakae kũgĩa na mwĩtĩio, nake atuĩrwo ciira ta ūria mũcukani aatuĩrĩrwo. **7** Nĩngĩ no nginya akorwo arĩ na ngumo njega kũrĩ andũ ariā matarĩ a thĩritũ iitũ, nĩgeetha ndagatuĩke wa gũconorithio kana agwe mũtego-inĩ wa mũcukani. **8** Nao ateithĩrĩria

a kanitha, nĩmagĩrĩro makoragwo marĩ andũ a gũtĩka na ehoheku, matigatuĩke anyui a ndibei mũno, na makorwo matarĩ a gũkorokera indo na nĩra itagĩrĩre. **9** No nginya marũmie ũhoro-ũria-wa-ma wa wĩtikio ũria mũrikĩru marĩ na thamiri itarĩ na mwĩcuuko. **10** Nao mambe magerio; na thuutha ũcio marekwo matuĩke ateithĩrĩria a maũndũ ma kanitha maakorwo matarĩ na ũcuuke. **11** O ũndũ ũmwe, nao atumia ao nĩmakorwo marĩ atumia a gũtĩka, matigakorwo marĩ andũ a gũcambania, no makorwo matarĩ arĩu na matuĩke a kwĩhoheka maũndũ-inĩ mothe. **12** Mũteithĩrĩria wa kanitha no nginya akorwo arĩ mũthuuri wa mũtumia ũmwe, na no nginya akorwo ahotege gwahta ciana ciake na mũciĩ wake wega. **13** Arĩa matungatĩe wega nĩmegĩagĩra na ngumo njega, na makomĩrĩria mũno ũhoro-inĩ wa wĩtikio wao ũria wa gwĩtikia Kristũ Jesũ. **14** O na gũkorwo ndĩ na mwĩhoko atĩ nĩndĩrũka kũri we narua-rĩ, ndĩrakwandĩkĩra maũndũ maya nĩgeetha, **15** ingĩaga gũũka narua, ũmenye ũria andũ magĩrĩro nĩgũkaraga marĩ thĩnĩ na nyũmba ya Ngai, na nĩyo kanitha wa Ngai ũria ũrĩ muoyo, naguo nĩguo gĩtugĩ na mũthingĩ mũrũmu wa kũnyĩrĩria ũhoro-ũria-wa-ma. **16** Na hatarĩ nganja, ũhoro wa kwĩyamũrĩra Ngai nĩ hito nene ma, atĩ: We oonanirio arĩ na mwĩrĩ, agĩtuuo mũthingu nĩ Roho, akĩonwo nĩ araka, na ũhoro wake ũkĩhunjo kũrĩ ndũrĩrĩ ciothe, agĩtikio nĩ andũ a gũkũ thĩ, na akĩamũkĩro riiri-inĩ kũria igũrũ.

4 Na rĩrĩ, Roho nĩoigaga atekũhithĩria atĩ matukũ ma thuutha andũ amwe nĩmagatiganĩria wĩtikio na marũmirĩre maaroho marĩa maheenania o na maũndũ marĩa marutanagwo nĩ ndaimono. **2** Morutani ta macio mahunjagio nĩ andũ arĩa marĩ ũhinga, arĩa maaragia maheeni, na arĩa thamiri ciao ihaana ta icinĩto na ruoro. **3** Acio nĩo makaanagia andũ kũhikania na makameera megĩrĩrĩrie kũrĩaga irio cia mĩthemba imwe, iria Ngai oombire nĩguo ciamũkagĩro na ngaatho nĩ arĩa metikĩtie na arĩa moĩ ũhoro-ũria-wa-ma. **4** Tondũ-rĩ, kĩa gĩothe Ngai oombire nĩ kĩa, na gũtirĩ kĩndũ kiagĩrĩro nĩkũregwo angĩkorwo kĩamũkĩritwo na ngaatho, **5** tondũ nĩkĩrĩkĩtie gũtherio nĩ kiugo kĩa Ngai na mahooya. **6** Ũngĩruta arĩu na aarĩ a lthe witũ maũndũ maya-rĩ, nĩũgũtuĩka ndungata njega ya Kristũ Jesũ, irĩa ireretwo na ciugo cia ũhoro-ũria-wa-ma wa wĩtikio o na cia ũrutani mwega ũria wee ũtũire ũrũmĩrĩre. **7** Reganaga na ng'ano cia tũhũ iria itarĩ cia gũtĩtĩthia Ngai, o na ng'ano ta iria iganagwo nĩ iheti; nĩ kaba wĩmenyerie gũikara wĩyamũrĩre Ngai. **8** Nĩgũkorwo gwika maũndũ ma gwĩkĩra mwĩrĩ hinya nĩ ũrĩ bata waguo, no kwĩyamũrĩra Ngai kũrĩ bata harĩ maũndũ mothe, nĩ ũndũ kũrehaga kũrĩgĩrĩro muoyo-inĩ ũyũ tũrĩ o na muoyo-inĩ ũria ũgooka. **9** ũhoro ũyũ nĩguo wa kwĩhoheka na nĩwagĩrĩre gwĩtikĩrĩka o biũ **10** (na ũhoro ũcio nĩguo ũtũmaga twĩrutaganĩrie na twĩnogagie), na tũkaiga mwĩhoko witũ harĩ Ngai ũria ũrĩ muoyo, ũria arĩ we Mũhonokia wa andũ othe, na makĩria arĩa metikĩtie. **11** Athanaga atĩ maũndũ macio mekagwo. **12** Ndũkanareke mũndũ o na ũrĩkũ akũire tondũ atĩ wĩ mũndũ mwĩthĩ, no tuĩka kĩonereria kũrĩ andũ arĩa metikĩtie rĩria ũkwaria, na ha ũhoro wa mũtũrĩre, na

wa wendani, o na ha wĩtikio, na ha ũhoro wa mĩtugo mĩtheru. **13** Wĩheane gũthomagĩra andũ Maandĩko marĩa matheru, na kũhunja, na kũrutana, o nginya rĩria ngooka. **14** Ndũkanaage kũhũthĩra kĩheho giaku kĩa waheirwo na ũndũ wa mohoro marĩa maarathirwo, rĩria athuuri maakũigĩrĩre moko. **15** Ikagĩra kiyoo harĩ maũndũ macio; wĩheane kũna kũrĩ mo, nĩgeetha andũ othe monage ũria ũrathĩrĩ na mbere. **16** Menyagĩrĩra wega mũtũrĩre waku na ũrutani waku. Kiragĩrĩria thĩnĩ wa maũndũ macio, tondũ weka ũguo, nĩũkwĩhonokia wee mwene na ũhonokie o na arĩa magũthĩkagĩrĩria.

5 Atĩrĩrĩ, ndũkanakũũme mũndũ mũkũrũ, kaba ũmũthathage taarĩ thoguo, nao andũ arĩa ethĩ ta marĩ arĩu a thoguo, **2** Atumia arĩa akũrũ, ũmatuage ta marĩ aa maitũguo, nao arĩa anini matuage ta airĩtu a thoguo, na wĩkage ũguo na mĩthĩire yothye ya ũthingu. **3** Rũmbũyagia atumia arĩa a ndigwa kũna, na ũmatĩĩage. **4** No mũtumia wa ndigwa angĩkorwo arĩ na ciana, kana ciana cia ciana ciake-rĩ, ciana icio nĩ ciambe ciĩrute kũrutithia wĩtikio wacio wĩra na ũndũ wa kũmenyagĩrĩra andũ arĩa marĩ a nyũmba ciao kũĩmbe; tondũ gwika ũguo nĩ gũcokeria aciari a cio na aciari a aciari a cio ngaatho nĩgũkorwo ũndũ ũcio nĩũkenagia Ngai. **5** Mũtumia wa ndigwa ũria ũbataire kũna, na ũtĩgtwo arĩ wiki-rĩ, ũcio aigaga mwĩhoko wake harĩ Ngai, na akahooya ũtukũ na mũthenya, akĩũria Ngai ũteithio ategũtĩgithĩria. **6** No mũtumia wa ndigwa ũria ũkaraga agĩkenagia, ũcio nĩ mũkuũ o na arĩ muoyo. **7** Rutaga andũ maũndũ macio o namo, nĩgeetha gũtikagĩe mũndũ ũgũikara arĩ na ũcuuke. **8** Mũndũ wotho angĩaga gũteithia andũ ao, na makĩria arĩa marĩ a gwake mũciĩ-rĩ, mũndũ ũcio nĩakaanĩte wĩtikio na nĩ mũũru gũkĩra ũria ũteitĩkĩtie. **9** Gũtirĩ mũtumia wa ndigwa wagĩrĩre kwandĩkwo mũtaratara-inĩ wa atumia a ndigwa atakinyĩtie mĩaka mĩrongo itandatũ, na akorwo aarĩ mwĩhokeku kũrĩ mũthuuri-we, **10** na akorwo nĩoĩkaine wega nĩ ũndũ wa gwikaga ciiko njega, ta kũrera ciana, na gũtugaga ageni, na gũthambia nyarĩrĩ cia andũ arĩa aamũre, na gũteithagia andũ arĩa marĩ thĩĩna-inĩ, na kwĩrutagĩra we mwene gwikaga maũndũ marĩa mothe mega. **11** Ha ũhoro wa atumia a ndigwa arĩa ethĩ-rĩ, ndũkamekĩre mũtaratara-inĩ ta ũcio, tondũ rĩria makaguucĩrĩrio nĩ merĩrĩra mao ma mwĩrĩ, nĩmagatigana na Kristũ na macooke kwenda kũhika. **12** Nĩ ũndũ wa ũguo magatuĩka a gũtũrwo ciira, tondũ nĩmathũkĩtie kũranĩro kĩa kĩa mbere. **13** Nĩngĩ, nĩmemenyagĩria ũgũũta, magatuĩka a kũrũũra kuuma nyũmba imwe nginya irĩa ingĩ. Na to ũgũũta wiki, o na nĩmatuĩkaga a kwaria ndeto cia mũhuhu na magetoonyereria maũndũ-inĩ ma andũ angĩ, makaaragia maũndũ marĩa mataagĩrĩro nĩ kwaria. **14** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩ ngũtaara atumia a ndigwa arĩa ethĩ mahike, na magĩe ciana, na marũgamagĩrĩre mĩciĩ yao, nĩguo matikae kũhe thũ iitũ mweke wa gũcambania. **15** Ti-itherũ o na rĩu amwe ao nĩmarĩkĩtie kũgarũrũka na makarũmĩrĩra Shaitani. **16** Mũndũ-wa-nja o wotho mwĩtikia angĩkorwo arĩ na atumia a ndigwa a nyũmba yake-rĩ, nĩamateithagie arĩ we na ndagakuuithie kanitha mũrigo wao, nĩgeetha kanitha ũhote gũteithia atumia arĩa a ndigwa kũna, arĩa

mabataire. **17** Athuuri a kanitha ariā matongoragia maūndū ma kanitha wega nīmagirīrwo nī kūheo gītīo mūno, na makīria ariā marutaga wīra wa kūhunja na kūrutana. **18** Nīgukorwo Maandiko marīa matheru moigite atiri, “Ndūkanohe ndegwa kanua rīria ikūranga ngano ikīmihūūra,” na nīngī nīmoigite atiri, “Mūruti wīra nīagirīrwo nīkūheo mūcaara wake.” **19** Ndūkanetikirie mūthuuri wa kanitha athitangwo, tīga hakorirwo na ūira wa andū eerī kana atatū. **20** Andū ariā maikaraga makīthagia-rī, makaanagie mbere ya andū othe, nīguo ariā angī maikarage metigirite. **21** Ndakwīra atiri na ma ndī mbere ya Ngai, na Kristū Jesū o na arika ariā athuure, ūmenyagirire morutani maya ūtegūthutūkania, na ndūkaneke ūndū o na ūmwe na kīmenyano. **22** Ndūkahiuhage kūigirira mūndū moko, na ndūkanagwatanire na mehīa ma andū ariā angī. Ikaraga ūrī mūthingu. **23** Tīga kūnyuuga o maaī matheri, nyuuga ndibei nini tondū wa nda yaku, na nī ūndū wa ūria ūrūaraga kaingī. **24** Mehīa ma andū amwe nīmeyonanitie, makamatongoragia ciira-inī na mehīa ma andū angī mamomaga thuutha. **25** O ūndū ūmwe, noguo ciiko njega ciyionanagia, nacio iria itarī njega itingihithika.

6 Nī kwagiriire andū ariā ngombo, o acio maikaraga ta mekirīrwo icooki rīa ūkombo ngingo matuage atī aathani ao nī a kūheagwo gītīo gīothe, nīgeetha rīitwa rīa Ngai na ūrutani witū itikanacambio. **2** Ariā marī na aathani metikītie matikamaime gītīo nī ūndū wa gūkorwo atī nī ariū na aarī a lthe wao. Handū ha ūguo, nīmamatumagatagire wega makīria, tondū ariā maragunika nī ūndū wa ūtungata wao nī andū metikītie, na nī andū mendetwo. Rutana maūndū macio na ūmaringagirire andū. **3** Mūndū o na ūrikū angirutana ūrutani wa maheeni na akorwo ndetikanitie na ūrutani ūria mwega wa Mwathani witū Jesū Kristū na ūrutani ūria wa kwīyamūrira Ngai-rī, **4** mūndū ūcio nī mwītīi na ndarī ūndū oī. Ūcio endete o ngarari itarī kīguni na njūgitano ikonī ciugo iria irehaga ūiru, na ngūi, na mīario mīūru, na gwikūūa maūndū mooru, **5** na kūgiana gūtathiraga gatagatī ka andū ariā marī meciiria mooru, ariā mathirīrwo nī ūhorō-ūria-wa-ma, na ariā meciiragia atī ūhorō wa kwīyamūrira Ngai nī njīra ya gūtūma mūndū atonge. **6** No rīrī, kwīyamūrira Ngai na kūiganwo nī kīrīa ūrī na kīo, ūcio nī ūtonga mūnene. **7** Nīgukorwo gūtiri kīndū twarehire gūkū thī, na gūtiri kīndū tūngihota kūruta kuo. **8** No tūngīgīa na irio, na tūgīe na nguo-rī, no tūiganwo nīcio. **9** Andū ariā mendaga gūtonga-rī, nīmagūūaga magerio-inī o na mūtego-inī wa merirīria maingī ma ūrimū ma kūmathūkia, marīa mamagūithagia mwanangīko-inī, makamaniina. **10** Tondū kwenda mbeeca nīkio kihumo kīa mīthemba yothe ya ūūru. Andū amwe nī ūndū wa kwenda mbeeca mūno-rī, nīmatigīte wītīkio, na magetheeca ngoro na kīeha kīingī. **11** No wee mūndū wa Ngai-rī, ūrīra maūndū macio mothe, na ūthingatage ūthingu, na kwīyamūrira Ngai, na wītīkio, na wendani, na gūkirīrīria, na ūhooreri. **12** Rūaga mbaara irīa njega ya wītīkio. Rūmia ūhorō wa muoyo wa tene na tene o ūria wetirwo rīria woimbūrire wega wītīkio waku

mbere ya aira aingī. (aiōnios g166) **13** Nīngī ndī mbere ya Ngai, ūria ūheaga indo ciothe muoyo, na mbere ya Kristū Jesū, ūria warutire ūira mwega rīria aarutaga ūira mbere ya Pontio Pilato, nī ngūgwatha atī **14** ūrūmagie rīathani rīu wathitwo narīo ūtarī na kīmeni kana ūcuuke nginya hīndī irīa Mwathani witū Jesū Kristū akoonanio, **15** ūria Ngai akoonania ihinda rīake rīakinya. Ngai ūcio-rī, nīwe mwene hinya ūria wa kūgocagwo, na nowe Mūthamaki wa athamaki, na Mwathani wa aathani. **16** Nīngī nowe wiki ūtūūruga muoyo ūria ūtathiraga, na agatūūra ūtheri-inī ūria gūtari mūndū ūngihota kūūkuhīria. Gūtiri mūndū ūrī wamuona kana ūngihota kūmuona. Nake arotīagwo, na arogīa na wathani ūria ūtathiraga nginya tene. Amenī. (aiōnios g166) **17** Athaga andū ariā itonga gūkū thī ino tūrī matigage kwīgaatha kana kūga mwīhoko wao harī thīinī wa ūtonga ūcio ūtamenyagirwo, na maigage mwīhoko wao harī Ngai ūria ūtūheaga indo ciothe na ūtaana, nīguo itūkenagie. (aiōn g165) **18** Maathe mekage wega, na maingihīrwo nī gwikaga ciiko njega, na matuīke andū a gūtugana na kūgayagira andū indo ciao na ūtaana. **19** Meka ūguo nīmarīīgagira kīgūna kīao ene kīrī mūthingi mūrūmu nī ūndū wa mahinda marīa magooka, na nīgeetha mahote kwīgwatira muoyo, na nīguo muoyo ūria wa ma kūna. **20** Atirīrī, Timotheo, gitagira kīria wihokeirwo. Withemage inegene rīa ariā matetigirite Ngai, na ngarari cia mathugunda ma maheeni marīa matuagwo atī nīmo ūmenyo na tī ūmenyo kūrī. **21** Andū amwe metikītie atī marī na ūmenyo ūcio nīmatūgūgīte na makoima wītīkio-inī. Wega wa Ngai ūrogīa na inyui.

2 Timotheo

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, mütümwo wa Kristũ Jesũ nĩ ūndũ wa kwenda kwa Ngai. Ndatũmirwo nĩ Ngai kũringana na kĩranĩro kĩa muoyo ūrĩa ūrĩ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ, **2** Ndakwandikĩra wee Timotheo, o we mūrũ wakwa nyendete mũno: Wega, na tha, na thayũ kuuma kũrĩ Ngai lthe witũ, na Kristũ Jesũ Mwathani witũ, irogĩa nawe. **3** Nĩnjookagĩria Ngai ngaatho, ūrĩa nĩ ndungatagĩra ndĩ na thamiri itarĩ na ūcuuke, o ta ūrĩa maithe makwa ma tene meekaga, o ngĩkũrĩkanaga hĩndĩ ciothe ūtukũ na mũthenya, mahooya-inĩ makwa itegũtighĩria. **4** Nĩndĩiriragĩria mũno gũkuona, ndaririkana maithori maku, nigeetha njiyũrwo nĩ gĩkeno. **5** Nĩndirikanĩtio ūhoru wa witikio waku ūrĩa ūtarĩ ūhinga, o ta ūrĩa watũire na cũguo Loisĩ, na nyũkwa Eunike, na rĩu nĩnjitĩkitie atĩ witikio ūcio ūrĩ o thĩnĩ waku. **6** Nĩ ūndũ wa gĩtũmi gĩkĩ nĩngũkũrĩkania atĩ ūhuhagĩrĩrie kĩheo kĩrĩa ūheetwo nĩ Ngai, kĩrĩa wagĩire nakĩo rĩrĩa ndakũgĩrĩrie moko. **7** Nĩgũkorwo Ngai ndaatũheire roho wa gũtwikagĩra guoya, no aatũheire roho wa gũtwikĩra hinya, na wa wendani, na wa ūũgĩ wa kwĩnyiita maĩndũ-inĩ mothe. **8** Nĩ ūndũ ūcio ndũkanaconoke ūkiumbũra ūira wa Mwathani witũ, kana ūconoke nĩ ūndũ wakwa nĩ njohetwo nĩ ūndũ wake. No nyiitanĩra na nĩ kũnyariirwo nĩ ūndũ wa Ūhoru-ũrĩa-Mwega, nĩ ūndũ nĩũrĩheagwo hinya nĩ Ngai. **9** Ngai nĩwe watũhonokirie na agĩtwĩra mütũũrĩre mũtheru, ti tondu wa ūndũ twikite, no nĩ ūndũ wa ūrĩa aatanyite gwĩka na nĩ ūndũ wa wega wake. Twaheirwo wega ūyũ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ mbere ya kĩambĩrĩria gĩa thĩ, **(aiōnios g166)** **10** no wega ūcio rĩu nĩũguũranĩirio nĩ ūndũ wa kuonekana kwa Mũhonokia witũ, Kristũ Jesũ, ūrĩa waniĩnĩre gĩkuũ, na akĩrehe muoyo o na ūhoru wa kwaga kũbutha akĩũiga ūtheri-inĩ nĩ ūndũ wa Ūhoru-ũrĩa-Mwega. **11** Na nĩ ūndũ wa Ūhoru-ũcio-Mwega-rĩ, nĩndamũirwo ndũike mũhunja, na mütümwo, na mūrutani wago. **12** Ūhoru ūcio nĩguo ūtũmĩte nyamarĩke ūguo. No ndiconokaga, tondu ūrĩa nĩ njitĩkitie nĩndĩmũũĩ, na ndĩ na ma atĩ arĩ na ūhoti wa kũgĩtĩra kĩrĩa ndĩmwihokeire o nginya rĩrĩa mũthenya ūcio ūgaakinya. **13** Rũmia ūhoru ūrĩa waiguire kuuma kũrĩ nĩ, ūrĩ kionereria kĩa ūrutani mwega, ūrĩ na witikio na wendani thĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **14** Menyerera ūndũ ūrĩa mwega ūrĩa wehokeirwo, na ūũmenyerere ūteithitio nĩ Roho Mũtheru ūrĩa ūkaraga thĩnĩ witũ. **15** Wee nĩũ atĩ andũ othe thĩnĩ wa bũrũri wa Asia nĩmandiganĩirĩe, o hamwe na Fugelo, na Herimogene. **16** Mwathani aroigũira andũ a nyũmba ya Onesiforo tha tondu aananyamarũra kaingĩ na ndaconokire nĩ ūndũ wakwa kuohwo na mĩnyororo. **17** Nowe, hĩndĩ irĩa ookire Roma, nĩanjariĩre na kũyo o nginya akĩnyona. **18** Mwathani aroĩtĩkĩra atĩ akaagũirwo tha nĩ Mwathani mũthenya ūcio wakinya! Wee nĩũ wega mũno ūrĩa andeithirie na njĩra nyĩngĩ rĩra ndaarĩ Efeso.

2 Nĩ ūndũ wa ūguo, wee mūrũ wakwa-rĩ, gĩa na hinya thĩnĩ wa wega wa Ngai ūrĩa ūrĩ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **2** Namo maĩndũ marĩa waiguire ngĩaria mbere ya aira aingĩ-rĩ, mehokere andũ ehokeku arĩa ūũĩ atĩ no mahote kũruta andũ angĩ. **3** Ūmĩrĩria gũthũĩnika

hamwe na ithuĩ ta ūrĩ mũthigari mwega wa Kristũ Jesũ. **4** Gũtĩrĩ mũndũ ūrutaga wĩra wa mũthigari ūngĩohania na maĩndũ matarĩ ma ūthigari: we endaga o gũkenia mũnene wake ūrĩa ūmwathaga. **5** Ūguo no taguo, mũndũ ūrĩa ūhanyũkaga mathako-inĩ ma mahenya ndangĩheo thũmbĩ ya ūhootani atathaakĩte kũringana na ūrĩa gwanĩtũwo. **6** Nĩngĩ-rĩ, mũrĩmi ūrĩa wĩnogagia akĩrĩma mũgũnda nĩ we wagĩrĩrwo gũtuĩka wa mbere kwamũkĩra maciaro maguo. **7** Cũranagia maĩndũ marĩa ndĩroiga, nĩgũkorwo Mwathani nĩarĩkũhĩgagia maĩndũ-inĩ macio mothe. **8** Atĩrĩrĩ, ririkanaga Jesũ Kristũ, ūrĩa wariũkirio akiuma kũrĩ arĩa akuũ, na aarĩ wa rĩciaro rwa Daudi, kũringana na Ūhoru-ũrĩa-Mwega, ūrĩa nĩ hunjagia. **9** Ūhoru ūcio nĩguo nĩ nyariiragĩrwo o nginya ngohwo na mĩnyororo ta ndĩ mũgeri ngero. No kiugo kĩa Ngai ti kiohe. **10** Nĩ ūndũ ūcio, nĩ nĩnyũmagĩrĩria maĩndũ mothe nĩ ūndũ wa arĩa aamũre, nĩgeetha o nao megĩre na ūhonokio ūrĩa ūrĩ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ, na magĩe na rĩri wa tene na tene. **(aiōnios g166)** **11** Ūhoru ūyũ nĩ wa kwĩhoheka, atĩrĩ: Angĩkorwo nĩtwakũire hamwe nake-rĩ, o na gũtũura nĩtũgaatũura muoyo hamwe nake; **12** na tũngĩkĩrĩrĩria-rĩ, o na gũthamaka nĩtũgaathamaka hamwe nake. No tũngĩmũkaana-rĩ, o nake niagatũkaana; **13** na tũngĩaga kwĩhoheka, we egũtũura arĩ o mwihoheku, nĩgũkorwo we ndangihota gwĩkaana. **14** Ririkanagia andũ maĩndũ macio. Makaanagie ūrĩ mbere ya Ngai nĩguo matige gũkararanĩria ndeto itarĩ kiene; ndeto icio itirĩ kĩgũni, no gũthũkia ithũkugia arĩa maciiguaga. **15** Geria mũno wionanagie harĩ Ngai wĩ mwitikĩrĩku, na wĩ mũrutĩ-wĩra ūtarĩ ūndũ ūngĩmũconora, na ūrutanage ūhoru ūrĩa wa ma ūrũngĩrĩrie. **16** Ehagĩrĩra mĩario itarĩ ya gwtĩgĩra Ngai, tondu arĩa mekenagia na ndeto icio makĩragĩrĩria kwaga gwtĩgĩra Ngai. **17** Ūrutani wao ūtheaga ta kĩronda kĩa ndĩra. Amwe ao nĩ Humenayo, na Fileto, **18** arĩa maturuurĩte na magatiga ūhoru wa ma. Moigaga atĩ ūhoru wa kũrĩũka nĩũrĩkitie kũhĩtũka, na nĩ mathũkĩtie witikio wa andũ amwe. **19** No rĩrĩ, mũthingĩ ūrĩa mũrũmu wa Ngai nĩwihaandite wega naguo wikĩrĩtuo rũrĩ na ciugo ici: “Mwathani nĩoi andũ arĩa marĩ ake,” na nĩngĩ atĩrĩ, “Ūrĩa wotho uumbũraga rĩtwa rĩa Mwathani no nginya agarũrũke atigane na waganu.” **20** Thĩnĩ wa nyũmba yotho nene-rĩ, to indo cia thahabu na betha ikoragwo kuo ciiki, no nĩ kũrĩ indo cia mĩtĩ na cia rĩũmba; imwe nĩ cia wĩra ūrĩa mĩtĩte, na imwe nĩ cia wĩra ūrĩa ūtangĩtũka. **21** Mũndũ angĩtheria kuuma kũrĩ maĩndũ macio matangĩtũka, no atũike ta kindũ gĩa kũruta wĩra wa gĩtũio, kindũ gĩtherie, kĩrĩa kiagĩrĩre Mwathi wa nyũmba iyo na kĩaarĩrĩro gĩa kũrutaga wĩra o wotho mwega. **22** Na rĩrĩ, ūragĩra merĩrĩrĩ mooru ma wĩthĩ, na ūthingatage ūthingu, na witikio, na wendani, na thayũ, mũrĩ hamwe na arĩa makayagĩra Mwathani marĩ na ngoro theru. **23** Reganaga na ngarari cia ūrimũ na cia ūkĩgu, tondu nĩũ irehage ngũĩ. **24** Nayo ndungata ya Ngai ndiagĩrĩrwo nĩ gũtuĩka ya ngũ; handũ ha ūguo, yagĩrĩrwo nĩgũtuĩka ya gũtuga mũndũ o wotho, na irĩ mũndũ wĩ na ūhoti wa kũrutana, na irĩ mũndũ mũkĩrĩrĩria. **25** Nĩngĩ arutage arĩa mamũkararagia ahoreire, arĩ na mwihoke atĩ Ngai no atũme merire, nĩguo mamenye ūhoru wa ma, **26** na

atĩ matũike a gwĩcookera, na meteithũkie mũtego-inĩ wa mũcukani ũrĩa ũmanyiĩtite mĩgwate nĩguo mekage ũrĩa ekwenda.

3 No rĩrĩ, menya atĩ matukũ ma kũrĩgĩrĩria nĩgũkagĩa na mahinda ma ũgwati. **2** Andũ magaatũika eyendi, na endi mbeeca, na egani, na egaathi, na arumani, na andũ mataiguaga aciari ao, na matarĩ ngaatho, na matarĩ atheru. **3** Ningĩ makorwo matarĩ na wendani, na matarekanagĩra, na a gũcambania, na matangihota kwĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ, na matarĩ tha, na matendaga maũndũ mega, **4** na andũ mendaga gũkunyaniira andũ arĩa angĩ, na arũgĩrĩrĩ, na eikĩrĩrĩ, na endi gwĩkenia gũkĩra ũrĩa mendete Ngai. **5** Andũ acio metuaga ta meyamũrĩire Ngai no nĩmakaanaga hinya wake. Wĩthemage andũ ta acio. **6** Acio nĩo arĩa matoonyagĩrĩra nyũmba ciene na makaguucagĩrĩria andũ-a-nja arĩa ahũthũ ngoro, arĩa maiyũrĩtwo nĩ mehia, na arĩa matwaragĩrĩrio nĩ merĩrĩria mooru ma mĩthemba yothe. **7** Andũ-a-nja acio nĩmerutaga undũ mwerũ hĩndĩ ciothe, no matĩrĩ hĩndĩ mamenyaga ũhoru ũrĩa wa ma. **8** O ta ũrĩa Janne na Jambare maakararirie Musa-rĩ, no taguo andũ acio mehotoraga makararie ũhoru ũrĩa wa ma. Mecĩria mao nĩ mooru, nao ha ũhoru ũkonĩ wĩtkio nĩakũregwo biũ. **9** No rĩrĩ, matingĩthĩ haraaya, tondũ ũrimũ wao nĩũkamenyeka nĩ andũ othe, o ta ũrĩa ũhoru wa andũ acio wamenyekire. **10** No wee-rĩ, nĩũ ũhoru wothe wa ũrutani wakwa, na mũtũũrĩre wakwa, na matanya makwa, na wĩtkio wakwa, na ũkĩrĩrĩria wakwa, na wendani wakwa, na kũmũrĩria gwakwa, **11** na kũnyariirwo gwakwa, na mathĩina makwa, o na mĩthemba ya maũndũ marĩa maangorire kũu Antiokia, na Ikonía, o na Lusitera, mĩnyamaro ĩrĩa nĩ ndomĩrĩrie. No Mwathani nĩahonokirie kuuma kũrĩ mathĩina macio mothe. **12** Ti-itherũ, mũndũ o wothe ũrĩa ũkwenda gũtũũra mũtũũrĩre wa gũkenia Ngai arĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ nĩarĩnyariiragwo, **13** No andũ arĩa aaganu na arĩa aheenanania nĩmarĩkĩragĩrĩria kwagana, makaheenanagia na makaheenagio. **14** No wee-rĩ, tũũra wĩkaga maũndũ marĩa wĩrutite na ũkemetikia wega atĩ nĩ ma ma, tondũ nĩũ arĩa maakũrutire, **15** na ũrĩa wamenyire Maandĩko marĩa matheru kuuma rĩrĩa warĩ kaana, marĩa mangĩhota gũkũũhĩgia nĩguo ũkaahonokio nĩ undũ wa gwĩtikia thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **16** Ũhoru wothe ũrĩa wandĩkĩtwo Maandĩko-inĩ wekĩrĩrwo thĩĩnĩ wa mũwandĩki nĩ Ngai, na nĩwagĩrĩre harĩ ũhoru wa kũrutana, na wa gũkaanania, na wa kũrũnga mahĩtia, o na wa kũrutana mũĩkarĩre ya ũthingu, **17** nĩgeetha mũndũ wa Ngai akoragwo arĩ mũkinyanĩru, na athagathagĩtwo biũ kũrĩa wĩra o wothe mwega.

4 Atĩrĩrĩ, nĩ ndĩ mbere ya Ngai na ya Kristũ Jesũ, ũrĩa ũgaatũira ciira andũ arĩa marĩ muoyo na arĩa makuĩte, na nĩ undũ wa gũũka gwake na ũthamaki wake-rĩ, ngũgũtaara atĩrĩ: **2** Hunjagia Ũhoru wa Ngai; ikaraga wĩhaarĩrie hĩndĩ ĩrĩa yagĩrĩre na ĩrĩa ĩtagĩrĩre; ningĩ rũĩthagĩria andũ mahĩtia mao, na ũmakaanagie, na ũmomagĩrĩrie, wĩ na ũkĩrĩrĩria mũnene na ũrutani mũbarĩrĩre. **3** Nĩgũkorwo ihinda nĩrĩgooka rĩria andũ makaaregana na ũrutani ũrĩa wagĩrĩre. No nĩguo

mahingie merĩrĩria mao-rĩ, nĩmakeyũnganĩria arutani aingĩ nĩguo mameerage maũndũ marĩa matũ mao mekwenda kũigua. **4** Nĩmakahũgũra matũ mao matige kũigua ũhoru wa ma, na magariũrũkire ng'ano cia tũhũ. **5** No wee-rĩ, ikaraga wĩguĩte maũndũ-inĩ mothe, na ũmĩrĩrie kũnyariirwo, ningĩ rutaga wĩra wa kũhunjia ũhoru wa Ngai, na ũhingagie mawĩra mothe ma ũtungata waku. **6** Nĩgũkorwo nĩnyambĩrĩrie gũtũwo thĩ ta iruta rĩa kũnyuuo, nario ihinda riakwa rĩa kuuma gũkũ nĩrĩkinyu. **7** Nĩndũite mbaara ĩrĩa njega, nario ihenya riakwa rĩgakinya mũthia, o na nĩndũũrĩte menyereire wĩtkio wakwa. **8** Rĩu nĩnjigĩrwo thũmbĩ ĩrĩa ya ũthingu, ĩrĩa Mwathani, ũrĩa ũtuaga ciira na kĩhooto, akaahe mũthenya ũcio, na to nĩ nyiki akaahe, no ningĩ nĩ andũ othe arĩa makoretwo merĩrĩrie kũguũranĩrio gwake. **9** Geria mũno o ũrĩa wahota ũũke kũrĩ nĩnĩ na ihenya, **10** nĩgũkorwo Dema, tondũ wa kwenda maũndũ ma thĩ ĩno, nĩandiganĩrie na agathiĩ Thesalonike. Nake Keresike nĩathiĩte Galatia, na Tito agathiĩ Dalamatia. (aĩon g165) **11** Luka nowe tũrĩ nake gũkũ. Oya Mariko mũũke nake, tondũ nĩ ũiteithio harĩ nĩ ũtungata-inĩ wakwa. **12** Nĩndatũmire Tukiko kũu Efeso. **13** Ũgũũka-rĩ, ndehera kabuti karĩa ndatigire gwa Karipo kũrĩa Teroa, na ũndehere mabuku makwa ma gũkũnjo, na makĩria njũa ĩria cia kwandĩkwo. **14** Aleksandero ũrĩa mũturi wa indo cia rũthuku nĩanjĩkire ũũru mũno. Mwathani nĩwe ũkaamũrĩha kũringana na ciĩko ciake. **15** O nawe mwĩmenyerere, tondũ nĩakararirie ndũmĩrĩrĩ iitũ na hinya. **16** Hĩndĩ ĩria ndacĩrĩthirio rĩa mbere-rĩ, gũtĩrĩ mũndũ wokire kũndeithia, andũ othe nĩmandiganĩrie. Maroaga gũtũirwo ũũru. **17** No Mwathani nĩarũgamire na nĩnĩ na akĩnjĩkĩra hinya, nĩgeetha ndũmĩrĩrĩ ihunjio biũ nĩ undũ wakwa na andũ-a-Ndũrĩrĩ othe mamĩĩgue. Na nĩnĩ ngĩhonokio kuuma kanua ka mũrũũthi. **18** Mwathani nĩakahonokia ũũru-inĩ o wothe, na andware ũthamaki-inĩ wake wa igũrũ, nake arogoocagwo tene na tene. Amenĩ. (aĩon g165) **19** Geithia Pĩrisila na Akula, na andũ a nyũmba ya Onesiforo. **20** Erasito aatigirwo Korĩnitho, na nĩnĩ ngĩtiga Terefimo kũu Mileto arĩ mũrũaru. **21** Geria ũkinye gũkũ mbere ya ihinda rĩa heho. Nĩwageithio nĩ Eubulu, o na Pudene, na Lino, na Kĩlaudia, na ariũ na aarĩ a Ithe witũ othe. **22** Mwathani aroikaria roho waku. Wega wa Ngai ũroikara hamwe nawe.

Tito

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, ndungata ya Ngai na mütümwo wa Jesũ Kristũ. Ndũmitwo nĩguo andũ arĩa athuure nĩ Ngai mongererwo wĩtikio na ūmenyo wa kũmenya ūhoru-ũria-wa-ma ūria ūtwaranite na ūhoru wa kwĩyamũria Ngai, **2** na nĩguo wĩtikio na ūmenyo irĩa irĩ na kĩrĩgĩro kĩa muoyo wa tene na tene, irĩa Ngai ūria ūtaheenana gĩa eeranĩre o kuumu kĩa mbĩria. (aiōnios g166) **3** Nario ihinda riake rĩa riagĩriire riakinya, nĩaguũranĩire kiugo gĩa ke kĩa ndehokeirwo ndikihunjabie kũringana na ūria njathĩtũ nĩ Ngai Mũhonokia witũ, **4** Ndirakwandikira marĩa maya wee Tito, o wee mũriũ wakwa kũna thĩnĩ wa wĩtikio ūria tũgwatanĩire nawe: Wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe na kũrĩ Kristũ Jesũ Mũhonokia witũ, irogĩa nawe. **5** Atĩrĩrĩ Tito, gĩtũmi kĩa gĩatũmire ngũtũge kũu Kirete nĩ atĩ ūthondeke maũndũ marĩa mataarikite na ūthuure athuuri thĩnĩ wa o itũũra, o ta ūria ndakwĩre. **6** Mũthuuri wa kanitha aagĩrĩrwo akorwo atarĩ na ūcuuke, na akorwo arĩ mũthuuri wa mütumia o ūmwe tu, na arĩ mũndũ ūrĩ na ciana ciĩtikite na itarĩ kaũndũ ingĩcuukĩrwo nĩ ūndũ wa ūmaramari kana kwaga gwathĩka. **7** Kuona atĩ mũrori wa maũndũ ma kanitha nĩmwĩhokere wĩa wa Ngai, no nginya akorwo atarĩ na ūcuuke, na ndagakorwo arĩ mũndũ wa kwĩgũmĩra, kana wa kũhiũha kũrakara, kana arĩ mũnyui wa njoohi, kana wa kũhũthĩra hinya o na mbaara, kana mũndũ wa gũkorokera indo na njĩra irĩa itagĩriire. **8** Nĩ kaba akorwo arĩ mũndũ ūũ gĩtugana, na wendete maũndũ marĩa mega, na ūhotete kwĩgĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ, na arĩ mĩrũngĩrũ ngoro, na arĩ mũthingu, o na mũndũ ūmenyagĩria mitugo yake. **9** Ningĩ no nginya arĩmagie ūhoru ūria wa kwĩhokeka, o ta ūria ūrutaniĩtũ, nĩguo ahotage kũmĩrĩria arĩa angĩ na ūrutani ūria mwagĩrũ, na ahotage kũregana na arĩa maĩkararagia. **10** Nĩgũkorwo nĩ kũrĩ andũ aingĩ aremi, andũ a mĩario ya tũhũ na aheenanania, na makĩria arĩa a thĩritũ ya arĩa maruaga. **11** Andũ acio no nginya makĩrio, tondũ nĩmarathũkia mĩciĩ mĩingĩ nikũrutana maũndũ marĩa mataagĩriire kũrutana, na mekaga ūguo nĩgeetha monage mbeeca irĩa itamagĩriire. **12** O na mũnabĩ ūmwe wao nĩogĩte atĩrĩ, “Andũ a Kirete matũũraga maheenana gĩa hĩndĩ ciothe, na mahaana ta nyamũ njũru, na nĩ igũũta ngoroku.” **13** Ūria ūcio nĩ wa ma. Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, makaanagie ūgwatĩrie, nĩgeetha mehaande wega ūhoru-inĩ wa gwĩtikia, **14** na nĩguo matikarũmbũyagie ng’ano cia Ayahudi kana mawatho ma andũ arĩa mareganana na ūhoru-ũria-wa-ma. **15** Kũrĩ andũ arĩa marĩ meciiria matheru, maũndũ mothe nĩ matheru, no kũrĩ andũ arĩa marĩ na meciiria mathũku na matetĩkĩte-rĩ, gĩtũrĩ ūndũ mũtheru. Ti-itherũ, meciiria mao na thamĩri ciao nĩ thũku. **16** Kuuga nĩmoigaga atĩ nĩmooĩ Ngai, no nĩmamũkaanaga na ciiko ciao. Nĩ andũ imaramari, na matiathĩkaga, na gĩtũrĩ ūndũ o na ūmwe mwega mangĩka.

2 No wee-rĩ, no nginya ūrutana maũndũ marĩa maringaine na ūrutani ūria mwagĩrũ. **2** Rutaga athuuri arĩa akũrũ maikarage matarĩ arĩũ, na marĩ

a gũtĩka, na a kwĩgĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ, na marĩ arũmu ūhoru-inĩ wa gwĩtikia, na makoragwo marĩ na wendani o na ūkĩrĩria. **3** O nao atumia arĩa akũrũ maratage gũkaraga na mĩkarĩre ya ūtheru, na matigatũke a gũcambania o na kana mamenyere kũnyuuga ndĩbei nyingĩ matũke ta ngombo ciayo, no nĩ matũke a kũrutana maũndũ marĩa mega, **4** nĩgeetha mahote kũruta atumia arĩa ethĩ kwenda athuuri ao na ciana ciao, **5** na matũke a kwĩgĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ, na atheru, na mehang’agie na wĩa o wa kwao mũciĩ, na matũke atugi, na maathĩkagie athuuri ao, nĩgeetha gũtikanagie mũndũ ūngĩcambia kiugo kĩa Ngai. **6** O ta ūguo-rĩ, ūmagĩrĩria aanake, na ūmataarage matũke a kwĩgĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ. **7** Maũndũ-inĩ mothe, tuika kionereria gĩa gwikaga wega maũndũ-inĩ mothe. Rĩa ūkũrutana onanagia ūrũngĩrũ, na ūtarĩ na itherũ, **8** o na waragie ciugo irĩa ciagĩriire, itangĩrutika mahĩtia, nĩgeetha arĩa matũkararagia maconorithio tondũ wa kwaga ūndũ mũru mangĩria igũrũ riitũ. **9** Taaraga ngombo atĩ ciathĩkagie aathanĩ a cio maũndũ-inĩ mothe, na igeragie kũmakenia, no itigacookanagĩrie nao, **10** na itikamaiyage indo ciao, no cionanagie atĩ no ciĩhokwo kũna, nĩguo itũmage ūrutani wa ūhoru wa Ngai Mũhonokia witũ wendekage maũndũ-inĩ mothe. **11** Nĩ ūndũ wega wa Ngai ūria ūrehaga ūhonokio nĩguũranĩrio kũrĩ andũ othe. **12** Wega ūcio wa Ngai nĩguo ūtũrutaga kũregana na maũndũ marĩa matarĩ ma kwĩyamũria Ngai, na merirĩria mooru ma gũkũ thĩ, na gĩtũũra twĩgĩrĩrie merirĩria ma mwĩrĩ, na gĩtũũra na mitũũre ya ūngai na mĩrũngĩrũ na ya kwĩyamũria Ngai mahinda-inĩ maya tũrĩ, (aiōn g165) **13** o tũgetagĩria kĩrĩgĩro kĩa kĩrĩ na kĩrathimo, hĩndĩ irĩa gũkaaguũranĩrio riiri wa Jesũ Kristũ, ūria arĩ Ngai witũ mũnene na Mũhonokia. **14** Nake nĩwe werutire nĩ ūndũ witũ, nĩguo atũkũũre waganu-inĩ wothe, na atherie andũ matũke ake kiũmbe, arĩa marĩ na kiyo gĩa gwikaga maũndũ mega. **15** Rĩu-rĩ, maũndũ macio nĩmo wagĩrĩrwo nikũrutana. Ūmagĩrĩria na ūkaananagie wĩ na wathani wothe. Ndũkanareke mũndũ o na ūrĩkũ akũre.

3 Ririkanagia andũ acio atĩ maathĩkagie anene na arĩa maathanaga, na matũke aathiki, na makoragwo mehaariire kũruta wĩa wothe mwega, **2** ningĩ matikae gũcambania mũndũ o na ūrĩkũ, no makorwo marĩ a thayũ na acaayanĩri, na monanagie mitugo ya ūhooreri harĩ andũ othe. **3** Nĩ ūndũ hĩndĩ imwe-rĩ, o na ithũ twarĩ akĩgu, na tũtiathĩkaga, na tũkaheenekaga; twarĩ ngombo cia merirĩria ma mĩthemba yothe o na ikeno ciothe. Twatũũraga tũrĩ na rũmena na ūru, tũgathũũrago o na tũgathũũranaga mũndũ na ūria ūngĩ. **4** No hĩndĩ irĩa ūtugi wa Ngai Mũhonokia witũ na wendo ūria atwendete nago ciaguũranĩrio-rĩ, **5** nĩatũhonokirie, na ti ūndũ wa maũndũ ma ūthingu marĩa tweekite, no nĩ ūndũ wa tha ciake. Agĩtũhonokia na ūndũ wa gĩtũtheria, agĩtũciara rĩngĩ na agĩtwerũhia na ūndũ wa Roho Mũtheru, **6** ūria aatũtĩrĩrie na ūtaana nĩ ūndũ wa Jesũ Kristũ Mũhonokia witũ, **7** nĩgeetha twatũuo athingu nĩ ūndũ wa wega wake, tũtũke agai a muoyo wa tene na tene kũringana na ūria tũtũire twĩrĩgĩriire. (aiōnios

g166) 8 Ūhorō ūcio nī wa kwīhokeka. Na ngūkīenda waragie maūndū maya ūgwatīrie, nīgeetha andū arīa mehokete Ngai memenyerie kwīrutīra na kīyo gwīkaga maūndū mega. Maūndū maya nī magīrīru kūna, na nī marī uumithio harī mūndū o wothe. **9** No rīrī, eheragīra ngarari cia ūrimū, na ūhorō wa gūkinyīra njiarwa, na gūkarania, na mbaara cia ūhorō wa watho, tondū maūndū macio matirī uumithio, na nī ma tūhū. **10** Mūndū ūrīa ūtūmaga kūgie na nyamūkano-rī, mūkaanagie riita rīa mbere, na rīa keerī. Thuutha wa ūguo, regana nake. **11** Wagīrīrwo nīkūmenya atī mūndū ta ūcio nī mwaganu na nī mwīhia; nake we mwene nīetuīrīre ciira. **12** Ndaarikia gūtūma Aritema kana Tukiko kūrīwe, geria ūrīa ūngīhota ūūke kūrī nī gūkū Nikopoli, tondū nīkuo ndūite gūikara ihinda rīa heho. **13** Īka ūrīa wothe ūngīhota ūteithie Zena ūrīa wakiri, na Apolo rīrīa marīkorwo marī rūgendo-inī, na wone atī marī na indo ciothe iria mabatarītio nīcio. **14** Nao andū aitū nīmemenyerie kūrutaga mawīra marīa mega, nīguo mateithagīrīrie mabataro-inī ma o mūthenya nīguo matigatūūre mūtūūrīre ūtarī na uumithio. **15** Andū arīa othe tūrī nao nīmamūgeithia. Geithia andū arīa othe matwendete thīinī wa wītīkio. Wega wa Ngai ūrogīa na inyuī inyuothe.

1 Nĩ nĩ Paũlũ, njohetwo nĩ ũndũ wa Kristũ Jesũ, na Timotheo mũrũ wa lthe witũ, Tũratũma marũa maya kũrĩ Filemona mũrata witũ ũrĩa twendete na mũrutĩ wĩra hamwe na ithuĩ, **2** na kũrĩ mwarĩ wa lthe witũ Apufia, o na kũrĩ Arikipo, ũrĩa ũrũagĩrĩra Ũhoru wa Ngai hamwe na ithuĩ, o na kũrĩ kanitha ũrĩa ũcemanagia gwaku mũciĩ. **3** Mũrogiã na wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai lthe witũ, na kuuma kũrĩ Mwathani Jesũ Kristũ. **4** Atĩrĩrĩ, rĩrĩa ngũkũrĩrikana mahooya-inĩ makwa-rĩ, nĩnjookagĩria Ngai wakwa ngaatho hĩndĩ ciothe, **5** tondũ nĩnjĩguaga ũhoru wa wĩtikio waku thĩĩnĩ wa Mwathani Jesũ, na ũrĩa wendete andũ arĩa othe aamũre. **6** Nĩhooyaga atĩ ũgie na kũyo rĩrĩa ũkũgwatanĩra nao ũhoru wa wĩtikio waku, nĩgeetha magĩe na ũmenyo wa maũndũ mothe mega maria tũrĩ namo thĩĩnĩ wa Kristũ. **7** Wendani waku nĩũheete gĩkeno kĩnene mũno na ũkanyũmĩrĩria, nĩ tondũ wee, mũrũ wa lthe witũ, nĩucanjamũrite ngoro cia andũ arĩa aamũre. **8** Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, o na gũtuĩka no ngwathe ndĩ thĩĩnĩ wa Jesũ Kristũ, atĩ wĩke ũrĩa wagĩrĩre-rĩ, **9** nĩ kaba ngũthaithe ũwĩke nĩ ũndũ wa wendo. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩ Paũlũ o na ndĩ mũthuri mũkũrũ, na ningĩ ndĩ muohe nĩ ũndũ wa Kristũ Jesũ-rĩ, **10** ngũgĩgũthaita nĩ ũndũ wa mũrũ wakwa Onesimo, ũrĩa watuĩkire mũrũ wakwa ndĩ gũkũ kĩoho-inĩ. **11** Mbere ĩyo ndaari kiene kũrĩwe, no rĩu nĩatuĩkite mũndũ wa bata harĩwe o na harĩ nĩ. **12** Nake nĩngũmũcookia kũrĩwe, na ngĩmũtũma no taarĩ ngoro yakwa mwene ndĩragũtũmĩra. **13** Nĩngĩrendire gũikara nake, nĩgeetha andeithagie handũ-inĩ haku, rĩu njohetwo nĩ ũndũ wa Ũhoru-ũrĩa-Mwega. **14** No ndiendire gwĩka ũndũ o na ũrĩkũ wee ũtetĩkĩrite, nĩgeetha ũndũ o wotha mwega wee ũngĩka ũkorwo ũrĩ wa kwĩyendera no ti wa kũringĩrĩrio. **15** No gũkorwo gĩtũmĩ gĩa akweherere kahinda kanini-rĩ, nĩgeetha agũcookerera mũtũũranie nake nginya tene, (aĩŋĩnios 166) **16** no ndagacooke arĩ o ngombo, no akorwo akĩrĩte ngombo, acooke arĩ mũrũ wa lthe witũ mwende mũno. Nĩ wa bata mũno harĩ nĩ, no harĩwe nĩ wa bata makĩria, arĩ ta mũndũ o na ta mũrũ wa lthe witũ thĩĩnĩ wa Mwathani. **17** Nĩ ũndũ ũcio angĩkorwo nĩũtuaga tũrĩ rũmwe nawe-rĩ, mwamũkĩre o ta ũrĩa ũngĩnyamũkĩra nĩ mwene. **18** Nake angĩkorwo nĩagwĩkite ũũru o na ũrĩkũ, kana hihi arĩ na thĩĩrĩ waku-rĩ, andika atĩ thĩĩrĩ ũcio nĩ wakwa. **19** Nĩ nĩ Paũlũ ndĩrakwandĩkĩra na guoko gwakwa mwene. Nĩngakũrĩha thĩĩrĩ ũcio, o na gũtuĩka ndikwenda kũgweta atĩ o na wee mwene ũrĩ thĩĩrĩ wakwa. **20** Atĩrĩrĩ, mũrũ wa lthe witũ, nĩ ingĩenda ngĩe na uumithio uumĩte kũrĩwe thĩĩnĩ wa Mwathani; canjamũra ngoro yakwa thĩĩnĩ wa Kristũ. **21** Ndakwandĩkĩra marũa maya ndĩhokete atĩ ndũngĩaga kũnjathĩkĩra, na ngĩmenyaga atĩ nĩũgwĩka o na makĩria ya ũrĩa ngũrĩtie wĩke. **22** Hamwe na ũguo-rĩ, thondekera handũ ha gũikara, tondũ ndĩ na mwĩhoko atĩ nĩndĩtikĩrio njũke kũrĩ inyũĩ nĩ ũndũ wa mahooya maria mũhooyagĩra. **23** Epafara, ũrĩa tuohetwo nake nĩ ũndũ wa Kristũ Jesũ, nĩakũgeithia. **24** O na Mariko, na Arisitariko, na Dema, na Luka, arĩa tũrutithanagia wĩra

Ahibirania

1 Matukū-ini ma tene Ngai nīarīrie maithe maitu na tūnua twa anabii maita maingī, na njira mwanya mwanya, **2** no matukū-ini maya ma kūrīgīrīria-rī, ithui nīatwarīrie na njira ya Mūriū, ūria aatuire mūgai wa indo ciothe, o we ūria thī yothe yombirwo na ūndū wake. (aiōn g165) **3** Mūrūwe-rī, nīwe wonanagia ūkengi wa riiri wake, na nīwe mūhianīre mūkinyanīru kūna wa ūria Ngai atarī, ningī nīwe ūnyīitīrīrie indo ciothe na kiugo giake kīrī hinya. Nake aarīkia gūtheria andū mehia-rī, nīaīkarire thī guoko-ini kwa ūrio kwa ūnene kūu igūrū. **4** Nī ūndū ūcio agītuika mūnene gūkīra araka, o ta ūria rīitwa rīria aagaīrwo rīrī inene gūkīra rīao. **5** Nī ūndū-rī, nī mūraika ūrīkū Ngai arī eera atīrī, “Wee nīwe Mūrū wakwa; ūmūthī nīndatuika Thoguo”? O na kana akīmīwira atīrī, “Nī nī ngūtūika lthe, nake atūike Mūrū wakwa”? **6** Na ningī-rī, Ngai aarehe irigithathi rīake gūkū thī, oigire atīrī, “Araka othe a Ngai nīmamūnamīrīre, mamūhooe.” **7** Akiaria ūhoro wa araka oigire atīrī, “Atūmaga araka ake matuīke huho, nacio ndungata ciake agacitua nīnīmībī cia mwakī.” **8** No ha ūhoro ūkonīi Mūrū ekuuga atīrī, “Wee Ngai, gītī giaku kia ūnene nīgīgatūūra tene na tene, nakīo kihooto nīkīo gīgaatuika mūthīgī wa ūthamaki waku. (aiōn g165) **9** Wee wendete ūthingu no ūgathūūra waganu; nī ūndū ūcio, Ngai, o we Ngai waku, nīakwambararītīe gūkīra athiritū aku othe na ūndū wa gūgūtīrīria maguta ma gīkeno.” **10** Ningī akoiga atīrī, “Wee Mwathani, o kiambīrīria-inī, nīwaarīre mīthingī ya thī, o narīo igūrū nī wīra wa moko maku. **11** Icio nīgūthira īgaathira, no wee nīgūtūūra ūgaatūūra; īgaathira o ta nguo. **12** Ūgaacikūnja o ta ūria nguo ndaaya ikūnjagwo; īkaagarūrūka o ta ūria nguo īgarūrūkaga. No wee ndūgarūrūkaga, na mīaka yaku ndīrī hīndī īgaathira.” **13** Nī ūndū-rī, nī mūraika ūrīkū Ngai arī eera atīrī, “Ikara thī guoko-inī gwakwa kwa ūrio, nginya rīria ngaatūma thū ciaku itūike gaturwa ka makīnya maku”? **14** Githī araka othe ti maroho ma gūtungata, matūmītwo matungatagīre arīa makaagaya ūhonokio?

2 Nī ūndū ūcio-rī, nītwagīrīrwo kūrūmbūiya mūno ūhoro ūria twanaigua, nīguo tūtīkake gūtūgūgio tweherio kuuma harī guo. **2** Tondū-rī, angīkorwo ūhoro ūria waririo nī araka warī mūrūmu-rī, na mūndū o wotho wareganaga na ūhoro ūcio na akaūremera nīaherithagio o ūria kwagīrīrie-rī, **3** tūngīkiaga atīa kūherithio tūngīyarara ūhonokio mūnene ū? Ūhonokio ūyū, ūria waambire kūhunjo nī Mwathani, nīwacookire gwīkīrwo hinya kūrī ithui nī andū arīa maamūguire. **4** Ningī Ngai agīkīra ūhoro ūyū ūria atī nī wa ma na ūndū wa kuonania marūūri na morūrū, o na kūringa ciama cia mīthemba mīngī, na akiheana iheo cia Roho Mūtheru kūrī andū kūringana na wendī wake. **5** Thī irīa tūkwarīa ūhoro wayo, araka tio maaheetwo wathani wayo. **6** No nī harī mūndū mūna ūheanite ūria handū hamwe akoiga atīrī: “Mūndū akīrī kī tondū ūīkaraga ūkīmīwīciiragia, nake mūrū wa mūndū akīrī kī atī nīkīo ūmūmenyagīrīra? **7** Watūmire atīgie o hanini aiganane na araka, na ūkīmūhumba thūmbī

ya riiri o na gītīo, **8** na ūkīiga indo ciothe rungu rwa magūrū make aciathage.” Nake akiiga indo ciothe rungu rwa mūndū-rī, hatīrī kīndū o na kīrīkū Ngai aatigire gītārī watho-inī wa mūndū. No rīu tūtīonaga indo ciothe irī watho-inī wa mūndū. **9** No tuonaga Jesū, ūria gwa kahinda kanini watūtīwo mūnini gūkīra araka, no rīu ekīrītīwo thūmbī ya riiri na ya gītīo nī tondū nīanyarīrīkire na agīka, nīgeetha, nī ūndū wa Wega wa Ngai atūike wa gūcama gīkuū handū ha andū othe. **10** Nīgūkorwo nī kwagīrīrie atī Ngai, ūria wombire indo ciothe na itūūruga nī ūndū wake-rī, atūme mwambīrīria wa ūhonokio wao aagīrīre kūna kūna na ūndū wa kūnyamario nīguo arehe ciana nīyngī riiri-inī wake. **11** Jesū ūria ūtūmaga andū matuīke atheru, o hamwe na acio matuītīwo atheru, othe matuīkaga andū a nyūmba īmwe. Nī ūndū ūcio Jesū ndaconokaga akīmeeta arīu na aarī a lthe. **12** Akoiga atīrī, “Nīngōimbūra rīitwa rīaku kūrī arīu na aarī a Baba; nīngainaga nyīmbo cia gūkūgooca ndī kīūngano-inī.” **13** Ningī akoiga atīrī, “Nī ngūiga mwīhoko wakwa harī Ngai.” O na ningī akoiga atīrī, “Nī ūyū haha, na ciana irīa Ngai aaheete.” **14** Kuona atī ciana icio irī na mwīrī na thakame-rī, we o nake aatūkīre o tao mwīrī-inī, nīgeetha na ūndū wa gīkuū giake ahote kwananga ūria ūrī na hinya wa gīkuū, nake nīwe mūcukani, **15** na ohore arīa matūire mohetwo ūkombo-inī matukū mao mothe nī ūndū wa gwītīgīra gīkuū. **16** Nīgūkorwo ti-itherū ti araka ateithagia, no ateithagia rūciaro rwa lburahīmu. **17** Na nī ūndū ūcio no nginya angīahaananirio na arīu na aarī a lthe maūndū-inī mothe, nīguo atūike mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene ūyūrītīwo nī tha na mwīhokeku agītungatīra Ngai, na nīguo arute horohio nī ūndū wa mehīa ma kīrīndī. **18** Nīgūkorwo we mwene nīathīnīkire rīrīa aageragio-rī, nīahotaga gūteithia andū arīa mageragio.

3 Nī ūndū ūcio, inyūī arīu na aarī a lthe witū atheru, o inyūī mūgwatanīrie ūhoro wa gwītīwo kūrīa kuumīte na igūrū, mwīcūranagīe ūhoro wa Jesū, o we mūtūmwo na mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene ūria tuumbūruga ūhoro wake. **2** We aarī mwīhokeku kūrī ūria wamwāmūrīre, o ta ūria Musa aarī mwīhokeku maūndū-inī mothe ma nyūmba ya Ngai. **3** Jesū nīonekanīte aagīrīrie kūheo gītīo kīnene gūkīra Musa, o ta ūria mwakī wa nyūmba aagīrīrwo nī gūtīo gūkīra nyūmba yo nyene. **4** Nīgūkorwo nyūmba o yotho nīrī mūndū ūria wamīakire, no Ngai nīwe mwakī wa indo ciothe. **5** Nake Musa, aarī mwīhokeku maūndū-inī mothe ma nyūmba ya Ngai arī o ndungata, agakīrutaga ūria wa maūndū marīa makaahewanwo thuutha-inī. **6** No Kristū arī Mūrū aarī mwīhokeku na akarūgamīrīra nyūmba ya Ngai. Na ithui tūrī nyūmba īyo yake, tūngīkara tūrūmītīe ūmīrīru witū na kūrīgīrīro kīrīa twīrahagīra. **7** Nī ūndū-rī, o ta ūria Roho Mūtheru oigaga, atīrī: “Ūmūthī, mūngīgua mūgambo wake, **8** mūtīkoomie ngoro cianyu ta hīndī irīa mwanemeire, andū makīngeria marī kūu werū-inī, **9** kūrīa maithe manyu maangerīrie na makīndoria, na makīona cīko ciakwa, ihinda rīa mīaka mīrongo īna. **10** Nīkīo ndaarakarīrie rūciaro rūu, ngīkiuga atīrī, ‘Ngoro cia andū aya itururaga hīndī ciothe, na matīrī maamenya njīra ciakwa.’ **11** Nī ūndū ūcio ngūhīta na mwīhītwa

ndakarite, ngiuga atiri, 'Matiri hinda magaatoonya kihuruko-ini giakwa.'" **12** Ariu na aari a Ithe witu, mwimanyererei hatikagie o na umwe wanyu uri na ngoro ihagia na itetikagia, iria igarurukaga, igatigana na Ngai uria uri muoyo. **13** No umanagiririai mundu na uria ung'i o muthenya, o riria riothe muthenya uritagwo umuthi, nigeetha gutikagie o na umwe wanyu ukuumio ngoro ni undu wa kuheenererio ni mehia. **14** Tondũ cio, tungirũmia wega mwihoko uria twari naguo kuuma o kiambiriria nginya ithiriro-ri, nitũgaatuika a kũwatanira hamwe na Kristu. **15** O ta uria kwiritwo, atiri: "Umuthi, mungigua mugambo wake, mutikoomie ngoro cianyu ta hinda iria mwanemeire." **16** Ni andũ arikũ acio maaguiire na makimũkararia? Githi ti aria othe moimite Misiri matongoretio ni Musa? **17** Ningi-ri, ni andũ arikũ aarakariire miaka iyo mirongo ina? Githi ti aria meehirie, na magikua, o aria ciimba ciao ciagũire kũu werũ-ini? **18** Ningi-ri, ni andũ arikũ Ngai ehĩtĩre na mwihitwa atĩ gutĩrĩ hĩndĩ magaatoonya ũhurũko-inĩ wake, tĩga o andũ acio maaregire kũmwathĩkĩra? **19** Tũgakĩona atĩrĩ, matiahotire gũtoonya kuo ni undũ wa kwaga gwtikia kwao.

4 Ni undũ ũcio-ri, kuona atĩ kiĩranĩro gĩa gũtoonya ũhurũko-inĩ wake kĩrĩ o ho-ri, nitwĩmeyererei gutikagie o na umwe wanyu ũtagagĩkinyĩra. **2** Nĩgũkorwo o na ithuĩ nitũhunjiirio ũhoru-ũyũ-Mwega o tao; no ũhoru ũria maaguiire ndũigana kũmaguna, tondũ aria matũgiure matiauwũkĩrĩre na wĩtikio. **3** Na rĩrĩ, ithuĩ aria twĩtikĩtie ni ithuĩ tũtoonyaga kihurũko-inĩ kũu, o ta uria Ngai oĩgĩre atĩrĩ, "Ni undũ ũcio ngĩhĩta na mwihitwa ndakarite, ngiuga atiri, 'Matiri hinda magaatoonya kihurũko-ini giakwa.'" O na gũtuika wĩra wake niwathĩrite kuuma o riria thĩ yombirwo. **4** Nĩgũkorwo ni harĩ handũ hana aarĩtie ũhoru wa mũthenya wa mũgwanja, akoĩga atĩrĩ: "Nake Ngai akĩhurũka mũthenya wa mũgwanja, agĩtigana na wĩra wake wothē." **5** O na nĩgĩ hau mbere nĩoĩgĩte atĩrĩ, "Matiri hinda magaatoonya ũhurũko-ini wakwa." **6** Nitũkuona atĩ ni kũrĩ amwe matigaire gũtoonya kihurũko-ini kũu kĩeraniĩrwo, nĩgũkorwo aria maahunjiirio ũhoru-ũria-Mwega mbere matiatooiyire tondũ nĩmagire gwachĩka. **7** Ni undũ ũcio, o rĩngĩ Ngai akĩamũra mũthenya mũna, akiwũta Umũthĩ, thũthũta wa matukũ maingĩ gũthĩra rĩrĩa aarĩrie na kanua ka Daudi, ta uria oĩgĩte hau mbere atĩrĩ: "Umũthĩ, mungigua mugambo wake, mutikoomie ngoro cianyu." **8** Tondũ korwo Joshua nĩamaheete ũhurũko-ri, Ngai ndangĩacookĩre kwaria ũhoru wa mũthenya ungĩ thũthũta ũcio. **9** Tondũ ũcio nĩgũtigaire Thabatũ ya kũhurũka ya andũ a Ngai; **10** nĩgũkorwo mũndũ o wothē ũria ũtoonyaga kihurũko-ini kĩa Ngai o nake nĩahurũkaga agatigana na wĩra wake, o ta uria Ngai aahurũkĩre agĩtigana na wĩra wake. **11** Ni undũ ũcio, nitwĩrutaniĩre na kiyo gũtoonya ũhurũko-ini ũcio, nĩgeetha gũtikanagĩe mũndũ o na ũrĩkũ ũkaagũa ni undũ wa kũrũmĩrĩra kionereria kĩa ũremi wao. **12** Nĩgũkorwo ũhoru wa Ngai ũrĩ muoyo na ũrĩ hinya. Ni mũũgĩ gũkĩra rũhiũ rwa njora rũnooretwo mĩena yeerĩ, ũgatheeca ũkagayũkana muoyo na roho, o na ũkagayania marũngo

na maguta marĩa makoragwo mahĩndĩ-inĩ, na nĩgĩ ũgatuĩra meciĩra na matua ma ngoro. **13** Gũtĩrĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩa iria ciombĩrwo kĩhĩthĩtuo kuuma maitho-ini ma Ngai. Indo ciothe nĩhumbũrie na ikaguũrio mbere ya maitho ma ũria tũkaahe ũhoru witu. **14** Ni undũ ũcio, kuona atĩ tũrĩ na mũthĩnjĩrĩ-Ngai mũnene mũno ũria ũhungurĩte agakinya o igũrũ, na nĩwe Jesũ mũrũ wa Ngai-ri, nitũrũmieĩ na hinya wĩtikio ũria tuumbũraga. **15** Nĩgũkorwo tũtĩrĩ na mũthĩnjĩrĩ-Ngai mũnene ũtangĩhota gũtũũgũra tha ũhũthũ-ini witu, no ni tũrĩ na umwe wanagerio ikĩro-ini ciothe o ta ithuĩ, no ndaigana kwĩhia. **16** Hakĩrĩ ũguo-ri, nitũkũhĩrĩrie gĩtĩ kĩa ũnene kĩa kĩa Wega wake tũrĩ na ũũmĩrĩru, nĩgeetha tũkaigũrwo tha, na tuone Wega wake wa gũtũitehagia hĩndĩ irĩa tũbatarĩte.

5 Rĩu-ri, mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũria mũnene o wothē athuuragwo kuuma gatagati ka andũ na agatuuo wa kũmarũgamĩra maĩndũ-ini marĩa makoniĩ Ngai, nĩguo arutage maruta na magongona ni undũ wa kũhoroheria mehia. **2** Nake nĩahotaga gũkĩrĩrĩa aria matarĩ na ũmenyo o na aria maturuurĩte, kuona atĩ o nake nĩarĩ ũhũthũ wake. **3** Nandũ ũyũ nĩguo ũtũmaga arute magongona ma kũhoroheria mehia make mwene, o ta uria amarutaga ni undũ wa mehia ma kĩrĩndĩ. **4** Gũtĩrĩ mũndũ wĩheaga gĩtĩtũ kũu we mwene; no nginya akorwo etĩtwo ni Ngai, o ta uria Harĩnĩ eetĩrwo. **5** Ni undũ ũcio, o nake Kristũ ndaigana kwĩyoera ũgocũ wa gũtũka mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũria mũnene. No ni Ngai wamwĩre atĩrĩ, "Wee nĩwe Mũrũ wakwa; ũmũthĩ nĩndatuika Thoguo." **6** Na handũ hangĩ oĩgĩte atĩrĩ, "Wee ũrĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai nginya tene, o ta ũria Melikisedeki aatariĩ." (aiōn g165) **7** Matukũ-ini marĩa Jesũ aatũũraga gũkũ thĩ-ri, nĩahooyaga na agathaita Ngai, agĩkayaga mũno agĩtaga maithori kũrĩ ũcio ũngĩahotire kũmũhonokia kuuma gĩkuũ-ini, na nĩaiguagwo ni undũ wa kwĩnyĩhĩa gwake. **8** O na gũtuika aarĩ mũrĩrĩ, nĩerutire gwachĩka ni undũ wa ũria aanyariĩkĩre, **9** na aarĩkia gũtũuo mwagĩrĩrũ kũna, agĩtuika kĩhumo kĩa ũhonokio ũria ũtagaathĩra harĩ aria othe mamwathĩkagĩra, (aiōnios g166) **10** nake Ngai akĩmũtua mũthĩnjĩrĩ-Ngai mũnene o ta uria Melikisedeki aatariĩ. **11** Nitũrĩ na maĩndũ maingĩ tũngĩmwĩra makoniĩ ũhoru ũyũ, no ni hinya kũmũtaarĩra tondũ mũtĩnyĩtaga maĩndũ narua. **12** Ni undũ-ri, o na gũtuika rĩu mwagĩrĩrwo nĩgũkorwo mũrĩ arutani-ri, nĩmũbatarĩte mũndũ wa kũmũrũta maĩndũ marĩa mwarutĩtwo kiambiriria ma kiugo kĩa Ngai o rĩngĩ. Inyũ mũbataire kũheo iria, no ti irio nyũmũ! **13** Mũndũ o wothē ũnyuuga iria, tondũ no gakenge-ri, ndangĩmenya wega ũhoru wa ũrutani wa ũthĩngu. **14** No irio iria nyũmũ ni cia andũ aria agima, aria ni undũ wa kũmenyera gũcĩhũthĩra kaingĩ, nĩmerutĩte gũkũũrana wega na ũũru.

6 Ni undũ ũcio nĩtũtiganei na morutani marĩa ma kiambiriria ma ũhoru wa Kristũ, na tũthĩrĩ na mbere na gũkũra, na tũtĩge kwambiriria gwaka mũthĩngĩ rĩngĩ wa kũrutana ũhoru wa kwĩrĩra ni undũ wa ciiko iria cierekagĩra mũndũ gĩkuũ-ini, na ũrutani wa gwtikia thĩnĩ na Ngai, **2** na morutani ma ũbatithio, na ma

kūigĩrwo moko, o na ma kūriũka kwa arĩa akuũ, o na ma gũtũrwo ciira wa tene na tene. (aiōnios g166) 3 Na noguo tũriũka, Ngai angũtikĩria. 4 Na rĩrĩ, nĩ undũ ũrĩ hinya mũno kũrĩ andũ arĩa maanathererwo nĩ ũtheri, na magacama kiheo kirĩa kiumite igũrũ, na magakorwo matuitwo a ngwatanĩro ya Roho Mũtheru, 5 o acio macamite wega wa kiugo kĩa Ngai na maahinya ma ihinda rĩrĩa rigooka, (aiōn g165) 6 andũ acio mangigũa na matigane na maũndũ macio-rĩ, gũtingihoteka kũmacookia rĩngĩ merire, nĩ tondũ nĩ kwambithia marambithia Mũrũ wa Ngai mũtĩ igũrũ o rĩngĩ, na makamũnyararithia kũrĩ kirĩndĩ. 7 Mũgũnda ũrĩa uragĩrwo nĩ mbura kaingĩ na ũgacooka ũgaciaro maciaro mega ma kũgũna arĩa marĩmũrwo-rĩ, niũrathimago nĩ Ngai. 8 No mũgũnda ũrĩa ũkũraga mũigua na mahiũ ma nyeki-inĩ nĩ wa tũhũ, na ũrĩ ũgwati-inĩ wa kwirehithiria kirumi. Marigĩrĩrio-inĩ nigũcinwo ũgacacino. 9 Arata akwa nyendete mũno, o na tũkĩaragia ũguo, ha ũhoru wanyu-rĩ, niũwirĩgĩrĩre maũndũ mega kũrĩ macio, o marĩa marehanaga na ũhonokio. 10 Tondũ Ngai ndaagĩte kihooto; ndakaariganĩrwo nĩ wĩra wanyu o na wendo ũrĩa muonanĩtie nĩ undũ wa rĩtwa riake rĩrĩa mwateithagia andũ arĩa aamũre, o na rĩu no mũrathĩ na mbere na kũmateithia. 11 Tũngĩenda mũndũ o mũndũ wanyu onanie kiyo o ta kũu o nginya mũthia, nĩguo mũkaahingĩrio maũndũ marĩa mũtũire mwĩrigĩrĩre. 12 Tũtikwenda mũtũike igũũta, no tũkwenda mwĩgerekanagie na andũ, arĩa nĩ undũ wa gwĩtikia na gũkĩrĩria kwao nĩkuo gũtũmaga magairwo maũndũ marĩa meraniĩrwo. 13 Rĩrĩa Ngai eerĩre Iburahĩmu kĩranĩro gĩake, eehĩtire akũgwetaga we mwene, nigũkorwo gũtiarĩ na ũngĩ mũnene kũrĩ we wa kwĩhĩta nake, 14 akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩngũkũrathima na ngũhe njĩaro nyingĩ.” 15 Na nĩ undũ ũcio, thuutha wa Iburahĩmu gweterera akĩrĩrĩre-rĩ, nĩaherwo kirĩa eerĩrwo. 16 Tondũ rĩrĩ, andũ mehitaga na mũndũ ũrĩa mũnene kũmakĩra, naguo mwĩhitwa ũgakinĩra ũrĩa kwĩritwo, na ũgakinĩna ngararĩ ciothe. 17 Na tondũ Ngai niĩndaga kuonania hatarĩ nganja kũrĩ agai a maũndũ marĩa meraniĩrwo atĩ itua riake rĩrĩa aatuĩte rĩtingĩgarũrũka-rĩ, niakĩndĩre ũhoru ũcio na mwĩhitwa. 18 Ngai eekire ũguo na undũ wa maũndũ meerĩ matangĩgarũrũka, o marĩa gũtangĩhoteka Ngai aheenanie namo, nĩgeetha ithuũ arĩa tuonetie handũ ha kũũrĩra twĩgwatĩre kĩrĩgĩrĩro kirĩa tũheetwo, tũhote kũũmirĩria mũno. 19 Kĩrĩgĩrĩro gĩkĩ tũrĩ nakĩo kihaana ta nanga ya ngoro, nakĩo nĩ kirũmu, na nĩ kĩa ma. Nakĩo gĩtoonyaga handũ-haria-haamũre thuutha wa gitama kirĩa kĩnene, 20 o harĩa Jesũ, ũrĩa wathiire mbere iitũ, aatoonyire ithenya riitũ. Nake niatũikite mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene o nginya tene, o ta ũrĩa Melikisedeki aatarĩ. (aiōn g165)

7 Atĩrĩrĩ, Melikisedeki ũcio aarĩ mũthamaki wa Salemu na mũthĩnjĩri-Ngai, o Ngai-Ūrĩa-Ūrĩ-Igũrũ-Mũno. Nĩwe watĩngĩre Iburahĩmu akĩnũka aarĩkia kũhota athamaki, na akĩmũrathima, 2 nake Iburahĩmu akĩmũhe gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe. Rĩtwa riake rigĩtaĩrwo mbere nĩ kuuga “mũthamaki wa ũthĩngu”; ningĩ “mũthamaki wa Salemu” nĩ kuuga “mũthamaki wa

thayũ”. 3 Ndaarĩ na ithe kana nyina, kana kirũka gĩake, na ndaarĩ na kĩaĩmbĩrĩa kĩa matukũ kana mũthia wa muoyo wake, nĩ undũ ũcio, we ahaana ta Mũrũ wa Ngai, egũtũũra arĩ mũthĩnjĩri-Ngai nginya tene. 4 Ta mwĩciĩre ũrĩa aarĩ mũnene: Atĩ o na ithe witũ Iburahĩmu niĩamũgĩaire gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo irĩa aatahĩte! 5 Na rĩrĩ, watho uugĩte atĩ andũ a rũciarũ rwa Lawi arĩa matũkaga athĩnjĩri-Ngai metagie gĩcunjĩ gĩa ikũmi kuuma kũrĩ andũ, ũguo nĩ kuuga arĩa a ithe wao, o na gwatũka arĩa a ithe wao nĩ a rũciarũ rwa Iburahĩmu. 6 No mũndũ ũcio ndaarĩ wa rũciarũ rwa Lawi, no niĩamũkĩrĩre gĩcunjĩ gĩa ikũmi kuuma kũrĩ Iburahĩmu, na akĩrathima ũcio werĩrwo ciĩranĩro. 7 Na hatĩrĩ nganja atĩ mũndũ ũrĩa mũnĩni nĩwe ũrathimago nĩ ũrĩa mũnene. 8 Tũgakinĩra atĩ, mwena ũmwe gĩcunjĩ kũu gĩa ikũmi kũunganagio nĩ andũ arĩa macookaga gũkua, na nĩo Alawĩ; naguo mwena ũcio ũngĩ, kĩrutagĩrwo mũndũ ũrĩa uumbũritwo ũhoru wake atĩ atũũraga o muoyo. 9 O na mũndũ no oĩge atĩ Lawi, ũcio ũrutagĩrwo gĩcunjĩ kũu gĩa ikũmi, we mwene niĩarutire gĩcunjĩ kũu na njĩra ya Iburahĩmu, 10 tondũ hĩndĩ irĩa Melikisedeki aacemanĩre na Iburahĩmu, Lawi aarĩ mũthĩmo-inĩ wa ithe ũcio wa tene. 11 Korwo ũkinyanĩru kũna niũngĩonekanire na njĩra ya ũthĩnjĩri Ngai wa Alawĩ-rĩ, (nĩ undũ kirĩndĩ kĩaheirwo watho na njĩra iyo), gwakĩrĩ bata ũngĩ ũrĩkũ gũũke mũthĩnjĩri-Ngai ũngĩ, ũtarĩ ta Melikisedeki, na ndatũike ta wa nyũmba ya Harũni? 12 Nĩgũkorwo ũhoru wa ũthĩnjĩri-Ngai ũngĩgarũrĩrwo-rĩ, o naguo watho no nginya ũgarũrĩrwo. 13 Nake mũndũ ũrĩa maũndũ maya maarĩtio nĩ undũ wake oĩmite mũhĩrĩga-inĩ ũngĩ, ũrĩa gũtarĩ mũndũ waguo ũrĩ watungatĩra Ngai kĩgongona-inĩ. 14 Nĩgũkorwo nĩkũikaine wega atĩ Mwathani witũ oĩmire mũhĩrĩga-inĩ wa Juda, na ha ũhoru wa mũhĩrĩga ũcio-rĩ, Musa ndaigana kuuga undũ o na ũrĩkũ ũkonĩ athĩnjĩri-Ngai. 15 Na rĩrĩ, ũhoru ũrĩa twarĩtie no ũmenyeke wega makĩria angĩkorwo mũthĩnjĩri-Ngai ũngĩ ũtarĩ ta Melikisedeki niĩonekanĩte, 16 ũrĩa ũtũikite mũthĩnjĩri-Ngai, na ti kũringana na mũtugo wa rũciarũ rwake, no nĩ tondũ wa ũhoti wa muoyo ũrĩa ũtathĩra. 17 Nĩgũkorwo nĩkuumbũritwo atĩrĩ: “Wee ũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai nginya tene, o ta ũrĩa Melikisedeki aatarĩ.” (aiōn g165) 18 Watho wa mbere niũtiganĩtwo naguo tondũ ndwarĩ na hinya na ũkaaga bata 19 (nĩgũkorwo watho ndũrĩ undũ watũmire wagĩrĩre kũna), no niũtũheetwo kĩrĩgĩrĩro kĩa makĩria kirĩa gitũhotĩthagia gũkuhĩrĩa Ngai. 20 Na undũ ũyũ ndwekĩrwo hatarĩ mwĩhitwa! Andũ acio angĩ niĩmatũkaga athĩnjĩri-Ngai hatarĩ mwĩhitwa, 21 nowe aatuĩkire mũthĩnjĩri-Ngai na mwĩhitwa, rĩrĩa Ngai aamwĩrĩre atĩrĩ: “Jehova nĩehĩtĩte, na ndangĩrĩcũkwo, akoĩga atĩrĩ: “Wee ũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai nginya tene.”” (aiōn g165) 22 Nĩ undũ wa mwĩhitwa ũyũ, Jesũ niatũikite mũrũgamĩrĩri wa kirĩkanĩro kirĩa kĩa makĩria. 23 Ningĩ-rĩ, nĩgũkoretwo na athĩnjĩri-Ngai aingĩ ta acio hau mbere, nĩgũkorwo niĩmakuuga magakĩgĩrio gũthĩ na mbere na ũtungata ũcio. 24 No tondũ Jesũ atũũraga muoyo nginya tene-rĩ, ũthĩnjĩri-Ngai wake nĩ wa gũtũũra nginya tene. (aiōn g165) 25 Nĩ undũ ũcio niĩahotaga kũhonokia kũna arĩa othe mokaga kũrĩ Ngai magereire harĩ we, nĩgũkorwo egũtũũra amathaitanagĩrĩra. 26

Tondū nī kwagīrīre tūgīe na mūthīnjīri-Ngai mūnene ta ūcio, atūhīngagīrie bata witū, na akorwo arī mūtheru, na atarī ūcuuke, kana rīhia, na aamūranītio na ehia, o na agatūūgīrio igūrū rīa igūrū. **27** We ndekūbatara kūruta magongona mūthenya o mūthenya ta ūrīa athīnjīri-Ngai anene acio angī meekaga, mbere nī ūndū wa mehia make mwene, na thuutha ūcio nī ūndū wa mehia ma kīrīndī. We nīarutire igongona nī ūndū wa mehia mao ihinda o rīmwe rīa kūigana hīndī rīa eerutire we mwene. **28** Nīgūkorwo watho ūtuaga andū matarī hinya athīnjīri Ngai anene; no mwīhitwa, ūrīa wokire thuutha wa watho, nīwaamūrīre Mūrū, ūrīa ūtuikīte mwagīrīru kūna nginya tene. (aiōn g165)

8 Atīrīrī, ūhorō ūrīa tūraaria nī atī: Nī tūrī na mūthīnjīri-Ngai-mūnene, ūrīa ūkarite thī guoko-inī kwa ūrio gwa gītī kīa Ūnene kīa ūthamakīa wa igūrū, **2** nake nī mūtunganwī wa handū-harīa-haamūre, o kūu hema-inī ya gūtunganwō rīa ya ma rīa yaakirwō nī Mwathani, no ti mūdū. **3** Na rīrī, mūthīnjīri-Ngai mūnene o wothē aathuuragwō nīgūo arutage iheo na magongona, na nī ūndū ūcio o nake no nginya akorwo arī na kīndū gīa kūruta. **4** Korwo arī o gūkū thī-rī, ndangīrī mūthīnjīri-Ngai, nīgūkorwo nī kūrī andū arīa marutaga iheo rīa ciathanitwō nī watho. **5** Nao matungataga mūhianīre wa handū-harīa-haamūre na kīrruru kīa maūdū marīa marī igūrū. Ūndū ūcio nīgūo watūmīre Musa ataarwō hīndī rīa eeharagīria gwaka Hema-ya-Gūtunganwō, akīrwo atīrī: “Menyerera wone nīwathondeka indo icio ciothe kūringana na mūhianīre ūrīa wonirio ūrī kīrīma-inī.” **6** No rīrī, ūtungata ūrīa Jesū aheetwō nīkūrīte wao, o ta ūrīa kīrīkanīro kīrīa arī we mūguithania wakīo gīkīrīte kīrīa gīkūrū, na nīngī kīhaanditwō na cīranīro njega makīria. **7** Nīgūkorwo kīrīkanīro kīa mbere gītangīarī na mahītia, gūtīngagīrie bata wa gwetha kīngī gīa keerī. **8** No Ngai nīoonire andū marī na mahītia, akiuga atīrī: “Matukū nīmarooka, rīria ngaarīkanīra kīrīkanīro kīerū na nyūmba ya Isīraeli, o hamwe na nyūmba ya Juda, nīgūo Mwathani ekuuga. **9** Nakīo kīrīkanīro kīu gītīkahaana ta kīrīkanīro kīrīa ndaarīkanīire na maithe mao ma tene rīrīa ndaamanyītire na guoko, ngīmatongoria, ngīmaruta būrūrī wa Misiri, na tondū matiigana gūikara marī ehokeku harī kīrīkanīro gīakwa, na nī ngīmahutatīra, ūguo nīgūo Mwathani ekuuga. **10** Gīkī nīkīo kīrīkanīro kīrīa ngaarīkanīra na nyūmba ya Isīraeli ihinda rīu rīathira, nīgūo Mwathani ekuuga. Nīngēkīra watho wakwa meciirīa-inī mao, na nīngī ndīwaandike ngoro-inī ciao. Na nī ngāatūka Ngai wao, nao matūike andū akwa. **11** Gūtīgacooka gūkorwo na mūdū ūkūruta ūrīa ūngī, kana mūdū arute mūrū wa ithe amwīre atīrī, ‘Menyana na Mwathani,’ tondū andū othe nīmāgakorwo maamenyete, kuuma ūrīa mūnini mūno wao nginya ūrīa mūnene. **12** Nīgūkorwo nīngamarekera waganu wao, na ndigacooka kūrīrikana mehīa mao.” **13** Na rīrī, rīrīa ekwarīa ūhorō wa kīrīkanīro kīerū-rī, nīgūtua aatūire kīrīa kīa mbere gīkūrū; na kīndū o gīothe kīrakūra-rī, gītūikaga gīa gūthira, gīkabūrīa o būi.

9 Rīu-rī, kīrīkanīro kīrīa kīa mbere nī kīarī na mawatho maakonī ūhorō wa kūhooya Ngai, o na nīngī nī kwarī na handū-harīa-haamūre gūkū thī. **2** Nī kwarī na hema yathondeketwō, na kanyūmba kayo ka mbere nī haarī na mūtī ūrīa wa gūcuuria matawa, na metha, na mīgate rīa mīamūrē; hau nīho heetagwō “Handū-harīa-Hatheru.” **3** Thuutha wa gītama gīa keerī haarī na kanyūmba geetagwō, “Handū-harīa-Hatheru-Mūno,” **4** na hau nīho haarī kīgongona gīa thahabu gīa gūcinīrwō ūbumba, na nīho haarī ithandūkū rīa kīrīkanīro rīrīa rīahumbīrītō na thahabu kūdū guothe. Thīinī wa ithandūkū rīu nī haarī na nyūngū ya thahabu yarī na mana, na rūthanju rwa Harūni rūrīa rwathundūkīte, na ihengere cia mahīga rīa ciandīkītō. **5** Igūrū wa ithandūkū rīu nī haarī na akerubi a Rīiri, mahumbīrīte gītī-gīa-tha. No rīu tūtīngīhota gūtāarīria wega rīu ūhorō wa kīndū o kīndū. **6** Nacio indo ciothe ciarīkia kūbangwō ūguo-rī, athīnjīri-Ngai nao maatoonyaga kanyūmba kau ka mbere hīndī ciothe nīgūo marute wīra wao wa ūtungata. **7** No rīrī, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene nowe wīkī watoonyaga kanyūmba karīa ga thīinī, na aatoonyaga o ihinda o rīmwe mwaka, na ndangīatoonyire atakuūte thakame ya kūruta igongona nī ūndū wake mwene na nī ūndū wa mehīa ma andū marīa meekīte maketūmenya. **8** Ūndū ūyū nīgūo Roho Mūtheru oonanagia naguo atī njīra ya gūtōonya Handū-harīa-Hatheru-Mūno ndīakoretwō igūrūanīrio ihinda rīrīa rīothe hema ya mbere yarī ho. **9** Gīkī gīkīrī o kīonereria kīa matukū maya tūrī, atī maruta na magongona marīa maarutagwō matingīahotire gūtheria thamīri ya mūdū ūrīa mūhooi Ngai. **10** Maūdū macio makonī o ūhorō wa kūrīa na kūnyua, na magongona ma mīthemba mīingī ya gwītheria na mawatho ma na igūrū tu, marīa maathanitwō mekagwō nginya ihinda rīrīa maūdū makeerūhio rīgākīnya. **11** Rīrīa Kristī ookire arī mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene wa maūdū mega marīa marī kuo-rī, nīagereire hema-inī rīa nene na ngīyanīru rīa itathondeketwō na moko ma andū, naguo ūguo nī kuuga ti ya mūmbīre wa thī īno. **12** Ndaatoonyire na ūndū wa thakame ya mbūrī na njāū; nowe aatoonyire Handū-harīa-Hatheru-Mūno riita o rīmwe rīa kūigana na ūndū wa thakame yake we mwene, arīkīte gūkūura andū na ūkūrī ūrīa ūtagaathira. (aiōnios g166) **13** Thakame ya mbūrī na ndegwa, na mūhu wa moorī icīnitwō, ciaminjanīnjīrio arīa marī na thaahu, nīciamatheragia na ikaniina thaahu mīrī yao. **14** Gīthī thakame ya Kristū, ūrīa werutire arī igongona rītārī kauūgū harī Ngai nī ūndū wa Roho wa tene na tene, ndīngīgītheria thamīri ciitū makīria nīgūo itigane na cīkīo rīa cierekagīria mūdū gīkuū-inī, nīgūo tūtunganagīre Ngai ūrīa ūtūūruga muoyo! (aiōnios g166) **15** Nī ūndū ūcio-rī, Kristū nīwe mūguithania wa kīrīkanīro kīerū, nīgūo arīa metītō mahote kūgārwō igāi rīrīa rīranīrīrwō rītagaathira, kuona atī rīu nīakuūte arī mūkūūrī wa kūmakūūra kuuma mehīa-inī marīa meekītō kīrīkanīro-inī kīrīa kīa mbere. (aiōnios g166) **16** Tondū ha ūhorō ūkonī kwīgaya-rī, nī kwagīrīre kūmenyēke wega atī ūcio wīgāite nīakuūte, **17** nī ūndū kwīgaya kūgīaga na hinya rīrīa mūdū ūrīa wīgāite aarīkia gūkua; kwīgaya gūtīrī hinya rīrīa rīothe ūrīa

wigaite ari muoyo. **18** Uguo noguo o nakio kirikaniro kia mbere gitingiagire na hinya hatarĩ thakame. **19** Hindi irĩa Musa aarikirie kũhe andũ othe maathani mothe marĩa maandikĩtwo watho-inĩ-rĩ, nĩoire thakame ya njaũ, o hamwe na maaĩ, na guoya mĩtune, na mathigĩ ma mũthobi akiminjaminjĩria ibuku rĩa gikũnjo o na andũ othe. **20** Akĩmeera atĩrĩ, “Ino niyo thakame ya kirikaniro, kĩa Ngai amwathite mwathĩkagire.” **21** Ningĩ o undũ ũmwe, akiminjaminjĩria Hema-ya-Gũtũnganwo thakame o hamwe na indo irĩa ciothe ciahũthagĩrwo gũtungatĩra Ngai nacio. **22** Na ti-itherũ, kũringana na watho hakuhĩ indo ciothe itheragio na thakame, na hatarĩ gũitwo gwa thakame-rĩ, gũtirĩ kũrekerwo kwa mehia. **23** Nĩ undũ ũcio, nĩ kwagĩrĩre mihaano ya indo irĩa irĩ igũrũ itheragio na magongona macio, no indo cia igũrũ cio nyene itheragio na magongona mega kũrĩ macio. **24** Nĩgũkorwo Kristũ ndaatoonyire handũ-harĩa-haamũre haakitwo na moko ma andũ hahaanaine na handũ harĩa ha ma; nowe aatoonyire igũrũ kuo kwene, kũrĩa rĩu arũgamĩte mbere ya Ngai nĩ undũ witũ. **25** O na ndaatoonyire igũrũ nĩguo erutage igongona kaingĩ kaingĩ ta ũria mũthĩnjĩri-Ngai mũnene aatoonyaga Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno o mwaka ari na thakame itari yake mwene. **26** Kũngĩrĩ ũguo-rĩ, Kristũ angĩtũruga anyariiragwo kuuma rĩria thĩ yombirwo. No rĩu, matukũ-inĩ maya ma kũrigĩrĩa, niaguũranĩrio riita rĩmwe rĩa kũigana nĩguo eherie wĩhia na undũ wa kwĩruta atũke igongona we mwene. (aĩon g165) **27** Na o ta ũria gũitũtwo atĩ andũ makuage o riita rĩmwe, na thuutha wa ũguo magatũrwo ciira-rĩ, **28** ũguo no taguo Kristũ aarutirwo igongona riita o rĩmwe nĩguo eherie mehia ma andũ aingĩ; nake niakaguũranĩrio riita rĩa keerĩ, no tigeetha akuue mehia, no nĩgeetha arehere arĩa mamwetagĩrĩa ũhonokio.

10 Rĩu-rĩ, watho no kũruru kĩa maundũ mega marĩa magooka, no ti mũhianĩre wa maundũ marĩa mo mene. Nĩ undũ ũcio watho ndũngihota gũtũma magongona marĩa marutagwo o mwaka o mwaka mategũtigithĩrio matũme andũ arĩa mookaga kũhooya Ngai magĩrĩre kũna. **2** Tondũ korwo nĩ kwahotekire-rĩ, gũthĩ magongona macio matingĩagĩtigire kũrutagwo? Nĩgũkorwo arĩa maahooyaga nĩmangĩatheretio rĩmwe rĩa kũigana, na matingĩacookire gwĩcuukĩra mehia mao. **3** No rĩrĩ, magongona macio maarĩ ma kũririkanania mehia mwaka o mwaka, **4** tondũ gũtingihoteka thakame ya ndegwa na ya mbũri yeherie mehia. **5** Nĩ undũ ũcio, hindi irĩa Kristũ ookire gũkũ thĩ, oigire atĩrĩ: “Wee ti magongona na maruta weriragĩria, no nĩ mwĩrĩ wahaarĩrĩrie; **6** ndwakenerio nĩ maruta ma njino, o na kana maruta ma kũhoroheria mehia. **7** Hindi iyo ngiuga atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha, o ta ũria ũhoru wakwa wandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa gikũnjo, atĩrĩ: njũkĩte gwika wendi waku, Wee Ngai.”” **8** Mbere oigire atĩrĩ, “Magongona na maruta, na maruta ma njino, o na maruta ma kũhoroherio mehia, ti mo weriragĩria, o na kana ũgakenio nĩmo” (o na gũtuika watho niwaathanĩte marutagwo). **9** Ningĩ akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha, njũkĩte gwika wendi waku.” Eheragĩa ũhoru wa mbere nĩguo ahaande ũcio na keerĩ. **10** Na nĩ undũ wa kwenda kũu-rĩ, nĩtũtũtwo

atheru nĩ undũ wa igongona rĩa mwĩrĩ wa Jesũ Kristũ rĩrĩa aarutire ihinda rĩmwe rĩa kũigana. **11** Mũthenya o mũthenya mũthĩnjĩri-Ngai o wotha arũgamaga na akaruta mawĩra make makonĩ kĩrĩa kĩa Ngai, agakĩruta magongona o ro macio kaingĩ kaingĩ, no nĩ magongona matangĩhota kweheria mehia. **12** No rĩrĩ, mũthĩnjĩri Ngai ũyũ aarĩkia kũruta igongona rĩmwe rĩa kũigana rĩa kweheria mehia, nĩakarĩte thĩ guoko-inĩ kwa ũrio kwa Ngai. **13** Kuuma hindi iyo niatũũraga etereire o nginya rĩrĩa thũ ciake igaatuuo gaturwa ka makinya make, **14** nĩ tondũ na undũ wa igongona rĩu rĩmwe, niatũmĩte arĩa maratuuo atheru magĩrĩre kũna nginya tene. **15** O nake Roho Mũtheru niatumbũragĩra ũhoru ũyũ. O mbere akoiga atĩrĩ: **16** “Gĩki nĩkio kirikaniro kĩa ngaarĩkanĩra nao thuutha wa matukũ macio, ũguo nĩguo Mwathani ekuuga. Nĩngĩkĩra mawatho makwa ngoro-inĩ ciao, na ndimaandĩke mecĩria-inĩ mao.” **17** Ningĩ agacooka akoiga atĩrĩ: “Ndigacooka kũririkana mehia mao na ciiko ciao cia ũremi o rĩ o rĩ.” **18** Na rĩrĩ, mehia marĩkia kũrekanĩrwo-rĩ, gũtingĩcooka kũrutwo igongona rĩngĩ rĩa kweheria mehia. **19** Nĩ undũ ũcio, ariũ na aarĩ a lthe witũ, kuona atĩ tũrĩ na mwĩhoko wa gũtoonya Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, na undũ wa thakame ya Jesũ, **20** tondũ niatũhingũrĩre njira njerũ na rĩ muoyo ya kũhĩtũkĩra gĩtambaya-inĩ, nakĩo nĩkio mwĩrĩ wake, **21** na kuona atĩ nĩ tũrĩ na mũthĩnjĩri-Ngai mũnene mũno ũria ũrũgamĩrĩre nyũmba ya Ngai-rĩ, **22** nĩtũkuhĩrĩre Ngai tũrĩ na ngoro itarĩ na ũhinga, na tũiyũrĩtwo nĩ wĩtkio kũna, nacio ngoro ciitũ iminjaminjĩrio nĩguo tũtherio thamĩri ciitũ ciage ũcuuke nayo mĩrĩ iitũ ithambĩtio na maaĩ matheru. **23** Ningĩ nĩtũrũmiei ũhoru wa kĩrĩgĩrĩro kĩa tuumbũraga tũtũgũthangania, nĩgũkorwo ũria wĩranĩire kĩranĩro kũu nĩ mwĩhokeku. **24** Hamwe na ũguo, nĩtũwĩũranie ũria tũngĩrahũrana o mũndũ na ũria ũngĩ ũhoru-inĩ wa kwendana na gwĩka ciiko njega. **25** Na ningĩ tũtigatige kũnganaga hamwe, ta ũria andũ amwe mamenyerete gwĩkaga, no nĩtũmanagĩrĩrie mũndũ na ũria ũngĩ, na makĩria mũno tondũ wa ũria mũkuona atĩ Mũthenya ũcio niũrakuhĩrĩa. **26** Tondũ tũngĩthĩ na mbere na kwĩhia na ũtũrĩka thuutha wa kũmenya ũhoru-ũria-wa-ma-rĩ, gũtirĩ na igongona rĩngĩ rĩa kweheria mehia rĩtigaire, **27** tĩga o gweterera tũrĩ na guoya ciira o na mwaki ũrĩrĩmbũkaga ũria ũkaaniina thũ cia Ngai. **28** Mũndũ ũria wotha wareganaga na watho wa Musa ooragagwo atekũguĩrwo tha na undũ wa ũira wa andũ eerĩ kana atatũ. **29** Mũgwĩciiria mũndũ aagĩrĩrwo nĩkũherithio mũno makĩria atĩa, ũria ũrangĩrĩrie Mũrũ wa Ngai thĩ, na agatua atĩ thakame ya kirikaniro irĩa aatheretio nayo ti theru, na agacooka akaruma Roho ũria ũheanaga wega wa Ngai? **30** Nĩgũkorwo nĩtũtũ ũria woirige atĩrĩ, “Kũrĩhanĩria nĩ gwakwa, na nĩ nĩ ngaarĩhanĩria,” na ningĩ akiuga atĩrĩ, “Mwathani niwe ũgaatũira andũ ake ciira.” **31** Nĩ undũ wa kũguoyohia mũno mũndũ gũkũmbatwo nĩ Ngai ũria ũrĩ muoyo. **32** Rĩrikanai matukũ ma tene thuutha wanyu kwariwo nĩ ũtheri, ũria mweyũmĩrĩrie mbaara nene rĩrĩa mwanyariiragwo. **33** Mahinda mamwe mwathĩnagio mbere ya kĩrĩndĩ mũkĩrumagwo; na mahinda mangĩ nĩmwanyĩtanagĩra na arĩa meekagwo ũguo. **34** Ningĩ nĩmwaiguagĩra arĩa

moheetwo njeera tha, na mügetikagira gütonywo indo cianyü mükenete, tondü nümwamenyete atĩ inyuü mwarĩ na ütonga üngĩ mwega makĩria na wa gütüüra. **35** Nĩ ündü ücio, mütigate üümüriü ücio wanyu; nigükorwo nĩukamürehere uumithio münene. **36** Mwagĩrĩrwo nigükĩrĩrĩria, niguo mwarĩkia gwĩka üria Ngai endaga, mũkaamũkĩra kĩrĩa eeranĩire. **37** Nigükorwo kahinda kanini gaathira-rĩ, “Üria üroka niegũka, na ndegütĩira. **38** No mündü wakwa üria müthingu agaätüra muoyo nĩ ündü wa gwĩtikia. Na angĩgacooka na thuutha, ngoro yakwa ndigakenio niwe.” **39** No ithuü tütĩrĩ a thiritũ ya arĩa macookaga na thuutha makora, no tũrĩ a thiritũ ya arĩa metikagia, makahonokio.

11 Rĩrũ-rĩ, gwĩtikia nĩkũgĩa na ma ya maündü marĩa twirĩgĩrĩire, na kũmenya na ma atĩ maündü marĩa tũtonaga marĩ ho. **2** Ündü ücio niguo watũmire andũ arĩa maarĩ kuo tene magaahtĩrĩrio. **3** Nĩ ündü wa gwĩtikia-rĩ, nĩtũmenyaga atĩ thĩ yotho yombirwo na kiungo kĩa Ngai, na nĩ ündü ücio indo irĩa cionagwo itiathondekirwo kuuma kũrĩ indo irĩa cionekanaga. **(aiõn g165)** **4** Nĩ ündü wa gwĩtikia-rĩ, Habili nĩarutĩre Ngai igongona rĩega gũkĩra rĩa Kaini. Na nĩ ündü wa gwĩtikia nĩagathĩrĩrio ta mündü müthingu rĩrĩa Ngai aaheanire üira mwega nĩ gwĩtikĩra maruta make. Na nĩ ündü wa gwĩtikia o na rĩu no aaragia o na gütüika nĩakuire. **5** Na ündü wa gwĩtikia-rĩ, Enoku nĩeherio mütüürĩre-inĩ üyü, niguo ndagacame gĩkuü; na ndacookire kuonwo tondü Ngai nĩamweheririe. Nigükorwo ataneherio, nĩagathĩrĩrio atĩ aarĩ mündü wakenagia Ngai. **6** Na rĩrĩ, gũtarĩ na wĩtikio gütingĩhoteka gũkenia Ngai, tondü mündü üria wotho üũkaga harĩ we no nginya etĩkie atĩ nĩ kũrĩ Ngai, na atĩ nĩwe üheaga arĩa othe mamũcaragia na kĩyo iheo ciao. **7** Nĩ ündü wa gwĩtikia-rĩ, hĩndĩ rĩa Nuhu aamenyithirio ühoro wa maündü marĩa matoonekete-rĩ, nĩaaakire thabina arĩ na wĩtigiri wa ngoro niguo ahonokie andũ a nyũmba yake. Nĩ ündü wa gwĩtikia gwake nĩatũrĩre thĩ ciira, na agĩtuika mũgai wa üthingu üria uumanaga na gwĩtikia. **8** Nĩ ündü wa gwĩtikia-rĩ, Iburahĩmu rĩrĩa eetirwo athĩrĩ bũrũri üria aaheagwo ütuĩke igai rĩake, nĩathĩkire na agĩthĩ, o na akorwo ndaamenyaga kũria aathiaga. **9** Nĩ ündü wa gwĩtikia-rĩ, agĩtuika mütüürĩ bũrũri-inĩ wa kĩranĩro ahaana ta mügeni bũrũri-inĩ wene; aatũrũga hema-inĩ, o ündü ümwe na Isaaka na Jakubu, arĩa maarĩ agai a kĩranĩro kũ hamwe nake. **10** Nigükorwo nĩataanyaga kuona itũura rĩrĩ na mĩthingi mĩrũmu, rĩrĩa müthondeki na mwaki warĩo nĩ Ngai. **11** Nĩ ündü wa gwĩtikia-rĩ, Iburahĩmu, o na gütüika nĩatĩndĩkĩte matukũ, nake Sara aarĩ thaata, nĩahothĩrĩrio gütüika ithe wa mwana tondü nĩatũite atĩ Üria weraniire kĩranĩro kũ aarĩ mwĩhoheku. **12** Na nĩ ündü ücio kuuma harĩ mündü üyü ümwe, o na aarĩ ta mündü müküü-rĩ, gügĩciarwo njaro nyingĩ o ta njata cia igũrũ, o na ta müthanga üria ütangĩtarĩka üri hũgũrũrũ-inĩ cia irĩa. **13** Andũ aya othe maatũrĩre marũmitie wĩtikio nginya rĩrĩa maakuire. Matiigana kũhingĩrio maündü marĩa meerĩrwo; no nĩmamonaga marĩ o kũraya na makamakenera. Nao nĩmoimbũraga atĩ o nĩ ajeni na agendi gũkũ thĩ. **14** Andũ arĩa moigaga maündü ta macio monanagia atĩ

nĩ gwetha methaga bũrũri üria üri wao kũmbe. **15** Korwo nĩmeeciiragia ühoro wa bũrũri üria moimĩte-rĩ, nĩ mangĩagĩte na mweke wa gücoka kuo. **16** Handũ ha üguo, o meeriragia bũrũri mwega kũrĩ ücio, naguo nĩ bũrũri wa igũrũ. Nĩ ündü ücio Ngai ndaconokaga gwĩtwo Ngai wao, nigükorwo nĩahaarĩrie itũura inene nĩ ündü wao. **17** Nĩ ündü wa gwĩtikia-rĩ, Iburahĩmu, rĩrĩa aagerigio nĩ Ngai, nĩarutire Isaaka atũike igongona. Ücio werĩrwo ciiranĩro nĩehaarĩrie kũruta mĩrũ wake wa mümwe igongona, **18** o na gütüika Ngai nĩamwĩrite atĩrĩ, “Rũciaro rũria rũgeetanio nawe rũkoima harĩ Isaaka.” **19** Iburahĩmu nĩatũite na ngoro atĩ Ngai no arĩũkie mündü müküü, na nĩ ündü ücio no kwĩrwo na ngerekano atĩ nĩacookeirio Isaaka ta oimite kũrĩ arĩa akuü. **20** Na ündü wa gwĩtikia-rĩ, Isaaka nĩarathimire Jakubu na Esaü akĩratha ühoro wa matukũ mao ma thuutha. **21** Nĩ ündü wa gwĩtikia-rĩ, Jakubu, rĩrĩa aarĩ hakuhi gũka, nĩarathimire ariü a Jusufu, o mündü riita rĩake, na akihooya Ngai enyĩitĩrĩre müthĩgi wake. **22** Nĩ ündü wa gwĩtikia-rĩ, Jusufu, nake, ihinda rĩake rĩa müthia rĩakuhĩrĩria, nĩaririe ühoro wa güthaama kwa andũ a Israeli kuuma bũrũri wa Misiri, na agĩathana ühoro ükonĩ mahĩndĩ make. **23** Nĩ ündü wa gwĩtikia-rĩ, aciari a Musa nĩmamũhithire ihinda rĩa mĩeri itatũ kuuma aaciarwo tondü nĩmoonire aarĩ mwana mwega, na matietigĩrĩre watho wa müthamaki. **24** Nĩ ündü wa gwĩtikia-rĩ, Musa rĩrĩa aatũkĩre mündü mügima nĩaregire gwĩtwo mũrũ wa mwarĩ wa Firaũni. **25** Nĩathuurire kũnyariiranĩrio hamwe na andũ a Ngai, handũ ha gwĩkenia na miago ya wĩhia ya ihinda inini. **26** We nĩatũire atĩ kũmenwo nĩ ündü wa Kristũ nĩ uumithio münene gũkĩra ütonga wa Misiri, nĩ tondü nĩacũthagĩrĩria gũkaheo kĩheo. **27** Nĩ ündü wa gwĩtikia-rĩ, nĩoimire Misiri ategwĩtigira marakaa ma müthamaki; nĩakĩrĩrĩrie tondü nĩoonire Üria ütonekaga. **28** Nĩ ündü wa gwĩtikia-rĩ, nĩarũmirie gĩathi kĩa Bathaka na ühoro wa kũminjaminejanĩrio gwa thakame, niguo mwanangi wa marigĩthathi ndakae kũhutia marigĩthathi ma andũ a Israeli. **29** Nĩ ündü wa gwĩtikia-rĩ, andũ nĩmatũkaniĩrie Iria Itune taarĩ thĩ nyũmũ maagereire; no rĩria andũ a Misiri maageririe gwĩka üguo, makĩrĩndanio nĩ maaĩ. **30** Nĩ ündü wa gwĩtikia-rĩ, thingo cia Jeriko nĩciagũire andũ maarĩkia gücithĩrũrũka matukũ mügwanja. **31** Nĩ ündü wa gwĩtikia-rĩ, mũmaraya üria wetagwo Rahabu, tondü wa kũnyĩta athigaani ügeni, ndoraganiĩrio na andũ arĩa maarĩ aremi. **32** Ingiuga atĩa üngĩ? Ndirĩ na ihinda rĩa kũheana ühoro wa Gideoni, na wa Baraka, na wa Samusoni, na wa Jefitha, na wa Daudi, na wa Samũeli, o na wa anabii, **33** acio othe nĩ ündü wa gwĩtikia-rĩ, nĩmatoririe mothamaki, na magũka maündü ma kĩhooto, na makĩgĩwatĩra kĩrĩa kieranĩrwo; nao makĩhinga mĩrũthi tũnua, **34** na makĩhorĩa mwaki warĩmbũkaga, na makĩhonokio matikaniĩnwo na rũhiu rwa njora; ühinyaru wao wagarũrĩrwo ügĩtuika hinya; ningĩ maarũire na ücamba mbaara-inĩ na magĩtooria mbütũ cia ita cia ndũrĩrĩ ingĩ. **35** Nao andũ-a-nja makĩrĩũkĩrio andũ ao arĩa maakuĩte, magĩcoka muoyo. Andũ angĩ nao nĩmaregire kũrekererio, makĩnyariĩrwo nĩgeetha makarĩũkio magĩe na muoyo mwega makĩria. **36** Andũ angĩ nĩmanyũrũrĩrio na makĩhũrũro na iboko,

o na angĩ makĩohwo na mĩnyororo na magĩikio njeera. **37** Nĩmahũirirwo na mahiga; o na magĩatũranio na thoo maita meerĩ; ningĩ makĩũragwo na hiũ cia njora. Maathiaga mehumbĩte njũ cia ng'odu na cia mbũri, na marĩ ngĩa, na makanyariirwo, o na magekagwo ũũru; **38** thĩ ndĩamaagĩĩre. Moorũũraga werũ-inĩ na irĩma-inĩ, o na ngurunga-inĩ na miungu-inĩ ya thĩ. **39** Andũ aya othe nĩmagathĩĩrio nĩ undũ wa witĩkio wao, no gũtirĩ o na ũmwe gwa wahingĩrio kũranĩro kĩa kieranĩrwo. **40** Ngai nĩatũhaariĩre undũ mwega makĩria nĩgeetha andũ acio matigatuuo aagĩĩru ithuĩ tũtarĩ hamwe nao.

12 Nĩ undũ ũcio, kuona atĩ nĩtũrigĩĩrio nĩ aira aingĩ ũguo mahaana ta itu inene-rĩ, nĩtwĩyauĩre kĩa gĩothe gĩtũritũĩre, o na wĩhia ũria ũtũrigĩcaga mũno, na tũgĩteng'ere ihenya rĩria tũgĩĩrwo mbere iitũ tũkĩĩrĩrie. **2** Nĩtũcũthĩrĩre Jesũ, ũria mwambĩrĩria na mũkinyanĩria wa gwĩtĩkia gwĩtũ, ũria nĩ undũ wa gĩkeno kĩa aigĩĩrwo mbere yake-rĩ, nĩoomĩrĩrie kwambwo mũtharaba-inĩ, atekũũria gũconorwo, na rĩu aikarĩte thĩ guoko-inĩ kwa ũrio gwa gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Ngai. **3** Rĩu-rĩ, cũraniai ũhoro wa ũcio wakĩrĩrĩre ngarari nyingĩ ũguo kuuma kũri andũ ehia, nĩgeetha mũtikananoge kana mũũrwo nĩ hinya. **4** Inyuĩ mũkĩgiana na mehia-rĩ, mũtirĩ mũrarũa o nginya mũgaita thakame. **5** Na nĩmũriganiĩrwo nĩ kiugo gĩa kũmũmĩrĩria kĩa kĩmwaragĩria ta ciana ciake, atĩrĩ: “Mũrũ wakwa, ndũkahũthie irũithia rĩa Mwathani, o na ndũkoorwo nĩ hinya hĩndĩ ĩria egũgũkũũma, **6** nĩgũkorwo Mwathani nĩarũithagia arĩa endete, na akaherithia ũria wothie etĩkĩrite atuĩke mwana wake.” **7** Inyuĩ kiragĩrĩriai mathĩina marĩ taarĩ irũithia; nĩgũkorwo Ngai aramwĩka ũguo ta mũrĩ ciana ciake. Nĩ undũ-rĩ, nĩ mwana ũrĩkũ ũtarũithagio nĩ ithe? **8** Mũngĩkĩaga kũrũithio (na gũtirĩ mũndũ ũtarũithagio), inyuĩ mũkĩrĩ ciana cia mũtumia wa njĩra, no ti ciana ciake. **9** Ningĩ-rĩ, ithuothie twanakorwo na maithe maitũ marĩa maatũciarire na mũciarĩre wa mwĩrĩ, arĩa maatũrũithagia na ithuĩ tũkamatiĩa nĩ undũ wa ũguo. Tũkiagĩĩre kwĩnyĩhĩria atĩa Ithe wa maroho maitũ nĩguo tũtũũre muoyo! **10** Maithe maitũ nĩmatũrũithirie gwa kahinda kanini o ta ũria moonaga kwagĩĩre; no Ngai atũrũithagia tũteithĩke, nĩguo tũgwatanĩre nake ũtheru wake. **11** Gũtirĩ irũithia rĩonekaga rĩ rĩega ihinda-inĩ ta rĩu, tĩga rĩrĩ rĩa o ruo. No thuutha-inĩ-rĩ, nĩrĩciaraga magetha ma ũthingu na thayũ harĩ andũ arĩa merutaga narĩo. **12** Nĩ undũ ũcio-rĩ, tambũrũkĩai moko manyu marĩa macunjurĩte, na maru manyu marĩa maregeru nĩguo magĩe hinya. **13** “Rũngarai njĩra cia magũrũ manyu,” nĩgeetha ũria ũthuaga ndakae kuonja, no nĩ kaba ahonio. **14** Mwĩrutanĩrie mũno gũikarania na andũ othe na thayũ, na gũtuĩka atheru; tondũ hatarĩ ũtheru-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũkoona Mwathani. **15** Menyererai gũtikagĩe mũndũ o na ũmwe wanyu ũkwaga gũkinyĩrwo nĩ Wega wa Ngai, na mũtĩgetĩkĩrie undũ mũũru ũhaana ta mũri wa mũtĩ mũrũrũ ũkũre thĩĩnĩ wanyu, ũcooke kũrehe thĩĩna na ũthaahie andũ aingĩ. **16** Tigĩrĩrai nĩmuona atĩ gũtirĩ o na ũmwe wanyu mũhũiri maraya, kana mũndũ ũtĩgetĩrĩte Ngai ta Esaũ, ũria wendirie igai rĩa ũrigithathi wake nĩ undũ wa irio cia ĩria

rĩmwe. **17** Thuutha-inĩ, ta ũria mũũ, hĩndĩ ĩria eendire kũgaya kĩrathimo gĩake, nĩaregirwo. Ndaahotie kuona kamweke ga kwĩria, o na gwatuĩka niacarĩre kĩrathimo kũu na maithori. **18** Mũtũkĩte kĩrĩma-inĩ kĩa kĩngĩhutio, na kĩa kĩaakana mwaki; o kũu kĩrĩ na nduma, na gĩgathimba, o na kĩrĩ na kĩhuhũkanio; **19** ningĩ kũria kũrĩ mũgambo wa coro, o na kana mũgambo waragia na ciugo ĩria arĩa maaciguire maathathanĩre matikaheo ũhoro ũngĩ o na ũmwe, **20** tondũ matingĩomĩrĩrie ũria gwathanĩtwo, atĩrĩ: “O na nyamũ ĩngĩhutia kĩrĩma kũu, no nginya ĩhũũrwo na mahiga ikue.” **21** Handũ hau haarĩ na undũ wa kũguoyohia mũno, ũũ atĩ Musa nĩoigire atĩrĩ, “Nĩndĩrainaina mũno nĩ guoya.” **22** No inyuĩ mũkĩte Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni, itũũra inene rĩa Ngai ũria mũtũũra muoyo, na nĩrĩro Jerusalemu ya Igũrũ. Nĩmũũkĩte kĩũngano-inĩ gĩa gĩkeno kĩrĩ arĩa ngĩri na ngĩri, **23** kũrĩ kanitha wa marigithathi, arĩa marĩtwa mao maandĩkitwo kũũria Igũrũ. Mũũkĩte kũrĩ Ngai, ũria mũtũiri andũ othe ciira, na kũrĩ maroho ma andũ arĩa athĩngu matũũkĩte akinyanĩru kũna, **24** na kũrĩ Jesũ ũria mũguithania wa kĩrĩkanĩro kĩa kĩerũ, o na kũrĩ thakame ĩria yakũminjaminejanĩrio ĩria yaragia kiugo kĩa gũkĩra thakame ya Habili. **25** Menyererai mũtikarege ũria ũkwaria. Angĩkorwo matiĩgana gwithara hĩndĩ ĩria maaregire ũria wamakaanagia arĩ gũkũ thĩ-rĩ, gĩthĩ ithuĩ tũtĩngĩkĩaga o makĩria gwithara, tũngĩkĩhutatĩra ũria ũtũkaanagia arĩ Igũrũ? **26** Hĩndĩ ĩyo-rĩ, mũgambo wake nĩwainainĩre thĩ, no rĩu nĩeraniĩre akoĩga atĩrĩ, “Ihinda rĩngĩ to thĩ ĩĩ ngainainia, no nĩngainainia Igũrũ o narĩo.” **27** Ciugo ici, “ihinda rĩngĩ,” ironania kweherio gwa kĩa kĩngĩenyenyeka, nacio nĩ indo ĩria ciũmbĩtwo, nĩgeetha kĩa gĩtangĩenyenyeka gĩtũũre. **28** Nĩ undũ ũcio tondũ tũramũkĩra ũthamaki ũtangĩenyenyeka-rĩ, nĩtũcookieĩ ngaahto na tũhooyage Ngai na njĩra ĩria yagĩĩre, tũkĩmũtĩaga na tũkĩmwĩtigagĩra, **29** nĩgũkorwo “Ngai witũ nĩ mwaki ũniinanaga.”

13 Ikaragai mwendaine ta ariũ na aarĩ a Ithe witũ. **2** Mũtikanariganĩrwo nĩgũtuga ageni, nĩ undũ andũ amwe tondũ wa gwĩka ũguo maananyĩta arĩa ũgeni matekũmenya. **3** Rĩrikanagai andũ arĩa mohetwo o ta muohetwo hamwe nao, o na mũrĩrikanage arĩa marathĩnio taarĩ inyuĩ ene mũranyamario. **4** Ũhoro wa kũhikania nĩwagĩĩrwo nĩgũtũio nĩ andũ othe, naguo ũrĩrĩ wa arĩa mahikanĩtie ndũgathaahio; nĩgũkorwo Ngai nĩagaciĩrithia arĩa othe matharagia, na ahũĩri-maraya othe. **5** Ikaragai mũtegũkorokera mbeca, na mũiganagwo nĩ kĩa mũrĩ nakio, tondũ Ngai oĩgte atĩrĩ, “Nĩdirĩ hĩndĩ ngaagũtiganĩria; na ndigagũtirika o narĩ.” **6** Nĩ undũ ũcio no tuuge tũmũrĩrĩre atĩrĩ, “Mwathani nĩwe mũndeithia; ndĩngĩtigĩra. Mũndũ-rĩ, nĩ atĩa angĩhota kũnjĩka?” **7** Rĩrikanagai atongoria anyu arĩa maamũheire ũhoro wa Ngai. Cũranagai ũhoro wa maciario ma mĩkarĩre yao, na mwĩgerekanagie nao ũhoro-inĩ wa gwĩtĩkia kwao. **8** Jesũ Kristũ atũũraga atekũgarũũka, ĩra, na ũmũthĩ, o na nginya tene. **(aiõn g165)** **9** Mũtikaheenagĩrĩrio nĩ mĩthemba yothie ya morutani mageni. Nĩ wega ngoro ciitũ cĩkĩragwo hinya nĩ Wega wa Ngai, na ti na undũ wa kũria irio cia

magongona iria itagunaga arĩa macirĩaga. **10** Ithuĩ nĩ tũrĩ na kīgongona kĩa andũ arĩa matungataga kũu hema-inĩ iyo matarĩ na rũtha rwa kũrĩaga magongona marĩa marutagĩrwo ho. **11** Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mĩnene akuuaga thakame ya nyamũ akamĩtwara Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno itũke ya kũhoroheria mehĩa, no mĩĩrĩ ya nyamũ icio ĩcĩnagĩrwo nja ya itũũra. **12** Ũguo no taguo Jesũ aanyariĩrĩrwo nja ya kĩhingo gĩa itũũra inene, nĩgeetha andũ matheragio nĩ thakame yake. **13** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩtumagarei tũthĩĩ kũrĩ we kũu nja ya itũũra, tũkuuanĩire nake gĩconoko kĩa we aakuuĩre. **14** Nĩgũkorwo gũkũ tũtĩrĩ na itũũra inene rĩtagaathira, no tũcaragia itũũra inene rĩrĩa rĩgooka thuutha-inĩ. **15** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩtũthĩĩ na mbere kũrutĩra Ngai igongona rĩa kũmũgocoo nĩ ũndũ wa Jesũ tũtegũtigĩthĩria, na nĩrĩo itunda rĩa tũnua tũrĩa tuumbũraga rĩtwa rĩake. **16** Na mũtikanariganĩrwo nĩ gwĩkaga wega, o na kũgayanaga kĩa mũndũ arĩ nakĩo na andũ arĩa angĩ, nĩgũkorwo magongona ta macio nĩmo makenagia Ngai. **17** Athĩkagĩrai atongoria anyu, na mwĩnyĩhagĩrie wathani wao. Maikaraga meiguĩte nĩ ũndũ wa mĩoyo yanyu taarĩ o makoorio ũhoru wanyu. Maathĩkagĩrei nĩgeetha wĩra wao ũgatuĩka gĩkeno, no ti mũrĩgo, nĩgũkorwo ũndũ ũcio ndũngĩtuĩka wa kũmũguna. **18** Tũhooyagĩrei. Tũrĩ na ma atĩ thamĩrĩ ciitũ itĩrĩ na ũcuuke, na nĩtũkwenda gũtũũra na mĩĩkarĩre mĩega maũndũ-inĩ mothe. **19** Nĩngũmũthaitħa mũno mũhooyage nĩgeetha hotithio gũcocoa kũrĩ inyuĩ o narua. **20** Nake Ngai mwene thayũ, ũrĩa wariũkirie Mwathani witũ Jesũ, ũrĩa Mũrĩithi ũrĩa mĩnene wa ng'ondũ, akĩmũruta kũrĩ arĩa akuĩ na ũndũ wa thakame ya kĩrĩkanĩro kĩa gĩa tene na tene-rĩ, **(aiōnios g166)** **21** aromũhe kĩndũ o gĩothe kĩega gĩa kũmũhotithĩa gwĩka ũrĩa endaga, na aroeka thĩĩnĩ witũ maũndũ marĩa mamũkenagia thĩĩnĩ wa Jesũ Kristũ, nake arogoocagwo tene na tene. Amenĩ. **(aiōn g165)** **22** Ndamũthaitħa ariũ na aarĩ a lthe witũ, mũkirĩrĩrie ciugo ciakwa cia kũmũtaara nĩgũkorwo ndamwandĩkĩra o marũa makuĩ. **23** Nĩngwenda mũmenye atĩ mũrũ wa lthe witũ Timotheo nĩarekereirio. Nake angũka narua, nĩtũrĩka nake kũmuona. **24** Geithiai atongoria anyu othe na andũ othe, a Ngai. Andũ a kuuma Italia nĩmamũgeithia. **25** Wega wa Ngai ũrogĩa na inyuĩ inyuothe.

Jakubu

1 Nĩ nĩ Jakubu, ndungata ya Ngai na ya Mwathani Jesũ Kristũ, Ndiramwandikira inyuĩ a mũhĩrĩga ĩrĩa ikũmi na ĩrĩ mũhurunjĩtwo thĩ yothē: Nĩndamũgeithia. **2** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, rĩrĩa rĩothe mwakorwo nĩ magerio ma mĩthemba mũĩngĩ-rĩ, tuagai atĩ ũguo nĩ gĩkeno gĩtheri. **3** Tondũ nĩmũũ atĩ kũgerio kwa wĩtikio wanyu kũrehaga gũkĩrĩrĩa. **4** Rekei gũkĩrĩrĩa kwanyu kũrute wĩra wakuo, nĩgeetha mũtuĩke andũ aagĩrũrũ kũna na agima, mũtarĩ na ũndũ mwagĩte. **5** Na rĩrĩ, mũndũ wanyu angĩkorwo aagĩte ũũgĩ-rĩ, nĩahooe Ngai, ũrĩa ũheaga andũ othe na ũtaana, na atarĩ na ũũru ngoro, nake nĩekũheo ũũgĩ ũcio. **6** No rĩrĩa ekũhooya-rĩ, nĩahooe etikĩtie, na ndagathanganie, tondũ mũndũ ũrĩa ũthanganagia ahaana ta ekũmbĩ rĩa irĩa inene, rĩrĩa rĩhurutagewo nĩ rũhuho na rĩkarũgarũũguo. **7** Mũndũ ũcio ndageciirie atĩ nĩakaheo kĩndũ o naki nĩ Mwathani; **8** ũcio nĩ mũndũ wa ngoro igĩrĩ, ũtarĩ hĩndĩ akĩndagĩria maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga. **9** Mũrũ kana mwarĩ wa lthe witũ ũrĩa wĩnyĩhagia aagĩrĩrwo nĩ kwĩraha nĩ ũndũ nĩatũũgĩrĩtio. **10** No ũrĩa mũtongu nĩerahage nĩ ũndũ wa kũnyĩhio gwake, tondũ agaathĩra ta ihũa rĩa gĩthaka. **11** Nĩgũkorwo riũa rĩrathaga rĩrĩ na ũrugarĩ mũhiũ wa gũcina nario rĩkahoochia mũmera; nakio kiro kiaguo gĩgaitika na ũthaka waguo ũkanangwo. ũguo no taguo mũndũ ũrĩa mũtongu akaahwerereka o akĩrutaga wĩra wake. **12** Kĩrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũumagĩrĩria rĩrĩa ekũgerio, tondũ aatooria magerio, nĩakaheo thũmbĩ ya muoyo irĩa Ngai erĩire arĩa mamwendete. **13** Hĩndĩ irĩa mwagerio, mũndũ o naũ ndakanoige atĩrĩ, “Ngai nĩarangeria.” Nĩgũkorwo Ngai ndangĩhota kũgerio nĩ ũũru, o nake mwene ndageragia mũndũ o na ũrĩkũ; **14** no rĩrĩ, mũndũ nĩkũgerio ageragio hĩndĩ irĩa ekũguucĩrĩrio na akaheenererio nĩ merĩrĩa make mooru. **15** Namo merĩrĩa marĩkia kũgĩa nda, maciaraga mehia; namo mehia hĩndĩ irĩa maakũra biũ, magaciara gĩkũũ. **16** Ariũ na aarĩ a lthe witũ inyuĩ nyenda mũno-rĩ, mũitikanahenio. **17** Kiheo gĩothe kĩa na gĩkinyanĩru kiumaga igũrũ, gũkĩrũkĩte kuuma kũrĩ lthe wa motheri ma igũrũ, ũrĩa ũtagarũrũkaga ta ciĩruru irĩa igarũrũkaga. **18** Nĩwe watũciarire nĩ kwenda na ũndũ wa ũhoro-ũrĩa-wa-ma, nĩguo tũtuĩke ta maciaro ma mbere ma indo ciothe irĩa ombire. **19** Ariũ na aarĩ a lthe witũ inyuĩ nyenda mũno, menyai ũũ: O mũndũ nĩahĩũhage gũthĩkĩrĩria, no ndakahĩũhage kwaria o na kana kũrakara, **20** nĩgũkorwo marakara ma mũndũ matirehaga mũtũũrĩre wa ũthingu ũrĩa Ngai endaga. **21** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ehierai maũndũ mothe marĩ magigi, na ũũru ũrĩa ũkĩrĩrĩrie kũĩngĩha, na mwĩnyĩhĩtie, mwĩtikĩre kiugo kĩrĩa kĩaandĩtwo thĩnĩ wanyu, o kĩrĩa kĩngĩmũhonokia. **22** Mũitigatũike o a gũthĩkagĩrĩria kiugo tu, no tuikai a gwika ũrĩa kiugĩte, nĩguo mũtikehenie inyuĩ ene. **23** Mũndũ o wothē ũthĩkagĩrĩria kiugo no ndekaga ũrĩa kiugĩte-rĩ, ahaana ta mũndũ ũrĩa wĩroraga ũthĩũ na gĩcicio, **24** na thuutha wa kwĩrora, agethĩra na akariganĩrwo o narua nĩ ũrĩa ahaana. **25** No mũndũ ũrĩa ũroraga wega watho ũrĩa mũkinyanĩru kũna ũrĩa ũheanaga wiyathi, na agathĩi na

mbere gwika ũguo, atekũriganĩrwo nĩ ũrĩa aigũite no akawĩkaga-rĩ, ũcio nĩarĩrathĩmagĩrwo maũndũ marĩa ekaga. **26** Mũndũ o wothē angĩtua mũndũ wa ndini no aremwo nĩ gwatha rũrĩmĩ rwake-rĩ, mũndũ ũcio nĩ kwĩheenia eheenagia, na ũndini wake nĩ wa tũhũ. **27** ũndini ũrĩa Ngai lthe witũ etikagĩra atĩ nĩ mũtheru na ndũrĩ na mahĩtia nĩ ũyũ: nĩ kũroraga ciana cia ngoriai na atumia a ndigwa hĩndĩ irĩa marĩ mathĩina-inĩ mao, na nĩngĩ mũndũ etheemage ndagathũkio nĩ maũndũ ma gũkũ thĩ.

2 Ariũ na aarĩ a lthe witũ, ta etikia thĩnĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o we ũrĩa ũrĩ rĩrĩ-rĩ, tĩgagai gũthutũkanagia andũ nĩ ũndũ wa maũthĩ mao. **2** Tondũ-rĩ, ĩ hĩhi kũngũika mũndũ kũngano-inĩ kĩanyu ekĩrĩte gĩcũhĩ gĩa thahabu na nguo njega, na gũũke mũndũ mũthĩnĩ ũtehumbite nguo njega-rĩ, **3** na inyuĩ mũhe ũcio wĩhumbite nguo njega gĩtĩio, mũmwĩre atĩrĩ, “Haha harĩ na gĩtĩ kĩa gĩa gũkarĩra,” no mwĩre mũndũ ũcio mũthĩnĩ atĩrĩ, “Wee rũgama harĩa,” kana, “Ikara haha magũrũ-inĩ makwa,” **4** githĩ mũtiagĩthutũkania inyuĩ ene, na mwatũka atuanĩri ciira marĩ na meciiria mooru? **5** Ariũ na aarĩ a lthe witũ inyuĩ nyenda mũno, ta thĩkĩrĩria: Githĩ Ngai ndathuurĩte arĩa monagwo marĩ athĩnĩ gũkũ thĩ nĩguo matũike itonga ũhoro-inĩ wa wĩtikio na magairwo ũthamaki ũrĩa erĩire arĩa mamwendete? **6** No inyuĩ nĩ mũnyararaga arĩa athĩnĩ. Githĩ ti itonga imũhinyagĩrĩa? Githĩ ti o mamũtwaraga igooti-inĩ na hinya? **7** Nĩngĩ githĩ ti o macambagia rĩitwa rĩrĩa rĩrĩ gĩtĩio, o rĩu rĩa ũrĩa mũrĩ ake? **8** Angĩkorwo nĩmũhingagia watho ũrĩa mũtue nĩ mũthamaki ũrĩa wandĩkitwo Maandiko-inĩ atĩrĩ, “Enda mũndũ ũrĩa ũngĩ o ta ũrĩa wiyendete we mwene,” nĩmwĩkaga wega. **9** No angĩkorwo mũtĩĩagĩra andũ maũthĩ-rĩ, nĩ kwĩhĩa mwĩhagia na mũrĩ atuĩre nĩ watho atĩ mũrĩ aagararĩ watho. **10** Nĩgũkorwo ũrĩa wothē ũhingagia watho wothē, no akahĩngwo nĩ kaũndũ o kamwe ka guo, mũndũ ũcio nĩagararĩte watho wothē. **11** Tondũ ũrĩa woĩgĩre atĩ, “Ndũkanatharanie,” nowe woĩgĩre atĩ, “Ndũkanoragane.” Rĩu-rĩ, ũngĩaga gũtharania no ũragane-rĩ, wee nĩũtuĩkite mwagararĩ wa watho. **12** Aragĩai na mwĩkage maũndũ manyu o ta mũrĩ arĩa magaatũrwo ciira nĩ watho ũrĩa ũheanaga wiyathi, **13** tondũ mũndũ ũrĩa ũtuanĩire ciira atekũguanĩra tha-rĩ, ũcio nake agaatũrwo ciira atekũguĩrwo tha. Nacio tha nĩũtooragia ũtuanĩri wa ciira! **14** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, gũkĩrĩ na uumĩthio ũrĩkũ mũndũ angĩuga atĩ arĩ na wĩtikio, no ndarĩ na ciiko? Wĩtikio ũcio wakĩmũhonokia? **15** Mũrũ wa lthe witũ kana mwarĩ wa lthe witũ angĩkorwo ndarĩ na nguo cia kwĩhumba, kana irio cia kũrĩa o mũthenya, **16** nake ũmwe wanyu amwĩre atĩrĩ, “Thĩi na wega; gĩa na ũrugarĩ na ũrĩre wega,” no ndarĩ ũndũ aamũteithia naguo mabataro-inĩ make ma mwĩrĩ-rĩ, ũndũ ũcio ũkĩrĩ na uumĩthio ũrĩkũ? **17** ũguo no taguo wĩtikio mũtheri ũtarĩ na ciiko ũhaana, nĩ mũkuũ guo mwene. **18** No mũndũ no oĩge atĩrĩ, “Wee-rĩ, ũrĩ na wĩtikio; na nĩi ndĩ na ciiko.” Nyonia wĩtikio waku ũrĩa ũtarĩ na ciiko, na nĩi nĩngũkuonia wĩtikio wakwa na ũndũ wa ũrĩa njikaga. **19** Wee nĩwĩtikĩtie atĩ Ngai no ũmwe. ũguo nĩ wega! O nacio ndaimono

niciitikiite ũguo, na ikainaina. **20** Wee kīrimū gīkī, nī ũira ũrakīenda wa kuonania atī wītīkio ũtarī na ciiko nī wa tūhū? **21** Githī lburahīmu, ithe witū wa tene, ndaaturwo mūthingu nī ūndū wa ũria eekire rīria aarutire mūrīu Isaaka kīgongona-inī? **22** Mūtīgūkiona atī wītīkio wake nī warutire wīra hamwe na ciiko ciake, naguo wītīkio wake ūgītūuo mūiganīru kūna nī ūndū wa ciiko icio ciake. **23** Namo Maandīko makīhingio maria moigite atīrī, “lburahīmu agītīkia Ngai, nakuo gwītīkia kīu gūgītūma atuuo mūthingu,” nake agītīwo mūrata wa Ngai. **24** Nīmūkuona atī mūdū atuagwo mūthingu nī ūndū wa ũria ekaga, no ti ūndū wa wītīkio wiki. **25** O nake Rahabu ũria warī mūmaraya-rī, githī ndaaturwo mūthingu nī ūndū wa ũria eekire hīndī ũria aanyitiire athigaani arīa ūgeni na akīmooneneria njira īngī ya kūrīra? **26** O ta ũria mwīrī ũtarī na roho ũrī mūkuu-rī, ũguo noguo wītīkio ũtarī ciiko ũrī mūkuu.

3 Ariū na aarī a lthe witū, ti aingī anyu magīrīrwo nī gūtūika arutani, tondū nī mūūī atī ithuī arīa tūrutanaga nītūgaaturwo itūīro rīa hinya gūkīra andū arīa angī. **2** lthuothe nītūhīngicagwo nī maūdū maingī. Mūdū angīkorwo ndarī na mahītia thīnī wa maūdū maria aragia-rī, ūcio nī mūkinyanīru kūna, na nīahotete kūrīra mwīrī wake wothe. **3** Hīndī ũria tweekīra mbarathi mīkwa tūnua nīguo itwathīkīre-rī, nītūhotaga kūgarūra nyamū īyo īrī yothē. **4** Nīngī ta rorai ūhoro wa marikabu ũrī ta kīoneria. O na gūtūika nī nene na itwaragwo nī rūhuho rūrī na hinya-rī, nīgarūragwo na gathukani kanini, ikarorio o kūrīa mūtwarithia wacio ekwenda gūciroria. **5** Ŭguo no taguo rūrīmī rūhaana. Nī kīga kīnini kīa mwīrī, no nī rwīkagīrīra mūno. Ta mwīciirī ũria mūtītū mūnene ūgwatagio mwaki nī gathandī o kanini. **6** Nīngī rūrīmī nī mwaki, tondū rūiyūrīte mīthemba yothē ya maūdū ma waganu thīnī wa ciiga cia mwīrī. Rūthūkagia mwīrī wothe, rūkagwatia mwaki mūtūūrīre wothe wa mūdū, naruo rwene rūkoragwo rūmūdītio mwaki nī Jehanamu. **(Geenna g1067)** **7** Nyamū cia mīthemba yothē, na nyoni, na nyamū iria itambaga thī, na nyamū cia iria-inī rīrīa inene ciothe nīhooreragio na cianahoorerio nī mūdū, **8** no gūtīrī mūdū o na ũrīkū ūngīhota kūhooreria rūrīmī. Nīruo kīndū kīuru gītangikīndīria na rūiyūrītwo nī thumu wa kūrīragana. **9** Tūgocaga Mwathani, o we lthe witū, na rūrīmī, na tūkaruma andū naruo, o acio mombītmo marī na mūhianīre wa Ngai. **10** Kanua o kau-rī, no ko koimaga ūgocoo na gakoima irumi. Ariū na aarī a lthe witū, ūguo tīguo kwagīrīre gūtūika. **11** Kāi maaī mega na maaī ma cumbī mangītherūka kuuma gīthima kīmwe? **12** Ariū na aarī a lthe witū, mūkūyū no ūhote gūciara ndamaiyū, kana mūthabībū ūciare ngūyū? O nakīo gīthima kīa maaī ma cumbī gītīngītherūka maaī mega. **13** Thīnī wanyu-rī, nūū ũrī na ūgī na agataūkīrwo nī maūdū? Mūdū ūcio nīakīonanie maūdū macio na ūndū wa mūtūūrīre wake mwega, na ciiko ciikītītwo na njīra ya kwīnyīhia kūrīa kuumanaga na ūgī. **14** No mūngīkorwo ngoro-inī cianyu nī mūtūūrāgia ūiru na ūhoro wa kwenda kwīyambatīria-rī, mūtīkae kwīrahīra ūndū ūcio kana mūtūika a gūkaana ūhoro wa ma. **15** “Ŭgī” ta ūcio

tīguo ūikūrūkaga uumīte igūrū, no nī wa thī īno, na ti wa kīroho, ūcio nī ūgī wa mūcukani. **16** Nīgūkorwo harīa harī na ūiru na ūhoro wa kwenda kwīyambatīria-rī, hau nīho hakoragwo na ngūū na ciiko ciothe cia waganu. **17** No ūgī ũria uumaga igūrū o mbere nī mūtheru; nīngī nīwendete thayū, na nīucaayanagīra, na nīwīnyīhāgia, na nī ūiyūrītwo nī tha na maciaro mega, nīngī ndūthutūkanāgia, na ndūrī ūhinga. **18** Nao ateithūrani arīa mahaandaga thayū-rī, magethaga maciaro ma ūthingu.

4 Atīrīrī, nī kī gītūmaga kūgīe na mbaara na ngūū thīnī wanyu? Githī itiumaga merīrīria-inī manyu marīa marūaga thīnī wanyu? **2** Mwīriragīria kīndū no mūkaaga kūgīa nakīo. Nīngī mūrāganaga na mūgacumīkīra, no mūtingīhota kūgīa na kīrīa mūkwenda. Mūtetanāgia na mūkarūa. Mūgākīaga kuona kīndū tondū wa kwaga kūhooya Ngai. **3** Hīndī ũria mwahooya-rī, nīmwigaga kūheo, tondū mūhooyaga mūrī na muoroto mūūru, tondū mwendaga mūtāngage kīrīa mwahēo na maūdū ma gwīkenia. **4** Inyuī atharānia aya, kāi mūtōō atī kūgīa ūrata na thī nī kūgīa ūthū na Ngai? Nī ūndū ūcio mūdū o wothe ūthuuraga kūgīa ūrata na thī nīkūgīa ūthū ya Ngai. **5** Kana mūgwīciirīa Maandīko maarāgia ūhoro ūtarī na gītūmī, atī roho ũria Ngai aatūmire ūtūūrāge thīnī witū nī ūguaga ūiru mūno? **6** No nīātūheaga wegā wake makīria. Kīu nīkīo gītūmaga Maandīko moigite atīrī: “Ngai nīareganaga na arīa etīnī no arīa menyīhāgia nīo aheaga wegā wake.” **7** Nī ūndū ūcio mwīnyīhāgīrīe Ngai. Reganagai na mūcukani, nake nīekūmūrīra. **8** Kūhīrīriai Ngai, nake nīekūmūtūhīrīra. Mwīthambei moko manyu inyuī ehia, na mūtērie ngoro cianyu inyuī andū a ngoro igīrī. **9** Iguai kīeha, mūcākae, na mūgīrīke. Garūrāi mītheko yanyu itūike macakaya, nakīo gīkeno kīanyu kīgarūrūke gītūike kīeha. **10** Mwīnyīhīrīe Mwathani, nake nīekūmūtūgīrīa. **11** Ariū na aarī a lthe witū, tīgai gūcambānia mūdū na ũria ūngī. Ŭria wothe warāgia ūhoro wa gūcambā mūrī kana mwārī wa ithe kana akāmūtūira ciira-rī, nī watho acambāgia na akāūtūira ciira. Hīndī ũria ūgūtūira watho ciira-rī, ndūkoragwo ūkīhingia watho, no ūkoragwo ũrī mūtuanīrī ciira. **12** Kūrī Mūheani wa watho, na Mūtuanīrī ciira o ūmwe, o we ũria ũrī na ūhōti wa kūhonokia na kūniinana. No wee-rī, ūkīrī ū nīguo ūtūire mūdū ũria ūngī ciira? **13** Rīu ta thīkīrīriai, inyuī mugaga atīrī: “Ŭmūthī kana rūciū nītūgūtūhī itūūra rīna tūikare kuo mwaka ūmwe, tūrute wīra wa wonjoria kuo, tūgīe na mbeeca.” **14** No rīrī, inyuī mūtūū ũria gūgaatūika rūciū. Muoyo wanyu ūkīrī kī? Inyuī mūrī o kībīi kīrīa kīonekaga o kahinda kanini, gīgacooka gīgathira biū. **15** Handū ha ūguo-rī, mwagīrīrwo nī kugaga atīrī, “Mwathani angīenda-rī, nī tūgūtūūra muoyo na twīkage ūndū ūyū na ūyū.” **16** No rū inyuī nī kwīrahā mwīrahaga mūrī na nguthī. Mwīrahā ta ūcio wothe nī mūūru. **17** Nī ūndū wa ūguo, mūdū wothe ūūī gwīka wegā na ndekaga-rī, ūcio nī kwīhia ehāgia.

5 Rīu ta thīkīrīriai, inyuī itonga ici, rīrai na mūgīrīke tondū wa mathīna marīa maramūkora. **2** Ŭtonga

wanyu nĩ ūbuthĩte, nacio nguo cianyu nĩ ndie nĩ memenyi. **3** Thahabu na betha cianyu nĩ irootete. Kũroota gwacio nĩ ūira wa atĩ nĩreganĩte na inyuĩ, na nĩkũria mĩrĩ yanyu imũniine o ta mwaki. Inyuĩ mwĩgĩire mũthithũ mũingĩ wa matukũ ma kũrigĩria. **4** Atĩrĩrĩ! Mĩcaara irĩa mwaregire kũriha aruti a wĩra arĩa maamũrĩmĩire mĩgũnda nĩramũkaira. Gũkaya kwa arĩa maamũgetheire irio nĩgũkinyĩire matũ ma Mwathani Mwene hinya wothe. **5** Mũtũrite gũkũ thĩ na mĩago na mũgũkenagia. Inyuĩ mwĩnoretie nĩ ūndũ wa mũthenya wa gũthĩnjwo. **6** Inyuĩ nĩ mũtũrĩire andũ ciira na mũkamooraga matarĩ na mahĩtia, o acio matarĩ ūũru na inyuĩ. **7** Nĩ ūndũ ūcio, ariũ na aarĩ a lthe witũ, kiragĩria, o nginya rĩria Mwathani agooka. Ta rorai ūria mũrĩmi etagĩria mũgũnda wake ūrute irio iria irĩ bata, na agakĩrĩria nginya ciurĩrwo nĩ mbura ya mbere o na ya keerĩ ategũthethũka. **8** O na inyuĩ-rĩ, kirĩria na mwĩhaande wega, tondũ Mwathani arĩ hakuhĩ gũka. **9** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, tigagai gũtetania, nĩgeetha mũtikanatũrwo ciira. Mũtuanĩri ciira arũngĩ o mũrango-inĩ! **10** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, mwĩrutei na maũndũ marĩa mooru anabii meekirwo, o acio maaragia thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani, naguo ūhoru ūcio ūtũke kionereria kĩanyu gĩa gũkirĩria rĩa mũkũnyamario. **11** O ta ūria mũũ, acio maakĩrĩrie-rĩ, tũmatuaga arathime. Nĩmũguĩte ūhoru wa gũkirĩria kwa Ayubu, na nĩmuonete ūria Mwathani eekire marigĩrĩrio-inĩ. Mwathani aiyũrĩtwo nĩ ūtugi na tha. **12** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, igũrũ rĩa maũndũ mothe-rĩ, tigagai kwĩhita. Mũtikanehĩte na igũrũ kana na thĩ, o na kana na kĩndũ kĩngĩ o na kĩ. Inyuĩ-rĩ, mwoiga “ĩr” nĩtũike ĩ, na mwoiga “Aca” nĩtũike aca, nĩguo mũtikae gũtũrwo ciira. **13** Nĩ harĩ mũndũ thĩinĩ wanyu wonete ūũru? Ūcio nĩahooe. Nĩ harĩ mũndũ ūkenete? Ūcio nĩaine nyĩmbo cia kũgooca. **14** Nĩ harĩ mũndũ thĩinĩ wanyu mũrũaru? Ūcio nĩete athuuri a kanitha mamũhooere na mamũhake maguta thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani. **15** Namo mahooya mangĩhooywo na wĩtikio nĩ megũtũma mũndũ ūcio mũrũaru ahone; Mwathani nĩekũmwarahũra. Angĩkorwo ehĩtie-rĩ, nĩekũrekerwo mehia make. **16** Nĩ ūndũ ūcio umbũranagĩrai mehia manyu o mũndũ na ūria ūngĩ, na mũhooyanagĩre nĩgeetha mũhonagio. Ihooya rĩa mũndũ mũthingu nĩ rĩrĩ hinya na nĩ rĩtũmaga maũndũ manene mekĩke. **17** Elija aarĩ mũndũ o ta ithuĩ. Nake nĩahooire Ngai na kĩyo atĩ mbura ndĩkoire, nayo mbura ndĩoirire bũrũri-inĩ ūcio ihinda rĩa mĩaka itatũ na nuthu. **18** Nĩngĩ agĩcooka akĩhooya, nakuo matu-inĩ gũkũma mbura, nayo thĩ igĩciara maciaro mayo. **19** Atĩrĩrĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ, mũndũ ūmwe wanyu angĩagaga oime ūhoru-inĩ wa ma nake mũndũ ūngĩ amũgarũre-rĩ, **20** rĩrikanai ūũ: Mũndũ ūria wothe ūgarũraga mwĩhia kuuma njĩra-inĩ yake njũru-rĩ, nĩkũmũhonokia akaamũhonokia kuuma harĩ gĩkuũ na ahumbĩre mehia maingĩ.

1 Petero

1 Nĩ nĩ Petero, mūtũmwo wa Jesũ Kristũ, Ngũmwandikĩra marũa maya, inyuĩ arĩa Ngai eyamũriire, na mūtũũrite mũri ageni gũkũ thĩ, na mũkahurunjũkĩra mabũrũri ma Ponto, na Galatia, na Kapadokia, na Asia, na Bithinia, **2** o inyuĩ mwathuurirwo kũringana na ũria Ngai Ithe aamũmenyete o mbere, na akamũtheria nĩ ũndũ wa Roho, nĩguo mwathikagĩre Jesũ Kristũ, na mũminjaminjĩro thakame yake: Wega na thayũ iromũingĩhĩra. **3** Ngai, o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, arogocwo! Ngai nĩatũciarĩte ringĩ nĩ ũndũ wa tha ciake nyingĩ nĩguo tũgĩe na kĩirigĩrĩro kĩrĩ muoyo, nĩ ũndũ wa ũria Jesũ Kristũ aariũkire akiuma kũrĩ arĩa akuũ. **4** Aatũciarire nĩguo tũgĩe na igai rĩria ritangĩbutha, kana rĩthũke, kana rĩhwerereke, rĩria mũigĩrĩro kũu igĩrũ, **5** o inyuĩ mũgĩtĩrĩro nĩ hinya wa Ngai nĩ ũndũ wa gwtĩkia, o ngĩnya hĩndĩ rĩa ũhonokio ũgooka ũria ũhaariĩro gũkaaguũranĩro ihinda rĩa mũthia. **6** Ũhoru ũcio nĩguo mũkenagĩra mũno, o na gwatuika rĩu nĩmũguithĩtio kĩa kahinda kanini nĩkũgerio na magerio ma mũthemba yothē. **7** Maũndũ maya mokĩte nĩgeetha wĩtikio wanyu wonēke nĩ wa goro mũno gũkĩra thahabu, rĩa ithiraga o na yakorwo itheragio na mwaki, ningĩ ũmenyēke atĩ nĩ wa ma, na atĩ nĩũkarehe ũgocci, na riiri, na gĩtĩio hĩndĩ rĩa Jesũ Kristũ akaaguũranĩro. **8** Nĩmũmwendete o na gũtuika mũtirĩ mwamuona; ningĩ mũkamwĩtikia o na gũtuika rĩu mũtiramuona, na mũkaĩyũrwo nĩ gĩkeno gitangĩtheanĩka ũhoru wakĩo, o kĩria kĩrĩ riiri, **9** nĩgũkorwo nĩmũramũkĩra ũndũ ũria mũtanyaga kuona nĩ ũndũ wa wĩtikio wanyu, na nĩguo ũhonokio wa ngoro cianyu. **10** Ũhoru ũcio wa ũhonokio-rĩ, nĩguo anabii, arĩa maarathaga ũhoru wa wega wa Ngai ũria warĩ ũũke kũrĩ inyuĩ, maacaragia na kiyo, na makaũtũria na ũmenyereri mũnene, **11** makĩgeria kũmenya nĩ hĩndĩ rĩrĩkũ Roho wa Kristũ ũria warĩ thĩnĩ wao orotaga rĩria aarathaga ũhoru wa kũnyariĩrĩka gwa Kristũ na riiri ũria ũkaarũmĩrĩra. **12** Nao nĩmaguũrĩrĩro atĩ to o ene meetungatagĩra, no nĩ inyuĩ maatungatagĩra, hĩndĩ rĩa maaragia ũhoru wa maũndũ marĩa mwĩritwo rĩu nĩ arĩa maamũhunjĩirie Ũhoru-ũrio-Mwega na ũndũ wa Roho Mũtheru ũria watũmirwo kuuma igĩrũ. Maũndũ macio nĩmo arĩa meriragĩria mũno kuona. **13** Nĩ ũndũ ũcio, ikaragai mwĩhaariire meciiria-inĩ manyu; tuikai andũ a kwĩragĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ; na mũge kĩirigĩrĩro kĩanyu biũ harĩ wega ũria mũkaaheo hĩndĩ rĩa Jesũ Kristũ akaaguũranĩro. **14** Tuikai ciana cia gwahtĩka, na mũtigatongoragio nĩ merĩrĩria mooru marĩa mwatũire namo mbere hĩndĩ rĩa mũtaamenyete Ngai. **15** No tondũ ũria wamwĩtĩre nĩ mũtheru-rĩ, o na inyuĩ tuikai atheru maũndũ-inĩ mothe marĩa mũrĩkaga; **16** nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: “Tuikai atheru, tondũ o na nĩ ndĩ mũtheru.” **17** Na rĩrĩ, tondũ inyuĩ mũkayagĩra Ngai mũkĩmwĩtaga Ithe wanyu, o we ũria ũtuagĩra o mũndũ o mũndũ kũringana na wĩra wake ategũthutũkania-rĩ, gĩkaragei mũmwĩtigĩrĩte na mũikarage ta mũrĩ agendi gũkũ thĩ. **18** Nĩgũkorwo nĩmũũ atĩ rĩria mwakũũrĩro mũtigane na mũtũũrĩre wa tũhũ ũria mwatigĩrĩro nĩ

maithē manyu-rĩ, ti indo irĩa ibuthaga ta betha kana thahabu mwakũũrĩro nacio, **19** no mwakũũrĩro na thakame ya goro mũno ya Kristũ, ũria wahaanaga ta gatũrĩme gatarĩ na kimeni kana kaũũgũ. **20** Nake nĩwe wathuurĩtwo thĩ itanombwo, no nĩaguũranĩro mahinda maya ma kũirigĩrĩria nĩ ũndũ wanyu. **21** Na inyuĩ nĩmwĩtikĩte Ngai nĩ ũndũ wake, Ngai ũria wamũrĩkĩre kuuma kũrĩ arĩa akuũ na akĩmũhe riiri, nĩgeetha wĩtikio wanyu na mwĩhoko ikorwo irĩ o harĩ Ngai. **22** Na tondũ rĩu nĩmwĩtheretie nĩ ũndũ wa gwathikĩra ũhoru ũria wa ma, na mũgatuika a kwendana kũna na ariũ na aarĩ a Ithe wanyu hatarĩ ũhinga-rĩ, inyuĩ ene endanagai biũ na ngoro cianyu. **23** Nĩgũkorwo nĩmũciarĩtwo ringĩ, no mũciarĩtwo kuuma kũrĩ mbeũ rĩa ibuthaga, no nĩ rĩa itarĩ ya kũbutha, na ũndũ wa kiugo kĩa Ngai kĩria kĩrĩ muoyo na gĩtũũraga tene na tene. (aĩon g165) **24** Tondũ rĩrĩ, “Andũ othe mahaana ta nyeki, na ũthaka wao wothe ũhaana ta mahũa ma mũgũnda; nyeki nĩhooahaga, namo mahũa magaitika, **25** no kiugo kĩa Mwathani gĩtũũraga ngĩnya tene.” Na kiugo kũu nĩkĩo mwahunjĩirio. (aĩon g165)

2 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ehierai rĩmena ruothe na maheeni mothe, na ũhinga, na ũiru, na gũcambania o guothe. **2** Na mũtuĩke ta tũkenge mwĩriragĩrie irĩa rĩria rĩega rĩa kĩiroho, nĩgeetha rĩmũkũragie ũhonokio-inĩ wanyu, **3** tondũ rĩu nĩmũcamĩte, mũkaigua atĩ Mwathani nĩ mwega. **4** Ũkai kũrĩ we, o ũcio Ihiga rĩrĩ muoyo, o rĩu rĩaregĩro nĩ andũ, no Ngai akĩrĩthũura, na nĩ rĩa goro harĩ we, **5** o na inyuĩ, ta mahiga marĩ muoyo-rĩ, nĩ gwakwo mũraakwo mũtuĩke nyũmba ya kĩiroho, na mũtuĩke gĩkundi gĩtheru kĩa athĩnjĩri-Ngai gĩa kũrutaga magongona ma kĩiroho marĩa mangĩtikĩrĩka nĩ Ngai nĩ ũndũ wa Jesũ Kristũ. **6** Nĩgũkorwo Maandiko moigĩte atĩrĩ: “Nĩnjigĩte ihiga Zayuni, ihiga ithuure rĩa koine na rĩa goro, na mũndũ ũria ũmwĩhokete ndagaconorithio.” **7** Na rĩu kũrĩ inyuĩ arĩa mwĩtikĩte, ihiga rĩrĩ nĩ rĩa goro. No kũrĩ arĩa matetĩkĩte, “Ihiga rĩa aaki maaregĩre nĩrĩo rĩtuĩkĩte ihiga inene rĩa koine,” **8** na ningĩ atĩrĩ, “Nĩrĩo ihiga rĩa rĩtũmaga andũ mahĩngwo, na rwaro rwa ihiga rĩa rĩtũmaga magũe.” Mahĩngagwo tondũ wa kũrega gwathikĩra ũhoru, na noguo maathĩrĩrĩro. **9** No inyuĩ-rĩ, mũrĩ rũruka rũthuurĩtwo, na thĩritũ ya athĩnjĩri-Ngai ya nyũmba ya ũthamaki, ningĩ mũrĩ rũrĩrĩ rwamũre, o na andũ a Ngai kũũmbe, nĩguo mwanagĩrĩre ũgocci wa ũcio wamwĩtĩre muume nduma-inĩ mũtoonye ũtheri-inĩ wake wa magegania. **10** Kũrĩ hĩndĩ mwari andũ mataarĩ kiene, no rĩu mũrĩ andũ a Ngai; kũrĩ hĩndĩ mwaagĩte kũgĩurwo tha, no rĩu nĩmũguũrĩrĩro tha. **11** Arata akwa nyenda mũno, ndamũthaita mũrĩ ta ageni na agendi gũkũ thĩ, mwĩragĩrĩrie merĩrĩria marĩa mooru ma mwĩrĩ, o marĩa marĩaga na roho wanyu. **12** Tũũragai na mĩtũũrĩre mĩega mũrĩ gatagatĩ ka andũ arĩa matooĩ Ngai, nĩgeetha o na mangĩmũgĩrĩra atĩ nĩmwĩkĩte ũũru, meonagĩre ciiko cianyu njega na magakumia Ngai mũthenya ũria agooka. **13** Nĩ ũndũ wa Mwathani-rĩ, athĩkagĩrai wathani o wothe ũria ũheanĩtwo thĩnĩ wa andũ: o na wakorwo nĩ wa mũthamaki, arĩ we mũnene igĩrũ rĩa anene arĩa angĩ othe, **14** o na kana nĩ wa

abarũthi ariã matũmagwo nĩwe nĩguo maherithagie ariã mekaga ũũru na makagaathĩrĩria ariã mekaga wega. **15** Nĩgũkorwo ũria Ngai endaga nĩ atĩ mwikage wega nĩguo mũkĩragie mĩario ya ũrimũ ya andũ ariã matarĩ ũndũ mooĩ. **16** Tũũrai ta andũ matarĩ ngombo, no mũtikanareke wiyathi wanyu ũtũike wa kũhithĩrĩra waganu; tũũragai mũrĩ ndungata cia Ngai. **17** Heagai mũndũ o wothie gĩtĩio kĩrĩa kĩmwagĩrĩire: Endagai ngwatanĩro ya andũ ariã etikia, na mwĩtigagĩre Ngai, o na mũtĩĩage mũthamaki. **18** Inyũĩ ngombo-rĩ, athikagĩrai anene anyu na mũmatĩĩage mũno, na to ariã ega na maiguanagĩra tha, no nĩ o na ariã mataiguanagĩra tha. **19** Nĩgũkorwo nĩ ũndũ mwega mũndũ angĩkĩrĩrĩria ruo o na akĩnyariiragwo hatarĩ kĩhooto tondũ wa kũmenya ũria Ngai endaga. **20** No ũngĩhũũrwo nĩ ũndũ wa gwĩka ũũru o na ũkĩrĩrĩrie-rĩ, ũngĩkĩgaathĩrwo kĩ? No ũngĩnyariirwo nĩ ũndũ wa gwĩka wega na ũkĩrĩrĩrie-rĩ, ũcio nĩ ũndũ mwega maitho-inĩ ma Ngai. **21** ũndũ ũyũ nĩguo mwetĩrwo, tondũ Kristũ aanyariirwo nĩ ũndũ wanyu, akĩmũtigĩra kĩonereria nĩguo mũgeragĩre o makinya-inĩ make. **22** “We ndaigana kwĩhĩa, o na kanua gake gatiigana kwaria maheeni.” **23** Hindi irĩa andũ maamũrumaga, we ndaigana kwĩrumĩra; rĩria aanyariiragwo, we ndaigana kũmehĩtĩra. Handũ ha ũguo-rĩ, we nĩ kweneana eneanaga kũrĩ ũria ũtuaga ciira na kĩhooto. **24** We mwene nĩakuire mehia maitũ na mwĩrĩ wake mũtĩ-igũrũ, nĩgeetha na ithũĩ tũkue ũhoro-inĩ wa mehia, na tũtũire muoyo nĩ ũndũ wa ũthingu; mĩtũnda irĩa aahũũrwo niyo itũmĩte mũhono. **25** Nĩgũkorwo mwatĩrĩ ta ng’ondũ iturũrite, no rĩu nĩmũcokereire Mũrĩthi na Mũrori wa mĩoyo yanyu.

3 O ũguo noguo o na inyũĩ atumia, mwagĩrĩrwo nĩ gwathĩkagĩra athuuri anyu, nĩguo hangĩkorwo harĩ amwe ao matetĩkĩtie kiugo kĩa Ngai, mahote kũgarĩrwo ngoro o na hatarĩ ciugo nĩ ũndũ wa mĩtugo ya atumia ao, **2** nĩ ũndũ wa kuonaga mĩtũũrĩre yanyu ya ũthingu na ya gĩtĩio. **3** Kwĩgemia kwanyu gũtigatũike o kwa mwĩrĩ, ta kũrama njũrĩ, na kwĩhumba mathaga ma thahabu na nguo thaka, **4** no handũ ha ũguo-rĩ, gemagiai mũndũ ũria wa hitho wa ngoro thĩĩnĩ, na ũgemu ũria ũtatheũkaga wa roho wa ũhooreri na wa gũkindĩria. Kwĩgemia kũu nĩkwo kũrĩ bata mũno maitho-inĩ ma Ngai. **5** Nĩgũkorwo ũguo nĩguo atumia ariã atheru a tene ariã mehokete Ngai meegemagia, na ũndũ wa gwathĩkagĩra athuuri ao ene, **6** o ta Sara, ũria waathĩkagĩra Iburahĩmu na akamwĩtaga mwathi wake. Inyũĩ mũrĩ ciana ciake mũngĩka ũria kwagĩrĩire mũtegwĩtigĩra. **7** O ũguo noguo o na inyũĩ athuuri mwagĩrĩrwo nĩgũtũũranĩa na atumia anyu na njĩra ya ũũgĩ, mũkĩmatĩĩaga tondũ nĩ aruti a wĩra hamwe na inyũĩ, na tondũ matĩrĩ hinya mũingĩ wa mwĩrĩ ta inyũĩ, ningĩ tondũ mũrĩ agai hamwe na atumia anyu a kĩheo kĩa ũtugi wa muoyo. Ikagai ũguo nĩguo gũtigakagie ũndũ ũngĩgĩrĩrĩria mahooya manyu. **8** Ngĩrĩkĩrĩria, ngũmwĩra inyuothe atĩrĩ, mũtũũranagie mũiguanĩte mũndũ na ũria ũngĩ; mũiguanagĩre tha, ningĩ mwendanage ta ciana cia nyina ũmwe, na mũtũike ataana, na mũkarage mwĩnyĩhĩtie. **9** Tigagai kwĩrĩhĩria ũũru na ũũru, kana kwĩrumĩra mwarumwo, no nĩ kaba mũrathimanage,

tondũ ũguo nĩguo mwetĩrwo, nĩgeetha mũkaagairwo kĩrathimo. **10** Nĩgũkorwo, “Mũndũ ũria wothie ũngĩenda gũtũũra muoyo na one matukũ mega, no nginya arĩgĩrĩrie rũrĩmĩ rwake kwaria ũũru, na mĩromo yake kwaragia maheeni. **11** No nginya agarũrũke atige gwĩka ũũru, na ekage o wega; no nginya acaragie thayũ na aũthingatage. **12** Nĩgũkorwo maitho ma Mwathani maikaraga macũthĩrĩrie andũ ariã athingu, na matũ make magathĩkagĩrĩria mahooya mao, no andũ ariã mekaga ũũru, ũthĩũ wa Mwathani nĩkũmookĩrĩra ũmookagĩrĩra.” **13** Atĩrĩrĩ, nũũ ũngĩmwĩka ũũru mũngĩkorwo mũrĩ na kiyo gĩa gwĩka wega? **14** No rĩrĩ, o na mũngĩnyariirwo nĩ ũndũ wa gwĩka ũria kwagĩrĩire-rĩ, inyũĩ mũrĩ arathime. “Tigagai gwĩtigĩra maũndũ maria metigagĩra; mũtikanamake.” **15** No ngoro-inĩ cianyũrĩ, mwĩyamũrĩrei Kristũ atũike Mwathani. Ikaragai mwĩhaarĩrie hĩndĩ ciothe gũcokeria mũndũ wothie ũria ũngĩmũria gĩtũmĩ gĩa kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa mũrĩ nakĩo. No ikagai ũguo mũrĩ na ũhooreri na gĩtĩio, **16** mũrĩ na thamĩrĩ itegwĩcuuka, nĩgeetha ariã macambagia mĩtugo yanyu mĩega tondũ mũrĩ thĩĩnĩ wa Kristũ, maconokage nĩ ũndũ wa gĩcambanio kũu kĩa. **17** Nĩ kaba kũnyariirwo nĩ ũndũ wa gwĩka wega, angĩkorwo nĩ kwenda kwa Ngai, handũ ha kũnyariirwo nĩ gwĩka ũũru. **18** Tondũ Kristũ aakũire nĩ ũndũ wa mehĩa ihĩnda o rĩmwe rĩa kũigana, ũria mũthingu agĩkua nĩ ũndũ wa ariã matarĩ athingu, nĩguo atũtware kũrĩ Ngai. Ooragĩrwo arĩ thĩĩnĩ wa mwĩrĩ, no ha ũhoro wa Roho, agĩcokio muoyo, **19** agĩthĩrĩ arĩ na muoyo ũcio wa Roho akĩhũnjĩria maroho maria maarĩ njeera, **20** maria maaremete kuuma o tene rĩria Ngai aatũire etereire akĩrĩrĩrie matukũ-inĩ ma Nuhu, rĩria thabina yaakagwo. Thĩĩnĩ wayo haarĩ o andũ anĩnĩ, nao othe maarĩ andũ anana tu, ariã maahonokĩrio maaĩ-inĩ, **21** namo maaĩ macio nĩmo ngerekano ya ũbatithio ũria o na inyũĩ ũmũhonokagĩa, na tĩ ũhoro wa kweheria o gĩko kĩa mwĩrĩ, no nĩ mwĩhĩtwa wa thamĩrĩ itarĩ na ũcuuke kũrĩ Ngai. Kũbatithio kũu nĩkwo kũmũhonokagĩa nĩ ũndũ wa kũrĩkũio kwa Jesũ Kristũ, **22** ũria wathĩire igũrũ na rĩu aikaraga guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai, nao araka, na aathanĩ, o na maahinya magatũka ma gwathagwo nĩwe.

4 Nĩ ũndũ ũcio, tondũ Kristũ nĩanyariirwo mwĩrĩ-inĩ-rĩ, o na inyũĩ kũhotorei mũrĩ na mecĩria o ta macio aarĩ namo, tondũ mũndũ ũria ũrĩkĩtie kũnyariirwo mwĩrĩ nĩatiganĩte na mehĩa. **2** Nĩ ũndũ wa ũguo, mũtũũrĩre wake ũria ũtigarĩte wa gũtũũra gũkũ thĩ ndarĩtũũragĩa nĩguo ahingagie merĩrĩria mooru ma mwĩrĩ, no arĩtũũragĩa nĩguo ekage ũria Ngai endaga. **3** Tondũ nĩmũtũũrĩte ihĩnda rĩa kũigana mũgĩkaga maũndũ maria andũ ariã matetĩkĩtie Ngai mendaga gwĩka, namo nĩ ta mĩtũũrĩre ya ũũra-thoni, na merĩrĩria mooru ma mwĩrĩ, na ũrĩũ, na gũthĩiiga maruga-inĩ ma waganu, o na ciathĩ-inĩ cia kũnyua njoohi, o na mũhooere ũrĩ thaahu wa kũhooya mĩhianano. **4** Nao andũ acio nĩmagegaga mona atĩ mũtiranyĩitanĩra nao hĩndĩ irĩa marakĩrĩrĩria ũmaramarĩ-inĩ ũcio wao, nao magakĩmũcambagia. **5** Nao no nginya makaahena ũhoro wa maũndũ mao kũrĩ ũria wĩhaarĩrie gũtũũra ciira ariã marĩ muoyo na ariã makuĩte. **6** Nĩgũkorwo

giki nikiio gitumi kiria giatumire Uhoru-uria-Mwega uhunjirio o na andu aria makuite, nigeetha ha uhoru wa mwiri magaatuirwo ciira o ta uria andu aria ang' magaatuirwo, no ha uhoru wa roho matuure muoyo o ta uria Ngai atuturaga. 7 Ithiriro ria maundu mothe nirikuhiririe. Ni undu ucio ikaragai muri na uugi wa ngoro, na mukarage muterigitwo niguu muhotage kuhooa. 8 Ningi gukira maundu mothe, ikaragai mwendaine muno mundu na uria ung'i, tondū wendani niuhumbagira mehia maingi. 9 Ningi mutuganage mutekunuguna. 10 O mundu ni ahuthire kileo o giothe kiria amukirite niguu atungatagire andu aria ang'i, ari ta muramati mwihokeku wa wega wa Ngai wa mthemba muingi. 11 Mundu o wotha angikorwo akiaria-ri, niarie taari mundu ukuheana ciugo cia Ngai. Nake mundu o wotha angikorwo agitungata-ri, niatungate na hinya uria uheanagwo ni Ngai, nigeetha Ngai agoocagwo maundu-ini mothe thini wa Jesu Kristu. Nake niwe ugutuura ari na riiri na hinya nginya tene na tene. Amen. (aiōn g165) 12 Arata akwa nyenda muno, mutikagegio ni magerio maria muranyariirwo namo, taari undu mugeni urekika thini wanyu. 13 No kenagai nigukorwo ni mugwatanire thini wa kunyariirika gwa Kristu, nigeetha mukaiyurirwo ni gikeno hinda iria riiri wake ukaaguuranirio. 14 Kurathimwo-ri, ni inyu mungirumwo ni undu wa riitwa ria Kristu, ni undu Roho uria uri na riiri, o we Roho wa Ngai, ari iguru rianyu. 15 Mundu wanyu ndakananyariirwo ta muturagani, kana muici, kana mugeri ngero ingi o yotha, o na kana ta mundu uria witoonyagiriria maundu-ini ma andu ang'i. 16 No riri, mundu anginyariirwo tondū wa gutuika Mukristiano-ri, ndakanaconoke, no niagooce Ngai tondū niaheetwo riitwa riu. 17 Nigukorwo ihinda ni ikinyu ciira wambiririe gutuuirwo andu a nyumba ya Ngai; na angikorwo ukwambiriria na ithui-ri, gugaagituika atia har' aria mataathikagira Uhoru-uria-Mwega wa Ngai? 18 Na riri, "Angikorwo ni undu uri hinya mundu uria muthingu kuhonoka-ri, naguo uhoru wa mundu uria utetikitie Ngai na uria mwihia ugaakihaana atia?" 19 Ni undu ucio-ri, andu aria manyariirika kuringana na uria Ngai endete, nimaheane mioyo yao kuri Muumbi wao uria wa kwihokeka, na mathii na mbere gwikaga maundu mega.

5 Ndi na uhoru ngwenda guthaitha athuuri a Kanitha aria mar' hamwe na inyu, ndi muthuuri wa Kanitha o tao, na ndi muira wa kunyariirwo gwa Kristu, o na ndi umwe wa gukaagairwo riiri uria ukaaguuranirio: 2 Atiriri, tuikai ariithi a ruuru rwa Ngai ruria mwihokeirwo, mugitungataga muri arori, na ti tondū wa kuringiririo, no ni undu wa kwiyendera, o ta uria Ngai endaga mutuike; mutegukorokera mbeeca, no mutungatage muri na kiyo muno; 3 mutigetue anene a andu aria mwihokeirwo, no mutuike cionereria njega kuri ruuru riu. 4 Na hinda iria Muriithi Uria Munene akaaguuranirio-ri, nimukaheo thumbi ya riiri iria itagatheuka o na ri. 5 O uguo no taguo o na inyu aanake mwaagirirwo ni gwaithikira andu aria akuru. Inyu othe-ri, ikaragai mwinyihaniirie mundu na uria ung'i, tondū-ri, "Ngai niareganaga

na aria etii no aria menyihagia namaheaga wega wake." 6 Ni undu ucio mwinyihagiei, muri guoko-ini kwa Ngai kuria kuri hinya, niguu akaamutugiria hinda iria njagiriru yakinya. 7 Na mumurekagiririe maundu manyu mothe maria mamutangaga, tondū niwe umurumbuyagia. 8 Ikaragai mwiguite na mwihugage. Tondū-ri, thu yanyu mucusani icangacangaga ta muruithi ukurarama ugicaria mundu wa gutambuura. 9 No riri, mumwitiirie, mwihandite wega thini wa witikio, tondū nimumenyete ati ari na aari a lthe wanyu guku thi guothe maranyariirika o ta inyu. 10 Nake Ngai mwene wega wotha, o we uria wamwitiirie riiri-ini wake wa tene na tene thini wa Kristu, we mwene niakamucokereria, na amwikire hinya, na amutue arumu na mutangienyenyeke, thuutha wa kunyariirika kahinda kanini. (aiōnios g166) 11 Naguo hinya urotuika wake tene na tene. Amen. (aiōn g165) 12 Ndamwandikira maria maya makuhi ndeithitio ni Silivano, uria nduaga muri wa lthe witu mwihokeku, niguu ndimumiririe, na heane uria na ma ati uhoru uyu niguu wega wa Ngai uria wa ma. Mwihandei wega thini wagu. 13 Kanitha uria uri guku Babuloni, uria uthuiritwo hamwe na inyu, niwamugeithia, o nake muri wakwa Mariko niamugeithia. 14 Geithaniai mundu na uria ung'i na ngeithi cia kimumunyano iria cia wendo. Thayu uroga na inyu inyuotha aria muri thini wa Kristu.

2 Petero

1 Nĩ nĩ Simoni Petero, ndungata na mütümwo wa Jesũ Kristũ, Ngũmwandikira marũa maya inyuĩ arĩa mĩrĩkĩtie kwamũkĩra wĩtikio wa goro o ta ũrĩa tũrĩ naguo nĩ ũndũ wa ũthingu wa Jesũ Kristũ, ũrĩa arĩ we Ngai witũ na Mütũhonokia: **2** Wega na thayũ iromũingĩhĩra nĩ ũndũ wa kũmenyana na Ngai, o na Jesũ Mwathani witũ. **3** Rĩu-rĩ, hinya wake wa ũngai nĩtũtheete kĩria ġiothe ġitũbataragia nĩguo tũhote ġitũũra muoyo na twĩamũrĩre Ngai, nĩ ũndũ wa kũmenyana nake ũcio watwĩre tũgie na riiri wake mwene o na wagĩrĩru wake. **4** Nĩ ũndũ wa maĩndũ macio-rĩ, nĩatũtheete maĩndũ manene mũno ma cĩranĩro ciake cia goro, nĩgeetha nĩ ũndũ wacio mũgwatanagĩre nake mütũũrĩre-inĩ wa ũngai wake na mwĩtheemage kuuma kũrĩ ũbuthu wa ġũkũ thĩ ũrĩa ũrehagwo nĩ merĩrĩra mooru. **5** Na nĩ ũndũ wa ġitũmi kũ kũmbe, kĩrutanĩrĩre mũno nĩguo muonganĩrĩre wĩtikio wanyu na wagĩrĩru; naguo wagĩrĩru mũwonganĩrĩre na ũmenyo; **6** naguo ũmenyo mũwonganĩrĩre na kwĩgĩrĩrĩra merĩrĩra ma mwĩrĩ; nakuo kwĩgĩrĩrĩra merĩrĩra macio-rĩ, mũkuonganĩrĩre na ġũkĩrĩrĩra; nakuo ġũkĩrĩrĩra mũkuonganĩrĩre na kwĩyamũrĩra Ngai; **7** nakuo kwĩyamũrĩra Ngai mũkuonganĩrĩre na ġũtuga ariũ na aarĩ a lthe witũ; nakuo ġũtuga ariũ na aarĩ a lthe witũ mũkuonganĩrĩre na wendani. **8** Nĩgũkorwo mũngĩgia na mawega macio na mamũngĩhĩre mũno-rĩ, nĩmarĩgĩragia mũgũtare kana mwage maciaro harĩ ũhoro wa kũmenya Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **9** No mũndũ angĩaga maĩndũ macio-rĩ, mũndũ ũcio ndarona wega na nĩ mütumumu, na nĩariganĩrwo atĩ aatherĩrio nĩguo atigane na mehia make ma tene. **10** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a lthe witũ-rĩ, ikagĩrai kĩyo makĩria nĩguo mütũme ġwĩtwo kwanyu na ġũthuurwo kwanyu kũrũme biũ. Nĩgũkorwo mũngĩka maĩndũ macio-rĩ, ġũtũrĩ hĩndĩ mũkaagũa, **11** na nĩmũgetĩkĩrio na ũtugi mütũonye thĩnĩ wa ũthamaki wa tene na tene wa Mwathani na Mũhonokia witũ Jesũ Kristũ. (**aiōnios ġ166**) **12** Nĩ ũndũ ũcio ngũtũũra ndĩmũrĩrĩkanagia maĩndũ macio, o na mwakorwo nĩmũmamenyete, na nĩmũhaandĩtwo wega thĩnĩ wa ũhoro wa ma ũrĩa mũrĩ naguo. **13** Na ngwĩcĩirĩa nĩ kwagĩrĩre ndĩmũrĩrĩkanagie maĩndũ maya hĩndĩ irĩa yothie ngũtũũra thĩnĩ wa hema ĩno ya mwĩrĩ ũyũ, **14** tondũ nĩnjũũ atĩ ica ikuhĩ nĩngũmĩũũra, o ta ũrĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ aanyonĩre. **15** Na nĩngwĩrutanĩra mũno nyone atĩ ndaĩrĩkia ġũkua nĩmũrĩhotaga kũrĩrikana maĩndũ maya hĩndĩ ciothe. **16** Hĩndĩ irĩa twamũmenyithĩre ũhoro wa hinya na wa ġũka kwa Mwathani witũ Jesũ Kristũ-rĩ, tũtiahũthĩrĩre ng'ano cia ġwĩtungĩra na wara, no ithuĩ nĩ kwĩonera tweyoneire ũkaru wake na maitho maitũ. **17** Nĩgũkorwo nĩahĩerwo ġĩtũio na riiri kuuma kũrĩ Ngai lthe, hĩndĩ irĩa mũgambo wamũkorire uumĩte kũrĩ ũrĩa Mwene Riiri ũrĩa Mũnene ũkiuga atĩrĩ, “Ŭyũ nĩwe Mũrũ wakwa ũrĩa nyendeti mũno; nĩ ngenaga mũno nĩ ũndũ wake.” **18** Ithuĩ ene nĩtweĩgũrĩre mũgambo ũcio ũkiuma igũrũ hĩndĩ irĩa twarĩ nake kĩrĩma-inĩ kĩria ġĩtheru. **19** Na nĩngĩ ũhoro ũrĩa warathĩrwo nĩ

anabii ũrĩa twĩ naguo nĩwĩkĩrĩtwo hinya makĩria, na no mwĩke wega mũngũthĩkĩrĩria, ũhaana ta ũtheri ũkwara handũ harĩ nduma, o nginya ġũkie nayo njata ya rũciĩnĩ ikenge ngoro-inĩ cianyũ. **20** No mhere ya maĩndũ mothe-rĩ, no nginya mũmenye atĩ ġũtũrĩ ũhoro wanarathwo Maandĩko-inĩ Matheru ũngĩtaũrwo nĩ mũnabii na ũtaũri wake mwene. **21** Nĩgũkorwo kĩhumo kĩa ũnabii ġĩtioimaniire na kwenda kwa mũndũ, no andũ nĩmarĩre ũhoro uumĩte kũrĩ Ngai, o ta ũrĩa Roho Mũtheru aamatongorĩre.

2 No rĩrĩ, nĩ kwarĩ anabii a maheeni thĩnĩ wa andũ, o ta ũrĩa ġũgaakorwo na arutani a maheeni thĩnĩ wanyu. Nao nĩmagatoonyia ũrutani wa maheeni wa ġũthũkia andũ na waara, o na makaane Mwathani ũrĩa wamagũrĩre, na nĩ ũndũ ũcio, merehere kwanangwo kwa narua. **2** Andũ aingĩ nĩmakarũmĩrĩra mĩthĩire yao ya ũũra-thoni na matũme njĩra irĩa ya ma icambio. **3** Nĩngĩ nĩ ũndũ wa ũkoroku wao, arutani acio nĩmagetongagia na inyuĩ na kũmwĩraga ng'ano cia maheeni. Itũiro rĩao rĩa ciira rĩtũire rĩmetereire, o na kwanangwo kwao ġũtiikaraga ta ġũkomete. **4** Nĩ ũndũ-rĩ, kuona atĩ Ngai ndaigana kũĩgũira araiika arĩa mehĩre tha, no nĩkũmaikia aamaikirie Jehanamu, akĩmohithia marĩma-inĩ na nduma maikarage kuo metereire ituĩro-rĩ, (**Tartaroō ġ5020**) **5** nĩngĩ kuona atĩ ndaigũrĩre thĩ ya tene tha hĩndĩ irĩa aarehire ġĩgũ kĩa maaĩ kũrĩ andũ arĩa maatũũraga kuo matetĩkĩtie Ngai, no akĩgĩtĩra Nuhu, ũrĩa warĩ mũhunja wa ũthingu na andũ angĩ mũgwanja; **6** na angĩkorwo nĩatũrĩre matũũra ma Sodomu na Gomora ciira na ũndũ wa kũmacina magĩtuĩka mũhu, na akĩmatua kionereria kĩa ũrĩa ġũgaatuĩka kũrĩ andũ arĩa matetĩkĩtie Ngai; **7** na angĩkorwo nĩahonokĩrie Loti, mũndũ warĩ mũthingu, na waĩguithagĩo kĩa hĩnĩ mĩtũũrĩre ya ũũra-thoni ya andũ acio aaganu, **8** (nĩgũkorwo mũndũ ũcio mũthingu, ũrĩa waikaranagia nao o mũthenya, nĩaĩguithagĩo ruo ngoro-inĩ yake thingu nĩ cĩiko cia waganu irĩa oonaga na akagũa); **9** angĩkorwo ũguo nĩguo kũrĩ-rĩ, Mwathani nĩoi kũhonokia andũ arĩa meamũrĩre Ngai kuuma magerio-inĩ, na kũiga andũ arĩa matarĩ athĩngu nginya mũthenya wa ciira ũkĩnye, o akĩmaherithagĩa. **10** Na makĩria harĩ andũ arĩa marũmagĩrĩra merĩrĩra mooru ma mwĩrĩ marĩa marĩ magĩgĩ na makanyarara wathani o wothie. Andũ acio nĩ ndũrika na nĩ etĩnĩ na matĩitĩgagĩra kũruma cĩũmbe cia igũrũ irĩa irĩ riiri; **11** no rĩrĩ, o na ġũtuĩka araiika nĩ marĩ hinya na ũhoti makĩria, matĩrumaga cĩũmbe icio magĩcithitangaga kũrĩ Mwathani. **12** No andũ acio nĩmarumanaga maĩndũ-inĩ marĩa matooi. Mahaana ta nyamũ itarĩ na meciirĩa, irĩa cĩũmbĩtwo itarĩ na ũmenyo, na iciarĩtwo irĩ cia kũgwatio na kũniinwo, na o ta nyamũ-rĩ, o nao nĩ kũniinwo makaaniinwo. **13** Nao nĩmakarĩhwo ũũru na ũũru kũringana na ũrĩa matũire mekaga. O monaga atĩ kũrĩtũ mũthenya barĩgĩci nĩkuo ġwĩkenia. Andũ acio nĩ imeni na ũũgũ, rĩrĩra megwĩkenia maruga-inĩ mao ma ikeno hĩndĩ irĩa mekũrianĩra na inyuĩ. **14** Marĩ na maitho maĩyũrĩte ũtharia, na matĩtigaga kwĩhia; o maguucagĩrĩra andũ arĩa marĩ ngoro hũthũ; o nĩ njorua cia ũkoroku, na nĩ rũciaro rũrumel; **15** Nĩmatĩgĩte njĩra irĩa nĩngarũ

maakora makarūmīrira njira ya Balamu wa Beori, ūria wendaga mūno mūcaara wa gwika ūuru. **16** No niākūūmirwo nī ndigiri, nyamū itaaragia, nī ūndū wa gwika ūuru, ikiria na mūgambo wa mūndū, na ikiriira ūgūrūki wa mūnabii ūcio. **17** Andū acio nī ithima itarī maaī, na nī ibii iria itwaragwo nī kihuhūkano. Nao no nduma nene makīria metereirio. **(questioned)** **18** Nīgūkorwo maaragia ndeto cia tūhū na cia mwītīio, makaguucagiriira na meririira mao mooru ma mwiri o na ūura-thoni andū ariā marethara moime thiini wa ariā matūūruga mahitagia. **19** Mameeragira gūkūrwo ūkombo-ini, o rīria o ene marī ngombo cia ūhoro wa kūbutha, nīgūkorwo mūndū nī ngombo ya ūndū ūria wothe ūmwathaga. **20** Mangikorwo nīmetharite kuuma thiini wa maūndū marīa marī magigi ma gūkū thī nī ūndū wa kūmenyana na Mwathani na Mūhonokia witū, Jesū Kristū na ningī macooke kuohanio na maūndū na magatoorio nīmo-rī, mūtūūrīre wao wa marigiririo-ini ūgaakorwo ūrī mūūru gūkira wa kiambiriria. **21** Nī kaba matangiamenyete njira ya ūthingu, gūkira kūmimenya na magacooka kūhutatira watho ūria mūtheru maatigirwo. **22** Ūhoro ūcio wao, nīwonanītio nī wa ma nī thimo iria ciugaga atiri: “Ngui icookagiriira matahiko mayo,” na, “Ngūrwe ya mūgoma yathambio icookaga igathiī kwigaragarīa mūtondo-ini.”

3 Arata akwa nyendete mūno, maya nī marūa makwa ma keerī kūrī inyuī. Na thiini wamo meeri ndīmaandikite marī ma kūmūririkania mwarahūke mūgie na meciiria marīa magirū. **2** Nīngwenda mūririkane ciugo iria ciaririo tene nī anabii ariā atheru na watho ūria waheanirwo nī Mwathani na Mūhonokia witū na mūgikinyirio nī atūmwō anyu. **3** Mbere ya maūndū mothe, no nginya mūmenye atī matukū ma kūrigiriria nīgūgooka anyūrūrania, manyūrūranagie na marūmagirire meririira mao mooru. **4** Nīmakooranagia atiri, “Gūūka gwake kūrīa eeraniire gūgaakinya-rī? Kuuma rīria maithe maitū maakuire, maūndū mothe mathiia na mbere o ta ūria maatarī kuuma rīria thī yombirwo.” **5** No nīmeriganīire o na makīmenyaga atī o tene, nī ūndū wa kiugo kia Ngai, kūūria igūrū nī kwagiire, nayo thī ikīūmbwo na maaī kuuma kūrī maaī. **6** Ningī maaī o macio no mo maarindanirie thī ya ihinda riu, na makīmīananga. **7** Ningī nī ūndū wa kiugo o ro kiu, igūrū na thī iria iri ho riu nīciigirwo mwaki, igetererio mūthenya wa ciira, o na wa kwanangwo kwa andū ariā matetikitie Ngai. **8** No rīrī, arata akwa nyendete mūno, mūtikariganirwo nī ūndū ūyū ūmwe, atī kūrī Mwathani mūthenya ūmwe no ta mīaka ngiri, na mīaka ngiri no ta mūthenya ūmwe. **9** Mwathani ndagondagiriira kūhingia ciiranīro ciake, ta ūria andū amwe meciiragia atī nīagondagiriira. We nīamūkiragiriira, tondū ndendaga mūndū o na ūmwe oore, no endaga andū othe merire. **10** No rīrī, mūthenya wa Mwathani ūgooka o ta mūici. Mūthenya ūcio-rī, igūrū nīrikabuiri na mūrurumo mūnene; nacio ciūmbe iria itūire kūu igūrū niikaahīa nī mwaki ithire, nayo thī na kiria giothe kirī kuo nīigacinwo ithire biū. **11** Kuona atī indo ciothe nīikaanangwo na njira ūyo-rī, inyuī mūkiagiriirwo gūkorwo mūrī andū a mūthemba ūrikū?

Inyuī mwaigiriirwo nīgūtūūruga mūtūūrīre mūtheru na wa kwīyamūrira Ngai, **12** mūgitanyaga na mūkiiriragiriira mūthenya ūcio ūkinye narua. Mūthenya ūcio wakinya-rī, igūrū nīrikaanangwo na mwaki, na indo ciothe iria iri kuo ihīe nī mwaki, itweke. **13** No kūringana na ūria eeraniire-rī, nītwirigiriire igūrū rierū na thī njerū, o kuo kūrīa gūtūūruga ūthingu. **14** Nī ūndū ūcio, inyuī arata akwa nyendete mūno, kuona atī nīmwiirigiriire ūndū ūyū-rī, kīrutanīriei mūkoragwo mūtari na kīmeni, na mūtari na ūcuuke, na mūrī na thayū nake. **15** Menyai atī gūkiririria kwa Mwathani witū nīkuo gūtūūmaga mūhonokia, o ta ūria mūrū wa lthe witū Paūlū, ūria twendete aamwandikiire ari na ūūgi ūria Ngai aamūhete. **16** Marūa-ini make mothe aandikite o ūhoro wa maūndū macio. Marūa-ini make nī kūrī maūndū mamwe maritū mūno kūmenya, marīa andū ariā matooī na ariā matakindagiriira mogomagia, o ta ūria mogomagia Maandiko marīa mangī, nao makereherere mwanangiko. **17** Nī ūndū ūcio, arata akwa nyendete mūno, kuona nīmūrikitie kūmenya maūndū macio-rī, mwīmenyererei nīguo mūtikaheenererio mūgūe muume ūhoro-ini wanyu wa gwikindira wega nī kūhithio nī mahitia ma andū ariā matamenyagiriira watho. **18** No rīrī, thiini na mbere gūkūra thiini wa wega na ūmenyo wa Mwathani na Mūhonokia witū Jesū Kristū. Nake arotūūra ari na riiri riu na nginya tene! Amenī. **(aiōn g165)**

1 Johana

1 Uhoro ūria warī kuo kuuma o kīambīrīria, ūria tūguite, na ūria tuonete na maitho maitū, na tūkawiōrera, namo moko maitū makaūhutia, o ūhoro ūcio wa Kiugo kīa muoyo, nīguo tūhunjagia. **2** Muoyo ūcio nīwonithanirio; na ithuī nītūwonete na tūkaheana ūria wago, na ithuī tūkamūhunjagīria ūhoro wa muoyo wa tene na tene, ūria watūire na lthe witū, na ūkōnithanio kūrī ithuī. (aiōnios g166) **3** Ithuī tūmūhunjagīria kīria tuonete na tūkaigua, nīgeetha o na inyuī mūgie ngwatanīro na ithuī. Nayo ngwatanīro iitū nī ngwatanīro na lthe witū, o na Mūrīū Jesū Kristū. **4** Tūramwandikīra maūndū maya nīguo gīkeno giitū kīganire. **5** Ino nīyo ndūmīrīri īria tūguite kuuma kūrī we, na nīyo tūramūmenyithia, atī: Ngai nī ūtheri; thīnī wake gūtīri nduma o na hanini. **6** Tūngiuga atī tūrī ngwatanīro nake, tūgithiāga na mīthīre ya nduma-rī, ūguo nīkūheenanīa, naguo ūhoro wa ma ndūtūūraga thīnī witū. **7** No tūngithī na ūtheri, o ta ūria we arī ūtheri-inī, tūrī na ngwatanīro mūndū na ūria ūngi, nayo thakame ya Jesū. Mūrū wake, nītūtheragia, tūgathirwo nī mehīa mothe. **8** Tūngiuga tūtīri na mehīa, nī kwīheenia tūkwīheenia, naguo ūhoro wa ma ndūrī thīnī witū. **9** Tūngiumbūra mehīa maitū-rī, we nī mwihokeku na nī wa kīhooto, na nīegūtūrekerā mehīa maitū na atūtherie tūthirwo nī maūndū mothe marīa matarī ma ūthingu. **10** Tūngiuga tūtīthīe-rī, tūkūmūtua wa maheeni, naguo ūhoro wake ndūrī na handū thīnī witū.

2 Twana twakwa nyendete, ngūmwandikīra maūndū maya nīgeetha mūtikehagie. No mūndū o na ū angīthīa-rī, nī tūrī na mūtūciirīrīri harī lthe witū, na nīwe Jesū Kristū, ūria Mūthingu. **2** We nīwe igongona rīa kūhoroheria mehīa maitū, na to mehīa maitū moiki, no nī mehīa ma andū othe a thī. **3** Na ithuī nītūmenyaga atī nītūmūū, angīkorwo nītathikagīra maathani make. **4** Mūndū ūria uugaga atīrī, “Nīndīmūū,” no ndekaga ūria aathanaga-rī, ūcio nī wa maheeni, na ūhoro wa ma ndūrī thīnī wake. **5** No mūndū o wothē angīathikīra kiugo giāke-rī, tī-itherū wendo wa Ngai nīmūkinyanīro kūna thīnī wake. Ūndū ūyū nīguo ūtūmaga tūmenye atī tūrī thīnī wake: **6** ūria wothē uugaga atī nīatūire thīnī wake-rī, no ngīnya athī na mīthīre ta īria Jesū aarī nayo. **7** Arata akwa endwa, tī rīathani rīerū ndīramwandikīra, no nī rīathani rīrī rīa tene, o rīrī mūtūire narīo kuuma o kīambīrīria. Rīathani rīrī rīa tene nīrīo ndūmīrīri īria mūguite. **8** No rīu nī rīathani rīerū ndīramwandikīra; naguo ūhoro wa ma warō wonēkaga thīnī wake na thīnī wanyu, tondū nduma no īrathira, naguo ūtheri ūria wa ma nīrīkītie kwara. **9** Mūndū ūria uugaga atī arī ūtheri-inī no nīathūire mūrū kana mwarī wa ithe-rī, ūcio arī o nduma-inī. **10** ūria wothē wendete mūrū na mwarī wa ithe atūūraga ūtheri-inī, na thīnī wake gūtīrī ūndū ūngītūma ahingwo. **11** No ūria wothē ūthūire mūrū kana mwarī wa ithe, arī nduma-inī na athiāga na nduma; ndamenyaga kūrīa arathī, tondū nduma nīmūtuīte mūtumumu. **12** Ndīramwandikīra, inyuī

twana twakwa nyendete, tondū nīmūrekeirwo mehīa manyu nī ūndū wa rītwa rīake. **13** Ndīramwandikīra, inyuī maithē, tondū nīmūmenyete ūria warī kuo kuuma o kīambīrīria. Ndīramwandikīra, inyuī andū ethī, tondū nīmūtooretie ūria mūūru. Ndīramwandikīra, inyuī twana twakwa nyendete, tondū nīmūmenyete lthe witū. **14** Ndīramwandikīra, inyuī maithē, tondū nīmūmenyete ūria warī kuo kuuma o kīambīrīria. Ndīramwandikīra, inyuī andū ethī, tondū mūrī na hīnya, nakīo kiugo kīa Ngai nīgītūūraga thīnī wanyu, na nīmūtooretie ūria mūūru. **15** Mūtīkēnde thī kana kīndū o gīothe kīrī thīnī wa thī. Mūndū o na ū angīkorwo nīendete thī-rī, wendo wa lthe witū ndūrī thīnī wake. **16** Nīgūkorwo ūndū o wothē ūrī gūkū thī, na nīmō merīrīria ma mwīrī, na merīrīria ma maitho make, na mwīraho wa kīrīa arī nakīo na ūria ekaga: maūndū macio matīumanīte na lthe witū, no moīmanīte na thī. **17** Thī na merīrīria mayo nīithiraga, no mūndū ūria wīkaga ūria Ngai endaga atūūraga ngīnya tene. (aiōn g165) **18** Twana twakwa nyendete, rīrī nī ithaa rīa kūrīgīrīria; na o ta ūria mūguite atī mūmena-Kristū nīarooka, o na rīu amēna-Kristū aīngī nīmokīte. Na nī ūndū ūcio nītūmenyete atī rīrī nīrīo ithaa rīa kūrīgīrīria. **19** Kuuma nīmōimire kūrī ithuī, no matīarī aitū. Nīgūkorwo mangīarī aitū-rī, nīmangīaikarīre hamwe na ithuī; no gūthīi kwao kuonanirīe atī gūtīarī o na ūmwe wao warī witū. **20** No rīrī, inyuī mūrī ahake maguta nī ūria Mūtheru, na inyuī inyuothē nīmūū ūhoro wa ma. **21** Ndīramwandikīra tondū mūtīū ūhoro wa ma, no ngūmwandikīra tondū nīmūū ūhoro wa ma, na tondū gūtīrī ūhoro wa maheeni uumanaga na ūhoro wa ma. **22** Nūū ūkīrī mūheenanīa? Nī mūndū ūria ūkaanaga atī Jesū nīwe Kristū. Mūndū ta ūcio nīwe mūmena-Kristū: mūndū ūcio nīkaanaga lthe o na Mūrīū. **23** Gūtīrī mūndū ūkaanaga Mūrīū ūkīrī na lthe witū; ūria wothē uumbūraga Mūrīū arī na lthe o nake. **24** Mwīmenyerere nīguo ūndū ūria mūrīkītie kīgua kuuma o kīambīrīria ūkarage thīnī wanyu. Ūndū ūcio ūngīkara thīnī wanyu-rī, o na inyuī mūrīkaraga thīnī wa Mūrīū, o na mūrī thīnī wa lthe. **25** Na ūndū ūyū nīguo atwīrīre: o muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **26** Ndīramwandikīra maūndū maya makonī ūhoro wa andū arīa marageria kūmūhīthīa. **27** Na inyuī-rī, maguta marīa mwahakīrwo nīwe-rī, megūtūūra thīnī wanyu, na mūtībatairīo nī mūndū o na ū wa kūmūruta ūhoro. No rīrī, o ta ūria ihaka rīake rīa maguta rīmūrutaga ūhoro wa maūndū mothe, na o ta ūria rīrī rīa ma, na tī rīa maheeni: o ta ūria rīmūrūtīte-rī, tūūrai thīnī wake. **28** Na rīu, inyuī twana twakwa nyendete, kīrīrīriai gūikara thīnī wake nīgeetha rīria akoonithanio tūgaakorwo tūrī na ūmīrīru na tūtegūconoka mbere yake hīndī īria agooka. **29** Angīkorwo nīmūū atī we nī mūthingu, kīmenyei atī mūndū ūria wīkaga maūndū marīa magīrīre nīacıarītwo nīwe.

3 Onei ūria wendo ūnenehete, ūria lthe witū atwendete naguo, atī twītagwo cīana cīa Ngai! Na ūguo nīguo tūrī! Gītūmī kīa andū a thī mage gūtūmenya nī ūndū o nake matīamūmenyire. **2** Arata akwa endwa, rīu ithuī tūrī cīana cīa Ngai, no gūtīrī kūrāmenyithanio

urĩa tũgaatuika thuutha-inĩ. No nĩtũũ atĩ hĩndĩ irĩa akoonithanio nĩtũkahaana nake, nĩgũkorwo tũkaamuona o urĩa atarĩ. **3** Mũndũ o wotho urĩ na kũrĩgĩro gĩkĩ thĩnĩ wake nĩetheragia, o ta urĩa Kristũ nake arĩ mũtheru. **4** Mũndũ o wotho wihagia nĩ watho oinaga; kwĩhia-rĩ, nĩkuo kuuna watho. **5** No inyuĩ nĩmũũ atĩ nĩonithanirio nĩgeetha ehierie mehia maitũ. Na thĩnĩ wake gũtirĩ mehia. **6** Mũndũ o wotho utũuraga thĩnĩ wa Kristũ ndehagia. Mũndũ o wotho wihagia ndarĩ amuona o na kana akamũmenya. **7** Twana twakwa nyendete, mũtikanareke mũndũ o na ũ amũhĩthie. Urĩa wikaga urĩa kwagĩrĩre nĩ mũthingu, o ta urĩa Kristũ arĩ mũthingu. **8** Mũndũ urĩa wihagia nĩ wa mũcukani, tondũ mũcukani atũire ehagia kuuma o kĩambĩrĩa. Gĩtũmi kĩa Mũrũ wa Ngai onithanio-rĩ, nĩgeetha athũkie wira wa mũcukani. **9** Gũtirĩ mũndũ ũciarĩtwo nĩ Ngai ũthĩaga na mbere na kwĩhia, tondũ mbeũ ya Ngai iikaraga thĩnĩ wake; we ndangĩthĩ na mbere na kwĩhia, tondũ nĩmũciare nĩ Ngai. **10** Ūndũ ũyũ ũmenyithanagia ũtiganu wa ciana cia Ngai na cia mũcukani: Mũndũ o wotho ũtekaga urĩa kwagĩrĩre ti mwana wa Ngai; o hamwe na urĩa ũtendete mũrũ kana mwarĩ wa ithe. **11** Ino nĩyo ndũmĩrĩrĩ irĩa mwaiguire kuuma o kĩambĩrĩa: No nginya twendanage mũndũ na urĩa ũngĩ. **12** Mũtikahaane ta Kaini, urĩa warĩ wa urĩa mũũru, na akiũruga mũrũ wa nyina. Nĩ kĩ gĩatũmire amũũrage? Aamũũragire tondũ ciiko ciake mwene ciarĩ njũru, nacio cia mũrũ wa nyina ciarĩ cia ũthingu. **13** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, andũ a thĩ mangĩmũmena-rĩ, mũtikagege. **14** Nĩtũũ atĩ nĩtũmĩte gĩkuũ-inĩ tũgathĩ muoyo-inĩ, tondũ nĩtwendete ariũ na aarĩ a lthe witũ. Mũndũ o wotho urĩa ũtendanaga atũũraga gĩkuũ-inĩ. **15** Mũndũ o wotho urĩa ũthũire mũrũ kana mwarĩ wa ithe-rĩ, ũcio nĩ mũũragani, na inyuĩ nĩmũũ atĩ gũtirĩ mũũragani ũrĩ na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **16** Ūndũ urĩa ũtũmaga tũmenye urĩa wendo ũhaana nĩ ũyũ: Jesũ Kristũ nĩarutire muoyo wake nĩ ũndũ witũ. Na ithuĩ nĩtwagĩrĩro tũrute mĩoyo iitũ nĩ ũndũ wa ariũ na aarĩ a lthe witũ. **17** Mũndũ angĩkorwo arĩ na indo cia gũkũ thĩ, na one mũrũ kana mwarĩ wa ithe wao ũbataire nĩ ũteithio no aage kũmũguĩra tha-rĩ, wendo wa Ngai ũngĩgĩkorwo ũrĩ thĩnĩ wake atĩa? **18** Twana twakwa nyendete, nĩtũtĩge kwendanaga na ciugo kana na kanua tu, no nĩtwendanage na ciiko na twendane na ma. **19** Ūũ nĩguo tũmenyaga atĩ tũrĩ a ũhoru urĩa wa ma, na urĩa tũrĩgaga ngoro ciitũ itarĩ na njanja tũrĩ mbere yake, **20** rĩrĩa rĩothe ngoro ciitũ itaratũũra ciira. Nĩgũkorwo Ngai nĩ mũnene gũkĩra ngoro ciitũ, na nĩoĩ maĩndũ mothe. **21** Arata akwa endwa, ngoro ciitũ ingĩaga gũtũũra ciira-rĩ, nĩtũrĩkoragwo tũrĩ na ũũmĩrĩru mbere ya Ngai, **22** na nĩrĩtũheaga kĩa gĩothe tũrĩmũhooyaga, tondũ nĩtwathikagĩra maathani make na tũgeeka maĩndũ marĩa mamũkenagia. **23** Narĩo rĩrĩrĩ nĩrĩo rĩathani rĩake: Nĩ gwĩtikia rĩitwa rĩa Mũriũ, Jesũ Kristũ, na twendanage o ta urĩa atwathire. **24** Ariĩ maathikagĩra maathani make nĩmatũũraga thĩnĩ wake, nake nĩatũũraga thĩnĩ wao. Naguo ũndũ urĩa tũmenyaga naguo atĩ nĩatũũraga thĩnĩ witũ nĩ ũyũ: Nĩ ũndũ wa Roho urĩa aatũheire.

4 Arata akwa endwa, mũtĩgetikagie roho o wotho, no mũroragie maroho muone kana moimĩte kũrĩ Ngai, tondũ anabii aingĩ a maheeni nĩmoimagarite magathĩ thĩ yotho. **2** Ūũ nĩguo mũngĩhota gũkũũrana Roho wa Ngai: Roho o wotho urĩa uumbũraga atĩ Jesũ Kristũ nĩokĩte arĩ na mwĩrĩ, ũcio uumĩte kũrĩ Ngai, **3** no roho o wotho urĩa ũtoimbũraga Jesũ, ũcio nduumĩte kũrĩ Ngai. ũcio nĩ roho wa mũmena-Kristũ, urĩa mũiguĩte atĩ nĩũgooka na o na rĩu nĩũrĩkĩte gũũka gũkũ thĩ. **4** Inyuĩ twana twakwa nyendete, inyuĩ mũrĩ a Ngai na nĩmũmatooretie, tondũ urĩa ũrĩ thĩnĩ wanyu nĩ mũnene gũkĩra urĩa ũrĩ gũkũ thĩ. **5** Acio moimĩte gũkũ thĩ, na nĩ ũndũ ũcio maaragia ũhoru wa maĩndũ ma gũkũ thĩ, na thĩ na andũ a gũkũ thĩ makamathikĩrĩa. **6** Ithuĩ tuumĩte kũrĩ Ngai, nake mũndũ o wotho urĩa ũũrĩ Ngai nĩatũthikagĩrĩrĩa; no urĩa wotho ũtoimĩte kũrĩ Ngai ndatũthikagĩrĩrĩa. Ūguo nĩguo tũkũũranaga Roho urĩa wa ma, na roho urĩa wa maheeni. **7** Arata akwa endwa, nĩtwendanagei mũndũ na urĩa ũngĩ, nĩgũkorwo wendo uumaga kũrĩ Ngai. Mũndũ o wotho urĩa wendanaga, aciarĩtwo nĩ Ngai o na nĩoĩ Ngai. **8** Mũndũ o wotho urĩa ũtendanaga ũcio ndooĩ Ngai, tondũ Ngai nĩ wendo. **9** Ūũ nĩguo Ngai oonanirio wendo wake harĩ ithuĩ: Nĩatũmire Mũriũ wake, o we wa mũmwe, gũkũ thĩ nĩgeetha tũtũire muoyo nĩ ũndũ wake. **10** Ūyũ nĩguo wendo: ti atĩ nĩ ithuĩ twendire Ngai, nowe nĩwe watwendire, na agĩtũma Mũriũ wake atũke igongona rĩa kũhoroheria mehia maitũ. **11** Arata akwa endwa, kuona atĩ Ngai nĩguo atwendete-rĩ, o na ithuĩ nĩtũkiagĩrĩro twendanage. **12** Gũtirĩ mũndũ ũrĩ ona Ngai; no tũngĩdiana mũndũ na urĩa ũngĩ-rĩ, Ngai nĩatũũraga thĩnĩ witũ, naguo wendo wake ũgakinyanĩra thĩnĩ witũ. **13** Ūndũ urĩa ũtũmaga tũmenye atĩ tũtũũraga thĩnĩ wake nake agatũũra thĩnĩ witũ, nĩ atĩ nĩatũheete Roho wake. **14** Na nĩtuonet na tũkoimbũra atĩ lthe witũ nĩatũmĩte Mũriũ atũke Mũhonokia wa thĩ yotho. **15** Mũndũ o wotho angĩumbũra atĩ Jesũ nĩ Mũrũ wa Ngai-rĩ, Ngai atũũraga thĩnĩ wake, nake agatũũra thĩnĩ wa Ngai. **16** Na nĩ ũndũ ũcio nĩtũmenyete na tũkehoka wendo urĩa Ngai atwendete naguo. Ngai nĩ wendo. Mũndũ o wotho ũtũũraga endanĩte atũũraga thĩnĩ wa Ngai, nake Ngai atũũraga thĩnĩ wake. **17** Ūguo nĩguo wendani ũkinyanagĩra thĩnĩ witũ nĩgeetha tũkaagia na ũũmĩrĩru mũthenya urĩa gũgaatuanĩrwo ciira, tondũ tũrĩ gũkũ thĩ nĩ tũhaanaine nake. **18** Wendo ndũrĩ guoya. No wendo urĩa mũkinyanĩru nĩũingataga guoya, tondũ guoya ũkonainie na iherithia. Mũndũ urĩa wĩtigagĩra, ndatuagwo mũkinyanĩru thĩnĩ wa wendo. **19** Ithuĩ twendanaga tondũ we nĩwe waambire gũtwenda. **20** Mũndũ angĩaga atĩrĩ, “Nĩnyendete Ngai,” na nĩathũire mĩrũ kana mwarĩ wa ithe-rĩ, ũcio nĩ wa maheeni. Nĩgũkorwo mũndũ o wotho ũtendete mũrũ wa ithe, urĩa atũire onaga, ndangĩhota kwenda Ngai, urĩa atarĩ oona. **21** Nake nĩatũheete rĩathani rĩrĩrĩ: Mũndũ o wotho wendete Ngai, no nginya ende mũrũ kana mwarĩ wa ithe o nake.

5 Mũndũ o wotho wĩtikĩtie atĩ Jesũ nĩwe Kristũ aciarĩtwo nĩ Ngai, nake mũndũ o wotho wendete mũciarĩ nĩendete o na mwana wake. **2** Ūũ nĩguo

tūmenyaga atī nītwendete ciana cia Ngai: nī kwenda Ngai na kūhingia maathani make. **3** Ūū nīguo kwenda Ngai: nī gwathīkīra maathani make. Namo maathani make ti maritū, **4** Nīgūkorwo mündū o wothē mūciare nī Ngai nīatooragia maündū ma thī. Naguo ūhootani ūria ūtooretie maündū ma thī, nī gwītīkia gwitū. **5** Nūū ūcio ūtooragia maündū ma thī? Nī mündū ūria wītīkītīe atī Jesū nīwe Mūrū wa Ngai. **6** We nīwe wokire na ūndū wa maaī na thakame, o Jesū Kristū. We ndokire na ūndū wa maaī moiki, no nīwe wokire na ūndū wa maaī na thakame. Nake Roho nīwe mūira, tondū Roho nīwe ūhorō ūria wa ma. **7** Nīgūkorwo aira nī atatū (kūu igūrū: nao nī lthe witū, na Ūhorō, na Roho Mūtheru; nao aya atatū nī ūmwe. Gūkū thī nakuo aira nī atatū): **8** nao nī Roho, na maaī, na thakame; nao acio atatū nīmaiguanite. **9** Angīkorwo nītītīkagīra ūira wa mündū, ūira wa Ngai nī mūnene makīria, tondū nī ūira wa Ngai ūria aheanite ūkonīī Mūriū. **10** Mündū wothē wītīkītīe Mūrū wa Ngai arī na ūira ūcio ngoro-inī yake. Mündū wothē ūtetīkītīe Ngai nīamūtūite wa maheeni, tondū ndetīkītīe ūira ūria mūheane nī Ngai ūkonīī Mūriū. **11** Naguo ūyū nīguo ūira atī Ngai nīatūheete muoyo wa tene na tene, naguo muoyo ūcio wī thīinī wa Mūriū. **(aiōnios g166)** **12** Ūria ūrī na Mūriū arī na muoyo; nake ūria ūtarī na Mūrū wa Ngai ndarī na muoyo. **13** Ndīramwandīkīra maündū maya inyuū arīa mwītīkītīe rītwa rīa Mūrū wa Ngai, nīgeetha mūmenye atī mūrī na muoyo wa tene na tene. **(aiōnios g166)** **14** Ūmīrīru ūria tūkoragwo naguo tūgīkuhīrīria Ngai nī atī tūngīhooya ūndū o wothē kūringana na wendo wake-rī, we nīatūiguaga. **15** Na tūngīmenya atī nīatūiguaga, ūndū-inī o wothē ūria tūhooyaga-rī, nītūūī atī nīatūheete ūndū ūria tūmūhooete. **16** Mündū o wothē angīona mūrū kana mwarī wa ithe agīka rīhīa rīria rītangīmūtware gīkuū-inī, nīahoe, nake Ngai nīakamūhe muoyo. Ndīraaria ūhorō wa andū arīa rīhīa rīao rītārī rīa kūmatware gīkuū-inī. No nī kūrī rīhīa rīngītware mündū gīkuū-inī. Nīī ndiroiga atī mündū ahooe nī ūndū wa rīhīa ta rīu. **17** Cīko ciothe njūru nī mehīa, no nī kūrī rīhīa rītangītware mündū gīkuū-inī. **18** Nītūūī atī mündū o wothē ūciarītwo nī Ngai ndatūūraga ehagia; mündū ūria ūciarītwo nī Ngai, ūcio nīamenyagīrīro nī Ngai, nake ūria mūūru ndangīhota kūmwīka ūūru. **19** Ithūī nītūūī atī tūrī ciana cia Ngai, na tūkamenya atī thī yothē yathagwo na wathani wa ūria mūūru. **20** Nīngī nītūūī atī Mūrū wa Ngai nīokīte na nīatūheete ūtaūku, nīgeetha tūmūmenye ūria arī we ūhorō wa ma. Na ithūī tūrī thīinī wake ūcio ūria arī we ūhorō wa ma, tūrī thīinī wa Mūrūwe Jesū Kristū. We nīwe Ngai ūria wa ma, na nowē muoyo wa tene na tene. **(aiōnios g166)** **21** Twana twakwa nyendete, mwīmenyagīrīrei ngai cia mīhianano.

2 Johana

1 Kuuma kūrī nī Mūthuuri wa Kanitha, Ndaandika marūa maya kūrī mūtumia ūrīa mūthuure, o hamwe na ciana ciake, arīa nyendete kūna kūna, na to nī nyiki, no nī hamwe na arīa othe mamenyete ūhorō ūrīa wa ma: **2** makamwenda tondū wa ūhorō ūrīa wa ma, ūrīa ūtūūrāga thīinī witū, o na ūgūtūūra na ithuī nginya tene: (aiōn g165) **3** Wega, na tha, na thayū kuuma kūrī Ngai lthe, na kuuma kūrī Jesū Kristū, o we Mūriū wa lthe witū, irīkaraga na ithuī thīinī wa ūhorō wa ma, na wa wendo. **4** Ningenete mūno nikuona ciana imwe ciaku igithiī na njīra ya ūhorō ūrīa wa ma, o ta ūrīa lthe witū aatwathire. **5** Na rīu, mūtumia ūyū mwende, ti rīathani rierū ndīrakwandikīra, no nī rīrīa tūtūire narīo kuuma o kīambīrīria. Ngūūra atī twendanage mūdū na ūrīa ūngī. **6** Naguo wendani nī atīrī: Atī tūthiīage na njīra ya gwachikīra maathani make. O ta ūrīa mūguīte kuuma o kīambīrīria, rīathani rīake nī atī mūthiīage mūrī o na wendani ūcio. **7** Aheenania, aingī arīa matetikītīe atī Jesū Kristū ookire arī na mwīrī, nīmarorūūra gūkū thī. Mūdū ta ūcio nī mūheenania na nī mūmena-Kristū. **8** Mwīhūgagei nīguo mūtigate kīria mūrūtīre wīra, no mūtūike a gūkaaho mūcaara wanyu ūrī wothe. **9** Mūdū o wothe ūkīraga njano akarega kūrūmīrīra ūrutani wa Kristū, ūcio ndakoragwo na Ngai; no ūrīa ūkaraga ūrutani-inī ūcio, we arī na lthe witū o na Mūriū. **10** Mūdū o wothe angīūka kūrī inyuī arī na ūrutani ūngī tiga ūcio-rī, mūtikanamūnyiite ūgeni o na kana mūmwamūkīre kwanyu mūciī. **11** Mūdū wothe ūngīmwmūkīra, nīkūgwatanīra magwatanīire nake ciiko ciake cia waganu. **12** Ndī na maūdū maingī ma kūmwandikīra, no ndikwenda kūhūthīra karatathi na rangi. Handū ha ūguo-rī, ndīrehoka kūmūceerera njaranīrie na inyuī tūkīonanaga, nīgeetha gīkeno giitū kīiganīre. **13** Nīm-wageithio nī ciana cia mwarī wa maitūguo ūrīa mūthuure.

3 Johana

1 Kuuma kūrī nī Mūthuuri wa Kanitha, Ndakwandikira, wee mūrata wakwa mwendwa Gayo, ūrīa nyendete kūna kūna. **2** Mūrata wakwa mwendwa, mahooya makwa nī atī ūkenagire ūgima wa mwīrī, na atī maūdū mothe magaacīre, o ta ūrīa ngoro yaku īkarīte īgaaciire. **3** Nīndīrakenire mūno nī ūndū wa ariū na aarī a lthe witū amwe gūūka kūnjīra ūhoro wa wīhokeku waku ūhoro-inī ūrīa wa ma, na ūrīa ūkīrīrīrie gūthīi na njīra ya ūhoro ūrīa wa ma. **4** Gūtīrī ūndū ūngī ūngenagia gūkīra kūigua atī ciana ciakwa no ithiiaa irūmīrīrie njīra īrīa ya ūhoro ūrīa wa ma. **5** Mūrata wakwa mwendwa, wee nīūkoragwo ūrī mwīhokeku thūini wa maūdū marīa wīkagīra ariū na aarī a lthe witū, o na gūtūika ndūmooī. **6** Nīmerīte kanitha ūhoro wa wendani waku. Nī wega ūmoimagarie o ta ūrīa kwagīrīrie harī Ngai. **7** Moimagarīre nī ūndū wa Rīitwa rīake na makīrega ūteithio kuuma kūrī andū arīa matetikītie Ngai. **8** Nī ūndū ūcio ithuī-rī, twagīrīrīro gūtaanahagīra andū ta acio nīgeetha tūrutithanagie wīra wa ūhoro ūrīa wa ma tūrī hamwe. **9** Nīndandīkīire kanitha, no Diotirefe, ūrīa wendaga gūtūika ta mūnene, nīareganire na ithuī. **10** Nī ūndū ūcio ndooka, nīngoīga maūdū marīa ekaga, kwaria ndeto cia mūhuhu na cia gūtūcambia. Nīngī akaaga kūiganwo nī ūguo, akarega kūnyiita ariū na aarī a lthe witū ūgeni. Agacooka akagīrīrīria arīa mekwenda gwīka ūguo o na akamaingata kanitha-inī. **11** Mūrata wakwa mwendwa, ndūkanāe kwīgerekania na ūhoro ūrīa mūūru, no wīgerekāgie na ūhoro ūrīa mwega. Mūdū o wothē ūrīa wīkaga wega nī wa Ngai. Nake ūrīa wothē wīkaga ūūru ūcio ndarī ona Ngai. **12** Demeterio nīagathagīrīrio nī andū othe, o na ūhoro ūrīa wa ma guo mwene. O na ithuī nītūmūgaathagīrīria, na inyuī nīmūūī atī ūira witū nī wa ma. **13** Ndī na maūdū maingī ma gūk wandikīra, no ndikwenda gūk wandikīra na karamu na rangi. **14** Ndī na mwīhoko wa gūkuona ica ikuhī, twaranīrie tūkīonanaga. Thayū ūroogīa kūrīwe. Arata arīa me gūkū nīmākūgeithia. Geithia arata arīa marī kūu na marītwa mao.

Judasi

1 Nĩ nĩ Judasi, ndungata ya Jesũ Kristũ, na mũrũ wa nyina na Jakubu, Ndiraandikira aĩa metĩtwo, o aĩa mendetwo nĩ Ngai Ithe, na makamenyagĩrĩrwo nĩ Jesũ Kristũ: **2** Mũroingĩhĩrwo nĩ tha, na thayũ, o na wendani. **3** Arata akwa endwa, o na gũtũka nĩndĩrendete mũno kũmwandikira ũhoro wa ũhonokio ũria tũgwatanĩre na inyuĩ-rĩ, nĩndĩronire kwagĩrĩre ndĩmwandikire nĩguo ndĩmũringĩrĩre mũrũagĩrĩre wĩtikio ũria wehokeirwo andũ aĩa aamũre ihinda rĩmwe rĩa kũigana. **4** Nĩgũkorwo andũ amwe aĩa ũhoro wao wagũtũrwo ciira waandikĩtwo o tene nĩmetoonyereire na hithe thĩĩnĩ wanyu. Acio nĩ andũ matetigagĩra Ngai, na nĩmagarũraga Wega wa Ngai witũ ũtũke wa kũmetikĩria kũhũra ũmaraya, na magakaanaga Jesũ Kristũ, o we wiki Mũnene na Mwathani witũ. **5** O na mwakorwo nĩmũmenyete ũhoro ũyũ wothē-rĩ, nĩngwenda kũmũrĩrĩkania atĩ Mwathani nĩakũũre andũ ake akĩmaruta bũrũri wa Misiri, no thuutha-inĩ akĩniina aĩa matetikĩtie. **6** Nao araka aĩa maaregire gũkindĩria wathani-inĩ wao na magĩtiganĩria kũndũ kwao gwa gũtũra-rĩ, acio nĩamahingĩre nduma-inĩ, nao moheetwo na mĩnyororo ya tene na tene metereiro itũro rĩa ciira wa Mũthenya ũria mũnene. **(aiĩdios g126)** **7** Ningĩ o ũndũ ũmwe nao, Sodomu, na Gomora, na matũra marĩa maariganĩtie nĩmēnēanire harĩ ũmaraya na waganu wa mwĩrĩ ũtarĩ wa ndũire. Acio nĩo maatũkire kĩonereria kĩa aĩa maherithagio na mwakĩ wa tene na tene. **(aiĩnios g166)** **8** O na ningĩ noguo, arootĩ acio mathũkagia mĩrĩ yao ene, na makaregana na wathani, na magacambagia ciũmbe cia kũu igũrũ. **9** No rĩrĩ, o na Mikaelĩ, mũraika ũria mũnene, hĩndĩ irĩa maakararanagĩria mwĩrĩ wa Musa na ngoma-rĩ, ndaigana kũgeria kũmũcambia, no oigire atĩrĩ, “Mwathani arogũkaania!” **10** No andũ acio-rĩ, marumaga maũndũ mothe marĩa matahotaga kũmenya; namo maũndũ marĩa mamenyete na ũndũ wa mũciarĩre, ta nyamũ iria iteciiragia-rĩ, maũndũ macio nĩmo meniinaga namo. **11** Kaĩ makĩrĩ na haaro-ĩ! Marũmĩrĩre njĩra ya Kaini; ningĩ magetoonyia na ihenya ihĩtia-inĩ rĩa Balamu nĩguo mone uumithio; o na makĩniinwo ũremi-inĩ wa gũũkĩrĩa wathani ta Kora. **12** Andũ acio nĩ imeni rĩrĩa megũũka maruga-inĩ manyu ma wendani, makarĩanĩra na inyuĩ mategwĩtigĩra o na atĩa. Nĩ arĩthi aĩa merĩthagio o ene. Mahaana ta matu matarĩ na mbura, makĩhurutwo nĩ rũhuho; o na ningĩ mahaana ta mĩtĩ itarĩ na matunda hĩndĩ ya kĩmera, imunyĩtwo na mĩrĩ ikooma biũ. **13** Mahaana ta makũmbĩ ma iria marĩa matangĩgĩrĩrika, makĩhũyũkaga ciĩko ciao cia thoni ta mũhũyũ; ningĩ matarĩ ta njata ciũrũrũra, iria ciigĩrĩrwo nduma irĩa ndumanu mũno nginya tene. **(aiĩn g165)** **14** Enoku, ũria wa rũciarō rwa mũgwanja kuuma harĩ Adamu, nĩarathire ũhoro ũkonĩ andũ acio akiuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, Mwathani nĩarooka arĩ na andũ ake aĩa atheru ngiri na ngiri **15** nĩguo atuĩre o mũndũ ciira, na aigũithie kĩhooto andũ othe aĩa matetigĩrĩte Ngai, nĩ ũndũ wa ciĩko ciothe cia kũmerera Ngai, iria maaneka mategwĩtigĩra

Ngai, o na nĩ ũndũ wa ciũgo ciothe njũru iria ehia aĩa matamwĩtigĩrite manaaaria cia gũũkĩrĩa Ngai.” **16** Andũ aya nĩang’ong’ori, na a gũcarĩria andũ aĩa angĩ mahĩtia; marũmagĩrĩa merĩrĩria mao mooru; nĩmegaathaga o ene, na makaheenagĩrĩria andũ aĩa angĩ, nĩguo megune o ene. **17** No rĩrĩ, inyuĩ arata akwa endwa, rĩrikanai ũria atũmwo a Mwathani witũ Jesũ Kristũ maamwĩre o mbere. **18** Maamwĩre atĩrĩ, “Mahinda ma kũrigĩrĩria-rĩ, nĩgũkagia na anyũrũrania aĩa makarũmagĩrĩa merĩrĩria mao ene matarĩ ma gwĩtigĩra Ngai.” **19** Acio nĩo andũ aĩa mamwamũranagia, aĩa marũmagĩrĩa merĩrĩria ma mwĩrĩ, no matĩrĩ na Roho. **20** No inyuĩ arata akwa endwa, ikaragai mũkĩongererekaga hinya thĩĩnĩ wa wĩtikio wanyu ũria mũtheru mũno na mũhooyage mũrĩ thĩĩnĩ wa Roho Mũtheru. **21** Ikaragai thĩĩnĩ wa wendo wa Ngai mũgĩetagĩrĩa tha cia Mwathani witũ Jesũ Kristũ nĩguo ikaamũkinyia muoyo-inĩ wa tene na tene. **(aiĩnios g166)** **22** Iguagĩrai tha andũ aĩa marĩ na mathangania, **23** tharai aĩa angĩ kuuma mwakĩ-inĩ mũmahonokie; aĩa angĩ-rĩ, maigũrei tha, mũrĩ na guoya, na mũgĩthũũraga o na nguo ciao iria ciĩkĩritwo maroro nĩ mwĩrĩ mũthaahie. **24** Na rĩu, kũrĩ ũria ũngĩhota kũmũgitĩra mũtikagwe, na kũmũrũgamia mbere ya ũthiũ wake ũria wĩ rĩrĩ mũtarĩ na ũũgũ, na mũrĩ na gĩkeno kĩnene: **25** Ngai we wiki Mũhonokia witũ arogĩ na rĩrĩ, na ũkaru, na hinya, o na wathani, thĩĩnĩ wa Jesũ Kristũ Mwathani witũ, o kuuma kĩambĩrĩria, o na rĩu, na nginya tene na tene! Amenĩ. **(aiĩn g165)**

Kũguũrĩrio

1 Ūyũ nĩguo ūguũrio wa Jesũ Kristũ, ūria Ngai aamũguũrĩrie nĩguo onie ndungata ciake maũndũ marĩa makiriĩ gwĩkĩka o ica ikuhi. Aamenyithanirie ūhoro ūcio na ūndũ wa gũtũma mũraika wake kũri ndungata yake Johana, **2** ūria nake wacookire kumbũra ūhoro ūria wotho oonire, nague nĩ ūhoro wa kiugo kĩa Ngai na ūria wa Jesũ Kristũ. **3** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ūria ūthomaga ciugo cia ūrathi ūyũ, na kũrathimwo nĩ andũ arĩa maiguaga ūhoro ūyũ na makaiga ngoro-inĩ ciao ūhoro ūria wandikĩtwo ūrathi-inĩ ūyũ, tondũ ihinda nĩrikũhĩrĩrie. **4** Nĩ nĩ Johana, Ndĩratũmĩra makanitha marĩa mũgwanja marĩ kũu bũrũri wa Asia ūhoro ūyũ: Atĩrĩrĩ, wega na thayũ irogĩa na inyuĩ kuma kũri ūria ūrĩ ho, na nowe warĩ ho, na nowe ūgooka, na kuma kũri maroho mũgwanja marĩa maikaraga mbere ya gĩtĩ gĩa ke kĩa ūnene, **5** o na kuma kũri Jesũ Kristũ, mũira ūria mwĩhokeku, o we irigithathi rĩa arĩa akuũ, na mwathi wa athamaki a thĩ. Kũri ūcio ūtwendete, na agatuohorithia kuma mehia-inĩ maitũ na ūndũ wa thakame yake, **6** na agatũtwa andũ a ūthamaki na athĩnjĩri-Ngai, nĩguo tũtungatage Ngai na lthe wake: ūgooci na wathani irogĩa kũri we tene na tene! Amenĩ. (aĩon g165) **7** Atĩrĩrĩ, nĩ gũũka arooka na matu, na gũtĩrĩ riitho rĩtakamuona, o na andũ arĩa maamũtheecire nĩmakamuona; nao andũ othe a thĩ nĩmagacakaya nĩ ūndũ wake. Ūguo nĩguo gũgaatũka! Amenĩ. **8** Mwathani Ngai ekuuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ Alifa o na Omega, ūria ūrĩ ho, na nowe warĩ ho, na nowe ūgooka, o we Mwene-Hinya-Wothe.” **9** Nĩ, Johana, mũrũ wa ithe wanyu, na mũgwatanĩri na inyuĩ thĩnĩ wa mĩnyamaro, na ūthamaki, na gũkĩrĩria tũmĩrĩrie, o iria irĩ ciitũ thĩnĩ wa Jesũ, ndaari gĩgĩrĩria-inĩ kĩa iria kĩa gũtagwo Patimo tondũ wa Ūhoro wa Ngai na ūria wa Jesũ. **10** Na rĩrĩ, ndaari thĩnĩ wa Roho Mũthenya wa Mwathani, na nĩ ngũgĩa mũgambo mũnene thutha wakwa warĩ ta wa karumbeta, **11** ūkiuga atĩrĩ, “Andika ūria ūkuona ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo, na ūcooke ūtũmĩre makanitha marĩa mũgwanja: nĩmo kanitha wa Efeso, na wa Simurina, na wa Perigamo, na wa Thuatira, na wa Saride, na wa Filadelifia, na wa Laodikia.” **12** Na nĩ ngũhũgũra nĩguo nyone mũgambo ūcio wanjaragĩria. Na hĩndĩ irĩa ndehũgũrĩrie, ngĩona mĩtĩ mũgwanja ya thahabu ya kũigĩrĩra matawa, **13** na gatagati ka mĩtĩ iyo nĩ haari na mũndũ “wahaanaga ta mũrũ wa mũndũ,” wehumbĩte nguo yamũkinyĩte o nyarĩrĩ, na akeoha mũcibi wa thahabu gĩthũri. **14** Naguo mũtwe wake na njuarĩ yake ciarĩ njerũ cua ta guoya wa ng’ondũ, cierrũhĩte o ta ira, namo maithe make maahaanaga ta nĩnĩmbĩ cia mwaki. **15** Namu magĩrũ make maahaanaga ta gĩcango gĩgũkenga kĩrĩ mwaki-inĩ wa aturi, nague mũgambo wake watariĩ ta mũrũrumo wa maaĩ maingĩ. **16** Guoko-inĩ gwake kwa ūrio aanyĩtĩte njata mũgwanja, na kuma kanua-inĩ gake hakoima rũhiũ rwa njora rũũgĩ mĩena yeerĩ. Naguo ūthĩu wake watariĩ ta riũa rĩria rĩarĩte mũno. **17** Rĩria ndaamuonire ngĩgwa magĩrũ-inĩ make ta mũndũ mũkuũ. Nake akĩnjigĩrĩra guoko gwake kwa ūrio, akĩnjĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra. Nĩ nĩ

wa Mbere, na nĩ nĩ wa Kũigĩrĩria. **18** Nĩ nĩ ūria-ũrĩ-Muoyo; nĩndakuĩte, na rĩu ngũtũura muoyo nginya tene na tene! Na nĩ nĩ ndĩ na cabi cia gĩkuũ na Kwa Ngoma. (aĩon g165, Hadēs g86) **19** “Nĩ ūndũ ūcio, andika maũndũ marĩa wona, marĩa marĩ kuo rĩu na marĩa magooka thutha-inĩ. **20** Nayo hĩtho ya njata icio mũgwanja wonire guoko-inĩ gwakwa kwa ūrio, na ya mĩtĩ iyo mũgwanja ya thahabu ya kũigĩrĩra matawa nĩ ino: Njata icio mũgwanja nĩ araiika a makanitha marĩa mũgwanja, nayo mĩtĩ iyo mũgwanja ya kũigĩrĩra matawa nĩ makanitha macio mũgwanja.

2 “Kũri mũraika wa Kanitha wa Efeso, mwandĩkĩre atĩrĩ: Ici nĩcio ciugo cia ūria ūnyĩtĩte njata icio mũgwanja na guoko gwake kwa ūrio, ūria ūthĩagĩra mĩtĩ-inĩ iyo mũgwanja ya thahabu ya kũigĩrĩra matawa. **2** Nĩnjũũ cĩko ciaku, o na wĩra waku mũritũ, o na ūkĩrĩrĩria waku. Nĩnjũũ atĩ ndũngĩkĩrĩria andũ arĩa aaganu, na atĩ andũ arĩa moigaga nĩ atũmwo no ti atũmwo nĩwamagerĩrie, na ūkĩmenya atĩ nĩ a maheeni. **3** Nĩkĩrĩrĩrie na ūkomĩrĩria mathĩina nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩakwa, na ndũri wanoga. **4** No rĩrĩ, ūndũ ūria ngũgũcuukĩra nĩ atĩrĩ: Nĩwatigĩre gũikara na wendani ūria warĩ nague mbere. **5** Rĩrikana kũria uumite ūkagũ! Wĩrĩre ūcooke wike maũndũ marĩa wekaga mbere. Waga kwĩrĩra, nĩngũka kũri we na njeherie mũtĩ waku wa kũigĩrĩra tawa kuma handũ hagu. **6** No rĩrĩ, ūrĩ na ūndũ ūmwe mwega: Wee nĩũthũire cĩko cia andũ arĩa metagwo Anikolai, iria o na nĩ thũire. **7** ūria ūrĩ gũtũ-rĩ, nĩakiĩgue ūria Roho areera makanitha. ūria wa gũtoorania-rĩ, nĩngamwĩtikĩria kũria maciaro ma mũtĩ wa muoyo, ūria ūrĩ mũgũnda-inĩ wa Ngai wa gĩkeno. **8** “Kũri mũraika wa kanitha wa Simurina, mwandĩkĩre atĩrĩ: Ici nĩcio ciugo cia ūria wa Mbere na nowe wa Kũrĩkĩrĩria, ūria wakuire na agĩcooka akĩrĩũka. **9** Nĩnjũũ mĩnyamaro yaku na ūthĩnĩ waku, no ūrĩ gĩtonga! Nĩnjũũ ūria ūrumagwo nĩ arĩa moigaga atĩ nĩ Ayahudi no ti Ayahudi, no nĩ thunagogi ya Shaitani. **10** Ndũkae gwĩtigĩra maĩndũ marĩa ūkĩrĩ gũthĩnio namo. Ngũmwĩra atĩrĩ, mũcukani nĩariĩkia amwe anyu njeera nĩguo amũgerie, na mũnyamario handũ ha mĩthenya ikũmi. Wee ikaraga ūrĩ mwĩhokeku, o nginya gũkua, na nĩngũkũhe thũmbĩ ya muoyo. **11** ūria ūrĩ gũtũ-rĩ, nĩakiĩgue ūria Roho areera makanitha. ūria wa gũtoorania-rĩ, ndakahutio o na hanini nĩ gĩkuũ kĩa gĩa keerĩ. **12** “Kũri mũraika wa kanitha wa Perigamo mwandĩkĩre atĩrĩ: Ici nĩcio ciugo cia ūria ūrĩ na rũhiũ rũũgĩ mĩena yeerĩ. **13** Atĩrĩrĩ, nĩnjũũ kũria ūtũũraga, o kũu Shaitani arĩ na gĩtĩ kĩa ūnene. No ūtũũrĩte ūrĩ o mwĩhokeku harĩ nĩ. Wee ndũigana gũkaana wĩtikio ūria warĩ nague thĩnĩ wakwa, o na matukũ-inĩ ma Antipa, mũira wakwa mwĩhokeku, ūria woragĩrwo itũũra-inĩ rĩanyu inene, o kũu Shaitani atũũraga. **14** No rĩrĩ, ndĩ na maũndũ matari maingĩ ngũgũcuukĩra: atĩrĩ, ūrĩ na andũ kũu marũmĩtie ūrutani wa Balamu, ūria warutire Balaki kũheenereria andũ a Isiraeli mehie na ūndũ wa kũria irio irutĩrwo mĩhianano, o na mahũũrage ūmaraya. **15** O na nĩngĩ no ūrĩ na andũ amwe marũmĩtie ūrutani wa andũ arĩa metagwo Anikolai. **16** Nĩ ūndũ ūcio, kũĩrĩre! Waga gwĩka ūguo, nĩngũka kũri we ica

ikuhí, hūūrane nao na rúhiū rūrū rūrī kanua gakwa. 17 Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīgūe ūrīa Roho areera makanitha. Ūrīa ūgaatoorania-rī, nīngamūhe mana mamwe marīa mahithe. O na nīngī nīngamūhe ihiga rīerū rīandikītwo rītwa rīerū, na gūtārī ūngī ūrīū o tīga ūcio ūkaamūkīra ihiga rīu. 18 “Kūrī mūrīaika wa kanitha wa Thuatira, mwandīkīre atīrī: Ici nīcio ciugo cia Mūrū wa Ngai, ūrīa ūrī na maitho matarīi ta rūrīrīmībī rwa mwakī, na magūrū make matarīi ta gīcango kīrīa gīkumuthe gīgathera. 19 Nīnjūūī cīiko ciaku, na ngamenya wendani waku, na wītīkīo waku, na ūtungata waku, na ūkīrīrīria waku, o na ngamenya atī cīiko ciaku cia kūrīgīrīria nīkīrīte iria cia mbere. 20 No rīrī, ūndū ngūgūcuukīra no atīrī, atī nīkīrīrīrie mūdū-wa-nja ūcio wītawgo Jezebeli, ūcio wītuga mūnabīi. Nī ūndū wa ūrutani wake, nīahītīthaga ndungata ciakwa ihūūrage ūmaraya, na irītage irīo irīa irūtīrwo mīhīanano. 21 Nīndīmūheete ihinda rīa kwīrīra ūmaraya ūcio wake, no nīaregete. 22 Nī ūndū ūcio ngūmūkīa gītanda-inī kīa mīnyamaro, na ndūme arīa matharagīa nake manyamare mūno, tīga no merīre matigane na mīthīre yake. 23 Nīngooraga cīana ciake. Namo makanitha mothe nīmakamenya atī nī nī thuthuurgīa ngoro na mecīrīa, na nīngarīha o mūdū wanyū kūrīngana na cīiko ciake. 24 Na rīu inyuī arīa mūrī kīū Thuatira, o inyuī mūtārūmītīe ūrutani wake, na mūtārī mwamenya maūdū marīa marīkīru ma hītho cia Shaitani, ta ūguo andū acīo moīgaga, inyuī ngūmwīra atīrī (no ndīrī na mūrīgo ūngī ngūmūgīrīra): 25 Ikaragai mūrūmītīe O maūdū marīa mūrī namo o ngīnya rīrīa ngooka. 26 Nake ūrīa ūgaatoorania na ahīngagīe wendī wakwa ngīnya mūthīa-rī, nīngamūhe wathani aathage ndūrīrī: 27 ‘Nake nīagacīathaga na rūthanju rwa kīgīra; agaacīmemenda o ta ūrīa nyūngū ya rīumba īmemendagwo,’ o ta ūrīa nī heetwo wathani uumītē kūrī Baba. 28 Na nīngī nīngamūhe njata irīa ya rūcīnī. 29 Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīgūe ūrīa Roho areera makanitha.

3 “Kūrī mūrīaika wa kanitha wa Sarīde, mwandīkīre atīrī: Ici nīcio ciugo cia ūrīa ūrī na maroho mūgwanja ma Ngai, o na njata mūgwanja. Atīrīrī, nīnjūūī cīiko ciaku; nīmenyete atī nīūrī ngumo ya gūkorwo ūrī muoyo, no ūrī mūkuū. 2 Arāhūkāl īkīra hīnya maūdū marīa matīgare na marena gūkua, nīgūkorwo ndīonete cīiko ciaku irī ngīnyanīru maitho-inī ma Ngai wakwa. 3 Nī ūndū ūcio, rīrīkana maūdū marīa wamūkīrīte na ūkamaigwa; maathīkīre na wīrīre. No ūngīrega kwarahūkā-rī, nīngooka ta mūcī, na ndūkamenya ihinda rīrīa ngaagūkorera. 4 No rīrī, nī ūrī andū matarī aīngī kīū Sarīde arīa matekīrīte nguo cīao gīko. Nīmagatwaranaga na nī mehumbīte nguo njerū, nīgūkorwo nīmagīrīre. 5 Mūdū ūrīa ūgaatoorania-rī, nīakahumbwo nguo njerū tao. Ndīrī hīndī ngaatharīa rītwa rīake kuuma ībuku-inī rīa muoyo, no nīngoimbūra rītwa rīake mbere ya Baba, na arīa aake. 6 Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīgūe ūrīa Roho areera makanitha. 7 “Kūrī mūrīaika wa kanitha wa Filadelīfīa, mwandīkīre atīrī: Ici nīcio ciugo cia ūrīa mūtheru na wa ma, ūrīa ūnyīītīe cabī ya Daudī. Kūrīa ahīngūrā gūtīrī mūdū ūngīhīnga, na kūrīa ahīnga gūtīrī mūdū ūngīhīngūrā.

8 Nīnjūūī cīiko ciaku. Atīrīrī, nīnjīkīrīte mūrango mūhīngūre mbere yaku, ūrīa ūtarī mūdū ūngīhota kūhīnga. Nīnjūūī atī hīnya ūrīa ūrī naguo nī mūnīnī, no nīūrūmītīe kīugo gīakwa, na ndūgīana gīkaana rītwa rīakwa. 9 Nīngatūma andū arīa a thunagogī ya Shaitani, arīa moīgaga atī nī Ayahudī o na gūtūika tīo, no nīkūheenanīa maheenanagīa, ndūme moke mainamīrīre mbere ya magūrū maku, na moimbūre atī nīngwendete. 10 Na tondū nawe nīūtūūrīte ūrūmītīe rīathani rīakwa rīa gūikara ūmūrīrīre-rī, o na nī nīngagūikarīa ihinda rīa kūgerīo rīrīa rīgooka mabūrūrī mothe kūgerīa arīa matūūraga gūkū thī. 11 Ngūūka o na rwa. Rūmīa kīrīa ūrī nakīo, nīgeetha gūtīkagīe mūdū ūkuoya thūmbī yaku. 12 Ūrīa ūgaatoorania-rī, nīngamūtua gītugī thīnī wa hekarū ya Ngai wakwa. Ndārī hīndī īngī agacooka kuuma kuo. Nīngamwandīka rītwa rīa Ngai wakwa o na rītwa rīa itūūra inene rīa Ngai wakwa, nīrīo Jerusalemu irīa njerū, rīrīa rīrīakūrūka kuuma igūrū kūrī Ngai wakwa; o na nīngī ndīmwandīke rītwa rīakwa rīerū. 13 Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīgūe ūrīa Roho areera makanitha. 14 “Kūrī mūrīaika wa kanitha wa Laodīkīa, mwandīkīre atīrī: Ici nīcio ciugo cia ūcio Amenī, mūrīa ūrīa mwīhokeku na wa ma, o we mwathi wa cīumbe cia Ngai. 15 Nīnjūūī cīiko ciaku, ngamenya atī wee ndūrī mūhoru na ndūrī mūhīū. Kūngīrī wega korwo waheha kana ūhīthe! 16 No tondū ūrī mūraru, ūkaaga kūhīūha na ūkaaga kūhora-rī, ngīrīe gūgūtua thī uume kanua gakwa. 17 Wee ugaga atīrī, ‘Nī ndī gītonga, ngagīa na indo nyingī, na ndīrī kīndū njagīe.’ No wee ndūūī atī ūrī mūnyamarīkī, na ūrī wa kūguīrwo tha, na ūrī mūthīnī, na ūrī mūtumumu, o na ūrī njaga. 18 Ngūgūtaara atī ūgūre thahabu rīra therīe na mwakī kuuma kūrī nī, nīgeetha ūtonge, na nīngī ūgūre nguo cīa rangī mwerū cīa kwīhumba, nīguo ūhumbīre thoni cīa njaga yaku, na ūgūre ndawa wīhake maitho maku, nīguo ūhote kuona. 19 Arīa nyendete nīndīmarūthaga na ngamaherīthīa. Nī ūndū ūcio gīa na kīyo, na wīrīre. 20 Atīrīrī, ndūgamīte mūrango-inī ngūrīngarīnga. Mūdū o wothē angīgīua mūgambo wakwa, na ahīngūre mūrango, nīngūtūonya thīnī ndīanīre irīo nake, nake arīanīre na nī. 21 Ūrīa ūgaatoorania-rī, nīngamwītīkīrīa aikare hamwe na nī gītī-inī gīakwa kīa ūnene, o ta ūrīa nī ndatooranīrīe na ngīkaranīra hamwe na Baba gītī-inī gīake kīa ūnene. 22 Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīgūe ūrīa Roho areera makanitha.”

4 Thuutha wa maūdū macīo ngīrora, na rīrī, hau mbere yakwa haarī na mūrango warī mūhīngūre kīū igūrū. Naguo mūgambo ūrīa ndaigūite mbere īyo ūkīnjarīra, ūrīa wagambaga ta coro, ūkīuga atīrī, “Ambata, ūūke haha, na nīngūkūonīa maūdū marīa arī o ngīnya mageekīka thuutha wa maūdū maya.” 2 O rīmwe ngīkorwo ndī thīnī wa Roho, na rīrī, hau mbere yakwa harī na gītī kīa ūnene kīū igūrū, na nī harī na mūdū wagīkarīre. 3 Nake ūcio wagīkarīre onekaga atarīi ta ihiga rīa mūthemba wa njathībī na wakīkī. Naguo mūkūnga-mbura ūrīa wonekaga ūhaana ta kahīga karīa getagwo thumaratī, nīguo warīgīcīrīe gītī kīū kīa ūnene. 4 Nakīo gītī kīū kīa ūnene nīkīarīgīcīrīo nī itī īngī cīa ūnene mīrongo tīrī na inya, nacio cīaikarīrwo nī athuuri mīrongo tīrī na ana. Athuuri acīo meehumbīte

nguo njeru na magekira thumbi cia thahabu mitwe. 5 Hau giti-ini kiu kia unene nihoimaga heni, na ngwa, na marurumi. Mbere ya giti kiu kia unene haari matawa mugwanja maakanaga. Matawa macio nimo maroho maria mugwanja ma Ngai. 6 Ningi hau mbere ya giti kiu kia unene ni haari kindu kiahanaaga ta iria ria gicicio, nario riaru ikembu muno, rikahaana o ta gicicio. Ningi hau gatagati, guthiururukiria giti kiu kia unene, haari na ciembe inia iri muoyo, nacio ciaiyuritwo ni maitho mwena wa mbere, na wa na thuutha. 7 Nakio kiumbe kia mbere kiahanaaga ta muruthi, na gia keeri kiahanaaga ta ndegwa, na gia gatatu kiaru na uithu watarii ta wa mundu, nakio gia kana gitarii ta nderi ikirera. 8 O kiumbe kimwe gia ciembe icio inia iri muoyo kiaru na mathagu matandatui, nakio kaiyuritwo ni maitho mwiri wothe o nginya rungu rwa mathagu ma kio. Muthenya na utuku itiatigithagiria kuuga atiri: 9 Riria riothe ciembe icio iri muoyo ikugooa, na igekirira, na igacookia ngaatho ucio ukariire giti kia unene, o ucio utuuraga tene na tene-ri, (aiön g165) 10 nao athuuri acio mirongo iri na ana meguthagia thi mbere ya ucio ukariire giti kia unene, na makahooya ucio utuuraga muoyo tene na tene. Maigaga thumbi ciao mbere ya giti kiu kia unene, makoiga atiri: (aiön g165) 11 “Wee Mwachani na Ngai witu-ri, niwagiriire kugocagwo, na gutiio, na kugia na uhoti, nigukorwo niwe wombire indo ciothe, nacio ciombirwo na undu wa kwenda gwaku, na ikigia na muoyo.”

5 Ningi ngiona ibuku ria gikunjo riri guoko-ini kwa urio kwa uria waikariire giti kia unene riandikitwo mienya yeeri, na riahingitwo na gucinirirwo na tuteembe mugwanja twa mihura. 2 Ngicooka ngiona muraika wari na hinya muno akianirira na mugambo munene akooria atiri, “Nuu mwagiriru kumethura tuteembe tutu twa mihura, na ahingure ibuku riri ria gikunjo?” 3 No gutiari mundu o na umwe kuu iguru, kana guku thi, o na kana rungu rwa thi ungahotire kuhingura ibuku riu ria gikunjo o na kana arirwe thini. 4 Na ni ngirira muno tondü gutionekire mundu o na umwe mwagiriru wa kuhingura ibuku riu ria gikunjo kana arirwe thini. 5 Hindi iyo umwe wa athuuri acio akinjira atiri, “Tiga kurira! Atiriri, Muruthi uria wa mihiriga wa Juda, Thuuna iria ya Daudi-ri, niatoanitie. We ari na uhoti wa kuhingura ibuku riu ria gikunjo, na amethure tuteembe tuu mugwanja twario.” 6 Ningi ngiona Gatürume arugamite gatagati ga giti kia unene, nako kahaanaaga ta gathinjitwo, gathiururukirio ni ciembe iria inia iri muoyo, na athuuri acio. Kaari na hia mugwanja na maitho mugwanja, na nimo maroho mugwanja ma Ngai maria matumitwo mathiage thi yothe. 7 Nake ucio Gatürume agithi akioya ibuku riu ria gikunjo kuuma guoko-ini kwa urio kwa ucio waikariire giti kia unene. 8 Na aarikia kuriora-ri, ciembe iria inia iri muoyo, na athuuri aria mirongo iri na ana makiguthia thi mbere ya Gatürume. O umwe aari na kinanda kia mugeeto na maanyiitite mbakuri cia thahabu ciyurite ubumba, na nguo mahooya ma andu aria aamure. 9 Nao nimanire rwimbo rweru, makiuga atiri: “Wee niwe mwagiriru wa kuoya ibuku riu ria

gikunjo, na kumethura tuteembe tuu twario, tondü wee niworagirwo, ukigurira Ngai andu na thakame yaku kuuma mihiriga yothe, na thiami ciothe, na andu othe, o na nduriri ciothe. 10 Wee niumatuite andu a uhamaki na athinjiri-Ngai a gutungatagira Ngai witu, nao magaathamaka guku thi.” 11 Ningi ngirora, na ni ngigua mugambo wa araka aingi, miigana wao wari ngiri na ngiri, na ngiri ikumi maita ngiri ikumi. Nao maathiururukirire giti kia unene, na ciembe iria iri muoyo, na athuuri acio. 12 Nao mainaga na mugambo munene, makoiga atiri: “Kwagirira ni Gatürume, karia kooragirwo, nguo kagie na uhoti, na utonga, na uugi, na hinya, na gutiio, na riiri, o na ugooci!” 13 Ngicooka ngigua ciembe ciothe iri kuu iguru, na iria iri thi, na iria iri rungu rwa thi, na iria iri iria-ini, o na indo ciothe iria iri thini wacio, ikina atiri: “Ugooci, na gutiio, na riiri, na uhoti, iroga kuri uria ukariire giti kia unene, na kuri Gatürume, nginya tene na tene!” (aiön g165) 14 Nacio ciembe iria inia iri muoyo ikiuga atiri, “Ameni”, nao athuuri acio makiguthia thi, makihooya.

6 Ningi nindonire ucio Gatürume akimethura gatembe ka mbere ga tuteembe turia mugwanja twa mihura. Ngicooka ngigua kiumbe kimwe gia ciembe iria inia iri muoyo gikiuga na mugambo wagambaga ta marurumi atiri, “Uka!” 2 Na ni ngirora, ngiona mbarathi njeru hau mbere yakwa! Uria wamihacite anyiitite uta, nake akiheo thumbi, akiumira atari ta mutoorania werekeire o gutoorania. 3 Riria Gatürume aamethurire gatembe ga keeri, ngigua kiumbe kiria kiri muoyo gia keeri kioiga atiri, “Uka!” 4 Ningi gikiumira mbarathi ingi, nayo yari ndune muno. Uria wamihacite niaheetwo uhoti wa kuniina thayu kuuma thi, na atume andu mooragane. Nake akiheo ruihu rwa njora runene. 5 Ningi riria Gatürume aamethurire gatembe ga gatatu, ngigua kiumbe kiria kiri muoyo gia gatatu kioiga atiri, “Uka!” Na ni ngirora, ngiona mbarathi njiru hau mbere yakwa! Uria wamihacite anyiitite ratiri na guoko gwake. 6 Ningi ngigua kindu kiarurumire ta mugambo ukuuma gatagati-ini ga ciembe icio inia iri muoyo, ikiuga atiri, “Kibaba kia ngano kiumage mucaara wa muthenya umwe, na ibaba ithatu cia ngano ya cairi ciuimage mucara wa muthenya umwe, no ndugathukie maguta kana uthukie ndibeil!” 7 Ningi riria Gatürume aamethurire gatembe ga kana-ri, ngigua mugambo wa kiumbe kiria kiri muoyo gia kana woiga atiri, “Uka!” 8 Na ni ngirora, ngiona mbarathi theiku hau mbere yakwa! Uria wamihacite-ri, eetagwo Gikuu, nake Jehanamu aamumite thuutha, amukuhirire. Nao makihoo uhoti wa gwatha gicunji kia inia gia thi, nguo mooragane na ruihu rwa njora, na ng'aragu, na muthiro, o na ningi nyamu iria ndiani cia githaka. (Hadēs g86) 9 Ningi aamethura gatembe ga gatano-ri, ngiona hau rungu rwa kigongona maroho ma andu aria mooragitwo ni undu wa kiugo kia Ngai, na ni undu wa uria uria maagwatiire. 10 Nao magikaya na mugambo munene, makuria atiri, “Mwachani Jehova, Wee mutheru na wa ma, ugukara nginya ri utatuirire aturi a thi cira nguo urihire thakame iitu?” 11 Nao makihoo o mundu nguo ndaaya ya rangi mweru,

na makirwo meterere hanini, nginya mūigana wa ndungata iria maarutithanagia wīra nacio ūhinge, na nīo ariū na aarī a lthe witū ariā maarī mooragwo o ta ūriā o mooragirwo. **12** Ningī ngīrora na ngīona aamethūra gatembe ga gatandatū. Nakuo gūkīgīa na gīthingithia kinene. Narīo rīūa rikīgarūrūka, rikīra ta nguo ya ikūnia itumitwo na guoya wa mbūri, naguo mweri wothe ūkīgarūrūka, ūgītuniha ta thakame, **13** nacio njata cia igūrū ikīgīa thī, o ta ūriā ngūyū iria thaatu ciitīkaga kuuma mūkūyū-inī rīrīa wainainio nī rūhuho rūnene. **14** Narīo igūrū rikīeherio o ta ūriā ibuku rīa gīkūnjo rikūnjagwo, nacio irīma ciothe na icīgīrīra ikīeherio ikiuma kūndū gwacio. **15** Nao athamaki a thī, na anene, na anene a thigari, na itonga, na andū ariā marī hinya, na ngombo ciothe, na andū ariā othe eyathi, makīhitha ngurunga-inī, na gatagatī ka ndwaro cia mahiga ma irīma. **16** Nao nīmeeraga irīma na ndwaro cia mahiga atīrī, “Tūgwīre, mūtūhitha twehere ūthiū-inī wa ūcio ūriā ūkīariire gītī kīa ūnene, na kuuma kūrī mang’ūrī ma Gatūrūme! **17** Nīgūkorwo mūthenya ūriā mūnene wa mang’ūrī mao nīmūkinyu, nake nūū ūngīhota kūwītīria?”

7 Thuutha wa ūguo ngīona arāika ana marūgamīte ituri-inī iria inya cia thī, marīgīrīrie huho iria inya cia thī nīgeetha rūhuho o ruothe rūtikahurutane gūkū thī, kana iria-inī rīrīa inene, o na kana mūtī-inī o wothe. **2** Ngīcooka ngīona mūrāika ūngī akīambata omīte mwena wa irathīro, arī na mūhūrī wa Ngai ūriā ūrī muoyo. Nake agītā arāika acio ana na mūgambo mūnene, acio maaheetwo ūhoti mathūkīe thī na iria rīrīa inene, akīmeera atīrī: **3** “Mūtīgathūkīe thī, kana iria, o na kana mītī, nginya tūkorwo tūrīkītīe gwīkīra ndungata cia Ngai witū rūūrī ithiithi-inī ciao.” **4** Ningī ngītīgua mūigana wa ariā meekīrīrwo rūūrī, nao maarī: 144,000 kuuma mīhīrīga yothē ya Isiraeli. **5** A mūhīrīga wa Juda ariā meekīrīrwo rūūrī maarī 12,000, na a mūhīrīga wa Rubeni maarī 12,000, na a mūhīrīga wa Gadī maarī 12,000, **6** na a mūhīrīga wa Asherī maarī 12,000, na a mūhīrīga wa Nafitali maarī 12,000, na a mūhīrīga wa Manase maarī 12,000, **7** na a mūhīrīga wa Simeoni maarī 12,000, na a mūhīrīga wa Lawī maarī 12,000, na a mūhīrīga wa Isakaru maarī 12,000, **8** na a mūhīrīga wa Zebuluni maarī 12,000, na a mūhīrīga wa Jusufu maarī 12,000, na a mūhīrīga wa Benjamīni maarī 12,000. **9** Thuutha wa maūdū macio ngīcooka ngīrora, na hau mbere yakwa-rī, ngīona kīrīndī kinene gītangītārīka nī mūdū, kīa andū moimīte ndūrīrī-inī ciothe, na maarī a mīhīrīga yothē, na iruka ciothe, na thiomī ciothe, marūgamīte mbere ya gītī kīa ūnene, na mbere ya Gatūrūme. Nao meehumbīte nguo ndaaya cia rangī mwerū, na makanyīta makīndū na moko. **10** Nao maanagīrīra na mūgambo mūnene makoiga atīrī: “Kūhonokania nī kwa Ngai witū, ūriā ūkīariire gītī kīa ūnene, na gwa Gatūrūme.” **11** Nao arāika acio othe maarūgamīte mathiūrūrūkīrie gītī kīu kīa ūnene, na magathiūrūrūkīria athuuri acio na ciūmbe icio inya irī muoyo. Nao magīturumithia mothiū mao thī hau mbere ya gītī kīa ūnene, makīhooya Ngai, **12** Makiugaga atīrī: “Amenī! Ūgooci, na riiri, na ūūgī,

na ngaatho, na gītīo na ūhoti, na hinya, irotūūra na Ngai witū tene na tene. Amenī!” (aīōn g165) **13** Na rīrī, ūmwe wa athuuri acio akīnjūria atīrī, “Andū aya mehumbīte nguo ndaaya cia rangī mwerū nī a, na moimīte kū?” **14** Na nī ngīmūcookeria atīrī, “Mūthuuri ūyū, nīwe ūū.” Nake akīnjūria atīrī, “Aya nī ariā moimīte mīnyamaro-inī irīa mīnene; nao nīmathambītīe nguo ciao na magacierūhia na thakame ya Gatūrūme. **15** Nī ūndū ūcio, “rīu maikaraga mbere ya gītī kīa ūnene kīa Ngai, na mamūtungatagīra mūthenya na ūtukū thīnī wa hekarū yake; nake ūriā ūkaragīra gītī kīa ūnene egūtūūra atambūrūkītīe hema yake igūrū rīao. **16** Gūtīrī hīndī magaacooka kūhūta; na matigacooka kūnyoota. Matigacinwo rīngī nī rīūa, o na kana nī ūrugārī mūhiū o na ūrīkū. **17** Nīgūkorwo Gatūrūme ūriā ūrī gatagatī ga gītī kīa ūnene nīwe ūgaatuika mūrīithi wao; nīakamatongoria, amakinyīe ithima-inī cia maaī ma muoyo. Nake Ngai nīakamagīria maithori mothe mathire maitho-inī mao.”

8 Ningī rīrīa Gatūrūme aamethūire gatembe ka mūgwanja-rī, kīu igūrū gūgīkīrwo kī ihinda ta rīa nuthu ithaa. **2** Na nī ngīona arāika mūgwanja ariā marūgamaga mbere ya Ngai, nao makīheo tūrumbeta mūgwanja. **3** Nake mūrāika ūngī, ūriā warī na rūgīo rwa thahabu, agītūka akīrūgama kīgongona-inī. Nake akīheo ūbumba mūingī nīgeetha aūrute igongona hamwe na mahooya ma ariā othe aamūre hau igūrū rīa kīgongona gīa thahabu kīrīa kīrī mbere ya gītī kīa ūnene. **4** Nayo ndogo ya ūbumba ūcio, hamwe na mahooya ma andū ariā aamūre, ikīambata mbere ya Ngai yumīte guoko-inī kwa mūrāika ūcio. **5** Nake mūrāika ūcio akīoya rūgīo rūu rwa thahabu, akīrūyīria mwaki kuuma kīgongona-inī, akīūikīa thī; nakuo gūkīgīa ngwa, na marurumī, na heni, na gīthingithia. **6** Hīndī iyo arāika ariā mūgwanja maarī na tūrumbeta mūgwanja makīhaarīra gūtūhuha. **7** Mūrāika wa mbere akīhuha karumbeta gake, nakuo gūkīgīa mbura ya mbenbe na mwaki itukanīte na thakame, nacio igīkīo thī. Nakīo gīcunjī gīa ithatū gīa thī gīkīhīa, na gīcunjī gīa ithatū kīa mītī ikīhīa, o na nyeki yothē nduru ikīhīa. **8** Mūrāika wa keerī nake akīhuha karumbeta gake, nakīo kīndū kīahaanaga ta kīrīma kinene gīakanaga mwaki-rī, gīgītīko thīnī wa iria rīrīa inene. Nakīo gīcunjī gīa ithatū kīa iria rīu gīgītūika thakame, **9** na gīcunjī gīa ithatū gīa ciūmbe iria irī muoyo thīnī wa iria rīu igīkua, na gīcunjī gīa ithatū kīa marikabu ikīanangwo. **10** Nake mūrāika wa gatatū akīhuha karumbeta gake, nayo njata nene mūno ikīuma igūrū yakanīte ta gīcinga, ikīgīwīra gīcunjī gīa ithatū kīa njūū na ithima cia maaī, **11** narīo rīitwa rīa njata iyo nī Kūrūra. Gīcunjī gīa ithatū kīa maaī macio gīkīrūra, na andū aingī magīkua nī kūnyua maaī macio marūrū. **12** Nake mūrāika wa kana akīhuha karumbeta gake, narīo rīia rīkīringwo gīcunjī gīa ithatū, o naguo mweri gīcunjī gīa ithatū, o na njata nacio gīcunjī gīa ithatū, tondū ūcio gīcunjī gīa ithatū gīacio gīgītūika nduma. Nakīo gīcunjī gīa ithatū kīa mūthenya gīkīaga ūtheri, o na gīcunjī gīa ithatū kīa ūtukū o taguo. **13** O ndorete-rī, ngītūga nderi yombūkaga rīera-inī ikīanīrīra na mūgambo mūnene, ikoiga atīrī: “Kaī kūrī na haaro-ī!

Kaĩ kũri na haaro-ĩl Kaĩ inyuĩ arĩa mütũruga thĩ mĩri na haaro-ĩ, tondũ wa tũrumbeta tũria tũkirie kũhwo nĩ araiika acio angĩ atatu-ĩl”

9 Nake mũraika wa gatano akĩhuha karumbeta gake, na nĩ ngĩona njata yumite igũrũ ikagũa thĩ. Nayo njata igo ikinengerwo cabi ya Irima-rĩtarĩ-Gĩturi. **(Abyssos g12)** **2** Hindĩ irĩa aahingĩre Irima-rĩtarĩ-Gĩturi-rĩ, rikuma ndogo yahaanaga ta ndogo ya icua inene. Narĩo riũa na matu igũkĩrwo nduma nĩ ndogo iyo yomaga Irima-rĩtarĩ-Gĩturi. **(Abyssos g12)** **3** Na thĩinĩ wa ndogo iyo gũkuma ngigĩ, igĩũka thĩ, nacio ikiheo ũhoti ũtarĩ ta wa tung’aurũ twa thĩ. **4** Nacio ikĩrwo itikehie nyeki ya thĩ, kana mũmera o wotho o na kana mũti, o tiga andũ arĩa matarĩ na rũiri rwa Ngai ithiithi ciao. **5** Nacio ikiaga kũheo ũhoti wa kũmoora, o tiga wa kũmaherithia mĩeri itano. Naruo ruo rũria maiguire rwarĩ o ta ruo rwa kang’aurũ karathite mũndũ. **6** Matukũ-inĩ macio andũ nĩmagacaragia gĩkuũ, no matigakĩona; nĩmakeriragĩria gũkua, nakĩo gĩkuũ gikamoorĩra. **7** Ngigĩ icio ciahanaanaga ta mbarathi ihaarĩrio nĩ ũndũ wa mbaara. Mitwe-inĩ yacio ciarĩ na kindũ kĩaanaanaga ta thũmbĩ cia thahabu, namo mothũ maacio maahaanaga ta mothũ ma andũ. **8** Njuĩrĩ yacio yahaanaga ta njuĩrĩ cia andũ-a-nja, namo magego maacio matarĩrĩ ta magego ma mũrũuthi. **9** Nacio ciarĩ na ngo cia kũgĩtira gĩthũri ciahanaanaga ta ngo cia kigera, nago mũgambo wa mathagu maacio warĩ ta mĩrũrumo wa mbarathi nyingĩ na ngaari cia ita iteng’erete irorete mbaara-inĩ **10** Ciarĩ na mĩting’oe, o na mboora ta cia tung’aurũ, na mĩting’oe-inĩ yacio ciarĩ na ũhoti wa kũnyariira andũ ihinda rĩa mĩeri itano. **11** Na nĩ ciarĩ na mũthamaki waciathaga, na nĩwe mũraika wa Irima-rĩtarĩ-Gĩturi, narĩo rĩtwa rĩake na rũthiomi rwa Kihibirania nĩ Abadoni, ningĩ na Kiyunani agetwo Apolioni. **(Abyssos g12)** **12** Haaro ya mbere nĩyathira; haatigara ingĩ igĩrĩ irĩa igũũka thuutha. **13** Mũraika wa gatandatũ nake akĩhuha karumbeta gake, na nĩ ngĩgũa mũgambo ũkuma hĩa-inĩ cia kigongona gĩa thahabu kĩa kĩa mĩeri na Ngai. **14** Ũkĩra mũraika ũcio wa gatandatũ warĩ na karumbeta atĩrĩ, “Oho araika arĩa ana arĩa moheirwo rũũ-inĩ rũria rũnene rwa Farati.” **15** Nao araika acio ana, arĩa maathagathagĩtwo nĩ ũndũ wa ihinda rĩa, na nĩ ũndũ wa mũthenya ũcio o na nĩ ũndũ wa mweri ũcio, o na mwaka ũcio makiohorwo nĩguo moorage andũ gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa andũ gũkũ thĩ. **16** Nacio mbũtũ cia mbaara irĩa ciahacĩte mbarathi mũgana wacio warĩ milioni magana meerĩ. Nindaiguire mũgana wacio. **17** Mbarathi icio ndonire na kĩoneki hamwe na arĩa macihacĩte-rĩ, ciahanaanaga atĩrĩ: Ngo ciacio cia kũgĩtira gĩthũri ciarĩ cia rangi mĩtune ta mwaki, na rangi wa bururu, na rangi wa ngoikoni ũhaana ta ũbirĩti. Ciongo cia mbarathi icio ciahanaanaga ta ciongo cia mĩrũuthi, natuo tũnua twacio twomaga mwaki, na ndogo, o na ũbirĩti. **18** Gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa andũ a gũkũ thĩ nĩkioragĩrwo nĩ mĩthiro iyo itatũ ya mwaki, na ndogo, na ũbirĩti irĩa cioimaga tũnua-inĩ twacio. **19** Hinya wa mbarathi icio warĩ tũnua-inĩ twacio na mĩting’oe-inĩ yacio, nĩgũkorwo mĩting’oe yacio yahaanaga ta nyoka ĩrĩ na ciongo irĩa ithagĩa andũ nacio. **20** Andũ a thĩ acio angĩ, arĩa matooragĩrwo

nĩ mĩthiro iyo, matiigana kwĩra mehia ma wĩra wa moko mao; matiigana gũtiga kũhooya ndaimono, na mĩhianano ya thahabu, na ya betha, na ya gĩcango, na ya mahiga, na ya mĩti, o mĩhianano irĩa itanghota kuona, kana ĩgue, kana ĩtware. **21** O na ningĩ matiigana kwĩra nĩ ũndũ wa mehia ma ũragani wao, kana ũrogi wao, kana ũmaraya wao, o na kana ũici wao.

10 Ningĩ ngĩcooka ngĩona mũraika ũngĩ warĩ na hinya mũno agũkũrũka oimite igũrũ. Nake ehumbĩte itu ta nguo, na igũrũ rĩa mĩtwe wake haarĩ na mũkũngambura; nago ũthũũ wake wahaanaga ta riũa, namo magũrũ make maahaanaga ta itugĩ cia mwaki. **2** Nake aanyĩtĩte na guoko gwake kabuku kanini ga gĩkũnjo karĩ kahingĩre. Aakinyithĩte kũgũrũ gwake kwa ũrĩo irĩa-inĩ, nakuo kwa ũmotho agagũkũnyithia thĩ nyũmũ. **3** akigũthũka na mũgambo mũnene ta wa mũrũuthi ũkĩrarama. Hindĩ irĩa aagũthũkire-rĩ, mĩgambo ya ngwa irĩa mũgwanja ikĩgamba. **4** Na rĩria ngwa icio mũgwanja ciagambire, ndaari hakuhi kwandĩka; no ngĩgũa mũgambo kuuma igũrũ ũkiuga atĩrĩ, “Mohoro macio maarĩo nĩ ngwa icio mũgwanja-rĩ, maige marĩ hithe, ndũkamaandĩke.” **5** Nake mũraika ũcio ndonete arũgamite irĩa-inĩ na akarũgama thĩ nyũmũ agĩtambũrũkia guoko gwake kwa ũrĩo na igũrũ. **6** Nake akĩhĩta na ũria ũtũruga muoyo nginya tene na tene, o we ũria wombire igũrũ na indo ciothe irĩa irĩ kuo, na akĩũmba thĩ na indo ciothe irĩa irĩ kuo, o na akĩũmba irĩa na indo ciothe irĩa irĩ thĩinĩ warĩo, akiuga atĩrĩ, “Hatĩrĩ na ihinda ringĩ rĩa gweterera!” **(aiõn g165)** **7** No matukũ-inĩ marĩa mũraika wa mũgwanja agaakorwo akĩrĩ kũhuha karumbeta gake-rĩ, hithe ya Ngai nĩkachingio, o ta ũria eerire anabĩ arĩa ndungata ciake. **8** Ningĩ mũgambo ũria ndaiguĩte uumite igũrũ ũkĩnjarĩria ringĩ, ũkĩnjĩra atĩrĩ: “Thĩ, woe kabuku kau ga gĩkũnjo karĩa kahingĩre kuuma guoko-inĩ kwa mũraika ũcio ũrũgamite akinyĩte irĩa, na agakinya thĩ nyũmũ.” **9** Nĩ ũndũ ũcio, ngĩthĩ kũrĩ mũraika, na ngĩmũria aahe kabuku kau ga gĩkũnjo. Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Koe, ũkarĩe. Gaakinya nda nĩgagũkũrũra, no karĩ kanua gegũkorwo karĩ na mũrĩo ta ũũkĩl” **10** Ngĩkĩoya kabuku kau ga gĩkũnjo kuuma guoko-inĩ kwa mũraika ũcio, na nĩ ngĩkarĩa. Karĩ kanua kaarĩ na mũrĩo ta ũũkĩ, no ndarĩkia gũkarĩa, gakĩndũrĩa. **11** Ngĩcooka ngĩrwo atĩrĩ, “No nginya ũrathe ũhoro ringĩ ũkonĩ andũ aingĩ, na ndũrĩrĩ nyingĩ, na thĩomi nyingĩ, o na athamaki aingĩ.”

11 Ningĩ ngĩnengerwo mũrangi wa gũthima wahaanaga ta rũthanju, ngĩrwo atĩrĩ, “Thĩ ũthime hekarũ ya Ngai na kigongona, na ũtare andũ arĩa marahooya Ngai kuo. **2** No nja ya hekarũ ũtigane nayo, ndũkamĩthime tondũ nĩhetwo andũ-a-Ndũrĩrĩ. Nao nĩmakarangĩrĩa itũũra rĩa ĩtheru ihinda rĩa mĩeri mĩrongo ĩna na ĩrĩ. **3** Na nĩ nĩngahe aira akwa eerĩ hinya, nao nĩmakaratha ũhoro handũ ha matukũ 1,260 mehumbite nguo cia makũnia.” **4** Acio nĩo mĩtamaiyũ irĩa ĩrĩ, na nĩo mĩti irĩa ĩrĩ ya kũgĩrĩrwo matawa irĩa irũgamite mbere ya Mwathani wa thĩ. **5** Mũndũ o wotho angĩkaageria kũmeka ũũru, mwaki ũkoimaga tũnua twao ũkaniina thũ icio ciao. Na mũndũ o wotho ũngikenda

kūmeka ūuru no nginya akue o ūguo. **6** Andū aya marī na hinya wa kūhinga igūrū nīgeetha gūtikae kuura mbura ihinda rīria maaakaratha ūhoro; ningī marī na hinya wa kūgarūra maaī matuūke thakame. O na ningī marī na hinya wa kūhūra thī na mīthemba yothe ya mīthiro maita maingī o ta ūria mangiēnda. **7** Rīria maaakarīkia kūheana ūira wao-rī, nyamū irīa yambataga yumīte Irima-rīria-Ritarī-Gīturi nīkamatharīkīra īmatoorie, na īmoorage. (**Abyssos g12**) **8** Nacio ciimba ciao igaatigwo ciaraganite njīra-inī cia itūūra rīria inene, rīria rīgerekanaigwo rīgetwo Sodomu kana Misiri, na nīkuo Mwathani wao aambīrwo mūtī igūrū. **9** Na ihinda rīa mīthenya itatū na nuthu, andū a kuuma iruka ciothe, na mīhīrīga yothe, na thiomī ciothe na ndūrīrī ciothe, nīmakerorera ciimba ciao, na magirie ithikwo. **10** Nao andū arīa matūūruga thī nīmagakenerera aira acio, na makūngūire magītūmanagīra iheo, tondū anabii acio eerī nīmanyariiraga andū a gūkū thī. **11** No thuutha wa mīthenya itatū na nuthu, mīhūmū ya muoyo ikīmatoonya yumīte kūrī Ngai, nao makīrūgama na magūrū mao, na arīa maamonire makīnyitwo nī kīmako kinene mūno. **12** Ningī makīguga mūgambo mūnene uumīte igūrū ūkīmeera atīrī, “Ambatai na gūkū.” Nao makīambata igūrū marī itu-inī, thū ciao īmeroreire. **13** Ithaa o rīu-rī, gūkīgīa na gīthingithia kīnene, nakīo gīcunjī gīa ikūmī gīa itūūra rīu gīkīmomoka. Andū ngīrī mūgwanja makīūrāgwo nī gīthingithia kīu, nao arīa maatigarire makīmaka na makīgooa Ngai wātū. **14** Haaro ya keerī nīyathira, haaro ya gatātūrī, igūkūa o narua. **15** Nake mūraika wa mūgwanja akīhuha karumbeta gake, nakuo gūkīgīa na mīgambo mūnene kīu igūrū, nayo īkiuga atīrī: “Ūthamaki wa thī nīūtūikīte ūthamaki wa Mwathani wātū, o na Kristū wake, nake egūtūūra athamakaga ngīnya tene na tene.” (**aiōn g165**) **16** Nao athuuri arīa mīrongo rīrī na ana, arīa maaakarīire itī ciao cia ūnene mbere ya Ngai, magītūrumithia mothiū mao thī makīhooya Ngai, **17** makīuga atīrī: “Nītwagūcookeria ngaatho, Mwathani Ngai, Wee Mwene-Hinya-Wothe, o Wee ūrī ho, na nowe warī ho, tondū nīwoete hinya waku mūnene, ūkambīrīria gūthamaka. **18** Ndūrīrī nacio nīciarakarire; namo mang’ūrī maku nīmakinīyite. Hīndī nīnginyu ya andū arīa akūū gūtūirwo ciira, o na ya kūhe anabii, ndungata ciaku, iheo, hamwe na arīa aamūre, na arīa metigīrite rīltwa rīaku, arīa anini na anene, o na ya kwananga arīa manangaga thī.” **19** Ningī hekarū ya Ngai kīu igūrū ikīhingūrwo, na thīinī wa hekarū yake gūkīoneka ithandūkū rīria rīa kīrīkanīro gīake. Nakuo gūkīgīa na heni, na marurumī, na ngwa, na gīthingithia, na mbura nene ya mbembe.

12 Ningī kīu igūrū gūkīoneka ūrīrū mūnene wa kūgeania: gūkīoneka mūdū-wa-nja wehumbīte rīua, agacooka agakinya mwerī na magūrū, na agekīra thūmbī ya njata ikūmī na igīrī mūtwe. **2** Aarī na nda, na nīakayaga nī ruo tondū aarī hakuhi kūheo mwana. **3** Ningī gūkīoneka ūrīrū ūngī kīu igūrū na atīrī: nī ndamathia nene yarī ndune, na yarī na ciongo mūgwanja, na hīa ikūmī, na thūmbī mūgwanja ciongo-inī ciayo. **4** Naguo mūting’oe wayo ūkīhaata gīcunjī gīa

ithatū kīa njata cia igūrū na īgīcīrekania thī. Ndamathia īyo ikīrūgama mbere ya mūdū-wa-nja ūcio warī hakuhi kūheo mwana, nīguo itambuure mwana ūcio aaciirwo o ūguo. **5** Nake mūdū-wa-nja ūcio akīgīa mwana wa kahīi, ūria ūgaathaga ndūrīrī ciothe na rūthanju rwa kīgera. Nake mwana ūcio akīhurio, agītwarwo igūrū gītī-inī kīa ūnene kīa Ngai. **6** Mūdū-wa-nja ūcio akīūrīra werū-inī, handū harīa aathondekeirwo nī Ngai, harīa aarī amenyererwo handū ha ihinda rīa matukū 1,260. **7** Na rīrī, kīu igūrū gūkīgīa mbaara. Mikaeli na araika ake makīrūa na ndamathia īyo, nayo ndamathia na araika ayo makīrūa nao. **8** No ndamathia ndīarī na hinya wa kūigana, nayo hamwe na araika ayo makīaga ūikaro kīu igūrū. **9** Nayo ndamathia īyo nene ikīnyugutwo thī, na nīyo nyoka irīa ya tene, o irīa īitagwo mūcukani, na īgeetwo Shaitani, irīa ihītithagia andū a thī yothe. Nayo ikīnyugutwo thī hamwe na araika ayo. **10** Ningī ngīcooka ngīguga mūgambo mūnene kīu igūrū, ūkiuga atīrī: “Rīu ūhonokio nī mūkinyu, na ūhoti, na ūthamaki wa Ngai wātū, o na wathani wa Kristū wake. Nīgūkorwo ūria ūcuukaga arīu na aarī a lthe wātū, ūria ūmacuukaga mbere ya Ngai mūthenya na ūtukū, nīaharūrūkītio thī. **11** Nao nīmamūtūoorīre na ūndū wa thakame ya Gatūrūme, o na nī ūndū wa kiugu kīa ūira wao; na matiigana kwenda kūhonokia mīoyo yao, o na maatuika a gūkua. **12** Nī ūndū ūcio, kenai inyuī igūrū, o na inyuī arīa mūtūūruga kuol! No kaī thī na irīa rīria inene irī na haaro-ī, tondū mūcukani nīaikūrūkīte kūrī inyuī! Nake aiyūrītwo nī marūrū manene, tondū nīō atī ihinda rīake rīria rītīgairē nī inyini.” **13** Rīria ndamathia īyo yoonire atī nīnyanyugutwo thī, ikīambīrīria kūnyariira mūdū-wa-nja ūcio waagītē mwana wa kahīi. **14** Nake mūdū-wa-nja ūcio akīheo mathaga meerī ma nderi irīa nene nīgeetha ombūke athīi werū-inī handū harīa aathondekeirwo, harīa aarī amenyererwo kwa ihinda, na kwa mahinda na nuthu ya ihinda, harīa atangiakinīyīrwo nī nyoka īyo. **15** Nayo nyoka īyo ikīhorora maaī kuuma kanua kayo o ta rūū, nīgeetha ikīnyīrie mūdū-wa-nja ūcio, itūme atwarwo nī kīgūū kīu. **16** No thī nayo īgītēthīrīria mūdū-wa-nja ūcio na ūndū wa gwachamīa kanua kayo, nayo ikīmeria rūū rūu rwahororetwo nī ndamathia īyo kuuma kanua kayo. **17** Hīndī īyo ndamathia īyo ikīrakarīra mūdū-wa-nja ūcio mūno, nayo īgītīhī kūrūa na ciana irīa ingī ciake, na nīō andū arīa maathikagīra maathani ma Ngai, na makagwatīria ūira wa Jesū.

13 Nayo ndamathia īyo ikīrūgama hūgūrūrū-inī cia irīa. Ningī ngīcooka ngīona nyamū ikūma irīa thīinī. Nyamū īyo yarī na hīa ikūmī, na mītwe mūgwanja, na hīa-inī ciayo yarī na thūmbī ikūmī, na o mūtwe wayo warī na rīltwa rīa kūrūma Ngai. **2** Nyamū īyo ndonire yahaanaga ta ngarī, no magūrū mayo maatarīi ta ma nduba, nako kanua kayo kahaanaga ta ka mūrūūthi. Nayo ndamathia īyo ikīhe nyamū īyo hinya wayo na gītī kīayo kīa ūnene o na wathani mūnene. **3** Mūtwe ūmwe wa nyamū īyo wonēkaga ta waringītwo iringa rīa kīūrigo, no iringa rīu rīa kīūrigo nīrīahonetē. Nayo thī yothe nīyagegete na ikīrūmīrīra nyamū īyo. **4** Nao andū magīkīhooya ndamathia īyo tondū nīyaheete

nyamū iyo ūhoti wayo, o na makīhooya nyamū iyo, na makooragia atīrī, “Nūū ūtarīi ta nyamū īno? Nūū ūngīmūkīrīra, arūe nayo?” **5** Nayo nyamū iyo īkīheo kanua ga kwaria ciugo cia mwītīo na cia kūrūma Ngai, na īkīheo ihinda rīa gwathana rīa mīeri mīrongo īna na īrīrī. **6** Nyamū iyo īgītūmūra kanua īrume Ngai, na īcambie rītīwa rīake, na gīkaro gīake, o na arīa matūūrāga kūu īgūrū. **7** Nīyaheirwo hinya nīguo īrūe na arīa aamūre na īmatoorie. Na īkīheo wathani īgūrū rīa mīhīrīga yothe, na andū a iruka ciothe, na thiomī ciothe, o na ndūrīrī ciothe. **8** Nao andū othe arīa matūūrāga gūkū thī kuuma rīrīa thī yombirwo, arīa othe marītīwa mao matārī maandīke ibuku-inī rīa muoyo rīa Gatūrūme karīa gaathīnjirwo, makīnamīrīra nyamū iyo mamīhooe. **9** Mūndū ūrīa ūrī na gūtū nīakīgūe. **10** Mūndū o wothē angīkorwo nī wa gūtāhwo, nīegūtāhwo athīī. Mūndū o wothē angīkorwo nī wa kūūrāgwo na rūhīū rwa njora-rī, ndarī hīndī atakoorāgwo na rūhīū. Ūguo nīkuonania atī andū arīa aamūre nīmabataire gūkīrīrīra, na marī na wītīkio. **11** Ngīcooka ngōna nyamū īngī, īkīuma na thī. Nyamū iyo yarī na hīa īgīrī ta cia gatūrūme, no yaarāgia ta ndamathīa. **12** Nyamū iyo īgīathana na ūhoti wothē wa nyamū īrīa ya mbere ithenya rīayo, īgītūma thī na arīa othe matūūrāga kuo mahoooyage nyamū iyo ya mbere, o iyo yahonete iringa rīayo rīa kīūrāgo. **13** Nayo īkīringa cīama nene na morīrū, o na īgītūma mwakī ūkūrūke uume īgūrū ūūke thī andū makīonaga. **14** Tondū wa morīrū macio nīyaheirwo hinya wa kūringa cīama ithenya rīa nyamū iyo ya mbere, īkīheenia andū arīa matūūre thī. Nīngī īgīatha andū mathondeke mūhianano nī ūndū wa gūtīa nyamū iyo, yagurarītīo na rūhīū rwa njora no yarī o muoyo. **15** Nīyaheirwo hinya wa kūhe mūhianano ūcio wa nyamū iyo ya mbere mīhūmū, nīguo ūhotē kwaria, na ūtūme arīa othe maaregete kūhooya mūhianano ūcio wa nyamū iyo moorāgwo. **16** Nīngī nīyaathire andū othe na hinya, arīa anīni na arīa anene, arīa itonga na arīa athīnī, arīa meyathīte na arīa ngombo, o mūndū ekīrwo rūūrī guoko gwake kwa ūrīo kana thīithī-inī wake, **17** nīgeetha gūtīkagē mūndū ūngīendīa kana agūrē, atārī na rūūrī rūu, na nīruo rītīwa rīa nyamū iyo, kana namba ya rītīwa rīayo. **18** Ūndū ūyū nīūbataire ūūgī. Mūndū o wothē angīkorwo arī na ūmenyo-rī, nīeke ithabu rīa namba ya nyamū iyo, nīgūkorwo nī namba ya mūndū. Nayo namba yake nī 666.

14 Ngīcooka ngīrora, na nī ngōna Gatūrūme arūgamīte Kīrīma-inī gīa Zayuni, arī na andū 144,000 arīa maandīkītwo rītīwa rīake na rītīwa rīa lthe mothīū-inī mao. **2** Nīngī ngīguā mūgambo uumite īgūrū ūtarīi ta mūhīyūko wa maāī maratherera na nīngī ta mūrurumo na ngwa. Mūgambo ūcio ndaiguire watārīi ta wa aīni a inanda cīa mūgeeto makīna na inanda cīao. **3** Nao makīna rwīmbo rwerūr marī mbere ya gītī kīa ūnene, na marī mbere ya cīumbe irīa inya irī muoyo, na athuuri. Gūtīarī mūndū ūngīahotīre kwīruta rwīmbo rūu tīga o acio 144,000 arīa maakūūrītwo kuuma thī. **4** Acio nī arīa mateethūkītīe na andū-a-nja, nīgūkorwo nīmeigite marī atheru. Nao maarūmagīrīa Gatūrūme o kūrīa guothe aathīiaga. Nīo maagūrīrwo kuuma kūrī

andū, na makīrutwo marī maciaro ma mbere kūrī Ngai o na kūrī Gatūrūme. **5** Matārī hīndī marī maheenanīa; o na matārī ūcuuke. **6** Nīngī ngōna mūrīka ūngī oombūkīte rīera-inī, nake aarī na ūhorō-ūrīa-Mwega wa tene na tene wa kūhunjīrīa andū arīa matūūrāga thī, ūguo nī kuuga ndūrīrī ciothe, na mīhīrīga yothe, na thiomī ciothe, na andū othe. (aīōnios g166) **7** Nake akiuga na mūgambo mūnene atārī, “Mwītīgīrei Ngai na mūmūgoce we, tondū ihinda rīake rīa gūtūa cīara nīikinyu. Mūhooe ūrīa wombire īgūrū, na thī, na irīa rīrīa inene, na ithīma cīa maāī.” **8** Nake mūrīka wa keerī akiuga atārī, “Nīrīgūu! Itūūra rīrīa inene rīa Babuloni nīrīgūu, rīrīa rīanyuithīrie ndūrīrī ciothe ndibei rīa ya maūndū mooru ma ūtharīa warīo.” **9** Nīngī mūrīka wa gatātū akīmarūmīrīra, nake akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atārī, “Mūndū o wothē angīhooya nyamū iyo na mūhiano wayo, na ekīrwo rūūrī rwayo thīithī kana guoko-rī, **10** o nake nīakanyua ndibei iyo ya marakara ma Ngai, irīa ītīrīrwo gīkombe-inī kīa mangūrī make ītatukanītīo na kīndū. Nake nīakanyarīrwo na mwakī wa ūbiritī mbere ya arīka arīa atheru na mbere ya Gatūrūme. **11** Nayo ndogo ya kīnyarīrīko kīao īgūtūūra yambataga ngīnya tene na tene. Gūtīrī kīhurūko mūthenya kana ūtūkū kūrī arīa mahoooyaga nyamū iyo na mūhiano wayo, kana kūrī mūndū o wothē ūrīa wīkīrītītwo rūūrī rwa rītīwa rīayo.” (aīōn g165) **12** Haha nīhabataire ūkīrīrīra harī andū arīa aamūre, o arīa maathīkagīra Maathani ma Ngai, na magatūūra marī ehokeku harī Jesū. **13** Ngīcooka ngīguā mūgambo woima īgūrū ūkīuga atārī, “Andika atārī: Kūrāthīmwo-rī, nī andū arīa akuū, arīa makuīte marī thīnī wa Mwathani kuuma rūu.” Nake Roho ekuuga atārī, “Īī, nīguo makīhurūke mawīra mao marītū, nīgūkorwo cīiko cīao irīa maneeka nīkamomoīa thūutha.” **14** Nīngī ngīrora, ngōna hau mbere yakwa haarī na itū rīerū, na itū rūu nīrīaikarīrwo nī mūndū “wahaanaga ta mūrū wa mūndū” arī na thūmbī ya thahabu mūtwe, na arī na rūhīū rūūgī rwa kūgetha guoko-inī gwake. **15** Nake mūrīka ūngī akīuma thīnī wa hekarū, agītā mūndū ūcio waikarīire itū na mūgambo mūnene, akīmūrīa atārī, “Oya rūhīū rūu rwa kūgetha, ūgethe, tondū ihinda rīa kūgetha nīikinyu, nīgūkorwo magetha ma thī nī makūrū.” **16** Nī ūndū ūcio, mūndū ūcio waikarīire itū akīhīūrīra rūhīū rwake thī, nayo thī īkīgethwo. **17** Nake mūrīka ūngī akīuma thīnī wa hekarū kūu īgūrū, o nake aarī na rūhīū rūūgī rwa kūgetha. **18** Na mūrīka ūngī, ūrīa wathaga mwakī, akīuma kīgongona-inī, agītā ūcio warī na rūhīū rūūgī rwa kūgetha na mūgambo mūnene, akīmūrīa atārī, “Oya rūhīū rūu rwaku rūūgī rwa kūgetha, na ūcookanīrīre imanjīka cīa thabībū kuuma harī mūthabībū ūrīa wa thī tondū thabībū cīayo nī njīru.” **19** Nake mūrīka ūcio akīhīūrīra rūhīū rwake thī, agīcookereria thabībū cīayo, na agīcooka agīcīikia kīhīhīro-inī kīrīa kīnene kīa mangūrī ma Ngai. **20** Nacio īkīrangīrīro kīhīhīro-inī kīrīa kīarī nja ya itūūra inene, nayo thakame īgītherera yumite kīhīhīro-inī, īgīkīnya handū ha itīna rīa mairū ta īgana rīa mīrongo īnana, na īkīambata o ngīnya īgīkīnya mīkwa-inī irīa yohaga mbarathi tīnua.

15 Ngicooka ng'iona ūrūrū ūng'ī mūnene na wa kūgegania kūu igūrū: ndonire araika mūgwanja makuuŋe mūthiro mūgwanja ya mūthia. Mūthiro iyo nīyo yārī ya kūrīkīrīria mang'ūrī ma Ngai. **2** Ngicooka ng'iona kīndū kīahaanaga ta iria rīa gīcicio gītukanitio na mwaki, na ngicooka ng'iona arīa maatooretie nyamū ūrīa na mūhiano wayo, na namba ya rīitwa rīayo, marūgamite rūtere-inī rwa iria rīu. Nao maanyiitite inanda cia mūgeeto iria maahetwo nī Ngai, **3** nao maainaga rwīmbo rwa Musa ūrīa ndungata ya Ngai, na rwīmbo rwa Gatūrūme, makoiga atirī: “Maūndū maku marīa wikīte nī manene na ma kūgegania, Wee Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Njīra ciaku nī cia kīhooŋo na nī cia ma, Wee Mūthamaki wa mīndī na mīndī. **4** Nūū ūtangīgwtīgīra, na agoocithie rīitwa rīaku, wee Mwathani? Nīgūkorwo Wee wīkī nīwe Mūtheru. Ndūrīrī ciothe nīgooka ihoŋe irī mbere yaku, nīgūkorwo cīko ciaku cia ūthingu nīgūūrītio.” **5** Thuutha wa maūndū macio nīndarore, na ng'iona hekarū kūu igūrū, ūrīa arī hema nyamūre ya ūrīa, nayo ikīhingūrwo. **6** Nao araika mūgwanja arīa maarī na mūthiro ūrīa mūgwanja makiuma kūu thīnī wa hekarū iyo. Nao meehumbite nguo cia gatani ūrīa theru yahanagia, na makeyoha mīcibi ya thahabu ithūri-inī ciao. **7** Hīndī iyo kīumbe kīmwē gīa cīumbe irīa inya irī muoyo-rī, gīkīnengera araika acio mūgwanja mbakūrī mūgwanja cia thahabu, ciyūrītio mang'ūrī ma Ngai ūrīa ūtūūruga muoyo tene na tene. (aiōn g165) **8** Nayo hekarū ikīyūrā ndogo yumīte rīrī-inī wa Ngai na thīnī wa hinya wake, na gūtīrī mūndū ūngīahotire gūtōonyā hekarū iyo ngīnya mūthiro iyo mūgwanja ya araika acio mūgwanja īrīkīrīre.

16 Nīng'ī ngīigua mūgambo mūnene ūkiuma thīnī wa hekarū, nago ūkīra araika acio mūgwanja atirī, “Thīnī, mūkonorerie thī mbakūrī icio mūgwanja cia mang'ūrī ma Ngai.” **2** Nake mūraika wa mbere agīthīi akionoreria mbakūrī yake thī, nacio irona njūru mūno irī ruo ikīgīa andū arīa maarī na rūrī rwa nyamū iyo, na arīa maahooyaga mūhiano wayo. **3** Nake mūraika wa keerī akionoreria mbakūrī yake iria-inī rīrīa inene, narīo iria rīu rīkīgarūrūka rīgītūika ta thakame ya mūndū mūkuū, nakīo kīndū o gīothe kīarī muoyo iria-inī rīu gīgīkua. **4** Nīng'ī mūraika wa gatātū akionoreria mbakūrī yake njūūrī-inī na ithima-inī cia maaī, nacio igītūika thakame. **5** Ngicooka ngīigua mūraika ūrīa wathaga maaī akiuga atirī: “Wee ūrī na kīhooŋo ūgītua matuīro maya, Wee ūrīa ūrī ho, na nowē warī ho, o Wee Mūtheru, tondū wa gūtua ciira ūguo; **6** nīgūkorwo nīmaītite thakame ya andū aku aamūre, na ya anabī, nawe nīumaheete thakame manyue ta ūrīa magīrīrwo.” **7** Na ngīigua kīgongona gīacookia atirī: “Ūrī ngūo, Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe, matuīro maku nī ma ma, na nī ma kīhooŋo.” **8** Nake mūraika wa kana akionoreria mbakūrī yake rīua-inī, narīo rīua rīkīheo hinya wa gūcina andū na mwaki. **9** Andū magīcinwo nī ūrugārī ūcio mūnene, nao magakīrumaga rīitwa rīa Ngai ūcio warī na hinya wa gwatha mūthiro iyo, no matiīgana kwīrira mamūgoocē. **10** Mūraika wa gatano akionoreria mbakūrī yake gītī-inī kīa ūnene kīa nyamū ūrīa, nago ūthamaki wayo ūkīyūrā nduma. Nao andū makīrīuma

nīmī nī ūndū wa ruo, **11** na makīruma Ngai wa igūrū nī ūndū wa ruo rūrīa maiguaga na nī ūndū wa irona iria maarī nacio, no matiīgana kwīrira nī ūndū wa maūndū marīa meekīte. **12** Nake mūraika wa gatandatū akionoreria mbakūrī yake rūūrī-inī rūrīa rūnene rwa Farati, namo maaī maruo makīhwa nīgūo athamaki a kuuma mwena wa Irathīro mathondekerwo njīra. **13** Ngicooka ng'iona maroho matatū mooru maahaanaga ta ciūra; namo moimire kanua ka ndamathia, na makiuma kanua ka nyamū ūrīa, na kanua-inī ka mūnabī ūrīa wa maheeni. **14** Namo nīmo maarī maroho ma ndaimono marīa maringaga ciama, namo mathiiga kūrī athamaki a thī yothē, nīgūo mamacookanīrīre nī ūndū wa mbaara ūrīa ikaarūo mūthenya ūcio mūnene wa Ngai Mwene-Hinya-Wothe. **15** “Na rīrī, ngūūka o ta mūici! Kūrathamwo-rī, nī mūndū ūrīa ūkaraga eigūte na agaikara ahaarīire nguo ciakē, nīgeetha ndakanāe gūthīi njaga, nake aconorithio.” **16** Namo maroho macio magīcookanīrīria athamaki handū harīa hetagwo na Kīhibirania, Arimagedoni. **17** Nake mūraika wa mūgwanja akionoreria mbakūrī yake rīera-inī, na rīrī, hekarū thīnī gūkiuma mūgambo mūnene uumīte gītī-inī kīa ūnene, ūkiuga atirī, “Ūhorō ūcio nīwarīka!” **18** Gūgicooka gūkīgīa heni, na marurumī, na ngwa o na gīthingithia kīnene. Gūtīrī kwagīa gīthingithia kīng'ī kīnene ta kīu kuuma rīrīa thī kwagīire andū, nī ūrīa gīthingithia kīu kīarī kīnene mūno. **19** Narīo itūūra rīrīa inene rīgīatūkana njatū ithatū, namo matūūra na ndūrīrī makīmōmoka. Nake Ngai akīrīrikana Babuloni itūūra rīrīa inene, na akīrīhe gīkombe kīaiyūrītio ndibei ya ūrūrū wa mang'ūrī make. **20** Nacio icīgīrīra ikīūra ciothe, nacio irīma ikīgā gūcōoka kuoneka. **21** Namo mahiga manene ma mbura ya mbembe, ma ūrītū wa ta kilo mīrongo itano o ihiga, makīgīwira andū. Nao makīruma Ngai nī ūndū wa mūthiro ūcio wa mahiga ma mbura ya mbembe, tondū mūthiro ūcio warī wa kūmakania mūno.

17 Nake mūraika ūmwē wa araika acio mūgwanja, maarī na mbakūrī mūgwanja agūtka, akīnjīra atirī, “Ūka, nguonie īherithia rīa mūmaraya ūrīa mūnene, ūrīa ūkarite igūrū rīa maaī maingī. **2** Na nīwe athamaki a thī maatharīre nake, na andū arīa matūūruga thī makārīo nī ndibei ya ūtharia wake.” **3** Nīng'ī mūraika ūcio akīnjoya ndī thīnī wa Roho, akīndwara werū-inī. Ndī kūu werū-inī ng'iona mūndū-wa-nja aikarīre nyamū yārī ndune ta gakarakū, na yayīūrītwo nī marītwa ma kūruma Ngai mwīrī wayo, na yārī na cīongo mūgwanja na hīa ikūmī. **4** Mūndū-wa-nja ūcio ehumbite nguo cia rangi wa ndathi na mūtune, na akegemia na thahabu, na tūhiga twa goro, o na ruu. Guoko-inī gwake nīanyiitite gīkombe gīa thahabu kīyūrītio maūndū marī magīgī, na cīko cia ūtharia wake. **5** Thīithi-inī wake aandīkwo rīitwa atirī: KIRIGA BABULONI ūrīa MŪNENE, NYINA WA MARAYA, NA WA MAŪNDŪ MOTHE MARĪA MARĪ MAGIGI MA THĪ. **6** Nīndonire atī mūndū-wa-nja ūcio aarī mūrītu, akarīto nī thakame ya andū arīa aamūre, o na thakame ya andū arīa maarī aira a Jesū. Na rīrīa ndaamuonire, ngīgēga mūno. **7** Nake mūraika ūcio akīnjūūra atirī: “Wagegio nī kīi? Nīngūgūtaarīria hitho

ya mündü-wa-nja ücio na ya nyamü iyo ahaicite, iyo iri na ciongo mügwanya na hia ikümi. **8** Nyamü iyo wonire yari ho, na riu ndiri ho, na iri hakuhi kuuma Irima-riria-Ritari-Gituri ithi ikaanangwo. Nao andu aria matuüraga thi, aria maritwa mao mataandikitwo ibuku-ini ria muoyo kuuma riria thi yombirwo nimakagega mona nyamü iyo, tondü händi imwe yari ho, na riu ndiri ho, no niirika. (*Abyssos gl2*) **9** “Ündü üyü ükwenda gwiciirio na üügi. Ciongo icio mügwanya ni irima mügwanya iria ciikariirwo ni mündü-wa-nja ücio. **10** Ningi ni athamaki mügwanya. Atano nimeherete, ümwe ari ho, na üria üngi ndari arooka; no ooka-ri, no nginya aikare o kahinda kanini. **11** Nyamü iria yari kuo, na riu ndiri ho, nijo müthamaki wa kanana. We ni ümwe wa acio mügwanya, na riu erekeire kwanangwo. **12** “Hia icio ikümi wonire ni athamaki ikümi aria mataahetwo üthamaki, no nimakaheo wathani ta athamaki maathane ithaa rimwe hamwe na nyamü iyo. **13** Mari na muoroto ümwe, na nimakaheana ühoti na wathani wao küri nyamü iyo. **14** Nao nimakarua na Gatürüme, no Gatürüme niakamatooria tondü niwe Mwathani wa aathani, na Müthamaki wa athamaki, na andu aria agakorwo hamwe nao ni arümiriri ake aria metitwo, na magathuurwo, na ni ehokeku.” **15** Ningi müraika ücio akinjira atiri, “Maai macio wonire hau mümaraya ücio aikarite ni iruka cia andu, na irindi, na ndüriri, na thiom. **16** Nayo nyamü iyo wonire, na hia icio ikümi nigüthüura igaahtüura mümaraya ücio. Nacio niikamwananga na imütige ari njaga; niikaaria nyama ciak, na imucine na mwaki. **17** Nigükorwo Ngai niekirite ngoro-ini ciao riciiria ria kühingia muoroto wake na ündü wa küiguanira mahe nyamü iyo hinya wao wa gwathana, nginya ciugo cia Ngai ihinge. **18** Mündü-wa-nja ücio wonire niwe itüura riria inene riria riathaga athamaki a thi.”

18 Thuutha wa maündü macio nindonire müraika üngi agükürüka oimite igürü ari na ühoti münene müno, nayo thi ikiarirwo ni ükengi wake. **2** Nake akianirira na mügambo münene, akiuga atiri: “Nirigüu! Babuloni itüura riria inene-ri, nirigwite! Nirituikite giikaro kia ndaimono, na rigatuika gitüuro gia güthaakirwo ni ngoma o yothe thüku, rigatuika gitüuro kia nyoni ciothe iria iri thaahu na thüure. **3** Nigükorwo ndüriri ciothe niinyuüte ndibei iria ya maündü mooru ya ütharia wake. Nao athamaki a thi nimatharirie nake, nao onjorithia a thi magitongio ni mütüürire wake wa miago mikiru.” **4** Ningi ngüigua mügambo üngi uumite igürü ükiuga atiri: “Inyuü andu akwa, umai küri we, nigeeetha mütiakagwatanire na mehia make, na nigo mütiakae kwamükira mithiro yake; **5** nigükorwo mehia make nimeiganirire magakinya o igürü, nake Ngai niaririkanite mawaganu make. **6** Müheei o ta üria araheanaga; mürihe maita meerü ma üria ekite. Gikombe kiria aramüringagiria-ri, müringiriei kio maita meerü. **7** Münyamariei, na mümühe kieha küganaine na mwigaatho na mwüikiriro wake. Ngoro-ini yake erahaga, akoiga atiri, ‘Ni njikaraga ta müthamaki-mündü-wa-nja; ndiri mütumia wa ndigwa, na ndiri händi ngaacakaya.’ **8** Ni ündü ücio, mithiro yake

niikamükinyirira müthenya o ro ümwe: nayo ni gikuü, na macakaya, o na ng’aragu. Agaacinwo na mwaki, nigükorwo Mwathani Ngai üria ümütüirire ciira ari hinya. **9** “Riria athamaki a thi aria maatharagia nake na makagwatanira nake miago-ini yake makoono ndogo yake akihia-ri, nimakamüririra na mamücakaire. **10** Nao makaarügama haraaya ni ündü wa gwitigira kinyariiriko giake, na marire, makiugaga atiri: “Üya-ü! Üya-ü! Wee itüura inene, wee Babuloni, itüura ria hinya! Itüuro riaku riri gükinya ithaa-ini o rimwe!” **11** “Onjoria a thi nimakamüririra na mamücakaire, tondü gütiri mündü ügaacooka kügura indo ciao ringi: **12** indo cia thahabu, na betha, na mahiga ma goro, na ruru; ningi mataama ma gatani iria njega, na maria ma rangi wa ndathi, na maria ma hariri, na mataama maria matune ta gakaraku; ningi mithemba yothe ya miti iria minungi wega, na indo cia mithemba yothe iria ithondeketwo na miguongo, na mbaü cia goro, na gicango, na kigera, na mahiga mathaka ma nyaigi; **13** ningi mirigo ya ndarathini na iriki, na ya übumba, na maguta maria manungi wega, na übani, na ya ndibei na maguta ma ndamaiyü, na ya mütu üria mühinyu müno, o na ngano; ningi ng’ombe na ng’ondü; o na mbarathi na makaari; nginya ngombo o na müoyo ya andu o nayo. **14** “Nao nimakoiga atiri, ‘Itunda riria weriragiria nirikwehereire. Ütonga waku wotho na ükengi waku niithirite, na gütiri händi igaacooka kuoneka o na ri.’ **15** Onjoria aria meendagia indo icio na magitonga kuuma küri we-ri, makaarügama o haraaya ni ündü wa gwitigira kinyariiriko giake. Nimakarira, na macakae, **16** na maanirire, moige atiri: “Üya-ü! Üya-ü! Wee itüura inene, wee wihumbite nguo cia taama wa gatani iria njega, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mütune ta gakaraku, na ükegemia na thahabu, na tühiga tawa goro, o na ruru! **17** Ütonga ücio münene üguo nwanangwo ithaa-ini o rimwe!” “Anene othe a marikabu cia iria-ini, na aria othe mathiiga na marikabu, atwarithia a marikabu, na aria othe marutaga wira küu iria-ini riria inene, makaarügama o haraaya. **18** Riria makoono ndogo ya itüura riu rikihia-ri, nimakanirira moige atiri, ‘Küri kwagia itüura ringi inene ta itüura riri?’ **19** Nao nimakehuriria rüküngü mitwe o makiriraga na magicakayaga, na makae, makiugaga atiri: “Üya-ü! Üya-ü! Wee itüura inene, kúria aria othe ene marikabu cia iria-ini inene maatongaire ni ündü wa ütonga wario! Nirianangwo ithaa-ini o rimwe! **20** Rikenere, wee igürü! Kenai inyuü andu aria aamüre, na inyuü atümwo, o na inyuü anabii! Ngai niarituirire ciira ni ündü wa üria riawikire.” **21** Ningi müraika üri hinya akioya ihiga riaiganaga ta ihiga inene ria güthii, akiriikia thiini wa iria riria inene, akiuga atiri: “Üguo nigo itüura riu inene ria Babuloni rigaatengemanio thi na hinya, nario riage gücocoa kuoneka o na ri. **22** Nacio nyimbo cia ahüüri inanda cia mügeeto na aini, na ahuhi a mitüürü, na ahuhi a coro, matigacooka küguuo thiini waku o na ri. Gütiri müriti wa wira wa müthemba o wotho ügaacooka kuoneka thiini waku o ri. Mügambo wa ihiga ria güthii ndüri händi ügaacooka küguuo thiini waku. **23** Gütiri händi ütheri wa tawa ügaacooka kwara thiini waku o na ri. O nago mügambo wa mühikania na wa

muhiki ndūri hīndi ūgaacooka kūiguu thīnī waku o na rī. Onjoria aku nīo maarī andū marī igweta gūkū thī. Nacio ndūrīrī ciothe ciahithīthirio nī ūragūri waku. **24** Thīnī wake nīku gwakorirwo thakame ya anabii, na ya andū arīa aamūre, o na ya arīa othe manooragīrwo gūkū thī.”

19 Thuutha wa maūdū macio ngīguu kindū kiagambaga ta mūrurumo wa kīrīndi kīnene kīa andū makīanīrīra kūu igūrū, makoiga atīrī: “Haleluya! Ūhonokio, na riiri, na hinya nī cia Ngai witū, **2** nigūkorwo matuīro make ma ciira nī ma ma, na nī ma kīhooito. Tondū nīatuīrīre mūmaraya ūcio mūnene ciira, ūcio wathūkīrie thī na ūtharia wake. Na nīamūrīhītie thakame ya ndungata ciake.” **3** Na makīanīrīra o rīngī, makiuga atīrī: “Haleluya! Ndogo yake igūtūūra yambataga ngīnya tene na tene.” (aiōn g165) **4** Nao athuuri arīa mīrongo īrīrī na ana, na ciūmbe iria inya irī muoyo, makīgūthia thī makīhooya Ngai, ūria waikarīre gītī kīa ūnene. Nao makīanīrīra atīrī: “Ameni, Haleluya!” **5** Nīngī mūgambo ūkīuma gītī-inī kīu kīa ūnene, ūkiuga atīrī: “Gocai Ngai witū, inyuī ndungata ciake inyuothē, o inyuī mūmwītīgītīre, arīa anini na arīa anene!” **6** Ngīcōoka ngīguu mūgambo warī ta wa kīrīndi kīnene mūno, wahaanaga ta mūrurumo wa maai megūtherera na ta mūrurumo mūnene wa ngwa, naguo ūkīanīrīra, ūkiuga atīrī: “Haleluya! Nīgūkorwo Mwathani Ngai witū, o we Mwene-Hinya-Wothe, nīarathamaka. **7** Nītūkenei, na tūcanjamūke, na tūmūgoocē! Nīgūkorwo ūhiki wa Gatūrūme nīmūkinyu, nake mūhiki wake nīehaarīrie. **8** Nake mūhiki ūcio akīheo nguo cia taama ya gatani īrīa njega, ī gūkenga na theru, nīguo ehumble.” (Taama wa gatani īrīa njega nīguo cīko cia ūthingu cia andū arīa aamūre.) **9** Nīngī mūraika ūcio akīnjīra atīrī, “Andīka atīrī: ‘Kūrathimwo-rī, nī arīa metitwo iruga-inī rīa ūhiki wa Gatūrūme!’” Agīcōoka akiuga atīrī, “Icio nī ciugo cia ma cia Ngai.” **10** Rīrīa ndaiguire ūguo, ngīgwa magūrū-inī make ndīmūhoocē. No akīnjīra atīrī, “Tiga gwīka ūguo! O na nīī ndī ndungata hamwe nawe, na hamwe na ariū na aarī a thoguo, arīa magwatīrie ūira wa Jesū. Hooya Ngai arī we! Nīgūkorwo ūira wa Jesū nīguo roho wa ūrathi.” **11** Nīngī nīndonire igūrū rīhingūkīte na hau mbere yakwa haarī na mbarathi njerū, nake ūrīa wamīhaicite etagwo Mwīhoceku na Wa-ma. Nake atuuaa ciira, na akarīa mbaara arūmitie kīhooito. **12** Namo maitho make mahaana ta mwaki ūgwakana, na arī na thūmbī nyingī mūtwe. Nīandīkitwo rītwa, rītārī mūdū ūngī ūrītū tīga we wīkī. **13** Ehumbite nguo īrīndītwo thakame-inī, narīo rītwa rīake etagwo Kiugo-kīa-Ngai. **14** Nacio mbūtū cia ita cia igūrū cīamuumīte thuutha, ihaiicite mbarathi njerū na ikehumba nguo cia taama wa gatani īrīa njega, njerū cua na theru. **15** Nīngī kanua-inī gake koimīte rūhīu rwa njora rūgī rwa kūūraga ndūrīrī naruo. Nake agaaciathaga na rūthanju rwa kīgera na arangīrīrie ihīhīro rīa ndibei rīa mang’ūrī marūrū ma Ngai Mwene-Hinya-Wothe. **16** Nguo-inī yake na kīero-inī giake nīandīkitwo rītwa rītārī: “MŪTHAMAKI WA ATHAMAKI, NA MWATHANI WA AATHANI.” **17** Ngīcōoka ngīona mūraika ūmwe arūgamīte thīnī wa rīua, nake akīanīrīra na mūgambo

mūnene, agīlta nyoni iria ciarerete rīera-inī, agīcīra atīrī, “Ūkai, mūngane hamwe iruga-inī rīrīa inene rīa Ngai, **18** nīgeetha mūrīe nyama cia mūrīrī ya athamaki, na ya anene a mbaara, na ya andū arīa marī hinya, o na nyama cia mbarathi na cia ahaici a cio, na nyama cia mūrīrī ya andū othe arīa eyathi na arīa ngombo, o na arīa anini na arīa anene.” **19** Nīngī ngīona nyamū īrīa, na athamaki a thī, na mbūtū ciao cia ita mecookanīrīrie hamwe nīgeetha marīe na ūcio wahaicite mbarathi na mbūtū yake ya ita. **20** No rīrī, nyamū īyo ikīnyitwo, o hamwe na mūnabii ūrīa wa maheeni ūrīa waringaga ciama ithenya rīayo. Na ūndū wa ciama icio nīahītīthītie andū arīa mekīrītwo rūrīrī rwa nyamū īyo na makahooya mūhianano wayo. Nao eerī magīkīo icua-inī rīa mwaki wa ūbirītī ūgwakana. (Limnē Pyr g3041 g4442) **21** Arīa maatigaire makīuragwo na rūhīu rwa njora ruoimīte kanua ka ūcio wahaicite mbarathi, nacio nyoni ciothe ikīhūnīrīra nyama cia mūrīrī yao.

20 Nīngī ngīona mūraika agīkūrūka oimīte igūrū, arī na kīhingūro kīa Irīma-rīrīa-Rītārī-Gīturi, na anyīitīte mūnyororo mūnene guoko-inī gwake. (Abyssos g12) **2** Nake akīnyīta ndamatīa īrīa, na nīyo nyoka īrīa ya tene, na noyo mūcukani kana Shaitani, akīmīoha mīaka ngiri īmwe. **3** Akīmīikia Irīma rīu-Rītārī-Gīturi, akīmīhingīrīra kuo, na akīrīcinīrīra mūdū, nīguo amīgīrīrīrie ndikanacooke kūheenia andū a ndūrīrī rīngī ngīnya mīaka īyo ngiri īmwe īthire. Thuutha wa ūguo nīkarekererio ihinda inini. (Abyssos g12) **4** Ngīcōoka ngīona itī cia ūnene iria ciakarīrwo nī arīa maahetwo hinya wa gītūira andū ciira. Na ngīona mīoyo ya andū arīa manatinio mītwe nī ūndū wa ūira wa Jesū o na nī ūndū wa kiugo kīa Ngai. Acio matiahooete nyamū īrīa o na kana mūhiano wayo, na matiekīrītwo rūrīrī rwayo ithiithi-inī ciao kana moko-inī mao. Nao magīcōoka muoyo na magīathana hamwe na Kristū mīaka ngiri īmwe. **5** (Andū arīa angī othe maakuīte matiigana gūcōoka muoyo, ngīnya rīrīa mīaka īyo ngiri īmwe yathirire.) Kūu nīkuo kūrīuka kūrīa kwa mbere. **6** Kūrathimwo na gūthera nī arīa magwatanīrie na kūrīuka kūu kwa mbere. Gīkuū gīa keerī gītīrī na hinya igūrū rīao, no magaatuika athīnjīrī-Ngai o na Kristū, na magaathamaka hamwe nake mīaka ngiri īmwe. **7** Rīrīa mīaka īyo ngiri īgaathira, Shaitani nīkuohorwo akooorwo oime njeera īyo yake, **8** nake nīagathiī kūheenia ndūrīrī iturī-inī iria inya cia thī, nīcio Gogu na Magogu, nīguo acicookanīrīrie hamwe nī ūndū wa mbaara. Mūigana wao nī ta mūthanga wa hūgūrūrū cia iria rīrīa inene. **9** Nao magītuikanīria warī wa thī, makīrīgīicīria kambī ya andū a Ngai, o na itūūra rīu inene endete. No mwaki nīwoimīre igūrū, ūkīmaniina. **10** Nake mūcukani, ūrīa wamaheeniīrie, agīkīo iria rīa mwaki wa ūbirītī, o kūrīa nyamū īrīa na mūnabii ūrīa wa maheeni maikīto. No magaātūūra manyarīragwo mūthenya na ūtukū tene na tene. (aiōn g165, Limnē Pyr g3041 g4442) **11** Nīngī ngīona gītī kīnene mūno kīa ūnene kīa rangi mwerī, na ngīona ūrīa wagīkarīrie. Nayo thī na igūrū ikīūra, ikīehera ūthīū-inī wake, ikīaga handū ingīkara. **12** Na nīngī ngīona arīa akuū, anene na arīa anini, marūgamīte mbere ya gītī kīu kīa

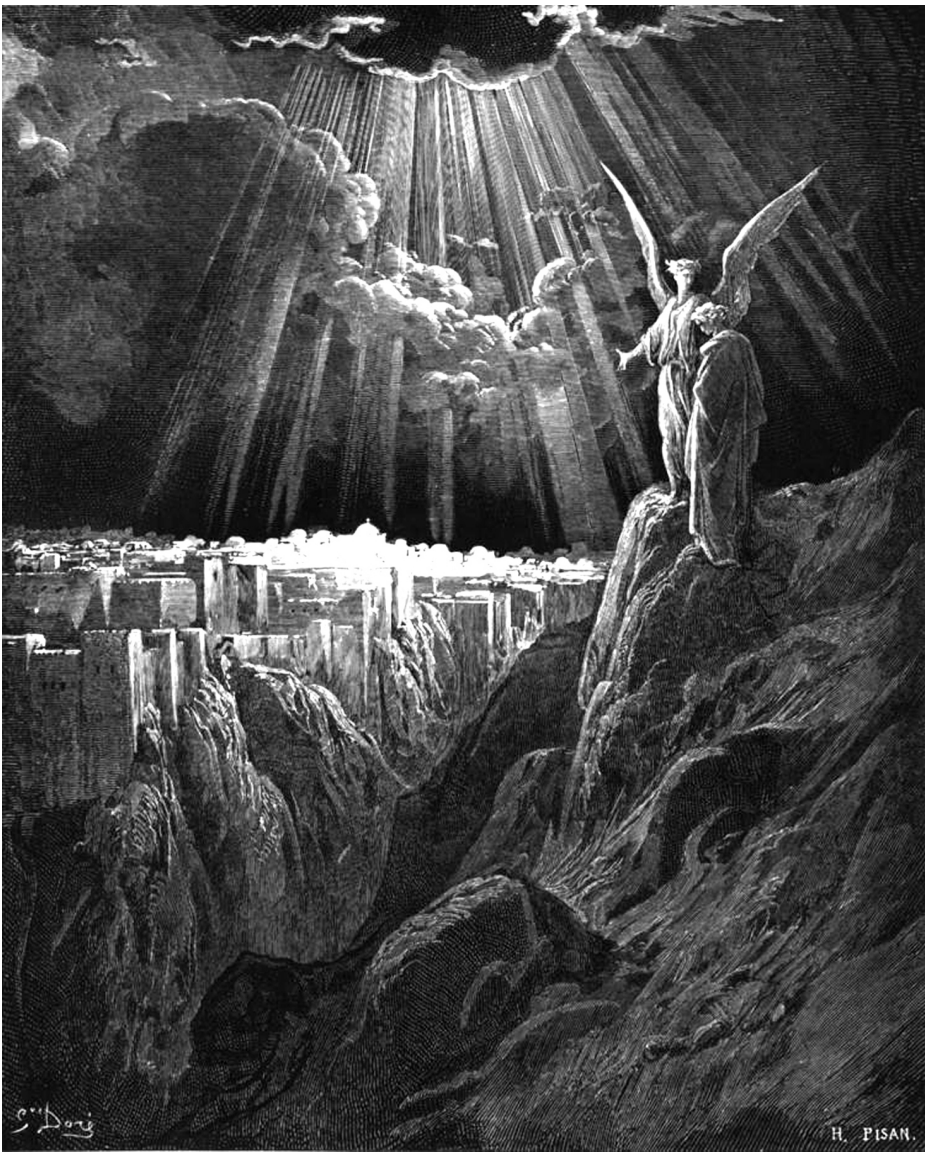
ünene, namo mabuku makihingũrwo. Nario ibuku ringi rikihingũrwo, na nĩrio ibuku rĩa muoyo. Nao andũ arĩa akuũ magitũirwo ciira kuringana na ciiko iria meekite, o ta ũria kwaandikĩtwa mabuku-inĩ macio. **13** Nario rĩa rĩria inene rikiruta arĩa akuũ maarĩ thĩinĩ warĩ, nakĩo gĩkuũ na Kwa-ngoma ikiruta arĩa maarĩ thĩinĩ wacio, na o mündũ agitũirwo kuringana na ciiko iria eekite. (Hadēs g86) **14** Thuutha ūcio gĩkuũ na Kwa-ngoma igĩkio iria-inĩ rĩa mwaki. Icu rĩu rĩa mwaki nĩrio gĩkũ gĩa keerĩ. (Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442) **15** Na rĩrĩ, mündũ o wothē akorwo rĩtwa riakē rĩtioneke rĩandikĩtwa ibuku-inĩ rĩa muoyo-rĩ, agĩkio iria-inĩ rĩu rĩa mwaki. (Limnē Pyr g3041 g4442)

21 Ngĩcooka ngĩona igũrũ rierũ na thĩ njerũ, tondũ igũrũ rĩria rĩa mbere na thĩ rĩa ya mbere nĩcieherete igathira, nario iria rĩria inene rĩtiarĩ ho. **2** Ngĩona Itũura rĩria Itheru, Jerusalemu rĩa njerũ, rĩgĩkũrũka riumite igũrũ kwa Ngai, rĩhaarĩrio ta mũhiki agemeirio mũthuurĩwe. **3** Ningĩ ngĩgua mũgambo mũnene uumite gĩti-inĩ-kĩa-ünene, ūkiuga atĩrĩ, “Rĩu gĩikaro kĩa Ngai kĩrĩ hamwe na andũ, nake nĩegũtũũrĩa nao. Megũtũika andũ ake, nake Ngai we Mwene arikoragwo hamwe nao, na atũike Ngai wao. **4** Nake nĩakamagiria maithori mothe mathire maitho-inĩ mao. Gũtirĩ hĩndĩ ingĩ gũgaakorwo na gĩkuũ, o na kana gũcakaya, kana kĩrĩro, kana ruo, nĩgũkorwo maũndũ marĩa ma mbere nĩmeherete magathira.” **5** Nake ũria waikarĩre gĩti-kĩa-ünene akiuga atĩrĩ, “Nĩ kwērũhia ndirerũhia maũndũ mothe!” Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Andĩka ūndũ ūyũ, nĩgũkorwo ciugo ici nĩ cia kwĩhokwo, na nĩ cia ma.” **6** Agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ: “Maũndũ nĩmahingu. Nĩ nĩ nĩ Alifa o na Omega, Kiambĩrĩa o na Kĩrĩkĩro. ũria mũnyootu nĩngamũhe maaĩ anyue kuuma gĩthima kĩa maaĩ na muoyo, anyue o ūguo tũhũ atekũgũra. **7** Mündũ ũria ūgũtoorania nĩwe ūkaagaya maũndũ macio mothe, na nĩ nĩngatũika Ngai wake, nake atũike mũrũ wakwa. **8** No andũ arĩa iguoya, na arĩa matetikĩtie, na arĩa imaramari, na arĩa oragani, na ahũrĩ maraya, na arogĩ, na ahooi mĩhianano, na aheenanarĩ, othe ūtũũro wao no iria-inĩ rĩa mwaki wa ūbirĩti. Gĩkĩ nĩkio gĩkuũ gĩa keerĩ.” (Limnē Pyr g3041 g4442) **9** Ūmwe wa arĩa acio mũgwanja arĩa maarĩ na mbakũri mũgwanja iria ciayĩrũte mĩthiro rĩa mũgwanja ya kũrigĩrĩria agĩũka, akĩnjĩra atĩrĩ, “Ūka, nĩngũkuonia mũhiki, na nĩwe mũtumia wa Gatũrũme.” **10** Nake akĩnguua ndĩ thĩinĩ wa Roho, akĩndwara kĩrima-inĩ kiarĩ kinene kĩraaya na igũrũ, akĩnyonia Jerusalemu, Itũura rĩu inene Itheru rĩgĩkũrũka riumite igũrũ kwa Ngai. **11** Itũura rĩu rĩarĩ na riiri wa Ngai, naguo ūkengi warĩ wahaanaga ta wa kahiga ka goro mũno, o ta kahiga karĩa getagwo njathibi, gakenyo o ta gĩcicio. **12** Nario rĩarĩ na rũthingo rũnene, rũraihu na igũrũ, rwarĩ na ihingo ikũmi na igĩrĩ, na arĩa ikũmi na eerĩ ihingo-inĩ icio. Nacio ihingo icio nĩciandikĩtwa marĩtwa ma mĩhĩrĩga rĩa ikũmi na rĩrĩ ya ciana cia Isiraeli. **13** Mwena wa irathĩro warĩ na ihingo ithatũ, na mwena wa gathigathini ihingo ithatũ, na mwena wa gũthini ihingo ithatũ, na mwena wa itũũro ihingo ithatũ. **14** Naruo rũthingo rwa itũura rĩu inene rwarĩ na mĩthingi ikũmi

na rĩrĩ, na igũrũ riayo ikaandikwo marĩtwa ma atũmwo arĩa ikũmi na eerĩ a Gatũrũme. **15** Nake mũraika ūcio wanjarĩre aarĩ na rũthanju rwa thahabu rwa gũthima itũura rĩu inene, o na ihingo ciario, na thingo ciario. **16** Nario itũura rĩu inene riakĩtwa rĩnganaine mĩena yothē, ūraihu warĩ ūkaiganana na warĩ warĩ. Nĩathimire itũura rĩu inene na rũthanju rũu, na akĩona atĩ rĩarĩ na ūraihu wa kilomita ta 2,200, ūkaiganana na warĩ warĩ, na kwambata na igũrũ kwarĩ. **17** Ningĩ agĩthima rũthingo rwarĩ, na ūtungu waruo ūgĩkorwo warĩ mĩkono igana rĩmwe na mĩrongo ina na ina, rũthimĩtwa na gĩthimi kĩa mündũ, na no kio mũraika aahũthagira. **18** Rũthingo rũu rwakĩtwa na njathibi, nario itũura rĩu inene riakĩtwa na thahabu rĩa therie, igathera o ta gĩcicio. **19** Nayo mĩthingi iyo ya thingo cia itũura rĩu inene yagemetio na mĩthemba yothē ya mahiga ma goro. Mũthingi wa mbere warĩ wa njathibi, na wa keerĩ warĩ wa yakuti rĩa ya bururu, na wa gatatũ warĩ wa yacimu, na wa kana warĩ wa thumarati, **20** na wa gatano warĩ wa onigithi, na wa gatandatũ warĩ wa wakiki ūria mũtune, na wa mũgwanja warĩ wa yakuti rĩa ihaana thahabu, na wa kanana warĩ wa thabaricandi, na wa kenda warĩ wa yakuti rĩa ihaana ngoikoni, na wa ikũmi warĩ wa wakiki ūria ūhaana nyeki nduru, na wa ikũmi na imwe warĩ wa wakiki ūria wa bururu, na wa ikũmi na igĩrĩ warĩ wa amethuthito. **21** Nacio ihingo iria ikũmi na igĩrĩ nĩ ruu ikũmi na igĩrĩ, o kĩhingo gĩathondeketwo na ruu imwe. Nayo njĩra rĩa nene ya itũura rĩu inene yarĩ ya thahabu therie, yonithanagia mwena ūria ūngĩ ta gĩcicio. **22** Na gũtirĩ hekarũ ndonire kũu itũura-inĩ rĩu inene, tondũ Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe na Gatũrũme nĩo hekarũ yakuo. **23** Itũura rĩu inene rĩtibataire nĩ kwarĩro nĩ rĩũa kana mweri, nĩgũkorwo riiri wa Ngai nĩũrĩheaga ūtheri, nake Gatũrũme nĩwe tawa warĩ. **24** Nacio ndũrĩrĩ igathiaiga na ūtheri warĩ, nao athamaki a thĩ marehe riiri wao thĩinĩ warĩ. **25** Gũtirĩ mũthenya o na ūmwe ihingo ciario ikaahingwo, nĩgũkorwo kũu gũtigakorwo na ūtũkũ. **26** Na nĩkuo makaarehe riiri na gĩtĩio cia ndũrĩrĩ. **27** Gũtirĩ kindũ gitarĩ gĩtheru gĩgaatoonya itũura rĩu o narĩ, o na kana mündũ o wothē ūria wĩkaga maũndũ ma njono kana ma maheeni. O tĩga arĩa marĩtwa mao mandikĩtwa ibuku-inĩ rĩria rĩa Gatũrũme rĩa muoyo.

22 Ningĩ mũraika ūcio akĩnyonia rũũ rwa maaĩ ma muoyo, makembu na makahenia o ta gĩcicio, rũgĩtherera ruumite gĩti-inĩ kĩa ūnene kĩa Ngai na gĩa Gatũrũme **2** rũikũrũkiire gatagati ka njĩra rĩa nene ya itũura inene. Mĩena yeerĩ ya rũũ rĩu, o mwena warĩ na mũtĩ wa muoyo, naguo waciaraga matunda mĩthemba ikũmi na rĩrĩ, ūgaciaraga maciaro maguo o mweri. Namo mathangũ ma mũtĩ ūcio maarĩ ma kũhonia andũ a ndũrĩrĩ. **3** Gũtigacooka kũgĩa na kĩrumi o na kĩrĩkũ. Gĩtĩ-kĩa-ünene kĩa Ngai na gĩa Gatũrũme gĩgaakorwo kũu thĩinĩ wa itũura inene, nacio ndungata ciae nĩkamũtungatagira. **4** Nacio nĩkoonaga ūthĩũ wake, nario rĩtwa riakē rikandikwo ithiithi-inĩ ciao. **5** Gũtigacooka kũgĩa ūtũkũ. Nao matikabatario nĩ ūtheri wa tawa o na kana ūtheri wa rĩũa, nĩgũkorwo Mwathani Ngai nĩwe ūgaatũika ūtheri wao. Nao magaatamaka

tene na tene. (aiōn g165) **6** Nake mūraika ūcio akinjīra atīrī, “Ciugo icio nī cia kwihokwo, na nī cia ma. Nake Mwathani, o we Ngai wa maroho ma anabii, nīatūmire mūraika wake nīguo onie ndungata ciake maündū marīa arī o nginya mekike ica ikuhī.” **7** “Na rīrī, nīngūūka o narua! Kūrathimwo nī mündū ūria ūrūmitie ciugo cia ūrathi ūria ūrī ibuku-inī rīrī.” **8** Nīi, Johana-rī, nī nīi ndaiguire na ngōna maündū macio. Na rīrīa ndaarīkirie kūmaigua o na kūmona-rī, ngīgwa thī magūrū-inī ma mūraika ūcio wanyonagia maündū macio ndīmūhoee. **9** No akinjīra atīrī, “Tiga gwīka ūguo! O na nīi ndī ndungata hamwe nawe, na hamwe na ariū na aarī a thoguo ariā anabii, na ariā othe marūmitie ciugo cia ibuku rīrī. Hooya Ngai arī wel” **10** Agīcooka akinjīra atīrī, “Ndūkahingīrīrie ciugo cia ūrathi wa ibuku rīrī, nīgūkorwo ihinda nīrīkuhīrīrie. **11** Mündū ūria wīkaga ūūru nīathiī na mbere gwīka ūūru, nake ūria kīmaramari athīī na mbere na kūmaramara; na ūria wīkaga ūria kwagīrīrie athīī na mbere gwīka ūria kwagīrīrie; nīngī ūria mūtheru agīthīī na mbere gūtuika mūtheru.” **12** “Na rīrī, ngūūka o narua! Nakīo kīheo gīakwa ndī nakīo, na ngaahē o mündū kūringana na ūria aneeka. **13** Nīi nī nīi Alifa na Omega, wa Mbere na wa Kūrīgīrīria, nīngī Kīambīrīria o na Kīrīkīro. **14** “Kūrathimwo-rī, nī ariā mathambītie nguō ciao, nīguo magīe na rūtha rwa gūkinya mūtī-inī wa muoyo na matoonyere ihingo-inī makinye thīinī wa itūūra rīu. **15** Nakuo kūu nja gūgaikarwo nī magui, na arogī, na ahūūri ūmaraya, na oragani, na ahooi mīhianano, na mündū ūria wothē wendete maündū ma maheeni na akamekaga. **16** “Nīi, Jesū, nīndūmīte mūraika wakwa agūkinyīrie ūira ūyū nī ūndū wa makanitha. Nīi nī nīi Thuuna na Rūciaro rwa Daudi, na nī nīi Njata īrīa ngengu ya Rūciinī tene.” **17** Nake Roho o na mūhiki mekuuga atīrī, “Ūka!” Nake ūria ūkūigua nīoige atīrī, “Ūka!” Mündū o wothē mūnyootu, nīoke; na ūria wothē ūkwenda, nīamūkīre kīheo kīrīa kīa maaī ma muoyo, atekūgūra. **18** Ngūkaania mündū o wothē ūria ūkūigua ciugo cia ūrathi wa ibuku rīrī atīrī: Mündū o wothē angīciongerera ūndū, Ngai nīakamuongerera mīthiro īria itaarīrio thīinī wa ibuku rīrī. **19** Na mündū o na ūrīkū angīkeetheria ciugo thīinī wa ibuku rīrī rīa ūrathi, Ngai nīakamwehereria igai rīake kuuma mūtī-inī wa muoyo, o na kuuma itūūra-inī rīu itheru, iria itaarīrio thīinī wa ibuku rīrī. **20** Ūria ūroimbūra maündū macio ekuuga atīrī, “Īi nīguo, ngūūka o narua.” Amenī. Ūka, Mwathani Jesū! **21** Wega wa Mwathani Jesū ūrogīa na andū a Ngai. Amenī.

Ngĩona Itũũra rĩrĩa ltheru, Jerusalemu ĩrĩa njerũ, rĩgĩkũrũka riumĩte igũrũ kwa Ngai, rĩhaarĩrio ta mũhiki agemeirio mũthuriwe. Ningĩ ngĩigua mũgambo mũnene uumĩte gĩtĩ-inĩ-kĩa-ũnene, ũkiuga atĩrĩ, “Rĩu gĩkaro kĩa Ngai kĩrĩ hamwe na andũ, nake nĩegũtũũrania nao. Megũtuĩka andũ ake, nake Ngai we Mwene arĩkoragwo hamwe nao, na atuĩke Ngai wao.

Kũguũrĩrio 21:2-3

Reader's Guide

Kikuyu at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Kikuyu at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Gikuyu---Kikuyu/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luka 8:31
Aroma 10:7
Kūguūrīrio 9:1
Kūguūrīrio 9:2
Kūguūrīrio 9:11
Kūguūrīrio 11:7
Kūguūrīrio 17:8
Kūguūrīrio 20:1
Kūguūrīrio 20:3

āidios

Aroma 1:20
Judasi 1:6

aiōn

Mathayo 12:32
Mathayo 13:22
Mathayo 13:39
Mathayo 13:40
Mathayo 13:49
Mathayo 21:19
Mathayo 24:3
Mathayo 28:20
Mariko 3:29
Mariko 4:19
Mariko 10:30
Mariko 11:14
Luka 1:33
Luka 1:55
Luka 1:70
Luka 16:8
Luka 18:30
Luka 20:34
Luka 20:35
Johana 4:14
Johana 6:51
Johana 6:58
Johana 8:35
Johana 8:51
Johana 8:52
Johana 9:32
Johana 10:28
Johana 11:26
Johana 12:34
Johana 13:8
Johana 14:16

Atūmwō 3:21
Atūmwō 15:18
Aroma 1:25
Aroma 9:5
Aroma 11:36
Aroma 12:2
Aroma 16:27
1 Akorinitho 1:20
1 Akorinitho 2:6
1 Akorinitho 2:7
1 Akorinitho 2:8
1 Akorinitho 3:18
1 Akorinitho 8:13
1 Akorinitho 10:11
2 Akorinitho 4:4
2 Akorinitho 9:9
2 Akorinitho 11:31
Agalatia 1:4
Agalatia 1:5
Aefeso 1:21
Aefeso 2:2
Aefeso 2:7
Aefeso 3:9
Aefeso 3:11
Aefeso 3:21
Aefeso 6:12
Afilipi 4:20
Akolosai 1:26
1 Timotheo 1:17
1 Timotheo 6:17
2 Timotheo 4:10
2 Timotheo 4:18
Tito 2:12
Ahibirania 1:2
Ahibirania 1:8
Ahibirania 5:6
Ahibirania 6:5
Ahibirania 6:20
Ahibirania 7:17
Ahibirania 7:21
Ahibirania 7:24
Ahibirania 7:28
Ahibirania 9:26
Ahibirania 11:3
Ahibirania 13:8
Ahibirania 13:21
1 Petero 1:23

1 Petero 1:25
1 Petero 4:11
1 Petero 5:11
2 Petero 3:18
1 Johana 2:17
2 Johana 1:2
Judasi 1:13
Judasi 1:25
Kūguūrīrio 1:6
Kūguūrīrio 1:18
Kūguūrīrio 4:9
Kūguūrīrio 4:10
Kūguūrīrio 5:13
Kūguūrīrio 7:12
Kūguūrīrio 10:6
Kūguūrīrio 11:15
Kūguūrīrio 14:11
Kūguūrīrio 15:7
Kūguūrīrio 19:3
Kūguūrīrio 20:10
Kūguūrīrio 22:5

aiōnios

Mathayo 18:8
Mathayo 19:16
Mathayo 19:29
Mathayo 25:41
Mathayo 25:46
Mariko 3:29
Mariko 10:17
Mariko 10:30
Luka 10:25
Luka 16:9
Luka 18:18
Luka 18:30
Johana 3:15
Johana 3:16
Johana 3:36
Johana 4:14
Johana 4:36
Johana 5:24
Johana 5:39
Johana 6:27
Johana 6:40
Johana 6:47
Johana 6:54
Johana 6:68

Johana 10:28
Johana 12:25
Johana 12:50
Johana 17:2
Johana 17:3
Atūmwō 13:46
Atūmwō 13:48
Aroma 2:7
Aroma 5:21
Aroma 6:22
Aroma 6:23
Aroma 16:25
Aroma 16:26
2 Akorinitho 4:17
2 Akorinitho 4:18
2 Akorinitho 5:1
Agalatia 6:8
2 Athesalonike 1:9
2 Athesalonike 2:16
1 Timotheo 1:16
1 Timotheo 6:12
1 Timotheo 6:16
2 Timotheo 1:9
2 Timotheo 2:10
Tito 1:2
Tito 3:7
Filemona 1:15
Ahibirania 5:9
Ahibirania 6:2
Ahibirania 9:12
Ahibirania 9:14
Ahibirania 9:15
Ahibirania 13:20
1 Petero 5:10
2 Petero 1:11
1 Johana 1:2
1 Johana 2:25
1 Johana 3:15
1 Johana 5:11
1 Johana 5:13
1 Johana 5:20
Judasi 1:7
Judasi 1:21
Kūguūrīrio 14:6

eleēse

Aroma 11:32

Geenna

Mathayo 5:22
Mathayo 5:29
Mathayo 5:30
Mathayo 10:28
Mathayo 18:9
Mathayo 23:15
Mathayo 23:33
Mariko 9:43*

Mariko 9:45
Mariko 9:47
Luka 12:5
Jakubu 3:6

Hadēs

Mathayo 11:23
Mathayo 16:18
Luka 10:15
Luka 16:23
Atūmwō 2:27
Atūmwō 2:31
1 Akorinitho 15:55
Kūguūrīrio 1:18
Kūguūrīrio 6:8
Kūguūrīrio 20:13
Kūguūrīrio 20:14

Limnē Pyr

Kūguūrīrio 19:20
Kūguūrīrio 20:10
Kūguūrīrio 20:14
Kūguūrīrio 20:15
Kūguūrīrio 21:8

Sheol

Kīambīrīria 37:35
Kīambīrīria 42:38
Kīambīrīria 44:29
Kīambīrīria 44:31
Ndari 16:30
Ndari 16:33
Gūcookerithia 32:22
1 Samūeli 2:6
2 Samūeli 22:6
1 Athamaki 2:6
1 Athamaki 2:9

Ayubu 7:9
Ayubu 11:8
Ayubu 14:13
Ayubu 17:13
Ayubu 17:16
Ayubu 21:13
Ayubu 24:19
Ayubu 26:6
Thaburi 6:5
Thaburi 9:17
Thaburi 16:10
Thaburi 18:5
Thaburi 30:3
Thaburi 31:17
Thaburi 49:14
Thaburi 49:15
Thaburi 55:15
Thaburi 86:13
Thaburi 88:3
Thaburi 89:48

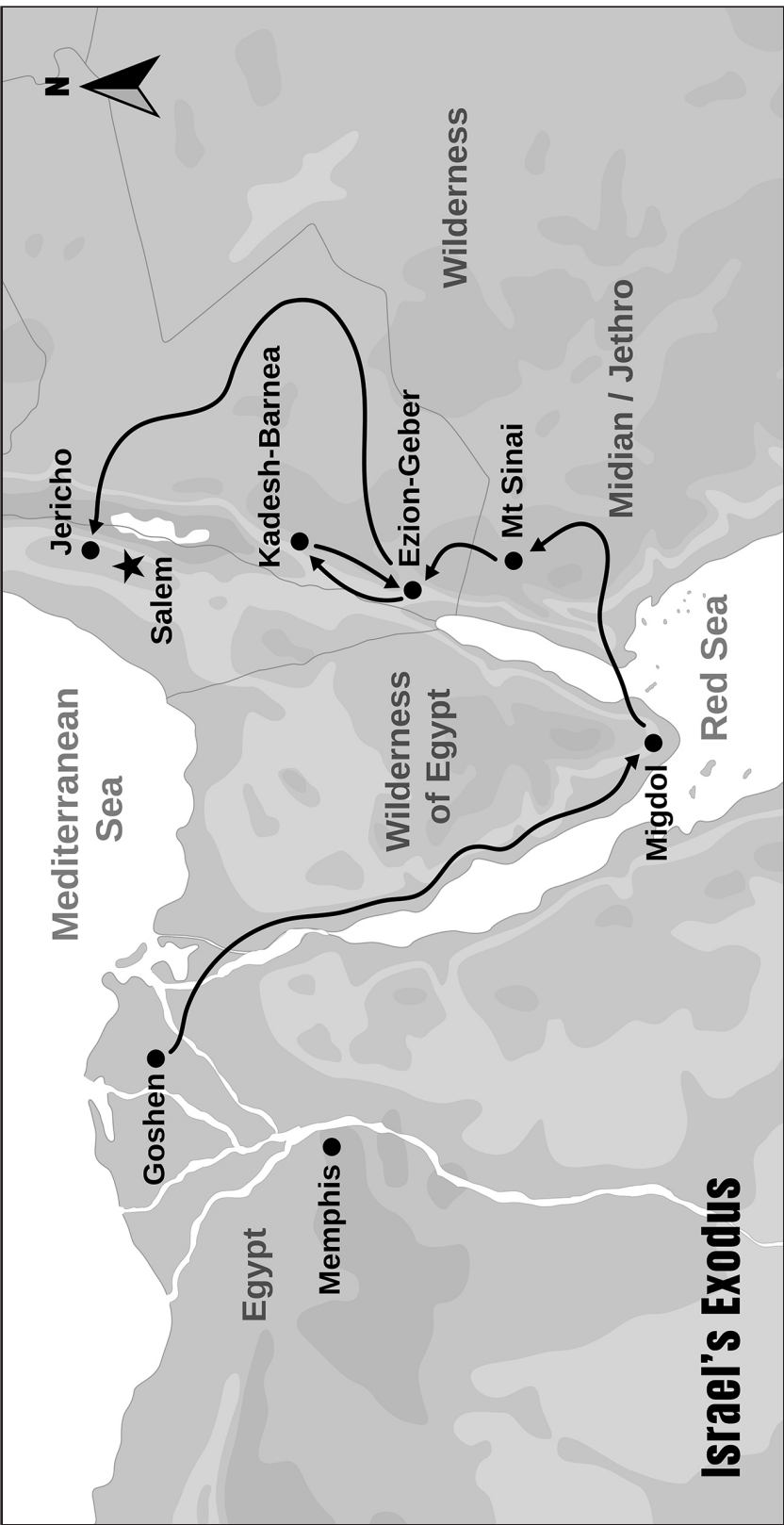
Thaburi 116:3
Thaburi 139:8
Thaburi 141:7
Thimo 1:12
Thimo 5:5
Thimo 7:27
Thimo 9:18
Thimo 15:11
Thimo 15:24
Thimo 23:14
Thimo 27:20
Thimo 30:16
Kohēlethu 9:10
Rwīmbo 8:6
Isaia 5:14
Isaia 7:11
Isaia 14:9
Isaia 14:11
Isaia 14:15
Isaia 28:15
Isaia 28:18
Isaia 38:10
Isaia 38:18
Isaia 57:9
Ezekieli 31:15
Ezekieli 31:16
Ezekieli 31:17
Ezekieli 32:21
Ezekieli 32:27
Hosea 13:14
Amosi 9:2
Jona 2:2
Habakuku 2:5

Tartaroō

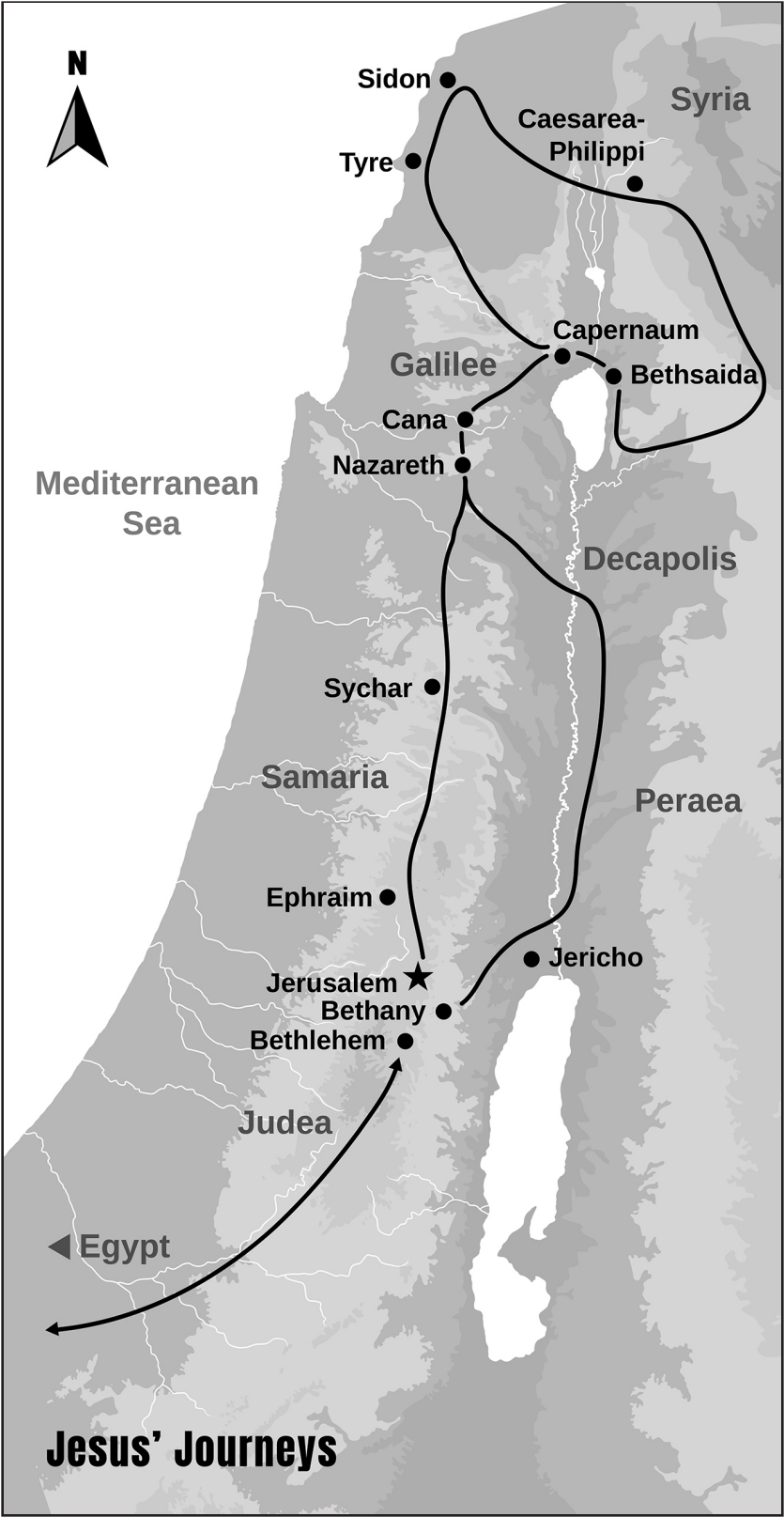
2 Petero 2:4

Questioned

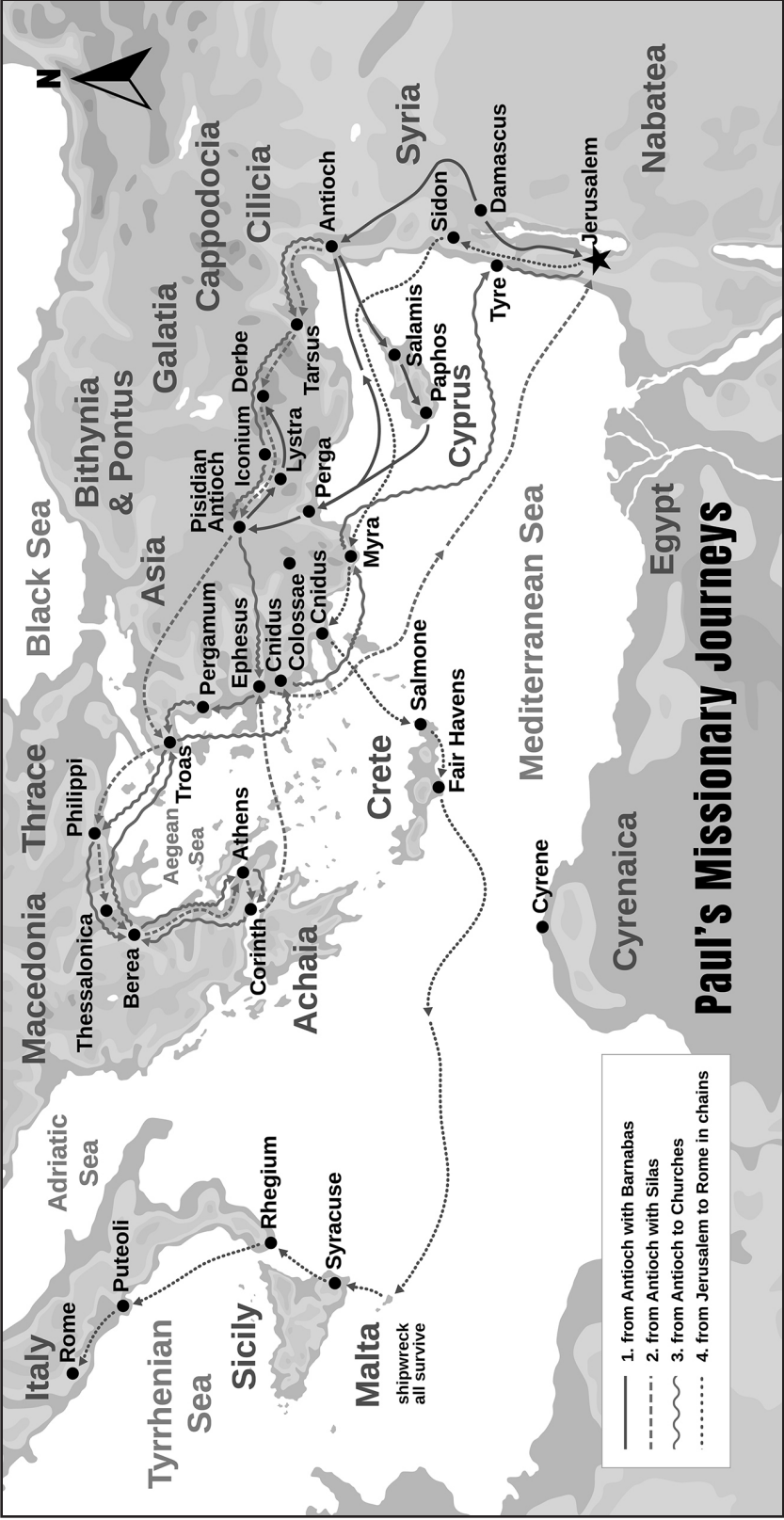
2 Petero 2:17

*Riría Firaūni aarekereirie andū a Israēli mathiī-rī, Ngai ndaamatongoreirie nīra-inī ya kūhūtkīra būruri wa Afilisi, o na gūtiika iyo nīyo yaŕī nīra ūra nguhi.
Nīgūkorwo Ngai oigire afīrī, "Mangicemania na mbaara-rī, maahota kwīricūwo, macooke būruri wa Misiri." - Thaama 13:17*

Nĩgũkorwo o na Mũrũ wa Mũndũ ndookire gũtungatĩrwo, no ookire gũtungata na arute muoyo wake nĩguo aĩthe thogora wa gũkũira andũ aingĩ. - Mariko 10:45

Nĩ nĩ Paŭlũ, ndungata ya Kristũ Jesũ, o nĩ njĩtũtwo ndũike mĩtũmwo, na ngaamũtwo hunjagie Ũhoro-ũřřa-Mwega wa Ngai, - Aroma 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

- Christ returns for his people**
- 1956** Jim Elliot martyrd in Ecuador
- 1830** John Williams reaches Polynesia
- 1731** Zinzendorf leads Moravian mission
- 1614** Japanese kill 40,000 Christians
- 1572** Jesuits reach Mexico
- 1517** Martin Luther leads Reformation
- 1455** Gutenberg prints first Bible
- 1323** Franciscans reach Sumatra
- 1276** Ramon Llull trains missionaries
- 1100** Crusades tarnish the church
- 1054** The Great Schism
- 997** Adalbert martyrd in Prussia
- 864** Bulgarian Prince Boris converts
- 716** Boniface reaches Germany
- 635** Alopen reaches China
- 569** Longinus reaches Alodia / Sudan
- 432** Saint Patrick reaches Ireland
- 397** Carthage ratifies Bible Canon
- 341** Ulfilas reaches Goth / Romania
- 325** Niceae proclaims God is Trinity
- 250** Denis reaches Paris, France
- 197** Tertullian writes Christian literature
- 70** Titus destroys the Jewish Temple
- 61** Paul imprisoned in Rome, Italy
- 52** Thomas reaches Malabar, India
- 39** Peter reaches Gentile Cornelius
- 33** Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we?			▶		Genesis 1:26 - 2:3	
How are we sinful?			▶		Romans 5:12-19	
Where are we?			▶			
					Innocence	
			Eternity Past		Creation 4004 B.C.	
▶ Who are we?	God	Father		John 10:30	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden	
		Son		God's perfect fellowship		
		Holy Spirit				
	Mankind	Living				
		Deceased believing				
		Deceased unbelieving				
	Angels	Holy		Genesis 1:1 No Creation No people	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels	
		Imprisoned				
		Fugitive				
		First Beast				
		False Prophet				
		Satan				
Why are we?			▶		Romans 11:25-36, Ephesian 2:7	

Mankind is created in God’s image, male and female He created us

Sin entered the world through Adam and then death through sin

When are we?				
Fallen				Glory
Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth
1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light				Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City
John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise	
Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers		
Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth				
Luke 16:22 Blessed in Paradise				
Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				
Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command				
2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus				Matthew 25:41 Revelation 20:10 Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels
			Revelation 20:13 Thalaasa	
1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind			Revelation 19:20 Lake of Fire	
			Revelation 20:2 Abyss	

For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all

Destiny

Kikuyu at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. *"If the first fruit is holy, so is the lump,"* Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Disciple All Nations

NI ũndũ ũcio thĩĩ mũgatũme andũ a ndũĩĩĩ ciothe matũĩke arutwo akwa, mũkĩmabathagia thĩĩĩĩ wa řĩřwa řĩa lthe na řĩa Mũĩũ na řĩa Roho Mũtheru, - Mathayo 28:19

